
VE RI
TAS

Hellenic Chrestomathy

(Reader)

or,

~~A collection of selections~~

Selections from the most important Greek prose-writers & poets.

With grammatical, historical and geographical notes and brief philological appendices

By Skarlátos D. Byzántios

and

Aléxandros Rízos Rangabés

Five volumes

Athens, 1853/1850-52.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

Ἤ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΕΜΑΧΙΩΝ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ.

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν, ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκδόσεων.

Διῃρημένη εἰς τόμους τρεῖς

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ

Κατὰ τὸ ἓν τρίτον ἐπαυξηθεῖσα καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθεῖσα

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ,

Καθ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Τιμᾶται Δρ. 2.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ, ἀρ. 215.

1850.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ᾽ ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους ΠΕΝΤΕ.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Skarlátos D. Byzántios y A. R. Rangavís.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατ᾽ ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

(Τιμᾶται Δραχ. 2).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1853.

Ἀριθ. Πρωτ. 28187.
Ἀριθ. Διεκπ. 2696.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 Δεκεμβρίου 1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΚΛΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Α'. Γνωμικὰ καὶ σύντομοι φράσεις.

ΚΛΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

ΠΑΣΩΝ τῶν ἀρετῶν ἡγεμών ἐστιν ἡ εὐσέβεια. — Ἀρχὴ σοφίας[1] φόβος Κυρίου. — Ὁ πλοῦτος θνητός[1], ἡ δόξα ἀθάνατος. — Ἡδονὴ ἀθέμιτος βεβαίαν τίκτει λύπην. — Οὐ πενία λύπην ἐργάζεται, ἀλλ' ἐπιθυμία· Χαρὰν δ' οὐ πλοῦτος δίδωσιν, ἀλλ' εὐθυμία. — Τοῖς φαύλοις φοβερὰ[1] ἡ τῆς ζωῆς τελευτή. — Πολλοῖς ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας[2]. — Τῇ ἀχαριστίᾳ ἕπεται ἡ ἀναισχυντία. — Κάλλος μὲν σώματος κόσμος[3], ἀρετὴ δὲ ψυχῆς. — Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν. — Ἡ παιδεία ἐν μὲν ταῖς εὐτυχίαις κόσμος ἐστὶν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις καταφυγή. — Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται. — Φίλει τὴν ἀλήθειαν κἂν[4] πικρὰ ᾖ. — Ὁ πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκἀγαθίας ὑπηρέτης[5], παρακαλεῖ τοὺς νεανίας ἐπὶ τὰς ἡδονάς. — Τὸ νικᾷν[6] τὰς ἐπιθυμίας πασῶν νικῶν[7] ἡ καλλίστη[1]. — Εὐμάθειαν θήρευε, μὴ εὐπάθειαν. — Αἱ κτήσεις τῆς ἀρετῆς μόναι βέβαιαί εἰσιν. — Θεὸς προστάτης ἐμπορίας μὲν ἦν Ἑρμῆς, σοφίας δὲ Ἀθηνᾶ. — Ἀγαθὸς ὁ ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ οὐκ ἐπὶ πατραγαθίᾳ μέγα φρονῶν. — Ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀσυνεσία, δύω μεγίστω κακὼ[8], πολλοὺς ἀπώλεσαν. — Τοῖς νικηταῖς ἐν ἀγῶσι δάφνης ἐδίδετο στέφανος. — Εὐγενέστατοι τῶν ἀνθρώπων[7] εἰσὶν οἱ τὰ μὲν ἀγαθὰ μετρίως φέροντες[9] πλοῦτον, δόξαν, ἡδονὴν, ζωὴν, καὶ τῶν ἐναντίων ὑπεράνω ὄντες, πενίαν, διαβολὴν, πόνον, θάνατον. — Αἰνείας τὸν πατέρα Ἀγχίσην ἔσωσε φέρων ἐπ' ὤμων[10]. — Ὁ Θεός ἐστι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. — Ἡρακλῆς ὁ Ἀλκμήνης[11] λεοντῆν περιεβάλλετο· ὁ δὲ τῆς Μαίας Ἑρμῆς πτερὰ εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πρὸς τοῖς ποσί. — Τὸ τάλαντον δύναται μνᾶς ἑξήκοντα, ἡ δὲ μνᾶ δραχμὰς ἑκατόν. — Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξήλασε τῆς Ἰταλίας[12] Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον.

---

1) Ὑπεννοεῖταί ἐστι. 2) Τρέχει πρὸ τῆς δ. 3) Στολὴ, ὑπενν. ἐστί. 4) Καὶ ἄν. 5) Ὑπεν. ὤν. 6) Κ. §. 410. 7) Κ. §. 342. 8) Δυϊκ. ἀριθμ. 9) Μετριοπαθῶς, σωφρόνως. 10) Αἰνείας εἷς τῶν ἡρώων τῆς Τρῳάδος, ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ἔσωσε τὸν γέροντα πατέρα του φέρων αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του. 11) Υἱός. 12) Ἤλασεν ἐκ.

ΚΛΙΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Τοῦ μὲν σώματος σῖτος τροφὴ, τῆς δὲ ψυχῆς λόγος.—Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστιν[13], οἶνος δὲ νοῦ. — Τὸ θεῖον[14] μισεῖ τοὺς κακούς· Οὐ χρυσοῖς δ' ἀνδριάσιν οὐδ' ἀναθήμασιν εὐδοκεῖ ἀργυροῖς, ἀλλὰ φρεσὶ καθαραῖς.—Ὁ πλοῦτος θνητὸς, ἡ δόξα ἀθάνατος.—Δειλὸν ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν[1].—Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι[15] πρὸς τοὺς διδάσκειν[15] τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους.—Μειράκιον πλούσιον καὶ ἀπαίδευτον χρυσοῦν ἐστιν ἀνδράποδον.—Πλουσιώτατός ἐστιν ὁ ἐλαχίστοις ἀρκούμενος.—Οἱ ἀγαθοὶ οὐ μακροῦ βίου, ἀλλὰ λαμπροῦ δέονται.—Οἱ μοχθηροὶ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως ἥδονται ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς[16], ὡς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς.— Ὅπου φάρμακα πολλὰ καὶ ἰατροὶ πολλοὶ, ἐκεῖ καὶ νόσοι πλεῖσται[20].—Κρεῖττον[1] στρατόπεδον ἐλάφων, λέοντος στρατηγοῦντος, ἢ[17] λεόντων, ἐλάφου στρατηγούσης.— Τὸν ὀργιζόμενον νόμιζε τοῦ μαινομένου χρόνῳ διαφέρειν. — Λύκω καὶ ἵππω συννόμω[8] ἐστόν· λέαινα δὲ καὶ λέων οὐ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴασιν.— Αἱροῦνται οἱ λαγῴ ὑπὸ ἀλωπέκων, τοτὲ[18] μὲν δρόμῳ, τοτὲ δὲ τέχνῃ.—Εἰρήκασί τινες τὸν ἥλιον λίθον εἶναι[25] καὶ μύδρον διάπυρον. — Οὐ μόνος ὁ πλοῦτος τυφλὸς[1], ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδηγὸς αὐτοῦ τύχη.— Ἡ Ἀττικὴ εὔγεως μὲν οὐκ ἦν, εὔανδρος[19] δέ.—Ὁ Ἄκραθως ἀκρωτήριον τοῦ Ἄθω ἐστί.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ.

Οὐ κτῆσις πολλὴ ἀλλὰ χρῆσις καλὴ περιποιεῖ πλοῦτον.— Ἄλκιμοι θῆρες οἱ λέοντες[20].— Ἀργία μήτηρ κακίας.—Ὁ δειλὸς τῆς πατρίδος προδότης ἐστίν. — Σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι. — Ἀρχὴ[1] τὸ ἥμισυ τοῦ παντός.—Δεῖ σε[21] ἀρχόμενον, τοῦ τέλους[22] στοχάζεσθαι. — Γνώμη φρενὸς κρείσσων ἐστὶν ἢ[17] ῥώμη χειρῶν. — Δάνειόν ἐστι τὸ τῆς σελήνης σέλας. — Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες θεῶν εἰκόνες εἰσί.— Κάλλιστον χρῶμα[1] τὸ τῆς αἰδοῦς ἐρύθημα. — Πόλεως ψυχὴ οἱ νόμοι[1]. Σῶμα γὰρ θνήσκει ἄνευ ψυχῆς, καὶ πόλις ἄνευ νόμων.—Σώφρονι γυναικὶ αὐτάρκης κόσμος[1] ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετή. — Τίμα τοὺς γονεῖς, σέβου τὸν βασιλέα· πατὴρ γὰρ ἔθνους ὁ βασιλεύς ἐστι. — Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. — Χαλεπόν ἐςι λέγειν πρὸς γαστέρα ὦτα[23] οὐκ ἔχουσαν.— Ἡ φύσις ἄνευ μαθήσεως τυφλὸν[24], ἡ δὲ μάθησις ἄνευ φρονήσεως ἐλλιπές[24].—Ὁμονοούντων ἀδελφῶν συμβίωσις παντὸς τείχους[7] ἰσχυροτέρα[1]. — Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ[25], ἐὰν πρῶτον ἄρξῃ σαυτὸν αἰδεῖσθαι.—

---

13) Μετάβαλε τὴν περίοδον οὕτω: χαλκός ἐστι κάτ. εἴδους. οἱ καθρέπται τῶν ἀρχαίων ἦσαν ἐκ χαλκοῦ ἐστιλβωμένου. 14) Ἀντὶ ὁ Θεός. 15) Ἀπαρ. τελ. Νά. 16) Κ. §. 458, Ἐπί, 6'. 3'. 17) Κ. §. 342α. 18) Ἄλλοτε. 19) Καλοὺς ἄνδρας ἔχουσα 20) Εἰσί.
21) Ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου. 22) Συντακτικὴ τοῦ στ. περὶ τοῦ π. 23) Οὖς.
24) Ὑπαννοεῖται χρῆμά ἐστι. 25) Εἰμί.

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει[26]—Κρεῖττόν σε ὀψιμαθῆ ἢ ἀμαθῆ εἶναι[15].—Ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος. —Ἀνάχαρσις τὴν ἄμπελον[27] εἶπε τρεῖς φέρειν[28] βότρυς· τὸν πρῶτον, ἡδονῆς· τὸν δεύτερον, μέθης· τὸν τρίτον, ἀηδίας. —Τὸν μὲν χρυσὸν ἐν πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ἀτυχήμασιν.—Λέων μὲν ὄνυξι κρατεῖ, κέρασι δὲ βοῦς, ἄνθρωπος δὲ νῷ. — Οὐκ ἄμισθον[1] τὸ εὐποιεῖν[6], κἂν μὴ παραχρῆμα ἡ ἀνταπόδοσις φαίνηται. — Ἀνηρτημένους βότρυας οὐκ ἔχουσα[29] φαγεῖν ἡ ἀλώπηξ, ἔφασκεν ὄμφακας εἶναι.— Παροιμία φησὶ παλίμπαιδας τοὺς γέροντας γίνεσθαι.—Ἡ βοῦς καὶ τῇ τοῦ γάλακτος χορηγίᾳ καὶ τῇ τοῦ δέρματος εὐχρηστίᾳ τοῖς ἀνθρώποις πολλὰς παρέχεται χρείας[30]. —Σώφροσι παισὶν ἡ σιγὴ πρέπει.

ΑΝΩΜΑΛΟΣ ΚΛΙΣΙΣ.

Ὁ Θωμᾶς ἠπίστει[31] πρὸς τὴν τοῦ Ἰησοῦ ἀνάστασιν. — Πιστὸν ὁ κύων καὶ φιλάνθρωπον ζῶον[1]. — Ὥσπερ γάλακτι ἡ γυνή, οὕτως ἡ παιδεία γνώσει τρέφει τὸν ἄνθρωπον. — Τὸν Δία καλοῦσιν οἱ ποιηταὶ πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε.—Κρεῖττον τὸ ὕδωρ τοῦ οἴνου[1] ὅσον τῆς μέθης ἡ φρόνησις. — Ὁ ὄνος μακρὰ μὲν ἔχει τὰ ὦτα, τὴν δὲ τρίχα φαιάν.

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΙΣΕΩΝ.

Ποθεῖ ἄνθρωπος νύκτα μεθ' ἡμέραν, καὶ ἀστέρας μεθ' ἥλιον, καὶ λιμὸν μετὰ κόρον, καὶ δίψαν μετὰ μέθην· κἂν ἀφέλῃς αὐτοῦ[32] τὴν μεταβολήν, λύπην τὴν ἡδονὴν ποιεῖς.—Οὐκ ὀνήσει χρυσῆ κλίνη τὸν κάμνοντα, οὐδὲ τὸν ἄφρονα ἐπίσημος εὐτυχία. — Οὐδέν ἐστι κρεῖσσον ἢ νόμοι πόλει.—Κλεάνθης[33] ἔφη τοὺς ἀπαιδεύτους μόνῃ τῇ μορφῇ τῶν θηρίων[34] διαφέρειν[28]. — Ἐπαμινώνδας[35] ἔλεγε μὴ πρότερον ἀπαλλάττεσθαι[28] τῆς ἀγορᾶς ἡμέρᾳ[36] πρὶν ἢ φίλον τοῖς ἀρχαίοις[37] τινὰ προσπορίσαι[15] νεώτερον. —Δεῖ τοὺς νέους κοσμιότητι χρῆσθαι[38] ἐν πορείᾳ καὶ σχήματι καὶ περιβολῇ.—Φίλει τὴν πατρίδα κἂν ἄδικος ᾖ.—Ὦ Ζεῦ, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ἄπολλον, δότε μοι ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ ἡσυχίαν βίου, καὶ ζωὴν ἄμεμπτον, καὶ εὔελπιν θάνατον.—Ὁ εὐεργεσίαν σπείρων εὐγνωμοσύνην συγκομίσει.—Ξέρξου[39] ἐν Ἑλλάδι πολεμοῦντος[40], ἡ αὐτοῦ μήτηρ ἐδόκει ἐν ὀνείροις ἰδεῖν[41] δύω γυναῖκε[8] μεγέθει[42] πολὺ ἐκπρεπεστάτα, κάλλει ἀμώμω, καὶ κασιγνήτα τοῦ αὐτοῦ γένους, Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα.—Μὴ τὸ πρόσωπον μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν νίπτε.—Φίλιππος, γενόμε-

---

26) Κ. § 257. 27) Κ. § 411. 28) Ἀπαρέμφ. εἰδικὸν Ὅτι φ. 29) Δυναμένη. 30) Χρησιμεύει. 31) Δὲν ἐπίστευεν. 32) Λάβῃς ἀπ' αὐτοῦ. 33) Φιλόσοφος ἐξ Ἄσσου, πόλεως τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 34) Κατὰ τὴν μορφὴν ἀπὸ τὰ θηρία. 35) Ὁ μέγας Θηβαῖος στρατηγός. 36) Καθ' ἡμέραν. 37) Πρὸς τοῖς ἀρχαίοις, ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων. 38) Νὰ μεταχειρίζωνται, νὰ ἔχωσι κοσμιότητα. 39) Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος. 40) Κ. § 434. 41) Ὁράω. Κ. § 160. 42) Κ. §. 360 γ'. καὶ 340 ς'.

νος κριτὴς δυοῖν πονηροῖν[8], ἐκέλευσε τὸν μὲν φεύγειν[18] ἐκ Μακεδονίας, τὸν δὲ ἕτερον διώκειν[43].—Κλεάνθης[33] εἰς ὄστρακα καὶ βοῶν ὠμοπλάτας ἔγραφεν, ἅπερ ἤκουε παρὰ τοῦ Ζήνωνος[44], ἀπορίᾳ[45] κερμάτων, ὥστε ὠνήσασθαι[15] χαρτία. — Στρατόπεδον μέγα καὶ καλὸν ἄνευ στρατηγοῦ, μεγάλῳ θηρίῳ ἔοικε κεφαλὴν οὐκ ἔχοντι. —Ἐξ ἀνέμων μὲν θάλασσα, ἐκ παθῶν δὲ ψυχὴ κυκᾶται[46].—Οὐκ ἀναθήματα τὰς πόλεις κοσμοῦσιν, ἀλλ' αἱ τῶν οἰκούντων ἀρεταί.

ΕΠΙΘΕΤΑ.

Ἡδὺ τὸ εὖ πράττειν[47], ἡδύτερον δὲ τὸ εὖ ποιεῖν[48].—Βίων ἔφη δεῖν[28] τὸν ἀγαθὸν ἄρχοντα, παυόμενον τῆς ἀρχῆς, μὴ πλουσιώτερον, ἀλλ' ἐνδοξότερον γεγονέναι[49]. — Ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη βεβαία ἐστὶ καὶ ἀθάνατος. — Ἡ σοφία χείρω μὲν ποιεῖ οὐδένα, βελτίους δὲ πολλούς.—Χρὴ[50] σιγᾷν[15], ἢ κρείσσονα τῆς σιγῆς[12] λέγειν. Διὰ τοῦτο δύο ὦτα ἔχομεν, στόμα δὲ ἕν, ἵνα πλείω μὲν ἀκούωμεν, ἧττονα δὲ λέγωμεν.—Πρεσβύτατον τῶν ὄντων[25] Θεός[1]· ἀγέννητος γάρ· κάλλιστον[51], κόσμος· ποίημα γὰρ Θεοῦ· μέγιστον, τόπος· πάντα γὰρ χωρεῖ· τάχιστον, νοῦς· διὰ παντὸς γὰρ τρέχει· ἰσχυρότατον, ἀνάγκη· κρατεῖ[52] γὰρ πάντων· σοφώτατον, χρόνος· ἀνευρίσκει γὰρ πάντα.—Ἴσθι[53] μᾶλλον ἰχθύος ἀφωνότερος ἢ κορώνης λαλίστερος.—Εὐδαίμων πόλις ἡ καλῶς ἀρχομένη.—Ὁ μὲν βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρά.—Ἀριστοτέλης ἔφη[54], τῆς παιδείας τὰς μὲν ῥίζας εἶναι[42] πικράς[27], γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς. —Τί γλυκύτερον μέλιτος; τί ἰσχυρότερον λέοντος;—Ἀρχῆς κακῆς κάκιστον ἔσται καὶ τέλος. — Οὐ νόσος λοιμώδης, οὐ σεισμὸς τοσαύτας πόλεις ἐρήμους κατέλιπεν, ἢ τοσαῦτα γένη ἀνθρώπων ἐξίτηλα ἐποίησεν, ὅσα ἡ τῶν βασιλέων πλεονέκτις φιλοτιμία. —Τὰ χρήματα ἡ τύχη δάνεια τοῖς πλουσίοις δίδωσι. — Τὸ μέλλον ἀσαφές[1]. —Βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς ἀθεμίτου.—Ἀγήρως ἡ δόξα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων[55].—Ἡ μεγάλη τύχη πολὺν ἔχει φόβον· ἀκίνδυνος δ' ἡ μετρία. —Εὐκλεὴς πόλεμος αἱρετώτερος αἰσχρᾶς εἰρήνης. — Δύο κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον[1].—Ἄναιμα[56] τῶν ζώων ἐστὶ[57] ὅσα[58] πλείους ἔχει τεττάρων πόδας.—Οὐ κρεῖττον[1], πενιχρὸν μέν, ἀσφαλῆ δὲ καὶ ἀδεᾶ βίον ἀσπάσασθαι[59], ἢ πλούσιον καὶ ἐπικίνδυνον;—Τῶν τετραπόδων εὐμαθέστατον μὲν ἐλέφας, μιμητικώτατον δὲ πίθηξ, πονηρότατον δ' ἀλώπηξ, θηριωδέστατον δὲ τίγρις. — Ἡ μυῖα ἑξάπους οὖσα, τοῖς μὲν τέσσαρσι[60] βαδίζει μόνοις, τοῖς δὲ προσθίοις δυσὶν[60] ὡς χερσὶ χρῆται.

---

43) Ὑπεν. Ἐκεῖνον. 44) Φιλόσοφος ἐκ Κύπρου, διδάσκαλος τοῦ Κλεάνθους ἐν Ἀθήναις. 45) Κ. § 361. 46) Ταράττεται. 47) Εὐτυχεῖν. 48) Εὐεργετεῖν. 49) Γίνομαι· νὰ ἔγινε. 50) Τριτοπρόσ. ἰδ. Δ. Σ. 51) Ὑπεν. τῶν ὄντων ἐστίν. 52) Κ. § 347 6'.
53) Προστακτ. τοῦ εἰμί. 54) Φημί. 55) Ἀποθανόντων. 56) Χωρὶς αἷμα. 57) Ἀντὶ εἰσί. 58) Ὅλα ὅσα. 59) Νὰ παραδεχώμεθα. 60) Ποσί.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ.

Δημήτριός τις εἶπε τῷ Νέρωνι[61]· σὺ μὲν ἀπειλεῖς ἐμοὶ τὸν θάνατον, σοὶ δὲ[62] ἡ φύσις. — Ἄλλοις[63] μεμφόμενος, σκόπει μὴ αὐτὸς[64] ἀξιόμεμπτα πράττῃς. — Σύγχαιρε τοῖς εὖ πάσχουσιν[65] ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐτυχήμασι, κἂν σοι ταῦτα ἀλλότρια ᾖ[26]. — Ῥίζα πολλῶν κακῶν ἡ ἀμάθεια· Ταύτην οὖν ἀνασπάσας κἀκείνας συναφεῖλες. — Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, τί ἐστι πολέμιον ἀνθρώποις[66]; αὐτοί, ἔφη[54], ἑαυτοῖς. — Οὐδεὶς ἐλεύθερος[1], ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. — Οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι[67]. — Βούλου ἀρέσκειν πᾶσι[68], μὴ σαυτῷ μόνον. — Πάντων μάλιστα σαυτὸν αἰσχύνου. — Ὅταν καταγελῶμέν τινων[9], ἐπιστρέφωμεν ἐφ' ἑαυτούς, καὶ σκοπῶμεν, μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς αὐτοῖς ὦμεν ἔνοχοι. — Κορῶναι ἀλλήλαις εἰσὶ πιστόταται καὶ πάνυ σφόδρα ἀγαπῶσι σφᾶς.

ΡΗΜΑ ΒΑΡΥΤΟΝΟΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει. — Ἡ ψυχὴ βλέπει, κἂν μὴ βλέπωσιν οἱ ὀφθαλμοί. — Οἱ μὲν κύνες τοὺς ἐχθροὺς δάκνουσιν, οἱ πονηροὶ δὲ τοὺς φίλους. — Ἀγησίλαος ἐρωτηθείς, πῶς ἄν τις μάλιστα παρ' ἀνθρώποις εὐδαιμοίη[69], Εἰ λέγοι, εἶπε, τὰ ἄριστα, πράττοι δὲ τὰ κάλλιστα. — Ὁ μὴ κολάζων[70] τὰ πάθη, αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν κολάζεται. — Πᾶσα δύναμις καὶ πᾶς πλοῦτος ὑπείκει[71] τῇ ἀρετῇ. — Εὖ θνήσκοις, ὅταν σοι τὸ χρεὼν[72] ἔλθῃ. — Οἱ τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι[73]. — Ἀφροσύνης[74] ἐστὶ τὸ πράττειν πρὸ τοῦ κρῖναι. — Φιλεῖ τῷ κάμνοντι συγκάμνειν θεός[75]. — Ἆγις ἐρωτηθείς, Πῶς ἄν τις ἐλεύθερος διαμένοι[69]; Θανάτου καταφρονῶν, ἔφη. — Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης ἐστασιαζέτην ἔτι παῖδες ὄντες[25]. — Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγε[76]. — Ἄρξαι σαυτὸν τιμᾶν, καὶ πάντες σε τιμήσουσι. — Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς[77]· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη[1], καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. — Κἂν μόνος ᾖς[25], φαῦλον μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ[78] τι. — Διογένης λύχνον μεθ' ἡμέραν[79] ἅψας, ἄνθρωπον, ἔφη, ζητῶ. — Εἰ βούλει καλῶς ἀκούειν[80], μὴ πρῶτος σαυτὸν ἐπαίνει. — Σοφιστῇ[81], Ἡρακλέους ἐγκώμιον ἀπαγγέλλοντι, Διογένης[82] ἔφη· τίς δὲ ψέγει αὐτόν[83]; — Πνεόντων τῶν ἀνέμων[40], ἐπεφρίκει ὁ πόντος, καὶ ὁ ἀφρὸς τοῦ ὕδατος ἐξηνθήκει. — Βίων ὁ σοφιστής, ἰδὼν φθονερὸν σφόδρα κεκυφότα[84], εἶπεν· ἢ τούτῳ μέγα κακὸν συμβέβηκεν, ἢ ἄλλῳ μέγα ἀγαθόν. — Οἱ πρὸς τὴν δόξαν κεχηνότες[85] σπανίως ἔνδοξοι γίνονται. — Ὁ τῶν ἄλλων[86] ἄρχειν

61) Τύραννος τῆς Ῥώμης. 62) Ὑπεν. ἀπειλεῖ αὐτόν. 63) Συντ. τοῦ μέμφ. 64) Σὺ ὁ ἴδιος. 65) Κ. §. 346, δ'. Σημ. 66) Κ. § 346, ά. καὶ 340, στ'. 67) Δηλ. πανεὶς δὲν θαυμάζεται εἰς τὸν τόπον του. 68) Κ. § 348, 6'. 69) Κ. § 400. 70) Νικῶν. 71) Κ. § 358 6'. 72) Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' ἀποθάνῃς. 73) Τρέχουσι κατόπιν των. Διότι οἱ δειλοὶ μᾶλλον κινδυνεύουσι. 74) Ἔργον. 75) Ὁ θεὸς συνεργάζεται μὲ τὸν ἐργαζόμενον. 76) Ἄγω. 77) Κ. § 353. 78) Κ. § 399, δ'. 79) Ἐν καιρῷ ἡμέρας. 80) Νὰ ἐπαινῆσαι. 81) Ψευδοφιλόσοφος ἢ ῥήτωρ ἐπιδεικτικῶν λόγων. 82) Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος. 83) Τὸν Ἡρακλῆν. 84) Κύπτω. 85) Χαίνω. 86) Γεν. συντ. τοῦ ἄρχω.

Ἀριθ. Πρωτ. 28187.
Ἀριθ. Διεκπ. 2696.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις,
τῇ 18 Δεκεμβρίου
1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΚΛΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Α'. Γνωμικὰ καὶ σύντομοι φράσεις.

ΚΛΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

ΠΑΣΩΝ τῶν ἀρετῶν ἡγεμών ἐστιν ἡ εὐσέβεια. — Ἀρχὴ σοφίας[1] φόβος Κυρίου. — Ὁ πλοῦτος θνητός[1], ἡ δόξα ἀθάνατος. — Ἡδονὴ ἀθέμιτος βεβαίαν τίκτει λύπην. — Οὐ πενία λύπην ἐργάζεται, ἀλλ' ἐπιθυμία· Χαρὰν δ' οὐ πλοῦτος δίδωσιν, ἀλλ' εὐθυμία. — Τοῖς φαύλοις φοβερὰ[1] ἡ τῆς ζωῆς τελευτή. — Πολλοῖς ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας[2]. — Τῇ ἀχαριστίᾳ ἕπεται ἡ ἀναισχυντία. — Κάλλος μὲν σώματος κόσμος[3], ἀρετὴ δὲ ψυχῆς. — Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν. — Ἡ παιδεία ἐν μὲν ταῖς εὐτυχίαις κόσμος ἐστίν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις καταφυγή. — Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται. — Φίλει τὴν ἀλήθειαν κἂν[4] πικρὰ ᾖ. — Ὁ πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκἀγαθίας ὑπηρέτης[5], παρακαλεῖ τοὺς νεανίας ἐπὶ τὰς ἡδονάς. — Τὸ νικᾷν[6] τὰς ἐπιθυμίας πασῶν νικῶν[7] ἡ καλλίστη[1]. — Εὐμάθειαν θήρευε, μὴ εὐπάθειαν. — Αἱ κτήσεις τῆς ἀρετῆς μόναι βέβαιαί εἰσιν. — Θεὸς προστάτης ἐμπορίας μὲν ἦν Ἑρμῆς, σοφίας δὲ Ἀθηνᾶ. — Ἀγαθὸς ὁ ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ οὐκ ἐπὶ πατραγαθίᾳ μέγα φρονῶν. — Ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀσυνεσία, δύω μεγίστω κακὼ[8], πολλοὺς ἀπώλεσαν. — Τοῖς νικηταῖς ἐν ἀγῶσι δάφνης ἐδίδετο στέφανος. — Εὐγενέστατοι τῶν ἀνθρώπων[7] εἰσὶν οἱ τὰ μὲν ἀγαθὰ μετρίως φέροντες[9] πλοῦτον, δόξαν, ἡδονήν, ζωήν, καὶ τῶν ἐναντίων ὑπεράνω ὄντες, πενίαν, διαβολήν, πόνον, θάνατον. — Αἰνείας τὸν πατέρα Ἀγχίσην ἔσωσε φέρων ἐπ' ὤμων[10]. — Ὁ Θεός ἐστι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. — Ἡρακλῆς ὁ Ἀλκμήνης[11] λεοντῆν περιεβάλλετο· ὁ δὲ τῆς Μαίας Ἑρμῆς πτερὰ εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πρὸς τοῖς ποσί. — Τὸ τάλαντον δύναται μνᾶς ἑξήκοντα, ἡ δὲ μνᾶ δραχμὰς ἑκατόν. — Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξήλασε τῆς Ἰταλίας[12] Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον.

---

1) Ὑπεννοεῖταί ἐστι. 2) Τρέχει πρὸ τῆς δ. 3) Στολή, ὑπενν. ἐστί. 4) Καὶ ἄν. 5) Ὑπεν. ὤν. 6) Κ. §. 410. 7) Κ. §. 342. 8) Δυϊκ. ἀριθμ. 9) Μετριοπαθῶς, σωφρόνως. 10) Αἰνείας εἷς τῶν ἡρώων τῆς Τρῳάδος, ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ἔσωσε τὸν γέροντα πατέρα του φέρων αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του. 11) Υἱός. 12) Ἤλασεν ἐκ.

ΚΛΙΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Τοῦ μὲν σώματος σῖτος τροφὴ, τῆς δὲ ψυχῆς λόγος.—Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστιν[13], οἶνος δὲ νοῦ. — Τὸ θεῖον[14] μισεῖ τοὺς κακούς· Οὐ χρυσοῖς δ' ἀνδριάσιν οὐδ' ἀναθήμασιν εὐδοκεῖ ἀργυροῖς, ἀλλὰ φρεσὶ καθαραῖς.—Ὁ πλοῦτος θνητὸς, ἡ δόξα ἀθάνατος.— Δειλὸν ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν[1].—Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι[15]πρὸς τοὺς διδάσκειν[15]τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους.—Μειράκιον πλούσιον καὶ ἀπαίδευτον χρυσοῦν ἐστιν ἀνδράποδον.—Πλουσιώτατός ἐστιν ὁ ἐλαχίστοις ἀρκούμενος.— Οἱ ἀγαθοὶ οὐ μακροῦ βίου, ἀλλὰ λαμπροῦ δέονται.—Οἱ μοχθηροὶ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως ἥδονται ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς[16], ὡς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς.— Ὅπου φάρμακα πολλὰ καὶ ἰατροὶ πολλοὶ, ἐκεῖ καὶ νόσοι πλεῖσται[20].—Κρεῖττον[1] στρατόπεδον ἐλάφων, λέοντος στρατηγοῦντος, ἢ[17] λεόντων, ἐλάφου στρατηγούσης.— Τὸν ὀργιζόμενον νόμιζε τοῦ μαινομένου χρόνῳ διαφέρειν. — Λύκῳ καὶ ἵππῳ συννόμω[8] ἐστόν· λέαινα δὲ καὶ λέων οὐ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴασιν.— Αἱροῦνται οἱ λαγῴ ὑπὸ ἀλωπέκων, τοτὲ[18] μὲν δρόμῳ, τοτὲ δὲ τέχνῃ.—Εἰρήκασί τινες τὸν ἥλιον λίθον εἶναι[25] καὶ μύδρον διάπυρον. — Οὐ μόνος ὁ πλοῦτος τυφλὸς[1], ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδηγὸς αὐτοῦ τύχη.— Ἡ Ἀττικὴ εὔγεως μὲν οὐκ ἦν, εὔανδρος[19] δέ.—Ὁ Ἄκραθως ἀκρωτήριον τοῦ Ἄθω ἐστί.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ.

Οὐ κτῆσις πολλὴ ἀλλὰ χρῆσις καλὴ περιποιεῖ πλοῦτον.— Ἄλκιμοι θῆρες οἱ λέοντες[20].— Ἀργία μήτηρ κακίας.—Ὁ δειλὸς τῆς πατρίδος προδότης ἐστίν. — Σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι. — Ἀρχὴ[1] τὸ ἥμισυ τοῦ παντός.—Δεῖ σε[21] ἀρχόμενον, τοῦ τέλους[22] στοχάζεσθαι. — Γνώμη φρενὸς κρείσσων ἐστὶν ἢ[17] ῥώμη χειρῶν. — Δάνειόν ἐστι τὸ τῆς σελήνης σέλας. —Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες θεῶν εἰκόνες εἰσί.— Κάλλιστον χρῶμα[1] τὸ τῆς αἰδοῦς ἐρύθημα.—Πόλεως ψυχὴ οἱ νόμοι[1]. Σῶμα γὰρ θνήσκει ἄνευ ψυχῆς, καὶ πόλις ἄνευ νόμων.—Σώφρονι γυναικὶ αὐτάρκης κόσμος[1] ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετή. —Τίμα τοὺς γονεῖς, σέβου τὸν βασιλέα· πατὴρ γὰρ ἔθνους ὁ βασιλεύς ἐστι.—Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.— Χαλεπόν ἐςι λέγειν πρὸς γαστέρα ὦτα[23] οὐκ ἔχουσαν.— Ἡ φύσις ἄνευ μαθήσεως τυφλὸν[24], ἡ δὲ μάθησις ἄνευ φρονήσεως ἐλλιπές[24].—Ὁμονοούντων ἀδελφῶν συμβίωσις παντὸς τείχους[7] ἰσχυροτέρα[1]. — Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ[25], ἐὰν πρῶτον ἄρξῃ σαυτὸν αἰδεῖσθαι.—

---

13) Μετάβαλε τὴν περίοδον οὕτω: χαλκός ἐστι κάτ. εἴδους. οἱ καθρέπται τῶν ἀρχαίων ἦσαν ἐκ χαλκοῦ ἐστιλβωμένου. 14) Ἀντὶ ὁ Θεός. 15) Ἀπαρ. τελ. Ná. 16) K. §. 458, Ἐπὶ, 6'. 3'. 17) K. §. 342 ά. 18) Ἄλλοτε. 19) Καλοὺς ἄνδρας ἔχουσα 20) Εἰσί.
21) Ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου. 22) Συντακτικὴ τοῦ στ. περὶ τοῦ τ. 23) Οὖς.
24) Ὑπονοεῖται χρῆμά ἐστι. 25) Εἰμί.

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει[26]—Κρεῖττόν σε ὀψιμαθῆ ἢ ἀμαθῆ εἶναι[15].—Ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος. —Ἀνάχαρσις τὴν ἄμπελον[27] εἶπε τρεῖς φέρειν[28] βότρυς· τὸν πρῶτον, ἡδονῆς· τὸν δεύτερον, μέθης· τὸν τρίτον, ἀηδίας. —Τὸν μὲν χρυσὸν ἐν πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ἀτυχήμασιν.—Λέων μὲν ὄνυξι κρατεῖ, κέρασι δὲ βοῦς, ἄνθρωπος δὲ νῷ.—Οὐκ ἄμισθον[1] τὸ εὐποιεῖν[6], κἂν μὴ παραχρῆμα ἡ ἀνταπόδοσις φαίνηται. —Ἀνηρτημένους βότρυας οὐκ ἔχουσα[29] φαγεῖν ἡ ἀλώπηξ, ἔφασκεν ὄμφακας εἶναι.—Παροιμία φησὶ παλίμπαιδας τοὺς γέροντας γίνεσθαι.—Ἡ βοῦς καὶ τῇ τοῦ γάλακτος χορηγίᾳ καὶ τῇ τοῦ δέρματος εὐχρηστίᾳ τοῖς ἀνθρώποις πολλὰς παρέχεται χρείας[30]. —Σώφροσι παισὶν ἡ σιγὴ πρέπει.

ΑΝΩΜΑΛΟΣ ΚΛΙΣΙΣ.

Ὁ Θωμᾶς ἠπίστει[31] πρὸς τὴν τοῦ Ἰησοῦ ἀνάστασιν. — Πιστὸν ὁ κύων καὶ φιλάνθρωπον ζῶον[1]. — Ὥσπερ γάλακτι ἡ γυνή, οὕτως ἡ παιδεία γνώσει τρέφει τὸν ἄνθρωπον. —Τὸν Δία καλοῦσιν οἱ ποιηταὶ πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε.—Κρεῖττον τὸ ὕδωρ τοῦ οἴνου[1] ὅσον τῆς μέθης ἡ φρόνησις. — Ὁ ὄνος μακρὰ μὲν ἔχει τὰ ὦτα, τὴν δὲ τρίχα φαύλην.

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΙΣΕΩΝ.

Ποθεῖ ἄνθρωπος νύκτα μεθ' ἡμέραν, καὶ ἀστέρας μεθ' ἥλιον, καὶ λιμὸν μετὰ κόρον, καὶ δίψαν μετὰ μέθην· κἂν ἀφέλῃς αὐτοῦ[32] τὴν μεταβολήν, λύπην τὴν ἡδονὴν ποιεῖς.—Οὐκ ὀνήσει χρυσῆ κλίνη τὸν κάμνοντα, οὐδὲ τὸν ἄφρονα ἐπίσημος εὐτυχία. — Οὐδέν ἐστι κρεῖσσον ἢ νόμοι πόλει. —Κλεάνθης[33] ἔφη τοὺς ἀπαιδεύτους μόνῃ τῇ μορφῇ τῶν θηρίων[34] διαφέρειν[28]. — Ἐπαμινώνδας[35] ἔλεγε μὴ πρότερον ἀπαλλάττεσθαι[28] τῆς ἀγορᾶς ἡμέρᾳ[36] πρὶν ἢ φίλον τοῖς ἀρχαίοις[37] τινὰ προσπορίσαι[15] νεώτερον. —Δεῖ τοὺς νέους κοσμιότητι χρῆσθαι[38] ἐν πορείᾳ καὶ σχήματι καὶ περιβολῇ.—Φίλει τὴν πατρίδα κἂν ἄδικος ᾖ.—Ὦ Ζεῦ, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ἄπολλον, δότε μοι ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ ἡσυχίαν βίου, καὶ ζωὴν ἄμεμπτον, καὶ εὔελπιν θάνατον.—Ὁ εὐεργεσίαν σπείρων εὐγνωμοσύνην συγκομίσει. —Ξέρξου[39] ἐν Ἑλλάδι πολεμοῦντος[40], ἡ αὐτοῦ μήτηρ ἐδόκει ἐν ὀνείροις ἰδεῖν[41] δύω γυναῖκε[8] μεγέθει[42] πολὺ ἐκπρεπεστάτα, κάλλει ἀμώμω, καὶ κασιγνήτα τοῦ αὐτοῦ γένους, Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα.—Μὴ τὸ πρόσωπον μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν νίπτε. —Φίλιππος, γενόμε-

---

26) K. § 257. 27) K. § 411. 28) Ἀπαρέμφ. εἰδικὸν Ὅτι φ. 29) Δυναμένη. 30) Χρησιμεύει. 31) Δὲν ἐπίστευεν. 32) Λάβῃς ἀπ' αὐτοῦ. 33) Φιλόσοφος ἐξ Ἄσσου, πόλεως τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 34) Κατὰ τὴν μορφὴν ἀπὸ τὰ θηρία. 35) Ὁ μέγας Θηβαῖος στρατηγός. 36) Καθ' ἡμέραν. 37) Πρὸς τοῖς ἀρχαίοις, ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων. 38) Νὰ μεταχειρίζωνται, νὰ ἔχωσι κοσμιότητα. 39) Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος. 40) K. § 434. 41) Ὁράω. K. § 160. 42) K. §. 360 γ'. καὶ 340 ς'.

νος κριτὴς δυοῖν πονηροῖν[5], ἐκέλευσε τὸν μὲν φεύγειν[15] ἐκ Μακεδονίας, τὸν δὲ ἕτερον διώκειν[43].—Κλεάνθης[35] εἰς ὄστρακα καὶ βοῶν ὠμοπλάτας ἔγραφεν, ἅπερ ἤκουε παρὰ τοῦ Ζήνωνος[44], ἀπορίᾳ[45] κερμάτων, ὥστε ὠνήσασθαι[15] χαρτία. — Στρατόπεδον μέγα καὶ καλὸν ἄνευ στρατηγοῦ, μεγάλῳ θηρίῳ ἔοικε κεφαλὴν οὐκ ἔχοντι. —Ἐξ ἀνέμων μὲν θάλασσα, ἐκ παθῶν δὲ ψυχὴ κυκᾶται[46].—Οὐκ ἀναθήματα τὰς πόλεις κοσμοῦσιν, ἀλλ' αἱ τῶν οἰκούντων ἀρεταί.

ΕΠΙΘΕΤΑ.

Ἡδὺ τὸ εὖ πράττειν[47], ἡδύτερον δὲ τὸ εὖ ποιεῖν[48].—Βίων ἔφη δεῖν[28] τὸν ἀγαθὸν ἄρχοντα, παυόμενον τῆς ἀρχῆς, μὴ πλουσιώτερον, ἀλλ' ἐνδοξότερον γεγονέναι[49]. — Ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη βεβαία ἐστὶ καὶ ἀθάνατος. — Ἡ σοφία χείρω μὲν ποιεῖ οὐδένα, βελτίους δὲ πολλούς.—Χρὴ[50] σιγᾷν[15], ἢ κρείσσονα τῆς σιγῆς[12] λέγειν. Διὰ τοῦτο δύο ὦτα ἔχομεν, στόμα δὲ ἕν, ἵνα πλείω μὲν ἀκούωμεν, ἧττονα δὲ λέγωμεν.—Πρεσβύτατον τῶν ὄντων[25] Θεός[1]· ἀγένητος γάρ· κάλλιστον[51], κόσμος· ποίημα γὰρ Θεοῦ· μέγιστον, τόπος· πάντα γὰρ χωρεῖ· τάχιστον, νοῦς· διὰ παντὸς γὰρ τρέχει· ἰσχυρότατον, ἀνάγκη· κρατεῖ[52] γὰρ πάντων· σοφώτατον, χρόνος· ἀνευρίσκει γὰρ πάντα.—Ἴσθι[53] μᾶλλον ἰχθύος ἀφωνότερος ἢ κορώνης λαλίστερος.—Εὐδαίμων πόλις ἡ καλῶς ἀρχομένη.—Ὁ μὲν βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρά.—Ἀριστοτέλης ἔφη[54], τῆς παιδείας τὰς μὲν ῥίζας εἶναι[42] πικρὰς[27], γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς. —Τί γλυκύτερον μέλιτος; τί ἰσχυρότερον λέοντος;—Ἀρχῆς κακῆς κάκιστον ἔσται καὶ τέλος. — Οὐ νόσος λοιμώδης, οὐ σεισμὸς τοσαύτας πόλεις ἐρήμους κατέλιπεν, ἢ τοσαῦτα γένη ἀνθρώπων ἐξίτηλα ἐποίησεν, ὅσα ἡ τῶν βασιλέων πλεονέκτις φιλοτιμία. —Τὰ χρήματα ἡ τύχη δάνεια τοῖς πλουσίοις δίδωσι. — Τὸ μέλλον ἀσαφές[1]. —Βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς ἀθεμίτου.—Ἀγήρως ἡ δόξα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων[55].—Ἡ μεγάλη τύχη πολὺν ἔχει φόβον· ἀκίνδυνος δ' ἡ μετρία. —Εὐκλεὴς πόλεμος αἱρετώτερος αἰσχρᾶς εἰρήνης. — Δύο κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον[1].—Ἄναιμα[56] τῶν ζώων ἐστὶ[57] ὅσα[58] πλείους ἔχει τεττάρων πόδας.—Οὐ κρεῖττον[1], πενιχρὸν μὲν, ἀσφαλῆ δὲ καὶ ἀδεᾶ βίον ἀσπάσασθαι[59], ἢ πλούσιον καὶ ἐπικίνδυνον;—Τῶν τετραπόδων εὐμαθέστατον μὲν ἐλέφας, μιμητικώτατον δὲ πίθηξ, πονηρότατον δ' ἀλώπηξ, θηριωδέστατον δὲ τίγρις. — Ἡ μυῖα ἑξάπους οὖσα, τοῖς μὲν τέσσαρσι[60] βαδίζει μόνοις, τοῖς δὲ προσθίοις δυσὶν[60] ὡς χερσὶ χρῆται.

---

43) Ὑπεν. Ἐκεῖνον. 44) Φιλόσοφος ἐκ Κύπρου, διδάσκαλος τοῦ Κλεάνθους ἐν Ἀθήναις. 45) Κ. § 361. 46) Ταράττεται. 47) Εὐτυχεῖν. 48) Εὐεργετεῖν. 49) Γίνομαι· νὰ ἔγινε. 50) Τριτοπρόσ. ἰδ. Δ. Σ. 51) Ὑπεν. τῶν ὄντων ἐστίν. 52) Κ. § 347 6΄. 53) Προστακτ. τοῦ εἰμί. 54) Φημί. 55) Ἀποθανόντων. 56) Χωρὶς αἷμα. 57) Ἀντὶ εἰσί 58) Ὅλα ὅσα. 59) Νὰ παραδεχώμεθα. 60) Ποσί.

ἈΝΤΩΝΥΜΙΑΙ.

Δημήτριός τις εἶπε τῷ Νέρωνι[61]· σὺ μὲν ἀπειλεῖς ἐμοὶ τὸν θάνατον, σοὶ δὲ[62] ἡ φύσις. — Ἄλλοις[63] μεμφόμενος, σκόπει μὴ αὐτὸς[64] ἀξιόμεμπτα πράττῃς. — Σύγχαιρε τοῖς εὖ πάσχουσιν[65] ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐτυχήμασι, κἂν σοι ταῦτα ἀλλότρια ᾖ[26]. — Ῥίζα πολλῶν κακῶν ἡ ἀμάθεια· Ταύτην οὖν ἀνασπάσας κἀκείνας συναφεῖλες. — Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, τί ἐστι πολέμιον ἀνθρώποις[66]; αὐτοί, ἔφη[64], ἑαυτοῖς. — Οὐδεὶς ἐλεύθερος[1], ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. — Οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι[67]. — Βούλου ἀρέσκειν πᾶσι[68], μὴ σαυτῷ μόνον. — Πάντων μάλιστα σαυτὸν αἰσχύνου. — Ὅταν καταγελῶμέν τινων[9], ἐπιστρέφωμεν ἐφ' ἑαυτούς, καὶ σκοπῶμεν, μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς αὐτοῖς ὦμεν ἔνοχοι. — Κορῶναι ἀλλήλαις εἰσὶ πιστόταται καὶ πάνυ σφόδρα ἀγαπῶσι σφᾶς.

ῬΗΜΑ ΒΑΡΥΤΟΝΟΝ ἘΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει. — Ἡ ψυχὴ βλέπει, κἂν μὴ βλέπωσιν οἱ ὀφθαλμοί. — Οἱ μὲν κύνες τοὺς ἐχθροὺς δάκνουσιν, οἱ πονηροὶ δὲ τοὺς φίλους. — Ἀγησίλαος ἐρωτηθείς, πῶς ἄν τις μάλιστα παρ' ἀνθρώποις εὐδαιμονοίη[69], Εἰ λέγοι, εἶπε, τὰ ἄριστα, πράττοι δὲ τὰ κάλλιστα. — Ὁ μὴ κολάζων[70] τὰ πάθη, αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν κολάζεται. — Πᾶσα δύναμις καὶ πᾶς πλοῦτος ὑπείκει[71] τῇ ἀρετῇ. — Εὖ θνήσκοις, ὅταν σοι τὸ χρεὼν[72] ἔλθῃ. — Οἱ τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι[73]. — Ἀφροσύνης[74] ἐστὶ τὸ πράττειν πρὸ τοῦ κρῖναι. — Φιλεῖ τῷ κάμνοντι συγκάμνειν θεός[75]. — Ἆγις ἐρωτηθείς, Πῶς ἄν τις ἐλεύθερος διαμένοι[69]; Θανάτου καταφρονῶν, ἔφη. — Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης ἐστασιαζέτην ἔτι παῖδες ὄντες[25]. — Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγε[76]. — Ἄρξαι σαυτὸν τιμᾷν, καὶ πάντες σε τιμήσουσι. — Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς[77]· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη[1], καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. — Κἂν μόνος ᾖς[25], φαῦλον μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ[78] τι. — Διογένης λύχνον μεθ' ἡμέραν[79] ἅψας, ἄνθρωπον, ἔφη, ζητῶ. — Εἰ βούλει καλῶς ἀκούειν[80], μὴ πρῶτος σαυτὸν ἐπαίνει. — Σοφιστῇ[81], Ἡρακλέους ἐγκώμιον ἀπαγγέλλοντι, Διογένης[82] ἔφη· τίς δὲ ψέγει αὐτόν[83]; — Πνεόντων τῶν ἀνέμων[40], ἐπεφρίκει ὁ πόντος, καὶ ὁ ἀφρὸς τοῦ ὕδατος ἐξηνθήκει. — Βίων ὁ σοφιστής, ἰδὼν φθονερὸν σφόδρα κεκυφότα[84], εἶπεν· ἢ τούτῳ μέγα κακὸν συμβέβηκεν, ἢ ἄλλῳ μέγα ἀγαθόν. — Οἱ πρὸς τὴν δόξαν κεχηνότες[85] σπανίως ἔνδοξοι γίνονται. — Ὁ τῶν ἄλλων[86] ἄρχειν

---

61) Τύραννος τῆς Ῥώμης. 62) Ὑπεν. ἀπειλεῖ αὐτόν. 63) Συντ. τοῦ μέμφ. 64) Σὺ ὁ ἴδιος. 65) Κ. §. 346, δ'. Σημ. 66) Κ. § 346, α'. καὶ 340, στ'. 67) Δηλ. κανεὶς δὲν θαυμάζεται εἰς τὸν τόπον του. 68) Κ. § 348, β'. 69) Κ. § 400. 70) Νικῶν.
71) Κ. § 358 β'. 72) Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' ἀποθάνῃς. 73) Τρέχουσι κατόπιν των. Διότι οἱ δειλοὶ μᾶλλον κινδυνεύουσι. 74) Ἔργον. 75) Ὁ θεὸς συνεργάζεται μὲ τὸν ἐργαζόμενον. 76) Ἄγω. 77) Κ. § 353. 78) Κ. § 390, δ'. 79) Ἐν καιρῷ ἡμέρας.
80) Νὰ ἐπαινῆσαι. 81) Ψευδοφιλόσοφος ἢ ῥήτωρ ἐπιδεικτικῶν λόγων. 82) Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος. 83) Τὸν Ἡρακλῆν. 84) Κύπτω. 85) Χαίνω. 86) Γεν. συντ. τοῦ ἄρχειν.

βουλόμενος, ἑαυτοῦ ἄρχειν μαθέτω.—Πειρῶ τὰ δεινὰ φέρειν ὡς τοὺς ἄλλους διδάσκεις[87].—Χαλεπὸν τὸ πράττειν, τὸ δὲ κελεύειν ῥᾴδιον. — Τῆς τῶν παίδων τελευτῆς προσαγγελθείσης[40] Ἀναξαγόρᾳ[88], εἶπεν· ᾔδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεννήσας.—Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς[86], οὐχ ὁ πόλλ' εἰδὼς σοφός.—Ὁ τὰ δέοντα μὲν λέγων, οὐ πράττων δὲ, λύρᾳ ἔοικε, καλὸν[89] μὲν φθεγγομένῃ, οὐκ ἀκουούσῃ δὲ τοῦ μέλους[90].—Κακῶς λέγουσιν[91] οἱ καλῶς λέγειν μὴ μεμαθηκότες.—Τὸν εὐτυχοῦντα χρὴ σοφὸν πεφυκέναι.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ.

Ἀγαθοὶ πολλοὶ μὲν λέγονται, οὐ πάντες δ' εἰσί.—Ἐν τοῖς πολέμοις τέμνεται μὲν ἡ χώρα, πορθοῦνται δ' αἱ πόλεις, αναιροῦνται δ' οἱ πολῖται, καὶ καταλύονται οἱ νόμοι.—Ἐπὶ τῆς κολακείας, ὡς ἐπὶ μνήματος, αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τῆς φιλίας ἐπιγέγραπται.—Οἱ Πυθαγορικοὶ[92] ἔλεγον ἐνδεδέσθαι[93] τῷ σώματι τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς τιμωρίας χάριν[94].—Ζήνων δοῦλον ἐμαστίγου ἐπὶ κλοπῇ[95]· τοῦ δὲ, εἰπόντος[40]· εἵμαρτό[96] μοι κλέψαι[42] καὶ δαρῆναι, Ζήνων ἔφη· — Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο ὅτι θνητὸς εἶς. — Πείσθητι ὅτι θνήξεις. — Τὸ εἱμαρμένον διαφυγεῖν ἀδύνατον.—Αἰδοῦ σαυτὸν καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ.—Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ[23], ἐὰν πρῶτον ἄρξῃ σαυτὸν αἰδεῖσθαι[15]. — Σχολαστικὸς ἰατρῷ συναντήσας, ἐκρύβη· τινὸς δὲ πυθομένου[40] τὴν αἰτίαν, ἔφη· καιρὸν ἔχω μὴ ἀσθενήσας, καὶ αἰσχύνομαι εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ ἰατροῦ[97].—Λέγεται τὸν Κινέαν[98], ἐπεὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρετὴν κατενόησε, τῷ Πύῤῥῳ[99] εἰπεῖν, ὡς ἡ σύγκλητος αὐτῷ βασιλέων πολλῶν συνέδριον φανοίη.— Οἱ εὐεργέται τῶν ἀνθρώπων τιμῶν ἠξιώθησαν[100]. — Εἰ χωλῷ παροικήσεις ὑποσκάζειν μαθήσῃ.—Ὁ μέλλεις πράττειν μὴ πρόλεγε· ἀποτυχὼν γὰρ, γελασθήσῃ.—Αἱ τιθῆναι ἐμπτύουσι τοῖς παιδίοις, ὡς μὴ βασκανθῶσι.— Πόνου μεταλλαχθέντος οἱ πόνοι γλυκεῖς. — Ἀγαθὸς βασιλεὺς σκοπεῖ ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται.

Μακροτέρῳ σταυρῷ σταυρούμενον ἄλλον ἑαυτοῦ
Ὁ φθονερὸς Διοφῶν ἐγγὺς ἰδὼν, ἐτάκη[101].

ΜΕΣΟΝ.

Τὸν Θεὸν φοβοῦ, τοὺς πρεσβύτας σέβου.—Πάντων μάλιστα σαυτὸν αἰσχύνου.—Θεόκριτος[102] ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ συγγράφει; Ὅτι, εἶπεν, ὡς μὲν βούλομαι, οὐ δύναμαι, ὡς δὲ δύναμαι, οὐ βούλομαι.—Ἐρωτήσαντός[40] τινος τὸν Ἀνταλκίδαν[103], πῶς ἂν τις μάλιστα ἀρέσκοι[70]

87) Φέρειν. 88) Φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, φίλος τοῦ Περικλέους. 89) Ἐπίῤ. καλῶς. 90) Κ. § 347, ά. 91) Κακολογοῦσι. 92) Φιλόσοφοι ὀπαδοὶ τοῦ Πυθαγόρου. 93) Ἀπαρέμφατον εἰδικὸν εἰς παρακείμενον: Ὅτι εἶναι ἐνδεδεμέναι. 94) Διὰ τ. Κ. § 448, 6'. 95) Διὰ κ. Κ. § 458 ἐπὶ 6'. 4. 96) Μείρομαι. Γ. 474. 97) Ἔρχομαι. Γ. 456, νὰ ἰδῶ τὸν ἰατρόν. 98) Θεσσαλός τις, φίλος τοῦ Πύῤῥου. 99) Βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου. 100) § 347, δ'. 101) Τήκω. Μετάβαλε τὴν περίοδον οὕτω: Διοφῶν ἰδὼν ἄλλον σταυρούμενον σταυρῷ μακροτέρῳ ἑαυτοῦ. 102) Ποιητὴς Συρακούσιος. 103) Στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων.

τοῖς ἀνθρώποις· εἰ ἥδιστα μέν, ἔφη, αὐτοῖς διαλέγοιτο, ὠφελιμώτατα δὲ προσφέροιτο. — Γεγόναμεν[104] ἅπαξ· δὶς δ' οὐκ ἔστι[105] γενέσθαι. —Οὐδ' ἂν τῷ πενομένῳ ὀβολὸν ἀρνησαίμην, οὐδὲ συμβουλὴν τῷ ζητοῦντι. —Πίνδαρος[106] εἶπε τὰς ἐλπίδας εἶναι[28] ἐγρηγορότων ἐνύπνια. —Λόγισαι πρὸ ἔργου. —Τοιοῦτος γίνου[104] περὶ[107] τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο[69] περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας. —Δεῖ σε[108] οὐ τοσοῦτον τοῦ σώματος ὡς τῆς ψυχῆς[109] ἐπιμέλεσθαι. Τὸ μὲν[110] γὰρ θνητὸν καὶ οἰχήσεται, ἡ δὲ ἀθάνατος καὶ μενεῖ. —Ἀθηναίοις ἦν πάτριον ἡγεῖσθαι[15] τῆς Ἑλλάδος[52] καὶ τοῖς τυράννοις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀνταγωνίζεσθαι. —Οὐ τὸ πένεσθαι αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἐντίμῳ πενίᾳ αἰσχύνεσθαι. —Τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδὸν ἑλόμενος, τὴν πρὸς εὐδαιμονίαν εὐθὺ βαδιεῖ. —Μὴ φείδου διδαγμάτων[111] τοῖς δεομένοις ἐπίστασθαι. — Μίλων ὁ ἐκ Κρότωνος[112] ἀθλητὴς, ταῦρον ἀράμενος, ἔφερε διὰ τοῦ σταδίου μέσου.

ΡΗΜΑ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΟΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. — Ὁ οἶνος τὸν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιεῖ. — Νόει, καὶ τότε πράττε. —Ἡ ἕξις κόρον γεννᾷ. —Οἱ τὴν γῆν οἰκοῦντες τῆς θαλάσσης ποθοῦσιν, οἱ δὲ πλέοντες πρὸς τὴν γῆν ἀφορῶσι. —Ὁ φθονῶν, ἑαυτὸν ὡς ἐχθρὸν λυπεῖ. — Μὴ κακοῖς ὁμίλει· θεοὺς τίμα· τὰ σπουδαῖα μελέτα. —Ἡ Φωκίωνος[113] γυνὴ, ἐρωτηθεῖσα, διὰ τί, μόνη τῶν ἄλλων[63], οὐ φορεῖ χρυσοῦν κόσμον, ἔφη, ὅτι αὐτάρκης κόσμος μοί ἐστιν ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετή. —Ὁ ἀεὶ πλεονεκτῶν[114], οὐδέποτε πλουτεῖ. —Τοὺς φίλους μὴ μόνον παρόντας τίμα, ἀλλὰ καὶ πόῤῥωθεν φίλει. — Οἱ πλεονεκτοῦντες πολεμοῦσιν ἀεὶ, τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ φθονεῖν ἔμφυτον ἔχοντες. — Ὁ μηδὲν[115] ἀδικῶν οὐδενὸς δεῖται νόμου. —Κυβερνήτου νοσοῦντος[40], ὅλον συμπάσχει τὸ σκάφος. —Σχολαστικὸς ναυαγεῖν[15] μέλλων πινακίδας ᾔτει, ἵνα διαθήκας γράψῃ· τοὺς δὲ οἰκέτας ὁρῶν ἀλγοῦντας διὰ τὸν κίνδυνον, ἔφη, μὴ λυπεῖσθε· ἐλευθερῶ γὰρ ὑμᾶς. —Ἐπίκουρος[116] ἐρωτηθεὶς, πῶς ἄν τις πλουτήσειεν[6], Οὐ τοῖς οὖσι[117] προστιθεὶς[118], ἔφη, τῆς δὲ χρείας τὰ πολλὰ περιτέμνων. —Μηδέποτε φρονήσῃς ἐπὶ σεαυτῷ μέγα[119], ἀλλὰ μηδὲ καταφρονήσῃς σεαυτοῦ[9]. —Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς, κἂν[120] τι μὴ γελοῖον ᾖ[25]. —Ὁ ἐγκαίρως σιγῶν κρείττων[1] τοῦ ἀκαίρως λαλοῦντος. —Ἀναξαγόρας πρὸς τὸν δυσφοροῦντα ὅτι ἐπὶ ξένης[121] τελευτᾷ, Πανταχόθεν, ἔφη, ὁμοία ἐστὶν ἡ εἰς ᾅδου[122] κατάβασις. —Διογένης ἰδών ποτε μειράκιον ἐρυθριῶν, Θάῤῥει, ἔφη, τοιοῦτόν ἐστι τῆς ἀρετῆς τὸ χρῶμα. —Καλὸν

---

104) Γίνομαι. 105) Ὑπεν. θεμιτὸν ἢ δυνατόν. 106) Ὁ λυρικὸς ποιητής. 107) Ἀντὶ πρός. 108) Ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρεμφάτου. 109) Γεν. συντακτ. τοῦ ἐπιμελ. 110) Τὸ μὲν σῶμα, ἡ δὲ ψυχή. 111) Γεν. συντ. τοῦ φείδομαι. 112) Πόλις τῆς Ἰταλίας. 113) Ἔξοχος πολιτικὸς Ἀθηναῖος ἐπὶ Μακεδόνων. 114) Ἐπιθυμῶν πλείονα. 115) Ἐπίῤῥημ. οὐδόλως. 116) Φιλόσοφος, θεωρῶν τὴν εὐγενῆ ἡδονὴν ὡς τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν. 117) Κ. § 357. 118) Προστίθημι. 119) Μὴν ὑπερηφανευθῇς διὰ τὸν ἑαυτόν σου. 120) Καὶ ἄν. 121) Ὑπεν. γῆς. 122) Ὑπεν. τόπον. Κ. §. 358. Σ. 311. Εἰς ...

τὸ γηρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡβᾶν καλόν.—Εἰ τὰ πάντων κακὰ κατανοήσεις, ἧττον ἐπὶ τοῖς σεαυτοῦ[123] δυσφορήσεις.—Τὸν χρηςὸν δεῖ τοὺς μὲν φίλους εὐεργετεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς φίλους ποιεῖν.—Οὐδὲ τὸν ἀέρα τοῖς ὄρνισιν ἐῶμεν ἐλεύθερον.—Οὐδεὶς ὁ βιῶν ὃν ποθεῖ τρόπον.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΟΝ.

Κλεάνθης[33] διεβοήθη ἐπὶ φιλοπονίᾳ[35]· πένης γὰρ ὢν[124], νύκτωρ μὲν ἐν τοῖς κήποις ἤντλει, μεθ' ἡμέραν[125] δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἐγυμνάζετο.—Οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι νικῶντες θαλλοῖς ἀνεδοῦντο.—Μᾶλλον εὐλαβοῦ[126] ψόγον ἢ κίνδυνον.—Φίλους μὴ ταχὺ[127] κτῶ.—Κόλαζε τὰ πάθη, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν τιμωρῇ.—Χαλεπώτερον, τὸν ἀπὸ πενίας ὁρμώμενον, βραχὺν κτᾶσθαι πλοῦτον, ἢ τὸν ἀπὸ μικροῦ πλούτου μέγαν περιποιήσασθαι.—Πλάτων πρός τινα τῶν παίδων, Μεμαστίγωσο[128] ἄν, ἔφη, εἰ μὴ ὠργιζόμην.—Οὕτω πειρῶ ζῆν, ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολὺν χρόνον βιωσόμενος.—Αἱ πόλεις ἄριστα οἰκοῦνται[129], ἐὰν οἱ μὲν πολῖται τοῖς ἄρχουσι[71] πείθωνται, οἱ δὲ ἄρχοντες τοῖς νόμοις.—Ἡδέως μὲν ἔχε[130] πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις.—Σωκράτης ἔλεγε τῇ γυναικὶ ἐπὶ τὰς πομπὰς[131] ἐξιέναι[15], οὐχ ὡς θεωρησομένην, ἀλλ' ὡς θεωρήσουσαν.—Οὐσίαν κτῶ, ὅσην ἔχων οὔτ' ἀνιαθήσῃ, οὔτε τῶν ἀναγκαίων ἀπορήσεις.—Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι[15] τοὺς ἀγαθούς.—Τὸν ἄρχοντα τριῶν δεῖ μεμνῆσθαι, ὅτι ἀνθρώπων ἄρχει, ὅτι κατὰ νόμον ἄρχει, ὅτι οὐκ ἀεὶ ἄρχει.—Εἰ σὺ ἐθεάσω ὅπερ ἐγὼ, εὖ οἶδα ὅτι οὐκ ἂν ἐπαύσω γελῶν.

ΡΗΜΑ ΕΙΣ ΜΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Τοὺς τῆς φύσεως νόμους ὁ θεὸς τέθεικεν.—Τί τὸν νεκρὸν ὁ κωκυτὸς ὀνίνησιν;—Ὁ θεὸς πάντα τίθησιν[132] ὅπῃ θέλει.—Χίλων ἐρωτηθεὶς, τί[133] χαλεπώτατον; τὸ γινώσκειν[6] ἑαυτὸν, ἔφη· πολλὰ γὰρ ὑπὸ φιλαυτίας ἕκαστον ἑαυτῷ προστιθέναι[26] μάτην—Ἐὰν ῇς φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής.—Ὁ σοφὸς οὐ χρυσὸν ἀνατίθησιν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τοῖς θεοῖς.—Οὐδὲν τῶν μὴ καλῶν δίδωσι θεός.—Δίδου παῤῥησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσι.—Ῥᾴδιον[1] ἐξ ἀγαθοῦ θεῖναι[134] κακὸν ἢ ἐκ κακοῦ ἐσθλόν.—Εἰ ἀηδὼν ἤμην[135], ἐποίουν ἂν τὰ[74] τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι, ὑμνεῖν με[27] δεῖ τὸν θεόν· τοῦτό μου τὸ ἔργον ἐστίν.—Ἀνὴρ Μεγαρεὺς πρῶτος γυμνὸς ἠγωνίσατο, ἀποθεὶς τὸ περίζωμα.—Οἱ ἐσθλοὺς θέντες νόμους, τῶν πόλεων εὐεργέται εἰσί.—Φασὶν[54], Εὐριπίδην Σωκράτῃ, ἀποδόντα τι Ἡρακλείτου σύγγραμμα[136], ἐρέσθαι, τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι[54], ἃ μὲν συνῆκα, γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα[137].—Ὁ οἶνος, μέτριος μὲν ληφθεὶς[138]

---

123) Κακοῖς. 124) Κ. §. 458, Ἐπὶ β'. 3. 125) Κ. § 458, Μετὰ γ'. 2. 126) Φοβοῦ 127) Ἐπίῤῥημ. ταχέως. 128) Ἀντὶ Ἐμεμαστίγωσο, ἴδ. 53). 129) Δηλ. εἶναι εὐδαιμονέστατοι. 130) Ἔχε φιλικὰς σχέσεις. 131) Εἰς τὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις. 132) Διαθέτει ὅπως. 133) Ὑπεν. πρᾶγμά ἐστι. 134) Τίθημι. Α. Σ. 135) Ἀττ. ἀντί: ἦν. 136) Φασὶ τὸν Εὐριπίδην ἐρέσθαι τὸν Σωκράτην ἀποδόντα αὐτῷ (τῷ Εὐρ.) σύγγραμμα. Εὐριπίδης, τραγικὸς ποιητής. Σωκράτης ὁ φιλόσοφος. Ἡράκλειτος φιλόσοφος. 137) Συνίημι. 138) Λαμβάνω.

ῥώννυσι, πλείω δὲ παρίησιν[139]. — Ἐκ τοῦ στόματος πολλὰ μὲν ἀγαθὰ, πολλὰ δὲ κακὰ ἐξίασιν. — Εὔκολον ἔφασκεν ὁ Βίων[140] τὴν εἰς ᾅδου[141] ὁδόν· καταμύοντας[142] γὰρ αὐτὴν ἰέναι. — Ἡ φύσις ἔδωκεν ἡμῖν παραμυθίαν τὰ δάκρυα. — Ἡ παιδεία πραΰνει τὰ πάθη, ὡς τὸ ὕδωρ κατασβέννυσι τὸ πῦρ.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΟΝ.

Τοῖς ἀνθρώποις οὐ δέδοται τὸ μέλλον ἐπίστασθαι. — Ἐπιστάσης τῆς ὥρας ἄπιμεν εἰς ᾅδου[141]. — Ὁ νόμος λέγει, ὃ[143] μὴ κατέθου μὴ λάμβανε. — Πυθαγόρας ἔλεγε, δύω ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι[28] κάλλιστα, τό τε ἀληθεύειν καὶ τὸ εὐεργετεῖν[8]. — Οὐχ ἡ λόγοις[144] ἐπιδεικνυμένη ἀλλ' ἡ ἔργοις ἀσκουμένη ἀρετὴ ἀληθής[1]. — Ὁ ἐν πολέμῳ καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος ὑπὸ πάντων τῷ δακτύλῳ δείκνυται. — Κακὸν οὐδὲν φύεται ἀνδρὶ θεμέλια θεμένῳ τοῦ βίου σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν. — Ἀρετὴ, κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται. — Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμὼν εὐδαιμονεῖν. — Μέγα κακὸν τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν κακόν. — Ἀπόθου τὴν κακίαν καὶ ἀρετὴν ἀμφιέννυσο. — Ὅσον σίδηρος ἐν πολέμῳ, τοσοῦτον ἐν πολιτείαις δύναται λόγος

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

Τὰ πάντα ἀπὸ θεοῦ ἔρχεται[145] καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἄπεισι[146]. — Τὸν θεὸν φοβοῦ, τοὺς γονεῖς τίμα, τοῖς νόμοις[71] πείθου. — Κρεῖττον[1] εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας ἐμπεσεῖν· οἱ μὲν γὰρ νεκροὺς, οἱ δὲ ζῶντας ἐσθίουσιν. — Εἰπόντος τινὸς[40] τῶν στρατιωτῶν πρὸς Πελοπίδαν[147], Ἐμπεπτώκαμεν εἰς τοὺς πολεμίους, Τί μᾶλλον[148], εἶπεν, ἢ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνοι; — Αἱροῦ μᾶλλον αὐτός τι κακὸν παθεῖν ἢ ἄλλους κακῶς δρᾶσαι[149]. — Οὐδεὶς εἰς τοῦτο[150] ἐλήλυθεν ἀνοίας, ὥστε πιστεύειν μὴ εἶναι θεόν. — Παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων[151] τὸν τῆς ψυχῆς πόνον ὁ χρόνος ἰαίνει. — Ὃ[152] σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ[153] μὴ ποιήσῃς. — Δικαιοσύνη οἶκον στηρίζει, ἀδικία δὲ καθαιρεῖ. — Τὰ παρεληλυθότα οὕτω εἰσί, τὰ δὲ μέλλοντα οὐκέτι. — Μέγα ἐστὶ τὸ τυχεῖν ὧν ἄν τις ἐπιθυμῇ, πολλῷ δὲ μεῖζον τὸ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν ὧν μὴ δεῖ. — Δεῖ σε ἐσθίειν ἵνα ζῇς, ἀλλ' οὐ ζῆν ἵνα ἐσθίῃς. — Ἀνὴρ σοφὸς τὰς ἐν βίῳ συμφορὰς ῥᾷον οἴσει[154] τῶν ἄλλων[17]. — Τοῖς τῶν Ἀθηναίων δημαγωγοῖς[155], ἔφη ὁ Φίλιππος[156], χάριν ἔχειν[157], ὅτι λοιδοροῦντες αὐτὸν βελτίονα ποιοῦσι καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἤθει[158]. Πειρῶμαι γὰρ αὐτοὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις[159] ψευδομένους ἐλέγχειν[42]. — Τεθνᾶναι κρεῖττον ἢ ζῆν ἐν αἰσχύνῃ. — Ἀλέξανδρος νο-

---

139) Παρίημι. 140) Φιλόσοφος ἐκ Βορυσθένους. 141) Πρὸς τὸν ᾅδην. 142) Μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς. 143) Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον. 144) Διὰ λόγων. 145) Ἀντὶ ἔρχονται.
146) Ἀντὶ ἄπίασι. 147) Στρατηγὸς τῶν Θηβαίων, 148) Δηλ. ἡμεῖς εἰς αὐτούς. 149) Νὰ κακοπάθῃς παρὰ νὰ κακοποιήσῃς. 150 Εἰς τόσον βαθμόν. 151) Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι.
152) Ὅ,τι πρᾶγμα. 153) Εἰς ἄλλον ἄνθρωπον. 154) Φέρω. 155) Κ. § 361 6'.
156) Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. 157) Ὅτι εὐχαριστεῖ τούς. Ἴδε 20. 158) Κ. § 361. γ'.
159) Κ. § 360, 6'.

σήσας μακραν νόσον[160], ὡς ἀνέῤῥωσεν[161], Οὐδὲν, ἔφη, χεῖρον[162] ὑπέμνησε γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος μὴ μέγα φρονεῖν[163], ὡς ὄντας θνητούς. — Τὸ κάλλος ἢ χρόνος ἀνήλωσεν[164], ἢ νόσος ἐμάρανε. — Πολλὰ λυπηρὰ ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει. — Μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν. — Ἀμείνων ἐστὶ τοῦ ὄντος[165] ὁ δυνάμενος γενέσθαι πλούσιος. — Δίκαια δράσας, συμμάχου τεύξῃ θεοῦ. — Ὁ Κάτων[166] ἔλεγε τῶν νέων[63] μᾶλλον ἀγαπᾷν[28] τοὺς ἐρυθριῶντας ἢ τοὺς ὠχριῶντας. — Πρὸς τοὺς θαυμάζοντας, ὅτι, πολλῶν ἀδόξων ἀνδριάντας ἐχόντων[40], ὁ Κάτων οὐκ ἔχει· Μᾶλλον, ἔφη[167], βούλομαι ζητεῖσθαι[42] διὰ τί μου ἀνδριὰς οὐ κεῖται, ἢ διὰ τί κεῖται[168]. — Ὁ σοφὸς τὰς συμφορὰς ῥᾷον τῶν ἄλλων οἴσει. — Πηγὴ καὶ ῥίζα καλοκἀγαθίας[1], τὸ νομίμου τυχεῖν[6] παιδείας[169]. — Μόνος ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ· καὶ ὁ χρόνος τ' ἄλλα ἀφαιρῶν, τῷ γήρᾳ προστίθησι τὴν ἐπιστήμην. — Αἰσχρὸν ποιήσας, κἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις. — Τὸ τοῖς πολλοῖς[170] ἀρέσκειν[6], τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. — Τὸ ψεύδεσθαι[6] δουλοπρεπὲς[1], καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι[16] ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίοις[171] δούλαις συγγνωστόν. — Μέγα τεκμήριον εὐφυΐας καὶ ἀρετῆς τὸ εὐλαβεῖσθαι τὴν ἀδοξίαν. — Μέγα[172] τὸ εὐτελὲς καὶ αὔταρχες[173], ὅτι τῆς ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῆς φροντίδος[174] ἀπαλλάττει τῶν περιττῶν. — Φιλαύτου ἀνδρὸς οὐ φιλοκάλου[175], παντὸς[176] ἀεὶ βέλτιστον ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι. — Τοῖς μὲν διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις[177] ἕπεται κατ' ἀνάγκην σκιά· τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βαδίζουσιν ἀκολουθεῖ φθόνος. — Τὸ ἐσθίειν πολλὰ τοὺς μὲν λογισμοὺς ἐξαιρεῖ, καὶ τὰς ψυχὰς ποιεῖται βραδυτέρας, ὀργῆς δὲ καὶ σκληρότητος ἐμπίπλησιν. — Ἐμπεδοκλῆς[178] τὴν τῶν Ἀκραγαντίνων[179] τρυφὴν ἰδὼν ἔλεγεν, Ἀκραγαντῖνοι τρυφῶσι μὲν ὡς αὔριον ἀποθανούμενοι[180], οἰκίας δὲ κατασκευάζονται[181] ὡς πάντα τὸν χρόνον[182] βιωσόμενοι. — Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς[183] εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα[184] αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα[185]. τὸ παιδίον ἀπέθανεν· ἀπεδόθη· τὸ χωρίον ἀφῃρέθη· οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη. — Οὐ μεθυσθήσῃ, εἰ τοὺς μεθύοντας ἴδῃς οἷα ποιοῦσι. — Τῶν ἀπόντων φίλων[9] μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα μηδὲ τούτων δοκῇς ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. — Γνῶθι[186] σαυτόν. μὴ πολλὰ λάλει· τὸν τετελευτηκότα μακάριζε· τοὺς πρεσβυτέρους σέβου· ἡ γλῶσσά σου μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ[187]. θυμοῦ[188] κράτει. ἀδικούμενος διαλλάσσου, ὑβριζόμενος δὲ μὴ τιμωροῦ. — Φί-

---

160) Κ. §. 358. 161) Ἀναῤῥώνυμι. 162) Δὲν εἶναι πρὸς βλάβην μου αὐτὸ ὅπου ἔπαθα. 163) Νὰ μὴν ὑψηλοφρονῶμεν. 164) Ἀντὶ ἀναλίσκει. 165) Ἐκείνου ὅστις εἶναι πλούσιος. 166) Φιλόσοφος Ῥωμαῖος. 167) Ὁ Κάτων ἔφη πρὸς τοὺς θ. 168) Ἀντί: ἀνηγέρθη. 169) Κ. § 347. δ'. 170) Εἰς τὸν ὄχλον. 171) Δηλ. μὴ λίαν κακοῖς. 172) Ὑπεν. πρᾶγμά ἐστι. 173) Ἀντί: ἡ εὐτέλεια καὶ αὐτάρκεια. 174) Κ. § 347, δ'. 175) Ὑπεν. ἔργον ἐστι. 176) Ὑπεν. ἀνθρώπου 177) Κ. §. 340. 178) Σικελικὸς Πυθαγορικὸς φιλόσοφος. 179) Ἀκράγας, πόλις τῆς Σικελίας. 180) Ἀποθνήσκω. 181) Μέσον. κατασκευάζουσι διὰ μὲν ἑαυτόν των. 182) Αἰωνίως. 183) Πράγματος. 184) Ἀπόλλυμι. 185) Ἀποδίδωμι. 186) Γινώσκω. 187) Ἡ γενικὴ διὰ τὴν πρό. 188) Κ. § 347, 6'.

λων παρόντων καὶ ἀπόντων[27] μέμνησο. — Δεδοίκασιν αἱ μέλισσαι τὸν ὄμβρον, τοῦ δὲ κρύους ὀλιγωροῦσι. — Τοὺς κηφῆνας αἱ μέλισσαι τὸ μέλι ὑφαιροῦντας, τοῖς κέντροις ἀποκτείνουσιν. — Ἀγάπα τὸν πλησίον· νόμῳ[189] πείθου· θεοὺς σέβου· γονεῖς αἰδοῦ· ἄρχε σεαυτοῦ· πρόνοιαν τίμα· κακίας ἀπέχου· χρόνου[9] φείδου· ὅρα τὸ μέλλον· σοφοῖς χρῶ. — Λαβὼν ἀπόδος[185]. τὸ συμφέρον θηρῶ· ἐπὶ ῥώμῃ[190] μὴ καυχῶ· κακοῖς μὴ προσομίλει ἀνδράσιν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν ἀγαθῶν ἔχου[191]. θεοὺς δείδιθι[192]. ἐπίορκον μὴ ἐπόμνυθι. — Τὸ μὲν σῶμα τεθνήξεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἀναπτᾶσα, οἰχήσεται ἀθάνατος καὶ ἀγήρως. — Σωκράτης ἔλεγε, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους ζῆν[28] ἵνα ἐσθίοιεν[69], αὐτὸν δὲ ἐσθίειν ἵνα ζῴη. — Ὁ αὐτὸς ἠξίου τοὺς νέους συνεχῶς κατοπτρίζεσθαι[15], ἵν', εἰ μὲν καλοὶ εἶεν[69], ἄξιοι γίγνοιντο· εἰ δὲ αἰσχροί, παιδείᾳ[193] τὴν δυσειδίαν ἐπικαλύπτοιεν. — Σόλων[194] ἐρωτηθείς, πῶς ἂν μὴ γίγνοιτο ἀδίκημα ἐν τῇ πόλει, εἶπεν, εἰ ὁμοίως ἀγανακτοῖεν οἱ μὴ ἀδικούμενοι τοῖς ἀδικουμένοις[195]. — Δεῖ ἡμᾶς πολιτεύεσθαι ὡς αὔριον ἀποθανουμένους, οὐχὶ δ' ὡς ἀεὶ βιωσομένους. — Αἰσχρῶς πράττων αἰσχύνου οὐκ αἰσχρῶς ἀκούων[196]. Τὸ μὲν γὰρ σοῦ τὸ δὲ τῶν ἄλλων κακίαν ἐλέγχει. — Εὐκλείδης[197] ὁ Σωκρατικὸς[198], ἀκούσας τοῦ ἀδελφοῦ λέγοντος· ἀπολοίμην, εἰ μή σε τιμωρησαίμην[199], Ἐγὼ δέ, εἶπεν, εἰ μή σε φιλεῖν ἡμᾶς πείσαιμι.[200] — Εἴ τις τὸν τῆς εὐκλείας ἔρωτα ἐκβάλλοι[200] *ἐκ τοῦ βίου*, τί ἂν ἔτι ἀγαθὸν ἡμῖν γένοιτο[201], ἢ τίς ἄν τι λαμπρὸν ἐργάσεσθαι ἐπιθυμήσειε; — Τὰ χρήματα τοῖς πλουσίοις ἡ τύχη οὐ δεδώρηται, ἀλλὰ δεδάνεικε. — Μάλιστα ἂν εὐδοκιμοίης[201], εἰ φαίνοιο[200] ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν[202] πράττουσιν[203] ἐπιτιμῴης. — Διογένης ἰδὼν τοξότην ἀφυᾶ, παρὰ τὸν σκοπὸν ἐκάθισεν, εἰπὼν[204], ἵνα μὴ πληγῶ. — Χίλων, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, προσέταττε γλώττης κρατεῖν[188], μὴ κακολογεῖν[205] τοὺς πλησίον[205], γῆρας τιμᾶν, ζημίαν αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν, ἀτυχοῦντι[206] μὴ ἐπιγελᾶν, νόμοις πείθεσθαι. — Τὸν βουλόμενον ἀσφαλῶς ἄρχειν χρὴ τοῖς μὲν φίλοις μεταδιδόναι παῤῥησίας δικαίας, τοὺς δὲ ἀρχομένους κατὰ δύναμιν μὴ περιορᾶν ἀδικουμένους. — Σχολαστικὸς νοσοῦντα ἐπισκεπτόμενος, ἠρώτα περὶ τῆς ὑγιείας· ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο ἀποκριθῆναι. Ὀργισθεὶς οὖν, Ἐλπίζω, ἔφη, κἀμὲ[207] νοσήσειν, καὶ ἐλθόντι σοι[205], μὴ ἀποκρινεῖσθαι. — Οἱ ποιηταὶ τοιούτους λόγους περὶ τῶν θεῶν εἰρήκασιν, οὓς οὐδεὶς ἂν περὶ τῶν ἐχθρῶν τολμήσειε λέγειν. — Τῷ αὐτῷ

---

189) Κ. § 346 β΄. 190) Κ. § 458, β΄. 4 191) Ἔχομαι Α. Σ. 192) Δείω. Κ. § 160, δεῖσαι. 193) Κ. § 360, α΄. 194) Ὁ Νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν. 195) Κ. § 240. γ΄. καὶ § 446. 196) Αἰσχρολογούμενος, ὑβριζόμενος. 197) Φιλόσοφος ἐκ Μεγάρων. 198) Μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 199) Ἐκφράζουσιν εὐχήν, εἴθε νὰ χαθῶ. 200) Κ. § 403, α΄. 201) Κ. § 404, γ΄. 202) Ὁ Ἂν ἀποδίδεται εἰς τὸ Ἐπιτιμῴης. 203) Κ. § 346, α΄. 204) Δηλ. κάθημαι ἰδού. 205) Τοὺς ἄλλους Α. Σ. 206) Κ. § 346, β΄, σημ. 207) Καὶ ἐμέ, ἴδ. 12.

φυσήματι τὸ μὲν πῦρ ἀναχαύσειας ἂν καὶ μεῖζον ποιήσειας ἐν βραχεῖ, τὸ δὲ τοῦ λύχνου φῶς ἀποσβέσειας. — Τὸ μὲν ἐγκαλέσαι καὶ ἐπιτιμῆσαι ῥᾴδιον· τὸ δὲ, ὅπως τὰ παρόντα[208] βελτίω γίνεται συμβουλεῦσαι, τοῦτο φρονήσεως δεῖται. — Θεὸν μὲν νοῆσαι χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀσώματον σώματι σημανθῆναι οὐκ ἔχει[209]. — Καὶ ζῶν ὁ φαῦλος καὶ θανὼν κολάζεται. — Διογένης, ἐρωτηθεὶς, Ποδαπὸς[210] εἴη κύων[211], Πεινῶν μὲν, ἔφη, Μελιτταῖος[212], χορτασθεὶς δὲ, Μολοσσός[213].

Β'. ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ἐκ τῶν ἀστείων τοῦ Ἱεροκλέους.

Ἱεροκλῆς, διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν 6 αἰῶνα μ. Χ. ἔγραψε ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, ΥΠΟΜΝΗΜΑ εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τοῦ Πυθαγόρου καὶ ΑΣΤΕΙΑ.

Σχολαστικὸς[214] θέλων εἰδέναι[15], εἰ πρέπει[215] αὐτῷ κοιμᾶσθαι[15], καμμύσας[216] ἐσωπτρίζετο[217].

Σχολαστικὸς οἰκίαν πωλῶν, λίθον ἀπ' αὐτῆς εἰς δεῖγμα[218] περιέφερε.

Σχολαστικῷ ἔμπορος εἶπεν, ὅτι ὁ ποταμὸς ἤλασε[219] τὸν ἀγρόν σου· κἀκεῖνος ἔφη· καὶ τί λέγω[220];

Σχολαστικὸς μαθὼν, ὅτι ὁ κόραξ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔτη ζῇ, ἀγοράσας κόρακα, εἰς ἀπόπειραν[221] ἔτρεφε[222].

Σχολαστικὸς ἰατρῷ[64] συναντήσας, Συγχώρησόν μοι, εἶπε, καὶ μή με μέμψῃ, ὅτι οὐκ ἐνόσησα.

Σχολαστικὸς φίλῳ[64] συναντήσας, εἶπε, Καθ' ὕπνον σε ἰδὼν προσηγόρευσα[223]. ὁ δὲ[224], σύγγνωθί[225] μοι, ὅτι οὐ προσέσχον.

Σχολαστικὸς μῦν ἐθέλων συλλαβεῖν[15], συνεχῶς τὰ βιβλία αὐτοῦ τρώγοντα, κρέας δακὼν, ἐναντία[226] ἐκάθισε.

Διδύμων ἀδελφῶν εἷς ἐτελεύτησε· σχολαστικὸς οὖν, ἀπαντήσας τῷ ζῶντι, ἠρώτα· Σὺ ἀπέθανες ἢ ὁ ἀδελφός σου;

Σχολαστικὸς οἰκίαν πριάμενος, καὶ τῆς θυρίδος προκύψας, ἠρώτα τοὺς παριόντας, εἰ πρέπει[227] αὐτῷ ἡ οἰκία.

Σχολαστικὸς ποταμὸν βουλόμενος περάσαι, ἀνῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον ἔφιππος· πυθομένου[228] δέ τινος[40] τὴν αἰτίαν, ἔφη, σπουδάζειν[229].

Σχολαστικὸς ἰδὼν στρουθία ἐπὶ δένδρου, λάθρα ὑπεισελθὼν[230], ὑψηλῶ-

---

208) Πράγματα. 209) Δὲν ἠμπορεῖ. 210) Ὁποῖός τις. 211) Διότι καθ' ὃ κυνικὸς φιλόσοφος, ἐλέγετο κύων, καὶ διηρωτᾶτο ὡς κύων. 212) Τῆς Μελίτης (Μάλτας) διότι οἱ κύνες ἐκεῖνοί εἰσι κολακευτικοί. 213) Ἐκ τῆς Μολοσσίας τῆς Ἠπείρου, οἱ μανδρόσκυλοι, κύνες θυμώδεις κ' ὑπερήφανοι. 214) Δοκησίσοφος, καὶ ἐν γένει μωρός. 215) Ἂν τὸν πιάνῃ, ἂν ἦναι εὔμορφος κοιμώμενος. 216) Καταμύσας=κλείσας τὰ ὄμματα. 217) Ἐκύτταζεν εἰς κάτοπτρον. 218) Διὰ δεῖγμα, ὡς δεῖγμα. 219) Ἐλαύνω=διώκω ἐμπρός μου, καὶ ἐδῶ παρασύρω. 220) Δηλ. τί πρέπει νὰ εἰπῶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἐκ τῶν τῆς συνηθείας, ὡς π. χ. τὰ ἡμέτερα, ζωὴ εἰς ἐσᾶς καὶ τὰ τοιαῦτα. 221) Δι' ἀπόπειραν. 222) Αὐτόν. 223) Σ' ἐχαιρέτησα καὶ σὲ ὡμίλησα. 224) Φίλος εἶπε. 225) Συγγινώσκω. 226) Ἀντικρύ του. 227) Ἂν τὸν πιάνῃ, ἂν φαίνεται καλὸς εἰς αὐτήν. 228) Πυνθάνομαι. 229) Ὅτι βιάζεται. 230) Εἰσελθὼν ὑπ' αὐτά.

σατο[231] τὸν κόλπον, καὶ ἔσειε τὸ δένδρον, ὡς ὑποδεξόμενος[232] τὰ στρουθία.

Σχολαστικοῦ παιδίον ἀπέθανεν· ἰδὼν δὲ πλῆθος λαοῦ συνελθὸν[233], ἔλεγεν· αἰσχύνομαι εἰς τοσοῦτον ὄχλον μικρὸν παιδίον προφέρειν[234].

Σχολαστικὸς κολυμβᾷν βουλόμενος, παρὰ μικρὸν ἐπνίγη[235]. Ὤμοσεν οὖν μὴ ἅψασθαι ὕδατος[236], ἐὰν μὴ πρῶτον μάθῃ κολυμβᾷν.

Σχολαστικὸς ἵππον ἐπίπρασκεν· ἐλθόντος δέ τινος[40], καὶ μανθάνοντος[237] τὸν βόλον[238], εἶπε, Τί τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ τηρεῖς; ἴδε ὡς τρώγει, καὶ περιπατεῖ.

Σχολαστικοῦ ἵππον πιπράσκοντος[40], ἠρώτησέ τις εἰ πρωτόβολός ἐστι[239]. τοῦ δὲ, φήσαντος[40] δευτερόβολον εἶναι, ἔφη, πῶς οἶδας; ὁ δὲ εἶπεν, ἅπαξ γὰρ ἔβαλεν[240] ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

Σχολαστικὸς εἰς χειμῶνα ναυαγῶν, καὶ τῶν συμπλεόντων ἑκάστου περιπλεκομένου[241] σκεύος[242] πρὸς τὸ σωθῆναι[243], ἐκεῖνος μίαν τῶν ἀγκυρῶν περιεπλέξατο.

Σχολαστικὸς σχολαστικῷ συναντήσας, εἶπεν, Ἔμαθον ὅτι ἀπέθανες· κἀκεῖνος[244], Ἀλλ' ὁρᾷς με ἔτι, ἔφη, ζῶντα· καὶ ὁ Σχολαστικός[245]· καὶ μὴν[246] ὁ εἰπών[247] μοι πολλῷ[248] σου ἀξιοπιστότερος ὑπάρχει.

Σχολαστικὸς θέλων τὸν ἵππον αὐτοῦ διδάξαι μὴ τρώγειν πολλὰ, οὐ παρέβαλεν[249] αὐτῷ τροφάς. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἵππου[40] τῷ λιμῷ[250], ἔλεγε· μέγα ἐζημιώθην! ὅτε γὰρ ἔμαθε μὴ τρώγειν, τότε ἀπέθανε.

Σχολαστικοῦ υἱὸς, ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς πόλεμον ἐκπεμπόμενος, ὑπέσχετο ἑνὸς τῶν ἐχθρῶν κεφαλὴν ἀγαγεῖν[251]. Ὁ δὲ[252] ἔφη· εὔχομαι καὶ χωρὶς κεφαλῆς σε ἐλθόντα, μόνον ὑγιῆ ὄντα ἰδεῖν[253], καὶ εὐφρανθῆναι.

Σχολαστικὸς κατ' ὄναρ ἰδὼν ἧλον πεπατηκέναι, καὶ δόξας[254] ἀλγεῖν, τὸν πόδα περιεδήσατο. Ἕτερος δὲ μαθὼν τὴν αἰτίαν, ἔφη· διὰ τί γὰρ[255] ἀνυπόδητος κεκοίμησαι;

Σχολαστικὸς ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ[256] ἐξιὼν, ἠρώτα πιεῖν[257] ὕδωρ, εἰ καλὸν[258], ἐν τῷ αὐτόθι φρέατι. Τῶν δὲ[259], φησάντων[40], ὅτι καλόν[258]· καὶ γὰρ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἔπινον· Καὶ πηλίκους[260], ἔφη, εἶχον τραχήλους, ὅτι[261] εἰς τοσοῦτον βάθος πίνειν ἠδύναντο!

Σχολαστικὸς ἀμιναίαν[262] ἔχων, ἐσφράγισεν αὐτήν. Τοῦ δὲ δούλου κάτωθεν τρήσαντος[263], καὶ τὸν οἶνον αἴροντος[264], ἐθαύμαζεν, ὅτι τῶν ση-

231) Ἥπλωσεν ὑπ' αὐτὸ τὸν κ. αὐτοῦ. 232) Κ. § 411, ς'. 233) Εἰς τὴν οἰκίαν του. 234) Νὰ φέρω ἔξω, νὰ παρουσιάσω. 235) Παρ' ὀλίγον ἐπν.=ὀλίγον ἔλειψε νὰ πνιγῇ. 236) Νὰ μὴν ἐγγίσῃ ὕδωρ, νὰ μὴν ἔμβῃ εἰς αὐτό. 237) Ἐξετάζοντος. 238) Τὸ πέσιμον τῶν ὀδόντων του. (Ἴδε Λ. Σ. βόλος 3) 239) Ἂν ἔρριψε τοὺς πρώτους ὀδόντας του. 240) Βάλλω=Ῥίπτω. 241) Ἐναγκαλιζομένου. 242) Ἀπὸ ἓν σκεῦος τοῦ πλοίου. 243) Διὰ νὰ σωθῇ 4). 244) Καὶ ἐκεῖνος. 245) Ὑπεν. ἀπεκρίθη. 246) Ἀλλ' ὅμως. 247) Ὅτι ἀπέθανες. 248) Κατὰ πολύ. 249) Ἔβαλεν παρ' αὐτῷ, τῷ ἔδοσε. 250) Κ. § 361, ά. 251) Ἄγω. 252) Πατήρ. 253) Ἰδεῖν σε ἐλθόντα, ὄντα. 254) Νομίσας. 255) Αἰτιολογικὸς κατ' ἔλλειψ. λόγου: Δίκαια πέπονθας: διατὶ γὰρ κτλ. 256) Ὄχι ἐξελθὼν εἰς τὸν ἀγρόν του, ἀλλ' ἐξελθὼν νὰ περιέλθῃ ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ του, διότι ἡ ἐν μετὰ δοτ. σημαίνει ὄχι τὴν εἰς τόπον ἀλλὰ τὴν ἐντὸς τόπου κίνησιν. 257) Δηλ. ἠρώτα εἰ καλὸν τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ πιεῖν. 258) Ἐστί. 259) Ὑπηρετῶν. 260) Πόσον μακρούς. 261) Διότι. 262) Εἶδος οἴνου. 263) Τιτράω καὶ Τίτρημι καὶ Τιτραίνω=τρυπήσαντος τὸ ἀγγεῖον τοῦ οἴνου. 264) Αἴρω=παίρνω. Λ. Σ. 4).

Ἀριθ. Πρωτ. 28487.
Ἀριθ. Διεκπ. 2696.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐν Ἀθήναις,
τῇ 18 Δεκεμβρίου
1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΚΛΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Α΄. Γνωμικὰ καὶ σύντομοι φράσεις.

ΚΛΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

ΠΑΣΩΝ τῶν ἀρετῶν ἡγεμών ἐστιν ἡ εὐσέβεια. — Ἀρχὴ σοφίας[1] φόβος Κυρίου. — Ὁ πλοῦτος θνητός[1], ἡ δόξα ἀθάνατος. — Ἡδονὴ ἀθέμιτος βεβαίαν τίκτει λύπην. — Οὐ πενία λύπην ἐργάζεται, ἀλλ' ἐπιθυμία· Χαρὰν δ' οὐ πλοῦτος δίδωσιν, ἀλλ' εὐθυμία. — Τοῖς φαύλοις φοβερὰ[1] ἡ τῆς ζωῆς τελευτή. — Πολλοῖς ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας[2]. — Τῇ ἀχαριστίᾳ ἕπεται ἡ ἀναισχυντία. — Κάλλος μὲν σώματος κόσμος[3], ἀρετὴ δὲ ψυχῆς. — Φίλει τὴν παιδείαν, σωφροσύνην, φρόνησιν, ἀλήθειαν, οἰκονομίαν, τέχνην, εὐσέβειαν. — Ἡ παιδεία ἐν μὲν ταῖς εὐτυχίαις κόσμος ἐστίν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις καταφυγή. — Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται. — Φίλει τὴν ἀλήθειαν κἂν[4] πικρὰ ᾖ. — Ὁ πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκἀγαθίας ὑπηρέτης[5], παρακαλεῖ τοὺς νεανίας ἐπὶ τὰς ἡδονάς. — Τὸ νικᾶν[6] τὰς ἐπιθυμίας πασῶν νικῶν[7] ἡ καλλίστη[1]. — Εὐμάθειαν θήρευε, μὴ εὐπάθειαν. — Αἱ κτήσεις τῆς ἀρετῆς μόναι βέβαιαί εἰσιν. — Θεὸς προστάτης ἐμπορίας μὲν ἦν Ἑρμῆς, σοφίας δὲ Ἀθηνᾶ. — Ἀγαθὸς ὁ ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ οὐκ ἐπὶ πατραγαθίᾳ μέγα φρονῶν. — Ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀσυνεσία, δύο μεγίστω κακὼ[8], πολλοὺς ἀπώλεσαν. — Τοῖς νικηταῖς ἐν ἀγῶσι δάφνης ἐδίδετο στέφανος. — Εὐγενέστατοι τῶν ἀνθρώπων[7] εἰσὶν οἱ τὰ μὲν ἀγαθὰ μετρίως φέροντες[9] πλοῦτον, δόξαν, ἡδονήν, ζωήν, καὶ τῶν ἐναντίων ὑπεράνω ὄντες, πενίαν, διαβολήν, πόνον, θάνατον. — Αἰνείας τὸν πατέρα Ἀγχίσην ἔσωσε φέρων ἐπ' ὤμων[10]. — Ὁ Θεός ἐστι ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. — Ἡρακλῆς ὁ Ἀλκμήνης[11] λεοντῆν περιεβάλλετο· ὁ δὲ τῆς Μαίας Ἑρμῆς πτερὰ εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πρὸς τοῖς ποσί. — Τὸ τάλαντον δύναται μνᾶς ἑξήκοντα, ἡ δὲ μνᾶ δραχμὰς ἑκατόν. — Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξήλασε τῆς Ἰταλίας[12] Ἀννίβαν τὸν Καρχηδόνιον.

---

[1]) Ὑπεννοεῖταί ἐστι. [2]) Τρέχει πρὸ τῆς δ. [3]) Στολή, ὑπενν. ἐστί. [4]) Καὶ ἄν. [5]) Ὑπεν. ὤν. [6]) Κ. §. 410. [7]) Κ. §. 342. [8]) Δυϊκ. ἀριθμ. [9]) Μετριοπαθῶς, σωφρόνως. [10]) Αἰνείας εἷς τῶν ἡρώων τῆς Τρῳάδος, ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ἔσωσε τὸν γέροντα πατέρα του φέρων αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του. [11]) Υἱός. [12]) Ἤλασεν ἐκ.

ΚΛΙΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Τοῦ μὲν σώματος σῖτος τροφή, τῆς δὲ ψυχῆς λόγος.—Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστιν[13], οἶνος δὲ νοῦ.—Τὸ θεῖον[14] μισεῖ τοὺς κακούς· Οὐ χρυσοῖς δ' ἀνδριάσιν οὐδ' ἀναθήμασιν εὐδοκεῖ ἀργυροῖς, ἀλλὰ φρεσὶ καθαραῖς.—Ὁ πλοῦτος θνητός, ἡ δόξα ἀθάνατος.—Δειλὸν ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν[1].—Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι[15] πρὸς τοὺς διδάσκειν[15] τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους.—Μειράκιον πλούσιον καὶ ἀπαίδευτον χρυσοῦν ἐστιν ἀνδράποδον.—Πλουσιώτατός ἐστιν ὁ ἐλαχίστοις ἀρκούμενος.—Οἱ ἀγαθοὶ οὐ μακροῦ βίου, ἀλλὰ λαμπροῦ δέονται.—Οἱ μοχθηροὶ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως ἥδονται ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς[16], ὡς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς.— Ὅπου φάρμακα πολλὰ καὶ ἰατροὶ πολλοί, ἐκεῖ καὶ νόσοι πλεῖσται[20].—Κρεῖττον[1] στρατόπεδον ἐλάφων, λέοντος στρατηγοῦντος, ἢ[17] λεόντων, ἐλάφου στρατηγούσης.—Τὸν ὀργιζόμενον νόμιζε τοῦ μαινομένου χρόνῳ διαφέρειν.—Λύκω καὶ ἵππω συννόμω[8] ἐστόν· λέαινα δὲ καὶ λέων οὐ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴασιν.— Αἱροῦνται οἱ λαγῴ ὑπὸ ἀλωπέκων, τοτὲ[18] μὲν δρόμῳ, τοτὲ δὲ τέχνῃ.—Εἰρήκασί τινες τὸν ἥλιον λίθον εἶναι[25] καὶ μύδρον διάπυρον.— Οὐ μόνος ὁ πλοῦτος τυφλός[1], ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδηγὸς αὐτοῦ τύχη.— Ἡ Ἀττικὴ εὔγεως μὲν οὐκ ἦν, εὔανδρος[19] δέ.—Ὁ Ἄκραθως ἀκρωτήριον τοῦ Ἄθω ἐστί.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ.

Οὐ κτῆσις πολλὴ ἀλλὰ χρῆσις καλὴ περιποιεῖ πλοῦτον.— Ἄλκιμοι θῆρες οἱ λέοντες[20].— Ἀργία μήτηρ κακίας.—Ὁ δειλὸς τῆς πατρίδος προδότης ἐστίν.—Σταγόνες ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι.— Ἀρχὴ[1] τὸ ἥμισυ τοῦ παντός.—Δεῖ σε[21] ἀρχόμενον, τοῦ τέλους[22] στοχάζεσθαι.— Γνώμη φρενὸς κρείσσων ἐστὶν ἢ[17] ῥώμη χειρῶν.—Δάνειόν ἐστι τὸ τῆς σελήνης σέλας.—Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες θεῶν εἰκόνες εἰσί.— Κάλλιστον χρῶμα[1] τὸ τῆς αἰδοῦς ἐρύθημα.—Πόλεως ψυχὴ οἱ νόμοι[1]. Σῶμα γὰρ θνήσκει ἄνευ ψυχῆς, καὶ πόλις ἄνευ νόμων.—Σώφρονι γυναικὶ αὐτάρκης κόσμος[1] ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετή.—Τίμα τοὺς γονεῖς, σέβου τὸν βασιλέα· πατὴρ γὰρ ἔθνους ὁ βασιλεύς ἐστι.—Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.— Χαλεπόν ἐςι λέγειν πρὸς γαστέρα ὦτα[23] οὐκ ἔχουσαν.—Ἡ φύσις ἄνευ μαθήσεως τυφλὸν[24], ἡ δὲ μάθησις ἄνευ φρονήσεως ἐλλιπές[24].—Ὁμονοούντων ἀδελφῶν συμβίωσις παντὸς τείχους[7] ἰσχυροτέρα[1].—Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ[25], ἐὰν πρῶτον ἄρξῃ σαυτὸν αἰδεῖσθαι.—

---

13) Μετάβαλε τὴν περίοδον οὕτω: χαλκός ἐστι κάτ. εἴδους. οἱ καθρέπται τῶν ἀρχαίων ἦσαν ἐκ χαλκοῦ ἐστιλβωμένου. 14) Ἀντὶ ὁ Θεός. 15) Ἀπαρ. τελ. Νά. 16) Κ. §. 458, Ἐπί, 6'. 3'. 17) Κ. §. 342 ά. 18) Ἄλλοτε. 19) Καλοὺς ἄνδρας ἔχουσα 20) Εἰσί.
21) Ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου. 22) Συντακτικὴ τοῦ στ. περὶ τοῦ ε. 23) Οὖς.
24) Ὑπονοεῖται χρῆμά ἐστι. 25) Εἰμί.

Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει[26] — Κρεῖττόν σε ὀψιμαθῆ ἢ ἀμαθῆ εἶναι[15]. — Ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος. — Ἀνάχαρσις τὴν ἄμπελον[27] εἶπε τρεῖς φέρειν[28] βότρυς· τὸν πρῶτον, ἡδονῆς· τὸν δεύτερον, μέθης· τὸν τρίτον, ἀηδίας. — Τὸν μὲν χρυσὸν ἐν πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ἀτυχήμασιν. — Λέων μὲν ὄνυξι κρατεῖ, κέρασι δὲ βοῦς, ἄνθρωπος δὲ νῷ. — Οὐκ ἄμισθον[1] τὸ εὐποιεῖν[6], κἂν μὴ παραχρῆμα ἡ ἀνταπόδοσις φαίνηται. — Ἀνηρτημένους βότρυας οὐκ ἔχουσα[29] φαγεῖν ἡ ἀλώπηξ, ἔφασκεν ὄμφακας εἶναι. — Παροιμία φησὶ παλίμπαιδας τοὺς γέροντας γίνεσθαι. — Ἡ βοῦς καὶ τῇ τοῦ γάλακτος χορηγίᾳ καὶ τῇ τοῦ δέρματος εὐχρηστίᾳ τοῖς ἀνθρώποις πολλὰς παρέχεται χρείας[30]. — Σώφροσι παισὶν ἡ σιγὴ πρέπει.

ΑΝΩΜΑΛΟΣ ΚΛΙΣΙΣ.

Ὁ Θωμᾶς ἠπίστει[31] πρὸς τὴν τοῦ Ἰησοῦ ἀνάστασιν. — Πιστὸν ὁ κύων καὶ φιλάνθρωπον ζῶον[1]. — Ὥσπερ γάλακτι ἡ γυνή, οὕτως ἡ παιδεία γνώσει τρέφει τὸν ἄνθρωπον. — Τὸν Δία καλοῦσιν οἱ ποιηταὶ πατέρα ἀνδρῶν τε θεῶν τε. — Κρεῖττον τὸ ὕδωρ τοῦ οἴνου[1] ὅσον τῆς μέθης ἡ φρόνησις. — Ὁ ὄνος μακρὰ μὲν ἔχει τὰ ὦτα, τὴν δὲ τρίχα φαιάν.

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΙΣΕΩΝ.

Ποθεῖ ἄνθρωπος νύκτα μεθ' ἡμέραν, καὶ ἀστέρας μεθ' ἥλιον, καὶ λιμὸν μετὰ κόρον, καὶ δίψαν μετὰ μέθην· κἂν ἀφέλῃς αὐτοῦ[32] τὴν μεταβολήν, λύπην τὴν ἡδονὴν ποιεῖς. — Οὐκ ὄνησι χρυσῆ κλίνη τὸν κάμνοντα, οὐδὲ τὸν ἄφρονα ἐπίσημος εὐτυχία. — Οὐδέν ἐστι κρεῖσσον ἢ νόμοι πόλει. — Κλεάνθης[33] ἔφη τοὺς ἀπαιδεύτους μόνῃ τῇ μορφῇ τῶν θηρίων[34] διαφέρειν[28]. — Ἐπαμινώνδας[35] ἔλεγε μὴ πρότερον ἀπαλλάττεσθαι[28] τῆς ἀγορᾶς ἡμέρᾳ[36] πρὶν ἢ φίλον τοῖς ἀρχαίοις[37] τινὰ προσπορίσαι[15] νεώτερον. — Δεῖ τοὺς νέους κοσμιότητι χρῆσθαι[38] ἐν πορείᾳ καὶ σχήματι καὶ περιβολῇ. — Φίλει τὴν πατρίδα κἂν ἄδικος ᾖ. — Ὦ Ζεῦ, καὶ Ἀθηνᾶ, καὶ Ἄπολλον, δότε μοι ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ ἡσυχίαν βίου, καὶ ζωὴν ἄμεμπτον, καὶ εὔελπιν θάνατον. — Ὁ εὐεργεσίαν σπείρων εὐγνωμοσύνην συγκομίσει. — Ξέρξου[39] ἐν Ἑλλάδι πολεμοῦντος[40], ἡ αὐτοῦ μήτηρ ἐδόκει ἐν ὀνείροις ἰδεῖν[41] δύω γυναῖκε[8] μεγέθει[42] πολὺ ἐκπρεπεστάτα, κάλλει ἀμώμω, καὶ κασιγνήτα τοῦ αὐτοῦ γένους, Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα. — Μὴ τὸ πρόσωπον μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν νίπτε. — Φίλιππος, γενόμε-

---

[26]) Κ. § 257. [27]) Κ. § 411. [28]) Ἀπαρέμφ. εἰδικὸν Ὅτι φ. [29]) Δυναμένη.
[30]) Χρησιμεύει. [31]) Δὲν ἐπίστευεν. [32]) Λάβῃς ἀπ' αὐτοῦ. [33]) Φιλόσοφος ἐξ Ἀσσοῦ, πόλεως τῆς μικρᾶς Ἀσίας. [34]) Κατὰ τὴν μορφὴν ἀπὸ τὰ θηρία. [35]) Ὁ μέγας Θηβαῖος στρατηγός. [36]) Καθ' ἡμέραν. [37]) Πρὸς τοῖς ἀρχαίοις, ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων. [38]) Νὰ μεταχειρίζωνται, νὰ ἔχωσι κοσμιότητα. [39]) Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἑλλάδος. [40]) Κ. § 434. [41]) Ὁράω. Κ. § 160. [42]) Κ. §. 360 γ'. καὶ 340 ς'.

τος κριτὴς δυοῖν πονηροῖν[8], ἐκέλευσε τὸν μὲν φεύγειν[15] ἐκ Μακεδονίας, τὸν δὲ ἕτερον διώκειν[43].—Κλεάνθης[33] εἰς ὄστρακα καὶ βοῶν ὠμοπλάτας ἔγραφεν, ἅπερ ἤκουε παρὰ τοῦ Ζήνωνος[44], ἀπορίᾳ[45] κερμάτων, ὥστε ὠνήσασθαι[15] χαρτία. — Στρατόπεδον μέγα καὶ καλὸν ἄνευ στρατηγοῦ, μεγάλῳ θηρίῳ ἔοικε κεφαλὴν οὐκ ἔχοντι. —Ἐξ ἀνέμων μὲν θάλασσα, ἐκ παθῶν δὲ ψυχὴ κυκᾶται[46].—Οὐκ ἀναθήματα τὰς πόλεις κοσμοῦσιν, ἀλλ' αἱ τῶν οἰκούντων ἀρεταί.

ΕΠΙΘΕΤΑ.

Ἡδὺ τὸ εὖ πράττειν[47], ἡδύτερον δὲ τὸ εὖ ποιεῖν[48].—Βίων ἔφη δεῖν[28] τὸν ἀγαθὸν ἄρχοντα, παυόμενον τῆς ἀρχῆς, μὴ πλουσιώτερον, ἀλλ' ἐνδοξότερον γεγονέναι[49]. — Ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη βεβαία ἐστὶ καὶ ἀθάνατος. — Ἡ σοφία χείρω μὲν ποιεῖ οὐδένα, βελτίους δὲ πολλούς.—Χρὴ[50] σιγᾷν[15], ἢ κρείσσονα τῆς σιγῆς[12] λέγειν. Διὰ τοῦτο δύω ὦτα ἔχομεν, στόμα δὲ ἕν, ἵνα πλείω μὲν ἀκούωμεν, ἧττονα δὲ λέγωμεν.—Πρεσβύτατον τῶν ὄντων[25] Θεός[1]· ἀγέννητος γάρ· κάλλιστον[51], κόσμος· ποίημα γὰρ Θεοῦ· μέγιστον, τόπος· πάντα γὰρ χωρεῖ· τάχιστον, νοῦς· διὰ παντὸς γὰρ τρέχει· ἰσχυρότατον, ἀνάγκη· κρατεῖ[52] γὰρ πάντων· σοφώτατον, χρόνος· ἀνευρίσκει γὰρ πάντα.—Ἴσθι[53] μᾶλλον ἰχθύος ἀφωνότερος ἢ κορώνης λαλίστερος.—Εὐδαίμων πόλις ἡ καλῶς ἀρχομένη.—Ὁ μὲν βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρά.—Ἀριστοτέλης ἔφη[54], τῆς παιδείας τὰς μὲν ῥίζας εἶναι[42] πικρὰς[27], γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς. —Τί γλυκύτερον μέλιτος; τί ἰσχυρότερον λέοντος;—Ἀρχῆς κακῆς κάκιστον ἔσται καὶ τέλος. — Οὐ νόσος λοιμώδης, οὐ σεισμὸς τοσαύτας πόλεις ἐρήμους κατέλιπεν, ἢ τοσαῦτα γένη ἀνθρώπων ἐξίτηλα ἐποίησεν, ὅσα ἡ τῶν βασιλέων πλεονέκτις φιλοτιμία. —Τὰ χρήματα ἡ τύχη δάνεια τοῖς πλουσίοις δίδωσι. —Τὸ μέλλον ἀσαφές[1]. —Βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς ἀθεμίτου.—Ἀγήρως ἡ δόξα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων[55].—Ἡ μεγάλη τύχη πολὺν ἔχει φόβον· ἀκίνδυνος δ' ἡ μετρία. —Εὐκλεὴς πόλεμος αἱρετώτερος αἰσχρᾶς εἰρήνης. — Δύω κακῶν προκειμένων, τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον[1].— Ἄναιμα[56] τῶν ζώων ἐστὶ[57] ὅσα[58] πλείους ἔχει τεττάρων πόδας.— Οὐ κρεῖττον[1], πενιχρὸν μὲν, ἀσφαλῆ δὲ καὶ ἀδεᾶ βίον ἀσπάσασθαι[59], ἢ πλούσιον καὶ ἐπικίνδυνον;—Τῶν τετραπόδων εὐμαθέστατον μὲν ἐλέφας, μιμητικώτατον δὲ πίθηξ, πονηρότατον δ' ἀλώπηξ, θηριωδέστατον δὲ τίγρις. — Ἡ μυῖα ἑξάπους οὖσα, τοῖς μὲν τέσσαρσι[60] βαδίζει μόνοις, τοῖς δὲ προσθίοις δυσὶν[60] ὡς χερσὶ χρῆται.

---

43) Ὑπεν. Ἐκεῖνον. 44) Φιλόσοφος ἐκ Κύπρου, διδάσκαλος τοῦ Κλεάνθους ἐν Ἀθήναις. 45) Κ. § 361. 46) Ταράττεται. 47) Εὐτυχεῖν. 48) Εὐεργετεῖν. 49) Γίνομαι· νὰ ἔγινε. 50) Τριτοπρόσ. ἴδ. Α. Σ. 51) Ὑπεν. τῶν ὄντων ἐστίν. 52) Κ. § 347 β΄.
53) Προστακτ. τοῦ εἰμί. 54) Φημί. 55) Ἀποθανόντων. 56) Χωρὶς αἷμα. 57) Ἀντὶ εἰσί. 58) Ὅλα ὅσα. 59) Νὰ παραδεχώμεθα. 60) Ποσί.

ἈΝΤΩΝΥΜΙΑΙ.

Δημήτριός τις εἶπε τῷ Νέρωνι[61]· σὺ μὲν ἀπειλεῖς ἐμοὶ τὸν θάνατον, σοὶ δὲ[62] ἡ φύσις. — Ἄλλοις[63] μεμφόμενος, σκόπει μὴ αὐτὸς[64] ἀξιόμεμπτα πράττῃς. — Σύγχαιρε τοῖς εὖ πάσχουσιν[65] ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐτυχήμασι, κἂν σοι ταῦτα ἀλλότρια ᾖ[26]. — Ῥίζα πολλῶν κακῶν ἡ ἀμάθεια· Ταύτην οὖν ἀνασπάσας κἀκείνας συναφεῖλες. — Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, τί ἐστι πολέμιον ἀνθρώποις[66]; αὐτοί, ἔφη[54], ἑαυτοῖς. — Οὐδεὶς ἐλεύθερος[1], ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. — Οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι[67]. — Βούλου ἀρέσκειν πᾶσι[68], μὴ σαυτῷ μόνον. — Πάντων μάλιστα σαυτὸν αἰσχύνου. — Ὅταν καταγελῶμέν τινων[9], ἐπιστρέφωμεν ἐφ' ἑαυτούς, καὶ σκοπῶμεν, μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς αὐτοῖς ὦμεν ἔνοχοι. — Κορῶναι ἀλλήλαις εἰσὶ πιστόταται καὶ πάνυ σφόδρα ἀγαπῶσι σφᾶς.

ῬΗΜΑ ΒΑΡΥΤΟΝΟΝ ἘΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει. — Ἡ ψυχὴ βλέπει, κἂν μὴ βλέπωσιν οἱ ὀφθαλμοί. — Οἱ μὲν κύνες τοὺς ἐχθροὺς δάκνουσιν, οἱ πονηροὶ δὲ τοὺς φίλους. — Ἀγησίλαος ἐρωτηθείς, πῶς ἄν τις μάλιστα παρ' ἀνθρώποις εὐδαιμοίη[69], Εἰ λέγοι, εἶπε, τὰ ἄριστα, πράττοι δὲ τὰ κάλλιστα. — Ὁ μὴ κολάζων[70] τὰ πάθη, αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν κολάζεται. — Πᾶσα δύναμις καὶ πᾶς πλοῦτος ὑπείκει[71] τῇ ἀρετῇ. — Εὖ θνήσκοις, ὅταν σοι τὸ χρεὼν[72] ἔλθῃ. — Οἱ τὸν θάνατον φεύγοντες διώκουσι[73]. — Ἀφροσύνης[74] ἐστὶ τὸ πράττειν πρὸ τοῦ κρῖναι. — Φιλεῖ τῷ κάμνοντι συγκάμνειν θεός[75]. — Ἆγις ἐρωτηθείς, Πῶς ἄν τις ἐλεύθερος διαμένοι[69]; Θανάτου καταφρονῶν, ἔφη. — Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης ἐστασιαζέτην ἔτι παῖδες ὄντες[25]. — Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγε[76]. — Ἄρξαι σαυτὸν τιμᾶν, καὶ πάντες σε τιμήσουσι. — Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς[77]· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη[1], καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. — Κἂν μόνος ᾖς[25], φαῦλον μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ[78] τι. — Διογένης λύχνον μεθ' ἡμέραν[79] ἅψας, ἄνθρωπον, ἔφη, ζητῶ. — Εἰ βούλει καλῶς ἀκούειν[80], μὴ πρῶτος σαυτὸν ἐπαίνει. — Σοφιστῇ[81], Ἡρακλέους ἐγκώμιον ἐπαγγέλλοντι, Διογένης[82] ἔφη· τίς δὲ ψέγει αὐτόν[83]; — Πνεόντων τῶν ἀνέμων[40], ἐπεφρίκει ὁ πόντος, καὶ ὁ ἀφρὸς τοῦ ὕδατος ἐξηνθήκει. — Βίων ὁ σοφιστής, ἰδὼν φθονερὸν σφόδρα κεκυφότα[84], εἶπεν· ἢ τούτῳ μέγα κακὸν συμβέβηκεν, ἢ ἄλλῳ μέγα ἀγαθόν. — Οἱ πρὸς τὴν δόξαν κεχηνότες[85] σπανίως ἔνδοξοι γίνονται. — Ὁ τῶν ἄλλων[86] ἄρχειν

---

61) Τύραννος τῆς Ῥώμης. 62) Ὑπεν. ἀπειλεῖ αὐτόν. 63) Συντ. τοῦ μέμφ.
64) Σὺ ὁ ἴδιος. 65) Κ. §. 346, δ'. Σημ. 66) Κ. § 346, ά. καὶ 340, στ'. 67) Δηλ. κανεὶς δὲν θαυμάζεται εἰς τὸν τόπον του. 68) Κ. § 348, 6'. 69) Κ. § 400. 70) Νικῶν.
71) Κ. § 358 6'. 72) Ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' ἀποθάνῃς. 73) Τρέχουσι κατόπιν του. Διότι οἱ δειλοὶ μᾶλλον κινδυνεύουσι. 74) Ἔργον. 75) Ὁ θεὸς συνεργάζεται μὲ τὸν ἐργαζόμενον. 76) Ἄγω. 77) Κ. § 353. 78) Κ. § 399, δ'. 79) Ἐν καιρῷ ἡμέρας.
80) Νὰ ἐπαινήσαι. 81) Ψευδοφιλόσοφος ἢ ῥήτωρ ἐπιδεικτικῶν λόγων. 82) Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος. 83) Τὸν Ἡρακλῆν. 84) Κύπτω. 85) Χαίνω. 86) Γεν. συντ. τοῦ ἄρχειν.

βουλόμενος, ἑαυτοῦ ἄρχειν μαθέτω.—Πειρῶ τὰ δεινὰ φέρειν ὡς τοὺς ἄλλους διδάσκεις[87].—Χαλεπὸν τὸ πράττειν, τὸ δὲ κελεύειν ῥᾴδιον.—Τῆς τῶν παίδων τελευτῆς προσαγγελθείσης[40] Ἀναξαγόρᾳ[88], εἶπεν· ᾔδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεννήσας.—Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς[86], οὐχ ὁ πόλλ' εἰδὼς σοφός.—Ὁ τὰ δέοντα μὲν λέγων, οὐ πράττων δὲ, λύρᾳ ἔοικε, καλὸν[89] μὲν φθεγγομένῃ, οὐκ ἀκουούσῃ δὲ τοῦ μέλους[90].—Κακῶς λέγουσιν[91] οἱ καλῶς λέγειν μὴ μεμαθηκότες.—Τὸν εὐτυχοῦντα χρὴ σοφὸν πεφυκέναι.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ.

Ἀγαθοὶ πολλοὶ μὲν λέγονται, οὐ πάντες δ' εἰσί.—Ἐν τοῖς πολέμοις τέμνεται μὲν ἡ χώρα, πορθοῦνται δ' αἱ πόλεις, ἀναιροῦνται δ' οἱ πολῖται, καὶ καταλύονται οἱ νόμοι.—Ἐπὶ τῆς κολακείας, ὡς ἐπὶ μνήματος, αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τῆς φιλίας ἐπιγέγραπται.—Οἱ Πυθαγορικοὶ[92] ἔλεγον ἐνδεδέσθαι[93] τῷ σώματι τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς τιμωρίας χάριν[94].—Ζήνων δοῦλον ἐμαστίγου ἐπὶ κλοπῇ[95]· τοῦ δὲ, εἰπόντος[40]· εἵμαρτό[96] μοι κλέψαι[42]· καὶ δαρῆναι, Ζήνων ἔφη.—Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο ὅτι θνητὸς εἶς.—Πείσθητι ὅτι θνήξεις.—Τὸ εἱμαρμένον διαφυγεῖν ἀδύνατον.—Αἰδοῦ σαυτὸν καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ.—Αἰδοῦς παρὰ πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ[23], ἐὰν πρῶτον ἄρξῃ σαυτὸν αἰδεῖσθαι[13].—Σχολαστικὸς ἰατρῷ συναντήσας, ἐκρύβη· τινὸς δὲ πυθομένου[40] τὴν αἰτίαν, ἔφη· καιρὸν ἔχω μὴ ἀσθενήσας, καὶ αἰσχύνομαι εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ ἰατροῦ[97].—Λέγεται τὸν Κινέαν[98], ἐπεὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρετὴν κατενόησε, τῷ Πύῤῥῳ[99] εἰπεῖν, ὡς ἡ σύγκλητος αὐτῷ βασιλέων πολλῶν συνέδριον φανοίη.—Οἱ εὐεργέται τῶν ἀνθρώπων τιμῶν ἠξιώθησαν[100].—Εἰ χωλῷ παροικήσεις ὑποσκάζειν μαθήσῃ.—Ὁ μέλλεις πράττειν μὴ πρόλεγε· ἀποτυχὼν γὰρ, γελασθήσῃ.—Αἱ τιθῆναι ἐμπτύουσι τοῖς παιδίοις, ὡς μὴ βασκανθῶσι.—Πόνου μεταλλαχθέντος οἱ πόνοι γλυκεῖς.—Ἀγαθὸς βασιλεὺς σκοπεῖ ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται.

Μακροτέρῳ σταυρῷ σταυρούμενον ἄλλον ἑαυτοῦ
Ὁ φθονερὸς Διοφῶν ἐγγὺς ἰδὼν, ἐτάκη[101].

ΜΕΣΟΝ.

Τὸν Θεὸν φοβοῦ, τοὺς πρεσβύτας σέβου.—Πάντων μάλιστα σαυτὸν αἰσχύνου.—Θεόκριτος[102] ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ συγγράφει; Ὅτι, εἶπεν, ὡς μὲν βούλομαι, οὐ δύναμαι, ὡς δὲ δύναμαι, οὐ βούλομαι.—Ἐρωτήσαντός[40] τινος τὸν Ἀνταλκίδαν[103], πῶς ἂν τις μάλιστα ἀρέσκοι[70]

---

87) Φέρειν. 88) Φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, φίλος τοῦ Περικλέους. 89) Ἐπίῤ. καλῶς. 90) Κ. § 347, ά. 91) Κακολογοῦσι. 92) Φιλόσοφοι ὀπαδοὶ τοῦ Πυθαγόρου. 93) Ἀπαρέμφατον εἰδικὸν εἰς παρακείμενον: Ὅτι εἶναι ἐνδεδεμέναι. 94) Διὰ τ. Κ. § 448, 6'. 95) Διὰ κ. Κ. § 458 ἐπὶ 6'. 4. 96) Μείρομαι. Γ. 474. 97) Ἔρχομαι. Γ. 456, νὰ ἰδῶ τὸν ἰατρόν. 98) Θεσσαλός τις, φίλος τοῦ Πύῤῥου. 99) Βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου. 100) § 347, δ'. 101) Τήκω. Μετέβαλε τὴν περίοδον οὕτω: Διοφῶν ἰδὼν ἄλλον σταυρούμενον σταυρῷ μακροτέρῳ ἑαυτοῦ. 102) Ποιητὴς Συρακούσιος. 103) Στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων.

τοῖς ἀνθρώποις· εἰ ἥδιστα μὲν, ἔφη, αὐτοῖς διαλέγοιτο, ὠφελιμώτατα δὲ προσφέροιτο. — Γεγόναμεν[104] ἅπαξ· δὶς δ' οὐκ ἔστι[105] γενέσθαι. — Οὐδ' ἂν τῷ πενομένῳ ὀβολὸν ἀρνησαίμην, οὐδὲ συμβουλὴν τῷ ζητοῦντι. — Πίνδαρος[106] εἶπε τὰς ἐλπίδας εἶναι[28] ἐγρηγορότων ἐνύπνια. — Λόγισαι πρὸ ἔργου. — Τοιοῦτος γίνου[104] περὶ[107] τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο[69] περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας. — Δεῖ σε[108] οὐ τοσοῦτον τοῦ σώματος ὡς τῆς ψυχῆς[109] ἐπιμέλεσθαι. Τὸ μὲν[110] γὰρ θνητὸν καὶ οἰχήσεται, ἡ δὲ ἀθάνατος καὶ μενεῖ. — Ἀθηναίοις ἦν πάτριον ἡγεῖσθαι[15] τῆς Ἑλλάδος[82] καὶ τοῖς τυράννοις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀνταγωνίζεσθαι. — Οὐ τὸ πένεσθαι αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἐντίμῳ πενίᾳ αἰσχύνεσθαι. — Τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδὸν ἑλόμενος, τὴν πρὸς εὐδαιμονίαν εὐθὺ βαδιεῖ. — Μὴ φείδου διδαγμάτων[111] τοῖς δεομένοις ἐπίστασθαι. — Μίλων ὁ ἐκ Κρότωνος[112] ἀθλητὴς, ταῦρον ἀράμενος, ἔφερε διὰ τοῦ σταδίου μέσου.

ΡΗΜΑ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΟΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. — Ὁ οἶνος τὸν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιεῖ. — Νόει, καὶ τότε πράττε. — Ἡ ἕξις κόρον γεννᾷ. — Οἱ τὴν γῆν οἰκοῦντες τῆς θαλάσσης ποθοῦσιν, οἱ δὲ πλέοντες πρὸς τὴν γῆν ἀφορῶσι. — Ὁ φθονῶν, ἑαυτὸν ὡς ἐχθρὸν λυπεῖ. — Μὴ κακοῖς ὁμίλει: θεοὺς τίμα· τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Ἡ Φωκίωνος[113] γυνὴ, ἐρωτηθεῖσα, *διὰ τί, μόνη τῶν ἄλλων*[63], οὐ φορεῖ χρυσοῦν κόσμον, ἔφη, ὅτι αὐτάρκης *κόσμος μοί ἐστιν* ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετή. — Ὁ ἀεὶ πλεονεκτῶν[114], οὐδέποτε πλουτεῖ. — Τοὺς φίλους μὴ μόνον παρόντας τίμα, ἀλλὰ καὶ πόῤῥωθεν φίλει. — Οἱ πλεονεκτοῦντες πολεμοῦσιν ἀεὶ, τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ φθονεῖν ἔμφυτον ἔχοντες. — Ὁ μηδὲν[115] ἀδικῶν οὐδενὸς δεῖται νόμου. — Κυβερνήτου νοσοῦντος[40], ὅλον συμπάσχει τὸ σκάφος. — Σχολαστικὸς ναυαγεῖν[15] μέλλων πινακίδας ᾔτει, ἵνα διαθήκας γράψῃ· τοὺς δὲ οἰκέτας ὁρῶν ἀλγοῦντας διὰ τὸν κίνδυνον, ἔφη, μὴ λυπεῖσθε· ἐλευθερῶ γὰρ ὑμᾶς. — Ἐπίκουρος[116] ἐρωτηθεὶς, πῶς ἄν τις πλουτήσειεν[6], Οὐ τοῖς οὖσι[117] προστιθεὶς[118], ἔφη, τῆς δὲ χρείας τὰ πολλὰ περιτέμνων. — Μηδέποτε φρονήσῃς ἐπὶ σεαυτῷ μέγα[119], ἀλλὰ μηδὲ καταφρονήσῃς σεαυτοῦ[9]. — Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς, κἂν[120] τι μὴ γελοῖον ᾖ[25]. — Ὁ ἐγκαίρως σιγῶν κρείττων[1] τοῦ ἀκαίρως λαλοῦντος. — Ἀναξαγόρας πρὸς τὸν δυσφοροῦντα ὅτι ἐπὶ ξένης[121] τελευτᾷ, Πανταχόθεν, ἔφη, ὁμοία ἐστὶν ἡ εἰς ᾅδου[122] κατάβασις. — Διογένης ἰδών ποτε μειράκιον ἐρυθριῶν, Θάῤῥει, ἔφη, τοιοῦτόν ἐστι τῆς ἀρετῆς τὸ χρῶμα. — Καλὸν

---

104) Γίνομαι. 105) Ὑπεν. θεμιτὸν ἢ δυνατόν. 106) Ὁ λυρικὸς ποιητής. 107) Ἀντὶ πρός. 108) Ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρεμφάτου. 109) Γεν. συντακτ. τοῦ ἐπιμελ. 110) Τὸ μὲν σῶμα, ἡ δὲ ψυχή. 111) Γεν. συντ. τοῦ φείδομαι. 112) Πόλις τῆς Ἰταλίας. 113) Ἔξοχος πολιτικὸς Ἀθηναῖος ἐπὶ Μακεδόνων. 114) Ἐπιθυμῶν πλείονα. 115) Ἐπίῤῥημ. οὐδόλως. 116) Φιλόσοφος, θεωρῶν τὴν εὐγενῆ ἡδονὴν ὡς τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν. 117) Κ. § 357. 118) Προστίθημι. 119) Μὴν ὑπερηφανευθῇς διὰ τὸν ἑαυτόν σου. 120) Καὶ ἄν. 121) Ὑπεν. γῆς. 122) Ὑπεν. τόπον. Κ. § 358. Σ. 311. Εἰς [illegible].

τὸ γηρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡβᾶν καλόν.—Εἰ τὰ πάντων κακὰ κατανοήσεις, ἧττον ἐπὶ τοῖς σεαυτοῦ[123] δυσφορήσεις.—Τὸν χρηςὸν δεῖ τοὺς μὲν φίλους εὐεργετεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς φίλους ποιεῖν.—Οὐδὲ τὸν ἀέρα τοῖς ὄρνισιν ἐῶμεν ἐλεύθερον.—Οὐδεὶς ὁ βιῶν ὃν ποθεῖ τρόπον.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΟΝ.

Κλεάνθης[33] διεβοήθη ἐπὶ φιλοπονίᾳ[35]· πένης γὰρ ὢν[124], νύκτωρ μὲν ἐν τοῖς κήποις ἤντλει, μεθ' ἡμέραν[125] δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἐγυμνάζετο.—Οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι νικῶντες θαλλοῖς ἀνεδοῦντο. — Μᾶλλον εὐλαβοῦ[126] ψόγον ἢ κίνδυνον.—Φίλους μὴ ταχὺ[127] κτῶ.—Κόλαζε τὰ πάθη, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν τιμωρῇ.—Χαλεπώτερον, τὸν ἀπὸ πενίας ὁρμώμενον, βραχὺν κτᾶσθαι πλοῦτον, ἢ τὸν ἀπὸ μικροῦ πλούτου μέγαν περιποιήσασθαι. —Πλάτων πρός τινα τῶν παίδων, Μεμαστίγωσο[128] ἄν, ἔφη, εἰ μὴ ὠργιζόμην. —Οὕτω πειρῶ ζῆν, ὡς καὶ ὀλίγον καὶ πολὺν χρόνον βιωσόμενος.— Αἱ πόλεις ἄριστα οἰκοῦνται[129], ἐὰν οἱ μὲν πολῖται τοῖς ἄρχουσι[71] πείθωνται, οἱ δὲ ἄρχοντες τοῖς νόμοις.—Ἡδέως μὲν ἔχε[130] πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις. —Σωκράτης ἔλεγε τῇ γυναικὶ ἐπὶ τὰς πομπὰς[131] ἐξιέναι[15], οὐχ ὡς θεωρησομένην, ἀλλ' ὡς θεωρήσουσαν. — Οὐσίαν κτῶ, ὅσην ἔχων οὔτ' ἀνιαθήσῃ, οὔτε τῶν ἀναγκαίων ἀπορήσεις. — Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακούς, βούλονται ἀδικεῖσθαι[15] τοὺς ἀγαθούς.—Τὸν ἄρχοντα τριῶν δεῖ μεμνῆσθαι, ὅτι ἀνθρώπων ἄρχει, ὅτι κατὰ νόμον ἄρχει, ὅτι οὐκ ἀεὶ ἄρχει.—Εἰ σὺ ἐθεάσω ἅπερ ἐγώ, εὖ οἶδα ὅτι οὐκ ἂν ἐπαύσω γελῶν.

ΡΗΜΑ ΕΙΣ ΜΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ.

Τοὺς τῆς φύσεως νόμους ὁ θεὸς τέθεικεν. — Τί τὸν νεκρὸν ὁ κωκυτὸς ὀνίνησιν;— Ὁ θεὸς πάντα τίθησιν[132] ὅπη θέλει.— Χίλων ἐρωτηθείς, τί[133] χαλεπώτατον; τὸ γινώσκειν[6] ἑαυτόν, ἔφη· πολλὰ γὰρ ὑπὸ φιλαυτίας ἕκαστον ἑαυτῷ προστιθέναι[26] μάτην— Ἐὰν ᾖς φιλομαθής, ἔσῃ καὶ πολυμαθής. — Ὁ σοφὸς οὐ χρυσὸν ἀνατίθησιν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τοῖς θεοῖς. — Οὐδὲν τῶν μὴ καλῶν δίδωσι θεός. —Δίδου παῤῥησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσι. —Ῥᾴδιον[1] ἐξ ἀγαθοῦ θεῖναι[134] κακὸν ἢ ἐκ κακοῦ ἐσθλόν. — Εἰ ἀηδὼν ἤμην[135], ἐποίουν ἂν τὰ[74] τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι, ὑμνεῖν με[27] δεῖ τὸν θεόν· τοῦτό μου τὸ ἔργον ἐστίν. — Ἀνὴρ Μεγαρεὺς πρῶτος γυμνὸς ἠγωνίσατο, ἀποθεὶς τὸ περίζωμα.—Οἱ ἐσθλοὺς θέντες νόμους, τῶν πόλεων εὐεργέται εἰσί. —Φασὶν[54], Εὐριπίδην Σωκράτη, ἀποδόντα τι Ἡρακλείτου σύγγραμμα[136], ἐρέσθαι, τί δοκεῖ; τὸν δὲ φάναι[54], ἃ μὲν συνῆκα, γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα[137].—Ὁ οἶνος, μέτριος μὲν ληφθεὶς[138]

---

123) Κακοῖς. 124) Κ. §. 458, Ἐπὶ β'. 3. 125) Κ. § 458, Μετὰ γ'. 2. 126) Φόβου. 127) Ἐπίῤῥημ. ταχέως. 128) Ἀντὶ Ἐμεμαστίγωσο, ἴδ. 53). 129) Δηλ. εἶναι εὐδαιμονέστατοι. 130) Ἔχε φιλικὰς σχέσεις. 131) Εἰς τὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις. 132) Διαθέτει ὅπως. 133) Ὑπεν. πρᾶγμά ἐστι. 134) Τίθημι. Α. Σ. 135) Ἀττ. ἀντί: ἦν. 136) Φασὶ τὸν Εὐριπίδην ἐρέσθαι τὸν Σωκράτην ἀποδόντα αὐτῷ (τῷ Εὐρ.) σύγγραμμα. Εὐριπίδης, τραγικὸς ποιητής. Σωκράτης ὁ φιλόσοφος. Ἡράκλειτος φιλόσοφος. 137) Συνίημι. 138) Λαμβάνω.

ξώννυσι, πλείων δὲ παρίησιν[139].—Ἐκ τοῦ στόματος πολλὰ μὲν ἀγαθὰ, πολλὰ δὲ κακὰ ἐξίασιν.—Εὔκολον ἔφασκεν ὁ Βίων[140] τὴν εἰς ᾅδου[141] ὁδόν· καταμύοντας[142] γὰρ αὐτὴν ἰέναι. — Ἡ φύσις ἔδωκεν ἡμῖν παραμυθίαν τὰ δάκρυα. — Ἡ παιδεία πραΰνει τὰ πάθη, ὡς τὸ ὕδωρ κατασβέννυσι τὸ πῦρ.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΜΕΣΟΝ.

Τοῖς ἀνθρώποις οὐ δέδοται τὸ μέλλον ἐπίστασθαι. — Ἐπιστάσης τῆς ὥρας ἄπιμεν εἰς ᾅδου[141].—Ὁ νόμος λέγει, ὃ[143] μὴ κατέθου μὴ λάμβανε. — Πυθαγόρας ἔλεγε, δύω ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι[28] κάλλιστα, τό τε ἀληθεύειν καὶ τὸ εὐεργετεῖν[6]. — Οὐχ ἡ λόγοις[144] ἐπιδεικνυμένη ἀλλ' ἡ ἔργοις ἀσκουμένη ἀρετὴ ἀληθής[1].—Ὁ ἐν πολέμῳ καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος ὑπὸ πάντων τῷ δακτύλῳ δείκνυται. — Κακὸν οὐδὲν φύεται ἀνδρὶ θεμέλια θεμένῳ τοῦ βίου σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν.—Ἀρετὴ, κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται.—Οὐκ ἂν δύναιο μὴ καμὼν εὐδαιμονεῖν.—Μέγα κακὸν τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν κακόν.—Ἀπόθου τὴν κακίαν καὶ ἀρετὴν ἀμφιέννυσο. — Ὅσον σίδηρος ἐν πολέμῳ, τοσοῦτον ἐν πολιτείαις δύναται λόγος

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

Τὰ πάντα ἀπὸ θεοῦ ἔρχεται[145] καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἄπεισι[146].—Τὸν θεὸν φοβοῦ, τοὺς γονεῖς τίμα, τοῖς νόμοις[71] πείθου.—Κρεῖττον[1] εἰς *κόρακας* ἢ εἰς *κόλακας* ἐμπεσεῖν· οἱ μὲν γὰρ νεκροὺς, οἱ δὲ ζῶντας *ἐσθίουσιν*.—Εἰπόντος τινὸς[40] τῶν στρατιωτῶν πρὸς Πελοπίδαν[147], Ἐμπεπτώκαμεν εἰς τοὺς πολεμίους, Τί μᾶλλον[148], εἶπεν, ἢ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνοι;— Αἱροῦ μᾶλλον αὐτός τι κακὸν παθεῖν ἢ ἄλλους κακῶς δρᾶσαι[149].—Οὐδεὶς εἰς τοῦτο[150] ἐλήλυθεν ἀνοίας, ὥστε πιστεύειν μὴ εἶναι θεόν. — Παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων[151] τὸν τῆς ψυχῆς πόνον ὁ χρόνος ἰαίνει.—Ὃ[152] σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ[153] μὴ ποιήσῃς.—Δικαιοσύνη οἶκον στηρίζει, ἀδικία δὲ καθαιρεῖ.— Τὰ παρεληλυθότα οὔπω εἰσὶ, τὰ δὲ μέλλοντα οὐκέτι. — Μέγα ἐστὶ τὸ τυχεῖν ὧν ἄν τις ἐπιθυμῇ, πολλῷ δὲ μεῖζον τὸ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν ὧν μὴ δεῖ.—Δεῖ σε ἐσθίειν ἵνα ζῇς, ἀλλ' οὐ ζῆν ἵνα ἐσθίῃς.—Ἀνὴρ σοφὸς τὰς ἐν βίῳ συμφορὰς ῥᾷον οἴσει[154] τῶν ἄλλων[17].— Τοῖς τῶν Ἀθηναίων δημαγωγοῖς[155], ἔφη ὁ Φίλιππος[156], χάριν ἔχειν[157], ὅτι λοιδοροῦντες αὐτὸν βελτίονα ποιοῦσι καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἤθει[158]. Πειρῶμαι γὰρ αὐτοὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις[159] ψευδομένους ἐλέγχειν[42]. —Τεθνᾶναι κρεῖττον ἢ ζῆν ἐν αἰσχύνῃ. — Ἀλέξανδρος νο-

---

139) Παρίημι. 140) Φιλόσοφος ἐκ Βορυσθένους. 141) Πρὸς τὸν ᾅδην. 142) Μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς. 143) Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον. 144) Διὰ λόγων. 145) Ἀντὶ ἔρχονται.
146) Ἀντὶ ἀπίασι. 147) Στρατηγὸς τῶν Θηβαίων, 148) Δηλ. ἡμεῖς εἰς αὐτούς. 149) Νὰ κακοπάθῃς παρὰ νὰ κακοποιήσῃς. 150 Εἰς τόσον βαθμόν. 151) Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι.
152) Ὅ,τι πρᾶγμα. 153) Εἰς ἄλλον ἄνθρωπον. 154) Φέρω. 155) Κ. § 361 6'.
156) Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. 157) Ὅτι εὐχαριστεῖ τούς. Ἴδε 20. 158) Κ. § 361. γ'
159) Κ. § 360, 6'.

σήσας μακραν νόσον[160], ὡς ἀνέῤῥωσεν[161], Οὐδὲν, ἔφη, χεῖρον[162] ὑπέμνησε γὰρ ἡμᾶς ἡ νόσος μὴ μέγα φρονεῖν[163], ὡς ὄντας θνητούς.—Τὸ κάλλος ἢ χρόνος ἀνήλωσεν[164], ἢ νόσος ἐμάρανε.—Πολλὰ λυπηρὰ ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.—Μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν.—Ἀμείνων ἐστὶ τοῦ ὄντος[165] ὁ δυνάμενος γενέσθαι πλούσιος.—Δίκαια δράσας, συμμάχου τεύξῃ θεοῦ.—Ὁ Κάτων[166] ἔλεγε τῶν νέων[63] μᾶλλον ἀγαπᾷν[28] τοὺς ἐρυθριῶντας ἢ τοὺς ὠχριῶντας.—Πρὸς τοὺς θαυμάζοντας, ὅτι, πολλῶν ἀδόξων ἀνδριάντας ἐχόντων[40], ὁ Κάτων οὐκ ἔχει· Μᾶλλον, ἔφη[167], βούλομαι ζητεῖσθαι[42] διὰ τί μου ἀνδριὰς οὐ κεῖται, ἢ διὰ τί κεῖται[168].—Ὁ σοφὸς τὰς συμφορὰς ῥᾷον τῶν ἄλλων οἴσει.—Πηγὴ καὶ ῥίζα καλοκἀγαθίας[1], τὸ νομίμου τυχεῖν[6] παιδείας[169].—Μόνος ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ· καὶ ὁ χρόνος τ' ἄλλα ἀφαιρῶν, τῷ γήρᾳ προστίθησι τὴν ἐπιστήμην.—Αἰσχρὸν ποιήσας, κἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις.—Τὸ τοῖς πολλοῖς[170] ἀρέσκειν[6], τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν.—Τὸ ψεύδεσθαι[6] δουλοπρεπὲς[1], καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι[16] ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίοις[171] δούλοις συγγνωστόν.—Μέγα τεκμήριον εὐφυΐας καὶ ἀρετῆς τὸ εὐλαβεῖσθαι τὴν ἀδοξίαν.—Μέγα[172] τὸ εὐτελὲς καὶ αὔταρκες[173], ὅτι τῆς ἐπιθυμίας ἅμα καὶ τῆς φροντίδος[174] ἀπαλλάττει τῶν περιττῶν.—Φιλαύτου ἀνδρὸς οὐ φιλοκάλου[175], παντὸς[176] ἀεὶ βέλτιστον ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι.—Τοῖς μὲν διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις[177] ἕπεται κατ' ἀνάγκην σκιά· τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βαδίζουσιν ἀκολουθεῖ φθόνος.—Τὸ ἐσθίειν πολλὰ τοὺς μὲν λογισμοὺς ἐξαιρεῖ, καὶ τὰς ψυχὰς ποιεῖται βραδυτέρας, ὀργῆς δὲ καὶ σκληρότητος ἐμπίπλησιν.—Ἐμπεδοκλῆς[178] τὴν τῶν Ἀκραγαντίνων[179] τρυφὴν ἰδὼν ἔλεγεν, Ἀκραγαντῖνοι τρυφῶσι μὲν ὡς αὔριον ἀποθανούμενοι[180], οἰκίας δὲ κατασκευάζονται[181] ὡς πάντα τὸν χρόνον[182] βιωσόμενοι.—Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς[183] εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσα[184] αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα[185]· τὸ παιδίον ἀπέθανεν· ἀπεδόθη· τὸ χωρίον ἀφῃρέθη· οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἀπεδόθη.—Οὐ μεθυσθήσῃ, εἰ τοὺς μεθύοντας ἴδῃς οἷα ποιοῦσι.—Τῶν ἀπόντων φίλων[9] μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα μηδὲ τούτων δοκῇς ἀπόντων ὀλιγωρεῖν.—Γνῶθι[186] σαυτόν. μὴ πολλὰ λάλει· τὸν τετελευτηκότα μακάριζε· τοὺς πρεσβυτέρους σέβου· ἡ γλῶσσά σου μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ[187]· θυμοῦ[188] κράτει. ἀδικούμενος διαλλάσσου, ὑβριζόμενος δὲ μὴ τιμωροῦ.—Φι-

160) Κ. §. 356. 161) Ἀναῤῥώνυμι. 162) Δὲν εἶναι πρὸς βλάβην μου αὐτὸ ὅπου ἔπαθα 163) Νὰ μὴν ὑψηλοφρονῶμεν. 164) Ἀντὶ ἀναλίσκει. 165) Ἐκείνου ὅστις εἶναι πλούσιος 166) Φιλόσοφος Ῥωμαῖος. 167) Ὁ Κάτων ἔφη πρὸς τοὺς θ. 168) Ἀντί: ἀνηγέρθη. 169) Κ. § 347. δ'. 170) Εἰς τὸν ὄχλον. 171) Δηλ. μὴ λίαν κακοῖς. 172) Ὑπεν. πρᾶγμά ἐστι. 173) Ἀντί: ἡ εὐτέλεια καὶ αὐτάρκεια. 174) Κ. § 347, δ'. 175) Ὑπεν. ἔργον ἐστι. 176) Ὑπεν. ἀνθρώπου 177) Κ. §. 340. 178) Σικελικὸς Πυθαγορικὸς φιλόσοφος. 179) Ἀκράγας, πόλις τῆς Σικελίας. 180) Ἀποθνήσκω. 181) Μέσον. κατασκευάζουσι διὰ τὸν ἑαυτόν των. 182) Αἰωνίως. 183) Πράγματος. 184) Ἀπόλλυμι. 185) Ἀποδίδωμι. 186) Γινώσκω. 187) Ἡ γενικὴ διὰ τὴν πρό. 188) Κ. § 347, 6'.

λων παρόντων καὶ ἀπόντων[27] μέμνησο. — Δεδοίκασιν αἱ μέλισσαι τὸν ὄμβρον, τοῦ δὲ κρύους ὀλιγωροῦσι. — Τοὺς κηφῆνας αἱ μέλισσαι τὸ μέλι ὑφαιροῦντας, τοῖς κέντροις ἀποκτείνουσιν. — Ἀγάπα τὸν πλησίον· νόμῳ[189] πείθου· θεοὺς σέβου· γονεῖς αἰδοῦ· ἄρχε σεαυτοῦ· πρόνοιαν τίμα· κακίας ἀπέχου· χρόνου[9] φείδου· ὅρα τὸ μέλλον· σοφοῖς χρῶ. — Λαβὼν ἀπόδος[185]· τὸ συμφέρον θηρῶ· ἐπὶ ῥώμῃ[190] μὴ καυχῶ· κακοῖς μὴ προσομίλει ἀνδράσιν, ἀλλ' ἀεὶ τῶν ἀγαθῶν ἔχου[191]· θεοὺς δείδιθι[192]· ἐπίορκον μὴ ἐπόμνυθι. — Τὸ μὲν σῶμα τεθνήξεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἀναπτᾶσα, οἰχήσεται ἀθάνατος καὶ ἀγήρως. — Σωκράτης ἔλεγε, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους ζῆν[28] ἵνα ἐσθίοιεν[69], αὐτὸν δὲ ἐσθίειν ἵνα ζώῃ. — Ὁ αὐτὸς ἠξίου τοὺς νέους συνεχῶς κατοπτρίζεσθαι[15], ἵν', εἰ μὲν καλοὶ εἶεν[69], ἄξιοι γίγνοιντο· εἰ δὲ αἰσχροί, παιδείᾳ[193] τὴν δυσειδίαν ἐπικαλύπτοιεν. — Σόλων[194] ἐρωτηθείς, πῶς ἂν μὴ γίγνοιτο ἀδίκημα ἐν τῇ πόλει, εἶπεν, εἰ ὁμοίως ἀγανακτοῖεν οἱ μὴ ἀδικούμενοι τοῖς ἀδικουμένοις[195]. — Δεῖ ἡμᾶς πολιτεύεσθαι ὡς αὔριον ἀποθανουμένους, οὐχὶ δ' ὡς ἀεὶ βιωσομένους. — Αἰσχρῶς πράττων αἰσχύνου οὐκ αἰσχρῶς ἀκούων[196]. Τὸ μὲν γὰρ σοῦ τὸ δὲ τῶν ἄλλων κακίαν ἐλέγχει. — Εὐκλείδης[197] ὁ Σωκρατικὸς[198], ἀκούσας τοῦ ἀδελφοῦ λέγοντος· ἀπολοίμην, εἰ μή σε τιμωρησαίμην[199], Ἐγὼ δέ, εἶπεν, εἰ μή σε φιλεῖν ἡμᾶς πείσαιμι.[200] — Εἴ τις τὸν τῆς εὐκλείας ἔρωτα ἐκβάλλοι[200] *ἐκ τοῦ βίου*, τί ἂν ἔτι ἀγαθὸν ἡμῖν γένοιτο[201], ἢ τίς ἄν τι λαμπρὸν ἐργάσεσθαι ἐπιθυμήσειε; — Τὰ χρήματα τοῖς πλουσίοις ἡ τύχη οὐ δεδώρηται, ἀλλὰ δεδάνεικε. — Μάλιστα ἂν εὐδοκιμοίης[201], εἰ φαίνοιο[200] ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν[202] πράττουσιν[203] ἐπιτιμῴης. — Διογένης ἰδὼν τοξότην ἀφυᾶ, παρὰ τὸν σκοπὸν ἐκάθισεν, εἰπὼν[204], ἵνα μὴ πληγῶ. — Χίλων, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, προσέταττε γλώττης κρατεῖν[188], μὴ κακολογεῖν[203] τοὺς πλησίον[205], γῆρας τιμᾶν, ζημίαν αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν, ἀτυχοῦντι[206] μὴ ἐπιγελᾶν, νόμοις πείθεσθαι. — Τὸν βουλόμενον ἀσφαλῶς ἄρχειν χρὴ τοῖς μὲν φίλοις μεταδιδόναι παῤῥησίας δικαίας, τοὺς δὲ ἀρχομένους κατὰ δύναμιν μὴ περιορᾶν ἀδικουμένους. — Σχολαστικὸς νοσοῦντα ἐπισκεπτόμενος, ἠρώτα περὶ τῆς ὑγιείας· ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο ἀποκριθῆναι. Ὀργισθεὶς οὖν, Ἐλπίζω, ἔφη, κἀμὲ[207] νοσήσειν, καὶ ἐλθόντι σοι[203], μὴ ἀποκρινεῖσθαι. — Οἱ ποιηταὶ τοιούτους λόγους περὶ τῶν θεῶν εἰρήκασιν, οὓς οὐδεὶς ἂν περὶ τῶν ἐχθρῶν τολμήσειε λέγειν. — Τῷ αὐτῷ

---

189) K. § 346 β'. 190) K. § 458, β'. 4 191) Ἔχομαι Α. Σ. 192) Δείω. K. § 160, δεῖσαι.
193) K. § 360, α'. 194) Ὁ Νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν. 195) K. § 240. γ'. καὶ § 446.
196) Αἰσχρολογούμενος, ὑβριζόμενος. 197) Φιλόσοφος ἐκ Μεγάρων. 198) Μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 199) Ἐκφράζουσιν εὐχήν, εἴθε νὰ χαθῶ. 200) K. § 403, α'. 201) K. § 404, γ'.
202) Ὁ Ἂν ἀποδίδεται εἰς τὸ Ἐπιτιμῴης. 203) K. § 346, α'. 204) Δηλ. κάθημαι ἰδών.
205) Τοὺς ἄλλους Α. Σ. 206) K. § 346, β', σημ. 207) Καὶ ἐμέ, ἴδ. 12.

φυσήματι τὸ μὲν πῦρ ἀναχαύσειας ἂν καὶ μεῖζον ποιήσειας ἐν βραχεῖ, τὸ δὲ τοῦ λύχνου φῶς ἀποσβέσειας. — Τὸ μὲν ἐγκαλέσαι καὶ ἐπιτιμῆσαι ῥᾴδιον· τὸ δὲ, ὅπως τὰ παρόντα[208] βελτίω γίνεται συμβουλεῦσαι, τοῦτο φρονήσεως δεῖται. — Θεὸν μὲν νοῆσαι χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀσώματον σώματι σημανθῆναι οὐκ ἔχει[209]. — Καὶ ζῶν ὁ φαῦλος καὶ θανὼν κολάζεται. — Διογένης, ἐρωτηθεὶς, Ποδαπὸς[210] εἴη κύων[211], Πεινῶν μὲν, ἔφη, Μελιτταῖος[212], χορτασθεὶς δὲ, Μολοσσός[213].

Β'. ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ἐκ τῶν ἀστείων τοῦ Ἱεροκλέους.

Ἱεροκλῆς, διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν 6 αἰῶνα μ. Χ. ἔγραψε ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, ΥΠΟΜΝΗΜΑ εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τοῦ Πυθαγόρου καὶ ΑΣΤΕΙΑ.

Σχολαστικὸς[214] θέλων εἰδέναι[15], εἰ πρέπει[215] αὐτῷ κοιμᾶσθαι[15], καμμύσας[216] ἐσωπτρίζετο[217].

Σχολαστικὸς οἰκίαν πωλῶν, λίθον ἀπ' αὐτῆς εἰς δεῖγμα[218] περιέφερε.

Σχολαστικῷ ἔμπορος εἶπεν, ὅτι ὁ ποταμὸς ἤλασε[219] τὸν ἀγρόν σου. Κἀκεῖνος ἔφη· καὶ τί λέγω[220];

Σχολαστικὸς μαθὼν, ὅτι ὁ κόραξ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔτη ζῇ, ἀγοράσας κόρακα, εἰς ἀπόπειραν[221] ἔτρεφε[222].

Σχολαστικὸς ἰατρῷ[64] συναντήσας, Συγχώρησόν μοι, εἶπε, καὶ μή με μέμψῃ, ὅτι οὐκ ἐνόσησα.

Σχολαστικὸς φίλῳ[64] συναντήσας, εἶπε, Καθ' ὕπνον σε ἰδὼν προσηγόρευσα[223]. ὁ δὲ[224], σύγγνωθί[225] μοι, ὅτι οὐ προσέσχον.

Σχολαστικὸς μῦν ἐθέλων συλλαβεῖν[15], συνεχῶς τὰ βιβλία αὐτοῦ τρώγοντα, κρέας δακὼν, ἐναντία[226] ἐκάθισε.

Διδύμων ἀδελφῶν εἷς ἐτελεύτησε· σχολαστικὸς οὖν, ἀπαντήσας τῷ ζῶντι, ἠρώτα· Σὺ ἀπέθανες ἢ ὁ ἀδελφός σου;

Σχολαστικὸς οἰκίαν πριάμενος, καὶ τῆς θυρίδος προκύψας, ἠρώτα τοὺς παριόντας, εἰ πρέπει[227] αὐτῷ ἡ οἰκία.

Σχολαστικὸς ποταμὸν βουλόμενος περάσαι, ἀνῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον ἔφιππος· πυθομένου[228] δέ τινος[40] τὴν αἰτίαν, ἔφη, σπουδάζειν[229].

Σχολαστικὸς ἰδὼν στρουθία ἐπὶ δένδρου, λάθρα ὑπεισελθὼν[230], ὑψηλῶ-

---

208) Πράγματα. 209) Δὲν ἠμπορεῖ. 210) Ὁποῖός τις. 211) Διότι καθ' ὃ κυνικὸς φιλόσοφος, ἐλέγετο κύων, καὶ διῃτᾶτο ὡς κύων. 212) Τῆς Μελίττης (Μάλτας) διότι οἱ κῦνες ἐκεῖνοί εἰσι κολακευτικοί. 213) Ἐκ τῆς Μολοσσίας τῆς Ἠπείρου, οἱ μανδρόσκυλοι, κῦνες θυμώδεις κ. ὑπερήφανοι. 214) Δοκησίσοφος, καὶ ἐν γένει μωρός. 215) Ἂν τὸν πιάνῃ, ἂν ἦναι εὔμορφος κοιμώμενος. 216) Καταμύσας=κλείσας τὰ ὄμματα 217) Ἐκύτταζεν εἰς κάτοπτρον. 218) Διὰ δεῖγμα, ὡς δεῖγμα. 219) Ἐλαύνω=διώκω ἐμπρός μου, καὶ ἐδῶ παρασύρω. 220) Δηλ. τί πρέπει νὰ εἰπῶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἐκ τῶν τῆς συνηθείας, ὡς π. χ. τὰ ἡμέτερα, ζωὴ εἰς ἐσᾶς καὶ τὰ τοιαῦτα. 221) Δι' ἀπόπειραν. 222) Αὐτόν. 223) Σ' ἐχαιρέτησα καὶ σὲ ὡμίλησα. 224) Φίλος εἶπε. 225) Συγγινώσκω. 226) Ἀντικρύ τοῦ. 227) Ἂν τὸν πιάνῃ, ἂν φαίνεται καλὸς εἰς αὐτήν. 228) Πυνθάνομαι. 229) Ὅτι βιάζεται. 230) Εἰσελθὼν ὑπ' αὐτό.

ωσατο[231] τὸν κόλπον, καὶ ἔσειε τὸ δένδρον, ὡς ὑποδεξόμενος[232] τὰ στρουθία.

Σχολαστικοῦ παιδίον ἀπέθανεν· ἰδὼν δὲ πλῆθος λαοῦ συνελθὸν[233], ἔλεγεν· αἰσχύνομαι εἰς τοσοῦτον ὄχλον μικρὸν παιδίον προφέρειν[234].

Σχολαστικὸς κολυμβᾶν βουλόμενος, παρὰ μικρὸν ἐπνίγη[235]. Ὤμοσεν οὖν μὴ ἅψασθαι ὕδατος[236], ἐὰν μὴ πρῶτον μάθῃ κολυμβᾶν.

Σχολαστικὸς ἵππον ἐπίπρασκεν· ἐλθόντος δέ τινος[40], καὶ μανθάνοντος[237] τὸν βόλον[238], εἶπε, Τί τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ τηρεῖς; ἰδὲ ὡς τρώγει, καὶ περιπατεῖ.

Σχολαστικοῦ ἵππον πιπράσκοντος[40], ἠρώτησέ τις εἰ πρωτόβολός ἐςι[239]· τοῦ δὲ, φήσαντος[40] δευτερόβολον εἶναι, ἔφη, πῶς οἶδας; ὁ δὲ εἶπεν, ἅπαξ γὰρ ἔβαλεν[240] ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

Σχολαστικὸς εἰς χειμῶνα ναυαγῶν, καὶ τῶν συμπλεόντων ἑκάστου περιπλεκομένου[241] σκεῦος[242] πρὸς τὸ σωθῆναι[243], ἐκεῖνος μίαν τῶν ἀγκυρῶν περιεπλέξατο.

Σχολαστικὸς σχολαστικῷ συναντήσας, εἶπεν, Ἔμαθον ὅτι ἀπέθανες· κἀκεῖνος[244], Ἀλλ' ὁρᾷς με ἔτι, ἔφη, ζῶντα· καὶ ὁ Σχολαστικός[245]· καὶ μὴν[246] ὁ εἰπών[247] μοι πολλῷ[248] σου ἀξιοπιστότερος ὑπάρχει.

Σχολαστικὸς θέλων τὸν ἵππον αὐτοῦ διδάξαι μὴ τρώγειν πολλὰ, οὐ παρέβαλεν[249] αὐτῷ τροφάς. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἵππου[40] τῷ λιμῷ[250], ἔλεγε· μέγα ἐζημιώθην! ὅτε γὰρ ἔμαθε μὴ τρώγειν, τότε ἀπέθανε.

Σχολαστικοῦ υἱὸς, ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς πόλεμον ἐκπεμπόμενος, ὑπέσχετο ἑνὸς *τῶν ἐχθρῶν κεφαλὴν* ἀγαγεῖν[251]. Ὁ δὲ[252] ἔφη· εὔχομαι καὶ χωρὶς *κεφαλῆς σε ἐλθόντα*, μόνον ὑγιῆ ὄντα ἰδεῖν[253], καὶ εὐφρανθῆναι.

Σχολαστικὸς κατ' ὄναρ ἰδὼν ἧλον πεπατηκέναι, καὶ δόξας[254] ἀλγεῖν, τὸν πόδα περιεδήσατο. Ἕτερος δὲ μαθὼν τὴν αἰτίαν, ἔφη· διὰ τί γὰρ[255] ἀνυπόδητος κεκοίμησαι;

Σχολαστικὸς ἐν τῷ ἰδίῳ ἀγρῷ[256] ἐξιὼν, ἠρώτα πιεῖν[257] ὕδωρ, εἰ καλὸν[258], ἐν τῷ αὐτόθι φρέατι. Τῶν δὲ[259], φησάντων[40], ὅτι καλόν[258]· καὶ γὰρ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἔπινον· Καὶ πηλίκους[260], ἔφη, εἶχον τραχήλους, ὅτι[261] εἰς τοσοῦτον βάθος πίνειν ἠδύναντο!

Σχολαστικὸς ἀμιναίαν[262] ἔχων, ἐσφράγισεν αὐτήν. Τοῦ δὲ δούλου κάτωθεν τρήσαντος[263], καὶ τὸν οἶνον αἴροντος[264], ἐθαύμαζεν, ὅτι τῶν ση-

231) Ἤλωσεν ὑπ' αὐτὸ τὸν κ. αὐτοῦ. 232) K. § 411, ς'. 233) Εἰς τὴν οἰκίαν του. 234) Νὰ φέρω ἔξω, νὰ παρουσιάσω. 235) Παρ' ὀλίγον ἐπν.=ὀλίγον ἔλειψε νὰ πνιγῇ. 236) Νὰ μὴν ἐγγίσῃ ὕδωρ, νὰ μὴν ἔμβῃ εἰς αὐτό. 237) Ἐξετάζοντος. 238) Τὸ πέσιμον τῶν ὀδόντων του. (ἴδε Λ. Σ. βόλος 3) 239) Ἂν ἔῤῥιψε τοὺς πρώτους ὀδόντας του. 240) Βάλλω=Ῥίπτω. 241) Ἐναγκαλιζομένου. 242) Ἀπὸ ἓν σκεῦος τοῦ πλοίου. 243) Διὰ νὰ σωθῇ 4). 244) Καὶ ἐκεῖνος. 245) Ὑπεν. ἀπεκρίθη. 246) Ἀλλ' ὅμως. 247) Ὅτι ἀπέθανες. 248) Κατὰ πολύ. 249) Ἔβαλεν παρ' αὐτῷ, τῷ ἔδοσε. 250) K. § 361, ά. 251) Ἄγω. 252) Πατήρ. 253) Ἰδεῖν σε ἐλθόντα, ὄντα. 254) Νομίσας. 255) Αἰτιολογικὸς κατ' ἔλλειψ. λόγου: Δίκαια πέπονθας: διατί γὰρ κτλ. 256) Ὄχι ἐξελθὼν εἰς τὸν ἀγρόν του, ἀλλ' ἐξελθὼν νὰ περιέλθῃ ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ του, διότι ἡ ἐν μετὰ δοτ. σημαίνει ὄχι τὴν εἰς τόπον ἀλλὰ τὴν ἐντὸς τόπου κίνησιν. 257) Δηλ. ἠρώτα εἰ καλὸν τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ πιεῖν. 258) Ἐστί. 259) Ὑπηρετῶν. 260) Πόσον μακρούς. 261) Διότι. 262) Εἶδος οἴνου. 263) Τιτράω καὶ Τίτρημι καὶ Τιτραίνω=τρυπήσαντος τὸ ἀγγεῖον τοῦ οἴνου. 264) Αἴρω=παίρνω. Λ. Σ. 4).

μάντρων[265] σώων ὄντων[40], ὁ οἶνος ἠλαττοῦτο. Ἕτερος εἶπεν· ὅρα μὴ κάτωθεν ἀφῃρέθη. Ὁ δὲ, Ἀμαθέστατε, εἶπεν, οὐ τὸ κάτωθεν λείπει, ἀλλὰ τὸ ἄνωθεν μέρος[266].

Σχολαστικὸς, καὶ φαλακρὸς, καὶ κουρεὺς συνοδεύοντες[267], συνέθεντο[268] πρὸς[269] τέσσαρας ὥρας ἕκαστος[270] φυλάξαι. Ἔλαχεν οὖν πρῶτον τῷ κουρεῖ[271]. ὁ δὲ, μετεωριζόμενος[272], τὸν σχολαστικὸν κοιμώμενον ἐξύρισε, καὶ, τῶν ὡρῶν πληρωθεισῶν[273], διύπνισεν[274]. Ὁ δὲ[275], κνηθόμενος ἀφ' ὕπνου[276] τὴν κεφαλὴν, καὶ εὑρὼν αὐτὴν ψιλὴν[277], ἔφη· μέγα κάθαρμα[278] ὁ κουρεύς! πλανηθεὶς[279] γὰρ, ἀντὶ ἐμοῦ τὸν φαλακρὸν διύπνισε.

Σχολαστικῷ φίλος ἔγραψεν ἐν Ἑλλάδι ὄντι[280], βιβλία αὐτῷ ἀγοράσαι. Ὁ δὲ ἀμελήσας, ὡς μετὰ χρόνον τῷ φίλῳ συνήντησεν, εἶπε· τὴν ἐπιστολὴν, ἣν περὶ βιβλίων ἐπέστειλάς μοι[281], οὐκ ἐκομισάμην[282].

---

265) Αἱ σφραγῖδες. 266) Τοῦ οἴνου. 267) Ὁμοῦ ὁδεύοντες. 268) Ἐσυμφώνησαν. 269) Ἀνὰ ἓν ά. 270) Εἰς ὀνομαστικὴν διότι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ τοῦ ῥήματος. 271) Ὁ λαχνὸς ἔπεσεν εἰς τὸν κουρέα νὰ φυλάξῃ. 272) Ἀστεϊζόμενος, ἵνα χωρατεύσῃ, (κοιν.) μετεωρισθῇ. 273) Ὅταν ἐπληρώθησαν ἢ ἀπέρασαν αἱ τέσσαρες ὧραι. 274) Ἐξύπνισε τὸν σχολαστικόν. 275) Σχολαστικός. 276) Ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐνῷ ἐξύπνα. 277) Γυμνὴν τριχῶν. 278) Ὕβρις, Ἀχρεῖος. 279) Ἀπατηθείς. 280) Διότι τότε ἐν Ἑλλάδι κυρίως εὑρίσκοντο βιβλία. 281) Ἔπεμψας. Ἐπὶ ἐπιστολῶν μόνον. 282) Ἔλαβα (τὸ γαλλ.)

Γ'. ΣΤΟΒΑΙΟΥ

Ἰωάννης Στοβαῖος, ἀπὸ τοὺς Στόβους τῆς Μακεδονίας, ἀκμάσας περὶ τὴν δ'. ἑκατονταετηρίδα μ. Χ., συνέλεξε ΓΝΩΜΙΚΑ ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς τε καὶ ποιητάς. Δύο βιβλία τῆς συλλογῆς ταύτης σώζονται.

ΓΝΩΜΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ.

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ[1] ἐρωτηθεὶς, «Τί μέγιστον[2] ἐν ἐλαχίστῳ»; εἶπε· φρένες ἀγαθαὶ ἐν σώματι ἀνθρώπου.

Πυνθανομένου[3] τινὸς, Πῶς ἄν τις ἑαυτοῦ[4] γένοιτο; Εἰ ὑπὲρ ὧν[5] ἐπιτιμᾷ τοῖς ἄλλοις, ἔφη, καὶ ἑαυτῷ ἐπιτιμῴη μάλιστα.

Δημοσθένης[6] ἔλεγεν, ὡς, πολλάκις ἐπιὸν[7] αὐτῷ εὔξασθαι, τοὺς πονηροὺς ἀπολέσθαι[8], φοβοῖτο[9], μὴ ἔρημον ἄρδην[10] ἐκ τῆς εὐχῆς[11] ποιήσῃ τὴν πόλιν.

Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης[12], ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, «Τί ἐστι πολέμιον ἀνθρώποις;» «Αὐτοί, ἔφη[13] ἑαυτοῖς».

Ἀντισθένης[14] ὁ Σκύθης ἐρωτηθεὶς, «Τί[15] δή ποτε[16] οὐχ οἱ πλούσιοι πρὸς τοὺς σοφοὺς ἀπίασιν[17], ἀλλ' ἀνάπαλιν»; εἶπεν· «Ὅτι[18] οἱ μὲν σοφοὶ ἴσασιν[19], ὧν[20] ἐστιν αὐτοῖς χρεία πρὸς τὸν βίον, οἱ δὲ[21], οὐκ ἴσασιν· ἐπεὶ *μᾶλλον σοφίας*[22] ἢ χρημάτων ἐπεμελοῦντο[23]».

Σωκράτης ὁ φιλόσοφος, πολλὰ τῶν φίλων αὐτῷ[24] πεμπόντων[25], ἐπειδὴ μηδὲν δεχόμενος, ἐπὶ τούτῳ[26] παρὰ τῆς Ξανθίππης[27] εὐθύνετο[28], ἔφη· «Ἂν τὰ διδόμενα πάντα ἑτοίμως[29] λαμβάνωμεν, οὐδ' αἰτοῦντες τοὺς διδόντας ἕξομεν[30]».

Θεόκριτος[31] ἐρωτηθεὶς ποῖα τῶν θηρίων ἐστὶ χαλεπώτατα; εἶπεν· «Ἐν μὲν ὄρεσιν[32] ἄρκτοι καὶ λέοντες· ἐν δὲ ταῖς πόλεσι τελῶναι, καὶ συκοφάνται».

Ἔφη τις τὸν Διογένην[33] ἀνόητον εἶναι[34]· ὁ δὲ[35] «Ἀνόητος μὲν οὐκ εἰμὶ, ἔφη· τὸν δ' αὐτὸν ὑμῖν νοῦν οὐκ ἔχω[36]».

---

1) Τύραννος τῆς Κορίνθου, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν. 2) Τί πρᾶγμα, μέγιστον πάντων ὂν, χωρεῖ ἐν ἄλλῳ πράγματι. 3) Γενικὴ ἀπόλυτος, χρόνου σημαντική. 4) Κύριος ἑαυτοῦ.
5) Ἐπιτιμῴη ἑαυτῷ ὑπὲρ ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν. 6) Ὁ μέγας τῶν Ἀθηναίων ῥήτωρ.
7) Ἔπειμι. Ἡ ἀπόλυτος ὀνομαστικὴ διὰ τὸ τριτοπρόσωπον. Ἐν ᾧ τῷ ἔρχεται ὄρεξις.
8) Τελικὸν ἀπαρέμφατον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ Εὔξασθαι, ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ Ἐπιόν.
9) Εὐκτικὴ, διότι ἀναφέρεται εἰς παρῳχημένον χρόνον. 10) Ἐντελῶς. 11) Διὰ τὴν εὐχὴν ταύτην, ἐξ αἰτίας αὐτῆς. 12) Φιλόσοφος. 13) Εἰσὶ πολέμιοι. 14) Κυνικὸς φιλόσοφος. 15) Διατί. 16) Τάχα. 17) Ἄπειμι. 18) Διότι. 19) Οἶδα. 20) Ἐκεῖνα ὧν.
21) Πλούσιοι. 22) Οἱ σοφοί. 23) Ἡ γενικὴ συντακτικὴ τοῦ Ἐπιμελοῦμαι. 24) Πεμπόντων αὐτῷ. 25) Γενικὴ ἀπόλυτος. 26) Δι' αὐτὸ, ὅτι δὲν ἐδέχετο. 27) Ἡ γυνὴ τοῦ Σωκράτους. 28) Ἐπεκλήττετο. 29) Ἀμέσως, προθύμως. 30) Αἰτοῦντες οὐχ ἕξομεν τοὺς διδόντας· ὅταν ζητῶμεν δὲν θέλομεν ἔχει τὶς νὰ μᾶς δώσῃ. 31) Σοφιστὴς ἐκ τῆς Χίου σύγχρονος τοῦ Ἀλεξάνδρου. 32) Χαλεπώτατα θηρία εἰσί. 33) Ὑποκείμενον τοῦ Εἶναι.
34) Εἰδικὸν ἀπαρέμφατον. 35) Διογένης. 36) Οὐκ ἔχω δὲ τὸν αὐτὸν νοῦν μὲ σᾶς, τὸν ὁποῖον σεῖς ἔχετε.

Δημοσθένης πρὸς κλέπτην εἰπόντα, « Οὐκ ᾔδειν[37], ὅτι σόν ἐστιν », « Ὅτι δὲ, ἔφη, σὸν οὐκ ἔστιν, ᾔδεις ».

Διογένης[38] πωλούμενος[39] ἐν Κορίνθῳ, ἐρομένου[40] τοῦ κήρυκος[41], « Τί ἐπίστασαι »; « Ἀνθρώπων, ἔφη, ἄρχειν[42] ». καὶ ὁ κήρυξ γελάσας, « Μέγα, εἶπεν, ἐπιτήδευμα πωλῶ· εἴ τις[43] θέλει πρίασθαι κύριον ».

Ἀρίστιππος, ὁ Κυρηναῖος φιλόσοφος[44], παρεκελεύετο τοῖς νέοις τοιαῦτα ἐφόδια[45] κτᾶσθαι, ἅτινα αὐτοῖς ἐνναυαγήσασι[46] συγκολυμβήσει[47].

Ἀντισθένης[48], Αἱρετώτερον, φησὶν, εἰς κόρακας ἐμπεσεῖν[49], ἢ εἰς κόλακας ». Οἱ μὲν γὰρ ἀποθανόντος τὸ σῶμα[50]· οἱ δὲ ζῶντος τὴν ψυχὴν λυμαίνονται.

Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ, θεασάμενός τινα δημαγωγὸν ἀφυῆ, μέγα[51] βοῶντα, ἔφη· « Ἀλλ' οὐ τὸ μέγα εὖ ἐστί· τὸ δὲ εὖ[52] μέγα ».

Θεόκριτος[53] γραμματοδιδασκάλῳ φαύλως ἀναγινώσκοντι προσελθὼν, εἶπε· « Διὰ τί γεωμετρεῖν[54] οὐ διδάσκεις ; » Τοῦ δ' εἰπόντος[55], ὅτι οὐκ οἶδα· « Καὶ τί[56] τοῦτ', εἶπεν ; οὐδὲ γὰρ ἀναγινώσκειν[57] ».

Σωκράτης, εἰδὼν μειράκιον[58] πλούσιον καὶ ἀπαίδευτον, « Ἰδοὺ, ἔφη, χρυσοῦν ἀνδράποδον ».

Θεόκριτος τοὺς πολλοὺς[59] τῶν πλουσίων ἔλεγεν ἐπιτρόπους εἶναι, ἀλλὰ μὴ δεσπότας τῶν χρημάτων[60].

Διογένης ἔλεγε τοὺς ἀνθρώπους τὰ μὲν[61] πρὸς τὸ ζῆν[62] πορίζεσθαι[63], τὰ δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν οὐ πορίζεσθαι.

Ἀριστοτέλης[64] τοὺς τὰ ἐναργῆ πράγματα πειρωμένους[65] δεικνῦναι, « ὅμοιον ἔφη ποιεῖν τοῖς διὰ λύχνου τὸν ἥλιον φιλοτιμουμένοις[66] δεικνῦναι ».

Πυθαγόρας[67] ἐρωτηθεὶς, Πῶς ἂν οἰνόφλυξ[68] τοῦ μεθύειν[69] παύσαιτο »; « Εἰ συνεχῶς, ἔφη, θεωροίη τὰ ὑπ' αὐτοῦ πρασσόμενα.

Βίων[70] ἐρωτηθεὶς, « Τί ἐστιν ἄνοια; » εἶπε, « Προκοπῆς ἐμπόδιον[71] ».

Σωκράτης πρὸς τὸν πυθόμενον[72], « Τίς πλουσιώτατος[73]; » « Ὁ ἐλαχίστοις[74] ἀρκούμενος[75]· αὐτάρκεια[76] γὰρ φύσεώς ἐστι πλοῦτος ».

---

37) Οἶδα. 38) Ὁ κυνικὸς φιλόσοφος. 39) Ὡς δοῦλος. 40) Ἔρομαι, ἄχρ. ἐρωτῶ. Γεν. ἀπόλυτος. 41) Ὁ κήρυξ ὅστις ἔμελλε νὰ τὸν πωλήσῃ. 42) Ἐπίσταμαι ἄρχειν, μετὰ γενικῆς. 43) Ἐρωτῶ εἴ τις. 44) Μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 45) Κυρίως ὅσα λαμβάνει τις ἐπὶ τῇ ὁδῷ, εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μεθ' ἑαυτοῦ· ἐδῶ δὲ μεταφορικῶς, ἀντὶ πλεονεκτήματα.
46) Συγκολυμβήσει ἑαυτοῖς ἐνναυαγήσασι. Ναυαγήσασιν ἐν τῷ βίῳ, μεταφορικῶς ἀντὶ, δυστυχήσασι. 47) Ἑνικῶς, διότι τὸ πληθυντικὸν ὑποκείμενον εἶναι οὐδέτερον, καὶ τοῦτο δὲ μεταφορικὸν, ἀντὶ Θέλουσι τοῖς μείνει. 48) Κυνικὸς φιλόσοφος. 49) Νὰ πέσῃ τις μεταξὺ κοράκων. 50) Λυμαίνονται. 51) Ἐπιῤῥηματικῶς, ἀντὶ Μεγάλως, μεγαλοφώνως.
52) Ἐστί. 53) Ὁ Συρακούσιος βουκολικὸς ποιητὴς, ἢ ὁ Χῖος σοφιστής. 54) Δηλ. τὴν γεωμετρίαν. 55) Τοῦ γραμματοδιδασκάλου.. γεν. ἀπόλ. 56) Ἐνν. ἐστί. Τί βλάπτει τοῦτο.
57) Οἶδας. 58) Παιδίον μέχρι τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας. 59) Τοὺς περισσοτέρους.
60) Διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτὰ ἀπ' αὐτῶν μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλους. 61) Χρήσιμα.
62) Ὀνοματ. ἀπαρέμφατον, εἰς τὸ νὰ ζῶσι. 63) Εἰδικὸν ἀπαρέμφ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἔλεγε.
64) Ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου. 65) Ὑποκείμενον τοῦ ποιεῖν. 66) Δοτ. συντακτικὴ τοῦ Ὅμοιον. 67) Ὁ φιλόσοφος. 68) Ἐκ τοῦ οἶνος καὶ φλύω τὸ ἀναβράζω· ἔκδοτος εἰς τὸν οἶνον, μέθυσος. 69) Ἀπὸ τὸ νὰ μεθύῃ. 70) Ἐκ Βορυσθένους, Φιλόσοφος τῆς Κυρηναϊκῆς σχολῆς. 71) Ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι πᾶν τὸ ἐμποδίζον τὴν προκοπὴν εἶναι ἄνοια. 72) Πυνθάνομαι. 73) Τίς ἐστιν ὁ πάντων ἀνθρώπων πλουσιώτατος 74) Τοῖς ἐλαχίστοις πράγμασι.
75) Εἶπε. 76) Τὸ νὰ ἀρκῆταί τις εἰς ὅσα ἔχει.

Μενέδημος[77], νεανίσκου τινὸς εἰπόντος[78] «Μέγα ἐστὶ[79] τὸ τυχεῖν[80] ὧν ἄν τις ἐπιθυμεῖ,» εἶπε, «Πολλῷ μεῖζόν ἐστι τὸ μηδὲν ἐπιθυμεῖν, ὧν[81] μὴ δεῖ».

«Πλάτων ἔφη τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας[82] βίου μὴ μακροῦ[83], ἀλλὰ λαμπροῦ δεῖσθαι[84]».

Ἀλέξανδρος νοσήσας μακρὰν νόσον, ὡς ἀνέῤῥωσεν[85], «Οὐδὲν ἔφη, διατεθῆναι χεῖρον[86]· ὑπέμνησε γὰρ ἡ νόσος ἡμᾶς[87] μὴ μέγα φρονεῖν[88], ὡς θνητοὺς ὄντας.»

Δαρεῖος[89] ὁ Ξέρξου πατὴρ ἑαυτὸν ἐγκωμιάζων, ἔλεγεν «Ἐν ταῖς μάχαις καὶ παρὰ τὰ δεινὰ[90] γίγνεσθαι φρονιμώτερος[91]».

Λάκαινα[92] γυνὴ, τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐν παρατάξει[93] χωλωθέντος, καὶ δυσφοροῦντος[94] ἐπὶ τούτῳ «Μὴ λυποῦ, τέκνον, εἶπε· καθ' ἕκαστον γὰρ βῆμα τῆς ἰδίας[95] ἀρετῆς ὑπομνησθήσῃ[96].

Ἀνάξαρχος[97] ὁ φυσικὸς, εἰπόντος αὐτῷ Ἀλεξάνδρου, ὅτι κρεμῶ σε[98]· «Ἀπείλει τούτοις, ἔφη, τοῖς πολλοῖς[99]· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν[100] διαφέρει ὑπὲρ γῆς, ἢ κατὰ γῆς σήπεσθαι».

Διογένης ᾔτησέ ποτε Πλάτωνα[101], τῶν ἐκ τοῦ κήπου ἰσχάδων[102] τρεῖς· Ὡς δ' ἐκεῖνος μέδιμνον[103] ἀπέστειλεν[104], «Οὕτως, ἔφη, καὶ ἀποκρίνῃ, ἐρωτηθεὶς, μυρία[105].

Λεωνίδας, ἀκούσας ἐπισκιάζεσθαι[106] τὸν ἥλιον[107] τοῖς Περσῶν τοξεύμασι· «Χαρίεν[108], ἔφη, καὶ ὑπὸ σκιᾷ μαχούμεθα[109].

Ὁρῶν Μεγαρέας ὁ Διογένης τὰ μακρὰ τείχη[110] ἱστάντας[111], «Ὦ μοχθηροὶ, εἶπε, μὴ τοῦ μεγέθους[112] προνοεῖτε τῶν τειχῶν, ἀλλὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν στησομένων[113].

Πλάτων Ἀντισθένους ἐν τῇ διατριβῇ ποτε μακρολογήσαντος[114], «Ἀγνοεῖς, εἶπεν, ὅτι τοῦ λόγου μέτρον ἐστὶν, οὐχ ὁ λέγων, ἀλλ' ὁ ἀκούων»;

Ἆγις[115] ὁ βασιλεὺς ἔφη τοὺς Λακεδαιμονίους[116] μὴ ἐρωτᾷν, ὁπόσοι εἰσὶν, ἀλλὰ ποῦ εἰσιν οἱ πολέμιοι; Καὶ ἐρωτῶντός τινος, «Πόσοι εἰσὶ Λακεδαιμόνιοι; ἔφη». «Ἱκανοὶ τοὺς κακοὺς ἀπερύκειν[117]».

Ἀγησίλαος[118] περὶ ἀνδρίας καὶ δικαιοσύνης ἐρωτηθεὶς, ποτέρα[119] ἂν

---

77) Μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος. 78) Γεν. ἀπόλ. 79) Μέγα πρᾶγμα. 80) Τὸ τυχεῖν, ἀπαρέμφατον ὀνομαστ. ὑποκείμενον τοῦ Ἐστί. 81) Μηδὲν ἐξ ἐκείνων, ἃ μὴ δεῖ. 82) Ὑποκείμενον τοῦ Δεῖσθαι. 83) Γενικὴ συντακτικὴ τοῦ Δεῖσθαι. 84) Δέομαι. 85) Ἔγινε καλά.
86) Δὲν ἐβλάβη. 87) Ἀντὶ ἐμέ. 88) Νὰ μὴν ὑπερηφανευώμεθα. 89) Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν. 90) Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν δεινῶν. Τοῦτο σημαίνει ἡ Παρά. 91) Εἰς ὀνομαστικὴν, διότι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου, ταὐτοπροσωπεῖ μὲ τὸ τοῦ ῥήματος ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται. 92) Λακεδαιμονία. 93) Εἰς παράταξιν μάχης. 94) Λυπουμένου.
95) Τῆς ἰδικῆς σου· συντακτικὴ τοῦ Ὑπομνησθήσῃ. 96) Ὑπομιμνήσκω. 97) Φιλόσοφος Ἀβδηρίτης. 98) Θὰ σὲ κρεμάσω. 99) Εἰς τὸν ὄχλον, εἰς τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους.
100) Κατ' οὐδέν. 101) Ἀπὸ τὸν Π. 102) Γεν. διαιρετ. τοῦ τρεῖς. 103) Ἰσχάδιων.
104) Αὐτῷ. 105) Λόγια. 106) Εἰδικὸν ἀπαρέμφατον. 107) Ὑποκείμενον τοῦ Ἐπισκιάζεσθαι. 108) Εὐχάριστον εἶναι. 109) Μάχομαι. 110) Τείχη ἑνώνοντα τὴν πόλιν μὲ τὸν λιμένα. 111) Ἀνεγείροντας. 112) Περὶ τοῦ μεγέθους. 113) Ἵστημι. Ἀλλὰ τοῦ μεγέθους τῶν ἀνδρῶν τῶν στησομένων ἐπ' αὐτῶν. 114) Γεν. ἀπόλυτος. 115) Βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων. 116) Ὑποκείμενον τοῦ Ἐρωτᾷν. 117) Ὥστε ἀπερύκειν. 118) Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. 119) Ποία τῶν δύο.

κρείττων εἴη; « Μηδὲν[120] ἀνδρίας[121] δεήσεσθαι[122] ἡμᾶς, ἔφη, εἰ δίκαιοι πάντες γένοιντο ».

Σωκράτης ἐρωτηθείς, « Τίνες[123] φιλοχρήματοι; » « Οἱ τὰ αἰσχρὰ κέρδη θηρώμενοι[124], εἶπε, καὶ τοὺς ἀναγκαίους τῶν φίλων ὑπερορῶντες[125].

Ἀρίστιππος[126] ἐρωτηθείς, « Τί θαυμαστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ; » « Ἄνθρωπος ἐπιεικής, εἶπε, καὶ μέτριος· ὅτι ἐν πολλοῖς[127] ὑπάρχων μοχθηροῖς, οὐ διέστραπται ».

Σιμωνίδης[128] ἐρωτηθείς, « Διὰ τί ἐσχάτου γήρως[129] ὤν, φιλάργυρος εἴη; « Ὅτι[130], εἶπε, βουλοίμην ἂν ἀποθανὼν τοῖς ἐχθροῖς μᾶλλον ἀπολιπεῖν[131], ἢ ζῶν δεῖσθαι τῶν φίλων ».

Διογένης, Ἀττικοῦ τινος[132] ἐγκαλοῦντος[133] αὐτῷ, δι' ὅ,τι Λακεδαιμονίους μᾶλλον ἐπαινῶν, παρ' ἐκείνοις οὐ διατρίβει; » Οὐδὲ γὰρ ὁ ἰατρὸς, εἶπεν, ὑγείας ὢν ποιητικὸς[134], ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι[135] τὴν διατριβὴν ποιεῖται[136] ».

Δημοκράτης[137], ἰδὼν κλέπτην ὑπὸ τῶν ἕνδεκα[138] ἀπαγόμενον. « Ἄθλιε! εἶπε, τί γὰρ τὰ μικρὰ ἔκλεπτες, ἀλλ' οὐ τὰ μεγάλα, ἵνα καὶ ἄλλους ἀπῆγες[139] »;

Ὁ Σκιπίων[140] τὸ Πολυβίου[141] παράγγελμα διαφυλάττων, ἐπειρᾶτο, μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀνελθεῖν[142], ἢ ποιήσασθαί τινα συνήθη[143] καὶ φίλον.

Ἱπποκράτην[144] ἔπειθέ τις πρὸς Ξέρξην ἀπαίρειν[145], « Χρηστὸν εἶναι, φάσκων, βασιλέα[146] ». Ὁ δὲ[147], « Οὐ δέομαι, ἔφη, χρηστοῦ δεσπότου ».

Ζήνων[148], πρὸς τοὺς ἀπολογουμένους ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἀσωτίας, καὶ λέγοντας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος[149] ἀναλίσκειν, ἔλεγεν « Ἦ που[150] καὶ τοῖς μαγείροις συγγνώσεσθαι[151], ἐὰν ἁλμυρὰ λέγωσι πεποιηκέναι[152] τὰ ὄψα, ὅτι[153] πλῆθος ἁλῶν αὐτοῖς ὑπῆρχε[154];

Θεόφραστος[155] ἔφη τοὺς μοχθηροὺς τῶν ἀνθρώπων, οὐχ οὕτως ἥδεσθαι[156] ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις[157] κακοῖς.

Σωκράτης ἐρωτηθείς, Τίνι[158] τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρει; εἶπε· Καθ' ὅσον οἱ μὲν λοιποὶ ζῶσιν, ἵνα ἐσθίωσιν, αὐτὸς[159] δὲ ἐσθίω, ἵνα ζῶ ».

Ἀρίστιππος, Κυρηναῖος φιλόσοφος, θεασάμενός τινα ὀργιζόμενον, καὶ διὰ τῶν λόγων χαλεπαίνοντα[160], ἔφη· « Μὴ τοὺς λόγους δι' ὀργῆς ἄγωμεν[161]· ἀλλὰ τὴν ὀργὴν διὰ τῶν λόγων[162] καταπαύωμεν ».

---

120) Κατὰ μηδέν. 121) Γενικὴ συντακτικὴ τοῦ Δέομαι. 122) Ἀπαρέμφατον εἰδικὸν ἐξάρτ. ἀπὸ τοῦ ἔφη. 123) Εἰσί. 124) Διώκοντες. 125) Περιφρονοῦντες. 126) Κυρηναῖος φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 127) Μεταξὺ πολλῶν ἀνθρώπων. 128) Κεῖος ποιητής. 129) Ἐσχατόγηρως. 130) Διότι. 131) Χρήματα. 132) Κατοίκου τῆς Ἀττικῆς. 133) Κατηγοροῦντος αὐτόν. 134) Δυνάμενος νὰ ποιήσῃ, νὰ δώσῃ ὑγείαν. 135) Μεταξὺ τῶν ὑγιῶν. 136) Διατρίβει. 137) Ἀθηναῖος, ὁ πατὴρ τοῦ ῥήτορος Λυσίου. 138) Οἱ ἕνδεκα ἦσαν οἱ ὑπηρέται τῆς Δικαιοσύνης ἐν Ἀθήναις. 139) Διὰ νὰ πηγαίνῃς σὺ ἄλλως εἰς τὴν φυλακήν. Ἐννόει ὁ Δημοκράτης ὅτι οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως ἔκλεπτον τὰ μεγάλα.
140) Ῥωμαῖος ςρατηγός. 141) Ὁ Ἕλλην ἱςορικὸς, φίλος τοῦ Σκιπίωνος. 142) Νὰ ἐπιστρέψῃ οἴκαδε. 143) Σχετικόν. 144) Τὸν περίφημον Κῷον ἰατρόν. 145) Νὰ πλεύσῃ.
146) Τὸν Ξέρξην εἶναι βασιλέα χρηστόν. 147) Ἱπποκράτης. 148) Φιλόσοφος ἐξ Ἐλέας τῆς Ἰταλίας. 149) Περίειμι. Τοῦ περισσεύοντος πλούτου. 150) Βεβαίως. 151) Συγγινώσκω.
152) Λέγωσι πεποιηκέναι τὰ ὄψα ἁλμυρά. 153) Διότι. 154) Ὑπῆρχεν αὐτοῖς, εἶχον.
155) Ὁ Λέσβιος φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. 156) Εἰδικὸν ἀπαρεμφ.
157) Τῶν ἄλλων. 158) Ἐν τίνι πράγματι. κατὰ τί. 159) Ἐγὼ αὐτός. 160) Ὑβρίζοντα.
161) Μὴ διὰ τοὺς λόγους ὀργιζώμεθα. 162) Τὴν ὀργὴν αὐτοῦ διὰ τῶν λόγων ἡμῶν.

Σωκράτης ἐρωτηθείς, «Διὰ τί οὐ συγγράφεις» «Ὅτι, εἶπεν, ὁρῶ τὰ χαρτία[163] πολὺ τῶν γραφησομένων[164] τιμιώτερα[165].

Σέριφιος ὀνειδιζόμενος ὑπ' Ἀθηναίου τῇ μικροπολιτείᾳ[166]· «Ἐμοί, ἔφη, ἡ πατρὶς ὄνειδος, σὺ δὲ[167], τῇ πατρίδι ».

Δημοκράτης[137] ἀναβαίνων εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐν γήρᾳ[168] καὶ πνευστιῶν[169], «Ποιεῖν, ἔφη, ὅπερ καὶ ξύμπασα ἡ Ἀθηναίων πόλις[170]· πνεῖν[171] μὲν γὰρ μέγα[172], ἰσχύειν δὲ μικρόν ».

Διογένης ἔφη τῶν ἀνθρώπων ἐνίους[173] τὰ δέοντα λέγοντας, ἑαυτῶν οὐκ ἀκούειν[174]· ὥσπερ καὶ τὰς λύρας καλὸν[175] φθεγγομένας οὐκ αἰσθάνεσθαι[176].

Σωκράτης ἐν γήρᾳ κιθαρίζων καὶ παρακρούων[177] ἐτύγχανε. Καί τινος εἰπόντος, «Κιθαρίζεις τηλικοῦτος[178] ὤν »; «Κρεῖττον, εἶπεν, ὀψιμαθῆ εἶναι[179], ἤ[180] ἀμαθῆ ».

Πελοπίδας[181], ἀνδρείου στρατιώτου διαβληθέντος αὐτῷ ὡς βλασφημήσαντος[182] αὐτόν· «Ἐγὼ τὰ μὲν ἔργα, ἔφη, αὐτοῦ βλέπω· τῶν δὲ λόγων[183] οὐκ ἤκουσα.

Σόλων[184] ἐκείνην εἶπεν ἄριστα τὴν πόλιν οἰκεῖσθαι[185], ἐν ᾗ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας συμβαίνει τιμᾶσθαι· καὶ τὸ ἐναντίον, ἐν ᾗ τοὺς κακοὺς ἀμύνεσθαι.

Αἰσχύλος[186] ἐν Ἰσθμῷ[187] ἀγῶνα ὁρῶν πύκτην[188], καὶ ἐπὶ τῇ πληγῇ[189] τοῦ θεάτρου ἐκβοήσαντος[190], πρὸς Ἴωνα[191], ἔφη· «Ὁρᾷς οἷόν[192] ἐστιν ἡ ἄσκησις! ὁ πεπληγὼς[193] σιωπᾷ, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν ».

Δημοσθένης, ἐρωτηθείς, «Πῶς τῆς ῥητορικῆς[194] περιεγένου;[195] » «Πλέον, ἔφη, ἔλαιον οἴνου[196] δαπανήσας ».

Σόλων ἐρωτηθείς, «Πῶς ἂν μὴ γίγνοιτο ἀδίκημα ἐν τῇ πόλει; » εἶπεν: «Εἰ ὁμοίως ἀγανακτοῖεν οἱ μὴ ἀδικούμενοι τοῖς ἀδικουμένοις ».

Σόλων, «Πῶς ἄριστα αἱ πόλεις οἰκοῖντο[185]; » ἐρωτηθείς, εἶπεν· «Ἐὰν οἱ μὲν πολῖται τοῖς ἄρχουσι πείθωνται, οἱ δὲ ἄρχοντες τοῖς νόμοις[197] ».

Δημάδης[198] ἐρωτηθείς, «Τίς αὐτοῦ διδάσκαλος γεγονὼς εἴη;[199] » «Τὸ

---

163) Ὄντα. 164) Γεν. συντακτικὴ τοῦ συγκριτικοῦ. 165) Ἀκριβώτερα. 166) Ὅτι εἶναι μικρᾶς πόλεως πολίτης. 167) Εἶ ὄνειδος τῇ σῇ πατρίδι. 168) Ὅταν ἦτον γέρων.

169) Ἀσθμαίνων. 170) Ποιεῖ. 171) Δυνατὰ φυσᾷ, μέγα πνεῖν· σημαίνει ὅμως καὶ μεγαλοφρονεῖν, ὅθεν καὶ τὸ ἐφήρμοσεν εἰς τὴν πόλιν. 172) Ἐπιῤῥηματικῶς.

173) Ὑποκείμενον τοῦ Ἀκούειν. 174) Δὲν ἀκούουσι τὸν ἑαυτόν των, διότι δὲν πράττουσιν ἐκεῖνα ὅπου λέγουσι. 175) Ἐπιῤῥηματικῶς. 176) Τοῦτο, ὅτι φθέγγονται. Ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τοῦ ἔφη. 177) Παραμούσως κρούων. 178) Τόσης ἡλικίας. 179) Τι νὰ εἶναι ὀψιμαθής. 180) Μᾶλλον ἤ. 181) Ὁ Θηβαῖος στρατηγός. 182) Ὑβρίσαντος. 183) Τὰ αἰσθήσεως σημαντικὰ μετὰ γενικῆς. 184) Ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης. 185) Ὅτι ἐκείνης τῆς πόλεως εὐτυχοῦσιν οἱ κάτοικοι. 186) Ὁ τραγικὸς ποιητής. 187) Εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ὅπου ἐτελοῦντο τὰ Ἴσθμια. 188) Πυγμῆς ἀγῶνα. 189) Διὰ τὴν πληγὴν τὴν ὁποίαν εἷς τῶν ἀγωνιστῶν ἔδωσεν εἰς ἄλλον. 190) Γεν. ἀπόλ. 191) Πρὸς ἄνδρα τινὰ ἐκ τῆς Ἰωνίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας· διότι οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων ἦσαν μᾶλλον ἐκτεθηλυμένοι καὶ ὀλίγον ἠσκοῦντο. 192) Πόσον καλὸν πρᾶγμα. 193) Πληγείς. 194) Γεν. συντακτικὴ τοῦ Περιγίνομαι. 195) Ἐνίκησας τὰς δυσκολίας της, κατώρθωσας νὰ γίνῃς αὐτῆς κάτοχος. 196) Γενικὴ διὰ τὸ συγκριτικὸν πλέον. Ἐννοεῖ δὲ ὅτι δὲν εὐωχεῖτο τὰς νύκτας, ἀλλὰ ἐσπούδαζε. 197) Πείθωνται. 198) Ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ. 199) Γεγονὼς εἴη ἀντὶ γεγόνει· εἶχε γίνει

2*

τῶν Ἀθηναίων, ἔφη, βῆμα[200]. » ἐμφαίνων ὅτι ἡ διὰ τῶν πραγμάτων ἐμπειρία, κρείττων πάσης σοφιστικῆς διδασκαλίας ἐστί.

Κηφισόδωρος[201] ἔλεγεν, « Ὅτι οὐδεὶς οὐσίαν[202], ἣν αὐτὸς ἐκτήσατο[203], κατέφαγεν, ἣν δὲ παρ' ἄλλου παρέλαβε[204].

Πυθαγόρας παρῄνει[205] τοῖς ἑταίροις αἱρεῖσθαι βίοτον[206] ἄριστον· καὶ γὰρ, εἰ ὁ ἐπιπονώτατος εἴη[207], ἀλλὰ τῇ συνηθείᾳ[208] ἡδὺν αὐτὸν ποιήσειν[209].

Χρύσιππος[210] ἐρωτηθεὶς, « Διὰ τί οὐ πολιτεύεται[211]; εἶπε· Διότι, εἰ μὲν » πονηρά[212] τις πολιτεύηται, τοῖς θεοῖς ἀπαρέσει· εἰ δὲ χρηστὰ, τοῖς πο- » λίταις[213] ».

Ἀντισθένης ὁ φιλόσοφος, τοὺς δημίους[214] εὐσεβεστέρους ἔλεγεν εἶναι τῶν τυράννων· πυθομένου[215] δέ τινος τὴν αἰτίαν, ἔφη, « Ὅτι ὑπὸ μὲν τῶν δημίων οἱ ἀδικοῦντες ἀναιροῦνται· ὑπὸ δὲ τῶν τυράννων, οἱ μηδὲν ἁμαρτάνοντες.

---

200) Ἡ θέσις εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέβαινον καὶ ὡμίλουν οἱ ῥήτορες ἐν Ἀθήναις.

201) Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶχεν ὁ υἱὸς τοῦ Πραξιτέλους. 202) Περιουσίαν. 203) Ἀπέκτησεν, ἐκέρδισε. 204) Φράσις ἐλλειπτική. ἀντί: κατέφαγε δὲ πᾶς τις ἐκείνην ἣν ἐκτήσατο παρ' ἄλλου. 205) Παραινῶ. 206) Τρόπον βίου. 207) Εἰ ὁ ἄριστος εἴη ὁ ἐπιπονώτατος. 208) Διὰ τῆς συνηθείας. 209) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐννοουμένου Ἔλεγε. 210) Στωϊκὸς φιλόσοφος ἐκ Κιλικίας. 211) Ὑπηρετεῖ πολιτικῶς. 212) Ἐπιῤῥηματικῶς, ἀντὶ πονηρῶς. 213) Ἀπαρέσει. 214) Ὑποκείμενον τοῦ εἶναι. 215) Γεν. ἀπόλ.

Δ'. ΑΙΣΩΠΕΙΟΙ ΜΥΘΟΙ.

Ὁ Αἴσωπος ἐκ Φρυγίας, σύγχρονος τοῦ Σόλωνος (π. Χ. 570), ἐγεννήθη δοῦλος· ἀλλὰ δείξας ἔξοχον εὐφυΐαν, ἀπηλευθερώθη, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας Κροῖσος τὸν ἐτίμησε μεγάλως καὶ τὸν ἔστειλε μὲ λαμπρὰ δῶρα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς Δελφούς. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν, δυσαρεστηθέντες ἐναντίον τε, τὸν ἐθανάτωσαν, κατακρημνίσαντές τον ἀπὸ τὸν βράχον. Οἱ σωζόμενοι μῦθοι ὑπὸ τὸ ὄνομά του εἶναι μεταγενεστέρων μιμήσεις τῶν μύθων τοὺς ὁποίους αὐτὸς προφορικῶς διηγεῖτο, ἀλλὰ δὲν φαίνεται καὶ νὰ ἔγραφε.

ΑΛΩΠΗΞ.

Ἀλώπηξ, εἰς οἰκίαν ἐλθοῦσα ὑποκριτοῦ[1], καὶ ἕκαστα τῶν αὐτοῦ σκευῶν[2] διερευνωμένη, εὗρε καὶ κεφαλὴν μορμολυκείου[3] εὐφυῶς κατεσκευασμένην, ἣν καὶ ἀναλαβοῦσα ταῖς χερσὶν ἔφη· Ὦ οἵα[4] κεφαλή, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει!

ΑΝΘΡΑΚΕΥΣ καὶ ΓΝΑΦΕΥΣ.

Ἀνθρακεύς, ἐπί τινος οἰκῶν οἰκίας, ἠξίου καὶ γναφέα[5] παραγενόμενον αὐτῷ[6] συνοικῆσαι. Ὁ δὲ γναφεὺς ὑπολαβὼν[7] ἔφη· Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔγωγε[8] τοῦτο πρᾶξαι δυναίμην[9]· δέδια[10] γάρ, μήπως, ἅπερ ἐγὼ λευκαίνω, αὐτὸς ἀσβόλης πληροῖς[11].

ΛΕΑΙΝΑ καὶ ΑΛΩΠΗΞ.

Λέαινα, ὀνειδιζομένη ὑπὸ ἀλώπεκος, ἐπὶ τῷ διὰ παντὸς ἕνα τίκτειν[12], Ἕνα, ἔφη, ἀλλὰ λέοντα.

ΜΩΡΟΥ ΚΟΣΚΙΝΟΝ.

Μωρὸς πρὸς κόσκινον ἔλεγεν, οὐχ εὑρίσκειν[13] ὅπου βύσειεν[14] ἢ μὴ βύσειεν αὐτό.

ΛΥΚΟΣ καὶ ΠΟΙΜΕΝΕΣ.

Λύκος ἰδὼν ποιμένας, ἐσθίοντας[15] ἐν σκηνῇ πρόβατον, ἐγγὺς προσελθών, Ἡλίκος ἂν ἦν[16] ὑμῖν, θόρυβος, ἔφη, εἰ ἐγὼ τοῦτο ἐποίουν.

ΓΕΩΡΓΟΣ καὶ ΟΦΙΣ.

Γεωργὸς χειμῶνος ὥρᾳ[17], ὄφιν εὑρὼν ὑπὸ κρύους πεπηγότα[18], τοῦτον λαβών, ὑπὸ κόλπου[19] κατέθετο. Θερμανθεὶς δὲ ἐκεῖνος, καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἰδίαν φύσιν, ἔπληξε τὸν εὐεργέτην.

ΚΩΝΩΨ καὶ ΒΟΥΣ.

Κώνωψ, ἐπὶ κέρατος βοὸς ἐκαθέσθη[20], καὶ ηὔλει. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν βοῦν

---

1) Τοῦ παριστάνοντος εἰς τὸ θέατρον. 2) Γεν. διαιρετ. τοῦ ἕκαστα. 3) Οἱ ἀρχαῖοι ὑποκριταὶ ἐφόρουν προσωπίδας εἰς τὸ θέατρον. 4) Ὁποία, πόσον ὡραία. 5) Κ. § 411.
6) Κ. § 346, δ'. σημ. 7) Λ. Σ. Ὑπολαμβάνω, 6). 8) Κ. § 463, γέ. 2). 9) Μέσος ἀόρ. ά. τῆς εὐκτ. Κ. § 413, 6'. 10) Δείδω. 11) Κ. § 454. 12) Κ. § 410 και § 458, ἐπὶ 6'. 2. 13) Ἀπαρέμφ. εἰδ. ὅπ. 14) Κ. § 403, γ'. 15) Κ. § 432, Ζ'. 2). 16) Κ. § 404, γ'. 17) Ἑλλειπτικὴ τῆς Ἐν. 18) Πήγνυμι. Γ. § 493. 19) Κ. § 452 ὑπὸ 2).
20) Καθέζομαι.

εἰ βαρῶσου τὸν τέκοντα ἀναγωρήσω. Ὁ δὲ ἔφη, Οὔτε ὅτε ἦλθες, ἔγνων[21], οὔτε ἐὰν μένῃς, μελήσει μοι[22].

ΚΟΧΛΙΑΙ.

Γεωργοῦ παῖς ὤπτα κοχλίας. Ἀκούσας δὲ αὐτῶν[23] τριζόντων, ἔφη· Ὦ κάκιστα ζῶα, τῶν οἰκιῶν ὑμῶν ἐμπιπραμένων[24], αὐτοὶ[25] ᾄδετε.

ΛΑΓΩΟΙ.

Λαγωοί ποτε πολεμοῦντες ἀετοῖς[26], παρεκάλουν εἰς συμμαχίαν ἀλώπεκας. Αἱ δ' ἔφασαν[27]· Ἐβοηθήσαμεν ἂν ὑμῖν, εἰ μὴ ᾔδειμεν[28], τίνες ἐστὲ, καὶ τίσι πολεμεῖτε.

ΕΡΙΦΟΣ καὶ ΛΥΚΟΣ.

Ἔριφος ἐπί τινος δώματος ἑστὼς[29], ἐπειδὴ λύκον παριόντα[30] εἶδεν, ἐλοιδόρει καὶ ἔσκωπτεν αὐτόν. Ὁ δὲ λύκος ἔφη· Ὦ οὗτος[31], οὐ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ' ὁ τόπος.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ καὶ ΑΛΩΠΗΞ.

Καρκίνος ἀπὸ θαλάσσης ἀναβὰς ἐπί τινος ἐνέμετο[32] τόπου. Ἀλώπηξ δὲ λιμώττουσα, ὡς ἐθεάσατο[33], προσελθοῦσα ἀνέλαβεν[34] αὐτόν. Ὁ δὲ μέλλων καταβιβρώσκεσθαι, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε δίκαια πέπονθα! ὅς[35], θαλάττιος ὤν, χερσαῖος ἠβουλήθην γενέσθαι.

ΓΥΝΗ καὶ ΟΡΝΙΣ.

Γυνή τις χήρα ὄρνιν εἶχε, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ᾠὸν αὐτῇ τίκτουσαν[36] Νομίσασα[37] δὲ, ὡς, εἰ πλείους τῇ ὄρνιθι κριθὰς παραβάλοι[38], δὶς τέξεται. τῆς ἡμέρας[39], τοῦτο πεποίηκεν. Ἡ δ' ὄρνις πιμελὴς γενομένη[37], οὐδ' ἅπαξ τῆς ἡμέρας τεκεῖν[40] ἠδύνατο.

ΑΛΩΠΗΞ καὶ ΒΟΤΡΥΣ.

Βότρυας πεπείρους ἀλώπηξ κρεμαμένους[36] ἰδοῦσα[37], τούτους ἐπειρᾶτο καταφαγεῖν. Πολλὰ δὲ καμοῦσα, καὶ μὴ δυνηθεῖσα ψαῦσαι, τὴν λύπην παραμυθουμένη, ἔλεγεν, Ὄμφακες ἔτι εἰσίν.

ΠΑΙΣ ΛΟΥΟΜΕΝΟΣ.

Παῖς λουόμενος[41] ἐν ποταμῷ ἐκινδύνευε πνιγῆναι[42]· καὶ ἰδὼν τινα παροδίτην, ἐπεφώνει, Βοήθησον. Ὁ δὲ ἐμέμφετο τῷ παιδὶ[43] τολμηρίαν. Τὸ δὲ παιδίον εἶπεν· Ἀλλὰ νῦν μοι βοήθησον, ὕστερον δὲ σωθέντα[44] μέμφου.

ΧΕΛΩΝΗ καὶ ΑΕΤΟΣ.

Χελώνη ἀετοῦ ἐδεῖτο, ἵπτασθαι αὐτὴν διδάξαι[45]. Τοῦ δὲ παραινοῦντος[46], πόῤῥω τοῦτο τῆς φύσεως[47] αὐτῆς εἶναι, ἐκείνη μᾶλλον τῇ δεήσει προσέκει-

---

21) Γιγνώσκω. 22) Κ. § 346, 6'. 23) Κ. § 337, ά. 24) Ἐμπίπρημι. Κ. § 434.
25) Δηλ. ὑμεῖς αὐτοί, σεῖς. 26) Κ. § 346 ά. 27) Φημί. 28) Οἶδα. Λ. Σ. 13. καὶ 14.
29) Ἵστημι. 30) Πάρειμι. 31) Ὦ σύ. Λ. Σ. 32) Ἔβοσκε. 33) Αὐτόν. 34) Τὸν ἥρπασε.
35) Ἐγὼ ὅς. 36) Κ. § 432 Δ'. 37) Κ. § 432, 6'. 38) Κ. § 403, ά. 39) Κ. § 449 δ'.
40) Τίκτω. 41) Κ. § 432, Ε'. 42) Τελ. ἀπαρέμφ. νὰ π. 43) Κ. § 446, ά. καὶ § 358.
44) Κ. §. 347, γ'. 45) Διδάξαι αὐτὴν ἵπτασθαι, τελ. ἀπαρέμφ. 46) Κ. §. 434.
47) Κ. § 449, ά. ἐναντίον εἰς τὸ φυσικόν της.

ῳ[48]. Λαβὼν οὖν αὐτὴν τοῖς ὄνυξι, καὶ εἰς ὕψος ἀνενεγκὼν[49], εἶτ' ἀφῆκεν. Ἡ δὲ[50], κατὰ πετρῶν[51] πεσοῦσα συνετρίβη.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ καὶ ΜΗΤΗΡ.

Ἡ μήτηρ πρὸς τὸν καρκῖνον[52] τί λοξὴν ὦ παῖ, βαδίζεις ὁδὸν, ὀρθὴν ἰέναι[53] προσῆκον; Ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· Ἡγοῦ τῆς ὁδοῦ[54] ὦ μῆτερ, καὶ πρὸς αὐτὴν βαδίζειν πειράσομαι.

ΚΥΩΝ.

Κύων κρέας φέρων[55] ποταμὸν διέβαινε· θεασάμενος δὲ τὴν ἑαυτοῦ σκιὰν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὑπέλαβεν ἕτερον κύνα εἶναι[56] κρέας κατέχοντα. Καὶ ἀφεὶς τὸ ἴδιον, ὥρμησε τὸ ἐκείνου[57] λαβεῖν· ἀπώλεσε δὲ ἀμφότερα· τὸ μὲν γὰρ[58] οὐκ ἦν, ὃ[59] δὲ τοῦ ῥεύματος κατεσύρετο.

Ο ΔΥΩ ΠΗΡΑΣ ΕΞΗΜΜΕΝΟΣ.

Ἀνθρώπων[60] ἕκαστος δύω πήρας φέρει, τὴν μὲν[61] ἔμπροσθεν, τὴν δὲ ὄπισθεν· γέμει δὲ κακῶν[62] ἑκατέρα. Ἀλλὰ ἡ μὲν ἔμπροσθεν τῶν ἀλλοτρίων[63] ἡ δὲ ὄπισθεν τῶν αὐτοῦ τοῦ φέροντος[63]. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν κακὰ οὐχ ὁρῶσι, τὰ δὲ ἀλλότρια πάνυ ἀκριβῶς θεῶνται.

ΟΝΟΣ καὶ ΛΕΟΝΤΗ.

Ὄνος, δορὰν λέοντος ἐπενδυθεὶς, λέων ἐνομίζετο πᾶσι[64]. Καὶ φυγὴ μὲν ἦν ἀνθρώπων[65], φυγὴ δὲ ποιμνίων. Ὡς δὲ, ἀνέμου πνεύσαντος, ἡ δορὰ περιῃρέθη, καὶ γυμνὸς ὁ ὄνος ἦν, τότε πάντες ἐπιδραμόντες ξύλοις καὶ ῥοπάλοις αὐτὸν ἔπαιον.

ΟΝΟΣ ΑΓΡΙΟΣ.

Ὄνος ἄγριος, ὄνον ἰδὼν ἥμερον ἔν τινι εὐηλίῳ[66] τόπῳ, προσελθὼν, αὐτὸν ἐμακάριζεν ἐπί τε τῇ εὐεξίᾳ[67] τοῦ σώματος, καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπολαύσει· ὕστερον δὲ ἰδὼν αὐτὸν ἀχθοφοροῦντα, καὶ τὸν ὀνηλάτην ὄπισθεν ἑπόμενον, καὶ ῥοπάλοις αὐτὸν παίοντα, ἔφη· ἀλλ' ἔγωγε οὐκ ἔτι σε εὐδαιμονίζω[68]· ὁρῶ γὰρ, ὡς οὐκ ἄνευ κακῶν μεγάλων τὴν εὐδαιμονίαν ἔχεις.

ΕΛΑΦΟΣ καὶ ΛΕΩΝ.

Ἔλαφος δίψῃ συσχεθεῖσα[69], παρεγένετο ἐπί τινα πηγήν· πιοῦσα δὲ, ὡς ἐθεάσατο τὴν ἑαυτῆς σκιὰν κατὰ τοῦ ὕδατος[70], ἐπὶ μὲν τοῖς κέρασιν[71] ἠγάλλετο, ὁρῶσα τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν[72]· ἐπὶ δὲ τοῖς ποσὶ σφόδρα ἤχθετο, ὡς λεπτοῖς οὖσι καὶ ἀσθενέσιν· ἔτι δὴ αὐτῆς διανοουμένης[73], λέων ἐπιφανεὶς, ἐδίωκεν αὐτήν· κἀκείνη εἰς φυγὴν τραπεῖσα, κατὰ πολὺ[74] αὐτοῦ προεῖχε· μέχρι μὲν οὖν ψιλὸν[75] ἦν τὸ πεδίον, ἡ μὲν[76] προ-

---

48) Ἐπίμενε. Α. Σ. 49) Ἀναφέρω. 50) Ἐλλείπει: χελώνη. 51) K. § 438, Κατά, ἐ. 52) Ἐλλείπει: ἔφη. 53) Εἶμι. 54) K. § 439, 6'. 55) Κρατῶν εἰς τὸ στόμα. 56) Τὴν σκιὰν ὑπέλαβεν εἶναι ἕτερον κύνα. 57) Τὸ κρέας ἐκείνου. 58) Τὸ μὲν γὰρ ἦν (κρέας τὸ τῆς σκιᾶς). 59) Ἐκεῖνο, ὅ. 60) K. § 247, 6'. 61) Ἐλλείψει τοῦ μίαν. 62) K. § 247, δ'. 63) Ἐλλείπει: κακῶν γέμει. 64) K. § 365. 65) Δηλ. ἔφευγον οἱ ἄνθρωποι.
66) Ἡλιαζομένῳ, ἔχοντι καλὸν ἥλιον. 67) Διὰ τὴν εὐεξίαν. 68) Εὐδαίμονα λέγω, μακαρίζω. 69) Ὑπὸ δίψης κυριευθεῖσα. 70) Πίπτουσαν εἰς τὸ ὕδωρ. 71) Διὰ τὰ κέρατα. 72) Αὐτῶν. 73) Γεν. ἀπόλ. χρόνου σημαντική. 74) Μεγάλως. 75) Χωρὶς δένδρων. 76) Αὐτή.

θέουσα, διεσώζετο· ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο κατὰ ὑλώδη τόπον, τηνικαῦτα συνέβη, τῶν κεράτων αὐτῆς ἐμπλακέντων τοῖς κλάδοις, μὴ δύνασθαι[77] τρέχειν, κἀκεῖσε ὑπὸ τοῦ λέοντος συλληφθῆναι· μέλλουσα δὲ ἀναιρεῖσθαι, ἔφη πρὸς ἑαυτήν· δηλαία ἔγωγε! ἥτις, ὑφ' ὧν[78] μὲν ᾤμην προδοθήσεσθαι, ὑπὸ τούτων ἐσωζόμην, οἷς δὲ σφόδρα ἐπεπείθειν ὑπὸ τούτων ἀπωλόμην[79].

ΡΟΙΑ καὶ ΜΗΛΕΑ.

Ῥοιὰ καὶ Μηλέα περὶ κάλλους ἤριζον· πολλῶν δ' ἀμφισβητήσεων μεταξὺ[80] γενομένων[81], βάτος ἐκ τοῦ πλησίον ἀκούσασα φραγμοῦ[82], παυσώμεθα[83], εἶπεν, ὦ φίλαι! ποτὲ[84] μαχόμεναι!

ΚΟΡΑΞ.

Κόραξ νοσῶν, ἔφη τῇ μητρί[85]· μῆτερ εὔχου τῷ θεῷ, καὶ μὴ θρήνει. Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα[86], ἔφη· Τίς σε, ὦ τέκνον, τῶν θεῶν ἐλεήσει[87]; τίνος γὰρ[88] κρέας ὑπὸ σοῦ γε οὐκ ἐκλάπη[89];

ΛΕΩΝ καὶ ΒΑΤΡΑΧΟΣ·

Λέων ἀκούσας ποτὲ βατράχου[90] μέγα[91] βοῶντος, ἐπεστράφη[92] πρὸς τὴν φωνὴν οἰόμενος μέγα τι ζῶον εἶναι[93]. Προσμείνας δὲ μικρὸν[94], ὡς εἶδεν αὐτὸν προελθόντα τῆς λίμνης[95], προσελθὼν αὐτὸν κατεπάτησε[96].

ΕΛΑΦΟΣ καὶ ΛΕΩΝ.

Ἔλαφος κυνηγοὺς φεύγουσα, εἰς ἄντρον εἰσέδυ[97]. Λέοντι δ' ἐκεῖ περιτυχοῦσα[98], ὑπ' αὐτοῦ συνελήφθη[99]. Θνήσκουσα δ' ἔλεγεν· οἴμοι! ὅτι[100], ἀνθρώπους φεύγουσα, τῷ τῶν θηρίων[101] ἀγριωτάτῳ περιέπεσον.

ΥΣ καὶ ΚΥΩΝ.

Ὗς καὶ Κύων περὶ εὐτοκίας[102] ἤριζον. Ἔφη δ' ἡ κύων[103], εὔτοκος εἶναι[104] μάλιστα[105] πάντων τῶν πεζῶν[106]. Καὶ ἡ ὗς, ὑποτυχοῦσα[107] πρὸς ταῦτα, φησίν· ἀλλ' ὅταν τοῦτο λέγῃς, ἴσθι[108], ὅτι καὶ τυφλοὺς τοὺς σαυτῆς[109] σκύλακας τίκτεις.

---

77) Τελ. ἀπαρ. ἐκ τοῦ Συνέβη. 78) Ἐσωζόμην ὑπὸ τούτων, ὑφ' ὧν (ὑπὸ τῶν ποδῶν). 79) Τῶν κεράτων, 80) Μεταξὺ (τῶν λόγων). 81) Γενικὴ ἀπόλυτος, διότι δὲν ταὐτοπροσωπεῖ μὲ τὸ ῥῆμα εἶπεν, εἰς ὃ ἀποδίδεται. 82) Ἀκούσασα ἐκ τοῦ πλησίον (ὄντος) φραγμοῦ. 83) Ἂς παύσωμεν! Ἡ βάτος ἐμπεριλαμβάνει καὶ ἑαυτὴν εἰς τὴν ἔριν, ὡς ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ συγκριθῇ μὲ τὰ κάλλιστα τῶν ἀνθέων. 84) Μίαν φορὰν, τέλος πάντων. 85) Αὐτοῦ. 86) Ἀποκριθεῖσα. 87) Τίς (ἐκ) τῶν θεῶν ἐλεήσει σέ. 88) Αἰτιολογικὸς τοῦ ὑπονοουμένου: φημὶ δὲ τοῦτο, ἢ οὐκ ἐλεήσουσί σε. 89) Κλέπτω. 90) Τὰ αἰσθήσεως σημαντικὰ (ἀκούω), συντάσσονται μετὰ γενικῆς. 91) Ἐπιῤῥηματικῶς, ἀντὶ μεγαλοφώνως. 92) Ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω. 93) Οἰόμενος αὐτὸν εἶναι (εἰδικ. ἀπαρέμφ.) μέγα ζῶον. 94) Μικρὸν χρόνον. 95) Ἡ γενικὴ διὰ τὴν Πρό. 96) Κατεπάτησεν αὐτόν. 97) Εἰσδύω. 98) Τυγχάνω συντάσσεται δοτικῇ. 99) Συλλαμβάνω 100) Διότι. Δυστυχία εἰς ἐμὲ, διότι. 101) Ἡ γενικὴ συντακτικὴ τοῦ ὑπερθετικοῦ. 102) Περὶ τοῦ τίς εἶναι εὐτοκωτέρα, γεννᾷ περισσότερα παιδία. 103) Ὁ καὶ ἡ κύων. 104) Ε ἀπαρ. τὸ δὲ Εὔτοκος εἰς ὀνομ. διότι ταὐτοπροσωπεῖ μὲ τὸ ὑποκ. τοῦ ῥήμ. ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρ. 105) Πολὺ περισσότερον. 106) Ἡ γεν. συντακτικὴ τοῦ Μάλιστα, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ὑπέρθεσιν. Πεζὰ δὲ λέγει τὰ ζῶα κατ' ἀντίθεσιν τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἑρπετῶν. 107) Ὑποτυγχάνω, διακόπτω τὸν λόγον τινὸς διὰ ν' ἀποκριθῶ. 108) Οἶδα, 109) Σεαυτῆς· τοὺς ἰδικούς σου.

ΑΛΩΠΗΞ, καὶ ΛΕΩΝ.

Ἀλώπηξ, μήπω[110] θεασαμένη λέοντα, ἐπειδὴ κατά τινα τύχην αὐτῷ συνήντησε, τὸ μὲν πρῶτον οὕτως ἐφοβήθη, ὡς μικροῦ καὶ ἀποθανεῖν[111]. Ἔπειτα, τὸ δεύτερον θεασαμένη, ἐφοβήθη μὲν, οὐ μὴν ὡς τὸ πρότερον. Ἐκ τρίτου δὲ τοῦτον θεασαμένη, οὕτως αὐτοῦ κατεθάῤῥησεν[112], ὡς καὶ προσελθοῦσα, διαλεχθῆναι.

ΧΕΛΙΔΩΝ καὶ ΚΟΡΩΝΗ.

Χελιδὼν καὶ Κορώνη περὶ κάλλους ἐφιλονείκουν. Ὑποτυχοῦσα δὲ ἡ Κορώνη πρὸς αὐτὴν[113] εἶπεν· ἀλλὰ τὸ μὲν σὸν κάλλος τὴν ἐαρινὴν ὥραν[114] ἀνθεῖ· τὸ δ' ἐμὸν σῶμα καὶ χειμῶνι[115] παρατείνεται[116].

ΜΥΙΑΙ.

Ἔν τινι ταμείῳ[117] μέλιτος ἐκχυθέντος[118], μυῖαι προσπτᾶσαι[119] κατήσθιον[120]. Ἐμπαγέντων[121] δὲ τῶν ποδῶν αὐτῶν, ἀναπτῆναι[122] οὐκ εἶχον[123]. Ἀποπνιγόμεναι δὲ[124], ἔλεγον· ἄθλιαι ἡμεῖς! ὅτι διὰ βραχεῖαν[125] βρῶσιν ἀπολλύμεθα.

ΟΡΝΙΣ καὶ ΧΕΛΙΔΩΝ.

Ὄρνις ὄφεως ᾠὰ εὑροῦσα, ἐπιμελῶς ἐκθερμάνασα, ἐξεκόλαψε[126]. Χελιδὼν δὲ θεασαμένη αὐτὴν, ἔφη· ὦ ματαία, τί[127] ταῦτα τρέφεις; ἅπερ[128] αὐξηθέντα[129] ἀπὸ σοῦ πρώτης τοῦ ἀδικεῖν[130] ἄρξεται[131].

ΟΦΙΣ.

Ὄφις, ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων πατούμενος, τῷ Διῒ ἐνετύγχανεν[132]. Ὁ δὲ Ζεὺς πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ἀλλ' εἰ τὸν πρότερον πατήσαντα ἔπληξας[133], οὐκ ἂν ὁ δεύτερος ἐπεχείρησε[134] τοῦτο[135] ποιῆσαι[136].

ΑΛΙΕΥΣ.

Ἀνὴρ ἁλιεὺς, αὐλεῖν[137] ἐπιστάμενος, τοὺς αὐλοὺς καὶ τὰ δίκτυα λαβὼν, ἦλθε[138] παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ πρῶτον μὲν ηὔλει· ἐπεὶ δ' οὐδὲν εἷλεν[139], ἀφεὶς[140] τοὺς αὐλοὺς, ἐπὶ τὸ δίκτυον ᾔει[141]· καὶ χρώμενος[142] εἷλεν, οὓς[143] αὐλῶν οὐκ ἐθήρασε.

ΚΥΩΝ, καὶ ΑΛΩΠΗΞ.

Κύων θηρευτικὸς λέοντα ἰδὼν, τοῦτον ἐδίωκεν· ὡς δὲ ἐπιστραφεὶς[144] ἐκεῖνος ἐβρυχήσατο, ὁ κύων φοβηθεὶς, εἰς τὰ ὀπίσω ἔφυγεν. Ἀλώπηξ δὲ

---

110) Ποτὲ ἀκόμη ὡς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. 111) Ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποθάνῃ. 112) Ἔλαβε θάῤῥος πρὸς αὐτήν. 113) Τὴν χελιδόνα. 114) Κατὰ τὴν ἐαρινήν. 115) Ἐν χειμῶνι.
116) Διαρκεῖ, ἐννοεῖ δηλ. ὅτι αὕτη ζῇ καὶ τὸν χειμῶνα, ἐνῷ ἡ χελιδὼν μόνον τὸ ἔαρ. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀληθές· διότι αὕτη κατὰ τὰς ψυχρὰς ὥρας τοῦ χρόνου ἀναχωρεῖ εἰς θερμότερα κλίματα. 117) Εἰς ἀποθήκην. 118) Γενικὴ ἀπόλυτος. 119) Πρὸς (αὐτὸ) πτᾶσαι· ἵπταμαι. 120) Αὐτό. 121) Ἐμπήγνυμι. 122) Τελικὸν ἀπαρέμφ. 123) Οὐκ ἐδύναντο.
124) Ἀπολλύμεναι, ἀποθνήσκουσαι. 125) Ὀλίγην 126) Ἐκκολάπτω. Τὰ ἐκλώσησε.
127) Ὡς καὶ παρ' ἡμῖν διατί. 128) Ἀναφ. εἰς τὸ ταῦτα. 129) Ἀφ' οὗ αὐξηθῶσι.
130) Ὀνοματικὸν ἀπαρέμφ. τοῦ νὰ ἀδικῶσι, νὰ κακοποιῶσι. 131) Ἀντὶ ἄρξονται, διότι τὸ πληθυντικὸν ὑποκείμενον εἰς οὐδέτερον. 132) Παρουσιάζετο· ὑπῆγε νὰ εὕρῃ.
133) Εἰ ἔπληξας· ἂν εἶχες πλήξει. 134) Οὐκ ἂν ἐπεγείρησε, δὲν ἤθελεν ἐπιχειρήσει.
135) Τὸ πατεῖν. 136) Τελ. ἀπαρέμφ. 137) Τελ. ἀπαρέμφ. 138) Ἔρχομαι. 139) Αἱρῶ· λαμβάνω. 140) Ἀφίημι. 141) Εἶμι, τὸ πορεύομαι. 142) Τούτῳ. 143) (Ἐκείνους) οὕς.
144) Στραφεὶς ὀπίσω.

θεασαμένη αὐτὸν, ἔφη· ὦ κακὴ κεφαλή! σὺ λέοντα ἐδίωκες; οὗτινος οὐδὲ τὸν βρυχηθμὸν ὑπήνεγκας[145].

ΣΚΩΛΗΞ καὶ ΑΛΩΠΗΞ.

Ὁ τῷ πηλῷ[146] κρυπτόμενος σκώληξ, εἰς τὴν γῆν[147] ἐξελθὼν, ἔλεγε πᾶσι τοῖς ζώοις· ἰατρός εἰμι, φαρμάκων ἐπιστήμων, οἷός[148] ἐστιν ὁ τῶν θεῶν ἰατρὸς Παίων[149]. Καὶ πῶς, εἶπεν ἡ ἀλώπηξ, ἄλλους ἰώμενος[150], σαυτὸν χωλὸν ὄντα οὐκ ἰάσω[151];

ΟΡΝΙΣ ΧΡΥΣΟΤΟΚΟΣ.

Ὄρνιθά τις εἶχεν ὠὰ χρυσᾶ τίκτουσαν[152], καὶ νομίσας ἔνδον αὐτῆς ὄγκον χρυσίου εἶναι[153] κτείνας[154] εὕρηκεν[155] ὁμοίαν τῶν λοιπῶν ὀρνίθων[156]. Ὁ δ',[157] ἀθρόον πλοῦτον ἐλπίσας εὑρήσειν[158], καὶ τοῦ μικροῦ[159] ἐστέρηται ἐκείνου.

ΑΛΕΚΤΟΡΕΣ.

Ἀλεκτρυόνες συμπεσόντες ἀλλήλοις[160] ἐμάχοντο. Καὶ ὁ μὲν νικηθεὶς, κλίνῃ ὑποδὺς[161] ἀπεκρύπτετο· ὁ δὲ νενικηκὼς[162], ἐπὶ στέγους ἀρθεὶς[163], ἀνέκραγε μέγιστον[164], τὴν νίκην κατάδηλον ἐξ ᾠδῆς[165] ἐργαζόμενος· καὶ καταπτὰς[166] ἀετὸς, τοῦτον ἁρπάζει λαβών.

ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ.

Κορυδαλὸς εἰς πάγην[167] ἁλοὺς[168], θρηνῶν ἔλεγεν· οἴμοι τῷ ταλαιπώρῳ[169] καὶ δυστήνῳ πτηνῷ! οὐ χρυσὸν ἐνοσφισάμην[170] τινὸς[171], οὐκ ἄργυρον, οὐκ ἄλλο τι τῶν τιμίων[172]· κόκκος δὲ σίτου μικρὸς τὸν θάνατόν μοι προὐξένησε[173].

ΤΑΩΣ καὶ ΚΟΛΟΙΟΣ.

Τῶν Ὀρνίθων[174] βουλομένων[175] ποιῆσαι[176] βασιλέα, Ταὼς ἑαυτὸν ἠξίου[177] διὰ τὸ κάλλος χειροτονεῖν[178]. Αἱρουμένων[179] δὲ τοῦτον ἁπάντων, ὁ Κολοιὸς ὑπολαβὼν[180], ἔφη· ἀλλ' εἰ, σοῦ βασιλεύοντος[181], Ἀετὸς καταδιώκειν[182] ἐπιχειρήσει, πῶς ἡμῖν ἐπαρκέσεις[183];

ΛΥΚΟΣ καὶ ΑΜΝΟΣ.

Λύκος ἀμνὸν ἐδίωκεν. Ὁ δὲ[184] εἰς ναὸν κατέφυγε. Προσκαλουμένου[185]

---

145) Ὑποφέρω. 146) Ἐν τῷ πηλῷ. 147) Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. 148) Ὁποῖος.
149) Εἷς τῶν ἰατρικῶν θεῶν. 150) Ἰάομαι. Ἰατρεύω. 151) β'. ἑν. προ. τοῦ μέσ. ἀόρ. ά.
152) Τὶς εἶχεν ὄρνιθα, τίκτουσαν ὠά. 153) Εἰδικὸν ἀπαρέμφ. 154) Αὐτήν.
155) Αὐτὴν οὖσαν. 156) Γενικὴ συντακτ. τοῦ ὁμοίαν, ὡς συγκρίσεως σημαντικοῦ.
157) Δὲν ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλο τι πρόσωπον, ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ κτείνας καὶ ἐλπίσας· Οἷον κτείνας, (μὲν) εὕρηκεν· ἐλπίσας δὲ ὁ (οὗτος), ἐστέρηται. 158) Εἰδ. ἀπαρέμ. 159) Πλούτου. Τὰ στερητικὰ μετὰ γενικῆς. 160) Πεσόντες ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον, πιασθέντες. 161) Δὺς ὑπὸ κλίνῃ. ὑποδύω καὶ ὑποδῦμι. 162) Νικάω. 163) Αἴρω.
164) Ἐπιρρηματικῶς, μεγαλοφωνότατα. 165) Διὰ τῆς ᾠδῆς. 166) Καθίπταμαι.
167) Παγίδα. 168) Ἁλίσκω. 169) Οἴ (φεῦ) ἐμοὶ τῷ ταλαιπώρῳ. 170) Νοσφίζομαι, σφετερίζομαι. 171) Κτητικὴ τοῦ χρυσοῦ. 172) Ἄλλο ἐκ τῶν τιμίων. 173) Προὐξένησέ μοι. Προξενῶ. Ἐννοεῖ δὲ ὅτι οὐ μόνον ὁ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ ὁ μικρὰ κλέπτων εἶναι ἐπίσης ἔνοχος. 174) Τὰ πτηνά. 175) Γεν. ἀπόλυτος. 176) Τελ. ἀπαρέμφ. 177) Ἀξιόω.
178) Ταὼς ἠξίου χειροτονεῖν ἑαυτὸν διὰ τὸ ἑαυτοῦ κάλλος. 179) Γεν. ἀπόλυτος.
180) Διακόψας. 181) Γεν. ἀπόλυτ. ἐν ᾧ σὺ βασιλεύεις. 182) Τελ. ἀπαρέμφ.
183) Θέλεις εἶσθαι ἱκανὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃς. 184) Ἀμνός. 185) Γεν. ἀπόλυτος.

δὲ τοῦ λύκου τὸν ἀμνὸν, καὶ λέγοντος, ὅτι θυσιάσει αὐτὸν ὁ ἱερεὺς[186], αἰ καταλάβῃ, τῷ θεῷ, ἐκεῖνος ἔφη πρὸς αὐτόν· ἀλλ' αἱρετώτερόν μοί ἐστι θεῷ θυσίαν εἶναι[187], ἢ ὑπὸ σοῦ διαφθαρῆναι.

ΓΑΛΗ.

Γαλὴ εἰς ἐργαστήριον εἰσελθοῦσα χαλκέως, τὴν ἐκεῖ κειμένην περιέλειχε ῥίνην. Ξυομένης[188] δὲ τῆς γλώσσης[189], αἷμα πολὺ ἐφέρετο[190]. ἡ δὲ[191] ἥδετο, νομίζουσά τι τοῦ σιδήρου ἀφαιρεῖν[192]. ἄχρις οὗ[193] παντελῶς πᾶσαν τὴν γλῶσσαν[194] ἀνήλωσε[195].

ΑΙΘΙΟΨ.

Αἰθίοπά τις[196] ὠνήσατο, τοιοῦτον[197] εἶναι[198] τὸ χρῶμα[199] δοκῶν[200] ἀμελείᾳ[201] τοῦ πρότερον ἔχοντος[202]. Καὶ παραλαβὼν[203] οἴκαδε[204], πάντα μὲν αὐτῷ προσῆγε[205] τὰ ῥύμματα[206], πᾶσι δὲ λουτροῖς ἐπειρᾶτο καθαίρειν[207]. Καὶ τὸ μὲν χρῶμα μεταβαλεῖν οὐκ εἶχε[208] νοσεῖν[209] δὲ τῷ πονεῖν[210] παρεσκεύασε[211].

ΧΗΝΕΣ καὶ ΓΕΡΑΝΟΙ.

Χῆνες καὶ Γέρανοι ἐπὶ ταὐτοῦ[212] λειμῶνος ἐνέμοντο. Τῶν δὲ θηρευτῶν ἐπιφανέντων[213], οἱ μὲν Γέρανοι, κοῦφοι[214] ὄντες, ταχέως ἀπέπτησαν[215] οἱ δὲ χῆνες, διὰ τὸ βάρος τῶν σωμάτων μείναντες, συνελήφθησαν[216].

ΨΥΛΛΑ.

Ψύλλα ποτὲ πηδήσασα ἐπὶ πόδα ἀνδρὸς ἐκάθισεν. Ὁ δὲ[217] τὸν Ἡρακλῆν ἐπὶ συμμαχίαν[218] ἐκάλει. Τῆς δὲ[219] ἐκεῖθεν αὖθις ἀφαλλομένης[220], στενάξας[221] εἶπεν· ὦ Ἡράκλεις! εἰ ἐπὶ ψύλλῃ[222] οὐ συνεμάχησας, πῶς ἐπὶ μείζοσιν ἀνταγωνισταῖς συνεργήσεις;

ΚΟΡΑΞ καὶ ΟΦΙΣ.

Κόραξ, τροφῆς[223] ἀπορῶν[224], ὡς κατεῖδεν ἔν τινι εὐηλίῳ[225] τόπῳ ὄφιν κοιμώμενον, τοῦτον καταπτὰς,[226] ἥρπασε[227]. Τοῦ δὲ[228] ἐπιστραφέντος, καὶ δακόντος[229] αὐτὸν, ἀποθνήσκειν μέλλων[230], εἴρηκε[231]. δείλαιος[232] ἔγωγε! ὃς τοιοῦτον εὗρον ἕρμαιον[233], ἐξ οὗ[234] καὶ ἀπόλλυμαι.

---

186) Θὰ τὸν προσφέρῃ θυσίαν, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐθυσίαζον πρόβατα εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν. 187) Νὰ εἶναι θυσίαν. 188) Γεν. ἀπόλυτος. 189) Αὐτῆς. 190) Ἐχύνετο, ἔῤῥεε.
191) Γαλή. 192) Ἀφαιρεῖν (εἰδ. ἀπαρέμφ.) (μέρος) τι (ἐκ) τοῦ σιδήρου. 193) Οὗ καιροῦ.
194) Ἑαυτῆς. 195) Ἀναλίσκω. 196) Ἀράπην· ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, μέρος τῆς Ἀφρικῆς.
197) Ἀντικείμενον τοῦ Εἶναι. 198) Εἰδ. ἀπαρ. ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ Δοκῶν. 199) Κατὰ τὸ χρῶμα. 200) Νομίζων. 201) Δι' ἀμέλειαν. 202) Αὐτὸν κυρίου. 203) Αὐτόν.
204) Εἰς τὸν οἶκόν του. Τοῦτο σημαίνει τὸ δέ. 205) Ἔφερε, προσήρμωσεν εἰς αὐτόν.
206) Καθαρτηρίους τρόπους. 207) Αὐτόν. 208) Ἐδύνατο. 209) Τελ. ἀπαρέμφ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ παρεσκεύασε. 210) Ὀνοματ. ἀπαρέμφ. διὰ τοῦ πονεῖν, διότι ἐκοπίαζε, διὰ τοῦ κόπου.
211) Τὸν ἔκαμε νὰ νοσήσῃ. 212) Τοῦ αὐτοῦ. 213) Γεν. ἀπόλ. χρόνου σημαντική.
214) Ἐλαφροί. 215) Ἀφίπταμαι. 216) Συλλαμβάνω. 217) Ἀνήρ. 218) Εἰς συμμαχίαν.
219) Ψύλλας. 220) Γεν. ἀπόλυτος· ἐπειδὴ ἐπέταξε. 221) Ὁ ἀνήρ. 222) Κατὰ ψύλλου.
223) Γενικὴ συντακτικὴ τοῦ Ἀπορῶν· τὰ στερητικὰ μετὰ γενικῆς. 224) Οὐκ εὐπορῶν, στερούμενος. 225) Καλῶς ἡλιαζομένῳ· προσβαλλομένῳ ἀπὸ τὸν ἥλιον. 226) Καθίπταμαι.
227) Καταπτὰς, ἥρπασε τοῦτον. 228) Ὄφεως. Γεν. ἀπόλ. αἰτίας σημαντική.
229) Δάκνω. 230) Ὁ κόραξ. 231) Παρακ. τοῦ Λέγω, ἐκ τοῦ ἀχρ. Εἴρω. 232) Δυστυχὴς (εἰμί). 233) Εὕρηκα· διότι πᾶν ὅ,τι εὕρισκον οἱ παλαιοὶ εἰς τὸν δρόμον, τὸ ἀπέδιδον εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἑρμοῦ. 234) Διὰ τοῦ ὁποίου.

ΛΕΩΝ, καὶ ΑΛΩΠΗΞ.

Λέων γηράσας, καὶ μὴ δυνάμενος διαρκέσαι[235] αὑτῷ εἰς τροφὴν, ἔγνω[236] δι' ἐπινοίας τι πρᾶξαι. Καὶ δὴ, παραγενόμενος ἐν σπηλαίῳ τινὶ, κατακλινθεὶς, προσεποιεῖτο νοσεῖν. Παραγενόμενα οὖν τὰ ζῶα ἐπισκέψεως χάριν[237], συλλαμβάνων, κατήσθιεν αὐτά. Πολλῶν οὖν ζώων ἀναλωθέντων, ἡ ἀλώπηξ, τὸ τέχνασμα τοῦτο γνοῦσα, παρεγένετο πρὸς αὐτὸν, καὶ στᾶσα ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐπυνθάνετο, πῶς ἔχει. Τοῦ δὲ εἰπόντος, κακῶς[238], καὶ τὴν αἰτίαν πυνθανομένου, δι' ἣν οὐκ εἰσέρχεται, ἡ ἀλώπηξ ἔφη· ὅτι ὁρῶ ἴχνη πολλῶν εἰσιόντων, ὀλίγων δὲ ἐξιόντων.

ΤΕΤΤΙΞ καὶ ΜΥΡΜΗΚΕΣ.

Χειμῶνος ὥρᾳ[239], τῶν σίτων βραχέντων[240], οἱ μύρμηκες ἔψυχον[241]. Τέττιξ δὲ λιμώττων, ᾔτει[242] αὐτοὺς τροφήν. Οἱ δὲ μύρμηκες εἶπον αὐτῷ· διατί τὸ θέρος οὐ συνῆγες τροφήν; Ὁ δὲ[243] εἶπεν· οὐκ ἐσχόλαζον[244], ἀλλ' ᾖδον[245] μουσικῶς. Οἱ δὲ γελάσαντες, εἶπον· Ἀλλ' εἰ θέρους ὥραις[246] ηὔλεις, χειμῶνος[247] ὀρχοῦ[248].

ΟΝΟΥ ΣΚΙΑ.

Νεανίας τὶς θέρους ὥρᾳ[249] ἐμισθώσατο[250] ἐξ ἄστεος[251] ὄνον Μεγάραδε[252]. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας[253], καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν[254] ἐβούλετο ὑποδύεσθαι[255] ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὄνου· εἶργον[256] δὲ ἀλλήλους, ὁ μὲν, μεμισθωκέναι[257] τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιὰν, λέγων· ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν[258].

ΛΥΚΟΣ καὶ ΓΡΑΥΣ.

Τιθὴν ἐλύπει[259] δακρύον[260] παιδίον· ὡς δὲ ἐνοχλούμενον[261] οὐκ ἐπαύετο[262], ἠπείλει[263] λύκῳ παραβαλεῖν[264], εἰ μὴ παύσαιτο[265]. Λύκος δέ τις παρατυχὼν[266], ἔμεινε[267] τὸν λόγον ἐκβῆναι[268] πρὸς ἔργον. Καὶ τὸ μὲν παιδίον ἐδεδώκει[269] πρὸς ὕπνον· κενὸς[270] δὲ ὁ λύκος ἀπεχώρει θήρας τῆς τε παρούσης[271], καὶ τῆς ἀλλαχόθεν ἐλπιζομένης γενήσεσθαι[272].

---

235) Νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ἑαυτὸν, νὰ προμηθευθῇ ἐπαρκῆ. 236) Ἀπεφάσισε. 237) Διὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσι. 238) Κακῶς ἔχειν, ὅτι εἶναι κακά. 239) Ἐν ὥρᾳ. 240) Γεν. ἀπόλυτος, αἰτίας σημαντική. 241) Ἐξήραινον αὐτοὺς, τοὺς σίτους. 242) Αἰτέω. 243) Τέττιξ.

244) Δὲν εἶχεν εὐκαιρίαν. 245) Ἄδω. 246) Ἐν ὥραις θέρους. 247) Ἐν ὥραις χειμῶνος, ἢ ἐπὶ τοῦ χειμῶνος. 248) Ὀρχοῦμαι. Προστακτ. 249) Ἐν ὥρᾳ. Ὥρα δὲ ἦν ὁ καιρὸς τοῦ ἔτους. 250) Μέσον, σημαῖνον, ἐμίσθωσε δι' ἑαυτόν. 251) Ἄστυ ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν των, τὰς Ἀθήνας. 252) Διὰ τὰ Μέγαρα, διὰ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὰ Μέγαρα.

253) Γεν. ἀπόλυτος, χρόνου σημαντική. Ὅταν ἦτον μέση ἡ ἡμέρα, μεσημέριον.

254) Ἐννοεῖ τὸν ἐνοικιάσαντα καὶ τὸν δόντα εἰς ἐνοίκιον, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ὠνόμασε.

255) Νὰ ἔμβῃ ὑποκάτω. 256) Ἐμπόδιζαν. 257) Εἰδικὸν ἀπαρέμφ. εἰς παρακείμενον, ὅτι ἔδοσεν εἰς ἐνοίκιον. 258) Λέγων ἔχειν τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ὄνου καὶ τῆς σκιᾶς.

259) Ἐθύμωνε. 260) Κλαῖον, ὑποκείμενον τοῦ Ἐλύπει. 261) Μέσον. Ἐνοχλοῦν.

262) Ἔπαυσε τοῦ νὰ τὴν ἐνοχλῇ. 263) Ἡ τιθή. 264) Αὐτό. Ὅτι θὰ τὸ ῥίψῃ εἰς λύκον. Παραβάλλειν λέγεται ἐπὶ φαγητῶν τιθεμένων εἰς τὴν τράπεζαν. 265) Ἂν δὲν ἤθελε παύσει· εἰς εὐκτικὴν ἔγκλισιν, διότι ἀναφέρεται εἰς ῥῆμα χρόνου παρῳχημένου.

266) Τυχὼν ἐκεῖ πλησίον. 267) Περιέμενε. 268) Τελ. ἀπαρέμφ. παθητ. νὰ ἀποβῇ εἰς ἔργον· νὰ πραγματοποιηθῇ. 269) Ἑαυτό, ἀπεκοιμήθη. 270) Εὔκαιρος, ἐστερημένος.

271) Δηλ. τῆς τοῦ παιδός. 272) Τῆς ἐλπιζομένης (ὑπ' αὐτοῦ) γενήσεσθαι (εἰδ. ἀπαρ.) αὐτῷ ἀλλαχόθεν. Ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἤλπιζεν ὅτι θέλει λάβει ἀλλαχόθεν.

ΛΕΩΝ καὶ ΜΥΣ.

Λέοντος κοιμωμένου[273], μῦς τῷ σώματι ἐπέδραμεν[274]. ὁ δὲ ἐξαναστὰς συνέλαβεν αὐτόν. Ὁ δὲ μῦς ἐδεήθη αὐτοῦ, μεθεῖναι[275] αὐτὸν, λέγων ὅτι σωθεὶς[276], πολλὰς χάριτας αὐτῷ ἀποδώσει[277]. γελάσας δὲ[278], ἀπέλυσεν αὐτόν· συνέβη δὲ αὐτὸν[279] μετ' οὐ πολὺ τῇ τοῦ μυὸς χάριτι περισωθῆναι· ἐπειδὴ γὰρ συλληφθεὶς ὑπό τινων κυνηγῶν, καμίλῳ[280] ἐδέθη ἐπί τινι δένδρῳ, τηνικαῦτα καὶ ὁ μῦς αὐτοῦ ἀκούσας στένοντος, ἐλθὼν, τὸν κάμιλον περιέτρωγε, καὶ λύσας αὐτὸν, ἔφη· σὺ δὲ οὕτω μου κατεγέλασας, ὡς μὴ προσδοκῶν ἀμοιβὴν παρ' ἐμοῦ κομίσασθαι[281], νῦν δὲ εὖ ἴσθι, ὅτι ἐστὶ καὶ παρὰ *μυσὶ* χάρις[282].

ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ καὶ ΚΟΡΩΝΗ.

Περιστερὰ, ἔν τινι περιστερεῶνι τρεφομένη, ἐπὶ πολυτεχνίᾳ[283] ἐφρυάττετο[284]. Κορώνη δὲ αὐτῆς[285] ἀκούσασα ἔφη· ἀλλ', ὦ αὕτη[286], πέπαυσο[287] ἐπὶ τούτῳ[288] σεμνυνομένη[289], ὅσῳ[290] γὰρ ἂν πλείονα τίκτεις, τοσούτῳ καὶ πλείους λύπας[291] συνάγεις.

ΒΑΤΡΑΧΟΙ.

Βάτραχοι δύο, ξηρανθείσης[292] τῆς λίμνης, ἐν ᾗ κατῴκουν, περιῄεσαν[293] ζητοῦντές που καταμεῖναι[294]. Καὶ ἐλθόντες[295] εἰς φρέαρ βαθὺ καὶ κύψαντες κάτω, καὶ ἰδόντες τὸ ὕδωρ, ὁ μὲν εἰς συνεβούλευεν, ἵνα πηδήσωσι[296] παραυθὶς κάτω· ὁ δὲ ἕτερος εἶπεν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ξηρανθῇ, πῶς δυνησόμεθα[297] ἀναβῆναι;

ΓΕΡΩΝ καὶ ΘΑΝΑΤΟΣ.

Γέρων ποτὲ ξύλα κόψας, καὶ ταῦτα φέρων, πολλὴν ὁδὸν ἐβάδιζε. Καὶ διὰ τὸν πολὺν κόπον ἀποθέμενος[298] ἐπὶ τόπῳ[299] τινὶ τὸν φόρτον, τὸν θάνατον ἐπεκαλεῖτο. Τοῦ δὲ θανάτου παρόντος[300] καὶ πυνθανομένου[301] τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὸν ἐκάλει, δειλιάσας ὁ γέρων, ἔφη, ἵνα[302] μου τὸν φόρτον ἄρῃς.

ΙΠΠΟΣ καὶ ΟΝΟΣ.

Ἄνθρωπός τις εἶχεν ἵππον καὶ ὄνον. Ὁδευόντων δὲ[303], ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν ὁ ὄνος τῷ ἵππῳ· ἆρον ἐκ τοῦ ἐμοῦ βάρους[304], εἰ θέλεις εἶναί με σῶον[305].

---

273) Γεν. κτητ. τοῦ σώματος. 274) Ἔδραμεν ἐπὶ τῷ. 275) Νὰ τὰ ἀφήσῃ. 276) Ἀφ' οὗ σωθῇ. 277) Θὰ τὸν ἀνταμείψῃ. 278) Ὁ λέων. 279) Τὸν λέοντα. 280) Χονδρῷ σχοινίῳ. 281) Νὰ λάβῃς. 282) Δύναται νὰ λάβῃ τις χάριν ὡς καὶ παρὰ τῶν μικρῶν, καὶ παρὰ τῶν ἐλαχίστων δηλαδή. 283) Διὰ τὴν πολυτεχνίαν της, διότι ἐγέννα πολλὰ τέκνα. 284) Ἐκόμπαζε. 285) Γενικὴ συντακτικὴ τοῦ Ἀκούω. 286) Ὦ σύ! 287) Προστακτ. Παύομαι. 288) Δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὴν πολυτεχνίαν. 289) Παῦσε τοῦ νὰ σεμνύνεσαι, νὰ ὑπερηφανεύεσαι. 290) Καθ' ὅσον. 291) Τοῦτο τῇ λέγει, διότι τὰ παιδία της ἐγεννῶντο εἰς περιστερεῶνα, καὶ ὄχι ἐλεύθερα. 292) Γεν. ἀπόλ. αἰτίας σημαντική. 293) Περίειμι. 294) Τελ. ἀπαρέμφ. 295) Ὑποκείμενον τοῦ Συνεβούλευε, τεθέντος εἰς ἑν. διότι τὸ πληθ. διελύθη διὰ τοῦ Ὁ μὲν, Ὁ δέ. Ὀρθότερον κατὰ σύνταξιν ἤθελεν εἶσθαι ἂν αἱ μετοχαὶ ἦσαν κατὰ γεν. ἀπόλ. 296) Ἀνάλυσις τελικοῦ ἀπαρεμφάτου, γινομένη ὡς καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ νά. 297) Δύναμαι. 298) Ἀποτίθημι. 299) Ἐπάνω εἰς τόπον τινά. 300) Πάρειμι. γεν. ἀπόλυτος, σημαντικὴ αἰτίας, ἐπειδὴ παρῆν, ἦλθε. 301) Ἐρωτῶντος. 302) Ἵνα ἄρῃς τὸν φόρτον μου. αἴρω. 303) Τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ὄνου. 304) (Μέρος) ἐκ τοῦ βάρους. 305) Εἶναί με σῶον, νὰ σωθῶ.

ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη. Καὶ ὁ ὄνος πεσὼν ἐκ τοῦ κόπου, ἐτελεύτησε. Τοῦ δὲ δεσπότου πάντα ἐπιθέντος αὐτῷ[506], καὶ τὴν τοῦ ὄνου δορὰν, θρηνῶν ὁ ἵππος ἐβόα· οἴμοι τῷ παναθλίῳ! τί μοι συνέβη τῷ ταλαιπώρῳ! μὴ θελήσας γὰρ μικρὸν βάρος λαβεῖν, ἰδοὺ ἅπαντα βαστάζω, καὶ τὸ δέρμα.

ΚΟΜΠΑΣΤΗΣ.

Ἀνήρ τις ἀποδημήσας, εἶτα δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γῆν ἐπανελθὼν, ἄλλα τε πολλὰ ἐν διαφόροις ἠνδραγαθηκέναι[507] χώραις ἐκόμπαζε, καὶ δὴ κἂν[508] τῇ Ῥόδῳ πεπηδηκέναι πήδημα[509], οἷον οὐδεὶς τῶν ἐπ' αὐτοῦ δυνατὸς ἂν εἴη πηδῆσαι. Πρὸς ταῦτα δὲ καὶ μάρτυρας τοὺς ἐκεῖ παρόντας ἔλεγεν ἔχειν. Τῶν δὲ παρόντων[510] τις ὑπολαβών[5], ἔφη· Ὦ οὗτος[51], εἰ ἀληθὲς τοῦτ' ἔστιν, οὐδὲν δεῖ σοι μαρτύρων[511]. Ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα.

ΟΔΟΙΠΟΡΟΙ.

Δύο τινὲς κατὰ ταὐτὸν[512] ὡδοιπόρουν, καὶ θατέρου[513] πέλεκυν εὑρόντος, ἅτερος[514] ὁ μὴ εὑρὼν, παρῄνει αὐτῷ, μὴ λέγειν· Εὕρηκα[515], ἀλλ', Εὑρήκαμεν. Μετὰ μικρὸν δὲ[516] ἐπελθόντων αὐτοῖς τῶν τὸν πέλεκυν ἀποβεβληκότων[517], ὁ ἔχων αὐτὸν, διωκόμενος, πρὸς τὸν μὴ εὑρόντα συνοδοιπόρον ἔλεγεν, ἀπολώλαμεν[518]. Ὁ δ' εἶπεν· Ἀπόλωλα, λέγε, οὐκ, Ἀπολώλαμεν· καὶ γὰρ, ὅτε τὸν πέλεκυν εὗρες, Εὕρηκα, ἔλεγες, οὐχ, Εὑρήκαμεν.

ΛΕΩΝ καὶ ΟΝΟΣ καὶ ΑΛΩΠΗΞ.

Λέων, καὶ Ὄνος, καὶ Ἀλώπηξ, κοινωνίαν ποιησάμενοι[519], ἐξῆλθον[520] πρὸς ἄγραν. Πολλῆς οὖν θήρας συλληφθείσης[5], προσέταξεν ὁ λέων τῷ ὄνῳ διελεῖν[521] αὐτοῖς. Ὁ δὲ, τρεῖς μερίδας ποιησάμενος ἐκ τῶν ἴσων[522], ἐκλέξασθαι τούτους προὐτρέπετο. Καὶ ὁ λέων θυμωθεὶς τὸν ὄνον κατέφαγεν. Εἶτα τῇ ἀλώπεκι μερίζειν ἐκέλευσεν. Ἡ δ' εἰς μίαν μερίδα πάντα σωρεύσασα, ἑαυτῇ βραχύ τι[523] κατέλιπε[524]. Καὶ ὁ λέων πρὸς αὐτήν[51]· Τίς σε, ὦ βελτίστη, διαιρεῖν οὕτως ἐδίδαξεν; Ἡ δ' εἶπεν· Ἡ τοῦ ὄνου συμφορά.

ΓΕΩΡΓΟΣ καὶ ΠΑΙΔΕΣ ΑΥΤΟΥ.

Γεωργός τις, μέλλων καταλύειν τὸν βίον[525], καὶ βουλόμενος τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας πεῖραν λαβεῖν τῆς γεωργίας, προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἔφη· Παῖδες ἐμοὶ, ἐγὼ μὲν ἤδη τοῦ βίου ὑπέξειμι[526]· ὑμεῖς δ' ἅπερ ἐν τῇ ἀμπέλῳ μοι κέκρυπται[527], ζητήσαντες, εὑρήσετε πάντα. Οἱ μὲν οὖν, οἰηθέντες θησαυρὸν ἐκεῖ που κατορωρύχθαι[528], πᾶσαν τὴν τῆς ἀμπέλου γῆν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ πατρὸς κατέσκαψαν· καὶ θησαυρῷ μὲν οὐ περιέτυχον[529], ἡ δὲ ἄμπελος καλῶς σκαφεῖσα, πολλαπλασίονα τὸν καρπὸν ἀνέδωκεν.

---

506) Θέντος ἐπ' αὐτῷ, τῷ ἵππῳ. 507) Εἰδικ. ἀπαρέμφ. 508) Καὶ ἄν. 509) Κ. § 356. 510) Κ. § 341, ά. 511) Κ. § 380, γ'. 512) Ὁμοῦ. 513) Τοῦ ἑτέρου Λ. Σ. 514) Ὁ ἕτερος. 515) Εὑρίσκω Γ. 457. 516) Ἐλλ. χρόνον. 517) Ἀποβάλλω. 518) Ἀπόλλυμι. Γ. § 482. 519) Κ. § 270. 520) Ἐξέρχομαι. Γ. § 466. 521) Διαιρῶ. 522) Δηλ. ἴσας. 523) Μικρὸν μέρος. 524) Καταλείπω. 525) Ἴδε Καταλύω Λ. Σ. 526) Ἐξέρχομαι τοῦ βίου, ἀποθνήσκω. 527) Κ. §. 257. 528) Κατορύσσω· ὅτι ἦτον παρακεχωσμένος. 529) Περιτυγχάνω.

ΓΕΩΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΣ.

Γεωργοῦ παῖδες ἐστασίαζον. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν, παραινῶν αὐτούς, οὐκ ἠδύνατο πεῖσαι. Καὶ δή, καθημένων αὐτῶν[48], προσέταξε δέσμην ῥάβδων αὐτῷ κομίσαι. Ἐνεγκόντων[317] δέ, λαβὼν τὰς ῥάβδους ἔδησεν αὐτὰς δέσμην μίαν[318] καὶ ἐκέλευεν ἑνὶ ἑκάστῳ[319] λαβεῖν καὶ συνθλάσαι τὴν δέσμην. Οἱ δέ, δοκιμάσαντες, οὐκ ἠδυνήθησαν. Ὕστερον δέ, λύσας αὐτάς, δέδωκεν ἐπὶ μίαν κλάσαι. Οἱ δὲ διὰ τάχους[320] εὐκόλως τοῦτο ἐποίησαν. Τότε λέγει ὁ πατὴρ αὐτῶν. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, τέκνα μου, ἐὰν ὁμοφρονοῦντες μένητε καταγώνιστοι[321] καὶ ἀχείρωτοι ἔσεσθε τοῖς ἐχθροῖς· ἐὰν δὲ μένητε στασιάζοντες καὶ φιλονεικοῦντες, εὐχερῶς εὐάλωτοι ἔσεσθε τοῖς ἐχθροῖς.

---

[317]) Φέρω. Γ. 513. [318]) Κ. § 162, ά. [319]) Κ. § 346, γ'. [320]) Ταχέως.
[321]) [illegible]

Ε'. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΩΝ.

Ὁ Πλούταρχος ἐγεννήθη εἰς Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας 50 ἔτη μ. Χ. Σπουδάσας δὲ τὴν φιλοσοφίαν εἰς Ἀθήνας, τὴν ἐδίδαξεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ὁ Τραϊανὸς τὸν διώρισεν ἔπαρχον Ἰλλυρίας. Περὶ τὰ ἔσχατά του δὲ διορισθεὶς ἱερεὺς τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης εἰς Χαιρώνειαν. Ἔγραψε 44 βιογραφίας ἐπισήμων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, συγκρίνων τοὺς μὲν πρὸς τοὺς δέ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιγράφει αὐτὰς ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΥΣ ΒΙΟΥΣ. Συνέγραψε δὲ καὶ διάφορα ἄλλα ΗΘΙΚΑ καὶ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ πονήματα.

Κότυς ὁ Θρᾳκῶν βασιλεὺς[1] φύσει ὢν ὀξὺς εἰς ὀργήν, καὶ πικρὸς τῶν ἁμαρτανόντων ἐν ταῖς διακονίαις[2] κολαστής, σκεύη ποτὲ κεράμεα κομίσαντος αὐτῷ ξένου εὔθραυστα καὶ λεπτά, πιθανῶς[3] δὲ καὶ περιττῶς εἰργασμένα γλυφαῖς τισι καὶ τορείαις, τῷ μὲν ξένῳ ἔδωκε δῶρα, τὰ δὲ σκεύη πάντα συνέτριψεν, Ὅπως, εἶπε, μὴ δι' ὀργὴν πικρότερον κολάζω τοὺς συντρίβοντας.

Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος[4], πρὸς τὸν πυθόμενον, εἰ σχολάζοι, Μηδέποτε, εἶπεν, ἐμοὶ τοῦτο συμβαίη.

Ἀρχέλαος[5], ἀδολέσχου κουρέως[6] ἐρωτήσαντος αὐτόν, πῶς σε κείρω; Σιωπῶν, ἔφη.

Φίλιππος ὁ Ἀλεξάνδρου πατήρ, ληφθέντων πολλῶν αἰχμαλώτων, ἐπίπρασκεν αὐτοὺς ἀνεσταλμένῳ τῷ χιτῶνι καθήμενος οὐκ εὐπρεπῶς. Εἷς οὖν τῶν πωλουμένων ἀνεβόησε· Φεῖσαί μου, Φίλιππε, πατρικὸς γάρ εἰμί σου φίλος· Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Φιλίππου, Πόθεν, ὦ ἄνθρωπε, γενόμενος[7], καὶ πῶς; Ἐγγύς, ἔφη, φράσαι σοι βούλομαι προσελθών. Ὡς οὖν προσήχθη, Μικρόν, ἔφη, κατωτέρω τὴν χλαμύδα ποίησον· ἀσχημονεῖς γὰρ οὕτω καθήμενος. Καὶ ὁ Φίλιππος, Ἄφετε αὐτόν, εἶπεν· ἀληθῶς γὰρ εὔνους ὢν καὶ φίλος ἐλάνθανε.

Μαχέτᾳ δέ τινι κρίνων δίκην καὶ ὑπονυστάζων, οὐ πάνυ προσεῖχε τοῖς δικαίοις, ἀλλὰ κατέκρινεν. Ἐκείνου δὲ ἀναβοήσαντος ἐκκαλεῖσθαι[8] τὴν κρίσιν, διοργισθείς, Ἐπὶ τίνα; εἶπεν. Καὶ ὁ Μαχέτας, Ἐπὶ σέ, βασιλεῦ, αὐτόν, ἂν ἐγρηγόρως καὶ προσέχων ἀκούῃς. Τότε μὲν οὖν ἀνέστη[9] γενό-

[1]) Καὶ πενθερὸς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Ἰφικράτους. [2]) Εἰς τὰς οἰκιακὰς ὑπηρεσίας. [3]) Ἐντέχνως. [4]) Τύραννος τῆς Σικελίας, πατὴρ τοῦ νεωτέρου Διονυσίου, ὅστις, ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Δίωνος, κατήντησε γραμματοδιδάσκαλος εἰς τὴν Κόρινθον.

[5]) Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. [6]) Πάθος τῶν Κουρέων γενικόν, τοῦ ὁποίου καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδίδει ἐν τῷ περὶ ἀδολεσχίας ὁ Πλούταρχος. [7]) (Ἐνν.) αὐτῷ φίλος.

[8]) Κάμνει ἔφεσιν τῆς δίκης εἰς ἀνώτερον δικαστήριον: ὅθεν καὶ ὠργίσθη ὁ Φίλιππος· διότι ἀνώτερον ἑαυτοῦ δικαστὴν δὲν ἐγνώριζεν. [9]) Ἐσηκώθη καὶ ἀνεχώρησε, διέλυσε (καθὼς λέγομεν τώρα) τὴν συνεδρίασιν.

μενος δὲ μᾶλλον ἐφ' ἑαυτῷ[10], καὶ γνοὺς ἀδικούμενον τὸν Μαχέταν, τὴν μὲν κρίσιν οὐκ ἔλυσε[11], τὸ δὲ τίμημα τῆς δίκης αὐτὸς ἐξέτισε.

Πρεσβύτιδος δὲ πενιχρᾶς ἀξιούσης ἐπ' αὐτοῦ[12] κριθῆναι, καὶ πολλάκις ἐνοχλούσης, ἔφη Μὴ σχολάζειν. Ἡ δὲ πρεσβύτις ἐγκραγοῦσα, Καὶ[13] μὴ βασίλευε, εἶπεν. Ὁ δὲ, θαυμάσας τὸ ῥηθὲν, οὐ μόνον ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐθὺς διήκουσε.

Ἀντίγονος, ἐπεί ποτε χειμῶνος ἐν τόποις σπανίζουσι τῶν ἐπιτηδείων ἠνάγκασε καταζεῦξαι[14], καὶ τῶν στρατιωτῶν τινες ἐλοιδόρουν αὐτὸν, ἀγνοοῦντες ὅτι πλησίον ἐστὶ, τῇ βακτηρίᾳ τὴν σκηνὴν διαστείλας, οἰμώξετε[15], εἶπεν, εἰ μὴ μακρότερον ἀποστάντες λοιδορήσετε ἡμᾶς.

Φωκίων ὁ Ἀθηναῖος, πρὸς θυσίαν τινὰ τῶν Ἀθηναίων αἰτούντων ἐπιδόσεις[16], καὶ τῶν ἄλλων ἐπιδιδόντων, κληθεὶς πολλάκις, Αἰσχυνοίμην ἂν, εἶπεν, ὑμῖν μὲν ἐπιδιδοὺς, τούτῳ δὲ μὴ ἀποδιδούς· ἅμα δεικνύων τὸν δανειστήν.

Παιδάρετος ὁ Λακεδαιμόνιος, οὐκ ἐγκριθεὶς εἰς τοὺς τριακοσίους, ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει[17] πρωτεύουσα τιμὴ τῇ τάξει, ἱλαρὸς καὶ μειδιῶν ἀπῄει, χαίρειν λέγων, εἰ τριακοσίους ἡ πόλις ἔχει πολίτας ἑαυτοῦ βελτίονας.

Ἀνταλκίδας[18] πρός τὸν Ἀθηναῖον ἀμαθεῖς ἀποκαλοῦντα τοὺς Λακεδαιμονίους, Μόνοι γοῦν, εἶπεν, ἡμεῖς οὐδὲν μεμαθήκαμεν κακὸν παρ' ὑμῶν[19].

Σοφιστοῦ δὲ μέλλοντος ἀναγινώσκειν ἐγκώμιον Ἡρακλέους, ἔφη· Τίς γὰρ αὐτὸν ψέγει;[20]

Κάτων ὁ πρεσβύτερος, πολλῶν ὁρῶν ἀνισταμένους ἀνδριάντας, περὶ ἐμοῦ δὲ, ἔφη, ἐρωτᾷν βούλομαι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τί ἀνδριὰς οὐ κεῖται Κάτωνος, ἢ διὰ τί κεῖται.

Κικέρων ὁ ῥήτωρ, Κάστον Ποπίλλιον νομικὸν εἶναι βουλόμενον, ὄντα δὲ ἀμαθῆ καὶ ἀφυῆ, προσεκαλεῖτο μάρτυρα πρός τινα δίκην. Εἰπόντος δὲ ἐκείνου, μηδὲν γινώσκειν, Οἴει γὰρ ἴσως, εἶπε, περὶ τῶν νομίμων ἐπερωτᾶσθαι.

Παυσανίας ὁ Κλεομβρότου, τῶν φυγάδων[21] αὐτοῦ προτρεπομένων ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους ἄγειν τὴν στρατιὰν, λεγόντων τε, ὅτι τοῖς Ὀλυμπίοις[22] ἀνακηρυττομένου αὐτοῦ, ἐσύριττον αὐτὸν μόνοι, Τί οὖν οἴεσθε, ἔφη, τοὺς ὅτε εὖ ἔπασχον συρίττοντας, παθόντας κακῶς, ποιήσειν;

Πολυκρατίδας, πρεσβεύων πρὸς τοὺς τοῦ βασιλέως[23] στρατηγοὺς μεθ' ἑτέ-

---

10) Συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν, καλοσκεφθεὶς τὸ πρᾶγμα. 11) Ἀκύρωσε. 12) Ἐνώπιόν του, αὐτοῦ δικάζοντος καὶ ὄχι ἄλλων δικαστῶν. 13) Ὁ Καὶ συλλογιστικὸς ἢ συμπερασματικός: Καὶ λοιπόν. 14) Στρατοπεδεῦσαι, κατασκηνῶσαι. 15) Θὰ σᾶς πάρῃ ὁ διάβολος! θὰ τιμωρηθῆτε· παράβαλε ΣΤ'. 25. 16) Ἐράνους, συνεισφοράς. 17) Τῇ Σπάρτῃ.

18) Διαβόητος διὰ τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ αἰσχρὰν ἐκείνην τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Πέρσας εἰρήνην. 19) Τῇ ἀληθείᾳ ὅταν βλέπῃ τις τοὺς Ἀνταλκίδας, τοὺς Λυσάνδρους, τοὺς Γυλίππους καὶ ἄλλους τοιούτους Σπαρτιάτας, δὲν σφάλλει ἂν, στρέφων τὸν λόγον, εἴπῃ, ὅτι δὲν εἶχον καὶ ἀνάγκην οἱ τοιοῦτοι νὰ μάθουν τὰ κακὰ παρ' ἄλλων.

20) Ἀπὸ πόσα ἀηδῆ ἐγκώμια ἤθελαμεν γλυτώσῃ, ἂν ὅλοι ὅλων τῶν αἰώνων οἱ σοφισταὶ εἶχον ὑπ' ὄψιν τὴν ἁπλῆν ταύτην τοῦ Σπαρτιάτου ἐρώτησιν! 21) Ἀθηναίων.

22) (Ἐν) τοῖς Ὀλυμπίοις ἀγῶσιν. 23) Ἐννοεῖται πάντοτε ὁ τῶν Περσῶν.

ρων, ἐρομένων αὐτῶν[24], Πότερον ἰδίᾳ[25] πάρεισιν, ἢ δημοσίᾳ ἀπεμφθησαν, Αἴκε[26] τύχωμεν, δημοσίᾳ, εἶπεν· εἰ δὲ μή, ἰδίᾳ.

Σπαρτιάτης, ἐπεὶ τὰς ἀπαλὰς ἀμυγδαλὰς τῶν σκληρῶν ἑώρα διπλασίῳ[27] πωλουμένας, Μὴ σπάνιοι, ἔφη, οἱ λίθοι;

Κατ' ἐπιδημίαν[28] τις ἐν Σπάρτῃ κρηπιδούμενος ὀρθὸς ἐπὶ θατέρου σκέλους, εἶπε πρὸς Λάκωνα, Οὐκ ἂν οἶμαί σε, ὦ Λάκων, τοσοῦτον χρόνον ἐπὶ τοῦ ποδὸς, ὅσον ἐγὼ, στῆναι. Καὶ ὃς, ὑπολαβὼν, Οὐ γὰρ, ἔφη· τῶν μέν τοι χηνῶν οὐκ ἔστιν ὅστις σύ[29].

Ἧκόν ποτε κατὰ πρεσβείαν[30] Λάκωνες πρὸς Λύγδαμιν τὸν τύραννον[31]· ὡς δ' ἐκεῖνος, ὑπερτιθέμενος πολλάκις συντυχεῖν, ἀνεβάλλετο, τὸ δ' ἐπὶ πᾶσι[32] μαλακῶς ἔχειν ἔφασαν[33] αὐτὸν, οἱ πρέσβεις, Λέγε αὐτῷ, εἶπον, ὅτι μὰ τοὺς θεοὺς οὐ παλαισόμενοι πρὸς αὐτὸν ἐληλύθαμεν, ἀλλὰ διαλεχθησόμενοι.

---

24) Τῶν τοῦ βασιλέως. 25) Ἰδιωτικῶς, δι' ἰδίαν αὐτῶν ὑπόθεσιν. 26) Δωρικῶς ἀντὶ Εἰ μέν, Ἐὰν μέν. 27) (Ἐνν.) Τιμήματι. 28) Ἐπιδημήσας κατὰ τύχην, εὑρεθεὶς ἐκεῖ ὡς ἐπιδημῶν. 29) Ἐλλειπτικὸν λόγου καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ Οὐ; (ὀρθῶς οἴει), οὐ γὰρ (ἂν σταίην) τῶν μέν τοι χ. οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ (ἂν σταίη). 30) Λόγῳ πρεσβείας, ὡς πρέσβεις. 31) Βασιλέα τῶν Κιμμερίων Σκυθῶν, μεθ' ὧν εἰσβαλὼν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἀποκατεστάθη ἐν Κιλικίᾳ. 32) Καὶ τέλος πάντων. 33) Οἱ περὶ τὸν τύραννον θεράποντες.

ΣΤ'. ΕΚ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ
ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

Διογένης, ὁ ἐπικληθεὶς Λαέρτιος, διότι κατήγετο ἐκ Λαέρτης τῆς ἐν Κιλικίᾳ πόλεως, ἤκμασε περὶ τὰ 250 μετὰ Χριστόν. Συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, ἢ τοὺς βίους καὶ τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἐπισημοτέρων φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος, εἰς δέκα βιβλία. Τὸ σύγγραμά τους, διά τε τὸ πλῆθος ὅσων πραγμάτων ἀναφέρει καὶ διὰ πολλὰ διασωθέντα ἐν αὐτῷ χωρία συγγραφέων τῶν ὁποίων ἀπωλέσθησαν τὰ πρωτότυπα, εἶν' ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων τῆς ἀρχαιότητος.

Θαλῆς ὁ Μιλήσιος[1] Οὐδὲν ἔφη τὸν θάνατον διαφέρειν τοῦ ζῆν· Σὺ οὖν, ἔφη τις, διὰ τί οὐκ ἀποθνήσκεις; Ὅτι, ἔφη, οὐδὲν διαφέρει.

Ἐρωτηθείς, Τί δύσκολον[2]; ἔφη, Τὸ ἑαυτὸν γνῶναι· Τί δὲ εὔκολον; τὸ ἄλλοις ὑποτίθεσθαι[3].

Σόλων Ἐξηκεστίδου Σαλαμίνιος[4], ἐπειδὴ ἐδάκρυε[5] τὸν παῖδα τελευτήσαντα, πρὸς τὸν εἰπόντα, Ἀλλ' οὐδὲν ἀνύττεις[6], Δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο δακρύω, ἔφη, ὅτι οὐδὲν ἀνύττω.

Βίας Τευτάμου Πριηνεύς[7], συμπλέων ποτὲ ἀσεβέσι, χειμαζομένης τῆς νεώς, κἀκείνων τοὺς θεοὺς ἐπικαλουμένων, Σιγᾶτε, ἔφη, μὴ αἴσθωνται[8] ὑμᾶς ἐνθάδε πλέοντας.

Ἥδιον ἔλεγε δικάζειν μεταξὺ ἐχθρῶν ἢ φίλων. Τῶν μὲν γὰρ φίλων πάντως ἐχθρὸν ἔσεσθαι τὸν ἕτερον[9]· τῶν δὲ ἐχθρῶν τὸν ἕτερον φίλον.

Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης, ἐρωτηθείς, Τίνα τῶν πλοίων ἀσφαλέστερα, ἔφη, Τὰ νενεωλκημένα.

Ὀνειδιζόμενος δὲ ὑπὸ Ἀττικοῦ[10], ὅτι Σκύθης ἐστίν, ἔφη· Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ὄνειδος ἡ πατρίς, σὺ δὲ τῆς πατρίδος.

Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Διονυσίου[11], διὰ τί οἱ μὲν φιλόσοφοι ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἔρχονται, οἱ δὲ πλούσιοι ἐπὶ τὰς τῶν φιλοσόφων οὐκέτι; ἔφη, Ὅτι οἱ μὲν ἴσασιν ὧν[12] δέονται, οἱ δὲ οὐκ ἴσασιν. Ἄλλου δέ τινος εἰπόντος, ὡς ἀεὶ τοὺς φιλοσόφους βλέποι παρὰ ταῖς τῶν πλουσίων θύραις, Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἰατροί, φησί, παρὰ ταῖς τῶν νοσούντων[13]· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτό τις ἕλοιτ' ἂν νοσεῖν ἢ ἰατρεύειν[14].

Εἰς Κόρινθον αὐτῷ πλέοντί ποτε καὶ χειμαζομένῳ συνέβη ταραχθῆναι. Πρὸς οὖν τὸν εἰπόντα, Ἡμεῖς μὲν οἱ ἰδιῶται οὐ δεδοίκαμεν, ὑμεῖς δὲ οἱ φιλόσοφοι δειλιᾶτε· Οὐ γὰρ περὶ ὁμοίας, ἔφη, ψυχῆς ἀγωνιῶμεν ἕκαστοι.

[1]) Εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἐκ Μιλήτου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. [2]) Τί πρᾶγμα εἶναι δύσκολον. [3]) (Ἐνν.) τὰ δέοντα ἢ τὰ πρακτέα, συμβουλεύειν. [4]) Ὁ τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης. [5]) Ἔκλαιε. [6]) Ὠφελεῖς (κλαίων). [7]) Εἷς τῶν 7 σοφῶν, ἐκ Πριήνης τῆς μικρᾶς Ἀσίας. [8]) Οἱ θεοί. [9]) Ἐκ τῶν δικαζομένων φίλων ὁ εἷς (ὁ καταδικασθεὶς) θέλει γίνει ἐχθρὸς (τοῦ δικάσαντος). [10]) Κατοίκου τῆς Ἀττικῆς. [11]) Τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν. [12]) Ἐκεῖνα ὧν. [13]) Θύραις εἰσί. [14]) Μᾶλλον νὰ νοσῇ παρὰ νὰ εἶναι ἰατρός.

Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος, τί[15] αὐτοῦ ὁ υἱὸς ἀμείνων ἔσται παιδευθείς; Καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο, εἶπεν, ἐν γοῦν τῷ θεάτρῳ[16] οὐ καθεδήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ.

Συνιστάντος τινὸς αὐτῷ υἱόν[17], ᾔτησε πεντακοσίας δραχμάς. Τοῦ δ' εἰπόντος, Τοσούτου δύναμαι ἀνδράποδον ὠνήσασθαι· Πριῶ τοίνυν, ἔφη, καὶ ἕξεις δύο.

Δεόμενός ποτε περὶ φίλου Διονυσίου[18], καὶ μὴ ἐπιτυγχάνων, εἰς πόδας αὐτοῦ ἔπεσε· Πρὸς οὖν τὸν ἐπισκώψαντα, Οὐκ ἐγώ, φησίν, αἴτιος, ἀλλὰ Διονύσιος ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τὰς ἀκοὰς ἔχων.

Ἤτει Διονύσιον ἀργύριον καὶ ὅς[19], Ἀλλὰ μὴν ἔφης οὐκ ἀπορήσειν τὸν σοφόν· ὁ δέ, ὑπολαβών, Δός, εἶπε, καὶ περὶ τούτου ζητῶμεν. Δόντος δέ, Ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι οὐκ ἠπόρηκα.

Ἀριστοτέλης ἐρωτηθείς, Τί περιγίνεται κέρδος τοῖς ψευδομένοις; Ὅταν, ἔφη, λέγωσιν ἀλήθειαν, μὴ πιστεύεσθαι.

Ἀκούσας ὑπό τινος λοιδορεῖσθαι, Ἀπόντα με, ἔφη, καὶ μαστιγούτω.

Ἐρωτηθείς, Πῶς ἂν προκόπτοιεν οἱ μαθηταί; ἔφη· Ἐὰν τοὺς προέχοντας διώκοντες[20], τοὺς ὑστεροῦντας μὴ ἀναμένωσι.

Πρὸς τὸν εἰπόντα ἀδολέσχην, ἐπειδὴ πολλὰ αὐτοῦ κατήντλησε[21], Μή τι σου κατεφλυάρησα; Μὰ Δί', εἶπεν· οὐ γάρ σοι προσεῖχον.

Ἀντισθένης Ἀντισθένους Ἀθηναῖος, κατ' ἀρχὰς μὲν ἤκουσε Γοργίου τοῦ Ῥήτορος, ὕστερον δὲ παρέβαλε Σωκράτει· οἰκῶν τε ἐν Πειραιεῖ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοὺς τεσσαράκοντα σταδίους[22] ἀνιών, ἤκουεν αὐτοῦ. Παρ' οὗ καὶ τὸ καρτερικὸν λαβών, καὶ τὸ ἀπαθὲς ζηλώσας, κατῆρξε πρῶτος τοῦ Κυνισμοῦ[23].

Οὗτος, πρὸς τὸ μέλλον φοιτᾷν αὐτῷ μειράκιον, καὶ πυθόμενον τίνων αὐτῷ δεῖ, ἔφη· βιβλιαρίου καινοῦ[24], καὶ γραφείου καινοῦ, καὶ πινακιδίου καινοῦ.

Διογένης ὁ Σινωπεύς, τοὺς Ἀθηναίους ἔφασκε (δεικνὺς τὴν τοῦ Διὸς[25] στοάν), πομπεῖον[26] αὐτῷ κατεσκευακέναι ἐνδιαιτᾶσθαι[27].

Μακρά τινος ἀναγινώσκοντος, καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου ἄγραφον[28] παραδείξαντος, Θαῤῥεῖτε, ἔφη, ἄνδρες· γῆν ὁρῶ[29].

Πλάτωνος ὁρισαμένου[30], Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον δίπουν, ἄπτερον, καὶ εὐδοκιμοῦντος[31], τίλας ἀλεκτρυόνα εἰσήνεγκεν εἰς τὴν σχολὴν αὐτοῦ, καὶ φησιν· Οὗτός ἐστιν ὁ Πλάτωνος ἄνθρωπος. Ὅθεν τῷ ὅρῳ προσετέθη τὸ Πλατυώνυχον.

Πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ οἰκέτου ὑποδούμενον, Οὔπω, εἶπε, μακάριος εἶ, ἂν μή σε καὶ ἀπομύξῃ. Τοῦτο δὲ ἔσται πηρωθέντι σοι τὰς χεῖρας.

---

15) Κατὰ τί. 16) Λίθος αὐτὸς ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ λίθῳ. 17) Ὡς μαθητήν.
18) Δεόμενος τοῦ Διονυσίου (τοῦ τυράννου) περὶ φίλου. 19) Καὶ ἐκεῖνος (εἶπε).
20) Τρέχοντες κατόπι νὰ τοὺς φθάσωσι. 21) Κατεφλυάρησεν, ἐζάλισε μὲ τὴν πολυλογίαν του, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν καταντλούντων τοὺς λουομένους βαλανέων. 22) Τοὺς ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ, τὰς Ἀθήνας. 23) Τῆς τῶν Κυνικῶν φιλοσόφων αἱρέσεως.
24) Συνήχησις μὲ τὸ Καινοῦ, καινούργιου. 25) Πιθανῶς τοῦ Ὀλυμπίου, ἐν Ἀθήναις.
26) Κτίριον μεγαλοπρεπὲς ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκινοῦσαν αἱ πομπαὶ εἰς τὰς ἑορτάς.
27) Διότι δὲν εἶχεν οἶκον καὶ κατῴκει εἰς τὰς στοάς. 28) Περὶ τὸ τέλος δείξαντος μέρος τοῦ βιβλίου ἄγραφον. 29) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν διαπλεόντων μέγα πέλαγος.
30) Ὁρίσαντος φιλοσοφικῶς τί ἐστιν ἄνθρωπος. 31) Ἐπειδὴ ὁ ὁρισμός του οὕτως ἤρεσκεν εἰς τὸ κοινόν.

Εἰπόντος αὐτῷ τινος, Σινωπεῖς σου φυγὴν κατέγνωσαν[52], Ἐγὼ δέ γε, εἶπεν, ἐκείνων μονήν[53].

Ἤτει ποτὲ ἀνδριάντα[54]. Ἐρωτηθεὶς δὲ διὰ τί τοῦτο ποιεῖ; Μελετῶ, εἶπεν, ἀποτυγχάνειν.

Ἐρωτηθεὶς ποῖον οἶνον ἡδέως πίνει; ἔφη, Τὸν ἀλλότριον.

Εἰς Μύνδον[55] ἐλθὼν, καὶ θεασάμενος μεγάλας τὰς πύλας, μικρὰν δὲ τὴν πόλιν, Ἄνδρες Μύνδιοι, ἔφη, κλείσατε τὰς πύλας, μὴ ἡ πόλις ὑμῶν ἐξέλθῃ.

Ὀνειδιζόμενός ποτε ὅτι ἐν ἀγορᾷ ἔφαγεν, Ἐν ἀγορᾷ γὰρ, ἔφη, καὶ ἐπείνησα.

Ἐρωτηθεὶς τί ποιῶν Κύων καλεῖται[56], ἔφη· Τοὺς μὲν διδόντας σαίνων, τοὺς δὲ μὴ διδόντας ὑλακτῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς δάκνων.

Ἀριστῶντι αὐτῷ ἐν ἀγορᾷ οἱ περιεστῶτες συνεχὲς ἔλεγον, Κύον. Ὁ δὲ, Ὑμεῖς, εἶπεν, ἐστὲ κύνες, οἵ με ἀριστῶντα περιεστήκατε.

Ἰδὼν τοξότην ἀφυῆ, παρὰ τὸν σκοπὸν ἐκάθισεν, εἰπὼν, Ἵνα μὴ πληγῶ.

Κλεάνθης διεβοήθη, ὥς γε πένης ὢν ὥρμησε μισθοφορεῖν, καὶ νύκτωρ μὲν ἐν τοῖς κήποις ἤντλει, μεθ' ἡμέραν δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἐγυμνάζετο· ὅθεν καὶ Φρεάντλης ἐκλήθη. Φασὶ δὲ Ἀντίγονον[57] αὐτοῦ πυθέσθαι, ὄντα ἀκροατὴν, Διὰ τί ἀντλεῖ; Τὸν δ' εἰπεῖν· Ἀντλῶ γὰρ μόνον, τί δ', οὐχὶ σκάπτω; τί δ', οὐκ ἄρδω, καὶ πάντα ποιῶ φιλοσοφίας ἕνεκα;

[52]) Διότι εἶχε παραχαράξει νομίσματα. [53]) (Ἐνν.) Κατέγνων, τοὺς κατεδίκασα νὰ μένουν εἰς τὴν Σινώπην. [54]) Ἐζήτει χρήματα παρὰ ἀνδριάντος. [55]) Πόλιν τῆς Καρίας περὶ τὴν Ἀλικαρνασσὸν, νῦν Μεντεσέ. [56]) Τί κάμνει αὐτὸς, ὥστε νὰ καλεῖται Κύων. [57]) Τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας.

Ζ'. ΑΙΛΙΑΝΟΥ.

Ὁ Αἰλιανός, Ῥωμαῖος τὸ γένος, ἔζη κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα μ. Χ. ἔγραψε δὲ ἑλληνιστὶ δύο συγγράμματα, τὸ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ καὶ τὴν ΠΟΙΚΙΛΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ, συλλογὴν διαφόρων ἱστορικῶν ἀνεκδότων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐρανιζόμεθά τινα.

ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ[1], θεασάμενος τὴν ἐν Ἐφέσῳ[2] εἰκόνα ἑαυτοῦ, τὴν ὑπὸ Ἀπελλοῦ[3] γραφεῖσαν, οὐκ ἐπῄνεσε κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ γράμματος[4]. Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ ἵππου[5], καὶ χρεμετίσαντος πρὸς τὸν ἵππον τὸν ἐν τῇ εἰκόνι, ὡς πρὸς ἀληθινὸν καὶ ἐκεῖνον, Ὦ βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἀπελλῆς, ἀλλ' ὅ γε ἵππος ἔοικε[6] σοῦ γραφικώτερος[7] εἶναι κατὰ πολύ.

Γοργίας ὁ Λεοντῖνος[8], ἐπὶ τέρματι[9] ὢν τοῦ βίου, καὶ γεγηρακὼς[10] εὖ μάλα, ὑπό τινος ἀσθενείας καταληφθεὶς[11], κατ' ὀλίγον εἰς ὕπνον ὑπολισθαίνων ἔκειτο. Ἐπεὶ δέ τις αὐτὸν παρῆλθε τῶν ἐπιτηδείων[12] ἐπισκεπτόμενος, καὶ ἤρετο, τί πράττοι[13]; ὁ Γοργίας ἔφη· Ἤδη με ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ θανάτῳ.

Ἀναξαγόρᾳ τις τῷ Κλαζομενίῳ[14], σπουδάζοντι πρὸς τοὺς ἑταίρους[15], προσελθὼν ἔφη, τεθνηκέναι[16] οἱ[17] τοὺς δύο παῖδας[18], οὕσπερ οὖν[19] καὶ εἶχε μόνους ὁ Ἀναξαγόρας. Ὁ δέ, μηδὲν διαταραχθείς, εἶπεν· Ἤδειν[20] θνητοὺς γεγεννηκώς[21].

Ἐπανῄει[22] ποτὲ ἐκ διδασκαλείου παῖς ἔτι ὢν Θεμιστοκλῆς. Εἶτα προσιόντος[23] Πεισιστράτου[24], ὁ παιδαγωγὸς ἔφη τῷ Θεμιστοκλεῖ, μικρὸν ἐκχωρῆσαι τῆς ὁδοῦ, προσάγοντος[25] τοῦ τυράννου. Ὁ δὲ καὶ πάνυ ἐλευθερίως ἀπεκρίνατο· Αὕτη γάρ[26] (εἶπεν) αὐτῷ οὐχ ἱκανὴ ὁδός; Οὕτως ἄρα εὐγενές τι[27] καὶ μεγαλόφρον ἐνεφαίνετο τῷ Θεμιστοκλεῖ[28] καὶ ἐξ ἐκείνου[29].

Ὁρῶν ὁ Σωκράτης[30] τὸν Ἀλκιβιάδην[31] τετυφωμένον ἐπὶ τῷ πλούτῳ[32], καὶ μέγα φρονοῦντα[33] ἐπὶ τοῖς ἀγροῖς[32], ἤγαγεν αὐτὸν εἴς τινα τόπον, ἔνθα ἀνέκειτο πινάκιον[34] ἔχον γῆς περίοδον[35], καὶ προσέταξε τὴν Ἀττικὴν ἐν-

1) Ὁ Μέγας. 2) Πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. 3) Περίφημος ζωγράφος ἀπὸ τὴν νῆσον Κῶν ἢ τὴν Ἔφεσον. 4) Τῆς ζωγραφίας. 5) Τοῦ ἵππου τοῦ Ἀλεξάνδρου. 6) Ἔοικα, παρακ. ἀντὶ ἐνεςτ. Δ. Σ. 7) Σοῦ γραφικώτερος. Ἐννοεῖ τὴν ζωγραφίαν καλλήτερα ἀπὸ σέ.
8) Ῥήτωρ τῆς Σικελίας, διδάσκαλος τοῦ Ἰσοκράτους. 9) Πλησίον εἰς τὸ τέλος. Κ. § 458, Ἐπί, β'. 10) Γηράσκω. 11) Καταλαμβάνω. 12) Σχετικὸς Δ. Σ. 13) Κ. §. 400.
14) Φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, φίλος τοῦ Περικλέους, κατηγορηθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων ὡς ἄθεος. 15) Ἀσχολούμενον περὶ τοὺς φίλους του. 16) Θνήσκω.
17) Αὐτῷ. Δ. Σ. 18) Κ. § 411. 19) Κ. § 463, Οὖν. 20) Ὑπερσυντ. τοῦ Οἶδα. Γ'. 478.
21) Γεννῶ. 22) Ἐπάνειμι. 23) Πρόσειμι. 24) Ὁ τύραννος τῶν Ἀθηναίων.
25) Ἀμετάβ. Δ. Σ. 26) Κ. § 463, γάρ. 27) Ὑπενν. αἴσθημα. 28) Ἀντί: ἐφαίνετο ἐν τῷ Θ. 29) Ὑπενν. τοῦ συμβάντος. 30) Ὁ σοφὸς Ἀθηναῖος. 31) Ὁ γνωστὸς στρατηγὸς μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 32) Κ. § 458. Ἐπί, β'. 3). 33) Μεγαλοφρονοῦντα
34) Χάρτης γεωγραφικός. 35) Περιγραφή. Δ. Σ.

αὐτὴν ἀναζητεῖν. Ὡς δὲ εὗρε[36], προσέταξε τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἰδίους διαθρῆσαι[37]. Τοῦ δὲ εἰπόντος, Ἀλλ' οὐδαμοῦ γεγραμμένοι εἰσίν, Ἐπὶ τούτοις, εἶπε, μέγα φρονεῖς, οἵπερ οὐδὲν μέρος τῆς γῆς εἰσιν;

Νικίας[38] ὁ Ζωγράφος τοσαύτην περὶ τὸ γράφειν[39] σπουδὴν εἶχεν, ὡς ἐπιλαθέσθαι[40] πολλάκις αὐτὸν[41] τροφὴν προσενέγκασθαι[42] προστετηκότα[43] τῇ τέχνῃ.

Ἐπίκουρος[44] ὁ Γαργήττιος[45] ἔλεγεν· Ὧι[46] ὀλίγον οὐχ ἱκανόν, ἀλλὰ τούτῳ γε οὐδὲν ἱκανόν. Ὁ αὐτὸς ἔλεγεν ἑτοίμως ἔχειν[47] καὶ τῷ Διὶ[48] περὶ εὐδαιμονίας διαγωνίζεσθαι, μᾶζαν ἔχων καὶ ὕδωρ.

Ἐπαμινώνδας[49] ἕνα εἶχε τρίβωνα[50], καὶ αὐτὸν ῥυπῶντα· εἴποτε δὲ αὐτὸν ἔδωκεν εἰς γναφεῖον[51], αὐτὸς ὑπέμενεν οἴκοι[52] δι' ἀπορίαν ἑτέρου. Ἐν δὴ τοσαύτῃ τῆς περιουσίας ὤν[53], τοῦ Περσῶν βασιλέως πέμψαντος[54] αὐτῷ πολὺ χρυσίον, οὐ προσήκατο[55] καί, εἴ τι ἐγὼ νοῶ[56], μεγαλοφρονέστερος ἦν τοῦ διδόντος ὁ μὴ λαβών.

Αἰσχύλος ὁ τραγῳδὸς ἐκρίνετο ἀσεβείας[57] ἐπί τινι δράματι[illegible]. Ἑτοίμων οὖν ὄντων Ἀθηναίων[illegible] βάλλειν αὐτὸν λίθοις, Ἀμεινίας ὁ νεώτερος ἀδελφός, διακαλυψάμενος[58] τὸ ἱμάτιον, ἔδειξε τὸν πῆχυν[59] ἔρημον τῆς χειρός. Ἔτυχε δὲ ἀριστεύων[60] ἐν Σαλαμῖνι[61] ὁ Ἀμεινίας ἀποβεβληκὼς[62] τὴν χεῖρα, καὶ πρῶτος Ἀθηναίων[63] τῶν ἀριστείων[64] ἔτυχεν. Ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ δικασταὶ τοῦ ἀνδρὸς τὸ πάθος, ὑπεμνήσθησαν τῶν ἔργων[65] αὐτοῦ, καὶ ἀφῆκαν[66] τὸν Αἰσχύλον.

Ἀγησίλαος ὁ Λακεδαιμόνιος[67], γέρων ἤδη ὤν, ἀνυπόδητος πολλάκις καὶ ἀχίτων προῄει[68], τὸν τρίβωνα[50] περιβαλλόμενος αὐτόν[69], καὶ ταῦτα ἑωθινὸς[70] ἐν ὥρᾳ χειμερίῳ. Ἠτιάσατο[71] δέ τις αὐτόν, ὡς νεανικώτερα τῆς ἡλικίας[72] ἐπιχειροῦντα· ὁ δέ, Ἀλλ' οἵ γε νέοι φησί, τῶν πολιτῶν, ὥσπερ οὖν πῶλοι, πρὸς τὸν τέλειον ἀποβλέπουσιν ἐμέ.

Ἐν Χαιρωνείᾳ[73] τοὺς Ἀθηναίους νίκῃ[74] ἐνίκησε Φίλιππος. Ἐπαρθεὶς[75] δὲ τῇ εὐπραγίᾳ[76], ὅμως λογισμῷ ἐκράτησε[77], καὶ οὐχ ὕβρισε· καὶ διὰ ταῦτα ᾤετο[78] δεῖν αὐτὸν ὑπομιμνήσκεσθαι ὑπό τινος τῶν παίδων ἕωθεν, ὅτι ἄνθρω-

---

36) Ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὴν Ἀττικήν. 37) Διαθρέω. Νὰ κυττάξῃ νὰ εὕρῃ. 38) Ζωγράφος Ἀθηναῖος σύγχρονος τοῦ Ἀλεξάνδρου. 39) Κ. § 358, Περὶ γ'. δ). καὶ § 310. 40) Ἐπιλανθάνομαι. Κ. § 46, Ὡς 1. 41) Κ. § 411. 42) Προσφέρω γ'. 513. 43) Προστήκω. Α. Σ. 44) Φιλόσοφος Ἀθηναῖος ἀκμάσας τὸν δ'. αἰῶνα π. Χ. 45) Γαργηττός, τόπος τῆς Ἀττικῆς ἔχων ἀκόμη αὐτὸ τὸ ὄνομα. 46) Ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον. 47) Ὅτι εἶναι ἕτοιμος. Α. Σ. ἔχω. 48) Κ. § 346, α'. 49) Στρατηγὸς τῶν Θηβαίων. 50) Ἐπανωφόρι μάλλινον. 51) Εἰς τὴν πλύσιν. 52) Κατ' οἶκον. 53) Ἐνῷ ἦτον εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς περιουσίας του, ἐνῷ τοιαύτη ἦτον ἡ περιουσία του. 54) Γενικὴ ἀπόλυτος. Κ. § 434.

55) Προσίεμαι. Α. Σ. 56) Ἂν ὀρθῶς φρονῶ, δηλ. ὡς μοὶ φαίνεται. 57) Ἐλλειπτικὴ τῆς Περί. 58) Ἀνοίξας. 59) Πῆχυς, τὸ μέρος τῆς χειρὸς ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος καὶ κάτω.

60) Μετοχὴ χρονική. Κ. § 432, α'. 61) Εἰς τὴν ναυμαχίαν, περὶ τὴν νῆσον Σαλαμῖνα, ὅπου ἐθριάμβευσαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν Περσῶν. 62) Ἀποβάλλω. Ἔτυχεν ἀποβεβληκώς. Κ. § 432. ΙΑ'. α'. 63) Κ. § 341. α'. 64) Κ. § 347, δ'. 65) Κ. § 347, γ'.

66) Ἀφίημι. 67) Βασιλεὺς καὶ μέγας στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων. 68) Πρόειμι.

69) Δηλ. χωρὶς χιτῶνα. 70) Ὁ Ἀγ. ἑωθινός, δηλ. ὁ Ἀγ. εἰς ὥραν πρωϊνήν.

71) Αἰτιῶμαι, κατηγορῶ. 72) Νεανικώτερα ἀφ' ὅ,τι ἐσυγχώρει ἡ ἡλικία του.

73) Πόλις τῆς Βοιωτίας πλησίον εἰς τὴν Λεβαδίαν. 74) Πλεονασμός. 75) Ἐπαίρομαι.

76) Ἑλλ. τῆς Ἐπί. 77) Διὰ τοῦ λογισμοῦ ἐκράτησε τὸν ἑαυτόν του. 78) Οἴομαι.

πός ἐστι, καὶ προσέταξε τῷ παιδὶ τοῦτο[79] ἔχειν ἔργον. Καὶ οὔ πρότερόν φασιν, οὔτε αὐτὸς προήει[60], οὔτε τις τῶν δεομένων αὐτοῦ παρ' αὐτὸν εἰσήει[80], πρὶν τοῦτο αὐτῷ τὸν παῖδα[41] ἑκάστης ἡμέρας[81] ἐκβοῆσαι τρίς. Ἔλεγε δὲ αὐτῷ· Φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ.

Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέους[82] ἑαυτὸν εἴκαζε ταῖς δρυσί, λέγων, ὅτι ἐκείνας ὑπέρχονται[83] οἱ ἄνθρωποι, καὶ δέονται αὐτῶν, ὅταν ὕῃ, στέγην ἐκ τῶν κλάδων ποθοῦντες· ὅταν δὲ οὔσης εὐδίας[34] παρίωσι[84], τίλλουσιν αὐτὰς, καὶ περικλῶσιν. Ὁ δὲ αὐτὸς ἔλεγεν· εἴ μοί τις ὁδοὺς δύο δείξειε[15], τὴν μὲν εἰς ᾅδου[85] φέρουσαν, τὴν δὲ ἐπὶ τὸ βῆμα[86], ἥδιον ἂν τὴν ἑτέραν ἦλθον τὴν εὐθὺ τοῦ ᾅδου[87].

Μειράκιον Ἐρετρικὸν[88] Ζήνωνι[89] προσεφοίτησε πλείονα χρόνον. Ἐπανελθόντος δὲ ἤρετο[90] ὁ πατὴρ, τί ἄρα μάθοι[15] σοφόν. Ὁ δὲ ἔφη δείξειν[91]. Χαλεπήναντος δὲ τοῦ πατρὸς[34] καὶ πληγὰς ἐντείναντος[92], τὴν ἡσυχίαν ἀγαγὼν[93] καὶ ἐγκαρτερήσας, Τοῦτο, ἔφη, μεμαθηκέναι, φέρειν[94] ὀργὴν πατρός.

Ὁ δὲ Σωκράτης, ἰδὼν τὸν Ἀντισθένη[95] τὸ διεῤῥωγὸς[96] θοἰματίου μέρος ἀεὶ ποιοῦντα φανερόν· Οὐ παύσῃ, ἔφη, ἐγκαλλωπιζόμενος[97] ἡμῖν;

Ἀρχύτας[98] ἔλεγεν· Ὥσπερ ἔργον[99] ἐστὶν εὑρεῖν ἰχθὺν, ἄκανθαν[100] μὴ ἔχοντα, οὕτω καὶ ἄνθρωπον, μὴ κεκτημένον τι[101] δολερὸν καὶ ἀκανθῶδες.

Διογένης ὁ Σινωπεὺς[102] ἔλεγε πολλὰ, τὴν ἀμαθίαν, καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν Μεγαρέων διαβάλλων[103], καὶ ὅτι ἐβούλετο Μεγαρέως ἀνδρὸς κριὸς εἶναι μᾶλλον, ἢ υἱός. Ἠνίττετο[104] δὲ, ὅτι τῶν θρεμμάτων ποιοῦνται πρόνοιαν[105] οἱ Μεγαρεῖς, τῶν παίδων δ' οὐχί.

Πτολεμαῖόν φασι τὸν Λάγου[106], καταπλουτίζοντα[60] τοὺς φίλους αὐτοῦ ὑπερχαίρειν. Ἔλεγε δὲ ἄμεινον εἶναι πλουτίζειν, ἢ πλουτεῖν[107].

Διογένης[102] ἡνίκα ἀπέλιπε τὴν πατρίδα, εἷς αὐτῷ τῶν οἰκετῶν ἠκολούθει[108], ὄνομα[109] Μάνης, ὃς οὐ φέρων τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβὴν ἀπέδρα. Προτρεπόντων δέ τινων ζητεῖν αὐτὸν, ἔφη· οὐκ αἰσχρὸν, Μάνην μὲν μὴ δεῖσθαι Διογένους, Διογένην δὲ[110] Μάνους;

Ὀλυμπιὰς ἡ Ἀλεξάνδρου[111], πυθομένη[112], ὅτι πολὺν χρόνον ὁ παῖς αὐτῆς ἄταφος μένει, βαρὺ ἀναστένουσα, καὶ θρηνοῦσα εὖ μάλα λιγέως. Ὦ τέκνον, εἶπεν, ἀλλὰ σὺ μὲν οὐρανοῦ μετασχεῖν[113] βουλόμενος, καὶ τοῦτο

---

79) Τὸ ὑπομιμνήσκειν. 80) Εἴσειμι. 81) Ἑλλ. ἀντὶ δι' ἑκάστης. Κ. § 458, Διά, ά. 2). — 82) Ὁ μέγας τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς, υἱὸς τοῦ Νεοκλέους. 83) Ὑπέρχομαι. Λ. Σ. — 84) Πάρειμι. 85) Ἑλλ. τόπον. Κ. § 458, Εἰς. 86) Τὸ βῆμα ὅπου ἀνέβαινον οἱ ῥήτορες. 87) Κ. § 449, ά. 88) Ἐξ Ἐρετρίας, πόλεως τῆς Εὐβοίας. 89) Στωϊκὸς φιλόσοφος ἐκ Κύπρου ἤκμασε τὸν γ'. αἰῶνα Π. Χ. 90) Ἔρομαι. Ὁ πατὴρ ἤρετο αὐτὸν ἐπανελθόντα. — 91) Ὅτι θέλει δείξει τί ἔμαθε. 92) Ἐντείνω. Λ. Σ. 3). 93) Ἄγω. Λ. Σ. 11).

94) Νὰ ὑποφέρῃ. 95) Φιλόσοφος κυνικὸς, πρεσβεύων περιφρόνησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς. 96) Διαῤῥήγνυμι. 97) Νὰ καμαρώνῃς ἐμπρός μας. Λ. Σ. 98) Φιλόσοφος Πυθαγορικὸς ἐξ Ἰταλίας, φίλος τοῦ Πλάτωνος. 99) Λ. Σ. 3) δύσκολον. 100) Ψαροκόκκαλον.

101) Ἑλλ. μέρος. 102) Κυνικὸς φιλόσοφος ἐκ Σινώπης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

103) Κατηγορῶν. 104) Αἰνίττομαι, Λ. Σ. 105) Φροντίζουσι. 106) Μακεδὼν, βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου. 107) Νὰ κάμνῃ ἄλλους πλουσίους παρὰ νὰ ἦναι ὁ ἴδιος πλούσιος.

108) Εἷς τῶν οἰκετῶν ἠκολούθει αὐτῷ. Κ. § 346, 6'. 109) Ἑλλ. ἀντὶ ᾧ ἦν ὄνομα. — 110) Ἑλλ. δεῖσθαι. 111) Ἑλλ. μήτηρ. 112) Πυνθάνομαι. 113) Μετέχω. Ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε κενοδόξως νὰ ὀνομάζεται υἱὸς Θεοῦ.

φειδόμενον[114], τὴν οὐδὲ τῶν κοινῶν δήπου καὶ ἴσων[115] πᾶσιν ἀνθρώποις μεταλαχεῖν ἔχεις[116], γῆς τε ἅμα καὶ ταφῆς[117]· καὶ τὰς ἑαυτῆς τύχας οἰκτείρασα, καὶ τὸ τοῦ παιδὸς τετυφωμένον[118] ἐλέγξασα.

Στρεπτῷ[119] κειμένῳ ἐπὶ τῆς γῆς χρυσῷ Περσικῷ ὁ Θεμιστοκλῆς παρεστὼς[120], τῷ παιδὶ[121] εἶπεν, Οὐκ ἀναιρήσῃ, ὦ παῖ, τὸ εὕρημα τόδε; δείξας τὸν στρεπτόν· οὐ γὰρ σὺ Θεμιστοκλῆς εἶ δήπου.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ.

Ὁ Κηφὴν ὁ ἐν μελίτταις[1] γινόμενος, μεθ' ἡμέραν[2] μὲν ἐν τοῖς ἀνθρηνίαις[3] κατακέκρυπται· νύκτωρ[4] δέ, ἡνίκα ἂν παραφυλάξῃ καθευδούσας τὰς μελίττας, ἐπιφοιτᾷ τοῖς ἔργοις[5] αὐτῶν, καὶ λυμαίνεται τοῖς σίμβλοις. Τοῦτο ἐκεῖναι καταμαθοῦσαι[6], αἱ μὲν πλεῖσται αὐτῶν καθεύδουσιν, ἅτε πεπονηκυῖαι[7], ὀλίγαι δὲ αὐτὸν ἐλλοχῶσιν[8]. Εἶτα ὅταν ἴδωσι τὸν φῶρα[9], παίουσιν αὐτὸν πεφεισμένως[10], καὶ ἐξωθοῦσι τοῖς πτεροῖς, καὶ ἐκβάλλουσι φυγάδα εἶναι[11]. Ὁ δὲ οὐδ' οὕτω πεπαίδευται[12]· πέφυκε γὰρ καὶ ἀργὸς καὶ λίχνος[13], δύο κακώ· ἔξω τοίνυν τῶν κηρίων ἑαυτὸν ἀποκρύπτει· εἶτα, ὅταν ἐπὶ τὰς νομὰς ἐξορμήσωσιν αἱ μέλιτται, ὅδ'[14], ὠσάμενος[15] ἔσω[16], τὸ ἑαυτοῦ[17] δρᾷ, ἐμφορούμενος[18] καὶ κεραΐζων[19] ἐκεῖνον τὸν θησαυρὸν τῶν μελιττῶν τὸν γλυκύν. Καὶ ἐκεῖναι, ἐκ τῆς νομῆς ὑποστρέψασαι, ὅταν αὐτῷ περιτύχωσιν, ἐνταῦθα[20] μέν τοι οὐκ ἔτι πεφεισμένως αὐτὸν παίουσιν, οὐδ' ὅσον εἰς φυγὴν τρέψαι[21], ἀλλ' εὖ μάλα τοῖς κέντροις[22] βιαίως ἐμπεσοῦσαι διαλοῶσι[23] τὸν λῃστήν· καὶ οὐ μεμπτὴν ὑπομείνας τὴν τιμωρίαν[24], ὑπὲρ[25] τῆς γαστριμαργίας καὶ ἀδηφαγίας τὴν ψυχὴν ἔτισε[26]. Μελισσουργοὶ λέγουσι ταῦτα, καὶ ἐμὲ πείθουσι.

Μελιττῶν δὲ ἡλικίαν διαγνοίη τις ἂν τὸν τρόπον τοῦτον[27]. Αἱ μὲν αὐτοέτεις[28] στιλπναί τέ εἰσι, καὶ ἐοίκασιν ἐλαίῳ τὴν χροιάν· αἱ δὲ πρεσβύτεραι τραχεῖαι καὶ ἰδεῖν καὶ ἅψασθαι[29] γίνονται, ῥυσσαὶ δὲ ὁρῶνται διὰ τὸ

---

114) Ἐπισπεύδων, βιάζων, ἐνεργητ. 115) Δηλ. ὅσων ἀπολαμβάνουν ἐξ ἴσου ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. 116) Δ. Σ. ἔχω. 117) Κ. § 347, δ'. 118) Τὸ τετυφωμένον, ἀντὶ τὸν τύφον.
119) Περιδέραιον, γαρχάλι. 120) Παρίστημι. Ἀπαντήσας στρεπτόν. 121) Εἰς τὸν ὑπηρέτην του.

1) Μεταξὺ τῶν μελισσῶν. 2) Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. 3) Φωλεὰ τῶν μιλισσῶν, ἡ κηρήθρα. 4) Διὰ νυκτός. 5) Φοιτᾷ ἐπὶ τοῖς ἔργοις. 6) Ἐννοήσασαι. 7) Διότι εἶσιν ἐκπηυδημέναι. 8) Παραφυλάττουσι. 9) Κλέπτην. 10) Φειδόμεναι αὐτοῦ, ὄχι οὕτως ὥστε δὲ τὸν φονεύσωσι. 11) Ὥστε εἶναι. 12) Ἐδιδάχθη, ἐσωφρονίσθη. 13) Λαίμαργος.
14) Οὗτος. 15) Ἑαυτὸν ὤσας, εἰσελθών. 16) Τοῦ σίμβλου. 17) Ἔργον, τὴν δουλείαν του. 18) Τὸ Ἐμφοροῦμαι μὲ γενικήν, καθὼς ὅλα τὰ Πληρωτικά. 19) Λεηλατῶν.
20) Ἀντὶ τότε. 21) Ὅσον ἀρκεῖ ὥστε νὰ τὸν τρέψωσιν. 22) Οἱ διδάσκαλοι, δὲν μένει ἀμφιβολία ὅτι, θέλουν προδιαθέτει τοὺς μαθητὰς περὶ τῶν σφαλμάτων, ὅσα ἡ ἄγνοια τῆς φυσικῆς Ἱστορίας ἔπειθε τοὺς παλαιοὺς συγγραφεῖς νὰ δέχωνται ὡς ἀληθείας, καθὼς καὶ τὸ περὶ τῶν κέντρων τῆς μελίσσης, τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, ἐναπολείπουσαι αὗται συνήθως εἰς τὴν πληγήν, συναποθνήσκουσι τῇ ἀποβολῇ αὐτῶν. 23) Ἴσως γραπτέον: Δὴ ἀλοῶσι, κτυποῦσι δυνατά. 24) Ὑπομείνας τιμωρίαν ἥτις δὲν εἶναι μομφῆς ἀξία, ἀλλὰ δικαία.
25) Ἐξ αἰτίας. 26) Ἐπλήρωσε, ἔχασε. 27) Κατά. 28) Τοῦ αὐτοῦ, τοῦ πρώτου χρόνου.
29) Ὀνοματικὰ ἀπαρέμφατα: τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ἁφῇ.

γῆρας· ἐμπειρότεραι δὲ εἰσὶν αὗται καὶ τεχνικώτεραι, παιδεύσαντος αὐτὰς τὴν ἐπὶ τῷ μέλιτι[30] σοφίαν τοῦ χρόνου. Ἔχουσι δὲ καὶ μαντικῶς[31], ὥστε καὶ ὑετῶν καὶ κρύους ἐπιδημίαν προμαθεῖν[32]· καὶ ὅταν τούτων τὸ ἕτερον, ἢ καὶ ἀμφότερα ἔσεσθαι συμβάλωσιν, οὐκ ἐπὶ μήκιστον[33] ἐκτείνουσι τὴν πτῆσιν ἐκ τῆς νομῆς, ἀλλὰ περιποτῶνται[34] τοῖς σμήνεσι, καὶ οἱονεὶ περιθυροῦσιν[35]. Ἐκ δὴ τούτων οἱ μελιττουργοὶ οἰωνισάμενοι[36], προλέγουσι τοῖς γεωργοῖς τὴν μέλλουσαν ἐπιδημίαν[37] τοῦ χειμῶνος. Δεδοίκασι δὲ ἄρα οὐ τοσοῦτον τὸ κρύος αἱ μέλιτται, ὅσον τὸν ὄμβρον τὸν πολὺν καὶ τὸν νιφετόν. Ἐναντίαι[38] δὲ πολλάκις τοῦ πνεύματος[39] πέτονται, καὶ βραχεῖαν λίθον ἐν τοῖς ποσὶ κομίζουσι, καὶ τοσαύτην ὅσην εὔφορον αὐταῖς πετομέναις εἶναι[40] καὶ τρόπον τινὰ τοῦτο ἔρμα[41] ἑαυταῖς ἐπιτεχνῶνται[42] πρὸς τὸν ἐμπίπτοντα ἄνεμον.

Ὠκισταί[43] εἰσιν ἵππων οἱ Λιβυκοί[44], καμάτου δὲ δή τι αἴσθονται οὐδέν· λεπτοὶ δὲ, καὶ οὐκ εὔσαρκοι, ἐπιτήδειοί γε μὴν καὶ φέρειν ὀλιγωρίαν δεσπότου[45] εἰσίν· οὔτε[46] γοῦν αὐτοῖς κομιδὴν[47] προσφέρουσιν οἱ δεσπόται, οὐ καταψῶντες καμόντας, οὐκ ἀλινδήθραν[48] ἐργασάμενοι, οὐχ ὁπλὰς ἐκκαθαίροντες, οὐ κόμας κτενίζοντες, οὐ χαίτας ὑποπλέκοντες, οὐ λούοντες καμόντας· ἀλλ' ἅμα τε διήνυσαν[49] τὸν προκείμενον δρόμον, καὶ ἀποβάντες νέμεσθαι ἐῶσι. Καὶ λεπτοὶ μὲν καὶ αὐχμώδεις οἱ Λίβυες, ἐπὶ τοιούτων δὲ καὶ ἵππων ὀχοῦνται. Σοβαροὶ δὲ Μῆδοι καὶ ἁβροί, καὶ μέν τοι καὶ οἱ ἐκείνων τοιοῦτοι ἵπποι[50]· φαίης ἂν[51] αὐτοὺς τρυφᾶν σὺν τοῖς δεσπόταις, καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος καὶ τῷ κάλλει· ἤδη δὲ καὶ τῇ χλιδῇ, καὶ τῇ θεραπείᾳ τῇ ἔξωθεν, καὶ τῇ θρύψει ἐοίκασιν αἰσθανομένοις μεγέθους τε τοῦ σφετέρου καὶ κάλλους, καὶ ὅτι χλιδῶσι[52] τῷ κόσμῳ. Ταῦτά τοι καὶ περὶ τῶν κυνῶν ἔπεισι νοεῖν μοι[53]. Κύων Κρῆσσα[54] κούφη, καὶ ἁλτική, καὶ ὀρειβασίαις[55] σύντροφος· καὶ μέν τοι καὶ αὐτοὶ Κρῆτες τοιούτους αὐτοὺς παραδεικνῦσι[56], καὶ ᾄδει ἡ φήμη[57]. Θυμικώτατος[58] δὲ κυνῶν Μολοσσὸς[59], ἐπεὶ θυμωδέστατοι καὶ οἱ ἄνδρες[60]. Ἀνὴρ δὲ Καρμάνιος[61] καὶ κύων ἀμφότερα[62] ἀγριώτατα καὶ μειλιχθῆναι ἄτεγκτα[63] φύσιν.

---

30) Περὶ τοῦ μέλιτος. 31) Εἶναι δὲ καὶ μαντικαί. 32) Ἀπαρέμ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ὥστε, ὥστε νὰ προγνωρίζωσι. 33) Πολλὰ μακράν, δὲν μακρύνονται πολύ. 34) Ποιητικώτερον ἀντὶ Περιΐπτανται. Προτιμᾷ δὲ συνήθως τὰ τοιαῦτα ὁ συγγραφεὺς οὗτος. 35) Ἐν ἄλλοις περιαθύρουσι. 36) Προβλέψαντες, ἐννοήσαντες. 37) Ἄφιξιν. 38) Ἀπέναντι.
39) Τοῦ ἀνέμου. 40) Τοσαύτην ὅση νὰ ἦναι εὔκολος εἰς τὸ φέρεσθαι ὑπ' αὐτῶν πετωμένων. 41) Ὡς τὸ ἔρμα (τὴν σαβούραν) τοῦ πλοίου. 42) Τὸ τέχνασμα τοῦτο μεταχειρίζονται.
43) Ταχύτατοι. 44) Οἱ τῆς Λιβύης, τῆς Ἀφρικῆς. 45) Νὰ μὴ βλάπτωνται ὅταν ἀμελῶνται ὑπὸ τοῦ δεσπότου. 46) Τὸ Οὔτε ἀνανταπόδοτον. 47) Ἐπιμέλειαν.
48) Ἐν ἄλλοις: Οὐ καλινδήθραν· ὅπερ ταὐτό. 49) Ἅμα διήνυσαν ἐῶσι, ἀντὶ ἅμα διανύσαντες ἐῶσι. 50) Καὶ οἱ ἐκείνων ἵπποι τοιοῦτοί εἰσι. 51) Ἤθελες εἰπεῖ.
52) Κομπάζωσι διὰ τὴν κόσμησιν. 53) Τὰ αὐτὰ διηγεῖται καὶ ὁ σοφὸς Φυσικὸς Γάλλος Buffon περὶ τῶν Κυνῶν. 54) Κρητική. 55) Εἰς ὀρεινοὺς περιπάτους. 56) Δεικνύουσι ἑαυτοὺς ὄντας τοιούτους. 57) Ἄδει ἡ φήμη αὐτοὺς εἶναι τοιούτους. 58) Λίαν θυμοειδής.
59) Κύων τῆς ἐν Ἠπείρῳ Μολοσσίας, μανδρόσκυλος. 60) Οἱ κάτοικοι τῆς Μολοσσίας.
61) Καρμανία ἦτον ἐπαρχία τῆς Περσίας. 62) Ἀντὶ Ἀμφότεροι κτλ. ὥσπερ αὖ καὶ φέρεται ἐν τῷ κοινῷ κώδηκι. 63) Ἄκαμπτοι εἰς τὸ νὰ ἡμερωθῶσι.

Ἐπιμιμηλότατον δὲ ἄρα τῶν ζώων ὁ Πίθηκος ἦν[64], καὶ ἔτι πλέον ἐν οἷς πειρᾶται μιμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον. Αὐτίκα γοῦν ἰδὼν ἐξ ἀπόπτου[65] τροφὸν λούουσαν παιδίον ἐν σκάφῃ, καὶ πρῶτον μὲν ἀπολύουσαν τὰ σπάργανα, εἶτα δὲ ἐκ τοῦ λουτροῦ[66] κατειλοῦσαν[67] αὐτὰ, παραφυλάξας ἔνθα[68] ἀνέπαυσε τὸ βρέφος, ὡς εἶδεν ἐρημίαν, εἰσθορε[69] διά τινος ἀνεῳγμένης θυρίδος, ἐξ ἧς δ'[70] καὶ πάντα σύνοπτα ἦν· καὶ ἄρας ἐκ τῆς εὐνῆς τὸ παιδίον, καὶ γυμνώσας ὡς ἔτυχεν ἰδὼν, καὶ κομίσας εἰς μέσον τὴν σκάφην, ζέον ὕδωρ (καὶ γὰρ ἦν ἐπί τινων ἀνθράκων θερμαινόμενον) τοῦ δυστυχοῦς παιδίου κατέχει[71], καὶ μέντοι καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸ οἴκτιστα.

Ἡ Ὗς γνωρίζει τοῦ συβώτου τὴν φωνὴν, καὶ ὑπακούει καλοῦντος[72], κἂν ᾖ κλαπεῖσα· πλησίον[73] δὲ τούτου τὸ μαρτύριον. Τῇ γῇ τῇ Τυῤῥηνίδι[74] κακοῦργοι ναῦν λῄστειραν προσέσχον[75], καὶ προσελθόντες αὐλίῳ[76] περιτυγχάνουσι, καὶ ἦν συβοτῶν τὸ αὔλιον, καὶ εἶχεν ὗς πολλάς· ταύτας οὖν συλλαβόντες εἰς τὴν ναῦν ἐνέβαλον, καὶ ἀπολύσαντες τὰ πείσματα[77] εἴχοντο τοῦ πλοῦ[78]. Οἱ τοίνυν συβῶται, παρόντων μὲν τῶν λῃστῶν, ἡσύχαζον, ἐπεὶ δὲ ἔτυχον τῆς γῆς ἀποσαλεύσαντες[79], ὅσον τε γέγωνε βοήσας[80], ἐνταῦθά τοι τὰς ὗς τῇ συνήθει βοῇ ὀπίσω καὶ παρὰ σφᾶς ἀπεκάλουν οἱ συβῶται. Αἱ δὲ ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ θάτερα[81] τοῦ πλοίου ἑαυτὰς συνώσασαι, ἀνέτρεψαν αὐτό. Καὶ οἱ μὲν κακοῦργοι παραχρῆμα διεφθάρησαν, αἱ δὲ ὗς παρὰ τοὺς ἑαυτῶν δεσπότας ἀπενήξαντο[82].

Ὁ δὲ Ναυτίλος πολύπους μέν ἐστι καὶ αὐτὸς, καὶ κόγχην[83] μίαν ἔχει. Ἀναπλεῖ μὲν οὖν ἐκ τῆς θαλάττης τὴν κόγχην ἐκτρέψας περὶ τὰ κάτω, ἵνα μὴ τῆς ἅλμης[84] ἀρύσηται, καὶ ὠθήσῃ[85] αὖθις αὐτόν· γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῖς κύμασιν, ὅταν μὲν ᾖ γαλήνη καὶ εἰρήνη πνευμάτων, στρέφει τὴν κόγχην ὑπτίαν, ἡ δὲ ἐπιπλεῖ δίκην πορθμίδος[86] καὶ παρεὶς[87] δύω πλεκτάνας[88] ἔνθεν τε καὶ ἐκεῖθεν, καὶ ὑποκινῶν ἡσυχῇ, ἐρέττει τε καὶ προωθεῖ τὴν συμφυῆ[89] ναῦν· εἰ δὲ εἴη πνεῦμα[90], τοὺς ἐρετμοὺς μὲν τοὺς τέως[91] προτείνας μακροτέρους, οἴακας ἐργάζεται[92], ἄλλας δὲ ἀνατείνας πλεκτάνας, ὧν μέσος χιτών ἐστι λεπτότατος, τοῦτον διαστήσας, ἱστίον αὐτὸν ἀποφαίνει. Πλεῖ μὲν δὴ τὸν τρόπον τοῦτον ἀδεὴς ὤν· ἐὰν μέντοι φοβηθῇ τι τῶν ἁδροτέρων[93], βυθίσας τὴν κόγχην ἐπλήρωσε[94], καὶ κατώλισθεν ἐκ τοῦ βάρους, καὶ ἑαυ-

---

64) Ἀντὶ Ἐστίν. 65) Ἀπὸ ὑψηλὸν μέρος. 66) Μετὰ τὸ λουτρόν. 67) Τυλίσσουσαν.
68) Τὸν τόπον ἔνθα. 69) Εἰσθρώσκει. 70) Αὐτῷ. 71) Ἔχεε κατὰ, ἐπὶ τοῦ δυστυχοῦς.
72) Τὰ αἰσθήσεως σημαντικὰ μετὰ γενικῆς. 73) Πρόχειρον, τὸ ἑξῆς. 74) Ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας. 75) Ἐπλησίασαν, προσώρμησαν. 76) Μάνδρᾳ. 77) Σχοινία, παλαμάρια.
78) Ἤρχισαν νὰ πλέωσι. 79) Μακρυνθέντες. 80) Στίχος ἐκ τοῦ Ὁμήρου Ὀδυσ. Ε, 400. Ὅσον ἀκούεταί τις φωνάξας γεγωνυίᾳ, δυνατῇ τῇ φωνῇ. 81) Μέρη, πρὸς τὴν μίαν τῶν πλευρῶν. 82) Ἐκολύμβησαν καὶ ἐξῆλθον. 83) Καύκαλον. 84) Τοῦ θαλασσίου ὕδατος.
85) Πρὸς τὰ κάτω. 86) Ὡς πορθμίς. 87) Ἀφεὶς, ἐξαγαγών. 88) Πλοκάμους.
89) Ἑαυτῷ συμφυῆ, κολλημένην εἰς αὐτόν. 90) Σφοδρὸς ἄνεμος. 91) Τοὺς ἕως τότε χρησιμεύοντας αὐτῷ ὡς. 92) Τοὺς μεταχειρίζεται ὡς οἴακας. 93) Ζώων. 94) Τὴν πληροῖ ὕδατος.

τὸν ἀφανίσας[95], τὸν ἐχθρὸν ἀπέδρα· εἶτα ἐν εἰρήνῃ γενόμενος[96], ἐνθορεῖ τε καὶ πλεῖ πάλιν· καὶ ἐκ τούτων[97] ἔχει τὸ ὄνομα.

Ἐκβάλλει δὲ ὁ Ἴστρος[98] εἰς τὸν Εὔξεινον[99]. Γίνονται δὲ ἐνταῦθα ἰχθύων γένη διάφορα, μύλλοι τε καὶ ἀντακαῖοι, καὶ κυπρῖνοι μέλανες οὗτοι, πέρκαι τε ἐπὶ τούτοις, καὶ ξιφίαι· πρέπουσι δὲ τῷ ὀνόματι οἱ ἰχθύες οἵδε[100], καὶ τὸ μαρτύριον[101]· τὸ μὲν ἄλλο πᾶν σῶμα ἁπαλοί τ' εἰσί, καὶ ἄλυποι προσαπτομένῳ[102]· καὶ ὀδόντες οἱ οὐ πάντῃ σκολιοί, οὐδὲ ἀπηνεῖς ἰδεῖν· οὐκ ἄκανθα ἐπὶ τῷ νώτῳ ὀρθὴ ὡς τῶν δελφίνων ἐκπέφυκεν, οὐ κατὰ τὸ οὐραῖον[103]. ὃ δέ ἐστι θαῦμα καὶ ἀκούσαντι καὶ ἰδόντι, ὑπ' αὐτὴν τὴν ῥῖνα, ἐξ ἧς καὶ ἀναπνεῖ, καὶ τὸ ῥεῦμα[104] αὐτῷ διαῤῥεῖ εἰς τὰ βράγχια καὶ ἐκπίπτει, εἰς ὀξὺ οἱ προήκει ἡ γένυς, καὶ εὐθεῖά ἐστι, καὶ αὐξάνεται κατ' ὀλίγον εἰς μῆκός τε καὶ πάχος· καὶ κητουμένῳ[105] τῷ ἰχθύϊ συνεπείγεται[106] καὶ ἐκείνη, καὶ ἔοικε τριήρους ἐμβόλῳ. Καὶ δι' ἀπορίαν[107] ἐμπίπτων ὁ ξιφίας ἰχθῦσι, καὶ ἀποκτείνας, εἶτα θοινᾶται, καὶ ἀμύνεται δὲ τῷ αὐτῷ τὰ μέγιστα τῶν κητῶν· καὶ ἀχάλκευτόν γε τοῦτο τὸ ὅπλον προσπέφυκέν οἱ, καὶ τέθηκται[108] φύσει. Οὐκοῦν οἵδε οἱ ξιφίαι εἰς μέγεθος προήκοντες ἔρχονται καὶ νεὼς ἀντίον. Καὶ νεανιεύονταί[109] γέ τινες λέγοντες[110] ναῦν Βιθυνίδα[111] ἰδεῖν ἀνασπωμένην, ἵνα αὐτῇ[112] πονήσασα[113] ὑπὸ γήρως ἡ τρόπις τύχῃ τῆς δεούσης κομιδῆς· οὐκοῦν προσηλωμένην θεάσασθαι τὴν τοῦ ξιφίου κεφαλήν, αὐτοῦ τοῦ θηρὸς ἐμπήξαντος μὲν τῷ σκάφει τὴν αἰχμὴν τὴν συμφυῆ, ἀποσπάσαι τε αὐτὸν πειρωμένου, ὑπὸ τῆς ῥώμης τῆς πολλῆς, ἀποσχισθῆναι μὲν ἀπὸ τοῦ τένοντος τὸ πᾶν σῶμα, τὴν δὲ ἀπομεῖναι[114] πεπηγμένην, ὡς ἐνέπεσεν ἐξ ἀρχῆς. Θηρᾶται δὲ οὗτος ἄρα καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ καὶ ἐν τῷ Ἴστρῳ, χαίρει δὲ καὶ πικρῷ ὕδατι καὶ γλυκεῖ ῥεύματι.

Ῥινοκέρωτος εἶδος[115] γράφειν τρισέωλόν[116] ἐστιν· ἴσασι γὰρ καὶ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ Ῥωμαίων οἱ τεθεαμένοι· τὰ δὲ ἴδια αὐτοῦ κατὰ τὸν βίον εἰπεῖν οὐ χεῖρόν[117] ἐστιν. Ἐπ' ἄκρας τῆς ῥινὸς τὸ κέρας φέρει, ἔνθεν τοι[118] κέκληται· καὶ ἔστι μὲν ὀξύτατον ἐπ' ἄκρου, σιδήρῳ δὲ τὸ καρτερὸν[119] αὐτοῦ προσείκασται. Ταῖς πέτραις γε μὴν αὐτὸ παρατρίβων, εἶτα ἐπιθήσεται[120]

---

95) Ἀφανῆ καταστήσας, γενόμενος ἄφαντος. 96) Ἀφ' οὗ ἡσυχάσῃ πάλιν. 97) Τῶν ἔργων, τῶν πράξεων αὐτοῦ. 98) Ὁ Δούναβις. 99) Πόντον. 100) Οἱ ξιφίαι· τοὺς ταιριάζει τὸ ὄνομα. 101) Τούτου ἐστὶ τὸ ἑξῆς. 102) Δὲν βλάπτουν ἐκεῖνον ὅστις τοὺς ἐγγίζει.

103) Ἐκπέφυκέν οἱ ἄκανθα. 104) Τοῦ θαλασσίου ὕδατος. 105) Ἐν ὅσῳ αὐξάνει, κῆτος γινόμενος. 106) Συναυξάνει, συμπροοδεύει εἰς μέγεθος. 107) Ὅταν δὲν ἔχῃ τροφήν.

108) Εἶναι ἠκωνισμένον. 109) Τερατολογοῦσι. 110) Δὲν εἶνε διόλου νεανίευμα τὸ περὶ ξιφίου διήγημα· διότι σώζεται εἰς ἓν τῶν Εὐρωπαϊκῶν μουσείων σανὶς πλοίου χονδροτάτη, διεληλαμένον ἔχουσα τὸ τοῦ ξιφίου τοῦτο ἔμβολον, θαῦμα τῷ ὄντι ἰδέσθαι.

111) Ἐκ Βιθυνίας, ἐπαρχίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρὰ τὴν Προποντίδα. 112) Δοτικὴ περιποιητικὴ διὰ τὸ ἐπακολουθοῦν Κομιδῆς. 113) Κακοπαθοῦσα. 114) Ἀπαράλλακτον τὸ Ἀπομένω ὡς καὶ παρ' ἡμῖν· κυρίως ἔπρεπε νὰ ἦνε (καὶ ἴσως ἦτον) Ἐναπομεῖναι.

115) Μορφήν. 116) Παμπάλαιον. 117) Οὐ κακόν. 118) Δοτικὴ περιποιητική, ὡς εἰ ἔλεγεν· Ἂν ἐρωτᾷς νὰ μάθῃς. 119) Τὸ ἰσχυρότερον αὐτοῦ μέρος.

120) Ἠμπορεῖ νὰ ἐφορμήσῃ.

ἐλέφαντι ὁμόσε ἐλθὼν[121] τὰ δὲ ἄλλα[122] οὐκ ὢν ἀξιόμαχος[123], διά τε τὸ ἐκείνου ὕψος, καὶ τὴν ῥώμην τὴν τοῦ θηρὸς τὴν τοσαύτην, ὕπεισιν αὐτοῦ τὰ σκέλη[124], καὶ τὴν νηδὺν ὑποτέμνει τε καὶ ὑποσχίζει τῷ κέρατι· ὁ δὲ οὐ μετὰ μακρὸν ἐκρυέντος οἱ τοῦ αἵματος κατολισθαίνει. Μάχη δὲ ῥινοκέρωτος πρὸς ἐλέφαντα ὑπὲρ τῆς νομῆς ἐστι, καὶ πολλοῖς ἐλέφασιν ἐντυχεῖν ἐστι[125] τεθνεῶσι τοῦτον τὸν τρόπον. Ἂν δὲ μὴ φθάσῃ ὁ ῥινόκερως δράσας τοῦτο, ἀλλὰ ὑποτρέχων πως ὑποπεσόντος πιεσθῇ[126], περιβαλόμενος τὴν προβοσκίδα[127], καὶ κατέχει, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἕλκει, καὶ ἐμπίπτων τοῖς κέρασι[128] κατακόπτει ὡς πελέκεσιν. Εἰ γὰρ καὶ φορίνην[129] ὁ ῥινόκερως ἔχει στερεὰν καὶ δυσδιακόντιστον[130], ἀλλ' ἡ βία τοῦ ἐμπίπτοντος μάλα καρτερά.

---

121) Ὁμηρικὴ φράσις. Συμπλακεὶς μετ' αὐτοῦ. 122) Κατὰ τὰ ἄλλα. 123) Κατὰ τοῦ ἐλέφαντος. 124) Εἰσχωρεῖ ὑπὸ τὰ σκέλη του. 125) Δύναται ν' ἀπαντήσῃ τις, ἀπαντῶνται πολλοί. 126) Ὑποτρέχων αὐτὸς ὑπὸ τὸν ἐλέφαντα, πιεσθῇ ὑπ' αὐτοῦ ὑποπεσόντος, ἴσως ἐπιπεσόντος. 127) Ὁ ἐλέφας. 128) Καταχρηστικῶς, διότι κυρίως εἶναι ὀδόντες, ἂν καὶ χρησιμεύουν ἀντὶ κεράτων. 129) Δέρμα, τομάριον. 130) Δι' ἧς δυσκόλως διέρχεται τὸ ἀκόντιον.

Η'. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ὁ Λουκιανὸς ἐγεννήθη ἐκ πενιχρᾶς οἰκογενείας εἰς Σαμόσατα, πόλιν τῆς Συρίας, τὸν δεύτερον αἰῶνα μ. Χ. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος τὸν ἀνέδειξε περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου του ὑπάρχην τῆς Αἰγύπτου. Ἔγραψε συγγράμματα πάμπολλα, ἐν οἷς ἀναπτύσσει μεγίστην καὶ πνεύματος ποικιλίαν καὶ μαθήσεως ἔκτασιν. Τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐν εἴδει διαλόγων, τὰ δὲ ἐν εἴδει πραγματειῶν, καὶ πάντα ἐμφαίνουσι μετ' ἀμιμήτου εὐφυΐας, καὶ ἀττικοῦ ἅλατος εἰς τοσοῦτον βαθμὸν παρ' ὀλίγοις τῶν ἀρχαίων εὑρισκομένου, τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς συγχρόνου του κοινωνίας. Σύρος αὐτός, ἔγραφε τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ χάριτος σπανίας καὶ ἐν Ἀθήναις.

ΕΚ ΤΩΝ ΝΕΚΡΙΚΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ·

Εἰς τοὺς νεκρικοὺς τούτους διαλόγους ὑποτίθενται συνομιλοῦντες νεκροὶ εἰς τὸν ᾅδην καὶ συνήθως σατυρίζοντες τοὺς ζῶντας. Εἰσὶ δὲ οὗτοι τριάκοντα ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν.

Α'. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ[1] ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΕΥΚΟΥΣ[2].

ΔΙΟΓ. Ὦ Πολύδευκες ἐντέλλομαί σοι, ἐπειδὰν τάχιστα[3] ἀνέλθῃς (σὸν γάρ ἐστιν[4], οἶμαι, τὸ ἀναβιῶναι αὔριον), ἤν που ἴδῃς Μένιππον τὸν Κύνα[5] (εὕροις δ' ἂν[6] αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ κατὰ τὸ Κράνειον[7], ἢ ἐν Λυκείῳ[8] τῶν ἐριζόντων πρὸς ἀλλήλους φιλοσόφων καταγελῶντα), εἰπεῖν πρὸς αὐτόν, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, κελεύει ὁ Διογένης, εἴ σοι ἱκανῶς τὰ ὑπὲρ γῆς καταγεγέλασται[9], ἥκειν ἐνθάδε πολλῷ πλέον ἐπιγελασόμενον[10]· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν ἀμφιβόλῳ[11] σοι ἔτι ὁ γέλως ἦν καὶ πολὺ τὸ[12], Τίς γὰρ ὅλως οἶδε τὰ μετὰ τὸν βίον; ἐνταῦθα δὲ οὐ παύσῃ βεβαίως γελῶν, καθάπερ ἐγὼ νῦν· καὶ μάλιστα ἐπειδὰν ὁρᾷς τοὺς πλουσίους, καὶ σατράπας, καὶ τυράννους, οὕτω ταπεινοὺς καὶ ἀσήμους, ἐκ μόνης οἰμωγῆς διαγιγνωσκομένους· καὶ ὅτι μαλθακοὶ καὶ ἀγεννεῖς εἰσι, μεμνημένοι τῶν ἄνω. Ταῦτα λέγε αὐτῷ, καὶ προσέτι, ἐμπλησάμενον τὴν πήραν[13] ἥκειν θέρμων τε πολλῶν, καὶ εἴπου εὕροι[14] ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον ἢ ᾠὸν ἐκ καθαρσίου[15], ἤ τι τοιοῦτο.

---

[1]) Διογένης, ὁ ἐπικαλούμενος Κύων ἢ φιλόσοφος κυνικός, διότι ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ εὐτυχία συνίσταται εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, καὶ ἐπομένως ἔζη βίον πενιχρότατον, περιφερόμενος ἀνυπόδητος καὶ ἡμίγυμνος, κατοικῶν εἰς πίθον, καὶ ζῶν ἀπὸ ἐλέη· ἤκμαζεν ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν Σινώπην πόλιν τοῦ Πόντου.

[2]) Οἱ Διόσκουροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ἦσαν υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας. Ὁ δὲ Πολυδεύκης, τυχὼν τῆς ἀθανασίας, παρεκάλεσε τὸν Δία νὰ διανείμῃ αὐτὴν μὲ τὸν ἀδελφόν του, καὶ οὕτως ἀπεφασίσθη, ἑκάτερος αὐτῶν ἐναλλὰξ νὰ ζῇ μίαν ἡμέραν, καὶ μίαν νὰ μένῃ εἰς τὸν ᾅδην. [3]) Ἀντὶ: τάχιστα ἐπειδάν, εὐθὺς ὁπού. [4]) Εἰς σὲ ἀνήκει, ἀράδα σου εἶναι. [5]) Ἄλλος Κυνικὸς φιλόσοφος ἐκ Φοινίκης, μαθητὴς τοῦ Διογένους, σατυρικὸς ποιητής. [6]) Δύνασαι νὰ τὸν εὕρῃς. [7]) Περίπατος κυπαρισσόφυτος εἰς Κόρινθον.

[8]) Γυμνάσιον εἰς Ἀθήνας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ. [9]) Ἂν τὰ ὑπὲρ γῆς κατεγελάσθησαν ὑπὸ σοῦ. Κ. § 365. ἂν κατεγέλασες τὰ... [10]) Μετοχὴ τελική. Κ. § 432, ς'.

[11]) Ἀντί: ἀμφίβολος. [12]) Καὶ πολὺ ἦν σοι τό, δηλ. καὶ πολὺ ἐλέγετο τὸ ἑξῆς.

[13]) Οἱ Κυνικοὶ ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων πήραν, ἥτις περιεῖχε τὰς ζωοτροφίας των.

[14]) Κ. § 401, γ'. [15]) Τὴν τριακοστὴν ἑκάστου μηνὸς ἐξέθετον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὰς

— ΠΟΛ. Ἀλλ' ἀπαγγελῶ ταῦτα, ὦ Διόγενες· ὅπως δ' εἰδῶ[16] μάλιστα, ὁποῖός τις ἐστι τὴν ὄψιν; — ΔΙΟΓ. Γέρων, φαλακρὸς, τριβώνιον ἔχων πολύθυρον[17], ἅπαντι ἀνέμῳ ἀναπεπταμένον, καὶ ταῖς ἐπιπτυχαῖς[18] τῶν ῥακίων ποικίλον· γελᾷ δ' ἀεὶ, καὶ τὰ πολλὰ[19] τοὺς ἀλαζόνας τούτους φιλοσόφους ἐπισκώπτει. — ΠΟΛ. Ῥᾴδιον εὑρεῖν ἀπό γε τούτων[20]. — ΔΙΟΓ. Βούλει καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους ἐντείλωμαί[21] τι τοὺς φιλοσόφους; — ΠΟΛ. Λέγε· οὐ βαρὺ γὰρ οὐδὲ τοῦτο. — ΔΙΟΓ. Τὸ μὲν ὅλον, παύσασθαι αὐτοῖς παρεγγύα ληροῦσι[22], καὶ περὶ τῶν ὅλων ἐρίζουσι, καὶ κέρατα φύουσιν ἀλλήλοις[23], καὶ κροκοδείλους ποιοῦσι[24], καὶ τοιαῦτα ἄπορα ἐρωτᾷν διδάσκουσι τὸν νοῦν[25]. — ΠΟΛ. Ἀλλ' ἐμὲ ἀμαθῆ καὶ ἀπαίδευτον εἶναι φήσουσι, κατηγοροῦντα τῆς σοφίας αὐτῶν. — ΔΙΟΓ. Σὺ δὲ οἰμώζειν[26] αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ λέγε. — ΠΟΛ. Καὶ ταῦτα, ὦ Διόγενες, ἀπαγγελῶ. — ΔΙΟΓ. Τοῖς πλουσίοις δὲ, ὦ φίλτατον Πολυδεύκιον, ἀπάγγελλε ταῦτα παρ' ἡμῶν· Τί, ὦ μάταιοι, τὸν χρυσὸν φυλάττετε; τί δὲ τιμωρεῖσθε[27] ἑαυτοὺς λογιζόμενοι τοὺς τόκους, καὶ τάλαντα ἐπὶ ταλάντοις[28] συντιθέντες, οὓς χρὴ ἕνα ὀβολὸν[29] ἔχοντας ἥκειν μετ' ὀλίγον; — ΠΟΛ. Εἰρήσεται καὶ ταῦτα πρὸς ἐκείνους. — ΔΙΟΓ. Ἀλλὰ καὶ τοῖς καλοῖς γε καὶ ἰσχυροῖς λέγε, Μεγίλλῳ τε τῷ Κορινθίῳ καὶ Δαμοξένῳ τῷ παλαιστῇ, ὅτι παρ' ἡμῖν οὔτε ἡ ξανθὴ κόμη, οὔτε τὰ χαροπὰ ἢ μελανὰ ὄμματα, ἢ ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου ἔτι ἐστὶν, ἢ νεῦρα εὔτονα, ἢ ὦμοι καρτεροί· ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις, φασὶ[30], κρανία γυμνὰ τοῦ κάλλους. — ΠΟΛ. Οὐ χαλεπὸν οὐδὲ ταῦτα εἰπεῖν πρὸς τοὺς καλοὺς καὶ ἰσχυρούς. — ΔΙΟΓ. Καὶ τοῖς πένησιν, ὦ Λάκων, (πολλοὶ δ' εἰσὶ, καὶ ἀχθόμενοι τῷ πράγματι[31], καὶ οἰκτείροντες τὴν ἀπορίαν[32]) λέγε μήτε δακρύειν, μήτ' οἰμώζειν, διηγησάμενος τὴν ἐνταῦθα ἰσοτιμίαν καὶ ὅτι ὄψονται τοὺς ἐκεῖ πλουσίους οὐδὲν[33] ἀμείνους αὐτῶν. Καὶ Λακεδαιμονίοις δὲ τοῖς σοῖς ταῦτα, εἰ δοκεῖ, παρ' ἐμοῦ ἐπιτίμησον, λέγων ἐκλελύσθαι αὐτούς[34]. — ΠΟΛ. Μηδὲν, ὦ Διόγενες, περὶ Λακεδαιμονίων λέγε· οὐ γὰρ ἀνέξομαί γε[35]· ἃ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους ἔφησθα, ἀπαγγελῶ. — ΔΙΟΓ. Ἐάσωμεν τούτους, ἐπεί σοι δοκεῖ· σὺ δὲ οἷς προεῖπον ἀπένεγκαι[36] παρ' ἐμοῦ τοὺς λόγους.

τριόδοις αὐτὴ, κρομμύδια, ἀρτιτόκους χοίρους ὡς θυσίαν εἰς τὴν χθονίαν θεὰν Ἑκάτην, καὶ πρὸς κάθαρσιν τῶν οἴκων. Αὐτὰ ἐκαλοῦντο δεῖπνον Ἑκάτης καὶ καθάρσια, καὶ αὐτὰ εὑρίσκοντες ἔτρωγον οἱ ἐπαῖται, οἱ δὲ τρώγοντες ἐθεωροῦντο ἀκάθαρτοι.

16) Οδσ. Γ. 478. διὰ νὰ τὸν γνωρίσω δὲ, εἰπέ μοι. 17) Μὲ πολλὰς θύρας, δηλ. τρύπας. 18) Α. Σ. 2). 19) Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. 20) Ἐλλ. τῶν γνωρισμάτων. 21) Κ. § 409, δ'. 22) Κ. § 432, θ'. 23) Αἰνίττεται κακόζηλόν τι σόφισμα εἰς τὸ ὁποῖον ἔχαιρον οἱ ψευδοφιλόσοφοι, τὸ ἑξῆς. Ὅ,τι δὲν ἔχασες τὸ ἔχεις, κέρατα δὲν ἔχασες, ἄρα κέρατα ἔχεις. 24) Ἄλλο ὅμοιον ἐλεεινὸν σόφισμα, ἀντικείμενον ἔχον τὸν κροκόδειλον. 25) Ἄπορα τὸν νοῦν, κατὰ τὸ νόημα, δυσνόητα. 26) Ὡς κατάρα. Τὸν κακόν τους τὸν καιρόν. 27) Βασανίζεσθε. 28) Τὸ τάλαντον εἶχεν 6,000 Δραχμὰς, ἡ δὲ Δραχ. 6 ὀβολούς. 29) Ἕνα ὀβολὸν ἔβαζον εἰς τὸ στόμα ἑκάστου νεκροῦ. 30) Ὡς λέγεται. 31) Διὰ τὴν πενίαν των. 32) Λυπούμενοι διὰ τὴν ἀνέχειαν. 33) Κατ' οὐδέν. 34) Ὅτι παρέλυσαν. Τὰ ἤθη τῶν Λακεδαιμονίων δὲν ἦσαν πλέον τόσον αὐστηρὰ ὡς ἐπὶ τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς τῆς Σπάρτης. 35) Ὁ Πολυδεύκης ἦτον Λακεδαιμόνιος, διότι ἡ μήτηρ του Λήδα ἦτον γυνὴ τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέως τῆς Σπάρτης. 36) Ἀποφέρω.

Β'. ΕΡΜΟΥ[1] ΚΑΙ ΧΑΡΩΝΟΣ[2].

—ΕΡΜ. Λογισώμεθα, ὦ πορθμεῦ, εἰ δοκεῖ[3], ὁπόσα μοὶ ὀφείλεις ἤδη, ὅπως μὴ αὖθις ἐρίζωμέν τι περὶ αὐτῶν.—ΧΑΡ. Λογισώμεθα, ὦ Ἑρμῆ· ἄμεινον γὰρ ὡρίσθαι[4] περὶ αὐτῶν, καὶ ἀπραγμονέστερον.—ΕΡΜ. Ἄγκυραν ἐντειλαμένῳ[5] ἐκόμισα πέντε δραχμῶν[6].—ΧΑΡ. Πολλοῦ λέγεις.—ΕΡΜ. Νὴ τὸν Ἀϊδωνέα[7], τῶν πέντε ὠνησάμην, καὶ τροπωτῆρα δύο ὀβολῶν[8].—ΧΑΡ. Τίθει πέντε δραχμὰς, καὶ ὀβολοὺς δύο.—ΕΡΜ. Καὶ ἀκέστραν ὑπὲρ τοῦ ἱστίου[9]· πέντε ὀβολοὺς ἐγὼ κατέβαλον.—ΧΑΡ. Καὶ τούτους προςτίθει.—ΕΡΜ. Καὶ κηρὸν ὡς[10] ἐπιπλάσαι τοῦ σκαφιδίου τὰ ἀνεῳγότα[11], καὶ ἥλους δὲ, καὶ καλώδιον, ἀφ' οὗ τὴν ὑπέραν[12] ἐποίησας, δύο δραχμῶν ἅπαντα.—ΧΑΡ. Εὖγε, ἄξια[13] ταῦτα ὠνήσω.—ΕΡΜ. Ταῦτά ἐστιν, εἰ μή τι ἄλλο ἡμᾶς διέλαθεν ἐν τῷ λογισμῷ[14]. Πότε δ' οὖν ταῦτ' ἀποδώσειν φής;—ΧΑΡ. Νῦν μὲν, ὦ Ἑρμῆ, ἀδύνατον· ἢν δὲ λοιμός τις, ἢ πόλεμος καταπέμψῃ ἀθρόους τινὰς, ἐνέσται[15] τότε ἀποκερδᾶναι ἐν τῷ πλήθει παραλογιζόμενον τὰ πορθμεῖα[16].—ΕΡΜ. Νῦν οὖν ἐγὼ καθεδοῦμαι[17] τὰ κάκιστα εὐχόμενος γενέσθαι, ὡς ἂν ἀπὸ τούτων ἀπολαύοιμι;—ΧΑΡ. Οὐκ ἔστιν ἄλλως[18], ὦ Ἑρμῆ· νῦν δ' ὀλίγοι, ὡς ὁρᾷς, ἀφικνοῦνται ἡμῖν· εἰρήνη γάρ.—ΕΡΜ. Ἄμεινον οὕτως, εἰ καὶ ἡμῖν παρατείνοιτο[19] ὑπὸ σοῦ τὸ ὄφλημα· πλὴν ἀλλ' οἱ μὲν παλαιοὶ, ὦ Χάρων, οἶσθα οἷοι παρεγίνοντο, ἀνδρεῖοι ἅπαντες, αἵματος ἀνάπλεῳ, καὶ τραυματίαι οἱ πολλοί· νῦν δὲ ἢ φαρμάκῳ τις ὑπὸ τοῦ παιδὸς ἀποθανὼν, ἢ ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἢ ὑπὸ τρυφῆς ἐξῳδηκὼς[20] τὴν γαστέρα καὶ τὰ σκέλη. ὠχροὶ γὰρ ἅπαντες, καὶ ἀγεννεῖς[21], οὐδὲ ὅμοιοι ἐκείνοις· οἱ δὲ πλεῖστοι αὐτῶν διὰ χρήματα ἥκουσιν ἐπιβουλεύοντες ἀλλήλοις ὡς ἐοίκασι.—ΧΑΡ. Πάνυ γὰρ περιπόθητά ἐστι ταῦτα.—ΕΡΜ. Οὐκοῦν οὐδ' ἐγὼ δόξαιμι ἂν ἁμαρτάνειν, πικρῶς ἀπαιτῶν τὰ ὀφειλόμενα παρὰ σοῦ.

Γ'. ΧΑΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΝΙΠΠΟΥ.

ΧΑΡ. Ἀπόδος, ὦ κατάρατε, τὰ πορθμεῖα[1].—ΜΕΝ. Βόα, εἴ τοῦτό σοι ἥδιον[2], ὦ Χάρων.—ΧΑΡ. Ἀπόδος, φημὶ, ἀνθ' ὧν[3] σε διεπορθμευσάμην.—ΜΕΝ. Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος.—ΧΑΡ. Ἔστι δέ τις ὀβολὸν[4] μὴ ἔχων;—ΜΕΝ. Εἰ μὲν καὶ ἄλλος τις, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχω.—

---

1) Ὁ Ἑρμῆς εἶχε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ὑπηρεσίαν νὰ φέρῃ τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ᾅδην.
2) Ὁ Χάρων ἦτον ὁ γέρων κωπηλάτης, ὅστις διεπόρθμευε τὰς ψυχὰς ἐπὶ τῆς λίμνης Ἀχερουσίας εἰς τὸν ᾅδην. 3) Ἂν ἐγκρίνῃς. 4) Παρακείμενος παθητ. ἀπαρέμφ. νὰ ὁρισθῶσιν ἅπαξ διὰ πάντα. 5) Ἐκόμισά σοι ἐντειλαμένῳ. 6) Διὰ πέντε δραχμάς. Κ. § 355, δ'. 7) Ὁ Πλούτων. 8) 6 ὀβολοὶ ἀποτελοῦσι 1 δραχμήν. 9) Διὰ τὸ ἱστίον. Κ. § 458, ὑπὲρ, 3). 10) Ἀντί: ὥστε. Κ. § 463, Σ. 447, ὡς 3). 11) Ἀνοίγω. 12) Ἁπλῆ. Τὸ σχοιν. τῆς ἀντένας. Λ. Σ. 13) Ὅσον ἀξίζουν. 14) Εἰς τὸν λογαριασμόν.
15) Μέλλων τοῦ ἔνειμι Λ. Σ. 16) Ἀπατῶν εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν πορθμείων.
17) Καθέζομαι. 18) Οὕτως εἶναι. 19) Καλήτερα νὰ ἦναι οὕτω, καὶ ἂν ἤθελε παρατείνεσθαι. 20) Ἐξοιδαίνω. 21) Ἄνανδροι.

1) Τὴν πληρωμὴν τοῦ πλοῦ, τὰ καϊκιάτικα. 2) Ἂν τοῦτο σὲ φαίνεται νοστιμώτερον.
3) Ἀντὶ τοῦ ὅτι (τῶν ὑπηρεσιῶν ὅσ'. 4) Εἰς τὸ στόμα τῶν νεκρῶν ἔθετον οἱ ἀρχαῖοι ἕνα ὀβολὸν διὰ νὰ δοθῇ δῆθεν ὡς πορθμεῖα εἰς τὸν Χάρωνα.

ΧΑΡ. Καὶ μὴν ἄγξω σε, νὴ τὸν Πλούτωνα, ὦ μιαρὲ, ἢν μὴ ἀποδῷς. — ΜΕΝ. Κἀγὼ τῷ ξύλῳ σου[5] πατάξας διαλύσω τὸ κρανίον. — ΧΑΡ. Μάτην οὖν ἔσῃ πεπλευκὼς[6] τοσοῦτον πλοῦν; — ΜΕΝ. Ὁ Ἑρμῆς ὑπὲρ ἐμοῦ σοι ἀποδότω, ὅς με παρέδωκέ σοι. — ΕΡΜ. Νὴ Δία, ὀναίμην[7], εἰ μέλλω γε καὶ ὑπερεκτίνειν[8] τῶν νεκρῶν. — ΧΑΡ. Οὐκ ἀποστήσομαί[9] σου. — ΜΕΝ. Τούτου γε ἕνεκα νεωλκήσας[10] τὸ πορθμεῖον, παράμενε· πλὴν ἀλλ' ὅ, γε μὴ ἔχω πῶς ἂν λάβοις; — ΧΑΡ. Σὺ δὲ οὐκ ᾔδεις[11] ὡς κομίζειν δέον; — ΜΕΝ. Ἤδειν μὲν, οὐκ εἶχον δέ· τί οὖν; ἐχρῆν διὰ τοῦτο μὴ ἀποθανεῖν; — ΧΑΡ. Μόνος οὖν αὐχήσεις προῖκα πεπλευκέναι; — ΜΕΝ. Οὐ προῖκα, ὦ βέλτιστε· καὶ γὰρ ἤντλησα, καὶ τῆς κώπης ἐπελαβόμην, καὶ οὐκ ἔκλαιον μόνος τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν. — ΧΑΡ. Οὐδὲν ταῦτα[12] πρὸς τὰ πορθμεῖα· τὸν ὀβολὸν ἀποδοῦναί σε δεῖ· οὐ γὰρ θέμις ἄλλως γενέσθαι. — ΜΕΝ. Οὐκοῦν ἀπάγαγέ με αὖθις ἐς τὸν βίον. — ΧΑΡ. Χαρίεν[13] λέγεις, ἵνα καὶ πληγὰς ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ Αἰακοῦ[14] προσλάβω. — ΜΕΝ. Μὴ ἐνόχλει οὖν. — ΧΑΡ. Δεῖξον, τί ἐν τῇ πήρᾳ ἔχεις; — ΜΕΝ. Θέρμους, εἰ θέλεις, καὶ τῆς Ἑκάτης τὸ δεῖπνον[15]. — ΧΑΡ. Πόθεν τοῦτον ἡμῖν, ὦ Ἑρμῆ, τὸν κύνα ἤγαγες; οἷα δὲ καὶ ἐλάλει παρὰ τὸν πλοῦν, τῶν ἐπιβατῶν ἁπάντων καταγελῶν, καὶ ἐπισκώπτων, καὶ μόνος ᾄδων, οἰμωζόντων ἐκείνων. — ΕΡΜ. Ἀγνοεῖς, ὦ Χάρων, ὁποῖον ἄνδρα διεπόρθμευσας; ἐλεύθερον ἀκριβῶς, κοὐδενὸς αὐτῷ μέλει· οὗτός ἐστιν ὁ Μένιππος. — ΧΑΡ. Καὶ μὴν ἄν σε λάβω ποτέ[16]. — ΜΕΝ. Ἂν λάβῃς, ὦ βέλτιστε[17]· δὶς δὲ οὐκ ἂν λάβοις.

Δ'. ΧΑΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΚΡΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ.

ΧΑΡ. Ἀκούσατε, ὡς ἔχει ἡμῖν[1] τὰ πράγματα· μικρὸν, μὲν ὑμῖν[2] ὡς ὁρᾶτε, τὸ σκαφίδιον καὶ ὑπόσαθρόν ἐστι, καὶ διαρρεῖ τὰ πολλὰ[3], καὶ ἢν τραπῇ ἐπὶ θάτερα οἰχήσεται περιτραπέν· ὑμεῖς δὲ τοσοῦτοι ἅμα ἥκετε, πολλὰ ἐπιφερόμενοι ἕκαστος· ἢν οὖν μετὰ τούτων ἐμβῆτε, δέδια[4] μὴ ὕστερον μετανοήσητε· καὶ μάλιστα ὁπόσοι νεῖν οὐκ ἐπίστασθε. — ΝΕΚ. Πῶς οὖν ποιήσαντες εὐπλοήσομεν; — ΧΑΡ. Ἐγὼ ὑμῖν φράσω· γυμνοὺς ἐπιβαίνειν χρὴ, τὰ περιττὰ ταῦτα πάντα ἐπὶ τῆς ἠϊόνος καταλιπόντας· μόλις γὰρ ἂν καὶ οὕτω δέξαιτο ὑμᾶς τὸ πορθμεῖον· σοὶ δὲ, ὦ Ἑρμῆ, μελήσει τὸ ἀπὸ τούτου[5] μηδένα παραδέχεσθαι αὐτῶν, ὃς ἂν μὴ ψιλὸς[6] ᾖ, καὶ τὰ ἔπιπλα, ὥσπερ ἔφην, ἀποβαλών[7]. Παρὰ δὲ τὴν ἀποβάθραν ἑστὼς διαγίνωσκε αὐτοὺς, καὶ ἀναλάμβανε, γυμνοὺς ἐπιβαίνειν ἀναγκάζων. — ΕΡΜ. Εὖ λέγεις

[5]) Ἀποδίδ. εἰς τὸ κρανίον. [6]) Θὰ ἔχῃς πλεύσῃ. Ἀνάλυσις τοῦ μετ' ὀλ. μέλλ.
[7]) Ὀνίνημι. Γ. 484. Καλὸν θὰ μ' ἔλθῃ, ἐπρόκοψα! τὸ διόρθωσα! κτλ.
[8]) Ἐκτείνειν ὑπέρ. [9]) Ἀφίσταμαι. [10]) Νεωλκῶ, τραβῶ εἰς τὴν ξηράν.
[11]) Οἶδα, Γ. 478. [12]) Αὐτὰ δὲν ἔχουν σχέσιν, δὲν ἔχουν νὰ κάμουν.
[13]) Κόσμιον πρᾶγμα. [14]) Υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς νύμφης Αἰγίνης, βασιλεὺς τῆς Αἰγίνης, καὶ μετὰ θάνατον κριτὴς καὶ πυλωρὸς τοῦ ᾅδου. [15]) Ἰδ. Δ', 15. [16]) Αἴ! κ' ἂν σὲ πιάσω ποτέ. [17]) Καλέ μου.

[1]) Εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι παρ' ἡμῖν. Ἰδ. Ἔχω. Δ. Σ. [2]) Διὰ σᾶς. [3]) Παίρνει νερὸν εἰς πολλὰ μέρη. [4]) Παρακ. ἀντὶ ἐνεστ. τοῦ ἀχρ. δείδω. [5]) Τὸ ἀπὸ τούτου=ἀπὸ τώρα. [6]) Γυμνός. [7]) Ἡ ἀποβαλὼν=ἔχῃ ἀποβεβλημένα.

καὶ οὕτω ποιήσωμεν. Οὑτοσὶ τίς ὁ πρῶτός ἐστι;—ΜΕΝ. Μένιππος ἔγωγε, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ πήρα μοι, ὦ Ἑρμῆ, καὶ τὸ βάκτρον εἰς τὴν λίμνην ἀπερρίφθων· τὸν τρίβωνα δὲ οὐδ' ἐκόμισα, εὖ ποιῶν.—ΕΡΜ. Ἔμβαινε, ὦ Μένιππε, ἀνδρῶν ἄριστε, καὶ τὴν προεδρίαν ἔχε παρὰ τὸν κυβερνήτην ἐφ' ὑψηλοῦ, ὡς ἐπισκοπῇς ἅπαντας. Ὁ καλὸς δ' οὗτος, τίς ἐστι;—ΧΑΡΜ. Χαρμόλεως ὁ Μεγαρικὸς, ὁ ἐπέραστος, οὗ τὸ φίλημα διτάλαντον[8] ἦν.—ΕΡΜ. Ἀπόδυθι τοιγαροῦν τὸ κάλλος, καὶ τὰ χείλη αὐτοῖς φιλήμασι, καὶ τὴν κόμην τὴν βαθεῖαν, καὶ τὸ ἐπὶ τῶν παρειῶν ἐρύθημα καὶ τὸ δέρμα ὅλον· ἔχει καλῶς, εὔζωνος[9] εἶ· ἐπίβαινε ἤδη. Ὁ δὲ τὴν πορφυρίδα οὑτοσὶ καὶ τὸ διάδημα[10], ὁ βλοσυρὸς, τίς ὢν τυγχάνεις[11];—ΛΑΜΠ. Λάμπιχος, Γελώων[12] τύραννος.—ΕΡΜ. Τί οὖν, ὦ Λάμπιχε, τοσαῦτα ἔχων πάρει;—ΛΑΜΠ. Τί οὖν ἐχρῆν, ὦ Ἑρμῆ, γυμνὸν ἥκειν τύραννον ἄνδρα;—ΕΡΜ. Τύραννον μὲν οὐδαμῶς, νεκρὸν δὲ μάλα· ὥστε ἀπόθου[13] ταῦτα.—ΛΑΜΠ. Ἰδού σοι[14] ὁ πλοῦτος ἀπέῤῥιπται.—ΕΡΜ. Καὶ τὸν τῦφον ἀπόῤῥιψον, ὦ Λάμπιχε, καὶ τὴν ὑπεροψίαν· βαρήσει[15] γὰρ τὸ πορθμεῖον συνεμπεσόντα.—ΛΑΜΠ. Οὐκοῦν ἀλλὰ[16] τὸ διάδημα ἔασόν με ἔχειν, καὶ τὴν ἐφεστρίδα.—ΕΡΜ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄφες.—ΛΑΜΠ. Εἶεν[17], τί ἔτι; πάντα γὰρ ἀφῆκα, ὡς ὁρᾷς.—ΕΡΜ. Καὶ τὴν ὠμότητα, καὶ τὴν ἄνοιαν, καὶ τὴν ὕβριν, καὶ τὴν ὀργὴν, καὶ ταῦτα ἄφες.—ΛΑΜΠ. Ἰδού σοι ψιλός εἰμι.—ΕΡΜ. Ἔμβαινε ἤδη. Σὺ δὲ ὁ παχὺς, ὁ πολύσαρκος τίς εἶ;—ΔΑΜ. Δαμασίας ὁ ἀθλητής.—ΕΡΜ. Ναὶ, ἔοικας· οἶδα γάρ σε πολλάκις ἐν ταῖς παλαίστραις ἰδών.—ΔΑΜ. Ναὶ, ὦ Ἑρμῆ· ἀλλὰ παράδεξαί με γυμνὸν ὄντα.—ΕΡΜ. Οὐ γυμνὸν, ὦ βέλτιστε, τοσαύτας σάρκας περιβεβλημένον. ὥστε ἀπόδυθι αὐτὰς, ἐπεὶ καταδύσεις τὸ σκάφος, τὸν ἕτερον[18] πόδα ὑπερθεὶς μόνον· ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφάνους τούτους ἀπόῤῥιψον καὶ τὰ κηρύγματα[19].—ΔΑΜ. Ἰδού σοι γυμνὸς, ὡς ὁρᾷς, ἀληθῶς εἰμι, καὶ ἰσοστάσιος[20] τοῖς ἄλλοις νεκροῖς.—ΕΡΜ· Οὕτως ἄμεινον ἀβαρῆ εἶναι· ὥστε ἔμβαινε. Καὶ σὺ δὲ τὸν πλοῦτον ἀποθέμενος, ὦ Κράτων, καὶ τὴν μαλακίαν[21] δὲ προσέτι, καὶ τὴν τρυφὴν, μηδὲ τὰ ἐντάφια[22] κόμιζε, μηδὲ τὰ τῶν προγόνων ἀξιώματα· κατάλιπε δὲ καὶ γένος, καὶ δόξαν, καὶ εἴποτέ σε ἡ πόλις ἀνεκήρυξεν, εὐεργέτην[23] δηλονότι, καὶ τὰς τῶν ἀνδριάντων[24] ἐπιγραφὰς, μηδὲ ὅτι μέγαν τάφον ἐπὶ σοὶ ἔχωσαν, λέγε· βαρύνει γὰρ καὶ ταῦτα μνημονευόμενα.—ΚΡΑΤ. Οὐχ ἑκὼν μὲν, ἀποῤῥίψω δέ· τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιμι[25];—ΕΡΜ. Βαβαί! σὺ δὲ ὁ ἔνοπλος, τί βούλει; ἢ τί τὸ τρόπαιον τοῦτο φέρεις;—ΣΤΡΑΤ. Ὅτι[26] ἐνίκησα, ὦ Ἑρμῆ, καὶ ἠρίστευσα, καὶ ἡ πόλις ἐτίμησέ με.—ΕΡΜ. Ἄφες ἐν γῇ τὸ τρόπαιον· ἐν

---

8) Διὰ τοῦ ὁποίου τὸ φίλημα ἐπληρώνοντο δύο τάλαντα. 9) Ἐλαφρός. Εὔζωνοι ἐλέγοντο οἱ ἐλαφροὶ στρατιῶται. 10) Ἐλλ. ἔχων. 11) Ἀντὶ εἶ. 12) Γέλα, πόλις Σικελική. 13) Ἀποτίθημι. 14) Πρὸς χάριν σου. 15) Ταῦτα συνεμπεσόντα βαρήσει, ἐνεργ. Κ. § 257. 16) Οὐκοῦν ἀλλά. ἀλλ' ὅμως. 17) γ'. πληθ. πρόσ. τοῦ ἐνεσ. τ. εὐκτ. τοῦ Εἰμί, ὑπίβ. ἔστω. 18) Τὸν ἕνα τῶν δύο. 19) Δι' ὧν ἐκηρύττετο νικητής. 20) Ἰσοβαρής. 21) Χαύνωσιν. 22) Τὴν περὶ τὸν ἐνταφιασμὸν πομπήν. 23) Ὅταν τις ὠφέλει ὅπως δήποτε μίαν πόλιν, αὕτη ἐξέδιδε τιμητικὸν ψήφισμα καὶ τὸν ἀνεγνώριζεν εὐεργέτην· τὸ δηλονότι, ἀντὶ τοῦ τυχόν. 24) Εἰς τοὺς εὐεργέτας ἀνήγειρον πολλάκις ἀνδριάντας μὲ ἐπιγραφάς. 25) Τί ἠμπορῶ νὰ κάμω. 26) Διότι.

ᾅδου γὰρ εἰρήνη καὶ οὐδὲν ὅπλων δεήσει. Ὁ σεμνὸς δὲ οὗτος ἀπό γε τοῦ σχήματος[27], καὶ βρενθυόμενος, ὁ τὰς ὀφρῦς ἐπηρκὼς[28], ὁ ἐπὶ τῶν φροντίδων[29], τίς ἐστιν, ὁ τὸν βαθὺν πώγωνα καθειμένος[30]; — ΜΕΝ. Φιλόσοφός τις, ὦ Ἑρμῆ· μᾶλλον δὲ γόης, καὶ τερατείας μεστός· ὥστε ἀπόδυσον καὶ τοῦτον· ὄψει γὰρ πολλὰ καὶ γελοῖα ὑπὸ τῷ ἱματίῳ κρυπτόμενα. — ΕΡΜ. Κατάθου σὺ τὸ σχῆμα πρῶτον· εἶτα καὶ ταυτὶ πάντα. Ὦ Ζεῦ, ὅσην μὲν τὴν ἀλαζονείαν κομίζει, ὅσην δὲ ἀμαθίαν, καὶ ἔριν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ ἐρωτήσεις ἀπόρους[31], καὶ λόγους ἀκανθώδεις, καὶ ἐννοίας πολυπλόκους, ἀλλὰ καὶ ματαιοπονίαν μάλα πολλὴν, καὶ λῆρον οὐκ ὀλίγον, καὶ ὕθλους[32], καὶ μικρολογίαν νὴ Δία καὶ χρυσίον γε τουτὶ, καὶ ἡδυπάθειαν δὲ, καὶ ἀναισχυντίαν, καὶ ὀργὴν, καὶ τρυφὴν, καὶ μαλακίαν[33]· οὐ λέληθε γάρ με, εἰ καὶ μάλα περικρύπτεις αὐτά· καὶ τὸ ψεῦδος δὲ ἀπόθου καὶ τὸν τῦφον, καὶ τὸ οἴεσθαι[34] ἀμείνω εἶναι τῶν ἄλλων· ὡς εἴγε πάντα ταῦτα ἔχων ἐμβαίνοις, ποία πεντηκόντορος[35] δέξαιτο ἄν σε; — ΦΙΛ. Ἀποτίθεμαι τοίνυν αὐτὰ, ἐπείπερ οὕτω κελεύεις. — ΜΕΝ. Ἀλλὰ καὶ τὸν πώγωνα τοῦτον ἀποθέσθω, ὦ Ἑρμῆ, βαρύν τε ὄντα, καὶ λάσιον, ὡς ὁρᾷς· πέντε μνῶν[36] τρίχες εἰσὶ τοὐλάχιστον. — ΕΡΜ. Εὖ λέγεις· ἀπόθου καὶ τοῦτον. — ΦΙΛ. Καὶ τίς ὁ ἀποκείρων ἔσται; — ΕΡΜ. Μένιππος οὑτοσὶ, λαβὼν πέλεκυν τῶν ναυπηγικῶν[37], ἀποκόψει αὐτὸν, ἐπικόπῳ[38] τῇ ἀναβάθρᾳ χρησάμενος. — ΜΕΝ. Οὐκ, ὦ Ἑρμῆ, ἀλλὰ πρίονά μοι ἀνάδος[39]· γελοιότερον γὰρ τοῦτο. — ΕΡΜ. Ὁ πέλεκυς ἱκανός. — ΜΕΝ. Εὖγε· ἀνθρωπινώτερον γὰρ νῦν ἀναπέφηνας[40], ἀποθέμενος αὐτοῦ τὴν κινάβραν[41]· βούλει μικρὸν ἀφέλωμαι καὶ τῶν ὀφρύων; — ΕΡΜ. Μάλιστα· ὑπὲρ τὸ μέτωπον γὰρ καὶ ταύτας ἐπῆρκεν[42], οὐκ οἶδ' ἐφ' ὅτῳ ἀνατείνων ἑαυτόν. Τί τοῦτο; καὶ δακρύεις; ὦ κάθαρμα, καὶ πρὸς τὸν θάνατον ἀποδειλιᾷς; ἔμβηθι δ' οὖν. — ΜΕΝ. Ἓν ἔτι τὸ βαρύτερον ὑπὸ μάλης ἔχει. — ΕΡΜ. Τί, ὦ Μένιππε; — ΜΕΝ. Κολακείαν, ὦ Ἑρμῆ, πολλὰ ἐν τῷ βίῳ χρησιμεύσασαν αὐτῷ. — ΦΙΛ. Οὐκοῦν καὶ σὺ, ὦ Μένιππε, ἀπόθου τὴν ἐλευθερίαν καὶ παῤῥησίαν, καὶ τὸ ἄλυπον, καὶ τὸ γενναῖον, καὶ τὸν γέλωτα. Μόνος γοῦν τῶν ἄλλων γελᾷς. — ΕΡΜ. Μηδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἔχε ταῦτα, κοῦφά γε καὶ πάνυ εὔφορα[43] ὄντα, καὶ πρὸς τὸν κατάπλουν χρήσιμα. Καὶ ὁ ῥήτωρ δὲ σὺ, ἀπόθου τῶν ῥημάτων τὴν τοσαύτην ἀπεραντολογίαν, καὶ ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις[44], καὶ περιόδους, καὶ βαρβαρισμοὺς, καὶ τἄλλα βάρη τῶν λόγων. — ΡΗΤ. Ἢν ἰδοὺ, ἀποτίθεμαι. — ΕΡΜ. Εὖ ἔχει, ὥστε λύε τὰ ἀπόγεια[45], τὴν ἀποβάθραν ἀνελώμεθα[46], τὸ ἀγκύριον ἀνεσπάσθω· πέτασον τὸ ἱστίον, εὔθυνε, ὦ πορθμεῦ, τὸ πηδάλιον· εὖ πάθω-

27) Κατὰ τὸ σχῆμα. Κ. §. 438. ἀπὸ 8. 28) Ἐπαίρω. 29) Ὁ σκεπτόμενος. 30) Καθίημι. Λ. Σ. 31) Ἀσαφεῖς. Ἴδε Λ'. (23 καὶ 24). 32) Φλυαρίαι. Ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν σοφιστῶν. 33) Ταῦτα πάντα δηλ. 34) Τὸ νὰ νομίζῃς. 35) Πλοῖον μὲ πεντήκοντα κώπας. 36) Ἡ μνᾶ ἦτον σχεδὸν ἴση μὲ λίτραν, καὶ εἶχε 100 Δραχ., περίπου 130 δράμια. 37) Ἐκ τῶν ν. 38) Κρεατοσάνιδον, τὸ ξύλον ὅπου κόπτουν τὸ κρέας. 39) Δός. Λ. Σ. 40) Ἀναφαίνω. 41) Ἡ δυσωδία τῶν τράγων. λέγει τὸ γένειον. 42) Ἐπαίρω. 43) Εὐκολοσήκωτα. 44) Σχήματα ῥητορικά. Ἀντίθεσις, ὅταν παρατίθενται φράσεις ἢ λέξεις ἐναντίαν ἀλλήλαις ἔχουσαι σημασίαν. Παρίσωσις. Ὅταν παρατίθενται φράσεις τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἔχουσαι. 45) Παλαμάρια. 46) Ἀναιροῦμαι. Γ. 470.

μεν[47]. Τί οἰμώζετε, ὦ μάταιοι, καὶ μάλιστα ὁ φιλόσοφος σὺ, ὁ ἀρτίως τὸν πώγωνα δεδῃωμένος[48];—ΦΙΛ. Ὅτι, ὦ Ἑρμῆ, ἀθάνατον ᾤμην[49] τὴν ψυχὴν ὑπάρχειν.—ΜΕΝ. Ψεύδεται· ἄλλα γὰρ ἔοικε λυπεῖν αὐτόν.—ἙΡΜ. Τὰ ποῖα; —ΜΕΝ. Ὅτι μηκέτι δειπνήσει πολυτελῆ δεῖπνα, μηδὲ νύκτωρ ἐξιὼν, ἅπαντας λανθάνων, τῷ ἱματίῳ τὴν κεφαλὴν κατειλήσας[50], περίεισιν ἐν κύκλῳ τὰ χαμαιτυπεῖα· καὶ ἕωθεν ἐξαπατῶν τοὺς νέους ἐπὶ τῇ σοφίᾳ ἀργύριον λήψεται. Ταῦτα λυπεῖ αὐτόν.—ΦΙΛ. Σὺ δὲ, ὦ Μένιππε, οὐκ ἄχθῃ ἀποθανών;—ΜΕΝ. Πῶς, ὃς ἔσπευσα ἐπὶ τὸν θάνατον, καλέσαντος μηδενός. Ἀλλὰ μεταξὺ λόγων οὐ κραυγή τις ἀκούεται, ὥσπερ τινῶν ἀπὸ γῆς βοώντων;—ἙΡΜ. Ναὶ, ὦ Μένιππε, οὐκ ἀφ' ἑνός γε χώρου· ἀλλ' οἱ μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθόντες ἄσμενοι γελῶσι πάντες ἐπὶ τῷ Λαμπίχου θανάτῳ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ συνέχεται πρὸς τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ παιδία, νεογνὰ ὄντα, ὁμοίως κἀκεῖνα ὑπὸ τῶν παίδων βάλλεται ἀφθόνοις τοῖς λίθοις· ἄλλοι δὲ Διόφαντον τὸν ῥήτορα ἐπαινοῦσιν ἐν Σικυῶνι ἐπιταφίους λόγους διεξιόντα[51] ἐπὶ Κράτωνι τούτῳ· καὶ νὴ Δία γε, ἡ Δαμασίου μήτηρ κωκύουσα ἐξάρχει τοῦ θρήνου σὺν γυναιξὶν ἐπὶ τῷ Δαμασίᾳ· σὲ δὲ οὐδεὶς, ὦ Μένιππε, δακρύει[52], καθ' ἡσυχίαν δὲ κεῖσαι μόνος.—ΜΕΝ. Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἀκούσῃ τῶν κυνῶν μετ' ὀλίγον ὠρυομένων οἴκτιστον[53] ἐπ' ἐμοὶ, καὶ τῶν κοράκων τυπτομένων τοῖς πτεροῖς, ὁπότ' ἂν συνελθόντες θάπτωσί με.—ἙΡΜ. Γεννάδας εἶ, ὦ Μένιππε. Ἀλλ' ἐπεὶ καταπεπλεύκαμεν [ἡμεῖς], ὑμεῖς μὲν ἄπιτε πρὸς τὸ δικαστήριον, εὐθεῖαν ἐκείνην προϊόντες[54]· ἐγὼ δὲ καὶ ὁ πορθμεὺς ἄλλους μετελευσόμεθα[55].—ΜΕΝ. Εὐπλοεῖτε, ὦ Ἑρμῆ· προΐωμεν[56] δὲ καὶ ἡμεῖς. Τί οὖν ἔτι καὶ μέλλετε; πάντως δικασθῆναι δεήσει· καὶ τὰς καταδίκας φασὶν εἶναι βαρείας, τροχοὺς, καὶ γῦπας, καὶ λίθους. Δειχθήσεται δὲ ὁ ἑκάστου βίος.

47) Ὥρα καλή μας! 48) Δηόω=ῥημάζω. 49) Οἴομαι. Γ. 470. 50) Κατειλέω=Τυλίζω. 51) Διέξειμι. Α. Σ. 52) Ἐνεργ. ὡς τὸ σὲ κλαίει. 53) Ἐπίῤ. Οἰκτίστως. 54) Πρόειμι. 55) Θὰ πηγαίνωμεν πρός. ἴδε Μετέρχομαι Α. Σ.

ΕΝΥΠΝΙΟΝ

ΗΤΟΙ

ΒΙΟΣ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Τὸ ἐνύπνιον τοῦτο εἶναι ἀντιπαράθεσις τῶν πλεονεκτημάτων τῆς τέχνης καὶ τῶν τῆς παιδείας, καὶ προτροπὴ πρὸς τοὺς νέους νὰ προτιμῶσιν αὐτὴν τῶν βαναύσων ἐπιτηδευμάτων.

ΑΡΤΙ μὲν ἐπεπαύμην[1] εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν[2], ἤδη τὴν ἡλικίαν πρόσηβος[3] ὤν· ὁ δὲ πατὴρ ἐσκοπεῖτο μετὰ τῶν φίλων, ὅ,τι καὶ διδάξαιτό με[4]. Τοῖς πλείστοις οὖν ἔδοξε παιδεία μὲν καὶ πόνου πολλοῦ, καὶ χρόνου μακροῦ, καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς, καὶ τύχης δεῖσθαι[5] λαμπρᾶς· τὰ δὲ ἡμέτερα[6] μικρά τε εἶναι, καὶ ταχεῖάν τινα τὴν ἐπικουρίαν ἀπαιτεῖν. Εἰ δὲ τινα τέχνην τῶν βαναύσων τούτων ἐκμάθοιμι[7], τὸ μὲν πρῶτον εὐθὺς ἂν αὐτὸς ἔχειν τὰ ἀρκοῦντα παρὰ τῆς τέχνης, καὶ μηκέτι οἰκόσιτος[8] εἶναι, τηλικοῦτος[9] ὤν· οὐκ εἰς μακρὰν[10] δὲ καὶ τὸν πατέρα εὐφρανεῖν, ἀποφέρων ἀεὶ τὸ γιγνόμενον[11].

Δευτέρας μὲν οὖν σκέψεως ἀρχὴ προὐτέθη, τίς ἀρίστη τῶν τεχνῶν, καὶ ῥᾴστη ἐκμαθεῖν, καὶ ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ πρέπουσα καὶ πρόχειρον ἔχουσα τὴν χορηγίαν[12] καὶ διαρκῆ τὸν πόρον. Ἄλλου τοίνυν ἄλλην ἐπαινοῦντος, ὡς ἕκαστος γνώμης ἢ ἐμπειρίας εἶχεν[13], ὁ πατὴρ εἰς τὸν θεῖον ἀπιδών, (παρῆν γὰρ ὁ πρὸς μητρὸς[14] θεῖος, ἄριστος ἑρμογλύφος[15] εἶναι δοκῶν, καὶ λιθοξόος ἐν τοῖς μάλιστα[16] εὐδόκιμος) οὐ θέμις, εἶπεν, ἄλλην τέχνην ἐπικρατεῖν, σοῦ παρόντος· ἀλλὰ τοῦτον ἄγε, δείξας[17] ἐμέ, καὶ δίδασκε παραλαβὼν λίθων ἐργάτην ἀγαθὸν εἶναι καὶ συναρμοστήν, καὶ ἑρμογλυφέα[18]· δύναται γὰρ καὶ τοῦτο, φύσεώς γε, ὡς οἶσθα, ἔχων[19] δεξιῶς· ἐτεκμαίρετο δὲ[20] ταῖς ἐκ τοῦ κηροῦ παιδιαῖς[21]· ὁπότε γὰρ ἀφεθείην[22] ἀπὸ τῶν διδασκάλων, ἀποξέων ἂν τὸν κηρόν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ νὴ Δί'[23] ἀνθρώπους ἀνέπλαττον, εἰκότως[24], ὡς ἐδόκουν τῷ πατρί· ἐφ' οἷς[25] παρὰ μὲν τῶν διδασκάλων πληγὰς ἐλάμβανον· τότε δ' ἔπαινος εἰς τὴν εὐφυΐαν καὶ ταῦτα ἦν[26]· καὶ χρη-

---

1) Ὑπερσυντ. Εἶχα παύσει. 2) Κ. § 452, Η'. 3) Πλησιάζων εἰς τὸν ἔφηβον, ἔφηβος δὲ ἦτόν τις 14 ἐτῶν. 4) Κ. § 401. Τὸ μέσον Διδάσκομαι δηλοῖ πέμπω τινὰ εἰς διδάσκαλον νὰ μάθῃ. 5) Ἡ παιδεία ἔδοξε δεῖσθαι πόνου κτλ. Κ. § 380, γ'. 6) Τὰ ἡμέτερα πράγματα, ἡ κατάστασις ἡμῶν. 7) Ὑπεν. τὸ ἔδοξεν. 8) Ὁ τρεφόμενος εἰς τὸν οἶκον, ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. 9) Τόσον μέγας τὴν ἡλικίαν. 10) Μετ' οὐ πολύ. 11) Τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας. 12) Χορηγοῦσα προχείρως τὰ κέρδη. 13) Καθ' ἣν εἶχεν ἕκαστος γνώμην ἢ ἐμπειρίαν. Δ. Σ. ἔχω 8. 14) Ἐκ μέρους τῆς μητρός. 15) Μαρμαροκόπος Ἑρμῶν, στηλῶν μὲ κεφαλὴν Ἑρμοῦ, τὰς ὁποίας ἔστηνον εἰς τὰς ὁδούς. 16) Λιθοξόος εὐδόκιμος ἐν τοῖς λ. τοῖς μάλιστα εὐδοκίμοις, δηλ. εἷς τῶν καλλητέρων λιθοξόων. 17) Ὁ πατὴρ εἶπε δείξας. 18) Ἑρμογλυφεὺς ταὐτὸν τῷ Ἑρμογλύφος. 19) Ἔχων δεξιὰν φύσιν, ἴδε 13). 20) Ἑλλ. τοῦτο. 21) Ἀπὸ τὰ παιγνίδια. 22) Ἀφεθείην ἄν, ἤθελα ἀφεθῇ. 23) Μὰ τὸν Δία· ὅρκος ἐπιτατικός· ἀκόμη καί. 24) Καθ' ὁμοιότητα, ὁμοιάζοντας. 25) Διὰ τὰς [illegible] πράξεις μου. 26) Αὐτὰ ἐχρησίμευον εἰς ἔπαινον τῆς εὐφυΐας μου.

στὰς εἶχον ἐπ' ἐμοὶ τὰς ἐλπίδας, ὡς ἐν βραχεῖ[27] μαθήσομαι τὴν τέχνην, ἐπ' ἐκείνης γε τῆς πλαστικῆς[28].

Ἅμα τε οὖν ἐπιτήδειος ἐδόκει ἡμέρα[29] τέχνης ἐνάρχεσθαι, κἀγὼ παρεδιδόμην τῷ θείῳ, μὰ τὸν Δί' οὐ σφόδρα τῷ πράγματι[30] ἀχθόμενος· ἀλλά μοι καὶ παιδιάν τινα οὐκ ἀτερπῆ ἐδόκει ἔχειν, καὶ πρὸς τοὺς ἡλικιώτας ἐπίδειξιν[31], εἰ φανοίμην[32] θεούς τε γλύφων[33], καὶ ἀγαλμάτιά τινα μικρὰ κατασκευάζων ἐμαυτῷ τε κἀκείνοις, οἷς προῃρούμην. Καὶ τό γε πρῶτον ἐκεῖνο καὶ σύνηθες τοῖς ἀρχομένοις ἐγίγνετο· ἐγκοπέα γάρ τινά μοι δοὺς ὁ θεῖος ἐκέλευσέ μοι ἠρέμα καθικέσθαι[35] πλακὸς ἐν μέσῳ κειμένης, ἐπειπὼν τὸ κοινόν[36], Ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντός[37]. Σκληρότερον δὲ κατενεγκόντος[38] ὑπ' ἀπειρίας, κατεάγη[39] μὲν ἡ πλάξ· ὁ δὲ, ἀγανακτήσας, σκυτάλην τινὰ κειμένην πλησίον λαβὼν, οὐ πρᾴως, οὐδὲ προτρεπτικῶς μου κατήρξατο[40], ὥστε δάκρυά μοι τὰ προοίμια τῆς τέχνης[41].

Ἀποδρὰς οὖν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἀφικνοῦμαι, συνεχὲς[42] ἀναλύζων, καὶ δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπόπλεως· καὶ διηγοῦμαι τὴν σκυτάλην, καὶ τοὺς μώλωπας ἐδείκνυον, καὶ κατηγόρουν πολλήν τινα ὠμότητα[43], προσθεὶς, ὅτι ὑπὸ φθόνου ταῦτα ἔδρασε, μὴ αὐτὸν ὑπερβάλωμαι κατὰ τὴν τέχνην. Ἀγανακτησαμένης δὲ τῆς μητρὸς, καὶ πολλὰ τῷ ἀδελφῷ λοιδορησαμένης, ἐπεὶ δὲ νὺξ ἐπῆλθε, κατέδαρθον ἔτι ἔνδακρυς, καὶ τὴν νύχθ' ὅλην ἐννοῶν[44].

Μέχρι μὲν δὴ τούτων γελάσιμα[45] καὶ μειρακιώδη τὰ εἰρημένα· τὰ μετὰ ταῦτα δὲ οὐκέτι εὐκαταφρόνητα, ὦ ἄνδρες, ἀκούσεσθε, ἀλλὰ καὶ πάνυ φιληκόων ἀκροατῶν δεόμενα[46]. Ἵνα γὰρ καθ' Ὅμηρον εἴπω[47], Θεῖός μοι ἐνύπνιον[48] ἦλθον ὄνειρος, Ἀμβροσίην[49] διὰ νύκτα[50], ἐναργὴς οὕτως, ὥστε μηδὲν ἀπολείπεσθαι[51] τῆς ἀληθείας· ἔτι γοῦν καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον τά τε σχήματά μοι τῶν φανέντων ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παραμένει, καὶ ἡ φωνὴ τῶν ἀκουσθέντων ἔναυλος[52]· οὕτω σαφῆ πάντα ἦν!

Δύο γυναῖκες λαβόμεναι ταῖν χεροῖν[53] εἷλκόν με πρὸς ἑαυτὴν ἑκατέρα μάλα βιαίως καὶ καρτερῶς· μικροῦ γοῦν με διεσπάσαντο[54] πρὸς ἀλλήλας φιλοτιμούμεναι· καὶ γὰρ ἄρτι μὲν ἂν ἡ ἑτέρα ἐπεκράτει[55] καὶ παρὰ μικρὸν ὅλον εἶχέ με· ἄρτι δ' ἂν αὖθις ὑπὸ τῆς ἑτέρας εἰχόμην. Ἐβόων δὲ πρὸς ἀλλήλας ἑκατέρα, ἡ μὲν, ὡς αὐτῆς ὄντα με κεκτῆσθαι βούλοιτο[56]· ἡ δὲ, ὡς

27) Ἐλλ. χρόνῳ. 28) Ἀπ' ἐκείνης τῆς πλ. εἶχον τὰς ἐλ. 29) Δηλ. μὴ ἀποφρὰς, διότι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τὴν δεισιδαίμονα ἰδέαν ὅτι τινὲς ἡμέραι ἦσαν ἀποφράδες, καὶ ὅ,τι ἐγίνετο εἰς αὐτὰς ἀπετύγχανε. 30) Διὰ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅτι δηλ. εἶχα παραδοθῇ. 31) Ὅτι ἔχει ἐπίδειξιν, δηλ. ὅτι μοὶ παρέχει τρόπους ἐπιδείξεως. 32) Κ. § 400. 33) Λατομῶν, κόπτων. 34) Σφυρί. 35) Καθικνέομαι=κτυπῶ. Γ. 462. 36) Τὴν κοινὴν παροιμίαν.
37) Ἐλλ. ἔργου. 38) Καταφέρω. Γ. 513 ἐλλ. ἐμοῦ. 39) Ἄγνυμι. Γ. 433.
40) Κατάρχω Λ. Σ. 41) Ἐλλ. ἦν. 42) Ἐπιρρηματικῶς ἀντὶ συνεχῶς. 43) Ὠμότητα ἐκ τετάρτου· ἐκ τρίτου ὕπεν. ἡ γενικὴ τοῦ θείου. 44) Συλλογιζόμενος.
45) Ἀξιογέλαστα. 46) Ἀκούσεσθε τὰ μετὰ ταῦτα οὐκ εὐκαταφρόνητα, ἀλλὰ δεόμενα.
47) Φράσις ἐλλειπτικ. τὸ ἀκόλουθον λέγω ἵνα εἴπω κατὰ τὸν Ὅμηρον. κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ὁμήρου. 48) Ἐπιρρηματικῶς, καθ' ὕπνον. 49) Ποιητικῶς ἀντί: ἀμβροσίαν, τὴν χαρίεσσαν. 50) Ποιητ. ἀντὶ διὰ νυκτός. 51) Ὥστε κατ' οὐδὲν δὲν ἔμεινεν ὀπίσω τῆς ἀλ. Κ. § 463, ὅρα 1). 52) Ἐλλ. παραμένει. Ἰδ. ἔναυλος Λ. Σ 53) Γενικὴ δυϊκή. 54) Ἀντί: μικροῦ ἐδέησε διασπάσασθαί με, Ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ σχίσωσι. 55) Ἐπεκράτει ἄν, ὀλίγον ἔλειπε νὰ ἐπικρατήσῃ. Ὁ ἄν, τὸ ἀβέβαιον. 56) Ὡς βούλοιτο κεκτῆσθαί με ὄντα.

μένην τῶν ἀλλοτρίων ἀντιποιεῖτο[57]. Ἦν δὲ ἡ μὲν ἐργατική, καὶ ἀνδρική, καὶ αὐχμηρὰ τὴν κόμην, τὼ χεῖρε[58] τύλων ἀνάπλεως, διεζωσμένη τὴν ἐσθῆτα, τιτάνου καταγέμουσα, οἷος ἦν ὁ θεῖος, ὁπότε ξέοι τοὺς λίθους· ἡ ἑτέρα δὲ μάλα εὐπρόσωπος, καὶ τὸ σχῆμα εὐπρεπής, καὶ κόσμιος τὴν ἀναβολήν[59]. Τέλος δ' οὖν ἐφιᾶσί[60] μοι δικάζειν, ὁποτέρᾳ βουλοίμην συνεῖναι[61] αὐτῶν. Προτέρα δὲ ἡ σκληρὰ ἐκείνη καὶ ἀνδρώδης ἔλεξεν.

Ἐγώ, φίλε παῖ, Ἑρμογλυφικὴ τέχνη εἰμί, ἣν χθὲς ἤρξω μανθάνειν οἰκεία τέ σοι καὶ συγγενὴς οἴκοθεν· ὅ, τε γὰρ πάππος σου (εἰποῦσα τοὔνομα τοῦ μητροπάτορος[62]) λιθοξόος ἦν καὶ τὼ θείω ἀμφοτέρω, καὶ μάλα εὐδοκιμεῖτον δι' ἡμᾶς. Εἰ δὲ θέλεις λήρων μὲν καὶ φληνάφων τῶν παρὰ ταύτης ἀπέχεσθαι (δείξασα τὴν ἑτέραν), ἕπεσθαι δὲ καὶ συνοικεῖν ἐμοί, πρῶτα μὲν θρέψῃ γεννικῶς[63], καὶ τοὺς ὤμους ἕξεις καρτερούς, φθόνου δὲ παντὸς ἀλλότριος ἔσῃ, καὶ οὔ ποτε ἄπει ἐπὶ τὴν ἀλλοδαπήν[64], τὴν πατρίδα καὶ τοὺς οἰκείους καταλιπών· οὐδὲ ἐπὶ λόγοις[65] ἐπαινέσονταί σε πάντες.

Μὴ μυσαχθῇς δὲ τοῦ σώματος τὸ εὐτελές[66], μηδὲ τῆς ἐσθῆτος τὸ πιναρόν· ἀπὸ γὰρ τῶν τοιούτων ὁρμώμενος καὶ Φειδίας[67] ἐκεῖνος ἔδειξε[68] τὸν Δία, καὶ Πολύκλειτος[69] τὴν Ἥραν εἰργάσατο, καὶ Μύρων[70] ἐπῃνέθη, καὶ Πραξιτέλης[71] ἐθαυμάσθη· προσκυνοῦνται γοῦν οὗτοι μετὰ τῶν θεῶν· Εἰ δὴ τούτων εἷς γένοιο[72], πῶς μὲν οὐ κλεινὸς αὐτὸς παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις γένοιο; ζηλωτὸν δὲ καὶ τὸν πατέρα ἀποδείξεις, περίβλεπτον δὲ ἀποφανεῖς καὶ τὴν πατρίδα. Ταῦτα καὶ ἔτι τούτων πλείονα διαπταίουσα, καὶ βαρβαρίζουσα πάντοθεν, εἶπεν ἡ Τέχνη, μάλα δὴ σπουδῇ συνείρουσα[73], καὶ πείθειν με πειρωμένη· ἀλλ' οὐκέτι μέμνημαι· τὰ πλεῖστα γὰρ ἤδη μου τὴν μνήμην διέφυγεν. Ἐπεὶ δ' οὖν ἐπαύσατο, ἄρχεται ἡ ἑτέρα ὧδέ πως.

Ἐγὼ δέ, ὦ τέκνον, Παιδεία εἰμί, ἤδη συνήθης σοι καὶ γνωρίμη, εἰ καὶ μηδέπω εἰς τέλος[74] μου πεπείρασαι. Ἡλίκα μὲν οὖν τὰ ἀγαθὰποριῇ[75] λιθοξόος γενόμενος, αὐτὴ προείρηκεν· οὐδὲν γὰρ ὅτι μὴ ἐργάτης ἔσῃ[76], τῷ σώματι πονῶν, κἂν[77] τούτῳ τὴν ἅπασαν ἐλπίδα τοῦ βίου τεθειμένος, ἀφανὴς μὲν αὐτὸς ὤν, ὀλίγα καὶ ἀγεννῆ λαμβάνων, ταπεινὸς τὴν γνώμην[78], εὐτελὴς δὲ τὴν πρόοδον, οὔτε φίλοις ἐπιδικάσιμος[79], οὔτε ἐχθροῖς φοβερός, οὔτε τοῖς πολίταις ζηλωτός· ἀλλ' αὐτὸ μόνον ἐργάτης, καὶ τῶν ἐκ τοῦ πολλοῦ δήμου εἷς, ἀεὶ τὸν προὔχοντα ὑποπτήσσων[80] καὶ τὸν λέγειν δυ-

---

57) Ἡ δὲ ἐβόα ὡς ἡ πρώτη ἀντιποιοῖτο. 58) Δυϊκὴ αἰτιατική· κατὰ τὰς χεῖρας.
59) Ἐνδυμασίαν. Α. Σ. 2). 60) Ἐφίημι. γ'. πληθ. προ. τ. ἐνεστ. τ. ὁριστ.
61) Νὰ συζήσω. 62) Τοῦ πατρὸς τῆς μητρός μου. 63) Θενὰ τρώγῃς γερά. 64) Ἑλλ. χώραν· τὴν ξενητειάν. Ἄπει, ἐνεστ. ἀττ. ἀντὶ μέλλ. ἀπελεύσει. 65) Δι' ἁπλῆν σύνθεσιν ματαίων λόγων. 66) Τὴν εὐτέλειαν, τὸ οὐδ. ἀντὶ τοῦ ἀφηρ. θηλ. 67) Περίφημος γλύπτης Ἀθηναῖος ἐπὶ Περικλέους, ποιήσας χρυσελεφάντινα ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς Ἀθήνας καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἰς Ὀλυμπίαν. 68) Ἀνέδειξε, παρήγαγε. 69) Ἀγαλματοποιὸς Ἀργεῖος ἐπὶ Περικλέους, κατασκευάσας τὸ ἄγαλμα τῆς Ἥρας εἰς τὸ Ἡραῖον, ναὸν περίφημον πλησίον τοῦ Ἄργους. 70) Ἄλλος περίφημος ἀγαλματοποιὸς ἐξ Ἐλευθερῶν τῆς Ἀττικῆς, σύγχρονος τοῦ προτέρου. 71) Ἀθηναῖος ἢ Πάριος ἀγαλματοποιός, ὀλίγον μεταγενέστερος. 72) Ἂν ἤθελες γίνει. Κ. § 404, γ'. 73) Συνδέουσα τοὺς λόγους μὲ ταχύτητα. 74) Μέχρι τέλους. 75) Πορίζω. 76) Δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὴ γίνῃς.
77) Καὶ ἐν. 78) Ἑλλ. κατά. 79) Περισπούδαστος. 80) Φοβούμενος, ζαρώνων ἐμπρὸς

νάμενον[81] θεραπεύων, λαγὼ βίον ζῶν, καὶ τοῦ κρείττονος ἕρμαιον[82] ὤν. Ἢν δὲ καὶ Φειδίας ἢ Πολύκλειτος[83] γένοιο, καὶ θαυμαστὰ πολλὰ ἐξεργάσαιο, τὴν μὲν τέχνην ἅπαντες ἐπαινέσονται, οὐκ ἔστι δ' ὅστις τῶν ἰδόντων[84], εἰ νοῦν ἔχοι, εὔξαιτο ἄν σοι ὅμοιος γενέσθαι· οἷος γὰρ ἂν ᾖς, βάναυσος, καὶ χειρώναξ, καὶ ἀποχειροβίωτος[85] νομισθήσῃ.

Ἢν δέ μοι πείθῃ, πρῶτον μέν σοι πολλὰ ἐπιδείξω παλαιῶν ἀνδρῶν ἔργα, καὶ πράξεις θαυμαστὰς, καὶ λόγους αὐτῶν ἀπαγγέλλουσα, καὶ πάντων, ὡς εἰπεῖν[86], ἔμπειρον ἀποφαίνουσα· καὶ τὴν ψυχὴν, ὅπερ σοι κυριώτατόν ἐστι, καταχοσμήσω πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς κοσμήμασι, σωφροσύνῃ, δικαιοσύνῃ, εὐσεβείᾳ, πρᾳότητι, ἐπιεικείᾳ, συνέσει, καρτερίᾳ, τῷ τῶν καλῶν ἔρωτι, τῇ πρὸς τὰ σεμνότατα ὁρμῇ· ταῦτα γάρ ἐςιν ὁ τῆς ψυχῆς ἀκήρατος[87] ὡς ἀληθῶς κόσμος· λήσει[88] δέ σε οὔτε παλαιὸν οὐδὲν, οὔτε νῦν γενέσθαι δέον, ἀλλὰ καὶ τὰ δέοντα[89] προόψει μετ' ἐμοῦ, καὶ ὅλως, ἅπαντα, ὁπόσα ἐστὶ τάτε θεῖα, τά τε ἀνθρώπινα, οὐκ εἰς μακράν[90] σε διδάξομαι.

Καὶ ὁ νῦν πένης, ὁ τοῦ δεῖνος[91], ὁ βουλευσάμενός τι[92] περὶ ἀγενοῦς οὕτω τέχνης, μετ' ὀλίγον ἅπασι ζηλωτὸς καὶ ἐπίφθονος ἔσῃ, τιμώμενος καὶ ἐπαινούμενος, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀρίστοις[93] εὐδοκιμῶν, καὶ ὑπὸ τῶν γένει καὶ πλούτῳ προὐχόντων ἀποβλεπόμενος[94], ἐσθῆτα μὲν τοιαύτην ἀμπεχόμενος, δείξασα τὴν ἑαυτῆς (πάνυ δὲ λαμπρὰν ἐφόρει)· ἀρχῆς[95] δὲ καὶ προεδρίας ἀξιούμενος· κἂν που ἀποδημῇς, οὐδ' ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀγνὼς οὐδ' ἀφανὴς ἔσῃ· τοιαῦτά σοι περιθήσω τὰ γνωρίσματα, ὥστε τῶν ὁρώντων ἕκαστος, τὸν πλησίον κινήσας[96], δείξει σε τῷ δακτύλῳ, ΟΥΤΟΣ ΕΚΕΙΝΟΣ, λέγων.

Ἂν δέ τι σπουδῆς ἄξιον ᾖ[97], καὶ τοὺς φίλους ἢ καὶ τὴν πόλιν ὅλην καταλαμβάνῃ, εἰς σὲ πάντες ἀποβλέψονται· κἂν πού τι λέγων τύχῃς, κεχηνότες οἱ πολλοὶ ἀκούσονται, θαυμάζοντες, καὶ εὐδαιμονίζοντές σε τῶν λόγων τῆς δυνάμεως[98], καὶ τὸν πατέρα τῆς εὐποτμίας. Ὃ δὲ λέγουσιν, ὡς ἄρα ἀθάνατοι γίγνονταί τινες ἐξ ἀνθρώπων, τοῦτό σοι περιποιήσω. Καὶ γὰρ ἢν αὐτὸς ἐκ τοῦ βίου ἀπέλθῃς, οὔ ποτε παύσῃ συνὼν τοῖς πεπαιδευμένοις, καὶ προσομιλῶν τοῖς ἀρίστοις[99]. Ὁρᾷς τὸν Δημοσθένην ἐκεῖνον, τίνος υἱὸν ὄντα ἐγὼ ἡλίκον ἐποίησα[100]; ὁρᾷς τὸν Αἰσχίνην[101], ὃς τυμπανιστρίας υἱὸς ἦν; ἀλλ' ὅμως αὐτὸν δι' ἐμὲ Φίλιππος[102] ἐθεράπευσεν· ὁ δὲ Σωκράτης[103], καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῇ Ἑρμογλυφικῇ ταύτῃ τραφεὶς, ἐπειδὴ τάχιστα συνῆκε[104]

81) Τὸν εὔγλωττον. τὸν ῥήτορα. 82) Θῦμα. Τὰ ἀνέλπιστα εὑρήματα ὑπετίθεντο δῶρα τοῦ Ἑρμοῦ. 83) Ἴδε 67 καὶ 69). 84) Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τῶν ἰδόντων ὅστις. 85) Ζῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν σου τὸν κόπον. 86) Διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω, σχεδόν. 87) Μὴ συγκερασμένος, ἄδολος. 88) Λανθάνω. 89) Ἴσ. μέλλοντα. 90) Εἰς ὄχι μακροῦ χρόνου διάστημα.

91) Δηλ. ἀνθρώπου ἀγνώστου. 92) Ὅστις ἐσκέφθης περὶ ἀγενοῦς τέχνης, δηλ. περὶ τοῦ νὰ δοθῇς εἰς αὐτήν. 93) Εἰς τὰ ἄριστα, εἰς τὰς ἀσχολίας αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται ὡς ἄρισται. 94) Θαυμαζόμενος. 95) Ἐξουσίας. 96) Κουντήσας τὸν ἱστάμενον πλησίον του.

97) Ἂν συμβῇ τίποτε σπουδαῖον. 98) Διὰ τὴν δύναμιν τῶν λόγων. 99) Διὰ τῶν συγγραμμάτων του δηλονότι. 100) Τίνος υἱὸν ὄντα, βλέπεις πόσον μέγαν τὸν ἔκαμα! Ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης (ἐπὶ Ἀλεξάνδρου) ἦτον υἱὸς μαχαιροποιοῦ. 101) Ὁ ῥήτωρ Αἰσχίνης, σύγχρονος καὶ ἀντίζηλος τοῦ Δημοσθένους, ἦν υἱὸς αὐλητρίας. 102) Φίλιππος ὁ Μακεδὼν καταιτρέχων τὸν Δημοσθένην ὑπερασπίζετο τὸν ἀντίπαλόν του. 103) Ὁ πατὴρ τοῦ Σωκράτους Σωφρονίσκος ἦτον λιθοξόος. 104) Συνίημι.

τοῦ κρείττονος, καὶ δραπετεύσας παρ' αὐτῆς ηὐτομόλησεν ὡς ἐμὲ, ἐκεῖνος ὁς παρὰ πάντων ᾄδεται[105];

Ἀφεὶς δ' αὐτοὺς τηλικούτους καὶ τοιούτους ἄνδρας, καὶ πράξεις λαμπρὰς, καὶ λόγους σεμνοὺς, καὶ σχῆμα εὐπρεπὲς, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ ἔπαινον, καὶ προεδρίας, καὶ δύναμιν, καὶ ἀρχὰς, καὶ τὸ ἐπὶ λόγοις εὐδοκιμεῖν[106], καὶ τὸ ἐπὶ συνέσει εὐδαιμονίζεσθαι, χιτώνιόν τε πιναρὸν ἐνδύσῃ, καὶ σχῆμα δουλοπρεπὲς ἀναλήψῃ, καὶ μοχλία, καὶ γλυφεῖα, καὶ κοπέας, καὶ κολαπτῆρας[107] ἐν ταῖν χεροῖν ἕξεις, κάτω νενευκὼς εἰς τὸ ἔργον, χαμαιπετὴς[108], καὶ χαμαίζηλος[109], καὶ πάντα τρόπον ταπεινός· ἀνακύπτων δὲ οὐδέποτε, οὐδὲ ἀνδρῶδες, οὐδὲ ἐλευθέριον οὐδὲν ἐπινοῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἔργα[110] ὅπως εὔρυθμα καὶ εὐσχήμονα ἔσται σοι προνοῶν, ὅπως δὲ αὐτὸς εὔρυθμός τε καὶ κόσμιος ἔσῃ, ἥκιστα πεφροντικὼς, ἀλλ' ἀτιμότερον ποιῶν σεαυτὸν λίθων;

Ταῦτα ἔτι λεγούσης αὐτῆς, οὐ περιμείνας ἐγὼ τὸ τέλος τῶν λόγων, ἀναστὰς ἀπεφηνάμην[111], καὶ τὴν ἄμορφον ἐκείνην καὶ ἐργατικὴν ἀπολιπὼν, μετέβαινον πρὸς τὴν Παιδείαν μάλα γεγηθώς· καὶ μάλιστα ἐπεί μοι καὶ εἰς νοῦν ἦλθεν ἡ σκυτάλη, καὶ ὅτι πληγὰς εὐθὺς οὐκ ὀλίγας ἀρχομένῳ μοι χθὲς ἐνετρίψατο[112]. Ἡ δὲ, ἀποληφθεῖσα, τὸ μὲν πρῶτον ἠγανάκτει, καὶ τὼ χεῖρε συνεκρότει, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐνέπριε[113], τέλος δὲ, ὥσπερ τὴν Νιόβην[114] ἀκούομεν, ἐπεπήγει καὶ εἰς λίθον μετεβέβλητο[115]. Εἰ δὲ παράδοξα ἔπαθε, μὴ ἀπιστήσητε· θαυματοποιοὶ γὰρ οἱ ὄνειροι.

Ἡ ἑτέρα δὲ, πρός με ἀπιδοῦσα, Τοιγαροῦν ἀμείψομαί σε, ἔφη, τῆσδε τῆς δικαιοσύνης[116], ὅτι καλῶς τὴν δίκην ἐδίκασας. Καὶ ἐλθὲ ἤδη, ἐπίβηθι τούτου τοῦ ὀχήματος[117], (δείξασά τι ὄχημα ὑποπτέρων ἵππων τινῶν[118], τῷ Πηγάσῳ[119] ἐοικότων) ὅπως ἴδῃς οἷα καὶ ἡλίκα μὴ ἀκολουθήσας ἐμοὶ ἀγνοήσειν ἔμελλες. Ἐπεὶ δ' ἀνῆλθον, ἡ μὲν ἤλαυνε, καὶ ὑφηνιόχει[120]· ἀρθεὶς δὲ εἰς ὕψος ἐγὼ ἐπεσκόπουν, ἀπὸ τῆς ἕω ἀρξάμενος ἄχρι πρὸς ἑσπέραν[121], πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ δήμους καθάπερ ὁ Τριπτόλεμος[122], ἀποσπείρων τι ἐς τὴν γῆν. Οὐκέτι μέντοι μέμνημαι, ὅ,τι τὸ σπειρόμενον[123] ἐκεῖνο ἦν· πλὴν τοῦτο μόνον, ὅτι κάτωθεν ἀφορῶντες με οἱ ἄνθρωποι ἐπῄνουν, καὶ μετ' εὐφημίας, καθ' οὓς γενοίμην τῇ πτήσει[124], παρέπεμπον.

Δείξασα δέ μοι τὰ τοσαῦτα[125], κἀμὲ τοῖς ἐπαινοῦσιν ἐκείνοις, ἐπανήγα-

---

105) Φημίζεται. 106) Τὸ εὐδοκιμεῖν ἐπὶ λ., διὰ τοὺς λόγους. 107) Ὅλα λιθοξοϊκὰ ἐργαλεῖα.
108) Εὐτελής· ἐκ τοῦ χαμαὶ πίπτω. 109) Χαμερπὴς, ὁ ζηλεύων καὶ ἀγαπῶν τὰ χαμηλά.
110) Τὰ τῆς γλυπτικῆς. 111) Ἐκήρυξα τὴν γνώμην μου. 112) Μὲ ἐκτύπησε ξύλον.
113) Ἐπριόνιζεν, ἔτριζεν ὡς τὸ πριόνι. 114) Θυγάτηρ τοῦ Ταντάλου, γυνὴ τοῦ Ἀμφίονος βασιλέως τῶν Θηβῶν. Ἐπειδὴ ἐκόμπασεν ὅτι εἶναι εὐτεκνοτέρα τῆς Λητοῦς, μητρὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις κατετόξευσαν τὰ δώδεκα τέκνα της, αὕτη δὲ ἀπελιθώθη ἀπὸ τὴν λύπην της. 115) Εὐστόχως μεταμορφώνει εἰς λίθινον ἀνδριάντα τὴν λιθοξοϊκήν.
116) Δι' αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην· ἑλλ. τῆς Ἀντί. 117) Ἡ γεν. συντακτικὴ τῆς ἐπί.
118) Δηλ. συρόμενον ὑπό. 119) Πτερωτὸς ἵππος, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Μεδούσης.
120) Ἀντί. ἡνιόχει Α. Σ. 121) Ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμάς. 122) Υἱὸς τοῦ Κελεοῦ, βασιλέως τῆς Ἐλευσῖνος. Διδαχθεὶς ἀπὸ τὴν Δήμητραν, ἐφέρετο ἐπὶ ἁμάξης πτερωτῶν δρακόντων, καὶ ἔσπειρε σῖτον εἰς ὅλην τὴν γῆν, διδάσκων παντοῦ τὴν γεωργίαν. 123) Αἰνίττεται τὰ σπέρματα τῆς παιδείας. 124) Ἐκεῖνοι εἰς οὓς ἔφθανα διὰ τῆς πτήσεως.
125) Τὰ τόσα διάφορα πράγματα.

γον εὐθὺς, οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἐσθῆτα ἐκείνην ἐνδεδυκότα, ἣν εἶχον ἀπαιρόμενος· ἀλλ' ἐμοὶ ἐδόκουν εὐπάρυφός τις ἐπανήκειν[126]. Καταλαβοῦσα[127] οὖν καὶ τὸν πατέρα ἑστῶτα καὶ περιμένοντα, ἐδείκνυεν αὐτῷ ἐκείνην τὴν ἐσθῆτα, κἀμὲ, οἷος ἥκοιμι[32], καί τοι καὶ ὑπέμνησεν, οἷα μικροῦ δεῖν[128] περὶ ἐμοῦ ἐβουλεύσατο· ταῦτα μέμνημαι ἰδὼν, ἀντίπαις[129] ἔτι ὢν, ἐμοὶ δοκεῖ[130] ἐκταραχθεὶς πρὸς τὸν τῶν πληγῶν φόβον.

Μεταξὺ δὲ λέγοντος[131], Ἡράκλεις, ἔφη τις, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν[132]! Εἶτ' ἄλλος ὑπέκρουσε[133]· χειμερινὸς ὄνειρος, ὅτι μήκισταί εἰσιν αἱ νύκτες[134]· ἢ τάχα που τριέσπερος, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς[135], καὶ αὐτός ἐστι· τί δ' οὖν ἐπῆλθεν αὐτῷ[136] ληρῆσαι ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, καὶ μνησθῆναι παιδικῆς νυκτὸς, καὶ ὀνείρων παλαιῶν, καὶ ἤδη γεγηρακότων; ἕωλος[137] γὰρ ἡ ψυχρολογία· μὴ ὀνείρων ἡμᾶς ὑποκριτάς[138] τινας ὑπείληφεν[139]; Οὐκ, ὦ 'γαθέ[140]· οὐδὲ γὰρ ὁ Ξενοφῶν ποτε διηγούμενος τὸ ἐνύπνιον[141], ὡς ἐδόκει αὐτῷ καὶ ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ καὶ τὰ ἄλλα (ἴστε[142] γὰρ), οὐχ ὑπόκρισιν τὴν ὄψιν οὐδὲ ὡς φλυαρεῖν ἐγνωκὼς αὐτὰ διεξήει[143]· καὶ ταῦτα[144] ἐν πολέμῳ καὶ ἀπογνώσει πραγμάτων, περιεστώτων πολεμίων. ἀλλά τι καὶ χρήσιμον εἶχεν ἡ διήγησις.

Καὶ τοίνυν κἀγὼ τοῦτον τὸν ὄνειρον ὑμῖν διηγησάμην ἐκείνου ἕνεκα[145], ὅπως οἱ νέοι πρὸς τὰ βελτίω τρέπωνται, καὶ παιδείας ἔχωνται[146]· καὶ μάλιστα, εἴ τις αὐτῶν ὑπὸ πενίας ἐθελοκακεῖ[147], καὶ πρὸς τὰ ἥττω[148] ἀποκλίνει, φύσιν οὐκ ἀγενῆ διαφθείρων, ἐπιρρωσθήσεται εὖ οἶδ' ὅτι[149] κἀκεῖνος, ἀκούσας τοῦ μύθου, ἱκανὸν ἑαυτῷ παράδειγμα ἐμὲ προστησάμενος, ἐννοῶν οἷος μὲν ὢν πρὸς τὰ κάλλιστα ὥρμησα, καὶ παιδείας ἐπεθύμησα, μηδὲν[150] ἀποδειλιάσας πρὸς τὴν πενίαν τὴν τότε, οἷος δὲ πρὸς ὑμᾶς ἐπανελήλυθα, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο[151], οὐδενὸς γοῦν τῶν λιθογλύφων ἀδοξότερος.

---

126) Ἐφαινόμην εἰς τὸν ἑαυτόν μου ὅτι ἐπανῆλθα εὐπάρυφος. Α. Σ. 127) Εὑροῦσα.
128) Ὀλίγον ἔλειψε νὰ βουλευθῇ. 129) Μόλις ἐξελθὼν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ταὐτὸν τῷ Πρόσηβος. 130) Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. 131) Ἐν τῷ μεταξύ, ἐν ᾧ ἔλεγα. 132) Μακρὸν ὡς οἱ ἐπὶ δικαστηρίων λόγοι καὶ περιέχον δίκην μεταξὺ τῶν δύο γυναικῶν. 133) Ἴδε Α. Σ.
134) Τοῦ χειμῶνος δηλ. 135) Ὁ Ἡρακλῆς ὠνομάζετο τριέσπερος, διότι ἡ νὺξ εἰς τὴν ὁποίαν συνελήφθη διήρκεσε τρία ἡμερόνυκτα. 136) Τί τὸν ἦλθε, τί τὸν ἐφάνη;
137) Ξεθυμασμένη. Α. Σ. 138) Ὀνειροκρίτης. 139) Ὑπολαμβάνω.
140) Ὦ ἀγαθέ, καλέ! ἀπόκρισις τοῦ Λουκιανοῦ. 141) Ὁ Ξενοφῶν, περὶ οὗ ἴδε κατωτέρω, εἰς τὴν Κύρου ἀνάβασιν. Γ', 1, διηγεῖται εἰς τοὺς συστρατιώτας του ἐνύπνιον, ὅτι εἶδε τὴν πατρῴαν οἰκίαν του, καὶ ὅτι κεραυνὸς ἔπεσεν εἰς αὐτήν, κτλ. 142) Οἶδα, Γ. 472. 143) Διέξειμι. Διηγούμενος ὡς ἐδόκει, οὐ διεξήει ὑπόκρισιν (ὡς ὑπόκρισιν, διὰ θεατρικὴν ὑπ.) τὴν ὄψιν (τὸ ὅραμα), οὐδὲ διεξήει αὐτὰ ἐγνωκὼς φλυαρεῖν. 144) Ὑπεν. ἐποίει.
145) Διὰ τοῦτο. 146) Νὰ πιασθῶσιν ἀπὸ τὴν παιδείαν, νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν παιδείαν.
147) Ἀγαπᾷ νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὰ κακά. 148) Πρὸς τὰ χειρότερα. 149) Εὖ οἶδ' ὅτι ἐπίρρ.
150) Ἐπίρρ. ἀντὶ οὐδαμῶς. 151) Εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο κατορθώσας, ἐπανελήλυθα ὅμως οὐδενὸς ἀδοξότερος.

Θ'. ΙΩΑΝ. του ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐξ Ἀντιοχείας, ἤκμασε περὶ τὰ τέλη τοῦ δ'. αἰῶνος μ. Χ. Ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατεφέρετο κατὰ τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς πολυτελείας, ἐξωρίσθη κατ' ἀπόφασιν τοπικῆς συνόδου, καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν ἐξορίαν του. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του σώζονται 447 λόγοι καὶ 249 ἐπιστολαί. Διὰ τὴν εὐφράδειάν του δὲ ὠνομάσθη ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ.

Ὁ Εὐτρόπιος ἦτον εὐνοῦχος εὐνοούμενος μεγάλως ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου προήχθη εἰς ἰσχὺν καὶ πλοῦτον, προβιβασθεὶς εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα Ὑπάτου καὶ Πατρικίου. Ἀλλὰ καταχρασθεὶς τῆς δυνάμεώς του καὶ καθυβρίσας αὐτὸν τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τῆς διαγωγῆς του, ὑπέπεσεν εἰς τὴν ὀργὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ στρατεύματος, καὶ ἀπογυμνωθεὶς τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἀξιωμάτων του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωήν του καταφυγὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ᾧ ἄλλοτε εἶχε κηρυχθῆ ἐναντίος τῆς ἀσυλίας τῶν ἐκκλησιῶν.

Ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ νῦν, εὔκαιρον[1] εἰπεῖν· ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης[2]. Ποῦ νῦν ἡ λαμπρὰ τῆς ὑπατείας περιβολή[3]; ποῦ δὲ αἱ φαιδραὶ λαμπάδες; ποῦ δὲ οἱ κρότοι καὶ οἱ χοροὶ καὶ αἱ θαλίαι[4] καὶ αἱ πανηγύρεις; ποῦ οἱ στέφανοι καὶ τὰ παραπετάσματα[5]; ποῦ ὁ τῆς πόλεως θόρυβος, καὶ αἱ ἐν ἱπποδρομίαις εὐφημίαι, καὶ τῶν θεατῶν αἱ κολακεῖαι; Πάντα ἐκεῖνα οἴχεται[6], καὶ ἄνεμος πνεύσας ἀθρόον[7] τὰ μὲν φύλλα κατέβαλε[8], γυμνὸν δὲ ἡμῖν τὸ δένδρον ἔδειξε, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς σαλευόμενον λοιπόν[9]. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος[10] γέγονε προσβολὴ, ὡς καὶ πρόῤῥιζον[11] ἀπειλεῖν[12] ἀνασπᾶν[13], καὶ αὐτὰ διασαλεῦσαι τοῦ δένδρου τὰ νεῦρα. Ποῦ νῦν οἱ πεπλασμένοι φίλοι; ποῦ τὰ συμπόσια καὶ τὰ δεῖπνα; ποῦ ὁ τῶν παρασίτων ἑσμὸς[14], καὶ ὁ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐγχεόμενος ἄκρατος[15], καὶ αἱ ποικίλαι τῶν μαγείρων τέχναι, καὶ οἱ τῆς δυναστείας θεραπευταὶ[16], οἱ πάντα πρὸς χάριν[17] ποιοῦντες καὶ λέγοντες; Νὺξ ἦν[18] πάντα ἐκεῖνα καὶ ὄναρ, καὶ ἡμέρας γενομένης, ἠφανίσθη[19]. Ἄνθη ἦν ἐαρινὰ, καὶ παρελθόντος τοῦ ἔαρος, ἅπαντα κατεμαράνθη· σκιὰ ἦν καὶ παρέδραμε[20]

1) Εὔκαιρος, καιρός. 2) Ἐκ Σολομ. ἐκκλησ. 3) Περικύκλωσις, πάντα τὰ περικυκλοῦντα ἢ καὶ αὐτὸ τὸ ὑπατικὸν περιβόλαιον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Προκοπίου καὶ ἄλλων ἱστορικῶν, ἦτον ὄχι μόνον κατάχρυσον ἀλλὰ καὶ λιθοκόλλητον. 4) Συμπόσια.
5) Τὰ εἰς τὸ θέατρον ἐκτεινόμενα ὑπεράνωθεν τοῦ καθίσματος τῶν ἐπισήμων ἀρχόντων.
6) Κ. § 237. 7) Ἐπίρ. ἀντὶ ἀθρόως. 8) Παραβάλλει τὸν δυστυχήσαντα αὐλικὸν μὲ δένδρον ἐκριζούμενον. 9) (Εἰς τὸν) λοιπὸν (χρόνον). 10) Τοῦ ἀνέμου. 11) Ἐκ τῶν ῥιζῶν.
12) Κ. § 463, Ὥστε 1). 13) Τὸ δένδρον. 14) Σμῆνος μελισσῶν, μτφ. πλῆθος.
15) Ὁ οἶνος, ὅταν δὲν ἦτον κεκερασμένος μὲ ὕδωρ ὡς συνήθως ἐγίνετο· ὅθεν παρ' ἡμῖν ἐπεκράτησε νὰ καλῆται κρασί. 16) Κόλακες. 17) Πρὸς εὐχαρίστησίν του.

καπνὸς ἦν, καὶ διελύθη· πομφόλυγες ἦσαν, καὶ διεῤῥάγησαν· ἀράχνη[18] ἦν, καὶ διεσπάσθη. Διὸ ταύτην τὴν πνευματικὴν ῥῆσιν ἐπᾴδωμεν[19] συνεχῶς ἐπιλέγοντες· Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. Ταύτην γὰρ τὴν ῥῆσιν καὶ ἐν τοίχοις, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν ὁδοῖς, καὶ ἐν θύραις, καὶ ἐν εἰσόδοις, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ ἑκάστου συνειδότι συνεχῶς ἐγγεγράφθαι δεῖ, καὶ διὰ παντὸς αὐτὴν μελετᾷν. Ἐπειδὴ ἡ τῶν πραγμάτων ἀπάτη, καὶ τὰ προσωπεῖα[20], καὶ ἡ ὑπόκρισις ἀλήθεια παρὰ τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ· ταύτην καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἐν δείπνῳ, καὶ ἐν ἀρίστῳ[21], καὶ ἐν συλλόγοις[22] ἐπιλέγειν ἕκαστον τῷ πλησίον ἐχρῆν, καὶ παρὰ τοῦ πλησίον ἀκούειν, ὅτι Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. Οὐκ ἔλεγόν σοι[23] συνεχῶς ὅτι δραπέτης[24] ὁ πλοῦτός ἐστι καὶ οἰκέτης; σὺ δὲ οὐκ ἐβούλου πείθεσθαι. Ἰδού, ἐκ τῶν πραγμάτων ἔδειξεν ἡ πεῖρα, ὅτι οὐ δραπέτης μόνον, οὐδὲ ἀγνώμων, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνος· οὗτος γάρ σε τρέμειν νῦν καὶ δεδοικέναι[25] παρεσκεύασεν. Οὐκ ἔλεγόν σοι; ἡνίκα συνεχῶς ἐπετίμας μοι λέγοντι τ' ἀληθῆ, ὅτι ἐγώ σε φιλῶ μᾶλλον τῶν κολακευόντων; ἐγὼ ὁ ἐλέγχων πλέον κήδομαι τῶν χαριζομένων· Οὐ προσετίθην τοῖς ῥήμασι τούτοις, ὅτι ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλων[27], ὑπὲρ ἑκούσια φιλήματα ἐχθρῶν; Εἰ τῶν ἐμῶν ἠνέσχου[28] τραυμάτων[29], οὐκ ἄν σοι τὰ φιλήματα ἐκείνων[30] τὸν θάνατον τοῦτον ἔτεκον· τὰ γὰρ ἐμὰ τραύματα ὑγείαν ἐργάζεται, τὰ δὲ ἐκείνων φιλήματα νόσον ἀνίατον κατεσκεύασε. Ποῦ νῦν οἱ οἰνοχόοι; ποῦ δὲ οἱ σοβοῦντες[31] ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ μυρία παρὰ πᾶσιν ἐγκώμια λέγοντες; Ἐδραπέτευσαν, ἠρνήσαντο τὴν φιλίαν, ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς διὰ τῆς σῆς ἀγωνίας πορίζουσιν. Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως[32]· ἀλλὰ καὶ τότε δυσχεραίνοντός σου οὐκ ἀπεπηδῶμεν[33], καὶ νῦν πεσόντα περιστέλλομεν[34] καὶ θεραπεύομεν. Καὶ ἡ μὲν πολεμηθεῖσα Ἐκκλησία παρὰ σοῦ, τοὺς κόλπους ἥπλωσε, καὶ ὑπεδέξατο[35]· τὰ δὲ θεραπευθέντα[36] θέατρα, ὑπὲρ ὧν πολλάκις πρὸς ἡμᾶς ἠγανάκτεις, προὔδωκε[6] καὶ ἀπώλεσεν[37]. Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαυσάμεθα ἀεὶ λέγοντες[38]· τί ταῦτα ποιεῖς; ἐκβακχεύεις τὴν Ἐκκλησίαν[39], καὶ κατὰ κρημνῶν σαυτὸν φέρεις· καὶ παρέτρεχες[40] ἅπαντα. Καὶ αἱ μὲν ἱπποδρομίαι, τὸν πλοῦτόν σου ἀναλώσασαι, τὸ ξίφος ἠκόνησαν[41]. Ἡ δὲ Ἐκκλησία, ἡ τῆς ὀργῆς τῆς σῆς ἀπολαύσασα τῆς ἀκαίρου, πανταχοῦ παρατρέχει[42], τῶν δικτύων σε ἐξαρπάσαι βουλομένη. Καὶ ταῦτα λέγω νῦν, οὐκ ἐπεμβαίνων τῷ κειμένῳ[43], ἀλλὰ τοὺς ἑστῶτας ἀσφαλεστέρους ποιῆσαι βουλόμενος· οὐκ ἀναξαίνων τὰ ἕλκη τοῦ τετρωμένου, ἀλλὰ τοὺς μηδέ-

---

18) Δηλ. ἱστὸς ἀράχνης. 19) Ἐπῳδὴ ἦν ἡ στροφὴ ἡ ἐπιφερομένη πάντοτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος. Ὅθεν ἐπᾴδωμεν, ἂς ἐπαναλαμβάνωμεν, 20) Δηλ. τὰ πλαστὰ πρόσωπα, ἡ ἐπιφάνεια. 21) Τὸ γεῦμα. 22) Εἰς συναναστροφάς. 23) Ἀποστρέφεται πρὸς τὸν Εὐτρόπιον. 24) Δηλ. ὡς δοῦλος δραπετεύων. 25) Δείδω, δέδοικα. 26) Σὲ ἔκαμε νὰ τρέμῃς. 27) Τὰ τραύματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐπιφέρουσι φίλοι. 28) Ἀνέχομαι. 29) Ὅσα σοῦ ἐπέφερε νουθετῶν. 30) Τῶν κολάκων δηλ. κτλ. 31) Ἄνω καὶ κάτω τρέχοντες.
32) Δρῶμεν. 33) Δὲν ἐμακρυνόμεθα ἀπὸ σὲ ὅταν ἐθύμωνες. 34) Περιποιούμεθα.
35) Ὑφ' ἑαυτήν, ὑπὸ τὴν σκέπην της ἐδέξατο. 36) Τὰ ὁποῖα σὺ ἐπεριποιήθης.
37) Σά. 38) Κ. § 442, Η'. 39) Ἴσως διορθωτέον: Ἐκβακχεύῃ εἰς τὴν ἐκκλ.
40) Ἀδιαφοροῦσες πρὸς ὅλα ὅσα ἔλεγον. 41) Διότι αὗται ἔγιναν αἰτία τοῦ ν' ἀπειληθῇ ἡ ζωή σου. 42) Σὲ παρακολουθεῖ. 43) Ἐνυβρίζων τὸν κείμενον κατὰ γῆς.

τοὺς ἐρρωμένους ἐν ὑγείᾳ διατηρῆσαι[44] ἀσφαλεῖ· οὐ καταποντίζων τὸν κλυδωνιζόμενον, ἀλλὰ τοὺς ἐξ οὐρίας[45] πλέοντας παιδεύων, ὥστε μὴ γενέσθαι ὑποβρυχίους[46]. Πῶς δ' ἂν τοῦτο γένοιτο; Εἰ τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων ἐννοώμεθα[47] πραγμάτων. Καὶ γὰρ οὗτος εἰ ἔδεισε[48] μεταβολὴν, οὐκ ἂν ὑπέμεινε μεταβολήν. Ἀλλ' ἐπείπερ οὗτος οὔτε οἴκοθεν[49], οὔτε παρ' ἑτέρων ἐγένετο βελτίων, ὑμεῖς γοῦν οἱ κομῶντες[50] τῷ πλούτῳ ἀπὸ τῆς τούτου κερδάνετε συμφορᾶς. Οὐδὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀσθενέστερον[51]. Διόπερ οἷον ἂν εἴποι τις ὄνομα τῆς εὐτελείας αὐτῶν[52], ἔλαττον τῆς ἀληθείας ἐρεῖ. Κἂν[53] καπνὸν αὐτὰ, κἂν χόρτον, κἂν ὄναρ, κἂν ἄνθη ἐαρινὰ[54], κἂν ὅ,τι οὖν[55] ὀνομάσῃ. Οὕτως ἐστὶν ἐπίκηρα[56], καὶ τῶν οὐδὲν ὄντων οὐδαμινώτερα. Ὅτι δὲ μετὰ τῆς ἀσθενείας καὶ πολὺ ἔχει τὸ ἀπόκρημνον[57], δῆλον ἐντεῦθεν[58]· τίς γὰρ τούτου γέγονεν ὑψηλότερος; οὐ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρῆλθε[59] τῷ πλούτῳ; οὐ πρὸς αὐτὰς τῶν ἀξιωμάτων ἀνέβη τὰς κορυφάς; οὐχὶ πάντες αὐτὸν ἔτρεμον καὶ ἐδεδοίκεισαν; ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε καὶ δεσμωτῶν ἀθλιώτερος, καὶ οἰκετῶν ἐλεεινότερος, καὶ τῶν λιμῷ τηκομένων πτωχῶν ἐνδεέστερος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ξίφη βλέπων ἠκονημένα[60], καὶ βάραθρον, καὶ δημίους, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγωγήν[61]· καὶ οὐδὲ εἴ ποτε γέγονεν ἐπὶ τῆς ἡδονῆς οἶδεν ἐκείνης[62], οὐδὲ αὐτῆς αἰσθάνεται τῆς ἀκτῖνος[63]· ἀλλ' ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ[64], καθάπερ ἐν πυκνοτάτῃ νυκτὶ[65], περιεστοιχισμένος, οὕτω τὰς ὄψεις πεπήρωται· μᾶλλον δὲ, ὅσα ἂν φιλονεικήσωμεν, οὐ δυνησόμεθα τῷ λόγῳ παραστῆσαι τὸ πάθος, ὅπερ ὑπομένειν αὐτὸν εἰκὸς[66], καθ' ἑκάστην ὥραν ἀποκτείνεσθαι προσδοκῶντα. Ἀλλὰ γὰρ τί δεῖ τῶν λόγων τῶν παρ' ἡμῶν, αὐτοῦ ταῦτα καθάπερ ἐν εἰκόνι σαφῶς ὑπογράψαντος[67] ἡμῖν; Τῇ γὰρ προτεραίᾳ, ὅτε ἐπ' αὐτὸν ἦλθον ἐκ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν, πρὸς βίαν[68] ἀφελκύσαι βουλόμενοι, καὶ τοῖς σκεύεσι προσέδραμε τοῖς ἱεροῖς[69], ἦν τὸ μὲν πρόσωπον αὐτοῦ ὠχρὸν, πελιδνὸν, καὶ τανῦν[70] νεκρωθέντος οὐδὲν[71] ἄμεινον διακείμενον· κτύπος δὲ τῶν ὀδόντων καὶ πάταγος, καὶ τρόμος παντὸς τοῦ σώματος, καὶ φωνὴ διακοπτομένη, καὶ γλῶττα διαλυομένη[72], καὶ σχῆμα τοιοῦτον[73], οἷον εἰκὸς τὴν λιθίνην ἔχειν ψυχήν[74]. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ὀνειδίζων, οὐδὲ ἐπεμβαίνων αὐτοῦ τῇ συμφορᾷ, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν διάνοιαν μαλάξαι βουλόμενος, καὶ εἰς ἔλαιον ἐπισπάσασθαι, καὶ πεῖσαι ἀρκεσθῆναι τῇ τιμωρίᾳ τῇ γεγενημένῃ[75].

---

44) Βουλόμενος. 45) Μὲ οὔριον ἄνεμον. 46) Νὰ μὴ καταποντισθῶσι. 47) Φέρωμεν εἰς τὸν νοῦν μας. 48) Ἂν εἶχε φοβηθῇ τὴν μεταβολήν. 49) Ἀφ' ἑαυτοῦ. 50) Μτφ. ὑπερηφανευόμενοι. 51) Οὐδὲν πρᾶγμά ἐστιν ἀσθενέστερον ἀπὸ τὰ ἀνθρ. πρ. 52) Ὅ,τι ὄνομα καὶ ἂν δώσῃ εἰς τὴν εὐτέλειάν των. 53) Καὶ ἄν. 54) Τὰ ὁποῖα δηλ. ταχέως μαραίνονται

55) Ὅ,τι δήποτε. 56) Πρόσκαιρα. 57) Ὅτι εἶναι αὐτὰ οὐ μόνον ἀσθενῆ, ἀλλὰ καὶ ἀπόκρημνα, δηλ. εἶναι φύσεως τοιαύτης ὥστε νὰ κατακρημνίζωσι τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἱσταμένους. 58) Ἀφ' ὅσα μέλλει νὰ εἰπῇ. 59) Ἐξεπέρασε. 60) Διότι οἱ στρατιῶται ἐφοβέριζον τὴν ζωήν του. 61) Τὸ ὅτι φέρεται. 62) Δὲν ἠξεύρει, δὲν ἐνθυμεῖται ἂν ποτὲ ἀπήλαυσεν ἐκείνην τὴν ἡδονήν. 63) Τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. 64) Κοιν. καταμεσήμερα.

65) Μᾶλλον ἔπρεπεν: ὑπὸ πυκν. νυκτός· ἢ διαγραπτέον τὴν ἐν. 66) Εἶναι πιθανόν, ἐπόμενον νὰ ὑπομένῃ. 67) Περιγράψαντος. 68) Διὰ βίας. 69) Κατέφυγεν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ ἐνηγκαλίσθη τὴν ἁγίαν τράπεζαν. 70) Ἀρτίως, ἤδη. 71) Κατ' οὐδέν.

72) Παραλυομένη. 73) Ἦν. 74) Ἴσως διορθωτέον: τὸν λίθον εἰ εἶχε ψυχήν.

75) Διότι ἐπέμενον ὅτι πρέπει νὰ θανατωθῇ.

Ἐπειδὴ γάρ εἰσι πολλοὶ παρ' ἡμῖν ἀπάνθρωποι, ὥςτε ὁμοίως καὶ ἡμῖν ἐγκαλεῖν[76], ὅτι αὐτὸν ἐδεξάμεθα τῷ βήματι[77], τὸ ἄστοργον αὐτῶν[78] τοῖς διηγήμασι μαλάξαι βουλόμενος, ἐκπομπεύω[79] τὰ τούτου πάθη. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀγανακτεῖς, εἰπέ μοι, ἀγαπητέ[80]; Ὅτι, φησὶν[81], εἰς ἐκκλησίαν κατέφυγεν ὁ πολεμήσας αὐτὴν διηνεκῶς. Διὰ τοῦτο[82] μάλιστα δοξάζειν ἐχρῆν τὸν Θεὸν ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ καταστῆναι ἀνάγκῃ, ὥστε καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μαθεῖν. Τὴν δύναμιν μὲν ἀφ' ὧν[83] τοσαύτην ὑπέμεινε μεταβολὴν ἐκ τῶν πρὸς ἐκείνην πολέμων· τὴν φιλανθρωπίαν δὲ, ἐξ ὧν[84], πολεμηθεῖσα νῦν τὴν ἀσπίδα προβάλλεται, καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας ἐδέξατο τὰς αὐτῆς, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ πάσῃ κατέστησεν, οὐ μνησικακήσασα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν[85] οὐδενὸς, ἀλλὰ τοὺς κόλπους αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἁπλώσασα τῆς φιλοστοργίας. Τοῦτο γὰρ τροπαίου παντὸς λαμπρότερον, τοῦτο νίκη περιφανὴς, τοῦτο Ἕλληνας[86] ἐντρέπει[87], τοῦτο καὶ Ἰουδαίους καταισχύνει, τοῦτο φαιδρὸν αὐτῆς τὸ πρόσωπον δείκνυσιν· ὅτι τὸν πολέμιον αἰχμάλωτον λαβοῦσα φείδεται[88], καὶ πάντων αὐτὴν ἐν ἐρημίᾳ παραδόντων, μόνη καθάπερ μήτηρ φιλόστοργος ὑπὸ τὰ παραπετάσματα αὐτῆς ἔκρυψε, καὶ πρὸς βασιλικὴν ὀργὴν ἔστη[89], πρὸς δήμου θυμὸν, καὶ πρὸς μῖσος ἀφόρητον. Τοῦτο τῷ θυσιαστηρίῳ κόσμος[90]. Ποῖος κόσμος, φησὶ[91], τὸ τὸν ἐναγῆ καὶ πλεονέκτην καὶ ἅρπαγα ἅπτεσθαι τοῦ θυσιαστηρίου; Μὴ λέγε ταῦτα[92]! ἐπειδὴ καὶ ἡ πόρνη ἥψατο τῶν ποδῶν τοῦ Χριστοῦ, ἡ σφόδρα ἐναγὴς καὶ ἀκάθαρτος· καὶ οὐκ ἦν ἔγκλημα τῷ Ἰησοῦ τὸ γενόμενον, ἀλλὰ θαῦμα καὶ ὕμνος μέγας. Οὐ γὰρ τὸν καθαρὸν ἔβλαπτεν ἡ ἀκάθαρτος· ἀλλὰ τὴν ἐναγῆ πόρνην ὁ καθαρὸς καὶ ἄμωμος διὰ τῆς ἁφῆς καθαρὰν εἰργάσατο. Μὴ δὴ[93] μνησικακήσῃς, ὦ ἄνθρωπε· ἐκείνου οἰκέται ἐσμὲν τοῦ σταυρωμένου, καὶ λέγοντος «Ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν[94]». Ἀλλ' ἀπετείχισε, φησι[95], τὴν ἐνταῦθα καταφυγὴν γράμμασι καὶ νόμοις διαφόροις. Ἀλλ' ἰδοὺ διὰ τῶν ἔργων ἔμαθεν[96] ὅπερ ἐποίησε, καὶ τὸν νόμον ἔλυσε[97] πρῶτος αὐτὸς δι' ὧν ἔπαθε, καὶ γέγονε τῆς οἰκουμένης θέατρον[98]· καὶ σιγῶν ἐντεῦθεν ἀφίησι φωνὴν[99] ἅπασι παραινῶν· μὴ ποιεῖτε τοιαῦτα, ἵνα μὴ πάθητε τοιαῦτα. Διδάσκαλος ἀνεφάνη διὰ τῆς συμφορᾶς· καὶ λαμπηδόνα μεγάλην ἀφίησι τὸ θυσιαστήριον, νῦν φοβερὸν μάλιστα καὶ ἐκ τούτου φαινόμενον, ὅτι τὸν λέοντα δεδεμένον ἔχει. Ἐπεὶ καὶ βασιλικῇ εἰκόνι[100] μέγας γένοιτο κόσμος, οὐχ ὅταν ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθηται πορφυρίδα περιβεβλημένος, καὶ διάδημα περικείμενος[101] ὁ βασιλεὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν

---

76) Τοιοῦτοι, ὥςτε ἐγκαλεῖν, νὰ μᾶς κατηγορῶσι. 77) Ἑλλ. τῆς Ἐν. 78) Τῶν ἐγκαλούντων. 79) Θεατρίζω. 80) Ἀποτείνεται δῆθεν πρὸς ἕνα τῶν ἐγκαλούντων. 81) Ὁ ἐγκαλῶν. 82) Ἀπόκρισις τοῦ ῥήτορος. 83) Ἐκ τοῦ ὅτι διὰ τοὺς κατ' ἐκείνης πολέμους ὑπέμεινε κτλ. 84) Ἐκ τούτου ἔμαθε τὴν φιλανθρωπίαν της, ὅτι πολεμηθεῖσα ἡ ἐκκλ. ὑπ' αὐτοῦ, θέτει τὴν ἀσπίδα της ἔμπροσθεν αὐτοῦ. 85) Δι' ὅσα πρὶν ἔπραξε κατ' αὐτῆς. 86) Ἐννοεῖ τοὺς εἰδωλολάτρας. 87) Ἐντροπιάζει. 88) Αὐτοῦ. 89) Ἀντέστη. 90) Τοῦτο εἶναι στολὴ εἰς τὸ Θ. 91) Ὁ ἐγκαλῶν. 92) Ἀπόκρ. τοῦ ῥήτορος. 93) Δά. 94) Εὐαγ. κ. Λουκ. κγ'. 34. 95) Ὁ ἐγκαλῶν λέγει ὅτι ὁ Εὐτρ. διὰ γραπτῶν διαταγῶν καὶ νόμων ἐμπόδισε τὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καταφυγήν. 96) Ἐννόησε. 97) Ἠκύρωσε. 98) Παίγνιον. 99) Καὶ σιωπῶν φωνάζει, δηλ. καὶ χωρὶς νὰ ὁμιλῇ αὐτὸς τὰ παθήματά του λέγουσι. 100) Εἰς εἰκόνα παριστῶσαν βασιλέα. 101) Ἔχων περιδεδεμένον.

ὑπὸ τῷ ποδὶ τῷ βασιλικῷ βάρβαροι τῶν χειρῶν[102] ὀπίσω δεδεμένα κάτω τὰς κεφαλὰς νεύουσι κείμενοι. Καὶ ὅτι οὐ πιθανότητι κέχρημαι λόγων[103], ὑμεῖς μάρτυρες τῆς σπουδῆς καὶ τῆς συνδρομῆς[104]· καὶ γὰρ λαμπρὸν ἡμῖν τὸ θέατρον[105] σήμερον, καὶ φαιδρὸς ὁ σύλλογος, καὶ ὅσον ἐν τῷ Πάσχᾳ τῷ ἱερῷ δῆμον εἶδον ξυνειλεγμένον, τοσοῦτον ὁρῶ καὶ ἐνταῦθα νῦν. Καὶ οὕτω σιγῶν πάντας ἐκάλεσε, σάλπιγγος λαμπροτέραν φωνὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀφείς[106]. Καὶ παρθένοι θαλάμους, καὶ γυναῖκες γυναικῶνας, καὶ ἄνδρες τὴν ἀγορὰν κενώσαντες, πάντες ἐνταῦθα συνεδράμετε, ἵνα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἴδητε ἐλεγχομένην[107], καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων τὸ ἐπίκηρον ἀπογυμνούμενον, καὶ τὴν πορνικὴν ὄψιν τὴν χθὲς καὶ πρώην φαιδρόν[108] ἀπολάμπουσαν (καὶ γὰρ τοιοῦτον[109] ἡ εὐπραγία ἡ ἀπὸ τῶν πλεονεξιῶν), παντὸς γραϊδίου ῥυτίδας ἔχοντος αἰσχροτέραν[110] φαινομένην, καθάπερ σπογγιᾷ τινι[111] τῇ μεταβολῇ τὰ ἐπιτρίμματα[112] καὶ τὰς ἐπιγραφάς[113] ἐκμάξασαν[114]. Τοσαύτη γὰρ τῆς δυσημερίας ταύτης ἡ ἰσχὺς, τὸν φαιδρὸν καὶ περιφανῆ πάντων ἐποίησεν εὐτελέστερον φαίνεσθαι νῦν. Κἂν πλούσιος εἰσέλθῃ[115], μεγάλα κερδαίνει· ὁρῶν γὰρ ἐκ τοσαύτης κορυφῆς[116] κατενεχθέντα τὸν σείοντα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ συνεσταλμένον, καὶ λαγωοῦ, καὶ βατράχου δειλότερον γεγενημένον, καὶ χωρὶς δεσμῶν τῷ κίονι τούτῳ προσηλωμένον[117], καὶ ἀντὶ ἁλύσεως τῷ φόβῳ περισφιγγόμενον, καὶ δεδοικότα, καὶ τρέμοντα, καταστέλλει[118] τὴν φλεγμονὴν, καθαιρεῖ τὸ φύσημα[119] καὶ, φιλοσοφήσας, ἃ χρὴ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων φιλοσοφεῖν, οὕτως ἄπεισιν, ἃ διὰ ῥημάτων λέγουσιν αἱ Γραφαί[120], ταῦτα διὰ τῶν πραγμάτων μανθάνων· « Ὅτι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· καὶ « ὁ χόρτος ἐξηράνθη, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν[121] » « οἷον, ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται » ὅτι, ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι αὐτοῦ[122] », καὶ ὅσα τοιαῦτα. Πάλιν ὁ πένης εἰσελθὼν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταύτην ἰδὼν[123], οὐκ ἐξευτελίζει ἑαυτὸν, οὐδὲ ὀδυνᾶται διὰ τὴν πτωχείαν· ἀλλὰ καὶ χάριν οἶδε[124] τῇ πενίᾳ, ὅτι χωρίον αὐτῷ γέγονεν ἄσυλον, καὶ λιμὴν ἀκύμαντος, καὶ τεῖχος ἀσφαλές. Καὶ πολλάκις ἂν ἕλοιτο[125], ταῦτα ὁρῶν, μένειν ἔνθα ἐστὶν[126], ἢ πρὸς βραχὺ[127] τὰ πάντων λαβὼν, ὕστερον καὶ ὑπὲρ αἵματος κινδυνεύειν ἑαυτοῦ. Ὁρᾷς ὡς οὐ μικρὸν κέρδος γέγονε καὶ πλουσίοις καὶ πένησι, καὶ ταπεινοῖς καὶ ὑψηλοῖς, καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα τούτου καταφυγῆς; Ὁρᾷς πῶς

---

102) Ἀπὸ τῶν χειρῶν. 103) Ὅτι σᾶς λέγω ὄχι πιθανὰ ἀλλ' ἀληθῆ, τὰ βλέπετε μόνοι σας. Τὸ κείμενον ὅμως ἔχει: Κέχρηται. 104) Ἡ φράσις φαίνεται ἀτελής. Σεῖς εἶσθε μάρτυρες τούτου, οἵτινες βλέπετε τὴν συῤῥοὴν τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἐκκλησίαν. 105) Αἰνίττεται τὴν ἐκκλησίαν. 106) Τὰ πράγματα αὐτὰ ἐφώναξαν. 107) Ἀποδεικνυομένην ὁποία εἶναι. 108) Ἐπιφαιδρῶς. 109) Τί ἐστι. 110) Ἀσχημοτέραν. 111) Διὰ τῆς μεταβολῆς ὡς μὲ σπόγγον ἐξαλείφει. 112) Φυκιασίδια. 113) Βάψιμον τῶν ὀφρυδίων κτλ. 114) Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔκρινα διορθωτέον, πρὸς εὐόδωσιν τῆς συντάξεως, τὸ χωρίον. 115) Ἂν τις πλούσιος εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ τὸν ἴδῃ. 116) Τοσούτου ὕψους. 117) Διότι ἐνηγκαλίζετο τὸν κίονα τὸν κρατοῦντα τὴν ἁγίαν τράπεζαν. 118) Ὁ πλούσιος τὴν ἰδίαν φλ. 119) Τὸν τῦφον. 120) Αἱ ἱεραί. 121) Ἐκ τοῦ Ἡσαΐου. 122) Ψαλμ. τοῦ Δαυίδ. 123) Προσιδὼν τὴν ὄψιν ταύτην. 124) Εὐγνωμονεῖ. 125) Προτιμᾷ. 126) Εἰς ἣν εὑρίσκεται κατάστασιν. 127) Δι' ὀλίγον καιρόν.

ἕκαστος φάρμακα λαβὼν ἐντεῦθεν ἄπεισιν, ἀπὸ τῆς ὄψεως ταύτης μόνης θεραπευόμενος; Ἆρα ἐμάλαξα ὑμῶν τὸ πάθος, καὶ ἐξέβαλον τὴν ὀργὴν[128]; ἆρα ἔσβεσα τὴν ἀπανθρωπίαν; ἆρα εἰς συμπάθειαν ἤγαγον; σφόδρα ἔγωγε οἶμαι, καὶ δηλοῖ· τὰ πρόσωπα[129], καὶ αἱ τῶν δακρύων πηγαί.

Ἐπεὶ οὖν ἡμῖν ἡ πέτρα γέγονε βαθύγειος[130], καὶ λιπαρὰ χώρα, φέρε δὴ καὶ καρπὸν ἐλεημοσύνης βλαστήσαντες, καὶ τὸν στάχυν κομῶντα[131] τῆς συμπαθείας ἐπιδειξάμενοι, προσπέσωμεν τῷ βασιλεῖ, μᾶλλον δὲ παρακαλέσωμεν τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν, μαλάξαι τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως καὶ ἁπαλὴν αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν καρδίαν, ὥστε ὁλόκληρον ἡμῖν δοῦναι τὴν χάριν. Καὶ ἤδη μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἧς[132] οὗτος κατέφυγεν ἐνταῦθα, οὐ μικρὰ γέγονεν ἡ μεταβολή[133]. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἔγνω, ὅτι εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο χωρίον κατέδραμε, τοῦ στρατοπέδου παρόντος, καὶ παροξυνομένου ὑπὲρ τῶν αὐτῷ πεπλημμελημένων[134], καὶ εἰς σφαγὴν αὐτὸν αἰτούντων[135], μικρὸν ἀπέτεινε λόγον[136], τὸν στρατιωτικὸν καταστέλλων θυμὸν, ἀξιῶν μὴ τὰ ἁμαρτήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἴτι αὐτῷ[137] γέγονε κατόρθωμα, καὶ τοῦτο λογίζεσθαι· καὶ τοῖς μὲν εἰδέναι χάριν[138] ὁμολογῶν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρως ἐχόντων ὡς ἀνθρώπῳ συγγινώσκων[139]. Ὡς δὲ ἐπέκειντο[140] πάλιν εἰς ἐκδικίαν τοῦ ὑβρισμένου βασιλέως, βοῶντες, πηδῶντες, θανάτου μεμνημένοι[141], καὶ τὰ δόρατα σείοντες, πηγὰς λοιπὸν[142] ἀφεὶς δακρύων ἀπὸ τῶν ἡμερωτάτων ὀφθαλμῶν, καὶ ἀναμνήσας τῆς ἱερᾶς τραπέζης[143], εἰς ἣν κατέφυγεν, οὕτω τὴν ὀργὴν κατέπαυσε. Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τὰ παρ' ἑαυτῶν προσθῶμεν. Τίνος γὰρ ἂν ἦτε συγγνώμης ἄξιοι, εἰ, τοῦ βασιλέως τοῦ ὑβρισμένου μὴ μνησικακοῦντος, ὑμεῖς οἱ μηδὲν τοιοῦτον παθόντες τοσαύτην ὀργὴν ἐπιδείξησθε; πῶς δὲ τοῦ θεάτρου[144] τούτου λυθέντος, ὑμεῖς μυστηρίων ἅψεσθε, καὶ τὴν εὐχὴν ἐρεῖτε ἐκείνην[145], δι' ἧς κελευόμεθα λέγειν, «Ἄφες ἡμῖν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν», τὸν ὑμῶν ὀφειλέτην ἀπαιτοῦντες δίκην[146]; Ἠδίκησε μεγάλα καὶ ὕβρισεν· οὐδὲ ἡμεῖς ἀντεροῦμεν. Ἀλλ' οὐ δικαστηρίου καιρὸς νῦν ἀλλ' ἐλέους· οὐκ εὐθύνης, ἀλλὰ φιλανθρωπίας· οὐκ ἐξετάσεως, ἀλλὰ συγχωρήσεως· οὐ ψήφου καὶ δίκης, ἀλλ' οἴκτου καὶ χάριτος. Μὴ τοίνυν φλεγμαινέτω[147] τις, μηδὲ δυσχεραινέτω, ἀλλὰ μᾶλλον δεηθῶμεν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, δοῦναι αὐτῷ προθεσμίαν[148] ζωῆς, καὶ τῆς ἀπειλουμένης ἐξαρπάσαι σφαγῆς, ὥστε αὐτὸν ἀποδύσασθαι τὰ πεπλημμελημένα[149]. Καὶ κοινῇ προσέλθωμεν τῷ φιλανθρώπῳ βασιλεῖ, ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ θυσιαστηρίου, ἕνα ἄνδρα τῇ τραπέζῃ τῇ

---

128) Προσπαθεῖ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ μὴ θέλωσι τελείαν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἤδη δυστυχοῦντος. 129) Ὑμῶν. 130) Ἡ πέτρα, δηλ. ἡ σκληρότης τῆς καρδίας σας ἔγεινε χώρα μὲ βαθὺ χῶμα, δηλ. ἐμαλάχθη. 131) Ἔχοντα παχεῖαν κόμην ἢ γένειον· ἐπομ. πολύχουν, μεστὸν γεννήματος. 132) Καθ' ἥν. 133) Τοῦ θυμοῦ τοῦ βασιλέως.

134) Δι' ὅσα αὐτὸς ἐπλημμέλησε. Κ. § 365. 135) Τὸ πληθυντικὸν διὰ τὸ Στρατοπέδου, ὡς περιληπτικοῦ. 136) Πρὸς τὸ στρατόπεδον. 137) Ὑπ' αὐτοῦ. 138) Ὁμολογῶν ὅτι τοὺς γνωρίζει χάριν διὰ τὰ κατορθώματα. 139) Αὐτῷ. 140) Ἐπέμενον. 141) Ἀναφέροντες θάνατον. 142) Ἀντί: Τότε. 143) Κ. § 347, γ'. 144) Τῆς σκηνῆς ταύτης διαλυθείσης.

145) Τὸ Πάτερ ἡμῶν. 146) Νὰ δικασθῇ. 147) Ἂς μὴν ἐξάπτηται. 148) Διάρκειαν τῆς 149) Τὸ Αὐτὸν ὑποκειμ., τὰ πεπλημμ. δὲ ἀντικείμ. τοῦ ἀπαρεμφ.

ἱερᾷ[150] χαρισθῆναι παρακαλοῦντες. Ἂν τοῦτο ποιήσωμεν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἀποδέξεται, καὶ ὁ Θεὸς πρὸ τοῦ βασιλέως ἐπαινέσεται[151], καὶ μεγάλην ἡμῖν τῆς φιλανθρωπίας ἀποδώσει τὴν ἀμοιβήν. Ὥσπερ γὰρ τὸν ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, οὕτω τὸν ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον προσίεται[152] καὶ φιλεῖ. Κἂν[153] μὲν δίκαιος ὁ τοιοῦτος ᾖ, λαμπροτέρους αὐτῷ πλέκει τοὺς στεφάνους· ἂν δὲ ἁμαρτωλὸς, παρατρέχει τὰ ἁμαρτήματα, τὴν πρὸς τὸν ὁμόδουλον συμπαθείας ἀμοιβὴν αὐτῷ ταύτην ἀποδιδούς. Ἔλεον γὰρ, φησὶ, θέλω, καὶ οὐ θυσίαν[154]. Καὶ πανταχοῦ τῶν Γραφῶν[155] ὁρᾷς αὐτὸν τοῦτο ἀεὶ ἐπιζητοῦντα, καὶ ταύτην λύσιν τῶν ἁμαρτημάτων εἶναι λέγοντα. Οὕτω τοίνυν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἵλεων ἐργασώμεθα[156], οὕτω τὰ ἡμέτερα διαλύσωμεν πλημμελήματα, οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν κοσμήσωμεν· οὕτω καὶ βασιλεὺς ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος ἐπαινέσεται, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν[157], καὶ ἅπας ὁ δῆμος κροτήσει[158], καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὸ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον[159] τῆς πόλεως θαυμάσεται· καὶ μαθόντες οἱ πανταχοῦ τῆς γῆς τὰ γενόμενα, κηρύξουσιν ἡμᾶς[160]. Ἵνα οὖν ἀπολαύσωμεν τῶν τοιούτων ἀγαθῶν, προσπέσωμεν[161], παρακαλέσωμεν, δεηθῶμεν, ἐξαρπάσωμεν τοῦ κινδύνου τὸν αἰχμάλωτον, τὸν φυγάδα, τὸν ἱκέτην, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

---

150) Διότι κατέφυγεν εἰς αὐτὴν, ν' ἀφεθῇ πρὸς χάριν τῆς τραπέζης. 151) Τοῦ ἐπαινῶ ὁ μέλλων, ἐπαινέσω καὶ ἐπαινέσομαι. 152) Ἐγκολποῦται, ἀποδέχεται. 153) Καὶ ἄν. 154) Προφ. Ὠσηέ. 155) Εἰς ὅλα τῶν Γραφῶν τὰ μέρη.
156) Ἂς τὸν ἐξιλεώσωμεν. Εἰς τὸ κείμενον δὲ εἶναι καὶ τὰ τρία ταῦτα ῥήματα εἰς μέλλοντα. 157) Ἐπρόφθασα (μόλις νὰ εἰπῶ, δηλ. πρὸ ὀλίγου εἶπα. 158) Τὰς χεῖρας, θὰ μᾶς χειροκροτήσῃ. 159) Οὐδέτερα ἀντὶ ἀφηρ. τὴν φιλανθρωπίαν, κτλ. 160) Θὰ κηρύξουν τὴν ἀρετήν μας. 161) Αὐθυπότακτ. ἂς προσπέσωμεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

Ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι συνομιλία μὲ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐνισχύει τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὅτι καθαίρει τὴν ψυχὴν, ὅτι ὑψοῖ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν πλάστην, ὅτι σώζει αὐτὸν καὶ ἀπὸ κινδύνους.

ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ἕνεκα προσήκει τοὺς τοῦ Θεοῦ θεράποντας[1] μακαρίζειν καὶ θαυμάζειν, ὅτι τὴν ἐλπίδα τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐν ταῖς ἁγίαις εἶχον εὐχαῖς, καὶ ὅτι γραφῇ φυλάξαντες τοὺς ὕμνους καὶ τὰς λατρείας ἃς τῷ Θεῷ σὺν χαρᾷ καὶ φόβῳ προσέφερον, καὶ εἰς ἡμᾶς διέσωκαν τὸν ἑαυτῶν θησαυρὸν, ἵνα πρὸς τὸν οἰκεῖον ζῆλον πᾶν τὸ ἐπιγιγνόμενον[2] ἐπισπάσασθαι δυνηθῶσι. Διαβαίνειν γὰρ προσήκει τὸν τῶν διδασκάλων ἐπὶ τοὺς ὁμιλοῦντας[3] τρόπον, καὶ τοὺς τῶν προφητῶν μαθητὰς[4] μιμητὰς [προσήκει] φαίνεσθαι τῆς ἐκείνων δικαιοσύνης, ἵνα πάντα τὸν χρόνον ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ καὶ μελέτῃ συζῶμεν, τοῦτο ζωὴν, τοῦτο ὑγιείαν καὶ πλοῦτον, τοῦτο πέρας ἀγαθῶν εἶναι νομίζοντες, τὸ προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ μετὰ καθαρᾶς καὶ ἀδιαφθόρου ψυχῆς. Ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι φῶς ἥλιος, οὕτω ψυχῇ[5] προσευχή. Εἰ οὖν τυφλῷ ζημία τὸ μὴ ὁρᾷν τὸν ἥλιον, πόση ζημία χριστιανῷ τὸ μὴ προσεύχεσθαι συνεχῶς, καὶ διὰ τῆς εὐχῆς τὸ τοῦ Χριστοῦ φῶς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγειν;

Καί τοι[6] τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειε τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἣν εἰς ἡμᾶς ἐπιδείκνυται, τοσαύτην τιμὴν ἀνθρώποις χαριζόμενος, ὡς καὶ προσευχῆς ἀξιῶσαι καὶ ὁμιλίας τῆς ἑαυτοῦ; Θεῷ γὰρ ἀληθῶς λαλοῦμεν τῷ καιρῷ[7] τῆς προσευχῆς, δι' ἧς καὶ τοῖς Ἀγγέλοις συναπτόμεθα, καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄλογα κοινωνίαν πολὺ φαινόμεθα διαφεύγοντες. Ἀγγέλων γὰρ ἔργον ἡ προσευχὴ, ὑπεραίρουσα καὶ τὴν ἐκείνων ἀξίαν, εἴπερ κρεῖττόν ἐστι τῆς Ἀγγέλων ἀξίας τῷ Θεῷ διαλέγεσθαι. Καὶ ὅτι γε κρεῖττόν ἐστιν, αὐτοὶ[8] διδάσκουσιν ἡμᾶς, σὺν πολλῷ μὲν φόβῳ τὰς εὐχὰς προσφέροντες, παρέχοντες δὲ ἡμῖν εἰδέναι καὶ μανθάνειν, ὅτι προσήκει, τῷ Θεῷ προσιόντας, σὺν χαρᾷ καὶ φόβῳ τοῦτο ποιεῖν· φόβῳ μὲν, δεδοικότας μὴ τῆς προσευχῆς ἀνάξιοι φανῶμεν, χαρᾶς δὲ μεστοὺς γινομένους ἐπὶ τῷ μεγέθει τῆς τιμῆς, ὅτι τοσαύτης καὶ τοιαύτης προνοίας, τὸ θνητὸν ἠξιώθη γένος, ὡς καὶ θείας ἀπολαύειν ὁμιλίας[9] συνεχῶς, δι' ἧς καὶ τὸ θνητοὶ εἶναι καὶ πρόσκαιροι διαφεύγομεν, φύσει μὲν ὄντες θνητοὶ, τῇ δὲ πρὸς Θεὸν ὁμιλίᾳ πρὸς ἀθάνατον ζωὴν μεταβαίνοντες. Ἀνάγκη γὰρ τὸν ὁμιλοῦντα Θεῷ, καὶ

---

1) Τοὺς προφήτας, καὶ μάλιστα τὸν Δαβὶδ, τοῦ ὁποίου οἱ ψαλμοὶ ἦσαν ἔκπαλαι ἡ βάσις τῆς προσευχῆς τῶν Χριστιανῶν. 2) Γένος ἀνθρώπων, τοὺς μεταγενεστέρους. 3) Τοὺς μαθητάς των. 4) Τοὺς χριστιανούς. 5) Φῶς ἐστιν. 6) Μεταβατικὸς ἀντὶ τοῦ Ἀλλὰ, Οὐ μὴν ἀλλά. 7) Ἐν τῷ καιρῷ. 8) Οἱ ἄγγελοι. 9) Συνομιλίας.

κρείττονα γενέσθαι θανάτου καὶ πάσης διαφθορᾶς. Καὶ ὥσπερ ἀνάγκη πᾶσα τὸν τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπολαύοντα διαφεύγειν τὸ σκότος· οὕτως ἀνάγκη πᾶσα, τὸν θείας ὁμιλίας ἀπολαύοντα, μηκέτι εἶναι θνητόν. Αὐτὸ γὰρ τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος πρὸς ἀθανασίαν ἡμᾶς μεθίστησιν. Εἰ γὰρ τοὺς βασιλεῖ διαλεγομένους καὶ τῆς παρ᾽ ἐκείνου τιμῆς ἀπολαύοντας, ἀμήχανον εἶναι πένητας, πολλῷ μᾶλλον ἀδύνατον τοὺς τῷ Θεῷ προσευχομένους καὶ λαλοῦντας, θνητὰς ἔχειν ψυχάς. Θάνατος γὰρ ψυχῆς ἀσέβεια καὶ βίος παράνομος· αἰωνίων καὶ ζωὴ ψυχῆς, ἡ τοῦ Θεοῦ λατρεία καὶ βίος ὁ ταύτῃ[10] πρέπων.

Βίον δὲ ὅσιον καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ πρέποντα προσευχὴ συνάγει καὶ θησαυρίζει θαυμαστῶς ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. Εἴτε γὰρ παρθενίας τις ἐραστὴς, εἴτε τὴν ἐν γάμῳ σωφροσύνην τιμᾷν ἐσπουδακὼς, εἴτε κρατεῖν ὀργῆς καὶ πραότητι συζῆν, εἴτε φθόνου καθαρεύειν, εἴτε ἄλλο τι τῶν προσηκόντων ποιεῖν, προσευχῆς ἡγουμένης καὶ προλεαινούσης τὴν τοιαύτην ὁδὸν τοῦ βίου, εὐχερῆ τε καὶ ῥᾴδιον ἕξει[11] τὸν τῆς εὐσεβείας δρόμον. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τοὺς αἰτοῦντας παρὰ τοῦ Θεοῦ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ πραότητα καὶ χρηστότητα, μὴ τυγχάνειν τῆς εὐχῆς. »Αἰτεῖτε γὰρ, φησὶ[12], καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται«. Καὶ ἀλλαχοῦ[13] πάλιν. »Τίς ἐστι, φησὶν, ἐξ ὑμῶν, ὃς ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; Ἢ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν«; Τοιούτοις μὲν λόγοις καὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἐπὶ προσευχὴν παρεκάλεσεν[14] ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων Κύριος. Ἡμᾶς δὲ προσήκει, τῷ Θεῷ πειθομένους, ἀεὶ ζῆν ἐν ὕμνοις καὶ προσευχαῖς, ἀκριβέστερον τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἐχομένους, ἢ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. Οὕτω γὰρ ἡμῖν ὑπάρξειε ζῆν ἀεὶ τὴν πρέπουσαν ἀνθρώποις ζωήν.

Ὅστις γὰρ οὐ προσεύχεται τῷ Θεῷ, οὐδὲ θείας ὁμιλίας ἀπολαύειν ἐπιθυμεῖ συνεχῶς, νεκρός ἐστι καὶ ἄψυχος, καὶ οὐ μετέχει τοῦ φρονεῖν[15]. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο μέγιστον ἀφροσύνης σημεῖον, τὸ μὴ ἐπίστασθαι τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, μηδὲ ἐρᾷν προσευχῆς, μηδὲ θάνατον ἡγεῖσθαι ψυχῆς τὸ μὴ προσκυνεῖν τῷ Θεῷ. Ὥσπερ γὰρ, οἶμαι, τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἡμέτερον, ψυχῆς μὴ παρούσης, νεκρόν ἐστι καὶ δυσῶδες· οὕτω ψυχὴ, μὴ κινοῦσα ἑαυτὴν εἰς προσευχὴν, νεκρά ἐστι καὶ ἀθλία καὶ δυσώδης. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε θανάτου παντὸς πικρότερον ἡγεῖσθαι προσήκει στερηθῆναι προσευχῆς, διδάσκει καλῶς ἡμᾶς Δανιὴλ ὁ μέγας προφήτης, μᾶλλον ἑλόμενος ἀποθανεῖν, ἢ τρεῖς ἡμέρας μόνας[16] στερηθῆναι προσευχῆς. [Οὐ γὰρ ἀσεβῆσαι τούτῳ προσέταξεν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ἀλλὰ τὰς τρεῖς μόνον ἡμέρας σκοπούμενος

---

[10]) Τῇ λατρείᾳ. [11]) Ὁ τοιοῦτος. [12]) Ὁ Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις. Ματθ. Ζ', 7. Λουκ. ΙΑ', 9. [13]) Ματθ. Ζ', 9, 11, Λουκ. ΙΑ', 12, 13. [14]) Παρεκίνησεν. [15]) Φρονήσεως.

[16] Ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Δανιὴλ, Κεφ. ς'. 6, ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ βασιλέως ἐπεκτείνεται εἰς τριάκοντα ἡμέρας. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι καθ' ὑπερβολῆς σχῆμα μετεποίησεν ὁ θεῖος πατὴρ τὰς τριάκοντα εἰς τρεῖς μόνας ἡμέρας.

εὑρεῖν[17].] Ἄνευ γὰρ τῆς θείας ῥοπῆς[18] οὐκ ἄν τι τῶν ἀγαθῶν εἰς τὰς ἡμετέρας ἔλθοι ψυχάς. Θεοῦ δὲ ῥοπὴ συνεφάπτεται τῶν πόνων ἡμῖν, καὶ τούτους ἐπικουφίζει καλῶς, ἂν ἴδῃ προσευχὴν ἀγαπῶντας, καὶ συνεχῶς τοῦ Θεοῦ δεομένους, καὶ πάντα ἐκεῖθεν τὰ ἀγαθὰ καταβήσεσθαι[19] προσδοκῶντας.

Ὅταν οὖν ἴδω τινὰ μὴ φιλοῦντα προσευχὴν, μηδὲ θερμὸν ἔρωτα ταύτης ἔχοντα καὶ σφοδρὸν, ἤδη μοι οὗτος δῆλός ἐστιν ὡς οὐδὲν γενναῖον ἐν τῇ ψυχῇ κέκτηται. Ὅταν δὲ ἴδω τινὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἀκορέστως ἐχόμενον, καὶ τὸ μὴ προσεύχεσθαι συνεχῶς ἐν ταῖς μεγίσταις ἀριθμοῦντα ζημίαις, τεκμαίρομαι τὸν τοιοῦτον πάσης ἀρετῆς ἀσκητὴν εἶναι βέβαιον, καὶ τοῦ Θεοῦ ναόν. Εἰ γὰρ στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ βῆμα ποδὸς καὶ γέλως ὀδόντων ἀναγγέλλει τὰ περὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα[20], πολλῷ μᾶλλον εὐχὴ καὶ λατρεία Θεοῦ σημεῖόν ἐστι δικαιοσύνης ἁπάσης, στολή τις οὖσα πνευματικὴ καὶ θεία, πολλὴν εὐμορφίαν καὶ κάλλος καταχέουσα ταῖς ἡμετέραις διανοίαις, τὸν ἑκάστου ῥυθμίζουσα βίον, οὐκ ἐῶσα φαῦλον οὐδὲν οὐδὲ ἄτοπον τῆς διανοίας κρατεῖν, αἰδεῖσθαι πείθουσα τὸν Θεὸν καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν, πᾶσαν τοῦ πονηροῦ[21] γοητείαν ἀποκέμπεσθαι παιδεύουσα, τοὺς αἰσχροὺς καὶ ἀτόπους ἐξελαύνουσα λογισμοὺς, ἐν ὑπεροψίᾳ τῆς ἡδονῆς καθιστῶσα τὴν ἑκάστου ψυχήν. Αὕτη γὰρ ἡ ὑπερηφανία μόνη πρέπει τοῖς τὸν Χριστὸν σεβομένοις, τὸ μηδενὶ δουλεύειν αἰσχρῷ, ἀλλὰ τηρεῖν ἐν ἐλευθερίᾳ τὴν ψυχὴν, καὶ βίῳ κεκαθαρμένῳ.

Ὅτι μὲν οὖν παντελῶς ἀμήχανον ἄνευ προσευχῆς ἀρετῇ συζῆν, καὶ μετὰ ταύτης πορεύεσθαι τὸν βίον, οἶμαι δῆλον ἅπασιν εἶναι. Πῶς γὰρ ἄν τις ἀρετὴν ἀσκήσειε, μὴ προσιὼν καὶ προσπίπτων συνεχῶς τῷ ταύτης χορηγῷ καὶ δοτῆρι; πῶς δὲ ἄν τις ἐπιθυμήσειεν εἶναι σώφρων καὶ δίκαιος, μὴ ὁμιλῶν ἡδέως τῷ ταῦτά τε καὶ πλείω τούτων ἀπαιτοῦντι παρ' ἡμῶν;

Βούλομαι δ' ἐπιδεῖξαι διὰ βραχέων, ὅτι κἂν ἁμαρτημάτων γέμοντας αἱ προσευχαὶ λάβωσιν[22] ἡμᾶς, ταχέως ἀποκαθαίρουσι. Καί τοι τί μεῖζον γένοιτ' ἂν προσευχῆς ἢ θειότερον, ὅταν ἀλεξιφάρμακον φανῇ τι οὖσα τοῖς τὰς ψυχὰς νοσοῦσιν; Οὐκοῦν πρῶτοι Νινευῖται φαίνονται διὰ προσευχῆς ἀναλυσάμενοι[23] τὰς πολλὰς πρὸς Θεὸν ἁμαρτίας. Ἅμα τε γὰρ ἔλαβεν[24] αὐτοὺς ἡ προσευχὴ, καὶ δικαίους ἐποίησε, καὶ πόλιν εἰθισμένην ἀκολασίᾳ καὶ πονηρίᾳ καὶ παρανόμῳ βίῳ συζῆν, ἐπανόρθωσεν ὀξέως, παλαιᾶς συνηθείας μεῖζον ἰσχύσασα, τῶν οὐρανίων νόμων πλήρη πεποιηκυῖα τὴν πόλιν, συνεφελκομένη μεθ' ἑαυτῆς καὶ σωφροσύνην καὶ φιλανθρωπίαν καὶ πραότητα καὶ πρόνοιαν πτωχῶν. Οὐ γὰρ ἀνέχεται[25] χωρὶς τούτων ἐνδιαιτᾶσθαι ψυχαῖς, ἀλλ' εἰς ἣν ἂν οἰκήσῃ διάνοιαν, πλήρη ποιεῖ δικαιοσύνης πάσης, παιδοτριβοῦσα πρὸς ἀρετὴν, καὶ κακίαν ἐξορίζουσα. Καὶ δὴ καὶ τότε εἴ τις εἰσῆλθεν εἰς Νινευὴ τὴν πόλιν, καὶ πρότερον αὐτὴν ἀκριβῶς ἐπιστά-

---

17) Τὸ χωρίον φαίνεται ἐλλιπές. 18) Συνεργείας. 19) «Ὅτι πᾶν δώρημα τέλειον » ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον », κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. 20) Σειρὰχ, Κεφ. ΙΘ'. 30.
21) Τοῦ διαβόλου. 22) Εὕρωσιν. 23) Λύσιν (ἄφεσιν) αὐτῶν εὑράμενοι πρὸς Θεοῦ. Εἰς ἓν δὲ τῶν χειρογράφων εὕρηται: Ἀπολυσάμενοι, ὅθεν πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχεν Ἀπολυσάμενοι.
24) Παρέλαβεν ἀφοσιωθέντας πρὸς αὐτήν. 25) Ἡ προσευχή.

μενος, οὐκ ἂν ἐπέγνω τὴν πόλιν. Οὕτως ἐξαίφνης ἀπὸ τοῦ φαυλοτέρου βίου πρὸς εὐσέβειαν μετεπήδησεν. Ὥσπερ γὰρ γυναῖκα πτωχὴν ῥάκια φέρουσαν, μετὰ ταῦτά τις χρυσοῖς ἱματίοις κεκοσμημένην ἰδὼν, οὐκ ἂν ἐπιγνῴη τὸ γύναιον· οὕτως ὁ τὴν πόλιν ἐκείνην εἰδὼς πτωχεύουσαν πρότερον, καὶ τῶν πνευματικῶν ἔρημον οὖσαν θησαυρῶν, ἠγνόησεν ἂν ποία, ἢ τίς ἦν ἡ πόλις, ἣν τοσοῦτον ἴσχυσεν εὐχὴ μεταβαλοῦσα καὶ τρόπον καὶ βίον πρὸς ἀρετὴν ἐπαναγαγεῖν. Καὶ γυνὴ δέ τις[26] ἐν ἀκολασίᾳ καὶ πορνείᾳ πάντα βεβιωκυῖα τὸν χρόνον, ἅμα τε προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ σωτηρίας ἔτυχεν.

Οὐ τοίνυν ἀποκαθαίρει μόνον ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ κινδύνους ἀποκρούεται μεγάλους. Ὁ γέ τοι βασιλεὺς ὁμοῦ τε καὶ Προφήτης, ὁ θαυμάσιος Δαβὶδ, τοὺς πολλοὺς καὶ χαλεποὺς πολέμους τῇ προσευχῇ διέφυγε, τοῦτο μόνον τὸ ὅπλον τῆς στρατιᾶς προβαλλόμενος, καὶ παρέχων τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις καθ' ἡσυχίαν καὶ ἄδειαν ἀπολαύειν τῆς νίκης. Ὡς[27] οἱ μὲν ἄλλοι βασιλεῖς, ἐν τῇ τῶν στρατηγῶν ἐμπειρίᾳ καὶ τέχνῃ, καὶ τοξόταις καὶ ὁπλίταις καὶ ἱππεῦσι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἶχον· ὁ δὲ μέγας Δαβὶδ ταῖς ἁγίαις εὐχαῖς τὴν στρατιὰν ἐτείχιζεν, οὐ βλέπων εἰς ὀφρῦν[28] στρατηγῶν καὶ ταξιάρχων καὶ ἱππάρχων, οὐδὲ χρήματα συλλέγων, οὐδὲ ὅπλα κατασκευάζων, ἀλλὰ τὴν θείαν πανοπλίαν ἐξ Οὐρανοῦ καταφέρων. Πανοπλία γὰρ, ὡς ἀληθῶς, οὐράνιος ἡ θεία προσευχὴ, καὶ μόνη δύναται φυλάττειν βεβαίως τοὺς δεδοικότας ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ. Τὴν μὲν γὰρ τῶν ὁπλιτῶν ἰσχύν τε καὶ ἐπιστήμην, καὶ τοξοτῶν ἐμπειρίαν, καὶ προδοσία πολλάκις ἀποφαίνει μάταιον[29], καὶ βλέμματα πολεμικὰ[29*], καὶ ἀντιπάλων εὐψυχία, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις. Προσευχὴ δὲ ἄμαχον ὅπλον καὶ ἀσφαλὲς φυλακτήριον, ὁμοίως μὲν στρατιώτην ἕνα, ὁμοίως δὲ καὶ πολλὰς ἀποκρουομένη μυριάδας. Ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ ὁ θαυμάσιος τὸν Γολιὰθ ἐκεῖνον[30], ὥσπερ δαίμονά τινα φοβερὸν ἐπερχόμενον, οὐχ ὅπλοις, οὐδὲ ξίφεσιν, ἀλλ' εὐχαῖς κατήνεγκεν. Οὕτως ἰσχυρὸν μὲν βασιλεῦσιν ἐν μάχαις ὅπλον ἡ προσευχὴ, ἰσχυρὸν δὲ καὶ ἡμῖν πρὸς δαίμονας. Οὕτω καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας[31] περιγίγνεται τῷ πολέμῳ τῶν Περσῶν, στρατιὰν μὲν οὐχ ὁπλίσας, εὐχὰς δὲ μόνας ἀντιστήσας τῷ πλήθει τῶν ἀντιπάλων. Οὕτω καὶ θάνατον διέφυγε[32] μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας τῷ Θεῷ προσπεσὼν, καὶ ἡ προσευχὴ μόνη δέδωκεν ἀναβιῶναι τῷ βασιλεῖ.

Καὶ μέν γε[33] ὅτι ψυχὴν ἡμαρτηκυῖαν ἡ προσευχὴ ῥᾳδίως ἀποκαθαίρει, διδάσκει ἡμᾶς ὁ τελώνης[34], δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τυχεῖν ἀφέσεως καὶ τυχών· διδάσκει δὲ καὶ ὁ λεπρὸς[35], ἅμα τε προσπεσὼν τῷ Θεῷ καὶ καθαρθεὶς εὐθέως. Εἰ δὲ σῶμα διεφθαρμένον ὁ Θεὸς ὀξέως ἰάσατο, πολλῷ μᾶλλον ψυχὴν

---

26) Ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, Λουκ. Ζ.
27) Αἰτιολογικῶς: οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι βασ. 28) Ἔπαρσιν. 29) Ἀττ. ἡ πρὸς τὸ σημαινόμενον (ἐννοουμένου τοῦ Πρᾶγμα). 29*) Κατάσκοποι τῶν ἐχθρῶν. 30) Βασιλ. Α', ιζ', 4, 52. 31) Βασιλ. Δ', ιή, 17. 18'. 32) Ὁ αὐτὸς Ἐζεκίας, Βασιλ. Δ'. κ'.
33) Προσθετικός. 34) Τῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου, Λουκ. ΙΗ', 10. 14. 35) Ὁ ἰαθεὶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, Ματθ. Η', 2. 4.

μονοστηκίαν θεραπεύσει φιλανθρώπως· Ὅσῳ γὰρ τιμιοτέρα τοῦ σώματος ἡ ψυχή, τοσούτῳ μᾶλλον εἰκὸς περὶ ταύτην πλείονα σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι τὸν Θεόν. Καὶ μυρία ἄν τις ἔχει λέγειν καὶ παλαιὰ καὶ καινά[36], εἰ πάντας ἐξαριθμεῖσθαι βούλοιτο τοὺς διὰ προσευχῆς σεσωσμένους.

Ἴσως δέ τις τῶν ῥαθυμοτέρων, καὶ οὐκ ἐθελόντων ἐπιμελῶς προσεύχεσθαι καὶ σπουδαίως, ἐκεῖνα τὰ ῥήματα φήσειεν ἂν εἰρηκέναι τὸν Θεόν, ὡς « Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι[37], Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς » Ἐγὼ δὲ[38] εἰ μόνην ἐξαρκεῖν πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τὴν προσευχὴν ἐνόμιζον, εἰκότως ἄν τις τούτοις ἐκέχρητο τοῖς λόγοις. Ἐπεὶ δὲ κεφάλαιον εἶναι ἀγαθῶν τὴν προσευχήν φημι καὶ κρηπῖδα καὶ ῥίζαν τοῦ λυσιτελοῦντος[39] βίου, μηδεὶς ἐπὶ προφάσει ῥαθυμίας ἐκείνοις κεχρήσθω τοῖς λόγοις. Οὐδὲ γὰρ σωφροσύνη μόνη δύναται σώζειν ἄνευ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, οὐδὲ πρόνοια πτωχῶν, οὐδὲ χρηστότης, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ δεῖ πάντα συνδραμεῖν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχάς. Προσευχὴ δέ, ὥσπερ ῥίζα καὶ κρηπίς, ὑπόκειται. Καὶ ὥσπερ πλοῖον καὶ οἰκίαν[40] τὰ κάτωθεν[41] ἰσχυρὰ ποιεῖ καὶ συνέχει, οὕτω τὸν ἡμέτερον βίον αἱ προσευχαὶ συγκρατοῦσιν. Ἄνευ δὲ ταύτης οὐδὲν ἂν ἡμῖν ἀγαθὸν οὐδὲ σωτήριον γένοιτο.

Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔγκειται συνεχῶς ἡμῖν διακελευόμενος, καὶ λέγων· » Τῇ προσευχῇ[42] προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. « Καὶ ἀλλαχοῦ[43]. » Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, φησίν, ἐν παντὶ εὐχαριστοῦντες, τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα Θεοῦ«. Καὶ ἑτέρωθι[44] πάλιν· » Προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν Πνεύματι[45], εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει[47].«. Οὕτω πολλαῖς καὶ θείαις φωναῖς ἐπὶ προσευχὴν ἡμᾶς ἐκάλει συνεχῶς ὁ τῶν Ἀποστόλων ἡγεμών. Προσήκει τοίνυν ὑπ' ἐκείνου παιδευομένους μετὰ προσευχῆς πορεύεσθαι[48] τὸν βίον καὶ ταύτῃ συνεχῶς τὴν διάνοιαν ἄρδειν. Χρῄζομεν γὰρ οἱ πάντες ἄνθρωποι ταύτης οὐχ ἧττον, ἢ τὰ δένδρα τῶν ὑδάτων. Οὔτε γὰρ ἐκεῖνα δύνανται ἐκφέρειν τοὺς καρπούς, μὴ πίνοντα διὰ τῶν ῥιζῶν· οὔτε ἡμεῖς τοῖς πολυτιμήτοις καρποῖς τῆς εὐσεβείας δυνησόμεθα βρύειν, μὴ ταῖς προσευχαῖς ἀρδόμενοι.

Διόπερ χρὴ καὶ τῆς κλίνης ἀπανισταμένους φθάνειν[49] ἀεὶ τὸν ἥλιον τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ, καὶ τραπέζης ἁπτομένους[50], καὶ καθεύδειν μέλλοντας·

---

36) Καὶ ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης παραδείγματα. 37) Ματθ. Ζ', 21.

38) Τὸ σχῆμα πρωθύστερον. Εἰκότως δέ τις τούτοις ἐκέχρητο τοῖς λόγοις, εἰ ἐγὼ ἐνόμιζον κτλ. 39) Τοῦ χριστιανικοῦ, τοῦ κατ' ἀρετήν, ὡς τοῦ μὴ τοιούτου μὴ λυσιτελοῦντος.

40) Παράβαλε τὸ αὐτὸ τοῦτο παράδειγμα τοῦ Δημοσθένους, ὃν καὶ ὁ θεῖος πατὴρ εἶχε βέβαια κατὰ νοῦν. 41) Μέρη τοῦ μὲν πλοίου ἡ τρόπις, τῆς δὲ οἰκίας τὰ θεμέλια.

42) Πρὸς Ῥωμ. ΙΒ', 12, καὶ πρὸς Κολασσ. Δ', 2. 43) Πρὸς Θεσσαλον. Δ'. 6.

44) Πρὸς Ἐφεσ. ς', 81. 45) Ἐπικαλούμενοι τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὅθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ « Βασιλεῦ Οὐράνιε, Παράκλητε, » προτάσσει συνήθως τῶν ἱερῶν προσευχῶν. 46) Πρὸς τοῦτο, τὸ προσεύχεσθαι.

47) Μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς ἡ προσευχῆς (προσκαρτερήσεως καὶ δεήσεως).

48) Μεταφορικῶς ἀντὶ Διάγειν, ζῆν, ὡς καὶ ἐν σελ. 4. στίχ. 10. 49) Προφθάνειν, προλαμβάνειν τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὀρθρίζοντας εἰς προσευχήν. 50) Ἐννοεῖται, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς, τό: Χρὴ προσεύχεσθαι, οὐ μέντοι κατ' ἀκρίβειαν Ἕλληνος λόγου

μᾶλλον δὲ καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν μίαν εὐχὴν τῷ Θεῷ προσφέροντας, ἴσον τῇ ἡμέρᾳ δρόμον τρέχοντας. Ἐν δέ γε τῇ τοῦ χειμῶνος ὥρᾳ, καὶ τῆς νυκτὸς τὸ πλεῖστον μέρος εἰς προσευχὰς ἀναλίσκοντας, καὶ τὰ γόνατα κάμπτοντας, σὺν πολλῷ τῷ φόβῳ τῇ δεήσει προσέχοντας, μακαρίζοντας ἑαυτοὺς ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ. Εἰπέ μοι, πῶς ὄψει τὸν ἥλιον, μὴ προσκυνήσας τὸν πέμποντα τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς γλυκύτατον φῶς; Πῶς ἀπολαύσεις τραπέζης, μὴ προσκυνήσας τῶν τοσούτων ἀγαθῶν δοτῆρα καὶ χορηγόν; Μετὰ ποίας ἐλπίδος ἐπὶ τὸν τῆς νυκτὸς ἥξεις καιρόν; Ποίοις προσδοκᾷς ὀνείρασιν ὁμιλῆσαι, μὴ τειχίσας[ια] σαυτὸν προσευχαῖς, ἀλλ' ἀφύλακτος ἐπὶ τὸν ὕπνον ἐλθών; Εὐκαταφρόνητος καὶ εὐάλωτος τοῖς πονηροτάτοις δαίμοσιν ἔσῃ, οἳ περιέρχονται συνεχῶς καιροφυλακτοῦντες ἡμᾶς, τίνα λαβόντες γυμνὸν προσευχῆς ἀναρπάσαιεν ὀξέως. Ἂν μὲν οὖν ἴδωσιν ἡμᾶς πεφραγμένους ταῖς προσευχαῖς, ἀποπηδῶσιν εὐθέως, ὥσπερ λῃσταὶ καὶ κακοῦργοι, πρὸς τῇ κεφαλῇ τοῦ στρατιώτου ξίφος ὁρῶντες κρεμάμενον[ιβ]· ἂν δ' ἄρα συμβῇ τινα γυμνὸν εἶναι προσευχῆς, οὗτος ἀνάσπαστος ὑπὸ τῶν δαιμόνων φέρεται εἰς ἁμαρτίας ὠθούμενος καὶ συμφορὰς καὶ κακά.

Ταῦτα δεῖ πάντα φοβουμένους ἡμᾶς, προσευχαῖς καὶ ὕμνοις ἀεὶ τειχίζειν ἑαυτούς, ἵνα πάντας ὁ Θεὸς ἐλεήσας, ἀξίους ἀπεργάσηται τῆς τῶν Οὐρανῶν βασιλείας διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι· καὶ εἰς τὸ Στενὴ ἡ πύλη κτλ. καὶ Ἑρμηνεία τῆς προσευχῆς τοῦ Πάτερ ἡμῶν.

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραβαίνωμεν τὰς θείας ἐντολάς, οὐδὲ νὰ θεραπεύωμεν τὸ σῶμα μᾶλλον ἢ τὴν ψυχήν, οὐδὲ νὰ ζητῶμεν διὰ τῆς προσευχῆς πρόσκαιρα καὶ μάταια ἀγαθά, διότι ὁ θεὸς ἠξεύρει τί πρέπει νὰ μᾶς δίδῃ. Ὅθεν καὶ μᾶς ἐδίδαξε νὰ προσευχώμεθα τὸ « ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ », ὅπερ ἐξηγεῖται ἐνταῦθα λεπτομερῶς.

ΠΑΣΗΣ μὲν θεοπνεύστου Γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις γίνεται τοῖς προσέχουσιν εὐσεβείας ἐπίγνωσις. ἡ δὲ σεπτὴ τῶν εὐαγγελίων Γραφὴ ὑψηλοτέρων ἐστὶ διδαγμάτων ὑπεροχή[α]· τὰ γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐμφερόμενα λόγια, ὑψίστου βασιλέως ὑπάρχει θεσπίσματα· διὸ καὶ φοβερά τις ἠπείληται κόλασις τοῖς μὴ φυλάττουσιν ἀκριβῶς τὰ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα. Εἰ γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ἀρχόντων ὁ παραβαίνων τοὺς νόμους ἀπαραίτητον ὑφίσταται κόλασιν, πόσῳ μᾶλλον ἀφορήτοις ἐκδοθήσεται βασάνοις ὁ τοῦ ἐπουρανίου δεσπότου ἀθετῶν τὰ προστάγματα; Ἐπεὶ οὖν μέγας ἐστὶν ὁ τῆς ἀπροσεξίας[β] κίνδυνος, μετὰ

[ια]) Περιφραχθῇς.   [ιβ]) Ζωηροτάτη μεταφορά.
[α]) Ὑπερέχει τῶν ἄλλων θείων Γραφῶν κατὰ τὸ ὑψηλότερον τῆς διδασκαλίας.
[β]) Ὁ ἐκ τῆς ἀπροσεξ.

πολλῆς ἀκριβείας προσέχωμεν τῇ ἀκροάσει τῶν ἀρτίως ἀναγνωσθέντων ἡμῖν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ῥημάτων· τίνα δὲ ταῦτα ἐστί; »Στενή, φησιν[3], ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν· καὶ πάλιν· »Πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ διερχόμενοι δι' αὐτῆς«. Τούτων ἐγὼ συνεχῶς ἀκούων τῶν λόγων, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν ἐπὶ τὰ μάταια βλέπων σπουδήν, λίαν θαυμάζω τῶν εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν. Πάντες γὰρ διὰ τῆς πλατείας βαδίζουσιν ὁδοῦ· πάντες εἰς τὰ παρόντα κεχήνασι πράγματα καὶ τῶν μελλόντων οὐδέποτε λαμβάνουσιν ἔννοιαν[4]· ἀλλ' εἰς μὲν τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις ἀδιαλείπτως ἐπείγονται[5], τὰς δὲ ψυχὰς ἐῶσιν ἐν λιμῷ κατατήκεσθαι· καὶ μυρία καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμβάνοντες τραύματα, οὐδέποτε αἴσθησιν ἔχουσι τῶν ἐν οἷς εἰσι κακῶν[6]· καὶ τῶν μὲν τοῦ σώματος ἕνεκα παθημάτων[7] φοιτῶσι πρὸς τοὺς ταῦτα θεραπεύοντας, καὶ αὐτοὺς δὲ τούτους οἴκαδε παραπέμπονται[8], καὶ μισθοὺς παρέχουσιν ὅτι μάλιστα πλείστους, καὶ καρτερίαν ἐπιδείκνυνται πολλήν, καὶ τῆς ἐπιπόνου θεραπείας ἀνέχονται, ἵνα τὴν ἐκείνου[9] ὑγιείαν ὠνήσωνται· τῆς δὲ ψυχῆς κακῶς διακειμένης παντελῶς ἀμελοῦσι, καὶ τὴν ἀξιέραστον αὐτῆς ὑγιείαν λαβεῖν οὐ σπουδάζουσι, καίτοι σαφῶς ἐπιστάμενοι, ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητόν ἐστι καὶ ἐπίκηρον, καὶ τοῖς ἐαρινοῖς ἔοικεν ἄνθεσιν· ὁμοίως γὰρ ἐκείνοις μαραίνεται καὶ σβέννυται, καὶ φθορᾷ παραδίδοται· τὴν δὲ ψυχὴν ἴσασιν ἀθανασίᾳ τετιμημένην, καὶ κατ' εἰκόνα θείαν γεγενημένην, καὶ τοῦ ζώου[10] πεπιστευμένην τοὺς οἴακας. Ὅπερ γάρ ἐστιν ἡνίοχος ἅρματι, καὶ κυβερνήτης πλοίῳ, καὶ μουσικὸς ὀργάνῳ, τοῦτο εἶναι τῷ γηΐνῳ τούτῳ σκεύει τὴν ψυχὴν ὁ πλάστης ἐνομοθέτησεν· αὕτη γὰρ κατέχει τὰς ἡνίας, καὶ κινεῖ τὰ πηδάλια, καὶ τὰς χορδὰς ἀνακρούεται· καὶ εὖ μὲν τοῦτο πράττουσα, τὸ παναρμόνιον τῆς ἀρετῆς ἀνακρούεται μέλος· ὅταν δέ, ἢ χαλάσῃ τοὺς φθόγγους ἢ διατείνῃ πέρα τοῦ δέοντος, καὶ τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἁρμονίᾳ λυμαίνεται. Ταύτης τοίνυν ἀμελοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐδὲ βραχείας αὐτὴν ἐπιμελείας ἀξιοῦσιν, ἀλλ' ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῶν τὸν χρόνον εἰς τὰς σωματικὰς ἀναλίσκουσι φροντίδας. Καὶ οἱ μὲν τὸν τῶν ναυτίλων ἀσπάζονται βίον, καὶ κύμασι καὶ πνεύμασι μάχονται, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον μεθ' ἑαυτῶν περιφέροντες, καὶ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας ἐν ὀλίγαις σανίσι κατέχοντες· οἱ δὲ τὸν τῆς γεωπονίας ἀναδέχονται ἱδρῶτα, βοῦς ἀροτῆρας ζευγνύντες, καὶ τὴν γῆν ἀροτριῶντες, καὶ νῦν μὲν σπείροντες καὶ θερίζοντες, νῦν δὲ φυτεύοντες καὶ τρυγῶντες, καὶ ἅπας αὐτοῖς ὁ χρόνος μετὰ τῆς τοιαύτης ὁδεύει ταλαιπωρίας· οἱ δὲ τὰς ἐμπορίας ἐπέρχονται[11], καὶ ὑπὲρ τούτων τὰς ἐν γῇ τε καὶ θαλάττῃ ποιοῦνται ἀποδημίας, καὶ τῆς οἰκείας τὴν ἀλλοδαπὴν προτιμῶσι, καὶ πατρίδα, καὶ γένος, καὶ φίλους, καὶ ὁμοζύγους[12] μετὰ παίδων καταλιμπάνοντες, ὀλίγων ἕνεκα κερδῶν τὴν ξένην[13] ἀσπά-

---

3) Ματθ. Ζ', 14. 4) Δὲν στοχάζονται τὰ μέλλοντα. 5) Ὁρμῶσι. 6) Τῶν κακῶν ὑπὸ τῶν ὁποίων κυριεύονται. 7) Καὶ ἕνεκα μὲν τοῦ σώματος π. 8) Ἴσ. Μεταπέμπονται.
9) Τοῦ σώματος. 10) Τοῦ ζωώδες σώματος. 11) Ἐν ἄλλ. Μετέρχονται. 12) Συζύγους, γυναῖκας. 13) Γῆν.

ζονται· καὶ τί δὴ πάσας καταλέγειν τὰς τέχνας, ἃς ταῖς χρείαις τοῦ σώματος ἐξεῦρον οἱ ἄνθρωποι, ἐν αἷς διημερεύοντες καὶ διανυκτερεύοντες, τὴν μὲν ἐκείνου[14] θεραπείαν ἑαυτοῖς περιποιοῦνται, τὴν δὲ ψυχὴν ὑπερορῶσι πεινῶσάν τε καὶ διψῶσαν καὶ αὐχμῶσαν καὶ ῥυπῶσαν, καὶ ὑπὸ μυρίων ἐνοχλουμένην κακῶν; καὶ μετὰ πολλοὺς ἱδρῶτας, καὶ πόνους, οὐδὲ τὸ θνητὸν σῶμα θανάτου κρεῖττον[15] ἐργάζονται, καὶ τὴν ἀθάνατον μετὰ τοῦ θνητοῦ ταῖς ἀθανάτοις ὑποβάλλουσι τιμωρίαις.

Διὰ τοῦτο λίαν ὀλοφυρόμενος τὴν περικεχυμένην ἄγνοιαν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, καὶ τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς ἀχλύος τὴν παχύτητα, ἐβουλόμην μὲν εὑρεῖν σκοπιάν τινα ὑψηλὴν ἀποδεικνύουσάν μοι[16] πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων γένη· ἐβουλόμην δὲ καὶ φωνῆς τυχεῖν πάντα περιηχούσης τὰ πέρατα, καὶ πᾶσιν ἀρκούσης τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ στῆναι καὶ βοῆσαι, καὶ τὴν Δαυϊδικὴν ἐκείνην ἀνακράξαι φωνήν· » Υἱοὶ ἀνθρώπων[17], ἕως πότε βα» ρυκάρδιοι; ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζητεῖτε ψεῦδος; προτιμῶντες » τῶν οὐρανίων τὰ γήϊνα, τῶν αἰωνίων τὰ πρόσκαιρα, τῶν ἀφθάρτων τὰ » φθειρόμενα; ἕως πότε τοὺς ὀφθαλμοὺς μύετε, καὶ τὰ ὦτα βύετε, καὶ τῆς » θείας φωνῆς οὐκ ἀκούετε τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν βοώσης ». « Αἰτεῖτε[18], » καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· » πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοι» γήσεται »; Ἐπειδὴ δέ τινες ἀτελέστερον διακείμενοι, καὶ πρὸς τὰ βιωτικὰ μᾶλλον ἐπιῤῥεπῶς ἔχοντες, καὶ τοῖς φιλοσάρκοις[19] ἐνηδυπαθοῦντες λογισμοῖς, οὐ καθηκόντως ποιοῦνται τὰς αἰτήσεις, τούτου χάριν ὁ κοινὸς δεσπότης εὐχῆς ἡμῖν διδασκαλίαν ὑπέδειξεν, εἰπών· » Ὅταν προσεύχησθε[20], μὴ βαττολογῆτε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γάρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται ». βαττολογίαν ὀνομάζων τὴν φλυαρίαν, τὴν διὰ πολλῶν μὲν λόγων προφερομένην, ὠφελείας δὲ πάσης ἐστερημένην. Ὑπαινίττεται τοίνυν, ἀπαγορεύων τὴν βαττολογίαν ὁ Κύριος, μὴ χρῆναι τοὺς προσευχομένους αἰτεῖν τὰ ῥέοντα[21] καὶ ἀπολλύμενα· μὴ σώματος ὡραιότητα τὴν ὑπὸ χρόνου μαραινομένην καὶ ὑπὸ νόσου δαπανωμένην, καὶ ὑπὸ θανάτου καλυπτομένην· τοιοῦτον γὰρ τὸ σωματικὸν κάλλος· ἄνθος ἐστὶν ὀλιγοχρόνιον, πρὸς ὀλίγον μὲν φαινόμενον τῷ ἔαρι[22] τῆς νεότητος, μετ' ὀλίγον δὲ φθειρόμενον ὑπὸ τῆς χρόνου παλαιότητος. Εἰ δὲ καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ[23] τις ἐξετάζειν ἐθέλοι, τότε πλέον αὐτοῦ διαπτύειν συνήσεται[24]. Οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν, ἢ φλέγμα καὶ αἷμα καὶ ῥεῦμα[25], καὶ τροφῆς διαμασηθείσης χυλός· ἐκ τούτων γὰρ καὶ ὀφθαλμοί, καὶ παρειαί, καὶ ῥῖνες, καὶ ὀφρύες, καὶ χείλη, καὶ ὅλον ἀρδεύεται τὸ σῶμα· κἂν ἐπιλείψῃ ποτὲ ἡ τούτων ἀρδεία, συνεπιλείψει πάντως καὶ τοῦ προσώπου ἡ εὐμορφία. Μὴ[26] πλοῦτον χρημάτων τὸν καθ' ὁμοιότητα τῶν ποταμίων ὑδάτων ἐπιῤῥέοντά τε καὶ μεταῤ-

---

14) Τοῦ σώματος. 15) Ἀθάνατον, ἀνώτερον τοῦ θανάτου. 16) Δεικνύουσαν, ἐξ ἧς νὰ βλέπω. 17) Ψαλ. Δ', 3. 18) Ματθ. Ζ', 7. 19) Τοὺς ἀγαπῶντας τὴν σάρκα, τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις. 20) Ματθ. ς', 7. 21) Τὰ πρόσκαιρα. 22) Ἐν τῷ ἔαρι. 23) Τὴν ἀληθῆ οὐσίαν αὐτοῦ, τοῦ κάλλους. 24) Θέλει τὸ θεωρήσει ὡς κατάπτυστον. 25) Ὑγρότης.
26) Χρῆναι αἰτεῖν, (ἀπὸ κοινοῦ τῶν ἀνωτέρω).

ῥέοντα, καὶ νῦν μὲν παρὰ τοῦτον, νῦν δὲ παρ᾽ ἐκεῖνον πηδῶντα[27], καὶ τοὺς κατέχοντας φεύγοντα, καὶ τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν παραμένειν οὐκ ἀνεχόμενον, καὶ μυρίους ἐπιβούλους ἔχοντα, καὶ σῆτας[28], καὶ λῃστὰς, καὶ συκοφάντας, καὶ ἐμπρησμοὺς, καὶ ναυάγια, καὶ πολέμων ἐφόδους, καὶ δήμων ἐπαναστάσεις, καὶ κακουργίας οἰκετῶν, καὶ γραμμάτων[29] ἀφαιρέσεις καὶ προσθήκας καὶ μειώσεις, καὶ τἄλλα, ὅσα τοῖς ἐρῶσι χρημάτων ὑπὸ τῆς φιλοπλουτίας ἐπιφύεται δεινά. Μὴ[30] δυναστείαν ἀξιωμάτων· πολλὰ γὰρ καὶ ταύτῃ ἀλγεινὰ παραφύεται· φροντίδων τηκεδόνες, ἀγρυπνίαι συνεχεῖς, ἐπιβουλαὶ παρὰ τῶν φθονούντων, κατασκευαὶ[31] παρὰ τῶν μισούντων, στωμυλία ῥητόρων, τοῖς κατευγλωττισμένοις λόγοις ὑποκλέπτουσα τὴν ἀλήθειαν, καὶ πολὺν τοῖς δικάζουσι[32] προξενοῦσα κίνδυνον. Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ βαττολόγοι τινὲς, καὶ ματαιολόγοι, ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων αἰτοῦντες καὶ τῶν ὄντων ἀγαθῶν οὐδένα ποιούμενοι λόγον· καὶ τὸν μὲν ἰατρὸν οὐχ οἱ νοσοῦντες διδάσκουσι τῶν φαρμάκων τὴν χρῆσιν, ἀλλὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ προσφερομένων ἀνέχονται μόνον, κἂν ἐπίπονος ᾖ ὁ τῆς θεραπείας τρόπος· καὶ τὸν κυβερνήτην οἱ πλέοντες οὐ κελεύουσι τοιῶσδε κατέχειν τοὺς οἴακας, καὶ τὸ σκάφος ἰθύνειν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων καθήμενοι τῆς ἐκείνου ἐπιστήμης ἀνέχονται, οὐ μόνον ἐξ οὐρίων[33] φερόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσχατον ὑπομένοντες κίνδυνον. Τῷ Θεῷ δὲ μόνον, τῷ τὸ συμφέρον ἡμῖν ἀκριβῶς ἐπισταμένῳ διδόναι, οἱ τὰς φρένας κακῶς διακείμενοι, παραχωρεῖν οὐκ ἀνέχονται, ἀλλ᾽ αἰτοῦσιν ὡς ὠφέλιμα τὰ ὀλέθρια, ὅμοιον ποιοῦντες ἀῤῥώστῳ, τὸν ἰατρὸν δοῦναι αὐτῷ παρακαλοῦντι, οὐχ ὅσα λύει τὴν νόσον, ἀλλ᾽ ὅσα τρέφει τὴν ὕλην τὴν τῆς νόσου μητέρα. Ἀλλ᾽ οὐκ ἀνέξεται ὁ ἰατρὸς τῆς τοῦ κάμνοντος ἱκεσίας, ἀλλὰ κἂν δακρύοντα ἴδῃ καὶ ὀλοφυρόμενον, τῷ νόμῳ τῆς τέχνης ἀκολουθεῖ μᾶλλον, ἢ τοῖς τούτου δάκρυσιν ἐπικάμπτεται, καὶ τὴν ἀπάθειαν[34] οὐκ ἀπανθρωπίαν, ἀλλὰ φιλανθρωπίαν ὀνομάζομεν. Πειθόμενος μὲν γὰρ τῷ νοσοῦντι, καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν χαριζόμενος[35], τὰ πολεμίων[36] εἰς αὐτὸν ἐργάζεται· ἀντιτείνων δὲ αὐτῷ, καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ μαχόμενος, ἐλέῳ κέχρηται καὶ φιλανθρωπίᾳ. Οὕτω καὶ ὁ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἰατρὸς, οὐκ ἀνέχεται δοῦναι τοῖς αἰτοῦσι τὰ εἰς βλάβην αὐτοῖς ἐσόμενα. Οὔτε γὰρ οἱ φιλόστοργοι πατέρες τοῖς κομιδῇ νηπίοις μαχαίρας ἐπιζητοῦσιν[37], ἢ πυρὸς ἄνθρακας, ὀρέγειν ἀνέχονται· ἴσασι γὰρ σαφῶς βλαβερὰν αὐτοῖς οὖσαν τὴν τοιαύτην δόσιν. Τινὲς δὲ τῶν εἰς ἐσχάτην ἀλογίαν ἐκπεπτωκότων, οὐ μόνον σώματος ὡραιότητα, καὶ πλοῦτον καὶ δυναστείαν, καὶ ὅσα τοιαῦτα παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐπαρῶνται, καί τινα μοχθηρίαν[38] ἐπενεχθῆναι αὐτοῖς ἱκετεύουσι, καὶ ὃν ἑαυτοῖς ἥμερον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον εὔχονται[39] τοῦτον

---

27) Ἐν ἄλλ. Φοιτῶντα. 28) Καθ᾽ ὃ διαφθείροντας τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα.
29) Συμβολαίων, ὁμολογιῶν. 30) Χρῆναι αἰτεῖν. (ὡς ἀνωτέρω). 31) Σκευωρίαι, ῥᾳδιουργίαι. 32) Τοῖς ἄρχουσι. 33) Συνήθως ἐν χρήσει τὸ ἐξ οὐρίας (ἐνν. πνοῆς ἢ αὔρας), ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐξ οὐρίων (ἐνν. πνευμάτων ἢ ἀνέμων) εὐοδοῖτο ἄν. 34) Τοῦ ἰατροῦ. 35) Δίδων πρὸς χάριν αὐτοῦ ἐκεῖνα ὁποῦ τῷ προξενοῦσιν ἡδονήν. 36) Ἔργα. 37) Δοτ. τῆς μετοχ. Τοῖς νηπίοις ὅταν ζητῶσι. 38) Βλάβην. 39) Τὸν θεόν.

τοῖς ἐχθροῖς ἀνήμερον γενέσθαι καὶ ἀπάνθρωπον βούλονται. Ταῦτα τοίνυν ὁ δεσπότης προαναστέλλων, παρεγγυᾷ μὲν μὴ βαττολογεῖν· διδάσκει δὲ τίνα χρὴ λέγειν ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἐν ὀλίγοις ῥήμασι πᾶσαν ἀρετὴν ἐκπαιδεύει. Οὐ μόνον γὰρ εὐχῆς ἐστι διδασκαλία ἐκεῖνα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ βίου τελείου παιδαγωγία.

Τίνα δὲ ἐστι ταῦτα, καὶ τίς ἡ τούτων ἔννοια, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐξετάσωμεν, καὶ ὡς θείους νόμους ἀσφαλῶς τηρήσωμεν. «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» Ὦ πόση τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή! ὢ πόση τῆς φιλοτιμίας ἡ ὑπεροχή! Ποῖος ἀρκέσει λόγος πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ τοσαῦτα πηγάζοντος[40] ἡμῖν ἀγαθά; Σκόπησον, ἀγαπητέ, τῆς σῆς καὶ ἐμῆς φύσεως τὴν εὐτέλειαν, ἐρεύνησον τὴν συγγένειαν[41], τὴν γῆν, τὸν χοῦν, τὸν πηλὸν, τὴν πλίνθον, τὴν σποδόν· ἀπὸ γὰρ τῆς γῆς διαπλασθέντες, πάλιν εἰς τὴν γῆν μετὰ τὸ τέλος ἀναλύομεν[42]. Ταῦτα οὖν ἐννοήσας, ἐκπλάγηθι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τῆς πολλῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος, ὅτι πατέρα καλεῖν προσετάχθης αὐτὸν, ὁ γήϊνος τὸν οὐράνιον, ὁ θνητὸς τὸν ἀθάνατον, ὁ φθαρτὸς τὸν ἄφθαρτον, ὁ πρόσκαιρος τὸν αἰώνιον, ὁ χθὲς καὶ πρώην πηλὸς, τὸν ὄντα πρὸ τῶν αἰώνων θεόν. Ἀλλ' οὐ μάτην ἐδιδάχθης ταύτην ἀφιέναι τὴν φωνὴν, ἀλλ' ἵνα τὴν ὑπὸ τῆς γλώττης σου προφερομένην τοῦ πατρὸς ὀνομασίαν αἰδούμενος, μιμῇ αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ[43] φησι· «Γίνεσθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ » ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους ». Οὐ δύναται γὰρ πατέρα καλεῖν τὸν φιλάνθρωπον θεὸν ὁ τὴν γνώμην ἔχων *θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον*· οὐδὲ γὰρ σώζει[44] τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐν τῷ ἐπουρανίῳ πατρὶ ἀγαθότητος, ἀλλ' εἰς τὸ θηριῶδες εἶδος ἑαυτὸν μετεμόρφωσε, καὶ τῆς θεϊκῆς εὐγενείας ἐξέπεσε, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον[45]. «Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοή» τοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς.» Ὅταν γάρ τις σκιρτᾷ μὲν ὡς ταῦρος, λακτίζῃ δὲ ὡς ὄνος, μνησικακῇ δὲ ὡς κάμηλος, καὶ γαστριμαργῇ μὲν ὡς ἄρκτος, ἁρπάζῃ δὲ ὡς λύκος, πλήττῃ δὲ ὡς σκορπίος, ὕπουλος δὲ ᾖ ὡς ἀλώπηξ, χρεμετίζῃ δὲ ἐπὶ γυναιξὶν ὡς ἵππος θηλυμανὴς, πῶς δύναται ὁ τοιοῦτος τὴν υἱῷ πρέπουσαν ἀναπέμψαι φωνὴν, καὶ πατέρα ἑαυτοῦ καλεῖν τὸν θεόν; Τί οὖν ὀνομάζεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον; θηρίον; ἀλλὰ τὰ θηρία ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαττωμάτων κατέχεται· οὗτος δὲ πάντα συναγαγὼν ἐν ἑαυτῷ, καὶ τῆς ἐκείνων ἀλογίας γέγονεν ἀλογώτερος. Καὶ τί λέγω θηρίον; θηρίου παντὸς χαλεπώτερός ἐστιν ὁ τοιοῦτος. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ, καί τοι κατὰ φύσιν ἄγρια ὄντα, ἀνθρωπίνης ἀπολαύσαντα τέχνης, ἥμερα πολλάκις γίνεται· οὗτος δὲ, ἄνθρωπος ὢν, καὶ τὴν ἐκείνου ἀγριότητα τὴν κατὰ φύσιν εἰς τὴν ἡμερότητα μεταβάλλων τὴν παρὰ φύσιν, ποίαν ἕξει ἀπολογίαν, τὴν ἑαυτοῦ ἡμερότητα τὴν κατὰ φύσιν, εἰς ἀγριότητα ἐξάγων τὴν παρὰ φύσιν, καὶ τὸ

40) Ἐνεργ. Χορηγοῦντος. 41) Μὲ ποῖα πράγματα ἔχεις συγγένειαν, μὲ τὸν χοῦν κτλ.
42) Ἀντὶ Ἀναλυόμεθα, (ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ). 43) Ματθ. Ε', 45. 44) Διατηρεῖ.
45) Ψαλ. ΜΗ', 29.

μὲν ἄγριον φύσει ποιῶν ἥμερον, ἑαυτὸν δὲ τὸν ἥμερον φύσει ποιῶν ἄγριον; καὶ λέοντα μὲν τιθασσεύων, καὶ χειροήθη ποιῶν, τὸν δὲ θυμὸν τὸν ἴδιον λέοντος κατασκευάζων ἀγριώτερον; Καί τοι ἐκεῖ[46] δύο ἐστὶ κωλύματα, καὶ τὸ λογισμοῦ ἐστερῆσθαι τὸ θηρίον, καὶ τὸ πάντων εἶναι θυμωδέστερον· ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δοθείσης σοφίας καὶ τῆς θηριώδους περιγίνεται φύσεως[47]· καὶ ὁ ἐπὶ τῶν θηρίων τὴν φύσιν νικῶν, ἐφ' ἑαυτοῦ μετὰ τῆς φύσεως καὶ τὸ τῆς προαιρέσεως ἀπόλλυσι καλόν· καὶ λέοντα μὲν ποιεῖ ἄνθρωπον, ἑαυτὸν δὲ περιορᾷ ἐξ ἀνθρώπου γινόμενον λέοντα· καὶ ἐκείνῳ μὲν τὰ ὑπὲρ φύσιν χαρίζεται, ἑαυτῷ δὲ οὐδὲ τὰ κατὰ φύσιν πορίζεται. Πῶς τοίνυν ὁ τοιοῦτος δυνήσεται πατέρα καλεῖν τὸν θεόν; Ὁ μέν τοι περὶ τοὺς πλησίον ἥμερος καὶ φιλάνθρωπος, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸν πλημμελοῦντας οὐκ ἀμυνόμενος, ἀλλ' εὐεργεσίαις τὰς ἀδικίας ἀμειβόμενος, οὐ κατακρίνεται πατέρα καλῶν τὸν θεόν. Πρόσεχε δὲ τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ λόγου[48], πῶς ἡμῖν νομοθετεῖ τὸ φιλάλληλον[49], καὶ εἰς ἀγαπητικὴν ἅπαντας συνάπτει διάθεσιν· οὐ γὰρ ἐκέλευσε λέγειν, Πάτερ μου, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀλλὰ, Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἵνα κοινὸν πατέρα ἔχειν διδαχθέντες, ἀδελφικὴν πρὸς ἀλλήλους δεικνύωμεν εὔνοιαν. Εἶτα διδάσκων ἡμᾶς καταλιπεῖν τὴν γῆν καὶ τὰ περὶ γῆν, καὶ μὴ κεχηνέναι κάτω, ἀλλὰ τῆς πίστεως λαβεῖν τὰ πτερὰ, καὶ ἀναπτῆναι τὸν ἀέρα, καὶ διαβῆναι τὸν αἰθέρα, καὶ ζητῆσαι τὸν καλούμενον πατέρα, προσέταξε λέγειν· «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», οὐκ ἐπειδὴ ἐν τοῖς οὐρανοῖς μόνον ἐστὶν ὁ θεὸς, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς κάτω περὶ γῆν καλινδουμένους ἀνανεῦσαι εἰς οὐρανοὺς παρασκευάσῃ, καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν περιλάμψας τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν πᾶσαν ἐκεῖ μετενέγκῃ.

Εἶτα δευτέραν προσέθηκε ῥῆσιν, εἰπών· «Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου». Καί μοι μηδεὶς ἀνοήτως ὑπολαμβανέτω ἁγιασμοῦ προσθήκην χαρίζεσθαι τῷ θεῷ ἐν τῷ λέγειν· Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἅγιος γάρ ἐστι καὶ πανάγιος, καὶ ἁγίων ἁγιώτατος· καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν ὑμνῳδίαν προσφέρει τὰ Σεραφεὶμ ἀσιγήτοις βοῶντα κραυγαῖς, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαὼθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοῖς βασιλεῦσι τὰς εὐφημίας προσφέροντες, καὶ βασιλέας καλοῦντες, καὶ αὐτοκράτορας, οὐχ ὃ μὴ ἔχουσι χαρίζονται, ἀλλ' ὅπερ ἔχουσιν, εὐφημοῦσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς οὐ τὴν οὐκ οὖσαν ἁγιωσύνην προσφέρομεν τῷ Θεῷ, λέγοντες· Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἀλλὰ τὴν οὖσαν δοξάζομεν· τὸ γὰρ Ἁγιασθήτω, ἀντὶ τοῦ, Δοξασθήτω, εἴρηται. Διδασκόμεθα τοίνυν διὰ τῆς φωνῆς ταύτης τὸν κατ' ἀρετὴν μετιέναι βίον[50], ἵνα τοῦτον[51] ὁρῶντες οἱ ἄνθρωποι, τὸν οὐράνιον ἡμῶν πατέρα δοξάζωσιν· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ φησι[52]. «Λαμψάτω » τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, » καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». Μετὰ τοῦτο λέγειν

---

46) Ἐν τῇ τοῦ λέοντος ἡμερώσει. 47) Ὁ ἄνθρωπος. 48) Τοῦ θείου λόγου, τοῦ λόγου τῆς προσευχῆς. 49) Τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους. 50) Ἐναρέτως ζῆν. 51) Τὸν βίον.
52) Ματθ. Ε', 16.

ἐδιδάχθημεν « Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου ». Τυραννούμενοι γὰρ ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων, καὶ μυρίας πειρασμῶν δεχόμενοι προσβολάς, τῆς τοῦ Θεοῦ χρήζομεν βασιλείας, ἵνα μὴ βασιλεύσῃ ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ σώματι ἡμῶν εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ[53], μηδὲ παριστάνωμεν τὰ μέλη ἡμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλ᾽ ἵνα παραστήσωμεν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ, καὶ στρατευώμεθα τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων. Διδασκόμεθα δὲ πρὸς τούτοις, μὴ σφόδρα τῷ παρόντι βίῳ προστετηκέναι, ἀλλὰ καταφρονεῖν μὲν τῶν παρόντων, ἐπιθυμεῖν δὲ τῶν μελλόντων ὡς μενόντων, καὶ τὴν βασιλείαν ἐκείνην ζητεῖν τὴν οὐράνιον καὶ αἰώνιον, καὶ τοῖς ἐνταῦθα τερπνοῖς μὴ κατέχεσθαι, μὴ σώματος εὐμορφίᾳ, μὴ χρημάτων εὐπορίᾳ, μὴ κτημάτων εὐθηνίᾳ, μὴ λίθων[54] πολυτελείαις, μὴ οἴκων μεγαλουργίαις, μὴ ἡγεμονίαις καὶ στρατηγίαις, μὴ ἁλουργίδι καὶ διαδήματι, μὴ ὀψοποιΐαις καὶ καρυκείαις καὶ παντοδαπαῖς χλιδαῖς, μὴ ἄλλῳ τινὶ τῶν τὰς ἡμετέρας δελεαζόντων αἰσθήσεις· ἀλλὰ πᾶσι τούτοις ἐρρῶσθαι φράσαντες[55] τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀδιαλείπτως ὀρέγεσθαι. Οὕτως ἡμᾶς καὶ ταύτην διδάξας τὴν ἀρετήν, ἐκέλευσε λέγειν « Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ». Ἐντεθεικὼς γὰρ ἡμῖν τῶν μελλόντων τὸν ἔρωτα, καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τρώσας ἡμᾶς ἐκείνῳ τῷ πόθῳ, παρασκευάζει λέγειν· Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Δὸς ἡμῖν, φησί, Δέσποτα, τὴν ἐν οὐρανῷ μιμεῖσθαι πολιτείαν, ἵνα ἃ θέλεις αὐτός, καὶ ἡμεῖς θέλωμεν· ἐπάρκεσον[56] [τοίνυν] προαιρέσει καμνούσῃ, καὶ ποιεῖν μὲν ἐπιθυμούσῃ τὰ σά, ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ σώματος ἀσθενείας κωλυομένῃ· ὄρεξον χεῖρα τοῖς τρέχειν μὲν ἐπειγομένοις, χωλεύειν δὲ ἠναγκασμένοις· ὑπόπτερος ἡ ψυχή, ἀλλὰ βαρύνει ταύτην ἡ σάρξ· ὀξεῖα ἐκείνη πρὸς τὰ οὐράνια, ἀλλὰ βραδεῖα αὕτη πρὸς τὰ ἐπίγεια· τῆς δὲ σῆς βοηθείας παρούσης, ἔσται δυνατὰ καὶ τὰ λίαν ἀδύνατα. Γενηθήτω τοίνυν τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Καὶ ἐπειδὴ τῆς γῆς ἐμνημόνευσε, χρεία δὲ τοῖς ἐξ αὐτῆς γεγενημένοις καὶ ἐν αὐτῇ διαιτωμένοις καὶ γηγενὲς σῶμα περικειμένοις[57], καὶ τῆς καταλλήλου τροφῆς, ἀναγκαίως ἐπήγαγε· « Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς » ἡμῖν σήμερον ». Ἄρτον ἐκέλευσεν αἰτεῖν ἐπιούσιον, οὐ τρυφήν, ἀλλὰ τροφήν, τὴν τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληροῦσαν τοῦ σώματος, καὶ τὸν ἐκ λιμοῦ κωλύουσαν θάνατον· οὐ τραπέζας φλεγμονούσας[58], οὐδὲ ὄψων ποικιλίας, καὶ ὀψοποιῶν μαγγανείας, καὶ ἀρτοποιῶν ἐπινοίας, καὶ οἴνους ἀνθοσμίας, καὶ τ᾽ ἄλλα, ὅσα τὸν μὲν λαιμὸν ἡδύνει, τὴν δὲ γαστέρα φορτίζει, τὴν δὲ διάνοιαν σκοτίζει, καὶ σκιρτᾶν τὸ σῶμα κατὰ τῆς ψυχῆς παρασκευάζει, καὶ δυσήνιον τῷ ἡνιόχῳ τὸν πῶλον[59] ἐργάζεται· οὐ ταῦτα ἡμᾶς αἰτεῖν ὁ λόγος ἐδίδαξεν· ἀλλ᾽ ἄρτον ἐπιούσιον, τοῦτ᾽ ἔστιν, ἐπὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος διαβαίνοντα, καὶ συγκροτῆσαι[60] ταύτην δυνάμενον· καὶ τοῦτον δὲ οὐκ εἰς

---

53) Πρὸς Ῥωμ. ς΄. 22. 54) Ἀδαμάντων, πετραδίων. 55) Νὰ τὰ εἰπῶμεν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ καλόν, νὰ τ᾽ ἀρνηθῶμεν. 56) Βοήθησον. 57) Περιβεβλημένος. 58) Πολυτελεῖς, πληθούσας περιττοῖς βρώμασιν, (ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν φλεγμαινόντων σωμάτων). 59) Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 72, στίχ. 21. 60) Ἴσως συγκρατῆσαι.

πολλῶν ἐτῶν ἀριθμὸν αἰτεῖν ἐκελεύσθημεν, ἀλλὰ τὴν σήμερον ἡμῖν ἀρκοῦντα μόνον· «Μὴ μεριμνήσητε γάρ, φησίν[61], εἰς τὴν αὔριον ». Τί δήποτε γὰρ περὶ τῆς αὔριον φροντίζει τις, ὁ τὴν αὔριον οὐ πάντως ὀψόμενος, ἀλλὰ τὸν μὲν πόνον[62] δεχόμενος, τὸν δὲ καρπὸν οὐ δρεπόμενος; Θάῤῥησον τῷ θεῷ τῷ διδόντι τροφὴν πάσῃ σαρκί[63]. Ὁ τὸ σῶμά σοι δεδωκὼς καὶ τὴν ψυχὴν ἐμφυσήσας καὶ ζῶόν σε λογικὸν κατασκευάσας, καὶ πάντα σοι τὰ ἀγαθὰ πρὸ διαπλάσεως ἑτοιμάσας, πῶς σε διαπλασθέντα παρόψεται, ὃς[64] « ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους » καὶ ἀδίκους »; Τούτῳ τοίνυν θαῤῥῶν, τὴν ἐφήμερον μόνον αἴτει τροφὴν, τῆς δὲ αὔριον αὐτῷ κατάλιπε τὴν φροντίδα, ὡς καὶ ὁ μακάριος ἔλεγε Δαβίδ[65]. « Ἐπίῤῥιψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ αὐτός σε διαθρέψει ». Οὕτω διὰ τῶν εἰρημένων τὴν ἄκραν ἐκπαιδεύσας[66] φιλοσοφίαν, εἰδὼς, ὅτι τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν, ἀνθρώπους ἡμᾶς ὄντας, καὶ θνητὸν σῶμα περικειμένους, μὴ πταίειν, ἐδίδαξε λέγειν· «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ » ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν ». Τρία κατ' αὐτὸν[67] ἀγαθὰ διὰ τοῦδε τοῦ λόγου πραγματεύεται· τοὺς μὲν ἄκρους τὴν ἀρετὴν, μετριότητα διδάσκει φρονήματος, καὶ παρακελεύεται μὴ θαῤῥεῖν τοῖς κατορθώμασιν, ἀλλὰ δεδιέναι καὶ τρέμειν· καὶ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων μνημονεύειν· ὡς καὶ ὁ θεσπέσιος ποιεῖ Παῦλος, μετὰ μυρία κατορθώματα λέγων[68]· « Ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι » ἐγώ » οὐκ εἶπεν, ἤμην, ἀλλ' εἰμὶ, δεικνὺς ὅτι ἄπαυστον εἶχε τῶν εἰργασμένων τὴν μνήμην. Τοῖς μὲν οὖν ἄκροις τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης ἀσφάλειαν διὰ τούτων τῶν λόγων ἐμηχανήσατο· τοὺς δὲ πταίσαντας μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος χάριν, οὐκ ἀφίησιν ἀπογινώσκειν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' αἰτεῖν διδάσκει παρὰ τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν τῆς ἀφέσεως τὰ φάρμακα· πρὸς δὲ τούτοις καὶ φιλανθρωπίας διδασκαλίαν ὁ λόγος ὑποτίθεται· βούλεται γὰρ ἡμᾶς ἡμέρους εἶναι περὶ τοὺς ὑπευθύνους, ἀμνησικάκους περὶ τοὺς εἰς ἡμᾶς πλημμελοῦντας, καὶ τῇ περὶ τούτους συγγνώμῃ ἑαυτοῖς δωρεῖσθαι συγγνώμην, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς προεισφέρειν τῆς φιλανθρωπίας τὰ μέτρα· τοσοῦτον γὰρ αἰτοῦμεν λαβεῖν, ὅσον τοῖς πλησίον παρέχομεν, καὶ τοσαύτης ἀξιοῦμεν συγγνώμης τυχεῖν, ὅσην τοῖς ὀφείλουσι δωρούμεθα. Πρὸς τούτοις ἐκελεύσθημεν λέγειν· » Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς » εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ «· Πολλὰ μὲν γὰρ ἡμῖν ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας προσγίνεται λυπηρὰ, πολλὰ δὲ καὶ ἐξ ἀνθρώπων, προφανῶς ἐπηρεαζόντων, ἢ ἀφανῶς ἐπιβουλευόντων· καὶ τὸ σῶμα ποτὲ μὲν ἐπανιστάμενον τῇ ψυχῇ χαλεπὴν ἐργάζεται βλάβην· ποτὲ δὲ παντοδαποῖς ἀῤῥωστήμασι περιπίπτον, ὀδύνας ἡμῖν ἐπιφέρει καὶ ἀχθηδόνας. Ἐπειδὴ τοίνυν πολλὰ καὶ διάφορά ἐστι τὰ πολλαχόθεν προσπίπτοντα λυπηρὰ, ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων αἰτεῖν τὴν τούτων ἀπαλλαγήν· αὐτοῦ γὰρ ἐπαμύνοντος, πᾶσα μὲν κατασβέννυται ζάλη, ὁ δὲ κλύδων εἰς γαλή-

61) Ματθ. ς'. 34. 62) Τῆς φροντίδος. 63) Ψαλμ. ΡΛΕ. 23. 64) Ματθ. Ε', 45.
65) Ψαλμ. ΝΔ', 25. 66) Ἡμᾶς. 67) Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, συγχρόνως.
68) Πρὸς Τιμόθ. Α', ά, 15.

την μεθίσταται, καὶ ὑποχωρεῖ κατῃσχυμμένος ὁ πονηρός, καθάπερ ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους καταλιπὼν κατὰ τῶν χοίρων ἐχώρησεν, οὐδὲ ἐκεῖνο[69] ποιῆσαι τολμήσας δίχα τοῦ κελεύσαντος· ὁ δὲ κατὰ χοίρων ἐξουσίαν οὐκ ἔχων, τῶν ἀνθρώπων ἐγρηγορότων καὶ νηφόντων, καὶ ὑπὸ Θεοῦ φυλαττομένων, καὶ βασιλέα οἰκεῖον ἡγουμένων αὐτὸν, κρατῆσαι δυνήσεται; Διὰ τοῦτο καὶ τῷ τέλει τῆς προσευχῆς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν ὑπέδειξεν, εἰπών· «Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν». Ταῦτα γάρ, φησιν, αἰτῶ παρὰ σοῦ, ὅτι οἶδά σε βασιλέα πάντων, αἰώνιον κεκτημένον κράτος, καὶ πάντα δυνάμενον, ὅσαπερ ἂν θέλῃς, καὶ δόξαν κεκτημένον ἀναφαίρετον. Ὑπὲρ δὲ[70] τούτων ἁπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ τοσούτων ἡμᾶς ἀξιώσαντι ἀγαθῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΣΩΤΟΥ.

Ὁ λόγος οὗτος ἀποτείνεται πρὸς τοὺς μέλλοντας βαπτισθῆναι, καὶ καταδεικνύει αὐτοῖς τὸ ὄφελος τῆς μετανοίας διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ, ὃν, πᾶσαν αὐτοῦ σπαταλήσαντα τὴν οὐσίαν, ἐν μετανοίᾳ δ' ἐπανελθόντα, ἐδέξατο ὁ πατὴρ ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ, καὶ ἔθυσεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

ΑΕΙ μὲν, ἀδελφοὶ, τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν κηρύττειν ὀφείλομεν, (δι' αὐτῆς γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν[1]) μάλιστα δὲ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ[2] χρεωστοῦμεν[3] τοῦτο ποιεῖν, διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, καὶ τὴν εὐεργεσίαν τῶν μελλόντων ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἀνατέλλειν ἀστέρων[4]. Καὶ γὰρ οὗτοι διὰ ταύτης[5] ἐκλάμψουσι, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτῆς ἐσώθημεν καὶ σωζόμεθα· ἥτις ἡμῖν ἀντὶ κληρονομίας ἐδόθη ἐκ τοῦ δημιουργοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἡμῶν. Εἴπωμεν τοίνυν περὶ αὐτῆς, ἅπερ εἶπεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς ὁ φιλάνθρωπος υἱὸς τοῦ φιλανθρώπου Πατρὸς, ὁ μόνος ἀξιόχρεως τῆς πα-

---

[69]) Τὸ κατὰ χοίρων χωρεῖν. [70]) Ἴσ. Δή.

[1]) Στίχος τοῦ ποιητοῦ Ἀράτου, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

[2]) Τῷ τῆς πλησιαζούσης νηστείας, διότι ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου ἀναγινώσκεται, ὡς γνωστόν, τῇ πρὸ τῆς Ἀποκρέω Κυριακῇ. [3]) Ἀντὶ τοῦ πρὸ μικροῦ Ὀφείλομεν, καθὼς μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον τὴν λέξιν. [4]) Τῶν πρὸς τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζομένων, καὶ καθ' ὅλην μὲν τὴν τεσσαρακοστὴν κατηχουμένων, τῷ δὲ μεγάλῳ Σαββάτῳ βαπτιζομένων. Διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐβαπτίζοντο τριακοντούτεις οἱ Χριστιανοί.

[5]) Τῆς Κολυμβήθρας· ἡ δὲ μεταφορὰ διαρκὴς ἐν ἅπαντι τῷ τοῦ βαπτίσματος μυστηρίῳ, τὸ ὁποῖον καὶ Φώτισμα ὠνομάζετο, καὶ οἱ βαπτιζόμενοι Νεοφώτιστοι, καὶ ἡ τοῦ θείου Βαπτισμοῦ ἑορτὴ Φῶτα. Καὶ ἄλλως δὲ ὡς λαμπαδηφοροῦντες καὶ λευκοφόροι οἱ βαπτισθέντες, ἀπεικόνιζον καὶ αἰσθητότερόν πως τοὺς ἐν νυκτὶ στίλβοντας ἀστέρας.

τρίφας οὐσίας ἐξηγητής ἀναπτύξωμεν πᾶσαν τὴν περὶ τοῦ Ἀσώτου παραβολὴν, ἵνα μάθωμεν ἐξ αὐτῆς, πῶς δεῖ προσπελάζειν τῷ ἀπροσπελάστῳ, καὶ συγγνώμην τῶν πταισμάτων αἰτεῖν.

Ἄνθρωπός τις, φησὶν[6], εἶχε δύο υἱούς. Παραβολικῶς ὁ Σωτὴρ, οὐ δογματικῶς διαλέγεται. Διὰ τοῦτο περὶ τοῦ ἰδίου πατρὸς, ὡς περὶ ἀνθρώπου τινὸς, ὁμιλεῖ[7], καὶ περὶ τῶν δούλων, ὡς περὶ τέκνων λαλεῖ, ἵνα δείξῃ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τοὺς ἀνθρώπους στοργήν. Ἄνθρωπός τις, φησιν, εἶχε δύο υἱούς. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ ἄνθρωπος; ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως. Τίνας δὲ εἶχε τούτους τοὺς δύο υἱούς; τοὺς δικαίους, καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς· τοὺς ἐμμένοντας τοῖς θείοις αὐτοῦ προστάγμασι, καὶ τοὺς παραβαίνοντας τὰς δεσποτικὰς ἐντολάς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ Πατρί. Καὶ τίς ἐστιν οὗτος ὁ νεώτερος υἱός; ὁ τὴν γνώμην ἄστατον κεκτημένος, καὶ ταῖς αὔραις τῆς νεότητος ῥιπιζόμενος. Πατέρα ἐγνώρισεν ἡ φύσις τὸν πλάσαντα, εἰ καὶ μὴ ἐτίμησε προαίρεσις τὸν ποιήσαντα[8]. Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον[9] μέρος τῆς οὐσίας. Καλῶς ᾔτησε τὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ κακῶς, ἅπερ ἔλαβε, κατηνάλωσε. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον[10] ὁ πατήρ. Ἔδωκεν αὐτοῖς, ὡς οἶκον ἴδιον, ὅλον τὸν κόσμον· ἔδωκεν αὐτοῖς, ὡς Κτίστης, ὅλην τὴν κτίσιν· παρέσχεν αὐτοῖς σώματα καὶ ψυχὰς λογικὰς, ἵνα τῷ λόγῳ εὐλόγως χειραγωγούμενοι μηδὲν ἄλογον πράξωσιν· ἐπέστησεν αὐτοῖς τὸν ἑαυτοῦ νόμον, τὸν φυσικὸν, καὶ τὸν γραπτὸν, ὡς θεῖον παιδαγωγόν· ἵνα τούτῳ παιδαγωγούμενοι πληρώσωσι τοῦ νομοθέτου τὸ βούλευμα. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγωγὼν πάντα[11] ὁ νεώτερος υἱὸς (ὡς νεώτερος[12] ἔπραξεν) ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν· ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ὁ Θεός. Οὐ γὰρ βιάζεται[13] τὸν μὴ βουλόμενον δουλεύειν αὐτῷ. Γνώμης[14] γὰρ οὐκ ἀνάγκης, αἱ ἀρεταὶ ἅπασαι. Καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως· ἐκεῖ τῆς ψυχῆς ὅλον τὸν πλοῦτον ἀπώλεσεν· ἐκεῖ τέρπων καὶ τερπόμενος ἐναυάγησεν· ἐκεῖ παίζων καὶ ἐμπαιζόμενος πένης ἐγένετο· ἐκεῖ ψυχοφθόρους ἡδονὰς ἀγοράζων, καὶ γέλωτας ὠνούμενος, πατέρας δακρύων[15] ἔλαβε. Καὶ τὰς μὲν ἀρετὰς, ἃς εἶχεν, ἀπεβάλετο· τὰς δὲ κακίας, ἃς οὐκ εἶχε, προσελάβετο. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, (οὐ πέφυκε γὰρ τοῖς αἰσχρῶς βιοῦσι παραμένειν ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος) ἐγένετο (οὖν) λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην. Ὅπου γὰρ τῆς σωφροσύνης ὁ σῖτος οὐ γεωργεῖται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τῆς ἐγκρατείας ἡ ἄμπελος οὐ πεφύτευται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τῆς ἁγνείας ὁ βότρυς οὐ ληνοπατεῖται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου τὸ οὐράνιον γλεῦκος οὐ βρύει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός· ὅπου εὐφορία κακῶν, ἐκεῖ πάντως ἀφορία τῶν ἀγαθῶν· ὅπου εὐθηνία πράξεων πονηρῶν, ἐκεῖ πάντως σπάνις τῶν ἀρετῶν· ὅπου τῆς φιλανθρωπίας τὸ ἔλαιον οὐ πηγάζει, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός.

---

6) Εὐαγγ. Λουκ. ΙΕ'. 11. 7) Ἡ λέξις οὐ κατ' ἀκρίβειαν Ἕλληνος λόγου, ὡς καὶ τὸ κατωτέρω λαλεῖ. 8) Φύσει μὲν ὁ πατὴρ ἐστι πάντων ἀνθρώπων ὁ Θεός· ἀλλ' ἡ προαίρεσις τῶν ἁμαρτωλῶν οὐ τιμᾷ ὡς πατέρα τὸν πλάστην καὶ ποιητὴν αὐτῶν. 9) Τὸ ἀναλογοῦν τὸ ἀνῆκον εἰς ἐμέ. 10) τὴν περιουσίαν του. 11) Τὰ κτήματα αὐτοῦ. 12) Ἀφρόνως δηλαδή. 13) Δὲν κρατεῖ διὰ τῆς βίας. 14) Τῆς γνώμης, τῆς προαιρέσεως προϊὸν εἶναι αἱ ἀρεταί. 15) Ἔλαβε τοὺς γέλωτας πατέρας (παραιτίους) δακρύων.

Τότε οὖν καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι[16]. Οὐδὲν γὰρ αὐτῷ λοιπὸν ἔμεινεν, εἰ μὴ μόνον τὰ τῆς ἀκρασίας κακὰ, ἐπειδὴ ἔπραξε τὰ τῆς ἀκοσμίας κακά. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης. Πολῖται δὲ τῆς χώρας ἐκείνης ἦσαν οἱ δαίμονες, ἐν ᾗ ἐτύγχανε μετανάστιος. Καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν ὁ πολίτης ἐκεῖνος εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Οὕτω γὰρ τιμῶσιν οἱ δαίμονες τοὺς τιμῶντας αὐτούς· οὕτω φιλοῦσι τοὺς φιλοῦντας αὐτούς· τοιαύτας δωρεὰς χαρίζονται τοῖς πειθομένοις αὐτοῖς. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων[17], ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· Τί δ᾽ ἐστιν, ἀπὸ τῶν κερατίων; τῶν κερατίων ἡ γεῦσις γλυκεῖά ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ σκληρὰ κατ᾽ αὐτό τε καὶ τραχεῖα. Τοιαύτη γὰρ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἡ φύσις· εὐφραίνει μὲν μικρὰ, καὶ κολάζει μεγάλα· τέρπει πρόσκαιρα, καὶ μαστίζει αἰώνια. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, καὶ λογισάμενος τὴν προτέραν μακαριότητα, καὶ τὴν δευτέραν ἀθλιότητα, καὶ βαλὼν κατὰ νοῦν[18], τίς μὲν ἦν, ὅτε ἦν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τεταγμένος, τίς δὲ γέγονεν, ὑποτεταγμένος τοῖς δαίμοσιν· εἰς ἑαυτὸν οὖν ἐλθὼν[19], εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων[20], ἐγὼ δὲ ὧδε λιμῷ ἀπόλλυμαι, πόσοι νῦν κατηχούμενοι κατατρυφῶσι τῶν ἁγίων γραφῶν[21], τῷ λιμῷ δὲ τῶν θείων λογίων ἐγὼ συνέχομαι; Ὢ πόσων ἀγαθῶν ἐμαυτὸν ἐστέρησα; Ὢ πόσοις κακοῖς ἐμαυτὸν περιέβαλον; τί[22] γὰρ ἀφιστάμην τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς; τί δὲ ταύτης ἐντὸς ἐγενόμην τῆς θανατηφόρου ζωῆς; ἔμαθον, ἀφ᾽ ὧν ἔπαθον, μὴ ἐγκαταλιμπάνειν Θεόν· ἔμαθον κρατεῖν[23] τὸν ἀεὶ φυλάττοντα τοὺς κρατοῦντας αὐτόν· ἔμαθον μὴ πιστεύειν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσι, τοῖς διδάσκουσι πᾶσαν ἀκαθαρσίαν τε καὶ φθοράν.

Τί οὖν φησιν; Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου. Ὑποστρέψω καλῶς, ὅθεν ἐξῆλθον κακῶς· ἀπέλθω[24] πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ ποιητὴν καὶ δεσπότην καὶ κηδεμόνα καὶ προνοητήν· καταλάβω[25] τὸν πάλαι περιμένοντα καὶ προλαμβάνοντα τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφοντας. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. Ἀρκεῖ μοι πρὸς σωτηρίαν ταῦτα τὰ ῥήματα· ἀρκεῖ μοι πρὸς τὴν πρεσβείαν τοῦ πατρός μου τὸ ὄνομα[26]· οὐ δύναται γὰρ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς, πατὴρ προσαγορευθεὶς παρ᾽ ἐμοῦ, μὴ φανῆναι τοῖς ἔργοις πατήρ· οὐ δύναται μὴ κινῆσαι τὰ σπλάγχνα[27], εὔσπλαγχνος ὤν· οὐ δύναται τὸ Ἥμαρτον ἀκούσας, μὴ δοῦναι συγγνώμην τοῖς ἐμοῖς ὀλισθήμασιν· οὐ δύναται τῆς ἐμῆς ἀκούσας φωνῆς μὴ ἐπιλαθέσθαι τῆς δικαίας ὀργῆς. Οἶδα πόσα δύναται παρ᾽ αὐτῷ ἡ μετάνοια· οἶδα πῶς ἰσχύει παρ᾽ αὐτῷ τὰ δάκρυα· οἶδα πῶς ἕκαστος ἁμαρτωλὸς πρὸς αὐτὸν ἀνανεύων[28], καὶ δακρύων

---

16) Λέξις τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ ἀντὶ Στερεῖσθαι. 17) Ξυλοκέρατα. 18) Διαλογισθεὶς, ὡς παρ᾽ ἡμῖν, ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του. 19) Συνελθὼν, ἐλθὼν εἰς τὸν ἑαυτόν του. 20) Ἔχουσιν ἄρτον περιττόν. 21) Ἀπολαμβάνουσι κατὰ κόρον τῶν γρ. 22) Διατί. 23) Ὡς παρ᾽ ἡμῖν νὰ βαστῶ, νὰ φυλάττω παρ᾽ ἐμοί. 24) Ὀρθ. Ἀπελεύσομαι. 25) Καταλήψομαι. 26) Πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς πρεσβείας, τῆς προσευχῆς μου, ἀρκεῖ νὰ ὀνομάσω τὸν πατέρα μου. 27) Αὐτοῦ. 28) Νεύων, ἀφορῶν ἄνω πρὸς αὐτόν.

θερμῶς, ὡς ὁ Πέτρος, λαμβάνει τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν· οἶδα τοῦ Θεοῦ μου τὴν ἀγαθότητα· οἶδα τοῦ πατρός μου τὴν ἡμερότητα· ἐλεήσει με μετανοοῦντα, ὃν οὐκ ἐκόλασεν ἁμαρτήσαντα. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Προσέθηκε τῇ καλῇ βουλῇ τὴν πρᾶξιν τὴν ἀγαθήν. Δεῖ γὰρ ἡμᾶς οὐ μόνον βουλεύεσθαι τὰ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγαθὰς ὁρμὰς δεικνύειν ταῖς πράξεσι.

Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος τοῦ τόπου, πλησίον δὲ ὄντος τῷ τρόπῳ[29], καὶ τὰς χεῖρας συχνῶς ἐπιῤῥηγνύντος, καὶ τύπτοντος τὸ ἴδιον στῆθος, ὡς τῶν πονηρῶν λογισμῶν [ὑπάρχον] ἐργαστήριον, καὶ τὸ πρόσωπον προσηλοῦντος τῇ γῇ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπαιτοῦντος δοῦναι συμπρεσβευτὰς τὰς τῶν δακρύων σταγόνας, καὶ προμελετῶντος τὴν ἀπολογίαν, φθάσας ἀνεβόησε[30] φωνῇ μεγάλῃ μετὰ δακρύων λέγων· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. Ἥμαρτον, οἶδα, Χριστὲ Δέσποτα καὶ Θεέ· ἐμὰς ἁμαρτίας σὺ μόνος ἐπίστασαι· Ἥμαρτον, ἐλέησον ὡς Θεὸς καὶ Δεσπότης. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος εἰς τὸν οὐρανὸν βλέπειν, καὶ παρακαλεῖν σε τὸν ἀγαθόν μου δεσπότην, γέμων μεγίστων καὶ χαλεπῶν ἐγκλημάτων· οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων. Ἐλέησον ὡς ἀγαθὸς θεὸς ὢν ἀεί· ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. Οὕτως ἱκετεύοντα ἐκ βάθους τῆς καρδίας εἶδεν αὐτὸν ὁ βλέπων πλημμελοῦντας, καὶ παραβλέπων ἁμαρτάνοντας, καὶ περιμένων αὐτῶν τὴν μετάνοιαν· εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. Πατὴρ γὰρ ἦν τῇ χρηστότητι εἰ καὶ Θεὸς ὑπῆρχε τῇ φύσει. Καὶ δραμὼν ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Οὐκ ἀνέμεινε τὸν προσκρούσαντα πλησίον ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ προαπήντησε προθύμως. Καὶ οὐκ ἐβδελύξατο τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ὡς ταῖς κηλῖσι τῆς ἀσωτίας κατάστικτον καὶ μεμιασμένον· ἀλλὰ ταῖς ἀχράντοις αὐτοῦ χερσὶ περιλαβὼν κατεφίλησεν ἀπλήστως τὸν πάλαι ποτὲ ποθούμενον. Ὢ τῆς ἀφάτου τε καὶ φοβερᾶς εὐσπλαγχνίας! Ὢ παραδόξου φιλανθρωπίας! Ὢ ξένων σπονδῶν! Ὢ ξένων καταλλαγῶν! Ἔπεισεν εὐθὺς τὸν Θεὸν εἰς ῥοπὴν μίαν καὶ συγκαταβῆναι τοῖς δάκρυσι καὶ παραδραμεῖν πλῆθος τοσοῦτον ἁμαρτιῶν.

Ἐθαύμασας ἐνορῶν Θεὸν κολακεύοντα ἁμαρτωλόν; ὢ τῆς στοργῆς τῶν σπλάγχνων τῶν πατρικῶν! Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐπὶ γῆς ἐδάκρυσε, καὶ ὁ μόνος ἀναμάρτητος οὐρανόθεν ἑαυτὸν πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν ἐπέκλινε. Τίς εἶδέ ποτε ἁμαρτωλὸν ὑπὸ Θεοῦ κολακευόμενον; τίς εἶδέ ποτε τὸν δικαστὴν, κατάδικον θεραπεύοντα; τίς εἶδέ ποτε κατάκριτον κολακευόμενον; Ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς παρακαλεῖ, ὥς ποτε τὸν Ἰσραήλ. Λαός μου, φησί[31], τί ἠδίκησά σε ἢ τί παρηνώχλησά σοι; καὶ νῦν τὰ αὐτὰ γίνεται καὶ ἐγένετο[32], ἐπειδὴ οὕτως ὁ εὐκατάλλακτος βούλεται Θεὸς, οὕτως εἴωθεν ὑφ' ἑαυτοῦ νικᾶσθαι ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως.

---

29) Διὰ τοῦ τρόπου ἦτον πλησίον, διότι ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ. 30) Ἀπὸ ἀπολύτου γενικῆς μετοχῆς εἰς ταὐτοπροσωποῦν ῥῆμα· σημεῖον παντελοῦς ἐκπτώσεως τῆς γλώσσης.
31) Ἡσ. Ε', 3. 32) Τὸ νῦν οὐ φέρεται πρὸς τὸ ἐγένετο: ὁ δὲ Καὶ ἀντὶ τοῦ Ὡς.

Οὐ μὴν[53] ἠρκέσθη τούτοις ὁ ἄσωτος οὗτος υἱός· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τῆς μετανοίας ἀγαθοῖς ἄσωτος ὢν[54], οὐδὲ ἐνόμισεν αὐτῷ (πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτηθέντων) τὴν τοσαύτην φιλανθρωπίαν πρὸς τὴν τελείαν σωτηρίαν ἀρκεῖν· ἀλλ' ἅπερ ἐμελέτησεν εἰπεῖν τῷ πατρὶ, ταῦτα καὶ παρὼν διελέγετο μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος. Πάτερ, εἴ γε ὅλως ἔξεστί μοι πατέρα σε εἰπεῖν· εἰ μὴ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων μου πταισμάτων, καλῶν σε πατέρα ἐξαμαρτάνω· εἰ μὴ ὑβρίζω τῇ κλήσει τὸ ἀνύβριστον ὄνομα· εἰ μὴ κλείει μου τὰ χείλη τὸ συνειδός· εἰ μὴ δεσμεῖ μου τὴν γλῶσσαν ὁ τρόπος τῆς πράξεως· εἰ μὴ κωλύει μου τὸν λόγον ὁ βίος[55]. Δέξαι, πάτερ ἅγιε, δέησιν ῥυπαρὰν ἐκ στόματος ῥυπαροῦ. Πάτερ κατὰ χάριν, καὶ δημιουργὲ κατὰ φύσιν, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Ἥμαρτον, ὁμολογῶ τὰ παραπτώματά μου, οὐ κρύπτω ἅπερ βλέπεις, οὐκ ἀρνοῦμαι ἅπερ ἐπίστασαι· ὡς ὑπεύθυνος πρόκειμαι, ὡς παράνομος κατακρίνομαι· ὡς κριτὴς ἐλέησόν με. Ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. Δέδοικα εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄμματά μου ἀνατεῖναι, (φοβοῦμαι γὰρ τοῦ στερεώματος τὴν μορφὴν, ὡς κατηγόρου φωνὴν) εὐλαβοῦμαι ἐνατενίσαι τῷ φωτὶ τῆς Θεότητος, ῥυπαροὺς ἔχων τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμούς. Ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Ἰδοὺ ἐμαυτὸν ἀνακηρύττω, ἐμαυτὸν κατακρίνω, κατ' ἐμαυτοῦ ἀποφαίνομαι. Οὐ δέομαι δικαστοῦ πρὸς ἀπόφασιν, οὐ δέομαι κατηγόρων πρὸς ἔλεγχον, οὐ δέομαι μαρτύρων πρὸς ἔγγραφα[56]. Ἔνδον ἔχω προκαθήμενον[57] τὸ συνειδὸς, τὸν ἀπαραίτητον[58] δικαστήν· ἐν τῇ ψυχῇ βαστάζω τὸ φοβερὸν δικαστήριον· ἐν τῷ συνειδότι περιφέρω τοὺς μάρτυρας· ἐν τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς κατηγόρους ἐπάγω. Τὰ θέατρά[59] μου κατηγορεῖ, αἱ ἱπποδρομίαι μου κατακράζουσιν, αἱ θεωρίαι τῶν θηριομαχούντων καταβοῶσί μου. Ἡ ἀσωτία θριαμβεύει με[60], αἱ πράξεις μου στηλιτεύουσί με, ἡ παροῦσα γυμνότης φανεροῖ με, αὐτὰ τὰ ῥάκη τῆς αἰσχύνης, ἃ περιβέβλημαι, καταισχύνει με, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. Μήτε τῆς αὐλῆς σου ἀποπέμψῃς με, Δέσποτα, ἵνα μὴ πάλιν ὁ πολέμιος εὑρών με πεπλανημένον, ὡς αἰχμάλωτον ἀπαγάγῃ· μήτε ἀλλότριον ἐλκύσῃς με τῆς φοβερᾶς σου καὶ μυστικῆς τραπέζης· οὐ γὰρ τολμῶ ὀφθαλμοῖς ἐναγέσιν ὁρᾷν τῶν ἁγίων τὰ ἅγια. Ἔασόν με στῆναι μετὰ τῶν κατηχουμένων, τῶν θυρῶν τῆς Ἐκκλησίας ἔνδον[61]· ἵνα θεωρῶν τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα μυστήρια, ποθήσω κατὰ μικρὸν ταῦτα πάλιν ἀναλαβεῖν· ἵνα

---

53) Ἴσως ἦτον μὴν, τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ σειρὰ τοῦ λόγου. 54) Μὴ ἀρκούμενος μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς μετανοίας. 55) Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἔζησε μέχρι τοῦδε. 56) Δηλ. περιττοὶ εἶναι μάρτυρες, ὥστε νὰ γραφῇ ἡ κατ' ἐμοῦ ἀπόφασις. 57) Ὡς οἱ δικασταὶ ἐπὶ τοῦ βήματος. 58) Ἀδέκαστον. 59) Ἀδιάλλακτον πόλεμον εἶχεν ὁ θεῖος οὗτος πατὴρ μὲ τὰ θέατρα καὶ τὰ ἱπποδρόμια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀκόμη χρόνων ἀρξάμενα, εἶχον καταντήσει πάθος τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἕως ὅτου ἔφθασαν καὶ εἰς ἐμφύλιον μάχην, φονευθέντων 30,000 ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκραγείσῃ ὡς ἐκ τῶν ἱπποδρομιῶν τούτων στάσει. 60) Μὲ θεατρίζει. 61) Ὁ τόπος ὅπου ἵσταντο ἐν καιρῷ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας οἱ κατηχούμενοι ἦτον περὶ τὸν Νάρθηκα, ὅθεν, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ θεία αὕτη μυσταγωγία, ὁ διάκονος ἔκραζεν, ὡς καὶ κράζει ἀκόμη: Ὅσοι οἱ κατηχούμενοι, προέλθετε. Μή τις τῶν κατηχουμένων.

τοῖς θείοις νάμασιν ἐπαντλούμενος, ἀποσμήξω τὴν αἰσχύνην τῶν αἰσχρῶν ᾀσμάτων, τὸν ῥύπον τὸν ἐγκείμενον ταῖς ἐμαῖς ἀκοαῖς· ἵνα θεωρῶν τοὺς τοὺς μαργαρίτας ἁρπαζομένους παρὰ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν, ἐπιθυμήσω κἀγὼ κτήσασθαι χεῖρας ἀξίας τῆς τούτων ὑποδοχῆς.

Ταῦτα τοῦ Ἀσώτου προσκρούσαντος[42], καὶ μετὰ δακρύων βοῶντος, εἶπεν ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· πρὸς ποίους δούλους; ἄκουε. Πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ λειτουργοὺς τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων. Ἐξενέγκατε ταχὺ τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν ἄνωθεν ὑφαντήν, τὴν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς καταρτιζομένην· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν ἐν τοῖς ὕδασι τῆς κολυμβήθρας ὑφαινομένην· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς κατασκευαζομένην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν. Ἐνδύσατε τὸν ἑαυτὸν ἀποδύσαντα, ἐνδύσατε τὸν νέον Ἀδάμ, ὃν ἐγύμνωσεν ὁ διάβολος· ἐνδύσατε τὸν βασιλέα τῆς κτίσεως[43]· κοσμήσατε τοῦτον, δι' ὃν τὸν κόσμον ἐκόσμησα· καλλωπίσατε τοῦ υἱοῦ μου τὰ φίλτατα μέλη. Οὐ φέρω γὰρ αὐτὸν ἀκαλλώπιστον καθορᾷν· οὐ φέρω τὴν ἐμὴν εἰκόνα γεγυμνωμένην καταλιπεῖν· ἐμὸν ὄνειδος ἡγοῦμαι τὸ ὄνειδος τοῦ ἐμοῦ παιδός· ἐμὴν δόξαν ἡγοῦμαι τούτου τὴν εὔκλειαν. Δότε καὶ δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἵνα φορῇ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος, καὶ φορῶν αὐτὸν φρουρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος· ἵνα τὴν ἐμὴν σφραγίδα περιφέρων, φοβερὸς ᾖ πᾶσι τοῖς πολεμίοις τε καὶ ἐναντίοις· ἵνα πόῤῥωθεν φαίνηται, ποίου πατρός ἐστιν οὗτος υἱός. Δότε καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἵνα μὴ πάλιν εὕρῃ ὁ ὄφις γυμνὴν τὴν πτέρναν αὐτοῦ, καὶ πατάξῃ αὐτὸν διὰ τοῦ κέντρου· ἀλλ' ἵνα μᾶλλον αὐτὸς καταπατῇ τὴν τοῦ δράκοντος κεφαλήν, ἵνα συντρίψῃ τοῦ πολεμίου τὰ κέντρα, καὶ ἵνα τρέχῃ τὴν κατὰ Θεὸν ὁδόν. Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε. Ποῖον μόσχον λέγει σιτευτόν; ποῖον; ὃν ἡ δάμαλις Μαρία Παρθένος ἐγέννησεν· ἐνέγκατε τὸν μόσχον τὸν ἀδάμαστον, τὸν μὴ δεξάμενον ἁμαρτίας ζυγόν, τὸν παρθένον καὶ ἐκ παρθένου, τὸν ἀκολουθοῦντα τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης[44] ἀλλ' ἑκουσίως· τὸν μὴ χρώμενον τῇ δυνάμει αὐτοῦ, μηδὲ τοῖς κέρασιν, ἀλλ' ἑτοίμως ὑποκλίναντα τὸν ἑαυτοῦ αὐχένα τοῖς σφάττειν θέλουσι. Θύσατε τὸν ἑκόντα θυόμενον, θύσατε τὸν ζωοποιοῦντα τοὺς θύοντας, θύσατε τὸν θυόμενον καὶ μὴ νεκρούμενον· θύσατε τὸν μελιζόμενον, καὶ τοὺς μελίζοντας αὐτὸν ἁγιάζοντα· θύσατε τὸν ἐσθιόμενον παρὰ τῶν εἰδότων αὐτόν, καὶ μηδέποτε δαπανώμενον· θύσατε τὸν τοὺς ἐσθίοντας μακαρίους ἀπεργαζόμενον. Καὶ φαγόντες πάντες εὐφρανθῶμεν· ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν· ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἐπίστασθε τὴν πνευματικὴν εὐφροσύνην, οἱ ταύτης γευσάμενοι, καὶ μεμυημένοι[45] τῶν φρικτῶν μυστηρίων, τῶν λειτουργῶν τῆς θείας ἱερουργίας[46], τῶν μιμουμένων τὰς τῶν Ἀγγέλων πτέ-

---

42) Παράδοξος ἡ λέξις: ἀντὶ τοῦ Ὑποκρούσαντος, εἰπόντος. 43) Τὸν ἄνθρωπον.
44) Οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθοῦντα. 45) Ἴσ. ἦτον Μεμνημένοι· διότι ἄλλως μένουν ἀσυνάρτητα καὶ ἀνταπόδοτα τὰ ἑξῆς. 46) Τῶν διακόνων, οἵτινες φοροῦσι τὸ Ὠράριον κρατοῦντος αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου κρεμαμένην ἄκραν.

ρυγας ταῖς λεπταῖς ὀθόναις ταῖς ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν ὤμων κειμέναις, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περιτρεχόντων καὶ βοώντων. Μή τις τῶν κατηχουμένων, μήτις τῶν μὴ ἐσθιόντων, μή τις τῶν κατασκόπων, μήτις τῶν μὴ δυναμένων θεάσασθαι τὸν μόσχον ἐσθιόμενον, μήτις τῶν μὴ δυναμένων θεάσασθαι τὸ οὐράνιον αἷμα τὸ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, μή τις ἀνάξιος τῆς ζώσης θυσίας, μή τις ἀμύητος, μή τις μὴ δυνάμενος ἀκαθάρτοις χείλεσι προσψαύσασθαι τῶν φρικτῶν μυστηρίων. Εἶτα καὶ τῶν Ἀγγέλων οὐρανόθεν ἐπευφημούντων καὶ λεγόντων· Ἅγιος ὁ Πατὴρ, ὁ θελήσας τυθῆναι τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, καθώς φησιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας[47]. «Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ » στόματι αὐτοῦ »· Ἅγιος ὁ Υἱὸς, ἅμα καὶ μόσχος, ὁ ἀεὶ θυόμενος ἑκὼν, καὶ ἀεὶ ζῶν. Ἅγιος ὁ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ τὴν θυσίαν τελεσιουργῆσαν.

Τούτων οὖν ἔνδον ἐπιτελουμένων, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς μακρόθεν παραγενόμενος ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν· καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη τοῦτο; ἠχός τις περιεκτύπει[48] μου τὰ ὦτα. Ὁ δέ φησι, Δαβὶδ ὁ προφήτης ἔνδον μελῳδεῖ. «Τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσια» στήριόν σου μόσχους[49] ». Ὁ αὐτὸς πάλιν προτρέπεται τοὺς παρόντας πρὸς τὴν ἑστίασιν, καὶ λέγει[50]. «Γεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος ». Παῦλος ὁ τῶν θείων μυστηρίων ἐξηγητὴς, ἀναβοᾷ καὶ λέγει[51]. «Τὸ Πάσχα ἡμῶν » ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς ». Ἡ Ἐκκλησία πανηγυρίζει εὐφραινομένη καὶ χορεύει. Ὁ δέ φησι πρὸς τὸν δοῦλον· Ναὶ, καὶ[52] μὴ παρόντος ἐμοῦ, ἄλλοι τὰ ἐμὰ μυστήρια, παρὰ τὴν ἐμὴν ἀπουσίαν, ἐν τῇ ἐμῇ αὐλῇ μερίζονται; *Ναί*, φησιν[53], ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὠργίσθη δὲ πρὸς ταῦτα ὁ δίκαιος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν εἰσελθεῖν. Ὠργίσθη ὁ δίκαιος, καὶ τοῦ φθόνου ἐγένετο δοῦλος; ὁ καταπατήσας τοῦ βίου τὰ τερπνὰ, φθόνῳ κεκράτηται; Καὶ πῶς φησιν ὁ Παῦλος λέγων[54]· «Ἐβουλόμην αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ » Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα »; Οὐχ ἵνα βάσκανον δείξῃ τὸν δίκαιον, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβολὴν οὕτω τὸν λόγον ἐσχημάτισεν ὁ Σωτήρ· ἵνα κηρύξῃ τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χρηστότητος[55] τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο δηλοῖ διὰ τῶν ἐφεξῆς. Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ, φησιν, ἐξελθὼν, παρεκάλει αὐτόν. Ὢ σοφίας ἀῤῥήτου! ὢ προνοίας θεοφιλοῦς! καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν ἠλέησε, καὶ τὸν δίκαιον ἐκολάκευσε· καὶ τὸν ἱστάμενον οὐκ ἀφῆκε πεσεῖν, καὶ τὸν πεσόντα ἤγειρε· καὶ τὸν πένητα πλούσιον ἀπέδειξε, καὶ τὸν πλούσιον οὐ συνεχώρησε τῷ φθόνῳ γενέσθαι πτωχόν.

Ὁ δὲ[56] ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἰδοὺ ἐγὼ τοσαῦτα ἔτη ἔχω δουλεύων σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐκ ἔδωκάς ποτε ἔριφον,

---

47) Ἡσ. Κεφ. ΝΓ', 9. 48) Ἴσως ἦτον Περιεκτυπεῖ. 49) Ψαλμ. ΝΑ', 19. 50) Ψαλμ. ΛΔ', 8. 51) Πρὸς Κορινθ. Α'. ε', 7. 52) Ἴσως περιττὸν τὸ Ναί. Ὁ δὲ Καὶ, ἐνστατικὸς ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι: Καὶ πῶς...; 53) Ὁ ἐρωτηθεὶς ὑπηρέτης.
54) Πρὸς Ῥωμ. Θ', 3. 55) Δηλ. τὴν μεγάλην χρηστότητα. 56) Ὁ πρεσβύτερος υἱός.

ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ἀλλὰ περιέρχομαι ἐν μηλωταῖς[57], ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενος[58], θλιβόμενος, κακουχούμενος. Ὅταν[59] δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ἦλθεν, ὁ καταφρονήσας σου, καὶ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, εὐθέως ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· καὶ οὔτε ῥήματι ἐνεκάλεσας αὐτῷ, οὔτε σχήματι τὸ πρόσωπόν σου ἀπέστρεψας ἀπ' αὐτοῦ· ἀλλ' εὐθέως ἐξενοδόχησας αὐτὸν, καὶ πάσῃ τῇ στολῇ σου κατεκόσμησας, καὶ τῷ χρυσῷ δακτυλίῳ περιήστραψας, καὶ τοῖς ὑποδήμασι περιέφραξας, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἠνέῳξας, καὶ τὴν τράπεζαν ἐκαλλώπισας, καὶ τοὺς κρατῆρας ἐπλήρωσας, καὶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν κατέσφαξας, καὶ πρὸς τὴν εὐωχίαν τοὺς πιστοὺς προσεκάλεσας, καὶ τοὺς Ἀγγέλους χορεύειν ἐποίησας, καὶ ξένον[60] οὐρανοῦ καὶ γῆς συμπόσιον συνεκρότησας· καὶ τοιαύτας καὶ τοσαύτας δωρεὰς παρέσχες τῷ καταφρονήσαντι τῆς σῆς ἀγαθότητος, καὶ τὴν εὐγένειαν[61] καθυβρίσαντι. Τί εἴπω πρὸ τὸ βάθος καὶ τὸ πέλαγος τῶν σῶν οἰκτιρμῶν; πῶς θαυμάσω τὴν θάλατταν τῆς σῆς γαληνότητος; Ἐλεεῖς, Κύριε, πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι, καὶ παρορᾷς ἁμαρτήματα ἀνθρώπων προσερχομένων εἰς μετάνοιαν. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ· σὺ τῶν ἐμῶν κόλπων οὐκ ἐχωρίσθης ποτέ· σὺ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐμῆς οὐκ ἀπεσκίρτησας· σὺ ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις προσέσχες ἀεί· σὺ μετὰ τῶν Ἀγγέλων ἐντυγχάνεις[62] διὰ παντός· σὺ τῷ θυσιαστηρίῳ παριστάμενος, μετὰ παῤῥησίας βοᾷς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Οὗτος δὲ προσῆλθέ μοι κατακεκριμένος, κατῃσχυμμένος, τὸ πρόσωπον ὠθῶν εἰς τὴν γῆν, καὶ μετὰ συντετριμμένης καὶ στυγνῆς φωνῆς ἀνεβόησε· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. Τί εἶχον ποιῆσαι πρὸς τὰ ῥήματα ταῦτα; ἠδυνάμην μὴ ἐλεῆσαι τὸν ἐμὸν υἱὸν προσελθόντα μοι; σὺ δίκασον ὁ θυμούμενος. Ἀλλ' οὐ πέφυκα, φιλάνθρωπος ὤν, ἀπάνθρωπόν τι διαπράξασθαι· οὐ δύναμαι μὴ ἐλεῆσαι, ὃν ἐγὼ ἐποίησα· οὐ δύναμαι μὴ οἰκτείρειν, ὃν ἐκ τῶν ἐμῶν σπλάγχνων ἐγέννησα. Τέκνον, σὺ πάνοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν· ὁ οὐρανὸς σὸς, τὸ στερέωμα σὸν, ὁ ἥλιος δᾳδοῦχος σὸς, ἡ σελήνη θεραπαίνη σὴ, οἱ ἀστέρες λαμπτῆρές σοι, ὁ ἀὴρ τροφεὺς σὸς, καὶ πάντα τὰ ἐναέρια, σά· ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, σά· ἡ θάλασσα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, σά· ὁ κόσμος, σός· ἡ Ἐκκλησία, σή· τὸ θυσιαστήριον, σόν· ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς, σός· ἡ θυσία, σή· οἱ Ἄγγελοι, σοί· οἱ Ἀπόστολοι, σοί· οἱ Μάρτυρες σοί· τὰ παρόντα, σά· τὰ μέλλοντα, σά· ἡ ἀνάστασις, σή· ἡ ἀθανασία, σή· ἡ ἀφθαρσία, σή· ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, σή· πάντα τὰ φαινόμενα καὶ τὰ νοούμενα, σά. Μὴ τὰ σὰ ἀπήγαγον, κἀκείνῳ προσήγαγον; μή σε ἀπέδυσα, κἀκεῖνον ἐνέδυσα; οὐχὶ ἐκ τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐχαρισάμην τ[ὸ] ἔλεος; Οὐχ ὁμοίως εἰμὶ καὶ σοῦ κἀκείνου πατήρ; καὶ σὲ τιμῶ διὰ τὴν ἀρ[...]

---

57) Ἐκ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, πρὸς Ἑβρ. ΙΑ', 37. 58) Παρακμάζοντος ἑλληνισμ[οῦ] ἀντί: στερούμενος. 59) Τὸ Ὅταν πρὸς παρῳχημένον, ἀντὶ τοῦ Ὅτε, ὡς καὶ σ[...] ἡμ[...]
60) Παράξενον. 61) Τὴν σήν. 62) Ἐμμὶ προσεύχῃ.

σήμερον, κἀκεῖνον ἐλεῶ διὰ τὴν καλλίστην ἐπιστροφήν· καὶ σὲ ἐπαινῶ διὰ τὴν ζωήν[*], κἀκεῖνον διὰ τὴν μεταβολήν· καὶ σὲ διὰ τὴν πολιτείαν φιλῶ, κἀκεῖνον διὰ τὴν μετάνοιαν· καὶ σὲ διὰ μακροθυμίαν, κἀκεῖνον διὰ τὴν ἐν ἐμοὶ ἐπιστροφήν.

« Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναί σε ἔδει, ὅτι οὗτος ὁ ἀδελφός σου νεκρὸς » ἦν, καὶ ἀνέζησεν· ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη ». Τίς βλέπων νεκρὸν ἀνιστάμενον, οὐκ εὐφραίνεται; καὶ τίς εὑρὼν, ἃ ἀπώλεσεν, οὐκ ἀγάλλεται; Δεῦρο καὶ σὺ, υἱέ μου, συνευφράνθητι σὺν ἡμῖν, καὶ συσκίρτησον σὺν τοῖς Ἀγγέλοις, καὶ περίπτυξον σὺν ἡμῖν τὸν σὸν ἀδελφὸν, καὶ σύμψαλλε τῷ Δαβὶδ ἐκεῖνο τὸ πνευματικὸν μέλος, τὸ πρέπον τῇ παρούσῃ πανηγύρει· Μακάριοι[**] ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· μακάριος ἀνὴρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν.

Ἠκούσατε τῆς θείας παραβολῆς, καὶ τὸν ταύτης σκοπὸν ἔγνωτε, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς εἴδετε· ἐμάθετε πῶς φιλάνθρωπον ἔχομεν Κύριον, πῶς ἀνεξίκακον. Αὐτῷ τοίνυν προσφύγωμεν μετὰ καθαρᾶς καρδίας. Δεῦτε, κοινῇ φωνῇ βοήσωμεν πρὸς αὐτόν· Δέσποτα, Κύριε φιλάνθρωπε, μονογενὲς Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἡμάρτομεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι κληθῆναι υἱοί σου· ἀλλὰ θαῤῥοῦμεν τοῖς σοῖς οἰκτιρμοῖς· ἔχομεν ὅμηρα τῆς σῆς φιλανθρωπίας τὸν τίμιον Σταυρὸν, ὃν ὑπέμεινας δι' ἡμᾶς· ἔχομεν ἐγγυητὰς τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας, τὴν ποτὲ Πόρνην, καὶ τὸν ποτὲ Λῃστήν. Διὰ τούτων γὰρ καὶ ἡμεῖς πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ προτρεπόμεθα προστρέχειν τῇ σῇ φιλανθρωπίᾳ. Ὡς ἐκείνους ἀοιδίμους καὶ μακαρίους ἀπέδειξας, Κύριε, καὶ ἡμᾶς προσπίπτοντάς σοι ἐλέησον· ὡς ἀνέστησας νεκροὺς σταυρωθεὶς, καὶ ἡμᾶς νεκρωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ διὰ τὴν πολλήν σου φιλανθρωπίαν ἀνάστησον, ἵνα ἀπολαύσωμεν μετὰ τῶν ἀπολυτρωσαμένων[***] τῆς σῆς ἀναστάσεως. Ταῦτα λέγοντες, ἐπιμείνωμεν, ἵνα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἴπῃ ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστός. « Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γεννηθήτω ὑμῖν ».

Καὶ ὑμεῖς δὲ οἱ μέλλοντες ἀπολαύειν τῆς τοῦ Βαπτίσματος δωρεᾶς, πάντα λογισμὸν ἀλλότριον ἀποῤῥίψαντες, καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῶν εἰς τὸν οὐράνιον νυμφῶνα εὐθύναντες, τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτος ἀπολαύσατε. Ὁ Κύριος ἐγγὺς, μηδὲν μεριμνᾶτε· ἐπὶ θύραις ὁ λυτρωτὴς ἐφέστηκεν, ὁ ἰατρὸς τοῖς πιστεύουσι πάρεστι, τὸ ἰατρεῖον ἠνέῳκται, τὰ φάρμακα πρόκεινται, ἡ κολυμβήθρα πάντας προσδέχεται, ἡ χάρις ἐξήπλωται, ἡ πνευματικὴ στολὴ παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐξυφαίνεται. Μακάριοι οἱ καταξιούμενοι φορέσαι τὴν στολήν. Μόνον ὑμεῖς τῆς πίστεως τὰς λαμπάδας ἀνάψατε, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς εὐσεβείας δαψιλῶς ἐπιβάλλετε, ἵνα νυκτὸς, ὅταν γένηται φωνὴ λέγουσα, Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται, ἐξέλθητε εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ μετὰ φαιδρῶν τῶν λαμπάδων, χορεύοντες καὶ σκιρτῶντες καὶ βοῶντες, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

[*] Τὴν ἐνάρετον δηλονότι. [**] Ψαλμ. ΛΒ'. [***] Τῶν ἀπολελυτρωμένων (ἴσ.).

Ι'. ΚΕΒΗΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΥ

ΠΙΝΑΞ

Ὁ Κέβης ἐκ Θηβῶν ἦν μαθητὴς ἐπιστήθιος τοῦ Σωκράτους· ἔγραψε δὲ τρεῖς διαλόγους περὶ ἠθικῆς φιλοσοφίας, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐπεγράφετο ΠΙΝΑΞ. Ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς ἀμφισβάλλεται ἂν ὁ ἑπόμενος διάλογος ἦναι γνήσιον τοῦ Κέβητος ἔργον· οἱ πλεῖστοι ὅμως τὸν παραδέχονται ὡς τοιοῦτον.

ΞΕΝΟΣ καὶ ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ.

ΞΕΝ. ἘΤΥΓΧΑΝΟΜΕΝ περιπατοῦντες[1] ἐν τῷ τοῦ Κρόνου ἱερῷ, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀναθήματα[2] ἐθεωροῦμεν, ἀνέκειτο[3] δὲ καὶ Πίναξ τις ἔμπροσθεν τοῦ νεώ, ἐν ᾧ ἦν γραφή τις ξένη[4], καὶ μύθους ἔχουσα ἰδίους· οὓς οὐκ ἠδυνάμεθα συμβαλεῖν[5], τίνες καὶ ποτ' ἦσαν[6]. Οὔτε γὰρ πόλις ἐδόκει ἡμῖν εἶναι τὸ γεγραμμένον, οὔτε στρατόπεδον· ἀλλὰ περίβολος ἦν, ἐν αὑτῷ ἔχων ἑτέρους περιβόλους δύο, τὸν μὲν μείζω, τὸν δὲ ἐλάττω. Ἦν δὲ καὶ πύλη ἐπὶ τοῦ πρώτου περιβόλου· πρὸς δὲ τῇ πύλῃ ὄχλος ἐδόκει ἡμῖν πολὺς ἐφιστάναι. Καὶ ἔνδον δέ, ἐν τῷ περιβόλῳ, πλῆθός τι γυναικῶν ἑωρᾶτο. Ἐπὶ δὲ τῆς εἰσόδου τοῦ πρώτου πυλῶνος καὶ περιβόλου γέρων τις ἑστὼς, ἔμφασιν ἐποίει[7], ὡς προστάττων τι τῷ εἰσιόντι ὄχλῳ. Ἀπορούντων οὖν ἡμῶν περὶ τῆς μυθολογίας πρὸς ἀλλήλους πολὺν χρόνον, πρεσβύτης τις παρεστώς. — ΠΡ. Οὐδὲν δεινὸν πάσχετε[8], ὦ Ξένοι, (ἔφη), ἀποροῦντες περὶ τῆς γραφῆς ταύτης· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπιχωρίων πολλοὶ ἴσασι, τί ποτε αὕτη ἡ μυθολογία δύναιτο[9]· οὐδὲ γάρ ἐστι πολιτικὸν[10] τὸ ἀνάθημα· ἀλλὰ ξένος τις πάλαι ποτὲ ἀφίκετο δεῦρο, ἀνὴρ ἔμφρων, καὶ δεινὸς περὶ σοφίαν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον[11] ἐζηλωκὼς βίον, ὃς τό, τε ἱερὸν τοῦτο, καὶ τὴν γραφὴν ἀνέθηκε τῷ Κρόνῳ. — ΞΕΝ. Πότερον[12] οὖν (ἔφην ἐγὼ), καὶ αὐτὸν τὸν ἄνδρα γιγνώσκεις ἑωρακώς[13]; — ΠΡ. Καὶ[14] ἐθαύμασά γε (ἔφη) αὐτὸν πολὺν χρόνον νεώτερος ὤν. Πολλὰ γὰρ καὶ σπουδαῖα διελέγετο· καὶ περὶ ταύτης δὲ τῆς μυθολογίας πολλάκις αὐτοῦ ἀκηκόειν διεξιόντος[15]. — ΞΕΝ. Πρὸς Διὸς[16] τοίνυν (ἔφην ἐγὼ), εἰ μή τίς σοι μεγάλη ἀσχολία τυγχάνει οὖσα, διήγησαι ἡμῖν· πάνυ γὰρ ἐπιθυμοῦμεν ἀκοῦσαι, τί ποτ' ἐστὶν ὁ μῦθος.

---

1) Ἔτυχε νὰ περιπατῶμεν. 2) Ἀφιερώματα. 3) Ἦν ἀνατεθειμένος. 4) Παράδοξος. 5) Ἐννοῆσαι. 6) Τίνες ποτὲ, ὁποῖοι ἄρά γε. 7) Ἐφαίνετο. 8) Δὲν πάσχετέ τι παράδοξον, δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι ἀπορεῖτε. 9) Τί τάχα ἐννοεῖ. 10) Ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἢ τινὸς τῶν πολιτῶν. 11) Κατὰ Πυθαγόραν ἢ Παρμενίδην. Ἦν δὲ ὁ Παρμενίδης φιλόσοφος Ἐλεάτης, γράψας ἐμμέτρως διάφορα φιλοσοφικὰ συγγράμματα μὴ διασωθέντα. Ὁ Σωκράτης ἐπὶ νεότητός του τὸν ἐγνώρισε γέροντα. 12) Καὶ τί; Τί ἐκ τῶν δύο; τὸν γνωρίζεις ἢ ὄχι; 13) Τὸν εἶδες καὶ τὸν γνωρίζεις; 14) Καὶ τὸν ἐγνώρισα καὶ τὸν ἐθαύμασα ἐπὶ πολὺν χρόνον. 15) Κ. § 347, α'. 16) Πρὸς χάριν τοῦ Διός, μὰ τὸν Δία.

ΠΡ. Οὐδεὶς φθόνος[17], ὦ ξένοι (ἔφη), Ἀλλὰ τουτὶ πρῶτον δεῖ ὑμᾶς ἀκοῦσαι, ὅτι ἐπικίνδυνόν τι ἔχει ἡ ἐξήγησις. — ΞΕΝ. Οἷον τί (ἔφην ἐγώ); — ΠΡ. Ὅτι, εἰ μὲν προσέξοιτε (ἔφη), καὶ συνήσοιτε[18] τὰ λεγόμενα, φρόνιμοι καὶ εὐδαίμονες ἔσεσθε· εἰ δὲ μή, ἄφρονες καὶ κακοδαίμονες, καὶ πικροί, καὶ ἀμαθεῖς γενόμενοι, κακῶς βιώσεσθε. Ἔστι γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς Σφιγγὸς[19] αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προὔβαλλετο τοῖς ἀνθρώποις. Εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίη τις, ἐσώζετο· εἰ δὲ μὴ συνίη, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς Σφιγγός. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ἔχει ταύτης. Ἡ γὰρ ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις Σφίγξ[20] ἐστιν. Αἰνίττεται[21] δὲ τάδε· τί ἀγαθόν, τί κακόν, τί οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ. Ταῦτ' οὖν ἐὰν μέν τις μὴ συνῇ, ἀπόλλυται ὑπ' αὐτῆς οὐκ εἰσάπαξ[22], ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς Σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθνησκεν· ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, καθάπερ τῇ Τιμωρίᾳ[23] παραδιδόμενος. Ἐὰν δέ τις γνῷ, ἀνάπαλιν, ἡ μὲν ἀφροσύνη ἀπόλλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος, καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. Ὑμεῖς οὖν προσέχετε, καὶ μὴ παρακούετε. — ΞΕΝ. Ὦ Ἡράκλεις[24]! ὡς εἰς μεγάλην τινὰ ἐπιθυμίαν ἐμβέβληκας ἡμᾶς, εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. — ΠΡ. Ἀλλ' ἔστιν (ἔφη) οὕτως ἔχοντα[25]. — ΞΕΝ. Οὐκ ἂν φθάνοις τοίνυν διηγούμενος[26], ὡς ἡμῶν προσεξόντων οὐ παρέργως, ἐπείπερ καὶ τὸ ἐπιτίμιον τοιοῦτόν ἐστιν;

Ἀναλαβὼν οὖν ῥάβδον τινά, καὶ ἐκτείνας πρὸς τὴν γραφήν. — ΠΡ. Ὁρᾶτε (ἔφη) τὸν περίβολον τοῦτον; — ΞΕΝ. Ὁρῶμεν. — ΠΡ. Τοῦτο πρῶτον δεῖ εἰδέναι ὑμᾶς, ὅτι καλεῖται ὁ τόπος οὗτος Βίος[27]. καὶ ὁ ὄχλος ὁ πολύς, ὁ παρὰ τὴν πύλην ἐφεστώς, οἱ μέλλοντες εἰσπορεύεσθαι τὸν βίον, οὗτοί εἰσιν[28]. Ὁ δὲ γέρων, ὁ ἄνω ἑστηκώς, ἔχων χάρτην τινὰ ἐν τῇ χειρί, καὶ τῇ ἑτέρᾳ ὥσπερ δεικνύων τι, οὗτος δαίμων[29] καλεῖται· προστάττει δὲ τοῖς εἰσπορευομένοις, τί δεῖ αὐτοὺς ποιεῖν, ὡς ἂν[30] εἰσέλθωσιν εἰς τὸν βίον· καὶ δεικνύει ποίαν ὁδὸν αὐτοὺς δεῖ βαδίζειν, εἰ σώζεσθαι μέλλουσιν[31] ἐν τῷ βίῳ. — ΞΕΝ. Ποίαν οὖν ὁδὸν κελεύει βαδίζειν, ἢ πῶς (ἔφην ἐγώ); — ΠΡ. Ὁρᾷς (εἶπε) παρὰ τὴν πύλην θρόνον τινὰ κείμενον κατὰ τὸν τόπον τοῦτον, καθ' ὃν εἰσπορεύεται ὁ ὄχλος, ἐφ' οὗ κάθηται γυνὴ πεπλασμένη τῷ ἤθει[32], καὶ πιθανὴ φαινομένη[33], καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσα ποτήριόν τι; — ΞΕΝ. Ὁρῶ. Ἀλλὰ τίς ἐστιν αὕτη (ἔφην ἐγώ); — ΠΡ. Ἀπάτη καλεῖται (φησίν), ἡ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσα. — ΞΕΝ. Εἶτα τί πράττει αὕτη; — ΠΡ. Τοὺς εἰσπορευομένους εἰς τὸν βίον ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει[34]. — ΞΕΝ.

---

17) Οὐδείς ἐστί μοι τούτου φθόνος, προθύμως. 18) Συνίημι. 19) Ἡ Σφίγξ, τέρας παρακαθῆσαν εἰς τὰς Θήβας. Προτείνουσα αἴνιγμά τι ἐσπάραττεν ὅλους ὅσοι δὲν ἐδύναντο νὰ τὸ λύσωσιν. Ἀλλ' ὁ Οἰδίπους τὸ ἔλυσε, καὶ ἡ Σφίγξ ἐφονεύθη. 20) Εἶναι ὁποία ἦτον ἡ Σφίγξ. 21) Προτείνει ὡς αἴνιγμα. 22) Διὰ μιᾶς. 23) Εἰς βασανιστήριον. 24) Θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα. 25) Ἔστιν οὕτως ἔχοντα, περίφρασις πρὸς ἐπιβεβαίωσιν· πάντως οὕτως ἔχουσι. 26) Δὲν ἠμπορεῖς νὰ προφθάσῃς (τὴν ἀνυπομονησίαν μας), δηλ. σπεῦσον. 27) Ὅλη ἡ γραφὴ εἶναι ἀλληγορία τοῦ βίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. 28) Οὗτοί εἰσιν οἱ μέλλοντες. 29) Θεός, τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα. 30) Ἅμα. 31) Ἂν πρέπῃ, ἂν θέλωσι.
32) Ἔχουσα ἦθος πλαστόν. 33) Φαινομένη μὲ τοιούτους τρόπους, ὥστε νὰ πιστεύηται.
34) Δύναμις παρὰ τοῖς ἰατροῖς ἐσήμαινε ποτόν, ἰατρικόν.

Τοῦτο δὲ τί ἐστι τὸ ποτόν;—ΠΡ. Πλάνος[55] (ἔφη), καὶ Ἄγνοια. — ΞΕΝ. Εἶτα τί;— ΠΡ. Πιόντες τοῦτο, πορεύονται εἰς τὸν βίον. — ΞΕΝ. Πότερον οὖν, πάντες πίνουσι τὸν πλάνον, ἢ οὔ;—ΠΡ. Πάντες πίνουσιν (ἔφη)· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἧττον. Ἔτι δὲ οὐχ ὁρᾷς ἔνδον τῆς πύλης πλῆθός τι γυναικῶν ἑταιρῶν, παντοδαπὰς μορφὰς ἐχουσῶν;—ΞΕΝ. Ὁρῶ. — ΠΡ. Αὗται τοίνυν, Δόξαι[56] καὶ Ἐπιθυμίαι, καὶ Ἡδοναὶ καλοῦνται. Ὅταν οὖν εἰσπορεύηται ὁ ὄχλος, ἀναπηδῶσιν αὗται καὶ περιπλέκονται[57] πρὸς ἕκαστον, εἶτα ἀπάγουσι. —ΞΕΝ. Ποῦ δὲ ἀπάγουσιν αὐτούς;—ΠΡ. Αἱ μὲν εἰς τὸ σώζεσθαι[58] (ἔφη), αἱ δὲ εἰς τὸ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἀπάτην. —ΞΕΝ. Ὦ δαιμόνιε, ὡς χαλεπὸν τὸ πόμα λέγεις! —ΠΡ. Καὶ πᾶσαί γε (ἔφη) ἐπαγγέλλονται ὡς ἐπὶ τὰ βέλτιστα ἄξουσαι, καὶ εἰς βίον εὐδαίμονα καὶ λυσιτελῆ. Οἱ δέ, διὰ τὴν ἄγνοιαν, καὶ τὸν πλάνον, ὃν πεπώκασι παρὰ τῆς Ἀπάτης, οὐχ εὑρίσκουσι ποία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς ἡ ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ πλανῶνται εἰκῇ[59]· ὥσπερ ὁρᾷς, καὶ τοὺς πρότερον εἰσπορευομένους, ὡς περιάγοντας[40] ὅπη ἂν τύχῃ. — ΞΕΝ. Ὁρῶ τούτους (ἔφη).

Ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη τίς ἐστιν, ἣ ὥσπερ τυφλὴ καὶ μαινομένη τις εἶναι δοκοῦσα καὶ ἑστηκυῖα ἐπὶ λίθου τινὸς στρογγύλου;—ΠΡ. Καλεῖται μὲν (ἔφη) Τύχη· ἔστι δὲ οὐ μόνον τυφλή, ἀλλὰ καὶ μαινομένη, καὶ κωφή. — ΞΕΝ. Αὕτη οὖν τί ἔργον ἔχει;—ΠΡ. Περιπορεύεται πανταχοῦ (ἔφη)· καὶ παρ' ὧν[41] μὲν ἁρπάζει τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἑτέροις δίδωσι· παρὰ δὲ τῶν αὐτῶν[42] πάλιν ἀφαιρεῖται παραχρῆμα ἃ ἔδωκε· καὶ ἄλλοις δίδωσιν εἰκῇ καὶ ἀβεβαίως. Διὸ καὶ τὸ σημεῖον καλῶς μηνύει τὴν φύσιν αὐτῆς. — ΞΕΝ. Ποῖον τοῦτο (ἔφην ἐγώ); — ΠΡ. Ὅτι ἐπὶ στρογγύλου λίθου ἕστηκε. — ΞΕΝ. Εἶτα τί τοῦτο σημαίνει; — ΠΡ. Ὅτι οὐκ ἀσφαλής, οὐδὲ βεβαία ἐστὶν ἡ παρ' αὐτῆς δόσις. Ἐκπτώσεις[43] γὰρ μεγάλαι καὶ σκληραὶ γίγνονται, ὅταν τις αὐτῇ πιστεύσῃ. —ΞΕΝ. Ὁ δὲ ὄχλος τῶν ἀνθρώπων, ὁ πολὺς οὗτος περὶ αὐτὴν ἑστηκώς, τί βούλεται; καὶ τίνες καλοῦνται;—ΠΡ. Καλοῦνται μὲν οὗτοι Ἀπροβούλευτοι· αἰτοῦσι δὲ ἕκαστος αὐτῶν ἃ ῥίπτει. —ΞΕΝ. Πῶς οὖν οὐχ ὁμοίαν ἔχουσι τὴν μορφήν, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν δοκοῦσι χαίρειν, οἱ δὲ ἀθυμοῦσιν, ἐκτεταχότες[44] τὰς χεῖρας. — ΠΡ. Οἱ μὲν δοκοῦντες (ἔφη) χαίρειν καὶ γελᾶν αὐτῶν, οἱ εἰληφότες τι παρὰ τῆς τύχης εἰσίν· οὗτοι δὲ καὶ Ἀγαθὴν Τύχην αὐτὴν καλοῦσιν. Οἱ δὲ δοκοῦντες κλαίειν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτεταχότες, εἰσὶ παρ' ὧν[45] ἀφείλετο ἃ δέδωκε πρότερον αὐτοῖς. Οὗτοι δὲ πάλιν Κακὴν Τύχην αὐτὴν καλοῦσι. — ΞΕΝ. Τίνα οὖν ἐστιν[46], ἃ δίδωσιν αὐτοῖς, ὅτι οὕτως οἱ μὲν λαμβάνοντες χαίρουσιν, οἱ δὲ ἀποβάλλοντες[47] κλαίουσιν; — ΠΡ. Ταῦτα (ἔφη), ἃ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ εἶναι ἀγαθά. — ΞΕΝ. Ταῦτα οὖν τίνα ἐστί; — ΠΡ. Πλοῦτος δηλαδή, καὶ Δόξα, καὶ Εὐγένεια, καὶ Τέκνα, καὶ Τυραννίδες, καὶ Βασιλεῖαι, καὶ τἄλλα, ὅσα τούτοις παραπλήσια. — ΞΕΝ. Ταῦτα οὖν πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθά; — ΠΡ. Περὶ

---

55) Πλάνη. 56) Δοξασίαι. 57) Τὸν ἐναγκαλίζονται. 58) Ἀπαρέμφ. ὀνοματ. εἰς τὴν σωτηρίαν. 59) Ματαίως. 40) Μέσως· περιφερομένους. 41) Παρά τινων. 42) Τῶν τελευταίων τούτων. 43) Ἀνατροπαὶ τύχης, καταστροφαί. 44) Ἐκτείνω. 45) Ἐκεῖνοι παρ' ὧν. 46) Τί πράγματα εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δίδει; Κ. § 257. 47) Ἀποστερούμενοι.

μὴν τούτων (ἔφη) καὶ αὖθις ἐκποιήσει[48] διαλέγεσθαι. Νῦν δὲ περὶ τὴν μυθολογίαν γενώμεθα[49]. — ΞΕΝ. Ἔστω οὕτως.

ΠΡ. Ὁρᾷς οὖν, ὡς ἂν[50] παρέλθῃς τὴν πύλην ταύτην ἀνώτερον ἄλλον περίβολον, καὶ γυναῖκας ἔξω τοῦ περιβόλου ἑστηκυίας, κεκοσμημένας, ὥσπερ [αἱ] ἑταῖραι εἰώθασι; — ΞΕΝ. Καὶ μάλα. — ΠΡ. Αὗται τοίνυν ἡ μὲν Ἀκρασία καλεῖται, ἡ δὲ Ἀσωτία, ἡ δὲ Ἀπληστία, ἡ δὲ Κολακεία. — ΞΕΝ. Τί οὖν ὧδε ἑστήκασιν αὗται; — ΠΡ. Παρατηροῦσιν (ἔφη) τοὺς εἰληφότας τι παρὰ τῆς Τύχης. — ΞΕΝ. Εἶτα τί; — ΠΡ. Ἀναπηδῶσι, καὶ συμπλέκονται αὐτοῖς καὶ κολακεύουσι καὶ ἀξιοῦσι παρ' αὐταῖς μένειν, λέγουσαι ὅτι βίον ἕξουσιν ἡδὺν, καὶ ἄπονον, καὶ κακοπάθειαν ἔχοντα οὐδεμίαν. Ἐὰν οὖν τις πεισθῇ ὑπ' αὐτῶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἡδυπάθειαν, μέχρι μέν τινος ἡδεῖα δοκεῖ εἶναι ἡ διατριβὴ, ἕως ἂν[50] γαργαλίζῃ τὸν ἄνθρωπον· εἶτ' οὐκ ἔτι· Ὅταν γὰρ ἀνανήψῃ[51] αἰσθάνεται ὅτι οὐκ ἤσθιεν[52], ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς[53] κατησθίετο, καὶ ὑβρίζετο. Διὸ καὶ ὅταν ἀναλώσῃ πάντα, ὅσα ἔλαβε παρὰ τῆς Τύχης, ἀναγκάζεται ταύταις ταῖς γυναιξὶ δουλεύειν, καὶ πάνθ' ὑπομένειν, καὶ ἀσχημονεῖν, καὶ ποιεῖν ἕνεκεν τούτων, ὅσα ἐστὶ βλαβερὰ, οἷον ἀποστερεῖν[54], ἱεροσυλεῖν, ἐπιορκεῖν, προδιδόναι, λῃζεσθαι[55] καὶ πάνθ' ὅσα τούτοις παραπλήσια. Ὅταν οὖν πάντα αὐτοῖς[56] ἐπιλίπῃ, παραδίδονται τῇ Τιμωρίᾳ. — ΞΕΝ. Ποία δ' ἐστιν αὕτη; — ΠΡ. Ὁρᾷς ὀπίσω τι αὐτῶν (ἔφη), ὥσπερ θυρίον[57] μικρὸν, καὶ τόπον στενόν τινα, καὶ σκοτεινόν; — ΞΕΝ. Καὶ μάλα. — ΠΡ. Οὐκοῦν καὶ γυναῖκες αἰσχραὶ[58], καὶ ῥυπαραὶ, καὶ ῥάκη ἠμφιεσμέναι δοκοῦσι συνεῖναι; — ΞΕΝ. Καὶ μάλα. — ΠΡ. Αὗται τοίνυν (ἔφη), ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα, καλεῖται Τιμωρία· ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα, Λύπη· ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, Ὀδύνη. — ΞΕΝ. Ὁ δ' ἄλλος οὗτος, ὁ παρεστηκὼς αὐταῖς, δυσειδής τις, καὶ λεπτὸς, καὶ γυμνὸς, καὶ μετ' αὐτοῦ τις ὁμοία αὐτῷ, αἰσχρὰ, καὶ λεπτὴ, τίνες εἰσί; — ΠΡ. Ὁ μὲν, Ὀδυρμὸς καλεῖται (ἔφη)· ἡ δὲ, ἀδελφὴ αὐτοῦ, Ἀθυμία. Τούτοις οὖν παραδίδοται[59] καὶ μετὰ τούτων συμβιοῖ τιμωρούμενος. Εἶτα ἐνταῦθα πάλιν εἰς τὸν ἕτερον οἶκον ῥίπτεται, εἰς τὴν Κακοδαιμονίαν, καὶ ὧδε τὸν λοιπὸν βίον καταστρέφει[60] ἐν πάσῃ κακοπραγίᾳ, ἂν μὴ ἡ Μετάνοια αὐτῷ τύχῃ συναντήσασα. — ΞΕΝ. Εἶτα τί γίνεται, ἐὰν ἡ μετάνοια αὐτῷ συναντήσῃ; — ΠΡ. Ἐξαίρει[61] αὐτὸν ἐκ τῶν κακῶν, καὶ συνίστησιν[62] αὐτῷ ἑτέραν Δόξαν καὶ Ἐπιθυμίαν, τὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσαν, ἅμα δὲ καὶ τὴν εἰς τὴν Ψευδοπαιδείαν καλουμένην. — ΞΕΝ. Εἶτα τί γίγνεται; — ΠΡ. Ἐὰν μὲν (φησὶ) τὴν Δόξαν ταύτην προσδέξηται, τὴν ἄξουσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καθαρθεὶς ὑπ' αὐτῆς, σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ· εἰ δὲ μὴ, πάλιν πλανᾶται ὑπὸ τῆς

48) Θέλει εἶσθαι καιρός. Α. Σ. Ἐκπαιδ. 7). Θέλει εἶσθαι καιρὸς νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον περὶ τούτων 49) Ἂς ἀσχοληθῶμεν. 50) Ἐν ὅσῳ. 51) Ὅταν ἐξέλθῃ τῆς μέθης ὁ ἄνθρωπος. 52) Ὅτι δὲν ἔτρωγεν αὐτὸς εἰς τὴν εὐωχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν προσεκάλεσαν. 53) Τῆς ἡδυπαθείας. 54) Κλέπτειν. 55) Δεηλατεῖν. 56) Τοῖς ἀνθρώποις.

57) Μικρὰν θύραν. 58) Ἄσχημοι. 59) Συνεχῶς μεταβαίνει ἀπὸ ἑνικοῦ εἰς πληθυντικὸν, ἐννοῶν ὁτὲ μὲν τοὺς ἀνθρώπους, ὁτὲ δὲ τὸν πεισθέντα εἰς αὐτὰς ἄνθρωπον. 60) Τελειόνει. 61) Τὸν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὰ κακά. 62) Τῷ συσταίνει.

Ψευδοδοξίας[63]. — ΞΕΝ. Ὦ Ἡράκλεις, ὡς μέγας ὁ κίνδυνος ἄλλος οὗτος! Ἡ δὲ Ψευδοπαιδεία, ποία ἐστὶν (ἔφην ἐγώ); — ΠΡ. Οὐχ ὁρᾷς τὸν ἕτερον περίβολον ἐκεῖνον; — ΞΕΝ. Καὶ μάλα (ἔφην ἐγώ). — ΠΡ. Οὐκοῦν ἔξω τοῦ περιβόλου παρὰ τὴν εἴσοδον γυνή τις ἕστηκεν, ἣ δοκεῖ πάνυ καθάριος καὶ εὔτακτος εἶναι; — ΞΕΝ. Καὶ μάλα. — ΠΡ. Ταύτην τοίνυν οἱ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι[64] τῶν ἀνθρώπων, Παιδείαν καλοῦσιν· οὐκ ἔστι δὲ[65], ἀλλὰ Ψευδοπαιδεία (ἔφη). Οἱ μέν τοι σωζόμενοι, ὁπόταν βούλωνται εἰς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν ἐλθεῖν, ὧδε πρῶτον παραγίγνονται. — ΞΕΝ. Πότερον οὖν, ἄλλη ὁδὸς οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν ἄγουσα; — ΠΡ. Ἔστιν (ἔφη)· — Οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἔσω τοῦ περιβόλου ἀνακάμπτοντες[66], τίνες εἰσίν; — ΠΡ. Οἱ τῆς Ψευδοπαιδείας (ἔφη) ἐρασταί, ἠπατημένοι, καὶ οἰόμενοι μετὰ τῆς ἀληθινῆς παιδείας συνομιλεῖν. — ΞΕΝ. Τίνες οὖν καλοῦνται οὗτοι; — ΠΡ. Οἱ μέν, Ποιηταὶ (ἔφη), οἱ δέ, Ῥήτορες, οἱ δὲ Διαλεκτικοί[67], οἱ δέ, Μουσικοί, οἱ δέ, Ἀριθμητικοί, οἱ δὲ Γεωμέτραι, οἱ δέ, Ἀστρολόγοι, οἱ δὲ Ἡδονικοί[68], οἱ δέ, Περιπατητικοί[69], οἱ δέ, Κριτικοί[70], καὶ ὅσοι ἄλλοι τούτοις εἰσὶ παραπλήσιοι. — ΞΕΝ. Αἱ δὲ γυναῖκες ἐκεῖναι, αἱ δοκοῦσαι περιτρέχειν, ὅμοιαι ταῖς πρώταις, ἐν αἷς ἔφης εἶναι τὴν Ἀκρασίαν, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ μετ' αὐτῶν, τίνες εἰσίν; — ΠΡ. Αὗται ἐκεῖναί[71] εἰσιν (ἔφη). — ΞΕΝ. Πότερον οὖν καὶ ὧδε εἰσπορεύονται; — ΠΡ. Νὴ Δία καὶ ὧδε· σπανίως δέ, καὶ οὐχὶ ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. — ΞΕΝ. Πότερον οὖν καὶ αἱ Δόξαι; — ΠΡ. Ναὶ (ἔφη). Μένει γὰρ καὶ ἐν τούτοις[72] τὸ πόμα, ὃ ἔπιον παρὰ τῆς Ἀπάτης, καὶ ἡ Ἄγνοια μένει καὶ ἐν τούτοις, Νὴ Δία καὶ μετ' αὐτῆς γε ἡ Ἀφροσύνη· καὶ οὐ μὴ ἀπέλθῃ[73] ἀπ' αὐτῶν οὔθ' ἡ Δόξα, οὔθ' ἡ λοιπὴ κακία, μέχρις ἂν ἀπογνόντες τῆς Ψευδοπαιδείας, εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἀληθινὴν ὁδόν, καὶ πίωσι τὰς τούτων[74] καθαρκτικὰς δυνάμεις[75]. Εἶτα, ὅταν καθαρθῶσι, καὶ ἐκβάλωσι τὰ κακὰ πάνθ' ὅσ' ἂν ἔχωσι, καὶ τὰς Δόξας, καὶ τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὴν λοιπὴν Κακίαν πᾶσαν, τότε ἂν οὕτω σωθήσονται. Ὧδε δὴ μένοντες παρὰ τῇ Ψευδοπαιδείᾳ, οὐδέποτε ἀπολυθήσονται[75], οὐδὲ ἐλλείψει αὐτοὺς κακὸν οὐδὲν ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων[76].

ΞΕΝ. Ποία οὖν ἐστιν αὕτη ἡ ὁδός, ἡ φέρουσα ἐπὶ τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν (ἔφην); — ΠΡ. Ὁρᾷς ἄνω (ἔφη) τόπον τινὰ ἐκεῖνον, ὅπου οὐδεὶς ἐπικατοικεῖ, ἀλλ' ἔρημος δοκεῖ εἶναι; — ΞΕΝ. Ὁρῶ. — ΠΡ. Οὐκοῦν καὶ θύραν τινὰ μικράν, καὶ ὁδόν τινα πρὸ τῆς θύρας, ἥτις οὐ πολὺ ὀχλεῖται[77], ἀλλ' ὀλίγοι πάνυ πορεύονται, ὥσπερ ἀνοδίας[78] τινὸς καὶ τραχείας καὶ πετρώ-

---

[63]) Τῆς ψευδοῦς δοξασίας τῆς φερούσης αὐτὸν εἰς τὴν ψευδῆ παιδείαν.
[64]) Οἱ κοινοί, οἱ ἀστόχαστοι. [65]) Οὐκ ἔστι παιδεία, ἀλλ' ἔστι ψευδοπ. [66]) Περιφερόμενοι. [67]) Οἱ περὶ τὴν λογικὴν ἀσχολούμενοι. [68]) Ἐπικούρειοι, ἀνήκοντες εἰς τὴν σχολὴν τὴν πρεσβεύουσαν, ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι τῆς ζωῆς ὁ σκοπός. [69]) Περιπ. ἐλέγοντο οἱ Ἀριστοτελικοὶ φιλόσοφοι. Ἀλλ' ὁ Κέβης ἦν ἀρχαιότερος τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅθεν καὶ ἐνομίσθη ὅτι ὁ διάλογος αὐτὸς εἶναι ψευδώνυμος. Πιθανὸν ὅμως καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ ὑπῆρχον φιλόσοφοι καλούμενοι Περιπατητικοί, ὡς ἐν τῷ Περιπάτῳ φιλοσοφοῦντες.
[70]) Γραμματικοί. [71]) Αἱ πρῶται. [72]) Τοῖς ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ. [73]) Καὶ δὲν θέλει ἀπέλθει. [74]) Τὰς καθαιρούσας ἀπὸ τὴν Δόξαν καὶ τὴν λοιπὴν κακίαν. [75]) Δὲν θέλουν ἐλευθερωθῇ τῆς ψευδοπαιδείας. [76]) Ἐξ αἰτίας τῶν μαθημάτων αὐτῆς. [77]) Συχνάζεται.
[78]) Κακοστρατιά, ἔλλειψις ὁδοῦ.

δους εἶναι δοκούσης;—ΞΕΝ. Καὶ μάλα (ἔφην).—ΠΡ. Οὐκοῦν καὶ βουνός τις ὑψηλὸς δοκεῖ εἶναι, καὶ ἀνάβασις στενὴ πάνυ, καὶ κρημνοὺς ἔχουσα ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαθεῖς;—ΞΕΝ. Ὁρῶ.—ΠΡ. Αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ ὁδὸς (ἔφη), ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν.—ΞΕΝ. Καὶ μάλα γε χαλεπὴ προσιδεῖν.—ΠΡ. Οὐκοῦν καὶ ἄνω ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ὁρᾷς πέτραν τινὰ μεγάλην καὶ ὑψηλὴν καὶ κύκλῳ ἀπόκρημνον;—ΞΕΝ. Ὁρῶ (ἔφην).—ΠΡ. Ὁρᾷς οὖν καὶ γυναῖκας δύο ἑστηκυίας ἐπὶ τῇ πέτρᾳ λιπαρὰς[79], καὶ εὐεκτούσας τῷ σώματι, ὡς ἐκτετάκασι τὰς χεῖρας προθύμως;—ΞΕΝ. Ὁρῶ. Ἀλλὰ τίνες καλοῦνται (ἔφην) αὗται;—ΠΡ. Ἡ μὲν, Ἐγκράτεια καλεῖται (ἔφη)· ἡ δὲ Καρτερία· εἰσὶ δὲ ἀδελφαί.—ΞΕΝ. Τί οὖν τὰς χεῖρας ἐκτετάκασιν οὕτω προθύμως;—ΠΡ. Παρακαλοῦσιν (ἔφη) τοὺς παραγιγνομένους ἐπὶ τὸν τόπον θαῤῥεῖν, καὶ μὴ ἀποδειλιᾷν, λέγουσαι, ὅτι βραχὺ ἔτι δεῖ καρτερῆσαι αὐτοὺς, εἶτα ἥξουσιν εἰς ὁδὸν καλήν.—ΞΕΝ. Ὅταν οὖν παραγένωνται ἐπὶ τὴν πέτραν, πῶς ἀναβαίνουσιν; Ὁρῶ γὰρ ὁδὸν φέρουσαν οὐδεμίαν ἐπ' αὐτήν.—ΠΡ. Αὗται ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ προκαταβαίνουσι, καὶ ἕλκουσιν αὐτοὺς ἄνω πρὸς αὑτάς. Εἶτα κελεύουσιν αὐτοὺς διαναπαύσασθαι· καὶ μετὰ μικρὸν διαδιδόασιν Ἰσχὺν καὶ Θάρσος, καὶ ἐπαγγέλλονται αὐτοὺς καταστήσειν[80] πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, καὶ δεικνύουσιν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν ὡς ἔστι καλή τε, καὶ ὁμαλὴ, καὶ εὐπόρευτος, καὶ καθαρὰ παντὸς κακοῦ, ὥσπερ ὁρᾷς.—ΞΕΝ. Ἐμφαίνει[81], νὴ Δία.—ΠΡ. Ὁρᾷς οὖν (ἔφη) ἔμπροσθεν τοῦ ἄλσους[82] ἐκείνου καὶ τόπον τινὰ, ὃς δοκεῖ καλός τε εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς[83], καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος;—ΞΕΝ. Καὶ μάλα.—ΠΡ. Κατανοεῖς οὖν καὶ ἐν μέσῳ τῷ λειμῶνι περίβολον ἕτερον, καὶ πύλην ἑτέραν;—ΞΕΝ. Ἔστιν οὕτως. Ἀλλὰ τίς καλεῖται ὁ τόπος οὗτος;—ΠΡ. Εὐδαιμόνων οἰκητήριον (ἔφη)· ὧδε γὰρ διατρίβουσιν αἱ Ἀρεταὶ πᾶσαι, καὶ ἡ Εὐδαιμονία.—ΞΕΝ· Εἶεν[84] (ἔφην ἐγώ)· ὡς[85] καλὸν λέγεις τὸν τόπον εἶναι.—ΠΡ. Οὐκοῦν παρὰ τὴν πύλην ὁρᾷς (ἔφη), ὅτι γυνή τίς ἐστι καλὴ καὶ καθεστηκυῖα[86] τὸ πρόσωπον, μέση δὲ καὶ κεκριμένη ἤδη τῇ ἡλικίᾳ[87], στολὴν δ' ἔχουσα ἁπλῆν τε καὶ ἀκαλλώπιστον; ἕστηκε δὲ οὐκ ἐπὶ στρογγύλου λίθου, ἀλλ' ἐπὶ τετραγώνου ἀσφαλῶς κειμένου. Καὶ μετ' αὐτῆς ἄλλαι δύο εἰσὶ, θυγατέρες τινὲς δοκοῦσιν εἶναι.—ΞΕΝ. Ἐμφαίνει[88] οὕτως ἔχειν.—ΠΡ. Τούτων τοίνυν ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ, Παιδεία ἐστὶν, ἡ δὲ, Ἀλήθεια· ἡ δὲ Πειθώ.—ΞΕΝ. Τί δὲ ἕστηκεν ἐπὶ λίθου τετραγώνου αὕτη;—ΠΡ. Σημεῖον[88] (ἔφη), ὅτι ἀσφαλής τε καὶ βεβαία ἡ πρὸς αὐτὴν ὁδός ἐστι τοῖς ἀφικνουμένοις, καὶ τῶν διδομένων ἀσφαλὴς ἡ δόσις τοῖς λαμβάνουσι[89].—ΞΕΝ. Καὶ τίνα ἐστὶν, ἃ δίδωσιν αὕτη;—ΠΡ. Θάρσος, καὶ Ἀφοβία (ἔφη ἐκεῖνος).—ΞΕΝ. Ταῦτα δὲ τίνα[90] ἐστί;—ΠΡ. Ἐπιστήμη[91] (ἔφη) τοῦ μηδὲν ἄν ποτε δεινὸν παθεῖν ἐν τῷ βίῳ.—ΞΕΝ. Ὦ Ἡράκλεις, ὡς καλὰ (ἔφην) τὰ δῶρα!

---

79) Εὐρώστους, φαιδράς. 80) Νὰ τοὺς φέρωσι. 81) Οὕτω φαίνεται. 82) Ἱεροῦ δάσους. 83) Ὁμοιάζων λειμῶνα, λειβάδι. 84) Καλά· ἢ θαυμαστ. ὤ! 85) Πόσον! 86) Σεμνὸν, ὡραῖον ἔχουσα τὸ πρόσωπον. 87) Μεσόκοπη. 88) Ἔστι τοῦτο. 89) Καὶ ὅτι τοῖς λαμβάνουσιν ἀσφαλής ἐστιν ἡ δόσις τῶν διδομένων· ὅτι τὰ διδόμενα ὑπ' αὐτῆς μένουσιν ἀσφαλῶς εἰς τοὺς λαμβάνοντας αὐτά. 90) Ὁποῖά τινα. 91) Αὐτά εἰσιν ἡ ἐπιστήμη κτλ.

Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν οὕτως ἔξω τοῦ περιβόλου ἕστηκε;—ΠΡ. Ὅπως τοὺς παραγινομένους (ἔφη) θεραπεύῃ, καὶ ποτίζῃ τὴν καθαρτικὴν δύναμιν[91]. Εἶθ', ὅταν καθαρθῶσιν, οὕτως αὐτοὺς εἰσάγει πρὸς τὰς Ἀρετάς.—ΞΕΝ. Πῶς τοῦτο (ἔφην ἐγώ); Οὐ γὰρ συνίημι.—ΠΡ. Ἀλλὰ συνήσεις (ἔφη). Ὡς ἄν, εἴτις φιλόθοινος[92] κάμνων ἐτύγχανε[93], πρὸς ἰατρὸν ἂν δήπου γενόμενος, πρότερον καθαρτικοῖς ἐξέβαλε τὰ νοσοποιοῦντα[94]· εἶτα οὕτως ἂν αὐτὸν ὁ ἰατρὸς εἰς ἀνάληψιν[95] καὶ ὑγιείαν κατέστησεν. Εἰ δὲ μὴ ἐπείθετο οἷς ἐπέταττεν, εὐλόγως ἂν δήπου ἀπωσθεὶς[96] ἐξώλετο ὑπὸ τῆς νόσου.—ΞΕΝ. Ταῦτα μὲν συνίημι (ἔφην ἐγώ).—ΠΡ. Τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον (ἔφη), καὶ πρὸς τὴν Παιδείαν ὅταν τις παραγίγνηται, θεραπεύει αὐτόν, καὶ ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει, ὅπως ἐκκαθάρῃ πρῶτον καὶ ἐκβάλῃ τὰ κακά, ὅσα ἔχων ἦλθε.—ΞΕΝ. Ποῖα ταῦτα;—ΠΡ. Τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὸν Πλάνον, ἃ παρὰ τῆς Ἀπάτης ἐπεπώκει, καὶ τὴν Ἀλαζονείαν, καὶ τὴν Ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, καὶ τὸν Θυμόν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ὧν ἐνεπλήσθη ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ.—ΞΕΝ. Ὅταν οὖν καθαρθῇ, ποῦ αὐτὸν ἀποστέλλει;—ΠΡ. Ἔνδον (ἔφη) πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Ἀρετάς.—ΞΕΝ. Ποίας ταύτας;—ΠΡ. Οὐχ ὁρᾷς (ἔφη) ἔσω τῆς πύλης χορὸν γυναικῶν· ὡς εὐειδεῖς δοκοῦσιν εἶναι, καὶ εὔτακτοι, καὶ στολὴν ἀτρύφερον[97] καὶ ἁπλῆν ἔχουσιν· ἔτι τε ὡς ἄπλαστοί εἰσι, καὶ οὐδαμῶς κεκαλλωπισμέναι, καθάπερ αἱ ἄλλαι;—ΞΕΝ. Ὁρῶ (ἔφην). Ἀλλὰ τίνες αὗται καλοῦνται;—ΠΡ. Ἡ μὲν πρώτη, Ἐπιστήμη (ἔφη) καλεῖται· αἱ δὲ ἄλλαι, ταύτης ἀδελφαί, Ἀνδρία, Δικαιοσύνη, Καλοκαγαθία, Σωφροσύνη, Εὐταξία, Ἐλευθερία, Ἐγκράτεια, Πρᾳότης.—ΞΕΝ. Ὦ κάλλισται (ἔφην ἔγωγε)! ὡς ἐν μεγάλῃ ἐλπίδι ἐσμέν[98]!—ΠΡ. Ἐὰν συνῆτε (ἔφη), καὶ ἕξιν περιποιήσαισθ'[99] ὧν ἀκούετε.—ΞΕΝ. Ἀλλὰ προσέξομεν ὡς μάλιστα (ἔφην ἔγωγε).—ΠΡ. Τοιγαροῦν (ἔφη) σωθήσεσθε.

ΞΕΝ. Ὅταν οὖν παραλάβωσιν αὐτὸν αὗται, ποῦ ἀπάγουσι;—ΠΡ. Πρὸς τὴν μητέρα ἔφη.—ΞΕΝ. Αὕτη δὲ τίς ἐστιν;—ΠΡ. Εὐδαιμονία ἔφη.—ΞΕΝ. Ποία δ' ἐστιν αὕτη;—ΠΡ. Ὁρᾷς τὴν ὁδὸν ἐκείνην τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο, ὅ ἐστιν ἀκρόπολις τῶν περιβόλων πάντων;—ΞΕΝ. Ὁρῶ.—ΠΡ. Οὐκοῦν ἐπὶ τοῦ προπυλαίου γυνὴ καθεστηκυῖα[100] εὐειδής τις κάθηται ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, κεκοσμημένη ἐλευθέρως[101], καὶ ἀπεριέργως[102], καὶ ἐστεφανωμένη στεφάνῳ εὐανθεῖ πάνυ καὶ ποικίλῳ;—ΞΕΝ. Ἐμφαίνει οὕτω.—ΠΡ. Αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ Εὐδαιμονία (ἔφη).—ΞΕΝ. Ὅταν οὖν ὡδέ τις παραγένηται, τί ποιεῖ;—ΠΡ. Στεφανοῖ αὐτὸν (ἔφη) τῇ ἑαυτῆς δυνάμει[103] ἥ τε Εὐδαιμονία, καὶ αἱ ἄλλαι Ἀρεταὶ πᾶσαι, ὥσπερ νενικηκότα τοὺς μεγίστους ἀγῶνας[104].—ΞΕΝ. Καὶ ποίους ἀγῶνας νενίκηκεν αὐτὸς

92) Λαίμαργος, ἀγαπῶν τὰς τραπέζας. 93) Ἠσθένει. 94) Τὰς ὕλας, ὅσαι ἀποτελοῦσι τὴν νόσον του. 95) Ἀνάρρωσις. 96) Ἀποβληθείς, παραιτηθεὶς ἀπὸ τὸν ἰατρόν.
97) Μὴ τρυφηλήν. 98) Ὁποίας ἐλπίδας ἔχομεν, ἂν δηλ. φθάσωμεν μέχρις αὐτῶν.
99) Καὶ παραδεχθῆτε ἀποκτήσητε. 100) Σεμνή. 101) Εὐγενῶς. 102) Ἀφελῶς, ἀνεπιτηδεύτως. 103) Μὲ τὴν δύναμίν της. Τὴν λέξιν Δύναμις ἀλλοῦ μετεχειρίσθη ὡς ἰατρικόν. ἐδῶ δέ, φαίνεται, ὡς ἐπιρροήν· ὡς κατωτέρω· Τίς ἡ δύναμις τοῦ στεφάνου; 104) Οἱ νικηταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐστεφανοῦντο. Οἱ δὲ μέγιστοι ἦσαν τὰ Ὀλύμπια, Νέμεα, Ἴσθμια, Πύθια.

(ἔφην ἐγώ);—ΠΡ. Τοὺς μεγίστους (ἔφη) καὶ τὰ μέγιστα θηρία, ἃ πρότερον αὐτὸν κατήσθιε, καὶ ἐκόλαζε, καὶ ἐποίει δοῦλον, ταῦτα πάντα νενίκηκε, καὶ ἀπέῤῥιψεν ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ κεκράτηκεν ἑαυτοῦ[105], ὥστε ἐκεῖνα νῦν τούτῳ δουλεύουσι, καθάπερ οὗτος ἐκείναις πρότερον.—ΞΕΝ. Ποῖα ταῦτα λέγεις θηρία; πάνυ γὰρ ἐπιποθῶ ἀκοῦσαι.—ΠΡ. Πρῶτον μὲν (ἔφη) τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὸν Πλάνον. Ἢ οὐ δοκεῖ σοι θηρία ταῦτα εἶναι;—ΞΕΝ. Καὶ πονηρά γε (ἔφην ἐγώ).—ΠΡ. Εἶτα τὴν Λύπην, καὶ τὸν Ὀδυρμόν, καὶ τὴν Ὑπερηφάνειαν, καὶ τὴν Φιλαργυρίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν κακίαν. Πάντων τούτων κρατεῖ, καὶ οὐ κρατεῖται, ὥσπερ τὸ πρότερον.—ΞΕΝ. Ὢ καλῶν ἔργων[106] (ἔφην ἐγώ), καὶ καλλίστης νίκης! Ἀλλ' ἐκεῖνο ἔτι μοι εἰπέ· τίς ἡ δύναμις τοῦ στεφάνου, ᾧ ἔφης στεφανοῦσθαι αὐτόν;—ΠΡ. Εὐδαιμονική[107], ὦ νεανίσκε. Ὁ γὰρ στεφανωθεὶς ταύτῃ τῇ δυνάμει, εὐδαίμων γίγνεται καὶ μακάριος, καὶ ἔχει οὐκ ἐν ἑτέροις τὰς ἐλπίδας τῆς εὐδαιμονίας, ἀλλ' ἐν αὑτῷ.—ΞΕΝ. Ὡς καλὸν τὸ νίκημα λέγεις! Ὅταν δὲ στεφανωθῇ, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει;—ΠΡ. Ἄγουσιν αὐτὸν ὑπολαβοῦσαι[108] αἱ Ἀρεταὶ πρὸς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἦλθε πρῶτον, καὶ δεικνύουσιν αὐτῷ τοὺς ἐκεῖ διατρίβοντας, ὡς κακῶς καὶ ἀθλίως ζῶσι, καὶ ὡς ναυαγοῦσιν ἐν τῷ βίῳ, καὶ πλανῶνται, καὶ ἄγονται κατακεκρατημένοι ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων, οἱ μὲν ὑπ' Ἀκρασίας, οἱ δὲ ὑπ' Ἀλαζονείας, οἱ δὲ ὑπὸ Φιλαργυρίας, ἕτεροι δὲ ὑπὸ Κενοδοξίας, ἕτεροι δὲ ὑφ' ἑτέρων κακῶν· ἐξ ὧν οὐ δύνανται ἐλκῦσαι ἑαυτοὺς τῶν δεινῶν[109], οἷς δέδενται, ὥστε σωθῆναι, καὶ ἀφικέσθαι ὧδε· ἀλλὰ ταράττονται διὰ παντὸς τοῦ βίου. Τοῦτο δὲ πάσχουσι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἐνθάδε ὁδὸν εὑρεῖν· ἐπελάθοντο γὰρ τὸ παρὰ τοῦ Δαιμονίου πρόσταγμα.

ΞΕΝ. Ὀρθῶς μοι δοκεῖς λέγειν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν ἀπορῶ, διὰ τί δεικνύουσιν αὐτῷ τὸν τόπον ἐκεῖνον αἱ Ἀρεταί, ὅθεν ἧκει τὸ πρότερον;—ΠΡ. Οὐκ ἀκριβῶς ᾔδει[110], οὐδὲ ἠπίστατο (ἔφη) οὐδὲν τῶν ἐκεῖ· ἀλλ' ἐνεδοίαζε[111] καὶ διὰ τὴν Ἄγνοιαν, καὶ τὸν Πλάνον ὃν δὴ ἐπεπώκει, τὰ μὴ ὄντα ἀγαθὰ νομίζειν ἀγαθὰ εἶναι, καὶ τὰ μὴ ὄντα κακά, κακά. Διὸ καὶ ἔζη κακῶς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκεῖ διατρίβοντες. Νῦν δέ, ἀνειληφὼς[112] τὴν ἐπιστήμην τῶν συμφερόντων, αὐτός τε καλῶς ζῇ, καὶ τούτους θεωρεῖ ὡς κακῶς πράσσουσι[113].—ΞΕΝ. Ἐπειδὰν οὖν θεωρήσῃ πάντα, τί ποιεῖ, ἢ ποῖ βαδίζει;—ΠΡ. Ὅποι ἂν βούληται (ἔφη)· πανταχοῦ γάρ ἐστιν αὐτῷ ἀσφάλεια, ὥσπερ τῷ τὸ κηρύκειον[114] ἔχοντι. Καὶ πανταχοῦ οὗ[115] ἂν ἀφίκηται, πάντα[116] καλῶς βιώσεται μετὰ πάσης ἀσφαλείας. Ὑποδέξονται γὰρ αὐτὸν ἀσμένως πάντες, καθάπερ τὸν ἰατρὸν οἱ πάσχοντες.—ΞΕΝ. Πότερον οὖν κἀκείνας τὰς γυναῖκας, ἃς ἔφης θηρία εἶναι, οὐκ ἔτι φοβεῖται, μή τι πάθῃ ὑπ' αὐτῶν;—ΠΡ. Νὴ Δία, οὐδὲν[117] οὐ μὴ διοχληθήσεται, οὔτε

---

105) Κεκράτηκεν, αὐτὸς ἑαυτοῦ. 106) Α. § 460, η. 107) Χορηγοῦσα εὐδαιμονίαν. 108) Παραλαβοῦσαι. 109) Ἐξ ὧν, τῶν δεινῶν. 110) Εἶχε μάθει. 111) Ἀμφίβαλλε. 112) Ἀναλαβών, μαθών. 113) Δυστυχοῦσι. 114) Τὴν ῥάβδον τὴν ὁποίαν κρατῶν ὁ κῆρυξ διέρχεται ἀσφαλῶς διὰ τῶν ἐχθρῶν. 115) Ὅπου. 116) Θέλει ζήσει ὅλην τὴν ζωὴν καλῶς. 117) Κατ' οὐδέν, ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως πρὸς ἔμφασιν.

ὑπὸ Ὀδύνης, οὔτε ὑπὸ Λύπης, οὔτε ὑπ' Ἀκρασίας, οὔτε ὑπὸ Φιλαργυρίας, οὔτε ὑπὸ Πενίας, οὔτε ὑπ' ἄλλου κακοῦ οὐδενός. Ἁπάντων γὰρ κυριεύει, καὶ ἐπάνω[118] πάντων ἐστὶ τῶν πρότερον αὐτὸν λυπούντων, καθάπερ οἱ ἐχιολέκται[119]. Τὰ γὰρ θηρία δήπου, τὰ πάντας τοὺς ἄλλους κακοποιοῦντα μέχρι θανάτου, ἐκείνους οὐ λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν ἀντιφάρμακον αὐτούς. Οὕτω καὶ τοῦτον οὐκέτι οὐθὲν λυπεῖ, διὰ τὸ ἔχειν[120] τὸ ἀντιφάρμακον.—ΞΕΝ. Καλῶς ἐμοὶ δοκεῖς λέγειν. Ἀλλ' ἔτι τοῦτό μοι εἰπέ· τίνες εἰσὶν οὗτοι αἱ δοκοῦντες ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ βουνοῦ παραγίγνεσθαι; καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἐστεφανωμένοι, ἔμφασιν ποιοῦσιν εὐφροσύνης τινός· οἱ δὲ, ἀστεφάνωτοι, λύπης καὶ ταραχῆς· καὶ τὰς κνήμας δὲ καὶ τὰς κεφαλὰς δοκοῦσι τετρῖφθαι[121]· κατέχονται δὲ ὑπὸ γυναικῶν τινων.—ΠΡ. Οἱ μὲν ἐστεφανωμένοι, οἱ σεσωσμένοι εἰσὶ πρὸς τὴν Παιδείαν[122], καὶ εὐφραίνονται, τετυχηκότες αὐτῆς, οἱ δὲ ἀστεφάνωτοι, οἱ μὲν, ἀπεγνωσμένοι[123] ὑπὸ τῆς Παιδείας ἀνακάμπτουσι, κακῶς καὶ ἀθλίως διακείμενοι· οἱ δὲ, ἀποδεδειλιακότες, καὶ ἀναβεβηκότες πρὸς τὴν Καρτερίαν, πάλιν ἀνακάμπτουσι, καὶ πλανῶνται ἀνοδίᾳ[124]. —ΞΕΝ. Αἱ δὲ γυναῖκες, αἱ μετ' αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι, τίνες εἰσὶν αὗται; —ΠΡ. Λῦπαι (ἔφη), καὶ Ὀδύναι, καὶ Ἀθυμίαι, καὶ Ἀδοξίαι, καὶ Ἄγνοιαι. —ΞΕΝ. Πάντα κακὰ λέγεις αὐτοῖς ἀκολουθεῖν.—ΠΡ. Νὴ Δία, πάντα (ἔφη) καὶ ἐπακολουθοῦσιν. Οὗτοι δὲ, ὅταν παραγένωνται εἰς τὸν πρῶτον περίβολον πρὸς τὴν Ἡδυπάθειαν καὶ τὴν Ἀκρασίαν, οὐχ ἑαυτοὺς αἰτιῶνται, ἀλλ' εὐθὺς κακῶς λέγουσι[125] καὶ τὴν Παιδείαν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε βαδίζοντας, ὡς ταλαίπωροι καὶ ἄθλιοί εἰσι[126] καὶ κακοδαίμονες, οἳ[127], τὸν βίον τὸν παρ' αὐτοῖς καταλιπόντες, κακῶς ζῶσι, καὶ οὐκ ἀπολαύουσι τῶν παρ' αὐτοῖς ἀγαθῶν.—ΞΕΝ. Ποῖα δὲ καὶ λέγουσιν ἀγαθὰ εἶναι;—ΠΡ. Τὴν Ἀσωτίαν, καὶ τὴν Ἀκρασίαν, ὡς εἴποι ἄν τις ἐπὶ κεφαλαίου[128]. Τὸ γὰρ εὐωχεῖσθαι βοσκημάτων τρόπον[129], καὶ ἀπολαύειν, μέγιστον ἀγαθὸν ἡγοῦνται εἶναι. —ΞΕΝ. Αἱ δὲ ἐκεῖθεν παραγιγνόμεναι ἕτεραι γυναῖκες ἱλαραί τε καὶ γελῶσαι, τίνες καλοῦνται;—ΠΡ. Δόξαι[130] (ἔφη)· καὶ ἀγαγοῦσαι πρὸς τὴν Παιδείαν τοὺς εἰσελθόντας πρὸς τὰς Ἀρετὰς, ἀνακάμπτουσιν, ὅπως ἑτέρους ἀγάγωσι, καὶ ἀναγγείλωσιν, ὅτι εὐδαίμονες ἤδη γεγόνασιν, οὓς[131] τότε ἀπήγαγον.—ΞΕΝ. Πότερον οὖν (ἔφην ἐγὼ) αὗται εἴσω πρὸς τὰς Ἀρετὰς εἰσπορεύονται;—ΠΡ. (Ἔφη) Οὔ. Οὐ γὰρ θέμις Δόξαν εἰσπορεύεσθαι πρὸς τὴν Ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῇ Παιδείᾳ παραδιδόασιν αὐτούς[132]. Εἶτα, ὅταν ἡ Παιδεία παραλάβῃ, ἀνακάμπτουσιν αὗται πάλιν, ἄλλους ἄξουσαι· ὥσπερ αἱ νῆες, τὰ φορτία ἐξελόμεναι, πάλιν ἀνακάμπτουσι, καὶ ἄλλων τινῶν γεμίζονται.

ΞΕΝ. Ταῦτα μὲν δὴ καλῶς μοι δοκεῖς (ἔφην) ἐξηγεῖσθαι. Ἀλλ' ἐκεῖνο

118) Ὑπεράνω, ἀνώτερος. 119) Οἱ συλλέγοντες καὶ ἐξημεροῦντες τὰς ἐχίδνας. 120) Κ. § 416. 121) Ὅτι ἔχουσιν ἀπηυδημένας, κατασυντριμμένας τὰς κνήμας κτλ. 122) Ὅσοι διεσώθησαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν παιδείαν. 123) Ἀποδοκιμασθέντες. 124) Εἰς μέρος ὅπου ὁδὸς δὲν ὑπάρχει. 125) Κακολογοῦσι. 126) Λέγουσιν ὡς εἰσὶν οἱ βαδίζοντες. 127) Οἱ βαδίζοντες, οἵτινες, ἀντὶ συνδέσμου αἰτιολ. διότι. 128) Διὰ νὰ εἰπῇ τις ἐν συντόμῳ. 129) Κατὰ τὸν τρόπον τῶν βοσκημάτων, τῶν κτηνῶν. 130) Δοξασίαι. 131) Κ. § 427. 132) Διότι τὰς δοξασίας ἡ παιδεία μόνον προάγει εἰς ἐπιστήμην.

οὐδέπω ἡμῖν δεδήλωκας, τί προστάττει τὸ Δαιμόνιον τοῖς εἰσπορευομένοις εἰς τὸν βίον ποιεῖν;—ΠΡ. Θαῤῥεῖν (ἔφη). Διὸ καὶ ὑμεῖς θαῤῥεῖτε· πάντα γὰρ ὑμῖν ἐξηγήσομαι, καὶ οὐδὲν ἀποκρύψω.—ΞΕΝ. Καλῶς λέγεις (ἔφην ἐγώ).—Ἐκτείνας οὖν τὴν χεῖρα πάλιν.—ΠΡ. Ὁρᾶτε (ἔφη) τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἣ δοκεῖ τυφλή τις εἶναι καὶ ἐπὶ λίθου στρογγύλου ἑστάναι, ἣν καὶ ἄρτι ὑμῖν εἶπον ὅτι Τύχη καλεῖται;—ΞΕΝ. Ὁρῶμεν.—ΠΡ. Ταύτη[133] κελεύει (ἔφη) μὴ πιστεύειν, καὶ βέβαιον μηδὲν πιστεύειν μηδὲ ἀσφαλὲς ἔχειν, ὅ,τι ἂν παρ' αὐτῆς λάβῃ τις, μηδὲ ὡς ἴδια ἡγεῖσθαι[134]. Οὐδὲν γὰρ κωλύει ταῦτα πάλιν ἀφελέσθαι[135], καὶ ἑτέρῳ διδόναι· πολλάκις γὰρ τοῦτο εἴωθε[136] ποιεῖν. Καὶ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν κελεύει[137] πρὸς τὰς παρ' αὐτῆς δόσεις ἀνηττήτους[138] γίγνεσθαι, καὶ μήτε χαίρειν ὅταν διδῷ, μήτε ἀθυμεῖν ὅταν ἀφέληται, καὶ μήτε ψέγειν αὐτήν, μήτε ἐπαινεῖν. Οὐδὲν γὰρ ποιεῖ μετὰ λογισμοῦ, ἀλλ' εἰκῇ[139] καὶ ὡς ἔτυχε πάντα, ὥσπερ πρότερον ὑμῖν ἔλεξα. Διὰ τοῦτο οὖν τὸ Δαιμόνιον κελεύει μὴ θαυμάζειν, ὅ,τι ἂν πράττῃ αὕτη, μηδὲ γίγνεσθαι ὁμοίους τοῖς κακοῖς τραπεζίταις. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅταν μὲν λάβωσι τὸ ἀργύριον παρὰ τῶν ἀνθρώπων, χαίρουσι, καὶ ἴδιον νομίζουσιν εἶναι. Ὅταν δὲ ἀπαιτῶνται[140] ἀγανακτοῦσι, καὶ δεινὰ οἴονται πεπονθέναι, οὐ μνημονεύοντες, ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον τὰ θέματα[141], ἐφ' ᾧ[142] οὐδὲν κωλύει τὸν θέμενον πάλιν κομίσασθαι[143]. Ὡσαύτως τοίνυν κελεύει ἔχειν τὸ Δαιμόνιον καὶ πρὸς τὴν παρ' αὐτῆς δόσιν[144]· καὶ μνημονεύειν ὅτι τοιαύτην ἔχει φύσιν ἡ Τύχη, ὥστε ἃ δέδωκεν, ἀφελέσθαι[145], καὶ ταχέως πάλιν δοῦναι πολλαπλάσια, αὖθις δὲ ἀφελέσθαι ἃ δέδωκεν· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὰ προϋπάρχοντα[146]. Ἃ γοῦν ἂν διδῷ[147], κελεύει[148] λαμβάνειν παρ' αὐτῆς, καὶ συντόμως ἀπελθεῖν ἔχοντας πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ δόσιν[149].—ΞΕΝ. Ποίαν ταύτην (ἔφην ἐγώ);—ΠΡ. Ἣν λήψονται παρὰ τῆς παιδείας, ἣν[150] διασωθῶσιν ἐκεῖ.—ΞΕΝ. Αὕτη[151] οὖν τίς ἐστιν;—ΠΡ. Ἡ ἀληθὴς Ἐπιστήμη (ἔφη) τῶν συμφερόντων, καὶ ἀσφαλὴς δόσις, καὶ βεβαία καὶ ἀμετάβλητος. Φεύγειν οὖν κελεύει συντόμως πρὸς ταύτην· καὶ ὅταν ἔλθωσι πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ἃς πρότερον εἶπον ὅτι Ἀκρασία, καὶ Ἡδυπάθεια καλοῦνται, καὶ ἐντεῦθεν κελεύει συντόμως ἀπαλλάττεσθαι[152], καὶ μὴ πιστεύειν μηδὲ ταύταις μηδέν[153]. Ὡς[154] δ' ἂν πρὸς τὴν Ψευδοπαιδείαν ἀφίκωνται, κελεύει αὐτοῖς χρόνον τινὰ ἐνδιατρίψαι, καὶ λαβεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται παρ' αὐτῆς, ὥσπερ ἐφόδιον[155]· εἶτα ἐντεῦθεν ἀπα-

---

133) Κελεύει (τοῖς εἰσπορευομένοις) μὴ πιστεύειν ταύτῃ. 134) Ἐκεῖνα ἃ ἂν λάβῃ τις παρ' αὐτῆς. 135) Αὐτήν. 136) Παρακ. ἀντὶ ἐνεστ. ἀορ. ἐκ τοῦ Ἔθω. 137) Τὸ δαιμόνιον. 138) Ἀνικήτους, ἀδιαφόρους. 139) Ὅπως τύχῃ. 140) Παθητ. ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀπαιτῶσιν ἀπὸ αὐτούς. 141) Τὰς παρακαταθήκας. 142) Ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅτι οὐδὲν κωλύει. 143) Νὰ τὰ λάβῃ ὀπίσω. 144) Τὸ δαιμ. κελεύει τοῖς ἀνθρώποις ἔχειν ὡσαύτως, νὰ φέρηνται οὕτω, νὰ ἦναι τοιοῦτοι. 145) Κ. § 465, ὥστε, 1). 146) Ἀφελέσθαι δὲ οὐ μόνον ἃ δέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὰ προϋπάρχοντα, πρὶν ἢ δώσῃ. 147) Ἡ τύχη. 148) Τὸ δαιμόνιον. 149) Καὶ ἔχοντας ἃ ἂν διδῷ ἀπελθεῖν συντόμως πρός. 150) Ἐάν. 151) Ἡ ἀσφαλὴς δόσις. 152) Ἀναχωρεῖν. 153) Κατὰ μηδέν. 154) Ὅταν. 155) Ἡ ψευδοπαιδεία δύναται νὰ χορηγήσῃ διάφορα ἐφόδια καὶ κοσμήματα τοῦ βίου, ὡς ῥητορείαν, μουσικὴν κτλ. ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἀληθῆ παιδείαν, τὴν φιλοσοφίαν.

ἐναι πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν συντόμως. Ταῦτ' ἐστὶν, ἃ προστάσσει τὸ Δαιμόνιον. Ὅστις τοίνυν παρ' αὐτά τι ποιεῖ ἢ παρακούει, ἀπόλλυται κακὸς κακῶς. Ὁ μὲν δὴ μῦθος, ὦ Ξένοι, ὁ ἐν τῷ πίνακι, τοιοῦτος ὑμῖν ἐστιν. Εἰ δὲ δεῖ τι προσπυθέσθαι[156] περὶ ἑκάστου τούτων, οὐδεὶς φθόνος[17]. Ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φράσω.

ΞΕΝ. Καλῶς λέγεις (ἔφην ἐγώ). Ἀλλὰ τί κελεύει αὐτοὺς τὸ Δαιμόνιον λαβεῖν παρὰ τῆς Ψευδοπαιδείας; — ΠΡ. Ταῦθ' ἃ δοκεῖ εὔχρηστα εἶναι. — ΞΕΝ. Ταῦτ' οὖν τίνα ἐστί; — ΠΡ. Γράμματα (ἔφη), καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἃ καὶ Πλάτων[157] φησὶν, ὡσανεὶ χαλινοῦ τινος δύναμιν ἔχειν[158] τοῖς νέοις, ἵνα μὴ εἰς ἕτερα περισπῶνται. — ΞΕΝ. Πότερον δὲ, ἀνάγκη ταῦτα λαβεῖν, εἰ μέλλοι τις ἥξειν[159] πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν, ἢ οὔ; — ΠΡ. Ἀνάγκη μὲν οὐδεμία (ἔφη), χρήσιμα μέντοι ἐστί. Πρὸς δὲ τὸ βελτίους γενέσθαι οὐδὲν συμβάλλεται ταῦτα[160]. — ΞΕΝ. Οὐδὲν ἄρα λέγεις ταῦτα χρήσιμα εἶναι πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι ἄνδρας; — ΠΡ. Οὐδέν. Ἔστι[161] γὰρ καὶ ἄνευ τούτων βελτίους γενέσθαι· ὅμως δ' οὐκ ἄχρηστα κἀκεῖνά ἐστιν; Ὡς γὰρ δι' ἑρμηνέως συμβάλλομεν[162] τὰ λεγόμενά τε ποτε, ὅμως μέντοι γε οὐκ ἄχρηστον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν φωνὴν[163] ἀκριβεστέραν ἔχειν[164], ἄν τι συνήκαμεν[165]· οὕτω καὶ ἄνευ τούτων τῶν μαθημάτων οὐδὲν κωλύσει γενέσθαι[166]. — ΞΕΝ. Πότερον οὐδὲν προέχουσιν οὗτοι οἱ μαθηματικοὶ[167], πρὸς τὸ βελτίους γενέσθαι, τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; — ΠΡ. Πῶς μέλλουσι προέχειν, ἐπειδὰν φαίνωνται ἠπατημένοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν[168], ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ἔτι κατεχόμενοι ὑπὸ πάσης κακίας; οὐδὲν γὰρ κωλύει, εἰδέναι μὲν γράμματα, καὶ κατέχειν τὰ μαθήματα πάντα, ὁμοίως[169] δὲ μέθυσον καὶ ἀκρατῆ εἶναι, καὶ φιλάργυρον καὶ ἄδικον, καὶ προδότην, καὶ τὸ πέρας[170] ἄφρονα. — ΞΕΝ. Ἀμέλει, πολλοὺς τοιούτους ἐστὶν ἰδεῖν. — ΠΡ. Πῶς οὖν οὗτοι προέχουσιν (ἔφη) εἰς τὸ βελτίους ἄνδρας γενέσθαι, ἕνεκα τούτων τῶν μαθημάτων; — ΞΕΝ. Οὐδαμῶς φαίνεται ἐκ τούτου τοῦ λόγου[171]. Ἀλλὰ τί ἐστιν (ἔφην ἐγὼ) τὸ αἴτιον, ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ διατρίβουσιν, ὥσπερ ἐγγίζοντες πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν; — ΠΡ. Καὶ τί τοῦτο ὠφελεῖ αὐτοὺς (ἔφη), ὅτε πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν παραγιγνομένους ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου ἀπὸ τῆς Ἀκρασίας καὶ τῆς ἄλλης κακίας, εἰς τὸν τρίτον περίβολον, πρὸς τὴν Παιδείαν τὴν ἀληθινὴν, οἳ[172] τούτους τοὺς μαθηματικοὺς παραλάττουσιν[173]. Ὥστε, πῶς ἔτι προέχουσιν; ἄρα ἢ ἀκινητό-

[156]) Νὰ ἐρωτήσητέ τι περισσότερον. [157]) Πλάτων ἐν τῷ Ζ'. περὶ νόμων. Καὶ τοῦτο ἀπόδειξις ὅτι ὁ παρὼν διάλογος δὲν εἶναι τοῦ Κέβητος, διότι δὲν ἤθελεν ἀναφέρει χωρίον τοῦ συμμαθητοῦ του Πλάτωνος. [158]) Καὶ ἐκ τῶν ἄλλων μαθημάτων ἐκεῖνα ἃ Πλάτων φησὶν ἔχειν ὡς δύναμιν χαλινοῦ. [159]) Ὅταν μέλλῃ τις νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, εἶναι ἢ ὄχι ἀνάγκη νὰ λάβῃ καὶ αὐτά; [160]) Ταῦτα δὲν συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ γένωσιν οἱ ἄνθρωποι καλλήτεροι. [161]) Εἶναι δυνατόν. [162]) Ἐννοοῦμεν.

[163]) Τὴν ξένην γλῶσσαν. [164]) Νὰ γνωρίζωμεν ἀκριβέστερον. [165]) Ἴσως, συνήκωμεν ὅπως ἐννοήσωμεν. [166]) Γενέσθαι βελτίους. Ἀλλ' οὕτω τὸ συμπέρασμα εἶναι ἐναντίον τῇ προτάσεως ὅτι δὲν εἶναι ἄχρηστα. Ὁ Κοραῆς διορθοῖ: οὕτω καὶ τούτων τῶν μαθ. οὐδὲ κωλύσει γεύεσθαι. [167]) Οἱ πεπαιδευμένοι. [168]) Περὶ τοῦ τί ἐστιν ἀγαθὸν καὶ τί κακόν. [169]) Οὐχ ἧττον. Ἴσως δέ: ὅμως. [170]) Τέλος πάντων. [171]) Ἐκ τοῦ λόγου ὃν εἶπας.

[172]) Ἔστιν ἰδεῖν (τινας) οἵ. [173]) Ξεπερνῶσιν, ἀφήνουσιν ὀπίσω.

τερα, ἢ εὐμαθέστεροί εἰσι. — ΞΕΝ. Πῶς τοῦτ' (ἔφην ἐγώ); — ΠΡ. Ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ περιβόλῳ, εἰ μηδὲν ἄλλο[174], προσποιοῦνταί γε ἐπίστασθαι ἃ οὐκ οἴδασιν. Ἕως δ' ἂν ἔχωσι ταύτην τὴν δόξαν, ἀκινήτους αὐτοὺς ἀνάγκη εἶναι πρὸς τὸ ὁρμᾶν[175] πρὸς τὴν ἀληθινὴν Παιδείαν. Εἶτα τὸ ἕτερον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ αἱ Δόξαι ἐκ τοῦ πρώτου περιβόλου εἰσπορεύονται πρὸς αὐτοὺς ὁμοίως; Ὥστε οὐδὲν οὗτοι ἐκείνων[176] βελτίους εἰσίν, ἐὰν μὴ καὶ τούτοις συνῇ[177] Μεταμέλεια, καὶ πεισθῶσιν, ὅτι οὐ Παιδείαν ἔχουσιν, ἀλλὰ Ψευδοπαιδείαν, δι' ἣν ἀπατῶνται. Οὕτω δὲ διακείμενοι, οὐκ ἄν ποτε σωθεῖεν.

Καὶ ὑμεῖς τοίνυν, ὦ Ξένοι[178] (ἔφη), ἐὰν μὴ οὕτω ποιῆτε, καὶ ἐνδιατρίβητε[179] τοῖς λεγομένοις, μέχρις ἂν ἕξιν λαβεῖν[180]. Ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν πολλάκις δεῖ ἐπισκοπεῖν, καὶ μὴ διαλείπειν[181]· τὰ δὲ ἄλλα πάρεργα ἡγήσασθαι. Εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος ἔσται ὑμῖν ὧν νῦν ἀκούετε. — ΞΕΝ. Ποιήσομεν. Τοῦτο δὲ ἐξήγησαι, πῶς οὐκ ἔστιν ἀγαθά, ὅσα λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι παρὰ τῆς Τύχης; οἷον τὸ ζῆν, τὸ ὑγιαίνειν, τὸ πλουτεῖν, τὸ εὐδοξεῖν, τὸ τέκνα ἔχειν, τὸ νικᾶν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τούτοις παραπλήσια; ἢ πάλιν τὰ ἐναντία πῶς οὐκ ἔστι κακά; Πάνυ γὰρ ἡμῖν παράδοξον καὶ ἄπιστον δοκεῖ τὸ λεγόμενον. — ΠΡ. Ἄγε τοίνυν, πειρῶ (ἔφη) ἀποκρίνασθαι τὸ φαινόμενον[182] περὶ ὧν ἄν σε ἐρωτῶ. — ΞΕΝ. Ἀλλὰ ποιήσω τοῦτο (ἔφην ἐγώ). — ΠΡ. Πότερον οὖν, κἂν κακῶς τις ζῇ, ἀγαθὸν ἐκείνῳ τὸ ζῆν[183]; — ΞΕΝ. Οὔ μοι δοκεῖ, ἀλλὰ κακὸν (ἔφην ἐγώ). — ΠΡ. Πῶς οὖν ἀγαθόν ἐστι τὸ ζῆν (ἔφη), εἴπερ τοῦτό ἐστι κακόν; — ΞΕΝ. Ὅτι[184] τοῖς μὲν κακῶς ζῶσι, κακόν μοι δοκεῖ εἶναι· τοῖς δὲ καλῶς, ἀγαθόν. — ΠΡ. Καὶ κακὸν ἄρα λέγεις τὸ ζῆν, καὶ ἀγαθὸν εἶναι; — ΞΕΝ. Ἔγωγε[185]. — ΠΡ. Μὴ οὖν ἀπιθάνως λέγε[186]. Ἀδύνατον γὰρ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. Οὕτω γὰρ καὶ ὠφέλιμον καὶ βλαβερὸν ἂν εἴη, καὶ αἱρετὸν[187] καὶ φευκτὸν ἅμα ἀεί. — ΞΕΝ. Ἀπίθανον μέν[188]· ἀλλὰ πῶς οὐκ εἰ τὸ κακῶς ζῆν ᾧ ἂν ὑπάρχοι κακόν τι ὑπάρχει αὐτῷ, κακὸν αὐτῷ τὸ ζῆν ἐστιν[189]; — ΠΡ. Ἀλλ' οὐ τὸ αὐτὸ (ἔφη) ὑπάρχει τὸ ζῆν τῷ κακῶς ζῆν[190]. Ἢ οὔ σοι φαίνεται; — ΞΕΝ. Ἀμέλει, οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἶναι. — ΠΡ. Τὸ κακῶς τοίνυν ζῆν, κακόν ἐστι· τὸ δὲ ζῆν οὐ κακόν ἐστιν· ἐπεί, εἰ ἦν κακόν, τοῖς ζῶσι καλῶς κακὸν δὴ ὑπῆρχεν[191], ἐπεὶ τὸ ζῆν αὐτοῖς ὑπῆρχεν[192] ὅπερ ἐστὶ κακόν. — ΞΕΝ. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν. — ΠΡ. Ἐπεὶ τοίνυν ἀμφοτέροις συμβαίνει τὸ ζῆν, καὶ τοῖς κακῶς ζῶσι καὶ τοῖς καλῶς, οὐκ ἂν εἴη οὔτε ἀγαθὸν εἶναι[193] τὸ ζῆν,

---

174) Ποιοῦσι. 175) Δὲν κινοῦνται εἰς τὸ νὰ ὁρμήσωσιν, ὥςε νὰ ὁρμήσωσιν. 176) Τῶν ἐν τῷ πρώτῳ περιβόλῳ. 177) Σύνειμι. 178) Οὐκ ἂν ποτε σωθείητε. 179) Καὶ ἐὰν μὴ ἐνδιατρίβητε. 180) Μέχρις οὗ τὰ προσκτηθῆτε ὡς ἰδίας σας πεποιθήσεις. 181) Νὰ μὴ διακόπτητε τὴν μελέτην σας. 182) Τί σοι φαίνεται. 183) Τὸ ζῆν εἶναι ἀγαθὸν εἰς ἄνθρωπον ἂν ζῇ κακῶς. 184) Διότι· ἀποκρίνεται εἰς τὸ Πῶς. 185) Μάλιστα. 186) Μὴν ὁμιλῇς μὲ τρόπον ἀπίθανον· μὴ λέγε ἀπίθανα. 187) Ἄξιον ἐκλογῆς, ἐπιθυμητόν. 188) Τοῦτο, τὸ νὰ ἦναι συγχρόνως τὸ αὐτὸ πρᾶγμα αἱρετὸν καὶ φευκτέον. 189) Πῶς τὸ ζῆν δὲν εἶναι κακόν, ὅταν ἦναι κακὸν τὸ κακῶς ζῆν εἰς τὸν ἔχοντα τοῦτο, δηλ. εἰς τὸν κακῶς ζῶντα. Περινενοημένη φράσις κατὰ σοφιστικὸν τρόπον. 190) Ἄλλο ζῆν, καὶ ἄλλο κακῶς ζῆν. 191) Ἂν τὸ ζῆν ἦτον κακὸν ἤθελεν ἐνυπάρχει κακόν τι καὶ εἰς τοὺς καλῶς ζῶντας. 192) Διότι ἐνυπάρχει εἰς αὐτοὺς τὸ ζῆν. 193) Πλεονάζει τὸ εἶναι, ἢ ὑπεννοητέον τὸ Δυνατὸν ὡς ὑποκείμενον τοῦ Εἴη. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι τὸ ζῆν οὔτε καλὸν οὔτε κακόν.

οὔτε κακὸν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τέμνειν καὶ καίειν ἐν τοῖς ἀῤῥωστοῦσίν ἐστι νοσερὸν καὶ ὑγιεινόν[194]· οὐκοῦν οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ζῆν.—ΞΕΝ. Ἔστι ταῦτα. —ΠΡ. Σὺ τοίνυν οὕτω θεώρησον.—Πότερον ἂν βούλοιο, ζῆν κακῶς, ἢ ἀποθανεῖν καλῶς καὶ ἀνδρείως;—ΞΕΝ. Ἀποθανεῖν ἔγωγε[195] καλῶς.—ΠΡ. Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν κακόν ἐστιν, εἴπερ αἱρετώτερόν ἐστι πολλάκις τὸ ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν.—ΞΕΝ. Ἔστι ταῦτα.—ΠΡ. Οὐκοῦν ὁ αὐτὸς λόγος[196] καὶ περὶ τοῦ ὑγιαίνειν καὶ νοσεῖν. Πολλάκις γὰρ οὐ συμφέρει ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅταν ἡ περίστασις τοιαύτη.—ΞΕΝ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΠΡ. Ἄγε δὴ, σκεψώμεθα καὶ περὶ τοῦ πλουτεῖν οὕτως[197]. Εἴγε[198] θεωρεῖν ἐστὶν[199] (ὡς πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν[200]) ὑπάρχοντά τινι πλοῦτον, κακῶς δὲ ζῶντα τοῦτον[201] καὶ ἀθλίως.—ΞΕΝ. Νὴ Δία, πολλούς γε.—ΠΡ. Οὐκοῦν οὐδὲν τούτοις ὁ πλοῦτος βοηθεῖ εἰς τὸ ζῆν καλῶς;—ΞΕΝ. Φαίνεται· αὐτοὶ γὰρ φαῦλοί εἰσιν.—ΠΡ. Οὐκοῦν τὸ σπουδαίους εἶναι, οὐχ ὁ πλοῦτος ποιεῖ, ἀλλ' ἡ Παιδεία.—ΞΕΝ. Εἰκός γε, ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου.—ΠΡ. Ποῦ δὲ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν ἐστιν, εἴπερ οὐ βοηθεῖ τοῖς ἔχουσιν αὐτὸν, εἰς τὸ βελτίους εἶναι;—ΞΕΝ. Φαίνεται[202].—ΠΡ. Οὕτως οὐδὲ συμφέρει ἄρα ἐνίοις πλουτεῖν, ὅταν μὴ ἐπίστωνται τῷ πλούτῳ χρῆσθαι.—ΞΕΝ. Δοκεῖ μοι.—ΠΡ. Πῶς οὖν τοῦτο ἄν τις κρίνειεν ἀγαθὸν εἶναι, ὃ πολλάκις οὐ συμφέρει ὑπάρχειν;—ΞΕΝ. Οὐδαμῶς.—ΠΡ. Οὐκοῦν εἰ μέν τις ἐπίσταται πλούτῳ χρῆσθαι καλῶς καὶ ἐμπείρως, εὖ βιώσεται· εἰ δὲ μὴ, κακῶς.—ΞΕΝ. Ἀληθέστατά μοι δοκεῖς τοῦτο λέγειν.—ΠΡ. Καὶ τὸ σύνολον δὲ[203], τὸ τιμᾷν ταῦτα ὡς ἀγαθὰ ὄντα, ἢ ἀτιμάζειν ὡς κακὰ, τοῦτο[204] δ' ἔστι τὸ ταράττον τοὺς ἀνθρώπους καὶ βλάπτον, ὅταν τιμῶνται[205] τε καὶ οἴωνται[206] διὰ τούτων μόνον εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν· καὶ πάνθ' ἑπομένως πράττωσιν ἕνεκα τούτων, καὶ τὰ ἀσεβέστατα δοκοῦντα εἶναι. Ταῦτα δὲ πάσχουσι διὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἄγνοιαν. Ἀγνοοῦσι γὰρ, ὅτι οὐ γίνεται ἐκ κακῶν ἀγαθόν. Πλοῦτον δ' ἔςι πολλοὺς κτησαμένους ἰδεῖν ἐκ κακῶν καὶ αἰσχρῶν ἔργων, οἷον λέγω ἐκ τοῦ προδιδόναι καὶ λῄζεσθαι, καὶ ἀνδροφονεῖν, καὶ συκοφαντεῖν, καὶ ἀποστερεῖν, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν καὶ μοχθηρῶν.—ΞΕΝ. Ἔστι ταῦτα.—ΠΡ. Εἰ τοίνυν γίνεται ἐκ κακοῦ ἀγαθὸν μηδὲν, ὥσπερ εἰκός· πλοῦτος δὲ γίνεται ἐκ κακῶν ἔργων· ἀνάγκη μὴ εἶναι ἀγαθὸν τὸν πλοῦτον.—ΞΕΝ. Συμβαίνει[207] οὕτως ἐκ τούτου τοῦ λόγου.—ΠΡ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ φρονεῖν[208] γε, οὐδὲ δικαιοπραγεῖν[209] οὐκ ἔστι κτήσασθαι ἐκ κακῶν ἔργων· ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ ἀδικεῖν καὶ ἀφρονεῖν, ἐκ καλῶν ἔργων· οὐδὲ ὑπάρχειν ἅμα τῷ αὐτῷ δύνανται. Πλοῦτον δὲ καὶ δόξαν, καὶ τὸ νικᾷν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα τούτοις παραπλήσια, οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν τινὶ ἅμα μετὰ κακίας πολλῆς. Ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα ἀγαθὰ οὐδὲ κακά· ἀλλὰ τὸ φρονεῖν μόνον ἀγαθὸν, τὸ δὲ ἀφρονεῖν κακόν.—ΞΕΝ. Ἱκανῶς[210] μοι δοκεῖς λέγειν (ἔφην).

194) Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δηλ. ἀλλὰ κατὰ τὰς περιστάσεις τῆς ἀσθενείας. 195) Βεβαίως 196) Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν. 197) Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς ἐσκέφθημεν περὶ τῶν ἄλλων. 198) Σκεψώμεθα. 199) Ἂν ἦναι δυνατόν. 200) Συνωνύμως τῷ θεωρεῖν. 201) Ἐκεῖνον εἰς ὃν ὑπάρχει ὁ πλοῦτος. 202) Φαίνεται ὅτι οὐκ ἀγαθόν ἐστι. 203) Ἐν γένει δέ. 204) Τὸ τιμᾷν· ὁ δὲ πλεονάζει. 205) Ταῦτα. 206) Οἱ ἄνθρωποι. 207) Ἕπεται. 208) Ἔχειν φρόνησιν. 209) Πράττειν δίκαια ἔργα. 210) Ὥστε νὰ μᾶς πείσῃς.

ΙΑ'. ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ.

Θεόφραστος ἐξ Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου, ἐγεννήθη τὸ 372 π. Χ. Ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, τὸν ὁποῖον καὶ διεδέχθη· ἔγραψε δὲ διάφορα φυσικῆς ἱστορίας καὶ ἠθικὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ τοὺς Χαρακτῆρας. Τὸ κείμενον τῶν σωζομένων εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διεφθαρμένον.

ΚΕΦΑΛ. Β'

ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ.

Τὴν δὲ κολακείαν ὑπολάβοι ἄν τις ὁμιλίαν[1] αἰσχρὰν εἶναι, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι. Τὸν δὲ κόλακα τοιοῦτόν τινα, ὥστε πορευόμενον ἅμα εἰπεῖν[2]. « Ἐνθυμῇ[3] ὡς ἀποβλέπουσι πρὸς σὲ οἱ ἄνθρωποι; τοῦτο οὐθενὶ τῶν » ἐν τῇ πόλει γίνεται πλὴν σοί· εὐδοκίμεις[4] χθὲς ἐν τῇ στοᾷ[5]· πλειόνων » γὰρ ἢ τριάκοντα ἀνθρώπων καθημένων, καὶ ἐμπεσόντος λόγου, τίς εἴη » βέλτιστος, ἀπ' αὐτοῦ[6] ἀρξαμένους πάντας ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατενε- » χθῆναι ». καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγειν. Ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα[7]· καὶ ἐάν τι πρὸς τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς ἀπὸ πνεύματος[8] προσενεχθῇ ἄχυρον, καρφολογῆσαι[9]· καὶ ἐπιγελάσας δὲ εἰπεῖν, « ὁρᾷς; ὅτι δυοῖν σε ἡμε- » ρῶν οὐκ ἐντετύχηκα, πολιῶν[10] ἔσχηκας τὸν πώγωνα μεστόν· καίπερ, εἴ- » τις καὶ ἄλλος[11], ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη[12] μέλαιναν τὴν τρίχα ». Καὶ λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι, τοὺς ἄλλους σιωπᾷν κελεῦσαι· καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκούοντος[13], καὶ ἐπισημήνασθαι δέ, εἰ παύσεται. « Ὀρθῶς »· καὶ σκώψαντι ψυχρῶς, ἐπιγελάσαι[14], τό τε ἱμάτιον ὦσαι εἰς τὸ στόμα, ὡς δὴ οὐ δυνάμενος κατασχεῖν τὸν γέλωτα· καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἐπιστῆναι κελεῦσαι, ἕως ἂν Αὐτὸς[15] παρέλθῃ. Καὶ τοῖς παιδίοις[16] μῆλα καὶ ἀπίους πριάμενος, εἰσενέγκας δοῦναι, ὁρῶντος αὐτοῦ καὶ φιλήσας δὲ εἰπεῖν, « Χρηστοῦ πατρὸς νεόττια ». Καὶ συνωνούμενος[17] δὲ κρηπῖδας, τὸν πόδα φῆσαι εἶναι εὐρυθμότερον τοῦ ὑποδήματος. Καὶ πορευομένου πρός τινα τῶν φίλων, προδραμὼν εἰπεῖν, ὅτι πρὸς σὲ ἔρχεται[18]· καὶ ἀναστρέψας[19], ὅτι προσήγγελκα. Ἀμέλει[20] δὲ καὶ τὰ ἐκ

---

1) Συναναστροφήν, σχέσιν. 2) Ἐν ᾧ περιπατῇ μετά τινος, συγχρόνως νὰ λέγῃ. 3) Ἐννοεῖς. 4) Ἐπαινεῖσο. 5) Στοαί, περίπατοι ὑπόστεγοι εἰς Ἀθήνας, ὅπου συνήρχοντο οἱ πολῖται. 6) Ἀπὸ δευτέρου στρέφει πάλιν τὸν λόγον του εἰς γ' πρόσωπον. ἐξαρτῶν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν. 7) Τρίχα, σκουπίδι. 8) Ἀπὸ τὸν ἄνεμον. 9) Τὸ παίρνει μὲ τὴν χεῖρά του. 10) Λευκῶν τριχῶν· ἐννοῶν τὸ ἄχυρον. 11) Ἂν ἔχῃ κἀνεὶς ἄλλος, ἔχεις καὶ σύ· δηλ. ἔχεις ὑπὲρ πάντα ἄλλον. 12) Ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν σου. 13) Εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸν ἐπαινέσῃ παρουσίᾳ του, ὅταν ἀκούῃ. 14) Ἐπιγελάσαι αὐτῷ σκώψαντι, ὅταν ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον κολακεύει εἴπῃ τι ψυχρὸν σκῶμμα. 15) Ὁ κολακευόμενος, τὸ Αὐτὸς ἔχει ἔμφασιν. 16) Τοῦ κολακευομένου. 17) Ἀγοράζων ὁμοῦ μὲ τὸν κολακευόμενον. 18) Τρέχει ἔμπρος νὰ δώσῃ εἴδησιν. 19) Εἰπεῖν. 20) Μάλιστα ἀκόμη.

γυναικείας ἀγορᾶς[21] διακονῆσαι δυνατὸς ἀπνευστί[22]. Καὶ τῶν ἑστιωμένων πρῶτος ἐπαινέσαι τὸν οἶνον· καὶ παραμένων[23] εἰπεῖν, « Ὡς μαλακῶς[24] » ἐσθίεις »· καὶ ἄρας[25] τι τῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης, φῆσαι, « Τουτὶ ἄρα ὡς χρηστόν ἐστι ». καὶ ἐρωτῆσαι, μὴ ῥιγοῖ, καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι[26] βούλεται· καὶ ἔτι περιστεῖλαι[27] αὐτόν· Καὶ μὴν ταῦτα λέγων, πρὸς τὸ οὖς προσπίπτων, ψιθυρίζειν· καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπων, τοῖς ἄλλοις λαλεῖν. Καὶ τοῦ παιδὸς[28] ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφελόμενος τὰ προσκεφάλαια, αὐτὸς ὑποστρῶσαι[29]. Καὶ τὴν οἰκίαν φῆσαι εὖ ἠρχιτεκτονῆσθαι, καὶ τὸν ἀγρὸν εὖ πεφυτεῦσθαι, καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶναι. Καὶ τὸ κεφάλαιον[30], τὸν κόλακά ἐστι θεάσασθαι, πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα, οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΙΡΙΑΣ.

Ἡ μὲν οὖν ἀκαιρία ἐστὶν ἐπίτευξις[1] λυποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας. Ὁ δὲ ἄκαιρος τοιοῦτός τις, οἷος ἀσχολουμένῳ προσελθὼν ἀνακοινοῦσθαι. . Καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης, προσελθὼν, κελεῦσαι αὐτὸν ἀναδέξασθαι[2]. Καὶ μαρτυρήσων παρεῖναι, τοῦ πράγματος ἤδη κεκριμένου. Καὶ κεκλημένος εἰς γάμους, τοῦ γυναικείου γένους κατηγορεῖν[3]. Καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἥκοντας ἄρτι, παρακαλεῖν εἰς περίπατον. Δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν ὠνητὴν πλείω διδόντα ἤδη πεπρακότι· καὶ ἀκηκοότας καὶ μεμαθηκότας ἀνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διδάξων. Καὶ πρόθυμος δὲ ἐπιμεληθῆναι ἃ μὴ βούλεταί (μέν) τις γενέσθαι, αἰσχύνεται δὲ ἀπείπασθαι. Καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας ἥκειν τόκον[4] ἀπαιτήσων. Καὶ μαστιγουμένου οἰκέτου, παρεστὼς, διηγεῖσθαι ὅτι καὶ αὐτοῦ ποτε παῖς οὕτω πληγὰς λαβὼν ἀπήγξατο[5]. Καὶ παρὼν διαίτῃ[6], συγκρούειν, ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι. Καὶ ὀρχησόμενος ἅψασθαι ἑταίρου μηδέπω μεθύοντος[7].

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

Ἔστιν ἀμέλει[1] ἀπιστία, ὑπόληψίς τις ἀδικίας κατὰ πάντων[2]. Ὁ δὲ ἄπιστος τοιοῦτός τις, οἷος[3] ἀποστείλας τὸν παῖδα ὀψωνήσοντα[4], ἕτερον παῖδα πέμπειν πευσόμενον πόσου[5] ἐπρίατο. Καὶ φέρων[6] αὐτὸς τὸ ἀργύριον, κατὰ στάδιον[7]

---

21) Ὅσα ἀγοράζονται εἰς χρῆσιν τῶν γυναικῶν. 22) Ταχέως, προθύμως. 23) Μένων πλησίον εἰς τὸν κολακευόμενον. 24) Χωρὶς ὄρεξιν, ὀλίγον. 25) Προσφέρων. 26) Νὰ φορέσῃ τὸ ἐπίβλημά του. 27) Εἶναι δυνατὸς νὰ τὸν ἐνδύσῃ μόνος τις. 28) Τοῦ ὑπηρέτου. 29) Εἰς τὸ θέατρον ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν προσκεφάλαια ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάθηντο, διότι τὰ ἑδώλια ἢ καθίσματα ἦσαν λίθινα. 30) Ἐν γένει.

1) Ἔντευξις. 2) Ἐγγυήσασθαι. 3) Ἡ παρ' ἡμῖν κοινὴ παροιμία ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἰδέαν κατ' ἄλλον τρόπον· « Πάρ' τὸν ςὸν γάμον σου, νὰ σὲ πῇ: Καὶ τοῦ χρόνου! »

4) Ἐν ἄλλοις Τόκον, καὶ ἀλλαχοῦ Λόγον· ὁ Κοραῆς προτιμᾷ τὴν τελευταίαν ταύτην ἀνάγνωσιν. 5) Αἱ λέξεις αὗται μᾶς ἀποδεικνύουσι τὴν δεινὴν κατάςασιν τῶν δούλων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. 6) Ὡς διαιτητὴς, ἢ πιθανώτερον, ἐπιδιαιτητὴς μᾶλλον, ἢ ὡς κατὰ σύμπτωσιν παρευρεθείς: διότι καὶ ὁ Δημοσθένης « Οἱ παρόντες ἑκατέρῳ ἐπὶ τῇ διαίτῃ » εἶπεν, ἐννοῶν τοὺς διαιτητάς. 7) Διότι, κατὰ τὸν Κικέρωνα [pro Murena, 6:], « Οὐδεὶς ὀρχεῖται μὴ μεθύων, πλὴν εἰ μὴ μωρὸς ἦν. »

1) Ἐπίρ. βεβαιωτ. 2) Ὑπολ. καθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶν ἄδικοι. 3) Ὥστε.
4) Κ. § 432, ς΄. 5) Κ. § 355, δ΄. 6) Ὅταν φέρῃ. 7) Εἰς ἕκαστον στάδιον.

ἀριθμεῖν[8] πόσον ἐστί. Καὶ τὴν γυναῖκα τὴν αὑτοῦ ἐρωτᾶν κατακείμενος, εἰ κέκλεικε τὴν κιβωτὸν. καὶ εἰ σεσήμανται τὸ κοιλιούχιον[9], καὶ εἰ ὁ μοχλὸς εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλείαν ἐμβέβληται· καὶ ἐὰν ἐκείνη φῇ[10], μηδὲν ἧττον αὐτὸς ἀναστὰς γυμνὸς ἐκ τῶν στρωμάτων καὶ ἀνυπόδητος, τὸν λύχνον ἅψας, ταῦτα πάντα περιδραμὼν ἐπισκέψασθαι, καὶ οὕτω μόλις ὕπνου τυγχάνειν. Καὶ τοὺς ὀφείλοντας αὐτῷ ἀργύριον μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν τοὺς τόκους, ὅπως μὴ δύναιντο ἔξαρνοι γενέσθαι[11]. Καὶ τὸ ἱμάτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινὸς[12], οὐχ ὡς βέλτιστα ἐργάσεται[13], ἀλλ' ὅτ' ἂν ᾖ ἄξιος[14] ἐγγυητὴς τοῦ γναφέως. Καὶ ὅτ' ἂν ἥκῃ τις αἰτησόμενος[15] ἐκπώματα, μάλιστα[16] μὲν μὴ δοῦναι[17]. Καὶ τὸν παῖδα δὲ ἀκολουθοῦντα[18] κελεύειν αὐτοῦ ὄπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν, ἵνα φυλάττηται αὐτῷ[19] μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράσῃ. Καὶ τοῖς εἰληφόσι[20] τι παρ' αὐτοῦ καὶ λέγουσι «πόσου[21]»,—«κατάθου[22]· οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν[23]».

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ.

Ἡ δὲ μικροφιλοτιμία δόξειεν ἂν εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνελεύθερος. Ὁ δὲ μικροφιλότιμος[1] τοιοῦτός τις, οἷος σπουδάσαι, ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς, παρ' αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνῆσαι. Καὶ τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς[2]. Καὶ ἐπιμεληθῆναι δὲ ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται. Καὶ ἀποδιδοὺς μνᾶν ἀργυρίου, καινὸν[3] ποιῆσαι ἀποδοῦναι. Καὶ βοῦν θύσας, τὸ προμετωπίδιον[4] ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου προσπατταλεῦσαι, στέμμασι μεγάλοις περιδήσας, ὅπως οἱ εἰσιόντες ἴδωσιν ὅτι βοῦν ἔθυσε. Καὶ πομπεύσας δὲ μετὰ τῶν ἱππέων[5], τὰ μὲν ἄλλα πάντα[6] δοῦναι τῷ παιδὶ ἀπενεγκεῖν οἴκαδε, ἀναβαλόμενος δὲ θοἰμάτιον[7], εἰς τὴν ἀγορὰν περιπατεῖν. Καὶ κυναρίου δὲ τελευτήσαντος αὐτῷ, μνῆμα καὶ στηλίδιον ποιήσας, ἐπιγράψαι «κλάδος Μελιταῖος[8]». Καὶ ἀναθεὶς δακτύλιον χαλκοῦν ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ, τοῦτον ἐκτρίβειν στεφανῶν. Καὶ ἀλείφεσθαι ὁσημέραι[9]. Ἀμέλει δὲ καὶ συνδιοικήσα-

8) Τοῦτο καὶ τὰ ἀκόλουθα ἀπαρέμφατα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ Οἷος. 9) Λέξις ἅπαξ ἀπαντωμένη. Ταμεῖον. 10) Εἰπῇ ναί. 11) Νὰ ἀρνηθῶσι. 12) Εἶναι δεινὸς, περίφημος εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τοῦτο. 13) Ὁ γναφεὺς εἰς ὃν ἤθελε τὸ δώσει· ἴσως ὃς ἀντὶ ὡς. 14) Ἀξιόχρεως. 15) Νὰ ζητήσῃ νὰ δανεισθῇ. 16) Κυρίως, συνήθως. 17) Τὸ χωρίον φαίνεται ἐλλειπές· διότι ὁ Μὲν μένει ἀνανταπόδοτος. 18) Τὸν ὑπηρέτην ὅστις κρατῶν ὅ,τι δήποτε τὸν ἀκολουθεῖ. 19) Κατ' ἄλλους αὐτόν· διὰ νὰ τὸν προσέχῃ. 20) Εἰς τοὺς ἀγοράσαντας (ἐὰν ἦναι ἔμπορος). 21) Προσταχ. τοῦ Ποσόω. Λογαρίασε. γράψε τὴν τιμὴν εἰς λογαριασμόν μου. 22) Ὁ ἀπιστῶν ἀποκρίνεται· κατάβαλε τὴν τιμήν. 23) Νὰ στείλω νὰ τὴν ζητήσω.

1) Τὸν ὁποῖον κοινῶς ἡμεῖς ὀνομάζομεν Ξιππασμένον. 2) Κατὰ τὴν παλαιὰν τῶν Ἀθηναίων συνήθειαν [ἴδε Πλούτ. Θησ.], ἡ ὁποία ὅμως ἐπὶ Θεοφράστου δὲν ἦτον πλέον ἐν χρήσει. 3) Τὸ ἀργύριον, καινουργιοκομμένον. 4) Τῆς ἢ τοῦ βοός. 5) Οἱ ἱππεῖς ἦσαν οἱ πλουσιώτεροι τῶν Ἀθηναίων 1200 τὸν ἀριθμὸν, καὶ αἱ πομπαί των ἦσαν οὐσιώδες τῶν δημοσίων ἑορτῶν μέρος· ἴδε Ξενοφ. Ἱππαρχ. Δημοσθ. κατὰ Μειδ. καὶ Πλούταρχ. Φωκ.

6) Δηλαδὴ τὸν ἵππον τὴν σκευὴν καὶ τὰ ὅπλα. 7) Τὸ τῆς ἱππασίας, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο Ξυστίς. Τὸ χειρόγραφον τοῦ Βατικάνου ἔχει καί: «ἐν τοῖς μύωψι» ἤ μὲ τὰ σπειρούνια εἰς τὰ ὑποδήματα, καθὼς καὶ τὴν σήμερον συνειθίζουν πολλοὶ τῶν ξιππασμένων μας.

8) Διότι τὰ μικρότερα καὶ γλαφυρώτερα τῶν παλαιῶν κυνάρια ἐκεῖθεν ἐφέροντο.

9) Ὀρθότερον φέρεται ἐν ἄλλοις στεφανῶν καὶ ἀλείφων ὁσημέραι.

σθαι[10] παρὰ τῶν Πρυτάνεων[11], ὅπως ἀπαγγείλῃ τῷ δήμῳ τὰ ἱερὰ[12] καὶ παρασκευασάμενος λαμπρὸν ἱμάτιον, καὶ ἐστεφανωμένος παρελθὼν εἰπεῖν. « Ὦ » ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθύομεν οἱ πρυτάνεις τὰ ἱερὰ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν[13] ἄξια » καὶ καλά· καὶ ὑμεῖς δέχεσθε[14] τὰ ἀγαθά ». Καὶ ταῦτα ἀπαγγείλας, ἀπιὼν διηγήσασθαι οἴκαδε τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ ὡς καθ' ὑπερβολὴν εὐημερεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

ΠΕΡΙ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

Ἡ δὲ ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τις ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα[1]. Ὁ δὲ ἀνελεύθερος τοιοῦτός τις, οἷος νικήσας τραγῳδοῖς[2], ταινίαν ἀναθῆναι ξυλίνην[3] τῷ Διονύσῳ, ἐπιγράψας αὐτοῦ τὸ ὄνομα. Καὶ ἐπιδόσεων[4] γινομένων ἐκ τοῦ δήμου, ἀναστὰς, σιωπᾷν, ἢ ἐκ μέσου[5] ἀπελθεῖν. Καὶ ἐκδιδοὺς[6] αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, τοῦ μὲν ἱερείου[7], πλὴν τῶν ἱερῶν[8], τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι[9], τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις, οἰκοσίτους μισθώσασθαι[10]. Καὶ τριηραρχῶν[11], τὰ τοῦ κυβερνήτου στρώματα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὑποστορέννυσθαι, τὰ δὲ αὐτοῦ ἀποτιθέναι[12]. Καὶ ἐξ ἀγορᾶς δὲ ὀψωνήσας, τὰ κρέα αὐτὸς φέρειν καὶ τὰ λάχανα ἐν τῷ προκολπίῳ[13]. Καὶ ἔνδον[14] μένειν, ὅτ' ἂν ἐκδῷ θοιμάτιον[15] ἐκπλῦναι. Καὶ φίλου ἔρανον συλλέγοντος, προειδόμενος, ἀποκάμψας[16] ἐκ τῆς ὁδοῦ, οἴκαδε πορευθῆναι. Καὶ μὴ πρίασθαι θεραπαίνας[17], ἀλλὰ μισθοῦσθαι εἰς τὰς ἐξόδους[18]. Καὶ ἀναστὰς τὴν οἰκίαν καλλῦναι[19] καὶ τὰς κλίνας ἐκκορίσαι[20]. Καὶ καθεζόμενος παραστρέψαι[21] τὸν τρίβωνα ὃν αὐτὸς φορεῖ.

---

10) Ἐνεργῆσαι, κατορθῶσαι. 11) Τῶν ὁποίων ἦτον καὶ αὐτὸς εἷς. 12) Τὰ κατὰ τὴν θυσίαν, ἥτις ἐτελεῖτο πρὸ ἑκάστης τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν, τῶν συγκροτουμένων ἐν ἑκάστῃ πρυτανείᾳ. 13) Τῇ Κυβέλῃ, τῆς ὁποίας ὁ βωμὸς ἵδρυτο ἐντὸς τοῦ Πρυτανείου. Ἔθυον δὲ ὄχι μόνον εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Δία, τὴν Ἀθηνᾶν, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Νίκην. 14) Ἐν ἄλλοις Ἐκδέχεσθε.

1) Ὁ ὁρισμὸς σκοτεινὸς ἢ τὸ χωρίον ἐλλιπές· εἶναι περιουσία ἔχουσα δαπάνην, δαπανῶσα ἐκ τῆς φιλοτιμίας, τὰ κεφάλαια οὕτως εἰπεῖν τῆς φιλοτιμίας, περιουσία ὑπάρχουσα δαπάνη ἢ βλάβη τῆς φιλοτιμίας. 2) Εἰς παράστασιν τραγῳδίας. Οἱ πλούσιοι κατέβαλλον τὰ ἔξοδα τῶν δραματικῶν χορῶν (ἐχορήγουν) εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Βάκχου, καὶ νικητὴς ἀνηγορεύετο ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὁ χορὸς εὐηρέστει περισσότερον. 3) Συνήθως οἱ νικηταὶ ἀφιέρουν εἰς τὸν Βάκχον τρίποδας χαλκοῦς, καὶ ἀνήγειρον καὶ μνημεῖα. Ἡ δὲ ταινία εἶδος στεφάνου. 4) Συνεισφορῶν. 5) Τῆς συνελεύσεως. 6) Ὑπανδρεύων. 7) Τοῦ θύματος τοῦ θυσμένου εἰς τὴν θυσίαν τοῦ γάμου. 8) Τῶν μερῶν ὅσα ἐκαίοντο εἰς τὸν βωμόν· ἦσαν δὲ τὰ σπλάγχνα καὶ ἓν σκέλος. 9) Πωλεῖν. 10) Μισθοῖ, ἐνοικιάζει προσωρινῶς ὑπηρέτας, οἱ ὁποῖοι ὅμως νὰ τρώγωσιν εἰς τὸν οἶκόν των καὶ ὄχι ἀπὸ αὐτόν. 11) Ἕκαστος πολίτης Ἀθηναῖος ἐχρεώστει ὅταν ἦτον ἀνάγκη καὶ ἤρχετο ἡ σειρά του, νὰ πληροῖ ἐξ ἰδίων του μίαν τριήρη, καὶ νὰ συνεκπλέῃ εἰς τὰς ναυμαχίας. 12) Νὰ τὰ θέτῃ κατὰ μέρος διὰ νὰ μὴ τὰ φθείρῃ. 13) Τὸ μέρος τοῦ μανδύου τὸ ἔμπροσθεν τοῦ στήθους. 14) Ἐντὸς τῆς οἰκίας του. 15) Τὸ ἱμάτιον. 16) Ἀποστραφεὶς διὰ νὰ μὴ τὸν ἀπαντήσῃ καὶ δώσῃ.

17) Δούλας διὰ τὴν γυναῖκά του. 18) Δι' ὅταν μόνον ἡ γυνή του ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, διότι αἱ γυναῖκες τῶν πλουσίων παρηκολουθοῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπὸ θεραπαινίδας. 19) Σκουπίζει (μόνος του). 20) Καθαρίζει ἀπὸ κορηούς. 21) Τὸν γυρίζει, διὰ νὰ μὴ φθαρῇ

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

ΠΕΡΙ ΔΕΙΛΙΑΣ.

Ἀμέλει δὲ ἡ δειλία δόξειεν ἂν εἶναι ὕπειξις[1] τῆς ψυχῆς ἔμφοβος. Ὁ δὲ δειλὸς τοιοῦτός τις οἷος πλέων, τὰς ἄκρας[2] φάσκειν ἡμιολίας[3] εἶναι· καί, κλυδωνείου γενομένου, ἐρωτᾶν εἴ τις μὴ μεμύηται[4] τῶν πλεόντων· καὶ τοῦ κυβερνήτου ἀνακύπτοντος[5] πυνθάνεσθαι εἰ μεσοπορεῖ[6], καὶ τί δοκεῖ αὐτῷ τὰ τοῦ θεοῦ[7]. Καὶ πρὸς τὸν παρακαθήμενον λέγειν, ὅτι φοβεῖται ἀπὸ ἐνυπνίου τινός[8]· καὶ ἐκδὺς διδόναι τῷ παιδὶ τὸν χιτωνίσκον[9]· καὶ δεῖσθαι πρὸς τὴν γῆν προσάγειν αὐτόν. Καὶ στρατευόμενος δὲ προσκαλεῖν πάντας πρὸς αὐτόν, καὶ στάντας πρῶτον περιϊδεῖν, καὶ λέγειν ὡς ἔργον[10] διαγνῶναί ἐστι πότερόν εἰσιν οἱ πολέμιοι[11]. Καὶ ἀκούων κραυγῆς, ὁρῶν πίπτοντας, εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρεστηκότας, ὅτι τὴν σπάθην λαβεῖν ὑπὸ τῆς σπουδῆς ἐπελάθετο· καὶ τρέχειν ὑπὸ τὴν σκηνήν, τὸν παῖδα ἐκπέμψας, κελεύειν προσκοπεῖσθαι ποῦ εἰσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀποκρύψαι αὐτὴν[12] ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, εἶτα διατρίβειν πολὺν χρόνον. Καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ὁρῶν τραυματίαν προσφερόμενον τῶν φίλων[13], προσδραμεῖν, καὶ θαῤῥεῖν κελεύειν, καὶ τοῦτον θεραπεύειν καὶ περισπογγίζειν, καὶ μυίας σοβεῖν καὶ πᾶν μᾶλλον[14] ἢ μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ τοῦ σαλπιστοῦ πολεμικὸν[15] σημήναντος, καθήμενος ἐν σκηνῇ, « ἄπαγ' ἐς κόρακας[16]· οὐκ ἐάσεις τὸν ἄνθρωπον ὕπνου λαβεῖν, » πυκνὰ σημαίνων[17] »; καὶ αἵματος δὲ ἀνάπλεως ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου τραύματος, ἐντυγχάνειν τοῖς ἐκ τῆς μάχης ἐπανιοῦσι, καὶ διηγεῖσθαι ὡς κινδυνεύσας σέσωκε τὸν φίλον· καὶ εἰσάγειν πρὸς τὸν κατακείμενον, σκεψομένους τοὺς φυλέτας[18], τὸν δῆμον[19]· καὶ τούτων ἅμα ἑκάστῳ διηγεῖσθαι ὡς αὐτὸς αὐτὸν ταῖς αὐτοῦ χερσὶν ἐπὶ σκηνὴν ἐκόμισεν.

---

1) Ὑποχώρησις, συστολή. 2) Τὰ ἀκρωτήρια. 3) Πειρατικὰ πλοιάρια. Ἡ Γολέτα ἠμπορεῖ νὰ κληθῇ ἡμιολία, διότι ἔχει ἕνα ἱστὸν καὶ ἥμισυν. 4) Ἂν ὑπάρχῃ κάνεὶς ὅστις δὲν ἐμυήθη τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθρᾴκης, τὰ ὁποῖα ἐφρόνουν ὅτι εἶχον δύναμιν νὰ σώζωσιν ἀπὸ κινδύνους θαλάσσης. 5) Ἀνακωχεύοντος, ἀναχαιτίζοντος τὸ πλοῖον.
6) Ἂν ἦναι εἰς τὰ ἀνοικτά, ἂν δὲν ἐκάθισε. 7) Ὁ οὐρανός, ὁ καιρός. 8) Διότι εἶδέ τι ἐνύπνιον. 9) Διὰ νὰ ἦναι ἕτοιμος νὰ κολυμβήσῃ. 10) Ἐργῶδες, δύσκολον. 11) Ἂν οἱ ἐπερχόμενοι ἦναι οἱ ἐχθροί. Κάμνει δὲ αὐτὰ ὅλα διότι δὲν θέλει νὰ βιασθῇ νὰ κινήσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν. 12) Τὴν σπάθην. 13) Ὁρῶν τῶν φίλων τινὰ προσφερόμενον τραυματίαν.
14) Ποιεῖν. 15) Τὸ πολεμικὸν ᾆσμα. 16) Λέγειν. 17) Ταῦτα λέγει διότι δὲν θέλει ν' ἀκούῃ τὴν σάλπιγγα καὶ νὰ προσκαλῆται εἰς μάχην. 18) Τοὺς εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν ἀνήκοντας. 19) Τοὺς συνδημότας.

ΙΒ'. ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ.

Στράβων ἐκ Καππαδοκίας, ἀκμάσας κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα μ. χ. περιῆλθε διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, καὶ συλλέξας ἄφθονον ὕλην, ἔγραψε δεκαεπτὰ βιβλία γεωγραφίας, ἐξ ὧν τινα μόνον ἐν ἐπιτομῇ διεσώθησαν. Τὸ σύγγραμμά του περιέχει πολλὰς εἰδήσεις ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς καὶ διέσωσε πολύτιμα τεμάχια συγγραφέων ἀπολεσθέντων.

ΒΙΒΛ. Α'. § 7 καὶ 8.

ΕΝ δὲ τῇ μεσογαίᾳ, πρώτη μὲν ὑπὲρ τῶν Ὠστίων[1] ἐστὶν ἡ Ῥώμη, καὶ μόνη γε ἐπὶ τῷ Τιβέρι[2] κεῖται· περὶ ἧς, ὅτι πρὸς ἀνάγκην, οὐ πρὸς αἵρεσιν[3] ἔκτισται, εἴρηται· προσθετέον δ', ὅτι οὐδ' οἱ μετὰ ταῦτα προσκτίσαντές τινα μέρη, κύριοι τοῦ βελτίονος[4] ἦσαν, ἀλλ' ἐδούλευον τοῖς προϋποκειμένοις[5]. Οἱ μέν γε πρῶτοι τὸ Καπιτώλιον καὶ τὸ Παλάτιον, καὶ τὸν Κουϊρῖνον λόφον[6] ἐτείχισαν, ὃς ἦν οὕτως εὐεπίβατος τοῖς ἔξωθεν, ὥστ' ἐξ ἐφόδου Τῖτος Τάτιος[7] εἷλεν ἐπελθὼν, ἡνίκα μετῄει[8] τὴν τῶν ἁρπαγεισῶν παρθένων ὕβριν[9]. Ἄγκος τε Μάρκιος[10], προσλαβὼν[11] τὸ Κέλλιον ὄρος, καὶ τὸ Ἀβεντῖνον ὄρος, καὶ τὸ μεταξὺ τούτων πεδίον, διηρτημένα καὶ τὰ ἀπ' ἀλλήλων[12] καὶ ἀπὸ τῶν προτετειχισμένων, προσέθηκεν ἀναγκαίως· οὔτε γὰρ οὕτως ἐρυμνοὺς λόφους ἔξω τείχους ἐᾶσαι τοῖς βουλομένοις ἐπιτείχισμά τι καλῶς εἶχεν[13], οὔθ' ὅλον ἐκπληρῶσαι τὸν τοῖχον ἴσχυσε τὸν μέχρι τοῦ Κουϊρίνου. Ἤλεγξε δὲ Σερούϊος[14] τὴν ἔκλειψιν[15]· ἀνεπλήρωσε γὰρ προσθεὶς τόν τε Ἠσκυλῖνον λόφον, καὶ τὸν Οὐϊμινάλιον· καὶ ταῦτα δ' εὐέφοδα[16] τοῖς ἔξωθέν ἐστι· διόπερ τάφρον βαθεῖαν ὀρύξαντες, εἰς τὸ ἐντὸς ἐδέξαντο τὴν γῆν[17], καὶ ἐξέτειναν ὅσον ἑξαστάδιον χῶμα ἐπὶ τῇ ἐντὸς ὀφρύϊ τῆς τάφρου, καὶ ἐπέβαλον τεῖχος καὶ πύργους ἀπὸ τῆς Κολλίνας πύλης, μέχρι τῆς Ἠσκυλίνας· ὑπὸ μέσῳ δὲ τῷ χώματι[18] τρίτη ἐστὶ πύλη ὁμώνυμος τῷ Οὐϊμιναλίῳ λόφῳ. Τὸ μὲν οὖν ἔρυμα τοιοῦτόν ἐστι τὸ τῆς πόλεως, ἐρυμάτων ἑτέρων δεόμενον[19]. Καί μοι δοκοῦσιν οἱ πρῶτοι τὸν αὐτὸν λαβεῖν

---

1) Τὰ Ὤστια, πόλις παραθαλασσία τοῦ Λατίου. 2) Ὁ διὰ τῆς Ῥώμης ῥέων ποταμός. 3) Κατ' ἀνάγκην καὶ ὄχι κατ' ἐκλογήν. Κ. § 457 Πρὸς, γ'. 4) Δηλ. τοῦ διατιθέναι αὐτὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον. 5) Ἠκολούθουν κατ' ἀνάγκην τὰ πρὸ αὐτῶν γενόμενα.
6) Τρεῖς θέσεις τῆς πόλεως. 7) Βασιλεὺς τῶν Σαβίνων. 8) Μετέρχομαι. Α. Σ. 2, ὑπῆγε νὰ ἐκδικηθῇ. 9) Ὁ Ῥωμύλος ᾠκοδόμησε τὴν Ῥώμην μετά τινων ῥιψοκινδύνων στρατιωτῶν. Θέλων δὲ καὶ νὰ οἰκίσῃ αὐτὴν, ἥρπασε τὰς θυγατέρας τῶν γειτόνων Σαβίνων. 10) Ὁ τέταρτος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης. 11) Συμπαραλαβὼν εἰς τὸν τειχισμόν.
12) Ἀποκεχωρισμένα ὄντα καὶ (κατὰ) τὰ μεταξύ των (μέρη). 13) Καλῶς εἶχεν ἐᾶσαι, ἦτον καλὸν νὰ ἀφήσῃ ἔξω κτλ. 14) Μεταγενέστερος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης. 15) Τὴν παράλειψιν. 16) Εὐκολοπάτητα. 17) Σκάψαντες τάφρον οἱ περὶ τὸν Σερούϊον, ἔχυσαν γῆν εἰς τὸ ἐντός. 18) Κατὰ τὸ μέσον τοῦ χώματος καὶ ὑπ' αὐτό. 19) Δηλ. ἀνεπαρκὲς καὶ ἔχον ἀνάγκην καὶ ἄλλων ὀχυρωμάτων.

διαλογισμὸν περί τε σφῶν αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν ὕστερον[20], διότι Ῥωμαίοις προσῆκεν οὐκ ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ὅπλων καὶ τῆς οἰκείας ἀρετῆς[21] ἔχειν τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἄλλην εὐπορίαν· προβλήματα[22] νομίζοντες οὐ τὰ τείχη τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας τοῖς τείχεσι. Κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀλλοτρίας[23] τῆς κύκλῳ χώρας οὔσης ἀγαθῆς τε καὶ πολλῆς, τοῦ δὲ τῆς πόλεως ἐδάφους εὐεπιχειρήτου[24], τὸ μακαρισθησόμενον οὐδὲν ἦν τοπικὸν εὐκλήρημα[25]· τῇ δ' ἀρετῇ καὶ τῷ πόνῳ τῆς χώρας οἰκείας γενομένης[26], ἐφάνη συνδρομή τις ἀγαθῶν, ἅπασαν εὐφυΐαν[27] ὑπερβάλλουσα· δι' ἣν[28] ἐπὶ τοσοῦτον αὐξηθεῖσα[29] ἡ πόλις ἀντέχει, τοῦτο μὲν τροφῇ[30], τοῦτο δὲ ξύλοις καὶ λίθοις πρὸς τὰς οἰκοδομίας, ἃς ἀδιαλείπτους ποιοῦσιν αἱ συμπτώσεις[31] καὶ ἐμπρήσεις, καὶ μεταπράσεις, ἀδιάλειπτοι καὶ αὗται οὖσαι· καὶ γὰρ αἱ μεταπράσεις, ἑκούσιοί τινες συμπτώσεις εἰσὶ, καταβαλλόντων καὶ ἀνοικοδομούντων πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἕτερα ἐξ ἑτέρων[32]. Πρὸς ταῦτ' οὖν τότε τῶν μετάλλων πλῆθος, καὶ ἡ ὕλη[33], καὶ οἱ καταχομίζοντες ποταμοὶ, θαυμαστὴν παρέχουσι τὴν ὑποχορηγίαν· πρῶτος μὲν Ἀνίων, ἐξ Ἄλβας ῥέων τῆς πρὸς Μαρσοῖς Λατίνης πόλεως[34], καὶ διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῇ πεδίου μέχρι τῆς πρὸς τὸν Τίβεριν συμβολῆς· ἔπειθ' ὁ Νὰρ, καὶ ὁ Τενέας, οἱ διὰ τῆς Ὀμβρικῆς[35] εἰς τὸν αὐτὸν καταφερόμενοι ποταμὸν, τὸν Τίβεριν· διὰ δὲ Τυρρηνίας καὶ τῆς Κλουσίνης[36] ὁ Κλάνις. Ἐπεμελήθη μὲν οὖν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ[37] τῶν τοιούτων ἐλαττωμάτων τῆς πόλεως, πρὸς μὲν τὰς ἐμπρήσεις, συντάξας στρατιωτικὸν[38] ἐκ τῶν ἀπελευθέρων τὸ βοηθῆσον[39]· πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελὼν[40], καὶ κωλύσας ἐξαίρειν[41] ποδῶν ὁ τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις[42]. Ἀλλ' ὅμως ἐπέλιπεν ἂν ἡ ἐπανόρθωσις, εἰμὴ τὰ μέταλλα καὶ ἡ ὕλη, καὶ τὸ τῆς πορθμείας εὐμεταχείριστον[43] ἀντεῖχε.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡ φύσις τῆς χώρας παρέχεται τὰ εὐτυχήματα τῇ πόλει· προσέθεσαν δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὰ ἐκ τῆς προνοίας[44]. Τῶν γὰρ Ἑλλήνων πρὸς τὰς κτίσεις μάλιστα εὐτυχῆσαι[45] δοξάντων, ὅτι κάλλους ἐστοχάζοντο[46] καὶ ἐρυμνότητος, καὶ λιμένων, καὶ χώρας εὐφυοῦς· οὗτοι[47] προυνόησαν μάλιστα ὧν ὠλιγώρησαν ἐκεῖνοι, στρώσεως ὁδῶν, καὶ ὑδάτων εἰσα-

---

20) Περὶ τῶν μεταγενεστέρων Ῥωμαίων. 21) Ἀνδρίας. 22) Προπύργιον, ὑπεράσπισιν. 23) Δηλ. μὴ ἀνηκούσης εἰς τὴν πόλιν. 24) Κατὰ τοῦ ὁποίου ἐδύναντο εὐκόλως νὰ γίνωσι πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις· εὐπροσβλήτου. 25) Κανὲν τοπικὸν πλεονέκτημα δὲν ὑπῆρχεν ἀξιόλογον, ἄξιον μακαρισμοῦ. 26) Ἀφ' οὗ δι' ἀνδρίας καὶ κόπου ἡ Ῥώμη προσεκτήθη τὴν πέριξ χώραν. 27) Φυσικὴν ἁρμοδιότητα. 28) Συνδρομήν. 29) Ἂν καὶ ηὐξήθη.
30) Ἀντέχει ὡς πρὸς τὴν τροφὴν. δηλ. δὲν πάσχει ἔλλειψιν τροφῆς. 31) Αἱ συνεχεῖς καταπτώσεις τῶν οἰκιῶν ποιοῦσιν ἀδιαλείπτους τὰς οἰκοδομήσεις νέων. 32) Παρῳδία τοῦ Ὁμηρ. Ρ. 566. Οἱ ἀγοράζοντες τοὺς οἴκους τοὺς μετασκευάζουν καὶ τοὺς κάμνουν ἄλλους ἐξ ἄλλων. 33) Τὰ παρακείμενα δάση. 34) Ἄλβας, πόλεως Λατίνης, δηλ. τῆς ἐπαρχίας Λατίου, πλησίον τοῦ τόπου τῶν Μαρσῶν. 35) Ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας. 36) Ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας. 37) Ὁ Αὔγουστος. 38) Σῶμα. 39) Κ. § 432. ς'. 40) Κατὰ δὲ τῶν καταπτώσεων τῶν οἴκων, καθαιρέσας τὸ ὕψος τῶν νέων οἰκοδομῶν, δηλ. ἐμποδίσας νὰ μὴ ἔχωσι τόσον ὕψος ὅσον ταῖς ἐδίδετο πρότερον. 41) Νὰ ὑψώνωσιν ὑπεράνω 70. 42) Τὸ μέρος τὸ βλέπον πρὸς τὰς ὁδούς. 43) Ἡ εὐκολία. 44) Καὶ ὅσα παρέχεται ἡ πρόνοια, ἡ φροντίς.
45) Ὅτι ἐπέτυχον εἰς τὰς οἰκοδομὰς τῶν πόλεών των. 46) Ἐφρόντιζον διὰ τὸ κάλλος.
47) Οἱ Ῥωμαῖοι.

γωγῆς, καὶ ὑπονόμων τῶν δυναμένων ἐκκλύζειν τὰ λύμματα[48] τῆς πόλεως εἰς τὸν Τίβεριν. Ἔστρωσαν δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν ὁδοὺς, προσθέντες ἐκκοπάς τε λόφων, καὶ ἐγχώσεις κοιλάδων, ὥστε τὰς ἁρμαμάξας δέχεσθαι πορθμείων φορτία[49]· οἱ δ' ὑπόνομοι, συννόμῳ[50] λίθῳ καταχαμφθέντες[51], ὁδοὺς ἁμάξαις χόρτου πορευτὰς[52] ἐνίας ἀπολελοίπασι. Τοσοῦτον δ' ἐστὶ τὸ εἰσαγώγιμον ὕδωρ διὰ τῶν ὑδραγωγείων, ὥστε ποταμοὺς διὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν ὑπονόμων ῥεῖν· ἅπασαν δὲ οἰκίαν σχεδὸν δεξαμενὰς καὶ σίφωνας καὶ κρουνοὺς ἔχειν ἀφθόνους, ὧν πλείστην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο Μάρκος Ἀγρίπας[53], πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἀναθήμασι κοσμήσας τὴν πόλιν. Ὡς δ' εἰπεῖν[54], οἱ παλαιοὶ μὲν τοῦ κάλλους τῆς Ῥώμης ὠλιγώρουν, πρὸς ἄλλοις μείζοσι καὶ ἀναγκαιοτέροις ὄντες[55]· οἱ δ' ὕστερον, καὶ μάλιστα οἱ νῦν καθ' ἡμᾶς, οὐδὲ τούτου καθυστέρησαν[56], ἀλλ' ἀναθημάτων πολλῶν καὶ καλῶν ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν. Καὶ γὰρ Πομπήϊος, καὶ ὁ θεὸς Καῖσαρ[57], καὶ ὁ Σεβαστὸς καὶ οἱ τούτου παῖδες, καὶ οἱ φίλοι, καὶ ἡ γυνὴ, καὶ ἡ ἀδελφὴ, πᾶσαν ὑπερεβάλλοντο[58] σπουδὴν καὶ δαπάνην εἰς τὰς κατασκευάς. Τούτων δὲ τὰ πλεῖστα ὁ Μάρτιος ἔχει κάμπος[59], πρὸς τῇ φύσει προσλαβὼν καὶ τὸν ἐκ τῆς προνοίας κόσμον. Καὶ γὰρ τὸ μέγεθος τοῦ πεδίου θαυμαστὸν ἅμα, καὶ τὰς ἁρματοδρομίας, καὶ τὴν ἄλλην ἱππασίαν, ἀκώλυτον παρέχον τῷ τοσούτῳ πλήθει, τῶν σφαίρᾳ καὶ κίρκῳ[60], καὶ παλαίστρᾳ γυμναζομένων· καὶ τὰ παρακείμενα ἔργα[61], καὶ τὸ ἔδαφος ποάζον δι' ἔτους[62], καὶ τῶν λόφων στεφάναι[63] τῶν ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ[64] μέχρι τοῦ ῥείθρου σκηνογραφικὴν ὄψιν ἐπιδεικνυμένων, δυσαπάλλακτον[65] παρέχουσι τὴν θέαν. Πλησίον δ' ἐστὶ τοῦ πεδίου τούτου καὶ ἄλλο πεδίον, καὶ στοαὶ κύκλῳ παμπληθεῖς, καὶ ἄλση, καὶ θέατρα τρία, καὶ ἀμφιθέατρον, καὶ ναοὶ πολυτελεῖς, καὶ συνεχεῖς ἀλλήλοις· ὡς πάρεργον ἂν δόξαιεν ἀποφαίνειν τὴν ἄλλην πόλιν[66]. Διόπερ ἱεροπρεπέστατον νομίσαντες τὸν τόπον τοῦτον, καὶ τὰ τῶν ἐπιφανεστάτων μνήματα ἐνταῦθα κατεσκεύασαν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν. Ἀξιολογώτατον δὲ[67] τὸ Μαυσώλειον καλούμενον[68], ἐπὶ κρηπῖδος ὑψηλῆς λευκολίθου πρὸς τῷ ποταμῷ χῶμα, ἄχρι κορυφῆς τοῖς ἀειθαλέσι τῶν δένδρων συνηρεφές[69]· ἐπ' ἄκρῳ μὲν οὖν εἰκών ἐστι χαλκῆ τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος· ὑπὸ δὲ τῷ χώματι, θῆκαι[70] εἰσιν αὐτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων· ὄπισθεν δὲ μέγα

---

48) Νὰ διοχετεύωσι τὰς ἀκαθαρσίας. 49) Κόψαντες λόφους καὶ γεμίσαντες κοιλάδας ἔστρωσαν τοιαύτας ὁδοὺς, ὥστε τὰ φορτία τῶν πλοίων μετεχομίζοντο εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς χώρας δι' ἁμαξῶν. 50) Κατατετμημένῳ, πελεκητῷ, μὲ τρόπον ὥστε νὰ συναρμόζηται. 51) Εἰς θόλους σχηματισθέντες. 52) Δι' ὧν δύναται νὰ πορευθῇ ἅμαξα φορτωμένη χόρτον. 53) Ἀγορανόμος Ῥώμης 33 ἔτη π. Χ. 54) Ἐν γένει δέ.
55) Πρὸς ἄλλοις ὄντες, εἰς ἄλλα προσέχοντες. 56) Οὐδὲ κατὰ τοῦτο ἔμειναν ὀπίσω.
57) Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, τὸν ὁποῖον ἡ τότε κολακεία τῆς οἰκουμένης ὠνόμασε Θεόν.
58) Ὑπερτέρησαν πᾶσαν προτέραν σπουδήν. 59) Λατιν. λέξεις, σημαίνουσαι: τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως. 60) Ἴσ. δίσκῳ. 61) Τὰ πέριξ οἰκοδομήματα. 62) Δι' ὅλου τοῦ ἔτους.
63) Τῶν ἐν σχήματι στεφάνης περικειμένων λόφων. 64) Τοῦ Τιβέριος. 65) Τόσον ὡραίαν ὥστε δυσκόλως τὴν ἐγκαταλείπει τις. 66) Ὥστε αἱ στοαὶ καὶ οἱ ναοὶ κτλ. φαίνονται δεικνύοντες ὡς κύριον μὲν μέρος τῆς πόλεως τὸν κάμπον, τὴν δὲ ἄλλην ὅλην πόλιν ὡς μέρος πάρεργον. 67) Κατεσκεύασαν. 68) Κατὰ μίμησιν τοῦ Μαυσωλείου, τάφου τοῦ Μαυσώλου, βασιλέως τῆς Καρίας. 69) Συνεσκιασμένον. 70) Τάφοι.

ἄλσος, περιπάτους θαυμαστοὺς ἔχον· ἐν μέσῳ δὲ τῷ πεδίῳ[71] ὁ τῆς καύστρας αὐτοῦ[72] περίβολος, καὶ οὗτος λίθου λευκοῦ, κύκλῳ μὲν περικείμενον ἔχων σιδηροῦν περίφραγμα, ἐντὸς δ' αἰγείροις κατάφυτον. Πάλιν δ' εἴ τις, εἰς τὴν ἀγορὰν παρελθὼν τὴν ἀρχαίαν, ἄλλην ἐξ ἄλλης ἴδοι παραβεβλημένην ταύτην[73], καὶ βασιλικὰς στοὰς καὶ ναοὺς, ἴδοι δὲ καὶ τὸ Καπιτώλιον, καὶ τὰ ἐνταῦθα ἔργα καὶ τὰ ἐν τῷ Παλατίῳ, καὶ τῷ τῆς Λιβίας περιπάτῳ[74], ῥᾳδίως ἐκλάθοιτ' ἂν τῶν ἔξωθεν[75]. Τοιαύτη μὲν ἡ Ῥώμη.

ΒΙΒΛ. Η'. ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ὁ δὲ Κόρινθος[1] ἀφνειὸς[2] μὲν λέγεται διὰ τὸ ἐμπορεῖον, ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ κείμενος, καὶ δυοῖν λιμένων κύριος, ὧν ὁ μὲν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐγγύς[3] ἐστι· καὶ ῥᾳδίας ποιεῖ τὰς ἑκατέρωθεν ἀμοιβὰς[4] τῶν φορτίων πρὸς ἀλλήλους τοῖς τοσοῦτον ἀφεστῶσιν[5]. Ἦν δ' ὥσπερ ὁ πορθμὸς οὐκ εὔπλους ὁ κατὰ τὴν Σικελίαν τὸ παλαιὸν[6], οὕτω καὶ τὰ πελάγη[7], καὶ μάλιστα τὸ ὑπὲρ τῶν Μαλεῶν[8] διὰ τὰς ἀντιπνοίας[9]· ἀφ' οὗ καὶ παροιμιάζονται·

Μαλεὰς δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

Ἀγαπητὸν οὖν ἑκατέροις ἦν τοῖς τε ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ τοῖς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐμπόροις, ἀφεῖσι τὸν ἐπὶ Μαλεὰς πλοῦν, ἐς Κόρινθον κατάγεσθαι[10] τὸν φόρτον αὐτόθι· καὶ πεζῇ δὲ τῶν ἐκκομιζομένων ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν εἰσαγομένων[11] ἔπιπτε τὰ τέλη[12] τοῖς τὰ κλεῖθρα ἔχουσι[13]. Διέμεινε δὲ τοῦτο καὶ εἰς ὕστερον μέχρι παντός[14]· τοῖς δ' ὕστερον καὶ πλείω προσεγένετο πλεονεκτήματα· καὶ γὰρ ὁ Ἰσθμιακὸς ἀγὼν[15] ἐκεῖ συντελούμενος ὄχλους ἐπήγετο. *Καὶ οἱ Βακχιάδαι*[16] τυραννήσαντες, πλούσιοι καὶ πολλοί, καὶ γένος λαμπροί, διακόσια ἔτη σχεδόν τι κατέσχον τὴν ἀρχὴν[17], καὶ τὸ ἐμπορεῖον ἀδεῶς ἐκαρπώσαντο· τούτους τε Κύψελος[18] καταλύσας αὐτὸς ἐτυράννησε, καὶ μέχρι τριγονίας[19] ὁ οἶκος αὐτοῦ συνέμεινε. Τοῦ δὲ περὶ τὸν οἶκον τοῦτον[20] πλούτου μαρτύριον, τὸ Ὀλυμπιάσιν[21] ἀνάθημα Κυψέλου, σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς εὐμεγέθης. Δημάρατός[22] τε εἷς τῶν ἐν Κορίνθῳ δυναστευσάντων, φεύγων τὰς ἐκεῖ στάσεις, τοσοῦτον ἠνέγκατο πλοῦτον οἴ-

---

71) Τῷ πεδ. τοῦ Ἄρεως. 72) Τοῦ μέρους ὅπου αὐτὸς (ὁ νεκρὸς τοῦ Σεβαστοῦ) ἐκάη. ὁ περίβολος τῆς πυρᾶς. 73) Παραβάλλων τὴν ἀγορὰν πρὸς τὸ πεδίον ἂν ἴδῃ αὐτὴν ἄλλην καὶ ἄλλας καλλονὰς ἔχουσαν. 74) Μέρη τῆς Ῥώμης. 75) Τῶν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, τὸ ὁποῖον ἦν ἔξω τῆς πόλεως.

1) Ὁ καὶ ἡ Κόρινθος. 2) Πλουσία· οὕτω τὴν ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος. 3) Δηλ. ἐστραμμένος πρὸς Ἀσίαν, ἐγγὺς διὰ τοὺς πλέοντας. 4) Ἀλλαγάς. 5) Κατοίκοις τῆς Ἀσίας καὶ Ἰταλίας. 6) Ὥσπερ ὁ κατὰ τὴν Σικ. πορθμὸς οὐκ ἦν εὔπλους (εὐκόλως πλεόμενος), οὕτως ἦν καὶ τὰ πελάγη. 7) Ἴσ. ταῦτα τὰ πελάγη, δηλ. τὰ περὶ τὴν Πελοπόννησον, τὰ ὁποῖα ἀλλαχοῦ ὠνόμασε. 8) Τὸ μεσημβρινώτατον ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήσου.

9) Τοὺς ἐναντίους ἀνέμους. 10) Φαίνεται ὅτι ἐλλείπει ἄλλο ῥῆμα, ἴσως Διατίθεσθαι ἢ ἀμείβεσθαι. 11) Εἰς Πελοπ. 12) Οἱ τελωνιακοὶ φόροι. 13) Τοῖς ἔχουσι τὴν Κόρινθον, ἥτις ἦν ὡς κλεῖθρον τῆς Πελοποννήσου. 14) Διὰ παντός. 15) Ἀγὼν τελούμενος εἰς τὸν Ἰσθμὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. 16) Γενεὰ Δωριέων βασιλεύσασα εἰς Κόρινθον ἀρχαιότατα. 17) Ὁ Διόδωρος λέγει ὅτι 99 ἔτη ἦρξαν. Ἦσαν δὲ αὐτοὶ τὸν ἀριθμὸν 200, ὅθεν ἴσως ἐσύγχυσεν ὁ Στράβων τὰς ἰδέας. 18) Τύραννος τῆς Κορίνθου ἀποδιώξας τοὺς Βακχιάδας. 19) Τρίτης γενεᾶς, μέχρις ἐγγόνου. Ὁ Κύψελος, ὁ Περίανδρος, καὶ ὁ Ψαμμήτιχος.

20) Τὴν οἰκογένειαν τῶν Κυψελιδῶν. 21) Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἰς Ἤλιδα.

22) Βακχιάδης, φυγαδευθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυψέλου.

κόθεν εἰς τὴν Τυῤῥηνίαν[23], ὥστε αὐτὸς μὲν ἦρξε τῆς δεξαμένης αὐτὸν πόλεως[24] ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ[25] καὶ Ῥωμαίων κατέστη βασιλεύς. Τό,τε τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν οὕτω πλούσιον ὑπῆρξεν, ὥστε πλείους ἢ χιλίας ἱεροδούλους ἐκέκτητο ἑταίρας[26], ἃς ἀνετίθεσαν τῇ θεῷ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

* * *

Τὴν δὲ τοποθεσίαν τῆς πόλεως, ἐξ ὧν Ἱερώνυμός τις εἴρηκε καὶ Εὔδοξος[27] καὶ ἄλλοι, καὶ αὐτοὶ δὲ εἴδομεν νεωστὶ ἀναληφθείσης[28] ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, τοιάνδε εἶναι συμβαίνει. Ὄρος ὑψηλὸν ὅσον τριῶν ἥμισυ[29] σταδίων ἔχον τὴν κάθετον[30], τὴν δ' ἀνάβασιν καὶ τριάκοντα σταδίων, εἰς ὀξεῖαν τελευτᾷ κορυφήν· καλεῖται δ' Ἀκροκόρινθος, οὗ τὸ μὲν πρὸς ἄρκτον μέρος ἐστὶ τὸ μάλιστα ὄρθριον· ὑφ' ᾧ κεῖται ἡ πόλις ἐπὶ τραπεζώδους[31] ἐπιπέδου χωρίου πρὸς αὐτῇ τῇ ῥίζῃ τοῦ Ἀκροκορίνθου. Αὐτῆς μὲν οὖν τῆς πόλεως ὁ κύκλος καὶ τεσσαράκοντα σταδίων ὑπῆρχεν[32]· ἐτετείχιστο δ' ὅσον τῆς πόλεως γυμνὸν ἦν τοῦ ὄρους[33]· συμπεριείληπτο δὲ τῷ περιβόλῳ τούτῳ καὶ τὸ ὄρος αὐτὸ ὁ Ἀκροκόρινθος, ᾗ[34] δυνατὸν ἦν τειχισμὸν δέξασθαι, καὶ ἡμῖν ἀναβαίνουσιν ἦν δῆλα τὰ ἐρείπια τῆς σχοινίας[35]· ὥσθ' ἡ πᾶσα περίμετρος ἐγένετο περὶ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα σταδίους. Ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων μερῶν ἧττον ὀρθιόν ἐστι τὸ ὄρος· ἀνατέτακται μὲν τὸ ἐνθένδε[36] ἱκανῶς, καὶ περίοπτόν ἐστι. Ἡ μὲν οὖν κορυφὴ ναΐδιον ἔχει Ἀφροδίτης· ὑπὸ δὲ τῇ κορυφῇ τήν τε Πειρήνην εἶναι συμβαίνει κρήνην, ἔκρυσιν[37] μὲν οὐκ ἔχουσαν, μεστὴν δ' ἀεὶ διαυγοῦς καὶ ποτίμου ὕδατος. Φασὶ δὲ καὶ ἐνθένδε καὶ ἐξ ἄλλων ὑπονόμων τινῶν φλεβίων[38] συνθλίβεσθαι τὴν πρὸς τῇ ῥίζῃ τοῦ ὄρους κρήνην[39], ἐκρέουσαν εἰς τὴν πόλιν, ὥσθ' ἱκανῶς ὑπ' αὐτῆς ὑδρεύεσθαι[40]. Ἔστι δὲ καὶ τῶν φρεάτων εὐπορία κατὰ τὴν πόλιν· λέγουσι δὲ καὶ κατὰ τὸν Ἀκροκόρινθον[41]· οὐ μὴν ἡμεῖς γε εἴδομεν. Τοῦ δ' οὖν Εὐριπίδου φήσαντος οὕτως,

Ἥκω περίκλυστον[42] προλιποῦσ'
Ἄκρον Κόρινθον
Ἱερὸν ὄχθον[43] πόλιν Ἀφροδίτας[44]

τὸ περίκλυστον ἤτοι κατὰ βάθους[45] λεκτέον, ἐπεὶ καὶ φρέατα καὶ ὑπόνομοι λιβάδες[46] διήκουσι δι' αὐτοῦ· ἢ τὸ παλαιὸν ὑποληπτέον τὴν Πειρήνην ἐπιπολάζειν[47], καὶ κατάῤῥυτον ποιεῖν τὸ ὄρος. Ἐνταῦθα δέ φασι πίνοντα τὸν Πή-

23) Ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας. 24) Τῆς Ταρκυνίας. 25) Λούκιος Ταρκύνιος Πρίσκος.
26) Γυναῖκας ἀφιερωμένας εἰς τὸ ἱερὸν καὶ δούλας αὐτοῦ. 27) Ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀπολεσθέντες. 28) Ἀφ' οὗ ἀνῳκοδομήθη, ἴδε Ἀναλαμβάνω. Λ. Σ. 8). 29) Ἀκλίτως ἀντί: καὶ ἡμίσεως, τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. 30) Τὸ κατὰ κάθετον ὕψος, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς του καθέτως ἀγομένην γραμμὴν ἐπὶ τὴν βάσιν.
31) Ἔχοντος σχῆμα τραπεζίου, δηλ. τετραπλεύρου μὲ δύω παραλλήλους πλευράς.
32) Ἄλλοτε δηλ. διότι, ἀφ' οὗ κατεκάη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἠλαττώθη. 33) Δηλ. τὸ μέρος αὐτῆς ὅσον δὲν ἐκαλύπτετο τοῦ ὄρους. 34) Ὅπου. 35) Τῆς σειρᾶς τοῦ τείχους.
36) Ἴσως: μέντοι καὶ ἐνθένδε, δηλ. ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη. 37) Μέρος ὅπου νὰ ἐκρέῃ τὸ ὕδωρ της. 38) Μικρῶν φλεβῶν ὑπογείων. 39) Ὅτι θλίβεται τὸ ὕδωρ καὶ συνέρχεται εἰς τὴν ἄλλην κρήνην. 40) Τοὺς πολίτας. 41) Εἶναι εὐπορίαν κτλ. 42) Περίβρεκτον, ἴσως λέγει ἀμφίκλυσον τὸν Ἀκροκόρινθον ὁ Εὐριπίδης, καθ' ὃ κείμενον μεταξὺ δύο θαλασσῶν, καὶ ὄχι δι' ἃς αἰτίας εἰκάζει ὁ Στράβων. 43) Λόφον. 44) Στίχοι ἐκ τῆς μὴ διασωθείσης Τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου ὁ Βελλεροφόντης, ὡς νομίζεται. 45) Διὰ τὰ ἐν τῷ βάθει τοῦ ὄρους ὑπάρχοντα ὕδατα. 46) Ὑπόγειοι κρῆναι. 47) Ἐξεχείλιζε.

γασον ἁλῶναι ὑπὸ Βελλεροφόντου, πτηνὸν ἵππον ἐκ τοῦ τραχήλου τῆς Μεδούσης ἀναπαλέντα[48] κατὰ τὴν Γοργοτομίαν[49], τὸν δ' αὐτόν φασι καὶ τὴν Ἵππου Κρήνην[50] ἀναβαλεῖν[51] ἐν τῷ Ἑλικῶνι πλήξαντα τῷ ὄνυχι τὴν ὑποπεσοῦσαν[52] πέτραν. Ὑπὸ δὲ τῇ Πειρήνῃ τὸ Σισύφειόν ἐστιν, ἱεροῦ τινος ἢ βασιλείου[53], λευκῷ λίθῳ πεποιημένου, διασῶζον ἐρείπια οὐκ ὀλίγα. Ἀπὸ δὲ τῆς κορυφῆς πρὸς ἄρκτον μὲν ἀφορᾶται ὅ,τε Παρνασσὸς καὶ ὁ Ἑλικών, ὄρη ὑψηλὰ καὶ νιφόβολα· καὶ ὁ Κρισσαῖος κόλπος[54] ὑποπεπτωκὼς[55] ἀμφοτέροις, περιεχόμενος ὑπὸ τῆς Φωκίδος, καὶ τῆς Βοιωτίδος, καὶ τῆς Μεγαρίδος, καὶ τῆς ἀντιπόρθμου Κορινθίας τῇ Φωκίδι[56], καὶ Σικυωνίας πρὸς ἑσπέραν. Ὑπέρκειται δὲ τούτων ἁπάντων τὰ καλούμενα Ὄνεια ὄρη, διατείνοντα[57] μέχρι Βοιωτίας καὶ Κιθαιρῶνος[58] ἀπὸ τῶν Σκειρωνίδων πετρῶν[59], ἀπὸ τῆς παρὰ ταύτας ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἀττικήν.

---

48) Ἀναπηδήσαντα, τιναχθέντα. 49) Τὴν τομὴν τῆς κεφαλῆς τῆς Γοργόνος· ὁ Περσεύς, ἥρως Ἀργεῖος, ἐφόνευσε συνεργείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν Μέδουσαν, μίαν τῶν τριῶν Γοργόνων, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλή, ἔχουσα ὄφεις ἀντὶ πλοκάμων, ἀπελίθου ὅποιον τὴν ἔβλεπεν· ἐκ τοῦ τραχήλου της ἀνεπήδησεν ὁ πτερωτὸς ἵππος Πήγασος, τὸν ὁποῖον ἀναβὰς ὁ Κορίνθιος ἥρως Βελλεροφόντης, ἐφόνευσε τὸ τέρας τὴν Χίμαιραν. 50) Ἄλλως Ἱπποκρήνην.
51) Ἔκαμε ν' ἀναβρύσῃ τὴν προστυχοῦσαν, ἐκείνην τὴν ὁποίαν κτυπήσας ἀπήντησε.
53) Παλατίου· ὁ δὲ Σίσυφος ἦν πάππος τοῦ Βελλερεφόντου καὶ θεμελιωτὴς τῆς Κορίνθου. 54) Τὸ ἐνδότερον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. 55) Κείμενος ὑποκάτω. 56) Τῆς ἀντιπέραν τοῦ πορθμοῦ, τῆς Κορινθίας, κειμένης πέραν τοῦ κόλπου, ἄντικρυ τῆς Φωκίδος.
57) Ἐκτεινόμενα. 58) Ὄρος τῆς Βοιωτίας. 59) Βράχοι τοῦ Γερανίου ὄρους, δι' ὧν διέρχεται ἡ παραθαλασσία ὁδὸς ἀπὸ Κορίνθου εἰς Μέγαρα.

ΙΓ'. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ.

Ὁ Ξενοφῶν ἦτον Ἀθηναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ὅταν τὰ πράγματα τῶν Ἀθηνῶν δὲν παρεῖχον πλέον ἀφορμὴν δόξης, ὁ Ξενοφῶν παρηκολούθησε μετ' ἄλλων Ἑλλήνων τὸν νεώτερον Κῦρον εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας, ἐκστρατείαν. Ἀφ' οὗ δ' ὁ Κῦρος ἐφονεύθη, καὶ διὰ προδοσίας ἐθανατώθησαν ϗ οἱ ϛρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν ὁδηγίαν τῶν ὑπολοίπων δεκακισχιλίων συμπατριωτῶν του, καὶ διὰ μυρίων κινδύνων ϗ ἀγώνων τοὺς ἐπανήγαγε σώους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τιμηθεὶς δὲ καὶ ἀνταμειφθεὶς πλουσίως ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐγκατεβίωσεν εἰς ἓν κτῆμα τὸ ὁποῖον ἠγόρασεν εἰς Σελινοῦντα τῆς Ἤλιδος, καὶ ἐκεῖ ἔγραψε διάφορα φιλοσοφικὰ καὶ ἱστορικὰ συγγράμματα, πλήρη ἀφελείας καὶ χάριτος, καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς προτιθέμενα. Τὰ πρώτιστα δὲ αὐτῶν εἶναι: ἡ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ, δηλ. ἡ διήγησις τῆς μετὰ τοῦ Κύρου συνεκστρατείας του, ἡ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ, μυθιστόρημα, ἀντικείμενον ἔχον τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀρχαίου Κύρου, ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, ἀφ' ὅπου παύει ὁ Θουκυδίδης μέχρι τῶν ἡμερῶν του, καὶ τὰ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ τοῦ διδασκάλου του Σωκράτους.

ΕΚ ΤΗΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΒΙΒΛ. Α'. ΚΕΦ. Α'.

Ὅτι ὁ Κῦρος διὰ τὰς ἀρετάς του ἦρξε πολλῶν καὶ παντοίων ἐθνῶν.

ΕΝΝΟΙΑ[1] ποθ' ἡμῖν ἐγένετο, ὅσαι δημοκρατίαι κατελύθησαν[2] ὑπὸ τῶν ἄλλως πως[3] βουλομένων πολιτεύεσθαι[4] μᾶλλον, ἢ ἐν δημοκρατίᾳ· ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι, ὅσαι τε ὀλιγαρχίαι[5] ἀνῄρηνται[6] ἤδη ὑπὸ δήμων[7]· καὶ ὅσοι τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ πάμπαν[8] κατελύθησαν· οἱ δέ, κἂν ὁποσονοῦν χρόνον[9] ἄρχοντες διαγένωνται[10], θαυμάζονται, ὡς σοφοί τε καὶ εὐτυχεῖς ἄνδρες γεγενημένοι[11]. Πολλοὺς δ' ἐδοκοῦμεν καταμεμαθηκέναι[12] καὶ ἐν ἰδίοις[13] οἴκοις τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλείονας[14] οἰκέτας, τοὺς δέ, καὶ πάνυ ὀλίγους, καὶ ὅμως οὐδὲ τοῖς ὀλίγοις τούτοις πάνυ τι δυναμένους χρῆσθαι πειθομένοις[15] τοὺς δεσπότας.

---

1) Σκέψις, ἐγένετο ποτὲ ἡμῖν ἔννοια. Ἐσκέφθημέν ποτε. 2) Κατεστράφησαν.
3) Ἄλλως πως μᾶλλον ἤ. 4) Νὰ κυβερνῶνται. 5) Δημοκρατία ὅπου, ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ περιέρχεται εἰς ὅλους τοὺς πολίτας ἀδιακρίτως. Ὀλιγαρχία, ὅπου ἀνήκει εἰς μίαν μόνον πολιτῶν τάξιν· μοναρχία δὲ ὅπου ἀνήκει εἰς ἕνα καὶ μόνον. 6) Κατηργήθησαν. 7) Λαῶν θελόντων τὴν δημοκρατίαν. 8) Ταχύτατα, ἅμα ἐπεχείρησαν. 9) Ὅσον δήποτε, ἢ ὀλίγος ἐὰν ἦναι. 10) Διαμείνωσι. 11) Ὑπάρξαντες. 12) Μᾶς ἐφαίνετο ὅτι ἐγνωρίσαμεν. Τὸ Ἐδοκοῦμεν εἰς παρατατικὸν ἀντὶ ἐνεστῶτος, διότι ὄχι αὐτὸ τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτώμενον ἀπαρέμφατον ἐμφαίνει παρῳχημένον χρόνον. Μᾶς φαίνεται ὅτι ἐγνωρίσαμεν.
13) Ἰδιωτικοῖς. 14) Τὸ συγκριτικὸν πρὸς τὸ Πάνυ ὀλίγους. Περισσοτέρους τῶν ὀλίγων ἀρκετούς. 15) Τοὺς δεσπότας δυναμένους χρῆσθαι τούτοις πειθομένοις. Νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται οὕτως, ὥστε νὰ πείθωνται, νὰ τοὺς ἔχωσιν εὐπειθεῖς.

Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐνενοοῦμεν[16], ὅτι ἄρχοντες μέν εἰσι καὶ οἱ βουκόλοι τῶν βοῶν, καὶ οἱ ἱπποφορβοὶ[17] τῶν ἵππων· καὶ πάντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς[18], ὧν ἂν ἐπιστατῶσι ζώων, εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο[19]. πάσας τοίνυν ταύτας τὰς ἀγέλας ἐδοκοῦμεν ὁρᾷν μᾶλλον ἐθελούσας πείθεσθαι τοῖς νομεῦσιν, ἢ τοὺς ἀνθρώπους[20] τοῖς ἄρχουσι. Πορεύονταί τε γὰρ αἱ ἀγέλαι αἱ[21] ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονταί τε χωρία, ἐφ' ὁποῖα ἂν αὐτὰς ἐπιῶσιν, ἀπέχονταί τε, ὧν[22] ἂν αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν, τοῖς γιγνομένοις ἐξ αὐτῶν[23], ἐῶσι[24] τοὺς νομέας χρῆσθαι οὕτως, ὅπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. Ἔτι τοίνυν οὐδεμίαν πώποτε ἀγέλην ᾐσθήμεθα[25] συστᾶσαν[26] ἐπὶ τοὺς νομέας[27], οὔτε ὡς[28] μὴ πείθεσθαι, οὔτε ὡς μὴ ἐπιτρέπειν[29] τῷ καρπῷ χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ χαλεπώτεραί[30] εἰσιν αἱ ἀγέλαι πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἢ τοῖς ἄρχουσί τε αὐτῶν, καὶ ὠφελουμένοις ὑπ' αὐτῶν· ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται, ἢ ἐπὶ τούτους, οὓς ἂν αἴσθωνται ἄρχειν αὐτῶν ἐπιχειροῦντας.

Ὅτε μὲν δὴ ταῦτα ἐνεθυμούμεθα[31], οὕτως ἐγινώσκομεν[32] περὶ αὐτῶν, ὡς[33] ἀνθρώπῳ πεφυκότι[34] πάντων τῶν ἄλλων ζώων εἴη ῥᾷον ἢ ἀνθρώπων, ἄρχειν[35]. Ἐπειδὴ δὲ ἐνενοήσαμεν ὅτι Κῦρος[36] ἐγένετο[37] Πέρσης, ὃς παμπόλλους μὲν ἀνθρώπους ἐκτήσατο πειθομένους[38] αὐτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, πάμπολλα δὲ ἔθνη, ἐκ τούτου δὴ ἠναγκαζόμεθα μετανοεῖν[39], μὴ οὔτε τῶν ἀδυνάτων, οὔτε τῶν χαλεπῶν ἔργων ᾖ[40] τὸ ἀνθρώπων ἄρχειν, ἤν τις ἐπισταμένως[41] τοῦτο πράττῃ. Κύρῳ γοῦν ἴσμεν[42] ἐθελήσαντας[43] πείθεσθαι, τοὺς μὲν[44], ἀπέχοντας παμπόλλων ἡμερῶν ὁδὸν, τοὺς δὲ, καὶ μηνῶν, τοὺς δὲ, οὐδ' ἑωρακότας πώποτε αὐτὸν, τοὺς δὲ, καὶ εὖ εἰδότας ὅτι οὐδ' ἂν ἴδοιεν[45]· καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ ὑπακούειν.

Καὶ γάρ τοι τοσοῦτον διήνεγκε[46] τῶν ἄλλων βασιλέων καὶ τῶν πατρίους ἀρχὰς περιειληφότων[47], καὶ τῶν δι' ἑαυτῶν κτησαμένων[48], ὥστε ὁ μὲν Σκύθης[49], καίπερ παμπόλλων ὄντων Σκυθῶν[50], ἄλλου μὲν οὐδενὸς δύναιτ' ἂν ἔθνους[51]

---

16) Ἐσκεπτόμεθα. 17) Οἱ τρέφοντες ἵππους. 18) Βοσκοί. 19) Εἰκότως νομίζοιντο ἂν (ἤθελον νομίζεσθαι) ἄρχοντες τούτων (ἐκείνων) τῶν ζώων, ὧν ἂν ἐπιστατῶσι. 20) Ἢ τοὺς ἀνθρώπους πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι. 21) Ὅπου. 22) Ἀπέχονται ἐκείνων τῶν χωρίων, ὧν ἀπείργουσιν ἂν (οἱ νομεῖς) αὐτάς. 23) Τῶν ἀγελῶν, δηλ. τοῖς ἐρίοις, τῷ γάλακτι, κτλ. 24) Αἱ ἀγέλαι. 25) Ἠσθάνθημεν, ἠκούσαμεν. 26) Συμφωνήσασαν, συνομόσασαν. 27) Κατὰ τῶν.

28) Ἐπὶ σκοπῷ τοῦ. 29) Μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς νομεῦσι χρῆσθαι τῷ καρπῷ. 30) Ἐχθρικώτεραι. 31) Ἐσυλλογιζόμεθα. 32) Ἀπεφασίζαμεν. 33) Οὕτως, ὡς. Ἀπεφασίζαμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅτι. 34) Ὅτι εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι ἄνθρωπος, εἰς τὸν ἄνθρωπον.

35) Εἴη ῥᾷον ἄρχειν πάντων. 36) Κῦρος ὁ ἀρχαῖος, ἀκμάσας περὶ τὴν 50ην Ὀλυμπιάδα, (550 Π. Χ.) ὁ πρῶτος περιποιήσας εἰς τὴν Περσίαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀσίας, ἀνήκουσαν πρὶν εἰς τοὺς Μήδους. Ὁ Ξενοφῶν μεταπλάττει τὴν ἱστορίαν του ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον.

37) Ἐγεννήθη, ἢ ὑπῆρξε. 38) Τὸ Πειθομένους ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ ἔθνη. Τῷ ἔδοσε δὲ τὸ γένος τοῦ πλησιεστέρου οὐσιαστικοῦ.

39) Νὰ μεταβάλωμεν γνώμην. 40) Ὑπεννοεῖται, (σκεπτόμενοι) μήπως οὐκ ᾖ οὔτε τῶν ἀδυνάτων, κτλ. 41) Ἠξεύρων πῶς νὰ τὸ κάμνῃ. 42) Οἶδα. 43) Ἠξεύρομεν ὅτι ἠθέλησαν, οἱ μέν. 44) Ἀντικείμενον τοῦ Ἴσμεν. 45) Οὔτε ἦτον δυνατὸν νὰ τὸν ἴδωσί ποτε.

46) Διαφέρω. 47) Ἐκείνων ὅσοι παρέλαβον τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν πατέρα των.

48) Ὅσοι ἀπέκτησαν αὐτὴν δι' ἑαυτῶν, διὰ τῶν ὅπλων των. 49) Σκῦθαι, νομάδες κατοικοῦντες τὸ πάλαι πρὸς τὰ μέρη τῆς σημερινῆς Ῥωσσίας καὶ Ταρταρίας. 50) Σκυθικῶν ἐθνῶν. 51) Σκυθικοῦ ἔθνους. Ἐννοεῖ δὲ· ἐν ᾧ ὑπάρχουσι πολλὰ Σκυθικὰ ἔθνη, ὅμως ἕκαστος Σκύθης ἠμπορεῖ νὰ ἄρχῃ μόνον εἰς τὸ ἰδικόν του ἔθνος καὶ ὄχι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Σκύθας.

ἐπάρξαι[52], ἀγαπῴη[53] δ᾽ ἄν, εἰ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους ἄρχων διαγένοιτο[54]· καὶ ὁ Θρᾷξ Θρᾳκῶν, καὶ ὁ Ἰλλυριὸς Ἰλλυριῶν[55]· καὶ τἄλλα δὲ ὡσαύτως ἔθνη ἀκούομεν[56]· τὰ γοῦν ἐν τῇ Εὐρώπῃ[57] ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶναι λέγεται, καὶ λελύσθαι[58] ἀπ᾽ ἀλλήλων. Κῦρος δὲ, παραλαβὼν ὡσαύτως οὕτω καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη αὐτόνομα ὄντα, ὁρμηθεὶς[59] σὺν ὀλίγῃ Περσῶν στρατιᾷ, ἑκόντων μὲν ἡγήσατο[60] Μήδων, ἑκόντων δὲ Ὑρκανίων· κατεστρέψατο δὲ Σύρους, Ἀσσυρίους, Ἄραβας, Καππαδόκας, Φρύγας ἀμφοτέρους, Λυδοὺς, Κᾶρας, Φοίνικας, Βαβυλωνίους· ἦρξε δὲ καὶ Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν, καὶ Κιλίκων· ὡσαύτως δὲ Σακῶν καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν[61], καὶ ἄλλων δὲ παμπόλλων ἐθνῶν, ὧν οὐδ᾽ ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις[62] εἰπεῖν. Ἐπῆρξε[63] δὲ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ[63]· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλατταν, καὶ Κυπρίων καὶ Αἰγυπτίων[64].

Καὶ τοίνυν τούτων τῶν ἐθνῶν ἦρξεν, οὔθ᾽ ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων[65], οὔτε ἀλλήλοις· καὶ ὅμως ἐδυνήθη ἀφικέσθαι[66] μὲν ἐπὶ τοσαύτην γῆν τῷ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ φόβῳ[67], ὥστε καταπλῆξαι πάντας, καὶ μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ[68]· ἐδυνήθη δὲ ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τοσαύτην τοῦ πάντας αὐτῷ χαρίζεσθαι[69], ὥστε ἀεὶ τῇ αὐτοῦ γνώμῃ ἀξιοῦν[70] κυβερνᾶσθαι. Ἀνηρτήσατο[71] δὲ τοσαῦτα φῦλα[72], ὅσα καὶ διελθεῖν[73] ἔργον ἐστὶν[74], ὅποι ἂν ἄρξηταί τις πορεύεσθαι ἀπὸ τῶν βασιλείων[75] ἤν τε πρὸς ἕω, ἤν τε πρὸς ἑσπέραν, ἤν τε πρὸς ἄρκτον, ἤν τε πρὸς μεσημβρίαν. Ἡμεῖς μὲν δὴ ὡς ἄξιον ὄντα θαυμάζεσθαι τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐσκεψάμεθα[76], τίς ποτ᾽ ὢν γενεὰν[77], καὶ ποίαν τινὰ φύσιν ἔχων, καὶ ποίᾳ τινὶ παιδείᾳ παιδευθεὶς, τοσοῦτον διήνεγκεν[78] εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων. Ὅσα οὖν καὶ ἐπυθόμεθα[79] καὶ ᾐσθῆσθαι[80] δοκοῦμεν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα πειρασόμεθα διηγήσασθαι.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Ἡ παρὰ Πέρσαις ἀγωγὴ τῶν νέων.

Πατρὸς[81] μὲν δὴ λέγεται ὁ Κῦρος γενέσθαι Καμβύσου, Περσῶν Βασιλέως (ὁ δὲ Καμβύσης οὗτος τοῦ Περσειδῶν γένους[82] ἦν, οἱ δὲ Περσεῖδαι[83] ἀπὸ Περσέως κληΐζονται[84])· μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται[85] Μανδάνης γενέσθαι· ἡ δὲ Μαν-

52) Νὰ ἄρξῃ ἄλλου ἐκτὸς τοῦ ἰδικοῦ του. Τοῦτο σημαίνει ἡ Ἐπί.

53) Εὐχαριστεῖται. 54) Γίνῃ καὶ διαμείνῃ. 55) Ἡ Ἰλλυρία ἄνω τῆς Ἠπείρου παρὰ τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον. 56) Ποιοῦντα. 57) Ἔθνη. 58) Ὅτι εἶναι λελυμένα, ἀνεξάρτητα.

59) Κινήσας, ἀρχίσας τὴν βασιλείαν του. 60) Ἐκυρίευσε. 61) Ὅλα αὐτὰ ἔθνη τῆς Ἀσίας. Λέγει δὲ Φρύγας ἀμφοτέρους, διότι ἡ Φρυγία διῃρεῖτο εἰς μεγάλην, τὴν μεσόγειον, καὶ μικρὰν, τὴν περὶ τὸν Ἑλλήσποντον. 62) Ἤθελε δυνηθῇ τις.

63) Ἐννοεῖ τοὺς κατοικοῦντας τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

64) Ἐπῆρξε. 65) Ἐχόντων τὴν αὐτὴν γλῶσσαν αὐτῷ. 66) Νὰ φθάσῃ, νὰ ἐκταθῇ εἰς τόσην γῆν, νὰ τὴν κυριεύσῃ. 67) Διὰ τοῦ φόβου τὸν ὁποῖον ἐνέπνεεν. 68) Νὰ ἐπιχειρῇ τι, νὰ κινηθῇ κατ᾽ αὐτοῦ. 69) Νὰ ἐμπνεύσῃ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ πράττωσιν ὅλοι ὅ,τι τῷ ἤρεσκε. 70) Ἀξιοῦν (πάντας), νὰ ἀπαιτῶσι, νὰ θέλωσι νὰ κυβερνῶνται κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην. 71) Προσήρτησεν εἰς ἑαυτόν. 72) Φυλὰς, ἔθνη. 73) Νὰ τὰ διατρέξῃ, νὰ τὰ περιέλθῃ. 74) Ἐργῶδες, δύσκολον. 75) Ἀπὸ τὴν κατοικίαν τοῦ βασιλέως, ἀπὸ τὴν καθέδραν τοῦ Κύρου. 76) Ἐσκεψάμεθα (μεταβατικῶς) τοῦτον τὸν ἄνδρα. Ἐξετάσαμεν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνδρός. 77) Κατὰ τὴν γενεάν. 78) Διέφερεν, ὑπερεῖχε τῶν ἄλλων.

79) Ἠκούσαμεν. 80) Φαίνεται ὅτι ἐννοήσαμεν. Ἴδ. καὶ Κύρ. Παιδ. Γ΄. ά. 14.

81) Ἐκ πατρὸς, ἡ υἱὸς πατρός. 82) Ἐκ τοῦ γένους. 83) Οἱ Πέρσαι διῃροῦντο εἰς διάφορα γένη ἢ φυλάς. 84) Φημίζονται, λέγονται καταγόμενοι. 85) Εἶπε Λέγεται, καὶ ἤδη Ὁμολογεῖται, διότι ἡ ἐκ πατρὸς καταγωγή του δὲν νομίζεται τόσον βεβαία ὅσον ἡ ἐκ μητρός.

δάνη αὕτη Ἀστυάγους ἦν θυγάτηρ, τοῦ Μήδων γενομένου βασιλέως. Φῦναι[86] δὲ ὁ Κῦρος λέγεται, καὶ ᾄδεται[87] ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶδος[88] μὲν κάλλιστος[89], ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος, καὶ φιλομαθέστατος, καὶ φιλοτιμότατος, ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλῆναι[90], πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομεῖναι τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα.

Φύσιν μὲν δὴ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μορφῆς τοιαύτην ἔχων διαμνημονεύεται· ἐπαιδεύθη γε μὴν ἐν Περσῶν νόμοις. Οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι[91]· οὐχ ὁμοίως γὰρ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται[92]. Αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται πόλεις, ἀφεῖσαι παιδεύειν, ὅπως τις ἐθέλει, τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους[93], ὅπως ἐθέλουσι, διάγειν, ἔπειτα ἐπιτάττουσιν αὐτοῖς μὴ κλέπτειν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παριέναι[94], μὴ παίειν ὃν μὴ δίκαιον[95], μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὡσαύτως· ἢν δέ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίαν[96] αὐτοῖς[97] ἐπέθεσαν.

Οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι προλαβόντες, ἐπιμέλονται ὅπως τὴν ἀρχὴν[98] μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται, ὥστε πονηροῦ τινος ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι. Ἐπιμέλονται δὲ ὧδε[99]· ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη[100], ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα[101] πεποίηται. Ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια[102], καὶ οἱ ἀγοραῖοι[103], καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλανται[104] εἰς ἄλλον τόπον ὡς[105] μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ.

Διῄρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορά, ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα, εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δ' ἔστιν[106] ἓν μὲν παισίν, ἓν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν[107], ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι[108]. Νόμῳ[109] δὲ εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας[110] ἕκαστος τούτων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ[111], καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες· οἱ δὲ γεραίτεροι, ἡνίκ' ἂν ἑκάστῳ προχωρῇ[112], πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις[113] ἡμέραις, ἐν αἷς δεῖ[114] αὐτοὺς παρεῖναι. Οἱ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται περὶ τὰ ἀρχεῖα σὺν τοῖς γυμνικοῖς ὅπλοις[115], πλὴν τῶν γεγαμηκότων[116]· οὗτοι δὲ οὔτε ἐπιζητοῦνται, ἢν μὴ προῤῥηθῇ παρεῖναι[117]· οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν[118].

Ἄρχοντες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα (δώδεκα γὰρ

---

86) Ὅτι ἐγεννήθη. 87) Δηλ. ἀναφέρεται τοῦτο καὶ εἰς τὰ ᾄσματα τῶν βαρβάρων, ἢ μόνον φημίζεται. 88) Μορφήν. 89) Ἀντικείμενον τοῦ φῦναι. 90) Νὰ ὑπομένῃ· ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ ὥστε. 91) Ἄρχεσθαι ἐπιμελούμενοι. Ὅτι ἀμέσως ἀπ' ἀρχῆς ἐπιμελοῦνται. 92) Οἱ νόμοι. 93) Ἀφεῖσαι τοὺς πρεσβυτέρους διάγειν. 94) Εἰσέρχεσθαι. 95) Μὴ παίειν ἐκεῖνον ὃν οὐκ ἔστι δίκαιον παίειν. 96) Τιμωρίαν. 97) Τοῖς παραβαίνουσι· καίτοι πληθ. ἀναφέρεται εἰς τὸ Τίς. 98) Ἀπ' ἀρχῆς. 99) Κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. 100) Ἀγορά τις καλουμένη ἐλευθέρα. 101) Ἡ κατοικία τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν. 102) Τὰ πωλούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν πράγματα. 103) Οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι, οἱ ἀναστρεφόμενοι εἰς τὴν ἀγοράν. 104) Ἀπελαύνω, Ἐδιώκοντο. 105) Αἰτιολ. Ὅπως, ἵνα. 106) Μετὰ δοτικῆς, ἀνήκει. 107) Κατωτέρω διακρίνονται αἱ ἡλικίαι αὗται. 108) Ὅσοι ἐπέρασαν τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ὑποχρεοῦταί τις νὰ ὑπηρετῇ ὡς στρατιώτης. 109) Κατὰ νόμον. 110) Ἕκαστος εἰς τὴν θέσιν τὴν δι' αὐτὸν προσδιωρισμένην. 111) Ἅμα ἐξημερώνῃ. 112) Εἶναι δυνατόν. 113) Ὡρισμέναις. 114) Εἶναι ἀνάγκη νὰ παρευρίσκωνται. 115) Τὰ ὅπλα τὰ χρήσιμα εἰς τὰ γυμνάσματα. 116) Νενυμφευμένων. 117) Ἂν δὲν προμηνυθῶσι νὰ ἔλθωσι. 118) Οὐκ ἔστι καλὸν ἀπεῖναι αὐτούς.

καὶ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται[119]· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς παισὶν ἐκ τῶν γεραιτέρων ᾑρημέναι εἰσίν, οἳ ἂν δοκῶσι[120] τοὺς παῖδας βελτίστους ἂν ἀποδεικνῦναι[121]· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν, οἳ ἂν αὖ τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν[122]· ἐπὶ δὲ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, οἳ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης[123] ἀρχῆς· εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προστάται[124] ᾑρημένοι, οἳ προστατεύουσιν[125], ὅπως καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν.

Ἃ δὲ ἑκάστη ἡλικίᾳ[126] προστέτακται ποιεῖν, διηγησόμεθα, ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται, ᾗ[127] ἐπιμέλονται, ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. Οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγουσι μανθάνοντες δικαιοσύνην καὶ λέγουσιν[128] ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἔρχονται, ὥσπερ παρ' ἡμῖν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι. Οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς[129]. Γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακολογίας, καὶ ἄλλων, οἵων εἰκός[130]. Οὓς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται[131]· κολάζουσι δὲ καὶ οὓς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας[132] εὑρίσκωσι.

Δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος[133], οὗ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα, δικάζονται δὲ ἥκιστα[134], ἀχαριστίας[135], καὶ ὃν ἂν γνωσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δέ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς· οἴονται γάρ, τοὺς ἀχαρίστους καὶ περὶ θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν[136], καὶ περὶ γονέας, καὶ πατρίδα, καὶ φίλους. Ἕπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναισχυντία· καὶ γὰρ αὕτη[137] μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχρὰ ἡγεμὼν[138].

Διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην· μέγα[139] δὲ συμβάλλεται[140] εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτούς, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ[141] πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. Διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι[142] τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. Διδάσκουσι δὲ[143] καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται, ὅτι ὁρῶσι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας[144] γαστρὸς ἕνεκα[145], πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι[146]. Φέρονται[147] δὲ οἴκοθεν σῖτον[148] μὲν ἄρτον, ὄψον[149] δέ, κάρδαμον· πιεῖν δέ, ἤν τις διψῇ, κώθωνα[150], ὡς ἀπὸ τοῦ πο-

---

[119]) Εἰσὶ διῃρημέναι δώδεκα φυλαὶ Περσῶν, ἤτοι οἱ Πέρσαι διαιροῦνται εἰς δώδεκα φυλάς. [120]) Ἠρημένοι εἰσὶν ἐκεῖνοι, οἳ ἂν δοκῶσι. [121]) Ὅτι δύνανται ν' ἀναδείξωσι, νὰ καταστήσωσι. [122]) Καθιστᾷν. [123]) Ἀνωτάτης τῆς βασιλείας. [124]) Ἐπιστάται, ἐπιτηρηταί. [125]) Ἐπιτηροῦσι. [126]) Εἰς τοὺς πολίτας ἑκάστης ἡλικίας. [127]) Πῶς. [128]) Οἱ παῖδες. [129]) Περιποιητ. ἢ ἐν αὐτοῖς. [130]) Οἷα εἰκός ἐστι γίνεσθαι. [131]) Μέσως· κολάζουσι. [132]) Κατηγοροῦντας ἄλλους. [133]) Περί, ἢ ἕνεκα. [134]) Πολλὰ ὀλίγον, παντάπασι. [135]) Τοῦτο εἶναι τὸ ἔγκλημα. [136]) Ἀμελεῖς εἶναι πρὸς τοὺς θεούς. [137]) Ἡ ἀχαριστία. [138]) Ὁδηγός. [139]) Ἐπίρ. Μεγάλως. [140]) Συντελεῖ. [141]) Κατά. [142]) Τὸ ὅτι ὁρῶσι συμβάλλεται. [143]) Διδάσκουσι τοὺς παῖδας εἶναι ἐγκρατεῖς. [144]) Ἀναχωροῦντας τοῦ τόπου τῆς συνελεύσεως. [145]) Διὰ νὰ φάγωσι. [146]) Διατάξωσι, δώσωσι τὸ σημεῖον, τὸ σύνθημα. [147]) Φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν. [148]) Τροφήν. [149]) Προσφάγιον. [150]) Ποτήριον.

καιροῦ ἀρέσασθαι[151]. Πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. Μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ γενεᾶς[152], οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν· ἐκ τούτου[153] δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται[154].

Οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε· δέκα ἔτη, ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προείρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα[155] τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης (δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι)· παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι[156], ἤν τι δέωνται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ· καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς[157]· ποιεῖ δὲ ταῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. Ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας[158] τόξα παρὰ τὴν φαρέτραν, καὶ ἐν κολεῷ[159] κοπίδα ἢ σάγαριν[160]· ἔτι δὲ καὶ γέῤῥον, καὶ παλτὰ[161] δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, τῷ δ', ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι[162].

Διὰ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾷν ἐπιμέλονται, καὶ βασιλεύς, ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτοῖς ἐςι, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται, ὅπως ἂν θηρῶεν, ὅτι[163] ἀληθεστάτη αὐτοῖς δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον[164] εἶναι. Καὶ γὰρ πρωῒ ἀνίστασθαι ἐθίζει, καὶ ψύχη καὶ θάλπη ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις[165] καὶ δρόμοις[166]· ἀνάγκη δὲ καὶ τοξεῦσαι θηρίον, καὶ ἀκοντίσαι, ὅπου ἂν παραπίπτῃ[167]. Καὶ τὴν ψυχὴν δὲ πολλάκις ἀνάγκη θήγεσθαι[168] ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀνθιστῆται· παίειν μὲν γὰρ δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον[169], φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπιφερόμενον[170]· ὥστε οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν τί ἐν τῇ θήρᾳ ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων[171].

Ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ τὴν θήραν, ἄριστον[172] ἔχοντες πλεῖον μέν, ὡς τὸ εἰκὸς[173], τῶν παίδων, τἄλλα δὲ ὅμοιον. Καὶ θηρῶντες[174] μέν, οὐκ ἂν ἀριστήσαιεν[175]· ἢν δέ τι δέῃ θηρίου ἕνεκα ἐπικαταμεῖναι[176], ἢ ἄλλως βουληθῶσι διατρίψαι περὶ τὴν θήραν, τὸ ἄριστον[177] τοῦτο δειπνήσαντες, τὴν ὑστεραίαν[178] αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου· καὶ μίαν ἄμφω ταύτας τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. Τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα, ἵνα καί, ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ[179], δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. Καὶ ὄψον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι[180], ὅ,τι[181] ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ

---

151) Ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ὡς· ὥστε νὰ ἀντλῇ. 152) Ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς γεννήσεώς των.
153) Ἀπὸ τούτου τοῦ καιροῦ. 154) Ἐξέρχονται τῆς παιδικῆς ἡλικίας· μεταβαίνουσι.
155) Διὰ νὰ φυλάττωσι τὴν πόλιν. 156) Δίδουσιν ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ἄρχοντας νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται. Δηλαδὴ πράττουσιν ὅ,τι διατάττωσιν οἱ ἄρχοντες. 157) Αὐτῶν ἀποτελούντων τὴν φυλακήν. 158) Ἀπερχομένους εἰς τὴν θήραν. 159) Θήκη.
160) Εἶδος μαχαίρας ἢ πελέκεως. 161) Τὸ γέῤῥον, τετράγωνος ἀσπίς. — Τὰ παλτὰ βραχεῖαι λόγχαι. 162) Νὰ μεταχειρίζωνται κρατοῦντές το, δηλ. χωρὶς νὰ τὸ ῥίπτωσι.
163) Διὰ τοῦτο, ὅτι· διότι. 164) Αὕτη ἡ μελέτη δοκεῖ αὐτοῖς εἶναι (μελέτη) ἀληθεστάτη τῶν πρὸς πόλεμον, τῶν πολεμικῶν ἔργων. 165) Ἐν ὁδοιπορίαις. 166) Εἰς τὸ νὰ τρέχωσι. 167) Τύχῃ, φανῇ ἐμπρός. 168) Νὰ ἀκονίζηται, νὰ ἐνθαῤῥύνηται. 169) Τὸ πλησιάζον. 170) Τὸ μακρόθεν ἐρχόμενον. 171) Τί ἄπεστιν ἐν τῇ θήρᾳ τῶν παρόντων κτλ.
172) Φαγητόν. 173) Ὡς εἶναι ἑπόμενον. 174) Ἐν ὅσῳ θηρεύουσι. 175) Δὲν γεύονται.
176) Νὰ μείνωσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. 177) Ἄριστον ἦν καὶ τὸ γεῦμα τὸ μεσημερινόν, ἀλλὰ γενικῶς καὶ πᾶν φαγητόν. 178) Τὴν ἐπαύριον. 179) Ἂν δεήσῃ τι ποιεῖν.
180) Οἱ τοιαύτην ἡλικίαν ἔχοντες. 181) Τοῦτο, ὅ,τι.

μή[182], τὸ κάρδαμον. Εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς[183], ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μὲν ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν[184], πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν.

Αἱ δ᾽ αὖ μένουσαι φυλαὶ[185] διατρίβουσι μελετῶσαι τά τε ἄλλα, ἃ παῖδες ὄντες[186] ἔμαθον, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι[187] ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. Εἰσὶ δὲ[188] καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται[189]· ἐν ᾗ δ᾽ ἂν τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὦσι δαημονέστατοι[190], καὶ ἀνδρικώτατοι, καὶ εὐπιστότατοι[191], ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται[192], καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις[193] αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. Χρῶνται δὲ τοῖς μένουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαί, ἤν τι φρουρῆσαι δέῃ, ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι[194], ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν[195], ἢ καὶ ἄλλο τι, ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. Ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι πράττουσιν. Ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη[196] διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας.

Ἀφ᾽ οὗ δ᾽ ἂν ἐξέλθωσι χρόνου ἐκ τῶν ἐφήβων, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε[197]· πρῶτον μέν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ἤν τι δέῃ περὶ τοῦ κοινοῦ, ὅσα φρονούντων[198] τε ἤδη ἔργα ἐστὶ καὶ ἔτι δυναμένων[199]. Ἢν δέ που δέῃ στρατεύεσθαι[200], τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες οὐδὲ παλτά, στρατεύονται· τὰ δ᾽ ἀγχέμαχα[201] ὅπλα καλούμενα, θώρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷόν περ[202] γράφονται[203] οἱ Πέρσαι ἔχοντες[204], ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ μάχαιραν ἢ κοπίδα. Καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίστανται[205], πλὴν οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι. Ἐπειδὰν δὲ τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν[206] οὗτοι πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς[207]· ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα[208] εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους[209].

Οἱ δ᾽ αὖ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύονται μὲν οὐκ ἔτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν[210], οἴκοι δὲ μένοντες δικάζουσι τά τε κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια[211]· καὶ θανάτου[212] δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἱροῦνται· καὶ ἤν τις, ἢ ἐν ἐφήβοις, ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν, ἐλλίπῃ[213] τι τῶν νομίμων, φαί-

---

182) Εἰ δὲ μὴ θηρεύσωσιν, ἔχουσιν ὄψον τὸ κάρδαμον. 183) Ὅτι ἀηδιάζουσι τρώγοντες· δὲν τρώγουν μὲ ἡδονήν. 184) Μάζα καὶ ἄρτος εἰσὶν ἡδὺ χρῆμα τῷ πεινῶντι, ὥστε φαγεῖν. 185) Αἱ ἡμίσεις, αἱ μὴ ἐξερχόμεναι εἰς τὴν θήραν. 186) Αἱ φυλαὶ ὄντες, διότι αἱ φυλαὶ περιληπτικὸν ἀνδρῶν. 187) Ἀγωνιζόμενοι τίς τίνα νὰ νικήσῃ. 188) Ὑπάρχουσί τινες. 189) Τοῖς νικηταῖς. 190) Ἄριστα ἠσκημένοι. 191) Ἀντί, εὐπειστότ., εὐπειθεῖς.
192) Ἐπαινοῦσι (τὴν φυλὴν ἐκείνην) ἐν ᾗ. 193) Τιμῶσιν (ἐκεῖνον) ὅστις. 194) Νὰ ζητήσωσι διὰ νὰ εὕρωσι κακούργους. 195) Νὰ καταδιώξωσι. 196) Δέκα ἔτη τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας· δηλ. μέχρι 26—27 ἐτῶν. 197) Ὡς ἕπεται. 198) Φρονίμων, ἐχόντων φρόνησιν.
199) Προσέτι ἐχόντων δύναμιν σωματικήν. 200) Μέσ. ἀντὶ ἐνεργ. Ἐκστρατεύειν.
201) Τὰ χρήσιμα εἰς τὸν ἐκ τοῦ πλησίον πόλεμον. 202) Καθ᾽ οἷον τρόπον. 203) Ζωγραφοῦνται. 204) Αὐτά. 205) Διορίζονται. 206) Δύνανται νὰ ἦναι, εἶναι περίπου.
207) Ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεως. 208) Τότε. 209) Εἰς τοὺς ὄντας καὶ καλουμένους γερ. 210) Γῆς. 211) Ἰδιωτικὰ πράγματα. 212) Τὰ θανάτου ἄξια ἐγκλήματα.
213) Ἀθετήσῃ.

γγέλλουσι[214] μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστοι, καὶ τῶν ἄλλων[215] ὁ βουλόμενος· οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες, ἐκκρίνουσιν[216]· ὁ δὲ ἐκκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν βίον διατελεῖ.

Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι[217]· νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη, διὰ τὰ προειρημένα[218]. Λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι· τούτων δ' οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν[219], ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. Ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας[220], πέμπουσιν· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. Οἳ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφήβοις νεανισκεύεσθαι[221]· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως, οὐκ ἔξεστιν. Οἳ δ' ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελῶσι τὰ νόμιμα[222] ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας συναυλίζεσθαι[223], καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· οἳ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους· οἳ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται[224] ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων[225] γίνονται. Οὕτω μὲν δὴ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καθίστανται· καὶ ἡ πολιτεία αὕτη, ᾗ οἴονται χρώμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι[226].

Καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει[227] μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαιταν[228]· αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐστι Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπτύειν, καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι[229], καὶ τὸ φύσης μεστοὺς[230] φαίνεσθαι· αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα που[231] φανερὸν γενέσθαι, ἢ τοῦ οὐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου. Ταῦτα δὲ οὐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκπονοῦντες ἀνήλισκον[232], ὥστε ἄλλῃ πῃ[233] ἀποχωρεῖν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Κύρου ἀγωγὴ, καὶ ἡ εἰς Μήδους μετὰ τῆς μητρὸς ἄφιξις.

Ταῦτα μὲν δὴ κατὰ πάντων[234] Περσῶν ἔχομεν λέγειν· οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος ὡρμήθη[235], νῦν λέξομεν τὰς Κύρου πράξεις[236] ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός.

Κῦρος μὲν γὰρ[237] μέχρι δώδεκα ἐτῶν ἢ ὀλίγῳ πλεῖον ταύτῃ τῇ παιδείᾳ[238] ἐπαιδεύθη, καὶ πάντων τῶν ἡλίκων[239] διαφέρων ἐφαίνετο, καὶ εἰς τὸ ταχὺ μανθάνειν, ἃ δέοι[240], καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἕκαστα ποιεῖν. Ἐκ δὲ

---

214) Καταγγέλλουσι. 215) Ὅλων πολιτῶν. 216) Ἀποβάλλουσι (τὸν ἀθετήσαντα). 217) Ἐπ' ὀλίγον ἐπανέρχομαι εἰς ὅσα εἶπον. 218) Δηλ. ἀφ' οὗ ἐξήγησα τὰ προειρημένα, τὰ λοιπὰ δύναμαι νὰ τὰ ἐξηγήσω βραχέως. 219) Ὁ νόμος κἀνένα δὲν ἀποκλείει τῶν τιμῶν. 220) Δηλ. χωρὶς νὰ τοὺς βοηθῶσι παραδ. χ. εἰς τοὺς ἀγρούς. 221) Μετὰ τῶν νεανίσκων διαιτᾶσθαι. 222) Τὰ κατὰ τὸν νόμον. 223) Συνδιαιτᾶσθαι. 224) Περάσωσιν ὅλον τὸν καιρόν. 225) Ἐκ τῶν γ. 226) Ἡ πολιτεία αὕτη (ἔστιν ἐκείνη) ᾗ χρώμενοι οἴονται εἶναι ἂν βέλτιστοι· 227) Διαμένει μέχρι τοῦδε. 228) Καὶ ὅτι ἥνωνον τὴν δίαιτάν των μὲ κόπον. 229) Νὰ ἐβγάζουν τὴν μύξαν των. 230) Ἀνέμων, φλάτων. 231) Τινὰ αὐτῶν.
232) Διὰ τοῦ κόπου κατεδαπάνων τὸ ἐν τῷ σώματί των ὑγρόν. 233) Ἀλλαχοῦ π. χ. διὰ τοῦ ἱδρῶτος. 234) Περὶ πάντων. 235) Ἔλαβεν ἀφορμήν. 236) Λέξομεν τὰς πράξεις, οὗ (πράγματος) ἕνεκα. 237) Διηγημ. Λοιπόν. 238) Τῇ προῤῥηθείσῃ. 239) Τῶν συνηλικιωτῶν. 240) Κ. § 400.

τούτου τοῦ χρόνου μετεπέμψατο[241] Ἀστυάγης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς· ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμει, ὅτι ἤκουε καλὸν κἀγαθὸν αὐτὸν εἶναι. Ἔρχεται δ' αὐτή τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν ἔχουσα.

Ὡς δὲ ἀφίκετο τάχιστα[242], καὶ ἔγνω ὁ Κῦρος τὸν Ἀστυάγην τῆς μητρὸς πατέρα ὄντα[243], εὐθὺς, οἷα[244] δὴ παῖς φιλόστοργος ὢν φύσει, ἠσπάζετό τε αὐτὸν, ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι συντεθραμμένος καὶ πάλαι φιλῶν ἀσπάζοιτο, καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ[245] καὶ χρώματος ἐντρίψει[246] καὶ κόμαις προσθέτοις[247], ἃ δὴ νόμιμα[248] ἦν ἐν Μήδοις· ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικά ἐςι, καὶ οἱ πορφυροῖ χιτῶνες, καὶ οἱ κάνδυες[249], καὶ οἱ ςρεπτοὶ οἱ περὶ τῇ δέρῃ[250], καὶ τὰ ψέλλια[251] περὶ ταῖν χεροῖν· ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι[252] καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἐσθῆτες φαυλότεραι, καὶ δίαιται εὐτελέστεραι· ὁρῶν[253] δὴ τὸν κόσμον τοῦ πάππου, ἐμβλέπων[254] αὐτῷ, ἔλεγεν, Ὦ μῆτερ, ὡς καλός μοι[255] ὁ πάππος. Ἐρωτώσης δὲ τῆς μητρὸς αὐτὸν, πότερος δοκεῖ καλλίων αὐτῷ εἶναι[256], ὁ πατὴρ, ἢ οὗτος, ἀπεκρίνατο ἄρα[257] ὁ Κῦρος, Ὦ μῆτερ, Περσῶν[258] μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατήρ[259], Μήδων μέντοι[260] ὅσων[261] ἑώρακα ἐγὼ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐπὶ θύραις[262], πολὺ οὗτος ὁ ἐμὸς πάππος κάλλιστος.

Ἀντασπαζόμενος δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, καὶ στολὴν καλὴν ἐνέδυσε, καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελλίοις ἐτίμα καὶ ἐκόσμει· καὶ εἴ που ἐξελαύνοι[263], ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι· ὁ δὲ Κῦρος, ἅτε[11] παῖς ὢν φιλόκαλος καὶ φιλότιμος, ἥδετο τῇ στολῇ· καὶ ἱππεύειν μανθάνων ὑπερέχαιρεν· ἐν Πέρσαις γὰρ διὰ τὸ χαλεπὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους καὶ ἱππεύειν ἐν ὀρεινῇ οὔσῃ τῇ χώρᾳ[264], καὶ ἰδεῖν ἵππον πάνυ σπάνιον ἦν.

Δειπνῶν δὲ ὁ Ἀστυάγης σὺν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βουλόμενος τὸν παῖδα ὡς ἥδιστα δειπνεῖν, ἵνα ἧσσον τὰ οἴκαδε ποθοίη[265], προσήγαγεν αὐτῷ καὶ παροψίδας[266], καὶ παντοδαπὰ ἐμβάμματα[267] καὶ βρώματα. Τὸν δὲ Κῦρον ἔφασαν λέγειν, Ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ, εἰ[268] ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ λεκάνια ταῦτα διατείνειν τὰς χεῖρας, καὶ ἀπογεύεσθαι

---

241) Ἔστειλε καὶ ἔφερεν. Ὁ Ἀςυάγης ἦτον ὁ βασιλεὺς τῶν Μήδων, πατὴρ τῆς Μανδάνης, μητρὸς τοῦ Κύρου. 242) Ὡς. . . τάχιστα=ἅμα ὡς. 243) Ὅτι ἦτον. Κ. § 432, Ζ'.
244) Ὡς, Ἐλλ. Ἐποίει οἷα ἔδει ποιεῖν. 245) Μὲ βάψιμον τῶν βλεφάρων. 246) Μὲ τρίψιμον χρώματος δηλ. ψυμμιθίου, διότι οἱ θηλυπρεπεῖς Ἀσιανοὶ ἐστολίζοντο ὡς γυναῖκες.
247) Μὲ φενάκην, περούκαν. 248) Ἔθιμα. 249) Περσικὸς μανδύας, καφτάνι. 250) Στρεπτὸν, ἡ ἅλυσις, (χαρχάλι). Δέρη, ὁ λαιμὸς, ὅθεν τὸ στρεπτὸν λέγεται καὶ περιδέραιον.
251) Βραχιόλια. 252) Τοὺς ἐν τῇ πατρίδι διαμένοντας, τοὺς μὴ διαφθαρέντας διὰ τῆς ἐπιμιξίας. 253) Ἐπαναλαμβάνει τὸ ὁ ρ ῶ ν, τὸ ὁποῖον ἐπάνω ἄφησεν ἀναντapόδοτον.
254) Ἐνατενίζων. 255) Κ. § 361. 6'. Σημ. 4. 256) Δοκεῖ αὐτῷ εἶναι καλλίων.
257) Παραπληρωματικός. Κ. § 463. Σ 325 258) Κ § 342. 259) Πατὴρ τῷ ἦτον ὁ Καμβύσης βασιλεὺς τῶν Περσῶν. 260) Ἀλλ' ὅμως, σύνθετον ἐκ τοῦ μὴν καὶ τοί.
261) Ἀντὶ ὅ σ ω ς, ταὐτοπτωτεῖ Ἀττικῶς μὲ τὸ πρὸς ὃ ἀναφέρεται. 262) Ταῖς βασιλικαῖς θύραις· δηλαδὴ τὰ ἀνάκτορα, ὡς κ̓ σήμερον ὀνομάζονται Π ό ρ τ α τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου. 263) Κ. § 400. Ἐνεστὼς τῆς εὐκτ. μὲ σημασίαν παρατατικοῦ. 264) Διὰ τὸ εἶναι χαλ. ἱππεύειν ἐν τῇ χ. οὔσῃ ὀρεινῇ. 265) Ἡ εὐκτικὴ διὰ τὸ βουλόμενος, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ ἐνεστῶτος χρόνου, ἔχει σημασίαν παρατ. Ἐπειδὴ ἐβούλετο. 266) Παροψὶς=πινάκι, κ̓ συνεκδχ. τὰ πινάκια μὲ τὸ φαγί. 267) Σάλτσαι. 268) Ἀφ' οὗ, ἐπειδὴ Α. Σ. § 3).

τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. Τί δέ; φάναι τὸν Ἀστυάγην[269], οὐ γὰρ πολύ σοι δοκεῖ κάλλιον τόδε τὸ δεῖπνον[270] εἶναι τοῦ ἐν Πέρσαις; Τὸν δὲ Κῦρον πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι λέγεται, Οὐχί, ὦ πάππε· ἀλλὰ πολὺ ἁπλουστέρα καὶ εὐθυτέρα παρ' ἡμῖν ἡ ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὸ ἐμπλησθῆναι[271], ἢ παρ' ὑμῖν. Ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέας εἰς τοῦτο ἄγει[272]· ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ[273] ἡμῖν σπεύδετε, πολλοὺς δέ τινας ἑλιγμοὺς ἄνω καὶ κάτω πλανώμενοι μόλις ἀφικνεῖσθε, ὅποι ἡμεῖς πάλαι[274] ἥκομεν.

Ἀλλ', ὦ παῖ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, οὐκ ἀχθόμενοι ταῦτα περιπλανώμεθα· γευόμενος δ', ἔφη[275], καὶ σὺ γνώσῃ ὅτι ἡδέα ταῦτά ἐστιν. Ἀλλὰ καὶ σέ, φάναι τὸν Κῦρον, ὦ πάππε, μυσαττόμενον ταῦτα τὰ βρώματα ὁρῶ. Καὶ τὸν Ἀστυάγην ἐπερέσθαι. Καὶ τίνι δὴ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, ταῦτα λέγεις; Ὅτι σέ, φάναι, ὁρῶ, ὅταν μὲν τοῦ ἄρτου ἅψῃ, εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον[276]· ὅταν δὲ τούτων τινὸς θίγῃς, εὐθὺς ἀποκαθαίρῃ τὴν χεῖρα εἰς τὰ χειρόμακτρα, ὡς πάνυ ἀχθόμενος, ὅτι κατάπλεά σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο.

Πρὸς ταῦτα δὴ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν· Εἰ τοίνυν οὕτω γιγνώσκεις[277], ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε εὐωχοῦ[278], ἵνα νεανίας[279] οἴκαδε ἀπέλθῃς. Ἅμα δὲ ταῦτα λέγοντα πολλὰ αὐτῷ παραφέρειν[280] καὶ θήρεια καὶ τῶν ἡμέρων. Καὶ τὸν Κῦρον, ἐπεὶ ἑώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν· Ἦ[281] καὶ δίδως, φάναι[282], μοι, ὦ πάππε, ταῦτα πάντα τὰ κρέα, ὅ,τι ἂν βούλωμαι αὐτοῖς χρῆσθαι; Νὴ Δία, φάναι, ἔγωγέ σοι[283], ὦ παῖ.

Ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον λαβόντα τῶν κρεῶν διδόναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς, ἐπιλέγοντα ἑκάστῳ· Σοὶ μὲν[284] τοῦτο, ὅτι προθύμως με ἱππεύειν διδάσκεις· Σοὶ δέ, ὅτι μοι παλτὸν ἔδωκας (τοῦτο γὰρ νῦν ἔχω)· Σοὶ δέ, ὅτι μου τὴν μητέρα τιμᾷς· τοιαῦτα ἐπειπεῖν, ἕως διέδω πάντα, ἃ ἔλαβε, κρέα.

Σάκᾳ δέ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, τῷ οἰνοχόῳ, ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, οὐδὲν δίδως; Ὁ δὲ Σάκας ἄρα[268] καλός τε ὢν ἐτύγχανε, καὶ τιμὴν[285] ἔχων προσάγειν τοὺς δεομένους Ἀστυάγους, καὶ ἀποκωλύειν, οὓς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι προσάγειν. Καὶ τὸν Κῦρον ἐπερέσθαι προπετῶς, ὡς ἂν παῖς μηδέπω ὑποπτήσσων· Διὰ τί δή, ὦ πάππε, τοῦτον οὕτω τιμᾷς; Καὶ τὸν Ἀστυάγην σκώψαντα[286] εἰπεῖν, Οὐχ ὁρᾷς, φάναι[282], ὡς καλῶς οἰνοχοεῖ καὶ εὐσχημόνως; Οἱ δὲ τῶν βασιλέων τούτων οἰνοχόοι κομψῶς τε οἰνοχοοῦσι, καὶ καθαρίως ἐγχέουσι, καὶ διδόασι, τοῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες[287] τὴν

---

269) Ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἔφασαν ἢ λέγεται. 270) Συνήθως τὸ ἑσπερινόν, ἰδὼ ὅμως ἀπλῶς τὸ φαγί. 271) Νὰ χορταίνωμεν, νὰ γεμίζωμεν τὴν κοιλίαν. 272) Φέρει εἰς αὐτὸν τὸν χορτασμόν. 273) Πρᾶγμα. 274) Πολὺ πρὸ ὑμῶν. 275) Εἰς ὁριστικήν, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐπανειλημμένων ἀπαρεμφάτων, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθεῖ κατωτέρω.

276) Ὁρῶ σε ἀποψώμενον. 277) Ἂν οὕτω φρονῇς. 278) Συνήθως ἀμεταβάτως. Ἀλλὰ καὶ μεταβ. μετὰ τῆς αἰτιατ. ἢ γεν. ὡς νὰ ἔλεγεν· Εὐωχοῦ τρώγων κρέα. 279) Διὰ νὰ μεγαλώσῃς. 280) (Λέγεται) αὐτὸν (τὸν Ἀστυάγην) λέγοντα ταῦτα, παραφέρειν αὐτῷ (τῷ Κύρῳ) πολλά. 281) Τῷ ὄντι. ἐκ' ἐρωτήσεως. 282) Ἐπανάληψις τὸ φάναι μετὰ τὸ εἰπεῖν. Τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι ἀτέλειαι, ἀλλὰ χαρακτηρίζουσι τοῦ διαλογικοῦ ὕφους τὴν ἀφέλειαν.

283) Ἐλλείπει Δίδωμι. 284) Δίδωμι. 285) Τὴν ἔντιμον ὑπηρεσίαν. 286) Ἀστειευόμενος. 287) Κρατῶ, μεταφ. ἐκ τῶν ὀχημάτων.

φιάλην, καὶ προσφέρουσιν, ὡς ἂν ἐνδοῖεν[288] τὸ ἔκπωμα εὐληπτότατα[289] τῷ μέλλοντι πίνειν.

Κέλευσον δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τῷ Σάκᾳ καὶ ἐμοὶ δοῦναι τὸ ἔκπωμα, ἵνα κἀγὼ καλῶς σοι πιεῖν ἐγχέας ἀνακτήσωμαί[290] σε, ἢν δύνωμαι. Καὶ τὸν[291] κελεῦσαι δοῦναι. Λαβόντα δὲ τὸν Κῦρον, οὕτω μὲν εὖ κλύσαι τὸ ἔκπωμα, ὥσπερ τὸν Σάκαν ἑώρα, οὕτω δὲ στήσαντι τὸ πρόσωπον σπουδαίως καὶ εὐσχημόνως προσενεγκεῖν καὶ ἐνδοῦναι τὴν φιάλην τῷ πάππῳ, ὥστε τῇ μητρὶ καὶ τῷ Ἀστυάγῃ πολὺν γέλωτα παρασχεῖν. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ἐκγελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πάππον, καὶ φιλοῦντα ἅμα εἰπεῖν· Ὦ Σάκα, ἀπόλωλας· ἐκβαλῶ σε τῆς τιμῆς[292]· τά τε γὰρ ἄλλα[293], φάναι, σοῦ κάλλιον οἰνοχοήσω, καὶ οὐκ ἐκπίομαι αὐτὸς τὸν οἶνον. (Οἱ γὰρ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι, ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ[294], εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι καταῤῥοφοῦσι· τοῦ δὴ, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς[295]).

Ἐκ τούτων δὴ ὁ Ἀστυάγης ἐπισκώπτων, Καὶ τί[296], δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τὰ ἄλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν, οὐκ ἀπεῤῥόφησας τοῦ οἴνου; Ὅτι Νὴ Δί', ἔφη, ἐδεδοίκειν, μὴ ἐν τῷ κρατῆρι φάρμακα μεμιγμένα εἴη. Καὶ γὰρ ὅτε εἱστίας σὺ τοὺς φίλους ἐν τοῖς γενεθλίοις, σαφῶς κατέμαθον φάρμακα αὐτὸν ὑμῖν ἐγχέαντα. Καὶ πῶς δὴ, ἔφη, σὺ, ὦ παῖ, τοῦτο κατέγνως; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ὑμᾶς ἑώρων καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι σφαλλομένους. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἃ οὐκ ἐᾶτε ἡμᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα αὐτοὶ ἐποιεῖτε. Πάντες μὲν γὰρ ἅμα ἐκεκράγειτε, ἐμανθάνετε[297] δὲ οὐδὲ ἓν ἀλλήλων· ᾔδετε δὲ καὶ μάλα γελοίως· οὐκ ἀκροώμενοι δὲ τοῦ ᾄδοντος, ὠμνύετε ᾄδειν ἄριστα. Λέγων δὲ ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ ῥώμην[298], ἐπεὶ ἀνασταίητε ὀρχησόμενοι[299], μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι[300] ἐν ῥυθμῷ, ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι ἐδύνασθε. Ἐπελέλησθε δὲ παντάπασι, σύ τε, ὅτι βασιλεὺς ἦσθα[301], οἵ τε ἄλλοι, ὅτι σὺ ἄρχων. Τότε δὴ ἔγωγε καὶ πρῶτον κατέμαθον, ὅτι τοῦτ' ἄρα ἦν ἡ ἰσηγορία, ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε· οὐδέποτε γοῦν[302] ἐσιωπᾶτε.

Καὶ ὁ Ἀστυάγης εἶπεν, Ὁ δὲ σὸς πατὴρ, ὦ παῖ, πίνων οὐ μεθύσκεται; Οὐ μὰ Δί', ἔφη. Ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; Διψῶν παύεται[303]· ἄλλο δὲ κακὸν οὐδὲν πάσχει· οὐ γὰρ, οἶμαι, ὦ πάππε, Σάκας αὐτῷ οἰνοχοεῖ. Καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν· Ἀλλὰ τί ποτε σὺ, ὦ παῖ, οὕτω τῷ Σάκᾳ πολεμεῖς; Τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν[304], Ὅτι, νὴ Δία, φάναι[299], μισῶ αὐτόν· πολλάκις γάρ με, πρὸς τὸν πάππον ἐπιθυμοῦντα προσδραμεῖν, οὗτος ὁ μιαρώτατος ἀποκωλύει. Ἀλλὰ ἱκε-

---

288) Μὲ τρόπον ὥστε νὰ δύνανται νὰ δίδωσι. 289) Τοιουτοτρόπως ὥςε νὰ λαμβάνηται εὐκολώτατα. 290) Νὰ σὲ κερδίσω ὑπὲρ ἐμοῦ. 291) Ἀντὶ δεικτικῆς ἀντωνυμίας αὐτόν, ὡς παρὰ ποιηταῖς. 292) Γεν. συντακτ. τῆς ἐκ. 293) Κατὰ τὰ ἄλλα. 294) Μικρὸν ποτήριον.
295) (Ἕνεκα) τοῦ μὴ λυσ. αὐτοῖς, εἰ ἐγχ.=διὰ νὰ μὴ τοῖς ὠφελῇ, κατ' εὐφημισμὸν, ἀντὶ διὰ νὰ τοῖς γίνηται ὀλέθριον. 296) Διατί, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. 297) Δὲν ἐννοούσατε παντελῶς ὁ εἷς τὸν ἄλλον. 298) Διηγούμενος περὶ τῆς ῥ. 299) Μετοχὴ τελική. Κ, § 432, ς'.
300) Οὐδ' ὀρθοῦσθαι ἐδύνασθε, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι=πολλῷ μᾶλλον νὰ χορεύητε.
301) β'. πρ. ἑν. τοῦ παρατ. τοῦ εἰμί, κατὰ πρόληψιν τοῦ θα ἀττικ. 302) Ἔχει αἰτιολογικήν τινα σημασίαν. 303) Παύει τοῦ νὰ διψᾷ. 304) Ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺ ἐξέφερεν ὀρθὸν τὸν λόγον, ποικίλλων τὸν στρέφει πάλιν εἰς ἀπαρέμφατον ὑπεννοῶν τό: λέγεται.

τόν, φάναι, ὦ πάππε, δός μοι τρεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτοῦ. Καὶ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν, Καὶ πῶς δὴ ἂν ἄρξαις[505] αὐτοῦ; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Στὰς ἂν, ὥσπερ οὗτος, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα, ὁπότε βούλοιτο εἰσιέναι ἐπ' ἄριστον[506], λέγοιμ' ἂν, ὅτι οὔπω δυνατὸν τῷ ἀρίστῳ ἐντυχεῖν, σπουδάζει γὰρ πρός τινας[507]. Εἶθ' ὁπόταν ἥκῃ ἐπὶ τὸ δεῖπνον, λέγοιμ' ἂν ὅτι λοῦται. Εἰ δὲ πάνυ σπουδάζει φαγεῖν, εἴποιμ' ἄν, ὅτι παρὰ ταῖς γυναιξίν ἐστιν· ἕως παρατείναιμι[508] τοῦτον, ὥσπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει ἀπὸ σοῦ κωλύων.

Τοιαύτας μὲν αὐτοῖς εὐθυμίας παρεῖχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ· τὰς δὲ ἡμέρας, εἴ τινος αἴσθοιτο δεόμενον ἢ τὸν πάππον[509] ἢ τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφὸν, χαλεπὸν ἦν ἄλλον φθάσαι τοῦτο ποιήσοντα[510]. ὅ,τι γὰρ δύναιτο ὁ Κῦρος, ὑπερέχαιρεν αὐτοῖς χαριζόμενος[511].

Ἐπεὶ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὡς ἀπιοῦσα πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐδεῖτο αὐτῆς ὁ Ἀστυάγης καταλιπεῖν τὸν Κῦρον. Ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι βούλοιτο μὲν ἂν ἅπαντα τῷ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μέντοι τὸν παῖδα χαλεπὸν νομίζειν εἶναι καταλιπεῖν[512].

Ἔνθα δὴ ὁ Ἀστυάγης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον ὦ παῖ, ἢν μένῃς παρ' ἐμοὶ, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμὲ εἰσόδου σοι οὐ Σάκας ἄρξει, ἀλλ' ὁπόταν βούλῃ εἰσιέναι ὡς ἐμὲ, ἐπὶ σοὶ ἔσαι[513]· καὶ χάριν σοι, ἔφη, μᾶλλον εἴσομαι[514], ὅσῳ ἂν πλεονάκις εἰσίῃς ὡς ἐμέ. Ἔπειτα δὲ, ἵπποις τοῖς ἐμοῖς χρήσῃ, καὶ ἄλλοις, ὁπόσοις ἂν βούλῃ· καὶ ὅταν ἀπίῃς, ἔχων ἄπει, οὓς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. Ἔπειτα δὲ ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τῷ μετρίως σοι δοκοῦν ἔχειν[515] ὁποίαν βούλει ὁδὸν πορεύσῃ. Ἔπειτα τά τε νῦν ὄντα ἐν τῷ παραδείσῳ[516] θηρία δίδωμί σοι, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ συλλέξω, ἃ σὺ, ἐπειδὰν τάχιστα ἱππεύειν μάθῃς, διώξῃ[517] καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων καταβαλεῖς, ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. Καὶ παῖδας δέ σοι ἐγὼ συμπαίκτορας παρέξω· καὶ ἄλλα, ὅσα ἂν βούλῃ, λέγων πρὸς ἐμὲ οὐκ ἀτυχήσεις[518].

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἡ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον, πότερα βούλοιτο μένειν, ἢ ἀπιέναι. Ὁ δὲ οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ταχὺ εἶπεν, ὅτι μένειν βούλοιτο. Ἐπερωτηθεὶς δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς, Διὰ τί; εἰπεῖν λέγεται· Ὅτι οἴκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κράτιστος εἶναι, ὦ μῆτερ, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων· ἐνταῦθα δὲ εὖ οἶδα, ὅτι ἱππεύων ἥττων εἰμὶ τῶν ἡλίκων· καὶ τοῦτο, εὖ ἴσθι, ἔφη, ὦ μῆτερ, ὅτι ἐμὲ πάνυ ἀνιᾷ. Ἢν δέ με καταλίπῃς ἐνθάδε, καὶ μάθω ἱππεύειν, ὅταν μὲν ἐν Πέρσαις ὦ, οἶμαί σοι[519] ἐκείνους τοὺς ἀγαθοὺς τὰ πεζικὰ ῥᾳδίως νικήσειν· ὅταν

---

505) Ἤθελες ἄρξει. 506) Τὸ πρόγευμα. 507) Ὅτι τὸ πρόγευμα ἔχει ἐργασίαν μέ τινας, ὡς τῷ ἔλεγεν ὁ Σάκας περὶ τοῦ Ἀστυάγους. 508) Νὰ τὸν βασανίσω. Α. Σ. 2). 509) Αἴσθοιτο τὸν πάππον δεόμενόν τινος, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην ἀπό τι πρᾶγμα. 510) Νὰ προφθάνῃ νὰ τὸ κάμῃ πρὸ αὐτοῦ. 511) Κάμνων πρὸς χάριν των. 512) Νομίζειν εἶναι χ. καταλ. τὸν π. ἄκοντα. 513) Θέλει εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου. 514) Οἶδα, θὰ σὲ γνωρίσω χάριν.

515) Πορεύσει ὁποίαν βούλει ὁδὸν ἐπὶ τὸ δοκοῦν σοι ἔχειν μετρίως· νὰ βαδίσῃς τὸν δρόμον ὅστις σὲ φέρει εἰς ὅ,τι σοὶ φαίνεται μέτριον. Αἰνίττεται ὅσα εἶπεν ὁ Κῦρος περὶ τῶν πολυφάγων. 516) Δάσος φυτευτὸν, ὅπου ἔτρεφον θηρία διὰ κυνήγιον. 517) Μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. διώξεις. Θέλεις διώξει διὰ τοῦ ἵππου. 518) Δὲν θ' ἀποτύχῃς. 519) Δοτ. χαριστικ. ἴδε 22· λέγει δὲ εἰρωνικῶς ἐκείνους τοὺς καλούς σου.

δὲ εἰς Μήδους ἔλθω, ἐνθάδε πειράσομαι τῷ πάππῳ, ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππεύς, συμμαχεῖν αὐτῷ[520].

Τὴν δὲ μητέρα εἰπεῖν· τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὦ παῖ, πῶς μαθήσῃ ἐνθάδε, ἐκεῖ ὄντων σοι τῶν διδασκάλων[521]; Καὶ τὸν Κῦρον φάναι. Ἀλλ', ὦ μῆτερ, ἀκριβῶς ταύτην γε οἶδα. Πῶς σὺ οἶσθα; εἰπεῖν τὴν Μανδάνην. Ὅτι, φάναι, ὁ διδάσκαλός με, ὡς ἤδη ἀκριβοῦντα τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἄλλοις[522] καθίστη δικάζειν. Καὶ τοίνυν, φάναι, ἐπὶ μιᾷ δήποτε δίκῃ πληγὰς ἔλαβον, ὡς οὐκ ὀρθῶς δικάσας.

Ἦν δὲ ἡ δίκη τοιάδε· Παῖς μέγας, μικρὸν ἔχων χιτῶνα, ἕτερον παῖδα μικρόν, μέγαν ἔχοντα χιτῶνα, ἐκδύσας αὐτὸν[523], τὸν μὲν ἑαυτοῦ ἐκεῖνον ἠμφίεσε, τὸν δὲ ἐκείνου αὐτὸς ἐνέδυ. Ἐγὼ γοῦν τούτοις δικάζων, ἔγνων βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροις τὸν ἁρμόζοντα ἑκάτερον ἔχειν χιτῶνα. Ἐν δὲ τούτῳ με ἔπαισεν ὁ διδάσκαλος λέγων, ὅτι ὁπότε μὲν καταστασθείην[524] τοῦ ἁρμόττοντος κριτής, οὕτω δέοι[526] ποιεῖν· ὁπότε δὲ κρῖναι δέοι, ὁποτέρου ὁ χιτὼν εἴη, τοῦτ' ἔφη σκεπτέον εἶναι[525], τίς κτῆσις δικαία ἐστί· πότερα τὸν βίᾳ ἀφελόμενον ἔχειν, ἢ τὸν ποιησάμενον ἢ πριάμενον κεκτῆσθαι[526]. Ἔπειτα δὲ ἔφη, τὸ μὲν νόμιμον δίκαιον εἶναι· τὸ δὲ ἄνομον, βίαιον. Σὺν τῷ νόμῳ[527] οὖν ἐκέλευεν ἀεὶ τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. Οὕτως ἐγώ σοι[519], ἔφη, ὦ μῆτερ, τά γε δίκαια παντάπασιν οἶδα ἀκριβῶς· ἢν δέ τι ἄρα προσδέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, οὗτος ἐπιδιδάξει.

Ἀλλ' οὐ ταὐτὰ[528], ἔφη, ὦ παῖ, παρά τε τῷ πάππῳ δίκαια καὶ ἐν Πέρσαις ὁμολογεῖται. Οὗτος μὲν γὰρ τῶν ἐν Μήδοις πάντων[529], δεσπότην ἑαυτὸν πεποίηκεν· ἐν Πέρσαις δὲ τὸ ἴσον ἔχειν[530] δίκαιον νομίζεται. Καὶ ὁ σὸς πρῶτος πατὴρ[531] τεταγμένα[532] μὲν ποιεῖ, ἃ ποιεῖ, τῇ πόλει, τεταγμένα δὲ λαμβάνει· μέτρον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ ψυχή, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. Ὅπως οὖν μὴ ἀπολῇ μαστιγούμενος[533], ἐπειδὰν οἴκοι εἴης, ἂν παρὰ τούτου μαθὼν ἥκῃς, ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ τὸ τυραννικὸν[534], ἐν ᾧ ἐστι τὸ πλέον οἴεσθαι χρῆναι ἁπάντων ἔχειν[535]. Ἀλλ' ὅγε σὸς πατήρ, εἶπεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μῆτερ, διδάσκειν, μεῖον ἢ πλεῖον ἔχειν. Ἢ οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν ἑαυτοῦ μεῖον ἔχειν[536]; Ὥστε θάρσει, ὡς[537] ὅ σός γε πατὴρ οὔτε ἄλλον οὐδένα οὔτ' ἐμὲ διδάξας πλεονεκτεῖν ἀποπέμψεται.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ὅ,τι Κῦρος ἐποίει λειφθεὶς ἐν Μήδοις.

Τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος· τέλος δέ, ἡ μὲν μήτηρ ἀπῆλθε,

---

520) Πλεονάζει ἀφ' οὗ εἶπε τῷ πάππῳ. 521) Εἰς τὸ κεφ. β'. εἶπεν ὅτι οἱ Πέρσαι εἶχον σχολεῖα ὅπου ἐδιδάσκοντο τὴν δικαιοσύνην. 522) Συνήθως μετ' αἰτιατικῆς τὸ Δικάζω. Σπανίως ὅμως καὶ πρὸς δοτ. Δημοσθ. Αἰσχίν. 523) Ὁμοίως πλεονάζει, ἀφ' οὗ εἶπε παῖδα.
524) Εὐκτικὴ διὰ τὸ ἀμφίβολον, κατ' ἔλλειψιν τοῦ ἄν. Κ. § 403 γ'. 525) Τὸ εἶναι προσετέθη ἀττικῶς, ἄλλως περιττόν, διότι τὸ σκεπτέον σημαίνει δεῖν σκέπτεσθαι.
526) Ἑλλ. δεῖ. 527) Κατὰ τὸν νόμον. 528) Αὐτὰ ταῦτα, τὰ ἴδια. 529) Ὅλων τῶν κτημάτων τῶν Μήδων. 530) Τὸ νὰ ἔχωσιν ὅλοι ἴσα. 531) Καὶ πρῶτος ὁ σὸς πατήρ. 532) Τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένα. 533) Ἑλλ. ὅρα. δηλ. πρόσεχε. 534) Ἑλλ. ἔθος ἢ ἦθος. 535) Τὸ οἴεσθαι χρῆναι ἔχειν πλέον. 536) Νὰ ἦναι κατώτεροι ἐννοεῖ ἐδῶ. 537) Αἰτιολ. διότι.

Κῦρος δὲ κατέμενε, καὶ αὐτοῦ[538] ἐτρέφετο. Καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις συνεκέκρατο, ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι· ταχὺ δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν ἀνήρτητο[539], προσιὼν, καὶ ἔνδηλος ὢν, ὅτι ἠσπάζετο αὐτῶν τοὺς υἱεῖς· ὥςτε καὶ, εἴ τι τοῦ βασιλέως δέοιντο, τοὺς παῖδας ἐκέλευον Κύρου δεῖσθαι, διαπράξασθαι σφίσιν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅ,τι δέοιντο αὐτοῦ οἱ παῖδες, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο[540] διαπράττεσθαι.

Καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲ, ὅ,τι δέοιτο αὐτοῦ ὁ Κῦρος, οὐδὲν ἐδύνατο ἀντιλέγειν μὴ οὐ χαρίζεσθαι[541]. Καὶ γὰρ, ἀσθενήσαντος αὐτοῦ[542], οὐδέποτε ἀπέλιπε τὸν πάππον, οὐδὲ κλαίων ποτὲ ἐπαύετο[543]· δῆλός τε ἦν πᾶσιν, ὅτι ὑπερεφοβεῖτο, μή οἱ[544] ὁ πάππος ἀποθάνοι[545]. Καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς[545] εἴ τινος δέοιτο Ἀστυάγης, πρῶτος ᾐσθάνετο Κῦρος, καὶ πάντων ἀοκνότατα ἀνεπήδα ὑπηρετήσων, ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι· ὥστε παντάπασιν ἀνεκτήσατο[546] τὸν Ἀστυάγην.

Καὶ ἦν μὲν ἴσως ὁ Κῦρος πολυλογώτερος[547], ἅμα μὲν διὰ τὴν παιδείαν, ὅτι ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ διδόναι λόγον ὧν ἐποίει καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων, ὁπότε δικάζοι· ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ φιλομαθὴς εἶναι, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἀεὶ τοὺς παρόντας ἀνηρώτα, πῶς ἔχοντα τυγχάνοι[548]· καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῷτο, διὰ τὸ ἀγχίνους εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνατο· ὥστε ἐκ πάντων τούτων ἡ πολυλογία συνελέγετο αὐτῷ. Ἀλλ' ὥσπερ γὰρ ἐν σώμασιν, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐμφαίνεταί τι νεαρὸν αὐτοῖς[549] ὃ κατηγορεῖ[550] τὴν ὀλιγοετίαν· οὕτω καὶ Κύρου ἐκ τῆς πολυλογίας οὐ θράσος διεφαίνετο, ἀλλ' ἁπλότης τις καὶ φιλοστοργία[551]· ὥστ' ἐπεθύμει ἄν τις ἔτι πλείω ἀκούειν αὐτοῦ ἢ σιωπῶντι παρεῖναι[552].

Ὡς δὲ προῆγεν ὁ χρόνος αὐτὸν σὺν τῷ μεγέθει εἰς ὥραν τοῦ πρόσηβον[553] γενέσθαι, ἐν τούτῳ δὴ τοῖς μὲν λόγοις βραχυτέροις ἐχρῆτο καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχαιτέρᾳ· αἰδοῦς δὲ ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθραίνεσθαι ὁπότε συντυγχάνοι τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τὸ σκυλακῶδες[554], τὸ πᾶσιν ὁμοίως προσπίπτειν, οὐκ ἔθ' ὁμοίως προπετῶς εἶχεν. Οὕτω δὲ ἡσυχαίτερος μὲν ἦν, ἐν δὲ ταῖς συνουσίαις[555] πάμπαν ἐπίχαρις. Καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζονται πολλάκις ἥλικες πρὸς ἀλλήλους, οὐχ, ἃ κρείττων ᾔδει ὤν, ταῦτα[556] προὐκαλεῖτο τοὺς συνόντας, ἀλλ', ἅπερ εὖ ᾔδει ἑαυτὸν ἥττονα ὄντα[557], ταῦτα ἐξῆρχε, φάσκων κάλλιον αὐτῶν ποιήσειν, καὶ κατῆρχεν ἢ διαναπηδῶν ἐπὶ τοὺς ἵππους ἢ διακοντιούμενος ἢ διατοξευσόμενος ἀπὸ τῶν ἵππων, οὔπω πάνυ ἔποχος[558] ὢν· ἡττώμενος δὲ, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ μάλιστα ἐγέλα.

---

538) Ἐπίρ. ἐκεῖ, εἰς τὴν Μηδίαν. 539) Ἀναρτῶ. Λ. Σ. 4). 540) Ἐσπούδαζε μεγάλως. 541) Ἀττ. ἀντὶ μιᾶς ἀρνήσεως, ὅτι δὲν θέλει χαρισθῇ. 542) Τοῦ πάππου. Ἀφελὴς τοῦ λόγου ἡ κατασκευή. 543) Κ. § 432 Η'. 544) Ἀντων. πρωτότ. ἀντὶ αὐτῷ. Κ. § 363, ϛ'. σημ. ά. 545) Σημ. διάρκειαν χρόνου. Συνήθως ἐκφέρεται ἀπροθέτως. 546) Ἐκέρδισεν, ἑλκυσεν. 547) Ἀφ' ὅ,τι ἦτον εἰκός κατὰ τὴν ἡλικίαν του. 548) Πῶς εἶναι. 549) Αὐτοῖς ἔσω. 550) Ἀποδεικνύει. 551) Τρυφερὰ ἀγάπη. 552) Παρεῖναι αὐτῷ σιωπῶντι.

553) Ἡ ἡλικία καθ' ἣν ἐξέρχεταί τις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐφηβικήν. 13—14 ἔτη. 554) Ὃ ποιοῦσιν οἱ σκύλακες, πᾶσιν ὁμοίως προσπίπτοντες.

555) Εἰς τὰς συναναστροφάς. 556) Ἐλλ. τῆς Ἐπί· ἐπὶ ταῦτα, ἐφ' ἃ ᾔδει. 557) Τὸ αὐτὸ εἶναι πρῶτον ᾔδει ἑαυτὸν ὄντα. 558) Στερεὸς ἐπὶ τοῦ ἵππου.

Ὡς δ' οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι εἰς τὸ μὴ ποιεῖν[559], ἃ ἡττῷτο, ἀλλ' ἐκαλινδεῖτο[560] ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις βέλτιον ποιεῖν, ταχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον[561] ἀφίκετο τῇ ἱππικῇ τοῖς ἡλικιώταις· ταχὺ δὲ παρῄει, διὰ τὸ ἐρᾷν τοῦ ἔργου· ταχὺ δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει, διώκων καὶ βάλλων καὶ κατακαίνων· ὥστε Ἀστυάγης οὐκ ἔτ' εἶχεν[562] αὐτῷ συλλέγειν θηρία. Καὶ Κῦρος αἰσθόμενος, ὅτι βουλόμενος οὐ δύναιτό οἷ[564] ζῶντα παρέχειν, πολλάκις ἔλεγεν πρὸς αὐτόν· Ὦ πάππε τί σε δεῖ θηρία ζητοῦντα πράγματα ἔχειν[563]; Ἀλλ' ἢν ἐμὲ ἐκπέμπῃς ἐπὶ θήραν σὺν τῷ θείῳ, νομιῶ[564], ὅσα ἂν ἴδω θηρία, ἐμοὶ[565] ταῦτα τρέφεσθαι.

Ἐπιθυμῶν δὲ σφόδρα ἐξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν, οὐκέθ' ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατο, ὥσπερ παῖς ὤν, ἀλλ' ὀκνηρότερον[566] προσῄει. Καὶ ἃ πρόσθεν τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετο[567], ὅτι οὐ παρίει αὐτὸν πρὸς τὸν πάππον, αὐτὸς ἤδη Σάκας ἑαυτῷ ἐγίγνετο· οὐ γὰρ προσῄει, εἰ μὴ προΐδοι, εἰ καιρὸς εἴη· καὶ τοῦ Σάκα ἐδεῖτο πάντως σημαίνειν αὐτῷ, ὁπότε ἐν καιρῷ εἴη εἰσιέναι, καὶ ὁπότε οὐκ ἐν καιρῷ· ὥςε ὁ Σάκας ἤδη ὑπερεφίλει αὐτὸν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

Ἐπεὶ δ' οὖν ἔγνω ὁ Ἀστυάγης σφόδρα αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἔξω[568] θήρας, ἐκπέμπει αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ, καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἵππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τῶν δυσχωριῶν[569] φυλάττοιεν αὐτὸν, καὶ εἰ τῶν ἀγρίων τι φανείη θηρίων. Ὁ οὖν Κῦρος τῶν ἑπομένων[570] προθύμως ἐπυνθάνετο, ὁποίοις οὐ χρὴ θηρίοις πελάζειν, καὶ ὁποῖα χρὴ θαῤῥοῦντα[571] διώκειν. Οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι ἄρκτοι τε πολλοὺς ἤδη πλησιάσαντας διέφθειραν καὶ λέοντες καὶ κάπροι καὶ παρδάλεις· αἱ δὲ ἔλαφοι καὶ δορκάδες καὶ οἱ ἄγριοι ὄϊες καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι ἀσινεῖς εἰσιν. Ἔλεγον δὲ καὶ τοῦτο, τὰς δυσχωρίας ὅτι δέοι φυλάττεσθαι[572] οὐδὲν ἧττον, ἢ τὰ θηρία· πολλοὺς γὰρ ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις καταχρημνισθῆναι.

Καὶ ὁ Κῦρος ταῦτα πάντα ἐμάνθανε προθύμως· ὡς δὲ εἶδεν ἔλαφον ἐκπηδήσαντα, πάντων ἐπιλαθόμενος ὧν ἤκουσεν, ἐδίωκεν, οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν, ἢ ὅποι ἔφευγε. Καί πως διαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ κἀκεῖνον ἐξετραχήλισεν[573]· οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμεινεν[574] ὁ Κῦρος μόλις πως, καὶ ὁ ἵππος ἐξανέστη. Ὡς δὲ εἰς τὸ πεδίον ἦλθεν, ἀκοντίσας καταβάλλει τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα[575]. Καὶ ὁ μὲν δὴ ὑπερέχαιρεν· οἱ δὲ φύλακες προσελάσαντες, ἐλοιδόρουν αὐτὸν, καὶ ἔλεγον εἰς οἷον κίνδυνον ἔλθοι', καὶ ἔφασαν κατερεῖν αὐτοῦ[576] τῷ πάππῳ. Ὁ οὖν Κῦρος εἱστήκει καταβεβηκὼς, καὶ ἀκούων ταῦτα ἠνιᾶτο. Ὡς δ' ᾔσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸν ἵππον, ὥσπερ ἐνθουσιῶν· καὶ ὡς εἶδεν ἐκ τοῦ ἐναντίου

---

559) Ἐκ τῆς ἥττης δὲν κατέφευγεν εἰς τὸ μὴ ποιεῖν, δηλ. ὅταν ἐνικᾶτο δὲν ἔπαυε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὸ πρᾶγμα. 560) Ἐκυλίετο, δηλ. ἐπανήρχετο εἰς τὸ νὰ δοκιμάζῃ κτλ.
561) Εἰς ἴσην ἐπιδεξιότητα. 562) Ἐδύνατο. Δ. Σ. 9). 563) Νὰ ἐνοχλῆσαι. 564) Νομίζω.
565) Δοτ. περιποιητ. δι' ἐμέ. 566) Πλέον συνεσταλμένως. ἴδ. Ὀκνέω. Δ. Σ. 567) Ἡ περίοδος ἐλλειπτική, καὶ τὸ ἃ ἀνανταπόδοτον· ὡς νὰ ἔλεγεν· ἃ ἐμέμφετο, ταῦτα αὐτὸς ἐποίει, Σάκας ἑαυτῷ γινόμενος. 568) Ἔξω τοῦ παραδείσου, εἰς τὰ ὄρη. 569) Κακοτοπίαι.
570) Ἐλλ. τῆς παρά. 571) Αὐτὸν θαῤῥοῦντα διώκειν. 572) Ὅτι δ. φ. τὰς δυσχωρίας.
573) Ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐκτραχηλίσῃ, νὰ ῥίψῃ ἐπάνω ἀπὸ τὸν τράχηλόν του.
574) Οὐ μὴν ἐξετραχηλίσθη, ἀλλ'. Καὶ ὅμως. 575) Οὖσαν. 576) Συντακτικὴ τῆς κατά.

κάπρον προσφερόμενον, ἀντίος[577] ἐλαύνει· καὶ διατεινάμενος εὐστόχως βάλλει εἰς τὸ μέτωπον, καὶ κατέσχε τὸν κάπρον.

Ἐνταῦθα μέντοι ἤδη καὶ ὁ θεῖος αὐτῷ ἐλοιδορεῖτο[578] τὴν θρασύτητα ὁρῶν. Ὁ δ' αὐτοῦ λοιδορουμένου[579] ὅμως ἐδεῖτο, ὅσα αὐτὸς ἔβαλε ταῦτα ἐᾶσαι αὐτὸν δοῦναι εἰσκομίσαντα τῷ πάππῳ. Τὸν δὲ θεῖον εἰπεῖν φασιν· Ἀλλ' ἢν αἴσθηται, ὅτι ἐδίωκες, οὐ σοὶ μόνον λοιδορήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐμοί, ὅτι σε εἴων. Κἂν βούληται, φάναι αὐτὸν[580], μαστιγωσάτω, ἐπειδάν γε ἐγὼ δῶ αὐτῷ. Καὶ σύ γε, εἰ βούλει, ἔφη, ὦ θεῖε, τιμωρησάμενος, ὅ,τι βούλει, τοῦτο ὅμως χάρισαί μοι. Καὶ ὁ Κυαξάρης[581] μέντοι τελευτῶν εἶπε, Ποίει ὅπως βούλει· σὺ γὰρ νῦν γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι.

Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἰσκομίσας τὰ θηρία, ἐδίδου τε τῷ πάππῳ καὶ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ταῦτα θηράσειεν ἐκείνῳ[582]. Καὶ τὰ ἀκόντια ἐδείκνυε μὲν οὔ, κατέθηκε δὲ ᾑματωμένα, ὅπου ᾤετο τὸν πάππον ὄψεσθαι. Ὁ δὲ Ἀστυάγης ἄρα[583] εἶπεν. Ἀλλ', ὦ παῖ, δέχομαι μὲν ἔγωγε ἡδέως, ὅσα δίδως· οὐ μέντοι δέομαί γε τούτων οὐδενός, ὥστε σε κινδυνεύειν[583]. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη· Εἰ τοίνυν μὴ σὲ δέῃ, ἱκετεύω, ὦ πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτά, ὅπως ἐγὼ διαδῶ τοῖς ἡλικιώταις. Ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀστυάγης. καὶ ταῦτα λαβὼν διαδίδου, ὅτῳ σὺ βούλει, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἐθέλεις.

Καὶ ὁ Κῦρος λαβών, ἐδίδου τε ἄρα[584] τοῖς παισί, καὶ ἅμα ἔλεγεν· Ὦ Παῖδες, ὡς ἄρα[585] ἐφλυαροῦμεν, ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν· ὅμοιον γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι[586], οἷόν περ εἴ τις δεδεμένα ζῶα θηρῴη. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἦν[587]· ἔπειτα καὶ μικρὰ καὶ λεπτὰ καὶ ψωραλέα· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν χωλὸν ἦν, τὸ δὲ κολοβόν· τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία ὡς μὲν καλά, ὡς δὲ μεγάλα, ὡς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο! Καὶ αἱ μὲν ἔλαφοι, ὥσπερ πτηναί, ἥλλοντο πρὸς τὸν οὐρανόν· οἱ δὲ κάπροι, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας φασὶ τοὺς ἀνδρείους, ὁμόσε ἐφέροντο· ὑπὸ δὲ τῆς πλατύτητος οὐδὲ ἁμαρτεῖν οἷόν τε ἦν αὐτῶν[588]. Καλλίω δή, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τεθνηκότα ταῦτα εἶναι, ἢ ζῶντα ἐκεῖνα τὰ περιῳκοδομημένα. Ἀλλ' ἆρα ἄν, ἔφη, ἀφεῖεν[589] καὶ ὑμᾶς οἱ πατέρες ἐπὶ τὴν θήραν;

Καὶ ῥᾳδίως γ' ἂν ἔφασαν, εἰ Ἀστυάγης κελεύοι. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε· Τίς ἂν οὖν ὑμῶν πρὸς Ἀστυάγην μνησθείη[590]; Τίς γὰρ ἄν, ἔφασαν, σοῦ γε ἱκανώτερος πεῖσαι; Ἀλλὰ μὰ τὴν Ἥραν[591], ἔφη, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα ὅστις ἄνθρωπος γεγένημαι· οὐδὲ γὰρ οἷός τ' εἰμὶ λέγειν ἔγωγε, οὐδ' ἀναβλέπειν πρὸς τὸν πάππον ἐκ τοῦ ἴσου[592] ἔτι δύναμαι. Ἢν δὲ τοσοῦτον ἐπιδιδῶ[593], δέδοικα ἔφη μὴ παντάπασι βλάξ τις καὶ ἠλίθιος γένωμαι. Παιδάριον δὲ ὤν, δεινότατον λαλεῖν ἐδόκουν εἶναι. Καὶ οἱ παῖδες εἶπον· Πονηρὸν λέγεις τὸ

---

577) Κατ' ἐπάνω του. 578) Λοιδορῶ μετ' αἰτ. Λοιδοροῦμαι μετὰ δοτ. 579) Ἐδεῖτο αὐτοῦ λοιδορουμένου. Τὸ Ὅμως διὰ τὴν ἐναντιωματικὴν σημασίαν τῆς μετοχῆς. Κ. § 432, Γ'. 580) Τὸν Κῦρον. 581) Ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρός του. 582) Τότε λοιπόν. 583) Δὲν ἔχω τόσην ἀνάγκην αὐτῶν, ὥστε νὰ κινδυνεύῃς διὰ νὰ μοὶ τὰ δώσῃς. 584) Συμπερ. λοιπόν. 585) Πῶς τῷ ὄντι. 586) Τὸ θηρᾷν ἐν παραδείσῳ. 587) Τὰ θηρία. 588) Δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ μὴ τὰ κτυπήσωμεν ἐξ αἰτίας τοῦ πλάτους ἢ τοῦ μεγέθους των. 589) Ἤθελον ἄρά γε ἀφήσει; 590) Θὰ τὸ ἐνεργήσῃ; Α. Σ. Β). 591) Ὅρκος συνήθης εἰς τὰς Ἀθηναίας γυναῖκας. 592) Ὁμοίως ὡς καὶ πρότου. 593) Ἂν προβῶ εἰς τοῦτο (τὸ νὰ ἦμαι δειλός).

πρᾶγμα[394], εἰ μηδὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ἄν τι δέῃ, δυνήσῃ πράττειν, ἀλλ' ἄλλου τινὸς ἡμᾶς τὸ ἐπὶ σοί[395], ἀνάγκη ἔσται δεῖσθαι.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος ἐδήχθη[396], καὶ σιγῇ ἀπελθών, διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾶν[397], εἰσῆλθεν, ἐπιβουλεύσας, ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον, καὶ διαπράξειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισίν, ὧν ἐδέοντο. Ἤρξατο οὖν ὧδε.

Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ πάππε, ἤν τις ἀποδράσῃ τῶν οἰκετῶν σε, καὶ λάβῃς αὐτόν, τί αὐτῷ χρῇ[398]; Τί δὴ ἄλλο[399], ἔφη, ἢ δήσας αὐτὸν ἐργάζεσθαι ἀναγκάζω; Ἢν δὲ αὐτόματός σοι πάλιν ἐπέλθῃ, πῶς ποιεῖς; Τί δέ, ἔφη, ἢ μαστιγώσας αὐτόν γε, ἵνα μὴ αὖθις τοῦτο ποιῇ, ἔπειτα ἐξ ἀρχῆς πάλιν αὐτῷ χρῶμαι; Ὥρα ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, παρασκευάζεσθαί σοι εἴη ὅτῳ[400] μαστιγώσεις με, ὡς βουλεύομαί γε ὅπως σε ἀποδρῶ λαβὼν τοὺς ἐμοὺς ἡλικιώτας ἐπὶ θήραν. Καὶ ὁ Ἀστυάγης, Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπών· ἔνδοθεν γὰρ ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι· Χαρίεν γὰρ[401], ἔφη, εἰ ἕνεκα κρεαδίων τῇ θυγατρὶ τὸν παῖδα ἀποβουκολήσαιμι[402].

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐπείθετο μὲν καὶ ἔμεινεν· ἀνιαρὸς δὲ καὶ σκυθρωπὸς ὤν, σιωπῇ διῆγεν. Ὁ μέντοι Ἀστυάγης, ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἰσχυρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίσασθαι, ἐξάγει ἐπὶ θήραν, καὶ πεζοὺς πολλοὺς καὶ ἱππέας συναλίσας, καὶ τοὺς παῖδας[403], καὶ συνελάσας εἰς τὰ ἱππάσιμα χωρία τὰ θηρία, ἐποίησε μεγάλην θήραν. Καὶ βασιλικῶς[404] δὲ αὐτὸς παρών, ἀπηγόρευε μηδένα[405] βάλλειν, πρὶν Κῦρος ἐμπλησθείη βάλλων. Ὁ δὲ Κῦρος οὐκ εἴα κωλύειν. Ἀλλ', εἰ βούλει, ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρᾶν, ἄφες πάντας τοὺς κατ' ἐμὲ[406] διώκειν καὶ διαγωνίζεσθαι, ὅπως ἕκαστος κράτιστα δύναιτο.

Ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀστυάγης ἀφίησι· καὶ στὰς ἐθεᾶτο τοὺς ἁμιλλωμένους ἐπὶ τὰ θηρία, καὶ φιλονεικοῦντας, καὶ διώκοντας, καὶ ἀκοντίζοντας. Καὶ τῷ Κύρῳ ἥδετο, οὐ δυναμένῳ σιγᾶν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ὥσπερ σκύλακι γενναίῳ ἀνακλάζοντι, ὁπότε πλησιάζοι θηρίῳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνομαστὶ ἕκαστον. Καὶ τοῦ μὲν καταγελῶντα[407] αὐτὸν ὁρῶν εὐφραίνετο, τὸν δέ τινα καὶ ἐπαινοῦντα αὐτὸν ᾐσθάνετο οὐδ' ὁπωστιοῦν φθονερῶς. Τέλος δ' οὖν πολλὰ θηρία ἔχων ὁ Ἀστυάγης, ἀπῄει. Καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἥσθη τῇ τότε θήρᾳ, ὥστε ἀεί, ὁπότε οἷόν τε εἴη, συνεξῄει τῷ Κύρῳ, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς παρελάμβανε, καὶ τοὺς παῖδας, Κύρου ἕνεκα. Τὸν μὲν δὴ πλεῖστον χρόνον οὕτω διῆγεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τινος συναίτιος ὤν, κακοῦ δὲ οὐδενί.

Ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε ἢ ἑκκαίδεκα[408] ἔτη αὐτοῦ γενομένου, ὁ υἱὸς τοῦ τῶν Ἀσσυρίων[409] βασιλέως, γαμεῖν[410] μέλλων, ἐπεθύμησε καὶ αὐτὸς θηρᾶσαι

---

394) Πονηρὸν (κακὸν) ἐστὶ τὸ πρ. ὃ λέγεις. 395) Τὸ ἐπὶ σοὶ κείμενον, τὸ ἀπὸ σὲ ἐξαρτώμενον. 396) Δάκνω. Ἐπειράχθη. 397) Παραγγείλας τόλμην εἰς τὸν ἑαυτόν του, δηλ. ἀποφασίσας νὰ τολμήσῃ. 398) Πῶς τὸν μεταχειρίζεσαι; τί τὸν κάμνεις; 399) Ἀναγκάζω ὅπως. 400) Ὑπεν. τρόπῳ. 401) Εἴη ἄν. 402) Ἀφήσω νὰ χαθῇ. 403) Συναλίσας.
404) Ἐν βασιλικῇ πομπῇ. 405) Τὸ ἀρνητικὸν μηδένα πλεονάζει μετὰ τὸ Ἀπηγόρευε. 406) Τοὺς ἡλικιώτας μου. 407) Καταγελῶντα τοῦ μέν· τινὸς μέν. 408) Δεκαπέντε ἢ δεκαέξ. 409) Ἡ Ἀσσυρία, ἐπικράτεια τῆς Ἀσίας ὅμορος τῇ Μηδίᾳ. 410) Νυμφευθῇ.

εἰς τοῦτον τὸν χρόνον. Ἀκούων οὖν, ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι, ἅτε[411] ἀθήρευτα ὄντα διὰ τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελθεῖν. Ὅπως οὖν ἀσφαλῶς θηρώη, ἱππέας τε προσέλαβε πολλοὺς καὶ πελταστάς, οἵτινες ἔμελλον αὐτῷ ἐκ τῶν λασίων τὰ θηρία ἐξελᾶν εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ εὐήλατα[412]. Ἀφικόμενος δέ, ὅπου ἦν αὐτῷ τὰ φρούρια, καὶ ἡ φυλακή, ἐνταῦθ' ἐδειπνοποιεῖτο, ὡς πρωῒ τῇ ὑστεραίᾳ[413] θηράσων.

Ἤδη δὲ ἑσπέρας γενομένης, ἡ διαδοχὴ τῇ πρόσθεν φυλακῇ[414] ἔρχεται ἐκ πόλεως, καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς. Ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πολλὴ στρατιὰ παρεῖναι· δύο γὰρ ὁμοῦ ἦσαν φυλακαὶ καὶ πολλοὺς αὐτὸς ἔχων ἧκεν ἱππέας καὶ πεζούς. Ἐβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶναι λεηλατῆσαι ἐκ τῆς Μηδικῆς καὶ λαμπρότερόν τι ἂν φανῆναι τὸ ἔργον τῆς θήρας, καὶ ἱερείων[415] πολλὴν ἀφθονίαν ἐνόμιζε γενήσεσθαι. Οὕτω δὴ πρωῒ ἀναστάς, ἦγε τὸν στρατὸν καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς καταλείπει ἀθρόους ἐν τοῖς μεθορίοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἵπποις προσελάσας πρὸς τὰ τῶν Μήδων φρούρια, τοὺς μὲν βελτίστους καὶ πλείστους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ἐνταῦθα κατέμεινεν, ὡς[416] μὴ βοηθοῖεν οἱ φρουροὶ τῶν Μήδων ἐπὶ τοὺς καταθέοντας· τοὺς δὲ ἐπιτηδείους ἀφῆκε κατὰ φυλὰς[417] ἄλλους ἄλλοσε καταθεῖν· καὶ ἐκέλευε, περιβαλλομένους[418] ὅτῳ τις ἐντυγχάνοι, ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν[419]. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

Σημανθέντων[420] δὲ τῷ Ἀστυάγει ὅτι πολέμιοί εἰσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ἐξεβοήθει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ὅρια σὺν τοῖς περὶ αὐτόν, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡσαύτως σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν ἱππόταις, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμαινε πᾶσιν ἐκβοηθεῖν. Ὡς δὲ εἶδον πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν Ἀσσυρίων συντεταγμένους, καὶ τοὺς ἱππέας ἡσυχίαν ἄγοντας, ἔστησαν καὶ οἱ Μῆδοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν ἐκβοηθοῦντας καὶ τοὺς ἄλλους πασσυδεί[421], ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτός, πρῶτον τότε ὅπλα ἐνδὺς οὔποτε οἰόμενος[422]· οὕτως ἐπεθύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι. Καὶ γὰρ μάλα καλὰ ἦν, καὶ εὖ ἁρμόττοντα αὐτῷ, ἃ οἱ ὁ πάππος περὶ τὸ σῶμα ἐπεποίητο[423]. Οὕτω δὴ ἐξοπλισάμενος, προσήλασε τῷ ἵππῳ. Καὶ ὁ Ἀστυάγης ἰδὼν ἐθαύμασε μὲν τίνος κελεύσαντος ἥκοι[424]· ὅμως δ' εἶπεν αὐτῷ μένειν παρ' ἑαυτῷ.

Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς εἶδε πολλοὺς ἱππέας ἀντίους, ἤρετο· Ἦ οὗτοι, ἔφη[425], ὦ πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἳ ἐφεστήκασι τοῖς ἵπποις, ἠρέμα; Πολέμιοι μέντοι ἔφη. Ἦ καὶ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ ἐλαύνοντες; Καὶ ἐκεῖνοι, μέντοι[425]. Νὴ τὸν Δί', ἔφη, ὦ πάππε, ἀλλ' οὖν πονηροί γε φαινόμενοι[426] καὶ ἐπὶ πονηρῶν ἱππαρίων, ἄγουσιν[427] ἡμῶν τὰ χρήματα· οὐκοῦν χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ' αὐτούς. Ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ὅσον τὸ στῖφος τῶν ἱππέων ἕστηκε

---

411) Ὡς. 412) Πεδιάδας ἐπιτηδείους διὰ γεωργίαν καὶ ἱππασίαν. 413) Ἑλλ. ἐν.
414) Οἱ διαδεξόμενοι τοὺς πρόσθεν φύλακας. 415) Ζῶα πρὸς θυσίαν καὶ ἐν γένει σφακτά. 416) Ἵνα. 417) Διῃρημένους κατὰ φυλάς. 418) Περικυκλοῦντες, συλλαμβάνοντες ἐκεῖνον ὅσ[illegible]. 419) Ἡ αὐτοπαθ. ἀντων. διότι ταὐτοπροσωπεῖ μὲ τὸ ὑποκείμ. 420) Ἑλλ. τῶν [illegible]ομένων. 421) Σωρηδόν. 422) Οἰόμενος (ὑπὸ ἐπιθυμίας) οὔποτε ἐνδύσεσθαι.
423) Εἶχε διατάξει νὰ κατασκευασθῶσιν· ἡ σημασία τοῦ μέσου ὑπερσυντ. 424) Κατὰ τίνος κέλευσμα ἦλθε. 425) Μάλιστα. 426) Αὐτοὶ φαινόμενοι (ἐν ᾧ φαίνονται) ἄγουσι.
427) Λεηλατοῦσι Κ. Σ.

συντεταγμένον; οἳ, ἢν ἐπ' ἐκείνους ἡμεῖς ἐλαύνωμεν, ὑποτεμοῦνται[428] πάλιν ἡμᾶς ἐκεῖνοι· ἡμῖν δὲ οὔπω ἰσχὺς πάρεστιν. Ἀλλ' ἢν σὺ μένῃς, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀναλαμβάνῃς τοὺς προσβοηθοῦντας, φοβήσονται οὗτοι, καὶ οὐ κινήσονται· οἱ δ' ἄγοντες ἀφήσουσιν εὐθὺς τὴν λείαν, ἐπειδὰν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας.

Ταῦτ' εἰπὼν, ἔδοξέ τι[429] λέγειν τῷ Ἀστυάγει. Καὶ ἅμα θαυμάζων, ὡς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐγρηγόρει, κελεύει τὸν υἱὸν, λαβόντα τάξιν[430] ἱππέων ἐλάσαι ἐπὶ τοὺς ἄγοντας τὴν λείαν. Ἐγὼ δὲ, ἔφη, ἐπὶ τούσδε, ἢν ἐπὶ σὲ κινῶνται, ἐλῶ· ὥστε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν προσέχειν τὸν νοῦν. Οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης, λαβὼν τῶν ἐῤῥωμένων ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν[431], προσελαύνει. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἶδεν ὁρμωμένους, συνεξορμᾷ εὐθὺς, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἡγεῖτο ταχέως. Καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οὐκ ἀπελείποντο. Ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς πελάζοντας οἱ λεηλατοῦντες, εὐθὺς ἀφέντες τὰ χρήματα ἔφυγον.

Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπετέμνοντο[432], καὶ οὓς μὲν κατελάμβανον εὐθὺς ἔπαιον, πρῶτος δὲ ὁ Κῦρος· ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν ἔφθασαν[433], κατόπιν τούτους ἐδίωκον, καὶ οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ᾕρουν τινὰς αὐτῶν. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος, ἄπειρος, ἀπρονοήτως φέρεται πρὸς κάπρον, οὕτω καὶ ὁ Κῦρος ἐφέρετο, μόνον ὁρῶν τὸ παίειν τὸν ἁλισκόμενον, ἄλλο δ' οὐδὲν προνοῶν. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἑώρων πονοῦντας τοὺς σφετέρους, προὐκίνησαν τὸ στῖφος, ὡς παυσομένους τοῦ διωγμοῦ[434], ἐπεὶ σφᾶς ἴδοιεν προσορμήσαντας.

Ὁ δὲ Κῦρος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρμονῆς ἀνακαλῶν τὸν θεῖον ἐδίωκε· καὶ ἰσχυρὰν τὴν φυγὴν τοῖς πολεμίοις κατέχων[435] ἐποίει. Καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο, ἴσως μὲν[436] καὶ αἰσχυνόμενος τὸν πατέρα· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἵποντο, προθυμότεροι ὄντες ἐν τῷ τοιούτῳ[437] εἰς τὸ διώκειν καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἄλκιμοι[438] ὄντες. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀπρονοήτως διώκοντας, τοὺς δὲ πολεμίους ἀθρόους καὶ τεταγμένους ἀπαντῶντας, δείσας περί τε τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Κύρου, μὴ εἰς παρεσκευασμένους ἀτάκτως ἐμπεσόντες πάθοιέν τι, ἡγεῖτο εὐθὺς πρὸς τοὺς πολεμίους.

Οἱ δ' αὖ πολέμιοι, ὡς εἶδον τοὺς Μήδους προκινηθέντας, διατεινάμενοι οἱ μὲν τὰ παλτὰ, οἱ δὲ τὰ τόξα ἔστησαν, ὡς ἂν, ἐπειδὴ εἰς τόξευμά[439] γε ἀφίκοιντο, στησομένους[440], ὥσπερ τὰ πλεῖστα εἰώθεσαν ποιεῖν. Μέχρι γὰρ τοσούτου[441], ὁπότε ἐγγύτατα γίγνοιντο, προσήλαυνον ἀλλήλοις, καὶ ἠκροβολίζοντο πολλάκις μέχρις ἑσπέρας[442]. Ἐπεὶ δὲ[443] ἑώρων τοὺς μὲν σφετέρους φυγῇ εἰς αὐτοὺς φερομένους, τοὺς δ' ἀμφὶ Κῦρον ὁμοῦ ἐπ' αὐτοὺς ἐπομένους, τὸν δὲ Ἀστυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξεύματος, ἐκκλίνουσι καὶ φεύγουσιν. Οἱ δὲ[444], ἅτε ὁμόθεν διώκοντες, ᾕρουν πολ-

---

428) Θὰ μᾶς ἐμποδίζωσι. Λ. Σ. 429) Ἔδ. τῷ Ἀσ. ὅτι κἄτι λέγει, ὀρθὸν δηλ.
430) Τάγμα. 431) Ὑπεν. τινάς. 432) Τοῖς ἔκοπτον τὸν δρόμον. 433) Ἔφθασαν νὰ περάσωσιν ἐμπρός· ἴδε Λ. Σ. παραλλάσσω, 3). 434) Προὐκίνησαν (ἐπὶ τοὺς Μήδους) ὡς παυσομένους. 435) Φθάνων. 436) Δὲν ἔχει ἀπόδοσιν. ὑπεν. δὲ, ἀλλὰ πάντως εἵπετο.
437) Ἀγῶνι. 438) Ἀξιόμαχοι πρὸς τοὺς ἐναντίους. 439) Εἰς ἀπόστασιν ὅπου φθάνει τὸ βέλος. 440) Ὡς... στησομένους (τοὺς Μήδους)· νομίζοντες ὅτι θέλουν σταθῇ οἱ Μῆδοι. αἰτιατ. ἀπόλυτος. 441) Μέχρι τοξεύματος. 442) Ταῦτα δηλ. ἔπραττον ἄλλοτε.
443) Τότε παρὰ τὴν προσδοκίαν των. 444) Μῆδοι.

λοὺς ἀνὰ κράτος[445]· καὶ τοὺς μὲν ἁλισκομένους ἔπαιον, καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας, τοὺς δὲ πίπτοντας κατέκαινον· καὶ οὐ πρόσθεν ἔστησαν, πρὶν ἢ πρὸς τοῖς πεζοῖς[446] τῶν Ἀσσυρίων ἐγένοντο. Ἐνταῦθα μέντοι δείσαντες, μὴ καὶ ἐνέδρα τις μείζων ὑπείη, ἐπέσχον.

Ἐκ τούτου δὴ ἀνήγαγεν[447] ὁ Ἀστυάγης μάλα χαίρων τῇ ἱπποκρατίᾳ, καὶ τὸν Κῦρον οὐκ ἔχων ὅ,τι χρὴ λέγειν[448]· αἴτιον μὲν εἰδὼς ὄντα τοῦ ἔργου, μαινόμενον δὲ γινώσκων τῇ τόλμῃ. Καὶ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε, μόνος τῶν ἄλλων ἐκεῖνος οὐδὲν ἄλλο[449] ἢ τοὺς πεπτωκότας περιελαύνων ἐθεᾶτο· καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες προσήγαγον τῷ Ἀστυάγει, μάλα ἐπίπροσθεν ποιούμενον τοὺς προσάγοντας[450], ὅτι ἑώρα τὸ πρόσωπον τοῦ πάππου ἠγριωμένον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῇ αὐτοῦ.

Ἐν μὲν δὴ Μήδοις ταῦτα ἐγεγένητο· καὶ οἵ τε ἄλλοι πάντες τὸν Κῦρον διὰ στόματος εἶχον[451] καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν ᾠδαῖς· ὅ,τε Ἀστυάγης καί, πρόσθεν τιμῶν αὐτόν, τότε ὑπερεξεπέπληκτο ἐπ' αὐτῷ[452].

Καμβύσης δέ, ὁ τοῦ Κύρου πατήρ, ἥδετο μὲν πυνθανόμενος ταῦτα· ἐπεὶ δ' ἤκουσεν ἀνδρὸς ἤδη ἔργα διαχειριζόμενον τὸν Κῦρον, ἀπεκάλει δή, ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις ἐπιχώρια ἐπιτελοίη. Καὶ τὸν Κῦρον δὴ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπιέναι βούλοιτο, μὴ ὁ πατήρ τι ἄχθοιτο· καὶ ἡ πόλις μέμφοιτο[453] αὐτῷ. Τῷ οὖν Ἀστυάγει ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι ἀποπέμπειν αὐτόν. Ἔνθα δὴ ἵππους τε αὐτῷ δούς, οὓς αὐτὸς ἐπεθύμει λαβεῖν, καὶ ἄλλα συσκευάσας παντοδαπά, ἀπέπεμπε, καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτόν, καὶ ἅμα ἐλπίδας μεγάλας ἔχων ἐν αὐτῷ, ἄνδρα ἔσεσθαι ἱκανὸν καὶ φίλους ὠφελεῖν, καὶ ἐχθροὺς ἀνιᾶν. Ἀπιόντα δὲ τὸν Κῦρον προὔπεμπον ἅπαντες, καὶ παῖδες, καὶ ἥλικες, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ἐφ' ἵππων, καὶ Ἀστυάγης αὐτός· καὶ οὐδένα ἔφασαν[454] ὅντιν' οὐ δακρύοντ' ἀποστρέφεσθαι.

Καὶ Κῦρον δὲ αὐτὸν σὺν πολλοῖς δακρύοις λέγεται ἀποχωρῆσαι. Πολλὰ δὲ δῶρα διαδοῦναί φασιν αὐτὸν τοῖς ἡλικιώταις, ὧν[455] Ἀστυάγης αὐτῷ ἐδεδώκει· τέλος δὲ καὶ ἣν εἶχε στολὴν τὴν Μηδικὴν ἐκδύντα δοῦναί τινι, δηλονότι τούτῳ, ὃν μάλιστα ἠσπάζετο. Τοὺς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους τὰ δῶρα λέγεται Ἀστυάγει ἀπενεγκεῖν· Ἀστυάγην δὲ δεξάμενον Κύρῳ ἀποπέμψαι· τὸν δὲ πάλιν τε ἀποπέμψαι εἰς Μήδους, καὶ εἰπεῖν· Ὦ πάππε, εἰ βούλει με καὶ πάλιν ἰέναι ὡς[456] σὲ μὴ αἰσχυνόμενον, ἔα ἔχειν, εἴ τῳ[457] τι ἐγὼ δέδωκα· Ἀστυάγην δὲ ταῦτα ἀκούσαντα, ποιῆσαι ὥσπερ ὁ Κῦρος ἐπέστειλεν[458].

---

[445]) Μετὰ σπουδῆς. [446]) Πλησίον εἰς τοὺς πεζούς. [447]) Ἐπέστρεψε. [448]) Μὴ ἠξεύρων τί ἔπρεπε νὰ εἴπῃ (πρὸς) τὸν Κῦρον. [449]) Ἐποίει. [450]) Ἐμβάζοντα ἐμπρός του τοὺς ὁδηγοῦντας αὐτόν. [451]) Εἶχον εἰς τὸ στόμα των, ἐπῄνουν αὐτόν, ὡμίλουν καὶ ἔψαλλον περὶ αὐτοῦ. [452]) Ὡς πρὸς αὐτόν. [453]) Ἀντὶ τὸ ἔθνος του. Ἡ πόλις εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, εἰθισμένος ἐξ Ἀθηνῶν. [454]) Καὶ ἔλεγον ὅτι κανεὶς δὲν ἦτον ὅστις δὲν ἐπέστρεφε.
[455]) Ἐξ ἐκείνων ἅ. [456]) Ἐπὶ ἐμψύχων ὡς ἡ πρὸς ἐπὶ ἀψύχων. [457]) Τινί, τὸ ἄρθρον ἀντὶ τῆς ἀπροσ. ἀντωνυμίας. [458]) Ἐμήνυσε δι' ἐπιστολῆς.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ἐπιστροφὴ Κύρου εἰς Πέρσας, ἀνάκλησις αὐτοῦ εἰς Μήδους. Δημηγορία αὐτοῦ πρὸς Πέρσας.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος, οὕτως ἀπελθὼν εἰς Πέρσας, ἐνιαυτὸν λέγεται ἔτι ἐν τοῖς παισί[459] γενέσθαι. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ παῖδες ἔσκωπτον αὐτὸν, ὡς ἡδυπαθεῖν μεμαθηκὼς ἐν Μήδοις ἥκοι· ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσθίοντα αὐτὸν ἑώρων, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ ἡδέως[460], καὶ πίνοντα, καὶ εἴποτ' ἐν ἑορτῇ εὐωχία προσγένοιτο, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν τοῦ ἑαυτοῦ μέρους ᾐσθάνοντο ἢ προσδεόμενον, καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τἆλλα κρατιστεύοντα[461] αὐτὸν ἑώρων (περὶ ἅπαντα ἑαυτῶν)· ἐνταῦθα[462] δὴ πάλιν ὑπέπτησσον[463] οἱ ἥλικες αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ, διελθὼν τὴν παιδείαν ταύτην[464], ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἐφήβους, ἐν τούτοις αὖ ἐδόκει κρατιστεύειν, καὶ μελετῶν ἃ χρὴ, καὶ καρτερῶν ἃ ἔδει[465], καὶ αἰδούμενος τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ πειθόμενος τοῖς ἄρχουσι.

Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὁ μὲν Ἀστυάγης ἐν τοῖς Μήδοις ἀποθνήσκει· ὁ δὲ Κυαξάρης, ὁ τοῦ Ἀστυάγους παῖς, τῆς δὲ Κύρου μητρὸς ἀδελφὸς, τὴν ἀρχὴν ἔλαβε τῶν Μήδων. Ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, καταστρεψάμενος μὲν πάντας Σύρους, φῦλον οὐ μικρὸν[466], ὑπήκοον δὲ πεποιημένος τῶν Ἀραβίων βασιλέα, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ Ὑρκανίους, πολιορκῶν δὲ καὶ Βακτρίους[467], ἐνόμιζεν, εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενεῖς ποιήσειε, πάντων γε ἂν τῶν πέριξ ῥᾳδίως ἄρξειν (ἰσχυρότατον γὰρ τῶν ἐγγὺς φύλων τοῦτο[468] ἐδόκει εἶναι).

Οὕτω δὴ διαπέμπει πρός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πάντας, καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν Λυδῶν βασιλέα, καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκῶν, καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους[469], καὶ πρὸς Κᾶρας, καὶ Παφλαγόνας, καὶ Ἰνδοὺς δὲ, καὶ πρὸς Κίλικας[470], τὰ μὲν[471] διαβάλλων (πρὸς αὐτοὺς) τοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, λέγων, ὡς μεγάλα τε εἴη ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ, καὶ συνεστηκότα εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶεν (καὶ συνεστήκοιεν εἰς ἕν), καὶ κινδυνεύοιεν, εἰ μή τις αὐτοὺς φθάσας[472] ἀσθενώσει, ἐπὶ ἓν ἕκαστον τῶν ἐθνῶν ἰόντας[473] καταστρέψασθαι. Οἱ μὲν δὴ, καὶ τοῖς λόγοις τούτοις πειθόμενοι, συμμαχίαν αὐτῷ ποιοῦνται· οἱ δὲ, καὶ δώροις καὶ χρήμασιν ἀναπειθόμενοι· πολλὰ γὰρ καὶ ταῦτα[474] ἦν αὐτῷ.

Κυαξάρης δὲ, ὁ τοῦ Ἀστυάγους παῖς, ἐπεὶ ᾐσθάνετο τήν τ' ἐπιβουλὴν καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν συνισταμένων[475] ἐφ' ἑαυτὸν, αὐτός τε εὐθέως ὅσα[476] ἐδύνατο ἀντιπαρεσκευάζετο, καὶ εἰς Πέρσας δὲ ἔπεμπε πρός τε τὸ κοινὸν[477]

---

459) Ὅτι διετέλεσεν ἓν ἔτος εἰς τὴν τάξιν τῶν παίδων. 460) Τρώγοντα εὐχαρίστως ὡς αὐτοὶ, δηλ. εὐαρεσούμενον νὰ τρώγῃ ὡς αὐτοί. 461) Καλλήτερον ὄντα. 462) Ἀντὶ τότε. 463) Ὑπέκυψαν. 464) Τὴν μετὰ τῶν παίδων ἐκπαίδευσιν. 465) Ἐλλ. τῆς ἐπί. 466) Ὄντας. 467) Πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη τῆς Μεγάλης Ἀσίας. 468) Τὸ τῶν Μήδων φ. 469) Ἦσαν δύω Φρυγίαι, ἡ μεγάλη καὶ ἡ παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον. 470) Ὅλα Ἀσιανὰ ἔθνη. Συμβουλεύθητι γεωγρ. πίνακα. 471) Κατὰ μέρος μέν. Ἡ φράσις ἀτελής. Τὰ μὲν, ἀπαιτεῖ τὰ δὲ, οἷον τὰ δὲ δώροις πείθων, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθη ἀφέλειαν τοῦ λόγου του ὁ Ξενοφῶν παρέλιπε τὸ δεύτερον κῶλον. 472) Προλαβών. 473) Ὅτι οἱ Πέρσαι κ. οἱ Μ. ἰόντες καταστρέψονται. 474) Τὰ χρήματα. 475) Συσσωματουμένων. Ἑαυτὸν δὲ διὰ τὸ ταὐτοπροσωπεῖν μὲ τὸ ὑποκείμενον. 476) Ἐλλ. τῆς κατά. 477) Τὴν βουλὴν τοῦ ἔθνους.

καὶ πρὸς Καμβύσην, τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα καὶ βασιλεύοντα ἐν Πέρσαις. Ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῦρον, δεόμενος αὐτοῦ πειρᾶσθαι ἄρχοντα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἴ τινας πέμποι στρατιώτας τὸ Περσῶν κοινόν. Ἤδη γὰρ καὶ ὁ Κῦρος, διατετελεκὼς τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη, ἐν τοῖς τελείοις ἀνδράσιν ἦν.

Οὕτω δὴ δεξαμένου τοῦ Κύρου[478], οἱ βουλεύοντες γεραίτεροι αἱροῦνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς Μήδους βοηθείας. Ἔδοσαν[479] δὲ αὐτῷ διακοσίους τῶν ὁμοτίμων[480] προσελέσθαι· τῶν δ' αὖ διακοσίων ἑκάστῳ τέτταρας ἄνδρας ἐκ τῶν ὁμοίων[481] ἔδοσαν προσελέσθαι· γίγνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι· τῶν δ' αὖ χιλίων τούτων ἔδοσαν προσελέσθαι ἑκάστῳ ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστάς, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέκα δὲ τοξότας. Καὶ οὕτως ἐγένοντο μύριοι μὲν τοξόται, μύριοι δὲ πελτασταί, μύριοι δὲ σφενδονῆται· χωρὶς δὲ τούτων οἱ χίλιοι ὑπῆρχον. Τοσαύτη μὲν δὴ στρατιὰ τῷ Κύρῳ ἐδόθη.

Ἐπειδὴ δὲ ᾑρέθη τάχιστα[illegible], ἤρξατο μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν· καλλιερησάμενος[482] δέ, τότε προσῃρεῖτο τοὺς διακοσίους. Ἐπεὶ δὲ προσείλοντο καὶ οὗτοι δὴ τοὺς τέσσαρας ἕκαστοι, συνέλεξεν αὐτούς· καὶ ἔλεξεν ὁ Κῦρος ἐν αὐτοῖς τότε πρῶτον τάδε.

« Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ προσειλόμην μὲν ὑμᾶς, οὐ νῦν πρῶτον δοκιμάσων, ἀλλ' ἐκ παίδων ὁρῶν ὑμᾶς, ἃ μὲν καλὰ ἡ πόλις νομίζει προθύμως ταῦτα ἐκπονοῦντας, ἃ δὲ αἰσχρὰ ἡγεῖται εἶναι, παντελῶς τούτων ἀπεχομένους. Ὧν δ' ἕνεκα αὐτός τε οὐκ ἄκων εἰς τόδε τὸ τέλος[483] κατέστην, καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα, δηλῶσαι ὑμῖν βούλομαι.

» Ἐγὼ γὰρ[484] κατενόησα, ὅτι οἱ πρόγονοι χείρους μὲν ἡμῶν οὐδὲν[485] ἐγένοντο· ἀσκοῦντες γοῦν κἀκεῖνοι διετέλεσαν, ἅπερ ἔργα ἀρετῆς νομίζεται[486]· ὅ,τι μέντοι προσεκτήσαντο τοιοῦτοι ὄντες ἢ τῷ τῶν Περσῶν κοινῷ ἀγαθὸν ἢ αὐτοῖς, τοῦτο οὐκέτι δύναμαι κατιδεῖν.

» Καίτοι ἔγωγε οἶμαι, οὐδεμίαν ἀρετὴν ἀσκεῖσθαι ὑπ' ἀνθρώπων ὡς μηδὲν πλέον ἔχωσιν[487] οἱ ἐσθλοὶ γενόμενοι τῶν πονηρῶν[488]. Ἀλλ' οἵ τε τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι, οὐχ, ἵνα μηδέποτε εὐφρανθῶσι, τοῦτο πράττουσιν, ἀλλ' ὡς διὰ ταύτην τὴν ἐγκράτειαν πολλαπλάσια εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφρανούμενοι, οὕτω[489] παρασκευάζονται· οἵ τε λέγειν προθυμούμενοι δεινοὶ γενέσθαι[490], οὐχ ἵνα εὖ λέγοντες μηδέποτε παύσωνται, τοῦτο μελετῶσιν, ἀλλ' ἐλπίζοντες τῷ λέγειν εὖ πείθοντες πολλοὺς ἀνθρώπους πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ διαπράξασθαι· οἵ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκοῦντες, οὐχ ὡς[491] μαχόμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐκπονοῦσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὗτοι, τὰ πολεμικὰ ἀγαθοὶ γενόμενοι, πολὺν μὲν ὄλβον, πολλὴν δὲ εὐδαιμονίαν, μεγάλας δὲ τιμὰς καὶ αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει περιάψειν.

» Εἰ δέ τινες ταῦτα ἐκπονήσαντες, πρίν τινα καρπὸν ἀπ' αὐτῶν κομί-

---

478) Τὴν πρότασιν τοῦ Κυαξάρους. 479) Ἐπέτρεψαν. 480) Οἱ προὔχοντες τῶν Περσῶν, ὅμοιοι κατὰ τὴν τιμὴν μεταξύ των. 481) Οἱ ὅμοιοι, τάξις τῶν εὐγενῶν κατωτέρα τῶν ὁμοτίμων. 482) Θύσας θυσίαν ἥτις ἐφάνη εὐπρόσδεκτος. 483) Τὴν ἀρχήν, τὴν ὑπηρεσίαν. 484) Ἀφηγηματικός, ἢ αἰτιολογῶν διὰ τί ἐδέχθη κτλ.
485) Ἐλλ. τῆς κατά. 486) Τὰ ἔργα ἅπερ νομίζεται ἔργα ἀρετῆς. 487) Οὕτως ὥστε μὴ πλέον ἔχωσ., μὴ ὑπερτερῶσι. 488) Πλέον τῶν π. 489) Οὕτω . . ὡς. 490) Οἱ προθ. γεν. κτλ. 491) Ἀντὶ Ἵνα.

σασθαι, περιεῖδον αὐτοὺς γήρᾳ ἀδυνάτους γενομένους[492], ὅμοιον ἔμοιγε δοκοῦσι πεπονθέναι, οἷον εἴ τις, γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμηθεὶς γενέσθαι, καὶ εὖ σπείρων καὶ εὖ φυτεύων, ὁπότε αὐτὸν καρποῦσθαι ταῦτα δέοι, ἐῴη[illegible] τὸν καρπὸν ἀσυγκόμιστον εἰς τὴν γῆν πάλιν καταῤῥεῖν. Καὶ εἴτις ἀθλητὴς, πολλὰ πονήσας καὶ ἀξιόνικος[493] γενόμενος, ἀναγώνιστος διατελέσειεν, οὐδ' ἂν οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀναίτιος[494] εἶναι ἀφροσύνης.

» Ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα· ἀλλ' ἐπείπερ σύνισμεν[495] ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παίδων ἀρξάμενοι[496] ἀσκηταὶ ὄντες τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὓς ἐγὼ σαφῶς ἐπίσταμαι, αὐτὸς ἰδὼν, ἰδιώτας[497] ὄντας ὡς[498] πρὸς ἡμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Οὐ γάρ τί πω οὗτοι ἱκανοί εἰσιν ἀγωνισταὶ, οἳ ἂν τοξεύωσιν, ἢ ἀκοντίζωσιν, ἢ ἱππεύωσιν ἐπιστημόνως, ἢν δέ που πονῆσαι δέῃ, τούτῳ λείπονται· ἀλλ' οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τοὺς πόνους· οὐδέ γε οἵτινες, ἀγρυπνῆσαι δέον[499], ἡττῶνται[500] τούτου· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τὸν ὕπνον· οὐ δέ γε οἱ ταῦτα μὲν ἱκανοὶ, ἀπαίδευτοι δὲ, ὡς[501] χρὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολεμίοις χρῆσθαι· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον ὅτι τῶν μεγίστων παιδευμάτων ἀπείρως ἔχουσιν[502].

» Ὑμεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δήπου, ὅσαπερ[503] οἱ ἄλλοι ἡμέρᾳ δύνασθε χρῆσθαι· πόνους δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε[504]· λιμῷ δὲ ὅσαπερ[503] ὄψῳ διαχρῆσθε· ὑδροποσίαν δὲ ῥᾷον τῶν λεόντων[505] φέρετε· κάλλιστον δὲ πάντων καὶ πολιτικώτατον κτῆμα εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμισθε· ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασι[506] χαίρετε. Τοὺς δ' ἐπαίνου ἐραστὰς ἀνάγκη κτᾶσθαι τὰ αἴτια[507], καὶ διὰ τοῦτο πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι[508].

» Εἰ δὲ ταῦτα ἐγὼ λέγω περὶ ὑμῶν, ἄλλως γιγνώσκων, ἐμαυτὸν ἐξαπατῶ· εἰ γὰρ μὴ τοιοῦτον[509] ἀποβήσεται παρ' ὑμῶν, εἰς ἐμὲ τὸ ἐλλεῖπον ἥξει[510]. Ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πείρᾳ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ τῇ ὑμῶν εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ, καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ, μὴ ψεύσειν με ταύτας τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας. Ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ὁρμώμεθα, ἐπειδὴ καὶ ἐκ ποδῶν ἡμῖν γεγένηται[511] τὸ δόξαι τῶν ἀλλοτρίων ἀδίκως ἐφίεσθαι. Νῦν γὰρ ἔρχονται μὲν οἱ πολέμιοι, ἄρχοντες ἀδίκων χειρῶν[512]· καλοῦσι δὲ ἡμᾶς ἐπικούρους οἱ φίλοι. Τί οὖν ἐστιν ἢ τοῦ ἀλέξασθαι δικαιότερον, ἢ τοῦ τοῖς φίλοις ἀρήγειν κάλλιον;

» Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκεῖνο[513] ὑμᾶς οὐχ ἥκιστα οἶμαι θαῤῥεῖν[514], τὸ μὴ παρημεληκότα με τῶν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιεῖσθαι. Πολλὰ[515] γάρ μοι συνόν-

---

492) Ἠμέλησαν ἑαυτοὺς νὰ γίνωσι. 493) Ἱκανὸς νὰ νικᾷ. 494) Δὲν μοὶ φαίνεται ἀνάξιος νὰ κατηγορηθῇ δι' ἀφροσύνην, δηλ. μοὶ φαίνεται ἄξιος κτλ. 495) Σύνοιδα. Γ. 478.
496) Σύνισμεν ἡμ. αὐτ. ἀρξάμενοι= ἠξεύρομεν ὅτι ἀρχίσαμεν. 497) Ἀγυμνάστους.
498) Ὥστε. 499) Κ. § 459, 6'. 500) Μένουσι κατώτεροι τούτου, εἶσιν ἀνίκανοι πρὸς αὐτό. 501) Περὶ τοῦ πῶς. 502) Ἄπειροί εἰσι. 503) Ἀντὶ καθ' ὅσα περ ἢ καθώς περ.
504) Νομίζετε τοὺς πόνους παρόχους τῆς ἐν τῷ ζῆν ἡδονῆς. 505) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ τῶν ζώων ἐν γένει, εἶπε τῶν λεόντων, ὡς ὁμιλῶν πρὸς στρατιώτας. 506) Ἑλλ. ἐπί· καὶ τὸ ἐπαινούμενοι ἀντὶ ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις. 507) Τῶν ἐπαίνων. 508) Νὰ ἐνδύωνται, δηλ. ν' ἀναλαμβάνωσι. 509) Οἷον λέγω. 510) Πᾶσα ἔλλειψίς σας θέλει ἐπιπέσει ἐπ' ἐμὲ, ὡς ἀρχηγόν σας. 511) Δὲν ἔχομεν νὰ ἐμποδισθῶμεν ἀπὸ τὸν φόβον ὅτι θέλομεν φανῇ ἐπιθυμοῦντες τὰ ἀλλότρια. 512) Ἀρχίζοντες τὴν ἄδικον ἐπιχείρησιν. 513) Ἑλλ. τῆς διά. 514) Διὰ τὸ ποιεῖσθαί με... μὴ παραμελ. 515) Ἐπίῤῥημ. ἀντί: διὰ πολλοῦ.

τες ἐπίστασθε, οὐ μόνον τὰ μεγάλα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ πειρώμενον [ἐμὲ] ἀεὶ ἀπὸ θεῶν ὁρμᾶσθαι. Τέλος, ἔφη, τί δεῖ λέγειν ἔτι; Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τοὺς ἄνδρας ἑλόμενοι καὶ ἀναλαβόντες, καὶ τἄλλα παρασκευασάμενοι, ἴτε εἰς Μήδους· ἐγὼ δ' ἐπανελθὼν πρὸς τὸν πατέρα πρόειμι δή[346], ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ὡς τάχιστα μαθὼν, ἃ ἐστι, παρασκευάσω ὑμῖν, ὅ,τι ἂν δύνωμαι, ὅπως ὡς κάλλιστα σὺν θεῷ ἀγωνιζώμεθα ». Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττον.

ΒΙΒΛ. Η'. ΚΕΦ. Ζ'.

Τὰ ἔσχατα Κύρου, καὶ δημηγορία πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας.

Οὕτω δὴ τοῦ αἰῶνος προκεχωρηκότος[347], μάλα δὴ πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας τὸ ἕβδομον[348] ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, πάλαι δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐτετελευτήκεσαν[349] αὐτῷ. Ὁ δὲ Κῦρος ἐλθὼν ἔθυσε τὰ νομιζόμενα[350] ἱερὰ, καὶ τοῦ χοροῦ ἡγήσατο Πέρσαις[351] κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τὰ δῶρα πᾶσι διέδωκεν, ὥσπερ εἰώθει.

Κοιμηθεὶς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ[352], ὄναρ εἶδε τοιόνδε· ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον[353], εἰπεῖν[354]· Συσκευάζου, ὦ Κῦρε· ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἄπει. Τοῦτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ, ἐξηγέρθη, καὶ σχεδὸν ἐδόκει εἰδέναι, ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευτὴ παρείη.

Εὐθὺς οὖν, λαβὼν ἱερεῖα, ἔθυε Διί τε πατρῴῳ καὶ Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐπὶ τῶν ἄκρων[355], ὡς Πέρσαι θύουσιν, ὧδε ἐπευχόμενος· Ζεῦ πατρῷε, καὶ Ἥλιε, καὶ πάντες θεοὶ, δέχεσθε τάδε, καὶ τελεστήρια[356] πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων, καὶ χαριστήρια, ὅτι ἐσημήνατέ μοι καὶ ἐν ἱεροῖς[357] καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις καὶ ἐν οἰωνοῖς καὶ ἐν φήμαις[358], ἅ τ' ἐχρῆν ποιεῖν καὶ ἃ οὐκ ἐχρῆν. Πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις[359], ὅτι κἀγὼ ἐγίγνωσκον τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν, καὶ οὐδὲ πώποτε ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. Αἰτοῦμαι δ' ὑμᾶς, δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ πατρίδι εὐδαιμονίαν· ἐμοὶ δὲ, οἷόνπερ αἰῶνα[360] δεδώκατε τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι.

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, καὶ οἴκαδε ἀπελθὼν, ἔδοξεν[361] ἀναπαύσασθαι, καὶ κατεκλίθη. Ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι[362] προσιόντες λούσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. Ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι ἡδέως ἀναπαύοιτο[359]. Οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν, δεῖπνον παρετίθεσαν· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίετο[363], διψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπιεν ἡδέως.

---

346) Αὐτοὺς μὲν ἰδίᾳ ἀπέπεμψεν, αὐτὸς δὲ πάλιν μόνος ἀπῆλθε πρὸς τοὺς Μήδους.
347) Τὸ τεμάχιον τοῦτο λαμβάνεται ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ συγγράμματος. 348) Ἑβδόμην φοράν. 349) Ὑπερσυντ. εἶχον ἀποθάνει. 350) Τὰ κατὰ τὰ ἔθιμα. 351) Ὡδήγησε τὸν ἱερὸν χορὸν παρὰ τοῖς Πέρσαις. Τὸ ἡγοῦμαι μετὰ γεν. ἐκ γ'. καὶ δοτ. ἐκ δ' σημαίνει τὸ ὁδηγῶ. 352) Εἰς τὸ ἀνάκτορον. 353) Ἀνθρώπου. 354) Αἱ ὀνομαστικαὶ εἰς προσελθὼν εἶναι ὑποκείμενα τοῦ ἔδοξε, καὶ ὄχι τοῦ ἀπαρεμφάτου. 355) Τῶν κορυφῶν, διότι οἱ Πέρσαι ναοὺς δὲν εἶχον, ἀλλ' ἐπεκαλοῦντο τοὺς θεοὺς ἐπὶ τῶν ὀρέων. 356) Εὐχαριστήρια διὰ τὴν ἐκτέλεσιν. 357) Διὰ τῶν σπλάγχνων τῶν θυμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ὑπετίθετο ὅτι μαντεύεται τὸ μέλλον. 358) Ἄλλος τρόπος μαντείας ἦτον οἱ οἰωνοὶ, ἢ ἡ πτῆσις τῶν πτηνῶν. Καὶ φῆμαι ἀπροσδοκήτως προσπίπτουσαι εἰς τὴν ἀκοὴν ἐθεωροῦντο ὡς ἔκφρασις τῆς θείας βουλῆς. 359) Ἔστω. 360) Χρόνον τοῦ βίου. 361) Ἀπεφάσισε.
362) Οἱ ἐπὶ τούτῳ διωρισμένοι ὑπηρέται. 363) Ὡς παρ' ἡμῖν ἡ ψυχή του δὲν ἤθελε φαγεῖ

Ὡς δὲ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν αὐτῷ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας· (οἱ δ' ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ, καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις). Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς[534]· παρόντων δὲ πάντων, ἤρχετο τοιοῦδε λόγου.

Παῖδες ἐμοί, καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἐμοὶ μὲν τοῦ βίου τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν, (ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γινώσκω), ὑμᾶς δὲ χρὴ, ὅταν τελευτήσω, ὥσπερ εὐδαίμονος ἐμοῦ[535] καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν πάντα. Ἐγὼ γάρ, παῖς τε ὤν, τὰ ἐν παισὶ νομιζόμενα[536] καλὰ δοκῶ κεκαρπῶσθαι[537], ἐπεί τε ἥβησα, τὰ ἐν νεανίσκοις· τέλειός τε ἀνὴρ γενόμενος, τὰ ἐν ἀνδράσι[538]· σὺν τῷ χρόνῳ τε προϊόντι ἀεὶ συναυξανομένην ἐπιγιγνώσκειν ἐδόκουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν, ὥστε καὶ τοὐμὸν γῆρας οὐδεπώποτε ᾐσθόμην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον γιγνόμενον, καὶ οὔτ' ἐπιχειρήσας οὔτ' ἐπιθυμήσας οἶδα ὅτου ἠτύχησα[539].

Καὶ τοὺς μὲν φίλους ἐπεῖδον δι' ἐμοῦ εὐδαίμονας γενομένους, τοὺς δὲ πολεμίους ὑπ' ἐμοῦ δουλωθέντας· καὶ τὴν πατρίδα, πρόσθεν ἰδιωτεύουσαν[540] ἐν τῇ Ἀσίᾳ, νῦν προτετιμημένην καταλείπω· ὧν τ' ἐκτησάμην, οὐδὲν οἶδα, ὅ,τι οὐ διεσωσάμην. Καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔπραττον[541] οὕτως, ὥσπερ ηὐχόμην· φόβος δέ μοι συμπαρομαρτῶν, μή τι ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἢ ἴδοιμι[540] ἢ ἀκούσαιμι ἢ πάθοιμι χαλεπόν, οὐκ εἴα τελέως μέγα φρονεῖν, οὐδ' εὐφραίνεσθαι ἐκπεπταμένως[542].

Νῦν δ' ἢν τελευτήσω, καταλείπω μὲν ὑμᾶς, ὦ παῖδες, ζῶντας, οὕσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι· καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλους εὐδαιμονοῦντας· ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ δικαίως μακαριζόμενος τὸν ἀεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι;

Δεῖ δὲ καὶ τὴν βασιλείαν μὲν ἤδη σαφηνίσαντα[542*] καταλιπεῖν· ὡς ἂν μὴ ἀμφίλογος γενομένη πράγματα[543] ὑμῖν παράσχῃ. Ἐγὼ οὖν φιλῶ μὲν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὦ παῖδες· τὸ δὲ προβουλεύειν[544] καὶ τὸ ἡγεῖσθαι, ἐφ' ὅ,τι ἂν καιρὸς δοκῇ εἶναι, τοῦτο προστάττω τῷ προτέρῳ γενομένῳ, καὶ πλειόνων, κατὰ τὸ εἰκός, ἐμπείρῳ.

Ἐπαιδεύθην δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆςδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέρας πατρίδος, τοῖς πρεσβυτέροις οὐ μόνον ἀδελφοῖς ἀλλὰ καὶ πολίταις καὶ ὁδῶν καὶ θάκων καὶ λόγων ὑπείκειν[545]· καὶ ὑμᾶς δέ, ὦ παῖδες, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευον, τοὺς μὲν γεραιτέρους προτιμᾶν, τῶν δὲ νεωτέρων προτετιμῆσθαι· ὡς οὖν παλαιὰ καὶ εἰθισμένα καὶ ἔννομα λέγοντος ἐμοῦ, οὕτως ἀποδέχεσθαι[546].

Καὶ σὺ μέν, ὦ Καμβύση, τὴν βασιλείαν ἔχε θεῶν τε διδόντων καὶ ἐμοῦ

---

534) Τοὺς ἄρχοντας. 535) Λέγειν περὶ ἐμοῦ ὡς περὶ εὐδαίμονος· νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ ἀνθρώπου ὅστις ἦτον εὐδαίμων. 536) Ὅσα πράγματα θεωροῦνται ὅτι εἶναι καλά. 537) Ἀπήλαυσα. 538) Τὰ ἐν ἀνδρ. νομιζ. καλὰ δοκῶ κεκαρπ. 539) Οὐκ οἶδα ἐπιθυμήσας ἢ ἐπιχ. τι ὅτου ἠτύχησα. 540) Ἄσημον οὖσαν. 541) Εἶχα τύχην ὁποίαν ηὐχόμην. Διότι. Καλῶς πράττω τὸ Εὐτυχῶ. 542) Ἀνοικτά, πληρέστατα. 542*) Σαφηνίσαντα τὰ περὶ αὐτῆς, τὰ περὶ τῆς διαδοχῆς της. 543) Δυσκολίας. 544) Σκέπτομαι πρῶτος ἢ ὑπὲρ τῶν ἄλλων. 545) Νὰ ὑποχωρῶ καὶ εἰς τὰς ὁδούς, καὶ εἰς τὰ καθίσματα κτλ. Ἡ γεν. ἐλλ. τῆς ἀπό. 546) Δεῖ ὑμᾶς.

ὅσον ἐν ἐμοί[547]· σοὶ δὲ, ὦ Τανaοξάρη[548], σατράπην εἶναι δίδωμι Μήδων τε καὶ Ἀρμενίων, καὶ τρίτων Καδουσίων. Ταῦτα δέ σοι διδοὺς, νομίζω ἀρχὴν μὲν μείζω καὶ τοὔνομα τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ καταλιπεῖν, εὐδαιμονίαν δέ σοι ἀλυποτέραν[549].

Ὁποίας μὲν γὰρ ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐπιδεὴς ἔσῃ, οὐχ ὁρῶ· ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκοῦντα ἀνθρώπους εὐφραίνειν παρέσται. Τὸ δὲ δυσκαταπρακτοτέρων[550] τε ἐρᾷν, καὶ τὸ πολλὰ μεριμνᾷν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἔχειν, κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τἀμὰ ἔργα φιλονεικίας[551], καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, ταῦτα τῷ βασιλεύοντι ἀνάγκη σοῦ μᾶλλον[552] συμπαρομαρτεῖν· ἅ, σάφ' ἴσθι, τῷ εὐφραίνεσθαι πολλὰς ἀσχολίας παρέχει[553].

Οἶσθα μὲν οὖν καὶ σὺ, ὦ Καμβύση, ὅτι οὐ τόδε τὸ χρυσοῦν σκῆπτρον τὸ τὴν βασιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ' οἱ πιστοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέστατον. Πιστοὺς δὲ μὴ νόμιζε φύσει φύεσθαι ἀνθρώπους (πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνοιντο, ὥσπερ καὶ τἆλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται)· ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς τίθεσθαι[554] δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ· ἡ δὲ κτῆσις αὐτῶν ἐστιν οὐδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν τῇ εὐεργεσίᾳ.

Εἰ οὖν καὶ ἄλλους τινὰς πειράσῃ συμφύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι, μηδαμόθεν πρότερον ἄρχου, ἢ ἀπὸ τοῦ ὁμόθεν γινομένου[555]. Καὶ πολῖταί τοι ἄνθρωποι ἀλλοδαπῶν οἰκειότεροι, καὶ σύσσιτοι ἀποσκήνων[556]· οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος φύντες, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέντες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ αὐξηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα προσαγορεύοντες[557], πῶς οὐ πάντων οὗτοι οἰκειότατοι[558].

Μὴ οὖν ἃ οἱ θεοὶ ὑφήγηνται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα τοῖς ἀδελφοῖς, μάταιά ποτε ποιήσητε, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτα εὐθὺς οἰκοδομεῖτε ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ οὕτως ἀεὶ ἀνυπέρβλητος ἄλλοις ἔσται ἡ ὑμετέρα φιλία. Ἑαυτοῦ τοι[559] κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ· τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς μέγας ὢν, οὕτω καλὸν[560], ὡς ἀδελφῷ; τίς δ' ἄλλος τιμήσεται δι' ἄνδρα μέγα δυνάμενον οὕτως, ὡς ἀδελφός; τίνα δὲ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν ἀδελφοῦ μεγάλου ὄντος οὕτως, ὡς τὸν ἀδελφόν;

Μήτε οὖν θᾶττον μηδεὶς σου[561] τούτῳ ὑπακουέτω, μήτε προθυμότερον παρέστω· οὐδενὶ γὰρ οἰκειότερα τὰ τούτου οὔτε τ' ἀγαθὰ οὔτε τὰ δεινὰ ἢ σοί. Ἐννόει δὲ καὶ τάδε· τίνι χαρισάμενος ἐλπίσαις ἂν μειζόνων τυχεῖν,

---

547) Καθ' ὅσον εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου. 548) Ὁ δευτερότοκος υἱός του. Καμβύσης δὲ ὁ πρωτότοκος. 549) Μὲ ὀλιγωτέρας φροντίδας. 550) Τὰ μᾶλλον δυσκατόρθωτα.

551) Ἀπὸ φιλοτιμίαν νὰ μιμηθῇς τὰ ἐμὰ ἔργα. 552) Τῷ βασ. μᾶλλον σοῦ, παρὰ εἰς σέ.

553) Παρέχει τόσας ἀσχολίας, ὥστε οὐχ οἷόν ἐστιν εὐφραίνεσθαι. 554) Ἕκαστος νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους πιστοὺς εἰς ἑαυτόν. Διακρίνει μεταξὺ τοῦ φύσει καὶ θέσει.

555) Λέγει τοὺς ὁμογενεῖς. Τὸ ἑν. οὐδ. περιληπτικῶς, ὡς τὸ Ἑλληνικόν, τὸ πεζικόν, ἀντὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ πεζοί. 556) Ἄλλας σκηνὰς οἰκούντων. 557) Τὴν αὐτὴν γυναῖκα προσαγορεύοντες μητέρα κτλ. 558) Τοὺς ἀδελφοὺς λέγει, διότι οἱ Πέρσαι βασιλεῖς ἦσαν συνήθως μισάδελφοι. 559) Βεβαιωτικός. 560). Τίνι ἄλλῳ ἐστὶν οὕτω καλὸν χρῆμα ὁ ἀδελφὸς ὢν μέγας. 561) Πρὸς τὸν νεώτερον λέγει.

ἢ τούτῳ, τίνι δ' ἂν βοηθήσας ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀντιλάβοις[562]; τίνα δ' αἴσχιον μὴ φιλεῖν, ἢ τὸν ἀδελφόν; τίνα δὲ ἁπάντων κάλλιον προτιμᾷν ἢ τὸν ἀδελφόν; Μόνου τοι, ὦ Καμβύση, πρωτεύοντος ἀδελφοῦ παρ' ἀδελφῷ οὐδὲ φθόνος παρὰ τῶν ἄλλων ἀφικνεῖται[563].

Ἀλλὰ πρὸς θεῶν πατρῴων, ὦ παῖδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι καὶ τοῦ ἐμοὶ χαρίζεσθαι μέλει ὑμῖν· οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε σαφῶς δοκεῖτε εἰδέναι[564], ὡς οὐδέν εἰμι ἐγὼ ἔτι, ἐπειδὰν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τελευτήσω· οὐδὲ γὰρ νῦν τοι[560] τήν γ' ἐμὴν ψυχὴν ἑωρᾶτε. ἀλλ' οἷς[565] διεπράττετο, τούτοις αὐτὴν ὡς οὖσαν κατεφωρᾶτε.

Τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόντων ψυχὰς οὔπω κατενοήσατε, οἵους μὲν φόβους τοῖς μιαιφόνοις ἐμβάλλουσιν[566]; οἵους δὲ παλαμναίους[567] τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπουσι; Τοῖς δὲ φθιμένοις τὰς τιμὰς διαμένειν ἔτι ἂν δοκεῖτε[568], εἰ μηδενὸς αὐτῶν αἱ ψυχαὶ κύριαι ἦσαν;

Οὔτοι[569] ἔγωγε, ὦ παῖδες, οὐδὲ τοῦτο πώποτε ἐπείσθην, ὡς ἡ ψυχή, ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώματι ᾖ, ζῇ· ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν. Ὁρῶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ θνητὰ σώματα, ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρόνον ᾖ ἡ ψυχή, ζῶντα παρέχεται.[570]

Οὐδέ γε ὅπως ἄφρων[571] ἔσται ἡ ψυχή, ἐπειδὰν τοῦ ἄφρονος σώματος δίχα γένηται, οὐδὲ τοῦτο πέπεισμαι· ἀλλ' ὅταν ἄκρατος καὶ καθαρὸς ὁ νοῦς ἐκκριθῇ[572], τότε καὶ φρονιμώτατον εἰκὸς αὐτὸν εἶναι. Διαλυομένου δὲ ἀνθρώπου, δῆλά ἐστιν ἕκαστα ἀπιόντα πρὸς τὸ ὁμόφυλον, πλὴν τῆς ψυχῆς· αὕτη δὲ μόνη οὔτε παροῦσα οὔτε ἀπιοῦσα ὁρᾶται.

Ἐννοήσατε δέ, ἔφη, ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῷ ἀνθρωπίνῳ θανάτῳ οὐδέν ἐστιν ὕπνου· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ τότε δήπου[573] θειοτάτη καταφαίνεται, καὶ τότε τι τῶν μελλόντων προορᾷ· τότε γάρ, ὡς ἔοικε, μάλιστα ἐλευθεροῦται[574].

Εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει ταῦτα, ὥσπερ ἐγὼ οἴομαι, καὶ ἡ ψυχὴ καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καταιδούμενοι ποιεῖτε, ἃ[575] ἐγὼ δέομαι· εἰ δὲ μὴ οὕτως[576], ἀλλὰ μένουσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναποθνήσκει, ἀλλὰ θεούς γε[577] τοὺς ἀεὶ ὄντας, καὶ πάντα δυναμένους, οἳ καὶ τήνδε τὴν τῶν ὅλων τάξιν συνέχουσιν ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον καὶ ἀναμάρτητον καὶ ὑπὸ κάλλους καὶ μεγέθους[578] ἀδιήγητον, τούτους φοβούμενοι, μήποτε ἀσεβὲς μηδέν, μηδὲ ἀνόσιον μήτε ποιήσητε μήτε βουλεύσητε. Μετὰ μέντοι θεούς, καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος, τὸ ἀεὶ ἐπιγιγνόμενον[579], αἰδεῖσθε· οὐ γὰρ ἐν σκότῳ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀποκρύπτονται, ἀλλ' ἐμφανῆ πᾶσιν ἀνάγκη ἀεὶ

---

562) Λάβοις ἀντὶ (τῆς βοηθ.). 563) (Κατὰ) μόνου ἀδελφοῦ προτιμωμένου ὑπὸ ἀδελφοῦ δὲν φθάνει ὁ φθόνος τῶν ἄλλων (τῶν ἧττον τιμηθέντων). 564) Δὲν φαίνεται νὰ ἠξεύρετε ὅτι δὲν θὰ ἦμαι τίποτε μετὰ θάνατον. Δηλ. ἀμφίβολον εἶναι ἂν δὲν θὰ ὑπάρχω καὶ μετὰ θάνατον. 565) Τούτοις (ἐκ τούτων) ἅ. Συμφωνεῖ μὲ τὸ πρὸς ὃ ἀναφέρεται. 566) Δὲν ἐνοήσατε ἀκόμη (ἐξ ὅσων εἴδατε ἐπὶ ζωῆς σας) ὁποίους φόβους αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδικηθέντων (φονευθέντων) ἐμβάλλουσιν εἰς τοὺς μιαιφόνους. 567) Φόνου ἐκδικητάς. Δ. Ξ. Ω).

568) Νομίζετε ὅτι ἤθελον διαμείνει. 569) Ὄχι βέβαια. 570) Ἡ ψ. παρέχεται (καθιστᾷ) τὰ θν. σώμ. ζῶντα. 571) Μωρά. 572) Διαχωρισθῇ. 573) Ἐν τῷ ὕπνῳ. 574) Τῶν τοῦ σωματικῶν δεσμῶν. 575) Ἀντικείμενον τοῦ ὑπονοουμένου ὑμᾶς ποιεῖν. 576) Ἔχει ταῦτα. 577) Ἐάν. 578) Διὰ κάλλος καὶ μέγ. 579) Τὸ πάντοτε ἐπερχόμενον· τὰς μεταγενεστέρας γενεάς.

ζῆν τὰ ὑμέτερα ἔργα[580]. Ἃ ἢν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων[581] φαίνηται, δυνατοὺς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει· εἰ δὲ εἰς ἀλλήλους ἄδικόν τι φρονήσετε, ἐκ πάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀξιόπιστοι εἶναι ἀποβαλεῖτε[582]. Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἔτι πιστεῦσαι δύναιτο ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυμοῖτο, ἰδὼν ἀδικούμενον τὸν μάλιστα φιλίᾳ προσήκοντα[583].

Εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω, οἵους χρὴ πρὸς ἀλλήλους εἶναι[584]· εἰ δὲ μή, καὶ παρὰ τῶν προγεγενημένων[585] μανθάνετε· αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διαγεγένηνται φίλοι μὲν γονεῖς παισί, φίλοι δὲ ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς· ἤδη δέ τινες τούτων καὶ τὰ ἐναντία ἀλλήλους[586] ἔπραξαν· ὁποτέροις ἂν οὖν αἰσθάνησθε τὰ πραχθέντα συνενεγκόντα, ταῦτα δὴ[587] αἱρούμενοι, ὀρθῶς ἂν βουλεύοισθε.

Καὶ τούτων μὲν ἴσως ἤδη ἅλις[588]. Τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὦ παῖδες, ὅταν τελευτήσω, μήτε ἐν χρυσῷ θῆτε μήτε ἐν ἀργύρῳ μηδὲ ἐν ἄλλῳ μηδενί, ἀλλὰ τῇ γῇ ὡς τάχιστα ἀπόδοτε. Τί γὰρ τούτου μακαριώτερον, τοῦ γῇ μιχθῆναι, ἣ πάντα μὲν τὰ καλά, πάντα δὲ τἀγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; Ἐγὼ δὲ καὶ ἄλλως φιλάνθρωπος ἐγενόμην, καὶ νῦν ἡδέως ἄν μοι δοκῶ κοινωνῆσαι τοῦ εὐεργετοῦντος[589] ἀνθρώπους.

Ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, ἐκλιπεῖν μοι φαίνεται ἡ ψυχή, ὅθεν περ[590], ὡς ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται ἀπολείπουσα. Εἴ τις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἅψασθαι, ἢ ὄμμα τοὐμὸν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω· ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι, αἰτοῦμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἔτ' ἀνθρώπων τοὐμὸν σῶμα ἰδέτω[591] μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς.

Πέρσας μέντοι πάντας καὶ τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ μνῆμα τοὐμὸν παρακαλεῖτε, *συνησθησομένους* ἐμοί, ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ[592] ἤδη ἔσομαι, ὡς[593] μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἢν μετὰ τοῦ θείου γένωμαι, μήτε ἢν μηδὲν ἔτι ὦ[594]· ὁπόσοι δ' ἂν ἔλθωσι, τούτους εὖ ποιήσαντες, ὁπόσα ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται[595], ἀποπέμπετε.

Καὶ τοῦτο, ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον· τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν. Καὶ χαίρετε[596], ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε[597] ὡς παρ' ἐμοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ πάντας δεξιωσάμενος, συνεκαλύψατο, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

---

580) Ἀνάγκη ἐστὶ ζῆν τὰ ὑμ. ἔργα ἐμφανῆ πᾶσι. 581) Μακρὰν τῆς ἀδικίας, δίκαια. 582) Θέλετε στερηθῆ τὸ νὰ ἦσθε ἀξιόπιστοι. Δὲν θέλετε πιστεύεσθαι. 583) Τὸν ἀδελφόν. 584) Ὑπακ. Εὖ ἂν ἔχοι, καλῶς, ἢ ὑπακούετε ταῦτα. 585) Τῶν προγενεστέρων ἀνθρώπων. 586) Ἐλλ. τῆς πρός, ἔπραξαν πρὸς ἀλλήλους ἐναντία τῶν ὅσα εἶπα. 587) Τὸ ὁποτέροις δὲν ἔχει ἀπόδοσιν τὸ ταῦτα. Εἶναι δὲ τοῦ λόγου ἡ ἀκολουθία. Τὰ πραχθέντα ἂν αἰσθ. συνενεγκ. ὁποτ. (τοῖς μὲν ἢ τοῖς δὲ), ταῦτα κτλ. 588) (Ἐστίν)· ἱκανὰ εἶπα.
589) Τῆς γῆς ἥτις εὐεργετεῖ. 590) Ὅτι θὰ μ' ἀφήσῃ ἐκεῖθεν, ὅθεν. 591) Ἀντὶ ἀπαρεμφ. ἐξαρτωμένου, αἰτοῦμαι μηδένα ἰδεῖν, εἶπε προστακτικὸν ἐκ παραλλήλου, αἰτοῦμαι... ἰδέτω. 592) Τόπῳ, εἰς ἀσφάλειαν. 593) Ὥστε. 594) Ἂν δηλ. ἡ ψυχὴ δὲν ἦναι ἀθάνατος. 595) Ὅσα εἶναι ἔθος νὰ γίνωνται ἐπὶ τοῦ θανάτου ἀνδρὸς εὐδαίμονος.
596) Ἔχετε ὑγείαν. 597) Χαίρειν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ.

ΕΚ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἔγραψεν ὁ Ξενοφῶν εἰς βιβλία ἑπτά, ἀρχόμενος ἀφ' ὅπου παύει ὁ Θουκυδίδης, δηλ. μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ μεγάλην ἧτταν τῶν Ἀθηναίων (Ὀλ. 92, δ'.) καὶ χωρῶν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμεινώνδου (Ὀλ. 104, γ'.).

ΒΙΒΛ. Β'. ΚΕΦ. Α'.[1]

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ δ' ἐξ Ἀβύδου[2] παρέπλει[3] εἰς Λάμψακον[4], ξύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυδηνοὶ καὶ οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ. Ἡγεῖτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. Προσβαλόντες δὲ τῇ πόλει, αἱροῦσι κατὰ κράτος[5], καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται, οὖσαν πλουσίαν, καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα[6], πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος. Οἱ δὴ Ἀθηναῖοι, κατὰ πόδας[7] πλέοντες, ὡρμήσαντο τῆς Χεῤῥονήσου ἐν Ἐλεοῦντι[8] ναυσὶν[9] ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις[10] αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον[11], καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν[12] ἐς Σηστόν. Ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι[13], ἔπλευσαν ἐς Αἰγὸς ποταμοὺς[14], ἀντίον τῆς Λαμψάκου (διεῖχε δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ταύτῃ[15] σταδίους[16] ὡς πεντεκαίδεκα·) ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο. Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν[17] ἐσήμηνεν[18] ἐς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους[19] ἐσβαίνειν. Πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς ἐς ναυμαχίαν[20], καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων[21], προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο[22] ἐκ τῆς τάξεως, μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι[23] ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ[24] ὡς ἐς ναυμαχίαν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἀντανήγαγε[25] Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἕπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις· ἐπειδὰν δὲ ἐκβῶσι[26], κατι-

1) Μετὰ τὰ Σικελικὰ οἱ Ἀθηναῖοι συλλέξαντες τὰς τελευταίας δυνάμεις των, ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Πελοποννησίων ἰδίως εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὑπερίσχυσαν πολλάκις κατὰ θάλασσαν. Τὸ παρὸν ἀπόσπασμα ἀναφέρεται εἰς Ὀλ. 93, δ'. Π. Χ. 405, ὅτε ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων Λύσανδρος ὡδήγει τὸν Πελοποννησιακὸν στόλον. 2) Πόλις τοῦ Ἑλλησπόντου. 3) Ἔπλει πλησίον εἰς τὸ παράλιον. 4) Πόλις τῆς Προποντίδος. 5) Αὐτήν. 6) Σώματα συνήθως οἱ δοῦλοι· ἐλ. σ. λέγει τοὺς αἰγμαλώτους. 7) Κατόπι, κατακόδι. 8) Ἐλεοῦς, πόλις τῆς Χερσοννήσου, τοῦ δυτικοῦ παραλίου τοῦ Ἑλλησπόντου. 9) Ἐλλ. τῆς σύν. 10) Ἐν ᾧ ἐποιοῦντο ἄριστον, ἐπρογευμάτιζον. 11) Τὰ συμβάντα εἰς Λ. 12) Ἀπέπλευσαν εἰς Σηστόν, ἄλλην πόλιν τοῦ Ἑλλησπόντου ἄντικρυ τῆς Ἀβύδου. 13) Ἐφοδιασθέντες μὲ τροφάς. Α. Σ. 2. 14) Αἰγὸς ποταμοί, πόλις τῆς Προποντίδος. 15) Εἰς τοῦτο τὸ μέρος.

16) Ἓν γεωγραφικὸν μίλιον περιεῖχε στάδια 41 3/4. Ἄρα ἕκαστον στάδιον περίπου 3 λεπτά. 17) Ἀφ' οὗ ἐχάραξε. 18) Διὰ σημείου παρήγγειλε. 19) Εἰσβαίνειν (τοὺς ναύτας) ἀριστοποιησαμένους. 20) Ὡς διὰ ν. 21) Κρεμῶν παραπετάσματα εἰς τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων. 22) Κ. § 409. 23) Κ. 447 καὶ § 463, ἅμα. 24) Παρουσιάζοντες πλατεῖαν γραμμὴν εἰς τὸν ἐχθρόν. 25) Ἀνταναφέρω. Ἐκπλέω ἐναντίον. 26) Οἱ Ἀθηναῖοι.

ἰόντας[27] ὅ,τι ποιοῦσιν, ἀποπλεῖν, καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν[28] ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὗται ἧκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέσσαρας ἡμέρας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο[29]. Ἀλκιβιάδης δὲ, κατιδὼν ἀπὸ τῶν τειχῶν[30] τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ[31] ὁρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια[32] ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλιν ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ[33] ἔφη αὐτοὺς ὁρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι ἐς Σηστὸν παρῄνει, πρός τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν· οὗ[34] ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὺς γὰρ νῦν στρατηγεῖν[35], οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο. Λύσανδρος δ' ἐπεὶ ἡμέρα ἦν πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις[36], εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἑπομένοις[37], ἐπὰν κατίδωσιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χεῤῥόνησον, (ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τά τε σιτία πόῤῥωθεν ὠνούμενοι, καὶ καταφρονοῦντες δὴ[38] τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν) ἀποπλέοντας τοὔμπαλιν παρ' αὐτὸν ἆραι τὴν ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν[39]. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐθὺς ἐσήμανε, τὴν ταχίστην πλεῖν· ξυμπαρῄει[40] δὲ καὶ Θώραξ[41] τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων[42] δὲ, ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμανεν, ἐς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων ὄντων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι[43] ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν, καὶ ἡ Πάραλος[44]. Τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε[45] πρὸς τῇ γῇ. Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ ξυνέλεξαν[46], οἱ δὲ[47] καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια[48]. Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα[49], κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα, τὴν Λαμψάκου ἄκραν, ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία. Καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτὼ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν[50] ἐς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγέλλουσα τὰ γεγονότα. Λύσανδρος δὲ τάς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τἄλλα πάντα ἐς Λάμψακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν[51] ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. Ἧι δ' ἡμέρᾳ[52] ταῦτα

---

27) Τοὺς ἐν ταῖς ναυσί. 28) Τὰ πληρώματα. 29) Ἐξέπλεον κατ' αὐτῶν. 30) Ἀφ' ὅτου ὁ ὑπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην στόλος εἶχε νικηθῇ εἰς Ἔφεσον ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου, ὁ Ἀλκιβιάδης ἔφυγεν εἰς Χεῤῥόνησον τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ κατῴκησεν εἰς τείχη ἢ φρούριον τὸ ὁποῖον εἰς αὐτὸν ἀνῆκεν. 31) Δηλ. εἰς ἀνοικτὸν αἰγιαλὸν καὶ ὄχι εἰς λιμένα. 32) Τὰς ζωοτροφίας. 33) Τόπῳ. 34) (Ἐφ') οὗ (τόπου) = ὅπου. 35) Ὑπεν. ἔφησαν. 36) Πέμπτη ἡμ. εἰς τοὺς Ἀθ. ἐπιπλέοντας, δηλ. ἀφ' ὅτου ἐπέπλεον. 37) Ἑπομένοις εἰς τοὺς Ἀθ. κατὰ διαταγήν του· ἢ ἴσως διορθωτέον πεμπομένοις; 38) Τὸ δὴ κολαστικὸν, διότι τὸν κατεφρόνουν ἐνῷ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ τὸν φοβῶνται. 39) Φθάσαντες εἰς τὸ μέσον τοῦ πλοῦ των, νὰ ὑψώσωσι μίαν ἀσπίδα. 40) Πάρειμι. 41) Στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν.
42) Εἷς τῶν στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων. 43) Αἱ ἔχουσαι δύω σειρὰς κωπῶν, τὴν μίαν ὑπὲρ τὴν ἄλλην· μονόκροτοι δὲ αἱ ἔχουσαι μίαν. Ἐδῶ θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι ἀπὸ τὰς τριήρεις (μὲ τρεῖς σειρὰς κωπῶν) οἱ ναῦται εἶχον σκορπισθῇ, καὶ ἀλλοῦ μὲν εἶχον μείνει ναῦται διὰ δύω μόνον σειράς, ἀλλοῦ δὲ διὰ μίαν, καὶ ἀλλοῦ διὰ κάμμιαν. 44) Ναῦς ἱερὰ, προσδιωρισμένη εἰς δημοσίους ὑπηρεσίας. 45) Ἐκυρίευσε, διότι ἦσαν κεναί. 46) Οἱ μετὰ τοῦ Λυσάνδρου. 47) Τινὲς δέ. 48) Μικρὰ τείχη ἢ φρούρια εἰς τὴν Χερσόνησον. 49) Ὅτι κατεστράφησαν αἱ ὑποθέσεις τῶν Ἀθ. 50) Βασιλεὺς τῆς Κύπρου. 51) Τῶν Ἀθηναίων.
52) Ἐλλ. ἐν.

κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν λῃστὴν ἐς Λακεδαίμονα, ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα· ὃς ἀφικόμενος τριταῖος[53] ἀπήγγειλε. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρος, ἀθροίσας τοὺς ξυμμάχους, ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περὶ τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίγνοντο πολλαὶ τῶν Ἀθηναίων, ἅ τε[54] ἤδη παρενενομήκεσαν[55], καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν, εἰ κρατήσειαν[56] τῇ ναυμαχίᾳ, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων, καὶ ὅτι[56] λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καὶ Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσειαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὃς τούτους διέφθειρεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἄλλα πολλά· καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι[57] ἦσαν Ἀθηναῖοι, πλὴν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο[58] ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος. Ἠτιάθη μέν τοι ὑπό τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δὲ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὃς τοὺς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατακρημνίσειε, τί εἴη ἄξιος παθεῖν, ἀρξάμενος ἐς Ἕλληνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο[59], ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Χαλκηδόνα[60]. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. Οἱ δὲ παραδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον[61] τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' ἐς Ἀθήνας, καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τούς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν[62], ἄλλοθι δ' οὔ· εἰδώς, ὅτι ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ[63] καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον[64] τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Χαλκηδόνος Σθενέλαον ἁρμοστὴν[65], Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον, τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς[66], ἐλέγετο ἡ ξυμφορά, καὶ ἡ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν[67] ἐς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων[68], ὥστε κείνης[69] τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες[70], ἀλλὰ πολὺ ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ ἑαυτοὺς πείσεσθαι[71] νομίζοντες, οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες[72] πολιορκίᾳ, καὶ Ἱστιαιέας[73] καὶ Σκιω-

---

53) Εἰς τρεῖς ἡμέρας. 54) (Περὶ ἐκείνων) ἅ. 55) Εἶχον παρανομήσει, ὑπερσυντελ.
56) Κατηγ. ἐγίγνοντο ὅτι. 57) Πάντας ὅσοι. 58) Δ. Σ. Ἐπιλαμβάνω 6), ψέγω.
59) Ἔβαλεν εἰς τάξιν τὰ πράγματα εἰς Λ. 60) Πόλις ἄντικρυ τοῦ Βυζαντίου. 61) Οἱ Βυζάντιοι ὅσοι ἄλλοτε εἶχον προδώσει κτλ. 62) Δηλ. ἂν ἀλλοῦ ἔπλεον ἐσυλλαμβάνοντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐκεῖ δὲ τοῖς ἐπετρέπετο νὰ πλέωσιν ἀσφαλῶς. 63) Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. 64) (Τόσῳ) θᾶττον. 65) Ἁρμοστὰς ἐκάλουν τοὺς διοικητὰς ἢ φρουράρχους τοὺς ὁποίους οἱ Λακ. ἔστελλον εἰς τὰς κατακτηθείσας ἐπαρχίας. 66) (Διὰ) νυκτός. Κ. § 3.9, ά. 67) Δύω τείχη τὰ ὁποῖα ἥνωνον τὸ φρούριον τοῦ Πειραιῶς μὲ τὸ τῶν Ἀθηνῶν.
68) Ὀνομαστ. ἀπόλυτος κατ' ὀρθὴν σύνταξιν ἔπρεπε νὰ ἦναι γενική. Κ. § 439, 6΄ Σημ. ά. ὅπου καὶ ἄλλα παραδείγματα. 69) Ἰων. ἀντὶ ἐκείνης. 70) Ὀνομαστικὴ ὡς συμφωνοῦσα μὲ τὸ οὐδείς· διότι οὐδεὶς ἐκοιμήθη εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ πάντες οὐκ ἐκοιμήθησαν. 71) Πάσχω. 72) Χρονική· ὅτε ἐκράτησαν. 73) Ἱστιαία, πόλις τῆς Εὐβοίας.

ναίους[74], καὶ Τορωναίους[75], καὶ Αἰγινήτας, καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν[76] ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἔδοξε, τούς τε λιμένας ἀποχῶσαι, πλὴν ἑνὸς, καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν, καὶ φύλακας ἐφιστάναι, καὶ τ' ἄλλα πάντα[77] ὡς ἐς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.

Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφικόμενος ἐς τὴν Λέσβον, κατεσκευάσατο[78] τάς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ, καὶ Μιτυλήνην[79]· ἐς δὲ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία ἔπεμψε δέκα τριήρεις ἔχοντα Ἐτεόνικον, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα[80] πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν[81]. Εὐθὺς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν, πλὴν Σαμίων. Οὗτοι δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων[82] ποιήσαντες, κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψε πρὸς Ἆγιν[83] τε ἐς Δεκέλειαν καὶ ἐς Λακεδαίμονα, ὅτι[84] προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐξῄεσαν πανδημεί, καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἑτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Παυσανίου. Ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν[86] αὐτοὺς, πρὸς τὴν πόλιν[87] ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, τῷ καλουμένῳ[88] γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος πρὸς Αἴγιναν, ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἠδύνατο πλείστους ἀθροίσας αὐτῶν[89]· ὡς δ' αὔτως[90] καὶ Μηλίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῶν αὐτῶν[91] ἐστεροῦντο. Μετὰ δὲ τοῦτο δῃώσας Σαλαμῖνα, ὡρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ τὰ πλοῖα[92] εἶργε τοῦ εἴσπλου.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἠπόρουν, τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε σίτου· ἐνόμιζον δ' οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν, εἰ μὴ παθεῖν[93], ἃ οὐ τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ δι' ὕβριν[94] ἠδίκουν ἀνθρώπους μικροπολίτας[95], οὐδ' ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ, ἢ ὅτι ἐκείνοις[96] συνεμάχουν. Διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους[97] ποιήσαντες, ἐκαρτέρουν· καὶ ἀποθνησκόντων[98] ἐν τῇ πόλει λιμῷ πολλῶν, οὐ διελέγοντο περὶ διαλλαγῆς. Ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρὰ Ἆγιν, βουλόμενοι[99] ξύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις, ἔχοντες τὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις[100] ξυνθήκας ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος[101] αὐτός. Ἐπεὶ

---

74) Σκιώνη, πόλις τῆς Θρᾴκης ὑπ' Ἑλλήνων οἰκουμένη. 75) Τορώνη, Ἑλληνικὴ πόλις τῆς Θρᾴκης. 76) Συνεδρίασιν τοῦ λαοῦ. 77) (Κατὰ) τ' ἄλλα. 78) Διωργάνισεν, ἔβαλεν εἰς τάξιν, καὶ ἐδῶ: ὑπέταξεν. 79) Τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς νήσου Λέσβου.

80) Χωρία ἢ πράγματα. 81) Ἐγύρισεν, ἔκαμε νὰ στραφῶσιν. 82) Τῶν ἀρχόντων των. 83) Τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης. 84) (Ἀγγέλλων) ὅτι. 85) Ἔξειμι. 86) Λαβὼν αὐτοὺς μεθ' ἑαυτοῦ. 87) Τῶν Ἀθηνῶν. 88) Τῷ γυμνασίῳ τῷ καλουμένῳ Ἀκαδημίᾳ. 89) Διότι οἱ Ἀθηναῖοι κυριεύσαντες τὴν πόλιν εἶχον διώξει τοὺς κατοίκους. 90) Ὡσαύτως δὲ, ὁμοίως.

91) Τῶν πόλεων ἑαυτῶν. 92) Τὰ σιταγωγά. 93) Ἂν δὲν πάθωσιν· ἤ: Ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ πάθωσι. 94) Ὄχι ἀντεκδικούμενοι, ἀλλ' ὑβρίζοντες. 95) Κατοίκους μικρῶν πόλεων, ὡς τοὺς νησιώτας. 96) Τοῖς Σπαρτιάταις. 97) Ἄτιμοι ἦσαν οἱ ἐπὶ κακουργήματι στερούμενοι τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν. Τούτους κατέστησαν ἐπιτίμους, δηλ. τοῖς ἀπέδωσαν τὸ δικαίωμα τοῦτο διὰ ν' αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν, ἀφ' οὗ ἡ πόλις σχεδὸν ἐρημώθη ἀπὸ τὸ ἔσχατον δυστύχημα. 98) Ἐναντιωμ. Ἂν καὶ ἀπέθνησκον. 99) Ἔπρεπε νὰ κῆται μᾶλλον: εἰπεῖν ὅτι βούλονται. 100) Κ. § 357, Ἐπί, ϛ', 6. 101) (Ἔλεγεν) οὐκ εἶναι κύριος (συνθήκας ποιεῖσθαι).

δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς ἐς Λακεδαίμονα. Οἱ δ' ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ[102], πλησίον τῆς Λακωνικῆς, καὶ ἐπύθοντο αὐτῶν οἱ Ἔφοροι[103], ἃ ἔλεγον, ὄντα οἷά περ καὶ πρὸς Ἆγιν[104], αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἴ τι[105] δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἥκειν βουλευσαμένους[106]. Οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἧκον οἴκαδε, καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα ἐς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν· ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθήσεσθαι, καί, ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι. Περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως[107] οὐδεὶς ἠβούλετο[108] ξυμβουλεύειν· Ἀρχέστρατος[109] γάρ, εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ Λακεδαιμονίοις κράτιστον εἶναι, ἐφ' οἷς προεκαλοῦντο, εἰρήνην ποιεῖσθαι[110], ἐδέθη[111] (προεκαλοῦντο[112] δέ, τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους[113] καθελεῖν ἑκάτερον)· ἐγένετο δὲ ψήφισμα, μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτων ξυμβουλεύειν. Τοιούτων δὲ ὄντων[114], Θηραμένης[115] ἐν ἐκκλησίᾳ εἶπεν, ὅτι, εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους[116], πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν[117], ἢ πίστεως ἕνεκα[118]. Πεμφθεὶς δέ, διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ[119] τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηρῶν, ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον, διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι[120] τὸν σῖτον ἅπαντα, ὅ,τι τις λέγοι, ὁμολογήσειν[121]. Ἐπεὶ δὲ ἧκε τῷ τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἶτα κελεύοι εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος, ὧν ἐρωτῷτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς Ἐφόρους[122]. Μετὰ ταῦτα ᾑρέθη πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ[123] δέκατος αὐτός[124]. Λύσανδρος δὲ τοῖς Ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα[125] μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει κείνους[60] κυρίους εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις, ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν[22], εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης. Μετὰ ταῦτα οἱ Ἔφοροι καλεῖν[126] ἐκέλευον. Ἐπεὶ δ' ἧκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν[127]. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν[128] πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν, μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι[129]· ἀλλ' ἐ-

---

102) Πόλις εἰς τὰ ὅρια τῆς Λακωνίας. Ὁ Ἅγιος Πέτρος. 103) Εἰς τὴν Σπάρτην πάντα ἔρχοντες ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ. 104) Ὄντα ὅμοια μὲ ὅσα εἶχον εἰπεῖ πρὸς τὸν Ἆγιν.
105) Ἐὰν κατά τι. 106) Ἥκειν βουλ. κάλλιον, ἀφ' οὗ σκεφθῶσι καλλήτερα, δηλ. φέροντες ἄλλας προτάσεις. 107) Τῆς καθ. τῶν τειχῶν. 108) Ἀττ. ἀντὶ ἐβούλετο. Κ. § 100.
109) Στρατηγὸς τῶν Ἀθην. καὶ παρὰ Θουκδ. 110) Κράτ. εἶναι ποιεῖσθαι εἰρ. Λακ. ἐφ' οἷς προεκ. 111) Ἐρρίφθη δεμένος εἰς φυλακήν. 112) Ἐπρότεινον. 113) Εἰς μῆκος δέκα σταδίων. (ἴδε 16). 114) Τῶν πραγμάτων. 115) Στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων. 116) Κ. § 471. Εἰδὼς πότερον οἱ Λακεδαιμόνιοι κτλ. 117) Ἐπιμένουσι περὶ τῆς κρημνίσεως τῶν τειχῶν.
118) Δι' ἀσφάλειαν, μὴ ἀπιστήσωσι δηλ. οἱ Ἀθ. καὶ ἐπαναστατήσωσι. 119) Ὅστις εὑρίσκετο εἰς τὴν Ἀσίαν. 120) Διότι ἤθελεν ἐκλείψει. 121) Θέλων ν' ἀναγκάσῃ τοὺς συμπολίτας του νὰ δεχθῶσιν ὁποιανδήποτε συνθήκην ἤθελε κλείσει, μετεχειρίσθη αὐτὸ τὸ τέχνασμα. 122) Ἔλεγεν οὐχ εἶναι κύριος, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους εἶναι κυρίους. Εἰς τὸ πρῶτον εἶναι τὸ ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρεμφ. ταὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ῥήματος, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ὄχι.
123) Πληρεξούσιος. 124) Μετ' ἄλλων ἐννέα. Κ. § 329. 125) Μετ. τελ. εἰς μέλλοντα· διὰ ν' ἀγγείλῃ. 126) Τοὺς περὶ τὸν Θηραμένην. 127) Νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν. Δ. Σ. Ἐξειρῶ. 128) Ἔφθασαν οὐκ ἀνδρ. 129) Πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν Περσικῶν.

ποιοῖντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας[130], καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας, καὶ τοὺς φυγάδας[131] κατάξαντας, τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας[132] Λακεδαιμονίοις, ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν ἡγῶνται. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέροντο ταῦτα ἐς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο[133] πολύς, φοβούμενοι[134], μὴ ἄπρακτοι ἥκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει[135] μένειν[136] διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο[23] τὴν εἰρήνην· προηγόρει[137] δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις, καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολλῷ δὲ πλειόνων ξυνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει ἐς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν[138], καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον[139] ὑπ' αὐλητρίδων[140] πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας[141].

* * *

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει[142], ἐν ᾧ ἦν Ὀλυμπιάς[143], ᾗ τὸ στάδιον[144] ἐνίκα Κροκίνας Θετταλός, Εὐδίου ἐν Σπάρτῃ ἐφορεύοντος, Πυθοδώρου δ' ἐν Ἀθήναις ἄρχοντος[145], ὃν Ἀθηναῖοι, ὅτι ἐν ὀλιγαρχίᾳ ᾑρέθη, οὐκ ὀνομάζουσιν[146], ἀλλ' ἀναρχίαν τὸν ἐνιαυτὸν καλοῦσιν (ἐγένετο[147] δὲ αὕτη ἡ ὀλιγαρχία ὧδε· ἔδοξε τῷ δήμῳ, τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι[148] καθ' οὓς πολιτεύσουσι· καὶ ᾑρέθησαν οὗτοι, Πολυάρχης, Κριτίας, Μηλόβιος, Ἱππόλοχος, Εὐκλείδης, Ἱέρων, Μνησίλοχος, Χρέμων, Θηραμένης, Ἀρεσίας, Διοκλῆς, Φαιδρίας, Χαιρέλεως, Ἀναίτιος, Πείσων, Σοφοκλῆς, Ἐρατοσθένης, Χαρικλῆς, Ὀνομακλῆς, Θέογνις, Αἰσχίνης, Θεογένης, Κλεομείδης, Ἐρασίστρατος, Φείδων, Δρακοντίδης, Εὐμάθης, Ἀριστοτέλης, Ἱππόμαχος, Μνησιθείδης)· τούτων δὴ πραχθέντων, ἀπέπλει Λύσανδρος πρὸς Σάμον. Ἆγις δ' ἐκ τῆς Δεκελείας[149] ἀπαγαγὼν τὸ πεζὸν στράτευμα, διέλυσε κατὰ πόλεις ἑκάστους[150].

---

130) Ἐφ' ᾧ τοὺς Ἀθηναίους καθελόντας, κτλ. ἕπεσθαι. Κ. § 461, ἐφ' ᾧ τε. 131) Οἱ φρονοῦντες τὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἦτον φυγάδες ἢ ἐξόριστοι. 132) Φράσις συνήθης εἰς τὰς συνθήκας. 133) Ἐχεῖτο περὶ αὐτούς. 134) Κ. § 275. 135) Λ. Σ. Ἐγχωρῶ, 2).
136) Νὰ περιμένωσι. 137) Ὡμίλει ἐν ὀνόματι ὅλων. 138) Κάτειμι. 139) Οἱ Λάκωνες.
140) Δηλ. ἐν ᾧ αὐλητρίδες ἔπαιζον αὐλούς. Κ. § 458, Ὑπό, ά. 4). 141) Εἶναι ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι οἱ Ἀθ. ἐφέροντο φορτικῶς καὶ τυραννικῶς πρὸς τοὺς συμμάχους.—(Ὁ ἑπόμενος παράγραφος ἀφαιρεῖται ὡς ξένος εἰς τὴν διήγησιν). 142) Τὸ 404 π. Χ. 143) Δηλ. ἤρχετο νέα Ὀλυμπιάς, ἡ 94. Ἑκάστη Ὀλυμπιὰς διήρκει 4 ἔτη, κατὰ δὲ τὸ πρῶτον ἐτελοῦντο τὰ Ὀλύμπια, ἢ οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ τῆς Ἤλιδος ἀγῶνες.
144) Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ σταδίου ἢ τοῦ τρεξίματος εἰς τὰ Ὀλύμπια. 145) Ἐπειδὴ εἰς Ἀθήνας οἱ ἄρχοντες ἤλλαζον κατ' ἐνιαυτόν, διὰ τοῦτο ἐδίδετο εἰς ἕκαστον ἐνιαυτὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος τοῦ διὰ τοῦτο ὀνομαζομένου ἐπωνύμου. Οὕτως ἀντὶ νὰ λέγωσι: τὸ δεῖνα ἔτος, ἔλεγον ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἄρχοντος. 146) Δηλ. δὲν δίδουσι τὸ ὄνομά του εἰς τὸ ἔτος. 147) Ἀπὸ τοῦ Ἐγένετο μέχρι τοῦ Μνησιθείδης μακρὰ παρένθεσις. Ὅλα δὲ τὰ προηγούμενα ἀποδίδονται κάτω εἰς τὸ Ἀπέπλει. 148) Νὰ γράψωσι νέους νόμους ἀναλόγως εἰς τὰς περιστάσεις. 149) Φρούριον τῆς Ἀττικῆς εἰς τὸ ὄρος Πάρνηθα. Τὴν σήμερον Τατόϊ. 150) Ἀποδιδ. εἰς τὸ πεζόν, ὡς περιληπτ.—(Ἐδῶ ἕπονται τρεῖς παρ

* * *

Οἱ δὲ τριάκοντα ᾑρέθησαν μὲν ἐπεὶ τάχιστα[151] τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθῃρέθη· αἱρεθέντες δὲ, ἐφ' ᾧτε[152] ξυγγράψαι νόμους, καθ' οὕς τινας πολιτεύσοιντο[22], τούτους μὲν ἀεὶ ἔμελλον ξυγγράφειν[133] τε καὶ ἀποδεικνύναι[153], βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν, ὡς ἐδόκει[154] αὐτοῖς. Ἔπειτα πρῶτον μὲν οὓς πάντες ᾔδεσαν[155] ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας, καὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς βαρεῖς[156] ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπῆγον θανάτου[157]· καὶ ἥτε βουλὴ ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο[158], οἵ τε ἄλλοι, ὅσοι ξυνῄδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες[159] τοιοῦτοι, οὐδὲν ἤχθοντο. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο[160] βουλεύεσθαι, ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇ πόλει χρῆσθαι[161] ὅπως βούλοιντο, ἐκ τούτου[162] πρῶτον μὲν, πέμψαντες ἐς Λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Ἀριστοτέλην, ἔπεισαν Λύσανδρον, φρουροὺς σφίσι ξυμπρᾶξαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ, τοὺς πονηροὺς ἐκποδὼν ποιησάμενοι, καταστήσαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δὲ[163] αὐτοὶ ὑπισχνοῦντο. Ὁ δὲ, πεισθεὶς, τούς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἁρμοστὴν[95] ξυνέπραξεν αὐτοῖς πεμφθῆναι. Οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουρὰν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ, ὡς πάντα ἐπαινοίη[22], ἃ πράττοιεν· τῶν δὲ φρουρῶν[164] τούτου ξυμπέμποντος αὐτοῖς οὓς ἐβούλοντο[165], ξυνελάμβανον οὐκέτι τοὺς πονηρούς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους· ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἂν ἀνέχεσθαι[166], ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας πλείστους ἂν τοὺς ξυνελθόντας λαμβάνειν[167]. Τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε καὶ φίλος ἦν. Ἐπεὶ δὲ[168] αὐτὸς μὲν προπετὴς[169] ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτεῖναι, ἅτε[170] καὶ φυγὼν[171] ὑπὸ τοῦ δήμου, ὁ δὲ Θηραμένης ἀντέκοπτε[172], λέγων, ὅτι οὐκ εἰκὸς εἴη[22] θανατοῦν, εἴ τις[173] ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο[174]· ἐπεὶ καὶ ἐγὼ, ἔφη, καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἕνεκα τῇ πόλει καὶ εἴπομεν καὶ ἐπράξαμεν[175]. Ὁ δὲ (ἔτι γὰρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει) ἀντέλεγεν, ὅτι, οὐκ ἐγχωροίη[155] τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις, μὴ οὐκ[176] ἐμποδὼν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανωτάτους διακωλύειν· εἰ δὲ, ὅτι τριάκοντα ἐσμὲν, καὶ οὐχ εἷς, ἧττόν τι

γραφοι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὰς Συρακούσας καὶ τὴν Σάμον). 151) Τάχιστα ἐπεί. 152) Δηλ. ἀνέβαλον νὰ τοὺς συγγράψωσι. 153) Καὶ νὰ τοὺς δημοσιεύσωσι.

154) Καθὼς τοῖς ἐφαίνετο καλὸν, καθὼς τοῖς ἐσύμφερε. 155) Οἶδα. 156) Ἐπαχθεῖς, κακοποιούς. 157) Καθυπέβαλλον (εἰς δίκην) θανάτου. 158) Ἐψήφιζε κατ' αὐτῶν. 159) Κ. § 432, Ζ'. Σημ. ά. 160) Οἱ τριάκοντα. 161) Νὰ κάμουν τὴν πόλιν ὅ,τι θέλουν. 162) Ἔκτοτε ἢ τότε. 163) Τοὺς φρουρούς. 164) Ἐκείνους τῶν φρ. οὕς. 165) Οἱ λ'. 166) Ἀνέχεσθαι ἂν εἰ παρωθοῖντο. 167) Λαμβάνειν ἄν. Τὸ ἐπιχ. ὑποκ. τοῦ λαμβάνειν (ἂν ἐπεχείρουν). Πλείστους τοὺς ξυνελθ. ἀντικ. τοῦ λαμβ. Ὅτι ἐπιχειροῦντες νὰ ἀντιπράξωσί τι, δύνανται νὰ λαμβάνωσιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των, ὅ,τι περισσοτέρους συνερχομένους. 168) Τὸ ἐπεὶ τοῦτο μένει ἀνανταπόδοτον, ἢ ἐκ παραλλήλου μὲ τὸ κατωτέρω ἐπεὶ δὲ ἀποθνησκόντων, ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐκ τούτου μέντοι. Ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀφελείας τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται. 169) Πρόθυμος. Λ. Σ. 2.

170) Ὡς, καθ' ὅ. 171) Φεύγω. Λ. Σ. 2). Τὸν Κριτίαν εἶχε προηγουμένως ἐξορίσει ὁ δῆμος.

172) Αὐτόν. 173) Εἴ τις ἐτιμᾶτο, θανατοῦν (αὐτὸν), ἀντὶ τοῦ θανατοῦν πάντας ὅσοι ἐτιμ. 174) Ὁ Θηραμένης. 175) Ὁ Θηρ. ἐμποδίζει τὸν Κριτ. νὰ θανατώνῃ τοὺς πολίτας, ἐνθυμίζων εἰς αὐτὸν ὅσα ἄλλοτε ἔπραττον καὶ ἔλεγον διὰ νὰ ἀρέσωσιν εἰς τὴν πόλιν. 176) Ἐκ παραλλήλου ἀντὶ μιᾶς ἀρνήσεως.

νία, ὥσπερ τυραννίδος[177], ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐήθης εἶ. Ἐπεὶ δὲ, ἀποθνησκόντων πολλῶν καὶ ἀδίκως πολλοὶ δῆλοι ἦσαν ξυνιστάμενοί τε καὶ θαυμάζοντες, τί ἔσοιτο ἡ πολιτεία, πάλιν ἔλεγεν ὁ Θηραμένης, ὅτι, εἰ μή τις κοινωνοὺς ἱκανοὺς λήψοιτο τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον ἔσοιτο τὴν ὀλιγαρχίαν διαμένειν. Ἐκ τούτου μέντοι Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκ τῶν τριάκοντα, ἤδη φοβούμενοι[178], καὶ οὐχ ἥκιστα τὸν Θηραμένην, μὴ συῤῥυεῖεν[179] πρὸς αὐτὸν οἱ πολῖται, καταλέγουσι τρισχιλίους τοὺς μεθέξοντας δὴ[180] τῶν πραγμάτων[181]. Ὁ δ' αὖ Θηραμένης καὶ πρὸς ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ἄτοπον δοκοίη ἑαυτῷ εἶναι, τὸ πρῶτον μὲν[182] βουλομένους τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν κοινωνοὺς ποιήσασθαι[183] τρισχιλίους, ὥσπερ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἔχοντά[184] τινα ἀνάγκην καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι, καὶ οὔτ' ἔξω τούτων σπουδαίους, οὔτ' ἐντὸς τούτων πονηροὺς οἷόν τε εἴη[185] γενέσθαι· ἔπειτα δ', ἔφη, ὁρῶ ἔγωγε δύο ἡμᾶς τὰ ἐναντιώτατα πράττοντας, βιαίαν τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἥττονα[186] τῶν ἀρχομένων κατασκευαζομένους. Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν. Οἱ δ' ἐξέτασιν ποιήσαντες τῶν μὲν τρισχιλίων ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου[187] ἄλλων ἀλλαχοῦ, ἔπειτα κελεύσαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα[188], ἐν ᾧ[189] ἐκεῖνοι ἀπεληλύθεσαν, πέμψαντες τοὺς φρουροὺς καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμογνώμονας αὐτοῖς, τὰ ὅπλα πάντων, πλὴν τῶν τρισχιλίων, παρείλοντο καὶ ἀνακομίσαντες ταῦτα εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ξυνέθηκαν ἐν τῷ ναῷ[190]. Τούτων δὲ γενομένων, ὡς ἐξὸν[191] ἤδη ποιεῖν αὐτοῖς, ὅ,τι βούλοιντο, πολλοὺς μὲν ἔχθρας ἕνεκα ἀπέκτεινον, πολλοὺς δὲ χρημάτων[192]. Ἔδοξε δ' αὐτοῖς, ὅπως ἔχοιεν καὶ τοῖς φρουροῖς χρήματα διδόναι, καὶ τῶν μετοίκων[193] ἕνα ἕκαστον[194] λαβεῖν, καὶ αὐτοὺς μὲν ἀποκτεῖναι, τὰ δὲ χρήματα αὐτῶν ἀποσημήνασθαι[195]. Ἐκέλευον δὲ καὶ τὸν Θηραμένην λαβεῖν, ὅντινα βούλοιτο. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἀλλ' οὐ δοκεῖ μοι, ἔφη, καλὸν εἶναι φάσκοντας[196] βελτίστους εἶναι, ἀδικώτερα τῶν συκοφαντῶν ποιεῖν· Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, παρ' ὧν[197] χρήματα λαμβάνοιεν[198], ζῆν εἴων· ἡμεῖς δὲ ἀποκτενοῦμεν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἵνα χρήματα λαμβάνωμεν; Πῶς οὐ ταῦτα τῷ παντὶ[199] ἐκείνων ἀδικώτερα; Οἱ δ'[200], ἐμποδὼν νομίζοντες αὐτὸν εἶναι τῷ ποιεῖν[201] ὅ,τι βούλοιντο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς βουλευτὰς ἄλλος πρὸς ἄλλον διέβαλλον, ὡς λυμαινόμενον τὴν πολιτείαν. Καὶ παραγγείλαντες νεανίσκοις, οἳ ἐδόκουν αὐτοῖς θρασύτατοι εἶναι, ξιφίδια ὑπὸ μάλης[202] ἔχον-

177) Ὡς οὔσης τυραννίδος, ἥτις εἶναι τυραννίς. 178) (Καὶ ταῦτα). 179) Μὴ ἤθελον συῤῥεύσει. 23). 180) Δῆθεν. Ὑπετίθετο ὅτι ἤθελον μεθέξει. 181) Τῆς διοικήσεως.
182) Συνδέεται μὲ τὸ κατωτέρω ἔπειτα δέ. 183) Ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸ βουλομένους καὶ εἰς τὸ τρισχιλίους. Οἷον: βουλομένους ποιήσασθαι κοινωνοὺς τοὺς ἀρίστους τ. π. ποιήσασθαι τρισχιλίους, θέλοντες νὰ κάμωσι κοινωνοὺς τοὺς ἀρίστους, ἔκαμαν τρισχιλίους. 184) Ὥσπερ ἔχοντα, ἀπόδ. εἰς τὸ Τρισχιλίους, ἐνικῶς, διότι ἀριθμὸν εἶναι περιληπτικόν. καὶ συμφωνεῖ πάλιν μὲ τὸ πληθ. καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὑποκείμ. τοῦ εἶναι. 185) Ὡς οὐκ εἴη.—Ὡς νὰ μὴν ἦτον δυνατόν. 186) Ἀσθενεστέραν. 187) Ἐκτὸς τῶν τρισχιλίων. 188) Νὰ ὁπλισθῶσι. 189) (Χρόνῳ) ὡς καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἐν ᾧ.
190) Εἰς τὸν Παρθενῶνα. 191) Ἐξὸν αὐτοῖς. Κ. § 339, β'. 192) Ἕνεκα.
193) Οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰς Ἀθήνας ξένοι. 194) Ἕκαστον (τῶν λ'.) λαβεῖν ἕνα τῶν μετοίκους ἔχ. διδ. 195) Νὰ σφραγίσωσιν, ὡς δημευμένα. 196) Ἡμᾶς. 197) Ἐκείνους παρ' ὧν.
198) Ἐνεστὼς, μὲ σημασίαν παρατατικοῦ, εἰς εὐκτικὴν διὰ τὸ ἀόριστον. 199) Κατὰ πάντα.
200) Οἱ λ'. 201) Ἐμποδὼν τῷ ποιεῖν. 202) Κ. § 456, ὑπὸ ἀ. 2).

τας παραγενέσθαι, ξυνέλεξαν τὴν βουλήν[203]. Ἐπεὶ δὲ Θηραμένης παρῆν, ἀναστὰς ὁ Κριτίας ἔλεξεν ὧδε.

Ὦ ἄνδρες βουλευταί, εἰ μέν τις ὑμῶν νομίζει πλέονας τοῦ καιροῦ[204] ἀποθνήσκειν, ἐννοησάτω, ὅτι, ὅπου πολιτεῖαι μεθίστανται[205], πανταχοῦ ταῦτα γίγνεται· πλείστους δ' ἀνάγκη πολεμίους εἶναι τοῖς ἐς ὀλιγαρχίαν μεθιστᾶσι, διά τε τὸ πολυανθρωποτάτην τῶν Ἑλληνίδων τὴν πόλιν[206] εἶναι, καὶ διὰ τὸ πλεῖστον χρόνον ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν δῆμον τετράφθαι. Ἡμεῖς δὲ, γνόντες μὲν, τοῖς οἵοις[207] ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν χαλεπὴν πολιτείαν εἶναι δημοκρατίαν, γνόντες δὲ, ὅτι Λακεδαιμονίοις τοῖς περισώσασιν ἡμᾶς[208] ὁ μὲν δῆμος οὔποτ' ἂν φίλος γένοιτο, οἱ δὲ βέλτιστοι ἀεὶ ἂν πιστοὶ διατελοῖεν, διὰ ταῦτα σὺν τῇ Λακεδαιμονίων γνώμῃ τήνδε τὴν πολιτείαν καθίσταμεν. Καὶ ἐάν τινα αἰσθανώμεθα ἐναντίον τῇ ὀλιγαρχίᾳ, ὅσον δυνάμεθα, ἐκποδὼν ποιούμεθα[209]· πολὺ δὲ μάλιστα ἡμῖν δοκεῖ δίκαιον εἶναι, εἴ τις ἡμῶν αὐτῶν[210] λυμαίνεται ταύτῃ τῇ καταστάσει, δίκην αὐτὸν διδόναι[211]. Νῦν οὖν αἰσθανόμεθα Θηραμένην τουτονὶ, οἷς δύναται[212], ἀπολλύντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. Ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ[213], ἢν κατανοῆτε[214], εὑρήσετε οὔτε ψέγοντα οὐδένα μᾶλλον Θηραμένους τουτουῒ τὰ παρόντα[215], οὔτε ἐναντιούμενον, ὅταν τινὰ ἐκποδὼν βουλώμεθα ποιήσασθαι τῶν δημαγωγῶν. Εἰ μὲν τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐγίγνωσκε, πολέμιος μὲν ἦν, οὐ μέντοι[216] πονηρός γ' ἂν δικαίως ἐνομίζετο, νῦν δὲ, αὐτὸς μὲν ἄρξας τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους πίστεως καὶ φιλίας, αὐτὸς δὲ τῆς τοῦ δήμου καταλύσεως, μάλιστα δὲ ἐξορμήσας ἡμᾶς τοῖς πρώτοις ὑπαγομένοις[217] ἐς ἡμᾶς δίκην ἐπιτιθέναι, νῦν, ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς φανερῶς ἐχθροὶ τῷ δήμῳ γεγενήμεθα, οὐκέτ' αὐτῷ τὰ γιγνόμενα ἀρέσκει, ὅπως αὐτὸς μὲν αὖ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ[218] καταστῇ, ἡμεῖς δὲ δίκην δῶμεν[214] τῶν πεπραγμένων. Ὥστε οὐ μόνον ὡς ἐχθρῷ αὐτῷ προσήκει, ἀλλὰ καὶ ὡς προδότῃ ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, διδόναι τὴν δίκην. Καί τοι τοσούτῳ μὲν δεινότερον[219] προδοσία πολέμου, ὅσῳ χαλεπώτερον φυλάξασθαι[220] τὸ ἀφανὲς τοῦ φανεροῦ· τοσούτῳ δ' ἔχθιον, ὅσῳ πολέμιοι μὲν ἄνθρωποι καὶ σπένδονται αὖθις, καὶ πιστοὶ γίγνονται· ὃν δ' ἂν προδιδόντα λαμβάνωσι, τούτῳ οὔτε ἐσπείσατο πώποτε οὐδεὶς, οὔτ' ἂν σπείσαιτο τοῦ λοιποῦ. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι οὐ καινὰ ταῦτα οὗτος ποιεῖ, ἀλλὰ φύσει προδότης ἐστὶν, ἀναμνήσω ὑμᾶς τὰ τούτῳ[221] πεπραγμένα. Οὗτος γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν τιμώμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, κατὰ τὸν πατέρα Ἅγνωνα[222], προπετέστατος ἐγένετο τὴν δημοκρατίαν

---

[203]) Ἡ βουλὴ συνέκειτο ἀπὸ 500, ἐκλεγομένους ἐτησίως ἀνὰ 50 ἀπὸ ἑκάστην τῶν δέκα φυλῶν, εἰς ἃς διῃρεῖτο ὁ λαὸς τῆς Ἀττικῆς. [204]) Ἀφ' ὅ,τι ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ. [205]) Μεταβάλλουσι μορφήν. [206]) Τῶν Ἀθηνῶν, ἑπομένως ἐχθρὰ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ὀλίγων.
[207]) Τοῖς ὁμοίοις, ἐξ ἴσου. [208]) Οἱ ὀλιγάρχαι ὠφεληθέντες ἀπὸ τὴν νίκην τῶν Λακεδαιμονίων, ὠνόμαζον τοὺς καταστροφεῖς τῆς πατρίδος των σωτῆρας. [209]) Τὸν ἐβγάζομεν ἀπὸ τὴν μέσην. [210]) Τῶν ὀλιγαρχικῶν δηλ. ἢ τῶν τριάκοντα. [211]) Νὰ τιμωρηθῇ.
[212]) Τρόποις. [213]) Ἵνα δὲ ἐννοήσητε ὡς. [214]) Ἂν παρατηρήσητε. Λ. Σ. 1).
[215]) Τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. [216]) Ἀλλ' ὅμως οὐ. [217]) Ἐγκαλουμένους πρὸς ἡμᾶς. Λ. Σ. 3). [218]) Εἰς ἀσφάλειαν. Τὸ οὐδετ. ἀντὶ τοῦ ἀφῃρημ. [219]) Πρᾶγμα εἶναι. [220]) Νὰ φυλάττηταί τις ἀπὸ τὸ ἀφανὲς παρὰ ἀπὸ τὸ φανερόν. Τὸ φυλάττομαι ἐδῶ μέσον, ὄχι ὡς παρ' ἡμῖν παθητικόν. [221]) Κ. § 365. [222]) Ἐξ αἰτίας τοῦ πατρός του. Ἦτον δὲ ὁ Ἅγνων στρατηγὸς ἐπίσημος ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

μεταστῆσαι ἐς τοὺς τετρακοσίους[223], καὶ ἐπρώτευεν ἐν ἐκείνοις. Ἐπεὶ δ' ᾔσθετο ἀντίπαλόν τι[224] τῇ ὀλιγαρχίᾳ ξυνιστάμενον, πρῶτος αὖ ἡγεμὼν τῷ δήμῳ ἐπ' ἐκείνους[225] ἐγένετο. Ὅθεν δήπου καὶ κόθορνος[226] ἐπικαλεῖται. [Καὶ γὰρ ὁ κόθορνος ἁρμόττειν μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοτέροις δοκεῖ, ἀποβλέπει[227] δ' ἐπ' ἀμφότερον]. Δεῖ δὲ, ὦ Θηράμενες, ἄνδρα τὸν ἄξιον ζῆν οὐ προάγειν μὲν δεινὸν εἶναι τοὺς ξυνόντας ἐς πράγματα[228], ἢν δέ τι ἀντικόπτῃ, εὐθὺς μεταβάλλεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν νηῒ διαπονεῖσθαι[229], ἕως ἂν ἐς οὖρον καταστῶσιν· εἰ δὲ μὴ, πῶς ἂν ἀφίκοιντό ποτε ἔνθα δεῖ, εἰ, ἐπειδάν τι ἀντικόψῃ, εὐθὺς ἐς τἀναντία πλέοιεν; Καὶ εἰσὶ μὲν δήπου πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι· σὺ δὲ, διὰ τὸ εὐμετάβολος εἶναι, πλείστοις μὲν μεταίτιος εἶ ἐξ ὀλιγαρχίας[230] ὑπὸ τοῦ δήμου ἀπολωλέναι, πλείστοις δ' ἐκ δημοκρατίας ὑπὸ τῶν βελτιόνων[231]. Οὗτος δέ τοι[232] ἐστὶν, ὃς, ταχθεὶς ἀνελέσθαι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν[233] τοὺς καταδύντας Ἀθηναίων ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ[234], αὐτὸς οὐκ ἀνελόμενος, ὅμως τῶν στρατηγῶν κατηγορῶν ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, ἵνα αὐτὸς περισωθείη. Ὅστις[235] γε μὴν φανερός ἐστι τοῦ μὲν πλεονεκτεῖν ἀεὶ ἐπιμελούμενος, τοῦ δὲ καλοῦ καὶ τῶν φίλων μηδὲν ἐντρεπόμενος[236], πῶς τούτου χρή ποτε φείσασθαι; πῶς δ' οὐ φυλάξασθαι, εἰδότας[237] αὐτοῦ τὰς μεταβολὰς, ὡς μὴ καὶ ἡμᾶς ταὐτὸ δυνασθῇ[238] ποιῆσαι; Ἡμεῖς οὖν τοῦτον ὑπάγομεν[239] καὶ ὡς ἐπιβουλεύοντα, καὶ ὡς προδιδόντα ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς. Ὡς δ' εἰκότα ποιοῦμεν, καὶ τάδ' ἐννοήσατε[240]. Καλλίστη μὲν γὰρ δήπου δοκεῖ πολιτεία εἶναι ἡ Λακεδαιμονίων· εἰ δὲ ἐκείνῃ ἐπιχειρήσειέ τις τῶν Ἐφόρων, ἀντὶ τοῦ τοῖς πλείοσι πείθεσθαι, ψέγειν τε τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, οὐκ ἂν[241] οἴεσθε αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἐφόρων καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης πόλεως τῆς μεγίστης τιμωρίας ἀξιωθῆναι; Καὶ ὑμεῖς οὖν, ἐὰν σωφρονῆτε, οὐ τούτου, ἀλλ' ὑμῶν φείσεσθε· ὡς[242] οὗτος σωθεὶς μὲν, πολλοὺς ἂν μέγα φρονεῖν ποιήσειε τῶν ἐναντία γιγνωσκόντων[243] ὑμῖν· ἀπολόμενος δὲ, πάντων καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξω[244] ὑποτέμοι ἂν τὰς ἐλπίδας.

---

223) Πρὸ 7 ἐτῶν δηλ. 411 Π. Χ. (Ὀλ. 92, 6'.). ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία τῶν Ἀθηνῶν ὠφεληθεῖσα ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν, κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν, καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν εἰς 400 ἄνδρας. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ των διήρκεσε μόνον μῆνάς τινας. 224) Κόμμα ἢ φατρίαν. 225) Τοὺς 400. 226) Ὑπόδημα τῶν ἡθοποιῶν τοῦ θεάτρου. Λέγει ὅτι ὁ Θ. ὠνομάσθη κόθορνος ὡς ἐπαμφοτερίζων καὶ ἁρμόζων εἰς ὅλας τὰς φατρίας. 227) Εἶναι ἐστραμμένος ὄχι πρὸς ἓν μόνον μέρος. Πιθανὸν ὅλη αὐτὴ ἡ παρένθεσις νὰ ἦναι προσθήκη ἐξηγητοῦ. 228) Εἶναι δεινὸν προάγειν τοὺς ξυνόντας εἰς πράγματα. Νὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἐμπερδεύματα. 229) Δεῖ. 230) Πλείστοις ἐξ ὀλιγαρχίας, ἀντὶ πλείστοις ὀλιγάρχαις. 231) Τῶν ὀλιγαρχῶν. 232) Εἴρων. δά. 233) Ταχθεὶς ὑπὸ τῶν στρ. 234) Εἰς τὴν ναυμαχίαν εἰς Ἀργινούσας περὶ τὴν Λέσβον, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθην. νικήσαντες τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐπεφόρτισαν τὸν Θηραμένην νὰ βοηθήσῃ τοὺς πεσόντας εἰς τὴν θάλασσαν. Αὐτὸς δὲ ἐμποδιζόμενος ἀπὸ τρικυμίαν δὲν τὸ κατώρθωσεν. Ἔπειτα δὲ κατηγορηθέντων τῶν στρατηγῶν ὅτι ἠμέλησαν τὸ χρέος τοῦτο, τοὺς συγκατηγόρησε καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ δῆμος τοὺς κατεδίκασεν εἰς θάνατον. 235) Τούτου ὅστις.
236) Δὲν φροντίζει Δ. Σ.
237) Ἡμᾶς εἰδότας. ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρεμφ. 238) Ἐδυνήθην, ἢ ἐδυνάσθην, ἀόρ. ά.
239) Ὑποβάλλομεν εἰς δίκην. 240) Συλλογισθῆτε. 241) Τὸ ἂν εἰς τὸ ἀξιωθῆναι.
242) Διότι. 243) Φρονούντων. 244) Τῶν φυγάδων.

Ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐκαθέζετο· Θηραμένης δὲ ἀναστὰς ἔλεξεν.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν μνησθήσομαι[245], ὦ ἄνδρες, ὃ τελευταῖον κατ' ἐμοῦ εἶπε. Φησὶ γάρ με τοὺς στρατηγοὺς ἀποκτεῖναι κατηγοροῦντα[246]. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἦρχον κατ' ἐκείνων λόγου, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἔφασαν προσταχθέντα με ὑφ' ἑαυτῶν[247] οὐκ ἀνελέσθαι τοὺς δυστυχοῦντας ἐν τῇ περὶ Λέσβον ναυμαχίᾳ. Ἐγὼ δὲ ἀπολογούμενος, ὡς διὰ τὸν χειμῶνα οὐδὲ πλεῖν, μὴ ὅτι[248] ἀναιρεῖσθαι τοὺς ἄνδρας δυνατὸν ἦν, ἔδοξα τῇ πόλει εἰκότα λέγειν, ἐκεῖνοι δὲ ἑαυτῶν κατηγορεῖν ἐφαίνοντο· φάσκοντες γάρ, οἷόν τε εἶναι[249] σῶσαι τοὺς ἄνδρας, προέμενοι[250] αὐτοὺς ἀπολέσθαι, ἀποπλέοντες ᾤχοντο. Οὐ μέντοι θαυμάζω γε τὸ Κριτίαν παρανενομηκέναι· ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν, οὐ παρὼν ἐτύγχανεν, ἀλλ' ἐν Θετταλίᾳ μετὰ Προμηθέως[251] δημοκρατίας κατασκευασείων[252] καὶ τοὺς πενέστας[253] ὥπλιζεν ἐπὶ τοὺς δεσπότας. Ὧν μὲν οὗτος ἐκεῖ ἔπραττε μηδὲν ἐνθάδε γένοιτο[254]· τάδε γε μέντοι ὁμολογῶ ἐγὼ τούτῳ, εἴ τις ὑμᾶς[255] μὲν τῆς ἀρχῆς βούλεται παῦσαι, τοὺς δὲ ἐπιβουλεύοντας ὑμῖν ἰσχυροὺς ποιεῖν, δίκαιον εἶναι τῆς μεγίστης αὐτὸν τιμωρίας τυγχάνειν· ὅστις μέντοι ὁ ταῦτα πράττων ἐστίν, οἶμαι ἂν ὑμᾶς κάλλιστα κρίνειν[256] τά τε πεπραγμένα, καὶ ἃ νῦν πράττει ἕκαστος ὑμῶν, εἰ κατανοήσετε[240]. Οὐκοῦν μέχρι μὲν τοῦ ὑμᾶς τε καταστῆναι ἐς τὴν βουλήν[257], καὶ ἀρχὰς ἀποδειχθῆναι, καὶ τοὺς ὁμολογουμένους συκοφάντας ὑπάγεσθαι[245], πάντες ταὐτὰ ἐγιγνώσκομεν· ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἤρξαντο ἄνδρας καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ξυλλαμβάνειν, ἐκ τούτου κἀγὼ ἠρξάμην τἀναντία τούτοις γιγνώσκειν. Ἤδειν[258] γάρ, ὅτι, ἀποθνήσκοντος μὲν Λέοντος τοῦ Σαλαμινίου, ἀνδρὸς καὶ ὄντος καὶ δοκοῦντος ἱκανοῦ εἶναι[259], ἀδικοῦντος δ' οὐδὲ ἕν[260], οἱ ὅμοιοι τούτῳ φοβήσοιντο[261], φοβούμενοι δὲ ἐναντίοι τῇδε τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. Ἐγίγνωσκον δέ, ὅτι ξυλλαμβανομένου Νικηράτου τοῦ Νικίου[262], καὶ πλουσίου, καὶ οὐδὲν πώποτε δημοτικὸν[263] οὔτε αὐτοῦ οὔτε τοῦ πατρὸς πράξαντος, οἱ τούτῳ ὅμοιοι δυσμενεῖς ἡμῖν γενήσοιντο. Ἀλλὰ μήν, καὶ Ἀντιφῶντος[264] ὑφ' ὑμῶν ἀπολλυμένου[24], ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις[265] εὖ πλεούσας παρείχετο, ἠπιστάμην, ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι πάντες ὑπόπτως ὑμῖν ἕξοιεν[266]. Ἀντεῖπον δὲ καί, ὅτι τῶν μετοίκων ἕνα ἕκαστον[197] λαβεῖν ἔφησαν χρῆναι· εὔδηλον γὰρ ἦν, ὅτι τούτων ἀπολομένων, καὶ οἱ μέτοικοι ἅπαντες πολέμιοι τῇ πολιτείᾳ ἔσοιντο. Ἀντεῖπον δὲ καί, ὅτε τὰ ὅπλα τοῦ πλήθους παρῃροῦντο[267], οὐ νομίζων χρῆναι ἀσθενῆ τὴν πόλιν ποιεῖν· οὐδὲ γὰρ τοὺς Λακεδαι-

---

245) Θ' ἀναφέρω. 246) Μὲ κατηγ. ὑποκείμενον τοῦ ἀποκτεῖναι. 247) Αὐτοπαθ. Ἀντων. Διότι ταὐτοπροσωπεῖ μὲ τὸ ὑποκείμενον. 248) Πολλῷ μᾶλλον. 249) Ὅτι ἦτον δυνατόν.

250) Προΐημι. 251) Φαίνεται ὅτι ἦτον ὁ Πρ. δημαγωγός τις ἐν Θεσσαλίᾳ. 252) Ἐπιθυμῶν νὰ κατασκευάσῃ. 253) Οἱ δουλοπάροικοι τῆς Θεσσαλίας, ἐκ τοῦ πένης. 254) Δηλ. τόσον ἀποτρόπαια ἦσαν ὅσα ἔπραττεν, ὥστε εἴθε νὰ μὴ γείνῃ ἐδῶ κἀνὲν αὐτῶν.

255) Τὴν βουλήν. 256) Κρίνειν ἄν, ὅτι δύνασθε νὰ κρίνητε. 257) Μέχρι τῶν πράξεων δι' ὧν σεῖς κατέστητε εἰς τὴν βουλὴν καὶ διωρίσθησαν ἀρχαὶ κτλ. 258) Ὑπερσυντ. τοῦ Οἶδα. 259) Ὄντος καὶ δοκοῦντος εἶναι. 260) Κατ' οὐδέν. 261) Ἤθελον φοβηθῇ.

262) Νικήρατος, υἱὸς τοῦ ἐν Σικελίᾳ φονευθέντος περιφήμου στρατηγοῦ Νικίου, ἔχων τὸ ὄνομα τοῦ πάππου του. 263) Δημαγωγικόν, ἢ τεῖνον πρὸς ἄκρατον δημοκρατίαν.

264) Ἄλλος παρὰ τὸν ὁμώνυμον ῥήτορα. 265) Τὰς τριήρεις ὥπλιζον εἰς Ἀθ. οἱ ἰδιῶται δι' ἐξόδων των. 266) Ἤθελον διάκεισθαι ὑπόπτως, εἶναι ὑπ. 267) Ἀφῄρουν.

μονίους ἑώρων τούτου ἕνεκα βουλομένους περισῶσαι ἡμᾶς, ὅπως ὀλίγοι γενόμενοι, μηδὲν δυναίμεθα αὐτοὺς ὠφελεῖν· ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς, εἰ τούτου γε δέοιντο, καὶ μηδένα λιπεῖν, ὀλίγον ἔτι χρόνον τῷ λιμῷ πιέσαντας. Οὐδέ γε τὸ φρουροὺς μισθοῦσθαι ξυνήρεσκέ μοι, ἐξὸν αὐτῶν[268] τῶν πολιτῶν τοσούτους προσλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν[269] τῶν ἀρχομένων κρατήσειν. Ἐπεί γε μὴν πολλοὺς ἑώρων ἐν τῇ πόλει τῇ ἀρχῇ τῇδε[270] δυσμενεῖς, πολλοὺς δὲ φυγάδας γενομένους, οὐκ ἂν ἐδόκει μοι οὔτε Θρασύβουλον, οὔτε Ἄνυτον, οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεύειν· ᾔδειν γὰρ ὅτι οὕτω γε τὸ ἀντίπαλον[271] ἰσχυρὸν ἔσοιτο, εἰ τῷ μὲν πλήθει ἡγεμόνες[272] ἱκανοὶ προσγενήσοιντο, τοῖς δὲ ἡγεῖσθαι βουλομένοις ξύμμαχοι πολλοὶ φανήσοιντο. Ὁ ταῦτ' οὖν νομοθετῶν ἐν τῷ φανερῷ, πότερα εὐμενὴς ἂν δικαίως, ἢ προδότης νομίζοιτο; Οὐχ οἱ ἐχθροὺς, ὦ Κριτία, κωλύοντες πολλοὺς ποιεῖσθαι, οὐδὲ οἱ ξυμμάχους πλείστους διδάσκοντες κτᾶσθαι, οὗτοι τοὺς πολεμίους ἰσχυροὺς ποιοῦσιν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἀδίκως τε χρήματα ἀφαιρούμενοι, καὶ τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀποκτείνοντες, οὗτοί εἰσιν οἱ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους ποιοῦντες, καὶ προδιδόντες οὐ μόνον τοὺς φίλους, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς, δι' αἰσχροκέρδειαν. Εἰ δὲ μὴ ἄλλως γνωστὸν, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε ἐπισκέψασθε· Πότερον οἴεσθε, Θρασύβουλον[273], καὶ Ἄνυτον[274], καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας, ἃ ἐγὼ λέγω, μᾶλλον ἂν ἐνθάδε βούλεσθαι γίγνεσθαι[275], ἢ ἃ οὗτοι πράττουσιν; Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι, νῦν μὲν αὐτοὺς[276] νομίζειν, ξυμμάχων πάντα[277] μεστὰ εἶναι· εἰ δὲ τὸ κράτιστον τῆς πόλεως[278] προσφιλῶς ἡμῖν εἶχε[279], χαλεπὸν ἂν ἡγεῖσθαι[280] εἶναι καὶ τὸ ἐπιβαίνειν ποι τῆς χώρας. Ἃ δ' αὖ εἶπεν, ὡς ἐγώ εἰμι οἷος[281] ἀείποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. Τὴν μὲν γὰρ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκόμενος, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν ἢ δημοκρατίᾳ πιστεύσειαν[282]. Ἐπεὶ δέ γε ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἀνίεσαν[283], οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀριστοτέλην καὶ Μελάνθιον καὶ Ἀρίσταρχον[284], στρατηγοῦντες, φανεροὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῷ χώματι ἔρυμα τειχίζοντες[285], ἐς ὃ ἐβούλοντο τοὺς πολεμίους δεξάμενοι ὑφ' αὐτοῖς καὶ τοῖς ἑτέροις[286] τὴν πόλιν ποιήσασθαι· εἰ ταῦτ' αἰσθανόμενος ἐγὼ διεκώλυσα, τοῦτ' ἔστι προδότην εἶναι[287] τῶν φίλων; Ἀποκαλεῖ δὲ κόθορνόν[288] με, ὡς ἀμφοτέροις[289] πειρώμενον ἁρμόττειν. Ὅστις δὲ μηδετέροις ἀρέσκει, τοῦτον, ὦ πρὸς τῶν Θεῶν, τί ποτε καὶ καλέσαι χρή; Σὺ

268) Ἐξ αὐτῶν. 269) Τοσούτους... ἕως ἐμέλλομεν, δηλ. τόσους, ὅσοι ἐχρειάζοντο ἂν ἐμέλλομεν, ἢ διὰ νὰ δυνηθῶμεν. 270) Τῶν λ'. 271) Περιληπτ. ἀντὶ οἱ ἀντίπαλοι.
272) Ἀρχηγοὶ εἰς ἐπανάστασιν. 273) Ὁ στρατηγὸς ὅστις ἠλευθέρωσε μετὰ ταῦτα τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοὺς λ'. 274) Ὁ κατηγορήσας τὸν Σωκράτην ἐπ' ἀθεΐᾳ. 275) Τοὺς φ. βούλεσθαι γίνεσθαι ἃ κτλ.=ὅτι οἱ φ. θέλουν νὰ γίνωνται ὅσα. 276) Τοὺς φυγάδας.
277) Ὅλη ἡ πόλις· διότι οἱ λ'. δυσηρέστουν τοὺς πολίτας. 278) Δηλ. οἱ κράτιστοι τῶν π.
279) Διέκειτο πρὸς ἡμᾶς. 280) Οἶμαι αὐτοὺς (τοὺς φ.) ἡγεῖσθαι ἂν χαλεπὸν εἶναι.
281) Ἱκανός. 282) Ἤθελον ἔχει ἐμπιστοσύνην. Οἱ Ἀθηναῖοι νικηθέντες τότε ἀπὸ τοὺς Λ. καὶ ἔχοντες ἀνάγκην εἰρήνης μετέβαλον τὴν πολιτείαν των, ὅπως ἦν ἀρεστὸν εἰς ἐκείνους. 283) Οἱ Λακ. δὲν ἐνέδοσαν, ἀλλ' ἐξηκολούθουν πολεμοῦντες. 284) Τρεῖς Ἀθην. στρατηγοὶ ἐκ τῶν 400. Ὁ πρῶτος ἦτον ἐκ τῶν λ'. 285) Ἐπὶ τοῦ προχώματος τὸ ὁποῖον περιετείχιζε τὰς Ἀθήνας, ἤγειρον ἰδιαίτερον ὀχύρωμα διὰ νὰ δεχθῶσι τοὺς ἐχθρούς.
286) Τοῖς ἑτέροις ἐκ τῶν 400. 287) Ὅτι ἤμην. 288) Καὶ εἰς τὰς δύο φατρίας.

γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ πάντων μισοχρηστότατος[289] γεγένησαι. Ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, κείνοις[90] μὲν ἀείποτε πολεμῶ, τοῖς οὐ πρόσθεν οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι, πρὶν ἂν καὶ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι[290] τὴν πόλιν, δραχμῆς μετέχοιεν· καὶ τοῖς δέ γ' αὖ ἀεὶ ἐναντίος εἰμί, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐγγενέσθαι ὀλιγαρχίαν, πρὶν ἂν ἐς τὸ ὑπ' ὀλίγων τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν καταστήσειαν. Τὸ μέν τοι σὺν τοῖς δυναμένοις[291] καὶ μεθ' ἵππων καὶ μετ' ἀσπίδων[292] ὠφελεῖν διὰ τοῦτο τὴν πολιτείαν[293], καὶ πρόσθεν ἄριστον ἡγούμην εἶναι, καὶ νῦν οὐ μεταβάλλομαι. Εἰ δ' ἔχεις εἰπεῖν[294], ὦ Κριτία, ὅπου ἐγὼ ξὺν τοῖς δημοτικοῖς ἢ τυραννικοῖς τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἀποστερεῖν πολιτείας[295] ἐπεχείρησα, λέγε· ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῶ, ἢ νῦν ταῦτα πράττων, ἢ πρότερον πώποτε ταῦτα πεποιηκώς, ὁμολογῶ τὰ πάντων ἐσχατώτατα[296] παθὼν ἂν δικαίως ἀποθνήσκειν.

Ὡς δ' εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο, καὶ ἡ βουλὴ δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα, γνοὺς ὁ Κριτίας, ὅτι, εἰ ἐπιτρέψει τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο[297], καὶ τοῦτο οὐ βιωτὸν[298] ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεχθείς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς[299] τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις[300]. Πάλιν δ' εἰσελθὼν εἶπεν. Ἐγώ, ὦ βουλή, νομίζω, προστάτου[301] ἔργον εἶναι οἵου δεῖ[302], ὃς ἄν[303], ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους, μὴ ἐπιτρέπῃ[304]. Καὶ ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καὶ γὰρ οἵδε οἱ ἐφεστηκότες[305] οὔ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν[306], εἰ ἀνήσομεν[307] ἄνδρα τὸν φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις[308], τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου[309] κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, ξυνδοκοῦν[10] ἅπασιν ἡμῖν[310]. Καὶ τοῦτον, ἔφη[311], ἡμεῖς θανατοῦμεν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἑστίαν[312], καὶ εἶπεν. Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἱκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα[313], μὴ ἐπὶ Κριτίᾳ[314] εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμέ, μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ', ὅνπερ νόμον[315]

---

289) Μισητότατος τοῖς χρηστοῖς. 290) Ἀποδ. ἄν.=δυνάμενοι ἢ πρόθυμοι νὰ πωλήσωσι. Λ. Σ. Ἀποδίδωμι 7). 291) Ἰσχυροῖς. 292) Στρατιωτῶν. 293) Τὸ σὺν τοῖς δυναμένοις καὶ μεθ' ἵππων καὶ ἀσπίδων ὠφελεῖν, διὰ τοῦτο ὅτι δύνανται. 294) Ἠμπορεῖς νὰ εἰπῇς.

295) Νὰ μακρύνω τῆς διοικήσεως. 296) Δηλ. θάνατον. 297) Ἤθελε διαφύγει, γλυτώσει.

298) Ὑποφερτόν, μετὰ τὸ ὁποῖον ἠμπόρει νὰ ζήσῃ πλέον ὁ Κριτίας. 299) Μὲ τρόπον ὥστε νὰ φαίνωνται εἰς τὴν βουλήν, διὰ νὰ τὴν φοβίσουν. 300) Εἰς τὰς κιγκλίδας.

301) Ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν ἀνερυθριάστως προστάτην τῆς βουλῆς. 302) Καθὼς πρέπει, καλοῦ. 303) Ἔπρεπε νὰ εἰπῇ προστ. ἔργ. εἶναι, ὁρῶντα... μὴ ἐπιτρέπειν. Ἀλλ' εἶπεν ὃς ἄν, ὡς νὰ προηγεῖτο νομίζω ἀγαθὸν προστάτην εἶναι ἐκεῖνον, ὅς. Καὶ τοῦτο τῆς ἀφελείας τοῦ λόγου. 304) Ἐξαπατᾶσθαι αὐτούς. 305) Οἱ ἔχοντες τὰ ἐγχειρίδια. 306) Φασὶν οὐκ ἐπιτρέψαι. 307) Ἀντὶ ἀνιέναι. 308) Εἰς τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους συνέγραψαν οἱ λ'. Ἔστι ἀντὶ ἐστὶ γεγραμμένον. 309) Ἐκ τῶν ἔξω τοῦ καταλόγου (τῶν τρισχιλίων) Ἐλλείπει τὸ πρὸς ὃ ἀποδίδεται· οἷον: οὓς βούλονται ἢ τοὺς ὄντας ἐκ. 310) Τοῖς τριάκοντα· ὁμιλεῖ ὡς ἐκ προσώπου καὶ τῶν λοιπῶν. 311) Περιττὴ ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἔφη· Ἡμεῖς δὲ οἱ λ'. 312) Τὴν ἱερὰν ἑστίαν ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰς τὸ βουλευτήριον. 313) Ἐπικαλοῦμαι τὰ ἐννομώτατα, ἢ ἱκετεύω γενέσθαι τὰ ἐνν. 314) Κ. § 558, ἐπ. 6', 7). 315) Κατὰ τοῦτον... ὅνπερ.

οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ τὴν κρίσιν εἶναι. Καὶ τοῦτο μέν, ἔφη, μὰ τοὺς θεούς, οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν[516] μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός· ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὗτοι οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοὺς ἀσεβέστατοι. Ὑμῶν μέντοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί, θαυμάζω[517], εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα[518] γιγνώσκοντες, ὅτι οὐδὲν[516] τὸ ἐμὸν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον, ἢ τὸ ὑμῶν ἑκάστου. Ἐκ δὲ τούτου ἐκέλευσε μὲν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἕνδεκα[519] ἐπὶ τὸν Θηραμένην[520]. Ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες[521] σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου αὐτῶν καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μὲν ὁ Κριτίας· Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον· ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες, οἱ ἕνδεκα, οὗ δεῖ[522], τὰ ἐκ τούτων[523] πράσσετε. Ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν, εἷλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἷλκον δὲ οἱ ὑπηρέται. Ὁ δὲ Θηραμένης, ὥσπερ εἰκός, καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους, καθορᾶν τὰ γιγνόμενα. Ἡ δὲ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ[524], καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλῆρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. Οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς, μάλα μεγάλῃ τῇ φωνῇ δηλοῦντα, οἷα ἔπασχε. Λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξοιτο[525], εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο· Ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρα, ἔφη, οἰμώξομαι; Καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος, τὸ κώνειον[526] ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν[527] ἀποκοτταβίσαντα[528] εἰπεῖν αὐτόν· Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα· ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος, μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιῶδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς[529].

---

516) Κατ' οὐδέν, ἡ ἁπλῆ ἄρνησις ὡς τὸ ἡμέτερον δέν, τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτοῦ συγκοπή.
517) Ἀπορῶ διὰ σᾶς. Κ. § 345, σημ. ά. 518) Καὶ ταῦτα (ποιήσετε) γιγνώσκοντες, Ἂν καὶ γιγνώσκητε. 519) Ἕνδεκα, οἱ ἐκτελοῦντες τὰς θανατικὰς ποινὰς διὰ δημίων, ἐξελέγοντο ἀνὰ εἷς ἐξ ἑκάστης τῶν δέκα φυλῶν, καὶ εἶχον καὶ ἕνα γραμματέα. 520) Νὰ ἔλθωσιν ἐπὶ τὸν Θηραμένην, δηλ. νὰ τὸν συλλάβωσι. 521) Κ. § 439, σημ. Ἀπόλυτος ὀνομ. πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως μὲ τὴν ἑπομένην γεν. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐλευθερίαι εἶναι μᾶλλον ἐλαττώματα καὶ πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται. 522) Δηλ. εἰς τὸ δεσμωτήριον.
523) Τὰ μετὰ ταῦτα δηλ. τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν εὐλαβεῖται νὰ ὀνομάσῃ.
524) Δηλ. ἐπίσης θρασεῖς. 525) Ὅτι θὰ τὸν κάμῃ νὰ στενάξῃ, συνήθης τρόπος ἀπειλῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Λέγεται Οἰμώξω καὶ Οἰμώξομαι. 526) Φάρμακον τὸ ὁποῖον ἐπότιζον συνήθως τοὺς καταδικαζομένους εἰς θάνατον. 527) Ἔλεγον ἢ λέγουν ὅτι εἶπε.
528) Κότταβος ἦτον παιγνίδιον εἰς τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ ἔπινον οἶνον, ἔρριπτον ἀπὸ τὸ ποτήριον ὅ,τι ἔμενεν εἰς μίαν λεκάνην, καὶ ἀπὸ τὸν κρότον ἢ ἄλλα σημεῖα εἴκαζον περὶ τοῦ μέλλοντος ἢ ἔκαμνον εὐχάς. Ἀποκοτταβίζω, ῥίπτω ἀπὸ τὸ ποτήριον τὰ λείψανα τοῦ ποτοῦ.
529) Τὸ μὴ ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς του οὔτε τὴν φρόνησιν, οὔτε τὴν παιγνιώδη διάθεσιν.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ.

Κύρου Ἀνάβασις ἐπιγέγραπται τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Ξενοφῶντος, ὡς περιέχον τὴν διήγησιν τῆς ἐκστρατείας δέκα χιλιάδων Ἑλλήνων μετὰ Κύρου τοῦ νεωτέρου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐπιστροφῆς αὐτῶν, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Λέγεται δὲ νεώτερος ὁ Κῦρος οὗτος, καθ' ὃ ἀπόγονος τοῦ ἑτέρου, τοῦ ἥρωος τῆς Κύρου Παιδείας.

ΒΙΒΛ. Α'. ΚΕΦΑΛ. Α'.

ΔΑΡΕΙΟΥ καὶ Παρυσάτιδος γίγνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος· ἐπεὶ δὲ ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετό οἱ τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρὼν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς Καστωλοῦ[1] πεδίον ἀθροίζονται. Ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος, λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὁπλίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν Παῤῥάσιον[2]. Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος, καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύοι αὐτῷ. Ὁ δὲ πείθεταί τε καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθείς, βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ[3] τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ', ἢν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρύσατις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην. Ὅστις δ' ἀφικνεῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτόν, πάντας οὕτω διατιθεὶς ἀπεπέμπετο, ὥσθ' ἑαυτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ. Καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ. Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροιζεν, ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ὅπως ὅτι ἀπαρασκευαστότατον λάβοι βασιλέα. Ὧδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογήν· ὁπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἑκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρνους ταῖς πόλεσι· καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους τὸ ἀρχαῖον, ἐκ βασιλέως δεδομέναι· τότε δ' ἀφεστήκεσαν πρὸς Κῦρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου. Ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, ἀποστῆναι πρὸς Κῦρον, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας, συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ

[1]) Καστωλὸς, πόλις τῆς Λυδίας, περὶ τὴν εὐρύχωρον πεδιάδα τῆς ὁποίας συνήρχοντο τὰ στρατεύματα τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων. [2]) Παῤῥασίας, τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεως καὶ ἐπαρχίας. [3]) Εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του.

ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκότας. Καὶ αὕτη αὖ ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν στράτευμα. Πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων ἠξίου, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, δοθῆναί οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρνην ἄρχειν αὐτῶν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥς τε βασιλεὺς τῆς μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλῆς οὐκ ᾐσθάνετο, Τισσαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾷν· ὥς τε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων· καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων, ὧν Τισσαφέρνης ἐτύγχανεν ἔχων. Ἄλλο δὲ στράτευμα συνελέγετο αὐτῷ ἐν Χεῤῥονήσῳ τῇ καταντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φυγὰς ἦν· τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος, ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικούς. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον, στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων, καὶ ἐπολέμει ἐκ Χεῤῥονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θρᾳξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦσι, καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας· ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφὴν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἑκοῦσαι. Τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στράτευμα. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ξένος ὢν ἐτύγχανεν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον, καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους[4], καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. Ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἓξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι[5] πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλεύσηται. Οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στράτευμα. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον, ξένον ὄντα αὐτῷ, ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς εἰς Πεισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων Πεισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον[6] καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιόν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσων Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τῶν Μιλησίων· καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο, ὡς Πεισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἐνταῦθα στράτευμα· καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἥκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα· καὶ τῷ Ἀριστίππῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι, ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἥκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄνδρας, πλὴν ὁπόσοι ἱκανοὶ ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας[7] ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑπισχό-

---

4) Μισθωτοὺς στρατιώτας, συνήθως Ἕλληνας, ὑπηρετοῦντας παρὰ τοῖς βαρβάροις.
5) Διαλλαγῆναι. 6) Ἐκ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεως Στυμφάλου. 7) Μιλησίους τοὺς ἐκβληθέντας ὑπὸ Τισσαφέρνους.

μενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσασθαι πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. Οἱ δὲ ἡδέως ἐπείθοντο· ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες τὰ ὅπλα παρῆσαν εἰς Σάρδεις... Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἡγησάμενος εἶναι, ἢ ὡς ἐπὶ Πεισίδας τὴν παρασκευήν, πορεύεται ὡς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα, ἱππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους. Καὶ βασιλεὺς μὲν δή, ἐπεὶ ἤκουσε παρὰ Τισσαφέρνους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο.

Κῦρος δὲ ἔχων οὓς εἴρηκα, ὡρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο, ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. Τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπῆν ἐπεζευγμένη πλοίοις ἑπτά. Τοῦτον διαβὰς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτώ, εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην, εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτά... Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Κελαινὰς τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους. Διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρός ἐστιν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. Ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν, νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας. Ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια καὶ τὴν Κελαινῶν Ἀκρόπολιν. Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα... καὶ ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὁπλῖται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι[1] πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὸ δὲ ἆθλον στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δώδεκα εἰς Κεραμῶν ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην πρὸς τῇ Μυσίᾳ χώρᾳ. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας τριάκοντα εἰς Καΰστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπῄτουν. Ὁ δέ, ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι.

Ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συεννέσιος γυνὴ τοῦ Κιλίκων βασιλέως παρὰ Κῦρον· καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά· τῇ δ' οὖν στρατιᾷ

[1] Δηλ. 11,000.

τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν· εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα καὶ φύλακας περὶ αὐτὴν Κίλικας καὶ Ἀσπενδίους.. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην· ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως· ἐφ' ᾗ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι, οἴνῳ κεράσας αὐτήν. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Τυριαῖον, πόλιν οἰκουμένην, ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδεῖξαι τὸ στράτευμα αὐτῇ. Βουλόμενος οὖν ἐπιδεῖξαι, ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. Ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι καὶ στῆναι, συντάξαι δὲ ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ· ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. Ἐθεώρει οὖν ὁ Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρήλαυνον τεταγμένοι κατὰ ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἅρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης· εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημῖδας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαθαρμένας. Ἐπειδὴ δὲ πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἅρμα πρὸ τῆς φάλαγγος, πέμψας Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὅπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα[9]. Οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῄεσαν· ἐκ δὲ τούτου θᾶττον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς καὶ ἄλλοις καὶ ἥ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐκ τῆς ἁρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὤνια ἔφυγον· οἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον. Ἡ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε. Κῦρος δὲ ἥσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδών. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας εἴκοσιν, εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. Ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ὡς πολεμίαν οὖσαν. Ἐντεῦθεν ὁ Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδὸν[10], καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας οὓς Μένων εἶχε, καὶ αὐτόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε, πρὸς Δάνα, πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην Μεγαφέρνην, φοινικιστὴν βασίλειον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ. Ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἡ δὲ εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἁμαξιτὸς ὀρθία ἰσχυρῶς καὶ ἀμήχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκώλυεν· ἐλέγετο δὲ καὶ Συέννεσις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων τὴν εἰσβολήν. δι' ὃ ἔμεινεν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκεν ἄγγελος, λέγων ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ᾔσθετο τό τε Μένωνος στρά-

[9] Ἡ αἰτιατικὴ ὡς ὑποκείμ. τῶν ἀπαρεμφάτων. [10] Διὰ τῆς συντομωτάτης ὁδοῦ.

ευμα, ὅτι ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἴσω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ' Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν Ταμὼν ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου. Κῦρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνὰς, οὗ οἱ Κίλικες ἐφύλαττον. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαινον εἰς πεδίον μέγα καὶ καλὸν, ἐπίῤῥυτον, καὶ δένδρων παντοδαπῶν ἔμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ παρέχει ὀχυρὸν καὶ ὑψηλὸν πάντη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν·

Καταβὰς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σαθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν, εἰς Ταρσοὺς, πόλιν τῆς Κιλικίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Συεννέσιος βασίλεια τοῦ Κιλίκων βασιλέως· διὰ μέσης δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων. Ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συεννέσιος εἰς χωρίον ὀχυρὸν ἐπὶ τὰ ὄρη, πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσοῖς. Ἐπύαξα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο. Ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων τῶν εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφασαν ἁρπάζοντάς τι κατακοπῆναι ὑπὸ τῶν Κιλίκων, οἱ δὲ ὑπολειφθέντας, καὶ οὐ δυναμένους εὑρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς, εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν οὗτοι ἑκατὸν ὁπλῖται. Οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ ἧκον, τήν τε πόλιν τοὺς Ταρσοὺς διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασίλεια τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δὲ ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Συέννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη, οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε, πρὶν ἡ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε καὶ πίστεις ἔλαβε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Συέννεσις μὲν ἔδωκε Κύρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιὰν, Κῦρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν Περσικὴν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἀφαρπάζεσθαι, τὰ δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα, ἥν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. Πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἰέναι· οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου ἐπεὶ ἤρξατο προϊέναι. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε τοῦ μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ' ἐπεὶ ἔγνω ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν· καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἑστώς· οἱ δὲ ὁρῶντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων· εἶτα δὲ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν· ἐμοὶ γὰρ Κῦρος ξένος ἐγένετο, καί με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε

---

[11]) διὰ τήν.

ἀλλὰ ἐτίμησε καὶ μυρίους ἔδωκε δαρεικούς· οὓς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοί, ἀλλ' οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων. Καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θρᾷκας ἐπολέμησα καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χεῤῥονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων, βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. Ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην, ἵνα, εἴ τι δέοιτο, ὠφελοίην αὐτὸν ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου. Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δέ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι, ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ' ὑμῶν ἰέναι. Εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ οἶδα· αἱρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν ὅ,τι ἂν δέῃ πείσομαι· καὶ οὔποτε ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἕλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἕλληνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἱλόμην. Ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, οὐδὲ ἕπεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἕψομαι, καὶ ὅ,τι ἂν δέῃ πείσομαι. Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν εἶναι τίμιος ὅπου ἂν ὦ, ὑμῶν δὲ ἐρημωθεὶς οὐκ ἂν ἱκανὸς εἶναι οἶμαι, οὔτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι, οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. Ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς, οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε. Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται, οἵ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ οἱ ἄλλοι, ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι ἐπῄνεσαν· παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασίωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα τὰ σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλεάρχῳ. Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον· ὁ δὲ ἰέναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον, ἔλεγε θαῤῥεῖν, ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον· μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν, αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι. Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγὼν τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκεῖνον· οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἐκείνου ἔτι στρατιῶται, ἐπεί γε οὐ συνεπόμεθα αὐτῷ, οὔτε ἐκεῖνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης. Ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν οἶδα· ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον, αἰσχυνόμενος, ὅτι σύνοιδα ἐμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν, ἔπειτα [δὲ] καὶ δεδιώς, μὴ λαβών με δίκην ἐπιθῇ ὧν νομίζει ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν, οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλεύεσθαι ὅ,τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων*), καὶ εἴ τε μένομεν αὐτοῦ, σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα μένωμεν· εἴ τε δὴ δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἄπιμεν, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἕξομεν· ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε στρατηγοῦ οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν. Ὁ δ' ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος, ᾧ ἂν φίλος ᾖ, χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ᾖ. Ἔτι δὲ δύναμιν ἔχει καὶ πεζὴν καὶ ἱππικὴν καὶ ναυτικήν, ἣν πάντες ὁμοίως ὁρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόῤῥω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθέζεσθαι· ὥστε ὥρα λέγειν ὅ,τι τις γιγνώσκει ἄριστον εἶναι. Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ

---

*) Πρὸς ταῦτα, τούτων οὕτως ἐχόντων,

μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγ-κέλευστοι, ἐπιδεικνύντες οἵα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. Εἷς δὲ δὴ εἶπε, προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγοὺς μὲν ἑλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἀγοράζεσθαι, ἡ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι, καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόντας δὲ Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κῦρον, ὅστις διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀποίσει· ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προκαταληψομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κῦρος μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἀνηρπακότες. Οὗτος μὲν δὴ τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον. Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνορῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον· ὡς δὲ τῷ ἀνδρὶ ὃν ἂν ἕλησθε πείσομαι ᾗ δυνατὸν μάλιστα· ἵνα εἰδῆτε ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, ὥς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων. Μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥσπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρου μὴ ποιουμένου· ἐπεδείκνυε δὲ ὡς εὔηθες εἴη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου, ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν. Εἰ δέ τι καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ᾧ ἂν Κῦρος δῷ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κῦρον προκαταλαμβάνειν; Ἐγὼ γὰρ ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη[13], μὴ ἡμᾶς αὐταῖς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ· φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι ᾧ δοίη ἕπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐχ οἷόν τε ἔσται ἐξελθεῖν· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθών· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. Ἀλλ' ἔγωγέ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κῦρον, οἵτινες ἐπιτήδειοι, σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον, τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι· καὶ ἐὰν μὲν ἡ πρᾶξις ᾖ παραπλησία οἵαπερ καὶ πρόσθεν ἐχρῆτο τοῖς ξένοις, ἕπεσθαι καὶ ἡμᾶς, καὶ μὴ κακίους εἶναι τῶν πρόσθεν[14] τούτῳ συναναβάντων· ἐὰν δὲ μείζων ἡ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνηται καὶ ἐπιπονωτέρα καὶ ἐπικινδυνοτέρα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν, ἢ πεισθέντα πρὸς[15] φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ ἑπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἑποίμεθα, καὶ ἀπιόντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπίοιμεν· ὅ,τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ, ἀναγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι. Ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας ἑλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ ἠρώτων Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ· ὁ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι ἀκούοι Ἀβροκόμαν, ἐχθρὸν ἄνδρα, ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ᾖ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῄζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ· ἢν δὲ φεύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἱρετοὶ ἀναγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δὲ ὑποψία μὲν ἦν ὅτι ἄγει πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἕπεσθαι. Προσαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι

---

[13]) Ἡ δοτικὴ χαριστική, ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα διαβῶμεν ἀσφαλῶς ἡμεῖς. [14]) Ὅτε τὸ πρῶτον ἀνέβη, μετάπεμπτος ἀπὸ τοῦ πατρός· ἴδε τὴν ἀρχὴν τοῦ Α'. κεφαλ. [15]) Ὡς φίλους, φιλικῶς.

δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγοι οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουεν οὐδεὶς ἔν γε τῷ φανερῷ.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας δέκα, ἐπὶ τὸν Σάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ τὸ εὖρος στάδιον. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, εἰς Ἰσσοὺς, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ Κύρῳ παρῆσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος· ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Ταμὼς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον, ὅτε Τισσαφέρνει φίλη ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν. Παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων ὁπλίτας, ὧν ἐστρατήγει παρὰ Κύρῳ. Αἱ δὲ νῆες ὥρμουν κατὰ τὴν Κύρου σκηνήν. Ἐνταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κῦρον, τετρακόσιοι ὁπλῖται, καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα παρασάγγας πέντε, ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. Ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη· καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν πρὸ τῆς Κιλικίας Συέννεσις εἶχε καὶ Κιλίκων φυλακή· τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. Διὰ μέσου δὲ τούτων ῥεῖ ποταμὸς Κέρσος, ὄνομα, εὖρος πλέθρου. Ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίᾳ· ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὕπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν πύλαι. Ταύτης οὖν ἕνεκα τῆς παρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως ὁπλίτας ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ βιασάμενοι τοὺς πολεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύλαις· ὅπερ ᾤετο ποιήσειν ὁ Κῦρος τὸν Ἀβροκόμαν, ἔχοντα πολὺ στράτευμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαυνεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας πέντε, εἰς Μυρίανδρον, πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον, καὶ ὥρμουν αὐτόθι ὁλκάδες πολλαί· Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἑπτά· καὶ Ξενίας ὁ Ἀρκὰς στρατηγὸς, καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς ἐμβάντες εἰς πλοῖον, καὶ τὰ πλεῖστου ἄξια ἐνθέμενοι ἀπέπλευσαν, ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φιλοτιμηθέντες, ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας, ὡς ἀπιόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα, εἴα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. Ἐπεὶ δ' οὖν ἦσαν ἀφανεῖς, διῆλθε λόγος ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν εὔχοντο ὡς δολίους ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ᾤκτειρον εἰ ἁλώσοιντο. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν

ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων. ἀλλ' εὖγε μέντοι ἐπιστάσθωσαν ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν· οἶδα γὰρ ὅπῃ οἴχονται· οὔτε ἀποπεφεύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις, ὥςτε ἑλεῖν τὸ ἐκείνον πλοῖον. Ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδ' ἐρεῖ οὐδείς, ὡς ἐγὼ ἕως μὲν ἂν παρῇ τις χρῶμαι, ἐπειδὰν δὲ ἀπιέναι βούληται, συλλαβὼν καὶ αὐτοὺς κακοὺς ποιῶ καὶ τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. Ἀλλὰ ἰόντων, εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. Καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερήσονται, ἀλλ' ἀπολήψονται τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἕλληνες, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστεράς. Αἱ δὲ κῶμαι, ἐν αἷς ἐσκήνουν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζώνην[14] δεδομέναι. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα, ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δάρδητος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσυος βασίλεια τοῦ Συρίας ἄρξαντος καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάντα, ὅσα ὧραι φύουσι. Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ᾠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων Θάψακος ὀνόματι. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ Κῦρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ ἀναπείθειν ἕπεσθαι. Οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότας κρύπτειν, καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι, ἐὰν μή τις αὐτοῖς χρήματα διδῷ, ὥσπερ καὶ τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς Κῦρον. Ταῦτα οἱ στρατηγοὶ Κύρῳ ἀπήγγελλον· ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῆ, μέχρις ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. Τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπείσθη. Μένων δὲ πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἕψονται Κύρῳ ἢ οὔ, συνέλεξε τὸ αὑτοῦ στράτευμα χωρὶς τῶν ἄλλων, καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες, ἐὰν ἐμοὶ πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες, οὔτε πονήσαντες τῶν ἄλλων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. Τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κῦρος ἕπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν πρὶν δῆλον εἶναι ὅ,τι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρῳ. Ἢν μὲν γὰρ ψη-

---

[14]) Διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ζώνης της: φράσις συνήθης μέχρι τῆς σήμερον διὰ τὰς εἰς τὰς βασιλίδας χορηγουμένας ποσότητας: οἱ Γάλλοι λέγουν: pour ses épingles.

ψίσωνται ἕπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς προθυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κῦρος καὶ ἀποδώσει· ἐπίσταται δ' εἴτις καὶ ἄλλος· ἢν δ' ἀποψηφίσωνται οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν πάντες εἰς τοὔμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς μόνοις πειθομένοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλου οὗ τινος ἂν δέησθε, οἶδα ὅτι ὡς φίλου τεύξεσθε Κύρου. Ἀκούσαντες ταῦτα ἐπείθοντο καὶ διέβησαν πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δ' ἐπεὶ ᾔσθετο διαβεβηκότας, ἥσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν[17] εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσετε, ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κῦρον νομίζετε. Οἱ μὲν δὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες εὔχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι· Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῶς. Ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτῷ ἅπαν· καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Οἱ δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐπώποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο πεζῇ, εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις· ἃ τότε Ἀβροκόμας προϊὼν κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῇ· ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύσοντι. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἐννέα, παρασάγγας πεντήκοντα, καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. Ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαὶ μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμοὺς ἐρήμους πέντε, παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδίον ἅπαν ὁμαλὸν, ὥσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλῆρες· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦσαν εὐώδη, ὥσπερ ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν· θηρία δὲ παντοῖα, πλεῖστοι μὲν ὄνοι ἄγριοι, οὐκ ὀλίγοι δὲ στρουθοὶ οἱ μεγάλοι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐνίοτε ἐδίωκον. Καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἂν εἱστήκεσαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θᾶττον· καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος, ταὐτὸν ἐποίουν, καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. Τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἁπαλώτερα δέ· Στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπατο φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν, αἴρουσα, ὥσπερ ἱστίῳ χρωμένη· τὰς δὲ ὠτίδας ἄν τις ταχὺ ἀνιστῇ[18] ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ, ὥσπερ πέρδικες, καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι· τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν. Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμὸν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. Ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή· περιεῤῥεῖτο δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλῳ. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἐρήμους

---

[17]) Τὸν υἱὸν τοῦ Αἰγυπτίου Ταμὼ, τοῦ Ναυάρχου. [18]) Κυνηγετικὴ ἡ φράσις, συνήθης ἕως τῆς σήμερον.

τρεῖς καὶ δέκα, παρασάγγας ἐννενήκοντα, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας. Ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας[19] παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες, εἰς Βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον ἔζων. Τὸ δὲ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν, εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδίᾳ ἀγορᾷ[20] ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. Ὁ δὲ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβόλιον Ἀττικούς. ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς ἐχώρει. Κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. Ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν, ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν. Καὶ δή ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος ταῖς ἁμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγρητα, λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβιβάζειν τὰς ἁμάξας. Ἐπεὶ δ' ἐδόκουν αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἁμάξας. Ἔνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι. Ῥίψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κάνδυς ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἑστηκώς, ἵεντο ὥσπερ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ πρανοῦς γηλόφου, ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας· ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ τοῖς τραχήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν· εὐθὺς δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν θᾶττον ἢ ὥς τις ἂν ᾤετο, μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἁμάξας. Τὸ δὲ σύμπαν δῆλος ἦν Κῦρος ὡς σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων, ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα ἤ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο, νομίζων, ὅσῳ μὲν [ἂν] θᾶττον ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαιότερον, τοσούτῳ πλέον συναγείρεσθαι βασιλεῖ στράτευμα. Καὶ συνιδεῖν δ' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἡ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ μήκεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπάσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενής, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο. Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Χαρμάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, σχεδίαις διαβαίνοντες ὧδε· διφθέρας, ἃς εἶχον σκεπάσματα, ἐπίμπλασαν χόρτου κούφου, εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἅπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου[21] πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος καὶ σῖτον μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον. Ἀμφιλεξάντων δέ τι ἐνταῦθα τῶν τε τοῦ Μένωνος στρατιωτῶν καὶ τῶν τοῦ Κλεάρχου, ὁ Κλέαρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλέαρ-

---

19) Μυλόπετραις. 20) Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ ἐν τῇ τῶν Λυδῶν στρατοπέδῳ. 21) Ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Φοίνικος.

γος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐκεῖ κατασκεψάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κῦρος δὲ οὔπω ἧκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλαυνε, τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις, ὡς εἶδε τὸν Κλέαρχον διελαύνοντα, ἵησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἥμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα πολλοί, κραυγῆς γενομένης. Ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ εὐθὺς παραγγέλλει εἰς τὰ ὅπλα· καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μεῖναι, τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας· αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θρᾷκας καὶ τοὺς ἱππέας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετταράκοντα, τούτων δὲ οἱ πλεῖστοι Θρᾷκες, ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς Μένωνος, ὥστ' ἐκείνους ἐκπεπλῆχθαι καὶ αὐτὸν Μένωνα, καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὅπλα. Οἱ δὲ καὶ ἕστασαν ἀποροῦντες τῷ πράγματι. Ὁ δὲ Πρόξενος, ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιὼν καὶ τάξις αὐτῷ ἑπομένη τῶν ὁπλιτῶν, εὐθὺς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὅπλα καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. Ὁ δ' ἐχαλέπαινεν, ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι, πρᾴως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος· ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. Ἐν τούτῳ δὲ ἐπῄει καὶ Κῦρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα· εὐθὺς δ' ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν ἧκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει τάδε· Κλέαρχε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴστε ὅ,τι ποιεῖτε. Εἰ γάρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὗτοι οὓς ὁρᾶτε βάρβαροι πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο· καὶ παυσάμενοι ἀμφότεροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὅπλα.

ΚΕΦΑΛ. ΣΤʹ.

Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἴχνια ἵππων καὶ κόπρος· εἰκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἵππων. Οὗτοι προϊόντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. Ὀρόντης δὲ Πέρσης ἀνήρ, γένει τε προσήκων βασιλεῖ, καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν, ἐπιβουλεύει Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας. Καταλλαγεὶς δὲ οὗτος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοίη ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακαίοντας ἱππέας ἢ κατακαίνοι ἂν ἐνεδρεύσας, ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἕλοι, καὶ κωλύσειε τοῦ καίειν ἐπιόντας, καὶ ποιήσειεν, ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στράτευμα, βασιλεῖ διαγγεῖλαι. Τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα, ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος παρ' ἑκάστου τῶν ἡγεμόνων. Ὁ δ' Ὀρόντης νομίσας ἑτοίμους εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας, γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἥξοι ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν, ὡς φίλον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. Ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρί, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν Κύρῳ δείκνυσιν. Ἀναγνοὺς δὲ αὐτὴν ὁ Κῦρος συλλαμβάνει Ὀρόντην, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν

ἑαυτοῦ σκηνὴν Περσῶν τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά· καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὺς ἐκέλευεν ὁπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὅπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνήν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὁπλίτας. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντου ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρρητον ἦν. Ἔφη δὲ Κῦρον ἄρχειν τοῦ λόγου ὧδε· Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὅ,τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόνταυ τουτουΐ. Τοῦτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι ἐμοί. Ἐπεὶ δὲ ταχθείς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ, οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοὶ ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐποίησα, ὥστε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα. Μετὰ ταῦτα, ἔφη, ὦ Ὀρόντα, ἔστιν ὅ,τι σε ἠδίκησα; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὔ. Πάλιν δὲ ὁ Κῦρος ἠρώτα· Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος, ἀποστὰς εἰς Μυσοὺς κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώραν ὅ,τι ἐδύνω; ἔφη ὁ Ὀρόντης. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' αὖ ἔγνως τὴν σεαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας ἐμὲ πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ ταῦθ' ὡμολόγει ὁ Ὀρόντης. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι φανερὸς γέγονας; εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντου, ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτόν· Ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος γεγενῆσθαι; Ἦ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντης. Ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κῦρος. Ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ φίλος καὶ πιστός; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι, οὐδ' εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοί γ' ἄν ποτε ἔτι δόξαιμι. Πρὸς ταῦτα Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν. Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην εἴ τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε· Συμβουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι ὡς τάχιστα, ὡς μηκέτι δέῃ τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ᾖ ἡμῖν τὸ κατὰ τοῦτον[22] τοὺς ἐθέλοντας φίλους εἶναι τούτους εὖ ποιεῖν. Ταύτῃ δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. Μετὰ ταῦτα ἔφη κελεύοντος Κύρου ἐλάβοντο τῆς ζώνης τὸν Ὀρόντην ἐπὶ θανάτῳ, ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς· εἶτα δὲ ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. Ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν οἵ περ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θανάτῳ ἄγοιτο. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀρταπάτου σκηνὴν εἰσηνέχθη τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόντην, οὔτε τεθνηκότα οὐδεὶς εἶδε πώποτε, οὐδὲ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν· εἴκαζον δὲ ἄλλοι ἄλλως· τάφος δὲ οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη.

[22]) Καθ' ὅσον ἀφορᾷ αὐτόν.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δώδεκα. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἕω ἥξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχούμενον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸν Θετταλὸν τοῦ εὐωνύμου· αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταττε. Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἥκοντες αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἀπήγγελον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλεύετό τε, πῶς ἂν τὴν μάχην ποιοῖτο, καὶ αὐτὸς παρῄνει θαρσύνων τοιάδε· Ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον· Ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτηθε καὶ ὑπὲρ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω· Εὖ γὰρ ἴστε ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἑλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων. Ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτε, εἰς οἷον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ἐγὼ ὑμᾶς εἰδὼς διδάξω. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος πολὺ καὶ κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τὰ ἄλλα καὶ αἰσχύνεσθαί μοι δοκῶ, οἵους ἡμῖν[*] γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. Ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εὐτόλμων γενομένων, ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν· πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ' ἐμοὶ ἑλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρὼν φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε· Καὶ μήν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες ὅτι πολλὰ ὑπισχνῇ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου προσιόντος· ἂν δὲ εὖ γένηταί τι, οὐ μεμνῆσθαί σέ φασιν· ἔνιοι δὲ οὐδ' εἰ μεμνῷό τε καὶ βούλοιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσα ὑπισχνῇ. Ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· Ἀλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ πατρῴα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρις οὗ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι· πρὸς δὲ ἄρκτον μέχρις οὗ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων πάντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. Ἢν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. Ὥστε οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ, τι δῶ ἑκάστῳ τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς οἷς δῶ. Ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἑκάστῳ χρυσοῦν δώσω. Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοί τε ἦσαν πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. Εἰσῄεσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἵ τε στρατηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινές, ἀξιοῦντες εἰδέναι τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν· ὁ δὲ ἐμπιπλὰς ἁπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. Παρεκελεύοντο δὲ αὐτῷ πάντες ὅσοι περ διελέγοντο μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὄπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὧδέ πως ἤρετο τὸν Κῦρον· Οἴει γάρ σοι μαχεῖσθαι, ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἴπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, καὶ ἐμὸς δὲ ἀδελφός,

---

[*] Ἡ δοτικὴ κτητικῶς εἰς τὸ χώρα: Τοὺς ὄντας ἐν τῇ χώρᾳ (τῇ οὔσῃ) ἡμῖν, ἀντὶ τῇ ἡμετέρᾳ.

οὐκ ἀμαχεὶ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι. Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων ἀσπὶς[24] μυρία καὶ τετρακόσια· πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι· τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι· τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα διακόσια. Ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἱππεῖς, ὧν Ἀρταγέρσης ἦρχεν· οὗτοι δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. Τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρύας, Ἀρβάκης. Τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐννενήκοντα μυριάδες καὶ ἅρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Ἀβροκόμας δὲ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. Ταῦτα δὲ ἤγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες ἐκ τῶν πολεμίων παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης· καὶ μετὰ τὴν μάχην, οἳ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων, ταὐτὰ ἤγγελλον. Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας τρεῖς, συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ᾤετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς. Παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους. Ἔνθα δή εἰσιν αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι· εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγά· εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἑκάστη παρασάγγην, γέφυραι δ' ἔπεισιν. Ἦν δὲ παρὰ αὐτὸν τὸν Εὐφράτην πάροδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ εὖρος. Ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς μέγας ποιεῖ ἀντὶ ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσελαύνοντα. Ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε καὶ ἐγένοντο εἴσω τῆς τάφρου. Ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἴχνη πολλά. Ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμπρακιώτην μάντιν, ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τρισχιλίους, ὅτι τῇ ἑνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρότερον θυόμενος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν· Κῦρος δ' εἶπεν. Οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐὰν δ' ἀληθεύσῃς, ὑπισχνοῦμαί σοι δέκα τάλαντα. Τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στράτευμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος ἐπορεύετο ἠμελημένως μᾶλλον. Τῇ δὲ τρίτῃ ἐπί τε τοῦ ἅρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ· τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο καὶ τῶν ὅπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἁμαξῶν καὶ ὑποζυγίων ἤγετο.

---

[24]) Ἀντὶ Ἀσπιδοφόροι = Ὁπλῖται.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν, καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς ἔνθα ἔμελλε καταλύσειν, ἡνίκα Παταγύας, ἀνὴρ Πέρσης, τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιςῶν προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσαν οἷς ἐνετύγχανεν ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος. Ἔνθα δὴ πολὺς τάραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι. Καὶ Κῦρός τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἅρματος τὸν θώρακα ἐνέδυ, καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. Ἔνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος· οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον. Μένων δὲ καὶ τὸ στράτευμα τὸ εὐώνυμον κέρας ἔσχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. Τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ ἱππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν· ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὕπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν· Κῦρος δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς μετ' αὐτοῦ ὅσον ἑξακόσιοι ὡπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηριδίοις καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου. Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο. Λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν· Οἱ δ' ἵπποι ἅπαντες οἱ μετὰ Κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππεῖς Ἑλληνικάς.

Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὔπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι. ἡνίκα δὲ δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῷ ὕστερον ὥσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολύ. Ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ αἱ λόγχαι καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο. Καὶ ἦσαν ἱππεῖς μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων. Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ τούτων γερροφόροι· ἐχόμενοι δὲ ὁπλῖται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι δ' οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἱππεῖς, ἄλλοι τοξόται. Πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπορεύετο. Πρὸ δὲ αὐτῶν ἅρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὴ δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα, καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. Ἡ δὲ γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλώντων[29] καὶ διακοψόντων. Ὃ μέντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐψεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν[30] καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῄεσαν. Καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἑρμηνεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα, ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη· κἂν τοῦτ', ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίη-

---

29) Μέλλων Β'. τοῦ Ἐλαύνω. 30) Ὅσον τὸ δυνατόν.

ται. Ὁρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον στῖφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐωνύμου βασιλέα· τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεὺς, ὥστε μέσον τὸ ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν· ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθείη ἑκατέρωθεν· τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλοι ὅπως καλῶς ἔχοι.

Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁμαλῶς προῄει τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον, συνετάττετο ἐκ τῶν ἔτι προσιόντων, καὶ ὁ Κῦρος παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι, κατεθεᾶτο ἑκατέρωσε ἀποβλέπων εἴς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φιλίους. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντῆσαι ἤρετο, εἴ τι παραγγέλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ εἴη. Ταῦτα δὲ λέγων, θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος εἴη· ὁ δὲ (Ξενοφῶν) εἶπεν, ὅτι τὸ σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη· καὶ ὃς ἐθαύμασε, τίς παραγγέλλει καὶ ἤρετο ὅ,τι καὶ εἴη τὸ σύνθημα. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας, Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω. Ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπήλαυνε· καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπειχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἡνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες, καὶ προήρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις. Ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ἐπιλειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες οἷόνπερ τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον. Λέγουσι δέ τινες ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδούπησαν, φόβον ποιοῦντες τοῖς ἵπποις. Πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι, ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. Καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἕπεσθαι. Τὰ δ' ἅρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἡνιόχων. Οἱ δ' ἐπεὶ προΐδοιεν, διΐσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατελήφθη ὥσπερ ἐν ἱπποδρόμῳ ἐκπλαγείς· καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν· οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδὲν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναί τις ἐλέγετο.

Κῦρος δ' ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ καθ' αὑτοὺς καὶ διώκοντας, ἡδόμενος καὶ προσκυνούμενος ἤδη ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, οὐδ' ὡς ἐξήχθη διώκειν· ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἱππέων τάξιν ἐπεμελεῖτο, ὅ,τι ποιήσει βασιλεύς. Καὶ γὰρ ᾔδει αὐτὸν ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. Καὶ πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὑτῶν ἡγοῦντο, νομίζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢν ᾖ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἑκατέρωθεν, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρῄζοιεν, ἡμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στράτευμα. Καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς ὅμως ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἐναντίου, οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν. Ἔνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ ὄπισθεν γενόμενος κατακόψῃ τὸ Ἑλληνικὸν, ἐλαύνει ἀντίος

καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις, νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

Ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι εἰς τὸ διώκειν ὁρμήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. Σὺν τούτοις δὲ ὢν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στῖφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπών, Τὸν ἄνδρα ὁρῶ, ἵετο ἐπ' αὐτόν, καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρὸς καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι. Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρων, ὁπόσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθνησκον Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν. Κῦρος δὲ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν σκηπτούχων θεράπων λέγεται, ἐπειδὴ πεπτωκότα εἶδε Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν αὐτῷ. Καὶ οἱ μέν φασι βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν Κύρῳ, οἱ δ' ἑαυτὸν ἐπισφάξασθαι, σπασάμενον τὸν ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν, καὶ στρεπτὸν δὲ ἐφόρει καὶ ψέλλια καὶ τἄλλα ὥσπερ οἱ ἄριστοι Περσῶν· ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὔνοιάν τε καὶ πιστότητα.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιά. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κυρεῖον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἵστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἔνθεν ὥρμηντο· τέτταρες δὲ ἐλέγοντο παρασάγγαι τῆς ὁδοῦ εἶναι. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα, τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει. Ἡ δὲ Μιλησία, ἡ νεωτέρα ἦν, ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οἳ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες, καὶ ἀντιταχθέντες πολλοὺς μὲν τῶν ἁρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν καὶ τἄλλα ὁπόσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο πάντα ἔσωσαν. Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν[87] διώκοντες τοὺς καθ' ἑαυτοὺς ὡς πάντες νικῶντες· οἱ δὲ ἁρπάζοντες ὡς ἤδη πάντες νικῶντες. Ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῷεν τὸ καθ' ἑαυτούς, καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχοιντο διώκοντες, ἐνταῦθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε τοὺς ἑαυτῷ καὶ συντάττεται· ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο Πρόξενον καλέσας· πλησιαίτατος γὰρ ἦν· εἰ πέμποιέν τινας, ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντες. Ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς πάλιν δῆλος ἦν προσιών, ὡς ἐδόκει,

87) οἱ Ἕλληνες.

ὄπισθεν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες στραφέντες παρεσκευάζοντο ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς ταύτῃ μὲν οὐκ ἦγεν, ᾗ δὲ παρῆλθεν, ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπήγαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ κατὰ τοὺς Ἕλληνας αὐτομολήσαντας καὶ Τισσαφέρνην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Ὁ γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλληνας πελταστάς· διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα, διαστάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς. Ἐπισθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν Πελταστῶν, καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. Ὁ δ' οὖν Τισσαφέρνης ὡς μεῖον ἔχων ἀπηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. Ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας, καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας καὶ ποιήσασθαι ὄπισθεν τὸν ποταμόν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἐναντίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ πρῶτον μαχούμενος συνῄει. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὖθις πάλιν παιανίσαντες ἐπῄεσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. Οἱ δ' αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλείονος ἢ τὸ πρόσθεν ἔφευγον. Οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός· ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες. Ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἱππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γιγνώσκειν. Καὶ τὸ βασίλειον σημεῖον ὁρᾷν ἔφασαν ἀετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτης ἀνατεταμένον.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθ' ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἱππεῖς· οὐ μέντοι ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐψιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἱππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. Ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα, πέμπει Λύκιον τὸν Συρακούσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου τί ἐστιν ἀπαγγεῖλαι· Καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. Σχεδὸν δ' ὅτε ταῦτα ἦν καὶ ἥλιος ἐδύετο. Ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον, ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο, οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρείη· οὐ γὰρ ᾔδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἴκαζον ἢ διώκοντα οἴχεσθαι, ἢ καταληψόμενόν τι προεληλακέναι. Καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιντο, ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δόρπηστον ἐπὶ τὰς σκηνάς. Ταύτης μὲν οὖν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. Καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα, καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν· καὶ τὰς ἁμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα εἴ ποτε σφοδρὰ τὸ στράτευμα λάβοι ἔνδεια, διαδοίη τοῖς Ἕλλησιν· ἦσαν δ' αὗται ὡς ἐλέγοντο τετρακόσιαι ἅμαξαι· καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν. Ὥστε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ

ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον βασιλεὺς ἐφάνη. Ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

ΒΙΒΛ. Β'. ΚΕΦΑΛ. Α'

Ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κῦρος οὔτε ἄλλον πέμπει σημανοῦντα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς συσκευασαμένοις ἃ εἶχον καὶ ἐξοπλισαμένοις προϊέναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κύρῳ συμμίξειαν. Ἤδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρχων, γεγονὼς ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ Ταμώ. Οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἴη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὡρμῶντο· καὶ λέγοι ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμένειεν ἂν αὐτούς, εἰ μέλλοιεν ἥκειν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰωνίας, ὅθεν περ ἦλθε. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν. Ἀλλ' ὤφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμεῖς γε νικῶμεν βασιλέα καὶ ὡς ὁρᾶτε οὐδεὶς ἔτι ἡμῖν μάχεται· καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. Ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασίλειον αὐτὸν καθιεῖν· τῶν γὰρ μάχῃ νικώντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. Ταῦτ' εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου. Οἱ μὲν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμεινε. Τὸ δὲ στράτευμα ἐπορίζετο σῖτον* ὅπως ἐδύνατο ἐκ τῶν ὑποζυγίων, κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶντο μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰστοῖς πολλοῖς οὖσιν, οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέρροις καὶ ταῖς ἀσπίσι ταῖς ξυλίναις ταῖς Αἰγυπτίαις· πολλαὶ δὲ καὶ πέλται καὶ ἅμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι· οἷς πᾶσι χρώμενοι κρέα ἕψοντες ἤσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι· ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος εἷς Ἕλλην, ὃς ἐτύγχανε παρὰ Τισσαφέρνει ὢν καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν περὶ τὰς τάξεις τε καὶ ὁπλομαχίαν. Οὗτοι δὲ προσελθόντες τε καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας λέγουσιν, ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὅπλα ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας εὑρίσκεσθαι ἤν τι δύνωνται ἀγαθόν. Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δὲ Ἕλληνες βαρέως μὲν ἤκουσαν, ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν, ὅτι οὐ τῶν νικώντων εἴη τὰ ὅπλα παραδιδόναι· ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μέν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθε ὅ,τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἥξω. Ἐκάλεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξῃρημένα· ἔτυχε γὰρ θυόμενος. Ἔνθα δὴ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ μὲν ὁ Ἀρκάς, πρεσβύ-

---

*) Τροφήν.

τατος ὢν, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν. Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος· Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω πότερα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὅπλα, ἢ ὡς διὰ φιλίαν δῶρα. Εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν καὶ οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται. Πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε, Βασιλεὺς νικᾶν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε. Τίς γὰρ αὐτῷ ἐστιν ὅστις τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοιεν[20] ὑμῖν δύναισθ' ἂν ἀποκτεῖναι.

Μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· Ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὁρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀγαθὸν εἰ μὴ ὅπλα καὶ ἀρετή. Ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν σωμάτων στερηθῆναι. Μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχούμεθα. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριστα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὤν, εἰ οἴει ἂν τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι τῆς βασιλέως δυνάμεως. Ἄλλους δέ τινας ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακιζομένους, ὡς καὶ Κύρῳ πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ γ' ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένοιντο, εἰ βούλοιτο φίλος γενέσθαι· καὶ εἴτε ἄλλο τι θέλοι χρῆσθαι εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαιντ' ἂν αὐτῷ. Ἐν τούτῳ καὶ Κλέαρχος ἧκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ ἤδη ἀποκεκριμμένοι εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· Οὗτοι μέν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπὲ τί λέγεις. Ὁ δ' εἶπεν· Ἐγώ σε, ὦ Φαλῖνε, ἄσμενος ἑώρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες· σύ τε γὰρ Ἕλλην εἶ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσους σὺ ὁρᾷς. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλευόμεθά σοι τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. Σὺ οὖν, πρὸς θεῶν, συμβούλευσον ἡμῖν ὅ,τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ ὅσοι τιμὴν οἴσει εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀναλεγόμενον, ὅτι Φαλῖνός ποτε πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως κελεύσων, τοὺς Ἕλληνας τὰ ὅπλα παραδοῦναι ξυμβουλευομένοις ξυνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε· Οἶσθα δέ, ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἃ ἂν συμβουλεύσῃς. Ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα ξυμβουλεῦσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὅπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον οἱ Ἕλληνες εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑποστρέψας παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν ὧδε.

Ἐγώ, εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι, σωθῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα· εἰ δὲ τοι μηδεμία σωτηρίας ἐστὶν ἐλπὶς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω σώζεσθαι ὑμῖν ὅπῃ δυνατόν. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τάδε, ὅτι ἡμεῖς οἰόμεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ παραδόντες ἄλλῳ·

---

[20]) Καὶ ἂν προσφέρουν ἑκουσίως ἑαυτοὺς πρὸς σφαγήν.

ἀλλὰ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ ἄλλῳ παραδόντες. Ὁ δὲ Φαλῖνος εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ τάδε ὑμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεὺς, ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν αὐτοῦ, σπονδαὶ εἴησαν, προϊοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι πόλεμος. Εἴπατε οὖν καὶ περὶ τούτου πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαί εἰσιν, ἢ ὡς πολέμου ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δ' ἔλεξεν, ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμῖν ταὐτὰ δοκεῖ ἅπερ καὶ βασιλεῖ. Τί οὖν ταῦτά ἐστιν; ἔφη ὁ Φαλῖνος. Ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· Ἢν μὲν μένωμεν, σπονδαί· ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι πόλεμος. Ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε· Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέαρχος δὲ ταὐτὰ πάλιν ἀπεκρίνατο. Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ ἢ προϊοῦσι πόλεμος. Ὅ,τι δὲ ποιήσοι οὐ διεσήμηνε.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ παρὰ Ἀριαίου ἧκον, Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος. Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμενε παρὰ Ἀριαίῳ· οὗτοι δὲ ἔλεγον ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος· ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἥκειν ἤδη κελεύει τῆς νυκτός· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς πρωῒ ἀπιέναι φησίν. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· Ἀλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν· ἐὰν μὲν ἥκωμεν, ὥσπερ λέγετε· εἰ δὲ μὴ, πράττετε ὁποῖον ἄν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. Ὅ,τι δὲ ποιήσοι οὐδὲ τούτοις εἶπε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη ἡλίου δύνοντος συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς ἔλεξε τοιάδε· Ἐμοὶ, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἰέναι ἐπὶ βασιλέα οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσίπορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. Οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἷόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν ἔχειν· ἰέναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους πάνυ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερὰ ἦν. Ὧδε οὖν χρὴ ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν ὅ,τι τις ἔχοι· ἐπειδὰν δὲ σημήνῃ τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὰν δὲ τὸ δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ ἕπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ὅπλα ἔξω. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίουν οὕτω. Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρχεν, οἱ δὲ ἐπείθοντο, οὐχ ἑλόμενοι, ἀλλὰ ὁρῶντες ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν. Ἀριθμὸς δὲ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἦλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐννενήκοντα, παρασάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι, πεντήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι. Ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι.

Ἐντεῦθεν δὴ, ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θρᾷξ, ἔχων τούς τε ἱππέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τετταράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρᾳκῶν ὡς τριακοσίους, ηὐτομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἵποντο. Καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρὰ Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιὰν ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὅπλα ξυνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρὰ

Ἀριαῖον· καὶ ὤμοσαν οἵ τε Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι, μήτε προδώσειν ἀλλήλους, σύμμαχοί τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ ἡγήσεσθαι ἀδόλως. Ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες κάπρον καὶ ταῦρον καὶ λύκον καὶ κριὸν εἰς ἀσπίδα, βάπτοντες οἱ μὲν Ἕλληνες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. Ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος, Ἄγε δή, ὦ Ἀριαῖε, ἐπείπερ ὁ αὐτὸς ὑμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ἡμῖν, εἰπὲ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον ἄπιμεν ἥνπερ ἤλθομεν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐννενοηκέναι δοκεῖς ὁδὸν κρείττω. Ὁ δ' εἶπεν, Ἣν μὲν ἤλθομεν, ἀπιόντες πάντες ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα· ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. Ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἴχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δ' εἴ τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. Νῦν δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μέν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. Πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμοὺς ὡς ἂν δυνώμεθα μακροτάτους, ἵνα ὡς πλεῖστον ἀποσπασθῶμεν τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος· ἢν γὰρ ἅπαξ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. Ὀλίγῳ μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι· πολὺν δ' ἔχων στόλον οὐ δυνήσεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ· ταύτην, ἔφη, τὴν γνώμην ἔχω ἔγωγε.

Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη, ἢ ἀποδρᾶναι, ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. Ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν ἅμα ἡλίῳ δύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν. Ἔτι δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὁρᾶν ἱππέας· καὶ τῶν τε Ἑλλήνων οἳ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος, ἐτύγχανε γὰρ ἐφ' ἁμάξης πορευόμενος, διότι ἐτέτρωτο, καταβὰς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Ἐν ᾧ δὲ ὡπλίζοντο, ἧκον λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποὶ ὅτι οὐχ ἱππεῖς εἰσιν, ἀλλ' ὑποζύγια νέμοιτο. Καὶ εὐθὺς ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐγγύς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεύς· καὶ γὰρ καὶ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμαις οὐ πρόσω. Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγεν· ᾔδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρατιώτας καὶ ἀσίτους ὄντας· ἤδη δὲ καὶ ὀψὲ ἦν· οὐ μέντοι οὐδὲ ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν· ἀλλ' εὐθύωρον ἄγων ἅμα τῷ ἡλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα. Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ὅμως τρόπῳ τινὶ[80] ἐστρατοπεδεύσαντο, οἱ δὲ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες ὡς ἐτύγχανον ἕκαστοι ηὐλίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν· ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν πολεμίων καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων. Δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὑστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ ὑποζύγιον ἔτ' οὐδὲν ἐφάνη, οὔτε στρατόπεδον, οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. Ἐξεπλάγη δέ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος. Ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς τῇ ὑστεραίᾳ ἔπραττε. Προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς Ἕλλησι

---

80) Ὁπωσδήποτε.

φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος ἦν, οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίγνεσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα ἄριστον τῶν τότε, τοῦτον ἀνειπεῖν ἐκέλευσε σιγὴν, κατακηρύξαντα ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες, ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὅπλα[84] μηνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον ἀργυρίου. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη καὶ οἱ ἄρχοντες σῶοι. Ἅμα δὲ ὄρθρῳ παρήγγειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὅπλα τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἧπερ εἶχον ὅτε ἦν ἡ μάχη.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὃ δὲ δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ τῇδε[85], δῆλον ἦν· τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων τὰ ὅπλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν. Οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας, ἐζήτουν τοὺς ἄρχοντας. Ἐπειδὴ δὲ ἀπήγγελλον οἱ προφύλακες, Κλέαρχος, τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπισκοπῶν, εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας περιμένειν ἄχρις ἂν σχολάσῃ. Ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στράτευμα, ὥστε καλῶς ἔχειν ὁρᾶσθαι πάντῃ φάλαγγα πυκνὴν, τῶν δὲ ἀόπλων μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτός τε προῆλθε τούς τε εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεστάτους τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν. Ἐπεὶ δὲ ἦν πρὸς τοῖς ἀγγέλοις, ἀνηρώτα τί βούλοιντο. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι περὶ σπονδῶν ἥκοιεν ἄνδρες, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται τά τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἕλλησιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο. Ἀπαγγέλλετε τοίνυν αὐτῷ ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον· ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδ' ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν λέγειν τοῖς Ἕλλησι μὴ πορίσας ἄριστον. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ ἧκον ταχύ· ᾧ καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐγγύς που ὁ βασιλεὺς ἦν ἢ ἄλλος τις, ᾧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον δὲ ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἥκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες, οἳ αὐτοὺς, ἐὰν αἱ σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια. Ὁ δ' ἠρώτα εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσοιντο σπονδαί. Οἱ δὲ, Πᾶσιν, ἔφασαν, μέχρις ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγελθῇ. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μεταστησάμενος αὐτοὺς ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο καὶ ἐδόκει ταχὺ τὰς σπονδὰς ποιεῖσθαι καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ λαβεῖν. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· Δοκεῖ μὲν καὶ ἐμοὶ ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γε ἀπαγγελῶ, ἀλλὰ διατρίψω ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδείξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι· Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἡγεῖσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια.

Καὶ οἱ μὲν ἡγοῦντο, Κλέαρχος μέν τοι ἐπορεύετο, τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει· καὶ αὐτὸς δὲ ὠπισθοφυλάκει Καὶ ἐνετύγχανον τάφροις καὶ αὐλῶσι πλήρεσιν ὕδατος, ὡς μὴ δύνασθαι

[84]) Οἱ πανικοὶ φόβοι, ἀποδιδόμενοι εἰς τὸν Πᾶνα. αἰτιολογοῦντο διὰ τῆς ἐμφανίσεως ὄνου εἰς τὸ στρατόπεδον. [85]) Ὀρθότερον στικτέον οὕτω: Ὅτι βασ. ἐξεπλ. τῇ ἐφόδῳ, τῇδε δῆλον ἦν

διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο διαβάσεις ἐκ τῶν φοινίκων, οἳ ἦσαν ἐκπεπτωκότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. Καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάτει, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴτις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαιεν ἄν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων· ὥστε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι μὴ οὐ συσπουδάζειν. Καὶ ἐτάχθησαν μὲν πρὸς αὐτοῦ οἱ τριάκοντα ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἑώρων σπουδάζοντα, προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτεύων μὴ ἀεὶ οὕτω πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἷα τὸ πεδίον ἄρδειν· ἀλλ', ἵνα ἤδη πολλὰ προφαίνοιντο τοῖς Ἕλλησι δεινὰ εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευεν ἐπὶ τὸ πεδίον τὸ ὕδωρ ἀφικέναι. Πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. Ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἑψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν. Αὗται δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἵας μὲν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο· αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι, ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιαι τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ἡ δὲ ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε· τὰς δέ τινας καὶ ξηραίνοντες τραγήματα ἀπετίθεσαν. Καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδὺ μὲν, κεφαλαλγὲς δέ. Ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον[58] τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό τε εἶδος καὶ τὴν ἰδιότητα τῆς ἡδονῆς. Ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. Ὁ δὲ φοῖνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθείη ὁ ἐγκέφαλος, ὅλος ἐξηυαίνετο.

Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἧκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς, καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἵποντο. Ἐπεὶ δὲ ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ, ἔλεγε πρῶτος Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ [κακὰ] καὶ ἀμήχανα ἐμπεπτωκότας, εὕρημα ἐποιησάμην εἴ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναί μοι ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἶμαι γὰρ οὐκ ἂν ἀχαρίστως μοι ἕξειν οὔτε πρὸς ὑμῶν, οὔτε πρὸς τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης. Ταῦτα δὲ γνοὺς ᾐτούμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ ὅτι δίκαιος ἄν μου χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κῦρόν τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἤγγειλα, καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην· καὶ μόνος τῶν κατὰ τοὺς Ἕλληνας τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτεινε. Καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵπερ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι βουλεύσασθαι· ἐρέσθαι δέ με ὑμᾶς ἐκέλευσεν ἐλθόντα, τίνος ἕνεκεν ἐστρατεύσατε ἐπ' αὐτόν. Καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ᾖ, ἐάν τι δύνωμαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπράξασθαι.

Πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο καὶ ἀπεκρίναντο, Κλέ-

---

[58]) Τὸ ἐντὸς τοῦ δένδρου ὑγρὸν, τὴν ψῆχαν.

αρχος δ' ἔλεγεν. Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολεμήσοντες, οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα· ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κῦρος εὕρισκεν, ὡς καὶ σὺ εὖ οἶσθα, ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάστους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀναγάγοι. Ἐπεὶ μέντοι ἤδη αὐτὸν ἑωρῶμεν ἐν δεινῷ ὄντα, ᾐσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτὸν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. Ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν, οὔτε βασιλεῖ ἀντιποιούμεθα τῆς ἀρχῆς, οὔτ' ἔστιν ὅτου ἕνεκα βουλοίμεθ' ἂν τὴν βασιλέως χώραν κακῶς ποιεῖν, οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοιμεν, πορευοίμεθα δ' ἂν οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποίη· ἀδικοῦντα μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι· ἐὰν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν ὑπάρχῃ, καὶ τούτου εἴς γε δύναμιν οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν.

Ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης ἔφη· Ταῦτα ἐγὼ ἀπαγγελῶ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου· μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἥκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς παρέξομεν. Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἧκεν· ὥσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἥκων ἔλεγεν, ὅτι διαπεπραγμένος ἥκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πάνυ πολλῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οὐκ ἄξιον εἴη βασιλεῖ ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν στρατευσαμένους. Τέλος δὲ εἶπε, καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἦ μὴν φιλίαν παρέξειν ὑμῖν τὴν χώραν, καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀγορὰν παρέχοντας. Ὅπου δ' ἂν μὴ ᾖ πρίασθαι, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τὰ ἐπιτήδεια. Ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δεήσει ὀμόσαι, ἦ μὴν πορεύεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς, σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὁπόταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν. ἢν δὲ παρέχωμεν ἀγορὰν, ὠνουμένους ἕξειν τὰ ἐπιτήδεια. Ταῦτα ἔδοξε· καὶ ὤμοσαν καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς, τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς, καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε· Νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὰν δὲ διαπράξωμαι ἃ δέομαι, ἥξω συσκευασάμενος, ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀρχήν.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην οἵ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. Ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινες, παρεθάῤῥυνόν τε καὶ δεξιὰς ἔνιοι παρὰ βασιλέως ἔφερον μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας, μηδὲ ἄλλου μηδενὸς τῶν παρῳχημένων. Τούτων δὲ γιγνομένων ἔνδηλοι ἦσαν οἱ περὶ Ἀριαῖον ἧττον προσέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς. Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ᾖ ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ στράτευμα· ἐπὰν δὲ πάλιν ἁλισθῇ αὐτῷ ἡ στρατιὰ,

οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. Ἴσως δέ που ἢ ἀποσκάπτει τι ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἄπορος ᾖ ἡ ὁδός. Οὐ γάρ ποτε ἑκών γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι ὡς ἡμεῖς, τοσοίδε ὄντες, ἐνικῶμεν τὸν βασιλέα ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν.

Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν. Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐννοῶ δ' ὅτι, εἰ νῦν ἄπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ παρὰ τὰς σπονδὰς ποιεῖν. Ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς παρέξει ἡμῖν οὐδὲ ὅθεν ἐπισιτιούμεθα· αὖθις δὲ ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα ποιούντων ἡμῶν εὐθὺς Ἀριαῖος ἀφεστήξει· ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείψεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. Ποταμὸς δ' εἰ μέν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἐστι διαβατέος οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην οἴδαμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι κωλυόντων πολεμίων. Οὐ μὲν δή, ἂν μάχεσθαί γε δέῃ, ἱππεῖς εἰσιν ἡμῖν ξύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίων ἱππεῖς εἰσιν οἱ πλεῖστοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥστε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτείναιμεν· ἡττωμένων δὲ οὐδένα οἷόν τε σωθῆναι· Ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα ᾧ οὕτω πολλά ἐστι τὰ σύμμαχα, εἴπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ,τι δεῖ αὐτὸν ὀμόσαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιορκῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις. Τοιαῦτα πολλὰ ἔλεγεν.

Ἐν δὲ τούτῳ ἧκε Τισσαφέρνης, ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ὡς εἰς οἶκον ἀπιὼν καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. Ἐντεῦθεν δὲ ἤδη Τισσαφέρνους ἡγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος, τὸ Κύρου βαρβαρικὸν ἔχων στράτευμα, ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντᾳ καὶ ξυνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφορῶντες τούτοις αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες. Ἐστρατοπεδεύοντο δὲ ἑκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ μεῖον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφότεροι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν. Ἐνίοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα ξυλλέγοντες, πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε.

Διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμοὺς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηδίας καλούμενον τεῖχος, καὶ παρῆλθον εἴσω αὐτοῦ. Ἦν δὲ ᾠκοδομημένον πλίνθοις ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μῆκος δ' ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολύ. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἐζευγμένην πλοίοις ἑπτά· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέτμηντο δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ᾗ ὄνομα Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα· οὐ μέντοιγε καταφανεῖς ἦσαν. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὅπλων Πρόξενος καὶ Ξε-

κρῶν καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας, ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον. Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὢν τοῦ Μένωνος ξένου. Ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι ὃν ζητεῖς, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τάδε· Ἔπεμψέ με Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρῳ καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. Καὶ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης τῆς νυκτὸς, ἐὰν δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. Ἀκούσαντες ταῦτα ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον καὶ φράζουσιν ἃ λέγει· ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. Νεανίσκος δέ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν, ὡς οὐκ ἀκόλουθα εἴη τό τε ἐπιθήσεσθαι καὶ τὸ λύσειν τὴν γέφυραν. Δῆλον γὰρ ὅτι ἐπιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡττᾶσθαι. Ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ, ἂν πολλαὶ γέφυραι ὦσιν, ἔχοιμεν ἂν ὅπου φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ ἕξουσιν ἐκεῖνοι ὅπου φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυμένης τῆς γεφύρας.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κλέαρχος, ἤρετο τὸν ἄγγελον πόση τις εἴη χώρα ἡ ἐν μέσῳ τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι πολλὴ καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. Τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν ὀκνοῦντες, μὴ οἱ Ἕλληνες διελόντες τὴν γέφυραν μένοιεν ἐν τῇ νήσῳ, ἐρύματα ἔχοντες ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἔνθεν δὲ τὴν διώρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνόντων, εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. Μετὰ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὅμως φυλακὴν ἔπεμψαν· καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμόθεν, οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. Ἐπειδὴ δ' ἕως ἐγένετο, διέβαινον τὴν γέφυραν ἐζευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ὡς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνους Ἑλλήνων ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς αὐτοῖς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων, σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δὲ εἶδεν, ᾤχετο ἀπελαύνων.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμὸν, τὸ εὖρος πλέθρου· ἐπῆν δὲ γέφυρα. Καὶ ἐνταῦθα ᾠκεῖτο πόλις μεγάλη, ᾗ ὄνομα Ὦπις· πρὸς ἣν ἀπήντησε τοῖς Ἕλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφὸς, ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων ὡς βοηθήσων βασιλεῖ. καὶ ἐπιστήσας τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα παρερχομένους τοὺς Ἕλληνας ἐθεώρει. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος. Ὅσον δὲ [ἂν] χρόνον τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστήσειε, τοσοῦτον ἦν ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στρά-

τευμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι, καὶ τὸν Πέρσην ἐκπεπλῆχθαι θεωροῦντα. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ, παρασάγγας τριάκοντα, εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. Ταύτας Τισσαφέρνης Κύρῳ ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ἐπέτρεψε πλὴν ἀνδραπόδων. Ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, τὸν Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διῆγον ἐπὶ σχεδίαις διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμόν. τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων· καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς. Ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαι μὲν ἦσαν, φανερὰ δὲ οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. Ἔδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ ξυγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει καί, εἴ πως δύναιτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψέ τινα ἐροῦντα ὅτι ξυγγενέσθαι αὐτῷ χρήζοι· ὁ δ' ἑτοίμως ἐκέλευεν ἥκειν. Ἐπειδὴ δὲ ξυνῆλθον λέγει Κλέαρχος τάδε. Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὅρκους γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δέ σέ τε ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ταῦτα ἀντιφυλαττόμεθα. Ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐδὲν δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθέσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδα ὅτι ἡμεῖς γε οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι εἰς λόγους σοι ἐλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. Καὶ γὰρ οἶδα ἀνθρώπους ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας, οἳ φοβηθέντες ἀλλήλους, φθάσαι βουλόμενοι πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας οὔτ' αὖ βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. Τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας[34] νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἂν παύεσθαι, ἥκω καὶ διδάσκειν σε βούλομαι ὡς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον οἱ θεῶν ἡμᾶς ὅρκοι κωλύουσι πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σύνοιδεν αὑτῷ παρημεληκώς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονήσαιμι. Τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι, οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίη, οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον ἀποσταίη. Πάντῃ γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι. Περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὅρκων οὕτω γιγνώσκω, παρ' οἷς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα· τῶν δ' ἀνθρωπίνων σὲ ἐγὼ ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον εἶναι ἡμῖν ἀγαθόν. Σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα μὲν ἡμῖν ὁδὸς εὔπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν τε ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν διὰ σκότους ἡ ὁδός· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δὲ ὄχλος φοβερός, φοβερώτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν. Εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέ-

34 Ἀπερισκεψίας, ἀνοησίας.

γιστον ἔφεδρον ἀγωνιζοίμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἵων ἂν ἐλπίδων ἐμαυτὸν στερήσαιμι, εἴ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέξω. Ἐγὼ γὰρ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἱκανώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν βούλοιτο· σὲ δὲ νῦν ὁρῶ τήν τε Κύρου δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σεαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ᾗ Κῦρος πολεμίᾳ ἐχρῆτο, σοὶ ταύτην ξύμμαχον οὖσαν. Τούτων δὲ τοιούτων ὄντων, τίς οὕτω μαίνεται, ὅστις οὐ βούλεταί σοι φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι· οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπεινοὺς ὑμῖν παρασχεῖν, οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἐνοχλοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίους δὲ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω τεθυμωμένους, οὐχ ὁρῶ, ποίᾳ δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσεσθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης. Ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ εἰ μὲν βούλοιό τῳ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ δέ τίς σε λυποίη, ὡς δεσπότης ἀναστρέφοιο ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἵ σοι οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ἧς σωθέντες ὑπὸ σοῦ σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. Ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα πάντα ἐνθυμουμένῳ οὕτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ' ἂν ἀκούσαιμι τὸ ὄνομα, τίς οὕτως ἐστὶ δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πεῖσαι λέγων ὡς ἡμεῖς σοι ἐπιβουλεύομεν. Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπημείφθη.

Ἀλλ' ἥδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύοις, ἅμα ἄν μοι δοκεῖς καὶ σαυτῷ κακόνους εἶναι. Ὡς δ' ἂν μάθῃς ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ ἀπιστοίητε, ἀντάκουσον. Εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι, πότερά σοι δοκοῦμεν ἱππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν ἢ ὁπλίσεως, ἐν ᾗ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ εἴημεν ἂν, ἀντιπάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος; Ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἄν σοι δοκοῦμεν; οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ἡμῖν φίλια ὄντα σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δὲ ὄρη ὑμῖν ὁρᾶτε ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοὶ, ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύοιμεν. Εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἡττώμεθα, ἀλλὰ τό γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστιν· ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι, ᾧ ὑμεῖς, οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε, μάχεσθαι ἂν δύναισθε. Πῶς ἂν οὖν ἔχοντες τοσούτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν ἀσεβὴς, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρός; Παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν οἵτινες ἐθέλουσι δ' ἐπιορκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν τι. Οὐχ οὕτως ἡμεῖς ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἀλόγιστοι οὔτε ἠλίθιοί ἐσμεν. Ἀλλὰ τί δὴ, ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι, οὐκ ἐπὶ τοῦτο ἤλθομεν; εὖ ἴσθι ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τούτου αἴτιος τὸ τοῖς Ἕλ-

λησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη ξενικῷ διὰ μισθοδοσίας πιστεύων, τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν. Ὅσα δέ μοι ὑμεῖς χρήσιμοι ἔσεσθε, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος[55] εὐπετῶς ἔχοι.

Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν, καὶ εἶπεν. Οὐκοῦν, ἔφη, οἵτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες ποιῆσαι πολεμίους ἡμᾶς, ἄξιοί εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν. Καὶ ἐγὼ μέν γε, ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθέ μοι οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐλθεῖν, ἐν τῷ ἐμφανεῖ λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας ὡς σὺ ἐμοὶ ἐπιβουλεύεις καὶ τῇ σὺν ἐμῇ στρατιᾷ. Ἐγὼ δέ, ἔφη ὁ Κλέαρχος, ἄξω πάντας· καὶ σοὶ αὖ δηλώσω ὅθεν ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω. Ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευσεν καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Κλέαρχος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, δῆλός τ' ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει, καὶ ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν· ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἳ ἂν ἐξελεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας τιμωρηθῆναι. Ὑπώπτευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ συγγεγενημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου καὶ στασιάζοντα αὐτῷ[56] καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως τὸ στράτευμα ἅπαν πρὸς ἑαυτὸν λαβὼν φίλος ᾖ Τισσαφέρνει. Ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην καὶ τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδὼν εἶναι. Τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντέλεγόν τινες αὐτῷ μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγούς, μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε[57] διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγοὺς ἰέναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς· συνηκολούθησαν δὲ ὡς εἰς ἀγορὰν καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι.

Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις ταῖς Τισσαφέρνους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἴσω, Πρόξενος, Βοιώτιος, Μένων, Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκάς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιός· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ ταῖς θύραις ἔμενον. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἵ τ' ἔνδον ξυνελαμβάνοντο καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἱππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες, ᾧ τινι ἐντυγχάνοιεν Ἕλληνι ἢ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ, πάντας ἔκτεινον. Οἱ δὲ Ἕλληνες τήν τε ἱππασίαν αὐτῶν ἐθαύμαζον ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὁρῶντες καὶ ὅ,τι ἐποίουν ἠμφιγνόουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς ἧκε φεύγων τετρωμένος εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. Ἐκ τούτου δὴ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὅπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι, καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἥξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Οἱ δὲ πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρτάοζος καὶ Μιθριδάτης, οἳ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἑρμηνεὺς ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὁρᾶν καὶ γιγνώσκειν· ξυνηκολού-

---

55) Ἑαυτὸν ὑπονοεῖ, ὡς δῆθεν ἐπιθυμῶν βασιλεῦσαι. 56) Τῷ Κλεάρχῳ. 57) Ἕως ὅτε.

είπον δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους. Οὗτοι ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προσελθεῖν ἐκέλευον, εἴ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων ἢ στρατηγὸς ἢ λοχαγός, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως. Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον φυλαττόμενοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ μὲν Κλεάνωρ Ὀρχομένιος καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος, ξὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθοι τὰ περὶ Προξένου· Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὼν ἐν κώμῃ τινὶ ξὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος. Ἐπεὶ δ' ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, εἶπεν Ἀριαῖος τάδε, Κλέαρχος μέν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπιορκῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε, Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν· ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ. αὐτοῦ γὰρ εἶναί φησιν, ἐπείπερ Κύρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δούλου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες, ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος· ὦ κάκιστε ἀνθρώπων Ἀριαῖε καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους, οἵτινες, ὀμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ τούς τε ἄνδρας αὐτούς, οἷς ὤμνυτε, [ὡς] ἀπολωλέκατε, καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες ξὺν τοῖς πολεμίοις ἐφ' ἡμᾶς ἔρχεσθε. Ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβουλεύων φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνει τε καὶ Ὀρόντᾳ, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ξὺν τούτοις. Ἐπὶ τούτοις δὲ Ξενοφῶν τάδε εἶπε· Κλέαρχος μὲν τοίνυν εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς σπονδάς, τὴν δίκην ἔχει· δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιορκοῦντας Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπείπερ εἰσὶν ὑμέτεροι μὲν εὐεργέται, ἡμέτεροι δὲ στρατηγοί, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο· δῆλον γὰρ ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις πειράσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα ξυμβουλεύειν. Πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΣΤ'.

Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα, καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρως αὐτοῦ ἐχόντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος ἐσχάτως. Καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, παρέμενεν· ἐπεὶ δὲ εἰρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὐτοῦ πόλιν ὡς οἱ Θρᾷκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ διαπραξάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν ἐφόρων ἐξέπλει, ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χεῤῥονήσου καὶ Περίνθου Θρᾳξίν. Ἐπεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ ἔφοροι ἤδη ἔξω ἐντὸς αὐτοῦ ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ ἰσθμοῦ, ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ᾤχετο πλέων εἰς Ἑλλήσποντον. Ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη[58] ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ τελῶν[59] ὡς ἀπειθῶν. Ἤδη δὲ φυγὰς ὢν ἔρχεται πρὸς Κῦρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κῦρον ἄλλῃ γέγραπται, δίδωσι δὲ αὐτῷ Κῦρος μυρίους δαρεικούς. Ὁ δὲ λαβὼν οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στράτευμα ἐπολέμει τοῖς Θρᾳξί, καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δὴ ἔφερε καὶ ἦγε τούτους καὶ πολε-

58) Κατεδικάσθη εἰς θάνατον. 59)

μῶν διεγένετο, μέχρι Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύματος· τότε δὲ ἀπῆλθεν ὡς ξὺν ἐκείνῳ αὖ πολεμήσων. Ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις, ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἄγειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥᾳθυμεῖν, βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἱρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. Ἐκεῖνος δὲ ὥσπερ εἰς παιδικὰ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ἡδονὴν ἤθελε δαπανᾷν εἰς πόλεμον. Οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν. Πολεμικὸς δὲ αὖ ταύτῃ ἐδόκει εἶναι ὅτι φιλοκίνδυνός τε ἦν, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὡμολόγουν. Καὶ ἀρχικὸς δ' ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατὸν ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου οἷον κἀκεῖνος εἶχεν. Ἱκανὸς μὲν γὰρ ὥς τις καὶ ἄλλος φροντίζειν ἦν, ὅπως ἔχοι ἡ στρατιὰ αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια καὶ παρασκευάζειν ταῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παροῦσιν ὡς πειστέον εἴη Κλεάρχῳ. Τοῦτο δ' ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ ὁρᾷν στυγνὸς[40] ἦν καὶ τῇ φωνῇ τραχὺς, ἐκόλαζέ τε ἀεὶ ἰσχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥστε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν ἔσθ' ὅτε. Καὶ γνώμῃ δ' ἐκόλαζεν· ἀκολάστου γὰρ στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτο ὄφελος εἶναι. Ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὡς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν ἢ φίλων ἀφέξεσθαι ἢ ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ οὐκ ἄλλον ᾑροῦντο οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐῤῥωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σωτήριον καὶ οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο. Ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιντο καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλους ἀρχομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον· τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὠμός· ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον. Καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐδέποτε εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι ἢ ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρείησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρῆτο. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο νικᾷν ξὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἤδη μεγάλα ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς ξὺν αὐτῷ στρατιώτας, τό τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαῤῥαλέως ἔχειν παρῆν, καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τιμωρίαν φοβεῖσθαι αὐτοὺς εὐτάκτους ἐποίει. Τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δὲ ὑπὸ ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. Ἦν δὲ, ὅτε ἐτελεύτα, ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη.

ΒΙΒΛ. Γ'. ΚΕΦΑΛ. Α'

- Ἐπεὶ δὲ οἵ τε στατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι[41] ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐννοούμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δὲ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιαι ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπεῖχον δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μεῖον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμὼν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, προυδεδώκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβα-

40) Σκυθρωπός. 41) Τοῖς στρατηγοῖς δηλονότι ἐπὶ τὴν Τισσαφέρνους σκηνήν.

ροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν, οὐδὲ ἱππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες· ὥστε εὔδηλον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδένα ἂν κατακάνοιεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη. Ταῦτα ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς, οὔτε λοχαγὸς, οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν, ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν Κύρῳ ποιήσειν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. Καὶ ὁ Σωκράτης, ὑποπτεύσας μή τι πρὸς τῆς πόλεως οἱ ὑπαίτιον εἴη, Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω, τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδὸν, ἣν ἐπινοεῖ, καὶ καλῶς πράξας σωθείη. Καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. Ὁ δ' ἀκούσας ᾐτιᾶτο αὐτὸν ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα, πότερον λῷον εἴη αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι τοῦτ' ἐπυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθείη. Ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἤρου, ταῦτ', ἔφη, χρὴ ποιεῖν ὅσα ὁ θεὸς ἐκέλευσεν. Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος, οἷς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, ἐξέπλει καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδὸν, καὶ συνεστάθη Κύρῳ. Προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κῦρος συμπρουθυμεῖτο μεῖναι αὐτόν· εἶπε δὲ ὅτι, ἐπειδὰν τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψειν αὐτόν. Ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας. Ἐστρατεύετο μὲν δὴ οὕτως ἐξαπατηθεὶς οὐχ ὑπὸ τοῦ Προξένου· οὐ γὰρ ᾔδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν, οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν τοῦ Κλεάρχου· ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἤδη ἐδόκει εἶναι ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. Φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὅμως οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ. Ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν. Περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ πῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθὸν, ὅτι ἐν πόνοις ὢν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· πῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δὲ ἐδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπό τινων ἀποριῶν. Ὁποῖόν τι μέντοι ἐστὶ δὴ τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. Γί-

γνεται γὰρ τάδε. Εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει, τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥξειν. Εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν, μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας ὑβριζομένους ἀποθανεῖν; Ὅπως δ' ἀμυνούμεθα οὐδεὶς παρασκευάζεται οὐδὲ ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα ὥσπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. Ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις· Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον λοχαγούς. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες λοχαγοὶ, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, ὥσπερ, οἶμαι, οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἵοις ἐσμέν. Οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι δῆλον ὅτι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρεσκευάσθαι· ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. Καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὃς καὶ τοῦ ὁμομητρίου καὶ τοῦ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη ἀποτεμὼν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν· ἡμᾶς δὲ, οἷς κηδεμὼν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσαμεν δὲ ἐπ' αὐτὸν, ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; Ἆρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχοι τοῦ μὴ στρατεῦσαί ποτε ἐπ' αὐτόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα πάντα ποιητέον. Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὔποτε ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὅσην μὲν χώραν καὶ οἵαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δὲ, ἐσθῆτα δέ. Τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς ἡμῖν μετείη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου[42] δ' ὠνησόμεθα, ᾔδειν ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνουμένους ὅρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς[43]· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος, ἐνίοτε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. Ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ, ἆθλα ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνους ὦσιν· ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοί εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἔσονται. Οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δὲ, πολλὰ ὁρῶντες ἀγαθὰ, στερρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους· ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι[44] ἢ τούτοις. Ἔτι δ' ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τούτων καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ πόνους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θεοὶ, ὥσπερ τὸ πρόσθεν, νίκην ἡμῖν διδῶσιν. Ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐνθυμοῦνται, πρὸς τῶν θεῶν, μὴ ἀναμένωμεν, ἄλλους

[42]) Ἔχοντες χρυσίον ἢ ἀργύριον. (ἀνθ') ὅτου ἢ (δι') ὅτου. [43]) Ἤδειν ὅρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς (τοῦ) πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἄλλως πως ἢ ὠνουμένους. [44]) Σὺν φρονήματι πολὺ μείζονι ἢ οὗτοι.

ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. Φάνητε τῶν λοχαγῶν ἄριστοι καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. Κἀγὼ δὲ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν[15] ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά.

Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ταῦτα ἡγεῖσθαι ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν ὅτι φλυαροίη ὅστις λέγοι ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο· καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν ἔλεξεν ὧδε. Ὦ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σύ γε οὐδὲ ὁρῶν γιγνώσκεις οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. Ἐν ταὐτῷ γε μέντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεὺς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ, πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξωπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων καὶ σπονδὰς αἰτῶν καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἔστε σπονδῶν ἔτυχεν; Ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὥσπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὅπλων ἦλθον, πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι, κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι, οὐδὲ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται; καὶ μάλ' οἶμαι ἐρῶντες τούτου. Ἃ σὺ πάντα εἰδὼς τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῄς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; Ἐμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσίεσθαι εἰς ταὐτὸ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν, σκεύη ἀναθέντας ὡς τοιούτῳ χρῆσθαι. Οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλλην ὢν τοιοῦτός ἐστιν[16]. Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν. Ἀλλὰ τούτῳ γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν, οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον, ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον, καὶ εἶχεν οὕτως. Τοῦτον μὲν οὖν ἀπήλασαν· οἱ δὲ ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶος εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν· ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον· ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶος εἴη τὸν λοχαγόν. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. Ἐνταῦθα Ἱερώνυμος Ἠλεῖος, πρεσβύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα εἴτι δυναίμεθα ἀγαθόν. Λέξον δ' ἔφη, καὶ σὺ, ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης, οὓς μὲν ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς, ἢν δύνωνται, ἀπολέσωσιν. Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποτ' ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἢν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν. Εὖ τοίνυν

---

15) Ὥστε ἐρύκειν. 16) Ἂς μὴ λησμονήσουν ποτὲ αἱ Ἑλληνόπαιδες τὴν φράσιν ταύτην.

ἐπίστασθε, ὅτι ὑμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. Οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀποβλέπουσι· κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθύμους, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἢν δὲ ὑμεῖς αὐτοί τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε ὅτι ἕψονται ὑμῖν καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι. Ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. Ὑμεῖς γάρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχαι καὶ λοχαγοί, καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν, ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἤν που δέῃ. Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἴομαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὀνῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθείητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. Ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν· ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. Ἐπειδὰν δὲ καταστήσεσθε τοὺς ἄρχοντας ὅσους δεῖ, ἢν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαῤῥύνητε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι. Νῦν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥστε οὕτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδα ὅ,τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι εἴτε καὶ ἡμέρας· ἢν δέ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται. Ἐπίστασθε γὰρ δὴ ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα, ἀλλ' ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται. Ἐντεθύμημαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι, ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν, ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους, καὶ ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας. Ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμεν, αὐτούς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. Ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μέν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον, ὅσον ἤκουον Ἀθηναῖον εἶναι· νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἱρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. Παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρυξ. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. Ἐκ τούτου ᾑρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Ἀρκάδος Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ διδασκάλου του Σωκράτους ἔγραψεν ὁ Ξενοφῶν, ὑπερασπίζων τὸν θαυμάσιον τοῦτον τῆς ἀρετῆς διδάσκαλον κατὰ τῶν ἀδίκως αὐτὸν συκοφαντούντων. Περιέχει δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦτο τὴν καθαρωτέραν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίαν καὶ εἶνε ἡ ἀληθεστέρα βιογραφία τοῦ Σωκράτους.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

ΕΚ ΤΟΥ Α', Δ', Ε', ΣΤ', καὶ Ζ'. ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἔπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει... Πρῶτον μὲν οὖν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν, οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γὰρ φανερὸς ἦν, πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν· καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν...

Λέξω δὲ πρῶτον, ἅ ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου[1] διαλεγομένου πρὸς Ἀριστόδημον τὸν Μικρὸν ἐπικαλούμενον. Καταμαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς, οὔτ' εὐχόμενον, οὔτε μαντικῇ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὕστινας ἀνθρώπων τεθαύμακας ἐπὶ σοφίᾳ; Ἔγωγ', ἔφη. Καὶ ὅς, Λέξον ἡμῖν ἔφη, τὰ ὀνόματα αὐτῶν.—Ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ διθυράμβῳ Μελαννιππίδην[2], ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντοποιΐᾳ Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ Ζεῦξιν.—Πότερα [ἆρα] σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἴδωλα ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι, ἢ οἱ ζῶα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά;—Πολὺ, νὴ Δία, οἱ ζῶα, εἴπερ γε μὴ τύχῃ τινὶ, ἀλλὰ ὑπὸ γνώμης ταῦτα γεγένηται.—Τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων ὅτου ἕνεκά ἐστι[3], καὶ τῶν φανερῶς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων, πότερα τύχης καὶ πότερα γνώμης ἔργα κρίνεις;—Πρέπει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γιγνόμενα γνώμης εἶναι ἔργα.—Οὐκοῦν δοκεῖ σοι ὁ ἐξ ἀρχῆς ποιῶν ἀνθρώπους ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς, δι' ὧν αἰσθάνονται, ἕκαστα; ὀφθαλμοὺς μὲν ὥσθ' ὁρᾶν τὰ ὁρατὰ, ὦτα δὲ, ὥστ' ἀκούειν τὰ ἀκουστά; ὀσμῶν γε μὴν, εἰ μὴ ῥῖνες προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος ἦν; τίς δ' ἂν αἴσθησις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων καὶ πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων γνώμων ἐνειργάσθη; Πρὸς δὲ τούτοις, οὐ δοκεῖ σοι καὶ τόδε προνοίας ἔργῳ ἐοικέναι, τὸ, ἐπεὶ ἀσθενὴς μέν ἐστιν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἃ, ὅταν μὲν αὐτῇ χρῆσθαί τι δέῃ, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ συγκλείεται; ὡς δ' ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἠθμὸν βλεφαρίδας ἐμφῦσαι· ὀφρῦσί τε ἀπογεισῶσαι τὰ ὑπὲρ τῶν ὀμμάτων, ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἱδρὼς κα-

[1] Περὶ θεοῦ. [2] Ἀκμάσαντα τὸ 520 Π. Χ. [3] Εἰσί.

ουργῇ· τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνὰς, ἐμπίπλασθαι δὲ μή ποτε· καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας πᾶσι ζώοις οἵους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἵους παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν· καὶ στόμα μὲν, δι' οὗ ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα εἰσπέμπεται, πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι· ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα δυσχερῆ [ἦν], ἀποστρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς, καὶ ἀπενεγκεῖν, ᾗ δυνατὸν προσωτάτω, ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων· ταῦτα οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα, ἀπορεῖς πότερα τύχης ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γε σκοπουμένῳ πάνυ ἔοικε ταῦτα σοφοῦ τινος δημιουργοῦ καὶ φιλοζώου τεχνήματι.—Τὸ δὲ ἐμφῦσαι μὲν ἔρωτα τῆς τεκνοποιίας, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου;—Ἀμέλει καὶ ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῶα εἶναι βουλευσαμένου.—Σὺ δὲ σαυτὸν φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἴει φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτα, εἰδὼς ὅτι γῆς τε μικρὸν μέρος ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὔσης ἔχεις, καὶ ὑγροῦ βραχὺ πολλοῦ ὄντος, καὶ τῶν ἄλλων δήπου μεγάλων ὄντων ἑκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρμοσταί σοι, νοῦν δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντα σε εὐτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε τὰ ὑπερμεγέθη καὶ πλῆθος ἄπειρα δι' ἀφροσύνην τινὰ οὕτως οἴει εὐτάκτως ἔχειν;—Μὰ Δί'· οὐ γὰρ ὁρῶ τοὺς κυρίους [αὐτῶν], ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων τοὺς δημιουργούς.—Οὐδὲ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ σύ γε ψυχὴν ὁρᾷς, ἣ τοῦ σώματος κυρία ἐστίν· ὥστε κατά γε τοῦτο ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲν γνώμῃ ἀλλὰ τύχῃ πάντα πράττεις. Καὶ ὁ Ἀριστόδημος, Οὔ τοι, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκεῖνο μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι, ἢ ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον ὂν ἀξιοῖ σε[4] θεραπεύειν, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ τιμητέον αὐτό. Εὖ ἴσθι, ἔφη, ὅτι, εἰ νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι φροντίζειν, οὐκ ἂν ἀμελοίην αὐτῶν.—Ἔπειτ' οὐκ οἴει φροντίζειν; οἳ πρῶτον μὲν μόνον τῶν ζώων ἄνθρωπον ὀρθὸν ἀνέστησαν· ἡ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν πλεῖον ποιεῖ δύνασθαι, καὶ τὰ ὕπερθεν μᾶλλον θεᾶσθαι, καὶ ἧττον κακοπαθεῖν[5] [οἷς] καὶ ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ στόμα ἐνεποίησαν. Ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἑρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οἳ τὸ πορεύεσθαι μόνον παρέχουσιν· ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖρας προσέθεσαν, αἳ τὰ πλεῖστα, οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμὲν, ἐξεργάζονται.

Καὶ μὴν γλῶττάν γε πάντων τῶν ζώων ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν οἵαν, ἄλλοτε ἀλλαχῇ ψαύουσαν τοῦ στόματος, ἀρθροῦν τε τὴν φωνὴν, καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις ἃ βουλόμεθα. Οὐ τοίνυν μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τοῦ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ', ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀνθρώπῳ ἐνέφυσε. Τίνος γὰρ ἄλλου ζώου ψυχὴ πρῶτα μὲν θεῶν τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων ᾔσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ φῦλον ἄλλο ἢ οἱ ἄνθρωποι θεοὺς θεραπεύουσι; ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανωτέρα προφυλάττεσθαι ἢ λιμὸν ἢ δίψος ἢ ψύχη ἢ θάλπη, ἢ νόσοις ἐπικουρῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι, ἢ πρὸς μάθησιν ἐκπονῆσαι, ἢ, ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ἢ μάθῃ, ἱκανωτέρα ἐστὶ διαμεμνῆσθαι; Οὐ γὰρ πάνυ σοι

---

4) Κρίνει ἄξιον ἑαυτοῦ, καταδέχεται ὥστε σε θεραπεύειν αὐτό. 5) (Ἐνν. Τῶν ἄλλων ζώων), οἷς καὶ ὄψ. καὶ ἀκ. κτλ.

κατάδηλον, ὅτι παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα*, ὥσπερ θεοὶ οἱ ἄνθρωποι βιοτεύουσι, φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες; οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην, ἠδύνατ' ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο· οὔθ' ὅσα χεῖρας ἔχει, ἄφρονα δ' ἐστὶ, πλέον οὐδὲν ἔχει. Σὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκὼς, οὐκ οἴει σοῦ θεοὺς ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι νομιεῖς αὐτοὺς σοῦ φροντίζειν;— Ὅταν πέμπωσιν (ὥσπερ σὺ φῂς πέμπειν αὐτοὺς) συμβούλους, ὅ τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν. Ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθανομένοις τι, διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς; οὐδ' ὅταν τοῖς Ἕλλησι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ', ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις; ἀλλὰ μόνον σὲ ἐξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται; Οἴει δ' ἂν τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι, ὡς ἱκανοί εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν; καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτ' ἂν αἰσθέσθαι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστιν, καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι, θεῶν ἐπιμελέσταται; Ὦ 'γαθὲ, ἔφη, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βούλεται, μεταχειρίζεται. Οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ, οὕτω τίθεσθαι· καὶ μὴ, τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι πάντα ὁρᾷν· μηδὲ, τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι. Ἢν μέντοι, ὥσπερ ἀνθρώπους θεραπεύων, γιγνώσκῃς τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας, καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομένους, καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνῃς τοὺς φρονίμους, οὕτω καὶ τῶν θεῶν πεῖραν λαμβάνῃς θεραπεύων, εἴ τί σοι θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσῃ τὸ θεῖον, ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσθ' ἅμα πάντα ὁρᾷν, καὶ πάντα ἀκούειν, καὶ πανταχοῦ παρεῖναι, καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι. Ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα λέγων οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει ποιεῖν, ὁπότε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῷντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων τε καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ ὁπότε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν, ἐπεί περ ἡγήσαιντο μηδὲν ἄν ποτε, ὧν πράττοιεν, θεοὺς διαλαθεῖν.

Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλόν τε κἀγαθὸν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα, εἴ τι προὐβίβαζε λέγων εἰς αὐτὴν τοιάδε· Ὦ ἄνδρες, εἰ, πολέμου ἡμῖν γενομένου, βουλοίμεθα ἑλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστα ἂν αὐτοὶ μὲν σῳζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἆρ', ὅντιν' ἂν αἰσθανοίμεθα ἥττω γαστρὸς ἢ οἴνου ἢ πόνου ἢ ὕπνου, τοῦτον αἱροίμεθα; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι; Εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενόμενοι βουλοίμεθά τῳ ἐπιτρέψαι ἢ παῖδας ἄρρενας παιδεῦσαι, ἢ θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι, ἢ χρήματα διασῶσαι, ἆρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦτα ἡγησαίμεθ' ἂν τὸν ἀκρατῆ; δούλῳ δ' ἀκρατεῖ ἐπιτρέψαιμεν ἂν ἢ βοσκήματα ἢ ταμεῖα ἢ ἔργων ἐπιστασίαν; διάκονον

*) Παραβαλλόμενοι πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα.

δὲ καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐθελήσαιμ' ἂν προῖκα λαβεῖν; Ἀλλὰ μὴν, εἴγε μηδὲ δοῦλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἂν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε* φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ οὐχ' ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατὴς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερὸς, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος· ἀλλὰ κακοῦργος μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακουργότερος· εἴγε κακουργότατόν ἐστι, μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. Ἐν συνουσίᾳ δὲ τίς ἂν ἡσθείη τῷ τοιούτῳ, ὃν εἰδείη τῷ ὄψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις; ἆρά γε οὐ χρὴ πάντα ἄνδρα, ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπῖδα, ταύτην πρώτην ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; Τίς γὰρ ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἂν ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως; ἢ τίς οὐκ ἂν, ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων, αἰσχρῶς διατεθείη καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, νὴ τὴν Ἥραν, ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτέον εἶναι, μὴ τυχεῖν δούλου τοιούτου, δουλεύοντα δὲ ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς, ἱκετευτέον τοὺς θεοὺς, δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτω γὰρ ἂν μόνως ὁ τοιοῦτος σωθείη. Τοιαῦτα δὲ λέγων, ἔτι ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ἐπεδείκνυεν· οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, νομίζων τὸν παρὰ τοῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα, δεσπότην ἑαυτοῦ καθιστάναι, καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς ἧττον αἰσχράν.

Ἄξιον δὲ αὐτοῦ, καὶ ἃ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν σοφιστὴν διελέχθη, μὴ παραλιπεῖν. Ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐτοῦ παρελέσθαι, προσελθὼν τῷ Σωκράτει, παρόντων αὐτῶν, ἔλεξε τάδε. Ὦ Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ᾤμην τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐδαιμονεστέρους χρῆναι γίγνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς τἀναντία τῆς σοφίας ἀπολελαυκέναι. Ζῇς γοῦν οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαιτώμενος μείνειε, σιτία τε σιτῇ καὶ ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα, καὶ ἱμάτιον ἠμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ θέρους τε καὶ χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς. Καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, ἃ καὶ κτωμένους εὐφραίνει, καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν τε καὶ ἥδιον ποιεῖ ζῇν. Εἰ οὖν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις, νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι. Καὶ ὁ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπε· Δοκεῖς μοι, ἔφη, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπειληφέναι με οὕτως ἀνιαρῶς ζῇν, ὥστε πέπεισμαι, σὲ μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἑλέσθαι, ἢ ζῇν, ὥσπερ ἐγώ. Ἴθι οὖν ἐπισκεψώμεθα, τί χαλεπὸν ᾔσθησαι τοῦ ἐμοῦ βίου. Πότερον, ὅτι τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπεργάζεσθαι τοῦτο, ἐφ' ᾧ ἂν μισθὸν λαμβάνωσιν, ἐμοὶ δὲ μὴ λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι, ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι; ἢ τὴν δίαιτάν μου φαυλίζεις, ὡς ἧττον μὲν ὑγιεινὰ ἐσθίοντος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἧττον δὲ ἰσχὺν παρέχοντα; ἢ ὡς χαλεπώτερα πορίσασθαι τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν σῶν, διὰ τὸ σπανιώτερά τε καὶ πολυτελέστερα εἶναι; ἢ ὡς ἡδίω σοι, ἃ σὺ παρασκευάζῃ

*) Ἑαυτὸν, ὁ δὲ Γε ἐμφαντικός.

ὄντα, ἢ ἐμοί, ἃ ἐγώ; οὐκ οἶσθα ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων ἥκιστα ὄψου δεῖται, ὁ δὲ ἥδιστα πίνων ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; Τά γε μὴν ἱμάτια οἶσθα ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι ψύχους καὶ θάλπους ἕνεκα μεταβάλλονται, καὶ ὑποδήματα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ διὰ τὰ λυποῦντα τοὺς πόδας κωλύωνται πορεύεσθαι· ἤδη οὖν ποτε ᾔσθου ἐμὲ ἢ διὰ ψύχος μᾶλλόν του ἔνδον μένοντα, ἢ διὰ θάλπος μαχόμενόν τῳ περὶ σκιᾶς, ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τοὺς πόδας οὐ βαδίζοντα, ὅπου ἂν βούλωμαι; Οὐκ οἶσθ' ὅτι οἱ φύσει ἀσθενέστατοι τῷ σώματι, μελετήσαντες, τῶν ἰσχυροτάτων ἀμελησάντων κρείττους τε γίγνονται, πρὸς ἃ ἂν μελετῶσι, καὶ ῥᾷον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμὲ δὲ ἄρα οὐκ οἴει, τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα μελετῶντα καρτερεῖν, πάντα ῥᾷον φέρειν σοῦ μὴ μελετῶντος; Τοῦ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρὶ μηδὲ ὕπνῳ οἴει τι ἄλλο αἰτιώτερον εἶναι, ἢ τὸ ἕτερα ἔχειν τούτων ἡδίω, ἃ οὐ μόνον ἐν χρείᾳ ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ ἐλπίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἀεί; καὶ μὴν τοῦτό γε οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν εὖ πράττειν οὐκ εὐφραίνονται, οἱ δὲ ἡγούμενοι καλῶς προχωρεῖν ἑαυτοῖς ἢ γεωργίαν ἢ ναυκληρίαν ἢ ἄλλ' ὅ,τι ἂν τυγχάνωσιν ἐργαζόμενοι, ὡς εὖ πράττοντες εὐφραίνονται. Οἴει οὖν ἀπὸ πάντων τούτων τοσαύτην ἡδονὴν εἶναι, ὅσην ἀπὸ τοῦ ἑαυτόν τε ἡγεῖσθαι βελτίω γίγνεσθαι καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; ἐγὼ τοίνυν διατελῶ ταῦτα νομίζων. Ἐὰν δὲ ἢ φίλους ἢ πόλιν ὠφελεῖν δέῃ, ποτέρῳ ἂν εἴη πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι, τῷ, ὡς ἐγὼ νῦν, ἢ τῷ, ὡς σὺ μακαρίζεις, διαιτωμένῳ; στρατεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾷον, ὁ μὴ δυνάμενος ἄνευ πολυτελοῦς διαίτης ζῆν, ἢ ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίη; ἐκπολιορκηθείη δὲ πότερος ἂν θᾶττον, ὁ τῶν χαλεπωτάτων εὑρεῖν δεόμενος, ἢ ὁ τοῖς ῥάστοις ἐντυγχάνειν ἀρκούντως χρώμενος; Ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων, ἐγγυτάτω τοῦ θείου καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτω τοῦ θείου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου.

Ἐπισκεψώμεθα δέ, εἰ καὶ ἀλαζονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας, ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν· ἀεὶ γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τι γένοιτο, καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. Ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ὧδε ἐδίδασκεν. Ἐνθυμώμεθα γάρ, ἔφη, εἴ τις, μὴ ὢν ἀγαθὸς αὐλητής, δοκεῖν βούλοιτο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη; ἆρ' οὐ τὰ ἔξω τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς αὐλητάς; καὶ πρῶτον μέν, ὅτι ἐκεῖνοι σκεύη τε καλὰ κέκτηνται καὶ ἀκολούθους περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον· ἔπειτα, ὅτι ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτῳ πολλοὺς ἐπαινέτας παρασκευαστέον. Ἀλλὰ μὴν ἔργον γε οὐδαμοῦ ληπτέον, ἢ εὐθὺς ἐλεγχθήσεται γελοῖος ὤν, καὶ οὐ μόνον αὐλητὴς κακός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλαζών. Καίτοι πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δὲ ὠφελούμενος, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν, πῶς οὐκ ἐπιπόνως τε καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστως βιώσεται; Ὡσαύτως, εἴ τις βούλοιτο στρατηγὸς ἀγαθός, μὴ ὤν, φαίνεσθαι, ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν τί ἂν συμβαίνοι; Ἆρ' οὐκ ἄν, εἰ μέν, ἐπιθυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανὸς εἶναι ταῦτα πράττειν, μὴ δύναιτο πείθειν, πάντῃ λυπηρόν, εἰ δὲ πείσειεν, ἔτι ἀθλιώτερον

δῆλον γάρ, ὅτι κυβερνᾷν τε κατασταθεὶς ὁ μὴ ἐπιστάμενος ἢ στρατηγεῖν, ἀπολέσειεν ἄν, οὓς ἥκιστα βούλοιτο, καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς ἂν καὶ κακῶς ἀπαλλάξειεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἰσχυρὸν μὴ ὄντα δοκεῖν, ἀλυσιτελὲς ἀπέφαινε. Προστάττεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω ἢ κατὰ δύναμιν, καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα ποιεῖν, δοκοῦντας ἱκανοὺς εἶναι, συγγνώμης οὐκ ἂν τυγχάνειν. Ἀπατεῶνα δ' ἐκάλει οὐ μικρὸν μέν, εἴ τις ἀργύριον ἢ σκεῦος παρά του πειθοῖ λαβὼν ἀποστεροίη, πολὺ δὲ μέγιστον, ὅστις μηδενὸς ἄξιος ὢν ἐξηπατήκει, πείθων ὡς ἱκανὸς εἴη τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ τοῦ ἀλαζονεύεσθαι ἀποτρέπειν τοὺς συνόντας τοιάδε διαλεγόμενος.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

ΕΚ ΤΟΥ Α', Β', Γ', καὶ Ζ'. ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.

Ἐδόκει δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προτρέπειν τοὺς συνόντας ἀσκεῖν ἐγκράτειαν *πρὸς ἐπιθυμίαν* βρωτοῦ καὶ ποτοῦ καὶ ὕπνου καὶ ῥίγους καὶ θάλπους καὶ πόνου. Γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρως ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μέν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δέ, ὅπως μηδ' ἀντιποιήσεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἑκάτερον παιδεύοις; βούλει σκοπῶμεν, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων; καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη, Δοκεῖ γοῦν μοι ἡ τροφὴ ἀρχὴ εἶναι· οὐδὲ γὰρ ζώη γ' ἄν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο.

Οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἅπτεσθαι, ὅταν ὥρα ἥκῃ, ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι; Εἰκὸς γάρ, ἔφη. Τὸ οὖν προαιρεῖσθαι τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον πράττειν, ἢ τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι, πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν; Τὸν εἰς τὸ ἄρχειν, ἔφη, νὴ Δία παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀργίαν. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ὅταν πιεῖν βούλωνται, τὸ δύνασθαι διψῶντα ἀνέχεσθαι τῷ αὐτῷ προσθετέον; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε δύνασθαι καὶ ὀψὲ κοιμηθῆναι, καὶ πρωῒ ἀναστῆναι, καὶ ἀγρυπνῆσαι, εἴ τι δέοι, ποτέρῳ ἂν προσθείημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. Τί δέ, ἔφη, τὸ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἀλλὰ ἐθελοντὴν ὑπομένειν, ποτέρῳ ἂν προσθείημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ. Τί δέ; τὸ μαθεῖν, εἴ τι ἐπιτήδειόν ἐστι μάθημα πρὸς τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, ποτέρῳ ἂν προσεῖναι μᾶλλον πρέπει; Πολύ, νὴ Δί', ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ· καὶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος ἄνευ τῶν τοιούτων μαθημάτων. Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος ἧττον ἂν δοκεῖ σοι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα ἁλίσκεσθαι; τούτων γὰρ δήπου τὰ μὲν γαστρὶ δελεαζόμενα, καὶ μάλα ἔνια δυσωπούμενα, ὅμως τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ ἁλίσκεται, τὰ δὲ ποτῷ ἐνεδρεύεται. Πάνυ μὲν οὖν ἔφη... Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχρὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ταὐτὰ πάσχειν τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν θηρίων; Ἔμοι γε δοκεῖ, ἔφη...

Τί δ', ὦ Ἀρίστιππε, ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοι τούτῳ διαφέρειν τὰ ἑκούσια τῶν ἀκουσίων, ᾗ ὁ μὲν ἑκὼν πεινῶν, φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιτο, καὶ ὁ ἑκὼν διψῶν, πίοι, καὶ τ' ἄλλ' ὡσαύτως· τῷ δ' ἐξ ἀνάγκης ταῦτα πάσχοντι

ἔξεστιν, ὁπότ' ἂν βούληται, παύεσθαι; ἔπειτα ὁ ἑκούσιος ταλαιπωρῶν ἐπ' ἀγαθῇ ἐλπίδι πονῶν εὐφραίνεται· οἷον οἱ τὰ θηρία θηρῶντες, ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι. Καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἆθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἄξιά ἐστι· τοὺς δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως ἐχθροὺς χειρώσωνται, ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον καλῶς οἰκῶσι, καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι, καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετῶσι, πῶς οὐκ οἴεσθαι χρὴ τούτους καὶ πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ζῆν εὐφραινομένους, ἀγαμένους μὲν ἑαυτούς, ἐπαινουμένους δὲ καὶ ζηλουμένους ὑπὸ τῶν ἄλλων; Ἔτι δὲ αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, ὥς φασιν οἱ γυμνασταί, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν· αἱ δὲ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε κἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. Λέγει δέ που καὶ Ἡσίοδος·

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδόν ἐστιν ἑλέσθαι
Ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηϊδίη δ' ἔπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

. . . . Τῶν πόνων
Πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοί·

Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ φησίν·

Ὦ πονηρὲ μὴ τὰ μαλακὰ μώσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς.

Καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ τοῦ Ἡρακλέους (ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται) ὡσαύτως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὧδέ πως λέγων, ὅσα ἐγὼ μέμνημαι· Φησὶ γάρ, Ἡρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων εἰς ἥβην ὡρμᾶτο (ἐν ᾗ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γενόμενοι[*] δηλοῦσιν, εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέψονται ἐπὶ τὸν βίον, εἴτε τὴν διὰ κακίας), ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν καθῆσθαι, ἀποροῦντα ὁποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται. Καὶ φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι[*] μεγάλας, τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἐλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνῃ, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ· τὴν δὲ ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τοῦ ὄντος *δοκεῖν* φαίνεσθαι, τὸ δὲ σχῆμα, ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δέ, ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ἡ ὥρα διαλάμποι· κατασκοπεῖσθαι δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴτις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀποβλέπειν. Ὡς δ' ἐγένοντο πλησιαίτερον τοῦ Ἡρακλέους, τὴν μὲν πρόσθεν ῥηθεῖσαν ἰέναι τὸν αὐτὸν τρόπον· τὴν δὲ ἑτέραν, φθάσαι βουλομένην, προσδραμεῖν τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ εἰπεῖν· Ὁρῶ σε, ὦ Ἡράκλεις, ἀποροῦντα, ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπῃ. Ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃ, ἐπὶ τὴν

[*]) Κύριοι ἑαυτῶν, αὐτεξούσιοι. [*]) Τὸ δεύτερον ἀπαρέμφ. ἐξαρτᾶται τοῦ πρώτου, ἡ δοτικὴ ἀπὸ κοινοῦ.

ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσῃ, τῶν δὲ χαλεπῶν ἄπειρος διαβιώσῃ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐ πολέμων οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπούμενος διάξεις, τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν εὕροις, ἢ τί ἂν ἰδὼν ἢ τί ἀκούσας τερφθείης, ἢ τίνων ὀσφραινόμενος ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης, καὶ πῶς ἂν μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων πάντων τυγχάνοις. Ἐὰν δέ ποτε γένηταί τις ὑποψία σπάνεως ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος, μή σε ἀγάγω ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι· ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργάζωνται, τούτοις σὺ χρήσῃ οὐδενὸς ἀπεχόμενος ὅθεν ἂν δυνατὸν ᾖ τι κερδᾶναι. Πανταχόθεν γὰρ ὠφελεῖσθαι τοῖς ἐμοὶ ξυνοῦσιν ἐξουσίαν ἔγωγε παρέχω. Καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα, Ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν; Ἡ δέ, Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί με Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισοῦντες ὑποκοριζόμενοι ὀνομάζουσί με Κακίαν. Καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἑτέρα γυνὴ προσελθοῦσα εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἥκω πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλεις, εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε, καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα· ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἄν σε τῶν καλῶν καὶ σεμνῶν ἐργάτην ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ ἐντιμοτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι. Οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίοις ἡδονῆς, ἀλλ', ᾗπερ οἱ θεοὶ διέθεσαν τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας. Τῶν γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις· ἀλλ' εἴτε τοὺς θεοὺς ἵλεως εἶναί σοι βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεούς· εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλοις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργετητέον· εἴτε ὑπό τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι, τὴν πόλιν ὠφελητέον· εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν· εἴτε τὴν γῆν φέρειν σοι βούλει καρποὺς ἀφθόνους, τὴν γῆν θεραπευτέον· εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων οἴει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον· εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾷς αὔξεσθαι, καὶ βούλει δύνασθαι τούς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦσθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπισταμένων μαθητέον, καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον· εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον σὺν πόνοις καὶ ἱδρῶτι. Καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν (ὥς φησι Πρόδικος), Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνή σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε.

Καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν, Ὦ τλῆμον! τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις; ἢ τί ἡδὺ οἶσθα, μηδὲν τούτων ἕνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἥτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι, πάντων ἐμπίπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν, ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν, πίνουσα· καὶ ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς, ὀψοποιοὺς μηχανωμένη, ἵνα δὲ ἡδέως πίνῃς, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζῃ, καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς· ἵνα δὲ καθυπνώσῃς ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακὰς ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίναις παρασκευάζεις. Οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὅ,τι ποιῇς, ὕπνου ἐπιθυμεῖς... Ἀθάνατος δὲ οὖσα, ἐκ θεῶν μὲν ἀπέῤῥιψαι,

ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀγαθῶν ἀτιμάζῃ· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος, ἐπαίνου σεαυτῆς, ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σαυτῆς ἔργον καλὸν τεθέασαι. Τίς δ' ἄν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσειε; τίς δ' ἂν δεομένῃ τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἳ[10], νέοι μὲν ὄντες, τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενόμενοι, ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι· ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως περῶντες· τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ πραττομένοις βαρυνόμενοι· τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γῆρας ἀποθέμενοι. Ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον χωρὶς ἐμοῦ [οὐδὲν] γίγνεται· τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις οἷς προσήκει, ἀγαπητὴ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστὴ δὲ φύλαξ οἴκων δεσπόταις, εὐμενὴς δὲ παραστάτις οἰκέταις, ἀγαθὴ δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός. Ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γάρ, ἕως ἂν ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν· ὕπνος δὲ αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων ἢ τοῖς ἀμόχθοις· καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται, οὔτε διὰ τοῦτον μεθιᾶσι τὰ δέοντα πράττειν. Καὶ οἱ μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ τὰς παρούσας ἥδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν. Ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κεῖνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. Τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαριστοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτῆσθαι. Οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' ἀρετῆς Ἡρακλέους παίδευσιν· ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἔτι μεγαλειοτέροις ῥήμασιν, ἢ ἐγὼ νῦν. Σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειρᾶσθαί τι καὶ τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν.

Αἰσθόμενος δέ ποτε Λαμπροκλέα, τὸν πρεσβύτατον υἱὸν ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ παῖ, οἶσθά τινας ἀνθρώπους ἀχαρίστους καλουμένους; Καὶ μάλα, ἔφη ὁ νεανίσκος. Καταμεμάθηκας οὖν τοὺς τί ποιοῦντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν; Ἔγωγε, ἔφη· τοὺς γὰρ εὖ παθόντας, ὅταν δυνάμενοι χάριν ἀποδοῦναι, μὴ ἀποδῶσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν. Οὐκοῦν δοκοῦσί σοι ἐν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι τοὺς ἀχαρίστους; Ἔμοιγε, ἔφη. Ἤδη δέ ποτε ἐσκέψω, εἰ ἄρα, ὥσπερ τὸ ἀνδραποδίζεσθαι τοὺς μὲν φίλους ἄδικον εἶναι δοκεῖ, τοὺς δὲ πολεμίους δίκαιον, οὕτω καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἄδικόν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους δίκαιον; Καὶ μάλα, ἔφη· καὶ δοκεῖ μοι, ὑφ' οὗ ἄν τις εὖ παθὼν εἴτε φίλου εἴτε πολεμίου μὴ πειρᾶται χάριν ἀποδιδόναι, ἄδικος εἶναι. Οὐκοῦν, εἴ γε οὕτως ἔχει τοῦτο, εἰλικρινής τις ἂν εἴη ἀδικία ἡ ἀχαριστία; Συνωμολόγει.

---

10) Οἱ ἐκ τοῦ σοῦ θιάσου.

Οὐκοῦν, ὅσῳ ἄν τις μείζω ἀγαθὰ παθὼν μὴ ἀποδιδῷ χάριν, τοσούτῳ ἀδικώτερος ἂν εἴη; Συνέφη καὶ τοῦτο. Τίνας οὖν, ἔφη, ὑπὸ τίνων εὕροιμεν ἂν μείζονα εὐεργετημένους ἢ παῖδας ὑπὸ γονέων; οὓς οἱ γονεῖς ἐκ μὲν οὐκ ὄντων ἐποίησαν εἶναι, τοσαῦτα δὲ καλὰ ἰδεῖν καὶ τοσούτων ἀγαθῶν μετασχεῖν, ὅσα οἱ θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις· ἃ δὴ καὶ οὕτως ἡμῖν δοκεῖ παντὸς ἄξια εἶναι, ὥστε πάντες τὸ καταλιπεῖν αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν· καὶ αἱ πόλεις ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν, ὡς οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀδικίαν παύσαντος. Καὶ μὴν οὐ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνεις. Φανεροὶ δ' ἐσμὲν καὶ σκοπούμενοι ἐξ ὁποίων ἂν γυναικῶν βέλτιστα ἡμῖν τέκνα γένοιτο, αἷς συνελθόντες τεκνοποιούμεθα.

Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ τήν τε συντεκνοποιήσουσαν ἑαυτῷ τρέφει, καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι παισὶ προπαρασκευάζει πάντα ὅσα ἂν οἴηται συνοίσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν βίον, καὶ ταῦτα ὡς ἂν δύνηται πλεῖστα. Ἡ δὲ γυνὴ ὑποδεξαμένη τε φέρει τὸ φορτίον τοῦτο, βαρυνομένη τε καὶ κινδυνεύουσα περὶ τοῦ βίου, καὶ μεταδιδοῦσα τῆς τροφῆς ᾗ καὶ αὐτὴ τρέφεται, καὶ σὺν πολλῷ πόνῳ διενέγκασα[11] καὶ τεκοῦσα, τρέφει τε καὶ ἐπιμελεῖται· οὔτε προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθόν, οὔτε γιγνῶσκον[12] τὸ βρέφος ὑφ' ὅτου εὖ πάσχει, οὔτε σημαίνειν δυνάμενον ὅτου δεῖται· ἀλλ' αὐτὴ στοχαζομένη τά τε συμφέροντα καὶ τὰ κεχαρισμένα πειρᾶται ἐκπληροῦν, καὶ τρέφει πολὺν χρόνον καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὑπομένουσα πονεῖν, οὐκ εἰδυῖα τίνα τούτων χάριν ἀπολήψεται. Καὶ οὐκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ καί, ἐπειδὰν δόξωσιν ἱκανοὶ εἶναι οἱ παῖδες μανθάνειν τι, ἃ μὲν ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν οἱ γονεῖς ἀγαθὰ πρὸς τὸν βίον, διδάσκουσιν· ἃ δ' ἂν οἴωνται ἄλλον ἱκανώτερον εἶναι διδάξαι, πέμπουσι πρὸς τοῦτον δαπανῶντες, καὶ ἐπιμελοῦνται πάντα ποιοῦντες, ὅπως οἱ παῖδες αὐτοῖς γένωνται ὡς δυνατὸν βέλτιστοι. Πρὸς ταῦτα ὁ νεανίσκος ἔφη· Ἀλλά τοι, εἰ καὶ ταῦτα πάντα πεποίηκε καὶ ἄλλα τούτων πολλαπλάσια, οὐδεὶς ἂν δύναιτο αὐτῆς ἀνασχέσθαι τὴν χαλεπότητα. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ποτέραν δὲ οἴει, ἔφη, θηρίου ἀγριότητα δυσφορωτέραν εἶναι ἢ μητρός; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, μητρός, τῆς γε τοιαύτης. Ἤδη πώποτε οὖν ἡ δακοῦσα κακόν τί σοι ἔδωκεν ἢ λακτίσασα, οἷα ὑπὸ θηρίων ἤδη πολλοὶ ἔπαθον; Ἀλλὰ νὴ Δία, ἔφη, λέγει, ἃ οὐκ ἄν τις ἐπὶ τῷ βίῳ παντὶ[13] βούλοιτο ἀκοῦσαι. Σὺ δὲ πόσα, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἴει ταύτῃ δυσάνεκτα, καὶ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἔργοις ἐκ παιδίου δυσκολαίνων καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, πράγματα παρασχεῖν; πόσα δὲ λυπῆσαι κάμνων; Ἀλλ' οὐδεπώποτε αὐτήν, ἔφη, οὔτ' εἶπα, οὔτ' ἐποίησα οὐδέν, ἐφ' ᾧ ᾐσχύνθη. Τί δ'; οἴει, ἔφη, χαλεπώτερον εἶναί σοι ἀκούειν ὧν αὐτὴ λέγει, ἢ τοῖς ὑποκριταῖς, ὅταν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἀλλήλους τὰ ἔσχατα λέγωσιν; Ἀλλ', οἶμαι, ἐπειδὴ οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε τὸν ἐλέγχοντα ἐλέγχειν, ἵνα ζημιώσῃ, οὔτε τὸν ἀπειλοῦντα ἀπειλεῖν, ἵνα κακόν τι ποιήσῃ, ῥᾳδίως φέρουσι. Σὺ δ' εὖ εἰδώς, ὅτι, ἃ λέγει ἡ μήτηρ οὐ μόνον οὐδὲν κα-

---

[11]) Κυοφορήσασα. [12]) Εἰ μὲν ἐκληφθῇ ὡς αἰτιατική, ἀποδίδεται ὡς ἀντικείμ. τοῦ Τρέφει· εἰ δέ κε ἦνε ὀνομαστική, φέρεται ἀπολύτως ἀντὶ γενικῆς εἰς τὰ προηγούμενα.
[13]) Δι' ὅλην του τὴν ζωήν· καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ διακινδυνεύσῃ ὅλον του τὸν βίον.

κὴν νοοῦσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοι ἀγαθὰ εἶναι ὅσα οὐδενὶ ἄλλῳ, χαλεπαίνεις; ἢ νομίζεις κακόνουν τὴν μητέρα σοι εἶναι; Οὐ δῆτα, ἔφη, τοῦτό γε οὐκ οἴομαι. Καὶ ὁ Σωκράτης, οὐκοῦν, ἔφη, σὺ ταύτην, εὔνουν τέ σοι οὖσαν καὶ ἐπιμελομένην ὡς μάλιστα δύναται κάμνοντος, ὅπως ὑγιανεῖς τε καὶ ὅπως τῶν ἐπιτηδείων μηδενὸς ἐνδεὴς ἔσῃ, καὶ πρὸς τούτοις, πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένην ἀγαθὰ ὑπὲρ σοῦ, καὶ εὐχὰς ἀποδοῦσαν, χαλεπὴν εἶναι φῄς; ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ τοιαύτην μὴ δύνασαι φέρειν μητέρα, τἀγαθά σε οὐ δύνασθαι φέρειν. Εἰπὲ δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον τινὰ οἴει δεῖν θεραπεύειν; ἢ παρεσκεύασαι μηδενὶ ἀνθρώπων πειρᾶσθαι ἀρέσκειν,* μηδ' ἕπεσθαι* μήτε πείθεσθαι μήτε στρατηγῷ μήτε ἄλλῳ ἄρχοντι; Ναὶ μὰ Δία ἔγω γε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι βούλει σὺ ἀρέσκειν ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐναύῃ, ὅταν τούτου δέῃ, καὶ ἀγαθοῦ τού σοι γίγνηται συλλήπτωρ, καί, ἄν τι σφαλλόμενος τύχῃς, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῇ σοι; Ἔγω γε, ἔφη. Τί δέ; συνοδοιπόρον, ἢ σύμπλουν, ἢ εἴτῳ ἄλλῳ ἐντυγχάνοις, οὐδὲν ἄν σοι διαφέρει φίλον ἢ ἐχθρὸν γενέσθαι, ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας οἴει δεῖν ἐπιμελεῖσθαι; Ἔγω γε, ἔφη. Εἶτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι παρεσκεύασαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν πάντων μάλιστά σε φιλοῦσαν οὐκ οἴει δεῖν θεραπεύειν; οὐκ οἶσθα, ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται, οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπονθότας χάριν οὐκ ἀποδιδόντας· ἐὰν δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι, καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἐᾷ ἄρχειν τοῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἄν** τούτου πράξαντος; Καί, νὴ Δία, ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμῇ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις.

Σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἂν σωφρονῇς, τοὺς μὲν θεοὺς παραιτήσῃ συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι παρημέληκας τῆς μητρός, μή σε καὶ οὗτοι, νομίσαντες ἀχάριστον εἶναι, οὐκ ἐθέλωσιν εὖ ποιεῖν· τοὺς δὲ ἀνθρώπους αὖ φυλάξῃ, μή σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων ἀμελοῦντα πάντες ἀτιμάσωσι, κᾆτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῇς. Εἰ γάρ σε ὑπολάβοιο πρὸς τοὺς γονέας ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι.

Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτην, ἀδελφὼ μὲν ὄντε ἀλλήλοιν, ἑαυτῷ δὲ γνωρίμω, αἰσθόμενος διαφερομένω, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτην, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφόν; καὶ ταῦτα, τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου καὶ πρὸς τούτοις, τῶν μὲν πλειόνων ὑπαρχόντων, τοῦ δὲ ἑνός. Θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφοὺς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύναται λογίζεσθαι, ὅτι κρεῖττον σὺν πολλοῖς οἰκοῦντα ἀσφαλῶς τἀρκοῦντα ἔχειν, ἢ μόνον διαιτώμενον τὰ τῶν πολιτῶν** ἐπικινδύνως πάντα κεκτῆσθαι· ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν

*) (Ἐπν.) Γιγνόμενον, **) (Ἰσ. διορθ.) Πολλῶν

τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι. Καὶ οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται, ἵνα συνεργοὺς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βοηθῶν δεόμενοι· τῶν δὲ ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνομένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους. Καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῦναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀναδέλφων, καὶ ἧττον τούτοις ἐπιτίθενται. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μέν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφόν, καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φεύγειν· ἀγαθὸν γὰρ ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις, ἀδελφός, ὢν οἷον δεῖ· ὁπότε μέντοι [τοῦ] παντὸς ἐνδέοι[15], καὶ πᾶν τὸ ἐναντιώτατον εἴη, τί ἄν τις ἐπιχειροίη τοῖς ἀδυνάτοις; Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, οὐδενὶ ἀρέσαι δύναται Χαιρεφῶν, ὥσπερ οὐδὲ σοί[16], ἢ ἔστιν οἷς καὶ πάνυ ἀρέσκει; Διὰ τοῦτο γάρ τοι[17], ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄξιόν ἐστιν ἐμὲ μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις μὲν ἀρέσκειν δύναται, ἐμοὶ δέ, ὅπου ἂν παρῇ, πανταχοῦ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλειά ἐστιν. Ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μὲν ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστίν, οὕτω καὶ ἀδελφός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιστάμενος ἐγχειρῇ χρῆσθαι, ζημία ἐστί; Πῶς δ' ἂν ἐγώ, ἔφη ὁ Χαιρεκράτης, ἀνεπιστήμων εἴην ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιστάμενός γε[18] καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα, καὶ εὖ ποιεῖν τὸν εὖ ποιοῦντα; τὸν μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρώμενον ἐμὲ ἀνιᾶν, οὐκ ἂν δυναίμην οὔτ' εὖ λέγειν, οὔτ' εὖ ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, εἰ κύνα μέν, εἴ σοι ἦν ἐπὶ[19] προβάτοις ἐπιτήδειος, καὶ τοὺς μὲν ποιμένας ἠσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχαλέπαινεν, ἀμελήσας ἂν τοῦ ὀργίζεσθαι ἐπειρῶ εὖ ποιήσας πραΰνειν *αὐτόν*· τὸν δὲ ἀδελφὸν φῂς μὲν μέγα ἂν ἀγαθὸν εἶναι, ὄντα[20] πρὸς σὲ οἷον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν, οὐκ ἐπιχειρεῖς μηχανᾶσθαι, ὅπως σοι ὡς βέλτιστος ἔσται; Καὶ ὁ Χαιρεκράτης, Δέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ ἔχω ἐγὼ τοσαύτην σοφίαν, ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς ἐμὲ οἷον δεῖ. Καὶ μὴν οὐδέν γε ποικίλον, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ καινὸν δεῖ ἐπ' αὐτόν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μηχανᾶσθαι· οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτός, οἶμαι ἂν αὐτὸν ἁλόντα περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαί σε. Οὐκ ἂν φθάνοις, ἔφη, λέγων, εἴ τι ᾔσθησαί με φίλτρον ἐπιστάμενον, ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν; Λέγε δή μοι, ἔφη[21], εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι, ὁπότε θύοι, καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι κατάρχοιμι ἂν τοῦ αὐτός, ὅτε θύοιμι, καλεῖν ἐκεῖνον. Εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ προτρέψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι πρότερος ἂν ἐγχειροίην ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίη. Εἰ δὲ βούλοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτόν, ὁπότε ἔλθοις εἰς τὴν[22] ἐκείνου, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι καὶ τοῦτον πρότερος ὑπο-

15) Εἶνε παντάπασι μακρὰν τούτου. 16) (Ἐνν.) δύναται ἀρέσαι. 17) Αἰτιολογικὸς ἢ Βεβαιωτικός: Βέβαια· διότι κτλ. 18) Βεβαιωτικὸς ἢ Κολαστικός: Τοὐλάχιστον. 19) Διὰ (ἵνα φυλάττῃ) πρόβατα. 20) Ὑποθετική· Ἐὰν ἦτον. 21) Ὁ Σωκρ. 22) (Ἐνν.) Πόλιν ἢ Πατρίδα.

ἐδεχοίμην ἄν, ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε. Καὶ εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμεῖσθαι διαπράττειν μοι, ἐφ' ἃ ἥκοιμι, δῆλον ὅτι καὶ τοῦτο δέοι ἂν πρότερον αὐτὸν[*] ἐκείνῳ ποιεῖν. Πάντ' ἄρα σύ γε τὰ ἐν ἀνθρώποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπεκρύπτου. Ἢ ὀκνεῖς, ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῇς, ἐὰν πρότερος τὸν ἀδελφὸν εὖ ποιῇς; καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. Εἰ μὲν οὖν ἐδόκει μοι Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἐκεῖνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγχειρεῖν τῷ σε φίλον ποιεῖσθαι. Νῦν δέ μοι σὺ δοκεῖς ἡγούμενος μᾶλλον ἂν ἐξεργάσασθαι τοῦτο. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ οὐδαμῶς πρὸς σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι. Καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τἀναντία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ ἔργου καὶ λόγου. Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον τῷ πρεσβυτέρῳ συντυγχάνοντι πανταχοῦ νομίζεται; καὶ * οὐ * καθήμενον ὑπαναστῆναι, καὶ κοίτῃ *μαλακῇ[**] τιμῆσαι, καὶ λόγων ὑπεῖξαι; ὦ 'γαθέ, μὴ ὄκνει, ἔφη, ἀλλ' ἐγχείρει τὸν ἄνδρα καταπραΰνειν, καὶ πάνυ ταχύ σοι ὑπακούσεται. Οὐχ ὁρᾷς ὡς φιλότιμός ἐστι καὶ ἐλευθέριος; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια οὐκ ἂν ἄλλως μᾶλλον ἕλοις, ἢ εἰ δοίης τι· τοὺς δὲ καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος μάλιστ' ἂν κατεργάσαιο. Καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἐὰν οὖν, ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος, ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις ἐπιδεῖξαι, σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; Ἀλλ' οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσεσθαι· νομίζω γὰρ αὐτὸν, ἐπειδὰν αἴσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, πάνυ φιλονεικήσειν, ὅπως περιγένηταί σου λόγῳ καὶ ἔργῳ εὖ ποιῶν. Νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, διάκεισθον, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τῷ συλλαμβάνειν ἀλλήλαιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. Οὐκ ἂν [οὖν] πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία, τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; Καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμὼ καὶ τἄλλα, ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις. Χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον ὀργυιᾶς διέχοντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες δὲ οὐδ' ἂν ἐπὶ τὰ ὀργυιὰν διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα· ὀφθαλμοὶ δέ, οἱ καὶ δοκοῦντες ἐπὶ πλεῖστον ἐξικνεῖσθαι, οὐδ' ἂν τῶν ἔτι ἐγγυτέρω ὄντων τὰ ἔμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ ὄπισθεν ἰδεῖν δύναιντο· ἀδελφὼ δέ, φίλω ὄντε, καὶ πολὺ διεστῶτε, πράττετον ἅμα *καὶ* τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν.

Καὶ μὴν τὰς ἀπορίας γε τῶν φίλων τὰς μὲν δι' ἄγνοιαν ἐπειρᾶτο γνώμῃ[***] ἀκεῖσθαι, τὰς δὲ δι' ἔνδειαν, διδάσκων κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. Ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἃ σύνοιδα αὐτῷ. Ἀρίσταρχον γάρ ποτε ὁρῶν

*) Ἐμέ. **) Ὕποπτος ἡ λέξις. ***) Φρονήσει.

σκυθρωπῶς ἔχοντα, Ἔοικας, ἔφη, ὦ Ἀρίσταρχε, βαρέως φέρειν τι. Χρὴ δὲ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις· ἴσως γὰρ ἄν τί σε καὶ ἡμεῖς κουφίσαιμεν. Καὶ ὁ Ἀρίσταρχος, Ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γε εἰμὶ ἀπορίᾳ. Ἐπεὶ γὰρ ἐστασίασεν ἡ πόλις πολλῶν φυγόντων ὡς τὸν Πειραιᾶ, συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμέναι ἀδελφαί τε καὶ ἀδελφιδαῖ καὶ ἀνεψιαὶ τοσαῦται, ὥστ' εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τεσσαρασκαίδεκα τοὺς ἐλευθέρους. Λαμβάνομεν δὲ οὔτε ἐκ τῆς γῆς οὐδέν· οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατοῦσιν αὐτῆς· οὔτε ἀπὸ τῶν οἰκιῶν· ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν τῷ ἄστει γέγονε. Τὰ ἔπιπλα δὲ οὐδεὶς ὠνεῖται, οὐδὲ δανείσασθαι οὐδαμόθεν ἐστὶν ἀργύριον, ἀλλὰ πρότερον ἄν τίς μοι δοκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ζητῶν εὑρεῖν, ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. Χαλεπὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἰκείους περιορᾷν ἀπολλυμένους, ἀδύνατον δὲ τοσούτους τρέφειν ἐν τοιούτοις πράγμασιν. Ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης, Τί ποτέ ἐστιν, ἔφη, ὅτι ὁ Κεράμων[20] μὲν πολλοὺς τρέφων, οὐ μόνον ἑαυτῷ τε καὶ τούτοις τὰ ἐπιτήδεια δύναται παρέχειν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ πλουτεῖν· σὺ δὲ πολλοὺς τρέφων δέδοικας, μὴ δι' ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων ἅπαντες ἀπόλησθε; Ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ὁ μὲν δούλους τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθέρους. Καὶ πότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ σοὶ ἐλευθέρους οἴει βελτίους εἶναι ἢ τοὺς παρὰ Κεράμωνι δούλους; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τοὺς παρ' ἐμοὶ ἐλευθέρους. Οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὸν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίαις εἶναι; Νὴ Δί', ἔφη· ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας τρέφει, ἐγὼ δὲ ἐλευθερίως πεπαιδευμένους.

Ἆρ' οὖν, ἔφη, τεχνῖταί εἰσιν οἱ χρήσιμόν τι ποιεῖν ἐπιστάμενοι; Μάλιστά γ', ἔφη. Οὐκοῦν χρήσιμά γ' ἄλφιτα; Σφόδρα γε. Τί δ' ἄρτοι; Οὐδὲν ἧττον. Τί γάρ; ἔφη, ἱμάτιά τε ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα, καὶ χιτωνίσκοι καὶ χλαμύδες καὶ ἐξωμίδες; Σφόδρα γ', ἔφη, καὶ πάντα ταῦτα χρήσιμα. Ἔπειτα, ἔφη, οἱ παρὰ σοὶ τούτων οὐδὲν ἐπίστανται ποιεῖν; Πάντα μὲν οὖν, [ἔφη], ὡς ἐγῷμαι. Εἶτ' οὐκ οἶσθα, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τούτων, ἀλφιτοποιίας, Ναυσικύδης οὐ μόνον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὗς πολλὰς καὶ βοῦς, καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα, ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λειτουργεῖν· ἀπὸ δὲ ἀρτοποιίας Κύρηβος τήν τε οἰκίαν πᾶσαν διατρέφει, καὶ ζῇ δαψιλῶς; Δημέας δὲ ὁ Κολυττεὺς ἀπὸ χλαμυδουργίας; Μένων δ' ἀπὸ χλανιδοποιίας; Μεγαρέων δὲ οἱ πλεῖστοι, ἔφη, ἀπὸ ἐξωμιδοποιίας διατρέφονται; Νὴ Δί', ἔφη· οὗτοι γὰρ ὠνούμενοι βαρβάρους ἀνθρώπους ἔχουσιν, ὥστε ἀναγκάζειν ἐργάζεσθαι, ἃ καλῶς ἔχει· ἐγὼ δ' ἐλευθέρους τε καὶ συγγενεῖς. Ἔπειτ', ἔφη, ὅτι ἐλεύθεροί τ' εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι, οἴει χρῆναι αὐτοὺς μηδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν; πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων τοὺς οὕτω ζῶντας ἄμεινον διάγοντας ὁρᾷς, καὶ μᾶλλον εὐδαιμονίζεις, ἢ τοὺς ἃ ἐπίστανται χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, τούτων ἐπιμελουμένους; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν αἰσθάνῃ τοῖς ἀνθρώποις πρός τε τὸ μαθεῖν, ἃ προσήκει ἐπίστασθαι, καὶ πρὸς τὸ μνημονεύειν, ἃ ἂν μάθωσι, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε καὶ ἰσχύειν τοῖς σώμασι, καὶ πρὸς τὸ κτήσασθαί τε

---

20) Γνωστός τις βέβαιος ἐργοστασιάρχης ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι Ναυσικύδης, Κύρηβος κτλ.

καὶ σώζειν τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ὠφέλιμα ὄντα, τὴν δὲ ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν οὐδὲν χρήσιμα; Ἔμαθον δὲ, ἃ φῂς αὐτὰς ἐπίστασθαι, πότερον ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸν βίον, οὔτε ποιήσουσαι αὐτῶν οὐδὲν, ἢ τοὐναντίον, ὡς καὶ ἐπιμεληθησόμεναι τούτων, καὶ ὠφεληθησόμεναι ἀπ' αὐτῶν; ποτέρως γὰρ ἂν μᾶλλον ἄνθρωποι σωφρονοῖεν, ἀργοῦντες, ἢ τῶν χρησίμων ἐπιμελούμενοι; ποτέρως δ' ἂν δικαιότεροι εἶεν, εἰ ἐργάζοιντο, ἢ εἰ ἀργοῦντες βουλεύοιντο περὶ τῶν ἐπιτηδείων; Ἀλλὰ καὶ[27] νῦν μὲν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὔτε σὺ ἐκείνας φιλεῖς, οὔτε ἐκεῖναι σέ· σὺ μὲν, ἡγούμενος αὐτὰς ἐπιζημίους εἶναι σεαυτῷ, ἐκεῖναι δέ, ὁρῶσαί σε ἀχθόμενον ἐφ' ἑαυταῖς. Ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος, μείζω τε ἀπέχθειαν γίγνεσθαι, καὶ τὴν προγεγονυῖαν χάριν μειοῦσθαι. Ἐὰν δὲ προστατήσῃς ὅπως ἐνεργοὶ ὦσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις, ὁρῶν ὠφελίμους σεαυτῷ οὔσας· ἐκεῖναι δὲ σὲ ἀγαπήσουσιν, αἰσθόμεναι χαίροντά σε αὐταῖς· τῶν δὲ προγεγονυιῶν εὐεργεσιῶν ἥδιον μεμνημένοι, τὴν ἀπ' ἐκείνων χάριν αὐξήσετε, καὶ ἐκ τούτων φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἕξετε. Εἰ μὲν τοίνυν αἰσχρόν τι ἔμελλον ἐργάσασθαι, θάνατον ἀντ' αὐτοῦ προαιρετέον ἦν· νῦν δὲ, ἃ μὲν δοκεῖ κάλλιστα καὶ πρεπωδέστερα[28] γυναικὶ εἶναι, ἐπίστανται, ὡς ἔοικε. Πάντες δὲ ἃ ἐπίστανται, ῥᾷστά τε καὶ τάχιστα καὶ κάλλιστα καὶ ἥδιστα ἐργάζονται. Μὴ οὖν ὄκνει, ἔφη, ταῦτα εἰσηγεῖσθαι αὐταῖς, ἃ σοί τε λυσιτελεῖ κἀκείναις· καὶ, ὡς εἰκὸς, ἡδέως ὑπακούσονται. Ἀλλὰ, νὴ τοὺς θεοὺς, ἔφη ὁ Ἀρίσταρχος, οὕτω μοι δοκεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥστε πρόσθεν μὲν οὐ προσιέμην δανείσασθαι, εἰδὼς ὅτι, ἀναλώσας ὅ,τι ἂν λάβω, οὐχ ἕξω ἀποδοῦναι· νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων ἀφορμὴν ὑπομένειν αὐτὸ ποιῆσαι. Ἐκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν ἀφορμὴ, ἐωνήθη δὲ ἔρια· καὶ ἐργαζόμεναι μὲν ἠρίστων, ἐργασάμεναι δὲ ἐδείπνουν, ἱλαραὶ δὲ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν, καὶ ἀντὶ ὑφορωμένων ἑαυτὰς ἡδέως ἀλλήλας ἑώρων· καὶ αἱ μὲν ὡς κηδεμόνα ἐφίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμους ἠγάπα. Τέλος δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτην, χαίρων διηγεῖτο ταῦτά τε, καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀργὸν ἐσθίειν. Καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Εἶτα οὐ λέγεις αὐταῖς τὸν τοῦ κυνὸς λόγον; φασὶ γὰρ, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῶα, τὴν οἶν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἔριά σοι καὶ ἄρνας καὶ τυρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως, ὅ,τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν· τῷ δὲ κυνὶ, ὃς οὐδὲν τοιοῦτόν σοι παρέχει, μεταδίδως οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου. Τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· Ναὶ μὰ Δία· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων, ὥστε μήτε ὑπ' ἀνθρώπων κλέπτεσθαι μήτε ὑπὸ λύκων ἁρπάζεσθαι· ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι ὑμᾶς, οὐδ' ἂν νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμεναι μὴ ἀπόλησθε. Οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι, τὸν κύνα προτιμᾶσθαι. Καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέγε, ὅτι ἀντὶ κυνὸς εἶ φύλαξ καὶ ἐπιμελητὴς, καὶ διὰ σὲ οὐδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικούμεναι ἀσφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζόμεναι ζῶσιν.

---

27) Προσθετικός. — 28) Τὸ συγκριτικὸν ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας, οἷς μᾶλλον ἁρμόζει ἡ ἐν ὑπαίθρῳ ἐργασία.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ΄.

ΕΚ ΤΟΥ ΣΤ΄. ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.

Γλαύκωνα[49] δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ' ἐπεχείρει δημηγορεῖν, ἐπιθυμῶν προστατεύειν τῆς πόλεως, οὐδέπω εἴκοσιν ἔτη γεγονὼς, ὄντων ἄλλων οἰκείων καὶ φίλων, οὐδεὶς ἠδύνατο παῦσαι ἑλκόμενόν τε ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ καταγέλαστον ὄντα· Σωκράτης δὲ, εὔνους ὢν αὐτῷ διά τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος[50] καὶ διὰ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν. Ἐντυχὼν γὰρ αὐτῷ, πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐθελῆσαι[51] ἀκούειν τοιάδε λέξας, κατέσχεν. Ὦ Γλαύκων, ἔφη, προστατεύειν ἡμῖν διανενόησαι τῆς πόλεως; Ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. Νὴ Δί', ἔφη, καλὸν γὰρ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις. Δῆλον γὰρ, ὅτι, ἐὰν τοῦτο διαπράξῃ, δυνατὸς μὲν ἔσῃ αὐτὸς τυγχάνειν ὅτου ἂν ἐπιθυμῇς, ἱκανὸς δὲ τοὺς φίλους ὠφελεῖν, ἐπαρεῖς δὲ τὸν πατρῷον οἶκον, αὐξήσεις δὲ τὴν πατρίδα, ὀνομαστὸς δ' ἔσῃ πρῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει, ἔπειτα δ' ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως δὲ ὥσπερ Θεμιστοκλῆς καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις· ὅπου δ' ἂν ᾖς, πανταχοῦ περίβλεπτος ἔσῃ. Ταῦτ' οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμεγαλύνετο, καὶ ἡδέως παρέμενε. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σωκράτης, Οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μὲν, ὦ Γλαύκων, δῆλον ὅτι, εἴπερ τιμᾶσθαι βούλει, ὠφελητέα σοι ἡ πόλις ἐστίν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πρὸς θεῶν ἔφη, μὴ τοίνυν ἀποκρύψῃ, ἀλλ' εἰπὲ ἡμῖν, ἐκ τίνος ἄρξῃ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν; Ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσιώπησεν, ὡς ἂν τότε σκοπῶν, ὁπόθεν ἄρχοιτο, Ἆρ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ, φίλου οἶκον εἰ αὐξῆσαι βούλοιο, πλουσιώτερον αὐτὸν ἐπιχειροίης ἂν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν πειράσῃ πλουσιωτέραν ποιῆσαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν πλουσιωτέρα γ' ἂν εἴη, προσόδων αὐτῇ πλειόνων γενομένων; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. Λέξον δὴ, ἔφη, ἐκ τίνων νῦν αἱ πρόσοδοι τῇ πόλει, καὶ πόσαι τινές εἰσι; δῆλον γὰρ ὅτι ἔσκεψαι, ἵνα, εἰ μέν τινες αὐτῶν ἐνδεῶς ἔχουσιν, ἐκπληρώσῃς· εἰ δὲ παραλείπονται, προσπορίσῃς. Ἀλλὰ, μὰ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ταῦτά γε οὐκ ἐπέσκεμμαι. Ἀλλ', εἰ τοῦτο, ἔφη, παρέλιπες, τάς γε δαπάνας τῆς πόλεως ἡμῖν εἰπέ· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τούτων τὰς περιττὰς ἀφαιρεῖν διανοῇ. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω ἐσχόλασα. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν ἀναβαλούμεθα· πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ ἀναλώματα καὶ τὰς προσόδους, ἐπιμεληθῆναι τούτων; Ἀλλ' ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Γλαύκων, δυνατόν ἐστι καὶ ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν πλουτίζειν. Νὴ Δία, σφόδρα γ', ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐάν τις αὐτῶν κρείττων ᾖ· ἥττων δὲ ὢν καὶ τὰ οἰκεῖα προσαποβάλοι ἄν. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, τόν γε βουλευσόμενον, πρὸς οὕστινας δεῖ πολεμεῖν, τήν τε τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναι δεῖ, ἵνα, ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως κρείττων ᾖ, συμβουλεύῃ ἐπιχειρεῖν τῷ πολέμῳ· ἐὰν δὲ ἥττων τῶν ἐναντίων, εὐλαβεῖσθαι πείθῃ. Ὀρθῶς λέγεις, ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τήν τε πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, εἶτα τὴν τῶν ἐναντίων. Ἀλλὰ, μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι οὕτως

---

[49] Τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πλάτωνος. [50] Θείου τοῦ Πλάτωνος. [51] Ὥστε ἐθελῆσαι.

ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. Ἀλλ', εἰ γέγραπταί σοι, ἔνεγκε, ἔφη· πάνυ γὰρ ἡδέως ἂν τοῦτο ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ γέγραπταί μοί πω.

Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύειν τήν γε πρώτην[52] ἐπισχήσομεν· ἴσως γὰρ καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἄρτι ἀρχόμενος τῆς προστατείας, οὔπω ἐξήτακας. Ἀλλά τοι περί γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι σοι μεμέληκε, καὶ οἶσθα, ὁπόσαι τε φυλακαὶ ἐπίκαιροί εἰσι καὶ ὁπόσαι μή, καὶ ὁπόσοι τε φρουροὶ ἱκανοί εἰσι καὶ ὁπόσοι μή εἰσι· καὶ τὰς μὲν ἐπικαίρους φυλακὰς συμβουλεύσεις μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν. Νὴ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ἁπάσας μὲν οὖν ἔγωγε[53], ἕνεκά γε τοῦ οὕτως[54] αὐτὰς φυλάττεσθαι, ὥστε ἁρπάζεσθαι τὰ ἐκ τῆς χώρας. Ἐὰν δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλακάς, οὐκ οἴει καὶ ἁρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ; ἀτάρ, ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο, ἢ πῶς οἶσθα, ὅτι κακῶς φυλάττονται; Εἰκάζω, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάζωμεν, ἀλλ' ἤδη εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν; Ἴσως, ἔφη ὁ Γλαύκων, βέλτιον. Εἴς γε μήν, ἔφη, τἀργύρια[55] οἶδ' ὅτι οὐκ ἀφῖξαι, ὥστ' ἔχειν εἰπεῖν, διότι[56] νῦν ἐλάττω ἢ πρόσθεν προσέρχεται αὐτόθεν. Οὐ γὰρ οὖν ἐλήλυθα, ἔφη. Καὶ γάρ[57], νὴ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, λέγεται βαρὺ[58] τὸ χωρίον εἶναι. Ὥστε, ὅταν περὶ τούτου δέῃ συμβουλεύειν, αὕτη σοι ἡ πρόφασις ἀρκέσει. Σκώπτομαι, ἔφη ὁ Γλαύκων. Ἀλλ' ἐκείνου γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι οὐκ ἠμέληκας, ἀλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρόνον ἱκανός ἐστιν ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σῖτος διατρέφειν τὴν πόλιν, καὶ πόσου εἰς τὸν ἐνιαυτὸν προσδέεται, ἵνα μὴ τούτου λάθῃ σέ ποτε ἡ πόλις ἐνδεὴς γενομένη, ἀλλ' εἰδώς, ἔχῃς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων συμβουλεύων τῇ πόλει βοηθεῖν τε καὶ σώζειν αὐτήν. Λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων, παμμέγεθες πρᾶγμα, εἴ γε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεήσει. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδ' ἂν τὸν ἑαυτοῦ ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκήσειεν, εἰ μὴ πάντα μὲν εἴσεται, ὧν προσδέεται, πάντων δὲ ἐπιμελόμενος ἐκπληρώσει. Ἀλλ' ἐπεὶ ἡ μὲν πόλις ἐκ πλειόνων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δέ ἐστιν ἅμα τοσούτων οἴκων ἐπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ ἕνα, τὸν τοῦ θείου, πρῶτον ἐπειράθης αὐξῆσαι; δέεται δέ. Κἂν μὲν τοῦτον δύνῃ, καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήσεις· ἕνα δὲ μὴ δυνάμενος ὠφελῆσαι, πῶς ἂν πολλούς γε δυνηθείης; ὥσπερ εἴ τις ἓν τάλαντον μὴ δύναιτο φέρειν, πῶς οὐ φανερόν, ὅτι πλείω γε φέρειν οὐδ' ἐπιχειρητέον αὐτῷ; Ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφελοίην ἂν τὸν τοῦ θείου οἶκον, εἴ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. Εἶτα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸν θεῖον οὐ δυνάμενος πείθειν, Ἀθηναίους πάντας μετὰ τοῦ θείου νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι πείθεσθαί σοι; Φυλάττου, ἔφη, ὦ Γλαύκων, ὅπως μή, τοῦ εὐδοξεῖν ἐπιθυμῶν, εἰς τοὐναντίον ἔλθῃς. Ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὡς σφαλερόν ἐστι τό, ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα λέγειν ἢ πράττειν; ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσους οἶσθα τοιούτους, οἷοι φαίνονται καὶ λέγοντες ἃ μὴ ἴσασι καὶ πράττοντες. Πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ

---

52) Κατ' ἀρχὰς τοὐλάχιστον, κατὰ πρώτην φοράν. 53) (ἐνν) τὰς φυλακὰς ἀφαιρεῖν συμβουλεύσω. 54) Κακῶς δηλ. ἴδε κατωτέρω. 55) Τὰ ἐν Λαυρίῳ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου. 56) Διατί· (ἴδε τοῦ Ξενοφῶντος τὴν περὶ προσόδων τῶν Ἀθηνῶν πραγματείαν). 57) (ἐνν) Καλῶς ποιῶν. 58) Νοσῶδες.

τοῖς τοιούτοις ἐπαίνου μᾶλλον ἢ ψόγου τυγχάνειν; καὶ πότερον θαυμάζεσθαι μᾶλλον ἢ καταφρονεῖσθαι; Ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰδότων ὅ τί τε λέγουσι καὶ ὅ τι ποιοῦσι· καί, ὡς ἐγὼ νομίζω, εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἔργοις τοὺς μὲν εὐδοκιμοῦντάς τε καὶ θαυμαζομένους ἐκ τῶν μάλιστα ἐπισταμένων ὄντας, τοὺς δὲ κακοδοξοῦντάς τε καὶ καταφρονουμένους ἐκ τῶν ἀμαθεστάτων. Εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς εὐδοκιμεῖν τε καὶ θαυμάζεσθαι ἐν τῇ πόλει, πειρῶ κατεργάσασθαι ὡς μάλιστα τὸ εἰδέναι ἃ βούλει πράττειν· ἐὰν γὰρ τούτῳ διενεγκὼν τῶν ἄλλων ἐπιχειρῇς τὰ τῆς πόλεως πράττειν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμ', εἰ πάνυ ῥᾳδίως τύχοις ὧν ἐπιθυμεῖς.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ.

Ὁ Οἰκονομικὸς ἐπιγραφόμενος λόγος τοῦ Ξενοφῶντος, εἶνε συνέχεια τῶν Ἀπομνημονευμάτων, διδάσκει δὲ ἰδίως τὴν οἰκιακὴν τάξιν καὶ εὐημερίαν, καὶ μάλιστα τὴν καλὴν κυβέρνησιν τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων· ἐθεωρήθη δὲ πάντοτε ὡς ἓν τῶν ἀρίστων συγγραμμάτων τοῦ Ξενοφῶντος, ὥστε καὶ ὁ Κικέρων αὐτὸς τὸ μετέφρασεν εἰς τὴν Λατινίδα.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

ΗΚΟΥΣΑ δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε διαλεγομένου. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε[1], ἆρά γε ἡ οἰκονομία ἐπιστήμης τινὸς ὄνομά ἐστιν, ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ καὶ χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεκτονική; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος.—Ἦ καὶ ὥσπερ τούτων τῶν τεχνῶν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅ τι ἔργον ἑκάστης, οὕτω καὶ τῆς οἰκονομίας δυναίμεθ' ἂν εἰπεῖν ὅ τι ἔργον αὐτῆς ἐστι; Δοκεῖ γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονόμου ἀγαθοῦ εἶναι εὖ οἰκεῖν[2] τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. Ἦ καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ, οὐκ ἂν δύναιτο, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ; ὁ μὲν γὰρ τεκτονικὴν ἐπιστάμενος ὁμοίως ἂν καὶ ἄλλῳ δύναιτο ἐργάζεσθαι ὅ τι περ καὶ ἑαυτῷ, καὶ ὁ οἰκονομικός γ' ἂν[3] ὡσαύτως; Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. Ἔστιν ἄρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὴν τέχνην ταύτην ἐπισταμένῳ, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς τύχοι χρήματα ἔχων, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκονομοῦντα, ὥσπερ καὶ οἰκοδομοῦντα, μισθοφορεῖν; Νὴ Δία καὶ πολύν γε μισθόν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, φέροιτ' ἄν, εἰ δύναιτο οἶκον παραλαβὼν τελεῖν τε ὅσα δεῖ καὶ περιουσίαν ποιῶν αὔξειν τὸν οἶκον.—Οἶκος δὲ δὴ τί δοκεῖ ἡμῖν εἶναι; ἆρα ὅπερ οἰκία, ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας ἐκέκτητο, πάντα τοῦ οἴκου ταῦτά ἐστιν; Ἔμοιγ' οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, δοκεῖ, καὶ εἰ μηδ' ἐν τῇ αὐτῇ πόλει εἴη τῷ κεκτημένῳ, πάντα τοῦ οἴκου εἶναι, ὅσα τις κέκτηται.—Οὐκοῦν καὶ ἐχθροὺς κέκτηνταί τινες;—Νὴ Δία καὶ πολλούς γε ἔνιοι.—Ἦ καὶ κτήματα αὐτῶν φήσομεν εἶναι τοὺς ἐχθρούς; Γελοῖον μέν τ' ἂν εἴη, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, εἰ ὁ τοὺς ἐχθροὺς αὔξων προσέτι καὶ μισθὸν τούτου φέροι. Ὅτι τοι[4] ἡμῖν ἐδόκει οἶκος ἀνδρὸς εἶναι ὅπερ κτῆσις. Νὴ Δι', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὅ τι γέ τις ἀγαθὸν κέκτηται· οὐ μὰ Δι' οὐκ[5] εἴ τι κακόν, τοῦτο κτῆμα ἐγὼ καλῶ.—Σὺ δ' ἔοικας τὰ ἑκάστῳ ὠφέλιμα κτήματα καλεῖν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη· τὰ δέ γε βλάπτοντα ζημίαν ἔγωγε νομίζω μᾶλλον ἢ χρήματα.—Κἂν ἄρα γέ τις ἵππον πριάμενος μὴ ἐπίστηται αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ καταπίπτων ἀπ' αὐτοῦ κακὰ λαμβάνῃ, οὐ χρήματα αὐτῷ ἐστιν ὁ ἵππος;— Οὔκ, εἴπερ τὰ χρήματά γ' ἐστὶν ἀγαθόν.— Οὐδ' ἄρα γε ἡ γῆ ἀνθρώπῳ ἐστὶ χρήματα, ὅστις οὕτως ἐργάζεται

[1]) Υἱὸς τοῦ Κρίτωνος πλουσιώτατος [2]) Διοικεῖν [3]) Δύναιτο ἐργάζεσθαι; [4]) Βέβαια, ἐπειδὴ κτλ. [5]) . . Οὐ καλῶ.

αὐτὴν, ὥστε ζημιοῦσθαι ἐργαζόμενος; — Οὐδὲ ἡ γῆ μέντοι χρήματά ἐστιν, εἴπερ ἀντὶ τοῦ τρέφειν πεινῆν παρασκευάζει. — Οὐκοῦν καὶ τὰ πρόβατα ὡσαύτως, εἴτις διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι προβάτοις χρῆσθαι ζημιοῖτο, οὐδὲ τὰ πρόβατα χρήματα τούτῳ εἴη ἄν; — Οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. — Σὺ ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰ μὲν ὠφελοῦντα χρήματα ἡγῇ, τὰ δὲ βλάπτοντα οὐ χρήματα. — Οὕτως. — Ταὐτὰ ἄρα ὄντα τῷ μὲν ἐπισταμένῳ χρῆσθαι αὐτῶν ἑκάστοις χρήματά ἐστι, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐ χρήματα· . . . οἱ δὲ φίλοι, ἤν τις ἐπίστηται αὐτοῖς χρῆσθαι, ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι; — Χρήματα νὴ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ πολύ γε μᾶλλον ἢ τοὺς βοῦς, ἢν ὠφελιμώτεροί γε ὦσι τῶν βοῶν. — Καὶ οἱ ἐχθροί γε ἄρα κατά γε τὸν σὸν λόγον χρήματά εἰσι τῷ δυναμένῳ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. — Ἔμοι γ' οὖν δοκεῖ. — Οἰκονόμου ἄρα ἐστὶν ἀγαθοῦ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπίστασθαι χρῆσθαι, ὥστε ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. — Ἰσχυρότατά γε. Καὶ γὰρ δὴ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ὅσοι μὲν δὴ οἶκοι ἰδιωτῶν εἰσιν ηὐξημένοι ἀπὸ πολέμου, ὅσοι δὲ τυράννων. Ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν[6] καλῶς ἔμοι γε δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· ἐκεῖνο δ' ἡμῖν τί φαίνεται, ὁπόταν ὁρῶμέν τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ ἀφορμὰς, ἀφ' ὧν δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους, αἰσθανώμεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὁρῶμεν ἀνωφελεῖς οὔσας αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας; ἄλλο τι ἢ τούτοις αὖ οὔτε αἱ ἐπιστῆμαι χρήματά εἰσιν οὔτε τὰ κτήματα; Περὶ δούλων μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπιχειρεῖς, ὦ Κριτόβουλε, διαλέγεσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐπατριδῶν ἐνίων γε δοκούντων εἶναι, οὓς ἐγὼ ὁρῶ τοὺς μὲν πολεμικὰς, τοὺς δὲ εἰρηνικὰς ἐπιστήμας ἔχοντας, ταύτας δὲ οὐκ ἐθέλοντας ἐργάζεσθαι, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι δεσπότας οὐκ ἔχουσιν. Καὶ πῶς ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, δεσπότας οὐκ ἔχοιεν, εἰ εὐχόμενοι εὐδαιμονεῖν καὶ ποιεῖν βουλόμενοι ἀφ' ὧν ἔχοιεν ἀγαθὰ, ἔπειτα κωλύονται ποιεῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχόντων; Καὶ τίνες δὴ οὗτοί εἰσιν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἳ ἀφανεῖς ὄντες ἄρχουσιν αὐτῶν; Ἀλλὰ μὰ Δί, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἀφανεῖς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ φανεροί· καὶ ὅτι πονηρότατοί γε εἰσιν, οὐδὲ σὲ λανθάνουσιν, εἴπερ πονηρίαν γε νομίζεις ἀργίαν τ' εἶναι καὶ μαλακίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν· καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἀπατηλαί τινες δέσποιναι προσποιούμεναι ἡδοναὶ εἶναι, κυβεῖαί τε καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων ὁμιλίαι, αἳ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξαπατηθεῖσι καταφανεῖς γίνονται, ὅτι λῦπαι ἄρα ἦσαν ἡδοναῖς περιπεπεμμέναι[7] αἳ διακωλύουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὠφελίμων ἔργων κρατοῦσαι[8]. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐργάζεσθαι μὲν οὐ κωλύονται ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι καὶ μηχανᾶσθαι προσόδους· ὅμως δὲ καὶ τοὺς οἴκους κατατρίβουσι καὶ ἀμηχανίαις συνέχονται. Δοῦλοι γάρ εἰσι καὶ οὗτοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ πάνυ γε χαλεπῶν δεσποτῶν, οἱ μὲν λιχνειῶν, οἱ δὲ οἰνοφλυγιῶν, οἱ δὲ φιλοτιμιῶν τινων μωρῶν καὶ δαπανηρῶν, ἃ οὕτω χαλεπῶς ἄρχει τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἂν ἐπικρατήσωσιν, ὥσθ' ἕως μὲν ἂν ὁρῶσιν ἡβῶν-

---

6) Ταῦτα μέν 7) Περιπέττω. 8) Αὐτῶν, ἢ Ἐπικρατοῦσαι.

τας αὐτοὺς καὶ δυναμένους ἐργάζεσθαι, ἀναγκάζουσι φέρειν ἃ ἂν αὐτοὶ ἐργάσωνται καὶ τελεῖν εἰς τὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας, ἐπειδὰν δὲ αὐτοὺς ἀδυνάτους αἴσθωνται ὄντας ἐργάζεσθαι διὰ τὸ γῆρας, ἀπολείπουσι τούτους κακῶς γηράσκειν, ἄλλοις δ' αὖ πειρῶνται δούλοις χρῆσθαι· ἀλλὰ δεῖ, ὦ Κριτόβουλε, πρὸς ταῦτα[**] οὐχ ἧσσον διαμάχεσθαι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἢ πρὸς τοὺς σὺν ὅπλοις πειρωμένους καταδουλοῦσθαι· πολέμιοι μὲν οὖν ἤδη, ὅταν καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες καταδουλώσωνταί τινας, πολλοὺς δὴ βελτίους ἠνάγκασαν εἶναι σωφρονίσαντες, καὶ ῥᾷον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν χρόνον ἐποίησαν· αἱ δὲ τοιαῦται δέσποιναι αἰκιζόμεναι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τοὺς οἴκους οὔ ποτε λήγουσιν, ἔς τ' ἂν ἄρχωσιν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ὁ οὖν Κριτόβουλος ἐκ τούτων ὧδέ πως εἶπεν· Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀρκούντως πάνυ μοι δοκῶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ σοῦ ἀκηκοέναι· αὐτὸς δ' ἐμαυτὸν ἐξετάζων δοκῶ μοι εὑρίσκειν ἐπιεικῶς τῶν τοιούτων ἐγκρατῆ ὄντα, ὥστ', εἴ μοι συμβουλεύοις, ὅ τι ἂν ποιῶν αὔξοιμι τὸν οἶκον, οὐκ ἄν μοι δοκῶ ὑπό γε τούτων ὧν σὺ δεσποινῶν καλεῖς κωλύεσθαι· ἀλλὰ θαῤῥῶν συμβούλευε ὅ τι ἔχεις ἀγαθόν· ἢ κατέγνωκας ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς πλουτεῖν, καὶ οὐδὲν δοκοῦμέν σοι προσδεῖσθαι χρημάτων; Οὔκουν ἔγωγε, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ καὶ περὶ ἐμοῦ λέγεις, οὐδέν μοι δοκῶ προσδεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ' ἱκανῶς πλουτεῖν· σὺ μέντοι, ὦ Κριτόβουλε, πάνυ μοι δοκεῖς πένεσθαι, καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔστιν ὅτε καὶ πάνυ οἰκτείρω σε ἐγώ. Καὶ ὁ Κριτόβουλος γελάσας εἶπε· Καὶ πόσον ἂν πρὸς τῶν θεῶν οἴει, ὦ Σώκρατες, ἔφη, εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα πωλούμενα, πόσον δὲ τὰ ἐμά; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοιμι, εὑρεῖν ἄν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ καὶ τὰ ὄντα πάντα πάνυ ῥᾳδίως πέντε μνᾶς· τὰ μέντοι σὰ ἀκριβῶς οἶδα ὅτι πλέον ἂν εὕροι ἢ ἑκατονταπλασίονα τούτου.—Κᾆτα οὕτως ἐγνωκὼς σὺ μὲν οὐχ ἡγῇ προσδεῖσθαι χρημάτων, ἐμὲ δὲ οἰκτείρεις ἐπὶ τῇ πενίᾳ; Τὰ μὲν γὰρ ἐμὰ, ἔφη, ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σχῆμα[***], ὃ σὺ περιβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ' εἰ τρὶς ὅσα νῦν κέκτησαι προσγένοιτό σοι, οὐδ' ὣς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναί σοι. Πῶς δὴ τοῦτ'; ἔφη ὁ Κριτόβουλος· ἀπεφήνατο ὁ Σωκράτης· Ὅτι πρῶτον μὲν ὁρῶ σοι ἀνάγκην οὖσαν θύειν πολλά τε καὶ μεγάλα, ἢ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους οἶμαί σε ἂν ἀνασχέσθαι· ἔπειτα ξένους προσήκει σοι πολλοὺς δέχεσθαι καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς· ἔπειτα δὲ πολίτας δειπνίζειν καὶ εὖ ποιεῖν, ἢ ἔρημον συμμάχων εἶναι· ἔτι δὲ καὶ τὴν πόλιν αἰσθάνομαι τὰ μὲν ἤδη σοι προστάττουσαν μεγάλα τελεῖν, ἱπποτροφίας τε καὶ χορηγίας καὶ γυμνασιαρχίας καὶ προστατείας· ἢν δὲ δὴ πόλεμος γένηται, οἶδ' ὅτι καὶ τριηραρχίας μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς τοσαύτας σοι προστάξουσιν, ὅσας σὺ οὐ ῥᾳδίως ὑποίσεις· ὅπου δ' ἂν ἐνδεῶς δόξῃς τι τούτων ποιεῖν, οἶδ' ὅτι σε τιμωρήσονται Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἧττον ἢ εἰ τὰ αὐτῶν λάβοιεν κλέπτοντα· πρὸς δὲ τούτοις

*) Ἴδε Λεξ. Σ. Α. Β. σημ. 3. **) Τὰ προειρημένα πάθη. ***) Τρόπος τοῦ ζῆν.

ὁρῶ σε οἰόμενον πλουτεῖν, καὶ ἀμελῶς μὲν ἔχοντα πρὸς τὸ μηχανᾶσθαι χρήματα, παιδικοῖς δὲ πράγμασι προσέχοντα τὸν νοῦν, ὥσπερ ἐξόν σοι· ὧν ἕνεκα οἰκτείρω σε, μή τι ἀνήκεστον κακὸν πάθῃς καὶ εἰς πολλὴν ἀπορίαν καταστῇς· καὶ ἐμοὶ μέν, εἴ τι καὶ προσδεηθείην, οἶδ' ὅτι καὶ σὺ γιγνώσκεις, ὡς εἰσὶν οἳ καὶ ἐπαρκέσειαν, ὥστε πάνυ μικρὰ πορίσαντες κατακλύσειαν ἂν ἀφθονίᾳ τὴν ἐμὴν δίαιταν· οἱ δὲ σοὶ φίλοι, πολὺ ἀρκοῦντα σοῦ μᾶλλον ἔχοντες τῇ ἑαυτῶν κατασκευῇ[12] ἢ σὺ τῇ σῇ, ὅμως ὡς παρὰ σοῦ ὠφελησόμενοι ἀποβλέπουσι. Καὶ ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· Ἐγὼ τούτοις, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν· ἀλλ' ὥρα σοι προστατεύειν ἐμοῦ, ὅπως μὴ τῷ ὄντι οἰκτρὸς γένωμαι. Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης εἶπε· Καὶ οὐ θαυμαστὸν δοκεῖς, ὦ Κριτόβουλε, τοῦτο σαυτῷ ποιεῖν, ὅ τι ὀλίγον μὲν πρόσθεν, ὅτι ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας ἐπ' ἐμοὶ ὡς οὐδὲ εἰδότι ὅ τι εἴη πλοῦτος, καὶ πρότερον οὐκ ἐπαύσω, πρὶν ἐξήλεγξάς με καὶ ὁμολογεῖν ἐποίησας μηδὲ ἑκατοστὸν μέρος τῶν σῶν κεκτῆσθαι, νῦν δὲ κελεύεις με προστατεύειν σου καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν μὴ παντάπασιν ἀληθῶς πένης γένοιο; Ὁρῶ γάρ σε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἕν τι πλουτηρὸν ἔργον ἐπιστάμενον περιουσίαν ποιεῖν· τὸν οὖν ἀπ' ὀλίγων περιποιοῦντα ἐλπίζω ἀπὸ πολλῶν γ' ἂν πάνυ ῥᾳδίως πολλὴν περιουσίαν ποιῆσαι.—Οὔκουν μέμνησαι ἀρτίως ἐν τῷ λόγῳ, ὅτε οὐδ' ἀναγρύζειν μοι ἐξουσίαν ἐποίησας, λέγων, ὅτι τῷ μὴ ἐπισταμένῳ ἵπποις χρῆσθαι οὐκ εἴη χρήματα οἱ ἵπποι, οὐδὲ ἡ γῆ, οὐδὲ τὰ πρόβατα, οὐδὲ ἀργύριον, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲ ἕν, ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταιτο χρῆσθαι; εἰσὶ μὲν οὖν αἱ πρόσοδοι ἀπὸ τῶν τοιούτων· ἐμὲ δὲ πῶς τινι τούτων οἴει ἂν ἐπιστηθῆναι χρῆσθαι, ᾧ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν πώποτ' ἐγένετο τούτων;—Ἀλλ' ἐδόκει ἡμῖν, καὶ εἰ μὴ χρήματά τις τύχοι ἔχων, ὅμως εἶναί τις ἐπιστήμη οἰκονομίας· τί οὖν κωλύει καὶ σὲ ἐπίστασθαι;—Ὅπερ νὴ Δία καὶ αὐλεῖν ἂν κωλύσειεν ἄνθρωπον ἐπίστασθαι, εἰ μήτε αὐτὸς πώποτε κτήσαιτο αὐλοὺς μήτε ἄλλος αὐτῷ παράσχοι ἐν τοῖς αὑτοῦ μανθάνειν· οὕτω δὴ καὶ ἐμοὶ ἔχει περὶ τῆς οἰκονομίας· οὔτε γὰρ αὐτὸς ὄργανα χρήματα ἐκεκτήμην, ὥστε μανθάνειν, οὔτε ἄλλος πώποτέ μοι παρέσχε τὰ ἑαυτοῦ διοικεῖν, ἀλλ' ἢ σὺ νυνὶ ἐθέλεις παρέχειν· οἱ δὲ δήπου τὸ πρῶτον μανθάνοντες κιθαρίζειν καὶ τὰς λύρας λυμαίνονται· καὶ ἐγὼ δή, εἰ ἐπιχειρήσαιμι ἐν τῷ σῷ οἴκῳ μανθάνειν οἰκονομεῖν, ἴσως ἂν καταλυμηναίμην ἄν σου τὸν οἶκον· πρὸς ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε, Προθύμως γε, ὦ Σώκρατες, ἀποφεύγειν μοι πειρᾷ μηδέν μοι συνωφελῆσαι εἰς τὸ ῥᾷον ὑποφέρειν τὰ ἐμοὶ ἀναγκαῖα πράγματα. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὅσα ἔχω καὶ πάνυ προθύμως ἐξηγήσομαί σοι. Οἶμαι δ' ἂν καί, εἰ ἐπὶ πῦρ[13] ἐλθόντος σου καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοί, εἰ[14] ἄλλοσε ἡγησάμην, ὁπόθεν σοι εἴη λαβεῖν, οὐκ ἂν ἐμέμφου μοι, καὶ εἰ ὕδωρ παρ' ἐμοῦ αἰτοῦντί σοι αὐτὸς μὴ ἔχων ἄλλοσε καὶ ἐπὶ τοῦτο ἤγαγον, οἶδ' ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτό μοι ἐμέμφου, καὶ εἰ βουλομένου μουσικὴν μαθεῖν σου παρ' ἡμῶν δείξαιμί σοι πολὺ δεινοτέρους ἐμοῦ περὶ μουσικὴν κα

---

[12]) Ὅπερ ἀνωτέρω εἶπε Δίαιταν, καὶ ἐπὶ τοῦ Κριτοβούλου, ὡς ἐπιδεικτιῶντος μᾶλλ διὰ τὸν πλοῦτον, Σχῆμα. Ἔστι δὲ τὸ Γαλλ. train de vie. [13]) Διὰ (νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τ οἶκόν μου) φωτιάν. [14]) Κατ' ἐπανάληψιν συνήθη εἰς τοὺς Ἀττικούς.

σοι χάριν εἰδότας, εἰ ἐθέλοις παρ' αὐτῶν μανθάνειν, τί ἂν ἔτι μοι ταῦτα ποιοῦντι μέμφοιο; Οὐδὲν ἂν δικαίως γε, ὦ Σώκρατες. Ἐγὼ τοίνυν σοι δείξω, ὦ Κριτόβουλε, ὅσα νῦν λιπαρεῖς παρ' ἐμοῦ μανθάνειν, πολὺ ἄλλους ἐμοῦ δεινοτέρους περὶ ταῦτα· ὁμολογῶ δὲ μεμεληκέναι μοι, οἵτινες ἕκαστα ἐπιστημονέστατοί εἰσι τῶν ἐν τῇ πόλει. Καταμαθὼν γάρ ποτε ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τοὺς μὲν πάνυ ἀπόρους ὄντας, τοὺς δὲ πάνυ πλουσίους, ἀπεθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι ἄξιον εἶναι ἐπισκέψεως, ὅ τι εἴη τοῦτο· καὶ εὗρον ἐπισκοπῶν πάνυ οἰκείως ταῦτα γιγνόμενα· τοὺς μὲν γὰρ εἰκῇ ταῦτα πράττοντας ζημιουμένους ἑώρων, τοὺς δὲ γνώμῃ συντεταμένῃ ἐπιμελουμένους καὶ θᾶττον καὶ ῥᾷον καὶ κερδαλεώτερον κατέγνων πράττοντας· παρ' ὧν ἄν[13] καὶ σὲ οἶμαι, εἰ βούλοιο, μαθόντα, εἴ σοι ὁ θεὸς μὴ ἐναντιοῖτο, πάνυ ἂν δεινὸν χρηματιστὴν γενέσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε, Νῦν τοι, ἔφη, ἐγώ σε οὐκέτι ἀφήσω, ὦ Σώκρατες, πρὶν ἄν μοι ἃ ὑπέσχησαι ἐναντίον τῶν φίλων τουτωνὶ ἀποδείξῃς. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἤν σοι ἀποδεικνύω πρῶτον μὲν οἰκίας τοὺς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυρίου ἀχρήστους οἰκοδομοῦντας, τοὺς δὲ ἀπὸ πολὺ ἐλάττονος πάντα ἐχούσας ὅσα δεῖ, ἦ δόξω ἕν τί σοι τοῦτο τῶν οἰκονομικῶν ἔργων ἐπιδεικνύναι; Καὶ πάνυ γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. Τί δ' ἢν τὸ τούτου ἀκόλουθον μετὰ τοῦτό σοι ἐπιδεικνύω, τοὺς μὲν πάνυ πολλὰ καὶ παντοῖα κεκτημένους ἔπιπλα, καὶ τούτοις, ὅταν δέωνται, μὴ ἔχοντας χρῆσθαι, μηδὲ εἰδότας, εἰ σῶά ἐστιν αὐτοῖς, καὶ διὰ ταῦτα πολλὰ μὲν αὐτοὺς ἀνιωμένους, πολλὰ δὲ ἀνιῶντας τοὺς οἰκέτας· τοὺς δὲ οὐδὲν πλέον, ἀλλὰ καὶ μείονα τούτων κεκτημένους ἔχοντας εὐθὺς ἕτοιμα, ὅτων ἂν δέωνται, χρῆσθαι; Ἀλλὰ τί[14] οὖν τούτων ἐστίν, ὦ Σώκρατες, αἴτιον ἢ ὅτι τοῖς μὲν ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης καὶ οὐδ' ἐν χώρᾳ γ' ἐν ᾗ ἔτυχεν, ἀλλ' ἔνθα προσήκει, ἕκαστα διατέτακται. Λέγειν τί μοι δοκεῖς, ἔφη, καὶ τοῦτο, ὁ Κριτόβουλος, τῶν οἰκονομικῶν. Τί οὖν ἤν σοι, ἔφη, καὶ οἰκέτας αὖ ἐπιδεικνύω ἔνθα μὲν πάντας ὡς εἰπεῖν δεδεμένους, καὶ τούτους θαμινὰ ἀποδιδράσκοντας, ἔνθα δὲ λελυμένους, καὶ ἐθέλοντάς τε ἐργάζεσθαι καὶ παραμένειν, οὐ καὶ τοῦτό σοι δόξω ἀξιοθέατον τῆς οἰκονομίας ἔργον ἐπιδεικνύναι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ σφόδρα γε. Ἢν δὲ καὶ παραπλησίους γεωργίας γεωργοῦντας, τοὺς μὲν ἀπολωλέναι φάσκοντας ὑπὸ γεωργίας καὶ ἀποροῦντας, τοὺς δὲ ἀφθόνως καὶ καλῶς πάντα ἔχοντας, ὅσων δέονται, ἀπὸ τῆς γεωργίας; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἴσως γὰρ ἀναλίσκουσιν οὐκ εἰς ἃ δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἃ βλάβην φέρει αὐτῷ[15] καὶ τῷ οἴκῳ. Εἰσὶ μέν τινες ἴσως, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τοιοῦτοι, ἀλλ' ἐγὼ οὐ τούτους λέγω, ἀλλ' οἳ οὐδ' εἰς τἀναγκαῖα ἔχουσι δαπανᾶν, γεωργεῖν φάσκοντες. Καὶ τί ἂν εἴη τούτου αἴτιον, ὦ Σώκρατες; Ἐγώ σε ἄξω καὶ ἐπὶ τούτους, ἔφη ὁ Σωκράτης· σὺ δὲ θεώμενος δήπου καταμαθήσῃ. Νὴ Δί', ἔφη, ἢν δύνωμαί γε. Οὐ-

[13]) Γενέσθαι ἄν. [14]) (Ἴσως) Ἄλλο τι. [15]) Τῷ κεκτημένῳ.

ταῦτα χρὴ θεώμενον σαυτοῦ ἀποπειρᾶσθαι, εἰ γνώσῃ· νῦν δ' ἐγώ σε σύνοιδα ἐπὶ μὲν κωμῳδῶν θέαν καὶ πάνυ πρωῒ ἀνισταμένῳ καὶ πάνυ μακρὰν ὁδὸν βαδίζοντι καὶ ἐμὲ ἀναπείθοντι προθύμως συνθεᾶσθαι· ἐπὶ δὲ τοιοῦτον οὐδέν με πώποτε ἔργον παρεκάλεσας. Οὐκοῦν γελοῖός σοι φαίνομαι εἶναι, ὦ Σώκρατες; Σαυτῷ δὲ πολὺ νὴ Δί', ἔφη, γελοιότερος· ἢν δὲ καὶ ἀφ' ἱππικῆς σοι ἐπιδεικνύω τοὺς μὲν εἰς ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐληλυθότας, τοὺς δὲ διὰ τὴν ἱππικὴν καὶ πάνυ εὐπόρους ὄντας, καὶ ἅμα ἀγαλλομένους ἐπὶ τῷ κέρδει; Οὐκοῦν τούτους μὲν καὶ ἐγὼ ὁρῶ καὶ οἶδα ἑκατέρους, καὶ οὐδέν τι μᾶλλον τῶν κερδαινόντων γίγνομαι. Θεᾷ γὰρ αὐτοὺς ᾗπερ τοὺς τραγῳδούς τε καὶ κωμῳδούς, οὐχ ὅπως ποιητὴς, οἴομαι, γένῃ· ἀλλ' ὅπως ἡσθῇς ἰδών τι ἢ ἀκούσας· καὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτως ὀρθῶς ἔχει, οὐ γὰρ ποιητὴς βούλει γενέσθαι, ἱππικῇ δ' ἀναγκαζόμενος χρῆσθαι οὐ μωρὸς οἴει εἶναι, εἰ μὴ σκοπεῖς, ὅπως μὴ ἰδιώτης[18] ἔσῃ τούτου τοῦ ἔργου, ἄλλως τε καὶ τῶν αὐτῶν ὄντων ἀγαθῶν εἴς τε τὴν χρῆσιν καὶ κερδαλέων εἰς πώλησιν;—Πωλοδαμνεῖν με κελεύεις, ὦ Σώκρατες; Οὐ μὰ Δί' οὐδέν τι μᾶλλον ἢ καὶ γεωργοὺς ἐκ παιδίων ὠνούμενον κατασκευάζειν· ἀλλ' εἶναί τινές μοι δοκοῦσιν ἡλικίαι καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων, αἳ εὐθύς τε χρήσιμοί εἰσι καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόασιν. Ἔχω δ' ἐπιδεῖξαι καὶ γυναιξὶ ταῖς γαμεταῖς τοὺς μὲν οὕτω χρωμένους, ὥστε συνεργοὺς ἔχειν αὐτὰς εἰς τὸ συναύξειν τοὺς οἴκους, τοὺς δὲ ᾗ ὡς πλεῖστα λυμαίνονται. Καὶ τούτου πότερον χρή, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα αἰτιᾶσθαι, ἢ τὴν γυναῖκα; Πρόβατον μὲν ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἢν κακῶς ἔχῃ, τὸν νομέα αἰτιώμεθα, καὶ ἵππος, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἢν κακουργῇ, τὸν ἱππέα κακίζομεν· τῆς δὲ γυναικός, εἰ μὲν διδασκομένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τἀγαθὰ κακοποιεῖ, ἴσως δικαίως ἂν ἡ γυνὴ τὴν αἰτίαν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ διδάσκων τὰ καλὰ κἀγαθὰ ἀνεπιστήμονι τούτων χρῷτο, ἆρ' οὐ δικαίως ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν αἰτίαν ἔχοι; πάντως δ', ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, φίλοι γάρ ἐσμεν οἱ παρόντες, ἀπαληθεῦσαι δεῖ πρὸς ἡμᾶς· ἔστιν ὅτῳ ἄλλῳ τῶν σπουδαίων πλείω ἐπιτρέπεις ἢ τῇ γυναικί; Οὐδενί, ἔφη. Ἔστι δὲ ὅτῳ ἐλάσσονα διαλέγῃ ἢ τῇ γυναικί; Εἰ δὲ μή, οὐ πολλοῖς γε, ἔφη. Ἔγημας δὲ αὐτὴν παῖδα νέαν μάλιστα, ἢ[19] καὶ ὡς ἠδύνατο ἐλάχιστα ἑωρακυῖαν καὶ ἀκηκουῖαν;—Μάλιστα.—Οὐκοῦν πολὺ θαυμαστότερον, εἴ τι ὧν δεῖ λέγειν ἢ πράττειν ἐπίσταιτο ἢ εἰ ἐξαμαρτάνοι. Οἷς δὲ σὺ λέγεις ἀγαθὰς εἶναι γυναῖκας, ὦ Σώκρατες, ἦ αὐτοὶ ταύτας ἐπαίδευσαν; Οὐδὲν οἷον[20] τὸ ἐπισκοπεῖσθαι· συστήσω δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, ἣ ἐπιστημονέστερον ἐμοῦ σοι ταῦτα πάντα ἐπιδείξει. Οἶμαι δέ σοι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοὺς ἀξίως λόγου ἑκάστην ἐργαζομένους ἔχειν ἂν ἐπιδεῖξαί σοι, εἴ τι προσδεῖσθαι νομίζεις.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἀλλὰ πάσας μὲν τί σε δεῖ ἐπιδεικνύναι, ὦ Σώκρατες; ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὔτε γὰρ κτήσασθαι πασῶν τῶν τεχνῶν ἐργάτας ῥᾴδιον οἵους δεῖ, οὔτε

---

18) Ἄπειρος, ἀσυνείθιστος. 19) Μόνον νέαν πολλά, ἢ καὶ πρὸς τούτοις; Ἴδε καὶ κατωτέρω, σημ. 24. 20) Οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον· τοῦτο εἶνε τὸ μόνον.

ἔμπειρον γενέσθαι αὐτῶν οἷόν τε, ἀλλ' αἳ δοκοῦσι κάλλισται τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐμοὶ πρέποι ἂν μάλιστα ἐπιμελομένῳ, ταύτας μοι καὶ αὐτὰς ἐπιδείκνυε καὶ τοὺς πράττοντας αὐτάς, καὶ αὐτὸς δὲ ὅ τι δύνασαι συνωφέλει εἰς ταῦτα διδάσκων. Ἆρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ αἰσχυνθῶμεν τὸν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι; ἐκεῖνον γάρ φασιν ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγούμενον εἶναι ἐπιμελήμασι γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην τούτων ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι. Λέγεται δὲ καὶ Κῦρός ποτε, Λυσάνδρῳ, ὅτε ἦλθεν ἄγων αὐτῷ τὰ παρὰ τῶν συμμάχων δῶρα, ἄλλα τε φιλοφρονεῖσθαι, ὡς αὐτὸς ἔφη ὁ Λύσανδρος ξένῳ ποτέ τινι ἐν Μεγάροις διηγούμενος, καὶ τὸν ἐν Σάρδεσι παράδεισον ἐπιδεικνύναι αὐτὸν ἔφη· ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ Λύσανδρος, ὡς καλὰ μὲν τὰ δένδρα εἴη, δι' ἴσου δὲ τὰ πεφυτευμένα, ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι τῶν δένδρων, εὐγώνια δὲ πάντα καλῶς εἴη, ὀσμαὶ δὲ πολλαὶ καὶ ἡδεῖαι συμπαρομαρτοῖεν αὐτοῖς περιπατοῦσι, καὶ ταῦτα θαυμάζων εἶπεν, Ἀλλ' ἐγώ τοι, ὦ Κῦρε, πάντα μὲν ταῦτα θαυμάζω ἐπὶ τῷ κάλλει, πολὺ δὲ μᾶλλον ἄγαμαι τοῦ καταμετρήσαντός σοι καὶ διατάξαντος ἕκαστα τούτων· ἀκούσαντα δὲ ταῦτα τὸν Κῦρον ἡσθῆναί τε καὶ εἰπεῖν, Ταῦτα τοίνυν, ὦ Λύσανδρε, ἐγὼ πάντα καὶ διεμέτρησα καὶ διέταξα, ἔστι δ' αὐτῶν, φάναι, ἃ καὶ ἐφύτευσα αὐτός· καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν καὶ ἰδὼν τῶν τε ἱματίων τὸ κάλλος ὧν εἶχε καὶ τῆς ὀσμῆς[*] αἰσθόμενος καὶ τῶν στρεπτῶν καὶ τῶν ψελλίων τὸ κάλλος καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου οὗ εἶχεν, εἰπεῖν, Τί λέγεις, φάναι, ὦ Κῦρε; ἦ γὰρ σὺ ταῖς χερσὶ τούτων τι ἐφύτευσας; Καὶ τὸν Κῦρον ἀποκρίνασθαι, Θαυμάζεις τοῦτο, ἔφη, ὦ Λύσανδρε; ὄμνυμί σοι τὸν Μίθρην, ὅταν περ ὑγιαίνω, μηπώποτε δειπνῆσαι, πρὶν ἱδρῶσαι ἢ τῶν πολεμικῶν τι ἢ τῶν γεωργικῶν ἔργων μελετῶν, ἢ τοιοῦτόν γέ τι φιλοτιμούμενος· καὶ αὐτὸς μέντοι ἔφη ὁ Λύσανδρος ἀκούσας ταῦτα δεξιώσασθαί τε αὐτὸν καὶ εἰπεῖν, Δικαίως μοι δοκεῖς, ἔφη, ὦ Κῦρε, εὐδαίμων εἶναι· ἀγαθὸς γὰρ ὢν ἀνὴρ εὐδαιμονεῖς.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Ταῦτα δέ, ὦ Κριτόβουλε, ἐγὼ διηγοῦμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὅτι τῆς γεωργίας οὐδ' οἱ πάνυ μακάριοι δύνανται ἀπέχεσθαι· ἔοικε γὰρ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς εἶναι ἅμα τε ἡδυπάθειά τις καὶ οἴκου αὔξησις καὶ σωμάτων ἄσκησις εἰς τὸ δύνασθαι ὅσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ προσήκει· πρῶτον μὲν γὰρ ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα ἡ γῆ φέρει ἐργαζομένοις, καὶ ἀφ' ὧν τοίνυν ἡδυπαθοῦσι προσεπιφέρει· ἔπειτα δὲ ὅσα κοσμοῦσι βωμοὺς καὶ ἀγάλματα καὶ οἷς αὐτοὶ κοσμοῦνται, καὶ ταῦτα μετὰ ἡδίστων ὀσμῶν καὶ θεαμάτων παρέχει· ἔπειτα δὲ ὄψα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ τρέφει· καὶ γὰρ ἡ προβατευτικὴ τέχνη συνῆπται τῇ γεωργίᾳ, ὥστε ἔχειν καὶ θεοῖς ἐξαρέσκεσθαι θύοντας καὶ αὐτοὺς χρῆσθαι· παρέχουσα δ' ἀφθονώτατα ἀγαθὰ οὐκ ἐᾷ ταῦτα μετὰ μαλακίας λαμβάνειν, ἀλλὰ ψύχη τε χειμῶνος καὶ θάλπη θέρους ἐθίζει καρτερεῖν. καὶ τοὺς μὲν αὐτουργοὺς διὰ τῶν χειρῶν γυμνάζουσα ἰσχὺν αὐτοῖς προστίθησι, τοὺς δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ γεωργοῦντας ἀνδρίζει πρωΐ τε ἐγείρουσα καὶ

[*] Τῆς τῶν ἱματίων.

πορεύεσθαι σφοδρῶς ἀναγκάζουσα· καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ[24] καὶ ἐν τῷ ἄστει ἀεὶ ἐν ὥρᾳ[25] αἱ ἐπικαιριώταται πράξεις εἰσίν· ἔπειτα ἤν τε σὺν ἵππῳ ἀρήγειν τις τῇ πόλει βούληται, τὸν ἵππον ἱκανωτάτη ἡ γεωργία συντρέφειν, ἤν τε πεζῇ, σφοδρὸν τὸ σῶμα παρέχει· θήραις τε ἐπιφιλοπονεῖσθαι συνεπαίρει τι ἡ γῆ καὶ κυσὶν εὐπέτειαν τροφῆς παρέχουσα, καὶ θηρία συμπαρατρέφουσα· ὠφελούμενοι δὲ καὶ οἱ ἵπποι καὶ αἱ κύνες ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀντωφελοῦσι τὸν χῶρον, ὁ μὲν ἵππος πρωΐ τε κομίζων τὸν κηδόμενον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐξουσίαν παρέχων ὀψὲ ἀπιέναι, αἱ δὲ κύνες τά τε θηρία ἀπερύκουσαι ἀπὸ λύμης καρπῶν καὶ προβάτων καὶ τῇ ἐρημίᾳ τὴν ἀσφάλειαν συμπαρέχουσαι· παρορμᾷ δέ τι καὶ εἰς τὸ ἀρήγειν σὺν ὅπλοις τῇ χώρᾳ καὶ ἡ γῆ τοὺς γεωργοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοὺς καρποὺς τρέφουσα τῷ κρατοῦντι λαμβάνειν· καὶ δραμεῖν δὲ καὶ βαλεῖν καὶ πηδῆσαι τίς ἱκανωτέρους τέχνη γεωργίας παρέχεται; τίς δὲ τοῖς ἐργαζομένοις πλείω τέχνη ἀντιχαρίζεται; τίς δὲ ἥδιον τὸν ἐπιμελόμενον δέχεται, προτείνουσα προσιόντι λαβεῖν ὅ τι χρῄζει; τίς δὲ ξένους ἀφθονώτερον δέχεται; χειμάσαι δὲ πυρὶ ἀφθόνῳ καὶ θερμοῖς λουτροῖς ποῦ πλείων εὐμάρεια ἢ ἐν χώρῳ τῳ; ποῦ δὲ ἥδιον θερίσαι ὕδασί τε καὶ πνεύμασι καὶ σκιαῖς ἢ κατ' ἀγρόν; τίς δὲ ἄλλη θεοῖς ἀπαρχὰς πρεπωδεστέρας παρέχει, ἢ ἑορτὰς πληρεστέρας ἀποδεικνύει; τίς δὲ οἰκέταις προσφιλεστέρα ἢ γυναικὶ ἡδίων ἢ τέκνοις ποθεινοτέρα ἢ φίλοις εὐχαριστοτέρα; ἐμοὶ μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶναι, εἴ τις ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἢ κτῆμά τι τούτου ἥδιον κέκτηται ἢ ἐπιμέλειαν ἡδίω τινὰ ταύτης εὕρηκεν ἢ ὠφελιμωτέραν εἰς τὸν βίον. Καλῶς δὲ κἀκεῖνος εἶπεν, ὃς ἔφη τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν μητέρα καὶ τροφὸν εἶναι· εὖ μὲν γὰρ φερομένης τῆς γεωργίας, ἔῤῥωνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπασαι, ὅπου δ' ἂν ἀναγκασθῇ ἡ γῆ χερσεύειν, ἀποσβέννυνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπεν· Ἀλλ' ὅτι μὲν, ὦ Σώκρατες, κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον ἀπὸ γεωργίας τὸν βίον ποιεῖσθαι, πάνυ μοι δοκῶ πεπεῖσθαι ἱκανῶς· ὅτι δὲ ἔφησθα καταμαθεῖν τὰ αἴτια τῶν τε οὕτω γεωργούντων, ὥστε ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀφθόνως ἔχειν ὧν δέονται, καὶ τῶν οὕτως ἐργαζομένων, ὡς μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς τὴν γεωργίαν, καὶ ταῦτά μοι δοκῶ ἡδέως ἑκάτερα ἀκούειν σου, ὅπως ἃ μὲν ἀγαθά ἐστι ποιῶμεν, ἃ δὲ βλαβερὰ μὴ ποιῶμεν. Τί οὖν ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἤν σοι ἐξ ἀρχῆς διηγήσωμαι, ὡς συνεγενόμην ποτὲ ἀνδρὶ, ὃς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι τῷ ὄντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἐφ' οἷς τοῦτο τὸ ὄνομα δικαίως ἐστὶν, ὃ καλεῖται καλός τε κἀγαθὸς ἀνήρ; Πάνυ ἂν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, βουλοίμην ἂν οὕτως ἀκούειν, ὡς καὶ ἔγωγε ἐρῶ τούτου τοῦ ὀνόματος ἄξιος γενέσθαι. Λέξω τοίνυν σοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς καὶ ἦλθον ἐπὶ τὴν σκέψιν αὐτοῦ· τοὺς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς τέκτονας, χαλκέας ἀγαθοὺς, ζωγράφους ἀγαθοὺς, ἀνδριαντοποιοὺς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πάνυ ὀλίγος μοι χρόνος ἐγένετο ἱκανὸς ἱκανῶς περιελθεῖν τε καὶ θεάσασθαι τὰ δεδοκιμασμένα καλὰ ἔργα αὐτοῖς εἶναι· ὅπως δὲ δὴ καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦτο τὸ καλός τε

[24]) Ἐν τῷ ἀγρῷ. [25]) (Κοινῶς). Ἐνωρίς.

κἀγαθὸς ἐπισκεψαίμην, τί ποτ' ἐργαζόμενοι τοῦτ' ἀξιοῖντο καλεῖσθαι, πάνυ μου ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει αὐτῶν τινι συγγενέσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι προσέκειτο τὸ καλὸς τῷ ἀγαθῷ, ὅντινα ἴδοιμι καλὸν, τούτῳ προσῄειν καὶ ἐπειρώμην καταμανθάνειν, εἴ που ἴδοιμι προσηρτημένον τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν· ἀλλ' οὐκ ἄρα εἶχεν οὕτως, ἀλλ' ἐνίους ἐδόκουν καταμανθάνειν τῶν καλῶν τὰς μορφὰς πάνυ μοχθηροὺς ὄντας τὰς ψυχάς. Ἔδοξεν οὖν μοι ἀφέμενον τῆς καλῆς ὄψεως ἐπ' αὐτῶν τινα ἐλθεῖν τῶν καλουμένων καλῶν τε κἀγαθῶν. Ἐπεὶ οὖν τὸν Ἰσχόμαχον ἤκουον πρὸς πάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ ξένων καὶ ἀστῶν καλόν τε κἀγαθὸν ἐπονομαζόμενον, ἔδοξέ μοι τούτῳ πειραθῆναι συγγενέσθαι.

ΚΕΦΑΛ. Ζʹ.

Ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου στοᾷ καθήμενον, ἐπεί μοι ἔδοξε σχολάζειν, προσῆλθον αὐτῷ, καὶ παρακαθιζόμενος εἶπον· Τί, ὦ Ἰσχόμαχε, οὐ μάλα εἰωθὼς σχολάζειν κάθησαι; ἐπεὶ τά γε πλεῖστα ἢ πράττοντά τι ὁρῶ σε ἢ οὐ πάνυ σχολάζοντα ἐν τῇ ἀγορᾷ. Οὐδὲ ἄν γε νῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες, ἑώρας, εἰ μὴ ξένους τινὰς συνεθέμην ἀναμένειν ἐνθάδε. Ὅταν δὲ μὴ πράττῃς τι τοιοῦτον, πρὸς τῶν θεῶν, ἔφην ἐγὼ, ποῦ διατρίβεις, καὶ τί ποιεῖς; ἐγὼ γάρ τοι πάνυ βούλομαί σου πυθέσθαι, τί ποτε πράττων καλός τε κἀγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ[22*] οὐκ ἔνδον γε διατρίβεις, οὐδὲ τοιαύτη σου ἡ ἕξις τοῦ σώματος καταφαίνεται. Καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάσας ἐπὶ τῷ τί ποιῶν καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι καὶ ἡσθεὶς, ὥς γ' ἐμοὶ ἔδοξεν, εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μὲν, ὅταν σοι διαλέγωνται περὶ ἐμοῦ τινες, καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα, οὐκ οἶδα· οὐ γὰρ δὴ, ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν καλῶνται τριηραρχίας ἢ χορηγίας, οὐδεὶς, ἔφη, ζητεῖ τὸν καλόν τε κἀγαθὸν, ἀλλὰ σαφῶς, ἔφη, ὀνομάζοντές με Ἰσχόμαχον πατρόθεν προσκαλοῦνται· ἐγὼ μὲν τοίνυν[22**], ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅ με ἐπήρου, οὐδαμῶς ἔνδον διατρίβω, καὶ γὰρ δὴ, ἔφη, τά γε ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πάνυ καὶ αὐτὴ ἡ γυνή ἐστιν ἱκανὴ διοικεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἔφην ἔγωγε, ὦ Ἰσχόμαχε, πάνυ ἂν ἡδέως σου πυθοίμην, πότερα αὐτὸς σὺ ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε εἶναι οἵαν δεῖ, ἢ ἐπισταμένην ἔλαβες παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς διοικεῖν τὰ προσήκοντα αὐτῇ; Καὶ τί[22] ἂν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπισταμένην αὐτὴν παρέλαβον, ἣ ἔτη μὲν οὔπω πεντεκαίδεκα γεγονυῖα ἦλθε πρὸς ἐμὲ, τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἔζη ὑπὸ πολλῆς ἐπιμελείας, ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν ὄψοιτο, ἐλάχιστα δ' ἀκούσοιτο, ἐλάχιστα δ' ἔροιτο; Οὐ γὰρ ἀγαπητόν σοι δοκεῖ εἶναι, εἰ μόνον ἦλθεν ἐπισταμένη ἔρια παραλαβοῦσα ἱμάτιον ἀποδεῖξαι, καὶ ἑωρακυῖα, ὡς ἔργα ταλάσια θεραπαίναις δίδοται; ἐπεὶ τά γε ἀμφὶ γαστέρα[23], ἔφη, πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ἦλθε πεπαιδευμένη· ὅπερ μέγιστον ἔμοι γε δοκεῖ παίδευμα εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικί. Τὰ δ' ἄλλα, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχόμαχε, αὐτὸς ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε ἱκανὴν εἶναι ὧν προσήκει ἐπιμελεῖσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐ πρίν γε καὶ ἔθυσα

22*) Αἰτιολογία τοῦ πράττων. 22**) (Ἴσως διορθ.) μέν τοι νῦν. 22) Τί ἐπισταμένην ἦν, τί ἠμποροῦσε νὰ ἠξεύρῃ. 23) Τὰ περὶ τὸ μαγειρεῖον.

καὶ εὐξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν[26] διδάσκοντα καὶ ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ἡμῖν. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, καὶ ἡ γυνή σοι συνέθυε καὶ συνεύχετο αὐτὰ ταῦτα; Καὶ μάλα γ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, πολλὰ ὑπισχνουμένη μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς γενέσθαι οἵαν δεῖ, καὶ εὔδηλος ἦν, ὅτι οὐκ ἀμελήσει τῶν διδασκομένων. Πρὸς θεῶν, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τί πρῶτον διδάσκειν ἤρχου αὐτήν, διηγοῦ μοι· ὡς ἐγὼ ταῦτ' ἂν ἥδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι, ἢ εἴ μοι γυμνικὸν ἢ ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλλιστον διηγοῖο. Καὶ ὁ Ἰσχόμαχος ἀπεκρίνατο· Τί δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπεὶ ἤδη μοι χειροήθης ἦν καὶ ἐτετιθάσσευτο, ὥστε διαλέγεσθαι, ἠρόμην αὐτήν, ἔφη, ὧδέ πως· Εἰπέ μοι, ὦ γύναι, ἆρα ἤδη κατενόησας, τίνος ποτὲ ἕνεκα ἐγώ τε σὲ ἔλαβον καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἔδοσάν σε ἐμοί; βουλευόμενος δ' ἔγωγε ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ὑπὲρ σοῦ, τίν' ἂν κοινωνὸν βέλτιστον οἴκου τε καὶ τέκνων λάβοιμεν, ἐγώ τε σὲ ἐξελεξάμην καὶ οἱ σοὶ γονεῖς, ὡς ἐοίκασιν, ἐκ τῶν δυνατῶν[27] ἐμέ. Τέκνα μὲν οὖν ἢν θεός ποτε διδῷ ἡμῖν γενέσθαι, τότε βουλευσόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως ὅτι βέλτιστα παιδεύσομεν αὐτά· κοινὸν γὰρ ἡμῖν καὶ τοῦτο τἀγαθόν, συμμάχων καὶ γηροβοσκῶν ὅτι βελτίστων τυγχάνειν· νῦν δὲ δὴ οἶκος ἡμῖν ὅδε κοινός ἐστιν· Ἐγώ τε γὰρ ὅσα μοι ἔστιν ἅπαντα εἰς τὸ κοινὸν ἀποφαίνω, σύ τε ὅσα ἠνέγκω πάντα εἰς τὸ κοινὸν κατέθηκας, καὶ οὐ τοῦτο δεῖ λογίζεσθαι, πότερος ἄρα ἀριθμῷ πλείω συμβέβληται ἡμῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ εὖ εἰδέναι, ὅτι, ὁπότερος ἂν ἡμῶν βελτίων κοινωνὸς ᾖ, οὗτος τὰ πλείονος ἄξια συμβάλλεται. Ἀπεκρίνατο δέ μοι, ὦ Σώκρατες, πρὸς ταῦτα ἡ γυνή, Τί δ' ἂν ἐγώ σοι, ἔφη, δυναίμην συμπρᾶξαι; τίς δὲ ἡ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα ἐστίν· ἐμὸν δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι σωφρονεῖν. Ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι, καὶ γὰρ καὶ ἐμοὶ ὁ πατήρ· ἀλλὰ σωφρόνων τοί ἐστι καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς οὕτως ποιεῖν, ὅπως τά τε ὄντα ὡς βέλτιστα ἕξει καὶ ἄλλα ὅτι πλεῖστα ἐκ τοῦ καλοῦ τε καὶ δικαίου[28] προσγενήσεται. Καὶ τί δέ, ἔφη, ὁρᾷς, ἡ γυνή, ὅ τι ἂν ἐγὼ ποιοῦσα συναύξοιμι τὸν οἶκον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ἅ τε οἱ θεοὶ ἔφυσάν σε δύνασθαι καὶ ὁ νόμος συνεπαινεῖ, ταῦτα πειρῶ ὡς βέλτιστα ποιεῖν. Καὶ τί δὴ ταῦτά ἐστιν; ἔφη ἐκείνη. Οἶμαι μὲν ἔγωγε, ἔφην, οὐ τὰ ἐλαχίστου ἄξια, εἰ μή πέρ γε καὶ ἡ ἐν τῷ σμήνει ἡγεμὼν μέλιττα ἐπ' ἐλαχίστου ἀξίοις ἔργοις ἐφέστηκεν. Ἐμοὶ γάρ τοι, ἔφη φάναι, καὶ οἱ θεοί, ὦ γύναι, δοκοῦσι πολὺ διεσκεμμένως μάλιστα τὸ ζεῦγος τοῦτο συντεθεικέναι, ὃ καλεῖται θῆλυ καὶ ἄῤῥεν, ὅπως ὅτι ὠφελιμώτατον ᾖ αὐτῷ εἰς τὴν κοινωνίαν. Πρῶτον μὲν γὰρ τοῦ μὴ ἐκλιπεῖν ζώων γένη τοῦτο τὸ ζεῦγος κεῖται μετ' ἀλλήλων τεκνοποιούμενον, ἔπειτα τὸ γηροβοσκοὺς κεκτῆσθαι ἑαυτοῖς ἐκ τούτου τοῦ ζεύγους τοῖς γοῦν ἀνθρώποις πορίζεται· ἔπειτα δὲ καὶ ἡ δίαιτα τοῖς ἀνθρώποις οὐχ ὥσπερ τοῖς κτήνεσίν ἐστιν ἐν ὑπαίθρῳ, ἀλλὰ στεγῶν δεῖται δηλονότι. δεῖ μέντοι τοῖς μέλλουσιν ἀνθρώποις ἕξειν ὅ τι εἰσφέρωσιν εἰς τὸ στεγνὸν τοῦ ἐργαζομένου τὰς ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐργασίας[29]. Καὶ γὰρ νεατὸς

26) Ἐπιτυγχάνειν. 27) Ἐξ ὅσων ἄλλων ἠδύναντο ἐκλέξαι. 28) Καλῶς καὶ δικαίως.
29) Τοῖς μέλλουσιν ἕξειν ὅτι εἰσφέρωσιν εἰς τὸ στεγνὸν δεῖ τοῦ ἐργαζομένου.

καὶ σπόρος καὶ φυτεία καὶ νομαὶ ὑπαίθρια ταῦτα πάντα ἔργα ἐστίν· ἐκ τούτων δὲ τὰ ἐπιτήδεια γίγνεται· δεῖ δ' αὖ ἐπειδὰν ταῦτα εἰσενεχθῇ εἰς τὸ στεγνὸν, καὶ τοῦ σώσοντος ταῦτα καὶ τοῦ ἐργασομένου δ' ἃ τῶν στεγνῶν ἔργα δεόμενά ἐστι[30]· στεγνῶν δὲ δεῖται καὶ ἡ τῶν νεογνῶν τέκνων παιδοτροφία, στεγνῶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τοῦ καρποῦ σιτοποιίαι δέονται· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ τῶν ἐρίων ἐργασία. Ἐπεὶ δ' ἀμφότερα ταῦτα καὶ ἔργων καὶ ἐπιμελείας δεῖται τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν φύσιν, φάναι, εὐθὺς παρεσκεύασεν ὁ θεὸς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν μὲν τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὰ ἔξω ἔργα καὶ ἐπιμελήματα. Ῥίγη μὲν γὰρ καὶ θάλπη καὶ ὁδοιπορίας καὶ στρατείας τοῦ ἀνδρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μᾶλλον δύνασθαι καρτερεῖν κατεσκεύασεν· ὥστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα· τῇ δὲ γυναικὶ ἧσσον τὸ σῶμα δυνατὸν πρὸς ταῦτα φύσας, τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ, φάναι ἔφη, προστάξαι μοι δοκεῖ ὁ θεός. Εἰδὼς δὲ, ὅτι τῇ γυναικὶ καὶ ἐνέφυσε καὶ προσέταξε τὴν τῶν νεογνῶν τέκνων τροφὴν, καὶ τοῦ στέργειν τὰ νεογνὰ βρέφη πλεῖον αὐτῇ ἐδάσατο[31] ἢ τῷ ἀνδρί. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ φυλάσσειν τὰ εἰσενεχθέντα τῇ γυναικὶ προσέταξε, γιγνώσκων ὁ θεὸς, ὅτι πρὸς τὸ φυλάσσειν οὐ κάκιόν ἐστι φοβερὰν[32] εἶναι τὴν ψυχὴν, πλεῖον μέρος καὶ τοῦ φόβου ἐδάσατο τῇ γυναικὶ ἢ τῷ ἀνδρί. Εἰδὼς δὲ, ὅτι καὶ ἀρήγειν αὖ δεήσει, ἐάν τις ἀδικῇ τὸν τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τούτῳ αὖ πλεῖον μέρος τοῦ θράσους ἐδάσατο. Ὅτι δ' ἀμφοτέρους δεῖ καὶ διδόναι καὶ λαμβάνειν, τὴν μνήμην καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκεν· ὥστε οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν, πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ ἢ τὸ ἄρρεν τούτων πλεονεκτεῖ. Καὶ τὸ ἐγκρατεῖς δὲ εἶναι ὧν δεῖ εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκε, καὶ ἐξουσίαν ἐποίησεν ὁ θεὸς, ὁπότερος ἂν ᾖ βελτίων, εἴθ' ὁ ἀνὴρ εἴθ' ἡ γυνὴ, τοῦτον καὶ πλεῖον φέρεσθαι τούτου τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ δὲ τὸ τὴν φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταὐτὰ ἀμφοτέρων εὖ πεφυκέναι, διὰ τοῦτο καὶ δέονται μᾶλλον ἀλλήλων, καὶ τὸ ζεῦγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἃ τὸ ἕτερον ἐλλείπεται τὸ ἕτερον δυνάμενον[33]. Ταῦτα δὲ, ἔφην, δεῖ ἡμᾶς, ὦ γύναι, εἰδότας ἃ ἑκατέρῳ ἡμῶν προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πειρᾶσθαι, ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ προσήκοντα ἑκάτερον ἡμῶν διαπράττεσθαι. Συνεπαινεῖ δὲ, ἔφη φάναι, καὶ ὁ νόμος αὐτὰ, συζευγνὺς ἄνδρα καὶ γυναῖκα· καὶ κοινωνοὺς ὥσπερ τῶν τέκνων ὁ θεὸς ἐποίησεν, οὕτω καὶ ὁ νόμος τοῦ οἴκου κοινωνοὺς καθίστησι· καὶ καλὰ δὲ εἶναι ὁ νόμος ἀποδείκνυσιν ἃ ὁ θεὸς ἔφυσεν ἑκάτερον μᾶλλον δύνασθαι· τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον ἔνδον μένειν ἢ θυραυλεῖν, τῷ δὲ ἀνδρὶ αἴσχιον ἔνδον μένειν ἢ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖσθαι. Εἰ δέ τις παρ' ἃ ὁ θεὸς ἔφυσε ποιεῖ, ἴσως τι καὶ ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθει καὶ δίκην δίδωσιν ἀμελῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ ἢ πράσσων τὰ τῆς γυναικὸς ἔργα. Δοκεῖ δέ μοι, ἔφην, καὶ ἡ τῶν μελισσῶν ἡγεμὼν τοιαῦτα ἔργα ὑπὸ τοῦ θεοῦ προστεταγμένα διαπονεῖσθαι. Καὶ ποῖα δ', ἔφη ἐκείνη, ἔργα ἔχουσα ἡ τῶν μελισσῶν ἡγεμὼν ἐξομοιοῦται τοῖς ἔργοις οἷς ἐμὲ δεῖ πράττειν; Ὅτι, ἔφην ἐγὼ, ἐκείνη τε ἐν τῷ

30) Ἃ ἔργα δέονται τῶν στεγν. 31) Δατέομαι. 32) Δειλήν. 33) Ὀνομαστ. ἀπόλυτος.

σμήνει μένουσα οὐκ ἐᾷ ἀργοὺς τὰς μελίσσας εἶναι, ἀλλ' ἃς μὲν δεῖ ἔξω ἐργάζεσθαι ἐκπέμπει ἐπὶ τὸ ἔργον, καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη εἰσφέρῃ οἶδέ τε καὶ δέχεται, καὶ σώζει ταῦτα, ἔστ' ἂν δέῃ χρῆσθαι· ἐπειδὰν δὲ ἡ ὥρα τοῦ χρῆσθαι ἥκῃ, διανέμει τὸ δίκαιον ἑκάστῃ· καὶ ἐπὶ τοῖς ἔνδον δ' ἐξυφαινομένοις κηρίοις ἐφέστηκεν, ὡς καλῶς καὶ ταχέως ὑφαίνηται· καὶ τὸν γιγνόμενον τόκον ἐπιμελεῖται· ἐπειδὰν δὲ ἐκτραφῇ καὶ ἀξιοεργοὶ οἱ νεοσσοὶ γένωνται, ἀποικίζει αὐτοὺς σὺν τῶν ἑπομένων τινὶ ἡγεμόνι[54]. Ἡ καὶ ἐμὲ οὖν, ἔφη ἡ γυνή, δεήσει ταῦτα ποιεῖν; Δεήσει μέντοι σε, ἔφην ἐγώ, ἔνδον τε μένειν καὶ οἷς[55] μὲν ἂν ἔξω τὸ ἔργον ᾖ τῶν οἰκετῶν, τούτους συνεκπέμπειν, οἷς δ' ἂν ἔνδον ἔργον ἐργαστέον, τούτων σοι ἐπιστατητέον, καὶ τά τε εἰσφερόμενα ἀποδεκτέον, καὶ ἃ μὲν ἂν αὐτῶν δέῃ δαπανᾶν, σοὶ διανεμητέον, ἃ δ' ἂν περιττεύειν δέῃ προνοητέον καὶ φυλακτέον, ὅπως μὴ ἡ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν κειμένη δαπάνη εἰς τὸν μῆνα δαπανᾶται· καὶ ὅταν ἔρια εἰσενεχθῇ σοι, ἐπιμελητέον, ὅπως οἷς δεῖ ἱμάτια γίγνηται· καὶ ὅ γε ξηρὸς σῖτος ὅπως καλῶς ἐδώδιμος γίγνηται, ἐπιμελητέον. Ἓν μέντοι τῶν σοὶ προσηκόντων, ἔφην ἐγώ, ἐπιμελημάτων, ἴσως ἀχαριστότερον δόξει εἶναι, ὅτι, ὃς ἂν κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτων σοι ἐπιμελητέον πάντων, ὅπως θεραπεύηται· Νὴ Δί', ἔφη ἡ γυνή, ἐπιχαριτώτατον μὲν οὖν, ἢν μέλλωσί γε οἱ καλῶς θεραπευθέντες χάριν εἴσεσθαι καὶ εὐνούστεροι ἢ πρόσθεν ἔσεσθαι. Καὶ ἐγώ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἀγασθεὶς αὐτῆς τὴν ἀπόκρισιν, εἶπον· Ἆρά γε, ὦ γύναι, διὰ τοιαύτας τινὰς προνοίας καὶ τῆς ἐν τῷ σμήνει ἡγεμόνος αἱ μέλισσαι οὕτω διατίθενται πρὸς αὐτήν, ὥστε, ὅταν ἐκείνη ἐκλίπῃ, οὐδεμία οἴεται τῶν μελισσῶν ἀπολειπτέον εἶναι, ἀλλ' ἕπονται πᾶσαι; καὶ ἡ γυνή μοι ἀπεκρίνατο· Θαυμάζοιμ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ πρὸς σὲ μᾶλλον τείνοι τὰ τοῦ ἡγεμόνος ἔργα ἢ πρὸς ἐμέ· ἡ γὰρ ἐμὴ φυλακὴ τῶν ἔνδον καὶ διανομὴ γελοία τις ἄν, οἶμαι, φαίνοιτο, εἰ μὴ σύ γε ἐπιμελοῖο, ὅπως ἔξωθέν τι εἰσφέροιτο. Γελοία δ' αὖ, ἔφην ἐγώ, ἡ ἐμὴ εἰσφορὰ φαίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ εἴη ὅστις τὰ εἰσενεχθέντα σώζοι. οὐχ ὁρᾷς, ἔφην ἐγώ, οἱ εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν λεγόμενοι ὡς οἰκτείρονται, ὅτι μάτην πονεῖν δοκοῦσι; Νὴ Δί', ἔφη ἡ γυνή· καὶ γὰρ τλήμονές εἰσιν, εἰ τοῦτό γε ποιοῦσιν. Ἄλλαι δέ τοι, ἔφην ἐγώ, ἴδιαι ἐπιμέλειαι, ὦ γύναι, ἡδεῖαί σοι γίγνονται, ὁπόταν ἀνεπιστήμονα ταλασίας λαβοῦσα ἐπιστήμονα ποιήσῃς καὶ διπλασίου σοι ἀξία γένηται, καὶ ὁπόταν ἀνεπιστήμονα ταμιείας καὶ διακονίας παραλαβοῦσα ἐπιστήμονα καὶ πιστὴν καὶ διακονικὴν ποιησαμένη παντὸς ἀξίαν ἔχῃς, καὶ ὁπόταν τοὺς μὲν σώφρονάς τε καὶ ὠφελίμους τῷ σῷ οἴκῳ ἐξῇ σοι εὖ ποιῆσαι, ἐὰν δέ τις πονηρὸς φαίνηται, ἐξῇ σοι κολάσαι· τὸ δὲ πάντων ἥδιστον, ἐὰν βελτίων ἐμοῦ φανῇς, καὶ ἐμὲ σὸν θεράποντα ποιήσῃ, καὶ μὴ δέῃ σε φοβεῖσθαι, μὴ προϊούσης τῆς ἡλικίας ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ γένῃ, ἀλλὰ πιστεύῃς, ὅτι πρεσβυτέρα γιγνομένη, ὅσῳ ἂν καὶ ἐμοὶ κοινωνὸς καὶ παισὶν οἴκου φύλαξ ἀμείνων γίγνῃ τοσούτῳ καὶ τιμιωτέρα ἐν τῷ οἴκῳ ἔσῃ. Τὰ γὰρ καλά τε κἀγαθά,

54) Σύν τινι ἡγεμόνι τῶν ἑπομένων αὐτῷ, ὃς ὁδηγὸς ἔσεται τῶν ἑψομένων αὐτῷ.
55) Οἷς μὲν (ἐκ) τῶν οἰκετῶν.

ἐγὼ ἔφην, οὐ διὰ τὰς ὡραιότητας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς εἰς τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἐπαύξεται. Ταῦτα μὲν, ὦ Σώκρατες, δοκῶ μεμνῆσθαι αὐτῇ τὰ πρῶτα διαλεχθείς.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ἦ καὶ ἐπέγνως τι, ὦ Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγὼ, ἐκ τούτων κεκινημένην αὖ τὴν μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ δηχθεῖσάν γε αὐτὴν οἶδα καὶ ἐρυθριάσασαν σφόδρα, ὅτι, τῶν εἰσενεχθέντων τι αἰτήσαντος ἐμοῦ, οὐκ εἶχέ μοι δοῦναι. Καὶ ἐγὼ μέντοι ἰδὼν ἀχθεσθεῖσαν αὐτὴν εἶπον· Μηδέν τι, ἔφην, ἀθυμήσῃς, ὦ γύναι, ὅτι οὐκ ἔχεις δοῦναι ὅσε αἰτῶν τυγχάνω. Ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφὴς, τὸ δεόμενόν τινος μὴ ἔχειν χρῆσθαι· ἀλυποτέρα δὲ αὕτη ἡ ἔνδεια, τὸ ζητοῦντά τι μὴ δύνασθαι λαβεῖν, ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ζητεῖν, εἰδότα, ὅτι οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ γὰρ, ἔφην ἐγὼ, τούτων οὐ σὺ αἰτία, ἀλλ' ἐγώ· ὅτι οὐ τάξας σοι παρέδωκα, ὅπου χρὴ ἕκαστα κεῖσθαι, ὅπως εἰδῇς, ὅπου τε δεῖ τιθέναι καὶ ὁπόθεν λαμβάνειν. Ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως, ὦ γύναι, οὔτ' εὔχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς τάξις. Καὶ γὰρ χορὸς ἐξ ἀνθρώπων συγκείμενός ἐστιν· ἀλλ' ὅταν μὲν ποιῶσιν ὅ τι ἂν τύχῃ ἕκαστος, ταραχή τις φαίνεται καὶ θεᾶσθαι ἀτερπές· ὅταν δὲ τεταγμένως ποιῶσι καὶ φθέγγωνται, ἅμα οἱ αὐτοὶ οὗτοι καὶ ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἀξιάκουστοι. Καὶ στρατιά γε, ἔφην ἐγὼ, ὦ γύναι, ἄτακτος μὲν οὖσα ταραχωδέστατον, καὶ τοῖς μὲν πολεμίοις εὐχειρότατον, τοῖς δὲ φίλοις ἀκλεέστατον ὁρᾶν καὶ ἀχρηστότατον, ὄνος ὁμοῦ, ὁπλίτης, σκευοφόρος, ψιλὸς, ἱππεὺς, ἅμαξα. Πῶς γὰρ ἂν πορευθείησαν, ἐὰν ἔχοντες οὕτως ἐπικωλύσωσιν ἀλλήλους, ὁ μὲν βαδίζων τὸν τρέχοντα, ὁ δὲ τρέχων τὸν ἑστηκότα, ἡ δὲ ἅμαξα τὸν ἱππέα, ὁ δὲ ὄνος τὴν ἅμαξαν, ὁ δὲ σκευοφόρος τὸν ὁπλίτην; εἰ δὲ καὶ μάχεσθαι δέοι, πῶς ἂν οὕτως ἔχοντες μαχέσαιντο; οἷς[**] γὰρ ἀνάγκη αὐτῶν τοὺς ἐπιόντας φεύγειν, οὗτοι ἱκανοί εἰσι φεύγοντες καταπατῆσαι τοὺς ὅπλα ἔχοντας. Τεταγμένη δὲ στρατιὰ κάλλιστον μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυσχερέστατον δὲ τοῖς πολεμίοις· τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν φίλος ἡδέως θεάσαιτο ὁπλίτας πολλοὺς ἐν τάξει πορευομένους; τίς δ' οὐκ ἂν θαυμάσειεν ἱππέας κατὰ τάξεις ἐλαύνοντας; τίς δὲ οὐκ ἂν πολέμιος φοβηθείη ἰδὼν διευκρινημένους ὁπλίτας, ἱππέας, πελταστὰς, τοξότας, σφενδονήτας, καὶ τοῖς ἄρχουσι τεταγμένως ἑπομένους; ἀλλὰ καὶ πορευομένων ἐν τάξει, κἂν πολλαὶ μυριάδες ὦσιν, ὁμοίως, ὥσπερ εἷς ἕκαστος, καθ' ἡσυχίαν πάντες πορεύονται· εἰς γὰρ τὸ κενούμενον ἀεὶ οἱ ὄπισθεν ἐπέρχονται. Καὶ τριήρης δέ τοι ἡ σεσαγμένη ἀνθρώπων διὰ τί ἄλλο φοβερόν ἐστι πολεμίοις ἢ φίλοις ἀξιοθέατον, ἢ ὅτι ταχὺ πλεῖ; διὰ τί δὲ ἄλλο ἄλυποι ἀλλήλοις εἰσὶν οἱ ἐμπλέοντες, ἢ διότι ἐν τάξει μὲν κάθηνται, ἐν τάξει δὲ προνεύουσιν, ἐν τάξει δ' ἀναπίπτουσιν, ἐν τάξει δ' ἐμβαίνουσι καὶ ἐκβαίνουσιν; ἡ δ' ἀταξία ὅμοιόν τί μοι δοκεῖ εἶναι, οἷόνπερ εἰ γεωργὸς ὁμοῦ ἐμβάλοι κριθὰς καὶ πυροὺς καὶ ὄσπρια· κἄπειτα ὁπότε δέοι ἢ μάζης ἢ ἄρτου ἢ ὄψου, διαλέγειν δέοι αὐτῷ ἀντὶ τοῦ λαβόντα διευκρινημένοις

[**]) Οἷς (ἐξ) αὐτῶν.

χρῆσθαι. Καὶ σὺ οὖν, ὦ γύναι, εἰ τοῦ μὲν ταράχου τούτου μὴ δέοιο, βούλοιο δ' ἀκριβῶς διοικεῖν τὰ ὄντα εἰδέναι καὶ τῶν ὄντων εὐπόρως λαμβάνουσα ὅτῳ ἂν δέῃ χρῆσθαι, καὶ ἐμοί, ἐάν τι αἰτῶ, ἐν χάριτι διδόναι, χώραν τε δοκιμασώμεθα τὴν προσήκουσαν ἑκάστοις ἔχειν, καὶ ἐν ταύτῃ θέντες διδάξωμεν τὴν διάκονον λαμβάνειν τε ἐντεῦθεν καὶ κατατιθέναι πάλιν εἰς ταύτην· καὶ οὕτως εἰσόμεθα τά τε σῶα ὄντα καὶ τὰ μή· ἡ γὰρ χώρα αὐτὴ τὸ μὴ ὂν ποθήσει[57], καὶ δεόμενον θεραπείας ἐξετάσει ἡ ὄψις, καὶ τὸ εἰδέναι, ὅπου ἕκαστόν ἐστι, ταχὺ ἐγχειριεῖ, ὥστε μὴ ἀπορεῖν χρῆσθαι. Ὡς μὲν δὴ ἀγαθὸν τετάχθαι σκευῶν κατασκευήν, καὶ ὡς ῥᾴδιον χώραν ἑκάστοις αὐτῶν εὑρεῖν ἐν οἰκίᾳ θεῖναι, ὡς ἑκάστοις συμφέρει, εἴρηται· ὡς δὲ καλὸν φαίνεται, ἐπειδὰν ὑποδήματα ἐφεξῆς[58] κέηται, κἂν ὁποῖα ᾖ, καλὸν δὲ ἱμάτια κεχωρισμένα ἰδεῖν, κἂν ὁποῖα ᾖ, καλὸν δὲ στρώματα, καλὸν δὲ χαλκία, καλὸν δὲ τὰ ἀμφὶ τραπέζας, καλὸν δὲ καί, ὃ πάντων[59] καταγελάσειεν ἂν μάλιστα οὐχ ὁ σεμνός, ἀλλ' ὁ κομψὸς[60], ὅτι καὶ χύτρας φημὶ εὔρυθμον φαίνεσθαι εὐκρινῶς κειμένας· τὰ δὲ ἄλλα ἤδη που ἀπὸ τούτου ἅπαντα καλλίω φαίνεσθαι, κατὰ κόσμον κείμενα· χορὸς γὰρ σκευῶν ἕκαστα φαίνεται, καὶ τὸ μέσον[61] δὲ τούτων καλὸν φαίνεται, ἐκποδὼν ἑκάστου κειμένου, ὥσπερ κύκλιος χορὸς οὐ μόνον αὐτὸς καλὸν θέαμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ καλὸν καὶ καθαρὸν φαίνεται. Εἰ δ' ἀληθῆ ταῦτα λέγω, ἔξεστιν, ἔφην, ὦ γύναι, καὶ πεῖραν λαμβάνειν αὐτῶν οὔτε τι ζημιωθέντας οὔτε τι πολλὰ πονήσαντας. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ ἀθυμῆσαι, ὦ γύναι, ἔφην ἐγώ, ὡς χαλεπὸν εὑρεῖν τὸν μαθησόμενόν τε τὰς χώρας καὶ μεμνησόμενον καταχωρίζειν ἕκαστα. Ἴσμεν γὰρ δήπου, ὅτι μυριοπλάσια ἡμῶν ἅπαντα ἔχει ἡ πᾶσα πόλις, ἀλλ' ὅμως, ὁποῖον ἂν τῶν οἰκετῶν κελεύσῃς πριάμενόν τί σοι ἐξ ἀγορᾶς ἐνεγκεῖν, οὐδεὶς ἀπορήσει, ἀλλὰ πᾶς εἰδὼς φανεῖται, ὅποι χρὴ ἐλθόντα λαβεῖν ἕκαστα. Τούτου μέντοι, ἔφην ἐγώ, οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν ἐστιν ἢ ὅτι ἐν χώρᾳ κεῖται τεταγμένῃ. Ἄνθρωπον δέ γε ζητῶν, καὶ ταῦτα ἐνίοτε ἀντιζητοῦντα, πολλάκις ἂν τις πρότερον, πρὶν εὑρεῖν, ἀπείποι, καὶ τούτου αὖ οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν ἐστιν ἢ τὸ μὴ εἶναι τεταγμένον, ὅπου ἕκαστον δεῖ ἀναμένειν.

ΚΕΦΑΛ. Θ΄.

Μετὰ τοῦτο δὲ τῆς οἰκίας τὴν δύναμιν ἔδοξέ μοι πρῶτον ἐπιδεῖξαι αὐτῇ· οὐ γὰρ ποικίλμασι κεκόσμηται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα ᾠκοδόμηται πρὸς αὐτὸ τοῦτο ἐσκεμμένα, ὅπως ἀγγεῖα[61*] ὡς συμφορώτατα ᾖ τοῖς μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ὥστε αὐτὰ[62] ἐκάλει τὰ πρέποντα εἶναι ἑκάστῳ. Ὁ μὲν γὰρ θάλαμος ἐν ὀχυρῷ ὢν τὰ πλείστου ἄξια καὶ στρώματα καὶ σκεύη παρεκάλει, τὰ δὲ ξηρὰ τῶν στεγνῶν τὸν σῖτον, τὰ δὲ ψυχεινὰ τὸν οἶνον, τὰ δὲ φανὰ ὅσα φάους δεόμενα ἔργα τε καὶ σκεύη ἐστί.

---

57) Ζητήσει. 58) Κατὰ τάξιν. 59) Ἡ γενικὴ πληθυντ. τοῦ ὑπερθετικοῦ Μάλιστα.
60) Ἴδε τὴν σημασίαν τῶν λέξεων ἐν τῷ Λεξικῷ. 61) Τὸ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καταλειπόμενον κενὸν διάστημα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κυκλίου χοροῦ. 61*) Δοχεῖα. 62) Τὰ οἰκήματα ἐπροσκαλοῦσαν τρόπον τινὰ μόνα των τὸ ἀνῆκον νὰ τοποθετηθῇ εἰς ἕκαστον αὐτῶν πρᾶγμα.

καὶ διαιτητήρια δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐπεδείκνυον αὐτῇ κεκαλλωπισμένα τοῦ μὲν θέρους ἔχειν[illegible] ψυχεινά, τοῦ δὲ χειμῶνος ἀλεεινά· καὶ σύμπασαν δὲ τὴν οἰκίαν ἐπέδειξα αὐτῇ, ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται, ὥστε εὔδηλον εἶναι, ὅτι χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ θέρους εὔσκιος. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διήλθομεν, ἔφη, οὕτω δὴ ἤδη κατὰ φυλὰς διεκρίνομεν[illegible] τὰ ἔπιπλα· ἠρχόμεθα δὲ πρῶτον, ἔφη, ἀθροίζοντες οἷς ἀμφὶ θυσίας χρώμεθα. Μετὰ ταῦτα κόσμον γυναικὸς τὸν εἰς ἑορτὰς διῃροῦμεν, ἐσθῆτα ἀνδρὸς τὴν εἰς ἑορτὰς καὶ πόλεμον, καὶ στρώματα ἐν γυναικωνίτιδι, στρώματα ἐν ἀνδρωνίτιδι, ὑποδήματα γυναικεῖα, ὑποδήματα ἀνδρεῖα· ὅπλων ἄλλη φυλή, ἄλλη ταλασιουργικῶν ὀργάνων, ἄλλη σιτοποιϊκῶν, ἄλλη ὀψοποιϊκῶν, ἄλλη τῶν ἀμφὶ λουτρόν, ἄλλη ἀμφὶ μάκτρας, ἄλλη ἀμφὶ τραπέζας, καὶ ταῦτα πάντα διεχωρίσαμεν, οἷς τε ἀεὶ δεῖ χρῆσθαι, καὶ τὰ θοινητικά. Χωρὶς δὲ καὶ τὰ κατὰ μῆνα δαπανώμενα ἀφείλομεν, δίχα δὲ καὶ τὰ εἰς ἐνιαυτὸν ἀπολελογισμένα κατέθεμεν· οὕτω γὰρ ἧττον λανθάνει, ὅπως πρὸς τὸ τέλος ἐκβήσεται. Ἐπεὶ δὲ ἐχωρίσαμεν πάντα κατὰ φυλὰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰς χώρας τὰς προσηκούσας ἕκαστα διηνέγκαμεν. Μετὰ δὲ τοῦτο ὅσοις μὲν τῶν σκευῶν καθ' ἡμέραν χρῶνται οἱ οἰκέται, οἷον σιτοποιϊκοῖς, ὀψοποιϊκοῖς, ταλασιουργικοῖς, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο, ταῦτα μὲν αὐτοῖς τοῖς χρωμένοις δείξαντες ὅπου δεῖ τιθέναι παρεδώκαμεν καὶ ἐπετάξαμεν σῶα παρέχειν· ὅσοις δ' εἰς ἑορτὰς ἢ ξενοδοχίας χρώμεθα ἢ εἰς τὰς διὰ χρόνου[illegible] πράξεις, ταῦτα δὲ τῇ ταμίᾳ παρεδώκαμεν, καὶ δείξαντες τὰς χώρας αὐτῶν καὶ ἀπαριθμήσαντες καὶ γραψάμενοι ἕκαστα, εἴπομεν αὐτῇ διδόναι τούτων ὅτῳ δέοι ἕκαστον καὶ μεμνῆσθαι ὅ τι ἄν τῳ διδῷ, καὶ ἀπολαμβάνουσαν κατατιθέναι πάλιν ὅθεν περ ἂν ἕκαστα λαμβάνῃ.

Τὴν δὲ ταμίαν ἐποιησάμεθα ἐπισκεψάμενοι, ἥτις ἡμῖν ἐδόκει εἶναι ἐγκρατεστάτη καὶ γαστρὸς καὶ οἴνου καὶ ὕπνου· πρὸς τούτοις δὲ ἢ τὸ μνημονικὸν μάλιστα ἐδόκει ἔχειν καὶ τὸ προνοεῖν, μή τι κακὸν λάβῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα, καὶ σκοπεῖν, ὅπως χαριζομένη τι ἡμῖν ὑφ' ἡμῶν ἀντιτιμήσεται. Ἐδιδάσκομεν δὲ αὐτὴν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, ὅτ' εὐφραινοίμεθα, τῶν εὐφροσυνῶν μεταδιδόντες, καὶ εἴ τι λυπηρὸν εἴη, εἰς ταῦτα παρακαλοῦντες· καὶ τὸ προθυμεῖσθαι δὲ συναύξειν τὸν οἶκον ἐπαιδεύομεν αὐτήν, ἐπιγιγνώσκειν αὐτὴν ποιοῦντες καὶ τῆς εὐπραγίας αὐτῇ μεταδιδόντες. Καὶ δικαιοσύνην δ' αὐτῇ ἐνεποιοῦμεν, τιμιωτέρους τιθέντες τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων καὶ ἐπιδεικνύοντες πλουσιώτερον καὶ ἐλευθεριώτερον βιοτεύοντας τῶν ἀδίκων· καὶ αὐτὴν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατετάττομεν. Ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν εἶπον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τῇ γυναικί, ὅτι πάντων τούτων οὐδὲν ὄφελος, εἰ μὴ αὐτὴ ἐπιμελήσεται, ὅπως διαμένῃ ἑκάστῳ ἡ τάξις· ἐδίδασκον δὲ αὐτήν, ὅτι καὶ ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οὐκ ἀρκεῖν δοκεῖ τοῖς πολίταις, ἢν νόμους καλοὺς γράψωνται, ἀλλὰ καὶ νομοφύλακας προσαιροῦνται, οἵτινες ἐπισκοποῦντες τὸν μὲν ποιοῦντα τὰ νόμιμα ἐπαινοῦσιν, ἢν δέ τις παρὰ τοὺς νόμους ποιῇ, ζημιοῦσι. Νομίσαι οὖν ἐκέλευον, ἔφη, τὴν γυναῖκα

[illegible]) Ἐπεδείκνυσαν ἔχειν. [illegible]) Μίμησις τοῦ Ὁμηρικοῦ. » Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ » φρήτρας ». [illegible]) Μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, σπανίως.

καὶ αὐτὴν νομοφύλακα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἐξετάζειν δέ, ὅταν δόξῃ αὐτῇ, τὰ σκεύη, ὥσπερ ὁ φρούραρχος τὰς φυλακὰς ἐξετάζει, καὶ δοκιμάζειν, εἰ καλῶς ἕκαστον ἔχει, ὥσπερ ἡ βουλὴ ἵππους καὶ ἱππέας δοκιμάζει, καὶ ἐπαινεῖν δὲ καὶ τιμᾶν, ὥσπερ βασίλισσαν, τὸν ἄξιον ἀπὸ τῆς παρούσης δυνάμεως[46], καὶ λοιδορεῖν καὶ κολάζειν τὸν τούτων δεόμενον. Πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδασκον αὐτήν, ἔφη, ὡς οὐκ ἂν ἄχθοιτο δικαίως, εἰ πλείω αὐτῇ πράγματα προστάττω ἢ τοῖς οἰκέταις περὶ τὰ κτήματα, ἐπιδεικνύων, ὅτι τοῖς μὲν οἰκέταις μέτεστι τῶν δεσποσύνων χρημάτων τοσοῦτον, ὅσον φέρειν ἢ θεραπεύειν ἢ φυλάττειν, χρῆσθαι δὲ οὐδενὶ αὐτῶν ἔξεστιν, ὅτῳ ἂν μὴ δῷ ὁ κύριος· δεσπότου δὲ ἅπαντά ἐστιν ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι. Ὅτῳ οὖν καὶ σωζομένων μεγίστη ὄνησις καὶ φθειρομένων μεγίστη βλάβη, τούτῳ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν μάλιστα προσήκουσαν ἀπέφαινον. Τί οὖν; ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ταῦτα ἀκούσασα ἡ γυνή πως σοι ὑπήκουε; Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ εἶπέ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοιμι, εἰ οἰοίμην χαλεπὰ ἐπιτάττειν διδάσκων, ὅτι ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τῶν ὄντων· χαλεπώτερον γὰρ ἄν, ἔφη φάναι, εἰ αὐτῇ ἐπέταττον ἀμελεῖν τῶν ἑαυτῆς ἢ εἰ ἐπιμελεῖσθαι δεήσει τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. Πεφυκέναι γὰρ δοκεῖ, ἔφη, ὥσπερ καὶ τέκνων ῥᾷον τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν, οὕτω καὶ τῶν κτημάτων, ὅσα ἴδια ὄντα εὐφραίνει, ἥδιον τὸ ἐπιμελεῖσθαι νομίζειν ἔφη εἶναι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Συνεβούλευον δὲ αὐτῇ μὴ δουλικῶς ἀεὶ καθῆσθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς πειρᾶσθαι δεσποτικῶς, πρὸς μὲν τὸν ἱστὸν προστᾶσαν ὅ τι μὲν βέλτιον ἄλλου ἐπίσταιτο ἐπιδιδάξαι, ὅ τι δὲ χεῖρον ἐπιμαθεῖν· ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ σιτοποιόν, παραστῆναι δὲ καὶ ἀπομετρούσῃ τῇ ταμίᾳ, περιελθεῖν δ' ἐπισκοπουμένην καὶ εἰ κατὰ χώραν ἔχει ἣν δεῖ ἕκαστα[47]. Ταῦτα γὰρ ἐδόκει μοι ἅμα ἐπιμέλεια εἶναι καὶ περίπατος. Ἀγαθὸν δὲ ἔφην εἶναι γυμνάσιον καὶ τὸ δεῦσαι καὶ μάξαι, καὶ ἱμάτια καὶ στρώματα ἀνασεῖσαι καὶ συνθεῖναι· γυμναζομένην δ' ἔφην οὕτως ἂν καὶ ἐσθίειν ἥδιον καὶ ὑγιαίνειν μᾶλλον καὶ εὐχρωτέραν φαίνεσθαι τῇ ἀληθείᾳ· καὶ ὄψις[48] δέ, ὁπόταν ἀνταγωνίζηται διακόνῳ καθαρωτέρα οὖσα πρεπόντως τε μᾶλλον ἠμφιεσμένη, κινητικὸν γίνεται, ἄλλως τε καὶ ὁπόταν τὸ ἑκοῦσαν χαρίζεσθαι προσῇ ἀντὶ τοῦ ἀναγκαζομένην ὑπηρετεῖν.

---

[46]) Ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, ἐκ τῶν ἐνόντων. [47]) Εἰ ἕκαστα ἔχει (κεῖνται) κατὰ χώραν ἣν δεῖ. [48]) Καὶ τὸ θέαμα δὲ τοῦτο, δηλαδὴ ὁπόταν κτλ., γίνεται παρακινητικὸν πρὸς τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον αὐτὴν πρὸς τοῦ ἀνδρός.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΤΙΜΩΝ, Ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Τὸν διάλογον τοῦτον ἔγραψεν ὁ Λουκιανὸς κατὰ τῶν κολάκων, λαβὼν ὡς κύριον πρόσωπον αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ζῶντα ἐν Ἀθήναις Τίμωνα, τὸν ἐπικληθέντα διὰ τὸν τρόπον του Μισάνθρωπον, ὁ τάφος τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἦτον εἰς τὰς Ἀλὰς (τὰς Ἀραφηνίδας πάντως), ὡς τελούσας εἰς τὴν Αἰγηΐδα φυλήν. Ἐπαινεῖται ὁ διάλογος οὗτος, ὡς συντεθειμένος μὲ πολλὴν κωμικὴν χάριν.

ΤΙΜΩΝ, ΖΕΥΣ, ΕΡΜΗΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΠΕΝΙΑ, ΓΝΑΘΩΝΙΔΗΣ, ΦΙΛΙΑΔΗΣ, ΔΗΜΕΑΣ, ΘΡΑΣΥΚΛΗΣ.

ΤΙΜ. Ὦ ΖΕΥ φίλιε, καὶ ξένιε, καὶ ἑταιρεῖε, καὶ ἐφέστιε, καὶ ἀστεροπητὰ, καὶ ὅρκιε, καὶ νεφεληγερέτα, καὶ ἐρίγδουπε[1], καὶ εἴ τι σε ἄλλο οἱ ἐμβρόντητοι ποιηταὶ καλοῦσι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπορῶσι πρὸς τὰ μέτρα· τότε γὰρ αὐτοῖς πολυώνυμος γενόμενος ὑπερείδεις τὸ πίπτον τοῦ μέτρου, καὶ ἀναπληροῖς τὸ κεχηνὸς τοῦ ῥυθμοῦ· ποῦ σοι νῦν ἡ ἐρισμάραγος ἀστραπὴ, καὶ ἡ βαρύβρομος βροντὴ, καὶ ὁ αἰθαλόεις, καὶ ἀργήεις, καὶ σμερδαλέος κεραυνός; ἅπαντα γὰρ ταῦτα λῆρος ἤδη ἀναπέφηνε, καὶ καπνὸς ποιητικὸς ἀτεχνῶς, ἔξω τοῦ πατάγου τῶν ὀνομάτων· τὸ δὲ ἀοίδιμόν σου καὶ ἑκηβόλον ὅπλον[2] καὶ πρόχειρον, οὐκ οἶδ' ὅπως τελέως ἀπέσβη, καὶ ψυχρόν ἐστι, μηδὲ ὀλίγον σπινθῆρα ὀργῆς κατὰ τῶν ἀδικούντων διαφυλάττον. Θᾶττον γοῦν τῶν ἐπιορκεῖν τις ἐπιχειρούντων ἕωλον θρυαλλίδα φοβηθείη ἂν, ἢ τὴν τοῦ πανδαμάτορος κεραυνοῦ φλόγα· οὕτω δαλόν τινα ἐπανατείνασθαι δοκεῖς αὐτοῖς, ὡς πῦρ μὲν ἢ καπνὸν ἀπ' αὐτοῦ μὴ δεδιέναι· μόνον δὲ τοῦτο οἴεσθαι ἀπολαύειν τοῦ τραύματος, ὅτι ἀναπλησθήσονται τῆς ἀσβόλου· ὥστε ἤδη διὰ ταῦτά σοι καὶ ὁ Σαλμωνεὺς[3] ἀντιβροντᾷν ἐτόλμα, οὐ πάνυ τοι ἀπίθανος[4] ὢν, πρὸς οὕτω ψυχρὸν τὴν ὀργὴν Δία, θερμουργὸς ἀνὴρ, καὶ μεγαλαυχούμενος· πῶς γάρ[5]; ὅπου γε καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ[6] καθεύδεις, ὃς οὔτε τῶν ἐπιορκούντων ἀκούεις, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας ἐπισκοπεῖς· λημᾷς δὲ, καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γιγνόμενα, καὶ τὰ ὦτα ἐκκεκώφωσαι, καθάπερ οἱ παρηβηκότες. Ἐπεὶ νέος γε ἔτι, καὶ ὀξύθυμος ὢν, καὶ ἀκμαῖος τὴν ὀργὴν, πολλὰ κατὰ τῶν ἀδίκων καὶ βιαίων ἐποίεις, καὶ οὐδέ ποτε ἦγες τότε πρὸς αὐτοὺς ἐκεχειρίαν, ἀλλ' ἀεὶ ἐνεργὸς πάντως ὁ κεραυνὸς ἦν, καὶ ἡ αἰγὶς ἐπεσείετο,

1) Ὅλων τούτων καὶ τῶν κατωτέρω ποιητικῶν ἐπιθέτων τὴν ἑρμηνείαν ζήτει εἰς τὰ Λεξικά. 2) Ὁ Κεραυνός. 3) Υἱὸς τοῦ Αἰόλου βασιλεὺς τῆς Θεσσαλ. κατὰ τὴν μυθολογίαν· ... ἑαυτὸν δι' ἔπαρσιν, ἐκεραυνώθη ὑπὸ τοῦ Διός. Πιθανὸν ὅτι κατεγίνετο εἰς φυσικὰ ἢ χημικὰ πειράματα, καὶ πλησιάσας εἰς τὸ νὰ κατορθώσῃ τὸ μίγμα τῆς πυρίτιδος, ἔγινε παρανάλωμα τῆς πρωτοπειρίας του. 4) Ἀπίθανα πράξαι καυχώμενος. 5) (Ἐνν.) Ἦν ἀσθενής. 6) Φυτὸν ναρκωτικόν, τὸ ὁποῖον ὑπετίθετο προξενοῦν νάρκωσιν εἰς τοὺς κοιμωμένους ὑπὸ τὴν σκιάν του, καθὼς τώρα νομίζεται ὁ Φλόμος.

καὶ ἡ βροντὴ ἐπαταγεῖτο, καὶ ἡ ἀστραπὴ συνεχὲς, ὥσπερ εἰς ἀκροβολισμὸν, προηκοντίζετο· οἱ σεισμοὶ δὲ, κοσκινηδὸν[7], καὶ ἡ χιὼν, σωρηδὸν[8], καὶ ἡ χάλαζα πετρηδόν· καὶ ἵνα σοι φορτικῶς[9] διαλέγωμαι, ὑετοί τε ῥαγδαῖοι, καὶ βίαιοι, ποταμὸς ἑκάστη σταγών. ὥστε τηλικαύτη ἐν ἀκαρεῖ χρόνου ναυαγία[10] ἐπὶ τοῦ Δευκαλίωνος ἐγένετο, ὡς ὑποβρυχίων ἁπάντων καταδεδυκότων, μόγις ἕν τι κιβώτιον περισωθῆναι προσοκεῖλαν τῷ Λυκωρεῖ[11], ζώπυρόν τι τοῦ ἀνθρωπίνου σπέρματος διαφυλάττον εἰς ἐπιγονὴν κακίας μείζονος. Τοιγάρτοι ἀκόλουθα τῆς ῥᾳθυμίας τἀπίχειρα κομίζῃ παρ' αὐτῶν, οὔτε θύοντος ἔτι σοι τινὸς οὔτε στεφανοῦντος, εἰ μή τις ἄρα πάρεργον[12] Ὀλυμπίων· καὶ οὗτος, οὐ πάνυ ἀναγκαῖα ποιεῖν δοκῶν, ἀλλ' εἰς ἔθος τι ἀρχαῖον συντελῶν· καὶ κατ' ὀλίγον Κρόνον σε, ὦ θεῶν γενναιότατε, ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς· ἐῶ λέγειν ὁποσάκις ἤδη σου τὸν νεὼν σεσυλήκασιν· οἱ δὲ καὶ αὐτῷ σοι τὰς χεῖρας Ὀλυμπιάσιν ἐπιβεβλήκασι[13]· καὶ σὺ ὁ ὑψιβρεμέτης[14] ὤκνησας, ἢ ἀναστῆσαι τοὺς κύνας, ἢ τοὺς γείτονας ἐπικαλέσασθαι[15], ὡς βοηδρομήσαντες αὐτοὺς συλλάβοιεν, ἔτι συσκευαζομένους πρὸς τὴν φυγήν· ἀλλ' ὁ γενναῖος, καὶ Γιγαντολέτωρ, καὶ Τιτανοκράτωρ, ἐκάθησο, τοὺς πλοκάμους[16] περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν, δεκάπηχυν κεραυνὸν ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ[16*]. Ταῦτα τοίνυν, ὦ θαυμάσιε[17], πηνίκα παύσεται οὕτως ἀμελῶς παρορώμενα; ἢ πότε κολάσεις τὴν τοσαύτην ἀδικίαν; πόσοι Φαέθοντες[18] ἢ Δευκαλίωνες[18], ἱκανοὶ πρὸς οὕτως ὑπέραντλον ὕβριν τοῦ βίου; Ἵνα γὰρ τὰ κοινὰ ἐάσας, τἀμὰ εἴπω, τοσούτους Ἀθηναίων εἰς ὕψος ἄρας, καὶ πλουσίους ἐκ πενεστάτων ἀποφήνας, καὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις ἐπικουρήσας, μᾶλλον δὲ ἀθρόον ἐς εὐεργεσίαν τῶν φίλων ἐκχέας τὸν πλοῦτον, ἐπειδὴ πένης διὰ ταῦτα ἐγενόμην, οὐκ ἔτι οὐδὲ γνωρίζομαι πρὸς αὐτῶν, οὔτε προσβλέπουσιν οἱ τέως ὑποπτήσσοντες καὶ προσκυνοῦντες, κἀκ τοῦ ἐμοῦ νεύματος ἀνηρτημένοι· ἀλλ' ἤν που καὶ ὁδῷ βαδίζων ἐντύχοιμί τινι αὐτῶν, ὥσπερ τινὰ στήλην παλαιοῦ νεκροῦ ὑπτίαν, ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀνατετραμμένην, παρέρχονται, μηδὲ ἀναγνόντες· οἱ δὲ καὶ πόῤῥωθεν ἰδόντες, ἑτέραν[19] ἐκτρέπονται, δυσάντητον, καὶ ἀποτρόπαιον θέαμα ὄψεσθαι ὑπολαμβάνοντες, τὸν οὐ πρὸ πολλοῦ σωτῆρα, καὶ εὐεργέτην αὐτῶν γεγενημένον. Ὥστε ὑπὸ τῶν κακῶν ἐπὶ ταύτην τὴν ἐσχατιὰν τραπόμενος, ἐναψάμενος διφθέραν, ἐργάζομαι τὴν γῆν, ὑπόμισθος ὀβολῶν τεσσάρων[20], τῇ ἐρημίᾳ καὶ τῇ δικέλλῃ προσφιλοσοφῶν ἐνταῦθα. τοῦτο γοῦν[21] μοι δοκῶ κερδανεῖν, μηκέτι ὄψεσθαι πολλοὺς παρὰ

---

7) (Ἐνν.) Ἔσειον τὴν γῆν. 8) (Ἐνν.) Ἔπιπτε. 9) Μὲ τρόπον ἀηδῆ, πληκτικόν· τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἑπομένην ὑπερβολικὴν φράσιν. 10) Καταχρηστικῶς ἢ Κωμικῶς ἀντὶ Κατακλυσμός. 11) Βουνὸν καὶ πολίχνιον τῆς Φωκίδος παρὰ τοὺς Δελφοὺς ὁ Λυκωρεὺς ὁ καὶ Λυκώρεια. 12) Ὡς πάρεργον τῆς πανηγύρεως τῶν Ὀλυμπίων. 13) Συλήσαντες τὸν χρυσὸν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγάλματός σου. 14) Ποιητικὸν ἐπίθετον τοῦ Διός. 15) Καθὼς ἤθελε κάμει δηλονότι ὁ ἀτολμότερος οἰκοδεσπότης, ἐὰν παρεισέδυσαν κλέπται εἰς τὸν οἶκόν του.

16) Οἱ πλόκαμοι τοῦ ἀγάλματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διός, καθὼς καὶ ἄλλων πολλῶν ἀγαλμάτων, ἦσαν χρυσοῖ. 16*) Κατὰ τὸν Παυσαν. ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ζεὺς ἐκράτει εἰς τὴν δεξιὰν ὄχι κεραυνὸν, ἀλλὰ Νίκην, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν σκῆπτρον. 17) Κωμικῶς ἀντὶ Ἄθλιε.

18) Πόσαι διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὡς ἐπὶ τοῦ Φαέθοντος καὶ τοῦ Δευκαλίωνος, καταστροφαὶ εἶνε ἱκαναὶ πρὸς τοσαύτην ὕβριν; 19) (Ἐνν.) ὁδόν. 20) (Ἀντὶ) ὀβ. τεσσ. (κοινῶς) Διὰ τέσσαρας ὀβ. 21) Ἐλάττων., κἂν, τοὐλάχιστον.

τὴν ἀξίαν εὖ πράττοντος· ἐναργέστερον γὰρ τοῦτό γε. Ἤδη ποτὲ σὺν[21], ὦ Κρόνου καὶ Ῥέας υἱὲ, τὸν βαθὺν τοῦτον ὕπνον ἀποσεισάμενος, καὶ νήδυμον[22] (ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην[23] γὰρ κεκοίμησαι), καὶ ἀναῤῥιπίσας τὸν κεραυνὸν, ἢ ἐκ τῆς Οἴτης[24] ἐναυσάμενος, μεγάλην ποιήσας τὴν φλόγα, ἐπιδείξαιό τινα χολὴν ἀνδρώδους καὶ νεανικοῦ Διὸς, εἰ μὴ ἀληθῆ ἐςι τὰ ὑπὸ Κρητῶν[25] περὶ σοῦ, καὶ τῆς σῆς ταφῆς μυθολογούμενα.

ΖΕΥΣ. Τίς οὗτός ἐστιν, ὦ Ἑρμῆ, ὁ κεκραγὼς ἐκ τῆς Ἀττικῆς παρὰ τὸν Ὑμηττὸν ἐν τῇ ὑπωρείᾳ; πιναρὸς ὅλος, καὶ αὐχμῶν, καὶ ὑποδίφθερος[26]. σκάπτει δὲ οἶμαι ἐπικεκυφώς· λάλος ἄνθρωπος, καὶ θρασύς· ἦπου φιλόσοφός ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἀσεβεῖς τοὺς λόγους διεξῄει καθ' ἡμῶν.

ΕΡΜ. Τί φῄς, ὦ πάτερ; ἀγνοεῖς Τίμωνα τὸν Ἐχεκρατίδου, τὸν Κολυττέα; οὗτός ἐστιν ὁ πολλάκις ἡμᾶς καθ' ἱερῶν τελείων[27] ἑστιάσας, ὁ νεόπλουτος, ὁ τὰς ὅλας ἑκατόμβας[28]· παρ' ᾧ λαμπρῶς εἰώθαμεν ἑορτάζειν τὰ Διάσια[29].

ΖΕΥΣ. Φεῦ τῆς ἀλλαγῆς· ὁ καλὸς ἐκεῖνος, ὁ πλούσιος, περὶ ὃν οἱ τοσοῦτοι φίλοι; τί παθὼν οὖν τοιοῦτός ἐστιν; αὐχμηρὸς, ἄθλιος, καὶ σκαπανεὺς, καὶ μισθωτὸς, ὡς ἔοικεν[30], οὕτω βαρεῖαν καταφέρων τὴν δίκελλαν.

ΕΡΜ. Οὑτωσί[31] μὲν εἰπεῖν, χρηστότης ἐπέτριψεν αὐτὸν, καὶ φιλανθρωπία, καὶ ὁ πρὸς τοὺς δεομένους ἅπαντας οἶκτος· ὡς δὲ ἀληθεῖ λόγῳ, ἄνοια, καὶ εὐήθεια, καὶ ἀκρισία περὶ τοὺς φίλους· ὃς οὐ συνίει κόραξι καὶ λύκοις χαριζόμενος· ἀλλ' ὑπὸ γυπῶν τοσούτων ὁ κακοδαίμων κειρόμενος τὸ ἧπαρ[32], φίλους εἶναι αὐτοὺς καὶ ἑταίρους ᾤετο, ὑπ' εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν χαίροντας τῇ βορᾷ. Οἱ δὲ, τὰ ὀστᾶ γυμνώσαντες ἀκριβῶς, καὶ περιτραγόντες, εἴ τις καὶ μυελὸς ἐνῆν, ἐκμυζήσαντες καὶ τοῦτον εὖ μάλα ἐπιμελῶς, ᾤχοντο, αὖον αὐτὸν, καὶ τὰς ῥίζας ὑποτετμημένον ἀπολιπόντες, οὐδὲ γνωρίζοντες ἔτι, οὐδὲ προσβλέποντες, πόθεν γάρ[33]; ἢ ἐπικουροῦντες, ἢ ἐπιδιδόντες ἐν τῷ μέρει[34]. διὰ ταῦτα δικελλίτης, καὶ διφθερίας, ὡς ὁρᾷς, ἀπολιπὼν ὑπ' αἰσχύνης τὸ ἄστυ, μισθοῦ γεωργεῖ, μελαγχολῶν τοῖς κακοῖς· ὅτι οἱ πλουτοῦντες παρ' αὐτοῦ, μάλα ὑπεροπτικῶς παρέρχονται, οὐδὲ τοὔνομα εἰ Τίμων καλοῖτο εἰδότες.

ΖΕΥΣ. Καὶ μὴν οὐ παροπτέος ἀνὴρ, οὐδὲ ἀμελητέος, εἰκότα γὰρ ἠγανάκτει δυστυχῶν· ἐπεὶ καὶ ὅμοια ποιήσομεν τοῖς καταράτοις κόλαξιν ἐκείνοις, ἐπιλελησμένοι ἀνδρὸς, τοσαῦτα μηρία ταύρων τε καὶ αἰγῶν[35] πιότατα καύ-

---

21) Λοιπὸν (Ἀλλὰ) τέλος πάντων. 22) Λέγει δέ πως ὡς ὁ Προφητάναξ Δαβίδ, «Ἐξεγέρθητι ἵνα τί ὑπνοῖς Κύριε; (Ψαλμ. μγ΄.) 23) Φιλόσοφος ἀρχαῖος, Κρὴς τὴν πατρίδα, περίφημος διὰ τὰς μαντικὰς γνώσεις του, ἐνομίζετο ὑπνώσας 60 ἔτη. 24) Διὰ τὴν ἐκεῖ ἀναφθεῖσαν πυρὰν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ὅταν ἐφαρμακώθη, ὅθεν καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐκαλεῖτο Πυρά. Τῶν Σχολιαστῶν τις διορθοῦν ἐπεβάλλετο ἀντὶ Οἴτης, Αἴτνης, οὐκ ἀπιθάνως. 25) Διότι οἱ Κρῆτες ἐπεδείκνυον παρ' ἑαυτοῖς τάφον τοῦ Διὸς, ὡς θνητοῦ, χρηματίσαντος βασιλέως αὐτῶν· ὅθεν καὶ τὸ «Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται». 26) Φορῶν παλαιὰν (μόλις σκεπάζουσαν αὐτὸν) διφθέραν. 27) Ἴδε εἰς τὸ Λεξ. Τέλειος. 28) (Ἐνν.) Θύων. 29) Ἑορτὴ τοῦ Μειλιχίου Διὸς ἐν Ἀθήναις. 30) Ἔοικεν εἶναι μισθωτὸς ἐκ τοῦ βαρεῖαν καταφέρειν τὴν δίκελλαν. 31) Ἁπλῶς, ἐν γένει, ἐκ τοῦ προχείρου. 32) Καθὼς ὁ Προμηθεύς. 33) (Ἐνν.) Ἠδύναντο γνωρίζειν ἢ προσβλέπειν ἔτι αὐτόν. (κοινῶς ἀπὸ ποῦ καὶ ὡς ποῦ;) 34) Χορηγοῦντες αὐτῷ καὶ αὐτοὶ (κατὰ) τὸ μέρος των. 35) «Εἴ ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα ταύρων ἠδ' αἰγῶν», Ὅμηρ. Ἰλ. Α.

σαντος ἡμῖν ἐπὶ τῶν βωμῶν. ἔτι γοῦν ἐν ταῖς ῥισὶ τὴν κνίσσαν αὐτῶν ἔχω. πλὴν ὑπ' ἀσχολίας τε, καὶ θορύβου πολλοῦ τῶν ἐπιορκούντων, καὶ βιαζομένων, καὶ ἁρπαζόντων, ἔτι δὲ καὶ φόβου τοῦ παρὰ τῶν ἱεροσυλούντων, πολλοὶ γὰρ οὗτοι, καὶ δυσφύλακτοι, καὶ οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον καταμῦσαι ἡμῖν ἐφιᾶσι, πολὺν ἤδη χρόνον οὐδ' ἀπέβλεψα εἰς τὴν Ἀττικήν· καὶ μάλιστα ἐξ οὗ φιλοσοφία, καὶ λόγων ἔριδες ἐπεπόλασαν αὐτοῖς. μαχομένων γὰρ πρὸς ἀλλήλους, καὶ κεκραγότων, οὐδὲ ἐπακούειν ἐστὶ τῶν εὐχῶν· ὥςτε ἢ ἐπιβυσάμενον χρὴ τὰ ὦτα καθῆσθαι, ἢ ἐπιτριβῆναι πρὸς αὐτῶν, ἀρετήν τινα, καὶ ἀσώματα, καὶ λήρους μεγάλῃ τῇ φωνῇ ξυνειρόντων. διὰ ταῦτά τοι καὶ τοῦτον ἀμεληθῆναι συνέβη πρὸς ἡμῶν, οὐ φαῦλον ὄντα. Ὅμως δὲ τὸν Πλοῦτον, ὦ Ἑρμῆ, παραλαβὼν, ἄπιθι παρ' αὐτὸν κατὰ τάχος· ἀγέτω δὲ ὁ Πλοῦτος καὶ τὸν Θησαυρὸν μετ' αὐτοῦ, καὶ μενέτωσαν ἄμφω παρὰ τῷ Τίμωνι, μηδὲ ἀπαλλαττέσθωσαν οὕτω ῥᾳδίως, κἂν ὅτι μάλιστα ὑπὸ χρηστότητος αὖθις ἐκδιώκῃ αὐτοὺς τῆς οἰκίας· περὶ δὲ τῶν κολάκων ἐκείνων, καὶ τῆς ἀχαριστίας, ἣν ἐπεδείξαντο πρὸς αὐτὸν, καὶ αὖθις μὲν σκέψομαι, καὶ δίκην δώσουσιν, ἐπειδὰν τὸν κεραυνὸν ἐπισκευάσω· κατεαγμέναι γὰρ αὐτοῦ καὶ ἀπεστομωμέναι εἰσὶ δύο ἀκτῖνες αἱ μέγισται, ὁπότε φιλοτιμότερον ἠκόντισα πρώην[55*] ἐπὶ τὸν σοφιστὴν Ἀναξαγόραν, ὃς ἔπειθε τοὺς ὁμιλητὰς μηδὲ ὅλως εἶναί τινας ἡμᾶς τοὺς θεούς· ἀλλ' ἐκείνου μὲν διήμαρτον (ὑπερέσχε γὰρ αὐτοῦ τὴν χεῖρα Περικλῆς[56])· ὁ δὲ κεραυνὸς εἰς τὸ Ἀνάκειον παρασκήψας, ἐκεῖνό τε κατέφλεξε, καὶ αὐτὸς ὀλίγου δεῖν συνετρίβη περὶ τῇ πέτρᾳ· πλὴν ἱκανὴ ἐν τοσούτῳ καὶ αὐτὴ τιμωρία ἔσται αὐτοῖς ὑπερπλουτοῦντα τὸν Τίμωνα ὁρῶσι.

ΕΡΜ. Οἷον ἦν τὸ μέγα κεκραγέναι, καὶ ὀχληρὸν εἶναι, καὶ θρασύν! οὐ τοῖς δικαιολογοῦσι[57] μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς εὐχομένοις τοῦτο χρήσιμον· ἰδοὺ γὰρ αὐτίκα μάλα πλούσιος ἐκ πενεστάτου καταστήσεται ὁ Τίμων, βοήσας, καὶ παῤῥησιασάμενος ἐν τῇ εὐχῇ, καὶ ἐπιστρέψας[58] τὸν Δία. εἰ δὲ σιωπῇ ἔσκαπτεν ἐπικεκυφὼς, ἔτι ἂν ἔσκαπτεν ἀμελούμενος.

ΠΛΟΥΤ. Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἂν ἀπέλθοιμι, ὦ Ζεῦ, παρ' αὐτόν.

ΖΕΥΣ. Διατί, ὦ ἄριστε Πλοῦτε, καὶ ταῦτα ἐμοῦ κελεύσαντος;

ΠΛΟΥΤ. Ὅτι νὴ Δία ὕβριζεν ἐς ἐμὲ, καὶ ἐξεφόρει, καὶ ἐς πολλὰ κατεμέριζε, καὶ ταῦτα, πατρῷον αὐτῷ φίλον ὄντα· καὶ μόνον οὐχὶ δικράνοις με ἐξεώθει τῆς οἰκίας; καθάπερ οἱ τὸ πῦρ ἐκ τῶν χειρῶν ἀποῤῥιπτοῦντες[58*]· αὖθις οὖν ἀπέλθω παρασίτοις καὶ κόλαξι καὶ ἑτέροις παραδοθησόμενος; ἐπ' ἐκείνους, ὦ Ζεῦ, πέμπε με, τοὺς αἰσθησομένους τῆς δωρεᾶς, τοὺς περιέψοντας, οἷς τίμιος ἐγὼ, καὶ περιπόθητος· οὗτοι δὲ οἱ λάροι τῇ πενίᾳ ξυνέστωσαν, ἣν προτιμῶσιν ἡμῶν, καὶ διφθέραν παρ' αὐτῆς λαβόντες, καὶ

[55*]) Ἐκ τούτου δῆλον πότε ἔζη ὁ Τίμων. [56]) Κατηγορηθεὶς ὁ Ἀναξαγόρας ὡς ἄθεος, διότι ἔλεγεν ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι σφαῖρα μετάλλου πεπυρακτωμένη, μόλις ἐσώθη διὰ μεσιτείας τοῦ μαθητοῦ του Περικλέους. [57]) Δικηγοροῦσι. [58]) Ποιήσας αὐτὸν προσεκτικώτερον. [58*]) Τὸ χωρίον ἐκρίθη ἐσφαλμένον· τοὐλάχιστον κάμμιαν σχέσιν δὲν ἔχουν πρὸς ἀλλήλας αἱ δύο φράσεις.

ἐξέβαλλεν, ἀγαπάτωσαν ἄθλιοι, τέτταρας ὀβολοὺς ἀποφέροντες, οἱ δεκαταλάντους δωρεὰς ἀμελητὶ προϊέμενοι.

ΖΕΥΣ. Οὐδὲν ἔτι τοιοῦτον ὁ Τίμων ἐργάσεται περὶ σέ· πάνυ γὰρ αὐτὸν ἡ δίκελλα πεπαιδαγώγηκεν, εἰ μὴ παντάπασιν ἀνάλγητός ἐστι τὴν ὀσφὺν, ὡς χρῆν σε ἀντὶ τῆς Πενίας προαιρεῖσθαι· σὺ μέντοι πάνυ μεμψίμοιρος εἶναί μοι δοκεῖς, ὃς νῦν μὲν τὸν Τίμωνα αἰτιᾷ, διότι σοι τὰς θύρας ἀναπετάσας, ἠφίει περινοστεῖν ἐλευθέρως, οὔτε ἀποκλείων, οὔτε ζηλοτυπῶν· ἄλλοτε δὲ τοὐναντίον ἠγανάκτεις κατὰ τῶν πλουσίων, κατακεκλεῖσθαι λέγων πρὸς αὐτῶν ὑπὸ μοχλοῖς, καὶ κλεισὶ, καὶ σημείων[39] ἐπιβολαῖς· ὡς μηδὲ παρακύψαι σοι ἐς τὸ φῶς δυνατὸν εἶναι. ταῦτα γοῦν ἀπωδύρου πρός με, ἀποπνίγεσθαι λέγων ἐν πολλῷ τῷ σκότῳ· καὶ διὰ τοῦτο ὠχρὸς[40] ἡμῖν ἐφαίνου, καὶ φροντίδος ἀνάπλεως· συνεσπακὼς τοὺς δακτύλους πρὸς τὸ ἔθος τῶν συλλογισμῶν[41], καὶ ἀποδράσεσθαι ἀπειλῶν, εἰ καιροῦ λάβοιο, παρ' αὐτῶν. καὶ ὅλως, τὸ πρᾶγμα ὑπέρδεινον ἐδόκει σοι, ἐν χαλκῷ ἢ σιδηρῷ θαλάμῳ, καθάπερ τὴν Δανάην, παρθενεύεσθαι ὑπ' ἀκριβέσι καὶ παμπονήροις παιδαγωγοῖς ἀνατρεφόμενον, τῷ Τόκῳ, καὶ τῷ Λογισμῷ[42]. Ἄτοπα γοῦν ποιεῖν ἔφασκες αὐτοὺς, ἐρῶντας μὲν ἐς ὑπερβολὴν, ἐξὸν δὲ ἀπολαύειν, οὐ τολμῶντας, οὐδὲ ἐπ' ἀδείας χρωμένους τῷ ἔρωτι, κυρίους γε ὄντας, ἀλλὰ φυλάττειν ἐγρηγορότας, ἐς τὸ σημεῖον καὶ τὸν μοχλὸν ἀσκαδαμυκτὶ βλέποντας, ἱκανὴν ἀπόλαυσιν οἰομένους, οὐ τὸ αὐτοὺς ἀπολαύειν ἔχειν[43], ἀλλὰ τὸ μηδενὶ μεταδιδόναι τῆς ἀπολαύσεως, καθάπερ τὴν ἐν τῇ φάτνῃ κύνα, μήτε αὐτὴν ἐσθίουσαν τῶν κριθῶν, μήτε τῷ ἵππῳ πεινῶντι ἐπιτρέπουσαν· καὶ προσέτι γε καὶ κατεγέλας αὐτῶν φειδομένων, καὶ φυλαττόντων, καὶ τὸ καινότατον, αὐτοὺς ζηλοτυπούντων, ἀγνοούντων δὲ ὡς κατάρατος οἰκέτης, ἢ οἰκονόμος, ἢ παιδότριψ ὑπεισιὼν λαθραίως ἐμπαροινήσει, τὸν κακοδαίμονα, καὶ ἀνέραστον δεσπότην, πρὸς ἀμαυρόν τι καὶ μικρόστομον λυχνίδιον, καὶ διψαλέον θρυαλλίδιον ἐπαγρυπνεῖν ἐάσας τοῖς τόκοις. Πῶς οὖν οὐκ ἄδικα ταῦτά σου, πάλαι μὲν ἐκεῖνα αἰτιᾶσθαι, νῦν δὲ τῷ Τίμωνι ἐναντία ἐπικαλεῖν;

ΠΛΟΥΤ. Καὶ μὴν εἴγε τἀληθῆ ἐξετάζοις, ἄμφω σοι εὔλογα δόξω ποιεῖν· τοῦ τε γὰρ Τίμωνος τὸ πάνυ τοῦτο ἀνειμένον, ἀμελὲς καὶ οὐκ εὐνοϊκὸν, ὡς πρὸς ἐμὲ, εἰκότως ἂν δοκοίη· τούς τε αὖ κατάκλειστον ἐν θύραις καὶ σκότῳ φυλάττοντας, ὅπως αὐτοῖς παχύτερος γενοίμην, καὶ πιμελὴς, καὶ ὑπέρογκος, ἐπιμελουμένους[44], οὔτε προσαπτομένους αὐτοὺς, οὔτε ἐς τὸ φῶς προάγοντας, ὡς μηδὲ ὀφθείην πρός τινος, ἀνοήτους ἐνόμιζον εἶναι, καὶ ὑβριστὰς, καὶ οὐδὲν ἀδικοῦντά με ὑπὸ τοσούτοις δεσμοῖς κατασήποντας· οὐκ εἰδότας ὡς μετὰ μικρὸν ἄπιασιν ἄλλῳ τινὶ τῶν εὐδαιμόνων με καταλιπόντες. Οὔτ' ἂν ἐκείνους, οὔτε τοὺς πάνυ προχείρους εἰς ἐμὲ τούτους ἐπαινῶ, ἀλλὰ τοὺς ὅπερ ἄριστόν ἐστι, μέτρον ἐπιθήσαντας τῷ πράγματι, καὶ μήτε ἀφεξομένους τοπαράπαν, μήτε προησομένους[45] τὸ ὅλον.

---

39) Σφραγίδων. 40) Διὰ τὸ κίτρινον χρῶμα τοῦ χρυσίου. 41) Διὰ τὸ ἔθος τοῦ λογαριάζειν μὲ τὰ δάκτυλα. 42) Προσωποποιεῖ τὸ τοκίζειν καὶ λογαριάζειν τὰ χρήματα.
43) Δύνασθαι ἀπολαύειν. 44) Ἐπιμελουμένους ὅπως. 45) Προΐεμαι.

ΖΕΥΣ. Τί οὖν ἀγανακτεῖς κατ' αὐτῶν; διδόασι γὰρ ἄμφω καλὴν τὴν δίκην· οἱ μέν, ὥσπερ ὁ Τάνταλος, ἄποτοι καὶ ἄγευστοι, καὶ ξηροὶ τὸ στόμα, ἐπικεχηνότες μόνον τῷ χρυσίῳ· οἱ δέ, καθάπερ ὁ Φινεύς, ἀπὸ τῆς φάρυγγος τὴν τροφὴν ὑπὸ τῶν Ἁρπυιῶν ἀφαιρούμενοι· ἀλλ' ἄπιθι ἤδη σωφρονεστέρῳ παραπολὺ τῷ Τίμωνι ἐντευξόμενος.

ΠΛΟΥΤ. Ἐκεῖνος γάρ ποτε[46] παύσεται ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρυπημένου, πρὶν ὅλως εἰσρυῆναί με, κατὰ σπουδὴν ἐξαντλῶν, φθάσαι βουλόμενος τὴν ἐπιῤῥοήν, μὴ ὑπέραντλος εἰσπεσὼν ἐπικλύσω αὐτόν; ὥστε ἐς τὸν τῶν Δαναΐδων πίθον ὑδροφορήσειν μοι δοκῶ, καὶ μάτην ἐπαντλήσειν, τοῦ κύτους μὴ στέγοντος· ἀλλὰ πρὶν εἰσρυῆναι, σχεδὸν ἐκχυθησομένου τοῦ ἐπιῤῥέοντος· οὕτως εὐρύτερον τὸ πρὸς τὴν ἔκχυσιν κεχηνὸς τοῦ πίθου, καὶ ἀκώλυτος ἡ ἔξοδος.

ΖΕΥΣ. Οὐκοῦν εἰ μὴ ἐμφράξηται τὸ κεχηνὸς τοῦτο, καὶ ἐς τὸ ἅπαξ[47] ἀναπεπταμένον, ἐκχυθέντος ἐν βραχεῖ σου, ῥᾳδίως εὑρήσει τὴν διφθέραν αὖθις, καὶ τὴν δίκελλαν ἐν τῇ τρυγὶ τοῦ πίθου. ἀλλ' ἄπιτε ἤδη, καὶ πλουτίζετε αὐτόν· σὺ δὲ μέμνησο, ὦ Ἑρμῆ, ἐπανιὼν πρὸς ἡμᾶς ἄγειν τοὺς Κύκλωπας ἐκ τῆς Αἴτνης, ὅπως τὸν κεραυνὸν ἀκονήσαντες ἐπισκευάσωσιν, ὡς ἤδη γε τεθηγμένου αὐτοῦ δεησόμεθα.

ΕΡΜ. Προΐωμεν, ὦ Πλοῦτε. τί τοῦτο; ὑποσκάζεις; ἐλελήθεις με, ὦ γεννάδα, οὐ τυφλὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ χωλὸς ὤν.

ΠΛΟΥΤ. Οὐκ ἀεὶ τοῦτο, ὦ Ἑρμῆ, ἀλλ' ὁπόταν μὲν ἀπίω παρά τινα πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Διός, οὐκ οἶδ' ὅπως βραδύς εἰμι καὶ χωλὸς ἀμφοτέροις[48], ὡς μόγις τελεῖν ἐπὶ τὸ τέρμα, προγηράσαντος ἐνίοτε τοῦ περιμένοντος. ὁπόταν δὲ ἀπαλλάττεσθαι δέῃ, πτηνὸν ὄψει, πολὺ τῶν ὀρνέων ὠκύτερον. ἅμα γοῦν ἔπεσεν[49] ἡ ὕσπληξ, κἀγὼ ἤδη ἀνακηρύττομαι νενικηκώς, ὑπερπηδήσας τὸ στάδιον, οὐδὲ ἰδόντων ἐνίοτε τῶν θεατῶν.

ΕΡΜ. Οὐκ ἀληθῆ ταῦτα φής· ἐγὼ δὲ καὶ πολλοὺς ἂν εἰπεῖν ἔχοιμί σοι, χθὲς μὲν οὐδὲ ὀβολόν, ὥστε πρίασθαι βρόχον, ἐσχηκότας, ἄφνω δὲ τήμερον πλουσίους, καὶ πολυτελεῖς, ἐπὶ λευκοῦ ζεύγους ἐξελαύνοντας, οἷς οὐδὲ κἂν ὄνος ὑπῆρξε πώποτε· καὶ ὅμως πορφυροῖ καὶ χρυσόχειρες[50] περιέρχονται, οὐδ' αὐτοὶ πιστεύοντες οἶμαι ὅτι μὴ ὄναρ πλουτοῦσιν.

ΠΛΟΥΤ. Ἑτεροῖον τοῦτ' ἐστίν, ὦ Ἑρμῆ, καὶ οὐχὶ τοῖς ἐμαυτοῦ ποσὶ βαδίζω τότε, οὐδὲ ὁ Ζεύς, ἀλλ' ὁ Πλούτων ἀποστέλλει με παρ' αὐτούς, ἅτε πλουτοδότης, καὶ μεγαλόδωρος καὶ αὐτὸς ὤν. δηλοῖ γοῦν καὶ τῷ ὀνόματι. ἐπειδὰν τοίνυν μετοικισθῆναι δέῃ με παρ' ἑτέρου πρὸς ἕτερον, ἐς δέλτον[51] ἐμβαλόντες[52] με καὶ κατασημηνάμενοι ἐπιμελῶς, φορηδὸν ἀράμενοι μετακομίζουσι. καὶ ὁ μὲν νεκρὸς[53] ἐν σκοτεινῷ που τῆς οἰκίας πρόκειται, ὑπὲρ τὰ γόνατα παλαιᾷ τῇ ὀθόνῃ σκεπόμενος, περιμάχητος ταῖς γαλαῖς[54]· ἐμὲ δὲ οἱ ἐπελπίσαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ[55] περιμένουσι κεχηνότες, ὥσπερ τὴν

[46]) Ὁ Γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην ὑπόκρισιν τοῦ πλούτου: Ἐκεῖνος γενήσεται σωφρονέστερός ποτε; οὐδέποτε. Οὐ γάρ ποτε παύσεται κτλ. [47]) = Εἰσάπαξ, ἐντελῶς.
[48]) (Ἐνν.) Τοῖς ποσίν. [49]) Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῷ Περὶ τοῦ μὴ ῥᾳδίως πιστεύειν διαβολῇ: « Τῆς ὕσπληγγος εὐθὺς καταπεσούσης ». [50]) Φοροῦντες πορφύραν καὶ χρυσᾶ δακτυλίδια.
[51]) Ἐννοεῖ τὰς περὶ κληρονομιῶν διαθήκας. [52]) Οἱ κληρονόμοι. [53]) Τοῦ κληροδότου.
[54]) Μαχομέναις πρὸς ἀλλήλας ποία νὰ πρωτοφάγῃ τὸ πτῶμά του. [55]) Διότι ἡ διαθήκη

χελιδόνα προσπετομένην τετριγότες οἱ νεοττοί. Ἐπειδὰν δὲ τὸ σημεῖον ἀφαιρεθῇ, καὶ τὸ λῖνον[56] ἐντμηθῇ, καὶ ἡ δέλτος ἀνοιχθῇ, καὶ ἀνακηρυχθῇ μου ὁ καινὸς δεσπότης, ἤτοι συγγενής τις, ἢ κόλαξ, ἢ οἰκέτης, ἐκεῖνος μὲν, ὅστις ἂν ᾖ ποτε, ἁρπασάμενός με αὐτῇ δέλτῳ, θέει φέρων, ἀντὶ τοῦ τέως Πυῤῥίου, ἢ Δρόμωνος, ἢ Τιβίου[57], Μεγακλῆς, ἢ Μεγάβυζος, ἢ Πρώταρχος μετονομασθείς[58]· τοὺς μάτην κεχηνότας ἐκείνους[59] ἐς ἀλλήλους ἀποβλέποντας καταλιπὼν, ἀληθὲς ἄγοντας τὸ πένθος, οἷος[60] αὐτοὺς ὁ θύννος[61] ἐκ μυχοῦ τῆς σαγήνης διέφυγεν, οὐκ ὀλίγον τὸ δέλεαρ καταπιών. Ὁ δὲ, ἐμπεσὼν ἀθρόως ἐς ἐμὲ ἀπειρόκαλος καὶ παχύδερμος ἄνθρωπος[62], ἔτι τὴν πέδην πεφρικὼς, καὶ εἰ παριὼν ἄλλος[62*] μαστίξειέ[63] τις, ὄρθιον ἐφιστὰς τὸ οὖς[64], καὶ τὸν μυλῶνα[65] ὥσπερ τὸ Ἀνάκτορον προσκυνῶν, οὐκ ἔτι φορητός ἐστι τοῖς ἐντυγχάνουσιν· ἀλλὰ τούς τε ἐλευθέρους ὑβρίζει, καὶ τοὺς ὁμοδούλους μαστιγοῖ, ἀποπειρώμενος εἰ καὶ αὐτῷ τὰ τοιαῦτα ἔξεστιν· ἄχρις ἂν ἢ ἐς πορνίδιόν τι ἐμπεσὼν, ἢ ἱπποτροφίας ἐπιθυμήσας, ἢ κόλαξι παραδοὺς ἑαυτὸν ὀμνύουσιν, ἢ μὴν εὐμορφότερον μὲν Νιρέως εἶναι αὐτὸν, εὐγενέστερον δὲ τοῦ Κέκροπος ἢ Κόδρου, συνετώτερον δὲ τοῦ Ὀδυσσέως, πλουσιώτερον δὲ συνάμα Κροίσων ἑκκαίδεκα, ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου ἄθλιος ἐκχέῃ τὰ κατ' ὀλίγον ἐκ πολλῶν ἐπιορκιῶν, καὶ ἁρπαγῶν, καὶ πανουργιῶν συνειλεγμένα.

ΕΡΜ. Αὐτά που σχεδὸν φὴς τὰ γιγνόμενα. ὁπόταν δ' οὖν αὐτόπους[66] βαδίζῃς, πῶς οὕτω τυφλὸς ὢν εὑρίσκεις τὴν ὁδόν; ἢ πῶς διαγινώσκεις ἐφ' οὓς ἄν σε ὁ Ζεὺς ἀποστείλῃ, κρίνας εἶναι τοῦ πλουτεῖν ἀξίους;

ΠΛΟΥΤ. Οἴει γάρ[67] εὑρίσκειν με οἵτινες εἰσί;

ΕΡΜ. Μὰ τὸν Δία οὐ πάνυ. οὐ γὰρ Ἀριστείδην καταλιπὼν, Ἱππονίκῳ καὶ Καλλίᾳ προσῄεις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις Ἀθηναίων οὐδὲ ὀβολοῦ ἀξίοις· πλὴν ἀλλὰ τί πράττεις καταπεμφθείς;

ΠΛΟΥΤ. Ἄνω καὶ κάτω πλανῶμαι περινοστῶν, ἄχρις ἂν λάθω τινὶ ἐμπεσών· ὁ δὲ, ὅστις ἂν πρῶτός μοι περιτύχῃ, ἀπαγαγὼν ἔχει, σὲ τὸν Ἑρμῆν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ τοῦ κέρδους προσκυνῶν.

ΕΡΜ. Οὐκοῦν ἐξηπάτηται ὁ Ζεὺς, οἰόμενός σε κατὰ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα πλουτίζειν, ὅσους ἂν οἴηται τοῦ πλουτεῖν ἀξίους;

ΠΛΟΥΤ. Καὶ μάλα δικαίως, ὦ 'γαθὲ, ὅς γε τυφλὸν ὄντα εἰδὼς, ἔπεμπεν ἀναζητήσοντα δυσεύρετον οὕτω χρῆμα, καὶ πρὸ πολλοῦ ἐκλελοιπὸς ἐκ τοῦ βίου[68]· ὅπερ οὐδ' ὁ Λυγκεὺς ἂν ἐξεύροι ῥᾳδίως, ἀμαυρὸν οὕτω καὶ μικρὸν ὄν.

ἐφαίνετο ἐνώπιον τοῦ ἄρχοντος ἢ πιθανώτερον τοῦ τραπεζίτου παρ' ᾧ ἦσαν κατατεθειμένα τὰ χρήματα, ἴδε Δημοσθ. τὸν ὑπὲρ Φορμ.

56) Ἡ κλωστὴ διὰ τῆς ὁποίας ἐδένετο τὸ ἔγγραφον καὶ ἐκρατεῖτο ἡ σφραγίς, καθὼς ἀκόμη συνηθίζεται καὶ εἰς τὰ Πατριαρχικὰ Σιγγίλια. 57) Ὀνόματα συνήθη τῶν ἀργυρωνήτων δούλων. 58) Κατὰ τὸν Δημοσθένην, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Αἰσχίνου Τρόμης μετωνομάσθη Ἀτρόμητος. 59) Τοὺς κατὰ συγγένειαν κληρονόμους. 60) Ἀντί: Τοιοῦτος γὰρ κτλ. ἴδε τὸ Συντακτικόν. 61) Ὁ θύννος ἐλογίζετο εὐκατάπιτος. 62) Ὁ κατὰ τὴν διαθήκην κληρονόμος. 62*) Διορθ. Ἄλλως, χωρὶς σκοπόν. 63) Κάμῃ κρότον μὲ τὴν μάστιγά του. 64) ἀπὸ τὸν φόβον τι, συνειθισμένος εἰς αὐτὰ νὰ μαστίζεται, καθὼς τὰ ζῶα. 65) Διότι τοὺς ἀχρείους δούλους μετεχειρίζοντο ἀντὶ ζώων εἰς γύρισμα τῶν μύλων. 66) Μὲ τὰ ἴδιά σου πόδια, δηλ. Οἰκειοθελῶς. 67) Αἰτιολογ. κατὰ τὸ ὑπονοούμενον. Ταῦτα φὴς, οἴει γὰρ κτλ. (κοινῶς) καὶ νομίζεις ὅτι κτλ.; 68) Τοὺς πλουτεῖν δηλ. ἀξίους καὶ ἐναρέτους ἀνθ-

τοιγαροῦν, ἅτε τῶν μὲν ἀγαθῶν ὀλίγων ὄντων, πονηρῶν δὲ πλείστων ἐν ταῖς πόλεσι τὸ πᾶν ἐπεχόντων, ῥᾷον ἐς τοὺς τοιούτους ἐμπίπτω περιϊὼν καὶ σαγηνεύομαι πρὸς αὐτῶν.

ΕΡΜ. Εἶτα πῶς, ἐπειδὰν καταλίπῃς αὐτοὺς, ῥᾳδίως φεύγεις, οὐκ εἰδὼς τὴν ὁδόν;

ΠΛΟΥΤ. Ὀξυδερκὴς τότε πως καὶ ἀρτίπους γίγνομαι πρὸς μόνον τὸν καιρὸν τῆς φυγῆς.

ΕΡΜ. Ἔτι δή μοι καὶ τοῦτο ἀπόκριναι, πῶς τυφλὸς ὢν, εἰρήσεται γάρ[69], καὶ προσέτι ὠχρὸς, καὶ βαρὺς ἐκ τοῖν σκελοῖν, τοσούτους ἐραστὰς ἔχεις, ὥστε πάντας ἀποβλέπειν εἰς σέ; καὶ τυχόντας μὲν, εὐδαιμονεῖν οἴεσθαι· εἰ δὲ ἀποτύχοιεν, οὐκ ἀνέχεσθαι ζῶντας; οἶδα γοῦν τινας οὐκ ὀλίγους αὐτῶν οὕτω σου δυσέρωτας ὄντας, ὥστε καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον[70] φέροντες ἔῤῥιψαν αὑτοὺς, καὶ πετρῶν κατ' ἠλιβάτων, ὑπερορᾶσθαι νομίζοντες ὑπὸ σοῦ, ὅτιπερ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἑώρας αὐτούς. πλὴν ἀλλὰ καὶ σὺ ἂν εὖ οἶδα ὅτι ὁμολογήσειας, εἴτι ξυνίῃς[71] σαυτοῦ, κορυβαντιᾷν αὐτοὺς, ἐρωμένῳ τοιούτῳ[72] ἐπιμεμηνότας.

ΠΛΟΥΤ. Οἴει γὰρ τοιοῦτον οἷός εἰμι ὁρᾶσθαι αὐτοῖς, χωλὸν ἢ τυφλὸν, ἢ ὅσα ἄλλα μοι πρόσεστιν;

ΕΡΜ. Ἀλλὰ πῶς, ὦ Πλοῦτε, εἰ μὴ τυφλοὶ καὶ αὐτοὶ πάντες εἰσί;

ΠΛΟΥΤ. Οὐ τυφλοὶ, ὦ ἄριστε, ἀλλ' ἡ ἄγνοια, καὶ ἡ ἀπάτη, αἵπερ νῦν κατέχουσι τὰ πάντα, ἐπισκιάζουσιν αὐτούς· ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς, ὡς μὴ παντάπασιν ἄμορφος εἴην, προσωπεῖον περιθέμενος ἐρασμιώτατον, διάχρυσον, καὶ λιθοκόλλητον, καὶ ποικίλα ἐνδὺς, ἐντυγχάνω αὐτοῖς· οἱ δὲ, αὐτοπρόσωπον[73] οἰόμενοι ὁρᾷν τὸ κάλλος, ἐρῶσι καὶ ἀπόλλυνται μὴ ἐντυγχάνοντες· ὡς εἴ γε τις αὐτοῖς, ὅλον ἀπογυμνώσας, ἐπέδειξέ με, δῆλον ὡς κατεγίγνωσκον ἂν αὐτῶν, ἀμβλυώττοντες τὰ τηλικαῦτα[74], καὶ ἐρῶντες ἀνεράστων καὶ ἀμόρφων πραγμάτων.

ΕΡΜ. Τί οὖν ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ ἤδη τῷ πλουτεῖν γενόμενοι, καὶ τὸ προσωπεῖον αὐτὸ περιθέμενοι, ἔτι ἐξαπατῶνται; καὶ ἤν τις ἀφαιρῆται αὐτοὺς, θᾶττον ἂν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ προσωπεῖον πρόοιντο[75]; οὐ γὰρ δὴ καὶ τότε ἀγνοεῖν εἰκὸς αὐτοὺς, ὡς ἐπίχριστος ἡ εὐμορφία ἐστὶν, ἔνδοθεν τὰ πάντα ὁρῶντας.

ΠΛΟΥΤ. Οὐκ ὀλίγα ὦ Ἑρμῆ, καὶ πρὸς τοῦτό μοι συναγωνίζεται.

ΕΡΜ. Τὰ ποῖα;

ΠΛΟΥΤ. Ἐπειδάν τις ἐντυχὼν τὸ πρῶτον, ἀναπετάσας τὴν θύραν, εἰσδέχηταί με, συμπαρεισέρχεται μετ' ἐμοῦ λαθὼν ὁ τῦφος, καὶ ἡ ἄνοια, καὶ ἡ μεγαλαυχία, καὶ ἡ μαλακία, καὶ ὕβρις, καὶ ἀπάτη, καὶ ἄλλα ἄττα μυρία· ὑπὸ δὴ τούτων ἁπάντων καταληφθεὶς τὴν ψυχὴν, θαυμάζει τε τὰ οὐ θαυμαστὰ, καὶ ὀρέγεται τῶν φευκτῶν· κἀμὲ τῶν πάντων ἐκείνων πατέρα

---

69) (Κοιν.) ἵνα εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν: μή σε κακοφανῇ. 70) Ἐκ τοῦ Θεόγνιδος.
71) Συνίημι. Ἐννοῇς τὴν κατάστασίν σου. 72) Οἷος σὺ, δηλ. τυφλὸς, χωλὸς καὶ ὠχρός.
73) Αὐτόχρημα. 74) (Περὶ) τὰ τηλικ., ἢ ἀντικείμ. τοῦ Ἀμβλυώττω, ἐὰν ἐκληφθῇ μεταβατικόν: οὐσιαστικὸν δὲ ἐννοεῖται τὸ Αἴσχη. 75) Προΐεμαι.

τῶν εἰσεληλυθότων κακῶν τέθηπε, δορυφορούμενον ὑπ' αὐτῶν, καὶ πάντα πρότερον πάθοι ἄν, ἢ ἐμὲ προέσθαι ὑπομείνειεν ἄν.

ΕΡΜ. Ὡς δὲ λεῖος εἶ, ὦ Πλοῦτε, καὶ ὀλισθηρὸς, καὶ δυσκάθεκτος, καὶ διαφευκτικὸς, οὐδεμίαν ἀντιλαβὴν παρεχόμενος βεβαίαν, ἀλλ' ὥσπερ αἱ ἐγχέλεις, ἢ οἱ ὄφεις, διὰ τῶν δακτύλων δραπετεύεις οὐκ οἶδα ὅπως· ἡ Πενία δ' ἔμπαλιν ἰξώδης τε καὶ εὐλαβὴς[76], καὶ μυρία τὰ ἄγκιστρα ἐκπεφυκότα ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος ἔχουσα, ὡς πλησιάσαντας εὐθὺς ἔχεσθαι, καὶ μὴ ἔχειν ῥᾳδίως ἀπολυθῆναι. Ἀλλὰ μεταξὺ ἤδη φλυαροῦντας ἡμᾶς πρᾶγμα οὐ μικρὸν διέλαθε.

ΠΛΟΥΤ. Τὸ ποῖον;

ΕΡΜ. Ὅτι τὸν Θησαυρὸν οὐκ ἐπηγαγόμεθα, οὗπερ ἔδει μάλιστα.

ΠΛΟΥΤ. Θάῤῥει τούτου γε ἕνεκα· ἐν τῇ γῇ αὐτὸν καταλείπων, ἀνέρχομαι παρ' ὑμᾶς, ἐπισκήψας ἔνδον μένειν ἐπικλεισάμενον τὴν θύραν, ἀνοίγειν δὲ μηδενὶ, ἢν μὴ ἐμοῦ ἀκούσῃ βοήσαντος.

ΕΡΜ. Οὐκοῦν ἐπιβαίνωμεν ἤδη τῆς Ἀττικῆς· καί μοι ἕπου ἐχόμενος τῆς χλαμύδος, ἄχρις ἂν πρὸς τὴν ἐσχατιὰν ἀφίκωμαι.

ΠΛΟΥΤ. Εὖ ποιεῖς, ὦ Ἑρμῆ, χειραγωγῶν· ἐπεὶ ἤν γε ἀπολίπῃς με, Ὑπερβόλῳ τάχα ἢ Κλέωνι ἐμπεσοῦμαι περινοστῶν. Ἀλλὰ τίς ὁ ψόφος οὗτός ἐστι, καθάπερ σιδήρου πρὸς λίθον;

ΕΡΜ. Ὁ Τίμων οὑτοσὶ σκάπτει πλησίον ὀρεινὸν καὶ ὑπόλιθον γήδιον· παπαὶ, καὶ ἡ Πενία πάρεστι, καὶ ὁ Πόνος ἐκεῖνος· ἡ Καρτερία δὲ, καὶ ἡ Σοφία, καὶ ἡ Ἀνδρία, καὶ ὁ τοιοῦτος ὄχλος τῶν ὑπὸ τῷ λιμῷ ταττομένων ἁπάντων[77], πολὺ ἀμείνους[78] τῶν σῶν δορυφόρων.

ΠΛΟΥΤ. Τί οὖν οὐκ ἀπαλλαττόμεθα, ὦ Ἑρμῆ, τὴν ταχίστην; οὐ γὰρ ἄν τι ἡμεῖς δράσαιμεν ἀξιόλογον πρὸς ἄνδρα ὑπὸ τηλικούτου στρατοπέδου περιεσχημένον.

ΕΡΜ. Ἄλλως ἔδοξε τῷ Διΐ· μὴ ἀποδειλιῶμεν οὖν.

ΠΕΝ. Ποῖ τοῦτον ἀπάγεις, ὦ Ἀργειφόντα, χειραγωγῶν;

ΕΡΜ. Ἐπὶ τουτονὶ τὸν Τίμωνα ἐπέμφθημεν ὑπὸ τοῦ Διός.

ΠΕΝ. Νῦν ὁ Πλοῦτος ἐπὶ Τίμωνα[79], ὁπότε αὐτὸν ἐγὼ κακῶς ἔχοντα ὑπὸ τῆς Τρυφῆς παραλαβοῦσα, τουτοισὶ παραδοῦσα, τῇ Σοφίᾳ καὶ τῷ Πόνῳ, γενναῖον ἄνδρα καὶ πολλοῦ ἄξιον ἀπέδειξα; οὕτως ἄρα εὐκαταφρόνητος ὑμῖν ἡ Πενία δοκῶ, καὶ εὐαδίκητος, ὥσθ' ὃ μόνον κτῆμα εἶχον, ἀφαιρεῖσθέ με, ἀκριβῶς πρὸς ἀρετὴν ἐξειργασμένον, ἵν' αὖθις ὁ Πλοῦτος παραλαβὼν αὐτὸν, Ὕβρει καὶ Τύφῳ ἐγχειρίσας, ὅμοιον τῷ πάλαι, μαλθακὸν, καὶ ἀγεννῆ, καὶ ἀνόητον ἀποφήνας, ἀποδῷ πάλιν ἐμοὶ ῥάκος[80] ἤδη γεγενημένον;

ΕΡΜ. Ἔδοξε ταῦτα, ὦ Πενία, τῷ Διΐ.

ΠΕΝ. Ἀπέρχομαι· καὶ ὑμεῖς δὲ, ὦ Πόνε, καὶ Σοφία, καὶ οἱ λοιποὶ, ἀκολουθεῖτέ μοι· οὗτος δὲ τάχα[81] εἴσεται[82], οἵαν με οὖσαν ἀπολείψει, ἀγαθὴν συνεργὸν, καὶ διδάσκαλον τῶν ἀρίστων· ᾗ συνὼν, ὑγιεινὸς μὲν τὸ σῶ-

---

76) Εὔληπτος ταῖς χερσί, εὐκολόπιαστος. 77) Διότι ὑποτίθενται λιμοκτονοῦντες συνήθως οἱ ἐνάρετοι. 78) Καθὸ ῥωμαλεώτεροι καὶ ὑγιέστεροι. 79) (Ἐνν.) πέμπεται. 80) Ἄχρηστον δηλ. ὡς τὰ ῥάκη. 81) Ταχέως. 82) Οἶδα.

μα, ἐῤῥωμένος δὲ τὴν γνώμην διετέλεσεν, ἀνδρὸς βίον ζῶν, καὶ πρὸς αὑτὸν[83] ἀποβλέπων· τὰ δὲ περιττὰ καὶ πολλὰ ταῦτα, ὥσπερ ἐστίν, ἀλλότρια ὑπολαμβάνων.

ΕΡΜ. Ἀπέρχονται· ἡμεῖς δὲ προσίωμεν αὐτῷ.

ΤΙΜ. Τίνες ἐστὲ, ὦ κατάρατοι; ἢ τί βουλόμενοι δεῦρο ἥκετε, ἄνδρα ἐργάτην καὶ μισθοφόρον ἐνοχλήσοντες; ἀλλ' οὐ χαίροντες ἄπιτε[84], μιαροὶ πάντες ὄντες· ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς αὐτίκα μάλα, βάλλων ταῖς βώλοις καὶ τοῖς λίθοις, συντρίψω.

ΕΡΜ. Μηδαμῶς, ὦ Τίμων, μὴ βάλῃς· οὐ γὰρ ἀνθρώπους ὄντας βαλεῖς· ἀλλ' ἐγὼ μὲν Ἑρμῆς εἰμι, οὗτος δὲ, ὁ Πλοῦτος· ἔπεμψε δὲ ὁ Ζεὺς ἐπακούσας τῶν εὐχῶν· ὥστε ἀγαθῇ τύχῃ δέχου τὸν ὄλβον[85], ἀποστὰς τῶν πόνων.

ΤΙΜ. Καὶ ὑμεῖς οἰμώξεσθε ἤδη, καίτοι θεοὶ ὄντες, ὥς φατέ· πάντας γὰρ ἅμα καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους μισῶ· τουτονὶ δὲ τὸν τυφλὸν, ὅστις ἂν ᾖ, καὶ ἐπιτρίψειν μοι δοκῶ τῇ δικέλλῃ.

ΠΛΟΥΤ. Ἀπίωμεν, ὦ Ἑρμῆ, πρὸς τοῦ Διός· μελαγχολᾷν γὰρ ὁ ἄνθρωπος οὐ μετρίως μοι δοκεῖ· μή τι κακὸν ἀπέλθω προσλαβών.

ΕΡΜ. Μηδὲν σκαιὸν[86], ὦ Τίμων, ἀλλὰ τὸ πάνυ τοῦτο ἄγριον καὶ τραχὺ καταβαλὼν, προτείνας τὼ χεῖρε, λάμβανε τὴν ἀγαθὴν τύχην, καὶ πλούτει πάλιν, καὶ ἴσθι Ἀθηναίων τὰ πρῶτα[87], καὶ ὑπερόρα τῶν ἀχαρίστων ἐκείνων, μόνος αὐτὸς εὐδαιμονῶν.

ΤΙΜ. Οὐδὲν ὑμῶν δέομαι· μὴ ἐνοχλεῖτέ μοι· ἱκανὸς ἐμοὶ πλοῦτος ἡ δίκελλα· τὰ δ' ἄλλα, εὐδαιμονέστατός εἰμι, μηδενός μοι πλησιάζοντος.

ΕΡΜ. Οὕτως, ὦ τᾶν, ἀπανθρώπως[88];

Τόνδε φέρω Διὶ μῦθον ἀπηνέα τε, κρατερόν τε[89];

Καὶ μὴν εἰκὸς ἦν μισάνθρωπον μὲν εἶναί σε τοσαῦτα ὑπ' αὐτῶν δεινὰ πεπονθότα, μισόθεον δὲ μηδαμῶς, οὕτως ἐπιμελουμένων σου τῶν θεῶν.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ σοὶ μὲν, ὦ Ἑρμῆ, καὶ τῷ Διὶ πλείστη χάρις τῆς ἐπιμελείας· τουτονὶ δὲ τὸν Πλοῦτον οὐκ ἂν λάβοιμι.

ΕΡΜ. Τί δή;

ΤΙΜ. Ὅτι καὶ πάλαι μυρίων κακῶν μοι αἴτιος οὗτος κατέστη, κόλαξί τε παραδοὺς, καὶ ἐπιβούλους ἐπαγαγὼν, καὶ μῖσος ἐπεγείρας, καὶ ἡδυπαθείᾳ καταφθείρας, καὶ ἐπίφθονον ἀποφήνας· τέλος δὲ, ἄφνω καταλιπὼν οὕτως ἀπίστως καὶ προδοτικῶς. ἡ βελτίστη δὲ Πενία, πόνοις με τοῖς ἀνδρικωτάτοις καταγυμνάσασα, καὶ μετ' ἀληθείας καὶ παῤῥησίας προσομιλοῦσα, τά τε ἀναγκαῖα κάμνοντι παρεῖχε, καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων καταφρονεῖν ἐπαίδευεν, ἐξ αὐτοῦ ἐμοῦ τὰς ἐλπίδας ἀπαρτήσασά μοι τοῦ βίου, καὶ δείξασα ὅστις ἦν ὁ πλοῦτος ὁ ἐμὸς, ὃν οὔτε κόλαξ θωπεύων, οὔτε συκοφάντης φοβῶν, οὐ δῆμος παροξυνθεὶς, οὐκ ἐκκλησιαστὴς ψηφοφορήσας, οὐ τύραννος

[83] Περιμένων τὰ πάντα ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του μόνον, ἀνεξάρτητος, τὸ ὁποῖον σαφέστερον ἐκτίθεται κατωτέρω. [84] Ἀπελεύσεσθε. [85] Πλούτησον. [86] (Ἐνν.) Πράξῃς. [87] Ἀντὶ πρῶτος, (εἰς ἢ ἐπὶ) τὰ πρῶτα. [88] (Ἐνν.) Προσφέρῃ ἢ Ἀποκρίνῃ ἡμῖν. [89] Ἐκ τοῦ Ὁμήρου.

ἐπιβουλεύσας ἀφελέσθαι δύναιτ᾽ ἄν. Ἐῤῥωμένος τοιγαροῦν ὑπὸ τῶν πόνων, ταυτονὶ τὸν ἀγρὸν φιλοπόνως ἐπεργαζόμενος, οὐδὲν ὁρῶν τῶν ἐν ἄστει κακῶν, ἱκανὰ καὶ διαρκῆ ἔχω τὰ ἄλφιτα παρὰ τῆς δικέλλης· ὥστε παλίνδρομος ἄπιθι, ὦ Ἑρμῆ, τὸν Πλοῦτον ἀπαγαγὼν τῷ Διΐ· ἐμοὶ δὲ τοῦτο ἱκανὸν ἦν πάντας ἀνθρώπους ἡβηδὸν οἰμώζειν ποιῆσαι.

ΕΡΜ. Μηδαμῶς, ὦ ᾽γαθέ· οὐ γὰρ πάντες εἰσὶν ἐπιτήδειοι πρὸς οἰμωγήν· ἀλλ᾽ ἔα τὰ ὀργίλα ταῦτα, καὶ μειρακιώδη, καὶ τὸν Πλοῦτον παράλαβε· οὔτοι ἀπόβλητά εἰσι τὰ δῶρα τὰ παρὰ τοῦ Διός[90].

ΠΛΟΥΤ. Βούλει, ὦ Τίμων, δικαιολογήσομαι πρὸς σέ; ἢ χαλεπαίνεις μοι λέγοντι;

ΤΙΜ. Λέγε, μὴ μακρὰ μέντοι, μηδὲ μετὰ προοιμίων, ὥσπερ οἱ ἐπίτριπτοι ῥήτορες· ἀνέξομαι γάρ σε ὀλίγα λέγοντα, διὰ τὸν Ἑρμῆν τουτονί.

ΠΛΟΥΤ. Ἐχρῆν μέντοι ἴσως καὶ μακρὰ εἰπεῖν, οὕτω πολλὰ ὑπὸ σοῦ κατηγορηθέντα· ὅμως δὲ ὅρα εἴ τι σε, ὡς φῄς, ἠδίκηκα· ὃς τῶν μὲν ἡδίστων ἁπάντων αἴτιός σοι κατέστην, τιμῆς, καὶ προεδρίας, καὶ στεφάνων, καὶ τῆς ἄλλης τρυφῆς· περίβλεπτος δέ τοι καὶ ἀοίδιμος δι᾽ ἐμὲ ἦσθα, καὶ περισπούδαστος· εἰ δέ τι χαλεπὸν ἐκ τῶν κολάκων πέπονθας, ἀναίτιος ἐγώ σοι· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἠδίκημαι τοῦτο ὑπὸ σοῦ, διότι με οὕτως ἀτίμως ὑπέβαλλες ἀνδράσι καταράτοις, ἐπαινοῦσι, καὶ καταγοητεύουσι, καὶ πάντα τρόπον ἐπιβουλεύουσί μοι· καὶ τόγε τελευταῖον ἔφησθα, ὡς προδέδωκά σε· τοὐναντίον δὲ αὐτὸς ἐγκαλέσαιμί σοι πάντα τρόπον ἀπελαθεὶς ὑπὸ σοῦ, καὶ ἐπὶ κεφαλὴν ἐξωσθεὶς τῆς οἰκίας· τοιγαροῦν ἀντὶ μαλακῆς χλαμύδος, ταύτην τὴν διφθέραν ἡ τιμιωτάτη σοι Πενία περιτέθεικεν. ὥστε μάρτυς ὁ Ἑρμῆς οὑτοσί, πῶς ἱκέτευον τὸν Δία μηκέθ᾽ ἥκειν παρὰ σέ, οὕτω δυσμενῶς μοι προσενηνεγμένον.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, ὦ Πλοῦτε, οἷος ἤδη γεγένηται· ὥστε θαῤῥῶν ξυνδιάτριβε αὐτῷ· καὶ σὺ μὲν σκάπτε ὡς ἔχεις· σὺ δὲ τὸν Θησαυρὸν ὑπάγαγε τῇ δικέλλῃ· ὑπακούσεται γὰρ ἐμβοήσαντί σοι.

ΤΙΜ. Πειστέον, ὦ Ἑρμῆ, καὶ αὖθις πλουτητέον· τί γὰρ ἂν καὶ πάθοι τις, ὁπόταν οἱ θεοὶ βιάζοιντο; πλὴν ὅρα γε, εἰς οἷά με πράγματα ἐμβαλεῖς τὸν κακοδαίμονα, ὃς ἄχρι νῦν εὐδαιμονέστατα διάγων, χρυσὸν ἄφνω τοσοῦτον λήψομαι οὐδὲν ἀδικήσας, καὶ τοσαύτας φροντίδας ἀναδέξομαι.

ΕΡΜ. Ὑπόστηθι, ὦ Τίμων, δι᾽ ἐμέ, καὶ εἰ χαλεπὸν τοῦτο, καὶ οὐκ οἰστόν ἐστιν, ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσιν ὑπὸ τοῦ φθόνου· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τὴν Αἴτνην[91] ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναπτήσομαι.

ΠΛΟΥΤ. Ὁ μὲν ἀπελήλυθεν, ὡς δοκεῖ· τεκμαίρομαι γὰρ τῇ εἰρεσίᾳ[92] τῶν πτερῶν· σὺ δὲ αὐτοῦ περίμενε· ἀναπέμψω γάρ σοι τὸν Θησαυρὸν ἀπελθών· μᾶλλον δὲ παῖε· σέ φημι, Θησαυρὲ χρυσοῦ, ὑπάκουσον Τίμωνι τουτῳΐ, καὶ παράσχες σεαυτὸν ἀνελέσθαι. σκάπτε, ὦ Τίμων, βαθείας καταφέρων· ἐγὼ δὲ ὑμῖν[93] ἀποστήσομαι.

---

90) Ἐκ τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. »Οὔ τοι ἀπόβλητα θεῶν ἐρικυδέα δῶρα«. 91) Ὑπερβὰς ἢ καταλληλότερον Ὑπερπτὰς τὴν Αἴτνην. 92) Κατὰ μετωνυμίαν ἀπὸ τῶν κωπηλατούντων, 93) (Ἐν ἡ Ἐφ᾽) ὑμῖν, χάριν ἢ σχολὴν ποιῶν ὑμῖν.

ΤΙΜ. Ἄγε δὴ, ὦ δίκελλα, νῦν μοι ἐπίῤῥωσον σεαυτὴν, καὶ μὴ κάμῃς ἐκ τοῦ βάθους τὸν Θησαυρὸν ἐς τοὐμφανὲς προκαλουμένη. Ὦ Ζεῦ τεράστιε, καὶ φίλοι Κορύβαντες[93*], καὶ Ἑρμῆ κερδῷε, πόθεν χρυσίον τοσοῦτον; ἢ που ὄναρ ταῦτά ἐστι; δέδια γοῦν μὴ ἄνθρακας εὕρω[94], ἀνεγρόμενος. ἀλλὰ μὴν χρυσίον ἐστὶν ἐπίσημον, ὑπέρυθρον, βαρὺ, καὶ τὴν πρόσοψιν ὑπερήδιστον.

Ὦ χρυσὲ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς[95].

Αἰθόμενον γὰρ πῦρ ἅτε διαπρέπεις[96], καὶ νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. Ἐλθὲ, ὦ φίλτατε, καὶ ἐρασμιώτατε· νῦν πείθομαί γε καὶ Δία ποτὲ γενέσθαι χρυσόν[97]. τίς γὰρ οὐκ ἂν παρθένος ἀναπεπταμένοις τοῖς κόλποις ὑποδέξαιτο οὕτω καλὸν ἐραστὴν διὰ τοῦ τέγους καταῤῥέοντα; Ὦ Μίδα, καὶ Κροῖσε, καὶ τὰ ἐν Δελφοῖς ἀναθήματα[98], ὡς οὐδὲν ἄρα ἦτε ὡς πρὸς Τίμωνα, καὶ τὸν Τίμωνος πλοῦτον, ᾧγε οὐδὲ ὁ βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἴσος· ὦ δίκελλα, καὶ φιλτάτη διφθέρα, ὑμᾶς μὲν τῷ Πανὶ τούτῳ[99] ἀναθεῖναι καλόν· αὐτὸς δὲ ἤδη πᾶσαν πριάμενος τὴν ἐσχατιὰν, πυργίον[99*] οἰκοδομησάμενος ὑπὲρ τοῦ θησαυροῦ, μόνῳ ἐμοὶ ἱκανὸν ἐνδιαιτᾶσθαι, τὸν αὐτὸν καὶ τάφον ἀποθανὼν ἕξειν μοι δοκῶ. Δεδόχθω δὲ ταῦτα, καὶ νενομοθετήσθω πρὸς τὸν ἐπίλοιπον βίον, ἀμιξία πρὸς ἅπαντας καὶ ἀγνωσία[100], καὶ ὑπεροψία· φίλος δὲ, ἢ ξένος, ἢ ἑταῖρος, ἢ Ἐλέου βωμὸς, ὕθλος πολύς[101]· καὶ τὸ οἰκτεῖραι δακρύοντα, ἢ ἐπικουρῆσαι δεομένῳ, παρανομία, καὶ κατάλυσις τῶν ἐθῶν· μονήρης δὲ ἡ δίαιτα καθάπερ τοῖς λύκοις[102], καὶ φίλος εἷς Τίμων, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἐχθροὶ, καὶ ἐπίβουλοι· καὶ τὸ προσομιλῆσαί τινι αὐτῶν, μίασμα· καὶ ἤν τινα ἴδω μόνον, ἀποφρὰς ἡ ἡμέρα· καὶ ὅλως ἀνδριάντων λιθίνων, ἢ χαλκῶν, μηδὲν ἡμῖν διαφερέτωσαν· καὶ μήτε κήρυκα δεχώμεθα παρ' αὐτῶν, μήτε σπονδὰς σπενδώμεθα· ἡ ἐρημία δὲ, ὅρος ἔστω πρὸς αὐτούς· φυλέται δὲ, καὶ φράτορες, καὶ δημόται, καὶ ἡ πατρὶς αὐτὴ, ψυχρὰ καὶ ἀνωφελῆ ὀνόματα, καὶ ἀνοήτων ἀνδρῶν φιλοτιμήματα· πλουτείτω δὲ Τίμων μόνος, καὶ ὑπεροράτω ἁπάντων, καὶ τρυφάτω μόνος καθ' ἑαυτὸν, κολακείας καὶ ἐπαίνων φορτικῶν ἀπηλλαγμένος· καὶ θεοῖς θυέτω, καὶ εὐωχείσθω μόνος, ἑαυτῷ γείτων καὶ ὅμορος, ἐκσείων[103] τῶν ἄλλων· καὶ ἅπαξ ἑαυτὸν δεξιώσασθαι δεδόχθω, ἢν δέῃ ἀποθανεῖν, ἢ αὐτῷ στέφανον ἐπενεγκεῖν. Καὶ ὄνομα μὲν ἔστω ὁ Μισάνθρωπος ἥδιστον· τοῦ τρόπου δὲ γνωρίσματα, δυσκολία, καὶ τραχύτης, καὶ σκαιότης, καὶ ὀργὴ, καὶ ἀπανθρωπία· εἰ δέ τινα ἴδοιμι ἐν πυρὶ διαφθειρόμενον, καὶ σβεννύναι ἱκετεύοντα, πίττῃ καὶ ἐλαίῳ κατασβεννύναι· καὶ ἤν τινα τοῦ χειμῶνος ὁ ποταμὸς παραφέρῃ, ὁ δὲ, τὰς χεῖρας ὀρέγων, ἀντιλαβέσθαι δέηται, ὠθεῖν καὶ τοῦτον ἐπὶ κεφαλὴν βαπτίζοντα, ὡς μηδὲ ἀνακύψαι δυνηθείη· οὕτω γὰρ ἂν τὴν ἴσην ἀπολάβοιεν. Εἰσηγήσατο τὸν νόμον

93*) Ὡς κορυβαντιῶν ὑπὸ τῆς χαρᾶς, ἐπικαλεῖται τοὺς Κορύβαντας. 94) Παλαιὰ πρόληψις τῶν ἐνυπνιαζομένων εὕρεσιν θησαυροῦ· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία: Ἄνθρακες ὁ θησαυρός.
95) Ἐκ τοῦ Εὐριπίδου παρὰ Στοβαίῳ. 96) Ἐκ τοῦ Πινδάρου. 97) Διὰ τὴν Δανάην. 98) Ἴδε τὸν Ἡρόδοτον. 99) Εἰς ὅλα τὰ ἀγροκήπια ἦτον ἱδρυμένον τὸ ξόανον τοῦ Πανὸς ὡς ἀγροτικοῦ θεοῦ καὶ ἀγροφύλακος. 99*) Ὁ πύργος τοῦ Τίμωνος ἐσώζετο καὶ ἐπὶ Παυσανίου.
100) Ἔλλειψις γνωριμίας, ἀγνωρησία. 101) (Ἐνν) Νενομίσθω. 102) Καὶ μάλιστα τοῖς ἀγριωτέραις αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ Μονόλυκοι διὰ τοῦτο λέγονται. 103) (Ἴσ. διορθ.) Τὸν ἄλλων.

Τίμων Ἐχεκρατίδης Κολυττεὺς, ἐπεψήφισε[404] τῇ ἐκκλησίᾳ[405] Τίμων ὁ αὐτός. εἶεν, ταῦτα ἡμῖν δεδόχθω, καὶ ἀνδρικῶς ἐμμένωμεν αὐτοῖς. Πλὴν ἀλλὰ περὶ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην ἅπασι γνώριμά πως ταῦτα γενέσθαι, διότι[406] ὑπερπλουτῶ· ἀγχόνῃ[407] γὰρ ἂν τὸ πρᾶγμα γένοιτο αὐτοῖς· καίτοι τί τοῦτο; φεῦ τοῦ τάχους· πανταχόθεν συνθέουσι κεκονιμένοι, καὶ πνευστιῶντες, οὐκ οἶδα ὅθεν ὀσφραινόμενοι τοῦ χρυσίου. πότερον οὖν ἐπὶ τὸν πάγον τοῦτον ἀναβὰς ἀπελαύνω αὐτοὺς τοῖς λίθοις, ἐξ ὑπερδεξίων ἀκροβολιζόμενος, ἢ τό γε τοσοῦτον παρανομήσωμεν, εἰςάπαξ αὐτοῖς ὁμιλήσαντες, ὡς πλέον ἀνιῷντο ὑπερορώμενοι· τοῦτο οἶμαι καὶ ἄμεινον, ὥςε δεχώμεθα ἤδη αὐτοὺς, ὑποστάντες. Φέρε ἴδω τίς ὁ πρῶτος αὐτῶν οὗτός ἐςι; Γναθωνίδης ὁ κόλαξ, ὁ πρώην ἔρανον αἰτήσαντί μοι ὀρέξας τὸν βρόχον, πίθους ὅλους[108] παρ' ἐμοὶ πολλάκις ἐμημεκώς· ἀλλ' εὖγε ἐποίησεν ἀφικόμενος· οἰμώξεται γὰρ πρὸ τῶν ἄλλων.

ΓΝΑΘ. Οὐκ ἐγὼ ἔλεγον ὡς οὐκ ἀμελήσουσι Τίμωνος ἀγαθοῦ ἀνδρὸς οἱ θεοί; Χαῖρε Τίμων εὐμορφότατε, καὶ ἥδιστε, καὶ συμποτικώτατε.

ΤΙΜ. Νὴ καὶ σύγε, ὦ Γναθωνίδη, γυπῶν ἁπάντων βορώτατε, καὶ ἀνθρώπων ἐπιτριπτότατε.

ΓΝΑΘ. Ἀεὶ φιλοσκώμμων σύγε· ἀλλὰ ποῦ τὸ συμπόσιον; ὡς[109] καινόν τί σοι ᾆσμα τῶν νεοδιδάκτων[110] διθυράμβων ἥκω κομίζων.

ΤΙΜ. Καὶ μὴν ἐλεγεῖά γε[111] ᾄσῃ μάλα περιπαθῶς ὑπὸ ταύτῃ τῇ δικέλλῃ.

ΓΝΑΘ. Τί τοῦτο; παίεις, ὦ Τίμων; μαρτύρομαι· ὦ[111*] Ἡράκλεις! ἰοὺ, ἰοὺ! προκαλοῦμαί σε[112] τραύματος[113] εἰς Ἄρειον πάγον.

ΤΙΜ. Καὶ μὴν ἄν γε μικρὸν ἐπιβραδύνῃς, φόνου τάχα προκεκλήσῃ με.

ΓΝΑΘ. Μηδαμῶς· ἀλλὰ σύ γε πάντως τὸ τραῦμα ἴασαι, μικρὸν ἐπιπάσας τοῦ χρυσίου· δεινῶς[114] γὰρ ἴσχαιμόν ἐστι τὸ φάρμακον.

ΤΙΜ. Ἔτι μένεις;

ΓΝΑΘ. Ἄπειμι, σὺ δὲ οὐ χαιρήσεις[115] οὕτω σκαιὸς ἐκ χρηςοῦ γενόμενος.

ΤΙΜ. Τίς οὗτός ἐστιν ὁ προσιὼν, ὁ ἀναφαλαντίας; Φιλιάδης, κολάκων ἁπάντων ὁ βδελυρώτατος· οὗτος δὲ παρ' ἐμοῦ ἀγρὸν ὅλον λαβὼν, καὶ τῇ θυγατρὶ προῖκα δύο τάλαντα, μισθὸν τοῦ ἐπαίνου, ὁπότε ᾄσαντά με, πάντων σιωπώντων, μόνος ὑπερεπῄνεσεν, ἐπομοσάμενος ᾠδικώτερον εἶναι τῶν κύκνων[116], ἐπειδὴ νοσοῦντα πρώην εἶδέ με, καὶ προσῆλθον ἐπικουρίας δεόμενος, πληγὰς ὁ γενναῖος προσενέτεινε.

ΦΙΛ. Ὢ τῆς ἀναισχυντίας! νῦν Τίμωνα γνωρίζετε; νῦν Γναθωνίδης φίλος καὶ συμπότης; τοιγαροῦν δίκαια πέπονθεν οὕτως[116*] ἀχάριστος ὤν· ἡμεῖς δὲ οἱ πάλαι ξυνήθεις, καὶ ξυνέφηβοι, καὶ δημόται, ὅμως μετριάζομεν, ὡς μὴ ἐπιπηδᾶν δοκῶμεν. χαῖρε, ὦ δέσποτα, καὶ ὅπως[116**] τοὺς μιαροὺς τούτους

---

404) Φράσεις τῶν δημοσίων ἐγγράφων. 405) (Ἐν) τῇ ἐκκλ. 406) Παρὰ τοῖς μεταγενεστ. ἀντὶ Ὅτι, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Ταῦτα. 407) Θὰ πνιγοῦν, θὰ σκάσουν ἀπὸ τὸ κακόν των. 408) (Ἐνν.) οἴνου. 409) Αἰτιολογ. ἀντὶ, τοῦ Γὰρ Ἐπειδή. 410) (Ἐκ) τῶν νεωστὶ ποιηθέντων ἢ ἐκδοθέντων. Διότι κατὰ τὸν Ξένοφ. Κ. Π. » Σφόδρα γὰρ ἐν τοῖς μουσικοῖς τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ εὐδοκιμεῖ. 111) Διότι τὰ ἐλεγεῖα ἦσαν θρηνώδη. 111*) Ἴσως διορθ. Ὦ! 112) Σὲ ἐγκαλῶ. 113) Ἕνεκα (Ὡς ἔνοχον) τραύμ. 114) Καθ' ὑπερβολὴν, φοβερά. 115) Δὲν θὰ σοῦ ἔβγῃ εἰς καλὸν, θὰ τὸ μετανοήσῃς. 116) Γνωςὴ εἶναι ἡ περὶ τῆς μελῳδικῆς φωνῆς τῶν κύκνων ἐσφαλμένη ἰδέα τῶν παλαιῶν. 116*) Ἴσως διορθ. Οὗτος. 116**) (Ἐνν.) Ὅρα ἢ Πρόσεχε ὅπως μὴ

κόλακας φυλάξῃ, τοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης μόνον, τὰ ἄλλα δὲ κοράκων οὐδὲν διαφέροντας· οὐκ ἔτι πιστευτέα τῶν νῦν[117] οὐδενί· πάντες ἀχάριστοι, καὶ πονηροί· ἐγὼ δὲ τάλαντόν σοι κομίζων, ὡς ἔχοις πρὸς τὰ κατεπείγοντα χρῆσθαι, καθ' ὁδὸν ἤδη πλησίον ἤκουσα, ὡς πλουτοίης ὑπερμεγέθη τινὰ πλοῦτον· ἥκω τοιγαροῦν ταῦτά σε νουθετήσων· καί τοι σύγε οὕτω σοφὸς ὤν, οὐδὲν ἴσως δεήσῃ τῶν παρ' ἐμοῦ λόγων, ὃς καὶ τῷ Νέστορι[118] τὸ δέον παραινέσειας ἄν.

ΤΙΜ. Ἔσται ταῦτα, ὦ Φιλιάδη· πλὴν ἀλλὰ πρόσιθι, ὡς καὶ σὲ φιλοφρονήσομαι τῇ δικέλλῃ.

ΦΙΛ. Ἄνθρωποι, κατέαγα[119] τοῦ κρανίου ὑπὸ τοῦ ἀχαρίστου, διότι τὰ συμφέροντα ἐνουθέτουν αὐτόν.

ΤΙΜ. Ἰδοὺ τρίτος οὗτος ὁ ῥήτωρ Δημέας προσέρχεται, ψήφισμα ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ συγγενὴς ἡμέτερος εἶναι λέγων· οὗτος ἑκκαίδεκα παρ' ἐμοῦ τάλαντα μιᾶς ἡμέρας ἐκτίσας τῇ πόλει· (κατεδεδίκαστο γάρ, καὶ ἐδέδετο, οὐκ ἀποδιδούς, κἀγὼ ἐλεήσας ἐλυσάμην αὐτόν) ἐπειδὴ πρώην ἔλαχε τῇ Ἐρεχθηΐδι φυλῇ[120] διανέμειν τὸ θεωρικὸν[121], κἀγὼ προσῆλθον αἰτῶν τὸ γιγνόμενον[122], οὐκ ἔφη γνωρίζειν πολίτην ὄντα με.

ΔΗΜ. Χαῖρε, ὦ Τίμων, τὸ μέγα ὄφελος τοῦ γένους, τὸ ἔρεισμα τῶν Ἀθηναίων, τὸ πρόβλημα[123] τῆς Ἑλλάδος· καὶ μὴν πάλαι σε ὁ δῆμος ξυνειλεγμένος, καὶ αἱ βουλαὶ ἀμφότεραι περιμένουσι· πρότερον δὲ ἄκουσον τὸ ψήφισμα, ὃ ὑπὲρ σοῦ γέγραφα· « Ἐπειδὴ Τίμων ὁ Ἐχεκρατίδου, Κολυττεύς, ἀνὴρ οὐ μόνον καλὸς κἀγαθός, ἀλλὰ καὶ σοφός, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῇ Ἑλλάδι, παρὰ πάντα χρόνον διατελεῖ τὰ ἄριστα πράττων τῇ πόλει· νενίκηκε δὲ πύξ, καὶ πάλην, καὶ δρόμον, ἐν Ὀλυμπίᾳ μιᾶς ἡμέρας, καὶ τελείῳ[123*] ἅρματι καὶ συνωρίδι πωλικῇ ».

ΤΙΜ. Ἀλλ' οὐδὲ ἐθεώρησα ἐγὼ πώποτε εἰς Ὀλυμπίαν.

ΔΗΜ. Τί οὖν; θεωρήσεις ὕστερον· τὰ τοιαῦτα δὲ πολλὰ προσκεῖσθαι ἄμεινον. « καὶ ἠρίστευσε δὲ ὑπὲρ τῆς πόλεως πέρυσι πρὸς Ἀχαρνέας[124], καὶ κατέκοψε Πελοποννησίων δύο μοίρας[124*] ».

ΤΙΜ. Πῶς; διὰ γὰρ τὸ μὴ ἔχειν ὅπλα, οὐδὲ προεγράφην ἐν τῷ καταλόγῳ[125].

ΔΗΜ. Μέτρια τὰ περὶ σαυτοῦ λέγεις, ἡμεῖς δὲ ἀχάριστοι ἂν εἴημεν ἀμνημονοῦντες. « ἔτι δὲ καὶ ψηφίσματα γράφων καὶ συμβουλεύων, καὶ στρατηγῶν, οὐ μικρὰ ὠφέλησε τὴν πόλιν· ἐπὶ τούτοις ἅπασι, Δέδοκται τῇ βουλῇ, καὶ τῇ Ἡλιαίᾳ κατὰ φυλάς, καὶ τοῖς δήμοις ἰδίᾳ, καὶ κοινῇ πᾶσι, χρυσοῦν ἀναστῆσαι τὸν Τίμωνα παρὰ τὴν Ἀθηνᾶν ἐν τῇ ἀκροπόλει, κε-

---

117) Τῶν σημερινῶν ἀνθρ. 118) Ὡς τῷ φρονιμωτέρῳ μεταξὺ τῶν κατὰ τῆς Τρῳάδος στρατευσάντων Ἑλλήνων. 119) Κατέγνυμι· ἡ δὲ γενικὴ ἐλλειπτικὴ προθέσεως. 120) Ἐκ τῆς ὁποίας ἦτον καὶ ὁ Τίμων. Ἀλλ' ὁ δῆμος Κολυττὸς ἐτέλει, κατὰ τὸν Ἁρποκρατ. ἢ Σουΐδαν εἰς τὴν Αἰγηΐδα φυλήν. 121) Ἴδε τὸ Λεξικόν. 122) Τὸ ἐπιβάλλον μοι μέρος.

123) Προπύργιον, πρόμαχος. 123*) Τὸ ἐκ τελείων τὴν ἡλικίαν ἵππων συρόμενον, διότι τὸ μὴ τοιοῦτον ἐλέγετο Πωλικόν. 124) Δῆμος τῆς Ἀττικῆς οἱ Ἀχαρνέες-εῖς, τὸ νῦν Μενίδι· ἡ δὲ πρὸς ἀντὶ τῆς Περὶ ἢ Παρά: Τῶν δὲ Σχολιαστῶν τις διορθοῦν ἐπεβάλετο Ἀχαρνᾶνας. 124*) Ἡ στρατιωτικὴ μοῖρα καί, κατὰ τοὺς Λάκωνας, Μόρα συνέκειτο ἐκ 500 ἀνδρῶν. 125) Τῶν στρατευομένων.

ραυνὸν ἐν τῇ δεξιᾷ ἔχοντα, καὶ ἀκτῖνας ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυσοῖς στεφάνοις ἑπτὰ, καὶ ἀνακηρυχθῆναι τοὺς στεφάνους σήμερον Διονυσίοις τραγῳδοῖς καινοῖς· (ἀχθῆναι γὰρ δι' αὐτὸν δεῖ τήμερον τὰ Διονύσια·) εἶπε τὴν γνώμην Δημέας ὁ ῥήτωρ, συγγενὴς αὐτοῦ ἀγχιστεὺς[126], καὶ μαθητὴς αὐτοῦ ὤν· καὶ γὰρ ῥήτωρ ἄριστος ὁ Τίμων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁπόσα ἂν ἐθέλοι. Τουτὶ μὲν οὖν σοι τὸ ψήφισμα· ἐγὼ δέ σοι[127] καὶ τὸν υἱὸν ἐβουλόμην ἀγαγεῖν παρὰ σὲ, ὃν ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι Τίμωνα ὠνόμακα.

ΤΙΜ. Πῶς, ὦ Δημέα, ὃς οὐδὲ γεγάμηκας, ὅσαγε καὶ ἡμᾶς εἰδέναι;

ΔΗΜ. Ἀλλὰ γαμῶ, ἢν διδῷ θεὸς, ἐς νέωτα, καὶ παιδοποιήσομαι, καὶ τὸ γεννηθησόμενον (ἄῤῥεν γὰρ ἔσται) Τίμωνα ἤδη καλῶ.

ΤΙΜ. Οὐκ οἶδα εἰ γαμήσεις ἔτι, ὦ οὗτος, τηλικαύτην παρ' ἐμοῦ πληγὴν λαμβάνων.

ΔΗΜ. Οἴμοι· τί τοῦτο; τυραννίδι Τίμων ἐπιχειρεῖς, καὶ τύπτεις τοὺς ἐλευθέρους, οὐ καθαρῶς ἐλεύθερος, οὐδ' ἀστὸς ὤν; ἀλλὰ δώσεις ἐν τάχει τὴν δίκην τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι τὴν ἀκρόπολιν ἐνέπρησας.

ΤΙΜ. Ἀλλ' οὐκ ἐμπέπρησται, ὦ μιαρὲ, ἡ ἀκρόπολις, ὥστε δῆλος εἶ συκοφαντῶν.

ΔΗΜ. Ἀλλὰ καὶ πλουτεῖς, τὸν ὀπισθόδομον[128] διορύξας.

ΤΙΜ. Οὐ διώρυκται οὐδὲ οὗτος· ὥστε ἀπίθανά σου καὶ ταῦτα.

ΔΗΜ. Διορυχθήσεται μὲν ὕστερον· ἤδη δὲ σὺ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἔχεις.

ΤΙΜ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλην λάμβανε.

ΔΗΜ. Οἴμοι τὸ μετάφρενον.

ΤΙΜ. Μὴ κέκραχθι· κατοίσω γάρ σοι καὶ τρίτην. ἐπεὶ καὶ γελοῖα πάμπαν πάθοιμι[129], δύο μὲν Λακεδαιμονίων μοίρας κατακόψας ἄνοπλος, ἓν δὲ μιαρὸν ἀνθρώπιον μὴ ἐπιτρίψας· μάτην γὰρ ἂν εἴην καὶ νενικηκὼς Ὀλύμπια πὺξ, καὶ πάλην. Ἀλλὰ τί τοῦτο; οὐ Θρασυκλῆς ὁ φιλόσοφος[130] οὗτός ἐστιν; οὐ μὲν οὖν ἄλλος· ἐκπετάσας γοῦν τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός[131] τι πρὸς αὑτὸν, ἔρχεται, τιτανῶδες βλέπων, ἀνασεσοβημένος τὴν ἐπὶ τῷ μετώπῳ κόμην, Αὐτοβορέας[132] τις, ἢ Τρίτων, οἵους ὁ Ζεῦξις ἔγραψεν. οὗτος ὁ τὸ σχῆμα εὐσταλὴς, καὶ κόσμιος τὸ βάδισμα, καὶ σωφρονικὸς τὴν ἀναβολὴν, ἕωθεν μυρία ὅσα περὶ ἀρετῆς διεξιὼν, καὶ τῶν ἡδονῇ χαιρόντων κατηγορῶν, καὶ τὸ ὀλιγαρκὲς ἐπαινῶν, ἐπειδὴ λουσάμενος ἀφίκετο ἐπὶ τὸ δεῖπνον, καὶ ὁ παῖς μεγάλην τὴν κύλικα ὀρέξειεν αὐτῷ (τῷ ζωροτέρῳ δὲ χαίρει μάλιστα), καθάπερ τὸ Λήθης ὕδωρ[133] ἐκπιὼν, ἐναντιώτατα ἐπιδείκνυται τοῖς ἑωθινοῖς ἐκείνοις λόγοις, προαρπάζων ὥσπερ ἰκτῖνος τὰ ὄψα, καὶ τὸν πλησίον παραγκωνιζόμενος, καρύκης τὸ γένειον ἀνάπλεως, κυνηδὸν ἐμφορούμενος, ἐπικεκυφὼς[134], καθάπερ ἐν ταῖς λοπάσι

126) Ἐξ ἀγχιστείας. 127) Χάριν σου. 128) Διότι ἐκεῖ ἐφυλάττοντο τὰ κειμήλια τοῦ ναοῦ καὶ ἰδιωτικαὶ παρακαταθῆκαι. 129) Γελοιωδέστατος ἂν εἴην. 130) Οἱ ἐπὶ Λουκιανοῦ τι[illegible]μενοι φιλόσοφοι ἦσαν παντὸς ἄλλου παρὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἄξιοι· ὅθεν καὶ ὁ τῷ ὄντι φιλόσοφος Λουκιανὸς, κατ' αὐτῶν ἰδίως ἐκήρυξε τὸν πόλεμον, καὶ αὐτοὺς μαστίζει [illegible] εἰς τὰ συγγράμματά του. 131) Κομπάζων καθ' ἑαυτὸν διά τι. 132) Αὐτόχρημα Βορέας ἢ Τρίτων. 133) Ἡ πηγὴ ἢ ὁ ποταμὸς τῆς Λήθης ἐμυθεύετο ὅτι ἦτον εἰς τὸν ᾅδην, ἐξ αὐτῆς πίνοντες οἱ νεκροὶ, ἐλησμόνουν ἅπαντα τὰ τοῦ βίου. 134) (Ἐνν.) τῇ τραπέζῃ ἢ

τὴν ἀρετὴν εὑρήσειν προσδοκῶν, ἀκριβῶς τὰ τρύβλια τῷ λιχανῷ ἀποσμήχων, ὡς μηδὲ ὀλίγον τοῦ μυττωτοῦ καταλίποι· μεμψίμοιρος ἀεὶ, ὡς τὸν πλακοῦντα ὅλον ἢ τὸν σῦν μόνος τῶν ἄλλων λάβοι, ὅ,τι περ λιχνείας καὶ ἀπληστίας ὄφελος[155], μέθυσος, καὶ πάροινος, οὐκ ἄχρις ᾠδῆς καὶ ὀρχηστύος μόνον, ἀλλὰ καὶ λοιδορίας, καὶ ὀργῆς προσέτι. καὶ λόγοι πολλοὶ ἐπὶ τῇ κύλικι, τότε δὴ καὶ μάλιστα, περὶ σωφροσύνης καὶ κοσμιότητος· καὶ ταῦτά φησιν ἤδη ὑπὸ τοῦ ἀκράτου πονήρως ἔχων, καὶ ὑποτραυλίζων γελοίως· εἶτα ἔμετος ἐπὶ τούτοις, καὶ τὸ τελευταῖον, ἀράμενοί τινες ἐκφέρουσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ συμποσίου τῆς αὐλητρίδος ἀμφοτέραις ἐπειλημμένον. πλὴν ἀλλὰ καὶ νήφων οὐδενὶ τῶν πρωτείων παραχωρήσειεν ἂν ψεύσματος ἕνεκα, ἢ θρασύτητος, ἢ φιλαργυρίας. ἀλλὰ καὶ κολάκων ἐστὶ τὰ πρῶτα, καὶ ἐπιορκεῖ προχειρότατα, καὶ ἡ γοητεία[156] παρομαρτεῖ, καὶ ἡ ἀναισχυντία προηγεῖται· καὶ ὅλως πάνσοφον τὸ χρῆμα, καὶ πανταχόθεν ἀκριβὲς, καὶ ποικίλως ἐντελές· οἰμώξεται τοιγαροῦν οὐκ εἰς μακρὰν χρηστὸς ὤν. Τί τοῦτο; παπαί, χρόνιος ἡμῖν[157] Θρασυκλῆς.

ΘΡΑΣ. Οὐ κατὰ ταὐτὰ, ὦ Τίμων, τοῖς πολλοῖς τούτοις ἀφῖγμαι, ὥσπερ οἱ τὸν πλοῦτόν σου τεθηπότες, ἀργυρίου, καὶ χρυσίου, καὶ δείπνων πολυτελῶν ἐλπίδι συνδεδραμήκασι, πολλὴν τὴν κολακείαν ἐπιδειξόμενοι πρὸς ἄνδρα, οἷόν σε, ἁπλοϊκὸν, καὶ τῶν ὄντων κοινωνικόν[158]. οἶσθα γὰρ ὡς μάζα μὲν ἐμοὶ δεῖπνον ἱκανὸν, ὄψον δὲ ἥδιστον θύμον, ἢ κάρδαμον, ἢ εἴποτε τρυφῴην, ὀλίγον[159] τῶν ἁλῶν· ποτὸν δὲ ἡ ἐννεάκρουνος[140]· ὁ δὲ τρίβων οὗτος ἧς βούλει πορφυρίδος ἀμείνων· τὸ χρυσίον μὲν γὰρ οὐδὲν τιμιώτερον τῶν ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς ψηφίδων μοι δοκεῖ· σοῦ δὲ αὐτοῦ χάριν ἐστάλην, ὡς μὴ διαφθείρῃ σε τὸ κάκιστον τοῦτο καὶ ἐπιβουλότατον κτῆμα ὁ πλοῦτος, ὁ πολλοῖς πολλάκις αἴτιος ἀνηκέστων συμφορῶν γεγενημένος. εἰ γάρ μοι πείθοιο, μάλιστα ὅλον ἐς τὴν θάλατταν ἐμβαλεῖς αὐτὸν, οὐδὲν ἀναγκαῖον ἀνδρὶ ἀγαθῷ ὄντα, καὶ τὸν φιλοσοφίας πλοῦτον ὁρᾷν δυναμένῳ· μὴ μέντοι ἐς βάθος[141], ὦ 'γαθὲ, ἀλλ' ὅσον ἐς βουβῶνας ἐπεμβὰς ὀλίγον πρὸ τῆς κυματωγῆς, ἐμοῦ ὁρῶντος μόνου. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο βούλει, σὺ δὲ ἄλλον τρόπον ἀμείνω[142] κατὰ τάχος ἐκφόρησον αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ μηδ' ὀβολὸν αὐτῷ ἀνῇς, διαδιδοὺς ἅπασι τοῖς δεομένοις, ᾧ μὲν, πέντε δραχμὰς, ᾧ δὲ, μνᾶν, ᾧ δὲ, ἡμιτάλαντον· εἰ δέ τις φιλόσοφος εἴη, διμοιρίαν, ἢ τριμοιρίαν φέρεσθαι δίκαιος· ἐμοὶ δὲ, καίτοι οὐκ ἐμαυτοῦ χάριν αἰτῶ, ἀλλ' ὅπως μεταδῶ τῶν ἑταίρων τοῖς δεομένοις, ἱκανὸν εἰ ταυτηνὶ τὴν πήραν ἐμπλήσας παράσχοις, οὐδὲ ὅλους δύο μεδίμνους χωροῦσαν Αἰγινητικούς· ὀλιγαρκῆ δὲ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν.

ΤΙΜ. Ἐπαινῶ ταῦτά σου, ὦ Θρασύκλεις· πρὸ γοῦν τῆς πήρας, εἰ δοκεῖ, φέρε σοι τὴν κεφαλὴν ἐμπλήσω κονδύλων, ἐπιμετρήσας τῇ δικέλλῃ.

τῇ λοπάδι. 155) Τὸ μὴ περαιτέρω (τὸ ἄκρον ἄωτον) τῆς λιχν. καὶ ἀπλ. (ἐστιν οὗτος). 156) Ἡ ἀγυρτεία. 157) (Ἐνν.) Προσέρχεται ἢ Ἐπιφαίνεται ἢ τοιοῦτόν τι. 158) Μεταδοτικόν. 159) (Ἐνν.) Μέρος ἐκ. 140) Κρήνη ἐν Ἀθήναις περίφημος ἡ πρότερον Καλλιρόη. 141) (Ἐνν.) Ἐμβάλῃς αὐτόν. 142) (Κατ') ἄλλον τρόπον.

ΘΡΑΣ. Ὦ δημοκρατία, καὶ νόμοι, παιόμεθα ὑπὸ τοῦ καταράτου ἐν ἐλευθέρᾳ τῇ πόλει.

ΤΙΜ. Τί ἀγανακτεῖς, ὦ 'γαθὲ Θρασύκλεις; μῶν παρακέκρουσμαί[*] σε; καὶ μὴν ἐπεμβαλῶ χοίνικας ὑπὲρ τὸ μέτρον τέτταρας. Ἀλλὰ τί τοῦτο; πολλοὶ ξυνέρχονται· Βλεψίας ἐκεῖνος, καὶ Λάχης, καὶ Γνίφων, καὶ ὅλως τὸ σύνταγμα τῶν οἰμωξομένων, ὥστε τί οὐκ ἐπὶ τὴν πέτραν ταύτην ἀνελθὼν, τὴν μὲν δίκελλαν ὀλίγον ἀναπαύω πάλαι πεπονηκυῖαν, αὐτὸς δὲ ὅτι πλείστους λίθους ξυμφορήσας, ἐπιχαλαζῶ πόῤῥωθεν αὐτούς;

ΒΛΕΨ. Μὴ βάλλε, ὦ Τίμων· ἄπιμεν γάρ.

ΤΙΜ. Ἀλλ' οὐκ ἀναιμωτί γε ὑμεῖς, οὐδὲ ἄνευ τραυμάτων.

[*] Μήπως σὲ ἠπάτησα εἰς τὸ μέτρημα;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΜΗ ΡΑΔΙΩΣ ΠΙΣΤΕΥΕΙΝ ΤΗ ΔΙΑΒΟΛΗ.

Εἰς τὸν ἠθικώτατον τοῦτον λόγον ὁ Λουκιανὸς ζωγραφίζει φυσικώτατα τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ διηγεῖται αὐτὰ τὰ συμβαίνοντα πάντοτε καὶ παντοῦ εἰς τὴν ἀνθρώπινον κοινωνίαν. Ἡ περιγραφὴ ἰδίως τὴν ὁποίαν κάμνει τοῦ χαρακτῆρος τῶν αὐλικῶν, ἐμφαίνει τὸν φιλόσοφον παρατηρητὴν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς πενιχρᾶς καλύβης ἄχρι τῶν ἀνακτόρων τὰ πάντα καθυποβάλλει ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

ΔΕΙΝΟΝ γε[1] ἡ ἄγνοια, καὶ πολλῶν κακῶν τοῖς ἀνθρώποις αἰτία, ὥσπερ ἀχλύν τινα καταχέουσα τῶν πραγμάτων[2], καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀμαυροῦσα, καὶ τὸν ἑκάστου βίον ἐπισκιάζουσα. Ἐν σκότῳ γοῦν πλανωμένοις πάντες ἐοίκαμεν[3], μᾶλλον δὲ τυφλοῖς ὅμοια πεπόνθαμεν, τῷ μὲν[4] προσπταίοντες ἀλόγως, τὸ δὲ ὑπερβαίνοντες οὐδὲν δέον[5], καὶ τὸ μὲν πλησίον καὶ παρὰ πόδας[6] οὐχ ὁρῶντες, τὸ δὲ πόῤῥω καὶ πάμπολυ διεστηκὸς[7], ὡς ἐνοχλοῦν δεδιότες· καὶ ὅλως ἀφ' ἑκάστου τῶν πραττομένων οὐ διαλείπομεν τὰ πολλὰ[8] ὀλισθαίνοντες[9]. Τοιγάρτοι μυρίας ἤδη τοῖς τραγῳδιοδιδασκάλοις[10] ἀφορμὰς εἰς τὰ δράματα τὸ τοιοῦτον[11] παρέσχηται, τοὺς Λαβδακίδας[12], καὶ τοὺς Πελοπίδας[13], καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Σχεδὸν γὰρ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῇ σκηνῇ[14] ἀναβαινόντων κακῶν εὕροι τις ἂν ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καθάπερ ὑπὸ τραγικοῦ τινος δαίμονος[15] κεχορηγημένα. Λέγω[16] δὴ καὶ ἐς τὰ ἄλλα μὲν ἀποβλέπων, μάλιστα δὲ ἐς τὰς οὐκ ἀληθεῖς κατὰ τῶν συνήθων[17] καὶ φίλων διαβολάς· ὑφ' ὧν ἤδη καὶ οἶκοι ἀνάστατοι γεγόνασι[18], καὶ πόλεις ἄρδην[19] ἀπολώλασι, πατέρες τε κατὰ παίδων ἐξεμάνησαν, καὶ ἀδελφοὶ κατὰ τῶν ὁμογενῶν[20], καὶ παῖδες κατὰ τῶν γειναμένων[21] .... πολλαὶ δὲ καὶ φιλίαι συνεκόπησαν, καὶ οἶκοι συνεχύθησαν[22] ὑπὸ τῆς κατὰ τὰς διαβολὰς πιθανότητος[23]. Ἵν' οὖν ὡς ἥκιστα[24] περιπίπτωμεν αὐταῖς, ὑποδεῖξαι βούλομαι τῷ

---

1) Χρῆμά ἐστι. 2) Συντακτ. τῆς Κατά. 3) Ἐοίκαμεν πλανωμένοις. 4) Πταίοντες (σκοντάπτοντες) πρὸς τῷ μὲν, πρὸς ἓν πρᾶγμα. 5) Ὀνομαστ. ἀπόλυτος διὰ τὸ ἀπρόσωπον. Ἐνῷ δὲν πρέπει. 6) Πρὸ ποδῶν. 7) Ἀπέχον. 8) Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. 9) Οὐ διαλείπομεν ὀλισθαίνοντες, δηλ. συνήθως ὀλισθαίνομεν. 10) Τραγικοῖς ποιηταῖς. Ἐπειδὴ οἱ ποιηταὶ ἐδίδασκον οἱ ἴδιοι τοὺς ὑποκριτὰς πῶς νὰ παριστῶσι τὰ δράματά των, διὰ τοῦτο διδάσκειν δρᾶμα ἐλέγετο αὐτὸ τὸ ποιεῖν· καὶ διδάσκαλος ὁ ποιητής. 11) Ἡ τοιαύτη ἀπάτη, δηλ. οἱ ποιηταὶ ὡς ὑποκείμενον τῶν πλείστων μύθων των λαμβάνουσι τὰς τοιαύτας ἀπάτας. 12) Ὁ Λάϊος (υἱὸς τοῦ Λαβδάκου), ὁ υἱὸς αὐτοῦ Οἰδίπους, καὶ οἱ υἱοί του Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης. 13) Ὁ Ἀτρεὺς καὶ ὁ Θυέστης. 14) Εἰς τὴν θεατρικὴν σκηνήν. Ἡ δὲ Ἐν μετὰ δοτικῆς δὲν φαίνεται κατάλληλος μετὰ τοῦ Ἀναβαίνειν, δηλοῦντος τὴν εἰς τόπον κίνησιν. Ἀλλὰ τίθεται οὕτω, διότι ἐνταῦθα Ἀναβαινόντων σημαίνει Παριστωμένων, οἷον τῶν ἐν τῇ σκηνῇ παριστωμένων καὶ εἰς τὴν Ὀρχήστραν ἀναβαινόντων. 15) Ὡς ἂν ἦν ἡ ἄγνοια δαίμων τις προστάτης τῆς τραγῳδίας. 16) Ταῦτα. 17) Γνωρίμων, σχετικῶν. 18) Ἀνετράπησαν. 19) Ἐκ θεμελίων. 20) Ἀδελφῶν, ἐκ τῶν αὐτῶν (γονέων) γεννηθέντων. 21) Γεννησάντων (γονέων). 22) Συνεταράχθησαν, ἐσυγχύσθησαν. 23) Ἐκ τοῦ ὅτι ἐφάνησαν πιθαναί, ἀξιόπισται αἱ διαβολαί. 24) Ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον.

λόγῳ, καθάπερ ἐπί τινος γραφῆς[35], ὁποῖόν τι[36] ἐστιν ἡ διαβολὴ, καὶ πόθεν ἔρχεται, καὶ ὁποῖα ἐξεργάζεται· μᾶλλον δὲ Ἀπελλῆς ὁ Ἐφέσιος[37] πάλαι ταύτην προὔλαβε[38] τὴν εἰκόνα. Καὶ γὰρ αὖ καὶ οὗτος διαβληθεὶς πρὸς τὸν Πτολεμαῖον[39], ὡς μετεσχηκὼς Θεοδότᾳ[50] τῆς συνωμοσίας ἐν Τύρῳ[51]· ὁ δὲ Ἀπελλῆς οὐχ ἑωράκει[52] ποτὲ τὴν Τύρον, οὐδὲ τὸν Θεοδόταν, ὅστις ἦν, ἐγίγνωσκεν, ἢ καθόσον ἤκουε Πτολεμαίου[53] τινὰ ὕπαρχον[54] εἶναι, τὰ κατὰ τὴν Φοινίκην[55] ἐπιτετραμμένον· ἀλλ' ὅμως τῶν ἀντιτέχνων[56] τις, Ἀντίφιλος τοὔνομα[57], ὑπὸ φθόνου τῆς παρὰ βασιλεῖ τιμῆς[58] καὶ τῆς κατὰ τὴν τέχνην ζηλοτυπίας[59] κατεῖπεν[40] αὐτοῦ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ὡς εἴη κεκοινωνηκὼς τῶν ὅλων[41], καὶ ὡς θεάσαιτό τις[42] αὐτὸν ἐν Φοινίκῃ συνεστιώμενον Θεοδότᾳ, καὶ παρ' ὅλον[43] τὸ δεῖπνον πρὸς τὸ οὖς αὐτῷ κοινολογούμενον[44]· καὶ τέλος ἀπέφηνε τὴν Τύρου ἀπόστασιν, καὶ τὴν Πηλουσίου κατάληψιν[45] ἐκ τῆς Ἀπελλοῦ συμβουλῆς γεγονέναι. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ὡς[46] ἂν κάρτα[47] καὶ τἄλλ' οὐ πάνυ φρενήρης[48] τις ὤν, ἀλλ' ἐν κολακείᾳ δεσποτικῇ τεθραμμένος, οὕτως ἐξεκαύθη[49] καὶ συνεταράχθη πρὸς[50] τῆς παραδόξου ταύτης διαβολῆς, ὥστε μηδὲν τῶν εἰκότων λογισάμενος, μηδ' ὅτι ἀντίτεχνος[51] ἦν ὁ διαβάλλων, μηδ' ὅτι μικρότερος ἢ κατὰ τοιαύτην προδοσίαν ζωγράφος[52]· καὶ ταῦτα, εὖ πεπονθὼς[53] ὑπ' αὐτοῦ, καὶ παρ' ὁντιναοῦν[54] τῶν ὁμοτέχνων τετιμημένος, ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν, εἰ ἐξέπλευσεν Ἀπελλῆς ἐς Τύρον, ἐξετάσας, εὐθὺς ἔαδε[55] μηνίειν[56], καὶ βοῆς ἐνεπίμπλα τὰ βασίλεια, τὸν ἀχάριστον κεκραγὼς, καὶ τὸν ἐπίβουλον, καὶ συνωμότην[57]· καὶ εἴγε μὴ τῶν συνειλημμένων[58] τις, ἀγανακτήσας ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀντιφίλου ἀναισχυντίᾳ, καὶ τὸν ἄθλιον Ἀπελλῆν κατελεήσας, ἔφη μηδενὸς αὐτοῖς κεκοινωνηκέναι τὸν ἄνθρωπον, ἀπετέτμητο ἂν[59] τὴν κεφαλὴν, καὶ παραπολελαύκει[60] τῶν ἐν Τύρῳ κακῶν, οὐδὲν[61] αὐτὸς αἴτιος γεγονώς. Ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος οὕτω λέγεται αἰσχυν-

35) Ζωγραφίας. 36) Χρῆμα, πρᾶγμα. 37) Ὁ Ἀπελλῆς, κατά τινας Κολοφώνιος, κατ' ἄλλους Κῷος, ἦν σύγχρονος τοῦ Ἀλεξάνδρου, κ' μαρτυρεῖται ὅτι ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος. Ἡ λοιπὸν κακῶς συνδέεται τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο μετὰ τοῦ Θεοδότου, ἢ πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς ἄλλον Ἀπελλῆν μεταγενέστερον τοῦ περιφήμου.

38) Προέλαβεν ἡμᾶς γράψας. 39) Πτολεμαῖον τὸν Φιλοπάτορα, τέταρτον βασιλέα τῆς Αἰγύπτου. 30) Τῆς συνωμοσίας τοῦ Θεοδότα· ὁ δὲ Θεοδότας ἢ Θεόδοτος κατὰ Διόδωρον ἦν Αἰτωλὸς ὕπαρχος ἢ διοικητὴς τῆς Φοινίκης, ἐπαναστατήσας κατὰ τοῦ Πτολεμαίου, κ' ἑνωθεὶς μὲ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα τῆς Συρίας. 51) Ἡ πρωτεύουσα τῆς Φοινίκης. 52) Ὑπερσυντελ. Εἶχεν ἰδῇ. 53) Οὐκ ἐγίνωσκεν ἢ καθ' ὅσον ἤκουε τοῦ Πτολεμαίου, (παρὰ τοῦ Πτ. — τὰ αἰσθήσεως σημαντικὰ γενικῇ) εἶναι τινά. 54) Διοικητήν. 55) Πράγματα. Φοινίκη, ἡ παραλία τῆς Συρίας πρὸς τὴν Μεσόγειον. 56) Ὁμοτέχνων, ζωγράφος δηλ. 57) Ἦν κ' αὐτὸς ζωγράφος γνωστός. 58) Φθόνῳ τῆς τιμῆς (τῆς οὔσης Ἀπελλῇ) παρὰ βασιλεῖ. 59) Ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας. 40) Κατελάλησε. 41) Ὡς εἶχε κοινωνήσει τῶν ὅλων (πραγμάτων τῆς συνωμοσίας). 42) Ἡ Εὐκτικὴ, διότι τὸ ῥῆμα μεθ' οὗ συνδέεται τοῦτο διὰ τοῦ Ὡς εἶναι εἰς παρῳχημένον χρόνον. 43) Εἰς τὸ διάστημα. Τοῦτο σημαίνει ἡ Παρὰ μετ' αἰτιατ. 44) Συνομιλοῦντα.

45) Κυρίευσιν. Τὸ Πηλούσιον, πόλις κ' λιμὴν τῆς Αἰγύπτου. 46) Ὡς οὐκ ὤν. 47) Βεβαίως. Μάλιστα. 48) Κύριος τῶν φρενῶν του. 49) Παρωργίσθη. 50) Ὑπό. 51) Τοῦ Ἀπελλοῦ.

52) Μηδ' ὅτι ὁ Ἀπελλῆς ἦν ζωγράφος, ἑπομένως ἄνθρωπος μικρότερος ἀφ' ὅ,τι ἀπῃτεῖτο, ὅπως ἐνεργήσῃ τοιαύτην προδοσίαν. 53) Εὐεργετηθεὶς ὁ Ἀπελλῆς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου.

54) Περισσότερον ἀφ' ὁποῖον δήποτε. 55) Σπάνιος ἀόρ. β'. τοῦ Ἀνδάνω. Τῷ ἤρεσε, τῷ ἐφάνη εὔλογον. 56) Νὰ ὀργισθῇ· ῥῆσις ἔκ τινος ποιητοῦ. 57) Αἱ αἰτιατικαὶ αὗται δὲν εἶναι ἀντικείμενα τοῦ Κεχραγὼς, ἀλλ' ἐπιφωνήματα τοῦ Πτολεμαίου. 58) Τῶν συλληφθέντων συνωμοτῶν. 59) Ἤθελεν ἀποτμηθῇ (ἤθελε χάσει) τὴν κεφαλήν του ὁ Ἀπελλῆς.

60) Ἤθελε σχεδὸν ἀπολαύσει, ἀντὶ μετασχῇ. 61) Κατ' οὐδέν.

θῆναι ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ὥστε τὸν μὲν Ἀπελλῆν ἑκατὸν ταλάντοις[62] ἐδωρήσατο· τὸν δὲ Ἀντίφιλον δουλεύειν αὐτῷ παραδέδωκεν[63]. ὁ δὲ Ἀπελλῆς, ὧν παρεκινδύνευσε[64] μεμνημένος, τοιᾷδέ τινι εἰκόνι ἠμύνατο[65] τὴν διαβολήν. Ἐν δεξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται[66], τὰ ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικροῦ δεῖν[67] τοῖς τοῦ Μίδου[68] προσεοικότα, τὴν χεῖρα προτείνων πόρρωθεν ἔτι προσιούσῃ τῇ Διαβολῇ· περὶ δὲ αὐτὸν ἑστᾶσι δύο γυναῖκες, Ἄγνοιά μοι δοκεῖ[69], καὶ Ὑπόληψις[70]· ἑτέρωθεν δὲ προσέρχεται ἡ Διαβολή, γύναιον ἐς ὑπερβολὴν πάγκαλον, ὑπόθερμον δὲ καὶ παρακεκινημένον[71], οἷον δὴ τὴν λύτταν καὶ τὴν ὀργὴν δεικνύουσα[71*], τῇ μὲν ἀριστερᾷ[72] δᾷδα καιομένην ἔχουσα, τῇ ἑτέρᾳ δὲ νεανίαν τινὰ τῶν τριχῶν[73] σύρουσα, τὰς χεῖρας ὀρέγοντα εἰς τὸν οὐρανὸν. καὶ μαρτυρόμενον τοὺς θεούς· ἡγεῖται[74] δὲ ἀνὴρ ὠχρὸς καὶ ἄμορφος[75], ὀξὺ δεδορκὼς[76], καὶ ἐοικὼς τὰς ἐκ νόσου μακρᾶς κατεσκληκόσι[77]· τοῦτον γοῦν εἶναι τὸν Φθόνον ἄν τις εἰκάσειε. Καὶ μὴν καὶ ἄλλαι τινὲς δύο παρομαρτοῦσι[78], προτρέπουσαι, καὶ περιστέλλουσαι, καὶ κατακοσμοῦσαι τὴν Διαβολήν. Ὡς δέ μοι καὶ ταύτας ἐμήνυσεν ὁ περιηγητὴς[79] τῆς εἰκόνος, ἡ μὲν Ἐπιβουλή τις ἦν, ἡ δὲ Ἀπάτη· κατόπιν δὲ ἠκολούθει πάνυ πενθικῶς τις ἐσκευασμένη[80], μελανείμων[81], καὶ κατεσπαραγμένη Μετάνοια δὲ καὶ αὕτη ἐλέγετο· ἐπεστρέφετο γοῦν ἐς τοὐπίσω δακρύουσα, καὶ μετ' αἰδοῦς πάνυ τὴν Ἀλήθειαν προσιοῦσαν ὑπέβλεπεν[82]. Οὕτω μὲν Ἀπελλῆς τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον ἐπὶ τῆς γραφῆς ἐμιμήσατο[83].

Φέρε δὲ καὶ ἡμεῖς, εἰ δοκεῖ[84], κατὰ τὴν τοῦ Ἐφεσίου ζωγράφου τέχνην, διέλθωμεν[85] τὰ προσόντα[86] τῇ διαβολῇ, πρότερόν γε ὅρῳ τινὶ περιγράψαντες[87] αὐτήν· οὕτω γὰρ ἂν ἡμῖν ἡ εἰκὼν γένοιτο φανερωτέρα. Ἔστι τοίνυν διαβολὴ κατηγορία τις, ἐξ ἐρημίας[88] γιγνομένη, τὸν κατηγορούμενον λεληθυῖα[89], ἐκ τοῦ μονομεροῦς ἀναντιλέκτως πεπιστευμένη[90]. Τοιαύτη μὲν ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου[91]· τριῶν δ' ὄντων προσώπων, καθάπερ ἐν ταῖς κωμῳδίαις[92], τοῦ διαβάλλοντος, καὶ τοῦ διαβαλλομένου, καὶ τοῦ πρὸς ὃν ἡ διαβολὴ γίγνεται, καθ' ἕκαστον[93] αὐτῶν ἐπισκοπήσωμεν, οἷα εἰκὸς εἶναι τὰ γιγνόμενα[94]. Πρῶτον μὲν δή, εἰ δοκεῖ, παραγάγωμεν[95] τὸν πρωταγωνιστὴν[96] τοῦ δρά-

---

62) Δοτ. ὀργανική. Τὸν ἐφιλοδώρησε δι' ἑκατὸν ταλάντων. 63) Παραδέδωκεν αὐτῷ δουλεύειν (νὰ ἦναι δοῦλος) αὐτῷ. 64) Ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθῃ, Τοῦτο δηλοῖ ἡ Παρά.
65) Ἐκδικήθη. 66) Περιγραφὴ τῆς εἰκόνος, ἣν ἔγραψεν ὁ Ἀπελλῆς. 67) Παρ' ὀλίγον.
68) Βασιλεὺς τῆς Φρυγίας, περὶ οὗ ἐλέγετο ὅτι εἶχεν ὦτα ὄνου, ἴσως διότι μετεχειρίζετο ὠτακουστάς. 69) Εἶναι ἡ μία. 70) Ἡ ἰδέα ἣν ἔχει τις περί τινος. (ὀρθὴ ἢ σφαλερά).
71) Παράφορον. 71*) Δεικνύουσα οἷον δὴ (γύναιόν ἐστι κατὰ) τὴν λύτταν κτλ.
72) Χειρί. 73) Ἀπό. 74) Προηγεῖται. 75) Δύσμορφος. 76) Ἔχων ὀξὺ, διαπεραστικὸν βλέμμα. 77) Γενομένοις σκληροῖς, ἰσχνοῖς. 78) Παρακολουθοῦσι. 79) Ὁ ἐξηγητής. Περιηγηταὶ ἐλέγοντο οἱ τοὺς ξένους περιφέροντες εἰς τὰς πόλεις, καὶ δεικνύοντες αὐτοῖς τὰ περίεργα. 80) Φοροῦσα πένθους φορέματα. 81) Μέλανα εἵματα (ἐνδύματα) φοροῦσα, μελανοφόρος. 82) Μόλις ἔβλεπεν ὄχι ἀσκαρδαμυκτὶ ἢ ἀντίον. 83) Παρέστησε. 84) Ἂν σᾶς φαίνηται εὔλογον. 85) Φέρε διέλθωμεν, ἂς διέλθωμεν. 86) Τὰ ἀνήκοντα. 87) Ὅρῳ περιγράψαντες, ὁρίσαντες, δόντες τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς. 88) Κατ' ἐρήμην, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ κατηγορουμένου. 89) Οὐ γνωστὴ εἰς αὐτόν. 90) Τὴν ὁποίαν πιστεύει τις ἀκούσας τὸ ἓν μόνον μέρος, χωρὶς τὸ ἄλλο νὰ ἀντειπῇ. 91) Ἡμῶν. 92) Εἰς τὰς ὁποίας προσδιορίζονται τὰ ὁμιλοῦντα πρόσωπα. 93) Ἕκαστον ἰδίως. 94) Οἷα εἰκός ἐστιν εἶναι τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ.
95) Ἂς φέρωμεν ἐμπρός. 96) Πρωταγωνιστὴς ἐλέγετο εἰς τὰ δράματα τὸ πρῶτον, τὸ κυριώτερον πρόσωπον, διότι αἱ δραματικαὶ παραστάσεις ἐθεωροῦντο ὡς ἀγῶνες.

μετὴς, λέγω δὲ τὸν ποιητὴν τῆς διαβολῆς. Οὗτος δὲ δὴ, ὡς μὲν οὐκ ἀγαθὸς ἄνθρωπός ἐστι, πᾶσιν, οἶμαι, γνώριμον[97]· οὐδεὶς γὰρ, ὢν ἀγαθὸς, κακῶν αἴτιος γένηται[98] τῷ πλησίον[99]· ἀλλ' ἔστιν ἀγαθῶν ἀνδρῶν[100], ἀφ' ὧν[101] εὖ ποιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς φίλους, οὐκ ἀφ' ὧν τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντες αἰτιῶνται καὶ μισεῖσθαι παρασκευάζουσιν[102], εὐδοκιμεῖν, δόξαν εὐνοίας προσλαβόντες[103]. Ἔπειτα δὲ ὡς ἄδικος ὁ τοιοῦτος[104], καὶ παράνομός ἐστι, καὶ ἀσεβὴς, καὶ τοῖς χρωμένοις[105] ἐπιζήμιος, ῥᾴδιον καταμαθεῖν. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, τὴν μὲν ἰσότητα ἐν ἅπαντι, καὶ τὸ μηδὲν πλέον[106], δικαιοσύνης ἔργα εἶναι, τὸ δὲ ἄνισόν τε καὶ πλεονεκτικὸν, ἀδικίας; ὁ δὲ τῇ διαβολῇ κατὰ τῶν ἀπόντων λάθρα χρώμενος, πῶς οὐ πλεονέκτης ἐστὶν, ὅλον τὸν ἀκροατὴν σφετεριζόμενος[107], καὶ προκαταλαμβάνων αὐτοῦ τὰ ὦτα, καὶ ἐπιφράττων[108], καὶ τῷ δευτέρῳ λόγῳ[109] παντελῶς ἄβατα[110] κατασκευάζων αὐτὰ, ὑπὸ τῆς διαβολῆς προεμπεπλησμένα[111]; Ἐσχάτης ἀδικίας[112] τὸ τοιοῦτον, ὡς φαῖεν ἂν[113] καὶ οἱ ἄριστοι τῶν νομοθετῶν, οἷον ὁ Σόλων καὶ ὁ Δράκων[114], ἔνορκον ποιησάμενοι τοῖς δικασταῖς[115] τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν[116] ἀκροᾶσθαι[117], καὶ τὸ τὴν εὔνοιαν[118] ἴσην τοῖς κρινομένοις ἀπονέμειν, ἄχρις ἂν ὁ τοῦ δευτέρου λόγος παρατεθεὶς[119], θατέρου χείρων ἢ ἀμείνων φανῇ· πρὶν δέ γε ἀντεξετάσαι τὴν ἀπολογίαν τῇ κατηγορίᾳ, παντελῶς ἀσεβῆ καὶ ἀνόσιον ἡγήσαντο[120] ἔσεσθαι τὴν κρίσιν[121]. Καὶ γὰρ ἂν καὶ αὐτοὺς ἀγανακτῆσαι τοὺς θεοὺς εἴποιμεν[122], εἰ τῷ μὲν κατηγόρῳ μετ' ἀδείας ἃ θέλει λέγειν ἐπιτρέποιμεν, ἀποφράξαντες δὲ τῷ κατηγορουμένῳ τὰ ὦτα[123], ἢ τῷ στόματι σιωπῶντες, καταψηφιζοίμεθα[124] τῷ προτέρῳ λόγῳ κεχειρωμένοι[125]. Ὥστε οὐ κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ νόμιμον, καὶ τὸν ὅρκον τὸν δικαστικὸν, φαίη τις ἂν γίγνεσθαι τὰς διαβολάς. Εἰ δέ τῳ μὴ ἀξιόπιστοι[126] δοκοῦσιν οἱ νομοθέται, παραινοῦντες οὕτω δικαίας καὶ ἀμερεῖς[127] ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ποιητήν μοι δοκῶ[128] τὸν ἄριστον[129] ἐπαγαγεῖν[130] τῷ λόγῳ, εὖ μάλα περὶ τούτων ἀποφηνάμενον, μᾶλλον δὲ νομοθετήσαντα· φησὶ δὲ, Μήτε δίκην

---

97) Γνωστόν ἐστι πᾶσιν ὡς οὗτος οὐκ ἔστιν ἀγαθός. 98) Γένηται ἄν· ἤθελε γίνει.
99) Εἰς τὸν πλησίον, εἰς τὸν ἄλλον ἄνθρωπον. 100) Ἴδιον. 101) Ἴδιόν ἐστιν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐδοκιμεῖν ἀπ' ἐκείνων τῶν πράξεων, δι' ὧν εὖ ποιοῦσι. 102) Κατορθώνουσιν ὥστε (οἱ διαβαλλόμενοι) νὰ μισῶνται. 103) Ὅταν οἱ ἀγαθοὶ εὐποιῶσι, προλαμβάνουσιν ὑπόληψιν εὐνοίας, ὅτι εἰσὶν ἢ ἐδείχθησαν εὔνους. 104) Ὁ διαβάλλων.
105) Τοῖς συναναστρεφομένοις αὐτῷ. 106) Ἔχειν ἢ ἀπαιτεῖν. 107) Ὑπὲρ ἑαυτοῦ λαμβάνων τὸν ἀκροατὴν, ἐκεῖνον δηλ. πρὸς ὃν ποιεῖ τὴν διαβολήν. 108) Κλείων τὰ ὦτα τοῦ ἀκροατοῦ πρὸς τοὺς λόγους τοῦ διαβαλλομένου. 109) Τῷ λόγῳ τοῦ ἀπολογουμένου.
110) Τοιαῦτα ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ διαβῇ δι' αὐτῶν ὁ λόγος. 111) Ὄντα πρὶν γεμισμένα. 112) Ἔργον ἐστί. 113) Ἤθελον εἰπεῖ. 114) Οἱ δύω ἀρχαῖοι τῶν Ἀθηνῶν νομοθέται. Ὁ Σόλων μετέβαλε τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος, λίαν αὐστηροὺς ὄντας. 115) Ὑποχρεώσαντες τοὺς δικαστὰς νὰ ὁρκίζωνται. 116) Καὶ τῶν δύω μερῶν (τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ κατηγορουμένου). 117) Ποιησάμενοι ἔνορχον (καθῆκον) τὸ ἀκροᾶσθαι. 118) Ἑαυτῶν.
119) Συγκριθεὶς πρὸς τὸν ἄλλον. 120) Οἱ νομοθέται. 121) Τὴν γινομένην πρὶν ἀντεξετάσει. 122) Εἴποιμεν ἀγανακτῆσαι ἄν. Ἠθέλομεν εἰπῇ ὅτι ἤθελον ἀγανακτήσει.
123) Τὰ ὦτα ἡμῶν διὰ τὸν κατηγορούμενον. 124) Δίδομεν τὴν ψῆφόν μας. 125) Νικηθέντες, πεισθέντες ὑπὸ τοῦ προτέρου λόγου. 126) Ἄξιοι ὥστε νὰ πεισθῇ εἰς αὐτούς.
127) Ἀμεροληπτους. 128) Κρίνω καλόν. 129) Ὁ στίχος οὗτος ἐξ Ἀριστοφ. Σφηκ. 484 ἀλλὰ νομίζεται ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοφάνης τὸν ἔλαβεν ἢ ἀπὸ τὸν Ἡσίοδον ἢ ἀπὸ τὸν Φωκυλίδην. 130) Ἀναφέρω.

δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον[131] ἀκούσῃς. Ἠπίστατο γάρ, οἶμαι, καὶ οὗτος, ὡς, πολλῶν ὄντων ἐν τῷ βίῳ ἀδικημάτων, οὐδὲν ἄν τις εὕροι χεῖρον οὐδὲ ἀδικώτερον, ἢ ἀκρίτους τινὰς καὶ ἀμοίρους λόγων καταδεδικάσθαι[132]. ὅπερ ἐξ ἅπαντος ὁ διαβάλλων ἐπιχειρεῖ ποιεῖν, ἄκριτον ὑπάγων[133] τὸν διαβαλλόμενον τῇ τοῦ ἀκούοντος ὀργῇ, καὶ τὴν ἀπολογίαν τῷ λαθραίῳ τῆς κατηγορίας παραιρούμενος[134]. Καὶ γὰρ ἀπαρρησίαστος[135] καὶ δειλὸς ἅπας[136] ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος[137], οὐδὲν ἐς τοὐμφανὲς[138] ἄγων, ἀλλ' ὥσπερ οἱ λοχῶντες[139], ἐξ ἀφανοῦς ποθεν[140] τοξεύων, ὡς μηδὲ ἀντιτάξασθαι[141] δυνατὸν εἶναι μηδὲ ἀνταγωνίσασθαι, ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ πολέμου[142] διαφθείρεσθαι· ὃ μέγιστόν ἐστι σημεῖον, τοῦ μηδὲν ὑγιὲς τοὺς διαβάλλοντας λέγειν[143]· ἐπεὶ εἴ τις γε τἀληθῆ κατηγοροῦντι ἑαυτῷ ξυνεπίσταται[144], οὗτος, οἶμαι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν διελέγχει, καὶ διευθύνει, καὶ ἀντεξετάζει τῷ λόγῳ· ὥσπερ οὐδεὶς ἂν ἐκ τοῦ προφανοῦς[145] νικᾷν δυνάμενος, ἐνέδρᾳ ποτὲ καὶ ἀπάτῃ χρήσαιτο κατὰ τῶν πολεμίων.

Ἴδοι δ' ἄν τις τοὺς τοιούτους μάλιστα ἔν τε βασιλέων αὐλαῖς καὶ περὶ τὰς τῶν ἀρχόντων καὶ δυναστευόντων φιλίας εὐδοκιμοῦντας, ἔνθα πολὺς μὲν ὁ φθόνος, μυρίαι δὲ ὑπόνοιαι, πάμπολλαι δὲ κολακειῶν καὶ διαβολῶν ὑποθέσεις[146]. Ὅπου γὰρ ἀεὶ μείζους ἐλπίδες, ἐνταῦθα καὶ οἱ φθόνοι χαλεπώτεροι, καὶ τὰ μίση ἐπισφαλέστερα[147], καὶ ζηλοτυπίαι κακοτεχνέστεραι[148]. Πάντες οὖν ἀλλήλους ὀξὺ δεδόρκασι[149], καί, ὥσπερ οἱ μονομαχοῦντες, ἐπιτηροῦσιν, εἴ πού τι γυμνωθὲν μέρος θεάσαιντο τοῦ σώματος[150]· καὶ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι βουλόμενος, παρωθεῖται, καὶ παραγκωνίζεται[151] τὸν πλησίον, καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ, εἰ δύναιτο, ὑποσπᾷ[152] καὶ ὑποσκελίζει[153]. Ἔνθα ὁ μὲν χρηστὸς[154] ἀτεχνῶς[155] εὐθὺς ἀνατέτραπται[156], καὶ παρασέσυρται[157], καὶ τὸ τελευταῖον ἀτίμως ἐξέωσται[158]· ὁ δὲ κολακευτικώτερος, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας κακοηθείας πιθανώτερος[159], εὐδοκιμεῖ· καὶ ὅλως ὁ φθάσας[160] κρατεῖ[161]. Τὰ γὰρ τοῦ Ὁμήρου[162] πάνυ ἐπαληθεύουσιν, ὅτι

Ξυνὸς ἐνυάλιος[163], καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτα[164].

Τοιγαροῦν ὡς οὐ περὶ μικρῶν τοῦ ἀγῶνος ὄντος, ποικίλας κατ' ἀλλήλων;

---

[131]) Τὸν λόγον. [132]) Τὸ καταδεδικάσθαι, τὸ ὅτι κατεδικάσθησάν τινες ἄμοιροι λόγου, δηλ. μὴ τυχόντες ἀδείας τοῦ νὰ ὁμιλήσωσι. [133]) Κρυφίως φέρων, ὑποβάλλων.
[134]) Ἀφαιρῶν τὴν ἀπολογίαν διὰ τοῦ λαθραίου τρόπου τῆς κατηγορίας. [135]) Μὴ ἔχων παῤῥησίαν, θάῤῥος. [136]) Ἕκαστος. [137]) Ὁ διαβάλλων. [138]) Τὸ ἐμφανές, τὸ φανερόν.
[139]) Οἱ ἐνεδρεύοντες. [140]) Τινὸς μέρους. [141]) Νὰ ἀντιταχθῇ ὁ διαβαλλόμενος.
[142]) Μὴ ἠξεύρων ὅτι εἶναι πόλεμος. [143]) Τοῦ ὅτι οἱ διαβάλλοντες δὲν λέγουσιν οὐδὲν ὀρθόν. [144]) Συνεπίσταται ἑαυτῷ κατηγοροῦντι· ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν πεποίθησιν ὅτι κατηγορεῖ τὰ ἀληθῆ. [145]) Εἰς τὸ φανερόν. [146]) Ἀφορμαί. [147]) Κινδυνωδέστερα. [148]) Κακοτεχνότερας μεταχειριζόμεναι τέχνας. [149]) Βλοσυρῶς, ἐχθρικῶς βλέπουσι. [150]) Ἀλλήλων διὰ νὰ κτυπήσωσιν εἰς αὐτό. Τοῦτο δὲ λέγει ἐν παραβολῇ, ἀντί, εἴπου ἴδωσί τι σφάλμα ὅπως τὸ καταγγείλωσι. [151]) Μέσως· σπρώχνει μὲ τὸν ἀγκῶνα. [152]) Τραβᾷ κάτωθεν, ἀπὸ τὸν πόδα διὰ νὰ πέσῃ. [153]) Βάλλει τὸν πόδα ὑπὸ τὰ σκέλη του διὰ νὰ τὸν ῥίψῃ· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοὺς παλαιστάς. [154]) Ὁ καλὸς ἄνθρωπος. [155]) Παντελῶς. [156]) Ὁ παρακείμενος σημαίνει τό: συνήθως ἀνατρέπεται. [157]) Ἀφανίζεται, ὡς ὑπὸ τοῦ ῥεύματος συρόμενος. [158]) Ἐξωθεῖται. [159]) Πιθανώτερα λέγων. [160]) Ὅστις προλάβῃ τὸν ἄλλον.
[161]) Ὑπερισχύει. [162]) Ἔπη. [163]) Κοινὸς πόλεμος. [164]) Τὸν κτείνοντα κατέκτεινε. Ὁμ. Ἰλ. Σ. 309.

ὁδοὺς[165] ἐπινοοῦσιν, ὧν ταχίστη καὶ ἀσφαλεστάτη ἐστὶν ἡ τῆς διαβολῆς τὴν μὲν ἀρχὴν[166] ἀπὸ φθόνου ἡμισυελπίδος[167] λαμβάνουσα· οἰκτρότερα δὲ καὶ τραγικὰ ἐπάγουσα τὰ τέλη, καὶ πολλῶν συμφορῶν ἀνάπλεα. Οὐ μέντοι μικρὸν, οὐδὲ ἁπλοῦν ἐστι τοῦτο[168], ὡς ἄν τις ὑπολάβοι[169], ἀλλὰ πολλῆς μὲν τέχνης, οὐκ ὀλίγης δὲ ἀγχινοίας, ἀκριβοῦς δέ τινος ἐπιμελείας δεόμενον. Οὐ γὰρ ἂν τοσαῦτα ἔβλαπτεν[170] ἡ διαβολὴ, εἰ μὴ πιθανόν τινα τρόπον[171] ἐγίγνετο· οὐδ᾽ ἂν κατίσχυσε[172] τὴν πάντων ἰσχυροτέραν ἀλήθειαν, εἰ μὴ πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν[173], καὶ πιθανὸν, καὶ μυρία ἄλλα παρεσκεύαστο κατὰ τῶν ἀκουόντων.

Διαβάλλεται μὲν οὖν ὡς τὸ πολὺ μάλιστα ὁ τιμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑπολειπομένοις αὐτοῦ[174] ἐπίφθονος· ἅπαντες γὰρ τῷδ᾽ ἐπιτοξάζονται[175], καθάπερ τι κώλυμα καὶ ἐμπόδιον προορώμενοι· καὶ ἕκαστος οἴεται πρῶτος αὐτὸς ἔσεσθαι, τὸν κορυφαῖον ἐκεῖνον ἐκπολιορκήσας[176], καὶ τῆς φιλίας ἀποσκευασάμενος[177]· οἷόν τι καὶ ἐπὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν[178] ὑπὸ τῶν δρομέων γίγνεται· κἀκεῖ γὰρ ὁ μὲν ἀγαθὸς δρομεὺς, τῆς ὕσπληγγος[179] εὐθὺς καταπεσούσης, μόνον τοῦ πρόσω[180] ἐφιέμενος, καὶ τὴν διάνοιαν ἀποτείνας[181] πρὸς τὸ τέρμα, κἂν τοῖς ποσὶ[182] τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχων, τῷ πλησίον[183] οὐδὲν κακουργεῖ, οὐδέ τι τῶν κατὰ τοὺς ἀγωνιστὰς πολυπραγμονεῖ[184]· ὁ δὲ κακὸς ἐκεῖνος[185] καὶ ἄναθλος[186] ἀνταγωνιστὴς, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ τάχους ἐλπίδα, ἐπὶ τὴν κακοτεχνίαν[187] ἐτράπετο· καὶ τοῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος σκοπεῖ, ὅπως τὸν τρέχοντα ἐπισχὼν[188], ἢ ἐμποδίσας, ἐπιστομιεῖ[189], ὡς, εἰ τούτου διαμάρτοι, οὐκ ἄν ποτε νικῆσαι δυνάμενος[190]. Ὁμοίως δὲ τούτοις, κἂν ταῖς φιλίαις τῶν εὐδαιμόνων γίγνεται· ὁ γὰρ προέχων, αὐτίκα ἐπιβουλεύεται[191]· καὶ ἀφύλακτος ἐν μέσῳ ληφθεὶς τῶν δυσμενῶν, ἀνηρπάσθη[192]· οἱ δὲ[193] ἀγαπῶνται[194], καὶ φίλοι δοκοῦσιν, ἐξ ὧν[195] ἄλλους βλάπτειν ἔδοξαν. Τό, τε ἀξιόπιστον[196] τῆς διαβολῆς οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐπινοοῦσιν, ἀλλ᾽ ἐν τούτῳ τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐστιν ἔργον[197], δεδοικόσι τι προσάψαι ἀπῳδὸν[198], ἢ καὶ ἀλλότριον[199]. Ὡς γοῦν ἐπὶ πολὺ[200] τὰ προσόντα[201] τῷ διαβαλλομένῳ πρὸς τὸ χεῖρον μεταβάλλοντες, οὐκ ἀπιθάνους ποιοῦνται τὰς κατηγορίας· οἷον τὸν

---

165) Ἀντὶ τρόπους. 166) Τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα, ἀρχομένη. 167) Κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλπίζοντος· τινὲς διορθοῦσι πιθανῶς ἢ μίσους ἢ ἐλπίδος. 168) Τὸ διαβάλλειν.
169) Ὡς ἐδύνατο νὰ νομίσῃ τις. 170) Ἤθελε βλάπτει. 171) Κατὰ πιθανόν.
172) Θὰ ὑπερενίκα. 173) Θελκτικὸν τρόπον. 174) Εἰς ἐκείνους ὅσοι μένουν κατώτεροι αὐτοῦ κατὰ τὴν τιμήν. 175) Σημαδεύουσι. 176) Κυριεύσας διὰ πολιορκίας. 177) Ἀφ᾽ οὗ τὸν ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν φιλίαν τοῦ ἰσχυροῦ. 178) Γυμνικοὶ ἀγῶνες εἰς τοὺς ὁποίους ἠγωνίζοντο συνήθως γυμνοί. 179) Ἡ ἀφετηρία, τὸ σχοινίον τὸ ὁποῖον ὅτε κατεβιβάζετο ἤρχιζον οἱ δρομεῖς νὰ τρέχωσι. 180) Τοῦ νὰ πηγαίνῃ ἐμπρός. 181) Τὸν νοῦν στηρίξας εἰς τὸ τέρμα. 182) Ἐν τοῖς ποσί. 183) Δὲν βλάπτει τὸν ἄλλον (δρομέα). 184) Οὔτε πολυεξετάζει πῶς εἶναι ἢ τί κάμνουν οἱ ἄλλοι ἀγωνισταί. 185) Ὁ ἄλλος δηλαδή. 186) Ὁ μὴ λαμβάνων ἆθλα, μὴ νικῶν. 187) Νὰ μεταχειρίζηται κακὰ τεχνάσματα. 188) Κρατήσας ὀπίσω. 189) Νὰ τὸν ῥίψῃ πρόμυτα. 190) Ὡς οὐ δυνάμενος νικῆσαι. 191) Παθητ. ὑπὸ τῶν ἄλλων. 192) Ὁ παρῳχημένος χρόνος σημαίνει τὸ συνήθως. 193) Διαβάλλοντες.
194) Ὑπὸ τῶν δυναμένων. 195) Ἐκ τούτων, ἃ· δι᾽ ὅσα. 196) Τὸ πῶς ἡ διαβολὴ νὰ πιστεύηται. 197) Πᾶσαν προσπάθειαν καταβάλλουσιν εἰς τοῦτο. 198) Παρατράγῳδον, ἀπίθανον.
199) Ξένον, μὴ ἐφαρμοζόμενον εἰς τὸν διαβαλλόμενον. 200) Ὡς ἐπὶ πολύ· συνήθως.
201) Οἷον τὸν χαρακτῆρά του, τὸ ἐπιτήδευμά του κτλ.

δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον[151] ἀκούσῃς. Ἠπίστατο γὰρ, οἶμαι, καὶ οὗτος, ὡς, πολλῶν ὄντων ἐν τῷ βίῳ ἀδικημάτων, οὐδὲν ἄν τις εὕροι χεῖρον οὐδὲ ἀδικώτερον, ἢ ἀκρίτους τινὰς καὶ ἀμοίρους λόγων καταδεδικάσθαι[152]· ὅπερ ἐξ ἅπαντος ὁ διαβάλλων ἐπιχειρεῖ ποιεῖν, ἄκριτον ὑπάγων[153] τὸν διαβαλλόμενον τῇ τοῦ ἀκούοντος ὀργῇ, καὶ τὴν ἀπολογίαν τῷ λαθραίῳ τῆς κατηγορίας παραιρούμενος[154]. Καὶ γὰρ ἀπαῤῥησίαστος[155] καὶ δειλὸς ἅπας[156] ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος[157], οὐδὲν ἐς τοὐμφανὲς[158] ἄγων, ἀλλ' ὥσπερ οἱ λοχῶντες[159], ἐξ ἀφανοῦς ποθεν[140] τοξεύων, ὡς μηδὲ ἀντιτάξασθαι[141] δυνατὸν εἶναι μηδὲ ἀνταγωνίσασθαι, ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ πολέμου[142] διαφθείρεσθαι· ὃ μέγιστόν ἐστι σημεῖον, τοῦ μηδὲν ὑγιὲς τοὺς διαβάλλοντας λέγειν[143]· ἐπεὶ εἴ τις γε τἀληθῆ κατηγοροῦντι ἑαυτῷ ξυνεπίσταται[144], οὗτος, οἶμαι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν διελέγχει, καὶ διευθύνει, καὶ ἀντεξετάζει τῷ λόγῳ· ὥσπερ οὐδεὶς ἂν ἐκ τοῦ προφανοῦς[145] νικᾶν δυνάμενος, ἐνέδρᾳ ποτὲ καὶ ἀπάτῃ χρήσαιτο κατὰ τῶν πολεμίων.

Ἴδοι δ' ἄν τις τοὺς τοιούτους μάλιστα ἔν τε βασιλέων αὐλαῖς καὶ περὶ τὰς τῶν ἀρχόντων καὶ δυναστευόντων φιλίας εὐδοκιμοῦντας, ἔνθα πολὺς μὲν ὁ φθόνος, μυρίαι δὲ ὑπόνοιαι, πάμπολλαι δὲ κολακειῶν καὶ διαβολῶν ὑποθέσεις[146]. Ὅπου γὰρ ἀεὶ μείζους ἐλπίδες, ἐνταῦθα καὶ οἱ φθόνοι χαλεπώτεροι, καὶ τὰ μίση ἐπισφαλέστερα[147], καὶ ζηλοτυπίαι κακοτεχνέστεραι[148]. Πάντες οὖν ἀλλήλους ὀξὺ δεδόρκασι[149], καὶ, ὥσπερ οἱ μονομαχοῦντες, ἐπιτηροῦσιν, εἴ πού τι γυμνωθὲν μέρος θεάσαιντο τοῦ σώματος[150]· καὶ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι βουλόμενος, παρωθεῖται, καὶ παραγκωνίζεται[151] τὸν πλησίον, καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ, εἰ δύναιτο, ὑποσπᾷ[152] καὶ ὑποσκελίζει[153]. Ἔνθα ὁ μὲν χρηστὸς[154] ἀτεχνῶς[155] εὐθὺς ἀνατέτραπται[156], καὶ παρασέσυρται[157], καὶ τὸ τελευταῖον ἀτίμως ἐξέωσται[158]· ὁ δὲ κολακευτικώτερος, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας κακοηθείας πιθανώτερος[159], εὐδοκιμεῖ· καὶ ὅλως ὁ φθάσας[160] κρατεῖ[161]. Τὰ γὰρ τοῦ Ὁμήρου[162] πάνυ ἐπαληθεύουσιν, ὅτι

Ξυνὸς ἐνυάλιος[163], καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτα[164].

Τοιγαροῦν ὡς οὐ περὶ μικρῶν τοῦ ἀγῶνος ὄντος, ποικίλας κατ' ἀλλήλων

---

151) Τὸν λόγον. 152) Τὸ καταδεδικάσθαι, τὸ ὅτι κατεδικάσθησάν τινες ἄμοιροι λόγου, δηλ. μὴ τυχόντες ἀδείας τοῦ νὰ ὁμιλήσωσι. 153) Κρυφίως φέρων, ὑποβάλλων.

154) Ἀφαιρῶν τὴν ἀπολογίαν διὰ τοῦ λαθραίου τρόπου τῆς κατηγορίας. 155) Μὴ ἔχων παῤῥησίαν, θάῤῥος. 156) Ἕκαστος. 157) Ὁ διαβάλλων. 158) Τὸ ἐμφανὲς, τὸ φανερόν.

159) Οἱ ἐνεδρεύοντες. 140) Τινὸς μέρους. 141) Νὰ ἀντιταχθῇ ὁ διαβαλλόμενος.

142) Μὴ ἠξεύρων ὅτι εἶναι πόλεμος. 143) Τοῦ ὅτι οἱ διαβάλλοντες δὲν λέγουσιν οὐδὲν ὀρθόν. 144) Συνεπίσταται ἑαυτῷ κατηγοροῦντι· ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν πεποίθησιν ὅτι κατηγορεῖ τὰ ἀληθῆ. 145) Εἰς τὸ φανερόν. 146) Ἀφορμαί. 147) Κινδυνωδέστερα. 148) Χειροτέρας μεταχειριζόμεναι τέχνας. 149) Βλοσυρῶς, ἐχθρικῶς βλέπουσι. 150) Ἀλλήλων, διὰ νὰ κτυπήσωσιν εἰς αὐτό. Τοῦτο δὲ λέγει ἐν παραβολῇ, ἀντὶ, εἴπου ἴδωσί τι σφάλμα, ὅπως τὸ καταγγείλωσι. 151) Μέσως· σπρώχνει μὲ τὸν ἀγκῶνα. 152) Τραβᾷ κάτωθεν, ἀπὸ τὸν πόδα διὰ νὰ πέσῃ. 153) Βάλλει τὸν πόδα ὑπὸ τὰ σκέλη του διὰ νὰ τὸν ῥίψῃ· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοὺς παλαιστάς. 154) Ὁ καλὸς ἄνθρωπος. 155) Παντελῶς. 156) Ὁ παρακείμενος σημαίνει τὸ: συνήθως ἀνατρέπεται. 157) Ἀφανίζεται, ὡς ὑπὸ τοῦ ῥεύματος συρόμενος. 158) Ἐξωθεῖται. 159) Πιθανώτερα λέγων. 160) Ὅστις προλάβῃ τὸν ἄλλον.

161) Ὑπερισχύει. 162) Ἔπη. 163) Κοινὸς πόλεμος. 164) Τὸν κτείνοντα κατέκτανε. Ὁμ. Ἰλ. Σ. 309.

ἰδέας[165] ἐπινοοῦσιν, ὧν ταχίστη καὶ ἀσφαλεστάτη ἐστὶν ἡ τῆς διαβολῆς τὴν μὲν ἀρχὴν[166] ἀπὸ φθόνου ἡμισευέλπιδος[167] λαμβάνουσα· οἰκτρότερα δὲ καὶ τραγικὰ ἐπάγουσα τὰ τέλη, καὶ πολλῶν συμφορῶν ἀνάπλεα. Οὐ μέντοι μικρὸν, οὐδὲ ἁπλοῦν ἐστι τοῦτο[168], ὡς ἄν τις ὑπολάβοι[169], ἀλλὰ πολλῆς μὲν τέχνης, οὐκ ὀλίγης δὲ ἀγχινοίας, ἀκριβοῦς δέ τινος ἐπιμελείας δεόμενον. Οὐ γὰρ ἂν τοσαῦτα ἔβλαπτεν[170] ἡ διαβολὴ, εἰ μὴ πιθανόν τινα τρόπον[171] ἐγίγνετο· οὐδ' ἂν κατίσχυσε[172] τὴν πάντων ἰσχυροτέραν ἀλήθειαν, εἰ μὴ πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν[173], καὶ πιθανὸν, καὶ μυρία ἄλλα παρεσκεύαστο κατὰ τῶν ἀκουόντων.

Διαβάλλεται μὲν οὖν ὡς τὸ πολὺ μάλιστα ὁ τιμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑπολειπομένοις αὐτοῦ[174] ἐπίφθονος· ἅπαντες γὰρ τῷδ' ἐπιτοξάζονται[175], καθάπερ τι κώλυμα καὶ ἐμπόδιον προορώμενοι· καὶ ἕκαστος οἴεται πρῶτος αὐτὸς ἔσεσθαι, τὸν κορυφαῖον ἐκεῖνον ἐκπολιορκήσας[176], καὶ τῆς φιλίας ἀποσκευασάμενος[177]· οἷόν τι καὶ ἐπὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν[178] ὑπὸ τῶν δρομέων γίγνεται· κἀκεῖ γὰρ ὁ μὲν ἀγαθὸς δρομεὺς, τῆς ὕσπληγγος[179] εὐθὺς καταπεσούσης, μόνου τοῦ πρόσω[180] ἐφιέμενος, καὶ τὴν διάνοιαν ἀποτείνας[181] πρὸς τὸ τέρμα, κἂν τοῖς ποσὶ[182] τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχων, τῷ πλησίον[183] οὐδὲν κακουργεῖ, οὐδέ τι τῶν κατὰ τοὺς ἀγωνιστὰς πολυπραγμονεῖ[184]· ὁ δὲ κακὸς ἐκεῖνος[185] καὶ ἄναθλος[186] ἀνταγωνιστὴς, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ τάχους ἐλπίδα, ἐπὶ τὴν κακοτεχνίαν[187] ἐτράπετο· καὶ τοῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος σκοπεῖ, ὅπως τὸν τρέχοντα ἐπισχὼν[188], ἢ ἐμποδίσας, ἐπιστομιεῖ[189], ὡς, εἰ τούτου διαμάρτοι, οὐκ ἄν ποτε νικῆσαι δυνάμενος[190]. Ὁμοίως δὲ τούτοις, κἂν ταῖς φιλίαις τῶν εὐδαιμόνων γίγνεται· ὁ γὰρ προέχων, αὐτίκα ἐπιβουλεύεται[191]· καὶ ἀφύλακτος ἐν μέσῳ ληφθεὶς τῶν δυσμενῶν, ἀνηρπάσθη[192]· οἱ δὲ[193] ἀγαπῶνται[194], καὶ φίλοι δοκοῦσιν, ἐξ ὧν[195] ἄλλους βλάπτειν ἔδοξαν. Τό, τε ἀξιόπιστον[196] τῆς διαβολῆς οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐπινοοῦσιν, ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐστιν ἔργον[197], δεδοικόσι τι προσάψαι ἀπῳδὸν[198], ἢ καὶ ἀλλότριον[199]. Ὡς γοῦν ἐπὶ πολὺ[200] τὰ προσόντα[201] τῷ διαβαλλομένῳ πρὸς τὸ χεῖρον μεταβάλλοντες, οὐκ ἀπιθάνους ποιοῦνται τὰς κατηγορίας· οἷον τὸν

---

165) Ἀντὶ τρόπους. 166) Τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα, ἀρχομένη. 167) Κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλπίζοντος· τινὲς διορθοῦσι πιθανῶς ἢ μίσους ἢ ἐλπίδος. 168) Τὸ διαβάλλειν.
169) Ὡς ἐδύνατο νὰ νομίσῃ τις. 170) Ἤθελε βλάπτει. 171) Κατὰ πιθανόν.
172) Θὰ ὑπερενίκα. 173) Θελκτικὸν τρόπον. 174) Εἰς ἐκείνους ὅσοι μένουν κατώτεροι αὐτοῦ κατὰ τὴν τιμήν. 175) Σημαδεύουσι. 176) Κυριεύσας διὰ πολιορκίας. 177) Ἀφ' οὗ τὸν ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν φιλίαν τοῦ ἰσχυροῦ. 178) Γυμνικοὶ ἀγῶνες εἰς τοὺς ὁποίους ἠγωνίζοντο συνήθως γυμνοί. 179) Η ἀφετηρία, τὸ σχοινίον τὸ ὁποῖον ὅτε κατεβιβάζετο ἤρχιζον οἱ δρομεῖς νὰ τρέχωσι. 180) Τοῦ νὰ πηγαίνῃ ἐμπρός. 181) Τὸν νοῦν στηρίξας εἰς τὸ τέρμα. 182) Ἐν τοῖς ποσί. 183) Δὲν βλάπτει τὸν ἄλλον (δρομέα). 184) Οὔτε πολυεξετάζει πῶς εἶναι ἢ τί κάμνουν οἱ ἄλλοι ἀγωνισταί. 185) Ὁ ἄλλος δηλαδή. 186) Ὁ μὴ λαμβάνων ἆθλα, μὴ νικῶν. 187) Νὰ μεταχειρίζηται κακὰ τεχνάσματα. 188) Κρατήσας ὀπίσω. 189) Νὰ τὸν ῥίψῃ πρόμυτα. 190) Ὡς οὐ δυνάμενος νικῆσαι. 191) Παθητ. ὑπὸ τῶν ἄλλων. 192) Ὁ παρῳχημένος χρόνος σημαίνει τὸ συνήθως. 193) Διαβάλλοντες.
194) Ὑπὸ τῶν δυναμένων. 195) Ἐκ τούτων, δι' ὅσα. 196) Τὸ πῶς ἡ διαβολὴ νὰ πιστεύηται. 197) Πᾶσαν προσπάθειαν καταβάλλουσιν εἰς τοῦτο. 198) Παρατράγῳδον, ἀπίθανον.
199) Ξένον, μὴ ἐφαρμοζόμενον εἰς τὸν διαβαλλόμενον. 200) Ὡς ἐπὶ πολύ· συνήθως.
201) Οἷον τὸν χαρακτῆρά του, τὸ ἐπιτήδευμά του κτλ.

μὲν ἰατρὸν διαβάλλουσιν ὡς φαρμακέα[202], τὸν πλούσιον δὲ ὡς τύραννον, τὸν τυραννικὸν δὲ ὡς προδοτικόν[203]. Ἐνίοτε μέν τοι καὶ ὁ ἀκροώμενος αὐτὸς ὑποβάλλει[204] τῆς διαβολῆς τὰς διαφοράς[205]· καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου τρόπον οἱ κακοήθεις αὐτοὶ ἁρμοζόμενοι, εὐστοχοῦσιν. Ἢν μὲν γὰρ ζηλότυπον αὐτὸν ὄντα ἴδωσι, Διένευσέ[206], φασι, τῇ γυναικί σου[207] παρὰ τὸ δεῖπνον[208], καὶ ἀπιδὼν ἐς αὐτὴν, ἀπεστέναξε· καὶ ἡ Στρατονίκη[209] πρὸς αὐτὸν οὐ μάλα ἀηδὴς, καὶ ὅλως ἐρωτική..... Ἢν δὲ ποιητικὸς[210] ᾖ, καὶ ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονῇ· Μὰ Δί'[211], ἐχλεύασέ σου Φιλόξενος[212] τὰ ἔπη, καὶ διέσυρε, καὶ ἄμετρα[213] εἶπεν αὐτὰ, καὶ κακοσύνθετα. Πρὸς δὲ τὸν εὐσεβῆ, καὶ φιλόθεον, ἄθεος[214] καὶ ἀνόσιος ὁ φίλος διαβάλλεται, καὶ ὡς τὸ θεῖον παρωθούμενος[215], καὶ τὴν πρόνοιαν ἀρνούμενος· ὁ δὲ ἀκούσας, εὐθὺς μύωπι διὰ τοῦ ὠτὸς τυπείς[216], διακέκαυται[217], ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἀπέστραπται[218] τὸν φίλον, οὐ περιμείνας τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον. Ὅλως γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐπινοοῦσι καὶ λέγουσιν, ἃ μάλιστα ἴσασιν[219] ἐς ὀργὴν δυνάμενα προκαλέσασθαι τὸν ἀκροώμενον· καὶ ἔνθα τρωτός ἐστιν ἕκαστος ἐπιστάμενοι[220], ἐπ' ἐκεῖνο[221] τοξεύουσι, καὶ ἀκοντίζουσιν ἐς αὐτὸ, ὥστε τῇ παραυτίκα[222] ὀργῇ τεταραγμένον, μηκέτι σχολὴν ἄγειν[223] τῇ ἐξετάσει τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ κἂν θέλῃ τις ἀπολογεῖσθαι, μὴ προσίεσθαι[224], τῷ παραδόξῳ τῆς ἀκροάσεως ὡς ἀληθεῖ προκατειλημμένον. Ἀνυσιμώτατον[225] γὰρ ὂν[226] τὸ εἶδος τῆς διαβολῆς, τὸ ὑπεναντίον τῆς τοῦ ἀκούοντος ἐπιθυμίας[227], ὁπότε καὶ παρὰ Πτολεμαίῳ[228] τῷ Διονύσῳ[229] ἐπικληθέντι, ἐγένετό τις, ὃς διέβαλε τὸν Πλατωνικὸν Δημήτριον[230], ὅτι ὕδωρ τε πίνει, καὶ μόνος τῶν ἄλλων γυναικεῖα[231] οὐκ ἐνεδύσατο ἐν τοῖς Διονυσίοις. Καὶ εἴ γε μὴ κληθεὶς[232] ἕωθεν ἔπινέ τε, πάντων ὁρώντων, καὶ λαβὼν ταραντινίδιον[233] ἐκυμβάλισέ τε καὶ προσωρχήσατο[234],

---

202) Γόην, κατασκευαστὴν φαρμάκων. 203) Ἂν τις ἔχῃ τυραννικὸν χαρακτῆρα, προσθέτουσιν ὅτι εἶναι καὶ προδότης. Ἤ, ἂν ἦναι φίλος τοῦ τυράννου, ὅτι τὸν προδίδει.
204) Τοῖς ὑπαγορεύει. 205) Πῶς νὰ ποικίλλωσι τὰς διαβολάς των. 206) Ἔκαμε νεῦμα (ὁ διαβαλλόμενος). 207) Ὑποθέτει τοὺς συκοφάντας ὁμιλοῦντας εἰς δεύτερον πρόσωπον.
208) Εἰς τὸ διάστημα τοῦ δείπνου. 209) Τὸ ὑποτιθέμενον ὄνομα τῆς γυναικός. Ἴσως δὲ αἰνίττεται τὴν γυναῖκα τοῦ Σελεύκου, καὶ κόρην Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἥτις διεβλήθη εἰς τὸν ἄνδρα της ὡς ἐρῶσα τοῦ Ἀντιόχου. 210) Ποιητής, ποίησιν ἀσκῶν.
211) Λέγουσιν αὐτῷ. 212) Τὸ ὑποτιθέμενον ὄνομα τοῦ διαβαλλομένου ποιητοῦ. Αἰνίττεται δὲ Φιλόξενον τὸν Κυθήριον ποιητὴν, ὅστις κατηγορήθη εἰς Διονύσιον τὸν τύραννον τῶν Συρακουσίων, ὡς ἐπικρίνων τοὺς στίχους του, καὶ ἐτιμωρήθη διὰ τοῦτο. 213) Μὴ ὄντα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μετρικῆς. 214) Ὡς ἄθεος. 215) Μὴ δεχόμενος. 216) Κεντηθεὶς ὑπὸ ἀλογόμυιαν (ἀπὸ τοὺς λόγους τούτους) ἐντὸς τοῦ αὐτίου του. 217) Ἀνάπτει ὅλος.
218) Ἀποστρέφεται. 219) Οἶδα. 220) Ἐπιστάμενοι ἔνθα ἐστί. 221) Τὸ μέρος.
222) Διὰ τῆς παρούσης, τῆς αἰφνηδίας. 223) Νὰ μὴν ἔχῃ καιρόν. 224) Νὰ μὴ τὸν δέχηται ὁ ἀκούσας τὴν διαβολήν. 225) Χρησιμώτατον. 226) Ἡ μετοχὴ αὕτη ἂν δὲν πρέπῃ νὰ θεωρηθῇ ὡς λησμονηθεῖσα ἀνανταπόδοτος ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀποδοτέα ὡς ἀπόλυτος διὰ τὸ τριτοπρόσωπον εἰς τὸ κατωτέρω Ἀπολύει. Τινὲς δὲ ἀντὶ ὂν τὸ, γράφουσιν ὄντως, στίζοντες τελείᾳ μετὰ τὸ ἐπιθυμίας. Ἄλλοι δὲ θέλουσιν ὅτι τὸ ὂν εἶναι κατὰ πλεονασμὸν Ἀττικόν· ἀνυσιμώτατον γὰρ (ἐστι) ὄν. 227) Τὸ κατηγοροῦν τινα ὡς πράξαντά τι ὑπεναντίον. 228) Πτολεμαῖος ὁ αὐλητὴς, βασιλεύσας τὰ 59 π. Χ.
229) Ἐπεκλήθη Διόνυσος διότι ἦν φίλος τῶν Διονυσιακῶν ὀργίων. 230) Φιλόσοφος, διαμένων τότε ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ αὐλῇ. 231) Ἐνδύματα ὡς ἐφόρουν εἰς τὰ ὄργια.
232) Ὁ Δημήτριος κληθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως. 233) Γυναικεῖον διαφανὲς φόρεμα ὡς ἐκ τῆς Ἰταλικῆς πόλεως Τάραντος. 234) Ὠρχήσατο πρὸς τῷ κυμβάλῳ, κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ.

ἀπολώλει ἂν ὡς οὐχ ἡδόμενος[235] τῷ βίῳ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀντισοφιστὴς ὤν[236], καὶ ἀντίτεχνος[237] τῆς Πτολεμαίου τρυφῆς. Παρὰ δὲ Ἀλεξάνδρῳ μεγίστη τότε ἂν ἁπασῶν διαβολὴ λέγοιτο[238], εἰ ἔλοιτό τις μὴ σέβειν μηδὲ προσκυνεῖν τὸν Ἡφαιστίωνα[239]. Ἐπεὶ γὰρ ἀπέθανεν Ἡφαιστίων, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος[240] Ἀλέξανδρος ἐβουλήθη προσθεῖναι καὶ τοῦτο τῇ λοιπῇ μεγαλουργίᾳ[241], καὶ θεὸν χειροτονῆσαι[242] τὸν τετελευτηκότα. Εὐθὺς οὖν νεώς τε ἀνέστησαν αἱ πόλεις, καὶ τεμένη καθιδρύετο, καὶ βωμοί, καὶ θυσίαι, καὶ ἑορταὶ τῷ καινῷ τούτῳ θεῷ ἐπετελοῦντο, καὶ ὁ μέγιστος ὅρκος ἦν ἅπασιν Ἡφαιστίων[243]. Εἰ δέ τις ἢ μειδιάσειε πρὸς τὰ γιγνόμενα, ἢ μὴ φαίνοιτο πάνυ εὐσεβῶν, θάνατος ἐπέκειτο[244] ἡ ζημία. Ὑπολαμβάνοντες[245] δὲ οἱ κόλακες τὴν μειρακιώδη ταύτην τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπιθυμίαν, προσεξέκαιον[246] εὐθὺς, καὶ ἀνεζωπύρουν, ὀνείρατα[247] διηγούμενοι, τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐπιφανείας[248] τινὰς, καὶ ἰάματα προσάπτοντες[249] αὐτῷ, καὶ μαντείας[250] ἐπιφημίζοντες. Καὶ τέλος ἔθυον παρέδρῳ[251] καὶ ἀλεξικάκῳ θεῷ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἥδετό τε ἀκούων, καὶ τὰ τελευταῖα[251*] ἐπίστευε, καὶ μέγα ἐφρόνει, ὡσανεὶ οὐ θεοῦ παῖς ὢν μόνον, ἀλλὰ καὶ θεοὺς ποιεῖν δυνάμενος. Πόσους τοίνυν οἰόμεθα τῶν Ἀλεξάνδρου φίλων παρὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀπολαῦσαι τῆς Ἡφαιστίωνος θειότητος[252], διαβληθέντας, ὡς οὐ τιμῶσι τὸν κοινὸν ἁπάντων θεὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἐξελαθέντας, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως εὐνοίας ἐκπεσόντας; Τότε καὶ Ἀγαθοκλῆς ὁ Σάμιος, ταξιαρχῶν[253] παρ' Ἀλεξάνδρῳ, καὶ τιμώμενος παρ' αὐτοῦ, μικροῦ δεῖν συγκαθείρχθη[254] λέοντι, διαβληθεὶς, ὅτι δακρύσειε παριὼν τὸν Ἡφαιστίωνος τάφον[255]. Ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν λέγεται βοηθῆσαι Περδίκκας[256], ἐπομοσάμενος κατὰ πάντων τῶν θεῶν[257], καὶ κατὰ Ἡφαιστίωνος, ὅτι δὴ κυνηγετοῦντί οἱ[258], φανέντα ἐναργῆ[259] τὸν θεὸν ἐπισκῆψαι[260] εἰπεῖν Ἀλεξάνδρῳ, φείσασθαι Ἀγαθοκλέους. Οὐ γὰρ ὡς ἀπιστοῦντα[261], οὐδὲ ὡς ἐπὶ νεκρῷ δακρῦσαι[262], ἀλλὰ τῆς πάλαι συνηθείας[263] μνημονεύσαντα. Ἡ γοῦν κολακεία καὶ ἡ διαβολὴ τότε μάλιστα χώραν ἔσχε[264] πρὸς τὸ Ἀλεξάνδρου πάθος συντιθεμένη[265]. Καθάπερ γὰρ ἐν πολιορκίᾳ οὐκ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ, καὶ ἀπόκρημνα, καὶ ἀσφαλῆ[266] τοῦ τείχους προσίασιν οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἔνθα

---

235) Εὐαρεστούμενος εἰς τὸν βίον. 236) Διὰ σοφισμάτων ἐναντιούμενος εἰς τὸν βασιλέα. 237) Τεχναζόμενος ἐναντία τῆς τρυφῆς αὐτοῦ. 238) Ἡ μεγίστη διαβολὴ ἥτις ἐδύνατο νὰ ῥηθῇ εἰς τὸν βασιλέα ἦτον ἄν τις, ὅτι τις. 239) Τὸν ἐπιστήθιον φίλον τοῦ Ἀλεξάνδρου. 240) Τῆς φιλίας. 241) Διότι μεγαλουργῶς τὸν ἔθαψε, δαπανήσας 12,000 τάλαντα εἰς μόνην τὴν πυράν του. 242) Καὶ τοῦτο, τὸ χειροτονῆσαι. Εἶπε δὲ καί, δι' ἀφέλειαν. 243) Δηλ. ἐν ὀνόματί του ὤμνυον τὸν μέγιστον ὅρκον, λέγοντες μὰ τὸν Ἡφαιστίωνα. 244) Ἐκείνῳ, εἴ τις. 245) Λαμβάνοντες εἰς χεῖράς των, ὠφελούμενοι ἀπὸ αὐτήν. 246) Τὴν ηὔξανον. 247) Ἀνώμ. πληθ. τοῦ Ὄναρ, ὡς παρ' ἡμῖν. 248) Ἐμφανίσεις. 249) Ἀποδίδοντες ἰατρείας· ὅτι δηλ. φανεὶς ἰάτρευσέ τινας. 250) Αὐτοῦ. 251) Ἔθυον εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα, ὡς εἰς θεὸν, ἀποκαλοῦντες αὐτὸν θεῶν πάρεδρον ἢ ἄλλως σύνθρονον τῶν δώδεκα θεῶν. 251*) Μέχρι τέλους. 252) Εἰρωνικῶς, ἀντὶ, ἔπαθον ἐξ αἰτίας τῆς θειότητος. 253) Ἔχων βαθμὸν ταξιάρχου, ἀξιωματικοῦ. 254) Ὀλίγον ἔλειψε νὰ κλεισθῇ εἰς φυλακὴν ὁμοῦ μὲ λέοντα. 255) Ἔπρεπε νὰ μὴ δακρύσῃ, διότι ὁ Ἡφαιστίων δὲν εἶχεν ἀποθάνει. 256) Εἷς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου. 257) Ὀμόσας εἰς ὅλους τοὺς θεούς. 258) Αὐτῷ, τῷ Περδίκκᾳ. 259) Ὁ θεὸς τῷ ἐφάνη ἐναργής, ἀντὶ ἐναργῶς. 260) Τὸν διέταξε. 261) Οὐ δακρῦσαι αὐτὸν, ὡς ἀπιστοῦντα (τῇ θεότητι τοῦ Ἡφαιστίωνος). 262) Τῷ Ἡφ. 263) Φιλίας. 264) Εἰσεχώρησεν, ἐπέτυχε. 265) Συνδυασθεῖσα, συμφωνήσασα. 266) Μέρη.

ἀφύλακτόν τι μέρος ἢ σαθρὸν αἴσθωνται, ἢ ταπεινὸν, ἐπὶ τοῦτο πάσῃ δυνάμει χωροῦσιν, ὡς ῥᾷστα παρεισδῦναι καὶ ἑλεῖν δυνάμενοι[267]· οὕτω καὶ οἱ διαβάλλοντες, ὅ,τι ἂν ἀσθενὲς ἴδωσι τῆς ψυχῆς, καὶ ὑπόσαθρον, καὶ εὐεπίβατον[268], τούτῳ προσβάλλουσι, καὶ προσάγουσι τὰς μηχανάς[269]· καὶ τέλος ἐκπολιορκοῦσι, μηδενὸς ἀντιταττομένου, μηδὲ τὴν ἔφοδον αἰσθανομένου. Εἶτ' ἐπειδὰν ἐντὸς ἅπαξ τῶν τειχῶν γένωνται, πυρπολοῦσι πάντα, καὶ καίουσι, καὶ σφάττουσι, καὶ ἐξελαύνουσιν, οἷα εἰκὸς ἁλισκομένης ψυχῆς καὶ ἐξηνδραποδισμένης[270] ἔργα εἶναι. Μηχανήματα δὲ αὐτοῖς κατὰ τοῦ ἀκούοντος ἥ τε ἀπάτη, καὶ τὸ ψεῦδος, καὶ ἡ ἐπιορκία, καὶ προσλιπάρησις[271], καὶ ἀναισχυντία, καὶ ἄλλα μυρία ῥᾳδιουργήματα· ἡ δὲ μεγίστη πασῶν ἡ κολακεία ἐστὶ, συγγενὴς, μᾶλλον δὲ ἀδελφή τις οὖσα τῆς διαβολῆς. Οὐδεὶς γοῦν οὕτω γεννάδας[272] ἐστὶ, καὶ ἀδαμάντινον[273] τεῖχος τῆς ψυχῆς[274] προβεβλημένος, ὃς οὐκ ἂν ἐνδοίη πρὸς τὰς τῆς κολακείας διαβολάς· καὶ ταῦτα ὑπορυττούσης[275], καὶ τοὺς θεμελίους[276] ὑφαιρούσης τῆς διαβολῆς.

Καὶ τὰ μὲν ἐκτὸς[277] ταῦτα· ἔνδοθεν δὲ πολλαὶ προδοσίαι[278] συναγωνίζονται, τὰς χεῖρας ὀρέγουσαι, καὶ τὰς πύλας ἀναπετῶσαι, καὶ πάντα τρόπον τῇ ἁλώσει τοῦ ἀκούοντος συμπροθυμούμεναι. Πρῶτον μὲν τὸ φιλόκαινον[279], ὃ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει, καὶ τὸ ἁψίκορον[280]· ἔπειτα δὲ τὸ πρὸς τὰ παράδοξα τῶν ἀκουσμάτων ἐπόμενον[281]. Οὐ γὰρ οἶδ' ὅπως ἡδόμεθα πάντες λαθρηδὰ[282], καὶ πρὸς τὰς λεγομένας καὶ μεστὰς ὑπονοίας ἀκούοντες[283]. Οἶδα γοῦν τινας οὕτως ἡδέως γαργαλιζομένους τὰ ὦτα ὑπὸ τῶν διαβολῶν, ὥσπερ τοὺς πτεροῖς κνωμένους[284]. Ἐπειδὰν τοίνυν ὑπὸ τούτων ἁπάντων συμμαχούμενοι[285] προσπέσωσι, κατὰ κράτος αἱροῦσιν[286], οἶμαι, καὶ οὐδὲ δυσχερὴς ἡ νίκη γένοιτο[287], μηδενὸς ἀντιπαραταττομένου, μηδὲ ἀμυνομένου τὰς προσβολάς· ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀκούοντος ἑκόντος ἑαυτὸν ἐνδιδόντος[288], τοῦ διαβαλλομένου δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ἀγνοοῦντος. Ὥσπερ γὰρ ἐν νυκτὶ πόλεως ἁλούσης, καθεύδοντες οἱ διαβαλλόμενοι φονεύονται[289]. Καὶ τὸ πάντων οἴκτιστον[290], ὁ μὲν, οὐκ εἰδὼς τὰ γεγενημένα, προσέρχεται τῷ φίλῳ φαιδρὸς, ἅτε μηδὲν φαῦλον ἑαυτῷ συνεπιστάμενος[291], καὶ τὰ συνήθη λέγει, καὶ ποιεῖ, παντὶ τρόπῳ ὁ ἄθλιος ἐνηδρευμένος[292]· ὁ δὲ[293], εἰ μὲν ἔχῃ τι γενναῖον, καὶ ἐλεύθερον, καὶ παῤῥησιαστικὸν[294], εὐθὺς ἐξέῤῥηξε[295] τὴν ὀργὴν, καὶ τὸν θυ-

---

267) Ὡς δυνάμενοι παρεισδῦναι εἰς τοῦτα. 268) Εἰς τὸ ὁποῖον δύναταί τις νὰ ἐπιβῇ, νὰ φθάσῃ εὐκόλως. 269) Καὶ τοῦτο ἐκ μεταφορᾶς τῶν πολιορκούντων. 270) Γεν. ἀπόλ. Ὁποῖα ἔργα εἶναι ἑπόμενον νὰ γίνωνται, ὅταν ἡ ψυχὴ κτλ. 271) Παράκλησις πρὸς τὸν ἰσχυρόν. 272) Γενναῖος, εὐγενὴς τὴν ψυχήν. 273) Δηλαδὴ στερεόν. 274) Ἡ γενικὴ διὰ τὴν Πρό. 275) Ὑποσκαπτούσης. 276) Λίθους. 277) Ἐκτὸς τῆς ψυχῆς τοῦ κολακευομένου.
278) Τὰ πάθη τῆς ψυχῆς παραβάλλει μὲ τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις προδότας. 279) Ἡ διάθεσις τῆς ψυχῆς ἀγαπώσης πάντοτε νέα πράγματα. 280) Τὸ νὰ χορταίνῃ τις εὔκολα ἀπὸ ἓν πρᾶγμα. 281) Τὸ ῥέπον. 282) Λαθραίως. 283) Τὸ χωρίον διεφθαρμένον. Διωρθώθη δὲ ὑπό τινων οὕτως: «Ἡδόμεθα πάντες πρὸς τὰς λαθρηδὰ λεγομένας ἢ μεστὰς ὑπονοίας ἀκοάς». Ὑπ' ἄλλων δὲ ἐπιτυχέστερον: «Λαθρηδὰ, ἢ πρὸς τὸ οὖς λεγόμενα, ἢ μεστὰ ὑπονοίας ἀκούοντες». 284) Ξυομένους, ἐφαπτομένους. 285) Οἱ διαβολεῖς. 286) Τὴν ψυχήν.
287) Τὸ εὐκτ. σημαίνει· εἶναι ἑπόμενον νὰ γίνῃ. 288) Παραδίδοντος. 289) Καὶ τοῦτο μεταφορικῶς. 290) Ἐστὶν ὅτι. 291) Συναισθανόμενος ὅτι ἔπραξε. 292) Ἐν ᾧ ἔνεδραι ἐστήθησαν κατ' αὐτοῦ. 293) Ὁ πρὸς ὃν γίνεται ἡ διαβολή. 294) Εἰλικρινής. 295) Ἐξέσπασεν, ἐπέδειξεν.

σὸν ἔξεχε, καὶ τέλος τὴν ἀπολογίαν προαισθόμενος, ἔγνω μάτην κατὰ τοῦ φίλου παρωξυμένος[496]. Ἦν δὲ ἀγενέστερος καὶ ταπεινότερος, προσίεται μὲν καὶ προσμειδιᾷ τοῖς χείλεσιν ἄκροις[497], μισεῖ δὲ, καὶ λάθρα τοὺς ὀδόντας διαπρίει[498], καὶ, ὡς ὁ ποιητής φησι, βυσσοδομεύει[499] τὴν ὀργήν. Οὐ δὴ ἐγὼ[500] οὐδὲν οἶμαι ἀδικώτερον, οὐδὲ δουλοπρεπέστερον, ἐνδακόντα τὸ χεῖλος[501] ὑποτρέφειν τὴν χολὴν, καὶ τὸ μῖσος ἐν αὑτῷ κατάκλειστον αὔξειν, ἕτερα μὲν κεύθοντα ἐνὶ[502] φρεσὶν, ἄλλα δὲ λέγοντα, καὶ ὑποκρινόμενον ἱλαρῷ καὶ κωμικῷ[503] προσώπῳ μάλα περιπαθῆ[504] τινα καὶ πένθους γέμουσαν τραγῳδίαν. Μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ἐπειδὰν πάλαι[505] φίλος ὁ ἐνδιαβάλλων δοκῶν εἶναι τῷ ἐνδιαβαλλομένῳ, ποιῆται ὁμοίως[506]. Τότε γὰρ οὔτε φωνὴν ἀκούειν ἔτι θέλουσι τῶν διαβαλλομένων, ἢ τῶν ἀπολογουμένων, τὸ ἀξιόπιστον τῆς κατηγορίας ἐκ τῆς πάλαι δοκούσης φιλίας προειληφότες[507]· οὐδὲ τοῦτο λογιζόμενοι, ὅτι πολλαὶ πολλάκις ἐν τοῖς φιλτάτοις[508] μίσους παραπίπτουσιν αἰτίαι, τοὺς ἄλλους λανθάνουσαι[509]· καὶ ἐνίοτε οἷς αὐτός τις ἔνοχός ἐστι, ταυτὶ[510] φθάσας[511] κατηγόρησε τοῦ πλησίον, ἐκφυγεῖν οὕτω πειρώμενος τὴν διαβολήν. Καὶ ὅλως, ἐχθρὸν μὲν οὐδεὶς ἂν τολμήσειε διαβάλλειν· ἄπιστος[512] γὰρ αὐτόθι ἡ κατηγορία, πρόδηλον ἔχουσα τὴν αἰτίαν· τοῖς δοκοῦσι δὲ μάλιστα φίλοις ἐπιχειροῦσι[513], τὴν πρὸς τοὺς ἀκούοντας εὔνοιαν ἐμφῆναι προαιρούμενοι, ὅτι ἐπὶ τῷ ἐκείνων συμφέροντι οὐδὲ τῶν οἰκειοτάτων ἀπέσχοντο[514]. Εἰσὶ δέ τινες, οἳ κἂν[515] μάθωσιν ὕστερον ἀδίκως διαβεβλημένους[516] παρ' αὐτοῖς τοὺς φίλους, ὅμως ὑπ' αἰσχύνης, ὧν ἐπίστευσαν[517], οὐδ' ἔτι προσίεσθαι, οὐδὲ προσβλέπειν τολμῶσιν αὐτοὺς, ὥσπερ ἠδικημένοι, ὅτι μηδὲν ἀδικοῦντας ἐπέγνωσαν[518]. Τοιγαροῦν πολλῶν κακῶν ὁ βίος ἐπλήσθη ὑπὸ τῶν οὕτω ῥᾳδίως καὶ ἀνεξετάστως πιστευομένων διαβολῶν. Ἡ μὲν γὰρ Ἄντεια[519],

Τεθναίης[520] φησίν, ὦ Προῖτε, ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην[521],

. . . .

αὐτὴ προτέρα ἐπιχειρήσασα[522], καὶ ὑπεροφθεῖσα· καὶ μικροῦ[523] ὁ νεανίας ἐν τῇ πρὸς Χίμαιραν συμπλοκῇ[524] διεφθάρη, ἐπιτίμιον[525] σωφροσύνης ὑπο-

496) Ὅτι παρωξύνθη. 497) Μὲ τὰ ἄκρα χείλη, ἀντὶ μὲ τὸ ἄκρον τῶν χειλέων. 498) Τρίζει. 499) Χωνεύει ἐντός του. Ὁμ. Ὀδ. Δ. 676 καὶ Θ. καὶ Ρ. 500) Ἐγὼ οὐδὲν (πρᾶγμα) οἶδα ἀδικώτερον τούτου, τοῦ ὑποτρέφειν. 501) Δηλ. σιωπῶντα. 502) Κρύπτοντα ἐν [illegible]. 503) Φαιδρῷ, ὡς τὸ τῶν ὑποκριτῶν τῆς κωμῳδίας. 504) Πλήρη πάθους. 505) Ἐκ παλαιοῦ. 506) Οὐχ ἧττον κάμνει τὴν διαβολήν. 507) Προέλαβον θεωρήσαντες τὴν διαβολὴν ἀξιόπιστον, διὰ τὴν φιλίαν ἥτις φαινομένως ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ διαβάλλοντος καὶ τοῦ διαβαλλομένου. 508) Μεταξὺ τῶν φιλτάτων, πρὸς ἀλλήλους. 509) Ἀγνοούμεναι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. 510) Κατηγόρησε ταυτὶ (δι' αὐτὰ ἐκεῖνα), (ἐφ') οἷς αὐτός ἐστιν ἔνοχος. 511) Προλαβών. 512) Οὐ πιστευομένη. 513) Καταφέρονται. 514) Ἐφείσθησαν. 515) Καὶ ἄν. 516) Ὅτι διεβλήθησαν. 517) Ὑπ' αἰσχύνης ἐκείνων ἃ ἐπίστευσαν, αἰσχυνόμενοι δι' ἐκεῖνα, ἅ. 518) Ὡς ἀδικημένοι, διότι ἐγνώρισαν ὅτι αὐτοὶ (οἱ διαβληθέντες) δὲν ἠδίκουν. 519) Γυνὴ τοῦ Προίτου, βασιλέως τῆς Τίρυνθος, ἐρασθεῖσα τοῦ Βελλεροφόντου, καὶ διαβαλοῦσα αὐτὸν εἰς τὸν ἄνδρα της, διότι δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὸν ἔρωτά της. 520) Ἢ ν' ἀποθάνῃς. 521) Ὁμήρ. Ἰλ. Ζ'. 164. 522) Ἐρωτικῶς προκαλέσασα αὐτόν. 523) Παρ' ὀλίγον. 524) Ὁ πενθερὸς τοῦ Προίτου τὸν ἔστειλε νὰ πολεμήσῃ τὸ τέρας τὴν Χίμαιραν. 525) Μισθόν.

σχὼν[526], καὶ τῆς πρὸς τὸν ξένον[527] αἰδοῦς[528] ὑπὸ μάχλου[529] γυναικὸς ἐπιβεβουλευμένος. Ἡ δὲ Φαῖδρα[530], κἀκείνη τὰ ὅμοια κατειποῦσα[531] τοῦ προγόνου[532], ἐπάρατον ἐποίησε τὸν Ἱππόλυτον γενέσθαι[533] ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐδὲν, ὦ θεοὶ, οὐδὲν ἀνόσιον εἰργασμένον! Ναὶ, φήσει τις· ἀλλ' ἀξιόπιστός ἐστιν ἐνίοτε ὁ διαβάλλων ἀνὴρ, τά τε ἄλλα δίκαιος, καὶ συνετὸς εἶναι δοκῶν, καὶ ἐχρῆν προσέχειν αὐτῷ, ἅτε μηδὲν ἂν τοιοῦτο κακουργήσαντι[534]. — Ἆρ' οὖν τοῦ Ἀριστείδου ἔστι τις δικαιότερος; ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνος συνέστη[535] ἐπὶ τὸν Θεμιστοκλέα, καὶ συμπαρώξυνε τὸν δῆμον, ἧς φησιν ἐκεῖνος πολιτικῆς φιλοτιμίας ὑποκεχνισμένος[536]. Δίκαιος μὲν γὰρ ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀριστείδης, ἄνθρωπος δὲ καὶ αὐτὸς ἦν, καὶ χολὴν εἶχε, καὶ ἠγάπα τινὰς, καὶ ἐμίσει. Καὶ εἴγε ἀληθής ἐστιν ὁ περὶ τοῦ Παλαμήδους λόγος[537], ὁ συνετώτατος τῶν Ἀχαιῶν[538], κἂν[539] τοῖς ἄλλοις[540] ἄριστος, τὴν ἐπιβουλὴν καὶ ἐνέδραν ὑπὸ φθόνου φαίνεται συντεθεικὼς κατὰ ἀνδρὸς ὁμαίμου[541], καὶ φίλου, καὶ ἐπὶ τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐκπεπλευκότος· οὕτως ἔμφυτον[542] ἅπασιν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτία. Τί γὰρ ἄν τις ἢ τὸν Σωκράτην[543] λέγοι, τὸν ἀδίκως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διαβεβλημένον ὡς ἀσεβῆ καὶ ἐπίβουλον; ἢ τὸν Θεμιστοκλέα, ἢ τὸν Μιλτιάδην, τοὺς μετὰ τηλικαύτας νίκας ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς Ἑλλάδος[544] ὑπόπτους γενομένους; Μυρία γὰρ τὰ παραδείγματα, καὶ σχεδὸν τὰ πλεῖστα ἤδη γνώριμα.

Τί οὖν χρῆναι[545] ποιεῖν τόν γε νοῦν ἔχοντα, ἢ ἀρετῆς, ἢ ἀληθείας ἀμφισβητοῦντα[546]; ὅπερ[546*], οἶμαι, καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ περὶ Σειρήνων μύθῳ[547] ᾐνίξατο, παραπλέειν κελεύσας τὰς ὀλεθρίους ταύτας τῶν ἀκουσμάτων ἡδονὰς, καὶ ἀποφράττειν τὰ ὦτα, καὶ μὴ ἀνέδην[548] αὐτὰ ἀναπεταννύειν τοῖς πάθει προειλημμένοις[549], ἀλλ' ἐπιστήσαντα ἀκριβῆ θυρωρὸν τὸν λογισμὸν ἅπασι τοῖς λεγομένοις, τὰ μὲν ἄξια προσίεσθαι[550] καὶ παραβάλλεσθαι[551], τὰ φαῦλα δὲ ἀποκλείειν καὶ ἀπωθεῖν. Καὶ γὰρ ἂν εἴη γελοῖον, τῆς μὲν οἰκίας θυρωροὺς καθιστάναι, τὰ ὦτα δὲ καὶ τὴν διάνοιαν ἀνεῳγμένα ἐᾶν. Ἐπειδὰν τοίνυν τοιαῦτα[552] προσίῃ τις λέγων, αὐτὸ ἐφ' αὑτοῦ χρὴ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζειν· μήτε ἡλικίαν τοῦ λέγοντος ὁρῶντα, μήτε τὸν ἄλλον βίον, μήτε τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀγχίνοιαν. Ὅσῳ γάρ τις πιθανώτερος[553], τοσούτῳ ἐπι-

---

526) Λαβών. 527) Τὸν Προῖτον, ὅστις τὸν εἶχε φιλοξενήσει. 528) Ἕνεκα τῆς αἰδοῦς.
529) Ἀκολάστου. 530) Γυνὴ τοῦ Θησέως. 531) Κατηγορήσασα. 532) Τοῦ προγονοῦ της, τοῦ Ἱππολύτου, υἱοῦ τοῦ Θησέως. 533) Νὰ τὸν καταρασθῇ ὁ πατήρ του. 534) Ὑποθέτει τὴν περίστασιν καθ' ἣν ὁ διαβάλλων εἶναι ἐνάρετος καὶ δίκαιος κατὰ τὰ ἄλλα.
535) Συνώμοσεν, ἐκινήθη κατὰ τοῦ Θ. 536) Αἱ λέξεις αὗται ὑποτίθενται ὑπό τινων ὑποβολιμαῖαι· ὑποκεχνισμένος φιλ. πολ. (κεκνισμένος, κεντώμενος ὑπὸ φιλ. πολ. ἧς ἐκεῖνος, ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἐκεῖνος. Τὸ δὲ φησὶν ὡς ἐν παρενθέσει.
537) Ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς διὰ πλαστῆς ἐπιστολῆς διέβαλε τὸν Παλαμήδην βασιλέα τῆς Εὐβοίας, ὡς προδότην. 538) Ὀδυσσεύς. 539) Καὶ ἐν. 540) Πράγμασι. 541) Δηλ. Ἕλληνος, διότι συγγένειάν τινα μεταξὺ Ὀδυσσέως ἢ Παλαμήδους δὲν γνωρίζω.
542) Χρῆμά ἐστι. 543) Λέγω τινὰ, ἀντὶ λέγω περί τινος. 544) Ὅτι ἐπρόδοσαν τὴν Ἑλλάδα. 545) Ὑπενν. Τί οὖν (λέγοι τις) χρῆναι. Ἴσως ὅμως· τί οὖν χρὴ καὶ ποιεῖν;
546) Φιλοτιμούμενον περὶ ἀρετῆς ἢ ἀληθείας, (Γαλλ. qui se pique de).
546*) (Ἐκεῖνο χρὴ ποιεῖν), ὅπερ κτλ. 547) Ὀδυσ. Μ. 548) Ἀνεμποδίστως.
549) Εἰς τοὺς προκατειλημμένους ὑπὸ τοῦ πάθους. 550) Παραδέχεσθαι. 551) Ἐμπιστεύεσθαι. 552) Δηλ. διαβολάς. 553) Ὅσῳ περισσότερον ὁμιλεῖ μὲ τρόπον πειστικώτερον.

μελεστέρας δεῖται τῆς ἐξετάσεως. Οὐ δεῖ τοίνυν πιστεύειν ἀλλοτρίᾳ κρίσει, μᾶλλον δὲ μίσει[554] τοῦ κατηγοροῦντος, ἀλλ' ἑαυτῷ τὴν ἐξέτασιν φυλακτέον[555] τῆς ἀληθείας, ἀποδόντα καὶ τῷ διαβάλλοντι τὸν φθόνον[556], καὶ ἐν φανερῷ ποιηϲάμενον τὸν ἔλεγχον τῆς ἑκατέρου διανοίας, καὶ μισεῖν οὕτω[557], καὶ ἀγαπᾷν τὸν δεδοκιμασμένον. Πρὶν δὲ τοῦτο ποιῆσαι[558] ἐκ τῆς πρώτης διαβολῆς κεκινημένον, Ἡράκλεις, ὡς μειρακιῶδες, καὶ ταπεινὸν, καὶ πάντων οὐχ ἥκιστα ἄδικον. Ἀλλὰ τούτων ἁπάντων αἴτιον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔφημεν, ἡ ἄγνοια, καὶ τὸ ἐν σκότῳ που εἶναι τὸν ἑκάστου τρόπον[559]· ὡς εἴγε θεῶν τις ἀποκαλύψειεν ἡμῶν τοὺς βίους, οἴχοιτο ἂν[560] φεύγουσα εἰς τὸ βάραθρον ἡ διαβολὴ, χώραν[561] οὐκ ἔχουσα, ὡς ἂν πεφωτισμένων[562] τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῆς ἀληθείας.

---

554) Κρίσει, ἢ μᾶλλον μίσει. 555) Νὰ ἐπιφυλάττηταί τις εἰς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτοῦ νὰ ἐξετάζῃ. 556) Δηλ. ἀναλογιζόμενον τὸν φθόνον τοῦ διαβάλλοντος. 557) Οὕτω δηλ. ἀναλόγως τοῦ ἐλέγχου. 558) Ἴσως στικτέον οὕτω. Πρὶν δὲ, τοῦτο ποιῆσαι· δηλ. πρὶν τοῦ ποιήσεσθαι τὸν ἔλεγχον, ποιῆσαι τοῦτο, δηλ. μισεῖν καὶ ἀγαπᾷν, ὡς (πόσον !) μειρακιῶδες ! Ἄλλως ἐλλείπει τὸ ῥῆμα, καὶ πρέπει νὰ προστεθῇ Μισεῖν ἢ ἄλλο τι ἀνάλογον μετὰ τὸ Κεκινημένον. 559) Ὁ τρόπος ἑκάστου δὲν γνωρίζεται· εἶναι ὡς ἐν σκότει κεκρυμμένος. 560) Ἤθελε χαθῇ. 561) Τόπον ὅπου νὰ μείνῃ. 562) Διότι ἤθελον φωτισθῇ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ Α'. ΤΟΜΩ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ἀνατολικωτικά.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

		Δραχ.	Λεπ.
1	Γραμματική ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα διὰ σχολεῖα, ἔκδοσις νέα. τόμ. 1.	7	
2	Λεξικὸν Ἑλληνικὸν Σκαρλάτου Δ. Βυζαντίου ἐκδοθὲν ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ. τόμ. 1.	35	
3	Λεξικὸν Ἑλληνο-Γαλ. καὶ Γαλλο-Ἑλληνικὸν τοῦ ἰδίου. τόμ. 1.	18	
4	Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	13	
5	Λεξικὸν Γαλλοελληνικὸν εἰς 16. τοῦ ἰδίου τόμ. 1.	5	
6	Στοιχεῖα Γαλλικῆς Γραμματικῆς ὑπὸ Α. Σαμουρκάση, τόμ. 1.	3	50
7	Γαλλικὴ Ἐγκυκλ. ἐκδ. β[α] μὲ προσθήκας ϗ διορθώσεις. τόμ. 1.	6	
8	Ἀνθρωπολογία Σωματολογ. ϗ Ψυχολογ. ὑπὸ Ν. Χορτάκη. τ. 1.	1	50
9	Γεωγραφία Μαθηματική Φυσικὴ καὶ Πολιτικὴ τοῦ ἰδίου. τ. 1.	2	00
10	Στοιχεῖα τῆς Γενικῆς Ἱστ. Διδ., ὑπὸ Κ. Παπαῤῥηγοπούλου τ. 1.	5	
11	Ἀλγέβρης μαθήμ. τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ Χ. Βέρρα, τ. 1.	4	
12	Μαθήματα Στοιχειώδους Ἀριθμητικῆς τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	2	
13	Γεωμετρίας στοιχειώδη μαθήματα τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	2	25
14	Συμπλήρωμα Ἀριθμητικῆς τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	3	25
15	Πλάτωνος Μητροπ. Μόσχας Ὀρθόδ. Διδασκ. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠ. τόμ. 1.	3	00
16	Παράλ. βίοι Πλουτάρχ. ὑπὸ Κοραῆ, ἐκδ. Φιλήμ. ϗ Κορομηλᾶ, τ. 6.	42	

Εἰς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

		Δραχ.	Λεπ.
1	Γραμματικὴ τῆς Ἑλλην. γλώσσης ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	3	
2	Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια εἰς τόμ. 3 ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ, ἔκδοσις 4η μὲ προσθήκας καὶ διορθώσεις, ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.	6	
3	Περὶ Ἑλληνικῆς συντάξεως Περίοδος πρώτη ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου.	3	50
4	Ὀρθόδοξος Διδασκαλία ἤτοι σύνοψις τῆς Χριστιαν. Θεολογίας, ἔκδοσις ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ, ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ.	2	00
5	Σύνοψις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	1	60
6	Κατήχησις ἡ Ὀρθόδ. Διδασκ. τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησ. ΣΤΕΡΕΟΤ.		80
7	Στοιχειώδης Ἀριθμητικὴ Γεράκη, ἔκδοσις πέμπτη ἐπηυξημένη.	4	
8	Γεωγραφία στοιχειώδης, Μαθηματική, Φυσικὴ καὶ Πολιτική, Ἀρχαία καὶ Νεωτέρα ὑπὸ Ι. Π. Κοκκώνη.	3	
9	Ἄτλας Σχολαστικὸς ὑπὸ Γ. Θ. Παγῶνος διὰ τὰ Ἑλλ. Σχολεῖα.	5	25
10	Πρακτικὴ Ἀριθμ. ὑπὸ Χ. Βέρρα, ἐπηυξημένη καὶ προσπαιδευθ.	2	
11	Σύνοψις Γεν. Ἱστορ. μεταφρ. ἐκ τοῦ Γερμαν. ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	3	50
12	Ἐπιτομὴ Ἑλληνικῆς Ἱστορίας κατὰ τὸν Γολδσμὶθ καὶ τὰς ἀρχαίας πηγὰς ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ, ἔκδοσις δευτέρα.	5	50
13	Ἐπιτομὴ Ἑλληνικῆς Μυθολογίας ὑπὸ Κωνσταντίνου Κοντογόνου, τὸ τρίτον ἀναθεωρηθεῖσα καὶ ἐπαυξηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου.	2	50
14	Γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἐρανισθεῖσα ἐκ διαφόρων δοκίμων Γάλλων Γραμματικῶν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Σαμουρκάση.	3	50
15	Ἐγκυκλοπαιδεία Γαλλικὴ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων λογογράφων καὶ ποιητῶν τῆς Γαλλίας, ἔκδοσις δευτέρα ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.	6	
16	Στοιχεῖα τῆς Γαλλικῆς Γραμματικῆς τοῦ Δωμῶντος μεταφρασθέντα καὶ τροποποιηθέντα ὑπὸ Στεφάνου Α. Παπᾶ.	1	
17	Γραμματικὴ τῆς Λατιν. Γλώσσης Οὐλερίχου τὸ Ἐτυμολογικόν	2	30
18	Γραμματικὴ τῆς Λατιν. Γλώσσης τοῦ ἰδίου, τὸ Συντακτικόν.	2	10
19	Στοιχειώδη μαθήματα τῆς Λατινικῆς Γλώσσης τοῦ ἰδίου.	3	
20	Πρώτη Τροφὴ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρωπίνου νοὸς ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	1	50

II

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ **ΠΟΙΗΤΩΝ**

[illegible] ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ [illegible] φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους πέντε.

[illegible] ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

[illegible]

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

[illegible] ΑΝΤΙΟΥ καὶ Δ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

[illegible]ΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ·

[illegible] τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας [illegible] Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

(Τιμᾶται Δραχ. 2).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

[illegible] ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ,
[illegible] ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1862.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ
Η
ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΕΜΑΧΙΩΝ
ΕΚ ΤΩΝ
ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ·

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν, ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων.

Διηρημένη εἰς τόμους τρεῖς

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Κατὰ τὸ ἐν τρίτον ἐπαυξηθεῖσα καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθεῖσα

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Καθ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσ. Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Τιμᾶται Δρ. 2.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ, ἀρ. 215.

1851.

Ἀριθ. Πρωτ. 18187.

Ἀριθ. Διεκπ. 2696.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

1555 ...

Ἐν Ἀθήναις,
τῇ 18 Δεκεμβρίου
1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

Α΄ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΒΙΩΝ.

Ὁ βίος οὗτος εἶναι ὁ ἕβδομος τῶν Παραλλήλων τοῦ Πλουτάρχου. Παραβάλλει δὲ αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς πρὸς τὸν τοῦ Ῥωμαίου Καμίλλου.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΙ δὲ[1] τὰ μὲν ἐκ γένους[2] ἀμαυρότερα[3] πρὸς δόξαν ὑπῆρχε· πατρὸς γὰρ ἦν Νεοκλέους οὐ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν Ἀθήνησι, Φρεαρίου[4] τὸν δῆμον ἐκ τῆς Λεοντίδος φυλῆς[5]· νόθος δὲ πρὸς μητρός, ὡς λέγουσιν

> Ἀβρότονον[6] Θρῄισσα[7] γυνὴ γένος· ἀλλὰ τεκέσθαι
> Τὸν μέγαν Ἕλλησιν φημὶ Θεμιστοκλέα.

Φανίας[8] μέντοι τὴν μητέρα Θεμιστοκλέους, οὐ Θρᾷτταν, ἀλλὰ Καρίνην[9], οὐδ' Ἀβρότονον ὄνομα, ἀλλ' Εὐτέρπην ἀναγράφει. Νεάνθης[10] δὲ καὶ πόλιν αὐτῇ τῆς Καρίας Ἁλικαρνασσὸν προστίθησι[11]. Δι' ὃ καὶ τῶν νόθων εἰς Κυνόσαργες συντελούντων[12] (τοῦτο δ' ἔστιν ἔξω πυλῶν[13] γυμνάσιον Ἡρακλέους, ἐπεὶ κἀκεῖνος[14] οὐκ ἦν γνήσιος ἐν θεοῖς, ἀλλ' ἐνείχετο νοθείᾳ, διὰ τὴν μητέρα[15] θνητὴν οὖσαν), ἔπειθέ τινας ὁ Θεμιστοκλῆς τῶν εὖ γεγονότων[16] νεανίσκων, καταβαίνοντας εἰς Κυνόσαργες ἀλείφεσθαι[17] μετ' αὐτοῦ. Καὶ τούτου γενομένου, δοκεῖ πανούργως τὸν τῶν νόθων καὶ γνησίων διορισμὸν[18] ἀνελεῖν. Ὅτι μέντοι τοῦ Λυκομηδῶν[19] γένους μετεῖχε, δῆλόν ἐστι· τὸ γὰρ Φλυῆσι[20] τελεστήριον[21], ὅπερ ἦν Λυκομηδῶν κοινὸν[22], ἐμπρησθὲν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, αὐτὸς ἐπεσκεύασε καὶ γραφαῖς ἐκόσμησεν, ὡς Σιμωνίδης[23] ἱστόρηκεν.

Ἔτι δὲ παῖς ὤν, ὁμολογεῖται φορᾶς[24] μεστὸς εἶναι, καὶ τῇ μὲν φύσει συνετός, τῇ προαιρέσει δὲ μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός. Ἐν γὰρ ταῖς

---

1) Συνδέει τὸν λόγον τοῦτον μετὰ τῶν προηγουμένων. 2) Τὰ περὶ τῆς γενεαλογίας τῆς καταγωγῆς του. 3) Ἀμαυρότερα ἀπὸ τὰ τοῦ Σόλωνος οὗ προηγεῖται ἡ βιογραφία, καὶ περὶ οὗ λέγει ὅτι ἦν « οἰκίας πρώτης κατὰ γένος. 4) Ὁ Δῆμος Φρέαρ, τὸ ἐθνικὸν Φρεάριος. 5) Ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ἀττικῆς διῃρεῖτο εἰς δέκα (μετὰ ταῦτα δώδεκα) φυλάς· Αὗται δὲ πάλιν εἰς 174 δήμους ἢ χωρία. 6) Ἡ Ἀβρότονον, καθὼς καὶ ἡ Φάνιον, ἡ Γλυκέριον κτλ., οὐδέτερον δηλ. ὑποκοριστικὸν τὸ ὄνομα μὲ θηλυκὸν ἄρθρον, καθὼς καὶ τώρα λέγουν: τὸ Μαριὼ, τὸ Κατερινιὼ κτλ. 7) Θηλ. τοῦ Θρᾴξ. 8) Φιλόσοφος Λέσβιος, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. 9) Τὸ θηλυκὸν ἐθνικὸν τοῦ Κάρ, Καρὸς: ὁ Ὅμηρος τὸ ἔχει Κάειρα. 10) Συγγραφεὺς ἐκ Κυζίκου, μαθητὴς Φιλίππου. 11) Τῇ ἀποδίδει ὡς πόλιν (τῆς γεννήσεώς της) τὴν Ἁλικ. τῆς Καρίας. 12) Συνερχομένων πρὸς γύμνασιν. 13) τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ Κυνόσαργες ἦν πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἵστανται τὰ ἀνάκτορα. 14) Ὁ Ἡρακλῆς. 15) Τὴν Ἀλκμήνην. 16) Εὐγενῶν τὴν καταγωγήν. 17) Γυμνάζεσθαι ἀλειφομένους, πρὸς πάλην. 18) Διαφορὰν, διαίρεσιν. 19) Εὐγενὴς οἰκογένεια ἐν Ἀθήναις. 20) Φλυαῖ, ἢ Φλύα, δῆμος τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰ Μεσόγαια. 21) Ἱερόν. 22) Κτῆμα τῶν Λυκομηδῶν ἢ διατηρούμενον ὑπ' αὐτῶν. 23) Ἄλλος τοῦ ποιητοῦ, ὁ ἱστορικός· Διογ. Λ. Δ΄, 5. 24) Ὁρμῆς ἀκαθέκτου.

ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων γενόμενος[25], οὐκ ἔπαιζεν, οὐδ' ἐῤῥαθύμει, καθάπερ οἱ λοιποὶ παῖδες, ἀλλ' εὑρίσκετο λόγους τινὰς μελετῶν καὶ συνταττόμενος πρὸς ἑαυτόν. Ἦσαν δ' οἱ λόγοι κατηγορία τινὸς, ἢ συνηγορία, τῶν παίδων. Ὅθεν εἰώθει λέγειν ὁ διδάσκαλος, ὡς οὐδὲν ἔσῃ παῖ σὺ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν, ἢ κακόν. Ἐπεὶ καὶ τῶν παιδεύσεων[26] τὰς μὲν ἠθοποιοὺς[27], ἢ πρὸς ἡδονήν τινα καὶ χάριν ἐλευθέριον σπουδαζομένας, ὀκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως ἐξεμάνθανε· τῶν δ' εἰς σύνεσιν, ἢ πρᾶξιν, λεγομένων[28], δῆλος ἦν οὐχ ὑπερορῶν παρ' ἡλικίαν, ὡς τῇ φύσει πιστεύων[29]. Ὅθεν ὕστερον ἐν ταῖς ἐλευθέραις καὶ ἀστείαις λεγομέναις διατριβαῖς[30], ὑπὸ τῶν πεπαιδεῦσθαι δοκούντων χλευαζόμενος, ἠναγκάζετο φορτικώτερον[31] ἀμύνεσθαι, λέγων, ὅτι λύραν μὲν ἁρμόσασθαι, καὶ μεταχειρίσασθαι ψαλτήριον[32] οὐκ ἐπίσταται, πόλιν δὲ, μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν, ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι. Καί τοι Στησίμβροτος[33] Ἀναξαγόρου[34] τε διακοῦσαι τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ, καὶ περὶ Μέλισσον[35] σπουδάσαι τὸν φυσικὸν, οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἁπτόμενος[36]· Περικλεῖ γὰρ, ὃς πολὺ νεώτερος ἦν Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατήγει[37] πολιορκοῦντι Σαμίους, Ἀναξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. Μᾶλλον οὖν ἄν τις προσέχοι τοῖς Μνησιφίλου τὸν Θεμιστοκλέα τοῦ Φρεαρίου ζηλωτὴν γενέσθαι λέγουσιν[38], οὔτε ῥήτορος ὄντος, οὔτε τῶν φυσικῶν κληθέντων φιλοσόφων, ἀλλὰ τὴν τότε καλουμένην σοφίαν, οὖσαν δὲ δεινότητα πολιτικὴν, καὶ δραστήριον σύνεσιν, ἐπιτήδευμα πεποιημένου, καὶ διασώζοντος ὥσπερ αἵρεσιν ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ Σόλωνος· ἣν οἱ μετὰ ταῦτα δικανικαῖς μίξαντες τέχναις, καὶ μεταγαγόντες ἀπὸ τῶν πράξεων τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τοὺς λόγους, σοφισταὶ προσηγορεύθησαν. Τούτῳ[39] μὲν οὖν ἤδη πολιτευόμενος ἐπλησίαζεν. Ἐν δὲ ταῖς πρώταις τῆς νεότητος ὁρμαῖς, ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀστάθμητος, ἅτε τῇ φύσει καθ' αὑτὴν χρώμενος[40] ἄνευ λόγου καὶ παιδείας ἐπ' ἀμφότερα μεγάλας ποιουμένῃ μεταβολὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πολλάκις ἐξανισταμένῃ[41] πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς ὕστερον αὐτὸς ὡμολόγει, καὶ τοὺς τραχυτάτους πώλους ἀρίστους ἵππους γίνεσθαι φάσκων, ὅταν, ἧς προσήκει, τύχωσι παιδείας καὶ καταρτύσεως. Ἃ δὲ τούτων ἐξαρτῶσιν ἔνιοι διηγήματα πλάττοντες, ἀποκήρυξιν μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, θάνατον δὲ τῆς μητρὸς ἑκούσιον, ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀτιμίᾳ περιλύπου γενομένης, δοκεῖ κατεψεῦσθαι· καὶ τοὐναντίον εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἀποτρέπων αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐπεδείκνυε πρὸς τῇ θαλάττῃ τὰς παλαιὰς

---

25) Γινόμενος ἀπὸ τῶν μ., σχολάζων, εὐκαιρῶν ἀπὸ τὰ μαθ. 26) Τῶν μαθημάτων. 27) Τὸ ἦθος ῥυθμίζουσαι. 28) Ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, παραδιδομένων. 29) Τὸ μὴ ὑπερορᾷν ἦν παρ' ἡλικίαν. Οὐχ ὑπέφερε δὲ, ὅτι ἐπίστευε τῇ ἰδίᾳ φύσει, διότι ἐκ φύσεως ἦν τοιοῦτος. 30) Παραδόσεσι τῶν ἐλευθερίων μαθημάτων, μουσικῆς, δηλ. ὀρχηστικῆς κτλ. 31) Διὰ τὴν περιαυτολογίαν, ἡ ὁποία πάντοτε ἀπαρέσκει εἰς τὸ φύσει φίλαυτον ζῶον, τὸν ἄνθρωπον. 32) Εἶδος κιθάρας καὶ τοῦτο, τὸ Τουρκ. σαντοῦρι. 33) Ἱστορικὸς Θάσιος, σύγχρονος τοῦ Περικλέους, ἔγραψε περὶ Θεμιστοκλέους, Θουκυδίδου καὶ Περικλέους. 34) Περίφημος φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν, διδάσκαλος τοῦ Περικλέους. 35) Σάμιος στρατηγὸς καὶ φιλόσοφος. 36) Τοὺς χρόνους ὑπολογιζόμενος. 37) Δηλ. ἦν στρατηγὸς τῶν Σαμίων ἀντιτεταγμένος εἰς τὸν Περικλῆν. 38) Τοῖς λέγουσιν τὸν Θ. γενέσθαι ζηλωτὴν Μν. τοῦ Φρ. 39) Τῷ Μνησιφίλῳ. 40) Ἀκολουθῶν τὴν φύσιν καθ' ἑαυτὴν, ἀῤῥύθμιστον. 41) Κάλλιον τό: Ἐξισταμένῃ.

πώρεις ἐξημμένας καὶ παρεωραμένας, ὡς δὴ καὶ πρὸς τοὺς δημαγωγοὺς, ὅταν ἄχρηστοι γένωνται, τῶν πολλῶν ὁμοίως ἐχόντων[42].

Ταχὺ μέν τοι καὶ νεανικῶς ἔοικεν ἅψασθαι τοῦ Θεμιστοκλέους τὰ πολιτικὰ πράγματα[43], καὶ σφόδρα ἡ πρὸς δόξαν ὁρμὴ κρατῆσαι. Δι' ἣν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρωτεύειν ἐφιέμενος, ἰταμῶς ὑφίστατο τὰς πρὸς τοὺς δυναμένους ἐν τῇ πόλει καὶ πρωτεύοντας ἀπεχθείας, μάλιστα δ' Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου, τὴν ἐναντίαν ἀεὶ πορευόμενον αὐτῷ. Πρᾶος γὰρ ὢν φύσει καὶ καλοκἀγαθικὸς τὸν τρόπον ὁ Ἀριστείδης, καὶ πολιτευόμενος οὐ πρὸς χάριν[44], οὐδὲ πρὸς δόξαν[45], ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βελτίστου[46] μετ' ἀσφαλείας καὶ δικαιοσύνης, ἠναγκάζετο τῷ Θεμιστοκλεῖ, τὸν δῆμον ἐπὶ πολλὰ κινοῦντι, καὶ μεγάλας ἐπιφέροντι καινοτομίας, ἐναντιοῦσθαι πολλάκις, ἐνιστάμενος αὐτοῦ πρὸς τὴν αὔξησιν. Λέγεται γὰρ οὕτω παράφορος πρὸς δόξαν εἶναι καὶ πράξεων μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἐραστὴς, ὥστε, νέος ὢν ἔτι, τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ τῆς Μιλτιάδου στρατηγίας διαβοηθείσης, σύννους ὁρᾶσθαι τὰ πολλὰ πρὸς ἑαυτῷ, καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖν, καὶ τοὺς πότους παραιτεῖσθαι τοὺς συνήθεις, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας καὶ θαυμάζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολὴν, ὡς καθεύδειν αὐτὸν οὐκ ἐῴη τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πέρας ᾤοντο τοῦ πολέμου τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν βαρβάρων ἧτταν εἶναι, Θεμιστοκλῆς δὲ ἀρχὴν μειζόνων ἀγώνων, ἐφ' οὓς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἤλειφεν[47] ἀεὶ, καὶ τὴν πόλιν ἤσκει, πόῤῥωθεν ἤδη προσδοκῶν τὸ μέλλον.

Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Λαυριωτικὴν[48] πρόσοδον ἀπὸ τῶν ἀργυρείων μετάλλων[49] ἔθος ἐχόντων Ἀθηναίων διανέμεσθαι, μόνος εἰπεῖν ἐτόλμησε παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον, ὡς χρὴ, τὴν διανομὴν ἐάσαντας, ἐκ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευάσασθαι τριήρεις ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰγινήτας πόλεμον· ἤκμαζε γὰρ οὗτος ἐν τῇ Ἑλλάδι μάλιστα, καὶ κατεῖχον οἱ Αἰγινῆται πλήθει νεῶν τὴν θάλασσαν· ᾗ[50] καὶ ῥᾶον ὁ Θεμιστοκλῆς συνέπεισεν, οὐ Δαρεῖον, οὐδὲ Πέρσας (μακρὰν γὰρ ἦσαν οὗτοι, καὶ δέος οὐ πάνυ βέβαιον ὡς ἀφιξόμενοι παρεῖχον) ἐπισείων[51], ἀλλὰ τῇ πρὸς Αἰγινήτας ὀργῇ καὶ φιλονεικίᾳ[52] τῶν πολιτῶν ἀποχρησάμενος εὐκαίρως ἐπὶ τὴν παρασκευήν. Ἑκατὸν γὰρ ἀπὸ τῶν χρημάτων ἐκείνων ἐποιήθησαν τριήρεις, αἳ καὶ πρὸς Ξέρξην ἐναυμάχησαν. Ἐκ δὲ τούτου κατὰ μικρὸν ὑπάγων καὶ καταβιβάζων τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλασσαν[53], ὡς τὰ πεζὰ μὲν οὐδὲ τοῖς ὁμόροις ἀξιομάχους ὄντας, τῇ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ἀλκῇ καὶ τοὺς βαρβάρους ἀμύνασθαι, καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄρχειν δυναμένους, ἀντὶ μονίμων ὁπλιτῶν, ὥς φησι Πλάτων, ναυβάτας καὶ

---

42) Φερομένων, διακειμένων. 43) Ὅτι τὰ πολιτικὰ πράγματα κατέλαβον αὐτόν.
44) Ὄχι ὡς θέλων νὰ χαρίζηται πρός τινα. 45) Οὔτε διὰ ν' ἀποκτήσῃ δόξαν.
46) Ἡ ἀπὸ σημαίνουσα αἰτίαν, διὰ τὸ βέλτιστον, πρὸς τὸ 6. Λ. Σ. ἀπὸ 4). 47) Ἐγύμναζεν, ἐξήσκει, μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν παλαιστῶν. 48) Τοῦ Λαυρίου, ὄρους ἐν Ἀττικῇ πρὸς τὸ Σούνιον, ὅθεν ἐξωρύττετο ἄργυρος. 49) Μεταλλείων. 50) Δι' ὅ. 51) Σείων ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων τὸν Δαρεῖον, δηλ. προτείνων τὸν φόβον τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ. 52) Ὁ πρὸς Αἰγινήτας πόλεμος ἤρχισεν ἓν ἔτος πρὸ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης· ἐνικήθησαν δὲ κατὰ κράτος οἱ Αἰγινῆται τὰ 460 π. Χ. ἤτοι 20 ἔτη μετὰ τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος. 53) Δηλ. πείθων τοὺς πολίτας νὰ γίνωσι ναυτικοί.

θαλαττίους ἐποίησε, καὶ διαβολὴν καθ' αὐτοῦ παρέσχεν, ὡς ἄρα Θεμιστοκλῆς τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα τῶν πολιτῶν παρελόμενος, εἰς ὑπηρέσιον[54] καὶ κώπην συνέστειλε τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον. Ἔπραξε δὲ ταῦτα Μιλτιάδου κρατήσας ἀντιλέγοντος[55], ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος[54]. Εἰ μὲν δὴ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ πολιτεύματος ἔβλαψεν, ἢ μή, ταῦτα πράξας, ἔστω φιλοσοφώτερον ἐπισκοπεῖν. Ὅτι δ' ἡ τότε σωτηρία τοῖς Ἕλλησιν ἐκ τῆς θαλάσσης ὑπῆρξε, καὶ τὴν Ἀθηναίων πόλιν αὖθις ἀνέστησαν αἱ τριήρεις ἐκεῖναι, τά τ' ἄλλα, καὶ Ξέρξης αὐτὸς ἐμαρτύρησε. Τῆς γὰρ πεζικῆς δυνάμεως[56] ἀθραύστου διαμενούσης, ἔφυγε μετὰ τὴν τῶν νεῶν ἧτταν, ὡς οὐκ ὢν ἀξιόμαχος. Καὶ Μαρδόνιον ἐμποδὼν εἶναι τοῖς Ἕλλησι τῆς διώξεως μᾶλλον[57], ἢ δουλωσόμενον αὐτούς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κατέλιπεν.

Ἔντονον δὲ γεγονέναι χρηματιστὴν[58] οἱ μέν φασι δι' ἐλευθεριότητα· καὶ γὰρ φιλοθύτην[59] ὄντα καὶ λαμπρὸν ἐν ταῖς περὶ τοὺς ξένους δαπάναις, ἀφθόνου δεῖσθαι χορηγίας. Οἱ δὲ τοὐναντίον γλισχρότητα πολλὴν καὶ μικρολογίαν κατηγοροῦσιν, ὡς καὶ τὰ πεμπόμενα τῶν ἐδωδίμων πωλοῦντος[60]. Ἐπεὶ δὲ Φιλίδης ὁ ἱπποτρόφος αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πῶλον οὐκ ἔδωκεν, ἠπείλησε τὸν οἶκον αὐτοῦ ταχὺ ποιήσειν Δούρειον ἵππον[61]· αἰνιξάμενος ἐγκλήματα συγγενικὰ καὶ δίκας τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς οἰκείους τινὰς παράξειν[62]. Τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ[63] πάντας ὑπερέβαλεν, ὥστ' ἔτι μὲν νέος ὢν καὶ ἀφανής, Ἐπικλέα τὸν ἐξ Ἑρμιόνης, κιθαριστήν, σπουδαζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων[64], ἐκλιπαρῆσαι μελετᾷν παρ' αὐτῷ[65], φιλοτιμούμενος πολλοὺς τὴν οἰκίαν[66] ζητεῖν καὶ φοιτᾷν παρ' αὐτῷ. Εἰς δὲ Ὀλυμπίαν ἐλθών, καὶ διαμιλλώμενος τῷ Κίμωνι περὶ δεῖπνα καὶ σκηνάς, καὶ τὴν ἄλλην λαμπρότητα καὶ παρασκευήν, οὐκ ἤρεσκε τοῖς Ἕλλησιν. Ἐκείνῳ[67] μὲν γὰρ ὄντι νέῳ καὶ ἀπ' οἰκίας μεγάλης[68] ᾤοντο δεῖν τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖν· ὁ δέ, μήπω γνώριμος[69] γεγονώς, ἀλλὰ καὶ δοκῶν ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων[70] παρ' ἀξίαν ἐπαίρεσθαι, προσωφλίσκανεν ἀλαζονείαν[71]. Ἐνίκησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγῳδοῖς[72], μεγάλην ἤδη τότε σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχοντος. Καὶ πίνακα τῆς νίκης ἀνέθηκε, τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχοντα· « Θεμιστοκλῆς Φρεάριος ἐχο-

---

54) Κωπηλασίαν, ὅτι ἀπὸ στρατιωτῶν τοὺς ἔκαμε κωπηλάτας. 55) Ὑπερισχύσας τοῦ Μ. ὅστις ἀντέλεγεν εἰς αὐτά. 56) Τῆς ἑαυτοῦ. Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην. 57) Διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς Ἕλλ. νὰ διώξωσι τὸν Ξ. 58) Ἐπιμελούμενον ἐχθύμως νὰ κερδίζῃ χρήματα.

59) Ἀγαπῶντα νὰ τελῇ θυσίας, αἵτινες ἦσαν πολυδάπανοι. 60) Κατηγοροῦσιν αὐτοῦ γλισχρότητα ὡς πωλοῦντος· ἴδε κατωτέρω τὸ ποίημα τοῦ Τιμοκράτους. Τὸν κατηγοροῦσι διὰ γλ.

61) Ὥστε καθὼς ἀπ' ἐκείνου ἐξῆλθον οἱ καταστρέψαντες τὴν Τρῳάδα, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸν οἶκον αὐτοῦ νὰ ἀναφυῶσι σκάνδαλα κ̇ χρισολογίαι, αἱ ὁποῖαι νὰ τὸν ἀφανίσουν. 62) Ὑποκινήσειν. 63) Φιλοδοξίᾳ. 64) Περισπούδαστον τοῖς Ἀθηναίοις, τιμώμενον ὑπὸ τῶν Ἀθ.

65) Νὰ κάμνῃ τὰς μελέτας του, τὰ μαθήματά του ὁ Ἐπικλῆς παρὰ τῷ Θεμ.

66) Τοῦ Θ'. 67) Τῷ Κίμωνι. 68) Ἦτον υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, ἑνὸς τῶν εὐγενεστέρων ἐν Ἀθήναις, συγγενοῦς τῶν βασιλέων τῆς Θρᾴκης. 69) Ἐπίσημος. 70) Ὅτι ἐπαίρεται χωρὶς νὰ ἔχῃ διατί. 71) Κατηγορεῖτο δι' ἀλαζ., ἐφαίνετο ἔνοχος ἀλ. 72) Μέρος ἄφευκτον τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἦσαν καὶ οἱ χοροί, συγκείμενοι ἀπὸ ἄνδρας τραγῳδοῦντας καὶ ὀρχουμένους. Αὐτοὺς ἐμίσθουν καὶ ἐγύμναζον οἱ πλουσιώτεροι τῶν ἰδιωτῶν ἀλληλοδιαδόχως ἰδίᾳ δαπάνῃ, καὶ τότε ἐλέγοντο αὐτοὶ ὅτι ἐ χ ο ρ ή γ ο υ ν, κ̇ ὠνομάζοντο χ ο ρ η γ ο ί. Ὅταν χορός τις ἤρεσκεν εἰς τοὺς θεατὰς περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὁ χορηγὸς ὁ καταβάλλων τὴν δαπάνην διὰ τὴν ἐξάσκησιν αὐτοῦ, ἐνίκα, καὶ ἐλάμβανεν ὡς ἔπαθλον στέφανον.

ρῆγει, Φρύνιχος[73] ἐδίδασκεν[74], Ἀδείμαντος ἦρχεν[75]. » Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς ἐνήρμοττε[76], τοῦτο μὲν ἑκάστου τῶν πολιτῶν τοὔνομα λέγων ἀπὸ στόματος[77], τοῦτο δὲ κριτὴν ἀσφαλῆ περὶ τὰ συμβόλαια παρέχων ἑαυτόν· ὥστε που καὶ πρὸς Σιμωνίδην τὸν Κεῖον[78] εἰπεῖν, αἰτούμενόν τι τῶν οὐ μετρίων[79] παρ' αὐτοῦ στρατηγοῦντος, ὡς οὔτ' ἐκεῖνος ἂν ἐγένετο ποιητὴς ἀγαθὸς ᾄδων παρὰ μέλος, οὔτ' αὐτὸς ἀστεῖος[80] ἄρχων παρὰ νόμον χαριζόμενος. Πάλιν δέ ποτε τὸν Σιμωνίδην ἐπισκώπτων ἔλεγε νοῦν οὐκ ἔχειν, Κορινθίους μὲν λοιδοροῦντα μεγάλην οἰκοῦντας πόλιν, αὐτοῦ δὲ ποιούμενον εἰκόνας, οὕτως ὄντος αἰσχροῦ τὴν ὄψιν. Αὐξόμενος δέ, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκων, τέλος κατεστασίασε καὶ μετέστησεν[81] ἐξοστρακισθέντα τὸν Ἀριστείδην.

Ἤδη δὲ τοῦ Μήδου καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῶν Ἀθηναίων βουλευομένων περὶ στρατηγοῦ, τοὺς μὲν ἄλλους ἑκόντας ἐκστῆναι τῆς στρατηγίας λέγουσιν, ἐκπεπληγμένους τὸν κίνδυνον· Ἐπικύδην δὲ τὸν Εὐφημίδου, δημαγωγὸν ὄντα δεινὸν μὲν εἰπεῖν[82], μαλακὸν δὲ τὴν ψυχήν, καὶ χρημάτων ἥττονα[83], τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθαι, καὶ κρατήσειν ἐπίδοξον εἶναι τῇ χειροτονίᾳ. Τὸν οὖν Θεμιστοκλέα, δείσαντα, μὴ τὰ πράγματα διαφθαρείη παντάπασι, τῆς ἡγεμονίας εἰς ἐκεῖνον ἐμπεσούσης, χρήμασι τὴν φιλοτιμίαν[83] ἐξωνήσασθαι παρὰ τοῦ Ἐπικύδους. Ἐπαινεῖται δ' αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν Δίγλωσσον ἔργον ἐν τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ βασιλέως ἐπὶ γῆς καὶ ὕδατος αἴτησιν[84]. Ἑρμηνέα γὰρ ὄντα συλλαβὼν διὰ ψηφίσματος ἀπέκτεινεν, ὅτι φωνὴν Ἑλληνίδα βαρβάροις προστάγμασιν ἐτόλμησε χρῆσαι[85]. Ἔτι δὲ καὶ τὸ περὶ Ἄρθμιον τὸν Ζελείτην[86]· Θεμιστοκλέους γὰρ εἰπόντος, καὶ τοῦτον εἰς τοὺς ἀτίμους[87], καὶ παῖδας αὐτοῦ καὶ γένος ἐνέγραψαν, ὅτι τὸν ἐκ Μήδων χρυσὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκόμισε. Μέγιστον δὲ πάντων[88], τὸ καταλῦσαι τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους, καὶ διαλλάξαι τὰς πόλεις ἀλλήλαις, πείσαντα τὰς ἔχθρας διὰ τὸν πόλεμον[89] ἀναβαλέσθαι· πρὸς ὃ καὶ Χείλεων τὸν Ἀρκάδα μάλιστα συναγωνίσασθαι λέγουσι.

Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχήν, εὐθὺς μὲν ἐπεχείρει τοὺς πολίτας ἐμβιβάζειν εἰς τὰς τριήρεις, καὶ τὴν πόλιν ἔπεισεν ἐκλιπόντας, ὡς προσωτάτω τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾶν τῷ βαρβάρῳ κατὰ θάλασσαν. Ἐνισταμένων δὲ πολλῶν,

---

73) Ὁ Φρύνιχος, Τραγικὸς ποιητής, μαθητὴς τοῦ Θέσπιδος, λεγόμενος ὑπὸ Πλάτωνος ἐφευρετὴς τῆς Τραγῳδίας. 74) Οἱ ποιηταὶ ἐδίδασκον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ὑποκριτὰς τοὺς παριστάνοντας τὰ δράματά των. Ἐξ οὗ ἐπεκράτησεν νὰ σημαίνῃ τὸ ἐδίδασκεν ἁπλῶς καὶ τὸ ἔγραψε τὸ παρασταθὲν δρᾶμα. 75) Δηλ. ἦτον ὁ ἐτήσιος ἢ ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν. Ἦτον δὲ τὸ ἔτος τοῦτο τὰ 477 π. Χ. 76) Εὐηρέστησε.
77) Ἐκ στήθους. 78) Ὁ περίφημος λυρικὸς ποιητής. Ἐγεννήθη τὰ 556 π. Χ. καὶ ἦν σύγχρονος τῶν Πεισιστρατιδῶν. Ἀλλ' ἔζησεν 90 ἔτη, καὶ ἀπέθανε τὸ 467 π. Χ.
79) Ὑπερβολικὸν, ἄδικον πρᾶγμα, 80) Καλὸς, εὐδόκιμος. 81) Ἐξώρισε. 82) Δεινὸν περὶ τὸ λέγειν· 83) Νικώμενον ἀπὸ τὰ χρήματα, μὴ ἀντέχοντα εἰς δωροδοκίαν, αἰσχροκερδῆ. 84) Ὁ Ξέρξης ἔπεμψε πρέσβεις εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ ἀπὸ τὰς πόλεις εἰς σημεῖον ὑποταγῆς των. Ἦν δὲ ὁ Δίγλωσσος Ἕλλην, ἑρμηνεὺς τῶν βαρβάρων αὐτῶν. 85) Μολῦναι ἡρμήνευσεν ὁ Κοραῆς· ἀλλὰ διατί ὄχι Παρασχεῖν πρὸς χρῆσιν, δανεῖσαι; 86) Ζέλεια, πόλις τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 87) Ἄτιμοι ἦσαν οἱ μὴ δυνάμενοι ἀπολαῦσαι τὰς πολιτικὰς τιμάς, καὶ δημοσίας θέσεις κτλ. 88) Μέγιστον πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ λέγουσι. 89) Διὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον ν' ἀναβάλωσι τὰς μεταξύ των ἔχθρας.

ἐξήγαγε πολλὴν στρατιὰν εἰς τὰ Τέμπη[90] μετὰ Λακεδαιμονίων, ὡς αὐτόθι προκινδυνεύσων τῆς Θετταλίας, οὔπω τότε μηδίζειν δοκούσης· ἐπεὶ δ' ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἄπρακτοι, καὶ Θετταλῶν βασιλεῖ προσγενομένων[91], ἐμήδιζε τὰ μέχρι Βοιωτίας[92], μᾶλλον ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς θαλάσσης[93], καὶ πέμπεται μετὰ νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον[94] τὰ στενὰ[95] φυλάξων. Ἔνθα δὴ τῶν μὲν Ἑλλήνων Εὐρυβιάδην[96] καὶ Λακεδαιμονίους ἡγεῖσθαι κελευόντων, τῶν δὲ Ἀθηναίων, ὅτι πλήθει τῶν νεῶν σύμπαντας ὁμοῦ τι[97] τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλλον, οὐκ ἀξιούντων ἑτέροις ἕπεσθαι, συνιδὼν τὸν κίνδυνον ὁ Θεμιστοκλῆς, αὐτός τε τὴν ἀρχὴν Εὐρυβιάδῃ παρῆκε, καὶ κατεπράϋνε τοὺς Ἀθηναίους, ὑπισχνούμενος, ἂν ἄνδρες ἀγαθοὶ γένωνται πρὸς τὸν πόλεμον, ἑκόντας αὐτοῖς παρέξειν[98] εἰς τὰ λοιπὰ πειθομένους τοὺς Ἕλληνας. Δι' ὅπερ δοκεῖ τῆς σωτηρίας αἰτιώτατος γενέσθαι τῇ Ἑλλάδι, καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους προαγαγεῖν εἰς δόξαν, ὡς ἀνδρείᾳ μὲν τῶν πολεμίων, εὐγνωμοσύνῃ[99] δὲ τῶν συμμάχων περιγενομένους. Ἐπεὶ δὲ τοῖς Ἀφέταις[100] τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου προσμίξαντος, ἐκπλαγεὶς Εὐρυβιάδης τῶν κατὰ στόμα[101] νεῶν τὸ πλῆθος, ἄλλας δὲ πυνθανόμενος διακοσίας ὑπὲρ Σκιάθου κύκλῳ περιπλεῖν, ἐβούλετο τὴν ταχίστην εἴσω τῆς Ἑλλάδος κομισθεὶς ἅψασθαι Πελοποννήσου[102], καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ταῖς ναυσὶ προσπεριβαλέσθαι[103], παντάπασιν ἀπρόσμαχον ἡγούμενος τὴν κατὰ θάλατταν ἀλκὴν βασιλέως, δείσαντες οἱ Εὐβοεῖς, μὴ σφᾶς οἱ Ἕλληνες πρόωνται[104], κρύφα τῷ Θεμιστοκλεῖ διελέγοντο, Πελάγοντα μετὰ χρημάτων πολλῶν πέμψαντες. Ἃ λαβὼν ἐκεῖνος, ὡς Ἡρόδοτος ἱστόρηκε, τοῖς περὶ τὸν Εὐρυβιάδην ἔδωκεν. Ἐναντιουμένου δὲ αὐτῷ μάλιστα τῶν πολιτῶν Ἀρχιτέλους, ὃς ἦν μὲν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς νεὼς[105] τριήραρχος, οὐκ ἔχων δὲ χρήματα τοῖς ναύταις χορηγεῖν, ἔσπευδεν ἀποπλεῦσαι, παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς πολίτας ἐπ' αὐτόν, ὥστε τὸ δεῖπνον ἁρπάσαι συνδραμόντας. Τοῦ δ' Ἀρχιτέλους ἀθυμοῦντος ἐπὶ τούτῳ καὶ βαρέως φέροντος, εἰσέπεμψε Θεμιστοκλῆς πρὸς αὐτὸν ἐν κίστῃ δεῖπνον ἄρτων καὶ κρεῶν, ὑποθεὶς κάτω τάλαντον ἀργυρίου, καὶ κελεύσας αὐτόν τε δειπνεῖν ἐν τῷ παρόντι, καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπιμεληθῆναι τῶν τριηριτῶν[106]· εἰ δὲ μή, καταβοήσειν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολίτας, ὡς ἔχοντος ἀργύριον παρὰ τῶν πολεμίων. Ταῦτα μὲν οὖν Φανίας ὁ Λέσβιος[8] εἴρηκεν.

Αἱ δὲ γενόμεναι τότε πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων ναῦς περὶ τὰ στενὰ μά-

---

90) Κοιλὰς εἰς Θεσσαλίαν μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὄσσης. 91) Οἱ Θετταλοὶ ἡνώθησαν μὲ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. 92) Χωρία· οἱ μέχρι Β. 93) Εἰς ὅσα δηλ. τοὺς συνεβούλευε περὶ τοῦ νὰ ἐπιμεληθῶσι τὴν θαλάσσιον δύναμιν. 94) Τὸ βορειοανατολικὸν ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας. 95) Τὸν πορθμὸν τὸν μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Μαγνησίας. Τὸν πορθμὸν τῶν Τρικέρων. 96) Στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων. 97) Σχεδόν, Ὀλίγου δεῖν. 98) Νὰ κατορθώσῃ ὥστε οἱ Ἕλληνες νὰ πείθωνται εἰς αὐτοὺς ἑκόντες. 99) Καλοκἀγαθίᾳ, μετριοφροσύνῃ.

100) Ἀκρωτήριον τῆς Θετταλομαγνησίας, ὅθεν ὡρμήθησαν (ἀφῆκαν εἰς τὸ πέλαγος) τὸ πρῶτον οἱ Ἀργοναῦται. 101) Κατὰ μέτωπον. 102) Νὰ πιάσῃ τὴν Πελοπόννησον, νὰ προσορμισθῇ εἰς αὐτήν. 103) Νὰ περιασφαλισθῇ καὶ μὲ τὸ διὰ ξηρᾶς στράτευμα. 104) Προΐεμαι, ἐγκαταλείπω. 105) Τῆς ἄλλως Σαλαμινίας καλουμένης· ἦτον ναῦς ταχεῖα χρησιμεύουσα ὡς ἀγγελιαφόρος τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὸ νὰ διώκῃ τοὺς φυγάδας κακούργους. (Ἴδε τὸν Ἡσύχ.) 106) Νὰ ἐξοικονομήσῃ τοὺς ναύτας τῆς τριήρους του.

χαι, κρίσιν μὲν εἰς τὰ ὅλα μεγάλην οὐκ ἐποίησαν[107], τῇ δὲ πείρᾳ μάλιστα τοὺς Ἕλληνας ὤνησαν, ὑπὸ τῶν ἔργων παρὰ τοὺς κινδύνους διδαχθέντας, ὡς οὔτε πλήθη νεῶν, οὔτε κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων[108], οὔτε κραυγαὶ κομπώδεις, ἢ βάρβαροι παιᾶνες, ἔχουσί τι δεινὸν ἀνδράσιν ἐπισταμένοις εἰς χεῖρας ἰέναι[109], καὶ μάχεσθαι τολμῶσιν· ἀλλὰ δεῖ τῶν τοιούτων καταφρονοῦντας, ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ σώματα φέρεσθαι, καὶ πρὸς ἐκεῖνα διαγωνίζεσθαι συμπλακέντας. Ὃ δὴ καὶ Πίνδαρος οὐ κακῶς ἔοικε συνιδὼν, ἐπὶ τῆς ἐπ᾽ Ἀρτεμισίῳ μάχης εἰπεῖν,

..... Ὅθι παῖδες Ἀθηναίων
ἐβάλοντο[110] φαεννὰν[111]
κρηπῖδ᾽ ἐλευθερίας·

ἀρχὴ γὰρ ὄντως τοῦ νικᾷν, τὸ θαῤῥεῖν. Ἔστι δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ Ἀρτεμίσιον ὑπὲρ τὴν Ἑστιαίαν[112] αἰγιαλὸς εἰς βορέαν ἀναπεπταμένος· ἀντιτείνει[113] δὲ αὐτῷ μάλιστα τῆς ὑπὸ Φιλοκτήτῃ χώρας γενομένης Ὀλιζών[114]. Ἔχει δὲ ναὸν οὐ μέγαν Ἀρτέμιδος ἐπίκλησιν Προσηώας, καὶ δένδρα περὶ αὐτὸν πέφυκε, καὶ στῆλαι κύκλῳ λίθου λευκοῦ πεπήγασιν· ὁ δὲ λίθος τῇ χειρὶ τριβόμενος, καὶ χρόαν καὶ ὀσμὴν κροκίζουσαν ἀναδίδωσιν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν στηλῶν ἐλεγεῖον[115] ἦν τόδε γεγραμμένον·

Παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς Ἀσίης[116] ἀπὸ χώρας
Παῖδες Ἀθηναίων τῷδέ ποτ᾽ ἐν πελάγει
Ναυμαχίῃ[117] δαμάσαντες, ἐπεὶ στρατὸς ὤλετο Μήδων,
Σήματα[118] ταῦτ᾽ ἔθεσαν παρθένῳ Ἀρτέμιδι.

Δείκνυται δὲ τῆς ἀκτῆς τόπος ἐν πολλῇ τῇ πέριξ θινὶ[119] κόνιν τεφρώδη καὶ μέλαιναν ἐκ βάθους ἀναδιδοὺς, ὥσπερ πυρίκαυτον, ἐν ᾧ τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς καῦσαι δοκοῦσι[120].

Τῶν μέντοι περὶ Θερμοπύλας εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπαγγελθέντων[121], πυθόμενοι[122] Λεωνίδαν τε κεῖσθαι[123], καὶ κρατεῖν Ξέρξην τῶν κατὰ γῆν παρόδων, εἴσω τῆς Ἑλλάδος ἀνεκομίζοντο, τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πᾶσι τεταγμένων, καὶ δι᾽ ἀρετὴν μέγα τοῖς πεπραγμένοις[124] φρονούντων. Παραπλέων δὲ τὴν χώραν ὁ Θεμιστοκλῆς, ᾗ καταρσεις ἀναγκαίας[125] καὶ καταφυγὰς ἑώρα τοῖς πολεμίοις, ἐνεχάραττε κατὰ[126] τῶν λίθων ἐπιφανῆ[127] γράμματα, τοὺς μὲν εὑρίσκων ἀπὸ τύχης, τοὺς δὲ αὐτὸς ἱστὰς περὶ τὰ ναύλοχα καὶ τὰς ὑδρείας[128], ἐπισκήπτων[129] Ἴωσι[130] διὰ γραμμάτων, εἰ μὲν οἷόν τε, μετατάξασθαι πρὸς

---

107) Δὲν εἶχον κανὲν κρίσιμον ἀποτέλεσμα ὡς πρὸς τὸν ὅλον ἀγῶνα. 108) Τῶν συμβόλων τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι τὰ πλοῖα. 109) Νὰ ἔρχωνται εἰς τὰ χέρια, νὰ μάχωνται.
110) Ἔῤῥιψαν, ἔθεσαν. 111) Ἀντὶ φαεινὴν, αἰολοδωρικῶς. 112) Τὸ Ἀρτεμίσιόν ἐστιν αἰγιαλὸς κτλ. ὑπὲρ τὴν Ἑστιαίαν, τῆς Εὐβοίας. 113) Ἀντικρύζει. 114) Ἡ Ὀλιζὼν πόλις τῆς χώρας. 115) Ἐλεγεῖον εἶναι ποίημα συγκείμενον ἐκ στίχων ἑξαμέτρων καὶ πενταμέτρων ἐναλλάξ. 116) Ἀντὶ Ἀσίας, Ἰωνικῶς. 117) Ἀντὶ ναυμαχίας Ἰων. 118) Σημεῖα, μνημεῖα. 119) Ἄμμῳ. 120) Οἱ Ἕλληνες. 121) Εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς συνηγμένους ἐν Ἀρτεμισίῳ ἀναγγελθέντων τῶν συμβάντων ἐν Θερμοπύλαις. 122) Οἱ Ἕλληνες.
123) Ἀπέθανε. 124) Μεγαλοφρονούντων ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις. 125) Ὅπου ἔμελλον νὰ ἀράξωσιν ἐξ ἀνάγκης, εἴτε ὑδρεύσεως, εἴτε ἄλλης τοιαύτης. 126) Ἐπί. 127) Εὐκόλως φαινόμενα. 128) Εἰς τὰ μέρη ὅπου δύνανται ν᾽ ἀράξωσι πλοῖα, ἢ νὰ ὑδρευθῶσι. 129) Προτρέπων. 130) Τοῖς μετὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατεύουσιν Ἴωσι.

αὐτοὺς πατέρας ὄντας[131] καὶ προκινδυνεύοντας ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας, εἰ δὲ μὴ, κακοῦν τὸ βαρβαρικὸν[132] ἐν ταῖς μάχαις καὶ συνταράττειν. Ταῦτα δ' ἤλπιζεν[133] ἢ μεταστήσειν τοὺς Ἴωνας, ἢ ταράξειν, ὑπόπτους τοῖς βαρβάροις γενομένους. Ξέρξου δὲ διὰ τῆς Δωρίδος ἄνωθεν ἐμβαλόντος εἰς τὴν Φωκίδα, καὶ τὰ τῶν Φωκέων ἄστη πυρπολοῦντος, οὐ προσήμυνον οἱ Ἕλληνες, καίπερ τῶν Ἀθηναίων δεομένων εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀπαντῆσαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὥσπερ αὐτοὶ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν. Μηδενὸς δ' ὑπακούοντος αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Πελοποννήσου περιεχομένων[134], καὶ πᾶσαν ἐντὸς Ἰσθμοῦ τὴν δύναμιν ὡρμημένων συνάγειν, καὶ διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης, ἅμα μὲν ὀργὴ τῆς προδοσίας εἶχε τοὺς Ἀθηναίους[135], ἅμα δὲ δυσθυμία καὶ κατήφεια μεμονωμένους. Μάχεσθαι μὲν γὰρ οὐ διενοοῦντο μυριάσι στρατοῦ τοσαύταις· ὃ δ' ἦν μόνον ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι τὴν πόλιν ἀφέντας, ἐμβῆναι[136] ταῖς ναυσίν· ὅπερ οἱ πολλοὶ χαλεπῶς ἤκουον[137], ὡς μήτε νίκης δεόμενοι, μήτε σωτηρίαν ἐπιστάμενοι[138] Θεῶν τε ἱερὰ καὶ πατέρων ἠρία[139] προϊεμένων.

Ἔνθα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς[140] προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν ἄρας[141], σημεῖα δαιμόνια καὶ χρησμοὺς ἐπῆγεν αὐτοῖς· σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος[142], ὃς ἀφανὴς ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐκ τοῦ σηκοῦ[143] δοκεῖ γενέσθαι· καὶ τὰς καθ' ἡμέραν αὐτῷ προτιθεμένας ἀπαρχὰς εὑρίσκοντες ἀψαύστους οἱ ἱερεῖς, ἐξήγγελλον εἰς τοὺς πολλοὺς, Θεμιστοκλέους λόγον διδόντος[144], ὡς ἀπολέλοιπε τὴν πόλιν ἡ Θεὸς ὑφηγουμένη πρὸς τὴν θάλατταν αὐτοῖς. Τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει[145], λέγων μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον τεῖχος[146], ἢ τὰς ναῦς· διὸ καὶ τὴν Σαλαμῖνα θείαν, οὐχὶ δειλὴν, οὐδὲ σχετλίαν, καλεῖν τὸν Θεὸν, ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τοῖς Ἕλλησιν ἐπώνυμον ἐσομένην. Κρατήσας δὲ τῇ γνώμῃ, ψήφισμα γράφει, τὴν μὲν πόλιν παρακαταθέσθαι τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀθηναίων μεδεούσῃ[147], τοὺς δ' ἐν ἡλικίᾳ πάντας ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας καὶ ἀνδράποδα σώζειν ἕκαστον ὡς δυνατόν[148]. Κυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος, οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων ὑπεξέθεντο γονέας καὶ γυναῖκας εἰς Τροιζῆνα, φιλοτίμως πάνυ τῶν Τροιζηνίων ὑποδεχομένων. Καὶ γὰρ τρέφειν ἐψηφίσαντο δημοσίᾳ, δύο ὀβολοὺς[149]

---

131) Ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν πατέρες τῶν Ἰώνων, διότι οἱ Ἴωνες ἦσαν ἐκείνων ἄποικοι. 132) Περιληπτ. ἀντὶ τοὺς βαρβάρους. 133) Διὰ τούτων ἤλπιζεν, ἢ ταῦτα γράφων ἤλπιζεν. 134) Κρατουμένων, διαμενόντων περὶ τὴν Πελοπόννησον. 135) Οἱ Ἀθηναῖοι μένοντες μόνοι (ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ), ὠργίζοντο (ἕνεκα) τῆς προδοσίας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πρὸς αὐτούς. 136) (διενοοῦντο) ἐμβῆναι, ὃ ἦν μόνον ἀναγκαῖον. 137) Δυσηρεστοῦντο ἀκούοντες.

138) Μήτε νίκην τοιαύτην ἤθελον, μήτε σωτηρίαν ἐγνώριζον, ἐννόουν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείπουσι τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἠρία. 139) Τάφους. 140) Διὰ συλλογισμῶν ἀνθρωπίνων.

141) Εἰς τὰς τραγῳδίας, ὅταν ἡ λύσις τοῦ δράματος καταντᾷ ἀνθρωπίνως ἀδύνατος, ἐπιφαίνεται οὐρανόθεν κατερχόμενος (αἱρομένου τοῦ ἐπὶ τούτῳ μηχανήματος) θεός τις διατάττων τὸν τρόπον τῆς λύσεως, καθὼς π. χ. εἰς τὸν Φιλοκτήτην τοῦ Σοφοκλέους. 142) Τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ὅς τις ἐτρέφετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. 143) Ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφώλευεν. 144) Ὑπαγορεύοντος. 145) Διὰ τοῦ χρησμοῦ ἐκίνει τὸ πλῆθος. 146) Ἴδε τὸν χρησμὸν παρ' Ἡροδότῳ, Ζ', 141—143. 147) Ἀρχούσῃ, προστατευούσῃ. 148) Ὡς ἕκαστος δύναται. 149) Ἓξ ὀβολοὶ ἀπετέλουν μίαν δραχμὴν, ἥτις εἶχεν ὀλίγον περισσότερον ἄργυρον, ἀλλὰ τετραπλασίαν ἀξίαν τῆς σημερινῆς δραχμῆς.

ἑκάστῳ διδόντες[150], καὶ τῆς ὀπώρας λαμβάνειν τοὺς παῖδας ἐξεῖναι πανταχόθεν, ἔτι δ' ὑπὲρ αὐτῶν διδασκάλοις τελεῖν μισθούς. Τὸ δὲ ψήφισμα Νικαγόρας ἔγραψεν[151]. Οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις, Ἀριστοτέλης μέν φησι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν πορίσασαν ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων ὀκτὼ δραχμάς, αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις· Κλείδημος δὲ[152] καὶ τοῦτο Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα. Καταβαινόντων γὰρ εἰς Πειραιᾶ τῶν Ἀθηναίων φησὶν ἀπολέσθαι τὸ Γοργόνειον ἀπὸ τῆς Θεοῦ τοῦ ἀγάλματος[153]. Τὸν οὖν Θεμιστοκλέα προσποιούμενον ζητεῖν, καὶ διερευνώμενον ἅπαντα, χρημάτων εὑρίσκειν πλῆθος ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἀποκεκρυμμένων· ὧν εἰς μέσον κομισθέντων, εὐπορῆσαι τοὺς ἐμβαίνοντας εἰς τὰς ναῦς ἐφοδίων. Ἐκπλεούσης δὲ τῆς πόλεως[154], τοῖς μὲν οἶκτον τὸ θέαμα, τοῖς δὲ θαῦμα[155] τῆς τόλμης παρεῖχε, γονέας μὲν ἄλλῃ προπεμπόντων[156], αὐτῶν δ' ἀκάμπτων πρὸς οἰμωγὰς καὶ δάκρυα γυναικῶν, καὶ (τέκνων) περιβολάς, διαπερώντων εἰς τὴν νῆσον[157]. Καίτοι πολλοὶ μὲν διὰ γῆρας ἀπολιμπανόμενοι τῶν πολιτῶν ἔλεον εἶχον· ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζώων ἐπικλῶσα[158] γλυκυθυμία μετ' ὠρυγῆς καὶ πόθου συμπαραθεόντων ἐμβαίνουσι τοῖς ἑαυτῶν τροφεῦσιν. Ἐν οἷς ἱστορεῖται κύων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους πατρός, οὐκ ἀνασχόμενος τὴν ἀπ' αὐτοῦ μόνωσιν, ἐναλέσθαι τῇ θαλάττῃ, καὶ τῇ τριήρει παρανηχόμενος, ἐκπεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ λειποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐθύς· οὗ καὶ τὸ δεικνύμενον ἄχρι νῦν, καὶ καλούμενον Κυνὸς σῆμα, τάφον εἶναι λέγουσι.

Ταῦτα δὴ μεγάλα τοῦ Θεμιστοκλέους· (ὃς) καὶ τοὺς πολίτας αἰσθόμενος ποθοῦντας Ἀριστείδην, καὶ δεδιότας, μὴ δι' ὀργὴν τῷ βαρβάρῳ προσθεὶς ἑαυτόν[159], ἀνατρέψῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος (ἐξωστράκιστο γὰρ πρὸ τοῦ πολέμου καταστασιασθεὶς[160] ὑπὸ Θεμιστοκλέους), γράφει ψήφισμα, τοῖς ἐπὶ χρόνῳ μεθεστῶσιν[161] ἐξεῖναι κατελθοῦσι πράττειν καὶ λέγειν τὰ βέλτιστα τῇ Ἑλλάδι μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν. Εὐρυβιάδου δὲ τὴν μὲν ἡγεμονίαν τῶν νεῶν ἔχοντος διὰ τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα, μαλακοῦ δὲ περὶ τὸν κίνδυνον ὄντος, αἴρειν[162] δὲ βουλομένου καὶ πλεῖν ἐπὶ τὸν Ἰσθμόν, ὅπου καὶ τὸ πεζὸν ἤθροιστο τῶν Πελοποννησίων, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀντέλεγεν. Ὅτε καὶ τὰ μνημονευόμενα λεχθῆναί φασι. Τοῦ γὰρ Εὐρυβιάδου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· Ὦ Θεμιστόκλεις, ἐν τοῖς ἀγῶσι[163] τοὺς προεξανισταμένους[164] ῥαπίζουσι· Ναί, εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀλλὰ τοὺς ἀπολειφθέντας[165] οὐ στεφανοῦσιν. Ἐπαραμένου δὲ τὴν βακτηρίαν ὡς πατάξοντος[166], ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφη· Πάταξον

---

150) Καθ' ἡμέραν. 151) Δηλαδὴ καὶ ἐπρότεινε. 152) Ἱστοριογράφος, σύγχρονος τῶν Μηδικῶν, γράψας ἱστορίαν τῆς Ἀττικῆς. 153) Εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς ὑπάρχει συνήθως κεφαλὴ Γοργῶνος ὡς κόσμημα τοῦ θώρακός της. Αὕτη εἰς τὰ μεγαλείτερα τῶν ἀγαλμάτων ἦν χρυσῆ. 154) Ἐκπλεόντων τῶν πολιτῶν. 155) Θαυμασμόν. 156) Τὸ θέαμα (τῶν πολιτῶν) προπεμπόντων. 157) Τὴν Σαλαμῖνα. 158) Κάμπτουσα πρὸς οἶκτον, συγκινοῦσα τὴν καρδίαν. 159) Ἑνωθεὶς μὲ τὸν βάρβ. 160) Κατατρεχθεὶς στασιαστικῶς.

161) Ἐξωρισμένοις πρὸς καιρὸν ὡρισμένον, καὶ ὄχι κατ' ἀειφυγίαν. 162) Νὰ σηκώσῃ τὰς ναῦς. 163) Εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας τῶν πανηγύρεων. 164) Τοὺς κινοῦντας πρὶν νὰ ἦναι ἡ σειρά των. 165) Τοὺς μείναντας ὀπίσω. 166) Τοῦ Εὐρυβιάδου.

μέν, ἄκουσον δέ[167]. Θαυμάσαντος δὲ τὴν πρᾳότητα τοῦ Εὐρυβιάδου[168], καὶ λέγειν κελεύσαντος, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἀνῆγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον[169]. Εἰπόντος δέ τινος, ὡς ἀνὴρ ἄπολις οὐκ ὀρθῶς διδάσκει τοὺς ἔχοντας[170] ἐγκαταλιπεῖν καὶ προέσθαι τὰς πατρίδας, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιστρέψας τὸν λόγον· Ἡμεῖς τοι[171], εἶπεν, ὦ μοχθηρέ, τὰς μὲν οἰκίας καὶ τὰ τείχη καταλελοίπαμεν, οὐκ ἀξιοῦντες ἀψύχων ἕνεκα δουλεύειν· πόλις δ' ἡμῖν ἐστι μεγίστη τῶν Ἑλληνίδων, αἱ διακόσιαι τριήρεις, αἳ νῦν ὑμῖν παρεστᾶσι βοηθοὶ σώζεσθαι δι' αὐτῶν βουλομένοις[172]. Εἰ δ' ἄπιτε δεύτερον ἡμᾶς προδόντες, αὐτίκα πεύσεταί τις Ἑλλήνων Ἀθηναίους, καὶ πόλιν ἐλευθέραν, καὶ χώραν οὐ χείρονα κεκτημένους, ἧς ἀπέβαλον[173]. Ταῦτα τοῦ Θεμιστοκλέους εἰπόντος, ἔννοια[174] καὶ δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην τῶν Ἀθηναίων[175], μὴ σφᾶς ἀπολιπόντες οἴχωνται. Τοῦ δ' Ἐρετριέως[176] πειρωμένου λέγειν τι πρὸς αὐτόν, Ἦ γάρ, ἔφη, καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἵ, καθάπερ αἱ τευθίδες[177], μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' οὐκ ἔχετε;

Λέγεται δ' ὑπό τινων, τὸν μὲν Θεμιστοκλέα περὶ τούτων ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ἄνωθεν τῆς νεὼς διαλέγεσθαι, γλαῦκα δ' ὀφθῆναι διαπετομένην ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῶν νεῶν, καὶ τοῖς καρχησίοις[178] ἐπικαθίζουσαν· δι' ὃ[179] δὴ καὶ μάλιστα προσέθεντο[180] τῇ γνώμῃ, καὶ παρεσκευάζοντο ναυμαχήσοντες. Ἀλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὁ στόλος, τῇ Ἀττικῇ κατὰ τὸ Φαληρικὸν[181] προσφερόμενος, τοὺς πέριξ ἀπέκρυψεν[182] αἰγιαλούς, αὐτός τε βασιλεὺς[183] μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ καταβὰς ἐπὶ τὴν θάλατταν ἄθρους[184] ὤφθη, τῶν δυνάμεων ὁμοῦ γενομένων[185], ἐξερρύησαν[186] οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους λόγοι τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάλιν ἐπάπταινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἰσθμόν, εἴ τις ἄλλο τι λέγοι χαλεπαίνοντες. Ἐδόκει[187] δὲ τῆς νυκτὸς ἀποχωρεῖν καὶ παρηγγέλλετο πλοῦς τοῖς κυβερνήταις. Ἔνθα δὴ βαρέως φέρων ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν στενῶν προέμενοι βοήθειαν[188] οἱ Ἕλληνες διαλυθήσονται κατὰ πόλεις, ἐβουλεύετο καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν Σίκινον πραγματείαν[189]. Ἦν δὲ τῷ γένει Πέρσης ὁ Σίκινος αἰχμάλωτος, εὔνους δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ, καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ παιδαγωγός. Ὃν ἐκπέμπει πρὸς τὸν Πέρσην κρύφα, κελεύσας λέγειν, ὅτι Θεμιστοκλῆς, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, αἱρούμενος τὰ βασιλέως[190], ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας

167) Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὁ Ἀδείμαντος ὁ τῶν Κορινθ. στρατηγὸς ἦν ὁ τὴν βακτηρίαν ἐπαράμενος κατὰ τοῦ Θεμιστοκλ., καὶ πρὸς αὐτὸν οὗτος ἔφη τὸ μνημονευόμενον.
168) Ὑποκείμενον τοῦ θαυμάσαντος. 169) Γραπτέον, Αὑτόν· τί δὲ σημαίνει τὸ Ἀνάγω ἐμαυτὸν (=Ἀνάγομαι) ἐπὶ τὸν λόγον, ἴδε Λ. Σ. Δ. Β. 170) Πόλεις ἢ πατρίδα.
171) Περιποιητ. νὰ σὲ εἰπῶ ἐσένα. 172) Ἐὰν βούλησθε. 173) Ἐννοοῦσε δὲ τὴν Σικελίαν.
174) Ὑπόνοια, φροντίς, ἔννοια. 175) Περὶ τῶν Ἀθ. 176) Ἐρετριέως τινός. 177) Τὰ κοινῶς καλαμάρια τῆς θαλάσσης, περὶ τοῦ γένους τῶν ὁποίων λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (περὶ Ζώων Ἱστορ. Δ', ά.) ὅτι « Οὐδὲν τῶν μαλακίων ἔχει σπλάγχνον· τὸ δὲ ἐντὸς αὐτῶν στερεὸν καλεῖται ξίφος ». 178) Τὰ ἄκρα τῶν ἱστῶν. 179) Ὡς σημεῖον ἐπιδοκιμασίας σταλὲν ὑπὸ τῶν θεῶν, καὶ μάλιστα τῆς Ἀθηνᾶς. 180) Ἐπείθοντο (οἱ Ἕλληνες). 181) Ἀκτὴ ἢ λιμὴν τῆς Ἀττικῆς, ἀνατολικῶς τοῦ Πειραιῶς, ὅπου σήμερον οἱ τρεῖς Πύργοι. 182) Ἦν δηλ. τόσον πολυάριθμος, ὥστε κατεκάλυπτε τὰς θαλάσσας. 183) Ὅταν λέγεται ἁπλῶς καὶ μόνον βασιλεύς, ἐννοεῖται ὁ τῶν Περσῶν ὁ μέγας βασιλεὺς καλούμενος. 184) Ἀθρόος, κατ' Ἀττικὴν συναίρεσιν. 185) Συναθροισθεισῶν. 186) Ἐλησμονήθησαν. 187) Εὔλογον ἐδόκει. 188) Τὴν ὠφέλειαν ἣν εἶχον ὡς ἐκ τοῦ τόπου. 189) Τὸ τέχνασμα. 190) Προτιμῶν τὸ μέρος τοῦ βασιλέως.

ἀποδιδράσκοντας, καὶ διακελεύεται μὴ παρεῖναι[191] φυγεῖν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν ᾧ ταράσσονται τῶν πεζῶν χωρὶς ὄντες, ἐπιθέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν. Ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης ὡς ἀπ' εὐνοίας λελεγμένα δεξάμενος, ἥσθη, καὶ *τέλος*[192] εὐθὺς ἐξέφερε[193] πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν, τὰς μὲν ἄλλας πληροῦν καθ' ἡσυχίαν, διακοσίαις δ' ἀναχθέντας ἤδη περιβαλέσθαι τὸν πόρον[194] ἐν κύκλῳ πάντα, καὶ διαζῶσαι τὰς νήσους[195], ὅπως ἐκφύγῃ μηδεὶς τῶν πολεμίων. Τούτων δὲ πραττομένων, Ἀριστείδης[196] ὁ Λυσιμάχου πρῶτος αἰσθόμενος ἧκεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, οὐκ ὢν φίλος[197], ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον ἐξωστρακισμένος, ὥσπερ εἴρηται· προελθόντι[198] δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ φράζει τὴν κύκλωσιν. Ὁ δὲ, τήν τ' ἄλλην καλοκἀγαθίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰδὼς, καὶ τῆς τότε παρουσίας[199] ἀγάμενος, φράζει τὰ περὶ τὸν Σίκινον αὐτῷ, καὶ παρεκάλει τῶν Ἑλλήνων συνεπιλαμβάνεσθαι[200] καὶ συμπροθυμεῖσθαι, πίστιν ἔχοντα μᾶλλον[201], ὅπως ἐν τοῖς στενοῖς ναυμαχήσωσιν. Ὁ μὲν οὖν Ἀριστείδης, ἐπαινέσας τὸν Θεμιστοκλέα, τοὺς ἄλλους ἐπῄει[202] στρατηγοὺς καὶ τριηράρχους ἐπὶ τὴν μάχην παροξύνων. Ἔτι δ' ὅμως ἀπιστούντων, ἐφάνη Τηνία[203] τριήρεις αὐτόμολος, ἧς ἐναυάρχει Παναίτιος, ἀπαγγέλλουσα κύκλωσιν· ὥστε καὶ θυμῷ[204] τοὺς Ἕλληνας κινῆσαι μετ' ἀνάγκης πρὸς τὸν κίνδυνον.

Ἅμα δ' ἡμέρᾳ Ξέρξης μὲν ἄνω καθῆστο τὸν στόλον ἐποπτεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημός[205] φησιν, ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον[206], ᾗ βραχεῖ πόρῳ διείργεται[207] τῆς Ἀττικῆς ἡ νῆσος· ὡς δ' Ἀκεστόδωρος[208], ἐν μεθορίῳ τῆς Μεγαρίδος, ὑπὲρ τῶν καλουμένων Κεράτων[209], χρυσοῦν δίφρον[210] θέμενος, καὶ γραμματεῖς πολλοὺς παραστησάμενος, ὧν ἔργον ἦν ἀπογράφεσθαι κατὰ (τὴν) μάχην τὰ πραττόμενα. Θεμιστοκλεῖ δὲ παρὰ τὴν ναυαρχίδα τριήρη σφαγιαζομένῳ[211] τρεῖς προσήχθησαν αἰχμάλωτοι, κάλλιστοι μὲν ἰδέσθαι τὴν ὄψιν, ἐσθῆσι δὲ καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοι διαπρεπῶς. Ἐλέγοντο δὲ Σανδάκης παῖδες εἶναι, τῆς βασιλέως ἀδελφῆς, καὶ Ἀρταΰκτου. Τούτους ἰδὼν Εὐφραντίδης ὁ μάντις, ὡς ἅμα μὲν ἀνέλαμψεν ἐκ τῶν ἱερῶν μέγα καὶ περιφανὲς πῦρ, ἅμα δὲ πταρμὸς ἐκ τῶν δεξιῶν ἐσήμηνε[212], τὸν Θεμιστοκλέα δεξιωσάμενος, ἐκέλευσε τῶν νεανίσκων κατάρξασθαι[213] καὶ καθιε-

---

ὢν ὑπὲρ τοῦ Β. [191]) Παρίημι. [192]) ὁ Κοραῆς διέγραψε τὴν λέξιν. Ἐὰν κριθῇ γνησία, εἴη ἂν συνώνυμος τοῦ Ἐντολή. [193]) Ἂν διαγραφῇ ἡ λέξις τέλος, Διέταξε. Δ. Σ. Ἐκφέρω 2).

[194]) Τὸν μεταξὺ Σαλαμῖνος κ. Ψυτταλείας; καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν κ. τῆς ξηρᾶς. [195]) Τὴν Σαλαμῖνα κ. τὴν Ψυττάλειαν. [196]) Ὁ δίκαιος. [197]) Αὐτοῦ. [198]) Ἐλθόντι εἰς προϋπάντησίν τε. [199]) Ἕνεκα τῆς παρουσίας. [200]) Νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ ὅπως καταπείσῃ τοὺς Ἕλληνας. [201]) Ἑαυτοῦ. [202]) Ἐπορεύετο ἐπί. Ἔπειμι. Οἱ Τήνιοι καὶ οἱ λοιποὶ νησιῶται κατηναγκασμένοι συνεστράτευον μετὰ τοῦ Ξέρξου θαλασσοκρατοῦντος. [204]) Ὑπ' ὀργῆς καὶ ὑπ' ἀνάγκης. [205]) Ἀρχαῖος ἱστορικὸς, γράψας Ἀττικὴν ἱστορίαν. [206]) Ναὸν τοῦ Ἡρακλέους. [207]) Εἰς τὸ μέρος ὅπου διὰ στενοῦ πορθμοῦ διαιρεῖται ἡ Σαλαμὶς ἀπὸ τὴν στερεάν. [208]) Ἄλλος ἀρχαῖος ἱστορικὸς, γράψας Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. [209]) Διπλῆ κορυφὴ τοῦ ὄρους τοῦ διαιροῦντος τὴν Μεγαρίδα τῆς Ἀττικῆς. [210]) Ὁ θρόνος οὗτος, κυριευθεὶς ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἀφιερώθη εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις παρθενῶνα· ὁ Δημοσθένης, ὅςτις τὸν εἶδε, τὸν λέγει ἀργυρόποδα. [211]) Θυσίαν τελοῦντες. [212]) Ἠκούσθη ὡς θεῖον σημεῖον. Εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς δεισιδαιμονίας ἡ λάμψις τοῦ πυρὸς τῆς θυσίας καὶ τοῦ πταρμοῦ ὁ ἦχος ἐθεωροῦντο ὡς οἰωνοὶ, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐθυσιάζετο καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. [213]) Νὰ φονεύσῃ. Κατάρχω. Δ. Σ. 2) ὁ Ἡρόδ. δὲν ἀναφέρει τὴν ἀπανθρωπον ταύτην θυσίαν.

φῦσαι πάντας ὠμηστῇ[214] Διονύσῳ προσευξάμενον· οὕτω γὰρ ἅμα σωτηρίαν τε καὶ νίκην ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησιν. Ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ὡς μέγα τὸ μάντευμα καὶ δεινὸν, οἷον εἴωθεν[215] ἐν μεγάλοις ἀγῶσι καὶ πράγμασι χαλεποῖς, μᾶλλον ἐκ τῶν παραλόγων, ἢ τῶν εὐλόγων, τὴν σωτηρίαν ἐλπίζοντες οἱ πολλοὶ, τὸν Θεὸν ἅμα κοινῇ κατεκαλοῦντο φωνῇ, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῷ βωμῷ προσαγαγόντες, ἠνάγκασαν, ὡς ὁ μάντις ἐκέλευσε, τὴν θυσίαν συντελεσθῆναι. Ταῦτα μὲν οὖν ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ γραμμάτων οὐκ ἄπειρος ἱστορικῶν Φανίας ὁ Λέσβιος εἴρηκε.

Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν βαρβαρικῶν νεῶν Αἰσχύλος ὁ ποιητὴς, ὡς ἂν[216] εἰδὼς *καὶ* διαβεβαιούμενος[217], ἐν τραγῳδίᾳ Πέρσαις[218], λέγει ταῦτα[219].

Ξέρξῃ δὲ (καὶ γὰρ οἶδα) χιλιὰς μὲν ἦν
Νεῶν τὸ πλῆθος· αἱ δ' ὑπέρκομποι[220] τάχει,
Ἑκατὸν δὶς ἦσαν, ἑπτά θ'. Ὧδ' ἔχει λόγος.

Τῶν δ' Ἀττικῶν, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τὸ πλῆθος οὐσῶν, ἑκάστη τοὺς ἀπὸ τοῦ καταστρώματος μαχομένους, ὀκτωκαίδεκα εἶχεν· ὧν τοξόται τέσσαρες ἦσαν, οἱ λοιποὶ δ' ὁπλῖται. Δοκεῖ δ' οὐχ ἧττον εὖ τὸν καιρὸν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἢ τὸν τόπον, συνιδὼν καὶ φυλάξας, μὴ πρότερον ἀντιπρώρους[221] καταστῆσαι ταῖς βαρβαρικαῖς τὰς τριήρεις, ἢ τὴν εἰωθυῖαν ὥραν παραγενέσθαι, τὸ πνεῦμα λαμπρὸν[222] ἐκ πελάγους ἀεὶ καὶ κῦμα διὰ τῶν στενῶν κατάγουσαν[223]· ὃ τὰς μὲν Ἑλληνικὰς οὐκ ἔβλαπτε ναῦς, ἁλιτενεῖς οὔσας καὶ ταπεινοτέρας, τὰς δὲ βαρβαρικὰς, ταῖς τε πρύμναις ἀνεστώσας[224], καὶ τοῖς καταστρώμασιν ὑψορόφους καὶ βαρείας ἐπιφερομένας ἔσφαλλε[225] προσπίπτον, καὶ παρεδίδου πλαγίας τοῖς Ἕλλησιν ὀξέως προσφερομένοις, καὶ τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέχουσιν, ὡς ὁρῶντι[226] μάλιστα τὸ συμφέρον· καὶ ὅτι[227] κατ' ἐκεῖνον[228] ὁ Ξέρξου ναύαρχος Ἀριαμένης, ναῦν ἔχων μεγάλην, ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐτόξευε καὶ ἠκόντιζεν, ἀνὴρ ἀγαθὸς[229] ὢν, καὶ τῶν βασιλέως ἀδελφῶν[230] πολὺ κράτιστός τε καὶ δικαιότατος. Τοῦτον μὲν οὖν Ἀμεινίας ὁ Δεκελεὺς[231], καὶ Σωσικλῆς ὁ Πεδιεὺς[232], ὁμοῦ πλέοντες[233], ὡς αἱ νῆες[234] ἀντίπρωροι προσπεσοῦσαι καὶ συνερείσασαι τοῖς χαλκώμασιν[235] ἐνεσχέθησαν, ἐπιβαίνοντα τῆς αὐτῶν τριήρους, ὑποστάντες[236] καὶ τοῖς δόρασι τύπτοντες

214) Ὠμοφάγῳ, ἐπίθετον τοῦ Διονύσου. 215) Κατεκαλοῦντο, ποιοῦντες ἐκεῖνο, οἷον εἴωθεν. 216) Καθ' ὅ. Ὁ ποιητὴς παρῆν εἰς τὸν πόλεμον. 217) Ὁ καὶ διαγραπτέος. Λέγει διαβεβαιούμενος. 218) Μία τῶν σωζομένων τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, ὑπόθεσιν ἔχουσα τὴν ἧτταν τῶν Περσῶν. 219 Οἱ ἑπόμενοι τρεῖς στίχοι εἰσὶ 339—341 τῆς τραγῳδίας 220) Ὑπερήφανοι, ἔξοχοι διὰ τὸ τάχος των. 221) Διευθυνομένας πρώραν πρὸς πρώραν. 222) Ἄνεμον σφοδρόν. 223) Ἥτις ἔφερε τὸν ἄνεμον καὶ τὰ κύματα ἔξωθεν, ἀπὸ τὸ πέλαγος ἐντὸς εἰς τὸν πορθμόν. 224) Ἐχούσας πρύμνας ὑψηλάς. 225) Παρέσυρε. 226) Ἐννοοῦντι.
227) Δοκεῖ ὅτι. 228) Εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦν ἐκεῖνος (ὁ Θεμιστοκλῆς). 229) Ἀνδρεῖος.
230) Μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Β., ὧν εἷς ἦν καὶ αὐτός. ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βασιλέως Ἀριαβίγνην. 231) Δεκέλεια, Δῆμος τῆς Ἀττικῆς, τὸ νῦν Τατόϊ, ἐπὶ τοῦ Πάρνηθος. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει τον Ἀμεινίαν Παλληνέα, ὁ δὲ Διόδωρος τὸν θέλει ἀδελφὸν τοῦ Αἰσχύλου. 232) Πεδίον ἦν τὸ μέρος τῆς Ἀττικῆς, τὸ δυτικῶς τοῦ Ἄστεως, μέχρι τοῦ Πάρνηθος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ δῆμος Πεδιεύς. 233) Οἱ δύω ἐντὸς μιᾶς τριήρους. 234) Αὐτῶν καὶ ἡ τοῦ Πέρσου. 235) Τοῖς χαλκοῖς ἐμβόλοις. 236) Ἀντιστάντες.

εἰς τὴν θάλασσαν ἐνέβαλον καὶ τὸ σῶμα[237] μετ' ἄλλων φερόμενον ναυαγίων Ἀρτεμισία[237*] γνωρίσασα πρὸς Ξέρξην ἀνήνεγκεν.

Ἐν δὲ τούτῳ[238] τοῦ ἀγῶνος ὄντος, φῶς μὲν ἐκλάμψαι μέγα λέγουσιν Ἐλευσινόθεν, ἦχον δὲ καὶ φωνὴν τὸ Θριάσιον κατέχειν πεδίον[239] ἄχρι τῆς θαλάττης, ὡς ἀνθρώπων ὁμοῦ πολλῶν τὸν μυστικὸν ἐξαγόντων Ἴακχον[240]. Ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τῶν φθεγγομένων[241], κατὰ μικρὸν ἀπὸ γῆς ἀναφερόμενον νέφος ἔδοξεν αὖθις ὑπονοστεῖν[242] καὶ κατασκήπτειν εἰς τὰς τριήρεις. Ἕτεροι δὲ φάσματα καὶ εἴδωλα καθορᾶν ἔδοξαν ἐνόπλων ἀνδρῶν, ἀπ' Αἰγίνης τὰς χεῖρας ἀνεχόντων πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν τριηρῶν, οὓς εἴκαζον Αἰακίδας[243] εἶναι, παρακεκλημένους εὐχαῖς πρὸ τῆς μάχης ἐπὶ τὴν βοήθειαν. Πρῶτος μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Λυκομήδης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τριηραρχῶν, ἧς τὰ παράσημα περικόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ[244]. Οἱ δ' ἄλλοι τοῖς βαρβάροις ἐξισούμενοι τὸ πλῆθος[245], ἐν στενῷ κατὰ μέρος προσφερομένους[246] καὶ περιπίπτοντας ἀλλήλοις, ἐτρέψαντο μέχρι δείλης ἀντισχόντας, ὡς εἴρηκε Σιμωνίδης, τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον ἀράμενοι νίκην[247], ἧς οὔθ' Ἕλλησιν, οὔτε βαρβάροις ἐνάλιον ἔργον εἴργασται λαμπρότερον, ἀνδρείᾳ μὲν καὶ προθυμίᾳ κοινῇ τῶν ναυμαχησάντων, γνώμῃ δὲ καὶ δεινότητι Θεμιστοκλέους.

Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν, Ξέρξης μὲν ἔτι θυμομαχῶν πρὸς τὴν ἀπότευξιν[248] ἐπεχείρει διὰ χωμάτων ἐπάγειν τὸ πεζὸν εἰς Σαλαμῖνα τοῖς Ἕλλησιν[249], ἐμφράξας τὸν διὰ μέσου[250] πόρον. Θεμιστοκλῆς δ' ἀποπειρώμενος Ἀριστείδου λόγῳ[251], γνώμην ἐποιεῖτο λύειν τὸ ζεῦγμα[252] ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσαντας εἰς Ἑλλήσποντον, Ὅπως, ἔφη, τὴν Ἀσίαν[253] ἐν τῇ Εὐρώπῃ λάβωμεν. Δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Ἀριστείδου, καὶ λέγοντος, ὅτι Νῦν μὲν τρυφῶντι τῷ βαρβάρῳ πεπολεμήκαμεν, ἂν δὲ κατακλείσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ καταστήσωμεν εἰς ἀνάγκην ὑπὸ δέους[254] ἄνδρα τηλικούτων δυνάμεων κύριον, οὐκέτι καθήμενος ὑπὸ σκιάδι[255] χρυσῇ θεάσεται τὴν μάχην ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλὰ πάντα τολμῶν, καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρὼν διὰ τὸν κίνδυνον, ἐπανορθώσεται τὰ παρειμένα[256], καὶ βουλεύσεται βέλτιον ὑπὲρ τῶν ὅλων.

---

237) Αὐταί. 237*) Βασίλισσα τῆς ἐν Καρίᾳ Ἁλικαρνασσοῦ. 238) Εἰς ταύτην τὴν θέσιν, τὴν κατάστασιν. 239) Τὸ ἐκτεινόμενον πρὸς βορρᾶν τοῦ Σαλαμινίου κόλπου καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἐλευσῖνος, ἥτις κεῖται παραθαλασσίως εἰς τὸ δυτικὸν πέρας τοῦ κόλπου τούτου. 240) Τὸν ὕμνον τὸν ψαλλόμενον εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Βάκχου. 241) Δηλ. ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ἠκούετο τὸ πλῆθος. 242) Ἀποσυρόμενον. 243) Ὁ Αἰακὸς ἦν υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, Αἰακίδαι δὲ ἦσαν οἱ υἱοί του Πηλεὺς καὶ Τελαμὼν καὶ οἱ ἔγγονοί του Ἀχιλλεὺς καὶ Αἴας. 244) Οὗτος ἦν πιθανῶς ὁ λατρευόμενος εἰς τὸν ναὸν τὸν μεταβληθέντα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Δαφνίου. 245) Διὰ τὸν κατωτέρω λόγον, ὅτι ὁ πορθμὸς ἦν στενός, καὶ οἱ βάρβαροι δὲν ἐδύναντο νὰ τάξωσιν εἰς αὐτὸν κατὰ μέτωπον πλείονας τριήρεις τῶν ὅσας εἶχον οἱ Ἕλληνες. 246) Τοὺς βαρβάρους. 247) Συμβᾶσαν ἐν Ὀλ. 75, α. 480 π. Χ. τῇ 20 Βοηδρομιῶνος. 23 Σεπτεμβρίου. 248) Ἰσχυρογνωμῶν κατὰ τῆς ἀποτυχίας.
249) Ἐγείρων μεταξὺ Σαλαμῖνος καὶ στερεᾶς χώματα, νὰ φέρῃ δι' αὐτῶν τὸν πεζόν του στρατὸν εἰς Σαλαμῖνα κατὰ τῶν Ἑλλήνων. 250) Τὸ μεταξὺ Ἀττικῆς, Ψυτταλείας καὶ Σαλαμῖνος στενόν. 251) Θέλων διὰ τῶν λόγων του νὰ δοκιμάσῃ τί φρονεῖ ὁ Ἀρ.
252) Τὴν γέφυραν δι' ἧς εἶχε ζεύξει ὁ Ξέρξης τὸν Ἑλλήσποντον. 253) Δηλ. τὴν Ἀσιατικὴν δύναμιν. 254) Διὰ τοῦ φόβου στενοχωρήσωμεν. 255) Σκηνὴ ὠροφωμένη Ἡσύχ.
256) Ὅσα τώρα ἄφησε, παρημέλησε.

Οὐ τὴν οὖσαν νῦν, ἔφη, δεῖ γέφυραν, ὦ Θεμιστόκλεις, ἡμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλ' ἑτέραν, εἴπερ οἷόν τε, προσκατασκευάσαντας, ἐκβαλεῖν διὰ τάχους τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς Εὐρώπης. Οὐκοῦν, εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰ δοκεῖ ταῦτα συμφέρειν, ὥρα σκοπεῖν καὶ μηχανᾶσθαι πάντας ἡμᾶς, ὅπως ἀπαλλαγήσεται τὴν ταχίστην ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξε, πέμπει τινὰ τῶν βασιλικῶν εὐνούχων ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀνευρὼν, Ἀρνάκην[257] ὄνομα, φράζειν βασιλεῖ κελεύσας, ὅτι τοῖς μὲν Ἕλλησι δέδοκται, τῷ ναυτικῷ κεκρατηκότας, ἀναπλεῖν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ τὸ ζεῦγμα, καὶ λύειν τὴν γέφυραν· Θεμιστοκλῆς δὲ κηδόμενος βασιλέως, παραινεῖ σπεύδειν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ θάλασσαν[258], καὶ περαιοῦσθαι, μέχρις αὐτὸς[259] ἐμποιεῖ τινας διατριβὰς[260] τοῖς συμμάχοις καὶ μελλήσεις πρὸς τὴν δίωξιν. Ταῦθ' ὁ βάρβαρος ἀκούσας, καὶ γενόμενος περίφοβος, διὰ τάχους ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν· καὶ πεῖραν ἡ Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου φρόνησις ἐν Μαρδονίῳ[261] παρέσχεν[262], εἴγε πολλοστημορίῳ τῆς Ξέρξου δυνάμεως διαγωνισάμενοι Πλαταιᾶσιν, εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον κατέστησαν[263].

Πόλεων[264] μὲν οὖν τὴν Αἰγινητῶν ἀριστεῦσαί φησιν Ἡρόδοτος, Θεμιστοκλεῖ δὲ (καίπερ ἄκοντες ὑπὸ φθόνου) τὸ πρωτεῖον ἀπέδοσαν ἅπαντες. Ἐπεὶ γὰρ ἀναχωρήσαντες εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ[265] τὴν ψῆφον ἔφερον οἱ στρατηγοὶ, πρῶτον μὲν ἕκαστος ἑαυτὸν ἀπέφαινεν ἀρετῇ, δεύτερον δὲ μεθ' ἑαυτὸν, Θεμιστοκλέα. Λακεδαιμόνιοι δ' εἰς τὴν Σπάρτην αὐτὸν καταγαγόντες, Εὐρυβιάδῃ μὲν ἀνδρείας, ἐκείνῳ δὲ σοφίας ἀριστεῖον ἔδοσαν, θαλλοῦ[266] στέφανον· καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἁρμάτων τὸ πρωτεῦον ἐδωρήσαντο, καὶ τριακοσίους τῶν νέων πομποὺς ἄχρι τῶν ὅρων συνεξέπεμψαν. Λέγεται δ', Ὀλυμπίων τῶν ἐφεξῆς ἀγομένων[267], καὶ παρελθόντος εἰς τὸ στάδιον τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀμελήσαντας[268] τῶν ἀγωνιστῶν τοὺς παρόντας, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκεῖνον θεᾶσθαι, καὶ τοῖς ξένοις ἐπιδεικνύειν ἅμα θαυμάζοντας καὶ κροτοῦντας· ὥστε καὶ αὐτὸν ἡσθέντα πρὸς τοὺς φίλους ὁμολογῆσαι τὸν καρπὸν ἀπέχειν[269] τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτῷ πονηθέντων[270].

Καὶ γὰρ ἦν τῇ φύσει φιλοτιμότατος[271], εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι διὰ τῶν ἀπομνημονευομένων. Αἱρεθεὶς τε γὰρ ναύαρχος ὑπὲρ τῆς πόλεως, οὐδὲν οὔτε τῶν ἰδίων, οὔτε τῶν κοινῶν, κατὰ μέρος ἐχρημάτιζεν[272], ἀλλὰ πᾶν

---

257) Καθ' Ἡρόδοτον ἦν αὐτὸς ὁ Σίκιννος. 258) Δηλ. τὴν παρακειμένην εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου δὲν ἐφοβεῖτο νὰ καταδιωχθῇ. 259) Ἐν ᾧ αὐτὸς (ὁ Θεμιστοκλῆς). 260) Χρονοτριβάς.
261) Ἐν τῇ μάχῃ τῇ γενομένῃ πρὸς Μαρδόνιον. 262) Πεῖραν παρέσχεν, ἀπεδείχθη.
263) Ἀπόδειξις ὅτι καλῶς καὶ φρονίμως ἔπραξαν ἀποπέμψαντες τὸν Ξέρξην, καὶ μὴ ἀφήσαντες νὰ κινδυνεύσῃ ἡ Ἑλλὰς ἐκ νέου καθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν δυνάμεων, εἶναι ὅτι πολεμήσασα κατὰ τοῦ Μαρδονίου καὶ κατὰ πολλοστημορίου τῆς Περσικῆς δυνάμεως, περιέστη ὅμως εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. 264) Ἐκ τῶν πόλεων. 265) Καθ' Ἡρόδοτον ἐψηφοφόρησαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ ἐν τῷ Κορινθίῳ Ἰσθμῷ. Ἐπιφέρει δ' ἀλλαχοῦ ὁ Ἡρόδοτος ὅτι ἀπὸ φθόνου οἱ Ἕλληνες δὲν ἐτελείωσαν τὴν ψηφοφορίαν ταύτην.
266) Κλάδου ἐλαίας. 267) Ὅταν ἐτελεῖτο ἡ ἀκόλουθος ἑορτὴ τῶν Ὀλυμπίων, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν τῆς Ἤλιδος. Ἐτελέσθη δὲ αὕτη τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν μάχην, διότι ἐπανήρχετο κατὰ τετραετίαν. 268) Ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠμέλησαν νὰ βλέπουν τοὺς ἐκεῖ παρόντας ἀγωνιστὰς τοὺς ἐκτελοῦντας τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. 269) Ὅτι ἀπολαμβάνει.
270) Τῶν ὅσα ἐπόνησε. 271) Φιλοδοξότατος. 272) Εἰργάζετο, ἐνήργει.

ἐνεβάλλετο τὸ προσαίτιον[273] εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐκπλεῖν ἤμελλεν, ἵν' ὁμοῦ πολλὰ πράττων πράγματα, καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις ὁμιλῶν, μέγας εἶναι δοκῇ, καὶ πλεῖστον δύνασθαι. Τῶν τε νεκρῶν τοὺς ἐκπεσόντας[274] ἐπισκοπῶν παρὰ τὴν θάλασσαν, ὡς εἶδε περικείμενα[275] ψέλλια χρυσᾶ καὶ στρεπτοὺς, αὐτὸς μὲν παρῆλθε, τῷ δ' ἑπομένῳ φίλῳ δείξας, εἶπεν « Ἀνελοῦ σαυτῷ· σὺ γὰρ οὐκ εἶ Θεμιστοκλῆς. » Ἔλεγε δὲ, τοὺς Ἀθηναίους οὐ τιμᾷν αὐτὸν, οὐδὲ θαυμάζειν, ἀλλ' ὥσπερ πλατάνῳ χειμαζομένους μὲν ὑποτρέχειν καὶ κινδυνεύοντας, εὐδίας δὲ περὶ αὐτοὺς γενομένης, τίλλειν καὶ κολούειν. Τοῦ δὲ Σεριφίου[276] πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, ὡς οὐ δι' αὐτόν[277] ἔσχηκε δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν. « Ἀληθεύων λέγεις (εἶπεν), ἀλλ' οὔτ' ἂν ἐγὼ, Σερίφιος ὢν, ἐγενόμην ἔνδοξος, οὔτε σὺ, Ἀθηναῖος. » Ἑτέρου δέ τινος τῶν στρατηγῶν, ὡς ἔδοξέ τι χρήσιμον διαπεπρᾶχθαι τῇ πόλει[278], θρασυνομένου[279] πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα, καὶ τὰς ἑαυτοῦ ταῖς ἐκείνου πράξεσιν ἀντιπαραβάλλοντος, ἔφη τῇ ἑορτῇ τὴν ὑστέραν[280] ἐρίσαι, λέγουσαν, ὡς ἐκείνη μὲν ἀσχολιῶν τε μεστὴ καὶ κοπώδης ἐστὶν, ἐν αὐτῇ δὲ πάντες ἀπολαύουσι τῶν παρεσκευασμένων σχολάζοντες· τὴν δ' ἑορτὴν πρὸς ταῦτ' εἰπεῖν· Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ μὴ γενομένης, σὺ οὐκ ἂν ἦσθα· κἀμοῦ τοίνυν, ἔφη, τότε μὴ γενομένου, ποῦ ἂν ἦτε νῦν ὑμεῖς; Τὸν δ' υἱὸν ἐντρυφῶντα τῇ μητρὶ[281], καὶ δι' ἐκείνην αὐτῷ[282], σκώπτων ἔλεγε πλεῖστον τῶν Ἑλλήνων δύνασθαι[283]· τοῖς μὲν γὰρ Ἕλλησιν ἐπιτάττειν Ἀθηναίους, Ἀθηναίοις δ' αὐτὸν[284], αὐτῷ δὲ τὴν ἐκείνου[285] μητέρα, τῇ μητρὶ δ' ἐκεῖνον. Ἴδιος δέ τις ἐν πᾶσι βουλόμενος εἶναι, χωρίον μὲν πιπράσκων, ἐκέλευε κηρύττειν, ὅτι καὶ γείτονα χρηστὸν ἔχει. Τῶν δὲ μνωμένων αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, τὸν ἐπιεικῆ[286] τοῦ πλουσίου προκρίνας, ἔφη ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεόμενον μᾶλλον, ἢ χρήματα ἀνδρός. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀποφθέγμασι τοιοῦτός τις ἦν.

Γενόμενος δ' ἀπὸ[287] τῶν πράξεων ἐκείνων, εὐθὺς ἐπεχείρει τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν[288] καὶ τειχίζειν, ὡς μὲν ἱστορεῖ Θεόπομπος[289], χρήμασι πείσας μὴ ἐναντιωθῆναι τοὺς Ἐφόρους[290]· ὡς δ' οἱ πλεῖστοι, παρακρουσάμενος[291]. Ἧκε μὲν γὰρ εἰς Σπάρτην, ὄνομα πρεσβείας ἐπιγραψάμενος[292]. Ἐγκαλούντων δὲ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτι τειχίζουσι τὸ ἄστυ, καὶ Πολιάρχου κατηγοροῦντος, ἐπίτηδες ἐξ Αἰγίνης ἀποσταλέντος, ἠρνεῖτο, καὶ πέμπειν ἐκέλευεν εἰς Ἀθήνας τοὺς κατοψομένους· ἅμα μὲν ἐμβάλλων τῷ τειχισμῷ χρόνον[293] ἐκ τῆς διατριβῆς, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀνθ' αὑτοῦ τοὺς πεμπομέ-

273) Πᾶσαν συμπίπτουσαν ὑπόθεσιν. 274) Τοὺς εἰς τὸ παράλιον ἐκβρασθέντας ὑπὸ τῶν κυμάτων. 275) Κείμεναι περὶ τοὺς βραχίονας καὶ τραχήλους αὐτῶν. 276) Τοῦ στρατηγοῦ τῶν Σεριφίων, καθὼς καὶ ἀνωτέρω τοῦ Ἐρετριέως. 277) Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἐξ αἰτίας τῶν ἔργων του, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς πόλεως ἧς ἦν πολίτης. 278) Ὁ στρατηγός.

279) Αὐθαδῶς προσφερομένου. 280) Ἡ ἡμέρα ἡ μετὰ τὴν ἑορτήν. 281) Καταχρώμενον τῆς ἐπὶ τῆς μητρός του ἐπιῤῥοῆς. 282) Διὰ τῆς μητρὸς ἔχοντα ἐπιῤῥοὴν ἐπ' αὐτοῦ.

283) Τὸν υἱόν. 284) Τὸν Θεμιστοκλῆ. 285) Τοῦ υἱοῦ. 286) Χρηστὸν, ἐνάρετον.

287) Ἴδε ἀνωτέρω σημ. 9. 288) Διότι τὴν εἶχον καύσει οἱ Πέρσαι. 289) Χῖος μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους, σύγχρονος τοῦ Φιλίππου, ἱστορικὸς καὶ ῥήτωρ, ἔγραψεν ἱστορίαν εἰς 58 βιβλία, ὧν ὀλίγα λείψανα διεσώθησαν. 290) Τοὺς ἄρχοντας τῆς Σπάρτης. 291) Ἀπατήσας αὐτούς. Ἴδ. Θουκυδ. Α'. 90. 292) Δῆθεν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πρέσβεως, ὡς πρέσβυς.

293) Δίδων διὰ τῆς χρονοτριβῆς καιρὸν εἰς τὸν τειχισμόν.

νους ὑπάρχειν τοῖς Ἀθηναίοις[294]. Ὃ καὶ συνέβη· γνόντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀληθές, οὐκ ἠδίκησαν αὐτόν, ἀλλ' ἀδήλως χαλεπαίνοντες, ἀπέπεμψαν[295]. Ἐκ δὲ τούτου τὸν Πειραιᾶ κατεσκεύαζε, τὴν τῶν λιμένων εὐφυΐαν[296] κατανοήσας, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἁρμοττόμενος πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τρόπον τινὰ τοῖς παλαιοῖς βασιλεῦσι τῶν Ἀθηναίων ἀντιπολιτευόμενος. Ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ὡς λέγεται, πραγματευόμενοι τοὺς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάσσης, καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ πλέοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς διέδοσαν λόγον, ὡς, ἐρίσαντος περὶ τῆς χώρας τοῦ Ποσειδῶνος, δείξασα τὴν μορίαν τοῖς δικασταῖς, ἐνίκησε. Θεμιστοκλῆς δ' οὐχ, ὡς Ἀριστοφάνης ὁ κωμικὸς λέγει[297], τῇ πόλει τὸν Πειραιᾶ προσέμαξεν, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐξῆψε τοῦ Πειραιῶς[298], καὶ τὴν γῆν τῆς θαλάττης· ὃ καὶ τὸν δῆμον ηὔξησε κατὰ τῶν ἀρίστων[299], καὶ θράσους ἐνέπλησεν, εἰς ναύτας καὶ κελευστὰς[300] καὶ κυβερνήτας τῆς δυνάμεως ἀφικομένης[301]. Διὸ καὶ τὸ βῆμα τὸ ἐν Πνυκὶ[302], πεποιημένον ὥστ' ἀποβλέπειν πρὸς τὴν θάλασσαν, ὕστερον οἱ τριάκοντα[303] πρὸς τὴν χώραν[304] ἀπέστρεψαν, οἰόμενοι τὴν μὲν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, γένεσιν εἶναι δημοκρατίας, ὀλιγαρχίᾳ δ' ἧττον δυσχεραίνειν τοὺς γεωργοῦντας.

Θεμιστοκλῆς δὲ καὶ μεῖζόν τι περὶ τῆς ναυτικῆς διενοήθη δυνάμεως. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Ἑλλήνων στόλος, ἀπηλλαγμένου[305] Ξέρξου, κατῆρεν εἰς Παγασὰς[305a], καὶ διεχείμαζε, δημηγορῶν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἔφη τινὰ πρᾶξιν ἔχειν[306] ὠφέλιμον μὲν αὐτοῖς καὶ σωτήριον, ἀπόρρητον δὲ πρὸς τοὺς πολλούς. Τῶν δ' Ἀθηναίων Ἀριστείδῃ μόνῳ φράσαι κελευόντων, κἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ[307], περαίνειν, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἔφραζε τῷ Ἀριστείδῃ, τὸ νεώριον ἐμπρῆσαι διανοεῖσθαι τῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' εἰς τὸν δῆμον παρελθών, ἔφη, τῆς πράξεως, ἣν διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι μήτε λυσιτελεστέραν, μήτε ἀδικωτέραν. Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα παύσασθαι[308] τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέταξαν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίοις[309], τῶν Λακεδαιμονίων εἰσηγουμένων, ὅπως ἀπείργωνται τῆς Ἀμφικτυονίας[310] αἱ μὴ συμμαχήσασαι κατὰ τοῦ Μήδου πόλεις, φοβηθείς, μὴ Θετταλοὺς καὶ Ἀργείους, ἔτι δὲ Θηβαίους, ἐκβαλόντες τοῦ συνεδρίου, παν-

---

294) Νὰ ὑπάρχουν εἰς τοὺς Ἀθηναίους πρέσβεις Λακεδαιμόνιοι ἀντ' αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἐγγυῶνται περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ. 295) Διότι ἐφοβοῦντο μὴ πάθωσι καὶ οἱ ἰδικοί των πρέσβεις. 296) Καταλληλότατα. 297) (Ἱππ. 812.). 298) Δηλ. δὲν ἀνεβίβασε τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὴν κατεβίβασεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, καταστήσας αὐτὴν ναυτικήν. 299) Κατέστησε τὸν δῆμον ἰσχυρὸν κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας. 300) Ἐκεῖνοι οἵτινες διευθύνουν τοὺς κωπηλάτας δι' ἑνὸς εἴδους ᾄσματος. 301) Περιελθούσης.

302) Τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὡμίλουν οἱ ῥήτορες εἰς τὴν Πνύκα, ἥτις ἦν τὸ μέρος ὅπου συνηθροίζετο ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων εἰς συνέλευσιν. 303) Οἱ τριάκοντα τύραννοι οἱ ἐγκατασταθέντες ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὅταν μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐκυρίευσαν τὰς Ἀθήνας. 304) Πρὸς τὸ μεσόγειον. 305) Ἀναχωρήσαντος. 305a) Πόλις Θετταλικὴ εἰς τὸν Πελασγικὸν κόλπον, τὸν κοινῶς κόλπον τοῦ Βώλου. 306) Ὅτι ἔχει κατὰ νοῦν. 307) Ἐπιδοκιμάσῃ, ἐγκρίνῃ (αὐτήν). 308) Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὃν εἶπεν ὁ Ἀρ., διέταξε τὸν Θ. νὰ παραιτηθῇ τῆς πράξεως ταύτης. 309) Συνέδρια συγκροτούμενα ἅπαξ κατ' ἔτος εἰς Δελφοὺς καὶ ἅπαξ εἰς Θερμοπύλας, καὶ ὅπου ἐκ παναρχαίων χρόνων ἔπεμπον ἀντιπροσώπους διάφοροι Ἑλληνικαὶ πόλεις. 310) Τοῦ δικαιώματος τοῦ στέλλειν ἀντιπροσώπους εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον.

τελῶς ἐπικρατήσωσι τῶν ψήφων, καὶ γένηται τὸ δοκοῦν ἐκείνοις, συνεῖπε ταῖς πόλεσι[511], καὶ μετέθηκε τὰς γνώμας τῶν Πυλαγόρων[512]· διδάξας, ὡς τριάκοντα καὶ μία μόναι πόλεις εἰσὶν αἱ μετασχοῦσαι τοῦ πολέμου, καὶ τούτων αἱ πλείους παντάπασι μικραί. Δεινὸν οὖν, εἰ, τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐκσπόνδου γενομένης, ἐπὶ ταῖς μεγίσταις δυσίν, ἢ τρισὶ πόλεσιν ἔσται[513] τὸ συνέδριον. Ἐκ τούτου μὲν οὖν μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις προσέκρουσε[514]· διὸ καὶ τὸν Κίμωνα προῆγον ταῖς τιμαῖς, ἀντίπαλον ἐν τῇ πολιτείᾳ τῷ Θεμιστοκλεῖ καθιστάντες.

Ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπαχθής, περιπλέων τε τὰς νήσους καὶ χρηματιζόμενος[515] ἀπ' αὐτῶν· οἷα καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἀργύριον αἰτοῦντά φησιν αὐτὸν Ἡρόδοτος εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι[516]. Δύο γὰρ ἥκειν ἔφη Θεοὺς κομίζων, Πειθὼ καὶ Βίαν· οἱ δ' ἔφασαν εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς Θεοὺς μεγάλους δύο, Πενίαν καὶ Ἀπορίαν, ὑφ' ὧν κωλύεσθαι δοῦναι χρήματα ἐκείνῳ. Τιμοκρέων[517] δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς ἐν ᾄσματι καθάπτεται πικρότερον τοῦ Θεμιστοκλέους, ὡς ἄλλους μὲν ἐπὶ χρήμασι[518] φυγάδας διαπραξαμένου κατελθεῖν[519], αὐτὸν δὲ ξένον ὄντα καὶ φίλον προεμένου δι' ἀργύριον. Λέγει δ' οὕτως·

Ἀλλ' εἰ τύ[520] γε Παυσανίαν[521], ἢ καὶ τύγε Ξάνθιππον[522] αἰνεῖς, ἢ τύγε Λευτυχίδαν[523],
Ἐγὼ δ' Ἀριστείδαν[524] ἐπαινέω, ἄνδρα ἱερᾶν ἀπ' Ἀθανᾶν[525] ἐλθεῖν[526] ἕνα λῷστον.
Ἐπεὶ δὲ Θεμιστοκλῆα ἤχθαρε Λατώ[527] ψεύσταν, ἄδικον, προδόταν, ὃς Τιμοκρέοντα, ξεῖνον[528] ἐόντα,
Ἀργυρίοισι σκυβαλικοῖσι[529] πεισθείς, οὐ κατᾶγεν εἰς πατρίδα Ἰάλυσον[530]·
Λαβὼν δὲ τρί' ἀργυρίου τάλαντ' ἔβα πλέων εἰς ὄλεθρον[531].
Τοὺς μὲν κατάγων ἀδίκως, τοὺς δ' ἐκδιώκων, τοὺς δὲ καίνων[532],
Ἀργυρίων ὑπόπλεως. Ἰσθμοῖ δ' ἐπανδόκευε[533] γελοίως ψυχρὰ κρέα παρέχων.
Οἱ δ' ἤσθιον κ' ηὔχοντο μὴ ὥραν Θεμιστοκλέους γενέσθαι[534].

Πολὺ δ' ἀσελγεστέρᾳ καὶ ἀναπεπταμένῃ[535] μᾶλλον εἰς τὸν Θεμιστοκλέα κέχρηται βλασφημίᾳ μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν καταδίκην ὁ Τιμοκρέων, ᾆσμα ποιήσας, οὗ ἐστιν ἀρχή·

Μοῦσαι τοῦδε τοῦ μέλεος[536] κλέος ἀν' Ἕλλανας[537] τίθει, ὡς ἐοικὸς[538] καὶ δίκαιον.

---

511) Συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν πόλεων. 512) Οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς τὸ συνέδριον ἐλέγοντο Πυλαγόραι μὲν οἱ περὶ τῶν πολιτικῶν σκεπτόμενοι, Ἱερομνήμονες δὲ οἱ περὶ τῶν ἱερῶν. 513) Νὰ μείνῃ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν μεγίστων. 514) Δυσηρέστησε. 515) Ἀργυρολογῶν. 516) Παρὰ τῶν Ἀνδρίων. 517) Ῥόδιος κωμικὸς ποιητής, σύγχρονος τοῦ Θεμιστοκλέους. 518) Λαβὼν χρήματα. 519) Νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των. 520) Σύ.
521) Τὸν ἀδελφὸν τοῦ Λεωνίδου, τὸν στρατηγοῦντα τῶν Ἑλλήνων εἰς Πλαταιάς, μετὰ ταῦτα ἀρχηγὸν τοῦ στόλου, καὶ τέλος προδόντα τὴν Ἑλλάδα καὶ καταδικασθέντα ὑπὸ τῆς Σπάρτης. 522) Τὸν πατέρα τοῦ Περικλέους θριαμβεύσαντα εἰς τὴν Μυκάλην κατὰ Περσῶν καθ' ἣν ἡμέραν ἐγίνετο ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη. 523) Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης διαπρέψας ἐν αὐτῇ εἰς Μυκάλην. 524) Δωρ. ἀντὶ Ἀριστείδην. 525) Δωρ. ἱερῶν ἀπ' Ἀθηνῶν.
526) Λέγων ἐλθεῖν. 527) ὡς ἐπάρατος ἐθεωρεῖτο ὁ μισούμενος ὑπὸ τῆς Λητοῦς.
528) Φίλος του. 529) Ἐπίθ. τοῦ ἀργυρίοις. Οὐτιδανοῖς. 530) Πόλις τῆς νήσου Ῥόδου, μετονομασθεῖσα ἔπειτα Ῥόδος. 531) Ἐπῆγεν εἰς τ' ἀνάθεμα. 532) Φονεύων.
533) Εἰς τοὺς Ἰσθμιακοὺς ἀγῶνας ἐπανδόχευε, δηλ. ἐπρόσφερεν ἑστιάσεις εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ παραθέτων ψυχρὰ κρέα. 534) Ἀντὶ μὴ ὥρας ἵκοιτο, τὸ ὁποῖον ἦτον κατάρα, σημαίνουσα, νὰ μὴ φθάσῃ τοῦ χρόνου, ὡς τὸ εἰς ὥρας ἵκοιτο, εὐχὴ δηλοῦσα καὶ τοῦ χρόνου. 535) Φανερωτέρᾳ. 536) Μέλους. 537) Παρὰ τοῖς Ἕλλησι.
538) Εἰκός.

Λέγεται δ' ὁ Τιμοκρέων ἐπὶ μηδισμῷ φυγεῖν[539], συγκαταψηφισαμένου τοῦ Θεμιστοκλέους, ὡς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς αἰτίαν ἔσχε[540] μηδίζειν, ταῦτ' ἐποίησε πρὸς αὐτόν.

Οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μοῦνος[541] Μήδοισιν ὅρκια τέμνει[542]·
Ἀλλ' ἐντὶ[543] κ' ἄλλοι δὴ πονηροί, οὐκ ἐγὼ μόνα[544] κόλουρις[545].
Ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες.

Ἤδη δὲ καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ φθονεῖν[546] ἡδέως τὰς διαβολὰς προσιεμένων[547], ἠναγκάζετο λυπηρὸς[548] εἶναι, τῶν αὐτοῦ πράξεων ἐν τῷ δήμῳ πολλάκις μνημονεύων· καὶ πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας, «Τί κοπιᾶτε[549], εἶπεν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὖ πάσχοντες;» Ἠνίασε δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰσάμενος[550], ἣν Ἀριστοβούλην μὲν προσηγόρευσεν, ὡς ἄριστα τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευσάμενος, πλησίον δὲ τῆς οἰκίας κατεσκεύασεν ἐν Μελίτῃ[551] τὸ ἱερόν, οὗ νῦν τὰ σώματα τῶν θανατουμένων οἱ δήμιοι προβάλλουσι, καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τοὺς βρόχους τῶν ἀπαγχομένων καὶ καθαιρεθέντων ἐκφέρουσιν. Ἔκειτο δὲ καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους εἰκόνιον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀριστοβούλης ἔτι καθ' ἡμᾶς· καὶ φαίνεταί τις οὐ τὴν ψυχὴν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἡρωϊκὸς γενόμενος. Τὸν μὲν οὖν ἐξοστρακισμὸν ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ, καθαιροῦντες[552] τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑπεροχήν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων, οὓς ᾤοντο τῇ δυνάμει βαρεῖς, καὶ πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρους[553] εἶναι. Κόλασις[554] γὰρ οὐκ ἦν ὁ ἐξοστρακισμός, ἀλλὰ παραμυθία φθόνου καὶ κουφισμός, ἡδομένου τῷ ταπεινοῦν[555] τοὺς ὑπερέχοντας, καὶ τὴν δυσμένειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος[556].

Ἐκπεσόντος[557] δὲ τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ διατρίβοντος ἐν Ἄργει, τὰ περὶ Παυσανίαν συμπεσόντα[558] κατ' αὐτοῦ παρέσχε τοῖς ἐχθροῖς[559] ἀφορμάς. Ὁ δὲ γραψάμενος αὐτὸν προδοσίας[560], Λεωβότης ἦν Ἀλκμαίωνος, Ἀγραυλῆθεν[561], ἅμα συνεπαιτιωμένων τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ γὰρ Παυσανίας, πράττων ἐκεῖνα δὴ τὰ περὶ τὴν προδοσίαν, πρότερον μὲν ἀπεκρύπτετο τὸν Θεμιστοκλέα[562], καίπερ ὄντα φίλον· ὡς δ' εἶδεν ἐκπεπτωκότα τῆς πολιτείας καὶ φέροντα χαλεπῶς[563], ἐθάρσησεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πραττομένων[564] παρακαλεῖν, τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ, καὶ παροξύνων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὡς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους. Ὁ δὲ τὴν μὲν δέησιν ἀπετρίψατο[565] τοῦ Παυσανίου, καὶ τὴν κοινωνίαν ὅλως ἀπείπατο, πρὸς οὐδένα

---

539) Ὅτι ἐξωρίσθη. 540) Ὅταν κατηγορήθη ὁ Θ. 541) Μόνος. 542) Κάμνει ὅρκους συνομωτεῖ. 543) Εἰσί. 544) Μόνη. 545) Ἀλώπηξ χάσασα τὴν οὐράν της καὶ γενομένη διὰ τοῦτο πονηροτέρα. 546) Τὸν Θεμιστοκλέα. 547) Δεχομένων. 548) Ὀχληρός.

549) Δυσαρεστεῖσθε ἀκούοντες ὅτι εὐεργετεῖσθε πολλάκις ὑπὸ τοῦ ἰδίου. 550) Οἰκοδομήσας, ἐκ τοῦ Ἕζω. 551) Παροικία ἐν Ἀθήναις. 552) Διὰ νὰ ταπεινώσωσι. 553) Ὑπερέχοντας δηλ. περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ἐπιτρέπει ἡ δημοκρατικὴ ἰσότης. 554) Τιμωρία.

555) Διὰ τῆς ταπεινώσεως. 556) Ξεθυμαίνοντος. 557) Ἐξορισθέντος. 558) Ἡ ἀνακαλυφθεῖσα προδοσία τοῦ Παυσανίου, βασιλέως τῆς Σπάρτης, ὅστις ἔγραψεν εἰς τὸν Ξέρξην, συνθηκολογῶν μετ' αὐτοῦ νὰ τῷ παραδώσῃ τὴν Ἑλλάδα. 559) Τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Θεμ. παρέσχεν ἀφορμὰς κατ' αὐτοῦ, τοῦ Θεμ. 560) Κατηγορήσας αὐτόν, τὸν Θεμ. ἐπὶ προδοσίᾳ.

561) Γράφε Ἀγρυλῆθεν. Ἀγρυλῆ ἦτον δῆμος τῆς Ἀττικῆς. 562) Ἐκρύπτετο ἀπὸ τὸν Θεμιστοκλέα. 563) Θλιβόμενον. 564) Εἰς τὸ νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἔργων του, νὰ συμπράξῃ μετ' αὐτοῦ. 565) Ἀπέρριψεν.

δὲ τοὺς λόγους ἐξήνεγκεν, οὐδὲ κατεμήνυσε τὴν πρᾶξιν, εἴτε παύσεσθαι προσδοκῶν αὐτὸν[566], εἴτ' ἄλλως καταφανῆ γενήσεσθαι, σὺν οὐδενὶ λογισμῷ[567] πραγμάτων ἀτόπων καὶ παραβόλων ὀρεγόμενον. Οὕτω δὴ τοῦ Παυσανίου θανατωθέντος[568], ἐπιστολαί τινες ἀνευρεθεῖσαι καὶ γράμματα περὶ τούτων[569], εἰς ὑποψίαν ἐνέβαλον[570] τὸν Θεμιστοκλέα· καὶ κατεβόων μὲν αὐτοῦ Λακεδαιμόνιοι, κατηγόρουν δ' οἱ φθονοῦντες τῶν πολιτῶν, οὐ παρόντος, ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ἀπολογουμένου μάλιστα ταῖς προτέραις κατηγορίαις. Διαβαλλόμενος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, πρὸς τοὺς πολίτας ἔγραφεν, ὡς ἄρχειν μὲν ἀεὶ ζητῶν, ἄρχεσθαι δὲ μὴ πεφυκὼς, μηδὲ βουλόμενος, οὐκ ἄν ποτε βαρβάροις καὶ πολεμίοις αὑτὸν ἀποδόσθαι μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Οὐ μὴν ἀλλὰ συμπεισθεὶς ὑπὸ τῶν κατηγορούντων ὁ δῆμος, ἔπεμψεν ἄνδρας, οἷς εἴρητο συλλαμβάνειν καὶ ἄγειν κριθησόμενον αὐτὸν ἐν τοῖς Ἕλλησιν[571].

Προαισθόμενος δ' ἐκεῖνος, εἰς Κέρκυραν διεπέρασεν, οὔσης αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν εὐεργεσίας[572]. Γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτὴς, πρὸς Κορινθίους ἐχόντων διαφορὰν, ἔλυσε τὴν ἔχθραν, εἴκοσι τάλαντα κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν, καὶ Λευκάδα κοινῇ νέμειν[573], ἀμφοτέρων ἄποικον. Ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἤπειρον ἔφυγε[574]· καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ἔῤῥιψεν αὑτὸν εἰς ἐλπίδας χαλεπὰς καὶ ἀπόρους[575], καταφυγὼν πρὸς Ἄδμητον, ὃς βασιλεὺς μὲν ἦν Μολοττῶν[576], δεηθεὶς δέ τι τῶν Ἀθηναίων καὶ προπηλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτ' ἤκμαζεν ἐν τῇ πολιτείᾳ, δι' ὀργῆς εἶχεν αὐτὸν ἀεὶ, καὶ δῆλος ἦν, εἰ λάβοι, τιμωρησόμενος. Ἐν δὲ τῇ τότε φυγῇ μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς φοβηθεὶς συγγενῆ[577] καὶ πρόσφατον φθόνον, ὀργῆς παλαιᾶς καὶ βασιλικῆς[578], ταύτῃ φέρων ὑπέθηκεν ἑαυτὸν[579] ἱκέτης τοῦ Ἀδμήτου καταστὰς, ἴδιόν τινα[580] καὶ παρηλλαγμένον τρόπον. Ἔχων γὰρ αὐτοῦ[581] τὸν υἱὸν, ὄντα παῖδα, πρὸς τὴν ἑστίαν προσέπεσε, ταύτην μεγίστην καὶ μόνην σχεδὸν ἀναντίῤῥητον ἡγουμένων ἱκεσίαν τῶν Μολοσσῶν. Ἔνιοι μὲν οὖν Φθίαν τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως λέγουσιν ὑποθέσθαι[582] τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸ ἱκέτευμα τοῦτο, καὶ τὸν υἱὸν ἐπὶ τὴν ἑστίαν καθίσαι μετ' αὐτοῦ· τινὲς δ' αὐτὸν τὸν Ἄδμητον, ὡς ἀφοσιώσαιτο[583] πρὸς τοὺς διώκοντας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν οὐκ ἐκδίδωσι τὸν ἄνδρα, διαθεῖναι καὶ συντραγῳδῆσαι[584] τὴν ἱκεσίαν. Ἐκεῖ δ' αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, ἐκκλέψας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, Ἐπικράτης ὁ Ἀχαρνεὺς ἀπέστειλεν· ὃν ἐπὶ τούτῳ Κίμων ὕστερον κρίνας ἐθανάτωσεν, ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος[585]. Εἶ-

---

566) Ἐλπίζων ὅτι ὁ Παυσανίας θὰ παραιτηθῇ. 567) Ἀλογίστως. 568) Φωραθεὶς ὁ Παυσανίας διὰ τοῦ γραμματοκομιστοῦ, ὅστις ἤνοιξε τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας ἐπιστολὴν αὐτοῦ, κατέφυγεν ἐν Σπάρτῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, ὅπου ἐνετειχίσθη, θείσης τὸν πρῶτον λίθον πρὸ τῆς θύρας αὐτῆς τῆς μητρός του, καὶ ἀπέθανε τῆς πείνης. 569) Τῶν πραγμάτων. 570) Ἔκαμαν ὕποπτον. 571) Εἰς συνέδριον γενικὸν τῶν Ἑλλήνων (ὄχι δηλ. μόνων τῶν Ἀθηναίων). 572) Εἶχε προευεργετήσει τὴν πόλιν. 573) Διοικεῖν. Νέμω Α. Σ. 3).

574) Διότι οἱ Κερκυραῖοι εἶπον ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν φυλάξουν, φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους. Θουκ. Α'. 136. 575) Ἀκατορθώτους. 576) Βασίλειον τῆς Ἠπείρου. 577) Δηλ. τῶν συμπατριωτῶν του. 578) Τὸν συγγενῆ φθόνον μᾶλλον τῆς ὀργῆς. 579) Φέρων ἑαυτὸν, ὑπέθηκε ταύτῃ (τῇ ὀργῇ). 580) Κατ' ἴδιον καὶ ἀσυνήθη. 581) Τοῦ Ἀδμήτου. 582) Ὅτι ἐσυμβούλευσε. 583) Διὰ νὰ προτείνῃ ὡς πρόφασιν πρὸς τοὺς διώκοντας τὸν Θεμιστοκλῆν.

584) Συνδραματουργῆσαι, ὡς δρᾶμα διασκευάσαι. 585) Θάσιος, σύγχρονος τοῦ Περικλέους,

τ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπιλαθόμενος[386] τούτων, ἢ τὸν Θεμιστοκλέα ποιῶν ἐπιλαθόμενον, πλεῦσαί φησιν εἰς Σικελίαν, καὶ παρ' Ἱέρωνος[387] αἰτεῖν τοῦ τυράννου τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ὑπισχνούμενος αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους ποιήσειν[388]· ἀποστρεψαμένου δὲ τοῦ Ἱέρωνος, οὕτως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπᾶραι.

Ταῦτα δ' οὐκ εἰκός ἐστιν οὕτω γενέσθαι. Θεόφραστος[389] γὰρ ἐν τοῖς Περὶ βασιλείας ἱστορεῖ τὸν Θεμιστοκλέα, πέμψαντος εἰς Ὀλυμπίαν Ἱέρωνος ἵππους ἀγωνιστὰς[390], καὶ σκηνήν τινα κατεσκευασμένην πολυτελῶς στήσαντος εἰπεῖν ἐν τοῖς Ἕλλησι λόγον, ὡς χρὴ τὴν σκηνὴν διαρπάσαι τοῦ τυράννου, καὶ κωλῦσαι τοὺς ἵππους ἀγωνίσασθαι. Θουκυδίδης δέ φησι καὶ πλεῦσαι αὐτὸν, ἐπὶ τὴν ἑτέραν[391] καταβάντα θάλασσαν ἀπὸ Πύδνης[392], οὐδενὸς εἰδότος, ὅστις εἴη, τῶν πλεόντων, μέχρις οὗ πνεύματι τῆς ὁλκάδος εἰς Νάξον καταφερομένης ὑπ' Ἀθηναίων πολιορκουμένην τότε, φοβηθεὶς, ἀναδείξειεν ἑαυτὸν τῷ τε ναυκλήρῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ· καὶ τὰ μὲν δεόμενος, τὰ δ' ἀπειλῶν, καὶ λέγων, ὅτι κατηγορήσοι καὶ καταψεύσοιτο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς οὐκ ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ χρήμασι πεισθέντες ἐξ ἀρχῆς, ἀναλάβοιεν αὐτὸν, οὕτως ἀναγκάσειε παραπλεῦσαι καὶ λαβέσθαι τῆς Ἀσίας[393]. Τῶν δὲ χρημάτων αὐτῷ πολλὰ μὲν ὑπεκκλαπέντα[394] διὰ τῶν φίλων εἰς Ἀσίαν ἔπλει. τῶν δὲ φανερῶν γενομένων καὶ συναχθέντων εἰς τὸ δημόσιον[395], Θεόπομπος μὲν, ἑκατὸν τάλαντα[396], Θεόφραστος δ' ὀγδοήκοντά φησι γενέσθαι τὸ πλῆθος, οὐδὲ τριῶν ἄξια ταλάντων κεκτημένου τοῦ Θεμιστοκλέους, πρὶν ἅπτεσθαι τῆς πολιτείας[397].

Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς Κύμην[398], καὶ πολλοὺς ᾔσθετο τῶν ἐπὶ θαλάττῃ[399] παραφυλάττοντας αὐτὸν λαβεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς περὶ Ἐργοτέλη καὶ Πυθόδωρον (ἦν γὰρ ἡ θήρα λυσιτελὴς τοῖς τὸ κερδαίνειν ἀπὸ παντὸς ἀγαπῶσι, διακοσίων ἐπικεκηρυγμένων αὐτῷ[400] ταλάντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως), ἔφυγεν εἰς Αἰγὰς, Αἰολικὸν πολισμάτιον, ὑπὸ πάντων ἀγνοούμενος πλὴν τοῦ ξένου[401] Νικογένους, ὃς Αἰολέων πλείστην οὐσίαν ἐκέκτητο, καὶ τοῖς ἄνω δυνατοῖς[402] γνώριμος ὑπῆρχε. Παρὰ τούτῳ κρυπτόμενος ἡμέρας ὀλίγας διέτριψεν· εἶτα μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκ θυσίας τινὸς[403], Ὄλβιος, τῶν τέκνων τοῦ Νικογένους παιδαγωγὸς, ἔκφρων γενόμενος καὶ θεοφόρητος[404], ἀνεφώνησε μέτρῳ ταυτί,

Νυκτὶ φωνὴν, νυκτὶ βουλὴν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδου.

ἐποίησεν Ὁμηρικὴν φυσιολογίαν· φαίνεται ὅτι ἔγραψε καὶ ἱστορίαν. 386) Ὁ Στησίμβροτος. 387) Τύραννος τῶν Συρακουσῶν· σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἡγεμὼν, πρὸς ὃν ἦλθε καὶ ὁ Σιμωνίδης, καὶ ὁ Πίνδαρος καὶ ὁ Αἰσχύλος. 388) Διορθ. ἀποτριψαμένου. 389) Λέσβιος, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ αὐτὸς οὗ σώζονται οἱ χαρακτῆρες. 390) Διὰ νὰ τρέξουν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον τῶν δημοσίων ἀγώνων. 391) Τὴν περιέχουσαν τὰς Ἑλληνικὰς νήσους, τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. 392) Πόλις εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον τῆς Μακεδονίας, τὴν σήμερον Κίτρος. 393) Νὰ πιάσουν, ν' αράξουν εἰς τὴν Ἀσίαν. 394) Κρυφίως πεμφθέντα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. 395) Ἀφ' οὗ πολλὰ ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅσα ἐφανερώθησαν, αὐτὰ συνήχθησαν εἰς τὸ δημόσιον, ἐδημεύθησαν. 396) Τὸ τάλαντον εἶχεν 6,000 Δραχμὰς, ἰσοδυναμούσας μὲ 24,000 δραχμὰς σημερινὰς περίπου. 397) Νὰ ἔμβη εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα. 398) Ἡ μεγίστη πόλις τῆς ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ Αἰολίδος, πατρὶς Ἡσιόδου. Τὴν σήμερον Τσανταρλί. 399) Τῶν ἀρχόντων εἰς τὰς παραθαλασσίας πόλεις. 400) Κηρυχθέντων ὡς ἀμοιβῆς πρὸς τοὺς δυνησομένους νὰ τὸν συλλάβωσι. 401) Φίλου του. 402) Τοῖς ἐν Περσίᾳ ἰσχύουσι. 403) Τοῦ γενομένου μετὰ θυσίαν τινά. 404) Θεέμπνευστος.

Καὶ μετὰ ταῦτα κοιμηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς, ὄναρ ἔδοξεν ἰδεῖν δράκοντα κατὰ τῆς γαστρὸς αὐτοῦ περιελιττόμενον, καὶ προσανέρποντα τῷ τραχήλῳ· γενόμενον δ' ἀετὸν, ὡς ἥψατο τοῦ προσώπου, περιβαλόντα τὰς πτέρυγας, ἐξᾶραι καὶ κομίζειν πολλὴν ὁδὸν, εἶτα χρυσείου[405] τινὸς κηρυκείου φανέντος, ἐπὶ τούτου στῆσαι βεβαίως αὐτὸν, ἀμηχάνου δείματος καὶ ταραχῆς ἀπαλλαγέντα. Πέμπεται[406] γοῦν ὑπὸ τοῦ Νικογένους μηχανησαμένου τι τοιοῦτον. Τοῦ βαρβαρικοῦ γένους τὸ πολὺ καὶ μάλιστα τὸ Περσικὸν, εἰς ζηλοτυπίαν τὴν περὶ τὰς γυναῖκας ἄγριον φύσει καὶ χαλεπόν ἐστιν. Οὐ γὰρ μόνον τὰς γαμετὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀργυρωνήτους καὶ παλλακευομένας, ἰσχυρῶς παραφυλάττουσιν ὡς ὑπὸ μηδενὸς ὁρᾶσθαι τῶν ἐκτὸς, ἀλλ' οἴκοι μὲν διαιτᾶσθαι κατακεκλεισμένας, ἐν δὲ ταῖς ὁδοιπορίαις, ὑπὸ σκηνὰς κύκλῳ περιπεφραγμένας ἐπὶ τῶν ἁρμαμαξῶν ὀχεῖσθαι. Τοιαύτης τῷ Θεμιστοκλεῖ κατασκευασθείσης ἀπήνης, καταδὺς[407] ἐκομίζετο, τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πυνθανομένοις λεγόντων, ὅτι γύναιον Ἑλληνικὸν ἄγουσιν ἀπ' Ἰωνίας, πρός τινα τῶν ἐπὶ θύραις[408] βασιλέως.

Θουκυδίδης μὲν οὖν καὶ Χάρων ὁ Λαμψακηνὸς[409] ἱστοροῦσι, τεθνηκότος Ξέρξου, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῷ Θεμιστοκλεῖ γενέσθαι τὴν ἔντευξιν[410]. Ἔφορος[411] δὲ καὶ Δείνων[412] καὶ Κλείταρχος[413] καὶ Ἡρακλείδης[414], ἔτι δ' ἄλλοι πλείονες, πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὸν Ξέρξην. Τοῖς δὲ χρονικοῖς δοκεῖ μᾶλλον ὁ Θουκυδίδης συμφέρεσθαι[415], καίπερ οὐδ' αὐτοῖς ἀτρέμα[416] συνταττομένοις. Ὁ δ' οὖν Θεμιστοκλῆς γενόμενος παρ' αὐτὸ τὸ δεινὸν[417], ἐντυγχάνει πρῶτον Ἀρταβάνῳ τῷ χιλιάρχῳ, λέγων, Ἕλλην μὲν εἶναι, βούλεσθαι δ' ἐντυχεῖν βασιλεῖ περὶ μεγίστων πραγμάτων, καὶ πρὸς ἃ τυγχάνει μάλιστα σπουδάζων ἐκεῖνος[418]. Ὁ δέ φησιν· « Ὦ ξένε, νόμοι διαφέρουσιν ἀνθρώπων· ἄλλα δ' ἄλλοις καλά· καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οἰκεῖα κοσμεῖν[419] καὶ σώζειν. Ὑμᾶς μὲν οὖν ἐλευθερίαν μάλιστα θαυμάζειν καὶ ἰσότητα, λόγος[420]· ἡμῖν δὲ πολλῶν νόμων καὶ καλῶν ὄντων, κάλλιστος οὗτός ἐστι, τιμᾶν βασιλέα, καὶ προσκυνεῖν εἰκόνα Θεοῦ[421] τοῦ τὰ πάντα σώζοντος. Εἰ μὲν οὖν, ἐπαινῶν[422] τὰ ἡμέτερα, προσκυνήσεις[423], ἔστι σοι καὶ βασιλέα θεάσασθαι καὶ προσειπεῖν, εἰ δ' ἄλλο τι φρονεῖς, ἀγγέλοις ἑτέροις χρήσῃ πρὸς

---

405) Ἐπίθ. ἀντὶ τοῦ ποιητικοῦ χρύσεος, χρυσοῦς. 406) Ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν Περσίαν. 407) Χωθεὶς εἰς αὐτὴν ὁ Θεμιστοκλῆς. 408) Τῶν αὐλικῶν. 409) Ἱστορικὸς ἀρχαιότερος τοῦ Ἡροδότου, γράψας ἱστορίαν τῶν Περσῶν. 410) Ἐγένετο ἡ ἔντευξις τοῦ Θεμιστοκλέους. 411) Περίφημος Ἱστορικὸς ἐκ Κύμης τῆς Αἰολίας, ἀκμάσας ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. Ἔγραψεν ἱστορίαν Ἑλλ. καὶ Βαρβάρων εἰς λ' βιβλία, μὴ σωζόμενα. 412) Ἱστοριογράφος ἐπὶ Φιλίππου, γράψας ἱστορίαν τῶν Περσῶν. 413) Υἱὸς τοῦ προλαβόντος, συνεκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ γράψας τὰς πράξεις αὐτοῦ. Τὰ συγγράμματά τε δὲν σώζονται. 414) Ὁ Ποντικὸς, ἐξ Ἡρακλείας, πόλεως τοῦ Πόντου, μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους· ἔγραψε πολλὰ συγγράμματα, ὧν ὀλίγα τινὰ περὶ πολιτειῶν σώζονται. 415) Συμφωνεῖ μὲ τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας. Τινὲς τῶν νεωτέρων χρονολόγων θέτουσι τὴν ἀνάβασίν του εἰς Ὀλ. 78, ά., εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρταξέρξου, υἱοῦ τοῦ Ξέρξου. Ταύτης τῆς γνώμης εἶναι ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Πλούταρχος. Ὁ δὲ Διόδωρος εἶναι ἐκ τῶν φρονούντων ὅτι ἀνέβη ἑπτὰ ἔτη προτήτερα. 416) Περιεσκεμμένως, ὅθεν ἀκριβῶς. 417) Ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ κινδύνου. 418) Ν' ἀνταμώσῃ τὸν βασιλέα περὶ πραγμάτων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται πολὺ (ὁ βασιλεὺς), τὰ ὁποῖα πολὺ τὸν ἐνδιαφέρουσι. 419) Περιποιεῖσθαι. 420) Διατρέχει λόγος ὅτι σεῖς. 421) Αὐτοὺς ὡς εἰκόνα. 422) Ἐγκρίνων. 423) Τὸν βασιλέα.

αὐτόν. Βασιλεῖ γὰρ οὐ πάτριον ἀνδρὸς ἀκροᾶσθαι μὴ προσκυνήσαντος.» Ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἀκούσας λέγει πρὸς αὐτόν· «Ἀλλ᾽ ἔγωγε τὴν βασιλέως, ὦ Ἀρτάβανε, φήμην καὶ δύναμιν αὐξήσων ἀφῖγμαι, καὶ αὐτός τε πείσομαι τοῖς ὑμετέροις νόμοις, ἐπεὶ Θεῷ τῷ μεγαλύναντι Πέρσας οὕτω δοκεῖ, καὶ δι᾽ ἐμὲ πλείονες τῶν νῦν βασιλέα προσκυνήσουσιν. Ὥστε τοῦτο μηδὲν ἐμποδὼν ἔστω τοῖς λόγοις, οὓς βούλομαι πρὸς ἐκεῖνον εἰπεῖν.» Τίνα δ᾽ (εἶπεν ὁ Ἀρτάβανος) Ἑλλήνων ἀφῖχθαί σε φῶμεν[424]; οὐ γὰρ ἰδιώτῃ τὴν γνώμην ἔοικας» καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. «Τοῦτ᾽ οὐκέτ᾽ ἄν, ἔφη, πύθοιτό τις, Ἀρτάβανε, πρότερος βασιλέως.» Οὕτω μὲν ὁ Φανίας φησίν. Ὁ δ᾽ Ἐρατοσθένης[425] ἐν τοῖς Περὶ πλούτου προσιστόρησε, διὰ γυναικὸς Ἐρετρικῆς[426], ἣν ὁ χιλίαρχος εἶχε, τῷ Θεμιστοκλεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευξιν γενέσθαι καὶ σύστασιν.

Ἐπειδὴ οὖν εἰσήχθη πρὸς βασιλέα, καὶ προσκυνήσας[427] ἔστη σιωπῇ, προστάξαντος τῷ ἑρμηνεῖ τοῦ βασιλέως ἐρωτῆσαι, τίς ἐστι, καὶ τοῦ ἑρμηνέως ἐρωτήσαντος εἶπεν· «Ἥκω σοι, βασιλεῦ, Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος ἐγώ, φυγὰς ὑφ᾽ Ἑλλήνων διωχθείς, ᾧ πολλὰ μὲν ὀφείλουσι κακὰ Πέρσαι, πλείω δ᾽ ἀγαθὰ κωλύσαντι τὴν δίωξιν, ὅτε τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀσφαλεῖ γενομένης, παρέσχε τὰ οἴκοι σωζόμενα χαρίσασθαί τι καὶ ὑμῖν[428]. Ἐμοὶ μὲν οὖν πάντα πρέποντα ταῖς παρούσαις συμφοραῖς ἐστι[429], καὶ παρεσκευασμένος ἀφῖγμαι δέξασθαί τε χάριν εὐμενῶς διαλλαττομένου[430], καὶ παραιτεῖσθαι μνησικακοῦντος ὀργήν. Σὺ δὲ τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς μάρτυρας θέμενος, ὧν εὐηργέτησα Πέρσας, ἀπόχρησαι ταῖς ἐμαῖς τύχαις πρὸς ἐπίδειξιν ἀρετῆς μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀποπλήρωσιν ὀργῆς. Σώσεις μὲν γὰρ ἱκέτην σόν, ἀπολεῖς δ᾽ Ἑλλήνων πολέμιον γενόμενον[431].» Ταῦτ᾽ εἰπὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπεθείασε τῷ λόγῳ[432] προσδιελθὼν τὴν ὄψιν, ἣν εἶδεν ἐν Νικογένους, καὶ τὸ μάντευμα τοῦ Δωδωναίου[433] Διός, ὡς κελευσθεὶς πρὸς τὸν ὁμώνυμον τοῦ Θεοῦ βαδίζειν, συμφρονήσειε[434] πρὸς ἐκεῖνον ἀναπέμπεσθαι· μεγάλους γὰρ ἀμφοτέρους εἶναί τε καὶ λέγεσθαι βασιλέας. Ἀκούσας δ᾽ ὁ Πέρσης, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καίπερ θαυμάσας τὸ φρόνημα καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ· μακαρίσας δὲ πρὸς τοὺς φίλους ἑαυτόν, ὡς ἐπ᾽ εὐτυχίᾳ μεγίστῃ, καὶ κατευξάμενος ἀεὶ τοῖς πολεμίοις τοιαύτας φρένας διδόναι τὸν Ἀριμάνιον[435], ὅπως ἐλαύνωσι τοὺς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν, θῦσαι τοῖς Θεοῖς λέγεται, καὶ πρὸς πόσιν εὐθὺς τραπέσθαι, καὶ νύκτωρ ὑπὸ χαρᾶς διὰ μέσων τῶν ὕπνων βοῆσαι τρίς· «Ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον.»

---

424) Τίς δὲ τῶν Ἑλλήνων ὅτι ἦλθε νὰ εἰπῶμεν περὶ σοῦ; 425) Πιθανῶς ὁ Κυρηναῖος, ὁ περίφημος μαθηματικός, ἀκμάσας ἐπὶ Πτολεμαίου Εὐεργέτου. 426) Ἐξ Ἐρετρίας τῆς Εὐβοίας. 427) Εἰσελθὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἔρριψε τὸν δακτύλιόν του κατὰ γῆς, καὶ κύψας νὰ τὸν λάβῃ ἐφάνη ὅτι προσεκύνησε. 428) Ἡ ἐξασφαλισθεῖσα σωτηρία τῆς πατρίδος μου μοὶ ἐπέτρεπε νὰ κάμω (ἀκινδύνως) χάριν τινὰ καὶ πρὸς σᾶς. 429) Δηλ. ὅ,τι καὶ ἂν ἀποφασίσῃς περὶ ἐμοῦ τὸ δέχομαι ἐν τῇ συμφορᾷ μου. 430) Σοῦ. 431) Ἂν μὲ σώσῃς, σώζεις ἱκέτην, ἂν μὲ θανατώσῃς, θανατώνεις ἐχθρὸν τῶν Ἑλλήνων. 432) Ἐπέφερεν ὡς ἐπίλογον καὶ θείαν μαρτυρίαν τὴν ἀπὸ τῆς ὀπτασίας. 433) Δωδώνη, πόλις ἐν Ἠπείρῳ περιέχουσα περίφημον χρησμὸν τοῦ Διός. Τοῦτον ἐσυμβουλεύθη ὅταν εὑρίσκετο παρὰ Μολοσσοῖς.
434) Ἐσυλλογίσθη, ἐννόησε. 435) Οἱ Πέρσαι ἐλάτρευον δύω δαίμονας, τὸν τοῦ καλοῦ, ὃν ὠνόμαζον Ὀρομάσδην, καὶ τὸν τοῦ κακοῦ, ὃν ἐπωνόμαζον Ἀριμάσδην ἢ Ἀριμάνιον.

Ἅμα δ' ἡμέρᾳ συγκαλέσας τοὺς φίλους, εἰσήγαγεν αὐτὸν, μηδὲν ἐλπίζοντα χρηστὸν, ἐξ ὧν ἑώρα τοὺς ἐπὶ θύραις[436], ὡς ἐπύθοντο τοὔνομα παρόντος αὐτοῦ, χαλεπῶς διακειμένους καὶ κακῶς λέγοντας. Ἔτι δὲ Ῥωξάνης ὁ χιλίαρχος, ὡς κατ' αὐτὸν ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς προσιὼν[437], καθημένου βασιλέως, καὶ τῶν ἄλλων σιωπώντων, ἀτρέμα στενάξας εἶπεν· « Ὄφις Ἕλλην ὁ ποικίλος, ὁ βασιλέως σε δαίμων δεῦρο ἤγαγεν. » Οὐ μὴν ἀλλ' εἰς ὄψιν[438] ἐλθόντος αὐτοῦ, καὶ πάλιν προσκυνήσαντος, ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν φιλοφρόνως ὁ βασιλεὺς, Ἤδη μὲν ἔφησεν αὐτῷ διακόσια τάλαντα ὀφείλειν· κομίσαντα γὰρ αὐτὸν, ἀπολήψεσθαι δικαίως τὸ ἐπικηρυχθὲν τῷ ἀγαγόντι[439]. Πολλῷ δὲ πλείω τούτων ὑπισχνεῖτο, καὶ παρεθάῤῥυνε· καὶ λέγειν ἐκέλευε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν, ἃ βούλοιτο, παῤῥησιαζόμενον[440]. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίνατο, τὸν λόγον ἐοικέναι τοῦ ἀνθρώπου τοῖς ποικίλοις στρώμασιν[441]· ὡς γὰρ ἐκεῖνα, καὶ τοῦτον, ἐκτεινόμενον μὲν ἐπιδείκνυσθαι τὰ εἴδη[442], συστελλόμενον δὲ[443] κρύπτειν καὶ διαφθείρειν. Ὅθεν αὐτῷ χρόνου δεῖν[444]. Ἐπεὶ δ', ἡσθέντος τοῦ βασιλέως τῇ εἰκασίᾳ[445], καὶ λαμβάνειν[446] κελεύσαντος, ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος, καὶ τὴν Περσίδα γλῶτταν ἀποχρώντως ἐκμαθὼν, ἐνετύγχανε βασιλεῖ δι' αὐτοῦ[447], τοῖς μὲν ἐκτὸς δόξαν παρέσχε[448] περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων διειλέχθαι· πολλῶν δὲ καινοτομουμένων περὶ τὴν αὐλὴν καὶ τοὺς φίλους τοῦ βασιλέως ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, φθόνον ἔσχε παρὰ τοῖς δυνατοῖς, ὡς καὶ περὶ ἐκείνων παῤῥησίᾳ χρῆσθαι[449] πρὸς αὐτὸν[450] ἀποτετολμηκώς. Οὐδὲν[451] γὰρ ἦσαν αἱ τιμαὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἐοικυῖαι ξένων[452], ἀλλὰ καὶ κυνηγεσίων βασιλεῖ μετέσχε, καὶ τῶν οἴκοι διατριβῶν, ὥστε καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν ἐλθεῖν[453], καὶ γενέσθαι συνήθης· διακοῦσαι[454] δὲ καὶ τῶν μαγικῶν λόγων[455], τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. Ἐπειδὴ δὲ Δημάρατος ὁ Σπαρτιάτης[456], αἰτήσασθαι δωρεὰν κελευσθεὶς, ᾐτήσατο τὴν κίθαριν[457], ὥσπερ οἱ βασιλεῖς, ἐπαράμενος[458] εἰσελάσαι διὰ Σάρδεων, Μιθροπαύστης μὲν ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως εἶπε, τοῦ Δημαράτου τῆς χειρὸς ἁψάμενος· « Αὕτη μὲν ἡ κίθαρις οὐκ ἔχει ἐγκέφαλον, ὃν ἐπικαλύψει[459]· σὺ δ' οὐκ ἔσῃ Ζεὺς, κἂν λάβῃς κεραυνόν. » ἀπωσαμένου δὲ τὸν Δημάρατον ὀργῇ διὰ τὸ αἴτημα τοῦ βασιλέως, καὶ δοκοῦντος ἀπαραιτήτως ἔχειν[460] πρὸς αὐτὸν, ὁ Θεμιστοκλῆς δεηθεὶς ἔπεισε καὶ διήλλαξε. Λέγεται δὲ, καὶ τοὺς ὕστερον βασιλεῖς, ἐφ' ὧν μᾶλλον αἱ Περσικαὶ πράξεις ταῖς Ἑλληνικαῖς συνανεκράθησαν[461], ὁσάκις δεηθεῖεν[462] ἀνδρὸς

436) Τοὺς αὐλικούς. 437) Διήρχετο ἐμπρός του. 438) Τοῦ βασιλέως. 439) Εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε τὸν φέρει πρὸς τὸν βασιλέα. 440) Μετὰ παῤῥησίας. 441) Τοὺς τάπητας. 442) Τὰ σχήματα, τὰ πολυειδῆ περιεχόμενα. 443) Ὅταν δὲν ἀναπτυχθῇ. 444) Διὰ νὰ μάθῃ δηλ. τὴν Περσικὴν γλῶσσαν, καὶ νὰ δύνηται νὰ ἀναπτύσσῃ τὸν λόγον του. Ἴδ. Θουκ. Α'. 138.
445) Χρόνου. 446) Παραβολῇ. 447) Ἄνευ διερμηνέως δηλαδή. 448) Ἐφαίνετο, ἄφησε νὰ νομίζουν. 449) Ὡμίλησεν ἐλευθέρως. 450) Τὸν βασιλέα. 451) Κατ' οὐδέν. Ἐντεῦθεν τὸ παρ' ἡμῖν δέν. 452) Ταῖς τιμαῖς, ἃς οἱ ἄλλοι ξένοι ἀπελάμβανον ἐν Περσίᾳ. 453) Ἐκπαρρησιάσθη. 454) Ἐκ τοῦ Ὥστε. 455) Τῆς διδασκαλίας τῶν Μάγων, οἵτινες ἦσαν οἱ ἱερεῖς τῶν Περσῶν. 456) Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, κατατρεχθεὶς ὑπὸ τοῦ συμβασιλέως του Λεωνίδου ὡς νόθος, κατέφυγεν εἰς τὴν Περσίαν ἐπὶ Δαρείου. 457) Τιάραν. 458) Φορέσας.
459) Δηλ. ἡ κεφαλή σου τὴν ὁποίαν θὰ καλύψῃ δὲν ἔχει ἐγκέφαλον. 460) Ὅτι δὲν θέλει νὰ τὸν συγχωρήσῃ. 461) Ὅταν ὑπῆρξαν περισσότεραι αἱ σχέσεις μεταξὺ Περσίας καὶ Ἑλλάδος. 462) Εἶχον ἀνάγκην.

Ἕλληνος, ἐπαγγέλλεσθαι καὶ γράφειν ἕκαστον[463], ὡς μείζων ἔσοιτο παρ' αὐτῷ[464] Θεμιστοκλέους. Αὐτὸν δὲ Θεμιστοκλέα φασίν, ἤδη μέγαν ὄντα καὶ θεραπευόμενον[465] ὑπὸ πολλῶν, λαμπρᾶς ποτε τραπέζης παρατεθείσης, πρὸς τοὺς παῖδας εἰπεῖν· « Ὦ παῖδες, ἀπωλόμεθ' ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα[466]. » Πόλεις δ' αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι δοθῆναι λέγουσιν, εἰς ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὄψον[467], Μαγνησίαν καὶ Λάμψακον καὶ Μυοῦντα[468]· δύο δ' ἄλλας προστίθησιν ὁ Κυζικηνὸς Νεάνθης[10] καὶ Φανίας[8] Περκώτην καὶ Παλαίσκηψιν[469] εἰς στρωμνὴν καὶ ἀμπεχόνην[470].

Καταβαίνοντι δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις[471] ἐπὶ θάλατταν, Πέρσης ἀνήρ, Ἐπιξύης ὄνομα σατραπεύων τῆς ἄνω Φρυγίας, ἐπεβούλευσε, παρεσκευακὼς ἔκπαλαι Πισίδας[472] ἀποκτενοῦντας, ὅταν ἐν τῇ καλουμένῃ πόλει Λεοντοκεφάλῳ γενόμενος καταυλισθῇ. Τῷ δὲ λέγεται καθεύδοντι μεσημβρίας τὴν Μητέρα τῶν Θεῶν[473] ὄναρ φανεῖσαν εἰπεῖν· « Ὦ Θεμιστόκλεις, ὑστέρει[474] κεφαλῆς λεόντων, ἵνα μὴ λέοντι περιπέσῃς. Ἐγὼ δ' ἀντὶ τούτου σε αἰτῶ θεράπαιναν Μνησιπτολέμαν[475]. » Διαταραχθεὶς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς, προσευξάμενος τῇ Θεῷ, τὴν μὲν λεωφόρον ἀφῆκεν, ἑτέρᾳ δὲ[476] περιελθών, καὶ παραλλάξας[477] τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἤδη νυκτὸς οὔσης κατηυλίσατο. Τῶν δὲ τὴν σκηνὴν κομιζόντων ὑποζυγίων ἑνὸς εἰς ποταμὸν ἐμπεσόντος, οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους οἰκέται τὰς αὐλαίας[478] διαβρόχους γενομένας ἐκπετάσαντες ἀνέψυχον· οἱ δὲ Πισίδαι τὰ ξίφη λαβόντες ἐν τούτῳ προσεφέροντο, καὶ τὰ ψυχόμενα πρὸς τὴν σελήνην οὐκ ἀκριβῶς ἰδόντες, ᾠήθησαν εἶναι τὴν σκηνὴν τὴν Θεμιστοκλέους, κἀκεῖνον ἔνδον εὑρήσειν ἀναπαυόμενον. Ὡς δ' ἐγγὺς γενόμενοι τὴν αὐλαίαν ἀνέστελλον, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ παραφυλάσσοντες, καὶ συλλαμβάνουσι. Διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον οὕτω, καὶ θαυμάσας τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Θεοῦ, ναὸν κατεσκεύασεν ἐν Μαγνησίᾳ Δινδυμένης[479], καὶ τὴν θυγατέρα Μνησιπτολέμαν ἱέρειαν ἀπέδειξεν.

Ὡς δ' ἦλθεν εἰς Σάρδεις, καὶ σχολὴν ἄγων ἐθεάσατο τῶν ἱερῶν[480] τὴν κατασκευήν, καὶ τῶν ἀναθημάτων τὸ πλῆθος, εἶδε καὶ ἐν Μητρὸς[481] ἱερῷ τὴν καλουμένην ὑδροφόρον κόρην χαλκῆν[482], μέγεθος δίπηχυν, ἣν αὐτός, ὅτε τῶν Ἀθήνησιν ὑδάτων ἐπιστάτης ἦν[483], εὑρὼν τοὺς ὑφῃρημένους τὸ ὕδωρ καὶ παροχετεύσαντας, ἀνέθηκεν ἐκ τῆς ζημίας[484] ποιησάμενος· εἴτε δὴ παθών τι[485] πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀναθήματος, εἴτε βουλόμενος

463) Βασιλέα. 464) Ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἔγραφον, ἔσοιτο μεῖζον παρ' αὐτῷ (τῷ Βασιλεῖ), ἀφ' ὅ,τι ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς παρὰ τῷ Ξέρξῃ. 465) Κολακευόμενον. 466) Δηλ. ἡ καταδρομὴ ἔγινεν αἰτία τῆς σωτηρίας μας. 467) Διὰ νὰ μεταχειρίζηται τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν εἰς ἀγορὰν ἄρτου, κτλ. 468) Ἡ μὲν πρώτη καὶ ἡ τελευταία, Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐν Καρίᾳ ἐπὶ τοῦ Μαιάνδρου. Ἡ δὲ δευτέρα παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον. 469) Περκώτη καὶ Παλαιπερκώτη καὶ Σκῆψις καὶ Παλαίσκηψις ἦσαν τέσσαρες πόλεις τῆς Τρωϊκῆς χώρας. 470) Εἶδος ἱματίου ἢ μανδύου· ἐννοεῖ δέ, πρὸς ἱματισμόν. 471) Διὰ νὰ προπαρασκευάσῃ ὅσα περὶ Ἑλλάδος ὑπεσχέθη εἰς τὸν βασιλέα. 472) Πισιδία, ἐπαρχία μεσημβρινὴ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἀρκτικῶς τοῦ ὄρους Ταύρου. 473) Τὴν Ῥέαν. 474) Μεῖνε ὀπίσω, μεῖνε μακράν.

475) Τὴν θυγατέρα τοῦ Θεμιστοκλέους. 476) Ὁδῷ. 477) Περιελθὼν πέριξ. 478) Τὰ παραπετάσματα. 479) Ἐπίθετον τῆς Ῥέας. 480) Τῶν ναῶν. 481) Τῆς Ῥέας ἢ Κυβέλης.

482) Ἄγαλμα. 483) Εἰς τὰς Ἀθήνας εἶχεν ἄλλοτε διορισθῇ ἐπιστάτης τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων. 484) Ἐκ τοῦ προστίμου εἰς ὃ κατεδικάσθησαν οἱ κλέπτοντες τὸ ὕδωρ.

485) Δεινοπαθήσας, λυπηθείς.

ἐνδείξασθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσην ἔχει τιμὴν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς βασιλέως πράγμασι, λόγον τῷ Λυδίας σατράπῃ προσήνεγκεν, αἰτούμενος ἀποστεῖλαι τὴν κόρην εἰς τὰς Ἀθήνας. Χαλεπαίνοντος δὲ τοῦ βαρβάρου, καὶ βασιλεῖ γράψειν φήσαντος ἐπιστολήν, φοβηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰς τὴν γυναικωνῖτιν κατέφυγε, καὶ τὰς παλλακίδας αὐτοῦ θεραπεύσας χρήμασιν, ἐκεῖνόν τε κατεπράϋνε τῆς ὀργῆς, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐλαβέστερον[486], ἤδη καὶ τὸν φθόνον τῶν βαρβάρων δεδοικώς. Οὐ γὰρ πλανώμενος περὶ τὴν Ἀσίαν, ὥς φησι Θεόπομπος, ἀλλ' ἐν Μαγνησίᾳ μὲν οἰκῶν, καρπούμενος δὲ δωρεὰς μεγάλας, καὶ τιμώμενος ὅμοια Περσῶν τοῖς ἀρίστοις, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδεῶς διῆγεν, οὐ πάνυ τι τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασι προσέχοντος τοῦ βασιλέως, ὑπ' ἀσχολιῶν περὶ τὰς ἄνω πράξεις[487]. Ὡς δ' Αἴγυπτός τ' ἀφισταμένη[488], βοηθούντων Ἀθηναίων, καὶ τριήρεις Ἑλληνικαὶ μέχρι Κύπρου καὶ Κιλικίας ἀναπλεύσασαι, καὶ Κίμων θαλασσοκρατῶν ἐπέστρεψεν[489] αὐτὸν ἀντεπιχειρεῖν τοῖς Ἕλλησι, καὶ κωλύειν αὐξανομένους ἐπ' αὐτόν[490]· ἤδη δὲ καὶ δυνάμεις ἐκινοῦντο καὶ στρατηγοὶ διεπέμποντο, καὶ κατέβαινον εἰς Μαγνησίαν ἀγγελίαι πρὸς Θεμιστοκλέα, τῶν Ἑλληνικῶν ἐξάπτεσθαι[491] κελεύοντος βασιλέως, καὶ βεβαιοῦν[492] τὰς ὑποσχέσεις· οὔτε δι' ὀργήν τινα[493] παροξυνθεὶς κατὰ τῶν πολιτῶν[494], οὔτ' ἐπαρθεὶς τιμῇ τοσαύτῃ καὶ δυνάμει πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἴσως μὲν οὐκ ἐφικτὸν ἡγούμενος τὸ ἔργον, ἄλλως τε μεγάλους τῆς Ἑλλάδος ἐχούσης στρατηγοὺς τότε, καὶ Κίμωνος ὑπερφυῶς εὐημεροῦντος ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς· τὸ δὲ πλεῖστον, αἰδοῖ τῆς τε δόξης τῶν πράξεων ἑαυτοῦ[495], καὶ τῶν τροπαίων ἐκείνων, ἄριστα βουλευσάμενος ἐπιθεῖναι τῷ βίῳ τὴν τελευτὴν πρέπουσαν, ἔθυσε τοῖς θεοῖς, καὶ τοὺς φίλους συναγαγών, καὶ δεξιωσάμενος, ὡς μὲν ὁ πολὺς λόγος, αἷμα ταύρειον πιών, ὡς δ' ἔνιοι, φάρμακον ἐφήμερον[496] προσενεγκάμενος, ἐν Μαγνησίᾳ κατέστρεψε[497], πέντε πρὸς τοῖς ἑξήκοντα βεβιωκὼς ἔτη, καὶ τὰ πλεῖστα τούτων ἐν πολιτείαις καὶ ἡγεμονίαις. Τὴν δ' αἰτίαν τοῦ θανάτου καὶ τὸν τρόπον πυθόμενον βασιλέα λέγουσιν ἔτι μᾶλλον θαυμάσαι τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ οἰκείοις χρώμενον διατελεῖν φιλανθρώπως.

Ἀπέλιπε δὲ Θεμιστοκλῆς παῖδας, ἐκ μὲν Ἀρχίππης τῆς Λυσάνδρου τοῦ Ἀλωπεκῆθεν, Ἀρχέπτολιν καὶ Πολύευκτον, καὶ Κλεόφαντον· οὗ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος[498] ὡς ἱππέως ἀρίστου, τἆλλα δ' οὐδενὸς ἀξίου γενομένου μνημονεύει. Τῶν δὲ πρεσβυτάτων, Νεοκλῆς μέν, ἔτι παῖς ὤν, ὑφ' ἵππου δηχθεὶς ἀπέθανε, Διοκλέα δὲ Λύσανδρος ὁ πάππος υἱὸν ἐποιήσατο. Θυγατέρας δὲ πλείους ἔσχεν, ὧν Μνησιπτολέμαν μέν, ἐκ τῆς ἐπιγαμηθείσης[499] γενομένην, Ἀρχήπτολις ὁ ἀδελφός, οὐκ ὢν ὁμομήτριος[500], ἔγημεν· Ἰταλίαν δὲ

---

486) Ἦτον πλέον συνεσταλμένος. 487) Ἀσχολούμενος περὶ τὰ πράγματα τὰ ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ. 488) Ἡ Αἴγυπτος εἶχε κυριευθῇ ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐπὶ Καμβύσου, τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κύρου, καὶ προκατόχου τοῦ Δαρείου. 489) Παρεκίνησεν, ἔπεισε. 490) Ἐνδυναμούμενος κατ' αὐτοῦ. 491) Ν' ἀρχίσῃ τὰς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρήσεις του. 492) Νὰ ἐκπληρώσῃ. 493) Ἀπὸ ὀργὴν διότι τὸν κατέτρεξαν. 494) Τῶν συμπολιτῶν του. 495) Αἰσχυνόμενος τὴν δόξαν τῶν προτέρων του πράξεων. 496) Τὸ αὐθημερὸν ἀναιροῦν. 497) Ὕπεν. Τὸν βίον. Ἐτελεύτησεν. 498) Ἐν Μένωνι, σ. 93. 499) Τῆς δευτέρας συζύγου. 500) Κατὰ τὸν Ἀττικὸν νόμον οἱ Ἀθηναῖοι ἐδύναντο μὲν νὰ νυμφευθῶσι τὰς ὁμοπατρίους ἀδελφάς, οὐχὶ ὅμως

Πανθείδης ὁ Χῖος, Σύβαριν δὲ Νικομήδης Ἀθηναῖος· Νικομάχην δὲ Φρασικλῆς ὁ ἀδελφιδοῦς Θεμιστοκλέους, ἤδη τετελευτηκότος ἐκείνου, πλεύσας εἰς Μαγνησίαν, ἔλαβε παρὰ τῶν ἀδελφῶν, νεωτάτην δὲ πάντων τῶν τέκνων Ἀσίαν ἔθρεψε[501]. Καὶ τάφον μὲν αὐτοῦ λαμπρὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ Μάγνητες ἔχουσι· περὶ δὲ τῶν λειψάνων οὔτ' Ἀνδοκίδῃ προσέχειν ἄξιον, ἐν τῷ[502] Πρὸς τοὺς ἑταίρους λέγοντι, φωράσαντας τὰ λείψανα διαῤῥίψαι τοὺς Ἀθηναίους (ψεύδεται γὰρ, ἐπὶ τὸν δῆμον παροξύνων τοὺς ὀλιγαρχικοὺς), ὅ,τε Φύλαρχος[503], ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ τῇ ἱστορίᾳ μονονοὺ μηχανὴν ἄρας[504], καὶ προαγαγὼν Νεοκλέα τινὰ καὶ Δημόπολιν, υἱοὺς Θεμιστοκλέους, ἀγῶνα[505] βούλεται κινεῖν καὶ πάθος, ὃ οὐδ' ἂν ὁ τυχὼν ἀγνοήσειεν ὅτι πέπλασται[506]. Διόδωρος δ' ὁ περιηγητὴς[507] ἐν τοῖς Περὶ τῶν μνημάτων εἴρηκεν, ὡς ὑπονοῶν μᾶλλον, ἢ γινώσκων, ὅτι περὶ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἄλκιμον[508] ἀκρωτηρίου, πρόκειταί τις οἷον ἀγκὼν, καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντὸς, ᾗ τὸ ὑπεύδιον τῆς θαλάττης[509], κρηπίς ἐστιν εὐμεγέθης, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν βωμοειδὲς, τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους[510]. Οἴεται δὲ καὶ Πλάτωνα τὸν κωμικὸν[511] αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις[512].

Ὁ σὸς δὲ τύμβος, ἐν καλῷ[513] κεχωσμένος,
Τοῖς ἐμπόροις πρόσρησις[514] ἔσται πανταχοῦ,
Τούς τ' ἐκπλέοντας εἰσπλέοντας τ' ὄψεται,
Χὠπόταν[515] ἅμιλλα τῶν νεῶν, θεάσεται.

Τοῖς δ' ἀπὸ γένους[516] τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τιμαί τινες ἐν Μαγνησίᾳ φυλαττόμεναι μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων ἦσαν, ἃς ἐκαρποῦτο Θεμιστοκλῆς Ἀθηναῖος[517], ἡμέτερος συνήθης καὶ φίλος παρ' Ἀμμωνίῳ[518] τῷ φιλοσόφῳ γενόμενος.

τὰς ὁμομητρίους. 501) Ὁ Φρασικλῆς ἀνέθρεψε καὶ τὴν νεωτάτην τῶν θυγατέρων τοῦ Θεμιστοκλέους. 502) Ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ, Πρὸς τοὺς ἑταίρους.

503) Ἱστοριογράφος Ἀθηναῖος ἢ Σικυώνιος, ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος. 504) Ὡς εἰς τὰς τραγῳδίας ἐπιφαίνεται αἴφνης αἰωρούμενος διὰ μηχανῆς θεός τις, φέρων τὴν τοῦ δράματος λύσιν. 505) Συγκίνησιν. 506) Ὅτι εἶναι πλάσμα καὶ ὄχι μῦθος. 507) Ἐκ Χάρακος, ἐπὶ Αὐγούστου γεωγράφος περίφημος. 508) Τὸ ἀριστερὸν ἀκρωτήριον τοῦ Πειραιῶς.

509) Ὅπου δηλ. ἡ θάλασσα περικυκλουμένη ὑπὸ ξηρᾶς γαληνίζει. 510) Καὶ ὁ Παυσανίας λέγει ὅτι ἐπὶ ἡμερῶν του ἦν τάφος Θεμιστολέους παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Πειραιῶς. Εἰς τὴν τελευταίαν ἀριστερὰν ἄκραν τοῦ λιμένος ὑπάρχουσι μέχρι τοῦδε λείψανα μνημείου, ἀποδιδόμενα εἰς τὸν τάφον τοῦτον. 511) Ἀθηναῖος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, ἀκμάσας 400 π. Χ. 512) Τοῖς ἔπεσι. 513) Τόπῳ. 514) Ἀντικείμενον προσρήσεως. Θὰ χαιρετᾶται. 515) Καὶ ὁπόταν (ᾖ). 516) Ἀπόγονος. 517) Ἀπόγονος τοῦ ἀρχαίου Θεμιστοκλέους, σύγχρονος τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις ἐγεννήθη τὸ 50 μ. Χ. ἑπομένως 530 ἔτη μετὰ τὸν Θεμιστοκλῆν. 518) Ὅταν ἤμεθα δηλ. παρ' Ἀμμωνίῳ, ὅστις ἦν περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐξ Ἀλεξανδρείας, διδάσκαλος τοῦ Πλουτάρχου.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΒΙΩΝ.

Ὁ λόγος οὗτος εἶναι ὁ ἔννατος τῶν Παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου. Ἀντιπαραθέτει δὲ τὸν Ἀριστείδην ὁ συγγραφεὺς πρὸς τὸν Κάτωνα.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ὁ Λυσιμάχου, φυλῆς μὲν ἦν Ἀντιοχίδος[1], τὸν δὲ δῆμον Ἀλωπεκῆθεν[2]. Περὶ δ' οὐσίας αὐτοῦ λόγοι διάφοροι γεγόνασιν, οἱ μὲν[3] ὡς ἐν πενίᾳ συντόνῳ καταβιώσαντος[4], καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἀπολιπόντος θυγατέρας δύο πολὺν χρόνον ἀνεκδότους[5] δι' ἀπορίαν γεγενημένας. Πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ὑπὸ πολλῶν εἰρημένον ἀντιτασσόμενος ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος[6] ἐν τῷ Σωκράτει, χωρίον τε Φαληροῖ[7] φησι γινώσκειν Ἀριστείδου λεγόμενον, ἐν ᾧ τέθαπται· καὶ τεκμήρια τῆς περὶ τὸν οἶκον εὐπορίας, ἓν μὲν ἡγεῖται, τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν[8], ἣν ἦρξε τῷ κυάμῳ λαχὼν ἐκ τῶν γενῶν τῶν τὰ μέγιστα τιμήματα κεκτημένων, οὓς Πεντακοσιομεδίμνους[9] προσηγόρευον· ἕτερον δὲ τὸν ἐξοστρακισμόν· οὐδενὶ γὰρ τῶν πενήτων, ἀλλὰ τοῖς ἐξ οἴκων τε μεγάλων, καὶ διὰ γένους ὄγκον ἐπιφθόνων, ὄστρακον ἐπιφέρεσθαι[10]· τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον, ὅτι νίκης ἀναθήματα χορηγικοὺς τρίποδας ἐν Διονύσου[11] κατέλιπεν, οἳ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐδείκνυντο, τοιαύτην ἐπι-

---

1) Ὁ λαὸς τῆς Ἀττικῆς διῃρεῖτο εἰς δέκα φυλάς, τὴν Ἐρεχθηΐδα, Αἰγηΐδα, Πανδιονίδα, Λεοντίδα, Ἀκαμαντίδα, Οἰνηΐδα, Κεκροπίδα, Ἱπποθωντίδα, Αἰαντίδα καὶ Ἀντιοχίδα, εἰς τὰς ὁποίας ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων προσετέθησαν ἄλλαι δύω. Ὑποδιῃρεῖτο δὲ εἰς περίπου 174 δήμους, εἷς τῶν ὁποίων ἦτον ἡ Ἀλωπεκὴ, χωρίον κείμενον 1/4 τῆς ὥρας μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ καλούμενον σήμερον Ἀμπελόκηποι. 2) Κ. § 339 καὶ 357. 3) Ἀποδίδ. εἰς τὸ πρὸς δὲ τοῦτον. 4) Αὐτοῦ ὡς καταβιώσαντος. 5) Ἀνυπάνδρους. 6) Περίφημος πολιτικὸς καὶ ῥήτωρ Ἀθηναῖος ἐπὶ Μακεδόνων, συγγράψας διάφορα συγγράμματα τὰ ὁποῖα δὲν διεσώθησαν· ἓν αὐτῶν ἐκαλεῖτο, ὡς φαίνεται, Σωκράτης. 7) Ἐν τῷ Φαληρῷ. Δῆμος τῆς Ἀττικῆς εἰς τὸν λιμένα Φάληρον, μεσημβρινῶς τῶν Ἀθηνῶν. 8) Κατ' ἔτος ἐξελέγετο εἰς Ἀθήνας διὰ ψηφοφορίας, ἥτις ἐγίνετο διὰ κυάμων, εἷς ἄρχων, ὅςις ἐκαλεῖτο ἐπώνυμος, διότι κατ' αὐτὸν ὠνομάζετο τὸ ἔτος καθ' ὃ ἦρξεν. Οἷον ἔλεγον: ἐπὶ Ἀριςείδου ἄρχοντος. Ὁ Ἀριστείδης ἦρξε τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν τὸ 480ον ἔτος Π. Χ. Ὀλ. 72, δ'. 9) Ὁ Σόλων διήρεσε τὸν λαὸν τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν περιουσίαν εἰς τέσσαρας τάξεις (τέλη ἢ τιμήματα)· τοὺς πεντακοσιομεδίμνους, τοὺς ἱππεῖς, τοὺς ζευγίτας καὶ τοὺς θῆτας, ἤτοι τοὺς εἰσπράττοντας ὑπὲρ τοὺς 500, ὑπὲρ τοὺς 300, ὑπὲρ τοὺς 150, ἢ ὀλιγωτέρους μεδίμνους σπαρτῶν εἰς τὴν γῆν των. Οἱ ἐπώνυμοι ἐξελέγοντο ἐκ τῶν πρώτων. 10) Ἡγεῖται ἐπιφέρεσθαι· ὅτι τὸ ὄςρακον ῥίπτεται, δηλ. ὅτι ἐξορίζονται δι' ὀςράκων· ἴδε κατωτέρω § 7. 11) Τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν ἦτον ἱερὸν τοῦ Διονύσου. Ἑκάστου δράματος ὁ χορὸς καὶ τὰ ἔξοδα ἐπληρώνοντο ἀπὸ ἕνα ἰδιώτην, ὅστις ἐλέγετο ὅτι ἐχορήγει. Ἂν τὸ δρᾶμα ἐπροτιμᾶτο ἀπὸ ἄλλα τὰ ὁποῖα εἶχον συμπαρασταθῆ, ἡ νίκη ἀπεδίδετο πρὸς τὴν φυλὴν εἰς ἣν ἀνῆκεν ὁ ἰδιώτης. Οὗτος δὲ ἀνήγειρεν ἐπὶ στήλης ἢ ἐπὶ μικροῦ οἰκοδομήματος χαλκοῦν τρίποδα μὲ ἐπιγραφὴν ὡς εὐχαριστήριον εἰς τὸν Διόνυσον.

γραφὴν διασώζοντες « Ἀντιοχὶς ἐνίκα, Ἀριστείδης ἐχορήγει, Ἀρχέστρατος ἐδίδασκε[12] ». Τουτὶ μὲν οὖν, καί περ εἶναι δοκοῦν μέγιστον, ἀσθενέστατόν ἐστι. Καὶ γὰρ Ἐπαμινώνδας, ὃν πάντες ἄνθρωποι γινώσκουσιν ἐν πενίᾳ καὶ τραφέντα πολλῇ καὶ βιώσαντα, καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος, οὐκ ἀφιλοτίμους ἀνεδέξαντο χορηγίας, ὁ μὲν αὐληταῖς ἀνδράσιν, ὁ δὲ παισὶ κυκλίοις[13] χορηγήσας· τούτῳ μὲν Δίωνος τοῦ Συρακουσίου[14] τὴν δαπάνην παρέχοντος, Ἐπαμινώνδᾳ δὲ τῶν περὶ Πελοπίδαν[15]. Οὐ γάρ ἐστι τοῖς ἀγαθοῖς ἀκήρυκτος καὶ ἄσπονδος πρὸς τὰς παρὰ τῶν φίλων δωρεὰς πόλεμος. Ἀλλὰ τὰς εἰς ἀπόθεσιν[16] καὶ πλεονεξίαν ἀγεννεῖς ἡγούμενοι καὶ ταπεινάς, ὅσαι[17] φιλοτιμίας τινὸς ἀκερδοῦς ἔχονται καὶ λαμπρότητος, οὐκ ἀπωθοῦνται[18]. Παναίτιος[19] μέντοι περὶ τοῦ τρίποδος ἀποφαίνει τὸν Δημήτριον ὁμωνυμίᾳ διεψευσμένον[20]. Ἀπὸ γὰρ τῶν Περσικῶν[21] εἰς τὴν τελευτὴν[22] τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δύο μόνους Ἀριστείδας χορηγοὺς ἀναγράφεσθαι[23] νικῶντας· ὧν οὐδέτερον εἶναι τῷ Λυσιμάχου τὸν αὐτόν, ἀλλὰ τὸν μὲν, Ξενοφίλου πατρός, τὸν δέ, χρόνῳ πολλῷ νεώτερον· ὡς ἐλέγχει τὰ γράμματα τῆς μετ' Εὐκλείδην ὄντα γραμματικῆς[24], καὶ προσγεγραμμένος Ἀρχέστρατος, ὃν ἐν τοῖς Μηδικοῖς οὐδείς, ἐν δὲ τοῖς Πελοποννησιακοῖς[25] συχνοὶ χορῶν διδάσκαλον ἀναγράφουσι. Τὸ μὲν οὖν τοῦ Παναιτίου[26] βέλτιον[27] ἐπισκεπτέον ὅπως ἔχει. Τῷ δ' ὀστράκῳ πᾶς ὁ διὰ δόξαν, ἢ γένος, ἢ λόγου δύναμιν, ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς[28] νομιζόμενος ὑπέπιπτεν. Ὅπου[29] καὶ Δάμων, ὁ Περικλέους διδάσκαλος, ὅτι τῷ φρονεῖν ἐδόκει τις εἶναι περιττός[30], ἐξωστρακίσθη. Καὶ μὴν ἄρξαι γε τὸν Ἀριστείδην ὁ Ἰδομενεὺς[31], οὐ κυαμευτὸν ἀλλ' ἑλομένων Ἀθηναίων[32] φησίν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην[33] ἦρξεν, ὡς ὁ αὐτὸς Δημήτριος γέγραφε, καὶ πάνυ πιθανόν ἐστιν ἐπὶ δόξῃ τοσαύτῃ[34] καὶ κατορθώμασι τηλικούτοις ἀξιωθῆναι δι' ἀρετήν, ἧς[35] διὰ πλοῦτον ἐτύγχανον οἱ λαγχάνοντες. Ἀλλὰ γὰρ ὁ Δημήτριος, οὐ μόνον Ἀριστείδην, ἀλλὰ καὶ Σωκράτη, δῆλός ἐστι τῆς πενίας ἐξελέσθαι[36] φιλο-

12) Οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ ἐδίδασκον οἱ ἴδιοι τοὺς ὑποκριτὰς τὰ δράματά των· διὰ τοῦτο εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἐδίδασκε σημαίνει συνέγραψε τὸ δρᾶμα. 13) Κύκλιος χορὸς εἶναι ὁ τὸν ὁποῖον ἐχόρευον κύκλῳ περὶ τὸν βωμόν. Ὁ μὲν λοιπὸν ἔδοσε τὴν δαπάνην διὰ τὸν χορὸν τῶν αὐλητῶν ἀνδρῶν, ὁ δὲ τῶν χορευτῶν παίδων. 14) Συγγενὴς τῶν Διονυσίων, τυράννων τῶν Συρακουσῶν, ἐλευθερώσας τὴν Σικελίαν. 15) Τοῦ Πελοπίδου, Κ. § 465, Σ. 357. 16) Ὄχι δηλ. δι' ἄμεσον χρῆσιν. 17) Ἐκείνας ὅσαι. 18) Μέσον ἀντὶ ἐκωθοῦσι. 19) Στωϊκὸς φιλόσοφος ἐκ Ῥόδου καὶ συγγραφεύς. 20) Ἀπατηθέντα.

21) Καιρῶν, ἢ συμβάντων, δηλ. τοῦ Περσ. πολέμου. 22) Μέχρι τῆς τ. 23) Ὅτι σημειοῦνται εἰς τὰς ἀναγραφάς, τοὺς καταλόγους. 24) Ὁ Εὐκλείδης ἦν ἄρχων ἐπώνυμος τῷ 403 Π. Χ. Ὀλ, 94, β'. Ἐπ' αὐτοῦ εἰσήχθησαν εἰς τὴν γραμματικὴν τὰ Μακρὰ Η καὶ Ω, τὰ διπλᾶ Ξ, Ψ. καὶ αἱ δίφθογγοι ΕΙ καὶ ΟΓ· μετεβλήθη δὲ καὶ τὸ σχῆμά τινων γραμμάτων ὡς τοῦ Γ ἀπὸ Λ, κ. τοῦ Λ ἀπὸ L (τὸ Λατινικόν). 25) Χρόνοις, ἐπὶ τοῦ Πελοπ. πολέμου.

26) Ὁ διϊσχυρισμὸς τοῦ Π. 27) Ἐπίρ. καλλήτερα. 28) Τὸ κοινὸν πλῆθος. 29) Δἰτιολ. ἐφ' οὗ. 30) Ἔξοχος Λ. Σ. 31) Συγγραφεὺς τοῦ ὁποίου δὲν διεσώθησαν τὰ συγγράμματα.

32) Δηλ. κατ' ἐλευθέραν ἐκλογὴν καὶ ὄχι διὰ ψηφοφορίας. 33) Τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἡ μάχη αὕτη ἔγεινε τὸ 479ον ἔτος Π. Χ. Ὀλ. 75, β'. δηλ. 10 ἔτη μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀριστείδου· ὁ δὲ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἔγραψεν ὅτι ἦρξε μετὰ τὴν μάχην αὐτήν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ἀληθές, διότι τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν μετὰ τὴν ἐποχὴν ἀρχόντων σώζονται, καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν εἶναι τὸ τοῦ Ἀριστείδου. 34) Κ. § 438, ἐπὶ β. 3). 35) Ὑπεν. τῆς ἀρχῆς, διὰ τὸ ἦρξε. 36) Νὰ τὸν ἀποσπάσῃ, δηλ. νὰ τὸν ἀποδείξῃ μὴ πένητα.

πραόμενος, ὡς μεγάλου κακοῦ. Καὶ γὰρ ἐκείνῳ φησὶν οὐ μόνον γῆν οἰκείαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ μνᾶς[37] ἑβδομήκοντα τοκιζομένας ὑπὸ Κρίτωνος[38].

Ἀριστείδης δέ, Κλεισθένους μὲν τοῦ καταστησαμένου τὴν πολιτείαν μετὰ τοὺς τυράννους[39] ἑταῖρος γενόμενος, ζηλώσας δὲ καὶ θαυμάσας μάλιστα τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν[40] Λυκοῦργον τὸν Λακεδαιμόνιον, ἥψατο μὲν ἀριστοκρατικῆς πολιτείας[41], ἔσχε δ' ἀντιτασσόμενον ὑπὲρ τοῦ δήμου Θεμιστοκλέα τὸν Νεοκλέους. Ἔνιοι μὲν οὖν φασιν, αὐτοὺς παῖδας ὄντας καὶ συντρεφομένους ἀπ' ἀρχῆς ἐν παντὶ καὶ σπουδῆς ἐχομένῳ[42] καὶ παιδιᾶς πράγματι καὶ λόγῳ διαφέρεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τὰς φύσεις εὐθὺς ὑπὸ τῆς φιλονεικίας ἐκείνης ἀνακαλύπτεσθαι· καὶ τὴν μὲν[43], εὐχερῆ καὶ παράβολον καὶ πανοῦργον οὖσαν, καὶ μετ' ὀξύτητος ἐπὶ πάντα ῥᾳδίως φερομένην, τὴν δ' ἱδρυμένην ἐν ἤθει βεβαίῳ καὶ πρὸς τὸ δίκαιον ἀτενῆ, ψεῦδος δὲ καὶ βωμολοχίαν καὶ ἀπάτην οὐδ' ἐν παιδιᾶς τινι τρόπῳ προσιεμένην.

* * *

Ὁ μὲν οὖν Θεμιστοκλῆς εἰς ἑταιρίαν[44] ἐμβαλὼν ἑαυτόν, εἶχε πρόβλημα[45] καὶ δύναμιν οὐκ εὐκαταφρόνητον, ὥστε καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα, καλῶς αὐτὸν ἄρξειν Ἀθηναίων, ἄν περ ἴσος[46] ᾖ καὶ κοινὸς ἅπασι, Μηδέποτ', εἶπεν, εἰς τοῦτον ἐγὼ καθίσαιμι τὸν θρόνον, ἐν ᾧ πλέον οὐδὲν ἕξουσιν οἱ φίλοι παρ' ἐμοὶ τῶν ἀλλοτρίων. Ἀριστείδης δὲ καθ' ἑαυτὸν ὥσπερ ὁδὸν ἰδίαν ἐβάδιζε διὰ τῆς πολιτείας· πρῶτον μέν, οὐ βουλόμενος συναδικεῖν τοῖς ἑτέροις, ἢ λυπηρὸς εἶναι μὴ χαριζόμενος[47]· ἔπειτα τὴν ἀπὸ τῶν φίλων δύναμιν οὐκ ὀλίγους ὁρῶν ἐπαίρουσαν[48] ἀδικεῖν, ἐφυλάττετο, μόνῳ τῷ χρηστὰ καὶ δίκαια πράττειν καὶ λέγειν ἀξιῶν θαῤῥεῖν τὸν ἀγαθὸν πολίτην[49].

Οὐ μὴν ἀλλά, πολλὰ κινουμένου τοῦ Θεμιστοκλέους παραβόλως, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῷ πολιτείαν[50] ἐνισταμένου καὶ διακόπτοντος, ἠναγκάζετό που καὶ αὐτός, τὰ μὲν[51] ἀμυνόμενος, τὰ δὲ κολούων τὴν ἐκείνου δύναμιν, χάριτι τῶν πολλῶν[52] αὐξομένην, ὑπεναντιοῦσθαι οἷς ἔπραττεν ὁ Θεμιστοκλῆς· βέλτιον ἡγούμενος παρελθεῖν[53] ἔνια τῶν συμφερόντων τῷ δήμῳ, ἢ τῷ κρατεῖν[54] ἐκεῖνον ἐν πᾶσιν ἰσχυρὸν γενέσθαι. Τέλος δέ ποτε τοῦ Θεμιστοκλέους πράττοντός τι τῶν δεόντων, ἀντικρούσας καὶ περιγενόμενος, οὐ κατέσχεν[55], ἀλλ' εἶπεν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπιών, ὡς οὐκ ἔστι σωτηρία τοῖς Ἀθηναίων πράγμασιν, εἰ μὴ καὶ Θεμιστοκλέα καὶ αὐτὸν εἰς τὸ βάραθρον[56] ἐμβάλοιεν. Πάλιν δὲ γράψας τινὰ γνώμην εἰς τὸν δῆμον, ἀντιλογίας οὔσης πρὸς αὐτὴν καὶ φιλονεικίας, ἐκράτει[57]· μέλλοντος δὲ τοῦ

37) Ἡ μνᾶ περιεῖχεν ἑκατὸν δραχμ. 38) Μαθητὴς τοῦ Σωκράτους.
39) Τοὺς Πεισιστρατίδας. Ὁ Κλεισθένης ὠργάνισε μετ' αὐτοὺς ἐκ νέου τὴν πολιτείαν.
40) Γεν. Συντακτ. τοῦ μάλιστα. 41) Αὐτὸς μὲν ἔγινεν ὑπέρμαχος τῆς ἀριστοκρατικῆς, ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας. 42) Μετέχοντι σπουδῆς, ἢ ἔχοντι σχέσιν μὲ τὴν σπουδήν. 43) Τοῦ Θεμιστοκ. 44) Φατρίαν, ἢ σύστημα φίλων. 45) Προπύργιον. 46) Δηλ. διανέμων ἐξ ἴσου τὰς χάριτας. 47) Αὐτοῖς. 48) Ὁρῶν τὴν δ. ἐπαίρουσαν οὐκ ὀλίγους. 49) Ἀξιῶν θαῤῥεῖν τὸν ἀγ. πολ. μόνῳ τῷ πράττειν. Λέγων ὅτι πρέπει ὁ ἀγ. πολ. νὰ ἔχῃ θάῤῥος μόνον πράττων κτλ. 50) Πολιτ. ἐπιχείρησιν. 51) Ἄλλοτε μέν.
52) Διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ πλήθους. 53) Νὰ περάσωσι, νὰ μὴ γίνωσι. 54) Διὰ τοῦ κρατεῖν, παρὰ νὰ γένῃ ὁ Θεμιστοκλῆς ἰσχυρὸς ἐπιτυγχάνων εἰς ὅλα. 55) Δὲν ὑπέμεινε.
56) Βαθὺς βόθρος ὅπου κατεκρήμνιζον τοὺς καταδίκους. 57) Ὑπερίσχυε.

προέδρου τὸν δῆμον ἐπερωτᾷν, αἰσθόμενος ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν τὸ ἀσύμφορον, ἀπέστη[58] τοῦ ψηφίσματος. Πολλάκις δὲ καὶ δι' ἑτέρων εἰσέφερε[59] τὰς γνώμας, ὡς μὴ φιλονεικίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐμπόδιος εἴη τῷ συμφέροντι. Θαυμαστὴ δέ τις ἐφαίνετο αὐτοῦ παρὰ τὰς ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολὰς[60] ἡ εὐστάθεια, μήτε ταῖς τιμαῖς ἐπαιρομένου, πρός τε τὰς δυσημερίας ἀθορύβως καὶ πράως ἔχοντος[61], καὶ ὁμοίως ἡγουμένου χρῆναι τῇ πατρίδι παρέχειν ἑαυτὸν, οὐ χρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ δόξης προῖκα καὶ ἀμισθὶ πολιτευόμενον[62]. Ὅθεν, ὡς ἔοικε, τῶν εἰς Ἀμφιάραον ὑπ' Αἰσχύλου[63] πεποιημένων ἰαμβείων[64] ἐν τῷ θεάτρῳ λεγομένων,

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος[65], ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος[66],
Ἀφ' ἧς[67] τὰ κεδνὰ[68] βλαστάνει βουλεύματα·

πάντες ἀπέβλεψαν εἰς Ἀριστείδην, ὡς ἐκείνῳ μάλιστα τῆς ἀρετῆς ταύτης προσηκούσης.

Οὐ μόνον δὲ πρὸς εὔνοιαν καὶ χάριν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ πρὸς ἔχθραν ἰσχυρότατος ἦν ὑπὲρ τῶν δικαίων ἀντιβῆναι[69]. Λέγεται γοῦν ποτε διώκων ἐχθρὸν ἐν δικαστηρίῳ μετὰ τὴν κατηγορίαν οὐ βουλομένων ἀκούειν τοῦ κινδυνεύοντος[70] τῶν δικαστῶν, ἀλλὰ τὴν ψῆφον εὐθὺς αἰτούντων ἐπ' αὐτὸν, ἀναπηδήσας τῷ κρινομένῳ συνικετεύειν, ὅπως ἀκουσθείη[71] καὶ τύχοι τῶν νομίμων. Πάλιν δὲ κρίνων ἰδιώταις δυσὶ[72], τοῦ ἑτέρου λέγοντος, ὡς πολλὰ τυγχάνει τὸν Ἀριστείδην ὁ ἀντίδικος λελυπηκώς· Λέγ', ὦ 'γαθὲ, φάναι[73], μᾶλλον, εἴ τί σε κακὸν πεποίηκε· σοὶ γὰρ, οὐκ ἐμαυτῷ, δικάζω. Τῶν δὲ δημοσίων προσόδων αἱρεθεὶς ἐπιμελητὴς, οὐ μόνον τοὺς καθ' αὑτὸν[74], ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ γενομένους ἄρχοντας ἀπεδείκνυε πολλὰ νενοσφισμένους[75], καὶ μάλιστα τὸν Θεμιστοκλέα.

Σοφὸς γὰρ ἀνὴρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατῶν[76].

Δι' ὃ καὶ συναγαγὼν[77] πολλοὺς ἐπὶ τὸν Ἀριστείδην[78], ἐν ταῖς εὐθύναις[79] διώκων κλοπῆς[80], καταδίκῃ περιέβαλλεν, ὥς φησιν Ἰδομενεύς[81]. Ἀγανακτούντων δὲ τῶν πρώτων ἐν τῇ πόλει καὶ βελτίστων οὐ μόνον ἀφείθη τῆς ζημίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἄρχων ἐπὶ τὴν αὐτὴν διοίκησιν ἀπεδείχθη[81]. Προσποιούμενος δὲ τῶν προτέρων[82] μεταμέλειν αὐτῷ, καὶ μαλακώτερον ἐνδιδοὺς ἑαυτὸν, ἤρεσκε τοῖς τὰ κοινὰ κλέπτουσιν, οὐκ ἐξελέγχων, οὐδ' ἀκριβολογού-

58) Παρητήθη. 59) Ἐπρότεινε. 60) Σημ. Διάρκειαν. Κ. § 438, Παρὰ, γ'. 4). 61) Διακειμένυ. 62) Νὰ δίδῃ τὸν ἑαυτόν τυ εἰς τὴν πατρίδα πολιτευόμενον χωρὶς μισθὸν δόξης, δηλ. νὰ πολιτεύηται εἰς τὴν πατρίδα του, χωρὶς νὰ ἀπαιτῇ νὰ ἀπολαύσῃ διὰ τοῦτο δόξαν.
63) Ὁ τραγικὸς ποιητὴς Αἰσχύλος λέγει τοὺς στίχους τούτους εἰς τὸ δρᾶμα τὸ ἐπιγραφόμενον Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, καὶ τοὺς ἀναφέρει εἰς τὸν μάντιν Ἀμφιάραον. Εἶναι δὲ οἱ 594—596 τοῦ δράματος. 64) Τῶν στίχων τοῦ δράματος ὄντων εἰς ἰαμβικὸν μέτρον. 65) Εἰς τὸ δρᾶμα φέρεται ἄριστος. 66) Καρπούμενος βαθεῖαν (ἐπομένως εὔφορον) αὔλακα (ἢ ὄργωμα) διὰ μέσου (εἰς τὸν ἀγρὸν) τῆς φρενός του· δηλ. ἀπολαμβάνων ἀφθόνους καρποὺς τῶν φρενῶν του, ποιητ. περίφρασις διὰ νὰ εἴπῃ ὢν φρόνιμος 67) Παρ' Αἰσχύλῳ, ἐξ ἧς.
68) Ἔμφρονα. 69) Νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ἰδίαν ὀργήν τυ ὑπὲρ τοῦ δικαίυ. 70) Ἐχθροῦ τυ.
71) Κ. § 400. 72) Δοτ. περιποιητ. μεταξὺ δ. ἰδ. 73) Λέγεται φάναι. 74) Τοὺς συγχρόνυς τυ. 75) Σφετερισθέντες τὰ δημόσια. 76 Δὲν ἐξυσιάζει τὰς χεῖράς τυ, νὰ μὴ κλέπτωσι δηλ. Τὸν στίχον τοῦτον ἀναφέρει ἀπό τινα ἄγνωστον ποιητήν. 77) Ὁ Θεμ. 78) Κατὰ τοῦ Ἀρ. Κ § 558, Ἐπὶ, γ'. 3). 79) Ὅταν ἔμελλε νὰ δώσῃ λόγον τῆς διαχειρίσεώς του.
80) Δ. Σ. Διώκω, 2). 81) Διωρίσθη. 82) Συνήθως τὸ Μεταμέλει πρὸς αἰτιατ. Ἴσ. τὸ τῶν πρ.

μενος, ὥστε καταπιμπλαμένους τῶν δημοσίων, ὑπερεπαινεῖν[83] τὸν Ἀριστείδην, καὶ δεξιοῦσθαι[84] τὸν δῆμον ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζοντας ἄρχοντα πάλιν αἱρεθῆναι. Μελλόντων δὲ χειροτονεῖν, ἐπετίμησε τοῖς Ἀθηναίοις, « Ὅτε μὲν γὰρ (ἔφη) πιστῶς καὶ καλῶς ὑμῖν ἦρξα, προὐπηλακίσθην· ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν κοινῶν καταπροεῖμαι τοῖς κλέπτουσι, θαυμαστὸς εἶναι δοκῶ πολίτης. Αὐτὸς μὲν οὖν αἰσχύνομαι τῇ νῦν τιμῇ μᾶλλον, ἢ τῇ πρώτῃ καταδίκῃ· συνάχθομαι δ' ὑμῖν, παρ' οἷς ἐνδοξότερόν ἐστι τοῦ σώζειν τὰ δημόσια, τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πονηροῖς ». Ταῦτα δ' εἰπὼν, καὶ τὰς κλοπὰς ἐξελέγξας, τοὺς μὲν τότε βοῶντας καὶ μαρτυροῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ κατεστόμισε[85], τὸν δ' ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἀπὸ τῶν βελτίστων ἔπαινον εἶχεν[86].

Ἐπεὶ δὲ Δάτις[87] ὑπὸ Δαρείου πεμφθεὶς, λόγῳ μὲν ἐπιθεῖναι δίκην[88] Ἀθηναίοις, ὅτι Σάρδεις[89] ἐνέπρησεν, ἔργῳ δὲ καταστρέψασθαι τοὺς Ἕλληνας, εἰς Μαραθῶνα παντὶ τῷ στόλῳ κατέσχε[90] καὶ τὴν χώραν ἐπόρθει, τῶν δέκα καθεστώτων τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τὸν πόλεμον στρατηγῶν[91] μέγιστον μὲν εἶχεν ἀξίωμα Μιλτιάδης, δόξῃ δὲ καὶ δυνάμει δεύτερος ἦν Ἀριστείδης· καὶ τότε περὶ τῆς μάχης γνώμῃ τῇ Μιλτιάδου προσθέμενος, οὐ μικρὰν ἐποίησε ῥοπήν[92]· καὶ παρ' ἡμέραν ἑκάστου στρατηγοῦ τὸ κράτος ἔχοντος, ὡς περιῆλθεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχὴ, παρέδωκε Μιλτιάδῃ, διδάσκων τοὺς συνάρχοντας, ὅτι τὸ πείθεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τοῖς εὖ φρονοῦσιν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλὰ σεμνόν ἐστι καὶ σωτήριον. Οὕτω δὲ πραΰνας τὴν φιλονεικίαν, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς ἀγαπᾶν μιᾷ γνώμῃ τῇ κρατίστῃ χρωμένους[93], ἔῤῥωσε τὸν Μιλτιάδην, τῷ ἀπερισπάστῳ[94] τῆς ἐξουσίας ἰσχυρὸν γενόμενον. Χαίρειν γὰρ ἐῶν[95] ἕκαστος ἤδη τὸ παρ' ἡμέραν ἄρχειν, ἐκείνῳ προσεῖχεν[96]. Ἐν δὲ τῇ μάχῃ μάλιστα τῶν Ἀθηναίων τοῦ μέσου πονήσαντος[97], καὶ πλεῖστον ἐνταῦθα χρόνον τῶν βαρβάρων ἀντερεισάντων κατὰ Λεοντίδα καὶ Ἀντιοχίδα φυλήν[98], ἠγωνίσαντο λαμπρῶς τεταγμένοι παρ' ἀλλήλους ὅ,τε Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης. Ὁ μὲν γὰρ Λεοντίδης ἦν, ὁ δ' Ἀντιοχίδης[99]. Ἐπεὶ δὲ τρεψάμενοι τοὺς βαρβάρους, ἐνέβαλον εἰς τὰς ναῦς, καὶ πλέοντας οὐκ ἐπὶ νήσων ἑώρων, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς θαλάσσης εἴσω πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἀποβιαζομένους[100], φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν ἔρημον λάβωσι τῶν ἀμυνομένων, ταῖς μὲν ἐννέα φυλαῖς ἠπείγοντο πρὸς τὸ ἄστυ[101], καὶ κατήνυσαν[102] αὐθημερόν. Ἐν δὲ Μαραθῶνι μετὰ τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς Ἀριστείδης ἀπολειφθεὶς φύλαξ τῶν

---

[83]) Καταπιμπλαμένους ὑποκείμ. τὸν Ἀρ. δὲ ἀντικείμ. τοῦ Ἐπαινεῖν. [84]) Ἐπεριποιοῦντο τὸν δ. σπουδάζοντες. [85]) Ἀπεστόμωσε. [86]) Εἶχε τὸν ἀλ. ἔπαινον ἀπὸ τῶν βελτίστων (πολιτῶν). [87]) Ὁ στρατηγὸς τοῦ Δαρείου, βασ. τῶν Περσῶν. [88]) Νὰ τιμωρήσῃ. [89]) Μητρόπολις τῆς Λυδίας. Οἱ Ἀθην. τὰς ἔκαυσαν βοηθοῦντες τὸν Ἱστιαῖον, τύραννον τῆς Μιλήτου, ἀποστατήσαντα κατὰ τῆς Περσίας. [90]) Ἐλλ. τὰς νῆας, ἢ ἑαυτόν. Ἐπίασεν, ἄραξε. [91]) Γεν. διαιρ. εἰς τὸν πόλεμον οἱ Ἀθηναῖοι τότε διώριζον δέκα στρατηγοὺς, ἀνὰ ἕνα ἐξ ἑκάστης φυλῆς, ἔχοντας ἀνὰ μίαν ἀλληλοδιαδόχως ἡμέραν. [92]) Νὰ κλίνωσιν αἱ γνῶμαι ὑπὲρ τῆς τοῦ Μιλτ. [93]) Νὰ εὐχαριστῶνται μεταχειριζόμενοι. Κ. §. 432, Θ. [94]) Διὰ τοῦ ἀπ. [95]) Ἐγκαταλείψας. Λ. Σ. Χαίρω. [96]) Ὑπήκουεν. [97]) Πονήσαντος τοῦ μέσου (τάγματος) τῶν Ἀθ. [98]) Οἱ Ἀθ. παρετάττοντο διῃρημένοι κατὰ φυλάς. [99]) Δηλ. ἐκ τῆς Λ. καὶ ἐκ τῆς Ἀντ. Ἴσως ὅμως ὀρθότερον ἀναγνωστέον κατ' ἄλλα χειρόγραφα Λεοντίδος καὶ Ἀντιοχίδος. [100]) Ἀποβιαζομένους (σπρωχνομένους) οὐκ ἐπὶ νήσων τοῦ Αἰγαίου, διὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ πλεύσουν εἰς τὴν Ἀσίαν. [101]) Ἄστυ ὠνόμαζον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. [102]) Κατεπάττω καὶ κατανύω.

αἰχμαλώτων καὶ τῶν λαφύρων, οὐκ ἐψεύσατο[103] τὴν δόξαν· ἀλλὰ χύδην μὲν ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ παρόντος, ἐσθῆτος δὲ παντοδαπῆς καὶ χρημάτων ἄλλων ἀμυθήτων[104] ἐν ταῖς σκηναῖς καὶ τοῖς ἡλωκόσι[105] σκάφεσιν ὑπαρχόντων, οὔτ' αὐτὸς ἐπεθύμησε θιγεῖν[106], οὔτ' ἄλλον εἴασε, πλὴν εἴ τινες ἐκεῖνον λαθόντες ὠφελήθησαν· ὧν[107] ἦν καὶ Καλλίας ὁ δᾳδοῦχος[108]. Τούτῳ γάρ τις, ὡς ἔοικε, τῶν βαρβάρων προσέπεσεν[109], οἰηθεὶς βασιλέα διὰ τὴν κόμην καὶ τὸ στρόφιον[110] εἶναι· προσκυνήσας δὲ καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς, ἔδειξε πολὺν χρυσὸν ἐν λάκκῳ τινὶ κατορωρυγμένον. Ὁ δὲ Καλλίας, ὠμότατος ἀνθρώπων καὶ παρανομώτατος γενόμενος, τὸν μὲν χρυσὸν ἀνείλετο, τὸν δ' ἄνθρωπον, ὡς μὴ κατείποι[71] πρὸς ἑτέρους, ἀπέκτεινεν. Ἐκ τούτου φασὶ καὶ Λακκοπλούτους[111] ὑπὸ τῶν κωμικῶν τοὺς ὑπὸ τῆς οἰκίας[112] λέγεσθαι, σκωπτόντων εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ χρυσίον ὁ Καλλίας[113] εὗρεν. Ἀριστείδης δὲ τὴν ἐπώνυμον εὐθὺς ἀρχὴν ἦρξε[8]. Καίτοι φησὶν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος[6], ἄρξαι τὸν ἄνδρα μικρὸν ἔμπροσθεν τοῦ θανάτου, μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην. Ἐν δὲ ταῖς ἀναγραφαῖς[114], μετὰ μὲν Ξανθιππίδην[115], ἐφ' οὗ Μαρδόνιος[116] ἡττήθη Πλαταιᾶσιν[117], οὐδ' ὁμώνυμον Ἀριστείδην ἐν πάνυ πολλοῖς λαβεῖν ἐστι· μετὰ δὲ Φάνιππον, ἐφ' οὗ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐνίκων, εὐθὺς Ἀριστείδης ἄρχων ἀναγέγραπται.

Πασῶν δὲ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρετῶν ἡ δικαιοσύνη μάλιστα τοῖς πολλοῖς αἴσθησιν παρεῖχε[118] διὰ τὸ τὴν χρείαν ἐνδελεχεστάτην[119] αὐτῆς καὶ κοινοτάτην ὑπάρχειν. Ὅθεν ἀνὴρ πένης καὶ δημοτικὸς[120] ἐκτήσατο τὴν βασιλικωτάτην καὶ θειοτάτην προσηγορίαν, τὸν Δίκαιον[121], ὃ τῶν βασιλέων καὶ τυράννων οὐδεὶς ἐζήλωσεν, ἀλλὰ Πολιορκηταὶ[122], καὶ Κεραυνοὶ[123], καὶ Νικάτορες[124], ἔνιοι δ' Ἀετοὶ[125] καὶ Ἱέρακες[126] ἔχαιρον προσαγορευόμενοι, τὴν ἀπὸ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἔοικε, μᾶλλον, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, δόξαν ἀγαπῶντες. Καίτοι τὸ θεῖον, ᾧ γλίχονται συνοικειοῦν καὶ συναφομοιοῦν αὑτούς, τρισὶ δοκεῖ διαφέρειν[127], ἀφθαρσίᾳ, καὶ δυνάμει, καὶ ἀρετῇ· ὧν σεμνότατον ἡ ἀρετὴ καὶ θειότατόν ἐστιν. Ἀφθάρτῳ[128] μὲν γὰρ εἶναι καὶ τῷ κενῷ[129] καὶ τοῖς στοιχείοις συμβέβηκε· δύναμιν δὲ σεισμοὶ καὶ κεραυνοί, καὶ πνευμάτων ὁρμαί, καὶ ῥευμάτων ἐπιφοραὶ μεγάλην ἔχουσι· δίκης δὲ

---

103) Δὲν ἀπέδειξε ψευδῆ, δὲν ἔπραξεν ἀνάξια τῆς δόξης του. 104) Τόσων πολλῶν ὥστε δὲν λέγονται, ἀπεριγράπτων. 105) Ἁλίσκω. 106) Ἀόρ. β'. τοῦ Θιγγάνω. 107) Ὧν (εἷς).

108) Ἀξίωμα κληρονομικὸν τῶν κρατούντων τὰς δᾷδας εἰς τὰ μυστήρια.

109) Ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του. 110) Τὸν κεφαλόδεσμον τῶν ἱερέων.

111) Λακκόπλουτος ὅμως παρὰ τοῖς κωμικοῖς δύναται νὰ σημαίνῃ ἁπλῶς καὶ τὸ ὑπέρπλουτος. 112) Ταύτης. 113) Ἡ οἰκία τοῦ Καλλίου ἦτον μία τῶν πρωτίστων καὶ πλουσιωτάτων εἰς Ἀθήνας. 114) Εἰς τοὺς καταλόγους τῶν ἀρχόντων. 115) Ὁ ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν τὸ 479ον ἔτος Π. Χ. Ὀλ. 75, β'. τὸ ἔτος τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης. Ἄλλοι συγγραφεῖς τὸν ὀνομ. Ξάνθιππον, (Διόδ. Πάρ. μάρμ.), 116) Ὁ στρατηγὸς τὸν ὁποῖον ὁ Ξέρξης ἄφησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' οὗ ὁ ἴδιος νικηθεὶς εἰς Σαλαμῖνα ἔφυγε.

117) Πόλις τῆς Βοιωτίας, τὴν σήμερον Κόκλα. 118) Δηλ. οἱ πολλοὶ ᾐσθάνοντο.

119) Διαρκεστάτην. 120) Δηλ. πολίτης Δημοκρατίας, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ βασιλικωτάτην. 121) Ἐκ παραλ. τοῦ προσηγορίαν. 122) Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου. 123) Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνός, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

124) Σέλευκος ὁ Νικάτωρ, βασ. τῆς Συρίας. 125) Πύῤῥος ὁ Ἀετός, βασ. τῆς Ἠπείρου.

126) Ἀντίοχος ὁ Ἱέραξ, ἀδελφὸς Σελεύκου τοῦ Καλλινίκου. 127) Τῶν ἀνθρώπων. 128) Κ. § 419, β'. 129) Κατὰ τὴν δόξαν ὅτι τὸ πᾶν εἶναι κενόν, εἰς ὃ πλέουσι τὰ στοιχεῖα.

καὶ θέμιδος οὐδενὶ ὅτι μὴ[150] τῷ φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι τὸ θεῖον μεταλαγχάνει[151]. Δι' ὃ καὶ τριῶν ὄντων, ἃ πεπόνθασιν[152] οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ θεῖον, ζήλου καὶ φόβου καὶ τιμῆς, ζηλοῦν μὲν αὐτοὺς καὶ μακαρίζειν ἐοίκασι κατὰ τὸ ἄφθαρτον[153] καὶ ἀΐδιον, ἐκπλήττεσθαι καὶ δεδιέναι κατὰ τὸ κύριον καὶ δυνατόν, ἀγαπᾷν δὲ καὶ τιμᾷν καὶ σέβεσθαι κατὰ τὴν δικαιοσύνην. Ἀλλὰ καίπερ οὕτω διακείμενοι, τῆς μὲν Ἀθανασίας, ἣν ἡ φύσις ἡμῶν οὐ δέχεται, καὶ τῆς δυνάμεως, ἧς ἐν τῇ τύχῃ κεῖται[154] τὸ πλεῖστον, ἐπιθυμοῦσι· τὴν δ' ἀρετήν, ὃ μόνον ἐστὶ τῶν θείων ἀγαθῶν ἐφ' ἡμῖν[155], ἐν ὑστέρῳ[156] τίθενται, κακῶς φρονοῦντες[157], ὡς τὸν ἐν δυνάμει καὶ τύχῃ μεγάλῃ, καὶ ἀρχῇ[158] βίον ἡ μὲν δικαιοσύνη ποιεῖ θεῖον, ἡ δ' ἀδικία θηριώδη.

Τῷ δ' οὖν Ἀριστείδῃ συνέβη τὸ πρῶτον ἀγαπωμένῳ διὰ τὴν ἐπωνυμίαν[159], ὕστερον φθονεῖσθαι, μάλιστα μὲν τοῦ Θεμιστοκλέους λόγον εἰς τοὺς πολλοὺς ἐμβαλόντος[160], ὡς Ἀριστείδης ἀνῃρηκὼς τὰ δικαστήρια τῷ κρίναν[161] ἅπαντα καὶ δικάζειν, λέληθε μοναρχίαν ἀδορυφόρητον ἑαυτῷ κατεσκευασμένος. Ἤδη δέ που καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τῇ νίκῃ[142] μέγα φρονῶν, καὶ τῶν μεγίστων ἀξιῶν[143] αὐτὸν ἤχθετο τοῖς ὄνομα καὶ δόξαν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἔχουσι. Καὶ συνελθόντες[144] ἐς ἄστυ πανταχόθεν, ἐξοστρακίζουσι τὸν Ἀριστείδην, ὄνομα τῷ φθόνῳ τῆς δόξης φόβον τυραννίδος θέμενοι[145]. Μοχθηρίας γὰρ οὐκ ἦν κόλασις ὁ ἐξοστρακισμὸς, ἀλλ' ἐκαλεῖτο μὲν δι' εὐπρέπειαν[146], ὄγκου[147] καὶ δυνάμεως βαρυτέρας ταπείνωσις καὶ κόλασις· ἦν δὲ φθόνου παραμυθία φιλάνθρωπος[148], εἰς ἀνήκεστον οὐδὲν, ἀλλ' εἰς μετάστασιν ἐτῶν δέκα τὴν πρὸς τὸ λυποῦν ἀπερειδομένου[149] δυσμένειαν. Ἐπεὶ δ' ἤρξαντό τινες ἀνθρώπους ἀγενεῖς καὶ πονηροὺς ὑποβάλλειν τῷ πράγματι[150], τελευταῖον ἁπάντων Ὑπέρβολον[151] ἐξοστρακίσαντες, ἐπαύσαντο[152]. Λέγεται δὲ τὸν Ὑπέρβολον ἐξοστρακισθῆναι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἀλκιβιάδης καὶ Νικίας, μέγιστον ἐν τῇ πόλει δυνάμενοι, διεστασίαζον[153]. Ὡς οὖν ὁ δῆμος ἔμελλεν ἐκφέρειν τὸ ὄστρακον, καὶ δῆλος ἦν τὸν ἕτερον γράψων[154], διαλεχθέντες ἀλλήλοις, καὶ τὰς στάσεις ἑκατέρας εἰς ταὐτὸ συναγαγόντες[155], τὸν Ὑπέρβολον ἐξοστρακισθῆναι παρεσκεύασαν. Ἐκ δὲ τούτου δυσχεράνας ὁ δῆμος ὡς καθυβρισμένον τὸ πρᾶγμα[156] καὶ προπεπηλακισμένον, ἀφῆκε

---

[130]) Ἐκεὶς μόνον. [131]) Ἂν τὸ ῥῆμα τοῦτο σημαίνῃ Μεταλαμβάνει, τότε ὁ νοῦς εἶναι: Ὁ θεὸς δ' οὐδὲν ἄλλο μετέχει δίκης καὶ θέμιδος, εἰ μὴ διότι ἔχει φρόνησιν καὶ λογικόν. Εἰ δὲ καὶ τῷ Μεταλαγχάνει ἐχρήσατο ῥωμαΐζων ἐνεργητικῶς, δηλ. μεταδίδωσιν, ὁ νοῦς εἶναι: εἰς οὐδὲν ἄλλο μεταδίδει ὁ θεὸς δικαιοσύνην, εἰ μὴ εἰς τὴν φρόνησιν κτλ. Τὰ δὲ ὀνοματικὰ ἀπαρέμφατα ἀντὶ ἀφῃρημένων ὀνομάτων. [132]) Αἰσθάνονται.

[133]) Διὰ τὸ ἄφθ., ὡς ὄντας ἀφθάρτους· αὐτοὺς δὲ, τὸ θεῖον, τοὺς θεούς. [134]) Ἀπὸ τὴν τύχην ἐξαρτᾶται. [135]) Εἰς τὴν δύναμίν μας. [136]) Μέρει. Θεωροῦσιν ὡς ὀλιγώτερον σπουδαίαν. [137]) Ἐνταῦθα ἀντί: Ἀγνοοῦντες. [138]) Ἐξουσία. [139]) Δίκαιος. [140]) Διαδιδόντος.

[141]) Ὅτι διὰ τοῦ κρίνειν (κρίνων) ὅλας τὰς κρίσεις ὁ ἴδιος, ἀνῄρεσε τὰ δικαστήρια.

[142]) Κατὰ τῶν Περσῶν. [143]) Φρονῶν ἄξιον. [144]) Πληθ. διὰ τὸ περιληπτ. ὁ Δῆμος.

[145]) Θέμενοι τῷ φθόνῳ τῆς δ. ὄνομα φόβον τῆς τυρ. δηλ. ὀνομάσαντες τὸν φθόνον των διὰ τὴν δ. τοῦ φόβ. τῆς τυρ. [146]) Εὐπρεπεῖ ὀνόματι. [147]) Ὑπερηφανείας. [148]) Διότι δὲν ἦτον θανατηρά. [149]) Ἀποδιδόντος ἢ μεταβάλλοντος τὴν πρὸς τὸ λυποῦν (πρόσωπον) ἀπέχθειαν εἰς ἐξορίαν δέκα ἐτῶν. [150]) Εἰς τὸν ἐξοστρακισμόν. [151]) Λυχνοποιὸς πονηροῦ χαρακτῆρος, δημαγωγήσας εἰς Ἀθήνας. [152]) Ἔπαυσαν τοῦ νὰ ἐξοστρακίζωσι πλέον.

[153]) Ἐστασίαζον μεταξύ των. [154]) Ἐπὶ τοῦ ὀστράκου. [155]) Ἑνώσαντες τὰς δύο φατρίας. [156]) Ἀντικ. τοῦ Ἀφῆκεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ Δυσχεραίνω φέρεται ἐνίοτε πρὸς αἰτ.

παντελῶς καὶ κατέλιπεν. Ἦν δὲ τοιοῦτον, ὡς τύπῳ[157] φράσαι, τὸ γινόμενον. Ὄστρακον λαβὼν ἕκαστος, καὶ γράψας, ὃν ἐβούλετο μεταστῆσαι τῶν πολιτῶν, ἔφερεν εἰς ἕνα τόπον τῆς ἀγορᾶς περιπεφραγμένον ἐν κύκλῳ δρυφράκτοις. Οἱ δ' ἄρχοντες πρῶτον μὲν διηρίθμουν τὸ σύμπαν ἐν ταὐτῷ[158] τῶν ὀστράκων πλῆθος, εἰ γὰρ ἑξακισχιλίων ἐλάττονες οἱ γράψαντες εἶεν, ἀτελὴς ἦν ὁ ἐξοστρακισμός. Ἔπειτα τῶν ὀνομάτων ἕκαστον ἰδίᾳ θέντες, τὸν ὑπὸ τῶν πλείστων γεγραμμένον ἐξεκήρυττον[159] εἰς ἔτη δέκα, καρπούμενον[160] τὰ αὑτοῦ. Γραφομένων οὖν τότε τῶν ὀστράκων, λέγεταί τινα τῶν ἀγραμμάτων καὶ παντελῶς ἀγροίκων, ἀναδόντα τῷ Ἀριστείδῃ τὸ ὄστρακον, ὡς ἑνὶ τῶν τυχόντων[161], παρακαλεῖν, ὅπως Ἀριστείδην ἐγγράψῃ. Τοῦ δὲ, θαυμάσαντος, καὶ πυθομένου, μήτι κακὸν αὐτὸν[162] Ἀριστείδης πεποίηκεν. Οὐδὲν, εἶπεν, οὐδὲ γιγνώσκω τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι πανταχοῦ τὸν Δίκαιον ἀκούων. Ταῦτ' ἀκούσαντα τὸν Ἀριστείδην, ἀποκρίνεσθαι[163] μὲν οὐδὲν, ἐγγράψαι δὲ τοὔνομα τῷ ὀστράκῳ καὶ ἀποδοῦναι. Τῆς δὲ πόλεως ἀπαλαττόμενος[164] ἤδη, τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν, ηὔξατο τὴν ἐναντίαν, ὡς ἔοικεν, εὐχὴν τῷ Ἀχιλλεῖ[165], μηδένα καιρὸν Ἀθηναίους καταλαβεῖν, ὃς ἀναγκάσει[166] τὸν δῆμον Ἀριστείδου μνησθῆναι.

Τρίτῳ δ' ἔτει[167], Ξέρξου διὰ Θετταλίας καὶ Βοιωτίας ἐλαύνοντος ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, λύσαντες τὸν νόμον, ἐψηφίσαντο τοῖς μεθεστῶσι[168] κάθοδον μάλιστα φοβούμενοι τὸν Ἀριστείδην, μὴ προσθέμενος τοῖς πολεμίοις, διαφθείρῃ καὶ μεταστήσῃ πολλοὺς τῶν πολιτῶν πρὸς τὸν βάρβαρον· οὐκ ὀρθῶς στοχαζόμενοι τοῦ ἀνδρός[169]· ὅς γε καὶ πρὸ τοῦ δόγματος τούτου διετέλει προτρέπων καὶ παροξύνων τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ μετὰ τὸ δόγμα τοῦτο, Θεμιστοκλέους στρατηγοῦντος αὐτοκράτορος[170], πάντα συνέπραττε καὶ συνεβούλευεν, ἐνδοξότατον ἐπὶ σωτηρίᾳ κοινῇ ποιῶν τὸν ἔχθιστον. Ὡς γὰρ ἀπολιπεῖν τὴν Σαλαμῖνα βουλευομένων τῶν περὶ Εὐρυβιάδην[171], αἱ βαρβαρικαὶ τριήρεις νύκτωρ ἀναχθεῖσαι, καὶ περιβαλοῦσαι[172] τόν τε πόρον[173] ἐν κύκλῳ, καὶ τὰς νήσους[174] κατεῖχον, οὐδενὸς προειδότος τὴν κύκλωσιν, ἧκεν ὁ Ἀριστείδης ἀπ' Αἰγίνης παραβόλως[175] διὰ τῶν πολεμίων νεῶν διεκπλεύσας, καὶ νυκτὸς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ καλέσας αὐτὸν ἔξω μόνον· « Ἡμεῖς (εἶπεν), ὦ Θεμιστόκλεις, εἰ σωφρονοῦμεν, ἤδη τὴν κενὴν[176] καὶ μειρακιώδη στάσιν ἀφέντες, ἀρξώμεθα σωτηρίου καὶ καλῆς φιλονεικίας, πρὸς ἀλλήλους ἁμιλλώμενοι σῶσαι τὴν

---

157) Ἐν περιλήψει. Δ. Σ. Τύπος 3). 158) Εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ῥιφθέν 159) Ἐξώριζον. 160) Ἔχοντα τὴν ἄδειαν νὰ καρποῦται. 161) Δηλ. μὴ γνωρίσας ὅτι ἦτον ὁ Ἀριστείδης. 162) Κ. § 352, ά. 163) Ἐξαρτᾶται ἀκόμη ἀπὸ τὸ λ έ γ ε τ α ι, μ' ὅλον ὅτι ἀνωτέρω ἐνωρθώθη ὁ λόγος διὰ τοῦ εἶπεν. 164) Ἀναχωρῶν. 165) Ἴδε περὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἐν Ὁμήρου Ἰλιάδος Α, 240—245. 166) Κ. § 402, ὁ κανὼν δὲν ἐφαρμόζεται εἰς μόνον τὸ ὅ π ω ς ἀλλ' εἰς πάντα πλάγιον λόγον, ὅπου τίθεται πολλάκις ὁ μέλλων τῆς ὁριστικῆς. 167) Μετὰ τὴν ἐξορίαν. 168) Δοτ. περιπαιητ. Νὰ ἐπιστρέψωσιν οἱ ἐξόριστοι. 169) Κ. § 347 γ'.
170) Μὲ ἰσχὺν ἀπεριόριστον. 171) Εὐρυβιάδης ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες μετὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὡραγμένοι εἰς τὴν Σαλαμῖνα, κ. ἤθελον νὰ φύγωσιν ἐκεῖθεν, φοβούμενοι μὴ περικυκλωθῶσιν ἀπὸ τὸν Περσικὸν στόλον.
172) Περιπλεύσασαι. 173) Τὸ στενὸν τὸ ὁποῖον διαιρεῖ τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα. 174) Ἴσως τὴν ν ῆ σ ο ν κατ' ἄλλας γραφάς. 175) Παρατόλμως. 176) Ἀντὶ ματαίαν.

Ἑλλάδα, σὺ μὲν ἄρχων καὶ στρατηγῶν, ἐγὼ δ' ὑπουργῶν[177] καὶ συμβουλεύων. Ἐπεὶ καὶ νῦν σε πυνθάνομαι μόνον ἅπτεσθαι τῶν ἀρίστων λογισμῶν[178], κελεύοντα διαναυμαχεῖν ἐν τοῖς στενοῖς τὴν ταχίστην· καί σοι[179] τῶν συμμάχων ἀντιπραττόντων, οἱ πολέμιοι συνεργεῖν ἐοίκασι. Τὸ γὰρ ἐν κύκλῳ καὶ κατόπιν[180] ἤδη πέλαγος ἐμπέπλησται νεῶν πολεμίων, ὥστε καὶ τοὺς μὴ θέλοντας ἀνάγκη κατείληφεν ἀγαθοὺς[181] ἄνδρας εἶναι καὶ μάχεσθαι· φυγῆς γὰρ ὁδὸς οὐ λέλειπται ». Πρὸς ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπεν· « Οὐκ ἂν ἐβουλόμην [μέν], ὦ Ἀριστείδη, σὲ κατὰ τοῦτό μου κρείττονα γενέσθαι, πειράσομαι δὲ, πρὸς καλὴν ἀρχὴν ἁμιλλώμενος, ὑπερβαλέσθαι τοῖς ἔργοις ». Ἅμα δ' αὐτῷ φήσας τὴν ὑφ' ἑαυτοῦ κατασκευασθεῖσαν ἀπάτην πρὸς τὸν βάρβαρον[182], παρεκάλει πείθειν τὸν Εὐρυβιάδην, καὶ διδάσκειν, ὡς ἀμήχανόν[183] ἐστι σωθῆναι μὴ ναυμαχήσαντας· εἶχε γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον πίστιν[184]. Ὅθεν ἐν τῷ συλλόγῳ τῶν στρατηγῶν, εἰπόντος Κλεοκρίτου τοῦ Κορινθίου πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα, μηδ' Ἀριστείδῃ τὴν γνώμην ἀρέσκειν αὐτοῦ, παρόντα γὰρ σιωπᾶν· ἀντεῖπεν ὁ Ἀριστείδης, ὡς οὐκ ἂν ἐσιώπα, μὴ λέγοντος τὰ ἄριστα τοῦ Θεμιστοκλέους· νῦν δ' ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ διʼ εὔνοιαν τοῦ ἀνδρὸς[185], ἀλλὰ τὴν γνώμην ἐπαινῶν.

Οἱ μὲν οὖν ναύαρχοι τῶν Ἑλλήνων ταῦτ' ἔπραττον· Ἀριστείδης δ' ὁρῶν τὴν Ψυττάλειαν[186], ἣ πρὸ τῆς Σαλαμῖνος ἐν τῷ πόρῳ κεῖται νῆσος οὐ μεγάλη, πολεμίων ἀνδρῶν μεστὴν οὖσαν, ἐμβιβάσας εἰς ὑπηρετικὰ[187] τοὺς προθυμοτάτους καὶ μαχιμωτάτους τῶν πολιτῶν[188], προσέμιξε τῇ Ψυτταλείᾳ· καὶ μάχην πρὸς τοὺς βαρβάρους συνάψας, ἀπέκτεινε πάντας, πλὴν ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν ζῶντες ἥλωσαν[189]. Ἐν δὲ τούτοις ἦσαν ἀδελφῆς βασιλέως ὄνομα[190] Σανδαύκης τρεῖς παῖδες, οὓς εὐθὺς ἀπέστειλε πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα· καὶ λέγονται, κατά τι λόγιον[191], τοῦ μάντεως Εὐφραντίδου κελεύσαντος, ὠμηστῇ[192] Διονύσῳ καθιερωθῆναι. Τὴν δὲ νησῖδα τοῖς ὁπλίταις πανταχόθεν ὁ Ἀριστείδης περιστρέψας, ἐφήδρευε[193] τοῖς ἐκφερομένοις πρὸς αὐτὴν, ὡς μήτε τῶν φίλων τινὰ διαφθαρῆναι, μήτε τῶν πολεμίων διαφυγεῖν. Ὁ γὰρ πλεῖστος ὠθισμὸς τῶν νεῶν καὶ τῆς μάχης τὸ καρτερώτατον ἔοικε περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον γενέσθαι· διὸ καὶ τρόπαιον ἕστηκεν ἐν τῇ Ψυτταλείᾳ. Μετὰ δὲ τὴν μάχην ὁ Θεμιστοκλῆς ἀποπειρώμενος[194] τοῦ Ἀριστείδου, καλὸν μὲν εἶναι τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς ἔργον ἔλεγε, κρεῖττον δὲ λείπεσθαι[195] τὸ λαβεῖν ἐν Εὐρώπῃ τὴν Ἀσίαν[196], ἀναπλεύσαντας

177) Ὑπηρετῶν σέ. 178) Ὅτι σὺ μόνος ἅπτῃ τῶν ἀρ. λ., δηλ. φρονεῖς τὰ ἄριστα. 179) Συνεργεῖν σοί. Ὁ μὲν Θεμιστ. ἤθελε νὰ ναυμαχήσωσιν εἰς τὰ στενὰ ὅπου τὸ πλῆθος τῶν πλοίων ἦτον ἀνωφελὲς εἰς τοὺς Πέρσας. Οἱ δ' ἄλλοι σύμμαχοι ἐπρότεινον ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον. 180) Τὸ πέριξ ϗ τὸ παρέκει. 181) Ἀνδρείους. 182) Εἶχε μηνύσει κρυφίως πρὸς τοὺς Πέρσας ὅτι οἱ Ἕλληνες σκοπὸν ἔχουσι νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα, διὰ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ περικυκλώσωσι τὴν νῆσον, καὶ οὕτω νὰ συγκροτηθῇ εἰς αὐτὴν ἡ ναυμαχία, ὅπερ καὶ ἔγινε. 183) Ἀδύνατον. 184) Ἐπιστεύετο ἀπὸ τὸν Εὐρυβιάδην περισσότερον ἀφ' ὅ,τι αὐτός. 185) Ὄχι διότι εἶναι εὔνους πρὸς τὸν ἄνδρα. 186) Τὴν σήμερον Λειψοκουτάλα. 187) Πλοῖα. 188) Κατ' ἄλλας γραφὰς Ὁπλιτῶν. 189) Ἁλίσκω. 190) (Οὔσης κατὰ τὸ) ὄνομα. 191) Χρησμόν. 192) Ὁ τρώγων ὠμὸν κρέας· ἐπίθετον τοῦ Διονυσίου, διότι αἱ Βάκχαι ἔσχιζον ἀνθρώπους εἰς τὴν μανίαν των. 193) Παρεφύλαττε. 194) Θέλων νὰ γνωρίσῃ τὸ φρόνημά του. 195) Ὅτι τὸ καλλήτερον μέρος μένει νὰ γίνῃ. 196) Δηλ. νὰ συλλάβωσιν ἐντὸς τῆς Εὐρώπης ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Ἀσίας.

εἰς Ἑλλήσποντον τὴν ταχίστην καὶ τὸ ζεῦγμα[197] διακόψαντας. Ἐπεὶ δ' Ἀριστείδης ἀνακραγὼν, τοῦτον μὲν ἐκέλευε τὸν λόγον καταβαλεῖν[198], σκοπεῖν δὲ καὶ ζητεῖν, ὅπως τὴν ταχίστην ἐκβάλωσι[199] τὸν Μῆδον ἐκ τῆς Ἑλλάδος, μὴ κατακλεισθεὶς ἀπορίᾳ φυγῆς μετὰ τοσαύτης δυνάμεως τραπῇ πρὸς ἄμυναν ὑπ' ἀνάγκης, οὕτω πέμπει πάλιν Ἀρνάκην εὐνοῦχον ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, κρύφα φράσαι τῷ βασιλεῖ κελεύσας, ὅτι πλεῖν ἐπὶ τὰς γεφύρας ὡρμημένους τοὺς Ἕλληνας αὐτὸς ἀποστρέψαι, σώζεσθαι βασιλέα βουλόμενος.

Ἐκ τούτου Ξέρξης μὲν, περίφοβος γενόμενος, εὐθὺς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἠπείγετο[200]. Μαρδόνιος δὲ, τοῦ στρατοῦ τὸ μαχιμώτατον ἔχων περὶ τριάκοντα μυριάδας, ὑπελείπετο, καὶ φοβερὸς ἦν, ἀπ' ἰσχυρᾶς τῆς περὶ τὸ πεζὸν ἐλπίδος[201] ἀπειλῶν τοῖς Ἕλλησι· καὶ γράφων τοιαῦτα· « Νενικήκατε θαλασσίοις ξύλοις χερσαίους ἀνθρώπους, οὐκ ἐπισταμένους κώπην ἐλαύνειν· ἀλλὰ νῦν πλατεῖα μὲν ἡ Θετταλῶν γῆ, καλὸν δὲ τὸ Βοιώτιον πεδίον ἀγαθοῖς ἱππεῦσι καὶ ὁπλίταις[202] ἐναγωνίσασθαι ». Πρὸς δ' Ἀθηναίους ἔπεμψεν ἰδίᾳ γράμματα καὶ λόγους παρὰ βασιλέως, τήν τε πόλιν αὐτοῖς ἀναστήσειν[203] ἐπαγγελλομένου καὶ χρήματα πολλὰ δώσειν καὶ τῶν Ἑλλήνων κυρίους καταστήσειν, ἐκ ποδῶν τοῦ πολέμου γενομένους[204]. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, πυθόμενοι ταῦτα, καὶ δείσαντες, ἔπεμψαν Ἀθήναζε πρέσβεις, δεόμενοι τῶν Ἀθηναίων, ὅπως παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας εἰς Σπάρτην ἀποστείλωσι, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις[205] τροφὰς παρ' αὐτῶν λαμβάνωσιν· ἰσχυρὰ γὰρ ἦν ἀπορία[206] περὶ τὸν δῆμον ἀπολωλεκότα τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν πρέσβεων ἀκούσαντες[207], Ἀριστείδου ψήφισμα γράψαντος, ἀπεκρίναντο θαυμαστὴν ἀπόκρισιν· τοῖς μὲν πολεμίοις συγγνώμην ἔχειν φάσκοντες, εἰ πάντα πλούτου καὶ χρημάτων ὤνια[208] νομίζειεν, ὧν[209] κρεῖττον οὐδὲν ἴσασιν· ὀργίζεσθαι δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅτι τὴν πενίαν καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν νῦν παροῦσαν Ἀθηναίοις μόνον ὁρῶσι, τῆς δ' ἀρετῆς καὶ τῆς φιλοτιμίας ἀμνημονοῦσιν, ἐπὶ σιτίοις[210] ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγωνίζεσθαι παρακαλοῦντες. Ταῦτα γράψας Ἀριστείδης, καὶ τοὺς πρέσβεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν[211] παραγαγὼν, Λακεδαιμονίοις μὲν ἐκέλευε φράζειν, ὡς οὐκ ἔστι χρυσοῦ τοσοῦτον πλῆθος οὔθ' ὑπὲρ γῆν, οὔτε ὑπὸ γῆν, ὅσον Ἀθηναῖοι δέξαιντο ἂν πρὸ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας[212]. Τοῖς δὲ παρὰ Μαρδονίου[213] τὸν ἥλιον δείξας· « Ἄχρις ἂν οὗτος (ἔφη) ταύτην πορεύηται τὴν πορείαν, Ἀθηναῖοι πολεμήσουσι Πέρσαις ὑπὲρ τῆς δεδῃωμένης χώρας, καὶ τῶν ἠσεβημένων[214] καὶ κατακεκαυμένων ἱερῶν ». Ἔτι δ' ἀρὰς θέσθαι[215] τοὺς ἱερεῖς ἔγραψεν, εἴ τις

197) Ὁ Ξέρξης εἶχε ζεύξει διὰ γεφύρας τὸν Ἑλλήσποντον διὰ νὰ διαβῇ τὸ στράτευμά του. 198) Νὰ ἀφήσῃ, νὰ πέρῃ ὀπίσω. 199) Κ. § 402. 200) Ἔσπευδε. 201) Ἀπειλῶν (καθ' ὃ ὁρμώμενος) ἀπὸ ἰσχ. ἐλπίδος, διότι ἐστηρίζετο εἰς ἐλπίδα ἰσχυρὰν, ὅτι εἶχεν ἀκόμη τὸν πεζὸν στρατόν. 202) Δοτ. περιπ. Καλὸν εἰς τοὺς ἱππεῖς διὰ νὰ ἀγωνισθῶσιν εἰς αὐτό. 203) Τὴν εἶχε καύσει ὁ Ξέρξης. 204) Ἂν παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὸν πόλεμον. 205) Διὰ τοὺς πρεσβυτέρους. 206) Ἔνδεια. 207) Οἱ Ἀθ. 208) Ἀγοραζόμενα διὰ πλ. κ. χρ. 209) Τῶν χρημάτων δηλ. 210) Κ. § 458, Ἐπὶ, β'. 6. 211) Τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ. 212) Ἀντὶ τῆς ἐλ. ἢ προδίδοντες τὴν ἐλ. 213) Ἤκουσι. 214) Πρὸς ἃ οἱ Πέρσαι ἠσέβησαν. 215) Νὰ κηρύξωσι κατάρας.

ἐπικηρυκεύσαιτο[215] Μήδοις, ἢ τὴν συμμαχίαν ἀπολείποι τῶν Ἑλλήνων. Ἐμβαλόντος δὲ Μαρδονίου τὸ δεύτερον εἰς τὴν Ἀττικήν, αὖθις εἰς Σαλαμῖνα διεπέρασαν[216]. Ἀριστείδης δὲ πεμφθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, τῆς μὲν βραδύτητος αὐτοῖς ἐνεκάλει[217] καὶ τῆς ὀλιγωρίας, προεμένοις αὖθις τῷ βαρβάρῳ τὰς Ἀθήνας, ἠξίου δὲ πρὸς τὰ ἔτι σωζόμενα[218] τῆς Ἑλλάδος βοηθεῖν. Ταῦτ᾽ ἀκούσαντες οἱ Ἔφοροι, μεθ᾽ ἡμέραν[219] μὲν ἐδόκουν παίζειν καὶ ῥαθυμεῖν[220] ἑορτάζοντες· ἦν γὰρ αὐτοῖς Ὑακίνθια[221]· νυκτὸς δὲ πεντακισχιλίους Σπαρτιατῶν ἐπιλέξαντες, ὧν ἕκαστος ἑπτὰ περὶ αὑτὸν Εἵλωτας εἶχεν, ἐξέπεμψαν οὐκ εἰδότων τῶν Ἀθηναίων. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἐγκαλῶν ὁ Ἀριστείδης προσῆλθεν, οἱ δὲ σὺν γέλωτι ληρεῖν αὐτὸν ἔφασκον[222] καὶ καθεύδειν· ἤδη γὰρ ἐν Ὀρεστίῳ[223] τὸν στρατὸν εἶναι πορευόμενον ἐπὶ τοὺς ξένους (ξένους γὰρ ἐκάλουν τοὺς Πέρσας), οὐ κατὰ καιρὸν[224] ἔφη παίζειν αὐτοὺς ὁ Ἀριστείδης, ἀντὶ τῶν πολεμίων τοὺς φίλους ἐξαπατῶντας. Ταῦθ᾽ οἱ περὶ τὸν Ἰδομενέα[24] λέγουσιν. Ἐν δὲ τῷ ψηφίσματι τοῦ Ἀριστείδου[225] πρεσβευτὴς οὐκ αὐτός, ἀλλὰ Κίμων καὶ Ξάνθιππος καὶ Μυρωνίδης φέρονται.

Χειροτονηθεὶς δὲ στρατηγὸς αὐτοκράτωρ[105] ἐπὶ τὴν μάχην[226] καὶ τῶν Ἀθηναίων ὀκτακισχιλίους ὁπλίτας ἀναλαβών, ἧκεν εἰς Πλαταιάς. Ἐκεῖ δὲ Παυσανίας[227], ὁ τοῦ σύμπαντος ἡγούμενος Ἑλληνικοῦ[228], συνέμιξεν ἔχων τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐπέῤῥει[229] τὸ πλῆθος. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ μὲν ὅλον τῆς στρατοπεδείας παρὰ τὸν Ἀσωπὸν[230] ποταμὸν παρεκτεταμένης, οὐδεὶς ἦν ὅρος διὰ μέγεθος[231]· περὶ δὲ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ κυριώτατα[232] τεῖχος περιεφράξαντο τετράγωνον, οὗ τῶν πλευρῶν ἑκάστη μῆκος ἦν δέκα σταδίων. Παυσανίᾳ μὲν οὖν καὶ τοῖς Ἕλλησι κοινῇ Τισαμενὸς ὁ Ἠλεῖος[233] ἐμαντεύσατο καὶ προεῖπε νίκην ἀμυνομένοις καὶ μὴ προεπιχειροῦσιν[234], Ἀριστείδου δὲ πέμψαντος εἰς Δελφοὺς ἀνεῖλεν[235] ὁ θεός, «Ἀθηναίους καθυπερτέρους ἔσεσθαι τῶν ἐναντίων, εὐχομένους τῷ Διΐ, καὶ τῇ Ἥρᾳ τῇ Κιθαιρωνίᾳ, καὶ Πανὶ καὶ νύμφαις Σφραγίτισι· καὶ θύοντας ἥρωσιν, Ἀνδροκράτει, Λεύκωνι, Πεισάνδρῳ, Δαμοκράτει, Ὑψίωνι, Ἀκταίωνι, Πολυΐδῳ καὶ τὸν κίνδυνον ἐν γᾷ[236] ἰδίᾳ ποιουμένους ἐν τῷ πεδίῳ τᾶς Δάματρος τᾶς[236] Ἐλευσινίας καὶ τᾶς Κόρας[237]». Οὗτος ὁ χρησμὸς ἀπενεχθείς[238], ἀπορίαν τῷ Ἀριστείδῃ παρεῖχεν· Οἱ μὲν γὰρ ἥρωες, οἷς ἐκέλευε

---

216) Οἱ Ἀθηναῖοι. 217) Δοτ. ἐκ γ΄. καὶ γεν. ἑλλ. ἐκ δ΄. 218) Μέρη.
219) Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας 220) Ἀργεῖν. 221) Ἑορτὴ τοῦ Ὑακίνθου, νέου τὸν ὁποῖον κατὰ λάθος ἐφόνευσεν ὁ Ἀπόλλων μὲ τὸν δίσκον καὶ μετέβαλεν εἰς τὸ ὁμώνυμον ἄνθος. 222) Ἐπεὶ ἔφασκον, ἔφη. 223) Μέρος τῆς Ἀρκαδίας, ὅπου ἐκτίσθη ἡ Μεγαλόπολις. 224) Ἐν ἁρμοδίῳ καιρῷ. 225) Τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Ἀρ. ἴδε ἀνωτέρω. 226) Ὁ Μαρδόνιος μὲ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν ὁποῖον ὁ Ξέρξης τῷ ἄφησεν ἐκινήθη κατὰ τῆς Βοιωτίας, καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἡτοιμάζοντο νὰ τὸν ἀνακρούσωσι. 227) Βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. 228) Δηλ. ὅλων τῶν Ἑλλήνων. 229) Συνέῤῥεον, ἔφθανον πανταχόθεν 230) Ῥύαξ κατερχόμενος ἀπὸ τὸ ὄρος τὸν Κιθαιρῶνα, βορειοανατολικῶς τῶν Πλαταιῶν. 231) Τὸ μῆκός των ἦτον ἀπέραντον. 232) Τὰ ἀναγκαιότατα ἢ πολυτιμότατα τῶν σκευῶν του. 233) Μάντις ἐκ τῆς Ἤλιδος. 234) Ἂν δὲν ἀρχίσωσιν αὐτοὶ τὴν μάχην, ἀλλ᾽ ἀποκρούσωσι μόνον τὸν ἐχθρόν. 235) Ἀπεκρίθη, ἐπὶ χρησμοῦ.
236) Δωρικῶς τὸ η τρέπεται εἰς α. Οἱ Δελφοὶ ἦσαν Δωριεῖς, κ᾽ ὁ Ἀπόλλων ἦτον ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν θεὸς τῆς φυλῆς τῶν Δωριέων. 237) Κόρη εἶναι ἡ κόρη τῆς Δήμητρος Περσεφόνη.
238) Ἀποφέρω. Κομισθείς.

θύειν, ἀρχηγέται[239] Πλαταιέων ἦσαν, καὶ τὸ τῶν Σφραγιτίδων νυμφῶν ἄντρον ἐν μιᾷ κορυφῇ τοῦ Κιθαιρῶνός ἐστιν εἰς δυσμὰς ἡλίου θερινὰς τετραμμένον[240], ἐν ᾧ καὶ μαντεῖον ἦν πρότερον, ὥς φασι, καὶ πολλοὶ κατείχοντο[241] τῶν ἐγχωρίων, οὓς Νυμφολήπτους[242] προσηγόρευον. Τὸ δὲ τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρος πεδίον, καὶ τὸ τὴν μάχην ἐν ἰδίᾳ χώρᾳ ποιουμένοις τοῖς Ἀθηναίοις νίκην δίδοσθαι, πάλιν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀνεκαλεῖτο καὶ μεθίστη τὸν πόλεμον. Ἔνθα τῶν Πλαταιέων ὁ στρατηγός, Ἀρίμνηστος ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους ὑπὸ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἐπερωτώμενον αὐτὸν[243], ὅ,τι δὴ πράττειν δέδοκται τοῖς Ἕλλησιν; εἰπεῖν· « Αὔριον εἰς Ἐλευσῖνα τὴν στρατιὰν ἀπάξομεν, ὦ δέσποτα, καὶ διαμαχούμεθα τοῖς βαρβάροις ἐκεῖ κατὰ τὸ πυθόχρηστον[244] ». Τὸν οὖν θεὸν φάναι διαμαρτάνειν αὐτοὺς τοῦ παντός[245]· αὐτόθι γὰρ εἶναι περὶ τὴν Πλαταϊκὴν τὰ πυθόχρηστα, καὶ ζητοῦντας ἀνευρήσειν. Τούτων ἐναργῶς τῷ Ἀριμνήστῳ φανέντων, ἐξεγειρόμενος[246] τάχιστα μετεπέμψατο τοὺς ἐμπειροτάτους καὶ πρεσβυτάτους τῶν πολιτῶν· μεθ' ὧν διαλεγόμενος καὶ συνδιαπορῶν[247], εὗρεν ὅτι τῶν Ὑσιῶν[248] πλησίον ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα, ναός ἐστιν ἀρχαῖος πάνυ Δήμητρος Ἐλευσινίας καὶ Κόρης προσαγορευόμενος. Εὐθὺς οὖν παραλαβὼν τὸν Ἀριστείδην ἦγεν ἐπὶ τὸν τόπον, εὐφυέστατον ὄντα παρατάξαι φάλαγγα πεζικὴν ἱπποκρατουμένους[249], διὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Κιθαιρῶνος, ἄφιππα[250] ποιούσας τὰ καταλήγοντα καὶ συγκυροῦντα τοῦ πεδίου[251] πρὸς τὸ ἱερόν. Αὐτοῦ[252] δ' ἦν καὶ τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον ἐγγύς, ἄλσει πυκνῶν καὶ συσκίων δένδρων περιεχόμενον. Ὅπως δὲ μηδὲν ἐλλιπὲς ἔχῃ πρὸς τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ὁ χρησμός, ἔδοξε τοῖς Πλαταιεῦσιν, Ἀριμνήστου γνώμην εἰπόντος, ἀνελεῖν τὰ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ὅρια τῆς Πλαταιΐδος, καὶ τὴν χώραν[253] ἐπιδοῦναι τοῖς Ἀθηναίοις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος[254], (ὡς') ἐν οἰκείᾳ κατὰ τὸν χρησμὸν ἐναγωνίσασθαι. Ταύτην μὲν οὖν τὴν φιλοτιμίαν τῶν Πλαταιέων οὕτω συνέβη περιβόητον γενέσθαι, ὥστε καὶ Ἀλέξανδρον, ἤδη βασιλεύοντα τῆς Ἀσίας, ὕστερον πολλοῖς ἔτεσι τειχίζοντα τὰς Πλαταιὰς[255], ἀνειπεῖν Ὀλυμπιάσιν ὑπὸ κήρυκος[256], ὅτι ταύτην[257] ὁ βασιλεὺς ἀποδίδωσι Πλαταιεῦσι τῆς ἀνδραγαθίας καὶ τῆς μεγαλοψυχίας χάριν, ἐπειδὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐν τῷ Μηδικῷ πολέμῳ τὴν χώραν ἐπέδωκαν καὶ παρέσχον αὐτοὺς προθυμοτάτους.

---

239) Πρῶτοι οἰκισταί. 240) Δηλ. πρὸς τὸ βορειοδυτικόν, διότι τὸ θέρος ὁ ἥλιος δύει βορειότερα. 241) Κατείχοντο ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, δηλ. ἐνθουσίων.

242) Νυμφόληπτοι ἐκαλοῦντο οἱ μανιώδεις γενόμενοι δι' ἐμπνεύσεως τῶν Νυμφῶν.

243) Ἡ αὐτοπ. ἀντων. διότι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ἀπαρεμφάτου, ὅπου ἐδύνατο νὰ τεθῇ καὶ ἐ ρ ω τ ώ μ ε ν ο ς εἰς ὀνομαστικήν. Εἶδε καθ' ὕπνον ὅτι ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Διὸς εἶπε. 244) Τὸν χρησμὸν τῆς Πυθίας. Πυθία δὲ ἦν ἡ ἱέρεια τῶν Δελφῶν. 245) Ὅτι ἐντελῶς ἀπατῶνται. 246) Ἴσως: ἐξεγρόμενος. 247) Εὑρισκόμενος μετ' αὐτῶν εἰς ἀπορίαν. 248) Πόλις τῆς Βοιωτίας. Ὁ Παυσ. εἶδε τὰ ἐρείπιά της. 249) Τοῖς Ἕλλησιν ἱπποκρατουμένοις, δηλ. οὖσι κατωτέροις κατὰ τὸ ἱππικὸν ἀπὸ τοὺς Πέρσας.

250) Ἀνεπιτήδεια πρὸς ἱππασίαν. 251) Τὰ μέρη τῆς πεδιάδος τὰ ὁποῖα ἔληγον καὶ ἀπηντῶντο. 252) Ἐκεῖ. 253) Ἐκείνην τοῦ ἱεροῦ. 254) Ἐπειδὴ δηλ. τοῦτο ἀπῄτει τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος. 255) Εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέσκαψαν τὰς Πλαταιάς. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος τὰς ἀνήγειρε πάλιν. 256) Ἀνειπεῖν ὑπὸ κήρυκος, περίφρ. τοῦ κηρύξαι. 257) Τὴν πόλιν.

Ἀθηναίοις δὲ Τεγεᾶται[258] περὶ τάξεως ἐρίσαντες, ἠξίουν, ὥσπερ ἀεὶ, Λακεδαιμονίων τὸ δεξιὸν ἐχόντων κέρας, αὐτοὶ τὸ εὐώνυμον ἔχειν, πολλὰ τοὺς αὑτῶν προγόνους ἐγκωμιάζοντες. Ἀγανακτούντων δὲ τῶν Ἀθηναίων, παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, εἶπε· « Τεγεάταις μὲν ἀντειπεῖν περὶ εὐγενείας καὶ ἀνδραγαθίας ὁ παρὼν καιρὸς οὐ δίδωσι[259]· πρὸς δ' ὑμᾶς, ὦ Σπαρτιᾶται, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας λέγομεν, ὅτι τὴν ἀρετὴν οὐκ ἀφαιρεῖται τόπος οὐδὲ δίδωσιν· ἣν δ' ἂν ὑμεῖς ἡμῖν τάξιν ἀποδῶτε, πειρασόμεθα κοσμοῦντες[260] καὶ φυλάττοντες μὴ καταισχύνειν τοὺς προηγωνισμένους ἀγῶνας. Ἥκομεν γὰρ οὐ τοῖς συμμάχοις στασιάσοντες, ἀλλὰ μαχούμενοι τοῖς πολεμίοις, οὐδ' ἐπαινεσόμενοι τοὺς πατέρας, ἀλλ' αὑτοὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τῇ Ἑλλάδι παρέξοντες[261]· ὡς οὗτος ὁ ἀγὼν δείξει καὶ πόλιν[262] καὶ ἄρχοντα καὶ ἰδιώτην, ὁπόσου τοῖς Ἕλλησιν ἄξιός ἐστι ». Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ σύνεδροι καὶ ἡγεμόνες, ἀπεδέξαντο τοὺς Ἀθηναίους, καὶ θάτερον[263] αὐτοῖς κέρας ἐπέδοσαν.

Οὔσης δὲ μετεώρου[264] τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πραγμάτων ἐπισφαλῶς ἐχόντων[265], ἄνδρες ἐξ οἴκων ἐπιφανῶν καὶ χρημάτων μεγάλων, πένητες ὑπὸ τοῦ πολέμου γεγονότες, καὶ πᾶσαν ἅμα τῷ πλούτῳ τὴν ἐν τῇ πόλει δύναμιν αὑτῶν καὶ δόξαν οἰχομένην ὁρῶντες, ἑτέρων τιμωμένων καὶ ἀρχόντων, συνῆλθον εἰς οἰκίαν τινὰ τῶν ἐν Πλαταιαῖς κρύφα, καὶ συνωμόσαντο καταλύσειν τὸν δῆμον[266]· εἰ δὲ μὴ προχωροίη[267], λυμανεῖσθαι τὰ πράγματα[268], καὶ τοῖς βαρβάροις προδώσειν. Πραττομένων δὲ τούτων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ συχνῶν ἤδη διεφθαρμένων[269], αἰσθόμενος ὁ Ἀριστείδης, καὶ φοβηθεὶς τὸν καιρὸν, ἔγνω μήτ' ἐᾶν ἀμελούμενον τὸ πρᾶγμα, μήθ' ἅπαν ἐκκαλύπτειν, ἀγνοούμενον[270] εἰς ὅσον ἐκβήσεται πλῆθος ὁ ἔλεγχος[271], τὸν τοῦ δικαίου ζητῶν ὅρον ἀντὶ τοῦ συμφέροντος. Ὀκτὼ δή τινας ἐκ πολλῶν συνέλαβε, καὶ τούτων δύο μὲν, οἷς πρώτοις ἡ κρίσις προεγράφη, οἳ καὶ πλείστην αἰτίαν[272] εἶχον, Αἰσχίνης Λαμπρεὺς[273] καὶ Ἀγησίας Ἀχαρνεὺς[274], ᾤχοντο φεύγοντες ἐκ τοῦ στρατοπέδου· τοὺς δ' ἄλλους ἀφῆκε, θαρσῆσαι διδοὺς[275] καὶ μεταγνῶναι τοῖς ἔτι λανθάνειν[276] οἰομένοις, ὑπειπὼν ὡς μέγα δικαστήριον ἔχουσι τὸν πόλεμον ἀπολύσασθαι τῆς αἰτίας[277], ὀρθῶς καὶ δικαίως τῇ πατρίδι[278] βουλευόμενοι.

Μετὰ ταῦτα Μαρδόνιος, ᾧ[279] πλεῖστον ἐδόκει διαφέρειν τῶν Ἑλλήνων, ἀπεπειρᾶτο, τὴν ἵππον ἀθρόαν αὐτοῖς ἀφεὶς καθεζομένοις ὑπὸ τὸν πρόποδα τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐν χωρίοις ὀχυροῖς καὶ πετρώδεσι, πλὴν Μεγαρέων. Οὗτοι

---

258) Κάτοικοι τῆς Τεγέας, παλαιοτάτης πόλεως τῆς Ἀρκαδίας. 259) Δὲν συγχωρεῖ. 260) Τιμῶντες δηλ. διὰ τῆς ἀνδρείας. 261) Δηλ. νὰ δειχθῶμεν ἀνδρεῖοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. 262) Δηλ. θέλει δείξει κατὰ πόσον ἑκάστη πόλις κτλ. ἀξίζει εἰς τοὺς Ἕλληνας. 263) Τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο. 264) Ἀνήσυχος, ἀναστατωμένη. 265) Μὴ ὄντων ἀσφαλῶν. 266) Νὰ ἀνατρέψωσι τὴν δημοκρατίαν. 267) Ἂν δὲν ἐπετύγχανεν ἡ συνωμοσία. 268) Νὰ καταστρέψωσι τὰ πράγματα (τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος). 269) Δηλ. κερδηθέντων εἰς τὴν συνωμοσίαν. 270) Κ. § 439. 271) Ἡ ἐξέτασις πόσον πλῆθος συνωμοτῶν ἤθελε δείξει. 272) Ἐνοχήν. 273) Τὸ ὀρθὸν Λαμπτρεύς. Ἀπὸ τὰ Λάμπτρα, δῆμον τῆς Ἀττικῆς, τὴν σήμερον Λάμπουρα. 274) Ἀπὸ τὸν δῆμον Ἀχαρνῶν τῆς Ἀττικῆς, τὴν σήμερον Μενίδι. 275) Δοὺς ἀφορμήν. 276) Ὅτι δὲν ἐννοήθησαν. 277) Νὰ ἀπαλλαχθῶσι τῆς ἐνοχῆς. 278) Ὑπὲρ τῆς πατρ. 279) Ἀπεπειρᾶτο τῷ ὅπλῳ, ᾧ, δηλ. τῇ ἵππῳ.

δὲ τρισχίλιοι τὸ πλῆθος ὄντες τοῖς ἐπιπέδοις μᾶλλον ἐστρατοπεδεύοντο. Δι' ὃ καὶ κακῶς ἔπασχον ὑπὸ τῆς ἵππου ῥυείσης[280] ἐπ' αὐτοὺς καὶ προσβολὰς[281] ἐχούσης πανταχόθεν. Ἔπεμπον οὖν ἄγγελον κατὰ τάχος πρὸς Παυσανίαν, βοηθεῖν κελεύοντες, ὡς οὐ δυνάμενοι καθ' αὑτοὺς ὑποστῆναι τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος. Ταῦτα Παυσανίας ἀκούων, ἤδη δὲ καὶ καθορῶν ἀποκεκρυμμένον ἀκοντισμάτων καὶ τοξευμάτων πλήθει τὸ στρατόπεδον τῶν Μεγαρέων[282], καὶ συνεσταλμένους αὐτοὺς εἰς ὀλίγον[283], αὐτὸς μὲν ἀμήχανος ἦν[284] πρὸς ἱππότας ἀμύνειν, ὁπλιτικῇ φάλαγγι καὶ βαρείᾳ τῇ Σπαρτιατῶν· τοῖς δ' ἄλλοις στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων περὶ αὐτὸν οὖσι προὔθετο ζῆλον ἀρετῆς καὶ φιλοτιμίας, εἰ δή τινες ἑκόντες ἀναδέξαιντο προαγωνίσασθαι καὶ βοηθῆσαι τοῖς Μεγαρεῦσι. Τῶν δ' ἄλλων ὀκνούντων, Ἀριστείδης ἀναδεξάμενος ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων[285] τὸ ἔργον, ἀποστέλλει τὸν προθυμότατον τῶν λοχαγῶν Ὀλυμπιόδωρον, ἔχοντα τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν τεταγμένους λογάδας[286] τριακοσίους, καὶ τοξότας ἀναμεμιγμένους σὺν αὐτοῖς. Τούτων ὀξέως διεσκευασμένων[287] καὶ προσφερομένων δρόμῳ, Μασίστιος ὁ τῶν βαρβάρων ἵππαρχος, ἀνὴρ ἀλκῇ τε θαυμαστὸς, μεγέθει τε καὶ κάλλει σώματος περιττὸς[288], ὡς κατεῖδεν[289], ἐναντίον ἐπιστρέψας τὸν ἵππον, εἰς αὐτοὺς ἤλαυνε. Τῶν δ' ἀνασχομένων[290] καὶ συμβαλλόντων ἦν ἀγὼν καρτερὸς, ὡς πεῖραν ἐν τούτῳ τοῦ παντὸς λαμβανόντων[291]. Ἐπεὶ δὲ τοξευθεὶς ὁ ἵππος τὸν Μασίστιον ἀπέῤῥιψε, καὶ πεσὼν ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων αὐτός τε δυσκίνητος ἦν ἀναφέρειν[292], καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπικειμένοις[293] καὶ παίουσι δυσμεταχείριστος[294], οὐ μόνον στέρνα καὶ κεφαλὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ γυῖα χρυσῷ καὶ χαλκῷ καὶ σιδήρῳ καταπεφραγμένος· τοῦτον μὲν ᾗ[295] τὸ κράνος ὑπέφαινε τὸν ὀφθαλμὸν, ἀκοντίου στύρακι παίων τις ἀνεῖλεν· οἱ δ' ἄλλοι Πέρσαι προέμενοι τὸν νεκρὸν, ἔφευγον. Ἐγνώσθη δὲ τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος τοῖς Ἕλλησιν οὐκ ἀπὸ τῶν νεκρῶν τοῦ πλήθους· ὀλίγοι γὰρ οἱ πεσόντες ἦσαν· ἀλλὰ τῷ πένθει τῶν βαρβάρων. Καὶ γὰρ ἑαυτοὺς ἔκειρον ἐπὶ τῷ Μασιστίῳ[296], καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους, οἰμωγῆς τε καὶ κλαυθμοῦ τὸ πεδίον ἐνεπίμπλασαν, ὡς ἄνδρα πολὺ πρῶτον ἀρετῇ καὶ δυνάμενοι μετά γε Μαρδόνιον αὐτὸν ἀποβαλόντες.

Μετὰ δὲ τὴν ἱππομαχίαν ἀμφότεροι μάχης ἔσχοντο[297] χρόνον πολύν. Ἀμυνομένοις γὰρ οἱ μάντεις νίκην προὔφαινον ἐκ τῶν ἱερῶν[298] ὁμοίως καὶ τοῖς Πέρσαις καὶ τοῖς Ἕλλησιν· εἰ δ' ἐπιχειροῖεν[299], ἧτταν. Ἔπειτα Μαρδόνιος, ὡς αὐτῷ μὲν ἡμερῶν ὀλίγων τὰ ἐπιτήδεια περιῆν, οἱ δ' Ἕλληνες, ἀεί τινων ἐπιῤῥεόντων, πλείονες ἐγίνοντο, δυσανασχετῶν ἔγνω μηκέτι μένειν, ἀλλὰ διαβὰς ἅμα φάει τὸν Ἀσωπὸν ἐπιθέσθαι τοῖς Ἕλλησιν ἀπροσ-

---

280) Ἐφορμησάσης. 281) Μέρη ὅπου νὰ προσβάλῃ. 282) Ὅτι τὰ ἀκόντια τὰ ὁποῖα ἔῤῥιπτον οἱ Πέρσαι ἐκάλυπτον τὸ στρατόπεδον τῶν Μεγαρέων. 283) Τόπον. 284) Δὲν ἠδύνατο. 285) Ἐν ὀνόματι τῶν Ἀθηναίων. 286) Ἐκλεκτούς. 287) Ταχέως παρασκευασθέντων. 288) Ἔξοχος. 289) Αὐτούς. 290) Ἀνέχομαι· ὑπέμενον τὴν προσβολήν του. 291) Ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦτον λαμβάνοντες παράδειγμα ἢ δοκιμὴν τοῦ ὅλου ἀγῶνος. 292) Ὥστε ἀν-[illegible]ὰ ἐγερθῇ. 293) Ἐφορμῶσι. 294) Δύσκολος εἰς τὸ νὰ φονευθῇ. 295) Ὅπου. 296) Διὰ τὸ πένθος τοῦ Μ. 297) Ἀπεῖχον. 298) Ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τῶν σπλάγχνων τῶν θυμάτων. 299) Ἂν πρῶτοι ἐκινοῦντο κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

διοίτως καὶ παράγγελμα[500] τοῖς ἡγεμόσιν ἑσπέρας ἔδωκε. Μεσούσης δὲ μάλιστα τῆς νυκτὸς, ἀνὴρ ἵππον ἔχων, ἀτρέμα προσεμίγνυε[501] τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων· ἐντυχὼν δὲ ταῖς φυλακαῖς, ἐκέλευεν αὐτῷ προσελθεῖν Ἀριστείδην τὸν Ἀθηναῖον. Ὑπακούσαντος δὲ ταχέως[502], ἔφησεν· « Εἰμὶ μὲν Ἀλέξανδρος[503], ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς, ἥκω δὲ κινδύνων τὸν μέγιστον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς αἰρούμενος[504], ὡς τὸ μὴ αἰφνίδιον ἐκπλήξοιεν ὑμᾶς χεῖρον ἀγωνίσασθαι[505]. Μαχεῖται γὰρ ὑμῖν ὁ Μαρδόνιος αὔριον, οὐχ ὑπ' ἐλπίδος[506] χρηστῆς, οὐδὲ θάρσους, ἀλλ' ἀπορίας τῶν παρόντων[507]· ἐπεὶ καὶ μάντεις ἐκεῖνον ἀπαισίοις ἱεροῖς καὶ λογίοις χρησμῶν εἴργουσι μάχης, καὶ τὸν στρατὸν ἔχει δυσθυμία πολλὴ καὶ κατάπληξις. Ἀλλ' ἀνάγκη τολμῶντα πειρᾶσθαι τῆς τύχης, ἢ τὴν ἐσχάτην ὑπομένειν ἀπορίαν καθεζόμενον ». Ταῦτα φράσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἐδεῖτο τὸν Ἀριστείδην αὐτὸν[508] εἰδέναι καὶ μνημονεύειν, ἑτέρῳ δὲ μὴ κατειπεῖν. Ὁ δ' οὐ καλῶς ἔχειν ἔφη ταῦτα Παυσανίαν ἀποκρύψασθαι· ἐκείνῳ γὰρ ἀνακεῖσθαι[509] τὴν ἡγεμονίαν· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἄῤῥητα πρὸ τῆς μάχης ἔδοξεν ἔσεσθαι[510]· νικώσης[511] δὲ τῆς Ἑλλάδος, οὐδένα τὴν Ἀλεξάνδρου προθυμίαν καὶ ἀρετὴν ἀγνοήσειν. Λεχθέντων δὲ τούτων, ὅ τε βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ἀπήλαυνεν ὀπίσω πάλιν, ὅ τ' Ἀριστείδης ἀφικόμενος ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Παυσανίου, διηγεῖτο τοὺς λόγους καὶ μετεπέμποντο τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, καὶ παρήγγελλον ἐν κόσμῳ[512] τὸν στρατὸν ἔχειν, ὡς μάχης ἐσομένης.

Ἐν τούτῳ δ', ὡς Ἡρόδοτος ἱστορεῖ[513], Παυσανίας Ἀριστείδῃ προσέφερε λόγον, ἀξιῶν τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ τὸ δεξιὸν μετατάξαι, καὶ κατὰ τοὺς Πέρσας[514] ἀντιταχθῆναι· βέλτιον γὰρ ἀγωνιεῖσθαι, τῆς τε μάχης ἐμπείρους γεγονότας, καὶ τῷ προνενικηκέναι[515] θαῤῥοῦντας· αὐτῷ δὲ παραδοῦναι τὸ εὐώνυμον, ὅπου τῶν Ἑλλήνων οἱ μηδίζοντες ἐπιβάλλειν[516] ἔμελλον. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀγνώμονα καὶ φορτικὸν ἡγοῦντο τὸν Παυσανίαν, εἰ τὴν ἄλλην ἐῶν τάξιν ἐν χώρᾳ[517], μόνους ἄνω καὶ κάτω μεταφέρει σφᾶς, ὥσπερ Εἵλωτας[518], κατὰ τὸ μαχιμώτατον[519] προβαλλόμενος. Ὁ δ' Ἀριστείδης διαμαρτάνειν αὐτοὺς ἔφασκε τοῦ παντὸς[515], εἰ πρώην μὲν ὑπὲρ τοῦ τὸ εὐώνυμον κέρας ἔχειν διεφιλοτιμοῦντο Τεγεάταις, καὶ προκριθέντες ἐσεμνύνοντο· νῦν δὲ, Λακεδαιμονίων ἑκουσίως αὐτοῖς[520] ἐξισταμένων τοῦ δεξιοῦ, καὶ τρόπον τινὰ τὴν ἡγεμονίαν παραδιδόντων, οὔτε τὴν δόξαν ἀγαπῶσιν, οὔτε κέρδος ἡγοῦνται τὸ μὴ πρὸς ὁμοφύλους καὶ συγγενεῖς, ἀλλὰ βαρβάρους καὶ φύσει πολεμίους ἐναγωνίσασθαι.

500) Τὰς διαταγάς του. 501) Ἐπλησίαζε. 502) Τοῦ Ἀρ. 503) Πρόγονος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. 504) Ἐκλέξας δι' ἐμαυτὸν τὸν μέγιστον κίνδυνον ἀπὸ εὔνοιαν πρὸς σᾶς. 505) (Ὥστε) χεῖρον ἀγωνίσασθαι. 506) Ποιητ. αἴτιον, ὡς ἔχων ἐλπίδα. 507) Τῆς παρούσης καταστάσεως. 508) Αὐτὸς μόνος του. 509) Ὅτι εἰς ἐκεῖνον εἶναι ἀνατεθειμένη. 510) Τῷ ἐφάνη εὔλογον νὰ ἦναι. 511) Ἂν ἐνίκα. 512) Ἡτοιμασμένον. 513) Ἡρόδ. Βιβλ. Θ'. 514) Ἀντικρυ εἰς τοὺς Πέρσας, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὸ ἀριστερὸν κέρας τοῦ βαρβαρικοῦ. 515) Διὰ τὸ ὅτι προενίκησαν. 516) Νὰ κτυπήσουν, νὰ ὁρμήσουν. 517) Εἰς τὸν τόπον της. 518) Εἵλωτες ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Λακωνίας, τοὺς ὁποίους οἱ Δωριεῖς Σπαρτιᾶται καθυποτάξαντες κατέστησαν δούλους. 519) Εἰς τὸ μέρος ὅπου ἡ μάχη ἔμελλε νὰ ἦναι φοβερωτέρα, ἢ εἰς τὸ μαχιμώτατον μέρος τοῦ ἐχθροῦ. 520) Πρὸς χάριν αὐτῶν παραιτουμένων τοῦ δεξιοῦ.

Ἐκ τούτου πάνυ προθύμως οἱ Ἀθηναῖοι διημείβοντο τοῖς Σπαρτιάταις τὴν τάξιν· καὶ λόγος ἐχώρει[521] δι' αὐτῶν πολὺς ἀλλήλοις παρεγγυώντων[522]. «Ὡς οὔτε ὅπλα βελτίω λαβόντες, οὔτε ψυχὰς ἀμείνους, οἱ πολέμιοι τῶν ἐν Μαραθῶνι προσίασιν, ἀλλὰ ταὐτὰ μὲν ἐκείνοις τόξα, ταὐτὰ δ' ἐσθῆτος ποικίλματα, καὶ χρυσὸς ἐπὶ σώμασι μαλακοῖς καὶ ψυχαῖς ἀνάνδροις· ἡμῖν δ' ὅμοια μὲν ὅπλα καὶ σώματα, μεῖζον δὲ ταῖς νίκαις[523] τὸ θάρσος· ὁ δ' ἀγὼν οὐχ ὑπὲρ χώρας καὶ πόλεως μόνον, ὡς ἐκείνοις[524], ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι τροπαίων, ὡς μηδ' ἐκεῖνα Μιλτιάδου δοκοίη[525] καὶ τύχης, ἀλλ' Ἀθηναίων ». Οὗτοι μὲν οὖν σπεύδοντες, ἐν ἀμείψει[526] τῶν τάξεων ἦσαν· αἰσθόμενοι δὲ Θηβαῖοι[527] παρ' αὐτομόλων, Μαρδονίῳ φράζουσι. Κἀκεῖνος εὐθύς, εἴτε δεδιὼς τοὺς Ἀθηναίους, εἴτε τοῖς Λακεδαιμονίοις συμπεσεῖν φιλοτιμούμενος, ἀντιπαρεξῆγε[528] τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὸ δεξιόν· τοὺς δ' Ἕλληνας ἐκέλευε τοὺς σὺν αὐτῷ κατὰ τοὺς Ἀθηναίους ἵστασθαι. Γενομένης δὲ τῆς μετακοσμήσεως καταφανοῦς, ὅ τε Παυσανίας ἀποτραπεὶς αὖθις ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κατέστη, καὶ Μαρδόνιος, ὥσπερ εἶχεν ἐξ ἀρχῆς, εὐθὺς[529] ἀνέλαβε τὸ εὐώνυμον, κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους γενόμενος. Ἥ τε ἡμέρα διεξῆλθεν ἀργή. Καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευομένοις ἔδοξε ποῤῥωτέρω μεταστρατοπεδεῦσαι, καὶ καταλαβεῖν ἔνυδρον χωρίον· ἐπεὶ τὰ πλησίον νάματα καθύβριστο[530] καὶ διέφθαρτο τῶν βαρβάρων ἱπποκρατούντων[531].

Ἐπελθούσης δὲ νυκτός, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀγόντων ἐπὶ τὴν ἀποδεδειγμένην[532] στρατοπεδείαν, οὐ πάνυ πρόθυμον ἦν ἕπεσθαι καὶ συμμένειν τὸ πλῆθος· ἀλλ' ὡς ἀνέστησαν ἐκ τῶν πρώτων ἐρυμάτων, ἐφέροντο πρὸς τὴν πόλιν τῶν Πλαταιέων οἱ πολλοί, καὶ θόρυβος ἦν ἐκεῖ διασκιδναμένων καὶ κατασκηνούντων ἀτάκτως· Λακεδαιμονίοις δὲ συνέβη μὲν ἄκουσι μόνοις ἀπολιπέσθαι τῶν ἄλλων· Ἀμομφάρετος γάρ, ἀνὴρ θυμοειδὴς καὶ φιλοκίνδυνος, ἔκπαλαι πρὸς τὴν μάχην σπαργῶν[533], καὶ βαρυνόμενος τὰς πολλὰς ἀναβολὰς καὶ μελλήσεις, τότε δὲ παντάπασι τὴν μετανάστασιν φυγὴν ἀποκαλῶν καὶ ἀπόδρασιν, οὐκ ἔφη λείψειν τὴν τάξιν, ἀλλ' αὐτόθι μένων μετὰ τῶν ἑαυτοῦ λοχιτῶν ὑποστήσεσθαι[534] Μαρδόνιον. Ὡς δὲ Παυσανίας ἐπανελθὼν ἔλεγε ταῦτα πράττειν ἐψηφισμένα καὶ δεδογμένα τοῖς Ἕλλησιν, ἀράμενος ταῖν χεροῖν πέτρον μέγαν ὁ Ἀμομφάρετος, καὶ καταβαλὼν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Παυσανίου, ταύτην ἔφη ψῆφον αὐτὸς περὶ τῆς μάχης τίθεσθαι, τὰ δὲ τῶν ἄλλων δειλὰ βουλεύματα καὶ δόγματα χαίρειν ἐᾷν[535]. Ἀπορούμενος δὲ Παυσανίας τῷ παρόντι[536], πρὸς μὲν τοὺς Ἀθηναίους ἔπεμψεν ἀπιόντας ἤδη, περιμεῖναι δεόμενος καὶ κοινῇ βαδίζειν, αὐτὸς δὲ τὴν ἄλλην δύ-

---

521) Διέτρεχε. 522) Προτρεπόντων, ἐνθαῤῥυνόντων. 523) Διὰ τῶν νικῶν. 524) Τοῖς ἐν Μαραθῶνι ἀγωνισαμένοις. 525) Ἂν δηλ. νικηθῶμεν, θὰ φανῇ ὅτι τὰ τρόπαια ἐκεῖνα ἔστησεν ὄχι ἡ ἀνδρεία τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ἡ ἱκανότης τοῦ Μιλτιάδου ἢ ἡ τύχη. 526) Ἐκινοῦντο διὰ νὰ ἀλλάξωσι τὰς τάξεις των. 527) Οἱ Θηβαῖοι συνεμάχουν μὲ τοὺς Πέρσας.
528) Μετέφερε. λέξ. στρατιωτ. 529) Τινὲς κατά τινα χειρόγραφα ἀφαιροῦσι τὸ εὐθύς. Ὁ δὲ Κοραῆς τρέπει αὐτὸ εἰς αὖθις, ἀφαιρῶν τὴν προηγουμένην ὑποστιγμήν.
530) Εἶχον μολυνθῆ. 531) Κρατούντων αὐτῶν διὰ τοῦ ἱππικοῦ. 532) Προσδιορισθεῖσαν.
533) Ὁρμῶν, προθυμούμενος. 534) Νὰ περιμείνῃ καὶ ἀντιπαραταχθῇ εἰς. 535) Ὅτι δὲν τὰ ψηφᾷ. 536) Πρὸς τὸ γινόμενον.

πάλιν ἦγε πρὸς τὰς Πλαταιὰς ὡς ἀναστήσων τὸν Ἀμομφάρετον. Ἐν τούτῳ δὲ κατελάμβανεν ἡμέρα, καὶ Μαρδόνιος (οὐ γὰρ ἔλαθον[537] τὴν στρατοπεδείαν ἐκλιπόντες οἱ Ἕλληνες) ἔχων συντεταγμένην τὴν δύναμιν, ἐπεφέρετο τοῖς Λακεδαιμονίοις βοῇ πολλῇ καὶ πατάγῳ τῶν βαρβάρων, ὡς οὐ μάχης ἐσομένης, ἀλλὰ φεύγοντας ἀναρπασομένων[538] τοὺς Ἕλληνας. Ὃ μικρᾶς ῥοπῆς ἐδέησε[539] γενέσθαι. Κατιδὼν γὰρ τὸ γινόμενον ὁ Παυσανίας, ἔσχετο μὲν τῆς πορείας, καὶ τὴν ἐπὶ μάχῃ τάξιν ἐκέλευσε λαμβάνειν ἕκαστον· ἔλαθε δ' αὐτὸν, εἴθ' ὑπὸ τῆς πρὸς Ἀμομφάρετον ὀργῆς, εἴτε τῷ τάχει θορυβηθέντα τῶν πολεμίων, σύνθημα[540] δοῦναι τοῖς Ἕλλησιν. Ὅθεν οὔτ' εὐθὺς, οὔτ' ἀθρόοι, κατ' ὀλίγους δὲ καὶ σποράδην, ἤδη τῆς μάχης ἐν χερσὶν[541] οὔσης, προσεβοήθουν. Ὡς δὲ θυόμενος οὐκ ἐκαλλιέρει[542], προσέταξε τοῖς Λακεδαιμονίοις, τὰς ἀσπίδας πρὸ τῶν ποδῶν θεμένους, ἀτρέμα καθέζεσθαι, καὶ προσέχειν αὐτῷ μηδένα τῶν πολεμίων ἀμυνομένους· αὐτὸς δὲ πάλιν ἐσφαγιάζετο. Καὶ προσέπιπτον[543] οἱ ἱππεῖς· ἤδη δὲ καὶ βέλος ἐξικνεῖτο[544], καί τις ἐπέπληκτο τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Καλλικράτης, ὃν ἰδέᾳ[545] τε κάλλιστον Ἑλλήνων, καὶ σώματι μέγιστον ἐν ἐκείνῳ τῷ στρατῷ γενέσθαι λέγουσι, τοξευθεὶς καὶ θνήσκων, Οὐκ (ἔφη) τὸν θάνατον ὀδύρεσθαι· καὶ γὰρ ἐλθεῖν οἴκοθεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀποθανούμενον· ἀλλ' ὅτι θνήσκει τῇ χειρὶ μὴ χρησάμενος[546]. Ἦν οὖν τὸ μὲν πάθος δεινόν, ἡ δ' ἐγκράτεια θαυμαστὴ τῶν ἀνδρῶν. Οὐ γὰρ ἠμύνοντο τοὺς πολεμίους ἐπιβαίνοντας, ἀλλὰ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ καιρὸν ἀναμένοντες, ἠνείχοντο βαλλόμενοι καὶ πίπτοντες ἐν ταῖς τάξεσιν. Ἔνιοι δέ φασι, τῷ Παυσανίᾳ, μικρὸν ἔξω τῆς παρατάξεως θύοντι καὶ κατευχομένῳ, τῶν Λυδῶν τινας ἄφνω προσπεσόντας, ἁρπάζειν καὶ διαρρίπτειν τὰ περὶ τὴν θυσίαν· τὸν δὲ Παυσανίαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, οὐκ ἔχοντας ὅπλα, ῥάβδοις καὶ μάστιξι παίειν. Διὸ καὶ νῦν ἐκείνης τῆς ἐπιδρομῆς μιμήματα τὰς περὶ τὸν βωμὸν ἐν Σπάρτῃ πληγὰς τῶν ἐφήβων[547], καὶ τὴν μετὰ ταῦτα τῶν Λυδῶν πομπὴν συντελεῖσθαι.

Δυσφορῶν οὖν ὁ Παυσανίας τοῖς παροῦσιν, ἄλλα τοῦ μάντεως ἐπ' ἄλλοις[548] ἱερεῖα καταβάλλοντος, τρέπεται πρὸς τὸ Ἡραῖον[549] τῇ ὄψει δεδακρυμένος καὶ τὰς χεῖρας ἀνασχὼν εὔξατο Κιθαιρωνίᾳ Ἥρᾳ, καὶ θεοῖς ἄλλοις οἳ Πλαταιΐδα γῆν ἔχουσιν[550], εἰ μὴ πέπρωται τοῖς Ἕλλησι νικᾷν, ἀλλὰ δράσαντάς γέ τι παθεῖν[551], καὶ δείξαντας ἔργῳ τοῖς πολεμίοις, ὡς ἐπ' ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ μάχεσθαι μεμαθηκότας ἐστράτευσαν. Ταῦτα τοῦ Παυσανίου θεοκλυτοῦντος, ἅμα ταῖς εὐχαῖς ἐφάνη τὰ ἱερὰ[552], καὶ νίκην οἱ μάντεις

---

537) Ἠγνοήθησαν, δηλ. οἱ Πέρσαι ἐνόησαν ὅτι κατέλιπον. 538) Τῶν βαρβάρων.

539) Ὀλίγον ἔλειψεν. Ἡ παραβολὴ ἐκ τῆς στάθμης. 540) Τὴν λέξιν τὴν ὁποίαν λέγοντες εἰς τὴν μάχην ν' ἀναγνωρίζωνται. Ἀλλ' ἐδῶ ἐννοεῖ μᾶλλον τὴν διαταγὴν νὰ προχωρήσωσι. 541) Εἰς συμπλοκήν. 542) Θυόμενος μέσον, δηλ. θύων διὰ τῶν ἱερέων, ἐκαλλιέρει δὲ, εὕρισκε τὰ ἱερεῖα εὐνοϊκά. 543) Ἐφώρμων κατ' αὐτοῦ. 544) Ἦσαν τόσον πλησίον ὥστε ἔφθανε βέλος. 545) Μορφῇ. 546) Δηλ. μὴ πολεμήσας. 547) Περὶ τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος εἰς Σπάρτην ἐμαστιγοῦντο οἱ νέοι γυμνοὶ διὰ νὰ συνηθίσωσιν εἰς τὴν σκληραγωγίαν. 548) Ἄλλα ἐπ' ἄλλοις. Ἀλεπάλληλα. 549) Τὸν ναὸν τῆς Ἥρας.

550) Ἐξουσιάζουσιν ἢ προστατεύουσιν. 551) Νὰ πάθωσι, νὰ θανατωθῶσιν ἀφ' οὗ κατορθώσουσί τι. 552) Ἐφάνησαν καλὰ τὰ ἱερά.

ἐμήνυον. Καὶ δοθέντος εἰς ἅπαντας παραγγέλματος καθίστασθαι[553] πρὸς τοὺς πολεμίους, ἥ τε φάλαγξ ὄψιν ἔσχεν[554] αἰφνιδίως ἑνὸς ζώου θυμοειδοῦς πρὸς ἀλκὴν τρεπομένου[555] καὶ φρίξαντος· τοῖς τε βαρβάροις τότε παρέστη λογισμὸς, ὡς πρὸς ἄνδρας ὁ ἀγὼν ἔσοιτο[14] μαχομένους[556] ἄχρι θανάτου. Διὸ καὶ προθέμενοι πολλὰ τῶν γέῤῥων[557], ἐτόξευον τοὺς Λακεδαιμονίους. Οἱ δὲ, τηροῦντες ἅμα τὸν συνασπισμὸν[558], ἐπέβαινον καὶ προσπεσόντες ἐξεώθουν τὰ γέῤῥα, καὶ τοῖς δόρασι τύπτοντες πρόσωπα καὶ στέρνα τῶν Περσῶν, πολλοὺς κατέβαλον, οὐκ ἀπράκτως, οὐδ' ἀθύμως[559] πίπτοντας. Καὶ γὰρ ἀντιλαμβανόμενοι τῶν δορατίων[560] ταῖς χερσὶ γυμναῖς, συνέθραυον τὰ πλεῖστα· καὶ πρὸς τὰς ξιφουλκίας ἐχώρουν οὐκ ἀργῶς[561], ἀλλὰ ταῖς τε κοπίσι καὶ τοῖς ἀκινάκαις[562] χρώμενοι, καὶ τὰς ἀσπίδας παρασπῶντες καὶ συμπλεκόμενοι, χρόνον πολὺν ἀντεῖχον. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τέως μὲν ἠτρέμουν ἀναμένοντες τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ κραυγή τε προσέπιπτε πολλὴ μαχομένων, καὶ παρῆν, ὥς φασιν, ἄγγελος παρὰ Παυσανίου τὰ γινόμενα φράζων, ὥρμησαν κατὰ τάχος βοηθεῖν. Καὶ προχωροῦσιν αὐτοῖς διὰ τοῦ πεδίου πρὸς τὴν βοὴν, ἐπεφέροντο[563] τῶν Ἑλλήνων οἱ μηδίζοντες. Ἀριστείδης δὲ, πρῶτον μὲν ὡς εἶδε, πολὺ προελθὼν, ἐβόα μαρτυρόμενος Ἑλληνίους θεοὺς, ἀπέχεσθαι μάχης, καὶ μὴ σφίσιν ἐμποδὼν εἶναι, μηδὲ κωλύειν ἐπαμύνοντας τοῖς προκινδυνεύουσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπεὶ δ' ἑώρα μὴ προσέχοντας αὐτῷ καὶ συντεταγμένους ἐπὶ τὴν μάχην, οὕτω τῆς ἐκεῖ βοηθείας[564] ἀποτραπόμενος, συνέβαλε τούτοις περὶ πεντακισμυρίους οὖσιν· Ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖστον εὐθὺς ἐνέδωκε καὶ ἀπεχώρησεν, ἅτε δὴ[565] καὶ τῶν βαρβάρων ἀπηλλαγμένων· ἡ δὲ μάχη λέγεται μάλιστα κατὰ Θηβαίους[566] γενέσθαι προθυμότατα, τῶν πρώτων καὶ δυνατωτάτων τότε παρ' αὐτοῖς μηδιζόντων, καὶ τὸ πλῆθος οὐ κατὰ γνώμην, ἀλλ' ὀλιγαρχούμενον[567] ἀγόντων.

Οὕτω δὲ τοῦ ἀγῶνος δίχα συνεστῶτος, πρῶτοι μὲν ἐώσαντο[568] τοὺς Πέρσας οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τὸν Μαρδόνιον ἀνὴρ Σπαρτιάτης, ὄνομα[569] Ἀρίμνηστος, ἀποκτίννυσι λίθῳ τὴν κεφαλὴν πατάξας, ὥσπερ αὐτῷ προεσήμανε τὸ ἐν Ἀμφιάρεω μαντεῖον[570]. Ἔπεμψε γὰρ ἄνδρα Λυδὸν ἐνταῦθα, Κᾶρα δ' ἕτερον εἰς Τροφωνίου[571] ὁ Μαρδόνιος· καὶ τοῦτον μὲν ὁ προφήτης Καρικῇ γλώσσῃ προσεῖπεν· ὁ δὲ Λυδὸς, ἐν τῷ σηκῷ[572] τοῦ Ἀμφιάρεω κατευνασθεὶς, ἔδοξεν[573] ὑπηρέτην τινὰ τοῦ θεοῦ παραστῆναι, καὶ κελεύειν

---

553) Νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῶν π. 554) Ἔλαβεν ὄψιν, δηλ. ἐφάνη ὅλη ἡ φάλαγξ ὡς ἓν ζῶον. 555) Δηλ. ἑτοιμαζομένου νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀλκήν του. 556) Ἴσως μαχουμένους. 557) Ἀσπίδες πλεκταὶ τῶν Περσῶν. 558) Συνασπισμὸς ἦτον ἡ τάξις καθ' ἣν ὁ λόχος πυκνῶν τὰς ἀσπίδας, ἐκάλυπτε δι' αὐτῶν ὅλον τὸ μέτωπον. Οἱ Λακεδαιμόνιοι λοιπὸν, λέγει, προέβησαν χωρὶς νὰ συνταράξωσι τὸν συνασπισμόν των. 559) Δηλ. γενναίως καὶ πράττοντες ἀνδραγαθίας. 560) Τῶν Λακεδ. 561) Καὶ ἔσυρον τὰ ξίφη οὐ νωθρῶς. 562) Κοπὶς ἡ πλατεῖα μάχαιρα. Ἀκινάκης δὲ Περσικὸς πέλεκυς. 563) Ἐκινήθησαν κατ' αὐτῶν.

564) Τῆς πρὸς τοὺς Λακεδ. 565) Διότι καὶ οἱ βάρβαροι εἶχον ἤδη τραπῇ. 566) Εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦσαν οἱ Θηβαῖοι. 567) Ὄχι κατὰ θέλησίν του, ἀλλ' ὑποτεταγμένον εἰς τὴν θέλησιν τῶν ὀλίγων. 568) Ὤθω. 569) (Ὧ ἦν) ὄνομα. 570) Ὁ Ἀμφιάραος ἦν μάντις τὸν ὁποῖον ἡ γῆ κατέπιεν ἔμπροσθεν τῶν Θηβῶν. Τὸ μαντεῖόν του ἦτον εἰς Ὠρωπὸν τῆς Βοιωτίας.

571) Ὁ Τροφώνιος ἦτον μάντις ἐξ Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας. Τὸ μαντεῖόν του ἦτον ὑπόγειον σπήλαιον εἰς Λεβαδίαν, τὸ ὁποῖον ἀκόμη σώζεται. 572) Τὸ ἐνδότερον τοῦ ναοῦ.

573) Ἐνόμισε, τῷ ἐφάνη, ὄχι τριτοπρόσωπον.

αὐτὸν ἀπαιτεῖν· μὴ βουλομένου δὲ λίθον εἰς τὴν κεφαλὴν ἐμβαλεῖν μέγαν, ὥστε δόξαι πληγέντα τεθνάναι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γενέσθαι λέγεται· τοὺς δὲ φεύγοντας εἰς τὰ ξύλινα τείχη καθεῖρξαν[574]. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον Ἀθηναῖοι τοὺς Θηβαίους τρέπονται[575], τριακοσίους τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ πρώτους διαφθείραντες ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ. Γεγενημένης γὰρ τῆς τροπῆς, ἧκεν αὐτοῖς ἄγγελος[576] πολιορκεῖσθαι τὸ βαρβαρικὸν εἰς τὰ τείχη κατεκεκλεισμένον. Οὕτω δὴ σώζεσθαι τοὺς Ἕλληνας[577] ἐάσαντες, ἐβοήθουν πρὸς τὰ τείχη· καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις παντάπασιν ἀργῶς πρὸς τειχομαχίαν καὶ ἀπείρως ἔχουσιν[578] ἐπιφανέντες, αἱροῦσι τὸ στρατόπεδον, φόνῳ πολλῷ τῶν πολεμίων. Λέγονται γὰρ ἀπὸ τῶν τριάκοντα μυριάδων τετρακισμύριοι φυγεῖν σὺν Ἀρταβάζῳ· τῶν δ' ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἠγωνισμένων ἔπεσον οἱ πάντες ἐπὶ χιλίοις ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι. Τούτων Ἀθηναῖοι μὲν ἦσαν δύω καὶ πεντήκοντα, πάντες ἐκ τῆς Αἰαντίδος φυλῆς[579], ὥς φησι Κλεόδημος[580], ἀγωνισαμένης ἄριστα· διὸ καὶ ταῖς Σφραγίτισι[581] νύμφαις ἔθυον Αἰαντίδαι τὴν πυθόχρηστον[582] θυσίαν ὑπὲρ τῆς νίκης, ἐκ δημοσίου τὸ ἀνάλωμα λαμβάνοντες. Λακεδαιμόνιοι δ' ἑνὶ πλείους τῶν ἐνενήκοντα[583]. Τεγεᾶται δ' ἑκκαίδεκα. Θαυμαστὸν οὖν τὸ Ἡροδότου[584], πῶς μόνους τούτους φησὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν[585] τοῖς πολεμίοις, τῶν δ' ἄλλων Ἑλλήνων μηδένα[586]. Καὶ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν πεσόντων μαρτυρεῖ καὶ τὰ μνήματα κοινὸν γενέσθαι τὸ κατόρθωμα[587]· καὶ τὸν βωμὸν[588] οὐκ ἂν ἐπέγραψαν οὕτως, εἰ μόναι τρεῖς πόλεις ἠγωνίσαντο τῶν ἄλλων ἀτρέμα καθεζομένων·

Τόνδε[589] ποθ' Ἕλληνες νίκας[590] κράτει, ἔργῳ Ἄρηος[591]
Εὐτόλμῳ ψυχῆς[592] λήματι πειθόμενοι.
Πέρσας ἐξελάσαντες, ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι κοινὸν
Ἱδρύσαντο Διὸς βωμὸν ἐλευθερίου[594].

Ταύτην τὴν μάχην ἐμαχέσαντο τῇ τετράδι[595] τοῦ Βοηδρομιῶνος ἱσταμένου[596] κατ' Ἀθηναίους, κατὰ δὲ Βοιωτοὺς, τετράδι τοῦ Πανέμου[597] φθίνοντος[598], ᾗ καὶ νῦν ἔτι τὸ Ἑλληνικὸν ἐν Πλαταιαῖς ἀθροίζεται συνέδριον, καὶ θύουσι τῷ ἐλευθερίῳ Διῒ Πλαταιεῖς ὑπὲρ τῆς νίκης. Τὴν δὲ τῶν ἡμερῶν ἀνωμαλίαν[599] οὐ θαυμαστέον, ὅπου καὶ νῦν, διηκριβωμένων τῶν ἐν

574) Ἴδε § 11. 575) Μέσον ἀντὶ τρέπουσι. 576) Ἑλλ. λέγων. 577) Τοὺς Θηβαίους. 578) Νωθρεῖς καὶ ἀπείροις οὖσι. 579) Μία τῶν δέκα φυλῶν κληθεῖσα ἐξ Αἴαντος τοῦ Σαλαμινίου. 580) Ἀρχαῖος ἱστοριογράφος, γράψας ἱστορίαν τῆς Ἀττικῆς ἥτις δὲν διεσώθη. 581) Ἴδε § 11. 582) Τὴν ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ τῆς Πυθίας διαταχθεῖσαν. 583) Δηλ. ἐννενήκοντα εἷς. 584) Τὸ Ἡροδότου πῶς, ἀντί: τὸ Πῶς ὁ Ἡρόδοτος. 585) Ὅτι ἐπολέμησαν. 586) Ὁ Πλούταρχος ἀντιφέρεται πάντοτε κατὰ τοῦ Ἡροδότου, καὶ ἔγραψεν ἄδικον πραγματείαν Περὶ κακοηθείας Ἡροδότου. 587) Τὸ πλ. τῶν πεσ. καὶ τὰ μν. μαρτυρεῖ τὸ κατόρθ. γενέσθαι κοινόν. 588) Τὸν ὁποῖον ἀνήγειρον μετὰ τὴν νίκην. 589) Τόνδε βωμόν. 590) Δωρ. ἀντὶ νίκης. 591) Πολέμῳ. 592) Δωρ. ἀντὶ ψυχῆς. 593) Θελήματι. 594) Ὁ Ζεὺς ὁ προστάτης τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. 595) Κατ' ἄλλους τρίτη. 596) Βοηδρομιὼν ἦτον ὁ τρίτος μὴν τοῦ Ἀττικοῦ ἔτους, τὸ ὁποῖον ἤρχιζε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου ἢ ἀρχὰς Ἰουλίου. Ἱστάμενος ἐλέγετο ὁ μὴν ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς 14ης, φθίνων δὲ ἀπὸ τῆς 15ης μέχρι τῆς 30ῆς. 597) Οἱ Βοιωτοὶ εἶχον ἄλλο ἡμερολόγιον, καὶ ἄλλας ἐπωνυμίας τῶν μηνῶν. 598) Τοῦ φθίνοντος μηνὸς τὰς ἡμέρας ἐλόγιζον ἀπὸ τῆς τελευταίας καὶ ἐπάνω· ὥστε τετάρτη φθίνοντος ἦτον ἡ 27η. 599) Δηλ· ὅτι ἑκάστη πόλις εἶχεν ἄλλο ἡμερολόγιον.

ἀστρολογίᾳ[400] μᾶλλον, ἄλλην ἄλλοι μηνὸς ἀρχὴν καὶ τελευτὴν ἄγουσιν[401].

Ἐκ τούτου τῶν Ἀθηναίων τὸ ἀριστεῖον[402] οὐ παραδιδόντων τοῖς Σπαρτιάταις, οὐδὲ τρόπαιον ἱστάναι συγχωρούντων ἐκείνοις, παρ' οὐδὲν ἂν ἦλθεν[403] εὐθὺς ἀπολέσθαι τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς ὅπλοις διαστάντων[404], εἰ μὴ πολλὰ παρηγορῶν[405] καὶ διδάσκων τοὺς στρατηγοὺς ὁ Ἀριστείδης, μάλιστα δὲ Λεωκράτη καὶ Μυρωνίδην, ἔσχε[406] καὶ συνέπεισε τὴν κρίσιν ἐφεῖναι[407] τοῖς Ἕλλησιν. Ἐνταῦθα βουλευομένων τῶν Ἑλλήνων, Θεογείτων μὲν ὁ Μεγαρεὺς εἶπεν, ὡς ἑτέρᾳ πόλει δοτέον εἴη τὸ ἀριστεῖον, εἰ μὴ βούλονται συνταράξαι[408] πόλεμον ἐμφύλιον· ἐπὶ τούτῳ δ' ἀναστὰς Κλεόκριτος ὁ Κορίνθιος, δόξαν μὲν παρέσχεν[409], ὡς Κορινθίοις[410] αἰτήσων τὸ ἀριστεῖον· ἦν γὰρ ἐν ἀξιώματι[411] μεγίστῳ μετὰ τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Κόρινθος· εἶπε δὲ πᾶσιν ἀρέσαντα θαυμαστὸν λόγον ὑπὲρ Πλαταιέων, καὶ συνεβούλευσε τὴν φιλονεικίαν ἀνελεῖν[412] ἐκείνοις τὸ ἀριστεῖον ἀποδόντας, οἷς οὐδετέρους τιμωμένοις ἄχθεσθαι[413]. Ῥηθέντων δὲ τούτων, πρῶτος μὲν Ἀριστείδης συνεχώρησεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ἔπειτα Παυσανίας ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων. Οὕτω δὲ διαλλαγέντες, ἐξεῖλον[414] ὀγδοήκοντα τάλαντα τοῖς Πλαταιεῦσιν, ἀφ' ὧν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ᾠκοδόμησαν ἱερόν, καὶ τὸ ἕδος[415] ἔστησαν, καὶ γραφαῖς τὸν νεὼν διεκόσμησαν, αἳ μέχρι νῦν ἀκμάζουσαι διαμένουσιν. Ἔστησαν δὲ τρόπαιον, ἰδίᾳ μὲν Λακεδαιμόνιοι, χωρὶς δ' Ἀθηναῖοι. Περὶ δὲ θυσίας ἐρομένοις αὐτοῖς ἀνεῖλεν ὁ Πύθιος[416], Διὸς ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσασθαι, θῦσαι δὲ μὴ πρότερον, ἢ τὸ κατὰ τὴν χώραν[417] πῦρ ἀποσβέσαντας, ὡς ὑπὸ τῶν βαρβάρων μεμιασμένον, ἐναύσασθαι καθαρὸν ἐκ Δελφῶν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἑστίας. Οἱ μὲν οὖν ἄρχοντες[418] τῶν Ἑλλήνων περιϊόντες εὐθύς, ἠνάγκαζον ἀποσβεννύναι τὰ πυρὰ πάντα τοὺς χρωμένους[419]· ἐκ δὲ Πλαταιέων Εὐχίδας, ὑποσχόμενος, ὡς ἐνδέχεται[420] τάχιστα κομιεῖν τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ πῦρ, ἧκεν εἰς Δελφούς. Ἁγνίσας δὲ τὸ σῶμα[421] καὶ περιῤῥανάμενος, ἐστεφανώσατο δάφνῃ· καὶ λαβὼν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τὸ πῦρ, δρόμῳ πάλιν εἰς τὰς Πλαταιὰς ἐχώρει, καὶ πρὸ ἡλίου δυσμῶν ἐπανῆλθε, τῆς αὐτῆς ἡμέρας χιλίους σταδίους[422] ἀνύσας[423]. Ἀσπασάμενος δὲ τοὺς πολίτας, καὶ τὸ πῦρ παραδούς, εὐθὺς ἔπεσε, καὶ μετὰ μικρὸν

---

400) Τῶν ἀφορώντων τὴν ἀστρολογίαν. Οἱ μεταγενέστεροι καθιέρωσαν τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὴν ὑποτιθεμένην ἐπιστήμην τῶν ἀξιούντων δεισιδαιμόνως ὅτι εἰκάζουσι τὸ μέλλον ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀστέρων. Τὴν δὲ ἐπιστήμην τῶν νόμων τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων ὠνόμασαν ἀστρονομίαν. 401) Ἄγουσιν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν τοῦ μηνός, φράσις σημαίνουσα: ἔχουσιν, ὑπολογίζουσιν ἀρχὴν κτλ. 402) Τὴν τιμὴν τῆς νίκης.
403) Παρ' ὀλίγον ἤθελεν ἔλθει, ὀλίγον ἔλειψε. 404) Διαιρεθέντων ἐνόπλως, δηλ. διχονοούντων εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα. 405) Συμβουλεύων. 406) Ἐμπόδισε.
407) Νὰ ἐκκαλέσωσι. 408) Νὰ νικήσωσι. 409) Ἔδοξεν, ἐνομίσθη. 410) Ὑπὲρ τῶν Κορινθίων. 411) Ὑπόληψιν. 412) Ἀναιρῶ. 413) Διὰ τοὺς ὁποίους ἂν ἐτιμῶντο, δὲν ἤθελε λυπηθῇ καμμία ἀπὸ τὰς δύο πόλεις. 414) Ἐξῄρεσαν ἐκ τῶν λαφύρων. 415) Τὸ ἄγαλμα.
416) Ἀπόλλων. 417) Καθ' ὅλην τὴν χώραν. 418) Οἱ στρατηγοί. 419) Αὐτοῖς.
420) Τὸ δυνατόν. 421) Οἱ ἀρχαῖοι ὅταν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς μεμιασμένους διὰ φόνου ἢ ἄλλου τινὸς ἐγκλήματος, ἐρχόμενοι εἰς τοὺς ναοὺς ἐκαθαρίζοντο διὰ τελετῶν ἐπὶ τούτῳ διωρισμένων. 422) Πεντήκοντα ὥρας. 423) Διατρέξας.

ἐξέπνευσε. Ἀράμενοι δ' αὐτὸν οἱ Πλαταιεῖς, ἔθαψαν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Εὐκλείας Ἀρτέμιδος[434], ἐπιγράψαντες τόδε τὸ τετράμετρον[435].

Εὐχίδας Πυθῶδε θρέξας[436] ἦλθε τᾷδ'[437] αὐθημερόν.

Τὴν δ' Εὔκλειαν οἱ μὲν πολλοὶ καὶ καλοῦσι καὶ νομίζουσιν Ἄρτεμιν, ἔνιοι δέ φασιν, Ἡρακλέους μὲν θυγατέρα καὶ Μυρτοῦς γενέσθαι, τῆς Μενοιτίου μὲν θυγατρός, Πατρόκλου[438] δ' ἀδελφῆς· τελευτήσασαν δὲ παρθένον ἔχειν παρά τε Βοιωτοῖς καὶ Λοκροῖς τιμάς. Βωμὸς γὰρ αὐτῇ καὶ ἄγαλμα παρὰ πᾶσαν ἀγορὰν ἵδρυται, καὶ προθύουσιν[439] αἵ τε γαμούμεναι καὶ οἱ γαμοῦντες.

Ἐκ τούτου[440] γενομένης ἐκκλησίας[441] κοινῆς τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψεν Ἀριστείδης ψήφισμα συνιέναι μὲν εἰς Πλαταιὰς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος προβούλους[442] καὶ θεωρούς[443], ἄγεσθαι δὲ πενταετηρικὸν[444] ἀγῶνα τῶν Ἐλευθερίων. Εἶναι δὲ σύνταξιν[445] Ἑλληνικήν, μυρίας μὲν ἀσπίδας[446], χιλίους δὲ ἵππους, ναῦς δ' ἑκατόν, ἐπὶ τὸν πρὸς βαρβάρους πόλεμον· Πλαταιεῖς δ' ἀσύλους καὶ ἱεροὺς ἀφεῖσθαι τῷ θεῷ[447], θύοντας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Κυρωθέντων δὲ τούτων, οἱ Πλαταιεῖς ὑπεδέξαντο[448] τοῖς πεσοῦσι καὶ κειμένοις αὐτόθι τῶν Ἑλλήνων ἐναγίζειν[449] καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Καὶ τοῦτο μέχρι νῦν δρῶσι τοῦτον τὸν τρόπον· τοῦ Μαιμακτηριῶνος[450] μηνός, ὅς ἐστι παρὰ Βοιωτοῖς Ἀλαλκομένιος, τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα πέμπουσι[451] πομπήν, ἧς προηγεῖται μὲν ἅμ' ἡμέρᾳ[452] σαλπιγκτής, ἐγκελευόμενος τὸ πολεμικόν[453], ἕπονται δ' ἅμαξαι μυῤῥίνης μεσταὶ καὶ στεφανωμάτων, καὶ μέλας ταῦρος καὶ χοὰς οἴνου καὶ γάλακτος ἐν ἀμφορεῦσιν, ἐλαίου τε καὶ μύρου κρωσσοὺς[454] νεανίσκοι κομίζοντες ἐλεύθεροι. Δούλῳ γὰρ οὐδενὸς ἔξεστι τῶν περὶ τὴν διακονίαν ἐκείνην προσάψασθαι, διὰ τὸ τοὺς ἄνδρας ἀποθανεῖν[455] ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τῶν Πλαταιέων ὁ ἄρχων, ᾧ τὸν ἄλλον χρόνον οὔτε σιδήρου θίγειν ἔξεστιν, οὐθ' ἑτέραν ἐσθῆτα, πλὴν λευκῆς ἀναλαβεῖν, τότε χιτῶνα φοινικοῦν ἐνδεδυκώς, ἀράμενός τε ὑδρίαν ἀπὸ τοῦ γραμματοφυλακίου[456] ξιφήρης ἐπὶ τοὺς τάφους προάγει διὰ μέσης τῆς πόλεως. Εἶτα λαβὼν ὕδωρ ἀπὸ τῆς κρήνης, αὐτὸς ἀπολούει τὰς στήλας[457], καὶ μύρῳ χρίει. Καὶ τὸν ταῦρον εἰς τὴν πυρὰν σφάξας, καὶ κατευξάμενος Διῒ καὶ Ἑρμῇ χθονίῳ[458], παρακαλεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀποθανόντας ἐπὶ τὸ δεῖπνον καὶ τὴν αἱμακουρίαν[459]. Ἔπειτα

---

434) Ἀρτέμιδος τῆς ἐπιλεγομένης Εὐκλείας. 435) Τροχαϊκὸν τετράμετρον καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. 436) Τρέχω. 437) Δωρ. ἀντὶ τῇδε. 438) Τοῦ φίλου τοῦ Ἀχιλλέως ἐξ Ὀποῦντος τῆς Λοκρίδος. 439) Θύουσι πρὸ τοῦ γάμου. 440) Μετὰ ταῦτα. 441) Συνελεύσεως. 442) Πρόβουλοι ἦσαν οἱ εἰς συνέδρια ἀποστελλόμενοι σύνεδροι ἀπὸ τὰς διαφόρους πόλεις. 443) Θεωροὶ οἱ ἀπὸ τὰς πόλεις ἐπισήμως στελλόμενοι εἰς διαφόρους πανηγύρεις. 444) Ἀνὰ πᾶν πέμπτον ἔτος, δηλ. μετὰ τέσσαρα ἔτη πάντοτε. 445) Συνεισφορά. 446) Ἀσπιδοφόρους, πεζούς. 447) Νὰ μείνωσιν ὡς καθιερωμένοι εἰς τὸν θεόν, ἄσυλοι, δηλ. χωρὶς κανεὶς νὰ δύναται νὰ τοὺς βλάψῃ. 448) Ἀνεδέχθησαν. 449) Νὰ προσφέρωσι νεκρασίμους θυσίας. 450) Ὁ πέμπτος μὴν τῶν Ἀθηναίων συμπίπτων μὲ τὸν Νοέμβριον. 451) Πανηγυρίζουσι. 452) Εὐθὺς ὁποῦ ἐξημερώσῃ. 453) Σαλπίζων τὸ πολεμικὸν σάλπισμα. 454) Σταμνία. 455) Διότι ἀπέθανον. 456) Τὸ οἴκημα ὅπου φυλάττονται τὰ δημόσια ἔγγραφα καὶ ἀρχεῖα. 457) Τὰ μάρμαρα τῶν τάφων τὰ ὁποῖα ἦσαν στῆλαι ὀρθαί. 458) Τῷ ὑπογείῳ, τῷ ἄγοντι τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ᾅδην. 459) Θυσία ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, [illegible] ἐκ τοῦ αἷμα καὶ κορέννυμι.

κρατῆρα κεράσας οἴνου καὶ χεάμενος[450], ἐπιλέγει. « Προπίνω τοῖς ἀνδράσι » τοῖς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ἀποθανοῦσι ». Ταῦτα μὲν οὖν ἔτι διαφυλάττουσιν οἱ Πλαταιεῖς.

Ἐπεὶ δ' ἀναχωρήσαντας εἰς τὸ ἄστυ τοὺς Ἀθηναίους ὁ Ἀριστείδης ζητοῦντας ἑώρα ἀπολαβεῖν τὴν δημοκρατίαν, ἅμα μὲν ἄξιον ἡγούμενος διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν ἐπιμελείας τὸν δῆμον, ἅμα δ' οὐκ ἔτι ῥᾴδιον ἰσχύοντα τοῖς ὅπλοις, καὶ μέγα φρονοῦντα ταῖς νίκαις, ἐκβιασθῆναι[451], γράφει ψήφισμα, κοινὴν εἶναι τὴν πολιτείαν[452], καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐξ Ἀθηναίων πάντων αἱρεῖσθαι. Θεμιστοκλέους δὲ πρὸς τὸν δῆμον εἰπόντος, ὡς ἔχει τι βούλευμα[453] καὶ γνώμην ἀπόρρητον, ὠφέλιμον δὲ τῇ πόλει καὶ σωτήριον, ἐκέλευσαν Ἀριστείδην μόνον ἀκοῦσαι, καὶ συνδοκιμάσαι[454]. Φράσαντος δὲ τῷ Ἀριστείδῃ, ὡς διανοεῖται τὸν ναύσταθμον ἐμπρῆσαι τῶν Ἑλλήνων· οὕτω γὰρ ἔσεσθαι μεγίστους ἁπάντων καὶ κυρίους τοὺς Ἀθηναίους· παρελθὼν[455] εἰς τὸν δῆμον ὁ Ἀριστείδης, ἔφη, τῆς πράξεως, ἣν ὁ Θεμιστοκλῆς πράττειν διανοεῖται, μήτε λυσιτελεστέραν ἄλλην[456], μήτ' ἀδικωτέραν εἶναι. Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ Ἀθηναῖοι, παύσασθαι τὸν Θεμιστοκλέα προσέταξαν. Οὕτω μὲν ὁ δῆμος ἦν φιλοδίκαιος, οὕτω δὲ τῷ δήμῳ πιστὸς ὁ ἀνὴρ καὶ βέβαιος.

Ἐπεὶ δὲ στρατηγὸς ἐκπεμφθεὶς μετὰ Κίμωνος ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἑώρα τόν τε Παυσανίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας τῶν Σπαρτιατῶν ἐπαχθεῖς καὶ χαλεποὺς τοῖς συμμάχοις ὄντας, αὐτός τε πρᾴως καὶ φιλανθρώπως ὁμιλῶν[457], καὶ τὸν Κίμωνα παρέχων εὐάρμοστον αὐτοῖς καὶ κοινὸν[458] ἐν ταῖς στρατείαις, ἔλαθε τῶν Λακεδαιμονίων οὐχ ὅπλοις, οὐδὲ ναυσίν, οὐδ' ἵπποις, εὐγνωμοσύνῃ[459] δὲ καὶ πολιτείᾳ[460] τὴν ἡγεμονίαν, παρελόμενος[461]. Προσφιλεῖς γὰρ ὄντας τοὺς Ἀθηναίους τοῖς Ἕλλησι διὰ τὴν Ἀριστείδου δικαιοσύνην καὶ τὴν Κίμωνος ἐπιείκειαν, ἔτι μᾶλλον ἡ Παυσανίου πλεονεξία καὶ βαρύτης ποθεινοὺς ἐποίει. Τοῖς τε γὰρ ἄρχουσι τῶν συμμάχων ἀεὶ μετ' ὀργῆς ἐνετύγχανε καὶ τραχέως, τούς τε πολλοὺς[462] ἐκόλαζε πληγαῖς, ἢ σιδηρᾶν ἄγκυραν ἐπιτιθεὶς[463] ἠνάγκαζεν ἑστάναι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Στιβάδα[464] δ' οὐκ ἦν[465] λαβεῖν, οὐδὲ χόρτον, οὐδὲ κρήνῃ προσελθεῖν ὑδρευσόμενον οὐδένα πρὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλὰ μάστιγας ἔχοντες ὑπηρέται τοὺς προσιόντας ἀπήλαυνον. Ὑπὲρ ὧν[466] τοῦ Ἀριστείδου ποτ' ἐγκαλέσαι[467] καὶ διδάξαι βουλομένου, συναγαγὼν[468] τὸ πρόσωπον ὁ Παυσανίας, οὐκ ἔφη σχολάζειν[469], οὐδ' ἤκουσεν. Ἐκ τούτου προσιόντες οἱ ναύαρχοι καὶ

450) Χύσας σπονδήν. 451) Ὅτι ὁ δῆμος δὲν ἦτον πλέον εὔκολος εἰς τὸ νὰ βιάζηται.
452) Δηλ. δημοκρατίαν. 453) Πρότασις ἡ ὁποία ὑποβαλλομένη εἰς τὸν δῆμον καὶ ἐπικυρουμένη μετεβάλλετο εἰς ψήφισμα. 454) Νὰ τὸ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ. 455) Παρουσιασθείς. Α. Σ. Ջ. 456) Ὅτι καμμία ἄλλη δὲν εἶναι οὔτε λυσιτελεστέρα. 457) Συναναστρεφόμενος. 458) Καθιστῶν εἰς τὰς ἐκστρατείας τὸν Κίμωνα εὐπροσήγορον πρὸς τοὺς συμμάχους καὶ δημοτικόν. 459) Καλογνωμία, ἐπιείκεια. 460) Συμπεριφορά. 461) Ἀνεπαισθήτως ἀφήρεσεν ἀπὸ τοὺς Λακ. τὴν ἡγεμονίαν, δηλ. τὸ πρωτεύειν τῆς ἑλλην. συμμαχίας. 462) Τούς κοινοὺς, τοὺς μὴ ἄρχοντας. 463) Θέτων ἐπ' αὐτῶν, εἰς τοὺς ὤμους των ἄγκυραν, τοὺς ἠνάγκαζε νὰ στέκωνται ὄρθιοι ὅλην τὴν ἡμέραν. 464) Στίβαν καλάμων διὰ στρῶμα. 465) Δὲν ἦτον συγχωρημένον. 466) Διὰ τὰ ὁποῖα ταῦτα. 467) Νὰ τὸν μεμφθῇ. 468) Ζαρώσας. 469) Ἔφη οὐ σχολάζειν· ὅτι δὲν ἔχει καιρόν.

στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα δὲ Χῖοι καὶ Σάμιοι καὶ Λέσβιοι, τὸν Ἀριστείδην ἔπειθον ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν, καὶ προσαγαγέσθαι[470] τοὺς συμμάχους, πάλαι δεομένους ἀπαλλαγῆναι τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ μετατάξασθαι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀποκριναμένου δ' ἐκείνου, τοῖς μὲν λόγοις αὐτῶν τό τε ἀναγκαῖον ἐνορᾷν καὶ τὸ δίκαιον[471], ἔργου δὲ δεῖσθαι τὴν πίστιν[472], ὃ πραχθὲν οὐκ ἐάσει πάλιν μεταβαλέσθαι τοὺς πολλούς, οὕτως οἱ περὶ τὸν Σάμιον Οὐλιάδην καὶ τὸν Χῖον Ἀνταγόραν συνομοσάμενοι, περὶ Βυζάντιον ἐμβάλλουσιν[473] εἰς τὴν τριήρη τοῦ Παυσανίου, προεκπλέουσαν ἐν μέσῳ[474] λαβόντες. Ὡς δὲ κατιδὼν ἐκεῖνος ἐξανέστη, καὶ μετ' ὀργῆς ἠπείλησεν, ὀλίγῳ χρόνῳ[475] τοὺς ἄνδρας ἐπιδείξειν, οὐκ εἰς τὴν αὐτοῦ ναῦν ἐμβεβληκότας, ἀλλ' εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας[476], ἐκέλευον αὐτὸν ἀπιέναι καὶ ἀγαπᾷν[477] τὴν συναγωνισαμένην τύχην ἐν Πλαταιαῖς· ἐκείνην γὰρ ἔτι τοὺς Ἕλληνας αἰσχυνομένους μὴ λαμβάνειν ἀξίαν δίκην[478] παρ' αὐτοῦ. Τέλος δ' ἀποστάντες[479] ᾤχοντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἔνθα δὴ καὶ τὸ φρόνημα τῆς Σπάρτης διεφάνη θαυμαστόν. Ὡς γὰρ ᾔσθοντο τῷ μεγέθει τῆς ἐξουσίας διαφθειρομένους αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, ἀφῆκαν ἑκουσίως τὴν ἡγεμονίαν, καὶ πέμποντες ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐπαύσαντο[480] στρατηγούς, μᾶλλον αἱρούμενοι σωφρονοῦντας ἔχειν καὶ τοῖς ἔθεσιν ἐμμένοντας τοὺς πολίτας, ἢ τῆς Ἑλλάδος ἔχειν τὴν ἀρχὴν ἁπάσης.

Οἱ δ' Ἕλληνες ἐτέλουν μέν τινα καὶ Λακεδαιμονίων ἡγουμένων[481] ἀποφορὰν[482] εἰς τὸν πόλεμον, ταχθῆναι[483] δὲ βουλόμενοι κατὰ πόλιν ἑκάστοις τὸ μέτριον, ᾐτήσαντο παρὰ τῶν Ἀθηναίων Ἀριστείδην, καὶ προσέταξαν αὐτῷ χώραν τε καὶ προσόδους ἐπισκεψάμενον, ὁρίσαι τὸ[484] κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ[485] καὶ δύναμιν. Ὁ δέ, τηλικαύτης ἐξουσίας κύριος γενόμενος, καὶ τρόπον τινὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπ' αὐτῷ μόνῳ τὰ πράγματα πάντα θεμένης[486], πένης μὲν ἐξῆλθεν[487], ἐπανῆλθε δὲ πενέστερος, οὐ μόνον καθαρῶς καὶ δικαίως, ἀλλὰ καὶ προσφιλῶς πᾶσι καὶ ἁρμοδίως τὴν ἐπιγραφὴν[488] τῶν χρημάτων ποιησάμενος. Ὡς γὰρ οἱ παλαιοὶ τὸν ἐπὶ Κρόνου βίον[489], οὕτως οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐπ' Ἀριστείδου φόρον, εὐποτμίαν τινὰ τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζοντες, ὕμνουν[490], καὶ μάλιστα μετ' οὐ πολὺν χρόνον διπλασιασθέντος[491], εἶτ' αὖθις τριπλασιασθέντος. Ὃν μὲν γὰρ Ἀριστείδης ἔταξεν, ἦν εἰς ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίων ταλάντων λόγον[492]. τούτῳ δὲ Περι-

[470]) Νὰ ἑλκύσῃ ὑφ' ἑαυτόν. [471]) Ἐνορᾷν τοῖς λόγοις αὐτῶν τὸ ἀναγκαῖον. Ὅτι βλέπει ὅτι οἱ λόγοι των περιέχουσιν ὅ,τι καὶ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ δίκαιον. [472]) Ὅτι ἡ πίστις των ἔχει ἀνάγκην ἔργου, πρέπει νὰ δειχθῇ δι' ἔργου τινός. [473]) Ἐπιπίπτουσι. [474]) Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Βοσπόρου. [475]) Ἐν ὀλίγῳ. [476]) Ὅτι ἐπέπεσον εἰς τὰς πατρίδας των, δηλ. ὅτι τολμήσαντες τὸ τόλμημα τοῦτο ἔβλαψαν τὰς πατρίδας των. [477]) Νὰ εὐχαριστῆ τὴν τύχην. [478]) Δὲν τὸν τιμωροῦσι κατ' ἀξίαν. [479]) Ἀποστατήσαντες ἀπ' αὐτοῦ. [480]) Ἔπαυσαν τοῦ νὰ πέμπωσι. Κ. § 432, Η'. [481]) Ὅταν εἶχον τὴν ἡγεμονίαν. [482]) Φόρον, συνεισφοράν. [483]) Νὰ προσδιορισθῇ ὁ μέτριος φόρος εἰς ἑκάστην πόλιν. [484]) Ποσόν.
[485]) Ἑκάστῃ πόλει. [486]) Ἐμπιστευθείσης εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς ὑποθέσεις της.
[487]) Εἰς τὴν περιοδείαν τῶν πόλεων. [488]) Τὴν ἐπιβολήν, τὸν προσδιορισμὸν τῶν χρημάτων ὅσα ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνῃ ἕκαστος. [489]) Τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, ὅστις ὑμνεῖτο ὡς εὐδαιμονέστατος. [490]) Αὐτόν. [491]) Ὅταν ἐδιπλασιάσθη ὁ φόρος ὕμνουν τὸν ἐπὶ Ἀριστείδου ἦτον ὀλιγώτερος. [492]) Ἀνέβαινεν εἰς 460 τάλαντα.

κλῆς μὲν ἐπέθηκεν ὀλίγου δεῖν[493] τὸ τρίτον μέρος· ἑξακόσια γὰρ τάλαντα Θουκυδίδης φησίν, ἀρχομένου τοῦ πολέμου[494], προσιέναι τοῖς Ἀθηναίοις ἀπὸ τῶν συμμάχων. Περικλέους δ' ἀποθανόντος, ἐπιτείνοντες[495] οἱ δημαγωγοὶ κατὰ μικρὸν, εἰς χιλίων καὶ τριακοσίων ταλάντων κεφάλαιον ἀνήγαγον, οὐχ οὕτω τοῦ πολέμου διὰ μῆκος καὶ τύχας[496] δαπανηροῦ γενομένου[497] καὶ πολυτελοῦς, ὡς τὸν δῆμον εἰς διανομὰς καὶ θεωρικὰ[498] καὶ κατασκευὰς ἀγαλμάτων καὶ ἱερῶν προαγαγόντες. Μέγα δ' οὖν ὄνομα τοῦ Ἀριστείδου καὶ θαυμαστὸν ἔχοντος ἐπὶ τῇ διατάξει τῶν φόρων, ὁ Θεμιστοκλῆς λέγεται καταγελᾶν[499], ὡς οὐκ ἀνδρὸς τὸν ἔπαινον, ἀλλὰ θυλάκου χρυσοφύλακος, ἀνομοίως ἀμυνόμενος τὴν Ἀριστείδου παρρησίαν[500]. Ἐκεῖνος γὰρ, εἰπόντος ποτὲ τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀρετὴν ἡγεῖσθαι μεγίστην στρατηγοῦ, τὸ γινώσκειν καὶ προαισθάνεσθαι τὰ βουλεύματα τῶν πολεμίων. Τοῦτο μὲν εἰπεῖν[501], ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὦ Θεμιστόκλεις, καλὸν δὲ καὶ στρατηγικὸν ἀληθῶς, ἡ περὶ τὰς χεῖρας[502] ἐγκράτεια.

Ὁ δ' Ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὤμοσεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς[503] εἰς τὴν θάλατταν. Ὕστερον δὲ, τῶν πραγμάτων ἄρχειν ἐγκρατέστερον, ὡς ἔοικεν, ἐκβιαζομένων[504], ἐκέλευε τοὺς Ἀθηναίους, τὴν ἐπιορκίαν τρέψαντας εἰς αὐτὸν, ᾗ[505] συμφέρει χρῆσθαι τοῖς πράγμασι[506]. Καθ' ὅλου δ' ὁ Θεόφραστός[507] φησι, τὸν ἄνδρα τοῦτον περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ τοὺς πολίτας ἄκρως ὄντα δίκαιον, ἐν τοῖς κοινοῖς πολλὰ πρᾶξαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πατρίδος[508], ὡς συχνῆς ἀδικίας δεομένης. Καὶ γὰρ τὰ χρήματά φησιν ἐκ Δήλου[509] βουλευομένων[510] Ἀθήναζε κομίσαι παρὰ τὰς συνθήκας, καὶ Σαμίων εἰσηγουμένων[511], εἰπεῖν ἐκεῖνον, ὡς οὐ δίκαιον μὲν, συμφέρον δὲ τοῦτ' ἔστι. Καὶ τέλος, εἰς τὸ ἄρχειν ἀνθρώπων τοσούτων[512] καταστήσας τὴν πόλιν, αὐτὸς ἐνέμεινε τῇ πενίᾳ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πένης εἶναι δόξαν οὐδὲν ἧττον ἀγαπῶν τῆς ἀπὸ τῶν τροπαίων διετέλεσε. Δῆλον δ' ἐκεῖθεν· Καλλίας ὁ δᾳδοῦχος[107] ἦν αὐτῷ γένει προσήκων[513]· τοῦτον οἱ ἐχθροὶ θανάτου διώκοντες[514], ἐπεὶ περὶ ὧν ἐγράψαντο[515] μετρίως κατηγόρησαν[516], εἰπόν τινα λόγον ἔξωθεν τοιοῦτον πρὸς τοὺς δικαστάς· « Ἀριστείδην (ἔφησαν) ἴστε τὸν Λυσιμάχου, θαυμαζόμενον ἐν τοῖς Ἕλλησι· τούτῳ πῶς οἴεσθε τὰ κατ' οἶκον ἔχειν[517], ὁρῶντες αὐτὸν ἐν τρί-

---

493) Σχεδόν. 494) Τοῦ Πελοποννησιακοῦ. 495) Αὐξάνοντες. 496) Δυστυχίας. 497) Ὡς γενομένου τοῦ πολέμου. Ὄχι τόσον διότι ἔγινεν ὁ πόλεμος δαπανηρὸς, ὅσον διότι προήγαγον, ἐσυνήθισαν τὸν δῆμον κτλ. 498) Χρήματα διδόμενα εἰς τοὺς πτωχοὺς δημότας διὰ νὰ πληρώνωσι τὴν εἴσοδόν των εἰς τὰ θέατρα. 499) Καταγελᾶν τοῦ Ἀρ. ἔχοντος. 500) Ἐκδικούμενος διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ Ἀριστείδου, ἀλλ' ὄχι μὲ ὁμοίαν ἐπιτυχίαν. ὄχι τόσον προσφυῶς. 501) Ἐξαρτᾶται ἀκόμη ἀπὸ τὸ λέγεται. 502) Δηλ. περὶ τὸ κλέπτειν. 503) Εἰς ἔνδειξιν ἐπικυρώσεως τῶν ὅρκων. 504) Ἐπειδὴ ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἐβίαζε τοὺς Ἀθ. νὰ ἄρχωσι μὲ περισσοτέραν αὐστηρότητα. 505) Ὅπως. 506) Νὰ πολιτευθῶσι. 507) Ὁ περίφημος φιλόσοφος ἐξ Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου, τοῦ ὁποίου ἔχομεν τοὺς Χαρακτῆρας. 508) Πρὸς τὸ συμφέρον τῆς π. 509) Τὸ ταμεῖον τῶν συμμαχικῶν φόρων εἶχε κατ' ἀρχὰς κατατεθῇ εἰς τὸν ἐν Δήλῳ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. 510) Τῶν Ἀθηναίων. 511) Προτεινόντων. 512) Διὰ τὴν ἡγεμονίαν. 513) Συγγενής. 514) Ἐγκαλοῦντες ἐπ' ἐγκλήματι ἐπιφέροντι θάνατον. 515) Περὶ τοῦ ἐγκλήματος τὸ ὁποῖον κατεμήνυσαν ἐγγράφως 516) Δὲν εὗρον νὰ δώσωσιν ἀρκετὰς ἀποδείξεις. 517) Πῶς εἶναι τοῦ οἴκου του ἡ κατάστασις;

ἰδὼν τοιούτῳ προερχόμενον εἰς τὸ δημόσιον; Ἆρ' οὐκ εἰκός ἐστι, τὸν ῥιγοῦντα φανερῶς, καὶ πεινῆν οἴκοι, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων σπανίζειν; Τοῦτον μέντοι Καλλίας, ἀνεψιὸν αὐτῷ ὄντα, πλουσιώτατος ὢν Ἀθηναίων, περιορᾷ μετὰ τέκνων καὶ γυναικὸς ἐνδεόμενον[518], πολλὰ κεχρημένος τῷ ἀνδρὶ[519], καὶ πολλάκις αὐτοῦ τῆς παρ' ὑμῖν δυνάμεως ἀπολελαυκώς[520] ». Ὁ δὲ Καλλίας, ὁρῶν ἐπὶ τούτῳ μάλιστα θορυβοῦντας τοὺς δικαστὰς καὶ χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντας[521], ἐκάλει τὸν Ἀριστείδην, ἀξιῶν μαρτυρῆσαι πρὸς τοὺς δικαστάς, ὅτι πολλάκις αὐτοῦ πολλὰ διδόντος καὶ δεομένου λαβεῖν, οὐκ ἠθέλησεν, ἀποκρινόμενος, ὡς μᾶλλον αὐτῷ διὰ τὴν πενίαν μέγα φρονεῖν, ἢ Καλλίᾳ διὰ πλοῦτον προσήκει. Πλούτῳ μὲν γάρ ἐστι[522] πολλοὺς ἰδεῖν εὖ τε καὶ κακῶς χρωμένους, πενίαν δὲ φέροντι γενναίως οὐ ῥᾴδιον ἐντυχεῖν· αἰσχύνεσθαι δὲ πενίαν, τοὺς ἀκουσίως πενομένους. Ταῦτα δὲ τοῦ Ἀριστείδου τῷ Καλλίᾳ προσμαρτυρήσαντος, οὐδεὶς ἦν τῶν ἀκουόντων, ὃς οὐκ ἀπῄει πένης μᾶλλον, ὡς Ἀριστείδης, εἶναι βουλόμενος, ἢ πλουτεῖν, ὡς Καλλίας. Ταῦτα μὲν Αἰσχίνης ὁ Σωκρατικὸς[523] ἀναγέγραφε. Πλάτων δὲ, τῶν μεγάλων[524] δοκούντων καὶ ὀνομαστῶν Ἀθήνησι, μόνον ἄξιον λόγου τοῦτον ἀποφαίνει τὸν ἄνδρα. Θεμιστοκλέα μὲν γὰρ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα στοῶν καὶ χρημάτων καὶ φλυαρίας πολλῆς ἐμπλῆσαι τὴν πόλιν, Ἀριστείδην δὲ πολιτεύσασθαι πρὸς ἀρετήν[525]. Μεγάλα δ' αὐτοῦ καὶ τὰ πρὸς Θεμιστοκλέα τῆς ἐπιεικείας σημεῖα. Χρησάμενος[526] γὰρ αὐτῷ παρὰ πᾶσαν τὴν πολιτείαν ἐχθρῷ, καὶ δι' ἐκεῖνον ἐξοστρακισθείς, ἐπεὶ τὴν αὐτὴν λαβὴν παρέσχεν[527] ὁ ἀνὴρ ἐν αἰτίᾳ γενόμενος[528] πρὸς τὴν πόλιν, οὐκ ἐμνησικάκησεν, ἀλλ' Ἀλκμαίωνος καὶ Κίμωνος καὶ πολλῶν ἄλλων ἐλαυνόντων[529] καὶ κατηγορούντων, μόνος Ἀριστείδης οὔτ' ἔπραξέ τι, οὔτ' εἶπε φαῦλον, οὔτ' ἀπέλαυσεν[530] ἐχθροῦ δυστυχοῦντος, ὥσπερ οὐδ' εὐημεροῦντι πρότερον ἐφθόνησε.

Τελευτῆσαι δ' Ἀριστείδην οἱ μὲν ἐν Πόντῳ[531] φασίν, ἐκπλεύσαντα πράξεων[532] ἕνεκα δημοσίων· οἱ δ' Ἀθήνησι, γήρᾳ, τιμώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν. Κρατερὸς[533] δ' ὁ Μακεδὼν τοιαῦτά τινα περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀνδρὸς εἴρηκε. Μετὰ γὰρ[534] τὴν Θεμιστοκλέους φυγήν φησιν, ὥσπερ ἐξυβρίσαντα τὸν δῆμον, ἀναφῦσαι[535] πλῆθος συκοφαντῶν, οἳ τοὺς ἀρίστους καὶ δυνατωτάτους ἄνδρας διώκοντες, ὑπέβαλλον τῷ φθόνῳ τῶν πολλῶν ἐπαιρομένων ὑπ' εὐτυχίας καὶ δυνάμεως. Ἐν τούτοις καὶ Ἀριστείδην ἁλῶναι δωροδοκίας[536], Διοφάντου τοῦ Ἀμφιτροπῆθεν κατηγοροῦντος, ὡς, ὅτε τοὺς φόρους ἔπραττε, παρὰ τῶν Ἰώνων χρήματα λαβόντος[537]. ἐκτῖσαι

518) Ἐν ἐνδείᾳ ὄντα. 519) Ἐνῷ ὁ ἀνὴρ αὐτὸς τῷ ἐφάνη πολλάκις χρήσιμος. 520) Δηλ. ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν παρ' ἡμῖν δύναμιν τοῦ Ἀρ. 521) Ὀργιζομένους. 522) Εἶναι δυνατόν. 523) Φιλόσοφος μαθητὴς τοῦ Σωκρ. γράψας ἑπτὰ διαλόγους, ὧν σώζονται τρεῖς. 524) Τοῦτον μόνον τῶν μεγάλων. 525) Ἐναρέτως, ἀποβλέπων πρὸς ἀρετήν. 526) Μεταχειρισθείς. δηλ. ἔχων. 527) Ἔδοσε τὴν ἰδίαν ἀφορμὴν (τοῦ νὰ ἐξοστρακισθῇ). 528) Κατηγορηθείς. 529) Κατατρεχόντων. 530) Δηλ. ἐχάρη. 531) Εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον. 532) Εἰσπράξεων (συμμαχικῶν φόρων), ἢ ἁπλῶς, ὑποθέσεων. 533) Ἄγνωστος συγγραφεὺς συλλέξας ψηφίσματα. 534) Διηγηματικός. 535) Ὁ δῆμος ἐπειδὴ ἐξετραχηλίσθη εἰς ὕβριν, ἀνέδωσε, παρήγαγε πλῆθος συκοφαντῶν. 536) Κατεδικάσθη ἐπὶ δωρ. 537) Ἀποδίδ. εἰς τὸ κατηγοροῦντος: κατηγοροῦντος αὐτοῦ ὡς λαβόντος.

δ' οὐκ ἔχοντα τὴν καταδίκην, πεντήκοντα μνῶν[538] οὖσαν, ἐκπλεῦσαι, καὶ περὶ τὴν Ἰωνίαν ἀποθανεῖν. Τούτων οὐδὲν ἔγγραφον ὁ Κρατερὸς τεκμήριον παρέσχεν, οὔτε δίκην, οὔτε ψήφισμα, καίπερ εἰωθὼς ἐπιεικῶς[539] γράφειν τὰ τοιαῦτα καὶ παρατίθεσθαι[540] τοὺς ἱστοροῦντας. Οἱ δ' ἄλλοι πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν[541], ὅσοι τὰ πλημμεληθέντα τῷ δήμῳ περὶ τοὺς στρατηγοὺς διεξίασι, τὴν μὲν Θεμιστοκλέους φυγήν, καὶ τὰ Μιλτιάδου δεσμά, καὶ τὴν Περικλέους ζημίαν, καὶ τὸν Πάχητος[543] ἐν τῷ δικαστηρίῳ θάνατον, ἀνελόντος αὐτὸν[544] ἐπὶ τοῦ βήματος, ὡς ἡλίσκετο[545], καὶ πολλὰ τοιαῦτα συνάγουσι καὶ θρυλλοῦσιν· Ἀριστείδου δὲ τὸν μὲν ἐξοστρακισμὸν παρατίθενται[538], καταδίκης δὲ τοιαύτης οὐδαμοῦ μνημονεύουσι.

Καὶ μέντοι καὶ τάφος ἐστὶν αὐτοῦ Φαληροῖ[7] δεικνύμενος, ὅν φασι κατασκευάσαι τὴν πόλιν αὐτῷ μηδ' ἐντάφια[546] καταλιπόντι. Καὶ τὰς μὲν θυγατέρας ἱστοροῦσιν ἐκ τοῦ πρυτανείου[547] τοῖς νυμφίοις ἐκδοθῆναι, δημοσίᾳ τῆς πόλεως τὸν γάμον ἐγγυώσης, καὶ προῖκα τρισχιλίας δραχμὰς ἑκατέρᾳ ψηφισαμένης· Λυσιμάχῳ δὲ τῷ υἱῷ μνᾶς μὲν ἑκατὸν ἀργυρίου, καὶ γῆς τοσαῦτα πλέθρα πεφυτευμένης ἔδωκεν ὁ δῆμος, ἄλλας δὲ δραχμὰς τέσσαρας εἰς μίαν ἑκάστην ἀπέταξεν[548], Ἀλκιβιάδου τὸ ψήφισμα γράψαντος. Ἔτι δὲ Λυσιμάχου[549] θυγατέρα Πολυκρίτην ἀπολιπόντος, ὡς Καλλισθένης[550] φησὶ καὶ ταύτῃ σίτησιν, ὅσην καὶ τοῖς Ὀλυμπιονίκαις[551], ὁ δῆμος ἐψηφίσατο. Δημήτριος δ' ὁ Φαληρεὺς[6], καὶ ὁ Ῥόδιος[552], καὶ Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς[553], καὶ Ἀριστοτέλης (εἰ δὴ τὸ περὶ εὐγενείας βιβλίον ἐν τοῖς γνησίοις Ἀριστοτέλους θετέον), ἱστοροῦσι Μυρτὼ θυγατριδῆν Ἀριστείδου Σωκράτει τῷ σοφῷ συνοικῆσαι[554], γυναῖκα μὲν ἑτέραν ἔχοντι, ταύτην δ' ἀναλαβόντι χηρεύουσαν διὰ πενίαν καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεομένην. Πρὸς μὲν οὖν τούτους ἱκανῶς ὁ Παναίτιος[55] ἐν τοῖς περὶ Σωκράτους ἀντείρηκεν. Ὁ δὲ Φαληρεὺς ἐν τῷ Σωκράτει φησὶ μνημονεύειν Ἀριστείδου θυγατριδοῦν εὖ μάλα πένητα Λυσίμαχον, ὃς ἑαυτὸν ἐκ πινακίου τινὸς ὀνειροκριτικοῦ παρὰ τὸ Ἰακχεῖον[555] λεγόμενον καθεζόμενος ἔβοσκε[556]. Τῇ δὲ μητρὶ[557] καὶ τῇ ταύτης ἀδελφῇ ψήφισμα γράψας δωρεὰν ἔπεισε[558] τὸν δῆμον διδόναι, τριώβολον[559] ἑκάστης ἡμέρας. Αὐτὸς μέντοι ὁ Δημήτριος[560] νομοθετῶν ἐψηφίσατο δραχμὴν ἑκατέρᾳ τάξαι τῶν γυναικῶν. Καὶ οὐδέν ἐστι θαυμαστόν, οὕτω φροντίσαι τῶν ἐν ἄστει[561] τὸν δῆμον, ὅπου[562] θυγατριδῆν Ἀριστογείτονος ἐν Λήμνῳ πυθόμενοι ταπεινὰ πράτ-

538) 5000 δραχμ. 539) Πάντοτε σχεδόν, συνήθως. 540) Ν' ἀναφέρῃ. 541) Σχεδόν. 542) Ὅσα ὁ δῆμος ἔπραξε κατὰ τῶν στρατηγῶν. 543) Στρατηγὸς τῶν Ἀθ. εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. 544) Αὐτόχειρος γενομένου 545) Κατεδικάζετο.

546) Ἔξοδα πρὸς ἐνταφιασμόν. 547) Τὸ κατάστημα εἰς τὸ ὁποῖον ἐτρέφοντο οἱ ὑπηρετήσαντες τὴν πατρίδα. 548) Προσδιώρισε. 549) Τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀριστείδου. 550) Συγγενὴς καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. 551) Πεντακοσίας Δραχ. ἔδιδον διὰ ζωοτροφίαν εἰς ἕκαστον Ἀθηναῖον νικήσαντα εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. 552) Φιλόσοφος περιπατητικὸς ἐπὶ Πτολεμαίου καὶ συγγραφεύς. 553) Ἐκ Τάραντος τῆς Σικελίας, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔγραψε περὶ μουσικῆς. Σώζονται δ' αὐτοῦ τρία βιβλία. 554) Ὑπανδρεύθη.

555) Ναὸς τοῦ Βάκχου πιθανῶς εἰς τὸν Κεραμεικόν. 556) Ἐτρέφετο ἐξηγῶν ὀνειροκριτικόν τι φυλλάδιον. 557) Τοῦ Λυσιμάχου. 558) Ὁ Λυσίμαχος. 559) Τρεῖς ὀβολούς, ἡμίσειαν δραχμήν. 560) Ὅτι αὐτὸς ὅμως ὁ Δημήτριος, ὅταν μετὰ ταῦτα ἔδωσε νόμους εἰς τὰς Ἀθήνας, ηὔξησε τὴν δόσιν ταύτην εἰς μίαν δραχμήν. 561) Τῶν ζώντων ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν.

562) Ἐνῷ.

σαν[363], ἀνδρὸς ἀπορούσαν[364] διὰ πενίαν, κατήγαγον[365] Ἀθήναζε, καὶ συνοικίσαντες[366] ἀνδρὶ τῶν εὖ γεγονότων[367], τὸ Ποταμοὶ[368] χωρίον εἰς φερνὴν ἐπέδωκαν. Ἧς φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος ἔτι πολλὰ καὶ καθ' ἡμᾶς ἡ πόλις ἐκφέρουσα δείγματα θαυμάζεται καὶ ζηλοῦται δικαίως.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΟΣ.

Ὁ λόγος οὗτος εἶναι ὁ δέκατος τρίτος τῶν Παραλλήλων. Ἀντιπαραβάλλεται δὲ ὁ Κίμων πρὸς τὸν Ῥωμαῖον Λεύκιον Λούκουλλον.

(Ἀφῃρέθησαν οἱ 3 πρῶτοι § ἀφορῶντες σύγκρισιν τοῦ Κίμωνος ἢ τοῦ Ῥωμαίου Λευκούλλου).

ΚΙΜΩΝ ὁ Μιλτιάδου, μητρὸς[1] ἦν Ἡγησιπύλης, γένος[2] Θρᾴττης[3], θυγατρὸς Ὀλόρου τοῦ βασιλέως, ὡς ἐν τοῖς Ἀρχελάου[4] καὶ Μελανθίου[5] ποιήμασιν εἰς αὐτὸν Κίμωνα[6] γεγραμμένοις ἱστόρηται. Διὸ καὶ Θουκυδίδης ὁ ἱστορικὸς, τοῖς περὶ Κίμωνα[7] κατὰ γένος[8] προσήκων, Ὀλόρου τε πατρὸς ἦν εἰς τὸν πρόγονον ἀναφέροντος τὴν ὁμωνυμίαν[9], καὶ τὰ χρυσεῖα[10] περὶ τὴν Θρᾴκην ἐκέκτητο. Καὶ τελευτῆσαι μὲν ἐν τῇ Σκαπτῇ ὕλῃ[11], τοῦτο δ' ἔστι τῆς Θρᾴκης χωρίον, λέγεται, φονευθεὶς ἐκεῖ· μνῆμα δ' αὐτοῦ τῶν λειψάνων εἰς τὴν Ἀττικὴν κομισθέντων, ἐν τοῖς Κιμωνείοις[12] δείκνυται παρὰ τὸν Ἐλπινίκης τῆς Κίμωνος ἀδελφῆς τάφον. Ἀλλὰ Θουκυδίδης μὲν Ἁλιμούσιος[13] γέγονε τὸν δῆμον, οἱ δὲ περὶ τὸν Μιλτιάδην, Λακιάδαι[14]. Μιλτιάδης μὲν οὖν πεντήκοντα ταλάντων ὄφλων δίκην[15] καὶ πρὸς[16] τὴν ἔκτισιν εἱρχθεὶς, ἐτελεύτησεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. Κίμων δὲ μειράκιον παντάπασιν ἀπολειφθεὶς μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἔτι κόρης οὔσης καὶ ἀγάμου, τὸν πρῶτον ἠδόξει[17] χρόνον ἐν τῇ πόλει, καὶ κακῶς ἤκουεν[18], ὡς ἄτακτος καὶ πολυπότης, καὶ τῷ πάππῳ Κίμωνι[19] προσεοικὼς τὴν φύσιν· ὃν δι' εὐήθειάν φασι Κοάλεμον[20] προσαγαρευθῆναι. Στησίμβροτος δὲ ὁ Θάσιος[21], περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ τι[22] χρόνον τῷ Κίμωνι γεγονὼς, φησὶν, αὐτὸν οὔτε μουσικὴν[23], οὔτ' ἄλλο τι μάθημα τῶν ἐλευθερίων[24] καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιχωριαζόντων[25] ἐκδιδα-

---

363) Ἔζη ταπεινῶς. 364) Μὴ δυναμένη να νυμφευθῇ. 365) Τὴν ἐκαταίβασαν, τὴν μετεκάλεσαν. 366) Ὑπανδρεύσαντες. 367) Εὐγενῶν. 368) Τῇ ἔδωκαν εἰς προῖκα τὸν τόπον ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς Ποταμούς. Ποταμοὶ δὲ δῆμος Ἀθηνῶν.

1) Γίός. 2) Κατὰ τὸ γ'. 3) Ἐκ Θρᾴκης. 4) Ποιητὴς ἐκ Χερσοννήσου, ἀκμάσας τὸν Ϛ. αἰῶνα Π. Χ. τρία ἐπιγράμματά του σώζονται. 5) Δραματικὸς ποιητὴς ἐξ Ἀθηνῶν. 6) Περὶ αὐτοῦ τοῦ Κ. 7) Τῷ Κίμωνι. 8) Συγγενικῶς. 9) Δηλ λαβόντος τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ προγόνου του. 10) Μεταλλεῖα χρυσοῦ. 11) Ὄνομα πόλεως. 12) Μνήμασιν. Εἰς τὰς Μελιτίδας πύλας, ἐν Κοίλῃ. 13) Ἁλιμοῦς, δῆμος τῆς Ἀττικῆς παρὰ τὸ Φαληρόν.

14) Δῆμος τῆς Ἀττικῆς εἰς τὸν δρόμον της Ἐλευσῖνος. 15) Εἰς 50 ταλάντων ζημίαν καταδικασθείς. 16) Διά. 17) Ἀδόξως διετέλει. 18) Ἐκατηγορεῖτο. 19) Τῷ πατρὶ τοῦ Μιλτιάδου. 20) Κωμικὴ λέξις σημαίνουσα ἀνόητον. 21) Ῥαψῳδός. Συνέγραψεν ὁμηρικὴν φυσιολογίαν, μὴ διασωθεῖσαν. 22) Περίπου. 23) Ἡ μουσικὴ ἀπετέλει μέρος σπουδαῖον τῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλλήνων, ὡς ῥυθμίζουσα τὴν ψυχήν. Ἀλλὰ Μουσικὴ, παρὰ τὰς Μούσας, ἐκαλεῖτο ὅλη ἡ ἐγκύκλιος παιδεία, ἡ ἰδίως Μουσικὴ, ἡ Ποιητικὴ καὶ ἡ Ῥητορική. 24) Τῶν ἀνηκόντων εἰς ἐλευθέρους. 25) Συνήθων.

χθῆναι· δεινότητός τε[26] καὶ στωμυλίας Ἀττικῆς ὅλως ἀπηλλάχθαι[27], καὶ τῷ τρόπῳ πολὺ τὸ γενναῖον[28] καὶ ἀληθὲς ἐνυπάρχειν, καὶ μᾶλλον εἶναι Πελοποννήσιον[29] τὸ σχῆμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνδρὸς,

Φαῦλον[30] ἄκομψον, τὰ μέγιστ' ἀγαθόν,

κατὰ τὸν Εὐριπίδειον Ἡρακλέα[31].

* * *

Τὰ δ' ἄλλα πάντα τοῦ ἤθους ἀγαστὰ καὶ γενναῖα τοῦ Κίμωνος. Οὔτε γὰρ τόλμῃ Μιλτιάδου λειπόμενος[32], οὔτε συνέσει Θεμιστοκλέους, δικαιότερος ἀμφοῖν[33] ὁμολογεῖται γενέσθαι· καὶ ταῖς πολεμικαῖς οὐδὲ μικρὸν[34] ἀποδέων[35] ἀρεταῖς ἐκείνων, ἀμήχανον ὅσον[36] ἐν ταῖς πολιτικαῖς ὑπερβαλέσθαι, νέος ὢν ἔτι καὶ πολέμων ἄπειρος. Ὅτε γὰρ τὸν δῆμον, ἐπιόντων Μήδων, Θεμιστοκλῆς ἔπειθε, προέμενον τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἐκλιπόντα, πρὸ τῆς Σαλαμῖνος ἐν ταῖς ναυσὶ τὰ ὅπλα θέσθαι, καὶ διαγωνίσασθαι κατὰ θάλατταν, ἐκπεπληγμένων τῶν πολλῶν τὸ τόλμημα[37], πρῶτος Κίμων ὤφθη διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ[38] φαιδρὸς ἀνιὼν εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν ἑταίρων, ἵππου τινὰ χαλινὸν ἀναθεῖναι τῇ Θεῷ[39] διὰ χειρῶν[40] κομίζων, ὡς οὐδὲν ἱππικῆς ἀλκῆς, ἀλλὰ ναυμάχων ἀνδρῶν ἐν τῷ παρόντι τῆς πόλεως δεομένης. Ἀναθεὶς δὲ τὸν χαλινὸν, καὶ λαβὼν ἐκ τῶν περὶ τὸν ναὸν κρεμαμένων ἀσπίδων[41], καὶ προσευξάμενος τῇ Θεῷ, κατέβαινεν ἐπὶ θάλασσαν, οὐκ ὀλίγοις ἀρχὴ τοῦ θαῤῥεῖν γενόμενος[42]. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἰδέαν[43] οὐ μεμπτὸς, ὡς Ἴων[44] ὁ ποιητής φησιν, οὔλῃ καὶ πολλῇ τριχὶ κομῶν[45] τὴν κεφαλήν. Φανεὶς δὲ κατ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα λαμπρὸς καὶ ἀνδρώδης, ταχὺ δόξαν ἐν τῇ πόλει μετ' εὐνοίας[46] ἔσχεν, ἀθροιζομένων πολλῶν πρὸς αὐτὸν, καὶ παρακαλούντων ἄξια τοῦ Μαραθῶνος ἤδη διανοεῖσθαι καὶ πράσσειν. Ὁρμήσαντα δ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν πολιτείαν[47], ἄσμενος ὁ δῆμος ἐδέξατο, καὶ μεστὸς[48] ὢν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀνῆγε πρὸς τὰς μεγίστας ἐν τῇ πόλει τιμὰς καὶ ἀρχὰς, εὐάρμοστον ὄντα[49] καὶ προσφιλῆ τοῖς πολλοῖς, διὰ πρᾳότητα καὶ ἀφέλειαν. Οὐχ ἥκιστα δ' αὐτὸν ηὔξησεν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου τὴν εὐφυΐαν ἐνορῶν τῷ ἤθει[50], καὶ ποιούμενος[51] οἷον ἀντίπαλον πρὸς τὴν Θεμιστοκλέους δεινότητα καὶ τόλμαν.

Ἐπεὶ δὲ Μήδων φευγόντων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐπέμφθη στρατηγὸς, κατὰ θάλατταν οὔπω τὴν ἀρχὴν[52] Ἀθηναίων ἐχόντων, ἔτι δὲ Παυσανίᾳ καὶ Λα-

---

26) Ῥητορικῆς. 27) Ἦτον ἐστερημένος. 28) Πολλὴν γενναιότητα. σύδ. ἀντὶ ἀφηρ.
29) Οἱ Δωριεῖς καὶ ἰδίως οἱ Πελοποννήσιοι ἦσαν ἁπλούστεροι καὶ εὐθύτεροι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. 30) Εὐτελὲς, ἀφελές. 31) Ὁ στίχος οὗτος περιγράφει τὸν Ἡρακλέα εἰς τὴν μὴ διασωθεῖσαν τραγῳδίαν τοῦ Εὐριπίδου, ἥτις ἐπεγράφετο Λικύμνιος ἐκ τοῦ θείου τοῦ Ἡρακλέους. Φώτ. Σουΐδ. 32) Μένων κατώτερος. 33) Γενικὴ δυϊκή. 34) Κατὰ μικρόν.
35) Ἐλαττούμενος, μένων ὀπίσω. 36) Ὑπερβαλλόντως, ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τις πόσον.
37) Διὰ τὸ τ. 38) Τόπος πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀθηνῶν, ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως.
39) Εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. 40) Ἀντί: ἐν ταῖς χερσί. 41) Μίαν. 42) Δηλ. ἐμπνεύσας θάῤῥος.
43) Τὴν μορφήν. ἐλλ. τῆς κατά. 44) Χῖος ποιητὴς τραγικὸς καὶ λυρικὸς τοῦ ὁποίου ὀλίγιστα λείψανα σώζονται. Ἤκμαζε τὸν 5ον αἰῶνα Π. Χ. 45) Στολισμένος.
46) Δόξαν ϗ εὔνοιαν. 47) Ἀρχίσαντα νὰ ἐμβαίνῃ εἰς τὰ πολιτικά. 48) Χορτασμένος, βεβαρυμένος. 49) Ἁρμόζοντα, ἀρέσκοντα. 50) Ὁρῶν ἐν τῷ ἤθει. 51) Τὴν εὐφυΐαν τοῦ Κίμωνος. 52) Τὴν ἡγεμονίαν, ἴδε Ἀριστείδ.

Λακεδαιμονίοις ἑπομένων, πρῶτον μὲν ἐν ταῖς στρατηγίαις ἀεὶ παρεῖχε[53] τοὺς πολίτας κόσμῳ τε[54] θαυμαστοὺς καὶ προθυμίᾳ πολὺ πάντων διαφέροντας· ἔπειτα Παυσανίου τοῖς μὲν βαρβάροις διαλεγομένου περὶ προδοσίας, καὶ βασιλεῖ γράφοντος ἐπιστολάς[55], τοῖς δὲ συμμάχοις τραχέως καὶ αὐθάδως προσφερομένου[56], καὶ πολλὰ δι' ἐξουσίαν καὶ ὄγκον[57] ἀνόητον ὑβρίζοντος, ὑπολαμβάνων[58] πράως τοὺς ἀδικουμένους, καὶ φιλανθρώπως ἐξομιλῶν, ἔλαθεν οὐ δι' ὅπλων τὴν Ἑλλάδος ἡγεμονίαν, ἀλλὰ λόγῳ καὶ ἤθει παρελόμενος[59]. Προσετίθεντο γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν συμμάχων ἐκείνῳ τε καὶ Ἀριστείδῃ, τὴν χαλεπότητα τοῦ Παυσανίου καὶ ὑπεροψίαν μὴ φέροντες. Οἱ δὲ[60] καὶ τούτους ἅμα προσήγοντο, καὶ τοῖς Ἐφόροις πέμποντες ἔφραζον, ὡς ἀδοξούσης τῆς Σπάρτης, καὶ ταραττομένης τῆς Ἑλλάδος, ἀνακαλεῖν τὸν Παυσανίαν.

Κίμων δέ, τῶν συμμάχων ἤδη προσκεχωρηκότων[61] αὐτῷ, στρατηγὸς εἰς Θρᾴκην ἔπλευσε, πυνθανόμενος Περσῶν ἄνδρας ἐνδόξους καὶ συγγενεῖς βασιλέως[62], Ἠϊόνα πόλιν ἐπὶ τῷ Στρυμόνι κειμένην ποταμῷ κατέχοντας, ἐνοχλεῖν τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον Ἕλλησι. Πρῶτον μὲν οὖν μάχῃ τοὺς Πέρσας αὐτοὺς ἐνίκησε, καὶ κατέκλεισεν εἰς τὴν πόλιν· ἔπειτα τοὺς ὑπὲρ Στρυμόνα Θρᾷκας, ὅθεν αὐτοῖς ἐφοίτα σῖτος, ἀναστάτους ποιῶν[63], καὶ τὴν χώραν παραφυλάττων ἅπασαν, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν τοὺς πολιορκουμένους κατέστησεν, ὥστε Βούτην[64] τὸν βασιλέως στρατηγόν, ἀπογνόντα τὰ πράγματα[65], τῇ πόλει πῦρ ἐνεῖναι[66], καὶ συνδιαφθεῖραι μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν χρημάτων ἑαυτόν. Οὕτω δὲ λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἄξιον λόγου ὠφελήθη, τῶν πλείστων τοῖς βαρβάροις συγκατακαέντων· τὴν δὲ χώραν, εὐφορωτάτην[67] οὖσαν καὶ καλλίστην, οἰκῆσαι παρέδωκε τοῖς Ἀθηναίοις. Καὶ τοὺς Ἑρμᾶς[68] αὐτῷ τοὺς λιθίνους ὁ δῆμος ἀναθεῖναι συνεχώρησεν, ὧν ἐπιγέγραπται τῷ μὲν πρώτῳ[69].

Ἦν ἄρα κἀκεῖνοι ταλακάρδιοι, οἵ ποτε Μήδων
Παισὶν ἐπ' Ἠϊόνι Στρυμόνος ἀμφὶ ῥοάς,
Λιμόν τ' αἴθωνα κρυερόν τ' ἐπάγοντες Ἄρηα
Πρῶτοι δυσμενέων εὗρον ἀμηχανίην.

Τῷ δὲ δευτέρῳ,

Ἡγεμόνεσσι δὲ μισθὸν Ἀθηναῖοι τάδ' ἔδωκαν,
Ἀντ' εὐεργεσίης καὶ μεγάλων ἀγαθῶν.
Μᾶλλόν τις τάδ' ἰδὼν καὶ ἐπεσσομένων, ἐθελήσει
Ἀμφὶ περὶ ξυνοῖς πράγμασι δῆριν ἔχειν.

---

53) Καθίστα. 54) Κατὰ τὴν στρατιωτικὴν διακόσμησιν. 55) Ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Παυσανίας συνεφώνησε μὲ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν νὰ προδώσῃ τοὺς Ἕλληνας. 56) Ἴδε Ἀρισ. σελ. 48. 57) Τῦφον. 58) Δεχόμενος, ὑποστηρίζων. Λ. Σ. Ὑπολαμβάνω, 10, 11).
59) Ἴδε Ἀρ. § 23. 60) Ὁ Ἀρ. κ. ὁ Κ. 61) Προστεθέντων εἰς τὸ μέρος τω. 62) Ἀνάρθρως ὡς κύριον ὄνομα, διότι ἐξόχως Βασιλέα ἢ Μέγαν Βασιλέα ὠνόμαζον τὸν τῶν Περσῶν.
63) Μετοικίζων ἀπὸ τὴν πατρίδα των. 64) Κατ' ἄλλους Βόγην, Βοὴν, ἢ Βόργην.
65) Ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς νίκης. 66) Ἐνίημι. 67) Εὐφορωτάτην. 68) Τετράγωνοι στῆλαι φέρουσαι κεφαλὴν Ἑρμοῦ καὶ ἐπιγράμματα, καὶ στηνόμεναι εἰς τὰς ἀγυιάς.
69) Τὰ ἑπόμενα τρία ἐπιγράμματα ἀναφέρονται καὶ παρ' Αἰσχίνῃ, ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος, ὅπου ἴδε αὐτὰ ἐσχολιασμένα, διότι ἐκεῖ εἶναι εὐλογώτερον νὰ ἐξηγηθῶσιν εἰς τὸν ἤδη μᾶλλον προοδεύσαντα μαθητήν.

Τῷ δὲ τρίτῳ,

Ἔκ ποτε τῆσδε πόληος ἅμ᾽ Ἀτρείδῃσι Μενεσθεὺς
Ἡγεῖτο ζάθεον Τρωϊκὸν ἐς πεδίον.
Ὅν ποθ᾽ Ὅμηρος ἔφη Δαναῶν πύκα θωρηκτάων
Κοσμητῆρα μάχης ἔξοχον ὄντα μολεῖν.
Οὕτως οὐδὲν ἀεικὲς Ἀθηναίοισι καλεῖσθαι
Κοσμηταῖς πολέμου τ᾽ ἀμφὶ καὶ ἠνορέης.

Ταῦτα, καίπερ οὐδαμοῦ τὸ Κίμωνος ὄνομα δηλοῦντα, τιμῆς ὑπερβολὴν ἔχειν[70] ἐδόκει τοῖς τότε ἀνθρώποις. Οὔτε γὰρ Θεμιστοκλῆς τοιούτου τινὸς, οὔτε Μιλτιάδης, ἔτυχεν· ἀλλὰ τούτῳ γε, θαλλοῦ[71] στέφανον αἰτοῦντι, Σωχάρης[72] ὁ Δεκελεὺς[73] ἐκ μέσου τῆς ἐκκλησίας ἀναςὰς, ἀντεῖπεν, οὐκ εὐγνώμονα[74] μὲν ἀρέσασαν δὲ τῷ δήμῳ τότε φωνὴν ἀφείς[75]· «Ὅταν γὰρ, ἔφη, μόνος ἀγωνισάμενος, ὦ Μιλτιάδη, νικήσῃς τοὺς βαρβάρους, τότε καὶ τιμᾶσθαι μόνος ἀξίου». Διὰ τί τοίνυν τὸ Κίμωνος ὑπερηγάπησαν ἔργον; ἢ ὅτι, τῶν μὲν ἄλλων στρατηγούντων, ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἠμύνοντο τοὺς πολεμίους[76], τούτου δὲ[77], καὶ ποιῆσαι κακῶς ἠδυνήθησαν, ἐπὶ τὴν ἐκείνων[78] αὐτοὶ ςρατεύσαντες, καὶ προσεκτήσαντο χώρας, αὐτήν τε τὴν Ἠιόνα[79] καὶ τὴν Ἀμφίπολιν[79] οἰκίσαντες. Ὤκισαν δὲ καὶ Σκῦρον, ἑλόντες Κίμωνος ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δόλοπες[80] ᾤκουν τὴν νῆσον, ἐργάται κακοὶ γῆς· ληϊζόμενοι[81] δὲ τὴν θάλασσαν ἐκ παλαιοῦ[82] τελευτῶντες[83] οὐδὲ τῶν εἰσπλεόντων παρ᾽ αὐτοὺς καὶ χρωμένων[84] ἀπείχοντο[85] ξένων, ἀλλὰ Θετταλούς τινας ἐμπόρους περὶ τὸ Κτήσιον[86] ὁρμισαμένους συλήσαντες εἷρξαν. Ἐπεὶ δὲ διαδράντες ἐκ τῶν δεσμῶν οἱ ἄνθρωποι δίκην κατεδικάσαντο τῆς πόλεως Ἀμφικτυονικὴν[87], οὐ βουλομένων τὰ χρήματα τῶν πολλῶν[88] συνεκτίνειν, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας καὶ διηρπακότας, ἀποδοῦναι κελευόντων, δείσαντες ἐκεῖνοι, πέμπουσι γράμματα πρὸς Κίμωνα, κελεύοντες ἥκειν μετὰ τῶν νεῶν ληψόμενον τὴν πόλιν ὑπ᾽ αὐτῶν ἐνδιδομένην[89]. Παραλαβὼν δ᾽ οὕτω τὴν νῆσον ὁ Κίμων, τοὺς μὲν Δόλοπας ἐξήλασε καὶ τὸν Αἰγαῖον[90] ἠλευθέρωσε. Πυνθανόμενος δὲ τὸν παλαιὸν Θησέα, τὸν Αἰγέως, φυγόντα μὲν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σκῦρον, αὐτοῦ[91] δ᾽ ἀποθανόντα[92] δόλῳ διὰ φόβον ὑπὸ Λυκομήδους τοῦ βασιλέως, ἐσπούδασε τὸν τάφον ἀνευρεῖν. Καὶ γὰρ ἦν χρησμὸς Ἀθηναίοις τὰ Θησέως λείψανα κελεύων ἀνακομίζειν εἰς ἄστυ, καὶ τιμᾶν ὡς ἥρωα πρεπόντως. Ἀλλ ἠγνόουν

---

70) Ὅτι περιεῖχον. 71) Κλάδος ἐλαίας ἦτον ὁ κοινότερος στέφανος. Μᾶλλον διακεκριμένος ἦτον ὁ χρυσοῦς στέφανος. 72) Καθ᾽ Ἡρόδοτον, Σωφάνης. 73) Δεκέλεια, δῆμος τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὸ ὄρος Πάρνηθα, τὴν σήμερον Τατοΐ. 74) Εὐμενῆ. 75) Λόγον εἰπών.
76) Ἀπέκρουον τοὺς πολεμίους ἵνα μὴ πάθωσί τι οἱ ἴδιοι. 77) Στρατηγοῦντος.
78) Γῆν. 79) Εἰς Θρᾴκην. 80) Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἐλθόντες ἐκ Θεσσαλίας, καὶ ἀρχαιότερον ἀκόμη ἐξ Ἠπείρου. 81) Πειρατεύοντες. 82) Χρόνου· 83) Ἀντί: τέλος πάντων.
84) Ἐχόντων σχέσεις ἐμπορικάς. 85) Δὲν ἐφείδοντο αὐτῶν, ἐλῄστευον καὶ αὐτούς.
86) Κτήσιον ἦτον ἐπίνειον τῆς Κτημένης, Θεσσαλικῆς πόλεως κατοικουμένης ὑπὸ Δολόπων. Ἀλλ᾽ ἡ περὶ ἧς ἐδῶ ὁ λόγος φαίνεται ὅτι ἦτον ἐπίνειον τῆς Σκύρου.
87) Δηλ. ἐνεκάλεσαν τὴν πόλιν ἐνώπιον τῶν Ἀμφικτυόνων, οἵτινες τὴν κατεδίκασαν. Ἀμφικτύονες δὲ ἦσαν τὸ κοινὸν συνέδριον ὅλων τῶν Ἑλλήνων, συνερχόμενον δὶς κατ᾽ ἔτος εἰς Θερμοπύλας καὶ Δελφοὺς, καὶ σκεπτόμενον περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, καὶ τῶν μεταξὺ πόλεων διαφορῶν. 88) Τοῦ λαοῦ τῶν Σκυρίων. 89) Παραδιδομένην.
90) (Πόντον) ἀντὶ τοῦ κοινοτέρου: τὸ Αἰγαῖον (πέλαγος). 91) Ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ τόπου· ἐκεῖ.
92) Φονευθέντα.

ὅπου κεῖται, Σκυρίων οὐχ ὁμολογούντων, οὐδ' ἐώντων ἀναζητεῖν. Τότε δὴ πολλῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ σηκοῦ[93] μόγις ἐξευρεθέντος, ἐνθέμενος ὁ Κίμων εἰς τὴν αὑτοῦ τριήρη τὰ ὀστᾶ, καὶ τἄλλα[94] κοσμήσας μεγαλοπρεπῶς, κατήγαγεν εἰς τὴν αὑτοῦ[95] δι' ἐτῶν σχεδὸν ὀκτακοσίων[96]. Ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα πρὸς αὐτὸν ἡδέως ὁ δῆμος ἔσχεν[97]. Ἔθεντο[98] δ' εἰς μνήμην αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν τραγῳδῶν κρίσιν[99] ὀνομαστὴν γενομένην. Πρώτην γὰρ διδασκαλίαν[100] τοῦ Σοφοκλέους ἔτι νέου καθέντος[101], Ἀψεφίων[102] ὁ ἄρχων, φιλονεικίας οὔσης καὶ παρατάξεως[103] τῶν θεατῶν, κριτὰς μὲν οὐκ ἐκλήρωσε τοῦ ἀγῶνος· ὡς δὲ Κίμων μετὰ τῶν συστρατήγων προελθὼν εἰς τὸ θέατρον ἐποιήσατο τῷ θεῷ τὰς νενομισμένας σπονδάς, οὐκ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀπελθεῖν, ἀλλ' ὁρκώσας[104], ἠνάγκασε καθίσαι καὶ κρῖναι δέκα ὄντας, ἀπὸ φυλῆς μιᾶς ἕκαστον. Ὁ μὲν οὖν ἀγὼν καὶ διὰ τὸ τῶν κριτῶν ἀξίωμα τὴν φιλοτιμίαν ὑπερέβαλε[105]. Νικήσαντος δὲ τοῦ Σοφοκλέους, λέγεται τὸν Αἰσχύλον[106], περιπαθῆ γενόμενον[107] καὶ βαρέως ἐνεγκόντα[108], χρόνον οὐ πολὺν Ἀθήνησι διαγαγεῖν, εἶτ' οἴχεσθαι δι' ὀργὴν[109] εἰς Σικελίαν, ὅπου καὶ τελευτήσας περὶ Γέλαν τέθαπται.

Συνδειπνῆσαι δὲ τῷ Κίμωνί φησιν ὁ Ἴων[84], παντάπασι μειράκιον, ἥκων εἰς Ἀθήνας ἐκ Χίου, παρὰ Λαομέδοντι· καὶ τῶν σπονδῶν γενομένων, παρακληθέντος[110] ᾆσαι καὶ ᾄσαντος οὐκ ἀηδῶς, ἐπαινεῖν τοὺς παρόντας ὡς δεξιώτερον Θεμιστοκλέους. Ἐκεῖνον γὰρ ᾄδειν μὲν οὐ φάναι μαθεῖν[111], οὐδὲ κιθαρίζειν· πόλιν δὲ ποιῆσαι μεγάλην[112] καὶ πλουσίαν ἐπίστασθαι. Τοὐντεῦθεν, οἷον εἰκὸς[113] ἐν πότῳ, τοῦ λόγου ῥυέντος[114] ἐπὶ τὰς πράξεις τοῦ Κίμωνος, καὶ μνημονευομένων τῶν μεγίστων[115], αὐτὸν ἐκεῖνον ἓν διελθεῖν στρατήγημα τῶν ἰδίων ὡς σοφώτατον. Ἐπεὶ γὰρ ἐκ Σηστοῦ καὶ Βυζαντίου πολλοὺς τῶν βαρβάρων αἰχμαλώτους λαβόντες οἱ σύμμαχοι, τῷ Κίμωνι διανεῖμαι προσέταξαν, ὁ δὲ χωρὶς μὲν αὐτούς, χωρὶς δὲ τὸν περὶ τοῖς σώμασι κόσμον[116] αὐτῶν ἔθηκεν, ᾐτιῶντο[117] τὴν διανομὴν ὡς ἄνισον. Οἱ δὲ τῶν μερίδων ἐκέλευσαν αὐτοὺς ἑλέσθαι τὴν ἑτέραν, ἣν δ' ἂν ἐκεῖνοι καταλίπωσιν, ἀγαπήσειν[118] Ἀθηναίους. Ἡροφύτου δὲ τοῦ Σαμίου συμβουλεύσαντος αἱρεῖσθαι τὰ Περσῶν μᾶλλον[119] ἢ Πέρσας, τὸν μὲν κόσμον αὐτοὶ

---

93) Τάφου. 94) Κατὰ τ' ἄλλα. 95) Πατρίδα. Ἀλλά τινες ὀρθότερον ἴσως γράφουσιν εἰς τὸ ἄστυ. 96) Μετὰ διάστημα 800 ἐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν του.

97) Εὐχαριστήθη. 98) Ὁ δῆμος, διὰ τὸ περιληπτικόν. 99) Εἰς τὰ Διονύσια τὰ μεγάλα, ἢ ἑορτὴν τοῦ Βάκχου παριστάνοντο εἰς τὸ θέατρον τραγῳδίαι, καὶ κληρωτοὶ δικασταὶ ἀπεφάσιζον τὸν νικήσαντα ποιητήν. Τότε ὅμως ἡ κρίσις ἔγινε κατ' ἰδιαίτερον τρόπον.

100) Ἐπειδὴ οἱ ποιηταὶ ἐδίδασκον οἱ ἴδιοι τοὺς ἠθοποιούς, Διδάσκω ἐπεκράτησε νὰ σημαίνῃ συγγράφω δρᾶμα· ὅθεν Διδασκαλία ἐδῶ τὸ Δρᾶμα. 101) Παραστήσαντος. Ἴδ. Καθίημι. Λ. Σ. 102) Ἄρχων τὸ 469 ἔτος Π. Χ. Ὀλ. 77, δ'. Εἰς τὸν βίον Θησέως (§ 36) ὀρθότερον ἀναφέρει τὴν ἅλωσιν τῆς Σκύρου εἰς τὸ 476 ἔτος Π. Χ. Ὀλ. 76, ἀ. ἐπὶ Φαίδωνος ἄρχοντος. 103) Ἑτοιμασίας πρὸς ἀντίκρουσιν.

104) Αὐτούς. 105) Ηὔξησε τὴν φιλ. τῶν ποιητῶν. 106) Ὁ Αἰσχύλος ἀντηγωνίζετο πρὸς τὸν Σοφοκλέα. 107) Σφοδρῶς συναισθανθέντα. 108) Μὴ ἠμπορέσαντα νὰ τὸ ὑποφέρῃ.

109) Ἀπὸ θυμόν. 110) Τοῦ Κίμωνος. 111) Φάναι οὐ μαθεῖν. Ὅτι ἐκεῖνος (ὁ Θεμιστοκλῆς) ἔλεγεν ὅτι δὲν ἔμαθε. 112) Νὰ καταστήσῃ τὴν πόλιν (τὰς Ἀθ.) μεγάλην. 113) Ἔστι γίνεσθαι. 114) Ἦλθε, κατήντησεν ὁ λόγος. 115) Κατορθωμάτων του. 116) Τὰς στολάς των. • 117) Κατηγόρουν. 118) Ὅτι θέλουσιν εὐχαριστηθῇ μὲ αὐτήν. 119) Κτήματα ἢ ἐνδύματα.

ἔλαβον, Ἀθηναίοις δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλιπον. Καὶ τότε μὲν ὁ Κίμων ἀπῄει, γελοῖος εἶναι δοκῶν διανομεύς, τῶν μὲν συμμάχων ψέλλια χρυσᾶ, καὶ μανιάκας[120], καὶ στρεπτοὺς[121], καὶ κάνδυας[122], καὶ πορφύραν φερομένων[123], τῶν δ' Ἀθηναίων γυμνὰ σώματα κακῶς ἠσκημένα πρὸς ἐργασίαν παραλαβόντων. Μικρὸν δὲ ὕστερον οἱ τῶν ἑαλωκότων φίλοι καὶ οἰκεῖοι, καταβαίνοντες ἐκ Φρυγίας καὶ Λυδίας, ἐλυτροῦντο μεγάλων χρημάτων[124] ἕκαστον· ὥστε τῷ Κίμωνι τεσσάρων μηνῶν τροφὰς εἰς τὰς ναῦς ὑπάρξαι, καὶ προσέτι τῇ πόλει χρυσίον οὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν λύτρων περιγενέσθαι.

Ἤδη δ' εὐπορῶν ὁ Κίμων, ἐφόδια τῆς στρατηγίας, ἃ καλῶς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἔδοξεν ὠφελῆσθαι, κάλλιον[125] ἀνήλισκεν εἰς τοὺς πολίτας. Τῶν τε γὰρ ἀγρῶν[126] τοὺς φραγμοὺς ἀφεῖλεν, ἵνα καὶ τοῖς ξένοις καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις ἀδεῶς ὑπάρχῃ λαμβάνειν[127] τῆς ὀπώρας· καὶ δεῖπνον οἴκοι παρ' αὐτῷ, λιτὸν μέν, ἀρκοῦν δὲ πολλοῖς, ἐποιεῖτο καθ' ἡμέραν· ἐφ' ὃ τῶν πενήτων ὁ βουλόμενος εἰσῄει, καὶ διατροφὴν εἶχεν ἀπράγμονα, μόνοις τοῖς δημοσίοις σχολάζων[128]. Ὡς δ' Ἀριστοτέλης φησίν, οὐχ ἁπάντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ τῶν δημοτῶν αὐτοῦ Λακιαδῶν παρεσκευάζετο τῷ βουλομένῳ τὸ δεῖπνον. Αὐτῷ δὲ νεανίσκοι παρείποντο συνήθως, ἀμπεχόμενοι καλῶς, ὧν ἕκαστος, εἴ τις συντύχοι[129] τῷ Κίμωνι τῶν ἀστῶν πρεσβύτερος, ἡμφιεσμένος ἐνδεῶς, διημείβετο πρὸς αὐτὸν τὰ ἱμάτια· καὶ τὸ γινόμενον ἐφαίνετο σεμνόν. Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ νόμισμα κομίζοντες ἄφθονον, παριστάμενοι τοῖς κομψοῖς τῶν πενήτων ἐν ἀγορᾷ σιωπῇ τῶν κερματίων[130] ἐνέβαλον εἰς τὰς χεῖρας· ὧν δὴ καὶ Κρατῖνος[131] ὁ κωμικὸς ἐν Ἀρχιλόχοις[132] ἔοικε μεμνῆσθαι[133].

* * *

Ἔτι τοίνυν Γοργίας μὲν ὁ Λεοντῖνος[134] φησι τὸν Κίμωνα τὰ χρήματα κτᾶσθαι μὲν ὡς χρῷτο[135], χρῆσθαι δὲ ὡς τιμῷτο. Κριτίας δὲ τῶν τριάκοντα[136] γενόμενος, ἐν ταῖς ἐλεγείαις[137] εὔχεται·

> Πλοῦτον μὲν Σκοπάδων[138], μεγαλοφροσύνην δὲ Κίμωνος.
> Νίκας δ' Ἀγεσίλα[139] τοῦ Λακεδαιμονίου.

Καίτοι Λίχαν[140] γε τὸν Σπαρτιάτην ἀπ' οὐδενὸς ἄλλου γινώσκομεν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαστὸν γενόμενον, ἢ ὅτι τοὺς ξένους ἐν ταῖς γυμνοπαιδείαις[141] ἐδείπνιζεν· ἡ δὲ Κίμωνος ἀφθονία καὶ τὴν παλαιὰν τῶν Ἀθηναίων φιλοξενίαν καὶ φιλανθρωπίαν ὑπερέβαλεν. Οἱ μὲν γάρ[142], ἐφ' οἷς ἡ πόλις μέγα

---

[120]) Στολὴ ἢ ἴσως ἔνδυμα περὶ τὸν τράχηλον. [121]) Ἁλυσσίδες πρὸς στολήν. [122]) Περσικοὺς χιτῶνας. [123]) Ἀπαγόντων. [124]) Ἑλλ. τῆς ἀντί· διὰ πολλὰ χρ. [125]) Καλῶς, δηλ. δι' ἀνδρείας τὰ ἐκέρδισεν ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν, καὶ κάλλιον, δηλ. πρὸς καλὸν σκοπὸν τὰ ἐδαπάνησε. [126]) Τῶν ἰδίων ἀγρῶν τυ. [127]) Νὰ ἦναι δυνατὸν νὰ λαμβάνωσι. [128]) Ἀσχολούμενος. [129]) Ἀπήντα. Κ. § 400. [130]) (Τινὰ ἐκ) τῶν Κ. [131]) Ἀθηναῖος ποιητής, σύγχρονος τοῦ Κίμωνος. [132]) Μία τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Κρατίνου. Ὁ Ἀρχίλοχος δ' ἦτον ἀρχαιότατος Πάριος Σατυρικὸς ποιητής. [133]) Ἀφῃρέθησαν οἱ στίχοι τοῦ Κρατίνου. [134]) Περίφημος ῥήτωρ ἐκ Σικελίας, διδάσκαλος τοῦ Ἰσοκράτους. [135]) Διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζηται. [136]) Εἷς τῶν τριάκοντα τυράννων. Ἴδ. ἀνωτ. Ξεν. Ἑλλ. Ἰς. [137]) Ἔγραψεν ἐλεγεῖα, εἶδος ποιήσεως λυρικῆς. [138]) Τύραννοι τῶν Φερρῶν εἰς Θεσσαλίαν. [139]) Τοῦ βασιλέως Ἀγησιλάου. [140]) Τὴν φιλοξενίαν αὐτοῦ ἀναφέρει καὶ ὁ Ξενοφῶν. [141]) Οἱ δημόσιοι ἀγῶνες εἰς τοὺς ὁποίους ἠγωνίζετο γυμνὴ ἡ νεολαία τῆς Σπάρτης. [142]) Ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι,

φρονεῖν[142] δικαίως, τό τε σπέρμα τῆς τροφῆς[143*] εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξέδωκαν, ὑδάτων τε πηγαίων χρῆσιν, καὶ πυρὸς ἔναυσιν, ἀνθρώπους ἐδίδαξαν. Ὁ δὲ, τὴν μὲν οἰκίαν τοῖς πολίταις πρυτανεῖον ἀποδείξας κοινὸν[144], ἐν δὲ τῇ χώρᾳ καρπῶν ἑτοίμων ἀπαρχὰς, καὶ ὅσα ὧραι καλὰ φέρουσι, χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν ἅπαντα τοῖς ξένοις παρέχων, τρόπον τινὰ τὴν ἐπὶ Κρόνου μυθολογουμένην κοινωνίαν εἰς τὸν βίον αὖθις κατῆγεν. Οἱ δὲ ταῦτα κολακείαν ὄχλου καὶ δημαγωγίαν εἶναι διαβάλλοντες, ὑπὸ τῆς ἄλλης ἐξηλέγχοντο[145] τοῦ ἀνδρὸς προαιρέσεως, ἀριστοκρατικῆς καὶ Λακωνικῆς οὔσης. Ὅς γε καὶ Θεμιστοκλεῖ, πέρα τοῦ δέοντος ἐπαίροντι[146] τὴν δημοκρατίαν ἀντέβαινε μετ' Ἀριστείδου· καὶ πρὸς Ἐφιάλτην[147] ὕστερον, χάριτι τοῦ δήμου καταλύοντα τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλὴν[148], διηνέχθη. Λημμάτων[149] δὲ δημοσίων τοὺς ἄλλους, πλὴν Ἀριστείδου καὶ Ἐφιάλτου, παντὸς ἀναπιμπλαμένους ὁρῶν, αὐτὸν ἀδέκαστον καὶ ἄθικτον ἐν τῇ πολιτείᾳ δωροδοκίας, καὶ πάντα προῖκα καὶ καθαρῶς πράττοντα καὶ λέγοντα διὰ[150] τέλους παρέσχε[151]. Λέγεταί γέ τοι, Ῥοισάκην τινὰ βάρβαρον ἀποστάτην βασιλέως, ἐλθεῖν μετὰ χρημάτων πολλῶν εἰς Ἀθήνας, καὶ σπαραττόμενον[152] ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν, καταφυγεῖν πρὸς Κίμωνα, καὶ θεῖναι παρὰ τὴν αὔλειον[153] αὐτοῦ φιάλας δύο, τὴν μὲν ἀργυρῶν ἐμπλησάμενον δαρεικῶν[154], τὴν δὲ χρυσῶν. Ἰδόντα δὲ τὸν Κίμωνα καὶ μειδιάσαντα, πυθέσθαι τοῦ ἀνθρώπου, πότερον αἱρεῖται Κίμωνα μισθωτὸν ἢ φίλον ἔχειν· τοῦ δὲ φήσαντος φίλον, « Οὐκοῦν (φάναι) ταῦτ' ἄπιθι μετὰ σεαυτοῦ κομίζων· χρήσομαι γὰρ αὐτοῖς[155], ὅταν δέωμαι φίλος γενόμενος ».

Ἐπεὶ δὲ οἱ σύμμαχοι τοὺς φόρους μὲν ἐτέλουν[156], ἄνδρας δὲ καὶ ναῦς, ὡς ἐτάχθησαν, οὐ παρεῖχον, ἀλλ' ἀπαγορεύοντες[157] ἤδη πρὸς τὰς στρατείας, καὶ πολέμου μὲν οὐδὲν δεόμενοι, γεωργεῖν δὲ καὶ ζῆν καθ' ἡσυχίαν ἐπιθυμοῦντες, ἀπηλλαγμένων[158] τῶν βαρβάρων καὶ μὴ διοχλούντων, οὔτε τὰς ναῦς ἐπλήρουν, οὔτ' ἄνδρας ἀπέστελλον, οἱ μὲν ἄλλοι στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων προσηνάγκαζον αὐτοὺς ταῦτα ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐλλείποντας ὑπάγοντες[159] δίκαις καὶ κολάζοντες, ἐπαχθῆ τὴν ἀρχὴν καὶ λυπηρὰν ἐποίουν. Κίμων δὲ, τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἐν τῇ στρατηγίᾳ πορευόμενος, βίαν μὲν οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων προσῆγε, χρήματα δὲ λαμβάνων παρὰ τῶν οὐ βουλομένων στρατεύεσθαι καὶ ναῦς κενὰς, ἐκείνους εἴα δελεαζομένους τῇ σχολῇ περὶ τὰ οἰκεῖα διατρίβειν, γεωργοὺς καὶ χρηματιστὰς ἀπολέμους[160] ἐκ πολεμικῶν ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἀνοίας γινομένους. Τῶν δ' Ἀθηναίων ἀνὰ μέ-

---

142) Ἔπραξαν πράγματα διὰ τὰ ὁποῖα ἡ πόλις ὑπερηφανεύεται. 143*) Τὸν σῖτον διὰ τοῦ Τριπτολέμου. Ταῦτα λέγει κατὰ τὸν Ἰσοκράτ. Πανηγυρ. § 6. 144) Διότι εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐτρέφοντο δημοσίως οἱ πολῖται ὅσους ἀντήμειβεν ἡ πατρίς. 145) Οἱ λέγοντες ἐπὶ διαβολῇ ὅτι ταῦτα ἦσαν κολακεία, ἀπεδεικνύοντο ψεῦσται ὑπὸ τῆς ἄλλης τοῦ ἀνδρὸς προαιρ. κτλ. 146) Ἀνυψοῦντι, δίδοντι δύναμιν εἰς. 147) Περίφημος ῥήτωρ εἰς Ἀθήνας εἰς ἄκρον δημοκράτης. 148) Ἡ βυλὴ τοῦ Ἀρ. Πάγυ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀριστοκρατικὴ, διότι εἰς αὐτὴν κατεστάτοντο διὰ βίυ, ὅσοι ἦρξαν καλῶς καὶ δικαίως ἄλλας ἀρχάς. 149) Ἀπολαβῶν, ὠφελημάτων. 150) Μέχρι. 151) Παρέσχεν ἑαυτὸν, δηλ. ἐγένετο. 152) Κατενοχλούμενον. 153) (Θύραν) τὴν τῆς αὐλῆς πρὸς τὴν ὁδόν. 154) Νόμισμα τῆς Περσίας. Ὑπεννοεῖται στατήρων. 155) Τοῖς Δαρεικοῖς. 156) Ἐπλήρωνον. 157) Βαρυνόμενοι. 158) Ἀναχωρησάντων. 159) Ὑποβάλλοντες. 160) Ἀνεπιτηδείους πρὸς πόλεμον.

ρος[161] πολλοὺς ἐμβιβάζων[162] καὶ διαπονῶν ταῖς στρατείαις, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοὺς παρὰ τῶν συμμάχων μισθοῖς καὶ χρήμασι δεσπότας αὐτῶν τῶν διδόντων ἐποίησε. Πλέοντας γὰρ αὐτοὺς συνεχῶς, καὶ διὰ χειρὸς[163] ἔχοντας ἀεὶ τὰ ὅπλα, καὶ τρεφομένους καὶ ἀσκοῦντας[164] ἐκ τῆς αὐτῶν στρατείας, ἐθισθέντες φοβεῖσθαι[165] καὶ κολακεύειν, ἔλαθον ἀντὶ συμμάχων ὑποτελεῖς καὶ δοῦλοι γεγονότες[166].

Καὶ μὴν αὐτοῦ γε τοῦ μεγάλου βασιλέως[167] οὐδεὶς ἐταπείνωσε καὶ συνέστειλε τὸ φρόνημα μᾶλλον, ἢ Κίμων. Οὐ γὰρ ἀνῆκεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπηλλαγμένον[168], ἀλλ' ὥσπερ ἐκ ποδὸς[169] διώκων, πρὶν διαπνεῦσαι καὶ στῆναι τοὺς βαρβάρους, τὰ μὲν[170] ἐπόρθει καὶ κατεστρέφετο, τὰ δ' ἀφίστη καὶ προσήγετο τοῖς Ἕλλησιν· ὥστε τὴν ἀπ' Ἰωνίας Ἀσίαν ἄχρι Παμφυλίας[171] παντάπασι Περσικῶν ὅπλων ἐρημῶσαι. Πυθόμενος δὲ τοὺς βασιλέως στρατηγοὺς μεγάλῳ στρατῷ καὶ ναυσὶ πολλαῖς ἐφεδρεύειν περὶ Παμφυλίαν, καὶ βουλόμενος αὐτοῖς ἄπλουν καὶ ἀνέμβατον[172] ὅλως ὑπὸ φόβου τὴν ἐντὸς Χελιδονίων[173] ποιήσασθαι θάλατταν, ὥρμησεν ἄρας ἀπὸ Κνίδου καὶ Τριοπίου[174] διακοσίαις τριήρεσι, πρὸς μὲν τάχος ἀπ' ἀρχῆς καὶ περιαγωγὴν[175] ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ἄριστα κατεσκευασμέναις· ἐκεῖνος δὲ τότε καὶ πλατυτέρας ἐποίησεν αὐτάς, καὶ διάβασιν[176] τοῖς καταστρώμασιν ἔδωκεν, ὡς ἂν ὑπὸ πολλῶν ὁπλιτῶν[177] μαχιμώτεραι προσφέροιντο[178] τοῖς πολεμίοις. Ἐπιπλεύσας δὲ τῇ πόλει τῶν Φασηλιτῶν[179], Ἑλλήνων μὲν ὄντων, οὐ δεχομένων δὲ τὸν στόλον, οὐδὲ βουλομένων ἀφίστασθαι βασιλέως, τήν τε χώραν κακῶς ἐποίει[180], καὶ προσέβαλε τοῖς τείχεσιν. Οἱ δὲ Χῖοι συμπλέοντες αὐτῷ, πρὸς τοὺς Φασηλίτας ἐκ παλαιοῦ φιλικῶς ἔχοντες, ἅμα μὲν τὸν Κίμωνα κατεπράϋνον· ἅμα δὲ τοξεύοντες ὑπὲρ τὰ τείχη βιβλίδια[181] προσκείμενα τοῖς οἰστοῖς, ἐξήγγελλον τοῖς Φασηλίταις. Τέλος δὲ διήλλαξαν αὐτούς, ὅπως δέκα τάλαντα δόντες ἀκολουθῶσι καὶ συστρατεύωσιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Ἔφορος[182] μὲν οὖν Τιθραύστην φησὶ τῶν βασιλικῶν νεῶν ἄρχειν, καὶ τοῦ πεζοῦ Φερενδάτην· Καλλισθένης[183] δ' Ἀριομάνδην τὸν Γωβρύου, κυριώτατον ὄντα τῆς δυνάμεως[184], παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ταῖς ναυσὶ παρορμεῖν, οὐκ ὄντα μάχεσθαι τοῖς Ἕλλησι πρόθυμον, ἀλλὰ προσδεχόμενον ὀγδοήκοντα ναῦς Φοινίσσας ἀπὸ Κύπρου προσπλεούσας. Ταύτας

---

161) Ἄλλους μετ' ἄλλους. 162) Εἰς τὰ πλοῖα. 163) Ἀνὰ χεῖρας. 164) Ἀσκουμένους.
165) Φοβεῖσθαι αὐτοὺς πλέοντας κτλ. 166) Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωσιν ἔγιναν. 167) Τῶν Περσῶν. 168) Δὲν τὸν ἄφησεν ἀφ' οὗ ἔφυγε. 169) Καταπόδι. 170) Τῶν χωρίων αὐτῶν.
171) Ἐπαρχία εἰς τὰ μεσημβρινοανατολικὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας.
172) Τοιαύτην ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ τὴν πλεύσωσιν ἢ νὰ ἔμβωσιν εἰς αὐτήν.
173) Νῆσοι κατὰ τὴν Παμφυλίαν. 174) Κνίδος πόλις τῆς Καρίας εἰς τὰ μεσημβρινοδυτικὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας (τὴν σήμερον Καραμανίας). Τριόπιον δὲ ἀκρωτήριον κατ' αὐτήν.
175) Περιστροφήν. 176) Τὰ καταστρώματα ἦσαν, φαίνεται, εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ πλοίου. Ἐπρόσθεσε λοιπὸν διάβασιν ἢ εἶδος γεφυρῶν αἱ ὁποῖαι τὰ συνέδεον παρὰ τοὺς δύο τοίχους.
177) Διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὁπλιτῶν. Πολλοὺς ὁπλ. δεχόμεναι εἰς τὸ κατάστρωμα.
178) Κ. § 400. 179) Εἰς τὰ σύνορα τῆς Λυκίας, ἐπαρχίας πρὸς δυσμὰς τῆς Παμφυλίας.
180) Ἐκακοποίει. 181) Γραμμάτια προσηλωμένα. 182) Ἐξ Αἰτωλίας, περίφημος ἱστορικός, μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. Ἔγραψεν εἰς 20 βιβλία γεν. ἱστορίαν, τῆς ὁποίας τεμάχια διέσωσαν οἱ μεταγενέστεροι ἱστορικοί. 183) Ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους.
184) Γενικὸν ἀρχιστράτηγον.

φθῆναι[185] βουλόμενος ὁ Κίμων ἐνήχθη, βιάζεσθαι[186] παρεσκευασμένος, ἂν ἑκόντες μὴ ναυμαχῶσιν. Οἱ δὲ πρῶτον μὲν, ὡς μὴ βιασθεῖεν, τὸν ποταμὸν ἐσωρμίσαντο[187], προσφερομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἀντεξέπλευσαν, ὡς ἱστορεῖ Φανόδημος[188], ἑξακοσίαις ναυσίν· ὡς δ' Ἔφορος, πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις. Ἔργον δὲ κατὰ γοῦν τὴν θάλατταν οὐδὲν ὑπ' αὐτῶν ἐπράχθη τῆς δυνάμεως ἄξιον, ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὴν γῆν ἀποστρέφοντες, ἐξέπιπτον[189] οἱ πρῶτοι καὶ κατέφευγον εἰς τὸ πεζὸν ἐγγὺς παρατεταγμένον· οἱ δὲ καταλαμβανόμενοι, διεφθείροντο μετὰ τῶν νεῶν. Ὧ[190] καὶ δῆλόν ἐςιν, ὅτι πάμπολλαί τινες αἱ πεπληρωμέναι τοῖς βαρβάροις νῆες ἦσαν, ὅτε πολλῶν μὲν, ὡς εἰκὸς, ἐκφυγουσῶν, πολλῶν δὲ συντριβεισῶν, ὅμως διακοσίας αἰχμαλώτους ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι.

Τῶν δὲ πεζῶν ἐπικαταβάντων πρὸς τὴν θάλασσαν, μέγα μὲν ἔργον ἐφαίνετο τῷ Κίμωνι τὸ βιάζεσθαι τὴν ἀπόβασιν, καὶ κεκμηκότας ἀκμῆσι καὶ πολλαπλασίοις[191] ἐπάγειν τοὺς Ἕλληνας· ὅμως δὲ, ῥώμῃ καὶ φρονήματι τοῦ κρατεῖν[192], ὁρῶν ἐπηρμένους καὶ προθύμους ὁμόσε χωρεῖν τοῖς βαρβάροις, ἀπεβίβαζε τοὺς ὁπλίτας ἔτι θερμοὺς τῷ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἀγῶνι, μετὰ κραυγῆς καὶ δρόμου προσφερομένους. Ὑποστάντων δὲ τῶν Περσῶν καὶ δεξαμένων οὐκ ἀγεννῶς, κρατερὰ μάχη συνέστη· καὶ τῶν Ἀθηναίων ἄνδρες ἀγαθοὶ[193] καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρῶτοι καὶ διαπρεπεῖς ἔπεσον. Πολλῷ δ' ἀγῶνι τρεψάμενοι τοὺς βαρβάρους ἔκτεινον, εἶτα ᾕρουν αὐτούς τε καὶ σκηνὰς παντοδαπῶν χρημάτων γεμούσας. Κίμων δ', ὥσπερ ἀθλητὴς δεινὸς, ἡμέρᾳ μιᾷ δύο καθῃρηκὼς[194] ἀγωνίσματα, καὶ τὸ μὲν ἐν Σαλαμῖνι πεζομαχίᾳ, τὸ δ' ἐν Πλαταιαῖς ναυμαχίᾳ παρεληλυθὼς τρόπαιον[195], ἐπηγωνίσατο ταῖς νίκαις[196]· καὶ τὰς ὀγδοήκοντα Φοινίσσας τριήρεις, αἳ τῆς μάχης ἀπελείφθησαν[197], Ὕδρῳ[198] προσβεβληκέναι πυθόμενος, διὰ τάχους ἔπλευσεν, οὐδὲν εἰδότων βέβαιον οὔπω περὶ τῆς μείζονος δυνάμεως τῶν στρατηγῶν[199]· ἀλλὰ δυσπίστως ἔτι καὶ μετεώρως ἐχόντων[200]· ᾗ[201] καὶ μᾶλλον ἐκπλαγέντες, ἀπώλεσαν τὰς ναῦς ἁπάσας, καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ πλεῖστοι συνδιεφθάρησαν. Τοῦτο τὸ ἔργον οὕτως ἐταπείνωσε τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως, ὥστε συνθέσθαι τὴν περιβόητον εἰρήνην ἐκείνην, ἵππου μὲν δρόμον[202] ἀεὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπέχειν[203] θαλάσσης, ἔνδον δὲ Κυανέων καὶ Χελιδονίων[204] μακρᾷ νηὶ[205] καὶ χαλκεμβόλῳ[206] μὴ πλέειν. Καίτοι Καλλισθένης[207] οὔ φησι

---

[185]) Νὰ προλάβῃ. [186]) Αὐτάς. [187]) Ὡρμίσαντο εἰς τὸν ποταμόν. [188]) Ἀρχαῖος ἱστορικός, τοῦ ὁποίου τὸ σύγγραμμα ἐπεγράφετο Ἀτθίς. [189]) Ἔπιπτον ἐκ τῶν πλοίων.

[190]) Ἐξ οὗ. [191]) Τοῖς βαρβάροις. [192]) Ὑπερηφανείᾳ διὰ τὴν νίκην των. [193]) Γενναῖοι.

[194]) Κατορθώσας, νικήσας. Καθαιρῶ. Α. Σ. [195]) Ὑπερβαλλόμενος, περάσας τὸ τρόπαιον τῆς Σαλαμῖνος, διότι καὶ ἐπεζομάχησε, καὶ τὸ τῶν Πλαταιῶν, διότι καὶ ἐναυμάχησε.

[196]) Ἐπρόσθεσεν εἰς τὰς νίκας ταύτας καὶ τρίτον ἀγῶνα. [197]) Δὲν μετέσχον.

[198]) Πόλις ἢ νῆσος τῆς Λυκίας, ὡς ἀποδεικνύει καὶ μία ἐπιγραφή. [199]) Οἱ Φοίνικες στρατ. δὲν ἤξευρον τίποτε περὶ τῆς μεγαλητέρας δυν. τῶν Περσῶν. [200]) Ἐδυσπίστουν καὶ ἀμφέβαλλον. [201]) Ὅπως, ἀντὶ· ὅθεν. [202]) Ὅσον δύναται νὰ τρέξῃ ὁ ἵππος εἰς μίαν ἡμέραν, ἤτοι 400 στάδια (20 ὥρ.), ὡς λέγει κατωτ. [203]) Ν' ἀπέχῃ ὁ βασιλεὺς, δηλ. αἱ δυνάμεις του. [204]) Νῆσοι κατὰ τὴν Παμφυλίαν. [205]) Δηλ. πολεμικῇ. Αἱ ἐμπορικαὶ ἐλέγοντο καὶ ἦσαν κοῖλαι ἢ στρογγύλαι. [206]) Ἐχούσῃ χαλκοῦν ἔμβολον, τὴν ἐμπροσθινὴν μύτην μὲ τὴν ὁποίαν ἐτρύπων τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα.

ταῦτα συνθέσθαι[207] τὸν βάρβαρον, ἔργῳ δὲ ποιεῖν διὰ φόβον τῆς ἥττης ἐκείνης, καὶ μακρὰν οὕτως ἀποστῆναι τῆς Ἑλλάδος, ὥστε πεντήκοντα ναυσὶ Περικλέα, καὶ τριάκοντα μόναις Ἐφιάλτην[147], ἐπέκεινα πλεῦσαι Χελιδονίων, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ναυτικὸν ἀπαντῆσαι παρὰ τῶν βαρβάρων. Ἐν δὲ τοῖς ψηφίσμασιν, ἃ συνήγαγε Κρατερὸς[208], ἀντίγραφα συνθηκῶν, ὡς γενομένων, κατατέτακται. Φασὶ δὲ, καὶ βωμὸν εἰρήνης διὰ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἱδρύσασθαι, καὶ Καλλίαν τὸν πρεσβεύσαντα[209] τιμῆσαι διαφερόντως. Πραθέντων δὲ τῶν αἰχμαλώτων[210] λαφύρων, εἴς τε τἆλλα[211] χρήμασιν ὁ δῆμος ἐῤῥώσθη, καὶ τῇ ἀκροπόλει τὸ νότειον τεῖχος κατεσκεύασεν, ἀπ' ἐκείνης εὐπορήσας τῆς στρατείας. Λέγεται δὲ καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν, ἃ σκέλη καλοῦσι[212], συντελεσθῆναι μὲν ὕστερον τὴν οἰκοδομίαν, τὴν δὲ πρώτην θεμελίωσιν, εἰς τόπους ἑλώδεις καὶ διαβρόχους τῶν ἔργων[213] ἐμπεσόντων, ἐρεισθῆναι[214] διὰ Κίμωνος ἀσφαλῶς, χάλικι πολλῇ καὶ λίθοις βαρέσι τῶν ἑλῶν πιεσθέντων, ἐκείνου χρήματα πορίζοντος καὶ διδόντος. Πρῶτος δὲ ταῖς λεγομέναις ἐλευθερίοις καὶ γλαφυραῖς διατριβαῖς[215], αἳ μικρὸν ὕστερον ὑπερφυῶς ἠγαπήθησαν, ἐκαλλώπισε τὸ ἄστυ, τὴν μὲν ἀγορὰν πλατάνοις καταφυτεύσας, τὴν δ' Ἀκαδημίαν ἐξ ἀνύδρου καὶ αὐχμηρᾶς, κατάῤῥυτον ἀποδείξας ἄλσος, ἠσκημένον[216] ὑπ' αὐτοῦ δρόμοις καθαροῖς καὶ συσκίοις περιπάτοις.

Ἐπεὶ δὲ τῶν Περσῶν τινες οὐκ ἐβούλοντο τὴν Χεῤῥόνησον[217] καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Θρᾷκας ἄνωθεν ἐπεκαλοῦντο, καταφρονοῦντες τοῦ Κίμωνος, μετ' ὀλίγων παντάπασι τριηρῶν Ἀθήνηθεν ἐκπεπλευκότος, ὁρμήσας ἐπ' αὐτοὺς, τέσσαρσι μὲν ναυσὶ τρισκαίδεκα τὰς ἐκείνων ἔλαβεν· ἐξελάσας δὲ τοὺς Πέρσας, καὶ κρατήσας τῶν Θρᾳκῶν, πᾶσαν ᾠκειώσατο[218] τῇ πόλει τὴν Χεῤῥόνησον. Ἐκ δὲ τούτου Θασίους[219] μὲν ἀποστάντας Ἀθηναίων καταναυμαχήσας, τρεῖς καὶ τριάκοντα ναῦς ἔλαβε, καὶ τὴν πόλιν ἐξεπολιόρκησε[220], καὶ τὰ χρυσία τὰ πέραν[221] Ἀθηναίοις προσεκτήσατο, καὶ χώραν[222], ἧς ἐπῆρχον Θάσιοι, παρέλαβεν. Ἐκεῖθεν δὲ ῥᾳδίως ἐπιβῆναι Μακεδονίας, καὶ πολλὴν ἀποτεμέσθαι παρασχὸν[223], ὡς ἐδόκει, μὴ θελήσας, αἰτίαν ἔσχε[224] δώροις ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου[225] συμπεπεῖσθαι· καὶ δίκην ἔφυγε[226], τῶν ἐχθρῶν συστάντων[227] ἐπ' αὐτόν. Ἀπολογούμενος δὲ πρὸς τοὺς δικαστὰς, οὐκ Ἰώνων ἔφη προξενεῖν[228], οὐδὲ Θεσσαλῶν, πλουσίων ὄντων, ὥσπερ ἑτέ-

207) Φησὶν οὐ συνθέσθαι. 208) Ἴδ. Ἀριστ. 330. 209) Σταλέντα πρέσβυν ἀπὸ αὐτοὺς πρὸς τοὺς Πέρσας. Πιθανῶς ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ δᾳδούχου Καλλίου περὶ οὗ ἴδε Ἀριστοφ. § δ καὶ 25. 210) Ἐπιθετικῶς, τῶν ἐπὶ τοῦ πολέμου κυριευθέντων λ. 211) Εἰς ἄλλας χρείας. 212) Δύο μακρὰ τείχη ἐξετείνοντο ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ μὲν εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὸ δὲ εἰς Φάληρον, ὧν ἕκαστον ὠνομάζετο σκέλος.

213) Τῆς οἰκοδομικῆς ἐργασίας. 214) Ὅτι ἐστερεώθησαν. 215) Τοὺς τόπους πρὸς διατριβὴν ἐλευθερίαν καὶ γλαφυρὰν ἢ διασκεδαστικήν. 216) Στολισμένον. Δ. Σ. Ἀσκῶ, 2).

217) Τὴν τῆς Θρᾴκης, ἀποτελοῦσαν τὴν ἀρκτικὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου.

218) Κατέστησεν οἰκείαν, ὑπέταξε. 219) Τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Θάσου παρὰ τὴν Θρᾴκην. 220) Ἐκυρίευσε διὰ πολιορκίας. 221) Τὰ χρυσᾶ μεταλλεῖα τὰ ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἀπέναντι τῆς Θάσου. 222) Μέρος τῆς ξηρᾶς. 223) Κ. § 439. 6'. ῥᾳδίως παρασχὸν, ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις εἶχον κάμει εὔκολον. 224) Κατηγορήθη. 225) Πρόγονος τοῦ Μεγ. Ἀλεξ.

226) Ὑπεβλήθη εἰς δίκην. 227) Συνενωθέντων. 228) Ὅτι δὲν εἶναι καθὼς ἄλλοι (αἰνίττεταί τινας τῶν κατηγόρων του) πρόξενος τῶν Ἰώνων κτλ. Ἀλλὰ τῶν Λακεδαιμονίων.

ρας, ἵνα θεραπεύωνται καὶ λαμβάνωσιν[229], ἀλλὰ Λακεδαιμονίων, μιμούμενος καὶ ἀγαπῶν τὴν παρ' αὐτοῖς εὐτέλειαν καὶ σωφροσύνην· ἧς οὐδένα προτιμᾶν πλοῦτον, ἀλλὰ πλουτίζων ἀπὸ τῶν πολεμίων τὴν πόλιν ἀγάλλεσθαι[230]. Μνησθεὶς[231] δὲ τῆς κρίσεως ἐκείνης ὁ Στησίμβροτος, φησὶ τὴν Ἐλπινίκην[232], ὑπὲρ τοῦ Κίμωνος δεομένην, ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς θύρας[233] τοῦ Περικλέους (οὗτος γὰρ ἦν τῶν κατηγόρων ὁ σφοδρότατος). Τὸν δὲ, μειδιάσαντα, «Γραῦς εἶ, φάναι, γραῦς, ὦ Ἐλπινίκη, ὡς τηλικαῦτα διαπράττεσθαι[234] πράγματα ». Πλὴν ἔν γε τῇ δίκῃ πρᾳότατον γενέσθαι τῷ Κίμωνι, καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν ἅπαξ ἀναστῆναι μόνον, ὥσπερ ἀφοσιούμενον[235].

Ἐκεῖνη μὲν οὖν ἀπέφυγε[236] τὴν δίκην· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ πολιτείᾳ[237] παρὼν μὲν ἐκράτει καὶ συνέστελλε τὸν δῆμον ἐπιβαίνοντα τοῖς ἀρίστοις[238], καὶ περισπῶντα τὴν πᾶσαν εἰς ἑαυτὸν ἀρχὴν καὶ δύναμιν. Ὡς δὲ πάλιν ἐπὶ στρατείαν ἐξέπλευσε, τελέως ἀνεθέντες[239] οἱ πολλοί[240], καὶ συγχέαντες τὸν καθεστῶτα τῆς πολιτείας κόσμον[241], τὰ πάτρια νόμιμα, οἷς ἐχρῶντο πρότερον[242], Ἐφιάλτου[147] προεστῶτος, ἀφείλοντο τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς[243] τὰς κρίσεις, πλὴν ὀλίγων, ἁπάσας· καὶ τῶν δικαστηρίων κυρίους ἑαυτοὺς ποιήσαντες, εἰς ἄκρατον δημοκρατίαν ἐνέβαλον τὴν πόλιν, ἤδη καὶ Περικλέους δυναμένου[244], καὶ τὰ τῶν πολλῶν φρονοῦντος[245]. Διὸ καὶ τοῦ Κίμωνος, ὡς ἐπανῆλθεν, ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τῷ προπηλακίζεσθαι[246] τὸ ἀξίωμα τοῦ συνεδρίου[247], καὶ πειρωμένου πάλιν ἄνω[248] τὰς δίκας ἀνακαλεῖσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ Κλεισθένους[249] ἐγείρειν ἀριστοκρατίαν, κατεβόων συνιστάμενοι[250], καὶ τὸν δῆμον ἐξηρέθιζον, ἐκεῖνά τε πρὸς τὴν ἀδελφὴν[251] ἀνανεούμενοι καὶ Λακωνισμὸν ἐπικαλοῦντες[252]. Εἰς ἃ καὶ τὰ Εὐπόλιδος[253] διατεθρύλληται περὶ Κίμωνος, ὅτι

Κακὸς μὲν οὐκ ἦν, φιλοπότης δὲ κἀμελής,
Κἀνίοτ'[254] ἀπεκοιμᾶτ' ἂν ἐν Λακεδαίμονι,
Κἂν Ἐλπινίκην τήνδε καταλιπὼν μόνην.

Εἰ δ' ἀμελῶν καὶ μεθυσκόμενος τοσαύτας πόλεις εἷλε, καὶ τοσαύτας νίκας ἐνίκησε, δῆλον, ὅτι, νήφοντος αὐτοῦ καὶ προσέχοντος, οὐδεὶς ἂν οὔτε τῶν πρότερον, οὔτε τῶν ὕστερον Ἑλλήνων παρῆλθε[255] τὰς πράξεις.

Αἱ πόλεις διώριζον προξένους των τινὰς τῶν πολιτῶν ἐκ τῶν πόλεων μεθ' ὧν εἶχον σχέσιν, καὶ αὐτοὶ ἐδέχοντο π. χ. τοὺς ξένους ὅσοι ἤρχοντο ἀπὸ τὴν διορίσασαν πόλιν, καὶ ἄλλας τοιαύτας ὑπηρεσίας ἐχρεώστουν εἰς αὐτήν. 229) Χρήματα. 230) Ἀλλὰ ἀγάλλεσθαι πλουτίζων τὴν πόλιν. 231) Ἀναφέρων. 232) Ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος.

233) Δηλ. εἰς τὸν οἶκον. 234) Ὥστε νὰ κατορθώσῃς. 235) Ὡς διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος του, ὡς ἀναπαύων τὴν συνείδησίν του. 236) Ἀπελύθη. 237) Εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιόν του. 238) Καταφερόμενον κατὰ τῶν προὐχόντων. 239) Ἀφεθέντες, ἀπερίσταλτοι.

240) Ὁ ὄχλος. 241) Διακόσμησιν, ὀργανισμόν. 242) Τὰ πάτρια... πρότερον· ἐπεξήγησις τοῦ κόσμον, ἴσως προσεθεῖσα ἀπό τινα σχολιαστήν. 243) Ἀπὸ τὴν ἐξ Ἀρ. Π. βουλήν.

244) Δύναμιν ἔχοντος. 245) Ὁμοφρονοῦντος τῷ ὄχλῳ. 246) Διότι ἐπροπηλακίζετο.

247) Τοῦ Ἀρ. Πάγου. 248) Εἰς αὐτόν· λέγει δ' ἄνω, διότι ἦτον τὸ ἀνώτατον δικαστήριον.

249) Ἄρχων ἐν Ἀθήναις, διοργανίσας τὴν πολιτείαν μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Πεισιστρατιδῶν.

250) Εἰς φατρίας συσσωματούμενοι. 251) Συκοφαντίας κατὰ τῆς ἀδελφῆς του.

252) Ἐγκαλοῦντες αὐτὸν (διὰ) Λακωνισμόν, εὔνοιαν πρὸς τοὺς Λάκωνας. Ἴδ. Ἐπικαλῶ, Δ. Σ. 2). 253) Ἔπη. Εὔπολις δὲ Κωμ. ποιητὴς Ἀθην. σύγχρονος τοῦ Κίμωνος.

254) Καὶ ἐνίοτε. 255) Ἤθελεν ὑπερτερήσει. Λέγει ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὰ κατὰ Κίμωνος ἦσαν συκοφαντίαι.

Ἦν μὲν οὖν ἀπ' ἀρχῆς φιλοκάκων καὶ τῶν γε παίδων[256] τῶν διδύμων τὸν ἕτερον Λακεδαιμόνιον ὠνόμασε, τὸν δ' ἕτερον Ἠλεῖον, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ Κλειτορίας[257] γενομένους, ὡς Στησίμβροτος ἱστορεῖ· δι' ὃ πολλάκις τὸν Περικλέα τὸ μητρῷον αὐτοῖς γένος ὀνειδίζειν[258]. Διόδωρος δ' ὁ περιηγητὴς[259] καὶ τούτους φησὶ καὶ τὸν τρίτον τῶν Κίμωνος υἱῶν, Θεσσαλὸν, ἐξ Ἰσοδίκης γεγονέναι τῆς Εὐρυπτολέμου τοῦ Μεγακλέους[260]. Ηὐξήνθη δ' ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσπολεμούντων[261], καὶ τοῦτον ὄντα νέον ἐν Ἀθήναις μᾶλλον ἰσχύειν καὶ κρατεῖν βουλομένων. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἡδέως ἑώρων, οὐ μικρὰ τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας[262] τῶν Σπαρτιατῶν ἀπολαύοντες. Αὐξανομένοις γὰρ αὐτοῖς κατ' ἀρχὰς, καὶ τὰ συμμαχικὰ[263] πολυπραγμονοῦσιν, οὐκ ἤχθοντο[264], τιμῇ καὶ χάριτι τοῦ Κίμωνος. Τὰ γὰρ πλεῖστα δι' ἐκείνου τῶν Ἑλληνικῶν[265] διεπράττετο, πρᾴως μὲν τοῖς συμμάχοις, κεχαρισμένως[266] δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὁμιλοῦντος. Ἔπειτα δυνατώτεροι γενόμενοι, καὶ τὸν Κίμωνα τοῖς Σπαρτιάταις οὐκ ἠρέμα προσκείμενον[267] ὁρῶντες, ἤχθοντο. Καὶ γὰρ αὐτὸς ἐπὶ παντὶ[268] μεγαλύνων τὴν Λακεδαίμονα πρὸς Ἀθηναίους, καὶ μάλιστα ὅτε τύχοι μεμφόμενος αὐτοῖς, ἢ παροξύνων, ὥς φησι Στησίμβροτος, εἰώθη λέγειν· « Ἀλλ' οὐ Λακεδαιμόνιοί γε τοιοῦτοι ». Ὅθεν φθόνον ἑαυτῷ συνῆγε καὶ δυσμένειάν τινα παρὰ τῶν πολιτῶν. Ἡ δ' οὖν ἰσχύσασα μάλιστα κατ' αὐτοῦ τῶν διαβολῶν, αἰτίαν ἔσχε τοιαύτην. Ἀρχιδάμου τοῦ Ζευξιδάμου τέταρτον ἔτος ἐν Σπάρτῃ βασιλεύοντος, ὑπὸ σεισμοῦ, μεγίστου δὴ τῶν μνημονευομένων πρότερον, ἥ τε χώρα τῶν Λακεδαιμονίων χάσμασιν ἐνώλισθε[269] πολλοῖς, καὶ τῶν Ταϋγέτων[270] τιναχθέντων κορυφαί τινες ἀπεῤῥάγησαν. Αὐτὴ δ' ἡ πόλις ὅλη συνεχύθη[271], πλὴν οἰκιῶν πέντε, τὰς δ' ἄλλας ἤρειψεν[272] ὁ σεισμός. Ἐν δὲ μέσῃ τῇ στοᾷ[273] γυμναζομένων ὁμοῦ τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νεανίσκων, λέγεται, μικρὸν πρὸ τοῦ σεισμοῦ λαγὼν παραφανῆναι, καὶ τοὺς μὲν νεανίσκους, ὥσπερ ἦσαν ἀληλιμμένοι[274], μετὰ παιδιᾶς[275] ἐκδραμεῖν καὶ διώκειν, τοῖς δ' ἐφήβοις ὑπολειφθεῖσιν ἐπιπεσεῖν τὸ γυμνάσιον, καὶ πάντας ὁμοῦ τελευτῆσαι. Τὸν δὲ τάφον αὐτῶν ἔτι νῦν Σεισματίαν προσαγορεύουσι. Ταχὺ δὴ συνιδὼν ἀπὸ τοῦ παρόντος τὸν μέλλοντα κίνδυνον ὁ Ἀρχίδαμος, καὶ τοὺς πολίτας ὁρῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν τὰ τιμιώτατα πειρωμένους σώζειν, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι σημαίνειν, ὡς πολεμίων ἐπιόντων[276], ὅπως ὅτι τάχιστα μετὰ τῶν ὅπλων ἀθροίζωνται πρὸς αὐτόν. Ὃ δὴ καὶ μόνον ἐν τῷ τότε καιρῷ τὴν Σπάρτην διέσωσεν. Οἱ γὰρ Εἵλωτες[277] ἐκ τῶν ἀγρῶν συν—

---

256) Αὐτοῦ. 257) Ἐκ Κλειτορίας, πόλεως τῆς Ἀρκαδίας. 258) Ὁ Περ. τοῖς προσῆπτε τὸ ἐκ μητρὸς γένος των. 259) Γεωγράφος ἐκ Χάρακος, ζήσας ἐπὶ Καίσαρος. 260) Ὁ οἶκος τοῦ Μεγακλέως ἦτον εἷς τῶν πρωτίστων ἐν Ἀθήναις. 261) Ἀντιπραττόντων. 262) Ἐκ τῆς εὐν. 263) Περὶ προσκτήσεως τῆς ἐπὶ τῶν συμμάχων ἡγεμονίας. 264) Οἱ Λακεδαιμόνιοι. 265) Αἱ πλεῖσται τῶν περὶ τοὺς Ἕλληνας ὑποθέσεων. 266) Μὲ τρόπον ὥστε νὰ τοὺς εὐαρεστῇ. 267) Σφόδρα προσέχοντα, ὑπεραγαπῶντα τοὺς Σπ. 268) Πράγματι, ἐν πάσῃ περιστάσει. 269) Ἐβυθίσθη. 270) Ὀρέων, κατὰ ῥωμαϊκὴν φράσιν. Συνήθως δὲ ὁ Ταΰγετος καὶ τὸ Ταΰγετον. 271) Κατεκρημνίσθη. 272) Ἐρείπω. 273) Εἰς τὸ μέσον τῆς στοᾶς.

274) Ἀλείφω· ἠλείφοντο μὲ ἔλαιον διὰ τὴν πάλην. 275) Παίζοντας. 276) Διὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἤρχοντο. Κ. § 439, σημ. δ'. 277) Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Λακωνίας, δορυάλωτοι καὶ δοῦλοι τῶν ἐπελθόντων Δωριέων Σπαρτιατῶν.

θύμιον πανταχόθεν, ὡς συναρπασόμενοι τοὺς σεσωσμένους τῶν Σπαρτιατῶν. Ὡπλισμένους δὲ καὶ συντεταγμένους εὑρόντες, ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὰς πόλεις, καὶ φανερῶς ἐπολέμουν, τῶν τε περιοίκων[278] ἀναπείσαντες οὐκ ὀλίγους, καὶ Μεσσηνίων ἅμα τοῖς Σπαρτιάταις[279] συνεπιθεμένων. Πέμπουσιν οὖν οἱ Λακεδαιμόνιοι Περικλείδαν εἰς Ἀθήνας, δεόμενοι βοηθεῖν, ὅν φασι κωμῳδῶν Ἀριστοφάνης[280] καθεζόμενον ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ὠχρὸν ἐν φοινικίδι στρατιὰν ἀπαιτεῖν. Ἐφιάλτου δὲ κωλύοντος καὶ διαμαρτυρομένου μὴ βοηθεῖν, μηδ' ἀνιστάναι πόλιν ἀντίπαλον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἐᾶν κεῖσθαι καὶ πατηθῆναι τὸ φρόνημα τῆς Σπάρτης, Κίμωνά, φησι, Κριτίας, τὴν τῆς πατρίδος αὔξησιν ἐν ὑστέρῳ[281] θέμενον τοῦ Λακεδαιμονίων συμφέροντος, ἀναπείσαντα τὸν δῆμον, ἐξελθεῖν βοηθοῦντα μετὰ πολλῶν ὁπλιτῶν[282]. Ὁ δὲ Ἴων ἀπομνημονεύει καὶ τὸν λόγον, ᾧ μάλιστα[283] τοὺς Ἀθηναίους ἐκίνησε, παρακαλῶν μήτε τὴν Ἑλλάδα χωλήν, μήτε τὴν πόλιν ἑτερόζυγα[284] περιιδεῖν γεγενημένην.

Ἐπεὶ δὲ βοηθήσας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀπῄει[285] διὰ Κορίνθου τὴν στρατιὰν ἄγων, ἐνεκάλει Λάχαρτος[286] αὐτῷ, πρὶν ἐντυχεῖν[287] τοῖς πολίταις εἰσαγαγόντι τὸ στράτευμα. Καὶ γὰρ θύραν κόψαντας[288] ἀλλοτρίαν, οὐκ εἰσιέναι, πρότερον, ἢ τὸν κύριον κελεῦσαι. Καὶ ὁ Κίμων· « Ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς, εἶπεν, ὦ Λάχαρτε, τὰς Κλεωνέων[289] καὶ Μεγαρέων θύρας κόψαντες, ἀλλὰ κατασχίσαντες, εἰσεβιάσασθε[290] μετὰ τῶν ὅπλων, ἀξιοῦντες ἀνεῳγέναι πάντα τοῖς μεῖζον δυναμένοις ». Οὕτω μὲν ἐθρασύνετο[291] πρὸς τὸν Κορίνθιον ἐν δέοντι, καὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς διεξῆλθεν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀθηναίους αὖθις ἐκάλουν[292] ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰθώμῃ[293] Μεσσηνίους καὶ Εἵλωτας· ἐλθόντας δέ, τὴν τόλμαν καὶ τὴν λαμπρότητα[294] δείσαντες, ἀπεπέμψατο μόνους τῶν συμμάχων ὡς νεωτεριστάς. Οἱ δέ, πρὸς ὀργὴν[295] ἀπελθόντες, ἤδη τοῖς Λακωνίζουσι φανερῶς ἐχαλέπαινον, καὶ τὸν Κίμωνα, μικρᾶς ἐπιλαβόμενοι προφάσεως, ἐξωστράκισαν εἰς ἔτη δέκα· Τοσοῦτον[296] γὰρ ἦν χρόνου τεταγμένον ἀπεῖναι τοῖς ἐξοστρακιζομένοις. Ἐν δὲ τούτῳ[297] τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἐπανήρχοντο Δελφοὺς ἀπὸ Φωκέων ἐλευθερώσαντες[298], ἐν Τανάγρᾳ[299] καταστρατοπεδευσάντων, Ἀθηναῖοι μὲν ἀπήντων διαμαχούμενοι, Κίμων[300] δὲ μετὰ τῶν ὅπλων ἧκεν εἰς τὴν αὐτοῦ φυλὴν τὴν Οἰνηΐδα[301], πρόθυμος ὢν ἀμύνεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους μετὰ τῶν πολιτῶν. Ἡ δὲ βουλὴ τῶν πεντακοσίων[302] πυθομένη, καὶ φοβειθεῖσα, τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ

---

278) Ἐπίσης ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Λακωνίας γεωργοὶ ἀλλ' ὄχι δοῦλοι τῶν Σπαρτιατῶν· ἴσως διότι κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Δωριέων εἶχον παραδοθῆ διὰ συνθηκῶν.
279) Συνεπιθεμένων τοῖς Σπ. 280) Ἐν τῇ Κωμῳδ. Λυσιστράτῃ, στίχ. 1138—1141.
281) Ἐν ὑστέρῳ λόγῳ. Θεωρήσας ὡς δευτερεύουσαν. 282) 400 κατὰ τὸν Ἀριστοφ.
283) Ὡς ἔγγιστα. 284) Δηλ. χωρὶς τὸ ταῖρί της, τὴν Σπάρτην. 285) Ἀνεχώρει ἐκ Λακεδαίμονος. 286) Εἷς τῶν προὐχόντων Κορινθίων. 287) Νὰ συνυπακουσθῇ. 288) Οἱ κτυπήσαντες. 289) Κλεωναί, πόλις εἰς τὴν Ἀργολίδα. 290) Εἰσήλθετε διὰ τῆς βίας.
291) Θρασέως ὡμίλησε. 292) Κατ' ἄλλους ἱστορικοὺς ἅπαξ μόνον ἐξεστράτευσαν οἱ Ἀθηναῖοι. 293) Φρούριον τῆς Μεσσηνίας. 294) Αὐτῶν. 295) Παρωργισμένοι. 296) Διὰ τοσοῦτο. 297) Τῷ χρόνῳ. 298) Οἱ Φωκεῖς εἶχον κυριεύσει τοὺς Δελφούς. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐξεστράτευσαν κ' ἐλευθέρωσαν τὸ μαντεῖον τοῦ προστάτου θεοῦ των Ἀπόλλωνος. 299) Πόλις τῆς Βοιωτίας. 300) Ἐν ᾧ ἦτον ἐξόριστος. 301) Μία τῶν δέκα φυλῶν. 302) Ἡ βουλὴ τῶν Ἀθηναίων ἐκ πεντακοσίων κληρουμένων κατ' ἔτος, ἀπὸ 50 ἐξ ἑκάστης φυλῆς.

καταβοώντων, ὡς συνταράξαι τὴν φάλαγγα βουλομένου, καὶ τῇ πόλει Λακεδαιμονίους ἐπαγαγεῖν, ἀπηγόρευσε τοῖς στρατηγοῖς μὴ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα. Κἀκεῖνος μὲν ᾤχετο, δεηθεὶς Εὐθίππου τοῦ Ἀναφλυστίου[503], καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων, ὅσοι μάλιστα τὴν τοῦ λακωνίζειν αἰτίαν[504] ἔσχον, ἐῤῥωμένως ἀγωνίσασθαι πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ δι' ἔργων ἀπολύσασθαι τὴν αἰτίαν[505] πρὸς τοὺς πολίτας. Οἱ δὲ λαβόντες αὐτοῦ τὴν πανοπλίαν, εἰς τὸν λόχον ἔθεντο· καὶ μετ' ἀλλήλων συστάντες ἐκθύμως, ἑκατὸν ὄντες, ἔπεσον, πολὺν αὐτῶν πόθον καὶ μεταμέλειαν, ἐφ' οἷς ᾐτιάθησαν ἀδίκως, ἀπολιπόντες τοῖς Ἀθηναίοις. Ὅθεν οὐδὲ τῷ πρὸς Κίμωνα θυμῷ πολὺν χρόνον ἐνέμειναν, τὰ μὲν, ὡς εἰκὸς, ὧν ἔπαθον εὖ[506] μεμνημένοι, τὰ δὲ τοῦ καιροῦ συλλαμβανομένου[507]. Νενικημένοι γὰρ ἐν Τανάγρᾳ μάχῃ μεγάλῃ, καὶ προσδοκῶντες εἰς ὥραν ἔτους[508] στρατιὰν Πελοποννησίων ἐπ' αὐτοὺς, ἐκάλουν ἐκ τῆς φυγῆς τὸν Κίμωνα, καὶ κατῆλθε[509], τὸ ψήφισμα γράψαντος Περικλέους. Οὕτω τότε πολιτικαὶ[510] μὲν ἦσαν αἱ διαφοραὶ, μέτριοι δ' οἱ θυμοὶ, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν εὐανάκλητοι[511] συμφέρον· ἡ δὲ φιλοτιμία πάντων ἐπικρατοῦσα τῶν παθῶν, τοῖς τῆς πατρίδος ὑπεχώρει καιροῖς.

Εὐθὺς μὲν οὖν ὁ Κίμων κατελθὼν, ἔλυσε τὸν πόλεμον, καὶ διήλλαξε τὰς πόλεις. Γενομένης δ' εἰρήνης, ὁρῶν τοὺς Ἀθηναίους ἡσυχίαν ἄγειν[512] μὴ δυναμένους, ἀλλὰ κινεῖσθαι καὶ αὐξάνεσθαι ταῖς στρατείαις βουλομένους ἵνα μὴ τοῖς Ἕλλησι διοχλῶσι, μηδὲ περὶ τὰς νήσους ἢ Πελοπόννησον ἀναστρεφόμενοι[513] ναυσὶ πολλαῖς, αἰτίας ἐμφυλίων πολέμων, καὶ συμμαχικῶν ἐγκλημάτων ἀρχὰς ἐπισπάσωνται κατὰ τῆς πόλεως, ἐπλήρου διακοσίας τριήρεις, ὡς ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Κύπρον αὖθις ἐκστρατευσόμενος· ἅμα μὲν ἐμμελετᾷν τοῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγῶσι[514] βουλόμενος τοὺς Ἀθηναίους ἅμα δ' ὠφελεῖσθαι δικαίως, τὰς ἀπὸ τῶν φύσει πολεμίων εὐπορίας εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίζοντας. Ἤδη δὲ παρεσκευασμένων ἁπάντων, καὶ τοῦ στρατοῦ παρὰ ταῖς ναυσὶν ὄντος, ὄναρ εἶδεν ὁ Κίμων. Ἐδόκει κύνα θυμουμένην ὑλακτεῖν πρὸς αὐτὸν, ἐκ δὲ ὑλακῆς μεμιγμένον ἀφεῖσαν[515] ἀνθρώπου φθόγγον εἰπεῖν·

Στεῖχε· φίλος γὰρ ἔσῃ καὶ ἐμοὶ καὶ ἐμοῖς σκυλάκεσσιν.

Οὕτω δὲ δυσκρίτου[516] τῆς ὄψεως οὔσης, Ἀστύφιλος ὁ Ποσειδωνιάτης[517], μαντικὸς ἀνὴρ, καὶ συνήθης[518] τῷ Κίμωνι, φράζει θάνατον αὐτῷ προσημαίνειν τὴν ὄψιν, οὕτω διαιρῶν[519]. Κύων ἀνθρώπῳ, πρὸς ὃν ὑλακτεῖ, πολέμιος· πολεμίῳ δ' οὐκ ἄν τις μᾶλλον ἢ τελευτήσας, φίλος γένοιτο. Τὸ δὲ μίγμα τῆς φωνῆς[520] Μῆδον ἀποδηλοῖ τὸν ἐχθρόν· ὁ γὰρ Μήδων στρατὸς Ἕλλησιν ὁμοῦ καὶ βαρβάροις μέμικται. Μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν, αὐτοῦ τῷ Διονύσῳ θύ-

---

503) Ἀνάφλυστος, δῆμος τῆς Ἀττικῆς πρὸς τὸ Σούνιον, τὴν σήμερον Ἀνάβυσσος.
504) Κατηγορίαν. 505) Νὰ ἀπαλλαχθῶσι τῆς κατηγορίας ἀπέναντι τῶν πολ. 506) Εὐεργετήθησαν. 507) Συντελοῦντος τοῦ καιροῦ εἰς τὸ νὰ λησμονήσωσι τὸν θυμόν των.
508) Τὴν ἐρχομένην ἄνοιξιν. 509) Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. 510) Ὡς παρ' ἡμῖν· εὐγενεῖς. 511) Εὐκόλως ἀνακαλούμενοι, πραϋνόμενοι. 512) Νὰ ἡσυχάζωσι.
513) Περιφερόμενοι. 514) Νὰ γυμνάζωνται εἰς τοὺς ἀγῶνας. 515) Ἐκβάλλουσαν.
516) Δυσεξηγήτου. 517) Ἐκ Ποσειδωνίας τῆς Ἰταλίας. 518) Σχετικός. 519) Ἀναλύων (κρίνων. Δ, Σ, 3). 520) Μετὰ τῆς ὑλακῆς.

σαντος, ὁ μὲν μάντις ἀπέτεμε[521] τὸ ἱερεῖον, τοῦ δ' αἵματος τὸ πεπηγμένον ἤδη μύρμηκες πολλοὶ λαμβάνοντες κατὰ μικρὸν ἔφερον πρὸς τὸν Κίμωνα, καὶ τοῦ ποδὸς περὶ τὸν μέγαν δάκτυλον περιέπλαττον, ἐπὶ πολὺν χρόνον λανθάνοντες[522]. Ἅμα δέ πως ὅ τε Κίμων τῷ γινομένῳ προσέσχε, καὶ παρῆν ὁ θύτης[523] ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ τὸν λοβὸν[524] οὐκ ἔχοντα κεφαλήν. Ἀλλ', οὐ γὰρ ἦν ἀνάδυσις[525] τῆς στρατείας, ἐξέπλευσε, καὶ τῶν νεῶν ἑξήκοντα μὲν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, ταῖς δ' ἄλλαις πάλιν[526] ἔπλει. Καὶ καταναυμαχήσας Φοινισσῶν νεῶν καὶ Κιλισσῶν[527] βασιλικὸν στόλον, ἀνεκτᾶτό τε τὰς ἐν κύκλῳ[528] πόλεις, καὶ τοῖς περὶ Αἴγυπτον ἐφήδρευεν[529], οὐδὲν μικρὸν, ἀλλ' ὅλης ἐπινοῶν[530] τῆς βασιλέως ἡγεμονίας κατάλυσιν· καὶ μάλιστα ὅτι τοῦ Θεμιστοκλέους ἐπυνθάνετο δόξαν εἶναι καὶ δύναμιν ἐν τοῖς βαρβάροις μεγάλην[531], ὑποδεδεγμένου[532] βασιλεῖ κινοῦσι τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον στρατηγήσειν. Θεμιστοκλῆς μὲν οὖν οὐχ ἥκιστα λέγεται τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ἀπογνοὺς, ὡς οὐκ ἂν ὑπερβαλόμενος[533] τὴν Κίμωνος εὐτυχίαν καὶ ἀρετὴν, ἑκὼν τελευτῆσαι. Κίμων δὲ μεγάλων ἐπαιρόμενος[534] ἀρχὰς ἀγώνων καὶ περὶ Κύπρον συνέχων τὸ ναυτικὸν, ἔπεμψεν εἰς Ἄμμωνος[535] ἄνδρας, ἀπόρρητόν τινα μαντείαν ποιησομένους[536] παρὰ τῷ Θεῷ. Γινώσκει γὰρ οὐδεὶς, ὑπὲρ ὧν ἐπέμφθησαν· οὐδὲ χρησμὸν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐξήνεγκεν. Ἀλλ' ἅμα τῷ προσελθεῖν[537] ἐκέλευσεν ἀπιέναι τοὺς θεοπρόπους[538]· αὐτὸν γὰρ ἤδη τὸν Κίμωνα παρ' ἑαυτῷ τυγχάνειν ὄντα[539]. Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ θεοπρόποι κατέβαινον ἐπὶ θάλασσαν· γενόμενοι δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων, ὃ τότε περὶ Αἴγυπτον ἦν, ἐπύθοντο τεθνάναι τὸν Κίμωνα· καὶ τὰς ἡμέρας πρὸς τὸ μαντεῖον[540] ἀνάγοντες[541], ἔγνωσαν ἠνιγμένην[542] τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς, ὡς ἤδη παρὰ θεοῖς ὄντος.

Ἀπέθανε δὲ πολιορκῶν Κίτιον[543], ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι, νοσήσας· ἔνιοι δέ φασιν ἐκ τραύματος, ὃ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγωνιζόμενος ἔσχε. Τελευτῶν δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν εὐθὺς ἀποπλεῖν ἀποκρυψαμένους τὸν θάνατον αὐτοῦ· καὶ συνέβη, μήτε τῶν πολεμίων, μήτε τῶν συμμάχων αἰσθομένων, ἀσφαλῶς αὐτοὺς ἀνακομισθῆναι[544], στρατηγουμένους ὑπὸ Κίμωνος, ὥς φησι Φανόδημος[183], τεθνηκότος ἐφ' ἡμέρας[545] τριάκοντα. Μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους οὐδὲν ἔτι λαμπρὸν ὑπ' οὐδενὸς ἐπράχθη στρατηγούντων Ἑλλήνων[546], ἀλλὰ τραπέντες ὑπὸ δημαγωγῶν

---

521) Ἔσφαξε. 522) Μὴ ἐννοούμενοι. 523) Ὁ ἱερεὺς ὅστις ἐσφαγίαζε. 524) Τὸ αὐτὶ τοῦ σηκωτίου τὸ ὁποῖον ἐξέταζον οἱ μάντεις. 525) Παραίτησις ἢ ἀναβολὴ δὲν ἦτον τόσον δυνατή. 526) Δυσνόητον τὸ πάλιν. Μήπως πρέπει: ἄλλῃ ἢ ἄλλην;

527) Ἐκ Κιλικίας, ἐπαρχ. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

528) Τὰς πέριξ. Κατ' ἄλλους: τὰς ἐν Κύπρῳ. 529) Παρεφύλαττε. 530) Μελετῶν.

531) Ὁ Θεμιςοκλῆς διωχθεὶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἶχε καταφύγει εἰς τὸν βασιλ. τῶν Περσ.

532) Ἀναδεχθέντος νὰ στρατηγήσῃ ὑπὲρ τοῦ βασιλ. 533) Ἀπελπίσας τὸ νὰ ὑπερβῇ τὸν Κίμωνα κατὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἀρετήν. 534) Διεγείρων. 535) Μαντεῖον τοῦ Διὸς εἰς Λιβύαν εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Ἀφρικῆς. 536) Ἴσως Πευσομένους, νὰ ἐρωτήσωσι.

537) Ἅμα προσῆλθον. 538) Τοὺς σταλλομένους νὰ ἐρωτήσωσι τὸν θεόν.

539) Ἐπιών. Κ. § 442, ΙΑ'. ά. 540) Τὴν ἀπόκρισιν τοῦ μαντείου. 541) Ἀναφέροντες, ἀναλογίζοντες. 542) Ὅτι ἠνίττετο παρὰ τοῦ χρησμοῦ. 543) Πόλις τῆς Κύπρου.

544) Ἕ' ἀναχωρήσωσι. 545) Ἐν διαστήματι ἡμερῶν. 546) Δηλ. μέχρις ὅτου ἐστρατήγησεν ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος.

καὶ πολεμοποιῶν[547] ἐπ' ἀλλήλους, οὐδενὸς τὰς χεῖρας ἐν μέσῳ διασχόντος[548], συνεῤῥάγησαν[549] εἰς τὸν πόλεμον· ἀναπνοὴ[550] μὲν τοῖς βασιλέως πράγμασι γενόμενοι, φθόνον δ' ἀμύθητον τῆς Ἑλληνικῆς δυνάμεως ἀπεργασάμενοι. Ὀψὲ δ' οἱ περὶ τὸν Ἀγησίλαον[551], εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξενεγκάμενοι τὰ ὅπλα βραχέως ἥψαντο[552] πολέμου πρὸς τοὺς ἐπὶ θαλάσσῃ[553] βασιλέως στρατηγούς· καὶ λαμπρὸν οὐδὲν, οὐδὲ μέγα δράσαντες, αὖθις δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς στάσεσι καὶ ταραχαῖς ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ὑπενεχθέντες[554], ᾤχοντο τοὺς Περσῶν φορολόγους[555] ἐν μέσαις ταῖς συμμάχοις καὶ φίλαις πόλεσιν ἀπολιπόντες· ὧν[556] οὐδὲ γραμματοφόρος κατέβαινεν, οὐδ' ἵππος πρὸς θαλάσσῃ τετρακοσίων σταδίων ἐντὸς ὤφθη, στρατηγοῦντος Κίμωνος. Ὅτι μὲν οὖν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπεκομίσθη τὰ λείψανα αὐτοῦ μαρτυρεῖ τῶν μνημάτων τὰ μέχρι νῦν Κιμώνεια προσαγορευόμενα· τιμῶσι δὲ καὶ Κιτιεῖς τάφον τινὰ Κίμωνος, ὡς Ναυσικράτης ὁ ῥήτωρ[557] φησὶν, ἐν λιμῷ καὶ γῆς ἀφορίᾳ τοῦ θεοῦ προστάξαντος αὐτοῖς μὴ ἀμελεῖν Κίμωνος, ἀλλ' ὡς κρείττονα σέβεσθαι καὶ γεραίρειν. Τοιοῦτος μὲν ὁ Ἑλληνικὸς ἡγεμών[558].

---

547) Κινούντων ἐμφυλίους πολέμους. 548) Θέντος ἐν μέσῳ διὰ νὰ τοὺς χωρίσῃ.
549) Συνεκρούσθησαν. 550) Ἀνάπαυσις εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ β. 551) Ὁ Ἀγησίλαος.
552) Ἤρχισαν μικρὸν πόλεμον. 553) Τοὺς στρατηγοῦντας εἰς τὰ παραθαλάσσια.
554) Ἀφ' ἑτέρας ἀφορμῆς ἐμπεριπλακέντες. 555) Τοὺς ςελλομένυς ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ νὰ συνάξωσι τῶν ὑπηκόων τοὺς φόρυς. 556) Περσῶν. 557) Ῥήτωρ Ἀθηναῖος. 558) Κίμων.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΗΘΙΚΩΝ.

Τὰ ἨΘΙΚΑ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου εἶναι πλοῦτος ἀνεκτίμητος μὲ τὸν ὁποῖον ἐκληροδότησεν ἡ πολιὰ ἀρχαιότης τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας· πᾶν ὅ,τι καλὸν περιεῖχεν ἡ τῶν Πυθαγορείων καὶ Στωϊκῶν φιλοσοφία, πλῆθος ἀνεκδότων ἱστορικῶν, παραγγέλματα συντείνοντα πρὸς ῥύθμησιν τοῦ βίου, ὀνόματα καὶ ἀποσπάσματα συγγραφέων μὴ σωζομένων πλέον, ὅλα ταῦτα ἐπεθησαύρισεν εἰς τὰ Ἠθικά του ὁ τῷ ὄντι ἐνάρετος τῆς Χαιρωνείας φιλόσοφος· εὐχῆς δὲ μόνον ἀπολείπεται ἔργον τὸ νὰ εὑρεθῇ τις ἐκ τῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος λογίων ὅστις ἀναπληρῶν τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπεχείρισε μέν, καθὼς λέγουν, δὲν ἐπρόφθασε δὲ νὰ φέρῃ εἰς πέρας ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, νὰ ἐκδώσῃ διωρθωμένα μὲ φιλολογικὴν κρίσιν τὰ πολύτιμα ταῦτα κειμήλια.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΥΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ.

ὉΡΩ μέν, ὅτι τὸν πρᾳότατον, ὦ Κορνήλιε Πούλχερ[1], (ἄτερ) πολιτείας ᾕρησαι τρόπον[2], ἐν ᾧ, μάλιστα τοῖς κοινοῖς ὠφέλιμος ὤν, ἀλυπότατον ἰδίᾳ τοῖς ἐντυγχάνουσι παρέχεις σεαυτόν[3]. Ἐπεὶ δὲ χώραν μὲν ἄθηρον[4] (ὥσπερ ἱστοροῦσι τὴν Κρήτην) εὑρεῖν ἔστι, πολιτεία δὲ[5] μήτε φθόνον ἐνηνοχυῖα[6], μήτε ζῆλον ἢ φιλονεικίαν, ἔχθρας γονιμώτατα πάθη[7], μέχρι νῦν οὐ γέγονεν· ἀλλ' εἰ μηδὲν ἄλλο[8], ταῖς ἔχθραις αἱ φιλίαι συμπλέκουσιν ἡμᾶς[9], (ὃ καὶ Χίλων ὁ σοφὸς[10] νοήσας, τὸν εἰπόντα, μηδένα ἔχειν ἐχθρόν, ἠρώτησεν, εἰ μηδὲ φίλον ἔχει) δοκεῖ μοι[11] τά τ' ἄλλα περὶ ἐχθρῶν τῷ πολιτικῷ διεσκέφθαι προσήκειν, καὶ τοῦ Ξενοφῶντος[12] ἀκηκοέναι[13] μὴ παρέργως, εἰπόντες, ὅτι τοῦ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. Ἅπερ οὖν εἰς τοῦτο πρώην εἰπεῖν μοι παρέστη[14], συναγαγὼν ὁμοῦ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν[15] ἀπέσταλκά σοι, φεισάμενος[16], ὡς ἐνῆν μάλιστα, τῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς παραγγέλμασι[17] γεγραμμένων, ἐπεὶ κἀκεῖνο τὸ βιβλίον ὁρῶ σε πρόχειρον ἔχοντα πολλάκις.

Ἐξήρκει τοῖς παλαιοῖς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀλλοτρίων ζώων μὴ ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦτο τῶν πρὸς τὰ θηρία τέλος ἦν ἀγώνων ἐκείνοις[18]· οἱ δὲ ὕστερον, ἤδη χρῆσθαι μαθόντες αὐτοῖς, καὶ ὠφελοῦνται σαρξὶ τρεφόμενοι,

---

1) Ὄνομα Ῥωμαϊκόν. 2) Τρόπον βίου μακρὰν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ κατά τινας ἀφαιρετέον τὸ Ἄτερ ὡς ποιητικόν, καὶ διότι ἐκ τῶν ἑπομένων φαίνεται ὅτι ὁ Πούλχερ ἦν ὠφέλιμος τοῖς κοινοῖς. 3) Φέρεσαι πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας μὲ τρόπον ὥστε νὰ μὴ λυπῇς αὐτούς. 4) Μὴ ἔχουσαν θηρία. 5) Πολιτικὸν στάδιον. 6) Φέρω. 7) Τὰ ὁποῖα ὅλα ταῦτα εἶναι πάθη, κτλ. 8) Συμπλέκει. 9) Ἐξ αἰτίας τῶν φίλων μας ἀποκτῶμεν ἐχθρούς, δηλ. τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνων. 10) Εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν. 11) Ἐδῶ ἀποδίδεται τὸ Ἔχει. 12) Ξεν. Οἰκον. Α'. 15. 13) Δοκεῖ μοι προσήκειν ἀκηκοέναι. 14) Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶχε νὰ ὁμιλήσει πρὶν ἢ γράψῃ. 15) Αὐτολεξεί. 16) Ἀποφυγὼν νὰ ἐπαναλάβω. 17) Ἄλλο πόνημα αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου. 18) Οὗτος ἦτον ὁ μόνος σκοπός των ὅταν κατέτρεχον τὰ θηρία.

καὶ θριξὶν ἀμφιεννύμενοι, καὶ χολαῖς καὶ πυτίαις ἰατρευόμενοι, καὶ δέρμασιν ὁπλίζοντες αὐτούς. Ὥστ' ἄξιον εἶναι δεδιέναι[19], μή, τῶν θηρίων ἐπιλιπόντων τῷ ἀνθρώπῳ, θηριώδης ὁ βίος αὐτοῦ γένηται, καὶ ἄπορος καὶ ἀνήμερος. Ἐπεὶ τοίνυν τοῖς μὲν ἄλλοις ἱκανόν ἐστι τὸ μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κακῶς, τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας ὁ Ξενοφῶν καὶ ἀπὸ τῶν διαφερομένων[20] ὠφελεῖσθαί φησιν, ἀπιστεῖν[21] μὲν οὐ χρή, ζητεῖν δὲ μέθοδον καὶ τέχνην, δι' ἧς τοῦτο περιέσται[22] τὸ καλόν, οἷς[23] χωρὶς ἐχθροῦ ζῆν ἀδύνατόν ἐστιν. Οὐ δύναται πᾶν ἐξημερῶσαι δένδρον ὁ γεωργός, οὐδὲ πᾶν τιθασσεῦσαι θηρίον ὁ κυνηγός· ἐζήτησαν οὖν καὶ καθ' ἑτέρας χρείας, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀκάρπων, ὁ δ' ἀπὸ τῶν ἀγρίων ὠφελεῖσθαι. Τῆς θαλάττης τὸ ὕδωρ ἄποτόν ἐστι καὶ πονηρόν, ἀλλ' ἰχθῦς τρέφει, καὶ πόμπιμόν ἐστι πάντῃ καὶ πορεύσιμον ὄχημα τοῖς κομιζομένοις[24]. Τοῦ δὲ Σατύρου τὸ πῦρ, ὡς πρῶτον ὤφθη, βουλομένου φιλῆσαι καὶ περιβαλεῖν, ὁ Προμηθεύς[25]· ὁ Τράγος[26], γένειον ἄρα πενθήσεις σύ γε[27]. Καίει τὸν ἁψάμενον[28]· ἀλλὰ φῶς παρέχει καὶ θερμότητα, καὶ τέχνης ἁπάσης ὄργανόν ἐστι τοῖς χρῆσθαι μαθοῦσι. Σκόπει δὴ καὶ τὸν ἐχθρόν, εἰ βλαβερὸς ὢν τἄλλα καὶ δυσμεταχείριστος, ἀμωσγέπως[29] ἁφὴν ἐνδίδωσιν αὑτοῦ καὶ χρῆσιν οἰκείαν[30], καὶ ὠφέλιμός ἐστι. Καὶ τῶν πραγμάτων[31] ἄφιλα πολλὰ καὶ ἀπεχθῆ καὶ ἀντίπαλα τοῖς ἐντυγχάνουσιν· ἀλλ' ὁρᾷς, ὅτι καὶ νόσοις ἔνιοι σώματος εἰς ἀπραγμοσύνην[32] ἐχρήσαντο, καὶ πόνοι πολλοῖς προσπεσόντες ἔρρωσαν καὶ ἤσκησαν· ἔνιοι δὲ καὶ πατρίδος στέρησιν, καὶ χρημάτων ἀποβολήν, ἐφόδιον σχολῆς[33] ἐποιήσαντο καὶ φιλοσοφίας, ὡς Διογένης καὶ Κράτης. Ζήνων δέ, τῆς ναυκληρίας[34] αὐτῷ συντριβείσης, πυθόμενος εἶπεν· Εὖ γε, ὦ τύχη, ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα[35] συνελαύνουσα ἡμᾶς. Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλέα τοῖς στομάχοις[36] καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων ὄφεις ἐσθίοντα καταπέττει καὶ σκορπίους, ἔστι δ' ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις τρέφεται[37], μεταβάλλουσι δὲ[38] δι' εὐτονίαν καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σικχοὶ[39] καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς[40] χρῆσθαι δύνανται.

Πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι τῆς ἔχθρας τὸ βλαβερώτατον ὠφελιμώτατον ἂν γενέσθαι τοῖς προσέχουσι· τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ἐφεδρεύει σου τοῖς πράγμασιν ἐγρηγορὼς ὁ ἐχθρὸς ἀεί, καὶ λαβὴν ζητῶν πανταχόθεν περιοδεύει τὸν βίον, οὐ διὰ δρυὸς μόνον ὁρῶν, ὡς ὁ Λυγκεύς, οὐδὲ διὰ λίθων καὶ ὀστράκων[41], ἀλλὰ καὶ διὰ φίλου καὶ οἰκέτου, καὶ διὰ συνήθους παντὸς[42], ὡς ἀνυ-

---

19) Ὥστε ἐπίφοβον εἶναι. 20) Τῶν ἐχθρῶν. 21) Τῷ παρ' αὐτοῦ λεγομένῳ. 22) Θέλει προσγίνεσθαι. 23) Τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἡμῖν οἷς.

24) Εἰς τοὺς ὁδοιποροῦντας. 25) Ὑπεν. ἔφη. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐλήφθη ὁ ἑπόμενος στίχος ἀπὸ σατυρικόν τι δρᾶμα. 26) Ἀντὶ κλητ. 27) Θέλεις πενθήσει, χάσει τὸ γένειόν σου.

28) Τὸ πῦρ. 29) Κατά τινα τρόπον. 30) Ἰδίαν τινὰ ὠφέλειαν. 31) Τῶν περιστάσεων τῆς ζωῆς. 32) Εἰς ἀνάπαυσιν. Ἡ νόσος τοῖς ἔδωσεν ἀφορμὴν ἀναπαύσεως. 33) Ἐπωφελοῦς ἀσχολίας. 34) Τοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον ἐνοικίαζε. 35) Εἰς τὴν φιλοσοφίαν, διότι τρίβων ἦν τὸ φόρεμα τῶν φιλοσόφων. 36) Κατὰ τοὺς στομάχους. 37) π. χ. Αἱ στρουθοκάμηλοι. 38) Τὰς ὕλας ταύτας εἰς τροφήν. 39) Ἀδύνατοι, λεπτοφυεῖς. (κοιν.) σιχασιάρηδες.

40) Ὠφελίμως, ἐπιτηδείως. 41) Ὁ ὀξυδερκὴς Λυγκεὺς μυθολογεῖται διορῶν δι' ὅλων τῶν στερεῶν σωμάτων. 42) Δηλ. ἐξετάζοντες τὸν τρόπον τοῦ φίλου, τοῦ οἰκέτου κτλ.

τόν[43] ἐστι, φωρῶν τὰ πραττόμενα, καὶ τὰ βουλευόμενα διορύττων καὶ διερευνώμενος. Οἱ μὲν γὰρ φίλοι καὶ νοσοῦντες ἡμᾶς πολλάκις καὶ ἀποθνήσκοντες λανθάνουσι[44], μέλλοντας καὶ ὀλιγωροῦντας· τῶν δ' ἐχθρῶν μονονουχὶ καὶ τοὺς ὀνείρους πολυπραγμονοῦμεν. Νόσοι δὲ καὶ δανεισμοὶ καὶ διαφοραὶ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ἐκείνους μᾶλλον, ἢ τὸν ἐχθρὸν, λανθάνουσι. Μάλιστα δὲ τῶν ἁμαρτιῶν ἔχεται[45], καὶ ταύτας ἐξιχνεύει· καὶ καθάπερ οἱ γῦπες ἐπὶ τὰς ὀσμὰς τῶν διεφθορότων σωμάτων φέρονται, τῶν δὲ καθαρῶν καὶ ὑγιαινόντων αἴσθησιν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω τὰ νοσοῦντα τοῦ βίου καὶ φαῦλα καὶ πεπονθότα[46] κινεῖ τὸν ἐχθρὸν, καὶ πρὸς ταῦτα οἱ μισοῦντες ἄττουσι[47], καὶ τούτων ἅπτονται καὶ σπαράττουσι. Τοῦτο οὖν ὠφέλιμόν ἐστι, πάνυ μὲν οὖν εὐλαβούμενον ζῆν καὶ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ μήτε πράττειν μηδὲν ὀλιγώρως καὶ ἀπερισκέπτως, μήτε λέγειν, ἀλλ' ἀεὶ διαφυλάττειν, ὥσπερ ἐν ἀκριβεῖ διαίτῃ, τὸν βίον ἀνεπίληπτον. Ἡ γὰρ οὕτω συστέλλουσα τὰ πάθη καὶ συνέχουσα τὸν λογισμὸν εὐλάβεια, μελέτην ἐμποιεῖ καὶ προαίρεσιν τοῦ ζῆν ἐπιεικῶς καὶ ἀνεγκλήτως. Καθάπερ γὰρ αἱ πολέμοις ἀστυγειτονικοῖς καὶ στρατείαις ἐνδελεχέσι σωφρονιζόμεναι πόλεις εὐνομίαν καὶ πολιτείαν ὑγιαίνουσαν ἠγάπησαν, οὕτως οἱ δι' ἔχθρας τινὰς ἀναγκασθέντες ἐπανήφειν[48] τῷ βίῳ, καὶ φυλάττεσθαι τὸ ῥαθυμεῖν καὶ καταφρονεῖν[49], καὶ μετ' εὐχρηστίας[50] ἕκαστα πράττειν, λανθάνουσιν εἰς τὸ ἀναμάρτητον ὑπὸ τῆς συνηθείας ἀγόμενοι[51] καὶ κατακοσμούμενοι τὸν τρόπον, ἂν καὶ μικρὸν ὁ λόγος[52] συνεπιλαμβάνηται. Τὸ γὰρ

Ἦ κεν[53] γηθήσαι[54] Πρίαμος Πριάμοιό[55] τε παῖδες[56],

οἷς ἐστιν ἀεὶ πρόχειρον, ἐπιστρέφει καὶ διατρέπει[57] καὶ ἀφίστησι τῶν τοιούτων, ἐφ' οἷς οἱ ἐχθροὶ χαίρουσι καὶ καταγελῶσι. Καὶ μὴν τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας[58] ὁρῶμεν ἐκλελυμένους[59] καὶ ἀπαθύμους[60] καὶ οὐκ ἀκριβῶς πολλάκις ἀγωνιζομένους ἐν τοῖς θεάτροις ἐφ' ἑαυτῶν[61]· ὅταν δὲ ἅμιλλα καὶ ἀγὼν γένηται πρὸς ἑτέρους, οὐ μόνον αὑτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα[62] μᾶλλον συνεπιστρέφουσι[63], χορδολογοῦντες[64] καὶ ἀκριβέστερον ἁρμοζόμενοι καὶ καταυλοῦντες[65]. Ὅστις οὖν εἶδεν ἀνταγωνιστὴν βίου καὶ δόξης τὸν ἐχθρὸν ὄντα, προσέχει μᾶλλον αὑτῷ, καὶ τὰ πράγματα περισκοπεῖ, καὶ διαρμόζεται τὸν βίον· ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς κακίας ἴδιόν ἐστι, τὸ τοὺς ἐχθροὺς

ἐννοοῦσι τὰ κατὰ σέ. [43]) Κατορθωτόν. [44]) Καὶ ὅταν ἀποθνήσκωσι δὲν τὸ ἠξεύρομεν.
[45]) Ἀπὸ τὰ λάθη τοῦ ἐχθροῦ του πιάνεται, εἰς αὐτὰ ἐνδιατρίβει πλειότερον.
[46]) Πάσχοντα. [47]) Ἀντί· ἀΐσσουσι, κινοῦνται, φέρονται. [48]) Ἐπαγρυπνεῖν.
[49]) Νὰ ἀποφεύγωσι τὴν ῥαθυμίαν κτλ. [50]) Μὲ τρόπον ὠφέλειαν φέροντα. [51]) Ἀνεπαισθήτως καταντῶσι νὰ μὴ σφάλλωσι πλέον. [52]) Τὸ λογικόν. Ἂν βοηθῶνται ὀλίγον καὶ ἀπὸ τὸ λογικόν. [53]) Βεβαίως. [54]) Ἤθελε χαρῇ. [55]) Γενικὴ Ἰωνικὴ, εὔχρηστος εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν. [56]) Ἰλ. Α'. 255. Ὁ Νέστωρ λέγει εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Ἀχιλλέα ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Τρῳάδος Πρίαμος καὶ οἱ παῖδές του ἤθελον χαρῇ ἂν ἐμάνθανον τὰς διαιρέσεις των. [57]) Ἀποτρέπει καὶ μακρύνει. [58]) Τοὺς ὑποκριτὰς ἢ ἠθοποιοὺς τοῦ θεάτρου· ὠνομάζοντο δὲ οὕτω, διότι αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις ἐγίνοντο εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου. [59]) Παραμελοῦντας ἑαυτούς. [60]) Ῥαθύμους, εἰς ἄλλας ἐκδ. ἀπροθύμους.
[61]) Ὅταν ἦναι μόνοι των. [62]) Τὰ μουσικὰ, διότι τὰ ἀρχαῖα δράματα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐτραγῳδοῦντο μὲ μουσικήν. [63]) Συναρμολογοῦσι. [64]) Ἐντείνοντες τὰς χορδάς.
[65]) Αὐλοῦντες.

αἰσχύνεσθαι μᾶλλον, ἢ τοὺς φίλους, ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνομεν. Ὅθεν ὁ Νασικᾶς[66], οἰομένων τινῶν καὶ λεγόντων, ἐν ἀσφαλεῖ γεγονέναι τὰ Ῥωμαίων πράγματα, Καρχηδονίων μὲν ἀνῃρημένων, Ἀχαιῶν[67] δὲ δεδουλωμένων· Νῦν μὲν οὖν (εἶπεν) ἐπισφαλῶς ἔχωμεν, μήτε οὓς φοβηθῶμεν, μήτε οὓς αἰσχυνθῶμεν, ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες. Ἔτι τοίνυν πρόσλαβε[68] τὴν Διογένους ἀπόφασιν[69], φιλόσοφον σφόδρα καὶ πολιτικὴν οὖσαν. Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος[70]. Ἵππους ἐχθρῶν ὁρῶντες[71] εὐδοκιμοῦντας, ἀνιῶνται, κύνας ἐπαινουμένους, ἂν χωρίον ἐκπεπονημένον[72] ἴδωσιν, ἂν εὐθαλοῦντα κῆπον, ἐπιστένουσι· τί οὖν οἴει[73], σεαυτὸν ἐπιδεικνύμενος ἄνδρα δίκαιον, ἀρτίφρονα, χρηστὸν, ἐν λόγοις εὐδόκιμον, ἐν πράξεσι καθαρὸν, ἐν διαίτῃ κόσμιον,

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα[74];

Νικώμενοι (φησὶ Πίνδαρος) ἄνδρες ἀγρυξίᾳ[75] δέδενται, οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ πάντες[76], ἀλλ' ὅσοι νικωμένους αὐτοὺς ὁρῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐπιμελείᾳ, χρηστότητι, μεγαλοφροσύνῃ, φιλανθρωπίᾳ, εὐεργεσίαις· ταῦτα ἀποστρέφει τὴν γλῶτταν, ὡς ὁ Δημοσθένης φησὶν, ἐμφράττει τὸ στόμα, ἄγχει, σιωπᾷν ποιεῖ. Σύ τοι[77] διάφερε τῶν κακῶν[78]· ἔξεστι γάρ[79]. Εἰ θέλεις ἀνιᾷν τὸν μισοῦντα, μὴ λοιδόρει κίναιδον[80], μηδὲ μαλακὸν, μηδ' ἀκόλαστον, μηδὲ βωμολόχον, μηδ' ἀνελεύθερον· ἀλλ' αὐτὸς ἀνὴρ ἴσθι, καὶ σωφρόνει καὶ ἀλήθευε, καὶ χρῶ φιλανθρώπως καὶ δικαίως τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἂν δὲ λοιδορῆσαι προαχθῇς, ἄπαγε πορρωτάτω σεαυτὸν ὧν λοιδορεῖς ἐκεῖνον[81]· ἐνδύου τῇ ψυχῇ[82], περισκόπει τὰ σαθρὰ[83], μή τις καὶ σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία τὸ τοῦ τραγῳδοῦ·

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Ἂν ἀπαίδευτον εἴπῃ σε, ἐπίτεινε τὸ φιλομαθὲς[84] ἐν σεαυτῷ καὶ φιλόπονον· ἂν δειλὸν, ἔγειρε μᾶλλον τὸ θαρσαλέον καὶ ἀνδρῶδες· κἂν ἀσελγῆ τε καὶ ἀκόλαστον, ἐξάλειφε τῆς ψυχῆς, εἴ τι λανθάνον ἐστὶ φιληδονίας ἴχνος. Οὐδὲν γὰρ αἴσχιόν ἐστι βλασφημίας παλινδρομούσης[85], οὐδὲ λυπηρότερον· ἀλλ' ἔοικε καὶ τὸ τοῦ φωτὸς ἀνακλώμενον[86] μᾶλλον ἐνοχλεῖν[86*] τὰς ἀσθενεῖς ὁράσεις, καὶ τῶν ψόγων οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι τοὺς ψέγοντας ὑπὸ τῆς ἀληθείας. Ὡς γὰρ ὁ καικίας[87] τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑ-

---

66) Σκιπίων Νασικᾶς, ὕπατος Ῥώμης, ἀνὴρ ἐνάρετος, ἀκμάσας κατὰ τὸν β'. αἰῶνα. π. Χ. 67) Τοῦ δεσμοῦ τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἐδουλώθησαν τελευταῖαι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. 68) Πρόσθες εἰς ταῦτα. 69) Τὸ ῥητόν. 70) Τοῦτο εἶναι τοῦ Δ. τὸ ῥητόν. !
71) Οἱ ἐχθροὶ ἢ οἱ ἄνθρωποι. 72) Καλλιεργημένον. 73) Τί νομίζεις ὅτι θέλεις εἶσθαι.
74) Ἴδε Ἀριστ. σελ. 30. 75) Ἀφωνίᾳ σιωπῇ. 76) Ταῦτα ἐπιφέρει ὁ Πλούταρχος, κολάζων τοῦ Πινδάρου τὴν παρατήρησιν. 77) Ἐλαττωτικός· ἢ Βεβαιωτ. ἀφ' οὗ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμῃς τοὺς ἄλλους καλοὺς, κἂν (ἢ λοιπὸν) τοιοῦτος σὺ, τὸ ὁποῖον εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν σου. 78) Ἀνθρώπων. 79) Ἀπὸ τὸ Σὺ στίχος Ἰαμβικὸς παρενειρόμενος. 80) Μὴ τὸν ὑβρίζῃς λέγων αὐτὸν κίναιδον. 81) Ἀπεχε τῶν ἐλαττωμάτων ἃ τὸν προσάπτεις.
82) Ἐμβάθυνε εἰς τὴν ψυχήν σου. 83) Μέρη αὐτῆς. 84) Τὴν φιλομάθειαν. 85) Ἐπιστρεφούσης κατ' αὐτοῦ τοῦ βλασφημοῦντος, εἰς αὐτὸν ἐφαρμοζομένης. 86) Τὸ μέρος τοῦ φωτὸς τὸ ὁποῖον ἀνταναклᾶται. 86*) Σημειωτέον τὸ Ἐνοχλῶ πρὸς αἰτιατικὴν, ὡς ἐν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει. 87) Ἄνεμος βορειοανατολικός.

αὐτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων, ὁσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγένοιτο πρὸς αὐτὸν ἐπιών[88] εἰώθει λέγειν· Μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος; ὁ δὲ λοιδορήσας τὸν ἑτέρου βίον, ἂν εὐθὺς ἐπισκοπῇ τὸν ἑαυτοῦ καὶ μεθαρμόττῃ, πρὸς τοὐναντίον ἀπευθύνων καὶ ἀποστρέφων, ἕξει τι χρήσιμον ἐκ τοῦ λοιδορεῖν, ἄλλως ἀχρήστου καὶ κενοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ γελῶσιν, ἄν τις ὢν φαλακρὸς ἢ κυρτὸς, ἑτέρους εἰς ταῦτα λοιδορῇ καὶ σκώπτῃ. Γελοῖον δὲ ὅλως ἐστὶ τὸ λοιδορεῖν καὶ σκώπτειν ὁτιοῦν ἀντιλοιδορηθῆναι δυνάμενον[89], ὡς Λέων ὁ Βυζάντιος ὑπὸ κυρτοῦ λοιδορηθεὶς εἰς τὴν τῶν ὀμμάτων ἀσθένειαν, Ἀνθρώπινον, ἔφη, πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν[90] ..... « Ἀνδροκτόνου » γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς », τὸν Ἄδραστον ὁ Ἀλκμαίων[91]· τί οὖν ἐκεῖνος[92]; οὐκ ἀλλότριον, ἀλλὰ ἴδιον ἑαυτῷ[93] προσφέρων ὄνειδος·

Σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς, ἥ σ' ἐγείνατο[94].

Πρὸς τὸν Κράσσον[95] ὁ Δομίτιος[96]. Οὐ σὺ, μυραίνης[97] ἐν ζωγρείῳ[98] σοι τρεφομένης, εἶτα ἀποθανούσης, ἔκλαυσας; καὶ ὁ ἕτερος· Οὐ σὺ τρεῖς γυναῖκας ἐκκομίσας[99] ἐδάκρυσας[100]. Οὐκ εὐφυᾶ δεῖ τὸν λοιδορησόμενον[101] εἶναι καὶ μεγαλόφωνον καὶ ἰταμὸν, ἀλλ' ἀλοιδόρητον καὶ ἀνέγκλητον. Οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἔοικε προστάττειν ὁ θεός[102], ὡς τῷ μέλλοντι ψέγειν ἕτερον τὸ Γνῶθι σαυτόν· ἵνα μὴ λέγοντες ἃ θέλουσιν, ἀκούωσιν ἃ μὴ θέλουσι. Φιλεῖ γὰρ ὁ τοιοῦτος (κατὰ τὸν Σοφοκλέα)

—γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους[103].

Ταυτὶ μὲν οὖν ἔνεστι τῷ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δὲ ἑτέρου[104] τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀντισθένης[105] εἶπεν, ὅτι τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι ἢ φίλων δεῖ γνησίων, ἢ διαπύρων ἐχθρῶν· οἱ μὲν γὰρ, νουθετοῦντες τοὺς ἁμαρτάνοντας, οἱ δὲ, λοιδοροῦντες ἀποτρέπουσιν. Ἐπεὶ δὲ ἡ φιλία τανῦν ἰσχνόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι[106], καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστί[107], τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ πρὸς τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν. Ὡς γὰρ ὁ Τήλεφος[108], οἰκείου μὴ τυγχάνων ἰατροῦ, τῷ πολεμι-

88) Πρωθύστερον· ἐπιὼν εἰώθει λέγειν πρὸς αὐτόν. Ἢ ἴσως ἐπιδών. 89) Τὸν δυνάμενον ἀντιλοιδορηθῆναι ὁτιοῦν. 90) Τὴν θείαν ἐκδίκησιν. 91) Ὁ Ἀλκμαίων εἶπε πρὸς τὸν Ἄδραστον βασιλέα τοῦ Ἄργους, διότι Ἐριφίλη ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀδράστου ἐφόνευσε τὸν ἄνδρα της Ἀμφιάραον. 92) Ἀπεκρίθη. 93) Μᾶλλον: αὐτῷ τῷ Ἀλκμαίωνι. 94) Ἀμφότερα χωρία τοῦ Εὐριπίδου. Ὁ Ἀλκμαίων, υἱὸς τοῦ Ἀμφιαράου, ἐφόνευσε τὴν μητέρα του, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὸν πατέρα. 95) Θεῖον τοῦ μεγάλου Κράσσου, συνάρχοντος τοῦ Πομπηΐου. 96) Γν. Δομίτιος Αἰνόβαρβος, ὕπατος τὸ 96 Π. Χ. 97) Σμύρνα, εἶδος ἰχθύος. 98) Ἰχθυοτροφεῖον. 99) Ἐνταφίασις. 100) Ἴσως: οὐκ ἐδάκρυσας: ἡ ἴσως ἡ φράσις ὄχι ἐρωτηματικὴ, οὕτως· οὐ ἐκκομίσας οὐκ ἐδάκρυσας. 101) Ὁ θέλων νὰ λοιδορήσῃ. 102) Ὁ χρησμοδότης Ἀπόλλων. 103) Στίχοι ἀπολεσθέντος δράματος τοῦ Σοφοκλέους. 104) Δὲν εἶναι τοῦ ἄλλου, τοῦ λοιδορεῖν, μικρότερον κατὰ τὴν ὠφέλειαν. Ἀλλ' ἴσως διορθωτέον τὸ χωρίον οὕτω πως: Οὐκ ἔλαττον δὲ ἕτερον, τῷ λοιδορεῖσθαι κτλ., ἵν' ᾖ ὁ νοῦς: ἕτερον δὲ οὐκ ἔλαττον ὠφέλιμον ἔνεστι τῷ λοιδορεῖσθαι κτλ. 105) Κυνικὸς φιλόσοφος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 106) Λέγειν τὴν ἀλήθειαν μετὰ παρρησίας. 107) Δηλ. ὅταν κολακεύῃ ἡ φιλία εἶναι λάλος. 108) Τήλεφος, υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους, ἐπληγώθη εἰς Μυσίαν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ἰάθη δι' ἐπιθέσεως σκωρίας τοῦ αὐτοῦ δόρατος τὸ ὁποῖον τὸν ἐπλήγωσεν.

τῷ δέρατι τὸ ἕλκος ὑπέθηκεν, οὕτω τοὺς ἀποροῦντας εὐνοίας νουθετούσης[109], ὑπομένειν ἀνάγκη μισοῦντος ἐχθροῦ λόγον, ἂν ἐλέγχῃ καὶ κολάζῃ τὴν κακίαν, σκοποῦντας τὸ ἔργον[110], ἀλλὰ μὴ τὴν γνώμην, τοῦ κακῶς λέγοντος. Ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν Θεσσαλὸν Προμηθέα[111] κτεῖναι διανοηθεὶς, ἔπαισε τῷ ξίφει τὸ φῦμα[112], καὶ διεῖλεν οὕτως, ὥστε σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ φύματος ῥαγέντος, οὕτω πολλάκις ὑπ' ὀργῆς, ἢ ἔχθρας, προσπεσοῦσα λοιδορία, κακὸν ψυχῆς, ἢ ἀγνοούμενον, ἢ ἀμελούμενον, ἐθεράπευσεν. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ, λοιδορηθέντες, οὐ σκοποῦσιν, εἰ πρόσεστιν αὐτοῖς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τί πρόσεστιν ἕτερον[113] τῷ λοιδοροῦντι, καὶ καθάπερ οἱ παλαίοντες τὴν κόνιν, οὐχ ἑαυτῶν ἀποψῶσι τὰς λοιδορίας, ἀλλὰ συμπάσσουσιν ἀλλήλους[114], εἶτα φύρονται καὶ ἀναχρώννυνται[115] συμπεσόντες ὑπ' ἀλλήλων. Δεῖ δ' ἀκούσαντα κακῶς ὑπ' ἐχθροῦ, τὸ μὲν προσὸν[116] ἀφαιρεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ κηλῖδα προσοῦσαν ἱματίῳ καὶ δειχθεῖσαν· ἂν δέ τις λέγῃ τὰ μὴ προσόντα, ὅμως ζητεῖν αἰτίαν, ἀφ' ἧς ἡ βλασφημία γέγονε, καὶ φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι, μή τι λανθάνωμεν ἢ σύνεγγυς, ἢ ὅμοιον τῷ λεγομένῳ παραμαρτάνοντες· οἷον Λακύδην, τὸν Ἀργείων βασιλέα[117], κόμης τινὸς διάθεσις καὶ βάδισμα τρυφερώτερον εἰς μαλακίαν διέβαλε[118]· καὶ Πομπήϊον[118*], τὸ ἑνὶ κνᾶσθαι δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν, πορρωτάτω θηλύτητος καὶ ἀκολασίας ὄντα. Κράσσος δὲ[119] τῶν ἱερῶν μιᾷ παρθένων[120] αἰτίαν ἔσχε πλησιάζειν[121], χωρίον τι καλὸν ὠνήσασθαι παρ' αὐτῆς βουλομένης, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ θεραπεύων[122]. Ποστουμίαν[123] δὲ τὸ γελᾷν προχειρότερον, καὶ λαλιᾷ χρῆσθαι θρασυτέρᾳ πρὸς ἄνδρας, διέβαλεν[124], ὥστε κριθῆναι φθορᾶς. Εὑρέθη μὲν οὖν καθαρὰ τῆς αἰτίας[125]· ἀπολύσας δ' αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς, Σπόριος Μινούκιος, ὑπέμνησε μὴ χρῆσθαι λόγοις ἀσεμνοτέροις τοῦ βίου. Θεμιστοκλεῖ δὲ Παυσανίας μηδὲν ἀδικοῦντι προσετρίψατο τὴν ὑποψίαν τῆς προδοσίας[126], διὰ τὸ χρῆσθαι φίλῳ καὶ γράφειν συνεχῶς καὶ πέμπειν πρὸς αὐτόν. Ὅταν οὖν λεχθῇ τι μὴ ἀληθὲς, οὐχ, ὅτι ψεῦδός ἐστι, δεῖ καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν τί τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων, ἢ πραττομένων, ἢ σπουδαζομένων, ἢ συνόντων, ὁμοιότητα τῇ διαβολῇ παρέσχηκε, καὶ τοῦτο διευλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν. Εἰ γὰρ ἕτεροι, πράγμασιν ἀβουλήτοις[127] περιπεσόντες, διδάσκονται τὸ χρήσιμον, (ὥσπερ ἡ Μερόπη φησίν — αἱ τύχαι δέ με, Μισθὸν λαβοῦσαι τῶν ἐμῶν τὰ φίλτατα[128], Σοφὴν ἔθηκαν[129]:) τί κωλύει, διδάσκαλον ἄμισθον λαβόντα τὸν ἐχθρὸν, ὠφεληθῆναι καὶ μαθεῖν τι τῶν λανθανόντων.

---

109) Φίλων νουθετούντων. 110) Τὸ ἐλεγχόμενον ἔργον. 111) Κατ' ἄλλους τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεσσαλὸν Ἰάσωνα. 112) Ἀπόστημα τὸ ὁποῖον συνέπεσε νὰ ἔχῃ.
113) Ἐλάττωμα. 114) Σκονίζονται ἀμοιβαίως. 115) Μολύνονται. 116) Ἐλάττωμα.
117) Ἄλλως ἄγνωστον. 118) Ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ διαβάλληται ὡς τρυφηλός.
118*) Ἐννοεῖται ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ διέβαλεν εἰς μ. 119) Ὁ συνάρχων τοῦ Πομπηΐου.
120) Τῶν καθιερωμένων εἰς τὴν Ἑστίαν. 121) Κατηγορεῖτο ὅτι εἶχε σχέσεις ἐρωτικάς.
122) Περιποιούμενος αὐτήν. 123) Ἄλλη ἱερὰ παρθένος. 124) Τὸ γελᾷν καὶ τὸ χρῆσθαι, διέβαλεν. 125) Τῆς κατηγορίας. 126) Ὁ Παυσ. ἔγεινεν αἴτιος νὰ προστριβῇ εἰς τὸν Θεμ. ὑποψία προδοσίας, διότι ὁ Θεμ. εἶχε φίλον αὐτὸν τὸν Παυσ. 127) Δεινοῖς, τὰ ὁποῖα δὲν θέλουσι. 128) Τὰ προσφιλέστατα τῶν κτημάτων μου. 129) Κατέστησαν. στίχοι Εὐριπίδου.

Πολλὰ γὰρ ὁ ἐχθρὸς μᾶλλον αἰσθάνεται τοῦ φίλου. Τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον[130], ὡς ὁ Πλάτων φησί· τῷ δὲ μισεῖν μετὰ τοῦ πολυπραγμονεῖν καὶ τὸ λαλεῖν ἔνεστιν[131]. Ὁ Ἱέρων[132] ὑπό τινος τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν δυσωδίαν ἐλοιδορήθη τοῦ στόματος· ἐλθὼν οὖν οἴκαδε πρὸς τὴν γυναῖκα· τί λέγεις; εἶπεν· οὐδὲ σύ μοι τοῦτο ἔφρασας; Ἡ δὲ, οὖσα σώφρων καὶ ἄκακος, Ὤμην, εἶπεν, ὅτι τοιοῦτο πάντες ὄζουσιν οἱ ἄνδρες. Οὕτω καὶ τὰ αἰσθητικὰ, καὶ τὰ σωματικὰ, καὶ τὰ καταφανῆ πᾶσι, παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαθεῖν πρότερόν ἐστιν, ἢ τῶν φίλων καὶ συνήθων. Ἄνευ δὲ τούτου, τὴν περὶ γλῶτταν ἐγκράτειαν, οὐ μικρὸν ἀρετῆς μέρος οὖσαν, ὑπήκοον ἀεὶ τῷ λογισμῷ καὶ πειθήνιον ἔχειν οὐκ ἔστιν, ἂν μή τις ἀσκήσει καὶ μελέτῃ καὶ φιλοπονίᾳ τὰ κάκιστα τῶν παθῶν, οἷόν ἐστιν ἡ ὀργὴ, κατεργάσηται· ἡ γὰρ ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνὴ, καὶ τὸ, — ἔπος φύγεν[133] ἕρκος ὀδόντων[134], καὶ τὸ ἔνια ἐξίπτασθαι τῶν ῥημάτων αὐτόματα, τοῖς ἀνασκήτοις μάλιστα θυμοῖς, οἷον ὀλισθαίνουσι καὶ διαῤῥέουσιν ἐπιγίγνεται, δι' ἀσθένειαν θυμοῦ, δι' ἀκρατῆ γνώμην, διαίτῃ θρασείᾳ. Λόγου δὲ, κουφοτάτου πράγματος[135], βαρυτάτη ζημία (κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα) καὶ παρὰ θεῶν ἕπεται καὶ παρὰ ἀνθρώπων· ἡ δὲ σιγὴ πανταχοῦ μὲν ἀνυπεύθυνος[136], (οὐ μόνον ἄδιψον[137], ὥς φησιν Ἱπποκράτης) ἐν δὲ λοιδορίᾳ[138] σεμνὸν καὶ Σωκρατικόν[139], μᾶλλον δὲ Ἡράκλειον, εἴ γε κἀκεῖνος

Οὐδ' ὅσσον μυίας[140] στυγερῶν ἐμπάζετο μύθων.

Οὔτε μὴν τούτου σεμνότερον καὶ κάλλιόν ἐστι τὸ λοιδοροῦντος[141] ἐχθροῦ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, λισσάδα πέτραν[142] φιλοκέρτομον[143] ὡς παρανηχομένους[144]· ἀλλὰ μείζων ἡ ἄσκησις[145]· ἂν ἐχθρὸν ἐθισθῇς λοιδοροῦντα φέρειν σιωπῇ, πάνυ ῥᾳδίως οἴσεις γυναικὸς ὁρμὴν κακῶς λεγούσης, καὶ φίλου φωνὰς καὶ ἀδελφοῦ πικροτέρας ἀκούων, ὑπομενεῖς ἀθορύβως· πατρὶ δὲ καὶ μητρὶ τυπτόμενος καὶ βαλλόμενος, παρέξεις ἄθυμον καὶ ἀμήνιτον[146] σεαυτόν. Ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης ἔφερε τὴν Ξανθίππην[147], θυμοειδῆ οὖσαν καὶ χαλεπὴν, ὡς ἂν εὐκόλως συνεσόμενος ἑτέροις, ἂν ἐκείνην ὑπομένειν ἐθισθῇ· πολὺ δὲ βέλτιον ἐχθρῶν καὶ ἀλλοτρίων ἐγγυμνασάμενον σκώμμασι καὶ λοιδορίαις καὶ ὀργαῖς καὶ βδελυρίαις, ἐθίσαι τὸν θυμὸν ἡσυχίαν ἄγειν, μηδ' ἀσχάλλειν ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι.

Πρᾳότητα μὲν οὖν καὶ ἀνεξικακίαν οὕτως ἐστὶν ἐνεπιδείξασθαι ταῖς ἔχθραις[148]· ἁπλότητα δὲ καὶ μεγαλοφροσύνην καὶ χρηστότητα μᾶλλον ἐν ταῖς

130) Ὁ ἀγαπῶν ὑπὲρ ἐκείνου ὃν ἀγαπᾷ. 131) Δηλ. οἱ μισοῦντες ἐρευνῶσι τῶν ἐχθρῶν των τὰ σφάλματα καὶ τὰ κηρύττουσι. 132) Τύραννος τῶν Συρακουσίων. 133) Ποιητ. ἀν-[illegible] ἀντί· ἔφυγεν. 134) Ὀδ. Ξ. 64. 135) Ὅστις εἶναι πρᾶγμα κουφότατον.

136) Δὲν ἐπιφέρει εὐθύνην, ποινήν. 137) Καθ' Ἱπποκράτην ἡ σιγὴ προφυλάττει τῆς δίψης δηλ. ὁ νοσῶν πρέπει νὰ σιωπᾷ, διὰ νὰ μὴ διψᾷ. 138) Ἡ σιγὴ ὅταν ἀντιτάττεται εἰς τὴν λοιδορίαν. 139) Εἶναι ἀξία τοῦ ἤθους τοῦ Σωκράτους. 140) Περιφρονεῖ τὰς ὕβρεις ὡς μυίας. Ἄγνωστον πόθεν ἐλήφθη ὁ στίχος. 141) Ὀρθότερον: τοῦ λοιδ. δηλ. τούτου, τοῦ ἄγειν ἡσυχίαν, ἐχθροῦ λοιδοροῦντος. 142) Ἀπότομον σκόπελον.

143) Ξεσχίζοντα τὰ προσαρασσόμενα αὐτῷ σώματα, τραχύν: Ἀλλ' ἐδῶ ἡ λέξις παρηχεῖ μεταφορικώτερον πρὸς τὰς κερτομίας, λοιδορίας. 144) Παραπλέοντας. Ἀπόσπασμα στίχου.

145) Ἴσως, ἀλλὰ μειζόνων ἄσκησις· δηλ. Τοῦτο σὲ γυμνάζει εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃς καὶ μείζονα. 146) Ἀόργητον. 147) Τὴν γυναῖκά του. 148) Ἐπιδείξασθαι ἐν ταῖς ἔχθραις.

φιλίαις. Φίλον μὲν γὰρ οὐχ οὕτω τὸ εὖ ποιεῖν καλὸν, ὡς αἰσχρὸν τὸ μὴ ποιεῖν[149] δεόμενον. Ἐχθροῦ δὲ καὶ τὸ τιμωρίαν παραλιπεῖν ἐν καιρῷ παρασχόντος[150] ἐπιεικές ἐστι. Τὸν δὲ καὶ πταίσαντι συμπαθήσαντα, καὶ δεηθέντι συλλαβόμενον, καὶ παισὶν ἐχθροῦ καὶ οἰκείοις πράγμασιν[151] ἐν χρείᾳ γενομένοις σπουδήν τινα καὶ προθυμίαν ἐνδειξάμενον, ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τῆς εὐμενείας[152], οὐδ' ἐπαινεῖ τὴν χρηστότητα, κεῖνος ἐξ ἀδάμαντος ἢ σιδάρου[153] κεχάλκευται μέλαιναν καρδίαν[154]. Τῷ Καίσαρι, κελεύσαντι τὰς Πομπηΐου τιμὰς[155] ἀνασταθῆναι καταβεβλημένας, ὁ Κικέρων. τοὺς Πομπηΐου (φησὶν) ἀνδριάντας ἔστησας, τοὺς δὲ σοὺς ἔπηξας[156]. Ὅθεν οὐδ' ἐπαίνου φειστέον, οὐδὲ τιμῆς, περὶ ἀνδρὸς ἐχθροῦ, δικαίως εὐδοκιμήσαντος. Ἔπαινόν τε γὰρ φέρει μείζονα τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ πίστιν ἔχει πάλιν ἐγκαλῶν[157], ὡς οὐ τὸν ἄνδρα μισῶν, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν ἀποδοκιμάζων. Τὸν δὲ κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον[158], ἀπωτάτω καθίσταται τοῦ φθονεῖν καὶ φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ κατορθοῦσιν οἰκείοις, ὁ τοὺς ἐχθροὺς ἐθισθεὶς ἐπαινεῖν, καὶ μὴ δάκνεσθαι, μηδὲ βασκαίνειν, εὖ πραττόντων. Καί τοι τίς ἄσκησις ἑτέρα μείζονα ὠφέλειαν ἐνεργάζεται ταῖς ψυχαῖς, ἢ διάθεσιν κρείττονα, τῆς ἀφαιρούσης τὸ δύσζηλον[159] ἡμῶν καὶ φιλόφθονον; ὥσπερ γὰρ ἐν πολέμῳ[160] πολλὰ τῶν ἀναγκαίων, ἄλλως δὲ φαύλων, ἔθος λαβόντα καὶ νόμου δύναμιν, οὐκ ἔςι ῥᾳδίως ἀπώσασθαι βλαπτομένους, οὕτως ἡ ἔχθρα συνεισάγουσα τῷ μίσει φθόνον, ζηλοτυπίαν, ἐπιχαιρεκακίαν, μνησικακίαν ἐναπολείπει. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πανουργία, καὶ ἀπάτη, καὶ ἐπιβουλὴ, δοκοῦσα μὴ φαῦλον εἶναι, μηδ' ἄδικον πρὸς ἐχθρὸν, ἂν ἐγγένηται[161], παραμένει δυσαπάλλακτος. Εἶτα χρῶνται[162] πρὸς τοὺς φίλους αὐτοὶ ὑπὸ συνηθείας, ἂν μὴ φυλάξωνται πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Εἴπερ οὖν ὀρθῶς ὁ Πυθαγόρας, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἐθίζων ὠμότητος ἀπέχεσθαι καὶ πλεονεξίας, ὀρνέων τε θηρευτὰς παρῃτεῖτο[163], καὶ βόλους[164] ὠνούμενος ἰχθύων, ἐκέλευεν ἀφιέναι, καὶ παντὸς ἡμέρου ζώου φόνον ἀπηγόρευε· πολὺ δήπου σεμνότερόν ἐστιν, ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ φιλονεικίαις γενναῖον ἐχθρὸν ὄντα καὶ δίκαιον καὶ ἀψευδῆ, τὰ μοχθηρὰ καὶ ἀγενῆ καὶ κακοῦργα πάθη κολάζειν καὶ ταπεινὰ ποιεῖν· ὅπως ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φίλους συμβολαίοις[165] παντάπασιν ἀτρεμῇ, καὶ ἀπέχηται τοῦ κακουργεῖν. Σκαῦρος[166] ἐχθρὸς ἦν Δομιτίου καὶ κατήγορος· οἰκέτης οὖν τοῦ Δομιτίου πρὸ τῆς δίκης ἧκε πρὸς αὐτὸν, ὡς ἔχων τι μηνύσαι τῶν λανθανόντων ἐκείνῳ· ὁ δ' οὐκ εἴασεν εἰπεῖν, ἀλλὰ συλλαβὼν τὸν ἄνθρωπον ἀπέστειλε πρὸς τὸν δεσπότην. Κάτωνι[167] δὲ Μουρήναν[168] διώκοντι δημοκοπίας[169], καὶ

---

149) Τὸ μὴ εὖ ποιεῖν ὅταν δέηται. 150) Τοῦ ἐχθροῦ παρασχόντος ἀφορμὴν τιμωρεῖν.
151) Ἴσως: καὶ πράγμασι. 152) Ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τὸν συμπαθήσαντα ἕνεκα τῆς εὐμενείας. 153) Δωριστὶ ἀντὶ σιδήρου. 154) Ἀπὸ τοῦ κεῖνος περικοπὴ στίχου. 155) Ἴσως στήλας. 156) Ἐστερέωσας διὰ τῆς γενναίας σου πράξεως. 157) Ὁ κατηγορῶν πιστεύεται.
158) Ὁ δὲ κάλλ. καὶ χρ. ἐστί. 159) Ζηλότυπον. 160) Ἴσως· ἐν πόλει. 161) Δοκοῦσα μὴ εἶναι φαῦλον ἂν ἐγγένηται πρὸς ἐχθρόν. 162) Τούταις. 163) Παρεκάλει, νὰ μὴ τὰ θηρεύωσι. 164) Ὅσα ὀψάρια πιασθοῦν εἰς ἑκάστην βολὴν (ῥίψιμον) τοῦ πλεγματίου.
165) Σχέσεσι. 166) Μ. Αἰμίλιος Σκαῦρος, πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ ἐχθρὸς τοῦ Δομιτίου Αἰνοβάρβου, περὶ οὗ ἰδ. σελ. 10. 167) Κάτων ὁ Οὐτικὸς, φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς Ῥωμαῖος, ὅστις ἰδὼν τὸν Καίσαρα ὑπερισχύσαντα ἀπεσύρθη εἰς Ὑτίκην τῆς Ἀφρικῆς, ἧ ἀπέθανεν αὐτόχειρ. 168) Τὸν διαδεχθέντα τὸν Κικέρωνα εἰς τὴν ὑπατείαν.

συνάγοντι τοὺς ἐλέγχους, ἐξ ἔθους παρηκολούθουν οἱ τὰ πραττόμενα παραφυλάττοντες[170]. Πολλάκις οὖν αὐτὸν ἠρώτων, εἴ τι μέλλει σήμερον συνάγειν ἢ πραγματεύεσθαι, πρὸς τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύοντες ἀπῄεσαν. Ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῦ τῆς δόξης[171] ἔχει τεκμήριον μέγιστον, ἀλλὰ μεῖζον καὶ κάλλιστον[172], ὅτι τῷ δικαίῳ χρῆσθαι καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἐθισθέντες, οὐδέποτε μὴ προσενεχθῶμεν ἀδίκως καὶ πανούργως τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις.

Ἐπεὶ δὲ πάσαισι κορυδαλῆσι[173] χρὴ λόφον[174] ἐγγενέσθαι, κατὰ τὸν Σιμωνίδην[175]· καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρώπου φέρει φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν καὶ φθόνον, κενεοφρόνων[176] ἑταίρων[177] ἀνδρῶν (ὥς φησι Πίνδαρος), οὐ μετρίως ἄν τις ὠφελεῖτο τῶν παθῶν τούτων ποιούμενος ἀποκαθάρσεις εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἀποστρέφων, ὥσπερ ὀχετοὺς, ποῤῥωτάτω τῶν ἑταίρων καὶ οἰκείων. Καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, συνιδὼν πολιτικὸς ἀνὴρ, Ὀνομάδημος[178], ἐν Χίῳ τῆς κρατούσης μερίδος ἐν στάσει γενόμενος, παρῄνει τοῖς ἑταίροις μὴ πάντας ἐξελάσαι τοὺς ἀντιστασιάσαντας, ἀλλ' ὑπολείπεσθαί[178*] τινας, Ὅπως (ἔφη) μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀπαλλαγέντες. Οὐκοῦν καὶ ἡμῶν καταναλισκόμενα ταῦτα τὰ πάθη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ἧττον ἐνοχλήσει τοῖς φίλοις. Οὐ γὰρ κεραμεῖ δεῖ κεραμέα φθονεῖν[179], οὐδ' ἀοιδὸν ἀοιδῷ (καθ' Ἡσίοδον), οὐδὲ γείτονα ζηλοῦν, οὐδ' ἀνεψιὸν, οὐδ' ἀδελφὸν, εἰς ἄφενος[180] σπεύδοντα, καὶ τυγχάνοντα χρηστῶν πραγμάτων· ἀλλ' εἰ μηδεὶς τρόπος ἐστὶν ἄλλος ἀπαλλαγῆς ἐρίδων καὶ φθόνων καὶ φιλονεικιῶν, ἔθιζε σαυτὸν δάκνεσθαι μὴ τῶν ἐχθρῶν[181] εὐημερούντων καὶ παρόξυνε καὶ χάραττε τὸ φιλόνεικον ἐν ἐκείνοις θηγόμενον[182]. Ὥσπερ γὰρ οἱ χαρίεντες γεωργοὶ τὰ ῥόδα καὶ τὰ ἴα βελτίω ποιεῖν νομίζουσι, σκόροδα καὶ κρόμμυα παραφυτεύοντες (ἀποκρίνεται[183] γὰρ εἰς ἐκεῖνα πᾶν ὅσον ἔνεστι τῇ τροφῇ[183*] δριμὺ καὶ δυσῶδες), οὕτω καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναλαμβάνων καὶ περιέπων τὸ βάσκανον καὶ κακόηθες[184], εὐμενέστερον παρέξει τοῖς φίλοις εὖ πράττουσι καὶ ἀλυπότερον. Διὸ καὶ τὰς ἁμίλλας πρὸς ἐκείνους ἐστὶ ποιητέον ὑπὲρ δόξης, ἢ ἀρχῆς, ἢ πορισμῶν δικαίων, μὴ δακνομένους μόνον, ἄν τι πλέον ἡμῶν ἔχωσιν, ἀλλὰ καὶ πάντα παραφυλάττοντας[185], ἐξ ὧν πλέον ἔχουσι, καὶ πειρωμένους ὑπερβαλέσθαι ταῖς ἐπιμελείαις καὶ φιλοπονίαις καὶ τῷ σωφρονεῖν καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς· ὡς Θεμιστοκλῆς ἔλεγεν, οὐκ ἐᾷν αὐτὸν καθεύδειν τὴν ἐν Μαραθῶνι τοῦ Μιλτιάδου νίκην. Ὁ μὲν γὰρ εὐτυχίᾳ

---

169) Ὡς δημοκόπον, ταραχώδη, φιλόδοξον. 170) Δηλ. φίλοι τοῦ Μουρήνα παρατηροῦντες τί ἔπραττεν ὁ Κάτων. 171) Τῆς ἐπ' ἀρετῇ δόξης. 172) Ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ μεῖζον. Τὸ χωρίον ἐδῶ σκοτεινὸν ἢ διεφθαρμένον. 173) Ἴσως· κορυδαλίσι, ἐξ ὀνομαστικῆς κορυδαλίς.
174) Τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν πτηνῶν προέχοντα πτερά. 175) Λυρικὸς ποιητὴς ἐκ τῆς Κέω κατ' Ὀλ. 55. 176) Κενοφρόνων. 177) Ἴσως· ἑταῖρον, τὸν φθόνον. 178) Ἴσως Ὀνομάδημος. 178*) Ἴσως: ὑπολιπέσθαι. 179) Περικοπὴ ἐκ τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν Ἡσιόδου. 180) Πλοῦτον. 181) Ἴσως· μὴ τῶν φίλων ἀλλὰ τῶν ἐχθρῶν, ἢ τὸ μὴ τρεπτέον εἰς ἐπὶ, ἢ ὅλως ἐξοβελιστέον. 182) Ὁ Πλούταρχος δὲν διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ φθονῶμεν τοὺς ἐχθροὺς, διότι ἀνωτέρω εἶπεν ὅλον τὸ ἐναντίον. Ἀλλ' ἀποτείνεται ἐνταῦθα εἰς τοὺς σκληροκαρδίους, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται ν' ἀποτρέψῃ ἐντελῶς τοῦ φθόνου. 183) Χωρίζεται.
183*) Τοῦ φυτοῦ τῇ ἀπὸ τῆς γῆς. 184) Τὸ ἐν σοὶ βάσκανον. 185) Ἡμᾶς, νὰ προσέχωμεν κατὰ τί δύνανται νὰ μᾶς ὑπερτερήσωσιν,

διαφέρειν αὐτοῦ τὸν ἐχθρὸν ἡγούμενοι[186] ἐν ἀρχαῖς, ἢ συνηγορίαις, ἢ πολιτείαις, ἢ παρὰ φίλοις, καὶ ἡγεμόσιν, ἐκ τοῦ πράττειν[187] τι καὶ ζηλοῦν εἰς τὸ βασκαίνειν παντάπασι καὶ ἀθυμεῖν καταδυόμενος[187*], ἀργῷ τῷ φθόνῳ καὶ ἀπράκτῳ σύνεστιν· ὁ δὲ μὴ τυφλούμενος περὶ τὸ μισούμενον, ἀλλὰ καὶ βίου καὶ ἤθους καὶ λόγων καὶ ἔργων γινόμενος θεατὴς δίκαιος, τὰ πλεῖστα κατόψεται τῶν ζηλουμένων ἐξ ἐπιμελείας καὶ προνοίας καὶ πράξεων χρηστῶν περιγινόμενα τοῖς κεκτημένοις, καὶ πρὸς ταῦτα συντείνων ἐπασκήσει τὸ φιλότιμον αὐτοῦ καὶ φιλόκαλον, τὸ δὲ χασμῶδες ἐκκόψει καὶ ῥάθυμον. Εἰ δέ τινας[188] οἱ ἐχθροὶ κολακεύοντες, ἢ πανουργοῦντες, ἢ δεκάζοντες, ἢ μισθαροῦντες, αἰσχρὰς καὶ ἀνελευθέρους δοκοῦσι καρποῦσθαι δυνάμεις ἐν αὐλαῖς, ἢ πολιτείαις, οὐκ ἐνοχλήσουσιν[188*] ἡμᾶς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐφρανοῦσι, τὴν αὐτῶν[189] ἐλευθερίαν, καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ ἀνύβριστον ἀντιτιθέντας. Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς, κατὰ Πλάτωνα. Καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος ἔχειν ἀεὶ δεῖ πρόχειρον. Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον[190]· οὐδέ γε βοὰς δεδειπνισμένων[191] θεάτρων, οὐδὲ τιμὰς ζηλώσομεν καὶ προεδρίας παρ' εὐνούχοις καὶ παλακαῖς καὶ σατραπείαις[192] βασιλέων. Ζηλωτὸν γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ καλὸν, ἐξ αἰσχροῦ φυόμενον. Ἀλλ' ἐπιτυφλοῦται[192*] τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ παρέχουσι μᾶλλον ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ἀσχημονοῦντες αἴσθησιν[193]. Δεῖ δὲ μήτε τὸ χαῖρον ἀφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν, ἀργὸν[194] εἶναι, μήτε τὸ λυπούμενον ἐφ' οἷς κατορθοῦσιν, ἀλλ' ἐπιλογίζεσθαι δι' ἀμφοτέρων ὅπως τὰ μὲν φυλαττόμενοι, βελτίους ὦμεν αὐτῶν, τὰ δὲ μιμούμενοι μὴ χείρονες.

---

186) Νομίζων ὅτι ὁ ἐχθρός του τὸν ὑπερτερεῖ ἐν ἀρχαῖς κτλ. 187) Ἴσως πάσχειν.

187*) Ἀρχίζων ἀπὸ τοῦ νὰ λυπῆται κατά τι, καὶ νὰ ζηλεύῃ, καὶ καταντῶν εἰς τὸ νὰ βυθισθῇ εἰς τὸν φθόνον κτλ. 188) Φέρεται πρὸς τὸ δυνάμεις. 188*) Αἱ τοιαῦται καρπώσεις.

189) Τὴν ἡμῶν αὐτῶν. 190) Περικοπὴ στίχων τοῦ Σόλωνος. 191) Θεάτρων δείπνοις δεκαζομένων· τὸ δὲ εἰς ἄλλας ἐκδόσεις ληρουμένων ἀποσκορακιστέον ὅλως ὡς Ἑλληνικῆς φωνῆς ἀλλότριον λήρημα. 192) Ἴσως· καὶ σατράπαις ἢ καὶ σατραπείαις.

192*) Ἴσως. ἐπεὶ τυφλοῦται κτλ. καὶ ὀβελιστέος ὁ Δὲ μετὰ τὸ Δεῖ. 193) Μᾶλλον ἐννοοῦμεν τῶν ἐχθρῶν τὰς ἀσχημοσύνας. 194) Οὔτε ἡ χαρὰ διὰ τὰ σφάλματά των νὰ μᾶς ἦναι ἀνωφελής.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΗΘΙΚΩΝ.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ.

Τί τις ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων[1] παίδων ἀγωγῆς, καὶ τίνι[2] χρώμενοι σπουδαῖοι ἂν τοῖς τρόποις ἀποβαῖεν[3], φέρε σκεψώμεθα[4]. Βέλτιον δ' ἴσως ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρξασθαι[5] πρῶτον. Τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι πατράσιν[6] ὑποθείμην[7] ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις[8] γυναιξὶ συνοικεῖν[9]..... Τοῖς γὰρ μητρόθεν, ἢ πατρόθεν, οὐκ εὖ γεγονόσιν[10] ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυςγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα[11] τὸν βίον, καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις[12]. Καὶ σοφὸς ἦν ἄρα ὁ Ποιητὴς[13], ὅς φησιν·

Ὅταν δὲ κρηπὶς[14] μὴ καταβληθῇ γένους
Ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους.

Καλὸς οὖν παῤῥησίας θησαυρὸς[15] εὐγένεια[16], ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις[17]. Καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φρονήματα τῶν ὑπόχαλκον καὶ κίβδηλον[18] ἐχόντων τὸ γένος, σφάλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι πέφυκε[19]. Καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων Ποιητής[20] φησι·

Δουλοῖ[21] γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
Ὅταν συνειδῇ πατρὸς ἢ μητρὸς κακά.

Ὥσπερ ἀμέλει[22] τοὐναντίον μεγαλαυχίας ἐμπίμπλανται καὶ φρυάγματος[23] οἱ γονέων διασήμων[24]. Διόφαντον γοῦν τὸν Θεμιστοκλέους[25] πολλάκις λέγουσι φάναι καὶ πρὸς πολλούς, ὡς, ὅ,τι ἂν αὐτὸς βούληται, τοῦτο καὶ τῷ δήμῳ συνδοκεῖ[26] τῷ τῶν Ἀθηναίων· ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἡ μήτηρ[27]· ἃ δ' ἂν ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς· ἃ δ' ἂν Θεμιστοκλῆς, καὶ πάντες Ἀθηναῖοι. Πάνυ δ' ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τῆς μεγαλοφροσύ-

---

1) Διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχε νενομοθετημένη ἡ δουλεία, καὶ εἰς τῶν δούλων τὰ τέκνα δὲν ἐδίδετο ἡ αὐτὴ ἀνατροφὴ ὡς εἰς τὰ τῶν ἐλευθέρων. 2) Πράγματι. 3) Ἤθελον ἐκβῆ, γίνῃ (οἱ παῖδες) σπουδαῖοι, ἐμβριθεῖς κατὰ τοὺς τρόπους. 4) Ἂς σκεφθῶμεν. Ἡ δὲ σύνταξις φέρε σκ. τί τις ἂν ἔχοι. 5) Νὰ ἀρχίσωμεν. 6) Ἀντικείμενον ταὐτοπροσωποῦν τῷ ὑποκειμένῳ, κατ' ἰδιωτισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς. 7) Ἤθελα συμβουλεύσει. 8) Μὲ ὁποίαν τύχῃ, χωρὶς δηλ. νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ ὁποῖαι τινές εἰσιν. 9) Νὰ νυμφεύωνται.
10) Δηλ. γεννηθεῖσιν ἐκ καλῶν πατέρων ἢ μητέρων. 11) Εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ βίου.
12) Ὅταν δηλ. θέλῃ νὰ λοιδορήσῃ τίς τινα, εὑρίσκει πρόχειρον λοιδορίαν ὅτι δὲν ἐγεννήθη ἐκ καλῶν γονέων. 13) Ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἡρακλεῖ μαινομένῳ, στίχ. 1261. 14) Βάσις.
15) Θησαυρός, χορηγῶν τὸ πλεονέκτημα τοῦ παῤῥησιάζεσθαι. 16) Τὸ καλῶν γονέων γεννῆσθαι. 17) Ἐπιθυμοῦσιν. Ἡ δοτικὴ ὡς ὑποκείμενον τοῦ ῥηματικοῦ. Τοῖς γλιχομένοις ἐστὶ ποιητέον, ἤτοι τοὺς γλιχομένους δεῖ ποιεῖν. 18) Παραβάλλει τὸ γένος χρυσοῖς νομίσμασι, κιβδηλευθεῖσι διὰ χαλκοῦ. 19) Πέφυκε τοιαῦτα, ὥστε σφάλλεσθαι. 20) Εὐρ. Ἱππόλυτος, 424. 21) Τὰ κακά, τὰ ἐλαττώματα τοῦ πατρὸς κτλ. δουλοῦσι, ταπεινοῦσι. 22) Ῥῆμα λαμβανόμενον ὡς ἐπίῤ. πάντως. 23) Ἐπάρσεως. 24) Υἱοί. 25) Υἱόν. 26) Ἀρέσκει.
27) Ἐθέλει.

γης[28]· οἵτινες Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα ἑαυτῶν ἐζημίωσαν χρήμασιν, ὅτι μικρὰν τὸ μέγεθος[29] γυναῖκα γάμῳ λαβεῖν[30] ὑπέμεινεν, ὑπειπόντες, ὡς οὐ βασιλέας, ἀλλὰ βασιλίσκους παρασχεῖν αὐτοῖς διανοοῖτο.... Καὶ περὶ μὲν τῆς γενέσεως τοσαῦτα εἰρήσθω μοι[31].

Περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς καὶ δὴ λεκτέον[32]. Καθόλου μὲν εἰπεῖν[33], ἃ κατὰ τῶν τεχνῶν[34] καὶ τῶν ἐπιστημῶν λέγειν εἰώθαμεν, ταὐτὸν καὶ κατὰ τῆς ἀρετῆς φατέον ἐστίν· ὡς εἰς τὴν παντελῆ[35] δικαιοπραγίαν τρία δεῖ συνδραμεῖν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθος. Καλῶ δὲ λόγον μέν, τὴν μάθησιν· ἔθος δέ, τὴν ἄσκησιν. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαί, τῆς μαθήσεως· αἱ δὲ χρήσεις, τῆς μελέτης· αἱ δ' ἀκρότητες, πάντων[36]. Καθ' ὃ δ' ἂν λειφθῇ[37] τούτων, κατὰ τοῦτ' ἀνάγκη χωλὴν γίνεσθαι τὴν ἀρετήν. Ἡ μὲν γὰρ φύσις ἄνευ μαθήσεως τυφλόν[38]· ἡ δὲ μάθησις δίχα φύσεως ἐλλιπές· ἡ δ' ἄσκησις χωρὶς ἀμφοῖν ἀτελές. Ὥσπερ δ' ἐπὶ τῆς γεωργίας πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπάρξαι δεῖ τὴν γῆν, εἶτα δὲ φυτουργὸν ἐπιστήμονα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα[39]· τὸν αὐτὸν τρόπον[40] γῇ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, γεωργῷ δὲ ὁ παιδεύων, σπέρματι δὲ αἱ τῶν λόγων ὑποθῆκαι[41], καὶ τὰ παραγγέλματα. Ταῦτα πάντα διατεινάμενος[42] εἴποιμι, ὅτι συνῆλθε καὶ συνέπνευσεν[43] εἰς τὰς τῶν παρ' ἅπασιν ᾀδομένων[44] ψυχάς, Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, καὶ τῶν ὅσοι δόξης ἀειμνήστου τετυχήκασιν. Εὐδαίμων μὲν οὖν καὶ θεοφιλής[45], εἴ τῳ[46] ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκεν· εἰ δέ τις οἴεται, τοὺς οὐκ εὖ πεφυκότας[47], μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς πρὸς ἀρετήν, οὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν[48] εἰς τοὐνδεχόμενον[49] ἀναδραμεῖν[50], ἴστω πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντός, διαμαρτάνων[51]. Φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει ῥᾳθυμία, φαυλότητα δ' ἐπανορθοῖ διδαχή· καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει[52], τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἁλίσκεται[53]. Καταμάθοις δ' ἄν, ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἐστίν, ἐπὶ πολλὰ τῶν γιγνομένων ἐπιβλέψας[54]. Σταγόνες μὲν γὰρ ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι· σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρίβονται[55]· οἱ δ' ἁρμάτειοι[56] τροχοὶ πόνῳ[57] καμφθέντες οὐδ' ἄν, εἴτι γένοιτο[58], τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναιντο ἀναλαβεῖν εὐθυωρίαν[59]· τάς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας[60] ἀπευθύνειν, ἀμήχανον[61]· ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῷ πόνῳ τῶν κατὰ φύσιν ἐγένετο κρεῖττον[62]. Καὶ μόνα ἄρα ταῦτα τὴν ἐπιμελείας

---

28) Ἕνεκα. 29) Ἐλλ. τῆς Κατά. 30) Νυμφευθῆναι. 31) Ἄς εἴπω. 32) Ἄς εἴπω τέλος πάντων. 33) Ἐν γένει μέν. 34) Περὶ τῶν τεχνῶν. 35) Ἐντελῆ. 36) Δηλ. Ἄρχεται μὲν ὁ παῖς μανθάνων, ἀσκεῖται δὲ μελετῶν· φθάνει δὲ εἰς τελειότητα δι' ἀμφοτέρων.
37) Μείνῃ ἀτελής. 38) Χρῆμα πρᾶγμά ἐστι. 39) Καλά. 40) Ἐλλ. Κατά.
41) Διδασκαλίαι. 42) Διϊσχυριζόμενος. 43) Ὁμοῦ εἰσῆλθον καὶ ἐνεπνεύσθησαν.
44) Φημιζομένων. 45) Ὑπὸ θεοῦ φιλούμενος. 46) Ἀντί. ἐκεῖνος ᾧ ἀπέδωκεν ἄν.
47) Τοὺς ἀφυεῖς. 48) Τὴν ἀφυΐαν. 49) Ὅσον ἐπιδέχεται, κατὰ τὸ δυνατόν. 50) Ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς φύσεως δύναται νὰ διορθωθῇ. 51) Ὅτι σφάλλει. 52) Καὶ τὰ εὔκολα αὐτὰ διαφεύγουσι τοὺς ἀμελεῖς. 53) Κατορθοῦνται. 54) Ἐπιβλέψας καταμάθοις. 55) Τρίβονται διὰ μόνης τῆς ἀφῆς. 56) Τῶν ἁμαξῶν. 57) Μετὰ κόπου. 58) Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συμβῇ.
59) Εὐθύτητα. 60) Βακτηρίας, τὰς ὁποίας ἐκράτουν εἰς τὸ θέατρόν τινες ὑποκριταί, π. χ. οἱ γέροντες. 61) Ἀδύνατον. 62) Διὰ τοῦ κόπου τὰ παρὰ φύσιν γίνονται εὐκολώτερα τῶν φυσικῶν.

ἔργον διαδείκνυσιν; Οὐκ· ἀλλὰ καὶ μυρία ἐπὶ μυρίοις[63]. Ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν[64]; ἀλλ' ἀμεληθεῖσα χερσεύεται, καὶ ὅσῳ τῇ φύσει βελτίων ἐστί, τοσούτῳ μᾶλλον, ἐξαργηθεῖσα[65], δι' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυται. Ἀλλ' ἔστι τις ἀπόκροτος[66] καὶ τραχυτέρα τοῦ δέοντος; ἀλλὰ γεωργηθεῖσα παραυτίκα γενναίους[67] καρποὺς ἐξήνεγκε. Ποῖα δὲ δένδρα οὐκ, ὀλιγωρηθέντα[68] μέν, στρεβλὰ[69] φύεται, καὶ ἄκαρπα καθίσταται, τυχόντα δ' ὀρθῆς παιδαγωγίας[70], ἔγκαρπα γίνεται καὶ τελεσφόρα; Ποία δὲ σώματος ἰσχὺς οὐκ ἐξαμβλοῦται καὶ καταφθίνει[71], δι' ἀμέλειαν καὶ τρυφὴν καὶ καχεξίαν; τίς δ' ἀσθενὴς φύσις οὐ τοῖς γυμνασαμένοις καὶ καταθλήσασι[72] πλεῖστον εἰς ἰσχὺν ἐπέδωκε[73]; Τίνες δ' ἵπποι καλῶς πωλοδαμνηθέντες[74], οὐκ εὐπειθεῖς ἐγένοντο τοῖς ἀναβάταις; τίνες δ' ἀδάμαστοι μείναντες, οὐ σκληραύχενες[75] καὶ θυμοειδεῖς ἀπέβησαν; Καὶ τί δεῖ τἄλλα θαυμάζειν, ὅπου γε τῶν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων ὁρῶμεν πολλὰ καὶ τιθασσευόμενα καὶ χειροήθη[76] γιγνόμενα τοῖς πόνοις[77]; Εὖ δὲ καὶ ὁ Θετταλός, ἐρωτηθείς, τίνες εἰσὶν οἱ ἠπιώτατοι Θετταλῶν; ἔφη, Οἱ παυόμενοι πολεμεῖν[78]. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καὶ γὰρ τὸ ἦθός ἐστι πολυχρόνιον· καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἐθικὰς[79] ἄν τις λέγῃ, οὐκ ἄν τι πλημμελεῖν δόξειεν[80]. Ἑνὶ δὲ περὶ τούτων ἔτι παραδείγματι χρησάμενος, ἀπαλλάξομαι[81] τοῦ ἔτι περὶ αὐτῶν μηκύνειν. Λυκοῦργος γάρ, ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτης, δύο σκύλακας τῶν αὐτῶν γονέων λαβών, οὐδὲν[82] ὁμοίως ἀλλήλοις ἤγαγεν[83]· ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπέφηνε λίχνον[84] καὶ σινάμωρον[85], τὸν δ' ἐξιχνεύειν[86] καὶ θηρᾶν δυνατόν· εἶτά ποτε τῶν Λακεδαιμονίων εἰς ταὐτὸ συνειλεγμένων, Μεγάλη τοι[87] ῥοπὴ πρὸς ἀρετῆς κτῆσίν ἐστιν, ἄνδρες (ἔφησε) Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἔθη, καὶ παιδεῖαι, καὶ διδασκαλίαι, καὶ βίων ἀγωγαί[88]· καὶ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσω φανερά· εἶτα προσαγαγὼν τοὺς δύο σκύλακας διαφῆκε, καταθεὶς εἰς μέσον λοπάδα καὶ λαγωὸν κατευθὺ[89] τῶν σκυλάκων· καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὸν λαγωὸν ᾖξεν[90]· ὁ δ' ἐπὶ τὴν λοπάδα ὥρμησε. Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδέπω συμβαλεῖν ἐχόντων[91], τί ποτ' αὐτῷ τοῦτο δύναται[92], καὶ τί βουλόμενος τοὺς σκύλακας ἐπεδείκνυεν, Οὗτοι γονέων (ἔφη) τῶν αὐτῶν ἀμφότεροι, διαφόρου δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν λίχνος, ὁ δὲ θηρευτὴς ἀποβέβηκε. Καὶ περὶ μὲν ἐθῶν καὶ βίων ἀρκείτω ταῦτα.

---

63) Πάμπολλα ἄλλα. 64) Ὑπάρχει τις ἐκ φύσεως. 65) Ἀργὴ ἀφεθεῖσα. 66) Σκληρά. 67) Καλούς. 68) Ἀμεληθέντα. 69) Στραβά. 70) Ἀντί: ἐπιμελείας. 71) Φθείρεται. 72) Εἰς τὴν ἀθλητικὴν ἀσχοληθεῖσι. 73) Ἐνισχύθη. 74) Ἀσκηθέντες ὅταν ἦσαν πῶλοι, νέοι ἵπποι. 75) Βαρυκέφαλοι, ἔχοντες τὸν αὐχένα σκληρὸν ὥστε δυσκόλως νὰ στρέφηται διὰ χαλινοῦ. 76) Ἥμερα, εὐμεταχείριστα. 77) Διὰ τῶν πόνων. 78) Διότι δηλ. τῶν πολέμων οἱ κόποι τοὺς ἐξημερώνουσι. 79) Διὰ τῆς συνηθείας προσκτωμένας κ. διατηρουμένας, παίζει πρὸς τὰς λέξεις. 80) Οὐ δόξειέ τις πλημμελεῖν, ἂν λέγῃ. 81) Θέλω ἀπαλλαγῆ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ μηκύνω τὸν λόγον περὶ αὐτῶν. 82) Κατ' οὐδέν· ὅθεν τὸ ἡμέτερον δέν. 83) Ἀνέθρεψε. 84) Λαίμαργον. 85) Κυρίως ἐθελόκακον· ἀλλὰ συνήθως ἀγαπῶντα τὰ καλὰ φαγητά. 86) Νὰ ζητῇ τὰ ἴχνη τῶν ζώων εἰς τὸ κυνήγιον. 87) Δοτικὴ παραποιητική· ὡς νὰ ἔλεγε· σᾶς λέγω, σᾶς βεβαιῶ. 88) Τὰ ἔθη, κτλ. ἐστὶ μεγάλη ῥοπὴ πρὸς κτῆσιν ἀρετῆς. Δηλ. ὅλα ταῦτα μεγάλως συντείνουσιν εἰς τὴν γέννησιν τῆς ἀρετῆς. Ἔθεσε δὲ τὸ ῥῆμα ἑνικῶς, ἂν καὶ τὰ ὑποκείμενα δὲν ἦναι μόνον οὐδέτερα, διότι τὰ ἐκλαμβάνει ὅλα ὡς πράγματα, ὅθεν καὶ ἐπιφέρει· ταῦτα. 89) Ἀπέναντι. 90) Ἐρρίφθη. 91) Οὐ δυνάμενοι ἐννοεῖν. 92) Τί σημαίνει τοῦτο, τί θέλει νὰ ἀποδείξῃ δι' αὐτοῦ.

Περὶ δὲ τροφῆς ἐχόμενον[93] ἂν εἴη λέγειν. Δεῖ δὲ (ὡς ἐγὼ ἂν φαίην) αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τούτοις ὑπέχειν[94] τοὺς μαστούς. Συμπαθέστερόν[95] τε γὰρ θρέψουσι, καὶ διὰ πλείονος ἐπιμελείας, ὡς ἂν ἔνδοθεν[96], καὶ (τὸ δὴ λεγόμενον) ἐξ ὀνύχων ἁπαλῶν ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα. Αἱ τίτθαι δὲ καὶ αἱ τροφαὶ τὴν εὔνοιαν ὑποβολιμαίαν καὶ παρέγγραπτον[97] ἔχουσιν, ἅτε μισθοῦ φιλοῦσαι. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις, ὅτι δεῖ τὰς μητέρας, ἃ γεγεννήκασιν, αὐτὰς τιτθεύειν[98] καὶ τρέφειν. Διὰ γὰρ τοῦτο παντὶ ζῴῳ τεκόντι τὴν ἐκ τοῦ γάλακτος τροφὴν ἐχορήγησε. Σοφὸν[99] δὲ ἄρα καὶ ἡ πρόνοια· διττοὺς ἐνέθηκε ταῖς γυναιξὶ τοὺς μαστούς, ἵνα, καὶ εἰ δίδυμα τέκοιεν, διττὰς ἔχοιεν τὰς τῆς τροφῆς πηγάς. Χωρὶς δὲ τούτων[100] εὐνούστεραι τοῖς τέκνοις γίγνοιτ' ἄν, καὶ φιλητικώτεραι[101]. Καὶ μὰ Δί' οὐκ ἀπεικότως. Ἡ συντροφία γὰρ ὥσπερ ἐπιτόνιόν[102] ἐστι τῆς εὐνοίας. Καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν συντρεφομένων ἀποσπώμενα, ταῦτα[103] ποθοῦντα φαίνεται. Μάλιστα[104] μὲν οὖν (ὥσπερ ἔφην) αὐτὰς πειρατέον τὰ τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας· εἰ δ' ἄρ' ἀδυνάτως ἔχοιεν[105], ἢ διὰ σώματος ἀσθένειαν, (γένοιτο[106] γὰρ ἄν τι καὶ τοιοῦτον) ἢ πρὸς ἑτέρων τέκνων σπεύδουσαι γένεσιν[107]· ἀλλὰ τάς γε τίτθας καὶ τροφούς, οὐ τὰς τυχούσας, ἀλλ' ὡς ἔνι[108] μάλιστα σπουδαίας[109] δοκιμαστέον ἐστί. Πρῶτον μὲν τοῖς ἤθεσιν Ἑλληνίδας. Ὥσπερ γὰρ τὰ μέλη τοῦ σώματος εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως πλάττειν τῶν τέκνων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ταῦτα ὀρθὰ καὶ ἀστραβῆ[110] φύηται· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τὰ τῶν τέκνων ῥυθμίζειν προσήκει. Εὔπλαστον γὰρ καὶ ὑγρὸν[111] ἡ νεότης, καὶ ταῖς τούτων ψυχαῖς ἁπαλαῖς ἔτι τὰ μαθήματα ἐντήκεται[112]· πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεται. Καθάπερ γὰρ σφραγῖδες τοῖς ἁπαλοῖς ἐναπομάττονται κηροῖς· οὕτως αἱ μαθήσεις ταῖς τῶν ἔτι παιδίων ἐναποτυποῦνται. Καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶς[113] παραινεῖν ταῖς τίτθαις, μὴ τοὺς τυχόντας μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων ψυχὰς ἐξ ἀρχῆς ἀνοίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπίμπλασθαι συμβαίνῃ· Κινδυνεύει[114] δὲ καὶ Φωκυλίδης[115] ὁ Ποιητὴς καλῶς παραινεῖν, λέγων.

Παῖδ' ἔτ' ἐόντα[116] χρεὼν[117] δὴ καλὰ διδασκέμεν[118] ἔργα.

Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιόν ἐστιν, ὅτι καὶ τὰ παιδία τὰ μέλλοντα τοῖς τροφίμοις ὑπηρετεῖν[119], καὶ τούτοις σύντροφα γίνεσθαι, ζητητέον[120], πρώτιστα μέν, σπουδαῖα τοὺς τρόπους· ἔτι μέντοι Ἑλληνικὰ καὶ

---

93) Τὸ ἑπόμενον, τὸ συνεχές. 94) Νὰ δίδωσιν εἰς αὐτά. 95) Ἐπίρ. 96) Ἐκ καρδίας διδοῦσαι αὐτοῖς τὸ ἐντὸς αὐτῶν γάλα. 97) Νόθον ἢ ψευδῆ. 98) Νὰ τὰ βυζάνωσιν αἱ ἴδιαι. 99) Σοφῶς 100) Ἐκτὸς δηλ. ὅτι εἶναι φυσικὸν νὰ τὰ τρέφωσιν αἱ ἴδιαι. 101) Μᾶλλον διατεθειμέναι νὰ τὰ ἀγαπῶσι. 102) Τὸ ἐντεῖνον, τὸ χορδίζον. δηλ. τὸ αὐξάνον τὴν εὔνοιαν ἐκ τῶν μουσικῶν ὀργάνων. 103) Τὰ συντρεφόμενα. 104) Ὅσον τὸ δυνατόν. 105) Ἂν δὲν δύνανται. 106) Ἐνδέχεται νὰ συμβῇ. 107) Μέλλουσαι νὰ τέξωσιν ἄλλα. 108) Ὅσον τὸ δυνατόν. 109) Ἐμβριθεῖς, καλῶς ἀνατεθραμμένας. 110) Ὄχι στραβά. 111) Παραβάλλει τὴν νεότητα μὲ ὑγρόν τι σῶμα (πηλὸν), λαμβάνον εὐκόλως πᾶν σχῆμα. 112) Ἐντυποῦνται. 113) Ὀρθῶς, ἐμφρόνως. 114) Φαίνεται. 115) Ποιητὴς τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος ἐκ Μιλήτου. Ὀλίγοι στίχοι του σώζονται. 116) Ὄντα. 117) Ἀνάγκη. 118) Διδάσκειν. 119) Ἐκεῖνα τὰ παιδία τῶν δούλων τὰ λαμβανόμενα διὰ νὰ ὑπηρετῶσι τὰ ἀνατρεφόμενα παιδία. 120) Πρέπει νὰ ζητῶμεν τὰ παιδία σπουδαῖα κατὰ τοὺς τρόπους.

περίτρανα λαλεῖν[121], ἵνα μὴ συναναχρωννύμενοι[122] βαρβάροις[123] καὶ τὰ ἤθη μοχθηροῖς, ἀποφέρωνταί[124] τι τῆς ἐκείνων φαυλότητος. Καὶ οἱ παροιμιαζόμενοι[125] δέ φασιν, οὐκ ἀπὸ τρόπου[126] λέγοντες, ὅτι, ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν[127] μαθήσῃ.

Ἐπειδὰν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν ὑπὸ παιδαγωγοῖς τετάχθαι[128], ἐνταῦθα δὴ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἑκτέον ἐστὶ[129] τῆς τούτων καταστάσεως, ὡς μὴ λάθωσιν[130] ἀνδραπόδοις ἢ βαρβάροις ἢ παλιμβόλοις[131] τὰ τέκνα παραδόντες[132]. Ἐπεὶ νῦν γε τὸ γινόμενον πολλοῖς[133], ὑπερκαταγέλαστόν[134] ἐστι. Τῶν γὰρ δούλων τῶν σπουδαίων τοὺς μὲν γεωργοὺς ἀποδεικνύουσι[135], τοὺς δὲ ναυκλήρους, τοὺς δὲ ἐμπόρους, τοὺς δὲ οἰκονόμους, τοὺς δὲ δανειστάς· ὅ,τι δ' ἂν εὕρωσιν ἀνδράποδον οἰνόληπτον[136] καὶ λίχνον, πρὸς πᾶσαν πραγματείαν[137] ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι[138] τοὺς υἱούς. Δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τὴν φύσιν, οἷός περ ἦν ὁ Φοῖνιξ[139], ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός. Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων ἔρχομαι φράσων[140]. Διδασκάλους γὰρ ζητητέον τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις[141] εἰσὶν ἀδιάβλητοι, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι, καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἄριστοι. Πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκἀγαθίας, τὸ νομίμου[142] τυχεῖν παιδείας[143]. Καὶ καθάπερ τὰς χάρακας[144] οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς παρατιθέασιν, οὕτως αἱ νόμιμοι τῶν διδασκάλων ἐπιμελεῖς[145] τὰς ὑποθήκας[146] καὶ παραινέσεις παραπηγνύουσι[147] τοῖς νέοις, ἵν' ὀρθὰ τούτων βλαστάνῃ τὰ ἤθη. Νῦν δέ τις καὶ καταπτύσειε τῶν πατέρων ἐνίων[148], οἵτινες πρὶν δοκιμάσαι τοὺς μέλλοντας διδάσκειν, δι' ἄγνοιαν, (ἔσθ' ὅτε καὶ δι' ἀπειρίαν) ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ παρασήμοις[149] ἐγχειρίζουσι τοὺς παῖδας. Καὶ οὔπω τοῦτό ἐστι καταγέλαστον, εἰ καὶ δι' ἀπορίαν αὐτὸ πράττουσιν· ἐκεῖνο δὲ ἐσχάτως[150] ἄτοπον τὸ ποῖον; ἐνίοτε γὰρ εἰδότες, αἰσθομένων μᾶλλον αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων[151], τὴν ἐνίων τῶν παιδευτῶν ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὅμως τούτοις ἐπιτρέπουσι[152], τοὺς παῖδας· οἱ μὲν ταῖς τῶν ἀρεσκομένων ἡττώμενοι[153] κολακείαις· εἰσὶ δὲ οἳ δεομένοις χαριζόμενοι[154] φίλοις· παρόμοιον

121) Ζητητέον αὐτὰ λαλεῖν. Ἑλληνικὰ δὲ ἐλλείψει τοῦ ῥήματος, ὡς παρ' ἡμῖν ἀντὶ Ἑλληνιστί. Περίτρανα δὲ καθαρῶς. 122) Συμβαστώμενοι, πλησιάζοντες καὶ λαμβάνοντες τὸ χρῶμα, μεταφορ. 123) Πᾶς μὴ Ἕλλην ἦν βάρβαρος. 124) Λαμβάνωσι μεθ' ἑαυτῶν μέρος τι. 125) Οἱ λέγοντες παροιμίας. 126) Ἀναρμοδίως. 127) Νὰ χωλαίνῃ ἐλαφρά.
128) Τοιαύτην ὥστε νὰ ταχθῶσι, νὰ ἤθελον ταχθῇ. 129) Πρέπει νὰ ἔχωσιν (οἱ γονεῖς). 130) (Οἱ γονεῖς). 131) Εἰς ἀκαταστάτους ἢ κακοτρόπους ἀνθρώπους. 132) Μὴ τύχῃ καὶ παραδώσωσι. 133) Ὑπὸ πολλῶν. 134) Εἰς ὑπερβολὴν γελοῖον. 135) Καθιστῶσι.
136) Μέθυσον, κυριευόμενον ἀπὸ οἴνου. 137) Ἐπιχείρησιν. 138) Ὑποτάττουσι.
139) Υἱὸς τοῦ Ἀμύντορος, βασιλέως τῆς Ἀχαΐας, φυγὼν τὴν πατρίδα του, ἦλθεν εἰς Θεσσαλίαν, ὅπου ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα. 140) Ἔρχομαι, μέλλω νὰ εἴπω. 141) Ὡς πρὸς τὴν ἐν τῷ βίῳ διαγωγήν. 142) Ὀρθῆς, καταλλήλου. 143) Τὸ τυχεῖν παιδείας ἐστὶ πηγή.
144) Τοὺς πάλους πρὸς στήριγμα. 145) Ἐπίθετον τοῦ ὑποθήκας ἢ παραινέσεις.
146) Διδασκαλίας. 147) Στηλώνουσιν ὅπως στηρίζωσι δηλ. τὴν διαγωγὴν τῶν νέων, ἐκ μεταφορᾶς τῶν πάλων. 148) Πτύσειε, πρέπει νὰ πτύσῃ κατ' ἐνίων. 149) Ἀχρείους, ὡς τὰ κίβδηλα νομίσματα. 150) Ἐντελῶς. 151) Ἐν ᾧ καὶ τινες ἀκούουσιν αὐτοὺς λέγοντας τοῦτο ἢ (πιθανώτερον): διότι ἄλλοι τινές, μᾶλλον αὐτῶν νοήμονες, τοῖς τὸ λέγουν.
152) Παραδίδουσι. 153) Ἐνδίδοντες εἰς τὰς κολακείας ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τοὺς ἀρέσκουσι.
154) Εἰσὶ δέ τινες οἳ ποιοῦσι τοῦτο χαριζόμενοι.

ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἴτις τῷ σώματι κάμνων[155], τὸν σὺν ἐπιστήμῃ[156] δυνηθέντα ἂν σῶσαι παραλιπὼν, φίλῳ χαριζόμενος, τὸν δι᾽ ἀπειρίαν ἀπολέσαντα ἂν[157] αὐτὸν προέλοιτο[158], ἢ ναύκληρον τὸν ἄριστον ἀφεὶς τὸν χείριστον δοκιμάσειε, φίλου δεηθέντος[159]. Ζεῦ καὶ Θεοὶ πάντες[160], πατήρ τις καλούμενος[161], πλείω λόγον τῆς τῶν δεομένων[162] ποιεῖται χάριτος[163] ἢ τῆς τῶν τέκνων παιδεύσεως; Εἶτ᾽ οὐκ εἰκότα πολλάκις ὁ Κράτης[164] ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς ἔλεγεν, ὅτι, εἴπερ ἄρα δυνατὸν ἦν, ἀναβάντα ἐπὶ τὸ μετεωρότατον[165] τῆς πόλεως ἀνακραγεῖν[166] μέρος, Ὦ ἄνθρωποι ποῖ φέρεσθε, οἵτινες χρημάτων μὲν κτήσεως περὶ[167] πᾶσαν ποιεῖσθε σπουδὴν[168], τῶν δ᾽ υἱέων[169], οἷς ταῦτα καταλείψετε, μικρὰ[170] φροντίζετε; Τούτοις δ᾽ ἂν ἔγωγε προσθείην, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πατέρες παραπλήσιον ποιοῦσιν, οἷον εἴτις τοῦ μὲν ὑποδήματος φροντίζοι, τοῦ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι[171]. Πολλοὶ δὲ εἰς τοσοῦτον τῶν πατέρων προβαίνουσι φιλαργυρίας[172] ἅμα καὶ μισοτεκνίας, ὥσθ᾽, ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελέσειαν[173], ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς τιμίους[174] αἱροῦνται τοῖς τέκνοις παιδευτὰς, εὔωνον ἀμαθίαν διώκοντες[175]. Ἢ[176] καὶ Ἀρίστιππος[177] οὐκ ἀκόμψως, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀστείως, ἐπέσκωψε τῷ λόγῳ πατέρα νοῦ καὶ φρενῶν κενόν[178]. Ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτὸν, πόσον αἰτοίη μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως[179], Χιλίας, ἔφη, δραχμάς. Τοῦ δὲ, Ἡράκλεις[180], εἰπόντος, ὡς ὑπέρπολυ τὸ αἴτημα· δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον χιλίων[181] πρίασθαι. Τοιγαροῦν (εἶπε) δύο ἕξεις ἀνδράποδα, καὶ τὸν υἱὸν, καὶ ὃν ἂν πρίῃ. Τὸ δὲ ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον, τῇ μὲν δεξιᾷ συνεθίζειν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφὰς[182], κἂν προτείνειε[183] τὴν ἀριστερὰν, ἐπιτιμᾷν, μηδεμίαν δὲ ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ λόγων ἐπιδεξίων καὶ νομίμων ἀκούειν[184]. Τί οὖν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς[185] πατράσιν, ἐπειδὰν κακῶς μὲν θρέψωσι, κακῶς δὲ παιδεύσωσι τοὺς υἱεῖς, ἐγὼ φράσω· ὅταν γὰρ εἰς ἄνδρας ἐγγραφέντες[186], τοῦ μὲν ὑγιαίνοντος καὶ τεταγμένου[187] βίου καταφρονήσωσιν, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀνδραπώδεις ἡδονὰς ἑαυτοὺς κρημνίσωσι[188], τότε δὴ μεταμέλονται τὴν τῶν τέκνων προδεδωκότες[189] παιδείαν, ὅτε οὐδὲν ὄφελος τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν[190] ἀδημονοῦντες. Οἱ μὲν γὰρ αὐ-

---

155) Ἄῤῥωστος ὤν. 156) Διὰ τῆς ἐπιστήμης· τὸν ἰατρόν. 157) Δυνάμενον νὰ τὸν ἀπολέσῃ, νὰ τὸν θανατώσῃ. 158) Ἐπροτίμα. 159) Διότι τὸν παρεκάλεσε φίλος.

160) Ἐπιφώνημα. 161) Ἄνθρωπος, ὅστις καλεῖται πατήρ.

162) Παρακαλούντων. 163) Περισσότερον φροντίζει νὰ κάμῃ χάριν. 164) Θηβαῖος κυνικὸς φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Διογένους. 165) Ὑψηλότατον. 166) Ὅτι (ἀναβὰς, ἀνέκραξεν ἄν)· τὸ σχῆμα ἀπὸ κοινοῦ, ἢ ἐλλειπτ. 167) Περὶ κτ. 168) Σπουδάζετε, φροντίζετε.

169) Ἐξ ὀν. υἱεύς. 170) Ὀλίγον. 171) Ὀλιγωρῇ, παραμελῇ. 172) Πολλοὶ τῶν πατέρων προβαίνουσιν εἰς τοσοῦτον φιλαργυρίας, εἰς τοσαύτην φιλαργυρίαν. 173) Πληρώσωσι.

174) Εὐθηνοὺς, οὐδεμίαν τιμὴν, ἀξίαν, ἔχοντας. 175) Ἐπιζητοῦντες εὐθηνὴν ἀμάθειαν.

176) (Ἐφ᾽) ἣ (αἰτίᾳ), διὰ τοῦτο. 177) Κυρηναῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. 178) Ἐστερημένον. 179) Διὰ τὴν παίδευσιν. 180) Ἐπιφώνημα. 181) Ἀντὶ χιλίων, διὰ χιλίας.

182) Συνεθίζειν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφὰς τῇ δεξιᾷ χειρί. 183) Τὰ παιδία προτείνειε.

184) Τοῦ ἀκούειν (νὰ ἀκούωσι) τὰ παιδία λόγων. 185) Εἰρωνικῶς. 186) Φθάσαντες (οἱ υἱοὶ) εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν. Λέγει δὲ ἐγγραφέντες, διότι εἰς Ἀθήνας οἱ νέοι ἐνεγράφοντο εἰς τὰ Ληξιαρχικὰ βιβλία ὅταν ἐγίνοντο ἔφηβοι, 16 ἐτῶν, καὶ πάλιν ὅταν ἄνδρες, 20 ἐτῶν. 187) Ὑγιοῦς καὶ τακτικοῦ. 188) Δοθῶσι. Τὸ δὲ κρημνίσωσιν ἐμφαντικώτερον.

189) Ὅτι ἐπρόδωσαν, ἠμέλησαν. 190) Διὰ τὰ ἀδικήματα.

τῶν[191] κόλακας καὶ παρασίτους ἀναλαμβάνουσιν[192], ἀνθρώπους ἀσήμους καὶ καταράτους, καὶ τῆς νεότητος ἀνατροπέας καὶ λυμεῶνας... οἱ δὲ κατοψοφαγοῦσιν[193]· οἱ δὲ εἰς κύβους καὶ κώμους[194] ἐξοκέλλουσιν· ἤδη δέ τινες καὶ τῶν νεανικωτέρων ἅπτονται κακῶν[195]... κιττοφοροῦντες[196], καὶ μίαν ἡδονὴν θανάτου τιμώμενοι[197]. Φιλοσόφῳ δὲ ὁμιλήσαντες[198] οὗτοι, οὐ τοῖς ἴσοις πράγμασιν[199] ἑαυτοὺς ἂν καταπειθεῖς παρέσχοντο[200]...

Συνελὼν[201] τοίνυν ἐγώ φημι, καὶ χρησμολογεῖν[202] μᾶλλον ἢ παραινεῖν δόξαιμ' ἂν ὅτι εἰκότως, ἓν πρῶτον μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον[203], ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι· καὶ ταῦτα[204] φορὰ καὶ συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα καὶ μικρά, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν[205]. Εὐγένεια καλὸν μέν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν[206]. Πλοῦτος δὲ τίμιον[207] μέν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα. ἐπειδὴ τῶν μὴ ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο[208], τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρουσα προσήνεγκε· καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλάντια τοξεύειν[209], κακούργοις οἰκέταις καὶ συκοφάνταις[210]· καὶ τὸ μέγιστον[211], ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι[212]. Δόξα γε μὴν σεμνὸν[213], ἀλλ' ἀβέβαιον. Κάλλος δὲ περιμάχητον μέν, ἀλλ' εὐμετάστατον[215], ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μέν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ[216]. Τὸ δὲ ὅλον, εἴτις ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ[217], μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων[218]. Πόστον[219] γάρ ἐστιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνη τῆς τῶν ἄλλων ζώων δυνάμεως, λέγω δέ, οἷον ἐλεφάντων, καὶ ταύρων, καὶ λεόντων; Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν[220] μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον. Καὶ δύο τὰ πάντων ἐστὶ κυριώτατα ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. Καὶ ὁ μὲν νοῦς ἀρχικός ἐστι τοῦ λόγου[221]· ὁ δὲ λόγος ὑπηρετικὸς τοῦ νοῦ· τύχῃ μὲν ἀνάλωτος[222], συκοφαντίᾳ δὲ ἀναφαίρετος, νόσῳ δ' ἀδιάφθορος, γήρᾳ δ' ἀλύμαντος. Μόνος γὰρ ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ[223]· καὶ ὁ χρόνος, τἆλλα πάντ' ἀφαιρῶν, τῷ γήρᾳ προστίθησι τὴν ἐπιστήμην. Ὅ γε μὴν πόλεμος, χειμάρρου δίκην[224] πάντα σύρων καὶ πάντα παραφέρων, μόνην οὐ δύναται παιδείαν παρελέσθαι[225]. Καί μοι δοκεῖ Στίλπων[226] ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν

---

191) Τῶν παίδων. 192) Δέχονται ὡς συντρόφους των. 193) Καταγίνονται εἰς συμπόσια. 194) Σερεντώματα, πατινάδας. 195) Παραδίδονται εἰς ἰσχυρότερα, μεγαλήτερα κακά. 196) Φοροῦντες κισσὸν ὡς αἱ Βάκχαι, μεθύοντες. 197) Δηλ. θεωροῦντες ἄξιον νὰ δεχθῶσι ἀντὶ μιᾶς μόνης ἡδονῆς κ' αὐτὸν τὸν θάνατον. 198) Συναναστραφέντες. 199) Εἰς τοιαῦτα πράγματα. 200) Δὲν ἤθελον πεισθῇ, παραδοθῇ. 201) Ἐν βραχυλογίᾳ. 202) Ὅτι λέγω χρησμούς. 203) Κυριωδέστερον μέρος. 204) Συντελεστικά. 205) Ὑπάρχουσι. 206) Εἶναι κτῆμα τῶν προγόνων, ὄχι ἡμῶν αὐτῶν. 207) Πολύτιμον. 208) Ἡ τύχη τὸ ἀφῄρεσε, τὸ ἀφαιρεῖ πολλάκις ἀπὸ τοὺς ἔχοντας. Ὁ δὲ ἀντιχρονισμὸς πρὸς δήλωσιν τοῦ τάχους τῆς ἀφαιρέσεως. 209) Ὁ πολὺς πλοῦτος κεῖται ὡς σκοπός, σημάδι εἰς τοὺς κακούργους οἰκέτας, ὅσοι θέλουσι νὰ τοξεύωσι κατὰ τῶν βαλαντίων. 210) Ἄνθρωποι κακότροποι ἐν Ἀθήν. συκοφαντοῦντες σχεδὸν ἐξ ἐπαγγέλματος τοὺς πολίτας εἰς τὸν δῆμον διὰ νὰ λαμβάνωσι χρήματα. 211) Ὁ μέγιστος λόγος κατὰ τοῦ πλούτου εἶναι. 212) Μέτεστι πλούτου καὶ τοῖς π. Καὶ οἱ πονηροὶ ἔχουσι πλοῦτον. 213) Ἔντιμον πρᾶγμα. 214) Πολύτιμον. 215) Εὐμετάβλητον. 216) Νικᾶται ἀπὸ νόσον καὶ γῆρας. 217) Ὑψηλοφρονεῖ. 218) Ὅτι σφάλλει.
219) Πόσον μέρος. 220) Τῶν πραγμάτων ὅσα ἔχομεν ἡμεῖς. 221) Ἄρχει τοῦ λόγου, ὁδηγεῖ τὸν λόγον. 222) Μὴ ἁλισκόμενος, μὴ κυριευόμενος ἀπὸ τὴν τύχην. 223) Ὅσον παλαιώνει, τόσον νεώτερος γίνεται. 224) Ὡς χείμαρρος. 225) Νὰ ἀφαιρέσῃ.
226) Φιλόσοφος ἐκ Μεγάρων, μαθητὴς τοῦ Εὐκλείδου, περὶ τὰ 300 Π. Χ.

ὅτε Δημήτριος[227] ἐξανδραποδισάμενος τὴν πόλιν, εἰς ἔδαφος κατέβαλε[228], καὶ τὸν Στίλπωνα ἤρετο, μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη[229]· καὶ ὅς[230], « Οὐ δῆτα[231], εἶπε. Πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν ». Σύμφωνος δὲ καὶ συνῳδὸς[232] καὶ ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτῃ φαίνεται. Καὶ γὰρ οὗτος, ἐρωτήσαντος αὐτόν, ὥς μοι δοκεῖ, Γοργίου[233], ἥν[234] ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως[235] ὑπόληψιν, καὶ εἰ νομίζει τοῦτον εὐδαίμονα εἶναι, Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει[236]· ὡς τῆς εὐδαιμονίας ἐν τούτοις, οὐκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένης[237].

Ὥσπερ δὲ παραινῶ τῆς παιδείας τῶν τέκνων μηδὲν ποιεῖσθαι προὐργιαίτερον[238], οὕτως αὖ πάλιν φημὶ δεῖν τῆς ἀδιαφθόρου καὶ ὑγιαινούσης ἔχεσθαι[239]· τῶν δὲ πανηγυρικῶν λήρων[240] ὡς ποῤῥωτάτω τοὺς υἱεῖς ἀπάγειν[241]. Τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς[242] ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν[243]. Μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ[244] καὶ Εὐριπίδης λέγων·

Ἐγὼ δ' ἄκομψος[245] εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον[246].
Εἰς ἥλικας[247] δὲ κὠλίγους σοφώτερος[248].
. . . . Οἱ δ' ἐν σοφοῖς[249]
Φαῦλοι[250], παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν[251].

Ὁρῶ δ' ἔγωγε τοὺς τοῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις ἀρεστῶς καὶ κεχαρισμένως[252] ἐπιτηδεύοντας λέγειν, καὶ τὸν βίον[253] ὡς τὰ πολλὰ[254] ἀσώτους καὶ φιληδόνους ἀποβαίνοντας. Καὶ νὴ Δί' εἰκότως. Εἰ γὰρ ἄλλοις ἡδονὰς παρασκευάζοντες, ἀμελοῦσι τοῦ καλοῦ, σχολῇ[255] γ' ἂν τῆς ἰδίας ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς ὑπεράνω τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ποιήσαιντο, ἢ σῶφρον ἀντὶ τοῦ τερπνοῦ διώξαιεν[256]. Πρὸς δὲ τούτοις, τί ἂν τοὺς παῖδας χρηστὸν ἕτερον διδάξαιμεν, καὶ τίσιν ἀγαθοῖς ἐπιφύεσθαι[257] παραινέσαιμεν; Καλὸν γάρ τοι[258] μηδὲν εἰκῇ[259] μήτε λέγειν μήτε πράττειν, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν. « Χαλεπὰ τὰ καλά ». Οἱ δ' αὐτοσχέδιοι τῶν λόγων πολλῆς εὐχερείας καὶ ῥᾳδιουργίας[260] εἰσὶ πλήρεις, οὔθ', ὅθεν ἀρκτέον, οὔθ', ὅποι παυστέον ἐστὶν, εἰδότων[261]. Χωρὶς δὲ τῶν ἄλλων πλημμελημάτων, οἳ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα[262] λέγουσιν, εἰς ἀμετρίαν[263] δεινὴν ἐμπίπτουσι καὶ πολυλογίαν. Σκέψις δὲ οὐκ ἐᾷ τῆς ἱκνουμένης συμμετρίας τὸν λόγον ἐκπίπτειν[264]. Ὁ Περικλῆς, ὡς

---

227) Ὁ Μακεδών, υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου, ὁ Πολιορκητὴς καλούμενος. 228) Κατεδάφισε. 229) Εἶχε χάσει. 230) Οὗτος. 231) Ὄχι δά. 232) Συνᾴδουσα, ὁμοία. 233) Περίφημος ῥήτωρ ἐκ Λεοντίου τῆς Σικελίας, διδάσκαλος τοῦ Ἰσοκράτους. 234) Ποίαν. 235) Τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. 236) Πῶς ἔχει, πῶς διάκειται ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, πόσην ἔχει ἀρετήν. 237) Διότι κεῖται. 238) Νὰ μὴ θεωρῶμεν οὐδὲν σπουδαιότερον. 239) Νὰ ἐναγκαλιζώμεθα τὴν ἀδιάφθορον παιδείαν. 240) Τὰ πανηγυρικὰ φλυαρήματα, τοὺς ἐπιδεικτικοὺς λόγους. 241) Νὰ μακρύνωμεν ὅσον ἠμποροῦμεν περισσότερον. 242) Εἰς τὸν ὄχλον. 243) Ἀρέσκων τις, ἢ ζητῶν νὰ ἀρέσκῃ εἰς τὸν ὄχλον, ἀπαρέσκει εἰς τοὺς πολλούς. 244) Τῷ λόγῳ μου. 245) Ἀφυής. 246) Νὰ ὁμιλῶ, νὰ ἐξηγῶ τι. 247) Ὁμήλικας. 248) Σοφώτερός εἰμι δοῦναι λόγον. 249) Μεταξὺ τῶν σοφῶν. 250) Κακοὶ φαινόμενοι. 251) Φαίνονται μουσικώτεροι, ἀρέσκουσι λέγοντες. 252) Μὲ τρόπον ὥστε νὰ ἀρέσκωσι. 253) Κατὰ τὸν βίον, τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. 254) Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. 255) Μόλις, οὐδαμῶς. 256) Ἤθελον ἐπιδιώξει, ἐπιζητήσει. 257) Νὰ ἐπιμελῶνται. 258) Καλόν ἐστι μὴ λέγειν. 259) Ἀπερισκέπτως. Αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τὰς παραινέσεις, μηδὲν εἰκῇ λέγειν ἢ πράττειν. 260) Εὐκόλου ἐργασίας, ἑπομένως ἀτέχνου. 261) Τῶν λεγόντων τοὺς λόγους τούτους. 262) Ἀπροπαρασκεύως. 263) Εἰς ἀμέτρους λόγους. 264) Ὅταν σκεφθῇ τις πρὶν ὁμιλήσῃ, ὁ λόγος του μένει εἰς τὰ ὅρια τῆς ἀναγκαίας συμμετρίας.

ἡμῖν ἀκούειν παραδέδοται[265], καλούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου[266], πολλάκις οὐχ ὑπήκουσε, λέγων ἀσύντακτος[267] εἶναι. Ὡσαύτως δὲ καὶ Δημοσθένης, ζηλωτὴς τῆς τούτου πολιτείας γενόμενος, καλούντων αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων σύμβουλον, ἀντέβαινεν[268], Οὐ συντέταγμαι, λέγων. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέσποτός[269] ἐστι καὶ πεπλασμένη παράδοσις. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου[270] τὴν τῆς σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι[271]. Φησὶ γοῦν· Ἐγὼ δ' ἐσκέφθαι μέν, ὦ Ἀθηναῖοι, φημί, κοὐκ ἂν ἀρνηθείην καταμεμελετηκέναι[272] γε ὡς ἐνῆν μάλιστα ἐμοί[273]· καὶ γὰρ ἂν ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πάσχων ἠμέλουν, ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον[274]. Τὸ δὲ δὴ παντάπασιν ἀποδοκιμάζειν τῶν λόγων τὴν ἑτοιμότητα[275], ἢ πάλιν αὖ ταύτην οὐκ ἐπ' ἀξίοις[276] ἀσκεῖν, οὐ φαίην ἂν ἔγωγε· ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ[277] τοῦτο ποιητέον ἐστί. Μέχρι δὲ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἡλικίας οὐδὲν ἐκ τοῦ παρατυχόντος[278] ἀξιῶ λέγειν· ἀλλ' ὅταν τις ῥιζώσῃ τὴν δύναμιν[279], τότε, τῶν καιρῶν καλούντων, ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις[280] προσήκει. Ὥσπερ γὰρ οἱ πολὺν χρόνον δεθέντες, κἂν λυθεῖεν ὕστερον, ἀπὸ τῆς πολυχρονίου τῶν δεσμῶν συνηθείας οὐ δυνάμενοι βαδίζειν, ὑποσκελίζονται[281]· τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ πολλῷ χρόνῳ τὸν λόγον σφίξαντες, κἂν εἴποτε ἐκ τοῦ παραχρῆμα[282] δεήσειεν εἰπεῖν, οὐδὲν ἧττον τὸν αὐτὸν τῆς ἑρμηνείας[283] χαρακτῆρα φυλάσσουσι. Τὸ δ' ἔτι παῖδας ὄντας ἐᾶν ἐπὶ καιροῦ[284] λέγειν, ματαιολογίας τῆς ἐσχάτης αἴτιον καθίσταται. Ζωγράφος, φασίν, ἄθλιος Ἀπελλεῖ δείξας εἰκόνα, Ταύτην, ἔφη, νῦν γέγραφα[285]· ὁ δέ, Καὶ ἢν μὴ λέγῃς, εἶπεν, οἶδα, ὅτι ταχὺ γέγραπται· θαυμάζω δέ, πῶς οὐχὶ τοιαύτας πλείους γέγραφας. Ὥσπερ τοίνυν (ἐπανάγω[286] γὰρ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν) τὴν θεατρικὴν καὶ παρατράγῳδον[287], οὕτως αὖ πάλιν καὶ τὴν σμικρολογίαν τῆς λέξεως καὶ ταπείνωσιν παραινῶ διευλαβεῖσθαι[288] καὶ φεύγειν· ἡ μὲν γὰρ ὑπέρογκος[289], ἀπολίτευτός[290] ἐστιν· ἡ δὲ ἰσχνὴ λίαν, ἀνέκπληκτος[291]. Καθάπερ δὲ τὸ σῶμα οὐ μόνον ὑγιεινόν, ἀλλὰ καὶ εὐεκτικὸν[292] εἶναι χρή· καὶ τὸν λόγον ὡσαύτως οὐκ ἄνοσον μόνον, ἀλλὰ καὶ εὔρωστον[293] εἶναι δεῖ. Τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς ἐπαινεῖται μόνον, τὸ δ' ἐπικίνδυνον[294], καὶ θαυμάζεται. Τήνδε[295] τυγχάνω γνώμην ἔχων καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως· οὔτε γὰρ θρασεῖαν, οὔτ' ἄτολμον καὶ καταπλῆγα[296] προσήκει εἶναι[297]· τὸ μὲν γὰρ

---

265) Ὡς ἐκ παραδόσεως ἠκούσαμεν. 266) Νὰ ὁμιλήσῃ. 267) Ἀπροπαράσκευος. 268) Ἐναντιοῦτο. 269) Ἀβεβαία. 270) Λόγος τοῦ Δημοσθένους. 271) Ὁ Δημοσθένης. 272) Ὅτι ἐμελέτησα. 273) Ὅσον περισσότερον ἠδυνάμην. 274) Παρημέλουν ἐκεῖνα ὅσα ἔμελλον νὰ εἰπῶ περὶ αὐτῶν. 275) Τὸ ἐκ τοῦ προχείρου ὁμιλεῖν. 276) Εἰς πράγματα ἄξια λόγου. 277) Ὡς φάρμακον, ὡς ἰατρικόν. 278) Ἐκ τοῦ προχείρου. 279) Ὅταν τις ῥιζώσῃ κατὰ τὴν δύναμιν, ἐνδυναμωθῇ. 280) Νὰ ὁμιλῇ ἐλευθέρως, ἀπροπαρασκευάστως. 281) Σκοντάπτουσι. 282) Ἐκ τοῦ προχείρου. 283) Τῆς ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν των. 284) Εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν, ἐκ τοῦ προχείρου. 285) Ἐζωγράφησα. 286) Ἐπιστρέφω. 287) Κακῶς μιμουμένην τὴν τραγῳδίαν· ὅθεν ὑπερβολικήν, κομπαστικήν, παράδοξον. 288) Νὰ φοβῆται, ν' ἀποφεύγῃ τις. 289) Ἡ ὀγκώδης καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ἐμφαντικὴ λέξις. 290) Εἶναι ἀγροῖκος, ἀηδής. 291) Μὴ ἐκπλήττουσα. 292) Ὑγιεινὸν εἶναι ὅταν δὲν ἦναι ἄρρωστον. εὐεκτικὸν δὲ ὅταν ἔχῃ κ. τὴν κρᾶσιν καλὴν καὶ μὴ ὑποκειμένην εἰς ἀσθενείας. 293) ὄχι μόνον καλός, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὸς νὰ ἦναι ὁ λόγος. 294) Τὸ διὰ κινδύνων κτώμενον, ὡς ὅταν ἰσχυρὸς λόγος πείθῃ εἰς δύσκολόν τι. 295) Αὐτὴν ταύτην. 296) Καταφοβισμένον, ἔκπληκτον. 297) Τὸν παῖδα.

εἰς ἀναισχυντίαν, τὸ δὲ εἰς ἀνδραποδωδίαν[298] περιίσταται[299]. Ἔντεχνον δὴ τὸ τὴν μέσην ἐν ἅπασι τέμνειν[300] ἐμμελέστατα. Βούλομαι δ', ἕως ἔτι μέμνημαι[301] τῆς παιδείας, ὡς ἔχω δόξης[302] περὶ αὐτῆς, εἰπεῖν, ὅτι τὸν μονόκωλον[303] λόγον πρῶτον μὲν ἀμουσίας οὐ μικρὸν ποιοῦμαι[304] τεκμήριον· ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν ἀψίκορον, καὶ πάντη ἀνεπίμονον[305] εἶναι νομίζω. Μονῳδία γὰρ ἐν ἅπασίν ἐστι πλήσμιόν[306] τε καὶ πρόσαντες[307]· ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν· καθάπερ κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκούσμασιν ἢ θεάμασιν.

Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μηδενὸς μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν καλουμένων ἐγκυκλίων[308] παιδευμάτων μήτ' ἀνήκοον μήτ' ἀθέατον ἐᾷν εἶναι[309], ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδρομῆς[310] μαθεῖν, ὡσπερεὶ γεύματος ἕνεκεν[311], (ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλειον[312] ἀδύνατον) τὴν δὲ φιλοσοφίαν πρεσβεύειν[313]. Ἔχω[314] δὲ δι' εἰκόνος παραστῆσαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· ὥσπερ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλόν, ἐνοικῆσαι δὲ τῇ κρατίστῃ χρήσιμον.... Διὸ[315] δεῖ τῆς ἄλλης παιδείας ὥσπερ κεφάλαιον[316] ποιεῖν τὴν φιλοσοφίαν. Περὶ μὲν γὰρ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν διττὰς εὗρον ἐπιστήμας οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἰατρικὴν καὶ γυμναστικήν[317], ὧν ἡ μὲν τὴν ὑγιείαν, ἡ δὲ τὴν εὐεξίαν ἐντίθησι[318]. Τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀρρωστημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. Διὰ γὰρ ταύτην[319] ἐστὶ καὶ μετὰ ταύτης γνῶναι, τί τὸ καλόν, τί τὸ αἰσχρόν· τί τὸ δίκαιον, τί τὸ ἄδικον· τί τὸ συλλήβδην[320] αἱρετόν[321], τί φευκτόν· πῶς Θεοῖς, πῶς γονεῦσι, πῶς πρεσβυτέροις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις[322], πῶς ἄρχουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναιξί, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρηστέον ἐστίν[323]· ὅτι δεῖ Θεοὺς μὲν σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾷν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι, νόμοις πειθαρχεῖν ἄρχουσιν ὑπείκειν, φίλους ἀγαπᾷν, πρὸς γυναῖκας σωφρονεῖν, τέκνων στερκτικοὺς εἶναι[324], δούλους μὴ περιυβρίζειν· τὸ δὲ μέγιστον, μήτ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις περιχαρεῖς[325], μήτ' ἐν ταῖς συμφοραῖς περιλύπους ὑπάρχειν, μήτ' ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἐκλύτους[326] εἶναι, μήτ' ἐν ταῖς ὀργαῖς ἐκπαθεῖς[327] καὶ θηριώδεις. Ἅπερ ἐγὼ πάντων τῶν ἐκ φιλοσοφίας περιγινομένων ἀγαθῶν πρεσβύτατα κρίνω. Τὸ μὲν γὰρ εὐγενῶς εὐτυχεῖν, ἀνδρός· τὸ δ' ἀνεπιφθόνως, εὐηνίου ἀνθρώπου[328] τὸ

---

298) Ἀνδραποδώδη κατάστασιν. 299) Καταντᾷ. 300) Νὰ διατρέχῃ τις εἰς τὴν μέσην ὁδόν· τέμνειν ὁδόν, ὡς παρ' ἡμῖν· κόπτω δρόμον. Σοφοκλ. Φοίνισ 1. Ὦ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανῶν τέμνων ὁδόν. 301) Ἐν ᾧ ἀκόμη ἀναφέρω. 302) Πῶς δοξάζω. 303) Μονότονον, Ὅπου ὅλα τὰ κῶλα, αἱ περίοδοι ἔχουσι τὸν αὐτὸν τρόπον 304) Θεωρῶ.

305) Τὸν ὁποῖον εὐκόλως χορταίνει, ἀηδιάζει τις, καὶ δὲν δύναται νὰ τὸν ὑποφέρῃ ἐπὶ πολὺν καιρόν. 306) Φέρον πλησμονήν. 307) Ἀνηφορικόν, ὅθεν οχληρόν. 308) Ἐγκύκλια, τὰ στοιχειώδη μαθήματα· παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ γραμματική, ἡ ποιητική, ἡ ῥητορική, ἡ μαθηματική, ἡ μουσική, κ' ὅσα ἄλλα ἀποτελοῦσιν ὁλόκληρον τὸν κύκλον τῶν μαθημάτων.

309) Νὰ μὴν ἀφήνωμεν τὸν παῖδα νὰ ἦναι ἀνήκοος μήτε ἀθέατος, δηλ. χωρὶς νὰ ἴδῃ οὐδὲ νὰ ἀκούσῃ. 310) Ἐν παρόδῳ. 311) Ὅπως μόνον τὰ γευθῇ. 312) Δηλ. τὸ νὰ ἦναι τέλειος εἰς ὅλα. 313) Νὰ ἔχῃ τὸ ἔργον τ.. 314) Δύναμαι. 315) Ἀπόδοσις τοῦ: ὥσπερ. Ἔπρεπε νὰ ἦναι: οὕτω. 316) Κυριώτερον μέρος. 317) Περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος, τὴν παλαιστικήν, τὴν ὄρχησιν, τὴν ἱππευτικήν, κτλ. 318) Τίθησιν ἐν αὐτῷ.

319) Ἐξ αἰτίας αὐτῆς, δι' αὐτῆς. 320) Ἐν γένει. 321) Ἐκλογῆς ἄξιον. 322) Ξένοις.

323) Πρέπει νὰ μεταχειρίζηταί τις. 324) Νὰ ἀγαπᾷ τις. 325) Δηλ. ὑπὲρ τὸ δέον περιχαρεῖς. 326) Παραλελυμένους, ἐκδότους. 327) Ἐμπαθεῖς. 328) Ὅταν μεταχειρίζηταί τις

ἐν τοῖς λογισμοῖς περιεῖναι τῶν ἡδονῶν[529], σοφῶν τὸ δὲ ὀργῆς καταχρατεῖν[530], ἀνδρὸς οὐ τοῦ τυχόντος ἐστί. Τελείους δ' ἀνθρώπους ἡγοῦμαι τοὺς δυναμένους τὴν πολιτικὴν δύναμιν[531] μῖξαι καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ· καὶ δυοῖν ὄντοιν μεγίστοιν ἀγαθοῖν[532], ἐπηβόλους[533] ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τοῦ τε κοινωφελοῦς βίου, πολιτευομένους[534], τοῦ τε ἀκύμονος[535] καὶ γαληνοῦ, διατρίβοντας περὶ φιλοσοφίαν. Τριῶν γὰρ ὄντων βίων[536], ὧν ὁ μέν ἐστι πρακτικὸς, ὁ δὲ θεωρητικὸς, ὁ δὲ ἀπολαυστικὸς[537], ὁ μὲν[538] ἔκλυτος[539] καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ζωώδης καὶ μικροπρεπής ἐστιν· ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ διαμαρτάνων[540], ἀνωφελής· ὁ δὲ πρακτικὸς, ἀμοιρήσας φιλοσοφίας, ἄμουσος καὶ πλημμελής[541]. Πειρατέον οὖν εἰς δύναμιν[542] καὶ τὰ κοινὰ πράττειν[543] καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβάνεσθαι[544] κατὰ τὸ παρῆκον τῶν καιρῶν[545]. Οὕτως ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, οὕτως Ἀρχύτας[546] ὁ Ταραντῖνος, οὕτω Δίων[547] ὁ Συρακούσιος, οὕτως Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος· ὧν ἑκάτερος Πλάτωνος ἐγένετο συνουσιαστής[548]. Καὶ περὶ μὲν παιδείας οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείονα λέγοντα διατρίβειν. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι, μηδὲ τῆς τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων κτήσεως ὀλιγώρως ἔχειν[549], ἀλλὰ καὶ τούτων ποιεῖσθαι συλλογὴν κατὰ τὸ γεωργῶδες[550]· τὸν γὰρ αὐτὸν τρόπον ὄργανον τῆς παιδείας ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστὶ, καὶ ἀπὸ πηγῆς τὴν ἐπιστήμην τηρεῖν[551] συμβέβηκεν.

Οὐ τοίνυν ἄξιον οὐδὲ τὴν τῶν σωμάτων ἀγωνίαν[552] παρορᾶν, ἀλλὰ πέμποντας ἐς παιδοτρίβου[553] τοὺς παῖδας ἱκανῶς ταῦτα διαπονεῖν[554], ἅμα μὲν τῆς τῶν σωμάτων εὐρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ῥώμην. Καλοῦ γὰρ γήρως θεμέλιον ἐν παισὶν[555] ἡ τῶν σωμάτων εὐεξία. Καθάπερ οὖν ἐν εὐδίᾳ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα[556] προσῆκε παρασκευάζειν, οὕτως ἐν νεότητι τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀποτίθεσθαι. Οὕτω[557] δὲ δεῖ ταμιεύεσθαι[558] τὸν τοῦ σώματος πόνον, ὡς μὴ καταξήρους γινομένους[559] πρὸς τὴν τῆς παιδείας ἐπιμέλειαν ἀπαγορεύειν[560]. Κατὰ γὰρ Πλάτωνα, ὕπνοι καὶ κόποι[561] μαθήμασι πολέμιοι. Ἀλλ' ὃ πάντων ἐστὶ κυριώτατον

τὴν εὐτυχίαν εὐγενῶς, χωρὶς νὰ ὑπερφρονῇ, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀνήρ. Ὅταν δὲ τὴν μεταχειρίζηται χωρὶς νὰ ἐπισύρῃ ἐφ' ἑαυτὸν φθόνον, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι πρᾶος, ἀγαθὸς ἄνθρωπος. [529]) Διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου νὰ ὑπερισχύσῃ τῶν ἡδονῶν. [530]) Νὰ κυριεύῃ τὴν ὀργήν του. [531]) Τὴν δύναμιν ἣν ἔχουσιν ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς. [532]) Δυϊκ. ἀριθμ. Δύω ἀγαθὰ δὲ ἐννοεῖ τὸν κοινωφελῆ καὶ τὸν ἀκύμαντον βίον. [533]) Ἐπιτυγχάνοντας. Νομίζω ὅτι ἐπιτυγχάνουσι, τὸν κοινωφελῆ βίον καί. [534]) Ὅταν πολιτεύωνται. [535]) Τοῦ ἀκυμάντου, ἡσύχου. [536]) Τρόπον τοῦ βίου. [537]) Πρακτικὸς, ὁ ἐνεργητικὸς, ὁ τῶν δημοσίων ἀνδρῶν. Θεωρητικὸς ὁ τῶν φιλοσόφων. Ἀπολαυστικὸς, ὁ τῶν ἰδιωτῶν, τῶν φιληδόνων.

[538]) Ὁ τρίτος. [539]) Παραλελυμένος. [540]) Ὅταν μακρυνθῇ. [541]) Κακὸς καὶ ἐσφαλμένος. [542]) Τὸ κατὰ δύναμιν. [543]) Ὑπηρετεῖν τὴν πατρίδα. [544]) Ἀσχολεῖσθαι εἰς τὴν φιλοσοφίαν. [545]) Καθόσον παρουσιάζονται εὐκαιρίαι. οἱ καιροί. [546]) Φιλόσοφος ἐκ Τάραντος τῆς Ἰταλικῆς, φίλος τοῦ Πλάτωνος. [547]) Συγγενὴς τοῦ Συρακουσίου Διονυσίου, ἐλευθερώσας τὰς Συρακούσας ἀπὸ τὸν τύραννον. [548]) Σύντροφος. [549]) Νὰ μὴ παραμελῇ τὴν ἀπόκτησιν. [550]) Κατὰ τὸν τρόπον τῶν γεωργῶν, ὡς ἐκεῖνοι συλλέγουσι τοὺς καρποὺς ἢ τὰ πρόσφορα ἐργαλεῖα. [551]) Παρατηρεῖν, σπουδάζειν. [552]) Τὴν γυμναστικήν.

[553]) Τὸν προγυμναστήν. [554]) Νὰ ἀσκῶνται ταῦτα. [555]) Ἡ εὐεξία ἐν παισὶν, ἐν ὅσῳ εἶναί τις παῖς. [556]) Τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν τρικυμίαν. [557]) Κατὰ τοιοῦτον τρόπον, τόσον μόνον. [558]) Νὰ καταθέτωμεν τὸν κόπον ὡς εἰς ταμεῖον. [559]) Ὥςε νὰ μὴ γινώμεθα κατάξηροι. [560]) Νὰ ἀπαυδῶμεν πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν. [561]) Οἱ ὑπερβολικοὶ κόποι.

τῶν εἰρημένων, σπεύδω λέγειν. Πρὸς γὰρ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας τοὺς παῖδας ἀσκητέον, ἐν ἀκοντισμοῖς αὐτοὺς καταθλοῦντας, καὶ τοξείαις καὶ θήραις. Τὰ γὰρ τῶν ἡττωμένων ἐν ταῖς μάχαις ἀγαθὰ, τοῖς νικῶσιν ἆθλα πρόκειται· πόλεμος δὲ ἐσκιατραφημένην σωμάτων ἕξιν[562] οὐ δέχεται· ἰσχνὸς δὲ στρατιώτης πολεμικῶν ἀγώνων ἐθὰς[563], ἀθλητῶν καὶ πολεμίων φάλαγγας διωθεῖ[564]. Τί οὖν ἄν τις εἴποι[565]; σὺ δὲ δὴ περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς ὑποσχόμενος παραγγέλματα δώσειν, ἔπειτα φαίνῃ τῆς μὲν τῶν πενήτων καὶ δημοτικῶν[566] παραμελῶν ἀγωγῆς, μόνοις δὲ τοῖς πλουσίοις ὁμονοεῖς[567] τὰς ὑποθήκας διδόναι. Πρὸς οὓς[568] οὐ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι. Ἐγὼ γὰρ μάλιστα ἂν βουλοίμην, πᾶσι κοινῇ χρήσιμον εἶναι τὴν ἀγωγήν· εἰ δέ τινες ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις πράττοντες[569] ἀδυνατήσωσι τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι παραγγέλμασι, τὴν τύχην αἰτιάσθωσαν[570], οὐ τὸν ταῦτα συμβουλεύοντα. Πειρατέον μὲν οὖν εἰς δύναμιν[571] τὴν κρατίστην ἀγωγὴν ποιεῖσθαι τῶν παίδων, καὶ τοῖς πένησιν[572]· εἰ δὲ μὴ, τῇ γε δυνατῇ χρηστέον. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τῷ λόγῳ παρεφορτισάμην[573], ἵν' ἐφεξῆς καὶ τἄλλα τὰ φέροντα πρὸς τὴν ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγὴν, συνάψω.

Κἀκεῖνό φημι, δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγειν[574] παραινέσεσι καὶ λόγοις, μὴ μὰ Δία πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς[575]. Δοκεῖ γάρ που ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν· ἀποναρκῶσι[576] γὰρ καὶ φρίττουσι πρὸς τοὺς πόνους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδόνας τῶν πληγῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ τὰς ὕβρεις. Ἔπαινοι δὲ καὶ ψόγοι πάσης εἰσὶν αἰκίας ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις· οἱ μὲν ἐπὶ τὰ καλὰ παρορμῶντες, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν ἀνείργοντες[577]. Δεῖ δ' ἐναλλὰξ[578] καὶ ποικίλως χρῆσθαι ταῖς ἐπιπλήξεσι καὶ τοῖς ἐπαίνοις· κἀπειδάν ποτε εὐφρανῶνται[579], ταῖς ἐπιπλήξεσιν ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι[580]· καὶ πάλιν ἀνακαλεῖσθαι τοῖς ἐπαίνοις· καὶ μιμεῖσθαι τὰς τιτθὰς, αἵτινες, ἐπειδὰν τὰ παιδία κλαυθμυρίσωσιν, εἰς παρηγορίαν πάλιν τὸν μασθὸν ὑπέχουσι. Δεῖ δὲ αὐτοὺς μηδὲ τοῖς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν καὶ φυσᾷν[581]· χαυνοῦνται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν ἐπαίνων καὶ θρύπτονται. Ἤδη δέ τινας ἐγὼ εἶδον πατέρας, οἷς τὸ λίαν φιλεῖν[582] τοῦ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. Τί οὖν ἐστιν, ὃ βούλομαι λέγειν; ἵνα τῷ παραδείγματι φωτεινότερον[583] ποιήσω τὸν λόγον. Σπεύδοντες γὰρ τοὺς παῖδας ἐν πᾶσι τάχιον πρωτεῦσαι[584], πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ἐπιβάλλουσιν, οἷς ἀπαυδῶντες ἐκπί-

---

562) Ἕξιν σωμάτων τρεφομένων εἰς σκιάν. 563) Ὁ στρατιώτης καὶ ἰσχνὸς ἂν ἦναι, ἀλλ' εἰθισμένος εἰς στρατ. ἀγῶνας. 564) Σπρώχνει, νικᾷ. 565) Τοῦτο εἶναι ἔνστασις τὴν ὁπ. ὑποθέτει ὅτι τῷ ἀποτείνει ὁ ἀναγν. 566) Τῶν κοινῶν παίδων τοῦ δήμου.

567) Συμφωνεῖς μὲ μόνους τοὺς πλουσίους διὰ νὰ τοῖς δίδῃς διδασκαλίαν (ἢ πιθανώτερον) τὸ Ὁμονοεῖς, ἀντὶ Ὁμονόους, συμφώνους, ἐπ' ἄλλου τύπου μὴ ἀπαντωμένου ἐν τοῖς Λεξικοῖς. 568) Τοὺς ταῦτα λέγοντας. 569) Ἐνδεεῖς ὄντες. 570) Ἂς κατηγορῶσιν, ἂς αἰτιῶνται. 571) Τὸ κατὰ δύναμιν. 572) Πειρατέον τοῖς πένησιν· ἂς δοκιμάζωσιν οἱ πένητες.

573) Ἐπρόσθεσα ἐκ περισσοῦ. 574) Τοὺς παῖδας ἀντικείμενον τοῦ ἄγειν, νὰ φέρωμεν τοὺς παῖδας. 575) Βασάνους. 576) Οἱ παῖδες. 577) Ἐμποδίζοντες. 578) Πότε ἔπαινον, πότε ἐπίπληξιν. 579) Ὅταν παρὰ πολὺ χαίρωνται. 580) Αἰσχύνειν, καταστέλλειν.

581) Νὰ τοὺς ἐμπνέωμεν ὑπερηφάνειαν. 582) Τὸ ὅτι παρὰ πολὺ ἠγάπων τοὺς παῖδάς των, ἔγεινεν αἰτία νὰ μὴ τοὺς ἀγαπῶσι. 583) Εὐκαταληπτότερον. 584) Βιαζόμενοι ὥστε οἱ παῖδες νὰ φανῶσι πρῶτοι.

πτουσι[385], καὶ ἄλλως βαρυνόμεναι ταῖς κακοπαθείαις οὐ δέχονται τὴν μάθησιν εὐηνίως[386]. Ὥσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται, τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ, τοῖς μὲν συμμέτροις[387] αὔξεται πόνοις, τοῖς δὲ ὑπερβάλλουσι βαπτίζεται[388]. Δοτέον οὖν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν[389] τῶν συνεχῶν πόνων, ἐνθυμουμένους, ὅτι πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διῄρηται· καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐγρήγορσις[390], ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὑρέθη οὐδὲ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη· οὐδὲ χειμὼν, ἀλλὰ καὶ εὐδία· οὐδ' ἐνεργοὶ πράξεις, ἀλλὰ καὶ ἑορταί. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν[391], ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. Καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ζώων μόνον τοῦτο ἴδοι τις γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καὶ γὰρ τὰ τόξα καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν[392], ἵνα ἐπιτεῖναι[393] δυνηθῶμεν. Καθόλου δὲ σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει[394]· ψυχὴ δὲ, ἀνέσει καὶ πόνῳ. Ἄξιον δὲ ἐπιτιμᾶν τῶν πατέρων ἐνίοις, οἵτινες παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις ἐπιτρέψαντες τοὺς υἱεῖς, αὐτοὶ τοῖς τούτων μαθήσεως οὔτε αὐτόπται[395] γίνονται τοπαράπαν, οὔτε αὐτήκοοι, πλεῖστον τοῦ δέοντος ἁμαρτάνοντες[396]. Αὐτοὺς γὰρ παρ' ὀλίγας ἡμέρας[397] δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τῶν παίδων ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μισθωτοῦ διαθέσει· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι[398] πλείονα ποιήσονται τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παίδων, μέλλοντες ἑκάστοτε διδόναι τὰς εὐθύνας[399]. Κἀνταῦθα δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου χάριεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. Πάντων δὲ μάλιστα τὴν μνήμην τῶν παίδων ἀσκεῖν καὶ συνεθίζειν[400]· αὕτη γὰρ ὥσπερ τῆς παιδείας ἐστὶ ταμεῖον· καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν Μουσῶν ἐμυθολόγησαν εἶναι τὴν Μνημοσύνην[401], αἰνιττόμενοι καὶ παραδηλοῦντες, ὅτι οὕτως οὐδὲν γεννᾷν καὶ τρέφειν, ὡς ἡ μνήμη, πέφυκε[402]. Καὶ τοίνυν ταύτην κατ' ἀμφότερα[403] ἀσκητέον, εἴτ' ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τοὐναντίον ἐπιλήσμονες. Τὴν γὰρ πλεονεξίαν τῆς φύσεως ἐπιῤῥώσομεν[404], τὴν δ' ἔλλειψιν ἀναπληρώσομεν· καὶ οἱ μὲν τῶν ἄλλων ἔσονται βελτίους, οἱ δ' ἑαυτῶν[405]. Τὸ γὰρ Ἡσιόδειον[406] καλῶς εἴρηται,

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο[407],
Καὶ θαμὰ τοῦθ' ἔρδοις,[408] τάχα κεν[409] μέγα καὶ τὸ[410] γένοιτο.

Μὴ λανθανέτω[411] τοίνυν μηδὲ τοῦτο τοὺς πατέρας, ὅτι τὸ μνημονικὸν τῆς μαθήσεως μέρος[412] οὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου

385) Μακρύνονται τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον διώκουσι. 386) Εὐπειθῶς. 387) Μετρίοις.
388) Βυθίζεται, πνίγεται. 389) Ἀνάπαυσιν. 390) Ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὅταν δὲν κοιμᾶται. 391) Ἐν βραχυλογίᾳ. 392) Χαλαρώνομεν. 393) Νὰ τεντόνωμεν περισσότερον.
394) Διὰ τῆς ἀλληλοδιαδόχου νηστείας καὶ τροφῆς. 395) Δὲν ἐπιτηροῦσι βλέποντες ἢ ἀκούοντες τὰ μαθήματά των. 396) Μεγάλως σφάλλοντες κατὰ τοῦτο. 397) Κάθε ὀλίγας ἡμέρας. 398) Οἱ μισθωτοὶ διδάσκαλοι. 399) Νὰ δίδωσι λόγον, νὰ ἐξετάζηται ἡ διδασκαλία των. 400) Ἄνωθεν τὸ δεῖ. 401) Κατὰ τὴν μυθολογίαν αἱ ἐννέα Μοῦσαι ἦσαν θυγατέρες τῆς Μνημοσύνης. 402) Οὐδὲν γεννᾷ καὶ τρέφει τόσα πράγματα ὅσα ἡ μνήμη.
403) Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις, εἴτε εἰσὶ μνήμονες, εἴτε ἐπιλήσμονες.
404) Θέλομεν ἐνισχύσει τὸ ἐκ φύσεως πλεονέκτημα, ὅταν ὑπάρχῃ. 405) Οἱ μνήμονες ἐπαιρόμενοι, θέλουν γίνεσθαι καλλήτεροι τῶν ἄλλων· οἱ δὲ ἐπιλήσμονες γίνονται καλλήτεροι ἀφ' ὅ,τι ἦσαν. 406) Ἑλλ. ἔπος. 407) Ἂν καταθέτῃς, προσθέτῃς. 408) Καὶ συνεχῶς πράττῃς τοῦτο. 409) Ταχέως ἄν. 410) Τοῦτο. 411) Ἂς μὴν ἀγνοῶσιν οἱ πατέρες.
412) Τὸ μέρος τῆς μαθήσεως ὡς ἀφορῶν τὴν μνήμην.

πράξεις, οὐκ ἐλαχίστην συμβάλλεται μοῖραν[413]. Ἡ γὰρ τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς περὶ τῶν μελλόντων εὐβουλίας[414] γίγνεται παράδειγμα.

Καί μέν τοι καὶ τῆς αἰσχρολογίας ἀπακτέον[415] τοὺς υἱεῖς. Λόγος γὰρ ἔργου σκιή[416], κατὰ Δημόκριτον[417]. Εἶτά γε μὴν ἐντευκτικοὺς[418] αὐτοὺς εἶναι παρασκευαστέον καὶ φιλοπροσηγόρους· οὐδὲν γάρ, ὡς τὰ ἀνέντευκτα τῶν ἠθῶν[418*], ἐστὶν οὕτως ἀξιομίσητον. Ἔτι τοίνυν οἱ παῖδες ἀμισεῖς γίγνοιντ' ἂν τοῖς συνοῦσι[419], μὴ παντελῶς ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι[420] γινόμενοι. Οὐ γὰρ τὸ νικᾷν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίστασθαι καλόν, ἐν οἷς[421] τὸ νικᾷν βλαβερόν· ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη Καδμεία[422]. Ἔχω δὲ μάρτυρα τούτων Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἐπαγαγέσθαι[423], λέγοντα·

Δυοῖν λεγόντοιν[424], θατέρου θυμουμένου,
Ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις σοφώτερος.

Ἃ τοίνυν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἧττόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδευτέα[425] τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον[426] Ταῦτα δέ ἐστι, τὸν βίον ἀτρύφητον[427] ἀσκεῖν, τὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν[428], τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίγνεσθαι[429], τὸ τῶν χειρῶν κρατεῖν[430]. Τούτων ἕκαστον ἡλίκον[431] ἐστὶ σκεπτέον· ἔσται δὲ ἐπὶ παραδειγμάτων γνωριμώτερα[432]. Οἷον, ἵνα ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρῶτον ἄρξωμαι, τὰς χεῖράς τινες ὑποσχόντες λήμμασιν ἀδίκοις[433], τὴν δόξαν τῶν προβεβιωμένων ἐξέχεαν[434]· ὡς Γύλιππος[435] ὁ Λακεδαιμόνιος, τὰ σακκία τῶν χρημάτων παραλύσας, φυγὰς ἀπηλάθη τῆς Σπάρτης. Τό γε μὴν ἀόργητον[436] ἀνδρός ἐστι σοφοῦ[437]. Σωκράτης μὲν γάρ, λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτοῦντας καὶ σφαδάζοντας[438], ὡς καὶ διώκειν[438*] αὐτὸν ἐθέλειν. Ἆρα, ἔφησε, καὶ εἴ με ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατε ἄν[439]; οὐ μὴν ἐκεῖνός γε παντελῶς κατεπροΐξατο[440]· πάντων δ' αὐτὸν ὀνειδιζόντων καὶ λακτιστὴν ἀποκαλούντων, ἀπήγξατο. Ἀριστοφάνους δέ, ὅτε τὰς Νεφέλας[441] ἐξέφερε[442], παντοίως πᾶσιν ὕβριν αὐτοῦ κατασκεδαννύντος[443], καί τινος τῶν παρόντων,

413) Δὲν συντελεῖ ὀλίγον. Μοῖραν δέ, μέρος. 414) Γίνεται παράδειγμα ὥστε νὰ σκέπτηταί τις καλῶς περὶ τοῦ μέλλοντος. 415) Πρέπει νὰ ἐμποδίζωμεν. 416) Ὁ λόγος εἶναι σκιὰ τοῦ ἔργου, ἑπομένως κακὸς ὢν ἀποδεικνύει ὅτι καὶ τὰ ἔργα εἰσὶ κακά. Σκιὴ δὲ Ἰωνικῶς. 417) Φιλόσοφος ἐξ Ἀβδήρων, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους. 418) Εὐκόλους, εὐγενεῖς εἰς τὰς ἐντεύξεις. 418*) Τὰ δύσκολα ἤθη, τὰ ἄγρια. 419) Νὰ ἦναι τοιοῦτοι πρὸς ἐκείνους μεθ' ὧν συζῶσιν, ὥστε νὰ μὴ μισῶνται. 420) Μὴ θέλοντες νὰ ἐνδώσωσιν, ὅταν ζητῶσί (συζητῶσί) τι. 421) Εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἢ ἐκείνας τὰς περιςάσεις ὅταν. 422) Νίκη τὴν ὁπ. μὲ ἰδίαν βλάβην, ἢ πολλὰ ἀκριβὰ ἀγοράζει ὁ νικητής· ἐπεκράτησε δὲ ἡ παροιμία ἀπὸ τὴν ἀλληλοκτονίαν τῶν ἀδελφῶν Ἐτεοκλέους ϗ Πολυνείκους εἰς Θήβας, ὧν ἡ Ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο Καδμεία. 423) Ἔχω νὰ φέρω. 424) Ὅταν δύο ὁμιλῶσι. 425) Ἄξια ὥςε νὰ τὰ πράττωσιν. 426) Λεκτέον ἐκεῖνα ἃ ἐςὶν ἧττον οὐδενὸς τῶν εἰρημένων. 427) Ἄνευ τροφῆς.

428) Νὰ κρατῶσι τὴν γλῶσσάν των, νὰ μὴν ὁμιλῶσι πολλά, οὐδὲ ν' αὐθαδιάζωσι. 429) Νὰ μὴ κυριεύωνται ἀπὸ τὴν ὀργήν. 430) Νὰ μὴ πλεονεκτῶσι. 431) Πόσον καλόν. 432) Καλήτερα θέλουσι γνωρισθῇ διὰ παραδειγμάτων. 433) Εἰς ἀδίκους λήψεις, ἄδικα κέρδη, δόντες τὰς χεῖρας, δηλ. ἄδικα κέρδη λαβόντες. 434) Ἔχυσαν, ἀπώλεσαν τὴν δόξαν τοῦ προτέρου των βίου, τῶν προβεβιωμένων (πράξεων). 435) Στρατηγὸς τῆς Σπάρτης, νικήσας τοὺς Ἀθηναίους ἐν Συρακούσαις. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν, στελλομένων χρημάτων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐφωράθη ὅτι ἤνοιξε λαθραίως τὰ σακκία διὰ νὰ κλέψῃ, καὶ ἐξωρίσθη.

436) Τὸ μὴ ὀργίζεσθαι. 437) Ἴδιον. 438) Μετ' ὀργῆς κινουμένους. 438*) Νὰ τὸν ἐγκαλέσωσιν εἰς τὸ δικαστήριον. 439) Ἠθέλατε ἀπαιτήσει νὰ τὸν λακτίσω ϗ ἐγώ; 440) Κατεπροΐξομαι, μόνος εὔχρηςος χρόνος. Δὲν ἔμεινεν ἀτιμώρητος. 441) Κωμῳδία δι' ἧς ὁ Ἀριστοφάνης ὑβρίζει τὸν Σωκράτην. 442) Παρέςησε. 443) ἐπιχύνοντος κατ' αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους

τὰ τοιαῦτα ἀνακωμῳδοῦντος[444], Οὐκ ἀγανακτεῖς, εἰπόντος, ὦ Σώκρατες; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε, ἔφησεν· ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ[445] σκώπτομαι. Ἀδελφὰ τούτοις καὶ σύζυγα[446] φανήσονται πεποιηκότες Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος καὶ Πλάτων. Ὁ μὲν γὰρ, ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ πολέμου (στρατηγῶν δὲ ἐτύγχανε), γῆν καταλαβὼν κεχερσωμένην[447], τὸν ἐπίτροπον[448] καλέσας αὐτῆς, Ὤμωξας ἄν[449], ἔφησεν, εἰμὴ λίαν ὠργιζόμην. Πλάτων δὲ, δούλῳ λίχνῳ[450] καὶ βδελυρῷ θυμωθεὶς, τὸν τῆς ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύσιππον καλέσας, Τοῦτον, ἔφησεν, ἀπελθὼν κρότησον[451]· ἐγὼ γὰρ πάνυ θυμοῦμαι. Χαλεπὰ[452] δὲ ταῦτα καὶ δυσμίμητα, φαίη τις ἄν. Οἶδα κἀγώ. Πειρατέον οὖν εἰς ὅσον οἷόν τ' ἐστι, τούτοις παραδείγμασι χρωμένους, τὸ πολὺ τῆς ἀκρατοῦς καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖν ὀργῆς[453]. Οὐδὲ γὰρ ἐς τἄλλα ἐνάμιλλοι ταῖς ἐκείνων[454] ἐσμὲν οὔτ' ἐμπειρίαις, οὔτε καλοκἀγαθίαις· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων[455], ὥσπερ Θεῶν ἱεροφάνται καὶ δᾳδοῦχοι τῆς σοφίας ὄντες[456], ὅσα πέρ ἐστιν ἐν δυνατῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ περικνίζειν[457] ἐπιχειροῦμεν. Τὸ τοίνυν τῆς γλώττης κρατεῖν· (περὶ τούτου γὰρ ὥσπερ ὑπεθέμην[458], εἰπεῖν λοιπόν[459])· εἴτις μικρὸν καὶ φαῦλον ὑπείληφε[460], πλεῖστον διαμαρτάνει τοῦ δέοντος. Σοφὸν γὰρ εὔκαιρος σιγή[461], καὶ παντὸς λόγου κρείττων. Καὶ διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ, τὰς μυστηριώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵνα ἐν ταύταις σιωπᾷν ἐθισθέντες, ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων μυστηρίων πίστιν τὸν ἀπὸ τῶν Θεῶν μεταφέρωμεν φόβον[462]. Καὶ γὰρ αὖ, σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε, λαλήσαντες δὲ, παμπληθεῖς[463]. Καὶ τὸ μὲν σιγηθὲν[464] ἐξειπεῖν ῥᾴδιον, τὸ δὲ ῥηθὲν ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. Μυρίους δ' ἔγωγε οἶδα ἀκούσας[465] ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας διὰ τὴν τῆς γλώττης ἀκρασίαν[466]. Ὧν τοὺς ἄλλους παραλιπὼν, ἑνὸς ἢ δυοῖν, τύπου ἕνεκεν[467], ἐπιμνησθήσομαι... Ἐνάμιλλα δὲ τούτοις καὶ σύζυγα καὶ Θεόκριτος[468] ὁ σοφιστὴς εἰπέ τε καὶ ἔπαθε, καὶ πολὺ δεινότερα. Ἀλεξάνδρου γὰρ πορφυρᾶς ἐσθῆτας κελεύσαντος κατασκευάζειν τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ἐπατελέσῃ τὰ ἐπινίκια[469] τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων θύσεις, καὶ τῶν ἐθνῶν κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόντων ἄργυρον[470], Πρότερον μὲν, ἔφησεν, ἠμφισβήτουν[471], νῦν δ' ᾔσθημαι[472] σαφῶς, ὅτι ὁ πορφύρεος Ὁμήρου θάνατος[473]

444) Τῶν παρόντων τινὸς εἰπόντος, ἀνακωμῳδοῦντος τὰ τοιαῦτα τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐν ᾧ ἐκωμῴδει. 445) Ἐν τῷ θεάτρῳ ὡς ἐν μεγάλῳ συμποσίῳ· διότι εἰς τὰ συμπόσια ἐγίνοντο σκώμματα πρὸς χαριεντισμόν. 446) Ὅμοια καὶ παραβαλλόμενα τούτοις. Τὸ ἀδελφὰ, ἐπιθετικῶς. 447) Εὑρὼν μίαν γῆν του ἀκαλλιέργητον. 448) Τὸν ἐπιστάτην. 449) Ἤθελες οἰμώξει, ἤθελα σὲ τιμωρήσει. 450) Λαιμάργῳ. 451) Δεῖρέ τον. 452) Δύσκολα.

453) Νὰ ἀφαιρῶσι τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἀκρατοῦς ὀργῆς των. 454) Τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος κτλ. 455) Ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐκείνους. 456) Ὡς ἂν ἤμεθα ἱεροφάνται καὶ δᾳδοῦχοι (δύο τάγματα ἱερέων) τῆς σοφίας τῶν θεῶν. Τοῦτο δὲ ἦν ἀληθῶς ὁ Πλούταρχος. 457) Δοκιμάζειν. 458) Ὡς προεθέμην. 459) Μοὶ μένει νὰ εἴπω. 460) Ἂν κανεὶς ἐξέλαβεν ὅτι εἶναι μικρὸν πρᾶγμα. 461) Σοφὸν πρᾶγμα εἶναι νὰ σιωπᾷ τις ἐν καιρῷ.

462) Ἐθιζόμενοι εἰς τὸν φόβον ἀπὸ τὰ θεῖα, φυλάττομεν πιστῶς τὰ ἀνθρώπινα μυστήρια.

463) Μετενόησαν. 464) Εἶναι εὔκολον νὰ εἴπῃ τις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπεσιώπησε.

465) Ἤκουσα καὶ ἠξεύρω ὅτι μύρια κτλ. 466) Διότι δὲν ἐκράτουν τῆς γλώσσης.

467) Διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τύπος, ὡς παράδειγμα. 468) Σοφιστὴς Χῖος, σύγχρονος τοῦ Ἀλεξάνδρου. 469) Θυσίαν εὐχαριστήριον διὰ τὴν νίκην. 470) Διδόντων ἄργυρον ὡς φόρον κατὰ κεφαλὴν, κεφαλιάτικον. 471) Ἠμφισβήτουν πρὸς ἐμαυτὸν, ἀμφίβαλα.

472) Ἐνόησα. 473) Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει ἐνίοτε τὸν θάνατον Πορφύρεον, ἴσως διὰ τὸ χυ-

αὐτός ἐστιν. Ἐξ ὧν ἐχθρὸν ἐκτήσατο τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων, ἑτερόφθαλμον ὄντα[474], τὴν πήρωσιν προφέρων[475], εἰς οὐ μετρίαν ὀργὴν κατέστησε. Τὸν γὰρ ἀρχιμάγειρον Εὐτροπίωνα γεγενημένον ἐν τάξει ἐκπέμψας[476], παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν ἠξίου, καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν[477]· ταῦτα δὲ ἀπαγγέλλοντος ἐκείνου πρὸς αὐτὸν[478], καὶ πολλάκις προσιόντος, Εὖ οἶδα, ἔφησεν, ὅτι ὠμόν με θέλεις τῷ Κύκλωπι παραθεῖναι[479]· ὀνειδίζων, τῷ μὲν[480], ὅτι πηρὸς[481], τῷ δὲ, ὅτι μάγειρος ἦν ἐκεῖνος. Τοιγαροῦν, εἰπὼν, τὴν κεφαλὴν οὐχ ἕξεις, ἀλλὰ τῆς ἀθυροστομίας ταύτης καὶ μανίας δώσεις δίκην[482], ἀπήγγειλε τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ· καὶ ὁ μὲν πέμψας ἀνεῖλε[483] τὸν Θεόκριτον. Παρὰ πάντα[484] δὲ ταῦτα, ὅπερ ἐστὶν ἱεροπρεπέστατον, συνεθιστέον τοὺς παῖδας τἀληθῆ λέγειν· τὸ γὰρ ψεύδεσθαι, δουλοπρεπὲς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίοις[485] δούλοις συγγνωστόν....

Ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ περὶ τῆς τῶν παίδων εὐταξίας εἴρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν μειρακίων[486] ἡλικίαν ἤδη μεταβήσομαι, μικρὰ παντάπασιν εἰπών[487].

Πολλάκις γὰρ κατεμεμψάμην τοὺς μοχθηρῶν ἐθῶν γεγονότας εἰσηγητὰς[488], οἵτινες τοῖς μὲν παισὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐπέστησαν, τὴν δὲ τῶν μειρακίων ὁρμὴν ἄνετον εἴασαν νέμεσθαι[489]· δέον[490] αὖ τοὐναντίον, πλείω ποιεῖσθαι τούτων εὐλάβειαν[491] καὶ φυλακὴν ἢ τῶν παίδων. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσιν ἰάσιμα[492], παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγωρία[493], καὶ διδασκάλων παρ' ἀγωγὴν ἀνηκουστία[494]· τὰ δὲ τῶν ἤδη νεανισκευομένων[495] ἀδικήματα πολλάκις ὑπερφυᾶ γίνεται καὶ σχέτλια, ἀμετρία γαστρὸς[496], καὶ κλοπαὶ πατρῴων χρημάτων, καὶ κῦβοι, καὶ κῶμοι, καὶ πότοι καὶ τ' ἄλλα. Οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμὰς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσῆκεν. Ἀταμίευτον[497] γὰρ τῶν ἡδονῶν ἡ ἀκμὴ, καὶ σκιρτητικὸν[498], καὶ χαλινοῦ δεόμενον[499]· ὥσθ' οἱ μὴ τῆς ἡλικίας ταύτης ἐῤῥωμένως ἀντιλαμβανόμενοι[500] τῇ διανοίᾳ, διδόντες ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἀδικήματα λανθάνουσι[501]. Δεῖ τοίνυν τοὺς ἔμφρονας πατέρας παρὰ τοῦτον[502] μάλιστα τὸν καιρὸν φυλάττειν, ἐγρηγορέναι, σωφρονίζειν τοὺς μειρακίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμ-

---

ώμενον αἷμα. Τὸν φόρον διὰ τὰς πορφύρας εἶπε λοιπὸν ὁ Θεόκριτος πορφύρεον θάνατον.

474) Ἔχοντα ἕνα ὀφθαλμόν. 475) Ὀνειδίζων αὐτῷ τὴν τύφλωσίν του. 476) Ὁ Ἀντίγονος. 477) Νὰ συνομιλήσῃ μαζῆ του. 478) Τοῦ Εὐτροπίωνος πρὸς τὸν Θεόκριτον.

479) Νὰ μὲ δώσῃς νὰ μὲ φάγῃ. Τὸ παρατίθημι λέγεται ἐπὶ τῶν βρωμάτων τὰ ὁποῖα τίθενται εἰς τὴν τράπεζαν. Κύκλωπα δὲ εἶπε τὸν μονόφθαλμον βασιλέα. 480) Τῷ βασιλεῖ.

481) Τυφλός. 482) Θὰ τιμωρηθῇς διὰ τὴν ἀθυροστομίαν σου. 483) Ἐφόνευσε.

484) Ὑπὲρ ὅλα. 485) Εἰς τοὺς ὁπωσοῦν καλούς. 486) Ἡ ἀπὸ 12 μέχρι 18 ἐτῶν ἡλικία. 487) Μέλλων νὰ εἴπω. 488) Αἰτίους. 489) Νὰ βόσκῃ, νὰ ἀσκῆται. 490) Ἀπόλυτος ὀνομαστικὴ ἀντὶ γενικῆς εἰς τὰ ἀπρόσωπα. Ἐν ᾧ πρέπει. 491) Προσοχήν. 492) Εὐδιόρθωτα. 493) Εἶσὶ δὲ ταῦτα ὀλιγωρία, ἀδιαφορία πρὸς τοὺς παιδαγωγούς. 494) Παρακοὴ πρὸς τοὺς διδασκάλους των ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς των. 495) Διαιτωμένων ὡς νεανίσκων.

496) Πολυφαγία. 497) Ἀνοικονόμητος, μὴ δυναμένη νὰ φυλαχθῇ. 498) Εὐκόλως ἀνασκιρτῶσα. 499) Χρῆμα, πρᾶγμα. 500) Οἱ μὴ κρατοῦντες τὴν ἡλικίαν ταύτην διὰ τῆς διανοίας. 501) Δίδουσι χωρὶς νὰ θέλωσι, χωρὶς νὰ προσέξωσι. 502) Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο.

θουλεύοντας, ὑπισχνουμένους, παραδείγματα δεικνύντας, τῶν μὲν[503] διὰ φιληδονίαν συμφοραῖς περιπεσόντων, διὰ δὲ καρτερίαν ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν περιποιησαμένων[504]. Δύο γὰρ ταῦτα ὡσπερεὶ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς εἰσιν, ἐλπίς τε τιμῆς, καὶ φόβος τιμωρίας· ἡ μὲν γὰρ ὁρμητικωτέρους πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων[505], ἡ δὲ ὀκνηροὺς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεργάζεται. Καὶ καθόλου δὲ ἀπείργειν προσήκει τοὺς παῖδας τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας[506]· ἀποφέρονται[507] γάρ τι τῆς τούτων κακίας. Τοῦτο δὲ παρήγγελε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασιν[508], ἅπερ ἐγὼ παραθεὶς ἐξηγήσομαι· καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλλεται ῥοπὴν[509] οὐκ ἐλαχίστην, οἷον, Μὴ γεύεσθαι μελανούρων[510]· τουτέστι, μὴ συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν[511]. Μηδὲ ζυγὸν[512] ὑπερβαίνειν· ὅτι[513] δεῖ τῆς δικαιοσύνης πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον[514], καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν. Μηδὲ ἐπὶ χοίνικα[515] καθίσαι· φεύγειν ἀργίαν, καὶ προνοεῖν, ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσωμεν τροφήν. Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν[516]· ἀντὶ τοῦ, προχείρως οὐ δεῖ συναλλάσσειν[517]. Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, ὅτι δεῖ τὸν βίον ἐπιτηδεύειν[518], καὶ μὴ δεῖν[519] δεσμῷ προσάπτειν αὐτόν. Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν· ἀντὶ τοῦ, μὴ ἐρεθίζειν θυμούμενον[520], οὐ γὰρ προσῆκεν, ἀλλ' ὑπείκειν τοῖς ὀργιζομένοις. Μὴ ἐσθίειν καρδίαν· μὴ βλάπτειν τὴν ψυχὴν[521], ταῖς φροντίσιν αὐτὴν κατατρύχοντα. Κυάμων ἀπέχεσθαι[522], ὅτι οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι[523]· κυαμευταὶ[524] γὰρ ἦσαν ἔμπροσθεν[525] αἱ ψηφοφορίαι, δι' ὧν πέρας ἐπετίθεσαν ταῖς ἀρχαῖς[526]. Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν· ἐπισημαίνει γάρ, ὅτι εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀστεῖον λόγον ἐμβάλλειν οὐ προσήκειν[526*]· ὁ μὲν γὰρ λόγος τροφὴ διανοίας ἐστί· τοῦτον δ' ἀκάθαρτον ἡ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων. Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντας[527]· τουτέστι, μέλλοντας ἀποθνήσκειν, καὶ τὸν ὅρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα ὁρῶντας, φέρειν[528] εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμεῖν. Ἀνακάμψω δὲ ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρ-

503) Παραδείγματα τῶν μέν· τῶν μὲν νέων. 504) Ἀποκτησάντων. 505) Τῶν πράξεων.

506) Συναναστροφῆς. 507) Μεταλαμβάνουσι. 508) Τὰ αἰνίγματα ταῦτα τοῦ Πυθαγόρου ἦσαν παροιμιώδεις τινὲς ἠθικαὶ διδασκαλίαι, εὐμνημόνευτοι διὰ τὸ σχῆμά των.

509) Δίδουσι βοήθειαν. 510) Μελανοῦρι, εἶδος ἰχθύος. 511) Ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους μαυρίζει, ἀσχημίζει ἡ κακοήθεια. 512) Τὴν Ζυγαρίαν. 513) Ἐννοῶν ὅτι. 514) Φροντίζειν τὰ μέγιστα. 515) Μέτρον σίτου, ὅσος ἤρκει εἰς τὴν τροφὴν ἑνὸς ἀνθρώπου. 516) Νὰ μὴ βάλλωμεν τὴν δεξιὰν εἰς παντὸς δεξιάν· νὰ μὴ δίδωμεν εἰς καθένα τὸ χέρι. 517) Νὰ κάμνωμεν συμφωνίας. 518) Ἐπιμελεῖσθαι. 519) Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Δεῖ. Ὅτι δεῖ δεῖν. Τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι κακόζηλον. Ἐξαρτᾶται λοιπὸν ἐκ τοῦ Παρήγγειλεν, ὡς καὶ τῶν παραγγελιῶν τὰ ἀπαρέμφατα· ἢ συνεπτύχθη τὸ ὅτι οὐ δεῖ, εἰς εἰδικὸν ἀπαρέμφατον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ὑπονοουμένου ἐννοῶν, ἐπισημαίνων, ἢ τέλος (καὶ τοῦτο νομίζω πιθανώτερον) εἶναι ἀπαρέμφατον τοῦ δέω, δένω, καὶ ἡ αὐτὸ, ἢ τὸ προσάπτειν προσετέθη μεταγενεστέρως· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, φαίνεται ὅτι ἐξέλιπε καὶ τὸ ἐπίθετον ἄνετον ἐκ τοῦ πρώτου κώλου τῆς φράσεως, ἥτις εἶχεν οὕτω: ὅτι δεῖ τὸν βίον ἄνετον ἐπιτηδεύειν, καὶ μὴ δεῖν δεσμῷ αὐτόν. 520) Ἄνθρωπον. 521) Τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ψυχήν. 522) Ταύτην τὴν παροιμίαν κατὰ γράμμα λαμβάνοντες οἱ μεταγενέστεροι Πυθαγόρειοι, δὲν ἔτρωγον ποτὲ κουκκία, διὰ νὰ μὴ φάγωσι τὰ ἐν αὐτοῖς ζωΰφια, τὰ περιέχοντα, κατὰ τὸ Πυθαγόρειον δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως, ἀνθρώπων ψυχάς. 523) Νὰ ἀναμιγνύηταί τις εἰς τὰ πολιτικά. 524) Διὰ κυάμων ἀντὶ ψήφων γινόμεναι. 525) Ἄλλοτε.

526) Ἐπαύοντο οἱ ἄρχοντες διὰ νὰ ἐκλεχθῶσιν ἄλλοι. 526*) Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς παραγγέλλει, «Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν βάλητε ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.» 527) Ἐλθών τις εἰς τὰ ὅρια νὰ μὴν ἐπιστρέφῃ. 528) Νὰ ὑποφέρωμεν.

χῆς τοῦ λόγου πρόθεσιν· ἁπάντων μὲν γάρ, ὅπερ ἔφην[529], τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπάγειν[530] δεῖ τοὺς παῖδας, μάλιστα δὲ τῶν κολάκων. Ὅπερ γὰρ πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς τῶν πατέρων διατελῶ λέγων[531], καὶ νῦν ἂν εἴποιμι· γένος οὐδέν ἐστιν ἐξωλέστερον, οὐδὲ μᾶλλον καὶ θᾶττον ἐκτραχηλίζον τὴν νεότητα, ὡς τῶν κολάκων, οἳ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς παῖδας προῤῥίζους ἐκτρίβουσι[532], τῶν μὲν τὸ γῆρας ἐπίλυπον[533], τῶν δὲ τὴν νεότητα ποιοῦντες, τῶν δὲ συμβουλευμάτων[534] δέλεαρ ἀφύλακτον[535] προτείνοντες τὴν ἡδονήν. Τοῖς παισὶ τοῖς πλουσίοις οἱ πατέρες νήφειν παραινοῦσιν, οἱ δὲ[536] μεθύειν· σωφρονεῖν, οἱ δὲ ἀσελγαίνειν[537]· φυλάττειν[538], οἱ δὲ δαπανᾶν· φιλεργεῖν, οἱ δὲ ῥαθυμεῖν· στιγμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστί, λέγοντες[539]· ζῆν καὶ οὐ παραζῆν[540] προσήκει· τί δὲ φροντιστέον ὑμῖν τῶν τοῦ πατρὸς ἀπειλῶν; χρονόληρος[541] καὶ σοροδαίμων[542] ἐστί· καὶ μετέωρον αὐτὸν ἀράμενοι[543], τὴν ταχίστην ἐξοίσομεν[544].... Μιαρὸν τὸ φῦλον, ὑποκριταὶ φιλίας, ἄγευστοι παῤῥησίας[545], πλουσίων μὲν κόλακες, πενήτων δὲ ὑπερόπται[546], ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι, σεσηρότες[547], ὅθ' οἱ τρέφοντες[548] γελῶσι, καὶ ψυχῆς ὑποβολιμαῖα καὶ νόθα μέρη βίου[549]· πρὸς δὲ τὸ τῶν πλουσίων νεῦμα ζῶντες, τῇ τύχῃ μὲν ἐλεύθεροι, τῇ προαιρέσει δὲ δοῦλοι· ὅταν δὲ μὴ ὑβρίζωνται, τότε ὑβρίζεσθαι δοκοῦντες[550], ὅτι μὴ μάτην παρατρέφονται[551]. Ὥστε, εἴ τῳ[552] μέλει τῶν πατέρων τῆς τῶν τέκνων εὐαγωγίας[553], ἐκδιωκτέον τὰ μυσαρὰ ταῦτα θρέμματα. Ἐκδιωκτέον δὲ καὶ τὰς τῶν συμφοιτητῶν μοχθηρίας. Καὶ γὰρ οὗτοι τὰς ἐπιεικεστάτας[554] φύσεις ἱκανοὶ διαφθείρειν εἰσί.

Ταῦτα μὲν οὖν καλὰ καὶ συμφέροντα· ἃ δὲ μέλλω λέγειν, ἀνθρώπινα[555]. Οὐδὲ γὰρ αὖ πάλιν τοὺς πατέρας ἔγωγε ἀξιῶ τελέως σκληροὺς καὶ τραχεῖς εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ συγχωρῆσαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἁμαρτημάτων[556], καὶ ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκειν ὅτι ἐγένοντο νέοι. Καὶ καθάπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς καταμιγνύντες τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸ συμφέρον πάροδον εὗρον[557], οὕτω δὴ τοὺς πατέρας

529) Ὡς προεῖπα. 530) Νὰ μακρύνωμεν. 531) Διηνεκῶς λέγω. 532) Ἀφανίζουσιν ἐντελῶς, ῥιζηδόν. 533) Λυπηρόν. 534) Τῶν συμβουλῶν τὰς ὁποίας τοὺς δίδουν. 535) Καθ' οὗ δὲν δύναταί τις νὰ προφυλαχθῇ. 536) Κόλακες. 537) Οἱ μὲν πατέρες σωφρονεῖν, οἱ δὲ κόλακες ἀσελγαίνειν. 538) Νὰ φυλάττωσι τὰ χρήματά των. 539) Λέγοντες: Πᾶς ὁ βίος ἐστὶ μία μόνον στιγμὴ χρόνου, παραινοῦσι ῥαθυμεῖν. 540) Καὶ ζῆν. Ταῦτα λέγουσιν ἀκόμη οἱ κόλακες. 541) Ληρῶν ὡς ὁ Κρόνος, ὁ γεροντότερος ὅλων τῶν θεῶν. Ξαναμωραμένος.

542) Δαίμων τῆς σοροῦ, τοῦ νεκρικοῦ φορείου· ὁ ἔχων ἕνα πόδα εἰς τὸν τάφον, ἐσχατόγηρως. Λέγουσιν αὐτὰ περὶ τοῦ πατρός. 543) Σηκώσαντες, αὐτόν, τὸν πατέρα, ὑψηλά, εἰς τὸν ὦμον. 544) Θέλομεν τὸν ἐκφέρει, νὰ τὸν θάψωμεν. 545) Μὴ γευθέντες, μὴ γνωρίζοντες εἰλικρίνειαν· 546) Ὑπερήφανοι πρὸς τοὺς πένητας. 547) Μισοανοίγοντες τὸ στόμα, προσποιούμενοι ὅτι γελῶσι. 548) Οἱ κολακευόμενοι, τῶν ὁποίων εἰσὶ παράσιτοι.

549) Οἱ κόλακες εἰσὶν ὑποβολιμαῖα μέρη τῆς ψυχῆς καὶ νόθα μέρη τοῦ βίου.

550) Θεωροῦσιν ὡς ὕβριν τὸ νὰ μὴ ὑβρίζωνται. 551) Νομίζουσιν ὅτι τρέφονται μάτην, διότι τρέφονται ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διὰ νὰ ὑβρίζωνται· τὸ δὲ Μὴ παρέλκον. 552) Ἂν εἴς τινα τῶν πατέρων μέλῃ, ἂν φροντίζῃ τις τῶν πατέρων. 553) Καλῆς ἀγωγῆς. 554) Τὰς καλητέρας. 555) Δηλαδή, ἧττον αὐστηρά, καὶ οἷα δύνανται νὰ ἐκτελῶσιν οἱ ἄνθρωποι.

556) Συγχωρῆσαι τῷ νεωτέρῳ (εἰς τὸν υἱὸν ὅστις εἶναι νεώτερος) τινὰ τῶν ἁμαρτημάτων.

557) Εὗρον τὴν τέρψιν (τὴν ἐκ τοῦ γλυκοῦ) πάροδον, δηλ. τρόπον τοῦ νὰ φθάσωσιν, εἰς τὸ συμφέρον, δηλ. τὴν πόσιν τῶν πικρῶν φαρμάκων.

τὴν τῶν ἐπιτιμημάτων ἀποτομίαν[558] τῇ πραότητι μιγνύναι[559]· καὶ τοτὲ μὲν[560] ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν παίδων ἀφιέναι καὶ χαλάσαι[561] τὰς ἡνίας, τοτὲ δ' αὖ πάλιν ἀντιτεῖναι· καὶ μάλιστα μὲν, εὐκόλως φέρειν[562] τὰς ἁμαρτίας· εἰ δὲ μή γε, προσοργισθέντας, ταχέως ἀποφλεγμῆναι[563]. Μᾶλλον γὰρ ὀξύθυμον εἶναι δεῖ τὸν πατέρα ἢ βαρύθυμον[564]· ὡς[565] τό γε δυσμενὲς καὶ δυσκατάλλακτον[566] μισοτεκνίας οὐ μικρὸν τεκμήριόν ἐστιν. Καλὸν δὲ, ἔνια τῶν ἁμαρτημάτων μηδὲ εἰδέναι δοκεῖν[567], ἀλλὰ τὸ τοῦ γήρως ἀμβλυωττον καὶ δύσκωφον ἐπὶ τὰ γιγνόμενα μεταφέρειν[568], ὡς[569] ἔνια τῶν πραττομένων ὁρῶντας μὴ ὁρᾶν, καὶ μὴ ἀκούειν ἀκούοντας. Φίλων ἁμαρτήματα φέρομεν· τί θαυμαστὸν, εἰ τέκνων[570]; δούλων πολλάκις κραιπαλώντων μέθην οὐκ ἐξηλέγξαμεν· ἐφείσω ποτὲ, ἀλλὰ καὶ χορήγησον[571]· ἠγανάκτησάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγγνωθι· ἐβουκόλησέ ποτε δι' οἰκέτου[572], τὴν ὀργὴν κάτασχε· ἐξ ἀγροῦ ποτε ζεῦγος ἀφείλετο[573], ἦλθέ ποτε χθιζῆς μέθης ἀποπνέων[574], ἀγνόησον· μύρων[575] ἀπόζων, σίγησον· οὕτω σκιρτῶσα νεότης πωλοδαμνεῖται[576]. Πειρατέον δὲ τοὺς τῶν ἡδονῶν ἥττους[577] καὶ πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις δυσηκόους[578] γάμῳ καταζεῦξαι· δεσμὸς γὰρ οὗτος τῆς νεότητος ἀσφαλέστατος. Ἐγγυᾶσθαι[579] δὲ δεῖ τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μήτε εὐγενεστέρας πολλῷ, μήτε πλουσιωτέρας· τὸ γάρ, «Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα[580]», σοφόν· ὡς οἵ γε μακρῷ[581] κρείττους[582] ἑαυτῶν λαμβάνοντες, οὐ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν δοῦλοι λανθάνουσι γινόμενοι[583].

Βραχέα δὲ προσθεὶς αὐτοῖς, περιγράψω τὰς ὑποθήκας[584]. Πρὸ πάντων γὰρ[585] δεῖ τοὺς πατέρας τῷ μηδὲν ἁμαρτάνειν[586], ἀλλὰ πάντα ἃ δεῖ, πράττειν, ἐναργὲς ἑαυτοὺς παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτων βίον, ὥσπερ κάτοπτρον ἀποβλέποντες[587], ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. Ὡς οἵτινες, τοῖς ἁμαρτάνουσιν υἱοῖς ἐπιτιμῶντες, τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν, ἐπὶ τῷ ἐκείνων ὀνόματι λανθάνουσιν ἑαυτῶν κατήγοροι γιγνόμενοι[588]. Οἱ δ' ὅλως φαύλως ζῶντες, οὐδὲ τοῖς δού-

---

558) Τὰς αὐστηρὰς ἐπιπλήξεις. 559) Ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Ἀξιῶ· ἢ τὸ ἀνωτέρω Δῆ γραπτέον Δεῖ. 560) Ποτὲ μέν. 561) Νὰ ἀφήνωσι χαλαράς, νὰ ἐνδίδωσι. 562) Νὰ ὑποφέρωσι τὰ σφάλματά των. 563) Ἂν ὀργισθῶσι, νὰ πραϋνθῶσι ταχέως. 564) Ὀξύθυμος, ὁ ταχέως θυμόνων· βαρύθυμος, ὁ διαρκῶς καὶ πολύ. 565) Διότι. 566) Ἡ διάθεσις τοῦ μὴ θέλοντος νὰ πραϋνθῇ, νὰ συγχωρήσῃ. 567) Νὰ φαίνωνται οἱ πατέρες ὅτι δὲν τὰ γνωρίζουσι.

568) Νὰ μεταφέρωσι, νὰ ἐφαρμόζωσι τὴν ἀμβλυωπίαν καὶ τὴν κωφότητα τοῦ γήρως εἰς τὰς πράξεις τῶν παίδων. Δηλ. νὰ προσποιῶνται ὅτι ἀμβλυωποῦντες κτλ. διὰ τὸ γῆρας, δὲν τὰς εἶδον. 569) Ὥστε. 570) Εἰ φέρομεν, ἂν ὑποφέρωμεν ἁμαρτήματα τέκνων;

571) Ἐδείχθης ποτὲ φειδωλὸς πρὸς τὰ τέκνα σου, δηλ. σοῦ ἐζήτησαν χρήματα καὶ δὲν τοῖς ἔδωσας; Καλῶς. Ἀλλὰ εἰς ἄλλην περίστασιν πάλιν, δός τοις. 572) Σὲ ἠπάτησε, μεταχειρισθεὶς ὄργανον πρὸς τοῦτό τινα τῶν οἰκετῶν; 573) Ἀφήρεσεν, ἔκλεψεν· ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιεικής. 574) Μυρίζων χθεσινὴν μέθην. 575) Εἰς τὰς τραπέζας καὶ ξεφαντώματα ἠλείφοντο μῦρον. 576) Δαμάζεται, παιδαγωγεῖται.

577) Κυριευομένους ἀπὸ τὰς ἡδονάς. 578) Μὴ ὑπακούοντας εἰς ἐπιπλήξεις. 579) Νυμφεύειν. 580) Προστακτ. τοῦ ἐλάω, ἐλαύνω, ἐπιζήτει τὴν ὁμοίαν σου. 581) Πολύ.

582) Γυναῖκας. 583) Γίνονται χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωσιν οὐχ ἄνδρες ἀλλὰ δοῦλοι.

584) Τελειώσω τὰς παραινέσεις. 585) Ἀφηγηματικὸς καὶ ὄχι αἰτιολογικός.

586) Εἰς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, εἰς τὸ νὰ μὴ σφάλλωσιν οἱ παῖδες. 587) Οἱ παῖδες.

588) Χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρων κατηγοροῦσιν ἑαυτοὺς ἐπ' ὀνόματι τῶν υἱῶν των, κατηγοροῦντες τοὺς υἱούς των.

λοις παῤῥησίαν ἄγουσιν[589] ἐπιτιμᾷν, μήτοιγε δή[590] τοῖς υἱοῖς. Χωρὶς δὲ τούτων, γένοιντο ἂν αὐτοῖς[591] τῶν ἀδικημάτων σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι· ὅπου γὰρ γέροντές εἰσιν ἀναίσχυντοι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ νέους ἀναιδεστάτους εἶναι. Πειρατέον οὖν εἰς τὸν τῶν τέκνων σωφρονισμὸν πάνθ', ὅσα προσῆκεν, ἐπιτηδεύειν, ζηλώσαντας τὴν Εὐρυδίκην[592], ἥτις Ἰλλυρὶς οὖσα καὶ τριβάρβαρος[593], ὅμως ἐπὶ τῇ μαθήσει[594] τῶν τέκνων, ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἥψατο παιδείας[595]. ἱκανῶς δ' αὐτῆς τὴν φιλοτεκνίαν σημαίνει τοὐπίγραμμα, ὅπερ ἀνέθηκε ταῖς Μούσαις·

Εὐρυδίκη Ἱεραπολιῆτις τόν δ'[596] ἀνέθηκε
Μούσαις, εὔοιστον[597] ψυχῇ ἑλοῦσα πόθον.
Γράμματα γάρ, μνημεῖα λόγων[598], μήτηρ γεγαυῖα[599]
Παίδων ἡβώντων, ἐξεπόνησε μαθεῖν[600]

Τὸ μὲν οὖν πάσας τὰς προειρημένας συμπεριλαβεῖν[601] παραινέσεις, εὐχῆς ἴσως ἔργον[602] ἐστί· τὸ δὲ τὰς πλείους ζηλῶσαι, καὶ αὐτὸ μὲν εὐμοιρίας[603] δεόμενόν ἐστι καὶ πολλῆς ἐπιμελείας· ἀνυστὸν[604] δ' οὖν ἀνθρωπίνῃ φύσει καθέστηκεν.

---

589) Ἔχουσι τὴν τόλμην. 590) Ποῦ ἔμεινεν. Ἀκόμη ὀλιγώτερον. 591) Οἱ ἴδιοι ἁμαρτάνοντες, ἤθελον γίνεσθαι εἰς αὐτούς, τοὺς υἱούς, σύμβουλοι. 592) Ὄχι ἡ γυνὴ τοῦ Ὀρφέως, ἣν ἀποθανοῦσαν ὁ ἀνήρ της ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ ᾅδου πραΰνας τὸν Κέρβερον διὰ τῆς λύρας του, ἀλλ' ἄλλη τις μεταγενεστέρα, ἄλλως δὲ ἄγνωστος. 593) Βαρβαρωτάτη. 594) Διὰ τὴν μάθησιν. 595) Ἐπεχείρησε νὰ παιδευθῇ. 596) Τρίπουν ἴσως ἢ ἀνδριάντα, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἦν γεγραμμένον τὸ ἐπίγραμμα. 597) Ἐπαινετόν. 598) Τὰ γράμματα λέγει μνημεῖα τῶν λόγων, διότι χρησιμεύουσιν εἰς αὐτῶν τὴν ἀπομνημόνευσιν. 599) Ὑπάρξασα, ἐκ τοῦ Γάω ἀνωμάλως. 600) Ἐκοπίασε νὰ μάθῃ γράμματα. 601) Οἱ γονεῖς νὰ συμπεριλάβωσι, νὰ ἐννοήσωσι καὶ νὰ ἐκτελέσωσι. 602) Εὐκτέον. 603) Ἀπαιτεῖ εὐτυχίαν, εὐνοϊκάς, καλὰς περιστάσεις. 604) Κατορθωτόν.

Β'. ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ.

Ἰσοκράτης Θεοδώρου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τὸ 436 ἔτος Π. Χ. Ὀλ. 83, ά. ἠσχολήθη ἰδίως περὶ τὴν ῥητορικήν, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν ὡς τέχνην. Οἱ ῥητορικοὶ λόγοι του, ἐξ ὧν 21 διεσώθησαν ὡς καὶ 10 ἐπιστολαί, εἶναι γεγραμμένοι κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους κανόνας τῆς τέχνης, πλήρεις σχημάτων καὶ ἀντιθέσεων. Πνέουσι δὲ ὅλοι ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δόξης τῶν Ἀθηνῶν. Ὅτε Φίλιππος κατέστρεψεν εἰς Χαιρώνειαν τὴν Ἑλληνικὴν αὐτονομίαν, ὁ Ἰσοκράτης ἀπὸ λύπην μείνας ἄσιτος, ἀπέθανε τὸ 98 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ.

Ὁ λόγος οὗτος ἀποδίδεται ἀπό τινας εἰς ἄλλον Ἰσοκράτην ἐξ Ἀπολλωνίας τοῦ Πόντου, μαθητὴν τοῦ μεγάλου. Εἰκάζεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ὁ γράφων φαίνεται μᾶλλον βασιλευομένης ἢ δημοκρατουμένης πόλεως πολίτης, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ὕφος, ἂν καὶ ἐν γένει σύμφωνον μὲ τὸ τοῦ Ἰσοκράτους, ὅμως εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιτετηδευμένον, καὶ μεταχειρίζεται κατὰ κόρον τὰς ἀντιθέσεις. Τίς δὲ ὁ Δημόνικος Ἱππονίκου πρὸς ὃν ἀποτείνεται ὁ λόγος, ἀγνοεῖται.

ἘΝ πολλοῖς[1] μέν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστώσας[2] εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας[3]· πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν[4] ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις[5]· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν· οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι· καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε[6]· τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας, οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν. Ἡγούμενος οὖν πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους[7], καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους, τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς φιλίας[8], σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἱππόνικον συνηθείας. Πρέπει γὰρ τοὺς παῖδας, ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν.

Ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβάνουσαν[9], καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον[10]· σὺ μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ· καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν[11] φιλοσοφεῖς, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους[12] συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσι ποιεῖν· οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας[13] διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰ-

1) Πράγμασι. 2) Διαφερούσας. 3) Γνώμη ἡ βεβαία γνῶσις, διάνοια δὲ ἡ ἀβέβαιος σκέψις. 4) Διαφέρουσιν οἱ σπουδαῖοι ἀπὸ τοὺς φαύλους. 5) Φιλικαὶ σχέσεις. 6) Κ. §. 392. 7) Ὀρέγομαι, μέσως, ὀρέγω τὴν χεῖρα διά τι, ὅθεν ἐπιθυμῶ. 8) Τινὰ ἀντίγραφα ἡμᾶς. 9) Βοηθοῦσιν. 10) Συμπράττοντα, βοηθητικόν. 11) Ἀκμήν, ὅθεν τὸ παρ' ἡμῖν ἀκόμη. Δηλ. εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ φιλοσοφεῖν, λέξις μάλιστα ἐν χρήσει παρὰ Πολυβίῳ. 12) Λόγους προτρεπτικοὺς ἢ κριτικοὺς περὶ ῥητορείας. 13) Φιλοσοφίαν λέγει ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην παιδείαν.

στηγοῦνται[44] μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις[45] ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη[46] σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ καὶ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι. Διόπερ ἡμεῖς, οὐ παράκλησιν εὑρόντες[47], ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες, μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι, καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι, καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι[48] γνησίως ἐδυνήθησαν, ἧς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον, οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνάλωσεν[49], ἢ νόσος ἐμάρανε· πλοῦτος δὲ, κακίας μᾶλλον ἢ καλοκἀγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρασκευάζων[20], ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· ῥώμη δὲ, μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε· καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν[21]. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ἐν ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ[22], μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί· τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα[23], τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ, θαρσαλέως ὑπομένουσα· καὶ τὸν μὲν ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη. Ῥᾴδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστιν ἔκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων[24] καὶ τῶν Θησέως ἔργων· οἷς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις[25] ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεὶς, οἰκεῖον καὶ καλὸν ἕξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων. Οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥᾳθυμῶν διετέλεσε τὸν βίον· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν· οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως[26] ἠγάπα· ἀλλ' ἀπήλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητὸς, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος[27]. Οὐδὲ ταπεινῶς διῴκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλός τε ἦν, καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ τοῖς φίλοις κοινός[28]· καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν σπουδάζοντας, ἢ τοὺς τῷ γένει προσήκοντας· ἡγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρείαν πολλῷ κρείττω φύσιν νόμου, καὶ τρόπον γένους, καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης. Ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς

---

[44]) Διδάσκουσιν, ὁδηγοῦσιν. [45]) Τὴν ῥητορικήν. [46]) Κατὰ τὰ ἤθη, κατὰ τὰς ἕξεις τῶν τρόπων των. [47]) Ἐφευρόντες, συντάξαντες παράκλησιν ἐπὶ τοὺς λόγους. [48]) Νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀρετήν. [49]) Ἀττ. ἀναύξητον ἀντὶ τοῦ ἀνήλωσεν ἢ ἠνάλωσεν. [20]) Κάμνων ὥστε ὁ ἀμελὴς νὰ ἀποκτᾷ ἐξουσίας. [21]) Ἐφαπλώνει σκότος εἰς τὰς ἐπιμελείας τῆς ψυχῆς. Αἰνίττεται δὲ τὴν βάναυσον ῥώμην τῶν ἀθλητῶν. Παρατηρητέαι αἱ διηνεκεῖς ἀντιθέσεις καὶ τὰ ὁμοιοτέλευτα. [22]) Τὸ συναυξηθῇ συνάπτεται μετὰ τοῦ οἷς· οἷον, συναυξηθῇ μὲ αὐτοὺς εἰς τὰς διανοίας των. Εἴς τινα δὲ χειρόγραφα γράφεται ταῖς διανοίαις, ἄνευ τῆς ἐν, καὶ μετὰ τούτου συνδέεται τὸ συναυξηθῇ. [23]) Καθίστημι. Κατ' ἄλλα χειρόγραφα καθιστῶσα ἐκ τοῦ Καθιστάω. [24]) Τὰ δώδεκα ἄθλα τὰ ὁποῖα ὁ Ἡρακλῆς κατώρθωσε κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Εὐρυσθέως. [25]) Κατὰ τὰ ἔργα, διότι τὸ ἐπέβαλε συνάπτεται μὲ τὸ οἷς. Εἶπε δὲ χαρακτῆρα ἐπέβαλεν, ἐξακολουθῶν τὴν ἄνωθεν μεταφορὰν τοῦ ἀκιβδήλως. [26]) Ἀντὶ Ὑπερμέτρως. [27]) Ὡς νὰ ἔμελλε νὰ ἦναι αθ.
[28]) Πρὸς ὅλους ἐπίσης εὐπροσήγορος.

ὃ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς Ἱππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχαμεν, πρὸς ὃ δεῖ σε ζῆν, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα[49], νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἡγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γενόμενον. Αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς[50] ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων. Ἡγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐφάμιλλος γενήσῃ[51] τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασιν. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην[52] ἀδύνατον διατεθεῖναι, τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον. Τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξασθαι πέφυκε. Διόπερ ἐγώ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἄν μοι δοκοίης ἐπιτηδευμάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει[53] τὰ πρὸς τοὺς Θεούς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένων. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλοκἀγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον[54] ἀεὶ μὲν μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως[55]. Οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς Θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας. Ἄσκει τῶν περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγείαν συμφέροντα[56]· τούτου δ' ἂν ἐπιτυγχάνοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μήτε γέλωτα προπετῆ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου[57]· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ μανικόν. Ἃ ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. Ἔθιζε σαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπόν, ἀλλὰ σύννουν· δι' ἐκεῖνο[58] μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις. Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν κόσμον[59] αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι[40] τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος. Μηδέποτε μηδὲν[61] αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν[62]· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδήσεις[63]. Τοὺς μὲν Θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε, τὰς μετὰ δόξης. Τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ[64] μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου, κάκιστον. Εὐλαβοῦ[65] τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοί, τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι πρὸς δὲ τὴν δόξαν[66] ἀποβλέπουσιν. Ἅπαντα δόκει ποιεῖν, ὡς μηδένα λήσων· καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσῃ. Μάλιστα δ' ἂν εὐδο-

---

49) Δεῖγμα μὲν τὸ μέρος ἐξ οὗ γινώσκεται τὸ ὅλον. Παράδειγμα δὲ τὸ πρωτότυπον ὃ πρέπει τις ν' ἀκολουθήσῃ. 50) Ἀττ. ἤθελεν εἰπῇ γραφέας. Καὶ τοῦτο τεκμήριον ὅτι ὁ λόγος εἶναι τοῦ Ἀπολλωνιάτου. 51) Κ. §. 402. 52) Κατὰ τὴν γν. 53) Ἴσθι εὐσεβὴς τὰ (κατὰ) πρὸς τοὺς θεούς. 54) Τοὺς θεούς. 55) Ἐν ταῖς ἑορταῖς ὅτε καὶ ὅλη ἡ πόλις τὸ τιμᾷ.

56) Θέλει ν' ἀποτρέψῃ τοὺς νέους τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συνήθων ἀθλητικῶν γυμνασμάτων, ὅπερ ἐπίσης ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἐπὶ Ἰσοκράτους ἤθη. 57) Εἰς τὸν ἑαυτόν σου. Οἱ λόγοι σου μὴ ἔστωσαν θρασεῖς. 58) Δι' ἐκείνου. 59) Κοσμιότητα. 40) Ὅτι συνέχεται, ἀμένει εἰς τὴν ἀρετήν. 61) Ἀντὶ μηδέποτέ τι. 62) Ὅτι δὲν θὰ νοηθῇς. 63) Σύνοιδας.

64) Μετὰ τοῦ καλοῦ, ἀορίστως. 65) Φοβοῦ. 66) Πρὸς τὸ φαινόμενον.

κιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτιμῴης. Ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθής· Ἃ μὲν ἐπίστασαι διαφύλαττε ταῖς μελέταις[47]· ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις[48]· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μανθάνειν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λαμβάνειν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν[49]· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις[50] χαλεπῶς εὑρημένα συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ, πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σοφία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν, ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν, ἐπὶ τῷ βελτίω καταστῆσαι τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ γίνου φιλοπροσήγορος τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος[51]· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας[52] μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν[53]. Ἡδέως μὲν ἔχε[54] πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσῃ, τοῖς δὲ φίλος γενήσῃ. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων[55]. Γύμναζε σαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις, ὅπως ἂν δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης. Ἔσῃ δὲ τοιοῦτος[56], ἂν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὧν εὐδοκιμήσεις[57], ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις· τῇ δὲ ὀργῇ[58], ἂν παραπλησίως ἔχῃς[59] πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σεαυτὸν ἁμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας· ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, ἂν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς, τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν· ἐν δὲ τοῖς λυπηροῖς, ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἀποβλέπῃς, καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν[60] ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων[61] ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας. Δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους[62]. Προσήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς[63] ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. Περὶ τῶν ἀποῤῥήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοί τε τῷ λέγοντι, κἀκείνοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὅρκον ἐπακτὸν[64] προσδέχου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασώζων· ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν εὐορκεῖν[65] μέλλῃς· δόξεις γὰρ

---

47) Μελετῶν, διὰ τῆς Μελέτης. 48) Μανθάνων διὰ τῆς διδασκαλίας. 49) Δηλ. εἰς τὸ ἀκούειν τῶν λ. 50) Κ. §. 365. 51) Δηλ. ἀγάπα τὴν εὐπροσηγορίαν, καὶ ὅταν ὁμιλῇς γίνου εὐπροσήγορος. Τὸ εὐπροσήγορος ἐντονώτερον τοῦ φιλοπροσήγορος. 52) Ἔργον ἢ ἴδιον. 53) Νὰ τοὺς προσομιλῇ. 54) Ἔσο γλυκύς. 55) Διότι κάθε πρᾶγμα φέρει πλησμονήν. 56) Δηλ. ἐγκρατής. 57) Θέλεις φανῇ δόκιμος παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. 58) Ὅσον δὲ κατὰ τὴν ὀργὴν, θέλεις φανῇ ἐγκρατὴς ἐάν. 59) Εἶσαι διατεθειμένος. 60) Ἀντὶ ὡς ἄνθρωπος εἶ, ἢ ἄνθρωπον ὄντα. 61) Δηλ. τὸ μυστικόν. 62) Νὰ φαίνωνται ὅτι παρέχουν ἀξιπιστοτέραν ἐγγύησιν διὰ τοῦ τρόπου παρὰ δι' ὅρκου. 63) Πρὸς τοὺς πονηρούς. 64) Ἐπιβαλλόμενον. 65) Νὰ τηρήσῃς καλῶς τὸν ὅρκον σου.

τοῖς μὲν ἐπαρκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν. Μηδένα φίλον ποιοῦ πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ[66] γενήσεσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους[67] μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων[68], μήτε ἄπειρος εἶναι[69] τῶν ἑταίρων θέλε. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν μὴ δεόμενός του, δεῖσθαι προσποιῇ, περί τε τῶν ῥητῶν ὡς ἀποῤῥήτων ἀνακοινοῖ[70] Μὴ τυχὼν μὲν γὰρ, οὐδὲν βλαβήσῃ, τυχὼν δὲ, μᾶλλον τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιστήσῃ. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας[71], καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας. Τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτω δ' ἄριστα χρήσῃ τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπαραγγέλτως αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῇς. Ὁμοίως αἰσχρὸν τῶν ἐχθρῶν[72] νικᾶσθαι ταῖς κακοποιΐαις[80], καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν τοῖς φίλοις, συνάχθονται· καλῶς δὲ πράττουσι[73], φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῇς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα[74] φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής[75]. Ἔστι δὲ φιλοκάλου μὲν[76] τὸ μεγαλοπρεπὲς[77], καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν, κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν[78]. Ἔστι δὲ χρήματα[79] μὲν, τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις· κτήματα δὲ, τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτῖσαι δύνασθαι[80], καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι. Πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς[81]· κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποίει. Καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλο-

---

66) Ὡς πρὸς σέ. 67) Ἑταῖρος καὶ συνήθης εἶναι ὁ ἔχων οἰκειότητα· ὁ δὲ φίλος ὁ συνδεδεμένος δι' ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως. 68) Τῶν ἤδη δεδοκιμασμένων ὡς φίλων.
69) Νὰ τοὺς ἔχῃς ἀδοκιμάστους. 70) Κατὰ Κοραῆν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκδόσεις ἔχουσιν. Ἂν μὴ δεόμενος τὸ δ. πρ. Περὶ τῶν ῥ. ὡς ἀποῤ. ἀνακοινοῦ. Ὁ δὲ νοῦς. Θέλεις δοκιμάζει τοὺς ἑταίρους, ἂν μὴ ἔχων τινὸς ἀνάγκην, προσποιῆσαι ὅτι ἔχεις, καὶ ἂν τοῖς ἐμπιστεύεσαι ὡς ἀπόῤῥητα τὰ μὴ τοιαῦτα (ὥστε νὰ μὴ βλαβῇς καὶ ἂν σὲ ἀρνηθῶσιν, ἢ τὰ κοινοποιήσωσιν). 71) Ἐξ ὅσων πράττουσιν ἐν ταῖς δυστυχίαις σου. 72) Τοῖς κακοπ. τῶν ἐχθρῶν.
73) Εὐτυχοῦσι. 74) Κατὰ τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα. 75) Δηλ. εἰς ἄκρον περιέργως κ. ἐπιτετηδευμένως καλλωπιζόμενος. 76) Ἴδιον. 77) Τὸ νὰ ἦναι μεγαλοπρεπής. 78) Δηλ. προσπάθει νὰ ἔχῃς τὸν πλοῦτον ὄχι νεκρὸν, ἀλλὰ πρὸς χρῆσιν (ἤτοι χρήσιμον) καὶ κτῆσιν· ὅτι τὰ χρήματα οὕτω μεταχειρίσθη ἐδῶ ὡς τοῦ Χρῶμαι παράγωγον. 79) Δηλ. ὁ πλοῦτος εἶναι χρῆμα μὲν, ἤτοι χρήσιμος. 80) Διὰ νὰ ἠμπορῇς νὰ ἐπαρκέσῃς εἰς ζημίαν, ἂν τύχῃ καὶ σὲ συμβῇ. 81) Προσάψῃς ὀνειδίζων.

μένη[82]. Τοὺς κακοὺς δ' εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ[83] τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν, οἵτε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαριζομένους[84], οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους[85]. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός[86]. τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν· τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δὲ ἔσῃ μὴ δύσερις[87] ὢν, μηδὲ δυσάρεστος, μηδὲ πρὸς πάντας φιλόνεικος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν· ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ περὶ τὰ σπουδαῖα[88] τοῖς γελοίοις χαίρων. (Τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν·) μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως[89] χαριζόμενος· ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί[90], ποιοῦντες μὲν εὖ, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος[91] ὢν, βαρὺ γάρ· μηδὲ φιλεπιτιμητὴς, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ[92] τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἂν δέ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξανίστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταὐτὰ πάσχει τοῖς ἅρμασι, τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβάλλουσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνόντων, ἥ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἀθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι[93], θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως[94] τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν[95]· αὕτη δὲ μόνη[96] καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ ὃν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν[97], τούτῳ τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν[98]. Οὓς ἂν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας[99]. Ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος. Βουλευόμενος, παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων[100]. Τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν[101]. Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν Θεῶν εὐτυχίαν[102], παρὰ δὲ ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παῤῥησιάσασθαι[103], βούλει δέ τισι

---

82) Χάρις ὀφειλομένη σοι καλός ἐστι θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ κείμενος.
83) Πάσχω. 84) Οἵτινες νὰ χαρίζωνταί σοι εἰς τὰ κακὰ, εἰς τὰ βλάπτοντά σοι.
85) Τοὺς ὀργιζομένους σοι διὰ τὸ καλόν σου. 86) Σπανίως ὡς ἐνταῦθα ἐπὶ κακοῦ ὑπερήφανος. 87) Δύσκολος εἰς τὰς ἔριδας. 88) Δηλ. ὅταν ἦναι σπουδαίων καιρός. 89) Χωρὶς χάριν. Ἐννοεῖ δέ: ὅταν χαρίζῃς τι, χάριζέ το μὲ χάριν. 90) Τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τοὺς περισσοτέρους. 91) Παραπονιάρης. 92) Φοβοῦ. 93) Ὢν μεγαλόψυχος, ἤτοι ἐλευθέριος.
94) Μετὰ μέτρου, ὄχι κατὰ κόρον. 95) Ὅλοι εὑρίσκουσί τι κέρδος εἰς τὸ νὰ πράττωσι τὰ ἄλλα κακά. 96) Ἡ ἀπαιδευσία. 97) Οἱ ἔχοντες τὴν ἀπαιδευσίαν. 98) Ἀπὸ αὐτὸν ἐτιμωρήθησαν. Ἡ ὑπερβολικὴ χρῆσις τῶν ἀντιθέσεων καθιστᾷ πολλάκις τὸν νοῦν σκοτεινόν.
99) Αὐτοῖς. 100) Ποιοῦ τὰ παρελ. παραδ. τῶν μελλ. 101) Ταχέως γνωρίζεται τὸ μέλλον, ἀφανὲς ἔτι ὂν, ἐκ τοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον εἶναι φανερόν. 102) Ὑπάρχειν.
103) Νὰ ὁμιλήσῃς μὲ πολλὴν παῤῥησίαν.

τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις, ὡς περὶ ἀλλοτρίου του πράγματος[104]. Οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις. Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύεσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἑαυτοῦ διῴκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς[105] περὶ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης[106], εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψειας· καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἤθη, καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι[107] καὶ ζηλοῦν· ὥστε σοι συμβήσεται[108] παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις· ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον[109]· ὥσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα, τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν[110] κατασταθεὶς, μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἁμάρτῃ, σοὶ τὰς αἰτίας[111] ἀναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου[112] μὴ πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο[113], μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς. Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχειν[114]· ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι' ἀσθένειαν, ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν[115] πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει· κἀκείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου[116] τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας. Οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων, εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις[117] ὑπερέχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ[118], νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῶ τὸ μὲν σῶμα[119] εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν φιλόσοφος· ἵνα τῷ μὲν[120] ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ,τι ἂν μέλλῃς λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας[121]. Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν[122], ἢ περὶ ὧν οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγ-

104) Ὡς τὸ πρᾶγμα νὰ ἀνῆκεν εἰς ἄλλον. 105) Προνοήσας. 106) Ἤθελες παρακινηθῇ. 107) Ὅτι τοὺς ἐγκρίνεις. 108) Σοί. 109) Ἡ συμβουλὴ αὕτη στηρίζεται περισσότερον εἰς ἀκριβῆ ἀρχὴν τῆς ἠθικῆς, ἢ εἰς ἔμπειρον γνῶσιν τοῦ κόσμου. 110) Εἰς δημοσίαν θέσιν. 111) Κατηγορίας. 112) Ἐξέρχου. 113) Βοήθει. 114) Νὰ ἠμπορῇς νὰ ἔχῃς περισσότερα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστῆσαι ἔχων ἴσια. 115) Μετὰ δικαιοσύνης. 116) Ἀγάπα. 117) Μελλούσης ἀνταμοιβῆς. 118) Μέγιστον πρᾶγμα περιεχόμενον εἰς ἐλάχιστον τόπον. Τὸ γνωμικὸν τοῦ σοφοῦ Περιάνδρου. 119) Κατὰ τὸ σῶμα. 120) Σώματι. 121) Καὶ αὖθις ἀντιθέτει τὴν γνώμην πρὸς τὴν διάνοιαν. Τὸ γνωμικὸν τοῦτο αὖθις ἐκ τοῦ Περιάνδρου.
122) Εἰς δύο καιροὺς ἢ περιστάσεις ὁμίλει.

καῖον εἰπεῖν. Ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ἄμεινον σιγᾷν, ἢ λέγειν. Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὔτ' εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρὴς, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν· γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις, μηδ' ἐν ἑτέροις[123] ὢν κατάδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλλον εὐλαβοῦ ψόγον, ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτὴν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν[124]· ἐὰν δέ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φήμης. Τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι, πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε[125]· τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμε.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν. Οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν, ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν[126] ἐξενεγκεῖν, καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν. Τὴν μὲν γὰρ τούτων χρείαν ῥᾳδίως εἰδήσεις, τὸν δὲ συμβουλεύοντα μετ' εὐνοίας χαλεπῶς εὑρήσεις[127]. Ὅπως οὖν τὰ λοιπὰ μὴ παρ' ἑτέρου ζητῇς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμιείου προφέρῃς[128], ᾠήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν ἂν ἔχω σοι συμβουλεύειν. Πολλὴν δ' ἂν τοῖς Θεοῖς χάριν σχοίην[129], εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἧς[130] ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὑρήσομεν, ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας, ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι· σὲ δὲ νομίζω τοὐναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην σου παιδείαν φιλοπονίᾳ[131]· τὸν γὰρ αὑτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι[132]. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρεχθῆναι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων, μάλιστα γνησίας ἔχομεν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥᾳθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾷν, εὐθὺς αἱ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι[133]· τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν, καὶ σωφρόνως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονομεῖν, ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι. Κἀκεῖ[134] μὲν πρῶτον ἡσθέντες, ὕστερον ἐλυπήθημεν[6]· ἐνταῦθα δέ[135], μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχο-

---

123) Ἀττ. ἀντὶ ἐν μηδετέροις, οὔτε εἰς χαρὰν οὔτε εἰς λύπην. 124) Προσπάθει μὲν νὰ ζῇς ἀσφαλῶς. 125) Τὸν θάνατον ἡ πεπρωμένη (ἡ τύχη ἀντὶ: τὸ πεπρωμένον) ἐπέβαλεν εἰς ὅλους (ὡς δικαστικὴν καταδίκην).

126) Σπάνιον, ἀντὶ συμβουλήν. 127) Δυσκόλως θέλεις εὕρει εἰς τὸ μέλλον ἄλλον τινὰ νὰ σὲ συμβουλεύσῃ ἀγαπῶν σε. 128) Ἐξάγῃς καὶ φέρῃς ἐμπρός· ἡ μεταφορὰ ἐξ ἐδωδίμων ἐξαγομένων ἐκ τῆς ἀποθήκης. Ὁ Κοραῆς προτιμᾷ δικαίως, περιφέρῃ, δηλ. προσφέρεις εἰς χρῆσίν σου. 129) Ἤθελα γνωρίσει χάριν. 130) Κ. §. 423. 131) Παρ' ἄλλοις, φιλοσοφία, δηλ. τῇ περὶ τὴν παιδείαν σπουδαίᾳ διατριβῇ. 132) Ἐκεῖνος ὅστις ἐπιβάλλει (ὡς σὺ) εἰς ἑαυτὸν τὸ χρέος νὰ πράττῃ τὰ βέλτιστα, εἶναι ἑπόμενον ὅτι θέλει δέχεται ἢ ἀκούει κ᾽ ἐκ τῶν ἄλλων ἐκείνους ὅσοι τὸν προσκαλοῦσιν εἰς ἀρετήν. 133) εἶναι πλησίον καρφωμέναι, γειτνιάζουσι. 134) Ἐν τῷ ῥᾳθυμεῖν, κτλ. 135) Ἐν τῷ φιλοπονεῖν.

μεν. Ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἔργοις, οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς τῆς τελευτῆς[136] αἴσθησιν λαμβάνομεν. Τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον, οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιοῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν.

Ἐνθυμοῦ δὲ, ὅτι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται[137] τὰ τυχόντα[138] πράττειν· εὐθὺς[139] γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίηνται τὴν ὑπόθεσιν[140]· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν, ἢ[141] πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φάσκοντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας· εἰκότως. Ὅπου γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνῳ ψευδομένους ἀποδοκιμάζομεν, ἦπου[142] τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττουμένους[143] οὐ φαύλους εἶναι φήσομεν; Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν, μὴ μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα, καὶ δόξαν, καὶ φίλους ἐνεχείρησεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίως τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα[144] τῆς τῶν Θεῶν στοχάσασθαι[145] διανοίας, ἡγοῦμαι κἀκείνους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις[146] μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι[147] πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα[148] καὶ Τάνταλον[149] γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν[150] διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ[151] διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν· Οἷς χρὴ παραδείγμασι χρωμένους ὀρέγεσθαι τῆς καλοκἀγαθίας, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν[152], εἴτι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγιγνώσκειν. Ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν[153], ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν, οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἄν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἁμαρτίας ἐπικρατήσειεν[154].

---

136) Δησμονοῦμεν τὴν ἀρχὴν. ἀλλ' αἰσθανόμεθα τὸ τέλος. 137) Εἶναι ἐπιτετραμμένον. 138) Ὅ,τι δήποτε, καὶ τὸ κακὸν δηλ. 139) Ἀμέσως ἀπ' ἀρχῆς. 140) Πρόθεσιν, βάσιν, ὅρον. 141) Εἰ δὲ μή· ὁ πλήρης δὲ λόγος· εἰ δὲ μὴ ἀμελήσουσιν, ἀνάγκη πολλοὺς ἔχειν κτλ., νὰ ἐπιπλήττωνται ἀπὸ πολλούς. 142) Πόσῳ μᾶλλον.

143) Χειροτέρους φαινομένους καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου των. 144) Ἐμέ. 145) Σημαδεύω, ἢ μεταφορ. εἰκάζω. 146) Ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἦσαν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότατοι.

147) Εἶναι διατεθειμένοι. 148) Υἱὸς Διὸς καὶ Ἀλκμήνης. 149) Υἱὸς Διὸς καὶ Πλουτοῦς.

150) Τὸν Ἡρακλέα. 151) Τὸν Τάνταλον, ὅστις τιμωρηθεὶς ὑπὸ τῶν θεῶν κατεδικάσθη εἰς τὸν Τάρταρον καθήμενος εἰς δροσερὰ ὕδατα καὶ ὑπὸ δένδρα ὀπωροφόρα νὰ πάσχῃ αἰωνίαν δίψαν καὶ πεῖναν, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ἡ τροφὴ νὰ διαφεύγωσι τὰς χεῖράς του. 152) Τῶν λογογράφων κατ' ἀντιδιαστολὴν τῶν ποιητῶν, ἂν καὶ αὐτοὺς ἐκάλουν ἐνίοτε σοφιστάς. Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφ. 330. 153) Καθίζουσαν. 154) Ἐπικρατεῖν σημαίνει ὄχι ἁπλῶς τὸ κρατεῖν, ἀλλὰ καὶ κωλύειν, συνέχειν, ὅθεν πρὸς αἰτιατικὴν ἡ σύνταξις ἀντὶ τῆς συνήθους πρὸς γενικήν.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΝ.

Τὸν λόγον τοῦτον ἔγραψεν ὁ Ἰσοκράτης ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης τῆς Χαιρωνείας (Ὀλ. 110, γ'.), ἐν ᾧ ἐπεκράτει εἰρήνη μεταξὺ Φιλίππου καὶ Ἀθηνῶν. Καὶ τὸν μὲν Φίλιππον δὲν κατώρθωσε ν' ἀποτρέψῃ τῆς μισέλληνος πολιτικῆς του, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἠρέθισε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν του κατὰ τῆς Ἀσίας. Κρίνουσιν ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἐγράφη ἐν Ὀλ. 108, γ', 438 Π. Χ.

Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Φίλιππε, διότι τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν, οὐ τοῦ πρὸς σὲ ῥηθησομένου, καὶ νῦν δειχθήσεσθαι μέλλοντος, ἀλλὰ τοῦ περὶ Ἀμφιπόλεως[1] γραφέντος. Περὶ οὗ μικρὰ βούλομαι προειπεῖν, ἵνα δηλώσω καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς οὐ δι' ἄνοιαν, οὐδὲ διαψευσθεὶς[2] ὑπὸ τῆς ἀῤῥωστίας τῆς νῦν μοι παρούσης[3], ὑπεθέμην[4] γράφειν τὸν πρὸς σὲ λόγον· ἀλλ' εἰκότως, καὶ κατὰ μικρὸν ὑπαχθείς[5].

Ὁρῶν γὰρ τὸν πόλεμον, τὸν ἐνστάντα σοί τε καὶ τῇ πόλει[6] περὶ Ἀμφιπόλεως, πολλῶν κακῶν αἴτιον γιγνόμενον, ἐπεχείρησα λέγειν περί τε τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τῆς χώρας, οὐδὲν τῶν αὐτῶν, οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν σῶν ἑταίρων λεγομένοις[7], οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν ῥητόρων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον ἀφεστῶτα τῆς τούτων διανοίας. Οὗτοι μὲν γὰρ παρώξυνον ἐπὶ τὸν πόλεμον, συναγορεύοντες ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἀμφισβητουμένων οὐδὲν ἀπεφηνάμην· ὃν δ' ὑπελάμβανον τῶν λόγων εἰρηνικώτατον εἶναι, περὶ τοῦτον διέτριβον, λέγων, ὡς ἀμφότεροι διαμαρτάνετε τῶν πραγμάτων[8], καὶ σὺ μὲν πολεμεῖς ὑπὲρ τῶν ἡμῖν συμφερόντων, ἡ δὲ πόλις ὑπὲρ τῆς σῆς δυναστείας. Λυσιτελεῖν γὰρ σοὶ μὲν ἡμᾶς ἔχειν[9] τὴν χώραν ταύτην, τῇ δὲ πόλει, μηδ' ἐξ ἑνὸς τρόπου[10] λαβεῖν αὐτήν. Καὶ περὶ τούτων οὕτως ἐδόκουν διεξιέναι τοῖς ἀκούουσιν[11], ὥστε μηδένα τὸν λόγον αὐτὸν, μηδὲ τὴν λέξιν ἐπαινεῖν, ὡς ἀκριβῶς καὶ καθαρῶς ἔχουσαν[12], ὥσπερ εἰώθασί τινες ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων θαυμάζειν· καὶ νομίζειν, οὐδαμῶς ἂν ἄλλως παύσασθαι τῆς φιλονεικίας ὑμᾶς ταύτης, πλὴν εἰ σὺ μὲν πεισθείης[13] πλείονος ἀξίαν ἔσεσθαί σοι[14] τὴν πόλεως φιλίαν, ἢ τὰς προσόδους τὰς ἐξ Ἀμφιπόλεως γιγνομένας· ἡ δὲ πόλις δυνηθείη καταμαθεῖν, ὡς χρὴ τὰς μὲν τοιαύτας φεύγειν ἀποικίας, αἵτινες

---

1) Ἄλλος λόγος τοῦ ῥήτορος ἔχων τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. 2) Ἀπατηθεὶς, παρεκτραπείς. 3) Ὁ ῥήτωρ ἦτον ἤδη ἐσχατόγηρος. 4) Λ. Σ. Ὑποτίθημι, 2). 5) Λ. Σ. Ὑπάγω, 4).
6) Τῶν Ἀθην. 7) Τῶν αὐτῶν τοῖς λεγομένοις, τὰ ἴδια μὲ ὅσα λέγουσι. 8) Λανθάνεσθε ὡς πρὸς τὰ πρ. 9) Λέγων λυσιτελεῖν σοι, ἔχειν ἡμᾶς τὴν χ., δηλ. τὴν Ἀμφίπολιν.
10) Τὸ σχῆμα τμῆσις Ἀττικῶς, ἀντὶ: ἐκ μηδενὸς τρόπου, κατ' οὐδένα τρ. ὅτι δὲν συμφέρει εἰς τὰς Ἀθ. νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἀμφ. 11) Ἐγὼ ἐδόκουν τοῖς ἀκούουσι διεξ.
12) Ἀκριβῆ καὶ καθ. οὖσαν. Ὁ Ἰσοκράτης ἰδίως ἐπετηδεύετο τῆς γλώσσης τὴν καθαρότητα. 13) Κ. §. 400. 14) Νὰ ἦναι εἰς σὲ, νὰ θεωρῇς ὡς.

τετράκις ἢ πεντάκις ἀπολωλέκασι τοὺς ἐμπολιτευθέντας, ζητεῖν δ' ἐκείνους τοὺς τόπους, τοὺς πόῤῥω μὲν κειμένους τῶν ἄρχειν δυναμένων[15], ἐγγὺς δὲ τῶν δουλεύειν εἰθισμένων, εἰς οἷόν περ Λακεδαιμόνιοι Κυρηναίους[16] ἀπῴκισαν. Πρὸς δὲ τούτοις εἰ σὺ μὲν γνοίης, ὅτι σὺ μὲν λόγῳ παραδοὺς[17] τὴν χώραν ἡμῖν ταύτην, αὐτὸς ἔργῳ κρατήσεις αὐτῆς, καὶ προσέτι τὴν εὔνοιαν τὴν ἡμετέραν κτήσῃ· τοσούτους γὰρ ὁμήρους παρ' ἡμῶν λήψῃ τῆς φιλίας, ὅσους περ ἂν ἀποίκους εἰς τὴν σὴν δυναστείαν[18] ἀποστείλωμεν· τὸ δὲ πλῆθος ἡμῶν εἴ τις διδάξοιεν[19], ὡς ἢν λάβωμεν Ἀμφίπολιν, ἀναγκασθησόμεθα τὴν αὐτὴν εὔνοιαν ἔχειν τοῖς σοῖς πράγμασι[20], διὰ τοὺς ἐνταῦθα[21] κατοικοῦντας ἡμῶν, οἵαν περ εἴχομεν Μηδόκῳ[22] τῷ παλαιῷ, διὰ τοὺς ἐν Χεῤῥονήσῳ[23] γεωργοῦντας.

Τοιούτων δὲ ὄντων τῇ πόλει τῶν λεγομένων ἡμῖν[24], ἤλπισαν ὅσοι περ ἤκουσαν, διαδοθέντος τοῦ λόγου, διαλύσεσθαι τὸν πόλεμον ὑμᾶς, καὶ γνωσιμαχήσαντας[25] βουλεύσεσθαί τι κοινὸν ἀγαθὸν περὶ ἡμῶν αὐτῶν. Εἰ μὲν οὖν ἀφρόνως ἢ νουνεχόντως ταῦτα ἐδόξαζον, δικαίως ἂν ἐκεῖνοι τὴν αἰτίαν ἔχοιεν. Ὄντως δ' οὖν ἐμοῦ περὶ τὴν πραγματείαν ταύτην[26], ἔφθητε ποιησάμενοι[27] τὴν εἰρήνην, πρὶν ἐξεργασθῆναι[28] τὸν λόγον, σωφρονοῦντες· ὅπως γὰρ οὖν πεπρᾶχθαι κρεῖττον ἦν ὑμῖν[29], ἢ συνέχεσθαι τοῖς κακοῖς τοῖς διὰ τὸν πόλεμον γιγνομένοις.

Συνησθεὶς δὲ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης ψηφισθεῖσι, καὶ νομίσας οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ σοί, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἅπασι, συνοίσειν[30], ἀποστῆσαι μὲν τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν τῶν ἐχομένων[31] οὐχ οἷός τ' ἦν· ἀλλ' οὕτω διεκείμην, ὥστ' εὐθὺς σκοπεῖσθαι, πῶς ἂν τὰ πεπραγμένα παραμείνειεν ἡμῖν, καὶ μὴ χρόνον ὀλίγον ἡ πόλις ἡμῶν διαλιποῦσα[32], πάλιν ἑτέρων πολέμων ἐπιθυμήσειε. Διεξιὼν δ' ἕκαστα τούτων πρὸς ἐμαυτὸν, εὕρισκον οὐδαμῶς ἂν ἄλλως αὐτὴν ἡσυχίαν ἄγουσαν[33], πλὴν εἰ δόξειε ταῖς πόλεσι ταῖς μεγίσταις, διαλυσαμέναις τὰ πρὸς σφᾶς αὐτάς[34], εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν ἀξιοῦσι παρὰ τῶν Ἑλλήνων αὐταῖς γίγνεσθαι[35], ταύτας εἰ παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι βουληθεῖεν· ἅπερ ἐν τῷ Πανηγυρικῷ λόγῳ τυγχάνω συμβεβουλευκώς[36].

Ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, καὶ νομίσας οὐδέποτ' ἂν εὑρεθῆναι καλλίω ταύτης

---

15) Ὁποῖος σὺ δηλ. 16) Εἰς τὴν Λιβύαν τῆς Ἀφρικῆς. 17) Ἂν παρέδιδες. 18) Διότι ἡ Ἀμφίπ. ἦτον εἰς τὴν Μακεδονίαν. 19) (Οὐ παύσασθαι τῆς φιλονεικίας πρὶν) εἴ τις διδ.
20) Νὰ σὲ οἰκονομῶμεν. 21) Εἰς Ἀμφίπ. 22) Βασιλεὺς τῆς Θρ. παρ' ἄλλοις Ἀμάδοκος.
23) Ἡ χερσόνησος ἥτις ἀποτελεῖ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Ἑλλησπόντυ. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλὰς ἀποικίας εἰς αὐτὴν, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἠναγκάζοντο νὰ κολακεύωσι τὸν Ἀμάδοκον. 24) Τῶν λεγ. ἡμῖν (παρ' ἡμῶν. Κ. § 365) τῇ πόλει. 25) Πολεμήσαντας τὴν παλαιάν των γνώμην, δηλ· μετανοήσαντας. 26) Ἀσχολουμένου ἐμοῦ εἰς τὴν σύνταξιν ἐκείνου τοῦ λόγυ. 27) Ἐπρολάβατε καὶ ἐκάματε. 28) Τελειωθῆναι. 29) Ὅπως κ᾽ ἂν ἔγεινεν ἡ εἰρήνη καλλήτερον εἶναι διὰ σᾶς ὅτι ἔγεινεν, παρὰ νὰ ὑπόκησθε κτλ.
30) Τὰ ψηφισθέντα. 31) Τῶν ὅσα συνείχοντο μετ' αὐτῶν, τῶν ἑπομένων, τῶν ὅσα ἔμελλον ν' ἀκολουθήσουν κατόπιν. 32) Ἀφήσασα νὰ παρέλθῃ. 33) Ἄγουσαν ἂν ἡσ., ὅτι δύναται νὰ ἡσυχάσῃ. 34) Διαλύσασαι τὰς μεταξύ των ἔριδας. 35) Ὅσα θέλουσι νὰ πλεονεκτήσωσι, νὰ κερδήσωσι παρὰ τῶν Ἑλλήνων. 36) Ἐσυμβούλευσα ἤδη. Ὁ δὲ Πανηγυρ. εἷς τῶν ἐπισημοτέρων λόγων τοῦ ῥήτορος.

ὑπόθεσιν, οὐδὲ κοινοτέραν[37], οὐδὲ μᾶλλον ὑμῖν συμφέρουσαν, ἐπῄρθην[38] πάλιν συγγράψαι περὶ αὐτῆς, οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲν τῶν περὶ ἐμαυτὸν, ἀλλ' εἰδὼς μὲν τὸν λόγον τοῦτον οὐ τῆς ἐμῆς ἡλικίας δεόμενον[39], ἀλλ' ἀνδρὸς ἀνθοῦσαν τὴν ἀκμὴν ἔχοντος, καὶ τὴν φύσιν πολὺ τῶν ἄλλων διαφέροντος· ὁρῶν δὲ, ὅτι χαλεπόν ἐστι περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν δύο λόγους ἀνεκτῶς[40] εἰπεῖν, ἄλλως τε κἂν ὁ πρότερος ἐκδοθεὶς οὕτως ᾖ γεγραμμένος, ὥστε καὶ τοὺς βασκαίνοντας ἡμᾶς μιμεῖσθαι[41], καὶ θαυμάζειν αὐτὸν μᾶλλον τῶν καθ' ὑπερβολὴν ἐπαινούντων. Ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ἁπάσας ταύτας τὰς δυσχερείας ὑπεριδὼν, οὕτως ἐπὶ γήρως γέγονα φιλότιμος, ὥστε βουληθῆναι ἅμα τοῖς πρὸς σὲ λεγομένοις[42], καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ διατρίψασιν ὑποδεῖξαι[43], καὶ ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι τὸ μὲν ταῖς πανηγύρεσιν ἐνοχλεῖν[44], καὶ πρὸς ἅπαντας λέγειν τοὺς συντρέχοντας ἐν αὐταῖς, πρὸς οὐδένα λέγειν ἐστίν[45], ἀλλ' ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἄκυροι[46] τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς νόμοις καὶ ταῖς πολιτείαις[47], ταῖς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν γεγραμμέναις. Δεῖ δὲ τοὺς βουλομένους μὴ μάτην φλυαρεῖν, ἀλλὰ προὔργου[48] τι ποιεῖν, καὶ τοὺς οἰομένους ἀγαθόν τι κοινὸν εὑρηκέναι, τοὺς ἄλλους μὲν ἐᾷν πανηγυρίζειν, αὐτοὺς δ' ὧν εἰσηγοῦνται ποιήσασθαί τινα προστάτην τῶν καὶ λέγειν καὶ πράττειν δυναμένων[49], καὶ δόξαν μεγάλην ἐχόντων, εἴπερ μέλλουσι προσέξειν τινὲς αὐτοῖς τὸν νοῦν.

Ἅπερ ἐγὼ γνοὺς, διαλεχθῆναί σοι προειλόμην, οὐ τὰ πρὸς χάριν ἐκλεξάμενος, καίτοι πρὸ πολλοῦ ποιησαίμην ἄν σοι κεχαρισμένως εἰπεῖν[50], ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ τὴν διάνοιαν ἔσχον· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους ἑώρων τοὺς ἐνδόξους τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ πόλεσι καὶ νόμοις[51] οἰκοῦντας, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐξὸν ἄλλο πράττειν, ἢ τὸ προσταττόμενον, ἔτι δὲ πολὺ καταδεεστέρους ὄντας τῶν πραγμάτων τῶν ῥηθησομένων. Σοὶ δὲ μόνῳ πολλὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τῆς τύχης δεδομένην[52], καὶ πρέσβεις πέμπειν πρὸς οὓς ἂν βουληθῇς, καὶ δέχεσθαι παρ' ὧν ἄν σοι δοκῇ, καὶ λέγειν ὅ,τι ἂν ἡγῇ συμφέρειν· πρὸς δὲ τούτοις καὶ δύναμιν καὶ πλοῦτον κεκτημένον[53], ὅσον οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων, ἃ μόνα τῶν ὄντων καὶ πείθειν καὶ βιάζεσθαι πέφυκεν[54]· ὧν οἶμαι καὶ τὰ νῦν ῥηθησόμενα προσδεήσεσθαι[55]. Μέλλω γάρ σοι συμβουλεύειν, προστῆναι

---

37) Κοινωφελεστέραν. 38) Παρεκινήθην. 39) Δηλ. δεόμενον ἄλλης ἡλικίας παρὰ τῆς ἐμῆς, ὅτι νεώτερος ἔπρεπε νὰ τὸν γράψῃ. 40) Ὑποφερτὰ, ἀρκετὰ καλὰ ὥστε νὰ τοὺς ὑποφέρωσιν οἱ ἀναγνῶσται. 41) Ὥστε νὰ τὸν μιμῶνται καὶ νὰ τὸν θαυμάζωσι καὶ ὅσοι μᾶς φθονοῦσιν. Ὁ ὑπέργηρως Ἰσοκράτης λέγων αὐτὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Πανηγυρικοῦ λόγου τε δὲν κομπάζει ἀκαίρως, διότι γενικὸν θαυμασμὸν ἀπελάμβανεν ἤδη ὁ μέγας οὗτος διδάσκαλος τῆς τέχνης. 42) Ἐν ᾧ σοὶ λέγω αὐτά. 43) Κατὰ Κορ. ἴσως ἐπιδεῖξαι· ὁ δὲ καὶ σημαίνει συγχρόνως. 44) Νὰ βαρύνῃ τις τοὺς ἀκούοντας. Ἴσως ὅμως μᾶλλον ἐκληπτέον ἐδῶ τὸ ῥῆμα εἰς τὴν ὡς ἐκ συνθέσεως κυρίαν σημασίαν του, δηλ. ἐν τῷ ὄχλῳ μιγνύεσθαι ἢ ὁμιλεῖν. 45) Εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς νὰ μὴ λέγῃ πρὸς οὐδένα. 46) Ἀνωφελεῖς, δὲν πιάνουν τόπον. 47) Ὁμοίως ἄκυροι ταῖς πολ., καθὼς εἶναι καὶ αἱ πολ. αἱ γεγρ. ὑπὸ τῶν σοφ. αἰνίττεται ἴσως τὴν ἰδανικὴν καὶ ἀνεφάρμοστον πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος.

48) Πρὸ τοῦ ἔργου, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου· ἐπίρ. ὠφέλιμον, σπουδαῖον. 49) Αὐτοὺς ποιήσασθαι προστάτην ἐκείνων ἃ εἰσηγοῦνταί τινα τῶν δυνάμεων λέγειν κτλ. (ὡς ἐγὼ σὲ ποιοῦμαι). 50) Ἂν καὶ εὐχαρίστως ἤθελα σὲ εἰπεῖ ὅ,τι δύναται νὰ σοὶ ἀρέσῃ.

51) Δηλ. ὑπηκόους πολεων καὶ νομων ὄντας. 52) Ἑώρων. 53) Ἑώρων σέ. 54) Εἶναι ἱκανὰ καὶ νὰ πείσωσι τοὺς ἄλλους καὶ νὰ βιάσωσι. 55) Ὅσα θέλω σὲ εἰπεῖ θέλουσιν ἔχει ἀνάγκην διὰ νὰ κατορθωθῶσι καὶ τοῦ πλουτου καὶ τῆς δυνάμεώς σου.

τῆς τε τῶν Ἑλλήνων ὁμονοίας, καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους στρατείας. Ἔστι δὲ τὸ μὲν πείθειν στρατεύειν, ἰδίᾳ σοι τιμὴν φέρον· τὸ δὲ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, κοινῇ χρήσιμον. Ἡ μὲν οὖν περιβολὴ[55] τοῦ λόγου παντὸς τοιαύτη τίς ἐστιν.

Οὐκ ὀκνήσω δὲ πρὸς σὲ κατειπεῖν, ἐφ' οἷς ἐλύπησάν μέ τινες τῶν πλησιαζόντων· οἶμαι γὰρ ἔσεσθαί τι προὔργου[56]. Δηλώσαντος γάρ μου πρὸς αὐτούς, ὅτι μέλλω σοι λόγον πέμπειν, οὐκ ἐπίδειξιν ποιησόμενον[57], οὐδ' ἐγκωμιασόμενον τοὺς πολέμους τοὺς διὰ σοῦ γεγενημένους (ἕτεροι γὰρ τοῦτο ποιήσουσιν), ἀλλὰ πειρασόμενόν σε προτρέπειν ἐπὶ πράξεις οἰκειοτέρας καὶ καλλίους, καὶ μᾶλλον συμφερούσας ὧν νῦν τυγχάνεις προῃρημένος, οὕτως ἐξεπλάγησαν, μὴ διὰ τὸ γῆρας ἐξέστηκα τοῦ φρονεῖν[58], ὥστ' ἐτόλμησαν ἐπιπλῆξαί μοι, πρότερον οὐκ εἰωθότες τοῦτο ποιεῖν, λέγοντες ὡς ἀτόποις καὶ λίαν ἀνοήτοις ἐπιχειρῶ πράγμασιν, ὅστις Φιλίππῳ συμβουλεύσοντα λόγον μέλλω πέμπειν· ὅς, εἰ καὶ πρότερον ἐνόμιζεν αὑτόν εἶναί τινος πρὸς τὸ φρονεῖν[59] καταδεέστερον, νῦν διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμβεβηκότων οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ οἴεται[60] βέλτιον δύνασθαι βουλεύεσθαι τῶν ἄλλων. Ἔπειτα καὶ Μακεδόνων ἔχει περὶ αὑτὸν τοὺς σπουδαιοτάτους, οὓς εἰκός, εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπείρως ἔχουσι, τό γε συμφέρον ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ σὲ γινώσκειν. Ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς ἂν ἴδοις ἐκεῖ κατοικοῦντας, οὐκ ἀδόξους ἄνδρας οὐδ' ἀνοήτους, ἀλλ' οἷς ἐκεῖνος ἀνακοινούμενος, οὐκ ἐλάττω τὴν βασιλείαν πεποίηκεν, ἀλλ' εὐχῆς ἄξια διαπέπρακται. Τί γὰρ ἐλλέλοιπεν[61]; οὐ Θετταλοὺς μὲν τοὺς πρότερον ἐπάρξαντας Μακεδονίας, οὕτως οἰκείως πρὸς αὐτὸν διακεῖσθαι πεποίηκεν, ὥσθ' ἑκάστους αὐτῶν μᾶλλον ἐκείνῳ πιστεύειν ἢ τοῖς συμπολιτευομένοις[62]; τῶν δὲ πόλεων τῶν περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, τὰς μὲν ταῖς εὐεργεσίαις πρὸς τὴν αὑτοῦ συμμαχίαν προσῆκται, τὰς δὲ σφόδρα λυπούσας[63] ἀναστάτους πεποίηκε; Μάγνητας[64] δὲ καὶ Περραιβαίους[65] καὶ Παίονας[66] κατέστραπται, καὶ πάντας ὑπηκόους αὑτοὺς εἴληφε; Τοῦ δὲ Ἰλλυριῶν[67] πλήθους, πλὴν τῶν περὶ τὸν Ἀδρίαν[68] οἰκούντων, ἐγκρατὴς καὶ κύριος γέγονεν; ἁπάσης δὲ τῆς Θρᾴκης οὓς ἠβουλήθη δεσπότας κατέστησε[69]; Τὸν δὴ τοιοῦτον καὶ τηλικαῦτα διαπεπραγμένον, οὐκ οἴει πολλὴν μωρίαν καταγνώσεσθαι[70] τοῦ πέμψαντος τὸ βιβλίον, καὶ πολὺ διεψεῦσθαι νομιεῖν, τῆς τε τῶν λόγων δυνάμεως[71] καὶ τῆς αὑτοῦ διανοίας;

Ταῦτα ἀκούσας, ὡς μὲν τὸ πρῶτον ἐξεπλάγην, καὶ πάλιν, ὡς ἀναλαβὼν ἐμαυτὸν[72], ἀντεῖπον πρὸς ἕκαστον τῶν ῥηθέντων, παραλείψω, μὴ καὶ δόξω

---

56) Τὸ ἀντικείμενον, Δ. Σ. 4). 57) Τῆς τέχνης μου. 58) Ἔχασα τὰ φρένας μου.
59) Ὡς πρὸς τὸ φρ. τὸ συλλογίζεσθαι. 60) Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ νομίζῃ.
61) Αὐτῷ. 62) Τοῖς συμμάχοις των. 63) Πειραζούσας αὐτόν. 64) Θεσσαλοί, ὅπου νῦν ἡ Ἐλασσὼν καὶ ὁ Τύρναβος. 66) Οἱ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἕβρου, τῆς Μαρίτζας.
67) Οἱ οἰκοῦντες τὴν νῦν Ἀλβανίαν καὶ Δαλματίαν. 68) Τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν.
69) Ἡ Θρᾴκη ἦτον διῃρημένη ὑπὸ μικροὺς ἡγεμόνας ἢ δεσπότας. Ὁ Φίλιππος δὲ εἶχε λάθει τὴν ὑπερτάτην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν. 70) Ὅτι θέλει θεωρήσει ὡς μωρὸν τὸν πέμψ. 71) Ὅτι ἠπατήθη ἢ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τῶν λόγων του, καὶ ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ Φιλίππου. 72) Ἐλθὼν εἰς τὸν ἑαυτόν μου.

τιςὶν ἀγαπᾷν, εἰ χαριέντως αὐτοὺς ἠμυνάμην[73]. Λυπήσας δ' οὖν οὐ μετρίως[74] (ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον) τοὺς ἐπιπλῆξαί μοι τολμήσαντας, τελευτῶν ὑπεσχόμην, μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει τὸν λόγον δείξειν, καὶ ποιήσειν οὐδὲν ἄλλο περὶ αὐτοῦ, πλὴν ὅ,τι ἂν ἐκείνοις δόξῃ. Τούτων[75] ἀκούσαντες ἀπῆλθον, οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν διάνοιαν ἔχοντες[76]. Πλὴν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἐπιτελεσθέντος τοῦ λόγου, καὶ δειχθέντος αὐτοῖς, τοσοῦτο μετέπεσον[77], ὥς' ᾐσχύνοντο μὲν ἐφ' οἷς ἐθρασύναντο, μετέμελε δὲ αὐτοῖς ἁπάντων τῶν εἰρημένων, ὡμολόγουν δὲ μηδενὸς πώποτε τοσούτου πράγματος διαμαρτεῖν, ἔσπευδον[78] δὲ μᾶλλον εἰς τὸ πεμφθῆναί σοι τοῦτον τὸν λόγον, ἔλεγον δ' ὡς ἐλπίζουσιν, οὐ μόνον σὲ καὶ τὴν πόλιν ἕξειν μοι χάριν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας.

Τούτου δ' ἕνεκά σοι ταῦτα διῆλθον[79], ἵν' ἤν τί σοι φαίνηται τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων, ἢ μὴ πιστὸν, ἢ μὴ δυνατὸν, ἢ μὴ πρέπον σοι πράττειν, μὴ δυσχεράνας ἀποστῇς τῶν λοιπῶν, μηδὲ πάθῃς τὸ αὐτὸ τοῖς ἐπιτηδείοις ἐμοὶ, ἀλλ' ἐπιμείνῃς ἡσυχάζουσαν ἔχων τὴν διάνοιαν, ἕως ἂν διὰ τέλους[80] ἀκούσῃς ἁπάντων τῶν λεγομένων. Οἶμαι γὰρ ἐρεῖν τι τῶν δεόντων, καὶ τῶν σοὶ συμφερόντων.

Καί τοι μ' οὐ λέληθεν, ὅσον διαφέρουσι τῶν λόγων εἰς τὸ πείθειν[81] οἱ λεγόμενοι τῶν ἀναγιγνωσκομένων, οὐδ' ὅτι πάντες ὑπειλήφασι, τοὺς μὲν περὶ σπουδαίων πραγμάτων καὶ κατεπειγόντων, ῥητορεύεσθαι, τοὺς δὲ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πρὸς ἐργολαβίαν[82], γεγράφθαι. Καὶ ταῦτ' οὐ κακῶς ἐγνώκασιν. Ἐπειδὰν γὰρ ὁ λόγος ἀποστερηθῇ τῆς τε δόξης τοῦ λέγοντος, καὶ τῆς φωνῆς, καὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις[83] γιγνομένων, ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν[84], καὶ τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ μηδὲν ᾖ τὸ συναγωνιζόμενον[85] καὶ συμπεῖθον, ἀλλὰ τῶν μὲν προειρημένων ἁπάντων ἔρημος γένηται καὶ γυμνὸς, ἀναγιγνώσκῃ δέ τις αὐτὸν ἀπιθάνως[86], καὶ μηδὲν ἦθος ἐνσημαινόμενος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπαριθμῶν[87], εἰκότως, οἶμαι, φαῦλος εἶναι δοκεῖ τοῖς ἀκούουσιν· ἅπερ καὶ τὸν νῦν ἐπιδεικνύμενον μάλιστ' ἂν βλάψειε, καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιήσειεν. Οὐδὲ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις καὶ ποικιλίαις κεκοσμήκαμεν αὐτὸν, οἷς[88] αὐτός τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις[89] ὑπέδειξα, δι' ὧν τοὺς λόγους ἡδίους θ' ἅμα καὶ πιστοτέρους ποιεῖν. Ὧν οὐδὲν ἔτι δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀπόχρη μοι τοσοῦτον[90], ἢν αὐτὰς τὰς πράξεις ἁπλῶς δυνηθῶ διελθεῖν· Ἡγοῦμαι δὲ καὶ σοὶ προσήκειν, ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντι, ταύταις μόναις προσέχειν τὸν νοῦν. Οὕτω δ' ἂν ἀκριβέστατα καὶ κάλλιστα θεωρήσαις, εἴ τι τυγχάνομεν

---

73) Ὅτι εὐχαριστοῦμαι ἀμυνάμενος. 74) Ἱκανῶς. 75) Κ. §. 477, ά. 76) Οὐκ οἶδ' ὅ,τι διανοούμενοι. 77) Μετεπείσθησαν. 78) Μεταβατ. ἐμέ. Μὲ ἐβίαζον. 79) Διηγήθην. 80) Μέχρι τέλους. 81) Πόσον διαφέρουσι κατὰ τὸ πείθειν οἱ λεγόμενοι λογοι τῶν ἀναγινωσκομένων. 82) Κερδοσκοπίαν, πληρωμὴν, ὡς π. χ. τὰ ἐγκώμια. 83) Ῥητορικαῖς ἀπαγγελίαις. 84) Τοῦ νὰ προφέρηται ὁ λόγος ὅταν ὑπάρχῃ σπουδὴ καὶ προθυμία διὰ τὸ πρᾶγμα. 85) Τῷ γράφοντι. Μηδὲν τῶν προειρημένων ἢ τῶν τοιούτων. 86) Μὲ φωνὴν ἥτις δὲν προσθέτει πιθανότητα εἰς τὰ ἀναγινωσκόμενα καὶ δὲν ἐκφράζει τὸ ἦθος ἢ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς τοῦ γράψαντος. 87) Ὡς νὰ λέγῃ ἀριθμοὺς, ἓν, δύω, τρία. 88) Πράγμασιν ἢ κοσμήμασι. 89) Καὶ ἃ τοῖς ἄλλοις. 90) Μοὶ ἀρκεῖ ἂν μόνον.

λέγοντας, ἣν τὰς μὲν δυσχερείας τὰς περὶ τοὺς σοφιστάς[91], καὶ τοὺς ἀναγιγνωσκομένους τῶν λόγων[92] ἀφέλῃς[93], ἀναλαμβάνων δ' ἕκαστον αὐτῶν[93a] εἰς τὴν διάνοιαν ἐξετάζῃς, μὴ πάρεργον ποιούμενος, μηδὲ μετὰ ῥαθυμίας, ἀλλὰ μετὰ λογισμοῦ καὶ φιλοσοφίας, ἧς καὶ σὲ μετεσχηκέναι φασίν. Μετὰ γὰρ τούτων σκοπούμενος μᾶλλον, ἢ μετὰ τῆς τῶν πολλῶν δόξης, ἄμεινον ἂν βουλεύσαιο περὶ αὐτῶν. Ἃ μὲν οὖν ἠβουλόμην σοι προειρῆσθαι[94], ταῦτά ἐστι.

Περὶ δ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους. Φημὶ γὰρ χρῆναί σε τῶν μὲν ἰδίων μηδενὸς ἀμελῆσαι, πειραθῆναι δὲ διαλλάξαι τήν τε πόλιν τῶν Ἀργείων, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, καὶ τὴν Θηβαίων, καὶ τὴν ἡμετέραν. Ἣν γὰρ ταύτας συστῆσαι[95] δυνηθῇς, οὐ χαλεπῶς, οἶμαι, καὶ τὰς ἄλλας ὁμονοεῖν ποιήσεις. Ἅπασαι γάρ εἰσιν ὑπὸ ταῖς εἰρημέναις, καὶ καταφεύγουσιν, ὅταν φοβηθῶσιν, ἐφ' ἣν ἂν τούτων τύχωσι, καὶ τὰς βοηθείας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν. Ὥστε ἂν τέτταρας μόνον πόλεις εὖ φρονεῖν πείσῃς, καὶ τὰς ἄλλας πολλῶν κακῶν ἀπαλλάξεις.

Γνοίης δ' ἂν ὡς οὐδεμιᾶς σοι προσήκει τούτων ὀλιγωρεῖν, ἢν ἀνενέγκῃς αὐτῶν τὰς πράξεις ἐπὶ τοὺς σοὺς προγόνους. Εὑρήσεις γὰρ ἐν ἑκάστῃ πολλὴν φιλίαν πρὸς ὑμᾶς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ὑπαρχούσας. Ἄργος μὲν γάρ ἐστι σοι πατρίς[96], ἧς δίκαιον τοσαύτην σε ποιῆσαι πρόνοιαν, ὅσην περὶ τῶν γονέων τῶν σαυτοῦ. Θηβαῖοι δὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ γένους ὑμῶν[97] τιμῶσι, καὶ ταῖς προσόδοις[98] καὶ ταῖς θυσίαις, μᾶλλον ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. Λακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἀπ' ἐκείνου γεγονόσι[99] καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον δεδώκασι. Τὴν δὲ πόλιν τὴν ἡμετέραν, φασίν, οἷς περὶ τῶν παλαιῶν πιστεύομεν[100], Ἡρακλεῖ μὲν αἰτίαν γενέσθαι τῆς ἀθανασίας (ὃν δὲ τρόπον, σοὶ μὲν αὖθις πυθέσθαι ῥᾴδιον, ἐμοὶ δὲ νῦν εἰπεῖν οὐ καιρὸς[101]), τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἐκείνου τῆς σωτηρίας[102]. Μόνη γὰρ ὑποστᾶσα τοὺς μεγίστους κινδύνους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἐκεῖνόν τε τῆς ὕβρεως ἔπαυσε, καὶ τοὺς παῖδας[103] τῶν φόβων τῶν ἀεὶ παραγιγνομένων αὐτοῖς ἀπήλλαξεν. Ὑπὲρ ὧν οὐ μόνον τοὺς τότε σωθέντας δίκαιον ἦν ἡμῖν χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν ὄντας[104]· διὰ γὰρ ἡμᾶς καὶ ζῶσι, καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι. Μὴ γὰρ σωθέντων ἐκείνων, οὐδ' ἂν γενέσθαι τὸ παράπαν ὑπῆρχεν αὐτοῖς[105].

Τοιούτων οὖν ἁπασῶν τῶν πόλεων γεγενημένων, ἔδει μὲν μηδέποτέ σοι

---

[91]) Τοὺς γράφοντας τοὺς ἐντέχνους καὶ εὐρύθμους λόγους. [92]) Ὅτι δηλ. ἀναγιγνώσκονται ἐπιπόλαιως. [93]) Ἂν ἀφαιρέσῃς ἢ δὲν προσέξῃς εἰς τὰς δυσκολίας (τὰς ὁποίας ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα νὰ νικήσω). [93a]) Τῶν λόγων μου ἢ τῶν εἰς τὸν λόγων περιεχομένων.

[94]) Ἐν προοιμίῳ εἰρῆσθαι. [95]) Συνενῶσαι. [96]) Πρῶτος Ἕλλην βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἐλέγετο ὁ Κάρανος, Ἡρακλείδης ἐξ Ἄργους. [97]) Τὸν Ἡρακλῆν. [98]) Πομπαῖς, λιτανείαις. [99]) Εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους ἔδοσαν τὴν βασιλείαν. Οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης ἦσαν Ἡρακλεῖδαι. [100]) Φασὶν ἐκεῖνοι οἷς πιστεύομεν. [101]) Ὅτι ἔσωσε τὸν Θησέα ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ Ἀϊδωνέως. [102]) Οἱ Ἡρακλεῖδαι καταδιωκόμενοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐξαδέλφου του Εὐρυσθέως, κατέφυγον εἰς τοὺς Ἀθηναίους οἵτινες πολεμήσαντες ἐνίκησαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν Εὐρυσθέα καὶ τοὺς υἱούς του. [103]) Τοῦ Ἡρακλέους. [104]) Ἡρακλεΐδας ἐξ ὧν ἦν καὶ ὁ Φ. [105]) Δὲν ἦτον δυνατὸν εἰς αὐτοὺς οὐδὲ νὰ γεννηθῶσι.

μηδὲ πρὸς μίαν αὐτῶν γενέσθαι διαφοράν. Ἀλλὰ γὰρ πάντες πλείω πεφύκαμεν[106] ἐξαμαρτάνειν, ἢ κατορθοῦν. Ὥστε τὰ μὲν πρότερον γεγενημένα, κοινὰ θεῖναι[107] δίκαιόν ἐστιν· εἰς δὲ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον φυλακτέον, ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο, καὶ σκεπτέον, τί ἂν ἀγαθὸν αὐτὰς ἐργασάμενος, φανείης ἄξια καὶ σεαυτοῦ καὶ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων πεποιηκώς. Ἔχεις δὲ καιρόν. Ἀποδιδόντα γάρ σε χάριν ὧν ὀφείλεις, ὑπολήψονται, διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου τοῦ μεταξὺ, προϋπάρχειν τῶν εὐεργεσιῶν[108]. Καλὸν δ' ἐστι δοκεῖν μὲν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων εὖ ποιεῖν, μηδὲν δὲ ἧττον σεαυτὸν ἢ ἐκείνας ὠφελεῖν. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ πρός τινας αὐτῶν ἀηδές τί σοι συμβέβηκεν, ἅπαντα ταῦτα διαλύσεις. Αἱ γὰρ ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς εὐεργεσίαι, λήθην ἐμποιήσουσι τῶν πρότερον ὑμῖν εἰς ἀλλήλους πεπλημμελημένων. Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο φανερὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι τούτων πλείστην μνείαν ἔχουσιν, ὧν[109] ἂν ἐν ταῖς συμφοραῖς εὖ πάθωσιν. Ὁρᾷς δὲ, ὡς τεταλαιπώρηνται διὰ τὸν πόλεμον, καὶ ὡς παραπλησίως ἔχουσι τοῖς ἰδίᾳ μαχομένοις[110]. Καὶ γὰρ ἐκείνους, αὐξανομένης μὲν τῆς ὀργῆς, οὐδεὶς ἂν διαλλάξειεν· ἐπὴν δὲ κακῶς ἀλλήλους διαθῶσιν, οὐδενὸς διαλύοντος αὐτοὶ διέστησαν[111]. Ὅπερ οἶμαι καὶ ταύτας ποιήσειν, ἢν μὴ σὺ πρότερον αὐτῶν ἐπιμεληθῇς.

Τάχ' οὖν ἄν τις ἐνστῆναι[112] τοῖς εἰρημένοις τολμήσειε, λέγων, ὡς ἐπιχειρῶ σε πείθειν ἀδυνάτοις ἐπιθέσθαι πράγμασιν[113]. Οὔτε γὰρ Ἀργείους φίλους ἄν ποτε γενέσθαι Λακεδαιμονίοις, οὔτ' ἂν Λακεδαιμονίους Θηβαίοις, οὔθ' ὅλως τοὺς εἰθισμένους ἅπαντα τὸν χρόνον πλεονεκτεῖν, οὐδέποτ' ἂν ἰσομοιρῆσαι[114] πρὸς ἀλλήλους.

Ἐγὼ δὲ, ὅτε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐδυνάστευε[115], καὶ πάλιν ἡ Λακεδαιμονίων, οὐδὲν ἂν ἡγούμην περανθῆναι τούτων· ῥᾳδίως γὰρ ἑκατέραν ἐμποδὼν ἂν γενέσθαι τοῖς πραττομένοις. Νῦν δ' οὐχ ὁμοίως ἔγνωκα περὶ αὐτῶν. Οἶδα γὰρ ἁπάσας ὡμαλισμένας[116] ὑπὸ τῶν συμφορῶν. Ὥσθ' ἡγοῦμαι πολὺ μᾶλλον αὐτὰς αἱρήσεσθαι τὰς ἐκ τῆς ὁμονοίας ὠφελείας, ἢ τὰς ἐκ τῶν τότε πραττομένων πλεονεξίας.

Ἔπειτα τῶν μὲν ἄλλων ὁμολογῶ μηδένα ἂν δυνηθῆναι διαλλάξαι τὰς πόλεις ταύτας, σοὶ δ' οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐστὶ χαλεπόν. Ὁρῶ γάρ σε τῶν τοῖς ἄλλοις δοκούντων ἀνελπίστων εἶναι καὶ παραδόξων πολλὰ διαπεπραγμένον· ὥστ' οὐδὲν ἄτοπον, εἰ καὶ ταῦτα μόνος ἂν συστῆσαι δυνηθείης. Χρὴ δὲ τοὺς μέγα φρονοῦντας καὶ τοὺς διαφέροντας[117], μὴ τοιούτοις ἐπιχειρεῖν, ἃ καὶ τῶν τυχόντων ἄν τις καταπράξειεν, ἀλλ' ἐκείνοις, οἷς μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειε, πλὴν τῶν ὁμοίαν σοι καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν ἐχόντων.

---

106) Εἴμεθα ἐκ φύσεως τοιοῦτοι ὥστε πλείω ἐξαμ. 107) Νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς κοινὰ σφάλματα καὶ σοῦ καὶ ἡμῶν. 108) Σὺ μὲν θέλεις ἀποδίδει χάριν ὧν ὀφείλεις διὰ τὸν Ἡρακλέα κτλ. Ἀλλ' αἱ πόλεις ἐκεῖναι, ἐπειδὴ τόσος καιρὸς παρῆλθεν ἔκτοτε, θέλουν νομίσει ὅτι σὺ πρῶτος ἀρχίζεις νὰ τὰς εὐεργετῇς. 109) Ἀντὶ ἅ. Κ. § 425. 110) ἰδιωτικῶς μαχομένοις, ἐρίζουσι. 111) Κ. § 390. 112) Νὰ προτείνῃ ἐνστάσεις. 113) Νὰ βαλθῇς εἰς πρᾶξ. Νὰ ἐπιχειρήσῃς 114) Νὰ δεχθῶσιν ἴσην διανομὴν τῶν ὠφελημάτων. 115) Εἶχε τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολ. 116) Ὅτι ἔγειναν ἴσαι. 117) Ὑπερέχοντες.

Θαυμάζω δὲ τῶν ἡγουμένων ἀδύνατον εἶναι πραχθῆναί τι τούτων, εἰ μήτ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν εἰδότες, μήθ' ἑτέρων ἀκηκόασιν, ὅτι πολλοὶ δὴ πόλεμοι καὶ δεινοὶ γεγόνασιν, ὧν οἱ διαλυσάμενοι μεγάλων ἀγαθῶν ἀλλήλοις αἴτιοι κατέστησαν. Τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο[118] τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τὸν Ξέρξην τοῖς Ἕλλησι γενομένης; Οὗ τὴν φιλίαν ἅπαντες ἴσασιν ἡμᾶς τε καὶ Λακεδαιμονίους μᾶλλον ἀγαπήσαντας, ἢ τῶν συγκατασκευασάντων ἑκατέροις ἡμῶν τὴν ἀρχήν[119]. Καὶ τί δεῖ με λέγειν τὰ παλαιά, καὶ τὰ πρὸς τοὺς βαρβάρους; ἀλλ' εἴ τις ἀθροίσειε καὶ σκέψαιτο τὰς τῶν ἄλλων συμφοράς, οὐδὲν ἂν μέρος οὖσαι φανεῖεν τῶν διὰ Θηβαίους καὶ Λακεδαιμονίους[120] ἡμῖν γεγενημένων. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον Λακεδαιμονίων τε στρατευσάντων ἐπὶ Θηβαίους, καὶ βουλομένων λυμήνασθαι τὴν Βοιωτίαν καὶ διοικίσαι[121] τὰς πόλεις, βοηθήσαντες ἡμεῖς, ἐμποδὼν ἐγενόμεθα ταῖς ἐκείνων ἐπιθυμίαις. Καὶ πάλιν, μεταπεσούσης[122] τῆς τύχης, καὶ Θηβαίων καὶ Πελοποννησίων ἁπάντων ἐπιχειρησάντων ἀνάστατον ποιῆσαι[123] τὴν Σπάρτην, ἡμεῖς καὶ πρὸς ἐκείνους μόνοι τῶν Ἑλλήνων ποιησάμενοι συμμαχίαν, αἴτιοι τῆς σωτηρίας αὐτοῖς κατέστημεν. Πολλῆς οὖν ἀνοίας ἂν εἴη μεστός, εἴ τις ὁρῶν τηλικαύτας μεταβολὰς γιγνομένας, καὶ τὰς πόλεις μήτ' ἔχθρας, μήθ' ὅρκων, μήτ' ἄλλου μηδενὸς φροντιζούσας, πλὴν ὅτι ἂν ὑπολάβωσιν ὠφέλιμον αὐταῖς εἶναι, τοῦτό τε μόνον στεργούσας, καὶ πᾶσαν τὴν σπουδὴν περὶ τοῦτο ποιουμένας, μὴ καὶ νῦν νομίζοι τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν αὐτάς, ἄλλως τε καὶ σοῦ μὲν ἐπιστατοῦντος ταῖς διαλλαγαῖς, τοῦ δὲ συμφέροντος πείθοντος, τῶν δὲ παρόντων κακῶν ἀναγκαζόντων. Ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τούτων συναγωνιζομένων, ἅπαντα γενήσεσθαι κατὰ τρόπον[124].

Ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν σε μάλιστα καταμαθεῖν, εἴτε εἰρηνικῶς εἴτε πολεμικῶς αἱ πόλεις αὗται πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν, εἰ διεξέλθοιμεν μήτε παντάπασιν ἁπλῶς[125], μήτε λίαν ἀκριβῶς, ἀλλὰ[126] τὰ μέγιστα τῶν παρόντων αὐταῖς[127].

Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τὰ Λακεδαιμονίων[128]. οὗτοι μὲν γὰρ ἄρχοντες τῶν Ἑλλήνων, οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ[129], καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἐς τοσαύτην μεταβολὴν ἦλθον, ἐπειδὴ[130] τὴν μάχην ἡττήθησαν τὴν ἐν Λεύκτροις[131], ὥστε ἀπεστερήθησαν μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστείας, τοιούτους δ' ἄνδρας ἀπώλεσαν σφῶν αὐτῶν, οἳ προῃροῦντο τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἡττηθέντες[132] ὧν πρότερον ἐδέσποζον. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐπεῖδον Πελοποννησίους ἅπαντας τοὺς πρότερον μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀκο-

118) Ποία ἔχθρα ὑπερτερεῖ ἐκείνην τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες εἶχον πρὸς τὸν Ξέρξην.
119) Παρὰ τὴν φιλίαν ἐκείνων οἵτινες συνετέλεσαν μὲ ἑκατέρους διὰ νὰ συστήσωσι τὴν ἡγεμονίαν των, τὴν φιλίαν τῶν συμμάχων ἑκατέρων. 120) Ἐξ αἰτίας τῶν Θ. καὶ Λ., δηλ. παρὰ τῶν Θ. λέγει δὲ τὰς ἐπὶ τοῦ τέλους τοῦ Πελοπ. πολ. 121) Ν' ἀποδιώξωσι τοὺς κατοίκους. 122) Μεταβληθείσης. 123) Ν' ἀναστατώσων, νὰ τὴν καταστρέψων, τοῦτο δὲ ὅταν ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς ὁ Ἐπαμεινώνδας. 124) Ἁρμοδίως. 125) Δηλ. μὴ ἐμπεριστατωμένως. 126) Ὡς νὰ ἦτον: μήτε ἀκριβῶς πάντα, ἀλλὰ τὰ μέγιστα. 127) Πραγμάτων. Τῆς παρούσης πολιτικῆς καταστάσεώς των. 128) Πράγματα. 129) Οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ ἄρχοντες τῶν Ἑλλ. Ἡ δὲ ὀνομ. χρόνος ὡς ὑποκείμ. τοῦ ὑπονοουμένου ἐστίν. Κ. §. 439. 130) Ἀφ' οὗ. 131) Ὅπου ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου. 132) Φανέντες κατώτεροι, ἡττηθέντες παρ' ὧν, ἤθελε σημαίνει νικηθέντες.

λουθοῦντας, τούτους μετὰ Θηβαίων εἰς τὴν αὐτῶν[153] εἰσβάλλοντας, πρὸς οὓς ἠναγκάσθησαν κινδυνεύειν, οὐκ ἐν τῇ χώρᾳ περὶ τῶν καρπῶν, ἀλλ' ἐν μέσῃ τῇ πόλει[154] πρὸς αὐτοῖς τοῖς ἀρχείοις[155] περὶ παίδων καὶ γυναικῶν, τοιοῦτον κίνδυνον[156], ὃν μὴ κατορθώσαντες μὲν[157], εὐθὺς ἀπόλοιντο[158], νικήσαντες δὲ, οὐδὲν[159] μᾶλλον ἀπηλλαγμένοι τῶν κακῶν εἰσιν, ἀλλὰ πολεμοῦνται μὲν ὑπὸ τῶν τὴν χώραν αὐτῶν περιοικούντων[140], ἀπιστοῦνται δὲ ὑπὸ πάντων Πελοποννησίων, μισοῦνται δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν Ἑλλήνων, ἄγονται δὲ καὶ φέρονται τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν τῶν σφετέρων αὐτῶν[141], οὐδένα δὲ χρόνον διαλείπουσιν ἢ στρατεύοντες ἐπί τινας, ἢ μαχόμενοι πρός τινας, ἢ βοηθοῦντες τοῖς ἀπολλυμένοις αὐτῶν. Τὸ δὲ μέγιστον τῶν κακῶν, δεδιότες γὰρ[142] διατελοῦσι, μὴ Θηβαῖοι, διαλυσάμενοι τὰ πρὸς Φωκέας[143], πάλιν ἐπανελθόντες, μείζοσιν αὐτοὺς συμφοραῖς περιβάλωσι τῶν πρότερον αὐτοῖς γεγενημένων. Καί τοι πῶς οὐ χρὴ νομίζειν τοὺς οὕτω διακειμένους, ἀσμένως ἂν ἰδεῖν ἐπιστατοῦντα τῆς εἰρήνης ἀξιόχρεων[144] ἄνδρα, καὶ δυνάμενον διαλῦσαι τοὺς ἐνεστῶτας αὐτοῖς πολέμους;

Ἀργείους τοίνυν ἴδοις ἄν, τὰ μὲν παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις πράττοντας, τὰ δὲ χεῖρον τούτων ἔχοντας[145]· πολεμοῦσι γὰρ ἐξ ὅσου περ[146] τὴν πόλιν οἰκοῦσι πρὸς τοὺς ὁμόρους[147], ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοσοῦτον δὲ διαφέρουσιν, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ἥττους αὐτῶν, οὗτοι δὲ πρὸς (τοὺς) κρείττους[148]· ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσειαν μέγιστον εἶναι τῶν κακῶν. Οὕτω δὲ τὰ περὶ τὸν πόλεμον[149] ἀτυχοῦσιν, ὥστε ὀλίγου δεῖν[150] καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τεμνομένην[151] καὶ πορθουμένην τὴν χώραν περιορῶσιν[152]. Ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν γὰρ οἱ πολέμιοι διαλίπωσι[153] κακῶς αὐτοὺς ποιοῦντες, αὐτοὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ πλουσιωτάτους τῶν πολιτῶν ἀπολλύουσι[154]· καὶ ταῦτα δρῶντες οὕτω χαίρουσιν, ὡς οὐδένες ἄλλοι τοὺς πολεμίους ἀποκτείναντες[155]. Αἴτιον δ' ἐστὶ τοῦ ταραχωδῶς αὐτοὺς οὕτω ζῆν, οὐδὲν ἄλλο πλὴν ὁ πόλεμος· ὃν ἢν διαλύσῃς, οὐ μόνον αὐτοὺς τούτων ἀπαλλάξεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον βουλεύεσθαι ποιήσεις.

Ἀλλὰ μὴν τὰ περὶ Θηβαίους οὐδὲ σὲ λέληθε[156]. Καλλίστην γὰρ μάχην νικήσαντες[157], καὶ μεγίστην δόξαν ἐξ αὐτῆς λαβόντες, διὰ τὸ μὴ καλῶς

---

[153]) Γῆν. [154]) Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως. Ὁ Ἐπαμ. εἰσέβαλε μέχρι τῆς ἀγορᾶς τῆς Σπάρτης, ἀλλ' ἀπεκρούσθη. [155]) Τὰ οἰκήματα ὅπου συνέρχονται αἱ ἀρχαί. [156]) Κ. § 356.
[157]) Μὴ κατορθώσαντες τὸν κίνδυνον, δηλ. νὰ ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ. [158]) Ἤ ἀπώλοντο ἄν. Ἤθελον ἀφανισθῆ. [159]) Κατ' οὐδέν. [140]) Οὐκούντων περὶ τὴν χ. [141]) Κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐξασθενησάντων ἐπανεστάτουν συνεχῶς οἱ Εἵλωτες. [142]) Ἀντὶ τοῦ ὅτι, ὡς νὰ ἦτον: μένει νὰ εἴπω τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, διότι. [143]) Τὰς ἔριδάς των πρὸς τοὺς φ. τὸ δὲ μέσον διαλυσάμενοι, διότι θέλουσι διαλύσει πρὸς ἀλλήλους. [144]) Ἀξιόπιστον, παρέχοντα ἐγγυήσεις. [145]) Κατ' ἄλλα δὲ χειρόγραφα διακειμένους. [146]) Ἀφ' ὅτου.
[147]) Πολεμ. πρὸς τοὺς ὁμ. [148]) Τοὺς ἥττους, ὡς ἀντικείμενον εἶπε τοῦ πολεμοῦσι, δίδων εἰς τὸ ῥῆμα τὴν σημασίαν τοῦ: καταπολεμοῦσι. Πρὸς τοὺς κρείττους δὲ εἶπε μετὰ προθέσεως, οἷον κατ' αὐτῶν πολεμοῦσιν, ἴσως νικῶντες ἀλλὰ καὶ νικώμενοι. Ὁ δὲ Κορ. ἔγραψε πρὸς ἥττους αὐτῶν. [149]) Κατὰ τὰ πολεμικά. [150]) Παρ' ὀλίγον. [151]) Δενδροτομουμένην. [152]) Ἀφήνουσιν ἀνεκδίκητον ἢ ἀνυπεράσπιστον. [153]) Παύσωσι πρὸς καιρόν.
[154]) Δηλ. ὁ δῆμος ἐπανίσταται κατὰ τῶν πλουσίων καὶ τοὺς φονεύει. [155]) Ὡς οὐ χαίρουσιν ἄλλοι κτείναντες πολεμίους. [156]) Δὲν σὲ λανθάνουν, τὰ γνωρίζεις.
[157]) Ἐν Λεύκτροις.

χρήσασθαι ταῖς εὐτυχίαις, οὐδὲν βέλτιον πράττουσι[158] τῶν ἡττηθέντων καὶ δυστυχησάντων. Οὐ γὰρ ἔφθασαν τῶν ἐχθρῶν κρατήσαντες[159], καὶ πάντων ἀμελήσαντες ἠνώχλουν μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐν Πελοποννήσῳ, Θετταλίαν δὲ ἐτόλμων καταδουλοῦσθαι, Μεγαρεῦσι δὲ ὁμόροις οὖσιν, ἠπείλουν, τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν μέρος τι τῆς χώρας ἀπεστέρουν[160], Εὔβοιαν δὲ ἐπόρθουν, εἰς Βυζάντιον δὲ τριήρεις ἐξέπεμπον, ὡς καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἄρξοντες. Τελευτῶντες δὲ πρὸς Φωκέας πόλεμον ἐξήνεγκαν[161], ὡς τῶν τε πόλεων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κρατήσοντες. τόν τε τόπον ἅπαντα τὸν περιέχοντα[162] κατασχήσοντες, τῶν τε χρημάτων τῶν ἐν Δελφοῖς περιγενησόμενοι ταῖς ἐκ τῶν ἰδίων δαπάναις[163]· ὧν οὐδὲν ἀποβέβηκεν[164]. Ἀλλὰ ἀντὶ μὲν τοῦ λαβεῖν τὰς Φωκέων πόλεις τὰς αὐτῶν ἀπολωλέκασιν· εἰσβαλόντες δ' εἰς τὴν τῶν πολεμίων, ἐλάττω κακὰ ποιοῦσιν ἐκείνους ἢ πάσχουσι, πρὶν ἀπιέναι εἰς τὴν αὐτῶν. Ἐν μὲν γὰρ τῇ Φωκίδι τῶν μισθοφόρων τινὰς ἀποκτείνουσιν, οἷς λυσιτελεῖ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν[165], ἀναχωροῦντες δὲ, τοὺς ἐνδοξοτάτους, καὶ μάλιστα τολμῶντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν, ἀπολλύουσιν[166]· εἰς τοῦτο δὲ τὰ πράγματα αὐτῶν περιέστηκεν, ὥστ' ἐλπίσαντες ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ὑφ' αὐτοῖς ἔσεσθαι, νῦν ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας ἔχουσι τῆς αὐτῶν σωτηρίας[167]. Ὥσ' οἶμαι καὶ τούτους ταχέως ποιήσειν ὅ,τι ἂν σὺ κελεύῃς.

Λοιπὸν δ' ἂν ἦν ἡμῖν ἔτι περὶ τῆς πόλεως διαλεχθῆναι τῆς ἡμετέρας, εἰ μὴ, προτέρα τῶν ἄλλων εὖ φρονήσασα, τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο[168]. Νῦν δ' αὐτὴν οἶμαι καὶ συναγωνιεῖσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ πραττομένοις, ἄλλως τε κἂν δυνηθῇ συνιδεῖν, ὅτι ταῦτα διοικήσεις[169] πρὸ τῆς ἐπὶ τὸν Βάρβαρον στρατείας.

Ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀδύνατόν ἐστί σοι συστῆσαι[170] τὰς πόλεις ταύτας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἡγοῦμαί σοι γενήσεσθαι φανερόν. Ἔτι τοίνυν ὡς καὶ ῥᾳδίως ταῦτα πράξεις, ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων οἶμαι γνῶναί σε ποιήσειν. Ἢν γὰρ φανῶσιν ἕτεροί τινες τῶν προγεγενημένων, μὴ καλλίοσι μὲν, μηδὲ ὁσιωτέροις, ὧν ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, ἐπιχειρήσαντες[171], μείζω δὲ καὶ σκολιώτερα[172] τούτων ἐπιτελέσαντες, τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐ θᾶττον σὺ ταῦτα πράξεις, ἢ ἐκεῖνοι τὰ χαλεπώτερα;

Σκέψαι δὲ πρῶτον τὰ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην[173]. Ἐκεῖνος γὰρ ἐκπεσὼν[174] παρ' ἡμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν, τοὺς πρὸ αὐτοῦ ταύτῃ τῇ συμφορᾷ κεχρημένους[175], ἐπτηχότας[176] διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, οὐ τὴν αὐτὴν γνώ-

---

[158]) Δὲν εἶναι εὐτυχέστεροι. [159]) Μόλις κρατήσαντες τῶν ἐχθρῶν. [160]) Κ. §. 352, ἐ. [161]) Φέρω πόλεμον, κινῶ πόλεμον· ἐννοεῖ τὸν Φωκικὸν πόλ. Ὀλ. 105, 6'. [162]) Τὸν περικείμενον. [163]) Ὅτι θὰ κυριεύσωσι τὰ ἐν Δελφοῖς χρήματα διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς ἰδίας δαπάνας. [164]) Ὡς ἤλπιζον. [165]) Δηλ. τόσον ἀθλίους ἀνθρώπους, ὥστε δι' αὐτοὺς ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος τῆς ζωῆς. [166]) Ὁ ἐνεστὼς βαρύτονος: ἀπολλύω ἀντὶ τοῦ εἰς μι ἀπόλλυμι, εἰ μὴ γραπτέον: ἀπολλύασι. [167]) Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ λόγος ἐγράφη ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Φωκικοῦ πολέμου. [168]) Ἐκ τούτου φαίνεται πάλιν ὅτι ὁ λόγος ἐγράφη μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Φιλίππου πρὸς τοὺς Ἀθην., ἥτις ἐγένετο κατ' Ὀλ. 108, 6'. Τὰ δύο ταῦτα ὅρια, τοῦτο καὶ τὸ ἐν 167 προσδιορίζουσιν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς τ. λ. [169]) Ὅτι θέλεις καλῶς διαθέσει ταῦτα, διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃς ἔπειτα κτλ. [170]) Νὰ συνενώσῃς. [171]) Τὸ ἐπιχειρῶ πρὸς δοτικήν. Βάλλω, φέρω εἴς τι. [172]) Δυσκολώτερα. [173]) Τὰς περιστάσεις τοῦ Ἀλκ. ἢ τὰ ἀφορῶντα τὸν Ἀλκ. [174]) Ἐξορισθείς. [175]) Ὑποπεσόντας. [176]) Πτήσσω.

μην ἔσχεν ἐκείνοις, ἀλλ' οἰηθεὶς πειρατέον εἶναι βίᾳ κατελθεῖν[177], προείλετο πολεμεῖν πρὸς αὐτήν. Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν τῶν τότε γενομένων, οὔτε λέγειν ἄν τις ἐπιχειρήσειεν, οὔτ' ἂν διελθεῖν ἀκριβῶς δύναιτο, πρός τε τὸ παρὸν ἴσως ἂν ἐνοχλήσειεν[178]. Εἰς τοσαύτην δὲ ταραχὴν κατέστησεν οὐ μόνον τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμονίους, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥσθ' ἡμᾶς μὲν παθεῖν ἃ πάντες ἴσασι[179], τοὺς δ' ἄλλους τηλικούτοις κακοῖς περιπεσεῖν, ὥστε μηδέπω νῦν ἐξιτήλους εἶναι[180] τὰς συμφορὰς τὰς δι' ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένας, Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε δόξαντας εὐτυχεῖν, εἰς τὰς νῦν ἀτυχίας δι' Ἀλκιβιάδην καθεστάναι· πεισθέντες γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τῆς κατὰ θάλατταν δυνάμεως ἐπιθυμῆσαι[181], καὶ τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν. Ὥστ' εἴ τις φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν[182] τῆς θαλάττης ἐλάμβανον, οὐκ ἂν ἐξελεγχθείη ψευδόμενος. Ἐκεῖνος μὲν οὖν τηλικούτων αἴτιος γενόμενος, κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, μεγάλης μὲν δόξης τυχών, οὐ μὴν ἐπαινουμένης ὑφ' ἁπάντων.

Κόνων δ' οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἀντίστροφα τούτων ἔπραξεν· ἀτυχήσας γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Ἑλλήσποντον[183], οὐ δι' αὑτὸν[184], ἀλλὰ διὰ τοὺς συνάρχοντας, οἴκαδε μὲν ἀφικέσθαι κατῃσχύνθη[185], πλεύσας δ' εἰς Κύπρον, χρόνον μέν τινα περὶ τὴν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν διέτριβεν[186], αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαον εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως διαβεβηκότα, καὶ πορθοῦντα τὴν χώραν, οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστε ἀφορμὴν[187] οὐδεμίαν ἄλλην ἔχων πλὴν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν, ἤλπισε Λακεδαιμονίους καταπολεμήσειν, ἄρχοντας τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ ταῦτα, πέμπων ὡς τοὺς βασιλέως στρατηγοὺς, ὑπισχνεῖτο ποιήσειν. Καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; Συστάντος γὰρ αὐτῷ ναυτικοῦ περὶ Κνίδον, νικήσας τῇ ναυμαχίᾳ, Λακεδαιμονίους μὲν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, τοὺς δ' ἄλλους Ἕλληνας ἠλευθέρωσεν. Οὐ μόνον δὲ τὰ τείχη τὰ τῆς πατρίδος ἀνώρθωσεν[188], ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν προήγαγεν, ἐξ ἧς περ ἐξέπεσεν. Καίτοι τίς ἂν προσεδόκησεν ὑπ' ἀνδρὸς, οὕτω ταπεινῶς πράξαντος[189], ἀναστραφήσεσθαι τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα, καὶ τὰς μὲν ἀτιμωθήσεσθαι, τὰς δὲ ἐπιπολάσειν[190] τῶν Ἑλληνίδων πόλεων;

Διονύσιος τοίνυν (βούλομαι γὰρ ἐκ πολλῶν σε πεισθῆναι, ῥᾴδιον εἶναι τὴν πρᾶξιν, ἐφ' ἥν σε τυγχάνω παρακαλῶν), πολλοστὸς[191] ὢν Συρακουσίων

177) Νὰ ἐπιςρέψῃ ἀπὸ τὴν ἐξορίαν. 178) Λέγων καὶ ἐπιχειρῶν. 179) Αἰνίττεται τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθην. ὑπὸ Λυσάνδρου καὶ τὴν διοίκησιν τῶν λ'. 180) Δὲν ἐξηλείφθησαν.

181) Ὁ Ἀλκιβιάδης ἔπεισε τοὺς Λακεδ. νὰ γείνωσιν ἰσχυροὶ κατὰ θάλασσαν, διὰ νὰ ταπεινώσωσι τὰς Ἀθήνας. Ποιήσαντες δὲ τοῦτο παρημέλησαν τὴν κατὰ ξηρὰν δύναμίν των καὶ ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν.

182) Ἀρχὴν εἰς τὰς δύω σημασίας τῆς λέξεως, διότι ὁ Ἰσοκράτης χαίρει εἰς τὰ τοιαῦτα. Ὅτι ἤρχισαν τὰ κακά των, ὅταν ἐκράτησαν τῆς θαλάσσης. 183) Τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ὅταν ὁ Λύσανδρος κατέστρεψε τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν. 184) Ἐξ αἰτίας ἑαυτοῦ, ἰδίου σφάλματος. 185) Ἠσχύνθη. 186) Ἰδιώτευε. 187) Βοήθειαν, ἐφόδιον. 188) Μετὰ τὴν νίκην εἰς τὴν Κνίδον τῆς Καρίας, πλεύσας εἰς Ἀθήνας ἀνῳκοδόμησε τὰ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ μακρὰ τείχη, τὰ ὁπ. ὁ Λύσανδρος εἶχε κρημνίσει. 189) Ταπεινωθέντος διὰ τῆς ἥττης.

190) Ἐπανελθεῖν (εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς τὰ καταδύντα πράγματα). 191) Δηλ. οὔτε ὁ πρῶτος οὔτε ὁ δεύτερος, ἀλλ' εἷς τῶν πολλῶν.

καὶ τῷ γένει, καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις[192], ἐπιθυμήσας μοναρχίας ἀλόγως καὶ μανικῶς, καὶ τολμήσας ἅπαντα πράττειν τὰ φέροντα πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην, κατέσχε μὲν Συρακούσας, ἁπάσας δὲ τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις ὅσαι περ ἦσαν Ἑλληνίδες, κατεστρέψατο, τηλικαύτην δὲ δύναμιν περιεβάλετο[193] καὶ πεζικὴν καὶ ναυτικὴν, ὅσην οὐδεὶς ἀνὴρ τῶν πρὸ ἐκείνου γεγενημένων.

Ἔτι τοίνυν Κῦρος[194] (ἵνα μνησθῶμεν καὶ τῶν βαρβάρων), ἐκτεθεὶς μὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὴν ὁδὸν, ἀναιρεθεὶς δὲ ὑπὸ Περσίδος γυναικὸς, εἰς τοσαύτην ἦλθε μεταβολὴν[195], ὥσθ' ἁπάσης τῆς Ἀσίας γενέσθαι δεσπότης.

Ὅπου δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν φυγὰς ὢν, Κόνων δὲ δεδυστυχηκὼς, Διονύσιος δὲ οὐκ ἔνδοξος ὢν, Κῦρος δ' οὕτως οἰκτρᾶς αὐτῷ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως ὑπαρχούσης, εἰς τοσοῦτο προῆλθον καὶ τοσαῦτα διεπράξαντο, πῶς οὐ σέ γε χρὴ προσδοκᾶν τὸν ἐκ τοιούτων[196] μὲν γεγονότα, Μακεδονίας δὲ βασιλεύοντα, τοσούτων δὲ κύριον ὄντα, ῥᾳδίως τὰ προειρημένα συστήσειν;

Σκέψαι δὲ ὡς ἄξιόν ἐστι τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων μάλιστα ἐπιχειρεῖν, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν, ἐφάμιλλον τὴν σαυτοῦ δόξαν καταστήσεις τοῖς πρωτεύσασι[197], διαμαρτὼν δὲ τῆς προσδοκίας, ἀλλ' οὖν τήν γε εὔνοιαν κτήσῃ τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἣν πολὺ κάλλιόν ἐστι λαβεῖν, ἢ πολλὰς πόλεις τῶν Ἑλληνίδων κατὰ κράτος ἑλεῖν. Τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἔργων[198] φθόνον ἔχει[199], καὶ δυσμένειαν, καὶ πολλὰς βλασφημίας· οἷς δ' ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, οὐδὲν πρόσεστι τούτων. Ἀλλ' εἴ τις θεῶν αἵρεσίν σοι δοίη[200], μετὰ ποίας ἂν ἐπιμελείας καὶ διατριβῆς εὔξαιο τὸν βίον διάγειν[201], οὐδεμίαν ἕλοιο ἂν, εἴπερ ἐμοὶ συμβούλῳ χρῷο[202], μᾶλλον ἢ ταύτην. Οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἔσῃ ζηλωτὸς, ἀλλὰ καὶ σὺ σαυτὸν μακαριεῖς. Τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας[203], ὅταν πρέσβεις μὲν ἥκωσιν ἐκ τῶν μεγίστων πόλεων, οἱ μάλιστα εὐδοκιμοῦντες[204], εἰς τὴν σὴν δυναστείαν[205], μετὰ δὲ τούτων βουλεύῃ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, περὶ ἧς οὐδεὶς ἄλλος φανήσεται τοιαύτην πρόνοιαν πεποιημένος, αἰσθάνῃ δὲ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ὀρθὴν οὖσαν[206], ἐφ' οἷς σὺ τυγχάνεις ἡγούμενος; μηδεὶς δ' ὀλιγώρως ἔχῃ[207] τῶν παρὰ σοὶ βραβευομένων[208], ἀλλ' οἱ μὲν πυνθάνωνται περὶ αὐτῶν, ἐν οἷς εἰσιν[209], οἱ δ' εὔχωνταί σε μὴ διαμαρτεῖν ὧν ἐπεθύμησας· οἱ δὲ δεδίωσι, μὴ πρότερόν τι πάθῃς[210], πρὶν τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς πραττομένοις; ἐφ' οἷς γιγνομένοις, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως μέγα φρονείης; πῶς δὲ οὐχὶ περιχαρὴς ὢν τὸν βίον διατελοίης, τηλικούτων σαυτὸν εἰδὼς πραγμάτων ἐπιστάτην γεγενημένον; τίς δὲ οὐκ ἂν, τῶν καὶ μετρίως λο-

---

192) Καὶ καθ' ὅλα τὰ ἄλλα. 193) Ἔβαλε περὶ ἑαυτὸν, ἐνεδύθη, προσεκτήσατο.
194) Ὁ ἀρχαῖος. 195) Τῆς τύχης του. 196) Γονέων. 197) Τοῖς διακριθεῖσιν ἐν τῇ ἰσορίᾳ. 198) Τὸ ἑλεῖν πόλεις. 199) Συνεπιφέρουσι φθόνον. 200) Σοὶ ἔδιδε τὴν ἄδειαν νὰ ἐκλέξῃς. 201) Εἰς τί νὰ ἐπιθυμήσῃς ν' ἀσχοληθῇς εἰς τὴν ζωήν σου. 202) Ἂν μὲ ἐλάμβανες σύμβουλον, ἤκουες τὴν συμβουλήν μου. 203) Ὡς ἀνωτέρω. Τίς εὐδαιμονία θέλει εἶσθαι ἀνωτέρα τῆς ἐδικῆς σου; 204) Ἐκ τῶν δοκιμωτέρων πολιτῶν αὐτῶν. 205) Τοῦτο ἐπὶ ὡς τίτλος, εἰς σὲ τὸν δυνάστην, ἀλλὰ μᾶλλον τοπικῶς εἰς τὸ μέρος ὅπου δυναστεύεις.
206) Ἐγρηγοροῦσαν, προσέχουσαν. 207) Συνυπακούεται ἄνωθεν τὸ Ὅταν. 208) Τῶν παρὰ σοῦ διευθυνομένων πραγμάτων. 209) Εἰς ὁποίαν κατάστασιν εἶναι. 210) Κατ' εὐφημισμόν: μὴ ἀποθάνῃς.

γίζεσθαι[211] δυναμένων, ταύτας ἂν σοι μάλιστα παραινέσειε προαιρεῖσθαι τῶν πράξεων, τὰς ἀμφότερά σοι φέρειν ἅμα δυναμένας, ὥσπερ καρποὺς, ἡδονάς τε ὑπερβαλλούσας, καὶ τιμὰς ἀνεξαλείπτους;

Ἀπέχρη δ' ἄν μοι τὰ προειρημένα περὶ τούτων, εἰ μὴ παραλελοιπὼς ἦν[212] τινα λόγον, οὐκ ἀμνημονήσας, ἀλλ' ὀκνήσας[213] εἰπεῖν, ὃν ἤδη μοι δοκῶ[214] δηλώσειν. Οἶμαι γάρ σοί τε συμφέρειν ἀκοῦσαι περὶ αὐτῶν ἐμοί τε προσήκειν μετὰ παῤῥησίας, ὥσπερ εἴθισμαι, ποιεῖσθαι τοὺς λόγους.

Αἰσθάνομαι γάρ σε διαβαλλόμενον ὑπὸ τῶν σοὶ μὲν φθονούντων, τὰς δὲ πόλεις τὰς αὑτῶν εἰθισμένων εἰς ταραχὰς καθιστάναι, καὶ, τῆς εἰρήνης οὔσης τοῖς ἄλλοις κοινῆς, τὸν πόλεμον αὑτῶν ἴδιον εἶναι νομιζόντων[215], οἳ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, περὶ τῆς σῆς δυνάμεως λέγουσιν, ὡς οὐχ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐπὶ ταύτην[216] αὐξάνεται, καὶ[217] συχνὸν ἤδη χρόνον ἅπασιν ἡμῖν ἐπιβουλεύεις, καὶ λόγῳ μὲν μέλλεις Μεσσηνίοις βοηθεῖν, ἐὰν τὰ περὶ Φωκέας διοικήσῃς[218], ἔργῳ δ' ὑπὸ σαυτῷ ποιεῖσθαι Πελοπόννησον διανοῇ· ὑπάρχουσι[219] δέ σοι Θετταλοὶ μὲν καὶ Θηβαῖοι, καὶ πάντες οἱ τῆς Ἀμφικτυονίας[220] μετέχοντες, ἕτοιμοι συνακολουθεῖν· Ἀργεῖοι δὲ καὶ Μεσσήνιοι καὶ Μεγαλοπολῖται, καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ, συμπολεμεῖν, καὶ ποιεῖν ἀναστάτους Λακεδαιμονίους· ἢν δὲ ταῦτα πράξῃς, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ῥᾳδίως κρατήσεις. Ταῦτα φλυαροῦντες, καὶ φάσκοντες ἀκριβῶς εἰδέναι, καὶ ταχέως ἅπαντα[221] τῷ λόγῳ καταστρεφόμενοι, πολλοὺς πείθουσι, καὶ μάλιστα τοὺς τῶν αὐτῶν κακῶν ἐπιθυμοῦντας, ὧνπερ οἱ λογοποιοῦντες· ἔπειτα δὲ[222] καὶ τοὺς οὐδενὶ λόγῳ[223] χρωμένους ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνοήτως διακειμένους καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν φοβεῖσθαι καὶ δεδιέναι προσποιουμένοις[224]· ἔτι δὲ τοὺς οὐκ ἀποδοκιμάζοντας τὸ δοκεῖν[225] σε ἐπιβουλεύειν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν[226] ταύτην ἀξίαν ἐπιθυμίας εἶναι νομίζοντας· οἳ τοσοῦτον ἀφεστᾶσι τοῦ νοῦν ἔχειν, ὥστ' οὐκ ἴσασιν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἄν τις λογισμοῖς χρώμενος, τοὺς μὲν βλάψειε, τοὺς δ' ὠφελήσειεν. Οἷον καὶ νῦν, εἰ μέν τις φαίη τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα τοῖς Ἕλλησιν ἐπιβουλεύειν, καὶ παρασκευάζεσθαι στρατεύειν ἐφ' ἡμᾶς, οὐδὲν ἂν λέγοι περὶ αὐτοῦ φαῦλον[227], ἀλλ' ἀνδρωδέστερον αὐτὸν καὶ πλείονος ἄξιον[228] δοκεῖν ἂν εἶναι ποιήσειεν· εἰ δὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους τινὶ πεφυκότων, ὃς ἁπάσης κατέστη τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτης, ἐπιφέροι τὴν αἰτίαν ταύτην, εἰς τὴν μεγίστην αἰσχύνην ἂν αὐτὸν καταστήσειε. Τίς γὰρ

---

211) Συλλογίζεσθαι. 212) Εἶχα παραλήψει. 213) Διστάσας. 214) Φαίνομαι εἰς ἐμέ, μοὶ φαίνεται ὅτι. 215) Ἐν ᾧ ἡ εἰρήνη εἶναι τῶν ἄλλων κοινὸν ὠφέλημα, αὐτῶν ἰδιαίτερον εἶναι ὁ πόλεμος. 216) Ἐπὶ τὴν Ἑλλ. κατὰ τῆς Ἑλλ. 217) Καὶ ὡς. 218) Βάλῃς εἰς τάξιν.

219) Συνυπακούεται πάντοτε τὸ ὡς. 220) Ὁ Ἀμφικτυονικὸς δεσμὸς, συνέδριον ἀρχαιότατον συγκείμενρν ἐκ τῶν Ἑλλ. λαῶν ὅσοι ἴσχυον κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχήν. Ὁ Φίλιππος ἀντικατέστη εἰς αὐτὸ ἀντὶ τῶν Φωκέων ἀσεβησάντων εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν.

221) Ἅπαντα τὰ Ἑλλ. πράγματα. 222) Πείθουσι. 223) Λογισμῷ. 224) Γνωρίζουν χάριν εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι προσποιοῦνται ὅτι φοβοῦνται ὑπὲρ αὐτῶν, διότι αὐτοὶ ἐξ ἀνοησίας δὲν ἠξεύρουσιν ἂν πρέπῃ νὰ φοβῶνται ἢ ὄχι. 225) Τοὺς εὐχαριστουμένους ὅταν φαίνεσαι ὅτι ἐπιβουλεύεσαι τοὺς Ἑλλ. 226) Τὴν κατηγορίαν. 227) Δύσφημον. 228) Ποιήσειεν ἂν αὐτὸν δοκεῖν εἶναι ἀνδρωδέστερον. Πλείονος ἄξιον ἀφ' ὅ,τι τῷ ὄντι εἶναι.

οὐκ ἂν ἀγανακτήσειε καὶ μισήσειεν, εἰ φαίνοιτο[229] τούτοις ἐπιβουλεύων, ὑπὲρ ὧν ὁ πρόγονος αὐτοῦ προείλετο κινδυνεύειν, καὶ τὴν μὲν εὔνοιαν, ἣν ἐκεῖνος κατέλιπε τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεγενημένοις[230], μὴ πειρῷτο διαφυλάττειν, ἀμελήσας δὲ τούτων ἐπονειδίστων ἐπιθυμοίη καὶ πονηρῶν πραγμάτων[231];

Ὧν ἐνθυμούμενόν σε χρὴ μὴ περιορᾶν τοιαύτην φήμην σαυτῷ περιφυομένην[232], ἣν οἱ μὲν ἐχθροὶ περιθεῖναί σοι ζητοῦσι, τῶν δὲ φίλων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἀντειπεῖν[233] ὑπὲρ σοῦ τολμήσειε. Καί τοι περὶ τῶν σοὶ συμφερόντων ἐν ταῖς τούτων ἀμφοτέρων γνώμαις, μάλιστα ἂν κατίδοις τὴν ἀλήθειαν.

Ἴσως δὲ ὑπολαμβάνεις μικροψυχίαν εἶναι τὸ τῶν βλασφημούντων καὶ φλυαρούντων καὶ τῶν πειθομένων τούτοις φροντίζειν[234], ἄλλως τε καὶ ὅταν μηδὲν σαυτῷ συνειδῇς ἐξαμαρτάνων. Χρὴ δὲ μὴ καταφρονεῖν τοῦ πλήθους μηδὲ παρὰ μικρὸν[235] ἡγεῖσθαι τὸ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν, ἀλλὰ τότε νομίζειν καλὴν ἔχειν καὶ μεγάλην τὴν δόξαν καὶ πρέπουσαν καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις, καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν πεπραγμένοις, ὅταν οὕτω διαθῇς τοὺς Ἕλληνας ὥσπερ ὁρᾷς Λακεδαιμονίους τε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν βασιλέας ἔχοντας[236], τούς τε ἑταίρους τοὺς σοὺς πρὸς σὲ διακειμένους. Ἔστι δ' οὐ χαλεπὸν τυχεῖν τούτων ἢν ἐθελήσῃς κοινὸς[237] ἅπασι γενέσθαι, καὶ παύσῃ ταῖς μὲν τῶν πόλεων οἰκείως ἔχων, πρὸς δὲ τὰς, ἀλλοτρίως[238] διακείμενος· ἔτι δ' ἢν τοιαῦτα προαιρῇ πράττειν, ἐξ ὧν τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἔσῃ πιστὸς[239], τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς (ὅπερ ἀπέστειλα πρὸς τὸν Διονύσιον[240] τὴν τυραννίδα κτησάμενον), εἰ μήτε στρατηγὸς ὤν, μήτε ῥήτωρ, μήτ' ἄλλως δυνάστης, θρασύτερόν σοι διείλεγμαι τῶν ἄλλων. Ἐγὼ γὰρ πρὸς μὲν τὸ πολιτεύεσθαι[241], πάντων ἀφυέστατος ἐγενόμην τῶν πολιτῶν· οὔτε γὰρ φωνὴν ἔσχον ἱκανὴν, οὔτε τόλμαν δυναμένην ὄχλῳ χρήσασθαι[242], καὶ μολύνασθαι[243] καὶ λοιδορεῖσθαι[244] τοῖς ἐπὶ τοῦ βήματος καλινδουμένοις· τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ, καὶ πεπαιδεῦσθαι καλῶς (εἰ καί τις ἀγροικότερον[245] εἶναι φήσει τὸ ῥηθέν), ἀμφισβητῶ[246], καὶ θείην ἂν ἐμαυτὸν οὐκ ἐν τοῖς ἀπολελειμμένοις[247], ἀλλ' ἐν τοῖς προέχουσι τῶν ἄλλων. Διόπερ ἐπιχειρῶ συμβουλεύειν τοῦτον τὸν τρόπον[248], ὃν ἐγὼ πέφυκα καὶ δύναμαι, καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἐνδοξοτάτοις.

Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν[249], καὶ περὶ ὧν ἡγοῦμαί σοι πρακτέον εἶναι πρὸς τοὺς

---

229) Μισήσειεν εἰ φαίνοιτο, ἀντὶ μισήσ. τοῦτο, τὸ φαίνεσθαι αὐτόν. 230) Εἰς τοὺς ἀπογόνους του, εὔνοιαν δὲ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. 231) Σκέψαι πόσον ἐπιτηδείως τῷ λέγει τῆς αὐστηροτέρας ἀληθείας. 232) Νὰ φυτρώνῃ τριγύρω σου, νὰ ἀρχίζῃ νὰ γεννᾶται περὶ σέ. 233) Ἐχρήσατο τῷ ἀντειπεῖν μεταβ. συνυπακούων ἄνωθεν τὸ ἣν, ἀντὶ νὰ ἐπαναλάβῃ περὶ ἧς δέ. 234) Τὸ φροντίζειν τῶν βλασφημούντων. 235) Ὡς παρ' ἡμῖν, πολλὰ μικρόν. 236) Δηλ. ὅτι σέβονται ὅλοι αὐτούς. 237) Ἐπίσης φίλος εἰς ὅλους. 238) Δυσμενῶς. 239) Θέλεις ἐμπνεύσει ἐμπιστοσύνην. 240) Σὲ ἐπαναλαμβάνω ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔγραψα καὶ εἰς τὴν ἐπιστολήν μου πρὸς τὸν Δ. τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν. 241) Νὰ λάβω μέρος εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων. 242) Νὰ μεταχειρισθῇ τὸν ὄχλον, νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτόν. 243) Συνδιατρίβειν, προσεγγίζειν. μεταφ. 244) Νὰ ὑβρίζωμαι μὲ τοὺς κυλιομένους εἰς τὸ βῆμα (τὸν ἄμβωνα) ῥήτορας. 245) Ὀλίγον ἀγροῖκον, ἀλαζονικόν, ὄχι τόσον εὐγενές. Κ. §. 342, σημ. β'. 246) Ἀμφισβητῶ περὶ τοῦ φρονεῖν εὖ, δηλ. ἀξιῶ ὅτι τὸ ἔχω. 247) Μὲ τοὺς μένοντας ὀπίσω. 248) Κατὰ τοῦτον. 249) Τῶν περὶ ἐμοῦ. Αἰνίττεται.

Ἕλληνας, σχεδὸν ἀκήκοας[250]· περὶ δὲ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν, ταῖς μὲν πόλεσιν, ἃς ἔφην σε χρῆναι διαλλάττειν, τότε μοι δοκῶ συμβουλεύσειν, ὡς χρὴ πολεμεῖν πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰς ὁμονοούσας. Πρὸς σὲ δὲ νῦν ποιήσομαι τοὺς λόγους, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχων διάνοιαν νῦν καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡλικίαν, ὅτε ἔγραφον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ταύτην[251]. Τότε μὲν γὰρ παρεκελευόμην τοῖς ἀκουσομένοις καταγελᾶν μου καὶ καταφρονεῖν, ἢν μὴ καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου τοῦ περὶ τοὺς λόγους διατριφθέντος, ἀξίως φαίνωμαι διεξιών· νῦν δὲ φοβοῦμαι, μὴ πάντων τῶν προειρημένων[252] πολὺ καταδεέστερον τύχω συνδιαλεχθείς[252*]. Καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ λόγος ὁ Πανηγυρικός, ὁ τοὺς ἄλλους, τοὺς περὶ τὴν φιλοσοφίαν[253] διατρίβοντας εὐπορωτέρους ποιήσας[254], ἐμοὶ πολλὴν ἀπορίαν παρέσχηκεν. Οὔτε γὰρ ταὐτὰ βούλομαι λέγειν τοῖς ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένοις, οὔτε δύναμαι καινὰ ζητεῖν. Οὐ μὴν ἀποστατέον γ' ἐστὶν, ἀλλὰ λεκτέον περὶ ὧν ὑπεθέμην[255], ὅ,τι ἂν θ' ὑπεστί μοι[256] καὶ συμφέρει πρὸς τὸ πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν. Καὶ γὰρ ἢν ἐλλίπω τι, καὶ μὴ δυνηθῶ τὸν αὐτὸν τρόπον γράψαι τοῖς πρότερον ἐκδεδομένοις, ἀλλ' οὖν ὑπογράψειν γ' οἶμαι χαριέντως[257] τοῖς ἐξεργάζεσθαι καὶ διαπονεῖν δυναμένοις.

Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου[258] τοῦ σύμπαντος οἶμαι πεποιῆσθαι ταύτην, ἥνπερ προσήκει τοὺς ἐπὶ τὴν Ἀσίαν πείθοντας στρατεύειν. Δεῖ γὰρ μηδὲν πρότερον πράττειν, πρὶν ἂν λάβῃ[259] τις τοὺς Ἕλληνας δυοῖν θάτερον, ἢ συναγωνιζομένους, ἢ πολλὴν εὔνοιαν ἔχοντας τοῖς πραττομένοις[260]. Ὧν Ἀγησίλαος, ὁ δόξας εἶναι Λακεδαιμονίων φρονιμώτατος, ὠλιγώρησεν, οὐ διὰ κακίαν[261], ἀλλὰ διὰ φιλοτιμίαν. Ἔσχε γὰρ διττὰς ἐπιθυμίας, καλὰς μὲν ἀμφοτέρας, οὐ συμφωνούσας δὲ ἀλλήλαις, οὐδ' ἅμα πράττεσθαι δυναμένας. Προῃρεῖτο γὰρ βασιλεῖ[262] τε πολεμεῖν, καὶ τοὺς ἑταίρους εἰς τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν κατάγειν[263], καὶ κυρίους ποιῆσαι τῶν πραγμάτων. Συνέβαινεν οὖν, ἐκ μὲν τῆς πραγματείας τῆς ὑπὲρ τῶν ἑταίρων, ἐν κακοῖς καὶ κινδύνοις εἶναι τοὺς Ἕλληνας[264]· διὰ δὲ τὴν ταραχὴν τὴν ἐνθάδε γιγνομένην, μὴ σχολὴν ἄγειν, μηδὲ δύνασθαι πολεμεῖν τοῖς βαρβάροις. Ὥστ' ἐκ τῶν ἀγνοηθέντων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ῥᾴδιον καταμαθεῖν, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βουλευόμενον μὴ πρότερον ἐκφέρειν τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον, πρὶν ἂν διαλλάξῃ τοὺς Ἕλληνας, καὶ παύσῃ τῆς μανίας τῆς νῦν αὐτοῖς ἐνεστώσης[265]· ἅπερ καὶ σοὶ συμβεβουλευκότες τυγχάνομεν.

τὸν ἀνωτέρω §. 250) Σχεδὸν ὅσα εἶχα νὰ εἴπω. 251) Εἰς τὸν Πανηγυρικὸν λόγον του.
252) Δηλ. τῶν πραγμάτων κτλ. 252*) Ὁ Κορ. ἔγραψε: « Τύχω διαλεχθείς ». Ἴσως νὰ ἐγράφη: « Τύχω σοι διαλεχθείς ». 253) Φιλοσοφίαν ἔλεγον ὅλην τὴν παιδείαν, καὶ ἐδῶ ἰδίως τὴν ῥητορείαν. 254) Διότι τοῖς ἔδωσεν ὕλην μελέτης καὶ παραδείγματα πρὸς μίμησιν. 255) Τὴν ὑπόθεσιν ἐποιησάμην. 256) Περίεστί μοι, μοὶ ἐπερίσσευσεν ἀπὸ τὸν Πανηγυρικόν. 257) Νὰ γράψω ἐκ τοῦ προχείρου εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὐχαριστήσω. 258) Τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος λόγου ἔκαμα τοιαύτην, ὁποίαν. 259) Εὕρῃ. 260) Δηλ. ἂν καὶ οἱ ἴδιοι δὲν μετέχωσι τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ νὰ ἦναι εὔνους πρὸς αὐτόν. 261) Ἄγνοιαν, ἀνοησίαν.
262) Τῶν Περσῶν. 263) Τοὺς ἐξορίστους φίλους του νὰ φέρῃ ὀπίσω εἰς τὰ πόλεις.
264) Φέρων τοὺς ἐξορίστους, τοὺς ἔθετεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων εἰς ὅλας τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦτο ἔπιπτον εἰς ταραχάς. 265) Τῆς μανίας τῶν διχονοιῶν.

Περὶ μὲν οὖν τούτων, οὐδεὶς ἂν ἀντειπεῖν τῶν εὖ φρονούντων τολμήσειεν· οἶμαι δὲ τῶν μὲν ἄλλων εἴ τισι δόξειε[266] περὶ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν συμβουλεύειν, ἐπὶ ταύτην ἂν ἐπιπεσεῖν τὴν παράκλησιν[267] λέγοντας, ὡς ὅσοι περ ἐπεχείρησαν πρὸς τὸν βασιλέα πολεμεῖν, ἅπασι συνέπεσεν ἐξ ἀδόξων μὲν γενέσθαι λαμπροῖς[268], ἐκ πενήτων δὲ πλουσίοις, ἐκ ταπεινῶν δὲ πολλῆς χώρας καὶ πόλεων δεσπόταις. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκ τῶν τοιούτων[269] μέλλω σε παρακαλεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠτυχηκέναι δοξάντων· λέγω δὲ ἐκ τῶν μετὰ Κύρου καὶ Κλεάρχου στρατευσαμένων[270]. Ἐκείνους γὰρ ὁμολογοῦσι νικῆσαι μὲν μαχομένους ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν τοσοῦτον, ὅσον περ ἂν εἰ ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν[271] συνέβαλον· ἤδη δὲ ἐγκρατεῖς δοκοῦντας εἶναι τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν Κύρου προπέτειαν ἀτυχῆσαι· περιχαρῆ γὰρ αὐτὸν ὄντα, καὶ διώκοντα πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, ἐν μέσοις γενόμενον τοῖς πολεμίοις, ἀποθανεῖν[272]. Ἀλλ' ὅμως τηλικαύτης συμφορᾶς[273] συμπεσούσης αὐτῷ, οὕτω σφόδρα κατεφρόνησεν ὁ βασιλεὺς τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, ὥστε προσκαλεσάμενος Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς λόγον ἐλθεῖν[274], καὶ τούτοις μὲν ὑποσχόμενος μεγάλας δωρεὰς δώσειν, τοῖς δὲ ἄλλοις στρατιώταις ἐντελῆ τὸν μισθὸν ἀποδοὺς ἀποπέμψειν· τοιαύταις ἐλπίσιν ὑπαγόμενος[275], καὶ πίστεις δοὺς τῶν ἐκεῖ νομιζομένων τὰς μεγίστας, συλλαβὼν αὐτοὺς ἀπέκτεινε, καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ τοῖς στρατιώταις οὕτως ἐρήμοις οὖσι συμβαλεῖν[276].

Καίτοι τίς ἂν γένοιτο παράκλησις[277] ταύτης καλλίων καὶ πιστοτέρα[278]; φαίνονται γὰρ κἀκεῖνοι κρατήσαντες ἂν τῶν βασιλέως πραγμάτων, εἰ μὴ διὰ Κῦρον[279]. Σοὶ δὲ τήν (τε) ἀτυχίαν τὴν τότε γενομένην οὐ χαλεπὸν φυλάξασθαι[280], τοῦ τε στρατοπέδου, τοῦ κρατήσαντος τὴν ἐκείνου δύναμιν, ῥᾴδιον πολὺ κρεῖττον παρασκευάσασθαι. Καίτοι, τούτων ἀμφοτέρων ὑπαρξάντων, πῶς οὐ χρὴ θαῤῥεῖν ποιούμενον τὴν στρατείαν ταύτην;

Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με βούλεσθαι λαθεῖν, ὅτι τούτων ἔνια πέφρακα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ πρότερον[281]. Εἰ γὰρ ἐπὶ τὰς αὐτὰς διανοίας εἱλόμην ἐλθεῖν, ποιεῖν γλιχόμενος[282] τὰ δεδηλωμένα, καλῶς εἶχεν εἰπεῖν[283]· καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐπίδειξιν ἐποιούμην, ἐπειρώμην ἂν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα διαφυλάττειν[280]. Σοὶ δὲ συμβουλεύων, μωρὸς ἂν εἴην εἰ περὶ τὴν λέξιν πλείω χρόνον διέτριβον ἢ περὶ τὰς πράξεις· ἔτι δ' εἰ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοῖς ἐμοῖς χρω-

---

266) Τῶν ἄλλων ἐκείνους οἷς δόξειεν, ὅπερ ἐστράφη εἰς εἴ τισι δ. 267) Τὴν προτροπὴν, τὸν λόγον διὰ νὰ σὲ παραινέσωσι. 268) Κ. §. 819, 6'. 269) Διὰ τῶν τοιούτων.

270) Τοῦ νεωτέρου Κύρου. Κλέαρχος ἦτον ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς τῶν ἐπικούρων Ἑλλήνων, μετὰ τοῦ ὁποίου τὴν δολοφονίαν ᾑρέθη στρατηγὸς αὐτῶν ὁ Ξενοφῶν.

271) Τῶν Περσῶν. 272) Ῥιφθεὶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀπερισκέπτως ἐθανατώθη.

273) Συνδρομῆς περιστάσεων. 274) Νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτῶν. 275) Μετ' ἀπάτης πείθων. 276) Τὴν διήγησιν ὅλην ταύτην περιέχει ἡ Κύρου Ἀνάβασις τοῦ Ξενοφῶντος.

277) Ὡς ἄνω, προτροπὴ εἰς τὸν πόλεμον. 278) Περισσοτέραν παρέχουσα πίστιν.

279) Ἐξ αἰτίας τοῦ Κ. 280) Μέσ. ν' ἀποφύγῃς, νὰ φυλαχθῇς ἀπό. 281) Φοβεῖται πάντοτε μὴ τὸν κατηγορήσωσιν ὅτι ἐπαναλαμβάνει ὅσα εἶπεν εἰς τὸν Πανηγυρικόν. 282) Ἴσως ποιεῖν σὲ γλ., δηλ. ἂν ἐπανέλαβα τὰς αὐτὰς διανοίας, θέλων νὰ κάμῃς ὅσα ἐδήλωσα.

283) Καλῶς ἔκαμα ὅτι εἶπα τὰ αὐτά. Ἄλλοι κακῶς ἑρμήνευσαν: καλῶς ἤθελον πράξει ὅσα ἤθελον εἰπῇ κατ' ἐμοῦ.

μένοις[284], αὐτὸς μόνος ἀπεχοίμην τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον εἰρημένων. Τοῖς μὲν οὖν οἰκείοις[285] τυχὸν ἂν χρησαίμην, ἤν που σφόδρα κατεπείγῃ καὶ πρέπον ᾖ, τῶν δ' ἀλλοτρίων οὐδὲν ἂν προσδεξαίμην, ὥσπερ οὐδ' ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἕξει. Δοκεῖ δέ μοι μετὰ ταῦτα περὶ τῆς παρασκευῆς διαλεκτέον εἶναι, τῆς τε σοὶ γενησομένης, καὶ τοῖς ἐκείνοις[286] ὑπαρξάσης. Τὸ μὲν τοίνυν μέγιστον, σὺ μὲν τοὺς Ἕλληνας εὔνους ἕξεις, ἤνπερ ἐθέλῃς ἐμμεῖναι τοῖς περὶ τούτων εἰρημένοις, ἐκεῖνοι δὲ διὰ τὰς δεκαρχίας[287] τὰς ἐπὶ Λακεδαιμονίων, ὡς οἷόν τε δυσμενεστάτους [εἶχον]. Ἡγοῦντο γὰρ Κύρου μὲν καὶ Κλεάρχου κατορθωσάντων[288], μᾶλλον ἔτι δουλεύσειν, βασιλέως δὲ κρατήσαντος, ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν κακῶν τῶν παρόντων· ὅπερ καὶ συνέπεσεν αὐτοῖς[289]. Καὶ μὴν καὶ στρατιώτας σὺ μὲν ἐξ ἑτοίμου λήψῃ τοσούτους, ὅσους ἂν βουληθῇς· οὕτω γὰρ ἔχει τὰ τῆς Ἑλλάδος[290], ὥστε ῥᾷον εἶναι συστῆσαι στρατόπεδον μεῖζον καὶ κρεῖττον ἐκ τῶν πλανωμένων, ἢ τῶν πολιτευομένων[291]· ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις οὐκ ἦν ξενικὸν[292] οὐδέν· ὥστε ἀναγκαζόμενοι ξενολογεῖν ἐκ τῶν πόλεων, πλέον ἀνήλισκον εἰς τὰς διδομένας τοῖς Ἕλλησι δωρεὰς[293], ἢ τὸν εἰς τοὺς στρατιώτας μισθόν. Καὶ μὴν εἰ βουληθείημεν ἐξετάσαι καὶ παραβαλεῖν σέ τε τὸν νῦν ἡγησόμενον τῆς στρατείας, καὶ βουλευσόμενον περὶ πάντων, καὶ Κλέαρχον τὸν ἐπιστατήσαντα τῶν τότε πραγμάτων, εὑρήσομεν ἐκεῖνον μὲν οὐδεμιᾶς πώποτε δυνάμεως πρότερον, οὔτε ναυτικῆς οὔτε πεζῆς, καταστάντα κύριον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀτυχίας τῆς συμβάσης αὐτῷ περὶ τὴν Ἤπειρον[294] ὀνομαστὸν γενόμενον· Σὲ δὲ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος διαπεπραγμένον, περὶ ὧν εἰ μὲν πρὸς ἑτέρους τὸν λόγον ἐποιούμην, καλῶς εἶχε διελθεῖν, πρὸς σὲ δὲ διαλεγόμενος εἰ πάσας τὰς πράξεις σοι διεξιοίην, δικαίως ἂν ἀνόητος καὶ περίεργος[295] εἶναι δοκοίην.

Ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν βασιλέων, ἐφ' ὃν σοί τε συμβουλεύομεν στρατεύειν, καὶ πρὸς ὃν Κλέαρχος ἐπολέμησεν, ἵν' ἑκατέρου καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν δύναμιν εἰδῇς. Ὁ μὲν τοίνυν τούτου[296] πατὴρ τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ πάλιν τὴν τῶν Λακεδαιμονίων κατεπολέμησεν, οὗτος δὲ οὐδενὸς πώποτε τῶν στρατευμάτων τῶν τὴν χώραν αὐτοῦ λυμαινομένων ἐπεκράτησεν. Ἔπειθ' ὁ μὲν τὴν Ἀσίαν πᾶσαν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς συνθήκαις ἔλαβεν, οὗτος δὲ τοσούτου δεῖ τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν[297], ὥστ' οὐδὲ

---

284) Διότι πολλοὶ σοφισταί, ὡς ἀνωτ. εἶπεν, ἐκλέπτον τὰς ἐκφράσεις του. 285) Τοῖς ἰδικοῖς μου λόγοις. 286) Τοῖς μετὰ Κλεάρχου. 287) Ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας της ἡ Σπάρτη ἐσύστηνε πανταχοῦ δεκαρχίας ἢ δεκαδαρχίας, ὀλιγαρχικὰς κυβερνήσεις δέκα ἀρχόντων.

288) Τὴν ἐπιχείρησίν των. 289) Διότι ὁ Βασ. ἐκηρύχθη κατὰ τῆς Σπάρτης.

290) Εἰς τοιαύτην εἶναι κατάστασιν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλ. 291) Ἀφ' οὗ κατεστράφη τὸ ἀξίωμα τῶν μεγαλητέρων πόλεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅλοι οἱ ἀξιόμαχοι πολῖται ἐπήγαινον ὡς μισθωτοὶ ὅπου ἦτον πόλεμος, μὴ εὑρίσκοντες ἐνασχόλησιν εἰς τὰς πατρίδας των. Πολιτευομένους δὲ λέγει ἐδῶ τοὺς κατὰ διαταγὴν τῆς πόλεως στρατευομένους πολ.

292) Στράτευμα ἐκ ξένων μισθουμένων. 293) Ἔδιδον δωρεὰς εἰς τὰς πόλεις διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι τὴν ξενολογίαν. 294) Ἤπειρον λέγει τὴν Ἀσίαν. 295) Πολυπράγμων, περιττολόγος. 296) Τοῦ νῦν τῶν Περσῶν βασιλέως. Ὁ δὲ πατήρ του ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν ὁ Κλέαρχος. 297) Τόσον μακρὰν ἀπέχει τοῦ νὰ ἄρχῃ τῶν Ἑλλ.

τῶν ἐκδοθεισῶν αὐτῷ (πόλεων) κύριός ἐστιν. Ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἀπορήσειε, πότερα χρὴ νομίζειν, τοῦτον αὐτῶν ἀφεστάναι δι' ἀνανδρίαν, ἢ ἐκείνας ὑπερεωρακέναι[298] καὶ καταπεφρονηκέναι τῆς βαρβαρικῆς δυναστείας.

Τὰ τοίνυν περὶ τὴν χώραν ὡς διάκειται, τίς οὐκ ἂν ἀκούσας παροξυνθείη[299] πολεμεῖν πρὸς αὐτόν; Αἴγυπτος μὲν γὰρ ἀφειστήκει καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον[300]· οὐ μὴν ἀλλ' ἐφοβοῦντο, μή ποτε βασιλεὺς αὐτὸς ποιησάμενος στρατείαν, κρατήσειε καὶ τῆς διὰ τὸν ποταμὸν δυσχωρίας[301], καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς ἁπάσης· νῦν δ' οὗτος ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τοῦ δέους τούτου. Συναγαγὼν γὰρ δύναμιν πλείστην, ὅσην οἷός τε ἦν, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν οὐ μόνον ἡττηθεὶς, ἀλλὰ καὶ καταγελασθεὶς, καὶ δόξας οὔτε βασιλεύειν οὔτε στρατηγεῖν ἄξιος εἶναι. Τὰ τοίνυν περὶ Κύπρον, καὶ Φοινίκην, καὶ Κιλικίαν[302], καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἐχρῶντο τῷ ναυτικῷ[303], τότε μὲν ἦν μετὰ βασιλέως, νῦν δὲ τὰ μὲν ἀφέστηκε, τὰ δ' ἐν πολέμῳ καὶ κακοῖς τοσούτοις ἐστὶν, ὥστ' ἐκείνῳ μὲν μηδὲν εἶναι τῶν ἐθνῶν τούτων χρήσιμον, σοὶ δὲ, ἢν πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν βουληθῇς, συμφόρως ἕξειν[304].

Καὶ μὴν Ἰδριέα[305] γε τὸν εὐπορώτατον τῶν νῦν περὶ τὴν ἤπειρον[306], προσήκει δυσμενέστερον εἶναι τοῖς βασιλέως πράγμασι τῶν πολεμούντων· ἢ πάντων ἂν εἴη σχετλιώτατος[306], εἰ μὴ βούλοιτο καταλελύσθαι ταύτην τὴν ἀρχὴν, τὴν αἰκισαμένην μὲν τὸν ἀδελφὸν, πολεμήσασαν δὲ πρὸς αὐτὸν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον ἐπιβουλεύουσαν, καὶ βουλευομένην τοῦ τε σώματος αὐτοῦ καὶ τῶν χρημάτων ἁπάντων γενέσθαι κυρίαν. Ὑπὲρ ὧν δεδιὼς, νῦν μὲν ἀναγκάζεται θεραπεύειν αὐτὸν[307], καὶ χρήματα πολλὰ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀναπέμπειν· εἰ δὲ σὺ διαβαίης εἰς τὴν ἤπειρον, ἐκεῖνός τ' ἂν ἄσμενος ἴδοι, βοηθὸν ἥκειν αὐτῷ σε νομίζων, τῶν τε ἄλλων σατραπῶν πολλοὺς ἀποστήσεις, ἢν ὑπόσχῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς, καὶ τοὔνομα τοῦτο διασπείρῃς εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπερ εἰς τοὺς Ἕλληνας εἰσπεσὸν, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀρχὴν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων κατέλυσεν.

Ἔτι δ' ἂν πλείω λέγειν ἐπεχείρουν[308], ὃν τρόπον πολεμῶν, τάχιστ' ἂν περιγένοιο[309] τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως· νῦν δὲ φοβοῦμαι, μή τινες ἐπιτιμήσωσιν ἡμῖν, εἰ, μηδὲν πώποτε μεταχειρισάμενοι τῶν στρατηγικῶν, σοὶ τολμῶμεν παραινεῖν τῷ πλεῖστα καὶ μέγιστα διαπεπραγμένῳ κατὰ πόλεμον. Ὥστε περὶ μὲν τούτων οὐδὲν οἶμαι δεῖν πλείω λέγειν.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἡγοῦμαι* ἀρκεῖν πρὸς παράδειγμα*[310] τόν τε πα-

---

298) Τί ἀπὸ τὰ δύο, ὅτι αὐτὸς τὰς ἄφησεν, ἢ ὅτι ἐκεῖναι τὸν περιεφρόνησαν.

299) Τίς ἀκούσας ὡς διάκειται τὰ περὶ τὴν χώραν (τὴν Ἀσίαν), οὐ παροξυνθείη.

300) Ἐπὶ Κλεάρχου ἀπεστάτησαν ἀπὸ τὴν Περσίαν. 301) Ὑπερνικήσει καὶ τὰς ἐκ τοῦ Νείλου δυσκολίας τῆς θέσεως εἰς τὰς ὁποίας δηλ. ἐρείδοντο οἱ Αἰγύπτιοι. 302) Μέρη. Φοινίκη εἶναι εἰς τὴν Ἀσίαν, ἡ παραλία τῆς Συρίας. Κιλικία δὲ εἰς τὰ ἀνατολικονότια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. 303) Ὅθεν δηλ. ὁ Βασ. ἐλάμβανε τὸ ναυτικὸν τὸ ὁποῖον μετεχειρίζετο.

304) Ἡ κατάστασίς των θέλει εἶναι συμφέρουσα εἰς σὲ, ἂν βουληθῇς. 305) Δυνάστης τῆς Καρίας, ἀδελφὸς τοῦ Μαυσώλου καὶ τῆς Ἀρτεμισίας 306) Ἀθλιώτατος, ἀνοητότατος.

307) Τὸν βασιλέα, διότι καὶ τὸ ἄνω. ἀρχὴν, τὴν τοῦ βασιλέως ἐννοεῖ. 308) Ἤθελα ἐπιχειρισθῇ. 309) Ἤθελες ὑπερισχύσει. 310) Αἱ λέξεις: ἀρκεῖν πρὸς παράδειγμα, προσετέθησαν πιθανῶς ὑπὸ μεταγενεστέρου ἀντιγραφέως.

πατέρα σοι[511], καὶ τὸν κτησάμενον τὴν βασιλείαν[512], καὶ τὸν τοῦ γένους ἀρχηγὸν[513], εἰ τῷ μὲν εἴη λέγειν, οἱ δὲ δύναμιν λάβοιεν[514], τῶν αὐτῶν ἂν τούτων γενέσθαι συμβούλους, ὧνπερ ἐγώ. Χρῶμαι δὲ τεκμηρίοις, ἐξ ὧν διαπεπραγμένοι τυγχάνουσιν· ὅ,τε γὰρ πατήρ σου πρὸς τὰς πόλεις ταύτας αἷς σοι παραινῶ προσέχειν τὸν νοῦν[515], πρὸς ἁπάσας οἰκείως εἶχεν· ὅ,τε κτησάμενος τὴν ἀρχὴν, μεῖζον φρονήσας τῶν αὐτοῦ πολιτῶν[516], καὶ μοναρχίας ἐπιθυμήσας, οὐχ ὁμοίως ἐβουλεύσατο τοῖς πρὸς τὰς τοιαύτας φιλοτιμίας ὡρμημένοις. Οἱ μὲν γὰρ, ἐν ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι στάσεις καὶ σφαγὰς καὶ ταραχὰς ἐμποιοῦντες, ἐκτῶντο τὴν τιμὴν ταύτην, ὁ δὲ τὸν μὲν τόπον τὸν Ἑλληνικὸν ὅλως εἴασε, τὴν δ' ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείαν κατασχεῖν ἐπεθύμησεν· ἠπίστατο γὰρ τοὺς μὲν Ἕλληνας οὐκ εἰθισμένους ὑπομένειν τὰς μοναρχίας· τοὺς δ' ἄλλους οὐ δυναμένους, ἄνευ τῆς τοιαύτης δυναστείας, διοικεῖν τὸν βίον τὸν σφέτερον αὐτῶν. Καὶ γάρ τοι[517] συνέβη διὰ τὸ γνῶναι[518] περὶ τούτων αὐτὸν ἰδίως[519], καὶ τὴν βασιλείαν γεγενῆσθαι πολὺ τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένην[520]· μόνος γὰρ τῶν Ἑλλήνων, οὐχ ὁμοφύλου γένους ἀξιώσας ἄρχειν, μόνος καὶ διαφυγεῖν ἠδυνήθη τοὺς κινδύνους τοὺς περὶ τὰς μοναρχίας γιγνομένους. Τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοῖς Ἕλλησι τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένους[521], εὕροιμεν ἂν οὐ μόνον αὐτοὺς διεφθαρμένους, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον· ἐκεῖνον δὲ, αὐτόν τε ἐν εὐδαιμονίᾳ τὸν βίον διαγαγόντα, τῷ τε γένει καταλιπόντα τὰς αὐτὰς τιμὰς, ἅσπερ αὐτὸς εἶχε.

Περὶ τοίνυν Ἡρακλέους, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀνδρίαν ὑμνοῦντες αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄθλους ἀπαριθμοῦντες διατελοῦσι, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν τῇ ψυχῇ προσόντων ἀγαθῶν[522], οὐδεὶς οὔτε τῶν ποιητῶν, οὔτε τῶν λογοποιῶν, οὐδεμίαν φανήσεται μνείαν πεποιημένος. Ἐγὼ δὲ ὁρῶ μὲν τόπον ἴδιον[523] καὶ παντάπασιν ἀδιέργαστον, οὐ μικρὸν, οὐδὲ κενὸν, ἀλλὰ πολλῶν μὲν ἐπαίνων καὶ καλῶν πράξεων γέμοντα, ποθοῦντα δὲ τὸν ἀξίως ἂν δυνηθέντα διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. Ἐφ' ὃν, εἰ μὲν νεώτερος ὢν ἐπέστην[524], ῥᾳδίως ἂν ἀπέδειξα τὸν πρόγονον ὑμῶν, καὶ τῇ φρονήσει καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ δικαιοσύνῃ, πλέον διενεγκόντα πάντων τῶν προγεγενημένων, ἢ τῇ ῥώμῃ τῇ τοῦ σώματος· νῦν δ' ἐπελθὼν ἐπ' αὐτὸν, καὶ κατιδὼν τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν, τήν τε δύναμιν τὴν παροῦσάν μοι κατεμεμψάμην, καὶ τὸν λόγον ᾐσθόμην διπλασίω[525] ἂν γενόμενον τοῦ νῦν ἀναγινωσκομένου. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἀφέξομαι πάντων διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, μίαν δὲ πρᾶξιν ἐκλεξάμενος ἔλαβον, ἥπερ ἦν προσήκουσα μὲν καὶ πρέπουσα τοῖς εἰρημένοις, τὸν δὲ καιρὸν ἔχουσα μάλιστα σύμμετρον[526] τοῖς νῦν λεγομένοις.

511) Πατὴρ τοῦ Φιλίππου ἦτον ὁ Ἀμύντας. 512) Λέγει τὸν πρῶτον εἰς Μακεδονίαν βασιλεύσαντα Ἡρακλείδην, Κάρανον. 513) Τὸν Ἡρακλέα. 514) Ἂν εἰς τὸν Ἡρακλέα ἦτον ἐπιτετραμμένον νὰ ὁμιλήσῃ, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους ἂν ἦτον δυνατὸν, ἤθελον σὲ συμβουλεύσει τὰ ἴδια. Νομίζω δὲ ὅτι κάμνει τὴν διάκρισιν, διότι εἰς τὸν Ἡρακλῆν, ὡς θεὸν, ὑπάρχει ἡ δύναμις. 515) Πρὸς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. 516) Τῶν Ἀργείων.

517) Τοι, ὡς νὰ ἔλεγε: βλέπεις, καθὼς βλέπεις. 518) Κρῖναι. 519) Ἄλλως παρὰ οἱ ἄλλοι. 520) Διαφέρουσαν. 521) Κατορθώσαντας νὰ βασιλεύσωσι. 522) Τῶν προτερημάτων τῆς ψυχῆς του. 523) Μεταφ. ὕλην ῥητορικήν. 524) Ἐφ' ὃν τόπον εἰ ἐπέστην.

525) Ἀττ. ἀντὶ: διπλασίονα. 526) Ἔγκαιρον πρὸς τὰ λεγόμενα.

Ἐκεῖνος γὰρ ὁρῶν τὴν Ἑλλάδα, πολέμων καὶ στάσεων καὶ πολλῶν ἄλλων κακῶν μεστὴν οὖσαν, παύσας ταῦτα καὶ διαλλάξας τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας, ὑπέδειξε τοῖς ἐπιγιγνομένοις[527], μεθ' ὧν χρὴ καὶ πρὸς οὕς δεῖ τοὺς πολέμους ἐκφέρειν. Μὴ γὰρ ῥαθυμήσας, ποιησάμενος δὲ στρατείαν ἐπὶ Τροίαν, ἥπερ εἶχε μεγίστην τότε δύναμιν τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν[528], τοσοῦτον διήνεγκε τῇ στρατηγίᾳ[529] τῶν πρὸς τὴν αὐτὴν ταύτην ὕστερον πολεμησάντων, ὅσον οἱ μὲν μετὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως, ἐν ἔτεσι δέκα μόλις αὐτὴν ἐξεπολιόρκησαν, ὁ δ' ἐν ἡμέραις ἐλάττοσιν ἢ τοσαύταις[530], καὶ μετ' ὀλίγων στρατεύσας, ῥᾳδίως αὐτὴν κατὰ κράτος εἷλε. Καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς βασιλέας[531] τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐφ' ἑκατέρας τῆς Ἠπείρου[532] τὴν παραλίαν κατοικούντων, ἅπαντας ἀπέκτεινεν· οὓς οὐδέποτ' ἂν διέφθειρεν, εἰ μὴ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκράτησε. Ταῦτα δὲ πράξας, τὰς στήλας τὰς Ἡρακλείους καλουμένας[533] ἐποιήσατο, τρόπαιον μὲν τῶν βαρβάρων[534], μνημεῖον δὲ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων, ὅρους δὲ τῆς τῶν Ἑλλήνων χώρας[535]. Τούτου δ' ἕνεκά σοι περὶ τούτων διῆλθον, ἵνα γνῷς, ὅτι σε τυγχάνω τῷ λόγῳ παρακαλῶν ἐπὶ τοιαύτας πράξεις, ἃς ἐπὶ τῶν ἔργων οἱ πρόγονοί σου φαίνονται κάλλιστα προκρίναντες[536].

Ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας, τὸ κράτιστον ὑποστησαμένους[537] πειρᾶσθαι γίγνεσθαι τοιούτους[538], μάλιστα δὲ σοὶ προσήκει. Τὸ γὰρ μηδὲ ἀλλοτρίοις χρῆσθαι παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκεῖον ὑπάρχειν[539], πῶς οὐκ εἰκὸς ὑπ' αὐτοῦ σε παροξύνεσθαι, καὶ φιλονεικεῖν, ὅπως τῷ προγόνῳ σαυτὸν ὅμοιον παρασκευάσεις; Λέγω δ' οὐχ ὡς δυνησόμενον[540] ἁπάσας γε μιμήσασθαι τὰς Ἡρακλέους πράξεις (οὐδὲ γὰρ τῶν θεῶν ἔνιοι δυνηθεῖεν ἄν), ἀλλὰ κατά γε τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν εὔνοιαν, ἣν εἶχεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, δύναιο ἂν ὁμοιωθῆναι τοῖς ἐκείνου βουλεύμασιν. Ἔστι δέ σοι[541], πεισθέντι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, τυχεῖν δόξης, οἵας ἂν αὐτὸς βουληθείης· ῥᾷον γάρ ἐστιν ἐκ τῶν παρόντων[542] κτήσασθαί σε τὴν καλλίστην, ἢ περ ἐξ ὧν παρέλαβες, ἐπὶ τὴν ὑπάρχουσαν προελθεῖν[543]. Σκέψαι δὲ, ὅτι σε τυγχάνω παρακαλῶν ἐξ ὧν[544] ποιήσῃ τὰς στρατείας, οὐ μετὰ τῶν βαρβάρων, ἐφ' οὓς οὐ δίκαιόν ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τούτους, πρὸς οὓς προσήκει τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότας πολεμεῖν.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ διὰ παντός σε τοῦ λόγου πειρῶμαι προτρέπειν ἐπὶ

---

527) Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. 528) Πόλεων. 529) Κατὰ τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν.
530) Ὀλιγωτέρας τῶν δέκα. 531) Ἀττ. ἀσυναίρετον. 532) Εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν. 533) Εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Γαδείρων. 534) Τρ. κατὰ τῶν βαρβ. Τρόπαιον εἶναι τὸ μνημεῖον εἰς μνημόσυνον τροπῆς· διὰ τοῦτο δύναται νὰ δεχθῇ ἀπρόθετον κτητικὴν γενικήν. 535) Ὅτι δηλ. ὡς ἐκεῖ ἐξέτεινε τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν. Οἱ ἀρχαῖοι τὰς ἐθεώρουν ὡς ἔσχατα τῆς γῆς πέρατα. 536) Πρὸ σοῦ κρίναντες. 537) Λαμβάνοντας ὡς πρόθεσιν.
538) Κρατίστους. 539) Τὸ μὴ χρῆσθαι ξένοις παραδείγμασιν, ἀλλ' ὑπάρχειν σοι παραδείγματα οἰκεῖα, δηλ. ἐκ τῶν προγόνων καὶ οἰκείων σου. Ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ πῶς οὐκ εἰκός σε παροξύνειν· ἀλλ' ἀνακολούθως λέγει: Πῶς οὐκ εἰκὸς ὑπ' αὐτοῦ σε παροξύνεσθαι.
540) Λέγω αὐτά, ὄχι φρονῶν ὅτι θέλεις δυνηθῇ. Κ. §. 463. Σ. 847, ὡς 4), καὶ § 439, σημ. δ'. 541) Δυνατόν. 542) Ἐκ τῆς παρούσης τῶν πραγμάτων καταστάσεως.
543) Ἀφ' ὅ,τι σε ἦτον νὰ φθάσῃς εἰς ἣν ἔχεις ἤδη δόξαν ἐξ ὧν παρέλαβες ἀπὸ τὴν προπάτορά σου. 544) Ἐπὶ ταῦτα, ἐξ ὧν, ὅπως.

καὶ εὐεργεσίας τῶν Ἑλλήνων καὶ πρᾳότητας καὶ φιλανθρωπίας[545]· ὁρῶ γὰρ τὰς μὲν χαλεπότητας[546] λυπηρὰς οὔσας καὶ τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι[547], τὰς δὲ πρᾳότητας οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐδοκιμούσας, ἀλλὰ[548] καὶ τῶν θεῶν τοὺς μὲν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν αἰτίους ὄντας, Ὀλυμπίους προσαγορευομένους, τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς καὶ ταῖς τιμωρίαις τεταγμένους, δυσχερεστέρας τὰς ἐπωνυμίας ἔχοντας[549]· καὶ τῶν μὲν καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ τὰς πόλεις, καὶ νεὼς[550] καὶ βωμοὺς ἱδρυμένους, τοὺς δὲ οὔτ' ἐν ταῖς εὐχαῖς οὔτ' ἐν ταῖς θυσίαις τιμωμένους, ἀλλ' ἀποπομπὰς[551] αὐτῶν ἡμᾶς ποιουμένους. Ὧν ἐνθυμούμενον ἐθίζειν σεαυτὸν χρὴ, καὶ μελετᾷν, ὅπως ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν τοιαύτην[552] ἅπαντες περὶ σοῦ τὴν γνώμην ἕξουσι. Χρὴ δὲ τοὺς μείζονος δόξης τῶν ἄλλων ἐπιθυμοῦντας, περιβαλέσθαι[553] μὲν τῇ διανοίᾳ τὰς πράξεις δυνατὰς μὲν, εὐχῇ δ' ὁμοίας[554], ἐξεργάζεσθαι δὲ ζητεῖν αὐτὰς, ὅπως ἂν οἱ καιροὶ παραδιδῶσιν[555].

Ἐκ πολλῶν δ' ἂν κατανοήσειας, ὅτι δεῖ τοῦτον τὸν τρόπον πράττειν, μάλιστα δ' ἐκ τῶν Ἰάσονι[556] συμβάντων. Ἐκεῖνος γὰρ, οὐδὲν τοιοῦτον οἷον σὺ κατεργασάμενος, μεγίστης δόξης ἔτυχεν, οὐκ ἐξ ὧν ἔπραξεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἔφησεν. Ἐποιεῖτο γὰρ τοὺς λόγους, ὡς εἰς τὴν ἤπειρον[557] διαβησόμενος, καὶ βασιλεῖ πολεμήσων. Ὅπου δ' Ἰάσων λόγῳ μόνον χρησάμενος, οὕτως αὐτὸν ηὔξησε, ποίαν τινὰ χρὴ προσδοκᾷν περὶ σοῦ γνώμην αὐτοὺς ἕξειν, ἢν ἔργῳ ταῦτα πράξῃς, καὶ μάλιστα μὲν πειραθῇς ὅλην τὴν βασιλείαν ἑλεῖν, εἰ δὲ μὴ, χώραν ὅτι πλείστην ἀφορίσασθαι[558], καὶ διαλαβεῖν τὴν Ἀσίαν, ἣν λέγουσί τινες ἀπὸ Κιλικίας μέχρι Σινώπης[559]; πρὸς δὲ τούτοις κτίσαι πόλεις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ κατοικίσαι τοὺς νῦν πλανωμένους δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν[560], καὶ λυμαινομένους οἷς ἂν ἐντύχωσιν. Οὓς εἰ μὴ παύσομεν ἀθροιζομένους, βίον[561] ἱκανὸν αὐτοῖς πορίσαντες, λήσουσιν ἡμᾶς τοσοῦτοι γενόμενοι[562] τὸ πλῆθος, ὥστε μηδὲν ἧττον αὐτοὺς εἶναι φοβεροὺς τοῖς Ἕλλησιν, ἢ τοῖς βαρβάροις· ὧν οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν κοινὸν φόβον καὶ κίνδυνον ἅπασιν ἡμῖν αὐξανόμενον. Ἔστιν οὖν ἀνδρὸς μέγα φρονοῦντος, καὶ φιλέλληνος, καὶ πορρωτέρω τῶν ἄλλων τῇ διανοίᾳ καθορῶντος[563], ἀποχρησάμενον τοῖς τοιούτοις πρὸς τοὺς βαρβάρους[564], καὶ χώραν ἀποτεμόμενον[565] τοσαύτην, ὅσην ὀλίγῳ πρό-

---

545) Εὐεργετεῖν τοὺς Ἕλλ. καὶ πρᾴως ἔχειν πρὸς αὐτοὺς καὶ φιλανθρώπως.

546) Τὴν δυσμένειαν. 547) Καὶ τοῖς πρὸς οὓς ἡ δυσμένεια ἀποτείνεται.

548) Ὁ δεσμὸς τῆς φράσεως δὲν δύναται νὰ ἦναι ὡς φαίνεται: οὐ μόνον εὐδοκιμούσας ἀλλὰ προσαγορευομένους. Πρέπει δὲ μᾶλλον νὰ ἔχῃ ὡς ἑξῆς: οὐ μόνον δὲ ὁρῶ τὰς πρᾳότητας εὐδοκιμούσας, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰτίους προσαγορευομένους. 549) Δηλ. δαίμονας, ἐριννύας κτλ. 550) Ἀττ. ἀντὶ ναούς. 551) Εὐχὰς πρὸς ἀπομάκρυνσίν των. 552) Ὡς περὶ εὐεργέτου κτλ. 553) Ὑποθέσθαι, καθυποβαλεῖν, ὡς ἀνωτέρω εἴπαμεν περιβολὴν τὴν ὑπόθεσιν. 554) Τοιαύτας ὥστε νὰ εὔχωνται οἱ ἄνθρωποι ὑπὲρ αὐτῶν. 555) Ἐπιτρέψωσιν ἢ ἀμεταβ. ἐνδίδωσιν ἑαυτούς. 556) Τύραννος τῶν Φερρῶν, συλλαβὼν τὸν σκοπὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Ἀσίαν, ἀλλὰ φονευθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του πρὶν ἐκτελέσῃ τὴν πρόθεσίν του.

557) Τοὺς Ἕλληνας. 558) Νὰ χωρίσῃς δι' ὁρίων. 559) Τὴν χώραν ἣν τινες καλοῦσιν Ἀσίαν, τὴν ἤδη μικρὰν Ἀσίαν. 560 Τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. 561) Πόρον, τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα. 562) Χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶμεν θὰ γείνωσι. 563) Ἔργον. 564) Μεταχειρισθεὶς τοὺς τοιούτους κατὰ τῶν βαρβ. 565) Χωρίσαντα.

τερον εἰρήκαμεν, ἀπαλλάξαι τε τοὺς ξενιτευομένους[566] τῶν κακῶν, ὧν[567] αὐτοί τ' ἔχουσι, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχουσι, καὶ πόλεις ἐξ αὐτῶν συστῆσαι, καὶ ταύταις ἐχυρῶσαι τὴν Ἑλλάδα, καὶ προβαλέσθαι[568] πρὸ ἁπάντων ἡμῶν. Ταῦτα γὰρ πράξας, οὐ μόνον ἐκείνους εὐδαίμονας ποιήσεις, ἀλλὰ καὶ πάντας ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειαν καταστήσεις, Ἢν δ' οὖν τούτων διαμάρτῃς[569], ἀλλ' ἐκεῖνό γε ῥᾳδίως ποιήσεις, τὰς πόλεις τὰς τὴν Ἀσίαν κατοικούσας ἐλευθερώσεις. Ὅ,τι δ' ἂν τούτων πρᾶξαι δυνηθῇς, ἢ καὶ μόνον ἐπιχειρήσῃς, οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ μᾶλλον τῶν ἄλλων εὐδοκιμήσεις[570]· καὶ δικαίως, ἤν περ ἐπὶ ταῦτα αὐτός τε ὁρμήσῃς, καὶ τοὺς Ἕλληνας προτρέψῃς.

Ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν εἰκότως τὰ συμβεβηκότα θαυμάσειε, καὶ καταφρονήσειεν ἡμῶν; ὅπου παρὰ μὲν τοῖς βαρβάροις, οὓς ὑπειλήφαμεν μαλακοὺς εἶναι, καὶ πολέμων ἀπείρους καὶ διεφθαρμένους ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ἄνδρες γεγόνασιν, οἳ τῆς Ἑλλάδος ἠξίωσαν ἄρχειν, τῶν δ' Ἑλλήνων οὐδεὶς τοσοῦτο πεφρόνηκεν, ὥστ' ἐπιχειρῆσαι τῆς Ἀσίας ἡμᾶς ποιῆσαι κυρίους· ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῶν ἀπολελειμμένοι τυγχάνομεν[571], ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ὤκνησαν οὐδὲ προϋπάρξαι[572] τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἡμεῖς δὲ οὐδ' ὑπὲρ ὧν κακῶς ἐπάθομεν, ἀμύνασθαι τολμῶμεν αὐτούς· ἀλλ' ὁμολογούντων ἐκείνων ἐν ἅπασι τοῖς πολέμοις μήτε στρατιώτας ἔχειν, μήτε στρατηγούς, μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν εἰς τοὺς κινδύνους χρησίμων, ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρ' ἡμῶν μεταπεμπομένων[573], εἰς τοῦτο ἥκομεν ἐπιθυμίας τοῦ κακῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιεῖν[574], ὥστε ἐξὸν[575] ἡμῖν τἀκείνων ἀδεῶς ἔχειν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ μικρῶν πολεμοῦμεν, καὶ τοὺς ἀφισταμένους τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλέως συγκαταστρεφόμεθα, καὶ λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνίοτε μετὰ τῶν πατρικῶν ἐχθρῶν τοὺς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας ἀπολλύναι ζητοῦντες[576].

Διὸ καὶ σοὶ νομίζω συμφέρειν, οὕτως ἀνάνδρως διακειμένων τῶν ἄλλων, προστῆναι τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἐκεῖνον[577]. Προσήκει δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς ἀφ' Ἡρακλέους πεφυκόσι, καὶ τοῖς ἐν πολιτείᾳ καὶ νόμοις ἐνδεδεμένοις[578], ἐκείνην τὴν πόλιν στέργειν, ἐν ᾗ τυγχάνουσι κατοικοῦντες. Σὲ δ', ὥσπερ ἄφετον[579] γεγενημένον, πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα πατρίδα νομίζειν, ὥσπερ ὁ γεννήσας ὑμᾶς[580], καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτῆς ὁμοίως, ὡς περὶ ὧν μάλιστα σπουδάζεις[581].

Ἴσως δ' ἄν τινες ἐπιτιμῆσαί μοι τολμήσειαν, τῶν οὐδὲν ἄλλο δυναμένων ἢ τοῦτο ποιεῖν[582], ὅτι σὲ προειλόμην παρακαλεῖν ἐπί τε τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν τῶν Ἑλλήνων, πα-

---

566) Τοὺς ὑπὸ μισθὸν στρατευομένους ὡς ξενικόν. 567) Κ. §. 425. 568) Νὰ τὰς βάλῃ ὡς προπύργιον. 569) Ἂν δὲν ἐπιτύχῃς εἰς τοῦτο. 570) Δὲν θέλεις ἐπαινεθῇ καὶ δοξασθῇ. 571) Ἐμείναμεν ὀπίσω, ἐφάνημεν κατώτεροι. 572) Νὰ ἀρχίσωσι πρῶτοι. Ἡ πρὸ ἴσως προσθήκη ἀντιγραφέως. 573) Λαμβανόντων, στελλόντων καὶ φερόντων. 574) Τόσον ἐπεθυμήσαμεν νὰ μᾶς κακοποιῶσιν αὐτοί. 575) Κ. § 439, β'. 576) Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶμεν ἑνούμεθα μὲ τοὺς πατρικοὺς ἐχθρούς μας πρὸς καταστροφὴν τῶν συγγενῶν μας. 577) Τῶν Περσῶν βασιλέα. 578) Τοῖς ἐνδεδεμένοις ἐν πολιτείᾳ, δηλ. ὑπηκόοις ἢ μέλεσι δημοκρατιῶν, καὶ ὄχι ἄρχουσιν, ὡς σύ. 579) Ἀπολελυμένον, καὶ μὴ δεδεμένον δηλ. νόμοις καὶ πολιτείᾳ. 580) Ὁ Ἡρακλῆς. 581) Νὰ κινδυνεύσῃς ὑπὲρ αὐτῆς ὅσον ἤθελες κινδυνεύσει καὶ δι' ὅσα πράγματα θεωρεῖς ὡς τὰ μάλιστα σπουδαῖα. 582) Τὸ ἐπιτιμᾷν.

ραλιπὼν τὴν ἐμαυτοῦ πόλιν[583]. Ἐγὼ δ' εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς πρότερον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι περὶ τούτων ἢ πρὸς τὴν πατρίδα[584] τὴν τρὶς τοὺς Ἕλληνας ἐλευθερώσασαν, δὶς μὲν ἀπὸ τῶν βαρβάρων, ἅπαξ δὲ ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίων ἀρχῆς, ὡμολόγουν ἂν πλημμελεῖν· νῦν δ' ἐκείνην φανήσομαι πρῶτον ἐπὶ ταῦτα προτρέπων[585], ὡς ἠδυνάμην μετὰ πλείστης σπουδῆς· αἰσθανόμενος δὲ ἔλαττον αὐτὴν φροντίζουσαν τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων, ἢ τῶν ἐπὶ τοῦ βήματος μαινομένων[586], ἐκείνην μὲν εἴασα, τῆς δὲ πραγματείας[587] οὐκ ἀπέστην. Διὸ δικαίως ἄν με πάντες ἐπαινοῖεν, ὅτι τῇ δυνάμει ταύτῃ χρώμενος, ἣν ἔχων τυγχάνω, διατετέλεκα πάντα τὸν χρόνον, πολεμῶν μὲν τοῖς βαρβάροις, κατηγορῶν δὲ τῶν μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐχόντων ἐμοί, προτρέπειν δ' ἐπιχειρῶν οὓς ἂν ἐλπίζω μάλιστα δυνήσεσθαι τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀγαθόν τι ποιῆσαι, τοὺς δὲ βαρβάρους ἀφελέσθαι τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν. Διόπερ καὶ νῦν πρὸς σὲ ποιοῦμαι τοὺς λόγους, οὐκ ἀγνοῶν ὅτι τοῖς μὲν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις πολλοὶ φθονήσουσι, τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις ὑπὸ σοῦ πραττομένοις ἅπαντες συνησθήσονται. Τῶν μὲν γὰρ εἰρημένων οὐδεὶς κεκοινώνηκε[588], τῶν δὲ ὠφελειῶν τῶν κατεργασθησομένων, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ οἰήσεται μεθέξειν.

Σκέψαι δ' ὡς αἰσχρὸν περιορᾷν τὴν Ἀσίαν ἄμεινον πράττουσαν[589] τῆς Εὐρώπης, καὶ τοὺς βαρβάρους εὐπορωτέρους ὄντας τῶν Ἑλλήνων· ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἀπὸ Κύρου τὴν ἀρχὴν ἔχοντας, ὃν ἡ μήτηρ εἰς τὴν ὁδὸν ἐξέβαλε[590], βασιλέας μεγάλους προσαγορευομένους, τοὺς δ' ἀφ' Ἡρακλέους πεφυκότας, ὃν ὁ γεννήσας διὰ τὴν ἀρετὴν εἰς θεοὺς ἀνήγαγε, ταπεινοτέροις ὀνόμασιν ἢ κεῖνοι[591] προσαγορευομένους. Ὧν οὐδὲν ἐατέον[592] οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ἀναστρεπτέον καὶ μεταστατέον ἅπαντα ταῦτ' ἐστιν.

Εὖ δ' ἴσθι μηδὲν ἄν με τούτων ἐπιχειρήσαντα πείθειν σε, εἰ δυναστείαν μόνον καὶ πλοῦτον ἑώρων ἐξ αὐτῶν γενησόμενον[593]. Ἡγοῦμαι γὰρ τά γε τοιαῦτα καὶ νῦν σοι πλείω τῶν ἱκανῶν[594] ὑπάρχειν, καὶ πολλὴν ἀπληστίαν ἔχειν, ὅστις[595] προαιρεῖται κινδυνεύειν, ὥστ' ἢ ταῦτα λαβεῖν, ἢ στερηθῆναι τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τὰς τούτων κτήσεις ἀποβλέψας ποιοῦμαι τοὺς λόγους, ἀλλ' οἰόμενος ἐκ τούτου μεγίστην σοι καὶ καλλίστην γενήσεσθαι δόξαν. Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἅπαντες ἔχομεν, κατὰ δὲ τὴν εὐδοξίαν[596] καὶ τοὺς ἐπαίνους, καὶ τὴν φήμην τὴν τῷ χρόνῳ συμπαρακολουθοῦσαν, ἀθανασίας μεταλαμβάνομεν, ἧς ἄξιον ὀρεγομένους[597], καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμέν, ὁτιοῦν πάσχειν. Ἴδοις δ' ἂν καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἐπιεικεστάτους[598], ὑπὲρ ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἂν τὸ ζῆν ἀντικαταλλαξομένους[599], ὑπὲρ δὲ τοῦ τυχεῖν καλῆς δόξης ἀποθνήσκειν ἐν τοῖς πολέμοις ἐθέ-

583) Δηλ. ἀντὶ νὰ παρακινήσω τὰς Ἀθήνας, παρακινῶ σέ. 584) Τὰς Ἀθήνας.
585) Θέλω φανῇ ὅτι τὴν προέτρεψα. 586) Δηλ. τῶν δημαγωγῶν. 587) Δηλ. τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. 588) Κανεὶς δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ λόγου μου· ἀλλ' ὅλοι θὰ ἐλπίζωσι νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὰ ἔργα σου. 589) Μᾶλλον εὐδαιμονοῦσαν. Νὰ ἀφήνῃς νὰ εὐδαιμονῇ ἡ Ἀσία μᾶλλον τῆς Ἑλλάδος. 590) Ἴδε σελ. 119. 591) Ἰων. ἀντὶ ἐκεῖνοι· ἴσως ὅμως τῶν ἀντιγραφέων ἡ συγκοπή. 592) Οὐ δεῖ σε ἐᾷν τούτων οὐδὲν οὕτως ἔχειν. 593) Ἐκ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ δυναστείαν. 594) Περισσότερα ἀφ' ὅσα σοι ἀρκοῦν. 595) Ἔχειν ἐκεῖνον ὅστις. 596) Ἀναλόγως τῆς εὐδ. 597) Ἧς ὀρεγομένους ἡμᾶς, ἄξιόν ἐστι πάσχειν ὅ,τι δήποτε. 598) Ἀρίστους. 599) Ἀντὶ τοῦ θανάτου ἀλλαξαμένους, ἀποθανόντας.

λοντας· ὅλως δὲ, τοὺς μὲν τιμῆς ἐπιθυμοῦντας ἀεὶ μείζονος, ἧς ἔχουσιν, ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένους, τοὺς δὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀνοήτως φιλουμένων τοῖς πολλοῖς[400] ὁλοσχερῶς διακειμένους[401], ἀκρατεστέρους καὶ φαυλοτέρους εἶναι δοκοῦντας. Τὸ δὲ μέγιστον τῶν εἰρημένων, ὅτι συμβαίνει τοῦ μὲν πλούτου καὶ τῶν δυναστειῶν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς κυρίους γίγνεσθαι, τῆς δ' εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων, μηδένας ἄλλους καταλείπεσθαι κληρονόμους, πλὴν τοὺς ἐξ ἡμῶν γεγονότας[402]. Ὥστ' ᾐσχυνόμην ἂν, εἰ μὴ τούτων ἕνεκα συνεβούλευόν σοι, καὶ τὴν στρατείαν ποιεῖσθαι ταύτην καὶ πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν.

Οὕτω δ' ἄριστα βουλεύσῃ περὶ τούτων, ἂν ὑπολάβῃς μὴ μόνον τὸν λόγον σε τοῦτον παρακαλεῖν[403], ἀλλὰ καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τὴν τῶν πατέρων ἀνδρίαν, καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους γενομένους, καὶ δόξαντας ἡμιθέους εἶναι διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπ' ἐκείνους[404], μάλιστα δὲ πάντων τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ σὺ μὲν τυγχάνεις τοσαύτην δύναμιν κεκτημένος, ὅσην οὐδεὶς τῶν τὴν Εὐρώπην οἰκησάντων· πρὸς ὃν δὲ πολεμήσεις, οὕτως ἐστὶ σφόδρα μεμισημένος, καὶ καταπεφρονημένος ὑφ' ἁπάντων, ὡς οὐδεὶς πώποτε τῶν βασιλευσάντων.

Πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην οἷόν τ' εἶναι[405], ὅπως ἂν συνερανίσαιμι τοὺς λόγους πάντας, τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τούτων εἰρημένους· μᾶλλον γὰρ ἂν ἀξιόχρεως ἔδοξεν οὕτως ἡ πραγματεία εἶναι τῆς ὑποθέσεως[406]. Οὐ μὴν ἀλλὰ σέ γε χρὴ σκοπεῖν ἐξ ἁπάντων τὰ συντείνοντα καὶ προτρέποντα πρὸς τὸν πόλεμον τοῦτον.

Οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν βασιλέως δύναμιν ἄμαχον[407] εἶναι νομίζουσιν, ὧν[408] ἄξιον θαυμάζειν, εἰ τὴν ὑπ' ἀνθρώπου βαρβάρου καὶ κακῶς τεθραμμένου κατασταθεῖσαν καὶ συνταχθεῖσαν ἐπὶ δουλείᾳ[409], ταύτην ὑπ' ἀνδρὸς Ἕλληνος, καὶ περὶ τοὺς πολέμους πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχοντος, μὴ νομίζουσιν ἂν ἐπ' ἐλευθερίᾳ[410] διαλυθῆναι· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι συστῆσαι μέν ἐστιν ἅπαντα[411] χαλεπὸν, διαλῦσαι δὲ ῥᾴδιον.

Ἐνθυμοῦ δὲ, ὅτι μάλιστα τούτους τιμῶσιν ἅπαντες καὶ θαυμάζουσιν, οἵτινες ἂν ἀμφότερα δύνωνται καὶ πολιτεύεσθαι[412] καὶ στρατηγεῖν. Ὅταν οὖν ὁρᾷς τοὺς ἐν μιᾷ πόλει τοιαύτην ἔχοντας τὴν φύσιν εὐδοκιμοῦντας, ποίους τινὰς χρὴ προσδοκᾶν τοὺς ἐπαίνους ἔσεσθαι, τοὺς περὶ σοῦ ῥηθησομένους, ὅταν φαίνῃ ταῖς μὲν εὐεργεσίαις ἐν ἅπασι τοῖς Ἕλλησι πεπολιτευμένος[413], ταῖς δὲ στρατηγίαις τοὺς βαρβάρους κατεστραμμένος; Ἐγὼ

---

400) Ὑπὸ τῶν πολλῶν. 401) Ἐντελῶς προσηλωμένους. Ὁλοσχερὴς ἐκ τοῦ ὅλως καὶ σχερῶς ἐκ τοῦ σχέω, ὡς κρατερὸς ἐκ τοῦ κρατέω. Κορ. 402) Ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, δηλ. ἡ εὔνοια κτλ. δὲν κυριεύεται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ὡς ὁ πλοῦτος. 403) Ὅτι ὄχι μόνον ὁ λόγος μου σὲ παρακινεῖ, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόγονοι. 404) Ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. 405) Ἤθελα πολὺ ἐπιθυμήσει νὰ ἦτον δυνατὸν νὰ συνερανισθῶ. 406) Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐπραγματεύθην τὴν ὑπόθεσιν, ἤθελε φανῇ πλέον καταπειστικός. 407) Ἀνίκητον. 408) Περὶ τῶν ὁποίων. 409) Τὴν δύναμιν τὴν κατασταθεῖσαν ἐπὶ δουλείᾳ, δηλ. διὰ νὰ δουλεύωσιν οἱ ἄρχοντα. 410) Ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τοὺς δουλεύοντας ἡ ἐλευθερία διὰ τῆς διαλύσεως τῆς δυνάμεως. 411) Κάθε πρᾶγμα. 412) Καὶ τὰ πολιτικὰ διευθύνειν.
413) Ἐπιρροὴν λαβὼν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πολιτικὴν διὰ τῶν εὐεργεσιῶν.

μὲν γὰρ ἡγοῦμαι ταῦτα πέρας ἕξειν[414]· οὐδένα γὰρ ἄλλον ποτὲ δυνήσεσθαι μείζω πράξαι τούτων· οὔτε γὰρ ἐν τοῖς Ἕλλησι γεγενῆσθαι τηλικοῦτον ἔργον, ὅσον ἐστὶ[415] τὸ πάντας ἡμᾶς ἐκ τοσούτων πολέμων ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν προαγαγεῖν, οὔτ' ἐν τοῖς βαρβάροις εἰκός ἐστι συστῆναι τηλικαύτην δύναμιν[416], ἣν τὴν νῦν ὑπάρχουσαν καταλύσῃς. Ὥστε τῶν μὲν ἐπιγιγνομένων, οὐδ' ἤν τις τῶν ἄλλων διενέγκῃ τὴν φύσιν[417], οὐδὲν ἕξει ποιῆσαι τοιοῦτον· ἀλλὰ μὴν τῶν προγεγενημένων ἔχομεν παραβαλεῖν[418] τὰς πράξεις τοῖς ἤδη διὰ σοῦ κατειργασμένοις, οὐκ αἰσχρῶς[419], ἀλλ' ἀληθινῶς. Ὅστις γὰρ ἔθνη τοσαῦτα τυγχάνεις κατεστραμμένος, ὅσας οὐδεὶς πώποτε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πόλεις εἷλε, πῶς οὐκ ἂν ἕκαστον αὐτῶν ἀντιπαραβαλὼν, ῥᾳδίως ἂν ἀπέδειξα μείζω σε κἀκείνων διαπεπραγμένον; ἀλλὰ γὰρ[420] εἱλόμην ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ἰδέας δι' ἀμφότερα, διά τε τοὺς οὐκ εὐκαίρως αὐτῇ χρωμένους[421], καὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι ταπεινοτέρους ποιεῖν τῶν νῦν ὄντων τοὺς ἡμιθέους εἶναι νομιζομένους.

Ἐνθυμοῦ δ', ἵνα τι καὶ τῶν ἀρχαίων εἴπωμεν[422], ὅτι τὸν Ταντάλου πλοῦτον, καὶ τὴν Πέλοπος ἀρχὴν, καὶ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, οὐδεὶς ἂν οὔτε λόγων εὑρετὴς[423], οὔτε ποιητὴς ἐπαινέσοιεν[424]· ἀλλά γε τὴν Ἡρακλέους ὑπερβολὴν[425], καὶ τὴν Θησέως ἀρετὴν, καὶ τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένους, καὶ τοὺς ἐκείνοις ὁμοίους γενομένους ἅπαντες ἂν εὐλογήσειαν[426]. Καίτοι τοὺς ὀνομαστοτάτους καὶ ἀρίστους αὐτῶν ἴσμεν, ἐν μικροῖς πολιχνίοις καὶ νησυδρίοις τὰς ἀρχὰς κατασχόντας, ἀλλ' ὅμως ἰσόθεον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστὴν τὴν αὐτῶν δόξαν κατέλιπον· ἅπαντες γὰρ φιλοῦσιν οὐ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς[427] μεγίστην δυναστείαν κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς τοῖς Ἕλλησι πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους.

Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων αὐτοὺς[428] ὄψει τὴν γνώμην ταύτην ἔχοντας, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως. Ἐπεὶ καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν, οὔθ' ὅτι τῆς θαλάττης ἦρξεν, οὔθ' ὅτι τοσοῦτον πλῆθος χρημάτων εἰσπράξασα τοὺς συμμάχους[429], εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν[430], ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι πολλῶν πόλεων ἐξουσίαν ἔλαβε, τὰς μὲν ἀναστάτους ποιῆσαι[431], τὰς δὲ αὐξῆσαι, τὰς δὲ ὅπως ἠβουλήθη διοικῆσαι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα παρῆν αὐτῇ πράττειν)· ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν πολλαὶ κατηγορίαι κατ' αὐτῆς γεγόνασιν· ἐκ δὲ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ Σαλαμῖνι ναυμαχίας, καὶ μάλιστα ὅτι

---

414) Ὅτι θέλουσι λάβει πέρας, τελειωθῇ μὲ τρόπον ὥστε νὰ μὴ μείνῃ εἰς ἄλλον νὰ πράξῃ τι ἐπὶ τούτων. 415) Ἔργον τόσον μέγα ὡς τὸ προαγαγεῖν. 416) Ἂν καταλύσῃς τώρα τὴν δύναμιν τῶν βαρβάρων, δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ συστηθῇ ποτε ἄλλη τοσαύτη, ὥςε δηλ. νὰ ἀμφισβητήσῃ πλέον τὴν ἀρχὴν μὲ τοὺς Ἕλληνας. 417) Καὶ ἂν φανῇ τις μεγαλοφυής. 418) Δυνάμεθα νὰ παραβ. 419) Παρὰ ῥήτορσι συνεχῶς ἀντὶ τοῦ ψευδῶς.

420) Ἀλλ' ὅμως· ὡς ἂν ἔλεγεν. Ἀλλ' οὐ ποιῶ τοῦτο, καὶ γάρ. 421) Δηλ. ἐξ αἰτίας τῶν κολάκων οἱ ὁποῖοι καταχρῶνται τῆς ἰδέας ταύτης. 422) Λέγω δὲ ταῦτα διὰ νὰ εἴπω κἄτι καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων. 423) Λογογράφος. 424) Ἤθελεν ἐπαινέσει, προαιρεῖται νὰ ἐπαινέσῃ.

425) Τὴν ὑπερτέρησιν τοῦ Ἡρακλέους ἐφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅτι δηλ. τοὺς ὑπερτέρησεν. 426) Ἐγκωμιάσειαν. 427) Ὄχι ἐκεῖνοι ὅσοι αὐτοὶ δι' ἑαυτοὺς ἀποκτῶσι δυναςείαν.

428) Τοὺς λογογράφους καὶ ποιητάς. 429) Ἡ ἐκ δ'. αἰτιατικὴ ἀντὶ τῶν παρὰ συμμ.

430) Ἴδε Πλούτ. Β. Ἀριστείδ. 431) Ἤ: ἔλαβεν ἐξουσίαν ποιῆσαι πολλῶν πόλ. τὰς μὲν, δηλ. ἡ γενικὴ ἀποδίδεται εἰς τὰς μὲν, τὰς δέ· ἤ: ἔλαβεν ἐξουσίαν πολλῶν πόλ. ὥστε ποιῆσαι.

τὴν αὑτῶν ἐξέλιπον[432] ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας, ἅπαντες αὐτὴν ἐγκωμιάζουσι. Τὴν δ' αὐτὴν γνώμην καὶ περὶ Λακεδαιμονίων ἔχουσι· καὶ γὰρ ἐκείνων ἄγανται μᾶλλον τὴν ἧτταν τὴν ἐν Θερμοπύλαις, ἢ τὰς ἄλλας νίκας καὶ τὸ τρόπαιον τὸ μὲν κατ' ἐκείνων ὑπὸ τῶν βαρβάρων σταθὲν ἀγαπῶσι, τὰ δὲ[433] ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατὰ τῶν ἄλλων, οὐκ ἐπαινοῦσιν, ἀλλ' ἀηδῶς ὁρῶσιν· ἡγοῦνται γὰρ τὸ μὲν ἀρετῆς εἶναι σημεῖον, τὰ δὲ πλεονεξίας.

Ταῦτ' οὖν ἐξετάσας πάντα καὶ διελθὼν πρὸς αὑτόν[434], ἤν μέν τι τῶν εἰρημένων[435] ἢ μαλακώτερον καὶ καταδεέστερον, ἀποβλέπειν εἰς τὴν ἡλικίαν δεῖ τὴν ἐμήν, ἣ δικαίως ἂν ἅπαντες συγγνώμην ἔχοιεν· ἢν δ' ὅμοια τοῖς πρότερον διαδεδομένοις, νομίζειν αὐτὰ χρὴ μὴ τὸ γῆρας τοὐμὸν εὑρεῖν[436], ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον[437] ὑποβαλεῖν, οὐκ ἐμοῦ φροντίζον, ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος κηδόμενον, καὶ βουλόμενον ταύτην τε τῶν κακῶν ἀπαλλάξαι τῶν παρόντων, καὶ σοὶ δόξαν πολὺ μείζω τηρηθῆναι τῆς νῦν ὑπαρχούσης. Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀγνοεῖν, ὃν τρόπον οἱ θεοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων διοικοῦσιν. Οὐ γὰρ αὐτόχειρες, οὔτε τῶν ἀγαθῶν, οὔτε τῶν κακῶν γίγνονται τῶν συνόντων αὐτοῖς[438] ἀλλ' ἑκάστοις τοιαύτην ἔννοιαν ἐμποιοῦσιν, ὥστε δι' ἀλλήλων ἡμῖν ἑκάτερα παραγίγνεσθαι τούτων. Οἷον ἴσως καὶ νῦν, τοὺς μὲν λόγους ἡμῖν ἀπένειμαν, ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις σὲ τάττουσι, νομίζοντες τούτων μέν σε κάλλιστ' ἂν ἐπιστατῆσαι, τὸν δὲ λόγον τὸν ἐμόν, ἥκιστα ἂν ὀχληρὸν γενέσθαι τοῖς ἀκούουσιν. Ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ πεπραγμένα πρότερον οὐκ ἄν ποτέ σοι γενέσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, εἰ μή τις θεῶν αὐτὰ συγκατώρθωσεν, οὐχ ἵνα τοῖς βαρβάροις μόνον τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης κατοικοῦσι πολεμῶν διατελῇς, ἀλλ' ὅπως, ἐν τούτοις γυμνασθείς, καὶ λαβὼν ἐμπειρίαν, καὶ γνωσθεὶς οἷος εἶ, τούτων ἐπιθυμήσῃς, ὧν τυγχάνω συμβεβουλευκώς. Αἰσχρὸν οὖν ἐστι καλῶς τῆς τύχης ἡγουμένης ἀπολειφθῆναι[439], καὶ μὴ παρασχεῖν αὑτόν, εἰς ἃ βούλεταί σε προαγαγεῖν.

Νομίζω δὲ χρῆναί σε πάντας μὲν τιμᾶν τοὺς περὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀγαθόν τι λέγοντας, κάλλιστα μέντοι νομίζειν ἐγκωμιάζειν ἐκείνους τοὺς μειζόνων ἔργων καὶ τηλικούτων[440] τὴν σὴν φύσιν[441] ἀξιοῦντας, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένως διειλεγμένους, ἀλλ' οἵτινες τοὺς ἐπιγιγνομένους οὕτω ποιήσουσι τὰς σὰς πράξεις θαυμάζειν, ὡς οὐδενὸς ἄλλου τῶν προγεγενημένων. Πολλὰ δὲ βουλόμενος τοιαῦτα λέγειν, οὐ δύναμαι· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἥν[442], πλεονάκις τοῦ δέοντος εἴρηκα.

Λοιπὸν οὖν ἐστι τὰ προειρημένα συναγαγεῖν, ἵν' ὡς ἐν ἐλαχίστοις[443] κατίδῃς τὸ κεφάλαιον τῶν συμβεβουλευμένων. Φημὶ γὰρ χρῆναί σε τοὺς μὲν Ἕλληνας εὐεργετεῖν, Μακεδόνων δὲ βασιλεύειν, τῶν δὲ βαρβάρων ὡς πλεί-

432) Δηλ. οἱ πολῖται τὴν αὐτῶν πόλιν. Τὴν κατέλιπον δὲ ὅταν ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ξέρξη κατέβησαν εἰς τὰ πλοῖα. 433) Τὸ τρόπαιον τὸ μέν... τὰ δέ· ἀντί: Τῶν τροπαίων, τὸ μὲν κτλ. 434) Ἀντὶ πρὸς σεαυτόν. 435) Ἐν προτέροις λόγοις εἰς. 436) Πρέπει νὰ νομίζῃς ὅτι αὐτὰ δὲν τὰ εὗρε τὸ γῆράς μου. 437) Θεία ἔμπνευσις. 438) Δὲν δίδουσι μὲ τὰς χεῖράς των, οὔτε τὰ καλά, οὔτε τὰ κακὰ τὰ συνόντα τοῖς ἀνθρώποις. 439) Νὰ μὴ μείνῃς ὀπίσω, νὰ μὴ τὴν ἀκολουθήσῃς. 440) Τόσον μεγάλων, ὅσον ἐγώ. 441) Ἀπὸ τὴν φ. 442) Δι' ἣν οὐ δύναμαι, τὸ γῆρας. 443) Καθ' ὑπερβιβασμὸν ἀντὶ ἐν ὡς ἐλαχίστοις.

στων ἄρχειν[444]. Ἢν γὰρ ταῦτα πράττῃς, ἅπαντές σοι χάριν ἕξουσιν. Οἱ μὲν Ἕλληνες, ὑπὲρ ὧν ἂν εὖ πάσχωσι[445]· Μακεδόνες δὲ, ἂν βασιλικῶς, ἀλλὰ μὴ τυραννικῶς, αὐτῶν ἐπιστατῇς· τὸ δὲ τῶν ἄλλων[446] γένος, ἂν διὰ σὲ βαρβαρικῆς δεσποτείας ἀπαλλαγέντες, Ἑλληνικῆς ἐπιμελείας τύχωσι. Ταῦθ' ὅπως μὲν γέγραπται τοῖς καιροῖς[447] καὶ ταῖς ἀκριβείαις[448], παρ' ὑμῶν τῶν ἀκουόντων πυνθάνεσθαι δίκαιόν ἐστιν[449]· ὅτι μέν τοι βελτίω τούτων καὶ μᾶλλον ἁρμόττοντα τοῖς ὑπάρχουσιν[450] οὐδεὶς ἂν σοι συμβουλεύσειε, σαφῶς εἰδέναι νομίζω.

---

[444]) Διακρίνει τὸ βασιλεύειν, ἄρχειν ὡς νόμιμον βασιλέα, τοῦ ἄρχειν, κρατεῖν ὡς κατακτητήν. [445]) Εὐεργετῶνται. [446]) Τῶν Περσῶν καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων.
[447]) Ὡς πρὸς τὸ μέτρον ἢ τὴν ἔκτασιν. Οὕτω πολλάκις χρῆται ὁ Ἰσοκράτης τῇ λέξει καιρός. [448]) Ἀκαιρίᾳ ἢ περιττολογίᾳ. [449]) Δίκαιον εἶναι ἀπὸ σᾶς τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον μου νὰ μάθω πῶς ἐγράφη ὡς πρός. [450]) Ταῖς παρούσαις περιστάσεσι.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ.

Ὁ λόγος οὗτος ἐγράφη, κατὰ τοὺς κριτικούς, πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Ὀλυνθιακοῦ πολέμου, ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς Φλιοῦντος, καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Καδμείας (ἴδ. τοῦ αὐτοῦ λόγου § 35)· ἄρα ἐν Ὀλ. 100, ά. Ἐγράφη δὲ εἰς ἐπίδειξιν τῆς δόξης τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ἀναγνωσθῇ εἰς πανήγυρίν τινα· καὶ ἐπειδὴ ἀνήκει εἰς τὸ ά. ἔτος Ὀλυμπιάδος, διὰ τοῦτο πιθανῶς ἡ πανήγυρις αὕτη ἦν τὰ Ὀλύμπια. Λέγεται δὲ ὅτι κατέβαλεν ὁ ῥήτωρ δέκα ἢ καὶ δεκαπέντε ἔτη εἰς σύνταξιν αὐτοῦ.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐθαύμασα τῶν[1] τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων[2], καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας[3] καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας[4] οὕτω μεγάλων δωρεῶν[5] ἠξίωσαν, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἰδίᾳ[6] πονήσασι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσασιν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν, ὧν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς[7] μᾶλλον ποιήσασθαι πρόνοιαν. Τῶν μὲν γὰρ ἀθλητῶν, δὶς τοσαύτην[8] ῥώμην λαβόντων[9], οὐδὲν ἂν πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις[10]· ἑνὸς δὲ ἀνδρὸς εὖ φρονήσαντος[11], ἅπαντες ἂν ἀπολαύσειαν[12] οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας. Οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις[13] ἀθυμήσας, εἱλόμην ῥᾳθυμεῖν[14]· ἀλλ' ἱκανὸν νομίσας ἆθλον[15] ἔσεσθαί μοι τὴν δόξαν τὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου γενησομένην, ἥκω συμβουλεύσων περί τε τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους[16], καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς· οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν προσποιησαμένων εἶναι σοφιστῶν[17] ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον ὥρμησαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ἐλπίζων, τοσοῦτον αὐτῶν διοίσειν[18], ὥστε τοῖς ἄλλοις[19] μηδὲν πώποτε δοκεῖν εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν, ἅμα δὲ προκρίνας[20] τούτους καλλίστους εἶναι τῶν λόγων, οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχάνουσιν ὄντες[21], καὶ τούς τε λέγοντας μάλιστα ἐπι-

[1]) Τὰ θαυμαστικὰ μετὰ γενικῆς. [2]) Ὁ παρῳχημένος δηλοῖ· ὅσους κατὰ πρῶτον συνήγαγον καὶ κατέστησαν, τοὺς πρώτους θεμελιωτάς. [3]) Πανηγύρεις, αἱ γενικαὶ καὶ ἑορτάσιμαι συνελεύσεις τῶν Ἑλλήνων. Γυμνικοὶ δὲ ἀγῶνες, οὓς ἐτέλουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυμνοί, οἷον ὁ δρόμος, ἡ πάλη κτλ. [4]) Τὴν ῥώμην. [5]) Τῶν στεφάνων καὶ ἄλλων ἄθλων τῶν διδομένων τοῖς νικηταῖς. [6]) Δηλ. χωρὶς κοινῆς χορηγίας, ὡς οἱ ἀθληταί, οἱ δημοσίᾳ δαπάνῃ ἀσκούμενοι. [7]) Τοὺς συναγαγόντας. [8]) Ὅσην ἤδη ἔχουσι. [9]) Ἂν οἱ ἀθληταὶ λάβωσι. [10]) Πλέον (τῶν ὧν εἶχον πρότερον). Τίποτε δὲν ἤθελον κερδίσει οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. [11]) Καλῶς σκεφθέντος. [12]) Ἀπολαύσειαν τῆς διανοίας, οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν αὐτῆς. [13]) Ὅτι δηλ. δὲν ἀμείβονται οἱ σκεπτόμενοι, ὡς οἱ σωματικῶς ἀγωνιζόμενοι. [14]) Δὲν ἐπρόκρινα διὰ τοῦτο νὰ μείνω ἀργός, δὲν ἀπετράπην τοῦ νὰ γράψω.
[15]) Ὁ ἆθλος, ὁ ἀγών· τὸ ἆθλον, ἡ ἀμοιβὴ αὐτοῦ. [16]) Ἡ μεγάλη ψυχὴ τοῦ Ἰσοκράτους περὶ μίαν ἰδέαν διηνεκῶς ἐστρέφετο, εὐγενεστάτην πασῶν. Νὰ παύσωσιν οἱ Ἕλληνες τὰς μεταξύ των ἔριδας, καὶ τὰς κοινάς των δυνάμεις νὰ στρέψωσι κατὰ τῶν Περσῶν. Ταύτην ἰδίως ἀναπτύσσει ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον λόγῳ. [17]) Σοφισταὶ ὠνομάζοντο τότε οἱ διδάσκοντες τὴν ἐπιστήμην τοῦ λέγειν· ἐννοεῖ δὲ ἐδῶ τὸν ῥήτορα Γοργίαν, γράψαντα εἰς ὕφος ὀγκῶδες καὶ ἐπιτετηδευμένον, τὸν Ὀλυμπιακὸν λόγον, ἐν ᾧ τὰ αὐτὰ παραινεῖ. [18]) Ὅτι θέλω διαφέρει αὐτῶν. [19]) Εἰρῆσθαι τοῖς ἄλλοις (σοφισταῖς), ὅτι ἐρρέθη ὑπὸ τῶν ἄλλων. [20]) Κρίνας τούτους τοὺς λόγους εἶναι καλλίστους πρὸ τῶν ἄλλων λ.
[21]) Οἵ, γίνονται ἢ λέγονται περὶ μεγίστων πραγμάτων.

δεικνύουσι[22], καὶ τοὺς ἀκούοντας πλεῖστα ὠφελοῦσιν, ὧν εἷς οὗτός ἐστιν. Ἔπειτα οὐδ' οἱ καιροί[23] πω παρεληλύθασιν, ὥστ' ἤδη μάτην εἶναι τὸ μεμνῆσθαι περὶ αὐτῶν. Τότε γὰρ χρὴ παύεσθαι λέγοντα[24], ὅταν ἢ τὰ πράγματα λάβῃ τέλος καὶ μηκέτι δέῃ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἢ τὸν λόγον ἴδῃ τις ἔχοντα πέρας[25], ὥστε μηδεμίαν λελεῖφθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβολήν[26]. Ἕως δ' ἂν μὲν[27] ὁμοίως ὥσπερ πρότερον φέρηται, τὰ δ' εἰρημένα[28] φαύλως ἔχοντα τυγχάνῃ[29], πῶς οὐ χρὴ σκοπεῖν καὶ φιλοσοφεῖν[30] τοῦτον τὸν λόγον, ὅς, ἢν κατορθωθῇ[31], καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς ταραχῆς τῆς παρούσης, καὶ τῶν μεγίστων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει; Πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μηδαμῶς ἄλλως οἷόν τ' ἦν δηλοῦν τὰς αὐτὰς πράξεις, ἀλλ' ἢ διὰ μιᾶς ἰδέας[32], εἶχεν ἄν τις ὑπολαβεῖν[33], ὡς περίεργόν[34] ἐστι, τὸν αὐτὸν τρόπον[35] ἐκείνοις λέγοντα[36], πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούουσιν· ἐπεδὴ δ' οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύσιν, ὥσθ' οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι, καὶ τά τε μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι, καὶ τοῖς μικροῖς μέγεθος προσθεῖναι καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς[37] διεξελθεῖν, καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀρχαίως[38] εἰπεῖν, οὐκ ἔτι φευκτέον ταῦτ' ἐστι, περὶ ὧν ἕτεροι πρότερον εἰρήκασιν, ἀλλ' ἄμεινον ἐκείνων εἰπεῖν πειρατέον. Αἱ μὲν γὰρ πράξεις αἱ προγεγενημέναι κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν[39] κατελείφθησαν· τὸ δὲ ἐν καιρῷ ταύταις καταχρήσασθαι[40] καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἑκάστης ἐνθυμηθῆναι[41], καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὖ διαθέσθαι[42], τῶν εὖ φρονούντων ἴδιόν ἐστιν. Ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδοσιν λαμβάνειν[43], καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφίαν, εἰ[44] τις τιμῴη καὶ θαυμάζοι μὴ τοὺς πρώτους τῶν λόγων ἀρχομένους[45], ἀλλὰ τοὺς ἄριστα αὐτῶν ἕκαστον ἐξεργαζομένους[46], μηδὲ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντάς τι λέγειν, περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἴρηκεν, ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύναιτο.

Καίτοι τινὲς ἐπιτιμῶσι[47] τῶν λόγων τοῖς ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας ἔχουσι[48], καὶ λίαν ἀπηκριβωμένοις· καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν[49], ὥστε τοὺς πρὸς ὑπερβολὴν πεπονημένους πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων σκοποῦσιν[50], ὥσπερ ὁμοίως ἀμφοτέρους δέον[51] ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς

---

22) Ἀποδεικνύουσι τὴν ἱκανότητα τῶν λεγόντων. 23) Οἱ ἁρμόδιοι καιροὶ τοῦ ςρατεύειν δηλ. κατὰ βαρβάρων. 24) Τινά. 25) Ἐξηντλήθη. 26) Ὥστε ἄλλοι νὰ μὴ δύνανται νὰ ὑπερτερήσωσι τὰ ῥηθέντα. 27) Τὰ μὲν δημόσια πράγματα. 28) Δηλ. τὰ περὶ τοὺς λόγους. 29) Δὲν εἶναι καλά, δηλ. οἱ περὶ τούτων λόγοι δὲν ἔγινον ὡς ἔπρεπε. 30) Διασκέπτεσθαι σπουδάζειν. 31) Δηλ. ἂν κατορθωθῶσι τὰ ἐν αὐτῷ συμβουλευόμενα. 32) Δι' ἑνὸς μόνου τρόπου. 33) Ἐδύνατο νὰ νομίσῃ. 34) Περιττόν. 35) Κατὰ τὸν αὐτόν. 36) Ἐμέ.
37) Κατὰ νέον τρόπον, ὄχι, ὡς ὁ Ἁρποκρ., « ὡς τοῖς νεωτέροις ἁρμόττειν πράγμασι ».
38) Ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸ Καινῶς, ὡς εἶπον οἱ ἀρχαῖοι ἀφελῶς δηλαδή, ἀνεπιτηδεύτως, ἢ· ἐμβριθῶς, μεγαλοπρεπῶς. 39) Κοιναὶ εἰς ὅλους ἡμᾶς, ὥστε δηλ. ὅλοι ἡμεῖς νὰ τὰς γνωρίζωμεν. 40) Χρήσασθαι δεόντως. 41) Ἀναφέρειν. 42) Διατάξαι τὸν λόγον καλῶς ἢ τὰ ὀνόματα ὡς πρὸς τὰς λέξεις. 43) Λαμβάνειν ἄν, ὅτι δύνανται νὰ λαμβάνωσιν ἐπίδοσιν, νὰ ἐπιδίδωσι. 44) Οὕτως . . . εἰ. 45) Ὅσοι πρῶτοι λέγουσί τι, ὁμιλοῦσι περί τινος.
46) Ἐργαζομένους ἐντελῶς. 47) Κατηγοροῦσι. 48) Τοῖς μὴ ἔχουσιν ἰδιωτικῶς, τοῖς οὖσιν ἀνωτέροις ἢ πρὸς ἰδιώταις. 49) Σφάλλουσιν οἱ ἐπιτιμῶντες. 50) Τοὺς καθ' ὑπερβολὴν πεπονημένους, δηλ. τοὺς ἐξειργασμένους, τοὺς ἐπιδεικτικοὺς καὶ πανηγυρικοὺς παραβάλλουσι πρὸς τοὺς τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων δικανικούς. 51) Ὡς δέον, (ὀνομ. ἐπόλ. διὰ τὸ τριτοπρόσωπον) ὁμοίως ἔχειν ὡς νὰ ἔπρεπε νὰ ἦναι ὅμοιοι.

μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δὲ ἐπιδεικτικῶς[52]· ἢ σφᾶς[53] μὲν διορῶντας τὰς μετριότητας[54], τὸν δὲ ἀκριβῶς ἐπιστάμενον λέγειν, ἁπλῶς οὐκ ἂν μὴ δυνάμενον εἰπεῖν[55]. Οὗτοι μὲν οὖν οὐ λελήθασιν, ὅτι τούτους ἐπαινοῦσιν, ὧν ἐγγὺς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες[56]· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν πρὸς τοὺς τοιούτους ἐστίν[57], ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους, τοὺς οὐδὲν ἀποδεξομένους εἰκῇ[58] τῶν λεγομένων, ἀλλὰ δυσχερανοῦντας, καὶ ζητήσοντας ἰδεῖν τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, ὃ παρὰ τοῖς ἄλλοις οὐχ εὑρήσουσι. Πρὸς οὓς ἔτι μικρὸν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ θρασυνάμενος[59], ἤδη περὶ τοῦ πράγματος[60] ποιήσομαι τοὺς λόγους. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τοῖς προοιμίοις ὁρῶ καταπραΰνοντας τοὺς ἀκροατάς, καὶ προφασιζομένους ὑπὲρ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, καὶ λέγοντας, τοὺς μέν, ὡς ἐξ ὑπογυίου[61] γέγονεν αὐτοῖς ἡ παρασκευή, τοὺς δέ, ὡς χαλεπόν ἐστιν ἴσους τῷ μεγέθει λόγους τῶν ἔργων[62] ἐξευρεῖν· ἐγὼ δ', ἢν μὴ καὶ τοῦ πράγματος ἀξίως εἴπω, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου, μὴ μόνον τοῦ περὶ τὸν λόγον ἡμῖν διατριφθέντος[63], ἀλλὰ καὶ σύμπαντος οὗ[64] βεβίωκα[65], παρακελεύομαι μηδεμίαν μοι συγγνώμην ἔχειν, ἀλλὰ καταγελᾶν καὶ καταφρονεῖν· οὐδὲν γὰρ ὅ,τι τῶν τοιούτων οὐκ ἄξιός εἰμι πάσχειν, εἴπερ μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρων, οὕτω μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιοῦμαι. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἰδίων, ταῦτά μοι προειρήσθω. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπελθόντες[66] διδάσκουσιν, ὡς χρή, διαλυσαμένους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας, ἐπὶ τὸν βάρβαρον τραπέσθαι, καὶ διεξέρχονται τάς τε συμφορὰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας, καὶ τὰς ὠφελείας τὰς ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπ' ἐκεῖνον ἐσομένας, ἀληθῆ μὲν λέγουσιν, οὐ μὴν ἐντεῦθεν[67] γε ποιοῦνται τὴν ἀρχήν, ὅθεν ἂν μάλιστα συστῆσαι ταῦτα[68] δυνηθεῖεν. Τῶν γὰρ Ἑλλήνων οἱ μὲν ὑφ' ἡμῖν[69], οἱ δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἰσίν· αἱ γὰρ πολιτεῖαι[70], δι' ὧν οἰκοῦσι[71] τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους αὐτῶν διειλήφασιν[72]. Ὅστις οὖν οἴεται τοὺς ἄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθόν[73], πρὶν ἂν τοὺς περιεστῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἁπλῶς ἔχει[74], καὶ πόῤῥω τῶν πραγμάτων[75] ἐστίν. Ἀλλὰ δεῖ τοὺς μὴ μόνον ἐπίδειξιν ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαί τι βουλομένους, ἐκείνους τοὺς λόγους ζη-

---

52) Οἱ μὲν δικανικοὶ νὰ ἦναι τοιοῦτοι ὥστε νὰ ἐξασφαλίζωσι τὰ δίκαια τοῦ λέγοντος. Οἱ δὲ πανηγυρικοὶ νὰ ἦναι ἐπιδεικτικοί. 53) Αὐτοί, οἱ ἐπιτιμῶντες. 54) Διακρίνουσι πῶς συντάσσονται οἱ μέτριοι, οἱ μὴ πομπώδεις λόγοι. 55) Ὅτι ἐκεῖνος (ὁ ἀκριβής, ὁ ἀληθὴς ῥήτωρ) δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ ἁπλῶς καὶ ὄχι ἐπιδεικτικῶς. Οὐκ ἂν μή· πλεονάζει ἡ ἄρνησις. 56) Οἱ μέτριοι ἐπαινοῦσι τοὺς μετρίους. 57) Δὲν ἔχω νὰ κάμω μὲ τοὺς τοιούτους, δὲν ἀποτείνομαι πρὸς αὐτούς. 58) Ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε δὲν θέλουν δεχθῆ, δὲν θέλουν εὐχαριστηθῆ εἰς οὐδὲν τῶν λεγομένων. 59) Θρασέως, μετὰ παῤῥησίας εἰπών.
60) Περὶ τοῦ προκειμένου. 61) Ἐκ τοῦ προχείρου. (Γυῖον τὸ μέλος, αἱ χεῖρες).
62) Λόγους ἴσους τῷ μεγέθει τῶν ἔργων. 63) Ὅσον διέτριψα. Ἡμῖν, ἀντὶ ἐμοί.
64) Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ πρὸς ὃ ἀναφέρεται. Σύμπαντος ὄν. 65) Ἦτον τότε 68 ἐτῶν ὁ ῥήτωρ. 66) Ἅμα παρουσιασθέντες νὰ ὁμιλήσωσι. 67) Ἐκεῖθεν. 68) Συναρμολογῆσαι ταῦτα τὰ πράγματα. τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, νὰ δώσωσι σύστασιν εἰς αὐτά. 69) Ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν, τὴν προστασίαν ἡμῶν. 70) Αἱ κυβερνήσεις. 71) Κυβερνῶσι. 72) Διήρεσαν. δηλ. οἱ μὲν δημοκρατούμενοι ὑπέκειντο εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων, οἱ δὲ ἀριστοκρατούμενοι εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων. 73) Ὅτε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. 74) Ἁπλοῦς, εὐήθης εἶναι. 75) Μακρὰν τοῦ νὰ ἐννοῇ τὰ πράγματα.

τεῖν, οἵτινες τὰς πόλεις ταύτας[76] πείσουσιν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας[77], καὶ τὰς θ' ἡγεμονίας διελέσθαι, καὶ τὰς πλεονεξίας[78], ἃς νῦν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐταῖς γίγνεσθαι[79], ταύτας παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι[80].

Τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν, ῥᾴδιον ἐπὶ ταῦτα προσαγαγεῖν[81]. Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἔτι δυσπείστως ἔχουσι[82]· παρειλήφασι[83] γὰρ ψευδῆ λόγον, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον[84]· ἣν δ' ἐπιδείξῃ τις αὐτοῖς ταύτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὖσαν μᾶλλον ἢ ἐκείνων, τάχ' ἂν ἐάσαντες τὸ διακριβοῦσθαι[85] περὶ τούτων, ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν. Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι, καὶ μὴ πρότερον περὶ τῶν ὁμολογουμένων συμβουλεύειν, πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι[86]. Ἐμοὶ δὲ οὖν ἀμφοτέρων[87] ἕνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσασθαι τὴν πλείστην διατριβήν[88], μάλιστα μὲν, ἵνα προὔργου[89] τι γένηται, καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλονεικίας κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν· εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδὼν ὄντας[90] τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ, καὶ πᾶσι γένηται φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον[91] ἡ πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς θαλάττης ἦρξε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας[92]. Τοῦτο μὲν γὰρ[93], εἰ δεῖ τούτους[94] ἐφ' ἑκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων, τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας[95] καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβητήτως ἡμῖν προσήκει τὴν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑτέραν πόλιν ἐπιδείξειε τοσοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡμετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαφέρουσαν[96]· τοῦτο δὲ, εἴ τινες ταύτην μὲν μὴ νομίζουσι δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν[97], ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίγνεσθαι[98] (τὰς γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένειν), ἀξιοῦσι δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν, ὥσπερ ἄλλο τι γέρας[99], ἢ τοὺς πρώτους τυχόντας ταύτης τῆς τιμῆς, ἢ τοὺς πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς Ἕλλησιν ὄντας, ἡγοῦμαι καὶ τούτους γ' εἶναι

76) Τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Λακεδαίμονα. 77) Ἴσην μοῖραν δοῦναι πρὸς ἀλλήλας· νὰ μοιράσωσιν ἐξ ἴσου. Τοῦτο ἐσύμφερεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τότε, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν οἱ ἰσχυρότεροι. 78) Τὰ κέρδη. 79) Νὰ γείνωσιν εἰς αὐτὰς, νὰ ἀποκτήσωσιν αὗται.

80) Ποιήσασθαι τὰς πλεονεξίας, κερδίζειν. 81) Νὰ φέρωμεν, νὰ πείσωμεν. 82) Δυσκόλως πείθονται. 83) Ἐκ παραδόσεως ἔχουσι. 84) Ὅτι τὸ ἡγεμονεύειν τῆς Ἑλλάδος εἶναι πάτριον αὐτῶν δικαίωμα. Νομίζω ὅμως ἀληθέστερον ὅτι ἡ Λακεδαίμων δυσκόλως ἐπείθετο τότε εἰς αὐτὴν τὴν ἰσότητα, διοτι πρὸ 24 ἐτῶν, ἐπὶ Λυσάνδρου, εἶχε κυριεύσει τὰς Ἀθήνας. Ἐλευθερωθεῖσαι δὲ αὗται ὑπὸ Θρασυβούλου, ἀνέλαβον μέρος, ὄχι ὅλην τὴν ἀρχαίαν ἐπιρβοήν των. 85) Νὰ ἀκριβολογῶσι, νὰ ζητῶσι τὴν ἀκριβῆ ἀλήθειαν. 86) Πρὶν ἀπαλλάξαι ἡμᾶς ἐκείνων περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν. Ἀλλὰ κακὴ καὶ βεβιασμένη ἡ ἔκφρασις, ἐκτὸς ἂν κατά τινας τὸ πρὶν περὶ μεταβληθῇ εἰς πριν περ ἢ, ἢ τὸ ἀπαλλάξαι εἰς διαλλάξαι. 87) Τῶν ῥηθησομένων. 88) Ἐνδιατρίψαι. 89) Χρήσιμον. Ἡ δὲ λέξις τὸ πρὸ ἔργου τινὸς δέον τελεῖσθαι, δηλ. τόσον ἀναγκαῖον, ὥστε τὸ ἔργον πρὸς ὃ σπεύδει τις, δὲν δύναται νὰ τελεσθῇ χωρὶς αὐτοῦ. 90) Ἐμποδίζοντες. 91) Δηλ. πρὶν νικηθῇ ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους. 92) Τῆς κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίας, διότι αὐτῆς μόνης ἀντιποιοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι. 93) Τοῦτο μὲν, τοῦτο δέ. Πρῶτον μὲν, δεύτερον δέ. 94) Τιμᾶσθαι τούτους, τοὺς ὄντας· νὰ τιμῶνται ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰσί. 95) Ἐν αὐτῷ. 96) Ὅσον (ἐπιδείξειεν ἂν) διαφέρουσαν. 97) Νὰ ἡγεμονεύωσι δηλ. οἱ ἐμπειρότεροι. 98) Νομίζουσι γίνεσθαι. Ὅτι ἐπομένως δὲν εἶναι πάντοτε οἱ αὐτοὶ ἐμπειρότεροι. Τοῦτο ἐνόμιζαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς νικήσαντες τοὺς Ἀθηναίους. 99) Ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμήν.

μεθ' ἡμῶν[100]· ὅσῳ γὰρ ἄν τις ποῤῥωτέρω[101] σκοπῇ περὶ τούτων ἀμφοτέρων[102], τοσούτῳ πλεῖον ἀπολείψομεν[103] τοὺς ἀμφισβητοῦντας περὶ αὐτῶν.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην[104] εἶναι, καὶ μεγίστην[105], καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστοτάτην. Οὕτω δὲ καλλίστης ὑποθέσεως[106] οὔσης, ἐπὶ τοῖς ἐχομένοις[107] τούτων ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τιμᾶσθαι. Ταύτην γὰρ οἰκοῦμεν[108], οὐχ ἑτέρους ἐκβαλόντες, οὐδὲ ἐρήμην καταλαβόντες, οὐδὲ ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μιγάδες συλλεγέντες, ἀλλ' οὕτω καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν[109], ὥστ' ἐξ ἧσπερ ἔφυμεν[110] ταύτην ἔχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν, αὐτόχθονες ὄντες, καὶ τοῖς ὀνόμασι τοῖς αὐτοῖς, οἷσπερ τοὺς οἰκειοτάτους[111], τὴν πόλιν ἔχοντες[112] προσειπεῖν· μόνοις γὰρ ἡμῖν τῶν Ἑλλήνων τὴν αὐτὴν τροφὸν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέσαι προσήκει. Καίτοι[113] χρὴ τοὺς εὐλόγως μέγα φρονοῦντας, καὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας δικαίως ἀμφισβητοῦντας, καὶ τῶν πατρίων[114] πολλάκις μεμνημένους, τοιαύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους ἔχοντας φαίνεσθαι.

Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα, καὶ παρὰ τῆς τύχης δωρηθέντα, τηλικαῦτα ἡμῖν τὸ μέγεθός ἐστιν· ὅσων δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθῶν αἴτιοι γεγόναμεν, οὕτως ἂν κάλλιστα ἐξετάσαιμεν[115], εἰ[116] τόν τε χρόνον ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως ἐφεξῆς διέλθοιμεν· εὑρήσομεν γὰρ αὐτὴν οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων[117], ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς[118] ἐν ᾗ κατοικοῦμεν καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα καὶ δι' ἣν ζῆν[119] δυνάμεθα, σχεδὸν ἁπάσης αἰτίαν οὖσαν. Ἀνάγκη δὲ προαιρεῖσθαι[120] τῶν εὐεργεσιῶν μὴ τὰς διὰ μικρότητα διαλαθούσας καὶ κατασιωπηθείσας, ἀλλὰ τὰς διὰ τὸ μέγεθος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάλαι καὶ νῦν, καὶ πανταχοῦ, καὶ λεγομένας καὶ μνημονευομένας.

Πρῶτον μὲν οὖν[121], οὗ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐδεήθη[122], διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας ἐπορίσθη· καὶ γὰρ εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως αὐτὸν καὶ νῦν ῥηθῆναι προσήκει[123]. Δήμητρος γὰρ ἀφικομένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτ' ἐπλανήθη, τῆς Κόρης[124] ἁρπασθείσης[125], καὶ πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν[126], ἃς οὐχ οἷόν τ' ἄλλοις

---

100) Εἰς τὸ μέρος μας, ὑπὲρ ἡμῶν. 101) Πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους καιρούς. 102) Τῆς ἀρχαιότητος τῆς τιμῆς, καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας. 103) Θέλομεν ἀφήσει ὀπίσω, ὑπερισχύσει τῶν ἀμφισβητούντων. 104) Πασῶν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, διότι κατῳκήθη ἀπὸ γηγενεῖς καὶ ὄχι ἀπὸ ἐπήλυδας. 105) Διακοσίων σταδίων ἦν ἡ περίμετρος αὐτῆς. 106) Βάσεως, ἀρχῆς τοῦ μεγέθους της. 107) Συνεχομένοις, ἀμέσως ἑπομένοις. 108) Τὴν γῆν. 109) Ἐγεννήθημεν. 110) Τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐγεννήθημεν. 111) Συγγενεῖς. 112) Δυνάμενοι. 113) Δὲν εἶναι ἐναντιωματικός, ἀλλὰ μᾶλλον συλλογιστικός. 114) Δηλ. περὶ τῆς καταγωγῆς των. 115) Ἐξετάσαιμεν τὰ ἀγαθὰ ὅσων. 116) Οὕτως, εἰ. 117) Τῆς δόξης τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις. 118) Ὀργανισμοῦ (πολιτικοῦ). 119) Δηλ. εὖ ζῆν. 120) Νὰ ἐκλέξωμεν διὰ ν' ἀναφέρωμεν. 121) Πρῶτον μὲν ἀποδίδεται εἰς τὸ περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. § 9. 122) Τὸν σῖτον λέγει, οὗ ἔχει ἀνάγκην πρὸς τροφὴν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. 123) Προσήκει ῥηθῆναι, διότι ὁπωσδήποτε ἀποδεικνύει τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ ὅτι ἐπορίσατο τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, εἴτε διὰ τῆς θεᾶς ἢ καὶ ἄλλως.
124) Ὅταν ἡ Περσεφόνη, ἥτις ὠνομάζετο καὶ Κόρη, ἡρπάγη ἀπὸ τὸν Πλούτωνα, ἡ μήτηρ της Δήμητρα ἔτρεχε ζητοῦσά την εἰς ὅλην τὴν γῆν. 125) Γενικὴ ἀπόλυτος ἀποδιδομένη εἰς τὸ ἐπλανήθη. Αἱ δὲ γενικαὶ ἀφικνουμένης, διατεθείσης, δούσης ἀποδίδονται εἰς τὸ ἔσχεν. 126) Ὅσας ἔλαβε παρ' αὐτῶν.

ἢ τοῖς μεμυημένοις[127] ἀκούειν, καὶ δούσης δωρεὰς διττὰς, αἵπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὖσαι[128], τούς τε καρποὺς, οἳ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, καὶ τὴν τελετὴν[129], ἧς οἱ μετέχοντες[130] περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος[131], ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, οὕτως ἡ πόλις ἡμῶν οὐ μόνον θεοφιλῶς, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως ἔσχεν[132], ὥστε κυρία γενομένη τοιούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις[133], ἀλλ' ὧν ἔλαβεν ἅπασι μετέδωκε. Καὶ τὰ[134] μὲν[135] ἔτι καὶ νῦν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δείκνυμεν· τῶν δὲ[136] συλλήβδην τὰς ἐργασίας, καὶ τὰς χρείας, καὶ τὰς ὠφελείας, τὰς δι' αὐτῶν γιγνομένας, ἐδιδάξαμεν. Καὶ τούτοις ἀπιστεῖν, μικρὸν ἡμῶν ἔτι προστιθέντων[137], οὐδεὶς ἂν ἀξιώσειεν.

Πρῶτον μὲν γὰρ, ἐξ ὧν[138] ἄν τις καταφρονήσειε τῶν λεγομένων, ὡς ἀρχαίων ὄντων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων εἰκότως ἂν καὶ τὰς πράξεις γεγενῆσθαι νομίσειεν[139]· διὰ γὰρ τὸ πολλοὺς εἰρηκέναι, καὶ πάντας ἀκηκοέναι, προσήκει μὴ καινὰ μὲν, πιστὰ[140] δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. Ἔπειτα οὐ μόνον ἐνταῦθα καταφυγεῖν[141] ἔχομεν, ὅτι τὸν λόγον καὶ τὴν φήμην ἐκ πολλοῦ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ σημείοις μείζοσιν ἢ τούτοις ἐστὶν ἡμῖν[142] χρήσασθαι περὶ αὐτῶν. Αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται τῶν πόλεων, ὑπομνήματα[143] τῆς παλαιᾶς εὐεργεσίας, ἀπαρχὰς[144] τοῦ σίτου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσι· ταῖς δὲ ἐκλειπούσαις[145], πολλάκις ἡ Πυθία[146] προσέταξεν[147] ἀποφέρειν τὰ μέρη[148] τῶν καρπῶν, καὶ ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πάτρια[149]. Καίτοι περὶ τίνων χρὴ μάλιστα πιστεύειν, ἢ περὶ ὧν ὅ, τε Θεὸς ἀναιρεῖ[150], καὶ πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων συνδοκεῖ[151], καὶ τά τε πάλαι ῥηθέντα[152] τοῖς παροῦσιν ἔργοις συμμαρτυρεῖ, καὶ τὰ νῦν γιγνόμενα τοῖς ὑπ' ἐκείνων εἰρημένοις ὁμολογεῖ;

Χωρὶς δὲ τούτων, ἐὰν, ἅπαντα ταῦτα ἐάσαντες, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν[153]. εὑρήσομεν, ὅτι τὸν βίον οἱ πρῶτοι φανέντες ἐπὶ γῆς, οὐκ εὐθὺς ὥσπερ

---

[127]) Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος ἐδιδάσκοντο τὰ ἀπόκρυφα τῆς λατρείας τῆς Δήμητρος. Μόνον εἰς τοὺς μεμυημένους εἰς αὐτὰ ἐπετρέπετο νὰ ἀκούωσι περὶ τούτων.

[128]) Συνήθης περίφρασις ἀντὶ εἰσί. [129]) Τὰ Ἐλευσίνια. [130]) Οἱ μυούμενοι εἰς αὐτά.

[131]) Περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, περὶ ἀθανασίας. [132]) Ἐγένετο (ἐφάνη) θεοφιλὴς καὶ φιλάνθρωπος. [133]) Οὐκ ἐφθόνησεν ὥστε μεταδοῦναι αὐτῶν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις.

[134]) Μυστήρια. [135]) Τὰ Ἐλευσίνια ἐτελοῦντο ἐτησίως. [136]) Καρπῶν, τῶν δημητριακῶν.

[137]) Ἀφ' οὗ προσθέσωμεν ὀλίγα ἀκόμη, οὐδεὶς θέλει δυσπιστήσει εἰς ὅσα εἴπομεν.

[138]) Δι' αὐτὰς ἐκείνας τὰς αἰτίας, δι' ἅς· ὁ δὲ νοῦς: Ἠμπορεῖ νὰ καταφρονήσῃ τις τὰ ῥηθέντα, λέγων ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστευθοῦν, διότι εἶναι πολλὰ ἀρχαῖα· ἐξ ἐναντίας ὅμως πρέπει νὰ πεισθῇ ὅτι ἔγειναν δι' αὐτὸ τοῦτο, διότι εἶναι ἀρχαῖα. [140]) Ἀληθῆ. [141]) Δὲν ἔχομεν νὰ καταφύγωμεν εἰς τοῦτο μόνον τὸ ἐπιχείρημα. [142]) Τὸ χρήσασθαί ἐστιν ἡμῖν (ὑπάρχει ἡμῖν)· ἢ ἔστιν ἡμῖν δυνατὸν χρήσασθαι. Δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν.

[143]) Εἰς ὑπομνήματα, ἢ ὡς ὑπομνήματα. [144]) Μερίδιά τινα τοῦ πρώτου γενομένου σίτου.

[145]) Ταῖς μὴ πεμπούσαις. [146]) Ἡ Ἱέρεια ἥτις ἐχρησμοδότει εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. [147]) Κατά τινας γραμματικοὺς, γενομένου λιμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐχρησμοδότησεν ὁ Ἀπόλλων νὰ θυσιάσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὲρ ὅλων τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ παύσῃ ὁ λιμός. Εἰς μνήμην δὲ τῆς θυσίας ταύτης, ἥτις ἐκαλεῖτο Προηρόσια (τὰ πρὸ τῆς ἀρόσεως), αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τοῖς ἔπεμπον τὰς ἀπαρχὰς ταύτας. [148]) Τὰ ἀνάλογα αὐταῖς μέρη.

[149]) Ὅ,τι ἦν ὑπὸ τῶν πατέρων αὐταῖς παραδεδομένον. [150]) Χρησμοδοτεῖ. [151]) Τὰ αὐτὰ φρονοῦσιν οἱ πλεῖσται τῶν Ἑλλήνων. [152]) Οἱ λόγοι τῶν ἀρχαίων.

[153]) Σκεφθῶμεν, παρατηρήσωμεν.

τῶν ἔχοντα κατέλαβον[154], ἀλλὰ κατὰ μικρὸν αὐτοῖς συνεπορίσαντο[155]; Τίνας οὖν χρὴ μᾶλλον νομίζειν, ἢ δωρεὰν παρὰ τῶν θεῶν λαβεῖν[156], ἢ ζητοῦντας αὐτοὺς ἐντυχεῖν[157]; οὐ τοὺς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένους[158], καὶ πρώτους γενομένους[159], καὶ πρός τε τὰς τέχνας εὐφυεστάτους ὄντας, καὶ πρὸς τὰ τῶν θεῶν εὐσεβέστατα διακειμένους; Καὶ μὴν ὅσης προσήκει τιμῆς τυγχάνειν τοὺς τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους, περίεργον[160] διδάσκειν· οὐδεὶς γὰρ ἂν δύναιτο δωρεὰν[161] τοσαύτην τὸ μέγεθος[162] εὑρεῖν, ἥτις ἴση τοῖς πεπραγμένοις ἔσται. Περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγίστου τῶν εὐεργετημάτων, καὶ πρώτου γενομένου, καὶ πᾶσι κοινοτάτου, ταῦτ' ἔχομεν εἰπεῖν.

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὁρῶσα[163] τοὺς μὲν βαρβάρους τὴν πλείστην τῆς χώρας[164] κατέχοντας, τοὺς δὲ Ἕλληνας εἰς μικρὸν τόπον κατακεκλεισμένους, καὶ διὰ σπανιότητα τῆς γῆς ἐπιβουλεύοντάς τέ σφισιν αὐτοῖς καὶ στρατείας ἐπ' ἀλλήλους ποιουμένους, καὶ τοὺς μὲν δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν[165], τοὺς δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἀπολλυμένους, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα περιεῖδεν[166]· ἀλλ' ἡγεμόνας εἰς τὰς πόλεις ἐξέπεμψεν, οἳ παραλαβόντες τοὺς μάλιστα βίου[167] δεομένους, στρατηγοὶ καταστάντες αὐτῶν, καὶ πολέμῳ κρατήσαντες τοὺς βαρβάρους, πολλὰς μὲν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἠπείρου[168] πόλεις ἔκτισαν, πάσας δὲ τὰς νήσους κατῴκισαν, ἀμφοτέρους δὲ, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας, καὶ τοὺς ὑπομείναντας[169], ἔσωσαν· τοῖς μὲν γὰρ ἱκανὴν τὴν οἴκοι χώραν κατέλιπον, τοῖς δὲ πλείω τῆς ὑπαρχούσης[170] ἐπόρισαν· ἅπαντα γὰρ περιεβάλοντο τὸν τόπον, ὃν νῦν τυγχάνομεν κατέχοντες. Ὥστε καὶ τοῖς ὕστερον βουληθεῖσιν ἀποικίσαι[171] τινὰς, καὶ μιμήσασθαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, πολλὴν ῥαστώνην[172] ἐποίησαν· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔδει κτωμένους[173] χώραν διακινδυνεύειν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀφορισθεῖσαν[174] εἰς ταύτην οἰκεῖν ἰόντας. Καίτοι τίς ἂν ταύτης ἡγεμονίαν ἐπιδείξειεν ἢ πατριωτέραν[175] τῆς πρότερον γενομένης πρὶν πλείστας οἰκισθῆναι τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἢ μᾶλλον συμφέρουσαν τῆς τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναστάτους ποιησάσης[176], τοὺς δὲ Ἕλληνας ἐπὶ τοσαύτην εὐπορίαν προαγαγούσης;

---

154) Δὲν εὗρον τὸν τρόπον τοῦ βίου τοιοῦτον ὁποῖος ἤδη ἐστί. 155) Τὸν ἀπέκτησαν. Ἡ δὲ σὺν δηλοῖ ὅτι προστιθέντες ἄλλας εἰς ἄλλας ἕξεις ἢ τέχνας ἐπορίσαντο αὐτόν. 156) Τίνες μᾶλλον πρέπει νὰ φρονῶμεν ὅτι ἔλαβον τὸν βίον τοῦτον δωρεάν. 157) Ἢ ὅτι τὸν ἔλαβον χωρὶς νὰ τὸν ζητήσωσιν, ἢ ὅτι τὸν ἐζήτησαν καὶ ἐξεπληρώθη ἡ ζήτησίς των. 158) Ἐκείνους οἵτινες ὁμολογοῦνται ὑφ' ὅλων ὅτι τὸν ἔλαβον. 159) Εἶναι πάντων ἀρχαιότεροι κατὰ τὴν γέννησιν, καθ' ὃ αὐτόχθονες. 160) Περιττόν. 161) Δωρεαὶ ἐλέγοντο αἱ τιμαὶ καὶ ἀμοιβαὶ αἱ διδόμεναι ὑπὸ πόλεων εἰς πόλεις ἢ ἰδιώτας. 162) Κατὰ τὸ μέγεθος. 163) Ἡ πόλις ἡμῶν. 164) Τῆς τότε γνωστῆς οἰκουμένης. 165) Τῆς καθημερινῆς τροφῆς. 166) Παρέβλεψεν, ἠμέλησε. 167) Ἔχοντες ἀνάγκην νὰ κερδίσωσι διὰ νὰ ζήσωσι. 168) Εἰς τὰ δύω μέρη τῆς ἠπείρου, τινὲς ἐνόμισαν τὸ πρὸς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὸ πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος τετραμμένον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσοννήσου. Ἀλλὰ πιθανώτερον γραπτέον «ἐφ' ἑκατέρας τὰς ἠπείρους,» δηλ. εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Αἱ ἀποικίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν μεταγενέστεραι τῶν Τρωϊκῶν, ἐν ᾧ εἰπὼν περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, φαίνεται αἰνιττόμενος τοὺς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν καιρούς. Ἀλλ' ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐννοεῖ μᾶλλον ἐν γένει τοὺς ἀρχαίους καιροὺς, καὶ ὁ ῥήτωρ δὲν ἀκριβολογεῖ περὶ τὴν χρονολογίαν. 169) Τοὺς μείναντας εἰς τὰς πατρίδας των. 170) Τῆς ἧς ὑπῆρχεν αὐτοῖς πρίν. 171) Πέμψαι εἰς ἀποικίαν. 172) Εὐκολίαν. 173) Ἀποκτῶντες, ὅπως ἀποκτήσωσι. 174) Χωρισθεῖσαν. 175) Μᾶλλον πατρικήν. 176) Ἀποδιωξάσης. Λέγει δὲ· ὅτι κατοικίσωμεν δι' ἀποικιῶν τὰς πόλεις, ἡ ἡγεμονία μας ἦν πασῶν πατρικωτέρα. Ὅτε

Οὐ τοίνυν ἐπειδὴ τὰ μέγιστα συνδιέπραξε, τῶν ἄλλων ὠλιγώρησεν· ἀλλ' ἀρχὴν μὲν ταύτην ἐποιήσατο τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὑρεῖν[177], ἥνπερ χρὴ[178] τοὺς μέλλοντας καὶ περὶ τῶν ἄλλων[179] καλῶς διοικήσειν· ἡγουμένη δὲ τὸν βίον τὸν ἐπὶ τούτοις μόνον[180] οὔπω τοῦ ζῆν ἐπιθυμεῖν ἀξίως ἔχειν[181], οὕτως ἐπεμελήθη καὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε τῶν παρόντων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν, ὅσα μὴ παρὰ τῶν θεῶν ἔχομεν, ἀλλὰ δι' ἀλλήλους[182] ἡμῖν γέγονε[183], μηδὲν μὲν ἄνευ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας εἶναι[184], τὰ δὲ πλεῖστα διὰ ταύτην[185] γεγενῆσθαι. Παραλαβοῦσα γὰρ τοὺς Ἕλληνας ἀνόμως[186] ζῶντας, καὶ σποράδην οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστειῶν[187] ὑβριζομένους, τοὺς δὲ δι' ἀναρχίαν ἀπολλυμένους, καὶ τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπήλλαξε, τῶν μὲν κυρία γενομένη, τοῖς δ' αὑτὴν παράδειγμα ποιήσασα· πρώτη γὰρ καὶ νόμους ἔθετο, καὶ πολιτείαν[188] κατεστήσατο. Δῆλον δὲ ἐκεῖθεν· οἱ γὰρ ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν φονικῶν ἐγκαλέσαντες[189], καὶ βουληθέντες μετὰ λόγου[190], καὶ μὴ μετὰ βίας, διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους[191] ἐν τοῖς νόμοις τοῖς ἡμετέροις τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο περὶ τούτων. Καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τεχνῶν τάς τε πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου χρησίμας, καὶ τὰς πρὸς ἡδονὴν μεμηχανημένας, τὰς μὲν εὑροῦσα, τὰς δὲ δοκιμάσασα, χρῆσθαι τοῖς λοιποῖς παρέδωκε.

Τὴν τοίνυν ἄλλην διοίκησιν οὕτω φιλοξένως κατεσκευάσατο καὶ πρὸς ἅπαντας οἰκείως, ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις, καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦσιν, ἀμφοτέροις ἁρμόττειν[192], καὶ μήτε τοῖς εὐδαιμονοῦσι, μήτε τοῖς δυστυχοῦσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν[193] ἀχρήστως ἔχειν[194]· ἀλλ' ἑκατέροις αὐτῶν εἶναι παρ' ἡμῖν, τοῖς μὲν ἡδίστας διατριβάς, τοῖς δὲ ἀσφαλεστάτην καταφυγήν. Ἔτι δὲ τὴν χώραν οὐχ αὐτάρκη κεκτημένων ἑκάστων[195], ἀλλὰ τὰ μὲν[196] ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν φέρουσαν, καὶ πολλῆς ἀπορίας οὔσης, τὰ μὲν ὅπου χρὴ διαθέσθαι[197], τὰ δὲ ὁπόθεν εἰσαγαγέσθαι, καὶ ταύταις ταῖς συμφοραῖς ἐπήμυνεν[198]. Ἐμπόριον[199] γὰρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεστήσατο, τοσαύτην ὑπερβολὴν ἔχον[200], ὥστε ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἓν παρ' ἑκάστων[201] χαλεπόν ἐστι λαβεῖν, ταῦθ' ἅπαντα παρ' αὐτῆς[202] ῥᾴδιον εἶναι πορίσασθαι.

Τῶν τοίνυν τὰς πανηγύρεις καταστησάντων, δικαίως ἐπαινουμένων, ὅτι τοιοῦτον ἔθος ἡμῖν παρέδοσαν, ὥστε σπεισαμένους[203] πρὸς ἀλλήλους, καὶ

δὲ τὰς κατῳκίσαμεν, ἔγεινε πασῶν συμφερωτέρα. [177]) Τὸ εὑρεῖν τροφήν, ταύτην ἐποιήσατο ἀρχήν. [178]) Ποιεῖσθαι ἀρχήν. [179]) Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα. [180]) Τὸν βίον τὸν συνιστάμενον εἰς μόνα ταῦτα, δηλ. εἰς οἴκησιν καὶ τροφήν. [181]) Οὐκ εἶναι ἔτι ἄξιον ὥστε ἐπιθυμεῖν ζῆν δι' αὐτόν. [182]) Ἐξ αἰτίας ἀλλήλων, δι' ἀλλήλων. [183]) Ἀποκτῶμεν.
[184]) Κἀνὲν τούτων δὲν ὑπῆρχε χωρὶς (τῆς συμπράξεως) τῆς ἡμετέρας πόλεως.
[185]) Διὰ ταύτης. [186]) Ἄνευ νόμων. [187]) Δηλ. διὰ δυναστῶν. [188]) Κυβέρνησιν.
[189]) Ἐγκαλέσαντες ἀλλήλους περὶ κρίσεων φονικῶν, αἵτινες ἀπέβλεπον φόνους.
[190]) Μὲ τὸν λόγον, διὰ λόγου. [191]) Διάφορα, τὰς ἔριδάς των. [192]) Ὥστε ἁρμόττει, ὅπως ἥρμοζεν ἡ διοίκησις. [193]) Πατρίσιν. [194]) Ἦν ἄχρηστος. [195]) Τῶν πόλεων. [196]) Κατά τινα μὲν προϊόντα. [197]) Ποῦ νὰ τὰ διαθέσωσι, νὰ τὰ πωλήσωσι. [198]) Ἀπήντησεν, ἐβοήθησε. [199]) Ἐμπορικὸν λιμένα σκάλαν. [200]) Ἀφθονίαν ἔχον ἐμπορευμάτων.
[201]) Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἦτον δύσκολον νὰ λάβῃ τις παρὰ τῶν ἄλλων τόπων, ἀνὰ ἓν παρ' ἑκάστου. [202]) Τῆς Ἑλλάδος. [203]) Ἀφ' οὗ κάμωμεν φιλίαν ἢ κἂν ἀνακωχὰς πρὸς ἀλλήλους διὰ σπονδῶν, ὡς ἦν ἡ Ὀλυμπιακὴ ἐκεχειρία.

τὰς ἔχθρας τὰς ἐνεστηκυίας διαλυσαμένους, συνελθεῖν εἰς ταὐτὸν[204], μετὰ δὲ τοῦτο εὐχὰς καὶ θυσίας κοινὰς ποιησαμένους, ἀναμνησθῆναι μὲν τῆς συγγενείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούσης, εὐμενεστέρως δ' εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, καὶ τάς τε παλαιὰς ξενίας[205] ἀνανεώσασθαι, καὶ καινὰς ἄλλας προσήσασθαι, καὶ μήτε τοῖς ἰδιώταις, μήτε τοῖς διενεγκοῦσι τὴν φύσιν[206], ἀργὸν[207] εἶναι τὴν διατριβήν, ἀλλά, ἀθροισθέντων τῶν Ἑλλήνων εἰς ἕν, ἐγγενέσθαι[208] τοῖς μὲν ἐπιδείξασθαι τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας[209], τοῖς δὲ θεάσασθαι τούτους πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένους, καὶ μηδ' ἑτέρους ἀθύμως[210] διάγειν, ἀλλ' ἑκατέρους ἔχειν ἐφ' οἷς φιλοτιμηθῶσιν[211]· οἱ μέν, ὅταν ἴδωσι τοὺς ἀθλητὰς ἑαυτῶν ἕνεκα πονοῦντας, οἱ δέ, ὅταν ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέραν θεωρίαν ἥκουσι· τοσούτων τοίνυν ἀγαθῶν διὰ τὰς συνόδους[212] ἡμῖν γιγνομένων, οὐδ' ἐν τούτοις ἡ πόλις ἡμῶν ἀπελείφθη[213]. Καὶ γὰρ θεάματα πλεῖστα καὶ κάλλιστα κέκτηται, τὰ μὲν ταῖς δαπάναις ὑπερβάλλοντα[214], τὰ δὲ κατὰ τὰς τέχνας εὐδοκιμοῦντα, τὰ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις διαφέροντα. Καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀφικνουμένων ὡς ἡμᾶς τοσοῦτόν ἐστιν, ὥστε, εἴ τι ἐν τῷ πλησιάζειν ἀλλήλοις ἀγαθόν ἐστι, καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτῆς περιειλῆφθαι[215]. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ φιλίας εὑρεῖν πιστοτάτας, καὶ συνουσίαις[216] ἐντυχεῖν παντοδαπαῖς, μάλιστα παρ' ἡμῖν ἐστίν[217]. Ἔτι δὲ ἀγῶνας ἰδεῖν μὴ μόνον τάχους καὶ ῥώμης, ἀλλὰ καὶ λόγων καὶ γνώμης, καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων, καὶ τούτων ἆθλα μέγιστα. Πρὸς γὰρ οἷς αὐτὴ τίθησι[218] καὶ τοὺς ἄλλους διδόναι συναναπείθει· τὰ γὰρ ὑφ' ἡμῶν κριθέντα[219] τοσαύτην λαμβάνει δόξαν, ὥστε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι. Χωρὶς δὲ τούτων, αἱ μὲν ἄλλαι πανηγύρεις διὰ πολλοῦ χρόνου[220] συλλεγεῖσαι, ταχέως διελύθησαν[221]· ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις ἅπαντα τὸν αἰῶνα[222] τοῖς ἀφικνουμένοις πανήγυρίς ἐστιν.

Φιλοσοφίαν τοίνυν, ἣ πάντα ταῦτα συνεξεῦρε καὶ συγκατεσκεύασε, καὶ πρός τε τὰς πράξεις[223] ἡμᾶς ἐπαίδευσε, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπράϋνε, καὶ τῶν συμφορῶν τάς τε δι' ἀμαθίαν, καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας[224] διεῖλε[225], καὶ τὰς μὲν φυλάξασθαι, τὰς δὲ καλῶς[226] ἐνεγκεῖν ἐδίδαξεν, ἡ πόλις

---

204) Εἰς ἓν μέρος. 205) Αἱ σχέσεις μεταξὺ ξένων πόλεων, ἢ ἀτόμων. Αἱ πόλεις διώριζον εἰς ἄλλην τινὰ πόλιν προξένους, οἵτινες ἐδέχοντο τοὺς ἑαυτῶν πολίτας ἐκεῖσε ἐπιδημοῦντας. 206) Ἀνωτέροις τῶν ἰδιωτῶν. 207) Ἀνωφελῆ, ἄχρηστον. 208) Νὰ γίνηται δυνατόν. 209) Εἰς ὅ,τι ἕκαστος ὑπερεῖχε τῶν ἄλλων, οἷον ῥώμην, παιδείαν, πλοῦτον, κτλ.

210) Εἴς τινας ἐκδόσεις, ἐπίσης εἰκότως: ῥ α θ ύ μ ω ς. 211) Αἰτίας φιλοτιμίας.

212) Τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι συνελεύσεις. 213) Ἔμεινε κατωτέρα τῶν ἄλλων.

214) Ὑπερέχοντα, δηλ. λίαν πολυέξοδα καὶ πλούσια. 215) Τοῦτο τὸ ἀγαθὸν συμπεριλαμβάνεται ὑπ' αὐτῆς, τῆς πόλεως. 216) Συναναστροφαῖς, κοινωνίαις. 217) Εἶναι δυνατόν. 218) Πρὸς τοῖς ἄθλοις ἃ τίθησιν αὕτη πείθει καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς ξένους, νὰ δίδωσι καὶ αὐτοὶ ἆθλα εἰς τὰς ἑορτάς της. Καὶ τῷ ὄντι τοιαῦτα συνεχῶς ἔστελλον εἰς Ἀθήνας οἱ ἐξ Ἀσίας Ἕλληνες βασιλεῖς καὶ ἄλλοι. 219) Ὅ,τι κριθῇ ὡς καλόν. 220) Εἰς μικρὰ διαστήματα καιροῦ, οἷον ἐν Ὀλυμπίοις κατὰ τετραετίαν. 221) Ὁ παρῳχημένος δηλοῖ: διαλύονται πάντοτε, δηλ. ἀφ' οὗ ἡ πανήγυρις λήξῃ. 222) Διηνεκῶς· διότι οἱ ξένοι εὑρίσκουσι πάντοτε εἰς αὐτὴν ἑορτὰς κτλ. 223) Πρὸς τὸ πράττειν, τὸ πῶς πρέπει νὰ πράττωμεν.

224) Αἱ πρῶται εἰσιν αἱ προερχόμεναι ἐξ ἀγνοίας τῶν διοικούντων, οἷον λιμὸς δι' ἀπροβλεψίαν, λοιμὸς δι' ἀφυλαξίαν, κτλ. Αἱ δέ εἰσιν αἱ προερχόμεναι δι' ἀνωτέρας δυνάμεως, οἷον σεισμοί, κατακλύσεις, κτλ. 225) Διέκρινε τὰς μὲν τῶν δέ. 226) Γενναίως.

ἡμῶν κατέδειξε[227], καὶ λόγους ἐτίμησεν, ὧν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δὲ ἐπισταμένοις φθονοῦσι· συνειδυῖα μὲν, ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἁπάντων τῶν ζώων ἴδιον ἔφυμεν ἔχοντες[228] καὶ ὅτι, τούτῳ πλεονεκτήσαντες[229], καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὐτῶν διηνέγκαμεν, ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις οὔσας τὰς τύχας, ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν, καὶ τοὺς ἀνοήτους κατορθοῦν, τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεχνικῶς ἐχόντων, οὐ μετὸν[230] τοῖς φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ φρονούσης ἔργον ὄντας[231], καὶ τούς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς δοκοῦντας εἶναι, ταύτῃ[232] πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντας, ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλευθέρως[233] τεθραμμένους, ἐκ μὲν ἀνδρίας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γιγνωσκομένους[234], ἐκ δὲ τῶν λεγομένων[235] μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους, καὶ τοῦτο[236] σύμβολον[237] τῆς παιδεύσεως ἡμῶν ἑκάστου πιστότατον ἀποδεδειγμένον, καὶ τοὺς τῷ λόγῳ καλῶς χρωμένους, οὐ μόνον ἐν ταῖς αὐτῶν[238] δυναμένους[239], ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντίμους ὄντας. Τοσοῦτον δ' ἀπολέλοιπεν[240] ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τοῦ φρονεῖν[241] καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥσθ' οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασι, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν τεκμήριον εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας, ἢ τοὺς τῆς κοινῆς[242] φύσεως μετασχόντας.

Ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὰ μέρη διατρίβειν, ὑπὲρ ὅλων τῶν πραγμάτων ὑποθέμενος[243] ἐρεῖν, μηδὲ ἐκ τούτων[244] ἐγκωμιάζειν τὴν πόλιν, ἀπορῶν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον[245] αὐτὴν ἐπαινεῖν, ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι[246] πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις φιλοτιμουμένους. Ἡγοῦμαι δὲ[247] τοὺς προγόνους ἡμῶν, οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων[248] εὐεργεσιῶν. Οὐ γὰρ μικροὺς, οὐδὲ ὀλίγους, οὐδὲ ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν[249], ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ μεγάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας· ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν κοινὴν[250] τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπαμύνουσαν. Διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν[251], ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν,

---

227) Ἡ λέξις εὕρηται ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ ἀντιγράφῳ. Ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τὸ φιλοσοφίαν ἀποδίδεται εἰς τὸ ἐτίμησαν ὁμοῦ τῷ καὶ λόγους, ὅπερ οὐ λίαν συνᾷδον τῇ εὐαρμονείᾳ τοῦ λόγου τοῦ Ἰσοκράτους. 228) Ὅτι ἡμεῖς ἐξ (μεταξὺ) ἁπάντων τῶν ζώων ἔφυμεν ἔχοντες τοῦτο μόνον, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν λόγον. 229) Κεκτημένοι τοῦτο ὑπὲρ τὰ ἄλλα ζῶα. 230) Ὅτι οὐ μέτεστι. 231) Ὁρῶσα οὐ (οὐδὲν) μετὸν, ἀλλὰ ὄντας (τοὺς λόγους), καὶ διαφέροντας, ἔτι δὲ γινωσκομένους, καὶ ἀποδεδειγμένον, ἢ οὐ μόνον δυναμένους, ἀλλὰ ὄντας. 232) Κατὰ τοῦτο. 233) Ὡς τρέφονται οἱ ἐλεύθεροι. 234) Οὐ διακρινομένους τῶν μὴ ἐλευθέρως τραφέντων. 235) Ἐκ τῶν λόγων των. 236) Τὸ λέγειν. 237) Δεῖγμα.

238) Πόλεσι. 239) Ἰσχὺν ἔχοντας. 240) Ἄφησαν ὀπίσω. 241) Εἰς ἄλλας ἐκδόσεις τῷ φρονεῖν (ἐλλ. τῆς ἐν) Ἴσως: περὶ τὸ φρ. 242) Κοινῆς πᾶσι τοῖς Ἕλλησι.

243) Λαβὼν ὑπόθεσιν, προθέμενος. 244) Ὅσα μέχρι τοῦδε εἶπε. 245) Κατὰ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, τὰ πολεμικὰ πράγματα, κατορθώματα. 246) Τὰ εἶπα ἀποτεινόμενος.

247) Ὅλον τὸ μέρος τοῦτο τοῦ λόγου ἀπὸ τοῦδε μέχρι § 29 ἐπαναλαμβάνεται σχεδὸν αὐτολεξεὶ εἰς τὸν περὶ ἀντιδόσεως λόγον τοῦ ῥήτορος. 248) Ἐκ τῶν ἄλλων, ἕνεκα τῶν ἄλλων. 249) Οἱ πρόγονοι. 250) Δηλ. Εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐπίσης χρήσιμον.

251) Γεν. συντακτ. τοῦ Κατηγοροῦσι, μᾶς κατηγοροῦσι.

ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους[252]. Οὐ γάρ, ἀγνοοῦντες ὅσον διαφέρουσιν[253] αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως[254] ἐβουλευσάμεθα περὶ αὐτῶν, ἀλλά, πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν τοιούτων, ὅμως ᾑρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον, βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρείττοσι[255], τοῦ λυσιτελοῦντος ἕνεκα, συναδικεῖν.

Γνοίη δ' ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν ῥώμην τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἱκετειῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο[256]. Τὰς μὲν οὖν ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω. Πολὺ δὲ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν[257] τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦντας) ἦλθον οἵ θ' Ἡρακλέους παῖδες καὶ μικρὸν πρὸ τούτων Ἄδραστος ὁ Ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν Ἄργους· οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπὶ Θήβας[258], καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ[259] τελευτήσαντας αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι[260], τὴν δὲ πόλιν ἡμῶν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς τύχαις[261], καὶ μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας ἀτάφους γιγνομένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον· οἱ δὲ παῖδες Ἡρακλέους, φεύγοντες[262] τὴν Εὐρυσθέως[263] ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς ἑαυτῶν συμφοραῖς, τὴν δ' ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν[264] ὁ πατὴρ αὐτῶν ἅπαντας ἀνθρώπους εὐηργέτησεν. Ἐκ δὴ τούτων ῥᾴδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε[265], καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. Τίνες γὰρ ἂν ἱκετεύειν τολμήσαιεν, ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ τοὺς ὑφ' ἑτέροις ὄντας[266], παραλιπόντες τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας, ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοινῶν καὶ περὶ ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆναι, πλὴν τῶν προεστάναι τῶν Ἑλλήνων ἀξιούντων; Ἔπειτα, οὐδὲ ψευσθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι' ἃς κατέφυγον εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν. Ἀνελόμενοι[267] γὰρ τὸν πόλεμον, ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτησάντων πρὸς Θηβαίους, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους πρὸς τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν

---

252) Ὡς νὰ μὴν ἦναι οἱ τοιοῦτοι λόγοι σύμφωνοι μὲ τοὺς θέλοντας νὰ ἐπαινῶσιν ἡμᾶς· ὡς νὰ μὴν ἦναι μᾶλλον πρὸς ἔπαινον ἡμῶν. 253) Πόσον ὑπερτεροῦσιν ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, πόσον περισσοτέραν ἀσφάλειαν δίδουσι. 254) Οὐχ ἐβουλευσάμεθα οὕτως ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ εἰδότες, ᾑρούμεθα. 255) Τοῖς ἰσχυροτέροις. 256) Τινὲς ἐποιήσαντο ἡμῶν, πρὸς ἡμᾶς.

257) Νὰ ζητῶσιν ἐπιχειρήματα, ὅπως πιστεύωνται. 258) Ὁ υἱὸς τοῦ Οἰδίποδος Πολυνείκης, διωχθεὶς ἀπὸ τὰς Θήβας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐτεοκλέυς, κατέφυγεν εἰς Ἄργος, καὶ νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἀδράστου, ἐξεστράτευσε μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τ. τ. τὴν λεγομένην ἐκστρατείαν τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. 259) Ἡ ἀκρόπολις τῶν Θηβῶν.

260) Νὰ σηκώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν, νὰ λάβῃ εἰς ταφήν. 261) Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας τῆς τύχης, αἵτινές εἰσι κοιναὶ εἰς ὅλους τοὺς πολεμοῦντας· τὸ νὰ ἔχωσι δηλ. νεκροὺς χωρὶς νὰ δύνανται νὰ τοὺς σηκώσωσι. 262) Ἀποδίδεται εἰς τὸ ἀνωτέρω ἦλθον. 263) Τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἀφ' οὗ κατὰ θέλησιν τῆς Ἥρας ἐπέβαλεν εἰς τὸν Ἡρακλέα δώδεκα δύσκολα καὶ ἐπικίνδυνα ἆθλα, μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ἐδίωξε καὶ ἐπολέμησε τοὺς υἱούς του. 264) Ὑπὲρ ἐκείνων ἃ πονήσας εὐηργέτησεν. 265) Δηλ. εἶχε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι μόνη ἐπλήρονε τὰς ὑφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὀφειλομένας χάριτας. 266) Διὰ τούτου αἰνίττεται ὅτι αἱ Ἀθῆναι, εἰ καὶ κυριευθεῖσαι ὑπὸ Λυσάνδρου, δὲν εἶναι ὅμως πλέον ὑπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους. 267) Ὡς καὶ ἡμεῖς λέγομεν· σηκώσαντες, ἀντὶ κηρύξαντες.

[illegible][268] ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι[269] τοὺς νεκροὺς τοῖς προ- [illegible]ησίων δὲ τοὺς μετ' Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰ- [illegible]ελθόντες[270] ἐνίκησαν μαχόμενοι, κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυ- [illegible]μενοι δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων τῶν ἔργων [illegible] εὐδοκίμησαν[272]. Οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν[273], ἀλλὰ τοσοῦ- [illegible] τύχας ἑκατέρων[274] μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας [illegible] τῶν ἐχθρῶν κρατήσας, ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος ἀπῆλθεν. Εὐ- [illegible] δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αὐτὸς αἰχμάλωτος γεγονὼς, ἱκέτης ἠναγ- [illegible] καταστῆναι· καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι[275] τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς [illegible] Διὸς μὲν ἦν γεγονὼς[276], ἔτι δὲ θνητὸς ὢν Θεοῦ ῥώμην εἶχε, τούτῳ μὲν [illegible]τάττων καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν· ἐπειδὴ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολὴν, ὥστε, ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου γενόμενος[277], ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε.

Πολλῶν δὴ ὑπαρχουσῶν εὐεργεσιῶν ἡμῖν[278] εἰς τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μόνης μοι συμβέβηκεν εἰπεῖν[279]. Ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν[280] οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔκγονοι δ' Ἡρακλέους, κατῆλθον μὲν εἰς Πελοπόννησον, κατέσχον δ' Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα καὶ Μεσσήνην, οἰκισταὶ δὲ Σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων αὐτοῖς[281] ἀγαθῶν ἁπάντων ἀρχηγοὶ κατέστησαν. Ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέποτ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμβαλεῖν[282], ἐξ ἧς ὁρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν, μηδ' εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους προκινδυνεύσασαν, μηδὲ τοῖς μὲν ἀπ' ἐκείνου γενομένοις διδόναι τὴν βασιλείαν, τὴν δὲ τῷ γένει τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν[283], δουλεύειν[284] ἑαυτοῖς ἀξιοῦν. Εἰ δὲ δεῖ, τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόντας[285] ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον[286] τῶν λόγων εἰπεῖν, οὐ δήπου πάτριόν ἐστιν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτοχθόνων[287], οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμένων.

Ἔτι δὲ συντομωτέρως[288] ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. Τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων, χωρὶς[289] τῆς ἡμετέρας, Ἄργος, καὶ Θῆβαι, καὶ Λακεδαί-

---

268) Ἐκστρατεύσαντες εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν. 269) Ἀποδοῦναι τοῖς προσήκουσιν ὥστε θάψαι. 270) Ἐξελθόντες ἐκ τῆς πόλεως κατ' αὐτοῦ. 271) Τὸν ἠνάγκασαν νὰ παύσῃ τοῦ νὰ ὑβρίζῃ, νὰ ἀδικῇ. 272) Ἀπέκτησαν ἐπιῤῥοήν. 273) Οὐκ ἐποίησαν (τὸ μεταλλάξαι τὰς τύχας αὐτῶν) παρὰ μικρὸν, δηλ. ἐλλείψει μέρους τινὸς ἔστω καὶ μικροῦ, ἀλλ' ἐποίησαν τοῦτο ὁλοσχερῶς. 274) Τῶν δύω μαχομένων μερῶν, τῶν ἱκετῶν, καὶ τῶν ἀδικούντων αὐτούς. 275) Ὑπερτερήσαντι τῷ Ἡρακλεῖ. 276) Γεννημένος. 277) Ἐπιχειρήσας, κινηθεὶς κατὰ τῶν παίδων ἐκείνου. 278) Παρ' ἡμῶν. 279) Δηλ. ταύτην ἐκλέγω κατὰ τύχην μεταξὺ ὅλων διὰ νὰ τὴν εἴπω· 280) Τὴν προῤῥηθεῖσαν βοήθειαν εἰς τοὺς Ἡρακλείδας.

281) Τοῖς Βασιλεῦσι. 282) Ὡς δηλ. ἔπραξαν ἐπὶ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

283) Τὴν πόλιν τὴν οὖσαν τῷ γένει τοῦ Ἡρακλέους αἴτιον τῆς σωτηρίας. 284) Αἰνίττεται τὴν ὑπὸ Λυσάνδρου ἅλωσιν. 285) Ἀφήνοντες κατὰ μέρος. 286) Ἀντὶ τὸν συντομώτατον· ἐννοεῖ δὲ· Διὰ νὰ εἴπω συντόμως, ὥστε νὰ παύσω ὁμιλῶν περὶ τῶν χαρίτων.

287) Ἐννοεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀξιοῦντας νὰ ἄρχωσι τῶν Ἀθηναίων. Παρασιωπᾷ ὅμως ὅτι οἱ ἐπήλυδες οὗτοι ἐκυρίευσαν τὰς Ἀθήνας. 288) Δηλ. περιλαβὼν ὅλα τὰ προειρημένα εἰς ὀλίγας λέξεις. 289) Ἐκτός.

μων, καὶ τότ' ἦσαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι[290]. Φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσούτων ἁπάντων διενεγκόντες, ὑπὲρ μὲν Ἀργείων δυστυχησάντων, Θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν[291], ἐπιτάττοντες[292], ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους μάχῃ νικήσαντες, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Εὐρυσθέα κινδύνου τοὺς οἰκιστὰς τῆς Σπάρτης, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς Λακεδαιμονίων, διασώσαντες, ὥστε[293] περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστείας[294], οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι ἠδυνήθείη.

Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει[295] πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδὴ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους[296]. Ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους[297] λίαν ἂν μακρολογοίην· ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων στὰς[298], τὸν αὐτὸν[299] τρόπον, ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. Ἔστι γὰρ ἀρχικώτατα[300] μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, Σκύθαι καὶ Θρᾷκες καὶ Πέρσαι. Τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύσαντες[301], ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. Καί τοι : τί λοιπὸν ἔσται[302] τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν Ἑλλήνων οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες;

Ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων ὁ Περσικὸς γέγονεν· οὐ μὴν ἐλάττω τούτων[303] τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστὶ τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. Ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς Ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν Θρᾷκες μὲν μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος[304], Σκύθαι δὲ μετὰ Ἀμαζόνων τῶν Ἄρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἑκάτεροι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον[305], μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι[306], νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δὲ ἅμα κρατήσειν. Οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες[307], ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. Δῆλον δὲ[308] τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις· οὐ γὰρ ἄν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰμὴ καὶ

---

290) Μέγισται οὖσαι. 291) Ὅταν ὑπερηφανεύθησαν μᾶλλον ἢ ἄλλοτε. 292) Φαίνονται διενεγκόντες ὡς ἐπιτάττοντες, διότι ἐπέταξαν, ἐπέβαλον νόμον.

293) Φαίνονται τοσοῦτον διενεγκόντες, ὥστε. 294) Ὅτι ἐδυνάστευον, ἡγεμόνευον οἱ πρόγονοι ἡμῶν. 295) Ὑπὸ τῆς πόλεως. 296) Ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Κυρίως ἡ ἑκάστοτε ἡγεμονεύουσα πόλις ἐνεδύετο τὴν πρόφασιν ὅτι συνεσωμάτου περὶ ἑαυτὴν ὅλους τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ τοὺς ἀντιτάξῃ εἰς τοὺς βαρβάρους. 297) Τοὺς πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμους.

298) Ἐνδιατρίψας. Εἴς τινα ἀντίγραφα ἐλλείπει τὸ στάς, καὶ αἱ ἐκδόσεις διορθοῦσι τὴν ἐπὶ εἰς περί. Ἀλλ' ἡ ἑτέρα γραφὴ προτιμητέα. 299) Κατὰ τὸν αὐτόν. 300) Τὰ μεγίστῃ ἀρχῇ διαπρέψαντα. 301) Ἔτυχε, συνέβη νὰ μᾶς ἐπιβουλεύωνται. 302) Τί, ποῖος λόγος θέλει μείνει εἰς τοὺς ἀντιλέγοντας περὶ τῆς ἡγεμονίας ἡμῶν; 303) Τῶν ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ γενομένων. 304) Υἱοῦ. 305) Κατὰ τὸν καιρὸν ὅταν ἑκάτεροι εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἐνομίζετο περὶ αὐτῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὅτε τὰ ἐν Εὐρώπῃ πράγματα ἦσαν σκοτεινὰ καὶ ἄγνωστα εἰς τοὺς Ἕλληνας. 306) Ἐφευρόντες αἰτίαν κατηγορίας. 307) Ἐλθόντες εἰς τὸν πόλεμον. 308) Ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἑπομένων.

τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. Λέγεται δ' οὖν περὶ μὲν Ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι[509] διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν[510]· περὶ δὲ Θρακῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν τοσοῦτον διέλιπον[511], ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλά, καὶ γένη παντοδαπά, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι.

Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν· ἀδελφὰ[512] δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦτα, οἷά περ εἰκὸς[513] τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονότας, οἱ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. Μεγίστου γὰρ ἐκείνου πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι[514] διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων[515] ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν τὴν ἀρετὴν[516], ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρων προσῆκε[517], καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες[518], εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι[519] ζητούντων[520].

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τούτους τοὺς καιροὺς πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. Βούλομαι δὲ ὀλίγῳ μακρότερα περὶ ταῖν πολέοιν ταύταιν[521] εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται[522], τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. Καίτοι με οὐ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὕστατον ἐπελθόντα, λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων[523], καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες[524] τῶν πολιτῶν εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν· ἀνάγκη γὰρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων ἤδη καταχεχρῆσθαι[525], μικρὰ δέ τινα παραλελεῖφθαι· ὅμως δὲ ἐκ τῶν υπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν[526].

Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας.

---

509) Οἴκαδε, μὴ ἐλθοῦσαι εἰς τὴν ἐκστρατείαν. 510) Ἔμειναν τόσον ἀσθενεῖς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἄλλων, ὥστε ἐξεβλήθησαν. 511) Ἐμακρύνθησαν. 512) Ἐπίθετον δυνάμενα νὰ συγκριθῶσι. 513) Πράξαι. 514) Νομιζόντων ὅτι εἰσὶ τοιοῦτοι, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο ἀντιστῆναι αὐτοῖς. 515) Τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι εἶναι οἱ πρῶτοι κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ὥστε, ὡς γνωστόν, ἐφιλονείκησαν ἐν Πλαταιαῖς περὶ τῶν πρωτείων. 516) Τὴν ἀνδρείαν. 517) Δηλ. τῶν μὲν ἐχθρῶν τοῖς ὅπλοις, τῶν δὲ συμμάχων διὰ τῆς ἀνωτέρας ἀνδρείας των. 518) Διακριθέντες ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.
519) Αὐτήν. 520) Τῶν Λακεδαιμονίων. 521) Περὶ τῶν δύω αὐτῶν πόλεων, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Λακεδαίμονος. 522) Διὰ νὰ μνημονεύσω. 523) Τὰ ὁποῖα προκατέλαβον, περὶ ὧν προωμίλησαν ἄλλοι. 524) Οἱ ἱκανότατοι. Ἐννοεῖ δὲ καὶ τὸν Λυσίαν, ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ ὁποίου πολλὰ μετέφερε καὶ εἰς τοῦτον τὸν λόγον. 525) Νὰ ἔκαμον οἱ προλαλήσαντες μεγάλην χρῆσιν, κατάχρησιν αὐτῶν. 526) Λέγειν περὶ αὐτῶν, τῶν πραγμάτων, λαμβάνοντες ἐκ τῶν ὑπολοίπων.

Οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γεγενημένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ ταῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους[527], καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετήν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. Οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων[528], ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δέ, ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων[529]· οὐ δὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον[530], ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνοι[531] τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. Οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων[532] ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν[533] ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν[534], ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν· μᾶλλον δὲ ἠσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. Τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων[535]. Ἠπίσταντο γάρ, ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων[536], ἀλλὰ ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων[537] ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. Οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν, ἀλλ' ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες· καὶ τὰς ἑταιρίας[539] συνῆγον οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν, θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι· καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες, ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι[540] τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, χρώμενοι[541], ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥσπερ ἀνάγκαις[542] ἐμμένειν ἀξιοῦντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι· τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες[543] γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ[544] τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς· ἴδια μὲν ἄστη τὰς ἑαυτῶν[545] πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι.

---

527) Τοὺς μεταγενεστέρους. 528) Δὲν ἐσφετερίζοντο τὰ κοινὰ πράγματα, ὡς νὰ ἦσαν ἰδικά των, οὐδὲ τὰ παρημέλουν ὡς νὰ ἦσαν ξένα, καθὼς οἱ κακοὶ ἄρχοντες. 529) Ὥσπερ χρὴ ἀπέχεσθαι τῶν μηδὲν προσηκόντων, μὴ ἀνηκόντων αὐτοῖς. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως ἐξήγει ἐντελῶς τὴν ἰδέαν τοῦ ῥήτορος· τὸ δὲ δεύτερον προσέθηκε, χαίρων ἐν τῇ κακοζήλῳ παρισότητι ϗ ἀντιθέσει τῶν λέξεων καὶ τῶν κώλων. 530) Δὲν ἐθεώρουν τὸ ἀργύριον ὡς μέτρον τῆς εὐδαιμονίας. 531) Ἡ εὐκτικὴ διότι ἀποδίδεται εἰς παρῳχημ. ἐ δ ό κ ε ι. 532) Τὸ δείκνυσθαι θρασεῖς ϗ αὐθάδεις πρὸς ἀλλήλους. 533) Σκόπει μὴ ἀφαιρετέον τὸ τάς. 534) Κακὴν ἔχειν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς πολίταις. 535) Τῶν ἔργων ἑκάστης ἡμέρας, τῶν κοινῶν ἔργων. 536) Γραπτῶν νόμων, 537) Ὅρων τινῶν μεταξύ των συμφωνηθέντων. 538) Ἐφιλονείκουν. 539) Φατρίας, συστήματα. 540) Κερδίζοντες διὰ τῆς εὐποιΐας. 541) Μεταχειριζόμενοι λόγους, οἵτινες ἦσαν ἀξιοπιστότεροι ἀφ' ὅ,τι εἰσὶ τώρα οἱ ὅρκοι. 542) Ὡς νὰ ἦσαν αἱ συνθῆκαι ἀνάγκαι ἀπαράβατοι. 543) Νομίζοντες ἄξιον, εὔλογον. 544) Ἥνπερ ἀξιοῦσι τοὺς κρείττους ἔχειν. 545) Ἴσως τὰς αὐτῶν, τὰς πόλεις τῶν ἡττόνων θεωροῦντες.

Τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι[546], καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν[547], ἀξίως τῶν ἐκείνοις[548] πεπραγμένων εἰπεῖν. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς[549] ἔχω συγγνώμην· ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν, ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβηκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς[550], ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας· τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι[551] πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς[552], οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι. Πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι[553] τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ μίαν πόλιν στρατεύσαντες, ἔτη δέκα διέτριψαν, οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας δύναμιν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν, οὐ μόνον δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν ἠλευθέρωσαν; Ποίων δ' ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀπέστησαν[554], ὥστε ζῶντες εὐδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης, ἧς[555] ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν; Οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον θεῶν τινα συναγαγεῖν[556], ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι[557] τὴν φύσιν διαλάθοιεν[558], μηδ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσαιεν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι[559], καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις, ἀξιωθεῖεν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν[560], τῆς δ' ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον.

Ἀεὶ μὲν οὖν οἵθ' ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον[561]· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες[562], ἀλλὰ ἅμα μὲν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες, ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. Ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πεμφθεῖσιν[563]. Ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν[564] οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ, τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον κίνδυνον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπήντων[565], τὴν οἰκείαν δύναμιν[566] ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύσειν[567]· οἱ δὲ οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι[568] τὸν περὶ τὴν Ἀττι-

---

ὡς ἰδικά των ἄςεα. 546) Τοιαύτας ἔχοντες διανοίας. 547) Τῶν πεζογράφων. 548) Ὑπ' ἐκείνων. 549) Τοῖς ποιηταῖς καὶ σοφισταῖς. 550) Οἷοι οἱ πρὸς τοὺς Πέρσας πολεμήσαντες.

551) Εἰσὶν ὑπὸ τοὺς λόγους των, ὡς ὑπόθεσις τῶν λόγων των. 552) Τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐπαινοῦντας τοὺς μηδὲν πεποιηκότας. 553) Πῶς δύνανται νὰ γράψωσι συμμέτρως, ἀναλόγως τῶν πράξεων τοιούτων ἀνδρῶν. 554) Ἀπέσχοντο, ποῖα ἔργα ἀπέφυγον. 555) Συμφωνεῖ πρὸς τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται. 556) Κινῆσαι. 557) Ἐν ᾧ ἦσαν τοιοῦτοι ἄνδρες.

558) Νὰ μὴ στερηθῶσι τῆς περιστάσεως τοῦ ἐπιδεῖξαι τὴν ἰδίαν φύσιν. 559) Ἀξιωθεῖεν τῆς αὐτῆς τύχης τοῖς γεννηθεῖσιν ἐκ θεῶν. 560) Ἀπέδοσαν εἰς τὴν γῆν τὰ σώματα αὐτῶν διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῶν φύσεως, δηλ. διὰ τὸν θάνατον, 561) Ἀντεφιλοτιμοῦντο. 562) Κολακεύοντες τὸν βάρβαρον ὅπως δουλώσωσι τοὺς Ἕλληνας. Ἴσως αἰνίττεται τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀνταλκίδου, γενομένην ἐν Ὀλ. 98, 6'. 563) Βαρβάροις.

564) Ἀθηναῖοι. 565) Ἐκινήθησαν κατὰ τῶν Περσῶν οἵτινες περιεφρόνησαν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. 566) Μόνην δηλαδή. 567) Ὡς αἱ ψυχαὶ τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ διακινδυνεύσωσι νὰ μὴν ἦσαν ἰδικαί των. 568) Ἀκόμη δὲν ἤκουσαν, μόλις ἤκουσαν.

τὸν πόλεμον καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ἡμῖν ἀμυνοῦντες[569], τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσην περ ἂν[570] τῆς ἑαυτῶν χώρας πορθουμένης. Σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἁμίλλης[571]· τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας[572] πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τὴν τῶν βαρβάρων, καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους[573] τῆς χώρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας, τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων[574], τοὺς δὲ[575] ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τοσαύταις νυξὶ, διακόσια καὶ χίλια στάδια[576] διελθεῖν, στρατοπέδῳ[577] πορευομένους. Οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν[578], οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δὲ φθῆναι συμβαλόντες[579], πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας!

Μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας[580], ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια[581], στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας, περὶ οὗ τίς οὐχ, ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων[582] εἴρηκεν; ὃς[583] εἰς τοσοῦτον[584] ἦλθεν ὑπερηφανίας, ὥστε, μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν Ἑλλάδα χειρώσασθαι, βουληθεὶς δὲ τοιοῦτο μνημεῖον[585] καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς[586] ἐστιν, οὐ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἐξεῦρε καὶ συνηνάγκασεν[587], ὃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι[588] δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας[589]· πρὸς δὴ τὸν οὕτω μέγα φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων, διελόμενοι τὸν κίνδυνον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὸν, χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν· οἱ δὲ ἡμέτεροι πατέρες ἐπ' Ἀρτεμίσιον[590], ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. Ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι[591]· Λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν[592] τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦντες ἑαυτοὺς ἐξίσου καταστῆσαι, καὶ δεδιότες μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς Ἕλλησι τῆς σωτηρίας· οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι, μάλιστα μὲν βουλόμενοι[593] διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ πρότερον δι' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τύχην ἐνίκησαν· ἔπειτα δὲ καὶ προσαγαγέσθαι[594] τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν, ἐπιδείξαντες

---

569) Νὰ μᾶς βοηθήσωσι. 570) Ἐποίησαν· 571) Ἐστὶ τὸ ἑπόμενον. 572) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας. 573) Εἰς τὰ σύνορα, εἰς τὰ πέρατα. 574) Τρόπαιον τῶν πολεμίων, μνημεῖον τῆς τροπῆς τῶν πολεμίων. 575) Λακεδαιμονίους. 576) Τρία ἥμισυ περίπου λεπτὰ τὸ στάδιον.
577) Τὰ στρατόπεδα βαδίζουσι πολὺ ἀργότερα. 578) Παρεκινήθησαν. 579) Οἱ δὲ νὰ προφθάσωσι νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας. Εἰς τὰς πλείστας ἐκδόσεις κακῶς ὀφθῆναι. 580) Δέκα ἔτη μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου ἔγεινεν ἡ τοῦ Ξέρξυ. 581) Βασίλεια (οἰκήματα), τὰ παλάτιά του. 582) Τῶν ὑπαρξάντων, τῶν ἀληθῶν. 583) Ξέρξης. 584) Βαθμόν.
585) Μνημόσυνον, ἐνθύμημα. 586) Τὸ ὁποῖον νὰ ἦναι ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
587) Διὰ τῆς ἀνάγκης, διὰ τῆς βίας κατώρθωσε νὰ γείνῃ. 588) Πεζῶς διαβῆναι.
589) Τὸ σχῆμα χιαστὸν, διότι τὸ μὲν ζεύξας ἀποδίδεται εἰς τὸ πεζεῦσαι, τὸ δὲ διορύξας εἰς τὸ πλεῦσαι. 590) Ἀκρωτήριον εἰς ἄρκτον τῆς Εὐβοίας. 591) Ἀντιφιλοτιμούμενοι. 592) Ζηλοτυποῦντες πρὸς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἕνεκα τῆς μάχης. 593) Ὅλαι αὗται αἱ μετοχαὶ ὑποκείμενα τοῦ Ἐτόλμων. 594) Νὰ τοὺς φέρωσι, νὰ τοὺς παρακινήσωσι.

αὐτοῖς, ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις, ὥσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς, τὴν ἀρε τὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην[395].

Ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες[396], οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις[397]. Ἀλλ' οἱ μὲν διεφθάρησαν[398], καί, ταῖς ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον[399] (οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθησαν, οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν)· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους[400] ἐνίκησαν, ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν τῆς παρόδου[401] τοὺς πολεμίους κρατοῦντας, οἴκαδε καταπλεύσαντες, καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν διοικήσαντες, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε, πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κινδύνων ἐπὶ πλέον διενεγκεῖν[402]. Ἀθύμως γὰρ ἁπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ Πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν καὶ ζητούντων ἰδίαν αὐτοῖς σωτηρίαν[403], τῶν δὲ ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων[404] καὶ συστρατευομένων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ σμικρότητα παρημελήθη[405], προσπλεουσῶν δὲ τριηρῶν διακοσίων καὶ χιλίων[406], καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβάλλειν, οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑπολειπομένης, ἀλλ' ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν[407] αὐτοῖς, μὴ μόνον τοὺς παρόντας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεὺς[408], ἡγούμενος εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικόν, παραχρῆμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσειν, οὐχ ὑπέμειναν[409] τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς, οὐδὲ ὀργισθέντες τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι προὐδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν[410], ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις συγγνώμην εἶχον. Ἡγοῦντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων προσήκειν ἐξ ἅπαντος τρόπου[411] ζητεῖν τὴν σωτηρίαν· ταῖς δὲ προεστάναι τῆς Ἑλλάδος ἀξιούσαις οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον[412], ἢ δούλαις ὀφθῆναι γενομέναις[413]. Δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν· ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως,

---

395) Ὅτι ἡ ἀνδρεία νικᾷ τὸ πλῆθος. 396) Δείξαντες. 397) Δὲν εἶχον ὁμοίαν τύχην. 398) Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν Θερμοπύλαις. 399) Διὰ μὲν τῆς γενναιότητος τῶν ψυχῶν των ἐνίκησαν, διὰ τὴν ὀλιγότητα δὲ τῶν σωμάτων των ἀπαυδήσαντες ἔπαυσαν νὰ νικῶσι.

400) Τὰ πρῶτα πλέοντα ἐχθρικὰ πλοῖα. 401) Τοῦ πορθμοῦ· ὅτι ἐκυρίευσαν τὸ πέρασμα.

402) Ἐν ᾧ καὶ πρὶν εἶχον πράξει πολλὰ καὶ καλά, ἀλλὰ αἱ κατὰ τοὺς τελευταίους κινδύνους πράξεις των ὑπερτέρησαν τὰς προτέρας. 403) Οἱ Πελοποννήσιοι ἠθέλησαν νὰ τειχίσωσι τὸν Ἰσθμὸν καὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀφήνοντες ὅλην τὴν ἄλλην Ἑλλάδα εἰς τὴν τύχην της. 404) Ὑποταχθεισῶν. 405) Ὑπὸ τῶν βαρβάρων. 406) Περσικῶν, 407) Ὀνομ. ἀπόλυτος διὰ τὸ τριτοπρόσωπον· ἐν ᾧ ἐξῆν. 408) Ὁ μέγας Βασιλεύς, ὁ τῶν Περσῶν. 409) Εἶπεν ὑπέμειναν, ὡς αἱ δωρεαὶ αἱ ὑποσχόμεναι ἀπὸ τὸν βάρβαρον νὰ ἦσαν ὕβρεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Δὲν εἶναι δὲ ἀκριβὲς ὅτι ὑπέσχετο δωρεὰς ὁ Ξέρξης πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς μετά. 410) Οὐδὲ ὀργισθέντες ὥρμησαν· 411) Διὰ παντὸς τρόπου. 412) Λυσιτελεῖν μᾶλλον, ὅτι μᾶλλον τοῖς ὠφελεῖ.

413) Γενομέναις δούλαις, τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου ὀφθῆναι, συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑπονοούμενον αὐταῖς ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται.

εἰς τὴν ἐχομένην[414] νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν[415], ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσι.

Καίτοι : πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν[416], οἵτινες ἐτόλμησαν ἀπιδεῖν[417], ὥστε μὴ τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα[418], καὶ νεὼς ἐμπιπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ πατρίδα τὴν ἑαυτῶν γιγνόμενον; Καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν[419] αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς χιλίας καὶ διακοσίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν. Οὐ μὴν εἰάθησαν[420]· καταισχυνθέντες[421] γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες, προδιαφθαρέντων[422] μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δὲ[423], εἰς ἀτιμίαν τὰς αὑτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. Καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι[424] γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς, καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων εἰσὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐχ ὁρῶ ὅτι δεῖ λέγοντα διατρίβειν· ἃ δέ ἐστιν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας[425] ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα[426], ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον εἰπεῖν ἐστί. Τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν[427], ὅτ' ἦν ἀκέραιος[428], ὥστε ἀνάστατος γενομένη[429], πλείους μὲν[430] συνεβάλετο[431] τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον, τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ συνναυμαχήσαντες· οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτης[432] δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι.

Καίτοι[433] μελλούσης[434] στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; : οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων[435] ἀξιωθέντας; : οὐ τοὺς τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τό τε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; : Πῶς δὲ οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν[436], εἰ, τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν[437], καὶ, τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν;

Μέχρι μὲν οὖν τούτων οἶδ' ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν πλείστων ἀγαθῶν τὴν πόλιν ἡμῶν αἰτίαν γεγενῆσθαι, καὶ δικαίως ἂν αὐτῆς τὴν ἡγεμονίαν εἶναι[438]. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὡς, ἐπειδὴ

---

414) Τὴν πλησιεστάτην, τὴν Σαλαμῖνα. 415) Τὴν πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικήν. 416) Πῶς ἂν (ἄλλοι) ἐπιδειχθεῖεν ἀμείνους ἐκείνων, οἵτινες. 417) Ἀπιδεῖν τὴν πόλιν γινομένην κτλ. ὥστε. 418) Λεηλατούμενα. 419) Ἔφθασαν. 420) Δηλ. δὲν τοὺς ἄφησαν οἱ ἄλλοι νὰ πολεμήσωσι μόνοι. 421) Ἐντραπέντες τὴν ἀρετήν. 422) Ἂν προδιαφθαρῶσι. 423) Τὴν νίκην.
424) Ἐν τῇ μάχῃ. 425) Τῆς ἡγεμονίας ἣν εἶχον τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων.
426) Συμφωνοῦντα μὲ τὰς προειρημένας πράξεις αὐτῶν. 427) Ὑπερεῖδε. 428) Πρὶν δηλ. καταπολεμηθῇ ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους· διότι ἔκτοτε ὡς νὰ ἐκολοβώθη. 429) Ἀναστατωθεῖ. 430) Ἀποδίδεται εἰς τὸ οὐδεὶς δὲ, τοῦ ὥστε λαμβανομένου ἀπὸ κοινοῦ. Κατὰ δὲ Κοραῆν τρεπτέον ἴσως τὸ μὲν εἰς μόνη. 431) Συνεισέφερε. 432) Τῆς ναυμαχίας.
433) Ὄχι ἐναντιωματικός· ἀλλὰ Συλλογιστικός: Καὶ ἑπομένως. 434) Ἐὰν μέλλῃ ἤδη.
435) Βραβείων, ὡς ὑπάρξαντες ἄριστοι. 436) Δὲν ἠθέλαμεν ἀδικηθῇ. 437) Ἠθέλαμεν κριθῇ ἄξιοι νὰ λάβωμεν ὀλιγώτερον μέρος. 438) Εἶναι ἂν, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι.

τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης[439] παρελάβομεν, πολλῶν κακῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστημεν, καὶ τόν τε Μηλίων[440] ἀνδραποδισμὸν, καὶ τὸν Σκιωναίων[441] ὄλεθρον ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προφέρουσιν[442]. Ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι, πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον, ὡς κακῶς ἤρχομεν, εἴ τινες τῶν πολεμησάντων ἡμῖν[443], σφόδρα[444] φαίνονται κολασθέντες· ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήριον, ὡς καλῶς διῳκοῦμεν τὰ[445] τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων, τῶν ὑφ' ἡμῖν οὐσῶν οὐδεμία τοιαύταις συμφοραῖς περιέπεσεν. Ἔπειτα, εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρᾳότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῶεν· εἰ δὲ μήποτε τοῦτο γέγονε[446], μήτ' οἷόν τέ ἐστι τοσούτων πόλεων τὸ πλῆθος κρατεῖν, ἐὰν μή τις κολάζῃ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίστοις[447] χαλεπήναντες, πλεῖστον χρόνον τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν ἠδυνήθημεν;

Οἶμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν, τούτους κρατίστους προστάτας γεγενῆσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὧν οἱ πειθαρχήσαντες ἄριστα τυγχάνουσι πράξαντες[448]. Ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας, εὑρήσομεν καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας, καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γενομένας. Οὐ γὰρ ἐφθονοῦμεν ταῖς αὐξανομέναις αὐτῶν, οὐδὲ ταραχὰς ἐνεποιοῦμεν, πολιτείας ὑπεναντίας παρακαθιστάντες[449], ἵν' ἐν ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δὲ ἀμφότεροι θεραπεύοιεν· ἀλλὰ τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν κοινὴν ὠφέλειαν νομίζοντες, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἁπάσας τὰς πόλεις διῳκοῦμεν, συμμαχικῶς, ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς[450], βουλευόμενοι περὶ αὐτῶν· ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες, ἰδίᾳ δ' ἑκάστους ἐλευθέρους ἐῶντες εἶναι· καὶ τῷ μὲν πλήθει[451] βοηθοῦντες, ταῖς δυναστείαις δὲ πολεμοῦντες, δεινὸν ἡγούμενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλίγοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐνδεεστέρους, τὰ δὲ ἄλλα μηδὲν χείρους ὄντας, ἀπελαύνεσθαι[452] τῶν ἀρχῶν· ἔτι δὲ, κοινῆς τῆς πατρίδος οὔσης, τοὺς μὲν τυραννεῖν, τοὺς δὲ μετοικεῖν[453], καὶ, φύσει πολίτας ὄντας, νόμῳ τῆς πολιτείας ἀποστερεῖσθαι. Τοιαῦτ' ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐπιτιμᾶν[454], καὶ πλείω τούτων, τὴν αὐτὴν πολιτείαν, ἥνπερ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις κατεστήσαμεν[455]· ἣν οὐκ οἶδ' ὅτι[456] δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα[457] δηλῶσαι περὶ αὐτῆς. Μετὰ γὰρ ταύτης οἰκοῦντες[458] ἑβδομήκοντα ἔτη[459]

---

439) Τὴν θαλασσοκρατίαν, καὶ ἡγεμονίαν ἐπὶ τῶν νήσων καὶ παραλίων πόλεων. Ταύτην δὲ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ Περσικά. 440) Τῶν κατοίκων τῆς νήσου Μήλου. Τὸ συμβὰν διηγεῖται ὁ Θουκυδίδης. 441) Σκιώνη, πόλις τῆς Θρᾴκης, τὰ νῦν Κασσάνδρα.

442) Προσάπτουσι. 443) Καθ' ἡμῶν. 444) Σφοδρῶς, αὐστηρῶς. 445) Πράγματα.

446) Τοῦτο, τὸ νὰ ἐπιμεληθῶσί τινες πρᾳότερον. 447) Κατ' εὐλογωτάτων. 448) Ηὐτύχησαν μεγάλως. 449) Καθιστάντες ἐναντίας κυβερνήσεις πλησίον ἀλλήλων, οἷον ἀριστοκρατουμένην πόλιν πλησίον δημοκρατουμένης κτλ. Ταῦτά εἰσι, νομίζω, πλαγία μομφὴ κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Σπάρτης. 450) Ὡς σύμμαχοι, οὐχὶ ὡς δεσπόται. 451) Τοὺς λαοὺς, τὰς δημοκρατίας. 452) Νὰ μὴ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὰς δημοσίους ὑπηρεσίας. 453) Ζῆν ὡς μετοίκους. Μέτοικοι δὲ ἦσαν οἱ ξένοι, οἱ μὴ ἔχοντες δικαίωμα πολιτείας. 454) Ταῦτα ἔχοντες νὰ προσάπτωμεν, τοιαῦτα εὑρίσκοντες ἐλαττώματα. 455) Ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. 456) Διατί. 457) Δυνάμενον. 458) Πολιτευόμενοι. 459) Ἐννοεῖ τὰ ἔτη τῆς ἡγεμονίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν Ἀθηνῶν, ὑπολογίζων αὐτὰ ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην μέχρι τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς μάχης (ἀπὸ Ὀλ. 75, δ'. π. Χ. 477, μέχρις Ὀλ. 93, δ'. π. Χ. 405.

διετελέσαμεν, ἄπειροι μὲν τυραννίδων[460], ἐλεύθεροι δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἀστασίαστοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτούς, εἰρήνην δὲ ἄγοντες[461] πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους.

Ὑπὲρ ὧν προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας μεγάλην χάριν ἔχειν[462] πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς κληρουχίας ἡμῖν ὀνειδίζειν[463], ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων, φυλακῆς ἕνεκα τῶν χωρίων, ἀλλ' οὐ διὰ πλεονεξίαν ἐξεπέμπομεν. Σημεῖον[464] δὲ τούτων· ἔχοντες γὰρ χώραν πρὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγίστην, κεκτημένοι δὲ τριήρεις, διπλασίας μὲν ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι, δυναμένας δὲ πρὸς δὶς τοσαύτας[465] κινδυνεύειν, ὑποκειμένης[466] δὲ τῆς Εὐβοίας, ἣ[467] καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης εὐφυῶς εἶχε[468], καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἀρετὴν[469] ἁπασῶν τῶν νήσων διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς μᾶλλον ἢ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν[470], καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ τῶν Βαρβάρων τούτους μάλιστ' εὐδοκιμοῦντας, οἳ τοὺς ὁμόρους ἀναστάτους ποιήσαντες[471], ἄφθονον καὶ ῥᾴθυμον αὑτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον[472], ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐπῆρε[473] περὶ τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἐξαμαρτεῖν[474], ἀλλὰ μόνοι δὴ τῶν μεγάλην δύναμιν ἐχόντων περιείδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορώτερον ζῶντας τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἐχόντων[475]. Καίτοι, βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, οὐκ ἂν δήπου τῆς μὲν Σκιωναίων γῆς ἐπεθυμήσαμεν[476], ἣν Πλαταιέων τοῖς ὡς ἡμᾶς καταφυγοῦσι φαινόμεθα παραδόντες, τοσαύτην δὲ χώραν παρελίπομεν, ἣ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέρους ἐποίησε.

Τοιούτων τοίνυν ἡμῶν γεγενημένων, καὶ τοσαύτην πίστιν δεδωκότων ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν[477], τολμῶσι κατηγορεῖν[478] οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν[479] κοινωνήσαντες, καὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας λυμηνάμενοι, καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενημένων ἀδικίας, οὐδεμίαν δὲ ἀπολιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὖθις βουλομένοις γενέσθαι πονηροῖς[480], ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν, τἀναντία δ' ἐκείνοις[481] ἐπιτηδεύοντες, καὶ τὰς μὲν Μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς, περὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν πολίτας ἀνή-

---

460) Μὴ λαβόντες πεῖραν τυραννίας, μὴ τυραννηθέντες. 461) Ἔχοντες, διατηροῦντες. 462) Ἡμῖν. 463) Προσάπτειν ἡμῖν τὰς κληρουχίας, ἀφηρημένως ἀντὶ τοὺς κληρούχας· ἦσαν δὲ οὗτοι Ἀθηναῖοι εἰς οὓς ἐμοιράζοντο διὰ κλήρου οἱ κυριευόμενοι τόποι. 464) Ἀπόδειξις εἶναι τὸ ἑπόμενον. 465) Ὅσαι ἦσαν αὐταὶ αἱ ἴδιαι. 466) Παρακειμένης. 467) Ἡ Εὔβοια. 468) Εἶχεν εὐφυῆ θέσιν πρὸς θαλασσοκρατίαν. 469) Προτερήματα. 470) Χώρας. Τόσον βεβαίως ἐκρατοῦμεν αὐτῆς, ὥστε ἐκρατοῦμεν μᾶλλον ἢ τῆς ἡμῶν χώρας. 471) Ἀναστήσαντες, ἀποδιώξαντες ἀπὸ τὴν γῆν των. 472) Ἄφθονον, κυριεύσαντες τὰ τῶν ἄλλων, καὶ ῥᾴθυμον, διότι δὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται ἀπὸ αὐτούς. 473) Μᾶς προετρέψεν, ἐκίνησε. 474) Νὰ πράξωμεν ἄτοπον, ἄδικόν τι. 475) Τῶν ἀξίων δυλεύειν διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἢ ἀνανδρείαν των. 476) Δὲν ἠθέλαμεν ἐπιθυμήσει, ὡς κατηγορούμεθα, τὴν γῆν τῶν Σκιωναίων, τὴν ὁποίαν ἐδόσαμεν εἰς τοὺς Πλαταιεῖς, ἀλλ' ἠθέλαμεν λάβει τὴν πλουσίαν γῆν τῶν Εὐβοέων. 477) Περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦμεν τὰ ξένα πράγματα.

478) Κατηγορεῖν ἡμῶν γεγενημένων. 479) Κυβερνήσεις δέκα ἀνδρῶν καθιστώμεναι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὅπου κατέστρεφον τὰς δημοκρατίας. Λέγει δὲ τοὺς Λακωνίζοντας Ἀθηναίους. 480) Τόσον πονηροὶ ἦσαν ὥστε τὰς τῶν πρὶν ἀδικησάντων ἀδικίας κάμνουσι νὰ φαίνωνται μικραί, κ᾽ δὲν ἄφησαν τοὺς ἀκόμη θέλοντας νὰ γείνωσι πονηροί, πῶς νὰ γείνωσι πονηρότεροί των. 481) Τοῖς Λακεδαιμονίοις. Προτιθέμενος νὰ κηρύξῃ ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, δὲν θέλει νὰ προσβάλῃ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἀποδίδει ὅλην τὴν μομφὴν εἰς τοὺς Λακωνίζοντας.

ἐπιστρατεύσαντες[268] ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι[269] τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκουσι· Πελοποννησίων δὲ τοὺς μετ' Εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας, ἐπεξελθόντες[270] ἐνίκησαν μαχόμενοι, κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν[271]. Θαυμαζόμενοι δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον εὐδοκίμησαν[272]. Οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν[273], ἀλλὰ τοσοῦτον τὰς τύχας ἑκατέρων[274] μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας βίᾳ τῶν ἐχθρῶν κρατήσας, ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος ἀπῆλθεν. Εὐρυσθεὺς δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αὐτὸς αἰχμάλωτος γεγονώς, ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι· καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι[275] τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ Διὸς μὲν ἦν γεγονώς[276], ἔτι δὲ θνητὸς ὢν Θεοῦ ῥώμην εἶχε, τούτῳ μὲν ἐπιτάττων καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν· ἐπειδὴ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολήν, ὥστε, ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου γενόμενος[277], ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε.

Πολλῶν δὴ ὑπαρχουσῶν εὐεργεσιῶν ἡμῖν[278] εἰς τὴν πόλιν τῶν Λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μόνης μοι συμβέβηκεν εἰπεῖν[279]. Ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν[280] οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔκγονοι δ' Ἡρακλέους, κατῆλθον μὲν εἰς Πελοπόννησον, κατέσχον δ' Ἄργος καὶ Λακεδαίμονα καὶ Μεσσήνην, οἰκισταὶ δὲ Σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων αὐτοῖς[281] ἀγαθῶν ἁπάντων ἀρχηγοὶ κατέστησαν. Ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέποτ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμβαλεῖν[282], ἐξ ἧς ὁρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν, μηδ' εἰς κινδύνους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους προκινδυνεύσασαν, μηδὲ τοῖς μὲν ἀπ' ἐκείνου γενομένοις διδόναι τὴν βασιλείαν, τὴν δὲ τῷ γένει τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν[283], δουλεύειν[284] ἑαυτοῖς ἀξιοῦν. Εἰ δὲ δεῖ, τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόντας[285] ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον[286] τῶν λόγων εἰπεῖν, οὐ δήπου πάτριόν ἐστιν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτοχθόνων[287], οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμένων.

Ἔτι δὲ συντομωτέρως[288] ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. Τῶν μὲν γὰρ Ἑλληνίδων πόλεων, χωρὶς[289] τῆς ἡμετέρας, Ἄργος, καὶ Θῆβαι, καὶ Λακεδαί-

---

268) Ἐκστρατεύσαντες εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν. 269) Ἀποδοῦναι τοῖς προσήκουσιν ὥστε θάψαι. 270) Ἐξελθόντες ἐκ τῆς πόλεως κατ' αὐτοῦ. 271) Τὸν ἠνάγκασαν νὰ παύσῃ τοῦ νὰ ὑβρίζῃ, νὰ ἀδικῇ. 272) Ἀπέκτησαν ἐπιῤῥοήν. 273) Οὐκ ἐποίησαν (τὸ μεταλλάξαι τὰς τύχας αὐτῶν) παρὰ μικρὸν, δηλ. ἐλλείψει μέρους τινὸς ἔστω καὶ μικροῦ, ἀλλ' ἐποίησαν τοῦτο ὁλοσχερῶς. 274) Τῶν δύω μαχομένων μερῶν, τῶν ἱκετῶν, καὶ τῶν ἀδικούντων αὐτούς. 275) Ὑπερτερήσαντι τῷ Ἡρακλεῖ. 276) Γεννημένος. 277) Ἐπιχειρήσας, κινηθεὶς κατὰ τῶν παίδων ἐκείνου. 278) Παρ' ἡμῶν. 279) Δηλ. ταύτην ἐκλέγω κατὰ τύχην μεταξὺ ὅλων διὰ νὰ τὴν εἴπω· 280) Τὴν προῤῥηθεῖσαν βοήθειαν εἰς τοὺς Ἡρακλείδας.

281) Τοῖς Βασιλεῦσι. 282) Ὡς δηλ. ἔπραξαν ἐπὶ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

283) Τὴν πόλιν τὴν οὖσαν τῷ γένει τοῦ Ἡρακλέους αἴτιον τῆς σωτηρίας. 284) Αἰνίττεται τὴν ὑπὸ Λυσάνδρου ἅλωσιν. 285) Ἀφήνοντες κατὰ μέρος. 286) Ἀντὶ τὸν συντομώτατον· ἐννοεῖ δέ· Διὰ νὰ εἴπω συντόμως, ὥστε νὰ παύσω ὁμιλῶν περὶ τῶν χαρίτων.

287) Ἐννοεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀξιοῦντας νὰ ἄρχωσι τῶν Ἀθηναίων. Παρασιωπᾷ ὅμως ὅτι οἱ ἐπήλυδες οὗτοι ἐκυρίευσαν τὰς Ἀθήνας. 288) Δηλ. περιλαβὼν ὅλα τὰ προειρημένα εἰς ὀλίγας λέξεις. 289) Ἐκτός.

μων, καὶ τότ' ἦσαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι[290]. Φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσούτων ἁπάντων διενεγκόντες, ὑπὲρ μὲν Ἀργείων δυστυχησάντων, Θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν[291], ἐπιτάττοντες[292], ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν Ἡρακλέους, Ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους Πελοποννησίους μάχῃ νικήσαντες, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Εὐρυσθέα κινδύνου τοὺς οἰκιστὰς τῆς Σπάρτης, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς Λακεδαιμονίων, διασώσαντες, ὥστε[293] περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστείας[294], οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη.

Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει[295] πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδὴ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους[296]. Ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους[297] λίαν ἂν μακρολογοίην· ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων στὰς[298], τὸν αὐτὸν[299] τρόπον, ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. Ἔστι γὰρ ἀρχικώτατα[300] μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, Σκύθαι καὶ Θρᾷκες καὶ Πέρσαι. Τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύσαντες[301], ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. Καί τοι : τί λοιπὸν ἔσται[302] τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν Ἑλλήνων οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες;

Ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων ὁ Περσικὸς γέγονεν· οὐ μὴν ἐλάττω τούτων[303] τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστὶ τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. Ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς Ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν Θρᾷκες μὲν μετ' Εὐμόλπου τοῦ Ποσειδῶνος[304], Σκύθαι δὲ μετὰ Ἀμαζόνων τῶν Ἄρεως θυγατέρων, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἑκάτεροι τῆς Εὐρώπης ἐπῆρχον[305], μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν Ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι[306], νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δὲ ἅμα κρατήσειν. Οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες[307], ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. Δῆλον δὲ[308] τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις· οὐ γὰρ ἄν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰμὴ καὶ

---

290) Μέγισται οὖσαι. 291) Ὅταν ὑπερηφανεύθησαν μᾶλλον ἢ ἄλλοτε. 292) Φαίνονται διενεγκόντες ὡς ἐπιτάττοντες, διότι ἐπέταξαν, ἐπέβαλον νόμον.

293) Φαίνονται τοσοῦτον διενεγκόντες, ὥστε. 294) Ὅτι ἐδυνάστευον, ἡγεμόνευον οἱ πρόγονοι ἡμῶν. 295) Ὑπὸ τῆς πόλεως. 296) Ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Κυρίως ἡ ἑκάστοτε ἡγεμονεύουσα πόλις ἐνεδύετο τὴν πρόφασιν ὅτι συνεσωμάτω περὶ ἑαυτὴν ὅλους τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ τοὺς ἀντιτάξῃ εἰς τοὺς βαρβάρους. 297) Τοὺς πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμους.

298) Ἐνδιατρίψας. Εἴς τινα ἀντίγραφα ἐλλείπει τὸ σ τ ὰ ς, καὶ αἱ ἐκδόσεις διορθοῦσι τὴν ἐπὶ εἰς π ε ρ ί. Ἀλλ' ἡ ἑτέρα γραφὴ προτιμητέα. 299) Κατὰ τὸν αὐτόν. 300) Τὰ μεγίστῃ ἀρχῇ διαπρέψαντα. 301) Ἔτυχε, συνέβη νὰ μᾶς ἐπιβουλεύωνται. 302) Τί, ποῖος λόγος θέλει μείνει εἰς τοὺς ἀντιλέγοντας περὶ τῆς ἡγεμονίας ἡμῶν; 303) Τῶν ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ γενομένων. 304) Υἱοῦ. 305) Κατὰ τὸν καιρὸν ὅταν ἑκάτεροι εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἐνομίζετο περὶ αὐτῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὅτε τὰ ἐν Εὐρώπῃ πράγματα ἦσαν σκοτεινὰ καὶ ἄγνωστα εἰς τοὺς Ἕλληνας. 306) Ἐφευρόντες αἰτίαν κατηγορίας. 307) Ἐλθόντες εἰς τὸν πόλεμον. 308) Ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἑπομένων.

τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. Λέγεται δ' οὖν περὶ μὲν Ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι[509] διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν[510]· περὶ δὲ Θρᾳκῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν τοσοῦτον διέλιπον[511], ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλά, καὶ γένη παντοδαπά, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι.

Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν· ἀδελφὰ[512] δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦτα, οἷά περ εἰκὸς[513] τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονότας, οἱ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. Μεγίστου γὰρ ἐκείνου πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι[514] διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων[515] ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν τὴν ἀρετὴν[516], ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρων προσῆκε[517], καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες[518], εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι[519] ζητούντων[520].

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τούτους τοὺς καιροὺς πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. Βούλομαι δὲ ὀλίγῳ μακρότερα περὶ ταῖν πολέοιν ταύταιν[521] εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται[522], τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. Καίτοι με οὐ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὕστατον ἐπελθόντα, λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων[523], καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες[524] τῶν πολιτῶν εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν· ἀνάγκη γὰρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων ἤδη κατακεχρῆσθαι[525], μικρὰ δέ τινα παραλελεῖφθαι· ὅμως δὲ ἐκ τῶν υπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν[526].

Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας.

---

509) Οἴκαδε, μὴ ἐλθοῦσαι εἰς τὴν ἐκστρατείαν. 510) Ἔμειναν τόσον ἀσθενεῖς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἄλλων, ὥστε ἐξεβλήθησαν. 511) Ἐμακρύνθησαν. 512) Ἐπίθετον δυνάμενα νὰ συγκριθῶσι. 513) Πράξαι. 514) Νομιζόντων ὅτι εἰσὶ τοιοῦτοι, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο ἀντιστῆναι αὐτοῖς. 515) Τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων συμμαχων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι εἶναι οἱ πρῶτοι κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ὥστε, ὡς γνωστὸν, ἐφιλονείκησαν ἐν Πλαταιαῖς περὶ τῶν πρωτείων. 516) Τὴν ἀνδρείαν. 517) Δηλ. τῶν μὲν ἐχθρῶν τοῖς ὅπλοις, τῶν δὲ συμμάχων διὰ τῆς ἀνωτέρας ἀνδρείας των. 518) Διακριθέντες ὑπὲρ τοὺς ἄλλυς.
519) Αὐτήν. 520) Τῶν Λακεδαιμονίων. 521) Περὶ τῶν δύω αὐτῶν πόλεων, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Λακεδαίμονος. 522) Διὰ νὰ μνημονεύσω. 523) Τὰ ὁποῖα προκατέλαβον, περὶ ὧν προωμίλησαν ἄλλοι. 524) Οἱ ἱκανότατοι. Ἐννοεῖ δὲ καὶ τὸν Λυσίαν, ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ ὁποίου πολλὰ μετέφερε καὶ εἰς τοῦτον τὸν λόγον. 525) Νὰ ἔκαμον οἱ προλαλήσαντες μεγάλην χρῆσιν, κατάχρησιν αὐτῶν. 526) Λέγειν περὶ αὐτῶν, τῶν πραγμάτων, λαμβάνοντες ἐκ τῶν ὑπολοίπων.

Οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γεγενημένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ ταῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους[527], καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. Οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων[528], ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δὲ, ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων[529]· οὐ δὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον[530], ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνοι[531] τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. Οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων[532] ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν[533] ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν[534], ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν· μᾶλλον δὲ ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. Τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων[535]. Ἠπίσταντο γὰρ, ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων[536], ἀλλὰ ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων[537] ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. Οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν, ἀλλ' ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες· καὶ τὰς ἑταιρίας[539] συνῆγον οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν, θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι· καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες, ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι[540] τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, χρώμενοι[541], ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥσπερ ἀνάγκαις[542] ἐμμένειν ἀξιοῦντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι· τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες[543] γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ[544] τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς· ἴδια μὲν ἄστη τὰς ἑαυτῶν[545] πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι.

---

527) Τοὺς μεταγενεστέρους. 528) Δὲν ἐσφετερίζοντο τὰ κοινὰ πράγματα, ὡς νὰ ἦσαν ἰδικά των, οὐδὲ τὰ παρημέλουν ὡς νὰ ἦσαν ξένα, καθὼς οἱ κακοὶ ἄρχοντες. 529) Ὥσπερ χρὴ ἀπέχεσθαι τῶν μηδὲν προσηκόντων, μὴ ἀνηκόντων αὐτοῖς. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως ἐξήγει ἐντελῶς τὴν ἰδέαν τοῦ ῥήτορος· τὸ δὲ δεύτερον προσέθηκε, χαίρων ἐν τῇ κακοζήλῳ παρισότητι ϗ ἀντιθέσει τῶν λέξεων καὶ τῶν κώλων. 530) Δὲν ἐθεώρουν τὸ ἀργύριον ὡς μέτρον τῆς εὐδαιμονίας. 531) Ἡ εὐκτικὴ διότι ἀποδίδεται εἰς παρῳχημ. ἐδόκει.). 532) Τὸ δείκνυσθαι θρασεῖς ϗ αὐθάδεις πρὸς ἀλλήλους. 533) Σκόπει μὴ ἀφαιρετέον τὸ τάς. 534) Κακὴν ἔχειν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς πολίταις. 535) Τῶν ἔργων ἑκάστης ἡμέρας, τῶν κοινῶν ἔργων. 536) Γραπτῶν νόμων, 537) Ὅρων τινῶν μεταξύ των συμφωνηθέντων. 538) Ἐφιλονείκουν. 539) Φατρίας, συστήματα. 540) Κερδίζοντες διὰ τῆς εὐποιΐας. 541) Μεταχειριζόμενοι λόγους, οἵτινες ἦσαν ἀξιοπιστότεροι ἀφ' ὅ,τι εἶσι τώρα οἱ ὅρκοι. 542) Ὡς νὰ ἦσαν αἱ συνθῆκαι ἀνάγκαι ἀπαράβατοι. 543) Κομίζοντες ἄξιον, εὔλογον. 544) Ἥνπερ ἀξιοῦσι τοὺς κρείττους ἔχειν. 545) Ἴσως τὰς αὐτῶν, τὰς πόλεις τῶν ἡττόνων θεωροῦντες.

τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. Λέγεται δ' οὖν περὶ μὲν Ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι[509] διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν[510]· περὶ δὲ Θρᾳκῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν τοσοῦτον διέλιπον[511], ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ, καὶ γένη παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι.

Καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν· ἀδελφὰ[512] δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦτα, οἷά περ εἰκὸς[513] τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονότας, οἳ πρὸς Δαρεῖον καὶ Ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. Μεγίστου γὰρ ἐκείνου πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι[514] διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων[515] ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν τὴν ἀρετὴν[516], ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρων προσῆκε[517], καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες[518], εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, δόντων μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι[519] ζητούντων[520].

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τούτους τοὺς καιροὺς πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστησαν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. Βούλομαι δὲ ὀλίγῳ μακρότερα περὶ ταῖν πολέοιν ταύταιν[521] εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν, ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται[522], τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. Καίτοι με οὐ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὕστατον ἐπελθόντα, λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων[523], καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες[524] τῶν πολιτῶν εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν· ἀνάγκη γὰρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων ἤδη καταχεχρῆσθαι[525], μικρὰ δέ τινα παραλελεῖφθαι· ὅμως δὲ ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν[526].

Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας.

---

509) Οἴκαδε, μὴ ἐλθοῦσαι εἰς τὴν ἐκστρατείαν. 510) Ἔμειναν τόσον ἀσθενεῖς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἄλλων, ὥστε ἐξεβλήθησαν. 511) Ἐμακρύνθησαν. 512) Ἐπίθετον δυνάμενα νὰ συγκριθῶσι. 513) Πρᾶξαι. 514) Νομιζόντων ὅτι εἰσὶ τοιοῦτοι, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο ἀντιστῆναι αὐτοῖς. 515) Τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι εἶναι οἱ πρῶτοι κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ὥστε, ὡς γνωστὸν, ἐφιλονείκησαν ἐν Πλαταιαῖς περὶ τῶν πρωτείων. 516) Τὴν ἀνδρείαν. 517) Δηλ. τῶν μὲν ἐχθρῶν τοῖς ὅπλοις, τῶν δὲ συμμάχων διὰ τῆς ἀνωτέρας ἀνδρείας των. 518) Διακριθέντες ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.

519) Αὐτήν. 520) Τῶν Λακεδαιμονίων. 521) Περὶ τῶν δύω αὐτῶν πόλεων, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Λακεδαίμονος. 522) Διὰ νὰ μνημονεύσω. 523) Τὰ ὁποῖα προκατέλαβον, περὶ ὧν προωμίλησαν ἄλλοι. 524) Οἱ ἱκανώτατοι. Ἐννοεῖ δὲ καὶ τὸν Λυσίαν, ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ ὁποίου πολλὰ μετέφερε καὶ εἰς τοῦτον τὸν λόγον. 525) Νὰ ἔκαμον οἱ προλαλήσαντες μεγάλην χρῆσιν, κατάχρησιν αὐτῶν. 526) Λέγειν περὶ αὐτῶν, τῶν πραγμάτων, λαμβάνοντες ἐκ τῶν ὑπολοίπων.

Οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γεγενημένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρα ταῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους[527], καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. Οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν, οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων[528], ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δὲ, ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων[529]· οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον[530], ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνοι[531] τοιαῦτα πράττων, ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. Οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων[532] ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν[533] ἤσκουν· ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν[534], ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν· μᾶλλον δὲ ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. Τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων[535]. Ἠπίσταντο γὰρ, ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων[536], ἀλλὰ ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων[537] ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. Οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν, ἀλλ' ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες· καὶ τὰς ἑταιρίας[539] συνῆγον οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν, θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι· καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες, ἀποκαλεῖσθαι· τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι[540] τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, χρώμενοι[541], ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥσπερ ἀνάγκαις[542] ἐμμένειν ἀξιοῦντες· οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι· τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες[543] γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ[544] τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς· ἴδια μὲν ἄστη τὰς ἑαυτῶν[545] πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι.

---

527) Τοὺς μεταγενεστέρους. 528) Δὲν ἐσφετερίζοντο τὰ κοινὰ πράγματα, ὡς νὰ ἦσαν ἰδικά των, οὐδὲ τὰ παρημέλουν ὡς νὰ ἦσαν ξένα, καθὼς οἱ κακοὶ ἄρχοντες. 529) Ὥσπερ χρὴ ἀπέχεσθαι τῶν μηδὲν προσηκόντων, μὴ ἀνηκόντων αὐτοῖς. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως ἐξήγει ἐντελῶς τὴν ἰδέαν τοῦ ῥήτορος· τὸ δὲ δεύτερον προσέθηκε, χαίρων ἐν τῇ κακοζήλῳ παρισότητι κ̀ ἀντιθέσει τῶν λέξεων καὶ τῶν κώλων. 530) Δὲν ἐθεώρουν τὸ ἀργύριον ὡς μέτρον τῆς εὐδαιμονίας. 531) Ἡ εὐκτικὴ διότι ἀποδίδεται εἰς παρῳχημ. ἐδόκει. 532) Τὸ δείκνυσθαι θρασεῖς κ̀ αὐθάδεις πρὸς ἀλλήλους. 533) Σκόπει μὴ ἀφαιρετέον τὸ τάς. 534) Κακὴν ἔχειν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς πολίταις. 535) Τῶν ἔργων ἑκάστης ἡμέρας, τῶν κοινῶν ἔργων. 536) Γραπτῶν νόμων, 537) Ὅρων τινῶν μεταξύ των συμφωνηθέντων. 538) Ἐφιλονείκουν. 539) Φατρίας, συστήματα. 540) Κερδίζοντες διὰ τῆς εὐποιΐας. 541) Μεταχειριζόμενοι λόγους, οἵτινες ἦσαν ἀξιοπιστότεροι ἀφ' ὅ,τι εἶσι τώρα οἱ ὅρκοι. 542) Ὡς νὰ ἦσαν αἱ συνθῆκαι ἀνάγκαι ἀπαράβατοι. 543) Κομίζοντες ἄξιον, εὔλογον. 544) Ἥνπερ ἀξιοῦσι τοὺς κρείττους ἔχειν. 545) Ἴσως τὰς αὐτῶν, τὰς πόλεις τῶν ἡττόνων θεωροῦντες.

Τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι[546], καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας, ὥστε μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν[547], ἀξίως τῶν ἐκείνοις[548] πεπραγμένων εἰπεῖν. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς[549] ἔχω συγγνώμην· ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν, ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβηκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς[550], ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκότας· τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι[551] πράξεις, πρὸς δὲ τοὺς[552], οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι. Πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι[553] τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ μίαν πόλιν στρατεύσαντες, ἔτη δέκα διέτριψαν, οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας δύναμιν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν, οὐ μόνον δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν ἠλευθέρωσαν; Ποίων δ' ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀπέστησαν[554], ὥστε ζῶντες εὐδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης, ἧς[555] ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν; Οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον θεῶν τινα συναγαγεῖν[556], ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι[557] τὴν φύσιν διαλάθοιεν[558], μηδ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελευτήσαιεν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι[559], καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις, ἀξιωθεῖεν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν[560], τῆς δ' ἀρετῆς ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον.

Ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον[561]· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν Ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες[562], ἀλλὰ ἅμα μὲν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες, ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. Ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ Δαρείου πεμφθεῖσιν[563]. Ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν[564] οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ, τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον κίνδυνον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος καταφρονήσαντας ἀπήντων[565], τὴν οἰκείαν δύναμιν[566] ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύσειν[567]· οἱ δὲ οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι[568] τὸν περὶ τὴν Ἀττι-

---

ὡς ἰδικά των ἄσεα. 546) Τοιαύτας ἔχοντες διανοίας. 547) Τῶν πεζογράφων. 548) Ὑπ' ἐκείνων. 549) Τοῖς ποιηταῖς καὶ σοφισταῖς. 550) Οἷοι οἱ πρὸς τοὺς Πέρσας πολεμήσαντες.

551) Εἰσὶν ὑπὸ τοὺς λόγους των, ὡς ὑπόθεσις τῶν λόγων των. 552) Τοὺς ἄλλους, τοὺς επαινοῦντας τοὺς μηδὲν πεποιηκότας. 553) Πῶς δύνανται νὰ γράψωσι συμμέτρως, ἀναλόγως τῶν πράξεων τοιούτων ἀνδρῶν. 554) Ἀπέσχοντο, ποῖα ἔργα ἀπέφυγον. 555) Συμφωνεῖ πρὸς τὸ εἰς ὃ ἀναφέρεται. 556) Κινῆσαι. 557) Ἐν ᾧ ἦσαν τοιοῦτοι ἄνδρες.

558) Νὰ μὴ στερηθῶσι τῆς περιστάσεως τοῦ ἐπιδεῖξαι τὴν ἰδίαν φύσιν. 559) Ἀξιωθεῖεν τῆς αὐτῆς τύχης τοῖς γεννηθεῖσιν ἐκ θεῶν. 560) Ἀπέδοσαν εἰς τὴν γῆν τὰ σώματα αὐτῶν διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης αὐτῶν φύσεως, δηλ. διὰ τὸν θάνατον, 561) Ἀντεφιλοτιμοῦντο. 562) Κολακεύοντες τὸν βάρβαρον ὅπως δουλώσωσι τοὺς Ἕλληνας. Ἴσως αἰνίττεται τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀνταλκίδου, γενομένην ἐν Ὀλ. 98, 6'. 563) Βαρβάροις.

564) Ἀθηναῖοι. 565) Ἐκινήθησαν κατὰ τῶν Περσῶν οἵτινες περιεφρόνησαν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. 566) Μόνην δηλαδή. 567) Ὡς αἱ ψυχαὶ τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ διακινδυνεύσωσι νὰ μὴν ἦσαν ἰδικαί των. 568) Ἀκόμη δὲν ἤκουσαν, μόλις ἤκουσαν.

τὸν πόλεμον καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ἡμῖν ἀμυνοῦντες[569], τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσην περ ἂν[570] τῆς ἑαυτῶν χώρας πορθουμένης. Σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἁμίλλης[571]· τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας[572] πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τὴν τῶν βαρβάρων, καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους[573] τῆς χώρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας, τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων[574], τοὺς δὲ[575] ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τοσαύταις νυξὶ, διακόσια καὶ χίλια στάδια[576] διελθεῖν, στρατοπέδῳ[577] πορευομένους. Οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν[578], οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δὲ φθῆναι συμβαλόντες[579], πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας!

Μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας[580], ἣν αὐτὸς Ξέρξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια[581], στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας συναγείρας, περὶ οὗ τίς οὐχ, ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων[582] εἴρηκεν; ὃς[583] εἰς τοσοῦτον[584] ἦλθεν ὑπερηφανίας, ὥστε, μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν Ἑλλάδα χειρώσασθαι, βουληθεὶς δὲ τοιοῦτο μνημεῖον[585] καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς[586] ἐστιν, οὐ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἐξεῦρε καὶ συνηνάγκασεν[587], ὃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι[588] δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ Ἄθω διορύξας[589]· πρὸς δὴ τὸν οὕτω μέγα φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων, διελόμενοι τὸν κίνδυνον, Λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς Θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὸν, χιλίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν· οἱ δὲ ἡμέτεροι πατέρες ἐπ᾽ Ἀρτεμίσιον[590], ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. Ταῦτα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι[591]· Λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν[592] τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦντες ἑαυτοὺς ἐξίσου καταστῆσαι, καὶ δεδιότες μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς Ἕλλησι τῆς σωτηρίας· οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι, μάλιστα μὲν βουλόμενοι[593] διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ πρότερον δι᾽ ἀρετὴν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὴν τύχην ἐνίκησαν· ἔπειτα δὲ καὶ προσαγαγέσθαι[594] τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν, ἐπιδείξαντες

---

569) Νὰ μᾶς βοηθήσωσι. 570) Ἐποίησαν· 571) Ἔστι τὸ ἑπόμενον. 572) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας. 573) Εἰς τὰ σύνορα, εἰς τὰ πέρατα. 574) Τρόπαιον τῶν πολεμίων, μνημεῖον τῆς τροπῆς τῶν πολεμίων. 575) Λακεδαιμονίους. 576) Τρία ἥμισυ περίπου λεπτὰ τὸ στάδιον.
577) Τὰ στρατόπεδα βαδίζουσι πολὺ ἀργότερα. 578) Παρεκινήθησαν. 579) Οἱ δὲ νὰ προφθάσωσι νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας. Εἰς τὰς πλείστας ἐκδόσεις κακῶς ὀφθῆναι. 580) Δέκα ἔτη μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου ἔγεινεν ἡ τοῦ Ξέρξου. 581) Βασίλεια (οἰκήματα), τὰ παλάτιά του. 582) Τῶν ὑπαρξάντων, τῶν ἀληθῶν. 583) Ξέρξης. 584) Βαθμόν.
585) Μνημόσυνον, ἐνθύμημα. 586) Τὸ ὁποῖον νὰ ἦναι ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
587) Διὰ τῆς ἀνάγκης, διὰ τῆς βίας κατώρθωσε νὰ γείνῃ. 588) Πεζῶς διαβῆναι.
589) Τὸ σχῆμα χιαστὸν, διότι τὸ μὲν ζεύξας ἀποδίδεται εἰς τὸ πεζεῦσαι, τὸ δὲ διορύξας εἰς τὸ πλεῦσαι. 590) Ἀκρωτήριον εἰς ἄρκτον τῆς Εὐβοίας. 591) Ἀντιφιλοτιμούμενοι. 592) Ζηλοτυποῦντες πρὸς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἕνεκα τῆς μάχης. 593) Ὅλαι αὗται αἱ μετοχαὶ ὑποκείμενα τοῦ Ἐτόλμων. 594) Νὰ τοὺς φέρωσι, νὰ τοὺς παρακινήσωσι.

αὐτοῖς, ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις, ὥσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς, τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην[395].

Ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες[396], οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις[397]. Ἀλλ' οἱ μὲν διεφθάρησαν[398], καί, ταῖς ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον[399] (οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθησαν, οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν)· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους[400] ἐνίκησαν, ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν τῆς παρόδου[401] τοὺς πολεμίους κρατοῦντας, οἴκαδε καταπλεύσαντες, καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν διοικήσαντες, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε, πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κινδύνων ἐπὶ πλέον διενεγκεῖν[402]. Ἀθύμως γὰρ ἁπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ Πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν καὶ ζητούντων ἰδίαν αὐτοῖς σωτηρίαν[403], τῶν δὲ ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων[404] καὶ συστρατευομένων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ σμικρότητα παρημελήθη[405], προσπλεουσῶν δὲ τριηρῶν διακοσίων καὶ χιλίων[406], καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβάλλειν, οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑπολειπομένης, ἀλλ' ἔρημοι συμμάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν[407] αὐτοῖς, μὴ μόνον τοὺς παρόντας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασιλεὺς[408], ἡγούμενος εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικόν, παραχρῆμα καὶ Πελοποννήσου κρατήσειν, οὐχ ὑπέμειναν[409] τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς, οὐδὲ ὀργισθέντες τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι προὐδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησαν[410], ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις συγγνώμην εἶχον. Ἡγοῦντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πόλεων προσήκειν ἐξ ἅπαντος τρόπου[411] ζητεῖν τὴν σωτηρίαν· ταῖς δὲ προεστάναι τῆς Ἑλλάδος ἀξιούσαις οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον[412], ἢ δούλαις ὀφθῆναι γενομέναις[413]. Δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν· ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως,

395) Ὅτι ἡ ἀνδρεία νικᾷ τὸ πλῆθος. 396) Δείξαντες. 397) Δὲν εἶχον ὁμοίαν τύχην. 398) Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν Θερμοπύλαις. 399) Διὰ μὲν τῆς γενναιότητος τῶν ψυχῶν των ἐνίκησαν, διὰ τὴν ὀλιγότητα δὲ τῶν σωμάτων των ἀπαυδήσαντες ἔπαυσαν νὰ νικῶσι.

400) Τὰ πρῶτα πλέοντα ἐχθρικὰ πλοῖα. 401) Τοῦ πορθμοῦ· ὅτι ἐκυρίευσαν τὸ πέρασμα.

402) Ἐν ᾧ καὶ πρὶν εἶχον πράξει πολλὰ καὶ καλά, ἀλλὰ αἱ κατὰ τοὺς τελευταίους κινδύνους πράξεις των ὑπερτέρησαν τὰς προτέρας. 403) Οἱ Πελοποννήσιοι ἠθέλησαν νὰ τειχίσωσι τὸν Ἰσθμὸν καὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀφήνοντες ὅλην τὴν ἄλλην Ἑλλάδα εἰς τὴν τύχην της. 404) Ὑποταχθεισῶν. 405) Ὑπὸ τῶν βαρβάρων. 406) Περσικῶν. 407) Ὀνομ. ἀπόλυτος διὰ τὸ τριτοπρόσωπον· ἐν ᾧ ἐξῆν. 408) Ὁ μέγας Βασιλεύς, ὁ τῶν Περσῶν. 409) Εἶπεν ὑπέμειναν, ὡς αἱ δωρεαὶ αἱ ὑποσχόμεναι ἀπὸ τὸν βάρβαρον νὰ ἦσαν ὕβρεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Δὲν εἶναι δὲ ἀκριβὲς ὅτι ὑπέσχετο δωρεὰς ὁ Ξέρξης πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς μετά. 410) Οὐδὲ ὀργισθέντες ὥρμησαν· 411) Διὰ παντὸς τρόπου. 412) Λυσιτελεῖν μᾶλλον, ὅτι μᾶλλον τοῖς ὠφελεῖ.

413) Γενομέναις δούλαις, τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου ὀφθῆναι, συμφωνεῖ μὲ τὸ ὑπονοούμενον αὐταῖς ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται.

εἰς τὴν ἐχομένην[414] νῆσον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύναμιν[415], ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσι.

Καίτοι: πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν[416], οἵτινες ἐτόλμησαν ἀπιδεῖν[417], ὥστε μὴ τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα[418], καὶ νεὼς ἐμπιπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον περὶ πατρίδα τὴν ἑαυτῶν γιγνόμενον; Καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν[419] αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς χιλίας καὶ διακοσίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν. Οὐ μὴν εἰάθησαν[420]· καταισχυνθέντες[421] γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες, προδιαφθαρέντων[422] μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δὲ[423], εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. Καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι[424] γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς, καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων εἰσὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐχ ὁρῶ ὅτι δεῖ λέγοντα διατρίβειν· ἃ δέ ἐστιν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας[425] ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα[426], ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον εἰπεῖν ἐστί. Τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν[427], ὅτ' ἦν ἀκέραιος[428], ὥστε ἀνάστατος γενομένη[429], πλείους μὲν[430] συνεβάλετο[431] τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον, τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ συνναυμαχήσαντες· οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι, ταύτης[432] δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι.

Καίτοι[433] μελλούσης[434] στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; ;οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων[435] ἀξιωθέντας; ;οὐ τοὺς τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τό τε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; ;Πῶς δὲ οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν[436], εἰ, τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν[437], καὶ, τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν;

Μέχρι μὲν οὖν τούτων οἶδ' ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν πλείστων ἀγαθῶν τὴν πόλιν ἡμῶν αἰτίαν γεγενῆσθαι, καὶ δικαίως ἂν αὐτῆς τὴν ἡγεμονίαν εἶναι[438]. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὡς, ἐπειδὴ

---

414) Τὴν πλησιεστάτην, τὴν Σαλαμῖνα. 415) Τὴν πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικήν. 416) Πῶς ἂν (ἄλλοι) ἐπιδειχθεῖεν ἀμείνους ἐκείνων, οἵτινες. 417) Ἀπιδεῖν τὴν πόλιν γινομένην κτλ. ὥστε. 418) Λεηλατούμενα. 419) Ἔφθασαν. 420) Δηλ. δὲν τοὺς ἄφησαν οἱ ἄλλοι νὰ πολεμήσωσι μόνοι. 421) Ἐντραπέντες τὴν ἀρετήν. 422) Ἂν προδιαφθαρῶσι. 423) Τὴν νίκην. 424) Ἐν τῇ μάχῃ. 425) Τῆς ἡγεμονίας ἣν εἶχον τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων. 426) Συμφωνοῦντα μὲ τὰς προειρημένας πράξεις αὐτῶν. 427) Ὑπερεῖδε. 428) Πρὶν δηλ. καταπολεμηθῇ ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους· διότι ἔκτοτε ὡς νὰ ἐκολοβώθη. 429) Ἀναστατωθεῖ. 430) Ἀποδίδεται εἰς τὸ οὐδεὶς δὲ, τοῦ ὥστε λαμβανομένου ἀπὸ κοινοῦ. Κατὰ δὲ Κοραῆν τρεπτέον ἴσως τὸ μὲν εἰς μόνη. 431) Συνεισέφερε. 432) Τῆς ναυμαχίας.
433) Ὄχι ἐναντιωματικός· ἀλλὰ Συλλογιστικός: Καὶ ἑπομένως. 434) Ἐὰν μέλλῃ ἤδη.
435) Βραβείων, ὡς ὑπάρξαντες ἄριστοι. 436) Δὲν ἠθέλαμεν ἀδικηθῇ. 437) Ἠθέλαμεν κριθῇ ἄξιοι νὰ λάβωμεν ὀλιγώτερον μέρος. 438) Εἶναι ἄν, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι.

τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης[439] παρελάβομεν, πολλῶν κακῶν αἴτιοι τοῖς Ἕλλησι κατέστημεν, καὶ τόν τε Μηλίων[440] ἀνδραποδισμὸν, καὶ τὸν Σκιωναίων[441] ὄλεθρον ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προφέρουσιν[442]. Ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι, πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον, ὡς κακῶς ἤρχομεν, εἴ τινες τῶν πολεμησάντων ἡμῖν[443], σφόδρα[444] φαίνονται κολασθέντες· ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήριον, ὡς καλῶς διῳκοῦμεν τὰ[445] τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων, τῶν ὑφ' ἡμῖν οὐσῶν οὐδεμία τοιαύταις συμφοραῖς περιέπεσεν. Ἔπειτα, εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρᾳότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῷεν· εἰ δὲ μήποτε τοῦτο γέγονε[446], μήτ' οἷόν τέ ἐστι τοσούτων πόλεων τὸ πλῆθος κρατεῖν, ἐὰν μή τις κολάζῃ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίστοις[447] χαλεπήναντες, πλεῖστον χρόνον τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν ἠδυνήθημεν;

Οἶμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν, τούτους κρατίστους προστάτας γεγενῆσθαι τῶν Ἑλλήνων, ἐφ' ὧν οἱ πειθαρχήσαντες ἄριστα τυγχάνουσι πράξαντες[448]. Ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας, εὑρήσομεν καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας, καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γενομένας. Οὐ γὰρ ἐφθονοῦμεν ταῖς αὐξανομέναις αὐτῶν, οὐδὲ ταραχὰς ἐνεποιοῦμεν, πολιτείας ὑπεναντίας παρακαθιστάντες[449], ἵν' ἐν ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δὲ ἀμφότεροι θεραπεύοιεν· ἀλλὰ τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν κοινὴν ὠφέλειαν νομίζοντες, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἁπάσας τὰς πόλεις διῳκοῦμεν, συμμαχικῶς, ἀλλ' οὐ δεσποτικῶς[450], βουλευόμενοι περὶ αὐτῶν· ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες, ἰδίᾳ δ' ἑκάστους ἐλευθέρους ἐῶντες εἶναι· καὶ τῷ μὲν πλήθει[451] βοηθοῦντες, ταῖς δυναστείαις δὲ πολεμοῦντες, δεινὸν ἡγούμενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλίγοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐνδεεστέρους, τὰ δὲ ἄλλα μηδὲν χείρους ὄντας, ἀπελαύνεσθαι[452] τῶν ἀρχῶν· ἔτι δὲ, κοινῆς τῆς πατρίδος οὔσης, τοὺς μὲν τυραννεῖν, τοὺς δὲ μετοικεῖν[453], καὶ, φύσει πολίτας ὄντας, νόμῳ τῆς πολιτείας ἀποστερεῖσθαι. Τοιαῦτ' ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐπιτιμᾶν[454], καὶ πλείω τούτων, τὴν αὐτὴν πολιτείαν, ἥνπερ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις κατεστήσαμεν[455]· ἣν οὐκ οἶδ' ὅτι[456] δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα[457] δηλῶσαι περὶ αὐτῆς. Μετὰ γὰρ ταύτης οἰκοῦντες[458] ἑβδομήκοντα ἔτη[459]

---

439) Τὴν θαλασσοκρατίαν, καὶ ἡγεμονίαν ἐπὶ τῶν νήσων καὶ παραλίων πόλεων. Ταύτην δὲ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὰ Περσικά. 440) Τῶν κατοίκων τῆς νήσου Μήλου. Τὸ συμβὰν διηγεῖται ὁ Θουκυδίδης. 441) Σκιώνη, πόλις τῆς Θρᾴκης, τὰ νῦν Κασσάνδρα.
442) Προσάπτουσι. 443) Καθ' ἡμῶν. 444) Σφοδρῶς, αὐστηρῶς. 445) Πράγματα.
446) Τοῦτο, τὸ νὰ ἐπιμεληθῶσί τινες πρᾳότερον. 447) Κατ' εὐλογωτάτων. 448) Εὐτύχησαν μεγάλως. 449) Καθιστάντες ἐναντίας κυβερνήσεις πλησίον ἀλλήλων, οἷον ἀριστοκρατουμένην πόλιν πλησίον δημοκρατουμένης κτλ. Ταῦτά εἰσι, νομίζω, πλαγία μομφὴ κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Σπάρτης. 450) Ὡς σύμμαχοι, οὐχὶ ὡς δεσπόται. 451) Τοὺς λαούς, τὰς δημοκρατίας. 452) Νὰ μὴ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὰς δημοσίους ὑπηρεσίας. 453) Ζῆν ὡς μετοίκους. Μέτοικοι δὲ ἦσαν οἱ ξένοι, οἱ μὴ ἔχοντες δικαίωμα πολιτείας. 454) Ταῦτα ἔχοντες νὰ προσάπτωμεν, τοιαῦτα εὑρίσκοντες ἐλαττώματα. 455) Ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις. 456) Διατί. 457) Δυνάμενον. 458) Πολιτευόμενοι. 459) Ἐννοεῖ τὰ ἔτη τῆς ἡγεμονίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν Ἀθηνῶν, ὑπολογίζων αὐτὰ ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην μέχρι τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς μάχης (ἀπὸ Ὀλ. 75, δ'. π. Χ. 477, μέχρις Ὀλ. 93, δ'. π. Χ. 405.

διετελέσαμεν, ἄπειροι μὲν τυραννίδων[460], ἐλεύθεροι δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἀστασίαστοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτούς, εἰρήνην δὲ ἄγοντες[461] πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους.

Ὑπὲρ ὧν προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας μεγάλην χάριν ἔχειν[462] πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς κληρουχίας ἡμῖν ὀνειδίζειν[463], ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων, φυλακῆς ἕνεκα τῶν χωρίων, ἀλλ' οὐ διὰ πλεονεξίαν ἐξεπέμπομεν. Σημεῖον[464] δὲ τούτων· ἔχοντες γὰρ χώραν πρὸς μὲν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγίστην, κεκτημένοι δὲ τριήρεις, διπλασίας μὲν ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι, δυναμένας δὲ πρὸς δὶς τοσαύτας[465] κινδυνεύειν, ὑποκειμένης[466] δὲ τῆς Εὐβοίας, ἣ[467] καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης εὐφυῶς εἶχε[468], καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἀρετὴν[469] ἁπασῶν τῶν νήσων διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς μᾶλλον ἢ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν[470], καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καὶ τῶν Βαρβάρων τούτους μάλιστ' εὐδοκιμοῦντας, οἳ τοὺς ὁμόρους ἀναστάτους ποιήσαντες[471], ἄφθονον καὶ ῥᾴθυμον αὑτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον[472], ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐπῆρε[473] περὶ τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἐξαμαρτεῖν[474], ἀλλὰ μόνοι δὴ τῶν μεγάλην δύναμιν ἐχόντων περιείδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορώτερον ζῶντας τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἐχόντων[475]. Καίτοι, βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, οὐκ ἂν δήπου τῆς μὲν Σκιωναίων γῆς ἐπεθυμήσαμεν[476], ἣν Πλαταιέων τοῖς ὡς ἡμᾶς καταφυγοῦσι φαινόμεθα παραδόντες, τοσαύτην δὲ χώραν παρελίπομεν, ἣ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέρους ἐποίησε.

Τοιούτων τοίνυν ἡμῶν γεγενημένων, καὶ τοσαύτην πίστιν δεδωκότων ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν[477], τολμῶσι κατηγορεῖν[478] οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν[479] κοινωνήσαντες, καὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας λυμηνάμενοι, καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενημένων ἀδικίας, οὐδεμίαν δὲ ἀπολιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὖθις βουλομένοις γενέσθαι πονηροῖς[480], ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν, τἀναντία δ' ἐκείνοις[481] ἐπιτηδεύοντες, καὶ τὰς μὲν Μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς, περὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν πολίτας ἀνή-

---

460) Μὴ λαβόντες πεῖραν τυραννίας, μὴ τυραννηθέντες. 461) Ἔχοντες, διατηροῦντες. 462) Ἡμῖν. 463) Προσάπτειν ἡμῖν τὰς κληρουχίας, ἀφῃρημένως ἀντὶ τοὺς κληρούχους· ἦσαν δὲ οὗτοι Ἀθηναῖοι εἰς οὓς ἐμοιράζοντο διὰ κλήρου οἱ κυριευόμενοι τόποι.
464) Ἀπόδειξις εἶναι τὸ ἑπόμενον. 465) Ὅσαι ἦσαν αὐταὶ αἱ ἴδιαι. 466) Παρακειμένης.
467) Ἡ Εὔβοια. 468) Εἶχεν εὐφυῆ θέσιν πρὸς θαλασσοκρατίαν. 469) Προτερήματα.
470) Χώρας. Τόσον βεβαίως ἐκρατοῦμεν αὐτῆς, ὥστε ἐκρατοῦμεν μᾶλλον ἢ τῆς ἡμῶν χώρας. 471) Ἀναστήσαντες, ἀποδιώξαντες ἀπὸ τὴν γῆν των. 472) Ἄφθονον, κυριεύσαντες τὰ τῶν ἄλλων, καὶ ῥᾴθυμον, διότι δὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται ἀπὸ αὐτούς. 473) Μᾶς προέτρεψεν, ἐκίνησε. 474) Νὰ πράξωμεν ἄτοπον, ἄδικόν τι. 475) Τῶν ἀξίων δουλεύειν διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἢ ἀνανδρείαν των. 476) Δὲν ἠθέλαμεν ἐπιθυμήσει, ὡς κατηγορούμεθα, τὴν γῆν τῶν Σκιωναίων, τὴν ὁποίαν ἐδόσαμεν εἰς τοὺς Πλαταιεῖς, ἀλλ' ἠθέλαμεν λάβει τὴν πλουσίαν γῆν τῶν Εὐβοέων. 477) Περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦμεν τὰ ξένα πράγματα.
478) Κατηγορεῖν ἡμῶν γεγενημένων. 479) Κυβερνήσεις δέκα ἀνδρῶν καθιστώμεναι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ὅπου κατέστρεφον τὰς δημοκρατίας. Λέγει δὲ τοὺς Λακωνίζοντας Ἀθηναίους. 480) Τόσον πονηροὶ ἦσαν ὥστε τὰς τῶν πρὶν ἀδικησάντων ἀδικίας κάμνουσι νὰ φαίνωνται μικραί, κ' δὲν ἄφησαν τοὺς ἀκόμη θέλοντας νὰ γείνωσι πονηροί, πῶς νὰ γείνωσι πονηρότεροί των. 481) Τοῖς Λακεδαιμονίοις. Προτιθέμενος νὰ κηρύξῃ ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, δὲν θέλει νὰ προσβάλῃ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἀποδίδει ὅλην τὴν μομφὴν εἰς τοὺς Λακωνίζοντας.

κεστα τολμήσαντες ἐξαμαρτεῖν; Ποῖον γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγεν; ἢ τί τῶν αἰσχρῶν καὶ δεινῶν οὐ διεξῆλθον[482]; οἵ τοὺς μὲν ἀνομωτάτους, πιστοτάτους ἐνόμιζον, τοὺς δὲ προδότας ὥσπερ εὐεργέτας ἐθεράπευον, ἠροῦντο δὲ τῶν Εἱλώτων ἐνίοις δουλεύειν[483], ὥστε εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑβρίζειν, μᾶλλον δὲ ἐτίμων τοὺς αὐτόχειρας καὶ φονέας[484] τῶν πολιτῶν, ἢ τοὺς γονέας τοὺς ἑαυτῶν, εἰς τοῦτο[485] δ' ὠμότητος ἅπαντας ἡμᾶς κατέστησαν, ὥστε πρὸ τοῦ μὲν, διὰ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν[486], καὶ ταῖς μικραῖς ἀτυχίαις πολλοὺς ἕκαστος ἡμῶν εἶχε τοὺς συμπαθήσοντας[487], ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς, διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκείων κακῶν, ἐπαυσάμεθα ἀλλήλους ἐλεοῦντες. Οὐδενὶ γὰρ τοσαύτην σχολὴν παρέλιπον, ὥσθ' ἑτέρῳ συναχθεσθῆναι[488]. Τίνος γὰρ οὐκ ἐφίκοντο[489]; ἢ τίς οὕτω πόῤῥω τῶν πολιτικῶν ἦν πραγμάτων, ὅστις οὐκ ἐγγὺς ἠναγκάσθη γενέσθαι τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς αἱ τοιαῦται φύσεις[490] ἡμᾶς κατέστησαν; Εἶτα οὐκ αἰσχύνονται, τὰς μὲν ἑαυτῶν πόλεις οὕτως ἀνόμως διαθέντες, τῆς δ' ἡμετέρας ἀδίκως κατηγοροῦντες· ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν[491], τῶν ποτὲ παρ' ἡμῖν γενομένων, λέγειν τολμῶσιν[492], αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μησὶν[493] ἀκρίτους ἀποκτείναντες, ὧν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης[494] ἔκρινε. Φυγὰς δὲ, καὶ στάσεις, καὶ νόμων συγχύσεις, καὶ πολιτειῶν μεταβολὰς, ἔτι δὲ παίδων ὕβρεις καὶ γυναικῶν αἰσχύνας, καὶ χρημάτων ἁρπαγὰς, τίς ἂν δύναιτο διεξελθεῖν; Πλὴν τοσοῦτον εἰπεῖν ἔχω κατὰ πάντων, ὅτι τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν[495] δεινὰ ῥαδίως ἄν τις ἑνὶ ψηφίσματι διέλυσε[496]· τὰς δὲ σφαγὰς καὶ τὰς ἀνομίας, τὰς ἐπὶ τούτων γενομένας, οὐδεὶς ἂν ἰάσασθαι δύναιτο.

Καὶ μὴν οὐδὲ τὴν παροῦσαν εἰρήνην, οὐδὲ τὴν αὐτονομίαν, τὴν ἐν ταῖς πολιτείαις μὲν οὐκ ἐνοῦσαν, ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἀναγεγραμμένην[497], ἄξιον ἑλέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν. Τίς γὰρ ἂν τοιαύτης καταστάσεως ἐπιθυμήσειεν; ἐν ᾗ καταποντισταὶ[498] μὲν τὴν θάλατταν κατέχουσι, πελτασταὶ[499] δὲ τὰς πόλεις καταλαμβάνουσιν· ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς ἑτέρους περὶ τῆς χώρας πολεμεῖν, ἐντὸς τείχους πρὸς ἀλλήλους οἱ πολῖται μάχονται· πλείους δὲ πόλεις αἰχμάλωτοι γεγόνασιν, ἢ πρὶν τὴν εἰρήνην ἡμᾶς ποιήσασθαι· διὰ δὲ τὴν πυκνότητα τῶν μεταβολῶν[500], ἀθυμότερον διάγουσιν οἱ

---

482) Ἐπεχείρησαν. 483) Ἐννοεῖ, νομίζω, ἐδῶ, λέγων περὶ Εἱλώτων, τὰς Λακωνικὰς φρουρὰς τὰς ὁποίας οἱ Λακωνίζοντες, π. χ. οἱ τριάκοντα ἐν Ἀθήναις, ἔφερον εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ ὑπείκοντες εἰς αὐτὰς, ἐτυράννουν τὰς πόλεις των. 484) Ἡ λέξις αὕτη φαίνεται ἔξωθεν προστεθεῖσα, διότι αὐτόχειρες σημαίνει φονέας, τοὺς φονεύοντας ταῖς ἰδίαις αὐτῶν χερσί. 485) Εἰς τόσον βαθμόν. 486) Δι' ἣν εἴχομεν εὐδαιμονίαν.

487) Εἶχε τοὺς συμπαθήσοντας ταῖς μικραῖς ἀτυχίαις. 488) Νὰ συλλυπῆται.

489) Ποῖον δὲν προσέβαλον, ἐκακοποίησαν. 490) Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι. 491) Ἐπὶ δικαστηρίου κατηγοριῶν. 492) Ὅτι ἦσαν ἄδικοι. 493) Ἐννοεῖ τὴν ἀρχὴν τῶν τριάκοντα τυράννων. 494) Καθ' ὅσον καιρὸν ἦρχεν αὐτὴ, δὲν ἦτον ὑποδεδουλωμένη. 495) Ὅτε δηλ. ἡμεῖς ἐκυβερνῶμεν. 496) Ἐδύνατο νὰ διαλύσῃ δι' ἑνὸς ψηφίσματος. Ἂν δηλ. ἐγίνετό τι ἄδικον, εὐκόλως ἐψηφίζετο ἡ διόρθωσίς του. 497) Καλλητέρα, λέγει, ἦτον ἡ ἡμετέρα ἀρχὴ ἀπὸ τὴν ὑποτιθεμένην ἤδη αὐτονομίαν τῶν πόλεων, ἥτις εἶναι μὲν γεγραμμένη εἰς τὰς συνθήκας μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ εἰς τὰς πολιτείας των δὲν ὑπάρχει, διότι κυρίως εἰσὶ δοῦλοι τῶν Λακεδαιμονίων. 498) Πειραταί. 499) Στρατιῶται. Καλοῦνται δ' οὕτω ἀπὸ τῆς πέλτης, μικρᾶς τετραγώνου ἀσπίδος ἣν ἐκράτουν. 500) Τόσον συνεχεῖς εἶναι αἱ πολιτικαὶ μεταβολαί.

τὰς πόλεις οἰκοῦντες τῶν ταῖς φυγαῖς[501] ἐζημιωμένων· οἱ μὲν[502] γὰρ τὸ μέλλον δεδίασιν, οἱ δὲ[503] ἀεὶ κατιέναι[504] προσδοκῶσι· τοσοῦτον δ' ἀπέχουσι[505] τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστε αἱ μὲν ὑπὸ τυράννοις εἰσί, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ[506] κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι, τῶν δὲ οἱ βάρβαροι δεσπόται καθεστήκασιν· οὓς[507] ἡμεῖς διαβῆναι τολμήσαντας εἰς τὴν Εὐρώπην[508], καὶ μεῖζον ἢ προσῆκεν αὐτοῖς φρονήσαντας[509], οὕτω διέθεμεν, ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν αὑτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην[510], καὶ διακοσίαις καὶ χιλίαις ναυσὶ περιπλέοντας εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατεστήσαμεν, ὥστε μακρὸν πλοῖον[511] ἐντὸς Φασήλιδος[512] μὴ καθέλκειν[513], ἀλλ' ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τοὺς καιροὺς περιμένειν, ἀλλὰ μὴ τῇ παρούσῃ δυνάμει[514] πιστεύειν. Καὶ ταῦθ', ὅτι διὰ τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὴν οὕτως εἶχον[515], αἱ τῆς πόλεως συμφοραὶ σαφῶς ἐπέδειξαν· ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀρχῆς ἀπεστερούμεθα[516], καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἀρχὴ τῶν κακῶν ἐγίγνετο. Μετὰ γὰρ τὴν Ἑλλησπόντῳ γενομένην ἀτυχίαν[517], ἑτέρων[518] ἡγεμόνων καταστάντων, ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες[519], ἦρξαν δὲ τῆς θαλάττης, κατέσχον δὲ τὰς πλείστας τῶν νήσων, ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν Λακωνικήν, Κύθηρα δὲ κατὰ κράτος εἷλον, ἅπασαν δὲ τὴν Πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες[520] περιέπλευσαν.

Μάλιστα δ' ἄν τις συνίδοι τὸ μέγεθος τῆς μεταβολῆς, εἴπερ ἀναγνοίη τὰς συνθήκας, τάς τε ἐφ' ἡμῶν γενομένας, καὶ τὰς νῦν ἀναγεγραμμένας[521]. Τότε μὲν γὰρ ἡμεῖς φανησόμεθα τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλέως ὁρίζοντες[522], καὶ τῶν φόρων ἐνίους[523] τάττοντες, καὶ κωλύοντες αὐτὸν τῇ θαλάττῃ χρῆσθαι· νῦν δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ διοικῶν τὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ προστάττων, ἃ χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ μόνον οὐκ ἐπιστάθμους[524] ἐν ταῖς πόλεσι καθιστάς[525]. Πλὴν γὰρ τούτου[526], τί τῶν ἄλλων ὑπόλοιπόν ἐστιν; Οὐ καὶ τοῦ πολέμου κύριος ἐγένετο, καὶ τὴν εἰρήνην ἐπρυτάνευσε[527], καὶ τῶν παρόντων πραγμάτων ἐπιστάτης καθέστηκεν; Οὐχ ὡς ἐκεῖνον[528] πλέομεν, ὥσπερ πρὸς

---

501) Ἐξορίαις. 502) Μένοντες ἐν ταῖς πόλεσι. 503) Φυγάδες. 504) Νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πόλεις των. 505) Αἱ πόλεις. 506) Οἱ ἄρχοντες οἱ πεμπόμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις. 507) Βαρβάρους. 508) Ἀναπολεῖ πάλιν τὰ Περσικά.

509) Ὑπερηφανευθέντας περισσότερον ἀφ' ὅ,τι τοῖς ἔπρεπε. 510) Ἐλλείπει ὁ ρ ᾶ ν.

511) Πολεμικόν. Τὰ ἐμπορικὰ ἐλέγοντο σ τ ρ ο γ γ ύ λ α. 512) Φάσηλις ἢ Φασηλίς, παραθαλασσία πόλις τῆς Λυκίας, μεσημβρινῶς τῆς μικρᾶς Ἀσίας· ἐντὸς δὲ λέγει ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. δηλ. ἀπὸ τὴν Φασηλίδα καὶ ἐδῶθεν. 513) Νὰ μὴ καταιβάζωσι, νὰ μὴ βάζωσιν εἰς τὴν θάλασσαν. 514) Τῇ ὑπαρχούσῃ αὐτοῖς. 515) Ὅτι ταῦτα οὕτως εἶχον διὰ τὴν ἀρετὴν ἀπέδειξαν αἱ συμφοραὶ αἱ μετὰ ταῦτα δηλαδή. 516) Ὅταν ἐνικήθησαν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους. 517) Οἱ Αἰγὸς ποταμοὶ ὅπου ἡττήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἦν πόλις τοῦ Ἑλλησπόντου. 518) Τῶν Λακεδαιμονίων. 519) Εἰς τὴν Κνίδον. 520) Κατοικοῦντες. 521) Αἱ συνθῆκαι ἐνεγράφοντο, δηλ. ἐγράφοντο καὶ ἐξετίθεντο εἰς κοινὸν τόπον πρὸς ἔποψιν ἑνὸς ἑκάστου. 522) Περιορίζοντες. 523) Ὅλας τὰς νησιωτικὰς κ. τὰς παραλίους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πόλεις ἐφορολόγουν. Ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν εὑρέθη ἐπιγραφὴ περιέχουσα κατάλογον τῶν φορολογουμένων πόλεων. 524) Σατράπας, κατὰ Ἁρποκρατίωνα. 525) Μόνον ὅτι δὲν καθιστᾷ. 526) Τοῦ καθιστᾷν σατράπας. 527) Διεύθυνε κατὰ βούλησιν τὴν εἰρήνην. Εἶπε δὲ ἐ π ρ υ τ ά ν ε υ σ ε καὶ ἐ π ι σ τ ά τ α ς, μεταχειρισθείς, ὅπως γείνῃ ἐμφαντικώτερος, λέξεις γνωστὰς εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Διότι ἡ ἐν Ἀθήναις κατὰ μῆνα ἐν τῇ βουλῇ πρυτανεύουσα φυλὴ ἐλέγετο ὅτι ἐ π ρ υ τ ά ν ε υ ε ν, ὁ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προεδρεύων βουλευτής, ὅτι ἐ π ε σ τ ά τ ε ι. 528) Πρὸς ἐκεῖνον.

δεσπότην ἀλλήλων κατηγορήσοντες; Οὐ βασιλέα τὸν μέγαν αὐτὸν προσαγορεύομεν, ὥσπερ αἰχμάλωτοι γεγονότες; Οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἔχομεν τῆς σωτηρίας, ὃς ἀμφοτέρους ἡμᾶς[529] ἡδέως[530] ἂν ἀπολέσειεν; Ὧν ἄξιον[531] ἐνθυμηθέντας, ἀγανακτῆσαι μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, ποθῆσαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἡμετέραν, μέμψασθαι δὲ Λακεδαιμονίοις, ὅτι τὴν μὲν ἀρχὴν[532] εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν[533], ὡς ἐλευθερώσοντες τοὺς Ἕλληνας, ἐπὶ τελευτῆς δὲ οὕτω πολλοὺς αὐτῶν ἐκδότους τοῖς βαρβάροις ἐποίησαν[534]· καὶ τῆς μὲν ἡμετέρας πόλεως τοὺς Ἴωνας[535] ἀπέστησαν, ἐξ ἧς ἀπῴκησαν[536], καὶ δι' ἣν[537] πολλάκις ἐσώθησαν, τοῖς δὲ βαρβάροις αὐτοὺς ἐξέδοσαν, ὧν ἀκόντων τὴν χώραν ἔχουσι[538], καὶ πρὸς οὓς οὐδεπώποτε ἐπαύσαντο πολεμοῦντες. Καὶ τότε μὲν ἠγανάκτουν, ὅθ' ἡμεῖς νομίμως ἐπάρχειν τινῶν ἠξιοῦμεν· νῦν δὲ εἰς τοσαύτην δουλείαν καθεστώτων[539], οὐδὲν φροντίζουσιν αὐτῶν, οἷς[540] οὐκ ἐξαρκεῖ δασμολογεῖσθαι[541], καὶ τὰς ἀκροπόλεις ὁρᾶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχομένας, ἀλλὰ, πρὸς ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς, καὶ τοῖς σώμασι δεινότερα πάσχουσι[542] τῶν παρ' ἡμῖν ἀργυρωνήτων· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὕτως αἰκίζεται τοὺς οἰκέτας, ὡς ἐκεῖνοι[543] τοὺς ἐλευθέρους κολάζουσι. Μέγιστον δὲ τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς δουλείας[544] ἀναγκάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθεροῦν ἀξιοῦσι, καὶ τοιούτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν οἷς ἡττηθέντες μὲν παραχρῆμα διαφθαρήσονται, κατορθώσαντες δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον δουλεύσουσιν.

Ὧν : τίνας ἄλλους αἰτίους χρὴ νομίζειν, ἢ Λακεδαιμονίους; οἳ, τοσαύτην ἰσχὺν ἔχοντες, περιορῶσι τοὺς μὲν ἑαυτῶν συμμάχους γενομένους οὕτω δεινὰ πάσχοντας, τὸν δὲ βάρβαρον τῇ τῶν Ἑλλήνων ῥώμῃ τὴν ἀρχὴν τὴν αὑτοῦ κατασκευαζόμενον[546]. Καὶ πρότερον μὲν[547] τοὺς τυράννους ἐξέβαλλον, τῷ δὲ πλήθει[548] τὰς βοηθείας ἐποιοῦντο, νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον μεταβεβλήκασιν[549], ὥστε ταῖς μὲν πολιτείαις[550] πολεμοῦσι, τὰς δὲ μοναρχίας συγκαθιστᾶσι, τὴν δὲ Μαντινέων πόλιν[551] εἰρήνης ἤδη γεγενημένης ἀνάστατον ἐποίησαν, τὴν δὲ Θηβαίων Καδμείαν[552] κατέλαβον, καὶ νῦν Ὀλυνθίοις[553] καὶ Φλιασίοις[554] πολεμοῦσιν, Ἀμύντᾳ δὲ τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ[555] καὶ

---

529) Ἀμφότερα τὰ ἀντιμαχόμενα μέρη. 530) Ἤθελεν εὐχαρίστως μᾶς καταστρέψει.
531) Ὧν ἐνθυμηθέντας. 532) Κατ' ἀρχὰς μέν. 533) Ἐπεχείρησαν τὸν πόλεμον.
534) Παρέδωσαν. 535) Τοὺς κατοίκους τῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. 536) Ἐξ ἧς (ἡμετέρας πολεως) ἀπῴκησαν (οἱ Ἴωνες). 537) Δι' ἧς 538) Ὧν (βαρβάρων) ἀκόντων, ἔχουσιν οἱ Ἴωνες τὴν χώραν. 539) Τῶν Ἰώνων. 540) Ἴωσι. 541) Δὲν φθάνει ὅτι φορολογοῦνται. 542) Ὄχι μόνον δημοσίως δυναστεύονται, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως τυραννεῖται.
543) Οἱ βάρβαροι. 544) Ὅπως ὑπερασπίσωσι τὴν δουλείαν των, πολεμοῦσιν ὑπὲρ τῶν τυράννων των κατὰ τῶν ἐλευθερωτῶν των, διότι συνεξεστράτευον μετὰ τῶν Περσῶν.
545) Νικήσαντες. 546) Στηρίζοντα τὴν ἐξουσίαν του εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἀσιανῶν Ἑλλήνων. 547) Ἐπὶ Πεισιστρατιδῶν πολλαὶ πολεις τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ὑπὸ τυράννους. Τότε οἱ Λακεδαιμονιοι ἀνέλαβον νὰ ἀποδιώξωσιν αὐτοὺς ὅλους, καὶ παρέστησαν ὡς ἐλευθερωταὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅθεν ἔλαβον καὶ τὴν ἡγεμονίαν. 548) Εἰς τοὺς δήμους. 549) Ἑαυτοὺς ἢ τὴν γνώμην αὐτῶν. 550) Ταῖς ἐλευθέραις πολιτείαις, ταῖς δημοκρατίαις. 551) Μαντίνεια, πόλις τῆς Ἀρκαδίας. Ὁ Ἀγησίπολις κυριεύσας τὴν Μαντίνειαν, τὴν κατεδάφισε. Παυσ. Η'. 8, 5. Ξεν. Ἑλλ. Ε'. 2, 6. 552) Τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν. Ἀπὸ τῆς κυριεύσεως ταύτης τῆς Καδμείας ἤρχισεν ὁ πόλεμος εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐδόξασε τὰς Θήβας.
553) Ὄλυνθος, πόλις εἰς Μακεδονίαν. 554) Κατοίκων τῆς Φλιοῦντος εἰς Πελοπόννησον.
555) Τῷ πατρὶ τοῦ Φιλίππου. Ὁ Φίλιππος ἐβασίλευσεν ἐν Ὀλ. 105, 6'.

Διονυσίῳ τῷ Σικελίας τυράννῳ, καὶ τῷ βαρβάρῳ, τῆς Ἀσίας κρατοῦντι, συμπράττουσιν, ὅπως μεγίστην ἀρχὴν ἕξουσιν. Καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον, τοὺς προεστῶτας τῶν Ἑλλήνων, ἕνα μὲν ἄνδρα[558] τοσούτων ἀνθρώπων καθιστάναι δεσπότην, ὧν οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἐξευρεῖν ῥᾴδιόν ἐστι· τὰς δὲ μεγίστας τῶν πόλεων μηδὲ αὐτὰς ἑαυτῶν ἐᾷν εἶναι κυρίας, ἀλλ' ἀναγκάζειν δουλεύειν, ἢ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιβάλλειν; Ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν τις ἴδῃ τοὺς τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ἀξιοῦντας ἐπὶ μὲν τοὺς Ἕλληνας μόνον οὐχὶ[557] καθ' ἑκάστην ἡμέραν στρατευομένους[558], πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συμμαχίαν πεποιημένους.

Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με δυσκόλως ἔχειν[559], ὅτι τραχύτερον[560] τούτων ἐμνήσθην, προειπὼν ὡς περὶ διαλλαγῶν ποιήσομαι τοὺς λόγους· οὐ γάρ, ἵνα πρὸς τοὺς ἄλλους διαβάλω τὴν πόλιν τὴν Λακεδαιμονίων, οὕτως εἴρηκα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐκείνους παύσω, καθ' ὅσον ὁ λόγος δύναται, τοιαύτην γνώμην ἔχοντας[561]. Ἔστι δὲ οὐχ οἷόν τε ἀποτρέπειν[562] τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ' ἑτέρων πράξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν[563], ἢν μή τις ἐῤῥωμένως ἐπιτιμήσῃ τοῖς ἁμαρτάνουσι. Χρὴ δὲ κατηγορεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας[564], νουθετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ τοιαῦτα[564*] πράττοντας· τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον οὐχ ὁμοίως ὑπολαμβάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας λεγόμενον[565]. Ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἔχομεν αὐτοῖς ἐπιτιμᾷν, ὅτι τῇ μὲν αὐτῶν πόλει τοὺς ὁμόρους εἱλωτεύειν[566] ἀναγκάζουσι, τῷ δὲ κοινῷ τῶν συμμάχων οὐδὲν τοιοῦτον κατασκευάζουσιν[567], ἐξ ὧν αὐτοῖς ἔσται[568], τὰ πρὸς ἡμᾶς διαλυσαμένοις, ἅπαντας τοὺς βαρβάρους περιοίκους[569] ὅλης τῆς Ἑλλάδος καταστῆσαι. Καίτοι χρὴ τοὺς φύσει, καὶ μὴ[570] διὰ τύχην μέγα φρονοῦντας[571], τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς νησιώτας δασμολογεῖν[572]· οὓς[573] ἄξιόν ἐστιν ἐλεεῖν, ὁρῶντας, τοὺς μέν, διὰ σπανιότητα τῆς γῆς, τὰ ὄρη γεωργεῖν ἀναγκαζομένους, τοὺς δὲ ἠπειρώτας[574], δι' ἀ-

---

[556]) Τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. [557]) Σχεδόν. [558]) Ὃ δὲ πάντων δεινότατον (ἐστί, τότε συμβαίνει), ὅταν τις ἴδῃ στρατευομένους κτλ. [559]) Ὅτι ἔχω διάθεσιν δύσκολον καὶ ὄχι πρόθυμον εἰς διαλλαγάς. [560]) Ἐλλ. τοῦ δέοντος. Ὀλίγον τραχέως. [561]) Παύσω ἔχοντας, τοὺς κάμω νὰ παύσωσι τοῦ νὰ ἔχωσι. [562]) Ὅντινα δήποτε ἁμαρτάνοντα. [563]) Οὐδ' ἔστιν οἷόν τε πείθειν τὸν ἁμαρτάνοντα ἐπιθυμεῖν πράξεων ἑτέρων ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτοῦ.

[564]) Πρέπει νὰ φρονῶμεν ὅτι κατηγοροῦσιν οἱ ἐπιπλήττοντες ὅπως βλάψωσιν. Ἡ πρὸς βλάβην γινομένη λοιδορία, ὄχι ἡ πρὸς ὄφελος, λέγεται κατηγορία. [564*]) Ἴσως διορθωτ. Τοῦτ' αὐτο. [565]) Οἷον τὴν λοιδορίαν ὅταν δὲν λέγεται μετὰ διανοίας, ἐπὶ σκοπῷ βλάβης, δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐκλαμβάνωμεν ὁμοίως ὡς ἂν ἐλέγετο οὕτως. [566]) Δουλεύειν. Εἵλωτες ἦσαν κυρίως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Ἕλους, οἵτινες ἀντισταθέντες, ὡς φαίνεται, διὰ τῶν ὅπλων εἰς τοὺς Δωριεῖς Σπαρτιάτας ὅταν πρῶτον εἰσέβαλον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ νικηθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἔγειναν δοῦλοι. [567]) Δηλ. δὲν κατορθώνουσιν, ὥστε καὶ τὸ κοινὸν τῶν συμμάχων δηλ: ὅλη ἡ Ἑλλὰς νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ὁμόρους της Πέρσας.

[568]) Ἐξέσται αὐτοῖς, τοῖς Λακεδαιμονίοις. [569]) δούλους, διότι οἱ περίοικοι τῆς Σπάρτης ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι αὐτόχθονες Λακεδαιμόνιοι, τοὺς ὁποίους οἱ εἰσβαλόντες Δωριεῖς ὑπέταξαν. Ἡ δουλεία αὐτῶν ἦτον ὀλιγώτερον αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν τῶν Εἱλώτων, διότι, ὡς φαίνεται, εἶχον παραδοθῆ ἄνευ πολέμου. [570]) Συμπλεκτικὸς, ὄχι ἐναντιωματικός.

[571]) Τοὺς ὑψηλοφρονοῦντας διὰ τὰ ἐκ φύσεως πλεονεκτήματα αὐτῶν, ὄχι διότι ἴσως ἡ τύχη ἅπαξ τοὺς ἐβοήθησε. [572]) Ὡς πράττουσι δηλαδὴ τώρα οἱ Σπαρτιᾶται. [573]) Οὓς (νησιώτας), τοὺς μὴ ἀναγκαζομένους, ἀντικείμενον τοῦ Ἐλεεῖν. Ὁρῶντας (τοὺς Σπαρτιάτας) ὑποκείμενον τοῦ Ἐλεεῖν. [574]) Τοὺς Πέρσας τῆς Ἀσίας. Ἠπειρώτας τοὺς λέγει καὶ ἀντιτίθησι πρὸς τοὺς νησιώτας.

φθονίαν χώρας, τὴν μὲν πλείστην αὐτῆς ἀργὸν[575] περιορῶντας, ἐξ ἧς δὲ καρποῦνται, τοσοῦτον πλοῦτον κεκτημένους.

Ἡγοῦμαι δ', εἴ τινες ἄλλοθέν ποθεν ἐπελθόντες θεαταὶ γένοιντο τῶν παρόντων πραγμάτων, πολλὴν ἂν αὐτοὺς καταγνῶναι[576] μανίαν ἀμφοτέρων ἡμῶν, οἵτινες οὕτω περὶ μικρῶν κινδυνεύομεν, ἐξὸν ἀδεῶς πολλὰ κεκτῆσθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν χώραν διαφθείρομεν, ἀμελήσαντες τοῦ τὴν Ἀσίαν καρποῦσθαι. Καὶ τῷ μὲν[577] οὐδέν ἐστι προὐργιαίτερον[578] ἢ σκοπεῖν, ἐξ ὧν[579] οὐδέποτε παυσόμεθα πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους· ἡμεῖς δὲ τοσούτου δέομεν[580] συγκρούειν[581] τι τῶν ἐκείνου πραγμάτων, ἢ ποιεῖν στασιάζειν, ὥστε καὶ τὰς διὰ τύχας αὐτῷ γεγενημένας ταραχὰς διαλύειν ἐπιχειροῦμεν· οἵτινες[582] καὶ τοῖν στρατοπέδοιν τοῖν περὶ Κύπρον[583] ἐῶμεν αὐτὸν τῷ μὲν χρῆσθαι, τὸ δὲ πολιορκεῖν, ἀμφοτέροιν αὐτοῖν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὄντοιν[584]. Οἵ τε γὰρ ἀφεστῶτες[585], πρὸς ἡμᾶς τε οἰκείως ἔχουσι, καὶ Λακεδαιμονίοις σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασι· τῶν τε μετὰ Τιριβάζου[586] στρατευομένων, καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ χρησιμώτατον, ἐκ τῶνδε τῶν τόπων[587] ἤθροισται, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὸ πλεῖστον μέρος ἀπ' Ἰωνίας[588] συμπέπλευκεν, οἳ[589] πολὺ ἂν ἥδιον κοινῇ τὴν Ἀσίαν ἐπόρθουν, ἢ πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα μικρῶν ἐκινδύνευον. Ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν Κυκλάδων νήσων ἀμφισβητοῦμεν, τοσαύτας δὲ τὸ πλῆθος τριήρεις, καὶ τηλικαύτας τὸ μέγεθος δυνάμεις, οὕτως εἰκῇ[590] τῷ βαρβάρῳ παραδεδώκαμεν. Τοιγαροῦν τὰ μὲν ἔχει, τὰ δὲ μέλλει[591], τοῖς δ' ἐπιβουλεύει, δικαίως ἁπάντων ἡμῶν καταπεφρονηκώς. Διαπέπρακται γὰρ ὃ τῶν ἐκείνου προγόνων οὐδεὶς πώποτε· τήν τε γὰρ Ἀσίαν[592] διωμολόγηται καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων βασιλέως εἶναι, τάς τε πόλεις τὰς Ἑλληνίδας οὕτω κυρίως[593] παρείληφεν, ὥστε τὰς μὲν αὐτῶν κατασκάπτειν, ἐν δὲ ταῖς[594], ἀκροπόλεις τειχίζειν. Καὶ ταῦτα πάντα γέγονε διὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν.

Καίτοι τινὲς θαυμάζουσι τὸ μέγεθος τῶν Βασιλέως πραγμάτων, καί φασιν αὐτὸν εἶναι δυσπολέμητον, διεξιόντες[595] ὡς πολλὰς τὰς μεταβολὰς ἐν τοῖς Ἕλλησι πεποίηται[596]. Ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν ταῦτα τοὺς λέγοντας[597] οὐκ ἀποτρέπειν, ἀλλ' ἐπισπεύδειν τὴν στρατείαν. Εἰ γάρ, ἡμῶν ὁμονοησάντων

575) Χέρσον. Λέγεται καὶ τριγενῶς ἀργήν. Τὸ δὲ ἀργὸν, διότι εἶναι λέξις σύνθετος, ἄεργον. 576) Ὅτι αὐτοὶ ἤθελον ἀποδώσει πολλὴν μανίαν εἰς ἀμφοτέρους ἡμᾶς. 577) Τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν. 578) Μεγαλητέρας φροντίδος ἔργον. 579) Ἐκεῖνα, ἐξ ὧν. 580) Τόσον ἀπέχομεν. 581) Συνταράσσειν. 582) Ἡμεῖς. 583) Εὐαγόρας ὁ Κύπριος, ἀποκλεισθεὶς τῆς ἑλληνικῆς αὐτονομίας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἀνταλκίδου, ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ ἡττήθη μὲν μεγάλῃ ναυμαχίᾳ, ἐν Ὀλ. 98, 6'. ἐπολιορκεῖτο δὲ ἔκτοτε ὑπὸ τῶν Περσῶν. 584) Δηλ. Ἕλληνες ἦσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Εὐαγόραν, οὓς ἐπολιόρκει ὁ βασιλεύς, Ἕλληνες ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκεῖνοι, οἷς ἐχρῆτο πρὸς τὴν πολιορκίαν.

585) Ὁ ἀποστατήσας τοῦ βασιλέως Εὐαγόρας. 586) Τοῦ Πέρσου Σατράπου, τοῦ διευθύνοντος τὴν κατ' Εὐαγόρου ἐκστρατείαν. Ἴσως δὲ ἦρχεν ἰδίως τοῦ ἱππικοῦ. 587) Ἐκ τῆς Ἑλλάδος, δηλ. τῶν ἑλληνικῶν κατ' Ἀσίαν ἀποικιῶν. 588) Τῆς κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν παραλίας. 589) Οἱ ἀφεστῶτες καὶ οἱ στρατευόμενοι. 590) Μάτην· ἀπρονοήτως.

591) Ἔχειν. 592) Ὑποκείμενον τοῦ Εἶναι. Μεμψιμοιροῖ δὲ ἐνταῦθα κατὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Ἀνταλκίδου. 593) Ἰσχυρῶς, κυριαρχικῶς. 594) Ταῖς ἄλλαις· ἐννοεῖ δὲ τὰς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις. 595) Διηγούμενοι. 596) Ὁ Κοραῆς εἰκάζει· πεποίηκεν, διότι ἡ ἔννοια εἶναι ἐνεργητική. Ἴσως ὅμως τὸ μέσον, διότι ἐποίησε δι' ἑαυτοῦ, διὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως.

597) Τοὺς λέγοντας ταῦτα· ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες δὲν ἀποτρέπουσι.

ἁπάντων, αὐτὸς ἐν ταραχαῖς ὤν, χαλεπὸς ἔσται προσπολεμεῖν[598], ἥπου σφόδρα χρὴ δεδιέναι τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστῇ[599] καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμης[600], ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ νῦν πολεμικῶς ἔχωμεν. Οὐ μὴν[601], οὐδ' εἰ συναγορεύουσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, οὐδ' ὡς[601a] ὀρθῶς περὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως γιγνώσκουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἀπέφαινον αὐτὸν ἅμα ταῖν πολέοιν ἀμφοτέραιν πρότερόν ποτε περιγεγενημένον[602], εἰκότως ἂν ἡμᾶς καὶ νῦν ἐκφοβεῖν ἐπεχείρουν. Εἰ δὲ τοῦτο μὲν μηδέποτε γέγονεν, ἀντιπάλων δὲ ὄντων ἡμῶν καὶ Λακεδαιμονίων, προσθέμενος[603] τοῖς ἑτέροις, ἐπικυδέστερα[604] τὰ πράγματα τούτων ἐποίησεν, οὐδέν ἐστι τοῦτο σημεῖον τῆς ἐκείνου ῥώμης. Ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς πολλάκις μικραὶ δυνάμεις μεγάλας ῥοπὰς[605] ἐποίησαν· ἐπεὶ καὶ περὶ Χίων[606] ἔχοιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον εἰπεῖν, ὡς, ὁποτέροις ἐκεῖνοι[607] προσθέσθαι βουληθεῖεν, οὗτοι κατὰ θάλατταν κρείττους[608] ἦσαν.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιόν ἐστι σκοπεῖν τὴν Βασιλέως δύναμιν, ἐξ ὧν μεθ' ἑκατέρων[609] γέγονεν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πεπολέμηκε[610]. Καὶ πρῶτον μέν, ἀποστάσης Αἰγύπτου[611], τί διαπέπρακται πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτήν; Οὐκ ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπεμψε τοὺς εὐδοκιμωτάτους Περσῶν, Ἀκροκόμαν[612], καὶ Τιθραύστην, καὶ Φαρνάβαζον; οὗτοι δὲ τρία ἔτη μείναντες, καὶ πλείω κακὰ παθόντες ἢ ποιήσαντες, τελευτῶντες οὕτως αἰσχρῶς ἀπηλλάγησαν[613], ὥστε τοὺς ἀφεστῶτας[614] μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν[615], ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ὁμόρων ζητεῖν ἐπάρχειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ' Εὐαγόραν στρατεύσας, ὃς ἄρχει μὲν μιᾶς πόλεως τῶν ἐν Κύπρῳ[616], ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἔκδοτός ἐστιν[617], οἰκῶν δὲ νῆσον[618], κατὰ μὲν θάλατταν προδεδυστύχηκεν[619], ὑπὲρ δὲ τῆς χώρας[620] τρισχιλίους εἶχε μόνον πελταστάς, ἀλλ' ὅμως οὕτω ταπεινῆς δυνάμεως οὐ δύναται περιγενέσθαι Βασιλεὺς πολεμῶν. Ἀλλ' ἤδη μὲν ἓξ ἔτη[621] διατέτριφεν· εἰ δὲ δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγενημένοις[622] τεκμαίρεσθαι, πολὺ πλείων ἐλπίς ἐστιν

---

598) Χαλεπῶς ὥςτε πολεμεῖν ἡμᾶς πρὸς αὐτόν· δυσπολέμητος. 599) Ἀποκαταστηθῶσιν, εἰρηνεύσωσι τὰ πράγματα τῶν βαρβάρων. 600) Τὰ πράγματα τῶν βαρβάρων ἐνεργῶνται διὰ μιᾶς γνώμης, κατὰ μίαν γνώμην, τὴν τοῦ βασιλέως, καὶ παύσωσιν αἱ ἀποςασίαι.

601) Ἀποτρέπουσι. 601a) Οὕτως οὐδὲ τότε.

602) Νικήσαντα τὰς δύω πόλεις, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην. 603) Συμμαχῶν.

604) Λαμπρότερα, ἰσχυρότερα. 605) Στροφὰς τῶν πραγμάτων ὑπέρ τινος. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς πλάστιγγος. 606) Τοὺς ἀναφέρει ὡς μικράν τινα δύναμιν. 607) Οἱ Χῖοι.

608) Ἰσχυρότεροι. 609) Ὅταν ἡνώθη μὲ ἡμᾶς ἢ τοὺς Λακεδαιμονίυς. 610) Ἐκ τῶν πολέμων οὓς ἐποίησεν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ. 611) Ἐπὶ Ἀρταξέρξυ τοῦ Μνήμονος, βασιλεύσαντος Π. Χ. 605 (Ὀλ. 93, δ'.). 612) Ἀβροκόμαν κατὰ Ἀρποκρατίωνα. Κατά τινας τὸ χωρίον τοῦτο, ἀπὸ οὐκ ἐκεῖνος, μέχρι ἐπάρχειν, ἀφαιρετέον. 613) Κακῶς ἔχοντες ἀνεχώρησαν. 614) Οἱ ἀποστάται. 615) Δὲν εὐχαριστοῦντο πλέον μὲ μόνην τὴν ἐλευθερίαν των. τοῦτο σημαίνει τὸ ἀγαπᾶν. 616) Τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου. 617) Εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Ἀνταλκίδου ὁ Εὐαγόρας, δηλαδὴ ἡ Κύπρος, παρεδόθη εἰς τοὺς Πέρσας (Ἴδ. Ξενοφ. Ἑλλ. έ, 1, 31.). 618) Ἑπομένως τόπον μικρὸν καὶ εὐχείρωτον. 619) Διότι πρὸ ἓξ ἐτῶν εἶχε νικηθῇ εἰς μεγάλην ναυμαχίαν. 620) Πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἰδίας χώρας.

621) Ἀπόδειξις τοῦτο τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐπροφέρθη ὁ λόγος οὗτος. Ἡ εἰρήνη τοῦ Ἀνταλκίδου ἔγεινεν ἐν 388 Π. Χ. (Ὀλ. 98, γ'.) Ὁ Εὐαγόρας μὴ ὑπακούσας εἰς αὐτήν, ἤρχισεν ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ἑπομένου ἔτους τὸν πόλεμον. Διόδ. ιέ. 2. Τὸ ἕκτον ἀπ' ἐκείνου ἔτος εἶναι τὸ Π. Χ. 380 (Ὀλ. 100, ά). 622) Διὰ τῶν γεγενημένων, τῶν παρελθόντων,

ἕτερον ἀποστῆναι[623], πρὶν ἐκεῖνον ἐκπολιορκηθῆναι[624]. Τοιαῦται βραδυτῆτες[625] ἐν ταῖς πράξεσι ταῖς Βασιλέως ἔνεισιν! Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τῷ περὶ Κνίδον[626], ἔχων μὲν τοὺς Λακεδαιμονίων συμμάχους εὔνους, διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν πολιτειῶν[627], χρώμενος δὲ ταῖς ὑπηρεσίαις[628] ταῖς παρ' ἡμῶν, στρατηγοῦντος δὲ αὐτῷ Κόνωνος, ὃς ἦν ἐπιμελέστατος μὲν τῶν στρατηγῶν, πιστότατος δὲ τοῖς Ἕλλησιν, ἐμπειρότατος δὲ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, τοιοῦτον λαβὼν συναγωνιστὴν, τρία μὲν ἔτη περιεῖδε τὸ ναυτικὸν[629] τὸ περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τριηρῶν ἑκατὸν[630] μόνον πολιορκούμενον, πεντεκαίδεκα δὲ μηνῶν τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπεστέρησεν. Ὥστε τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ[631], πολλάκις ἂν διελύθησαν[632], διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον, καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν περὶ Κόρινθον[633] συστᾶσαν, μόλις ποτὲ ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν. Καὶ ταῦτ' ἐστὶ τὰ βασιλικώτατα καὶ σεμνότατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, καὶ περὶ ὧν οὐδέποτε παύονται λέγοντες οἱ βουλόμενοι τὰ τῶν βαρβάρων μεγάλα ποιεῖν[634].

Ὥστ' οὐδεὶς ἂν ἔχει τοῦτ' εἰπεῖν, ὡς οὐ δικαίοις χρῶμαι τοῖς παραδείγμασιν, οὐδ' ὡς ἐπὶ μικροῖς διατρίβω, τὰς μεγίστας τῶν πράξεων παραλιπών· φεύγων γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν[635], τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων διῆλθον, οὐκ ἀμνημονῶν οὐδὲ ἐκείνων, ὅτι Δερκυλλίδας[636] μὲν χιλίους ἔχων ὁπλίτας, τῆς Αἰολίδος[637] ἐπῆρξε· Δράκων[638] δὲ, Ἀταρνέα[639] καταλαβὼν, καὶ τρισχιλίους πελταστὰς συλλέξας, τὸ Μύσιον πεδίον[640] ἀνάστατον ἐποίησε· Θίβρων[641] δὲ, ὀλίγῳ πλείους τούτων διαβιβάσας, τὴν Λυδίαν πᾶσαν ἐπόρθησεν· Ἀγησίλαος δὲ[642], τῷ Κυρείῳ[643] στρατοπέδῳ χρώμενος, μικροῦ δεῖν[644] τῆς ἐντὸς Ἅλυος χώρας[645] ἁπάσης ἐκράτησε. Καὶ οὐδὲ τὴν στρατιὰν, τὴν

---

623) Ἄλλον τινὰ βασιλέα ἢ ἀρχηγὸν πόλεως. 624) Πρὶν κυριευθῇ διὰ τῆς πολιορκίας. 625) Περισπᾶται ἀττικῶς· παρ' ἄλλοις βραδύτητας. 626) Διόρθωσις τῶν ἐκδοτῶν. Εἰς τὰ ἀντίγραφα φέρεται Ῥόδον, ὃ ἴσως ὀρθὸν, διότι ὀλίγον ἀπέχει ἡ Ῥόδος τῆς Κνίδου. Ἕνδεκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἧτταν τῶν Ἀθηναίων, ὁ Κόνων παραλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ Περσικοῦ στόλου ἐνίκησε τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς Κνίδον τῆς Καρίας τὸ 394 π. Χ. (Ὀλ. 96, γ'.). 627) Διότι ἐπολιτεύοντο δυσμενῶς πρὸς τοὺς συμμάχους των.

628) Ἀφῃρημένον ἀντὶ συγκεκριμένου, τοῖς ὑπηρέταις. δηλαδὴ τοῖς κωπηλάταις.

629) Τὸ ἑαυτοῦ. 630) Τῶν Λακεδαιμονίων. 631) Καθ' ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτόν.

632) Ἤθελον διαλυθῇ. 633) Συμμαχίαν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Περσῶν.

634) Μεγαλοποιεῖν τὰ πράγματα τῶν βαρβάρων. 635) Τὴν κατηγορίαν. 636) Στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, σταλεὶς εἰς Ἀσίαν ἐν ἔτει 399 Π. Χ. (Ὀλ. 95, β')· φέρει δὲ ταῦτα ὡς ἀπόδειξιν ὅτι οἱ Πέρσαι εὐκόλως πολεμοῦνται. 637) Τῆς ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐπαρχίας.

638) Πιθανῶς ἀποστάτης τις, ἄλλοθεν ἄγνωστος. 639) Πόλιν τῆς Αἰολίδος, ἄντικρυ τῆς Λέσβου. 640) Τὴν Μυσίαν, ἐπαρχίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, περιέχουσαν καὶ τὴν Αἰολίδα πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς παράλια. 641) Οὕτω φέρεται εἰς τὰ χειρόγραφα. Ἀλλ' οἱ ἐκδόται, ἐν οἷς δὲ ὁ Κοραῆς, ἔγραψαν Θίμβρων, ἀκολουθήσαντες τὰς ἐκδόσεις τοῦ Ξενοφῶντος. Ἀπεκατέστησα ὅμως τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων, κατ' Ἀττικήν τινα ἐπιγραφὴν σωζομένην εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ γράφουσαν τὸ ὄνομα Θίβρων. Παράγεται δὲ ἀπὸ τοῦ Θιβρὸς, δωριστὶ Θερμός. Ἦν δὲ ὁ Θίβρων στρατηγὸς Λακεδαιμόνιος, ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ Δερκυλλίδου ἐκστρατεύσας εἰς Ἀσίαν. 642) Ὁ περίφημος τῆς Σπάρτης βασιλεὺς, ὁ μετὰ ταῦτα ἀγωνισθεὶς πρὸς τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ἐστάλη εἰς Ἀσίαν μετὰ τὸν Δερκυλλίδαν ἐν ἔτει Π. Χ. 396 (Ὀλ. 96, ά.). 643) Τῷ τοῦ Κύρου στρατεύματι. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀναφέρει ῥητῶς ὁ Ἀρποκρατίων, ὡς περιεχόμενον εἰς τὸν λόγον τοῦτον. Ἐπανελθόντες οἱ δεκακισχίλιοι ὑπὸ τὸν Ξενοφῶντα ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ Κύρου ἐκστρατείαν, ἐμισθοφόρησαν παρὰ τῷ Ἀγησιλάῳ.

644) Ὀλίγου ἔλειψε. 645) Τῆς χώρας τῆς ἀπὸ τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ τῆς Καππαδοκίας.

μετὰ Βασιλέως περιπολοῦσαν[646], οὐδὲ τὴν Περσῶν ἀνδρίαν ἄξιον[647] φοβηθῆναι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν Κύρῳ συναναβάντων οὐδὲν βελτίους ὄντες τῶν ἐπὶ θαλάττης[648]. Τὰς μὲν γὰρ ἄλλας μάχας, ἴσως ἡττήθησαν, ἐῶ, καὶ τίθημι[649] στασιάζειν αὐτούς, καὶ μὴ βούλεσθαι προθύμως πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βασιλέως διακινδυνεύειν· ἀλλ' ἐπειδὴ, Κύρου τελευτήσαντος, συνῆλθον ἅπαντες οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς οὕτως αἰσχρῶς ἐπολέμησαν, ὥστε μηδένα λόγον ὑπολιπεῖν[650] τοῖς εἰθισμένοις τὴν τῶν Περσῶν ἀνδρίαν ἐπαινεῖν. Λαβόντες[651] γὰρ ἑξακισχιλίους τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἀριστίνδην[652] μὲν ἐπιλελεγμένους, ἀλλ' οἱ διὰ φαυλότητα[653] ἐν ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ζῆν, ἀπείρους μὲν τῆς χώρας ὄντας, ἐρήμους δὲ συμμάχων γεγενημένους, προδεδομένους δὲ ὑπὸ τῶν συναναβάντων[654], ἀπεστερημένους δὲ τοῦ στρατηγοῦ[655], μεθ' οὗ συνηκολούθησαν, τοσοῦτον ἥττους[656] αὐτῶν ἦσαν, ὥσθ' ὁ Βασιλεὺς, ἀπορήσας τοῖς παροῦσι[657], καὶ καταφρονήσας τῆς περὶ αὐτὸν[658] δυνάμεως, τοὺς ἄρχοντας τοὺς τῶν Ἑλλήνων ὑποσπόνδους συλλαβεῖν[659] ἐτόλμησεν, ὡς, εἰ τοῦτο παρανομήσειε[660], συνταράξων[661] τὸ στρατόπεδον, καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἐξαμαρτεῖν, ἢ πρὸς ἐκείνους ἐκ τοῦ φανεροῦ διαγωνίσασθαι. Διαμαρτὼν δὲ τῆς ἐπιβουλῆς[662], καὶ τῶν στρατιωτῶν συμμεινάντων, καὶ καλῶς ἐνεγκάντων[663] τὴν συμφορὰν, ἀπιοῦσιν αὐτοῖς[664] Τισαφέρνην καὶ τοὺς ἱππέας συνέπεμψεν, ὑφ' ὧν ἐκεῖνοι παρὰ πᾶσαν[665] ἐπιβουλευόμενοι τὴν ὁδὸν, ὁμοίως διεπορεύθησαν[666], ὥσπερ ἂν εἰ προπεμπόμενοι[667], μάλιστα μὲν φοβούμενοι τὴν ἀοίκητον τῆς χώρας[668], μέγιστον δὲ τῶν ἀγαθῶν νομίζοντες, εἰ τῶν πολεμίων ὡς πλείστοις ἐντύχοιεν. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων[669]· ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐπὶ Μυσῶν λείαν[670] ἐλθόντες, οὐδὲ κώμην καταλαβόντες, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν Βασιλέα στρατεύσαντες, ἀσφαλέ-

---

μέχρι τῆς θαλάσσης. 646) Περιφερομένην πρὸς φρουρὰν τοῦ Κράτους. 647) Ἄξιόν ἐστι φοβηθῆναι ἡμᾶς· νὰ τὴν φοβηθῶμεν.

648) Τῶν στρατευμάτων τῶν κατεχόντων τὰ παραθαλάσσια. 649) Ὑποθέτω ὅτι ἐνικήθησαν· διότι ἔστω ὅτι ἐστασίαζον μεταξύ των, καὶ δὲν ἤθελον νὰ πολεμήσωσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως. 650) Ὥστε δὲν ἄφησαν εἰς τοὺς ἐπαινέτας τῶν Περσῶν κἀνένα λόγον, τοὺς κατήντησαν νὰ μὴν ἔχουν τί νὰ εἰποῦν. 651) Εὑρόντες, καὶ μόνον οὐκ ἔχοντες εἰς χεῖράς των. 652) Ὄχι κατ' ἀνδρείαν, ὄχι τοὺς ἀρίστους.

653) Διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν φαυλότητα. 654) Τῶν Περσῶν ὅσοι τοὺς συνηκολούθησαν εἰς τὴν Ἀνάβασιν. Οὕτως ὠνομάσθη ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κύρου ἐκ τῆς παραθαλασσίας, τῆς κάτω Ἀσίας, εἰς τὴν ἄνω. 655) Τοῦ Κύρου. 656) Κατώτεροι, ἀσθενέστεροι. 657) Μὴ ἠξεύρων τί νὰ κάμῃ εἰς τὰς πράξεις ἐκείνας. 658) Τῆς ἰδικῆς του δηλαδή. 659) Ἐτόλμησε συλλαβεῖν τοὺς ἄρχοντας, ἐλθόντας ἢ ὄντας ὑποσπόνδους, ἐν ᾧ ἦλθον διὰ σπονδῶν. Περὶ τούτων ἰδ. Κύρ. Ἀνάβ. 660) Ἂν ἔκαμνε τὴν παρανομίαν ταύτην. 661) Νομίσας ὅτι ἤθελε συνταράξει. 662) Ἀποτυχούσης τῆς ἐπιβουλῆς του, κατὰ τοῦτο δηλ. μόνον, ὅτι τὸ στρατόπεδον δὲν συνεταράχθη. Διότι τοὺς ἀρχηγοὺς συλλαβὼν αὐτὸς ἐλθόντας εἰς συνέντευξιν, τοὺς ἐθανάτωσε. 663) Καλῶς, γενναίως ὑπέφερον τὴν συμφοράν· 664) Ὅταν ἀνεχώρησαν αὐτοὶ, οἱ Ἕλληνες. 665) Εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ. 666) Διὰ τῆς ὁδοῦ. 667) Πανηγυρικῶς συνοδευόμενοι. 668) Διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν 669) Κεφάλαιον τῶν εἰρημένων ἐστὶν ὅτι· δηλ. συγκεφαλαιῶν τὰ εἰρημένα, λέγω ὅτι. 670) Εἰς τὰ χειρόγραφα ἐφέρετο ἐπιμέλειαν ἢ ἐπ' ἀμέλειαν. Διώρθωσε δὲ οὕτως εὐφυέστατα ὁ Κοραῆς. Τὸ ἐπὶ Μυσῶν λείαν ἦτον παροιμία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σημαίνουσα τὸ, ἐπὶ μικρὰ πράγματα. Ἴσως δὲ ὑπαινίττεται καὶ τὸν ἀνωτέρω Δράκοντα, ὅς τις ἀνεσκάπτωσε τὸ Μύσιον πεδίον·

-στερον κατέδησαν τῶν περὶ φιλίας αὐτῶν πρεσβευόντων[671]. Ὥστε μοι δοκοῦσιν ἐν ἅπασι τοῖς τόποις σαφῶς ἐπιδεδεῖχθαι τὴν αὐτῶν μαλακίαν[672]. Καὶ γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσίας πολλὰς μάχας ἥττηνται, καὶ διαβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην δίκην ἔδοσαν[673] (οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο, οἱ δὲ αἰσχρῶς ἐσώθησαν), καὶ τελευτῶντες ἐπ' αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις καταγέλαστοι γεγόνασι[674].

Καὶ τούτων οὐδὲν ἀλόγως[675] γέγονεν, ἀλλὰ πάντα εἰκότως[676] ἀποβέβηκεν· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοὺς οὕτω[677] τρεφομένους καὶ πολιτευομένους, οὔτε τῆς ἄλλης ἀρετῆς μετέχειν, οὔτε ἐν ταῖς μάχαις τρόπαιον ἵστασθαι τῶν πολεμίων. Πῶς γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύμασιν[678] ἐγγενέσθαι δύναιτ' ἂν ἢ στρατηγὸς δεινός, ἢ στρατιώτης ἀγαθός, ὧν[679] τὸ μὲν πλεῖστόν ἐστιν ὄχλος ἄτακτος καὶ κινδύνων ἄπειρος, πρὸς μὲν τὸν πόλεμον ἐκλελυμένος, πρὸς δὲ τὴν δουλείαν ἄμεινον τῶν παρ' ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένοις; οἱ δὲ ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες αὐτῶν, ὁμαλῶς[680] μέν, οὐδὲ κοινῶς, οὐδὲ πολιτικῶς, οὐδεπώποτ' ἐβίωσαν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον διάγουσιν εἰς μὲν τοὺς[681] ὑβρίζοντες, τοῖς δὲ δουλεύοντες, ὡσανεὶ ἄνθρωποι μάλιστα τὰς φύσεις διεφθαρμένοι· καὶ τὰ μὲν σώματα[682] διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶντες, τὰς δὲ ψυχὰς διὰ τὰς μοναρχίας[683] ταπεινὰς καὶ περιδεεῖς ἔχοντες, ἐξεταζόμενοι[684] δὲ πρὸς αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις, καὶ προκυλινδούμενοι[685], καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες[686]· θνητὸν μὲν ἄνδρα προσκυνοῦντες καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες, τῶν δὲ θεῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων καταφρονοῦντες. Τοιγαροῦν οἱ καταβαίνοντες αὐτῶν ἐπὶ θάλατταν, οὓς καλοῦσι Σατράπας, οὐ καταισχύνουσι[687] τὴν ἐκείνων παίδευσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς αὐτοῖς διαμένουσι, πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀπίστως, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀνάνδρως ἔχοντες· καὶ τὰ μὲν ταπεινῶς, τὰ δ' ὑπερηφάνως[688] ζῶντες· τῶν μὲν συμμάχων καταφρονοῦντες, τοὺς δὲ πολεμίους θεραπεύοντες. Τὴν μέν γε μετ' Ἀγησιλάου στρατιάν, ὀκτὼ μῆνας ταῖς ἑαυτῶν δαπάναις διέθρεψαν, τοὺς δὲ ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύσαντας[689], ἑτέρου τοσούτου χρόνου τὸν μισθὸν ἀπεστέρησαν· καὶ τοῖς μὲν Κισθήνην[690] καταλαβοῦσιν ἑκατὸν τάλαντα διένειμαν, τοὺς δὲ μεθ' ἑαυτῶν εἰς Κύπρον στρατευσαμένους, μᾶλλον ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ὕβριζον. Ὡς δὲ ἁπλῶς[691] εἰπεῖν, καὶ μὴ καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ[692], τίς ἢ τῶν πολεμησάντων αὐτοῖς οὐκ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν, ἢ τῶν

---

671) Αὐτῶν τῶν πρεσβευόντων, οἵτινές εἰσιν ἀσφαλέστατοι πάντοτε. 672) Ἀνανδρίαν (οἱ Πέρσαι). 673) Ἐτιμωρήθησαν. 674) Νικηθέντες αἰσχρῶς εἰς αὐτὰ τὰ βασίλειά των, εἰς τὸ κέντρον τοῦ βασιλείου των, καθὼς δηλαδὴ οἱ πολεμήσαντες πρὸς τὸν Κῦρον.

675) Ἀναιτίως. 676) Ὡς ἔπρεπε ν' ἀποβῶσι. 677) Ὡς τρέφονται οἱ Πέρσαι.

678) Ἀντί: ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ βίου. 679) Ἐκείνων, ὧν τὸ πλεῖστον μέρος. 680) Οὔτε ὁμαλῶς. 681) Ὑβρίζοντες εἰς τούς, ἐνυβρίζοντες τοὺς μέν. 682) Κατὰ τὰ σώματα.

683) Ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι μοναρχοῦνται. 684) Διατρίβοντες παρὰ τὰ βασίλεια. Ἀρχοκρ

685) Κυλιόμενοι ἐμπρὸς τῶν βασιλείων. 686) Δὲν λέγει μόνον μικροφρονοῦντες, ἀλλὰ προσπαθοῦντες νὰ μάθωσι πῶς νὰ μικροφρονῶσι. 687) Εἰρωνικῶς· οὐ πράττουσιν ἀνοίκεια τῆς παιδεύσεως. 688) Ταπεινῶς πρὸς τοὺς μεγάλους, ὑπερηφάνως πρὸς τοὺς μικρούς.

689) Ἐννοεῖ ἴσως τοὺς μετὰ Κόνωνος Ἀθηναίους. 690) Κατὰ Στράβωνα, πόλις τῆς Αἰολίδος, ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Οἱ δὲ καταλαβόντες αὐτὴν ἦσαν ἴσως Λακεδαιμόνιοι, ἢ οἱ μετὰ τοῦ Δράκοντος. 691) Ἐν συντόμῳ. 692) Τίς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐκ ἀπῆλθε;

ὑπ' ἐκείνοις γενομένων οὐκ αἰκισθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν; Οὐ Κόνωνα μὲν, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας στρατηγήσας τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν κατέλυσεν, ἐπὶ θανάτῳ[693] συλλαβεῖν ἐτόλμησαν; Θεμιστοκλέα δὲ, ὃς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτοὺς κατεναυμάχησε, καὶ μεγίστων δωρεῶν ἠξίωσαν; Καίτοι πῶς χρὴ τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν, οἳ τοὺς μὲν εὐεργέτας τιμωροῦνται, τοὺς δὲ κακῶς ποιοῦντας οὕτως ἐπιφανῶς κολακεύουσι; Περὶ τίνας δ' ἡμῶν[694] οὐκ ἐξαμαρτάνουσι; Ποῖον δὲ χρόνον διαλελοίπασιν οὐκ ἐπιβουλεύοντες[695] τοῖς Ἕλλησι; Τί δ' οὐκ ἐχθρὸν αὐτοῖς ἐστι τῶν παρ' ἡμῖν; οἳ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἕδη[696], καὶ τοὺς νεὼς συλᾶν[697] ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ καὶ κατακαίειν ἐτόλμησαν; Διὸ καὶ τοὺς Ἴωνας ἄξιον ἐπαινεῖν, ὅτι τῶν ἐμπρησθέντων ἱερῶν ἐπηράσαντο[698] εἴ τι τινὲς οἰκοδομήσαιεν, ἢ πάλιν εἰς τὰ ἀρχαῖα[699] καταστῆσαι βουληθεῖεν· οὐκ ἀποροῦντες[700] ὁπόθεν ἐπισκευάσωσιν, ἀλλ' ἵνα ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγιγνομένοις ᾖ τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας, καὶ μηδεὶς πιστεύῃ τοῖς τοιαῦτα εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕδη ἐξαμαρτεῖν τολμήσασιν, ἀλλὰ καὶ φυλάττωνται[701], καὶ δεδίωσιν, ὁρῶντες αὐτοὺς, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθήμασι[702], πολεμήσαντας.

Ἔχω δὲ καὶ περὶ τῶν πολιτῶν τῶν ἡμετέρων πολλὰ τοιαῦτα[703] διελθεῖν[704]. Καὶ γὰρ οὗτοι πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους, ὅσοις πεπολεμήκασιν, ἅμα διαλλάττονται καὶ τῆς ἔχθρας τῆς προγεγενημένης ἐπιλανθάνονται[705]· τοῖς δ' ἠπειρώταις[706], οὐδ' ὅταν εὖ πάσχωσι[707], χάριν ἴσασιν[708]· οὕτως ἀείμνηστον πρὸς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἔχουσι! Καὶ πολλῶν μὲν οἱ πατέρες ἡμῶν μηδισμοῦ θάνατον κατέγνωσαν[709], ἐν δὲ τοῖς συλλόγοις[710] ἔτι καὶ νῦν[711] ἀρὰς ποιοῦνται, πρὶν ἄλλο τι χρηματίζειν[712], εἴ τις ἐπικηρυκεύεται[713] Πέρσαις τῶν πολιτῶν. Εὐμολπίδαι[714] δὲ καὶ κήρυκες[715] ἐν τῇ τελετῇ τῶν μυστη-

---

693) Ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν. 694) Πρὸς τίνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων. 695) Ὁ Κοραῆς ἀποδοκιμάζει τὸ οὐκ. Ἀλλ' ἴσως ἔχει καλῶς. Ποῖον χρόνον ἔμεινον χωρὶς νὰ ἐπιβουλεύωσι.

696) Τὰ ἀγάλματα, κυρίως μὲν τὰ καθήμενα, ἀλλὰ καὶ πάντα. 697) Συλᾶν τὰ ἕδη, περιαιροῦντες δηλ. τὸν χρυσοῦν κόσμον, ἢ τὸν χρυσὸν τῶν χρυσελεφαντίνων, ἢ καὶ ἁρπάζοντες αὐτὰ, ὡς τῷ ὄντι ἔπραξαν. 698) Κατηράσθησαν ἄν τινες, ἐκείνων οἵτινες. Κατὰ Διόδωρον (ΙΑ'. 29) καὶ Λυκοῦργον (κ. Λεωκρ. 19), ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὤμοσαν τὸν ὅρκον, ὅστις περιεῖχεν· « Καὶ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων » οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασιν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγινομένοις ἐάσω καταλείπε- » σθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας »· φαίνεται ὅμως ἀκριβέστερος ὁ Ἰσοκράτης ἀποδίδων τὸν ὅρκον τοῦτον εἰς μόνους τοὺς Ἴωνας, διότι ἠξεύρομεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειρον ὅλους τοὺς ναοὺς τοὺς καταστραφέντας ὑπὸ τῶν βαρβάρων. 699) Εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασίν του.

700) Ὄχι δι' ἔλλειψιν πόρων. 701) Ἵνα φυλάττωνται πάντες· τὸ ἐναντίον τοῦ Μηδείς.

702) Τοῖς ἱεροῖς ἀφιερώμασι. 703) Ὁποῖα δηλαδὴ ἐπῄνεσα τῶν Ἰώνων. 704) Δύναμαι νὰ διηγηθῶ. 705) Δηλ. ἅμα διαλλαχθέντες ἐπιλανθάνονται. 706) Τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἀσιατικὴν ἤπειρον, τοῖς Πέρσαις. 707) Εὐεργετῶνται ὑπ' αὐτῶν. 708) Τοῖς εὐγνωμονοῦσι.

709) Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔγνωσαν (ἀπεφάσισαν) κατὰ πολλῶν θάνατον (ἕνεκα) μηδισμοῦ, κλίσεως πρὸς τοὺς Μήδους. 710) Εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ.

711) Δηλαδὴ ἐπὶ Ἰσοκράτους, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι συνεμάχουν τοῖς Πέρσαις. 712) Διασκέπτεσθαι. 713) Ὡς ἀνωτέρω· ἀρὰς κατ' ἐκείνου ὅστις· τὰς ἀρὰς ταύτας παρῳδεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Θεσμοφ. (335)

Εἴ τις ἐπιβουλεύει τι τῷ δήμῳ κακὸν
Τῷ τῶν γυναικῶν, ἢ 'πικηρυκεύεται
Εὐριπίδῃ, Μήδοις τ', ἐπὶ βλάβῃ τινί.

714) Γενεὰ ἐν Ἀττικῇ ἀπὸ Εὐμόλπου, τοῦ εἰσαγαγόντος πρώτου τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια· ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἐλευσινείου. 715) Ὑπηρετοῦντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ Ἐλευσίνια,

ρίων[716], διὰ τὸ τούτων μῖσος, καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις εἴργεσθαι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοῖς ἀνδροφόνοις[717], προαγορεύουσιν[718]. Οὕτω δὲ φύσει πολεμικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν[719], ὥστε καὶ τῶν μύθων ἥδιστα συνδιατρίβομεν[720] τοῖς Τρωϊκοῖς καὶ Περσικοῖς, δι' ὧν ἐστι[721] πυνθάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφοράς. Εὕροι δ' ἄν τις ἐκ μὲν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὕμνους πεποιημένους[722]· ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Ἕλληνας, θρήνους ἡμῖν γεγενημένους· καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἑορταῖς ᾀδομένους, τῶν δὲ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς[723] ἡμᾶς μεμνημένους. Οἶμαι δὲ καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουληθῆναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἔντιμον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην, ἔν τε τοῖς μουσικοῖς ἄθλοις[724] καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων[725], ἵνα, πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθάνωμεν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν, καὶ, ζηλοῦντες τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν.

Ὥστε μοι δοκεῖ πολλὰ λίαν εἶναι τὰ παρακελευόμενα[726] πολεμεῖν αὐτοῖς, μάλιστα δ' ὁ παρὼν καιρός, ὃν οὐκ ἀφετέον[727]· οὗ[728] σαφέστερον οὐδέν. Καὶ γὰρ αἰσχρὸν, παρόντι μὲν[729] μὴ χρῆσθαι, παρελθόντος δὲ αὐτοῦ μνησθαι. Τί γὰρ ἂν καὶ βουληθείημεν ἡμῖν προσγενέσθαι, μέλλοντες βασιλεῖ πολεμεῖν, ἔξω[730] τῶν νῦν ὑπαρχόντων; Οὐκ Αἴγυπτος μὲν αὐτοῦ καὶ Κύπρος ἀφέστηκε; Φοινίκη δὲ καὶ Συρία διὰ τὸν πόλεμον[731] ἀνάστατοι γεγόνασι; Τύρος δὲ, ἐφ' ᾗ μέγα ἐφρόνησεν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου[732] κατείληπται: Τῶν δὲ ἐν Κιλικίᾳ[733] πόλεων τὰς μὲν πλείστας οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ἔχουσι, τὰς δὲ οὐ χαλεπόν ἐστι κτήσασθαι, Λυκίας[734] δ' οὐδὲ εἷς πώποτε Περσῶν ἐκράτησεν. Ἑκατόμνος[735] δ' ὁ Καρίας ἐπίσταθμος[736], τῇ μὲν ἀληθείᾳ πολὺν ἤδη χρόνον ἀφέστηκεν, ὁμολογήσει δὲ[737] ὅταν ἡμεῖς βουληθῶμεν. Ἀπὸ δὲ Κνίδου μέχρι Σινώπης[738], Ἕλληνες τὴν Ἀσίαν παροικοῦσιν οὓς οὐ δεῖ πείθειν, ἀλλὰ μὴ κωλύειν πολεμεῖν. Καὶ, τοιούτων ὁρμητηρίων[739] ὑπαρξάντων, καὶ τοσούτου πολέμου τὴν Ἀσίαν περιστάντος[740], τί δεῖ τὰ συμβησόμενα λίαν ἀκριβῶς προαγορεύειν[741]; Ὅπου γὰρ μικρῶν μερῶν ἥττους εἰσὶ[742], πῶς ἂν διατεθεῖεν, εἰ πᾶσιν ἡμῖν πολεμεῖν ἀναγκασθεῖεν; Ἔχει δὲ οὕτως[743]. Ἐὰν μὲν ὁ βάρβαρος ἐρρωμενεστέρως[744] κατάσχῃ τὰς πόλεις

---

716) Τῶν Ἐλευσινίων. 717) Εἰς τοὺς φονεῖς δὲν ἦτον ἐπιτετραμμένη ἡ εἴσοδος εἰς τὰ Ἐλευσίνια. 718) Κηρύττουσιν ὅτι ἐμποδίζονται. 719) Ἐκ φύσεως εἴμεθα πολέμιοι πρὸς αὐτούς. 720) Ἀκούομεν τοὺς Τρωϊκοὺς τῶν μύθων. 721) Δυνατόν ἐστι. 722) Ἐννοεῖ τὰ ποιήματα τῶν τραγικῶν καὶ ἄλλα. 723) Ὅταν περιπίπτωμεν εἰς συμφορὰς, ἐνθυμούμεθα τοὺς πρὸς Ἕλληνας πολέμους. 724) Εἰς τοὺς μουσικοὺς συναγωνισμοὺς, εἰς οὓς πολλάκις ἐψάλλοντο καὶ ἔπη. 725) Γνωστὸν ὅτι τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη ἐμανθάνοντο ἐκ στήθους, καὶ ἐψάλλοντο ὑπὸ τῶν παίδων. 726) Ἡμᾶς, τοὺς Ἕλληνας. 727) Νὰ μὴ τὸν παραμελήσωμεν, νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ αὐτόν. 728) Τοῦ ὅτι οὐκ ἀφετέον. 729) Τῷ καιρῷ. 730) Ἐκτός.

731) Ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. 732) Τῶν Φοινίκων ἀποστατῶν. 733) Ἡ μεσημβρινὴ παραλία τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 734) Δυτικῶς τῆς Κιλικίας. 735) Κατ' ἄλλας γραφὰς Ἑκατόμνως. 736) Σατράπης. 737) Τὴν ἀποστασίαν του. 738) Κνίδος ἡ μεσημβρινωτάτη πόλις τῆς Καρίας, Σινώπη δὲ ἡ ἀνατολικωτάτη τῆς Παφλαγονίας. Λέγει ἐπομένως ὅλην τὴν δυτικὴν καὶ ὅλην τὴν βόρειον παραλίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 739) Τόπων ἀσφαλῶν, ἀφ' ὧν δυνάμεθα ὁρμᾷν πρὸς τὸν πόλεμον. 740) Περιστοιχίσαντος, στάντος περὶ τὴν Ἀσίαν.

741) Προλέγειν. 742) Εἰσὶν ἀσθενέστεροι μικρῶν πόλεων, νικῶνται ἀπὸ αὐτούς.

743) Ἰδοὺ πῶς εἶναι τὰ πράγματα· ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια. 744) Μὲ περισσοτέραν δύναμιν.

τὰς ἐπὶ θαλάττῃ, φρουρὰς μείζους ἐν αὐταῖς ἢ νῦν ἐγκαταστήσας, τάχ' ἂν καὶ τῶν νήσων, αἵ εἰσι περὶ τὴν ἤπειρον[745], οἷον Ῥόδος καὶ Σάμος καὶ Χίος, ἐπὶ τὰς ἐκείνου τύχας ἀποκλίναιεν· ἢν δ' ἡμεῖς αὐτὰς[746] πρότεροι καταλάβωμεν, εἰκὸς, τοὺς τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ἄλλην τὴν ὑπερκειμένην[747] χώραν οἰκοῦντας, ἐπὶ τοῖς ἐντεῦθεν ὁρμωμένοις εἶναι[748]. Διὸ δεῖ σπεύδειν, καὶ μηδεμίαν ποιεῖσθαι διατριβὴν[749], ἵνα μὴ πάθωμεν, ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ, ὑστερήσαντες[750] τῶν βαρβάρων, καὶ προέμενοι[751] τινὰς τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς κινδυνεύειν, ἐξὸν αὐτοῖς, προτέροις διαβᾶσιν εἰς τὴν ἤπειρον, μετὰ πάσης τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως, ἐν μέρει τῶν ἐθνῶν ἕκαστον χειρώσασθαι[752]. Δέδεικται[753] γὰρ, ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀνθρώπους ἐκ πολλῶν συλλεγομένους τόπων, ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν, ἕως ἂν ἀθροισθῶσιν, ἀλλ' ἔτι διεσπαρμένοις αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν[754]. Ἐκεῖνοι[755] μὲν οὖν προεξαμαρτόντες, ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσαντο, καταστάντες[756] εἰς τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. Ἡμεῖς δ', ἂν σωφρονῶμεν, ἐξ ἀρχῆς φυλαξόμεθα, καὶ πειρασόμεθα φθῆναι περὶ τὴν Λυδίαν καὶ περὶ τὴν Ἰωνίαν στρατόπεδον ἐγκαταστήσαντες, εἰδότες, ὅτι καὶ βασιλεὺς οὐχ ἑκόντων ἄρχει τῶν ἠπειρωτῶν, ἀλλὰ μείζω δύναμιν περὶ αὑτὸν ἑκάστων αὐτῶν[757], ποιησάμενος· ἧς ἡμεῖς ὁπόταν κρείττω[758] διαβιβάσωμεν (ὃ βουληθέντες ῥᾳδίως ἂν ποιήσαιμεν), ἀσφαλῶς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν καρπωσόμεθα. Πολὺ δὲ κάλλιον, ἐκείνῳ περὶ τῆς βασιλείας πολεμεῖν, ἢ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν.

Ἄξιον δὲ ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας[759] ποιήσασθαι τὴν στρατείαν, ἵν' οἱ τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, οὗτοι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωσι, καὶ μὴ πάντα τὸν χρόνον δυστυχοῦντες διαγάγωσιν. Ἱκανὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος[760], ἐν ᾧ τί τῶν δεινῶν οὐ γέγονε; Πολλῶν γὰρ κακῶν τῇ φύσει τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπαρχόντων, αὐτοὶ πλείω τῶν ἀναγκαίων προσεξευρήκαμεν, πολέμους καὶ στάσεις ἡμῖν αὐτοῖς ἐμποιήσαντες, ὥστε τοὺς μὲν ἐν ταῖς αὑτῶν[761] ἀνόμως ἀπόλλυσθαι, τοὺς δὲ ἐπὶ ξένης μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν ἀλᾶσθαι[762], πολλοὺς δὲ, δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, ἐπικουρεῖν[763] ἀναγκαζομένους, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τοῖς φίλοις μαχομένους ἀποθνήσκειν. Ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς πώποτ' ἠγανάκτησεν· ἀλλ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς, ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις[764], δακρύειν ἀξιοῦσιν, ἀληθινὰ δὲ πάθη πολλὰ καὶ δεινὰ γιγνόμενα διὰ τὸν πόλεμον ἐφορῶντες[765], τοσούτου δέουσιν[766] ἐλεεῖν, ὥστε καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων κακοῖς, ἢ τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἀγαθοῖς. Ἴσως δ' ἂν

---

745) Τὴν Ἀσιατικήν. 746) Τὰς πόλεις. 747) Ὑψηλότερα, πρὸς τὸ ἐνδότερον κειμένην. 748) Ὑπείκειν τοῖς ὁρμωμένοις ἐντεῦθεν, ἀπὸ τὰς νήσους ταύτας. 749) Χρονοτριβήν. 750) Ἀργοπορήσαντες περισσότερον ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. 751) Ἀφήσαντες ἀβοηθήτους. 752) Νὰ ὑποτάξωσιν ἕκαστον τῶν ἐθνῶν ἐν μέρει, χωριστά. 753) Εἶναι ἀποδεδειγμένον. 754) Νὰ κινῆται κατ' αὐτῶν. 755) Οἱ πατέρες. 756) Περιπεσόντες. 757) Ποιησάμενος περὶ ἑαυτὸν δύναμιν μείζω ἑκάστων αὐτῶν ἰδίως. 758) Ἧς δυνάμεως ὅταν διαβιβάσωμεν ἡμεῖς δύναμιν κρείττω. 759) Ἐπὶ τοῦ παρόντος καιροῦ. 760) Δηλ. ἀρκετὰ ἔπαθον αὐτοὶ ἐν τῷ προλαβόντι χρόνῳ. 761) Πατρίσι. 762) Πλανᾶσθαι. 763) Νὰ μάχωνται ὡς ἐπίκουροι, ὡς μισθοφόροι. 764) Τὰς ὁποίας εὑρίσκουσι καὶ συνθέτουσιν οἱ ποιηταί, τὰς τραγῳδίας. 765) Βλέποντες, ἢ οἱ ἄνθρωποι· τὸ ἐναντίον τοῦ Οὐδείς. 766) Τόσον ἀπέχουσι.

καὶ τῆς ἐμῆς εὐηθείας πολλοὶ καταγελάσειαν, εἰ δυστυχίαν ἀνδρῶν[767] ἐν τοιούτοις καιροῖς ὀδυροίμην, ἐν οἷς Ἰταλία μὲν ἀνάστατος γέγονε, Σικελία δὲ καταδεδούλωται, τοσαῦται δὲ πόλεις τοῖς βαρβάροις ἐκδέδονται, τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις ἐστί.

Θαυμάζω δὲ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν, εἰ προσήκειν αὐτοῖς ἡγοῦνται μέγα φρονεῖν, μηδὲν πώποτε ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων μήτε εἰπεῖν, μήτε ἐνθυμηθῆναι[768] δυνηθέντες. Ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ἦσαν ἄξιοι τῆς παρούσης[769] δόξης, ἁπάντων ἀφεμένους τῶν ἄλλων, περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰσηγεῖσθαι καὶ συμβουλεύειν. Τυχὸν μὲν γὰρ ἄν τι διεπέραναν[770]· εἰ δὲ καὶ προαπεῖπον[771], ἀλλ᾽ οὖν τούς γε λόγους ὥσπερ χρησμοὺς, εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον[772] κατέλιπον. Νῦν δὲ, οἱ μὲν ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες, ἐπὶ μικροῖς σπουδάζουσιν, ἡμῖν δὲ, τοῖς τῶν πολιτικῶν ἐξεστηκόσι[773], περὶ τηλικούτων πραγμάτων συμβουλεύειν καταλελοίπασιν. Οὐ μὴν ἀλλ᾽, ὅσῳ μικροψυχότεροι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ προεστῶτες ἡμῶν, τοσοῦτον τοὺς ἄλλους[773*] ἐῤῥωμενεστέρως δεῖ σκοπεῖν ὅπως ἀπαλλαγησόμεθα τῆς παρούσης ἔχθρας[774]. Νῦν μὲν γὰρ μάτην ποιούμεθα τὰς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκας· οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ᾽ ἀναβαλλόμεθα[775], καὶ περιμένομεν τοὺς καιροὺς, ἐν οἷς ἀνήκεστόν[776] τι κακὸν ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυνησόμεθα[777].

Δεῖ δὲ ταύτας τὰς ἐπιβουλὰς ἐκ ποδῶν ποιησαμένους[778], ἐκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπιχειρεῖν, ἐξ ὧν τάς τε πόλεις ἀσφαλέστερον οἰκήσομεν, καὶ πιστότερον διακεισόμεθα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς[779]. Ἔστι δὲ ἁπλοῦς καὶ ῥᾴδιος ὁ λόγος ὁ περὶ τούτων. Οὔτε γὰρ εἰρήνην οἷόν τέ ἐστι βεβαίαν ἀγαγεῖν[780], ἐὰν μὴ κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν· οὔθ᾽ ὁμονοῆσαι τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς φιλίας[781] ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς αὐτοὺς ποιησώμεθα. Τούτων δὲ γεγονότων, καὶ τῆς ἀπορίας τῆς περὶ τὸν βίον ἡμῶν ἀφαιρεθείσης, ἣ καὶ τὰς ἑταιρίας[782] διαλύει, καὶ τὰς συγγενείας εἰς ἔχθραν προάγει, καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στάσεις καθίστησιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχ ὁμονοήσωμεν, καὶ τὰς εὐνοίας ἀληθινὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς[783] ἕξομεν. Ὧν ἕνεκα περὶ παντὸς ποιητέον[784], ὅπως ὡς τάχιστα τὸν ἐνθένδε[785] πόλεμον εἰς τὴν ἤπειρον[786] διοριοῦμεν[787], ὡς μόνον γ᾽ ἂν τοῦτο ἀγαθὸν ἀπολαύσαιμεν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς[788], εἰ

---

767) Δηλαδὴ ἐν ᾧ δυστυχοῦσι τόποι ὁλόκληροι, ἐγὼ ἀναφέρω δυστυχίας ἀνδρῶν.

768) Νὰ συλλογισθῶσι. 769) Τῆς παρούσης αὐτοῖς, ἣν ἔχουσι. 770) Τυχὸν νὰ κατώρθωνόν τι. 771) Ἂν ἤθελον ἀπελπισθῇ ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ὅτι οἱ λόγοι των δὲν ἤθελον ἔχει ἀποτέλεσμα. 772) Διὰ τὸ μέλλον. 773) Μακρυνθῶσι, καὶ ἰδιωτικῶς ζῶσι. 773*) Ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τοὺς μὴ προεστῶτας. 774) Τῆς μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων.

775) Ἀναβάλλομεν μόνον τὸν πόλεμον, δὲν τὸν παύομεν. 776) Ἀνίατον. 777) Ὀρθῶς προεῖπεν ὁ ῥήτωρ, διότι μετὰ δύω ἔτη ἐσχηματίζετο ἡ συμμαχία ὅπως ἀποβάλωσι τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπὸ τὰς Θήβας. Διόδ. ε. 28. 778) Ἀφαιρέσαντες. 779) Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. 780) Νὰ ἔχωμεν. 781) Πρὶν ἂν τοὺς αὐτοὺς ἔχωμεν φίλους καὶ πολεμίους. Καὶ ἐδῶ ὡς καὶ πολλαχοῦ κίνδυνος δηλοῖ τὸν πόλεμον. 782) Ἡ ἀπορία περὶ τὸν βίον διαλύει τὰς φιλίας. 783) Μεταξύ μας, ἐννοῶν ὅλους τοὺς Ἕλληνας. 784) Ἂς φροντίσωμεν ἐπιμελέστατα. 785) Ἐνταῦθα. Εὐριπ. Βακχ. 48. 786) Τὴν Ἀσίαν. 787) Ἀφοριοῦμεν· θέλομεν μακρύνει. 788) Ἐκ τῶν ἐμφυλίων ἡμῶν πολέμων.

ταῖς ἐμπειρίαις, ταῖς ἐκ τούτων γεγενημέναις, πρὸς τὸν βάρβαρον καταχρήσασθαι[789] δόξειεν ἡμῖν.

Ἀλλὰ γὰρ ἴσως διὰ τὰς συνθήκας[790] ἄξιον ἐπισχεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπειχθῆναι[791] καὶ θᾶττον ποιήσασθαι τὴν στρατείαν[792]· δι' ἃς[793] αἱ μὲν ἠλευθερωμέναι τῶν πόλεων Βασιλεῖ χάριν ἴσασιν, ὡς δι' ἐκεῖνον τυχοῦσαι τῆς αὐτονομίας ταύτης, αἱ δὲ ἐκδεδομέναι τοῖς βαρβάροις μάλιστα μὲν Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦσιν[794], ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετέχουσι τῆς εἰρήνης, ὡς ὑπὲρ τούτων[795] δουλεύειν ἠναγκασμέναι. Καίτοι πῶς οὐ χρὴ διαλύειν ταύτας τὰς ὁμολογίας[796], ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα[797] γέγονεν, ὥστε[798] ὁ μὲν Βάρβαρος κήδεται τῆς Ἑλλάδος, καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστὶν, ἡμῶν δέ τινές εἰσιν οἱ λυμαινόμενοι καὶ κακῶς ποιοῦντες αὐτήν; Ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις τὰ χείριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες· ἃ μὲν γὰρ αὐτονόμους ἀφίησι τάς τε νήσους καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, πάλαι λέλυται καὶ μάτην ἐν ταῖς στήλαις[799] ἐστίν· ἃ δὲ αἰσχύνην φέρει ἡμῖν, καὶ πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐκδέδωκε[800], ταῦτα δὲ[801] καὶ κατὰ χώραν μένει[802], καὶ πάντ' αὐτοὶ κύρια ποιοῦμεν[803]· ἃ χρὴ ἀναιρεῖν, καὶ μηδεμίαν ἐᾷν ἡμέραν, νομίζοντας προστάγματα[804] καὶ μὴ συνθήκας εἶναι. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι συνθῆκαι μέν εἰσιν, αἵτινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς[805] ἐν ἀμφοτέροις ἔχωσι· προστάγματα δὲ, τὰ τοὺς ἑτέρους ἐλαττοῦντα[806] παρὰ τὸ δίκαιον; Διὸ καὶ τῶν πρεσβευσάντων ταύτην τὴν εἰρήνην[807] δικαίως ἂν κατηγοροῖμεν, ὅτι, πεμφθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐποιήσαντο τὰς συνθήκας. Ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴτ' ἐδόκει τὴν ἑαυτῶν ἔχειν ἑκάστους, εἴτε καὶ τῶν δοριαλώτων ἐπάρχειν, εἴτε καὶ τούτων κρατεῖν, ὧν ὑπὸ τὴν εἰρήνην ἐτυγχάνομεν ἔχοντες[808], ἕν τι τούτων ὁρισαμένους, καὶ κοινὸν τὸ δίκαιον ποιησαμένους[809], οὕτω συγγράφεσθαι[810] περὶ αὐτῶν. Νῦν δὲ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει, καὶ τῇ Λακεδαιμονίων οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν, τὸν δὲ βάρβαρον ἁπάσης τῆς Ἀσίας δεσπότην κατέστησαν, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμησάντων ἡμῶν, ἢ τῆς μὲν Περσῶν ἀρχῆς πάλαι καθεστηκυίας[811], ἡμῶν δὲ ἄρτι τὰς πόλεις κατοικούντων[812],

---

789) Νὰ μεταχειρισθῶμεν. 790) Τὰς ἡμῖν πρὸς τὸν βασιλέα ὑπαρχούσας. 791) Μὴ βιασθῆναι, ἢ ταχέως ποιήσασθαι. 792) Ταῦτα ἤθελον δηλαδὴ μᾶς εἰπεῖ τινες ἴσως.

793) Συνθήκας. 794) Κατηγοροῦσι τοὺς Λακεδαιμονίους. 795) Διὰ νὰ ἔχωσι δηλ. αὐτοὶ εἰρήνην, ὅτι ἐκεῖνοι δουλεύουσι. 796) Συνθήκας. Ὁμολογία κυρίως εἶνε ἡ ἔγγραφος συνθήκη. 797) Δοξασία, ἰδέα νομίζεται. 798) Ὡς· ὁ δὲ Τε πλεονάζει. 799) Αἱ συνθῆκαι ἐχαράττοντο εἰς λιθίνας στήλας, καὶ ἐστήνοντο εἰς ἐπίσημα μέρη, ὅπως γνωρίζωνται ὑπὸ πάντων. 800) Παρέδοσαν εἰς τοὺς βαρβάρους. 801) Ὁ δὲ φαίνεται πλεονάζων ἐνταῦθα. ἀλλ' οἱ ῥήτορες συνήθως μεταχειρίζονται τὴν ἐπανάληψιν ταύτην τοῦ δὲ, ἔτι δὲ ἢ τοῦ μὲν, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνταπόδοσις ἀντωνυμίας πρὸς ἀντωνυμίαν, ἢ ἐπιῤῥήματος πρὸς ἄλλο. Ἃ δὲ... ταῦτα δέ· 802) Μένουσιν εἰς τὸν τόπον των, εἰς τὰς στήλας. 803) Ἡμεῖς αὐτοὶ τὰς ἔδομεν κῦρος. 804) Ὅτι δὲν εἶναι συνθῆκαι, ἀλλὰ προστάγματα τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν· τόσον ἐκεῖνον ὠφελοῦσι καὶ ἡμᾶς βλάπτουσι. 805) Ἴσην παρέχουσιν ἀμφοτέροις ὠφέλειαν. 806) Βλάπτοντα. 807) Ἀπελθόντων ὡς πρέσβεων ὅπως ἐνεργήσωσι τὴν εἰρήνην. 808) Νὰ θέσωσιν ἕνα τῶν τριῶν τούτων ὅρων· ἢ ὅτι ἕκαστος πρέπει νὰ κρατήσῃ τὰς ἰδίας χώρας· ἢ ἐκτὸς αὐτῆς νὰ ἔχῃ καὶ ὅσα ἐκυρίευσε κατὰ τὸν πόλεμον· ἢ τέλος νὰ ἔχῃ ἕκαστος ὅτι εἶχεν ἐπὶ τῆς εἰρήνης (ante bellum). 809) Νὰ πράξωσιν ὥστε τὸ αὐτὸ δίκαιον, ἡ αὐτὴ ἀρχὴ νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη. 810) Συμφωνεῖν ἐγγράφως.

811) Νὰ ἦτον ἀρχαία. 812) Πρὸ ὀλίγου ὡς νὰ ἤλθομεν νὰ κατοικήσωμεν τὰς πόλεις ἡμῶν.

ἀλλ' οὐκ ἐκείνων μὲν ἑκάστοι [ταύτην] τὴν τιμὴν ἐχόντων, ἡμῶν δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστευόντων.

Οἶμαι δ' ἐκείνας[813] εἰπὼν μᾶλλον δηλώσειν τήν τε περὶ ἡμᾶς ἀτιμίαν γεγενημένην, καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως πλεονεξίαν[814]. Τῆς γὰρ γῆς ἁπάσης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ[815] κειμένης δίχα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς δὲ Εὐρώπης καλουμένης[816], τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν[817] εἴληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν χώραν νεμόμενος[818], ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς συνθήκας ποιούμενος. Καὶ ταύτας συνηνάγκασεν ἡμᾶς, ἐν στήλαις λιθίναις ἀναγράψαντας, ἐν τοῖς κοινοῖς[819] τῶν ἱερῶν ἀναθεῖναι πολὺ κάλλιον τρόπαιον[820] τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομένων. Τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης[821] ἐστίν· αὗται δὲ ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου, καὶ καθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἑστήκασιν. Ὑπὲρ ὧν[822] ἄξιον ὀργίζεσθαι, καὶ σκοπεῖν ὅπως τῶν γεγενημένων δίκην ληψόμεθα[823], καὶ τὰ μέλλοντα διορθωσόμεθα. Καὶ γὰρ αἰσχρόν, ἰδίᾳ μὲν τοῖς Βαρβάροις οἰκέταις ἀξιοῦν χρῆσθαι[824], δημοσίᾳ δὲ τοσούτους τῶν συμμάχων περιορᾷν αὐτοῖς δουλεύοντας· καὶ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γενομένους[825], μιᾶς γυναικὸς ἁρπασθείσης, οὕτως ἅπαντας συνοργισθῆναι τοῖς ἀδικηθεῖσιν[826], ὥστε μὴ πρότερον παύσασθαι πολεμοῦντας, πρὶν τὴν πόλιν ἀνάστατον ἐποίησαν τοῦ τολμήσαντος ἐξαμαρτεῖν· ἡμᾶς δέ, ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑβριζομένης, μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν, ἐξὸν ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπράξασθαι. Μόνος γὰρ οὗτος ὁ πόλεμος κρείττων εἰρήνης ἐστί[827], καὶ θεωρίᾳ[828] μᾶλλον ἢ στρατείᾳ προσεοικώς, ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς τὴν ἡσυχίαν ἄγειν βουλομένοις, καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπιθυμοῦσιν. Ἐξέσται γὰρ ἂν τοῖς μὲν[829] ἀδεῶς τὰ σφέτερα αὐτῶν καρποῦσθαι, τοῖς δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλούτους καταστήσασθαι.

Πολλαχῇ[830] δὲ ἄν τις συλλογιζόμενος εὕροι ταύτας τὰς πράξεις λυσιτελούσας μάλιστα ἡμῖν. Φέρε γάρ[831], πρὸς τίνας χρὴ πολεμεῖν τοὺς μηδεμιᾶς πλεονεξίας ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ δίκαιον σκοποῦντας; Οὐ πρὸς τοὺς καὶ πρότερον τὴν Ἑλλάδα κακῶς ποιήσαντας, καὶ νῦν ἐπιβουλεύοντας, καὶ πάντα τὸν χρόνον οὕτω[832] διακειμένους πρὸς ἡμᾶς; Τίσι δὲ φθονεῖν[833] εἰκός ἐστι τοὺς μὴ παντάπασιν ἀνάνδρως διακειμένους, ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι[834] χρωμένους; Οὐ τοῖς μείζους μὲν τὰς δυναστείας ἢ κατὰ ἀν-

---

813) Κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὡς ἕπεται· ὡς τὸ οὕτως ἐκ τοῦ οὗτος. 814) Πόσα περισσότερα ἡμῶν ἐκέρδισε. 815) Οὐρανῷ· οὕτως ἔλεγον οἱ τότε φυσιολόγοι. Ξενοφ. Ἀπομν. Α'. 1, 11. 816) Ταῦτα ἐδόξαζον τότε περὶ Γεωγραφίας. 817) Ὡς ἐκ, διὰ τῶν συνθηκῶν.

818) Ὡς νὰ ἐμοίραζε μὲ τὸν Δία, ἐλάμβανεν αὐτὸς τὸ ἥμισυ τῆς γῆς. 819) Κοινοῖς ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν, ὁποῖος ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναός. 820) Αἱ ἀναγεγραμμέναι συνθῆκαι ἦσαν ὡς τρόπαιον. 821) Μιᾶς φορᾶς τῆς τύχης, μιᾶς εὐτυχίας, δηλ. νίκης. 822) Δι' ἅ.

823) Ἐκδικηθῶμεν διὰ τὰ γενόμενα. 824) Διότι ἐν Ἑλλάδι οἱ ἱκέται καὶ δοῦλοι ἦσαν Κᾶρες καὶ ἄλλοι βάρβαροι. 825) Τοὺς ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ζῶντας Ἕλληνας. 826) Συνωργίσθησαν μὲ τοὺς παθόντας τὸ ἀδίκημα. 827) Τὴν εἰρήνην θεωρεῖ ὡς τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν· ἀλλὰ τὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ὡς ἔτι μεγαλήτερον.

828) Πομπῇ Πανηγυρικῇ. 829) Τοῖς ἐπιθυμοῦσι τὴν ἡσυχίαν, διότι δὲν θέλουσι φοβεῖσθαι πλέον τοὺς βαρβάρους. 830) Πολλαχῇ λυσιτελοῦσαι. 831) Φέρε ἴδωμεν. 832) Ὥστε ἐπιβουλεύειν. 833) Ποίους πρέπει νὰ φθονῶσιν ἐκεῖνοι οἵτινες. 834) Τῷ ἐμπεριλαμβανομένῳ ἐν τῇ λέξει ἀνάνδρως, τῇ ἀνδρίᾳ· τοὺς μετρίως ἀνδρείους ὄντας. Μεταχειρίζεται δὲ τὴν μετριόφρονα ταύτην ἔκφρασιν περὶ τῶν Ἀθηναίων.

φύσεις[835] περιβεβλημένοις, ἐλάττονος δὲ ἀξίαις τῶν παρ' ἡμῖν δυστυχούντων; Ἐπὶ τίνας δὲ μᾶλλον προσήκει στρατεύειν τοὺς ἅμα μὲν εὐσεβεῖν βουλομένους, ἅμα δὲ τοῦ συμφέροντος προνοουμένους; Οὐκ ἐπὶ τοὺς καὶ φύσει πολεμίους, καὶ πατρικοὺς ἐχθροὺς καὶ πλεῖστα μὲν ἀγαθὰ κεκτημένους, ἥκιστα δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἀμύνασθαι δυναμένους; Οὐκοῦν ἐκεῖνοι[836] πᾶσι τούτοις ἔνοχοι τυγχάνουσιν ὄντες.

Καὶ μὴν οὐδὲ τὰς πόλεις λυπήσομεν, στρατιώτας ἐξ αὐτῶν καταλέγοντες, ὃ νῦν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους ὀχληρότατον αὐταῖς ἐστι· πολὺ γὰρ οἶμαι σπανιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς μένειν[837] ἐθέλοντας, τῶν συνακολουθεῖν ἐπιθυμησόντων. Τίς γὰρ οὕτως, ἢ νέος ἢ παλαιὸς[838], ῥάθυμός ἐστιν, ὅστις οὐ μετασχεῖν βουλήσεται ταύτης τῆς στρατιᾶς, τῆς ὑπ' Ἀθηναίων μὲν καὶ Λακεδαιμονίων στρατηγουμένης, ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας ἀθροιζομένης, ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκπεμπομένης, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν Βαρβάρων τιμωρίαν πορευομένης; Φήμην δὲ καὶ μνήμην καὶ δόξαν ὁπόσην τινὰ χρὴ νομίζειν ἢ ζῶντας ἕξειν, ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν τοὺς ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ἀριστεύσαντας[839]; Ὅπου[840] γὰρ οἱ πρὸς Ἀλέξανδρον[841] πολεμήσαντες, καὶ μίαν πόλιν ἑλόντες, τοιούτων ἐπαίνων ἠξιώθησαν, ποίων τινῶν χρὴ προσδοκᾶν ἐγκωμίων τεύξασθαι τοὺς ὅλης Ἀσίας κρατήσαντας; Τίς γὰρ ἢ τῶν ποιεῖν[842] δυναμένων, ἢ τῶν λέγειν ἐπισταμένων[843], οὐ πονήσει καὶ φιλοσοφήσει, βουλόμενος ἅμα τε τῆς αὑτοῦ διανοίας καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μνήμην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν;

Οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων ἔν τε τῷ παρόντι καιρῷ, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ λόγου. Τότε μὲν γὰρ ᾤμην ἀξίως δυνήσεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων εἰπεῖν· νῦν δὲ οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν[844], ἀλλὰ πολλά με διαπέφευγεν ὧν διενοήθην[845]. Αὐτοὺς[846] οὖν χρὴ συνορᾶν, ὅσης ἂν εὐδαιμονίας τύχοιμεν, εἰ τὸν μὲν πόλεμον τὸν νῦν ὄντα περὶ ἡμᾶς[847], πρὸς τοὺς ἠπειρώτας[848] ποιησαίμεθα, τὴν δὲ εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διακομίσαιμεν[849]· καὶ μὴ μόνον ἀκροατὰς γενομένους ἀπελθεῖν[850], ἀλλὰ τοὺς μὲν πράττειν δυναμένους[851], παρακαλοῦντας[852] ἀλλήλους, πειρᾶσθαι διαλλάττειν τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ τῶν λόγων ἀμφισβητοῦντας[853], πρὸς μὲν τὴν παρακαταθήκην[854], καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὧν νῦν φλυαροῦσι, παύσασθαι

---

835) Ἀφ' ὅ,τι ἀνήκει εἰς ἀνθρώπους. 836) Οἱ Πέρσαι εἰσὶν ἔνοχοι, ἐνέχονται, ὑπόκεινται, εἰς πάντα ταῦτα. 837) Οἴκαδε μένειν, καὶ μὴ συνεκστρατεύειν. 838) Γέρων. Καὶ ἐν Ὁμήρῳ Ἰλ. Ξ, 400 ἢ νέος ἢ παλαιός. 839) Ἓν τῶν πομπωδεστέρων χωρίων τοῦ ῥήτορος. 840) Ὅταν. 841) Τὸν Πάριν, υἱὸν τοῦ Πριάμου. 842) Τῶν ποιητῶν. 843) Ῥητόρων.

844) Δὲν φθάνω ἕως εἰς τὸ μέγεθος αὐτῶν. 845) Ὡραῖος καὶ ἐπιτηδειότατος ἐπίλογος.

846) Ὑμᾶς αὐτούς. 847) Δηλ. τὸν μεταξὺ Ἑλλήνων. 848) Τοὺς Ἀσιανούς. 849) Δηλ. πορθήσαντες τὴν Ἀσίαν, μετακομίσωμεν τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς τὴν Εὐρώπην.

850) Χρὴ ὑμᾶς μὴ ἀπελθεῖν. 851) Τοὺς δυναμένους τὰ πολιτικὰ πράττειν.

852) Προτρέπονται. 853) Ἀσχολούμενος εἰς τὰς ἀμφισβητήσεις τῶν λόγων.

854) Κατὰ τῆς παρακαταθήκης. Ὁ Ἰσοκράτης ἔγραψε λόγον τινά, τὸν Ἀμάρτυρον κληθέντα, κατά τινος Εὐθύνου, ὅστις ἀφῄρεσε παρακαταθήκην τινὰ ληφθεῖσαν ἄνευ μαρτύρων. Κατὰ Διογένην Λαέρτιον ὁ Ἀντισθένης ἔγραψε κατὰ τοῦ λόγου τούτου. Τοῦτον φαίνεται αἰνίττεται ἐδῶ ὁ ῥήτωρ, κατὰ τὴν εὐφυῆ γνώμην τοῦ Οὐολφίου.

γράφοντας, πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ποιεῖσθαι τὴν ἅμιλλαν[835], καὶ σκοπεῖν ὅπως ἄμεινον ἐμοῦ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐροῦσιν, ἐνθυμουμένους[836], ὅτι τοῖς μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιουμένοις[837] οὐ πρέπει περὶ μικρὰ διατρίβειν, οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν, ἐξ ὧν ὁ βίος μηδὲν ἐπιδώσει[838] τῶν πεισθέντων, ἀλλ' ὧν ἐπιτελεσθέντων αὐτοί τε ἀπαλλαγήσονται τῆς τοιαύτης ἀπορίας[839], καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι δόξουσιν εἶναι.

---

835) Νὰ ἁμιλλῶνται πρὸς τὸν λόγον τοῦτον, τὸν Πανηγυρικόν. 836) Συλλογιζόμενοι.
837) Τίς ἠξεύρει πόσον πομπῶδες ἦτον τοῦ Ἀντισθένους τὸ προοίμιον, καὶ πόση ἐν αὐτῷ ἡ περιαυτολογία. 838) Δὲν θέλει κερδίσει, βελτιωθῇ. 839) Τῆς πενίας καὶ δυστυχίας ἐν ᾗ εὑρίσκονται. Ἂν δηλαδὴ διδάξωσι μεγάλα τινά, οἷον τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας, μετὰ τῆς Ἑλλάδος θέλουσι συνευτυχήσει καὶ αὐτοί.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΑΡΕΙΟΠΑΓΙΤΙΚΟΣ.

Ἐπὶ τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Ἰσοκράτους εἶχεν ἀρχίσῃ τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων νὰ παρακμάζῃ, μέχρις ὅτου κατήντησε τελευταῖον εἰς Δημάδας καὶ Ἀριστίωνας. Τὴν τοιαύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων θέλων νὰ προλάβῃ, τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὁ ῥήτωρ, συνέταξε τὸν παρόντα λόγον (τὸν ὁποῖον ὅμως ἄδηλον ἂν ὡμίλησεν, ὡς ἀποφυγὼν ἀπ' ἀρχῆς τὸ βῆμα καὶ τὰς ἀηδίας του, καθὼς κ. ὁ ἴδιος λέγει ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Φίλιππον, ἴδε σελ. 121.) καὶ παραβάλλων δι' αὐτοῦ τὸ παλαιὸν πολίτευμα πρὸς τὸ τότε, συμβουλεύει τοὺς συμπολίτας του νὰ ἐπαναφέρωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν πρώτην των τάξιν. ἡ φωνή του ὅμως ἔμεινε « Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ » καθὼς συνήθως συμβαίνει εἰς ὅσα ἔθνη ὑπερισχύει τοῦ γενικοῦ τὸ μερικὸν καὶ ἀτομικὸν συμφέρον. Ἀλλ' εἴθε νὰ χρησιμεύσωσιν οἱ λόγοι του εἰς ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι καυχώμεθα εἰς τὰς ἀρετὰς ἐκείνων!

ΠΟΛΛΟΥΣ ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν, ἥντινά ποτε γνώμην ἔχων, περὶ σωτηρίας τὴν πρόσοδον ἐποιησάμην[1], ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστηκότων[2], ἀλλ' οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης, εἰρήνην δὲ καὶ τὰ[3] περὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης· ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης, πολλοὺς μὲν τοὺς ἑτοίμως ἡμῖν, ἤν τι δέῃ, βοηθήσοντας[4], πολὺ δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις[5] ὑποτελοῦντας καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας. Ὧν ὑπαρχόντων, ὑμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαῤῥεῖν, ὡς πόῤῥω τῶν κινδύνων ὄντας, τοῖς δ' ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλεύεσθαι περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας.

Ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῷ λογισμῷ, καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε, καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει κατασχήσειν· ἐγὼ δὲ δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας κάκιστα βουλευομένας, καὶ τὰς μάλιστα θαῤῥούσας εἰς πλείστους κινδύνους καθισταμένας. Αἴτιον δὲ τούτων ἐστὶν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία, ταῖς δὲ ἐνδείαις καὶ ταῖς ταπεινότησι σωφροσύνη καὶ μετριότης. Ὥστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μερίδων τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλιπεῖν. ἴδοιμεν γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας[6] εἶναι δοκούσης ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας, ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰθισμένας μεταπίπτειν. Καὶ τούτων ἐνεγκεῖν ἔχω παραδείγματα πλεῖστα μὲν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων (πυκνοτάτας γὰρ ταῦτα λαμ-

---

1) Ἐπαρουσιάσθην εἰς ὑμᾶς νὰ ὁμιλήσω. 2) Εἰς ἐπισφαλῆ κατάστασιν εὑρισκομένων. 3) (Κατὰ) τὰ περὶ τὴν χ., διὰ ξηρᾶς. 4) Δι' ὅπλων δηλονότι. 5) Τοὺς φόρους, κατ' εὐφημισμόν· Γνωστὸν δὲ ὅτι ὅσαι τῶν συμμάχων Ἑλλήνων πόλεις δὲν συνεισέφερον πλοῖα καὶ στρατεύματα, ἐπλήρονον ἀντ' αὐτῶν χρήματα εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς προμάχους τῶν λοιπῶν. 6) (Ἐνν.) Μερίδος

βάνει τὰς μεταβολάς), οὐ μὴν ἀλλὰ μείζω γε καὶ φανερώτερα τοῖς ἀκούουσιν ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ Λακεδαιμονίοις συμβάντων.

Ἡμεῖς τε γάρ, ἀναστάτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γεγενημένης[7], διὰ τὸ δεδιέναι καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ἐπρωτεύσαμεν τῶν Ἑλλήνων· ἐπειδὴ δ' ἀνυπέρβλητον ᾠήθημεν ἔχειν τὴν δύναμιν, παρὰ μικρὸν ἤλθομεν ἐξανδραποδισθῆναι[8]. Λακεδαιμόνιοί τε τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων τε καὶ ταπεινῶν πόλεων ὁρμηθέντες, διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν καὶ στρατιωτικῶς, κατέσχον Πελοπόννησον· μετὰ δὲ ταῦτα μεῖζον φρονήσαντες τοῦ δέοντος, καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους κατέστησαν ἡμῖν[9]. Ὅστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, καὶ τηλικαύτας δυνάμεις οὕτω ταχέως ἀναιρεθείσας, πιστεύει τοῖς παροῦσι, λίαν ἀνόητός ἐστιν, ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν πολὺ καταδεέστερον νῦν πραττούσης, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον[10], τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς βασιλέα[11] πάλιν ἀνακεκαινισμένης, ἃ τότε κατεπολέμησεν ἡμᾶς.

Ἀπορῶ δὲ πότερον ὑπολάβω μηδὲν μέλειν ὑμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ φροντίζειν μὲν αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναισθησίας ἥκειν, ὥς τε λανθάνειν ὑμᾶς εἰς ὅσην ταραχὴν ἡ πόλις καθέστηκεν. Ἐοίκατε γὰρ οὕτω[12] διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες[13] ἁπάσας μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ Θρᾴκης ἀπολωλεκότες, πλείω δ' ἢ χίλια τάλαντα μάτην εἰς τοὺς ξένους[14] ἀνηλωκότες, πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας διαβεβλημένοι καὶ τῷ βαρβάρῳ πολέμιοι γεγονότες, ἔτι δὲ τοὺς μὲν Θηβαίων φίλους σώζειν ἠναγκασμένοι[15], τοὺς δ' ἡμετέρους αὐτῶν συμμάχους ἀπολωλεκότες, ἐπὶ τοσαύταις πράξεσιν[16] εὐαγγέλια μὲν δὶς ἤδη τεθύκαμεν, ῥᾳθυμότερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν[17] τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόντων. Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ ποιοῦμεν καὶ πάσχομεν[18]· οὐδὲν γὰρ οἷόν τε γίγνεσθαι κατὰ τρόπον[19] τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς διοικήσεως ὅλης βεβουλευμένοις, ἀλλ' ἐὰν καὶ κατορθώσωσι περί τινας τῶν πράξεων, ἢ διὰ τύχην, ἢ δι' ἀνδρὸς ἀρετήν, μικρὸν διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησαν. Καὶ ταῦτα γνοίη τις ἂν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γεγενημένων.

Ἁπάσης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑποπεσούσης καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν[20] καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν[21], οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κατασχεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφησάμεθα[22]

---

7) Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν. 8) Ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἧτταν, ἴδε Ξενοφ. Ἑλλην. 9) Ὑπὸ Θηβαίων στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ἐπαμινώνδα. 10) Τὸν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. 11) Τὸν μέγαν, τὸν τῶν Περσῶν. 12) Ὡς προεῖπον, ἀναισθήτως. 13) Ὑμεῖς οἵτινες. 14) Τοὺς μισθοφόρους στρατιώτας, τοὺς μὴ πολίτας.

15) Διὰ τὴν μετὰ τῶν Θηβαίων συμμαχίαν ἡμῶν. 16) Εἰρωνικῶς ἀντὶ Ἀποτυχίαις, κακοπραγίαις. 17) Συζητοῦμεν ἐπ' ἐκκλησίας (συνελεύσεως). 18) Τὸ μὲν Ποιοῦμεν, διὰ τὸ θύειν εὐαγγέλια κ' ἐκκλησιάζειν ῥᾳθύμως, τὸ δὲ Πάσχομεν διὰ τὰ ἄνω εἰρημένα δυστυχήματα. 19) Καθὼς πρέπει. 20) Τὴν ἐν Κνίδῳ, ἴδε τοῦ ῥήτορος τὸν Πρὸς Φίλιππον, σελ. 118.

21) Τιμόθεος, υἱὸς (νόθος) τοῦ Κόνωνος, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων διάσημος, « τοσαύτας εἷλε πόλεις κατὰ κράτος, λέγει ὁ Ἰσοκράτης, ὅσας οὐδεὶς πώποτε τῶν ἐστρατηγηκότων» ἤκμαζε δὲ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 374—358: Π. Χ. 22) Διεσκορπίσαμεν ὡς κάρφη (ἄχυρα κτλ.), ἐχάσαμεν.

καὶ διελύσαμεν αὐτάς. Πολιτείαν γὰρ τὴν ὀρθῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησομένην οὔτ' ἔχομεν[23], οὔτε καλῶς ζητοῦμεν. Καίτοι τὰς εὐπραγίας ἅπαντες ἴσμεν καὶ παραγιγνομένας καὶ παραμενούσας οὐ τοῖς τὰ τείχη μέγιστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις, οὐδὲ τοῖς μετὰ πλείστων ἀνθρώπων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον συνηθροισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν πόλιν διοικοῦσιν. Ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἕτερον, ἢ πολιτεία, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα. Ταύτῃ καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστιν ὁμοιοῦσθαι, καὶ πράττειν οὕτως ἑκάστους, οἵαν περ ἂν ταύτην ἔχωσιν. Ἧς ἡμεῖς διεφθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲ σκοποῦμεν ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἐργαστηρίων καθίζοντες[24] κατηγοροῦμεν τῶν καθεστώτων, καὶ λέγομεν, ὡς οὐδέποτε ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς διανοίαις[25] αἷς ἔχομεν, μᾶλλον αὐτὴν ἀγαπῶμεν τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης. Ὑπὲρ ἧς[26] ἐγὼ καὶ τοὺς λόγους μέλλω ποιεῖσθαι, καὶ τὴν πρόσοδον ἀπεγραψάμην[27].

Εὑρίσκω γὰρ ταύτην ἂν μόνην γενομένην, καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπὴν, καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν, ἣν ἐθελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν ὁ δημοτικώτατος γενόμενος ἐνομοθέτησε, Κλεισθένης δὲ[28], ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν καὶ τὸν δῆμον καταγαγὼν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν. Ἧς οὐκ ἂν εὕροιμεν οὔτε δημοτικωτέραν[29], οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφέρουσαν. Τεκμήριον δὲ μέγιστον[30]· οἱ μὲν γὰρ ἐκείνῃ χρώμενοι, πολλὰ καὶ καλὰ διαπραξάμενοι, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντες, παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβον[31]· οἱ δὲ τῆς νῦν παρούσης ἐπιθυμήσαντες, ὑπὸ πάντων μισηθέντες καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. Καίτοι πῶς χρὴ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν, τὴν τοσούτων μὲν κακῶν πρότερον αἰτίαν γενομένην, νῦν δὲ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ φερομένην; πῶς δ' οὐ δεῖ δεδιέναι, μὴ τοσαύτης ἐπιδόσεως[32] γιγνομένης, τελευτῶντες εἰς τραχύτερα πράγματα τῶν τότε[33] γενομένων ἐξοκείλωμεν;

Ἵνα δὲ μὴ συλλήβδην μόνον ἀκηκοότες, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες ποιῆσθε καὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ὑμέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ παρασχεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· ἐγὼ δὲ, ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα περὶ ἀμφοτέρων τούτων[34] πειράσομαι διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

---

23) Ὁ Ἰσοκράτης, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ φρόνιμοι, ἀπηρέσκετο εἰς τὴν τότε κατάστασιν τῆς δημοκρατίας. 24) Καθὼς τόρα λέγομεν, εἰς τὰ καφενεῖα· διότι καὶ τότε οἱ ἀργοὶ συνήργοντο εἰς τὰ κουρεῖα μάλιστα, καὶ ἐλογοποίουν. 25) Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τοὺς σκοπούς μας. 26) Τῆς τελευταίας ταύτης, τῆς παλαιᾶς. 27) Διότι κατεγράφοντο προτοῦ ὅσοι εἶχον σκοπὸν νὰ ὁμιλήσουν εἰς τὸν λαόν. 28) Ἀρχηγὸς τῆς τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν οἰκίας ἐν Ἀθήναις υἱὸς τοῦ Μεγακλέους. 29) Εἶναι λοιπὸν καὶ δημοκρατία μὴ δημοτικὴ, ὅταν βλάπτῃ τὰ συμφέροντα τοῦ δήμου. 30) (ἐνν.) Τούτου ἐστὶν ὃ μέλλω λέγειν, τὸ ἑξῆς:
31) Ἴδε Πλουτάρχυ Ἀριστείδην. 32) « Προκοπῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον », καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. 33) Ἐπὶ τῶν Πελοποννησιακῶν καὶ καθεξῆς. 34) Τῆς παλαιᾶς δηλονότι καὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τοῦ πολιτεύματος.

Οἱ γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὴν πόλιν διοικοῦντες, κατεστήσαντο πολιτείαν, οὐκ ὀνόματι μὲν τῷ κοινοτάτῳ καὶ πρᾳοτάτῳ προσαγορευομένην[55], ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην, οὐδ' ἣ τὸν τρόπον τοῦτον[56] ἐπαίδευε τοὺς πολίτας, ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παῤῥησίαν[57] ἰσονομίαν, τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ ταῦτα[58] ποιεῖν εὐδαιμονίαν· ἀλλὰ μισοῦσα καὶ κολάζουσα τοὺς τοιούτους[59], βελτίους καὶ σωφρονεστέρους ἅπαντας τοὺς πολίτας ἐποίησε. Μέγιστον δ' αὐτοῖς συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοιν νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταὐτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ τὸ προσῆκον ἑκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τὴν χρησιμωτέραν[60]· ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν τοὺς χρηστοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς ἀπεδοκίμαζον, ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν, τὴν δὲ κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον τιμῶσαν καὶ κολάζουσαν προῃροῦντο, καὶ διὰ ταύτης[61] ᾤκουν τὴν πόλιν, οὐκ ἐξ ἁπάντων τὰς ἀρχὰς κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίστους καὶ τοὺς ἱκανωτάτους ἐφ' ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίνοντες. Τοιούτους γὰρ ἤλπιζον ἔσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. Ἔπειτα καὶ δημοτικωτέραν ἐνόμιζον ταύτην εἶναι τὴν κατάστασιν ἢ τὴν διὰ τοῦ λαγχάνειν γιγνομένην. ἐν μὲν γὰρ τῇ κληρώσει τὴν τύχην βραβεύσειν, καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχὰς τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας, ἐν δὲ τῷ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους, τὸν δῆμον ἔσεσθαι κύριον ἑλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν.

Αἴτιον δ' ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, καὶ μὴ περιμαχήτους εἶναι τὰς ἀρχὰς, ὅτι μεμαθηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰκείων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, μηδ' ἐκ τῶν δημοσίων τὰ σφέτερ' αὐτῶν διοικεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑκάστοις ὑπαρχόντων, ὁπότε δεήσειε, τοῖς κοινοῖς ἐπαρκεῖν[62], μηδ' ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων προσόδους, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γιγνομένας[63] αὐτοῖς. Οὕτω δ' ἀπείχοντο σφόδρα τῶν τῆς πόλεως[64], ὥστε χαλεπώτερον ἦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις εὑρεῖν τοὺς βουλομένους ἄρχειν, ἢ νῦν τοὺς μηδὲν δεομένους· οὐ γὰρ ἐμπορίαν[64*], ἀλλὰ λειτουργίαν ἐνόμιζον εἶναι τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν, οὐδ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐσκόπουν ἐλθόντες[65], εἴ τι λῆμμα παραλελοίπασιν οἱ πρότερον ἄρχοντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἴ τινος πράγματος κατημελήκασι τῶν τέλος ἔχειν κατεπειγόντων[66]. Ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, ἐκεῖνοι διεγνωκότες ἦσαν, ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον ὥσπερ τύραννον καθιστάναι τὰς ἀρχὰς, καὶ κολάζειν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ κρίνειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον[67] ἱκανὸν κε-

---

55) Τῷ τῆς δημοκρατίας δηλονότι. 56) Τὸν ἑξῆς ῥηθησόμενον. 57) Αὐθάδειαν, ἀψηφησίαν, ἀναισχυντίαν. 58) Τὰ εἰρημένα, ἀκολασταίνειν δηλ., παρανομεῖν καὶ παῤῥησιάζεσθαι. Ἀλλ' ὁ Κοραῆς ἔτρεψε τὸ Ταῦτα εἰς Πάντα. 59) Τοὺς ταῦτα ποιοῦντας. 60) Τὴν τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἀπονέμουσαν. 61) Τῆς πολιτείας διῴκουν τὴν π. 62) Ὁ Ἰσοκράτης ἠρέσκετο, καθὼς ηὑρήκαμεν, εἰς τὰ ὁμοιοτέλευτα καὶ τὰ πάρισα τοῦ λόγου σχήματα. 63) Προσγινομένας. 64) Πραγμάτων. 64*) Ἴσως διορθ. Εὐπορίαν. 65) Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἅμα ἤρχοντο εἰς τὰ πράγματα (τὰ τῆς πόλεως δηλ.). 66) Τῶν κατεπειγόντων τέλος ἔχειν, τῶν ὁποίων ἡ διεκπεραίωσις ἦτον κατεπείγουσα. 67) Πλοῦτον, (χυδ.) βιὸν καὶ βιός (τό).

κτημένους ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν ὥσπερ οἰκέτας· καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι, καὶ στέργειν ταύτῃ τῇ τιμῇ, κακῶς δὲ διοικήσαντας μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. Καίτοι πῶς ἄν τις εὕροι ταύτης βεβαιοτέραν ἢ δικαιοτέραν δημοκρατίαν, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων[48] τὸν δῆμον κύριον ποιούσης;

Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον ἦν αὐτοῖς· ῥᾴδιον δ' ἐκ τούτων καταμαθεῖν, ὡς καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην ὀρθῶς καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. Ἀνάγκη γὰρ τοῖς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις[49] πεποιημένοις, καὶ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις[50].

Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς (ἐντεῦθεν γὰρ ἄρχεσθαι δίκαιον) οὐκ ἀνωμάλως οὐδ' ἀτάκτως οὔτ' ἐθεράπευον οὔτ' ὠργίαζον· οὐδ' ὁπότε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίους[51] βοῦς ἔπεμπον, ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλειπον· οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτὰς[52], αἷς ἑστίασίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἦγον, ἐν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τῶν ἱερῶν[53] ἀπὸ μισθωμάτων[54] ἔθυον· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πατρίων καταλύσουσι, μήτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσιν. Οὐ γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὧν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν. Καὶ γάρτοι καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν[55] οὐκ ἐμπλήκτως[56], οὐδὲ ταραχωδῶς αὐτοῖς συνέβαινεν, ἀλλ' εὐκαίρως[57] καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν.

Παραπλησίως δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διῴκουν. Οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὡμονόουν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιοῦντο πρόνοιαν ἀλλήλων, ὅσην περ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πατρίδος κοινωνοῦντας. Οἵ τε γὰρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ φθονεῖν τοῖς πλείω κεκτημένοις, ὥστε ὁμοίως ἐκήδοντο τῶν οἴκων τῶν μεγάλων, ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν, ἡγούμενοι τὴν ἐκείνων εὐδαιμονίαν αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν· οἵ τε τὰς οὐσίας ἔχοντες[58] οὐχ ὅπως ὑπερεώρων τοὺς καταδεέστερον πράττοντας, ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες αἰσχύνην αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν, ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις, τοῖς μὲν γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι παραδιδόντες, τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες, τοῖς δ' εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν[59] παρέχοντες. Οὐ γὰρ ἐδεδίεσαν μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν, ἢ πάντων στερηθεῖεν, ἢ, πολλὰ πράγματα σχόντες, μέρος τι κομίσαιντο τῶν προεθέντων[60]· ἀλλ' ὁμοίως ἐθάῤῥουν

---

[48]) Τῶν δυνατωτάτων ἢ τῶν πράξεων. [49]) Τὰς βάσεις, τὰς πρώτας ἀρχάς. [50]) Ὁ Κοραῆς ἔγραψε τὴν φράσιν οὕτως· « Ἀνάγκη γὰρ τοὺς περὶ ὅλ. τῶν πραγμ. καλῶς τὰς ὑποθ. » πεποιημένους, καὶ κατὰ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις ». εὐοδοῦται ὅμως καὶ καλῶς εἶναι ἡ ἔννοια. Τοῖς πεποιημένοις κτλ. ἀνάγκη ἐστὶν (ὥστε) καὶ τὰ μέρη ἔχειν τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις (τοῖς ὅλοις πράγμασι δήπου). [51]) Τριακοσίας διορθοῖ ὁ Κοραῆς.
[52]) Τὰς μὴ πατρίους, ἀλλ' ὕστερον προστεθείσας. [53]) Ταῖς πατρίοις θυσίαις.
[54]) Ἐκμισθούμενοι αὐτὰς κατ' ἐργολαβίαν μειοδοσίας. [55]) Αἱ βροχαὶ δηλ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν θεόθεν συμβαινόντων. [56]) Ὁρμητικῶς, ἀτάκτως. [57]) Παράβαλε ταῦτα τοῖς Γραφικοῖς: » Καὶ δώσω ὑμῖν ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον· καὶ διαλήξεται ὑμῖν ὁ ἀλοητὸς τὸν ἀμητόν, καὶ τὸν ἀλοητὸν ὁ τρύγος κτλ. [58]) Οἱ πλούσιοι. [59]) Σερμαγὲν, καπιτάλια.
[60]) Προΐεμαι.

περὶ τῶν ἔξω δεδομένων, ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον κειμένων. Ἑώρων γὰρ τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων κρίνοντας οὐ ταῖς ἐπιεικείαις χρωμένους, ἀλλὰ τοῖς νόμοις πειθομένους, οὐδ' ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἀγῶσιν αὑτοῖς ἀδικεῖν ἐξουσίαν παρασκευάζοντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων, καὶ νομίζοντας διὰ τοὺς ἄπιστα τὰ συμβόλαια ποιοῦντας, μείζω βλάπτεσθαι τοὺς πένητας τῶν πολλὰ κεκτημένων· τοὺς μὲν γὰρ[61], ἢν παύσωνται προϊέμενοι, μικρῶν προσόδων ἀποστερηθήσεσθαι· τοὺς δ', ἢν ἀπορήσωσι τῶν ἐπαρκούντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν καταστήσεσθαι. Καὶ γάρ τοι διὰ τὴν γνώμην ταύτην οὐδεὶς οὔτε ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν, οὔτ' ὤκνει συμβάλλειν[62]· ἀλλ' ἥδιον ἑώρων τοὺς δανειζομένους, ἢ τοὺς ἀποδιδόντας. Ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς συνέβαινεν, ἅπερ ἂν βουληθεῖεν ἄνθρωποι νοῦν ἔχοντες· ἅμα γὰρ τούς τε πολίτας ὠφέλουν, καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐνεργὰ καθίστασαν. Κεφάλαιον δὲ τοῦ καλῶς ἀλλήλοις ὁμιλεῖν[63]· αἱ μὲν γὰρ κτήσεις ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἷς περ[64] κατὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχον, αἱ δὲ χρήσεις κοιναὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν.

Ἴσως ἂν οὖν τις ἐπιτιμήσειε τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τὰς μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένας, τὰς δ' αἰτίας οὐ φράζω, δι' ἃς οὕτω καλῶς καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶχον, καὶ τὴν πόλιν διῴκουν. Ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν εἰρηκέναι τι καὶ τοιοῦτον[65], οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι πλείω καὶ σαφέστερον πειράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν.

Ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐν μὲν ταῖς παιδείαις[66] πολλοὺς τοὺς ἐπιστατοῦντας εἶχον, ἐπειδὴ δ' εἰς ἄνδρας δοκιμασθεῖεν, ἐξῆν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ,τι βουληθεῖεν· ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς ἀκμαῖς πλέονος ἐπιμελείας ἐτύγχανον, ἢ παῖδες ὄντες. Οὕτω γὰρ οἱ πρόγονοι ἡμῶν σφόδρα περὶ τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας, ἧς[67] οὐχ οἷόν τ' ἦν μετασχεῖν, πλὴν τοῖς καλῶς γεγονόσι, καὶ πολλὴν ἀρετὴν ἐν τῷ βίῳ καὶ σωφροσύνην ἐνδεδειγμένοις, ὥστ' εἰκότως αὐτὴν διενεγκεῖν τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησι συνεδρίων.

Σημείοις δ' ἄν τις χρήσαιτο περὶ τῶν τότε καθεστώτων καὶ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γιγνομένοις· ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἁπάντων τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων[68], ἴδοιμεν ἂν τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οὐκ ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐπειδὰν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβῶσιν[69], ὀκνοῦντας τῇ φύσει χρῆσθαι[70], καὶ μᾶλλον τοῖς ἐκεῖ νομίμοις ἢ ταῖς αὑτῶν κακίαις ἐμμένοντας. Τοσοῦτον ἐκεῖνοι φόβον τοῖς πονηροῖς ἐνειργάσαντο, καὶ τοιοῦτον μνημεῖον ἐν τῷ τόπῳ[71] τῆς αὑτῶν ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ἐγκατέλιπον.

Τὴν δὴ τοιαύτην[72], ὥσπερ εἶπον, κυρίαν ἐποίησαν τῆς εὐταξίας ἐπιμε-

---

61) Πολλὰ κεκτημενους· τὸ σχῆμα Χιαστόν. 62) Δανείζειν. 63) (Ἐνν.) ἔστι τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν κτῆσις κτλ. 64) Ἐκείνοις οἷς ὑπῆρχον, τοῖς κεκτημένοις αὐτάς. 65) Ἐν οἷς ἀνωτέρω σελ. 176, εἶπεν » Αἴτιον εἶναι τοῦ ταῦτα κτλ., ὅτι μεμαθηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι κτλ. 66) Ταῖς ἀνατροφαῖς τῶν παίδων. 67) Τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς. 68) Ὁ Οὐόλφιος διορθοῖ Καθειμένων, παρουσιαζομένων ἵνα δοκιμασθέντες αἱρεθῶσιν Ἀρεοπαγῖται. 69) Ἐγκαταταχθῶσι· τὸ δὲ Ἀναβῶσι διὰ τὴν ἐπὶ λόφου (ὕψους) θέσιν τοῦ Ἀρείου Πάγου. 70) Συστελλομένους χρῆσθαι τῇ φυσικῇ αὐτῶν μοχθηρίᾳ.
71) Τῷ τοῦ Ἀρείου Πάγου. 72) Βουλὴν ἢ Ἀρχήν.

λεῖσθαι, οἱ[73] τοὺς μὲν οἰομένους ἐνταῦθα[74] βελτίστους ἄνδρας γίγνεσθαι, παρ' οἷς οἱ νόμοι μετὰ πλείστης ἀκριβείας κείμενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν[75] ἐνόμιζον· οὐδὲν γὰρ ἂν[76] κωλύειν ὁμοίους ἅπαντας εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ἕνεκά γε τοῦ ῥᾴδιον εἶναι τὰ γράμματα[77] λαβεῖν παρ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων[78] τὴν ἐπίδοσιν εἶναι[79] τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων· τοὺς γὰρ πολλοὺς ὁμοίους τοῖς ἤθεσιν ἀποβαίνειν, ἐν οἷς ἂν ἕκαστοι παιδευθῶσιν. Ἐπεὶ τά γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων σημεῖον εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν ταύτην[80]· ἐμφράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἁμαρτημάτων, πολλοὺς τίθεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. Δεῖν[81] δὲ τοὺς ὀρθῶς πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων[82], ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι[83] τὰς πόλεις, καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους, καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους τολμήσειν παραβαίνειν, τοὺς δὲ καλῶς πεπαιδευμένους, καὶ τοῖς ἁπλῶς κειμένοις ἐθελήσειν ἐμμένειν. Ταῦτα διανοηθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν, δι' ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκοσμοῦντας, ἀλλ' ἐξ ὧν παρασκευάσουσι μηδὲν αὐτοὺς ἄξιον ζημίας βουλήσεσθαι ἐξαμαρτάνειν· ἡγοῦντο γὰρ τοῦτο μὲν αὑτῶν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν.

Ἁπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων. Ἑώρων γὰρ τοὺς τηλικούτους ταραχωδέστατα διακειμένους, καὶ πλείστων γέμοντας ἐπιθυμιῶν, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν μάλιστα παιδευθῆναι δεομένας ἐπιθυμίαις καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πόνοις ἡδονὰς ἔχουσιν· ἐν μόνοις γὰρ ἂν τούτοις ἐμμεῖναι τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους, καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰθισμένους. Ἅπαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγειν διατριβὰς[84] οὐχ οἷόν τ' ἦν, ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν βίον[85] ἔχοντας· ὡς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἥρμοττεν, οὕτως ἑκάστοις προσέταττον. Τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον, εἰδότες τὰς μὲν ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας· ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν, ἀπαλλάξειν ᾤοντο καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων τῶν μετ' ἐκείνην[86] γιγνομένων. Τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περὶ τὴν ἱππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἠνάγκασαν διατρίβειν, ὁρῶντες ἐκ τούτων τοὺς μὲν διαφέροντας[87] γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους.

Καὶ ταῦτα νομοθετήσαντες, οὐδὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ὠλιγώρουν· ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν κατὰ κώμας[88], τὴν δὲ χώραν κατὰ δήμους, ἐθεώρουν τὸν βίον τὸν ἑκάστου, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἀνῆγον εἰς τὴν βουλὴν

73) Οἱ ἐκ τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλῆς. 74) Ἐν ἐκείναις ταῖς πόλεσι. 75) Λανθάνεσθαι. 76) Ἐὰν ἦτον τοῦτο. 77) Τοὺς γεγραμμένους νόμους. 78) Τῶν νόμων. 79) Ἐνόμιζον ἔπι. 80) Αὐτήν, κατὰ τὸν Κορ. 81) Ἐνόμιζον δεῖν. 82) Οἱ νόμοι ἀνεγράφοντο ἐπὶ πλακῶν εἰς τὰς δημοσίους στοὰς, ἐν αἷς διημέρευον οἱ παλαιοί. 83) Καὶ τοῦτο τὸ ἀπαρέμφατον, καθὼς καὶ τὰ ἑπόμενα, ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ Ἐνόμιζον. 84) Ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. 85) Τὴν κατάστασιν, τὴν περιουσίαν. 86) Ἐκείνων, κατὰ τὴν ἔκδ. τοῦ Κοραῆ. 87) Πάντων διαφέροντας, ἐξόχως, ἀρίστους. 88) Συνοικίας, (βαρβ.) μαχαλάδες.

Ἡ δὲ τοὺς μὲν ἐνουθέτει, τοῖς δ' ἠπείλει, τοὺς δ' ὡς προσῆκεν ἐκόλαζεν. Ἠπίσταντο γάρ, ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας, καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν· παρ' οἷς μὲν γὰρ μήτε φυλακή, μήτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μήθ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων· ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι, μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακοηθείας. Ἅπερ ἐκεῖνοι γιγνώσκοντες, ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. Τοσούτου γὰρ ἔδεον αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακόν τι δεδρακότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἁμαρτήσεσθαί τι προῃσθάνοντο. Τοιγαροῦν οὐκ ἐν τοῖς σκιραφίοις[89] οἱ νεώτεροι διέτριβον, οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίσιν, οὐδ' ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν οἷς νῦν διημερεύουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν, θαυμάζοντες καὶ ζηλοῦντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. Οὕτω δὲ ἔφευγον τὴν ἀγοράν, ὥστ' εἰ καί ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦντες. Ἀντειπεῖν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις, ἢ λοιδορήσασθαι, δεινότερον ἐνόμιζον, ἢ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξαμαρτεῖν. Ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἢ ποιεῖν οὐδεὶς οὐδ' ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε[90]· σεμνύνεσθαι γὰρ ἐμελέτων, ἀλλ' οὐ βωμολοχεύεσθαι. Καὶ τοὺς εὐτραπέλους δέ, καὶ τοὺς σκώπτειν δυναμένους, οὓς νῦν εὐφυεῖς προσαγορεύουσιν, ἐκεῖνοι δυστυχεῖς[91] ἐνόμιζον.

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με δυσκόλως διακεῖσθαι πρὸς τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. Οὔτε γὰρ ἡγοῦμαι τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων, σύνοιδά τε τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥκιστα χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύταις διατρίβειν· ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως τούτοις ἐπιτιμῴην, ἀλλὰ πολὺ ἂν δικαιότερον τοῖς ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν τὴν πόλιν διοικήσασιν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προτρέψαντες ἐπὶ ταύτας τὰς ὀλιγωρίας, καὶ καταλύσαντες τὴν τῆς βουλῆς[92] δύναμιν.

Ἧς ἐπιστατούσης, οὐ δικῶν, οὐδ' ἐγκλημάτων, οὐδ' εἰσφορῶν, οὐδὲ πενίας, οὐδὲ πολέμων ἡ πόλις ἔγεμεν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυχίαν εἶχον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἰρήνην ἦγον. Παρεῖχον γὰρ σφᾶς αὐτοὺς τοῖς μὲν Ἕλλησι πιστούς, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερούς· τοὺς μὲν γὰρ σεσωκότες ἦσαν, παρὰ δὲ τῶν δίκην τηλικαύτην εἰληφότες, ὥστ' ἀγαπᾷν ἐκείνους, εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν. Τοιγάρτοι διὰ ταῦτα[93] μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας διῆγον, ὥστε καλλίους εἶναι καὶ πολυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις καὶ τὰς κατασκευὰς[94] τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς ἐντὸς τείχους, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν μηδ' εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ καταβαίνειν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς[95] μᾶλλον, ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν. Οὐδὲ γὰρ τὰ περὶ τὰς θεωρίας, ὧν ἕνεκ' ἄν τις ἦλθεν, ἀσελγῶς, οὐδ' ὑπε-

---

89) Κυβευτηρίοις. 90) Ὅθεν καὶ ὁ Διογένης κατηγορεῖτο, λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι ἐν καπηλείῳ ἔφαγεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀπεκρίθη κυνικώτερον: Ἐν καπηλείῳ γὰρ καὶ ἐπείνασα. Ὁ δὲ κοσμιώτατος Ἰσοκράτης ἔχει μέγα δίκαιον νὰ παραινῇ τοὺς νέους νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τοιαῦτα μέρη. 91) Ἠλιθίους, μωρούς. 92) Τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου. 93) Ὁ Κοραῆς διέγραψε τὸ Διὰ ταῦτα, ὡς περιττὸν μετὰ τὸ Τοιγάρτοι. 94) Τὰ ἔπιπλα. 95) Κτήμασι.

φρόνως, ἀλλὰ νουνεχόντως ἐποίουν. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν πομπῶν, οὐδ' ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονεικιῶν, οὐδ' ἐκ τῶν τοιούτων ἀλαζονειῶν τὴν εὐδαιμονίαν ἐδοκίμαζον, ἀλλ' ἐκ τοῦ σωφρόνως οἰκεῖν, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν ἀπορεῖν τῶν ἐπιτηδείων. Ἐξ ὧνπερ χρὴ κρίνειν τοὺς ὡς ἀληθῶς εὖ πράττοντας, καὶ μὴ φορτικῶς[96] πολιτευομένους. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν εὖ φρονούντων ἀλγήσειεν, ὅταν ἴδῃ πολλοὺς τῶν πολιτῶν αὐτοὺς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαίων, εἴθ' ἕξουσιν εἴτε μὴ, πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους[97], τῶν δ' Ἑλλήνων[98] τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναῦς βουλομένους τρέφειν ἀξιοῦντας, καὶ χορεύοντας μὲν ἐν χρυσοῖς ἱματίοις, χειμάζοντας[99] δ' ἐν τοιούτοις ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν[100], καὶ τοιαύτας ἄλλας ἐναντιώσεις[101] περὶ τὴν διοίκησιν γιγνομένας, αἳ μεγάλην αἰσχύνην τῇ πόλει ποιοῦσιν.

Ὧν οὐδὲν ἦν ἐπ' ἐκείνης τῆς βουλῆς· ἀπήλλαξε γὰρ τοὺς μὲν πένητας τῶν ἀποριῶν ταῖς ἐργασίαις καὶ ταῖς παρὰ τῶν ἐχόντων ὠφελείαις, τοὺς δὲ νεωτέρους τῶν ἀκολασιῶν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις, τοὺς δὲ πολιτευομένους τῶν πλεονεξιῶν ταῖς τιμωρίαις καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ἀθυμιῶν ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς καὶ ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπείαις. Καί τοι πῶς ἂν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξία πολιτεία, τῆς οὕτω καλῶς ἁπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείσης;

Περὶ μὲν οὖν τῶν ποτὲ[102] καθεστώτων, τὰ μὲν πλεῖστα διεληλύθαμεν ὅσα δὲ παραλελοίπαμεν, ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι κἀκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχε τούτοις, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν[103].

Ἤδη δέ τινες, ἀκούσαντές μού ταῦτα διεξιόντος[104], ἐπῄνεσαν μὲν ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ τοὺς προγόνους ἐμακάρισαν, ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν πόλιν διῴκουν, οὐ μὴν ὑμᾶς γε ᾤοντο πεισθήσεσθαι χρῆσθαι[105] τούτοις, ἀλλ' αἱρήσεσθαι διὰ τὴν συνήθειαν ἐν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι κακοπαθεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ πολιτείας ἀκριβεστέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. Εἶναι δ' ἔφασαν ἐμοὶ καὶ κίνδυνον, μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύων, μισόδημος εἶναι δόξω, καὶ τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν.

Ἐγὼ δ' εἰ μὲν περὶ πραγμάτων ἀγνοουμένων καὶ μὴ κοινῶν τοὺς λόγους ἐποιούμην, καὶ περὶ τούτων ἐκέλευον ὑμᾶς ἑλέσθαι συνέδρους ἢ συγγραφέας[106], δι' ὧν ὁ δῆμος κατελύθη τὸ πρότερον, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην· νῦν δ' οὐδὲν εἴρηκα τοιοῦτον, ἀλλὰ διείλεγμαι περὶ διοική-

---

96) Ἀλαζονικῶς. 97) Διὰ λαχνοῦ διωρίζοντο οἱ δικασταὶ τῶν Ἀθήνῃσι δέκα δικαστηρίων, καὶ ἐλάμβανον οἱ κληρούμενοι μισθὸν τριώβολον. 98) Ὁ Κοραῆς μεταβάλλων τὸ Ἑλλήνων εἰς Ἄλλων παρῄνει, ἢ γοῦν προσθεῖναι τοῦτο πρὸ ἐκείνου· ἡ δὲ ἔννοια ἐστιν αὕτη: αὐτοὶ μὲν οἱ πολῖται κληροῦνται πρὸ τῶν δικαστηρίων, ὥστε ἢ ἔχειν ἀπὸ τοῦ τριωβόλου τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἢ ἀπολαχόντες λιμώττειν· ἀξιοῦσι δὲ μισθοδοτεῖν ἄλλους Ἕλληνας ὡς ἐρέτας τῶν ἰδίων νεῶν, ἐξὸν, αὐτοὺς ἐμβάντας, καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ Δημοσθένης, ἀποφέρεσθαι τὴν μισθοφορὰν ταύτην. 99) Διάγοντας τὸν χειμῶνα. 100) Ἀποσιωπᾷ, διὰ τὸ εὔσχημον, τὰ ῥάκη. 101) Ἀντιφάσεις, (Γαλλ.) contrastes ἢ contre-sens. 102) Ἐν ἄλλοις ἀρχαιότερον, Τότε. 103) Ῥᾴδιον δέ ἐστι καταμαθεῖν ὅτι κἀκεῖνα, ὅσα παραλελ., τὸν αὐτὸν τούτοις τρόπον εἶχε πρωθύστερον. 104) Πρὶν δηλονότι τὰ εἴκη δημοσίᾳ. 105) Ὥστε χρῆσθαι. 106) Τοὺς προβληθέντας ὑπὸ Πεισάνδρου, περὶ οὗ ἴδε τὸν Θυκ. Η', ξζ'.

σεως οὐκ ἀποκεκρυμμένης, ἀλλὰ πᾶσι φανερᾶς, ἣν πάντες ἴστε καὶ πατρίαν ἡμῖν οὖσαν, καὶ πλείστων ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν αἰτίαν γεγενημένην, πρὸς δὲ τούτοις ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν νομοθετηθεῖσαν καὶ κατασταθεῖσαν, οὓς οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε δημοτικωτάτους γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν. Ὥστε πάντων ἂν μοι συμβαίη δεινότατον, εἰ τοιαύτην πολιτείαν εἰσηγούμενος, νεωτέρων δόξαιμι πραγμάτων ἐπιθυμεῖν. Ἔπειτα κἀκεῖθεν[107] ῥᾴδιον γνῶναι τὴν ἐμὴν διάνοιαν· ἐν γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν λόγων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ φανήσομαι ταῖς μὲν ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πλεονεξίαις ἐπιτιμῶν, τὰς δ' ἰσότητας καὶ τὰς δημοκρατίας ἐπαινῶν, οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς καλῶς καθεστηκυίας, οὐδ' ὡς ἔτυχον[108], ἀλλὰ δικαίως, καὶ λογονεχόντως[109]. Οἶδα γὰρ τούς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει[110] πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκόντας, καὶ Λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. Ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἱρέσει, καὶ τῷ βίῳ τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν ἴδοιμεν ἂν παρ' αὐτοῖς τὰς ἰσότητας καὶ τὰς ὁμοιότητας μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἰσχυούσας· οἷς[111] αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν, οἱ δὲ καλῶς δημοκρατούμενοι χρώμενοι διατελοῦσιν.

Τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων ταῖς ἐπιφανεστάταις καὶ μεγίσταις, ἢν ἐξετάζειν βουληθῶμεν, εὑρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας. ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, ᾗ πάντες ἐπιτιμῶσιν, ἢν παραβάλωμεν αὐτὴν[112] μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν τριάκοντα κατασταθεῖσαν, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν θεοποίητον εἶναι νομίσειεν.

Βούλομαι δ', εἰ καί τινές με φήσουσιν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγειν, δηλῶσαι καὶ διελθεῖν ὅσον αὕτη τῆς τότε διήνεγκεν, ἵνα μηδεὶς οἴηταί με τὰ μὲν ἁμαρτήματα τοῦ δήμου λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διαπέπρακται, ταῦτα δὲ παραλείπειν. Ἔσται δ' ὁ λόγος οὔτε μακρὸς, οὔτε ἀνωφελὴς τοῖς ἀκούουσιν.

Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ Ἑλλήσποντον ἀπωλέσαμεν, καὶ ταῖς συμφοραῖς ἐκείναις[113] ἡ πόλις περιέπεσε, τίς οὐκ οἶδε τῶν πρεσβυτέρων τοὺς μὲν δημοτικοὺς καλουμένους ἑτοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προστασσόμενον, καὶ δεινὸν ἡγουμένους, εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἄρξασαν, ταύτην ὑφ' ἑτέροις οὖσαν, τοὺς δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας ἑτοίμως καὶ τὰ τείχη καθαιροῦντας, καὶ τὴν δουλείαν ὑπομένοντας; καὶ τότε μὲν, ὅτε τὸ πλῆθος ἦν κύριον τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας, ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα παρέλαβον τὴν πολιτείαν, τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν[114] ἔχοντας; καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον δεσπότας ἡμῶν ὄντας Λακεδαιμονίους, ἐπειδὴ δ' οἱ φεύγοντες[115] κατελθόντες πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν, καὶ Κόνων ναυμαχῶν ἐνίκησε[115*], πρέσβεις ἐλθόντας παρ' αὐτῶν, καὶ

---

107) Ἀπὸ τῶν ἑξῆς. 108) Ἐγώ. 109) Νουνεχόντως, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κοραῆ.
110) Τῶν πραγμάτων, τῷ πολιτεύματι. 111) Ἐπιτηδεύμασιν. 112) Ὁ Κοραῆς ἐπροτίμησε τὸ Ταύτην. 113) Ἴδε Ξενοφ. Ἱστορ. 114) Ἀκρόπολιν, ὅπου εἰσήχθη φρουρὰ Λακεδαιμονίων. 115) Οἱ μετὰ Θρασυβούλου. 115*) Τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐν Κνίδῳ τῆς Καρίας,

διδόντας τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν τὴν τῆς θαλάττης; Καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε τίς οὐ μνημονεύει τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν[116], τὴν μὲν δημοκρατίαν οὕτω κοσμήσασαν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς ὁσίοις[117], ὥστ' ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικνουμένους νομίζειν αὐτὴν ἀξίαν εἶναι μὴ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν[118] ἀμελήσαντας, τὰ δὲ[119] συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωσοίκους ἐπὶ καθαιρέσει[120] τριῶν ταλάντων ἀποδομένους, εἰς οὓς ἡ πόλις ἀνήλωσεν οὐκ ἐλάττω χιλίων ταλάντων; Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν πρᾳότητα[121] δικαίως ἄν τις ἐπαινέσειε τὴν ἐκείνων[122] μᾶλλον, ἢ τὴν τοῦ δήμου. Οἱ μὲν γὰρ, ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν, πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν, εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ φυγεῖν πλείους ἢ πεντακισχιλίους ἠνάγκασαν· οἱ δὲ[123], κρατήσαντες καὶ μεθ' ὅπλων κατιόντες, αὐτοὺς τοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους καλῶς καὶ νομίμως διῴκησαν, ὥστε μηδὲν ἔλαττον ἔχειν τοὺς ἐκβαλόντας τῶν κατελθόντων.

Ὃ δὲ πάντων κάλλιστον καὶ μέγιστον τεκμήριον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δήμου· δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων, εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατασχόντων, ἐκκλησίας γενομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν, ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους, μὴ τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῷ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν. Καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην εἰς τοιαύτην ἡμᾶς ὁμόνοιαν κατέστησαν, καὶ τοσοῦτον ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν ἐποίησαν, ὥστε Λακεδαιμονίους, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν προστάττοντας ἡμῖν, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἱκετεύσοντας καὶ δεησομένους μὴ περιϊδεῖν αὐτοὺς ἀναστάτους γενομένους[124]. Τὸ δ' οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέρων διανοίας τοιοῦτον ἦν· οἱ μὲν γὰρ ἠξίουν τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολεμίοις δουλεύειν, οἱ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσον ἔχειν.

Ταῦτα δὲ διῆλθον δυοῖν ἕνεκα, πρῶτον μὲν ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος οὐκ ὀλιγαρχιῶν οὐδὲ πλεονεξιῶν, ἀλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας, ἔπειτα τὰς δημοκρατίας τάς τε κακῶς καθεστηκυίας ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γιγνομένας, τάς τε καλῶς πολιτευομένας προεχούσας τῷ δικαιοτέρας εἶναι καὶ κοινοτέρας καὶ τοῖς χρωμένοις ἡδίους.

Τάχ' οὖν ἄν τις θαυμάσειε, τί βουλόμενος ἀντὶ τῆς πολιτείας τῆς οὕτω πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης[125] ἑτέραν ἡμᾶς πείθω μεταλαβεῖν, καὶ τίνος ἕνεκα νῦν μὲν οὕτω καλῶς[126] ἐγκεκωμίακα τὴν δημοκρατίαν, ὅταν δὲ τύχω, πάλιν μεταβαλὼν ἐπιτιμῶ, καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστώτων;

ἕνεκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἧτταν τῶν Ἀθην., δηλ. τῷ 384 Π. Χ. (Ὀλ. 98, γ'.).

[116]) Ἔγραψε λοιπὸν τὸν λόγον τοῦτον ὁ Ἰσοκράτης, ἤδη πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν καὶ αὐτός. [117]) Τοῖς μὴ ἱεροῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον σεβαστοῖς καὶ καθιερωμένοις ἐξ ἔθους.

[118]) Τῶν ὁσίων. [119]) Ἱερά. [120]) Πρὸς καθαίρεσιν, ἵνα καθέλωσι (χαλάσωσιν) αὐτούς.

[121]) Κατ' εἰρωνείαν, ἀντὶ θηριωδίαν, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον. [122]) Τῶν Τριάκοντα.

[123]) Οἱ δημοτικοὶ, οἱ μετὰ Θρασυβούλου. [124]) Ὑπὸ Θηβαίων. Ἴδε τὸν πρὸς Φίλιππον, σελ. 115, 116. [125]) Τῆς δημοκρατίας. [126]) Σημειωτέον ὅτι ἐπαινεῖται μόνος του ὁ ῥήτωρ· ἀλλὰ τοῦτο ἔπραξε καὶ ἀλλοῦ, κ᾽ μάλιστα εἰς τὸν Πανηγυρικὸν, εἶχεν ὅμως ὅλα ὅσα λέγει ὁ Πλούταρχος (Περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως) ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ περιαυτολογῶν

Ἐγὼ δὲ καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ὀλίγα μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δ' ἐξαμαρτάνοντας μέμφομαι, καὶ νομίζω φαυλοτέρους εἶναι τοῦ δέοντος· καὶ πρός γε τούτοις τοὺς γεγονότας ἐκ καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ μικρῷ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ χείρους τῶν πατέρων, λοιδορῶ, καὶ συμβουλεύσαιμ' ἂν αὐτοῖς παύσασθαι τοιούτοις οὖσιν· τὴν αὐτὴν οὖν γνώμην ἔχω καὶ περὶ τῶν κοινῶν· ἡγοῦμαι γὰρ δεῖν ἡμᾶς οὐ μέγα φρονεῖν, οὐδ' ἀγαπᾷν, εἰ κακοδαιμονησάντων καὶ μανέντων ἀνθρώπων[127] νομιμώτεροι γεγόναμεν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν καὶ βαρέως φέρειν, εἰ χείρους τῶν προγόνων τυγχάνοιμεν ὄντες· πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ἀρετήν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν ἁμιλλητέον ἡμῖν ἐστιν, ἄλλως τε καὶ προσῆκον ἡμῖν βελτίστοις ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι.

Καὶ τοῦτον εἴρηκα τὸν λόγον[128] οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη καὶ πρὸς πολλούς. Ἐπίσταμαι γὰρ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις φύσεις ἐγγιγνομένας καρπῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων ἰδίας ἐν ἑκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας, τὴν δ' ἡμετέραν χώραν ἄνδρας φέρειν καὶ τρέφειν δυναμένην, οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους εὐφυεστάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρίαν καὶ πρὸς ἀρετὴν πολὺ διαφέροντας. Τεκμαίρεσθαι δὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν, οὓς ἐποιήσαντο πρὸς Ἀμαζόνας καὶ Θρᾷκας καὶ Πελοποννησίους ἅπαντας, καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἐν οἷς καὶ μόνοι καὶ μετὰ Πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, νικήσαντες τοὺς βαρβάρους, ἀριστείων ἠξιώθησαν· ὧν οὐδὲν ἂν ἔπραξαν, εἰ μὴ πολὺ τὴν φύσιν διήνεγκαν.

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω τὴν εὐλογίαν[129] ταύτην ἡμῖν προσήκειν τοῖς νῦν πολιτευομένοις, ἀλλὰ πολὺ τοὐναντίον. Εἰσὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἔπαινος μὲν τῶν ἀξίους σφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεχόντων, κατηγορία δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς αὑτῶν ῥαθυμίαις καὶ κακίαις καταισχυνόντων[130], ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν· εἰρήσεται γὰρ τἀληθές. Τοιαύτης γὰρ ἡμῖν τῆς φύσεως ὑπαρχούσης, οὐ διεφυλάξαμεν αὐτήν, ἀλλ' ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἄνοιαν καὶ ταραχήν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. Ἀλλὰ γάρ, ἢν ἐπακολουθῶ τοῖς ἐνοῦσιν[131] ἐπιτιμῆσαι καὶ κατηγορῆσαι τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, δέδοικα μὴ πόῤῥω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλανηθῶ.

Περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν, ἢν μὴ πείσωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας· περὶ δ' ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεχθείς, παραχωρῶ τοῖς βουλομένοις ἔτι συμβουλεύειν περὶ τούτων.

Ἡμεῖς γάρ[132], ἢν μὲν οὕτως οἰκῶμεν[133] τὴν πόλιν, ὥσπερ νῦν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ βουλευσόμεθα καὶ πολεμήσομεν καὶ βιωσόμεθα καὶ σχεδὸν

---

127) Τῶν τριάκοντα. 128) Ὅτι προσῆκόν ἐστιν ἡμῖν βελτίστοις ἁπάντων εἶναι.
129) Τὸ ἐγκώμιον. 130) Ἂς ἐντυπώσωσι καλῶς εἰς τὸν νοῦν των τοὺς λόγους τούτους τοῦ ῥήτορος, καὶ πάντες μὲν ἁπλῶς οἱ Ἑλληνόπαιδες, ἰδίως δὲ οἱ ἔχοντες ἀξιώσεις πατραγαθίας, καὶ φέροντες ὀνόματα γονέων διαπρεψάντων ἐν τῷ ἀγῶνι. 131) Ὁ Κοραῆς προείλετο, Τοῖς νῦν οὖσιν· ἀλλ' ἡ διόρθωσις τοῦ Οὐολφίου εἶνε πλησιεστέρα εἰς τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν: Τοῖς αἰνοῦσιν. 132) Ἀφηγηματικός. 133) Διοικῶμεν, πολιτευώμεθα.

ἅπαντα καὶ πεισόμεθα καὶ πράξομεν, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις· ἦν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν, δῆλον ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷάπερ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτ' ἔσται καὶ περὶ ἡμᾶς. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας ἀεὶ καὶ παραπλησίας ἀποβαίνειν.

Δεῖ δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν παρ' ἀλλήλας θέντας βουλεύσασθαι, ποτέρας ἡμῖν αἱρετέον ἐστίν. Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο, καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἐλάχιστον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν ἔχῃ κατὰ τρόπον[154] ἡμῖν.

Οἱ μὲν τοίνυν Ἕλληνες οὕτως ἐπίστευον τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πολιτευομένοις, ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἑκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ὥστε οὔτε μακροῖς πλοίοις[155] ἐπὶ τάδε Φασήλιδος[156] ἔπλεον, οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ[157] κατέβαινον, ἀλλὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἦγον. Νῦν δ' εἰς τοῦτο τὰ πράγματα περιέστηκεν, ὥσθ' οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἑλλήνων, αὐτῶν ἀκηκόατε των στρατηγῶν· ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔπεμψεν, ἐδήλωσεν[158].

Ἔτι πρὸς τούτοις ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετήν, ὥστε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ λυπεῖν, τοὺς δ' εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας ἅπαντες[159] μαχόμενοι νικᾶν· ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον· ἀλλήλοις μὲν γὰρ κακὰ παρέχοντες[160] οὐδεμίαν ἡμέραν διαλείπομεν, τῶν δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω κατημελήκαμεν, ὥστ' οὐδ' εἰς ἐξετάσεις[161] ἰέναι τολμῶμεν, ἢν μὴ λαμβάνωμεν ἀργύριον. Τὸ δὲ μέγιστον[162], τότε μὲν οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων, οὐδέ, προσαιτῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας, τὴν πόλιν κατῄσχυνε, νῦν δὲ πλείους εἰσὶν οἱ σπανίζοντες[163] τῶν ἐχόντων· οἷς ἄξιόν ἐστι πολλὴν συγγνώμην ἔχειν, εἰ μηδὲν τῶν κοινῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὁπόθεν τὴν ἀεὶ παροῦσαν ἡμέραν διάξουσιν.

Ἐγὼ μὲν οὖν ἡγούμενος, ἢν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν κακῶν ἡμᾶς τούτων ἀπαλλαγήσεσθαι, καὶ σωτῆρας οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων γενήσεσθαι, τήν τε πρόσοδον ἐποιησάμην, καὶ τοὺς λόγους εἴρηκα τούτους· ὑμεῖς δὲ πάντα λογισάμενοι, ταῦτα χειροτονεῖθ'[164] ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμφέρειν τῇ πόλει.

---

[154]) Ὅταν φέρωνται πρὸς ἡμᾶς καθὼς πρέπει. [155]) Πολεμικοῖς, πρὸς διαστολὴν τῶν γρογγύλων, τῶν ἐμπορικῶν. [156]) Ἐνδοτέρω (πρὸς τὸ Αἰγαῖον) τῆς Φασήλιδος πόλεως τῆς Λυκίας. [157]) Ἅλυς, ποταμὸς χωρίζων ἀπὸ μεσημβρ. καὶ ἀνατολ. πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμὰς τὴν κάτω ἢ μικρὰν Ἀσίαν τῆς ἄνω· σήμερον λέγεται Κιζὶλ-ἰρμὰκ (κόκκινος ποταμός), χύνεται δὲ εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον· τὸ δὲ Ἐντός, ἴσον τῷ Ἐντεῦθεν. [158]) Μίαν τοιαύτην ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως τῶν Περσῶν ἀναφέρει καὶ ὁ Αἰσχίνης (ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος, 632) « καὶ μάλα ὑβριστικὴν καὶ βάρβαρον, » καθὼς ὁ ῥήτωρ ἐκεῖ τὴν χαρακτηρίζει.
[159]) Ἅπαντας, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κοραῆ. [160]) Παρέχειν, κατὰ τὴν ἔκδ. τοῦ Κορ.
[161]) Δοκιμασίας τοῦ στρατοῦ ἢ γυμνάσια καὶ ἐπιθεωρήσεις. [162]) (ἐνν.) Ἔστι τοῦθ' ὃ μέλλω ἐρεῖν. [163]) Τῶν ἀναγκαίων. [164]) Ἐπιψηφίζεσθε, ἐγκρίνατε, δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν.

Γ'. ΛΥΣΙΟΥ.

Λυσίας, εἷς τῶν περιφημοτάτων ῥητόρων τῶν Ἀθηνῶν, ἦτον υἱὸς Κεφάλου μετοίκου ἐκ Συρακουσῶν, ἤκμασε δ' ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ μετ' αὐτὸν, καὶ ἔγραψε 230 λόγους, ἐξ ὧν μόνοι 34 διεσώθησαν, διακρινόμενοι διὰ τὴν ἀφέλειαν, τὴν φυσικὴν χάριν των, καὶ τὴν σαφήνειαν.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΟΛΕΜΩ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΩΝ.

Τὸν λόγον τοῦτον ἐπρόφερεν ὁ Λυσίας ἐπὶ τῶν πεσόντων εἰς τὸν κληθέντα ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ, τὸν συμβάντα δέκα ἔτη μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐν ἔτει 393 Π. Χ. (Ὀλ. 96, δ'.), ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Βοιωτίας (Ξενοφ. Ἑλλ. Δ'. 4, 1—13. — Διόδ. ΙΔ'. 86).

Εἰ μὲν ἡγούμην οἷόν τε εἶναι, ὦ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν[1], ἐμεμψάμην ἄν[2] τοῖς ἐπαγγείλασιν[3] ἐπ' αὐτοῖς[4] ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν[5] λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἱκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι[6] τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοουμένη τῶν ἐνθάδε λεγόντων[7], ἐξ ὀλίγου[8] τὴν πρόσταξιν[9] ποιεῖσθαι, ἡγουμένη οὕτως ἂν μάλιστα συγγνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσάντων τυγχάνειν. Ὅμως δὲ ὁ μὲν λόγος μοι[10] περὶ τούτων, ὁ δ' ἀγὼν οὐ πρὸς τὰ τούτων ἔργα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπ' αὐτοῖς εἰρηκότας[11]. Τοσαύτην γὰρ ἀφθονίαν[12] παρεσκεύασεν ἡ τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμένοις καὶ τοῖς εἰπεῖν βουληθεῖσιν, ὥςε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς προτέροις περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι[13], πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλελεῖφθαι, ἱκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐξεῖναι λέγειν. Οὔτε γὰρ γῆς ἄπειροι[14], οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς· πανταχοῦ δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ τὰ αὐτῶν πενθοῦντες κακὰ τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι[15].

---

1) Ἀνδρίαν. 2) Ἤθελα μεμφθῆ. 3) Εἰς τοὺς ἄρχοντας τοὺς παραγγείλαντας εἰς τὸν Λυσίαν νὰ ὁμιλήσῃ. 4) Εἰς μνήμην αὐτῶν τῶν πεσόντων. 5) Εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν παρασκευασθείς. 6) Ὥστε π. Ὅλος ὁ ἄπειρος χρόνος ἂν ἐδίδετο εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν ἤθελε πάλιν ἀρκέσει ὥστε νὰ παρασκευάσωσι. 7) Ἑαυτοῦ δηλ. ὅστις μέλλει νὰ ὁμιλήσῃ. 8) Πρὸ ὀλίγου καιροῦ. 9) Τὴν παραγγελίαν τῆς συντάξεως τοῦ λόγου. 10) Ἐστὶν ἐμοὶ ὁ λόγος, δηλ. ὁμιλῶ, θέλω ὁμιλήσει. 11) Ἀγωνίζομαι πῶς νὰ ὁμιλήσω ἀξίως ὄχι τῶν ἔργων αὐτῶν (διότι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον), ἀλλὰ μόνον ἀξίως ἐκείνων οἵτινες πρὸ ἐμοῦ ὡμίλησαν περὶ αὐτῶν. 12) Ἀφθονίαν παραδειγμάτων τοῖς δυναμένοις ποιεῖν, καὶ ὑποθέσεις λόγων τοῖς βουληθεῖσιν εἰπεῖν. 13) Ἀπαρέμφατον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ Ὥστε. Ὥστε ἐῤῥέθησαν. 14) Οἱ πανηγυριζόμενοι δὲν ἔμεινε γῆ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ γνωρίζωσι. 15) Οἱ προφέροντες ἐπιταφίυς λόγυς διὰ τοὺς ἀποθανόντας ἀνδρείυς συμπατριώτας των ὑμνοῦσιν ἐξ ἀνάγκης τὰς τούτων (τῶν νῦν τιμωμένων) ἀνδραγαθίας· διότι θρηνοῦντες τὰς οἰκείας ἕκαςος συμφορὰς, τιμῶσι κ̀ δι' αὐτοῦ μόνυ τοῦ πένθυς, τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν (τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν), οἵτινες νικήσαντες αὐτοὺς, ἔγιναν αἴτιοι τοῦ πένθυς τύτυ.

Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιοὺς κινδύνους τῶν προγόνων δίειμι[16], μνήμην παρὰ τῆς φήμης λαβών[17]. Ἄξιον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις κἀκείνων[18] μεμνῆσθαι, ὑμνοῦντας μὲν ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγοντας δ' ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν μνήμαις, τιμῶντας δ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας δ' ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων ἔργοις τοὺς ζῶντας.

Ἀμαζόνες[19] μὲν γὰρ Ἄρεως μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμώδοντα[20] ποταμόν, μόναι δὲ ὡπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτάς[21], πρῶται δὲ τῶν πάντων[22] ἐφ' ἵππους ἀναβᾶσαι, οἷς ἀνελπίστως, δι' ἀπειρίαν τῶν ἐναντίων, ᾕρουν[23] μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλειπον[24] δὲ τοὺς διώκοντας, ἐνομίζοντο δὲ διὰ τὴν εὐψυχίαν μᾶλλον ἄνδρες, ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναῖκες· πλέον γὰρ ἐδόκουν τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διαφέρειν[25], ἢ ταῖς ἰδέαις[26] ἐλλείπειν. Ἄρχουσαι δὲ πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἔργῳ μὲν τοὺς περὶ αὐτὰς καταδεδουλωμέναι[27], λόγῳ δὲ περὶ τῆσδε τῆς χώρας[28] ἀκούουσαι κλέος[29] μέγα, πολλῆς δόξης καὶ μεγάλης ἐλπίδος χάριν[30] παραλαβοῦσαι τὰ μαχιμώτατα τῶν ἐθνῶν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. Τυχοῦσαι δ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν[31], ὁμοίας ἐκτήσαντο τὰς ψυχὰς τῇ φύσει[32], καὶ ἐναντίαν τὴν δόξαν[33] τῆς προτέρας λαβοῦσαι, μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων[34] ἢ ἐκ τῶν σωμάτων ἔδοξαν εἶναι γυναῖκες. Μόναις δ' αὐταῖς οὐκ ἐξεγένετο ἐκ τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις[35] περὶ τῶν λοιπῶν ἄμεινον βουλεύσασθαι, οὐδ' οἴκαδε ἀπελθούσαις ἀπαγγεῖλαι τήν τε σφετέραν αὐτῶν δυστυχίαν καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρετήν. Αὐτοῦ[36] γὰρ ἀποθανοῦσαι, καὶ δοῦσαι δίκην[37] τῆς ἀνοίας, τῆσδε μὲν τῆς πόλεως διὰ τὴν ἀρετὴν[38] ἀθάνατον μνήμην ἐποιήσαντο, τὴν δὲ ἑαυτῶν πατρίδα, διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἀνώνυμον[39] κατέστησαν.

Ἐκεῖναι μὲν οὖν, τῆς ἀλλοτρίας[40] ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι, τὴν αὐτῶν δικαίως ἀπώλεσαν. Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνείκους[41] ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, καὶ ἡττηθέντων μάχῃ, οὐκ ἐώντων τῶν Καδμείων[42] θάπτειν τοὺς νεκρούς, Ἀθηναῖοι ἡγησάμενοι ἐκείνους[43] μέν, εἴ τι ἠδίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν τὴν μεγίστην[44], τοὺς δὲ κάτω τὰ αὐτῶν οὐ κομίζεσθαι[45], ἱερῶν

---

16) Ἀναφέρω. 17) Ἀνακαλῶν αὐτοὺς εἰς τὴν μνήμην μου ὡς φημίζονται. 18) Τῶν προγόνων. 19) Ἄρχεται ἐντεῦθεν ἐξιστορῶν τὰ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῶν πρώτων μνημονευομένων. 20) Ποταμὸς τῆς Καππαδοκίας ἐν Ἀσίᾳ. 21) Μόναι των. Μόναι μεταξὺ ὅλων τῶν γυναικῶν ὅσαι κατῴκουν τοὺς πέριξ αὐτῶν τόπους. 22) Ἀνθρώπων.
23) Ἐκυρίευον, ἐνίκων. 24) Ἀφηνον ὀπίσω, διέφευγον. 25) Ὅτι ὑπερτεροῦσι.
26) Κατὰ τὰς μορφὰς, τὰ σώματα. 27) Μέσως. Δουλώσασαι δι' ἑαυτῶν, διὰ τῶν ὅπλων των. 28) Τῆς Ἀττικῆς. 29) Φήμην. 30) Χάριν πολλῆς δόξης· πρὸς ἀπόκτησιν πολλῆς δόξης. 31) Τῶν Ἀθηναίων. 32) Δηλ. θηλυπρεπεῖς, ἀπεδειλίασαν. 33) Τὴν ὑπόληψιν. 34) Ὅσους ὑπέφερον. 35) Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου ταὐτοπροσωπεῖ τῷ ἐνυπαρχομένῳ τοῦ ῥήματος ἀφ' οὗ τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται. 36) Ἐνταῦθα, πρὸ τῶν Ἀθηνῶν. 37) Τιμωρηθεῖσαι διὰ τὴν ἄνοιαν. 38) Τῆς πόλεως. 39) Ἄδοξον. 40) Γῆς.
41) Πολυνείκης υἱὸς τοῦ Οἰδίποδος διωχθεὶς ἐκ Θηβῶν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Ἐτεοκλέα, ἦλθεν εἰς Ἄργος, καὶ νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἀδράστου, ἐξεστράτευσε κατὰ Θηβῶν τὴν λεγομένην ἐκστρατείαν τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. 42) Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Βοιωτίας. Καδμεία ἐκαλεῖτο ἡ Ἀκρόπολις τῶν Θηβῶν. 43) Τοὺς νεκροὺς τοῦ Πολυνείκους.
44) Ὅτι ἀποθανόντες ἔλαβον τὴν μεγίστην τιμωρίαν. 45) Ὅτι (μὴ θαπτομένων τῶν νεκρῶν) οἱ κάτω (θεοὶ) δὲν λαμβάνουσι τὰ ἑαυτῶν, ὅσα ἀνήκουσιν αὐτοῖς, δηλ. τὰ σώματα τῶν νεκρῶν, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐπικηδείοις τελεταῖς νενομισμένα.

δὲ μαινομένων[46], τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι[47], τὸ μὲν πρῶτον πέμψαντες κήρυκας, ἐδέοντο αὐτῶν[48] δοῦναι[49] τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν[50], νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν[51] εἶναι ζῶντας τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων δὲ σφίσιν αὐτοῖς[52] ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων σώμασι[53] τὴν εὐψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι. Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων[54] τυχεῖν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς[55] πρότερον πρὸς Καδμείους ὑπαρχούσης, οὐδὲ τοῖς ζῶσι τῶν Ἀργείων χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιοῦντες[56] τῶν νομιζομένων τυγχάνειν, πρὸς τοὺς ἑτέρους[57] ὑπὲρ ἀμφοτέρων[58] ἐκινδύνευσαν· ὑπὲρ μὲν τῶν[59], ἵνα μηκέτι εἰς τοὺς τεθνεῶτας ἐξαμαρτάνοντες πλείω περὶ τοὺς θεοὺς[60] ἐξυβρίσωσιν· ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρων, ἵνα μὴ πρότερον εἰς τὴν αὐτῶν[61] ἀπέλθωσι, πατρίου τιμῆς ἀτυχήσαντες, καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου[62] στερηθέντες, καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκότες. Ταῦτα διανοηθέντες, καὶ τὰς ἐπὶ τῷ πολέμῳ τύχας κοινὰς ἁπάντων ἀνθρώπων νομίζοντες[63], πολλοὺς μὲν πολεμίους κτώμενοι[64], τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον, ἐνίκων μαχόμενοι. Καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες, μείζονος παρὰ Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν[65], ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς ἀσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο· αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἆθλα[66], ὧνπερ ἕνεκα ἀφίκοντο, τοὺς Ἀργείων νεκροὺς ἔθαψαν ἐν τῇ αὐτῶν Ἐλευσῖνι[67].

Περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτοι γεγόνασιν[68]. Ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη[69], οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφυγον μὲν Εὐρυσθέα[70], ἐξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰσχυνομένων μὲν τοῖς ἔργοις[71], φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τήνδε τὴν πόλιν, ἱκέται ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο. Ἐξαιτουμένου[72] δὲ αὐτοὺς Εὐρυσθέως, Ἀθηναῖοι οὐκ ἠθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ᾐδοῦντο[73], ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἑαυτῶν ἐφοβοῦντο· καὶ ἠξίουν[74] ὑπὲρ τῶν ἀσθενεστέρων μετὰ τοῦ δικαίου[75] διαμάχεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς δυναμένοις[76] χαριζόμενοι τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι. Ἐπιστρατεύσαντος[77] δ' Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ

---

46) Ὅταν νεκροὶ ἔκειντο ἐν τοῖς ἱεροῖς. 47) Ἀσέβεια πράττεται πρὸς τοὺς ἄνω (δηλ. τοὺς οὐρανίους, τοὺς μὴ καταχθονίους) θεούς. 48) Τῶν Καδμείων. 49) Νὰ ἐπιτρέψωσι.

50) Ἀποκόμισιν πρὸς ταφήν. 51) Ἴδιον. 52) Ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον ἀνδρῶν μὴ ἐχόντων πίστιν εἰς ἑαυτούς, εἰς τὴν ἀνδρίαν των. 53) Κατὰ τῶν σωμάτων. 54) Τῶν ζητουμένων.

55) Φιλονεικίας. 56) Ἀπαιτοῦντες νὰ τύχωσιν οἱ τεθνεῶτες. 57) Τοὺς Καδμείους.

58) Καὶ ὑπὲρ τῶν Καδμείων καὶ ὑπὲρ τῶν Ἀργείων. 59) Ὑπὲρ μὲν τούτων, τῶν Καδμείων. Πολεμοῦντες κατὰ τῶν Καδμείων ὑπὲρ αὐτῶν, λέγει, ἐπολέμουν, διότι τοὺς ἐμπόδιζον νὰ ἐξυβρίζωσι περισσότερον τοὺς θεούς. 60) Εἰς ὅσα ἀφορῶσι τοὺς θεούς. 61) Πόλιν.

62) Ἑλληνικὸς νόμος ἦν νὰ θάπτωνται ἀναγκαίως οἱ νεκροί. 63) Νομίζοντες ὅτι εἶναι κοιναί, ὅτι δηλ. οἱ νικηταὶ δύνανται νὰ νικηθῶσι. 64) Ἔχοντες ἐχθροὺς μὲν πολλούς, μόνον δὲ σύμμαχον τὸ δίκαιον. 65) Οὐχ ἐπαρθέντες ἐπεθύμησαν, δηλ. οὐχ ἐπήρθησαν καὶ οὐχ ἐπεθύμησαν. 66) Τὰ ἆθλα ἦσαν οἱ νεκροὶ τῶν Ἀργείων. 67) Ἡ Ἐλευσὶς ἦν δῆμος τῆς Ἀττικῆς. 68) Τοιοῦτοι ἐδείχθησαν. 69) Δὲν λέγει ἀπέθανε, διότι ὡς ἡμίθεος ἠφανίσθη μόνον, ἀνελήφθη. 70) Τὸν ἐξάδελφον τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις φθονῶν αὐτὸν τῷ ἐπέβαλε κατὰ βούλησιν τῆς Ἥρας τὰ 12 δύσκολα ἆθλα, τὰ ὁποῖα ὁ ἥρως κατώρθωσε. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατέτρεξε καὶ τοὺς παῖδάς τε. 71) Διὰ τὰ ἔργα ταῦτα, ὅτι ἐδίωκον τοὺς Ἡρακλείδας. 72) Ζητοῦντος νὰ τῷ παραδώσωσιν αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι. 73) Ἐντρέποντο, ἐσέβοντο. 74) Ἐπροτίμων. 75) Ἐχόντων ὑπὲρ αὐτῶν τὸ δίκαιον. 76) Τοῖς ἰσχυροῖς.

77) Ἐπελθόντες μετὰ στρατευμάτων.

χρόνῳ Πελοπόννησον ἐχόντων[78], οὐκ ἐγγὺς τῶν δεινῶν γενόμενοι μετέγνωσαν[79], ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην, ἥνπερ πρότερον· ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν[80] πεπονθότες, ἐκείνους τ' οὐκ εἰδότες ὁποῖοί τινες ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι[81], δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι[82], οὐ προτέρας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου πλὴν δόξης ἀγαθῆς, τοσοῦτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤραντο· τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλεοῦντες, τοὺς δ' ὑβρίζοντας μισοῦντες· καὶ τοὺς μὲν κωλύειν ἐπιχειροῦντες, τοῖς δ' ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες· ἡγούμενοι ἐλευθερίας μὲν εἶναι σημεῖον, μηδὲν ποιεῖν ἄκοντας· δικαιοσύνης δὲ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν· εὐψυχίας δ', ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων[83], εἰ δέοι, μαχομένους ἀποθνήσκειν. Τοσοῦτον δ' ἐφρόνουν ἀμφότεροι[84], ὥσθ' οἱ μὲν μετ' Εὐρυσθέως οὐδὲν παρ' ἑκόντων ἐζήτουν εὑρίσκεσθαι[85], Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἠξίουν Εὐρυσθέα αὐτὸν ἱκετεύοντα[86] τοὺς ἱκέτας αὐτῶν ἐξελεῖν. Παραταξάμενοι δ' ἰδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἁπάσης Πελοποννήσου στρατιὰν ἐλθοῦσαν ἐνίκων μαχόμενοι· καὶ τῶν Ἡρακλέους παίδων τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν[87], ἀπαλλάξαντες δὲ τοῦ δέους καὶ τὰς ψυχὰς ἠλευθέρωσαν· διὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν ἐκείνους τοῖς αὑτῶν[88] κινδύνοις ἐστεφάνωσαν. Τοσοῦτον δ' εὐτυχέστεροι παῖδες ὄντες ἐγένοντο[89] τοῦ πατρός· ὁ μὲν γὰρ, καίπερ ὢν ἀγαθῶν πολλῶν αἴτιος ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνεικον καὶ φιλότιμον[90] αὑτῷ καταστήσας τὸν βίον, τοὺς μὲν ἄλλους ἀδικοῦντας ἐκόλασε. Εὐρυσθέα δὲ καὶ ἐχθρὸν ὄντα, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνοντα, οὐχ οἷός τε ἦν τιμωρήσασθαι· οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ διὰ τήνδε τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ τήν θ' ἑαυτῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν.

Πολλὰ μὲν οὖν ὑπῆρχε[91] τοῖς ἡμετέροις προγόνοις μιᾷ γνώμῃ χρωμένοις[92] περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι· ἥ τε γὰρ ἀρχὴ τοῦ βίου[93] δικαία· οὐ γὰρ, ὥσπερ οἱ πολλοὶ[94], πανταχόθεν συνειλεγμένοι, καὶ ἑτέρους ἐκβαλόντες τὴν ἀλλοτρίαν ᾤκησαν[95], ἀλλ' αὐτόχθονες ὄντες, τὴν αὐτὴν ἐκέκτηντο μητέρα καὶ πατρίδα[96], πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐκβαλόντες τὰς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς δυναστείας[97], δημοκρατίαν κατεστήσαντο, ἡγούμενοι τὴν πάντων[98] ἐλευθερίαν ὁμόνοιαν εἶναι μεγίστην· κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύνων ἐλπίδας ποιήσαντες, ἐλευθέραις ταῖς ψυχαῖς ἐπολιτεύοντο, νόμῳ τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες καὶ τοὺς κακοὺς κολάζοντες· ἡγησάμενοι θηρίων μὲν ἔργον εἶναι ὑπ' ἀλλήλων βίᾳ κρατεῖσθαι, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν

---

78) Κατοικούντων. 79) Οὐ μετέγνωσαν γενόμενοι, ὅταν ἐπλησίασαν, εἰς τὸν κίνδυνον. 80) Τῶν Ἡρακλειδῶν. 81) Θέλουσι γείνει· δηλ. ἂν θὰ δειχθῶσιν ἀνδρεῖοι καὶ καλοί. 82) Τοῦτο δ' ἔμελλον πράξειν, τὸ ἄρασθαι τὸν κίνδυνον. 83) Ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης. 84) Τόσον ὑψηλοφρόνουν ἀμφότεροι. Οἱ μετ' Εὐρυσθέως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. 85) Δὲν ἐζήτουν νὰ τοῖς δοθῇ τίποτε παρ' ἑκόντων τῶν Ἀθηναίων, δηλ. ἐζήτουν νὰ λάβωσι τοὺς ἱκέτας διὰ τῆς βίας. 86) Καὶ ἂν ἱκέτευεν ἀκόμη. 87) Εἰς ἀσφάλειαν, ἀφοβίαν. 88) Τῶν Ἀθηναίων. 89) Οἱ Ἡρακλεῖδαι. 90) Ἀσχολούμενοι πρὸς ἀπόκτησιν τιμῆς. 91) Πολλαὶ περιστάσεις ὑπῆρχον. 92) Ὁμονοοῦσι. 93) Αὐτῶν. 94) Οἱ περισσότεροι τῶν λαῶν. 95) Δηλ. ἡ Ἀττικὴ δὲν ἦτον ξένη, εἰς τὴν ὁποίαν κατῴκησαν ἐκβαλόντες ἄλλους. 96) Δηλ. πατρίς των ἦτον ἡ γῆ ἐξ ἧς καὶ κατάγονται. 97) Τοὺς δυνάστας. 98) Τῶν πολιτῶν.

βάνει τὰς μεταβολὰς), οὐ μὴν ἀλλὰ μείζω γε καὶ φανερώτερα τοῖς ἀκούουσιν ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ Λακεδαιμονίοις συμβάντων.

Ἡμεῖς τε γάρ, ἀναστάτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γεγενημένης[7], διὰ τὸ δεδιέναι καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ἐπρωτεύσαμεν τῶν Ἑλλήνων· ἐπειδὴ δ' ἀνυπέρβλητον ᾠήθημεν ἔχειν τὴν δύναμιν, παρὰ μικρὸν ἤλθομεν ἐξανδραποδισθῆναι[8]. Λακεδαιμόνιοί τε τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων τε καὶ ταπεινῶν πόλεων ὁρμηθέντες, διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν καὶ στρατιωτικῶς, κατέσχον Πελοπόννησον· μετὰ δὲ ταῦτα μεῖζον φρονήσαντες τοῦ δέοντος, καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχήν, εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους κατέστησαν ἡμῖν[9]. Ὅστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, καὶ τηλικαύτας δυνάμεις οὕτω ταχέως ἀναιρεθείσας, πιστεύει τοῖς παροῦσι, λίαν ἀνόητός ἐστιν, ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν πολὺ καταδεέστερον νῦν πραττούσης, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον[10], τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς βασιλέα[11] πάλιν ἀνακεκαινισμένης, ἃ τότε κατεπολέμησεν ἡμᾶς.

Ἀπορῶ δὲ πότερον ὑπολάβω μηδὲν μέλειν ὑμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ φροντίζειν μὲν αὐτῶν, εἰς τοῦτο δ' ἀναισθησίας ἥκειν, ὥς τε λανθάνειν ὑμᾶς εἰς ὅσην ταραχὴν ἡ πόλις καθέστηκεν. Ἐοίκατε γὰρ οὕτω[12] διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες[13] ἁπάσας μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ Θρᾴκης ἀπολωλεκότες, πλείω δ' ἢ χίλια τάλαντα μάτην εἰς τοὺς ξένους[14] ἀνηλωκότες, πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας διαβεβλημένοι καὶ τῷ βαρβάρῳ πολέμιοι γεγονότες, ἔτι δὲ τοὺς μὲν Θηβαίων φίλους σώζειν ἠναγκασμένοι[15], τοὺς δ' ἡμετέρους αὐτῶν συμμάχους ἀπολωλεκότες, ἐπὶ τοσαύταις πράξεσιν[16] εὐαγγέλια μὲν δὶς ἤδη τεθύκαμεν, ῥᾳθυμότερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν[17] τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόντων. Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ ποιοῦμεν καὶ πάσχομεν[18]· οὐδὲν γὰρ οἷόν τε γίγνεσθαι κατὰ τρόπον[19] τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς διοικήσεως ὅλης βεβουλευμένοις, ἀλλ' ἐὰν καὶ κατορθώσωσι περί τινας τῶν πράξεων, ἢ διὰ τύχην, ἢ δι' ἀνδρὸς ἀρετήν, μικρὸν διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησαν. Καὶ ταῦτα γνοίη τις ἂν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γεγενημένων.

Ἁπάσης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑποπεσούσης καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν[20] καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν[21], οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κατασχεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφησάμεθα[22]

---

7) Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν. 8) Ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἧτταν, ἴδε Ξενοφ. Ἑλλην. 9) Ὑπὸ Θηβαίων στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ἐπαμινώνδα. 10) Τὸν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. 11) Τὸν μέγαν, τὸν τῶν Περσῶν. 12) Ὡς προεῖπον, ἀναισθήτως. 13) Ὑμεῖς οἵτινες. 14) Τοὺς μισθοφόρους στρατιώτας, τοὺς μὴ πολίτας.

15) Διὰ τὴν μετὰ τῶν Θηβαίων συμμαχίαν ἡμῶν. 16) Εἰρωνικῶς ἀντὶ Ἀποτυχίαις, κακοπραγίαις. 17) Συζητοῦμεν ἐπ' ἐκκλησίας (συνελεύσεως). 18) Τὸ μὲν Ποιοῦμεν, διὰ τὸ θύειν εὐαγγέλια ϗ ἐκκλησιάζειν ῥᾳθύμως, τὸ δὲ Πάσχομεν διὰ τὰ ἄνω εἰρημένα δυστυχήματα. 19) Καθὼς πρέπει. 20) Τὴν ἐν Κνίδῳ, ἴδε τοῦ ῥήτορος τὸν Πρὸς Φίλιππον, σελ. 118.

21) Τιμόθεος, υἱὸς (νόθος) τοῦ Κόνωνος, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων διάσημος, « τοσαύτας εἷρηκε πόλεις κατὰ κράτος, λέγει ὁ Ἰσοκράτης, ὅσας οὐδεὶς πώποτε τῶν ἐστρατηγηκότων· » ἤκμαζε δὲ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 374—358: Π. Χ. 22) Διεσκορπίσαμεν ὡς κάρφη (ἄχυρα κτλ.), ἐχάσαμεν.

καὶ διελύσαμεν αὐτάς. Πολιτείαν γὰρ τὴν ὀρθῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησομένην οὔτ' ἔχομεν[23], οὔτε καλῶς ζητοῦμεν. Καίτοι τὰς εὐπραγίας ἅπαντες ἴσμεν καὶ παραγιγνομένας καὶ παραμενούσας οὐ τοῖς τὰ τείχη μέγιστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις, οὐδὲ τοῖς μετὰ πλείστων ἀνθρώπων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον συνηθροισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὑτῶν πόλιν διοικοῦσιν. Ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἕτερον, ἢ πολιτεία, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα. Ταύτῃ καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστιν ὁμοιοῦσθαι, καὶ πράττειν οὕτως ἑκάστους, οἵαν περ ἂν ταύτην ἔχωσιν. Ἧς ἡμεῖς διεφθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲ σκοποῦμεν ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἐργαστηρίων καθίζοντες[24] κατηγοροῦμεν τῶν καθεστώτων, καὶ λέγομεν, ὡς οὐδέποτε ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς διανοίαις[25] αἷς ἔχομεν, μᾶλλον αὐτὴν ἀγαπῶμεν τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης. Ὑπὲρ ἧς[26] ἐγὼ καὶ τοὺς λόγους μέλλω ποιεῖσθαι, καὶ τὴν πρόσοδον ἀπεγραψάμην[27].

Εὑρίσκω γὰρ ταύτην ἂν μόνην γενομένην, καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων ἀποτροπήν, καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν, ἢν ἐθελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημοκρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν ὁ δημοτικώτατος γενόμενος ἐνομοθέτησε, Κλεισθένης δὲ[28], ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν καὶ τὸν δῆμον καταγαγών, πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέστησεν. Ἧς οὐκ ἂν εὕροιμεν οὔτε δημοτικωτέραν[29], οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφέρουσαν. Τεκμήριον δὲ μέγιστον[30]· οἱ μὲν γὰρ ἐκείνῃ χρώμενοι, πολλὰ καὶ καλὰ διαπραξάμενοι, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντες, παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβον[31]· οἱ δὲ τῆς νῦν παρούσης ἐπιθυμήσαντες, ὑπὸ πάντων μισηθέντες καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. Καίτοι πῶς χρὴ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν, τὴν τοσούτων μὲν κακῶν πρότερον αἰτίαν γενομένην, νῦν δὲ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ φερομένην; πῶς δ' οὐ δεῖ δεδιέναι, μὴ τοσαύτης ἐπιδόσεως[32] γιγνομένης, τελευτῶντες εἰς τραχύτερα πράγματα τῶν τότε[33] γενομένων ἐξοκείλωμεν;

Ἵνα δὲ μὴ συλλήβδην μόνον ἀκηκοότες, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες ποιῆσθε καὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ὑμέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ παρασχεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· ἐγὼ δέ, ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα περὶ ἀμφοτέρων τούτων[34] πειράσομαι διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

---

23) Ὁ Ἰσοκράτης, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ φρόνιμοι, ἀπηρέσκετο εἰς τὴν τότε κατάστασιν τῆς δημοκρατίας. 24) Καθὼς τόρα λέγομεν, εἰς τὰ καφενεῖα· διότι καὶ τότε οἱ ἀργοὶ συνήργοντο εἰς τὰ κουρεῖα μάλιστα, καὶ ἐλογοποίουν. 25) Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τοὺς σκοπούς μας. 26) Τῆς τελευταίας ταύτης, τῆς παλαιᾶς. 27) Διότι κατεγράφοντο προτοῦ ὅσοι εἶχον σκοπὸν νὰ ὁμιλήσουν εἰς τὸν λαόν. 28) Ἀρχηγὸς τῆς τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν οἰκίας ἐν Ἀθήναις υἱὸς τοῦ Μεγακλέους. 29) Εἶναι λοιπὸν καὶ δημοκρατία μὴ δημοτική, ὅταν βλάπτῃ τὰ συμφέροντα τοῦ δήμου. 30) (ἐνν.) Τούτου ἐστὶν ὃ μέλλω λέγειν, τὸ ἑξῆς:
31) Ἴδε Πλουτάρχῳ Ἀριστείδην. 32) «Προκοπῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον», καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. 33) Ἐπὶ τῶν Πελοποννησιακῶν καὶ καθεξῆς. 34) Τῆς παλαιᾶς δηλονότι καὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τοῦ πολιτεύματος.

Οἱ γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὴν πόλιν διοικοῦντες, κατεστήσαντο πολιτείαν, οὐκ ὀνόματι μὲν τῷ κοινοτάτῳ καὶ πρᾳοτάτῳ προσαγορευομένην[55], ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην, οὐδ' ἣ τὸν τρόπον τοῦτον[56] ἐπαίδευε τοὺς πολίτας, ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν δημοκρατίαν, τὴν δὲ παρανομίαν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ παῤῥησίαν[57] ἰσονομίαν, τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ ταῦτα[58] ποιεῖν εὐδαιμονίαν· ἀλλὰ μισοῦσα καὶ κολάζουσα τοὺς τοιούτους[59], βελτίους καὶ σωφρονεστέρους ἅπαντας τοὺς πολίτας ἐποίησε. Μέγιστον δ' αὐτοῖς συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοιν νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταὐτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ τὸ προσῆκον ἑκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τὴν χρησιμωτέραν[40]· ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν τοὺς χρηστοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς ἀπεδοκίμαζον, ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν, τὴν δὲ κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστον τιμῶσαν καὶ κολάζουσαν προῃροῦντο, καὶ διὰ ταύτης[41] ᾤκουν τὴν πόλιν, οὐκ ἐξ ἁπάντων τὰς ἀρχὰς κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίστους καὶ τοὺς ἱκανωτάτους ἐφ' ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίνοντες. Τοιούτους γὰρ ἤλπιζον ἔσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. Ἔπειτα καὶ δημοτικωτέραν ἐνόμιζον ταύτην εἶναι τὴν κατάστασιν ἢ τὴν διὰ τοῦ λαγχάνειν γιγνομένην. ἐν μὲν γὰρ τῇ κληρώσει τὴν τύχην βραβεύσειν, καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχὰς τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας, ἐν δὲ τῷ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους, τὸν δῆμον ἔσεσθαι κύριον ἑλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν.

Αἴτιον δ' ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, καὶ μὴ περιμαχήτους εἶναι τὰς ἀρχὰς, ὅτι μεμαθηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰκείων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, μηδ' ἐκ τῶν δημοσίων τὰ σφέτερ' αὐτῶν διοικεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑκάστοις ὑπαρχόντων, ὁπότε δεήσειε, τοῖς κοινοῖς ἐπαρκεῖν[42], μηδ' ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων προσόδους, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γιγνομένας[43] αὐτοῖς. Οὕτω δ' ἀπείχοντο σφόδρα τῶν τῆς πόλεως[44], ὥστε χαλεπώτερον ἦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις εὑρεῖν τοὺς βουλομένους ἄρχειν, ἢ νῦν τοὺς μηδὲν δεομένους· οὐ γὰρ ἐμπορίαν[44*], ἀλλὰ λειτουργίαν ἐνόμιζον εἶναι τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν, οὐδ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐσκόπουν ἐλθόντες[45], εἴ τι λῆμμα παραλελοίπασιν οἱ πρότερον ἄρχοντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἴ τινος πράγματος καταμελήκασι τῶν τέλος ἔχειν κατεπειγόντων[46]. Ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, ἐκεῖνοι διεγνωκότες ἦσαν, ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον ὥσπερ τύραννον καθιστάναι τὰς ἀρχὰς, καὶ κολάζειν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ κρίνειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων· τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον[47] ἱκανὸν κε-

55) Τῷ τῆς δημοκρατίας δηλονότι. 56) Τὸν ἑξῆς ῥηθησόμενον. 57) Αὐθάδειαν, ἀψηφησίαν, ἀναισχυντίαν. 58) Τὰ εἰρημένα, ἀκολασταίνειν δηλ., παρανομεῖν καὶ παῤῥησιάζεσθαι. Ἀλλ' ὁ Κοραῆς ἔτρεψε τὸ Ταῦτα εἰς Πάντα. 59) Τοὺς ταῦτα ποιοῦντας. 40) Τὴν τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἀπονέμουσαν. 41) Τῆς πολιτείας διῴκουν τὴν π. 42) Ὁ Ἰσοκράτης ἠρέσκετο, καθὼς ηὑρίσκομεν, εἰς τὰ ὁμοιοτέλευτα ϗ τὰ πάρισα τοῦ λόγου σχήματα. 43) Προσγινομένας. 44) Πραγμάτων. 44*) Ἴσως διορθ. Εὐπορίαν. 45) Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὅταν ἤρχοντο εἰς τὰ πράγματα (τὰ τῆς πόλεως δηλ.). 46) Τῶν κατεπειγόντων τέλος ἔχειν, τῶν ὁποίων ἡ διεκπεραίωσις ἦτον κατεπείγουσα. 47) Πλοῦτον, (χυδ.) βιὸν καὶ βιὸς (τό).

κτημένους ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν ὥσπερ οἰκέτας· καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι, καὶ στέργειν ταύτῃ τῇ τιμῇ, κακῶς δὲ διοικήσαντας μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. Καίτοι πῶς ἄν τις εὕροι ταύτης βεβαιοτέραν ἢ δικαιοτέραν δημοκρατίαν, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης, αὐτῶν δὲ τούτων[48] τὸν δῆμον κύριον ποιούσης;

Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον ἦν αὐτοῖς· ῥᾴδιον δ' ἐκ τούτων καταμαθεῖν, ὡς καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην ὀρθῶς καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. Ἀνάγκη γὰρ τοῖς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις[49] πεποιημένοις, καὶ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις[50].

Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς (ἐντεῦθεν γὰρ ἄρχεσθαι δίκαιον) οὐκ ἀνωμάλως οὐδ' ἀτάκτως οὔτ' ἐθεράπευον οὔτ' ὠργίαζον· οὐδ' ὁπότε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίους[51] βοῦς ἔπεμπον, ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλειπον· οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτάς[52], αἷς ἑστίασίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἦγον, ἐν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τῶν ἱερῶν[53] ἀπὸ μισθωμάτων[54] ἔθυον· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πατρίων καταλύσουσι, μήτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσιν. Οὐ γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ' ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὧν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν. Καὶ γάρτοι καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν[55] οὐκ ἐμπλήκτως[56], οὐδὲ ταραχωδῶς αὐτοῖς συνέβαινεν, ἀλλ' εὐκαίρως[57] καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν.

Παραπλησίως δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διῴκουν. Οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὡμονόουν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιοῦντο πρόνοιαν ἀλλήλων, ὅσην περ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πατρίδος κοινωνοῦντας. Οἵ τε γὰρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ φθονεῖν τοῖς πλείω κεκτημένοις, ὥστε ὁμοίως ἐκήδοντο τῶν οἴκων τῶν μεγάλων, ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν, ἡγούμενοι τὴν ἐκείνων εὐδαιμονίαν αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν· οἵ τε τὰς οὐσίας ἔχοντες[58] οὐχ ὅπως ὑπερεώρων τοὺς καταδεέστερον πράττοντας, ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες αἰσχύνην αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν, ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις, τοῖς μὲν γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι παραδιδόντες, τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες, τοῖς δ' εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν[59] παρέχοντες. Οὐ γὰρ ἐδεδίεσαν μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν, ἢ πάντων στερηθεῖεν, ἢ, πολλὰ πράγματα σχόντες, μέρος τι κομίσαιντο τῶν προεθέντων[60]· ἀλλ' ὁμοίως ἐθάῤῥουν

---

48) Τῶν δυνατωτάτων ἢ τῶν πράξεων. 49) Τὰς βάσεις, τὰς πρώτας ἀρχάς. 50) Ὁ Κοραῆς ἔγραψε τὴν φράσιν οὕτως· «Ἀνάγκη γὰρ τοὺς περὶ ὅλ. τῶν πραγμ. καλῶς τὰς ὑποθ. » πεποιημένους, καὶ κατὰ τὰ μέρη τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις». εὐοδοῦται ὅμως καὶ καλῶς εἶναι ἡ ἔννοια. Τοῖς πεποιημένοις κτλ. ἀνάγκη ἐστὶν (ὥστε) καὶ τὰ μέρη ἔχειν τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις (τοῖς ὅλοις πράγμασι δήπου). 51) Τριακοσίας διορθοῖ ὁ Κοραῆς. 52) Τὰς μὴ πατρίους, ἀλλ' ὕστερον προστεθείσας. 53) Ταῖς πατρίοις θυσίαις. 54) Ἐκμισθούμενοι αὐτὰς κατ' ἐργολαβίαν μειοδοσίας. 55) Αἱ βροχαὶ δηλ. κ. τὰ λοιπὰ τῶν θεόθεν συμβαινόντων. 56) Ὁρμητικῶς, ἀτάκτως. 57) Παράβαλε ταῦτα τοῖς Γραφικοῖς: «Καὶ δώσω ὑμῖν ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον· καὶ διαλήψεται ὑμῖν ὁ ἀλοητὸς τὸν ἀμητόν, καὶ τὸν ἀλοητὸν ὁ τρύγος κτλ. 58) Οἱ πλούσιοι. 59) Σερμαγέν, καπιτάλια. 60) Προεῖμαι.

περὶ τῶν ἔξω δεδομένων, ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον κειμένων. Ἑώρων γὰρ τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων κρίνοντας οὐ ταῖς ἐπιεικείαις χρωμένους, ἀλλὰ τοῖς νόμοις πειθομένους, οὐδ' ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἀγῶσιν αὑτοῖς ἀδικεῖν ἐξουσίαν παρασκευάζοντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων, καὶ νομίζοντας διὰ τοὺς ἄπιστα τὰ συμβόλαια ποιοῦντας, μείζω βλάπτεσθαι τοὺς πένητας τῶν πολλὰ κεκτημένων· τοὺς μὲν γὰρ[61], ἢν παύσωνται προϊέμενοι, μικρῶν προσόδων ἀποστερηθήσεσθαι· τοὺς δ', ἢν ἀπορήσωσι τῶν ἐπαρκούντων, εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν καταστήσεσθαι. Καὶ γάρ τοι διὰ τὴν γνώμην ταύτην οὐδεὶς οὔτε ἀπεκρύπτετο τὴν οὐσίαν, οὔτ' ὤκνει συμβάλλειν[62]· ἀλλ' ἥδιον ἑώρων τοὺς δανειζομένους, ἢ τοὺς ἀποδιδόντας. Ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς συνέβαινεν, ἅπερ ἂν βουληθεῖεν ἄνθρωποι νοῦν ἔχοντες· ἅμα γὰρ τούς τε πολίτας ὠφέλουν, καὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐνεργὰ καθίστασαν. Κεφάλαιον δὲ τοῦ καλῶς ἀλλήλοις ὁμιλεῖν[63]· αἱ μὲν γὰρ κτήσεις ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἷς περ[64] κατὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχον, αἱ δὲ χρήσεις κοιναὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν.

Ἴσως ἂν οὖν τις ἐπιτιμήσειε τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τὰς μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένας, τὰς δ' αἰτίας οὐ φράζω, δι' ἃς οὕτω καλῶς καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶχον, καὶ τὴν πόλιν διῴκουν. Ἐγὼ δ' οἶμαι μὲν εἰρηκέναι τι καὶ τοιοῦτον[65], οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι πλείω καὶ σαφέστερον πειράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν.

Ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐν μὲν ταῖς παιδείαις[66] πολλοὺς τοὺς ἐπιστατοῦντας εἶχον, ἐπειδὴ δ' εἰς ἄνδρας δοκιμασθεῖεν, ἐξῆν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ,τι βουληθεῖεν· ἀλλ' ἐν αὐταῖς ταῖς ἀκμαῖς πλέονος ἐπιμελείας ἐτύγχανον, ἢ παῖδες ὄντες. Οὕτω γὰρ οἱ πρόγονοι ἡμῶν σφόδρα περὶ τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας, ἧς[67] οὐχ οἷόν τ' ἦν μετασχεῖν, πλὴν τοῖς καλῶς γεγονόσι, καὶ πολλὴν ἀρετὴν ἐν τῷ βίῳ καὶ σωφροσύνην ἐνδεδειγμένοις, ὥστ' εἰκότως αὐτὴν διενεγκεῖν τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησι συνεδρίων.

Σημείοις δ' ἄν τις χρήσαιτο περὶ τῶν τότε καθεστώτων καὶ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γιγνομένοις· ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἁπάντων τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων[68], ἴδοιμεν ἂν τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οὐκ ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐπειδὰν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβῶσιν[69], ὀκνοῦντας τῇ φύσει χρῆσθαι[70], καὶ μᾶλλον τοῖς ἐκεῖ νομίμοις ἢ ταῖς αὑτῶν κακίαις ἐμμένοντας. Τοσοῦτον ἐκεῖνοι φόβον τοῖς πονηροῖς ἐνειργάσαντο, καὶ τοιοῦτον μνημεῖον ἐν τῷ τόπῳ[71] τῆς αὑτῶν ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ἐγκατέλιπον.

Τὴν δὴ τοιαύτην[72], ὥσπερ εἶπον, κυρίαν ἐποίησαν τῆς εὐταξίας ἐπιμε-

---

61) Πολλὰ κεκτημενους· τὸ σχῆμα Χιαστόν. 62) Δανείζειν. 63) (Ἐνν.) ἔστι τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν κτῆσις κτλ. 64) Ἐκείνοις οἷς ὑπῆρχον, τοῖς κεκτημένοις αὐτάς. 65) Ἐν οἷς ἀνωτέρω σελ. 176, εἶπεν » Αἴτιον εἶναι τοῦ ταῦτα κτλ., ὅτι μεμαθηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι κτλ. 66) Ταῖς ἀνατροφαῖς τῶν παίδων. 67) Τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς. 68) Ὁ Οὐόλφιος διορθοῖ Καθειμένων, παρουσιαζομένων ἵνα δοκιμασθέντες αἱρεθῶσιν Ἀρεοπαγῖται. 69) Ἐγκαταταχθῶσι· τὸ δὲ Ἀναβῶσι διὰ τὴν ἐπὶ λόφου (ὕψους) θέσιν τοῦ Ἀρείου Πάγου. 70) Συστελλομένους χρῆσθαι τῇ φυσικῇ αὐτῶν μοχθηρίᾳ.
71) Τῷ τοῦ Ἀρείου Πάγου. 72) Βουλὴν ἢ Ἀρχήν.

λεῖσθαι, οἳ[73] τοὺς μὲν οἰομένους ἐνταῦθα[74] βελτίστους ἄνδρας γίγνεσθαι, παρ' οἷς οἱ νόμοι μετὰ πλείστης ἀκριβείας κείμενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν[75] ἐνόμιζον· οὐδὲν γὰρ ἂν[76] κωλύειν ὁμοίους ἅπαντας εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ἕνεκά γε τοῦ ῥᾴδιον εἶναι τὰ γράμματα[77] λαβεῖν παρ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων[78] τὴν ἐπίδοσιν εἶναι[79] τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων· τοὺς γὰρ πολλοὺς ὁμοίους τοῖς ἤθεσιν ἀποβαίνειν, ἐν οἷς ἂν ἕκαστοι παιδευθῶσιν. Ἐπεί τά γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων σημεῖον εἶναι τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν ταύτην[80]· ἐμφράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἁμαρτημάτων, πολλοὺς τίθεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. Δεῖν[81] δὲ τοὺς ὀρθῶς πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων[82], ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον. οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι[83] τὰς πόλεις, καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους, καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους τολμήσειν παραβαίνειν, τοὺς δὲ καλῶς πεπαιδευμένους, καὶ τοῖς ἁπλῶς κειμένοις ἐθελήσειν ἐμμένειν. Ταῦτα διανοηθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν, δι' ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκοσμοῦντας, ἀλλ' ἐξ ὧν παρασκευάσουσι μηδὲν αὐτοὺς ἄξιον ζημίας βουλήσεσθαι ἐξαμαρτάνειν· ἡγοῦντο γὰρ τοῦτο μὲν αὑτῶν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας σπουδάζειν τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν.

Ἁπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων. Ἑώρων γὰρ τοὺς τηλικούτους ταραχωδέστατα διακειμένους, καὶ πλείστων γέμοντας ἐπιθυμιῶν, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν μάλιστα παιδευθῆναι δεομένας ἐπιθυμίαις καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πόνοις ἡδονὰς ἔχουσιν· ἐν μόνοις γὰρ ἂν τούτοις ἐμμεῖναι τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους, καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰθισμένους. Ἅπαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγειν διατριβὰς[84] οὐχ οἷόν τ' ἦν, ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν βίον[85] ἔχοντας· ὡς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἥρμοττεν, οὕτως ἑκάστοις προσέταττον. Τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον, εἰδότες τὰς μὲν ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας· ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν, ἀπαλλάξειν ᾤοντο καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων τῶν μετ' ἐκείνην[86] γιγνομένων. Τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περὶ τὴν ἱππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἠνάγκασαν διατρίβειν, ὁρῶντες ἐκ τούτων τοὺς μὲν διαφέροντας[87] γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους.

Καὶ ταῦτα νομοθετήσαντες, οὐδὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ὠλιγώρουν· ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν κατὰ κώμας[88], τὴν δὲ χώραν κατὰ δήμους, ἐθεώρουν τὸν βίον τὸν ἑκάστου, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἀνῆγον εἰς τὴν βουλήν.

73) Οἱ ἐκ τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλῆς. 74) Ἐν ἐκείναις ταῖς πόλεσι. 75) Λανθάνεσθαι. 76) Ἐὰν ἦτον τοῦτο. 77) Τοὺς γεγραμμένους νόμους. 78) Τῶν νόμων. 79) Ἐνόμιζον εἶναι. 80) Αὐτήν, κατὰ τὸν Κορ. 81) Ἐνόμιζον δεῖν. 82) Οἱ νόμοι ἀνεγράφοντο ἐπὶ πλακῶν εἰς τὰς δημοσίους στοάς, ἐν αἷς διημέρευον οἱ παλαιοί. 83) Καὶ τοῦτο τὸ ἀπαρέμφατον, καθὼς ἢ τὰ ἑπόμενα, ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ Ἐνόμιζον. 84) Ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. 85) Τὴν κατάστασιν, τὴν περιουσίαν. 86) Ἐκείνων, κατὰ τὴν ἔκδ. τοῦ Κοραῆ. 87) Πάντων διαφέροντας, ἐξόχως, ἀρίστους. 88) Συνοικίας, (βαρβ.) μαχαλάδες.

Ἡ δὲ τοὺς μὲν ἐνουθέτει, τοῖς δ' ἠπείλει, τοὺς δ' ὡς προσῆκεν ἐκόλαζεν. Ἠπίσταντο γάρ, ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας, καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν· παρ' οἷς μὲν γὰρ μήτε φυλακὴ, μήτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μήθ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων· ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι, μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακοηθείας. Ἅπερ ἐκεῖνοι γιγνώσκοντες, ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. Τοσούτου γὰρ ἔδεον αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακόν τι δεδρακότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἁμαρτήσεσθαί τι προῃσθάνοντο. Τοιγαροῦν οὐκ ἐν τοῖς σκιραφίοις[89] οἱ νεώτεροι διέτριβον, οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίσιν, οὐδ' ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν οἷς νῦν διημερεύουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν, θαυμάζοντες καὶ ζηλοῦντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. Οὕτω δὲ ἔφευγον τὴν ἀγορὰν, ὥστ' εἰ καί ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦντες. Ἀντειπεῖν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις, ἢ λοιδορήσασθαι, δεινότερον ἐνόμιζον, ἢ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξαμαρτεῖν. Ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἢ ποιεῖν οὐδεὶς οὐδ' ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε[90]· σεμνύνεσθαι γὰρ ἐμελέτων, ἀλλ' οὐ βωμολοχεύεσθαι. Καὶ τοὺς εὐτραπέλους δὲ, καὶ τοὺς σκώπτειν δυναμένους, οὓς νῦν εὐφυεῖς προσαγορεύουσιν, ἐκεῖνοι δυστυχεῖς[91] ἐνόμιζον.

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με δυσκόλως διακεῖσθαι πρὸς τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. Οὔτε γὰρ ἡγοῦμαι τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων, σύνοιδά τε τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥκιστα χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύταις διατρίβειν· ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως τούτοις ἐπιτιμῴην, ἀλλὰ πολὺ ἂν δικαιότερον τοῖς ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν τὴν πόλιν διοικήσασιν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προτρέψαντες ἐπὶ ταύτας τὰς ὀλιγωρίας, καὶ καταλύσαντες τὴν τῆς βουλῆς[92] δύναμιν.

Ἧς ἐπιστατούσης, οὐ δικῶν, οὐδ' ἐγκλημάτων, οὐδ' εἰσφορῶν, οὐδὲ πενίας, οὐδὲ πολέμων ἡ πόλις ἔγεμεν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυχίαν εἶχον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἰρήνην ἦγον. Παρεῖχον γὰρ σφᾶς αὐτοὺς τοῖς μὲν Ἕλλησι πιστούς, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερούς· τοὺς μὲν γὰρ σεσωκότες ἦσαν, παρὰ δὲ τῶν δίκην τηλικαύτην εἰληφότες, ὥστ' ἀγαπᾶν ἐκείνους, εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν. Τοιγάρτοι διὰ ταῦτα[93] μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας διῆγον, ὥστε καλλίους εἶναι καὶ πολυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις καὶ τὰς κατασκευὰς[94] τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς ἐντὸς τείχους, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν μηδ' εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ καταβαίνειν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς[95] μᾶλλον, ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν. Οὐδὲ γὰρ τὰ περὶ τὰς θεωρίας, ὧν ἕνεχ' ἄν τις ἦλθεν, ἀσελγῶς, οὐδ' ὑπε-

---

89) Κυβευτηρίοις. 90) Ὅθεν καὶ ὁ Διογένης κατηγορεῖτο, λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι ἐν καπηλείῳ ἔφαγεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀπεκρίθη κυνικώτερον: Ἐν καπηλείῳ γὰρ καὶ ἐπείνασα. Ὁ δὲ κοσμιώτατος Ἰσοκράτης ἔχει μέγα δίκαιον νὰ παραινῇ τοὺς νέους νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τοιαῦτα μέρη. 91) Ἠλιθίους, μωρούς. 92) Τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου. 93) Ὁ Κοραῆς διέγραψε τὸ Διὰ ταῦτα, ὡς περιττὸν μετὰ τὸ Τοιγάρ τοι. 94) Τὰ ἔπιπλα. 95) Κτήμασι.

τυράνως, ἀλλὰ νουνεχόντως ἐποίουν. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν πομπῶν, οὐδ' ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονεικιῶν, οὐδ' ἐκ τῶν τοιούτων ἀλαζονειῶν τὴν εὐδαιμονίαν ἐδοκίμαζον, ἀλλ' ἐκ τοῦ σωφρόνως οἰκεῖν, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν ἀπορεῖν τῶν ἐπιτηδείων. Ἐξ ὧνπερ χρὴ κρίνειν τοὺς ὡς ἀληθῶς εὖ πράττοντας, καὶ μὴ φορτικῶς[96] πολιτευομένους. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν εὖ φρονούντων ἀλγήσειεν, ὅταν ἴδῃ πολλοὺς τῶν πολιτῶν αὐτοὺς μὲν περὶ τῶν ἀναγκαίων, εἴθ' ἕξουσιν εἴτε μὴ, πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους[97], τῶν δ' Ἑλλήνων[98] τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναῦς βουλομένους τρέφειν ἀξιοῦντας, καὶ χορεύοντας μὲν ἐν χρυσοῖς ἱματίοις, χειμάζοντας[99] δ' ἐν τοιούτοις ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν[100], καὶ τοιαύτας ἄλλας ἐναντιώσεις[101] περὶ τὴν διοίκησιν γιγνομένας, αἳ μεγάλην αἰσχύνην τῇ πόλει ποιοῦσιν.

Ὧν οὐδὲν ἦν ἐπ' ἐκείνης τῆς βουλῆς· ἀπήλλαξε γὰρ τοὺς μὲν πένητας τῶν ἀποριῶν ταῖς ἐργασίαις καὶ ταῖς παρὰ τῶν ἐχόντων ὠφελείαις, τοὺς δὲ νεωτέρους τῶν ἀκολασιῶν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις, τοὺς δὲ πολιτευομένους τῶν πλεονεξιῶν ταῖς τιμωρίαις καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ἀθυμιῶν ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς καὶ ταῖς παρὰ τῶν νεωτέρων θεραπείαις. Καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξία πολιτεία, τῆς οὕτω καλῶς ἁπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείσης;

Περὶ μὲν οὖν τῶν ποτὲ[102] καθεστώτων, τὰ μὲν πλεῖστα διεληλύθαμεν· ὅσα δὲ παραλελοίπαμεν, ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι κἀκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχε τούτοις, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν[103].

Ἤδη δέ τινες, ἀκούσαντές μου ταῦτα διεξιόντος[104], ἐπῄνεσαν μὲν ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ τοὺς προγόνους ἐμακάρισαν, ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν πόλιν διῴκουν, οὐ μὴν ὑμᾶς γε ᾤοντο πεισθήσεσθαι χρῆσθαι[105] τούτοις, ἀλλ' αἱρήσεσθαι διὰ τὴν συνήθειαν ἐν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι κακοπαθεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ πολιτείας ἀκριβεστέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. Εἶναι δ' ἔφασαν ἐμοὶ καὶ κίνδυνον, μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύων, μισόδημος εἶναι δόξω, καὶ τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν.

Ἐγὼ δ' εἰ μὲν περὶ πραγμάτων ἀγνοουμένων καὶ μὴ κοινῶν τοὺς λόγους ἐποιούμην, καὶ περὶ τούτων ἐκέλευον ὑμᾶς ἑλέσθαι συνέδρους ἢ συγγραφέας[106], δι' ὧν ὁ δῆμος κατελύθη τὸ πρότερον, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην· νῦν δ' οὐδὲν εἴρηκα τοιοῦτον, ἀλλὰ διείλεγμαι περὶ διοική-

---

96) Ἀλαζονικῶς. 97) Διὰ λαχνοῦ διωρίζοντο οἱ δικασταὶ τῶν Ἀθήνῃσι δέκα δικαστηρίων, καὶ ἐλάμβανον οἱ κληρούμενοι μισθὸν τριώβολον. 98) Ὁ Κοραῆς μεταβάλλων τὸ Ἑλλήνων εἰς Ἄλλων παρῄνει, ἢ γοῦν προσθεῖναι τοῦτο πρὸ ἐκείνου· ἡ δὲ ἔννοια ἐστιν αὕτη: αὐτοὶ μὲν οἱ πολῖται κληροῦνται πρὸ τῶν δικαστηρίων, ὥστε ἢ ἔχειν ἀπὸ τοῦ τριωβόλου τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἢ ἀπολαχόντες λιμώττειν· ἀξιοῦσι δὲ μισθοδοτεῖν ἄλλους Ἕλληνας ὡς ἐρέτας τῶν ἰδίων νεῶν, ἐξὸν, αὐτοὺς ἐμβάντας, καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ Δημοσθένης, ἀποφέρεσθαι τὴν μισθοφορὰν ταύτην. 99) Διάγοντας τὸν χειμῶνα. 100) Ἀποσιωπᾷ, διὰ τὸ εὔσχημον, τὰ ῥάκη. 101) Ἀντιφάσεις, (Γαλλ.) contrastes ἢ contre-sens. 102) Ἐν ἄλλοις ὑστέρον, Τότε. 103) Ῥᾴδιον δέ ἐστι καταμαθεῖν ὅτι κἀκεῖνα, ὅσα παραλελ., τὸν αὐτὸν τούτοις τρόπον εἶχε· πρωθύστερον. 104) Πρὶν δηλονότι τὰ εἴπῃ δημοσίᾳ. 105) Ὥστε χρῆσθαι. 106) Τοὺς προβληθέντας ὑπὸ Πεισάνδρου, περὶ οὗ ἴδε τὸν Θουκ. Η', ξζ'.

σεως οὐκ ἀποκεκρυμμένης, ἀλλὰ πᾶσι φανερᾶς, ἣν πάντες ἴστε καὶ πατρίαν ἡμῖν οὖσαν, καὶ πλείστων ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν αἰτίαν γεγενημένην, πρὸς δὲ τούτοις ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν νομοθετηθεῖσαν καὶ κατασταθεῖσαν, οὓς οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε δημοτικωτάτους γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν. Ὥστε πάντων ἄν μοι συμβαίη δεινότατον, εἰ τοιαύτην πολιτείαν εἰσηγούμενος, νεωτέρων δόξαιμι πραγμάτων ἐπιθυμεῖν. Ἔπειτα κἀκεῖθεν[107] ῥᾴδιον γνῶναι τὴν ἐμὴν διάνοιαν· ἐν γὰρ τοῖς πλείστοις τῶν λόγων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ φανήσομαι ταῖς μὲν ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πλεονεξίαις ἐπιτιμῶν, τὰς δ' ἰσότητας καὶ τὰς δημοκρατίας ἐπαινῶν, οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς καλῶς καθεστηκυίας, οὐδ' ὡς ἔτυχον[108], ἀλλὰ δικαίως, καὶ λογονεχόντως[109]. Οἶδα γὰρ τούς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει[110] πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκόντας, καὶ Λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατούμενοι τυγχάνουσιν. Ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἱρέσει, καὶ τῷ βίῳ τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν ἴδοιμεν ἂν παρ' αὐτοῖς τὰς ἰσότητας καὶ τὰς ὁμοιότητας μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἰσχυούσας· οἷς[111] αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν, οἱ δὲ καλῶς δημοκρατούμενοι χρώμενοι διατελοῦσιν.

Τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων ταῖς ἐπιφανεστάταις καὶ μεγίσταις, ἢν ἐξετάζειν βουληθῶμεν, εὑρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας. ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, ᾗ πάντες ἐπιτιμῶσιν, ἢν παραβάλωμεν αὐτὴν[112] μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν τριάκοντα καταστᾶσαν, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν θεοποίητον εἶναι νομίσειεν.

Βούλομαι δ', εἰ καί τινές με φήσουσιν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγειν, δηλῶσαι καὶ διελθεῖν ὅσον αὕτη τῆς τότε διήνεγκεν, ἵνα μηδεὶς οἴηταί με τὰ μὲν ἁμαρτήματα τοῦ δήμου λίαν ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διαπέπρακται, ταῦτα δὲ παραλείπειν. Ἔσται δ' ὁ λόγος οὔτε μακρὸς, οὔτε ἀνωφελὴς τοῖς ἀκούουσιν.

Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ Ἑλλήσποντον ἀπωλέσαμεν, καὶ ταῖς συμφοραῖς ἐκείναις[113] ἡ πόλις περιέπεσε, τίς οὐκ οἶδε τῶν πρεσβυτέρων τους μὲν δημοτικοὺς καλουμένους ἑτοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, καὶ δεινὸν ἡγουμένους, εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἄρξασαν, ταύτην ὑφ' ἑτέροις οὖσαν, τοὺς δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας ἑτοίμως καὶ τὰ τείχη καθαιροῦντας, καὶ τὴν δουλείαν ὑπομένοντας; καὶ τότε μὲν, ὅτε τὸ πλῆθος ἦν κύριον τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας, ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα παρέλαβον τὴν πολιτείαν, τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν[114] ἔχοντας; καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον δεσπότας ἡμῶν ὄντας Λακεδαιμονίους, ἐπειδὴ δ' οἱ φεύγοντες[115] κατελθόντες πολεμεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν, καὶ Κόνων ναυμαχῶν ἐνίκησε[115*], πρέσβεις ἐλθόντας παρ' αὐτῶν, καὶ

---

107) Ἀπὸ τῶν ἑξῆς. 108) Ἐγώ. 109) Νουνεχόντως, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κοραῆ.
110) Τῶν πραγμάτων, τῷ πολιτεύματι. 111) Ἐπιτηδεύμασιν. 112) Ὁ Κοραῆς ἐπροτίμησε τὸ Ταύτην. 113) Ἴδε Ξενοφ. Ἱστορ. 114) Ἀκρόπολιν, ὅπου εἰσήχθη φρουρὰ Λακεδαιμονίων. 115) Οἱ μετὰ Θρασυβούλου. 115*) Τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐν Κνίδῳ τῆς Καρίας,

διδόντας τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν τὴν τῆς θαλάττης; Καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε τίς οὐ μνημονεύει τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν[116], τὴν μὲν δημοκρατίαν οὕτω κοσμήσασαν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς ὁσίοις[117], ὥστ' ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικνουμένους νομίζειν αὐτὴν ἀξίαν εἶναι μὴ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν[118] ἀμελήσαντας, τὰ δὲ[119] συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωσοίκους ἐπὶ καθαιρέσει[120] τριῶν ταλάντων ἀποδομένους, εἰς οὓς ἡ πόλις ἀνήλωσεν οὐκ ἐλάττω χιλίων ταλάντων; Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν πρᾳότητα[121] δικαίως ἄν τις ἐπαινέσειε τὴν ἐκείνων[122] μᾶλλον, ἢ τὴν τοῦ δήμου. Οἱ μὲν γάρ, ψηφίσματι παραλαβόντες τὴν πόλιν, πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν, εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ φυγεῖν πλείους ἢ πεντακισχιλίους ἠνάγκασαν· οἱ δὲ[123], κρατήσαντες καὶ μεθ' ὅπλων κατιόντες, αὐτοὺς τοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους καλῶς καὶ νομίμως διῴκησαν, ὥστε μηδὲν ἔλαττον ἔχειν τοὺς ἐκβαλόντας τῶν κατελθόντων.

Ὃ δὲ πάντων κάλλιστον καὶ μέγιστον τεκμήριον τῆς ἐπιεικείας τοῦ δήμου· δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων, εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατασχόντων, ἐκκλησίας γενομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν, ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους, μὴ τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῷ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν. Καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην εἰς τοιαύτην ἡμᾶς ὁμόνοιαν κατέστησαν, καὶ τοσοῦτον ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν ἐποίησαν, ὥστε Λακεδαιμονίους, τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν προστάττοντας ἡμῖν, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἱκετεύσοντας καὶ δεησομένους μὴ περιϊδεῖν αὐτοὺς ἀναστάτους γενομένους[124]. Τὸ δ' οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέρων διανοίας τοιοῦτον ἦν· οἱ μὲν γὰρ ἠξίουν τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολεμίοις δουλεύειν, οἱ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσον ἔχειν.

Ταῦτα δὲ διῆλθον δυοῖν ἕνεκα, πρῶτον μὲν ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος οὐκ ὀλιγαρχιῶν οὐδὲ πλεονεξιῶν, ἀλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας, ἔπειτα τὰς δημοκρατίας τάς τε κακῶς καθεστηκυίας ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γιγνομένας, τάς τε καλῶς πολιτευομένας προεχούσας τῷ δικαιοτέρας εἶναι καὶ κοινοτέρας καὶ τοῖς χρωμένοις ἡδίους.

Τάχ' οὖν ἄν τις θαυμάσειε, τί βουλόμενος ἀντὶ τῆς πολιτείας τῆς οὕτω πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης[125] ἑτέραν ἡμᾶς πείθω μεταλαβεῖν, καὶ τίνος ἕνεκα νῦν μὲν οὕτω καλῶς[126] ἐγκεκωμίακα τὴν δημοκρατίαν, ὅταν δὲ τύχω, πάλιν μεταβαλὼν ἐπιτιμῶ, καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστώτων;

ἕνδεκα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἧτταν τῶν Ἀθην., δηλ. τῷ 384 Π. Χ. (Ὀλ. 96, γ'.).

116) Ἔγραψε λοιπὸν τὸν λόγον τοῦτον ὁ Ἰσοκράτης, ἤδη πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν καὶ αὐτός. 117) Τοῖς μὴ ἱεροῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον σεβαστοῖς καὶ καθιερωμένοις ἐξ ἔθους.

118) Τῶν ὁσίων. 119) Ἱερά. 120) Πρὸς καθαίρεσιν, ἵνα καθέλωσι (χαλάσωσιν) αὐτούς.

121) Κατ' εἰρωνείαν, ἀντὶ θηριωδίαν, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον. 122) Τῶν Τριάκοντα.

123) Οἱ δημοτικοί, οἱ μετὰ Θρασυβούλου. 124) Ὑπὸ Θηβαίων. Ἴδε τὸν πρὸς Φίλιππον, σελ. 115, 116. 125) Τῆς δημοκρατίας. 126) Σημειωτέον ὅτι ἐπαινεῖται μόνος του ὁ ῥήτωρ· ἀλλὰ τοῦτο ἔπραξε καὶ ἀλλοῦ, κ. μάλιστα εἰς τὸν Πανηγυρικόν, εἶχεν ὅμως ὅλα ὅσα λέγει ὁ Πλούταρχος (Περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως) ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ περιαυτολογῶν

Ἐγὼ δὲ καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ὀλίγα μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δ' ἐξαμαρτάνοντας μέμφομαι, καὶ νομίζω φαυλοτέρους εἶναι τοῦ δέοντος· καὶ πρός γε τούτοις τοὺς γεγονότας ἐκ καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ μικρῷ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ χείρους τῶν πατέρων, λοιδορῶ, καὶ συμβουλεύσαιμ' ἂν αὐτοῖς παύσασθαι τοιούτοις οὖσιν· τὴν αὐτὴν οὖν γνώμην ἔχω καὶ περὶ τῶν κοινῶν· ἡγοῦμαι γὰρ δεῖν ἡμᾶς οὐ μέγα φρονεῖν, οὐδ' ἀγαπᾶν, εἰ κακοδαιμονησάντων καὶ μανέντων ἀνθρώπων[127] νομιμώτεροι γεγόναμεν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν καὶ βαρέως φέρειν, εἰ χείρους τῶν προγόνων τυγχάνοιμεν ὄντες· πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ἀρετήν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν ἁμιλλητέον ἡμῖν ἐστιν, ἄλλως τε καὶ προσῆκον ἡμῖν βελτίστοις ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι.

Καὶ τοῦτον εἴρηκα τὸν λόγον[128] οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη καὶ πρὸς πολλούς. Ἐπίσταμαι γὰρ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις φύσεις ἐγγιγνομένας καρπῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων ἰδίας ἐν ἑκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας, τὴν δ' ἡμετέραν χώραν ἄνδρας φέρειν καὶ τρέφειν δυναμένην, οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους εὐφυεστάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρίαν καὶ πρὸς ἀρετὴν πολὺ διαφέροντας. Τεκμαίρεσθαι δὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν, οὓς ἐποιήσαντο πρὸς Ἀμαζόνας καὶ Θρᾶκας καὶ Πελοποννησίους ἅπαντας, καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ Περσικὰ γενομένοις, ἐν οἷς καὶ μόνοι καὶ μετὰ Πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, νικήσαντες τοὺς βαρβάρους, ἀριστείων ἠξιώθησαν· ὧν οὐδὲν ἂν ἔπραξαν, εἰ μὴ πολὺ τὴν φύσιν διήνεγκαν.

Καὶ μηδεὶς οἰέσθω τὴν εὐλογίαν[129] ταύτην ἡμῖν προσήκειν τοῖς νῦν πολιτευομένοις, ἀλλὰ πολὺ τοὐναντίον. Εἰσὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἔπαινος μὲν τῶν ἀξίους σφᾶς αὐτοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεχόντων, κατηγορία δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς αὐτῶν ῥαθυμίαις καὶ κακίαις καταισχυνόντων[130], ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν· εἰρήσεται γὰρ τἀληθές. Τοιαύτης γὰρ ἡμῖν τῆς φύσεως ὑπαρχούσης, οὐ διεφυλάξαμεν αὐτήν, ἀλλ' ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἄνοιαν καὶ ταραχήν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. Ἀλλὰ γάρ, ἢν ἐπακολουθῶ τοῖς ἐνοῦσιν[131] ἐπιτιμῆσαι καὶ κατηγορῆσαι τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, δέδοικα μὴ πόρρω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλανηθῶ.

Περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν, ἢν μὴ πείσωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας· περὶ δ' ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεχθείς, παραχωρῶ τοῖς βουλομένοις ἔτι συμβουλεύειν περὶ τούτων.

Ἡμεῖς γὰρ[132], ἢν μὲν οὕτως οἰκῶμεν[133] τὴν πόλιν, ὥςπερ νῦν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ βουλευσόμεθα καὶ πολεμήσομεν καὶ βιωσόμεθα καὶ σχεδὸν

---

127) Τῶν τριάκοντα. 128) Ὅτι προσῆκόν ἐστιν ἡμῖν βελτίστοις ἁπάντων εἶναι.

129) Τὸ ἐγκώμιον. 130) Ἂς ἐντυπώσωσι καλῶς εἰς τὸν νοῦν των τοὺς λόγους τούτους τοῦ ῥήτορος, καὶ πάντες μὲν ἁπλῶς οἱ Ἑλληνόπαιδες, ἰδίως δὲ οἱ ἔχοντες ἀξιώσεις πατραγαθίας, καὶ φέροντες ὀνόματα γονέων διαπρεψάντων ἐν τῷ ἀγῶνι. 131) Ὁ Κοραῆς προείλετο, Τοῖς νῦν οὖσιν· ἀλλ' ἡ διόρθωσις τοῦ Οὐολφίε εἶνε πλησιεςέρα εἰς τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν: Τοῖς αἰνοῦσιν. 132) Ἀφηγηματικός. 133) Διοικῶμεν, πολιτευώμεθα.

ἅπαντα καὶ πεισόμεθα καὶ πράξομεν, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις· ἢν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν, δῆλον ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷάπερ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτ᾽ ἔσται καὶ περὶ ἡμᾶς. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας ἀεὶ καὶ παραπλησίας ἀποβαίνειν.

Δεῖ δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν παρ᾽ ἀλλήλας θέντας βουλεύσασθαι, ποτέρας ἡμῖν αἱρετέον ἐστίν. Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο, καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἐλάχιστον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν ἔχῃ κατὰ τρόπον[154] ἡμῖν.

Οἱ μὲν τοίνυν Ἕλληνες οὕτως ἐπίστευον τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον πολιτευομένοις, ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν ἑκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ὥστε οὔτε μακροῖς πλοίοις[155] ἐπὶ τάδε Φασήλιδος[156] ἔπλεον, οὔτε στρατοπέδοις ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ[157] κατέβαινον, ἀλλὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἦγον. Νῦν δ᾽ εἰς τοῦτο τὰ πράγματα περιέστηκεν, ὥσθ᾽ οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν. Καὶ περὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν Ἑλλήνων, αὐτῶν ἀκηκόατε των στρατηγῶν· ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν, ὧν ἔπεμψεν, ἐδήλωσεν[158].

Ἔτι πρὸς τούτοις ὑπὸ μὲν ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετήν, ὥστε σφᾶς μὲν αὐτοὺς μὴ λυπεῖν, τοὺς δ᾽ εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας ἅπαντες[159] μαχόμενοι νικᾶν· ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον· ἀλλήλοις μὲν γὰρ κακὰ παρέχοντες[160] οὐδεμίαν ἡμέραν διαλείπομεν, τῶν δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω κατημελήκαμεν, ὥστ᾽ οὐδ᾽ εἰς ἐξετάσεις[161] ἰέναι τολμῶμεν, ἢν μὴ λαμβάνωμεν ἀργύριον. Τὸ δὲ μέγιστον[162], τότε μὲν οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων, οὐδέ, προσαιτῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας, τὴν πόλιν κατῄσχυνε, νῦν δὲ πλείους εἰσὶν οἱ σπανίζοντες[163] τῶν ἐχόντων· οἷς ἄξιόν ἐστι πολλὴν συγγνώμην ἔχειν, εἰ μηδὲν τῶν κοινῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὁπόθεν τὴν ἀεὶ παροῦσαν ἡμέραν διάξουσιν.

Ἐγὼ μὲν οὖν ἡγούμενος, ἢν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν κακῶν ἡμᾶς τούτων ἀπαλλαγήσεσθαι, καὶ σωτῆρας οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων γενήσεσθαι, τήν τε πρόσοδον ἐποιησάμην, καὶ τοὺς λόγους εἴρηκα τούτους· ὑμεῖς δὲ πάντα λογισάμενοι, ταῦτα χειροτονεῖθ᾽[164] ὅ,τι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμφέρειν τῇ πόλει.

---

154) Ὅταν φέρωνται πρὸς ἡμᾶς καθὼς πρέπει. 155) Πολεμικοῖς, πρὸς διαστολὴν τῶν στρογγύλων, τῶν ἐμπορικῶν. 156) Ἐνδοτέρω (πρὸς τὸ Αἰγαῖον) τῆς Φασήλιδος πόλεως τῆς Κιλικίας. 157) Ἅλυς, ποταμὸς χωρίζων ἀπὸ μεσημβρ. καὶ ἀνατολ. πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμὰς τὴν κάτω ἢ μικρὰν Ἀσίαν τῆς ἄνω· σήμερον λέγεται Κιζίλ-ἱρμὰκ (κόκκινος ποταμὸς), χύνεται δὲ εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον· τὸ δὲ Ἐντὸς, ἴσον τῷ Ἐντεῦθεν. 158) Μίαν τοιαύτην ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως τῶν Περσῶν ἀναφέρει καὶ ὁ Αἰσχίνης (ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος, 632) « καὶ μάλα ὑβριστικὴν καὶ βάρβαρον, » καθὼς ὁ ῥήτωρ ἐκεῖ τὴν χαρακτηρίζει.
159) Ἅπαντας, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κοραῆ. 160) Παρέχειν, κατὰ τὴν ἐκδ. τοῦ Κορ.
161) Δοκιμασίας τοῦ στρατοῦ ἢ γυμνάσια καὶ ἐπιθεωρήσεις. 162) (ἐνν.) Ἔςι τοῦθ᾽ ὃ μέλλω ἐρεῖν. 163) Τῶν ἀναγκαίων. 164) Ἐπιψηφίζεσθε, ἐγκρίνετε, δι᾽ ἀνατάσεως τῶν χειρῶν.

Γ'. ΛΥΣΙΟΥ.

Λυσίας, εἷς τῶν περιφημοτάτων ῥητόρων τῶν Ἀθηνῶν, ἦτον υἱὸς Κεφάλου μετοίκου ἐκ Συρακουσῶν, ἤκμασε δ' ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ μετ' αὐτόν, καὶ ἔγραψε 230 λόγους, ἐξ ὧν μόνοι 34 διεσώθησαν, διακρινόμενοι διὰ τὴν ἀφέλειαν, τὴν φυσικὴν χάριν των, καὶ τὴν σαφήνειαν.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΟΛΕΜΩ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΩΝ.

Τὸν λόγον τοῦτον ἐπρόφερεν ὁ Λυσίας ἐπὶ τῶν πεσόντων εἰς τὸν κληθέντα ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ, τὸν συμβάντα δέκα ἔτη μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐν ἔτει 393 Π. Χ. (Ὀλ. 96, δ'.), ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Βοιωτίας (Ξενοφ. Ἑλλ. Δ'. 4, 1—13. — Διόδ. ΙΔ'. 86).

Εἰ μὲν ἡγούμην οἷόν τε εἶναι, ὦ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν[1], ἐμεμψάμην ἂν[2] τοῖς ἐπαγγείλασιν[3] ἐπ' αὐτοῖς[4] ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν[5] λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἱκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι[6] τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοουμένη τῶν ἐνθάδε λεγόντων[7], ἐξ ὀλίγου[8] τὴν πρόσταξιν[9] ποιεῖσθαι, ἡγουμένη οὕτως ἂν μάλιστα συγγνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσάντων τυγχάνειν. Ὅμως δὲ ὁ μὲν λόγος μοι[10] περὶ τούτων, ὁ δ' ἀγὼν οὐ πρὸς τὰ τούτων ἔργα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπ' αὐτοῖς εἰρηκότας[11]. Τοσαύτην γὰρ ἀφθονίαν[12] παρεσκεύασεν ἡ τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμένοις καὶ τοῖς εἰπεῖν βουληθεῖσιν, ὥςτε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς προτέροις περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι[13], πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλελεῖφθαι, ἱκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐξεῖναι λέγειν. Οὔτε γὰρ γῆς ἄπειροι[14], οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς· πανταχοῦ δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ τὰ αὑτῶν πενθοῦντες κακὰ τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι[15].

---

[1]) Ἀνδρίαν. [2]) Ἤθελα μεμφθῆ. [3]) Εἰς τοὺς ἄρχοντας τοὺς παραγγείλαντας εἰς τὸν Λυσίαν νὰ ὁμιλήσῃ. [4]) Εἰς μνήμην αὐτῶν τῶν πεσόντων. [5]) Εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν παρασκευασθείς. [6]) Ὥστε π. Ὅλος ὁ ἄπειρος χρόνος ἂν ἐδίδετο εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν ἤθελε πάλιν ἀρκέσει ὥστε νὰ παρασκευάσωσι. [7]) Ἑαυτοῦ δηλ. δστις μέλλει νὰ ὁμιλήσῃ. [8]) Πρὸ ὀλίγου καιροῦ. [9]) Τὴν παραγγελίαν τῆς συντάξεως τοῦ λόγου. [10]) Ἐστὶν ἐμοὶ ὁ λόγος, δηλ. ὁμιλῶ, θέλω ὁμιλήσει. [11]) Ἀγωνίζομαι πῶς νὰ ὁμιλήσω ἀξίως ὄχι τῶν ἔργων αὐτῶν (διότι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον), ἀλλὰ μόνον ἀξίως ἐκείνων οἵτινες πρὸ ἐμοῦ ὡμίλησαν περὶ αὐτῶν. [12]) Ἀφθονίαν παραδειγμάτων τοῖς δυναμένοις ποιεῖν, καὶ ὑποθέσεις λόγων τοῖς βουληθεῖσιν εἰπεῖν. [13]) Ἀπαρέμφατον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ Ὥστε. Ὥστε ἐῤῥέθησαν. [14]) Οἱ πανηγυριζόμενοι δὲν ἔμεινε γῆ τὴν ὁποίαν νὰ μὴ γνωρίζωσι. [15]) Οἱ προφέροντες ἐπιταφίες λόγες διὰ τοὺς ἀποθανόντας ἐνδρείως συμπατριώτας των ὑμνοῦσιν ἐξ ἀνάγκης τὰς τούτων (τῶν νῦν τιμωμένων) ἀνδραγαθίας· διότι θρηνοῦντες τὰς οἰκείας ἕκαςος συμφοράς, τιμῶσι ϗ δι' αὐτοῦ μόνε τοῦ πένθες, τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν (τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν), οἵτινες νικήσαντες αὐτούς, ἔγιναν αἴτιοι τοῦ πένθες τέτε.

Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιοὺς κινδύνους τῶν προγόνων δίειμι[16], μνήμην παρὰ τῆς φήμης λαβών[17]. Ἄξιον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις κἀκείνων[18] μεμνῆσθαι, ὑμνοῦντας μὲν ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγοντας δ' ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν μνήμαις, τιμῶντας δ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας δ' ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων ἔργοις τοὺς ζῶντας.

Ἀμαζόνες[19] μὲν γὰρ Ἄρεως μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμώδοντα[20] ποταμόν, μόναι δὲ ὡπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτάς[21], πρῶται δὲ τῶν πάντων[22] ἐφ' ἵππους ἀναβᾶσαι, οἷς ἀνελπίστως, δι' ἀπειρίαν τῶν ἐναντίων, ᾕρουν[23] μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλειπον[24] δὲ τοὺς διώκοντας, ἐνομίζοντο δὲ διὰ τὴν εὐψυχίαν μᾶλλον ἄνδρες, ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναῖκες· πλέον γὰρ ἐδόκουν τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διαφέρειν[25], ἢ ταῖς ἰδέαις[26] ἐλλείπειν. Ἄρχουσαι δὲ πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἔργῳ μὲν τοὺς περὶ αὐτὰς καταδεδουλωμέναι[27], λόγῳ δὲ περὶ τῆσδε τῆς χώρας[28] ἀκούουσαι κλέος[29] μέγα, πολλῆς δόξης καὶ μεγάλης ἐλπίδος χάριν[30] παραλαβοῦσαι τὰ μαχιμώτατα τῶν ἐθνῶν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. Τυχοῦσαι δ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν[31], ὁμοίας ἐκτήσαντο τὰς ψυχὰς τῇ φύσει[32], καὶ ἐναντίαν τὴν δόξαν[33] τῆς προτέρας λαβοῦσαι, μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων[34] ἢ ἐκ τῶν σωμάτων ἔδοξαν εἶναι γυναῖκες. Μόναις δ' αὐταῖς οὐκ ἐξεγένετο ἐκ τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις[35] περὶ τῶν λοιπῶν ἄμεινον βουλεύσασθαι, οὐδ' οἴκαδε ἀπελθούσαις ἀπαγγεῖλαι τήν τε σφετέραν αὐτῶν δυστυχίαν καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρετήν. Αὐτοῦ[36] γὰρ ἀποθανοῦσαι, καὶ δοῦσαι δίκην[37] τῆς ἀνοίας, τῆσδε μὲν τῆς πόλεως διὰ τὴν ἀρετὴν[38] ἀθάνατον μνήμην ἐποιήσαντο, τὴν δὲ ἑαυτῶν πατρίδα, διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἀνώνυμον[39] κατέστησαν.

Ἐκεῖναι μὲν οὖν, τῆς ἀλλοτρίας[40] ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι, τὴν αὐτῶν δικαίως ἀπώλεσαν. Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνείκους[41] ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, καὶ ἡττηθέντων μάχῃ, οὐκ ἐώντων τῶν Καδμείων[42] θάπτειν τοὺς νεκρούς, Ἀθηναῖοι ἡγησάμενοι ἐκείνους[43] μέν, εἴ τι ἠδίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν τὴν μεγίστην[44], τοὺς δὲ κάτω τὰ αὐτῶν οὐ κομίζεσθαι[45], ἱερῶν

16) Ἀναφέρω. 17) Ἀνακαλῶν αὐτοὺς εἰς τὴν μνήμην μου ὡς φημίζονται. 18) Τῶν προγόνων. 19) Ἄρχεται ἐντεῦθεν ἐξιστορῶν τὰ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῶν πρώτων μνημονευομένων. 20) Ποταμὸς τῆς Καππαδοκίας ἐν Ἀσίᾳ. 21) Μόναι των. Μόναι μεταξὺ ὅλων τῶν γυναικῶν ὅσαι κατῴκουν τοὺς πέριξ αὐτῶν τόπους. 22) Ἀνθρώπων.
23) Ἐκυρίευον, ἐνίκων. 24) Ἄφηνον ὀπίσω, διέφευγον. 25) Ὅτι ὑπερτεροῦσι.
26) Κατὰ τὰς μορφάς, τὰ σώματα. 27) Μέσως. Δουλώσασαι δι' ἑαυτῶν, διὰ τῶν ὅπλων των. 28) Τῆς Ἀττικῆς. 29) Φήμην. 30) Χάριν πολλῆς δόξης· πρὸς απόκτησιν πολλῆς δόξης. 31) Τῶν Ἀθηναίων. 32) Δηλ. θηλυπρεπεῖς, ἀπεδειλίασαν. 33) Τὴν υπόληψιν. 34) Ὅσους ὑπέφερον. 35) Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου ταὐτοπροσωπεῖ τῷ ἀντικειμένῳ τοῦ ῥήματος ἀφ' οὗ τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται. 36) Ἐνταῦθα, πρὸ τῶν Ἀθηνῶν. 37) Τιμωρηθεῖσαι διὰ τὴν ἄνοιαν. 38) Τῆς πόλεως. 39) Ἄδοξον. 40) Γῆς.
41) Πολυνείκης υἱὸς τοῦ Οἰδίποδος διωχθεὶς ἐκ Θηβῶν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Ἐτεοκλέα, ἦλθεν εἰς Ἄργος, καὶ νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἀδράστου, ἐξεστράτευσε κατὰ Θηβῶν τὴν λεγομένην ἐκστρατείαν τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. 42) Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Βοιωτίας. Καδμεία ἐκαλεῖτο ἡ Ἀκρόπολις τῶν Θηβῶν. 43) Τοὺς νεκροὺς τοῦ Πολυνείκους.
44) Ὅτι ἀποθανόντες ἔλαβον τὴν μεγίστην τιμωρίαν. 45) Ὅτι (μὴ θαπτομένων τῶν νεκρῶν) οἱ κάτω (θεοὶ) δὲν λαμβάνουσι τὰ ἑαυτῶν, ὅσα ἀνήκουσιν αὐτοῖς, δηλ. τὰ σώματα τῶν νεκρῶν, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐπικηδείοις τελεταῖς νενομισμένα.

δὲ μαινομένων[46], τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι[47], τὸ μὲν πρῶτον πέμψαντες κήρυκας, ἐδέοντο αὐτῶν[48] δοῦναι[49] τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν[50], νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν[51] εἶναι ζῶντας τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων δὲ σφίσιν αὐτοῖς[52] ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων σώμασι[53] τὴν εὐψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι. Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων[54] τυχεῖν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς[55] πρότερον πρὸς Καδμείους ὑπαρχούσης, οὐδὲ τοῖς ζῶσι τῶν Ἀργείων χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιοῦντες[56] τῶν νομιζομένων τυγχάνειν, πρὸς τοὺς ἑτέρους[57] ὑπὲρ ἀμφοτέρων[58] ἐκινδύνευσαν· ὑπὲρ μὲν τῶν[59], ἵνα μηκέτι εἰς τοὺς τεθνεῶτας ἐξαμαρτάνοντες πλείω περὶ τοὺς θεοὺς[60] ἐξυβρίσωσιν· ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρων, ἵνα μὴ πρότερον εἰς τὴν αὐτῶν[61] ἀπέλθωσι, πατρίου τιμῆς ἀτυχήσαντες, καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου[62] στερηθέντες, καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκότες. Ταῦτα διανοηθέντες, καὶ τὰς ἐπὶ τῷ πολέμῳ τύχας κοινὰς ἁπάντων ἀνθρώπων νομίζοντες[63], πολλοὺς μὲν πολεμίους κτώμενοι[64], τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμμαχον, ἐνίκων μαχόμενοι. Καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες, μείζονος παρὰ Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν[65], ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς ἀσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο· αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἆθλα[66], ὧνπερ ἕνεκα ἀφίκοντο, τοὺς Ἀργείων νεκροὺς ἔθαψαν ἐν τῇ αὐτῶν Ἐλευσῖνι[67].

Περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτοι γεγόνασιν[68]. Ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη[69], οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφυγον μὲν Εὐρυσθέα[70], ἐξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰσχυνομένων μὲν τοῖς ἔργοις[71], φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τήνδε τὴν πόλιν, ἱκέται ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο. Ἐξαιτουμένου[72] δὲ αὐτοὺς Εὐρυσθέως, Ἀθηναῖοι οὐκ ἠθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ᾐδοῦντο[73], ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἑαυτῶν ἐφοβοῦντο· καὶ ἠξίουν[74] ὑπὲρ τῶν ἀσθενεστέρων μετὰ τοῦ δικαίου[75] διαμάχεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς δυναμένοις[76] χαριζόμενοι τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι. Ἐπιστρατεύσαντος[77] δ' Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ

---

46) Ὅταν νεκροὶ ἔκειντο ἐν τοῖς ἱεροῖς. 47) Ἀσέβεια πράττεται πρὸς τοὺς ἄνω (δηλ. τοὺς οὐρανίους, τοὺς μὴ καταχθονίους) θεούς. 48) Τῶν Καδμείων. 49) Νὰ ἐπιτρέψωσι.

50) Ἀποκόμισιν πρὸς ταφήν. 51) Ἴδιον. 52) Ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον ἀνδρῶν μὴ ἐχόντων πίστιν εἰς ἑαυτούς, εἰς τὴν ἀνδρίαν των. 53) Κατὰ τῶν σωμάτων. 54) Τῶν ζητουμένων.

55) Φιλονεικίας. 56) Ἀπαιτοῦντες νὰ τύχωσιν οἱ τεθνεῶτες. 57) Τοὺς Καδμείους.

58) Καὶ ὑπὲρ τῶν Καδμείων καὶ ὑπὲρ τῶν Ἀργείων. 59) Ὑπὲρ μὲν τούτων, τῶν Καδμείων. Πολεμοῦντες κατὰ τῶν Καδμείων ὑπὲρ αὐτῶν, λέγει, ἐπολέμουν, διότι τοὺς ἐμπόδιζον νὰ ἐξυβρίζωσι περισσότερον τοὺς θεούς. 60) Εἰς ὅσα ἀφορῶσι τοὺς θεούς. 61) Πόλιν.

62) Ἑλληνικὸς νόμος ἦν νὰ θάπτωνται ἀναγκαίως οἱ νεκροί. 63) Νομίζοντες ὅτι εἶναι κοιναί, ὅτι δηλ. οἱ νικηταὶ δύνανται νὰ νικηθῶσι. 64) Ἔχοντες ἐχθροὺς μὲν πολλούς, μόνον δὲ σύμμαχον τὸ δίκαιον. 65) Οὐχ ἐπαρθέντες ἐπεθύμησαν, δηλ. οὐκ ἐπήρθησαν καὶ οὐκ ἐπεθύμησαν. 66) Τὰ ἆθλα ἦσαν οἱ νεκροὶ τῶν Ἀργείων. 67) Ἡ Ἐλευσὶς ἦν δῆμος τῆς Ἀττικῆς. 68) Τοιοῦτοι ἐδείχθησαν. 69) Δὲν λέγει ἀπέθανε, διότι ὡς ἡμίθεος ἠφανίσθη μόνον, ἀνελήφθη. 70) Τὸν ἐξάδελφον τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις φθονῶν αὐτὸν τῷ ἐπέβαλε κατὰ βούλησιν τῆς Ἥρας τὰ 12 δύσκολα ἆθλα, τὰ ὁποῖα ὁ ἥρως κατώρθωσε. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατέτρεξε καὶ τοὺς παῖδάς τε. 71) Διὰ τὰ ἔργα ταῦτα, ὅτι ἐδίωκον τοὺς Ἡρακλείδας. 72) Ζητοῦντος νὰ τῷ παραδώσωσιν αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι. 73) Ἐντρέποντο, ἐσέβοντο. 74) Ἐπροτίμων. 75) Ἐχόντων ὑπὲρ αὐτῶν τὸ δίκαιον. 76) Τοῖς ἰσχυροῖς.

77) Ἐπελθόντες μετὰ στρατευμάτων.

χρόνῳ Πελοπόννησον ἐχόντων[78], οὐκ ἐγγὺς τῶν δεινῶν γενόμενοι μετέγνωσαν[79], ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην, ἥνπερ πρότερον· ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν[80] πεπονθότες, ἐκείνους τ' οὐκ εἰδότες ὁποῖοί τινες ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι[81], δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι[82], οὐ προτέρας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου πλὴν δόξης ἀγαθῆς, τοσοῦτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤραντο· τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλεοῦντες, τοὺς δ' ὑβρίζοντας μισοῦντες· καὶ τοὺς μὲν κωλύειν ἐπιχειροῦντες, τοῖς δ' ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες· ἡγούμενοι ἐλευθερίας μὲν εἶναι σημεῖον, μηδὲν ποιεῖν ἄκοντας· δικαιοσύνης δὲ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν· εὐψυχίας δ', ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων[83], εἰ δέοι, μαχομένους ἀποθνήσκειν. Τοσοῦτον δ' ἐφρόνουν ἀμφότεροι[84], ὥσθ' οἱ μὲν μετ' Εὐρυσθέως οὐδὲν παρ' ἑκόντων ἐζήτουν εὑρίσκεσθαι[85], Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἠξίουν Εὐρυσθέα αὐτὸν ἱκετεύοντα[86] τοὺς ἱκέτας αὐτῶν ἐξελεῖν. Παραταξάμενοι δ' ἰδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἁπάσης Πελοποννήσου στρατιὰν ἐλθοῦσαν ἐνίκων μαχόμενοι· καὶ τῶν Ἡρακλέους παίδων τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν[87], ἀπαλλάξαντες δὲ τοῦ δέους καὶ τὰς ψυχὰς ἠλευθέρωσαν· διὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν ἐκείνους τοῖς αὐτῶν[88] κινδύνοις ἐστεφάνωσαν. Τοσοῦτον δ' εὐτυχέστεροι παῖδες ὄντες ἐγένοντο[89] τοῦ πατρός· ὁ μὲν γὰρ, καίπερ ὢν ἀγαθῶν πολλῶν αἴτιος ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνεικον καὶ φιλότιμον[90] αὑτῷ καταστήσας τὸν βίον, τοὺς μὲν ἄλλους ἀδικοῦντας ἐκόλασε. Εὐρυσθέα δὲ καὶ ἐχθρὸν ὄντα, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνοντα, οὐχ οἷός τε ἦν τιμωρήσασθαι· οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ διὰ τήνδε τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ τήν θ' ἑαυτῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν.

Πολλὰ μὲν οὖν ὑπῆρχε[91] τοῖς ἡμετέροις προγόνοις μιᾷ γνώμῃ χρωμένοις[92] περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι· ἥ τε γὰρ ἀρχὴ τοῦ βίου[93] δικαία· οὐ γὰρ, ὥσπερ οἱ πολλοί[94], πανταχόθεν συνειλεγμένοι, καὶ ἑτέρους ἐκβαλόντες τὴν ἀλλοτρίαν ᾤκησαν[95], ἀλλ' αὐτόχθονες ὄντες, τὴς αὐτὴν ἐκέκτηντο μητέρα καὶ πατρίδα[96], πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐκβαλόντες τὰς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς δυναστείας[97], δημοκρατίαν κατεστήσαντο, ἡγούμενοι τὴν πάντων[98] ἐλευθερίαν ὁμόνοιαν εἶναι μεγίστην· κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύνων ἐλπίδας ποιήσαντες, ἐλευθέραις ταῖς ψυχαῖς ἐπολιτεύοντο, νόμῳ τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες καὶ τοὺς κακοὺς κολάζοντες· ἡγησάμενοι θηρίων μὲν ἔργον εἶναι ὑπ' ἀλλήλων βίᾳ κρατεῖσθαι, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν

78) Κατοικούντων. 79) Οὐ μετέγνωσαν γενόμενοι, ὅταν ἐπλησίασαν, εἰς τὸν κίνδυνον. 80) Τῶν Ἡρακλειδῶν. 81) Θέλουσι γείνει· δηλ. ἂν θὰ δειχθῶσιν ἀνδρεῖοι καὶ καλοί. 82) Τοῦτο δ' ἔμελλον πράξειν, τὸ ἄρασθαι τὸν κίνδυνον. 83) Ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης. 84) Τόσον ὑψηλοφρόνουν ἀμφότεροι. Οἱ μετ' Εὐρυσθέως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι. 85) Δὲν ἐζήτουν νὰ τοῖς δοθῇ τίποτε παρ' ἑκόντων τῶν Ἀθηναίων, δηλ. ἐζήτουν νὰ λάβωσι τοὺς ἱκέτας διὰ τῆς βίας. 86) Καὶ ἂν ἱκέτευεν ἀκόμη. 87) Εἰς ἀσφάλειαν, ἀφοβίαν. 88) Τῶν Ἀθηναίων. 89) Οἱ Ἡρακλεῖδαι. 90) Ἀσχολούμενοι πρὸς ἀπόκτησιν τιμῆς. 91) Πολλαὶ περιστάσεις ὑπῆρχον. 92) Ὁμονοοῦσι. 93) Αὐτῶν. 94) Οἱ περισσότεροι τῶν λαῶν. 95) Δηλ. ἡ Ἀττικὴ δὲν ἦτον ξένη, εἰς τὴν ὁποίαν κατῴκησαν ἐκβαλόντες ἄλλους. 96) Δηλ. πατρίς των ἦτον ἡ γῆ ἐξ ἧς καὶ κατάγονται. 97) Τοὺς δυνάστας. 98) Τῶν πολιτῶν.

νόμῳ μὲν ὁρίσασθαι τὸ δίκαιον, λόγῳ δὲ πεῖσαι[99], ἔργῳ δὲ τούτοις[100] ὑπηρετεῖν, ὑπὸ νόμου μὲν βασιλευομένους, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένους[101].

Καὶ γάρτοι[102] καὶ φύντες καλῶς[103], καὶ γνόντες ὅμοια[104], πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστὰ οἱ πρόγονοι τῶν ἐνθάδε κειμένων εἰργάσαντο, ἀείμνηστα δὲ καὶ μεγάλα καὶ πανταχοῦ οἱ ἐξ ἐκείνων γεγονότες[105] τρόπαια διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν κατέλιπον. Μόνοι γὰρ ὑπὲρ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς πολλὰς μυριάδας τῶν βαρβάρων διεκινδύνευσαν. Ὁ γὰρ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, οὐκ ἀγαπῶν[106] τοῖς ὑπάρχουσιν[107] ἀγαθοῖς, ἀλλ' ἐλπίζων καὶ τὴν Εὐρώπην δουλώσεσθαι, ἔστειλε πεντήκοντα μυριάδας στρατιάν. Ἡγησάμενοι[108] δὲ, εἰ τήνδε τὴν πόλιν, ἢ ἑκοῦσαν φίλην ποιήσαιντο, ἢ ἄκουσαν καταστρέψαιντο, ῥᾳδίως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἄρξειν, ἀπέβησαν εἰς Μαραθῶνα, νομίσαντες οὕτως[109] ἂν ἐρημοτάτους εἶναι συμμάχων τοὺς Ἕλληνας, εἰ ἔτι στασιαζούσης[110] τῆς Ἑλλάδος ᾧ τινι χρὴ τρόπῳ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι, τὸν κίνδυνον ποιήσαιντο[111]. Ἔτι δ' αὐτοῖς[112] ἐκ τῶν προτέρων ἔργων[113] περὶ τῆς πόλεως τοιαύτη δόξα[114] παρειστήκει, ὡς εἰ μὲν πρότερον ἐπ' ἄλλην πόλιν ἴασιν, ἐκείνοις[115] καὶ Ἀθηναίοις πολεμήσουσι· προθύμως γὰρ τοῖς ἀδικουμένοις ἥξουσι[116] βοηθήσοντες· εἰ δ' ἐνθάδε πρῶτον ἀφίξονται, οὐδένας ἄλλους τῶν Ἑλλήνων τολμήσειν, ἑτέρους σώζοντας[117], φανερὰν ἔχθραν πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ αὐτῶν[118] καταθέσθαι. Οἱ μὲν τοίνυν ταῦτα διενοοῦντο· οἱ δ' ἡμέτεροι πρόγονοι, οὐ λογισμῷ εἰδότες[119] τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους, ἀλλὰ νομίζοντες τὸν εὐκλεᾶ θάνατον ἀθάνατον περὶ τῶν ἀγαθῶν καταλείπειν λόγον[120], οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ καὶ τῇ αὐτῶν ἀρετῇ μᾶλλον ἐπίστευσαν· καὶ αἰσχυνόμενοι, ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ, οὐκ ἀνέμειναν πυθέσθαι[121], οὐδὲ βοηθῆσαι τοὺς συμμάχους, οὐδ' ᾠήθησαν δεῖν ἑτέροις τῆς σωτηρίας χάριν εἰδέναι[122], ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Ταῦτα μιᾷ γνώμῃ πάντες γνόντες[123], ἀπήντων ὀλίγοι πρὸς πολλούς[124]. Ἐνόμιζον γὰρ ἀποθανεῖν μὲν αὐτοῖς μετὰ πάντων προσήκειν, ἀγαθοὺς[125] δ' εἶναι μετ' ὀλίγων· καὶ τὰς μὲν ψυχὰς ἀλλοτρίας διὰ τὸν θάνατον κεκτῆσθαι[126], τὴν δ' ἐκ τῶν κινδύνων μνήμην ἰδίαν καταλείψειν. Ἠξίουν[127] δ' οὓς μὴ μόνοι νικῷεν[128], οὐδ' ἂν μετὰ συμμάχων δύνασθαι· καὶ ἡττηθέντες μὲν, ὀλίγῳ τῶν ἄλλων προαπολεῖσθαι[129], νική-

---

99) Νὰ πείθωσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ δίκαιον. 100) Τοῖς δικαίοις. 101) Ὑποκείμενα τῶν ἀπαρεμφάτων, ὁρίσασθαι, κτλ. 102) Περιποιητικὸν πρὸς ἀκούοντας. 103) Εὐγενεῖς ὄντες, ἐκ καλῶν πατέρων γεννηθέντες. 104) Φρονήσαντες γενναῖα ἢ ἀνατραφέντες ἀξίως τοῦ γένους των. 105) Γεννηθέντες, οἱ ἀπόγονοί των. 106) Εὐχαριστούμενος. 107) Αὐτῷ.

108) Ἡ στρατιά· πληθ διὰ τὸ περιληπτικόν. 109) Ἀποδίδεται εἰς τὸ εἰ. 110) Ἐν ᾧ ἀκόμη ἐφιλονείκει. 111) Ἐπολέμουν. Ἂν ἐπολέμουν στασιαζούσης τῆς Ἑλλάδος, οὕτω τότε οἱ Ἕλληνες θὰ ἦσαν ἔρημοι. 112) Τοῖς Πέρσαις. 113) Τῶν Ἀθηναίων. 114) Ἰδέα.

115) Τοῖς πολίταις τῆς ἄλλης πόλεως. 116) Οἱ Ἀθηναῖοι. 117) Οὐδένας τολμήσειν σώζοντας καταθέσθαι. 118) Πρὸς τοὺς Πέρσας ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων. 119) Οὐχ ἀναλογισάμενοι. 120) Ὅτι ὁ θάνατος καταλείπει λόγον ἀθάνατον. 121) Νὰ ἀκούσωσιν (οἱ σύμμαχοι). 122) Νὰ γνωρίζωσι χάριν. 123) Ἀποφασίσαντες. 124) Τοὺς Πέρσας. 125) Γενναίους.

126) Ἐνόμιζον ὅτι αἱ ψυχαὶ δὲν εἶναι ἐδικαί των, διότι ὁ θάνατος τὰς ἀφαιρεῖ, ἡ μνήμη ὅμως τὴν ὁποίαν ἤθελον ἀφήσει περὶ τῶν κινδύνων των, αὐτὴ ὅτι εἶναι ἰδιοκτησία των.

127) Διϊσχυρίζοντο. 128) Ἐκείνους τοὺς ὁποίους δὲν ἤθελον νικήσει μόνοι. 129) Ἀπολεῖσθαι ὀλίγῳ (ὀλίγον χρόνον) πρὸ τῶν ἄλλων.

σαντες δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθερώσειν. Ἄνδρες δ' ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες[130], ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐ φιλοψυχήσαντες[131], καὶ μᾶλλον τοὺς παρ' αὐτοῖς νόμους αἰσχυνόμενοι[132] ἢ τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους κίνδυνον φοβούμενοι, ἔστησαν μὲν τρόπαια ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν βαρβάρων[133], ἐκ τῆς αὐτῶν[134] ὑπὲρ χρημάτων εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβαλόντων [παρὰ τοὺς ὅρκους[135]]· οὕτω δὲ διὰ ταχέων[136] τὸν κίνδυνον[137] ἐποιήσαντο, ὥστε οἱ αὐτοί[138] τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλαν τήν τε ἐνθάδε ἄφιξιν τῶν βαρβάρων, καὶ τὴν τῶν προγόνων[139] νίκην. Καὶ γάρτοι οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἔδεισεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος κινδύνου[140], ἀλλ' ἀκούσαντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἥσθησαν. Ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν, παλαιῶν τῶν ἔργων γεγενημένων[141], ὥσπερ καινῶν ὄντων, ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦσθαι.

Μετὰ δὲ ταῦτα Ξέρξης[142], ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καταφρονήσας μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἐψευσμένος[143] δὲ τῆς ἐλπίδος, ἀτιμαζόμενος δὲ τῷ γεγενημένῳ[144], ἀχθόμενος δὲ τῇ συμφορᾷ[145], ὀργιζόμενος δὲ τοῖς αἰτίοις, ἀπαθὴς δ' ὢν κακῶν καὶ ἄπειρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν[146], δεκάτῳ ἔτει παρασκευασάμενος, χιλίαις μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο· τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλῆθος ἦγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα πολὺ ἂν ἔργον εἴη καταλέξαι[147]. Τὸ δὲ μέγιστον σημεῖον τοῦ πλήθους[148]· ἐξὸν[149] γὰρ αὐτῷ χιλίαις ναυσὶ διαβιβάσαι κατὰ τὸ στενώτατον[150] τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν πεζὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, οὐκ ἠθέλησεν, ἡγούμενος τὴν διατριβὴν[151] αὐτῷ πολλὴν ἔσεσθαι· ἀλλ' ὑπεριδὼν[152] καὶ τὰ φύσει πεφυκότα[153], καὶ τὰ θεῖα πράγματα, καὶ τὰς ἀνθρωπίνας διανοίας, ὁδὸν μὲν διὰ τῆς θαλάσσης ἐποιήσατο, πλοῦν δὲ διὰ τῆς γῆς ἠνάγκασε γενέσθαι, ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλήσποντον, διορύξας δὲ τὸν Ἄθω[154], ὑφισταμένου[155] οὐδενὸς, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκόντων ὑπακουόντων, τῶν δὲ, ἑκόντων προδιδόντων· Οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἀμύνασθαι, οἱ δ' ὑπὸ χρημάτων διεφθαρμένοι[156]· ἀμφότερα δ' ἦν αὐτοὺς τὰ πείθοντα, κέρδος καὶ δέος. Ἀθηναῖοι δὲ, οὕτω διακειμένης τῆς Ἑλλάδος, αὐτοὶ μὲν εἰς τὰς ναῦς εἰσβάντες, ἐπ' Ἀρτεμίσιον[157] ἐβοήθησαν[158]. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ

---

130) Ῥιψοκινδυνεύσαντες τὰ σώματά των. 131) Μὴ φοβηθέντες τὸν θάνατον.
132) Σεβόμενοι. 133) Τρόπαια τῶν βαρβάρων, δηλ. μνημεῖα τῆς τροπῆς τῶν βαρβάρων.
134) Γῆς. 135) Τοῦτο φαίνεται μεταγενεστέρα προσθήκη, διότι οἱ Πέρσαι ποτὲ δὲν ὡρκίσθησαν νὰ μὴ ἐκστρατεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. 136) Ταχέως. 137) Τὸν πόλεμον.
138) Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Ἀθηναῖοι. 139) Τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν, οἵτινες ἦσαν ἡμῶν πρόγονοι.
140) Ἐπειδὴ δηλ. νικησάντων τῶν Ἀθηναίων ἐν Μαραθῶνι, δὲν εἶχον νὰ φοβῶνται οἱ ἄλλοι. 141) Παρῆλθον ἔκτοτε 93 ἔτη, διότι ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη ἐγένετο ἐν ἔτει 490 π. Χ. (Ὀλ. 72, γ'.), ἡ δὲ περὶ Κόρινθον ναυμαχία ἐν ἔτει 393 π. Χ. (Ὀλ. 96, δ'.).
142) Ὁ ἐν Μαραθῶνι ἡττηθεὶς ἦν ὁ Δαρεῖος. Ὁ δὲ Ξέρξης ἦν διάδοχος ἐκείνου.
143) Ἀποτυχών. 144) Ἐπὶ τῷ γ., διὰ τὸ συμβὰν, τὴν ἀποτυχίαν τοῦ πατρός του.
145) Ἐπὶ τῇ. 146) Μὴ παθὼν κακὰ, καὶ μὴ δοκιμάσας τοὺς ἀνδρείους, τὴν ἀνδρίαν τῶν Ἑλλήνων. 147) Νὰ ὀνομάσωμεν, νὰ ἀπαριθμήσωμεν. 148) Ἐστὶ τὸ ἑπόμενον.
149) Ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος, διὰ τὸ ἀπρόσωπον. Ἐν ᾧ ἐξῆν. 150) Μέρος. 151) Τὴν χρονοτριβήν. 152) Παραβλέψας, περιφρονήσας. 153) Τὴν φύσιν, τὰ φυσικὰ πράγματα.
154) Ἤνοιξε διώρυγα εἰς τὸν ἰσθμὸν τοῦ Ἄθωνος καὶ διεβίβασεν ἐκεῖθεν τὸν στόλον του, διὰ νὰ μὴ τὸν περιπλεύσῃ. 155) Ἀνθισταμένου. 156) Ἦσαν. 157) Ἀκρωτήριον πρὸς βορρᾶν τῆς Εὐβοίας. 158) Ὥρμησαν.

τῶν συμμάχων ἔνιοι εἰς Θερμοπύλας[159] ἀπήντησαν, ἡγούμενοι διὰ τὴν στενότητα τῶν χωρίων τὴν πάροδον[160] οἷοί τε[161] ἔσεσθαι διαφυλάξαι. Γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου[162] κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τῇ ναυμαχίᾳ· Λακεδαιμόνιοι δέ, οὐδὲν[163] ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς[164] γενόμενοι, ἀλλὰ τοῦ πλήθους ψευσθέντες[165], καὶ οὓς φυλάξειν ᾤοντο[166], καὶ πρὸς οὓς κινδυνεύσειν ἔμελλον[167], διεφθάρησαν, οὐχ ἡττηθέντες τῶν ἐναντίων[168], ἀλλ' ἀποθανόντες οὗπερ ἐτάχθησαν μάχεσθαι. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχησάντων, τῶν δὲ τῆς παρόδου κρατησάντων[169], οἱ μὲν ἐπορεύοντο ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι, πυθόμενοι[170] μὲν τὴν γεγενημένην Λακεδαιμονίοις συμφοράν, ἀποροῦντες δὲ τοῖς περιεστηκόσι πράγμασιν[171], εἰδότες δ' ὅτι, εἰ μὲν κατὰ γῆν τοῖς βαρβάροις ἀπαντήσονται, ἐπιπλεύσαντες[172] χιλίαις ναυσὶν ἐρήμην τὴν πόλιν[173] λήψονται, εἰ δ' εἰς τὰς τριήρεις ἐμβήσονται, ὑπὸ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἁλώσονται[174], ἀμφότερα δὲ οὐ δυνήσονται, ἀμύνασθαί τε καὶ φυλακὴν ἱκανὴν καταλιπεῖν· δυεῖν δὲ προκειμένοιν, πότερον χρὴ τὴν πατρίδα ἐκλιπεῖν, ἢ μετὰ τῶν βαρβάρων γενομένους[175] καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἡγησάμενοι κρεῖττον εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθερίαν[176], ἢ μετ' ὀνείδους καὶ πλούτου δουλείαν τῆς πατρίδος, ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν πόλιν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις[177] κινδυνεύσωσιν. Ὑπεκθέμενοι[178] δὲ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ μητέρας εἰς Σαλαμῖνα, συνήθροιζον καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμμάχων ναυτικόν. Οὐ πολλαῖς δ' ὕστερον ἡμέραις ἦλθε καὶ ἡ πεζὴ στρατιά, καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ τῶν βαρβάρων. Ὃ τίς οὐκ ἂν ἰδὼν ἐφοβήθη[179]; Οἷος[180] μέγας καὶ δεινὸς τῇδε τῇ πόλει[181] κίνδυνος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἠγωνίσθη; Ποίαν δὲ γνώμην εἶχον ἢ οἱ θεώμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκείναις (οὔσης καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀπίστου, καὶ τοῦ κινδύνου προσιόντος) ἢ οἱ μέλλοντες ναυμαχήσειν [ὑπὲρ τῆς φιλότητος[182]] ὑπὲρ τῶν ἄθλων[183] τῶν ἐν Σαλαμῖνι; Οἷς[184] τοσοῦτον πανταχόθεν περιειστήκει πλῆθος πολεμίων, ὥστε ἐλάχιστον μὲν αὐτοῖς εἶναι τῶν παρόντων κακῶν τὸν θάνατον τὸν αὐτῶν προειδέναι[185], μεγίστην δὲ συμφορὰν ὑπὸ τῶν βαρβάρων εὐτυχησάντων[186] τοὺς ὑπεκτεθέντας ἤλπιζον[187] πείσεσθαι. Ἠ-

---

159) Στενὸν εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς Φθιώτιδος, ὑπὸ τὸ Ὄρος Οἴτην. 160) Τῶν βαρβάρων. 161) Ἱκανοί. 162) Τῆς μάχης. 163) Κατ' οὐδέν, δέν. 164) Ἐλλειπεῖς κατὰ τὰς ψυχάς, κατὰ τὴν εὐψυχίαν. 165) Ἀπατηθέντες ὡς πρὸς τὸν ἀριθμόν. 166) Καὶ ἐκείνω τοῦ πλήθους οὓς ᾤοντο, καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, μεθ' ὧν ἐνόμιζον ὅτι ἤθελον φυλάξει τὰ στενά, διότι ἦλθον ὀλιγώτεροι Ἕλληνες ἀφ' ὅ,τι ἐπρασδόκουν οἱ Λακεδαιμόνιοι.

167) Δηλ. ἴδον τοὺς ἐχθροὺς περισσοτέρους ἀφ' ὅ,τι τοὺς ἐνόμιζον. 168) Ὑπὸ τῶν.

169) Τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, τῶν δὲ βαρβάρων. 170) Ἀκούσαντες. 171) Ἀποροῦντες τί νὰ πράξωσιν εἰς τὰς ἐπελθούσας περιστάσεις. 172) Οἱ βάρβαροι. 173) Οἱ βάρβαροι.

174) θέλουσι νικηθῆ, κυριευθῆ. 175) Συμφωνήσαντες. 176) Τὴν ἐλευθερίαν μετ' ἀρετῆς κτλ. εἶναι κρεῖττον (χρῆμα). 177) Δηλ. τὴν πεζικὴν καὶ τὴν ναυτικήν.

178) Ἐξαγαγόντες κρυφίως. 179) Τίς ἰδὼν οὐκ ἂν ἐφοβήθη; 180) Θαυμαστικὸν ὢ πόσον.

181) Ἠγωνίσθη τῇδε τῇ πόλει, ἀντὶ ὑπὸ τῆσδε τῆς πόλεως. 182) Προφανὴς προσθήκη γραμματικοῦ, θέλοντος νὰ ἐξηγήσῃ ποῖα ἦσαν τὰ ἄθλα. 183) Τὰ ἆθλα ἦσαν οἱ εἰς Σαλαμῖνα καταφυγόντες παῖδες καὶ γυναῖκες. 184) Τοῖς μέλλουσι ναυμαχήσειν. 185) Τὸ προειδέναι τὸν θάνατον ἦν αὐτοῖς τὸ ἐλάχιστον τῶν κακῶν. 186) Ἐὰν ἤθελον νικήσει.

187) Ἐφοβοῦντο ὅτι οἱ ἀποσταλέντες εἰς Σαλαμῖνα ἤθελον πάθει συμφοράν.

καὶ[188] διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀπορίαν πολλάκις μὲν ἐδεξιώσαντο[189] ἀλλήλους, εἰκότως δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὠλοφύραντο, εἰδότες μὲν τὰς σφετέρας ναῦς ὀλίγας οὔσας, ὁρῶντες δὲ πολλὰς τὰς τῶν πολεμίων, ἐπιστάμενοι δὲ τὴν μὲν πόλιν ἠρημωμένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην[190] καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων, [ἱερῶν δὲ καιομένων, ἁπάντων δ' ἐγγὺς ὄντων τῶν δεινῶν[191]], ἀκούοντες δὲ ἐν ταὐτῷ συμμεμιγμένου Ἑλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ παιᾶνος[192], παρακελευσμοῦ δ' ἀμφοτέρων, καὶ κραυγῆς τῶν διαφθειρομένων[193], καὶ τῆς θαλάττης μεστῆς τῶν νεκρῶν[194], καὶ πολλῶν μὲν συμπιπτόντων[195] καὶ φιλίων καὶ πολεμίων ναυαγίων, ἀντιπάλου[196] δὲ πολὺν χρόνον οὔσης τῆς ναυμαχίας, δοκοῦντες[197] τοτὲ μὲν νενικηκέναι καὶ σεσῶσθαι, τοτὲ δ' ἡττῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι. Ἦπου διὰ τὸν παρόντα φόβον πολλὰ μὲν ᾠήθησαν ἰδεῖν ὧν[198] οὐκ εἶδον, πολλὰ δ' ἀκοῦσαι ὧν οὐκ ἤκουσαν[199]. Ποῖαι δὲ οὐχ ἱκετεῖαι θεῶν ἐγένοντο, ἢ θυσιῶν ἀναμνήσεις[200]; ἔλεός τε παίδων, καὶ γυναικῶν πόθος, οἶκτός τε πατέρων καὶ μητέρων[201]; λογισμός τε, εἰ δυστυχήσειαν, τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν; Τίς οὐκ ἂν θεῶν ἠλέησεν αὐτοὺς ὑπὲρ[202] τοῦ μεγέθους τοῦ κινδύνου; ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἂν ἐδάκρυσεν; ἢ τίς τῆς τόλμης αὐτῶν οὐκ ἂν ἠγάσθη; Ἦ πολὺ πλεῖστον ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἀρετὴν ἁπάντων ἀνθρώπων διήνεγκαν καὶ ἐν τοῖς βουλεύμασι καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις, ἐκλιπόντες μὲν τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς δ' ἐμβάντες, τὰς δ' αὐτῶν ψυχὰς[203], ὀλίγας οὔσας, ἀντιτάξαντες τῷ πλήθει τῷ τῆς Ἀσίας! ἐπέδειξαν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις, νικήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ, ὅτι κρεῖττον μετ' ὀλίγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδυνεύειν, ἢ μετὰ πολλῶν βασιλευομένων[204] ὑπὲρ τῆς αὐτῶν δουλείας! Πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας συνεβάλοντο[205], στρατηγὸν μὲν Θεμιστοκλέα, ἱκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι[206] καὶ πρᾶξαι, ναῦς δὲ πλείους τῶν ἄλλων ἁπάντων συμμάχων, ἄνδρας δ' ἐμπειροτάτους[207]. Καὶ γάρ τοι τίνες ἂν τούτοις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἤρισαν[208] γνώμῃ, καὶ πλήθει, καὶ ἀρετῇ; Ὥστε δικαίως μὲν ἀναμφισβήτητα ἀριστεῖα[209] τῆς ναυμαχίας ἔλαβον παρὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰκότως δὲ τὴν εὐτυχίαν ὁμονοοῦσαν τοῖς κινδύ-

---

188) Βεβαίως. 189) Ἐχαιρετήθησαν, ἀπεχαιρετήθησαν. 190) Λεηλατουμένην.
191) Πιθανὴ προσθήκη μεταγενεστέρου γραφέως· διότι ἡ γενικὴ αὕτη φαίνεται ξένη εἰς τὴν λοιπὴν σύνταξιν. 192) Τὸ πολεμιστήριον ᾆσμα. 193) Φονευομένων. 194) Ἡ γενικὴ αὕτη πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ἐλλειπτικὴ τῆς μετοχῆς οὔσης, ὡς γενικῆς ἀπολύτου, καὶ ὄχι συντακτικὴ τοῦ ἀκούοντες, διότι ἡ θάλασσα δὲν ἀκούεται μεστὴ νεκρῶν. 195) Συγκρουομένων. 196) Ἰσοῤῥόπου. 197) Αἱ μετοχαὶ αὗται ὑποκείμενα τοῦ Ὠλοφύραντο.
198) Ἔπρεπεν· ἃ οὐκ εἶδον. Ἀλλὰ συμφωνεῖ μετὰ τῆς ὑπονοουμένης μεριστικῆς γεν. τοῦ πολλά. Πολλὰ ἐκείνων, ὧν. 199) Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὰ φαντάσματα τὰ ὁποῖα ἐβεβαίαν ὅτι ἐφάνησαν εἰς τὴν μάχην, καὶ τὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι δὲν πιστεύει ὁ ῥήτωρ.
200) Ταξίματα. Ἐπὶ τῆς μάχης δὲν ἐδύναντο νὰ θύσωσιν· ἐμνημόνευον λοιπὸν μόνον τῶν ἱερείων, τὰς ἔταζον. 201) Ἐγένετο. 202) Ἕνεκα. 203) Λέγει ὅτι ἀντέταξαν τὰς ψυχάς των, διότι τῷ ὄντι ὄχι διὰ τοῦ πλήθους τῶν σωμάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐψυχίας ἐνίκησαν.
204) Θέλει νὰ εἰπῇ δουλευόντων, μὴ ἐλευθέρων· διότι τότε ἐν Ἀθήναις ἄλλο εἶδος ἐλευθερίας δὲν ἦτο γνωστὸν ἀπὸ τὸ τῆς δημοκρατίας. 205) Συνεισέφερον. 206) Βουλεύεσθαι.
207) Στρατηγὸν, ναῦς, ἄνδρας, ἀντικείμενα τοῦ Συνεβάλοντο. 208) Ἐφιλονείκησαν ἢ ἠδύναντο νὰ φιλονεικήσωσι. 209) Τὴν ἀμοιβὴν ὡς ἀριστεύσαντας.

τοις[210] ἐκτήσαντο, γνησίαν, δὲ καὶ αὐτόχθονα[211] τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάροις τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τοιούτους αὑτοὺς παρασχόντες[212], καὶ πολὺ πλεῖστον τῶν κινδύνων μετασχόντες, τῇ ἰδίᾳ ἀρετῇ κοινὴν τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἄλλοις[213] ἐκτήσαντο· ὕστερον δὲ Πελοποννησίων διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν[214], καὶ ἀγαπώντων[215] μὲν τῇ αὑτῶν σωτηρίᾳ, νομιζόντων δ' ἀπηλλάχθαι τοῦ κατὰ θάλατταν κινδύνου, καὶ διανοουμένων τοὺς ἄλλους Ἕλληνας περιϊδεῖν ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενομένους, ὀργισθέντες Ἀθηναῖοι συνεβούλευον αὐτοῖς, εἰ ταύτην τὴν γνώμην ἕξουσιν, περὶ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον τεῖχος περιβαλεῖν· εἰ γὰρ αὐτοὶ ὑπὸ Ἑλλήνων προδιδόμενοι μετὰ τῶν βαρβάρων ἔσονται[216], οὔτ' ἐκείνοις[217] δεήσειν χιλίων νεῶν, οὔτε τούτους[218] ὠφελήσειν τὸ ἐν Ἰσθμῷ τεῖχος· ἀκινδύνως γὰρ ἔσεσθαι τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν[219] τοῦ βασιλέως. Διδασκόμενοι[220] δὲ, καὶ νομίζοντες αὐτοὶ[221] μὲν ἄδικά τε ποιεῖν καὶ κακῶς βουλεύεσθαι, Ἀθηναίους δὲ δίκαιά τε λέγειν καὶ τὰ βέλτιστα αὐτοῖς παραινεῖν, ἐβοήθησαν εἰς Πλαταιάς[222]. Ἀποδράντων δὲ ὑπὸ νύκτα[223] τῶν πλείστων συμμάχων ἐκ τῶν τάξεων διὰ τὸ πλῆθος[224] τῶν πολεμίων, Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Τεγεᾶται[225] τοὺς βαρβάρους ἐτρέψαντο, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πλαταιεῖς πάντας τοὺς Ἕλληνας[226] ἐνίκων μαχόμενοι τοὺς ἀπογνόντας τῆς ἐλευθερίας[227] καὶ ὑπομείναντας τὴν δουλείαν. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καλλίστην τελευτὴν[228] τοῖς προτέροις κινδύνοις ἐπιθέντες, βέβαιον μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῇ Εὐρώπῃ κατειργάσαντο[229], ἐν ἅπασι δὲ τοῖς κινδύνοις δόντες ἔλεγχον[230] τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς, καὶ μόνοι καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, καὶ πρὸς βαρβάρους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὸ πάντων ἠξιώθησαν, καὶ μεθ' ὧν[231] ἐκινδύνευον καὶ πρὸς οὓς ἐπολέμουν, ἡγεμόνες[232] γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος!

---

210) Σύμφωνον μὲ τοὺς κινδύνους των, ἐπίσης μεγάλην. 211) Ἀνήκουσαν εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν. 212) Τοιούτους δόσαντες ἑαυτούς, τοιοῦτοι γενόμενοι, δειχθέντες.

213) Περιπαθητ. ὑπὲρ τῶν ἄλλων. 214) Οἱ Πελοποννήσιοι φοβηθέντες τοὺς βαρβάρους, συνέλαβον τὴν ἀγενῆ ἰδέαν νὰ τειχίσωσι τὸν Ἰσθμόν, καὶ νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ, φροντίζοντες περὶ τῆς ἰδίας μόνον σωτηρίας, καὶ ἀφήνοντες τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἕρμαιον τῶν βαρβάρων. 215) Εὐχαριστουμένων, ἀρκουμένων. 216) Ἂν αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἑνωθῶσι μὲ τοὺς βαρβάρους. 217) Τοῖς βαρβάροις, διότι τότε θέλουσιν ἀρκεῖ μόνα τὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων διὰ νὰ κατακτήσωσιν ὅλην τὴν Πελοπόννησον. 218) Τοὺς Πελοποννησίους.

219) Ὁ βασιλεὺς (τῶν Περσῶν) θέλει ἄρχει ἀκινδύνως. 220) Πειθόμενοι. 221) Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἰς ὀνομαστικήν, διότι ταὐτοπροσωπεῖ μετὰ τοῦ ῥήματος ἐξ οὗ τὸ ἀπαρεμφ. ἐξαρτᾶται. 222) Ὁ Ξέρξης ἀναχωρήσας τῆς Ἑλλάδος ἄφησεν εἰς αὐτὴν τὸν Μαρδόνιον μὲ μέγαν στρατόν· οὗτος δὲ ἦλθε καὶ ἐστρατοπέδευσε περὶ τὰς Πλαταιὰς τῆς Βοιωτίας. 223) Διὰ νυκτός. 224) Διότι δηλ. ἐφοβήθησαν τὸ πλῆθος. 225) Τεγέα, πόλις τῆς Πελοποννήσου Ἀρκαδική. 226) Εἰς τὴν ἐν Πλ. μάχην οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς συμμαχοῦντας μετὰ τῶν βαρβάρων. 227) Ὅσοι δηλ. ἀπελπισθέντες περὶ τῆς ἐλευθερίας, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρήσωσιν αὐτήν, ἡνώθησαν μετὰ τῶν Περσῶν. 228) Τέλος. 229) Βέβαιον κατειργάσαντο, ἐξησφάλισαν. 230) Ἀπόδειξιν.

231) Καὶ ὑπ' ἐκείνων μεθ' ὧν, καὶ ὑπ' ἐκείνων πρὸς οὕς. 232) Μέχρι τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὃ ἔγειναν πάλιν μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Εἰς δὲ τὸ μεταξὺ διάστημα ἡγεμόνευον οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ δὲ ἡγεμόνες ἐλάμβανον φόρον παρὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ τοὺς προστατεύωσι κατὰ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτοὶ ἐκίνουν τὰς δυνάμεις των.

Ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ Ἑλληνικοῦ πολέμου καταστάντος[233], διὰ ζῆλον τῶν γεγενημένων, καὶ φθόνον τῶν πεπραγμένων[234], μέγα μὲν ἅπαντες φρονοῦντες[235], μικρῶν δ' ἐγκλημάτων[236] ἕκαστοι δεόμενοι, ναυμαχίας Ἀθηναίοις πρὸς Αἰγινήτας καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενομένης, ἑβδομήκοντα τριήρεις αὐτῶν[237] ἐλάμβανον. Πολιορκούντων[238] δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Αἴγυπτόν τε καὶ Αἴγιναν, καὶ τῆς ἡλικίας[239] ἀπούσης ἔν τε ταῖς ναυσὶ καὶ ἐν τῷ πεζῷ στρατεύματι, Κορίνθιοι καὶ οἱ ἐκείνων σύμμαχοι, ἡγούμενοι ἢ εἰς ἔρημον τὴν χώραν ἐμβαλεῖν, ἢ ἐξ Αἰγίνης ἄξειν τὸ στρατόπεδον[240], ἐξελθόντες πανδημεὶ Γεράνειαν[241] κατέλαβον. Ἀθηναῖοι δὲ, τῶν μὲν απόντων, τῶν δ' ἐγγὺς ὄντων[242], οὐδένα ἐτόλμησαν μεταπέμψασθαι[243]· ταῖς δ' αὐτῶν ψυχαῖς[244] πιστεύσαντες, καὶ τῶν ἐπιόντων καταφρονήσαντες, οἱ γεραίτεροι καὶ οἱ τῆς ἡλικίας ἐντὸς[245] γεγονότες, ἠξίουν αὐτοὶ μόνοι τὸν κίνδυνον ποιήσασθαι, οἱ μὲν ἐμπειρίᾳ τὴν ἀρετὴν[246], οἱ δὲ φύσει κεκτημένοι, καὶ οἱ μὲν αὐτοὶ πολλαχοῦ ἀγαθοὶ[247] γεγενημένοι, οἱ δὲ ἐκείνους μιμούμενοι, τῶν μὲν πρεσβυτέρων ἄρχειν ἐπισταμένων, τῶν δὲ νεωτέρων τὸ ἐπιταττόμενον ποιεῖν δυναμένων. Μυρωνίδου οὖν στρατηγοῦντος, ἀπαντήσαντες[248] αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαρικὴν[249], ἐνίκων μαχόμενοι ἅπασαν τὴν δύναμιν τὴν ἐκείνων τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσι[250] καὶ τοῖς οὔπω δυναμένοις[251] (τοὺς εἰς τὴν σφετέραν ἐμβαλεῖν ἀξιώσαντας εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπαντήσαντες[252])· τρόπαιον δὲ στήσαντες καλλίστου μὲν αὑτοῖς ἔργου, αἰσχίστου δὲ τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν οὐκέτι τοῖς σώμασιν, οἱ δὲ οὔπω δυνάμενοι[253], ταῖς δὲ ψυχαῖς ἀμφότεροι κρείττους γενόμενοι, μετὰ καλλίστης δόξης εἰς τὴν αὑτῶν[254] ἀπελθόντες, οἱ μὲν πάλιν ἐπαιδεύοντο, οἱ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἐβουλεύοντο[255].

Καθ' ἕκαστον[256] μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον τὰ ὑπὸ πολλῶν κινδυνευθέντα[257] ὑφ' ἑνὸς ῥηθῆναι, οὐδὲ τὰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ πραχθέντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δηλωθῆναι. Τίς γὰρ ἂν ἢ χρόνος, ἢ λόγος, ἢ ῥήτωρ ἱκανὸς γένοιτο μηνῦσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν; Μετὰ πλείστων γὰρ πόνων καὶ φανερωτάτων ἀγώνων καὶ καλλίστων κινδύνων ἐλευθέραν μὲν ἐποίησαν τὴν Ἑλ-

---

233) Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Αἰγινητικοῦ καὶ Μεγαρικοῦ πολέμου, συμβάντος ἐν Ὀλ. 80 (π. Χ. 457), περὶ οὗ ἴδε Θουκυδ. Α'. 104—106, 109, 110, καὶ Διόδ. ΙΑ'. 74—79. 234) Τῶν μὲν δηλ. πολεμησάντων κατὰ τῶν βαρβάρων, ἢ τῶν υἱῶν ἐκείνων, ζηλούντων τὰς πρώτην πράξεις των, τῶν δὲ μὴ πολεμησάντων, φθονούντων αὐτούς. 235) Ὑψηλοφρονοῦντες. 236) Αἰτιῶν, κατηγοριῶν πρὸς ἀλλήλους. 237) Τῶν Αἰγινητῶν ἐλάμβανον οἱ Ἀθηναῖοι. 238) Τῶν Ἀθηναίων. 239) Τῆς ἀξιομάχου ἡλικίας, τῆς νεολαίας. 240) Ἢ ὅτι θέλουσιν εὕρει τὰς Ἀθήνας ἐρήμους, ἢ ὅτι διὰ νὰ μὴν ἀφήσωσιν αὐτὰς ἐρήμους, οἱ Ἀθηναῖοι θέλουσι φέρει τὸ στρατόπεδον ὀπίσω ἐξ Αἰγίνης. 241) Τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Μεγάρων ὄρος, ὅπου εἶναι ἡ Κακὴ Σκάλα. 242) Τῶν μὲν ἀπόντων εἰς Αἴγυπτον· τῶν δὲ ἐγγὺς ὄντων, ἐν Αἰγίνῃ. 243) Νὰ στείλωσι νὰ φέρωσιν ἀπὸ τοὺς στρατιώτας των. 244) Εὐψυχίας. 245) Ἐντὸς, κατωτέρω, νεώτεροι τῆς ἡλικίας εἰς τὴν ὁποίαν ὑποχρεοῦνται νὰ παύωσι νὰ ἐκστρατεύωσι. 246) Οἱ μὲν ἔχοντες τὴν ἀνδρίαν δι' ἐμπειρίαν, διότι ἦσαν παλαιοὶ στρατιῶται. 247) Ἀνδρεῖοι δειχθέντες. 248) Ἐκστρατεύσαντες. Ἡ μάχη καὶ ἡ νίκη τοῦ Μυρωνίδου ἐγένετο εἰς Οἰνόφυτα τῆς Βοιωτίας. 249) Χώραν. 250) Ἀπαυδήσασι, τοῖς γέρουσι. 251) Τοῖς παιδίοις, τὰ ὁποῖα συνεξεστράτευσαν. 252) Τοῦτο φαίνεται κακοζήλως προστεθὲν ὑπὸ μεταγενεστέρου γραφέως. 253) Οὐκέτι δυνάμενοι· καὶ οὔπω δυνάμενοι· οἱ γέροντες καὶ οἱ παῖδες. 254) Εἰς τὴν πατρίδα των. 255) Περὶ τῶν λοιπῶν ὑποθέσεων. Δηλ. ἦσαν βουλευταὶ καὶ ἄρχοντες (οἱ γέροντες). 256) Ἕκαστον ἰδιαιτέρως. 257) Τοὺς κινδύνους ὅσους ὑπέστησαν πολλοί.

λάδα, μεγίστην ὁ ἀπέδειξαν[258] τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἑβδομήκοντα μὲν ἔτη τῆς θαλάττης ἄρξαντες, ἀστασιάστους δὲ παρασχόντες[259] τοὺς ξυμμάχους, οὐ τοῖς ὀλίγοις τοὺς πολλοὺς δουλεύειν ἀξιώσαντες[260], ἀλλὰ τὸ ἴσον ἔχειν[261] ἅπαντας ἀναγκάσαντες, οὐδὲ τοὺς ξυμμάχους ἀσθενεῖς ποιοῦντες, ἀλλὰ κἀκείνους ἰσχυροὺς καθιστάντες, καὶ τὴν αὑτῶν δύναμιν τοσαύτην ἐπιδείξαντες, ὥσθ' ὁ μέγας βασιλεὺς[262] οὐκ ἔτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐδίδου τῶν ἑαυτοῦ[263], καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοβεῖτο· καὶ οὔτε τριήρεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς Ἀσίας ἔπλευσαν, οὔτε τύραννος ἐν τοῖς Ἕλλησιν κατέστη, οὔτε Ἑλληνὶς πόλις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἠνδραποδίσθη. Τοσαύτην σωφροσύνην[264] καὶ δέος ἡ τούτων ἀρετὴ πᾶσιν ἀνθρώποις παρεῖχεν! [Ὧν ἕνεκα δεῖ μόνους καὶ προστάτας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡγεμόνας τῶν πόλεων γίγνεσθαι]. Ἐπέδειξαν δὲ καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις τὴν ἑαυτῶν ἀρετήν· ἀπολομένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ[265], εἴτε ἡγεμόνος κακίᾳ[266], εἴτε θεῶν διανοίᾳ[267], καὶ ξυμφορᾶς ἐκείνης μεγίστης γενομένης καὶ ἡμῖν τοῖς δυστυχήσασι καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν[268], ἐδήλωσαν οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον, ὅτι ἡ τῆς πόλεως δύναμις τῆς Ἑλλάδος ἦν σωτηρία· ἑτέρων[269] γὰρ ἡγεμόνων γενομένων, ἐνίκησαν μὲν ναυμαχοῦντες τοὺς Ἕλληνας οἱ πρότερον εἰς τὴν θάλατταν οὐκ ἐμβαίνοντες[270], ἔπλευσαν δ' εἰς τὴν Εὐρώπην[271], δουλεύουσι δὲ πόλεις τῶν Ἑλλήνων[272], τύραννοι[273] δ' ἐγκαθεστᾶσιν, οἱ μὲν μετὰ τὴν ἡμετέραν ξυμφορὰν, οἱ δὲ μετὰ τὴν νίκην τῶν βαρβάρων. Ὥστ' ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ τότε κείρασθαι τῇ Ἑλλάδι[274], καὶ πενθῆσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους[275], ὡς ξυγκαταθαπτομένης τῆς αὑτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ. Ὡς δυστυχὴς μὲν ἡ Ἑλλὰς τοιούτων ἀνδρῶν ὀρφανὴ γενομένη, εὐτυχὴς δ' ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς ἑτέρων ἡγεμόνων λαβόμενος[277]! τῇ μὲν γὰρ, τούτων στερηθείσῃ, δουλεία περιέστηκε, τῷ δ', ἄλλων ἀρξάντων, ζῆλος ἐγγίγνεται τῆς τῶν προγόνων διανοίας[278].

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐξήχθην[279] ὑπὲρ πάσης ὀλοφύρασθαι τῆς Ἑλλάδος· ἐκεί-

---

258) Ἀνέδειξαν. 259) Καταστήσαντες τοὺς συμμάχους τοιούτους ὥστε νὰ μὴ στασιάζωσι. 260) Ὄχι ἀπαιτήσαντες ὥστε οἱ πολλοὶ (ὁ δῆμος ἑκάστης Ἑλληνικῆς πόλεως) νὰ δουλεύωσι τοὺς ὀλίγους (τοὺς πλουσίους καὶ δυνατοὺς), καθὼς ἔκαμναν οἱ ὀλιγαρχικοὶ Λακεδαιμόνιοι, καθιστῶντες ὀλιγαρχίας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν προστατευομένας Ἑλληνικὰς πόλεις. 261) Νὰ ἦναι ἴσοι μεταξύ των. 262) Οὕτως ὠνομάζετο ὁ τῆς Περσίας. 263) Παρεχώρει εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῶν ἑαυτοῦ τόπων. 264) Μετριοφροσύνην. 265) Εἰς τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐν ἔτει 405 π. Χ. (Ὀλ. 93, δ'.), ὅταν ἐνικήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς μάχην. 266) Ἀνικανότητα τοῦ στρατηγοῦ. 267) Κατ' ἀπόφασιν τῶν θεῶν. 268) Διότι ἔκτοτε ὑπέταξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. 269) Τῶν Λακεδαιμονίων δηλ. 270) Οἱ Πέρσαι κατὰ τὸ πρὸ τούτου ἔτος (π. Χ. 394, Ὀλ. 96, γ'.) μετὰ τοῦ Κόνωνος ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς Κνίδον. 271) Κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος καθ' ὃ προφέρεται ὁ ἐπιτάφιος, ὁ Φαρνάβαζος μετὰ τοῦ Κόνωνος ἐλεηλάτει τὴν παραθαλασσίαν τῆς Πελοποννήσου.

272) Αἱ Ἀθῆναι ὑπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ αἱ παράλιοι τῆς Ἀσίας ὑπὸ τοὺς Πέρσας.

273) Παραδείγματος χάριν οἱ τριάκοντα εἰς Ἀθήνας. 274) Τῇ Ἑλλάδι ἦν ἄξιον κείρασθαι. Ἔπρεπε νὰ κείρῃ ὅλη ἡ Ἑλλὰς τὴν κεφαλήν της, ὡς ἔκαμνον οἱ πενθοῦντες.

275) Ἀντικείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου. 276) Τῆς Ἑλλάδος, τῶν Ἑλλήνων. 277) Εὑρὼν τοὺς Λακεδαιμονίους ἡγεμονεύοντας τῆς Ἑλλάδος. 278) Ἀρχίζει νὰ ζηλεύῃ τὴν διάνοιαν, νὰ συλλαμβάνῃ (τὰς περὶ κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος) ἰδέας τῶν προγόνων του.

279) Παρεκινήθην.

νων δὲ τῶν ἀνδρῶν[280] ἄξιον καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ μεμνῆσθαι, οἳ, φεύγοντες τὴν δουλείαν καὶ περὶ τοῦ δικαίου μαχόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας στασιάσαντες[281], πάντας πολεμίους κεκτημένοι, εἰς τὸν Πειραιᾶ κατῆλθον, οὐχ ὑπὸ νόμου ἀναγκασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως πεισθέντες, καινοῖς κινδύνοις τὴν παλαιὰν τῶν προγόνων ἀρετὴν μιμησάμενοι, ταῖς αὑτῶν ψυχαῖς κοινὴν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις κτησάμενοι[282], θάνατον μετ' ἐλευθερίας αἱρούμενοι ἢ βίον μετὰ δουλείας, οὐχ ἧττον[283] ταῖς ξυμφοραῖς[284] αἰσχυνόμενοι ἢ τοῖς ἐχθροῖς ὀργιζόμενοι, μᾶλλον βουληθέντες ἐν τῇ αὑτῶν ἀποθνήσκειν ἢ ζῆν τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντες, ξυμμάχους μὲν ὅρκους καὶ ξυνθήκας[285] ἔχοντες, πολεμίους δὲ τοὺς πρότερον ὑπάρχοντας[286] καὶ τοὺς πολίτας τοὺς ἑαυτῶν[287]· ἀλλ' ὅμως οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων φοβηθέντες, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν κινδυνεύσαντες, τρόπαιον μὲν τῶν πολεμίων ἔστησαν, μάρτυρας δὲ τῆς αὑτῶν ἀρετῆς ἐγγὺς ὄντας τοῦδε τοῦ μνήματος τοὺς Λακεδαιμονίων τάφους παρέχονται[288]. Καὶ γάρ τοι μεγάλην μὲν ἀντὶ μικρᾶς ἀπέδειξαν τὴν πόλιν, ὁμονοοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούσης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν καθῃρημένων ἀνέστησαν. Οἱ δὲ κατελθόντες αὐτῶν[289], ἀδελφὰ[290] τὰ βουλεύματα τοῖς ἔργοις τῶν ἐνθάδε κειμένων ἐπιδεικνύντες, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως ἐτράποντο· καὶ οὔτε ἐλαττοῦσθαι[291] δυνάμενοι, οὔτ' αὐτοὶ πλέον ἔχειν δεόμενοι, τῆς μὲν αὑτῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις δουλεύειν μετέδοσαν, τῆς δ' ἐκείνων δουλείας αὐτοὶ μετέχειν οὐκ ἠξίωσαν. Ἔργοις δὲ μεγίστοις καὶ καλλίστοις ἀπελογήσαντο, ὅτι οὐ κακίᾳ τῇ αὑτῶν, οὐδ' ἀρετῇ τῶν πολεμίων, πρότερον ἐδυστύχησεν ἡ πόλις· εἰ γάρ, στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, βίᾳ τῶν παρόντων Πελοποννησίων[292] καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν, εἰς τὴν αὑτῶν οἷοί τε ἐγένοντο κατελθεῖν[293], δῆλον ὅτι ῥᾳδίως ἂν ὁμονοοῦντες πολεμεῖν αὐτοῖς ἐδύναντο[294].

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν διὰ τοὺς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται· ἄξιον δὲ καὶ τοὺς ξένους τοὺς ἐνθάδε κειμένους ἐπαινέσαι, οἳ, τῷ πλήθει[295] βοηθήσαντες, καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μαχόμενοι, πατρίδα τὴν ἀρετὴν ἡγησάμενοι[296], τοιαύτην τοῦ βίου τελευτὴν ἐποιήσαντο· ἀνθ' ὧν ἡ πόλις αὐτοὺς καὶ ἐπένθησε καὶ ἔθαψε δημοσίᾳ, καὶ ἔδωκεν ἔχειν αὐτοῖς τὸν ἅπαντα χρόνον τὰς αὐτὰς τιμὰς τοῖς ἀστοῖς. Οἱ δὲ νῦν θαπτό-

---

280) Ἀφ' οὗ οἱ Λακεδαιμόνιοι δηλώσαντες τὰς Ἀθήνας, ὑπέταξαν αὐτὰς εἰς τριάκοντα τυράννους, ὁ Θρασύβουλος μετ' ὀλίγων ἀνδρείων, κυριεύσαντες πρῶτον τὸν Πειραιᾶ, ἠλευθέρωσαν τέλος καὶ τὴν πόλιν ἐν ἔτει 404 π. Χ. (Ὀλ. 94, β'). Τούτους ἐννοεῖ ἐδῶ.

281) Ἐπαναστατήσαντες. 282) Διὰ τῆς ἰδίας των εὐψυχίας καταστήσαντες τὴν πόλιν κοινὴν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους, δηλ. ἐλευθέραν. 283) Ὁμοίως. 284) Διὰ τὰς συμφοράς. 285) Τοὺς μεταξὺ των ὅρκους. 286) Τοὺς Λακεδαιμονίους. 287) Ὡς ὄντας ὑποτεταγμένους εἰς τοὺς τριάκοντα. 288) Μάρτυρας τῆς ἀνδρίας των δίδουσι τοὺς τάφους τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς ὁποίους ἐφόνευσαν, καὶ οἵτινες κεῖνται πλησίον αὐτοῦ τοῦ τάφου (ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ). 289) Ὅσοι δηλ. μὴ φονευθέντες τότε ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας.

290) Ἐπιθετ. ὅμοια. 291) Νὰ ἦναι ἄλλων ὑποδεέστεροι. 292) Παρὰ τὴν θέλησιν.

293) Ἐδυνήθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. 294) Ἤθελον δυνηθῆ, ἂν ὡμονόουν. 295) Διὰ τοῦ πλήθους αὐτῶν. 296) Δηλ. ὅτι ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὡς ἤθελον πολεμήσει ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ταῦτα δὲ πάντα ἐπὶ Θρασυβούλου.

μενοι, βοηθήσαντες Κορινθίοις ὑπὸ παλαιῶν φίλων[297] ἀδικουμένοις, καινοὶ[298] ξύμμαχοι γενόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην Λακεδαιμονίοις ἔχοντες, (οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐφθόνουν, οἱ δὲ ἀδικουμένους αὐτοὺς[299] ἠλέουν)· οὔτε τῆς προτέρας ἔχθρας μεμνημένοι, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν φιλίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενοι, πᾶσιν ἀνθρώποις φανερὰν τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο· ἐτόλμησαν γάρ, μεγάλην ποιοῦντες τὴν Ἑλλάδα, οὐ μόνον περὶ τῆς αὑτῶν σωτηρίας κινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πολεμίων ἐλευθερίας[300] ἀποθνήσκειν· τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις περὶ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας ἐμάχοντο[301]· νικήσαντες μὲν γὰρ ἐκείνους[302] τῶν αὐτῶν[303] ἠξίουν· δυστυχήσαντες δὲ βέβαιον τὴν δουλείαν τοῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατέλιπον.

Ἐκείνοις[304] μὲν οὖν οὕτω διακειμένοις ὁ βίος οἰκτρὸς καὶ ὁ θάνατος εὐκτός· οὗτοι δὲ καὶ ζῶντες καὶ ἀποθανόντες ζηλωτοί, παιδευθέντες μὲν ἐν τοῖς τῶν προγόνων ἀγαθοῖς, ἄνδρες δὲ γενόμενοι τήν τε ἐκείνων δόξαν διασώσαντες καὶ τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαντες. Πολλῶν μὲν γὰρ καὶ καλῶν αἴτιοι γεγένηνται τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, ἐπηνώρθωσαν δὲ τὰ ἐφ' ἑτέρων δυστυχηθέντα[305], πόρρω δ' ἀπὸ τῆς αὑτῶν τὸν πόλεμον κατέστησαν[306]. Ἐτελεύτησαν δὲ τὸν βίον, ὥσπερ χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἀποθνήσκειν, τῇ μὲν πατρίδι τὰ τροφεῖα[307] ἀποδόντες, τοῖς δὲ θρέψασι λύπας[308] καταλιπόντες. Ὡς ἄξιον τοῖς ζῶσι τούτους ποθεῖν, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ὀλοφύρεσθαι, καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῶν[309] ἐλεεῖν τοῦ ἐπιλοίπου βίου· τίς γὰρ αὐτοῖς ἔτι ἡδονὴ καταλείπεται, τοιούτων ἀνδρῶν θαπτομένων, οἵ, πάντα περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς[310] ἡγούμενοι, αὑτοὺς μὲν ἀπεστέρησαν βίου, χήρας δὲ τὰς γυναῖκας ἐποίησαν, ὀρφανοὺς δὲ τοὺς αὑτῶν παῖδας ἀπέλιπον, ἐρήμους δ' ἀδελφοὺς καὶ πατέρας καὶ μητέρας κατέστησαν; Πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὑπαρχόντων, τοὺς μὲν παῖδας αὐτῶν ζηλῶ, ὅτι νεώτεροί εἰσιν, ἢ ὥστε εἰδέναι[311] οἵων πατέρων ἐστέρηνται· ἐξ ὧν δ' οὗτοι γεγόνασιν[312] οἰκτείρω, ὅτι πρεσβύτεροι ἢ ὥστε ἐπιλαθέσθαι[313] τῆς δυστυχίας τῆς ἑαυτῶν. Τί γὰρ ἂν τούτων ἀνιαρώτερον γένοιτο, ἢ τεκεῖν μὲν καὶ θρέψαι καὶ θάψαι τοὺς αὑτῶν[314], ἐν δὲ τῷ γήρᾳ ἀδυνάτους μὲν εἶναι τῷ σώματι, πασῶν δ' ἀπεστερημένους τῶν ἐλπίδων, ἀφίλους καὶ ἀπόρους[315] γεγονέναι; ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν[316] πρότερον ζηλοῦσθαι καὶ νῦν ἐλεεῖσθαι; ποθεινότερον δ' αὐτοῖς εἶναι τὸν θάνατον τοῦ βίου; ὅσῳ γὰρ ἄνδρες ἀμείνους ἦσαν[317], τοσούτῳ τοῖς καταλειπομένοις τὸ

297) Φίλων αὐτῶν, τῶν Κορινθίων ἐννοεῖ δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους. 298) Νέοι, διότι ἄλλοτε οἱ Κορίνθιοι ἦσαν ἐχθροὶ των Ἀθηναίων. 299) Οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῖς, τοῖς Κορινθίοις. Οἱ δέ, Ἀθηναῖοι. 300) Τῆς ἐλευθερίας τῶν Κορινθίων, οἵτινες ἦσαν ἄλλοτε πολέμιοί των, καὶ τοὺς ὁποίους οἱ Λακεδαιμόνιοι ἤθελον νὰ δουλώσωσι. 301) Ἐμάχοντο ὁμοῦ (ὡς σύμμαχοι) μετὰ τῶν συμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐκείνων, τῶν συμμάχων. 302) Τοὺς Λακεδαιμονίους. 303) Αὐτῶν τούτων, τοῦ ποιεῖν τὴν Ἑλλάδα μεγάλην. 304) Ταῖς συμμάχοις τῶν Λακεδαιμονίων. 305) Τὰ δυστυχήματα ὅσα συνέβησαν ἐφ' ἑαυτῶν. 306) Ἐμάκρυνον δὲ τὸν πόλεμον ἀπὸ τὴν χώραν των. 307) Ὑπηρεσίαν εἰς ἀντιμισθίαν διότι τοὺς ἔθρεψε. 308) Διὰ τὸν θάνατόν των. 309) Τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν.
310) Ὀλιγώτερον φροντίζοντες περὶ παντὸς ἄλλου ἢ περὶ τῆς ἀρετῆς. 311) Νεώτεροι ἀφ' ὅ,τι ἀπῃτεῖτο ὥστε νὰ γνωρίζωσι. Τόσον νέοι ὥστε δὲν γνωρίζουσι. 312) Οἰκτείρω ἐκείνους ἐξ ὧν, δηλ. τοὺς γονεῖς των. 313) Διότι οἱ γέροντες δυσκόλως λησμονοῦν τὰς δυστυχίας των. 314) Υἱούς. 315) Νὰ μείνωσι χωρὶς φίλων καὶ πόρων. 316) Ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων. 317) Οἱ ἀποθανόντες.

πένθος μεῖζον. Πῶς δ' αὐτοὺς χρὴ λῆξαι[518] τῆς λύπης; Πότερον ἐν ταῖς τῆς πόλεως ξυμφοραῖς; ἀλλὰ τότε αὐτῶν εἰκὸς καὶ τοὺς ἄλλους μεμνῆσθαι[519]. Ἀλλ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς κοιναῖς; ἀλλ' ἱκανὸν[520] λυπῆσαι, τῶν μὲν σφετέρων τέκνων τετελευτηκότων, τῶν δὲ ζώντων ἀπολαυόντων τῆς τούτων ἀρετῆς. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις[521]; ὅταν ὁρῶσι τοὺς μὲν πρότερον ὄντας φίλους φεύγοντας τὴν αὐτῶν ἀπορίαν[522], τοὺς δ' ἐχθροὺς μέγα φρονοῦντας ἐπὶ ταῖς δυστυχίαις ταῖς τούτων; Μόνην δ' ἄν μοι δοκοῦμεν ταύτην τοῖς ἐνθάδε κειμένοις ἀποδοῦναι[523] χάριν, εἰ τοὺς μὲν τοκέας αὐτῶν ὁμοίως, ὥσπερ ἐκεῖνοι, περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα[524]· τοὺς δὲ παῖδας οὕτως ἀσπαζοίμεθα[525], ὥσπερ αὐτοὶ πατέρες ὄντες· ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰ τοιούτους βοηθοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοιμεν[526], οἷοί περ ἐκεῖνοι ζῶντες ἦσαν. Τίνας γὰρ ἂν εἰκότως μᾶλλον τιμῷμεν τῶν ἐνθάδε κειμένων; τίνας δ' ἂν τῶν ζώντων δικαιότερον περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα, ἢ τοὺς τούτοις προσήκοντας; οἳ τῆς μὲν τούτων ἀρετῆς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις[527] ἀπέλαυσαν, ἀποθανόντων δὲ μόνοι γνησίως τῆς δυστυχίας μετέχουσιν.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι[528] δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι· οὐ γὰρ ἐλανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς[529] ἅπαντες ὄντες θνητοί. Ὥστ' τί δεῖ, ἃ πάλαι[530] προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι; ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν[531] ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως ξυμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις; οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ[532], οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει, ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν παρέχει[533] πᾶσιν. Εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν[534] ἀθανάτους εἶναι τὸν λοιπὸν χρόνον ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσι τὸν ἅπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας· νῦν δὲ ἥ τε φύσις καὶ νόσων ἥττων[535] καὶ γήρως, ὅ,τε δαίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληχὼς[536] ἀπαραίτητος[537]. Ὥστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες, οὕτω[538] τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ[539], οὐδὲ ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. Καὶ γάρ τοι ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ (αὐτῶν[540]) ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἳ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετήν. Καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες[541] τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου[542], ὡς ἀξίους ὄντας

518) Νὰ παύσωσι. 519) Ὄχι μόνον οἱ γονεῖς των δὲν πρέπει τότε νὰ τοὺς λησμονῶσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται νὰ τοὺς ἐνθυμῶνται. 520) Ἱκανόν ἐςι πρᾶγμα ὥςε νὰ λυπήσῃ. 521) Χρὴ αὐτοὺς λῆξαι τῆς λύπης; 522) Αὐτοὺς ὡς ὄντας ἀπόρους. 523) Φαινόμεθα εἰς ἐμὲ ὅτι θὰ ἀποδώσωμεν, δηλ. νομίζω ὅτι μόνην χάριν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν. 524) Περιποιούμεθα. 525) Ἀγαπῶμεν. 526) Γινόμεθα βοηθοί. 527) Ἐπίσης μετὰ τῶν ἄλλων, ὄχι περισσότερον. 528) Διατί. 529) Δὲν ἠγνοοῦμεν. 530) Δηλ. τὸν θάνατον. 531) Νὰ βαρυθυμῶμεν. 532) Περιφρονεῖ καὶ ἀφήνει. 533) Δηλ. ἐξ ἴσου ἔρχεται. 534) Ἄξιον ἦν πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας, εἰ ἦν οἷον τοῖς τεθνεῶσι, διαφυγοῦσι τοὺς κινδύνους, εἶναι ἀθανάτους. 535) Νικᾶται καὶ ἀπὸ τὰς νόσους καὶ ἀπὸ τὸ γῆρας. 536) Ὅστις ἔλαχε νὰ διευθύνῃ τὴν μοῖραν ἡμῶν. 537) Ἀκαμπτός ἐςι. 538) Ὡς αὐτοί. 539) Μὴ ἀφήσαντες εἰς τὴν τύχην νὰ ἀποφασίσῃ περὶ αὐτῶν. 540) Πλεονάζει ἐνταῦθα· πιθανῶς μεταγενεστέρα προσθήκη ἐξηγοῦσα ὅτι ἐλλείπει ἡ ἀντωνυμία μετὰ τὸ αἱ τιμαί. 541) Ἦν ἔθος τῶν ἀρχαίων ὅταν ἀπέδιδον μεγάλας ἐπιταφίους τιμὰς εἴς τινα, νὰ τελῶσιν ἀγῶνας περὶ τὸν τάφον του. 542) Ῥώμης, οἱ γυμνικοὶ ἀγῶνες· σοφίας, οἱ ῥητορικοὶ ἢ ποιητικοί· πλού-

τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους[543] τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου[544], καὶ ζηλῶ, καὶ μόνοις τούτοις ἀνθρώπων[545] οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι[546], οἵτινες, ἐπειδὴ[547] θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον· ὅμως δ' ἀνάγκη τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσι χρῆσθαι, καὶ θεραπεύοντας[548] τὸν πάτριον νόμον ὀλοφύρεσθαι τοὺς θαπτομένους.

ΛΥΣΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ στέρησιν ἐντοπίου σίτου μετεχειρίζοντο ξενικὸν, διὰ τοῦτο οἱ ἐγχώριοι σιτοπῶλαι κερδοσκοποῦντες ἠγόραζον ὅλον τὸν σῖτον διὰ νὰ τὸν πωλῶσιν εἰς μεγάλας τιμάς. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς καταχρήσεως ταύτης ἔγεινε νόμος ἐμποδίζων νὰ μὴν ἀγοράζῃ κανεὶς σῖτον ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα φορμούς. Ὁ δὲ παρὼν λόγος ἐγράφη κατὰ τῶν παραβάντων τὸν νόμον τοῦτον. Ἐξεφωνήθη δὲ, ὡς φαίνεται, ὑπό τινος τῶν βουλευτῶν ἢ πρυτάνεων.

ΠΟΛΛΟΙ μοι προσεληλύθασιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, θαυμάζοντες ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγόρουν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἡγεῖσθε[1], οὐδὲν ἧττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν[2] οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ Πρυτάνεις[3] ἐπέδοσαν[4] εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν[5] αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἕνδεκα[6] παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι[7]. Ἡγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλὴν, ἀναστὰς εἶπον, ὅτι μοι δοκοίη[8] κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον· νομίζων, εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι[9], ὑμᾶς οὐδὲν ἧττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια· εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι. Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν[10] με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς

του, διὰ τὴν ἐπιδεικνυομένην πολυτέλειαν. 543) Διότι καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν θεῶν ἐγίνοντο ὁμοίως ἀγῶνες. 544) Ἕνεκα τοῦ θ. 545) Μόνοις ἀνθρώπων, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. 546) Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἰς μόνους τοὺς τοιούτους νομίζω ὅτι εἶναι καλλήτερον ὅτι ἐγεννήθησαν, ὅτι ὑπῆρξαν, (παρὰ ἂν δὲν εἶχον ὑπάρξει). 547) Ἀφ' οὗ.

548) Ἀκολουθοῦντες.

1) Ἂν νομίζητε, ὅτι αὐτοὶ ἀδικοῦν, φρονεῖτε ὅμως ὅτι καὶ οἱ κατήγοροί των τοὺς συκοφαντοῦν. 2) Πόθεν. 3) Πρυτάνεις ἦσαν οἱ 50 βουλευταὶ ἑκάστης φυλῆς, οἵτινες προέδρευον κατὰ μῆνα. Αὐτοὶ εἰσῆγον τὰς ὑποθέσεις τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ κρίνῃ ἡ βουλή.

4) Τὴν κρίσιν ἀνέφερον. 5) Οἱ βουλευταὶ ἢ ὁ λαός. 6) Οἱ ἐπὶ τῶν ποινῶν τεταγμένοι ὑπηρέται. 7) (Ἐπὶ τῷ) ζημ. διὰ νὰ τοὺς τιμωρήσωσι μὲ θ. οἱ ἕνδεκα. 8) Μοὶ φαίνεται εὔλογον. 9) Εἰργασμένοι εἰσὶ, γ'. πρ. πληθ. τοῦ παθ. παρακ. 10) Οἱ πολλοὶ περὶ ὧν κατ' ἀρχάς.

τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλὴν, ἐν ᾗ αὐτῆς ἡ κρίσις[11], ἔργῳ ἀπελογισάμην. Τῶν γὰρ ἄλλων[12] ἡσυχίαν ἀγόντων, ἀναστὰς αὐτῶν κατηγόρουν, καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον[13], ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν. Ἠρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα· δεδιὼς δὲ τὰς αἰτίας[14], αἰσχρὸν ἡγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν ὅ,τι ἂν βούλησθε ψηφίσησθε.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι[15] καὶ εἰπὲ σὺ ἐμοὶ, Μέτοικος[16] εἶ; Ναί. Μετοικεῖς δὲ, πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως, ἢ ὡς ποιήσων ὅ,τι ἂν βούλει; Ὡς πεισόμενος. Ἄλλο τι οὖν οὐκ ἀξιοῖς[17] ἢ ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία; Ἔγωγε[18]. Ἀπόκριναι δή μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι[19] πεντήκοντα φορμῶν[20], ὧν[21] ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει; Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην.

Ἂν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὡς ἔστι νόμος ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἂν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε[22]· εἰ δὲ μὴ[23], δίκαιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς[24] γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι. Χρῆν μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἱκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὀμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται[25], ἀνάγκη καὶ μακρότερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον[26], παρακαλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν δύο οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος. Ἄνυτος δ' ἔλεγεν, ὡς τοῦ προτέρου[27] χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος[28] ἦν ὁ σῖτος, τούτων ὑπερβαλλόντων[29] ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων, συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονεικοῦσιν· ἡγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις, ὡς ἀξιώτατον[30] τούτους πρίασθαι. Δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῷ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον[31].

Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι[32] ἐκέλευεν αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ ἀλ-

---

11) Ὅταν ἡ βουλὴ εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ κρίνειν αὐτούς. Οἱ πρυτάνεις καθυπέβαλλον εἰς τὴν βουλὴν τὴν κατηγορίαν. Οἱ ῥήτορες ἠθέλησαν νὰ πείσωσι τοὺς βουλευτὰς νὰ καταδικάσωσι τοὺς σιτοπώλας ἀμέσως, ἀλλ' ὁ ἀγορεύων θέλων ν' ἀποφύγῃ τοῦτο, παρουσίασε κατηγορίαν ἐν τάξει, ὥστε ἡ βουλὴ ἠναγκάσθη νὰ παραπέμψῃ τὴν δίκην εἰς τὸ δικαστήριον. 12) Βουλευτῶν, διότι ὁ ὁμιλῶν ἦτον βουλευτής. 13) Ὅταν τοὺς κατηγόρησεν εἰς τὴν βουλὴν, οἱ μὲν τὸν διέβαλον ὡς συκοφαντοῦντα, οἱ δὲ ὅτι ἤθελε νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν παραυτίκα καταδίκην. 14) Ὅλας ταύτας τὰς κατηγορίας. 15) Ἀποτείνεται πρὸς ἕνα σιτοπώλην. 16) Ξένος κατοικῶν εἰς Ἀθήνας. 17) Τί ἄλλο ζητεῖς, τίνος ἄλλου θεωρεῖς σεαυτὸν ἄξιον. 18) Τοῦτο ἀξιῶ. 19) Ἀγοράζω πολὺν ὁμοῦ, ἀκαπαράρω. 20) Φορμὸς, ψάθα, μέτρον σίτου. 21) Κ. §. 425. 22) Ἀπολύσατέ τον τῆς καταδίκης διὰ ψηφίσματος.

25) Ἀποδείξῃ. 24) Ἡ βουλή. 25) Οἱ σιτοπῶλαι. 26) Ἀπέδοσαν εἰς ἐκείνους τὴν κατηγορίαν, εἰπόντες ὅτι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας διετάχθησαν. 27) Ἐπὶ τοῦ πρ. 28) Ἔχων τιμὴν, ἀκριβός. 29) Ὑπερθεματιζόντων, προσφερόντων ἀνωτέρας τιμάς. 30) Ἄξιον εἶναι τὸ ἐμπόρευμα ὅταν ἔχῃ πολλὴν ἀξίαν ὡς πρὸς τὴν τιμήν τυ, ἑπομένως εὐθηνόν. 31) Τοῖς ἔλεγεν ὅτι ἔπρεπε νὰ πωλῶσι τὸν φορμὸν ἢ τὸν μέδιμνον κατὰ ἕνα μόνον ὀβολὸν ἀκριβότερον ἐφ' ὅ,τι τὸν εἶχον ἀγοράσει ἀπὸ τοὺς ξένους. 32) Ὄχι νὰ τὸν ἀγοράσουν καὶ νὰ τὸν βάλουν εἰς ἀποθήκας.

ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον παρέξομαι μάρτυρα, καὶ ὡς οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς[33] τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δ' ἔτι τῆτες[34] συνωνούμενοι φαίνονται. Μάρτυς[35]. Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σῖτον ἀκηκόατε. Ἡγοῦμαι δ' ἂν ὡς μάλιστα περὶ τούτων[36] ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὑτῶν αὐτοὺς[37] ἀπολογήσεσθαι, ἀλλὰ τούτων[38] κατηγορήσειν. Περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαῤῥήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην[39] καὶ τοὺς μὴ πειθομένους, καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις[40] τἀναντία πράττειν;

Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἴομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἐλεύσεσθαι[41]· ἴσως δ' ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως[42] συνεωνοῦντο τὸν σῖτον, ἵν' ὡς ἀξιώτατον[30] ὑμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ὑμῶν οὕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὁ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νυνὶ δ' ἐνίοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι[43]· καὶ τούτων ὑμᾶς[44] μάρτυρας παρέχομαι. Μάρτυρες[35].

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν[45] εἰσενεγκεῖν δέῃ ἣν πάντες αἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται· ἐφ' οἷς[46] δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι. Καί τοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἥκιστα[47] προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. Τἀναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει[48]. Τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἐπαγγελθέντος τῇ πόλει, τίμιον τὸν σῖτον πωλῶσιν. Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν[49] πρότερον τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ'[50] αὐτοὶ λογοποιοῦσιν[51]· ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι[52] τὰς ἐν τῷ Πόντῳ[53] ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας[54] συνειλῆφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια[55] κεκλεῖσθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀποῤῥηθήσεσθαι[56]. Καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας[57] ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἐν οἷσπερ οὐδ' οἱ πολέμιοι[58]. Ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν[59] οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν· ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα[60], ἀλλ' ἀγαπῶμεν[61], ἂν ὁποσουτινοσοῦν[62] πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν. Ὥστ' ἐνίοτε εἰρήνης οὔσης, ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα. Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν[63], ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις

---

33) Τῆς βουλῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους. 34) Ἐφέτος. 35) Τοῦτο εἶναι ἁπλῆ σημείωσις ὅτι ἐδῶ ἠκούσθη ὁ μάρτυς. 36) Ὅτι διετάχθησαν. 37) Τοὺς σιτοπώλας. 38) Τῶν ἀρχόντων. 39) Τιμωρεῖσθαι. 40) Τοῖς νόμοις. 41) Ὅτι δὲν θὰ εἰποῦν αὐτά, ὅτι διετάχθησαν.
42) Προνοοῦντες ὑπὲρ τῆς πόλεως. 43) Ἐδίδον τὸν μέδιμνον μίαν δρ. ἀκριβώτερον, ὡς νὰ μὴν εἶχον μεγάλην προμήθειαν, ἀλλὰ νὰ τὸν εἶχον ἀγοράσει κατὰ μικρὰς ποσότητας.
44) Ὅλους σᾶς, διότι ὅλοι ἠγόραζον. 45) Ἔκτακτον συνεισφορὰν ἡ ὁποία ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς πολίτας διὰ κοινὰς ἀνάγκας. 46) Παρανομῆσαι ταῦτα, ἐφ' οἷς. 47) Δὲν προσήκει διόλου. 48) Τὰ συμφέροντά των εἶναι ἐναντία ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν. 49) Τὰς ἀληθεῖς.
50) Τινὰς δέ. 51) Ἐφευρίσκουσι καὶ διαδίδουσι. 52) Λέγοντες. 53) Ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ὅπου ἔπλεον ἀργυρολογοῦσαι ἀπὸ τὰς συμμαχικὰς πόλεις, καὶ ὅθεν ἐκόμιζον σῖτον.
54) Ἐκ τοῦ Πόντου. 55) Τοὺς λιμένας ὅθεν ἠγόραζον. 56) Νὰ ἀκυρωθῶσι. 57) Εἰς τόσον βαθμὸν ἔχθρας. 58) Δηλ. καὶ ἐπὶ εἰρήνης. 59) Συνωνούμενοι. 60) Αὐτοῖς.
61) Στέργωμεν. 62) Δι' ὅσην τιμὴν καὶ ἂν ἦναι. 63) Ἐσκέφθη.

ἐκεῖσι τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε[64]. Καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων[65] πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε[66], ὅτι οὐχ οἷοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καί τοι[67] τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας[68] ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὁπότε καὶ τοὺς μὴ δυναμένους φυλάττειν[69] ἀποκτείνετε;

Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστιν ἀποψηφίσασθαι[70]. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε[71] ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι[72], δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾷν (ἐφ' ὑμῖν γάρ ἐστιν, ὁποτέροις[73] βούλεσθαι πιστεύειν)· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογοῦντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε;

Ἀναμνήσθητε δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν λαμβάνειν[74], καὶ μάρτυρας παρεχομένων, θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέρους[75] ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους. Καί τοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἴη, εἰ, περὶ τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων δικάζοντες, μᾶλλον[76] ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνουμένων δίκην λαμβάνειν; Καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει[77]. Ὥστε πεύσονται[78], ἥν τινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε[79]· ἡγούμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθε τοὺς λοιπούς· ἂν δ' ἀζημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων οὕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος οὕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι[80]. Οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμεῖσθε δ', ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλεῖστοι περὶ τοῦ σώματός[81] εἰσιν ἠγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἱροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς[81] κινδυνεύειν, ἢ παύσασθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες. Καὶ μὲν δή, οὐδ' ἂν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε[82]· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον[83] τῶν τε πολιτῶν[84], οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους[85], ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς[86] ὑμεῖς χαριεῖσθε, καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μή[87], τὴν αὐτὴν οἴεσθε γνώμην ἕξειν[88], ἐπειδὰν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων[89], οἳ τοῖς ἐκπλέουσιν ὡμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε.

---

64) Διορίζετε διὰ κλήρου. 65) Τῶν σιτοφυλάκων. 66) Ἐτιμωρήσατε τοὺς σιτοφ.
67) Λοιπόν. 68) Τοὺς σιτοπώλας. 69) Αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικεῖν.
70) Νὰ τοὺς ἀθωώσητε. 71) Μὴ καταγνώσεσθε, καταδικάσετε. 72) Ὅτι ἐνεργοῦσι κατὰ τῶν ἐμπόρων (συνωνούμενοι διὰ νὰ χάμωσι νὰ ἐκπέσῃ ἐκείνων ὁ σῖτος). 73) Τοῖς κατηγοροῦσιν ἢ τοῖς ἀπολογουμένοις. 74) Ὑποκειμένων εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην.
75) Πειστικωτέρους. 76) Παρὰ τῶν ἀρνουμένων μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν ὁμολογούντων.
77) Τοῖς πολίταις. 78) Οἱ πολῖται. 79) Τῶν ἤδη κατηγορουμένων. 80) Ἔσεσθαι ἐξαρτ. ἐκ τοῦ μελλόντων. 81) Περὶ κεφαλικῆς ποινῆς. Δι' αὐτὴν τὴν τέχνην πολλοὶ δέχονται νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς κίνδυνον θανάτου. 82) Δὲν ἠθέλετε τοὺς ἐλεήσει δικαίως οὐδ' ἂν σᾶς παρακαλῶν. 83) Δικαίως. 84) Ἐκείνους. 85) Τοὺς ἔξωθεν κομίζοντας τὸν σῖτον.
86) Ἐμπόροις. 87) Ἂν δὲν τοὺς τιμωρήσητε. 88) Ὅτι οἱ ἔμποροι θέλουσι φρονήσει τὰ αὐτὰ ὡς καὶ οἱ πολῖται, ὅτι δηλ. ἀφήνετε τοὺς σιτοπώλας νὰ κάμωσιν ὅ,τι θέλουσιν. Ἴσως ἔχεις κατ' ἄλλας διορθώσεις. Τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἕξειν; 89) Ἐκείνοις τῶν καπή-

Οὐκ οἶδ', ὅ,τι δεῖ πλείω λέγειν. Περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ὅτε δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι[20]· τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἂν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε, καὶ ἀξιώτερον τὸν σῖτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μή[21] τιμιώτερον.

ΛΥΣΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ.

Ὁ Ἐρατοσθένης, εἷς γενόμενος τῶν Τριάκοντα τυράννων, ἐθανάτωσε Πολέμαρχον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Λυσίου. Τοῦτον μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν Ἀθηνῶν κατηγόρησεν ὁ Λυσίας εἰπὼν τὸν λόγον ὁ ἴδιος ἐν ἔτει 403 π. Χ. Ὀλ. 94, 6'. Εἶναι δὲ ὁ λόγος οὗτος ζωηρὰ ἐξεικόνισις τῆς τυραννίας τῶν Τριάκοντα.

ΟΥΚ ἄρξασθαί μοι δοκεῖ ἄπορον εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ παύσασθαι λέγοντι. Τοιαῦτα αὐτοῖς[1] τὸ μέγεθος[2] καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος εἴργασται, ὥστε μήτ' ἂν ψευδόμενον δεινότερα τῶν ὑπαρχόντων κατηγορῆσαι, μήτε τἀληθῆ βουλόμενον εἰπεῖν, ἅπαντα δύνασθαι· ἀλλ' ἀνάγκη[3] ἢ τὸν κατήγορον ἀπειπεῖν, ἢ τὸν χρόνον ἐπιλιπεῖν. Τοὐναντίον δέ μοι δοκοῦμεν πείσεσθαι ἢ ἐν τῷ πρὸ τοῦ[4] χρόνῳ. Πρότερον μὲν γὰρ ἔδει τὴν ἔχθραν τοὺς κατηγοροῦντας ἐπιδεῖξαι, ἥτις εἴη πρὸς τοὺς φεύγοντας[5]· νυνὶ δὲ παρὰ τῶν φευγόντων χρὴ πυνθάνεσθαι, ἥτις ἦν αὐτοῖς πρὸς τὴν πόλιν ἔχθρα, ἀνθ' ὅτου[6] τοιαῦτα ἐτόλμησαν εἰς αὐτὴν ἐξαμαρτάνειν. Οὐ μέντοι ὡς οὐκ ἔχων οἰκείας ἔχθρας καὶ συμφορὰς, τοὺς λόγους ποιοῦμαι, ἀλλ' ὡς ἅπασι πολλῆς ἀφθονίας οὔσης ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἢ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ὀργίζεσθαι[7]. Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτ' ἐμαυτοῦ πώποτε, οὔτε ἀλλότρια πράγματα πράξας[8], νῦν ἠνάγκασμαι ὑπὸ τῶν γεγενημένων τούτου κατηγορεῖν[9]· ὥστε πολλάκις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν κατέστην, μὴ διὰ τὴν ἀπειρίαν ἀναξίως καὶ ἀδυνάτως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐμαυτοῦ τὴν κατηγορίαν ποιήσωμαι. Ὅμως δὲ πειράσομαι ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἂν δύνωμαι δι' ἐλαχίστων διδάξαι[10].

Οὑμὸς[11] πατὴρ Κέφαλος ἐπείσθη μὲν ὑπὸ Περικλέους εἰς ταύτην τὴν γῆν

λων, τῶν μεταπρατῶν. [20]) Ἃ ἠδίκησαν. [21]) Καταψηφίσεσθε.

[1]) Τοῖς τριάκοντα. Κ. §. 365. [2]) Κατὰ τὸ μ. [3]) Ὁ λόγος ὀρθὸς καὶ ἑπομένως δὲν ἀποδίδεται εἰς τὸ ὥστε, ἀλλ' ἀνωτέρω· οὐ δοκεῖ μοι ἄπορον εἶναι... ἀλλ' ἡ ἀνάγκη.

[4]) Πρὸ τούτου, ἐπίρ. [5]) Φεύγων ἐλέγετο ὁ κατηγορούμενος, διώκων δὲ ὁ κατηγορῶν.

[6]) Διὰ τί. [7]) Τὸ χωρίον τοῦτο θεωρεῖται ὡς σκοτεινόν. Σημαίνει δὲ, ὡς νομίζω· Ὁμιλῶ δὲ περὶ τῆς πρὸς τὴν πόλιν (ἢ ὄχι πρὸς ἐμὲ) ἔχθρας, ὄχι διότι δὲν ἔχω ἀφορμὰς ἰδίας ἔχθρας πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ διότι ὅλοι οἱ πολῖται ἐν γένει ἔχουσι λόγους νὰ ὀργίζωνται κατ' αὐτῶν δι' ὅσα ἔπαθον ἢ αὐτοὶ ἢ τὸ δημόσιον. [8]) Ποτὲ δὲν παρουσιάσθη εἰς τὸ δημόσιον διὰ καμμίαν ὑπόθεσιν. Οὗτος ἦν εἷς τῶν πρώτων λόγων του. Συνήθως δὲ ἔγραφε τοὺς λόγους του καὶ τοὺς ἐπρόφερον ἄλλοι. [9]) Μερικεύει ἤδη τὴν κατηγορίαν κατὰ μόνου τοῦ Ἐρατοσθένους. [10]) Νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὸ πρᾶγμα δι' ὀλιγωτάτων λόγων.

[11]) Ὁ ἐμὸς, κατὰ κρᾶσιν.

ἀφικέσθαι[12]· ἔτη δὲ τριάκοντα ᾤκησε[13], καὶ οὐδενὸς πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα, οὔτε ἐφύγομεν[14]· ἀλλ' οὕτως ᾠκοῦμεν δημοκρατούμενοι, ὥστε μήτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτάνειν, μήτε ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδικεῖσθαι. Ἐπειδὴ[15] δ' οἱ τριάκοντα, πονηροὶ καὶ συκοφάνται ὄντες, τὴν ἀρχὴν[16] κατέστησαν, φάσκοντες χρῆναι τῶν ἀδίκων καθαρὰν ποιῆσαι τὴν πόλιν, καὶ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην τραπέσθαι· καὶ τοιαῦτα λέγοντες, οὐ τοιαῦτα ποιεῖν ἐτόλμων[17]· ὡς[18] ἐγὼ πρῶτον περὶ τῶν ἐμαυτοῦ εἰπών, καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀναμνῆσαι[19] πειράσομαι.

Θέογνις γὰρ καὶ Πείσων[20] ἔλεγον ἐν τοῖς τριάκοντα περὶ τῶν μετοίκων[21], ὡς εἶέν τινες[22] τῇ πολιτείᾳ ἀχθόμενοι[23]· καλλίστην οὖν εἶναι πρόφασιν[24] τιμωρεῖσθαι μὲν δοκεῖν, τῷ δ' ἔργῳ χρηματίζεσθαι[25]· πάντως δὲ τὴν μὲν πόλιν γενέσθαι τὴν ἀρχὴν δεῖσθαι χρημάτων[25*]. Καὶ τοὺς ἀκούοντας οὐ χαλεπῶς[26] ἔπειθον. Ἀποκτεινύναι μὲν γὰρ ἀνθρώπους, περὶ οὐδενὸς ἡγοῦντο[27]· λαμβάνειν δὲ χρήματα περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο[28]. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς δέκα[29] συλλαβεῖν· τούτων δὲ δύο πένητας, ἵνα αὐτοῖς ᾖ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπολογία, ὡς οὐ χρημάτων οὕνεκα ταῦτα πέπρακται, ἀλλὰ συμφέροντα τῇ πολιτείᾳ γεγένηται, ὥσπερ τι τῶν ἄλλων εὐλόγως πεποιηκότες[30].

Διαλαβόντες[31] δὲ τὰς οἰκίας, ἐβάδιζον· καὶ ἐμὲ μὲν ξένους ἑστιῶντα κατέλαβον, οὓς ἐξελάσαντες Πείσωνί με παραδιδόασιν· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐλθόντες, τὰ ἀνδράποδα ἀπεγράφοντο[32]. Ἐγὼ δὲ Πείσωνα μὲν ἠρώτων, εἰ βούλοιτό με σῶσαι χρήματα λαβών· ὁ δ' ἔφασκεν[33], εἰ πολλὰ εἴη. Εἶπον οὖν, ὅτι τάλαντον ἀργυρίου[34] ἕτοιμος εἴην δοῦναι. Ὁ δ' ὡμολόγησε ταῦτα ποιήσειν. Ἠπιστάμην μὲν οὖν, ὅτι οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους νομίζει[35], ὅμως δ' ἐκ τῶν παρόντων[36] ἐδόκει μοι ἀναγκαιότατον εἶναι πίστιν[37] παρ' αὐτοῦ λαβεῖν· ἐπειδὴ δὲ ὤμοσεν ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶν ἐπαρώμενος, λαβὼν τὸ τάλαντον με σώσειν, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τὴν κιβωτὸν ἀνοίγνυμι. Πείσων δ' αἰσθόμενος[38] εἰσέρχεται, καὶ ἰδὼν τὰ ἐνόντα, καλεῖ τῶν ὑπηρετῶν δύο, καὶ τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ λαβεῖν ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὅσον[39] ὡμολογήκειν εἶχεν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀλλὰ τρία τάλαντα ἀργυρίου καὶ τετρακοσίους Κυζικηνούς, καὶ ἑκατὸν Δαρεικούς[40], καὶ φιάλας

---

12) Ἐκ Συρακουσῶν. 13) Εἰς αὐτήν. 14) Οὔτε κἀνένα ἐνεκαλέσαμεν, οὔτε κατηγορήθημεν. 15) Ἀπόδ. εἰς τὸ ὡς. 16) Τὴν ἰδίαν ἀρχήν. 17) Ἐτόλμων ποιεῖν οὐ τοιαῦτα, ἀλλὰ τὰ ἐναντία. 18) Οὕτω, ἀντὶ διὰ τοῦτο ἢ τότε, ὡς κ' παρ' ἡμῖν: ὅταν εἶδα τοῦτο... ἔτζι κ' ἐγώ, ἀντὶ τότε κ' ἐγώ. 19) Ἀφ' οὗ ὁμιλήσω περὶ ἐμαυτοῦ, θὰ σᾶς ἐνθυμήσω τί ἐπάθετε καὶ σεῖς ἀπ' αὐτούς. 20) Δύω τῶν λ'. 21) Ἴδ. ἀνωτ. Ξεν. Ἑλλην. Ἱστορ.

22) Μέτοικοι, δηλ. ξένοι ἀποκαταστημένοι εἰς Ἀθήνας. 23) Δυσαρεστούμενοι πρὸς τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας τῶν λ'. 24) Τοῖς λ'. 25) Τιμωρεῖσθαι αὐτούς, χρηματίζεσθαι (λαμβάνειν χρήματα) παρ' αὐτῶν. 25*) Τὸ χωρίον ἐσφαλμένον. Ἴσως: τὸ τὴν πόλιν γενέσθαι, δηλ. ὅτι τὸ νὰ σχηματισθῇ, νὰ παγιωθῇ κατ' ἀρχὰς ἡ πόλις, ἀπαιτεῖ χρήματα.

26) Εὐκόλως. 27) Μικρὸν πρᾶγμα ἐνόμιζον. 28) Πολὺ ἐφρόντιζον. 29) Μετοίκους.

30) Ὡς νὰ εἶχον κάμει καὶ ἄλλο τι εὔλογον! εἴρων. Ἡ δὲ ὀνομαστικὴ καὶ ἐν γένει ἡ φράσις ἀνανταπόδοτος. Τὸ δὲ πλῆρες: ὥσπερ εἰ εἶεν πεποιηκότες. 31) Μοιρασθέντες.

32) Ὅσοι τῶν Ἀθηναίων ἢ μετοίκων εἶχον ἐργαστήρια, ὡς ὁ Δημοσθένης τὸ μαχαιροποιεῖον, εἶχον δούλους ἐργαζομένους εἰς αὐτά. Τούτους ὡς κτήματα κατέγραφον οἱ λ'. διὰ νὰ τοὺς πωλήσωσι. 33) Κατέφασκεν, ἔφασκε Ναί. 34) 6,000 Δραχμάς. 35) Δὲν σέβεται οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον νόμον. 36) Εἰς τὰς (τότε) παρούσας περιστάσεις. 37) Ὅρκον.

38) Ὅτι ἀνοίγω. 39) Ὄχι μόνον ὅσον. 40) Στατῆρας τῆς Κυζίκου κ' τῆς Περσίας. Οἱ πρῶτοι

ἀργυρίου τέσσαρας, ἐδεόμην αὐτοῦ ἐφόδιά[41] μοι δοῦναι. Ὁ δ' ἀγαπήσειν[42] μ' ἔφασκεν, εἰ τὸ σῶμα σώσω. Ἐξιοῦσι δέ μοι καὶ Πείσωνι, ἐπιτυγχάνει Μηλόβιός τε καὶ Μνησιθείδης[43] ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπιόντες[44]· καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις[45], καὶ ἐρωτῶσιν ὅπῃ βαδίζοιμεν. Ὁ δ' ἔφασκεν, εἰς τὰ τοῦ ἀδελφοῦ[46] τοῦ ἐμοῦ, ἵνα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ σκέψηται. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ μεθ' αὐτῶν ἀκολουθεῖν[47] εἰς Δαμνίππου[48]. Πείσων δὲ προσελθὼν σιγᾶν μοι παρεκελεύετο, καὶ θαῤῥεῖν, ὡς ἥξων ἐκεῖσε. Καταλαμβάνομεν δὲ αὐτόθι Θέογνιν[49] ἑτέρους φυλάττοντα· ᾧ παραδόντες ἐμὲ πάλιν ᾤχοντο.

Ἐν τοιούτῳ δ' ὄντι μοι κινδυνεύειν ἐδόκει, ὡς τοῦ γε ἀποθανεῖν ὑπάρχοντος ἤδη[50]. Καλέσας δὲ Δάμνιππον, λέγω πρὸς αὐτὸν τάδε· « Ἐπιτήδειος[51] » μέν μοι τυγχάνεις ὤν, ἥκω δὲ εἰς τὴν σὴν οἰκίαν· ἀδικῶ δ' οὐδέν· χρημά» των δὲ ἕνεκα ἀπόλλυμαι. Σὺ οὖν ταῦτα πάσχοντί μοι πρόθυμον παράσχου » τὴν σεαυτοῦ δύναμιν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν ». Ὁ δ' ὑπέσχετο ταῦτα ποιήσειν. Ἐδόκει δ' αὐτῷ βέλτιον εἶναι πρὸς Θέογνιν μνησθῆναι[52]· ἡγεῖτο γὰρ ἅπαν ποιήσειν αὐτὸν[53], εἴ τις ἀργύριον διδοίη. Ἐκείνου δὲ διαλεγομένου Θεόγνιδι, (ἔμπειρος γὰρ ὢν ἐτύγχανον τῆς οἰκίας, καὶ ᾔδειν, ὅτι ἀμφίθυρος εἴη[54]) ἐδόκει μοι ταύτῃ[55] πειρᾶσθαι σωθῆναι· ἐνθυμουμένῳ, ὅτι, ἐὰν μὲν λάθω, σωθήσομαι· ἐὰν δὲ ληφθῶ, ἡγούμην μέν, εἰ Θέογνις εἴη πεπεισμένος ὑπὸ τοῦ Δαμνίππου χρήματα λαβεῖν, οὐδὲν ἧττον[56] ἀφεθήσεσθαι· εἰ δὲ μή, ὁμοίως ἀποθανεῖσθαι. Ταῦτα διανοηθεὶς ἔφευγον, ἐκείνων ἐπὶ τῇ αὐλείῳ[57] θύρᾳ τὴν φυλακὴν ποιουμένων· τριῶν δὲ θυρῶν οὐσῶν, ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἅπασαι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον.

Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀρχένεω[58] τοῦ ναυκλήρου, ἐκεῖνον πέμπω εἰς ἄστυ[59] πευσόμενον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. Ἥκων[60] δ' ἔλεγεν, ὅτι Ἐρατοσθένης[61] αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ λαβών, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι· καὶ ἐγὼ τοιαῦτα πεπυσμένος[62], τῆς ἐπιούσης νυκτὸς διέπλευσα Μεγάραδε[63]. Πολεμάρχῳ[64] δὲ παρήγγειλαν οἱ τριάκοντα τὸ ὑπ' ἐκείνων εἰθισμένον παράγγελμα, πίνειν κώνειον, πρὶν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἥν τινα ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι· οὕτω πολλοῦ ἐδέησε[65] κριθῆναι καὶ ἀπολογήσασθαι· καὶ ἐπειδὴ ἀπεφέρετο ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τεθνεώς, τριῶν ἡμῖν οἰκιῶν οὐσῶν[66], οὐδεμιᾶς[67] εἴασαν ἐξενε-

---

πρὸς 28, οἱ δεύτεροι πρὸς 20 δρ. 41) Ἔξοδα ὁδοιπορίας. 42) Νὰ εὐχαριστηθῶ.
43) Ἄλλοι δύω ἐκ τῶν λ'. 44) Ἀπιόντες πληθ. διὰ τὰ δύω κύρια ὀνόματα, ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα ἐπιτυγχάνει ἑνικῶς· διότι προηγεῖται τοῦ ἑνός. 45) Πλησίον εἰς τὰς θ. τοῦ οἴκου.
46) Οἰκήματα. 47) Συντάσσεται συνήθως μὲ δοτ. ἀλλά, ὡς ἐδῶ, καὶ μὲ γεν. μὲ τὴν μετά. 48) Οἰκίαν. Φίλου τινὸς των λ'. 49) Ἄλλος τῶν λ'. 50) Ἐν τοιούτῳ κινδύνῳ ὄντι μοι, μοὶ ἐφάνη ὅτι ἔπρεπε νὰ ῥιψοκινδυνεύσω, ἐπειδὴ καὶ χωρὶς τούτου μ' ἐπαπείλει ὁ θάνατος. 51) Γνώριμος, οἰκεῖος. 52) Νὰ ἀναφερθῇ τὸ πρᾶγμα. 53) Τὸν Θ. 54) Ὅτι ἔχει δύω θύρας. 55) Διὰ τούτου. 56) Ἐπίσης. 57) Τῆς οἰκίας πρὸς τὴν αὐλήν.
58) Γεν. Ἀττική. Ναύκληρος ὁ ἰδιοκτήτης πλοίου. 59) Ἄστυ ἔλεγον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν· φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Ἀρχένεως ᾤκει εἰς Πειραιᾶ, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του εἶναι ἑπόμενον. 60) Ἐπιστρέψας. 61) Ὁ καθ' οὗ γίνεται ὁ λόγος, εἷς τῶν λ'.
62) Πυνθάνομαι. 63) Εἰς Μέγαρα. Ταύτην τὴν σημασίαν ἔχει ὁ Δὲ ἐπιτιθέμενος, οὕτως Ἀθήναζδε τρέπεται εἰς Ἀθήναζε. 64) Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λυσίου ἐκαλεῖτο Πολέμαρχος.
65) Πολλὰ μακρὰν ἦτον τοῦ νὰ κριθῇ. 66) Ἐν ᾧ εἴχαμεν τρεῖς οἰκίας. 67) Ἐξ οὐδ.

φθῆναι, ἀλλὰ κλίσιον[68] μισθωσάμενοι, προὔθεντο[69] αὐτόν. Καὶ πολλῶν ὄντων ἱματίων, αἰτοῦσιν[70] οὐδὲν ἔδοσαν εἰς ταφὴν, ἀλλὰ τῶν φίλων ὁ μὲν ἱμάτιον, ὁ δὲ προσκεφάλαιον, ὁ δὲ ὅ,τι ἕκαστος ἔτυχεν, ἔδωκεν εἰς τὴν ἐκείνου ταφήν. Καὶ ἔχοντες[71] μὲν ἑπτακοσίας ἀσπίδας τῶν ἡμετέρων, ἔχοντες δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον τοσοῦτον, χαλκὸν δὲ καὶ κόσμον καὶ ἔπιπλα, καὶ ἱμάτια γυναικεῖα, ὅσα οὐδεπώποτε ᾤοντο κτήσασθαι, καὶ ἀνδράποδα εἴκοσι καὶ ἑκατὸν (ὧν τὰ μὲν βέλτιστα ἔλαβον, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὸ δημόσιον ἀπέδοσαν), εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν ἀφίκοντο, καὶ τοῦ τρόπου τοῦ αὐτῶν ἀπόδειξιν ἐποιήσαντο[72]. Τῆς γὰρ Πολεμάρχου γυναικὸς χρυσοῦς ἑλικτῆρας[73], οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν, ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθεν[74] εἰς τὴν οἰκίαν, Μηλόβιος ἐκ τῶν ὤτων ἐξείλετο. Καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς οὐσίας ἐλέου παρ' αὐτῶν ἐτυγχάνομεν[75], ἀλλ' οὕτως εἰς ἡμᾶς διὰ τὰ χρήματα ἐξημάρτανον, ὥσπερ ἂν ἕτεροι μεγάλων ἀδικημάτων ὀργὴν ἔχοντες[76]. Οὐ τούτων ἀξίους γε ὄντας[77] τῇ πόλει· ἀλλὰ πάσας μὲν τὰς χορηγίας χορηγήσαντες[78], πολλὰς δ' εἰσφορὰς[79] εἰσενεγκόντας, κοσμίους δ' ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας, καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας, ἐχθρὸν δ' οὐδένα κεκτημένους, πολλοὺς δ' Ἀθηναίων ἐκ τῶν πολεμίων λυσαμένους[80], τοιούτων ἠξίωσαν[81], οὐχ ὁμοίως μετοικοῦντας[82], ὥσπερ αὐτοὶ ἐπολιτεύοντο. Οὗτοι γὰρ πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολεμίους ἐξήλασαν, πολλοὺς δ' ἀδίκως ἀποκτείναντες, ἀτάφους ἐποίησαν· πολλοὺς δ' ἐπιτίμους ὄντας ἀτίμους[83] τῆς πόλεως κατέστησαν· πολλῶν δὲ θυγατέρας μελλούσας ἐκδίδοσθαι[84], ἐκώλυσαν· καὶ εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγμένοι, ὥσθ' ἥκουσιν ἀπολογησόμενοι, καὶ λέγουσιν, ὡς οὐδὲν κακὸν οὐδ' αἰσχρὸν εἰργασμένοι εἰσίν. Ἐγὼ δ' ἐβουλόμην ἂν αὐτοὺς ἀληθῆ λέγειν· μετῆν γὰρ ἂν καὶ ἐμοὶ τούτου τἀγαθοῦ[85] οὐκ ἐλάχιστον μέρος· νῦν δὲ οὔτε πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῖς τοιαῦτα ὑπάρχει[86], οὔτε πρὸς ἐμέ. Τὸν ἀδελφὸν γάρ μου (ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον) Ἐρατοσθένης ἀπέκτεινεν, οὔτε αὐτὸς ἰδίᾳ ἀδικούμενος, οὔτε εἰς τὴν πόλιν ὁρῶν ἐξαμαρτάνοντα, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ παρανομίᾳ προθύμως ἐξυπηρετῶν. Ἀναβιβασάμενος[87] δ' αὐτὸν βούλομαι ἐρέσθαι, ὦ ἄνδρες δικασταί. Τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχω· ἐπὶ μὲν τῇ τούτου ὠφελείᾳ καὶ πρὸς ἕτερον περὶ

---

68) Εἶδος μάνδρας ἢ μπαράκας. 69) Τὸν ἐξέθεσαν διὰ νὰ πλυθῇ κ' ἐν γένει διασκευασθῇ πρὸς ταφήν. 70) Ἡμῖν, ἢ μᾶλλον τοῖς φίλοις αἰτοῦσιν οὐκ ἔδοσαν, ὄντων ἡμῖν πολλῶν ἱμ. 71) Δηλ. ἁρπάσαντες καὶ ἔχοντες. 72) Ἀπέδειξαν διὰ τῆς περιστάσεως ταύτης ὁποῖος ἦν ὁ τρόπος των. 73) Σκουλαρίκια. 74) Ἡ γυνὴ τοῦ Πολ. ὅτε ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν ὡς νύμφη. 75) Δὲν μᾶς ἠλέησαν δόντες μας οὔτε τὸ ἐλάχιστον τῆς οὐσίας μας. 76) Ὡς ἤθελον ἁμαρτήσει ἄλλοι ὀργιζόμενοι ὅτι μεγάλως τους ἠδικήσαμεν. 77) Ἡμᾶς. 78) Προμηθεύσαντες ὅλας τὰς προμηθείας ὅσας ὑποχρεωτικῶς ἐχρεώστουν οἱ ἰδιῶται εἰς τὸ δημόσιον. 79) Ἐκτάκτους συνεισφοράς. 80) Ἐξαγοράσαντας. 81) Τοιούτων τυραννιῶν ἀξίους μᾶς ἐθεώρησαν οἱ τύραννοι. 82) Ἡμεῖς καίτοι μέτοικοι, διήγομεν πολὺ ὠφελιμώτερον εἰς τὴν πόλιν παρὰ αὐτούς, καίτοι ὄντας πολίτας. 83) Ἐπίτιμοι ἦσαν οἱ ἀπολαμβάνοντες τοῦ πολίτου τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια. Ὁ δὲ ἄτιμος κηρυττόμενος ἀπέβαλλε διάφορα αὐτῶν, καὶ ἰδίως τὸ ψηφοφορεῖν. 84) Εἰς γάμον. 85) Τοῦ ἀγαθοῦ τούτου, ὅτι δηλ. δὲν ἔπραξαν οὐδὲν κακόν, ἤθελα μετέχει καὶ ἐγὼ μέγα τι μέρος, δηλ. δὲν ἤθελα πάθει ἀπὸ αὐτούς. 86) Δὲν ὑπάρχει αὐτοῖς τι τοιοῦτον, δηλ. δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἔπραξάν τι κακόν. 87) Εἰς τὸ βῆμα ὅθεν ἀπεκρίνοντο οἱ δικαζόμενοι.

ἀργυρίου τέσσαρας, ἐδεόμην αὐτοῦ ἐφόδιά[41] μοι δοῦναι. Ὁ δ' ἀγαπήσειν[42] μ' ἔφασκεν, εἰ τὸ σῶμα σώσω. Ἐξιοῦσι δέ μοι καὶ Πείσωνι, ἐπιτυγχάνει Μηλόβιός τε καὶ Μνησιθείδης[43] ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπιόντες[44]· καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις[45], καὶ ἐρωτῶσιν ὅπη βαδίζοιμεν. Ὁ δ' ἔφασκεν, εἰς τὰ τοῦ ἀδελφοῦ[46] τοῦ ἐμοῦ, ἵνα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ σκέψηται. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ μεθ' αὐτῶν ἀκολουθεῖν[47] εἰς Δαμνίππου[48]. Πείσων δὲ προσελθὼν σιγᾶν μοι παρεκελεύετο, καὶ θαρρεῖν, ὡς ἥξων ἐκεῖσε. Καταλαμβάνομεν δὲ αὐτόθι Θέογνιν[49] ἑτέρους φυλάττοντα· ᾧ παραδόντες ἐμὲ πάλιν ᾤχοντο.

Ἐν τοιούτῳ δ' ὄντι μοι κινδυνεύειν ἐδόκει, ὡς τοῦ γε ἀποθανεῖν ὑπάρχοντος ἤδη[50]. Καλέσας δὲ Δάμνιππον, λέγω πρὸς αὐτὸν τάδε· » Ἐπιτήδειος[51] » μέν μοι τυγχάνεις ὤν, ἥκω δὲ εἰς τὴν σὴν οἰκίαν· ἀδικῶ δ' οὐδέν· χρημά- » των δὲ ἕνεκα ἀπόλλυμαι. Σὺ οὖν ταῦτα πάσχοντί μοι πρόθυμον παράσχου » τὴν σεαυτοῦ δύναμιν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν ». Ὁ δ' ὑπέσχετο ταῦτα ποιήσειν. Ἐδόκει δ' αὐτῷ βέλτιον εἶναι πρὸς Θέογνιν μνησθῆναι[52]· ἡγεῖτο γὰρ ἅπαν ποιήσειν αὐτὸν[53], εἴ τις ἀργύριον διδοίη. Ἐκείνου δὲ διαλεγομένου Θεόγνιδι, (ἔμπειρος γὰρ ὢν ἐτύγχανον τῆς οἰκίας, καὶ ᾔδειν, ὅτι ἀμφίθυρος εἴη[54]) ἐδόκει μοι ταύτῃ[55] πειρᾶσθαι σωθῆναι· ἐνθυμουμένῳ, ὅτι, ἐὰν μὲν λάθω, σωθήσομαι· ἐὰν δὲ ληφθῶ, ἡγούμην μέν, εἰ Θέογνις εἴη πεπεισμένος ὑπὸ τοῦ Δαμνίππου χρήματα λαβεῖν, οὐδὲν ἧττον[56] ἀφεθήσεσθαι· εἰ δὲ μὴ ὁμοίως ἀποθανεῖσθαι. Ταῦτα διανοηθεὶς ἔφευγον, ἐκείνων ἐπὶ τῇ αὐλείῳ[57] θύρᾳ τὴν φυλακὴν ποιουμένων· τριῶν δὲ θυρῶν οὐσῶν, ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἅπασαι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον.

Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀρχένεω[58] τοῦ ναυκλήρου, ἐκεῖνον πέμπω εἰς ἄστυ[59] πευσόμενον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. Ἥκων[60] δ' ἔλεγεν, ὅτι Ἐρατοσθένης[61] αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ λαβών, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι· καὶ ἐγὼ τοιαῦτα πεπυσμένος[62], τῆς ἐπιούσης νυκτὸς διέπλευσα Μεγάραδε[63]. Πολεμάρχῳ[64] δὲ παρήγγειλαν οἱ τριάκοντα τὸ ὑπ' ἐκείνων εἰθισμένον παράγγελμα, πίνειν κώνειον, πρὶν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἥν τινα ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι· οὕτω πολλοῦ ἐδέησε[65] κριθῆναι καὶ ἀπολογήσασθαι· καὶ ἐπειδὴ ἀπεφέρετο ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τεθνεώς, τριῶν ἡμῖν οἰκιῶν οὐσῶν[66], οὐδεμιᾶς[67] εἴασαν ἐξενε-

---

πρὸς 28, οἱ δεύτεροι πρὸς 20 δρ. [41]) Ἔξοδα ὁδοιπορίας. [42]) Νὰ εὐχαριστηθῶ.

[43]) Ἄλλοι δύω ἐκ τῶν λ'. [44]) Ἀπιόντες πληθ. διὰ τὰ δύω κύρια ὀνόματα, ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα ἐπιτυγχάνει ἑνικῶς· διότι προηγεῖται τοῦ ἑνός. [45]) Πλησίον εἰς τὰς θ. τοῦ οἴκου.

[46]) Οἰκήματα. [47]) Συντάσσεται συνήθως μὲ δοτ. ἀλλά, ὡς ἐδῶ, καὶ μὲ γεν. μὲ τὴν μετά. [48]) Οἰκίαν. Φίλου τινὸς των λ'. [49]) Ἄλλος τῶν λ'. [50]) Ἐν τοιούτῳ κινδύνῳ ὄντι μοι, μοὶ ἐφάνη ὅτι ἔπρεπε νὰ ῥιψοκινδυνεύσω, ἐπειδὴ καὶ χωρὶς τούτου μ' ἐπαπείλει ὁ θάνατος. [51]) Γνώριμος, οἰκεῖος. [52]) Νὰ ἀναφερθῇ τὸ πρᾶγμα. [53]) Τὸν Θ. [54]) Ὅτι ἔχει δύω θύρας. [55]) Διὰ τούτου. [56]) Ἐπίσης. [57]) Τῆς οἰκίας πρὸς τὴν αὐλήν.

[58]) Γεν. Ἀττική. Ναύκληρος ὁ ἰδιοκτήτης πλοίου. [59]) Ἄστυ ἔλεγον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν· φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Ἀρχένεως ᾤκει εἰς Πειραιᾶ, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του εἶναι ἑπόμενον. [60]) Ἐπιστρέψας. [61]) Ὁ καθ' οὗ γίνεται ὁ λόγος, εἷς τῶν λ'.

[62]) Πυνθάνομαι. [63]) Εἰς Μέγαρα. Ταύτην τὴν σημασίαν ἔχει ὁ Δὲ ἐπιτιθέμενος, οὕτως Ἀθήναζδε τρέπεται εἰς Ἀθήναζε. [64]) Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λυσίου ἐκαλεῖτο Πολέμαρχος.

[65]) Πολλὰ μακρὰν ἦτον τοῦ νὰ κριθῇ. [66]) Ἐν ᾧ εἴχαμεν τρεῖς οἰκίας. [67]) Ἐξ οὐδ.

χθῆναι, ἀλλὰ κλίσιον[68] μισθωσάμενοι, προὔθεντο[69] αὐτόν. Καὶ πολλῶν ὄντων ἱματίων, αἰτοῦσιν[70] οὐδὲν ἔδοσαν εἰς ταφήν, ἀλλὰ τῶν φίλων ὁ μὲν ἱμάτιον, ὁ δὲ προσκεφάλαιον, ὁ δὲ ὅ,τι ἕκαστος ἔτυχεν, ἔδωκεν εἰς τὴν ἐκείνου ταφήν. Καὶ ἔχοντες[71] μὲν ἑπτακοσίας ἀσπίδας τῶν ἡμετέρων, ἔχοντες δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον τοσοῦτον, χαλκὸν δὲ καὶ κόσμον καὶ ἔπιπλα, καὶ ἱμάτια γυναικεῖα, ὅσα οὐδεπώποτε ᾤοντο κτήσασθαι, καὶ ἀνδράποδα εἴκοσι καὶ ἑκατὸν (ὧν τὰ μὲν βέλτιστα ἔλαβον, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὸ δημόσιον ἀπέδοσαν), εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν ἀφίκοντο, καὶ τοῦ τρόπου τοῦ αὐτῶν ἀπόδειξιν ἐποιήσαντο[72]. Τῆς γὰρ Πολεμάρχου γυναικὸς χρυσοῦς ἑλικτῆρας[73], οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν, ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθεν[74] εἰς τὴν οἰκίαν, Μηλόβιος ἐκ τῶν ὤτων ἐξείλετο. Καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς οὐσίας ἐλέου παρ' αὐτῶν ἐτυγχάνομεν[75], ἀλλ' οὕτως εἰς ἡμᾶς διὰ τὰ χρήματα ἐξημάρτανον, ὥσπερ ἂν ἕτεροι μεγάλων ἀδικημάτων ὀργὴν ἔχοντες[76]. Οὐ τούτων ἀξίους γε ὄντας[77] τῇ πόλει· ἀλλὰ πάσας μὲν τὰς χορηγίας χορηγήσαντες[78], πολλὰς δ' εἰσφορὰς[79] εἰσενεγκόντας, κοσμίους δ' ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας, καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας, ἐχθρὸν δ' οὐδένα κεκτημένους, πολλοὺς δ' Ἀθηναίων ἐκ τῶν πολεμίων λυσαμένους[80], τοιούτων ἠξίωσαν[81], οὐχ ὁμοίως μετοικοῦντας[82], ὥσπερ αὐτοὶ ἐπολιτεύοντο. Οὗτοι γὰρ πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολεμίους ἐξήλασαν, πολλοὺς δ' ἀδίκως ἀποκτείναντες, ἀτάφους ἐποίησαν· πολλοὺς δ' ἐπιτίμους ὄντας ἀτίμους[83] τῆς πόλεως κατέστησαν· πολλῶν δὲ θυγατέρας μελλούσας ἐκδίδοσθαι[84], ἐκώλυσαν· καὶ εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγμένοι, ὥσθ' ἥκουσιν ἀπολογησόμενοι, καὶ λέγουσιν, ὡς οὐδὲν κακὸν οὐδ' αἰσχρὸν εἰργασμένοι εἰσίν. Ἐγὼ δ' ἐβουλόμην ἂν αὐτοὺς ἀληθῆ λέγειν· μετῆν γὰρ ἂν καὶ ἐμοὶ τούτου τἀγαθοῦ[85] οὐκ ἐλάχιστον μέρος· νῦν δὲ οὔτε πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῖς τοιαῦτα ὑπάρχει[86], οὔτε πρὸς ἐμέ. Τὸν ἀδελφὸν γάρ μου (ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον) Ἐρατοσθένης ἀπέκτεινεν, οὔτε αὐτὸς ἰδίᾳ ἀδικούμενος, οὔτε εἰς τὴν πόλιν ὁρῶν ἐξαμαρτάνοντα, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ παρανομίᾳ προθύμως ἐξυπηρετῶν. Ἀναβιβασάμενος[87] δ' αὐτὸν βούλομαι ἔρεσθαι, ὦ ἄνδρες δικασταί. Τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχω· ἐπὶ μὲν τῇ τούτου ὠφελείᾳ καὶ πρὸς ἕτερον περὶ

---

68) Εἶδος μάνδρας ἢ μπαράκας. 69) Τὸν ἐξέθεσαν διὰ νὰ πλυθῇ κ. ἐν γένει διασκευασθῇ πρὸς ταφήν. 70) Ἡμῖν, ἢ μᾶλλον τοῖς φίλοις αἰτοῦσιν οὐκ ἔδοσαν, ὄντων ἡμῖν πολλῶν ἱμ. 71) Δηλ. ἁρπάσαντες καὶ ἔχοντες. 72) Ἀπέδειξαν διὰ τῆς περιστάσεως ταύτης ὁποῖος ἦν ὁ τρόπος των. 73) Σχουλαρίκια. 74) Ἡ γυνὴ τοῦ Πολ. ὅτε ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν ὡς νύμφη. 75) Δὲν μᾶς ἠλέησαν δόντες μας οὔτε τὸ ἐλάχιστον τῆς οὐσίας μας. 76) Ὡς ἤθελον ἁμαρτήσει ἄλλοι ὀργιζόμενοι ὅτι μεγάλως τοὺς ἠδικήσαμεν. 77) Ἡμᾶς 78) Προμηθεύσαντες ὅλας τὰς προμηθείας ὅσας ὑποχρεωτικῶς ἐχρεώστουν οἱ ἰδιῶται εἰς τὸ δημόσιον. 79) Ἐκτάκτους συνεισφοράς. 80) Ἐξαγοράσαντας. 81) Τοιούτων τυραννιῶν ἀξίους μᾶς ἐθεώρησαν οἱ τύραννοι. 82) Ἡμεῖς καίτοι μέτοικοι, διήγομεν πολὺ ὠφελιμώτερον εἰς τὴν πόλιν παρὰ αὐτούς, καίτοι ὄντας πολίτας. 83) Ἐπίτιμοι ἦσαν οἱ ἀπολαμβάνοντες τοῦ πολίτου τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια. Ὁ δὲ ἄτιμος κηρυττόμενος ἀπέβαλλε ἅπαντα αὐτῶν, καὶ ἰδίως τὸ ψηφοφορεῖν. 84) Εἰς γάμον. 85) Τοῦ ἀγαθοῦ τούτου, ὅτι δηλ. δὲν ἔπραξαν οὐδὲν κακόν, ἤθελα μετέχει καὶ ἐγὼ μέγα τι μέρος, δηλ. δὲν ἤθελα πάθει ἀπὸ αὐτούς. 86) Δὲν ὑπάρχει αὐτοῖς τι τοιοῦτον, δηλ. δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἔπραξάν τι κακόν. 87) Εἰς τὸ βῆμα ὅθεν ἀπεκρίνοντο οἱ δικαζόμενοι.

τούτου διαλέγεσθαι ἀσεβὲς εἶναι νομίζω, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου βλάβῃ καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον, ὅσιον καὶ εὐσεβές[88].

Ἀνάβηθι οὖν μοι καὶ ἀπόκριναι, ὅτι ἄν σε ἐρωτῶ. Ἀπήγαγες Πολέμαρχον ἢ οὔ; Τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων προσταχθέντα δεδιὼς ἐποίουν[89]. Ἦσθα δ' ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ὅτε οἱ λόγοι ἐγίνοντο περὶ ἡμῶν; Ἦν. Πότερον, συνηγόρευες τοῖς κελεύουσιν ἀποκτεῖναι, ἢ ἀντέλεγες; Ἀντέλεγον. Ἵνα ἀποθάνωμεν[90]; Ἵνα μὴ ἀποθάνητε. Ἡγούμενος ἡμᾶς ἄδικα πάσχειν, ἢ δίκαια; Ἄδικα. Εἶτ', ὦ σχετλιώτατε πάντων, ἀντέλεγες μέν, ἵνα σώσειας[91], συνελάμβανες δέ, ἵνα ἀποκτείνῃς; Καὶ ὅτε[92] μὲν τὸ πλῆθος ἦν ὑμῶν κύριον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας[93], ἀντιλέγειν[94] φῂς τοῖς βουλομένοις ἡμᾶς ἀπολέσαι· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ σοὶ[95] μόνῳ ἐγένετο καὶ σῶσαι Πολέμαρχον καὶ μή, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπήγαγες; Εἶθ' ὅτι μέν, ὡς φῄς, ἀντειπὼν οὐδὲν ὠφέλησας, ἀξιοῖς χρηστὸς νομίζεσθαι· ὅτι δὲ συλλαβὼν ἀπέκτεινας, οὐκ οἴει ἐμοὶ καὶ τουτοισὶ[96] δοῦναι δίκην[97]; Καὶ μὴν[98] οὐδὲ τοῦτο εἰκὸς αὐτῷ πιστεύειν, (εἴπερ ἀληθῆ λέγει, φάσκων ἀντιπεῖν), ὡς αὐτῷ προσετάχθη. Οὐ γὰρ δήπου ἐν τοῖς μετοίκοις πίστιν παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον[99]. Ἔπειτα τῷ[100] ἧσσον εἰκὸς ἦν προσταχθῆναι, ἢ ὅστις ἀντειπών γε ἐτύγχανε, καὶ γνώμην ἀποδεδειγμένος[101]; Τίνα γὰρ εἰκὸς ἦν ἧττον ταῦτα ὑπηρετῆσαι, ἢ τὸν ἀντειπόντα οἷς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο πραχθῆναι;

Ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις Ἀθηναίοις ἱκανή μοι δοκεῖ πρόφασις εἶναι τῶν γεγενημένων, εἰς τοὺς τριάκοντα ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν[102]· αὐτοὺς δὲ τοὺς τριάκοντα, ἂν εἰς σφᾶς αὐτοὺς ἀναφέρωσι, πῶς ὑμᾶς εἰκὸς ἀποδέχεσθαι[103]; Εἰ μὲν γάρ τις ἦν ἐν τῇ πόλει ἀρχὴ ἰσχυροτέρα αὐτῆς[104], ὑφ' ἧς αὐτῷ προσετάττετο παρὰ τὸ δίκαιον ἀνθρώπους ἀπολλύναι, ἴσως ἂν εἰκότως αὐτῷ συγγνώμην εἴχετε· νῦν δὲ παρὰ τοῦ ποτὲ καὶ λήψεσθε δίκην[105], εἴπερ ἐξέσται τοῖς τριάκοντα λέγειν, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποίουν; Καὶ μὴν ἤδη οὔτ' ἐν τῇ οἰκίᾳ, κατὰ τὰ τούτοις ἐψηφισμένα, ἀλλ' ἐν τῇ ὁδῷ σῴζοντα αὐτὸν συλλαβὼν ἀπήγαγεν[106]. Ὑμεῖς δὲ πάντες ὀργίζεσθε, ὅσοι[107] εἰς τὰς οἰκίας ἦλθον τὰς ὑμετέρας, ζήτησιν ποιούμενοι[108]

---

88) Αἰτιολογεῖ διατί θέλει νὰ συνομιλήσῃ μὲ ἄνδρα ἐναγῆ καὶ μιαιφόνον· διότι εὐσεβὲς εἶναι νὰ ὁμιλήσῃ τις πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν βλάψῃ· ἀσεβὲς δὲ ἤθελεν εἶσθαι ἂν διὰ νὰ τὸν ὠφελήσῃ καὶ πρὸς ἄλλον ὡμίλει. 89) Ὑποτίθεται ἀποκρινόμενος ὁ Ἐρατοσθένης· προλαμβάνει δὲ τὰς ἀποκρίσεις ὁ ῥήτωρ, ὡς θέλων ν' ἀποδείξῃ ὅτι πᾶσα ἀπολογία του ἤθελεν εἶσθαι σαθρά. 90) Τὴν δευτέραν ταύτην ἐρώτησιν ἐπιφέρει διὰ νὰ μὴ τῷ ἀφήσῃ διεκφυγὴν διὰ τοῦ διφορουμένου ἀ ν τ έ λ ε γ ο ν.

91) K. §. 400. 92) Δηλ. τότε ὅτε. 93) Ὅλοι ὁμοῦ οἱ τριάκοντα ἦσθε τῆς σωτηρίας μας κύριοι. 94) Ὅτι ἀντέλεγας. 95) Εἰς τὴν ἐξουσίαν σου. 96) Ἡ ἐπέκτασις τοῦ ι διὰ περισσοτέραν δεῖξιν· ἐννοεῖ δὲ τοὺς βουλευτάς. 97) Ὅτι θέλεις τιμωρηθῇ ὑπ' αὐτῶν.

98) Ἐναντιωμ. ἀλλ' ὅμως. 99) Δὲν ἤθελον δοκιμάσει τὸ ἀξιόπιστον αὐτοῦ ὡς πρὸς τοὺς μετοίκους, εἴτε διότι ἐθεωρεῖτο ὡς εὔνους πρὸς αὐτούς, εἴτε διότι ὅσα χρήματα ἐλάμβανεν ἐφοβοῦντο μὴ τὰ κρατήσῃ διὰ μόνον τὸν ἑαυτόν του. 100) Τίνι. 101) Εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἐπρόσταξαν ταῦτα εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἔδοσε γνώμην ἐναντίαν. 102) Δι' ὅσα οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἔπραξαν, νὰ λέγωσιν ὅτι αἴτιοι ἦσαν οἱ λ'. 103) Πῶς ὅμως νὰ δεχθῆτε τὴν ἀπολογίαν τῶν λ', ὅταν ἀποδίδωσιν εἰς τὸν ἑαυτόν των τὴν αἰτίαν. 104) Τῆς τῶν λ'.

105) Τίνα θὰ τιμωρήσητε; 106) Κατὰ διόρθωσιν τοῦ Ταϋλλώρου, διότι τὸ χωρίον ἦν διεφθαρμένον. 107) Ὀργίζεσθε ἐκείνοις, ὅσοι. 108) Περίφρ. ἀντὶ ζητοῦντες ἢ ὑμᾶς.

ἢ ὑμῶν ἢ τῶν ὑμετέρων τινός. Καίτοι εἰ χρὴ τούτοις[109], διὰ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἑτέρους ἀπολέσωσι, συγγνώμην ἔχειν, ἐκείνοις[110] ἂν δικαιότερον ἔχοιτε. Κίνδυνος γὰρ ἦν πεμφθεῖσι, μὴ ἐλθεῖν, καὶ καταλαβοῦσιν ἐξάρνοις γενέσθαι[111]. Τῷ δὲ Ἐρατοσθένει ἐξῆν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἀπήντησεν· ἔπειτα, ὅτι οὐκ εἶδεν. Ταῦτα γὰρ οὔτε ἔλεγχον, οὔτε βάσανον εἶχεν[112]· ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βουλομένων[113] οἷόν τε εἶναι ἐξελεγχθῆναι. Χρῆν δέ σε, ὦ Ἐρατόσθενες, εἴπερ ἦσθα χρηστός, πολὺ μᾶλλον τοῖς μέλλουσιν ἀδίκως ἀποθανεῖσθαι μηνυτὴν γενέσθαι[114], ἢ τοὺς ἀδίκως ἀπολουμένους συλλαμβάνειν. Νῦν δέ σου τὰ ἔργα φανερὰ γεγένηται οὐχ ὡς ἀνιωμένου, ἀλλ' ὡς ἡδομένου τοῖς γιγνομένοις, ὥστε τούσδε ἐκ τῶν ἔργων[115] χρὴ μᾶλλον, ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέρειν, ἃ ἴσασι γεγενημένα, τῶν τότε λεγομένων τεκμήρια λαμβάνοντας[116], ἐπειδὴ μάρτυρας περὶ αὐτῶν οὐχ οἷόν τε παρασχέσθαι. Οὐ γὰρ μόνον ἡμῖν παρεῖναι οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' οὐδὲ παρ' αὐτοῖς εἶναι[117], ὥστε ἐπὶ τούτοις ἐστὶ[118], πάντα τὰ κακὰ εἰργασμένοις τὴν πόλιν, πάντα τ' ἀγαθὰ περὶ αὐτῶν λέγειν. Τοῦτο μέντοι οὐ φεύγω[119], ἀλλ' ὁμολογῶ σοι, εἰ βούλει, ἀντειπεῖν. Θαυμάζω δέ, τί ἂν ποτε ποιήσαις συνειπών, ὁπότε ἀντειπεῖν φάσκων, ἀπέκτεινας Πολέμαρχον! Φέρε δή, τί ἂν[120] εἰ καὶ ἀδελφοὶ ὄντες ἐτύχετε αὐτοῦ, ἢ καὶ υἱεῖς; Ἀπεψηφίσασθε[121]; Δεῖ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, Ἐρατοσθένην δυοῖν θάτερον ἀποδεῖξαι, ἢ ὡς οὐκ ἀπήγαγεν αὐτόν, ἢ ὡς δικαίως τοῦτ' ἔπραξεν. Οὗτος δὲ ὡμολόγησεν ἀδίκως συλλαβεῖν, ὥστε ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν διαψήφισιν[122] περὶ αὐτοῦ πεποίηκε.

Καὶ μὲν δὴ πολλοὶ καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ξένων ἥκουσιν, εἰσόμενοι[123], τίνα γνώμην περὶ τούτων ἕξετε. Ὧν οἱ μὲν ὑμέτεροι ὄντες πολῖται, μαθόντες ἄπιασιν[124], ὅτι ἢ δίκην δώσουσιν[125], ὧν ἂν ἐξαμάρτωσιν, ἢ πράξαντες μὲν ὧν ἐφίενται, τύραννοι τῆς πόλεως ἔσονται, δυστυχήσαντες δέ, τὸ ἴσον ὑμῖν ἕξουσιν[126]. Ὅσοι δὲ ξένοι ἐπιδημοῦσιν, εἴσονται, πότερον ἀδίκως τοὺς τριάκοντα ἐκκηρύττουσιν ἐκ τῶν πόλεων[127], ἢ δικαίως. Εἰ γὰρ δὴ αὐτοὶ[128] οἱ κακῶς πεπονθότες, λαβόντες[129] ἀφήσουσιν, ἦπου σφᾶς αὐτοὺς ἡγήσονται περιέργους ὑπὲρ ἡμῶν τηρουμένους[130]. Οὔκουν δεινόν, εἰ τοὺς μὲν

---

109) Ἴσως χρή που τοῖς. Εἰ δὲ ὡς ἔχει, ἐννοεῖ τῷ Ἐρατοσθένει, καὶ τοῖς ὡς αὐτὸς ἐν τῇ ὁδῷ ἐντυχοῦσιν, ἢ ἐν γένει τοῖς λ'. 110) Τοῖς εἰς τὰς οἰκίας ἐλθοῦσιν, ἴσως ὑπηρέταις τῶν λ'. 111) Κ. §, 419, β'. Νὰ ἀρνηθῶσι νὰ ὑπακούσωσι. 112) Οὔτε νὰ ἀποδειχθῶσιν, οὔτε νὰ ἐξετασθῶσιν ἐδύναντο. 113) Καὶ ἂν ἤθελον. 114) Νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃς. 115) Κρίνοντες ἐκ τῶν ἔργων σου. 116) Συμπεραίνοντες (οἱ δικασταὶ) περὶ ὅσων ἔλεγον τότε (οἱ τύραννοι) ἐξ ὅσων γνωρίζουν (οἱ δικασταὶ) ὅτι ἔγινον ἀπὸ αὐτοὺς (τοὺς τυράννους). 117) Ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐπετρέπετο νὰ εἴμεθα παρόντες ὅταν ἔπραττον ταῦτα, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τοὺς οἴκους μας κἂν νὰ μένωμεν. 118) Εἰς τὴν ἐξουσίαν των εἶναι, ἐν ᾧ εἰργάσαντο. 119) Δὲν ἀποφεύγω τοῦτο, ὅτι ἀντεῖπες, ἀλλὰ συνομολογῶ, ἂν θέλῃς, μὲ σέ.
120) Τί ἂν ἐποιεῖτε. 121) Ἠθέλετε τὸν ἀθωώσει; τοῦτο ἴσως πρὸς τοὺς δικαστὰς περὶ τοῦ δικαζομένου. 122) Διὰ ψήφων ἀπόφασιν. 123) Ἵνα μάθωσι. 124) Ἐνεστ. ἀντὶ μέλλοντος· ἐπειδὴ τὸ εἶμι μέλλοντα δὲν ἔχει. 125) Θέλουσι τιμωρηθῇ οἱ πολῖται δι' ὅσα ἤθελον ἁμαρτάνει. 126) Θέλουσιν ἔχει ἴσα πλεονεκτήματα μὲ σᾶς, δὲν θέλουσι πάθει τίποτε.
127) Ἐκ τῶν ἰδίων πόλεων ἕκαστοι. Φαίνεται ὅτι μετὰ τὴν νίκην τοῦ Θρασυβούλου αἱ φίλαι τῶν Ἀθηνῶν πόλεις ἀπεκήρυξαν ὅλαι τοὺς λ'. διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ καταφύγωσιν εἰς αὐτάς. 128) Οἱ Ἀθηναῖοι. 129) Λαβόντες τοὺς τυράν. ἀφήσουσιν αὐτούς.
130) Ἄλλοι ἠθέλησαν νὰ διορθώσωσι τὴν λέξιν ταύτην εἰς τειρομένους ἢ τιμωρουμένους· ὁ δὲ νοῦς: οἱ ξένοι θέλουν νομίσει ὅτι διατηροῦνται πρὸς ἡμᾶς περίεργοι, δηλ. ὑπὲρ τὸ δέον

στρατηγοὺς[131], οἳ ἐνίκων ναυμαχοῦντες, ὅτι διὰ χειμῶνα οὐχ οἷοί τ' ἔφασαν εἶναι τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης[132] ἀνελέσθαι, θανάτῳ ἐζημιώσατε, ἡγούμενοι χρῆναι τῇ τῶν τεθνεώτων ἀρετῇ παρ' ἐκείνων δίκην λαβεῖν[133]· τούτους δὲ δή, οἳ ἰδιῶται μὲν ὄντες καθ' ὅσον ἐδύναντο ἐποίησαν ἡττηθῆναι ναυμαχοῦντας[134], ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, ὁμολογοῦσιν ἑκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀποκτιννύναι· οὐκ ἄρα χρὴ αὐτοὺς καὶ τοὺς παῖδας[135] ὑφ' ὑμῶν ταῖς ἐσχάταις ζημίαις κολάζεσθαι;

Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἠξίουν ἱκανὰ εἶναι τὰ κατηγορημένα· μέχρι γὰρ τούτου νομίζω χρῆναι κατηγορεῖν, ἕως ἂν θανάτου δόξῃ τῷ φεύγοντι ἄξια εἰργάσθαι[136]· Ταύτην γὰρ ἐσχάτην δίκην[137] δυνάμεθα παρ' αὐτῶν λαβεῖν· ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅ,τι δεῖ πολλὰ κατηγορεῖν τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ οὐδ' ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πεπραγμένων δὶς ἀποθανόντες, δίκην δοῦναι δύναιντ' ἄν[138]. Οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ[139] προσήκει ποιῆσαι, ὅπερ ἐν τῇδε τῇ πόλει εἰθισμένον ἐστίν· πρὸς μὲν τὰ κατηγορούμενα μηδὲν ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἕτερα λέγοντες[140] ἐνίοτε ἐξαπατῶσιν, ὑμῖν ἀποδεικνύντες, ὡς στρατιῶται ἀγαθοί εἰσιν, ἢ ὡς πολλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἔλαβον τριηραρχήσαντες· ἢ πόλεις, πολεμίας οὔσας, φίλας ἐποίησαν. Ἐπεὶ κελεύετε αὐτὸν[141] ἀποδεῖξαι, ὅπου τοσούτους τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν[142], ὅσους τῶν πολιτῶν· ἢ ναῦς ὅπου τοσαύτας ἔλαβον, ὅσας αὐτοὶ παρέδωκαν[143]· ἢ πόλιν ἥντινα τοιαύτην προσεκτήσαντο, οἵαν τὴν ὑμετέραν κατεδουλώσαντο[144]. Ἀλλὰ γὰρ[145] ὅπλα τῶν πολεμίων ἐσκύλευσαν, ὅσα περ ὑμῶν ἀφείλοντο; ἀλλὰ τείχη τοιαῦτα εἷλον, οἷα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος κατέσκαψαν[146]; οἵτινες καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀττικὴν φρούρια καθεῖλον, καὶ ὑμῖν ἐδήλωσαν, ὅτι οὐδὲ τὸν Πειραιᾶ Λακεδαιμονίων προσταττόντων περιεῖλον[147], ἀλλ' οἷς[148] αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν οὕτω βεβαιοτέραν ἐνόμιζον εἶναι.

Πολλάκις οὖν ἐθαύμασα τῆς τόλμης[149] τῶν λεγόντων ὑπὲρ αὐτῶν[150], πλὴν[151] ὅταν ἐνθυμηθῶ, ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστὶν[152], αὐτούς τε πάντα τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς τοιούτους ἐπαινεῖν. Οὐ γὰρ[153] νῦν πρῶτον τῷ ὑμετέρῳ πλήθει τὰ ἐναντία ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τετρακοσίων[154] ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλιγαρχίαν καθιστάς, ἔφευγεν ἐξ Ἑλλησπόντου[155] τριήραρχος κα-

ἀκριβεῖς τῶν διαταχθέντων ἐκτελεσταί. Ἀλλ' ἴσως τὸ Τηρουμένους ἐκληπτέον ἐνταῦθα μέσως ἀντὶ Προσέχοντας, Φυλαττομένους. 131) Τοὺς ἐν Ἀργινούσαις, ἴδε ἀνωτέρω ἐν Ξενοφ. Ἑλλ. Ἱστορ. τὴν δημηγορίαν τοῦ Κριτίου. 132) Δηλ. τοὺς εἰς τὴν θάλασσαν πεσόντας. 133) Νὰ ἐκδικήσητε ἐπ' ἐκείνων τὴν ἀρ. τῶν τεθν. 134) Ὑμᾶς τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς μάχην. Ἴδε ἀνωτ. Ξεν. Ἑλλ. Ἱστορ. 135) Αὐτῶν. 136) Δόξῃ ἄξια εἰργάσθαι τῷ φεύγοντι, παρὰ τοῦ φεύγοντος, τοῦ κατηγορουμένου. 137) Τιμωρίαν. 138) Ἤθελον ἱκανῶς τιμωρηθῇ. 139) Τῷ Ἐρατοσθένει. 140) Οἱ κατηγορούμενοι ἐν γένει. 141) Διότι προσκαλέσατέ τον. 142) Οἱ λ'. 143) Διότι αὐτοὶ παρέδωκαν εἰς τοὺς Πελοποννησίους τὸν στόλον τῶν Ἀθ. 144) Ἀντί: τὴν ἡμετέραν ἣν κατεδ. 145) Τάχα, ἴσως. 146) Οἱ λ'. μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων κατέσκαψαν τὰ φρούρια τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. 147) Ἀπετείχισαν. 148) Ὄχι κατὰ διαταγὴν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ (πράττοντες ἐκεῖνα) οἷς ἐνόμιζον. 149) Τὸ Θαυμάζω μετὰ γεν. ἐπὶ μέμψεως. Κ. §. 343, 6. σημ. ά. 150) Τῶν λ'. 151) Ἐκτὸς ὅταν ἐνθυμηθῶ, τότε δὲν θαυμάζω. 152) Τῶν ἰδίων ἀνθρώπων εἶναι ἴδιον. 153) Ὡς νὰ ὑπεννοεῖται ἐδῶ. Τοιοῦτος δὲ εἶναι ὁ Ἐρατοσθ. διότι. 154) Μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ δυστυχίαν συνέστη εἰς Ἀθήνας ἀριστοκρατικὴ κυβέρνησις ἐκ 400 ἀνδρῶν. 155) Ἐπὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς.

πολιτῶν τὴν ναῦν, μετὰ Ἰατροκλέους, καὶ ἑτέρων ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δέομαι λέγειν. Ἀφικόμενος δὲ δεῦρο, τἀναντία τοῖς βουλομένοις δημοκρατίαν εἶναι ἔπραττε. Καὶ τούτων μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. **Μάρτυρες**[156]. Τὸν μὲν τοίνυν μεταξὺ[157] βίον αὐτοῦ παρήσω· ἐπειδὴ δὲ ἡ ναυμαχία, καὶ ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἐγένετο, δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὅθεν[158] τῆς στάσεως ἦρξαν, πέντε ἄνδρες ἔφοροι[159] κατέστησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων ἑταίρων[160], συναγωγεῖς[161] μὲν τῶν πολιτῶν, ἄρχοντες δὲ τῶν συνωμοτῶν, ἐναντία δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει πράττοντες· ὧν Ἐρατοσθένης καὶ Κριτίας ἦσαν. Οὗτοι δὲ φυλάρχους τε ἐπὶ τὰς φυλακὰς[162] κατέστησαν, καὶ ὅ,τι δέοι χειροτονεῖσθαι, καὶ οὕς τινας χρὴ ἄρχειν παρήγγελλον, καὶ εἴτι ἄλλο πράττειν βούλοιντο, κύριοι ἦσαν. Οὕτως οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων, πολιτῶν ὄντων, ἐπεβουλεύεσθε, ὅπως μήτ' ἀγαθὸν μηδὲν ψηφίσεσθε[163], πολλῶν τε ἐνδεεῖς ἔσεσθε. Τοῦτο γὰρ καὶ ἠπίσταντο, ὅτι ἄλλως μὲν οὐχ οἷοί τε ἔσονται περιγενέσθαι, κακῶς δὲ πραττόντων[164], δυνήσονται. Καὶ ὑμᾶς ἡγοῦντο, τῶν παρόντων κακῶν ἐπιθυμοῦντας ἀπαλλαγῆναι, περὶ τῶν μελλόντων οὐκ ἐνθυμήσεσθαι.

Ὡς τοίνυν τῶν ἐφόρων[165] ἐγένετο, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι, οὐ τοὺς τότε συμπράττοντας, (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην[166]) ἀλλὰ τοὺς αὐτοῦ Ἐρατοσθένους ἀκούσαντας· καί τοι εἰ ἐσωφρόνουν[167], κατεμαρτύρουν ἂν αὐτῶν καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν σφετέρων ἁμαρτημάτων[168] σφόδρ' ἂν ἐκόλαζον, καὶ τοὺς ὅρκους, εἰ ἐσωφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον, ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς πόλεως ἀγαθοῖς ῥᾳδίως παρέβαινον[169]. Πρὸς μὲν οὖν τούτους τοσαῦτα λέγω. Τοὺς δὲ μάρτυράς μοι κάλει[170]. Καὶ ὑμεῖς ἀνάβητε. **Μάρτυρες**[156]. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε. Τὸ δὲ τελευταῖον εἰς τὴν ἀρχὴν καταστὰς[171], ἀγαθοῦ μὲν οὐδενὸς μετέσχεν, ἄλλων[172] δὲ πολλῶν· καί τοι εἴπερ ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἐχρῆν ἂν πρῶτον μὲν μὴ παρανόμως ἄρχειν, ἔπειτα[173] τῇ βουλῇ μηνυτὴν γίνεσθαι περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν[174] ἁπασῶν ὅτι ψευδεῖς εἶεν· καὶ Βάτραχος καὶ Αἰσχυλίδης[175] οὐ τἀληθῆ μηνύουσιν, ἀλλὰ τἀληθῆ ὑπὸ τῶν τριάκοντα πλασθέντα εἰσαγγέλλουσι[176] συγ-

---

156) Σημείωσις ὅτι ἐκλήθησαν καὶ ὡμίλησαν οἱ μάρτυρες. 157) Ἀπὸ τῶν 400 μέχρι τῆς ναυμαχίας. 158) Διὰ νὰ εἴπω τὰς περιστάσεις ὅθεν ἤρχισαν τὴν στάσιν.

159) Ὁ Θουκυδίδης τοὺς ὀνομάζει Πρυτάνεις. 160) Ἑταῖροι ὠνομάσθησαν νέοι τινὲς συνωμόσαντες ν' ἀνατρέψωσι τὴν δημοκρατίαν. 161) Λόγῳ μὲν διὰ νὰ συνάξωσι καὶ συσσωματώσωσι τοὺς πολίτας, ἔργῳ δὲ ἄρχοντες. 162) Ἴσως ἐπὶ τὰς φυλάς. Ἐπειδὴ ἑκάστη φυλὴ ἐξέλεγε τὸ δέκατον μέρος τῆς βουλῆς, κατέστησαν φυλάρχους ὁποίους ἤθελον διὰ νὰ ἔχωσι τὰς ἐκλογὰς ἐδικάς των. 163) Τὸ Ἐπιβουλεύεσθαι πρὸς μέλλοντα ὡς σκεπτικόν.

164) Δυστυχούντων, ὑμῶν. 165) Εἷς τῶν Ἐφ. ὁ Ἐρατοσθένης. 166) Διότι δὲν θέλουν μαρτυρήσει. 167) Οἱ τότε συμπράξαντες, ἤθελον μαρτυρήσει κατὰ τῶν τυράννων.

168) Τοὺς λ'. οἵτινες τοὺς ἐδίδαξαν ν' ἁμαρτάνωσι. 169) Αὐτοὶ οἵτινες παρέβησαν τοὺς ὅρκους τοὺς ὁποίους εἶχον δώσει διὰ τὸ καλὸν τῆς πόλεως, δὲν ἔπρεπε νὰ νομίζωσιν ἀπαραβάτους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἔδοσαν διὰ τὸ κακὸν τῶν πολιτῶν. 170) Πρὸς τὸν ὑπηρέτην τοῦ δικαστηρίου. 171) Ὁ Ἐρατοσθένης. 172) Δηλ. μὴ ἀγαθῶν, ἄρα κακῶν.

173) Σύνηθες εἰς τοὺς ῥήτορας μετὰ τὸ πρῶτον μὲν νὰ ἐπιφέρωσιν ἔπειτα, ἄνευ δέ. 174) Κατηγοριῶν. 175) Καὶ ὅτι ὁ Β. καὶ ὁ Αἰσχ. (δύω κατήγοροι)· στρέφει τὴν φράσιν ἀπὸ εὐκτικῆς, ὡς ἐκ παρῳχημένου, εἰς ὁριστικὴν, ὡς νὰ ἦτον τὸ πλῆρες: «καὶ λέγειν Βάτραχος καὶ Αἰσχ. οὐ τ' ἀληθῆ μηνύουσι». 176) Εἰσαγγέλλουσι τ' ἀληθῆ μεταπλασθέντα ὑπὸ τῶν λ'. καὶ συντεθέντα μὲ τρόπον ὥστε νὰ βλάψωσι τοὺς πολίτας.

κείμενα ἐπὶ τῇ τῶν πολιτῶν βλάβῃ. Καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅσοι κακόνοι ἦσαν τῷ ἡμετέρῳ πλήθει, οὐδὲν ἔλαττον εἶχον[177] σιωπῶντες. Ἕτεροι γὰρ ἦσαν οἱ λέγοντες καὶ πράττοντες, ὧν[178] οὐχ οἷόν τ' ἦν μείζω κακὰ γενέσθαι τῇ πόλει. Ὁπόσοι δ' εὖνοί φασιν εἶναι, πῶς οὐκ ἐνταῦθα ἔδειξαν, αὐτοί τε τὰ βέλτιστα λέγοντες, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀποτρέποντες; Ἴσως δ' ἂν ἔχοι εἰπεῖν[179], ὅτι ἐδεδοίκει, (καὶ ὑμῶν τοῦτο ἐνίοις ἱκανὸν ἔςαι[180]) ὅπως μή τι φανήσεται[180] ἐν τῷ λόγῳ τοῖς τριάκοντα ἐναντιούμενος· εἰ δὲ μή[181], ἐνταυθοῖ δῆλος ἔσται, ὅτι ἐκεῖνά τε αὐτῷ ἤρεσκε, καὶ τοσαῦτα ἐδύνατο[182], ὥστε ἐναντιούμενος μηδὲν κακὸν παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. Χρῆν δ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ταύτην τὴν προθυμίαν[183] ἔχειν, ἀλλὰ μὴ ὑπὲρ Θηραμένους[184], ὃς εἰς ὑμᾶς πολλὰ ἐξήμαρτεν· ἀλλ' οὗτος τὴν μὲν πόλιν ἐχθρὰν ἐνόμιζεν εἶναι, τοὺς δ' ὑμετέρους ἐχθροὺς φίλους· ὡς ἀμφότερα ταῦτα ἐγὼ πολλοῖς τεκμηρίοις παραστήσω, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς[185] οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν γινομένας, ὁπότεροί μοι ταῦτα πράξουσι[186], καὶ τῆς πόλεως ἄρξουσι.

Καὶ γὰρ εἰ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἐστασίαζον[187], ποῦ κάλλιον ἂν ἦν ἀνδρὶ ἄρχοντι, ἢ Θρασυβούλου Φυλὴν κατειληφότος[188], τότε ἐπιδείξασθαι τὴν αὑτοῦ συνουσίαν[189]; ὁ δ' [171] ἀντὶ τοῦ ἐπαγγείλασθαί τι ἢ πρᾶξαι ἀγαθὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ Φυλῇ, ἐλθὼν μετὰ τῶν συναρχόντων εἰς Σαλαμῖνα καὶ Ἐλευσῖνάδε[190], τριακοσίους τῶν πολιτῶν ἀπήγαγεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ μιᾷ ψήφῳ αὐτῶν ἁπάντων θάνατον κατεψηφίσατο. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἤλθομεν[191], καὶ αἱ ταραχαὶ γεγενημέναι ἦσαν, καὶ περὶ τῶν διαλλαγῶν οἱ λόγοι ἐγίνοντο, πολλὰς ἑκάτεροι[192] ἐλπίδας εἴχομεν πρὸς ἀλλήλους ἔσεσθαι[193], ὡς ἀμφότεροι ἔδοξαν. Οἱ μὲν γὰρ ἐκ Πειραιῶς, κρείττους[194] ὄντες εἴασαν αὐτοὺς[195] ἀπελθεῖν· εἰς δὲ τὸ ἄστυ ἐλθόντες, τοὺς μὲν τριάκοντα ἐξέβαλον[196], πλὴν Φείδωνος καὶ Ἐρατοσθένους, ἄρχοντας δὲ τοὺς ἐκείνοις ἐχθίστους εἵλοντο[197], ἡγούμενοι δικαίως ἂν ὑπὸ τῶν αὐτῶν[198] τούς τε τριά-

---

[177]) Δὲν ἔχανον τίποτε, οἱ σκοποὶ των κατωρθοῦντο. [178]) Ἐκεῖνα τὰ κακὰ, ὧν μείζω οὐχ οἷόν τ' ἦν γενέσθαι. [179]) Ἱκανὴ ἀπολογία θέλε: φανῆ. [180]) Ἴσ. Φανῇ ἢ Φανείη.

[181]) Ἐδῶ φαίνεται ἐλλεῖπόν τι. Ὁ δὲ νοῦς: Ἀλλ' οὐ μὴ εἴποι ταῦτα, ἐνταυθοῖ (ἴσως ἐντεῦθεν) γὰρ δῆλος ἔσται. [182]) Καὶ τόσην δύναμιν εἶχε. [183]) Τὸ ἐναντιοῦσθαι.

[184]) Ὅταν ὁ Κριτίας κατηγόρησε τὸν Θηραμένην ἕνα τῶν λ'. (ἴδε Ξεν. Ἑλλ. Ἱστορ.) φαίνεται ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης ἐκηρύχθη ὑπὲρ αὐτοῦ. [185]) Τῶν λ'. [186]) Τὰ ἀδικήματα ἅ μοι ἔπραξαν (ἐμοὶ δηλ. καὶ τοῖς ὁμοίοις ἐμοί)· ἀλλ' ἴσως διορθωτέον μᾶλλον: Μὴ ταὐτὰ πράξ., καὶ ἑρμηνευτέον οὕτω: θέλω ἀποδείξει ὅτι διεφέροντο οὕτω πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τοῦ ἑαυτῶν συμφέροντος, (ἢ ὡς ἐπεξήγησις), ποῖος δηλονότι μὴ πράττων τὰ αὐτὰ μὲ τὸν ἄλλον, μὴ ἀκολουθῶν τὸ αὐτὸ σύστημα, νὰ κατορθώσῃ οὐχ ἧττον τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τουτέστι νὰ ἄρξῃ τῆς πόλεως. [187]) Διεφέροντο. [188]) Ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Θρασύβουλος, ἐλθὼν ἀπὸ τὰς Θήβας μὲ ὀλίγους συνωμότας, ἐκυρίευσε τὴν Φυλὴν, φρούριον εἰς τὸ ὄρος Πάρνηθα, καὶ ἐκεῖθεν ἠλευθέρωσε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῶν λ'. [189]) Τὴν σχέσιν του, ποίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Φυλῇ. [190]) Ἀφ' οὗ ἐνικήθησαν οἱ λ'. κατέφυγον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα. [191]) Ὁ Λυσίας φυγὼν ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ Θρασυβούλου, ὅστις ἀπὸ τὴν Φυλὴν μετέβη εἰς Πειραιᾶ, καὶ ἐκεῖ ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς λ'.

[192]) Δηλ. καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναῖοι. [193]) Ὅτι θὰ συμβιβασθῶσι τὰ πράγματα μεταξύ μας, ὡς ἀμφότεροι ἀπεφασίσαμεν. [194]) Ἰσχυρότεροι. [195]) Τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος ἐκστρατεύσαντας ὑπὲρ τῶν τυράννων. [196]) Ἀπεδίωξαν τοῦ ἄστεος. [197]) Ἔκλεξαν δέκα ἄρχοντας, ἐχθροὺς τῶν λ'. [198]) Ὅτι ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἄρχοντας.

ποντα μισεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ φιλεῖσθαι. Τούτων τοίνυν Φείδων ὁ τῶν τριάκοντα γενόμενος[199], καὶ Ἱπποκλῆς, καὶ Ἐπιχάρης ὁ Λαμπτρεὺς[200], καὶ ἕτεροι οἱ δοκοῦντες εἶναι ἐναντιώτατοι Χαρικλεῖ καὶ Κριτίᾳ[201] καὶ τῇ ἐκείνων ἑταιρείᾳ, ἐπειδὴ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, πολὺ μείζω στάσιν καὶ πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ ἢ τοὺς ἐξ ἄστεος[202] ἐποίησαν. Οἳ[203] καὶ φανερῶς ἐπεδείξαντο, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐν Πειραιεῖ, οὐδ' ὑπὲρ τῶν ἀδίκως ἀπολλυμένων ἐστασίαζον, οὐδ' οἱ τεθνειῶτες αὐτοὺς ἐλύπουν, οὐδ' οἱ μέλλοντες ἀποθανεῖσθαι· ἀλλ' οἱ μεῖζον δυνάμενοι, καὶ θᾶσσον πλουτοῦντες. Λαβόντες γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πόλιν, ἀμφοτέροις ἐπολέμουν, τοῖς τε τριάκοντα, πάντα κακὰ εἰργασμένοις, καὶ ὑμῖν πάντα κακὰ πεπονθόσι· καίτοι τοῦτο πᾶσι δῆλον ἦν, ὅτι, εἰ μὲν ἐκεῖνοι[204] δικαίως ἔφευγον, ὑμεῖς ἀδίκως· εἰ δ' ὑμεῖς ἀδίκως, οἱ τριάκοντα δικαίως, οὐ γὰρ δὴ ἑτέρων ἔργων αἰτίαν λαβόντες[205] ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον, ἀλλὰ τούτων[206]· ὥστε σφόδρα χρὴ ὀργίζεσθαι, ὅτι Φείδων αἱρεθεὶς ὑμᾶς διαλλάξαι καὶ καταγαγεῖν, τῶν αὐτῶν ἔργων Ἐρατοσθένει μετεῖχε· καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ τοὺς μὲν κρείττους αὐτῶν[207] δι' ὑμᾶς κακῶς ποιεῖν ἕτοιμος ἦν, ὑμῖν[208] δὲ ἀδίκως φεύγουσιν οὐκ ἠθέλησεν ἀποδοῦναι τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐλθὼν εἰς Λακεδαίμονα, ἔπειθεν αὐτοὺς[209] στρατεύεσθαι· διαβάλλων, ὅτι Βοιωτῶν[210] ἡ πόλις ἔσται, καὶ ἄλλα λέγων, οἷς[211] ᾤετο πείσειν μάλιστα. Οὐ δυνάμενος δὲ τούτων[212] τυχεῖν, εἴτε καὶ τῶν ἱερῶν[213] ἐμποδὼν ὄντων, εἴτε καὶ αὐτῶν[214] οὐ βουλομένων, ἑκατὸν τάλαντα ἐδανείσατο, ἵνα ἔχῃ ἐπικούρους μισθοῦσθαι. Καὶ Λύσανδρον[215] ἄρχοντα ᾐτήσατο, εὐνούστατον μὲν ὄντα τῇ ὀλιγαρχίᾳ, κακονούστατον[216] δὲ τῇ πόλει, μισοῦντα δὲ μάλιστα τοὺς ἐν Πειραιεῖ. Μισθωσάμενοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως, καὶ πόλεις ἐπάγοντες[217], καὶ τελευτῶντες Λακεδαιμονίους, καὶ τῶν συμμάχων[218] ὁπόσους ἐδύναντο πεῖσαι, οὐ διαλλάξαι[219], ἀλλ' ἀπολέσαι παρεσκευάζοντο τὴν πόλιν, εἰ μὴ δι' ἄνδρας ἀγαθοὺς[220], οἷς ὑμεῖς δηλώσατε[221] παρὰ τῶν ἐχθρῶν δίκην λαβόντες, ὅτι καὶ ἐκείνοις χάριν ἀποδώσατε. Ταῦτα δὲ ἐπίστασθε μὲν καὶ αὐτοί, καὶ οἶδ', ὅτι οὐ δεῖ μάρτυρας παρασχέσθαι· ὅμως δ'[222]· ἐγώ τε γὰρ δέομαι ἀναπαύσασθαι[223], ὑμῶν τ' ἐνίοις ἥδιον ὡς πλεῖστον[224] τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀκούειν. **Μάρτυρες**[156].

Φέρε δὴ καὶ περὶ Θηραμένους ὡς δύναμαι διὰ βραχυτάτων διδάξω[225].

---

[199]) Ὁ Φείδων, εἷς τῶν λ'. ἐξελέχθη καὶ ἐκ τῶν δέκα, νομιζόμενος ἐχθρὸς τοῦ Κριτίου. [200]) Λαμπτρεύς, ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν. Λάμπτρα δὲ δῆμος τῆς Ἀττικῆς, τὴν σήμερον Λάμπουρα. [201]) Ἐκ τῶν λ'. [202]) Τοὺς περὶ τοὺς λ'. Οἱ νέοι οὗτοι ἄρχοντες ἐπολέμησαν μᾶλλον τοὺς ἐν Πειραιεῖ (τὸν Θρασύβουλον), ἢ τοὺς λ'. [203]) Κατ' ἄλλας ἐκδόσεις ἢ, δι' οὗ. [204]) Οἱ λ'. [205]) Δι' ἄλλα κατηγορηθέντες. [206]) Τῶν ἐδικῶν των.
[207]) Ἐκ τῶν συντρόφων του, τῶν λ'. [208]) Οἱ βουλευταί, πρὸς οὓς ἀποτείνεται ἦσαν, φαίνεται, ἐκ τῶν μετὰ Θρασυβούλου, ἢ γραπτέον ἡ μ ᾶ ς... ἡμῖν. [209]) Τοὺς Λακεδαιμονίους. [210]) Ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ κυριευθῶσιν ἀπὸ τοὺς Βοιωτούς, διότι ὁ Θρασύβουλος ἦλθεν ἐκ Θηβῶν. [211]) Ἄλλα, οἷς. [212]) Τῆς στρατείας. [213]) Εἰς τὰς θυσίας αἱ ἐκ τῶν σπλάγχνων μαντεῖαι. [214]) Τῶν Λακεδαιμονίων. [215]) Στρατηγὸν τῆς Σπάρτης. [216]) Δυσμενέστατον. [217]) Ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. [218]) Τῶν συμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων. [219]) Τῇ πόλει. [220]) Καὶ ἤθελον πράξει τοῦτο, ἂν δὲν ἐκώλυον αὐτοὺς ἄνδρες ἀγαθοὶ (οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον). [221]) Εἰς τοὺς ὁποίους δείξατε ὅτι θὰ τοῖς ἀποδώσητε χάριν τιμωρήσαντες τοὺς ἐχθρούς των. [222]) Παρέξομαι. [223]) Ν' ἀναπαυθῶ ἐν ᾧ οἱ μάρτυρες ὁμιλοῦν. [224]) Μερικοὶ ἐξ ὑμῶν ἀγαποῦν ν' ἀκούωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερα τοὺς αὐτοὺς κατ' αὐτῶν λόγους.

Δέομαι δ' ὑμῶν ἀκοῦσαι ὑπὲρ τ' ἐμαυτοῦ καὶ τῆς πόλεως. Καὶ μηδενὶ τοῦτο παραστῇ[226], ὡς Ἐρατοσθένους κινδυνεύοντος[227], Θηραμένους[228] κατηγορῶ. Πυνθάνομαι γὰρ ταῦτα ἀπολογήσεσθαι αὐτόν[229], ὅτι ἐκεῖνος φίλος ἦν, καὶ τῶν αὐτῶν ἔργων μετεῖχε[230]. Καί τοι σφόδρ' ἂν αὐτὸν οἶμαι μετὰ Θεμιστοκλέους πολιτευόμενον[231], προσποιεῖσθαι πράττειν ὅπως οἰκοδομηθήσεται[232] τὰ τείχη· ὁπότε καὶ μετὰ Θηραμένους ὅπως καθαιρεθήσεται[233]. Οὐ γάρ μοι δοκοῦσιν[234] ἴσου ἄξιοι γεγενῆσθαι. Ὁ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων ἀκόντων ᾠκοδόμησεν αὐτά, οὗτος[235] δὲ τοὺς πολίτας ἐξαπατήσας καθεῖλε. Περιέστηκεν[236] οὖν τῇ πόλει τοὐναντίον, ἢ ὡς εἰκὸς ἦν. Ἄξιον μὲν γάρ[237] καὶ τοὺς φίλους τοῦ Θηραμένους προσαπολωλέναι[238], πλὴν εἴτις ἐτύγχανεν ἐκείνῳ τἀναντία πράττων· νῦν δὲ ὁρῶ τάς τε ἀπολογίας εἰς ἐκεῖνον ἀναφερομένας[239], τούς τ' ἐκείνῳ συνόντας τιμᾶσθαι πειρωμένους, ὥσπερ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίους, ἀλλ' οὐ μεγάλων κακῶν γεγενημένους· ὅς[240] πρῶτον μὲν τῆς προτέρας[241] ὀλιγαρχίας αἰτιώτατος ἐγένετο, πείσας ὑμᾶς τὴν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν ἑλέσθαι[242]. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ[243] τῶν προβούλων[244] ὢν ταῦτ' ἔπραττεν, αὐτὸς δὲ δοκῶν εὐνούστατος εἶναι τοῖς πράγμασι[245], στρατηγὸς ὑπ' αὐτοῦ ᾑρέθη. Καὶ ἕως μὲν ἐτιμᾶτο, πιστὸν ἑαυτὸν τῇ πόλει παρεῖχεν· ἐπειδὴ δὲ Πείσανδρον μὲν καὶ Κάλλαισχρον[246] καὶ ἑτέρους ἑώρα προτέρους αὐτοῦ γενομένους, τὸ δ' ὑμέτερον πλῆθος οὐκ ἔτι βουλόμενον τούτων[247] ἀκροᾶσθαι, τότ' ἤδη διά τε τὸν πρὸς ἐκείνους[248] φθόνον καὶ τὸ παρ' ὑμῶν δέος, μετέσχε τῶν Ἀριστοκράτους[249] ἔργων. Βουλόμενος δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει δοκεῖν πιστὸς εἶναι, Ἀντιφῶντα καὶ Ἀρχιπτόλεμον, φιλτάτους ὄντας αὐτοῦ, κατηγορῶν ἀπέκτεινεν. Εἰς τοσοῦτον δὲ κακίας[250] ἦλθεν, ὥστε ἅμα μὲν διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους πίστιν[251], ὑμᾶς κατεδουλώσατο, διὰ δὲ τὴν πρὸς ὑμᾶς, τοὺς φίλους ἀπώλεσε. Τιμώμενος δὲ καὶ τῶν μεγίστων ἀξιούμενος, αὐτὸς ἐπαγγειλάμενος σώσειν τὴν πόλιν, αὐτὸς[252] ἀπώλεσε· φάσκων πρᾶγμα εὑρηκέναι μέγα καὶ πολλοῦ ἄξιον. Ὑπέσχετο δὲ εἰρήνην ποιήσειν[253], μήτε ὅμηρα δούς, μήτε τὰ τείχη καθελών, μήτε τὰς ναῦς παραδούς. Ταῦτα δὲ[254] εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ ἠθέλησεν, ἐκέλευσε δὲ αὐτῷ πιστεύειν. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρατ-

---

225) Φέρε διδάξω, ἂς διδάξω, ἂς ἐκθέσω. 226) Εἰς τὸν νοῦν. 227) Ἐν ᾧ ἡ δίκη εἶναι περὶ τοῦ Ἐρατοσθένους. 228) Ὁ Θ. ἦτον εἷς τῶν λ', φονευθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων.

229) Τὸν Ἐρατοσθένην. 230) Ὡς δικαιολόγημά του θέλει προτείνει, ὅτι καὶ ὁ Θηραμένης ἦτον φίλος του καὶ ἔπραττε τὰ αὐτὰ μὲ αὐτόν. Διὰ τοῦτο κατηγορῶ καὶ τὸν Θηραμένην. 231) Ἂν ἐπολιτεύετο μὲ τὸν Θ., ἤθελε προσποιεῖσθαι. 232) Ὁ Θεμιστ. ἀπατήσας τοὺς Λακεδαιμονίους ἀνήγειρε τὰ τείχη. 233) Ὅταν ἐπολιτεύετο μὲ τὸν Θ. ἔπραξεν ὅπως.

234) Ὁ Θεμιστ. καὶ ὁ Θηρ. 235) Ὁ Θηρ. 236) Κατήντησε νὰ γίνῃ. 237) Ἦν.

238) Πρὸς τῷ Θηραμένῃ. 239) Ὁρῶ δηλ. τὸν Ἐρατοσθένην ἀπολογούμενον δι' ἐκείνου, λέγοντα δηλ. ὅτι κ. ὁ Θηραμένης τὰ ἴδια ἔκαμνε. 240) Θηραμένης. 241) Προτέραν λέγει τὴν τῶν 400. καὶ ὑστέραν τὴν τῶν 30. 242) Θουκ. Η'. 63. 243) Ὠνομάζετο Ἅγνων.

244) Δέκα πρόβουλοι εἶχον ἐκλεχθῆ ἐν ἔτει 421 π. Χ. διὰ νὰ σκεφθῶσι περὶ ἀναγκαίων μεταβολῶν εἰς τὸ πολίτευμα. 245) Τοῖς γινομένοις ὑπὸ τοῦ πατρός του ὑπὲρ ἀριστοκρατίας. 246) Ἄλλους συνάρχοντάς του. 247) Τοῦ Ἅγνωνος καὶ Θηραμένους. 248) Τὸν Πεισ. καὶ Κάλλ. 249) Ὁ Ἀριστοκράτης καταλύσας τὴν ὀλιγαρχίαν τῶν 400, κατέστησε 5000 μετόχους τῆς πολιτείας. Θουκ. Η'. 89—94. 250) Εἰς τοσαύτην κακίαν. 251) Διὰ νὰ δειχθῇ πιστὸς εἰς τοὺς φίλους του, τοὺς ἀριστοκράτας. 252) Κατ' ἔμφασιν τὰ δύο αὐτός. Αὐτὸς μόνος. 253) Ταῦτα μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ἧτταν. Ξεν. Ἑλλ. Β'. 2, 16.

254) Δηλ. τὴν ἐφεύρεσίν του, τὸν τρόπον δι' οὗ ἤθελε πράξει ταῦτα.

ποιούσης μὲν τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς σωτηρίαν[255], ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν Θηραμένει, εἰδότες δὲ, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι τῶν πολεμίων οὕνεκα τὰ ἀπόῤῥητα ποιοῦνται[256], ἐκεῖνος δ' ἐν τοῖς αὑτοῦ πολίταις οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν ταῦτ', ἃ πρὸς τοὺς πολεμίους ἔμελλεν ἐρεῖν, ὅμως ἐπετρέψατε αὐτῷ πατρίδα, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ ὑμᾶς αὐτούς. Ὁ δὲ ὧν μὲν ὑπέσχετο, οὐδὲν ἔπραξεν, οὕτω δὲ ἐνετεθύμητο[257], ὡς χρὴ μικρὰν καὶ ἀσθενῆ γενέσθαι τὴν πόλιν. Ὥστε περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε οὔτε τῶν πολεμίων ἐμνήσθη οὔτε τῶν πολιτῶν ἤλπισε, ταῦθ' ὑμᾶς ἔπεισε πρᾶξαι· οὐχ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀναγκαζόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνοις ἐπαγγελλόμενος, τοῦ τε Πειραιῶς τὰ τείχη περιελεῖν, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν πολιτείαν καταλῦσαι· εὖ εἰδὼς, ὅτι, εἰ μὴ πασῶν τῶν ἐλπίδων ἀποστερήσεσθε, ταχεῖαν παρ' αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν κομιεῖσθε[258]. Καὶ τελευταῖον, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐ πρότερον εἴασε τὴν ἐκκλησίαν[259] γενέσθαι, ἢ ἕως ὁ λεγόμενος ὑπ' ἐκείνου καιρὸς ἐπιμελῶς ὑπ' αὐτοῦ[260] ἐτηρήθη, καὶ μετεπέμψατο μὲν τὰς μετὰ Λυσάνδρου ναῦς ἐκ Σάμου, ἐπεδήμησε δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. Τότε δὲ τούτων ὑπαρχόντων, καὶ παρόντων Λυσάνδρου, καὶ Φιλοχάρους, καὶ Μιλτιάδου[261], περὶ τῆς πολιτείας τὴν ἐκκλησίαν ἐποίουν· ἵνα μήτε ῥήτωρ αὐτοῖς μηδεὶς ἐναντιοῖτο, μήτε ἀπειλοῖτο[262], ὑμεῖς τε μὴ τὰ τῇ πόλει συμφέροντα ἕλοισθε, ἀλλὰ τἀκείνοις δοκοῦντα ψηφίσαισθε. Ἀναστὰς δὲ Θηραμένης ἐκέλευσεν ὑμᾶς τριάκοντα ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι τὴν πόλιν, καὶ τῇ πολιτείᾳ χρῆσθαι[263], ἣν Δρακοντίδης[264] ἀπέφηνεν· ὑμεῖς δ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι[265], ἐθορυβεῖτε, ὡς οὐ ποιήσοντες ταῦτα. Ἐγιγνώσκετε γὰρ, ὅτι περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκκλησιάζετε[266]. Θηραμένης δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, (καὶ τούτων ὑμᾶς αὐτοὺς μάρτυρας παρέξομαι) εἶπεν, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλοι τοῦ ὑμετέρου θορύβου, ἐπειδὴ πολλοὺς μὲν Ἀθηναίων εἰδείη τοὺς τὰ ὅμοια πράττοντας αὐτῷ, δοκοῦντα[267] δὲ Λυσάνδρῳ καὶ Λακεδαιμονίοις λέγοι· μετ' ἐκεῖνον δὲ Λύσανδρος ἀναστὰς ἄλλα τε πολλὰ τολμηρῶς εἶπε, καὶ ὅτι παρασπόνδους ὑμᾶς ἔχοι[268], καὶ ὅτι οὐ περὶ πολιτείας ὑμῖν ἔσται, ἀλλὰ περὶ σωτηρίας ὁ λόγος, εἰ μὴ ποιήσαισθ', ἃ Θηραμένης κελεύοι. Τῶν δ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅσοι ἄνδρες ἀγαθοὶ ἦσαν, γνόντες τὴν παρασκευὴν[269] καὶ τὴν ἀνάγκην, οἱ μὲν αὐτοῦ[270] μένοντες ἡσυχίαν ἦγον, οἱ δὲ ᾤχοντο ἀπιόντες· τοῦτο γοῦν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότες[271], ὅτι οὐδὲν κακὸν τῇ πόλει ἐψηφίσαντο· ὀλίγοι δέ τινες, καὶ πο-

255) Ἐνεργούσης περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως. 256) Ἕνεκα τῶν πολεμίων ἀποκρύπτονται· αὐτὸς ἀπεσιώπησε πρὸς τοὺς συμπολίτας, ὅ,τι ἔμελλε νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς.
257) Τοῦτο εἶχε κατὰ νοῦν. 258) Θέλετε λάβει τιμωρίαν παρ' αὐτοῦ, θέλετε τὸν τιμωρήσει. 259) Τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ. 260) Ὑπ' ἐκείνου .. ὑπ' αὐτοῦ, φαίνονται ἀποδιδόμενα ἀμφότερα εἰς τὸν Θηραμένην. 261) Λακωνίζοντες Ἀθηναῖοι. 262) Ὁ Θηραμ.
263) Νὰ μεταχειρισθῆτε πολιτείαν, δηλ. πολιτικὸν ὀργανισμόν· 264) Συνωμότης τοῦ Θηραμένους, μετὰ ταῦτα εἷς τῶν λ'. Αὐτὸς ἐπρότεινε τὰ περὶ μεταβολῆς τῆς πολιτείας.
265) Καὶ εἰς τοιαύτην ὄντες κατάστασιν. 266) Ἐκκλησιάζετε διὰ ν' ἀποφασίσητε, ἂν θὰ δεχθῆτε δουλείαν ἢ ἐλευθερίαν. 267) Καὶ ἐπειδὴ λέγοι δοκοῦντα (ἀρέσκοντα) τῷ Λυσάνδρῳ. 268) Ὅτι σᾶς θεωρεῖ ὡς παραβάντας τὰς σπονδὰς, διότι δὲν ἐπράττετε ὅ,τι εἶχεν ὑποσχεθῇ ὁ Θηραμένης. 269) Τὴν σκευωρίαν, ὅτι τὰ πράγματα ἦσαν προπαρεσκευασμένα. 270) Ἐκεῖ. 271) Ἔχοντες κατὰ τοῦτο ἥσυχον τὴν συνείδησίν των.

νηροὶ καὶ κακῶς βουλευόμενοι, τὰ προσταχθέντα ἐχειροτόνησαν· παρήγγελτο γὰρ αὐτοῖς, δέκα μέν, οὓς Θηραμένης ἀπέδειξε[273], χειροτονῆσαι, δέκα δέ, οὓς οἱ καθεστηκότες ἔφοροι[180] κελεύοιεν, δέκα δὲ ἐκ τῶν παρόντων[273]. Οὕτω γὰρ τὴν ὑμετέραν ἀσθένειαν ἑώρων, καὶ τὴν αὑτῶν δύναμιν ἠπίσταντο, ὥστε πρότερον[274] ᾔδεσαν τὰ μέλλοντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πραχθήσεσθαι. Ταῦτα δὲ οὐκ ἐμοὶ δεῖ πιστεῦσαι, ἀλλ' ἐκείνῳ[275]. Πάντα γὰρ τὰ ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένα, ἐν τῇ βουλῇ ἀπολογούμενος ἔλεγεν[276]· ὀνειδίζων μὲν τοῖς φεύγουσιν, ὅτι δι' αὐτὸν κατέλθοιεν, οὐδὲν φροντίζοιεν δὲ τῶν Λακεδαιμονίων[277]· ὀνειδίζων δὲ τοῖς τῆς πολιτείας μετέχουσιν, ὅτι πάντων τῶν πεπραγμένων τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑπ' ἐμοῦ[278], αὐτὸς αἴτιος γεγενημένος, τοιούτων τυγχάνοι, πολλὰς πίστεις αὐτῷ ἔργῳ[279] δεδωκώς, καὶ παρ' ἐκείνων ὅρκους εἰληφώς[280].

Καὶ τοσούτων καὶ ἑτέρων κακῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ πάλαι καὶ νεωστὶ καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων αἴτιοι γεγενημένοι, τολμήσουσιν αὐτοὺς φίλους ὄντας[281] ἀποφαίνειν; οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθανόντος Θηραμένους, ἀλλ' ὑπὲρ[282] τῆς αὑτοῦ πονηρίας· καὶ δικαίως μὲν ἐν ὀλιγαρχίᾳ δίκην δόντος, (ἤδη γὰρ αὐτὴν κατέλυσε[283]) δικαίως δ' ἂν ἐν δημοκρατίᾳ[284]· δὶς[285] γὰρ ὑμᾶς κατεδουλώσατο, τῶν μὲν παρόντων[286] καταφρονῶν, τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμῶν· καὶ τῷ καλλίστῳ ὀνόματι[287] χρώμενος, δεινοτάτων ἔργων διδάσκαλος καταστάς.

Περὶ μὲν τοίνυν Θηραμένους ἱκανά μοί ἐστι τὰ κατηγορημένα[288]· ἥκει δ' ὑμῖν ἐκεῖνος ὁ καιρός, ἐν ᾧ δεῖ συγγνώμην καὶ ἔλεον μὴ εἶναι ἐν ταῖς ὑμετέραις γνώμαις, ἀλλὰ παρὰ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τουτουὶ συναρχόντων δίκην λαβεῖν, μηδὲ μαχομένους κρείττους εἶναι τῶν πολεμίων, ψηφιζομένους δέ, ἥττους τῶν ἐχθρῶν[289]· μηδ' ὧν φασι μέλλειν πράξειν, πλείω χάριν αὐτοῖς ἴστε, ἢ ὧν ἐποίησαν ὀργίζεσθε· μηδ' ἀπιοῦσι μὲν τοῖς τριάκοντα ἐπιβουλεύετε, παρόντας δ' ἀφῆτε· μηδὲ τῆς τύχης, ἣ τούτους παρέδωκε τῇ πόλει, κάκιον ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσητε[290]. Κατηγορεῖτε δὲ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τούτου φίλων, οἷς τὰς ἀπολογίας ἀνοίσει[291], καὶ μεθ' ὧν αὐτῷ ταῦτα πέπρακται. Ὁ μέντοι ἀγὼν οὐκ ἐξ ἴσου τῇ πόλει καὶ Ἐρατοσθένει. Οὗτος μὲν γὰρ κατήγορος καὶ δικαστὴς ὁ αὐτὸς ἦν τῶν γεγενημένων[292]· ἡμεῖς δὲ νυνὶ εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν[293] καθέσταμεν. Καίτοι οὗτοι μὲν τοὺς

---

273) Ἔδειξε, προσδιώρισε. 273) Ἐκ τῶν παρόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην.
274) Πρὶν γίνῃ ἡ ἐκκλησία. 275) Τῷ Θηραμένει. 276) Ὅτε τὸν κατηγόρησεν ὁ Κριτίας.
277) Ἀπολογούμενος ὠνείδιζε τοὺς ἐξορίστους, ὅσοι ἐπέστρεψαν, ὅτι αὐτὸς τοὺς ἔκαμε νὰ ἐπιστρέψουν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν τὸν σώζουσι τώρα πρὸς χάριν τῶν Λακεδαιμονίων.
278) Ὅτι ὅλων ὅσα ἔκαμαν καθ' οὓς εἶπα (τυραννικοὺς) τρόπους. 279) Αὐτῷ ἔργῳ, δι' ἔργου. 280) Ταῦτα δὲν ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ἀπολογίαν του. 281) Τοῦ Θηραμένους.
282) Ἕνεκα. 283) Ὅτι ἀντικατέστησε τοὺς 5000 ἀντὶ τῶν 400. 284) Δικαίως ἤθελε τιμωρηθῇ ἂν ἐτιμωρεῖτο καὶ εἰς δημοκρατίαν. 285) Εἰς τοὺς 400 καὶ εἰς τοὺς 30.
286) Πραγμάτων. 287) Τῷ τῆς εἰρήνης ἢ μᾶλλον τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως.
288) Ὅσα κατηγόρησα. 289) Οὔτε πρέπει εἰς μὲν τὴν μάχην νὰ νικᾶτε τοὺς πολεμίους, εἰς δὲ τὰ ψηφίσματα νὰ σᾶς νικοῦν οἱ ἐχθροί σας. Πολέμιοι, οἱ ξένοι ὡπλισμένοι ἐχθροί· ἐχθροὶ δὲ οἱ ἀντιπράττοντες εἰς τὴν πόλιν πολῖται. 290) Ἡ τύχη σᾶς ἐβοήθησε καὶ σᾶς παρέδωκεν αὐτοὺς (τὸν Ἐρατοσθένην καὶ εἴ τινα ἄλλον). Μὴ βοηθήσητε καὶ σεῖς τὸν ἑαυτόν σας ὀλιγώτερον, ἀπολύσαντές τους. 291) Εἰς τοὺς ὁποίους θέλει ἀποδώσει τὰς αἰτίας τῶν πράξεών του. 292) Ὅταν ἔπραττεν ὅσα ἔγινον. 293) Εἰς ἀγῶνα ὅπου ἔξεστι τῷ μὲν

μηδὲν ἀδικοῦντας ἀκρίτως ἀπέκτεινεν, ὑμεῖς δὲ τοὺς ἀπολέσαντας τὴν πόλιν, κατὰ τὸν νόμον ἀξιοῦτε κρίνειν· παρ' ὧν οὐδ' ἂν παρανόμως βουλόμενοι δίκην λαβεῖν, ἀξίαν τῶν ἀδικημάτων, ὧν[294] τὴν πόλιν ἠδικήκασι, λάβοιτε. Τί γὰρ ἂν παθόντες, δίκην τὴν ἀξίαν εἴησαν τῶν ἔργων δεδωκότες; πότερον, εἰ αὐτοὺς ἀποκτείνοιτε καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, ἱκανὴν ἂν τοῦ φόνου δίκην λάβοιμεν, ὧν[295] οὗτοι πατέρας καὶ υἱεῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀκρίτως ἀπέκτειναν; Ἀλλὰ γὰρ[296] εἰ τὰ χρήματα τὰ φανερὰ[297] δημεύσαιτε, καλῶς ἂν ἔχοι, ἢ τῇ πόλει, ἧς οὗτοι πολλὰ εἰλήφασιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις, ὧν οἰκίας ἐξεπόρθησαν; Ἐπειδὴ τοίνυν πάντα ποιοῦντες, δίκην παρ' αὐτοῦ οὐκ ἂν δύναισθε λαβεῖν, πῶς οὐκ αἰσχρὸν ὑμῖν καὶ ἡντινοῦν[298] ἀπολιπεῖν, ἥν τινά τις βούλοιτο παρὰ τούτων λαμβάνειν;

Πᾶν δ' ἄν μοι δοκεῖ τολμῆσαι, ὅστις νυνὶ, οὐχ ἑτέρων ὄντων τῶν δικαστῶν, ἀλλ' αὐτῶν τῶν κακῶς πεπονθότων, ἥκει ἀπολογησόμενος πρὸς αὐτοὺς τοὺς μάρτυρας τῆς τούτου πονηρίας. Τοσοῦτον δ' ὑμῶν καταπεφρόνηκεν, ἢ ἑτέροις πεπίστευκεν[299]. Ὧν ἀμφοτέρων ἄξιον ἐπιμεληθῆναι, ἐνθυμουμένους, ὅτι οὔτ' ἂν ἐκεῖνα ἐδύναντο ποιεῖν, μὴ ἑτέρων συμπραττόντων, οὔτ' ἂν νῦν ἐπεχείρησαν ἐλθεῖν[300], μὴ ὑπὸ τῶν αὐτῶν οἰόμενοι σωθήσεσθαι, οἳ οὐ τούτοις ἥκουσι βοηθήσοντες, ἀλλὰ ἡγούμενοι πολλὴν ἄδειαν σφίσιν ἔσεσθαι ἐκ τῶν πεπραγμένων[301], καὶ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν ὅ,τι ἂν βούλωνται, εἰ τοὺς μεγίστων κακῶν αἰτίους λαβόντες ἀφήσετε.

Ἀλλὰ καὶ τῶν συνεργούντων[302] αὐτοῖς ἄξιον θαυμάζειν, πότερον ὡς καλοὶ κἀγαθοὶ αἰτήσονται[303], τὴν αὐτῶν ἀρετὴν πλείονος ἀξίαν ἀποφαίνοντες τῆς [τούτων] πονηρίας[304]· ἐβουλόμην μέντ' ἂν αὐτοὺς[305] οὕτω προθύμους εἶναι σώζειν τὴν πόλιν, ὥσπερ οὗτοι ἀπολλῦναι· ἢ ὡς δεινοὶ λέγειν ἀπολογήσονται[306], καὶ τὰ τούτων ἔργα πολλοῦ ἄξια ἀποφανοῦσιν; ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν οὐδεὶς αὐτῶν οὐδὲ τὰ δίκαια πώποτε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν. Ἀλλὰ τοὺς μάρτυρας ἄξιον ἰδεῖν, οἳ τούτοις μαρτυροῦντες[307], αὐτῶν κατηγοροῦσι· σφόδρα ἐπιλήσμονας καὶ εὐήθεις νομίζοντες ὑμᾶς εἶναι, εἰ διὰ μὲν τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἀδεῶς ἡγοῦνται τοὺς τριάκοντα σώσειν, διὰ δὲ Ἐρατοσθένην καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ, δεινὸν ἦν καὶ τῶν τεθνεώτων ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν[308]. Καίτοι οὗτοι μὲν σωθέντες, πάλιν ἂν δύναιντο τὴν πόλιν ἀπολέσαι· ἐκεῖνοι δὲ, οὓς οὗτοι ἀπώλεσαν, τελευτήσαντες τὸν βίον, πέρας ἔχουσι τῆς παρὰ τῶν ἐχθρῶν τιμωρίας[309]. Οὐκοῦν δεινὸν, εἰ τῶν μὲν ἀδίκως τεθνεώτων οἱ φίλοι συναπώλλυντο[310], αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασιν,

---

κατηγορεῖν, τῷ δὲ ἀπολογεῖσθαι. 294) Κ. §. 423. 295) Τοῦ φόνου ἐκείνων τῶν πολιτῶν, τῶν ὁποίων. 296) Ἄρα, τάχα. 297) Αὐτῶν. Λέγει δὲ τοῦτο διότι αὐτοὶ ἀπέκρυψαν τὰ πλεῖστα τῶν ὅσα ἥρπασαν. 298) Καὶ τὴν ὁποίαν δήποτε, καὶ τὴν μικρὰν δηλ. δίκην.

299) Δηλ. ἔχει πεποίθησιν, ὅτι ἄλλοι (οἱ πάλαι συνωμόται των) θὰ τὸν βοηθήσουν.

300) Ἀναιρέσαι. 301) Ἐξ ὅσων ἔπραξαν θὰ νομίσουν, ὅτι ἔχουν ἄδειαν νὰ πράττουν καὶ τοῦ λοιποῦ ὅ,τι θέλουν. 302) Τῶν συνηγόρων των. 303) Θέλουν ζητήσει τὴν ἀθώωσιν τῶν κατηγορουμένων. 304) Λέγοντες ὅτι ἡ ἀρετὴ αὐτῶν ὑπερβαίνει τὴν πονηρίαν των.

305) Τοὺς ῥήτορας. 306) Αἰτήσονται ἢ ἀπολογήσονται. 307) Μαρτυροῦντες ὑπὲρ τῶν τυράννων. 308) Διὰ τοῦ πλήθους σας θέλουν νὰ σώσωσι τοὺς λ'. Οἱ δὲ λ'. καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας τὴν ἐκφορὰν τῶν τεθνεώτων ἀπέκτεινον. 309) Τοῦ νὰ λάβωσιν ἐκδίκησιν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς των. 310) Ἀκολουθήσαντες τὴν ἐκφοράν των.

ἧττον[511] ἐπ' ἐκφορὰν πολλοὶ ἥξουσιν, ὁπότε βοηθεῖν τοσοῦτοι παρασκευάζονται.

Καὶ μὲν δὴ πολὺ ῥᾷον ἡγοῦμαι εἶναι, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς ἐπάσχετε, ἀντειπεῖν, ἢ περὶ ὧν οὗτοι πεποιήκασιν, ἀπολογήσασθαι. Καί τοι λέγουσιν, ὡς Ἐρατοσθένει ἐλάχιστα τῶν τριάκοντα κακὰ εἴργασται[512], καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀξιοῦσι σωθῆναι. Ὅτι[513] δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πλεῖστα εἰς ὑμᾶς ἐξημάρτηκεν, οὐκ οἴονται χρῆναι αὐτὸν ἀπολέσθαι· ὑμεῖς δὲ δείξατε, ἥντινα γνώμην ἔχετε περὶ τῶν πραγμάτων. Εἰ μὲν γὰρ τούτου καταψηφιεῖσθε, δῆλοι ἔσεσθαι ὡς ὀργιζόμενοι τοῖς πεπραγμένοις· εἰ δὲ ἀποψηφιεῖσθε, ὀφθήσεσθε τῶν αὐτῶν ἔργων ἐπιθυμηταὶ τούτοις ὄντες, καὶ οὐχ ἕξετε λέγειν[514], ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποιεῖτε[515]. Νυνὶ μὲν γὰρ οὐδεὶς ὑμᾶς ἀναγκάζει παρὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἀποψηφίζεσθαι. Ὥστε συμβουλεύω, μὴ τούτων ἀποψηφισαμένους, ὑμῶν αὐτῶν καταψηφίσασθαι[516]. Μηδ' οἴεσθε οἴσειν κρύβδην[517] τὴν ψῆφον· φανερὰν γὰρ τῇ πόλει τὴν ὑμετέραν γνώμην ποιήσετε.

Βούλομαι δὲ ὀλίγα ἑκατέρους ἀναμνήσας καταβαίνειν[518], τούς τε ἐξ ἄστεος καὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς· ἵνα, τὰς ὑμῖν διὰ τοῦτον γεγενημένας συμφορὰς παραδείγματα ἔχοντες, τὴν ψῆφον φέρητε. Καὶ πρῶτον μὲν ὅσοι ἐξ ἄστεός ἐστε[519], σκέψασθε, ὅτι ὑπὸ τούτων οὕτω σφόδρα[520] ἤρχεσθε, ὥστε ἀδελφοῖς καὶ υἱέσι καὶ πολίταις[521] ἠναγκάζεσθε πολεμεῖν τοιοῦτον πόλεμον, ἐν ᾧ ἡττηθέντες μὲν, τοῖς νικήσασι τὸ ἴσον εἴχετε[522], νικήσαντες δ' ἂν, τούτοις[523] ἐδουλεύετε· καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους οὗτοι μὲν ἂν ἐκ τῶν πραγμάτων[524] μεγάλους ἐκτήσαντο· ὑμεῖς δὲ διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον ἐλάττους εἴχετε. Συνωφελεῖσθαι μὲν γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἠξίουν, συνδιαβάλλεσθαι[525] δ' ἠνάγκαζον· εἰς τοσοῦτον ὑπεροψίας ἐλθόντες, ὥστε οὐ τῶν ἀγαθῶν κοινούμενοι, πιστοὺς ὑμᾶς ἐκτῶντο, ἀλλὰ τῶν ὀνειδῶν μεταδιδόντες, εὔνους ᾤοντο εἶναι. Ἀνθ' ὧν[526] ὑμεῖς νῦν ἐν τῷ θαρραλέῳ[527] ὄντες, καθ' ὅσον δύνασθε, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκ Πειραιέως[528] τιμωρήσασθε. Ἐνθυμηθέντες μὲν, ὅτι ὑπὸ τούτων πονηροτάτων ὄντων ἤρχεσθε, ἐνθυμηθέντες δὲ, ὅτι μετ' ἀνδρῶν ἀρίστων νῦν πολιτεύεσθε, καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθε, καὶ περὶ τῆς πόλεως βουλεύεσθε· ἀναμνησθέντες δὲ τῶν ἐπικούρων[529], οὓς αὐτοὶ φύλακας τῆς σφετέρας ἀρχῆς καὶ τῆς ὑμετέρας δουλείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν κατέστησαν. Καὶ πρὸς ὑμᾶς μὲν, ἔτι πολλῶν ὄντων εἰπεῖν, τοσαῦτα λέγω.

Ὅσοι δ' ἐκ Πειραιῶς ἐστε, πρῶτον μὲν τῶν ὅπλων ἀναμνήσθητε, ὅτι

---

511) Βεβαίως πολλοὶ θὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἐκφορὰν αὐτῶν, ὅταν τόσοι ἑτοιμάζωνται νὰ τοὺς βοηθήσωσι. 512) Ὅτι αὐτὸς ἔκαμεν ὀλιγώτερα τῶν (συναρχόντων του) τριάκοντα (τυράννων) κακά. 513) Διότι. 514) Δὲν θὰ ἠμπορέσητε νὰ εἴπητε. 515) Ἀποτείνεται πρὸς τὴν βουλὴν ἥτις ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν λ'. διότι ὁ λόγος ἐπροφέρθη τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς καταργήσεώς των. 516) Διότι ἡ ἀθώωσις αὐτῶν θὰ ἦναι καταδίκη ἐδική σας. 517) Δηλ. μὴ ἐραίδεσθε εἰς τὸ ὅτι θὰ δώσητε κρυφίως τὴν ψῆφόν σας. 518) Τοῦ βήματος. 519) Ὅσοι ἔμενον εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῶν λ'. 520) Βιαίως. 521) Τοῖς μετὰ Θρασυβούλου. 522) Ἠθέλετε εἶσθε ἴσοι, διότι ἤθελε συστηθῇ ἡ δημοκρατία. 523) Τοῖς λ'. 524) Ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. 525) Δὲν ἤθελον νὰ ἔχετε τὰς αὐτὰς ὠφελείας μὲ ἐκείνους, σᾶς ἠνάγκαζον ὅμως νὰ ὑπόκησθε εἰς τὰς αὐτὰς κατηγορίας. 526) Διὰ τὰ ὁποῖα αὐτὰ ὅλα. 527) Θαρραλέοι. 528) Τῶν μετὰ Θρασυβούλου ἐκ Πειραιῶς ἐλθόντων. 529) Εἶχον φρουρὰν Λακεδαιμονίων.

πολλὰς μάχας ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ μαχεσάμενοι, οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὑπὸ τούτων[330], εἰρήνης οὔσης, ἀφῃρέθητε τὰ ὅπλα· ἔπειθ' ὅτι ἐξεκηρύχθητε μὲν ἐκ τῆς πόλεως, ἣν ὑμῖν οἱ πατέρες παρέδοσαν, φεύγοντας δὲ ὑμᾶς ἐκ τῶν πόλεων ἐξῃτοῦντο[331]. Ἀνθ' ὧν ὀργίσθητε μὲν ὥσπερ ὅτ' ἐφεύγετε· ἀναμνήσθητε δὲ καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, ἃ πεπόνθατε ὑπ' αὐτῶν· οἳ τοὺς μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἱερῶν συναρπάζοντες βιαίως ἀπέκτεινον· τοὺς δὲ, ἀπὸ τέκνων καὶ γονέων καὶ γυναικῶν ἀφέλκοντες, φονέας αὑτῶν[332] ἠνάγκασαν γενέσθαι, καὶ οὐδὲ ταφῆς τῆς νομιζομένης[333] εἴασαν τυχεῖν· ἡγούμενοι τὴν αὑτῶν ἀρχὴν βεβαιοτέραν εἶναι τῆς παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίας[334]. Ὅσοι δὲ[335] τὸν θάνατον διέφυγον, πολλαχοῦ κινδυνεύσαντες, καὶ εἰς πολλὰς πόλεις πλανηθέντες, καὶ πανταχόθεν ἐκκηρυττόμενοι, ἐνδεεῖς ὄντες τῶν ἐπιτηδείων, οἱ μὲν ἐν πολεμίᾳ τῇ πατρίδι[336] τοὺς παῖδας καταλιπόντες, οἱ δ' ἐν ξένῃ γῇ, πολλῶν ἐναντιουμένων, ἤλθετε εἰς τὸν Πειραιᾶ. Πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων κινδύνων ὑπαρξάντων, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, τοὺς μὲν ἠλευθερώσατε, τοὺς δ'[337] εἰς τὴν πατρίδα κατηγάγετε. Εἰ δὲ ἐδυστυχήσατε[338], καὶ τούτων ἡμάρτετε, αὐτοὶ μὲν ἂν δείσαντες ἐφεύγετε μὴ πάθητε[339] τοιαῦτα, οἷα καὶ πρότερον· καὶ οὔτε ἂν ἱερὰ, οὔτε βωμοὶ ὑμᾶς ἀδικουμένους διὰ τοὺς τούτων τρόπους[340] ὠφέλησαν, ἃ καὶ τοῖς ἀδικοῦσι σωτήρια γίγνεται· οἱ δὲ παῖδες ὑμῶν, ὅσοι μὲν ἐνθάδε ἦσαν, ὑπὸ τούτων ἂν ὑβρίζοντο· οἱ δ' ἐπὶ ξένης, μικρῶν ἂν ἕνεκα συμβολαίων[341] ἐδούλευον, ἐρημίᾳ τῶν ἐπικουρησόντων.

Ἀλλὰ γὰρ οὐ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι βούλομαι λέγειν, τὰ πραχθέντα ὑπὸ τούτων οὐ δυνάμενος εἰπεῖν[342]. Οὐδὲ γὰρ ἑνὸς κατηγόρου, οὐδὲ δυοῖν ἔργον ἐστὶν, ἀλλὰ πολλῶν. Ὅμως δὲ τῆς ἐμῆς προθυμίας οὐδὲν ἐλλέλειπται[343] ὑπέρ τε τῶν ἱερῶν, ἃ οὗτοι τὰ μὲν ἀπέδοντο[344], τὰ δ' εἰσιόντες ἐμίαινον· ὑπέρ τε τῆς πόλεως, ἣν μικρὰν ἐποίουν[345]· ὑπέρ τε τῶν νεωρίων, ἃ καθεῖλον· καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, οἷς ὑμεῖς, ἐπειδὴ ζῶσιν ἐπαμῦναι οὐκ ἠδύνασθε, ἀποθανοῦσι βοηθήσατε· οἶμαι δ' αὐτοὺς[346] ὑμῶν[346*] τε ἀκροᾶσθαι, καὶ ὑμᾶς εἴσεσθαι[347] τὴν ψῆφον φέροντας· ἡγουμένους[348], ὅσοι μὲν ἂν τούτων ἀποψηφίσησθε, αὐτῶν θάνατον καταψηφιεῖσθαι· ὅσοι δ' ἂν παρὰ τούτων δίκην λάβωσιν, ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας πεποιημένους[349]. Παύσομαι κατηγορῶν. Ἀκηκόατε. Ἑωράκατε. Πεπόνθατε. Ἔχετε[350]. Δικάζετε.

---

330) Τῶν λ'. 331) Σᾶς ἐζητοῦσαν ἀπὸ τὰς πόλεις νὰ παραδοθῆτε. 332) Αὐτόχειρας.
333) Εἰθισμένης. 334) Τόσον ἀσφαλὴς ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν καταλάβῃ ἡ θεία ἐκδίκησις. 335) Ἐξ ὑμῶν. 336) Εἰς τὴν πατρίδα σας, ἥτις ἦτον τότε πολεμία εἰς σᾶς.
337) Τοὺς μὲν, τοὺς ἐν τῇ πατρίδι παῖδάς σας· τοὺς δὲ, τοὺς ἐν τῇ ξένῃ γῇ. 338) Ἂν εἴχετε δυστυχήσει, δηλ. ἀποτύχει. 339) Ἵνα μὴ, ἢ μήπως. 340) Ἐξ αἰτίας τῶν τρόπων τούτων. 341) Συμβαλλομένων μισθῶν. 342) Ὅταν δηλ. δὲν προφθάνω νὰ εἴπω ὅσα ἔπραξαν, δὲν θὰ ἐκθέσω ὅσα ἔμελλον νὰ πράξωσι. 343) Ὁμιλήσας ἔδειξα ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ προσπάθειάν μου. 344) Ἐπώλησαν. 345) Καταστρέφοντες τὴν δύναμίν της.
346) Τοὺς νεκρούς. 346*) Ἴσως κάλλιον: Ἡμῶν. 347) Καὶ ὅτι θέλουν ἠξεύρει ὁποίαν ψῆφον θὰ φέρετε. 348) Τοὺς νεκρούς· ὑποκείμ. τοῦ εἴσεσθαι. 349) Καταψηφιεῖσθαι θάνατον αὐτῶν (τῶν νεκρῶν) ἐκείνους ὅσοι ἀποψηφίσησθε. Πεποιημένους δ' ὑπὲρ αὐτῶν (τῶν νεκρῶν) τιμωρίας (δηλ. ἐκδικήσαντας αὐτοὺς), ἐκείνους ὅσοι παρὰ τούτων (τῶν λ'.) δίκην λάβωσι (τοὺς καταδικάσωσι). 350) Ἔχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας τὸν ἔνοχον.

Δ'. ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐκ γονέων ἐπιφανῶν, ἦν Ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας, ἐ ἤκμασε κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα Μ. Χ. Ἔγραψε δὲ διαφόρους ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἀσκητικὰς ὁμιλίας, θαυμαζομένας διὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν αὐταῖς ἀληθὲς εὐσεβείας πνεῦμα, καὶ διὰ τὴν χάριν τοῦ λόγου.

ΟΜΙΛΙΑ
ΡΗΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΙΜΩ ΚΑΙ ΑΥΧΜΩ.

» ΛΕΩΝ ἐρεύξεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται[1]; Κύριος ὁ θεὸς ἐλάλησε, » καὶ τίς οὐ προφητεύσει; « Προφητικὸν ποιήσωμεν τὸ τοῦ λόγου προοίμιον, καὶ τὸν θεοφορούμενον[2] Ἀμὼς συνεργὸν εἰς τὴν τῶν προκειμένων χρείαν παραλάβωμεν, τὰ ὅμοια τῶν ἡμῖν διοχλούντων κακῶν[3] θεραπεύσαντα πάθη, τὴν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων βουλήν τε καὶ γνώμην ἐκτιθέμενον. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ προφήτης ἐν τῇ φορᾷ[4] τῶν ἀνωτέρω χρόνων, τοῦ λαοῦ καταλιπόντος τὴν πατρῴαν εὐσέβειαν, καὶ πατήσαντος μὲν τὴν τῶν νόμων ἀκρίβειαν, εἰς δὲ τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν ὑπολισθήσαντος[5], κήρυξ ἐγένετο μετανοίας, τὴν ἐπιστροφὴν παραινῶν, καὶ τῶν τιμωριῶν προφέρων τὴν ἀπειλήν. Ἐμοὶ δὲ δι' εὐχῆς ἀγέσθω[6] τὰ μέχρι μέν τινος τῷ ζήλῳ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας προσχρῆσθαι[7]· μηκέτι μέν τοι καὶ τὴν ἔκβασιν τῶν τότε γενομένων ἰδεῖν ἀκόλουθον. Ἀπειθήσας γὰρ ὁ λαὸς, καὶ ὥσπερ πῶλος σκληρὸς καὶ δυσήνιος[8] ἐνδακὼν τὸν χαλινὸν, οὐχ εἱλκύσθη πρὸς τὸ συμφέρον· ἐκτραπεὶς δὲ τῆς εὐθείας[9], τοσοῦτον ἔδραμεν ἄτακτα, καὶ τοῦ ἡνιόχου κατεφρυάξατο[10], μέχρις οὗ τοῖς βαράθροις καὶ τοῖς κρημνοῖς ἐκπεσὼν, ἀξίαν τῆς δυσπειθείας τὴν πανωλεθρίαν[11] ὑπέμεινεν· ὃ μὴ γένοιτο νῦν ἐφ' ἡμῶν[12], παῖδες ἐμοὶ, οὓς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγέννησα[13], οὓς διὰ τῆς εὐλογίας τῶν χειρῶν ἐσπαργάνωσα· ἀλλ' ἔστω ἀκοὴ εὐγνώμων[14], ψυχὴ εὐπειθὴς, ἁπαλῶς δεχομένη τὰς παραινέσεις, εἴκουσα τῷ λέγοντι[15], ὡς κηρὸς τῷ σφραγίζοντι,

---

[1]) Ἐλήφθη ἐκ τοῦ προφήτου Ἀμὼς, Κεφ. Γ', ἐδάφ. 8. [2]) Τὸν θεόπνευστον. [3]) Τὰ ὁμοιωματικὰ εἰς τὴν καλὴν ἐποχὴν τῆς γλώσσης ἐσυντάσσοντο μὲ δοτικήν. Κ. § 340, γ'. Ἐδῶ δὲ μὲ γεν. ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. [4]) Σχεδὸν ὡς παρ' ἡμῖν. Εἰς τὴν φορὰν ἐκείνην τῶν παρελθόντων χρόνων, εἰς τὴν πάροδον τῶν χρόνων. [5]) Ἐγλίστρησε, παρεξέκλινε.

[6]) Δι' εὐχῆς ἄγω=εὔχομαι. Ἡ προστακτικὴ ἐδῶ ἀντὶ ὁριστικῆς. Ἂς εὐχηθῶ, ἀντί: εὔχομαι. [7]) Νὰ ζηλώσωμεν τὴν ἀρχ. ἱστορ. νὰ πράξωμεν κατ' αὐτήν. [8]) Μὴ πειθόμενος εἰς τὰς ἡνίας. [9]) Ὁδοῦ. [10]) Ἐφρ. κατὰ τοῦ ἡν. [11]) Οὐσ. Ὄλεθρος. [12]) Δηλ. ἐφαρμοζόμενον εἰς ἡμᾶς. [13]) Διότι ὡς εὐσεβὴς ἐ πεπαιδευμένος ἱεράρχης τοῖς ἐδίδασκεν ἐπ' ἄμβωνος τὸ εὐαγγέλιον. [14]) Ἔσω (ἡμῖν). Ἀκούσατέ με μετ' εὐνοίας. [15]) Δεχομένη τὸν λόγον ὡς ὁ κηρὸς τὴν σφραγῖδα.

ἵνα διὰ μιᾶς ταύτης σπουδῆς, κἀγὼ λάβω καρπὸν τῶν πονουμένων[16] εὐφραίνοντα, καὶ ὑμεῖς ἐν καιρῷ τῆς ἀπαλλαγῆς[17] τὸν μισθὸν, τὴν γενομένην παραίνεσιν ἐπαινέσαντες.

Τί οὖν ἐστιν ὅπερ ἐνδείκνυται[18] μὲν ὁ λόγος, ἔτι δὲ μετεώρους κατέχει τὰς ψυχὰς τῇ ἐλπίδι τῆς ἀκοῆς[19], βραδύνων δημοσιεύειν τὸ προσδοκώμενον; Οὐρανὸν ὁρῶμεν ἀδελφοὶ στεγανὸν[20], γυμνὸν καὶ ἀνέφελον, στυγνὴν ἐμποιοῦντα τὴν αἰθρίαν ταύτην, καὶ καταλυποῦντα τῇ καθαρότητι, ἣν λίαν ἐπεθυμοῦμεν τὸ πρότερον, ἡνίκα ἂν ἐπὶ πολὺ σκεπασθεὶς τοῖς νέφεσι, ζοφώδεις ἡμᾶς καὶ ἀνηλίους εἰργάσατο· γῆ δὲ καταξηρανθεῖσα εἰς ἄκρον, ἀηδὴς μέν ἐστιν ὀφθῆναι, στεῖρα δὲ πρὸς γεωργίαν καὶ ἄγονος, εἰς σχίσματα διαῤῥαγεῖσα, καὶ εἰς βάθος δεχομένη καταλάμπουσαν τὴν ἀκτῖνα[21]· πηγαὶ δὲ ἡμᾶς ἐπέλιπον πλούσιαί τε καὶ ἀέναοι, καὶ ποταμῶν μεγάλων ἐδαπανήθη τὰ ῥεύματα, παῖδες δὲ αὐτὰ μικρότατοι καταπεζεύουσι[22], καὶ γυναῖκες περαιοῦνται μετὰ φορτίων· τοὺς δὲ πολλοὺς ἡμῶν καὶ τὸ ποτὸν ἐπέλειψε, καὶ ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ζῆν καθεστήκαμεν[23], Ἰσραηλῖται νέοι[24] Μωϋσῆν ζητοῦντες νέον, καὶ ῥάβδον θαυμασίων ποιητικὴν, ἵνα πάλιν πέτραι πληγεῖσαι, τὴν χρείαν τοῦ διψῶντος λαοῦ θεραπεύσωσι[25], νεφέλαι δὲ παράδοξον τροφὴν ἀσυνήθη τὸ μάννα τοῖς ἀνθρώποις καταψεκάζωσιν[26].

Εὐλαβηθῶμεν, μὴ γενώμεθα τοῖς ὀψιγόνοις[27] καινὸν ἐπὶ λιμοῦ καὶ τιμωρίας διήγημα[28]. Εἶδον τὰς ἀρούρας, καὶ πολλὰ κατεδάκρυσα τῆς ἀκαρπίας αὐτῶν. Ἐξέχεα θρῆνον, ἐπειδὴ μὴ ὑετὸς ἐφ' ἡμᾶς ἐξεχύθη[29]. Τὰ μὲν τῶν σπερμάτων πρὸ τῆς ἐκβολῆς[30] ἐξηράνθη, ταῖς βώλοις[31] τοιαῦτα μείναντα, οἷα τὸ ἄροτρον ἔκρυψε· τὰ δὲ μικρὸν προκύψαντα καὶ βλαστήσαντα, ἐλεεινῶς ἀπεμαράνθη τῷ καύματι· ὡς νῦν εὐκαίρως τινὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἀναστρέψαι φωνὴν[32] λέγοντα· Οἱ μὲν ἐργάται πολλοὶ, τὸ δὲ θέρος οὐδ' ὀλίγον[33]. Οἱ γεωργοὶ δὲ ταῖς ἀρούραις ἐπικαθήμενοι καὶ τὰς χεῖρας κατὰ τῶν γονάτων συμπλέξαντες, τοῦτο δὴ τῶν πενθούντων τὸ σχῆμα, τοὺς ματαίους ἑαυτῶν πόνους δακρύουσι[34], πρὸς παῖδας νηπίους ἀφορῶντες καὶ ὀδυρόμενοι, πρὸς γυναῖκας ἀτενίζοντες καὶ θρηνοῦντες, ἐπαφώμενοι καὶ ψηλαφοῦντες τοὺς ξηροὺς χόρτους τῶν γεννημάτων, ἀνοιμώζοντες δὲ μεγάλα, καθάπερ οἱ πατέρες οἱ τοὺς ἐν ἄνθει τῆς ἡλικίας υἱοὺς ἀπολέσαντες. Λεγέσθω[35] τοίνυν καὶ πρὸς ἡμᾶς παρὰ τοῦ αὐτοῦ προφήτου, οὐ μικρὸν πρόσθεν

---

16) Τῶν ὅσων πονῶ. Ὁ καρπὸς δὲ, ἡ ὠφέλεια τοῦ ποιμνίου του. 17) Ἐκ τῶν πιεζόντων κακῶν. 18) Ὑποδεικνύει, σᾶς κάμνει νὰ ὑπονοήσητε. 19) Ἐλπιζούσας νὰ ἀκούσωσι. 20) Στεγανὸς ὁ στερεός. Ἀλλ' ἐδῶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Στεγνὸς, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. 21) Ὅτι ἡ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου ἔλαμπεν ἕως τοῦ βάθους τῶν σχισμάδων τῆς γῆς αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο ἐκ τῆς ξηρασίας: τόσον πλατεῖαι ἦσαν! 22) Πεζοὶ διαβαίνουσιν. 23) Ἀποροῦμεν πῶς νὰ ζήσωμεν. 24) Ἡμεῖς. 25) Γνωστὸν ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐπάταξε ῥάβδῳ τὴν πέτραν καὶ ἐξέῤῥευσεν ὕδωρ. 26) Ὡς ψηχάλαν ῥίπτωσι. Γνωστὸν ὅτι διερχομένων τῶν Ἰουδαίων τὴν ἔρημον ὑπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἔπιπτε μάννα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἔτρεφε. 27) Τοὺς μεταγενεστέρους. 28) Δηλ. νὰ μὴν ἔχωσι νὰ διηγῶνται περὶ ἡμῶν πῶς ἐχάθημεν ἀπὸ λιμόν. 29) Κατ' ὀρθὸν ἑλληνισμὸν ἀπῃτεῖτο ἐδῶ Οὐ ἀντὶ Μή. Κ. §. 482, 6. 30) Τῆς φυτρώσεως. Πρὶν ἔβγουν. 31) (Ἐν.) ταῖς β. 32) Ὡς (Ὥστε) εἶναι ἀναστρέψαι σοὶ, δύναται νὰ ἀναστρέψῃ τις καταλλήλως. 33) Εὐαγγ. Λουκ. 1. 2. 34) Ἡ αἰτ. ἐλλειπτ. τῆς διά. 35) Ἄς ἀποτανθῇ ἢ πρὸς ἡμᾶς ὁ λόγος.

ἐν προοιμίοις ἐμνημονεύσαμεν· « Καὶ ἐγώ, φησιν[36], ἀνέσχον[37] ἐξ ὑμῶν τὸν ὑετὸν πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ τρυγητοῦ. Καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξω· μερὶς[38] μία βραχήσεται, καὶ μερὶς ἐφ' ἣν οὐ βρέξω ἐπ' αὐτὴν ξηρανθήσεται. Καὶ συναθροισθήσονται δύο πόλεις καὶ τρεῖς εἰς πόλιν μίαν τοῦ πιεῖν ὕδωρ, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσι· διότι οὐκ ἐπιστράφητε πρός με, λέγει Κύριος ». Μάθωμεν οὖν ὅτι δι' ἀποτροφὴν καὶ ἀμέλειαν ταύτας ἡμῖν ὁ θεὸς τὰς πληγὰς ἐνίησιν[39], οὐκ ἐκτρῖψαι[40] ζητῶν, ἀλλ' ἐπανορθῶσαι σπουδάζων, κατὰ τοὺς χρηστοὺς τῶν πατέρων καὶ τῶν τέκνων οὐκ ἀμελεῖς[41], οἱ θυμοῦνται κατὰ τῶν νέων καὶ διανίστανται, οὐ κακόν τι δοῦναι σπουδάζοντες, ἀλλ' ἐκ τῆς νηπιώδους ὀλιγωρίας καὶ τῶν τῆς νεότητος ἁμαρτιῶν, εἰς ἐπιμέλειαν ἄγοντες.

Ὁρᾶτε τοίνυν τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων; καὶ τὰς ὥρας[42] τῶν ἰδίων ἐξήγαγε φύσεων, καὶ τῶν καιρῶν τὰς ἰδέας[43] εἰς ἀλλοκότους κράσεις διήμειψεν ὁ χειμὼν οὐκ ἔσχε τὸ σύνηθες ὑγρὸν μετὰ τοῦ ξηροῦ, ἀλλὰ πᾶσαν ἰκμάδα τῷ κρυστάλλῳ κατέδησε[44] τε καὶ κατεξήρανεν· ἄμοιρος[45] δὲ διετέλεσε καὶ νιφάδων καὶ ὑετῶν. Τὸ ἔαρ πάλιν τὸ μὲν ἕτερον[46] μέρος τῶν ἰδιωμάτων ἔδειξε, τὴν θερμότητα λέγω· τοῦ δὲ ὑγροῦ τὴν μετουσίαν[47] οὐκ ἔσχε. Καῦμα δὲ καὶ κρυμός, καινῶς ὑπερβάντα τοὺς ὅρους τῆς κτίσεως, καὶ κακῶς εἰς τὴν καθ' ἡμῶν συμφωνήσαντα βλάβην, τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς[48] τοὺς ἀνθρώπους ἐλαύνουσι. Τίς οὖν ἄρα τῆς ἀταξίας καὶ τῆς συγχύσεως ἡ αἰτία; Τίς ὁ νεωτερισμὸς τῶν καιρῶν, ἐρευνήσωμεν ὡς νοῦν ἔχοντες, ὡς λογικοὶ λογισώμεθα. Μὴ ὁ κυβερνῶν τὸ πᾶν οὐκ ἔστι; Μὴ ὁ ἀριστοτέχνης θεὸς ἐπελάθετο τῆς οἰκονομίας[49]; Μὴ ἀφῃρέθη τῆς ἐξουσίας καὶ δυνάμεως; Ἢ τὴν ἰσχὺν μὲν τὴν αὐτὴν ἔχει, καὶ τοῦ κράτους οὐ παρελύθη[50], παρηνέχθη[51] δὲ εἰς σκληρότητα, καὶ τὸ λίαν ἀγαθὸν[52] καὶ τὸ περὶ ἡμᾶς κηδεμονικὸν εἰς μισανθρωπίαν μετέβαλεν; Οὐκ ἂν εἴποι τις σωφρονῶν· ἀλλὰ φανερὰ καὶ δῆλα τὰ αἴτια δι' ἃ συνήθως οὐ διοικούμεθα[53]. Λαμβάνοντες ἡμεῖς, ἄλλοις οὐ παρέχομεν τὴν εὐεργεσίαν, ἐπαινοῦμεν, καὶ ταύτης ἀποστεροῦμεν τοὺς δεομένους· δοῦλοι ὄντες ἐλευθερούμεθα[54], καὶ τοὺς ὁμοδούλους οὐκ οἰκτείρομεν· πεινῶντες τρεφόμεθα, καὶ τὸν ἐνδεῆ παρατρέχομεν· ἀνενδεῆ χορηγὸν καὶ ταμίαν θεὸν ἔχοντες, φειδωλοὶ ἐγενόμεθα καὶ ἀκοινώνητοι πρὸς τοὺς πένητας· πολύτοκα ἡμῶν τὰ πρόβατα, καὶ οἱ γυμνοὶ τῶν προβάτων πλείους[55]. αἱ ἀποθῆκαι τῷ πλήθει τῶν ἀποκειμένων στενοῦνται, καὶ τὸν ἐστενωμένον[56] οὐκ ἐλεοῦμεν· διὰ τοῦτο ἡμῖν ἀπειλεῖ τὸ δίκαιον κριτήριον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς οὐκ ἀνοίγει τὴν χεῖρα, ἐπειδὴ τὴν φιλαδελφίαν ἡμεῖς ἀπεκλείσαμεν·

---

36) Ὁ προφήτης Ἀμώς. Κεφ. Δ', ἐδάφ. 7. 37) Ἀφήρεσα.
38) Μερὶς ἀγροῦ. 39) Ἐνίημι. 40) Νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσῃ. 41) Ἐπιμελεῖς περὶ τὴν ἀνατροφήν των. 42) Τὰς ὥρας τοῦ χρόνου. 43) Τὸν τρόπον, τὴν ὄψιν. 44) Τὴν ἔδεσεν εἰς κρύσταλλον, τὴν ἐπάγωσε. 45) Μὴ ἔχων μέρος, ἐστερημένος, 46) Τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο.
47) Μετοχήν. 48) Διώκουσιν ἔξω. Βίου καὶ ζωῆς, περιττὴ ἐπανάληψις διὰ τὸ ἠχηρὸν τῆς φράσεως. 49) Τῆς οἰκονομίας τοῦ παντός. 50) Ἀπελύθη, ἀπεβλήθη. 51) Παραφέρομαι. 52) Οὐδέτ. ἀντὶ ἀφορ. Κ. §. 323, 6'. 53) Δὲν διοικούμεθα κατὰ τὸν συνηθισμένον τρόπον ὑπὸ τοῦ θεοῦ. 54) Τῆς δουλείας τῶν παθῶν καὶ τῆς ἁμαρτίας. 55) Ἡ γεν. συγκριτικῶς πρὸς τὸ πλείους. 56) Ἐκεῖνον ὅστις εἶναι εἰς τὰ στενά, εἰς στενοχωρίαν.

διὰ τοῦτο ξηραὶ αἱ ἄρουραι, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ἐψύγη. Φωνὴ λιτανευόντων εἰκῆ[57] βοᾷ, καὶ πρὸς τὸν ἀέρα διασκεδάννυται, οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς τῶν ἀξιούντων[58] ἠκούσαμεν.

Οἵα δὲ ἡμῶν ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δέησις; Οἱ ἄνδρες, πλὴν ὀλίγων, ταῖς ἐμπορίαις σχολάζετε· αἱ γυναῖκες ὑπηρετεῖτε τούτοις εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ μαμμωνᾶ[59]. Ὀλίγοι λοιπὸν μετ' ἐμοῦ καὶ τῆς προσευχῆς, καὶ οὗτοι ἰλιγγιῶντες[60], χασμώμενοι, μεταστρεφόμενοι συνεχῶς, καὶ ἐπιτηροῦντες, πότε τοὺς στίχους ὁ ψαλμῳδὸς συμπληρώσει, πότε ὡς δεσμωτηρίου τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προσευχῆς ἀφαιρεθήσονται[61]. Οἱ δὲ δὴ παῖδες οἱ σμικρότατοι οὗτοι, οἱ τὰς δέλτους[61*] ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἀποθέμενοι καὶ συμβοῶντες ἡμῖν[62], ὡς ἄνεσιν καὶ τέρψιν τὸ πρᾶγμα[63] μετέρχονται, ἑορτὴν ποιούμενοι τὴν ἡμετέραν λύπην, ἐπειδὴ τῆς ἐπαχθείας τοῦ παιδευτοῦ[64] καὶ τῆς φροντίδος τῶν μαθημάτων πρὸς ὀλίγον ἐλευθεροῦνται. Τὸ δὲ τῶν τελείων ἀνδρῶν πλῆθος, καὶ ὁ ταῖς ἁμαρτίαις ἐνεχόμενος δῆμος, ἄνετος καὶ ἐλευθεριάζων[65], καὶ γεγανωμένος[66] τὴν πόλιν διατρέχει, ὁ τῶν κακῶν τὴν αἰτίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς περιφέρων, ὁ τὴν συμφορὰν κινήσας καὶ ἐργασάμενος. Ἀναίσθητα δὲ καὶ ἄμεμπτα βρέφη πρὸς τὴν ἐξομολόγησιν ἐπείγεται καὶ ἀθροίζεται, οὔτε τὴν ἀφορμὴν τῶν λυπούντων[67], οὔτε τοῦ συνήθως προσεύξασθαι[68] γνῶσιν ἢ δύναμιν ἔχοντα.

Σύ[69] μοι πάρελθε εἰς μέσον, ὁ ταῖς ἁμαρτίαις πεφυρμένος· σὺ πρόσπεσε καὶ κλαῦσον καὶ στέναξον· ἄφες τὸ βρέφος ἐνεργεῖν τὰ ἴδια καὶ τῆς ἡλικίας ἀκόλουθα[70]. Ἵνα τί κρύπτῃ κατηγορούμενος, καὶ τὸν ἀνεύθυνον[71] εἰς ἀπολογίαν προϊστᾷς; Μὴ γὰρ παίζεται[72] ὁ κριτής, ἵνα ὑποβολιμαῖον[73] ἀντεισάγῃς πρόσωπον; Ἔδει δὲ παρεῖναι κἀκεῖνον; Μετὰ σοῦ πάντως, οὐ μόνον. Ὁρᾷς ὡς καὶ Νινευῖται[74] τῇ μεταμελείᾳ τὸν θεὸν δυσωποῦντες, καὶ πενθοῦντες τοῖς ἁμαρτήμασιν[75], ἃ μετὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὸ κῆτος Ἰωνᾶς ἐξεβόησεν[76], οὐ τὰ βρέφη μόνον εἰς μετάνοιαν προεστήσαντο, αὐτοὶ δὲ τρυφῶντες, αὐτοὶ εὐωχούμενοι διέζων[77] τὸν βίον· ἀλλὰ πρώτους μὲν ἐδάμασε τοὺς πατέρας τοὺς ἡμαρτηκότας ἡ νηστεία, καὶ ἡ τιμωρία τοὺς πατέρας ἐκάκου· εἰς προσθήκης δὲ λόγον[78], ἠναγκασμένως ἐθρήνει τὰ βρέφη, ἵνα διὰ πάσης ἡλικίας ἡ σκυθρωπότης κρατήσῃ αἰσθανομένης τε καὶ ἀναισθήτου, τῆς μέν, κατὰ προαίρεσιν, τῆς δέ, κατ' ἀνάγκην· καὶ οὕτως αὐτοὺς ἰδὼν ὁ θεὸς ταπεινωθέντας, ὡς ἐπὶ ὑπερβαίνουσαν ἑαυτοὺς[78*] ταλαιπωρίαν παγγενῆ

57) Ματαίως. 58) Τῶν ἀπαιτούντων ἀπὸ ἡμᾶς. 59) Εἰς θησαυρισμόν. 60) Ζαλιζόμενοι, ἐνοχλούμενοι. 61) Ἴσως: Ἀφεθήσονται. 61*) Τὰ τετράδια. 62) Συνέψαλλον εἰς τὰς ἐκκλησίας. 63) Τὴν προσευχήν. 64) Τῆς ἐπαχθοῦς παρουσίας ἢ τοῦ ἐπαχθοῦς τρόπου τοῦ διδασκάλου. 65) Ἀδιαφορῶν. 66) Φαιδρός. 67) Τῶν πρωταιτίων τοῦ λιμοῦ καὶ αὐχμοῦ. 68) Κ. § 410. 69) Ὑποτίθησιν ὅτι ἀποτείνεται πρός τινα ἰδίως, ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς ὅλους εἰς ὅσους τὰ λεγόμενα ἐφαρμόζονται. 70) Τὰ ἔργα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἡλικίαν του. 71) Δηλ. τὸν παῖδα. 72) Παίζεται, ὡς παρ' ἡμῖν, ἀντὶ ἀπατᾶται. 73) Μὴ γνήσιον. 74) Οἱ κάτοικοι τῆς Νινευΐ. 75) (Ἐπὶ) τοῖς ἁμ. 76) Γνωστὸν ὅτι τὸν Ἰωνᾶν, ῥιφθέντα εἰς τὴν θάλασσαν, κατέπιε κῆτος καὶ τὸν ἐξέμεσε πάλιν ζῶντα. Οὗτος δὲ ἔκτοτε ἐκήρυξε μετάνοιαν εἰς τὴν Νινευΐ, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς προσέπεσον εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν των. 77) Ὑπεν. πάντοτε τὸ οὐ. 78) Ἐκ προσθήκης.
78*) Ἐν ἄλλοις, Ἑαυτοῖς· καὶ ἐν ἄλλ. Ἑαυτῶν.

καταχρίναντας[79], καὶ τὸ πάθος ἠλέησε, καὶ τῆς τιμωρίας ἀνῆκε, καὶ τὸ χαίρειν ἐδωρήσατο, τοῖς εὐαισθήτως πενθήσασιν. Ὢ τῆς ἐμμελοῦς μετανοίας! Ὢ τῆς σοφῆς καὶ πεπυκνωμένης[80] θλίψεως! Οὐδὲ τὰ ἄλογα ἀσυντελῆ[81] τῆς τιμωρίας ἀφῆκαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βοὴν ἐξ ἀνάγκης ἐμηχανήσαντο[82]. Ἐχωρίσθη ἐκ τῆς βοὸς ὁ μόσχος· ἀπηλάθη τῆς μητρῴας θηλῆς ὁ ἀρνειός· παιδίον ἐπιμάζιον[83] οὐκ ἦν ἐν ταῖς τῆς τεκούσης ἀγκάλαις· ἐν ἰδίοις σηκοῖς[84] αἱ μητέρες, ἐν ἰδίοις τὰ τέκνα. Φωναὶ δὲ παρὰ πάντων οἰκτραί, ἀλλήλαις ἀντιβοῶσαι καὶ ἀντηχοῦσαι. Τὰ τέκνα λιμώττοντα, τὰς πηγὰς ἐζήτει τοῦ γάλακτος[85]. Αἱ μητέρες τῷ φυσικῷ πάθει διακοπτόμεναι, συμπαθέσι φωναῖς ἀνεκαλοῦντο τὰ ἔγγονα. Τὰ βρέφη κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον λιμώττοντα, σφοδροτάτῳ κλαυθμῷ ἀνεῤῥήγνυντο[86] καὶ ἀπέσπαιρον. Αἱ τεκοῦσαι ταῖς φυσικαῖς ἀλγηδόσι κατεκεντοῦντο τὰ σπλάγχνα. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐκείνων[87] μετάνοιαν, εἰς κοινὸν τοῦ βίου διδασκάλιον[88] ὁ θεόπνευστος λόγος[89] ἔγγραφον διέσωσεν. Ὁ πρεσβύτης ἐπ' ἐκείνων ἐθρήνει, καὶ τὴν πολιὰν ἔτιλλε καὶ διεσπάραττεν· ὁ νεανίσκος καὶ ἀκμάζων σφοδρότερον ἀπωδύρετο· ὁ πένης ἐστέναζεν· ὁ πλούσιος ἐπιλαθόμενος τῆς τρυφῆς, ᾔσκει τὴν κακοπάθειαν ὡς σώφρονα[90]· ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δόξαν εἰς αἰσχύνην μετέβαλεν· ἀπέθετο τὸν στέφανον, καὶ κόνιν τῆς κεφαλῆς κατεχέατο[91]· τὴν ἁλουργίδα ῥίψας σάκκον μετημφιάσατο· τὸν θρόνον τὸν ὑψηλὸν ἀφεὶς καὶ μετέωρον, ἐλεεινὸς τῇ γῇ προσεφύρετο[92]· τὴν ἰδιάζουσαν καὶ βασιλικὴν καταλιπὼν ἀπάθειαν, συνεθρήνει τῷ δήμῳ· εἷς ἐγένετο τῶν πολλῶν[93], ὅτι τὸν κοινὸν πάντων δεσπότην ἔβλεπεν ὀργιζόμενον.

Τοῦτο δούλων[94] εὐαισθήτων φρόνημα· τοιαύτη τῶν ἁμαρτίαις ἐνεχομένων ἡ μετάνοια. Ἡμεῖς δὲ τὴν ἁμαρτίαν ἐπιτελοῦμεν συντόνως, ὀλιγώρως δὲ καὶ ῥαθύμως ἀναλαμβάνομεν τὴν μετάνοιαν. Τίς εὐξάμενος ἀποῤῥεῖ[95] δάκρυον, ἵν' ὄμβρον λάβῃ καὶ σταγόνας εὐκαίρους; Τίς ἐξαλείφων ἁμαρτίας, κατὰ μίμησιν τοῦ μακαρίου Δαβίδ, θρήνοις τὴν κοίτην ἔβρεξε[96]; Τίς πόδας ἔβρεξε ξένων, καὶ τὴν κόνιν τῆς ὁδοιπορίας ἀπέκλυσεν[97], ἵν' ἐν καιρῷ δυσωπήσῃ τὸν θεόν, αὐχμοῦ λύσιν ζητῶν; Τίς ἔθρεψε τὸ πατρὸς ἔρημον παιδίον, ἵνα νῦν ἡμῖν ὁ θεὸς θρέψῃ τὸν σῖτον ὡς ὀρφανὸν τῇ τῶν ἀνέμων ἀκρασίᾳ κονδυλιζόμενον[98]; Τίς ἐθεράπευσε χήραν κεκακωμένην ταῖς δυσκολίαις τοῦ βίου, ἵνα νῦν ἐπιμετρηθῇ[99] τὴν ἀναγκαίαν τροφήν; Διάῤῥηξον γραμματεῖον ἄδικον[100], ἵν' οὕτως ἡ ἁμαρτία λυθῇ. Ἐξάλειψον βαρυτάτων τόκων ὁμολογίαν, ἵνα τέκῃ[101] τὰ συνήθη ἡ γῆ. Χαλκοῦ γὰρ καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν

---

79) Ἐπιβαλόντας εἰς ἑαυτοὺς δι' ἰδίας κρίσεως ταλαιπωρίαν παγγενῆ, δηλ. ἐκτεινομένην εἰς ὅλα τὰ γένη, καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τὰ παιδία. 80) Ἐμβριθοῦς, Α. Σ.
81) Μὴ πληρώσαντα τὸν φόρον (δηλ. ἀμέτοχα) τῆς τ. 82) Ἐφεῦρον τρόπον ὥστε νὰ τ' ἀναγκάσωσι νὰ βοῶσι. 83) Τὸ ὁποῖον ἀκόμη βυζάνει. Παιδὶ εἰς τὸ βυζί. 84) Εἰς ἰδιαιτέρας μάνδρας (ἔμενον). 85) Τοὺς μαστούς. 86) Ἐξέσπανον, ἔβγαζαν ἐξάφνους φωνάς.
87) Τῶν Νινευϊτῶν. 88) Δίδαγμα. 89) Ἡ ἁγ. Γραφή. 90) Σώφρονα (ἄσκησιν).
91) Ἐχέατο κατὰ τῆς κ. 92) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ τοῦ εἰς τὸ κείμενον Προσεύρετο.
93) Τοῦ κοινοῦ λαοῦ. 94) Δούλων τοῦ Θεοῦ. 95) Χρῆται μεταβατικῶς ἀντὶ τοῦ χύνει. Εἶναι δὲ συνήθως ἀμετάβατον. 96) Ψαλμὸς ς'. 7. Ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω.
97) Ἀπέπλυνε. 98) Σαλευόμενον, ὡς τὸ Κονδυλᾶν παρ' ἡμῖν. 99) Παθ. 100) Χρεωστικὴν ὁμολογίαν. 101) Παίζει πρὸς τοὺς τόκους, οἵτινες εἰσὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἢ κεφαλαίου

ἐγγόνων παρὰ φύσιν γεννώντων, ἡ κατὰ φύσιν τίκτουσα γίνεται στεῖρα, καὶ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνοικούντων κατεδικάσθη τὴν ἀκαρπίαν[102]. Δειξάτωσαν τοίνυν οἱ τὴν πλεονεξίαν τιμῶντες, οἱ τὸν πλοῦτον μεθ᾽ ὑπερβολῆς συνάγοντες, τίς ἡ δύναμις τῶν θησαυρισθέντων, ἢ τί τὸ ὄφελος, ἂν ὀργισθεὶς ὁ θεὸς ἐπὶ πλεῖστον παρελκύσῃ τὴν τιμωρίαν. Ὠχρότεροι τάχα τοῦ χρυσοῦ γενήσονται οἱ τοῦτον σωρεύοντες, ἐὰν μὴ τὸν ἄρτον, τὸν μέχρι χθὲς καὶ πρώην καταφρονούμενον διὰ τὴν πρόχειρον ἐξουσίαν τῆς εὐθηνίας[103], σχῶσι. Δὸς δὴ μὴ εἶναι[104] τὸν πιπράσκοντα, μηδὲ ὑπάρχειν σῖτον ἐν ἀποθήκαις, καὶ τίς ἡ χρῆσις τῶν βαρυτάτων βαλαντίων, εἰπέ μοι. Οὐ μετ᾽ ἐκείνων χωσθήσῃ[105]; Οὐ γῆ ὁ χρυσός; οὐ πηλὸς ἀχρεῖος πηλῷ τῷ σώματι παρακείσεται; Πάντα ἐκτήσω, καὶ ἓν ἀναγκαῖον οὐκ ἔχεις, δύναμιν τοῦ τρέφειν σεαυτόν. Τῷ παντί σου πλούτῳ, ἓν νέφος ἀπέργασαι[106]· ὀλίγον ψεκάδων ἐπινόησον πόρον· ἔπειξον[107] εἰς καρποφορίαν τὴν γῆν· λῦσον τῷ ὑπερηφάνῳ καὶ σοβοῦντι πλούτῳ τὴν συμφοράν. Τάχα τινὰ τῶν εὐλαβῶν παρακαλέσεις, ἵν᾽ εὐχαῖς ὡς ὁ Θεσβίτης Ἠλίας[108] ἄνεσίν σοι χαρίσηται τῶν δεινῶν, ἄνθρωπος[109] ἀκτήμων, ὠχριῶν, ἀνυπόδητος, ἀοίκητος, ἀνέστιος, ἄπορος, ἑνὶ χιτῶνι σκεπόμενος, ὡς Ἠλίας τῇ μηλωτῇ, τὴν εὐχὴν ἔχων σύντροφον, τὴν ἐγκράτειαν ὁμοδίαιτον. Κἂν ἐπιτύχῃς τῆς παρὰ τοῦ τοιούτου βοηθείας δεόμενος, οὐ μακρὰ καταγελάσεις τῶν πολυμερίμνων κτημάτων; οὐ προσπτύσεις τῷ χρυσῷ; οὐ διαῤῥίψεις ὡς κόπρον τὸν ἄργυρον, ὃν πρότερον πάντα δυνάμενον καὶ φίλτατον ὀνομάζων, ἀδρανῆ βοηθὸν ἐπὶ τῆς χρείας ἐγνώρισας;

Διὰ σὲ καὶ τὴν συμφορὰν ταύτην κατεδίκασεν[110], ἐπειδὴ ἔχων οὐκ ἐδίδους· ἐπειδὴ παρέτρεχες τοὺς πεινῶντας· ἐπειδὴ πρὸς τοὺς ὀδυρομένους οὐκ ἐπεστρέφου· ἐπειδὴ προσκυνούμενος οὐκ ἠλέεις. Ἔρχεται καὶ δι᾽ ὀλίγους[111] ἐπὶ δῆμον κακά· καὶ μοχθηρίας τινὸς[112] παραπέλαυσε δῆμος[112*]. Ἄχαρ[113] ἱεροσύλησε, καὶ ὅλη ἡ παράταξις ἐμαστίζετο· ὁ Ζαμβρὶ πάλιν εἰς τὰς Μαδιανίτιδας ἐξεπόρνευσε, καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἔπιπτεν εἰς δίκην. Πάντες τοίνυν, καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ, τοὺς βίους ἑαυτῶν[114] ἐξετάσωμεν· ὡς παιδαγωγῷ πρόσχωμεν τῷ αὐχμῷ, ἕκαστον τῆς ἰδίας ἁμαρτίας ὑπομιμνήσκοντι. Εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς τοῦ γενναίου Ἰὼβ τὴν φωνὴν εὐαισθήτως[115]· χεὶρ Κυρίου ἐστὶν ἡ ἁψαμένη μου. Καὶ μάλιστα μὲν πρωτοτύπως, τοῖς ἁμαρτήμασι τὴν συμφορὰν ἑαυτῶν[114] λογισώμεθα[116].

Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἄλλο προσθεῖναι, ἔστιν ὅτε καὶ κατὰ πεῖραν ταῖς ψυχαῖς[117] αἱ τοιαῦται τοῦ βίου δυσκληρίαι τοῖς ἀνθρώποις προσάγονται, ἵν᾽ ἐπὶ τῆς δυσκολίας ἀπελεγχθῶσιν οἱ δόκιμοι, εἴτε πένητες, εἴτε πλούσιοι. Ἑκάτεροι δὲ ἀκριβῶς διὰ τῆς ὑπομονῆς δοκιμάζονται, κἂν τούτῳ μάλιστα τῷ καιρῷ

πιπτόμενον ἀργύριον. [102]) Τὸ καταδικάζω πολλάκις μὲ αἰτ. ἐκ γ΄. καὶ γεν. (τῆς ἐν τῷ ῥήμ. προθ.) ἐκ δ΄. [103]) Διότι ὡς εὐθηνὸν προχείρως τὸν εἶχον. [104]) Ὑπόθες ὅτι δὲν ὑπάρχει. [105]) Χώννυμι. Θέλεις ταφῇ. [106]) Κατώρθωσε νὰ παραγάγῃς ἓν νέφος, ἂν ἠμπορῇς. [107]) Ἐπείγω. Βίασον. [108]) Ὁ Ἠλίας προσηύξατο νὰ βρέξῃ καὶ ἔβρεξε.

[109]) Αἱ ὀνομαστικαὶ αὗται ὑποκείμεναι τοῦ Χαρίσηται. [110]) Ὁ Θεὸς κατεδίκασεν ἡμῶν τὴν συμφοράν. [111]) Ἐξ αἰτίας ὀλίγων. [112]) Ἴσως, Ἑνός. [112*]) Ὁ λαὸς ἔπαθεν ἐκ τῆς μοχθηρίας ἑνὸς μόνου. [113]) Ἰησ. Ναυῆ Ζ΄. [114]) Ἡμῶν αὐτῶν. [115]) Συναισθανόμενοι αὐτήν. [115*]) Αὐτήν. [116]) Ἄς ἀποδώσωμεν. [117]) Διὰ νὰ δοκιμασθῶσιν αἱ ψυχαί.

δεικνύονται, ὁ μὲν, εἰ κοινωνικὸς καὶ φιλάδελφος, ὁ δὲ εἰ εὐχάριστος[118] καὶ μὴ τοὐναντίον βλάσφημος, ταῖς τοῦ βίου περιφοραῖς ὀξέως συμμεταβάλλων τὸ φρόνημα. Οἶδα ἐγὼ πολλοὺς, οὐκ ἀκοῇ μαθὼν, ἀλλὰ τῇ πείρᾳ τοὺς ἀνθρώπους γνωρίσας, ἕως μέχρι[119] μὲν ὁ βίος αὐτοῖς πρὸς εὐπορίαν διαμετρεῖται, καὶ ἐξ οὐρίας τὸ λεγόμενον χωρεῖ[120], μέσως[121] γοῦν εἰ καὶ μὴ τελείως τῷ εὐεργέτῃ ὁμολογοῦντας τὴν χάριν· εἰ δέ που διὰ[122] τὴν ἐναντίαν κατάστασιν περιτραπείη τὰ πράγματα, καὶ ὁ μὲν πλούσιος γένηται πένης, ἡ δὲ ῥώμη τοῦ σώματος νόσος, ἡ δὲ δόξα καὶ ὑπερηφάνεια αἰσχύνη καὶ ἀτιμία, ἀχαριστοῦντας, βλάσφημα φθεγγομένους, ὀκνοῦντας τὴν προσευχὴν, ὡς πρὸς χρεώστην βραδύνοντα τὸν θεὸν σχετλιάζοντας, οὐχ ὡς πρὸς δεσπότην ἀγανακτοῦντα διακειμένους. Ἀλλ᾽ ἄπαγε τῶν λογισμῶν τὴν τοιαύτην ἔννοιαν[123]. Ὅταν δὲ ἴδῃς θεὸν μὴ χαριζόμενον τὰ συνήθη, οὕτω λογίζου παρὰ σεαυτῷ· μὴ ἀδύνατος ὁ θεὸς χορηγεῖν τὴν τροφήν; καὶ πῶς, ὅς γε κύριός ἐστιν οὐρανοῦ καὶ πάσης διακοσμήσεως, ὡρῶν καὶ καιρῶν σοφὸς οἰκονόμος, κυβερνήτης τῶν πάντων, ὥσπερ τινὰ χορὸν εὔτακτον τὰς ὥρας καὶ τὰς τροπὰς ἀλλήλαις ὑποχωρεῖν ὁρίσας, ἵνα τῇ ἑαυτῶν ποικιλίᾳ ταῖς διαφόροις ἡμῶν ἐπαρκέσωσι χρείαις, καὶ νῦν μὲν κατὰ καιρὸν τὸ ὑγρὸν προσγένηται[124], αὖθις δὲ λάβῃ τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν[125] ἐγκραθῇ τῷ ἐνιαυτῷ, καὶ τοῦ ξηροῦ τὴν χρείαν μὴ ἀμοιρήσωμεν[126]; Οὐκοῦν δυνατὸς ὁ θεός. Τοῦ δυνατοῦ[126] δὲ προσόντος καὶ ὁμολογουμένου, μὴ ἄρα τὸ ἀγαθὸν ἐνέλειψεν; οὐδὲ οὗτος ἐφετὸς[127] ὁ λόγος. Τίς γὰρ ἀνάγκη τὸν μὴ ἀγαθὸν ἔπεισεν ἐν ἀρχῇ δημιουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον; Τίς δὲ ὁ κατεπείξας[107] τὸν κτίστην καὶ μὴ βουλόμενον χοῦν λαβεῖν καὶ τοιοῦτον ἐκ πηλοῦ κάλλος ἰδιοποιῆσαι[127*]; Τίς ὁ πρὸς ἀνάγκην πείσας[128], κατ᾽ εἰκόνα ἰδίαν τὸν λόγον τῷ ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι, ἵν᾽ ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς[129] τεχνῶν μάθησιν δέξηται, καὶ μάθῃ περὶ τῶν ἀνωτάτω[130] φιλοσοφεῖν, ὧν αἰσθητῶς οὐχ ἅπτεται; Κἂν[131] οὕτω λογιζόμενος, εὕροις τὴν ἀγαθότητα τῷ θεῷ συνοῦσαν, καὶ μέχρι καὶ νῦν μὴ ἀπολιμπανομένην· ἐπεὶ, τί ἐκώλυεν, εἰπέ μοι, μὴ αὐχμὸν εἶναι τὸ ὁρώμενον, ἀλλὰ τελείαν ἐκπύρωσιν[132], καὶ μικρὸν ὑπαλλάξαντα[133] τὸν ἥλιον τῆς συνήθους πορείας, πλησιάσαντα δὲ τοῖς περιγείοις[134] σώμασιν, ἐν ἀκαρεῖ καταφλέξαι πᾶν τὸ ὁρώμενον, ἢ βρέξαι πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθ᾽ ὁμοίωσιν τῶν ἤδη κολασθέντων ἁμαρτωλῶν[135];

Ἐπὶ σαυτοῦ καὶ τῶν σῶν λογισμῶν[136] γενοῦ ἄνθρωπε. Μὴ ποίει τὰ τῶν ἀνοήτων παίδων, οἳ παρὰ διδασκάλου ἐπιτιμηθέντες, τὰς δέλτους ἐκείνου καταῤῥηγνύουσι, πατρὸς δὲ δι᾽ ὠφέλειαν τὴν τροφὴν ὑπερθεμένου[137], τὴν

---

118) Εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν. 119) Πλεονασμός. Ἐν ὅσῳ. 120) Ἐξ οὐρίας χωρεῖ, ἔχει οὔριον τὸν ἄνεμον, εὐοδοῦται. Τὸ λεγόμενον, κατὰ τὴν παροιμ. 121) Μετρίως.

122) Ἐκ περιστάσεως ἐναντίας. 123) Μακρὰν τῶν λογισμῶν σου ἔχε τὴν τοιαύτην ἰδέαν, ὅτι δηλ. ὁ Θεὸς χρεωστεῖ ἢ βραδύνει. 124) Ὁρίσας ἵνα προσγένηται. 125) Οὐδέτερα ἀντὶ ἐφηρημένων. 126) Δηλ. ἔχωμεν καὶ ξηρασίαν πρὸς τὴν χρείαν ἡμῶν. 127) Παραδεκτός.

127*) Ἴσ. Εἰδοποιῆσαι. 128) Πειθαναγκάσας. 129) Τὸν λόγον μεταχειριζόμενος.

130) Περὶ τῶν ὑψηλοτάτων πραγμάτων. 131) Καὶ οὕτω λογιζόμενος εὕροις ἄν.

132) Νὰ ἀνάψῃ ἡ γῆ. 133) Παρεκτραπέντα. 134) Τοῖς πλησίον εἰς τὴν γῆν.

135) Τῶν ἐν Σοδόμοις καὶ Γομόῤῥᾳ. 136) Ἐλθὲ εἰς τὸν ἑαυτόν σου. 137) Ἀναλαβόντος.

ἐσθῆτα καταπράττουσιν, ἢ τὸ τῆς μητρὸς πρόσωπον τοῖς ὄνυξι καταξαίνουσι. Κυβερνήτην μὲν γὰρ ὁ χειμὼν, καὶ τὸν ἀθλητὴν τὸ στάδιον, τὸν στρατηγὸν παράταξις, τὸν μεγαλόψυχον ἡ συμφορὰ, τὸν Χριστιανὸν δὲ πειρασμὸς δοκιμάζει καὶ βασανίζει, καὶ αἱ λύπαι τὴν ψυχὴν ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσὸν ἀπελέγχουσι. Πένης εἶ; μὴ ἀθυμήσῃς· ἡ γὰρ εἰς ἄγαν κατήφεια, γίνεται τῆς ἁμαρτίας αἰτία, τῆς μὲν λύπης βαπτιζούσης τὸν νοῦν καὶ ἀμηχανίας ἐμποιούσης ἴλιγγον, τῆς δὲ ἀπορίας τῶν λογισμῶν τὴν ἀχαριστίαν ἀπογεννώσης· ἀλλ' ἔχε τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν. Μὴ γὰρ οὐκ ἀποβλέπει τὴν στένωσιν[138]; Ἔχει τὴν τροφὴν ἐν χερσὶ, καὶ παέλκει[139] τὴν δόσιν, ἵνα σου δοκιμάσῃ τὸ βέβαιον[140], ἵνα καταμάθῃ τὴν γνώμην, εἰ μὴ τῇ τῶν ἀκολάστων καὶ ἀγνωμόνων ἐστὶν ὁμοία. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μέχρι μὲν ἐν τῷ στόματι τὰ σιτία τυγχάνει, εὐφημοῦσι, κολακεύουσιν, ὑπερθαυμάζουσιν· ὀλίγον δὲ τῆς τραπέζης ὑπερτεθείσης[137], ὥσπερ τισὶ λίθοις ταῖς βλασφημίαις βάλλουσιν οὓς πρὸ βραχέως ἴσα θεῷ διὰ τὴν ἡδονὴν προσεκύνουν.

Ἔπελθε[141] τὴν παλαιὰν διαθήκην, τὴν νέαν, καὶ πολλοὺς εὑρήσεις ἐν ἑκάστῃ τοὺς διαφόρως τραφέντας. Ἠλίαν εἶχεν ὁ Κάρμηλος[142], ὄρος ὑψηλὸν καὶ ἀοίκητον ἔρημος, ἔρημον[143], ψυχὴ[144] δὲ ἦν τῷ δικαίῳ τὰ πάντα, καὶ τῆς ζωῆς ἐφόδιον ἡ πρὸς θεὸν ἐλπίς. Ζῶν δὲ οὕτω, λιμῷ τὴν ζωὴν οὐκ ἀπήλλαξεν[145]. ἀλλ' οἱ ἁρπακτικώτατοι καὶ μάλιστα γαστρίμαργοι τῶν ὀρνίθων, οὗτοι διεκόμιζον τὰ σῖτα, καὶ τροφῆς ἐγένοντο τῷ δικαίῳ διάκονοι, οἱ τὰς ἀλλοτρίας τροφὰς ἐκ συνηθείας ἁρπάζοντες, καὶ τῷ δεσποτικῷ προστάγματι τὴν φύσιν διήμειψαν[146], πιστοὶ φύλακες γενόμενοι τῶν ἄρτων καὶ τῶν κρεῶν. Ταῦτα γὰρ τῷ ἀνδρὶ φέρειν τοὺς κόρακας, παρὰ τῆς πνευματικῆς ἱστορίας ἐμάθομεν. Εἶχε δὲ καὶ ὁ Βαβυλώνιος λάκκος τὸν Ἰσραηλίτην νεανίσκον[147], αἰχμάλωτον μὲν τὴν συμφορὰν[148], ἐλεύθερον δὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα. Καὶ τί τὰ παρ' ἐκείνων[149]; Οἱ μὲν λέοντες[150] παρὰ φύσιν ἐνήστευον, ὁ δὲ τούτου τροφεὺς Ἀββακοὺμ[151], ἐφέρετο δι' ἀέρος, κομίζοντος τοῦ Ἀγγέλου μετὰ τῶν ὄψων τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἵνα μὴ λιμῷ πιεσθῇ δίκαιος, τοσαύτης ὑπερηνέχθη γῆς καὶ θαλάσσης ὁ προφήτης ἐν μικρῷ μορίῳ καιροῦ, ὅσην ἐκ τῆς Ἰουδαίας μέχρι Βαβυλῶνος ἡπλῶσθαι[152]. Τί δὲ πάλιν ὁ τῆς ἐρήμου λαὸς[153], οὗ Μωϋσῆς ἐπετρόπευσε; Πῶς ᾠκονομήθη τὸν βίον ἐν ἔτεσι τεσσαράκοντα; Οὐκ ἦν ἐκεῖ σπείρων ἀνὴρ, οὐ βοῦς ἕλκων ἄροτρον, οὐχ ἅλως, οὐ ληνὸς, οὐ ταμεῖον, καὶ τὴν τροφὴν εἶχον ἄσπορον καὶ ἀνήροτον[154], καὶ τὰς πηγὰς ἐχορήγει πέτρα, οὐ πρότερον οὔσας, ἀλλ' ἐκραγείσας ἐπὶ τῆς χρείας.

---

138) Τὴν στενοχωρίαν. 139) Ἀναβάλλει. 140) Τὴν σταθερότητα. 141) Δίελθε, ἀνάγνωθι. 142) Ὁ Ἠλίας κατῴκει τὸν Κάρμηλον. 143) Ἔρημος ὁ Κάρμηλος ἔρημον (δηλ. ἀκατοίκητον) τὸν Ἠλίαν. 144) Ἡ περὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς του φροντὶς ἦτον εἰς αὐτὸν τὸ πᾶν. 145) Δὲν ἔχασε. 146) Μετέβαλον τὴν φύσιν των διὰ προσταγῆς τοῦ Θεοῦ.

147) Δηλ. ὁ Ἰσρ. νεανίσκος (ὁ Δανιὴλ) κατῴκησε τὸν λάκκον. 148) Κατὰ ἢ διὰ τὴν σ.

149) Τὰ παρὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ φρονήματος; δηλ. τί προῆλθεν εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ ὅτι εἶχε τοιαύτην ψυχήν. 150) Ὁ Δανιὴλ ἐῤῥίφθη εἰς λάκκον λεοντων, καὶ οἱ μὲν λέοντες δὲν τὸν ἔβλαψαν, ἐτρέφετο δὲ θαυμασίως ὑπὸ Ἀγγέλου. Δαν. ΣΤ'. 151) Ὁ προφήτης Ἀβακοὺμ μετεκομίσθη ἀνάρπαστος διὰ τοῦ ἀέρος ἐξ Ἰουδαίας καὶ τῷ ἔφερε τροφήν.

152) Κ. § 412, σημ. 153) Δηλ. ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ διοδεύων τὴν ἔρημον. 154) Μὴ καλ-

Ἀφίημι τὰ καθ' ἕκαστον ἀπαριθμεῖσθαι τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, ἃ πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων πατρικῶς ἐνεδείξατο. Σὺ δὲ, καρτέρησον ὀλίγον ἐπὶ τῆς συμφορᾶς, ὡς ὁ γενναῖος Ἰώβ, καὶ μὴ περιτραπῇς[155] ἐκ τοῦ κλύδωνος· μηδὲν ἀποβάλῃς ὧν φέρεις ἀγωγίμων[156] τῆς ἀρετῆς· ὡς βαρύτιμον ἐνθήκην[157] τὴν εὐχαριστίαν διάσωσον ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ λήψῃ καὶ σὺ τῆς εὐχαριστίας τὰ διπλασίονα τῆς τρυφῆς. Μνημόνευε τῆς Ἀποστολικῆς ῥήσεως· ἐν παντὶ[158] εὐχαριστεῖτε. Πένης εἶ; ἄλλον ἔχεις πάντως πενέστερον. Σοὶ δέκα ἡμερῶν τὰ σιτία[159]; ἐκείνῳ μιᾶς.

Ὡς καλὸς καὶ εὐγνώμων, τὸ σὸν περιττὸν ἐπανίσωσον[160] πρὸς τὸν ἐνδεῆ. Μὴ ὀκνήσῃς ἐκ τοῦ ὀλίγου δοῦναι· μὴ προτιμήσῃς τὸ σὸν συμφέρον ἐκ[161] τοῦ κοινοῦ κινδύνου. Κἂν εἰς ἕνα ἄρτον περιστῇ[162] ἡ τροφὴ, ἐπιστῇ δὲ ταῖς θύραις ὁ ζητῶν, προκόμισον ἐκ τοῦ ταμιείου τὸν ἕνα, καὶ ἐπιθεὶς ταῖς χερσὶ πρὸς οὐρανὸν ἀνατείνας[163], εἰπὲ λόγον ἐλεεινὸν[163*] ὁμοῦ καὶ εὐγνώμονα. Εἷς ἄρτος, ὃν ὁρᾷς, Κύριε, καὶ ὁ κίνδυνος προφανής· ἀλλ' ἐγὼ τὴν σὴν ἐντολὴν ἐμοῦ προτίθημι[164], καὶ ἐκ τοῦ ὀλίγου δίδωμι τῷ λιμώττοντι ἀδελφῷ. Δὸς δὴ καὶ σὺ τῷ κινδυνεύοντι δούλῳ. Οἶδά σου τὴν ἀγαθότητα, θαῤῥῶ τῇ δυνάμει· οὐχ ὑπερτίθεσαι εἰς χρόνον[165] τὰς χάριτας, ἀλλὰ σκεδαννύεις ὅταν θέλῃς τὰς δωρεάς. Κἂν οὕτως εἴπῃς καὶ πράξῃς, ὃν δίδως ἐκ τῆς στενώσεως[166] ἄρτον, σπέρμα γίνεται γεωργίας, πολύχουν[167] ἀπογεννᾷ καρπὸν, ἀῤῥαβὼν τῆς τροφῆς, ἐλέου πρόξενος. Εἰπὲ καὶ σὺ τῆς χήρας τῆς Σιδωνίας[168] ῥῆμα ἐν τοῖς ὁμοίοις, εὐκαίρως τῆς ἱστορίας μνημόνευσον· Ζῇ Κύριος ὅτι τοῦτον ἔχω ἐν τῇ οἰκίᾳ μόνον εἰς διατροφὴν ἐμοὶ καὶ τοῖς παιδίοις. Κἂν δῷς ἐκ τοῦ λείποντος, ἕξεις καὶ σὺ τὸν καμψάκην[169] τοῦ ἐλέου τῇ χάριτι βρύοντα, τὴν ὑδρίαν τῶν ἀλεύρων ἀκένωτον· ἐπὶ γὰρ τῶν πιστῶν, φιλοτίμως ἡ τοῦ θεοῦ χάρις μιμεῖται τὰ φρέατα, τὰ ἀεὶ κενούμενα καὶ μὴ ἐξαντλούμενα, τὸ διπλοῦν ἀντεισάγουσα[170]. Δάνεισον ὁ ἄπορος τῷ πλουσίῳ θεῷ[171], πίστευσον τῷ ἀεὶ εἰς πρόσωπον ἴδιον ὑπὲρ τοῦ θλιβομένου λαμβάνοντι, καὶ οἴκοθεν ἀποδιδόντι τὴν χάριν. Ἀξιόπιστος ὁ ἐγγυητὴς, πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης ἡπλωμένους ἔχων τοὺς θησαυρούς. Καὶ πλέων ἐὰν ἀπαιτήσῃς τὸ δάνεισμα, λήψῃ ἐπὶ μέσου πελάγους σὺν τόκοις τὸ κεφάλαιον. Φιλοτιμεῖται γὰρ ἐν ταῖς προσθήκαις[172].

Τὸ τοῦ λιμώττοντος νόσημα, (ὁ) λιμὸς, οἰκτρὸν πάθος ἐστί· λιμὸς, ἀνθρωπίνων συμφορῶν ὑπάρχει τὸ κεφάλαιον[173]· πάντων θανάτων μοχθηρότε-

---

λιεργουμένην δι' ἀρότρου· ἐννοεῖ δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταπίπτον μάννα, ἴδε σημ. 26.

[155]) Ἀναποδογυρισθῇς, ὡς τὰ πλοῖα εἰς τὴν τρικυμίαν. [156]) Ἐμπορευμάτων. Παραβάλλει τὸν Χριστιανὸν μὲ πλοῖον φορτωμένον, πλέον εἰς τρικυμίαν. [157]) Τὸ φορτίον τοῦ πλοίου. [158]) Καιρῷ ἢ ἔργῳ. [159]) Ὑπάρχουσι. [160]) Διδοὺς ὅ,τι περιττὸν ἔχεις εἰς τὸν ἐνδεῆ, κάμε νὰ ἔχετε ἴσια. [161]) Μὴ ἐξαιρέσῃς δηλ. ἐκ τοῦ κοινοῦ κινδύνου τὸ συμφέρον σου καὶ προτιμήσῃς αὐτό. [162]) Καταντήσῃ, περιορισθῇ. [163]) Ἐνν. τὰς ὄψεις.

[163*]) Κινοῦντα εἰς οἶκτον, εἰς ἔλεον. [164]) Τίθημι πρὸ ἐμοῦ, προτιμῶ. [165]) Δὲν ἀναβάλλεις εἰς μακρὸν χρόνον. [166]) Ἐκ τῆς στενοχωρίας σου. [167]) Πολλαπλασίως καρποφοροῦντα, ἄφθονον, ἐκ τοῦ πολὺ χέω. [168]) Βασ. ΙΓ'. 47. [169]) Σαμψάκι, ῥοΐ.

[170]) Ἀντὶ ὅσων δίδουσι. [171]) Διότι ὁ δίδων εἰς ἐνδεῆ δανείζει εἰς τὸν Θεὸν, καὶ θέλει τὰ λάβει μετὰ τόκου ἀφθόνου. [172]) Φιλοτιμεῖται νὰ προσθέτῃ ἀνταποδίδων.

[173]) Τὸ κυριώτερον.

ρον τέλος οὗτος[174]. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων κινδύνων ἢ ξίφους ἀκμὴ τὴν τελευτὴν ὀξέως ἐφίστησιν[175], ἢ πυρὸς ὁρμὴ συντόμως τὸ ζῆν ἀποσβέννυσιν, ἢ θηρία τοῖς ὀδοῦσι διασπαράξαντα ὅσα καίρια τῶν μελῶν, οὐ συγχωρεῖ τῇ παρολκῇ τῆς ὀδύνης τιμωρηθῆναι[176]. Λιμὸς δὲ ἀργὸν[177] ἔχει τὸ κακὸν, παρέλκουσαν τὴν ἀλγηδόνα, ἐγκαθημένην τὴν νόσον καὶ ἐμφωλεύουσαν, θάνατον ἀεὶ παρόντα καὶ ἀεὶ βραδύνοντα. τὸ γὰρ κατὰ φύσιν[178] ὑγρὸν ἐκδαπανᾷ, τὸ θερμὸν καταψύχει, τὸν ὄγκον συστέλλει, τὴν δύναμιν κατ' ὀλίγον απομαραίνει· ἡ σὰρξ ὡς ἀράχνιον[179] τοῖς ὀστέοις περίκειται, ὁ χροῦς ἄνθος[180] οὐκ ἔχει· τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν φεύγει ἐκτηκομένου τοῦ αἵματος, τὸ λευκὸν δὲ οὐκ ἔστι, τῇ ἰσχνότητι[181] τῆς ἐπιφανείας μελαινομένης· πελιδνὸν δὲ τὸ σῶμα, ὠχρότητι καὶ τῷ μέλανι ἐλεεινῶς ἐκ τοῦ πάθους κρινόμενον[182]· γόνατα οὐ βαστάζοντα, ἀλλὰ πρὸς βίαν[183] ἑλκόμενα· φωνὴ λεπτὴ καὶ ἀδρανής· ὀφθαλμοὶ ἐνασθενοῦντες ταῖς κοιλότησιν[184], εἰκῆ ταῖς θήκαις[185] ἐναποκείμενοι, ὡς τὰ τοῖς ἐλύτροις ἐμψυγέντα τῶν ἀκροδρύων· γαστὴρ κενὴ καὶ συμπεπτωκυῖα καὶ ἄμορφος, οὐκ ὄγκον, οὐ φυσικὴν τῶν σπλάγχνων ἐπίτασιν ἔχουσα· τοῖς ὀστέοις δὲ τοῦ νώτου προσπεπλασμένη[186]· Ὁ οὖν τοιοῦτον σῶμα παρατρέχων[187], πόσων κολάσεων ἄξιος; Τίνα δὲ ὠμότητος ὑπερβολὴν καταλείψει[188]; Πῶς δὲ οὐκ ἄξιος τοῖς ἀνημέροις τῶν θηρίων συναριθμεῖσθαι, ὁρᾶσθαι δὲ ὡς ἐναγὴς καὶ ἀνδροφόνος; Ὁ γὰρ ἔχων ἐν ἐξουσίᾳ τὴν τοῦ κακοῦ θεραπείαν, ἑκὼν δὲ καὶ πρὸς πλεονεξίαν ὑπερτιθέμενος, εἰκότως ἂν ἐν τῷ ἴσῳ τῶν αὐτοχείρων[189] καταδικάζοιτο.

Τὸ τοῦ λιμοῦ πάθος κατηνάγκασε πολλοὺς πολλάκις καὶ τοὺς ὅρους κινῆσαι τῆς φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρώπων[190] τῶν ὁμοφύλων σωμάτων, μητέρα δὲ παῖδα ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς προήγαγε, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ὑποδέξασθαι[191]· καὶ τοῦτο τὸ δρᾶμα, Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος[192] ἡμῖν ὁ σπουδαῖος συνεγράψατο, ὅτε τὰ δεινὰ πάθη τοὺς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸν Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκους τιμωρίας τιννύντας[193]. Ὁρᾷς καὶ αὐτὸν τὸν ἡμέτερον θεὸν, τὰ μὲν ἄλλα τῶν παθῶν πολλάκις παρατρέχοντα, ἐπὶ δὲ τοῖς πεινῶσι συμπαθῶς σπλαγχνιζόμενον. Σπλαγχνίζομαι γὰρ, φησὶν, ἐπὶ τὸν ὄχλον. Διὸ καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ κρίσει, ἔνθα προσκαλεῖ τοὺς δικαίους ὁ Κύριος, τὴν πρώτην τάξιν ὁ μεταδοτικὸς ἐπέχει· ὁ τροφεὺς, προστάτης[194] τῶν τιμωμένων· ὁ τὸν ἄρτον χορηγήσας, πρὸ πάντων καλεῖται· ὁ χρηστὸς καὶ εὐμετάδοτος, πρὸ τῶν ἄλλων δικαίων τῇ ζωῇ[195] παραπέμπεται· ὁ ἀκοινώνητος καὶ φειδωλὸς, πρὸ πάντων ἁμαρτωλῶν τῷ πυρὶ παραδίδοται.

---

174) Ὁ ἐκ λιμοῦ θάνατος. 175) Ἐπιφέρει. 176) Νὰ ὑποφέρῃ τις διὰ διαρκείας τῶν πόνων. 177) Βραδέως προβαῖνον. 178) Τὸ ἐκ φύσεως ἐνυπάρχον εἰς τὸ σῶμα. 179) Ἀράχνης ὕφασμα. 180) Ζωηρότητα. 181) Μελαινομένης τῆς ἐπιφ. διὰ τῆς ἰσχν. 182) Διακρινόμενον. Ἀλλ' ἴσ. διορθωτέον: Κιρνώμενον διότι τὸ πελιδνὸν εἶναι χρῶμα ὠχροῦ καὶ μέλανος.
183) Διὰ βίας. 184) Ἀσθενοῦντες ἐν ταῖς κοιλ. 185) Θήκας λέγει τὰ κοιλώματα καὶ τὰ βλέφαρα. 186) Κολλημένη. 187) Μὴ βοηθῶν. 188) Ποίαν ὠμότητα δὲν θέλει πράξει ἀφ' οὗ ἔπραξεν αὐτήν. 189) Ἐξ ἴσου μὲ τοὺς αὐτόχειρας. 190) Νὰ φάγωσιν ἀνθρώπους.
191) Φαγοῦσα αὐτόν. 192) Ἰώσηπος, ἱστορικὸς, γράψας ἱστορίαν κ. ἀρχαιολογίαν τῶν Ἰουδαίων. 193) Τίνω κ. τίννυμι· τιννύντας τιμωρίας (ἐπὶ) τῇ δυσσεβείᾳ· τιμωρουμένους διὰ τὴν ἀσέβειάν των. 194) Ἔσται πρωτοστάτης. 195) Εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τὴν τοῦ παραδείσου

Ἐπὶ τὴν μητέρα σε τῶν ἐντολῶν ὁ καιρὸς καλεῖ[196], καὶ σφόδρα μερίμνησον, ἵνα σε μὴ παρέλθῃ ὁ τῆς πανηγύρεως καὶ τῶν συναλλαγμάτων καιρός. Ῥεῖ γὰρ ὁ χρόνος, καὶ οὐκ ἐκδέχεται τὸν βραδύνοντα· ἐπείγονται αἱ ἡμέραι, τὸν ὀκνηρὸν παρατρέχουσαι[197]· καὶ ὡς οὐκ ἔστι[198] ῥεῦμα ποταμοῦ στῆσαι, εἰ μή τις κατὰ τὴν πρώτην ἔντευξιν καὶ προσβολὴν ἀνελόμενος[199] εἰς δέον τῷ ὕδατι χρήσαιτο, οὕτως οὐδὲ τὸν χρόνον ταῖς ἀναγκαστικαῖς περιόδοις ἐλαυνόμενον[200] ἐπισχεῖν[201], οὐδὲ παρελθόντα ἀνακαλέσαι εἰς τὸ κατόπιν, εἰμή τις προσάγοντος[202] λάβοιτο. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐντολὴν ὡς φεύγουσαν κάτασχε καὶ ἐπιτέλεσον, καὶ λαβόμενος πανταχόθεν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις περίδραξαι. Δὸς ὀλίγα, καὶ πολλὰ κτῆσαι[203]. Λῦσον τὴν πρωτότυπον ἁμαρτίαν[204] τῇ τῆς τροφῆς μεταδόσει. Ὡς γὰρ Ἀδὰμ, κακῶς φαγὼν, τὴν ἁμαρτίαν παρέπεμψεν[205], οὕτως ἐξαλείφομεν ἡμεῖς τὴν ἐπίβουλον βρῶσιν[206], ἐὰν χρείαν ἀδελφοῦ καὶ λιμὸν θεραπεύσωμεν. Λαοὶ ἀκούσατε, Χριστιανοὶ ἐνωτίσασθε, ὅτι τάδε λέγει Κύριος, οὐ δημηγορῶν αὐτοφώνως[207], τοῖς δὲ τῶν δούλων στόμασιν ἐνηχῶν ὡς ὀργάνοις. Μὴ φανῶμεν οἱ λογικοὶ τῶν ἀλόγων ὠμότεροι· ἐκεῖνα γὰρ τοῖς ἐκ τῆς γῆς φυομένοις παρὰ τῆς φύσεως, κοινῇ κέχρηνται, καὶ προβάτων ἀγέλαι, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καταβόσκονται ὄρος· ἵπποι δὲ παμπληθεῖς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατανέμονται πεδιάδα, καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον[208] ἀλλήλοις παραχωρεῖ[209] τῆς ἀναγκαίας τῶν χρειῶν ἀπολαύσεως. Ἡμεῖς δὲ ἐγκολπιζόμεθα[210] τὰ κοινὰ, τὰ τῶν πολλῶν μόνοι ἔχομεν. Αἰδεσθῶμεν Ἑλλήνων φιλάνθρωπα διηγήματα. Παρά τισιν ἐκείνων, νόμος φιλάνθρωπος μίαν τράπεζαν καὶ κοινὰ τὰ σιτία, μίαν ἑστίαν σχεδὸν τὸν πολυάνθρωπον δῆμον ἀπεργάζεται[211]. Καταλείψωμεν τοὺς ἔξωθεν καὶ ἀπέλθωμεν εἰς τὸ τῶν τρισχιλίων ὑπόδειγμα[212]· τὸ πρῶτον τῶν χριστιανῶν ζηλώσωμεν σύνταγμα[213], ὅπως ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινὰ, ὁ βίος, ἡ ψυχὴ, ἡ συμφωνία, ἡ τράπεζα κοινὴ, ἀδιαίρετος ἀδελφότης, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰ πολλὰ σώματα ἓν ἐργαζομένη, τὰς διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἁρμόζουσα. Πολλὰ τῆς φιλαδελφίας ἔχεις ἐκ παλαιᾶς διαθήκης καὶ ἐκ τῆς νέας τὰ ὑποδείγματα. Πρεσβύτην ἐὰν ἴδῃς λιμώττοντα, μετάστειλαι[214] καὶ θρέψον, ὡς Ἰωσὴφ τὸν Ἰακώβ. Ἐχθρὸν ἐὰν εὕρῃς στενούμενον, μὴ ἐπιβάλῃς τῇ ὀργῇ τῇ κατεχούσῃ τὴν ἄμυναν[215], ἀλλὰ θρέψον ὡς ἐκεῖνος τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς πωλήσαντας[216]. Ἐὰν ἐντύχῃς νεωτέρῳ καταπονου-

---

196) Ὁ καιρὸς καλεῖ σε ἐπὶ τὴν μητέρα (τὴν πρωτίστην) τῶν ἐντ. τὴν ἀγαθοεργίαν.

197) Ἀφήνουσιν ὀπίσω. 198) Δὲν εἶναι δυνατόν. 199) Δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταματήσῃ τις τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, ἐκτὸς ἐὰν, ἅμα τὸ ῥεῦμα ἀρχίσῃ νὰ τρέχῃ (δηλ. περὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς πηγάς του), τὸ ἀντλήσῃ καὶ τὸ μεταχειρισθῇ ὅπου πρέπει. 200) Κινούμενον.

201) Οἷόν τέ ἐστι. 202) Πλησιάζοντος. 203) Προστακτ. 204) Τὴν τοῦ Ἀδάμ.

205) Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. 206) Τοῦ μήλου ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ. 207) Ὅτι δημηγορεῖ μὲν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ διὰ τοῦ στόματος τοῦ λέγοντος. 208) Ἕκαστον εἶδος ζώου. 209) Συντάσ. μὲ δοτ. ἐκ γ'. καὶ μὲ γεν. ἐκ δ'. 210) Σφετεριζόμεθα. 211) Τὰ συσσίτια τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου συνέτρωγον πλούσιοι καὶ πένητες. 212) Πράξεις Ἀπος. Κεφ. Β'. 41—47.

213) Σύστημα ἀνθρώπων. 214) Μετάπεμψον· στεῖλε καὶ φέρε τον. 215) Μὴν ἐπιβάλῃς τὴν ἄμυναν τῇ ὀργῇ. Μὴ προσθέσῃς καὶ τὴν σὴν ἐκδίκησιν εἰς τὴν κατέχουσαν αὐτὸν θείαν ὀργὴν (τοῦ λιμοῦ). 216) Αὐτόν.

μάτῳ, πῦπα δάκρυσον[217], ὡς ἐκεῖνος Βενιαμὶν τὸν τοῦ γήρως υἱόν[218]. Πειράζει καὶ σὲ τυχὸν ἡ πλεονεξία, ὡς τὸν Ἰωσὴφ ἡ δέσποινα[219], ἕλκει καὶ τῶν ἱματίων, ἵνα τῆς ἐντολῆς καταφρονήσῃς, καὶ φιλήσῃς μᾶλλον ἐκείνην τὴν φιλόχρυσον καὶ φιλόκοσμον παρὰ τοῦ[219*] δεσπότου τὸ πρόσταγμα· ὅταν δὴ ἴδῃ λογισμὸς τῇ ἐντολῇ ἐκείνῃ πολεμῶν, καὶ τὸν σώφρονα νοῦν εἰς τὴν φιλαργυρίαν ἐπισπώμενος, τῆς φιλαδελφίας καταναγκάζων ἀμελεῖν καὶ κατέχων[220] πρὸς αὐτήν, πρόσριψον καὶ σὺ τὰ ἱμάτια[221]· ὀργισθεὶς ἀναχώρησον· φύλαξον τῷ Κυρίῳ τὴν πίστιν, ὡς ἐκεῖνος τῷ Πετεφρῇ· ἐν ἑνὶ ἐνιαυτῷ τὴν ἔνδειαν οἰκονόμησον, ὡς ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἑπτά[222].

Μὴ τὰ πάντα τῇ ἡδονῇ[223], δός τι καὶ τῇ ψυχῇ· καὶ δύο σοι νόμισον εἶναι θυγατέρας, τὴν εὐπάθειαν τὴν ἐνθάδε, καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ μὴ θελήσῃς τὰ πάντα δοῦναι τῇ κρείττονι, μέρισον γοῦν ἐξ ἴσης τε τῇ ἀκολάστῳ παιδὶ καὶ τῇ σώφρονι. Μὴ τὴν ἐνταῦθα διαγωγὴν ὑπέρπλουτον δείξῃς[224], γυμνὴν δὲ τὴν ἄλλην καὶ ῥακίοις ἠμφιεσμένην[225], ἡνίκα ἂν δέῃ σε τῷ Χριστῷ παραστῆναι καὶ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ κριτοῦ, νύμφης ἔχουσαν[226], σχῆμα καὶ κλῆσιν[227] τὴν κατ' ἀρετὴν ζωήν. Μὴ τοίνυν ἄμορφον καὶ ἀκόσμον παραστήσῃς τῷ νυμφίῳ[228] τὴν νύμφην, ἵνα μὴ θεασάμενος ἀποκλίνῃ τὸ πρόσωπον, καὶ ἰδὼν μισήσῃ, καὶ τὴν συνάφειαν[229] ἀπαρνήσηται· ἀλλὰ στείλας[230] αὐτὴν τῷ προσήκοντι κόσμῳ, τήρησον εὔμορφον τῇ προθεσμίᾳ[231] τῶν γάμων, ἵνα καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων ἀνάψῃ τὴν λαμπάδα[232], ἔχουσα τὸ πῦρ τῆς γνώσεως ἄσβεστον, καὶ μὴ λείπουσα τῶν κατορθωμάτων τὸ ἔλαιον[233], ἵν' ἔργοις ἡ θεοφορουμένη[234] προφητεία βεβαιωθῇ, ἐφαρμόσῃ[235] δὲ καὶ τῇ σῇ ψυχῇ τὸ λεχθέν, π α ρ έ σ τ η ἡ β α σ ί λ ι σ σ α ἐ κ δ ε ξ ι ῶ ν σ ο υ, ἐ ν ἱ μ α τ ι σ μ ῷ δ ι α χ ρ ύ σ ῳ π ε ρ ι β ε β λ η μ έ ν η· Ἄ κ ο υ σ ο ν θ ύ γ α τ ε ρ κ α ὶ ἴ δ ε κ α ὶ κ λ ῖ ν ο ν τ ὸ ο ὖ ς σ ο υ, κ α ὶ ἐ π ι θ υ μ ή σ ε ι ὁ β α σ ι λ ε ὺ ς τ ο ῦ κ ά λ λ ο υ ς σ ο υ[236]. Ταῦτα γὰρ γενικῶς προανεφώνησεν ὁ ψαλμῳδὸς τοῦ γενικοῦ σώματος[237] προκηρύσσων τὴν ὥραν· ἐφαρμόσει δὲ κυρίως καὶ τῇ ἑκάστου ψυχῇ, εἴπερ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἡ ἐκκλησία ἔχει τὸ σύστημα[238].

Προνόησόν μοι λογικῶς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ὃ μὴ διὰ κέρδος αἰσχρὸν προδῷς[239]. Καταλείψει σε τὸ σῶμα τὸ σὸν γνώρισμα βίῳ· εἰς δὲ τὴν

---

217) Δάκρυσον (αὐτόν), ὡς ἐκεῖνος (ἐδάκρυσε τὸν Βενιαμίν). 218) Τὸν ἐπὶ τοῦ γήρως του γεννηθέντα. 219) Ἡ γυνὴ τοῦ Πουτιφὰρ ἢ Πεντεφρῆ εἰς τὴν Αἴγυπτον. 219*) Μᾶλλον παρά, ἀντὶ Μᾶλλον ἤ, ὡς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ. 220) Κρατῶν σε πρὸς αὐτὴν (τὴν φιλαργυρίαν). 221) Μεταφορικῶς, ὡς ἂν τὸν ἐκράτει ὁ λογισμὸς ἀπὸ τὰ ἱμάτια, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Πουτιφὰρ τὸν Ἰωσήφ, ὅστις ἔῤῥιψε τὰ ἱμάτιά του καὶ ἔφυγε. 222) Αἰνίττεται τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἐνδείας εἰς Αἴγυπτον, τὰ ὁποῖα ὁ Ἰωσὴφ ἐξωκονόμησεν ἐκ τῶν ἑπτὰ προηγηθέντων εὐφόρων ἐτῶν. 223) Ἑλλ. δός. 224) Ἀναδείξῃς, καταστήσῃς. 225) Ἀμφιέννυμι. 226) Ἡνίκα δέῃ σε παραστῆναι, μὴ δείξῃς ἔχουσαν. 227) Χάριν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Α. Σ. Κλῆσις, 4.
228) Εἰς τὸν Χριστόν. 229) Τὸν μετ' αὐτῆς σύνδεσμον. 230) Στέλλω, στολίσας.
231) Διὰ τὴν προθεσμίαν. 232) Εὐαγγ. κ. Ματθ. 25. 233) Μὴ ἀφήνουσα τὸ ἔλεον τῶν κατορθωμάτων. Συγκρίνει τὰ κατορθώματα ἢ καλὰς πράξεις ὡς πρὸς τὴν ψυχήν, μὲ τὸ ἔλεον ὡς πρὸς τὸν λύχνον. 234) Ἡ ἔνθεος, ἐμπνευσμένη. 235) Ἀμεταβ. θέλει ἐφαρμοσθῇ.
236) Ψαλμ. ΜΕ΄. 9. 11. 237) Ὅλου τοῦ χριστιανισμοῦ. 238) Τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἐκκλησίας σύγκειται ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον, ἐξ ἑνὸς ἑκάστου τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων.
239) Τὸ ὁποῖον (μέλλον) μὴ προδώσῃς διὰ κέρδος.

ἐπιφάνειαν τοῦ προσδοκωμένου κριτοῦ καὶ ἀναμφιβόλως ἥξοντος, ἀποκλείσεις μὲν σεαυτῷ τὴν τῶν τιμῶν δόσιν καὶ τὴν ἐπουράνιον δόξαν, ἀνοίξεις δὲ πῦρ ἄσβεστον καὶ γέεναν καὶ κολαστήρια, καὶ πικροὺς ἐν ὀδύναις αἰῶνας, ἀντὶ μακρᾶς καὶ αἰωνίας καὶ μακαρίας ζωῆς. Μή με νομίσῃς ὥσπερ μητέρα τινὰ ἢ τροφὸν ψευδῆ σοι μορμολύκεια[240] ἐπισείειν, ὥσπερ ἐκεῖναι ποιεῖν περὶ τοὺς νηπίους τῶν παίδων εἰώθασιν, ὅταν θρηνῶσιν ἄτακτα καὶ ἀπέραντα, δι' ἐπιπλάστων διηγημάτων κατασιγάζουσαι. Ταῦτα δὲ οὐ μῦθος, ἀλλὰ λόγος ἀψευδεῖ προκεκηρυγμένος φωνῇ. Καὶ ἴσθι γε ἀκριβῶς κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν πρόῤῥησιν, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ[241] ἀλλὰ καὶ σῶμα τὸ ἐν θήκαις[242] ἀφανισθὲν ἀναστήσεται, καὶ ψυχὴ ἡ τῷ θανάτῳ ἀποκλεισθεῖσα[243], πάλιν ἐνοικήσει τῷ σώματι, καὶ τῶν βεβιωμένων[244] ἔλεγχος ἀκριβὴς παραστήσεται, οὐκ ἄλλων μαρτυρούντων, ἀλλ' αὐτῆς μαρτυρούσης τῆς συνειδήσεως. Ἑκάστῳ δὲ τὰ πρὸς ἀξίαν[245] παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ ἀντιμετρηθήσεται. Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, κράτος καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

---

240) Φόβητρα. 241) Δὲν θέλει χαθῇ. Εὐαγγ. κ. 242) Εἰς τοὺς τάφους. 243) Τοῦ σώματος. 244) Τῶν ἐν τῷ βίῳ πραχθέντων. 245) Κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων του.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ.

Διὰ τοῦ λόγου τούτου ὁ θεῖος πατὴρ συμβουλεύει τοὺς νέους Χριστιανοὺς μαθητὰς πῶς νὰ σπουδάζουν τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· καὶ ἡ παραίνεσις αὕτη δὲν ἦτον ἔξω σκοποῦ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ πολυθεΐα, καί τοι καταβεβλημένη ὑπὸ τὴν δύναμιν τοῦ σταυροῦ, ἤσπαιρεν ἀκόμην ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν διὰ τῶν Ἰουλιανῶν καὶ τῶν Λιβανίων· πρὸς τοὺς ὁποίους ἀντιφιλοτιμούμενος ἐπικαίρως ὁ μέγας οὗτος τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος, ἐπιτηδεύει τὴν περὶ τὸ λεκτικὸν τέχνην, μεταχειριζόμενος ὅλας τῆς ἀττικῆς μούσης τὰς ἴυγγας, καί τοι ὁμολογῶν καὶ καυχώμενος ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἦτον «μαθητὴς ἁλιέων.»

ΟΠΩΣ ΑΝ ΕΚ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΩΦΕΛΟΙΝΤΟ ΛΟΓΩΝ.

α'. ΠΟΛΛΑ με τὰ παρακαλοῦντά ἐστι ξυμβουλεῦσαι ὑμῖν, ὦ παῖδες, ἃ βέλτιστα εἶναι κρίνω, καὶ ἃ ξυνοίσειν ὑμῖν ἑλομένοις πεπίστευκα. Τό, τε γὰρ ἡλικίας οὕτως ἔχειν, καὶ τὸ διὰ πολλῶν ἤδη γεγυμνάσθαι πραγμάτων, καὶ μὴν καὶ τὸ τῆς πάντα παιδευούσης ἐπ' ἄμφω[1] μεταβολῆς ἱκανῶς μετασχεῖν, ἔμπειρόν με εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων πεποίηκεν· ὥστε τοῖς ἄρτι καθισταμένοις[2] τὸν βίον ἔχειν ὥσπερ ὁδοῦ τὴν ἀσφαλεστάτην ὑποδεικνύναι· τῇ τε παρὰ τῆς φύσεως οἰκειότητι[3] εὐθὺς μετὰ τοὺς γονέας ὑμῖν τυγχάνω. ὥστε μήτε αὐτὸν ἔλαττόν τι πατέρων εὐνοίας νέμειν ὑμῖν· ὑμᾶς τε νομίζω, εἰ μή τι ὑμῶν διαμαρτάνω τῆς γνώμης, μὴ ποθεῖν τοὺς τεκόντας πρὸς ἐμὲ βλέποντας. Εἰ μὲν οὖν προθύμως δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας τῶν ἐπαινουμένων ἔσεσθε παρ' Ἡσιόδῳ[4] τάξεως· εἰ δὲ μή, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι δυσχερές, αὐτοὶ δὲ μέμνησθε τῶν ἐπῶν δηλονότι, ἐν οἷς ἐκεῖνός φησιν, « Ἄριστον μὲν εἶναι τὸν παρ' ἑαυτοῦ τὰ δέοντα ξυνορῶντα, ἐσθλὸν δὲ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἑπόμενον, τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα ».

β'. Μὴ θαυμάζητε δέ, εἰ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς διδασκάλους φοιτῶσι, καὶ τοῖς ἐλλογίμοις τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, δι' ὧν καταλελοίπασι λόγων, συγγινομένοις ὑμῖν, αὐτός τι παρ' ἐμαυτοῦ λυσιτελέστερον ἐξευρηκέναι φημί. Τοῦτο μὲν οὖν[5] αὐτὸ καὶ συμβουλεύσων ἥκω, τὸ μὴ δεῖν, εἰσάπαξ τοῖς ἀνδράσι τούτοις, ὥσπερ πλοίου, τὰ πηδάλια τῆς διανοίας ὑμῶν παραδόντας, ᾗπερ ἂν ἄγωσι, ταύτῃ ξυνέπεσθαι· ἀλλ' ὅσον ἐστὶ χρήσιμον αὐτῶν δε-

---

[1]) Τὰ ἀγαθὰ τοῦ βίου καὶ τὰ ἐναντία, τὰς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας. [2]) Καθισταμένοις (εἰς) τὸν βίον, (κοιν.) ἐμβαίνουν εἰς τὸν Κόσμον, (ἀνάλογον μὲ τὸ) «καθίστασθαι εἰς ἀγῶνα κτλ.» [3]) Ἐκ τούτου συμπεραίνουσί τινες ὅτι ὁ λόγος ἐγράφη πρὸς συγγενῶν αὐτοῦ (ἴσως καὶ ὀρφανοὺς ὑπ' αὐτῷ παιδευομένους) υἱούς. [4]) Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 293: «Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει· » Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται ». Ὃς δὲ «κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ ». [5]) Αἰτιολογ. καὶ Ἐνστατ., διότι τοῦτο ἴσια—ἴσια καὶ ἐγώ.

χομένους, εἰδέναι τί χρὴ παριδεῖν. Τίνα οὖν ἐστι ταῦτα, καὶ ὅπως διακρινοῦμεν, τοῦτο δὴ καὶ διδάξω ἔνθεν ἑλών[6].

γ'. Ἡμεῖς[7], ὦ παῖδες, οὐδὲν εἶναι χρῆμα παντάπασι τὸν ἀνθρώπινον βίον τοῦτον ὑπολαμβάνομεν, οὔτ' ἀγαθόν τι νομίζομεν ὅλως, οὔτ' ὀνομάζομεν, ὃ τὴν συντέλειαν ἡμῖν ἄχρι τούτου[8] παρέχεται. Οὔκουν προγόνων περιφάνειαν, οὐκ ἰσχὺν σώματος, οὐ κάλλος, οὐ μέγεθος, οὐ τὰς παρὰ πάντων ἀνθρώπων τιμάς, οὐ βασιλείαν αὐτήν, οὐχ ὅ,τι ἂν εἴποι τις τῶν ἀνθρωπίνων, μέγα, ἀλλ' οὐδὲ εὐχῆς ἄξιον κρίνομεν, ἢ τοὺς ἔχοντας ἀποβλέπομεν[9]· ἀλλ' ἐπὶ μακρότερον πρόϊμεν ταῖς ἐλπίσι, καὶ πρὸς ἑτέρου βίου παρασκευὴν ἅπαντα πράττομεν. Ἃ μὲν οὖν ἂν συντελῇ πρὸς τοῦτον[10] ἡμῖν, ἀγαπᾷν τε καὶ διώκειν παντὶ σθένει χρῆναι φαμέν· τὰ δ' οὐκ ἐξικνούμενα πρὸς ἐκεῖνον, ὡς οὐδενὸς ἄξια, παρορᾷν.

δ'. Τίς δὴ οὖν οὗτος ὁ βίος, καὶ ὅπῃ, καὶ ὅπως αὐτὸν βιωσόμεθα, μακρότερον μὲν, ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁρμήν[11], ἐφικέσθαι· μειζόνων δὲ, ἢ καθ' ὑμᾶς, ἀκροατῶν ἀκοῦσαι. Τοσοῦτόν γε μὴν εἰπών, ἱκανῶς ἂν ἴσως ὑμῖν ἐνδειξαίμην· ὅτι πᾶσαν ὁμοῦ τὴν, ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, τῷ λόγῳ τις συλλαβὼν, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσας, εὐδαιμονίαν, οὐδὲ πολλοστῷ μέρει τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων εὑρήσει παρισουμένην, ἀλλὰ πλεῖον τοῦ ἐν ἐκείνοις ἐλαχίστου τὰ σύμπαντα τῶν τῇδε καλῶν κατὰ τὴν ἀξίαν ἀφεστηκότα, ἢ καθ' ὅσον σκιὰ καὶ ὄναρ τῶν ἀληθῶν ἀπολείπεται. Μᾶλλον δὲ, ἵν' οἰκειοτέρῳ χρήσωμαι παραδείγματι, ὅσῳ ψυχὴ τοῖς πᾶσι τιμιωτέρα σώματος, τοσοῦτον καὶ τῶν βίων ἑκατέρων ἐστὶ τὸ διάφορον. Εἰς δὴ τοῦτον[12] ἄγουσι μὲν[13] ἱεροὶ λόγοι, δι' ἀποῤῥήτων[14] ἡμᾶς ἐκπαιδεύοντες.

ε'. Ἕως γε μὴν ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἐπακούειν τοῦ βάθους τῆς διανοίας αὐτῶν[15] οὐχ οἷόν τε, ἐν ἑτέροις[16], οὐ πάντῃ διεστηκόσιν, ὥσπερ ἐν σκιαῖς τισι καὶ κατόπτροις, τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι τέως προγυμναζόμεθα, τοὺς ἐν τοῖς τακτικοῖς τὰς μελέτας ποιουμένους μιμούμενοι· οἵ γε, ἐν χειρονομίαις καὶ ὀρχήσεσι τὴν ἐμπειρίαν κτησάμενοι, ἐπὶ τῶν ἀγώνων τοῦ ἐκ τῆς παιδιᾶς ἀπολαύουσι κέρδους. Καὶ ἡμῖν δὴ οὖν ἀγῶνα[17] προκεῖσθαι, πάντων ἀγώνων μέγιστον, νομίζειν χρεὼν, ὑπὲρ οὗ[18] πάντα ποιητέον ἡμῖν, καὶ πονητέον εἰς δύναμιν· καὶ ἐπὶ τὴν τούτου παρασκευὴν καὶ ποιηταῖς καὶ λογοποιοῖς καὶ ῥήτορσι καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμιλητέον, ὅθεν ἂν μέλλῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ὠφέλειά τις ἔσεσθαι. Ὥσπερ οὖν οἱ δευσοποιοὶ, παρασκευάσαντες πρότερον θεραπείαις τισὶν, ὅ,τι ποτ' ἂν ᾖ, τὸ δεξόμενον τὴν βαφὴν, οὕτω τὸ ἄνθος ἐπάγουσιν, ἄν τε ἁλουργὸν, ἄν τε τι ἕτερον ᾖ· τὸν αὐτὸν δὴ καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἰ μέλλοι ἀνέκπλυτος ἡμῖν ἡ τοῦ καλοῦ παραμένειν δόξα, τοῖς ἔξω δὴ τούτοις[19] προτελεσθέντες, τηνικαῦτα τῶν ἱερῶν

---

[6]) Αἱρέω (7), ἴδε Λεξικ. Σκαρλ. Βυζ. [7]) Οἱ Χριστιανοὶ δηλ. [8]) Τοῦ βίου. [9]) Θαυμάζομεν. [10]) Τὸν ἕτερον (τὸν μέλλοντα) βίον. [11]) Τὴν πρόθεσιν τοῦ παρόντος λόγου. [12]) Τὸν βίον. [13]) Ἔχει ἐπακολουθοῦντα τὸν Γεμήν. [14]) Μυστηρίων καὶ δογμάτων. [15]) Τῶν ἱερῶν καὶ ἀποῤῥήτων λόγων. [16]) Λόγοις. [17]) Τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπολαύσεως τοῦ μέλλοντος βίου κατὰ τῆς ἁμαρτίας. [18]) Ἀγῶνος. [19]) Μαθήμασιν. Ἔξω ἢ θύραθεν σοφίαν ὠνόμαζον οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες ὅλα τὰ, παρεκτὸς τῆς Θεολογίας καὶ τῶν Γραφῶν, μαθήματα: Γραμματικὴν δηλ. Ῥητορικὴν, Φυσιολογίαν, κτλ.

καὶ ἀποῤῥήτων ἐπακουσόμεθα παιδευμάτων, καὶ, οἷον ἐν ὕδατι τὸν ἥλιον ὁρᾷν ἐθισθέντες, οὕτως αὐτῷ προσβαλοῦμεν τῷ φωτὶ τὰς ὄψεις.

ς'. Εἰ μὲν οὖν ἐστί τις οἰκειότης πρὸς ἀλλήλους τοῖς λόγοις, προὔργου[20] ἂν ἡμῖν αὐτῶν ἡ γνῶσις γένοιτο· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τόγε, παράλληλα θέντας, καταμαθεῖν τὸ διάφορον, οὐ μικρὸν, εἰς βεβαίωσιν τοῦ βελτίονος. Τίνι μέντοι καὶ παρεικάσας τῶν παιδεύσεων ἑκατέραν, τῆς εἰκόνος ἂν τύχοις; Ἤπου καθάπερ φυτοῦ οἰκεία μὲν ἀρετὴ τὸ καρπῷ βρύειν ὡραίῳ, φέρει δέ τινα κόσμον τὰ φύλλα τοῖς κλάδοις περισειόμενα· οὕτω δὴ καὶ ψυχῇ, προηγουμένως μὲν καρπὸς ἡ ἀλήθεια, οὐκ ἄχαρι γεμὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβεβλῆσθαι, οἷόν τινα φύλλα σκέπην τε τῷ καρπῷ καὶ ὄψιν οὐκ ἄωρον παρεχόμενα. Λέγεται τοίνυν καὶ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ πάνυ[21], οὗ μέγιστόν ἐστιν ἐπὶ σοφίᾳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὄνομα, τοῖς Αἰγυπτίοις μαθήμασιν ἐγγυμνασάμενος τὴν διάνοιαν, οὕτω προσελθεῖν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Ὄντος[22]. Παραπλησίως δὲ τούτῳ κἂν τοῖς κάτω[23] χρόνοις τὸν σοφὸν Δανιὴλ ἐπὶ Βαβυλῶνός φασι τὴν σοφίαν Χαλδαίων[24] καταμαθόντα, τότε τῶν θείων ἅψασθαι παιδευμάτων.

ζ'. Ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστον ψυχαῖς μαθήματα τὰ ἔξω δὴ ταῦτα, ἱκανῶς εἴρηται· ὅπως γεμὴν αὐτῶν μεθεκτέον ὑμῖν, ἑξῆς ἂν εἴη λέγειν. Πρῶτον μὲν οὖν τοῖς παρὰ τῶν ποιητῶν[25] (ἵν' ἐντεῦθεν ἄρξωμαι· ἐπεὶ παντοδαποί τινές εἰσι) μὴ πᾶσιν ἐφεξῆς προσέχειν τὸν νοῦν. Ἀλλ' ὅταν μὲν τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις ἢ λόγους ἡμῖν διεξίωσιν, ἀγαπᾷν τε καὶ ζηλοῦν καὶ ὅτι μάλιστα πειρᾶσθαι τοιούτους εἶναι· ὅταν δὲ ἐπὶ μοχθηροὺς ἄνδρας ἔλθωσι, τὴν μίμησιν ταύτην δεῖ φεύγειν, ἐπιφρασσομένους τὰ ὦτα, οὐχ ἧττον ἢ τὸν Ὀδυσσέα, φασὶν ἐκεῖνοι[26], τὰ τῶν Σειρήνων μέλη. Ἡ γὰρ πρὸς τοὺς φαύλους τῶν λόγων συνήθεια, ὁδός τίς ἐστιν ἐπὶ τὰ πράγματα. Διὸ δὴ πάσῃ φυλακῇ τὴν ψυχὴν τηρητέον, μὴ διὰ τῆς τῶν λόγων ἡδονῆς παραδεξάμενοί τι λάθωμεν τῶν χειρόνων, ὥσπερ οἱ τὰ δηλητήρια μετὰ τοῦ μέλιτος προσιέμενοι. Οὐ τοίνυν ἐπαινεσόμεθα τοὺς ποιητὰς, οὐ λοιδορουμένους, οὐ σκώπτοντας, οὐκ ἐρῶντας ἢ μεθύοντας μιμουμένους[27]· οὐχ ὅταν τραπέζῃ πληθούσῃ καὶ ᾠδαῖς ἀνειμέναις τὴν εὐδαιμονίαν ὁρίζωνται. Πάντων δὲ ἥκιστα περὶ θεῶν τι διαλεγομένοις προσέξομεν· καὶ μάλισθ' ὅταν περὶ πολλῶν τε αὐτῶν διεξίωσι, καὶ τούτων οὐδ' ὁμονοούντων. Ἀδελφὸς γὰρ δὴ παρ' ἐκείνοις διαστασιάζει πρὸς ἀδελφὸν[28], καὶ γονεὺς πρὸς παῖδας[29], καὶ τούτοις αὖθις πρὸς τοὺς τεκόντας πόλεμος ἐστὶν ἀκήρυκτος. Μοιχείας δὲ θεῶν καὶ ἔρωτας, καὶ μίξεις ἀναφανδὸν, καὶ ταύτας γε μάλιστα τοῦ κορυφαίου πάντων καὶ ὑπάτου Διὸς, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἃ[30] καὶ περὶ βοσκημάτων τις λέγων ἐρυθριάσειε, τοῖς ἐπὶ σκηνῆς[31] καταλείψομεν.

---

20) Συντελεστική, προκαταρτιστική. 21) Ὁ μέγας. 22) Τοῦ Θεοῦ. « Ἐγὼ (γάρ φησιν ὁ θεὸς τῷ Μωσῇ) εἰμι ὁ Ὤν ». Ἐξόδ. Γ', 14. 23) Μεταγενεστέρως πολὺ τοῦ Μωϋσέως: ὁ μὲν γὰρ ἐγεννήθη τῷ 1689: π. Χ., ὁ δὲ Δανιὴλ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς Βαβυλῶνα τῷ 599. 24) Δαν. Α', 4. 25) Λεγομένοις. 26) Φυγεῖν ἐπιφραξάμενον τὰ ὦτα, ἴδε Ὀδυσ. Μ. 170—200. 27) Οὐκ (ἐπαινεσόμεθα τοὺς ποιητὰς) μιμουμένους (τοὺς) ἐρῶντας καὶ μεθύοντας ὡς ἐκ τρίτου τοῦ Μιμουμένους. 28) Ὡς ὁ Κρόνος πρὸς τοὺς Τιτᾶνας. 29) Ὡς ὁ Κρόνος πρὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ ὁ Ζεὺς πρὸς τὸν Κρόνον. 30) Ταῦτα πάντα τὰ προειρημένα, μοιχείας κτλ. κτλ. 31) Τοῖς δραματοποιοῖς.

η΄. Ταὐτὰ δὴ ταῦτα λέγειν καὶ περὶ συγγραφέων ἔχω, καὶ μάλισθ' ὅταν, ψυχαγωγίας ἕνεκα τῶν ἀκουόντων, λογοποιῶσι. Καὶ ῥητόρων δὲ τὴν περὶ τὸ ψεύδεσθαι τέχνην οὐ μιμησόμεθα. Οὔτε γὰρ ἐν δικαστηρίοις, οὔτ' ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσιν, ἐπιτήδειον ἡμῖν τὸ ψεῦδος, τοῖς τὴν ὀρθὴν ὁδὸν καὶ ἀληθῆ προελομένοις τοῦ βίου, οἷς τὸ μὴ δικάζεσθαι, νόμῳ προστεταγμένον[52] ἐστίν· ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῶν μᾶλλον ἀποδεξόμεθα, ἐν οἷς ἀρετὴν ἐπῄνεσαν, ἢ πονηρίαν διέβαλον. Ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν λοιποῖς ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χρόας ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις· ταῖς μελίτταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει· οὕτω δὴ κἀνταῦθα, τοῖς μὴ τὸ ἡδὺ καὶ ἐπίχαρι μόνον τῶν τοιούτων λόγων διώκουσιν, ἔστι τινὰ καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι. Κατὰ πᾶσαν δὴ οὖν τῶν μελιττῶν τὴν εἰκόνα, τῶν λόγων ἡμῖν μεθεκτέον. Ἐκεῖναί τε γὰρ, οὔτε ἅπασι τοῖς ἄνθεσι παραπλησίως ἐπέρχονται, οὔτε μὴν, οἷς ἂν ἐπιπτῶσιν, ὅλα φέρειν ἐπιχειροῦσιν· ἀλλ' ὅσον αὐτῶν ἐπιτήδειον πρὸς τὴν ἐργασίαν λαβοῦσαι, τὸ λοιπὸν χαίρειν ἀφῆκαν· ἡμεῖς τε, ἢν σωφρονῶμεν, ὅσον οἰκεῖον ἡμῖν, καὶ συγγενὲς τῇ ἀληθείᾳ παρ' αὐτῶν[53] κομισάμενοι, ὑπερβησόμεθα τὸ λειπόμενον. Καὶ καθάπερ τῆς ῥοδωνιᾶς τοῦ ἄνθους δρεψάμενοι, τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων, ὅσον χρήσιμον καρπωσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξόμεθα.

θ΄. Εὐθὺς οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπεῖν ἕκαστον τῶν μαθημάτων καὶ συναρμόζειν τῷ τέλει προσῆκε, κατὰ τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, Τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρταν[54] ἄγοντας. Καὶ ἐπειδή περ δι' ἀρετῆς ἡμᾶς ἐπὶ τὸν βίον καθεῖναι[55] δεῖ τὸν ἡμέτερον, εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγγραφεῦσι, πολλῷ δ' ἔτι πλείω φιλοσόφοις ἀνδράσιν ὕμνηται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μάλιστα προσεκτέον. Οὐ μικρὸν γὰρ τὸ ὄφελος, οἰκειότητά τινα καὶ συνήθειαν ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς τῆς ἀρετῆς ἐγγενέσθαι. Ἐπείπερ ἀμετάστατα πέφυκεν εἶναι τὰ τῶν τοιούτων μαθήματα, δι' ἁπαλότητα τῶν ψυχῶν, εἰς βάθος ἐνσημαινόμενα. Ἢ τί ποτ' ἄλλο διανοηθέντα τὸν Ἡσίοδον ὑπολάβωμεν ταυτὶ ποιῆσαι τὰ ἔπη ἃ πάντες ᾄδουσιν; ἢ οὐχὶ προτρέποντα τοὺς νέους ἐπ' ἀρετήν; Ὅτι[56] τραχεῖα μὲν πρῶτον καὶ δύσβατος, καὶ ἱδρῶτος συχνοῦ, καὶ πόνου πλήρης, ἡ πρὸς ἀρετὴν φέρουσα, καὶ ἀνάντης ὁδός. Διόπερ οὐ παντὸς οὔτε προσβῆναι αὐτῇ διὰ τὸ ὄρθιον, οὔτε προσβάντι ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ ἄκρον ἐλθεῖν. Ἄνω δὲ γενομένῳ ὁρᾷν ὑπάρχει, ὡς μὲν λεία τε καὶ καλὴ, ὡς δὲ ῥᾳδία τε καὶ εὔπορος, καὶ τῆς ἑτέρας ἡδίων, τῆς ἐπὶ τὴν κακίαν ἀγούσης· ἣν[56*] ἀθρόον εἶναι λαβεῖν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὁ αὐτὸς οὗτος ποιητὴς ἔφησεν. Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὐδὲν ἕτερον, ἢ προτρέπων ἡμᾶς ἐπ' ἀρετὴν, καὶ προκαλούμενος ἅπαντας ἀγαθοὺς εἶναι, ταῦτα διελθεῖν, καὶ ὥστε μὴ, καταμαλακισθέντας πρὸς τοὺς πόνους, προαποστῆναι[57] τοῦ τέλους. Καὶ μέντοι καὶ εἴ τις ἕτερος ἐοικότα τούτοις τὴν ἀρετὴν ὕμνησεν, ὡς εἰς ταὐτὸ ἡμῖν φέροντας τοὺς λόγους ἀποδεχόμεθα.

---

52) « Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε », Εὐαγγ. Ματθ. ζ΄. 53) Τῶν ἔξωθεν Ποιητῶν ἢ συγγραφέων. 54) Δωρικῶς ἀντὶ Πρὸς τὴν σπάρτην, ἴδε τὰ λεξικά. 55) Ἡμᾶς (τοὺς χριστιανοὺς) δεῖ καθεῖναι (ἀφικέσθαι) ἐπὶ τὸν ἡμέτερον (τὸν μέλλοντα δηλονότι) βίον δι' ἀρετῆς, ἴδε σχολ. 10. 56) Ἡσιοδ. Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 289—294. 56*) Τὴν κακίαν. « Τὴν μὲν » γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστιν ἑλέσθαι », αὐτ. 57) Ἀποστῆναι (τοῦ σκοποῦ) πρὸ τοῦ τέλους.

ι'. Ὡς δ' ἐγώ τινος ἤκουσα δεινοῦ καταμαθεῖν ἀνδρὸς ποιητοῦ διάνοιαν, πᾶσα μὲν ἡ ποίησις τῷ Ὁμήρῳ ἀρετῆς ἐστιν ἔπαινος, καὶ πάντα αὐτῷ πρὸς τοῦτο[38] φέρει, ὅ,τι μὴ πάρεργον· οὐχ ἥκιστα δὲ, ἐν οἷς τὸν στρατηγὸν τῶν Κεφαλήνων[39] πεποίηκε, γυμνὸν ἐκ τοῦ ναυαγίου περισωθέντα, πρῶτον μὲν αἰδέσαι τὴν βασιλίδα[40], φανέντα μόνον· τοσούτου δεῖν αἰσχύνην ὀφλῆσαι, γυμνὸν ὀφθέντα μόνον[41]· ἐπειδήπερ αὐτὸν ἀρετῇ ἀντὶ ἱματίων κεκοσμημένον ἐποίησεν· ἔπειτα μέντοι καὶ τοῖς λοιποῖς Φαίαξι τοσούτου ἄξιον νομισθῆναι, ὥστε ἀφέντας τὴν τρυφὴν, ᾗ συνέζων, ἐκεῖνον ἀποβλέπειν καὶ ζηλοῦν ἅπαντας· καὶ μηδένα Φαιάκων, ἐν τῷ τότε εἶναι[42], ἄλλο τι ἂν εὔξασθαι μᾶλλον, ἢ Ὀδυσσέα γενέσθαι, καὶ ταῦτα, ἐκ ναυαγίου περισωθέντα. Ἐν τούτοις γὰρ, ἔλεγεν ὁ τοῦ ποιητοῦ τῆς διανοίας ἐξηγητὴς, μονονουχὶ βοῶντα λέγειν τὸν Ὅμηρον, ὅτι ἀρετῆς ὑμῖν ἐπιμελητέον, ὦ ἄνθρωποι, ἥτις καὶ ναυαγήσαντι συνεκνήχεται, καὶ ἐπὶ τῆς χέρσου γενόμενον γυμνὸν, τιμιώτερον ἀποδείξει τῶν εὐδαιμόνων Φαιάκων. Καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων οὐ τῶν ἐχόντων ἢ καὶ οὑτινοσοῦν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ μᾶλλον κύβων τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενα· μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα. Ὅθεν καὶ Σόλων μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς εὐπόρους εἰπεῖν·

> Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
> Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεί·
> Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ τὰ Θεόγνιδος, ἐν οἷς φησι τὸν Θεὸν, ὅντινα δὴ καί φησι, τοῖς ἀνθρώποις τὸ τάλαντον ἐπιῤῥέπειν ἄλλοτε ἄλλως,

> Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν.

ια'. Καὶ μὴν καὶ ὁ Κεῖός που σοφιστὴς Πρόδικος[43] τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων[43], ἀδελφὰ τούτοις εἰς ἀρετὴν καὶ κακίαν ἐφιλοσόφησεν· ᾧ δὴ καὶ αὐτῷ τὴν διάνοιαν προσεκτέον· οὐ γὰρ ἀπόβλητος ὁ ἀνήρ. Ἔχει δὲ οὕτω πως ὁ λόγος αὐτῷ, ὅσα ἐγὼ τοῦ ἀνδρὸς τῆς διανοίας μέμνημαι· ἐπεὶ τά γε ῥήματα οὐκ ἐπίσταμαι· πλήν γε δὴ ὅτι ἁπλῶς οὕτως εἴρηκεν ἄνευ μέτρου. Ὅτι[44] νέῳ ὄντι τῷ Ἡρακλεῖ κομιδῇ, καὶ σχεδὸν ταύτην ἄγοντι τὴν ἡλικίαν, ἣν καὶ ὑμεῖς νῦν, βουλευομένῳ, ποτέραν τράπηται τῶν ὁδῶν, τὴν διὰ τῶν πόνων ἄγουσαν πρὸς ἀρετὴν, ἢ τὴν ῥάστην, προσελθεῖν[45] δύο γυναῖκας· ταύτας δὲ εἶναι Ἀρετὴν καὶ Κακίαν· εὐθὺς μὲν οὖν καὶ σιωπώσας ἐμφαίνειν ἀπὸ τοῦ σχήματος τὸ διάφορον· εἶναι γὰρ τὴν μὲν ὑπὸ κομμωτικῆς διεσκευασμένην εἰς κάλλος, καὶ ὑπὸ τρυφῆς διαῤῥεῖν, καὶ πάντα ἑσμὸν ἡδονῆς ἐξηρτημένην ἄγειν· ταῦτά τε οὖν δεικνύναι, καὶ ἔτι πλείω τούτων ὑπισχνουμένην, ἕλκειν ἐπιχειρεῖν τὸν Ἡρακλέα πρὸς ἑαυτήν. Τὴν δὲ ἑτέραν

---

38) Τὸν τῆς ἀρετῆς ἔπαινον. 39) Κυρίως βασιλέα τῶν Ἰθακησίων· τὸν Ὀδυσσέα. 40) Ναυσικάαν, τὴν θυγατέρα Ἀλκινόου τοῦ Βασιλέως τῶν Φαιάκων. 41) Περιττὸν φαίνεται, παρεισφρήσαν ἀντιγραφέων ῥεμβασμῷ εἰς τὸ κείμενον. 42) Ἀττικισμὸς, κατὰ τὸ, Τό γε νῦν εἶναι, ἰδ. §. 23. 43) Τὸ Πρόδικος φαίνεται παρεισδύσαν ἐκ σημειώσ. σχολιαστοῦ τινος εἰς τὸ κείμενον: ἡ δὲ γεν. πληθ. ἀναφέρεται εἰς τὸ Ποι. 44) Ἴδε Ξενοφ. Ἀπομν. Β', α', 21—34. 45) Ἔτρεψε τὸν λόγον συμπτύξας εἰς ἀπαρέμφατον, κατὰ σχῆμα ῥητορικὸν, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος.

κατεσκληκέναι καὶ αὐχμεῖν, καὶ σύντονον βλέπειν, καὶ λέγειν τοιαῦτα ἕτερα· ὑπισχνεῖσθαι γὰρ οὐδὲν ἀνειμένον, οὐδὲ ἡδὺ, ἀλλὰ ἱδρῶτας μυρίους, καὶ πόνους, καὶ κινδύνους διὰ πάσης ἠπείρου τε καὶ θαλάσσης· ἆθλον δὲ τούτων εἶναι θεὸν γενέσθαι, ὡς ὁ ἐκείνου[46] λόγος. Ἧπερ δὴ καὶ τελευτῶντα τὸν Ἡρακλέα ξυνέπεσθαι.

ιβ'. Καὶ σχεδὸν ἅπαντες, ὧν δὴ καὶ λόγος τις ἐςὶν ἐπὶ σοφίᾳ, ἢ μικρὸν, ἢ μεῖζον, εἰς δύναμιν ἕκαστος, ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασιν, ἀρετῆς ἔπαινον διεξῆλθον· οἷς πειστέον, καὶ πειρατέον ἐπὶ τοῦ βίου δεικνύναι τοὺς λόγους. Ὡς ὅγε τὴν ἄχρι ῥημάτων παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἔργῳ βεβαιῶν.

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ, σκιαὶ ἀΐσσουσι[47]

Καίμοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτον παραπλήσιον εἶναι, ὥσπερ ἂν εἰ ζωγράφου θαυμαστόν τι οἷον κάλλος ἀνθρώπου μιμησαμένου, ὁ δὲ, αὐτὸς εἴη τοιοῦτος ἐπὶ τῆς ἀληθείας, οἷον ἐπὶ τῶν πινάκων ἐκεῖνος ἔδειξεν. Ἐπεὶ τό γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν εἰς τὸ μέσον, καὶ μακροὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἡδὺ πρὸ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ πλεῖον ἔχειν πρὸ τοῦ δικαίου τιμᾷν[48], ἐοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς ἐπὶ σκηνῆς ὑποκρινομένοις τὰ δράματα· οἳ ὡς βασιλεῖς καὶ δυνάσται πολλάκις εἰσέρχονται, οὔτε βασιλεῖς ὄντες, οὔτε δυνάσται, οὐδὲ μὲν οὖν τυχὸν ἐλεύθεροι τὸ παράπαν. Εἶτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἂν ἑκὼν δέξαιτο ἀνάρμοστον αὐτῷ τὴν λύραν εἶναι· καὶ χοροῦ κορυφαῖος, μὴ ὅτι μάλιστα συνᾴδοντα τὸν χορὸν ἔχειν· αὐτὸς δέ τις ἕκαστος διαστασιάσει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ οὐχὶ τοῖς λόγοις ὁμολογοῦντα τὸν βίον παρέξεται; ἀλλ', Ἡ γλῶττα μὲν ὀμώμοκεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος, κατ' Εὐριπίδην[49], ἐρεῖ; καὶ τὸ δοκεῖν ἀγαθὸς πρὸ τοῦ εἶναι διώξεται; Ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ ἔσχατος τῆς ἀδικίας ὅρος, εἴ τι δεῖ Πλάτωνι πείθεσθαι, τὸ δοκεῖν δίκαιον εἶναι, μὴ ὄντα.

ιγ'. Τοὺς μὲν οὖν τῶν λόγων, οἳ τὰς τῶν καλῶν ἔχουσιν ὑποθήκας, οὕτως ἀποδεχόμεθα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πράξεις σπουδαῖαι τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, ἢ μνήμης ἀκολουθίᾳ πρὸς ἡμᾶς διασώζονται, ἢ ποιητῶν ἢ συγγραφέων φυλαττόμεναι λόγοις, μηδὲ τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀπολειπώμεθα. Οἷον· Ἐλοιδόρει τὸν Περικλέα τῶν ἐξ ἀγορᾶς τις ἀνθρώπων· ὁ δὲ, οὐ προσεῖχε· καὶ εἰς πᾶσαν διήρκεσε τὴν ἡμέραν, ὁ μὲν ἀφειδῶς παίων αὐτὸν τοῖς ὀνείδεσιν· ὁ δὲ, οὐ μέλον αὐτῷ[50]. Εἶτα, ἑσπέρας ἤδη καὶ σκότους, ἀπαλλαττόμενον μόλις, ὑπὸ φωτὶ παρέπεμψε Περικλῆς, ὅπως αὐτῷ μὴ διαφθαρείη τὸ πρὸς φιλοσοφίαν γυμνάσιον. Πάλιν τις Εὐκλείδῃ τῷ Μεγαρόθεν παροξυνθεὶς, θάνατον ἠπείλησε, καὶ ἐπώμοσεν· ὁ δὲ, ἀντώμοσεν, ἦ μὴν ἱλεώσεσθαι αὐτὸν, καὶ παύσειν πρὸς αὐτὸν χαλεπῶς ἔχοντα. Πόσου ἄξιον, τῶν τοιούτων τι παραδειγμάτων εἰσελθεῖν τὴν μνήμην ἀνδρὸς, ὑπ' ὀργῆς ἤδη κατεχομένους; Τῇ τραγῳδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον, ἁπλῶς λεγούσῃ. Ἐπ' ἐχθρους θυμὸς ὁπλίζει

46) Τοῦ Κείου ποιητοῦ: λέγει δὲ τοῦτο ἀποτροπιαζόμενος τὸ βλάσφημον τῆς τοῦ Ἡρακλέους θεοποιήσεως. 47) Ὅπερ Ὅμηρος ἔφη (Ὀδυσ. Κ. 495) περὶ Τειρεσίου. 48) Τὰ ἀφῃρημένα ἀντὶ συγκεχριμένων: τὴν ἡδονὴν προτιμᾷν τῆς σωφροσύνης, καὶ τὴν πλεονεξίαν τῆς δικαιοσύνης, ἴδε τὴν 93 σημείωσιν. 49) Ἱππόλ. 611. 50) Σχῆμα λόγου τὸ κατ' ἐναλλαγήν.

γέρα· ἀλλὰ μάλιστα μὲν, μηδὲ διανίστασθαι πρὸς θυμὸν τὸ παράπαν· εἰ δὲ μὴ ῥᾴδιον τοῦτο, ἀλλ' ὥσπερ χαλινὸν αὐτῷ τὸν λογισμὸν ἐμβάλλοντας, μὴ ἐᾷν ἐκφέρεσθαι περαιτέρω. Ἐπανάγωμεν δὲ τὸν λόγον αὖθις πρὸς τὰ τῶν σπουδαίων πράξεων παραδείγματα. Ἔτυπτέ τις τὸν Σωφρονίσκου Σωκράτην εἰς αὐτὸ τὸ πρόσωπον, ἐμπεσὼν ἀφειδῶς· ὁ δὲ, οὐκ ἀντῆρεν, ἀλλὰ παρεῖχε τῷ παροινοῦντι τῆς ὀργῆς ἐμφορεῖσθαι· ὥστε ἐξοιδεῖν ἤδη, καὶ ὕπουλον αὐτῷ τὸ πρόσωπον ὑπὸ τῶν πληγῶν εἶναι. Ὡς δ' οὖν ἐπαύσατο τύπτων, ἄλλο μὲν οὐδὲν ὁ Σωκράτης ποιῆσαι, ἐπιγράψαι δὲ τῷ προσώπῳ λέγεται, ὥσπερ ἀνδριάντι, τὸν δημιουργόν, Ὁ δεῖνα ἐποίει· καὶ τοσοῦτον[50*] ἀμύνασθαι.

ιδ'. Ταῦτα, σχεδὸν εἰς ταὐτὸ τοῖς ἡμετέροις φέροντα, πολλοῦ ἄξιον εἶναι μιμήσασθαι τοὺς τηλικούτους[51] φημί. Τουτὶ μὲν γὰρ τὸ τοῦ Σωκράτους ἀδελφὸν ἐκείνῳ τῷ παραγγέλματι, ὅτι τῷ τύπτοντι κατὰ τῆς σιαγόνος καὶ τὴν ἑτέραν παρέχειν προσῆκε[51*]· τοσούτου δεῖν ἀπαμύνασθαι! Τὸ δὲ τοῦ Περικλέους ἢ τοῦ Εὐκλείδου[52], τῷ, τοὺς διώκοντας ὑπομένειν[53], καὶ πρᾴως αὐτῶν τῆς ὀργῆς ἀνέχεσθαι· καὶ τῷ τοῖς ἐχθροῖς εὔχεσθαι τἀγαθὰ, ἀλλὰ μὴ ἐπαρᾶσθαι· ὡς ὅγε ἐν τούτοις προπαιδευθεὶς, οὐκ ἔτ' ἂν ἐκείνοις, ὡς ἀδυνάτοις, διαπιστήσειεν. Οὐκ ἂν παρέλθοιμι τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὃς τὰς θυγατέρας Δαρείου αἰχμαλώτους λαβὼν, θαυμαστόν τι οἷον τὸ κάλλος παρέχειν μαρτυρουμένας, οὐδὲ προσιδεῖν ἠξίωσεν, αἰσχρὸν εἶναι κρίνων, τοὺς ἄνδρας ἑλόντα, γυναικῶν ἡττηθῆναι. Τουτὶ γὰρ εἰς ταὐτὸν ἐκείνῳ φέρει· ὅτι[54] ὁ ἐμβλέψας πρὸς ἡδονὴν γυναικὶ, κἂν μὴ τῷ ἔργῳ τὴν μοιχείαν ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ τῷ γε τὴν ἐπιθυμίαν τῇ ψυχῇ παραδέξασθαι, οὐκ ἀφίεται τοῦ ἐγκλήματος. Τὸ δὲ τοῦ Κλεινίου, τῶν Πυθαγόρου γνωρίμων ἑνὸς, χαλεπὸν πιστεῦσαι ἀπὸ ταὐτομάτου συμβῆναι τοῖς ἡμετέροις, ἀλλ' οὐχὶ μιμησαμένου σπουδῇ. Τί δὲ ἦν, ὃ ἐποίησεν ἐκεῖνος; Ἐξὸν δι' ὅρκου τριῶν ταλάντων ζημίαν ἀποφυγεῖν, ὁ δὲ ἀπέτισε μᾶλλον ἢ ὤμοσε· καὶ ταῦτα, εὐορκεῖν μέλλων· ἀκούσας, ἐμοὶ δοκεῖν, τοῦ προστάγματος, τοῦ τὸν ὅρκον[55] ἡμῖν ἀπαγορεύοντος.

ιε'. Ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, πάλιν εἰς ταὐτὸν ἐπανίωμεν[56]· οὐ πάντα ἑξῆς παραδεκτέον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα χρήσιμα. Καὶ γὰρ αἰσχρὸν τῶν μὲν σιτίων τὰ βλαβερὰ διωθεῖσθαι· τῶν δὲ μαθημάτων ἃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τρέφει, μηδένα λόγον ἔχειν· ἀλλ', ὥσπερ χειμάῤῥους, παρασύροντας ἅπαν τὸ προστυχὸν ἐμβάλλεσθαι.

ις'. Καί τοι τίνα ἔχει λόγον, κυβερνήτην μὲν οὐκ εἰκῆ τοῖς πνεύμασιν ἐφιέναι, ἀλλὰ πρὸς ὅρμους εὐθύνειν τὸ σκάφος· καὶ τοξότην κατὰ σκοποῦ βάλλειν· καὶ μὲν δὴ, καὶ χαλκευτικόν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα, τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ἐφιέσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τῶν τοιούτων δημιουργῶν ἀπολείπεσθαι, πρός γε τὸ συνορᾷν δύνασθαι τὰ ἡμέτερα; Οὐ γὰρ δὴ τῶν μὲν χειρωνακτῶν ἔστι τι πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς

50*) (Κατὰ) τοσοῦτον ἀμύνασθαι (αὐτόν). 51) Τόσον μεγάλους τὴν ἡλικίαν, ὅσον εἶσθε σεῖς. 51*) Ματθ. Ε'. 39. 52) Ἐνν. ἀδελφόν ἐστι. 53) Ματθ. Ε'. 44. 54) Ματθ. Ε', 28. 55) Ματθ. Ε', 34. 56) Ἀλλ' ἐπανίωμεν κ. εἰς ταὐτὸν, ὅπερ ἐξ ἀρχ. κτλ., τὸ σχῆμα πρωθύστερον.

οὐκ ἔστι, πρὸς ὃν ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρὴ, τόν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις προσεοικέναι μέλλοντα. Ἢ οὕτως ἂν εἴημεν ἀτεχνῶς κατὰ τῶν πλοίων τὰ ἀνερμάτιστα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκῇ κατὰ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενοι. Ἀλλ' ὥσπερ[56a] ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν, εἰ δὲ βούλει, τοῖς μουσικοῖς, ἐκείνων εἰσὶ τῶν ἀγώνων αἱ μελέται, ὧνπερ οἱ στέφανοι· καὶ οὐδείς γε πάλην ἀσκῶν, ἢ παγκράτιον, εἶτα κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν μελετᾷ. Οὔκουν ὁ Πολυδάμας γε[57], ἀλλ' ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ὀλυμπιάσι τὰ ἅρματα ἵστη τρέχοντα, καὶ διὰ τούτων τὴν ἰσχὺν ἐκράτυνε. Καὶ ὅγε Μίλων ἀπὸ τῆς ἀληλιμμένης ἀσπίδος οὐκ ἐξωθεῖτο, ἀλλ' ἀντεῖχεν ὠθούμενος, οὐχ ἧττον, ἢ οἱ ἀνδριάντες οἱ τῷ μολύβδῳ συνδεδεμένοι. Καὶ ἁπαξαπλῶς, αἱ μελέται αὐτοῖς παρασκευαὶ τῶν ἄθλων ἦσαν. Εἰ δὲ τὰ Μαρσύου ἢ τὰ Ὀλύμπου, τῶν Φρυγῶν, περιειργάζοντο κρούματα, καταλιπόντες τὴν κόνιν καὶ τὰ γυμνάσια, ταχύ γ' ἂν[58] στεφάνων ἢ δόξης ἔτυχον, ἢ διέφυγον τὸ μὴ καταγέλαστοι εἶναι κατὰ τὸ σῶμα. Ἀλλ' οὐ μέν τοι οὐδὲ ὁ Τιμόθεος, τὴν μελῳδίαν ἀφεὶς, ἐν ταῖς παλαίστραις διῆγεν. Οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον ὑπῆρξεν αὐτῷ διενεγκεῖν ἁπάντων τῇ μουσικῇ[59]· ᾧ γε τοσοῦτον περιῆν[60] τῆς τέχνης, ὥστε καὶ θυμὸν ἐγείρειν διὰ τῆς συντόνου καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας· καὶ μέντοι καὶ χαλᾷν καὶ μαλάττειν πάλιν διὰ τῆς ἀνειμένης, ὁπότε βούλοιτο. Ταύτῃ τοι, καὶ Ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸ Φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἐξαναστῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὰ ὅπλα λέγεται μεταξὺ δειπνοῦντα, καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας τὴν ἁρμονίαν χαλάσαντα. Τοσαύτην ἰσχὺν ἔν τε μουσικῇ καὶ τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι πρὸς τὴν τοῦ τέλους κτῆσιν ἡ μελέτη παρέχεται!

ιζ'. Ἐπεὶ δὲ στεφάνων καὶ ἀθλητῶν ἐμνήσθην[61], ἐκεῖνοι, μυρία παθόντες ἐπὶ μυρίοις, καὶ πολλαχόθεν τὴν ῥώμην ἑαυτοῖς συναυξήσαντες, πολλὰ μὲν γυμναστικοῖς ἐνιδρώσαντες πόνοις, πολλὰς δὲ πληγὰς ἐν παιδοτρίβου λαβόντες, δίαιταν δὲ οὐ τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμναστῶν αἱρούμενοι, καὶ τἆλλα, ἵνα μὴ διατρίβω λέγων, οὕτω διάγοντες, ὡς τὸν πρὸ τῆς ἀγωνίας βίον μελέτην εἶναι τῆς ἀγωνίας, τηνικαῦτα ἀποδύονται πρὸς τὸ στάδιον· καὶ πάντα πονοῦσι καὶ κινδυνεύουσιν, ὥστε κοτίνου λαβεῖν στέφανον, ἢ σελίνου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων, καὶ νικῶντες ἀναῤῥηθῆναι παρὰ τοῦ κήρυκος. Ἡμῖν δὲ, οἷς ἆθλα τοῦ βίου πρόκειται οὕτω θαυμαστὰ πλήθει τε καὶ μεγέθει, ὥστε ἀδύνατα εἶναι ῥηθῆναι λόγῳ, ἐπ' ἄμφω καθεύδουσι[62], καὶ κατὰ πολλὴν διαιτωμένοις ἄδειαν, τῇ ἑτέρᾳ λαβεῖν τῶν χειρῶν ὑπάρξει; Πολλοῦ μέντ'[63] ἂν ἄξιον ἦν ἡ ῥᾳθυμία τῷ βίῳ· καὶ ὅ γε Σαρδανάπαλος τὰ πρῶτα πάντων εἰς εὐδαιμονίαν ἐφέρετο, ἢ καὶ ὁ Μαργίτης, εἰ βούλει, ὃν οὔτ' ἀροτῆρα, οὔτε σκαπτῆρα, οὔτε ἄλλο τι τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτήδειον εἶναι Ὅμηρος ἔφησεν, εἰ δὴ Ὁμήρου ταῦτα[64]. Ἀλλὰ

56a) Ἐνν. Γίνεται. 57) Λόγου χάριν. 58) Ἐμφαντ. κατ' εἰρων., ἴδε τὰ Λεξ. 59) Τὸ τοσοῦτον διενεγκεῖν ἁπ. τῇ μουσ. οὐκ ἂν ὑπῆρξεν αὐτῷ. 60) Τοσαύτη περιουσία ἦν αὐτῷ τῆς τέχνης. 61) Ἔλλειψιν ἔχει λόγου, οἷον: ἐπεὶ δὲ ἐμνήσθην, προσθεωρητέον κἀκεῖνο: ἢ ἄλλο τι ὅμοιον. 62) Ἐν πάσῃ ἀμεριμνίᾳ: ἡ φράσις παροιμιώδης, ἀνάλογος τῷ τῶν Γάλλων: dormir sur les deux oreilles. 63) Ἀλλ' εἰ οὕτως εἶχε, πολλοῦ ἄξιον ἂν ἦν κτλ.
64) Τὰ σωζόμενα ἐν ἀποσπάσμασιν ἔπη· » Τὸν δ' οὔτ' ἄρ' σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀ-

μὴν ἀληθὴς μᾶλλον ὁ τοῦ Πιττακοῦ λόγος, ὃς χαλεπὸν ἔφησεν ἐσθλὸν ἔμμεναι[65]. Διὰ πολλῶν γὰρ δὴ τῷ ὄντι[65*] πόνων διεξελθοῦσι, μόλις ἂν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τυχεῖν ἡμῖν περιγένοιτο, ὧν ἐν τοῖς ἄνω[66] λόγοις οὐδὲν εἶναι παράδειγμα τῶν ἀνθρωπίνων ἐλέγομεν.

ιή. Οὐ δὴ οὖν ῥαθυμητέον ἡμῖν, οὐδὲ τῆς ἐν βραχεῖ ῥαστώνης μεγάλας ἐλπίδας ἀνταλλακτέον, εἴπερ μὴ μέλλοιμεν ὀνείδη τε ἕξειν, καὶ τιμωρίας ὑφέξειν, οὔ τοι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐνθάδε, (καίτοι καὶ τοῦτο οὐ μικρὸν τῷ γε νοῦν ἔχοντι)· ἀλλ' ἐν τοῖς, εἴτε ὑπὸ γῆν, εἴτε καὶ ὅπου δὴ τοῦ παντὸς ὄντα τυγχάνει, δικαστηρίοις[67]. Ὡς τῷ μὲν ἀκουσίως τοῦ προσήκοντος ἁμαρτόντι κἂν συγγνώμη τις ἴσως παρὰ τοῦ Θεοῦ γένοιτο[68]· τῷ δὲ ἐξεπίτηδες τὰ χείρω προελομένῳ οὐδεμία παραίτησις, τὸ μὴ οὐχὶ[69] πολλαπλασίαν τὴν κόλασιν ὑποσχεῖν.

ιθ'. Τί οὖν ποιῶμεν, φαίη τις ἄν; Τί ἄλλο γε, ἢ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἔχειν, πᾶσαν σχολὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἄγοντας. Οὐ δὴ οὖν τῷ σώματι δουλευτέον, ὅ,τι μὴ πᾶσα ἀνάγκη· ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τὰ βέλτιστα ποριστέον, ὥσπερ ἐκ δεσμωτηρίου, τῆς πρὸς τὰ τοῦ σώματος πάθη κοινωνίας αὐτὴν διὰ φιλοσοφίας λύοντας· ἅμα δὲ καὶ τὸ σῶμα τῶν παθῶν κρεῖττον ἀπεργαζομένους· γαστρὶ μέν γε τὰ ἀναγκαῖα ὑπηρετοῦντας, οὐχὶ τὰ ἥδιστα. Ὡς οἵ γε τραπεζοποιούς τινας καὶ μαγείρους περινοοῦντες, καὶ πᾶσαν διερευνώμενοι γῆν τε καὶ θάλασσαν, οἷόν τινι χαλεπῷ δεσπότῃ φόρους ἀπάγοντες, ἐλεεινοὶ[70] τῆς ἀσχολίας, τῶν ἐν ᾅδου κολαζομένων οὐδὲν πάσχοντες ἀνεκτότερον, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ ξαίνοντες, καὶ κοσκίνῳ φέροντες ὕδωρ, καὶ εἰς τετρημένον ἀντλοῦντες πίθον[71], οὐδὲν πέρας τῶν πόνων ἔχοντες. Κουρὰς δὲ καὶ ἀμπεχόνας, ἔξω τῶν ἀναγκαίων, περιεργάζεσθαι, ἢ δυστυχούντων ἐστὶ, κατὰ τὸν Διογένους λόγον, ἢ ἀδικούντων[72]. Ὥστε καλλωπιστὴν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι ὁμοίως αἰσχρὸν ἡγεῖσθαί φημι δεῖν τοὺς τοιούτους[73], ὡς τὸ ἑταιρεῖν, ἢ ἀλλοτρίοις γάμοις ἐπιβουλεύειν[74]. Τί γὰρ ἂν διαφέροι τῷ γε νοῦν ἔχοντι ξυστίδα ἀναβεβλῆσθαι, ἤ τι τῶν φαύλων ἱματίων φέρειν, ἕως ἂν μηδὲν ἐνδέῃ τοῦ πρὸς χειμῶνά τε εἶναι[75] καὶ θάλπος ἀλεξιτήριον; Καὶ τ' ἄλλα δὴ τὸν αὐτὸν τρόπον, μὴ περιττότερον τῆς χρείας, κατασκευάζεσθαι[76], μηδὲ περιέπειν τὸ σῶμα πλέον ἢ ὡς ἄμεινον[77] τῇ ψυχῇ. Οὐχ ἧττον γὰρ ὄνειδος ἀνδρὶ, τῷ γε ἀληθῶς τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξίῳ, καλλωπιστὴν καὶ φιλοσώματον εἶναι, ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν παθῶν ἀγεννῶς διακεῖσθαι. Τὸ γὰρ τὴν πᾶσαν σπουδὴν εἰσφέρεσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα αὐτῷ

ροτῆρα, Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν· πάσης δ' ἡμάρτανε τέχνης ». 65) Δωρ. ἢ Αἰολ. ἀντὶ Εἶναι. 65*) Περιττὸν φαίνεται τὸ Τῷ ὄντι, παρεισκωμάσαν ἐν τῷ κειμένῳ ἐκ παρασεσημειωμένης ἴσως ἐπεξηγήσεως τοῦ Δή. 66) Ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, § δ'. 67) Ἐν τοῖς δικαστηρίοις, τοῖς ὑπὸ γῆν, ἢ ὅπου δήποτέ εἰσιν· ἐννοεῖ δὲ τὰ ἐν ᾅδου κολαστήρια.

68) Γένοιτό τις ἂν ἴσως καὶ συγγνώμη παρὰ Θεοῦ. 69) Ἀττικισμός. 70) (Ἐνν.) εἰσὶν ἕνεκα. 71) Παροιμίαι ἐπὶ (τῶν) ἀδυνάτων. 72) Διογένης πρὸς τὸ καλλωπιζόμενον μειράκιον, ἔφη. Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖς· Εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς. « Διογ. Λαέρτ. ΣΤ. 6', 54. 73) Τοὺς χριστιανῶν παῖδας, οἷοι ὑμεῖς ἐστε. 74) Ἐξήγησις τοῦ ἀνωτέρω: ἀτυχεῖν, ἢ ἀδικεῖν, τοῦ Διογένους. 75) Ὅταν οὐδὲν διαφέρῃ πρὸς τὸ εἶναι ψύχους ἢ θάλπους ἀλεξιτήριον; ὅταν δὲν συντελῇ ἢ πρὸς τὸ ἓν ἢ πρὸς τὸ ἄλλο; 76) (ἐνν.) Φημὶ δεῖν. 77) Ἐστί.

τὸ σῶμα ἕξοι, οὐ διαγινώσκοντός ἐστιν ἑαυτὸν, οὐδὲ συνιέντος τοῦ σοφοῦ παραγγέλματος[78], Ὅτι οὐ τὸ ὁρώμενόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλά τινος δεῖ περιττοτέρας σοφίας, δι' ἧς ἕκαστος ἡμῶν, ὅστις πότ' ἐστιν, ἑαυτὸν ἐπιγνώσεται. Τοῦτο δὲ, μὴ καθηραμένοις τὸν νοῦν, ἀδυνατώτερον ἢ λημῶντι πρὸς τὸν ἥλιον ἀναβλέψαι.

κ'. Κάθαρσις δὲ ψυχῆς, ὡς ἀθρόως τε εἰπεῖν καὶ ὑμῖν ἱκανῶς[79], τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάζειν. Μὴ[80] ὀφθαλμοὺς ἑστιᾷν ταῖς ἀτόποις τῶν θαυματοποιῶν ἐπιδείξεσιν, ἢ σωμάτων θέαις, ἡδονῆς κέντρον ἐναφιέντων. Μὴ διὰ τῶν ὤτων διεφθαρμένην μελῳδίαν τῶν ψυχῶν καταχεῖν· ἀνελευθερίας γὰρ δὴ καὶ ταπεινότητος ἔκγονα πάθη ἐκ τοῦ τοιοῦδε τῆς μουσικῆς εἴδους ἐγγίγνεσθαι πέφυκεν· ἀλλὰ τὴν ἑτέραν[81] μεταδιωκτέον ἡμῖν, τὴν ἀμείνω τε καὶ εἰς ἄμεινον φέρουσαν· ᾗ καὶ Δαβὶδ χρώμενος ὁ ποιητὴς τῶν ἱερῶν ᾀσμάτων, ἐκ τῆς μανίας, ὥς φασι, τὸν βασιλέα[82] καθίστη. Λέγεται δὲ καὶ Πυθαγόραν, κωμασταῖς περιτυχόντα μεθύουσι, κελεῦσαι τὸν αὐλητὴν, τὸν τοῦ κώμου κατάρχοντα, μεταβαλόντα τὴν ἁρμονίαν, ἐπαυλῆσαί σφισι τὸ δώριον· τοὺς δὲ, οὕτως ἀναφρονῆσαι ὑπὸ τοῦ μέλους, ὥστε, τοὺς στεφάνους ῥίψαντας, αἰσχυνομένους ἐπανελθεῖν. Ἕτεροι δὲ πρὸς αὐλὸν κορυβαντιῶσι καὶ ἐκβακχεύονται. Τοσοῦτόν ἐστι τὸ διάφορον ὑγιοῦς ἢ μοχθηρᾶς μελῳδίας ἀναπλησθῆναι! Ὥστε τῆς νῦν δὴ κρατούσης ταύτης ἧττον ἡμῖν μεθεκτέον ἢ οὑτινοσοῦν τῶν αἰσχίστων. Ἀτμοὺς γε μὴν παντοδαποὺς, ἡδονὴν ὀσφρήσει φέροντας, τῷ ἀέρι καταμιγνῦναι, ἢ μύροις ἑαυτοὺς ἀναχρώννυσθαι, καὶ ἀπαγορεύειν αἰσχύνομαι. Τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τοῦ μὴ χρῆναι τὰς ἐν ἁφῇ καὶ γεύσει διώκειν ἡδονάς; ἢ ὅτι καταναγκάζουσιν αὗται τοὺς περὶ τὴν ἑαυτῶν θήραν ἐσχολακότας, ὥσπερ τὰ θρέμματα, πρὸς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν συννενευκότας ζῆν;

κά. Ἑνὶ δὲ λόγῳ, παντὸς ὑπεροπτέον τοῦ σώματος τῷ μὴ ὡς ἐν βορβόρῳ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ κατορωρύχθαι[83] μέλλοντι· ἢ τοσοῦτον ἀνθεκτέον αὐτοῦ, ὅσον, φησὶ Πλάτων, ὑπηρεσίαν φιλοσοφίᾳ κτωμένου· ἐοικότα που λέγων τῷ Παύλῳ, ὃς παραινεῖ[84] μηδεμίαν χρῆναι τοῦ σώματος πρόνοιαν ἔχειν εἰς ἐπιθυμιῶν ἀφορμήν. Ἢ τί διαφέρουσιν, οἳ τοῦ μὲν σώματος, ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι, φροντίζουσι, τὴν δὲ χρησομένην αὐτῷ ψυχὴν, ὡς οὐδενὸς ἀξίαν, περιορῶσι, τῶν περὶ τὰ ὄργανα σπουδαζόντων, τῆς δὲ δι' αὐτῶν ἐνεργούσης τέχνης καταμελούντων; Πᾶν μὲν οὖν[85] τοὐναντίον, κολάζειν αὐτοῦ καὶ κατέχειν, ὥσπερ θηρίου, τὰς ὁρμὰς προσῆκε, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ θορύβους ἐγγινομένους τῇ ψυχῇ, οἱονεὶ μάστιγι τῷ λογισμῷ καθικνουμένους, κοιμίζειν· ἀλλὰ μὴ, πάντα χαλινὸν ἡδονῆς ἀνέντας, περιορᾶν τὸν νοῦν, ὥσπερ ἡνίοχον ὑπὸ δυσηνίων ἵππων, ὕβρει φερομένων, παρασυρόμενον ἄγεσθαι. Καὶ τοῦ Πυθαγόρου μεμνῆσθαι· ὃς τῶν συνόντων τινὰ καταμαθὼν

---

78) Τοῦ »Γνῶθι σαυτόν«. 79) Ἀναλόγως τῇ ἡλικίᾳ σας. 80) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Ἀτιμάζειν τὰς διὰ τῶν αἰσθ. ἡδ. 81) Μουσικήν. 82) Τὸν Σαοὺλ, ἴδε Βασιλ. Α', ΙΣΤ', 23.
83) Σημειωτέον τὸ Μέλλω πρὸς παρῳχημένον. 84) Ἐν τῇ πρὸς Ῥωμ. ιγ', 14: »Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας«.
85) Ἐν ᾧ μάλιστα.

γυμνασίοις τε καὶ σιτίοις ἑαυτὸν εὖ μάλα κατασαρκοῦντα, Ὦ οὗτος, ἔφη, οὐ παύσῃ χαλεπώτερον σεαυτῷ κατασκευάζων τὸ δεσμωτήριον; Διὸ δὴ καὶ Πλάτωνά φασι[86], τὴν ἐκ τοῦ σώματος βλάβην προειδόμενον, τὸ νοσῶδες χωρίον τῆς Ἀττικῆς τὴν Ἀκαδημίαν καταλαβεῖν ἐξεπίτηδες, ἵνα τὴν ἄγαν εὐπάθειαν τοῦ σώματος, οἷον ἀμπέλου τὴν εἰς τὰ περιττὰ φορὰν, περικόπτῃ. Ἐγὼ δὲ καὶ σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν ἰατρῶν[87] ἤκουσα[88].

κδ'. Ὅτε τοίνυν ἡ ἄγαν αὕτη τοῦ σώματος ἐπιμέλεια αὐτῷ τε ἀλυσιτελὴς τῷ σώματι, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐμπόδιόν ἐστι, τό γε ὑποπεπτωκέναι τούτῳ καὶ θεραπεύειν, μανία σαφής. Ἀλλὰ μὴν, εἰ τούτου γε περιορᾷν μελετήσαιμεν, σχολῇ γ' ἂν ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων θαυμάσαιμεν. Τί γὰρ ἔτι χρησόμεθα πλούτῳ, τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονὰς ἀτιμάζοντες; Ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ· πλὴν εἰμὴ, κατὰ τοὺς ἐν τοῖς μύθοις δράκοντας[89], ἡδονήν τινα φέρει θησαυροῖς κατορωρυγμένοις ἐπαγρυπνεῖν. Ὅ γε μὴν ἐλευθερίως πρὸς τὰ τοιαῦτα διακεῖσθαι πεπαιδευμένος, πολλοῦ ἂν δέοι ταπεινόν τι καὶ αἰσχρὸν ἔργῳ ἢ λόγῳ ποτὲ προελέσθαι· τὸ γὰρ τῆς χρείας περιττότερον, κἂν Λύδιον ᾖ ψῆγμα[90], κἂν τῶν μυρμήκων ἔργον τῶν χρυσοφόρων[91], τοσούτῳ πλέον ἀτιμάσει, ὅσῳπερ ἂν ἧττον προσδέηται· αὐτὴν δὲ δήπου τὴν χρείαν τοῖς τῆς φύσεως ἀναγκαίοις, ἀλλ' οὐ ταῖς ἡδοναῖς ὁριεῖται. Ὡς οἵγε τῶν ἀναγκαίων ὅρων ἔξω γενόμενοι, παραπλησίως τοῖς κατὰ τοῦ πρανοῦς φερομένοις, πρὸς οὐδὲν στάσιμον ἔχοντες ἀποβῆναι, οὐδαμοῦ τῆς εἰς τὸ πρόσω φορᾶς ἵστανται· ἀλλ' ὅσῳπερ ἂν πλείω προσπεριβάλωνται, τοῦ ἴσου δέονται, ἢ καὶ πλείονος, πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, κατὰ τὸν Ἐξηκεστίδου Σόλωνα, ὅς φησι.

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται.

Τῷ δὲ Θεόγνιδι πρὸς ταῦτα διδασκάλῳ χρηστέον λέγοντι·

Οὐκ ἔραμαι πλουτεῖν, οὔτ' εὔχομαι· ἀλλά μοι εἴη
Ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, μηδὲν ἔχοντι κακόν.

κγ'. Ἐγὼ δὲ καὶ Διογένους ἄγαμαι τὴν πάντων ὁμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων ὑπεροψίαν· ὅς γε καὶ βασιλέως τοῦ μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφαινε πλουσιώτερον, τῷ ἐλαττόνων, ἢ ἐκεῖνος, κατὰ τὸν βίον προσδεῖσθαι. Ἡμῖν δὲ ἄρα, εἰ μὴ τὰ Πυθίου τοῦ Μυσοῦ[92] προσείη τάλαντα, καὶ πλέθρα γῆς τόσα, καὶ τόσα, καὶ βοσκημάτων ἑσμοὶ πλείους ἢ ἀριθμῆσαι, οὐδὲν ἐξαρκέσει! Ἀλλ', οἶμαι, προσήκει ἀπόντα τε μὴ ποθεῖν τὸν πλοῦτον, καὶ παρόντος, μὴ διὰ τὸ κεκτῆσθαι μᾶλλον φρονεῖν, ἢ τῷ εἰδέναι αὐτὸν διατίθεσθαι. Τὸ γὰρ τοῦ Σωκράτους εὖ ἔχει· ὃς, μέγα φρονοῦντος πλουσίου ἀνδρὸς ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, οὐ πρότερον αὐτὸν θαυμάσειν ἔφη, πρὶν ἂν, καὶ ὅτι χρῆσθαι τούτοις ἐπίσταται, πειραθῆναι. Ἢ Φειδίας μὲν καὶ Πολύκλειτος, εἰ τῷ χρυσίῳ μέγα ἐφρόνουν καὶ τῷ ἐλέφαντι, ὧν ὁ μὲν, Ἠλείοις τὸν Δία, ὁ δὲ, Ἀργείοις τὴν

86) Αἰλ. Ποικίλ. Ἱστορ. Θ', ι. 87) Ἱπποκρ. Ἀφορ. 88) (ἐνν.) Λεγόντων. 89) Καὶ καθ' ἡμᾶς εἰσέτι τῶν ἐν τοῖς κοινοῖς μύθοις θησαυρῶν δράκοντες μυθεύονται φύλακες, ὡς ἡ τὸ πάλαι τοῦ χρυσοῦ δέρατος καὶ τῶν χρυσῶν μήλων κτλ. 90) Τὸ καταφερόμενον διὰ τοῦ Πακτωλοῦ, ὅθεν καὶ τὰ μυρία τοῦ Κροίσου πλούτη. 91) Ἴδε Ἡρόδ. Γ'. ρδ'—ρέ.
92) Ἡρόδοτος δὲ Λυδὸν αὐτὸν λέγει, Πολυμν. κζ'.

Ἥραν ἐποιησάτην[93], καταγελάστω ἂν ἤστην, ἀλλοτρίῳ πλούτῳ καλλωπιζόμενοι, ἀφέντες τὴν τέχνην, ὑφ' ἧς καὶ ὁ χρυσὸς ἡδίων καὶ τιμιώτερος ἀπεδείχθη· ἡμεῖς δὲ, τὴν ἀνθρωπείαν ἀρετὴν οὐκ ἐξαρκεῖν καθ' ἑαυτὴν πρὸς κόσμον ὑπολαμβάνοντες, ἐλάττονος αἰσχύνης ἄξια ποιεῖν οἰόμεθα;

κδ'. Ἀλλὰ δὴ τοῦ πλούτου μὲν ὑπεροψόμεθα, καὶ τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡδονὰς ἀτιμάσομεν· κολακείας δὲ καὶ θωπείας διωξόμεθα, καὶ τῆς Ἀρχιλόχου ἀλώπεκος[94] τὸ κερδαλέον τε καὶ ποικίλον ζηλώσομεν; Ἀλλ' οὐκ ἔςιν, ὃ μᾶλλον φευκτέον τῷ σωφρονοῦντι, τοῦ πρὸς δόξαν[95] ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου, ὥστε, κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Ἢ τὸν μὴ οὕτως ἔχοντα, τί τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ[96] φήσομεν ἀπολείπειν· ὃς φυτὸν ἐγίγνετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα; Εἴπερ δὴ καὶ αὐτὸς νῦν μὲν τὸ δίκαιον ἐπαινέσεται παρὰ τοῖς τοῦτο τιμῶσι, νῦν δὲ τοὺς ἐναντίους ἀφήσει λόγους, ὅταν τὴν ἀδικίαν εὐδοκιμοῦσαν αἴσθηται, ὅπερ δίκη[97] ἐστὶ κολάκων. Καὶ ὥσπερ φασὶ τὸν πολύποδα τὴν χρόαν πρὸς τὴν ὑποκειμένην γῆν[98], οὕτως αὐτὸς τὴν διάνοιαν πρὸς τὰς τῶν συνόντων γνώμας μεταβαλεῖται.

κέ. Ἀλλὰ ταῦτα μέν που κἂν τοῖς ἡμετέροις λόγοις τελειότερον μαθησόμεθα· ὅσον δὲ σκιαγραφίαν τινὰ τῆς ἀρετῆς, τό γε νῦν εἶναι, ἐκ τῶν ἔξωθεν παιδευμάτων περιεγραψάμεθα. Τοῖς γὰρ ἐπιμελῶς ἐξ ἑκάστου τὴν ὠφέλειαν ἀθροίζουσιν, ὥσπερ τοῖς μεγάλοις τῶν ποταμῶν, πολλαὶ γίνεσθαι πολλαχόθεν αἱ προσθῆκαι πεφύκασι. Τὸ γὰρ καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ κατατίθεσθαι, κατὰ τὸν Ἡσίοδον[99], οὐ μᾶλλον εἰς ἀργυρίου προσθήκην, ἢ καὶ εἰς ἡντιναοῦν ἐπιστήμην, ὀρθῶς ἡγεῖσθαι ἔχειν τῷ ποιητῇ προσῆκεν. Ὁ μὲν οὖν Βίας τῷ υἱεῖ, πρὸς Αἰγυπτίους ἀπαίροντι, καὶ πυνθανομένῳ, Τι ἂν ποιῶν, αὐτῷ μάλιστα κεχαρισμένα πράττοι; Ἐφόδιον, ἔφη, πρὸς γῆρας κτησάμενος· τὴν ἀρετὴν δὴ τὸ ἐφόδιον λέγων, μικροῖς ὅροις αὐτὴν περιγράφων, ὅς γε ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὴν ἐπ' αὐτῆς ὠφέλειαν ὡρίζετο.

κς'. Ἐγὼ δὲ, κἂν τὸ Τιθωνοῦ τις γῆρας[100], κἂν τὸ Ἀργανθονίου[101] λέγῃ κἂν τὸ τοῦ μακροβιωτάτου παρ' ἡμῖν Μαθουσάλα, ὃς χίλια ἔτη, τριάκοντα δεόντων βιῶναι λέγεται[102], κἂν σύμπαντα τὸν[103], ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, χρόνον ἀναμετρῇ, ὡς ἐπὶ παίδων διανοίας γελάσομαι, εἰς τὸν μακρὸν ἀποσκοπῶν καὶ ἀγήρω αἰῶνα, οὗ πέρας οὐδέν ἐστι τῇ ἐπινοίᾳ λαβεῖν, οὐ μᾶλλόν γε ἢ τελευτὴν ὑποθέσθαι τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. Πρὸς ὅνπερ[103*] κτᾶ-

---

93) Σημειωτέα ἡ τῆς συντάξεως ποικιλία, τὰ δύω ἑνικὰ πρὸς δυϊκὸν, ἀνωτ. δὲ πρὸς πληθυντικόν· ἔπειτα τὸ μὲν τῶν ἐπιθέτων δυϊκὸν, τὸ δὲ πληθυντικόν. Ὅθεν καὶ συμπεραίνουσι πολλοὶ δικαίως, ὅτι πρὸς ἐπίδειξιν ἑλληνισμοῦ συνέταξεν ὁ θεῖος πατὴρ τὸν λόγον, ἐπιστομίζων τοὺς μυκτηρίζοντας τὴν ἁπλότητα καὶ ἀφέλειαν τῶν χριστιανικῶν συγγραφῶν. 94) Ἴδε Πλάτ. Πολιτ. Β'. 95) Κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ἰδέαν. 96) Τοῦ Πρωτέως. Ἰδ. Ὀδυσ. Δ, 455, κ. ε. καὶ Λουκ. Διαλόγ. Μενελ. καὶ Πρωτ. 97) Ἴδε Λεξικ. Σ. Βυζ. 2).
98) Ἐννοεῖται, κατὰ συνεκδοχήν: Μεταβάλλειν. 99) Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 461, 462.
100) Ἴδε Λουκ. Ἑρμοτ. 50. 101) Λουκιανὸς ἐν τῷ περὶ Μακροβίων 150 ἔτη βεβιωκέναι λέγει τὸν Ἀργανθόνιον. 102) Γενέσ. Ε', 27. 103) Παράβαλ. § δ'. 103*) Τὸν ἀγήρω αἰῶνα.

σθαι παραινέσαιμ' ἂν τὰ ἐφόδια, πάντα λίθον, κατὰ τὴν παροιμίαν, κινοῦντας, ὅθεν ἂν μέλλῃ τις ἡμῖν ἐπ' αὐτὸν ὠφέλεια γενήσεσθαι· Μηδ' ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ', ἀναμνησθέντες τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δέοι βίον μὲν ἄριστον προαιρεῖσθαι, ἡδὺν δὲ προσδοκᾷν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι, ἐγχειρεῖν[104] τοῖς βελτίστοις. Αἰσχρὸν γὰρ, τὸν παρόντα καιρὸν προϊεμένους, ὕστερόν ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὰ παρελθόν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον[105] ἀνιωμένοις.

κζ'. Ἐγὼ μὲν οὖν, ἃ κράτιστα[106] εἶναι κρίνω, τὰ μὲν, νῦν εἴρηκα· τὰ δὲ παρὰ πάντα τὸν βίον ὑμῖν συμβουλεύσω. Ὑμεῖς δὲ, τριῶν ἀῤῥωστημάτων ὄντων, μὴ τῷ ἀνιάτῳ προσεοικέναι δόξητε, μηδὲ τὴν τῆς γνώμης νόσον παραπλησίαν τῇ τῶν εἰς τὸ σῶμα δυστυχησάντων δείξητε. Οἱ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ τῶν παθῶν κάμνοντες, αὐτοὶ παρὰ τοὺς ἰατροὺς ἔρχονται· οἱ δὲ ὑπὸ μειζόνων καταληφθέντες ἀῤῥωστημάτων, ἐφ' ἑαυτοὺς καλοῦσι τοὺς θεραπεύσοντας· οἱ δ' εἰς ἀνήκεστον παντελῶς μελαγχολίας παρενεχθέντες, οὐδὲ προσιόντας προσίενται. Ὃ μὴ πάθητε νῦν ὑμεῖς, τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας τῶν λογισμῶν ἀποφεύγοντες.

---

104) Διορθοῦσί τινες εἰς ὁριστικήν· ἀλλ' ἐπειδὴ, καθὼς εἴπομεν (σχόλ. 93) ὁ λόγος ἐγράφη πρὸς ἐπίδειξιν δεινότητος καὶ κάλλους, διὰ τοῦτο τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται κατὰ σχῆμα λόγου ἀπὸ τοῦ Παραινέσαιμι. 105) Περίφρασις, ἀντὶ Οὐδὲν ἀνύσετε. 106) Ἐκείνων ἃ, ὅπου ἔχῃ ὁ μερισμός).

Ε'. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ.

Γρηγόριος, ὁ ἐπικληθεὶς Θεολόγος διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐγλωττίαν του, ἐγεννήθη μὲν εἰς κώμην τινὰ πλησίον τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ πόλεως Ναζιανζοῦ (τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτον ἐπίσκοπος), ἤκμασε δὲ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου καὶ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρειανοῦ, περὶ τὸ μέσον τοῦ δ'. αἰῶνος μ. Χ. Ἀπέθανεν εἰς τὰ 391, ἀρχιεράτευσεν (εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διότι πρὶν ἦτον ἐπίσκοπος Σασίμων) εἰς τὰ 378, ἔζησε δέ, καθὼς λέγουν, ὑπὲρ τὰ 80 ἔτη.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ.

Ὁ λόγος οὗτος θαυμαζόμενος ὄχι μόνον διὰ τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τέχνην καὶ καλλιέπειάν του ἐπιγράφεται » Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἕνεκεν, » καὶ αὖθις ἐπανόδου ἐκεῖθεν μετὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν· ἐν ᾧ καί, τί τὸ τῆς » Ἱερωσύνης ἐπάγγελμα, καὶ ὁποῖον εἶνε δεῖ τὸν ἐπίσκοπον. « Πρὸς κατανόησιν τούτων, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, χειροτονηθεὶς ὁ θεῖος Γρηγόριος ἱερεύς, βίᾳ καὶ μόλις ὑπακούσας εἰς τοῦ πατρός του, Γρηγορίου ὡσαύτως ὀνομαζομένου καὶ ἀρχιερατεύοντος τῆς πατρίδος ἀμφοτέρων Ναζιανζοῦ τὰς παρακλήσεις, καὶ μέλλων νὰ προαχθῇ μετὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐπίσκοπον, ἀναχωρεῖ μετὰ τὴν χειροτονίαν εὐθὺς εἰς τὸν Πόντον, καὶ ἐκεῖ ἐμόναζε μετὰ τοῦ φίλου καὶ συμμαθητοῦ του Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Ἀλλ', ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ του Καισαρίου, ἐβιάσθη νὰ ἐπανέλθῃ ἵνα γηροκομήσῃ τὸν ὑπέργηρων ἤδη πατέρα των, καὶ πρὸς ἀπολογίαν του γράφει τὸν λόγον τοῦτον. Μετ' οὐ πολὺ δὲ διαδεξάμενος ὁ θεῖος Βασίλειος τὸν Εὐσέβιον εἰς τὴν τῆς Καισαρείας ἐπισκοπήν, προεχειρίσατο καὶ τὸν θεῖον Γρηγόριον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῶν Σασίμων· ἀλλ' αὐτὸς ἀνεχώρησε πάλιν, καὶ μόλις κατ' αἴτησιν ἐπίμονον τοῦ πατρός του, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστασίαν μόνον, ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ πατήρ του, τῆς ἐπαρχίας Ναζιανζοῦ, ὥστε κυρίως ἦτον Ἐπίσκοπος Σασίμων καὶ ὄχι Ναζιανζοῦ, καθὼς πολλαχοῦ, κατὰ σύγχυσιν ἰδεῶν, ἀναφέρεται.

ΗΤΤΗΜΑΙ[1] καὶ τὴν ἧτταν ὁμολογῶ· ὑπετάγην τῷ Κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσα αὐτόν[2]. Ὁ γάρ μοι μακαριώτατος Δαβὶδ ἀρχέτω τοῦ λόγου· μᾶλλον δὲ ὁ ἐν τῷ Δαβὶδ φθεγξάμενος[3], καὶ εἰσέτι καὶ νῦν δι' αὐτοῦ φθεγγόμενος. Ἐπειδὴ καὶ τάξις ἀρίστη, παντὸς ἀρχομένῳ[4] καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι[5], καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι. Τὸ δὲ αἴτιον, ἢ τῆς πρὸ τοῦ στάσεως καὶ ὀλιγοψυχίας, δι' ἣν[6] ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ηὐλίσθην ἀφ'[7] ὑμῶν χρόνον οὐ μικρὸν ἴσως τοῖς γε ποθοῦσιν, ἢ τῆς νῦν ἡμερότητος καὶ μεταβολῆς, δι' ἣν αὖθις ἐμαυτὸν ἔδωκα φέρων ὑμῖν, ἄλλος μὲν ἄλλο τι οἰέσθω τε καὶ λεγέτω τῶν ἢ μισούντων ἢ ἀγαπώντων ἡμᾶς, ὁ μὲν[8] οὐκ

[1]) Ὑπὸ τῶν παρακλήσεων τοῦ πατρός μου· ἴδε τὰ προσημειωθέντα. [2]) Ψαλμ. λς'. 7. [3]) Θεός. [4]) Ἡ δοτικὴ εἰς τὸ Ἐστίν. [5]) Ἐκ τοῦ Δημοσθένους (ἐπιστολ. Α'.): » Παντὸς » ἀρχομένῳ σπουδαίου λόγου καὶ ἔργου ἀπὸ τῶν θεῶν ὑπολαμβάνω προσήκειν πρῶτον ἄρ- » χεσθαι ». [6]) Ψαλμ. νδ', 7. [7]) Μακρὰν ὑμῶν. [8]) Ὁ μὲν μισῶν.

ἐριδος αἰτίας, ὁ δὲ καὶ προσαποδεχόμενος. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις, ὡς τὸ λαλεῖν τὰ ἀλλότρια· καὶ μάλιστα ἐὰν τύχωσιν ὑπ' εὐνοίας τινὸς ἢ μίσους ἑλκόμενοι, ὑφ' ὧν καὶ φιλεῖ κλέπτεσθαι ὡς τὰ πολλὰ ἡ ἀλήθεια. Ἐγὼ [δὲ][8*] τ' ἀληθὲς εἰς μέσον θήσω μηδὲν αἰσχυνθεὶς, καὶ διαιτήσω δικαίως ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν, ὅσοι κατηγοροῦσιν ἡμῶν, καὶ ὅσοι ὑπεραπολογοῦνται προθύμως· τὸ μέν τι κατηγορήσας ἐμαυτοῦ, τὸ δὲ ὑπεραπολογησάμενος.

Καὶ ἵνα γε καθ' ὁδὸν ὁ λόγος προΐῃ, περὶ τῆς δειλίας[9] προτέρας οὔσης, καὶ[10] διαλέξομαι. Οὐδὲ γὰρ ἀνέχομαι πλήττεσθαί[11] τινας ἐν ἐμοὶ τῶν πάντα τηρούντων ἐπιμελῶς τὰ ἡμέτερα, εὖ τε καὶ ὡς ἑτέρως[12] ἔχοντα, ἐπειδή τι[13] τὸ καθ' ἡμᾶς εἶναι, Χριστιανοῖς εὐδόκησεν ὁ Θεός· καὶ τοὺς ἤδη πεπληγότας[14], εἴ πέρ τινές εἰσι, διὰ τῆς ἀπολογίας ἰάσομαι. Καλὸν γὰρ μήτε ἁμαρτάνοντα, μήτε ὑπονοούμενον, ἕως ἂν οἷός τε ᾖ καὶ ὁ λόγος αἱρῇ[15], τιθέναι πρόσκομμα τοῖς πολλοῖς ἢ σκάνδαλον[16]· εἴ περ καὶ τοῖς ἕνα τῶν μικρῶν σκανδαλίσασιν, ἴσμεν ὅπως ἀπαραίτητος, καὶ βαρυτάτη παρὰ τοῦ ἀψευδοῦς[17] ἡ τιμωρία.

Ἐγὼ γὰρ ἔπαθον τοῦτο, ὦ ἄνδρες, οὔτε ὡς ἀπαίδευτος καὶ ἀσύνετος· ἀλλὰ μᾶλλον[18], ἵνα καὶ μικρόν τι καυχήσωμαι· οὔτε ὡς ὑπερόπτης τῶν θείων νόμων καὶ διατάξεων. Ὅτι καθάπερ ἐν σώματι, τὸ μέν τι[19] ἄρχον ἐστὶ, καὶ οἷον προκαθεζόμενον, τὸ δὲ[20] ἀρχόμενον καὶ ἀγόμενον· οὕτω κἂν ταῖς Ἐκκλησίαις διέταξεν ὁ Θεὸς ἰσότητος νόμῳ τῆς ἐχούσης τὰ κατ' ἀξίαν, ἢ καὶ προνοίας, ᾗ τὰ πάντα συνέδησε, τοὺς μὲν ποιμαίνεσθαί τε καὶ ἄρχεσθαι, ὅσοις τοῦτο λυσιτελέστερον, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς τὸ δέον εὐθυνομένους· τοὺς δὲ εἶναι ποιμένας καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσοι τῶν πολλῶν εἰσιν ἀνωτέρω κατ' ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οἰκείωσιν, λόγον ψυχῆς πρὸς σῶμα, ἢ νοῦ πρὸς ψυχὴν ἐπέχοντας. Ἵν' ἀμφότερα συντεθέντα ἀλλήλοις καὶ συγκραθέντα, τό τε ὑστεροῦν καὶ τὸ πλεονάζον, ὥσπερ ἐν μέλεσι, καὶ τῇ ἁρμονίᾳ τοῦ Πνεύματος συμβιβασθέντα καὶ συνδεθέντα, ἓν ἄρτιον ἀποδειχθῇ σῶμα, καὶ αὐτοῦ Χριστοῦ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν[21] ὄντως ἄξιον. Οὔτε οὖν τοῖς ἄλλοις[22] ἀναρχίαν καὶ ἀταξίαν λυσιτελεστέραν οἶδα τάξεως καὶ ἀρχῆς, οὔτε ἀνθρώποις, ἀλλὰ τούτοις καὶ πάντων οὐχ ἥκιστα[23], ὅσῳ καὶ περὶ μειζόνων αὐτοῖς ὁ κίνδυνος. Οἷς μέγα, κἂν εἰ τὸ πρῶτον τοῦ λόγου[24] μὴ σώζοιεν, τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ τό γε δεύτερον ἐκείνου, τὸ ἁμαρτάνοντας ἐπανάγεσθαι.

Ἐπειδὴ τοῦτο καλὸν ἐφάνη καὶ δίκαιον, ἴσον ἐμοὶ κακὸν καὶ ὁμοίως

8*) Προσετέθη ὡς ἀνταποδοτικὸς τοῦ Μέν. 9) Τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω εἶπεν Ὀλιγοψυχίας. 10) Ἑτοιμότητος ἐμφαντικός. 11) Σκανδαλίζεσθαι. 12) Τὸ ἐναντίον, δηλ. κακῶς. 13) Ἴσως γραπτέον Τοι· ἡ δὲ ἔννοια. Ἐπειδὴ κ. ἡμᾶς (ἐμὲ δηλ.) Χριστιανοὺς εἶναι ηὐδόκησεν ὁ Θεός· ἡ δὲ δοτικὴ διὰ τὸ Εὐδόκησε. 14) Οὔτε πλήττεσθαί τινας ἀνέχομαι, καὶ τοὺς πεπληγότας ἰάσομαι. 15) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ: Αἴρῃ. 16) Ἐπιστολ. πρὸς Ῥωμαίους ιδ', 13. 17) Εὐαγγ. Λουκ. ΙΖ'. »Οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται κτλ. 18) (ἐνν.) Ὡς πεπαιδευμένος καὶ συνετός. Παρέλιπε δὲ ταῦτα ἀποφεύγων ὡς φορτικὴν τὴν περιαυτολογίαν: Τὸ δὲ σχῆμα παρασιώπησις. 19) Ἡ κεφαλὴ ἢ ὁ νοῦς. 20) Τὸ ἐπίλοιπον σῶμα. 21) Παῦλ. Κορινθ. Α'. ιβ'. 12 κ 27. 22) Ζώοις. 23) Ἀντὶ μάλιστα. 24) Τὸ πρῶτον προτέρημα τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

ἄτακτον, πάντας τε ἄρχειν ἐθέλειν, καὶ μηδένα δέχεσθαι[25]. Ὡς εἴ γε πάντες φεύγειεν ταύτην, τὴν εἴτε λειτουργίαν χρὴ λέγειν, εἴτε ἡγεμονίαν, χωλεύοι ἂν τῷ μεγίστῳ μέρει, καὶ οὐδ' ἂν καλὸν ἔτι μένοι τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα. Ποῦ δ' ἂν ἔτι καὶ παρὰ τίνων θρησκεύοιτο[26] ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰ μυστικά[27] καὶ ἄνω φέροντα, ὃ δὴ μέγιστόν ἐστι τῶν ἡμετέρων καὶ τιμιώτατον, οὐκ ὄντος βασιλέως, οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, οὐδὲ ἱερατείας, οὐδὲ θυσίας, οὐδ' ὅσα ὡς μέγιστα ἐπὶ μεγάλοις τοῖς πταίσμασιν, οἳ πάλαι ἀπειθεῖς[28] κατεκρίθησαν; Ἀλλὰ οὐδὲ ξένον τι καὶ ἀπὸ τρόπου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν, ἐπὶ τὸ ἄρχειν ἀναβαίνειν ἀπὸ τοῦ ἄρχεσθαι, οὐδὲ ἔξω τῶν νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὅρων, καὶ φέρον εἰς ὄνειδος, ὥσπερ οὐδὲ[29] ναύτῃ τῶν εὐδοκίμων, τὸ πρωρατεῦσαι, καὶ πρωρεῖ καλῶς τοὺς ἀνέμους τηρήσαντι, τὸ πιστευθῆναι τοὺς οἴακας· εἰ δὲ βούλει, στρατιώτῃ γενναίῳ τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχῃ καλῷ, τὸ στρατηγῆσαί τε καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἐγχειρισθῆναι. Οὐ μὴν οὐδ' ὅπερ ἂν ὑπολάβοι τις ἴσως τῶν πάντα ἀτόπων καὶ μοχθηρῶν, οἳ κρίνουσι τὰ τῶν ἄλλων τοῖς οἰκείοις πάθεσιν, ᾐσχύνθην τοῦ βαθμοῦ τὴν τάξιν ἐπιθυμίᾳ τῆς μείζονος. Οὐχ οὕτως ἐγὼ, ἢ τοῦ θείου μεγέθους, ἢ τῆς ἀνθρωπίνης ταπεινώσεως ἄπειρος, ὡς μὴ μέγα νομίζειν πάσῃ γεννητῇ φύσει, καὶ ὁποσοῦν πλησιάζειν Θεῷ, τῷ μόνῳ φανωτάτῳ καὶ λαμπροτάτῳ, καὶ ὑπερέχοντι πάσης ὑλικῆς καὶ ἀΰλου φύσεως καθαρότητι. Τί οὖν ἐστιν ὃ πέπονθα; καὶ τίς ὁ λόγος τῆς ἐμῆς ἀπειθείας; Οὐδὲ γὰρ ἔδοξα τοῖς πολλοῖς ἐν ἐμαυτῷ τότε μένειν, οὐδ' εἶναι ὅς περ ἐγινωσκόμην[30], ἀλλ' ἕτερος ἐξ ἑτέρου τις γεγονέναι, καὶ πλέον ἢ καλῶς εἶχεν, ἀντιτείνειν καὶ αὐθαδιάζεσθαι. Τούτου δὴ τὰς αἰτίας ἀκούοιτε ἂν ἤδη πάλαι ποθοῦντες.

Μάλιστα μὲν τῷ ἀδοκήτῳ πληγεὶς, ὥσπερ οἱ τοῖς αἰφνιδίοις τῶν ψόφων καταπλαγέντες, οὐ κατέσχον τοὺς λογισμοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ἔλυσα τὴν αἰδῶ, πάντα τὸν χρόνον ταύτῃ συνειθισμένος. Ἔπειτά μέ τις ὑπεισήει[31] ἔρως τοῦ καλοῦ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀναχωρήσεως, ἧς ἐραστὴς γενόμενος ἐξ ἀρχῆς, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος τῶν περὶ λόγους ἐσπουδακότων, καὶ ἦν ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ χαλεπωτάτοις κινδύνοις καθυποσχόμενος τῷ Θεῷ[32], καί τι καὶ προσαψάμενος ταύτης, ὅσον ἐν προθύροις γενέσθαι καὶ πλείονά μοι τὸν πόθον ἐξαφθῆναι διὰ τῆς πείρας, οὐκ ἤνεγκα τυραννούμενος, καὶ εἰς μέσους τοὺς θορύβους ὠθούμενος, καὶ οἷον ἀπὸ ἱεροῦ τινος ἀσύλου τοῦ βίου τούτου[33] πρὸς βίαν ἀποσπώμενος. Οὐδὲν γὰρ ἐδόκει μοι τοιοῦτον, οἷον[34] μύσαντα τὰς αἰσθήσεις, ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενόμενον, καὶ εἰς ἑαυτὸν συστραφέντα, μηδενὸς τῶν ἀνθρωπίνων προσαπτόμενον, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, ἑαυτῷ προσλαλοῦντα καὶ τῷ Θεῷ, ζῆν ὑπὲρ τὰ ὁρώμενα, καὶ τὰς θείας ἐμφάσεις ἀεὶ καθαρὰς ἐν ἑαυτῷ φέρειν, ἀμιγεῖς τῶν κάτω χαρακτήρων καὶ πλανωμένων,

---

25) (ἐνν.) Τὸ ἄργειν. Ἀλλ' ἴσως διορθωτέον: Ἄρχεσθαι. 26) Λατρεύοιτο διὰ θρησκευτικῶν τελετῶν. 27) Περὶ ἢ Κατὰ τὰ μυστήρια. 28) Οἱ Ἑβραῖοι. ἴδε τὸν Ἡσαΐαν.

29) (ἐνν.) Ἔστι ξένον καὶ φέρον εἰς ὄνειδος. 30) Οὕτως ἔκρινα διορθωτέαν τὴν φράσιν, ἀντὶ τοῦ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδόσεσι φερομένου: Ὥσπερ ἐγινώσκομεν. 31) Ὑπεισῄειμι.

32) Διότι πλέων ποτὲ ἀπ' Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀθήνας, ϗ κατὰ τὸ Παρθένιον λεγόμενον πέλαγος περιπεσὼν εἰς τρικυμίαν, ἔταξεν εἰς τὸν Θεὸν νὰ γένῃ μοναχὸς, ὡς θέλει τὸ ἀναφέρει ϗ παρακατιών. 33) Τοῦ ἡσυχαστικοῦ ϗ μονήρους. 34) Οὐδέν μοι ἐδόκει ὅμοιον τούτῳ,

ὄντως ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον Θεοῦ καὶ τῶν θείων, καὶ ὄντα, καὶ ἀεὶ γινόμενον, φωτὶ προσλαμβάνοντα φῶς, καὶ ἀμαυροτέρῳ τρανότερον, ἤδη τὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀγαθὸν ταῖς ἐλπίσι καρπούμενον, καὶ συμπεριπολεῖν ἀγγέλοις, ἔτι ὑπὲρ γῆς ὄντα, καταλείποντα τὴν γῆν, καὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἄνω τιθέμενον. Εἴ τις ὑμῶν τούτῳ τῷ ἔρωτι κάτοχος, οὐδὲν ὃ λέγω, καὶ τῷ τότε πάθει συγγνώσεται. Τοὺς γὰρ πολλοὺς οὐδ' ἂν πείσαιμι λέγων ἴσως, ὅσοις καὶ ἐν γέλωτι τὸ πρᾶγμα εἶναι δοκεῖ, κακῶς διατεθεῖσιν, εἴτε ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀνοίας, εἴτε ὑπὸ τῶν ἀναξίων τοῦ ἐπαγγέλματος[55], οἳ πράγματι καλῷ κακὸν περιτεθείκασιν ὄνομα τῇ φιλοσοφίᾳ τὴν κενοδοξίαν, συνεργὸν λαβόντες τὸν φθόνον καὶ τὴν τῶν πολλῶν κακίαν, πρὸς τὸ χεῖρον οὖσαν ἑτοιμοτέραν. Ἵν' ἕν γέ τι πάντως αὐτοῖς ἁμαρτάνηται, ἢ τὸ κακὸν ἐνεργούμενον ἢ τὸ καλὸν ἀπιστούμενον.

Πρὸς δὲ τούτοις, πρᾶγμα ἔπαθον (ἐκλαλήσω γὰρ πρὸς ὑμᾶς πᾶν τὸ ἀπόῤῥητον) οὐκ οἶδα εἴτε ἄγροικον, εἴτε ἐλεύθερον[56], ἔπαθον δ' οὖν. Ἠσχύνθην ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσοι μηδὲν τῶν πολλῶν ὄντες βελτίους, (μέγα μὲν οὖν, εἰ καὶ μὴ πολλῷ χείρους·) ἀνίπτοις χερσὶν, ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ψυχαῖς, τοῖς ἁγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπεισάγουσι· καὶ πρὶν ἄξιοι γενέσθαι προσιέναι τοῖς ἱεροῖς, μεταποιοῦνται τοῦ βήματος, θλίβονταί τε καὶ ὠθοῦνται περὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῆς τύπον, ἀλλ' ἀφορμὴν βίου τὴν τάξιν ταύτην εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ λειτουργίαν ὑπεύθυνον, ἀλλ' ἀρχὴν ἀνεξέταστον. Καί εἰσι σχεδόν τι πλείους κατ' ἀριθμὸν, ἢ ὁπόσων ἄρχουσι· δείλαιοι τῆς εὐσεβείας[57], καὶ ἄθλιοι τῆς λαμπρότητος! Ὥστε ἔμοιγε δοκοῦσι, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ κακοῦ, μηδὲ ἔχειν λοιπὸν, ὧν ἄρξουσι, πάντων διδασκόντων, ἀντὶ τοῦ διδακτοὺς εἶναι Θεοῦ[58], ὥς φησιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ πάντων προφητευόντων· ὥστε εἶναι καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις, κατὰ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν καὶ παροιμίαν[59]. Οὐδὲν γὰρ οὕτω πολὺ κατ' οὐδένα καιρὸν οὔτ' ἔστιν, οὔτ' ἐγένετο, ἄλλοτε ἄλλων ἀκμασάντων τε καὶ ληξάντων, ὡς νῦν Χριστιανοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ ὀνείδη καὶ ἁμαρτήματα. Ὧν εἰ καὶ στῆσαι τὴν φορὰν κρεῖσσον ἢ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ τόγε μισεῖν καὶ αἰσχύνεσθαι, μέρος εὐσεβείας οὐ τὸ σμικρότατον.

Ὃ δὲ τελευταῖον καὶ μεῖζον τῶν εἰρημένων, (εἶμι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου, καὶ οὐ ψεύσομαι· οὐδὲ γὰρ θέμις, τοῖς περὶ τηλικούτων ποιουμένοις τὸν λόγον) οὐκ ᾤμην ἴσον εἶναι, οὐδὲ νῦν οἴομαι, ποίμνης ἄρχειν ἢ βουκολίου, καὶ ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν ψυχαῖς. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐξαρκεῖν ὅτι[60] παχύτατον καὶ πιότατον ἀποδεῖξαι τὸ βουκόλιον ἢ τὸ ποίμνιον· καὶ πρὸς τοῦτο[61] ὁρῶν ὅ,τε βουκόλος καὶ ὁ ποιμὴν, τῶν τε χωρίων ἐπισκέψεται τὰ ἔνυδρα καὶ ἐπίνομα, εἰσελάσει τε καὶ ἐξελάσει ἀπό τε νομῶν καὶ ἐπὶ νομὰς[62], ἀναπαύσει τε καὶ ἀποκινήσει, καὶ ἀνακαλέσει, ὀλίγα μὲν τῇ βακτηρίᾳ, τὰ πολλὰ δὲ τῇ σύριγγι. Ἄλλο δὲ οὐδὲν ἔργον εἶναι[63] τῷ

---

55) Τούτου, τοῦ μοναστικοῦ δηλ. 56) Εἴτε ἀγροίκων εἴτε ἐλευθέρων ἴδιον. 57) Ἧς ὑποκρίνονται. 58) Ἠσ. Δ'. 13. 59) »Εἰ καὶ Σαοὺλ ἐν Προφήταις!« Βασιλ. Α', ι, 12. ιθ', 24. Εἰρωνεία ἐπὶ τῶν παρ' ἀξίαν προαγομένων. 60) Ἐπιτατικόν· ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον. 61) Τὸ ἀποδεῖξαι κτλ. 62) Χιαστὸν τὸ σχῆμα. Ἴδε τὰς γραμματ. 63) Ἐκ τοῦ Ὤρην.

ποιμένι ἢ τῷ βουκόλῳ, πλὴν ὅσον βραχέα προσπολεμῆσαι τοῖς λύκοις, καί που τι καὶ ἀῤῥωστοῦν ἐπισκέψασθαι· τὰ πολλὰ δὲ αὐτῷ μελήσει δρῦς καὶ σκιὰ, καὶ δόνακες[44], καὶ ἐν καλῷ τῆς πόας κατακλιθῆναι, καὶ παρὰ ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ὑπὸ ταῖς αὔραις σχεδιάσαι στιβάδα, καί που τι καὶ ἐρωτικὸν ᾆσαι μετὰ τοῦ κισσυβίου, καὶ προσλαλῆσαι ταῖς βουσὶν ἢ τῇ ποίμνῃ, καὶ τούτων αὐτῶν θοινίσασθαι τὸ πιότατον. Ἀρετῆς δὲ οὐδείς πω ποιμνίων ἢ βουκολίων ἐφρόντισε. Τίς γὰρ ἀρετὴ τούτων; ἢ τίς ὃς τὸ ἐκείνοις καλὸν πρὸ τῆς ἰδίας ἡδονῆς ἐσκέψατο; Ἀνθρώπῳ δὲ, χαλεποῦ ὄντος τοῦ εἰδέναι ἄρχεσθαι, κινδυνεύει πολλῷ χαλεπώτερον εἶναι τὸ εἰδέναι ἄρχειν ἀνθρώπων[45]· καὶ μάλιστα δὴ ἀρχὴν ταύτην τὴν ἡμετέραν, τὴν ἐν νόμῳ θείῳ, καὶ πρὸς Θεὸν ἄγουσαν· ἧς ὅσον τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτος καὶ ὁ κίνδυνος τῷ γε νοῦν ἔχοντι. Ὃν γε πρῶτον μὲν δεήσει, καθάπερ ἀργύριον ἢ χρυσίον πανταχόθεν στρεφόμενον καὶ ἐν παντοίοις καιροῖς καὶ πράγμασι, μηδαμοῦ κίβδηλον ἠχεῖν ἢ ὑπόχαλκον, μηδέ τι φέρειν ἐν ἑαυτῷ ὕλης τῆς χείρονος καὶ θερμοτέρου πυρὸς[46] ἀξίας. Ἢ τοσούτῳ μείζων ἔσται τὸ κακὸν, ὅσῳ περ ἂν ἀρχῇ πλειόνων· εἴπερ καὶ μείζων τῆς περὶ ἕνα ἱσταμένης[47] πονηρίας ἡ εἰς πολλοὺς ὁδεύουσα. Οὐ γὰρ οὕτως οὔτε δευσοποιοῦ βαφῆς μεταλαμβάνει ῥᾳδίως ὕφασμα, οὔτε δυσωδίας ἢ τοὐναντίου τὸ[48] πλησιάσαι, οὔτε νοσερά τις οὕτως εὐκόλως ἀναχεῖται εἰς τὸν ἀέρα καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ὁμιλεῖ τοῖς ζῶσιν ἀτμὶς, (ὃ δὴ λοιμός ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται·) ὡς φιλεῖ τάχιστα τῆς τοῦ προεστῶτος κακίας ἀναπίμπλασθαι τὸ ὑπήκοον· καὶ πολλῷ γε ῥᾷον, ἢ τοῦ ἐναντίου τῆς ἀρετῆς. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ μάλιστα πλεονεκτεῖν τὴν καλοκαγαθίαν ἡ πονηρία, καὶ ὃ μάλιστα ἐγὼ δυσχεραίνω κατανοῶν, ὅτι εὔζηλωτον μέν τι καὶ πρόχειρον πρᾶγμα ἡ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν οὕτω ῥᾴδιον, ὡς τὸ γενέσθαι κακὸν, καὶ εἰ μὴ τύχοι πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἄγων μηδείς· σπάνιον δὲ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ κτῆσις καὶ πρόσαντες, κἂν εἰ πολὺ τὸ μεθέλκον εἴη καὶ προκαλούμενον. Καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅ μοι δοκεῖ καὶ ὁ μακαριώτατος Ἀγγαῖος κατανοήσας, ἐπὶ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἐλθεῖν καὶ ἀληθεστάτην εἰκόνα. » Ἐρωτήσατε[49] ἱερεῖς νόμον, λέγων, εἰ κρέας ἅγιον ἐν ἱματίῳ, βρωτοῦ τινος ἢ ποτοῦ ἢ σκεύους ἁψάμενον, εὐθὺς ἁγιάσει τὸ πλησιάσαν; Τῶν δὲ ἀποφησάντων· Ἐρωτήσατε πάλιν, εἰ καὶ ἀκαθαρσίᾳ τούτων τι προσομιλῆσαν, μὴ παραχρῆμα μετέλαβε τοῦ μιάσματος; Ὡς ἐρούντων γε μεταλαμβάνειν, καὶ μὴ καθαρὸν μένειν τῇ κοινωνίᾳ. Τί τοῦτο λέγων[50]. Ὅπερ ὁ ἐμὸς λόγος, ὅτι δυσληπτον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγροτέρᾳ· ἑτοι-

---

44) Δρυὸς σκιὰ, καὶ κάλαμος πρὸς κατασκευὴν σύριγγος. 45) Παράβαλε ταῦτα τοῖς τοῦ Ξενοφῶντος, ἐν ἀρχῇ τῆς Κ. Π. 46) Καθὼς καὶ τὰ μέταλλα διὰ τοιούτου πυρὸς καθαρίζονται. 47) Συνισταμένης. 48) Ἴσως γραπτέον Τῷ.

49) Πρὸς κατανόησιν τοῦ κειμένου, ἰδοὺ ὁλόκληρος ἡ περικοπὴ τοῦ προφητικοῦ χωρίου: » Τάδε λέγει Κύριος· ἐπερώτησον δὴ τοὺς ἱερεῖς νόμον, λέγων· ἐὰν λάβῃ ἄνθρωπος κρέας » ἅγιον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἅψηται τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄρτου, ἢ » ἑψήματος, ἢ οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ παντὸς βρώματος, εἰ ἁγιασθήσεται; Καὶ ἀπεκρίθησαν » οἱ ἱερεῖς, καὶ εἶπαν· Οὔ. Καὶ εἶπεν Ἀγγαῖος· ἐὰν ἅψηται μεμιαμμένος ἢ ἀκάθαρτος (ἐπὶ) » ψυχῇ [ἐπὶ] παντὸς τούτων, εἰ μιανθήσεται; Καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς, καὶ εἶπαν· μιανθήσεται ». Ἀγγ. Β'. 12, 13. Τοῦτο ὁ θεῖος πατὴρ μετεποίησεν ἐπὶ τὸ συντομώτερον.

50) Πρὸς τί τοῦτο λέγων;

μα δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπιτήδειοι. Καλάμη τις[51] πρὸς σπινθῆρα, οἶμαι, καὶ ἄνεμον ῥᾳδίως ἐξαπτομένη, καὶ δαπανωμένη διὰ ξηρότητα. Θᾶττον γὰρ ἄν τις ὀλίγης κακίας μεταλάβῃ πλουσίως, ἢ ἀρετῆς βαθείας[52] κατὰ μικρόν. Ἐπεὶ καὶ μέλιτι μὲν, μικρὸν ἀψίνθιον τάχιστα μεταδίδωσι τοῦ πικροῦ· μέλι δὲ οὐδὲ τὸ διπλάσιον ἀψινθίῳ τῆς ἑαυτοῦ γλυκύτητος. Καὶ μικρὰ μὲν ὑποσπασθεῖσα[53] ψηφὶς, ποταμὸν ὅλον ἑλκύσειεν ἂν ἐπὶ τὸ πρανὲς, ἐπισχεῖν δὲ ἢ ἀνακόψαι μόλις ἂν δυνηθείη καὶ τὸ καρτερώτατον ἔρυμα.

Πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο, ὧν εἴπομεν, εὐλαβεῖσθαι ἄξιον, μὴ φαινώμεθα τῆς θαυμασίας ἀρετῆς κακοὶ ζωγράφοι, μᾶλλον δὲ[54] ζωγράφων οὐ φαύλων ἴσως, τῶν δὲ πολλῶν φαῦλον ἀρχέτυπον ἢ τῆς παροιμίας μὴ πόῤῥω θέωμεν, ἄλλους ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι. Δεύτερον δὲ, εἰ καί τις ἁγνὸν ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας τηρήσειεν, ἢ[55] ὡς μάλιστα, οὐκ οἴδαμεν εἰ καὶ τοῦτο αὔταρκες τῷ μέλλοντι τοὺς ἄλλους παιδεύειν πρὸς ἀρετήν. Οὐ γὰρ μὴ κακὸν εἶναι δεῖ μόνον τὸν τοῦτο[56] πεπιστευμένον (τοῦτο μὲν γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα τοῖς πολλοῖς αἴσχιστον)· ἀλλὰ καὶ τῷ ἀγαθῷ διαφέροντα κατὰ τὴν, Ἐκκλίνειν[57] ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιεῖν ἀγαθὸν, κελεύουσαν ἐντολήν. Οὐδὲ τοὺς φαύλους ἐξαλεῖψαι τῆς ψυχῆς τύπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀμείνους ἐγγράψασθαι, ὡς πλέον κατ' ἀρετὴν προέχειν, ἢ ὁπόσον περίεστιν ἀξιώματι. Καὶ μηδὲν μέτρον εἰδέναι τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀναβάσεως, μηδὲ κέρδος μᾶλλον τὸ κρατηθὲν, ἢ ζημίαν τὸ διαφεῦγον. Ἀλλ' ἐπίβασιν ἀεὶ ποιεῖσθαι τὸ ἐν τοῖς ποσὶ τῶν ἑξῆς, καὶ μὴ μέγα νομίζειν, ἂν τῶν πολλῶν διαφέρωμεν, ἀλλὰ ζημίαν ἂν τῆς ἀξίας ἀπολειπώμεθα. Καὶ τῇ ἐντολῇ παραμετρεῖν, μὴ τοῖς πέλας τὸ κατορθούμενον, ἄντε ὦσι κακοὶ, ἄντε ἀρετῆς ἐπὶ πόσον ἥκοντες· καὶ μὴ μικροῖς σταθμοῖς ταλαντεύειν τὴν ἀρετὴν, τῷ μεγίστῳ καὶ παρ' οὗ τὰ πάντα καὶ εἰς ὃν τὰ πάντα χρεωστουμένην. Μηδὲ τὰ αὐτὰ πᾶσιν ἁρμόζειν οἴεσθαι, (ὥσπερ οὐδὲ ἡλικίαι πᾶσιν αἱ αὐταὶ, οὐδὲ προσώπων χαρακτῆρες, οὐδὲ ζώων φύσεις, οὐδὲ γῆς ποιότητες, οὐδὲ κάλλη τε καὶ μεγέθη λαμπτήρων[58])· ἀλλ' ἡγεῖσθαι ἰδιώτου μὲν εἶναι κακίαν, τὸ φαῦλα πράσσειν καὶ ὅσα κολάσεως ἄξια, ὧν καὶ ὁ νόμος βαρὺς δεσπότης· ἄρχοντος δὲ ἢ προεστῶτος[59], τὸ μὴ ὡς ἄριστον εἶναι καὶ ἀεὶ τῷ καλῷ προβαίνοντα, εἴπερ μέλλοι τῷ περιόντι[60] τῆς ἀρετῆς ἕλξειν τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ μέτριον, καὶ μὴ βίᾳ καθείρξειν, ἀλλὰ πειθοῖ προσάξεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἀκούσιον, πρὸς τῷ τυραννικὸν εἶναι καὶ οὐκ ἐπαινετὸν, οὐδὲ μόνιμον· φιλεῖ γὰρ τὸ βιασθὲν, ὥσπερ φυτὸν βίᾳ χερσὶ μετασπώμενον, εἰς ἑαυτὸ πάλιν ἀφεθὲν ἀνατρέχειν· τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ἐννομώτατόν τε ἅμα καὶ ἀσφαλέστατον, εὐνοίας δεσμῷ τηρούμενον. Ὅθεν δὴ

51) ('Ενν.) εἰσίν. 52) Πολλῆς. 53) ('Ενν.) ἀπό τινος ἐρύματος. 54) Μὴ φαινώμεθα φαῦλον ἀρχέτυπον (ὑπόδειγμα) τῶν δε τῶν πολλῶν μὲν, οὐ φαύλων δὲ ζωγράφων τῆς ἀρετῆς (τῶν ἐκ τοῦ κατωτέρου κλήρου δηλαδὴ, ἢ καὶ τῶν λαϊκῶν αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι, καί τοι ἰδιῶται, ἦσαν ὅμως οὐ φαῦλοι ἴσως τῆς ἀρετῆς ζωγράφοι). 55) Διορθ. Ἢ, ἤ, ἐὰν δὲν ἦνε ἀναμάρτητος ἀπὸ πάσης, τοὐλάχιστον ἀπὸ τῶν πλειοτέρων καὶ βαρυτέρων. 56) Τὸ παιδεύειν τοὺς ἄλλους πρὸς ἀρετήν. 57) Ψαλμ. λς', 27. 58) Ἀστέρων, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν « ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ ». 59) ('Ενν.) κακίαν εἶναι. 60) Τῇ περιουσίᾳ.

καὶ μάλιστα ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον ἑκουσίως, ἀλλὰ μὴ ἀναγκαστῶς[61], ὁ ἡμέτερος διακελεύεται νόμος καὶ νομοθέτης.

Ἀλλ' ἔστω τις μήτε κακὸς, καὶ ἀρετῆς ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον· οὐχ ὁρῶ τίνα λαβὼν ἐπιστήμην, ἢ ποίᾳ δυνάμει πιστεύσας, ταύτην ἂν θαῤῥοίη[62] τὴν προστασίαν. Τῷ ὄντι γὰρ αὕτη μοι φαίνεται τέχνη τις εἶναι τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἄνθρωπον ἄγειν, τὸ πολυτροπώτατόν τῶν ζώων καὶ ποικιλώτατον. Γνοίη δ' ἄν τις, τῇ τῶν σωμάτων θεραπείᾳ τὴν τῶν ψυχῶν ἰατρείαν ἀντεξετάσας, καὶ ὅσῳ μὲν ἐργώδης ἐκείνη καταμαθὼν, ὅσῳ δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐργωδεστέρα προσεξετάσας, καὶ τῇ φύσει τῆς ὕλης, καὶ τῇ δυνάμει τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῷ τέλει τῆς ἐνεργείας τιμιωτέρα. Ἡ μὲν γὰρ περὶ σώματα πονεῖται καὶ τὴν ἐπίκηρον ὕλην καὶ κάτω ῥέουσαν, πάντως λυθησομένην καὶ πεισομένην τὸ ἑαυτῆς, κἂν νῦν τῇ συμμαχίᾳ τῆς τέχνης καταχρατήσῃ τῆς ἐν αὐτῇ στάσεως· ἢ γὰρ νόσος, ἢ χρόνος ἔλυσεν, εἴξασαν τῇ φύσει, καὶ τοὺς ἰδίους ὅρους οὐχ ὑπερβαίνουσαν. Τῇ δὲ, περὶ ψυχὴν ἡ σπουδὴ, τὴν ἐκ Θεοῦ θείαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπειγομένην, εἰ καὶ τῷ χείρονι συνεδέθη· τάχα μὲν καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, ἃς μόνος οἶδεν ὁ συνδήσας Θεὸς, καὶ εἴ τις ἐκ Θεοῦ τὰ τοιαῦτα ἐσοφίσθη μυστήρια· ὅσον δ' οὖν ἐμὲ γινώσκειν καὶ τοὺς κατ' ἐμὲ, δυοῖν ἕνεκεν. Ἑνὸς μὲν, ἵνα δι' ἀγῶνος καὶ πάλης τῆς πρὸς τὰ κάτω, τῆς ἄνω δόξης κληρονομήσειεν· ὥσπερ χρυσὸς τῷ πυρὶ, τοῖς τῇδε βασανισθεῖσα, καὶ ἀρετῆς ἆθλον, ἀλλὰ μὴ Θεοῦ δῶρον μόνον ἔχῃ τὰ ἐλπιζόμενα. Καὶ τοῦτο δὲ ἦν ἄρα τῆς ἄκρας ἀγαθότητος, ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡμέτερον, οὐ φύσει μόνον κατασπειρόμενον, ἀλλὰ καὶ προαιρέσει γεωργούμενον, καὶ τοῖς ἐπ' ἄμφω[63] τοῦ αὐτεξουσίου κινήμασιν. Ἑτέρου[64] δὲ πάλιν, ὡς ἂν καὶ τὸ χεῖρον[65] ἑλκύσειε πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἄνω θείη, λύσασα κατὰ μικρὸν τῆς παχύτητος, ἵν' ὅπερ ἐστὶ Θεὸς ψυχῇ, τοῦτο ψυχὴ σώματι γένηται, παιδαγωγήσασα δι' ἑαυτῆς τὴν ὑπηρέτιν ὕλην, καὶ οἰκειώσασα Θεῷ τὸ ὁμόδουλον.

Χώρας, καὶ καιροὺς, καὶ ἡλικίας, καὶ ὥρας, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἰατρὸς ἐπισκέψεται, φαρμακεύσει τε καὶ διαιτήσει, καὶ τηρήσει τὰ βλαβερὰ, ὡς ἂν μὴ ἀντιβῆναι τῇ τέχνῃ τὰς τῆς ἀῤῥωστίας ἐπιθυμίας· καὶ που καὶ καύσεσι, καὶ τομαῖς, καὶ τοῖς αὐστηροτέροις τῆς θεραπείας, ἔστιν ὅτε, καὶ ἐφ' ὧν[66] χρήσεται. Ὧν[67] οὔπω τοσοῦτον οὐδὲν, κἂν ἐπίπονα σφόδρα καὶ χαλεπὰ φαίνηται, ὅσον ἤθη, καὶ πάθη, καὶ βίους, καὶ προαιρέσεις, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον τῶν ἐν ἡμῖν κατοπτεῦσαί τε καὶ ἰατρεῦσαι, καὶ, πᾶν ὅσον θηριῶδες καὶ ἄγριον ἐξορίσαντας τῆς συζυγίας τῆς ἡμετέρας, πᾶν ὅσον ἥμερον καὶ Θεῷ φίλον ἀντισαγαγεῖν τε καὶ βεβαιώσασθαι· καὶ βραβεῦσαι δικαίως ψυχῇ τε καὶ σώματι, μὴ τῷ χείρονι τὸ κρεῖττον δυναστεύεσθαι συγχωρήσαντας, ἥπερ ἀδικιῶν ἡ μεγίστη, τῷ δὲ ἄρχοντι καὶ ἡγεμονικῷ τὸ τῇ φύσει δεύτερον ὑποτάξαντας, ὅς περ δὴ νόμος θεῖος καὶ κάλλιστα ἔχων ἐπὶ πάσης αὐτοῦ τῆς κτίσεως, ὅση τε ὁρατὴ, καὶ ὅση ὑπὲρ τὴν αἰσ-

---

[61]) Πέτρος, ἐπιστολὴ Α', ε. [62]) Θαῤῥείη ἀναδέξασθαι, ἢ θαῤῥείη πρός. [63]) Ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. [64]) Ἕνεκα. [65]) Τὸ σῶμα. [66]) Ἀνθρώπων. [67]) Τούτων ἐκείνων τῶν εἰρημένων.

θησι. Σκοπῶ δὲ κἀκεῖνο, ὅτι ἐκείνων μὲν, ὧν ἀπηριθμησάμην ἕκαστον, ὡς τῷ θεραπευτῇ τηρούμενον[68], ὅπως ἔχῃ φύσεως, οὕτω μένει καὶ οὐδὲν ἀντιτεχνᾶται παρ' ἑαυτοῦ πανούργως, οὐδὲ ἀντισοφίζεται τοῖς παρὰ τῆς τέχνης προσαγομένοις, ἀλλὰ καὶ περιΐστησι[69] μᾶλλον τὴν ὕλην ἡ ἰατρεία, πλὴν εἴπου βραχειά τις παρεμπέσοι τοῦ κάμνοντος ἀταξία, ἣν καὶ φυλάξαι καὶ ἀνακόψαι οὐ χαλεπόν. Ἡμῖν δὲ ἡ σύνεσις, καὶ τὸ φίλαυτον, καὶ τὸ νικᾶσθαι ῥᾳδίως μήτε εἰδέναι, μήτε ἀνέχεσθαι[70], μέγιστον πρὸς ἀρετὴν ἐστιν ἐμπόδιον· καὶ οἷόν τις παράταξις κατὰ τῶν συμμαχούντων γίνεται· καὶ ὅσην εἰσφέρειν ἔδει σπουδὴν, γυμνοῦν[71] τὴν νόσον τοῖς θεραπεύουσιν, ὥστε τὴν ἰατρείαν φεύγειν εἰσφερόμεθα, καὶ ἐσμὲν ἀνδρεῖοι καθ' ἑαυτῶν, καὶ κατὰ τῆς ὑγείας ἡμῶν ἐπιστήμονες. Ἢ γὰρ δουλοπρεπῶς τὴν ἁμαρτίαν ἐκλέψαμεν[72], ὥσπερ τι πάθος ὕπουλον [καὶ] κακόηθες ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς συγκαλύπτοντες, ὡς καὶ τὸν μέγαν λήσοντες ὀφθαλὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δίκης, ἂν τοὺς ἀνθρώπους λάθωμεν· ἢ προφασιζόμεθα προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις[73], λόγους συνηγόρους τοῖς πάθεσιν ἀνευρίσκοντες· ἢ τὰς ἀκοὰς ἀποφράξαντες, ἀσπίδος κωφῆς[74] καὶ τὰ ὦτα βυούσης τρόπον[75], μὴ ἀκοῦσαι φωνῆς ἐπᾳδόντων φιλονεικοῦμεν, μηδὲ φαρμακευθῆναι σοφίας φαρμάκοις, οἷς ἀῤῥωστία ψυχῆς θεραπεύεται· ἢ τὸ τελευταῖον, οἵ γε τολμηρότεροι ἡμῶν καὶ γενναιότεροι, καὶ φανερῶς ἀναισχυντοῦμεν πρός τε τὴν ἁμαρτίαν καὶ τοὺς ταύτης θεραπευτὰς, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, τὸ δὴ λεγόμενον, χωροῦντες πρὸς πᾶσαν παρανομίαν. Ὢ τῆς παραπληξίας! ἢ εἴτι ἄλλο τῷ τοιούτῳ πάθει κυριώτερον ὄνομα! Καὶ οὓς ἀγαπᾷν ὡς εὐεργέτας ἐχρῆν, τούτους ὡς ἐχθροὺς ἀμυνόμεθα, μισοῦντες[76] ἐν πύλαις ἐλέγχοντας, καὶ λόγον ὅσιον βδελυσσόμενοι· καὶ οἰόμεθα μᾶλλον πολεμήσειν τοὺς ἡμῖν εὔνους, ἂν ὅτι πλεῖστα ἡμᾶς αὐτοὺς κακῶς δράσωμεν· ὥσπερ οἱ τῶν ἰδίων σαρκῶν ἁπτόμενοι, τὰς τῶν πέλας δαπανᾷν νομίζοντες.

Ταῦτά ἐστιν, οἷς ἐγὼ τὴν καθ' ἡμᾶς ἰατρικην τῆς περὶ τὰ σώματα εργωδεστέραν τίθεμαι μακρῷ, καὶ διὰ τοῦτο τιμιωτέραν. Καὶ ὅτι ἐκείνη μὲν ὀλίγα τῶν ἐν τῷ βάθει κατοπτευούσῃ, περὶ τὸ φαινόμενον ἡ πλείων τῆς πραγματείας· ἡμῖν δὲ περὶ τὸν κρυπτὸν τῆς καρδίας ἄνθρωπον ἡ πᾶσα θεραπεία τε καὶ σπουδὴ, καὶ πρὸς τὸν ἔνδοθεν ἡμῖν ἀντιπολεμοῦντα καὶ ἀντιπαλαίοντα ἡ μάχη, ὃς ἡμῖν αὐτοῖς ὅπλοις καθ' ἡμῶν χρώμενος, τὸ δεινότατον! τῷ τῆς ἁμαρτίας θανάτῳ δίδωσι. Πρὸς οὖν ταῦτα, πολλῆς μὲν καὶ παντελοῦς τῆς πίστεως, μείζονος δὲ τῆς παρὰ Θεοῦ συνεργείας, οὐκ ὀλίγης δὲ τῆς ἡμετέρας ἀντιτεχνήσεως, ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω, χρεία, τῆς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ θεωρουμένης, εἴτε καὶ προσαγομένης. εἰ δεῖ καλῶς ἡμῖν θεραπεύεσθαι καὶ ἀποκαθαίρεσθαι, καὶ ὡς πλείστου ἀξίας εἶναι, τὸ τιμιώτατον ὧν ἔχομεν, τὰς ψυχάς

---

68) Ἀπηριθμησάμην ὡς τηρούμενον ὑπὸ τοῦ θ. 69) Συνέχει, τακτοποιεῖ; 70) Καὶ τὸ μήτε εἰδέναι, μήτε ἀνέχεσθαι τὸ νικᾶσθαι ῥᾳδίως (ὑποχωρεῖν, ἐνδίδειν). 71) Ὥςτε γυμνοῦν. 72) ἀντὶ Κλέπτομεν, κρύπτομεν. 73) Ψαλμ. ρμ', 4. 74) Ψαλμ. νζ', 4. 75) (Κατὰ τὸν) τρόπον, ὥσπερ. 76) Ἡ ῥῆσις ἔκ τινος τῶν προφητῶν. Τὸ δὲ ἐν πύλαις, ἀντὶ τοῦ Παῤῥησίᾳ, διότι εἰς τὰς πύλας τῶν πόλεων εἶναι ἡ πλείστη τῶν ἀνθρώπων συῤῥοή.

Τά γε μὴν ἀμφοτέρων τῶν θεραπειῶν τέλη (τοῦτο γὰρ ἡμῖν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἔτι λείπεται), τῇ μὲν[77] ὑγείαν ἢ εὐεξίαν σαρκὸς, ἢ οὖσαν φυλάξαι, ἢ ἀπελθοῦσαν ἀνακαλέσασθαι, ὧν οὔπω δῆλον, εἴ τι συνοίσει τοῖς κεκτημένοις· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐναντία πολλάκις πλείω τοὺς ἔχοντας ὤνησεν, ὥσπερ πενίαι τε καὶ πλοῦτοι, δόξαι τε καὶ ἀδοξίαι, ταπεινότητες καὶ λαμπρότητες, καὶ ὅσα ἐν μέσῳ κείμενα κατὰ τὴν φύσιν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον τῇδε ἢ τῇδε νεύοντα, τῇ χρήσει καὶ τῇ προαιρέσει τῶν κεκτημένων τὸ βέλτιον ἢ τὸ χεῖρον λαμβάνει· τῇ δὲ[78] τὸ προκείμενον, πτερῶσαι ψυχὴν καὶ ἁρπάσαι κόσμου, καὶ δοῦναι Θεῷ, καὶ τὸ κατ' εἰκόνα[79] ἢ μένον τηρῆσαι, ἢ κινδυνεῦον χειραγωγῆσαι, ἢ διαῤῥυὲν ἀνασώσασθαι, εἰσοικῆσαί τε τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις[80] διὰ τοῦ Πνεύματος· καὶ τὸ κεφάλαιον, Θεὸν ποιῆσαι καὶ τῆς ἄνω μακαριότητος[81] τὸν τῆς ἄνω συντάξεως[82]. Τοῦτο ἡμῖν ὁ παιδαγωγὸς βούλεται[83] νόμος· τοῦτο οἱ μέσοι Χριστοῦ καὶ τοῦ νόμου προφῆται· τοῦτο ὁ τοῦ πνευματικοῦ νόμου τελειωτὴς καὶ τὸ τέλος, ὁ Χριστός· τοῦτο ἡ κενωθεῖσα[84] θεότης, τοῦτο ἡ προσληφθεῖσα σάρξ· τοῦτο ἡ καινὴ μίξις Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἓν ἐξ ἀμφοῖν, καὶ δι' ἑνὸς ἀμφότερα. Διὰ τοῦτο Θεὸς σαρκὶ διὰ μέσης ψυχῆς ἀνεκράθη, καὶ συνεδέθη τὰ διεστῶτα τῇ πρὸς ἄμφω τοῦ μεσιτεύοντος[85] οἰκειότητι· πάντα ὑπὲρ πάντων ἦλθεν εἰς ἓν[86] καὶ ὑπὲρ ἑνὸς τοῦ προπάτορος· ἡ ψυχὴ[87] διὰ τὴν παρακούσασαν, ἡ σὰρξ[88] διὰ τὴν ὑπουργήσασαν καὶ συγκατακριθεῖσαν, ἡ μὲν ψυχὴν, ἡ δὲ σάρκα· ὁ Χριστὸς[89] διὰ τὸν Ἀδὰμ, τὸν γενόμενον ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ κρείσσων ἁμαρτίας καὶ ὑψηλότερος. Διὰ τοῦτο ἀντεισήχθη τῷ παλαιῷ τὸ νέον[90], καὶ διὰ πάθους ὁ παθὼν ἀνεκλήθη, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἡμετέρων, ἕκαστον τοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀντεδόθη, καὶ γέγονε καινὸν τὸ μυστήριον, ἡ περὶ τὸν πεσόντα δι' ἀπείθειαν ἐκ φιλανθρωπίας οἰκονομία. Διὰ τοῦτο γέννησις καὶ παρθένος· διὰ τοῦτο φάτνη καὶ Βηθλεέμ. Ἡ γέννησις, ὑπὲρ τῆς πλάσεως· ἡ παρθένος, ὑπὲρ τῆς γυναικός. Ἡ Βηθλεὲμ, διὰ τὴν Ἐδέμ· ἡ φάτνη, διὰ τὸν παράδεισον. Τὰ μικρὰ καὶ φαινόμενα, ὑπὲρ τῶν μεγάλων καὶ κρυπτομένων. Διὰ τοῦτο ἄγγελοι δοξάζοντες τὸν οὐράνιον, εἶτα ἐπίγειον, καὶ ποιμένες δόξαν ὁρῶντες ἐπὶ τῷ ἀμνῷ καὶ ποιμένι, καὶ ἀστὴρ ἡγούμενος, καὶ μάγοι προσπίπτοντες καὶ δωροφοροῦντες, ἵν' εἰδωλατρεία καταλυθῇ. Διὰ τοῦτο Ἰησοῦς βαπτιζόμενος, καὶ ἄνωθεν μαρτυρούμενος, καὶ νηστεύων, καὶ πειραζόμενος, καὶ νικῶν τὸν νικήσαντα. Διὰ τοῦτο δαίμονες ἐλαυνόμενοι, καὶ νόσοι θεραπευόμεναι, καὶ τὸ μέγα κήρυγμα μικροῖς[91] ἐγχειριζόμενον καὶ κατορθούμενον. Διὰ τοῦτο ἔθνη φρυασσόμενα, καὶ λαοὶ μελετῶντες κενά[92]. Διὰ τοῦτο ξύλον κατὰ τοῦ ξύλου[93], καὶ κατὰ τῆς χειρὸς

---

[77]) Ἰατρικῇ τέλος ἐστὶ τὸ φυλάξαι κτλ. [78]) Θεραπείᾳ τῶν ψυχῶν τέλος ἐστὶ τὸ πτερῶσαι κτλ. [79]) Τὸ κατ' εἰκόνα θεοῦ. [80]) Παῦλ. Ἐφεσ. Γ', 17. [81]) Μέτοχον ἢ ἄξιον.

[82]) Τὸν ἄνθρωπον τὸν ὄντα ἐκ τῆς ἄνω σ. [83]) Σκοπὸν ἔχει. [84]) Συγκαταβᾶσα καὶ οἱονεὶ χυθεῖσα μέχρι καὶ ἐνανθρωπήσεως· θεολογικὴ ἡ λέξις. [85]) Τῆς ψυχῆς. [86]) Συνῆλθον ἐν τῷ θεανθρώπῳ Ἰησοῦ. [87]) Συνῆλθε διὰ τὴν παρακούσασαν (αὕτη μὲν) ψυχήν.

[88]) Συνῆλθε διὰ τὴν ὑπουργήσασαν (αὕτη δὲ) σάρκα. [89]) Ἦλθε. [90]) Τῷ παλαιῷ πάθει τῶν πρωτοπλάστων τὸ νέον πάθος τοῦ Χ. [91]) Τοῖς Ἀποστόλοις. [92]) « Ἵνα τί ἐφρύαξαν » ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά»; Ψαλμ. Β'. [93]) Τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ κατὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως.

χεῖρες[94] τῆς ἀκρατῶς ἐκταθείσης, αἱ γενναίως ταθεῖσαι· τῆς ἀνειμένης, αἱ τοῖς ἥλοις δεθεῖσαι· τῆς ἐκβαλούσης Ἀδὰμ, αἱ τὰ πέρατα οἰκειούμεναι. Διὰ τοῦτο ὕψος κατὰ τοῦ πτώματος[95], ἡ χολὴ κατὰ τῆς γεύσεως, καὶ στέφανος ἀκάνθινος κατὰ τοῦ πονηροῦ κράτους, καὶ θάνατος κατὰ τοῦ θανάτου, καὶ σκότος ὑπὲρ τοῦ φωτὸς, καὶ ταφὴ κατὰ τῆς εἰς γῆν ἀποστροφῆς, καὶ ἀνάστασις ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως[96]. Ταῦτα πάντα παιδαγωγία τις ἦν περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀσθενείας ἰατρεία τῆς ἡμετέρας, τὸν παλαιὸν Ἀδὰμ, ὅθεν ἐξέπεσεν, ἐπανάγουσα, καὶ τῷ ξύλῳ τῆς ζωῆς προσάγουσα, οὗ τὸ ξύλον ἡμᾶς τῆς γνώσεως, οὐ κατὰ καιρὸν οὐδ᾽ ἐπιτηδείως μεταληφθὲν, ἠλλοτρίωσε. Ταύτης ἡμεῖς τῆς θεραπείας ὑπηρέται καὶ συνεργοὶ, ὅσοι τῶν ἄλλων προκαθεζόμεθα. Οἷς μέγα μὲν τὸ τὰ ἴδια πάθη καὶ ἀῤῥωστήματα καὶ γινώσκειν καὶ θεραπεύειν· μᾶλλον δὲ οὔπω μέγα, πλὴν τοῦτο λέγειν ἡμᾶς ἡ τῶν πολλῶν κακία πεποίηκε, τῶν ἐπὶ ταύτης ὄντων τῆς τάξεως· πολλῷ δὲ μεῖζον τὸ τὰ τῶν ἄλλων ἰᾶσθαι δύνασθαι καὶ ἀνακαθαίρειν ἐπιστημόνως καὶ ὡς ἂν ἀμφοτέροις λυσιτελοίη, τοῖς τε θεραπείας χρῄζουσι, καὶ τοῖς ἰατρεύειν πεπιστευμένοις.

Εἶτα οἱ μὲν τῶν σωμάτων θεραπευταὶ πόνους τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίδας ἃς ἴσμεν ἕξουσι, καὶ τὸ ἐπ᾽ ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ἰδίας καρποῦσθαι λύπας, ὡς ἔφη τις[97] τῶν παρ᾽ ἐκείνοις σοφῶν. Καὶ τὰ μὲν αὐτοὶ μοχθοῦντες καὶ ἀνευρίσκοντες, τὰ δὲ παρ᾽ ἄλλων ἐρανιζόμενοι καὶ συνεισφέροντες, προσοίσουσι τοῖς δεομένοις· καὶ οὐδὲν οὕτω μικρὸν αὐτοῖς ἢ εὑρεθὲν, ἢ διαφυγὸν, οὐδὲ τῶν ἐλαχίστων, ὡς μὴ μέγα πρὸς τὴν τῆς ὑγείας ῥοπὴν, ἢ τοῦ κινδύνου τοὐναντίον ὑποληφθῆναι· καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνος; Ἵνα ἄνθρωπος ζήσῃ πλείους τὰς ὑπὲρ γῆς ἡμέρας, καὶ οὗτος οὐδὲ τῶν ἐπιεικῶν ἴσως, ἀλλὰ καὶ τῶν μοχθηροτάτων, ᾧ πάλαι τεθνάναι ἴσως ἄμεινον ἦν ὄντι κακῷ, ἵνα τοῦ μεγίστου τῶν ἀῤῥωστημάτων, κακίας ἀπαλλαγῇ. Εἰ δὲ καὶ τῶν καλῶν θείημεν, πόσον βιωσομένῳ; τὸν ἅπαντα χρόνον; ἢ τί τῆς ἐνταῦθα κερδανοῦντι ζωῆς; ἧς τὸ λυθῆναι ζητεῖν, τῶν καλῶν τὸ πρῶτον καὶ ἀσφαλέστατον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν, καὶ ἀνδρὸς ὄντως ὑγιοῦς καὶ νοῦν ἔχοντος· ἡμῖν δὲ, οἷς τὸ κινδυνευόμενόν ἐστι σωτηρία ψυχῆς, τῆς μακαρίας τε καὶ ἀθανάτου καὶ ἀθάνατα κολασθησομένης ἢ ἐπαινεθησομένης διὰ τὴν κακίαν ἢ ἀρετὴν, πόσον χρὴ δοκεῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἢ ὅσης δεῖν τῆς ἐπιστήμης, ἰατρεῦσαι καλῶς ἢ ἰατρευθῆναι; καὶ τὴν ζωὴν μεταθέσθαι[98]; καὶ δοῦναι τὸν χοῦν τῷ πνεύματι; Οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν[99] οὔτε λόγων οὔτε ὁρμῶν, οὔτε τὸ θῆλυ τῷ ἄῤῥενι, οὔτε γῆρα νεότης, οὔτε πενίᾳ πλοῦτος, οὔτε εὐθυμῶν ἀθυμοῦντι, οὔτε ὁ κάμνων τῷ ὑγιαίνοντι, ἄρχοντές τε καὶ ἀρχόμενοι[100], σοφοί τε καὶ ἀμαθεῖς, δειλοί τε καὶ θρασεῖς, ὀργίλοι καὶ πρᾶοι, κατορθοῦντες καὶ πίπτοντες· κἂν ἔτι ἀκριβῶς ἐξετάσῃς, ὅσον τὸ μέσον[101] τῶν ἐν συζυγίαις πρὸς τοὺς ἀγάμους; κἂν

---

94) Τῆς χειρὸς τοῦ Ἀδὰμ τῆς ἐκταθείσης ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς βρώσεως, αἱ χεῖρες τοῦ Χριστοῦ αἱ ἐκταθεῖσαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. 95) Τὸ ὕψος τοῦ σταυροῦ κατὰ τοῦ πτώματος τῆς παραβάσεως. 96) Τῆς μελλούσης δηλονότι. 97) Ὁ Ἱπποκράτης. 98) Μεταβαλεῖν ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον. 99) (Ἐνν.) κοινωνεῖ: ἢ ἄλλο τι ταὐτοσήμαντον. 100) (Ἐνν.) Οὐ τῶν αὐτῶν εἰσιν οὔτε λόγων οὔτε ὁρμῶν. 101) (Ἐνν.) ἐστίν.

τούτοις[102] πάλιν, τῶν τῆς ἐρημίας πρὸς τοὺς κοινωνικοὺς καὶ μιγάδας· τῶν ἐξητασμένων καὶ διαβεβηκότων ἐν θεωρίᾳ, πρὸς τοὺς ἁπλῶς κατευθύνοντας. ἀστικῶν τε αὖ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀγροικίας· ἀκεραιοτέρων τε καὶ πανουργοτέρων· τῶν ἐν πράγμασι, πρὸς τοὺς ἡσυχάζοντας· τῶν μεταβολῇ[103] πληγέντων, πρὸς τοὺς εὐδρομοῦντας καὶ ἀμαθεῖς τοῦ χείρονος; Τούτων γὰρ ἕκαστοι, πλεῖον ἀλλήλων ἔστιν ὅτε ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ταῖς ὁρμαῖς, ἢ κατὰ τὰς τῶν σωμάτων ἰδέας διαφέροντες· εἰ δὲ βούλει, τὰς[104] τῶν στοιχείων μίξεις καὶ κράσεις, ἐξ ὧν συνεστήκαμεν· οὐ ῥάστην ἔχουσι τὴν οἰκονομίαν. Ἀλλ' ὥσπερ τοῖς σώμασιν οὐ τὴν αὐτὴν φαρμακείαν τε καὶ τροφὴν προσφέρονται, ἄλλοι δὲ ἄλλην ἢ εὐεκτοῦντες ἢ κάμνοντες, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ καὶ ἀγωγῇ θεραπεύονται. μάρτυρες δὲ τῆς θεραπείας, ὧν καὶ τὰ πάθη· τοὺς μὲν ἄγει λόγος, οἱ δὲ ῥυθμίζονται παραδείγματι· οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινοῦ· οἱ μὲν γάρ εἰσι νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλὸν, οὓς τῇ πληγῇ τοῦ λόγου διεγερτέον· οἱ δὲ, θερμότεροι τοῦ μετρίου τῷ πνεύματι[105], καὶ δυσκάθεκτοι ταῖς ὁρμαῖς, καθάπερ πῶλοι γενναῖοι πόῤῥω τῆς νύσσης θέοντες· οὓς βελτίους ἂν ποιήσειεν, ἄγχων καὶ ἀνακόπτων ὁ λόγος. τοὺς μὲν ἔπαινος ὤνησε, τοὺς δὲ ψόγος, ἀμφότερα μετὰ τοῦ καιροῦ· ἢ τοὐναντίον, ἔβλαψεν, ἔξω τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ λόγου. τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐπιτίμησις· καὶ αὕτη[106], τοὺς μὲν ἐν τῷ κοινῷ διελεγχομένους, τοὺς δὲ κρύβδην νουθετουμένους. Φιλοῦσι γὰρ οἱ μὲν καταφρονεῖν τῶν ἰδίᾳ νουθετημάτων, πλήθους καταγνώσει σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐλέγχων ἀναισχυντεῖν, τῷ τῆς ἐπιτιμήσεως μυστηρίῳ παιδαγωγούμενοι, καὶ ἀντιδιδόντες τῆς συμπαθείας, τὴν εὐπείθειαν. τῶν μὲν πάντα τηρεῖν ἐπιμελῶς ἀναγκαῖον μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων, ὅσους τὸ οἴεσθαι λανθάνειν, ἐπειδὴ τοῦτο τεχνάζουσιν, ὡς σοφωτέρους ἐφύσησε· τῶν δὲ, ἔστιν ἃ καὶ παρορᾷν ἄμεινον, ὥστε ὁρῶντας μὴ ὁρᾷν, καὶ ἀκούοντας μὴ ἀκούειν, κατὰ τὴν παροιμίαν· ἵνα μὴ πρὸς ἀπόνοιαν αὐτοὺς ἐρεθίζωμεν, τῷ φιλοπόνῳ τῶν ἐλέγχων καταβαπτίζοντες, καὶ τέλος, πρὸς πάντα ποιήσωμεν τολμηροὺς, τὸ τῆς πειθοῦς φάρμακον τὴν αἰδῶ διαλύσαντες. Καὶ μέν τοι καὶ ὀργιστέον τισὶν οὐκ ὀργιζομένους, καὶ ὑπεροπτέον οὐχ ὑπερορῶντας, καὶ ἀπογνωστέον οὐκ ἀπογινώσκοντας, ὅσων τοῦτο ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, καὶ ἄλλους ἐπιεικείᾳ θεραπευτέον καὶ ταπεινότητι, καὶ τῷ συμπροθυμεῖσθαι δὴ περὶ τὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας· καὶ τοὺς μὲν νικᾷν, τῶν δὲ ἡττᾶσθαι πολλάκις λυσιτελέστερον· καὶ τῶν μὲν εὐπορίαν καὶ δυναστείαν, τῶν δὲ πενίαν ἢ δυσπραγίαν, ἢ ἐπαινεῖν ἢ ἀπεύχεσθαι. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἔχει καὶ τῆς κακίας, τὴν μὲν καλλίστην εἶναι καὶ ὠφελιμωτάτην ἀεὶ, καὶ πᾶσι, τὴν δὲ χειρίστην τε καὶ βλαβερωτάτην, οὕτω καὶ τῆς φαρμακείας τῆς ἡμετέρας, ἕν τι καὶ τὸ αὐτὸ ὑγιεινότατον ἢ ἐπισφαλέστατον ἀεὶ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀποδέδεκται, οἷον τὸ αὐστηρὸν ἢ τὸ πρᾶον, ἢ τῶν ἄλλων, ὧν ἀπηριθμησάμην ἕκαστον· ἀλλὰ τοῖς μὲν τοῦτο καλὸν καὶ χρήσιμον, τοῖς δὲ τὸ ἐναντίον πάλιν, ὅπως ἂν,

---

102) Τοῖς ἀγάμοις. 103) Τύχης ἐπὶ τὰ χείρω. 104) (Κατὰ) τάς. 105) Ἢ τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι, ἢ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, κατὰ τὸν Σχολιαστήν. 106) Ἡ ἐπιτίμησις.

ἅμα, συμπίπτωσιν οἵ τε καιροὶ καὶ τὰ πράγματα, καὶ ὁ τῶν θεραπευομένων ἐπιδέχηται τρόπος.

Ἅπαντα[107] μὲν διελέσθαι λόγῳ καὶ συνιδεῖν ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον, ὥστε καὶ κεφαλαίῳ τὴν θεραπείαν περιλαβεῖν, ἀμήχανον, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἐξίκηταί τις ἐπιμελείας τε καὶ συνέσεως· ἐπὶ δὲ τῆς πείρας αὐτῆς καὶ τῶν πραγμάτων, τῷ θεραπευτῇ λόγῳ καὶ ἀνδρὶ καταφαίνεται. Καθόλου δὲ ἡμῖν ἐκεῖνο γνώριμον, ὅτι καθάπερ τοῖς ἐπὶ κάλου μετεώρου καὶ ὑψηλοῦ βαίνουσι[108], τῇ δὲ ἢ τῇ δὲ ἀποκλῖναι οὐκ ἀσφαλὲς, οὐδὲ εἰς μικρὸν φέρουσα[109] ἡ ῥοπὴ κἂν μικρὰ φαίνηται, ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς ἡ ἰσοῤῥοπία καθίσταται· οὕτω κἂν τούτοις, ὁποτέρωσε νεύσει τις, εἴτε διὰ κακίαν, εἴτε δι' ἀμαθίαν, κίνδυνος οὐχ ὁ τυχὼν, αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀγομένοις, τοῦ τῆς ἁμαρτίας πτώματος· ἀλλ' ὁδῷ βασιλικῇ πορευτέον ὄντως, καὶ περισκεπτέον, μήτε εἰς δεξιὰ, μήτε εἰς ἀριστερὰ, καθὼς αἱ παροιμίαι φασὶν, ἐκκλίνοντας. Οὕτω μὲν δὴ τὰ τῶν παθῶν ἔχει τῶν ἡμετέρων, καὶ τοσοῦτον ἐνταῦθα τὸ ἔργον τῷ ἀγαθῷ ποιμένι, τῷ γνωστῶς γνωσομένῳ[110] ψυχὰς ποιμνίου, καὶ ἀφηγησομένῳ κατὰ λόγον ποιμαντικῆς, τῆς γε ὀρθῆς καὶ δικαίας, καὶ τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος ἡμῶν ἀξίας.

Αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ λόγου διανομὴν[111], ἵνα τελευταῖον εἴπω τὸ πρῶτον τῶν ἡμετέρων, τοῦ θείου λέγω καὶ ὑψηλοῦ, καὶ ὃ νῦν πάντες φιλοσοφοῦσιν, εἰ μέν τις ἄλλος θαῤῥεῖ, καὶ πάσης διανοίας ὑπολαμβάνει, θαυμάζω τοῦτον ἐγὼ τῆς συνέσεως, ἵνα μὴ λέγω τῆς εὐηθείας. Ἐμοὶ δ' οὖν πρᾶγμα φαίνεται οὐ τῶν φαυλοτάτων, οὐδὲ ὀλίγου τοῦ πνεύματος[112], διδόναι κατὰ καιρὸν ἑκάστῳ τοῦ λόγου τὸ σιτομέτριον[113], καὶ οἰκονομεῖν ἐν κρίσει τὴν ἀλήθειαν τῶν ἡμετέρων δογμάτων, ὅσα περὶ κόσμων ἢ κόσμου πεφιλοσόφηται· περὶ ὕλης· περὶ ψυχῆς· περὶ νοῦ καὶ τῶν νοερῶν φύσεων, βελτιόνων τε καὶ χειρόνων[114]· περὶ τῆς τὰ πάντα συνδεούσης τε καὶ διεξαγούσης προνοίας· ὅσα τε κατὰ λόγον ἀπαντᾷν δοκεῖ, καὶ ὅσα παρὰ λόγον τὸν κάτω καὶ τὸν ἀνθρώπινον· ἔτι τε ὅσα περὶ τῆς πρώτης ἡμῶν συστάσεως καὶ τῆς τελευταίας ἀναπλάσεως τύπων[115] τε καὶ ἀληθείας, καὶ διαθηκῶν, καὶ Χριστοῦ παρουσίας πρώτης τε καὶ δευτέρας, σαρκώσεώς τε καὶ παθημάτων, καὶ ἀναλύσεως[116]· ὅσα τε περὶ ἀναστάσεως, περὶ τέλους, περὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως, σκυθρωποτέρας τε καὶ ἐνδοξοτέρας. Τὸ κεφάλαιον· ὅσα περὶ τῆς ἀρχικῆς καὶ μακαρίας Τριάδος ὑποληπτέον· ὅσπερ δὴ καὶ κινδύνων μέγιστος τοῖς φωτίζειν πεπιστευμένοις· ὡς μήτε εἰς μίαν ὑπόστασιν συναιρεθέντα τὸν Λόγον δέει πολυθείας, ψιλὰ καταλιπεῖν ἡμῖν τὰ ὀνόματα, τὸν αὐτὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπολαμβάνουσι· μήτε εἰς τρεῖς[117] ἢ ἐκφύλους καὶ ἀλλοτρίας διαιρεθέντα, ἢ ἀτάκτους καὶ ἀνάρχους, καὶ οἷον εἰπεῖν, ἀντιθέους, πρὸς κακὸν ἴσον ἐκ τῶν ἐναντίων μεταπεσεῖν· ὥσπερ φυτοῦ διαστροφῆς ἐπὶ θάτερα πολὺ μετεκκλινομένης.

---

107) Ὀρθότερον, Ἃ πάντα. 108) Τοῖς σχοινοβάταις. 109) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ῥοπῆς δὲν εἶνε μικρόν. 110) Ἡ ἔκφρασις Γραφική: « Ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν, ἵνα γνωστῶς ἴδω σε ». Ἐξοδ. λγ', 13. 111) Τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου λόγου. 112) (Ἐνν.) ἴδιον ἢ δεόμενον.

113) « Τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὸ σιτομέτριον ἐν καιρῷ », Λουκᾶς, ιβ', 42. 114) Ἀγγέλων δηλ. καὶ δαιμόνων. 115) (Ὅσα τε περὶ) τύπων κτλ. (ἐνν.) Πεφιλοσόφηται. Τύποι δὲ τὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης. 116) Θανάτου. 117) (Ἐνν.) ὑποστάσεις.

Τριῶν γὰρ ὄντων τῶν νῦν περὶ τὴν θεολογίαν ἀῤῥωστημάτων, ἀθείας, καὶ Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ πολυθείας· ὧν τῆς μὲν Σαβέλλιος προστάτης ὁ Λίβυς ἐγένετο· τῆς δὲ Ἄρειος ὁ Ἀλεξανδρεύς· τῆς δὲ, τινὲς τῶν ἄγαν παρ' ἡμῖν ὀρθοδόξων· τίς ὁ ἐμὸς λόγος; Τῶν τριῶν ὅσον ἐστὶ βλαβερὸν διαφυγόντας, ἐν ὅροις μένειν τῆς εὐσεβείας, καὶ μήτε πρὸς τὴν Σαβελλίου ἀθεΐαν ἐκ τῆς καινῆς ταύτης ἀναλύσεως ἢ συνθέσεως[118] ὑπαχθῆναι, μὴ μᾶλλον ἓν τὰ πάντα, ἢ μηδὲν ἕκαστον εἶναι ὁριζομένους· φεύγει γὰρ εἶναι ὅπερ ἐστὶν εἰς ἄλληλα μεταχωροῦντα καὶ μεταβαίνοντα, ἢ σύνθετόν τινα καὶ ἄτοπον ἡμῖν Θεὸν, ὥσπερ τὰ μυθώδη τῶν ζώων σκιαγραφοῦντας καὶ ἀναπλάττοντας· μήτε τὰς φύσεις τέμνοντας κατὰ τὴν Ἀρείου καλῶς ὀνομασθεῖσαν μανίαν, εἰς Ἰουδαϊκὴν πενίαν κατακλεισθῆναι, καὶ φθόνον ἐπεισάγειν τῇ θείᾳ φύσει, μόνῳ τῷ ἀγεννήτῳ τὴν θεότητα περιγράφοντας, ὥσπερ δεδοικότας μὴ διαφθείροιτο ἡμῖν ὁ Θεὸς, Θεοῦ πατὴρ ὢν ἀληθινοῦ καὶ ὁμοτίμου τὴν φύσιν· μήτε τρεῖς ἀρχὰς ἀλλήλαις ἀντεπεξάγοντας, ἢ συντάσσοντας, πολυαρχίαν εἰσάγειν Ἑλληνικὴν, ἣν πεφεύγαμεν. Δέον μήτε οὕτως εἶναί τινας φιλοπάτορας, ὡς καὶ τὸ εἶναι πατέρα περιαιρεῖν· τίνος γὰρ ἂν καὶ εἴη πατὴρ, τοῦ υἱοῦ τὴν φύσιν κεχωρισμένου καὶ ἀπεξενωμένου μετὰ τῆς κτίσεως[119]; οὐ γὰρ τοῦτο υἱὸς, τὸ ἀλλότριον· ἢ συναλοιφομένου πρὸς τὸν πατέρα, καὶ συγχεομένου· ἴσον δὲ εἰπεῖν, καὶ συγχέοντος[120]; Μήτε τοσοῦτον φιλοχρίστους, ὡς μήτε τούτῳ[121] φυλάττειν τὸ εἶναι υἱῷ· τίνος γὰρ ἂν καὶ εἴη[122], μὴ πρὸς ἀρχὴν ἀναφερόμενος τὸν πατέρα; μήτε τῷ πατρὶ[123] τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα, τῆς[124] ὡς πατρὶ καὶ γεννήτορι· μικρῶν γὰρ ἂν εἴη καὶ ἀναξίων ἀρχὴ, μᾶλλον δὲ μικρῶς τε καὶ ἀναξίως, μὴ θεότητος ὢν ἀρχὴ καὶ ἀγαθότητος, τῆς ἐν υἱῷ καὶ πνεύματι θεωρουμένης· τῷ μὲν ὡς υἱῷ καὶ λόγῳ, τῷ δὲ ὡς προόδῳ καὶ οὐ διαλύτῳ πνεύματι. Ἐπειδή γε ἀναγκαῖον καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τηρεῖν, καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογεῖν, καὶ ἑκάστην μετὰ τῆς ἰδιότητος[125].

Ταῦτ' οὖν μακροτέρου μὲν ἢ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, οἶμαι δὲ, καὶ βίον, τοῦ λόγου, καὶ νοῆσαι καὶ παραστῆσαι ἱκανῶς τε καὶ ὅσον ἄξιον[126]. Μᾶλλον δὲ καὶ νῦν καὶ ἀεὶ τοῦ πνεύματος[127], ᾧ μόνῳ Θεὸς καὶ νοεῖται καὶ ἑρμηνεύεται καὶ ἀκούεται· καθαρῷ γὰρ μόνον ἁπτέον τοῦ καθαροῦ καὶ ὡσαύτως ἔχοντος.

Οὗ δὲ εἵνεκα νῦν ἐν ὀλίγῳ διεληλύθαμεν, ἵν' ἐκεῖνο δηλώσωμεν. Ὅτι χαλεπὸν ἐν πλήθει μάλιστα περὶ τηλικούτων διαλεγόμενον, ἐκ παντοδαπῆς συγκειμένῳ καὶ ἡλικίας καὶ ἕξεως, οἷον ὀργάνῳ τινὶ πολυχόρδῳ, διαφόρων δεομένῳ καὶ τῶν κρουσμάτων, εὑρεῖν τινα τὸν πάντας καταρτίσαι δυνάμενον λόγον, καὶ λαμπρῦναι τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως. Οὐ μόνον ὅτι ἐν

---

118) Διότι ὁ Σαβέλλιος εἰς μίαν ὑπόστασιν συνῆγε τὴν ἁγίαν Τριάδα, σύνθετόν τινα θεὸν ἀναπλάττων, 119) Κατὰ τὴν Ἀρείου δόξαν. 120) (Κατὰ) τὴν Σαβελλίου αἵρεσιν· 121) Τῷ Χριστῷ. 122) (Ἐνν.) υἱός. 123) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Φυλάττειν. 124) (Ἐνν.) ἀνηκούσης αὐτῷ.
125) Ἰδιότης γὰρ τοῦ μὲν Πατρὸς τὸ γεννῆσαι καὶ ἐκπορεύειν· τοῦ δὲ υἱοῦ τὸ γεννηθῆναι· τοῦ δὲ πνεύματος τὸ ἐκπορεύεσθαι. 126) Ἡ φράσις περινενοημένη: Τὸ οὖν νοῆσαι κλ. ταῦτα (δεῖται) μακροτέρου τοῦ λόγου ἢ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν κτλ.
127) (Ἐνν.) Ἴδιον ἐστίν.

περὶ τούτοις τοῦ κινδύνου σαλεύοντος, διανοίᾳ, καὶ λόγῳ, καὶ ἀκοῇ, ἀναγκαῖον περὶ ἕν γε τι τούτων, εἰ καὶ μὴ πάντα, προσπταῖσαι· ἢ γὰρ οὐκ ἐνελάμφθη[148] νοῦς, ἢ ὁ λόγος ἠσθένησεν, ἢ οὐκ ἐχώρησεν ἀκοὴ μὴ κεκαθαρμένη, καὶ ὁμοίως ἐξ ἑνὸς τούτων, καὶ πάντων[149], χωλεύειν ἀνάγκη τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ὅτι καὶ ὃ τοῖς ἄλλο τι διδάσκειν ὑπισχνουμένοις ῥᾷστον ποιεῖ τὸν λόγον καὶ εὐπαράδεκτον, ἡ τῶν ἀκουόντων εὐλάβεια, τοῦτο ἐνταῦθα ἡ ζημία καθίσταται καὶ ὁ κίνδυνος. Ὡς γὰρ περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ μεγίστου τῶν ὄντων ἔχοντες τὸν ἀγῶνα, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς, καὶ τῆς πρώτης πᾶσιν ἐλπίδος, ὅσῳ τὴν πίστιν εἰσὶ θερμότεροι, τοσούτῳ προσαντέστεροι τῷ λόγῳ. Καὶ προδοσίαν τῆς ἀληθείας, οὐκ εὐσέβειαν τὴν εὐπείθειαν ὑπολαμβάνοντες, πάντα πρόοιντο ἂν πρότερον, ἢ τοὺς οἴκοθεν λογισμούς, μεθ' ὧν ἔρχονται, καὶ τῶν δογμάτων, οἷς συνανετράφησαν, τὴν συνήθειαν.

Καὶ τοῦτο ἔτι λέγω τῶν μετριωτέρων καὶ οὐ πάντῃ κακῶν τὸ πάθος[150], οἳ κἂν τῆς ἀληθείας διαμαρτάνωσιν, ἀλλὰ τῷ γε δι' εὐλάβειαν τοῦτο πάσχειν, καὶ ζῆλον μὲν ἔχειν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, τυχὸν ἔσονται τῶν οὐ σφόδρα κατακρινομένων, οὐδὲ πολλὰς δερομένων[151], ὡς οἱ διὰ κακίαν καὶ πονηρίαν, τοῦ δεσποτικοῦ θελήματος ἀποπίπτοντες. Καὶ τάχα ἂν οὗτοι μεταπεισθεῖέν ποτε καὶ μεταβληθεῖεν ὑπὸ τῆς αὐτῆς εὐλαβείας, ὑφ' ἧς καὶ ἀντέβαινον, εἴτις αὐτῶν ἅψαιτο λόγος, ἢ οἴκοθεν, ἢ ἔξωθεν κρούσας καιρίως, ὥσπερ σίδηρος πυρίτην λίθον, τὴν ἐγκύμονα καὶ ἀξίαν φωτὸς διάνοιαν, ἐν ᾗ καὶ τάχιστα ἂν ἐκ σμικροῦ σπινθῆρος ὁ τῆς ἀληθείας πυρσὸς ἐκλάμψειε. Τί δ' ἂν εἴποι τις περὶ τῶν διὰ κενοδοξίαν ἢ φιλαρχίαν, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλούντων[152], Ἰαννοῦ τινος, ἢ Ἰαμβροῦ[153] μεγαληγορίας, οὐ κατὰ Μωϋσέως, τῆς δὲ ἀληθείας ὁπλιζομένων, καὶ τῆς ὑγιαινούσης κατεξανισταμένων διδασκαλίας; Ἢ[154] τῆς τρίτης μοίρας, τῶν δι' ἀπαιδευσίαν καὶ τὴν ἑπομένην ταύτῃ θρασύτητα, ὁμόσε παντὶ λόγῳ χωρούντων συώδει πάθει, καὶ καταπατούντων τοὺς καλοὺς μαργαρίτας[155] τῆς ἀληθείας; Ἢ[156] ὅσοι μηδεμίαν μὲν οἴκοθεν ὑπόληψιν φέροντες, μηδέ τινα τύπον τῶν περὶ Θεοῦ λόγων ἢ χείρονα ἢ βελτίονα, πᾶσι δὲ ὑποτιθέντες ἑαυτοὺς λόγοις καὶ διδασκάλοις, ὡς ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενοι τὸ κρεῖττον καὶ ἀσφαλέστερον, καὶ κριταῖς οὐ καλοῖς τῆς ἀληθείας σφίσιν αὐτοῖς πιστεύσαντες; Ἔπειτα ὑπὸ τῆς πιθανότητος ἄλλοτε ἄλλης περιφερόμενοι καὶ στρεφόμενοι, καὶ παντὶ λόγῳ καταπλυθέντες καὶ πατηθέντες, πολλοὺς ἀμείψαντες διδασκάλους, καὶ πολλὰ γράμματα, ὥσπερ χοῦν ἀνέμοις ῥᾳδίως ὑποβαλόντες, τέλος ἀποκαμόντες καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν, (ὢ τῆς ἀλογίας!) πρὸς πάντα λόγον ὁμοίως δυσχεραίνουσι, καὶ μοχθηρὸν τύπον ἑαυτοῖς ἐγγράφουσιν αὐτῆς[157], καταγελᾷν ἡμῶν[158] καὶ καταφρονεῖν, ὡς ἀστάτου καὶ οὐδὲν ὑγιὲς ἐχούσης τῆς πίστεως, μεταβαι-

---

148) Ἐλλάμπομαι. 149) (Ἐκ) πάντων. 150) Τὸ πάθος τοῦτο (ἐστὶν ἴδιον) τῶν μετρ.
151) «Ὁ μὴ γνοὺς καὶ ποιήσας, δαρήσεται ὀλίγας», Λουκᾶ ΙΒ', 47, 48.
152) Ψαλμ. ΟΒ', 8. 153) Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς, οἱ δύο μάγοι τοῦ Φαραὼ, οἱ ἀντιτερατουργοῦντες τῷ Μωϋσῇ. 154) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Τί ἂν εἴποι τις περί. 155) Εὐαγγ. Ματθ. Ζ', 6.
156) Ἢ (τί ἂν εἴποι τις περὶ ἐκείνων) ὅσοι. 157) (Ἐνν.) τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς πίστεως.
158) Τῆς πίστεως ἡμῶν.

νοντες ἀπαιδεύτως ἀπὸ τῶν λεγόντων ἐπὶ τὸν λόγον[139]. Ὥσπερ ἂν εἴτις τοὺς ὀφθαλμοὺς κακῶς διακείμενος, ἢ τὰ ὦτα διεφθαρμένος, κατηγοροίη τοῦ ἡλίου, ἢ τῶν φωνῶν· τοῦ μὲν, ὡς ἀμαυροῦ καὶ οὐ στίλβοντος· τῶν δὲ, ὡς ἐκμελῶν καὶ ἀτόνων. Καὶ διὰ τοῦτο ῥᾷον ἄρτι καινοτομεῖν[140] ἀλήθειαν ψυχῇ, ὥσπερ κηρὸν οὔπω κεχαραγμένον· ἢ γράφειν κατὰ γραμμάτων, πονηρῶν λέγω διδαγμάτων τε καὶ δογμάτων, εὐσεβῆ λόγον, ὡς συγχεῖσθαι καὶ ἀτακτεῖν τοῖς προτέροις τὰ δεύτερα. Ὁδὸν μὲν γὰρ πατεῖν ἄμεινον τὴν λείαν καὶ τετριμμένην, ἢ τὴν ἀτριβῆ καὶ τραχεῖαν, καὶ γῆν ἀροῦν, ἣν πολλάκις ἄροτρον ἔτεμε καὶ ἡμέρωσε· ψυχὴν δὲ γράφειν[141], ἣν οὔπω λόγος ἐχάραξε μοχθηρὸς, οὐδὲ εἰς βάθος τὰ τῆς κακίας ἐνεσημάνθη γράμματα. Δύο γὰρ ἂν οὕτω τὰ ἔργα γένοιτο τῷ θεοσεβεῖ καλλιγράφῳ, ἐξαλείφειν τε τοὺς προτέρους τύπους, καὶ μεταγράφειν τοὺς δοκιμωτέρους τε καὶ τοῦ μένειν ἀξιωτέρους.

Τοσοῦτοι μὲν δὴ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ πάθη, κατὰ τὸν λόγον αὐτὸν, οἱ πονηροὶ τύποι καὶ χαρακτῆρες! Τοσοῦτον δὲ τὸ ἔργον τῷ ταύτην πεπιστευμένῳ τὴν ψυχῶν παιδαγωγίαν καὶ προστασίαν! καὶ τὰ πλείω παρῆκεν ὁ λόγος, ἵνα μὴ περιττότερος ᾖ τοῦ δέοντος. Ὥσπερ οὖν εἴτις θηρίον ἐκ πολλῶν θηρίων συγκείμενον, πολυειδὲς καὶ πολύμορφον, μειζόνων τε καὶ μικροτέρων, ἡμερωτέρων τε καὶ ἀγριωτέρων, ἄγειν ἐπιχειροίη καὶ τιθασσεύειν, πάντως ἂν ἦν ἔργον[142] αὐτῷ, καὶ οὐ μικρὸν τὸ ἀγώνισμα, οὕτως ἀνωμάλου καὶ ἀλλοκότου προστατεῖν φύσεως, οὔτε φωναῖς ταῖς αὐταῖς, οὔτε τροφαῖς, οὔτε χειρὸς ἐπαφαῖς, οὔτε συρίγμασιν, οὔτε τοῖς τῆς ἄλλης ἀγωγῆς τρόποις ἑκάστου τῶν θηρίων χαίροντος, ἄλλων δὲ ἄλλοις ἡδομένων ἢ ἀχθομένων, ὡς ἡ φύσις ἑκάστου καὶ ἡ συνήθεια· Καὶ τί ἂν ἔδει ποιεῖν τὸν τοιούτου θηρὸς ἐπιστάτην; τί δ' ἄλλο γε, ἢ πολυειδῆ τε εἶναι καὶ ποικίλον τὴν ἐπιστήμην, καὶ κατάλληλον ἑκάστῳ προσάγειν τὴν θεραπείαν, ὡς ἂν ἄγοιτο καλῶς αὐτῷ τὸ θηρίον, καὶ διασώζοιτο· οὕτως ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἠθῶν καὶ λόγων, καθάπερ ἑνὸς ζώου συνθέτου καὶ ἀνομοίου, τοῦ κοινοῦ τούτου τῆς Ἐκκλησίας συγκειμένου σώματος, πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸν προστάτην ἁπλοῦν τε εἶναι τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐν πᾶσιν ὀρθότητα, καὶ ὅτι μάλιστα παντοδαπὸν καὶ ποικίλον, κατὰ τὴν πρὸς ἕκαστον οἰκείωσιν καὶ τὸ τῆς ὁμιλίας πρὸς πάντας ἐπιτήδειόν τε καὶ πρόσφορον. Οἱ μὲν γὰρ δέονται γάλακτι τρέφεσθαι, τοῖς ἁπλουστέροις καὶ στοιχειωδεστέροις τῶν δογμάτων, ὅσοι τὴν ἕξιν νήπιοι καὶ ἀρτιπαγεῖς, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν ἀνδρείαν[143] τοῦ λόγου τροφὴν οὐ φέροντες, ἣν εἰ προσάγοι τις παρὰ δύναμιν, τάχα ἂν καταπιεσθέντες καὶ βαρυνθέντες (οὐκ ἐξαρκούσης τῆς διανοίας, ὥσπερ ἐκεῖ[144] τῆς ὕλης, τὸ ἐπεισελθὸν ἑλκῦσαι καὶ οἰκειώσασθαι·) ζημιωθεῖεν ἂν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν δύναμιν· οἱ δὲ, τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας χρήζοντες

139) Διὰ τὴν ἀφασίαν τῶν λεγόντων καταφρονοῦντες ὡς ἀστάτου καὶ τοῦ λόγου.

140) Ῥᾷόν ἐστι τὸ καινοτομεῖν (ἐντέμνειν, ἐγχαράττειν ἀπὸ καινῆς) τὴν ἀλήθειαν ψυχῇ, ἢ γράφειν (ἐγγράφειν, ἐγχαράττειν) τὸν εὐσεβῆ λόγον κατὰ γραμμάτων (ἐπὶ ψυχῆς ἤδη φερούσης ἐγκεχαραγμένα ἄλλα γράμματα, τὰ πονηρὰ διδάγματα), ὥστε συγχεῖσθαι τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα. 141) Ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἄμεινον. 142) Δύσκολον δηλ. 143) Ἀνδράσι πρόσφορον, ἀνδρικήν. 144) Ἐν τῇ τροφῇ τῶν νηπίων.

καὶ τροφῆς τῆς ὑψηλοτέρας καὶ στεῤῥοτέρας, τῷ[145] πρὸς διάκρισιν ἀληθοῦς τε καὶ ψεύδους ἱκανῶς γεγυμνάσθαι τὰ αἰσθητήρια, εἰ γάλα ποτίζοιντο, καὶ τρέφοιντο λαχάνοις, ἀσθενῶν βρώματι, δυσχεραίνειεν ἄν· καὶ μάλα εἰκότως· οὐ δυναμούμενοι κατὰ Χριστὸν, οὐ δὲ αὔξοντες τὴν ἐπαινετὴν αὔξησιν, ἣν ἐργάζεται λόγος τελειῶν εἰς ἄνδρας, καὶ εἰς μέτρον ἡλικίας[146] ἄγων πνευματικῆς τὸν καλῶς τρεφόμενον.

Πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός[147]; Οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ, καπηλεύειν δυνάμενοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ἀναμιγνύναι τὸν οἶνον ὕδατι, τὸν εὐφραίνοντα καρδίαν ἀνθρώπου [λόγον] τῷ πολλῷ καὶ εὐώνῳ καὶ χαμαὶ συρομένῳ καὶ ἐξιτήλῳ καὶ εἰκῇ ῥέοντι, ὥστε αὐτοί τι παρακερδαίνειν ἐκ τῆς καπηλείας, ἄλλοτε ἄλλως ὁμιλοῦντες τοῖς πλησιάζουσι, καὶ πᾶσι πρὸς χάριν, ἐγγαστρίμυθοί τινες ὄντες καὶ κενολόγοι, τὰς ἑαυτῶν ἡδονὰς θεραπεύοντες λόγοις ἐκ γῆς φωνουμένοις καὶ δυομένοις εἰς γῆν, ὡς ἂν μάλιστα εὐδοκιμοῖεν παρὰ τοῖς πολλοῖς, ὅτι μάλιστα ζημιοῦντες ἑαυτοὺς ἢ ἀπολλύντες, καὶ αἷμα ἀθῷον ἁπλουστέρων ψυχῶν ἐκχέοντες, ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐκζητηθησόμενον· Ἀλλ' εἰδότες[148] ἑτέροις βέλτιον εἶναι τὰς ἑαυτῶν ἡνίας ἐνδιδόναι τεχνικωτέροις, ἢ ἄλλων ἡνιόχους εἶναι ἀνεπιστήμονας, καὶ ἀκοὴν ὑποτιθέναι μᾶλλον εὐγνώμονα, ἢ γλῶσσαν κινεῖν ἀπαίδευτον. Ταῦτα διαλεχθέντες ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ ἴσως οὐ φαύλοις συμβούλοις, εἰδὲ μή γε, ἀλλ' οὖν εὔνοις, καὶ τὰ ῥητέα καὶ τὰ πρακτέα μαθεῖν οὐκ εἰδότες μᾶλλον ἢ διδάσκειν ἀγνοοῦντες, ἐδοκιμάσαμεν. Ἀγαπητὸν γὰρ ὅτῳ[149] κἂν εἰς βαθὺ γῆρας λόγος ἀφίκοιτο πολιὸς, καὶ ὠφελῆσαι νέαν ἐν εὐσεβείᾳ ψυχὴν δυνάμενος. Ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν[150] μανθάνειν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελετᾷν τὴν εὐσέβειαν, λίαν εἶναί μοι φαίνεται ἀνοήτων, ἢ τολμηρῶν. Ἀσυνέτων μὲν, εἰ μηδὲ αἰσθάνοιντο τῆς ἑαυτῶν ἀμαθίας· θρασέων δὲ, εἰ καὶ συνιέντες, κατατολμοῦσι τοῦ πράγματος.

Ἑβραίων μὲν οὖν οἱ σοφώτεροι λέγουσιν, ὡς ἄρα ἦν τις πάλαι νόμος Ἑβραίοις, ἐν τοῖς μάλιστα εὖ ἔχων καὶ ἐπαινούμενος, μὴ πᾶσαν ἡλικίαν πάσῃ γραφῇ ἐνδίδοσθαι· μηδὲ γὰρ εἶναι τοῦτο λυσιτελέστερον, ὅτι μηδὲ πᾶσαν[151] εὐθέως εἶναι παντὶ ληπτὴν, καὶ τὰ μέγιστα ἂν τοὺς πολλοὺς κακῶσαι τῷ φαινομένῳ[152] τὴν βαθυτέραν· ἀλλὰ τὰς μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἀνεῖσθαι πᾶσι καὶ εἶναι κοινὰς, ὧν καὶ τὸ σωματικὸν[153] οὐκ ἀδόκιμον· τὰς δὲ μὴ ἄλλοις, ἢ τοῖς ὑπὲρ εἰκοστὸν καὶ πέμπτον γεγονόσιν ἔτος, πιστεύεσθαι· ὅσαι δι' εὐτελοῦς τοῦ ἐνδύματος τὸ μυστικὸν κάλλος περικαλύπτουσιν· ἆθλον[154] φιλοπονίας καὶ λαμπροῦ βίου, μόνοις τοῖς κεκαθαρμένοις τὸν νοῦν ὑπα-

---

145) (Ἐπὶ) τῷ γεγυμνᾶσθαι, ἐπειδὴ εἶνε ἤδη γεγυμνασμένοι. 146) Παῦλ. Ἐφεσ. δ', 13.
147) (Ἐνν.) Οὐδείς· ὅθεν ἐπιφέρεται καὶ ἡ αἰτιολογία. 148) Ἐνν. ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἐσμέν.
149) Ὅποιος κατορθώσῃ τοὐλάχιστον εἰς τὸ γῆράς του ν' ἀποκτήσῃ λόγον πολιὸν κτλ., ἀρκεῖ νὰ τὸ νομίζῃ ἀγαπητὸν (χάριν). 150) Παροιμία. 151) Γραφήν. 152) Καὶ τὴν βαθυτέραν (γραφὴν) τὰ μέγιστα ἂν κακῶσαι τοὺς πολλοὺς τῷ φαινομένῳ (τῷ ἐξωτερικῷ, τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς λέξεως), «ὁποία δηλ., λέγει ὁ Σχολιαστὴς, ἡ τοῦ Ἄσματος τῶν ᾀσμάτων «τῷ φαινομένῳ αἰσχρῷ». 153) Τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω εἶπε Φαινόμενον, καὶ κατωτέρω ἐρεῖ Γράμμα. 154) (Ἀνεῖσθαι ὥσπερ) ἆθλον.

στράπτον καὶ φανταζόμενον, ὡς μόνης δυναμένης τῆς ἡλικίας ταύτης ὑπὲρ τὸ σῶμα γενέσθαι, καὶ ἀναβῆναι καλῶς ἐπὶ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ γράμματος. Ἡμῖν δὲ οὐδεὶς ὅρος τοῦ παιδεύειν καὶ τοῦ παιδεύεσθαι, ὥσπερ οἱ λίθοι πάλαι ταῖς ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην καὶ ταῖς ἐντὸς Ἰορδάνου φυλαῖς[155]· οὐδὲ τισὶ[156] μὲν ἐκεῖνο, τισὶ[156] δὲ τοῦτο ἐπιτρεπτέον· οὐδέ τις κανὼν τῶν ἕξεων[157]· ἀλλ' οὕτω τὸ πρᾶγμα ἔῤῥιπται καὶ συγκέχυται, καὶ οὕτω κακῶς διακείμεθα, ὥστε οἱ πλείους ἡμῶν, ἵνα μὴ λέγω πάντες, πρὶν ἀποθέσθαι σχεδὸν τὴν πρώτην τρίχα[158] καὶ τὸ τὰ παιδικὰ ψελλίζεσθαι, πρὶν παρελθεῖν εἰς τὰς θείας αὐλὰς[159], πρὶν τῶν ἱερῶν βιβλίων γνῶναι καὶ τὰ ὀνόματα, πρὶν καινῆς καὶ παλαιᾶς χαρακτῆρα γνωρίσαι καὶ τοὺς προστάτας[160]· οὔπω γὰρ λέγω πρὶν ἢ τὸν βόρβορον ἀποπλύνασθαι, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αἴσχη, ὅσα ἡ κακία ἡμῖν προσεμάξατο· ἂν δύο ἢ τρία ῥήματα τῶν εὐσεβῶν ἐξασκήσωμεν, καὶ ταῦτα ἐξ ἀκοῆς, οὐκ ἐντεύξεως, ἢ τῷ Δαβὶδ βραχέα καθομιλήσωμεν[161], ἢ τὸ τριβώνιον[162] εὖ περιστειλώμεθα, ἢ μέχρι τῆς ζώνης φιλοσοφήσωμεν[163], εὐσεβείας τι πλάσμα καὶ ὄψιν ἡμῖν αὐτοῖς περιχρώσαντες· βαβαὶ τῆς προεδρίας (καὶ τοῦ φρονήματος[164])! ἱερὸς καὶ ἐκ σπαργάνων ὁ Σαμουὴλ[165]· εὐθύς ἐσμεν σοφοὶ καὶ διδάσκαλοι, καὶ ὑψηλοὶ τὰ θεῖα, καὶ γραμματέων τὰ πρῶτα καὶ νομικῶν, καὶ χειροτονοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὐρανίους, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ῥαββὶ ζητοῦμεν[166], καὶ[167] οὐδαμοῦ τὸ γράμμα, καὶ πάντα δεῖ νοηθῆναι πνευματικῶς, καὶ[168] λῆρος πλατὺς τὰ ὀνείρατα[169], καὶ ἀγανακτοίημεν ἄν, εἰ μὴ σφόδρα ἐπαινοίμεθα. Τοῦτο[170] ἡμῶν οἱ χρηστότεροι καὶ ἁπλούστεροι.

Τί δὲ οἱ πνευματικοὶ μᾶλλον καὶ γενναιότεροι; Πολλὰ κατακρίναντες ἡμᾶς, ἂν οὕτω δόξῃ, καὶ βασανίσαντες, καὶ οὐδαμοῦ θέντες, ἀπῆλθον, καὶ τὴν κοινωνίαν ὡς οὐκ εὐσεβῶν διαπτύσαντες. Ἂν δέ τινι αὐτῶν λέγωμεν, οὑτωσὶ πρᾴως καὶ λογικῶς προβιβάζοντες· Εἰπέ μοι, ὦ θαυμάσιε, καλεῖς τι τὸ ὀρχεῖσθαι, τό τε αὐλεῖν; Πάνυγε, εἴποιεν ἄν. Τί δαί; σοφίαν τε καὶ σοφὸν εἶναι, τοῦθ' ὃ δὴ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμην τιθέμεθα; Καὶ

---

155) Κατακτήσαντες οἱ Ἑβραῖοι, μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου φυγήν, τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας (τὴν Παλαιστίνην), διενεμήθησαν αὐτὴν κατὰ φυλάς, τοποθετηθέντες, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δὲ ἐκεῖθεν τοῦ Ἰορδάνου, διακρινομένων τῶν ὁρίων ἑκάστης φυλῆς διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ στηθέντων λίθων. 156) Ἴσως διορθ. Τίσι. 157) Τῶν διαφόρων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος διαθέσεων (καταστάσεων). 158) Τὴν παιδικήν. 159) Εἰς τὸν ἔσω τῶν ἐκκλησιῶν περίβολον (εἰς τὸ Καθολικόν, καθὼς λέγομεν τώρα). Διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ ἀκατήχητοι καὶ οἱ μήπω βαπτισθέντες (διότι ἐβαπτίζοντο τριακοντούτεις) ἐξήρχοντο τοῦ Καθολικοῦ ἀρχομένης τῆς λειτουργίας καὶ ἐστέκοντο εἰς τὰ ὡς ἐκ τούτου κληθέντα Κατηχούμενα· 160) Τοὺς συγγραφεῖς. 161) Ἀναγνώσωμεν τὸ Ψαλτήριον. 162) Τὸ ῥάσον.

163) Φορέσωμεν δηλ. δερματίνην ζώνην ἀντὶ σηρικῆς κτλ., ἢ ἀντὶ τῆς πρὶν χαλαρωτέρας ἢ πλατυτέρας, συσφίγξωμεν αὐτὴν καὶ στενεύσωμεν. 164) Τί ἐλεεινοὶ ἢ οἰηματίαι πρόεδροι! 165) Κατ' εἰρωνείαν: Φρονοῦμεν ὅτι εἴμεθα ἡγιασμένοι ἐκ κοιλίας μητρός, καθὼς ὁ Σαμουήλ, ὅς τις παῖς ἔτι ὤν, ἐλειτούργει τῷ Θεῷ εἰσερχόμενος εἰς τὰ Ἄδυτα τοῦ ναοῦ. Ἴδε Βασιλ. Α'. ά, 6. 166) Εὐαγγ. Ματθ. κγ', 7. 167) Λέγομεν δηλ. ὅτι οὐδαμοῦ κατὰ γράμμα ἐκληπτέον τὰ τῆς θείας γραφῆς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πνεῦμα πάντα καὶ ἀλληγορικῶς: ὅτι δῆθεν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, « Τὸ γράμμα ἀποκτείνει ». 168) (Λέγομεν ὅτι).

169) « Τὰ ὁραθέντα καὶ διακριθέντα », λέγει ὁ Σχολιαστής, παρὰ τῇ θείᾳ δηλονότι Γραφῇ· ὅλα δὲ ταῦτα ὡς λόγοι τῶν ἐπιπηδώντων εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης. 170) Ποιοῦσιν ἢ Εἰσιν ἢ ἄλλο τι ὅμοιον.

τοῦτο δώσουσι. Πότερον δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ ὑψηλότερον, ταῦτα[171] σοφίας, ἢ τούτων μακρῷ τὴν σοφίαν; Καὶ πάντων[172], εὖ οἶδ᾿ ὅτι φήσουσι· καὶ μέχρι τούτων εἰσὶν εὐγνώμονες. Ἆρ᾿ οὖν ὀρχήσεως μὲν καὶ αὐλήσεώς ἐστι διδασκαλία καὶ μάθησις, καὶ χρόνου πρὸς τοῦτο δεῖ, καὶ ἱδρώτων συχνῶν καὶ πόνων, καὶ μισθοὺς καταβαλεῖν ἔστιν ὅτε, καὶ προσαγωγῶν δεηθῆναι, καὶ ἀποδημῆσαι μακρότερα, καὶ τἄλλα τὰ μὲν ποιῆσαι πάντα, τὰ δὲ παθεῖν, οἷς ἐμπειρία συλλέγεται· τὴν δὲ σοφίαν, ἣ πᾶσιν ἐπιστατεῖ, καὶ πάντα ἐν ἑαυτῇ τὰ καλὰ συλλαβοῦσα ἔχει, ὡς καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν τοῦτο μᾶλλον ἤ τι ἄλλο χαίρειν ἀκούοντα, ἐπειδὴ καλεῖται πολλοῖς ὀνόμασιν, οὕτω κοῦφόν τι καὶ πεπατημένον πρᾶγμα ὑπολήψόμεθα, ὥστε θελῆσαι δεῖν[173] μόνον, καὶ εἶναι σοφόν; Πολλῆς τοῦτο[174] τῆς ἀμαθίας! Ἂν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς, καὶ κατὰ μικρὸν τὴν πλάνην ἀνακαθαίρωμεν, ἤ τις ἄλλος[175] τῶν εὐμαθεστέρων καὶ συνετωτέρων, τοῦτο ἐκεῖνο[176], [τὸ] κατὰ πετρῶν σπείρειν, καὶ λαλεῖν εἰς ὦτα μὴ ἀκουόντων. Οὕτως οὐδ᾿ αὐτὸ τοῦτό[177] εἰσι σοφοί, τὴν ἑαυτῶν γινώσκειν ἀπαιδευσίαν! Καί μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν, τὸ τοῦ Σολομῶντος[178] εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· « Ἔστι πονηρία, ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἄνδρα δόξαντα παρ᾿ ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι· » καὶ ὃ τούτου πονηρότερον, παιδεύειν ἄλλους πεπιστευμένον, τὸν μηδὲ τῆς οἰκείας ἀμαθίας ἐπαισθανόμενον. Τοῦτο δακρύων μὲν καὶ στεναγμῶν, εἴπερ τι ἄλλο πάθος, ἄξιον! ὃ καὶ πολλάκις ἐγὼ κατηλέησα, εὖ εἰδώς, ὅτι τὸ οἴεσθαι τοῦ εἶναι τὸ πλεῖστον ἀφαιρεῖται, καὶ μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον. Ἰάσασθαι δὲ καὶ στῆσαι τὴν νόσον, Πέτρου ἂν εἴη τινός, ἢ Παύλου, τῶν μεγάλων Χριστοῦ μαθητῶν, καὶ μετὰ τῆς ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ κυβερνήσεως εἰληφότων τὸ χάρισμα, καὶ πᾶσι πάντα γινομένων, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσωσιν[179]. Ἡμῖν δὲ τοῖς ἄλλοις μέγα κἂν εἰ καλῶς κυβερνοίμεθα καὶ ἀγοίμεθα πρὸς τῶν ἐπανορθοῦν τὰ τοιαῦτα καὶ διευθύνειν πεπιστευμένων.

Ἀλλ᾿ ἐπειδή γε Παύλου καὶ τῶν κατ᾿ ἐκεῖνον ἐμνήσθημεν, ἀφέντες, εἰ δοκεῖ, τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι κατὰ νομοθεσίαν, ἢ προφητείαν, ἢ στρατηγίαν, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην οἰκονομίαν τοῦ λαοῦ προεβλήθησαν, οἷον τὸν Μωϋσῆν, τὸν Ἀαρὼν ἐκεῖνον, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Ἠλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τοὺς Κριτάς, τὸν Σαμουήλ, τὸν Δαβίδ, τῶν προφητῶν τὸ πλῆθος, τὸν Ἰωάννην, τοὺς δώδεκα μαθητάς, τοὺς ἐπ᾿ ἐκείνοις ὕστερον[180], οἳ πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ πόνοις διεξῆλθον τὴν προστασίαν κατὰ τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἕκαστοι, τούτους ὑπερβάντες ἅπαντας, Παῦλον προστησώμεθα μόνον τοῦ λόγου συνίστορα, κἂν τούτῳ θεωρήσωμεν, ὅσον ἐστὶν ἡ ψυχῶν ἐπιμέλεια, καὶ εἰ βραχείας[181] τῆς πραγματείας, ἢ μικρᾶς τῆς συνέσεως. Ὡς ἂν δὲ ῥᾷστα τοῦτο γνοίημεν καὶ κατίδοιμεν, τί Παῦλος αὐτὸς περὶ Παύλου φησὶν ἀκούσωμεν. Ἐῶ λέγειν[182] τοὺς πόνους, τὰς ἀγρυπνίας, τοὺς φόβους, τὰς ἐν λιμῷ καὶ δί-

---

171) Τὸ ὀργεῖσθαι καὶ τὸ αὐλεῖν. 172) (Καὶ τούτων) καὶ πάντων (τῶν ἄλλων).
173) Ὥστε δεῖν θελῆσαι. 174) (Ἐνν.) Τεκμήριον ἢ σημεῖόν ἐστι, 175) (Ἐνν.) λέγῃ ἢ ἀνακαθαίρῃ. 176) (Ἐνν.) Ἔσται. 177) Οὐδὲ (περὶ) αὐτὸ τοῦτο, (καὶ ὡς ἐπεξήγ.) τὸ γινώσκειν. 178) Ἐκκλησ. Ι', 5. 179) Παῦλ. Κορινθ. Α', θ', 21. 180) Τοὺς ἑβδομήκοντα.
181) (Ἐνν.) Δεῖται ἢ Ἐστὶν ἴδιον. 182) Παῦλ. Κορινθ. Β', ιά, 22—29, καὶ ϛ, 4—10.

ψει κακοπαθείας, τὰς ἐν ψύχει καὶ ἐν γυμνότητι, τοὺς ἔξωθεν ἐπιβουλεύοντας, τοὺς ἔνδοθεν ἀντιπράττοντας· ἀφίημι τοὺς διωγμούς, τὰ συνέδρια[183] τὰ δεσμωτήρια, τὰ δεσμά, τοὺς κατηγόρους, τὰ δικαστήρια, τοὺς καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν θανάτους, τὴν σαργάνην[184], τοὺς λιθασμούς, τοὺς ῥαβδισμούς, τὴν περίοδον, τοὺς κατὰ γῆν κινδύνους, τοὺς κατὰ θάλασσαν, τὸν βυθὸν[185] τὰ ναυάγια, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους λῃστῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις, τὸν ἐκ χειρῶν βίον, τὸ ἀδάπανον Εὐαγγέλιον, ὃς θέατρον ἦν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, μέσος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἱστάμενος· ὑπὲρ μὲν τῶν ἀγωνιζόμενος, τῷ δὲ προσάγων καὶ οἰκειῶν λαὸν περιούσιον· χωρὶς τῶν παρεκτὸς τούτων· τίς ἂν ἀξίως διέλθοι τὴν καθ' ἡμέραν ἐπιστασίαν, τὴν τῶν καθ' ἕκαστον κηδεμονίαν, τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ πρὸς πάντας συμπαθὲς καὶ φιλάδελφον; Προσέκοπτέ τις, καὶ Παῦλος ἠσθένει· καὶ ἄλλος ἐσκανδαλίζετο, καὶ Παῦλος ἦν ὁ φλεγόμενος. Τὸ δὲ τῆς διδασκαλίας φιλόπονον[187]; τὸ δὲ ποικίλον τῆς θεραπείας; ἡ φιλανθρωπία δὲ[188]; τὸ δὲ αὐστηρὸν πάλιν; ἡ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων μίξις καὶ κρᾶσις, ὡς μήτε τῇ χρηστότητι μαλακίζεσθαι, μήτε τραχύνειν τῇ χαλεπότητι; νομοθετεῖ δούλοις καὶ δεσπόταις, ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξί, γονεῦσι καὶ τέκνοις, γάμῳ καὶ ἀγαμίᾳ, ἐγκρατείᾳ καὶ τρυφῇ, σοφίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ, περιτομῇ καὶ ἀκροβυστίᾳ, Χριστῷ[189] καὶ κόσμῳ, σαρκὶ καὶ πνεύματι. Ὑπὲρ μὲν τῶν εὐχαριστεῖ· τῶν δὲ καθάπτεται. Τοὺς μὲν χαρὰν καὶ στέφανον ὀνομάζει· τοῖς δὲ ἄνοιαν ἐγκαλεῖ. Τοῖς μὲν συνοδεύει καὶ συμπροθυμεῖται ὀρθοτομοῦσι· τοὺς δὲ ἀνακόπτει κακῶς ὁδεύοντας. Νῦν ἀφορίζει, νῦν[190] ἀγάπην κυροῖ, νῦν θρηνεῖ, νῦν εὐφραίνεται, νῦν γάλα ποτίζει[191], νῦν μυστηρίων ἅπτεται, νῦν συγκατέρχεται[192], νῦν ἑαυτῷ συνυψοῖ, νῦν ῥάβδον ἀπειλεῖ[193], νῦν προτείνεται πνεῦμα πρᾳότητος, νῦν ἐπαίρεται τοῖς ὑψηλοῖς[194], νῦν ταπεινοῦται τοῖς ταπεινοῖς[195]. Ἄρτι τῶν Ἀποστόλων ἐςὶν ἐλάχιστος, ἄρτι δοκιμὴν ὑπισχνεῖται τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριςοῦ· ἄρτι τὴν ἐκδημίαν ποθεῖ καὶ σπένδεται· ἄρτι παραμεῖναι τῇ σαρκὶ δι' αὐτοὺς ἀναγκαιότερον δοκιμάζει. Οὐ γὰρ ζητεῖ τὸ ἑαυτοῦ, ζητεῖ δὲ τὸ τῶν τέκνων, οὓς ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησεν· οὗτος ὅρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν παρορᾶν, πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον. Ἐγκαυχᾶται ταῖς ἀσθενείαις καὶ ταῖς θλίψεσιν, ὡς ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ· τῇ Ἰησοῦ νεκρώσει ἐγκαλλωπίζεται· ὑψηλὸς ἐστι τὰ σαρκικά, καὶ τοῖς πνευματικοῖς ἀγάλλεται· οὐκ ἰδιώτης τὴν γνῶσιν, καὶ βλέπειν φησὶ δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι· θαῤῥεῖ τῷ πνεύματι, καὶ ὑπωπιάζει τὸ σῶμα καθαιρῶν ὡς

---

183) Εἰς τὰ ὁποῖα ἐφέρετο δικασθησόμενος. 184) « Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ » βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων· καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαρ- » γάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ », Παυλ. Κορινθ. Β', ιά, 32. 185) Διότι ναυαγήσας « νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ διέμεινε ». 186) Κατ' ἐπανάληψιν, καὶ ἀποσιώπησιν ἵνα ταῦτα πάντα παραλίπωμεν. 187) (Ἀπὸ κοινοῦ τὸ) Τίς ἂν ἀξίως διέλθοι; 188) Ἔτρεψε τὸν λόγον εἰς ὀνομαστικὴν, ποικίλλων τὴν φράσιν. 189) Τοῖς ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν δηλονότι ζῶσι. 190) Ἄλλοτε δέ. 191) Διότι ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθ. Α', γ'. 2. « Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε ». 192) Συγκαταβαίνει. 193) « Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς »; Κορινθ. Α'. δ', 21.

194) Ἡ δοτικὴ χαριστική.

ἀντίπαλον. Τί διδάσκων ἡμᾶς ἐν τούτοις, καὶ τί παιδεύων; Μὴ φρονεῖν[195] τοῖς κάτω, μὴ φυσιοῦσθαι τῇ γνώσει, μὴ τὴν σάρκα ἐπεγείρειν τῷ πνεύματι. Πάντων ὑπερμαχεῖ, πάντων ὑπερεύχεται, ζηλοῖ πάντας, ἀνάπτεται ὑπὲρ πάντων, τῶν ἔξω νόμου, τῶν ὑπὸ νόμον, κήρυξ ἐθνῶν, Ἰουδαίων προστάτης.

Ἐτόλμησέ τι καὶ μεῖζον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν κατὰ σάρκα (ἵνα τολμήσω τι καὶ αὐτὸς[196], οὕτω λέγων)· ἀντεισαχθῆναι τούτους ἑαυτοῦ Χριστῷ διὰ τὴν ἀγάπην εὔχεται[197]. Ὢ τῆς μεγαλονοίας! ὢ τῆς τοῦ πνεύματος ζέσεως! Μιμεῖται Χριστὸν, τὸν γενόμενον ὑπὲρ ἡμῶν κατάραν[198], τὸν τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβόντα καὶ τὰς νόσους βαστάσαντα· ἢ, τό γε μετριώτερον εἰπεῖν, παθεῖν τι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὡς ἀσεβὴς, δέχεται, πρῶτος ἀπὸ Χριστοῦ, μόνον εἰ οὗτοι σώζοιντο. Καὶ τί λέγω καθ' ἕκαστον; Ζῶν γὰρ οὐχ ἑαυτῷ, Χριστῷ δὲ καὶ τῷ κηρύγματι· καὶ τὸν κόσμον ἑαυτῷ σταυρώσας, καὶ σταυρωθεὶς κόσμῳ καὶ τοῖς ὁρωμένοις, πάντα ἡγεῖται μικρὰ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐλάττονα, κἂν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πληρώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, κἂν ἐπὶ τὸν τρίτον οὐρανὸν φθάσῃ δι' ἁρπαγῆς, κἂν τοῦ παραδείσου γένηται θεατὴς, κἂν τῶν ἀῤῥήτων ἡμῖν ῥημάτων ἀκροατής. Ταῦτα[199] Παῦλος, καὶ εἴτις κατ' ἐκεῖνον τῷ πνεύματι.

Ἡμεῖς δὲ δεδοίκαμεν παρὰ τούτους[200], μὴ μωροί τινες ὦμεν ἄρχοντες Τάνεως[201], ἢ πράκτορες καλαμώμενοι, ἢ μακαρίζοντες τὸν λαὸν ψευδῶς· προσθήσω δὲ, καὶ μακαριζόμενοι[202]· καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν ταράσσοντες. Ἢ ἐμπαῖκται κυριεύοντες· ἢ νεανίσκοι προστάται καὶ ἀτελεῖς τὴν φρόνησιν, μηδ' ὅσον ἄρτου καὶ ἱματίου πρὸς τὸ καθηγεῖσθαί τινων εὐποροῦντες· ἢ προφῆται, διδάσκοντες ἄνομα. Ἢ ἄρχοντες ἀπειθοῦντες, καὶ κακῶς ἀκούειν μετὰ τῶν πατρίων ἄξιοι διὰ λιμοῦ σκληρότητα· ἢ ἱερεῖς, τοῦ λαλεῖν εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλὴμ πλεῖστον ἀπέχοντες· ἃ δὴ πάντα ὁ τῷ Σεραφὶμ καὶ τῷ ἄνθρακι καθαρθεὶς Ἡσαΐας[203] ὀνειδίζει καλῶς καὶ μαρτύρεται.

Ἆρ' οὖν τὸ μὲν ἔργον[204] τοσοῦτον, καὶ οὕτως ἐπίπονον τῇ αἰσθητικῇ καρδίᾳ καὶ λυπηρᾷ[205], καὶ ὄντος τῆς ὀστέων[206] τῷγε νοῦν ἔχοντι· μικρὸς δὲ ὁ κίνδυνος, ἢ τὸ πτῶμα εὐκαταφρόνητον; Ἀλλά μοι πολὺν ἐπεντείνεται φόβον, ἔνθεν μὲν ὁ μακάριος Ὠσηὲ[207], πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸ κρίμα λέγων τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας· ὅτι παγὶς ἐγεννήθημεν ἐν τῇ σκοπιᾷ[208], καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμένον ἐπὶ τὸ Ἰταβύριον[209], ὃ[210] καταπεπῆχθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνας ἀγρευόντων ψυχάς· ἀποθερίζειν τε τοὺς φαύλους ἀπειλῶν προφήτας, καὶ πυρὶ καταναλίσκειν τοὺς κριτὰς αὐτῶν, ἐφέξειν τε μικρὸν τοῦ χρίειν βασιλέα καὶ ἄρχοντας, ὅτι ἑαυτοῖς ἐβασίλευσαν, ἀλλ' οὐ δι' αὐτοῦ[211]. Ἔνθεν

195) Μεγαλοφρονεῖν (ἐπὶ) τοῖς. 196) Ἐγὼ, κολάζει δὲ τὴν φράσιν διότι μετεχειρίσθη τὴν λέξιν Ἐτόλμησε. 197) » Ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ » τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται », Ῥωμ. θ', 3. 198) Παῦλ. Γαλάτ. γ', 13. 199) Ποιεῖ. 200) Παραβαλλόμενοι πρὸς τούτους. 201) Πάντα ταῦτα ἐκ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου (Γ', 4, 6, 8, 12). 202) Ὑπὸ τῶν κολάκων. 203) Ἴδε Ἡσ. ϛ'. 204) Τῆς τῶν ψυχῶν θεραπείας, τῆς ἱερωσύνης. 205) Λύπης ἐπιδεκτικῇ. 206) Παροιμ. Σολομ. ιδ', 30. κέ, 20. 207) Ὠσ. Ε', 1—2. ϛ', 5. Ζ', 7. Η', 4, 10. 208) Ἐπὶ τῆς ἱερατικῆς δηλονότι περιωπῆς, ὅθεν καὶ Ἐπίσκοποι. 209) Ὄρος ὑψηλὸν τῆς Ἰουδαίας (;). 210) Δίκτυόν φησι καταπ. 211) Τοῦ θεοῦ.

δὲ ὁ θεῖος Μιχαίας[212], οὐ φέρων οἰκοδομουμένην Σιὼν ἐν αἵμασιν (ὁποτέροις βούλει[213]), καὶ Ἱερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις, τῶν ἡγουμένων αὐτῆς μετὰ δώρων κρινόντων, καὶ τῶν ἱερέων μισθοῦ[214] ἀποκρινομένων[215], καὶ τῶν προφητῶν μετὰ ἀργυρίου μαντευομένων. Ἀνθ' ὧν τί γενήσεσθαι[216]; Σιὼν ὡς ἀγρὸν ἀροτριαθήσεσθαι, καὶ Ἱερουσαλὴμ ὡς ὀπωροφυλάκιον[217] ἔσεσθαι, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου[218] εἰς ἄλσος δρυμοῦ[219] λογισθήσεσθαι· θρηνῶν τε τὴν ἐρημίαν τῶν κατορθούντων[220], ὡς μόλις που καλάμην ὑπολείπεσθαι, ἢ ἐπιφυλλίδα. Ὁπότε καὶ τὸν ἄρχοντα αἰτεῖν[221], καὶ τὸν κριτὴν λόγους πρὸς χάριν λαλεῖν· καὶ σχεδὸν τὰ αὐτὰ τῷ μεγάλῳ Δαβὶδ φθεγγόμενος, Σῶσόν με, Κύριε, λέγοντι[222], ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος. Ἐξ οὗ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπιλείψειν[223] αὐτούς, ὡς ὑπὸ σητὸς δαπανώμενα. Ἰωὴλ[224] δὲ ἡμῖν καὶ θρῆνον διακελεύεται, καὶ κόπτεσθαι βούλεται τοὺς λειτουργοῦντας τῷ θυσιαστηρίῳ, λιμοῦ πιέζοντος[225] (τοσοῦτον ἀπέχει τρυφᾷν ἐπιτρέπειν ἐν τοῖς τῶν ἄλλων κακοῖς)· καὶ πρὸς τὸ ἁγιάζειν[226] νηστείαν καὶ κηρύσσειν θεραπείαν[227], συναγαγεῖν πρεσβυτέρους, νήπια, ἡλικίας ἐλεεινάς. Ἔτι καὶ αὐτοὺς[228] τὸ ἱερὸν καταλαβόντας ἐν σποδῷ καὶ σάκκοις, καὶ λίαν ταπεινῶς κατὰ γῆς ἐῤῥιμμένους, « διότι τεταλαιπωρήκει πεδία τῇ ἀκαρπίᾳ, καὶ ἐξῆρτο ἐξ οἴκου Κυρίου » σπονδὴ καὶ θυσία », ἕλκειν[229] τῇ ταπεινώσει τὸν ἔλεον. Τί δαὶ ὁ Ἀβακούμ; Οὗτος μὲν καὶ θερμοτέρων ἅπτεται λόγων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποδυσπετεῖ τὸν Θεόν, καὶ οἷον καταβοᾷ τοῦ χρηστοῦ δεσπότου, διὰ τὴν τῶν κριτῶν ἀδικίαν, « Ἕως τίνος, Κύριε, κεκράξομαι, λέγων, καὶ οὐ μὴ εἰσακούσεις; » βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος, καὶ οὐ σώσεις; Ἵνα τί μοι ἔδειξας κόπους » καὶ πόνους, ἐπιβλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν; ἐξ ἐναντίας μου » γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει· διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, » καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίμα. « Εἶτα ἡ ἀπειλὴ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις· » Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, θαυμάσατε, καὶ ἴδετε θαυμάσια, καὶ ἀφανίσθητε· » διότι ἔργον[230] ἐγὼ ἐργάζομαι ». Καὶ τί χρὴ πάντα ἐπιφέρειν τὰ τῆς ἀπειλῆς· ἀλλὰ μικρὸν ἔμπροσθεν (τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ βέλτιον εἶναι προσθεῖναι τοῖς εἰρημένοις), πολλοὺς ἀνακαλεσάμενος καὶ ἀποκλαυσάμενος, τῶν περί τι ἀδίκων καὶ πονηρῶν, τέλος ἀνακαλεῖται καὶ τοὺς τῆς μοχθηρίας ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους, ἀνατροπὴν μὲν θολερὰν[231] τὴν κακίαν ἀποκαλῶν, καὶ τοῦ νοῦ μέθην καὶ πλάνην· ποτίζεσθαι δὲ λέγων τούτοις ὑπ' αὐτῶν τοὺς πλησίον, ὅπως ἐπιβλέπωσιν[232] ἐπὶ τὸ σκότος αὐτῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ σπή-

---

212) Μιχ. Γ'. 10. 213) Εἴτε τοῖς σωματικοῖς δηλ. εἴτε τοῖς ψυχικοῖς. 214) Ἕνεκα μ.
215) Ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τὰς γινομένας πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ ἐρωτήσεις.
216) (Ἐνν.) Προλέγει ἢ Ἀπειλεῖ. 217) Καλύβην ὀπωροφύλακος ἐγκαταλελειμμένην μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν. 218) Τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ, ᾠκοδομημένου, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τοῦ ὄρους Μοριά. 219) Διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν ἀναβαινόντων. 220) Τῶν ἐναρέτων, τῶν ἀξίων. 221) (Ἐνν.) Φησὶν ἢ φθέγγεται. 222) Ψαλμ. ιά. 223) (Ἐνν.) Προλέγει ἢ Ἀπειλεῖ.
224) Ἰωὴλ Α', 8. 225) Ἐπικρατοῦντος. 226) Ἄρχεσθαι αὐτοὺς πρώτους. 227) Λατρείαν πρὸς τὸν θεόν. 228) Ἡμᾶς τοὺς ἱερεῖς. 229) Ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτοὺς τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν. 230) Μέγα δηλονότι, καθὼς καὶ τώρα κοινῶς λέγομεν: Κάμνω δουλειάν.
231) Ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ἀνατρεπομένου καὶ ἑπομένως θολουμένου οἴνου κτλ.
232) Διορθ. Ὅπως μὴ ἐπιβλέπωσιν.

λαια[233], ἑρπετῶν καὶ θηρίων, λογισμῶν πονηρῶν, οἰκητήρια. Οὗτοι[234] μὲν δὴ τοιοῦτοι, καὶ μετὰ τοιούτων ἡμῖν διαλεγόμενοι τῶν παιδευμάτων.

Μαλαχίαν[234*] δὲ πῶς παριδεῖν[235], νῦν μὲν ἐγκαλοῦντα πικρῶς τοῖς ἱερεῦσι καὶ ὀνειδίζοντα, ὡς τὸ ὄνομα Κυρίου φαυλίζουσι· καὶ προστιθέντα ἐν τίσιν ἐν τῷ προσάγειν πρὸς τὸ θυσιαστήριον ἄρτους ἠλισγημένους[236], βρώματα οὐ καρπώματα[237]· καὶ ἃ μηδ' ἂν τῶν ἡγουμένων τινὶ προσενέγκοιεν, ἢ ἀτιμασθείεν ἂν προσενεγκόντες· ταῦτα προσφέρειν τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων εὐχὴν εὐξαμένους, χωλὰ καὶ ἄῤῥωστα καὶ διεφθαρμένα, καὶ βέβηλα παντελῶς καὶ ἀπόπτυστα· νῦν δὲ[238] τῆς πρὸς τοὺς Λευΐτας τοῦ Θεοῦ διαθήκης ὑπομιμνήσκοντα, ἡ δὲ ἦν τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης, καὶ φόβῳ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ στέλλεσθαι[239]. « Νόμος, » φησίν[240], ἦν ἀληθείας ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἀδικία οὐχ εὑρέθη ἐν » τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ· ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ' ἐμοῦ, καὶ πολ» λοὺς ἐπέστρεψεν ἐξ ἀδικίας· ὅτι χείλη ἱερέως φυλάξεται γνῶσιν, καὶ » νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ ». Καὶ ἡ αἰτία ὡς τιμία τε ἅμα καὶ φοβερά! » Διότι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορος ἐστίν. Καὶ παραιτοῦμαι μὲν τῶν ἐπὶ τούτοις ἀρῶν τὸ βλάσφημον, φοβοῦμαι δὲ τὴν ἀλήθειαν[241]. Ἀλλ' ὃ μέτριόν τε εἰπεῖν ἅμα καὶ συμφέρον[242]· « Εἰ ἔτι ἄξιόν, φησιν[243], » ἐπιβλέψαι εἰς θυσίαν ἡμῶν, ἢ λαβεῖν δεκτὸν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν; » Ὡς ἂν μάλιστα δυσχεραίνων, καὶ τὴν ἱερουργίαν αὐτῶν διὰ τὴν κακίαν ἀποπεμπόμενος.

Ζαχαρίου μὲν γὰρ ὅταν μνησθῶ, φρίσσω τὸ δρέπανον[244]· ὁμοίως καὶ ἃ κατὰ τῶν ἱερέων[245] μαρτύρεται οὗτος. Ἃ μὲν (γὰρ) περὶ Ἰησοῦ τοῦ πάνυ ἱερέως τοῦ μεγάλου παραδηλοῖ[246], ὃν περιδύσας τῷ λόγῳ τὴν ῥυπαρὰν ἐσθῆτα καὶ ἀναξίαν, τὴν ἱερατικὴν καὶ λαμπρὰν περιτίθησιν, ὅσα τε ἄγγελος αὐτῷ λέγων πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπισκήπτων πεποίηται, ταῦτα μὲν ὡς μείζονα καὶ ὑψηλότερα[247] ἴσως, ἢ κατὰ τοὺς πολλοὺς ἱερέας ἀναφερόμενα[247], σιωπῇ τιμάσθω· πλὴν ὅτι καὶ τούτου ἐκ δεξιῶν ὁ διάβολος εἱστήκει τοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ· πρᾶγμα ἐμοὶ γοῦν οὐ μέτριον, οὐδὲ ὀλίγου φόβου καὶ φυλακῆς ἄξιον. Ἃ δὲ τῶν λοιπῶν κατηγορεῖ ποιμένων ἐπιμελῶς καὶ καθάπτεται, τίς οὕτω τολμηρὸς καὶ τὴν ψυχὴν ἀδαμάντινος, ὥστε μὴ τρέμειν ἀκούων, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ γίνεσθαι μετριώτερος; « Φωνή, φησί[248], θρη» νούντων ποιμένων· ὅτι τεταλαιπώρηκεν ἡ μεγαλοσύνη αὐτῶν. » Φωνὴ ὠρυομένων λεόντων· ὅτι τάδε[249] πεπόνθασι. Μονονοὺκ ἀκούει τῶν θρήνων, ὡς ἤδη παρόντων, καὶ συνθρηνεῖ τοῖς πάσχουσιν. Ἔτι δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν πληκτικώτερον καὶ σφοδρότερον, « Ποιμαίνετε, φησί, τὰ πρόβατα τῆς σφα» γῆς, ἃ οἱ κτησάμενοι κατέσφαζον, καὶ οὐ μετεμελοῦντο· καὶ οἱ πωλοῦν-

233) Καὶ (ἐπὶ) τὰ σπήλαια. 234) Οἱ διαληφθέντες προφῆται. 234*) Μαλαχ. Δ', 6, 7. 235) (Ἐνν.) ἐςὶν οἷόν τε. 236) Μεμιασμένους. 237) Ἐν ἄλλοις φέρεται Ἀπάργματα. 238) Κεφ. Β', 4. 239) Συστέλλεσθαι, Ὑποστέλλεσθαι. 240) Κεφ. Β', 6. 241) Αὐτῶν τῶν ἀρῶν. 242) Τοῦτο ἐρῶ, οὐ παραιτήσομαι. 243) Κεφ. Β', 13. 244) Ζαχ. κεφ. Ε'. 245) Κεφ. Ζ'. 5. 246) Κεφ. Γ', ς', 11. 247) Ἴσως διορθ. » Καὶ ὑψηλότερον ἴσως ἢ κατὰ » τοὺς πολλοὺς ἱερέας ἀναφερόμενα ». 248) Κεφ. ΙΑ', 3. 249) Ὅσα δηλ. ἀναφέρει ἐν τῇ προφητείᾳ αὐτοῦ ὁ Ζαχαρίας.

» τες αὐτὰ, ἔλεγον· Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν· καὶ οἱ ποιμένες » αὐτῶν οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο οὐ φείσομαι οὐκ ἔτι ἐπὶ » τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Καὶ πάλιν· Ῥομ- » φαία[250] ἐξεγέρθητε ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ πατάξατε τοὺς ποιμένας, καὶ » ἐκσπάσατε τὰ πρόβατα, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας, » καὶ ὠργίσθη ὁ θυμός μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀμνοὺς[251] ἐπι- » σκέψομαι· » προστιθεὶς ἤδη τῇ ἀπειλῇ καὶ τοῦ λαοῦ τοὺς προέχοντας. Οὕτω φιλοπόνως προσκαθέζεται[252] τῷ λόγῳ, καὶ οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δύναται ῥᾳδίως τῶν ἀπειλῶν! Ὥστε δέδοικα μὴ καὶ αὐτὸς ἀπευκτὸς ὦ, πάντων ἑξῆς μεμνημένος. Ἀλλ' ὁ μὲν Ζαχαρίας οὕτως.

Ἵνα δὲ τοὺς ἐν τῷ Δανιὴλ παραδράμωμεν πρεσβυτέρους[253]· καὶ γὰρ παραδράμοιμεν[254] καὶ τὸ τῷ δεσπότῃ περὶ αὐτῶν καλῶς εἰρημένον καὶ προηγορευμένον· » Ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ Βαβυλῶνος ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν, οἳ ἐδόκουν κυβερνᾷν τὸν λαόν· πῶς οἴσομεν Ἰεζεκιὴλ τὸν τῶν μεγάλων ἐπόπτην καὶ ἐξηγητὴν μυστηρίων καὶ θεαμάτων; Πῶς μὲν δὲ τοῖς σκοποῖς[255] διακελεύεται μὴ κατασιωπᾷν τὴν κακίαν καὶ τὴν ἐπερχομένην ταύτῃ ῥομφαίαν, ὡς οὔτε αὐτοῖς τοῦτο λυσιτελοῦν, οὔτε τοῖς ἁμαρτάνουσι· τοῦ δὲ προϊδέσθαι καὶ προκηρύξαι ἀμφοτέρους ὀνήσοντος[256], εἰ οἱ μὲν[257] εἴποιεν, οἱ δὲ[258] ἀκούσαιεν, ἢ πάντως γε τοὺς μηνύσαντας[259]; Πῶς δὲ τὴν ἄλλην καταδρομὴν[260], ἣν ποιεῖται κατὰ τῶν ποιμαινόντων; νῦν μὲν ἐν τούτοις » τοῖς ῥήμασιν[261]· » Οὐαὶ ἐπὶ οὐαὶ ἔσται, καὶ ἀγγελία ἐπὶ ἀγγελίαν· καὶ » ἐκζητηθήσεται ὅρασις ἐκ προφήτου, καὶ νόμος ἀπολεῖται ἐξ ἱερέως, καὶ » βουλὴ ἐκ πρεσβυτέρων· » νῦν δὲ ἐν ἐκείνοις πάλιν[262]· « Υἱὲ ἀνθρώπου, εἶπον » αὐτῇ[263]· Σὺ εἶ γῆ οὐ βρεχομένη, οὐδὲ ὑετὸς ἐγένετο ἐπὶ σὲ ἐν ἡμέρᾳ ὀρ- » γῆς, ἧς οἱ ἀφηγούμενοι ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, ἁρπάζον- » τες ἁρπάγματα, ψυχὰς κατεσθίοντες ἐν δυναστείᾳ. » Καὶ μετ' ὀλίγα· » Οἱ » ἱερεῖς αὐτῆς ἠθέτουν νόμον μου, καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου· βεβήλοις τε » καὶ ἁγίοις, φησὶν, οὐ διέστελλον, ἀλλὰ πάντα ἦν αὐτοῖς ἕν· καὶ ἀπὸ » τῶν σαββάτων μου παρεκάλυπτον τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν· καὶ ἐβεβηλού- » μην ἐν μέσῳ αὐτῶν. » Συντελεῖν τε τὸν τοῖχον καὶ τοὺς ἀλείφοντας αὐτὸν ἀπειλῶν· τὰ δέ ἐστιν[264]· ἁμαρτάνοντας καὶ τοὺς συγκαλύπτοντας, ὅπερ εἶναι τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων, καὶ πλαγιαζόντων τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, κατὰ τὰς καρδίας αὐτῶν τὰς ἀπηλλοτριωμένας, ἐν τοῖς ἐπιθυμήμασιν αὐτῶν. Καὶ σιωπῶ λέγειν, ὅσα περὶ τῶν βοσκόντων ἑαυτοὺς διαλέγεται[265],

---

250) « Ἐν ἄλλοις: « Ῥομφαία ἐξεγέρθητι ». 251) Ἀμνοὺς ἐννοεῖ ἐνταῦθα τοὺς προηγουμένους τοῦ ποιμνίου κριοὺς, δηλ. « τοῦ λαοῦ τοὺς προέχοντας ». 252) Ἐμφιλοχωρεῖ, ἐνδιατρίβει. 253) Δαν. Σωσ. Α', 2. 254) Ἐν ἄλλοις ἄλλως ἔστικται τὸ χωρίον: » Ἵνα δὲ τοὺς ἐν τῷ Δ. παραδρ. πρεσβυτέρους. (καὶ γὰρ παραδράμοιμεν.) καὶ τὸ τῇ δεσπ. κτλ.

255) « Σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ », Ἰεζ. γ', 17., ὅθεν ὁ Ἐπίσκοπος.

256) Κατ' ἐναλλαγὴν πτώσεως, ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς γενικὴν, ἐξαρτωμένων ἀμφοτέρων ἀπολύτως ἢ ἐλλειπτικῶς ἐκ τοῦ Ὡς. 257) Οἱ σκοποί. 258) Οἱ ἁμαρτάνοντες.

259) Τοὺς σκοποὺς μηνύσαντας τὴν κακίαν καὶ τὴν ῥομφ. 260) (Ἀπὸ κοινοῦ τὸ) Παραδράμοιμεν. 261) Ἰεζ. ζ', 26. 262) Ἰεζ. κβ', 24. 263) Τῇ πόλει τῶν αἱμάτων, τῇ Ἱερουσαλήμ· Τὸ δὲ Εἶπον ἢ Εἰπὸν, καθὼς ἀλλοῦ γράφεται, κατὰ διάλεκτον ἀντὶ Εἰπέ.

264) Τουτέστιν, πρὸς ἑρμηνείαν τῶν εἰρημένων. 265) Ἰεζ. λδ', 2, 3.

τὸ γάλα κατεσθιόντων, καὶ τὰ ἔρια περιβαλλομένων, καὶ τὸ παχὺ σφαζόντων· ἀλλὰ μὴ ποιμαινόντων τὰ πρόβατα, τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχυόντων, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ καταδεσμούντων, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπιστρεφόντων, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐκζητούντων, καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐ φυλαττόντων, ἀλλὰ μόχθῳ κατεργαζομένων, καὶ κατὰ σπουδὴν ἀπολλύντων· ὡς[266] διεσπάρθαι τὰ πρόβατα κατὰ παντὸς πεδίου καὶ ὄρους παρὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ γενέσθαι κατάβρωμα πᾶσι πετεινοῖς καὶ θηρίοις, οὐκ ὄντος τοῦ ἐκζητοῦντος καὶ ἐπιστρέφοντος· εἶτα τί; « Ζῶ ἐγὼ, φησί[267], λέγει » Κύριος, ἀντὶ τοῦ ταῦτα οὕτως ἔχειν[268] καὶ γενέσθαι τὰ πρόβατά μου εἰς » προνομήν· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου » ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν· » καὶ τὰ μὲν συνάξω καὶ περιποιήσομαι· οἱ δὲ τὰ καὶ τὰ[269] πείσονται, ἃ τοὺς κακοὺς ποιμένας εἰκός.

Ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ πάντων καὶ πάντας ἀπαριθμούμενος τοὺς προφήτας μακρὸν ἀποτείνω λόγον, ἑνὸς ἐπιμνησθεὶς ἔτι, τοῦ πρὸ τῆς πλάσεως ἐγνωσμένου, καὶ ἐκ μήτρας ἡγιασμένου, Ἱερεμίας ἦν οὗτος[270], τοὺς λοιποὺς ὑπερβήσομαι. Ζητεῖ μὲν οὗτος ὑπὲρ κεφαλῆς ὕδωρ[271], καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς πηγὴν δακρύων, ἵνα κλαύσῃ πρὸς ἀξίαν τὸν Ἰσραήλ· ὀδύρεται δὲ οὐχ ἧττον καὶ τῶν προεστώτων τὴν μοχθηρίαν· λέγει δὲ αὐτῷ διελεγχόμενος πρὸς τοὺς ἱερεῖς ὁ Θεός[272]· » Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν[273], ποῦ ἐστι Κύριος· καὶ οἱ ἀντ» εχόμενοι τοῦ νόμου μου, οὐκ ἠπίσταντό με· καὶ οἱ ποιμένες, ἠσέβουν εἰς » ἐμέ. Λέγει δὲ αὐτὸς πάλιν· Ποιμένες ἠφρονήσαντο, καὶ τὸν Κύριον οὐκ » ἐξεζήτησαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐνόησε πᾶσα ἡ νομὴ, καὶ διεσκορπί» σθησαν· Ποιμένες τε, φησὶ, πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμό» λυναν τὴν μερίδα μου, τὴν οὖσαν ἐπιθυμητὴν, δεδόσθαι εἰς [τὴν] ἔρημον » ἄβατον ». Εἶτα πρὸς αὐτοὺς πάλιν ἀποτείνεται τοὺς ποιμένας· » Ὢ! οἱ » ποιμένες[274] οἱ ἀπολλύντες καὶ διασκορπίζοντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου! » διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος, ἐπὶ τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου· » ὑμεῖς διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐξώσατε αὐτὰ, καὶ οὐκ ἐπε» σκέψασθε αὐτά. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα » ὑμῶν. » Ἀλαλάζειν τε βούλεται[275] τοὺς ποιμένας, καὶ κόπτεσθαι τοὺς κριοὺς τῶν προβάτων, διότι ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι αὐτῶν εἰς σφαγήν.

Καὶ τί μοι τὰ παλαιὰ λέγειν; Τίς δὲ τοῖς Παύλου κανόσι καὶ ὅροις ἑαυτὸν παρεκτείνων[276], οὓς περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων ἔταξε[277], νηφαλίους, σώφρονας εἶναι, μὴ παροίνους, μὴ πλήκτας, διδακτικοὺς, ἀλήπτους[278] ἐν πᾶσι, καὶ ἀνεπάφους τοῖς πονηροῖς, οὐ πολὺ τὸ διαφεῦγον εὑρήσει τὴν

---

266) Ὥστε. 267) Αὐτ. 8. 268) Διὰ τὸ ταῦθ' οὕτως ἔχειν. 269) Ὅσα δηλ. κατ' ἔκτασιν ἀναφέρονται εἰς τὴν προφητείαν. 270) » Ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν. Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας, ἡγίακά σε προφήτην, εἰς ἔθνη τέθεικά σε, « Ἱερ. Α', 1. 271) » Τίς δώσει κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὸν λαόν μου ἡμέρας καὶ νυκτός «; Ἱερ. Δ', θ'.
272) Ἱερ. Β', 8. 273) Κατὰ διάλεκτον ἀντὶ Εἶπον, ἴδε Εὐστάθ. Ὀδυσσ. Ξ, 212.
274) Αὐτ. κγ'. 275) Ἱερεμ. κέ, 34. 276) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πρὸς τὸν πῆχυν μετρουμένων ὑφασμάτων κτλ. 277) Παῦλ. Τιμόθ. Α', γ'. Τίτ. ά, 5. 278) Ἀνεγκλήτους, ἀνεπιλήπτους.

τῶν κανόνων εὐθύτητα; Τί δαί; ἃ τοῖς μαθηταῖς Ἰησοῦς, ἐπὶ τὸ κήρυγμα πέμπων νομοθετεῖ[279]; Ὧν τὸ κεφάλαιον, ἵνα μὴ τὰ καθέκαστον λέγω, τοιούτους εἶναι[280] τὴν ἀρετὴν, καὶ οὕτως εὐσταλεῖς καὶ μετρίους, καὶ, εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, οὐρανίους· ὥστε οὐχ ἧττον διὰ τὸν τρόπον αὐτῶν, ἢ διὰ τὸν λόγον τρέχειν τὸ Εὐαγγέλιον[281]. Ἐμὲ δέ φοβοῦσι καὶ ὀνειδιζόμενοι Φαρισαῖοι, καὶ γραμματεῖς ἐλεγχόμενοι[282]· ὧν[283] αἰσχρὸν, εἰ, πολὺ περιεῖναι δέον τὴν ἀρετὴν, ὡς διατετάγμεθα[284], εἴ τι δεοίμεθα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τὴν κακίαν φαινόμεθα χείρους. Ὥστε καὶ ὄφεις ἂν εἰκότως ἀκοῦσαι, καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ ὁδηγοὶ τυφλοὶ, τὸν κώνωπα διϋλίζοντες, καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες, καὶ τάφοι ῥυπαροὶ τὰ ἔνδον, μετ' εὐπρεπείας τῆς ἔξωθεν, καὶ παροψίδες καθαραὶ τὸ φαινόμενον, καὶ τἆλλα ὅσα ἐκεῖνοι καί εἰσι καὶ ἀκούουσι.

Τούτοις ἐγὼ σύνειμι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς λογισμοῖς. Ταῦτα μου τὸν μυελὸν ἐκτήκει, καὶ δαπανᾷ τὰς σάρκας, καὶ οὐκ ἐᾷ θρασὺν εἶναι, οὐδὲ πορεύεσθαι ἄνω βλέποντα. Ταῦτά μου ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν νοῦν συστέλλει, καὶ τῇ γλώσσῃ δεσμὸν ἐπιτίθησι, καὶ οὐ περὶ προστασίας εἶναι ποιεῖ τὸν λόγον, οὐδὲ τοῦ[285] κατορθοῦν ἄλλους καὶ διευθύνειν, ὃ πολλῆς ἐστι τῆς περιουσίας· ἀλλ' ὅπως ἂν αὐτὸς τὴν ἐρχομένην ὀργὴν διαφύγοιμι, καὶ μικρόν τι τοῦ ἰοῦ τῆς κακίας ἐμαυτὸν ἀποξέσαιμι. Καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον, εἶτα καθᾶραι· σοφισθῆναι, καὶ οὕτω σοφίσαι· γενέσθαι φῶς, καὶ φωτίσαι· ἐγγίσαι Θεῷ, καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους· ἁγιασθῆναι, καὶ ἁγιάσαι· χειραγωγῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλεῦσαι μετὰ συνέσεως. Πότε οὖν ἔσται ταῦτα; φασὶν οἱ ταχεῖς τὰ πάντα καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς· οἱ ῥᾳδίως οἰκοδομοῦντες καὶ καταλύοντες. Καὶ πηνίκα ὁ λύχνος ἐπὶ τὴν λυχνίαν[286]; καὶ ποῦ τὸ τάλαντον; οὕτω τὸ χάρισμα[286*] λέγοντες. Ταῦτα οἱ θερμοὶ τὴν φιλίαν ἢ τὴν εὐλάβειαν. Πότε ταῦτα, καὶ τίς ὁ ἐμὸς λόγος, ὦ γενναιότατοι; οὐ μακρὰ προθεσμία, οὐδὲ γῆρας τὸ ἔσχατον· κρείσσων γὰρ πολιὰ μετὰ φρονήσεως, ἀπαιδεύτου νεότητος, καὶ λελογισμένη βραδυτὴς, τάχους ἀπερισκέπτου, καὶ ὀλιγοχρόνιος βασιλεία, μακρᾶς τυραννίδος· ὡς καὶ ὀλίγη μερὶς τιμία, πολλῆς κτήσεως ἀτίμου καὶ σφαλερᾶς[287], καὶ χρυσὸς ὀλίγος, μολύβδου πολυταλάντου, καὶ πολλοῦ σκότους, ὀλίγον φῶς. Τὸ δὲ ταχὺ τοῦτο καὶ σφαλερὸν καὶ λίαν κατεσπουδασμένον, μὴ τοῖς σπέρμασιν ἐκείνοις ἐοικὸς ᾖ, ἃ κατὰ τῶν πετρῶν πεσόντα, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς εὐθὺς ἀνακύψαντα, οὐδὲ τὴν πρώτην ἤνεγκε τοῦ ἡλίου θερμότητα, ἢ τῷ κατὰ τῆς ψάμμου[287*] τεθέντι θεμελίῳ, μηδὲ ὀλίγον ἀντισχόντι πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰ πνεύματα[288]. Οὐαί σοι πόλις, ἧς ὁ βασιλεύς σου νεώτερός ἐστι, φησὶ Σολομῶν[288*],

279) Ματθ. Ι', 5. 280) Τὸ εἶναί ἐστι κεφάλαιον. 281) Ἐπίσης καὶ διὰ τὸ ἀνεπίληπτα τοῦ βίου των, ὡς καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας των εὐοδοῦσθαι τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου.
282) Ἴδε Ματθ. κγ'. 13. 283) Ἡ γενικὴ προθετικῶς μὲν εἰς τὸ Περιεῖναι, συγκριτικῶς δὲ εἰς τὸ Χείρους. 284) « Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Φαρισ. καὶ Γραμματ., οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν », Εὐαγγέλ. 285) (Περὶ) τοῦ.
286) (Ἐνν.) Τεθήσεται, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ Εὐαγγ. Ματθ. ἐ, 15. 286*) Τοῦ λόγου ἢ τῆς ποιαντορίας. 287) (Ἐνν.) Κρείσσων ἐστίν. 287*) Ματθ. ιγ', 5. 288) Αὐτ. ζ', 26.
288*) Σολ. Ἐκκλ. Ι', 16.

Καὶ μὴ ἴσθι ταχὺς ἐν λόγοις, τοῦ αὐτοῦ Σολομῶντος[289] φωνή· πρᾶγμά τι ἔλαττον λέγοντος τὸ περὶ λόγον τάχος τῆς περὶ πρᾶξιν θερμότητος[290].

Καὶ[291] τίς ἐστι παρὰ[292] ταῦτα, ὁ τὸ τάχος ἀπαιτῶν πρὸ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ συμφέροντος; Τίς ὁ πλάττων, καθάπερ αὐθημερὸν τοὺς πηλίνους[293], τὸν τῆς ἀληθείας προστάτην, τὸν μετὰ Ἀγγέλων στησόμενον, καὶ μετὰ ἀρχαγγέλων δοξάσοντα, καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω θυσιαστήριον ἀναπέμψοντα τὰς θυσίας, καὶ Χριστῷ συνιερεύσοντα[294]; τὸν ἀναπλάσοντα τὸ πλάσμα, καὶ παραστήσοντα τὴν εἰκόνα, καὶ τῷ[295] ἄνω κόσμῳ δημιουργήσοντα, καί, τὸ μεῖζον εἰπεῖν, Θεὸν ἐσόμενον καὶ θεοποιήσοντα; Οἶδα τίνος ἐσμὲν λειτουργοί, καὶ ποῦ κείμενοι, καὶ ποῦ πέμποντες. Οἶδα τοῦ Θεοῦ τὸ ὕψος, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, καὶ τὴν δύναμιν πάλιν. » Οὐρανὸς ὑψηλὸς, γῆ βαθεῖα[296] « καὶ τίς ἀναβήσεται τῶν ἐῤῥιμμένων τῇ ἁμαρτίᾳ; τίς περικείμενος ἔτι τὸν κάτω ζόφον καὶ τῆς σαρκὸς τὴν παχύτητα, ὅλῳ νοΐ καθαρῶς ἐποπτεύσει νοῦν ὅλον, καὶ μιγήσεται τοῖς ἑστῶσι καὶ ἀοράτοις ἐν τοῖς ἀστάτοις καὶ ὁρωμένοις; Μόλις γὰρ ἄν τις ἐνταῦθα[297] τῶν σφόδρα κεκαθαρμένων, κἂν εἴδωλον τοῦ καλοῦ θεωρήσειεν, ὥσπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐν τοῖς ὕδασι. » Τίς ὁ μετρήσας τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, καὶ πᾶσαν » τὴν γῆν δρακί; Τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῷ, καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; Τίς » τόπος τῆς καταπαύσεως αὐτοῦ, καὶ τίνι τῶν πάντων ὁμοιωθήσεται[298]; Τίς ὁ » ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ, καὶ τῇ σοφίᾳ κατασκευάσας ἄνθρωπον[299], καὶ εἰς ἓν ἀγαγὼν τὰ διεστῶτα, καὶ μίξας τὸν χοῦν τῷ πνεύματι, καὶ συνθεὶς ζῶον ὁρατὸν καὶ ἀόρατον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, ἁπτόμενον Θεοῦ καὶ οὐ περιδρασσόμενον, ἐγγίζον καὶ μακρυνόμενον; » Εἶπα, σοφισθήσομαι, φησὶν ὁ Σολομὼν[300], καὶ αὐτὴ ἐμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ μακρὰν, ὑπὲρ ὃ ἦν », τὴν σοφίαν λέγων[301] «. Καὶ ὄντως, » ὁ προστιθεὶς γνῶσιν προστίθησιν ἄλγημα[302]· οὐ μᾶλλον εὐφραίνοντος τοῦ εὑρεθέντος, ἢ ἀνιῶντος τοῦ διαφεύγοντος. Ὅπερ, οἶμαι, φιλεῖ συμβαίνειν τοῖς ἔτι διψῶσιν, ἀποσπωμένοις ὕδατος, ἢ κρατεῖν τι οὐ δυναμένοις, ἔχειν νομίζουσιν, ἢ οὓς[303] ἀπῆλθεν εὐθὺς ἀστραπὴ περιλάμψασα.

Τοῦτό με ἵστη κάτω, καὶ ταπεινὸν ἐποίει, καὶ εἶναι βέλτιον ἔπειθεν ἀκούειν φωνὴν αἰνέσεως, ἢ ἐξηγητὴν εἶναι τῶν ὑπὲρ δύναμιν· ἡ μεγαλειότης[304], καὶ τὸ ὕψος, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ αἱ καθαραὶ φύσεις, μόλις χωροῦσαι Θεοῦ λαμπρότητα, ὃν ἄβυσσος καλύπτει, οὗ σκότος ἀποκρυφὴ[305], φωτὸς ὄντος τοῦ καθαρωτάτου καὶ ἀπροσίτου τοῖς πλείοσιν· ὃς ἐν τῷ παντὶ τῷδε, καὶ τοῦ παντός ἐστιν ἔξω· ὃς καλόν ἐστιν ἅπαν, καὶ ἄνω παντὸς καλοῦ· ὃς νοῦν φωτίζει, καὶ διαφεύγει νοῦ τάχος καὶ ὕψος· ἀποχωρῶν ἀεὶ τοσοῦτον, ὅσον καταλαμβάνεται· καὶ ὑπάγων πρὸς τὰ ἄνω τὸν ἐραστὴν, τῷ φεύγειν, καὶ

289) Διχ. Κ', 1. 290) Ταχύτητος. 291) Συλλογιστικός. 292) Παραβαίνων ταῦτα.
293) (Ἐνν.) Ἀνδριάντας. 294) Φαίνεσθαι ταύτην ποιήσοντα, ὡς συγκεκαλυμμένην τέως καὶ συγκεχωσμένην τοῖς πάθεσι. 295) (Ἐπὶ) τῷ, ἵνα γένηται ἄξιον (τὸ πλάσμα) τοῦ ἄνω κόσμου. 296) Παροιμ. κέ, 3. 297) Ἐν τοῖς ἀστάτοις καὶ ὁρωμένοις, ἐν τούτῳ τῷ βίῳ δηλ.
298) Ἡσ. μ', 12. 299) Σοφ. Σολομ. θ', 1, 2. 300) Ἐκκλησ. ζ'. 23. 301) Ἐννοῶν διὰ τοῦ Αὐτή. 302) Ἐκκλησ. Α', 18. 303) Ἀντικείμενον τοῦ Περιλάμψασα. 304) Ὡς ἐξήγησις τοῦ Τοῦτο. 305) « Καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ », Ψαλμ.

τῷ οἷον κρατούμενος κλέπτεσθαι. Τοσοῦτον μὲν δὴ καὶ τοιοῦτον ἡμῖν τὸ ποθούμενον, καὶ σπουδαζόμενον! Τοιοῦτον δὲ εἶναι χρὴ τὸν νυμφαγωγὸν τῶν ψυχῶν καὶ προμνήστορα!

Ἔμοι γε μὴν δέος, μὴ καὶ τοῦ νυμφῶνος ἔξω ῥιφῶ, δεθεὶς χεῖρας καὶ πόδας, ὡς οὐκ ἐνδεδυμένος ἔνδυμα γάμου, ἀλλὰ τολμηρῶς παρενείρας ἐμαυτὸν τοῖς ἐκεῖσε ἀνακειμένοις[506]. Καί τοι προσεκλήθην μὲν ἐκ νεότητος, ἵν' εἴπω τι καὶ τῶν τοῖς πολλοῖς ἀγνοουμένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἐπεῤῥίφην ἐκ μήτρας, καὶ ἐδόθην δοτὸς ἐκ μητρικῆς ὑποσχέσεως[507], καὶ μετὰ τοῦτο τοῖς κινδύνοις ἐβεβαιώθην[508]· καὶ ὁ πόθος συνηυξήθη[509], καὶ ὁ λογισμὸς συνέδραμε· καὶ πάντα ἔδωκα φέρων τῷ λαγόντι καὶ σώσαντι, κτῆσιν, περιφάνειαν, εὐεξίαν, τοὺς λόγους αὐτούς, ὧν τοῦτο ἀπήλαυσα μόνον, τὸ παριδεῖν, καὶ ἐσχηκέναι[510], ὧν Χριστὸν προετίμησα. Καὶ ἡδύνθη μοι τὰ τοῦ Θεοῦ λόγια ὡς κηρία μέλιτος, καὶ τὴν σύνεσιν ἐπεκαλεσάμην, καὶ τῇ σοφίᾳ ἔδωκα φωνήν μου[511]. Καὶ τἄλλα δὴ ταῦτα[512], οἷον θυμὸν μετρῆσαι[513], καὶ γλῶσσαν χαλινῶσαι, καὶ ὀφθαλμὸν σωφρονίσαι, καὶ γαστέρα παιδαγωγῆσαι, καὶ δόξαν πατῆσαι τὴν κάτω μένουσαν. Παραφρονῶν λέγω[514], ἀλλ' οὖν εἰρήσεται. Ταῦτα[515] μὲν οὐ τῶν πολλῶν ἴσως ἐγενόμην φαυλότερος. Τοῦτο[516] δὲ φιλοσοφῆσαι, κρεῖττον ἢ καθ' ἡμᾶς, δέξασθαι ψυχῶν ἡγεμονίαν καὶ προστασίαν, καὶ μήπω μηδὲ ποιμαίνεσθαι καλῶς μαθόντας ἡμᾶς, μηδὲ καθαρθέντας τὴν ψυχὴν ὅσον ἄξιον, ἔπειτα ποίμνης ἐπιστατεῖν πιστευθῆναι, καὶ ταῦτα ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἐν οἷς ἀγαπητὸν[517] ὁρῶντα τοὺς ἄλλους ἄνω καὶ κάτω φερομένους τε καὶ ταρασσομένους, φυγόντα φυγῇ ἐκ τοῦ μέσου, ὑπὸ σκέπην ἀναχωρήσαντα, λαθεῖν τοῦ πονηροῦ τὴν ζάλην καὶ τὴν σκοτόμαιναν· ἡνίκα πολεμεῖ μὲν ἀλλήλοις τὰ μέλη, οἴχεται δὲ τῆς ἀγάπης, εἰ καί τι ἦν λείψανον· ὄνομα δὲ κενὸν ἄλλως ὁ ἱερεύς, ἐκχυθείσης ἐπ' ἄρχοντας ἐξουδενώσεως, ὥσπερ εἴρηται. Καὶ εἴθε κενόν· νυνὶ δὲ...[518] τρέποιτο εἰς κεφαλὰς ἀθέων ἡ βλασφημία! Φόβος δὲ ἅπας ἐξώρισται τῶν ψυχῶν, ἀντεισῆκται δὲ ἀναίδεια· τοῦ βουλομένου[519] δὲ ἡ γνῶσις καὶ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος· πάντες δέ ἐσμεν εὐσεβεῖς, ἐξ ἑνὸς μόνου τοῦ καταγινώσκειν ἄλλων ἀσέβειαν· χρώμεθα δὲ δικασταῖς τοῖς ἀθέοις[520], καὶ ῥιπτοῦμεν τὰ ἅγια τοῖς κυσί, καὶ βάλλομεν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων[521], βεβήλοις ἀκοαῖς καὶ ψυχαῖς τὰ θεῖα δημοσιεύοντες, καὶ τὰς τῶν ἐχθρῶν εὐχὰς ἐπιμελῶς ἐκπληροῦμεν οἱ δείλαιοι, καὶ πορνεύοντες ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, οὐκ αἰσχυνόμεθα. Μωαβῖται δὲ καὶ Ἀμμανῖται[522], οἷς οὐδὲ ἐξῆν παριέναι εἰς Ἐκκλησίαν Κυρίου, τοῖς ἁγιωτάτοις ἡμῶν ἐμβατεύουσιν.

---

506) Ματθ. ΚΒ', 12, 13. 507) Διότι ἡ μήτηρ του, ἐπιθυμοῦσα νὰ γεννήσῃ ἀρσενικόν, εἶχε τάξῃ εἰς τὸν θεὸν ν' ἀφιερώσῃ τὸ γεννηθησόμενον εἰς αὐτόν, καθὼς ἡ Ἄννα τὸν Σαμουήλ.
508) Ἴδε σημείωσιν 32. 509) Τῇ ἡλικίᾳ. 510) Ἐσχηκέναι αὐτούς, μόνον ἵνα προτιμήσω αὐτῶν τὸν Χριστόν. 511) Παροιμ. ις', 24. Ψαλμ. ιή, 11. ριή, 103. 512) Προσεκτησάμην. 513) Μέτρον ἐπιθεῖναι, μετριάσαι. 514) Ἔκφρασις τοῦ ἀποστόλου Παύλου, Κορινθ. Β', ιά, 22, 23. 515) (Κατὰ) ταῦτα. 516) (Κατὰ) τοῦτο, τὸ δέξασθαι κτλ. 517) Τὸ λαθεῖν ἐστιν ἀγαπητόν. 518) Καὶ εἴθε ἦν μόνον κενόν. Νυνὶ δέ..., καὶ παρασιωπᾷ τὴν λέξιν ὡς βλάσφημον. 519) Ἑκάστου ὃς ἂν βούληται, παντὸς καὶ τοῦ τυχόντος. 520) Τοῖς Ἕλλησι κατὰ τὴν θρησκείαν. 521) Ματθ. ζ', 6. 522) Οἱ εἰδωλολάτραι.

Ἀνοίξαμεν δὲ πᾶσιν οὐ πύλας δικαιοσύνης[523], ἀλλὰ θύρας λοιδορίας τε καὶ τῆς κατ' ἀλλήλων θρασύτητος· καὶ οὗτος ἄριστος ἡμῖν, οὐχ ὃς μηδὲ ῥῆμα πρόηται ἀργὸν φόβῳ Θεοῦ[524], ἀλλ' ὃς ἂν τύχῃ πλεῖστα τὸν πλησίον εἰπὼν κακῶς, ἢ διαῤῥήδην, ἢ ἐν αἰνίγμασι· καὶ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ στρέφων κόπον καὶ πόνον, ἢ ἰὸν ἀσπίδων[525], εἰπεῖν οἰκειότερον· τηροῦμεν δὲ τὰς ἀλλήλων ἁμαρτίας, οὐχ ἵνα θρηνήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ὀνειδίσωμεν· οὐχ ἵνα θεραπεύσωμεν, ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν· καὶ ἀπολογίαν ἔχομεν τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίων τραύματα· κακοὺς δὲ καὶ ἀγαθοὺς οὐχ ὁ τρόπος, ἀλλ' ἡ διάστασις καὶ ἡ φιλία χαρακτηρίζει· καὶ ἃ σήμερον ἐπαινοῦμεν, αὔριον ἐκακίσαμεν[526]· καὶ ἃ παρ' ἄλλοις στηλιτεύεται, παρ' ἡμῖν θαυμάζεται· καὶ πάντα συγχωρεῖται προθύμως τῷ ἀσεβεῖν[527]. Οὕτω δὴ κακίαν ἐσμὲν μεγαλόψυχοι!

Γέγονε δὲ τὰ πάντα ὡς τὸ ἀπαρχῆς[528], ὅτε οὔπω κόσμος ἦν οὐδὲ ἡ νῦν εὐταξία καὶ μόρφωσις, ἀλλὰ συγκεχυμένον τὸ πᾶν, καὶ ἀνώμαλον, ἐδεῖτο τῆς εἰδοποιοῦ χειρὸς καὶ δυνάμεως. Εἰ βούλει δὲ, ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ καὶ σελήνης ἀμυδροῖς φέγγεσιν, ἐχθρῶν ἢ φίλων ὄψεις οὐ διαγινώσκοντες· ἢ ὡς ἐν ναυμαχίᾳ καὶ ζάλῃ, καὶ πνευμάτων ἐμβολαῖς, καὶ ῥοθίῳ ζέοντι, καὶ κυμάτων ἐπιδρομαῖς, καὶ νηῶν ἀραγμοῖς, καὶ κοντῶν ὠθισμοῖς, καὶ κελευστῶν φωναῖς, καὶ πιπτόντων οἰμωγαῖς, ὑπερηχούμενοί τε καὶ ἀπορούμενοι, καὶ τῆς ἀνδρίας καιρὸν οὐκ ἔχοντες[529], (φεῦ τοῦ πάθους!), ἀλλήλοις περιπίπτομεν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλισκόμεθα.

Καὶ οὐχ ὁ λαὸς μὲν οὕτως, ὁ δὲ ἱερεὺς ἑτέρως· ἀλλά μοι νῦν ἐκεῖνο πληροῦσθαι δοκεῖ καθαρῶς, τὸ, «Γέγονεν ὁ ἱερεὺς καθὼς ὁ λαός[530]» ἐν κατάρᾳ πάλαι λεγόμενον. Καὶ οὐχ οἱ πολλοὶ μὲν οὕτως, οἱ δὲ ἁδροὶ τοῦ λαοῦ, ὡς εἴρηται, καὶ προέχοντες ἐναντίως· ἀλλ' οὗτοί γε καὶ φανερῶς πολεμοῦσι τοῖς ἱερεῦσιν, ἐφόδιον ἔχοντες εἰς πειθὼ τὴν εὐσέβειαν. Καὶ ὅσοι μὲν περὶ πίστεως τοῦτο πασχόντων[531], καὶ τῶν[532] ἀνωτάτω ζητημάτων καὶ πρώτων, οὐδὲ ἐγὼ μέμφομαι· ἀλλ', εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ προσεπαινῶ, καὶ συνήδομαι, καὶ τούτων εἴς εἴην, τῶν ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζομένων καὶ ἀπεχθανομένων, μᾶλλον δὲ καὶ εἶναι καυχήσομαι· κρείσσων γὰρ ἐπαινετὸς πόλεμος, εἰρήνης χωριζούσης Θεοῦ· καὶ διὰ τοῦτο τὸν πραῦν μαχητὴν[533] ὁπλίζει τὸ πνεῦμα, ὡς καλῶς πολεμεῖν δυνάμενον. Νῦν δὲ εἰσί τινες, οἳ καὶ περὶ μικρῶν πολεμοῦντες, καὶ εἰς οὐδὲν ὄφελος, καὶ κοινωνοὺς, ὅσους ἂν δύνωνται, τοῦ κακοῦ προσλαμβάνοντες, λίαν ἀμαθῶς καὶ θρασέως· εἶτα ἐπὶ πᾶσιν ἡ πίστις[534], καὶ τοῦτο τὸ σεμνὸν ὄνομα ταῖς ἰδίαις αὐτῶν φιλονεικίαις

---

523) «Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης», Ψαλμ. 524) Ματθ. ἰ. 28. 525) «Ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κόπος καὶ πόνος», «Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν», Ψαλμ.

526) Κατ' ἀντιχρονισμὸν ἀντὶ Κακίσομεν. 527) Κατὰ τὸν Σχολ., μόνης τῆς ἀσεβείας μενούσης ἀσυγχωρήτου, πάντα τ' ἄλλα συγχωρεῖται. Πιθανώτερον ὅμως, ὡς ἐκ τῆς συνθήκης τοῦ λόγου, τὸ πάντα συγχωρεῖσθαι προθύμως διὰ τὴν περὶ πάντα ἀσέβειαν.

528) Ἐν ἀρχῇ τῆς δημιουργίας, ὅτε ἡ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος· ἢ, κατὰ τὸν Σχολ., πρὸ τῆς Χριστοῦ ἐλεύσεως. 529) Οὐκ ἔχοντες καιρὸν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἀνδρίας ἡμῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὡς οἱ ἐν νυκτομαχίᾳ καὶ ζάλῃ στρατιῶται. 530) Ἡσ. κδ'.

531) (Εἰσὶν ἐκ τῶν) πασχόντων, πάσχουσιν. 532) (Περὶ) τῶν. 533) «Ὁ πραῢς ἔσω μαχητής», Ἰωὴλ, Γ, 11. 534) Ἐπιλέγεται δηλαδὴ ὡς ἀφορμὴ τῶν διωγμῶν καὶ πολέμων,

παρασυρόμενον. Ἐκ δὲ τούτων, ὡς τὸ εἰκὸς, μισούμεθα μὲν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ, ὃ τούτου χαλεπώτερον, οὐδὲ εἰπεῖν ἔχομεν, ὡς οὐ δικαίως· διαβεβλήμεθα δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων τοῖς ἐπιεικεστέροις. Οὐδὲν γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τοῖς πλείοσιν[535], οἳ μόλις ἂν τι καὶ τῶν καλῶν ἀποδέχοιντο. Τεκταίνουσι δὲ ἐπὶ τῶν νώτων ἡμῶν οἱ ἁμαρτωλοὶ[536], καὶ ἃ κατ' ἀλλήλων ἐπινοοῦμεν, κατὰ πάντων ἔχουσι. Καὶ γεγόναμεν θέατρον κοινὸν, οὐκ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, οἷον ὁ γενναιότατος τῶν ἀθλητῶν Παῦλος[537], πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἀγωνιζόμενος[538]· ἀλλὰ πᾶσι μικροῦ[539] τοῖς πονηροῖς, καὶ ἐπὶ παντὸς καιροῦ καὶ τόπου, ἐν ἀγοραῖς, ἐν πότοις, ἐν εὐφροσύναις, ἐν πένθεσιν. Ἤδη δὲ προήλθομεν καὶ μέχρι τῆς σκηνῆς[540] (ὁ μικροῦ δακρύω λέγων) καὶ μετὰ τῶν ἀσελγεστάτων γελώμεθα· καὶ οὐδὲν οὕτω τερπνὸν τῶν ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων, ὡς Χριστιανὸς κωμῳδούμενος.

Ταῦτα ἡμῖν[541] ὁ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος. Ταῦτα οἱ λίαν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρᾴου[542] μαχόμενοι. Ταῦτα οἱ πλέον ἀγαπῶντες τὸν Θεὸν, ἢ ὅσον συμφέρει. Καὶ παλαίειν μὲν οὐκ ἔξεστιν ἔξω τῶν νενομισμένων, οὐδὲ ἄλλο τι ἀγωνίζεσθαι, ἢ καταβοήσεται[543] καὶ ἀτιμασθήσεται καὶ ἀπολεῖ τὴν νίκην ὁ ἐκπαλαίων[544], ἢ ἄλλο τι μὴ καλῶς ἀγωνιζόμενος, οὐδὲ κατὰ τοὺς κειμένους ὅρους τῆς ἀγωνίας, κἂν ὅτι γενναῖος ᾖ καὶ τεχνικώτατος· ὑπὲρ Χριστοῦ δὲ ἀγωνιεῖταί τις, οὐ κατὰ Χριστὸν, ἔπειτα χαριεῖται τῇ εἰρήνῃ,[545] πολεμῶν ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς οὐκ ἔξεστιν; Καὶ οἱ μὲν δαίμονες φρίττουσιν εἰσέτι καὶ νῦν Χριστοῦ καλουμένου, καὶ οὐδὲ ὑπὸ τῆς κακίας ἡμῶν ἐξίτηλος γέγονεν ἡ τοῦ ὀνόματος τούτου δύναμις· ἡμεῖς δὲ οὐκ αἰσχυνόμεθα τὸ σεμνὸν οὕτω καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα καθυβρίζοντες καὶ μονονοὺ φανερῶς αὐτοῦ[546] βοῶντος ἀκούοντες, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, «Τὸ γὰρ ὄνομά μου βλασφημεῖται δι' ὑμᾶς ἐν τοῖς ἔθνεσι». Καὶ τὸν μὲν ἔξωθεν οὐ δεδοίκαμεν πόλεμον, οὐδὲ τὸν νῦν ἐπαναστάντα θῆρα[547] ταῖς Ἐκκλησίαις· καὶ τοῦ πονηροῦ τὸ πλήρωμα, κἂν πῦρ ἀπειλῇ, κἂν ξίφη, κἂν θῆρας, κἂν κρημνοὺς, κἂν βάραθρα, κἂν πάντων γένηται τῶν πώποτε μανέντων ἀπανθρωπότατος, κἂν ταῖς οὔσαις τιμωρίαις προσεξεύρῃ χαλεπωτέρας, ἓν ἔχω πρὸς πάντα φάρμακον, μίαν ὁδὸν εἰς νίκην (ἐν Χριςῷ καυχήσομαι), τὸν ὑπὲρ Χριςοῦ θάνατον.

Πρὸς δὲ τὸν ἐμὸν πόλεμον, οὐκ ἔχω τίς γένωμαι, τίνα συμμαχίαν ἐξεύρω, τίνα λόγον σοφίας, τί χάρισμα, ποίᾳ πανοπλίᾳ πρὸς τὰς τοῦ πονηροῦ μεθοδίας ὁπλίσομαι. Τίς νικήσει τοῦτον; Μωσῆς, ἐκτείνας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ὄρους[548], ἵν' ὁ σταυρὸς ἰσχύσῃ τυπούμενος καὶ προμηνυόμενος· Τίς; Ἰησοῦς[549] μετὰ τοῦτον, τῷ ἀρχιστρατήγῳ τῶν θείων παρατάξεων συμπαρα-

---

535) Διαβεβλήμεθα. 536) Ψαλμ. κή 3. 537) Κορινθ. Α', δ', 9. 538) Ἐφεσ. ς'.
539) Μικροῦ δεῖν. 540) Τοῦ θεάτρου δηλ., κωμῳδούμενοι. 541) (Ἐνν.) Ἐνεποίησεν ἢ προεξένησε κτλ. 542) Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ. 543) Ὁ παρὰ τοὺς ἀθλητικοὺς νόμους παλαίων ἐκδιωχθήσεται ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν θεατῶν βοῶντος, ἐκσυριχθήσεται· λέγει δὲ ᾗ ὁ Ἀπόστολος: «Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ», 544) Παλαίων ἔξω τῶν νενομισμένων. 545) Διὰ τὸ ἐπιφωνούμενον, Εἰρήνη ὑμῖν, Εἰρήνη πᾶσιν, ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ ἀρχιερέως. 546) Τοῦ Χριστοῦ. 547) Τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν ἢ τὸν Οὐάλεντα ἐννοεῖ. 548) Ἔξοδ. ιζ'. 8—13. 549) Ὁ τοῦ Ναυῆ.

πεττόμενος[550]· Τίς; Δαβίδ, ἢ ψάλλων[551], ἢ πολεμῶν ἐν σφενδόναις[552], καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ περιεζωσμένος δύναμιν εἰς πόλεμον, ἢ τοὺς δακτύλους εἰς παράταξιν γυμναζόμενος[553]. Τίς; Σαμουὴλ, καὶ προσευχόμενος τοῦ λαοῦ καὶ προθυόμενος, καὶ χρίων εἰς βασιλέα τὸν νικᾷν δυνάμενον[554]. Τίς θρηνήσει ταῦτα πρὸς ἀξίαν; Ἱερεμίας θρήνους γράφων ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ· Τίς βοήσεται, »Φεῖσαι Κύριε τοῦ λαοῦ σου καὶ μὴ δὸς τὴν κληρονομίαν σου εἰς ὄνειδος, τοῦ κατάρξαι αὐτῶν ἔθνη«; Τίς περὶ ἡμῶν προσεύξεται; Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιήλ· οἱ συνευχόμενοι καὶ συναριθμούμενοι, ἵνα κοπάσῃ μικρὸν ἡμῖν ὁ πόλεμος, ἵνα γενώμεθα ἡμῶν αὐτῶν, ἵν' ἀλλήλους πότε γνωρίσωμεν, ἵνα μηκέτι ὦμεν ἀνθ' ἑνὸς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Ἰούδας καὶ Ἰσραήλ[555]. μηκέτι Ῥοβοὰμ καὶ Ἱεροβοὰμ, μηκέτι Ἱερουσαλὴμ καὶ Σαμάρεια, αἱ ἐν μέρει διὰ τὰς ἁμαρτίας παραδιδόμεναι[556] καὶ ἐν μέρει θρηνούμεναι. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἀσθενέστερος εἶναι τοῦ πολέμου τούτου ὁμολογῶ, καὶ διὰ τοῦτο ἔδωκα τὰ νῶτα[557], καλύψας τὸ πρόσωπον ἐντροπῇ. Καὶ κατὰ μόνας καθεσθῆναι, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην, ἐξήτησα· καὶ σιωπῆσαι[558], συνιὼν ὅτι ὁ καιρὸς πονηρός ἐστιν, ὅτι ἀπελάκτισαν οἱ ἠγαπημένοι, ὅτι γεγόναμεν υἱοὶ ἀφεστηκότες, ἡ ἄμπελος ἡ εὐκληματοῦσα, ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, πᾶσα καρποφόρος, ὡραία πᾶσα, καλῶς ταῖς σταγόσι ταῖς ἄνωθεν ἀνατέλλουσα· ὅτι εἰσεστράφη εἰς ἀτιμίαν ἐμοὶ τὸ διάδημα τοῦ ἐμοῦ κάλλους, τὸ ἀποσφράγισμα τῆς ἐμῆς δόξης, ὁ τῆς καυχήσεως στέφανος. Εἰδέ τις πρὸς ταῦτα τολμηρὸς καὶ γενναῖος, μακάριος οὗτος ἐμοὶ[559] τοῦ θάρσους καὶ τῆς γενναιότητος.

Καὶ οὔπω λέγω τὸν ἔνδον καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, τὸν ἐν τοῖς πάθεσι πόλεμον, ὃν πολεμούμεθα νυκτὸς καὶ ἡμέρας[560] ὑπὸ τοῦ τῆς ταπεινώσεως σώματος, τὰ μὲν κρύβδην, τὰ δὲ φανερῶς, καὶ τῆς[561] ἄνω καὶ κάτω κυμαινούσης ἡμᾶς καὶ στροβούσης διά τε αἰσθήσεως καὶ τῶν ἄλλων τερπνῶν τοῦ βίου τούτου περιφορᾶς, τοῦ τε πηλοῦ τῆς ἰλύος, ᾧ ἐμπεπήγμεθα, καὶ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἀντιστρατευομένου τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος, καὶ διαφθείρειν ἐπιχειροῦντος τὴν βασιλικὴν ἐν ἡμῖν εἰκόνα, καὶ ὅσον θείας ἀποῤῥοίας ἡμῖν συγκαταβέβληται. Ὡς μόλις ἄν τις ἑαυτὸν, ἢ μακρᾷ φιλοσοφίᾳ παιδαγωγήσας, καὶ ἀποῤῥηγνὺς κατὰ μικρὸν τῆς ψυχῆς τὸ εὐγενὲς καὶ φωτοειδὲς τοῦ ταπεινοῦ καὶ τῷ σκότῳ συνεζευγμένου, ἢ Θεοῦ τυχὼν ἵλεω, ἢ καὶ ἄμφω ταῦτα[562], καὶ μελέτην ὅτι μάλιστα ποιούμενος ἄνω βλέπειν, τῆς κατασπώσης ὕλης ἐπικρατήσειε. Πρὶν δὲ ταύτην[563] ὑπερσχεῖν, ὅση δύναμις, καὶ ἀνακαθᾶραι ἱκανῶς τὴν διάνοιαν, ὑπέρ τε τοὺς ἄλλους μακρῷ γενέσθαι τῇ πρὸς Θεὸν ἐγγύτητι, ἢ ψυχῶν προστασίαν δέξασθαι[564], ἢ μεσιτείαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, (τοῦτο γὰρ ἴσως ὁ ἱερεύς·) οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι γινώσκω.

---

550) Ἠσ. Ν. ἑ. 13. 551) Βασιλ. Α', ις', 23. 552) Βασιλ. Α, ιζ', 49. 553) Ψαλμ. ρμδ'. 554) Τὸν Δαβίδ. 555) Βασιλ. Γ'. ιϐ'. 16. Παραλειπ. Ι', 16. 556) Τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς Ἀσσυρίοις κτλ. 557) Γραφικῶς ἀντὶ Ἔφυγον. 558) Ἐξήτησα, τὸ ὁποῖον ἴσως διορθωτέον Ἐζήτησα· τὰ δὲ ἐφεξῆς ἐπιφερόμενα, ἐκ τοῦ Δευτερον. λϐ', 14, 15. 559) (Ἐνν.) Ἐστὶ, τὸν μακαρίζω, 560) (Διὰ) νυκτὸς καὶ ἡμ. 561) (Καὶ ὑπὸ) τῆς. 562) (Ἐνν.) Συμπεσόντα, κατ' ὀνομαστικὴν ἀπόλυτον. 563) Τὴν ὕλην. 564) Τὸ δέξασθαι οὐκ εἶναι ἀσφαλὲς τὸ μὲν ὡς ὑποκείμ. τὸ δὲ ὡς ἀντικείμ.

Καὶ ὅθεν εἰς τοῦτο ὑπήχθην τὸ δέος[565]; Ἵνα μή με τοῦ δέοντος δειλότερον ὑπολαμβάνητε, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινῆτε τῆς προμηθείας. Ἀκούω μὲν αὐτοῦ τοῦ Μωσέως, ἡνίκα ἐχρημάτιζεν αὐτῷ ὁ Θεός, ὅτι πλειόνων εἰς τὸ ὄρος προσκεκλημένων, ὧν εἷς ἦν καὶ Ἀαρὼν, σὺν τοῖς παισὶ τοῖς δύο τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων[566] τῆς γερουσίας, οἱ μὲν λοιποὶ προσκυνῆσαι πόῤῥωθεν ἐκελεύσθησαν· ἐγγίσαι δὲ Μωσῆς μόνος, οὐ συναναβῆναι δὲ ὁ λαὸς, ὡς οὐ πάντων ὄντος[567], Θεοῦ γενέσθαι πλησίον, πλὴν εἴτις κατὰ Μωσέα Θεοῦ χωρῆσαι δόξαν δυνάμενος[568]. Καὶ ἔτι πρὸ τούτων ἐν ἀρχῇ τῆς νομοθεσίας, τοὺς μὲν ἄλλους σάλπιγγες καὶ ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ γνόφος, καὶ ὅλον καπνιζόμενον τὸ ὄρος, καὶ ἀπειλαὶ φρικώδεις, (»κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται[569]«·) καὶ ἄλλα τοιαῦτα δείματα ἵστη κάτω· καὶ μέγα ἦν αὐτοῖς, μόνης ἀκοῦσαι τῆς τοῦ Θεοῦ φωνῆς εὖ μάλα ἁγνισαμένοις· Μωσῆς δὲ, καὶ ἄνεισι, καὶ τῆς νεφέλης εἴσω χωρεῖ, καὶ νομοθετεῖται, καὶ δέχεται πλάκας, τοῖς μὲν πολλοῖς τὰς τοῦ γράμματος, τοῖς δὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς τὰς τοῦ πνεύματος. Ἀκούω δὲ Ναδὰβ καὶ Ἀβιούδ[570], ὅτι ξένῳ πυρὶ θυμιάσαντες μόνον, ξένῳ καὶ ἀνηλώθησαν, κολασθέντες δι' ὧν ἠσέβησαν, καὶ τὸν αὐτὸν εὑρόντες τῆς ἀπωλείας, ὃν καὶ τῆς ἀσεβείας καιρὸν καὶ τόπον· καὶ οὐδὲ Ἀαρὼν ἤρκεσε πρὸς σωτηρίαν αὐτοῖς ὁ πατὴρ, ὁ Μωσέως παρὰ Θεῷ δεύτερος. Γινώσκω δὲ καὶ Ἠλὶ τὸν ἱερέα, καὶ μικρὸν ὕστερον Ὀζὰν, τὸν μὲν[571] ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων παρανομίας ἀπαιτηθέντα δίκην, ἣν[572] ἐτόλμων κατὰ τῶν θυσιῶν, πρὸ καιροῦ τῶν λεβήτων ἀπαρχόμενοι, καὶ ταῦτα οὐκ ἀποδεχόμενον αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν, ἀλλὰ πολλὰ πολλάκις ἐπιτιμήσαντα· τὸν δὲ[573], ὅτι ψαύσας τῆς κιβωτοῦ μόνον περισπασθείσης ὑπὸ τοῦ μόσχου, τὴν μὲν περιεσώσατο, αὐτὸς δὲ ἀπώλετο, φυλάσσοντος τοῦ Θεοῦ τῇ κιβωτῷ τὸ σεβάσμιον. Οἶδα δ' ἔγωγε μηδὲ τοὺς ἐν τοῖς σώμασι μώμους τῶν ἱερέων ἢ τῶν θυμάτων ἀνεξετάστους μένοντας· ἀλλὰ τελείους τέλεια προσάγειν νενομισμένον[574]· σύμβολον οἶμαι τοῦτο τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρτιότητος. Μηδὲ στολῆς τῆς ἱερατικῆς, ἢ σκεύους τινὸς τῶν ἁγίων ψαύειν παντὶ θεμιτὸν ὄν[575]· μηδὲ τὰς θυσίας αὐτὰς, ὑφ' ὧν καὶ ὅτε καὶ οὗ μὴ καθῆκον ἦν, ἀναλίσκεσθαι· μηδὲ τὸ ἔλαιον ἀπομιμεῖσθαι τῆς χρίσεως, μηδὲ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, μηδὲ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι, ὅστις ἢ ψυχὴν ἢ σῶμα οὐ καθαρὸς μέχρι καὶ τῶν μικροτάτων. Τοσούτου δεῖ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων προσφοιτᾷν θαῤῥοῦντα· ὧν[576] ἑνὶ[577], καὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνον ἐπιβατὸν ἦν. Τοσούτου δεῖ τὸ καταπέτασμα, ἢ τὸ ἱλαστήριον, ἢ τὴν κιβωτὸν, ἢ τὰ Χερουβὶμ, ἢ προσβλέπειν εἶναι παντὸς, ἢ προσάπτεσθαι.

Ταῦτα οὖν εἰδὼς ἐγὼ, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄξιος τοῦ μεγάλου καὶ Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως, ὅς τις μὴ πρότερον ἑαυτὸν παρέστησε τῷ Θεῷ

---

565) Ἐρῶ δὲ ὑμῖν καὶ τὸ ὅθεν (πόθεν) κτλ. 566) (Ἐκ) τῶν πρεσβ. 567) Ὡς τοῦ γενέσθαι πλησίον θεοῦ, οὐ πάντων ἰδίου ὄντος. 568) (Ἐνν.) ἐστιν. 569) Ἔξοδ. ιθ'. 570) Τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀαρὼν, ἴδε Λευϊτ. Ι', 12. 571) Τοῦ Ἠλὶ, ἴδε Βασιλ. Α', β', 11, δ', 12. 572) Παρανομίαν. 573) Τὸν Ὀζᾶν. Βασιλ. Β', δ', 7. 574) Λευϊτ. ΚΑ', 17, καὶ ΚΒ', 20.
575) Ἀριθμ. ή, 13, 14. ιή, 1, 2. 576) Τῶν Ἁγίων τῶν Ἁγίων. 577) Μόνῳ τῷ Ἀρχιερεῖ, ἴδε Ἔξοδ. λ', 10. Λευϊτ. κς', 2, 34.

θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, μηδὲ τὴν λογικὴν λατρείαν εὐάρεστον ἀπεδείξατο, μηδὲ ἔθυσε τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, πνεῦμα συντετριμμένον[578], ἣν μόνην ὁ πάντα δοὺς ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν θυσίαν, πῶς ἔμελλον θαῤῥῆσαι προσφέρειν αὐτῷ τὴν ἔξωθεν, τὴν τῶν μεγάλων μυστηρίων ἀντίτυπον; Ἢ πῶς ἱερέως σχῆμα καὶ ὄνομα ὑποδύεσθαι, πρὶν ὁσίοις ἔργοις τελειῶσαι[579] τὰς χεῖρας; πρὶν τὸν ὀφθαλμὸν ἐθίσαι βλέπειν ὑγιῶς τὴν κτίσιν, καὶ εἰς θαῦμα μόνον τοῦ κτίσαντος, ἀλλὰ μὴ ζημίαν τοῦ πλάσαντος[580]; Πρὶν τῇ παιδείᾳ Κυρίου ἱκανῶς ἀνοιχθῆναι τὰ ὦτα, καὶ προστεθῆναί μοι ὠτίον μὴ βαρέως ἀκούειν δυνάμενον, ἀλλ' ἐνώτιον χρυσοῦν σαρδίῳ πολυτελεῖ δεθῆναι[581], λόγον σοφοῦ, εἰς οὖς εὐήκοον[582]. Πρὶν τὸ στόμα, τὰ χείλη, τὴν γλῶσσαν, τὸ μὲν ἀνοιχθῆναι καὶ ἑλκῦσαι πνεῦμα, ἢ πλατυνθῆναι καὶ πληρωθῆναι τῷ[583] πνεύματι λαλουμένων μυστηρίων τε καὶ δογμάτων, τὰ δὲ[584] αἰσθήσει θείᾳ, κατὰ τὴν σοφίαν εἰπεῖν[585], δεθῆναι· προσθείην δ' ἂν ὅτι καὶ ἐν καιρῷ λυθῆναι· τὴν δὲ[586], πλησθῆναι ἀγαλλιάσεως, καὶ θείας μελῳδίας γενέσθαι πλῆκτρον, ἐξεγειρομένην τῇ δόξῃ, συνεξεγειρομένην ὄρθριον, καὶ μέχρι τοῦ κολληθῆναι τῷ λάρυγγι[587] κάμνουσαν; Πρὶν ἐπὶ πέτραν στῆναι τοὺς πόδας μου καταρτισθέντας ὡς ἐλάφων[588], καὶ κατευθῦναί μοι τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα[589], καὶ μὴ παρ' ὀλίγον μηδ' ὅλως ἐκχεόμενα; Πρὶν ἅπαν μέλος ὅπλον γενέσθαι δικαιοσύνης, καὶ ἀποθέσθαι πᾶσαν νεκρότητα[590], καταποθεῖσαν ὑπὸ τῆς ζωῆς, καὶ ὑποχωρήσασαν τῷ πνεύματι;

Τίς, μήπω τοῖς ἁγνοῖς καὶ πεπυρωμένοις τοῦ Θεοῦ λόγοις[591] καεὶς τὴν καρδίαν, ἐν τῷ διανοιχθῆναι αὐτῷ τὰς γραφὰς[592], μηδὲ ἀπογραψάμενος αὐτὰ τρισσῶς[593] ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς καρδίας, ὥστε νοῦν ἔχειν Χριστοῦ, μηδὲ τῶν τοῖς πολλοῖς ἀποκρύφων καὶ ἀοράτων καὶ σκοτεινῶν θησαυρῶν εἴσω γενόμενος, ὥστε τὸν ἐν αὐτοῖς κατοπτεῦσαι πλοῦτον, καὶ ἄλλους πλουτίζειν δύνασθαι, πνευματικὰ συγκρίνων πνευματικοῖς; Τίς, μήπω θεωρήσας, ὡς θεωρεῖν ἄξιον, τὴν τερπνότητα Κυρίου, καὶ ἐπισκεψάμενος τὸν ναὸν αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ναὸς γενόμενος Θεοῦ ζῶντος, καὶ ζῶν κατοικητήριον Χριστοῦ ἐν πνεύματι; Τίς, μήπω τύπων καὶ ἀληθείας[594] ἐπιγνοὺς συγγένειαν καὶ διάκρισιν, καὶ τῶν μὲν ἀναχωρήσας, τῇ δὲ προσθέμενος, ἵνα τὴν τοῦ γράμματος φυγὼν παλαιότητα, τῇ καινότητι δουλεύσῃ τοῦ πνεύματος, καὶ μεταβῇ καθαρῶς ἐπὶ τὴν χάριν ἀπὸ τοῦ νόμου[595], πληρουμένου πνευματικῶς ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώματος; Τίς, μήπω διὰ πασῶν ὁδεύσας τῶν τοῦ Χριστοῦ προσηγοριῶν καὶ δυνάμεων, καὶ ἔργῳ καὶ θεωρίᾳ, τῶν τε ὑψηλοτέρων καὶ πρώτων καὶ τῶν δι' ἡμᾶς ταπεινοτέρων καὶ τελευταίων, τοῦ Θεοῦ, τοῦ υἱοῦ, τῆς εἰκόνος, τοῦ λόγου, τῆς σοφίας, τῆς ἀληθείας, τοῦ φω-

578) Ψαλμ. ν', 17. 579) Τελειοποιῆσαι. 580) Διορθ. πλάσματος. 581) Παροιμ. Σολ. κέ, 12. 582) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ χρυσοῦ ἐνωτίου. 583) Διορθ. Τῶν.
584) Τὰ χείλη. 585) Παροιμ. Σολομ. ιέ, 7. 586) Τὴν γλῶσσαν. 587) Ψαλμ. κά, 15.
588) Ψαλμ. λ'. 8. λθ', 2. καὶ ιζ', 34. κέ, 5. 589) Ψαλμ. ριά, 133. 590) Παῦλ. Ἐφεσ. δ', 22—24. 591) «Τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἁγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον», Ψαλμ.
592) Εὐαγγ. Λουκ. κδ'. 13. 593) Κατὰ γράμμα, ἀναγωγικῶς καὶ ἀλληγορικῶς.
594) Τύποι μὲν ἦσαν τὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, ἀλήθεια δὲ τῆς νέας. 595) «Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο», Ἰωάν. ά 17.

τός, τῆς ζωῆς, τῆς δυνάμεως, τῆς ἀτμίδος, τῆς ἀποῤῥοίας, τοῦ ἀπαυγάσματος, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ βασιλέως, τῆς κεφαλῆς, τοῦ νόμου, τῆς ὁδοῦ, τῆς θύρας, τοῦ θεμελίου, τῆς πέτρας, τοῦ μαργαρίτου, τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἁγιασμοῦ, τῆς ἀπολυτρώσεως, τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ δούλου, τοῦ ποιμένος, τοῦ ἀμνοῦ, τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ θύματος, τοῦ πρωτοτόκου[396] πρὸ κτίσεως, τοῦ πρωτοτόκου ἐκ τῶν νεκρῶν τῆς ἀναστάσεως; Τίς, τούτων τῶν ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων ἐπακούων εἰκῇ, καὶ μήπω κοινωνήσας τῷ λόγῳ, μηδὲ μεταλαβὼν αὐτοῦ, καθ' ὃ τούτων ἕκαστόν ἐστί τε καὶ κέκληται; Τίς, μήπω σχολάσας, μηδὲ μαθὼν λαβεῖν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἔτι νήπιος ὤν, ἔτι τρεφόμενος γάλακτι, ἔτι τῶν οὐκ ἀριθμουμένων ἐν τῷ Ἰσραὴλ, οὐδὲ καταλεγομένων εἰς Θεοῦ παράταξιν, μήπω τὸν Χριστοῦ σταυρὸν ὡς ἀνὴρ αἴρειν δυνάμενος, μήπω μηδὲ ἄλλο τι μέλος ὢν ἴσως τῶν τιμιωτέρων, ἔπειτα εἰς κεφαλὴν καταστῆναι Χριστοῦ πληρώματος δέξεται χαίρων καὶ προθυμούμενος; Οὐχ[397] ἔμοι γε κριτῇ καὶ συμβούλῳ· Ἀλλ' οὗτος ὁ φόβων μέγιστος, οὗτος κινδύνων ἔσχατος παντὶ τῷ συνιέντι καὶ τοῦ κατορθουμένου τὸ μέγεθος, καὶ τῆς διαμαρτίας τὸν ὄλεθρον.

Ἄλλος μὲν οὖν πλείτω κατ' ἐμπορίαν, ἔλεγον, καὶ τὰ μακρὰ διαπεραιούσθω πελάγη, καὶ συμφερέσθω τοῖς ἀνέμοις ἀεὶ καὶ τοῖς κύμασι, μεγάλα καὶ κερδήσων, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ κινδυνεύσων, ὅς τις πλευστικώτατος, ἢ ἐμπορικώτατος· ἐμοὶ δ' οὖν αἱρετώτερον ἐπὶ γῆς ἀνέχοντι, βραχεῖαν αὔλακα τέμνοντι καὶ γλυκεῖαν, πόῤῥωθεν ἀσπαζομένῳ κέρδη καὶ θάλασσαν, ζῆν οὕτως, ὅπως ἂν δύνωμαι, σὺν ὀλίγῃ καὶ μικρᾷ τῇ μάζῃ, καὶ βίον ἕλκειν ἀσφαλῆ καὶ ἀκύμαντον, ἢ μακρὸν ἀναῤῥιπτεῖν καὶ μέγαν ἐπὶ μεγάλοις κέρδεσι κίνδυνον. Ὑψηλῷ μὲν γὰρ ζημία τὸ μὴ ἐγχειρεῖν μείζοσι, μηδὲ εἰς πλείους διατείνειν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐπὶ μικρῶν ἵστασθαι, οἷον μεγάλῳ φωτὶ μικρὸν οἶκον αὐγάζοντα, ἢ πανοπλίᾳ νεανικῇ σῶμα παιδικὸν περισκέποντα· μικρῷ δὲ ἀσφάλεια μικρὰ φορτίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ, τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἑαυτὸν ὑποτιθέντα, γέλωτά τε ὀφλισκάνειν ὁμοῦ καὶ προστιθέναι τὸν κίνδυνον. Ὥσπερ γε καὶ πύργον οἰκοδομεῖν οὐκ ἄλλῳ τινὶ προσῆκεν, ἢ ὃς ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ὡς ἠκούσαμεν[398]. Ἔχετε τὴν ἀπολογίαν τὴν ὑπὲρ τῆς φυγῆς, καὶ ἴσως οὐ μετρίαν.

Ἃ μὲν οὖν με ἀφ' ὑμῶν ἀπήγαγεν, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοὶ, λυπηρῶς μὲν ἐμοὶ, καὶ ὑμῖν ἴσως, ἀναγκαίως δ' οὖν, ὡς γοῦν ἐμαυτῷ τότε ἐδόκουν, ταῦτά ἐστιν. Ἐπανήγαγε δὲ μάλιστα μὲν ὁ πρὸς ὑμᾶς πόθος, καὶ τὸ ἀντιποθούντων[399] αἰσθάνεσθαι· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἰσχυρὸν πρὸς ἀγάπην, ὡς ἀντιδιδομένη διάθεσις· δεύτερον δὲ ἡ ἐμὴ φροντὶς, τὸ ἐμὸν ἔργον, ἡ τῶν ἱερῶν γονέων πολιὰ καὶ ἀσθένεια, ἐπ' ἐμοὶ πλέον ἢ τῷ χρόνῳ καμνόντων· Ἀβραάμ[400] τοῦδε τοῦ πατριάρχου, τῆς τιμίας ἐμοὶ κεφαλῆς καὶ μετὰ ἀγ-

---

396) Πρωτότοκος μὲν πρὸ κτίσεως ὁ Θεῖος λόγος, ὡς γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· πρωτότοκος δὲ ἐκ νεκρῶν, ὡς πρῶτος ἀναστὰς ἵνα μηκέτι ἀποθάνῃ.

397) Οὐ δέξεται οὐδεὶς, ἐμοὶ τοὐλάχιστον κριτῇ καὶ συμβούλῳ χρησάμενος.

398) Εὐαγγ. Λουκ. ιδ', 28. 399) Τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ ὑμῶν ἀντιποθούντων ἐμέ.

400) Τὸν πατέρα του ἐννοεῖ, ὡς καὶ Σάῤῥαν τὴν μητέρα του, τὴν ἱερὰν Νόνναν.

γέλων ἀραθμουμένης, καὶ Σάῤῥας τῆς πνευματικῶς ὠδινούσης ἡμᾶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς πίστεως. Ὧν γενέσθαι βακτηρία τῷ γήρᾳ, καὶ ὑπερείδειν τὴν ἀσθένειαν, τῶν πρώτων[401] εὐχὴν εὐξάμενος, καὶ μέν τοι καὶ πληρώσας ταύτην, ὁπόση δύναμις, ὡς καὶ φιλοσοφίας[402] ὑπεριδεῖν αὐτῆς, τοῦ πάντων ἐμοὶ τιμιωτάτου κτήματος καὶ ὀνόματος· ἤ, τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὸ μὴ φιλοσοφεῖν δόξαι πρῶτον φιλοσοφήσας[403], οὐκ ἤνεγκα διαπεσεῖν μοι τὸν μόχθον ἐκ μιᾶς ὑποθέσεως, οὐδὲ καταλυθῆναι τὴν εὐλογίαν, ἣν καὶ κλέψαι τις ἤδη τῶν πάλαι ὁσίων[404] λέγεται, βρώματι τὸν πατέρα καὶ τριχῶν πλάσματι σοφισάμενος, καὶ τὸ καλὸν οὐ καλῶς δι' ἐπιβουλῆς θηρασάμενος. Δύο μὲν δὴ ταῦτα τῆς ἐμῆς ἥττης[405] καὶ ἡμερότητος αἴτια· καὶ ἴσως οὐκ ἄτοπον ἀμφοτέροις[406] ἐκείνους εἶξαι καὶ ὑποχωρῆσαι τοὺς λογισμούς[407]. Ἐπεὶ καὶ τοῦ νικᾶσθαι καιρὸς, ὥσπερ, οἶμαι, καὶ παντὸς πράγματος[408], καὶ κρεῖττον ἡττᾶσθαι καλῶς, ἢ νικᾷν ἐπισφαλῶς καὶ ἀθέσμως.

Τρίτον δὲ, ὃ καὶ μέγιστον, καὶ δὴ τοῦτο εἰπὼν ἔτι, τὰ λοιπὰ σιωπήσομαι· Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων[409], καὶ πρός τινα τῶν παλαιῶν ἱστοριῶν ἀναδραμὼν, ἐκεῖθεν εἵλκυσα συμβουλὴν ἐμαυτῷ πρὸς τὰ παρόντα· μὴ γὰρ εἰκῇ ταῦτα συγγεγράφθαι νομίζωμεν, μηδὲ ὄχλον ἄλλως εἶναι ῥημάτων τε καὶ πραγμάτων, ψυχαγωγίας ἕνεκα τῶν ἀκουόντων συγκείμενα, καὶ οἷον ἀκοῆς τι δέλεαρ, μέχρι τῆς ἡδονῆς ἱστάμενον· ταῦτα μὲν παιζόντων[410] μῦθοι, καὶ Ἕλληνες, οἳ τῆς ἀληθείας ὀλίγα φροντίζοντες, τῷ κομψῷ τῶν πλασμάτων καὶ τῷ λίχνῳ τῶν λέξεων καὶ ἀκοὴν καὶ ψυχὴν γοητεύουσιν. Ἡμεῖς δὲ οἱ καὶ μέχρι τῆς τυχούσης κεραίας καὶ γραμμῆς τοῦ Πνεύματος τὴν ἀκρίβειαν ἕλκοντες, οὔ ποτε δεξόμεθα. Οὐ γὰρ ὅσιον, οὐδὲ τὰς ἐλαχίστας πράξεις εἰκῇ σπουδασθῆναι τοῖς ἀναγράψασι, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος μνήμῃ διασωθῆναι· ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς ἔχωμεν ὑπομνήματα καὶ παιδεύματα τῆς τῶν ὁμοίων, εἴποτε συμπέσοι καιρὸς, διασκέψεως· ὥστε τὰ μὲν φεύγειν, τὰ δὲ αἱρεῖσθαι, οἷον κανόσι τισὶ καὶ τύποις τοῖς προλαβοῦσιν ἑπόμενοι παραδείγμασι. Τίς οὖν ἡ ἱστορία, καὶ πόθεν ἡ συμβουλή; Οὐδὲν γὰρ χεῖρον ἴσως ἀσφαλείας ἕνεκα τῶν πολλῶν διελθεῖν. Ἔφυγε καὶ Ἰωνᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ[411], μᾶλλον δὲ φεύγειν ᾤετο· ἀλλὰ κατελήφθη πελάγει, καὶ χειμῶνι, καὶ κλήρῳ, καὶ γαστρὶ κήτους, καὶ τριημέρῳ ταφῇ τύπον ἐχούσῃ μυστηρίου μείζονος. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν[412], ἵνα μὴ τὴν σκυθρωπὴν καὶ ἄτοπον ἀγγελίαν ἀγγείλῃ τοῖς Νινευΐταις, καὶ μετὰ τοῦτο ψεύστης ἁλῷ, σωθείσης τῇ μετανοίᾳ τῆς πόλεως· οὐ γὰρ τῇ σωτηρίᾳ τῶν πονηρῶν ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ τὴν διακονίαν τοῦ ψεύδους ᾐσχύνετο· καὶ οἷον ἐζηλοτύπει τῆς προφητείας τὸ ἀξιόπιστον, ὅπερ ἐν αὐτῷ καταλυθῆναι κίνδυνος ἦν, οὐ δυναμένων τῶν πολλῶν συνιδεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ ταῦτα οἰκονομίας τὸ βάθος.

---

401) Μίαν (ἐκ) τῶν πρώτων. 402) Τῆς ἐν Χριστῷ, τοῦ ἐρημικοῦ δηλ. βίου, ὃν ᾑρετίσατο.
403) Τοῦτο πρῶτον φιλοσοφήσας τὸ μὴ δόξαι φιλοσοφεῖν. 404) Ὁ Ἰσαάκ, ἀπατήσας τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακὼβ, καὶ λαβὼν τὴν εὐλογίαν τοῦ πρωτοτόκου, ἴδε Γενέσ. κζ'.
405) Ἴδε τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου. 406) Τοῖς δυσὶ τούτοις αἰτίοις. 407) Τοὺς περὶ ἀναχωρήσεως. 408) « Καιρὸς παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανὸν », Σοφ. Σολομ. 409) Ψαλμ. ος', 5.
410) Ἀντὶ Παιζέτωσαν, γ'. πληθ. προσ. τοῦ ἐνεσ. τῆς προστακτ. 411) Ἰων. Α' καὶ Β'.
412) (Ἐνν. ἀπὸ κοινοῦ τὸ) Ἔφυγεν, ἵνα κτλ.

Ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἤκουσα σοφοῦ περὶ ταῦτα ἀνδρὸς, οὐκ ἀτόπως βοηθοῦντος τῷ φαινομένῳ τῆς ἱστορίας ἀτόπῳ, καὶ ἱκανοῦ καταλαβεῖν ἀνδρὸς προφήτου βαθύτητα, οὐδὲ ταῦτα ἦν, ἃ τὸν μακάριον Ἰωνᾶν ἐποίει φυγάδα, καὶ εἰς Ἰόππην ἤγαγε, καὶ ἐξ Ἰόππης ἀνήγαγεν εἰς Θαρσεῖς[213], πελάγει πιστεύσαντα τὴν ἑαυτοῦ κλοπήν· οὔτε γὰρ ἀγνοεῖν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπίνοιαν, προφήτην γε ὄντα, εἰκὸς αὐτὸν ἦν, ὅτι διὰ τῆς ἀπειλῆς τὸ μὴ παθεῖν τὰ τῆς ἀπειλῆς Νινευΐταις ἐπραγματεύετο, κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ σοφίαν, καὶ κατὰ τὰ ἀνεξερεύνητα αὐτοῦ κρίματα, καὶ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ τὸ ἀνεξιχνίαστόν τε καὶ ἀκατάληπτον· οὔτ', εἴπερ ἠπίστατο, μὴ ἀκολουθῆσαι[214] Θεῷ, δι' οὗπερ ἐβούλετο τρόπου τὴν σωτηρίαν ἐκείνοις μηχανωμένῳ· τὸ δὲ δὴ καὶ οἴεσθαι, ὡς ἀποκρύψειν ἑαυτὸν τῷ πελάγει ἤλπισεν Ἰωνᾶς, καὶ τὸν μέγαν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ διαλήσεσθαι τῇ φυγῇ, μὴ καὶ παντελῶς ἄτοπον ᾖ καὶ ἀπαίδευτον, καὶ οὐχ ὅπως περὶ προφήτου πιστεύεσθαι δίκαιον, ἀλλ' οὐδὲ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν νοῦν ἐχόντων, καὶ μετρίως αἰσθανομένων Θεοῦ, καὶ τῆς ὑπὲρ πάντα δυνάμεως· ἀλλ' ᾔδει μὲν τοῦτο παντὸς μᾶλλον ὁ Ἰωνᾶς, φησὶν ὁ τὸν λόγον εἰπὼν, καὶ ἐγὼ πείθομαι, εἰς ὅ,τι ἔφερε[215] τοῖς Νινευΐταις τὸ κήρυγμα, καὶ ὅτι τὸν δρασμὸν βουλεύων, τόπον μὲν ἤμειβε, Θεὸν δὲ οὐκ ἔφευγεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις ἀνθρώπων, οὐ γῆς ἑαυτὸν κατακρύψας κόλποις[216], οὐ θαλάσσης βάθεσιν, οὐ πτεροῖς κουφισθεὶς, εἴτις ἐπίνοια, καὶ ἀναδραμὼν εἰς ἀέρα, οὐχ ᾅδου τοῖς κατωτάτω προσομιλήσας, οὐ νέφους παχύτητα περιβαλόμενος, οὐκ ἄλλο τῶν ἁπάντων οὐδὲν εἰς ἀσφάλειαν τοῦ δρασμοῦ βουλευσάμενος· ἀλλὰ τοῦτο μόνον τῶν πάντων ἀφευκτότατόν τε καὶ ἀμαχώτατον, Θεὸς κατασχεῖν καὶ ὑπὸ χεῖρα λαβεῖν θελήσας· φθάνει τοὺς ταχεῖς, σφάλλει τοὺς συνετοὺς, περιτρέπει τοὺς ἰσχυροὺς, συστέλλει τοὺς ὑψηλοὺς, ἡμεροῖ θράσος, πιέζει δύναμιν· οὐ τοίνυν ἠγνόει τοῦ Θεοῦ τὴν κραταιὰν χεῖρα ὁ τοῖς ἄλλοις ταύτην ἀπειλῶν Ἰωνᾶς· οὐδὲ ὡς φευξόμενος εἰς ἅπαν διενοεῖτο τὸ θεῖον· μὴ τοῦτο πιστεύσωμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἔκπτωσιν ἑώρα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μεταβαίνουσαν εἰς τὰ ἔθνη τὴν προφητικὴν χάριν ᾐσθάνετο, διὰ τοῦτο ὑποχωρεῖ τῷ κηρύγματι, καὶ ἀναβάλλεται τὸ ἐπίταγμα, καὶ τὴν κατασκοπὴν τῆς χαρᾶς ἀφεὶς, (τοῦτο γὰρ Ἑβραίοις ἡ Ἰόππη δύναται[217]·) τὸ παλαιὸν ὕψος[218] λέγω καὶ τὸ ἀξίωμα, εἰς τὸ τῆς λύπης ἑαυτὸν ἔῤῥιψε πέλαγος. Καὶ διὰ τοῦτο χειμάζεται, καὶ καθεύδει, καὶ ναυαγεῖ, καὶ ἐξυπνίζεται, καὶ κληροῦται, καὶ ὁμολογεῖ τὴν φυγὴν, καὶ καταποντίζεται, καὶ ὑπὸ τοῦ κήτους καταπίνεται μὲν, οὐκ ἀναλίσκεται δέ· ἀλλ' ἐκεῖ τὸν Θεὸν ἐπικαλεῖται, καὶ, τὸ θαῦμα! Χριστῷ τριήμερος συνεκδίδοται[219].

Ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω μικρὸν ὕστερον, ἣν διδῷ Θεὸς φιλοπονώτερον ἐξεργασθησόμενος· νῦν δὲ, ὅ μοι λέγειν ὁ λόγος ὡρμήθη, σκοπεῖν ἔπεισί μοι καὶ ὑπολαμβάνειν, ὅτι ἐκείνῳ μὲν, τάχα τι καὶ

---

213) Εἰς τὴν Ταρσόν. 214) (Ἀπὸ κοινοῦ τὸ) Εἰκὸς ἦν. 215) Ἐπεξήγησις τοῦ Τοῦτο. 216) (Ἐν) κόλποις. 217) Σημαίνει ἡ λέξις Ἰόππη (παρὰ τοῖς) Ἑβραίοις. 218) Ἡ ἀναγωγικὴ ἔννοια τῆς Κατασκοπῆς (σκοπιᾶς, βίγλας). 219) Ἀναδίδοται ὁμοίως ἀπὸ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους, ὡς ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ τάφου.

συγγνώμης ἦν, δι' ἣν εἶπον αἰτίαν, ὀκνοῦντι τὴν προφητείαν· ἐμοὶ δὲ, τίς ἄρα λόγος, ἢ τίς ἀπολογίας ὑπελείπετο τόπος ἐπὶ πλέον ἀφηνιάζοντι, καὶ τὸν, οὐκ οἶδ' εἴτε ἐλαφρὸν, εἴτε βαρὺν εἰπεῖν χρὴ, ἀλλὰ τόν γε τεθέντα ζυγὸν τῆς λειτουργίας ἀναινομένῳ; Εἰ γὰρ ὃ μόνον ἐν τούτοις ἰσχυρόν ἐστιν εἰπεῖν, τοῦτο δοίη τις, ὅτι πολλῷ κατωτέρω κείμεθα τοῦ ἱερατεύειν Θεῷ, καὶ ὅτι τῆς Ἐκκλησίας ἄξιον εἶναι χρὴ πρῶτον, εἶτα τοῦ βήματος· καὶ τούτου[420] πρῶτον, εἶτα τῆς προεδρείας· τάχα ἕτερος ἡμᾶς οὐκ ἀφήσει τοῦ τῆς ἀπειθείας ἐγκλήματος. Δεινὴ δὲ ἀπειθείας ἀπειλὴ, καὶ δεινὰ ταύτης τὰ ἐπιτίμια· ὥσπερ γε καὶ τῆς ἑτέρας μερίδος[421], μηδὲ ὀκνεῖν, μηδὲ ἀναδύεσθαι, μηδὲ ὥσπερ ὁ Σαοὺλ ἐκεῖνος τοῖς σκεύεσιν ὑποκρύπτεσθαι τοῖς πατρικοῖς[422], κἂν πρὸς ὀλίγον, καλούμενον ἐπὶ προστασίαν· ἀλλ' ὡς ἐπί τι πρᾶγμα κοῦφον καὶ ῥᾷστον χωρεῖν ἑτοίμως, οὗ μηδὲ μεταθέσθαι ἀσφαλὲς, μηδὲ βουλῇ δευτέρᾳ θεραπεῦσαι τὴν προλαβοῦσαν.

Διὰ τοῦτο ἔκαμνον ἐγὼ τοῖς λογισμοῖς τὸ δέον ἀνερευνώμενος, καὶ μέσος δύο φόβων ἱστάμενος, τοῦ τε κατασπῶντος καὶ τοῦ ἀνάγοντος[423]. Καὶ ἐπὶ πλεῖστον τούτοις ἐναπορήσας, καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐμαυτὸν ταλαντεύσας, ἢ ὥσπερ ῥεῦμα ἀστάτοις πνεύμασι τῇ δε κἀκεῖσε μεταχλιθεὶς, τέλος ἐγενόμην τοῦ σφοδροτέρου καί με νικήσας ἔχει παρασύρας ὁ φόβος τῆς ἀπειθείας. Καὶ σκοπεῖτε ὡς ὀρθῶς καὶ δικαίως διαιτῶ[424] τοῖς φόβοις, μήτε τῆς οὐ διδομένης ἐφίεσθαι[425] προστασίας, μήτε ἀπωθεῖσθαι τὴν διδομένην· τὸ μὲν γὰρ εἶναι θρασέων, τὸ δὲ ἀπειθῶν, καὶ ἀπαιδεύτων ἀμφότερα· καὶ μέσος εἰμί τις τῶν τε ἄγαν τολμηρῶν καὶ τῶν λίαν δειλῶν· τῶν μὲν πάσαις[426] ἐπιπηδώντων δειλότερος, τῶν δὲ φευγόντων πάσας θαῤῥαλεώτερος. Οὕτως ἐγὼ περὶ τούτων γινώσκω! Καὶ ἔτι διελέσθαι[427] σαφέστερον· τῷ μὲν φόβῳ τῆς προστασίας τάχα ἂν βοηθήσειε καὶ ὁ νόμος τῆς εὐπειθείας, τοῦ Θεοῦ τὴν πίστιν ἀμειβομένου διὰ τῆς ἑαυτοῦ χρηστότητος, καὶ εἰς προστάτην τέλειον καταρτίζοντος τὸν αὐτῷ θαῤῥήσαντα, καὶ πάσας θέμενον ἐπ' αὐτὸν τὰς ἐλπίδας· τῷ δὲ κινδύνῳ τῆς ἀπειθείας, οὐκ οἶδα τίς ἔσται ὁ βοηθῶν, ἢ τίς ὁ θαῤῥεῖν διακελευόμενος λόγος. Φόβος γάρ[428], μὴ τοῦτό γε ἀκούσωμεν, περὶ ὧν ἐπιστεύθημεν, ὅτι »τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐκζητήσω[429] «· καὶ »καθὼς ἀπώσασθέ με τοῦ εἶναι εἰς ἡγουμένους τοῦ λαοῦ μου καὶ ἄρχοντας, οὕτω κἀγὼ ἀπώσομαι ὑμᾶς τοῦ εἶναι ὑμῖν εἰς βασιλέα[430] «· καὶ »καθὼς οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς μου, ἀλλ' ἐδώκατε νῶτον σκληρὸν, καὶ ἠπειθήσατε· οὕτως ἔσται, ὅταν ἐπικαλέσθησέ με· ἐγὼ δὲ οὐκ ἐπιβλέψω ἐπὶ τὴν προσευχὴν ὑμῶν, οὐδ' εἰσακούσομαι[431] «. Ταύτας μὴ γένοιτο ἐλθεῖν ἡμῖν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ τὰς φωνὰς, ᾧ κἂν τὸν ἔλεον ᾄδωμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν κρίσιν γε πάντως συνᾴδομεν[432].

---

420) Τοῦ βήματος, τῆς ἱερωσύνης. 421) Δεινὰ ἐπίσης εἰσὶ καὶ ταύτης τὰ ἐπιτίμια, τοῦ μηδὲ ὀκνεῖν δηλονότι, μηδὲ ἀναδύεσθαι κτλ. Ἀλλὰ χωρεῖν ἑτοίμως. 422) Ἴδε Βασιλ. Α'. ι, 17—23. 423) Τοῦ μὲν περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ἔργου, κατασπῶντος· τοῦ δὲ τῆς ἀπειθείας, ἀνάγοντος. 424) Διακρίνω. 425) (Ὥστε) ἐφίεσθαι. 426) Ταῖς προστασίαις.
427) (Ὥστε) διελέσθαι. 428) (Ἐνν.) ἐστί. 429) Ἰεζεκ. γ', 17—19. 430) Βασιλ. Α', η, 7, 8. ι, 18, 19. 431) Δευτερονομ. λ', 20, 21. 432) Κατὰ τὸ »Ἔλεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι Κύριε«. Ψαλμ. ρ', καὶ Ἰερεμ. θ', 24.

Ἀλλὰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τὴν ἱστορίαν φέρομαι, καὶ τῶν παλαιῶν τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἀνασκοπῶν, εὑρίσκω ὅσους πώποτε εἰς ἐπιστασίαν ἢ προφητείαν ἡ χάρις προὐβάλετο, τοὺς μὲν εἴξαντας προθύμως τῇ κλήσει, τοὺς δὲ ἀναβαλλομένους τὸ χάρισμα, καὶ οὐδετέρων μεμπτήν, οὔτε τῶν ὑποχωρησάντων τὴν δειλίαν, οὔτε τῶν ὁρμησάντων τὴν προθυμίαν. Οἱ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τὸ μέγεθος ηὐλαβήθησαν, οἱ δὲ τῷ καλοῦντι πιστεύσαντες ἠκολούθησαν. Πρόθυμος ἦν Ἀαρὼν[433] ἀλλὰ Μωσῆς ἀπεμάχετο[434]· ὑπήκουσεν Ἡσαΐας ἑτοίμως[435], ἀλλ' ἐδεδοίκει τὸ νέον Ἱερεμίας[436], καὶ οὐ πρότερον τὴν προφητείαν ἐθάῤῥησεν, ἢ παρὰ θεοῦ λαβεῖν καὶ ὑπόσχεσιν καὶ δύναμιν τῆς ἡλικίας κρείττονα. Τούτοις ἐμαυτὸν ἐγὼ κατεπᾴδω τοῖς λογισμοῖς, καί μοι κατὰ μικρὸν εἴκει τε καὶ μαλάσσεται, ὥσπερ σίδηρος, ἡ ψυχή· καὶ συνεργὸν λαμβάνω τῶν λογισμῶν τὸν χρόνον· καὶ συμβουλίαν τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα, οἷς πᾶσαν τὴν ἐμαυτοῦ ζωὴν κατεπίστευσα. Διὰ τοῦτο «οὐκ ἀπειθῶ, οὐδὲ ἀντιλέγω», φησὶν ὁ ἐμὸς δεσπότης[437], οὐκ ἐπὶ προστασίαν καλούμενος, ἀλλ' ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος· ἀλλὰ καὶ προσπίπτω καὶ ταπεινοῦμαι ὑπὸ τὴν κραταιὰν τοῦ Θεοῦ χεῖρα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμαι τῆς πρὶν ἀργίας καὶ ἀπειθείας, εἴ τί μοι τοῦτο ἔγκλημα. Ἐσιώπησα μέν, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ σιωπήσομαι· ὑπεχώρησα μέν τι μικρόν, ὅσον ἐμαυτὸν ἐπισκέψασθαι, καὶ τῇ λύπῃ δοῦναι παράκλησιν· ἀλλὰ νῦν ὑψοῦν αὐτὸν ἐν Ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων αἰνεῖν[438] ἐδεξάμην· εἰ ἐκεῖνα κατηγορίας, ταῦτα συγγνώμης ἄξια.

Τί δεῖ μακροτέρων ἡμῖν τῶν λόγων; Ἔχετε ἡμᾶς, ὦ ποιμένες καὶ συμποιμένες· ἔχετε, ὦ ποίμνιον ἱερὸν καὶ Χριστοῦ τοῦ ἀρχιποίμενος ἄξιον· ἔχεις, ὦ πάτερ, εἰς πάντα νενικημένον, καὶ κατὰ τοὺς τοῦ Χριστοῦ νόμους πλέον, ἢ κατὰ τοὺς ἔξωθεν ὑπεξούσιον· ἔχεις τὴν εὐπείθειαν, ἀπόδος τὴν εὐλογίαν· χειραγώγησον καὶ σὺ ταῖς εὐχαῖς, ὁδήγησον τῷ λόγῳ, τῷ πνεύματι στήριξον. «Εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων.» Καὶ στηριχθείημεν ἐγώ τε καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃν ἠρετισάμην[440], ὅν μοι καὶ γενέσθαι κατάπαυσιν εἰς αἰῶνα εὔχομαι, ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν Ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν ἐκεῖσε παραπεμφθέντι, καὶ πανήγυριν πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. Ἡ μὲν δὴ πρεσβεία[441] τοσαύτη, καὶ οὕτως εὔλογος· ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν[442], καὶ ἀποδοὺς ἡμᾶς ἀλλήλοις· ὁ καθίζων βασιλεῖς ἐπὶ θρόνων, καὶ ἀπὸ γῆς ἐγείρων πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα· ὁ ἐκλεξάμενος Δαβὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, καὶ ἀναλαβὼν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων, ἐλάχιστον ὄντα ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰεσσαὶ καὶ νεώτατον· ὁ διδοὺς ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, πρὸς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου τελείωσιν, αὐτὸς κρατήσειε τῆς χειρὸς ἡμῶν τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὁδηγήσειε, καὶ μετὰ δόξης προσλάβοιτο, ποιμένων ποιμαίνοντας, καὶ ὁδηγῶν ὁδηγοῦντας· ὡς ἂν ποιμαίνοιμεν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ

---

433) Ἔξοδ. δ', 2. 434) Ἔξοδ. γ', δ', 12. 435) Ἡσ. ς', 8. 436) Ἱερεμ. ά, 4.
437) Ἡσ. νγ', 7. 438) Ψαλμ. ρς', 32. 439) Σειράχ. γ', 9. 440) Ἡ ἐπισκοπὴ τῶν Σασίμων, εἰς ἣν εἶχεν ἐκλεχθῇ. 441) Δέησις, ἱκεσία. 442) Παῦλ. Ἐφεσ. Β', ί, 13.

μετ' ἐπιστήμης, ἀλλὰ μὴ ἐν σκεύεσι ποιμένος ἀπείρου· τὸ μὲν, ἐν εὐλογίᾳ, τὸ δὲ, ἐν κατάρᾳ τοῖς πάλαι κείμενον. Αὐτὸς δοίη ἡμῖν δύναμιν, καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ παραστήσειεν αὐτὸς ἑαυτῷ λαμπρὰν τὴν ποίμνην καὶ ἄσπιλον, καὶ τῆς ἄνω μάνδρας ἀξίαν, ἐν τῇ κατοικίᾳ τῶν εὐφραινομένων, ἐν τῇ τῶν ἁγίων λαμπρότητι. Ὡς ἂν ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πάντες λέγωμεν δόξαν, ποίμνη τε ὁμοῦ καὶ ποιμένες, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΤ'. ΑΙΣΧΙΝΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ.

Αἰσχίνης Ἀτρομήτου, ῥήτωρ Ἀθηναῖος, ἀκμάζων ἐπὶ Φιλίππου, μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Ἰσοκράτους, ἀντεπολιτεύετο κατὰ τοῦ Δημοσθένους, καὶ κατηγορηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὡς φιλιππίζων, ἐξωρίσθη. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ῥόδον ἐσύστησεν ἐκεῖ σχολὴν ῥητορικῆς καὶ ἀπέθανεν εἰς Σάμον προβεβηκώς. Σώζονται δὲ αὐτοῦ τρεῖς ἐκτεταμένοι λόγοι καί τινες ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἔγραψεν ἐπὶ τῆς ἀποδημίας του.

Α'. ΦΙΛΟΚΡΑΤΕΙ.

ΛΥΣΑΝΤΕΣ[1] ἐκ Μουνυχίας[2] ἑσπέρας, λαμπρῷ[3] σφόδρα Σκίρωνι[4], περὶ μέσην ἡμέραν κατήχθημεν εἰς Νηρησσὸν[5] τὴν Κείων. Καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἐννέα· σκαιὸς[6] γὰρ ἦν ὁ ἄνεμος· εἶτα πάλιν λύσαντες, ἅμα τῇ ἕῳ εἰς Δῆλον ἤλθομεν. Δήλιοι δὲ ἐνόσουν λοιμώδη τινὰ νόσον. Τὰ μὲν πρόσωπα ἐπίμπλαντο λεύκης[7], καὶ τὰς τρίχας λευκοὶ ἐγίνοντο, ὁ δὲ τράχηλος αὐτῶν καὶ τὰ στέρνα ἀνῴδει[8]· πυρετοὶ δ' οὐκ ἐγίγνοντο, οὐδὲ ἀλγηδόνες μεγάλαι, οὐδὲ τὰ κάτω μέρη παρήλαττεν[9] οὐδέν· ταῦτα δὲ ἐτίθεντο[10] κατὰ μῆνιν Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέναι, ταφέντος ἐν τῇ νήσῳ τινὸς τῶν ἐπιφανῶν, οὐ πρότερον εἰωθός[11]· ἐκ τούτου οὖν προσβαλεῖν αὐτοῖς τὸν θεὸν τὴν νόσον ταύτην ὑπελάμβανον. Ἡμεῖς δὲ, ὥσπερ ὥς τι[12] ἔθνος ἀλλόφυλον, ἢ νῆσον ἐν τῇ ἔξω θαλάττῃ[13] ἀφιγμένοι, καὶ ἰδόντες ἐξαίφνης χρῆμα ποικίλον ἀνθρώπων[14], νυκτὸς ἔτι ἀποφεύγοντες ᾠχόμεθα, πυνθανόμενοι ἀλλήλων κατὰ τὸν πόρον[15], εἰ τὸ χρῶμα ἔχοι ἕκαστος, οἷον ἐκόμιζεν οἴκοθεν, καὶ τὰς τρίχας. Ζάλη δὲ καὶ ἄνεμος ἐξώστης[16] ἐμπεσὼν ἀπήνεγκεν ἡμᾶς ὑπὲρ Κρήτην, πλησίον Ψα-

---

[1]) Τὰ ἀπόγαια (ἐννοεῖται) πρυμνήσια σχοινία. [2]) Λιμὴν τῶν Ἀθηνῶν. [3]) Σφοδρῷ.
[4]) Βορειοδυτικὸς ἄνεμος, πνέων ἀπὸ τὰς Σκιρωνίας πέτρας, τὴν Κακιὰν Σκάλαν.
[5]) Ἴσως Κορησσὸν, διότι ἡ Κορησσὸς ἦτον πόλις τῆς Κέω. [6]) Κακὸς, ὄχι δεξιός. Ἡ φράσις αὕτη διὰ μέσου. [7]) Ἀλφοῦ, εἶδος λευκοῦ ἐξανθήματος (λειχῆνος). [8]) Ἀνοιδέω.
[9]) Διέφερον ἀπὸ τὴν παλαιάν των κατάστασιν. [10]) Ὑπελάμβανον. Ἴσως ὅμως γραπτέον Ἐπείθοντο. [11]) Τὸ θάπτειν ἐκεῖ. Κ. §: 489, β'. [12]) Εἴς τι. [13]) Τῷ ὠκεανῷ.
[14]) Χρῆμα ἀνθρώπων, περιφρ. ἀντί: ἀνθρώπους. [15]) Εἰς τὸν πλοῦν. [16]) Ἄνεμος σύρων τὰ πλοῖα ἀπὸ τὸν δρόμον των.

μαθοῦντος[17]. Ὡς δὲ ἐν ἀπόπτῳ ἦμεν ἤδη[18], ἀντιπνεῖ πνεῦμα Λιβυκόν[19]. Εἶτα πνεύσαντος ἡμῖν ἀπαρκτίου[20], πάλιν ἐφερόμεθα πέντε νύκτας ἐν θαλάττῃ γενόμενοι[21], ἐν αἷς προσέσχομεν Ἀθρώνῃ[22]· ἵνα μάθωμεν μὴ πολυπραγμονεῖν, εἴ τις ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι κατὰ τοὺς νόμους, ἢ μή, στεφανοῦται[23]. Κἀκεῖθεν τέτταρσιν ἡμέραις ἀφικόμεθα εἰς ἐπίνειόν τι τῆς Ῥοδίας[24]· ὅπου νοσῆσαί μοι συνέβη τὴν περὶ τὸ ἆσθμα νόσον. Ὡς δὲ ἐπιμείναντός μου αὐτόθι, οὐκ ἐνεδίδου[25] ἡ νόσος, διέπλευσα εἰς Ῥόδον, καὶ ἐδέξατο ἡμᾶς εὐμενῶς ὁ τόπος· εὐθὺς γάρ, ὡς διέβην, πολὺ ῥάων[26] ἐγενόμην. Καὶ ταυτὶ μὲν εἴχομέν σοι τέως ἐπιστέλλειν· τὰ δ᾽ ἄλλα ὡς ἂν ἕκαστα συμβαίνοι, δηλώσομεν. Εὐτύχει, καὶ μὴ πρόσκρουε μήτε τοῖς πλέον σου, μήτε τοῖς ἔλαττον δυναμένοις.

Ε'.

Ὁ μὲν Ἰουλιάδης, ᾧ μάλιστ᾽ ἐπεποίθεις[27], οὔτε, ὅτε ἀφίγμεθα εἰς Ῥόδον, παρὼν ἔτυχεν, ἀλλὰ περὶ Λίνδον[28] ἦν· οὔτε ἐπανελθὼν εἰς Ῥόδον περιττῶς ἠσμένισεν[29] ἡμᾶς, ἔξω δὴ τοῦ τὰ κοινὰ ταῦτα, προστάξαι, λέγειν[30], εἴ τινων χρῄζομεν. Ὁ δὲ Κλεοκράτης, οὐδέ, μὰ τοὺς θεούς, ἐπιστεῖλαί σοι δυναίμην ἂν αὐτάρκως τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας, ὅσῃ κέχρηται περὶ ἐμέ· καὶ γὰρ οἰκίαν παρεσκεύασέ[31] μοι δημοσίᾳ δοθῆναι, καὶ χωρίον ἐν Καμείρῳ[32], καὶ αὐτὸς δὲ ἔπεμψεν ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἄφθονα, οὐχ ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Τέθραυντι καὶ Ὁπλιστίῳ[33]· καὶ τὰ μὲν ἄλλα εἰ καὶ φαυλότερα τῶν Ἀθήνησιν, ὥσπερ ἔλαιον καὶ μέλι, ἀλλ᾽ οἵων παρόντων[34] οὐδὲν ἂν τῶν ἐκεῖ δεηθείημεν· οἶνόν γε μὴν καὶ πολὺ ἀμείνω τοῦ παρ᾽ ὑμῖν, καὶ ἐκ στροβίλου[35] ἅμα καὶ ἀλεύρων καὶ ἀρωμάτων πεποιημένα ἐν τύποις[36] τραγήματα, ὧν καὶ πέπομφά σοι. Ταῦτα δ᾽ ἡμῖν ἔπεμψε, καὶ πυρῶν μεδίμνους, ὅσοις ἐγὼ μεδίμνοις οὐχ ὅπως[37] ἐμαυτόν, ἀλλὰ καὶ πάντας Κοθωκίδας[38] διαρκεῖν[39] ἂν ἠδυνάμην· καὶ πολλὰ δὲ ἄλλα πρὸς τούτοις, ἃ γράφειν αἰσχύνομαι, ἵνα μή τινα δηλοῦν ἐμὴν μικρολογίαν δόξω. Τὸ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ πάνυ ὑπερασπάζεσθαι, μικρολογίας μέν τινος εἶναί φημι καὶ ἀπειροκαλίας· φιλοφρονημάτων δὲ καὶ μικρῶν πάνυ ἔγωγε ἡττᾶσθαι[40] ὁμολογῶ. Παρέχει δὲ ἡμῖν καὶ ἄλλα καλλίω, συῶν τε ἀγρίων καὶ δορκάδων τῶν πέραθεν[41] ἀπολαύσματα· ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς ἡμῖν σύνεστιν ὁσημέραι[42], καὶ μεταδίδωσι τῆς αὐτοῦ σοφίας, ᾗ σοφωτέρα ἢ καθ᾽ ἡμᾶς

---

17) Πόλις Κρήτης. 18) Ἐβλέπαμεν ἤδη τὴν πόλιν. 19) Ἐκ Λιβύας, ὁ Λίβυς δηλ. μεσημβρινοδυτικός. 20) Βορέως. 21) Τὸ Γενόμενοι ἐλλείπει ἀπό τινα ἀντίγραφα.

22) Πόλις τις ἄγνωστος. 23) Διότι ἐξωρίσθη ἐγκαλέσας τὸν Δημοσθένην ὡς ἀδίκως στεφανωθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως. 24) Χώρας, τῆς ἀντικρὺ τῆς Ῥόδου εἰς τὴν Ἀσίαν.

25) Ἠλαττοῦτο, 26) Καλλήτερα (εἰς τὴν ὑγείαν). 27) Ὅτι θέλει μᾶς δεχθῇ.

28) Ἄλλη πόλις τῆς Ῥόδου, 29) Μᾶς ἐχάρη ἢ μᾶς ὑπεχρέωσε, μᾶς ἐπεριποιήθη.

30) Τὸ προστάξαι ἡμᾶς (νὰ τὸν προστάξωμεν) κτλ. 31) Κατώρθωσε δοθῆναί μοι.

32) Ἄλλη πόλις τῆς Ῥόδου ἡ Κάμειρος. 33) Δύω συνοδοιπόροι του, ἤ, πιθανώτερον ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου, οἰκέται. 34) Εἶναι τοιαῦτα, ὥστε παρόντων αὐτῶν, οὐδὲν κτλ. 35) Κουκκουνάρας. 36) Τυπωμένα εἰς διάφορα σχήματα. 37) Οὐ μόνον. 38) Ὁ Αἰσχίνης ἦν τὸν δῆμον Κοθωκίδης. 39) Νὰ κάμω νὰ ἀρκεσθῶσι. 40) Ὅτι νικῶμαι ἀπὸ τὰ φιλοφρονήματα, ὅτι καθυποχρεοῦμαι ἀπὸ αὐτά. 41) Τῶν ἐκ τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου, τῆς Καρίας. 42) Καθημέραν.

ὅτιν ἃ γὰρ ἐγὼ παθὼν ἐδιδάχθην, ταῦτα πρὶν παθεῖν φυλάττεται[43], σοφίᾳ, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄφρονες, πείρᾳ διδασκόμενος· οὐ γὰρ πολιτεύεται[44]. Καὶ ὅσον γ' ἐπὶ Κλεοκράτει[45], οὐδεμιᾶς πόλεως ἄλλης, οὐδὲ ἀνθρώπων ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ[46], καὶ ἀρχὴ δοκεῖ μοι τοῦ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι[47] πολιτείας. Καὶ οὕτω μὲν ὑπεραγαπῶ τὰ παρόντα[48], καὶ, ὅπερ φασὶ Σοφοκλέα ἤδη γέροντα ὑπὲρ ἄλλης ἡδονῆς[49] εἰπεῖν, ὥσπερ κυνὸς λυττώσης ἀπηλλάχθαι ποτὲ τῆς τοῦ πολιτεύεσθαι ἡδονῆς δοκῶ[50], καὶ ὅταν ὁ νοῦς ἐπικρατῇ, τρισευδαίμων ἔγωγε ἐμαυτῷ τῆς φυγῆς ἣν φεύγω, φαίνομαι· ὅταν δ' αὖ πάλιν ὑπέλθῃ μοι λογισμός τε καὶ γνώμη τῶν αὐτόθι[50], οὐχ ἑταίρων μόνον, ἀλλὰ καὶ συγγενῶν, καὶ ἐκκλησίας, καὶ Κολυττοῦ[51], ἐν ᾧ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη ᾤκησα, καὶ τοῦ Ἁλῆσι[52] χωρίου, καὶ τῶν ἐκεῖ μοι μετὰ σοῦ καὶ Φιλίνου διατριβῶν γενομένων, μεταῤῥεῖ τὸ αἷμα ἀλλοσέποι τῶν σπλάγχων πάλιν· καί μοι δὴ τότε καὶ λοιδορίαι, αἷς ἐλοιδορούμην ὑπὸ Δημοσθένους, ἥδισται δοκοῦσι, καὶ σκώμματα[53], ἐφ' οἷς οὐδεὶς ἔξω Κτησιφῶντος[54] ἐγέλασε πώποτε. Ἀλλὰ γὰρ ἅλις μὲν ἡμῖν δακρύων[55], σὺ δ' εὐτυχοίης· καὶ μὴ μόνον πολιτείαν ἅπασαν[56], ἀλλὰ καὶ Λεπτίνην[57] φεῦγε, ὅτι πρὸς ἡμᾶς ἔχει φιλαπεχθημόνως[58], καὶ ὅτι τἄλλα τοιοῦτός ἐστιν, ὅτου περιεῖναι μὲν μηδενὸς λαμπρότερον, ἡττᾶσθαι[59] δὲ ἀδοξότατον. Καὶ μάλιστα μὲν παραινῶ, φεῦγε τὰς μετ' αὐτοῦ διατριβάς· εἰ δ' αὖ συνέλθῃς[60] ἐκ τύχης, καὶ καθ' ἡμῶν λέγοι τι, πειρῶ σιωπᾶν, ἂν ἰσχύῃς[61], καὶ γελᾶν. Ἀλλ' ὁ μὲν δίδωσιν ἀποχρῶσαν δίκην[62] τῷ πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ γέλωτος εἶναι δοκεῖν ἅμα καὶ μίσους ἄξιος· σὺ δὲ, εἰ μὴ πάνυ φοβῇ τὴν θάλατταν, ἀφίκοιο[63] παρ' ἡμᾶς ποτε, καὶ παρασχὼν σεαυτὸν ἡμῖν ἰδεῖν, ἐπανήκοις πάλιν.

Η'.

Σὺ μὲν οὐδέπω καὶ νῦν ἀφῖξαι πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ νόσους, καὶ δίκας, καὶ πάντα μᾶλλον, τοῦ μὴ βούλεσθαι[64] ἐλθεῖν, πρὸς ἡμᾶς αἰτιᾷ[65]. Νικίας δὲ ἀφῖκται πάλαι καὶ Ἀνδρωνίδας. Εἰ μὲν οὖν νῦν γε σὺν Φιλίνῳ (πυνθάνομαι γὰρ αὐτὸν ἐξιέναι[66].) διέγνωκας ἀφικνεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, τάχα ἂν εἴη σοι ἀπολο-

---

43) Πρὶν πάθῃ τι φυλάττεται ἀπὸ ἐκεῖνα ὅσα ἐδιδάχθην ἐγὼ ἐκ παθημάτων.
44) Δὲν λαμβάνει μέρος εἰς τὰ πολιτικά. 45) Ὅσον διὰ τὸν Κλ., καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν Κλ. 46) Χαίρομαι διὰ τὴν συμφοράν μου, διὰ τὴν ἐξορίαν μου. 47) Ἐν Ἀθήναις.
48) Τὴν παροῦσαν κατάστασίν μου. 49) Περὶ ἄλλης τινὸς ἡδονῆς, τῆς τοῦ ἔρωτος.
50) Δοκῶ ἀπηλλάχθαι τῆς ἡδ. τοῦ πολ. ὥσπερ κυνὸς λ. 51) Ἓν μέρος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. 52) Ἁλαὶ (Αἰξωνίδες κ. Ἀραφηνίδες) δῆμος τῆς Ἀττικῆς μεσημβρινῶς τοῦ Ὑμηττοῦ. 53) Τοῦ Δημοσθένους 54) Ὁ Κτησιφῶν ἦτον φίλος τοῦ Δημοσθένους, ὅστις ἐπρότεινε νὰ στεφανωθῇ ὁ ῥήτωρ μὲ χρυσοῦν στέφανον. Τοῦτον διὰ τὴν πρότασιν ταύτην κατηγόρησε μὲν ὁ Αἰσχίνης, ὑπερασπίσθη δὲ ὁ Δημοσθένης, καὶ διὰ τοῦτο ἐξωρίσθη ὁ πρῶτος.
55) Ἀλλὰ φθάνουν τὰ δάκρυα. 56) Πᾶσαν πολιτικὴν ἀσχολίαν. 57) Ἐπίσημος Ἀθηναῖος κατὰ τοῦ ὁποίου ὡμίλησεν ὁ Δημοσθένης, καὶ τὸν ὁποῖον δὲν φαίνεται νὰ ἀγαπᾷ ὁ Αἰσχίνης. 58) Μετριώτερον τοῦ ἐπαχθῶς. 59) Ὑφ' ὅτου ἡττᾶσθαι. 60) Συναπαντηθῇς μετ' αὐτοῦ. 61) Ἂν τὸ κατορθώσῃς (νὰ σιωπήσῃς). 62) Τιμωρεῖται, δοκῶν πᾶσιν ἀνθρώποις ἄξιος εἶναι. 63) Εἴθε νὰ φθάσῃς. 64) Ἕνεκα. 65) Προφασίζεσαι. 66) Ὅτι κινᾷ (ἐβγαίνει) διὰ τὸ ταξεῖδι. Ἡ φράσις ἐν παρενθέσει.

γία[67], καὶ λυθείη ὁ πόλεμος[68]· εἰ δὲ οὐδὲ σὺν ἐκείνῳ διέγνωκας ἐξιέναι, σὺ μὲν ἐπιστελεῖς, διὰ παντὸς ἡμῖν ἀφίξεσθαι, ἐγὼ δὲ ἅπαξ[69] ἀνιάσομαι.

Θ'.

Περαιωθεὶς ἐπὶ Φύσκον[70], ἡσυχάσας ἐκείνην τὴν ἡμέραν (οὐχ ὑπ' ἀργίας, ἀλλὰ μηκυνεῖν ἔδοξεν ἡ περὶ τὸ ἆσθμα νόσος), ὡς τὴν νύκτα ἐνέδωκε, καὶ ῥᾴων[71] ἐγενόμην, βαδίσας εἰς τὴν Ἄμμον[72], ἐπεῖδον τὰ χωρία. Καί μοι ἔδοξε καλὰ μὲν ἄλλως, καὶ ποικίλα εἶναι (τὰ χωρία)· καὶ γὰρ ἐλαιὼν ἦν, καὶ πολλὰ φυτά, καὶ ἄμπελοι συχναί, καὶ σπόριμα πίονα, καὶ νομαὶ καλαί· ἐπαύλιον[73] δὲ οὐδὲ μέτριον, ἀλλὰ πάντα ἐρείπια. Ἐδέξατο δ' ἡμᾶς ὁ Μυρωνίδης φιλανθρώπως σφόδρα. τὰ μέντοι χωρία δυοῖν ταλάντοιν ἐπριάμην, καὶ νῦν ἐπαύλιόν τι μηχανῶμαι[74] τοιοῦτον, οἷον ἂν ἐμηχανώμην ἐγὼ κεκτημένος βραχέα, καὶ μέλλων ὅμως οἰκεῖν ἐνθάδε, μὰ τοὺς θεοὺς οὐχ ἡδόμενος ἐπὶ τῇ στερήσει τῆς ἐμαυτοῦ πόλεως, καὶ μάλιστα τοιαύτης, ἐν ᾗ δύναιτο ἄν τις ἧσσον ἀλγεῖν ὑπολαμβάνων οἰκεῖν.

---

67) Ἡ Ἐλευσίς σου εἴη ἀπολογία. 68) Ὁ κατὰ σοῦ πόλεμός μας. 69) Θὰ λυπηθῶ ἐφ' ἅπαξ διὰ πάντοτε, γνωρίζων ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃς. 70) Χωρίον τῆς Ῥόδου. 71) Ὑγιέστερος. 72) Χωρίον τι. 73) Ἀγροτικὴ κατοικία. 74) Προσπαθῶ νὰ κατασκευάσω.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι Β', ΤΟΜΩι ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ.

Ἀλλὰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τὴν ἱστορίαν φέρομαι, καὶ τῶν παλαιῶν τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἀνασκοπῶν, εὑρίσκω ὅσους πώποτε εἰς ἐπιστασίαν ἢ προφητείαν ἡ χάρις προὐβάλετο, τοὺς μὲν εἴξαντας προθύμως τῇ κλήσει, τοὺς δὲ ἀναβαλλομένους τὸ χάρισμα, καὶ οὐδετέρων μεμπτήν, οὔτε τῶν ὑποχωρησάντων τὴν δειλίαν, οὔτε τῶν ὁρμησάντων τὴν προθυμίαν. Οἱ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τὸ μέγεθος ηὐλαβήθησαν, οἱ δὲ τῷ καλοῦντι πιστεύσαντες ἠκολούθησαν. Πρόθυμος ἦν Ἀαρὼν[453] ἀλλὰ Μωσῆς ἀπεμάχετο[454]· ὑπήκουσεν Ἡσαΐας ἑτοίμως[455], ἀλλ᾽ ἐδεδοίκει τὸ νέον Ἱερεμίας[456], καὶ οὐ πρότερον τὴν προφητείαν ἐθάῤῥησεν, ἢ παρὰ θεοῦ λαβεῖν καὶ ὑπόσχεσιν καὶ δύναμιν τῆς ἡλικίας κρείττονα. Τούτοις ἐμαυτὸν ἐγὼ κατεπᾴδω τοῖς λογισμοῖς, καί μοι κατὰ μικρὸν εἴκει τε καὶ μαλάσσεται, ὥσπερ σίδηρος, ἡ ψυχή· καὶ συνεργὸν λαμβάνω τῶν λογισμῶν τὸν χρόνον· καὶ συμβουλίαν τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα, οἷς πᾶσαν τὴν ἐμαυτοῦ ζωὴν κατεπίστευσα. Διὰ τοῦτο «οὐκ ἀπειθῶ, οὐδὲ ἀντιλέγω», φησὶν ὁ ἐμὸς δεσπότης[457], οὐκ ἐπὶ προστασίαν καλούμενος, ἀλλ᾽ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἀγόμενος· ἀλλὰ καὶ προσπίπτω καὶ ταπεινοῦμαι ὑπὸ τὴν κραταιὰν τοῦ Θεοῦ χεῖρα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμαι τῆς πρὶν ἀργίας καὶ ἀπειθείας, εἴ τί μοι τοῦτο ἔγκλημα. Ἐσιώπησα μέν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀεὶ σιωπήσομαι· ὑπεχώρησα μέν τι μικρόν, ὅσον ἐμαυτὸν ἐπισκέψασθαι, καὶ τῇ λύπῃ δοῦναι παράκλησιν· ἀλλὰ νῦν ὑψοῦν αὐτὸν ἐν Ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων αἰνεῖν[458] ἐδεξάμην· εἰ ἐκεῖνα κατηγορίας, ταῦτα συγγνώμης ἄξια.

Τί δεῖ μακροτέρων ἡμῖν τῶν λόγων; Ἔχετε ἡμᾶς, ὦ ποιμένες καὶ συμποιμένες· ἔχετε, ὦ ποίμνιον ἱερὸν καὶ Χριστοῦ τοῦ ἀρχιποίμενος ἄξιον· ἔχεις, ὦ πάτερ, εἰς πάντα νενικημένον, καὶ κατὰ τοὺς τοῦ Χριστοῦ νόμους πλέον, ἢ κατὰ τοὺς ἔξωθεν ὑπεξούσιον· ἔχεις τὴν εὐπείθειαν, ἀπόδος τὴν εὐλογίαν· χειραγώγησον καὶ σὺ ταῖς εὐχαῖς, ὁδήγησον τῷ λόγῳ, τῷ πνεύματι στήριξον. «Εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων.» Καὶ στηριχθείημεν ἐγώ τε καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃν ἠρετισάμην[459], ὅν μοι καὶ γενέσθαι κατάπαυσιν εἰς αἰῶνα εὔχομαι, ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν Ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν ἐκεῖσε παραπεμφθέντι, καὶ πανήγυριν πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. Ἡ μὲν δὴ πρεσβεία[461] τοσαύτη, καὶ οὕτως εὔλογος· ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν[462], καὶ ἀποδοὺς ἡμᾶς ἀλλήλοις· ὁ καθίζων βασιλεῖς ἐπὶ θρόνων, καὶ ἀπὸ γῆς ἐγείρων πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα· ὁ ἐκλεξάμενος Δαβὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, καὶ ἀναλαβὼν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων, ἐλάχιστον ὄντα ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰεσσαὶ καὶ νεώτατον· ὁ διδοὺς ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, πρὸς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου τελείωσιν, αὐτὸς κρατήσειε τῆς χειρὸς ἡμῶν τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ὁδηγήσειε, καὶ μετὰ δόξης προσλάβοιτο, ποιμένων ποιμαίνοντας, καὶ ὁδηγῶν ὁδηγοῦντας· ὡς ἂν ποιμαίνοιμεν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ

---

453) Ἔξοδ. δ΄, 2. 454) Ἔξοδ. γ΄, δ΄, 12. 455) Ἡσ. ς΄, 8. 456) Ἱερεμ. ά, 4.
457) Ἡσ. νγ΄, 7. 458) Ψαλμ. ρς΄, 32. 459) Σειράχ. γ΄, 9. 460) Ἡ ἐπισκοπὴ τῶν Σασίμων, εἰς ἣν εἶχεν ἐκλεχθῇ. 461) Δέησις, ἱκεσία. 462) Παῦλ. Ἐφεσ. Β΄, ἰ, 13.

μετ' ἐπιστήμης, ἀλλὰ μὴ ἐν σκεύεσι ποιμένος ἀπείρου· τὸ μὲν, ἐν εὐλογίᾳ, τὸ δὲ, ἐν κατάρᾳ τοῖς πάλαι κείμενον. Αὐτὸς δοίη ἡμῖν δύναμιν, καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ παραστήσειεν αὐτὸς ἑαυτῷ λαμπρὰν τὴν ποίμνην καὶ ἄσπιλον, καὶ τῆς ἄνω μάνδρας ἀξίαν, ἐν τῇ κατοικίᾳ τῶν εὐφραινομένων, ἐν τῇ τῶν ἁγίων λαμπρότητι. Ὡς ἂν ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πάντες λέγωμεν δόξαν, ποίμνη τε ὁμοῦ καὶ ποιμένες, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΤ'. ΑΙΣΧΙΝΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ.

Αἰσχίνης Ἀτρομήτου, ῥήτωρ Ἀθηναῖος, ἀκμάζων ἐπὶ Φιλίππου, μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Ἰσοκράτους, ἀντεπολιτεύετο κατὰ τοῦ Δημοσθένους, καὶ κατηγορηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὡς φιλιππίζων, ἐξωρίσθη. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ῥόδον ἐσύστησεν ἐκεῖ σχολὴν ῥητορικῆς καὶ ἀπέθανεν εἰς Σάμον προβεβηκώς. Σώζονται δὲ αὐτοῦ τρεῖς ἐκτεταμένοι λόγοι καί τινες ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἔγραψεν ἐπὶ τῆς ἀποδημίας του.

Α'. ΦΙΛΟΚΡΑΤΕΙ.

ΛΥΣΑΝΤΕΣ[1] ἐκ Μουνυχίας[2] ἑσπέρας, λαμπρῷ[3] σφόδρα Σκίρωνι[4], περὶ μέσην ἡμέραν κατήχθημεν εἰς Νηρησσὸν[5] τὴν Κείων. Καθίσαντες δὲ ἡμέρας ἐννέα· σκαιὸς[6] γὰρ ἦν ὁ ἄνεμος· εἶτα πάλιν λύσαντες, ἅμα τῇ ἕῳ εἰς Δῆλον ἤλθομεν. Δήλιοι δὲ ἐνόσουν λοιμώδη τινὰ νόσον. Τὰ μὲν πρόσωπα ἐπίμπλαντο λεύκης[7], καὶ τὰς τρίχας λευκοὶ ἐγίνοντο, ὁ δὲ τράχηλος αὐτῶν καὶ τὰ στέρνα ἀνῴδει[8]· πυρετοὶ δ' οὐκ ἐγίγνοντο, οὐδὲ ἀλγηδόνες μεγάλαι, οὐδὲ τὰ κάτω μέρη παρήλλαττεν[9] οὐδέν· ταῦτα δὲ ἐτίθεντο[10] κατὰ μῆνιν Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέναι, ταφέντος ἐν τῇ νήσῳ τινὸς τῶν ἐπιφανῶν, οὐ πρότερον εἰωθός[11]· ἐκ τούτου οὖν προσβαλεῖν αὐτοῖς τὸν θεὸν τὴν νόσον ταύτην ὑπελάμβανον. Ἡμεῖς δὲ, ὥσπερ ὥς τι[12] ἔθνος ἀλλόφυλον, ἢ νῆσον ἐν τῇ ἔξω θαλάττῃ[13] ἀφιγμένοι, καὶ ἰδόντες ἐξαίφνης χρῆμα ποικίλον ἀνθρώπων[14], νυκτὸς ἔτι ἀποφεύγοντες ᾠχόμεθα, πυνθανόμενοι ἀλλήλων κατὰ τὸν πόρον[15], εἰ τὸ χρῶμα ἔχοι ἕκαστος, οἷον ἐκόμιζεν οἴκοθεν, καὶ τὰς τρίχας. Ζάλη δὲ καὶ ἄνεμος ἐξώστης[16] ἐμπεσὼν ἀπήνεγκεν ἡμᾶς ὑπὲρ Κρήτην, πλησίον Ψα-

---

1) Τὰ ἀπόγαια (ἐννοεῖται) πρυμνήσια σχοινία. 2) Λιμὴν τῶν Ἀθηνῶν. 3) Σφοδρῷ.
4) Βορειοδυτικὸς ἄνεμος, πνέων ἀπὸ τὰς Σκιρωνίας πέτρας, τὴν Κακιὰν Σκάλαν.
5) Ἴσως Κορησσὸν, διότι ἡ Κορησσὸς ἦτον πόλις τῆς Κέω. 6) Κακὸς, ὄχι δεξιός. Ἡ φράσις αὕτη διὰ μέσου. 7) Ἀλφοῦ, εἶδος λευκοῦ ἐξανθήματος (λειχῆνος). 8) Ἀνοιδέω.
9) Διέφερον ἀπὸ τὴν παλαιάν των κατάστασιν. 10) Ὑπελάμβανον. Ἴσως ὅμως γραπτέον Ἐπείθοντο. 11) Τὸ θάπτειν ἐκεῖ. Κ. §. 489, β'. 12) Εἴς τι. 13) Τῷ ὠκεανῷ.
14) Χρῆμα ἀνθρώπων, περιφρ. ἀντί: ἀνθρώπους. 15) Εἰς τὸν πλοῦν. 16) Ἄνεμος σύρων τὰ πλοῖα ἀπὸ τὸν δρόμον των.

μαθοῦντος[17]. Ὡς δὲ ἐν ἀπόπτῳ ἦμεν ἤδη[18], ἀντιπνεῖ πνεῦμα Λιβυκόν[19]. Εἶτα πνεύσαντος ἡμῖν ἀπαρκτίου[20], πάλιν ἐφερόμεθα πέντε νύκτας ἐν θαλάττῃ γενόμενοι[21], ἐν αἷς προσέσχομεν Ἀθρώνῃ[22]· ἵνα μάθωμεν μὴ πολυπραγμονεῖν, εἴ τις ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι κατὰ τοὺς νόμους, ἢ μή, στεφανοῦται[23]. Κἀκεῖθεν τέτταρσιν ἡμέραις ἀφικόμεθα εἰς ἐπίνειόν τι τῆς Ῥοδίας[24]· ὅπου νοσῆσαί μοι συνέβη τὴν περὶ τὸ ἆσθμα νόσον. Ὡς δὲ ἐπιμείναντός μου αὐτόθι, οὐκ ἐνεδίδου[25] ἡ νόσος, διέπλευσα εἰς Ῥόδον, καὶ ἐδέξατο ἡμᾶς εὐμενῶς ὁ τόπος· εὐθὺς γάρ, ὡς διέβην, πολὺ ῥάων[26] ἐγενόμην. Καὶ ταυτὶ μὲν εἴχομέν σοι τέως ἐπιστέλλειν· τὰ δ' ἄλλα ὡς ἂν ἕκαστα συμβαίνοι, δηλώσομεν. Εὐτύχει, καὶ μὴ πρόσκρουε μήτε τοῖς πλέον σου, μήτε τοῖς ἔλαττον δυναμένοις.

Κ'.

Ὁ μὲν Ἰουλιάδης, ᾧ μάλιστ' ἐπεποίθεις[27], οὔτε, ὅτε ἀφίγμεθα εἰς Ῥόδον, παρὼν ἔτυχεν, ἀλλὰ περὶ Λίνδον[28] ἦν· οὔτε ἐπανελθὼν εἰς Ῥόδον περιττῶς ἠσμένισεν[29] ἡμᾶς, ἔξω δὴ τοῦ τὰ κοινὰ ταῦτα, προστάξαι, λέγειν[30], εἴ τινων χρῄζομεν. Ὁ δὲ Κλεοκράτης, οὐδέ, μὰ τοὺς θεούς, ἐπιστεῖλαί σοι δυναίμην ἂν αὐτάρκως τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας, ὅσῃ κέχρηται περὶ ἐμέ· καὶ γὰρ οἰκίαν παρεσκεύασέ[31] μοι δημοσίᾳ δοθῆναι, καὶ χωρίον ἐν Καμείρῳ[32], καὶ αὐτὸς δὲ ἔπεμψεν ἡμῖν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ἄφθονα, οὐκ ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Τέθραυντι καὶ Ὁπλιστίῳ[33]· καὶ τὰ μὲν ἄλλα εἰ καὶ φαυλότερα τῶν Ἀθήνησιν, ὥσπερ ἔλαιον καὶ μέλι, ἀλλ' οἵων παρόντων[34] οὐδὲν ἂν τῶν ἐκεῖ δεηθείημεν· οἰνόν γε μὴν καὶ πολὺ ἀμείνω τοῦ παρ' ὑμῖν, καὶ ἐκ στροβίλου[35] ἅμα καὶ ἀλεύρων καὶ ἀρωμάτων πεποιημένα ἐν τύποις[36] τραγήματα, ὧν καὶ πέπομφά σοι. Ταῦτα δ' ἡμῖν ἔπεμψε, καὶ πυρῶν μεδίμνους, ὅσοις ἐγὼ μεδίμνοις οὐχ ὅπως[37] ἐμαυτόν, ἀλλὰ καὶ πάντας Κοθωκίδας[38] διαρκεῖν[39] ἂν ἠδυνάμην· καὶ πολλὰ δὲ ἄλλα πρὸς τούτοις, ἃ γράφειν αἰσχύνομαι, ἵνα μή τινα δηλοῦν ἐμὴν μικρολογίαν δόξω. Τὸ μὲν γὰρ τὰ μικρὰ πάνυ ὑπερασπάζεσθαι, μικρολογίας μέν τινος εἶναί φημι καὶ ἀπειροκαλίας· φιλοφρονημάτων δὲ καὶ μικρῶν πάνυ ἔγωγε ἡττᾶσθαι[40] ὁμολογῶ. Παρέχει δὲ ἡμῖν καὶ ἄλλα καλλίω, συῶν τε ἀγρίων καὶ δορκάδων τῶν πέραθεν[41] ἀπολαύσματα· ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς ἡμῖν σύνεστιν ὁσημέραι[42], καὶ μεταδίδωσι τῆς αὐτοῦ σοφίας, ἢ σοφωτέρα ἢ καθ' ἡμᾶς

---

17) Πόλις Κρήτης. 18) Ἐβλέπαμεν ἤδη τὴν πόλιν. 19) Ἐκ Λιβύας, ὁ Λίβυς δηλ. μεσημβρινοδυτικός. 20) Βορέως. 21) Τὸ Γενόμενοι ἐλλείπει ἀπό τινα ἀντίγραφα.
22) Πόλις τις ἄγνωστος. 23) Διότι ἐξωρίσθη ἐγκαλέσας τὸν Δημοσθένην ὡς ἀδίκως στεφανωθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως. 24) Χώρας, τῆς ἀντικρὺ τῆς Ῥόδου εἰς τὴν Ἀσίαν.
25) Ἠλαττοῦτο, 26) Καλλήτερα (εἰς τὴν ὑγείαν). 27) Ὅτι θέλει μᾶς δεχθῇ.
28) Ἄλλη πόλις τῆς Ῥόδου, 29) Μᾶς ἐχάρη ἢ μᾶς ὑπεχρέωσε, μᾶς ἐπεριποιήθη.
30) Τὸ προστάξαι ἡμᾶς (νὰ τὸν προστάξωμεν) κτλ. 31) Κατώρθωσε δοθῆναί μοι.
32) Ἄλλη πόλις τῆς Ῥόδου ἡ Κάμειρος. 33) Δύω συνοδοιπόροι του, ἤ, πιθανώτερον ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου, οἰκέται. 34) Εἶναι τοιαῦτα, ὥστε παρόντων αὐτῶν, οὐδὲν κτλ. 35) Κουκουνάρας. 36) Τυπωμένα εἰς διάφορα σχήματα. 37) Οὐ μόνον. 38) Ὁ Αἰσχίνης ἦν τὸν δῆμον Κοθωκίδης. 39) Νὰ κάμω νὰ ἀρκεσθῶσι. 40) Ὅτι νικῶμαι ἀπὸ τὰ φιλοφρονήματα, ὅτι καθυποχρεοῦμαι ἀπὸ αὐτά. 41) Τῶν ἐκ τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου, τῆς Καρίας. 42) Καθημέραν.

ἐστὶν ἃ γὰρ ἐγὼ παθὼν ἐδιδάχθην, ταῦτα πρὶν παθεῖν φυλάττεται[43], σοφίᾳ, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἄφρονες, πείρᾳ διδασκόμενος· οὐ γὰρ πολιτεύεται[44]. Καὶ ὅσον γ' ἐπὶ Κλεοκράτει[45], οὐδεμιᾶς πόλεως ἄλλης, οὐδὲ ἀνθρώπων ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ[46], καὶ ἀρχὴ δοκεῖ μοι τοῦ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι[47] πολιτείας. Καὶ οὕτω μὲν ὑπεραγαπῶ τὰ παρόντα[48], καὶ, ὅπερ φασὶ Σοφοκλέα ἤδη γέροντα ὑπὲρ ἄλλης ἡδονῆς[49] εἰπεῖν, ὥσπερ κυνὸς λυττώσης ἀπηλλάχθαι ποτὲ τῆς τοῦ πολιτεύεσθαι ἡδονῆς δοκῶ[50], καὶ ὅταν ὁ νοῦς ἐπικρατῇ, τρισευδαίμων ἔγωγε ἐμαυτῷ τῆς φυγῆς ἣν φεύγω, φαίνομαι· ὅταν δ' αὖ πάλιν ὑπέλθῃ μοι λογισμός τε καὶ γνώμη τῶν αὐτόθι[50], οὐχ ἑταίρων μόνον, ἀλλὰ καὶ συγγενῶν, καὶ ἐκκλησίας, καὶ Κολυττοῦ[51], ἐν ᾧ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη ᾤκησα, καὶ τοῦ Ἁλῇσι[52] χωρίου, καὶ τῶν ἐκεῖ μοι μετὰ σοῦ καὶ Φιλίνου διατριβῶν γενομένων, μεταῤῥεῖ τὸ αἷμα ἀλλοσέποι τῶν σπλάγχνων πάλιν· καί μοι δὴ τότε καὶ λοιδορίαι, αἷς ἐλοιδορούμην ὑπὸ Δημοσθένους, ἥδισται δοκοῦσι, καὶ σκώμματα[53], ἐφ' οἷς οὐδεὶς ἔξω Κτησιφῶντος[54] ἐγέλασε πώποτε. Ἀλλὰ γὰρ ἅλις μὲν ἡμῖν δακρύων[55], σὺ δ' εὐτυχοίης· καὶ μὴ μόνον πολιτείαν ἅπασαν[56], ἀλλὰ καὶ Λεπτίνην[57] φεῦγε, ὅτι πρὸς ἡμᾶς ἔχει φιλαπεχθημόνως[58], καὶ ὅτι τἄλλα τοιοῦτός ἐστιν, ὅτου περιεῖναι μὲν μηδενὸς λαμπρότερον, ἡττᾶσθαι[59] δὲ ἀδοξότατον. Καὶ μάλιστα μὲν παραινῶ, φεῦγε τὰς μετ' αὐτοῦ διατριβάς· εἰ δ' αὖ συνέλθῃς[60] ἐκ τύχης, καὶ καθ' ἡμῶν λέγοι τι, πειρῶ σιωπᾷν, ἂν ἰσχύῃς[61], καὶ γελᾷν. Ἀλλ' ὁ μὲν δίδωσιν ἀποχρῶσαν δίκην[62] τῷ πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ γέλωτος εἶναι δοκεῖν ἅμα καὶ μίσους ἄξιος· σὺ δὲ, εἰ μὴ πάνυ φοβῇ τὴν θάλατταν, ἀφίκοιο[63] παρ' ἡμᾶς ποτε, καὶ παρασχὼν σεαυτὸν ἡμῖν ἰδεῖν, ἐπανήκοις πάλιν.

Η'.

Σὺ μὲν οὐδέπω καὶ νῦν ἀφῖξαι πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ νόσους, καὶ δίκας, καὶ πάντα μᾶλλον, τοῦ μὴ βούλεσθαι[64] ἐλθεῖν, πρὸς ἡμᾶς αἰτιᾷ[65]. Νικίας δὲ ἀφῖκται πάλαι καὶ Ἀνδρωνίδας. Εἰ μὲν οὖν νῦν γε σὺν Φιλίνῳ (πυνθάνομαι γὰρ αὐτὸν ἐξιέναι[66].) διέγνωκας ἀφικνεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, τάχα ἂν εἴη σοι ἀπολο-

---

43) Πρὶν πάθη τι φυλάττεται ἀπὸ ἐκεῖνα ὅσα ἐδιδάχθην ἐγὼ ἐκ παθημάτων.
44) Δὲν λαμβάνει μέρος εἰς τὰ πολιτικά. 45) Ὅσον διὰ τὸν Κλ., καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν Κλ. 46) Χαίρομαι διὰ τὴν συμφοράν μου, διὰ τὴν ἐξορίαν μου. 47) Ἐν Ἀθήναις.
48) Τὴν παροῦσαν κατάστασίν μου. 49) Περὶ ἄλλης τινὸς ἡδονῆς, τῆς τοῦ ἔρωτος.
50) Δοκῶ ἀπηλλάχθαι τῆς ἡδ. τοῦ πολ. ὥσπερ κυνὸς λ. 51) Ἕν μέρος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. 52) Ἁλαὶ (Αἰξωνίδες κ. Ἀραφηνίδες) δῆμος τῆς Ἀττικῆς μεσημβρινῶς τοῦ Ὑμηττοῦ. 53) Τοῦ Δημοσθένους 54) Ὁ Κτησιφῶν ἦτον φίλος τοῦ Δημοσθένους, ὅστις ἐπρότεινε νὰ στεφανωθῇ ὁ ῥήτωρ μὲ χρυσοῦν στέφανον. Τοῦτον διὰ τὴν πρότασιν ταύτην κατηγόρησε μὲν ὁ Αἰσχίνης, ὑπερασπίσθη δὲ ὁ Δημοσθένης, καὶ διὰ τοῦτο ἐξωρίσθη ὁ πρῶτος.
55) Ἀλλὰ φθάνουν τὰ δάκρυα. 56) Πᾶσαν πολιτικὴν ἀσχολίαν. 57) Ἐπίσημος Ἀθηναῖος κατὰ τοῦ ὁποίου ὡμίλησεν ὁ Δημοσθένης, καὶ τὸν ὁποῖον δὲν φαίνεται νὰ ἀγαπᾷ ὁ Αἰσχίνης. 58) Μετριώτερον τοῦ ἐπαχθῶς. 59) Ὑφ' ὅτου ἡττᾶσθαι. 60) Συναπαντηθῇς μετ' αὐτοῦ. 61) Ἂν τὸ κατορθώσῃς (νὰ σιωπήσῃς). 62) Τιμωρεῖται, δοκῶν πᾶσιν ἀνθρώποις ἄξιος εἶναι. 63) Εἴθε νὰ φθάσῃς. 64) Ἕνεκα. 65) Προφασίζεσαι. 66) Ὅτι κινᾷ (ἐβγαίνει) διὰ τὸ ταξεῖδι. Ἡ φράσις ἐν παρενθέσει.

γία[67], καὶ λυθείη ὁ πόλεμος[68]· εἰ δὲ οὐδὲ σὺν ἐκείνῳ διέγνωκας ἐξιέναι, σὺ μὲν ἐπιστελεῖς, διὰ παντὸς ἡμῖν ἀφίξεσθαι, ἐγὼ δὲ ἅπαξ[69] ἀνιάσομαι.

Θ′.

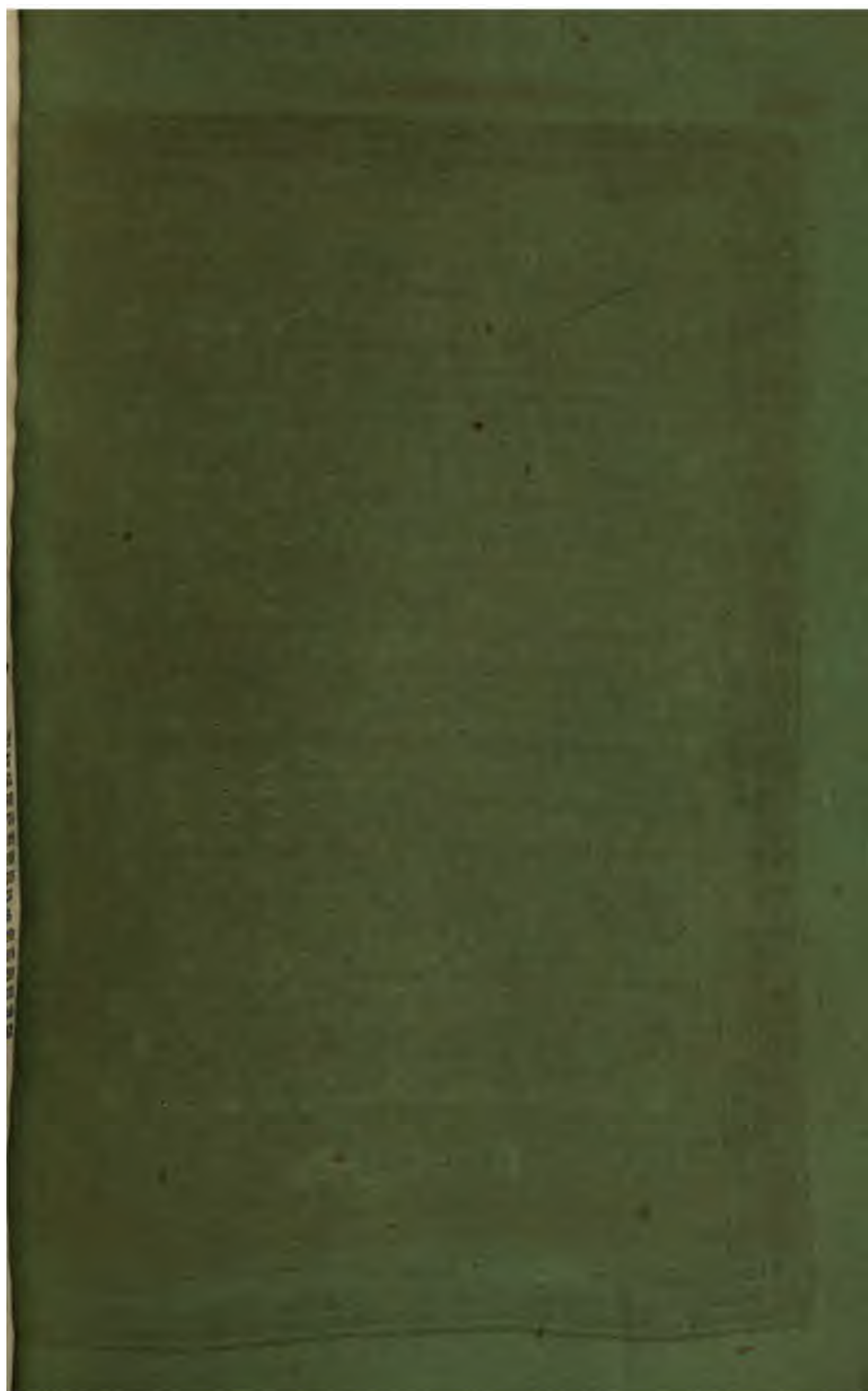
Περαιωθεὶς ἐπὶ Φύσκον[70], ἡσυχάσας ἐκείνην τὴν ἡμέραν (οὐχ ὑπ' ἀργίας, ἀλλὰ μηκυνεῖν ἔδοξεν ἡ περὶ τὸ ἆσθμα νόσος), ὡς τὴν νύκτα ἐνέδωκε, καὶ ῥᾴων[71] ἐγενόμην, βαδίσας εἰς τὴν Ἄμμον[72], ἐπεῖδον τὰ χωρία. Καί μοι ἔδοξε καλὰ μὲν ἄλλως, καὶ ποικίλα εἶναι (τὰ χωρία)· καὶ γὰρ ἐλαιὼν ἦν, καὶ πολλὰ φυτὰ, καὶ ἄμπελοι συχναὶ, καὶ σπόριμα πίονα, καὶ νομαὶ καλαί· ἐπαύλιον[73] δὲ οὐδὲ μέτριον, ἀλλὰ πάντα ἐρείπια. Ἐδέξατο δ' ἡμᾶς ὁ Μυρωνίδης φιλανθρώπως σφόδρα. τὰ μέντοι χωρία δυοῖν ταλάντοιν ἐπριάμην, καὶ νῦν ἐπαύλιόν τι μηχανῶμαι[74] τοιοῦτον, οἷον ἂν ἐμηχανώμην ἐγὼ κεκτημένος βραχέα, καὶ μέλλων ὅμως οἰκεῖν ἐνθάδε, μὰ τοὺς θεοὺς οὐχ ἡδόμενος ἐπὶ τῇ στερήσει τῆς ἐμαυτοῦ πόλεως, καὶ μάλιστα τοιαύτης, ἐν ᾗ δύναιτο ἄν τις ἧσσον ἀλγεῖν ὑπολαμβάνων οἰκεῖν.

---

67) Ἡ ἔλευσίς σου εἴη ἀπολογία. 68) Ὁ κατὰ σοῦ πόλεμός μ. τ. 69) Θὰ λυπηθῶ ἐφ' ἅπαξ διὰ πάντοτε, γνωρίζων ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃς. 70) Χωρίον τῆς Ῥόδου. 71) Ὑγιέστερος. 72) Χωρίον τι. 73) Ἀγροτικὴ κατοικία. 74) Προσπαθῶ νὰ κατασκευάσω.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι Β′. ΤΟΜΩι ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΔΙΑ ΤΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ.

1	Γραμματικὴ ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα διὰ σχολεῖα.	7
2	Συντακτικὸν Κ. Ἀσωπίου Περίοδος Δευτέρα.	8
3	Λεξικὸν Ἑλληνικὸν καὶ Λεξικὸν ἐπίτομον τῶν κυρίων ὀνομάτων μὲ Χρονομετρικοὺς καὶ Νομισματολογικοὺς Πίνακας Σ. Δ. τοῦ Βυζαντίου. ἐκδοθὲν ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΣ ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ.	10
4	Λεξικὸν Ἑλληνο-Γαλλικὸν καὶ Γαλλο-Ἑλληνικὸν τοῦ ἰδίου.	18
5	Λεξικὸν Γαλλο-Ἑλληνικὸν εἰς 16 τοῦ ἰδίου.	5
6	Ἑλληνικὴ Γραμματεία ἢ Γραμματολογία, ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	4
7	Ἐγχειρίδιον τῆς Γενικῆς Ἱστορίας ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου περιέχον τὴν Ἀρχαίαν ἱστορίαν.	7
	» » » » » Μέσην ἱστορίαν.	6
8	Ἀνθρωπολογία Σωματολογικὴ καὶ Ψυχολογικὴ ὑπὸ Ν. Χορτάκη.	3: 50
9	Γεωγραφία Μαθηματικὴ καὶ Φυσικὴ τοῦ ἰδίου, ἐκδ. 6'. αὐξηθεῖσά τε καὶ εἰς ὅλως νέον σύγγραμμα μετασχηματισθεῖσα	3: 50
10	Ἀλγέβρης Μαθήματα τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου Βαθμοῦ ὑπὸ Χ. Βάφα.	4
11	Θεωρητικὴ Ἀριθμητικὴ τοῦ ἰδίου.	3
12	Συμπλήρωμα Ἀριθμητικῆς τοῦ ἰδίου.	3: 50
13	Γεωμετρίας στοιχειώδη μαθήματα τοῦ ἰδίου.	2: 50
14	Στοιχεῖα Γαλλικῆς Γραμματικῆς ὑπὸ Α. Σαμπορκάση ἐκδ. Γ' διορθωμένη καὶ ἐπηυξημένη.	3
15	Γαλλικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία ἐκδ. Γ'. μὲ προσθήκας καὶ διορθώσεις ὑπὸ Α. Ρ. Ραγκαβῆ.	6
16	Πλάτωνος Μητροπολίτου Μόσχας ὀρθόδοξος διδασκαλία ἢ Κατήχησις.	2: 50
17	Παράλ. βίοι Πλουτάρχου ὑπὸ Κοραῆ, ἐκδ. Ἀθηνῶν. τόμους 6.	12
18	Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια εἰς τόμους Β ὑπὸ Σ. Δ. Βυζαντίου καὶ Α. Ρ. Ραγκαβῆ ἐκδ. Ε'. ἐπηυξημένη καὶ διορθωμένη ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ. Οἱ δὲ δύο τόμοι αὐτῆς Δ'. καὶ Ε'. περιέχουν Ποίησιν	10

Τιμᾶται Δραχ: **2.**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

Ἢ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΕΜΑΧΙΩΝ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ.

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν, ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ
μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων.

Διῃρημένη εἰς τόμους τρεῖς

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ

Κατὰ τὸ ἓν τρίτον ἐπαυξηθεῖσα καὶ μετὰ
πλείστης ἐπιμελείας διορθωθεῖσα

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ,

Ἐπ' ἐγκρίσει τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσ. Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Τιμᾶται Δρ. 2.

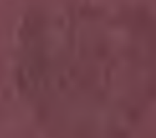
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ, ἀρ. 213.

1851.

III

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους πέντε.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

(Τιμᾶται Δραχ. 2).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1852.

Ἀριθ. Πρωτ. 28187.

Ἀριθ. Διεκπ. 2696.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

1855 June 28

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 Δεκεμβρίου 1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

Α΄. ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Λυκοῦργος, εἷς τῶν δέκα Ῥητόρων, υἱὸς τοῦ Λυκόφρονος καὶ τὸν δῆμον Βουτάδης, ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἰσοκράτους καὶ ὀπαδὸς, ὡς πρὸς τὰ πολιτικά, τοῦ συστήματος τοῦ Δημοσθένους· ἀπέθανε δὲ εἰς τὰ 325 π. Χ. εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, σχεδὸν ἐνδεὴς, ἀφ' οὗ ἐν διαστήματι τοῦ πολιτικοῦ του βίου διεχείρισεν 100 σχεδὸν ἑκατομμυρίων δραχμῶν (13,000: ταλάντων) δημοσίαν περιουσίαν· καθὼς τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τὴν ὁποίαν ἀνεῦρε μὲν ὁ Φυρμόντος, ἐδημοσίευσε δὲ ὁ Βοίκκιος (l. c. p. 249), ϰ ἡ ὁποία, κατὰ τὸν σοφὸν τοῦτον, φαίνεται πιθανῶς ὅτι εἶναι ὁ ἀπολογισμὸς τῆς διαχειρίσεως ταύτης (« πάντων ὧν διῴκησεν ἀναγραφὴ »), τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἐστηλογράφησεν. Ἡ πόλις, τιμῶσα τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἀνέθρεψε τὰ τέκνα του δημοσίᾳ, τοῦ ἔστησε χαλκοῦν ἀνδριάντα, καὶ ἐψήφισεν ὥστε τοῦ λοιποῦ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον εἷς τῶν ἀπογόνων του νὰ ἔχῃ σύνταξιν διὰ βίου ἀπὸ τὸ Πρυτανεῖον. Ἐκ τῶν δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε λόγων αὐτοῦ ἕνα μόνον ἔχομεν, τὸν κατὰ Λεωκράτους, τὸν ὁποῖον, φυγόντα μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην εἰς Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Μέγαρα, ϰ ἐπανελθόντα μετὰ τὴν εἰρήνην εἰς Ἀθήνας, νόμου ὑπάρχοντος, ὥστε μηδένα ἔξω γενέσθαι τῆς πόλεως ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου, ἐγκάλεσεν ὁ ῥήτωρ ὡς προδότην· τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης ταύτης ἀναφέρει ὁ Αἰσχίνης (ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος): » Ἕτερος δ' ἰδιώτης, ἐκπλεύσας εἰς Ῥόδον, ὅτι τὸν φόβον ἀνάνδρως ἤνεγκε, πρώην ποτὲ εἰσηγγέλθη, ϰ ἴσαι » αὐτῷ αἱ ψῆφοι ἐγένοντο· εἰ δὲ μία μόνον μετέπεσεν, ὑπερώριστ' ἂν ἢ ἀπέθανεν ».

ΔΙΚΑΙΑΝ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῆ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν[1] τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωκράτους τοῦ κρινομένου ποιήσομαι. Εὔχομαι γὰρ[2] τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἱδρυμένοις, εἰ μὲν εἰσήγγελκα Λεωκράτην[3] δικαίως, καὶ κρίνω τὸν προδόντα αὐτῶν καὶ τοὺς νεὼς καὶ τὰ ἕδη[4] καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις θυσίας τὰς ὑπὸ τῶν ὑμετέρων προγόνων παραδεδομένας, ἐμὲ μὲν ἄξιον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ[5] καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει συμφέρει· ὑμᾶς δὲ, ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους, καὶ ἔχοντας ὑπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἁπάντων τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστὰς [μὴ παρέχοντας συγγνώμην[6]] καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρανομοῦσιν· εἰ δὲ

---

[1]) Ὑπὲρ ὑμῶν μὲν δικαίαν, ὑπὲρ τῶν θεῶν δὲ εὐσεβῆ. [2]) Ἀπὸ εὐχῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ἄρχεται καὶ ὁ Δημοσθένης τοῦ περὶ Στεφάνου λόγου. [3]) Ὁ Κοραῆς προτιμᾷ τὸν τύπον Λεωκράτη. [4]) Ἀγάλματα, κυρίως τὰ καθήμενα. [5]) Ὁ Κοραῆς ἔγραψεν Ὡς.
[6]) Παρέγγραπτοι ἐνομίσθησαν αἱ λέξεις αὗται, πρὸς ἐπεξήγησιν τοῦ Ἀπαραιτήτους.

μήτε τὸν προδόντα τὴν πατρίδα, μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικαστῶν.

Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ ὠφέλιμόν ἐστι τῇ πόλει εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐν ταύτῃ τοὺς παρανομοῦντας, οὕτω καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑπειλῆφθαι· νῦν δὲ περιέστηκεν εἰς τοῦτο, ὥστε τὸν ἰδίᾳ κινδυνεύοντα[7] καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον, οὐ φιλόπολιν ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι, οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. Τρία γάρ ἐστι τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασώζει τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν· πρῶτον μὲν ἡ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δ' ἡ τούτοις τἀδικήματα παραδιδοῦσα κρίσις· ὁ μὲν γὰρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἃ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατήγορος μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστὴς κολάζειν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειχθέντας αὐτῷ· ὥστ' οὔθ' ὁ νόμος οὔθ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἰσχύει. Ἐγὼ δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτην φυγόντα μὲν τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς αὑτοῦ πολίτας, προδεδωκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν δύναμιν, ἅπασι δὲ τοῖς γεγραμμένοις[8] ἔνοχον ὄντα, ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποιησάμην, οὔτε δι' ἔχθραν οὐδεμίαν, οὔτε διὰ φιλονεικίαν οὐδ' ἡντινοῦν τοῦτον τὸν ἀγῶνα προελόμενος, ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νομίσας τοῦτον περιορᾶν[9] εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοντα καὶ τῶν κοινῶν ἱερῶν μετέχοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ πάντων ὑμῶν γεγενημένον[10]. πολίτου γάρ ἐστι δικαίου μὴ διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν πατρίδα τι παρανομοῦντας ἰδίους ἐχθροὺς εἶναι νομίζειν, καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

Ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν· ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς[11] δικάζητε, τοῦτο μόνον[12] ἐπανορθοῦτε καὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν κωλύετε, καθ' ὅσον ἂν τὸ ψήφισμα[13] μέλλῃ βλάπτειν τὴν πόλιν· ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκὼς ἀγὼν οὐ μικρόν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος καὶ κατὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀείμνηστον καταλείψει τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν κρίσιν· οὕτω γάρ ἐστι δεινὸν τὸ γεγενημένον ἀδίκημα, καὶ τηλικοῦτον ἔχει τὸ μέγεθος, ὥστε μήτε κατηγορίαν, μήτε [τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν ἀξίαν[14]], μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὡρίσθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἁμαρτημάτων. τί γὰρ χρὴ παθεῖν τὸν

---

7) Διότι ὁ κατηγορῶν ἀδίκως ἐπλήρονε χιλίας ἢ 500 δραχμὰς, ἢ κατεδικάζετο εἰς φυγὴν ἢ ἀτιμίαν, καθὼς τὸ ἔπαθεν ὁ Αἰσχίνης. 8) Ἐν τῷ κατὰ τῶν φυγόντων ψηφίσματι, ἢ ἐν τοῖς νόμοις. 9) Ἡμᾶς ἢ ἐμὲ περιορᾶν τοῦτον. 10) Ἐν ᾧ ἢ ἀφ' οὗ ἔγινε. 11) Ἡ κατὰ τῶν παρανόμων γραφὴ εἰσήγετο ἐναντίον τῶν εἰσηγουμένων ψήφισμα ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους. 12) Τὸ παρανόμως εἰσαγόμενον. 13) Τὸ καθυποβαλλόμενον εἰς τὴν ἐπικύρωσίν σας. 14) Πλεονάζουσαι ἐκρίθησαν αἱ τέσσαρες αὗται λέξεις· ἀλλ' ἠμπορεῖ νὰ ῥυθμισθῇ καὶ ἄλλως τὸ χωρίον ἀντιμετατιθεμένων οὕτω πως τῶν λέξεων: « Ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὡρίσθαι, ἀξίαν τῶν ἁμ-

ἐκλιπόντα μὲν τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατρῴοις ἱεροῖς, ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας[15], ἅπασαν δὲ τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν γὰρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε. Παρεῖσθαι δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὦ ἄνδρες, οὐ διὰ ῥαθυμίαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδέν, μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι γενέσθαι [ὡς μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχεσθαι εὑρεῖν ἀξίαν[16]]. Διὸ καὶ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, δεῖ ὑμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ νῦν ἀδικήματος δικαστὰς ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ῥᾴδιον τούτῳ κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα[17] περιείληφεν[18] ἑνὶ ὀνόματι προσαγορεύσας, μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἅπασι δὲ ὁμοίως ἔνοχός ἐστιν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις. Εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐ μόνον τοῦτον νῦν κολάσετε καταψηφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπ' ἀρετὴν προτρέψετε. δύο γάρ ἐστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἥτε τῶν ἀδικούντων τιμωρία καὶ ἡ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέποντες, τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν δόξαν ἐπιθυμοῦσι.

Διὸ δεῖ, ὦ ἄνδρες, προσέχειν τούτῳ τῷ ἀγῶνι, καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δικαίου. Ποιήσομαι δὲ κἀγὼ τὴν κατηγορίαν δικαίαν, οὔτε ψευδόμενος οὐδέν, οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγων. Οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν εἰς ὑμᾶς εἰσιόντων, πάντων ἀτοπώτατον ποιοῦσιν· ἢ γὰρ συμβουλεύουσιν ἐνταῦθα[19] περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ κατηγοροῦσι καὶ διαβάλλουσι πάντα μᾶλλον ἢ περὶ οὗ μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. Ἔστι δ' οὐδέτερον τούτων χαλεπόν, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μὴ βουλεύεσθε γνώμην ἀποφήνασθαι, οὔθ' ὑπὲρ ὧν μηδεὶς ἀπολογήσεται κατηγορίαν εὑρεῖν. ἀλλ' οὐ δίκαιον ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦν δικαίαν τὴν ψῆφον φέρειν, αὐτοὺς δὲ μὴ δικαίαν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. τούτων δὲ αἴτιοι ὑμεῖς ἐστε, ὦ ἄνδρες· τὴν γὰρ ἐξουσίαν ταύτην δεδώκατε τοῖς ἐνθάδε εἰσιοῦσι, καὶ ταῦτα κάλλιστον ἔχοντες τῶν Ἑλλήνων παράδειγμα τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ συνέδριον, ὃ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων δικαστηρίων, ὥστε καὶ παρ' αὐτοῖς ὁμολογεῖσθαι τοῖς ἁλισκομένοις δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν· πρὸς ὃ δεῖ καὶ ὑμᾶς ἀποβλέποντας, μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἔξω τοῦ πράγματος λέγουσιν· οὕτω γὰρ ἔσται τοῖς τε κρινομένοις ἄνευ διαβολῆς ὁ ἀγών, καὶ τοῖς διώκουσιν ἥκιστα συκοφαντεῖν[20], καὶ ὑμῖν εὐορκοτάτην[21] ψῆφον ἐνεγκεῖν. [ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἄνευ τοῦ λόγου, μὴ δικαίως δεδιδαγμένους, δικαίαν θέσθαι τὴν ψῆφον[22]].

---

15) Τάφους, μνήματα. 16) Περιττὴ παλιλλογία. 17) Ἀκριβῶς, διαῤῥήδην. 18) Ἴσον τῷ ἀνωτέρω διώρικε. Τὴν αὐτὴν λέξιν μετεχειρίσθη καὶ ὁ Πλάτων (περὶ νόμ. VII, 823) καὶ ὁ Πλούταρχος, περὶ Εἱμαρμ. δ', 294). 19) Ἐν ταῖς κατ' ἰδιωτῶν κατηγορίαις.

20) (Ἔσται) συκοφαντεῖν καὶ.. ἐνεγκεῖν. 21) Ὁ Κορ. ἐπρόσθεσε καὶ τὸ ἄρθρον: Τὴν ψῆφον, τὸ ὁποῖον ὅμως φαίνεται παρέλιπεν ὁ ῥήτωρ διὰ τὴν κακοφωνίαν. 22) Περιέκλεισέ τις αὐτὰ τῶν νεωτέρων κριτικῶν, ὡς περιττεύοντα· ἀλλ' ὁ χαρακτήρ, φαίνεται, τοῦ λόγου τοῦ ῥήτορος, ἦτον τοιοῦτος.

Δεῖ δ', ὦ ἄνδρες, μηδὲ ταῦτα λαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι οὐχ ὅμοιός ἐστιν ὁ ἀγὼν περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν. περὶ μὲν γὰρ ἀγνῶτος ἀνθρώπου τοῖς Ἕλλησιν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς[23] ἐδοκεῖτ' ἂν ἢ καλῶς ἢ καὶ φαύλως ἐψηφίσθαι· περὶ δὲ τούτου ὅ,τι ἂν βουλεύσησθε, παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἔσται λόγος. ἐπιφανὴς γάρ ἐστι διὰ τὸν ἔκπλουν τὸν εἰς Ῥόδον καὶ τὴν ἀπαγγελίαν[24] ἣν ἐποιήσατο καθ' ὑμῶν πρός τε τὴν πόλιν τὴν τῶν Ῥοδίων καὶ τῶν ἐμπόρων τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ, οἳ, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιπλέοντες δι' ἐργασίαν[25], ἀπήγγελλον ἅμα περὶ τῆς πόλεως ἃ Λεωκράτους ἀκηκόεσαν· οἳ ἴσασι τὰ τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων ἔργα ἐναντιώτατα τοῖς τούτῳ διαπεπραγμένοις ὄντα. ὥστε περὶ πολλοῦ ποιητέον ἐστὶν ὀρθῶς βουλεύσασθαι περὶ αὐτοῦ. Εὖ γὰρ ἴστε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι ᾧ[26] πλεῖστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τῷ πρός τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς ὁσίως καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν, τούτων πλεῖστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἂν, εἰ τὴν παρ' ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν.

Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους[27], καὶ μὴ ἄχθεσθαι ἐὰν ἄρξωμαι ἀπὸ τῶν τῇ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὀργίζεσθαι [καὶ[28]] δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνῆσθαι περὶ αὐτῶν. Γεγενημένης γὰρ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης[28a], καὶ συνδραμόντων ἁπάντων ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐψηφίσατο ὁ δῆμος παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τείχη κατακομίζειν, τοὺς δὲ στρατηγοὺς τάττειν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων[29] καὶ τῶν ἄλλων τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν, καθ' ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ. Λεωκράτης δὲ, τούτων οὐδενὸς φροντίσας, συσκευασάμενος ἃ εἶχε χρήματα μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὸν λέμβον κατεκόμισε, τῆς νεὼς ἤδη περὶ τὴν ἀκτὴν ἐξορμούσης[30], καὶ περὶ δείλην ὀψίαν αὐτὸς μετὰ τῆς ἑταίρας Εἰρηνίδος κατὰ μέσην τὴν ἀκτὴν διὰ τῆς πυλίδος ἐξελθὼν, πρὸς τὴν ναῦν προσέπλευσε καὶ ᾤχετο φεύγων, οὔτε τοὺς λιμένας τῆς πόλεως ἐλεῶν, ἐξ ὧν ἀνήγετο, οὔτε τὰ τείχη τῆς πατρίδος αἰσχυνόμενος, ὧν τὴν φυλακὴν ἔρημον τὸ καθ' αὑτὸν μέρος κατέλειπεν· οὐδὲ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Σωτείρας ἀφορῶν καὶ προδιδοὺς ἐφοβήθη, οὓς αὐτίκα σώσοντας ἑαυτὸν ἐκ τῶν κινδύνων ἐπικαλέσεται. Καταχθεὶς δὲ καὶ ἀφικόμενος εἰς Ῥόδον, ὥσπερ τῇ πατρίδι μεγάλας εὐτυχίας εὐαγγελιζόμενος, ἀπήγγελλεν ὡς τὸ μὲν ἄστυ τῆς πόλεως ἑαλωκὸς καταλίποι, τὸν δὲ Πειραιέα πολιορκούμενον, αὐτὸς δὲ μόνος διασωθεὶς ἥκοι· καὶ οὐκ ᾐσχύνθη τὴν τῆς πατρίδος ἀτυχίαν αὑτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας. Οὕτω δὲ σφόδρα ταῦτ' ἐπίστευσαν οἱ Ῥόδιοι, ὥστε, τριήρεις πληρώσαντες, τὰ πλοῖα κατῆγον[31], καὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυκλήρων οἱ παρεσκευασμένοι δεῦρο πλεῖν, αὐτοῦ[32] τὸν σῖτον ἐξείλοντο καὶ τἄλλα χρήματα[33] διὰ τοῦτον. Καὶ

---

23) Μεταξύ Σας, ἐδῶ μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας. 24) Ἴδε κατωτέρω. 25) Χάριν ἐμπορίας, κέρδους. 26) (Ἐκείνου Ἐφ') ᾧ. 27) Ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. 28) Καὶ ὁ Κοραῆς περιέκλεισε τὸν σύνδεσμον ὡς περιττόν. 28a) Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ τῆς Βοιωτίας μάχη, καθ' ἣν ὁ Φίλιππος ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους των, ἐγένετο τὸ 338 π. Χ.

29) (Ἐκ) τῶν Ἀθην. 30) Οὔσης, καθὼς λέγομεν τώρα, εἰς τὰ πανιά, ἐκτὸς τοῦ λιμένος.

31) Συνελάμβανον καὶ ἔφερον εἰς τὸν λιμένα των. 32) Ἐκεῖ, εἰς τὴν Ῥόδον.

33) Πράγματα, ἐμπορεύματα.

ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται[54] ὑμῖν τὰς μαρτυρίας ἁπάντων, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων καὶ τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κατοικούντων, οἳ τοῦτον ἴσασιν ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα καὶ ἐκπλεύσαντα Ἀθήνηθεν· ἔπειτα τῶν παραγενομένων εἰς Ῥόδον, ὅτε Λεωκράτης ταῦτ' ἀπήγγελλε· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Φυρκίνου μαρτυρίαν, ὃν καὶ ὑμῶν [ἴσασιν] οἱ πολλοὶ κατηγοροῦντα τούτου ἐν τῷ δήμῳ, ὡς καὶ μεγάλα καὶ βλάβους εἴη τὴν πεντηκοστὴν μετέχων αὐτοῖς[55].

Πρὸ δὲ τοῦ ἀναβαίνειν τοὺς μάρτυρας, βραχέα βούλομαι διαλεχθῆναι ὑμῖν. οὐ γὰρ ἀγνοεῖτε, ὦ ἄνδρες, οὔτε τὰς παρασκευὰς[56] τῶν κρινομένων, οὔτε τὰς δεήσεις τῶν ἐξαιτουμένων[57], ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπίστασθε ὅτι χρημάτων ἕνεκα καὶ χάριτος πολλοὶ ἐπείσθησαν τῶν μαρτύρων ἢ ἀμνημονεῖν[58], ἢ μὴ ἐλθεῖν, ἢ ἑτέραν πρόφασιν εὑρεῖν. ἀξιοῦτε οὖν τοὺς μάρτυρας ἀναβαίνειν, μηδὲ ὀκνεῖν, μηδὲ περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τὰς χάριτας ὑμῶν[59] καὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀποδιδόναι τῇ πατρίδι τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια, μηδὲ λείπειν τὴν τάξιν ταύτην[60] καὶ μιμεῖσθαι Λεωκράτην, ἢ, λαβόντας τὰ ἱερὰ[61] κατὰ τὸν νόμον ἐξομόσασθαι. ἐὰν δὲ μηδέτερον τούτων ποιῶσιν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας, κλητεύσωμεν[62] αὐτούς. Λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴ χρόνος[63] ἐγένετο, καὶ ἀφικνεῖτο Ἀθήνηθεν πλοῖα εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ φανερὸν ἦν ὅτι οὐδὲν δεινὸν ἐγεγόνει περὶ τὴν πόλιν, φοβηθεὶς ἐκπλεῖ πάλιν ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἀφικνεῖται εἰς Μέγαρα· καὶ ᾤκει ἐν Μεγάροις πλείω ἢ πέντε ἔτη, προστάτην[64] ἔχων Μεγαρέα, οὐδὲ τὰ ὅρια τῆς χώρας αἰσχυνόμενος, ἀλλ' ἐκ γειτόνων τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸν πατρίδος μετοικῶν. καὶ οὕτως αὐτοῦ κατεγνώκει ἀΐδιον φυγήν, ὥστε μεταπεμψάμενος ἐντεῦθεν Ἀμύνταν, τὸν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἔχοντα τὴν πρεσβυτέραν, καὶ τῶν φίλων Ἀντιγένην Ξυπεταιῶνα, καὶ δεηθεὶς τοῦ κηδεστοῦ[65] πρίασθαι παρ' αὐτοῦ τἀνδράποδα καὶ τὴν οἰκίαν ἀποδόσθαι ταλάντου, καὶ ἀπὸ τούτου προσέταξε τοῖς τε χρήσταις ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα καὶ τοὺς ἐράνους διενεγκεῖν[66], τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῷ ἀποδοῦναι. Διοικήσας δὲ ταῦτα πάντα ὁ Ἀμύντας, αὐτὸς πάλιν ἀποδίδοται τἀνδράποδα πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν Τιμοχάρει Ἀχαρνεῖ τῷ τὴν νεωτέραν ἔχοντι τούτου[67]

---

54) Ὁ γραμματεύς. 55) Τὸ χωρίον ἐκρίθη παρὰ πάντων ἐσφαλμένον. Ὁ Κορ. διορθ[οῖ] αὐτὸ οὕτω. « Ὡς καὶ μεγάλου βλάβους αἴτιος εἴη, τῆς πεντηκοστῆς μετέχων αὐτοῖς ». Ἡ ἑτέρα διόρθωσις [ὀλίγον τροποποιημένη] μοὶ φαίνεται προκριτωτέρα· Ὡς [καὶ] πολλὰ καὶ μεγάλα βεβλαβὼς εἴη τὴν πεντηκοστήν, μετέχων αὐτῆς. Ἡ δὲ πεντηκοστὴ ἦτον δασμός. τὸν ὁποῖον ἐπλήρωναν (ἓν εἰς τὰ 50) τὰ εἰσαγόμενα εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐμπορεύματα, καὶ τὸν ὁποῖον ὠνοῦντο (ἐνοικίαζον) παρὰ τοῦ δημοσίου οἱ πεντηκοστολόγοι, ὁποῖος ἦτον καὶ ὁ Φυρκῖνος οὗτος, καὶ αὐτὸς ὁ Λεωκράτης (ἴδε κατωτέρω). 56) Σκευωρίας, ῥᾳδιουργίας· δικανικὴ ἡ λέξις. 57) Χάριν ὑπὲρ τοῦ κρινομένου, (Γαλλ.) des soliciteurs. 58) Προφασίζεσθαι ὅτι οὐ μέμνηνται τῶν συμβάντων. 59) Ἡ γενικὴ συγκριτικῶς εἰς τὸ Πλείονος. 60) Τὴν τοῦ μαρτυρεῖν, ὅθεν καὶ ἡ λέξις Λειπομαρτύριον. 61) Τὰ σπλάγχνα τοῦ ἱερείου. 62) Ὁ Κορ. ἔγραψε Κλητεύσομεν· περὶ δὲ τῆς σημασίας τῶν δικανικῶν τούτων λέξεων, ἴδε τὸ Λεξικόν. 63) Πολὺς δηλαδή, ἢ ἱκανός, καθὼς καὶ τώρα κοινῶς λέγομεν: ἐπέρασε καιρός. 64) Καθὼς εἶχον ὅλοι οἱ Μέτοικοι. 65) Τοῦ Ἀμύντου. 66) Ἐξοφλῆσαι. 67) Τοῦ Λεωκράτους.

ἀδελφήν· ἀργύριον δὲ οὐκ ἔχων δοῦναι ὁ Τιμοχάρης, συνθήκας ποιησάμενος καὶ θέμενος[48] παρὰ Λυσικλεῖ, μίαν[49] μνᾶν τόκον ἔφερε τῷ Ἀμύντᾳ. Ἵνα δὲ μὴ λόγον οἴησθε εἶναι, ἀλλ' εἰδῆτε τὴν ἀλήθειαν, ἀναγνώσεται[50] καὶ τούτων ὑμῖν τὰς μαρτυρίας. Εἰ μὲν οὖν ζῶν ἐτύγχανεν ὁ Ἀμύντας, ἐκεῖνον αὐτὸν παρειχόμην[50]· νυνὶ δὲ ὑμῖν καλῶ τοὺς συνειδότας. Καί μοι λέγε ταύτην τὴν μαρτυρίαν, ὡς ἐπρίατο παρὰ Λεωκράτους ἐν Μεγάροις τἀνδράποδα Ἀμύντας καὶ τὴν οἰκίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Ἀκούσατε δὲ καὶ ὡς ἀπέλαβε τετταράκοντα μνᾶς παρὰ Ἀμύντου Φιλόμηλος Χολαργεὺς καὶ Μενέλαος ὁ πρεσβεύσας πρὸς βασιλέα[51].

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Λάβε δέ μοι καὶ τὴν[52] Τιμοχάρους τοῦ πριαμένου τἀνδράποδα παρ' Ἀμύντου πέντε καὶ τριάκοντα μνῶν, καὶ τὰς συνθήκας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ΣΥΝΘΗΚΑΙ.

Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες· ἄξιον δ' ἐστίν ἐφ' οἷς μέλλω λέγειν ἀγανακτῆσαι καὶ μισῆσαι τουτονὶ Λεωκράτην· οὐ γὰρ ἐξήρκεσε τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὰ χρήματα μόνον ὑπεκθέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πατρῷα, ἃ τοῖς ὑμετέροις νομίμοις καὶ πατρῴοις ἔθεσιν οἱ πρόγονοι παρέδοσαν αὐτῷ ἱδρυσάμενοι[53], ταῦτα μετεπέμψατο εἰς Μέγαρα, καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς χώρας, οὐδὲ τὴν ἐπωνυμίαν[54] τῶν πατρῴων ἱερῶν φοβηθείς, ὅτι, ἐκ τῆς πατρίδος αὐτὰ κινήσας, συμφεύγειν αὐτῷ, ἐκλείποντα τοὺς νεὼς καὶ τὴν χώραν ἣν κατεῖχον, ἠξίωσε, καὶ ἱδρύσασθαι ἐπὶ ξένης καὶ ἀλλοτρίας, καὶ εἶναι ὀθνεῖα τῇ χώρᾳ καὶ τοῖς νομίμοις τοῖς κατὰ τὴν Μεγαρέων πόλιν εἰθισμένοις. Καὶ οἱ μὲν πατέρες ἡμῶν τὴν Ἀθηνᾶν[55], ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖαν[56], ὁμώνυμον αὐτῇ τὴν πατρίδα προσηγόρευον Ἀθήνας, ἵν' οἱ τιμῶντες τὴν θεὸν τὴν ὁμώνυμον αὐτῇ πόλιν μὴ ἐγκαταλίπωσι· Λεωκράτης δέ, οὔτε νομίμων [οὔτε] πατρῴων, οὔτε ἱερῶν φροντίσας, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐξαγώγιμον[57] ὑμῖν καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν βοήθειαν ἐποίησε. Καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὴν πόλιν ἀδικῆσαι· ἀλλ' οἰκῶν ἐν Μεγάροις, οἷς παρ' ὑμῶν ἐξεκομίσατο χρήμασιν ἀφορμῇ[58] χρώμενος, ἐκ τῆς Ἠπείρου παρὰ Κλεοπάτρας[59] εἰς Λευκάδα ἐσιτήγει, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον

---

48) Παρακαταθέσας, ἢ δι' ὑποθήκης καὶ ἐγγυήσεως ἀσφαλίσας. 49) Ὁ Κοραῆς διέγραψε τὸ Μίαν. 50) Μάρτυρα. 51) Αὐτοί, φαίνεται, ἦσαν οἱ δανεισταὶ τοῦ Λεωκράτους.
52) (ἐνν.) Μαρτυρίαν. 53) Ἑκάστη οἰκογένεια εἶχε τὰ ἀγάλματα τῶν ἰδίων της (πατρῴων) θεῶν ἱδρυμένα ἐντὸς τῆς οἰκίας της. 54) Ὅτι ἐκαλοῦντο Πατρῷοι ἢ Πάτριοι, καὶ ἑπομένως ἔπρεπε νὰ μένων εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν ἢ τὴν πατρίδα. 55) Ὁ Κοραῆς διορθῶν παρήνει κατὰ δοτικήν, Τῇ Ἀθηνᾷ, εἰληχυίᾳ· ἀλλ' ἠμπορεῖ νὰ ἦνε καὶ αἰτιατικὴ συντακτικὴ τοῦ Ὡς, κατ' ἀνάλυσιν μετοχῆς ἀπολύτου καὶ κατὰ σχῆμα πρωθύστερον πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοζήλου. Ὡς τὴν Αθ. τὴν χ. εἰληχ. παράβαλε ἐπὶ πᾶσι καὶ τὴν κατωτέρω (σελ. 9.) φράσιν: Καὶ τὸν δῆμον ὃν... οὗτος ἐδεῖτο κτλ. 56) Γνωστὸν ὅτι, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἡ Αθ. ἐρίσασα πρὸς τὸν Ποσειδ. περὶ τῆς προστασίας τῶν Ἀθηνῶν, προετιμήθη αὐτοῦ ἀναδείξασα ἐκ τῆς γῆς τὴν ἐλαίαν. 57) Μετεχειρίσθη τὴν περὶ τῶν ἐμπορευμάτων εἰθισμένην λέξιν, ὡς ἂν εἰ ἦσαν, κατὰ τὸν Λεωκράτην, καὶ τὰ ἀγάλματα ἐμπορεύματα.
58) Κεφαλαίῳ, σερμαγέ. 59) Τῆς Φιλίππου μὲν θυγατρός, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ βασιλέως

Καίτοι, ὦ ἄνδρες, καὶ περὶ τούτων οἱ ὑμέτεροι νόμοι τὰς ἐσχάτας τιμωρίας ὁρίζουσιν, ἐάν τις Ἀθηναίων ἄλλοσέ πη σιτηγήσῃ ἢ ὡς ὑμᾶς. Ἔπειτα τὸν προδόντα μὲν ἐν τῷ πολέμῳ, σιτηγήσαντα δὲ παρὰ τοὺς νόμους, μὴ φροντίσαντα δὲ μήτε ἱερῶν, μήτε πατρίδος, μήτε νόμων, τοῦτον ἔχοντες ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ[60], οὐκ ἀποκτενεῖτε καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ποιήσετε; πάντων ἄρα ἀνθρώπων ῥαθυμότατοι ἔσεσθε, καὶ ἥκιστα ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ὀργιζόμενοι.

Καὶ ταῦτα δὲ, ὦ ἄνδρες, ἐμοῦ[61] θεωρήσατε, ὡς δικαίαν τὴν ἐξέτασιν ποιουμένου περὶ τούτων. Οὐ γὰρ οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπὲρ τηλικούτων ἀδικημάτων εἰκάζοντας, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν εἰδότας ψηφίζεσθαι, καὶ τοὺς μάρτυρας μὴ ἐώσοντας[62] ἔλεγχον μαρτυρεῖν, ἀλλὰ δεδωκότας[63]· παρεκαλεσάμην γὰρ αὐτοὺς πρόκλησιν, ὑπὲρ τούτων ἁπάντων γράψας[64], καὶ ἀξιῶν βασανίζειν τοὺς τούτου οἰκέτας. Καί μοι λέγε ταύτην[65].

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, τῆς προκλήσεως. Ἅμα τοίνυν ταύτην Λεωκράτης οὐκ ἐδέχετο καὶ κατεμαρτύρει αὐτοῦ ὅτι προδότης τῆς πατρίδος ἐστίν· ὁ γὰρ τὸν πάντων[66] [τῶν] συνειδότων ἔλεγχον φυγὼν ὡμολόγηκεν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰσηγγελμένα. Τίς γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδεν ὅτι περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων πολὺ δοκεῖ δικαιότατον καὶ δημοτικὸν[67] εἶναι, ὅταν οἰκέται ἢ θεράπαιναι συνειδῶσιν ἃ δεῖ, τούτους ἐλέγχειν καὶ βασανίζειν, καὶ τοῖς ἔργοις μᾶλλον ἢ τοῖς λόγοις πιστεύειν, ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων κοινῶν καὶ μεγάλων καὶ συμφερόντων τῇ πόλει; Ἐγὼ τοίνυν τοσοῦτον ἀφέστηκα τοῦ ἀδίκως τὴν εἰσαγγελίαν κατὰ Λεωκράτους ποιήσασθαι, ὅσον ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην [τοὺς ἰδίους κινδύνους[68]] ἐν τοῖς Λεωκράτους οἰκέταις καὶ θεραπαίναις βασανισθεῖσι τὸν ἔλεγχον γενέσθαι· οὑτοσὶ δὲ, διὰ τὸ συνειδέναι ἑαυτῷ[69], οὐχ ὑπέμεινεν ἀλλ' ἔφυγε. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, πολὺ θᾶττον οἱ Λεωκράτους οἰκέται καὶ θεράπαιναι τῶν λεγομένων[70] ἄν τι ἠρνήθησαν, ἢ τὰ μὴ ὄντα τοῦ αὑτῶν δεσπότου κατεψεύσαντο.

Χωρὶς τοίνυν τούτων, Λεωκράτης ἀναβοήσεται αὐτίκα, ὡς ἰδιώτης ὢν καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος καὶ συκοφάντου δεινότητος ἀναρπαζόμενος. Ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι τῶν μὲν δεινῶν καὶ συκοφαντεῖν ἐπιχειρούντων ἔργον ἐστὶν ἅμα τοῦτο προαιρεῖσθαι καὶ ζητεῖν τὰ χωρία[71] ταῦτα

τῶν Μολοσσῶν γυναικός, πρὸς τὴν ὁποίαν καὶ πρέσβεις εἶχον στείλει οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τὴν συλλυπηθῶσι διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της, καθὼς ἀναφέρει ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφ.

[60]) Ἐν τῇ διὰ τῆς ψήφου ὑμῶν ἐξουσίᾳ. [61]) Τὰ ῥηθησόμενα ὑπ' ἐμοῦ. [62]) Μετὰ τὴν μαρτυρίαν. [63]) Πρὶν μαρτυρήσουν. [64]) Δικανικὴ λέξις, ἴδε τὸ Λεξ. [65]) Τὴν πρόκλησιν.

[66]) Ὁ Κορ. ἐνόμιζε περιττὸν τὸ Πάντων· ἀλλὰ δὲν εἶναι, καθὸ ἀναφερόμενον ὄχι μόνον εἰς τοὺς οἰκέτας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους μάρτυρας, οὓς προλαβὼν εἶπε ῥαδιουργεῖσθαι ἵνα μὴ μαρτυρήσωσιν. [67]) Παράδοξος δικαιοσύνη καὶ δημοτικότης, νὰ βασανίζωνται οἱ οἰκέται ἵνα καταμαρτυρήσωσι τοῦ ἰδίου αὐτῶν δεσπότου! Ἀλλ' οἱ παλαιοὶ εἶχον ἄλλας ἰδέας περὶ δούλων, καὶ χάρις εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, ἀνθρωπίσαντα καὶ κατὰ τοῦτο τὰ ἤθη. Ἴδε τὸν Βεκκαρίαν. [68]) Διορθ. Τοῖς ἰδίοις κινδύνοις, μὲ ἴδιόν μου κίνδυνον· διότι ἐὰν ἐπηροῦτο ἢ ἀπέθνησκέ τις τῶν βασανιζομένων, ἡ ζημία ἐλογίζετο εἰς βάρος τοῦ κατηγόρου.

[69]) Κατὰ μὲν τὸν Ἐρρ. Στέφ., αὐτὸν ἑαυτῷ· κατὰ δὲ τὸν Κορ., τοὺς οἰκέτας ἑαυτῷ.

[70]) Διορθ. Γενομένων. [71]) Τὰς περιστάσεις, τὰ ἐπιχειρήματα.

ἐν οἷς τοὺς παραλογισμοὺς κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων ποιήσονται, τῶν δὲ δικαίας[72] τὰς κρίσεις ἐνισταμένων καὶ τοὺς ἐνόχους ταῖς ἀραῖς ἀκριβῶς ἀποδεικνύντων τἀναντία φαίνεσθαι[73] τούτοις ποιοῦντας, ὥσπερ ἡμεῖς· οὑτωσὶ δὲ διαλογίζεσθε περὶ τούτων παρ' ἡμῖν αὐτοῖς· τίνας ἀδύνατον ἦν τῇ δεινότητι καὶ ταῖς παρασκευαῖς ταῖς τοῦ λόγου παραγαγεῖν; [τοὺς οἰκέτας[74]]. Κατὰ φύσιν τοίνυν βασανιζόμενοι, πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν περὶ πάντων τῶν ἀδικημάτων ἔμελλον φράσειν οἱ ἱκέται καὶ αἱ θεράπαιναι· ἀλλὰ τούτους ὁ Λεωκράτης παραδοῦναι ἔφυγε, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλοτρίους ἀλλ' αὐτοῦ ὄντας. Τίνας δὲ δυνατὸν εἶναι δοκεῖ τοῖς λόγοις ψυχαγωγῆσαι, καὶ τὴν ὑγρότητα[75] αὐτῶν τοῦ ἤθους τοῖς δακρύοις εἰς ἔλεον προαγαγέσθαι; τοὺς δικαστάς. Ἐνταῦθα Λεωκράτης ὁ προδότης τῆς πατρίδος ἐλήλυθεν, οὐδὲν ἕτερον ἢ φοβούμενος[76] μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκίας οἵ τ' ἐξελέγχοντες τὸ ἔργον καὶ ὁ ἐξελεγχόμενος γένηται. Τί γὰρ ἔδει προφάσεων ἢ λόγων ἢ σκήψεως; ἁπλοῦν τὸ δίκαιον, ῥᾴδιον τὸ ἀληθές, βραχὺς ὁ ἔλεγχος. Εἰ μὲν ὁμολογεῖ τὰ ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ ἀληθῆ καὶ ὅσια[77] εἶναι, τί οὐ τῆς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας τυγχάνει; εἰδὲ μή φησι ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, τί οὐ παραδέδωκε τοὺς οἰκέτας καὶ τὰς θεραπαίνας; προσήκει γὰρ τὸν ὑπὲρ προδοσίας κινδυνεύοντα καὶ παραδιδόναι καὶ βασανίζειν[78] καὶ μηδένα τῶν ἀκριβεστάτων ἐλέγχων φεύγειν· ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔπραξεν· ἀλλὰ καταμεμαρτυρηκὼς ἑαυτοῦ ὅτι προδότης ἐςὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν νόμων, ἀξιώσει ὑμᾶς ἐναντία ταῖς αὑτοῦ ὁμολογίαις καὶ μαρτυρίαις ψηφίσασθαι. Καὶ πῶς δίκαιόν ἐστι τὸν τὴν ἐξουσίαν τῆς ἀπολογίας αὑτοῦ ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ ἐκ τοῦ μὴ δέξασθαι τὰ δίκαια περιῃρημένον, τοῦτον ἐᾶσαι ὑμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων ἀδικημάτων ἐξαπατῆσαι;

Περὶ μὲν οὖν τῆς προκλήσεως καὶ τοῦ ἀδικήματος, ὅτι ὁμολογούμενόν ἐστιν, ἱκανῶς ὑμᾶς ἡγοῦμαι ὦ ἄνδρες μεμαθηκέναι· ἐν οἷς δὲ καιροῖς καὶ ἡλίκοις κινδύνοις τὴν πόλιν οὖσαν Λεωκράτης προδέδωκεν, ἀναμνῆσαι ὑμᾶς βούλομαι. Καί μοι λάβε τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ, τὸ Ὑπερίδου, καὶ ἀναγίνωσκε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἀκούετε τοῦ ψηφίσματος, ὦ ἄνδρες, ὅτι τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ χρηματιοῦσαν περὶ φυλακῆς τοῦ Πειραιέως ἐν τοῖς ὅπλοις[79] ἔδοξε, καὶ πράττειν διεσκευασμένην[80] ὅ,τι ἂν δοκῇ τῷ δήμῳ συμφέρον εἶναι. καίτοι, ὦ ἄνδρες, εἰ οἱ ἀφιέμενοι[81] τοῦ στρατεύεσθαι ἕνεκα τοῦ βουλεύεσθαι ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῇ τῶν στρατιωτῶν τάξει διέτριβον, ἆρ' ὑμῖν δοκοῦσι μικροὶ καὶ οἱ τυχόντες φόβοι τότε τὴν πόλιν κατασχεῖν; ἐν οἷς Λεωκράτης οὑτοσὶ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς πόλεως ἀποδρὰς ᾤχετο καὶ τὰ χρήματα τὰ ὑπάρχοντα ἐξεκόμισε καὶ ἱερὰ τὰ πατρῷα μετεπέμψατο, καὶ εἰς τοσοῦτον

---

[72]) Κατὰ τὸν Κορ., δικαίως. [73]) Τὸ φαίνεσθαί ἐστιν ἔργον, (ἀπὸ κοινοῦ). [74]) Ἔλειπεν ἡ λέξις ἀπὸ τὰ ἀντίγραφα. [75]) Τὸ εὔκαμπτον, τὴν ἡμερότητα. [76]) Οὐδὲν ἕτ. φοβούμενος ἢ φοβούμενος μὴ κτλ. [77]) Δίκαια, εὔορκα. [78]) Ὁ Κορ. ἔγραψε· καὶ παραδιδόναι βασανίζειν, καὶ μ. [79]) Ἔνοπλον τὴν Βουλήν. [80]) Διεσκ., ἐν ὅπλοις δηλ.
[81]) Ὁ Κορ. ἔγραψεν: Ἀφειμένοι.

προδοσίας ἦλθεν ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν ἔρημοι μὲν ἦσαν οἱ ναοὶ [τῶν ἱερέων[82]], ἔρημοι δὲ αἱ φυλακαὶ τῶν τειχῶν, ἐξελέλειπτο δὲ ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα. Καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὦ ἄνδρες, τίς οὐκ ἂν τὴν πόλιν ἠλέησεν, οὐ μόνον πολίτης, ἀλλὰ καὶ ξένος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐπιδεδημηκώς; τίς δ' ἦν οὕτως ἢ μισόδημος τότε ἢ μισαθήναιος, ὅςτις ἐδυνήθη ἂν[83] ἄτακτον ἑαυτὸν ὑπομεῖναι ἰδεῖν, ἡνίκα ἡ μὲν ἧττα[84] καὶ τὸ γεγονὸς πάθος [τῷ δήμῳ[85]] προσήγγελτο, ὀρθὴ δὲ ἦν ἡ πόλις ἐν[86] τοῖς συμβεβηκόσιν, αἱ δ' ἐλπίδες τῆς σωτηρίας τῷ δήμῳ ἐν τοῖς ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονόσι καθειστήκεσαν[87], ὁρᾶν δ' ἦν ἐπὶ μὲν τῶν θυρῶν γυναῖκας ἐλευθέρους περιφόβους, κατεπτηχυίας, καὶ πυνθανομένας εἰ ζῶσι, τὰς μὲν ὑπὲρ ἀνδρὸς, τὰς δ' ὑπὲρ πατρὸς, τὰς δ' ὑπὲρ ἀδελφῶν, ἀναξίως αὑτῶν καὶ τῆς πόλεως ὁρωμένας[88]· τῶν δὲ ἀνδρῶν τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειρηκότας καὶ τὰς ἡλικίας πρεσβυτέρους καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι ἀφιεμένους[89] ἰδεῖν ἦν καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπὶ γήρως ὀδῷ[90] περιφθειρομένους[91], διπλᾶ τὰ ἱμάτια[92] ἐμπεπορπημένους. Πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν κατὰ τὴν πόλιν γιγνομένων, καὶ πάντων τῶν πολιτῶν τὰ μέγιστα ἠτυχηκότων, μάλιστ' ἄν τις ἤλγησε καὶ ἐδάκρυσεν ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς, ἡνίχ' ὁρᾶν ἦν τὸν δῆμον ψηφισάμενον τοὺς μὲν δούλους ἐλευθέρους, τοὺς δὲ ξένους Ἀθηναίους, τοὺς δ' ἀτίμους ἐντίμους· ὃς πρῶτον ἐπὶ τῷ αὐτόχθων εἶναι καὶ ἐλεύθερος ἐσεμνύνετο. Τοσαύτῃ δὲ ἡ πόλις ἐκέχρητο μεταβολῇ, ὥστε πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι, ἐν δὲ τοῖς τότε χρόνοις ἀγαπᾶν ἐὰν ὑπὲρ τῆς αὑτῶν σωτηρίας ἀσφαλῶς δύνηται κινδυνεῦσαι· καὶ πρότερον μὲν πολλῆς χώρας τῶν βαρβάρων ἐπάρχειν, τότε δὲ πρὸς Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς ἰδίας κινδυνεύειν· καὶ τὸν δῆμον[93] ὃν πρότερον Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνες βοηθὸν ἐπεκαλοῦντο, οὗτος ἐδεῖτο τῶν ἐξ Ἄνδρου καὶ Κέω καὶ Τροιζῆνος καὶ Ἐπιδαύρου ἐπικουρίαν αὐτῷ μεταπέμψασθαι. Ὥστε, ὦ ἄνδρες, τὸν ἐν τοῖς τοιούτοις φόβοις καὶ τηλικούτοις κινδύνοις καὶ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν, καὶ μήτε ὅπλα θέμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, μήτε τὸ σῶμα παρασχόντα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς, ἀλλὰ φυγόντα καὶ προδόντα τὴν τοῦ δήμου σωτηρίαν, τίς ἂν ἢ δικαστὴς φιλόπολις καὶ εὐσεβεῖν βουλόμενος ψήφῳ ἀπολύσειεν, ἢ ῥήτωρ κληθεὶς τῷ προδότῃ τῆς πόλεως βοηθήσειε, τὸν οὐδὲ συμπενθῆσαι τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς τολμήσαντα, οὐδὲ συμβεβλημένον οὐδὲν εἰς τὴν τῆς

---

82) Περιττὴ ἐκρίθη ἡ λέξις ἢ μεταβλητέα εἰς: Τῶν ἱερῶν. 83) Ὁ Κοραῆς διέγραψε τὸ Ἂν ὡς περιττόν. 84) Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ. 85) Εἰς πολλὰ ἀντίγραφα ἐλλείπουσιν αἱ δύω αὗται λέξεις. 86) Ὀρθότερον, Ἐπὶ τοῖς. 87) Διότι οἱ νεώτεροι ταύτης τῆς ἡλικίας εἶχον ὅλα σχεδὸν ἢ φονευθῆ ἢ αἰχμαλωτισθῆ. 88) Ἐφαίνοντο εἰς τὰς θύρας, ἐνδυμέναι ὄχι καθὼς ἔπρεπεν (ἀξίως ἑαυτῶν καὶ τῆς πόλεως, δηλ. εὐσχήμως), ἀλλ' ὅπως ἔτυχεν, ἀπὸ τὴν παραζάλην των. Παράβαλε δὲ τὴν ζωηρὰν ταύτην περιγραφὴν μὲ ἄλλην ὁμοίαν τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. 89) Καὶ ἐδῶ Ἀφειμένους γράφει ὁ Κορ. 90) Ὀδῷ (μὲ ψιλὴν) ἴσον τῷ Οὐδῷ· ἡ δὲ φράσις ἐκ τοῦ Ὁμήρου Ἰλ. Χ, 60. 91) Περιφερομένους πρὸς ἰδίαν ἑαυτῶν (τῆς ὑγείας των) φθοράν. 92) Ὁ Κορ. διέγραψε τὸ ἄρθρον, ἐκλαμβάνων τὸ Διπλᾶ ἱμάτια ἴσον τῷ Διπλοΐδας, ὁποίας ἐφόρουν οἱ στρατιωτικοί. 93) Ὁρᾶν ἦν τὸν δῆμον ἀπὸ κοινοῦ τοῦ ἀνωτέρω· ἀλλὰ παράβαλε τὴν ἐν σελ. 6. φράσιν· Τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς τὴν χώραν εἰληχυῖαν κτλ.

πόλεως καὶ τοῦ δήμου σωτηρίαν; καίτοι κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους οὐκ ἔστιν ἥτις[94] ἡλικία οὐ παρέσχετο ἑαυτὴν εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν, ὅτε ἡ μὲν χώρα τὰ δένδρα[95] συνεβάλλετο, οἱ δὲ τετελευτηκότες τὰς θήκας[96], οἱ δὲ νεῲ τὰ ὅπλα[97]· ἐπεμελοῦντο γὰρ[98] οἱ μὲν τῆς τῶν τειχῶν κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν τάφρων, οἱ δὲ τῆς χαρακώσεως· οὐδεὶς δ᾽ ἦν ἀργὸς τῶν ἐν τῇ πόλει· ἐφ᾽ ὧν οὐδενὸς[99] τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ παρέσχετο τάξαι Λεωκράτης. Ὧν εἰκὸς ὑμᾶς ἀναμνησθέντας τὸν μηδὲν ξυνενεγκεῖν μηδ᾽ ἐπ᾽ ἐκφορὰν ἐλθεῖν ἀξιώσαντα τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας ἐν Χαιρωνείᾳ τελευτησάντων θανάτῳ ζημιῶσαι, ὡς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος ἀτάφων ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν γεγενημένων, ὧν οὗτος οὐδὲ τὰς θήκας παριὼν ᾐσχύνθη ὀγδόῳ ἔτει[100] τὴν πατρίδα αὐτῶν προσαγορεύων.

Περὶ ὧν[101], ὦ ἄνδρες, μικρῷ πλείω βούλομαι διελθεῖν, καὶ ὑμῶν ἀκοῦσαι δέομαι, καὶ μὴ νομίζειν ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς τοιούτους τῶν δημοσίων ἀγῶνας· αἱ γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐλογίαι τὸν ἔλεγχον σαφῆ κατὰ τῶν τἀναντία ἐπιτηδευόντων ποιοῦσιν. Ἔτι δὲ καὶ δίκαιον τὸν ἔπαινον[102], ὃς μόνος ἆθλον τῶν κινδύνων τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστί, τοῦτον, ἐπειδὴ κἀκεῖνοι εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀνάλωσαν, ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ κοινοῖς ἀγῶσι τῆς πόλεως μὴ παραλιπεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ τοῖς πολεμίοις ἀπήντησαν ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Βοιωτίας ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας μαχούμενοι, οὐκ ἐπὶ τοῖς τείχεσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες, οὐδὲ τὴν χώραν κακῶς ποιεῖν προέμενοι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλὰ τὴν μὲν αὐτῶν ἀνδρείαν ἀσφαλεστέραν φυλακὴν εἶναι νομίζοντες τῶν λιθίνων περιβόλων, τὴν δὲ θρέψασαν αὐτοὺς αἰσχυνόμενοι περιορᾶν πορθουμένην, εἰκότως· ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς φύσει γεννήσαντας καὶ τοὺς ποιητοὺς[103] τῶν πατέρων οὐχ ὁμοίως ἔχουσιν ἅπαντες ταῖς εὐνοίαις, οὕτω καὶ πρὸς τὰς χώρας τὰς μὴ φύσει προσηκούσας ἀλλ᾽ ὕστερον ἐπικτήτους γενομένας καταδεέστερον διάκεινται[104]. Τοιαύταις δὲ γνώμαις χρησάμενοι, καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τῶν κινδύνων μετασχόντες, οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκοινώνησαν· τῆς γὰρ ἀρετῆς οὐ ζῶντες ἀπολαύουσιν, ἀλλὰ τελευτήσαντες τὴν δόξαν[105] ἐγκαταλελοίπασιν, οὐχ ἡττηθέντες, ἀλλ᾽ ἀποθανόντες ἔνθα παρετάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀμύνοντες. Εἰ δὲ δεῖ καὶ παραδοξότατον μὲν εἰπεῖν ἀληθὲς δέ, ἐκεῖνοι νικῶντες ἀπέθανον. Τὰ γὰρ ἆθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστὶν ἐλευθερία καὶ ἀρετή· ταῦτα γὰρ[106] ἀμφότερα τοῖς τελευτήσασιν ὑπάρχει. Ἔπειτα δὲ οὐδ᾽ οἷόν τ᾽ ἐστὶν εἰπεῖν ἥττης αἰτίους[107] τοὺς ταῖς διανοίαις μὴ πτήξαντας τὸν τῶν ἐπιόντων φόβον. Μόνους γὰρ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις καλῶς ἀποθνήσκοντας οὐδ᾽ ἂν εἷς ἡττῆσθαι δι-

---

94) Οὐκ ἔστι τις ἡλικία, ἥ οὐ παρέσχ. 95) Ἐξ ἀνάγκης ἔκοψαν, φαίνεται, καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ τὰς Ἀθήνας δένδρα διὰ χαρακώματα. 96) Μετεχειρίσθησαν καὶ τὰς λάρνακας καὶ πλάκας τῶν μνημάτων πρὸς ὀχύρωσιν τῶν τειχῶν. 97) Τὰ ἐν αὐτοῖς ἀνατεθειμένα ὡς τρόπαια. 98) Αἰτιολογεῖ τὸ πᾶσαν ἡλικίαν συνδραμεῖν πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλ.

99) Ἐπ᾽ οὐδενὸς τούτων, ὧν εἴρηκα. 100) (Ἐπ᾽!) ὀγδ. ἔτει, μετὰ 8 ἔτη. 101) Τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ τελευτησάντων. 102) Μὴ παραλιπεῖν τὸν ἔπαινον. 103) Τοὺς θετοὺς γονεῖς. 104) Ὀλιγώτερον τὰς ἀγαπῶσιν. 105) Τὴν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν. 106) Κυρίως ἔπρεπε νὰ ἦναι δέ· 107) Ὑπαιτίους, ἡττηθέντας.

καίως φέρειν· τὴν γὰρ δουλείαν φεύγοντες, εὐκλεᾶ θάνατον αἱροῦνται. Ἐδήλωσε δὲ ἡ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀρετή· μόνοι γὰρ τῶν ἁπάντων τὴν τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν εἶχον. Ἅμα γὰρ οὗτοί τε τὸν βίον μετήλλαξαν, καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσε· συνετάφη γὰρ τοῖς τούτων σώμασιν ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερία. Ὅθεν καὶ φανερὸν πᾶσιν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολεμοῦντες, ἀλλ' ὑπὲρ κοινῆς ἐλευθερίας προκινδυνεύσαντες. Ὥςτε, ὦ ἄνδρες, οὐκ [ἂν] αἰσχυνθείην εἰπὼν ςέφανον τῆς πατρίδος εἶναι τὰς ἐκείνων ψυχάς. Καὶ δι' ἃ[108] οὐκ ἀλόγως ἐπετήδευον, ἐπίστασθε, ὦ Ἀθηναῖοι, μόνοι τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμᾷν· εὑρήσετε δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἀθλητὰς ἀνακειμένους, παρ' ὑμῖν δὲ ςρατηγοὺς ἀγαθοὺς καὶ (τοὺς)[109] τὸν τύραννον ἀποκτείναντας· καὶ τοιούτους μὲν ἄνδρας οὐδ' ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ὀλίγους εὑρεῖν ῥᾴδιον, τοὺς δὲ τοὺς ςεφανίτας ἀγῶνας νενικηκότας εὐπετῶς πολλαχόθεν ἐστὶ γεγονότας ἰδεῖν. Ὥσπερ τοίνυν τοῖς εὐεργέταις μεγίστας τιμὰς ἀπονέμετε, οὕτω δίκαιον καὶ τοὺς τὴν πατρίδα καταισχύνοντας καὶ προδιδόντας ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις κολάζειν.

Σκέψασθε δέ, ὦ ἄνδρες, ὅτι οὐδ' ἐν[110] ὑμῖν ἐστιν ἀποψηφίσασθαι Λεωκράτους τουτουὶ τὰ δίκαια ποιοῦσι. Τὸ γὰρ ἀδίκημα τοῦτο κεκριμένον ἐστὶ καὶ κατεγνωσμένον. Ἡ μὲν γὰρ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ (καὶ μηδείς μοι θορυβήσῃ[111]· ταύτην γὰρ ὑπολαμβάνω μεγίστην τότε γενέσθαι τῇ πόλει σωτηρίαν) τοὺς φυγόντας τὴν πατρίδα καὶ ἐγκαταλιπόντας τότε ὡς πολεμίους[112] λαβοῦσα ἀπέκτεινε. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, μὴ νομίζετε τοὺς τὰ τῶν ἄλλων φονικὰ ἀδικήματα ὁσιώτατα δικάζοντας, αὐτοὺς ἂν εἴς τινα τῶν πολιτῶν τοιοῦτόν τι παρανομῆσαι. Ἀλλὰ μὴν Αὐτολύκου[112a] μὲν ὑμεῖς κατεψηφίσασθε, μείναντος μὲν αὐτοῦ ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔχοντος δ' αἰτίαν τοὺς υἱεῖς καὶ τὴν γυναῖκα ὑπεκθέσθαι, καὶ ἐτιμωρήσασθε. Καίτοι εἰ τὸν τοὺς ἀχρήστους εἰς τὸν πόλεμον ὑπεκθέσθαι αἰτίαν ἔχοντα ἐτιμωρήσασθε, τί δεῖ πάσχειν ὅστις[113] ἀνὴρ ὢν οὐκ ἀπέδωκε τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι; ἔτι δὲ ὁ δῆμος, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ γιγνόμενον[114], ἐψηφίσατο ἐνόχους εἶναι τῇ προδοσίᾳ τοὺς φεύγοντας τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κίνδυνον, ἀξίους εἶναι νομίζων τῆς ἐσχάτης τιμωρίας. Ἃ δὴ[115] κατέγνωσται μὲν παρὰ τῷ δικαιοτάτῳ συνεδρίῳ, καταψήφισται δὲ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικάζειν λαχόντων, ὁμολογεῖται δὲ παρὰ τῷ δήμῳ τῆς μεγίστης ἄξια εἶναι τιμωρίας, τούτοις ὑμεῖς ἐναντία ψηφιεῖσθε; πάντων ἄρ' ἀνθρώπων ἔσεσθε ἀγνωμονέστατοι[116], καὶ ἐλαχίστους ἕξετε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν κινδυνεύοντας.

Ὡς μὲν οὖν ἔνοχός ἐςι τοῖς εἰσηγγελμένοις ἅπασιν, ὦ ἄνδρες, Λεωκράτης, φανερόν ἐστι· πυνθάνομαι δὲ αὐτὸν ἐπιχειρήσειν ὑμᾶς ἐξαπατᾷν λέγοντα ὡς ἔμπορος[117] ἐξέπλευσε, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν ἀπεδήμη-

108) Ἐσφαλμένον ἐκρίθη τὸ χωρίον, ἢ διωρθώθη ἢ μᾶλλον διεςράφη πολλαχῶς: Ὁ Κορ. [illegible] παρῄνει: Καὶ νὴ Δία οὐκ ἀλόγως ταῦτα ἐπετ. ἐπίςασθε γὰρ κτλ. 109) Ἐν ἄλλοις ἐλλείπει τὸ Τούς. 110) Ἐγράφετο πρὶν ἐσφαλμένως: Οὐδὲν ὑμῖν. 111) Ὡς ἀναφέροντα πάλιν τὴν ἐν Ἀρ. πάγῳ Βουλήν· φορτικὸν γὰρ ἐνομίζετο τοῦτο τοῖς δημοκρατικοῖς, ὡς ὀλιγαρχικῆς οὔσης τῆς Βουλῆς. 112) Κατὰ διόρθωσιν ἀντί: Τοῖς πολεμίοις. 112a) Τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὃν αὐτὸς οὗτος ὁ Λυκοῦργος εἶχε κατηγορήσῃ. 113) Τοῦτον ὅστις. 114) Τὴν φυγὴν [illegible] τῶν πολιτῶν. 115) Συμπερασματικός. 116) Ἀνοητότεροι. 117) Δι' ἐμπόριον.

στιν εἰς Ῥόδον. Ἐὰν οὖν ταῦτα λέγῃ, ἐνθυμεῖσθε ᾧ ῥαδίως λήψεσθε αὐτὸν ψευδόμενον. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἐκ τῆς ἀκτῆς κατὰ τὴν πυλίδα ἐμβαίνουσιν[117*] οἱ κατ' ἐμπορίαν πλέοντες, ἀλλ' ἐκ τοῦ λιμένος, ὑπὸ πάντων τῶν φίλων ὁρώμενοι καὶ ἀποστελλόμενοι· ἔπειτα οὐ μετὰ τῆς ἑταίρας καὶ τῶν θεραπαινῶν, ἀλλὰ μόνος[118] μετὰ παιδὸς τοῦ διακονοῦντος. Πρὸς δὲ [τούτοις] τί προσῆκεν ἐν Μεγάροις τὸν Ἀθηναῖον ὡς ἔμπορον πέντε ἔτη κατοικεῖν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πάτρια μετακομίζεσθαι, καὶ τὴν οἰκίαν τὴν ἐνθάδε πωλεῖν, εἰ μὴ κατεγνώκει τε[120] αὐτοῦ προδεδωκέναι τὴν πατρίδα καὶ μεγάλα πάντας ἠδικηκέναι; ὃ καὶ πάντων γένοιτ' ἂν ἀτοπώτατον, εἰ περὶ ὧν αὐτὸς προσεδόκα τεύξεσθαι τιμωρίας, ταῦθ' ὑμεῖς ἀπολύσετε κύριοι γενόμενοι τῆς ψήφου. Χωρὶς δὲ τούτων, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἀποδέχεσθαι ταύτην τὴν ἀπολογίαν. Πῶς γὰρ οὐ δεινὸν τοὺς μὲν ἐπὶ ἐμπορίᾳ ἀποδημοῦντας σπεύδειν ἐπὶ τὴν τῆς πόλεως βοήθειαν, τοῦτον δὲ μόνον ἐν τοῖς τότε καιροῖς [καὶ[121]] κατ' ἐργασίαν ἐκπλεῖν, ἡνίκα οὐδ' ἂν εἰς προσκτήσασθαι οὐδὲν ἂν ἐζήτησεν, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα μόνον διαφυλάξαι; ἡδέως δ' ἂν αὐτοῦ πυθοίμην, τίνα ἐμπορίαν εἰσάγων χρησιμώτερος ἐγένετο ἂν τῇ πόλει τοῦ παρασχεῖν τὸ σῶμα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς, καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι μεθ' ὑμῶν μαχόμενος; ἐγὼ μὲν οὐδεμίαν ὁρῶ τηλικαύτην οὖσαν βοήθειαν. Ἄξιον δέ ἐστιν οὐ μόνον αὐτῷ διὰ τὴν πρᾶξιν ὀργίζεσθαι ταύτην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον· φανερῶς γὰρ ψεύδεσθαι τετόλμηκεν. Οὔτε γὰρ πρότερον οὐδεπώποτε ἐγένετο ἐπὶ ταύτης τῆς ἐργασίας[122], ἀλλ' ἐκέκτητο χαλκοτύπους[123], οὔτε τότε ἐκπλεύσας οὐδὲν εἰσήγαγεν ἐκ Μεγάρων, ἓξ ἔτη συνεχῶς ἀποδημήσας. Ἔτι δὲ καὶ τῆς πεντηκοστῆς μετέχων[124] ἐτύγχανεν, ἣν οὐκ ἂν καταλιπὼν κατ' ἐμπορίαν ἀπεδήμει. Ὥστ', ἂν μέν τι περὶ τούτων λέγῃ, οὐδ' ὑμᾶς ἐπιτρέψειν αὐτῷ νομίζω.

Ἥξει δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον[125] τὸν λόγον φερόμενος, ὃν αὐτῷ συμβεβουλεύκασί τινες τῶν συνηγόρων, ὡς οὐκ ἔνοχός ἐστι τῇ προδοσίᾳ· οὔτε γὰρ νεωρίων κύριος[126], οὔτε πυλῶν, οὔτε στρατοπέδων, οὔθ' ὅλως τῶν τῆς πόλεως οὐδενός. Ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τοὺς μὲν τούτων κυρίους μέρος ἄν τι προδοῦναι τῆς ὑμετέρας δυνάμεως, τουτονὶ δ' ὅλην ἔκδοτον ποιῆσαι τὴν πόλιν. Ἔτι δ' οἱ μὲν τοὺς ζῶντας μόνον ἀδικοῦσι προδιδόντες, οὗτος δὲ καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἱερὰ τῶν πατρῴων νομίμων ἀποστερῶν. Καὶ ὑπὸ μὲν ἐκείνων προδοθεῖσαν οἰκεῖσθαι ἂν συνέβαινε δούλην οὖσαν τὴν πόλιν, ὃν δὲ τρόπον οὗτος ἐξέλιπεν, ἀοίκητον ἂν γενέσθαι. Ἔτι δὲ ἐκ μὲν τοῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις μεταβολῆς τυχεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰκός[127] ἐστιν, ἐκ δὲ τοῦ παντάπασι γενέσθαι ἀνάστατον, καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων στερηθῆναι[128]. Ὥσπερ γὰρ ἀνθρώπῳ ζῶντι μὲν ἐλπὶς[129] ἐκ τοῦ κακῶς πρᾶξαι μεταπεσεῖν[130], τελευτήσαντι δὲ συναναιρεῖται πάντα δι' ὧν ἄν τις εὐδαιμονήσειεν,

117*) Ὁ Κορ. ἐπροτίμησε τὸ Ἐκβαίνουσιν. 118) Ἐνέθη ἂν ᾖ αὐτός 119) Ἐν ἄλλοις λείπει τὸ Τούτοις. 120) Ὁ Κορ. ἔγραψε Γε. 121) Περιττὸς ὁ Καί. 122) Τῆς ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου. 123) Χαλκεῖς, ἐργοστάσιον χαλκέων, καθὼς καὶ ὁ Δημοσθένης εἶχε μαχαιροποιούς. 124) Ἴδε ἀνωτέρω σημ. 35. 125) Τὸν ἑξῆς, ὅτι οὐκ ἔνοχος κτλ. 126) (Ἐνν.) Ἦν. 127) Ἐνδεχόμενον. 128) Εἰκός ἐστιν, (ἀπὸ κοινοῦ). 129) Ἐστίν. 130) Μεταβολὴν εὑρεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἄλλοτε ἄλλως πιπτόντων (μεταπιπτόντων) κύβων.

οὕτω καὶ περὶ τὰς πόλεις συμβαίνει πέρας ἔχειν τὴν ἀτυχίαν[151] ὅταν ἀνάστατοι γένωνται. Εἰ γὰρ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, πόλεώς ἐστι θάνατος ἀνάστατον γενέσθαι. Τεκμήριον δὲ μέγιστον· ἡμῶν γὰρ ἡ πόλις τὸ μὲν παλαιὸν ὑπὸ τῶν τυράννων[152] κατεδουλώθη, τὸ δ' ὕστερον ὑπὸ τῶν τριάκοντα καὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίων τὰ τείχη καθῃρέθη· καὶ ἐκ τούτων ὅμως ἀμφοτέρων ἠλευθερώθημεν, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐδαιμονίας ἠξιώθημεν προστάται γενέσθαι· ἀλλ' οὐχ[153] ὅσαι πώποτ' ἀνάστατοι γεγόνασι. τοῦτο μὲν[154] γὰρ, εἰ καὶ παλαιότερον εἰπεῖν ἐστι, τὴν Τροίαν τίς οὐκ ἀκήκοεν, ὅτι μεγίστη γεγενημένη τῶν τότε πόλεων καὶ πάσης ἐπάρξασα τῆς Ἀσίας, ὡς ἅπαξ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατεσκάφη, τὸν αἰῶνα[155] ἀοίκητός ἐστι; τοῦτο δὲ, Μεσσήνην πεντακοσίοις[156] ἔτεσιν ὕστερον ἐκ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων συνοικισθεῖσαν;

Ἴσως οὖν τῶν συνηγόρων αὐτῷ τολμήσει τις εἰπεῖν, μικρὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, ὡς οὐδὲν ἂν παρ' ἕνα ἄνθρωπον ἐγένετο τούτων· καὶ οὐκ αἰσχύνονται τοιαύτην ἀπολογίαν ποιούμενοι πρὸς ὑμᾶς, ἐφ' ᾗ δικαίως ἂν ἀποθάνοιεν. Εἰ μὲν γὰρ ὁμολογοῦσι τὴν πατρίδα αὐτὸν ἐκλιπεῖν, τοῦτο συγχωρήσαντες, ὑμᾶς ἐάτωσαν διαγνῶναι περὶ τοῦ μεγέθους[157]· εἰ δ' ὅλως μηδὲν τούτων πεποίηκεν, οὐ μανία δήπου τοῦτο[158] λέγειν ὡς οὐδὲν ἂν γένηται[159] παρὰ τοῦτον[160]; ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τοὐναντίον τούτοις, παρὰ τοῦτον εἶναι τῇ πόλει τὴν σωτηρίαν. ἡ γὰρ πόλις οἰκεῖται κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου[141] μοῖραν φυλαττομένη· ὅταν οὖν ταύτην ἐφ' ἑνός τις παρίδῃ, λέληθεν ἑαυτὸν ἐφ' ἁπάντων τοῦτο πεποιηκώς. Καί τοι ῥᾴδιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες, πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν διανοίας ἀποβλέψαντας τὴν ἀλήθειαν εὑρεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ οὐ τῷ μὲν ἑκατὸν τάλαντα κλέψαντι θάνατον ἔταξαν, τῷ δὲ δέκα δραχμὰς ἔλαττον ἐπιτίμιον· οὐδὲ τὸν μὲν μεγάλα ἱεροσυλήσαντα ἀπέκτειναν, τὸν δὲ μικρὰ ἐλάττονι τιμωρίᾳ ἐκόλαζον· οὐδὲ τὸν μὲν οἰκέτην ἀποκτείναντα ἀργυρίῳ ἐζημίουν, τὸν δὲ ἐλεύθερον εἶργον τῶν νομίμων[142]· ἀλλ' ὁμοίως ἐπὶ πᾶσι καὶ τοῖς ἐλαχίστοις παρανομήμασι θάνατον ὥρισαν εἶναι τὴν ζημίαν[143]. Οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ἕκαστος αὐτῶν ἀπέβλεπε τοῦ γεγενημένου πράγματος, οὐδ' ἐντεῦθεν τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων ἐλάμβανον· ἀλλ' αὐτὸ ἐσκόπουν τοῦτο, εἰ πέφυκε τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐπὶ πλεῖον ἐλθὸν μέγα βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ γάρ ἄτοπον ἄλλως πως περὶ τούτου ἐξετάζειν. Φέρε γὰρ, ὦ ἄνδρες, εἴ τις ἕνα νόμον εἰς τὸ Μητρῷον[144] ἐλθὼν ἐξαλείψειεν, εἶτ' ἀπολογοῖτο ὡς οὐδὲν παρὰ τοῦτον[145] τῇ πόλει ἐστὶν, ἆ-

151) Ἐν ἄλλαις Εὐτυχίαν. 152) Τῶν Πεισιστρατιδῶν. 153) (ἐνν.) Ὁμοίως ἔπραξαν. 154) Ἀφ' ἑνὸς μέν. 155) (Εἰς) τὸν αἰῶνα (τὸν ἅπαντα). 156) Ἡ Μεσσήνη ἀνεστατώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῷ 740: π. Χ. μετὰ εἰκοσαετῆ πόλεμον· αὖθις δὲ ἐπαναστᾶσα τῷ 680: διὰ τοῦ Ἀριστομένους· καὶ τέλος τῷ 467: ὅτε ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἰθώμην. Περὶ δὲ τὰ 370: συνῴκισεν αὐτὴν αὖθις ὁ Ἐπαμινώνδας: ὥστε ἀπὸ τῆς πρώτης ἀναστατώσεως μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ῥήτορος παρῆλθον 400 περίπου, ὅσα τῷ ὄντι λέγει καὶ ὁ Δείναρχος, καὶ ὄχι 500 ἔτη (ἴδε Διοδ. Σικ. ΙΕ', ξς'.). 157) Τοῦ ἐγκλήματος. 158) Ἐν ἄλλοις Τούτων. 159) Ὀρθότ. Ἐγένετο. 160) Ἐν ἄλλαις Τοῦτο. 141) Ἐν ἄλλοις: Ἑκάστων. 142) Κατὰ διόρθ. ἀντὶ Νόμων. Τὸ δὲ Εἴργειν τῶν νομίμων, ἀτιμάζειν ἐστὶν ἢ, καθὼς λέγουν τώρα, στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. 143) Τοιαύτη ἦτον ἡ νομοθεσία τοῦ Δράκοντος, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι ἔγραψε τοὺς νόμους μὲ αἷμα.

144) Τὸ ἱερὸν τῆς Κυβέλης ἐν Ἀθήναις, χρησιμεῦον ὡς ἀρχειοφυλάκιον.

145) Τὸν ἐξαλειφθέντα νόμον.

ρ' οὐκ ἂν ἀπεκτείνατ' αὐτόν; ἐγὼ μὲν οἶμαι δικαίως, εἴπερ ἐμέλλετε καὶ τοὺς ἄλλους[146] σώζειν. Τὸν αὐτὸν τοίνυν τρόπον κολαστέον ἐστὶ τοῦτον, εἰ μέλλετε τοὺς ἄλλους πολίτας βελτίους ποιήσειν· καὶ οὐ τοῦτο λογιεῖσθε, εἰ εἷς ἐστι μόνος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἰς τὸ πρᾶγμα[147]. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τὸ μὴ πολλοὺς τοιούτους γενέσθαι ἡμέτερον εὐτύχημα εἶναι, τοῦτον μέντοι διὰ τοῦτο μείζονος τιμωρίας ἄξιον εἶναι τυχεῖν, ὅτι μόνος τῶν ἄλλων πολιτῶν οὐ κοινὴν ἀλλ' ἰδίαν τὴν σωτηρίαν ἐζήτησεν.

Ἀγανακτῶ δὲ μάλιστα, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὰν ἀκούσω τῶν μετὰ τούτου τινὸς λέγοντος, ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο προδιδόναι[148] εἴ τις ᾤχετο ἐκ τῆς πόλεως· καὶ γὰρ οἱ πρόγονοί ποθ' ἡμῶν τὴν πόλιν καταλιπόντες, ὅτε πρὸς Ξέρξην ἐπολέμουν, εἰς Σαλαμῖνα διέβησαν. Καὶ οὕτως ἐστὶν ἀνόητος καὶ παντάπασιν ὑμῶν καταπεφρονηκώς, ὥστε τὸ κάλλιστον τῶν ἔργων πρὸς τὸ αἴσχιστον συμβαλεῖν ἠξίωσε. Ποῦ γὰρ οὐ περιβόητος ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἡ ἀρετὴ γέγονε; τίς δ' οὕτως ἢ φθονερός ἐστιν ἢ παντάπασιν ἀφιλότιμος, ὃς οὐκ ἂν εὔξαιτο τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων μετασχεῖν; οὐ γὰρ τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ἀλλὰ τὸν τόπον μετήλλαξαν, πρὸς τὸν ἐπιόντα κίνδυνον καλῶς βουλευσάμενοι. Ἐτεόνικος[149] μὲν γὰρ ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ Ἀδείμαντος ὁ Κορίνθιος καὶ τὸ Αἰγινητῶν ναυτικὸν ὑπὸ νύκτα τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἔμελλον πορίζεσθαι· ἐγκαταλιπόμενοι δὲ οἱ πρόγονοι ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, βίᾳ καὶ τοὺς ἄλλους ἠλευθέρωσαν, ἀναγκάσαντες ἐν Σαλαμῖνι μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους ναυμαχεῖν. Μόνοι δὲ ἀμφοτέρων περιγεγόνασι, καὶ τῶν πολεμίων καὶ τῶν συμμάχων, ὡς ἑκατέρων[150] προσῆκε, τοὺς μὲν εὐεργετοῦντες, τοὺς δὲ μαχόμενοι νικῶντες. Ἆρά γε ὅμοιον τῷ φεύγοντι τὴν πατρίδα τεττάρων ἡμερῶν πλοῦν εἰς Ῥόδον; ἢ που ταχέως[151] ἂν ἠνέσχετό τις ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἂν κατέλευσαν τὸν καταισχύνοντα τὴν αὐτῶν ἀριστείαν. Οὕτω γοῦν ἐφίλουν τὴν πατρίδα πάντες, ὥστε τὸν παρὰ Ξέρξου πρεσβευτὴν Ἀλέξανδρον[152], φίλον ὄντα αὐτοῖς πρότερον, ὅτι γῆν καὶ ὕδωρ[153] ᾔτησε, μικροῦ δεῖν κατέλευσαν. Ὅπου δὲ καὶ τοῦ λόγου τιμωρίαν ἠξίουν λαμβάνειν, ἦ που τὸν ἔργῳ παραδόντα τὴν πόλιν ὑποχείριον τοῖς πολεμίοις οὐ μεγάλαις ἂν ζημίαις ἐκόλασαν; Τοιγαροῦν τοιαύταις χρώμενοι γνώμαις, ἐννενήκοντα μὲν ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέστησαν, Φοινίκην δὲ καὶ Κιλικίαν ἐπόρθησαν, ἐπ' Εὐρυμέδοντι δὲ καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν, ἑκατὸν[154] δὲ τριήρεις τῶν βαρβάρων αἰχμαλώτους ἔλαβον, ἅπασαν δὲ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν[155]· καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς νίκης[156], οὐ τὸ ἐν Σαλαμῖνι τρόπαιον ἀγαπήσαντες ἔστησαν, ἀλλ' ὅρους τοῖς βαρβάροις πήξαντες

---

[146]) Νόμους. [147]) Ἄλλη γραφή· Ἀλλ' εἰ τὸ πρᾶγμα. [148]) Τὸ οἴχεσθαί τινα ἐκ τῆς π., ἐπιφερόμενον ἀναλελυμένως. [149]) Εὐρυβιάδης μὲν οὖν· ὁ δὲ Ἐτεόνικος ἐναυάρχει τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ τοῦ Πελοπονν. πολέμου (Ξενοφ. Ἑλλ. α', 6.) [150]) Περιγενέσθαι.
[151]) Εἰρων. ἀντὶ Οὐδέποτε, οὐδόλως. [152]) Βασιλέα τῆς Μακεδονίας (ἴδε τὸν Ἡρόδ. Η', 137—143). [153]) Συμβολικὸς τρόπος τοῦ λέγειν, ἐννοεῖ δὲ πλήρη ὑποταγήν.
[154]) Ὁ Θουκυδ. (Α', 100) λέγει διακοσίας, λογαριάζων καὶ τὰς διαφθαρείσας.
[155]) Ἴσως Παρέπλευσαν· διότι ἡ Ἀσία δὲν περιπλέεται. [156]) (ἐνν.) Ἔστιν ὅτι,

τοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος[157], καὶ τούτους κωλύσαντες ὑπερβαίνειν, συνθήκας ἐποιήσαντο, μακρῷ μὲν πλοίῳ[158] μὴ πλεῖν ἐντὸς Κυανέων καὶ Φασήλιδος[159], τοὺς δ' Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, μὴ μόνον τοὺς τὴν Εὐρώπην ἀλλὰ καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας. Καίτοι οἴεσθε ἄν, εἰ τῇ Λεωκράτους διανοίᾳ χρησάμενοι πάντες ἔφυγον, τούτων ἄν τι γενέσθαι τῶν καλῶν ἔργων, ἢ ταύτην ἂν ἔτι τὴν χώραν κατοικεῖν ὑμᾶς; χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινεῖτε καὶ τιμᾶτε, οὕτω καὶ τοὺς κακοὺς μισεῖν τε καὶ κολάζειν, ἄλλως τε καὶ Λεωκράτην, ὃς οὔτε ἔδεισεν οὔτε ᾐσχύνθη ὑμᾶς.

Καίτοι ὑμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων, καὶ πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις, θεωρήσατε· ἄξιον γὰρ ὅμως, καίπερ πρὸς εἰδότας, διελθεῖν· ἐγκώμιον γάρ, νὴ τὴν Ἀθηνᾶν, εἰσὶ τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ νόμοι καὶ τὰ ἔθη τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατασκευασάντων· οἷς ἂν προσέχητε, τὰ δίκαια ποιήσετε, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σεμνοὶ καὶ ἄξιοι τῆς πόλεως δόξετ' εἶναι. Ὑμῖν γάρ ἐστιν ὅρκος, ὃν ὀμνύουσι πάντες οἱ πολῖται, ἐπειδὰν εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καὶ ἔφηβοι γένωνται, μήτε τὰ ἱερὰ ὅπλα καταισχυνεῖν, μήτε τὴν τάξιν λείψειν, ἀμυνεῖν δὲ τῇ πατρίδι καὶ ἀμείνω παραδώσειν. Ὃν εἰ μὲν ὀμώμοκε Λεωκράτης, φανερῶς ἐπιώρκηκε, καὶ οὐ μόνον ὑμᾶς ἠδίκηκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ἠσέβησεν· εἰ δὲ μὴ ὀμώμοκεν, εὐθὺς δῆλός ἐστι παρεσκευασμένος οὐδὲν ποιήσειν τῶν δεόντων, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσαισθε. Βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὅρκου. Λέγε, γραμματεῦ.

ΟΡΚΟΣ[160].

Καλός γε, ὦ ἄνδρες, καὶ ὅσιος ὁ ὅρκος. Παρὰ τοῦτον τοίνυν ἅπαντα πεποίηκε Λεωκράτης. Καίτοι πῶς ἂν ἄνθρωπος γένοιτο ἀνοσιώτερος ἢ μᾶλλον προδότης τῆς πατρίδος; τίνα δ' ἂν τρόπον ὅπλα καταισχύνειέ τις μᾶλλον, ἢ εἰ λαβεῖν[161] μὴ θέλοι καὶ τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι; πῶς δ' οὐ καὶ τὸν παραστάτην[162] καὶ τὴν τάξιν λέλοιπεν ὁ μηδὲ τάξαι τὸ σῶμα παρασχών; ποῦ δ' ὑπὲρ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἤμυνεν ἂν ὁ μηδένα κίνδυνον ὑπομείνας; τίνι[163] δ' ἂν τὴν πατρίδα παρέδωκε[164] μείζονα προδοσίᾳ; τὸ γὰρ τούτου μέρος ἐκλελειμμένη τοῖς πολεμίοις ὑποχειρίος ἐστιν. Εἶτα τοῦτον οὐκ ἀποκτενεῖτε, τὸν ἁπάσαις ταῖς ἀδικίαις ἔνοχον ὄντα; τίνας οὖν τιμωρήσεσθε; τοὺς ἕν τι τούτων ἡμαρτηκότας; ῥᾴδιον ἔσται παρ' ὑμῖν ἄρα μεγάλα ἀδικεῖν, εἰ φανεῖσθε ἐπὶ τοῖς μικροῖς μᾶλλον ὀργιζόμενοι.

157) (ἐνν.) Ἱσταμένους. 158) Πολεμικῷ. 159) Αἱ μὲν Κυάνεαι (πέτραι), αἱ ἄλλως Συμπληγάδες, βράχοι τινες περὶ τὸ στόμιον τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου πρὸς τὸν Εὔξεινον πόντον· ἡ δὲ Φάσηλις, πόλις παράλιος τῆς Κιλικίας. 160) Εἶχε δὲ οὕτως· » Οὐ καταισχυνῶ ὅπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν στοιχήσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ » ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὁσίων, καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω » παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω (ἢ) ὅσην ἂν παραδέξωμαι. Καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κρινόντων ἐμφρόνως, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἱδρυμένοις πείσομαι, καὶ οὕςτινας ἂν ἄλλους τὸ » πλῆθος ἱδρύσηται ὁμοφρόνως. Καὶ ἄν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμούς, ἢ μὴ πείθηται, οὐκ ἐπιτρέψω· ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων, καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τιμήσω. Ἵστορες θεοὶ » τούτων »! (Στοβ. ΜΑ', 243.) 161) Ταῦτα, τὰ ὅπλα. 162) Ἴδε τὸ λεξικόν. 163) Τίνι μείζονι προδοσίᾳ; κατὰ τὴν ἑτέραν γραφήν. 164) Ἐν ἄλλοις· Προὔδωκε.

Καὶ μὴν, ὦ ἄνδρες. καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ὅτι τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὅρκος ἐστί. Τρία γάρ ἐστιν ἐξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστὴς, ὁ ἰδιώτης. Τούτων τοίνυν ἕκαστος ταύτην τὴν πίστιν δίδωσιν, εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους πολλοὶ ἤδη ἐξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες, οὐ μόνον τῶν παρόντων κινδύνων ἀπελύθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἀθῶοι τῶν ἀδικημάτων τούτων εἰσί· τοὺς δὲ θεοὺς οὔτ' ἂν ἐπιορκήσας τις λάθοι, οὔτ' ἂν ἐκφύγοι τὴν ἀπ' αὐτῶν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰ μὴ αὐτὸς, οἱ παῖδές γε καὶ τὸ γένος ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιορκήσαντος μεγάλοις ἀτυχήμασι περιπίπτει. Διόπερ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ταύτην πίστιν ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν Πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅτε ἔμελλον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύναμιν, οὐ παρ' αὐτῶν εὑρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ' ὑμῖν εἰθισμένον ὅρκον· ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι· καὶ γὰρ παλαιῶν ὄντων τῶν τότε π.επραγμένων, ὅμως ἰσχνῶς[165] ἐστιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετήν. Καί μοι ἀναγίνωσκε αὐτόν.

ΟΡΚΟΣ. Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας, οὐδὲ καταλείψω τοὺς ἡγεμόνας, οὔτε ζῶντας οὔτε ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων ἅπαντας θάψω. καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τοὺς βαρβάρους, τῶν μὲν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρυ προελομένας ἀπάσας δεκατεύσω[166]· κ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπρησθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασιν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγενομένοις ἐάσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας.

Οὕτω τοίνυν, ὦ ἄνδρες, σφόδρα ἐνέμειναν ἐν τούτῳ πάντες, ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν μεθ' ἑαυτῶν ἔσχον βοηθὸν, καὶ πάντων Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν κίνδυνον μάλιστα ἡ πόλις ὑμῶν εὐδοκίμησεν. Ὃ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον, τοὺς μὲν προγόνους ὑμῶν ἀποθνήσκειν τολμᾶν ὥστε μὴ τὴν πόλιν ἀδοξεῖν, ὑμᾶς δὲ μὴ κολάζειν τοὺς καταισχύναντας[167] αὐτὴν, ἀλλὰ περιορᾶν τὴν κοινὴν καὶ μετὰ πολλῶν πόνων συνειλεγμένην εὔκλειαν ταύτην διὰ τὴν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν πονηρίαν καταλυομένην.

Καίτοι, ὦ ἄνδρες, μόνοις ὑμῖν τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἔστιν οὐδὲν τούτων περιϊδεῖν. Βούλομαι δὲ μικρὰ τῶν παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς παραδείγμασι χρώμενοι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων βέλτιον βουλεύσεσθε. τοῦτο γὰρ ἔχει μέγιστον ἡ πόλις ὑμῶν ἀγαθὸν, ὅτι τῶν καλῶν ἔργων παράδειγμα τοῖς Ἕλλησι γέγονεν· ὅσον γὰρ τῷ χρόνῳ πασῶν ἐστιν ἀρχαιοτάτη, τοσοῦτον οἱ πρόγονοι ἡμῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀρετῇ διενηνόχασιν. Ἐπὶ Κόδρου γὰρ βασιλεύοντος, Πελοποννησίοις γενομένης ἀφορίας κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν, ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν, καὶ ἡμῶν τοὺς προγόνους ἐξαναστήσαντας κατανείμασθαι τὴν χώραν. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἰ ἐπιλήψονται[168] τὰς Ἀθήνας· ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς ὅτι τὴν πόλιν αἱρήσουσιν, ἐὰν μὴ τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον[169] ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας

165) Ὁ Κορ. διορθ. Ἰκανῶς. 166) Ἀπὸ τῆς περιουσίας τῶν κατοίκων θέλω ἀφιερώσῃ τὸ δέκατον εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα. 167) Ὀρθότ. Καταισχύνοντας.
168) Ἐσφαλμένη ἐκρίθη ἡ λέξις· ὁ Κορ. διορθ. ἔτι λήψονται. 169) Περιττὸν ἐκρίθη τὸ κύριον ὄνομα τοῦ βασιλέως.

τας. Κλεόμαντις δὲ, τῶν Δελφῶν τις, πυθόμενος τὸ χρηστήριον, δι' ἀποῤῥήτων ἐξήγγελλε[170] τοῖς Ἀθηναίοις· οὕτως οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὡς ἔοικεν, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀνθρώπους εὔνους ἔχοντες διετέλουν. Ἐμβαλόντων δὲ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν, τί ποιοῦσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἄνδρες δικασταί; οὐ καταλιπόντες τὴν χώραν ὥσπερ Λεωκράτης ᾤχοντο, οὐκ ἔκδοτον τὴν θρεψαμένην καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς πολεμίοις παρέδοσαν, ἀλλ' ὀλίγοι ὄντες, κατακλεισθέντες ἐπολιορκοῦντο καὶ διεκαρτέρουν εἰς τὴν πατρίδα. Καὶ οὕτως ἦσαν, ὦ ἄνδρες, γενναῖοι οἱ τότε βασιλεύοντες, ὥστε προῃροῦντο ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων σωτηρίας μᾶλλον ἢ ζῶντες ἑτέραν μεταλλάξαι [τὴν] χώραν. Φασὶ γοῦν τὸν Κόδρον, παραγγείλαντα τοῖς Ἀθηναίοις προσέχειν ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον, λαβόντα πτωχικὴν[171] στολὴν, ὅπως ἂν ἀπατήσῃ τοὺς πολεμίους, κατὰ τὰς πύλας ὑποδύντα[172], φρύγανα συλλέγειν πρὸ τῆς πόλεως· προσελθόντων δ' αὐτῷ δυοῖν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πυνθανομένων, τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀποκτεῖναι[173] τῷ δρεπάνῳ προσπεσόντα· τὸν δὲ περιλελειμμένον, παροξυνθέντα τῷ Κόδρῳ καὶ νομίσαντα πτωχὸν εἶναι, σπασάμενον τὸ ξίφος ἀποκτεῖναι τὸν Κόδρον· τούτων δὲ γενομένων, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κήρυκα πέμψαντες ἠξίουν δοῦναι τὸν βασιλέα θάψαι, λέγοντες αὐτοῖς ἅπασαν τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι τοῦτον μὲν ἀπέδοσαν, γνόντες δὲ ὡς οὐκέτι δυνατὸν αὐτοῖς τὴν χώραν κατασχεῖν, ἀπεχώρησαν. Τῷ δὲ Κλεομάντει τῷ Δελφῷ ἡ πόλις αὐτῷ τε καὶ ἐκγόνοις ἐν Πρυτανείῳ ἀΐδιον σίτησιν ἔδοσαν. Ὁρᾶτε· ὁμοίως ἐφίλουν τὴν πατρίδα Λεωκράτει οἱ τότε βασιλεύοντες, οἵ γε προῃροῦντο τοὺς πολεμίους ἐξαπατῶντες ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀντὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀντικαταλλάττεσθαι[174]; Τοιγαροῦν μονώτατοι[175] ἐπώνυμοι[176] τῆς χώρας εἰσὶν, ἰσοθέων τιμῶν τετυχηκότες. εἰκότως· ὑπὲρ ἧς γὰρ οὕτω σφόδρα ἐσπούδαζον, δικαίως ταύτην καὶ τεθνεῶτες ἐκληρονόμουν. Ἀλλὰ Λεωκράτης οὔτε ζῶν οὔτε τεθνεὼς δικαίως ἂν αὐτῆς μετάσχοι, μονώτατος δ' ἂν προσηκόντως ἐξορισθείη[177] τῆς χώρας ἣν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ᾤχετο· οὐδὲ γὰρ καλὸν τὴν αὐτὴν[178] καλύπτειν τοὺς τῇ ἀρετῇ διαφέροντας καὶ τὸν κάκιστον πάντων ἀνθρώπων.

Καίτοι γε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ὃ καὶ νῦν ἴσως ἐρεῖ πρὸς ὑμᾶς, ὡς οὐκ ἄν ποτε ὑπομεῖναι[179] τὸν ἀγῶνα τοῦτον συνειδὼς ἑαυτῷ τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένῳ, ὥσπερ οὐ πάντας καὶ τοὺς κλέπτοντας καὶ ἱεροσυλοῦντας τούτῳ τῷ τεκμηρίῳ χρωμένους. Οὐ γὰρ τοῦ πράγματός ἐστι σημεῖον, ὡς οὐ πεποιήκασιν, ἀλλὰ τῆς ἀναιδείας ἣν ἔχουσιν. Οὐ γὰρ τοῦτο δεῖ λέγειν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐξέπλευσεν, οὐδὲ τὴν πόλιν ἐγκατέλιπεν, οὐδ' ἐν Μεγάροις κατῴ-

---

170) Ὀρθότ. Ἐξήγγειλε. 171) Ἐπαίτου. 172) Ὁ Κορ. διορθ. Ὑπεκδύντα.

173) Ἐξαρτᾶται ἀπὸ κοινοῦ τοῦ Φασίν. 174) Οὕτω, κατ' ἐρωτηματικὸν δηλ., ἐξενεκτέον τὴν φράσιν. Ἴσως ὅμως καὶ χωρὶς ἐρωτηματικοῦ, κατ' εἰρωνείαν. 175) Κακόζηλον ἐκρίθη τὸ ὑπερθετικὸν τοῦτο, καὶ τοῖς κωμικοῖς μόνον εὔχρηστον. 176) Δέκα ἦσαν, ὡς γνωστὸν, οἱ ἐπώνυμοι ἥρωες Ἀθήνησιν, ἰσαρίθμως ταῖς δέκα φυλαῖς ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν παρωνυμουμέναις, Ἐρεχθηῒς, Πανδιονὶς κτλ. 177) Ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς ῥιφθείη τὸ πτῶμά του. 178) Χώραν, γῆν. 179) Κατ' εὐκτικὴν διὰ τὸν Ἄν· ἀλλ' ὀρθότερον ἦν ἂν τὸ Ὑπομείνειε.

κησε· ταῦτά ἐστι τεκμήρια τοῦ πράγματος· ἐπεί γε τὸ ἐλθεῖν τοῦτον, οἶμαι θεῶν τινα αὐτὸν ἐπ' αὐτὴν ἀγαγεῖν τὴν τιμωρίαν[180], ἵν' ἐπειδὴ τὸν εὐκλεᾶ κίνδυνον ἔφυγε, τοῦ ἀκλεοῦς καὶ ἀδόξου θανάτου τύχοι, καὶ οὓς προὔδωκε, τούτοις ὑποχείριον αὐτὸν καταστήσειεν. Ἑτέρωθι μὲν γὰρ ἀτυχῶν, οὔπω δῆλον εἰ διὰ ταῦτα δίκην δίδωσιν· ἐνταῦθα δὲ παρ' οἷς προὔδωκε, φανερόν ἐστιν ὅτι τῶν αὐτοῦ παρανομημάτων ὑπέχει ταύτην τὴν τιμωρίαν. Οἱ γὰρ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσι[181]· καί μοι δοκοῦσι τῶν ἀρχαίων τινὲς ποιητῶν ὥσπερ χρησμοὺς γράψαντες τοῖς ἐπιγιγνομένοις τάδε τὰ ἰαμβεῖα καταλιπεῖν·

[182]ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάπτῃ[183] τινά,
τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐξαφαιρεῖται φρενῶν[184],
τὸν νοῦν τὸν ἐσθλόν, εἰς δὲ τὴν χείρω τρέπει
γνώμην, ἵν' εἰδῇ μηδὲν ὧν ἁμαρτάνει.

Τίς γὰρ οὐ μέμνηται τῶν πρεσβυτέρων, ἢ τῶν νεωτέρων οὐκ ἀκήκοε Καλλίστρατον, οὗ θάνατον ἡ πόλις κατέγνω, τοῦτον φυγόντα, καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀκούσαντα ὅτι ἂν ἔλθῃ Ἀθήναζε τεύξεται τῶν νομίμων[185], ἀφικόμενον καὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν[186] καταφυγόντα καὶ οὐδὲν ἧττον ὑπὸ τῆς πόλεως ἀποθανόντα; δικαίως· τὸ γὰρ τῶν νομίμων[185] τοῖς ἠδικηκόσι τυχεῖν τιμωρία ἐστίν. Ὁ δέ γε θεὸς ὀρθῶς ἀπέδωκε τοῖς ἠδικημένοις κολάσαι τὸν αἴτιον· δεινὸν γὰρ ἂν εἴη εἰ ταὐτὰ σημεῖα τοῖς εὐσεβέσι καὶ τοῖς κακούργοις φαίνονται[187].

Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τὴν τῶν θεῶν ἐπιμέλειαν[188] πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἐπισκοπεῖν, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς[189] εὐσέβειαν. εἰκότως· παρ' ὧν γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰλήφαμεν καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθαμεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὑτῶν βίον καταναλῶσαι, μέγιστον ἀσέβημα ἐστί. Λέγεται οὖν ἐν Σικελίᾳ (εἰ γὰρ καὶ μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἁρμόσει καὶ ὑμῖν[190] ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι) ἐκ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρὸς γενέσθαι[191]· τοῦτον δὲ ῥεῖν φασιν ἐπὶ τὴν ἄλλην χώραν καὶ δὴ καὶ πρὸς πόλιν τινὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρμῆσαι πρὸς φυγήν, τὴν αὑτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας, ἕνα δέ τινα[192] τῶν νεωτέρων, ὁρῶντα τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν. Φορτίου δ' οἶμαι προσγενομένου, καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. Ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. Λέγεται γὰρ κύκλῳ τὸν τόπον ἐκεῖνον περιρρεῦσαι τὸ πῦρ, καὶ σωθῆναι τούτους μόνους, ἀφ' ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύεσθαι Τῶν εὐσεβῶν χῶρον· τοὺς

---

180) Περινενόηται ἡ φράσις· ἐπεί γε (ὡς πρὸς) τὸ ἐλθεῖν τοῦτον, οἶμαι κτλ.
181) Καθὼς καὶ ἡ Γραφὴ λέγει: Μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι. 182) Τοῦ Εὐριπίδου εἶναι εἴκασαν τοὺς στίχυς οἱ κριτικοί. 183) Ὅθεν ὁ φρενοβλαβής. 184) Ἀφαιρ. ἐκ τῶν φρ. 185) Ἐν ἄλλοις· Τῶν νόμων, ὁμοίως καὶ κατωτέρω. 186) Τῶν μεγάλων ἢ Ὀλυμπίων. Ἴδε τὴν μυθολογ. 187) Ἐν ἄλλοις ὀρθότ. φαίνοιντο. 188) Τὴν θείαν πρόνοιαν. 189) Τοὺς θεούς. 190) Ὁ Κορ. διορθοῦν παρῄνει: Ὑμῶν. 191) Ἐκρεῦσαι πυρώδη λάβαν. 192) Κατὰ τὸν Παυσαν. (X, 28), δύο.

δὲ ταχεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους, καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἅπαντας ἐγκαταλιπόντας ἀπολέσθαι[193]. Ὥςε καὶ ὑμᾶς δεῖ, τὴν παρὰ θεῶν ἔχοντας μαρτυρίαν, ὁμογνωμόνως[194] τοῦτον κολάζειν, τὸν ἅπασι τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν ἔνοχον ὄντα κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος. Τοὺς μὲν γὰρ θεοὺς τὰς πατρίους τιμὰς ἀπεστέρηκε, τοὺς δὲ γονεῖς τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε, τοὺς δὲ τετελευτηκότας τῶν νομίμων οὐκ εἴασε τυχεῖν.

Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες· οὐ γὰρ ἀποστήσομαι τῶν παλαιῶν· ἐφ' οἷς γὰρ ἐκεῖνοι ποιοῦντες ἐφιλοτιμοῦντο, ταῦτα δικαίως ἂν ὑμεῖς ἀκούσαντες ἀποδέχοισθε. Φασὶ γὰρ Εὔμολπον τὸν Ποσειδῶνος καὶ Χιόνης μετὰ Θρᾳκῶν ἐλθεῖν τῆς χώρας ταύτης ἀμφισβητοῦντα[195], τυχεῖν δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους βασιλεύοντα Ἐρεχθέα, γυναῖκα ἔχοντα Πραξιθέαν τὴν Κηφισοῦ θυγατέρα· μεγάλου δὲ στρατοπέδου μέλλοντος αὐτοῖς[196] εἰσβάλλειν εἰς τὴν χώραν, εἰς Δελφοὺς ἰὼν ἠρώτα τὸν θεὸν, τί ποιῶν ἂν νίκην λάβοι παρὰ τῶν πολεμίων. Χρήσαντος δ' αὐτῷ τοῦ θεοῦ, τὴν θυγατέρα εἰ θύσειε πρὸ τοῦ συμβαλεῖν τὼ στρατοπέδω, κρατήσειν τῶν πολεμίων, ὁ δὲ[197], τῷ θεῷ πειθόμενος τοῦτ' ἔπραξε, καὶ τοὺς ἐπιστρατευομένους ἐκ τῆς χώρας ἐξέβαλε. Διὸ καὶ δικαίως ἄν τις Εὐριπίδην ἐπαινέσειεν, ὅτι τά τε ἄλλ' ὢν ἀγαθὸς ποιητὴς, καὶ τοῦτον τὸν μῦθον προείλετο ποιῆσαι, ἡγούμενος κάλλιστον ἂν γενέσθαι τοῖς πολίταις παράδειγμα τὰς ἐκείνων πράξεις, πρὸς ἃς ἀποβλέποντας καὶ θεωροῦντας συνεθίζεσθαι ταῖς ψυχαῖς τὸ τὴν πατρίδα φιλεῖν. Ἄξιον δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν ἰαμβείων ἀκοῦσαι ἃ πεποίηκε λέγουσαν τὴν μητέρα τῆς παιδός· ὄψεσθε γὰρ ἐν αὐτοῖς μεγαλοψυχίαν καὶ γενναιότητα ἀξίαν καὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ γενέσθαι Κηφισοῦ θυγατέρα.

τὰς χάριτας ὅστις εὐγενῶς χαρίζεται,
ἥδιον[198] ἐν βροτοῖσιν· οἳ δὲ δρῶσι μέν,
χρόνῳ δὲ δρῶσι, δυσγενέστερον.
Ἐγὼ δὲ δώσω τὴν ἐμὴν παῖδα κτανεῖν·
λογίζομαι δὲ πολλά, πρῶτα μὲν πόλιν
οὐκ ἄν τιν' ἄλλην τῆςδε βελτίω λαβεῖν·
ᾗ[199] πρῶτα μὲν λεὼς οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν,
αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν· αἱ δ' ἄλλαι πόλεις,
πεσσῶν ὁμοίως διαφοραῖς ἐκτισμέναι[200],
ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν εἰσαγώγιμοι.
Ὅστις δ' ἀπ' ἄλλης πόλεως οἰκίζει πόλιν
ἁρμὸς πονηρὸς ὥσπερ ἐν ξύλῳ παγείς,
λόγῳ πολίτης[201] ἐστί, τοῖς δ' ἔργοισιν οὔ.
Ἔπειτα τέκνα τοῦδ' ἕκητι[202] τίκτομεν,
ὡς θεῶν τε βωμοὺς πατρίδα τε ῥυώμεθα.
Πόλεως δ' ἁπάσης τοὔνομ' ἕν, πολλοὶ δέ νιν
ναίουσι· τούτους πῶς διαφθεῖραί με χρή,
ἐξὸν πρὸ πάντων μίαν ὑπὲρ[203] δοῦναι θανεῖν;

---

193) Ὀρθῶς ὁ Κορ. ἀνεστράφθαι ἡγήσατο τὴν φράσιν, ἀντί: Καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐγκαταλιπόντας ἅπαντας ἀπολέσθαι. 194) Ἴσως ἦτον Ὁμογνωμονοῦσαν. 195) » Φάσκων Ποσειδῶ πρότερον Ἀθηνᾶς καταλαβεῖν αὐτὴν », καθὼς λέγει ὁ Ἰσοκρ. (Παναθ. 70). 196) Εἰς τὴν χώραν αὐτοῖς, ἀντὶ αὐτῶν. 197) Ὁ Κορ. περιέκλεισεν, ὡς περιττὸν τὸ Ὁ δέ. 198) Ἐν ἄλλοις· Ἥδιστον. 199) Ἴσως ὀρθότ. Οἷ. 200) Ἐκτισμέναι ὁμοίως ταῖς διαφοραῖς (μετακινήσεσι) τῶν πεσσῶν, διὰ τὰς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην πόλιν ἀποικίσεις. 201) Ἐν ἄλλοις Πολιστής. 202) Ἕνεκα. 203) Ὑπὲρ αὐτῶν· ἐν ἄλλοις γράφεται ὑφ' ἓν Ὑπερδοῦναι

εἴπερ γὰρ ἀριθμὸν οἶδα, καὶ τοὐλάσσονος
τὸ μεῖζον, ἑνὸς μὲν οἶκος οὐ πλεῖον σθένει
πταίσας ἁπάσης πόλεος, οὐδ' ἴσον φέρει.
Εἰ δ' ἦν ἐν οἴκοις ἀντὶ θηλέων στάχυς
ἄρσην, πόλιν δὲ πολεμία κατεῖχε φλόξ,
οὐκ ἄν μιν ἐξέπεμπον εἰς μάχην δορὸς,
θάνατον προταρβοῦσ'[204]; ἀλλ' ἔμοιγ' ἐστι τέκνα,
ἃ καὶ μάχοιτο καὶ μετ' ἀνδράσι πρέποι·
μὴ σχήματα δ' ἄλλως ἐν πόλει πεφυκότα.
Τὰ μητέρων δὲ δάκρυ', ὅταν πέμπῃ τέκνα,
πολλοὺς ἐθήλυν' εἰς μάχην ὁρμωμένους.
Μισῶ γυναῖκας, αἵτινες πρὸ τοῦ καλοῦ[205]
ζῆν παῖδας εἵλοντο, καὶ παρῄνεσαν κακά.
Καὶ μὴν θανόντες γ' ἐν μάχῃ πολλῶν μέτα,
τύμβον τε κοινὸν ἔλαχον εὔκλειάν τ' ἴσην·
τῇ 'μῇ δὲ παιδὶ στέφανος, ἡ μία μόνη
πόλεως θανοῦσα τῆσδ' ὕπερ δοθήσεται,
καὶ τὴν τεκοῦσαν καὶ σὲ δύο θ' ὁμοσπόρω[206]
σώσει· τί τούτων οὐχὶ δέξασθαι καλόν;
τὴν οὐκ ἐμὴν πλὴν φύσει[207] δώσω κόρην
θῦσαι πρὸ γαίας. Εἰ γὰρ αἱρεθήσεται
πόλις, τί παίδων τῶν ἐμῶν μέτεστί μοι[208];
οὐκοῦν[209] ἅπαντα γοῦν ἐμοὶ σωθήσεται·
ἄρξουσιν ἄλλοι, τήν δ' ἐγὼ σώσω πόλιν.
'Εκεῖνο δ', οὗ τὸ πλεῖστον ἐν κοινῷ μέρος[210],
οὐκ ἔσθ' ἑκούσης τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἄτερ[211]
προγόνων παλαιὰ θέσμι' ὅς τις ἐκβαλεῖ·
οὐδ' ἀντ' ἐλάας[212] χρυσέας τε Γοργόνος[213]
τρίαιναν ὀρθὴν στᾶσαν ἐν πόλεως βάθροις
Εὔμολπος οὐδὲ Θρᾷξ ἀναστέψει[214] λεὼς
στεφάνοισι, Παλλὰς δ' οὐδαμοῦ τιμήσεται.
Χρῆσθ' ὦ πολῖται τοῖς ἐμοῖς λοχεύμασι[215],
σώζεσθε, νικᾶτ'· ἀντὶ γὰρ ψυχῆς μιᾶς
οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ τήνδ' ἐγὼ σώσω πόλιν.
Ὦ πατρὶς, εἴθε[216] πάντες οἳ ναίουσί σε
οὕτω φιλοῖεν ὡς ἐγώ· καὶ ῥᾳδίως
οἰκοῖμεν ἄν σε, κοὐδὲν ἂν πάσχοις κακόν.

Ταῦτα[217], ὦ ἄνδρες, τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαίδευε. Φύσει γὰρ οὐσῶν φιλοτέκνων πασῶν τῶν γυναικῶν, ταύτην ἐποίησε τὴν πατρίδα μᾶλλον τῶν παίδων φιλοῦσαν, ἐνδεικνύμενος ὅτι εἴπερ αἱ γυναῖκες τοῦτο τολμήσουσι ποιεῖν, τούς γε ἄνδρας ἀνυπέρβλητόν τινα δεῖ τὴν εὔνοιαν ὑπὲρ τῆς πατρί-

---

204) Φοβηθεῖσα μᾶλλον τὸν θάν. 205) Πρὸ τῆς δόξης εἵλοντο τὸ ζῆν τοὺς παῖδας.

206) Καὶ ἐμὲ τὴν μητέρα, καὶ σὲ τὸν πατέρα, καὶ τὰς δύω ἀδελφάς της· τρεῖς γὰρ θυγατέρας εἶχεν ὁ 'Ερεχθεὺς, Ἄγραυλον, Ἕρσην καὶ Πάνδροσον. 207) Δώσω τὴν ἐμὴν κόρην, οὐκ οὖσαν ἐμὴν, εἰμὴ φύσει μόνον, ἄλλως δὲ ἀνήκουσαν εἰς τὴν πόλιν. 208) Κατὰ τί μέτεστιν ἐμοὶ τῶν ἐμῶν θυγατέρων (ὁποίαν μετοχὴν αὐτῶν ἔξω), ἁλωθείσης τῆς πόλεως.

209) 'Ο Κορ. ἔγραψεν Οὔκουν· ἀλλ' ὀρθότερον τὸ Οὐκοῦν, ἵνα τὸ νόημα ᾖ τοιοῦτο· Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἅπαντα σώσω, καὶ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὰς παῖδας, καὶ τοι ἄλλων τυχὸν ἀρξόντων. 210) 'Εκεῖνο δὲ, τὸ ἑξῆς, οὗ τὸ πλεῖστον μέρος ἐστὶν ἐν κοινῷ.

211) 'Ο Οὐαλκενῆρος διώρθωσε πιθανώτατα, Ἄνερ. 212) Κατὰ διόρθωσιν τοῦ Δοβραίου, ἀντί· Οὐδ' ἂν τελείας. ἐννοεῖ δὲ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ὅτε ἠμφισβήτει τῆς Ἀττικῆς τῷ Ποσειδῶνι, ἀναφυεῖσαν ἱερὰν ἐλαίαν, ἥτις διετηρεῖτο ἐν τῇ ἀκροπόλει. 213) Τοῦ ἀγάλματος τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνᾶς, φερούσης τὸ Γοργόνειον ἐπὶ τοῦ θώρακος ἢ τῆς αἰγίδος. 214) Κατὰ διόρθωσιν ἀντί: Ἀναστρέψει. 215) Τέκνοις. 216) 'Ο Κορ. γράφειν παραινεῖ Εἴγε. 217) 'Υποκείμ. τοῦ 'Επαίδευε.

δας ἔχειν, μηδὲ φεύγειν αὐτὴν ἐγκαταλιπόντας, μηδὲ καταισχύνειν πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ὥσπερ Λεωκράτης.

Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τὸν Ὅμηρον παρασχέσθαι ἐπαινῶν[218]. Οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητήν, ὥστε νόμον ἔθεντο, καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων, μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψῳδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προῃροῦντο. εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν οὐ διδάσκουσιν ἀλλ' ἐπιτάττουσιν ἃ δεῖ ποιεῖν, οἱ δὲ ποιηταί, μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως τοὺς ἀνθρώπους συμπείθουσιν. Ἕκτωρ γὰρ τοῖς Τρωσὶ παρακελευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τάδε εἴρηκεν·

> [219]ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶ διαμπερές. Ὃς δέ κεν ὑμέων
> βλήμενος ἠὲ τυπεὶς[220] θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ,
> τεθνάτω. Οὔ οἱ[221] ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης
> τεθνάμεν· ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ νήπια τέκνα[222],
> καὶ κλῆρος καὶ οἶκος ἀκήρατος, εἴκεν Ἀχαιοὶ
> οἴχονται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

Τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὦ ἄνδρες, οἱ πρόγονοι ὑμῶν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες, οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετήν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὑτῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ πάσης Ἑλλάδος ὡς κοινῆς ἤθελον ἀποθνήσκειν. Οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι τοῖς βαρβάροις τὸν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτησαν, τοῖς ἰδίοις κινδύνοις κοινὴν ἄδειαν ἅπασι τοῖς Ἕλλησι κτώμενοι, οὐκ ἐπὶ τῇ δόξῃ μέγα φρονοῦντες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ταύτης ἄξια πράττειν, τῶν μὲν Ἑλλήνων προστάτας, τῶν δὲ βαρβάρων δεσπότας ἑαυτοὺς καθιστάντες· οὐ γὰρ λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἐπετήδευον, ἀλλ' ἔργῳ πᾶσιν ἐπεδείκνυντο. Τοιγαροῦν οὕτως ἦσαν ἄνδρες σπουδαῖοι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ οἱ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ὥστε τοῖς ἀνδρειοτάτοις Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις πολεμοῦσι πρὸς Μεσσηνίους ἀνεῖλεν ὁ θεὸς παρ' ἡμῶν ἡγεμόνα λαβεῖν καὶ νικήσειν τοὺς ἐναντίους. Καίτοι εἰ τοῖς ἀφ' Ἡρακλέους γεγενημένοις, οἳ ἀεὶ βασιλεύουσιν ἐν Σπάρτῃ, τοὺς παρ' ὑμῶν ἡγεμόνας ἀμείνους ὁ θεὸς ἔκρινε, πῶς οὐκ ἀνυπέρβλητον χρὴ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν νομίζειν; τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν Ἑλλήνων, ὅτι Τυρταῖον στρατηγὸν ἔλαβον παρὰ τῆς πόλεως, μεθ' οὗ καὶ τῶν πολεμίων ἐκράτησαν καὶ τὴν περὶ τοὺς νέους ἐπιμέλειαν[223] συνετάξαντο, οὐ μόνον εἰς τὸν παρόντα κίνδυνον ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα βουλευσάμενοι καλῶς. Κατέλιπε γὰρ αὐτοῖς ἐλεγεῖα ποιήσας, ὧν ἀκούοντες παιδεύονται πρὸς ἀνδρείαν· καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς οὐδένα λόγον ἔχοντες, περὶ τούτου οὕτω σφόδρα ἐσπουδάκασιν, ὥστε νόμον ἔθεντο, ὅταν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκστρατευόμενοι εἰσι, καλεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν ἀκουσομένους τῶν Τυρταίου ποιημάτων ἅπαν-

---

218) Ὁ Ῥείσκ. διώρθ. Καὶ τῶν Ὁμήρου παρασχέσθαι ἐπῶν. Ὁ δὲ Κορ. Καὶ τῶν Ὁμ. παρασχ. ἐπαίνων. 219) Ἐκ τῆς Ἰλ. Ο, 494. 220) Τὸ μὲν διὰ τὰ μακρόθεν ῥιπτόμενα βέλη, τὸ δὲ διὰ τὰ ἐκ τοῦ συστάδην δόρατα καὶ ξίφη, τὰ ἄλλως ἀγχέμαχα καλούμενα ὅπλα. 221) Αὐτῷ. 222) Εἰς τὰς κοινὰς τοῦ Ὁμήρου ἐκδόσεις φέρεται σήμερον· «Καὶ παῖδες ὀπίσσω». 223) Τὰ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων.

τας, νομίζοντες οὕτως ἂν αὐτοὺς μάλιστα πρὸ τῆς πατρίδος ἐθέλειν ἀποθνήσκειν. Χρήσιμον δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἀκοῦσαι τῶν ἐλεγείων, ἵν' ἐπίστησθε οἷα ποιοῦντες εὐδοκίμουν παρ' ἐκείνοις.

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα
ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ[224] πατρίδι μαρνάμενον·
Τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν καὶ πίονας ἀγροὺς
πτωχεύειν πάντων ἔστ' ἀνιηρότατον,
πλαζόμενον σὺν μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ γέροντι,
παισί τε σὺν μικροῖς, κουριδίῃ τ' ἀλόχῳ.
Ἐχθρὸς μὲν γὰρ τοῖσι[225] μετέσσεται, οὕς κεν ἵκηται,
χρησμοσύνῃ τ' εἴκων καὶ στυγερῇ πενίῃ·
αἰσχύνει τε γένος, κατὰ δ' ἀγλαὸν εἶδος ἐλέγχει,
πᾶσα δ' ἀτιμίη καὶ κακότης ἕπεται.
Εἶθ' οὕτως ἀνδρός τοι ἀλωμένου οὐδεμί' ὤρη[226]
γίγνεται, οὐδ' αἰδὼς εἰσοπίσω τελέθει.
Θυμῷ γῆς περὶ τῆσδε μαχώμεθα, καὶ περὶ παίδων
θνήσκωμεν, ψυχέων μηκέτι φειδόμενοι.
Ὦ νέοι, ἀλλὰ[227] μάχεσθε παρ' ἀλλήλοισι μένοντες,
μηδὲ φυγῆς αἰσχρᾶς ἄρχετε μηδὲ φόβου,
ἀλλὰ μέγαν ποιεῖσθε καὶ ἄλκιμον ἐν φρεσὶ θυμὸν,
μηδὲ φιλοψυχεῖτ' ἀνδράσι μαρνάμενοι·
τοὺς δὲ παλαιοτέρους, ὧν οὐκέτι γούνατ' ἐλαφρά,
μὴ καταλείποντες φεύγετε τοὺς γεραιούς.
Αἰσχρὸν γὰρ δὴ τοῦτο, μετὰ προμάχοισι πεσόντα
κεῖσθαι πρόσθε νέων ἄνδρα παλαιότερον,
ἤδη λευκὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον,
θυμὸν ἀποπνείοντ' ἄλκιμον ἐν κονίῃ,
αἱματόεντ' αἰδοῖα φίλαις ἐνὶ χερσὶν ἔχοντα
(αἰσχρὰ τά γ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὸν ἰδεῖν)
καὶ χρόα γυμνωθέντα[228]. Νέοισι δὲ πάντ' ἐπέοικεν,
ὄφρ'[229] ἐρατῆς ἥβης ἀγλαὸν ἄνθος ἔχῃ[230]·
ἀνδράσι μὲν θηητὸς[231] ἰδεῖν, ἐρατὸς δὲ γυναιξὶν
ζωὸς ἐών, καλὸς δ' ἐν προμάχοισι πεσών.
Ἀλλά τις εὖ διαβὰς[232] μενέτω ποσὶν ἀμφοτέροισιν
στηριχθεὶς ἐπὶ γῆς, χεῖλος ὀδοῦσι δακών.

Καλά[233] γε, ὦ ἄνδρες, καὶ χρήσιμα τοῖς βουλομένοις προσέχειν! Οὕτω τοίνυν εἶχον πρὸς ἀνδρείαν οἱ τούτων ἀκούοντες, ὥστε πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν. εἰκότως· τὰ γὰρ κάλλιστα τῶν ἔργων ἀμφοτέροις ἦν κατειργασμένα. Οἱ μὲν γὰρ πρόγονοι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν[234], οἱ πρῶτοι τῆς Ἀττικῆς ἐπέβησαν, καὶ καταφανῆ ἐποίησαν τὴν ἀνδρείαν τοῦ πλούτου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην· Λακεδαιμόνιοι δ' ἐν Θερμοπύλαις παραταξάμενοι, ταῖς μὲν τύχαις οὐχ ὁμοίαις[235] ἐχρήσαντο, τῇ δ' ἀνδρείᾳ πολὺ πάντων διήνεγκαν. Τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς ἠρίοις[236] τοῦ βίου[237] μαρτύρια ἔστιν ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα ἀληθῆ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκείνοις μὲν[238]

---

224) Τῇ ἑαυτοῦ, ἀντὶ Ἑῇ. 225) Αὐτοῖς, ἐκείνοις. 226) Φροντίς. 227) Συλλογιστικός.
228) Αὐτὸν (τὸν γέροντα) γυμνωθέντα τὸν χρόα (τὸ σῶμα). 229) Ἕως. 230) Αὐτούς.
231) Θαυμαστὸς, ἀξιοθέατος. Ἄπορον πῶς διέφυγε τὴν μνήμην τοῦ Κοραῆ ἡ διόρθωσις αὕτη ἀντὶ τοῦ θνητός. 232) Ἴδε τὸ Λεξικόν. 233) Τὰ ἐλεγεῖα. 234) Τοὺς ἐν Μαραθῶνι.
235) Ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ Ἰσοκρ. (Πανηγυρ. 26): « Ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες, μὴ οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις ». 236) Κατὰ διόρθ. τοῦ Κορ. ἀντὶ Ὁρίοις.
237) Τῆς ἀρετῆς τοῦ βίου. 238) Ἐλλείπουσιν αἱ δύο αὗται λέξεις εἰς ἄλλας ἐκδόσεις.

> Ὦ ξεῖν', ἄγγειλον[239] Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
> κείμεθα τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις,

ταῖς δὲ ὑμετέραις προγόνοις[240],

> Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι[241],
> χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν.

Ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ μνημονεύεσθαι καλὰ, καὶ τοῖς πράξασιν ἔπαινος, καὶ τῇ πόλει δόξα ἀείμνηστος[242]. Ἀλλ' οὐχ ὃ[243] Λεωκράτης πεποίηκεν, ἀλλ' ἑκὼν τὴν ἐξ ἅπαντος τοῦ αἰῶνος συνηθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατῄσχυνεν. Ἐὰν μὲν οὖν ἀποκτείνητε αὐτὸν, δόξετε πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ ὑμεῖς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων μισεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ τοὺς προγόνους τῆς παλαιᾶς δόξης ἀποστερήσετε, καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας μεγάλα βλάψετε. Οἱ γὰρ ἐκείνους μὴ θαυμάζοντες τοῦτον πειράσονται μιμεῖσθαι, νομίζοντες ἐκεῖνα μὲν παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐδοκιμεῖν, παρὰ δ' ὑμῖν ἀναίδειαν καὶ προδοσίαν καὶ δειλίαν κεκρίσθαι κάλλιστον.

Εἰ [δὲ] μὴ δύνασθε ὑπ' ἐμοῦ διδαχθῆναι ὃν τρόπον δεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν, σκέψασθε ἐκείνους τίνα τρόπον ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν τὴν τιμωρίαν· ὥσπερ γὰρ τὰ καλὰ τῶν ἔργων ἠπίσταντο ἐπιτηδεύειν, οὕτω καὶ τὰ πονηρὰ προῃροῦντο κολάζειν. Ἐκεῖνοι γὰρ, ὦ ἄνδρες, θεωρήσατε ὡς ὠργίζοντο τοῖς προδόταις, καὶ κοινοὺς ἐχθροὺς ἐνόμιζον εἶναι τῆς πόλεως. Φρυνίχου γὰρ ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν κρήνην τὴν ἐν τοῖς Οἰσυΐαις[244] ὑπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ Θρασυβούλου, καὶ τούτων ληφθέντων καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀποτεθέντων ὑπὸ τῶν τοῦ Φρυνίχου φίλων, αἰσθανόμενος[245] ὁ δῆμος τὸ γεγονὸς, τούς τε εἰρχθέντας ἐξῆγε καὶ βασάνων γενομένων ἀνέκρινε· καὶ ζητῶν τὸ πρᾶγμα, εὗρε τὸν μὲν Φρύνιχον προδιδόντα τὴν πόλιν, τοὺς δ' ἀποκτείναντας αὐτὸν ἀδίκως εἰρχθέντας· καὶ ψηφίζεται ὁ δῆμος, Κριτίου εἰπόντος, τὸν μὲν νεκρὸν κρίνειν προδοσίας, κἂν δόξῃ προδότης ὢν ἐν τῇ χώρᾳ τεθάφθαι[246], τά τε ὀστᾶ αὐτοῦ ἀνορύξαι καὶ ἐξορίσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ὅπως ἂν μὴ κέηται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὀστᾶ τοῦ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος. Ἐψηφίσαντο δὲ [τινες[247]] καὶ ἐὰν ἀπολογῶνταί τινες περὶ τοῦ τετελευτηκότος, ἐὰν ἁλῷ ὁ τεθνηκὼς, ἐνόχους εἶναι καὶ τούτους τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις· οὕτως οὐδὲ βοηθεῖν τοῖς τοὺς ἄλλους ἐγκαταλείπουσιν ἡγοῦντο δίκαιον εἶναι, ἀλλ' ὁμοίως ἂν προδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὸν διασῴζοντα τὸν προδότην. Τοιγαροῦν οὕτω μισοῦντες τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ τοιαῦτα κατ' αὐτῶν ψηφιζόμενοι, ἀσφαλῶς ἐκ τῶν κινδύνων ἀπηλλάττοντο. Λάβε δὲ αὐτοῖς τὸ ψήφισμα, γραμματεῦ, καὶ ἀνάγνωθι.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, τούτου τοῦ ψηφίσματος. Ἔπειτα ἐκεῖνοι μὲν τὰ τοῦ προδότου ὀστᾶ ἀνορύξαντες ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐξώρισαν, καὶ τοὺς ἀπολογου-

---

239) Ὡς τὸν Ἡρόδ. καὶ Σουΐδ. φέρεται ὀρθότερον· Ἄγγελλειν. 240) Ἐπὶ τοῖς ἡμ. προγ. ἀναγέγραπται. 241) (Ἐν) Μαραθῶνι. 242) (Ἐνν.) Εἰσὶν ἢ Ἐστίν. 243) Ἐν ἄλλοις Ὅ, φυ-τερ ὅμως ἀντιβαίνει ὁ ἐπιφερόμενος Ἀλλά. 244) Ὅπου ἦσαν τὰ ἐργοστάσια τῶν Οἰσυεργῶν (καλαθοπλόκων κτλ.). 245) Ὀρθότερον Αἰσθόμενος. 246) Καὶ ἂν φανῇ ὅτι, προδότης ὤν, ἐτάφη ἐν τῇ χ. 247) Περιεκλείσθη ὡς περιττόν.

μένους ὑπὲρ αὐτοῦ Ἀρίσταρχον καὶ Ἀλεξικλέα ἀπέκτειναν καὶ οὐδ' ἐν τῇ χώρᾳ ταφῆναι ἐπέτρεψαν· ὑμεῖς δ' αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ προδεδωκὸς τὴν πόλιν ζῶν καὶ ὑποχείριον ἔχοντες τῇ ψήφῳ ἀτιμώρητον ἐάσετε; καὶ τοσοῦτον ἔσεσθέ γε τῶν προγόνων χείρους, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς λόγῳ μόνῳ τῷ προδότῃ βοηθήσαντας ταῖς ἐσχάταις τιμωρίαις μετῆλθον, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὸν δῆμον ἐγκαταλιπόντα ὡς οὐδὲν ἀδικοῦντα ἀφήσετε; μὴ δῆτα, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὑμῖν οὗτοι[248] πάτριον, ἀναξίως ὑμῶν αὐτῶν ψηφίζεσθε. Καὶ γὰρ εἰ μὲν ἕν τι τοιοῦτον γεγονὸς ἦν ψήφισμα, εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν ὡς δι' ὀργὴν μᾶλλον ἢ δι' ἀλήθειαν ἐποιήσαντο· ὅταν δὲ παρὰ πάντων ὁμοίως εἰληφότες ὦσι τὴν αὐτὴν τιμωρίαν, πῶς οὐκ εὔδηλον ὅτι φύσει πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἔργοις ἐπολέμουν; Ἵππαρχον γὰρ τὸν Τιμάρχου, οὐχ ὑπομείναντα τῆς προδοσίας ἐν τῷ δήμῳ κρίσιν, ἀλλ' ἔρημον τὸν ἀγῶνα ἐάσαντα, θανάτῳ τοῦτον ζημιώσαντες, ἐπειδὴ τῆς ἀδικίας οὐκ ἔλαβον τὸ σῶμα ὅμηρον, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξ ἀκροπόλεως καθελόντες, καὶ συγχωνεύσαντες καὶ ποιήσαντες στήλην, ἐψηφίσαντο εἰς ταύτην ἀναγράφειν τοὺς ἀλιτηρίους καὶ τοὺς προδότας· καὶ αὐτὸς ὁ Ἵππαρχος ἐν ταύτῃ τῇ στήλῃ ἀναγέγραπται, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ προδόται. Καί μοι λάβε πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα, καθ' ὃ ἡ εἰκὼν ἡ Ἱππάρχου τοῦ προδότου ἐξ ἀκροπόλεως καθηρέθη, ἔπειτα τῆς στήλης τὸ ὑπόγραμμα καὶ τοὺς ὕστερον προσαναγραφέντας προδότας εἰς ταύτην τὴν στήλην, καὶ ἀναγίνωσκε γραμματεῦ.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΥΠΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΗΛΗΣ.

Τί δοκοῦσιν ὑμῖν ὦ ἄνδρες; ἆρά γε ὁμοίως ὑμῖν περὶ τῶν ἀδικούντων γινώσκειν, καὶ οὐκ, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἐδύναντο ὑποχείριον τοῦ προδότου λαβεῖν, τὸ μνημεῖον τοῦ προδότου ἀνελόντες ταῖς ἐνδεχομέναις τιμωρίαις ἐκόλασαν; οὐχ ὅπως τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα συγχωνεύσειαν, ἀλλ' ἵνα τοῖς ἐπιγιγνομένοις παράδειγμα εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ὡς εἶχον πρὸς τοὺς προδότας καταλίποιεν.

Λαβὲ δ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἕτερον ψήφισμα περὶ τῶν εἰς Δεκέλειαν μεταστάντων, ὅτε ὁ δῆμος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπολιορκεῖτο, ὅπως εἰδῶσιν ὅτι περὶ τῶν προδοτῶν οἱ πρόγονοι ὁμοίας καὶ ἀκολούθους ἀλλήλαις τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο. Ἀναγίνωσκε, γραμματεῦ.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, καὶ τούτου τοῦ ψηφίσματος, ὅτι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μεταστάντων εἰς Δεκέλειαν κατέγνωσαν, καὶ ἐψηφίσαντο, ἐάν τις αὐτῶν ἐπανιὼν ἁλίσκηται, ἀπαγαγεῖν[249] Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον πρὸς τοὺς Θεσμοθέτας, παραλαβόντας δὲ παραδοῦναι τῷ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος[250]. Ἔπειτα ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ[251] μεταστάντας οὕτως ἐκόλαζον, ὑμεῖς

---

248) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ Οὗτω· ἡ δὲ ἔννοια Μὴ δῆτα ὦ ἄνδρες δ., ἀναξίως ὑμῶν αὐτῶν ψηφίζεσθε· οὐ γὰρ πάτριον ὑμῖν τοῦτο. 249) Ἴσως διορθωτέον· Ἀπάγειν.

250) Τὸ ὄρυγμα τὸ καὶ βάραθρον ἦτον καταβόθρα ὅπου ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι· τοιοῦτον εἶχον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐσώθη ὁ Ἀριστομένης. 251) Διότι τὸ φρούριον ἡ Δεκέλεια ἦτον ἐντὸς τῆς Ἀττικῆς, ὅπου τὸ νῦν Τατόϊ.

δὲ τὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα εἰς Ῥόδον καὶ προδόντα τὸν δῆμον οὐκ ἀποκτενεῖτε; πῶς οὖν δόξετε ἀπόγονοι εἶναι. ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν;

Ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος[251a] γενομένου ψηφίσματος, ὃν ἡ βουλή, ὅτι λόγῳ μόνῳ ἐνεχείρει προδιδόναι τὴν πόλιν, περιελομένη τοὺς στεφάνους[252], αὐτοχειρὶ ἀπέκτεινεν.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Γενναῖόν γε, ὦ ἄνδρες, τὸ ψήφισμα καὶ ἄξιον τῶν ὑμετέρων προγόνων! δικαίως συγγενεῖς γὰρ οὐ μόνον τὰς ψυχάς, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀδικούντων τιμωρίας ἐκέκτηντο[253].

Τί οὖν, ὦ ἄνδρες; ἆρά γε ὑμῖν δοκεῖ βουλομένοις μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους πάτριον εἶναι Λεωκράτην μὴ ἀποκτεῖναι; ὁπότε γὰρ[254] ἐκεῖνοι ἀνάστατον τὴν πόλιν οὖσαν τὸν λόγῳ μόνῳ προδιδόντα οὕτως ἀπέκτειναν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὴν οἰκουμένην ἐκλιπόντα ποιῆσαι; ἆρ' οὐχ ὑπερβαλέσθαι ἐκείνους ταῖς τιμωρίαις; Καὶ ὅτ' ἐκεῖνοι τοὺς ἐπιχειρήσαντας τῆς παρὰ τοῦ δήμου σωτηρίας ἀποστερεῖν αὐτοὺς[255] οὕτως ἐκόλασαν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν αὐτοῦ τοῦ δήμου τὴν σωτηρίαν προδόντα ποιῆσαι; καὶ ὅτε ὑπὲρ τῆς δόξης[256] ἐκεῖνοι τοὺς αἰτίους οὕτως ἐτιμωροῦντο, τί ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος προσήκει ποιεῖν;

Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τὴν τῶν προγόνων γνῶναι διάνοιαν, ὡς εἶχον πρὸς τοὺς παρανομοῦντας εἰς τὴν πόλιν· οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι βούλομαι τῆς στήλης ἀκοῦσαι ὑμᾶς τῆς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ περὶ τῶν προδοτῶν καὶ τῶν τὸν δῆμον καταλυόντων· τὸ γὰρ μετὰ πολλῶν παραδειγμάτων διδάσκειν ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν κρίσιν καθίστησι. Μετὰ γὰρ τοὺς τριάκοντα οἱ πατέρες ὑμῶν, πεπονθότες ὑπὸ τῶν πολιτῶν[257] οἷα οὐδεὶς πώποτε τῶν Ἑλλήνων ἠξίωσε, καὶ μόλις εἰς τὴν ἑαυτῶν κατεληλυθότες, ἁπάσας τὰς ὁδοὺς τῶν ἀδικημάτων ἐνέφραξαν, πεπειραμένοι καὶ εἰδότες τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐφόδους τῶν τὸν δῆμον προδιδόντων. Ἐψηφίσαντο γὰρ καὶ ὤμοσαν, ἐάν τις τυραννίδι ἐπιτιθῆται ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ ἢ τὸν δῆμον καταλύῃ, τὸν αἰσθανόμενον καθαρὸν[258] εἶναι ἀποκτείναντα, καὶ κρεῖττον ἔδοξεν αὐτοῖς τοὺς τὴν αἰτίαν ἔχοντας τεθνάναι μᾶλλον, ἢ πειραθέντας μετὰ ἀληθείας αὐτοὺς δουλεύειν. Ἀρχὴν[259] γὰρ οὕτως ᾤοντο δεῖν ζῆν τοὺς πολίτας, ὥστε μηδ' εἰς ὑποψίαν ἐλθεῖν μηδένα τούτων τῶν ἀδικημάτων. Καί μοι λάβε τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ[260].

Ταῦτα ὦ ἄνδρες ἔγραψαν εἰς τὴν στήλην, καὶ ταύτην ἔστησαν εἰς τὸ βου-

---

251a) Λυκίδης ἐκαλεῖτο οὗτος, εἷς τῶν βυλευτῶν, προτείνας νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου· κατελιθοβόλησαν δὲ καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ τέκνα του αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν Ἀθηναίων, ἴδε τὸν Ἡρόδ. (Θ', ε', ς'.). Κατὰ δὲ τὸν Δημοσθ. (Περὶ Στεφ.), ὠνομάζετο Κυρσίλος, ὅπερ εὕρηται καὶ Μυρσίλος. 252) Τοὺς ὁποίους ἐφόρει καθὸ βυλευτής.
253) Οἱ τότε ψηφισάμενοι, πρὸς τοὺς προγόνους. 254) Αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην ἀπόκρισιν· Οὐ πάτριον 255) Ἐννοεῖ δὲ φαίνεται τοὺς ἐς Δεκέλειαν μεταστάντας.
256) Τῆς ὑπολήψεως τῆς πόλεως. 257) Ὁ Κορ. διορθοῦν ἐπεβάλετο· Πολιτευομένων.
258) Ἀθῷον, μὴ ἐνεχόμενον φόνου μιάσματι. 259) Ἐπιῤῥηματικῶς ἐν γένει, καθάπαξ· παντάπασι. 260) Ἴδε τὸ ψήφισμα ἐν τῷ Περὶ μυστηρίων τοῦ Ἀνδοκίδου.

λευτήριον ὑπόμνημα τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνοῦσι καὶ βουλευομένοις ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς δεῖ πρὸς τοὺς τοιούτους ἔχειν. Καὶ διὰ τοῦτο ἄν τις αἴσθηται μόνον μέλλοντας αὐτοὺς τούτων τι ποιεῖν, ἀποκτείνειν συνώμοσαν εἰκότως. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀδικημάτων ὑστέρας δεῖ τετάχθαι τὰς τιμωρίας, προδοσίας δὲ καὶ δήμου καταλύσεως προτέρας. Εἰ γὰρ προήσεσθε τοῦτον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ μέλλουσιν ἐκεῖνοι κατὰ τῆς πατρίδος φαῦλόν τι πράττειν, οὐκ ἔστιν ὑμῖν μετὰ ταῦτα δίκην παρ' αὐτῶν ἀδικούντων λαβεῖν· κρείττους γὰρ ἤδη γίνονται τῆς παρὰ τῶν ἀδικουμένων τιμωρίας.

Ἐνθυμεῖσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τῆς προνοίας ταύτης καὶ τῶν ἔργων ἀξίως[201], καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐν τῇ ψήφῳ οἵων ἀνδρῶν ἔκγονοί ἐστε, ἀλλὰ παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς ὅπως ὅμοια ἐκείνοις καὶ ἀκόλουθα ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ ἐψηφισμένοι ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἐξίητε. Ὑπομνήματα δ' ἔχετε καὶ παραδείγματα τῆς ἐκείνων τιμωρίας τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀδικούντων ψηφίσμασιν ὡρισμένα· διομωμόκατε δ' ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ Δημοφάντου κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδιδόντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ καὶ ψήφῳ. Μὴ γὰρ οἴεσθε τῶν μὲν οὐσιῶν ἃς ἂν οἱ πρόγονοι καταλίπωσι κληρονόμοι εἶναι, τῶν δὲ ὅρκων καὶ τῆς πίστεως ἣν δόντες οἱ πατέρες ὑμῶν ὅμηρον τοῖς θεοῖς τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως μετεῖχον, ταύτης δὲ μὴ κληρονομεῖν.

Οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν οὕτως ἔσχε πρὸς τοὺς προδιδόντας, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι. (Καὶ μή μοι ἀχθεσθῆτε, ὦ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι τῶν ἀνδρῶν τούτων· καλὸν γάρ ἐστι πόλεως εὐνομουμένης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν· ἀσφαλέστερον γὰρ ἕκαστος ὑμῶν τὴν δικαίαν καὶ τὴν εὔορκον ψῆφον θήσεται. Παυσανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν προδιδόντα τῷ Πέρσῃ τὴν Ἑλλάδα λαβόντες, ἐπειδὴ ἔφθασε καταφυγὼν εἰς τὸ τῆς Χαλκιοίκου ἱερὸν, τὴν θύραν ἀνοικοδομήσαντες καὶ τὴν ὀροφὴν ἀποσκευάσαντες καὶ κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες, οὐ πρότερον ἀπῆλθον πρὶν ἢ τῷ λιμῷ ἀπέκτειναν, καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν τὴν τιμωρίαν, ὅτι οὐδ' αἱ παρὰ τῶν θεῶν ἐπικουρίαι τοῖς προδόταις βοηθοῦσιν, εἰκότως. Οὐδὲν γὰρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἢ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦσι[202] τῶν πατρῴων νομίμων αὐτοὺς ἀποστεροῦντες. Μέγιστον δὲ τῶν ἐκεῖ γεγενημένων τεκμήριόν ἐστιν ὃ μέλλω λέγειν· νόμον γὰρ ἔθεντο περὶ ἁπάντων τῶν μὴ θελόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυνεύειν διαῤῥήδην λέγοντα ἀποθνήσκειν, εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες εἰς ὃ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν ὑπεύθυνον κινδύνῳ ἐποίησαν μετ' αἰσχύνης. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι οὐ λόγον ἀναπόδεικτον εἴρηκα, ἀλλὰ μετ' ἀληθείας παραδείγματα, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

Ἐνθυμεῖσθε δὴ ὡς καλὸς ὁ νόμος, ὦ ἄνδρες, καὶ σύμφορος οὐ μόνον ἐκείνοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. Ὁ γὰρ παρὰ τῶν πολιτῶν φόβος

---

201) Ἀξίως τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων. 202) Τὸ πρώτιστον ὧν ἀδικοῦσίν ἐστιν ἡ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσέβεια.

ἰσχυρὸς ὢν ἀναγκάσει τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους κινδύνους ὑπομένειν. Τίς γὰρ ὁρῶν θανάτῳ ζημιούμενον τὸν προδότην, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐκλείψει τὴν πατρίδα; ἢ τίς παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως φιλοψυχήσει, εἰδὼς ὑποκειμένην αὐτῷ τιμωρίαν; Οὐδεμίαν γὰρ ἄλλην δεῖ[263] ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας ἢ θάνατον. Εἰδότες γὰρ ὅτι, δυοῖν κινδύνοιν ὑποκειμένοιν, ἀναγκαῖον ἔσται θατέρου μετασχεῖν, πολὺ μᾶλλον αἱρήσονται τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ τὸν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς πολίτας.

Τοσούτῳ δ' ἂν δικαιότερον οὗτος ἀποθάνοι τῶν ἐκ τῶν στρατοπέδων φευγόντων, ὅσον οἱ μὲν εἰς τὴν πόλιν ἥκουσιν ὡς ὑπὲρ ταύτης μαχούμενοι ἢ κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν συνατυχοῦντες, οὑτοσὶ δ' ἐκ τῆς πατρίδος ἔφυγεν ἰδίᾳ τὴν σωτηρίαν ποριζόμενος, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἑστίας[264] ἀμύνεσθαι τολμήσας, ἀλλὰ μόνος οὗτος τῶν πάντων ἀνθρώπων καὶ τὰ τῆς φύσεως οἰκεῖα καὶ ἀναγκαῖα προδέδωκεν, ἃ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις μέγιστα καὶ σπουδαιότατα διείληπται. Τὰ γοῦν ζῶα τὰ πετεινά, ἃ μάλιστα πέφυκε πρὸς τάχος, ἔστιν ἰδεῖν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν νεοττιᾶς ἐθέλοντα ἀποθνήσκειν. Ὅθεν καὶ τῶν ποιητῶν τινες εἰρήκασιν,

Οὐδ' ἀγρία γὰρ ὄρνις, ἣν πλάσῃ δόμον,
ἄλλῃ νεοσσοὺς ἠξίωσεν ἐντεκεῖν.

Ἀλλὰ Λεωκράτης τοσοῦτον ὑπερβέβληκε δειλίᾳ, ὥστε τὴν πατρίδα τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε. Τοιγαροῦν οὐδεμία πόλις αὐτὸν εἴασε παρ' αὐτῇ μετοικεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἀνδροφόνων ἤλαυνεν. εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ φόνου φεύγοντες, εἰς ἑτέραν πόλιν μεταστάντες, οὐκ ἔχουσιν ἐχθροὺς τοὺς ὑποδεξαμένους· τοῦτον δὲ τίς ἂν ὑποδέξαιτο πόλις; ὃς γὰρ ὑπὲρ τῆς αὑτοῦ πατρίδος οὐκ ἐβοήθησε, ταχύ γε ἄν[265] ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας κίνδυνόν τινα ὑπομείνειε. Κακοὶ γὰρ καὶ πολῖται καὶ ξένοι καὶ ἰδίᾳ φίλοι οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων εἰσίν, οἳ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν τῆς πόλεως μεθέξουσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀτυχίαις οὐδὲ βοηθείας ἀξιώσουσι. Καίτοι τὸν ὑπὸ τῶν μηδὲν ἀδικουμένων μισούμενον καὶ ἐξελαυνόμενον τί δεῖ παθεῖν ὑφ' ὑμῶν τῶν τὰ δεινότατα πεπονθότων; ἆρ' οὐ τῆς ἐσχάτης τιμωρίας τυγχάνειν; Καὶ μὴν ὦ ἄνδρες τῶν πώποτε προδοτῶν δικαιότατ' ἂν Λεωκράτης, εἴ τις μείζων εἴη τιμωρία θανάτου, ταύτην ὑπόσχοι. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι προδόται, μέλλοντες ἀδικεῖν, ὅταν μὴ φθῶσι[266], τιμωρίαν ὑπέχουσιν· οὗτος δὲ μόνος, διαπεπραγμένος ὅπερ ἐπεχείρησε, τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν κρίνεται.

Θαυμάζω δὲ καὶ τῶν συνηγορεῖν αὐτῷ μελλόντων, διὰ τί ποτε τοῦτον ἀξιώσουσιν ἀποφυγεῖν. Πότερον διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν; ἀλλ' ἔμοιγε δοκοῦσι δικαίως οὐκ ἂν χάριτος τυχεῖν, ἀλλ' ἀποθανεῖν, ὅτι χρῆσθαι[267] τούτῳ τολμῶσι. Πρὶν μὲν γὰρ τοῦτο πρᾶξαι Λεωκράτην, ἄδηλον ἦν ὁποῖος

---

263) Ἐν ἄλλοις ἐλλείπει τὸ Δεῖ, ἔστικται δὲ ἡ φράσις μετὰ τὸ εἰδότες, καὶ ἀντὶ τοῦ Γὰρ εἶνε Καί. 264) Οἰκίας, συνεκδοχικῶς ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὅλον. 265) Πολλοῦ γε δεῖ. 266) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ Ληφθῶσι. Ἡ δὲ παράφρασις τοῦ Κοραῆ οὐκ ἔρρωται. παραφραστέον γὰρ οἶμαι μᾶλλον ὧδέ πως· Οἱ μὲν ἄλλοι προδ., μέλλοντες ἀδικεῖν, τότε μόνον τιμωροῦνται, ὅταν μὴ φθῶσι διαπράξαντες τὴν προδοσίαν. Τίς γὰρ ἂν τότε τούτους καὶ τιμωρήσαιτο, προδεδομένων τῶν ἐχόντων συμφέρον πρὸς τοῦτο; οὗτος δὲ καὶ προδέδωκε καὶ ἐπανελθὼν κρίνεται. 267) Φίλῳ.

τινες ὄντες ἐτύγχανον, νῦν δὲ πᾶσι φανερὸν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι χρώμενοι τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν διαφυλάττουσιν· ὥστε πολὺ πρότερον ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοῖς ἐστιν ἀπολογητέον, ἢ τοῦτον παρ' ὑμῶν ἐξαιτητέον.

Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε καὶ τὸν πατέρα αὐτῷ τὸν τετελευτηκότα, (εἴ τις ἄρα ἐστὶν αἴσθησις τοῖς ἐκεῖ περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων) ἁπάντων ἂν χαλεπώτατον γενέσθαι δικαστὴν, οὗ τὴν χαλκῆν εἰκόνα ἔκδοτον κατέλιπε τοῖς πολεμίοις ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἱεροσυλῆσαι[268] καὶ αἰκίσασθαι[269], καὶ ἣν ἐκεῖνος ἔστησε μνημεῖον τῆς αὐτοῦ μετριότητος, ταύτην αὐτὸς ἐπονείδιστον ἐποίησε· τοιούτου γὰρ υἱοῦ πατὴρ προσαγορεύεται. Διὸ καὶ πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὦ ἄνδρες, ἐρωτῶντες διὰ τί οὐκ ἐνέγραψα τοῦτο εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, προδεδωκέναι[270] τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ πατρὸς, τὴν ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἀνακειμένην. Ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἠγνόουν τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἄξιον τῆς μεγίστης τιμωρίας, ἀλλ' οὐχ ἡγούμην δεῖν περὶ προδοσίας τοῦτον κρίνων, ὄνομα Διὸς Σωτῆρος ἐπιγράψαι πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν[271]. Ἐκπέπληγμαι δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῖς μήτε γένει μήτε φιλίᾳ μηδὲν προσήκουσι, μισθοῦ δὲ συναπολογουμένοις ἀεὶ τοῖς κρινομένοις, εἰ λελήθασιν ὑμᾶς τῆς ἐσχάτης ὀργῆς δικαίως ἂν τυγχάνοντες. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδικημάτων ἀπολογεῖσθαι τεκμήριόν ἐστιν ὅτι καὶ τῶν πεπραγμένων οἱ τοιοῦτοι ἂν μετάσχοιεν. Οὐ γὰρ δὴ καθ' ὑμῶν γεγενῆσθαι δεῖ[272], ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας.

Καίτοι τινὲς αὐτῶν οὐκ ἔτι τοῖς λόγοις ὑμᾶς παρακρούσασθαι ζητοῦσιν, ἀλλ' ἤδη ταῖς αὐτῶν λειτουργίαις[273] ἐξαιτεῖσθαι τοὺς κρινομένους ἀξιώσουσιν· ἐφ' οἷς ἔγωγε καὶ μάλιστ' ἀγανακτῶ. Εἰς γὰρ τὸν ἴδιον οἶκον αὐτὰς περιποιησάμενοι, κοινὰς χάριτας ὑμᾶς ἀπαιτοῦσιν. Οὐ γὰρ εἴτις ἱπποτετρόφηκεν ἢ κεχορήγηκε λαμπρῶς ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τι δεδαπάνηκεν, ἄξιός ἐστι παρ' ὑμῶν τοιαύτης χάριτος (ἐπὶ τούτοις γὰρ αὐτὸς μόνος στεφανοῦται, τοὺς ἄλλους οὐδὲν ὠφελῶν)· ἀλλ' εἴτις τετριηράρχηκε λαμπρῶς, ἢ τείχη τῇ πατρίδι περιέβαλεν, ἢ πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἐκ τῶν ἰδίων συνευπόρησε· ταῦτα γάρ ἐστι κοινῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἁπάντων, καὶ ἐν μὲν τούτοις ἐστὶν ἰδεῖν τὴν ἀρετὴν τῶν ἐπιδεδωκότων, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν εὐπορίαν μόνον τῶν δεδαπανηκότων. Ἡγοῦμαι δ' ἔγωγε οὐδένα ἂν οὕτω μεγάλα τὴν πόλιν εὐηργετηκέναι, ὥστ' ἐξαίρετον ἀξιοῦν λαμβάνειν χάριν τὴν κατὰ τῶν προδιδόντων τιμωρίαν, οὐδ' οὕτως ἀνόητον ὥστε φιλοτιμεῖσθαι μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τούτῳ δὲ βοηθεῖν ὃς αὐτοῦ πρώτου[274] τὰς φιλοτιμίας ἠφάνισεν· εἰ μὴ, νὴ Δία, μὴ ταὐτὰ τῇ πατρίδι καὶ τούτοις ἐστὶ συμφέροντα.

Ἐχρῆν μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, εἰ καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου νόμιμόν ἐστι παῖδας καὶ γυναῖκας παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστὰς δικάζειν, ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας κρίνοντας οὕτως ὅσιον εἶναι τοῦτο πράττειν, ὅπως ὁπό-

---

[268]) Ἢ γραπτέον· Ἱερῷ συλῆσαι, ἢ ὑπεννοητέον τὴν δοτικὴν, ἐλλείπουσαν ἧ κατωτέρω. [269]) Ἀκρωτηριάσαι, περικόψαι. [270]) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Τοῦτο. [271]) Ἦν γὰρ ἂν καλὸς οἰωνὸς αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν. [272]) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ Δεινόν.

[273]) (Ἐπὶ) ταῖς αὐτῶν λειτουργίαις, ὡς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν πόλιν λειτουργιῶν τούτο ἐξαιτοῦνται τὴν ἄφεσιν τῶν κρινομένων. [274]) Τοῦ εὐεργετήσαντος.

σοι τοῦ κινδύνου μετεῖχον, ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντες καὶ ὁρώμενοι, καὶ ἀναμιμνήσκοντες ὅτι τοῦ κοινοῦ παρὰ πᾶσιν ἐλέου[275] οὐκ ἠξιώθησαν, πικροτέρας τὰς γνώσεις[276] κατὰ τοῦ ἀδικοῦντος παρασκευάζωσιν. Ἐπειδὴ δ' οὐ νόμιμον οὐδ' εἰθισμένον ἐστὶν, ἀλλ'[277] ἀναγκαῖον ὑμᾶς ὑπὲρ ἐκείνων δικάζειν, τιμωρησάμενοι οὖν Λεωκράτην καὶ ἀποκτείναντες αὐτὸν, ἀπαγγείλατε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν παισὶ καὶ γυναιξὶν ὅτι ὑποχείριον λαβόντες τὸν προδότην αὐτῶν ἐτιμωρήσασθε. Καὶ γὰρ δεινὸν καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ δεῖν Λεωκράτης ἴσον ἔχειν ὁ φυγὼν ἐν τῇ τῶν μεινάντων πόλει, καὶ ὁ μὴ κινδυνεύσας ἐν τῇ τῶν παραταξαμένων, καὶ ὁ μὴ διαφυλάξας ἐν τῇ τῶν σωσάντων· ἀλλ' ἥκῃ ἱερῶν, ὁσίων, ἀγορᾶς, νόμων, πολιτείας μεθέξων, ὑπὲρ ὧν τοῦ μὴ καταλυθῆναι[278] χίλιοι τῶν ὑμετέρων πολιτῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἐτελεύτησαν, καὶ δημοσίᾳ αὐτοὺς ἡ πόλις ἔθαψεν. Ὧν οὗτος οὐδὲ τὰ ἐλεγεῖα τὰ ἐπιγεγραμμένα τοῖς μνημείοις[278*] ἐπανιὼν εἰς τὴν πόλιν ᾐδέσθη, ἀλλ' οὕτως ἀναιδῶς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν πενθησάντων τὰς ἐκείνων συμφορὰς ἡγεῖται δεῖν ἀναστρέφεσθαι. Καὶ αὐτίκα μάλ' ὑμᾶς ἀξιώσει ἀκούειν αὐτοῦ ἀπολογουμένου κατὰ τοὺς νόμους· ὑμεῖς δ' ἐρωτᾶτε αὐτὸν, ποίους; οὓς ἐγκαταλιπὼν ᾤχετο; Καὶ ἐάσετε αὐτὸν οἰκεῖν ἐν τοῖς τείχεσι τῆς πατρίδος· ποίοις; ἃ μόνος τῶν πολιτῶν οὐ συνδιεφύλαξε; Καὶ ἐπικαλέσεται τοὺς θεοὺς σώσοντας αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων· τίνας; οὐχ ὧν τοὺς νεὼς καὶ τὰ ἕδη καὶ τὰ τεμένη προὔδωκεν; Καὶ δεήσεται καὶ ἱκετεύσει ἐλεῆσαι αὐτόν· τίνων[279]; οὐχ οἷς[280] τὸν αὐτὸν ἔρανον εἰς τὴν σωτηρίαν εἰσενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησεν; Ῥοδίους ἱκετευέτω· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἐκείνων πόλει μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι ἐνόμισεν εἶναι. Ποία δὲ ἡλικία δικαίως ἂν τοῦτον ἐλεήσειε; πότερον ἡ τῶν πρεσβυτέρων; ἀλλ' οὐδὲ γηροτροφηθῆναι οὐδ' ἐν ἐλευθέρῳ ἐδάφει τῆς πατρίδος αὐτοῖς ταφῆναι τὸ καθ' αὐτὸν μέρος παρέδωκεν. Ἀλλ' ἡ τῶν νεωτέρων; καὶ τίς, ἀναμνησθεὶς τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἑαυτοῖς συμπαραταξαμένων καὶ τῶν κινδύνων τῶν αὐτῶν μετασχόντων, σώσειε τὸν τὰς ἐκείνων θήκας προδεδωκότα, καὶ τῇ αὐτῇ ψήφῳ τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τελευτησάντων παράνοιαν καταγνοίη, τὸν δὲ καταλιπόντα τὴν πατρίδα ὡς εὖ φρονοῦντα ἀθῷον ἀφήσει; Ἐξουσίαν ἄρα δώσετε τῷ βουλομένῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὸν δῆμον καὶ ὑμᾶς κακῶς ποιεῖν. Οὐ γὰρ μόνον νῦν οἱ φεύγοντες κατέρχονται, ὅταν ὁ ἐγκαταλιπὼν τὴν πόλιν καὶ φυγὴν αὐτὸς ἑαυτοῦ καταγνοὺς καὶ οἰκήσας ἐν Μεγάροις ἐπὶ προςάτου πλείω πέντ' ἢ ἓξ ἔτη ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ἐν τῇ πόλει ἀναστρέφηται, ἀλλὰ καὶ ὁ μηλόβοτον τὴν Ἀττικὴν εἶναι φανερᾷ τῇ ψήφῳ καταψηφισάμενος[281], οὗτος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ σύνοικος ὑμῶν γενήσεται.

Βούλομαι δ' ἔτι βραχέα πρὸς ὑμᾶς εἰπὼν καταβῆναι, καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου παρασχόμενος ὃ περὶ εὐσεβείας ἐποιήσατο· χρήσιμον γὰρ ὑμῖν ἐστι τοῖς μέλλουσι τὴν ψῆφον φέρειν. Καί μοι λέγε τὸ αὐτὸ[282] ψήφισμα.

---

275) Κοινῶς γὰρ ἅπαντες ἐλεοῦσι τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας. 276) Τὰς κρίσεις, τὰς ἀποφάσεις. 277) Ὁ Κορ. διέγραψε τὸν Ἀλλά. 278) Σημειωτέα ἡ κατ' ἐφελκυσμὸν αὕτη φράσις. 278*) Ἴδε τὸ ἐν ἡρωελεγείῳ τῷ μέτρῳ τοῦτο ἐπίγραμμα ἐν τῷ περὶ Στεφάνου τοῦ Δημοσθ. (S. ρλς'). 279) Ἡ γενικὴ εἰς τὸ Δεήσεται. 280) Ἐκείνων, οἷς· ἡ δὲ δοτικὴ διὰ τὸ τὸν αὐτόν. 281) Εὔανθος ἢ Ἐρίανθος ἐκαλεῖτο οὗτος, Θηβαῖος, περὶ οὗ ἴδε Ξενοφ. Ἑλλην. ΙΔ', 2 καὶ 19.). 282) Ὁ Κορ. ἔγραψεν Αὐτὸ τό.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἐγὼ μὲν τοίνυν μηνύω[283] τὸν ἀφανίζοντα ταῦτα πάντα[284] πρὸς ὑμᾶς τοὺς κυρίους ὄντας κολάσαι, ὑμέτερον δέ ἐστι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσασθαι Λεωκράτην. Τὰ γὰρ ἀδικήματα, ἕως μὲν ἂν ᾖ ἄκριτα, παρὰ τοῖς πράξασίν ἐστιν· ἐπειδὰν δὲ κρίσις γένηται, παρὰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπεξελθοῦσιν. Εὖ δὲ ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν κρύβδην ψηφιζόμενος ἕκαςος ὑμῶν φανερὰν ποιήσει τὴν αὑτοῦ διάνοιαν τοῖς θεοῖς. Ἡγοῦμαι δὲ, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μεγίστων καὶ δεινοτάτων ἀδικημάτων μίαν ὑμᾶς ψῆφον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ φέρειν, οἷς[285] ἅπασιν ἔνοχον ὄντα Λεωκράτην ἔστιν ἰδεῖν· προδοσίας μὲν, ὅτι τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὑποχείριον ἐποίησε· δήμου δὲ καταλύσεως, ὅτι οὐχ ὑπέμεινε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κίνδυνον· ἀσεβείας δ', ὅτι τοῦ τὰ τεμένη τέμνεσθαι καὶ τοὺς νεὼς κατασκάπτεσθαι τὸ καθ' ἑαυτὸν γέγονεν αἴτιος· τοκέων δὲ κακώσεως, [ὅτι] τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἀφανίζων καὶ τῶν νομίμων ἀποστερῶν· λειποταξίου δὲ καὶ ἀστρατείας, οὐ παρασχὼν τὸ σῶμα τάξαι τοῖς στρατηγοῖς. Ἔπειτα τούτου τίς ἀποψηφιεῖται, καὶ συγγνώμην ἕξει τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀδικημάτων; καὶ τοσοῦτον ἔςαι ἀνόητος, ὥστε, τοῦτον σώζων, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προέσθαι τοῖς ἐγκαταλιπεῖν βουλομένοις; καὶ τοῦτον ἐλεήσας αὐτὸς ἀνελέητος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπολέσθαι προαιρήσεται; καὶ τῷ προδότῃ τῆς πατρίδος χάριν θέμενος ὑπεύθυνος εἶναι τῇ παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίᾳ;

Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τῇ πατρίδι βοηθῶν καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς νόμοις; ἀποδέδωκα τὸν ἀγῶνα[286] ὀρθῶς καὶ δικαίως, οὔτε τὸν ἄλλον τούτου βίον διαβαλὼν, οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος οὐδὲν κατηγορήσας. Ὑμῶν δ' ἕκαστον χρὴ νομίζειν, τὸν Λεωκράτους ἀποψηφιζόμενον, θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμὸν καταψηφίζεσθαι, καὶ δυοῖν καδίσκοιν[287] κειμένοιν, τοῦ μὲν προδοσίας, τοῦ δὲ σωτηρίας εἵνεκα, τὰς ψήφους φέρεσθαι, τὰς μὲν[288] ὑπὲρ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ[289] ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. Ἐὰν μὲν[290] Λεωκράτην ἀπολύσητε, προδιδόναι τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς ναῦς ψηφιεῖσθε· ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, διαφυλάττειν καὶ σώζειν τὴν πατρίδα καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύσεσθε. Νομίζοντες οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἱκετεύειν ὑμῶν τὴν χώραν καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι[291] τοὺς λιμένας, τὰ νεώρια καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς νεὼς καὶ τὰ ἱερὰ βοηθεῖν αὐτοῖς, παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτην, ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορημένων, [καὶ[292]] ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ[293] τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας.

---

283) Ἐν ἄλλοις· Ἐγὼ τοίνυν ὑμῖν μηνύω. 284) Τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι ἀναφερόμενα. 285) Ἀδικήμασιν. 286) Ἐξεπλήρωσα τὴν κατηγορίαν. 287) Καδίσκος, σκεῦος, εἰς ὃ ἐψηφοφόρουν, κάλπη. « Ἰδοὺ, δέχου τὴν ψῆφον, ὁ καδίσκος δέ σοι, Ὁ μὲν ἀπολύων οὗτος, ὁ δ' ἀπολλὺς ὁδὶ », Φρύνιχ. Μούσαις. 288) Τὰς μὲν ὑπὲρ σωτηρίας αὐτοῦ. 289) Τὰς δὲ περὶ προδοσίας. 290) Ὁ Κορ. ἐπρόσθεσε καὶ ἄλλον σύνδεσμον, τὸν Οὖν. Ἴσως προκριτώτερος ὁ Γάρ. 291) Ἴσως ἐλλείπει ὁ Δέ. 292) Περιττὸς ἔδοξε καὶ τῷ Κοραῇ ὁ Καί. Τὸ γὰρ Ὅτι οὐκ ἰσχύει, ἴσον τῷ Τοῦ μὴ ἰσχύειν, ἀναφέρεται εἰς τὸ παράδειγμα. 293) Περιττὴ ἡ πρόθεσις.

Β'. ΑΙΣΧΙΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΤΑ ΚΤΗΣΙΦΩΝΤΟΣ.

Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου τούτου καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐξεφωνήθη, ἴδε ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ Στεφάνου τοῦ Δημοσθένους.

ΤΗΝ μὲν παρασκευὴν[1] ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν παράταξιν, ὅση γεγένηται, καὶ τὰς κατὰ τὴν ἀγορὰν δεήσεις, αἷς κέχρηνταί τινες ὑπὲρ τοῦ τὰ μέτρια[2] καὶ τὰ συνήθη[3] μὴ γίγνεσθαι ἐν τῇ πόλει· ἐγὼ δὲ πεπιςευκὼς ἥκω, πρῶτον μὲν τοῖς Θεοῖς, δεύτερον δὲ τοῖς νόμοις καὶ ὑμῖν, ἡγούμενος οὐδεμίαν παρασκευὴν μεῖζον ἰσχύειν παρ' ὑμῖν τῶν νόμων καὶ τῶν δικαίων. Ἐβουλόμην μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους[4], καὶ τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων ὀρθῶς διοικεῖσθαι, καὶ τοὺς νόμους, οὓς ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων περὶ τῆς τῶν ῥητόρων εὐκοσμίας, ἰσχύειν, ἵνα ἐξῇ πρῶτον μὲν τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν πολιτῶν, ὥςπερ οἱ νόμοι κελεύουσι, σωφρόνως ἐπὶ τὸ βῆμα παρελθόντι ἄνευ θορύβου καὶ ταραχῆς ἐξ ἐμπειρίας τὰ βέλτιστα τῇ πόλει συμβουλεύειν· δεύτερον δ' ἤδη, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν τὸν βουλόμενον καθ' ἡλικίαν χωρὶς καὶ ἐν μέρει[5] περὶ ἑκάστου γνώμην ἀποφαίνεσθαι· οὕτω γὰρ ἄν μοι δοκεῖ ἥ τε πόλις ἄριστα διοικεῖσθαι, αἵ τε κρίσεις ἐλάχιστα γίνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ πρότερον ὡμολογημένα καλῶς ἔχειν νυνὶ καταλέλυται, καὶ γράφουσί τινες ῥᾳδίως παρανόμους γνώμας, καὶ ταῦτα ἕτεροί τινες[7] τὰ ψηφίσματα ἐπιψηφίζουσιν[8] οὐκ ἐκ τοῦ δικαιοτάτου τρόπου λαχόντες προεδρεύειν, ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς καθεζόμενοι[9]· ἐὰν δέ τις τῶν ἄλλων βουλευτῶν ὄντως λάχῃ κληρούμενος προεδρεύειν, καὶ τὰς ὑμετέρας χειροτονίας ὀρθῶς ἀναγορεύῃ, τοῦτον οἱ τὴν πολιτείαν οὐκέτι κοινήν, ἀλλ' ἰδίαν αὐτῶν ἡγούμενοι εἶναι, ἀπειλοῦσιν εἰσαγγέλλειν, καταδουλούμενοι τοὺς ἰδιώτας καὶ δυναςείας ἑαυτοῖς περιποιοῦντες, καὶ τὰς κρίσεις τὰς μὲν ἐκ τῶν νόμων καταλελύκασι, τὰς δὲ ἐκ τῶν ψηφισμάτων μετ' ὀργῆς[10] κρίνουσι· σεσίγηται[11] μὲν τὸ κάλλιστον καὶ σωφρονέστατον κήρυγμα τῶν ἐν τῇ πόλει « Τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, καὶ πάλιν ἐν μέρει « τῶν ἄλλων Ἀθηναίων », τῆς δὲ τῶν ῥητόρων ἀκοσμίας οὐκέτι κρατεῖν δύνανται οὔθ' οἱ νόμοι οὔθ' οἱ πρυτάνεις οὔθ' οἱ

[1]) Σκευωρίαν, ῥᾳδιουργίαν, δικανικὴ λέξις, καθὼς καὶ τὸ Παράταξιν, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν στρατευμάτων. [2]) Τὰ δίκαια. [3]) Τὰ νόμιμα. [4]) Πρὸς διαςολὴν τῆς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ. [5]) Χωριστὰ ἢ κατὰ σειρὰν ἕκαςος. [6]) Προτείνουσι, καθὼς ὁ Κτησιφῶν. [7]) Καθὼς ἔπραξεν ὁ προεδρεύων, φαίνεται, τῆς Βουλῆς ὅτε εἰσήχθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ψήφισμα. [8]) Καθυποβάλλουσιν εἰς ψηφοφορίαν. [9]) Ἐπὶ τῆς ἕδρας τοῦ προέδρου, = προεδρεύοντες. [10]) Ὄχι ἀπαθῶς. [11]) Ἀπόδοσις τοῦ Ἐπειδή.

πρόεδροι[12] οὔθ' ἡ προεδρεύουσα[13] φυλὴ, τὸ δέκατον μέρος τῆς πόλεως. Τούτων δ' ἐχόντων οὕτως, καὶ τῶν καιρῶν ὄντων τῇ πόλει τοιούτων, ὁποίους τινὰς αὐτοὺς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε εἶναι[14] ἓν ὑπολείπεται μέρος τῆς πολιτείας, εἴ τι κἀγὼ τυγχάνω γινώσκων, αἱ τῶν παρανόμων γραφαί[15]. εἰ δὲ καὶ ταύτας καταλύσετε, ἢ τοῖς καταλύουσιν ἐπιτρέψετε, προλέγω ὑμῖν, ὅτι λήσετε κατὰ μικρὸν τῆς πολιτείας τισὶ παραχωρήσαντες[16]. Εὖ γὰρ ἴςε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι τρεῖς εἰσι πολιτεῖαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τυραννὶς, καὶ ὀλιγαρχία, καὶ δημοκρατία· διοικοῦνται δ' αἱ μὲν τυραννίδες καὶ ὀλιγαρχίαι τοῖς τρόποις[17] τῶν ἐφεστηκότων· αἱ δὲ πόλεις αἱ δημοκρατούμεναι τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις. Μηδεὶς οὖν ὑμῶν τοῦτ' ἀγνοείτω, ἀλλὰ σαφῶς ἕκαστος ἐπιστάσθω, ὅτι, ὅταν εἰσίῃ εἰς δικαστήριον γραφὴν παρανόμων δικάσων, ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μέλλει τὴν ψῆφον φέρειν περὶ τῆς ἑαυτοῦ[18] παῤῥησίας. Διόπερ καὶ ὁ νομοθέτης τοῦτο πρῶτον ἔταξεν ἐν τῷ τῶν δικαςῶν ὅρκῳ, « Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους », ἐκεῖνό γε εὖ εἰδὼς, ὅτι, ὅταν διατηρηθῶσιν οἱ νόμοι τῇ πόλει, σώζεται καὶ ἡ δημοκρατία. Ἃ χρὴ διαμνημονεύοντας ὑμᾶς, μισεῖν τοὺς τὰ παράνομα γράφοντας, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι μικρὸν εἶναι τῶν τοιούτων ἀδικημάτων, ἀλλ' ἕκαστον ὑπερμέγεθες, καὶ τοῦθ' ὑμῶν[19] τὸ δίκαιον μηδένα ἀνθρώπων ἐξαιρεῖσθαι, μήτε τὰς τῶν στρατηγῶν συνηγορίας, οἳ ἐπὶ πολὺν ἤδη χρόνον συνεργοῦντές τισι τῶν ῥητόρων λυμαίνονται τὴν πολιτείαν, μήτε τὰς τῶν ξένων[20] δεήσεις, οὓς ἀναβιβαζόμενοί τινες, ἐκφεύγουσιν ἐκ τῶν δικαστηρίων, παράνομον πολιτείαν πολιτευόμενοι· ἀλλ' ὥςπερ ἂν ὑμῶν ἕκαστος αἰσχυνθείη τὴν τάξιν λιπεῖν, ἣν ἂν ταχθῇ ἐν τῷ πολέμῳ, οὕτω καὶ νῦν αἰσχύνθητε ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν, ἣν τέταχθε ὑπὸ τῶν νόμων, φύλακες[21] τῆς δημοκρατίας τήνδε τὴν ἡμέραν. Κἀκεῖνο δὲ χρὴ διαμνημονεύειν, ὅτι νῦν ἅπαντες οἱ πολῖται, παρακαταθέμενοι τὴν πόλιν ὑμῖν καὶ τὴν πολιτείαν διαπιστεύσαντες, οἱ μὲν πάρεισι καὶ ἐπακούουσι τῆςδε τῆς κρίσεως, οἱ δὲ ἄπεισιν ἐπὶ τῶν ἰδίων ἔργων· οὓς αἰσχυνόμενοι, καὶ τῶν ὅρκων, οὓς ὠμόσατε, μεμνημένοι, καὶ τῶν νόμων, ἐὰν ἐλέγξωμεν Κτησιφῶντα καὶ παράνομα γράψαντα καὶ ψευδῆ καὶ ἀσύμφορα τῇ πόλει, λύετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰς παρανόμους γνώμας, βεβαιοῦτε τῇ πόλει τὴν δημοκρατίαν, κολάζετε τοὺς ὑπεναντίως τοῖς νόμοις καὶ τῇ πόλει καὶ τῷ συμφέροντι τῷ ὑμετέρῳ πολιτευομένους· κἂν ταύτην ἔχοντες τὴν διάνοιαν, ἀκούοιτε τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι λόγων, εὖ οἶδ' ὅτι δίκαια καὶ εὔορκα καὶ συμφέροντα ὑμῖν αὐτοῖς ψηφιεῖσθε καὶ πάσῃ τῇ πόλει.

Περὶ μὲν οὖν τῆς ὅλης κατηγορίας μετρίως μοι ἐλπίζω προειρῆσθαι· περὶ δὲ αὐτῶν τῶν νόμων, οἳ κεῖνται περὶ τῶν ὑπευθύνων, παρ' οὓς[22] τὸ ψήφισμα τοῦτο τυγχάνει γεγραφὼς Κτησιφῶν, διὰ βραχέων εἰπεῖν βούλομαι. Ἐν γὰρ τοῖς

---

12) Ἴδε Δημοσθ. περι Στεφ. σημ. 169. 13)=Πρυτανεύουσα. 14) Δηλ. δυσχερῶν, τὸ ὁποῖον ἀποφεύγει νὰ εἴπῃ, διὰ τὸ εὔφημον. 15) Κατηγορίαι κατὰ τῶν παράνομα ψηφίσματα εἰσαγόντων. 16) Ὀλιγαρχίαν δηλ. ἀντὶ δημοκρατίας καταστήσετε. 17) Κατὰ τὴν θέλησιν. 18) Καθὸ πολίτου. 19) Ἐξαιρεῖσθαι ὑμῶν, νὰ σᾶς τὸ ἀφαιρέσῃ. 20) Τῶν ἐν ἄλλαις συμμάχοις πόλεσιν ἰσχυόντων, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο συνηγορήσοντες τοῖς ἐν Ἀθήναις κρινομένοις, καθὼς π. χ. ὁ Ἰάσων, τύραννος τῆς Θεσσαλίας, ἦλθε πρὸς χάριν τοῦ στρατηγοῦ Τιμοθέου, ὅταν ἐκρίνετο. 21) (Ὥστε εἶναι) φύλακες. 22) Νόμους τοὺς περὶ τῶν ὑπευθύνων,

ἔμπροσθεν χρόνοις ἄρχοντές τινες τὰς μεγίστας ἀρχὰς, καὶ τὰς προσόδους διοικοῦντες, καὶ δωροδοκοῦντες περὶ ἕκαστα τούτων, προσλαμβάνοντες τούς τε ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ῥήτορας καὶ τοὺς ἐκ τοῦ δήμου, πόῤῥωθεν προκατελάμβανον τὰς εὐθύνας ἐπαίνοις καὶ κηρύγμασιν, ὥστε ἐν ταῖς εὐθύναις τῶν ἀρχῶν[22*] εἰς τὴν μεγίστην μὲν ἀπορίαν ἀφικνεῖσθαι τοὺς κατηγόρους, πολὺ δὲ ἔτι μᾶλλον τοὺς δικαστάς. πολλοὶ γὰρ πάνυ τῶν ὑπευθύνων, ἐπ' αὐτοφώρῳ κλέπται τῶν δημοσίων χρημάτων ὄντες ἐξελεγχόμενοι, διεφύγγανον ἐκ τῶν δικαστηρίων. εἰκότως· ᾐσχύνοντο γὰρ, οἶμαι, οἱ δικασταὶ, εἰ φανήσεται ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τυχὸν δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, πρῴην μέν ποτε ἀναγορευόμενος ἐν τοῖς ἀγῶσιν[23], ὅτι στεφανοῦται ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ δήμου χρυσῷ στεφάνῳ, ὁ δὲ αὐτὸς ἀνὴρ μικρὸν ἐπισχὼν ἔξεισιν ἐκ τοῦ δικαστηρίου κλοπῆς ἕνεκα τὰς εὐθύνας ὠφληκώς· ὥστε ἠναγκάζοντο τὴν ψῆφον φέρειν οἱ δικασταὶ οὐ περὶ τοῦ παρόντος ἀδικήματος, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αἰσχύνης τοῦ δήμου. Κατιδὼν δέ τις ταῦτα νομοθέτης τίθησι νόμον, καὶ μάλα καλῶς ἔχοντα, τὸν διαῤῥήδην ἀπαγορεύοντα τοὺς ὑπευθύνους μὴ στεφανοῦν. Καὶ ταῦτα οὕτως εὖ προκατειληφότος τοῦ νομοθέτου, εὕρηνται λόγοι κρείττονες τῶν νόμων, οὓς εἰ μή τις ὑμῖν ἐρεῖ, λήσετε ἐξαπατηθέντες. Τούτων γάρ τινες τῶν τοὺς ὑπευθύνους στεφανούντων παρὰ τοὺς νόμους οἱ μὲν φύσει μέτριοί εἰσιν, εἰ δή τίς ἐστι μέτριος τῶν τὰ παράνομα γραφόντων· ἀλλ' οὖν προβάλλονταί γέ τι πρὸ τῆς αἰσχύνης· προσεγγράφουσι γὰρ πρὸς τὰ ψηφίσματα στεφανοῦν τὸν ὑπεύθυνον, ἐπειδὰν λόγον καὶ εὐθύνας τῆς ἀρχῆς δῷ. καὶ ἡ μὲν πόλις τὸ ἴσον ἀδίκημα ἀδικεῖται· προκαταλαμβάνονται γὰρ ἐπαίνοις καὶ στεφάνοις αἱ εὐθύναι· ὁ δὲ τὸ ψήφισμα γράφων ἐνδείκνυται τοῖς ἀκούουσιν, ὅτι γέγραφε μὲν παράνομα, αἰσχύνεται δὲ ἐφ' οἷς ἡμάρτηκε. Κτησιφῶν δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὑπερπηδήσας τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν ὑπευθύνων κείμενον, καὶ τὴν πρόφασιν, ἣν ἐγὼ ἀρτίως προεῖπον ὑμῖν, ἀνελὼν, πρὶν λόγον, πρὶν εὐθύνας δοῦναι, γέγραφε μεταξὺ Δημοσθένην ἄρχοντα[24] στεφανοῦν.

Λέξουσι δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἕτερόν τινα λόγον ὑπεναντίον τῷ ἀρτίως εἰρημένῳ, ὡς ἄρα ὅσα τις αἱρετὸς ὢν πράττει κατὰ ψήφισμα[25], οὐκ ἔστι ταῦτα ἀρχὴ, ἀλλ' ἐπιμέλειά τις καὶ διακονία· ἀρχὰς δὲ φήσουσιν ἐκείνας εἶναι, ἃς οἱ θεσμοθέται ἀποκληροῦσιν ἐν τῷ Θησείῳ[26], κἀκείνας, ἃς ὁ δῆμος εἴωθε χειροτονεῖν ἐν ἀρχαιρεσίαις, στρατηγοὺς, καὶ ἱππάρχους, καὶ τὰς μετὰ τούτων ἀρχὰς[27], τὰ δ' ἄλλα πάντα πραγματείας[28] προστεταγμένας κατὰ ψήφισμα. Ἐγὼ δὲ πρὸς τοὺς λόγους τοὺς τούτων νόμον ὑμέτερον παρέξομαι, ὃν ὑμεῖς ἐνομοθετήσατε, λύσειν ἡγούμενοι τὰς τοιαύτας προφάσεις, ἐν ᾧ διαῤῥήδην γέγραπται, « Τὰς χειροτονητάς « φησιν » ἀρχὰς », ἁπάσας ἑνὶ περιλαβὼν ὀνόματι ὁ Νομοθέτης, καὶ προσειπὼν ἀρχὰς ἁπάσας εἶναι, ἃς ὁ δῆμος χειροτονεῖ, « καὶ Τοὺς ἐπιστάτας « φησὶ » τῶν δημοσίων ἔργων »· ἔστι δὲ ὁ Δημοσθένης τειχοποιὸς, ἐπιστάτης τοῦ μεγίστου τῶν ἔργων· « καὶ πάντας, ὅσοι

[22*]) Ἀντὶ ἀρχόντων. [23]) Τοῖς ἐν τῷ θεάτρῳ. [24]) Μεταξὺ ἄρχοντα, εἰς τὸ διάστημα τῆς ἀρχῆς τι. [25]) Καθὼς, π. χ., ὁ Δημ. διορισθεὶς τειχοποιός. [26]) Οἷον Λογιστὰς, Σιτοφύλακας κτλ. [27]) Τοὺς ἐπὶ τῶν ὑπηρετικῶν, τοὺς ἐπὶ τῆς διοικήσεως κτλ. [28]) Βάρη, ὑπηρεσίας.

διαχειρίζουσί τι τῶν τῆς πόλεως πλέον ἢ τριάκονθ' ἡμέρας, καὶ ὅσοι λαμβάνουσιν ἡγεμονίας δικαστηρίων· οἱ δὲ τῶν ἔργων ἐπιστάται πάντες ἡγεμονίᾳ χρῶνται δικαστηρίου· τί τούτους κελεύει ποιεῖν; οὐ διακονεῖν, ἀλλ' ἄρχειν δοκιμασθέντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ· ἐπειδὴ καὶ αἱ κληρωταὶ ἀρχαὶ οὐκ ἀδοκίμαστοι, ἀλλὰ δοκιμασθεῖσαι ἄρχουσι· καὶ λόγον καὶ εὐθύνας ἐγγράφειν πρὸς τὸν γραμματέα καὶ τοὺς λογιστὰς, καθάπερ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς, κελεύει. Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, τοὺς νόμους αὐτοὺς ὑμῖν ἀναγνώσεται.

ΝΟΜΟΙ.

Ὅταν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἃς ὁ νομοθέτης ἀρχὰς ὀνομάζει, οὗτοι προσαγορεύωσι πραγματείας καὶ ἐπιμελείας, ὑμέτερον ἔργον ἐστὶν ἀπομνημονεύειν καὶ ἀντιτάττειν τὸν νόμον πρὸς τὴν τούτων ἀναίδειαν, καὶ ὑποβάλλειν αὐτοῖς, ὅτι οὐ προσδέχεσθε κακοῦργον σοφιστὴν οἰόμενον ῥήμασι τοὺς νόμους ἀναιρήσειν, ἀλλ' ὅσῳ ἄν τις ἄμεινον λέγῃ παράνομα γεγραφὼς, τοσούτῳ μείζονος ὀργῆς τεύξεται. Χρὴ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι τὸν ῥήτορα καὶ τὸν νόμον· ὅταν δὲ ἑτέραν μὲν φωνὴν ἀφίῃ ὁ νόμος, ἑτέραν δὲ ὁ ῥήτωρ, τῷ τοῦ νόμου δικαίῳ χρὴ διδόναι τὴν ψῆφον, οὐ τῇ τοῦ λέγοντος ἀναισχυντίᾳ.

Πρὸς δὲ δὴ τὸν ἄφυκτον λόγον, ὅν φησι[49] Δημοσθένης, βραχέα βούλομαι προειπεῖν. λέξει γὰρ οὗτος· τειχοποιός εἰμι· ὁμολογῶ· ἀλλ' ἐπιδέδωκα τῇ πόλει μνᾶς ἑκατὸν[50] καὶ τὸ ἔργον μεῖζον ἐξείργασμαι. τίνος οὖν εἰμι ὑπεύθυνος, εἰ μή τίς ἐςιν εὐνοίας εὐθύνη; Πρὸς δὴ ταύτην τὴν πρόφασιν ἀκούσατέ μου λέγοντος καὶ δίκαια καὶ ὑμῖν συμφέροντα. ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ πόλει, οὕτως ἀρχαίᾳ οὔσῃ καὶ τηλικαύτῃ τὸ μέγεθος, οὐδείς ἐςιν ἀνυπεύθυνος τῶν καὶ ὁπωσοῦν πρὸς τὰ κοινὰ προσεληλυθότων. διδάξω δ' ὑμᾶς πρῶτον ἐπὶ τῶν παραδόξων, οἷον τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰς ἱερείας ὑπευθύνους εἶναι κελεύει ὁ νόμος, καὶ συλλήβδην ἅπαντας καὶ χωρὶς ἑκάστους κατὰ σῶμα, τοὺς τὰ γέρα[51] μόνον λαμβάνοντας καὶ τὰς εὐχὰς ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς τοὺς Θεοὺς εὐχομένους· καὶ οὐ μόνον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κατὰ γένη, Εὐμολπίδας[52] καὶ Κήρυκας[53], καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας[54]. πάλιν τοὺς τριηράρχους ὑπευθύνους εἶναι κελεύει ὁ νόμος, οὐ τὰ κοινὰ διαχειρίσαντας, οὐδ' ἀπὸ τῶν ὑμετέρων προσόδων πολλὰ μὲν ὑφαιρουμένους[55], βραχέα δὲ κατατιθέντας, ἐπιδιδόναι δὲ φάσκοντας, ἀποδιδόντας δὲ ὑμῖν τὰ ὑμέτερα, ἀλλ' ὁμολογουμένως τὰς πατρῴας οὐσίας εἰς τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀνηλωκότας φιλοτιμίαν. Οὐ τοίνυν μόνοι οἱ τριήραρχοι, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν τῇ πόλει συνεδρίων ὑπὸ τὴν τῶν δικαστηρίων ἔρχε-

49) Κυρίως ἔπρεπε νὰ ἦναι: Φήσει· διότι ὁ Δημοσθένης ὡμίλησεν ἔπειτα. Ἀλλὰ καὶ πρὶν τῆς δίκης ἐξέθετεν εἰς τὰς συναναςροφὰς τὰ δίκαια τῆς ἀπολογίας του, καὶ ὁ Αἰσχίνης τὰ ἐμάνθανε, καθὼς τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τοῦ παρόντος λόγε, ὅπου ὁ κατήγορος μεταχειρίζεται τὰς αὐτὰς σχεδὸν λέξεις τῆς ἀπολογίας. 50) Ἀλλὰ τὸ ψήφισμα λέγει ῥητῶς Τρία τάλαντα, τὰς δὲ ἑκατὸν μνᾶς ἐπέδωκεν ὡς προσθήκην εἰς τὰ θεωρικὰ χρήματα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἶναι λάθος μνημονικὸν τοῦ Αἰσχίνου, ἢ ἐκεῖνος ὅς τις τῷ ἀνέφερε τί ἔλεγεν ὁ Δημοσθ. 51) Τὰ κατὰ προαίρεσιν δῶρα, οἷον ἀπαρχὰς καρπῶν, μέρη τινὰ τοῦ ἱερείου κτλ. 52) Τοὺς ἀπογόνους τοῦ Εὐμόλπου, βασιλέως τῶν Θρακῶν, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς νύμφης Χιόνης, ἐλθόντος εἰς Ἐλευσῖνα καὶ μυηθέντος. 53) Τοὺς ἀπὸ Κήρυκος τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀγλαύρου, ἀδελφοῦ τοῦ Εὐμόλπου. 54) Τοὺς κατὰ γένος ἱερεῖς. 55) Ὑπαινίττεται τὸν Δημοσθένην.

ται ψῆφον. Πρῶτον μὲν γὰρ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ ἐγγράφειν πρὸς τοὺς λογιστὰς ὁ νόμος κελεύει λόγον, καὶ εὐθύνας διδόναι, καὶ τὴν ἐκεῖ σκυθρωπὸν[36] καὶ τῶν μεγίστων κύριον ἄγει ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ψῆφον. Οὐκ ἄρα στεφανωθήσεται ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου; οὐδὲ γὰρ[37] πάτριον αὐτοῖς ἐστιν. οὐκ ἄρα φιλοτιμοῦνται; πάνυ γε· ἀλλ' οὐκ ἀγαπῶσιν, ἐάν τις παρ' αὐτοῖς μὴ ἀδικῇ, ἀλλ' ἐάν τις ἐξαμαρτάνῃ κολάζουσιν· οἱ δὲ ὑμέτεροι ῥήτορες τρυφῶσι[38]. Πάλιν τὴν βουλὴν, τοὺς πεντακοσίους, ὑπεύθυνον πεποίηκεν ὁ Νομοθέτης. καὶ οὕτως ἰσχυρῶς ἀπιστεῖ τοῖς ὑπευθύνοις, ὥστ' εὐθέως ἀρχόμενος τῶν νόμων, λέγει· « Ἀρχὴν ὑπεύθυνον, φησί, μὴ ἀποδημεῖν ». Ὦ Ἡράκλεις[39]! ὑπολάβοι ἄν τις, ὅτι ἦρξα, μὴ ἀποδημήσω; Ἵνα γε[40] μὴ, προλαβὼν χρήματα τῆς πόλεως ἢ πράξεις, δρασμῷ χρήσῃ. Πάλιν ὑπεύθυνον οὐκ ἐᾷ τὴν οὐσίαν καθιεροῦν, οὐδὲ ἀνάθημα ἀναθεῖναι, οὐδὲ ἐκποίητον[41] γενέσθαι, οὐδὲ διαθέσθαι τὰ ἑαυτοῦ, οὐδὲ ἄλλα πολλά· ἑνὶ δὲ λόγῳ ἐνεχυράζει τὰς οὐσίας ὁ Νομοθέτης τὰς τῶν ὑπευθύνων, ἕως ἂν λόγον ἀποδῶσι τῇ πόλει. Ναί[42]· ἀλλ' ἔστι τις ἄνθρωπος, ὃς οὔτε εἴληφεν οὐδὲν τῶν δημοσίων, οὔτ' ἀνήλωκε, προσῆλθε δὲ πρός τι[43] τῶν κοινῶν· καὶ τοῦτον ἀποφέρειν[44] κελεύει λόγον πρὸς τοὺς λογιστάς. Καὶ πῶς ὅ γε μηδὲν λαβὼν μηδ' ἀναλώσας ἀποίσει λόγον τῇ πόλει; Αὐτὸς ὑποβάλλει καὶ διδάσκει ὁ νόμος, ἃ χρὴ γράφειν· κελεύει γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἐγγράφειν, ὅτι « οὔτ' ἔλαβον οὐδὲν τῶν τῆς πόλεως, οὔτ' ἀνήλωσα ». ἀνεύθυνον δὲ καὶ ἀζήτητον καὶ ἀνεξέταστον οὐδέν ἐστι τῶν ἐν τῇ πόλει. ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, αὐτῶν ἀκούσατε τῶν νόμων.

ΝΟΜΟΙ.

Ὅταν τοίνυν μάλιστα θρασύνηται Δημοσθένης, λέγων, ὡς διὰ τὴν ἐπίδοσιν[45] οὐκ ἔστιν ὑπεύθυνος, ἐκεῖνο αὐτῷ ὑποβάλλετε· Οὐκοῦν ἐχρῆν σε, ὦ Δημόσθενες, ἐᾶσαι τὸν τῶν λογιστῶν κήρυκα κηρύξαι τὸ πάτριον καὶ ἔννομον κήρυγμα τοῦτο· « Τίς βούλεται κατηγορεῖν; « Ἔασον ἀμφισβητῆσαί σοι τὸν βουλόμενον τῶν πολιτῶν, ὡς οὐκ ἐπιδέδωκας, ἀλλ' ἀπὸ πολλῶν, ὧν ἔχεις εἰς τὴν τῶν τειχῶν οἰκοδομίαν, μικρὰ κατέθηκας, δέκα τάλαντα[46] εἰς ταῦτα ἐκ τῶν τῆς πόλεως εἰληφώς. Μὴ ἅρπαζε τὴν φιλοτιμίαν, μηδὲ ἐξαιροῦ τῶν δικαστῶν τὰς ψήφους ἐκ τῶν χειρῶν, μηδ' ἔμπροσ-

---

36) Κατὰ διόρθ. ἀντί: Καὶ τῶν ἐκεῖ σκυθρωπῶν. Ἀποκαλεῖ δὲ σκυθρωπὸν τὴν βουλὴν ταύτην, εἴτε διότι ἔκρινε περὶ φόνων· εἴτε διότι τὰ μέλη αὐτῆς ἐπετήδευον τὴν σκυθρωπότητα, ἵνα ἐμπνέωσι σέβας. Ὅθεν βλέπομεν: π. χ. ὅτι ὁ Αὐτόλυκος εἷς τῶν Ἀρειοπαγιτῶν, « σεμνῶς » καὶ ἀξίως τοῦ συνεδρίου ἐκείνου βεβιωκὼς », καθὼς λέγει ὁ Αἰσχίνης (ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου §. κέ.), ὁμιλῶν πρὸς τὸν δῆμον ἐκ μέρους ὅλου τοῦ σώματος τῆς βουλῆς, ἐπειδὴ, προϊόντος τοῦ λόγου, « ἐθορύβησεν ὁ δῆμος, καὶ ἔφη ἀληθῆ λέγειν αὐτὸν, μάλα σκυθρωπάσας καὶ διαλιπὼν εἶπεν (ὅ,τι δήποτε). Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις μείζων ἀπήντα παρὰ τοῦ δήμου μετὰ γέλωτος θόρυβος... παρέρχεται Πύῤῥανδρος ἐπιτιμήσων τῷ δήμῳ, καὶ ἤρετο Εἰ οὐκ αἰσχύνοιντο γελῶντες παρούσης τῆς βουλῆς τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου; Ὁ δὲ δῆμος ὑπέλαβεν· Ἴσμεν, ὦ Πύῤῥανδρε, ὅτι οὐ δεῖ γελᾶν τούτων ἐναντίον· ἀλλὰ κτλ ».

37) (Ἐνν.) Οὐ μένειν, πρὶν εὐθύνας δῷ. Οὐ γὰρ πάτριον αὐτῇ. 38) Ἐντρυφῶσι τοῖς νόμοις. 39) Ἡ ἐπίκλησις τοῦ Ἡρακλέους, διὰ τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος. 40) Βεβαιωτικὸς μὲ ἔμφασιν: Ναὶ βέβαια, μάλιστα. 41) Ἐκδοθῆναι ὑπὸ τῶν γονέων ὡς εἰσποίητον εἰς ἄλλην οἰκίαν. 42) Ἄλλη ἀνθυποφορά. 43) Ἔλαβε μέρος εἴς τι. 44) Τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω εἶπε καὶ κατωτέρω θέλει εἰπεῖ: Ἐγγράφειν λόγον. 45) Τῶν τριῶν ταλάντων καὶ τῶν ἑκατὸν μνῶν. 46) Κατωτέρω (§ ι.) λέγει: Μικροῦ δεῖν δέκα τάλαντα.

θεν τῶν νόμων, ἀλλ' ὕστερος πολιτεύου· ταῦτα γὰρ ὀρθοῖ τὴν Δημοκρατίαν.

Πρὸς μὲν οὖν τὰς κενὰς προφάσεις, ἃς οὗτοι προφασιοῦνται, μέχρι δεῦρο εἰρήσθω μοι. Ὅτι δὲ ὄντως ἦν ὑπεύθυνος ὁ Δημοσθένης, ὅθ' οὗτος εἰσήνεγκε τὸ ψήφισμα, ἄρχων μὲν τὴν ἐπὶ τῷ θεωρικῷ[46*] ἀρχήν, ἄρχων δὲ τὴν τῶν τειχοποιῶν, οὐδετέρας δέ πω τῶν ἀρχῶν τούτων λόγον ὑμῖν οὐδ' εὐθύνας δεδωκώς, ταῦτ' ἤδη πειράσομαι ὑμᾶς διδάσκειν ἐκ τῶν δημοσίων γραμμάτων. Καί μοι ἀνάγνωθι, ἐπὶ τίνος ἄρχοντος, καὶ ποίου μηνός, καὶ ἐν τίνι ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ποίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐχειροτονήθη Δημοσθένης τὴν ἀρχὴν τὴν ἐπὶ τῷ θεωρικῷ· ὅτι μεσοῦντα τὴν ἀρχὴν[47], ἔγραψεν αὐτὸν στεφανοῦν. Ἀναγίνωσκε.

ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ.

Οὐκοῦν, εἰ μηδὲν ἔτι περαιτέρω τούτου δείξαιμι, δικαίως ἂν ἁλίσκοιτο Κτησιφῶν· αἱρεῖ γὰρ αὐτὸν οὐχ ἡ κατηγορία ἡ ἐμή, ἀλλὰ τὰ δημόσια γράμματα.

Πρότερον μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀντιγραφεὺς ἦν χειροτονητὸς τῇ πόλει, ὃς καθ' ἑκάστην πρυτανείαν[48] ἀπελογίζετο τὰς προσόδους τῷ δήμῳ· διὰ δὲ τὴν πρὸς Εὔβουλον[49] γενομένην πίστιν ὑμῖν, οἱ ἐπὶ τὸ θεωρικὸν[50] κεχειροτονημένοι ἦρχον μέν, πρὶν ἢ τὸν Ἡγήμονος[51] νόμον γενέσθαι, τὴν τοῦ ἀντιγραφέως ἀρχήν, ἦρχον δὲ τὴν τῶν ἀποδεκτῶν[52] καὶ νεωρίων[53] ἀρχήν, καὶ σκευοθήκην[54] ᾠκοδόμουν, ἦσαν δὲ καὶ ὁδοποιοί, καὶ σχεδὸν τὴν ὅλην διοίκησιν εἶχον τῆς πόλεως. καὶ οὐ κατηγορῶν αὐτῶν, οὐδ' ἐπιτιμῶν λέγω, ἀλλ' ἐκεῖνο ὑμῖν ἐνδείξασθαι βούλομαι, ὅτι ὁ μὲν Νομοθέτης, ἐάν τις μιᾶς ἀρχῆς τῆς ἐλαχίστης ὑπεύθυνος ᾖ, τοῦτον οὐκ ἐᾷ, πρὶν ἂν λόγους καὶ εὐθύνας δῷ, στεφανοῦν· ὁ δὲ Κτησιφῶν Δημοσθένην τὸν συλλήβδην ἁπάσας τὰς Ἀθήνησιν ἀρχὰς ἄρχοντα οὐκ ὤκνησε γράψαι στεφανῶσαι.

Ὡς τοίνυν καὶ τὴν τῶν τειχοποιῶν ἀρχὴν ἦρχεν, ὅθ' οὗτος τὸ ψήφισμα ἔγραψε, καὶ τὰ δημόσια χρήματα διεχείριζε, καὶ ἐπιβολὰς[55] ἐπέβαλλε, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες, καὶ δικαστηρίων ἡγεμονίας ἐλάμβανε, τούτων ὑμῖν αὐτὸν Δημοσθένην καὶ Κτησιφῶντα μάρτυρας παρέξομαι. Ἐπὶ γὰρ Χαιρώνδου[56] ἄρχοντος, Θαργηλιῶνος μηνὸς δευτέρᾳ φθίνοντ-

---

46*) (ἐνν.) Ἀργυρίῳ. Ἐν ἄλλοις: Τῶν θεωρικῶν (ἐνν. χρημάτων), ἴδε Ὀλυνθ. Γ'.
47) Τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω εἶπε· Μεταξὺ ἄρχοντα, (ἴδε σημ. 24.). 48) Κάθε 35 ἡμέρας.
49) Τὸν Ἀναφλύστιον, ὅστις, « πίστιν ἔχων ἐν τοῖς μάλιστα κ̀ δύναμιν, οὐδὲν τῶν Ἑλ-» ληνικῶν ἔπραξεν, οὐδ' ἐπὶ στρατηγίαν ἦλθεν· ἀλλ' ἐπὶ τὰ χρήματα τάξας ἑαυτόν, ηὔ-» ξησε τὰς κοινὰς προσόδυς, κ̀ μεγάλα τὴν πόλιν ὠφέλησε, » κατὰ τὸν Πλούτ. (Πολιτ. κτλ.). 50) Ἴδε σημ. 46· 51) Ῥήτωρ, γραμμάτων ἄπειρος, ὡς λέγεται, καὶ φιλιππίζων· ἀπέθανε δὲ μετὰ Φωκίωνος ὑπὸ τῆς πόλεως. 52) Οἱ Ἀποδέκται ἦσαν, κατὰ τὸν Ἀριστοτ., δέκα ἄρχοντες, ἔργον ἔχοντες νὰ διαγράφωσιν, ἐνώπιον τῆς Βυλῆς ἐν τῷ Βυλευτηρίῳ, τὰ ὀνόματα τῶν πληρονόντων ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίυ.
53) Ὁ Ἐρρ. Στέφ. διορθ. Νεωρῶν, τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ ὁ Ἡσύχ. Νεωριοφυλάκων. 54) Ἀποθήκην τῶν πολεμικῶν σκευῶν. 55) Προςίμων, ζημίας. Διότι, ὡς ἐπιστάτης τῆς τῶν τειχῶν ἐπισκευῆς, εἶχε τοῦτο τὸ δικαίωμα. « Πάντες γὰρ οἱ τῶν ἔργων ἐπιστάται ἡγε-» μονίᾳ χρῶνται δικαστηρίου », καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ ῥήτωρ. 56) Τὸ ὄνομα τούτου τοῦ ἄρχοντος (περὶ οὗ ἴδε καὶ τὴν σημ. 184· τοῦ περὶ Στεφ. τοῦ Δημοσθ.) παρεζάλισε τοὺς χρονολόγους καὶ κριτικούς· διότι, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐπὶ Χαιρώνδου ἄρχοντος τῇ ἕ. ἢ ς' τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος, ἐννάτου μηνὸς τοῦ γ'. ἔτους τῆς ριδ'. Ὀλυμπ. εἰσήχθη καὶ ἡ κατὰ τοῦ Κτησιφ. γραφὴ ὑπὸ Αἰσχίνου, τὸ ὁποῖον δὲν συμβιβάζεται οὔτε μὲ αὐτὰ τὰ δύο ἔγγραφα, οὔτε μὲ τὰς τῶν ἀρχόντων καὶ Ὀλυμπιάδων ἀναγραφάς, ὅθεν ἕπεται, ἢ ὅτι,

τος[57], ἐκκλησίας οὔσης, ἔγραψε ψήφισμα Δημοσθένης, ἀγορὰν[58] ποιῆσαι τῶν φυλῶν, Σκιῤῥοφοριῶνος[59] δευτέρᾳ ἱσταμένου καὶ τρίτη, καὶ ἐπέταξεν ἐν τῷ ψηφίσματι ἑκάστῃ τῶν φυλῶν ἑλέσθαι τοὺς ἐπιμελησομένους τῶν ἔργων ἐπὶ τὰ τείχη καὶ ταμίας, καὶ μάλα ὀρθῶς, ἵν' ἡ πόλις ἔχῃ ὑπεύθυνα σώματα, παρ' ὧν ἔμελλε τῶν ἀνηλωμένων λόγον ἀπολήψεσθαι. καί μοι λέγε τὰ ψηφίσματα.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ναί· ἀλλ' ἀντιδιαπλέκει[60] πρὸς τοῦτο εὐθὺς, ὡς οὔτ' ἔλαχε τειχοποιὸς οὔτ' ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ δήμου. καὶ περὶ τούτου Δημοσθένης μὲν καὶ Κτησιφῶν πολὺν ποιήσονται λόγον· ὁ δέ γε ἐμὸς[60*] βραχὺς καὶ σαφὴς καὶ ταχὺ λύων τὰς τούτων τέχνας· μικρὰ δὲ ὑμῖν ὑπὲρ αὐτῶν πρῶτον προειπεῖν βούλομαι. Ἔστι γὰρ, ὦ Ἀθηναῖοι, τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς εἴδη τρία· ὧν ἓν μὲν καὶ πᾶσι φανερώτατον, οἱ κληρωτοὶ καὶ οἱ χειροτονητοὶ ἄρχοντες· δεύτερον δὲ, ὅσοι τι διαχειρίζουσι τῶν τῆς πόλεως ὑπὲρ τριάκοντα ἡμέρας καὶ οἱ τῶν δημοσίων ἔργων ἐπιστάται· τρίτον δ' ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, « καὶ εἴτινες ἄλλοι αἱρετοὶ ἡγεμονίας δικαστηρίων λαμβάνουσι, καὶ τούτους ἄρχειν δοκιμασθέντας ». Ἐπειδὰν δ' ἀφέλῃ τις τοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου κεχειροτονημένους καὶ τοὺς κληρωτοὺς ἄρχοντας, καταλείπεται, οὓς αἱ φυλαὶ καὶ αἱ τριττύες[62] καὶ οἱ δῆμοι ἐξ ἑαυτῶν αἱροῦνται τὰ δημόσια χρήματα διαχειρίζειν, τούτους αἱρετοὺς ἄρχοντας εἶναι· τοῦτο δὲ γίγνεται, ὅταν, ὥς περ νῦν, ἐπιταχθῇ τι ταῖς φυλαῖς, ἢ τάφρους ἐξεργάζεσθαι, ἢ τριήρεις ναυπηγεῖσθαι[63]. ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων μαθήσεσθε.

ΝΟΜΟΙ.

Ἀναμνήσθητε δὴ τοὺς προειρημένους λόγους, ὅτι ὁ μὲν Νομοθέτης τοὺς ἐκ τῶν φυλῶν ἄρχειν κελεύει δοκιμασθέντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἡ δὲ Πανδιονὶς φυλὴ ἄρχοντα καὶ τειχοποιὸν ἀπέδειξε Δημοσθένην, ὃς ἐκ τῆς διοικήσεως[64] εἰς ταῦτα ἔχει μικροῦ δεῖν δέκα τάλαντα, ἕτερος δ' ἀπαγορεύει νόμος ἀρχὴν ὑπεύθυνον μὴ στεφανοῦν, ὑμεῖς δὲ ὀμωμόκατε κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι, ὁ δὲ ῥήτωρ γέγραφε τὸν ὑπεύθυνον στεφανοῦν οὐ προσ-

---

κατὰ τὸν Κορσίνιον, τόσον αὐτὸς, ὅσον καὶ ἄλλοι ἄρχοντες, ἀναφερόμενοι μὲν εἰς τοὺς ῥητορικοὺς λόγους, μὴ συμβιβαζόμενοι δὲ μὲ τὰς τῶν Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὰς, ἦσαν ἄρχοντες προσωρινῶς, ἀπόντος ἢ θανόντος ἢ πεπαυμένου τοῦ καθαυτὸ ἐπωνύμου ἄρχοντος· ἢ ὅτι τὰ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ὀνόματα τῶν ἀρχόντων εἶναι ψευδώνυμα, τεθέντα ὕστερον κατ' ἀρέσκειαν. Αὐτίκα γὰρ ὁ Χαιρώνδας οὗτος, ἄρχων τὸ γ'. ἢ δ' ἔτος τῆς ρί. Ὀλυμπ., εἴτε αὐτὸς, εἴτε ἄλλος ὁμώνυμος αὐτοῦ, ἀναφέρεται ἐν μὲν τῷ περὶ τῆς ἐπιστασίας ταύτης τοῦ Δημοσθ. ψηφίσματι, ἀντὶ τοῦ καθαυτὸ ἄρχοντος Θεοφράστου· ἐν δὲ τῇ γραφῇ τοῦ Αἰσχ. ἀντὶ τοῦ Λυσιμαχίδου. 57) Τῇ 28. Εἰς τρεῖς γὰρ δεκάδας διῃρεῖτο ὁ πλήρης Ἀττικὸς μὴν, ὧν τῆς μὲν πρώτης αἱ ἡμέραι ἠριθμοῦντο· δευτέρα, τρίτη κτλ. ἀρχομένου ἢ ἱσταμένου μηνός· τῆς δὲ δευτέρας, μεσοῦντος ἢ ἐπὶ δέκα· τῆς δὲ τρίτης, φθίνοντος ἢ λήγοντος. Ἀλλὰ τῆς τελευταίας ταύτης ἡ ἐπαρίθμησις ἐγίνετο ἀνάπαλιν, ὥστε ἐννάτη φθίνοντος ἦτον ἡ εἰκοστὴ πρώτη, ὀγδόη φθίνοντος ἡ εἰκοστὴ δευτέρα κ. καθεξῆς. Ὁ δὲ Θαργηλιὼν ἀντιστοιχεῖ κατὰ μέρος μὲ τὸν καθ' ἡμᾶς Μάϊον—Ἰούνιον. 58) Συνέλευσιν. 59) Τοῦ μετὰ τὸν Θαργηλιῶνα, Ἰουν.—Ἰουλ. 60) Δολίως ἀντιτάττει. 60*) Ἐν ἄλλοις: Ὁ δέ γε νόμος.

61) Ἡ μεταφορὰ σύμφωνος τῇ ἀνωτέρω Ἀντιδιαπλέκει. 62) Τριττύς ἐστι τὸ τρίτον μέρος τῆς φυλῆς, κατὰ τὸν Πολυδ. καὶ Ἁρποκρ., ὅθεν καὶ Τριττύαρχος, καὶ Ἀρχὴ τριττύος. 63) Ἴδε τὸν περὶ Συμμορ. τοῦ Δημοσθ. 64) Καθὼς λέγομεν τώρα: Ἀπὸ τοῦ δημοσιακοῦ ταμείου. Ἴδε καὶ τὴν 96 σημ. τοῦ περὶ Στεφ. λόγου τοῦ Δημ.

θεὶς καὶ ἐπειδὰν δῷ λόγον καὶ εὐθύνας », ἐγὼ δὲ ἐξελέγχω τὸ παράνομον μάρτυρας ἅμα τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα καὶ τοὺς ἀντιδίκους παρεχόμενος. Πῶς οὖν ἄν τις περιφανέστερον ἐπιδείξειεν ἄνθρωπον παράνομα γεγραφότα;

Ὡς τοίνυν καὶ τὴν ἀνάῤῥησιν τοῦ στεφάνου παρανόμως ἐν τῷ ψηφίσματι κελεύει γίγνεσθαι, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς διδάξω. Ὁ γὰρ νόμος διαῤῥήδην κελεύει, ἐὰν μέν τινα στεφανοῖ ἡ βουλή, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἀνακηρύττεσθαι· ἐὰν δὲ ὁ δῆμος, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ. καί μοι λέγε τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

Οὗτος ὁ νόμος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μάλα καλῶς ἔχει. οὐ γάρ, οἶμαι, ᾤετο δεῖν ὁ νομοθέτης τὸν ῥήτορα σεμνύνεσθαι πρὸς τοὺς ἔξωθεν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τιμώμενον ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ μὴ ἐργολαβεῖν[65] ἐν τοῖς κηρύγμασιν. Ὁ μὲν νομοθέτης οὕτως· ὁ δὲ Κτησιφῶν πῶς; Ἀναγίνωσκε τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ[66].

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ὁ μὲν νομοθέτης κελεύει ἐν τῷ δήμῳ ἐν Πνυκὶ τῇ ἐκκλησίᾳ[67] ἀνακηρύττειν τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ· Κτησιφῶν δὲ ἐν τῷ θεάτρῳ, οὐ τοὺς νόμους μόνον ὑπερβάς, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον μετενεγκών· οὐδὲ ἐκκλησιαζόντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ τραγῳδῶν ἀγωνιζομένων καινῶν[68]· οὐδ' ἐναντίον τοῦ δήμου, ἀλλ' ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἵν' ἡμῖν συνειδῶσιν, οἷον ἄνδρα τιμῶμεν. Οὕτω τοίνυν περιφανῶς παράνομα γεγραφώς, παραταχθεὶς[69] μετὰ Δημοσθένους, ἐποίσει τέχνας τοῖς νόμοις· ἃς ἐγὼ δηλώσω, καὶ προερῶ ὑμῖν, ἵνα μὴ λάθητε ἐξαπατηθέντες. Οὗτοι γάρ, ὡς μὲν οὐκ ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον μὴ κηρύττειν ἔξω τῆς ἐκκλησίας, οὐχ ἕξουσι λέγειν· οἴσουσι δὲ εἰς τὴν ἀπολογίαν τὸν Διονυσιακὸν νόμον[70], καὶ χρήσονται τοῦ νόμου μέρει τινὶ κλέπτοντες τὴν ἀκρόασιν ὑμῶν, καὶ παρέξονται νόμον οὐδὲν προσήκοντα τῇδε τῇ γραφῇ, καὶ λέξουσιν, ὡς εἰσὶ τῇ πόλει δύο νόμοι κείμενοι περὶ τῶν κηρυγμάτων, εἷς μέν, ὃν νῦν ἐγὼ παρέχομαι, διαῤῥήδην ἀπαγορεύων τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον μὴ κηρύττεσθαι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἕτερον δ' εἶναι νόμον φήσουσιν ἐναντίον[71] τούτῳ, τὸν δεδωκότα ἐξουσίαν ποιεῖσθαι τὴν ἀνάῤῥησιν τοῦ στεφάνου τραγῳδοῖς[72] ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐὰν ψηφίσηται ὁ δῆμος· κατὰ δὴ τοῦτον τὸν νόμον φήσουσι γεγραφέναι τὸν Κτησιφῶντα. Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰς τούτων τέχνας παρέξομαι συνηγόρους τοὺς νόμους τοὺς ὑμετέρους, ὅπερ διατελῶ σπουδάζων παρὰ πᾶσαν τὴν κατηγορίαν. Εἰ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς καὶ τοιοῦτον ἔθος παραδέδυκεν ὑμῶν εἰς τὴν πολιτείαν, ὥστε ἀκύρους νόμους ἐν τοῖς κυρίοις ἀναγεγράφθαι καὶ δύο περὶ μιᾶς πράξεως ὑπεναντίους ἀλλήλοις, τί ἂν ἔτι ταύτην εἴποι τις εἶναι

---

65) Κερδοσκοπεῖν. 66) Ἴδε τὸ ψήφισμα ἐν τῷ περὶ Στεφ. τοῦ Δημοσθ.
67) (Ἐν) τῇ ἐκκλ., = Ἐκκλησιαζόντων Ἀθηναίων, καθὼς λέγει παρακάτω.
68) Ἴδε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Περὶ Στεφ. 69) Ἴδε σημ. 1. 70) Τὸν περὶ τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις πρακτέων ἢ μή. 71) Προδιαβάλλει τὴν ἔνστασιν τῶν ἐναντίων· διότι ἐναντίοι νόμοι δὲν ὑπῆρχον, οὔτε πρέπει νὰ ὑπάρχουν, καθὼς λέγει παρακατιών. 72) (ἐν τοῖς Διονυσίοις) τραγῳδοῖς.

τὴν πολιτείαν, ἐν ᾗ ταῦτα προστάττουσιν οἱ νόμοι ποιεῖν καὶ μὴ ποιεῖν; Ἀλλ' οὐκ ἔχει ταῦθ' οὕτως· μήθ' ὑμεῖς ποτε εἰς τοσαύτην ἀταξίαν τῶν νόμων προβαίητε, οὔτε ἠμέληται περὶ τῶν τοιούτων τῷ νομοθέτῃ τῷ τὴν δημοκρατίαν καταστήσαντι, ἀλλὰ διαῤῥήδην προστέτακται τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντας καὶ σκεψαμένους, εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἑτέρῳ νόμῳ ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴ πού εἰσι νόμοι πλείους ἑνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἑκάστης πράξεως· κἂν τι τοιοῦτον εὑρίσκωσιν, ἀναγεγραφότας ἐν σανίσιν ἐκτιθέναι κελεύει πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων[73], τοὺς δὲ πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν ἐπιγράψαντας[74] νομοθέτας, τὸν δ' ἐπιστάτην τῶν προέδρων[75] διαχειροτονίαν διδόναι τῷ δήμῳ, καὶ τοὺς μὲν ἀναιρεῖν τῶν νόμων, τοὺς δὲ καταλείπειν, ὅπως ἂν εἷς ᾖ νόμος, καὶ μὴ πλείους, περὶ ἑκάστης πράξεως. καί μοι λέγε τοὺς νόμους.

ΝΟΜΟΙ.

Εἰ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀληθὴς ἦν ὁ παρὰ τούτων λόγος καὶ ἦσαν δύο κείμενοι νόμοι περὶ τῶν κηρυγμάτων, ἐξ ἀνάγκης, οἶμαι, τῶν μὲν θεσμοθετῶν ἐξευρόντων, τῶν δὲ πρυτάνεων ἀποδόντων τοῖς νομοθέταις, ἀνῄρετ' ἂν ὁ ἕτερος τῶν νόμων, ἤτοι ὁ τὴν ἐξουσίαν δεδωκὼς ἀνειπεῖν, ἢ ὁ ἀπαγορεύων· ὁπότε δὲ μηδὲν τούτων γεγένηται, φανερῶς δήπου ἐξελέγχονται οὐ μόνον ψευδῆ λέγοντες, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἀδύνατα γενέσθαι. Ὅθεν δὲ δὴ τὸ ψεῦδες τοῦτο ἐπιφέρουσιν, ἐγὼ διδάξω ὑμᾶς, προειπὼν, ὧν ἕνεκα οἱ νόμοι ἐτέθησαν οἱ περὶ τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ κηρυγμάτων. Γινομένων[76] γὰρ τῶν ἐν ἄστει[77] τραγῳδῶν, ἀνεκήρυττόν τινες, οὐ πείσαντες τὸν δῆμον, οἱ μὲν, ὅτι στεφανοῦνται ὑπὸ τῶν φυλετῶν, ἕτεροι δὲ ὑπὸ τῶν δημοτῶν· ἄλλοι δέ τινες ὑποκηρυξάμενοι[78] τοὺς αὑτῶν οἰκέτας ἀφίεσαν ἀπελευθέρους, μάρτυρας τῆς ἀπελευθερίας τοὺς Ἕλληνας ποιούμενοι· ὃ δ' ἦν ἐπιφθονώτατον, προξενίας τινὲς εὑρημένοι[79] ἐν ταῖς ἔξω πόλεσι, διεπράττοντο ἀναγορεύεσθαι, ὅτι στεφανοῖ αὐτοὺς ὁ δῆμος, εἰ οὕτω τύχοι, ὁ τῶν Ῥοδίων ἢ Χίων, ἢ καὶ ἄλλης τινὸς πόλεως, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδραγαθίας· καὶ ταῦτ' ἔπραττον οὐχ ὥσπερ οἱ ὑπὸ τῆς βουλῆς τῆς ὑμετέρας στεφανούμενοι, ἢ ὑπὸ τοῦ δήμου, πείσαντες ὑμᾶς καὶ μετὰ ψηφίσματος, πολλὴν χάριν καταθέμενοι, ἀλλ' αὐτοὶ[80] προελόμενοι ἄνευ δόγματος ὑμετέρου· ἐκ δὲ τούτου τοῦ τρόπου συνέβαινε τοὺς μὲν θεατὰς καὶ τοὺς χορηγοὺς καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς ἐνοχλεῖσθαι, τοὺς δὲ ἀνακηρυττομένους ἐν τῷ θεάτρῳ μείζοσι τιμαῖς τιμᾶσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανουμένων· τοῖς μὲν γὰρ ἀπεδέδεικτο τόπος ἡ ἐκκλησία, ἐν ᾗ χρῆν στεφανοῦσθαι, καὶ ἀπείρητο ἄλλοθι μηδαμοῦ κηρύττεσθαι· οἱ δὲ ἀνηγορεύοντο ἐνώπιον ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων· κἀκεῖνοι μὲν μετὰ ψηφίσματος πείσαντες ὑμᾶς· οὗτοι δ' ἄνευ ψηφίσματος.

---

73) Τῶν παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἱδρυμένων ἀγαλμάτων τῶν δέκα ἡρώων, ἀφ' ὧν ἐπωνομάζοντο αἱ φυλαί. 74) Καθυποβαλόντας εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ δήμου. 75) Ἴδε σημ. 160 τοῦ περὶ Στεφ. τοῦ Δημοσθ. 76) Διορθωτέον, κατά τινας, Ἀγωνιζομένων. 77) Ἴδε τὴν 118 σημ. τοῦ περὶ Στεφ. τοῦ Δημοσθ. 78) Ἴδε τὸ λεξ. 79) Εἰρωνικῶς ἢ ἐν ἤθει. 80) Κατορθώσαντες, ἐπιτυχόντες. 81) Οἴκοθεν, μόνοι των.

Συνιδὼν δή τις ταῦτα νομοθέτης, τίθησι νόμον οὐδὲν ἐπικοινωνοῦντα τῷ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανουμένων νόμῳ, οὔτε λύσας ἐκεῖνον· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκκλησία ἠνωχλεῖτο, ἀλλὰ τὸ θέατρον· οὔτ' ἐναντίον τοῖς πρότερον κειμένοις νόμοις τιθείς· οὐ γὰρ ἔξεστιν· ἀλλὰ περὶ τῶν ἄνευ ψηφίσματος ὑμετέρου στεφανουμένων ὑπὸ τῶν φυλετῶν καὶ δημοτῶν καὶ περὶ τῶν τοὺς οἰκέτας ἀπελευθερούντων καὶ περὶ τῶν ξενικῶν στεφάνων, καὶ διαῤῥήδην ἀπαγορεύει μήτ' οἰκέτην ἀπελευθεροῦν ἐν τῷ θεάτρῳ, μήθ' ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἢ δημοτῶν ἀναγορεύεσθαι στεφανούμενον, μήθ' ὑπ' ἄλλου, φησὶ, μηδενὸς, ἢ ἄτιμον εἶναι τὸν κήρυκα. Ὅταν οὖν ἀποδείξῃ τοῖς μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς στεφανουμένοις εἰς τὸ βουλευτήριον ἀναῤῥηθῆναι, τοῖς δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανουμένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τοῖς δ' ὑπὸ τῶν δημοτῶν στεφανουμένοις καὶ φυλετῶν ἀπείπῃ μὴ κηρύττεσθαι τοῖς τραγῳδοῖς, ἵνα μηδεὶς ἐρανίζων στεφάνους καὶ κηρύγματα ψευδῆ φιλοτιμίαν κτᾶται, προσαπείπῃ δὲ ἐν τῷ νόμῳ μηδὲ ὑπὸ ἄλλου μηδενὸς ἀνακηρύττεσθαι ἀπούσης βουλῆς καὶ δήμου καὶ φυλετῶν καὶ δημοτῶν· ὅταν δή τις ταῦτα ἀφέληται, τί τὸ καταλειπόμενόν ἐστι, πλὴν οἱ ξενικοὶ στέφανοι; Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, μέγα σημεῖον ὑμῖν τούτου ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων ἐπιδείξω. αὐτὸν γὰρ τὸν χρυσοῦν στέφανον, ὃς ἂν ἐν τῷ θεάτρῳ τῷ ἐν ἄστει ἀναῤῥηθῇ, ἱερὸν εἶναι τῆς Ἀθηνᾶς ὁ νόμος κελεύει, ἀφελόμενος τὸν στεφανούμενον. Καίτοι τίς ἂν ὑμῶν τολμήσειε τοσαύτην ἀνελευθερίαν καταγνῶναι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων; μὴ γὰρ ὅτι πόλις, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἰδιώτης οὐδὲ εἷς οὕτως ἀγενὴς γένοιτο, ὥστε ὃν αὐτὸς ἔδωκε στέφανον ἅμα ἀνακηρύττειν καὶ ἀφαιρεῖσθαι καὶ καθιεροῦν· ἀλλ', οἶμαι, διὰ τὸ ξενικὸν εἶναι τὸν στέφανον καὶ ἡ καθιέρωσις γίγνεται, ἵνα μηδεὶς ἀλλοτρίαν εὔνοιαν περὶ πλείονος ποιούμενος τῆς πατρίδος χείρων γένηται τὴν ψυχήν· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνον τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναῤῥηθέντα στέφανον οὐδεὶς καθιεροῖ, ἀλλ' ἔξεστι κεκτῆσθαι, ἵνα μὴ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου, ἔχοντες ἐν τῇ οἰκίᾳ τὸ ὑπόμνημα, μηδέποτε κακοὶ τὴν ψυχὴν εἰς τὸν δῆμον γίγνωνται· καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκεν ὁ Νομοθέτης μὴ κηρύττεσθαι τὸν ἀλλότριον στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐὰν μὴ ψηφίσηται ὁ δῆμος, ἵν' ἡ πόλις ἡ βουλομένη τινὰ τῶν ἡμετέρων στεφανοῦν πρέσβεις πέμψασα δεηθῇ τοῦ δήμου, ἵνα κηρυττόμενος μείζω χάριν εἰδῇ τῶν στεφανούντων ὑμῖν, ὅτι κηρύξαι ἐπετρέψατε· ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, τῶν νόμων αὐτῶν ἀκούσατε.

ΝΟΜΟΙ.

Ἐπειδὰν τοίνυν ἐξαπατῶντες ὑμᾶς λέγωσιν, ὡς προσγέγραπται ἐν τῷ νόμῳ ἐξεῖναι στεφανοῦν, ἐὰν ψηφίσηται ὁ δῆμος, ἀπομνημονεύετε αὐτοῖς ὑποβάλλειν· ναί, εἴ γέ σέ τις ἄλλη πόλις στεφανοῖ· εἰ δὲ ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων, ἀποδέδεικταί σοι τόπος, ὅπου δεῖ τοῦτο γενέσθαι· ἀπείρηται [δέ] σοι ἔξω τῆς ἐκκλησίας μὴ κηρύττεσθαι. «τὸ γὰρ, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ», ὅτι ἐστὶν, ὅλην τὴν ἡμέραν λέγε· οὐ γὰρ ἀποδείξεις, ὡς ἔννομα γέγραφας.

Ἔστι δὲ ὑπόλοιπόν μοι μέρος τῆς κατηγορίας, ἐφ' ᾧ μάλιστα σπουδάζω· τοῦτο δέ ἐστιν ἡ πρόφασις, δι' ἣν αὐτὸν ἀξιοῖ στεφανοῦσθαι. Λέγει γὰρ οὕτως ἐν τῷ ψηφίσματι· «Καὶ τὸν κήρυκα ἀναγορεύειν ἐν τῷ θεάτρῳ πρὸς τοὺς Ἑλ-

λήνας, ὅτι στεφανοῖ αὐτὸν ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδραγαθίας[82], «καί, τὸ μέγιστον», ὅτι διατελεῖ λέγων καὶ πράττων τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ». Ἁπλοῦς δὴ παντάπασιν ὁ μετὰ ταῦτα ἡμῖν λόγος γίνεται, καὶ ὑμῖν ἀκούσασι κρῖναι εὐμαθής· δεῖ γὰρ δήπου τὸν μὲν κατηγοροῦντα ἐμὲ τοῦθ' ὑμῖν ἐπιδεικνύναι, ὡς εἰσὶν οἱ κατὰ Δημοσθένους ἔπαινοι ψευδεῖς καὶ ὡς οὔτ' ἤρξατο λέγειν τὰ βέλτιστα οὔτε νῦν διατελεῖ πράττων τὰ συμφέροντα τῷ δήμῳ· κἂν τοῦτο ἐπιδείξω, δικαίως δήπου τὴν γραφὴν ἁλώσεται Κτησιφῶν· ἅπαντες γὰρ ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι μηδένα ψευδῆ γράμματα γράφειν ἐν τοῖς δημοσίοις ψηφίσμασι· τῷ δ' ἀπολογουμένῳ τοὐναντίον τούτου δεικτέον ἐςίν· ὑμεῖς δ' ἡμῖν ἔσεσθε τῶν λόγων κριταί· ἔχει δ' οὕτως. Ἐγὼ τὸν μὲν βίον τὸν Δημοσθένους ἐξετάζειν μακροτέρου λόγου ἔργον ἡγοῦμαι εἶναι. Τί γὰρ δεῖ νῦν ταῦτα[83] λέγειν, ἢ τὰ περὶ τὴν τοῦ τραύματος γραφὴν αὐτῷ συμβεβηκότα, ὅτ' ἐγράψατο εἰς Ἄρειον Πάγον Δημομέλη τὸν Παιανιέα, ἀνεψιὸν ὄντα ἑαυτῷ, καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς ἐπιτομήν; ἢ τὰ περὶ τὴν Κηφισοδότου στρατηγίαν καὶ τὸν τῶν νεῶν ἔκπλουν τὸν εἰς Ἑλλήσποντον, ὅτε εἷς ὢν τῶν τριηράρχων Δημοσθένης καὶ περιάγων τὸν στρατηγὸν ἐπὶ τῆς νεὼς[84] καὶ συσσιτῶν καὶ συνθύων καὶ συσπένδων, καὶ τούτων ἀξιωθεὶς[85] διὰ τὸ πατρικὸς αὐτῷ φίλος εἶναι, οὐκ ὤκνησεν ἀπ' εἰσαγγελίας[86] αὐτοῦ κρινομένου[87] περὶ θανάτου κατήγορος γενέσθαι· ἢ[88] ταῦτα ἤδη τὰ περὶ Μειδίαν[89] καὶ τοὺς κονδύλους, οὓς ἔλαβεν ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ χορηγὸς ὤν, καὶ ὡς ἀπέδοτο τριάκοντα μνῶν ἅμα τήν τε εἰς αὐτὸν ὕβριν καὶ τὴν τοῦ δήμου καταχειροτονίαν[90], ἣν ἐν Διονύσου[91] κατεχειροτόνησε Μειδίου. Ταῦτα μὲν οὖν μοι δοκῶ καὶ τἆλλα τὰ τούτοις ὅμοια ὑπερβήσεσθαι, οὐ προδιδοὺς ὑμᾶς, οὐδὲ τὸν ἀγῶνα καταχαριζόμενος, ἀλλ' ἐκεῖνο φοβούμενος, μή μοι παρ' ὑμῶν ἀπαντήσῃ τὸ δοκεῖν μὲν ἀληθῆ λέγειν, ἀρχαῖα δὲ καὶ λίαν ὁμολογούμενα. Καίτοι, ὦ Κτησιφῶν, ὅτῳ τὰ μέγιστα τῶν αἰσχρῶν οὕτως ἐστὶ πιστὰ καὶ γνώριμα τοῖς ἀκούουσιν, ὥςτε τὸν κατήγορον μὴ δοκεῖν ψευδῆ λέγειν, ἀλλὰ παλαιὰ καὶ λίαν προωμολογημένα, πότερα αὐτὸν δεῖ χρυσῷ στεφάνῳ στεφανωθῆναι, ἢ ψέγεσθαι; καὶ σέ, τὸν ψευδῆ καὶ πα-

---

82) Τὸ ψήφισμα λέγει Καλοκἀγαθίας. Ἀλλ' ὁ Αἰσχίνης, ἀπὸ κακοήθειαν βέβαια, μετεχειρίσθη τὸ Ἀνδραγαθίας, χλευάζων ὡς ἄνανδρον τὸν Δημοσθ. Ἴδε κ. τὴν σημ. 120 τοῦ περὶ Στεφ. 83) Μήπως πρέπει ἄρά γε νὰ γραφῇ: Ταὐτά; Διότι τὰ ἴδια εἶπε κ. ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. §. λγ'. « Ὑπέμεινας τὴν ἐπιβολὴν τῆς βουλῆς τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγυ, οὐκ » ἐπεξιὼν τῇ τραύματος γραφῇ, ἣν ἐγράψω Δημομέλην τὸν Παιανιέα, ἀνεψιὸν ὄντα, ἐπι» τεμὼν τὴν σαυτοῦ κεφαλήν ». 84) Δοκεῖ δὲ τοῦτο, λέγει ὁ Σχολ., ὥσπερ τιμή τις εἶ» ναι τοῦ τριηράρχου ἐκείνου, οὗ ἂν ὁ στρατηγὸς ἐπιβῇ τῆς νεώς, καθὸ δοκεῖ τῶν ἄλλων » τριηράρχων προκρίνειν τὴν ἐκείνου τριήρη ὡς καλῶς κατεσκευασμένην ».

85) Διότι ὅλα ταῦτα ἦσαν τιμαὶ γινόμεναι πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ στρατηγοῦ.

86) Ἴδε τὸ Λεξ. 87) Εἰσηγγέλθη δὲ διὰ τὴν πρὸς Χαρίδημον τὸν Ὠρείτην, δημοποίητον Ἀθηναῖον κ. στρατηγὸν γενομένην συνθήκην περὶ τῆς Ἀλωπεκοννήσου, ἣν ἐπολιόρκει ὁ Κηφισόδ. καὶ καταψηφισθεὶς, πέντε ταλάντοις ἐζημιώθη, κατὰ τὸν Σχολ. 88) Ἐν ἄλλοις Καί. 89) Ἐναντίον τοῦ ὁποίου καὶ λόγος ὑπάρχει τοῦ Δημοσθένους, μὴ ἐκφωνηθείς, διότι προλαβὼν ὁ Μειδίας ἐσυμβιβάσθη μετὰ τοῦ ῥήτορος· ὅθεν καὶ ὁ λόγος εἶνε ἀνεπεξέργαστος.

90) Προβολὴν ὀνομάζει τὴν καταχειροτονίαν ταύτην τοῦ δήμου ὁ Δημοσθ., διότι ἦτον ὡς προδικασία, τρόπον τινά, τῆς κυρίως δίκης, ἡ ὁποία ἐδικάζετο ἢ ἀπὸ τὸν Ἀρ. Πάγον, ἢ πρὸς τεσσαράκοντα (κληρωτοὺς δικαστάς). 91) Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου.

ράτομαι τολμῶντα γράφειν, πότερα χρὴ καταφρονεῖν τῶν δικαστηρίων, ἢ δίκην τῇ πόλει δοῦναι; Περὶ δὲ[92] τῶν δημοσίων ἀδικημάτων πειράσομαι σαφέστερον εἰπεῖν· καὶ γὰρ πυνθάνομαι[93] μέλλειν Δημοσθένην, ἐπειδὰν αὐτοῖς ὁ λόγος ἀποδοθῇ, καταριθμεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς ἄρα τῇ πόλει τέτταρες ἤδη γεγένηνται καιροί, ἐν οἷς αὐτὸς πεπολίτευται· ὧν ἕνα μὲν καὶ πάντων πρῶτον, ὡς ἔγωγε ἀκούω, καταλογίζεται ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως ἐπολεμοῦμεν[94]· τοῦτον δ' ἀφορίζεται τὸν χρόνον τῇ γενομένῃ[95] εἰρήνῃ καὶ συμμαχίᾳ, ἣν Φιλοκράτης ὁ Ἁγνούσιος ἔγραψε, καὶ αὐτὸς οὗτος μετ' ἐκείνου, ὡς ἐγὼ δείξω. Δεύτερον δὲ καιρόν φησι γενέσθαι, ὃν ἤγομεν χρόνον τὴν εἰρήνην[96], δηλονότι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ καταλύσας τὴν ὑπάρχουσαν εἰρήνην τῇ πόλει ὁ αὐτὸς οὗτος ῥήτωρ ἔγραψε τὸν πόλεμον. Τρίτον δὲ ὃν ἐπολεμοῦμεν χρόνον μέχρι τῆς ἀτυχίας τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ[97]. Τέταρτον δὲ τὸν νῦν παρόντα καιρόν. Ταῦτα δὲ καταριθμησάμενος, ὡς ἀκούω, μέλλει με παρακαλεῖν, καὶ ἐπερωτᾶν, ὁποίου τούτων τῶν τεττάρων αὐτοῦ καιρῶν κατηγορῶ, καὶ πότε αὐτὸν οὐ τὰ βέλτιστά φημι τῷ δήμῳ πεπολιτεῦσθαι· κἂν μὴ θέλω ἀποκρίνασθαι, ἀλλ' ἐγκαλύπτωμαι, καὶ ἀποδιδράσκω, ἐκκαλύψειν μέ φησι προσελθὼν καὶ ἄξειν ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ ἀναγκάσειν ἀποκρίνασθαι. Ἵν' οὖν μήθ' οὗτος ἰσχυρίζηται, ὑμεῖς τε προειδῆτε, ἐγώ τε ἀποκρίνωμαι[98]· ἐναντίον σοι τῶν δικαστῶν, Δημόσθενες, καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ὅσοι δὴ ἔξωθεν περιεστᾶσι, καὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅσοις ἐπιμελὲς γέγονεν ὑπακούειν τῆσδε τῆς κρίσεως· ὁρῶ δὲ οὐκ ὀλίγους παρόντας, ἀλλ' ὅσους οὐδεὶς πώποτε μέμνηται πρὸς ἀγῶνα δημόσιον παραγενομένους· ἀποκρίνομαι, ὅτι ἁπάντων τῶν τεττάρων καιρῶν κατηγορῶ σου, οὓς σὺ διαιρῇ, κἂν οἵ τε θεοὶ θέλωσι καὶ οἱ δικασταὶ ἐξ ἴσου ἡμῶν ἀκούσωσι, κἀγὼ δύνωμαι ἀπομνημονεῦσαι ἃ σοι σύνοιδα, πάνυ προσδοκῶ ἐπιδείξειν τοῖς δικασταῖς τῆς μὲν σωτηρίας τῇ πόλει τοὺς θεοὺς αἰτίους γεγενημένους καὶ τοὺς φιλανθρώπως καὶ μετρίως τοῖς τῆς πόλεως πράγμασι χρησαμένους[99], τῶν δὲ ἀτυχημάτων ἁπάντων Δημοσθένην αἴτιον γεγενημένον· καὶ χρήσομαι τῇ τοῦ λόγου τάξει ταύτῃ, ἣν τοῦτον πυνθάνομαι μέλλειν ποιεῖσθαι· λέξω δὲ πρῶτον περὶ τοῦ πρώτου καιροῦ καὶ δεύτερον περὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτον περὶ τοῦ ἐφεξῆς καὶ τέταρτον περὶ τῶν νῦν καθεστηκότων πραγμάτων. Καὶ δὴ ἐπανάγω ἐμαυτὸν ἐπὶ τὴν εἰρήνην, ἣν σὺ καὶ Φιλοκράτης ἐγράψατε.

Ὑμῖν γὰρ ἐξεγένετ' ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν προτέραν ἐκείνην εἰρήνην ποιήσασθαι μετὰ κοινοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ὑμᾶς εἴασαν περιμείναντας τὰς πρεσβείας, ἃς ἦτε ἐκπεπομφότες κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρακαλοῦντες ἐπὶ Φίλιππον μετασχεῖν[100] Ἑλληνικοῦ

92) Ἀπόδοσις τοῦ Ταῦτα μὲν οὖν. 93) Ἴδε σημ. 29. 94) Δηλ. τὸ γ'. ἔτος τῆς ρέ. Ὀλυμπ., ὅτε ἐκυρίευσε τῆς Ἀμφιπόλεως ὁ Φίλ. 95) Τὸ β'. ἔτος τῆς ρή. Ὀλυμπ.

96) Ἓξ ἔτη δηλ. διότι ὁ πόλεμος οὗτος ἤρχισε τὸ ά. ἔτος τῆς ρί. Ὀλυμπ. 97) Τὸ γ'. ἔτος τῆς ρί. Ὀλυμπ. τῇ ζ'. τοῦ Μεταγειτν. 98) Καὶ μὴ ἐγκαλυπτόμενος ἀποδιδράσκω δηλονότι. 99) Ἐννοεῖ τὸν Φίλιππον, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ νίκην, ἐφέρθη τῷ ὄντι μετριώτατα ϗ φιλανθρωπότατα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. 100) Ἐξεπέμψατε τὰς πρεσβ. παρακαλοῦντες αὐτὴν (τὴν Ἑλλάδα) μετασχεῖν Ἑλληνικοῦ συνεδρίου (συμμαχῆσαι) ἐπὶ

Συνεδρίου, καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων ἀπολαβεῖν[101] τὴν ἡγεμονίαν καὶ τούτων ἀπεστερήθητε διὰ Δημοσθένην καὶ Φιλοκράτην καὶ τὰς τούτων δωροδοκίας, ἃς ἐδωροδόκησαν συστάντες ἐπὶ τὸ δημόσιον τὸ ὑμέτερον[102]. Εἰ δέ τισιν ὑμῶν ἐξαίφνης ἀκούσασιν ἀπιστότερος προσπέπτωκεν ὁ τοιοῦτος λόγος, ἐκείνως[103] τὴν ὑπόλοιπον ποιήσασθε ἀκρόασιν, ὥσπερ[104] ὅταν περὶ χρημάτων ἀνηλωμένων διὰ πολλοῦ χρόνου[104] καθεζώμεθα[105] ἐπὶ τοὺς λογισμούς· ἐρχόμεθα δήπου ψευδεῖς οἴκοθεν ἐνίοτε δόξας ἔχοντες κατὰ τῶν λογισμῶν· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὰν ὁ λογισμὸς συγκεφαλαιωθῇ, οὐδεὶς ἡμῶν ἐστιν οὕτω δύσκολος τὴν φύσιν, ὅστις οὐκ ἀπέρχεται τοῦθ' ὁμολογήσας καὶ ἐπινεύσας ἀληθὲς εἶναι, ὅ,τι ἂν αὐτὸς ὁ λογισμὸς αἱρῇ· οὕτω καὶ νῦν τὴν ἀκρόασιν ποιήσαθε· εἴ τινες ὑμῶν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν χρόνων ἥκουσιν οἴκοθεν τοιαύτην ἔχοντες τὴν δόξαν, ὡς ἄρα ὁ Δημοσθένης οὐδὲν πώποτε εἴρηκεν ὑπὲρ Φιλίππου συστὰς μετὰ Φιλοκράτους, ὅστις οὕτω διάκειται, μήτε ἀπογνώτω μηδὲν μήτε καταγνώτω, πρὶν ἀκούσῃ· οὐ γὰρ δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν ἐμοῦ διὰ βραχέων ἀκούσητε ὑπομιμνήσκοντος τοὺς καιροὺς καὶ τὸ ψήφισμα παρεχομένου, ὃ μετὰ Φιλοκράτους ἔγραψε Δημοσθένης, ἐὰν αὐτὸς ὁ τῆς ἀληθείας λογισμὸς ἐγκαταλαμβάνῃ τὸν Δημοσθένην πλείω μὲν γεγραφότα ψηφίσματα Φιλοκράτους περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς εἰρήνης καὶ συμμαχίας, καθ' ὑπερβολὴν δὲ αἰσχύνης κεκολακευκότα Φίλιππον καὶ τοὺς παρ' ἐκείνου πρέσβεις[106] οὐκ ἀναμείναντα, αἴτιον δὲ γεγονότα τῷ δήμῳ τοῦ μὴ μετὰ κοινοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, ἔκδοτον δὲ Φιλίππῳ πεποιηκότα Κερσοβλέπτην τὸν Θρᾴκης βασιλέα, ἄνδρα φίλον καὶ σύμμαχον τῇ πόλει· ἐὰν ταῦθ' ὑμῖν σαφῶς ἐπιδείξω, δεήσομαι ὑμῶν μετρίαν δέησιν· ἐπινεύσατέ μοι, πρὸς Θεῶν! τὸν πρῶτον τῶν τεττάρων καιρῶν μὴ καλῶς αὐτὸν πεπολιτεῦσθαι. λέξω δὲ ὅθεν[107] μάλιστα παρακολουθήσετε.

Ἔγραψε Φιλοκράτης ἐξεῖναι Φιλίππῳ δεῦρο κήρυκας καὶ πρέσβεις πέμπειν περὶ εἰρήνης καὶ συμμαχίας· τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐγράφη παράνομον· ἧκον οἱ τῆς κρίσεως χρόνοι· κατηγόρει μὲν Λυκῖνος ὁ γραψάμενος, ἀπελογεῖτο δὲ Φιλοκράτης, συναπελογεῖτο δὲ καὶ Δημοσθένης· ἀπέφυγε[108] Φιλοκράτης. μετὰ ταῦτα ἐπῄει ὁ χρόνος[109], Θεμιστοκλῆς ἄρχων[110]· ἐνταῦθ' εἰσέρχεται βουλευτὴς εἰς τὸ βουλευτήριον Δημοσθένης, οὔτε λαχὼν οὔτ' ἐπιλαχὼν[111], ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς[112] πριάμενος, ἵν' εἰς ὑποδοχὴν[113] ἅπαντα καὶ

Φίλιππον (κατὰ τοῦ Φιλ.). 101) Ἐξεγένετο ἂν ἀπολαβεῖν. 102) Κατὰ τοῦ ὑμετέρου δημοσίου. 103) Ἐκείνως, ὥσπερ· κατ' ἐκεῖνον (τὸν ἑξῆς) τρόπον. 104) Μετὰ πολὺν χρόνον.

105) Συνεδριάζωμεν. 106) Τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνακείμ. τοῦ Κεκολακευκότα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐξεῤῥύησαν, διὰ τὴν συςοιχίαν, καὶ ἄλλαι τέσσαρες-πέντε λέξεις τοῦ κειμένου, ἃς καὶ ἀναπληρωτέον οὕτω πως: Κεκολακευκότα Φίλιππον καὶ τοὺς παρ' ἐκείνου πρέσβεις· Τοὺς δὲ παρ' ὑμῶν [πρέσβεις] οὐκ ἀναμείναντα κτλ. Διότι, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς γίνεται δῆλον, ὁ Δημ. τοὺς μὲν τοῦ Φιλ. πρέσβεις ὑπερεθεράπευσε· τὴν δὲ ἐπιστροφὴν τῶν πρέσβεων, τῶν εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις σταλέντων ὑπὸ τῶν Ἀθην., οὐ περιέμεινε.

107) (Ἐνν.) Ἐκεῖθεν ἀρξάμενος, ὅθεν.

108) Ἀσύνδετος ὁ λόγος, ἐμφαίνων ἀφέλειαν καὶ ἁπλότητα πρὸς δήλωσιν ἀληθείας.

109) Ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν. 110) Τὸ β'. ἔτος τῆς ρη'. Ὀλυμ. 111) Οὔτε καθαυτὸ βουλευτὴς λαχὼν, οὔτε ἀναπληρωτικὸς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ Ἐπιλαχὼν) ἀντὶ τοῦ λαχόντος.

112) Ἀνταλλάξας εἰς τὸ πινάκιον τὸ ὄνομα τοῦ λαχόντος, ὃν ἔπεισε διὰ χρημάτων. Ἀλλ' ἰσχυροῦ λόγοι οὗτοι καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Δημοσθένους ἀψύχειμι. 113) Ἐξ ὑποδοχῆς

λέγοι καὶ πράττοι Φιλοκράτει, ὡς αὐτὸ ἔδειξε τὸ ἔργον. νικᾷ γὰρ ἕτερον ψήφισμα Φιλοκράτης, ἐν ᾧ κελεύει ἑλέσθαι δέκα πρέσβεις[113], οἵτινες ἀφικόμενοι πρὸς Φίλιππον ἀξιώσουσιν αὐτὸν δεῦρο πρέσβεις αὐτοκράτορας πέμπειν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. τούτων εἷς ἦν Δημοσθένης. κἀκεῖθεν ἐπανήκων ἐπαινέτης ἦν τῆς εἰρήνης, καὶ ταὐτὰ τοῖς ἄλλοις πρέσβεσιν ἀπήγγελλε, καὶ μόνος τῶν βουλευτῶν ἔγραψε σπείσασθαι τῷ κήρυκι τῷ παρὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῖς πρέσβεσιν, ἀκόλουθα γράφων Φιλοκράτει· ὁ μὲν γε[114] τὴν ἐξουσίαν δέδωκε τοῦ δεῦρο κήρυκα καὶ πρέσβεις πέμπεσθαι· ὁ δὲ[115] τῇ πρεσβείᾳ σπένδεται. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἤδη μοι σφόδρα προσέχετε τὸν νοῦν· ἐπράττετο γὰρ οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους πρέσβεις τὰ[116] πολλά, συκοφαντηθέντας ὕστερον ἐκ μεταβολῆς[117] ὑπὸ Δημοσθένους, ἀλλὰ πρὸς Φιλοκράτην καὶ Δημοσθένην. εἰκότως· τοὺς ἅμα μὲν πρεσβεύοντας, ἅμα δὲ τὰ ψηφίσματα γράφοντας, πρῶτον μὲν ὅπως[118] μὴ περιμείνητε τοὺς πρέσβεις, οὓς ἦτε ἐκπεπομφότες, παρακαλοῦντες ἐπὶ Φίλιππον, ἵνα μὴ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἰδίᾳ ποιήσησθε τὴν εἰρήνην· δεύτερον δ' ὅπως μὴ μόνον τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν εἶναι ψηφιεῖσθε πρὸς Φίλιππον, ἵν' εἴ τινες[119] προσέχοιεν τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, εἰς τὴν ἐσχάτην ἐμπέσοιεν ἀθυμίαν, ὁρῶντες ὑμᾶς αὐτοὺς[120] μὲν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὸν πόλεμον, οἴκοι δὲ μὴ μόνον εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν ἐψηφισμένους ποιεῖσθαι· τρίτον δέ, ὅπως Κερσοβλέπτης ὁ Θρᾴκης βασιλεὺς μὴ ἔσται ἔνορκος[121], μηδὲ μετέσται τῆς συμμαχίας καὶ τῆς εἰρήνης αὐτῷ· παρήγγελτο[122] δ' ἤδη ἐπ' αὐτὸν στρατεία. καὶ ταῦθ' ὁ μὲν ἐξωνούμενος[123] οὐκ ἠδίκει· πρὸ γὰρ τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν ἀνεμέσητον ἦν αὐτῷ πράττειν τὰ συμφέροντα· οἱ δὲ ἀποδόμενοι καὶ κατακοινώσαντες[124] τὰ τῆς πόλεως ἰσχυρά, μεγάλης ὀργῆς ἦσαν ἄξιοι. ὁ γὰρ μισαλέξανδρος νυνὶ φάσκων εἶναι καὶ τότε μισοφίλιππος Δημοσθένης, ὁ τὴν ξενίαν ἐμοὶ προφέρων τὴν Ἀλεξάνδρου[125], γράφει ψήφισμα, τοὺς καιροὺς τῆς πόλεως ὑφαιρούμενος, ἐκκλησίαν ποιεῖν τοὺς πρυτάνεις τῇ ὀγδόῃ ἱσταμένου τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός, ὅτ' ἦν τῷ Ἀσκληπιῷ ἡ θυσία καὶ ὁ προαγὼν[126], ἐν τῇ ἱερᾷ[127] ἡμέρᾳ, ὃ πρότερον οὐδεὶς μέμνηται γενόμενον, τίνα πρόφασιν ποιησάμενος; ἵνα, φησίν, ἐὰν ἤδη παρῶσιν οἱ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις, βουλεύσηται ὁ δῆμος ὡς τάχιστα περὶ τῶν πρὸς Φίλιππον, τοῖς οὔπω παροῦσι πρέσβεσι προκαταλαμβάνων τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς χρόνους ὑμῶν ὑποτεμνόμενος, καὶ τὸ πρᾶγμα κατασπεύδων, ἵνα μὴ μετὰ τῶν

Ἐκεῖνος νὰ προτείνῃ, καὶ αὐτός, ὑποδεχόμενος τοὺς λόγους ἐκείνου, νὰ ἐπιψηφίζῃ, καὶ νὰ συμπράττῃ. 113) Ἦσαν δὲ οἱ ἑξῆς: Κτησιφῶν, Φιλοκράτης, Κίμων, Ἀριστόδημος, Ναυσικλῆς ἢ Ἰατροκλῆς, Φρύνων, Δέρκυλλος (Αὐτοκλέους Ἁγνούσιος), Ἀριστόδημος ὁ ὑποκριτής, Αἰσχίνης, Δημοσθένης· οἷς προσετέθη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ δήμου ὡς ἑνδέκατος, ὁ Ἀγλαοκρέων ὁ Τενέδιος, ὡς ἐκ μέρους τῶν συμμάχων. 114) Αἰτιολογικός. 115) Ὁ δὲ Δημοσθ. 116) Ἐν ἄλλοις: Τοὺς πολλὰ συκοφαντηθέντας. 117) Μεταβαλόντος τρόπον. 118) Γράφοντας. 119) Τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. 120) Τοὺς ἄλλους Ἑλλ. 121) Μὴ προφθάσῃ νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τοὺς ὅρκους. 122) Ὑπὸ τοῦ Φιλ. 123) Ὁ Φίλιππος. 124) Κατὰ διόρθ. τοῦ Ῥεϊσκ. ἀντὶ Κατακοινωνήσαντες. Εἴη δ' ἂν τὸ Κατακοινώσαντες, ἐξευτελίσαντες ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως. 125) Ἴδε Δημοσθ. ἐν τῷ Περὶ Στεφ. § κέ. 126) Ἀγῶνες μουσικῆς, ἐὰν συμπεράνωμεν ἀπὸ τὰ τελούμενα ἐπίσημα Ἀσκληπιεῖα ἐν Ἐπιδαύρῳ. 127) Καὶ ἐπομένως ἑορτασίμῳ, μὴ ἐργασίμῳ.

ἄλλων Ἑλλήνων, ἐπανελθόντων τῶν ὑμετέρων πρέσβεων, ἀλλὰ μόνοι ποιήσαισθε τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἧκον οἱ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις· οἱ δὲ ὑμέτεροι ἀπεδήμουν παρακαλοῦντες τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ Φίλιππον. Ἐνταῦθ' ἕτερον ψήφισμα νικᾷ Δημοσθένης, ἐν ᾧ γράφει μὴ μόνον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ συμμαχίας ὑμᾶς βουλεύσασθαι, μὴ περιμείναντας τοὺς πρέσβεις τοὺς ὑμετέρους, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὰ Διονύσια τὰ ἐν ἄστει, τῇ ὀγδόῃ καὶ ἐννάτῃ ἐπὶ δέκα[128]. Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν ψηφισμάτων.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ἐπειδὴ[129] τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παρεληλύθει τὰ Διονύσια, ἐγίγνοντο δὲ αἱ ἐκκλησίαι, ἐν δὲ τῇ προτέρᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ἀνεγνώσθη δόγμα κοινὸν τῶν συμμάχων, οὗ τὰ κεφάλαια διὰ βραχέων ἐγὼ προερῶ. Πρῶτον μὲν γὰρ ἔγραψαν ὑπὲρ εἰρήνης ὑμᾶς μόνον βουλεύσασθαι, τὸ δὲ τῆς συμμαχίας ὄνομα ὑπερέβησαν, οὐκ ἐπιλελησμένοι, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰρήνην ἀναγκαιοτέραν ἢ καλλίω[130] ὑπολαμβάνοντες εἶναι· ἔπειτα ἀπήντησαν ὀρθῶς ἰασόμενοι τὸ Δημοσθένους δωροδόκημα[131], καὶ προσέγραψαν ἐν τῷ δόγματι ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τῶν Ἑλλήνων ἐν τρισὶ μησὶν εἰς τὴν αὐτὴν στήλην ἀναγεγράφθαι μετ' Ἀθηναίων καὶ μετέχειν τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν, δύο μέγιστα προκαταλαμβάνοντες· πρῶτον μὲν τὸν χρόνον τὸν τῆς τριμήνου ταῖς τῶν Ἑλλήνων πρεσβείαις ἱκανὸν γενέσθαι παρασκευάζοντες, ἔπειτα τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν τῇ πόλει μετὰ κοινοῦ συνεδρίου κτώμενοι, ἵν', εἰ παραβαίνοιντο αἱ συνθῆκαι, μὴ μόνοι μηδ' ἀπαράσκευοι πολεμήσαιμεν· ἃ νῦν ὑμῖν παθεῖν συνέβη διὰ Δημοσθένην. Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, ἐξ αὐτοῦ τοῦ δόγματος ἀκούσαντες μαθήσεσθε.

ΔΟΓΜΑ ΣΥΜΜΑΧΩΝ.

Τούτῳ τῷ δόγματι συνειπεῖν ὁμολογῶ, καὶ πάντες[132] οἱ ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν ἐκκλησιῶν δημηγοροῦντες· καὶ ὁ δῆμος ἀπῆλθε τοιαύτην τινὰ δόξαν εἰληφώς, ὡς ἔσται μὲν ἡ εἰρήνη, περὶ δὲ συμμαχίας οὐκ ἄμεινον εἴη διὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων παράκλησιν[133] βουλεύσασθαι· ἔσται δὲ κοινῇ μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων. νὺξ[134] ἐν μέσῳ, καὶ παρῆμεν τῇ ὑστεραίᾳ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνταῦθα δὴ προκαταλαμβάνων Δημοσθένης τὸ βῆμα, οὐδενὶ τῶν ἄλλων παραλιπὼν λόγον, οὐδὲν ὄφελος ἔφη τῶν χθὲς εἰρημένων εἶναι λόγων, εἰ ταῦθ' οἱ Φιλίππου μὴ συμπεισθήσονται πρέσβεις, οὐδὲ γιγνώσκειν ἔφη τὴν εἰρήνην, ἀπούσης συμμαχίας. οὐ γὰρ ἔφη δεῖν, (καὶ γὰρ τὸ ῥῆμα μέμνημαι ὡς εἶπε, διὰ τὴν ἀηδίαν τοῦ λέγοντος ἅμα καὶ τοῦ ὀνόματος[135])

---

[128]) Ἐκ τούτου μανθάνομεν ὅτι τὰ ἐν ἄστει ἢ μεγάλα ταῦτα Διονύσια ἐτελοῦντο μεταξὺ τῶν 10—18 τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος. [129]) Ἀνανταπόδοτος ὁ Ἐπειδή, διὰ τὰ παρεμπεσόντα μεταξύ. Τοῦτο δὲ συχνάκις ἀπαντᾶται παρὰ τοῖς ῥήτορσιν. Ἴδε καὶ τὴν 316 σημ. τοῦ Περὶ στεφ. τοῦ Δημοσθ. [130]) Ἐξ ἀνάγκης ὑπαγορευθεῖσαν μᾶλλον ἢ καλήν.

[131]) Τὸ διὰ τὴν δωροδοκίαν σφάλμα. [132]) Σημειωτέα ἡ κατ' ἐφελκ. αὕτη φράσις, ἔχουσα ὑπονοούμενον τὸ Συνεῖπον. [133]) Διότι ἀπῆσαν πρέσβεις ἡμῶν παρακαλέσοντες ἐπὶ συμμαχίαν τοὺς Ἕλληνας. [134]) (ἐνν.) Ἐγένετο μία. [135]) Δὲν εἴμεθα σήμερον εἰς κατάστασιν νὰ κρίνωμεν διατί ἐφάνη τόσον ἀηδὴς ἡ λέξις Ἀπορρῆξαι εἰς τὸν Αἰσχ. Γνωρίζο-

ἀποδόσθαι τῆς εἰρήνης τὴν συμμαχίαν, οὐδὲ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀναμένειν μελλήματα, ἀλλ' ἢ πολεμεῖν αὐτοὺς[136], ἢ τὴν εἰρήνην ἰδίᾳ ποιεῖσθαι. Καὶ τελευτῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παρακαλέσας Ἀντίπατρον[137], ἐρώτημά τι ἠρώτα, προειπὼν μὲν ἃ ἐρήσεται, προδιδάξας δὲ ἃ χρὴ κατὰ τῆς πόλεως ἀποκρίνασθαι· καὶ τέλος ταῦτα ἐνίκα, τῷ μὲν λόγῳ προβιασαμένου Δημοσθένους, τὸ δὲ ψήφισμα γράψαντος Φιλοκράτους. Ὃ δὲ ἦν ὑπόλοιπον αὐτοῖς, Κερσοβλέπτην καὶ τὸν ἐπὶ Θρᾴκης τόπον ἔκδοτον ποιῆσαι, καὶ τοῦτ' ἔπραξαν ἕκτῃ φθίνοντος[138] τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός, πρὶν ἐπὶ τὴν ὑστέραν ἀπαίρειν[139] πρεσβείαν τὴν ἐπὶ τοὺς ὅρκους Δημοσθένην· ὁ γὰρ μισαλέξανδρος καὶ μισοφίλιππος ὑμῖν οὗτος ῥήτωρ δὶς ἐπρέσβευσεν ἐν Μακεδονίᾳ, ἐξὸν μηδὲ ἅπαξ, ὁ νυνὶ κελεύων τῶν Μακεδόνων καταπτύειν. Εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν τῇ ἕκτῃ[140] λέγω, καθεζόμενος[105] βουλευτὴς ὢν ἐκ παρασκευῆς, ἔκδοτον Κερσοβλέπτην μετὰ Φιλοκράτους ἐποίησε. λανθάνει γὰρ ὁ μὲν Φιλοκράτης ἐν ψηφίσματι μετὰ τῶν ἄλλων γραμμάτων παρεγγράψας, ὁ δ'[141] ἐπιψηφίσας Δημοσθένης, ἐν ᾧ γέγραπται, « ἀποδοῦναι δὲ τοὺς ὅρκους τοῖς πρέσβεσι τοῖς παρὰ Φιλίππου ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τοὺς συνέδρους τῶν συμμάχων. » παρὰ δὲ Κερσοβλέπτου σύνεδρος οὐκ ἐκάθητο· γράψας δὲ τοὺς συνεδρεύοντας ὀμνύναι, τὸν Κερσοβλέπτην οὐ συνεδρεύοντα ἐξέκλεισε τῶν ὅρκων. Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, ἀνάγνωθί μοι, τίς ἦν ὁ ταῦτα γράψας καὶ τίς ὁ ταῦτα ἐπιψηφίσας πρόεδρος.

ΨΗΦΙΣΜΑ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ.

Καλόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καλὸν ἡ τῶν δημοσίων γραμμάτων φυλακή· ἀκίνητον γάρ ἐστι, καὶ οὐ συμμεταπίπτει τοῖς αὐτομολοῦσιν[142] ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀλλ' ἐπέδωκε τῷ δήμῳ, ὁπόταν βούληται, συνιδεῖν τοὺς πάλαι μὲν πονηρούς, ἐκ μεταβολῆς δ' ἀξιοῦντας εἶναι χρηστούς.

Ὑπόλοιπον δ' ἐστί μοι τὴν κολακείαν αὐτοῦ διεξελθεῖν. Δημοσθένης γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐνιαυτὸν βουλεύσας οὐδεμίαν πώποτε φανεῖται πρεσβείαν εἰς προεδρίαν καλέσας, ἀλλὰ τότε πρῶτον καὶ μόνον πρέσβεις εἰς προεδρίαν ἐκάλεσε, καὶ προσκεφάλαια ἔθηκε καὶ φοινικίδας[144] περιεπέτασε, καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ[145] ἡγεῖτο τοῖς πρέσβεσιν εἰς τὸ θέατρον, ὥστε καὶ συρίττεσθαι διὰ τὴν ἀσχημοσύνην καὶ κολακείαν· καὶ ὅτ' ἀπῄεσαν εἰς Θήβας, ἐμισθώσατο αὐτοῖς τρία ζεύγη ὀρικὰ[146], καὶ τοὺς πρέσβεις προὔπεμψεν εἰς Θήβας, καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιῶν. Ἵνα δ' ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως μείνω, λάβε μοι τὸ ψήφισμα τὸ περὶ τῆς προεδρίας.

μεν ἐν τούτοις ὅτι ὁ Δημοσθένης δὲν ἠμποροῦσε νὰ προφέρῃ τρανῶς (ο ὐ δ ι η κ ρ ί β ω).τὸ ρ.

136) Ἡμᾶς, ἡμεῖς μόνοι. 137) Ἕνα τῶν παρὰ Φιλίππου πρέσβεων. 138) Ὄχι τῇ 26, καθὼς τὸ μετέφρασεν ὁ Οὐόλφ., ἀλλὰ τῇ 24. Ἴδε κ. τὴν σημ. 276 τοῦ περὶ Στεφ.

139) Πρὶν τὸν Δημοσθ. ἀπαίρειν, πρὶν κινήσῃ ὁ Δ. διὰ τὴν πρ. 140) Τὴν (γενομένην) τῇ ἕκτῃ. 141) Λανθάνει γὰρ ὁ μὲν Φ. παρεγγράψας, ὁ δὲ Δ. (καθὸ πρόεδρος) ἐπιψηφίσας.

142) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν στρατ. 143) Ἡ προεδρία αὕτη, ἥτις καὶ Π ρ ῶ τ ο ν ξ ύ λ ο ν ἐλέγετο, ἦτον εἶδος τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἀπελάμβανον εἰς τὸ ἐν Διονυσίοις θέατρον ὅσοι ἐκρίνοντο ἄξιοι αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Δήμου. 144) Φοινικὰ παραπετάσματα, ἵνα μὴ τοὺς ἐνοχλῇ ὁ ἥλιος. 145) Καθὼς λέγομεν τώρα: Μὲ τὰ ξημερώματα. 146) Ὀχήματα συρόμενα ὑπὸ ὀρέων (ἡμιόνων).

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Οὗτος τοίνυν, ὦ Ἀθηναῖοι, ὁ τηλικοῦτος τὸ μέγεθος κόλαξ, πρῶτος διὰ τῶν κατασκόπων, τῶν παρὰ Χαριδήμου[147], πυθόμενος τὴν Φιλίππου τελευτήν[148], τῶν μὲν θεῶν συμπλάσας ἑαυτῷ ἐνύπνιον κατεψεύσατο, ὡς οὐ παρὰ Χαριδήμου τὸ πρᾶγμα πεπυσμένος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, οὓς μεθ' ἡμέραν ἐπιορκῶν νύκτωρ φησὶν ἑαυτῷ διαλέγεσθαι καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι προλέγειν, ἑβδόμην δ' ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐτῷ τετελευτηκυίας, πρὶν πενθῆσαι καὶ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι, στεφανωσάμενος καὶ λευκὴν ἐσθῆτα λαβὼν ἐβουθύτει καὶ παρηνόμει[149], τὴν μόνην ὁ δείλαιος καὶ πρώτην αὐτὸν πατέρα προσειποῦσαν ἀπολέσας. Καὶ οὐ τὸ δυστύχημα ὀνειδίζω, ἀλλὰ τὸν τρόπον ἐξετάζω· ὁ γὰρ μισότεκνος καὶ πατὴρ πονηρὸς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο δημαγωγὸς χρηστός, οὐδὲ ὁ τὰ φίλτατα καὶ οἰκειότατα σώματα μὴ στέργων οὐδέποθ' ὑμᾶς περὶ πλείονος ποιήσεται τοὺς ἀλλοτρίους, οὐδέ γε ὁ ἰδίᾳ πονηρὸς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο δημοσίᾳ χρηστός, οὐδ' ὅστις ἐςὶν οἴκοι φαῦλος οὐδέποτ' ἦν ἐν Μακεδονίᾳ κατὰ τὴν πρεσβείαν καλὸς κἀγαθός· οὐ γὰρ τὸν τρόπον[150], ἀλλὰ τὸν τόπον[150] μόνον μετήλλαξε.

Πόθεν οὖν ἐπὶ τὴν μεταβολὴν ἦλθε τῶν πραγμάτων· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ δεύτερος καιρός· καὶ τί ποτ' ἐστὶ τὸ αἴτιον, ὅτι Φιλοκράτης μὲν ἀπὸ[151] τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων Δημοσθένει φυγὰς ἀπ' εἰσαγγελίας γεγένηται, Δημοσθένης δὲ ἐπέστη τῶν ἄλλων κατήγορος, καὶ πόθεν ποθ' ἡμᾶς εἰς τὰς ἀτυχίας ὁ μιαρὸς ἄνθρωπος ἐμβέβληκε, ταῦτ' ἤδη διαφερόντως ἄξιόν ἐςιν ἀκοῦσαι. Ὡς γὰρ τάχιστα εἴσω Πυλῶν Φίλιππος παρῆλθε καὶ τάς τε ἐν Φωκεῦσι πόλεις παραδόξως ἀναστάτους ἐποίησε, Θηβαίους δέ, ὡς τόθ' ὑμῖν ἐδόκει, περαιτέρω[152] τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ ὑμετέρου συμφέροντος ἰσχυροὺς κατεσκεύασεν, ὑμεῖς δὲ ἐκ τῶν ἀγρῶν φοβηθέντες ἐσκευαγωγήσατε, ἐν ταῖς μεγίσταις δ' ἦσαν αἰτίαις οἱ πρέσβεις οἱ τὴν εἰρήνην πρεσβεύσαντες, πολὺ δὲ τῶν ἄλλων διαφερόντως Φιλοκράτης καὶ Δημοσθένης, διὰ τὸ μὴ μόνον πρεσβεύειν, ἀλλὰ καὶ ψηφίσματα γεγραφέναι, συνέβη δ' ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις διαφέρεσθαί τι Δημοσθένην καὶ Φιλοκράτην σχεδὸν ὑπὲρ τούτων, ὑπὲρ ὧν καὶ ὑμεῖς αὐτοὺς ὑπωπτεύσατε διενεχθῆναι, τοιαύτης δὲ[152*] ἐμπιπτούσης ταραχῆς μετὰ τῶν συμφύτων νοσημάτων αὐτῷ ἤδη τὰ μετὰ ταῦτα ἐβουλεύετο, μετὰ δειλίας καὶ τῆς πρὸς Φιλοκράτην ὑπὲρ τῆς δωροδοκίας ζηλοτυπίας, καὶ ἡγήσατο, εἰ τῶν συμπρεσβευσάντων καὶ τοῦ Φιλίππου κατήγορος ἀναφανείη, τὸν μὲν Φιλοκράτην προδήλως ἀπολεῖσθαι, τοὺς δὲ ἄλλους πρέσβεις κινδυνεύσειν, αὐτὸς δ' εὐδοκιμήσειν καί, προδότης ὢν τῶν φίλων καὶ πονηρός, πιστὸς τῷ δήμῳ φανήσεσθαι. Κατιδόντες δ' αὐτὸν οἱ τῇ τῆς πόλεως προσπολεμοῦντες ἡσυχίᾳ, ἄσμενοι παρεκάλουν ἐπὶ τὸ βῆμα, τὸν μόνον ἀδωροδόκητον ὀνομάζοντες τῇ πόλει· ὁ δέ, παριών, ἀρχὰς αὐτοῖς ἐνεδίδου

---

147) Ὁ Χαρίδημος, περὶ οὗ ἴδε σημ. 87, εἶχε, φαίνεται, κατασκόπους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φιλίππου. 148) Ὁ Φίλ. ἐφονεύθη τὸ ά. ἔτος τῆς ριά. Ὀλυμπ. 149) Διότι ὁ ἔχων πένθος δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς θυσίας καὶ ἑορτάς. 150) Παρωνομασία τὸ σχῆμα. 151) Ἐξ αἰτίας τῶν αὐτῶν πολιτ. 152) Πλειότερον παρ' ὅσον ἀπῄτουν αἱ περιστάσεις ἢ τὰ συμφέροντά Σας. 152*) Ἴσως ἦτον δή.

πολέμου καὶ ταραχῆς. Οὗτός ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ πρῶτος ἐξευρὼν Σέῤῥειον[153] τεῖχος καὶ Δορίσκον[154] καὶ Ἐργίσκην καὶ Μυργίσκην[155] καὶ Γάνος[156] καὶ Γανίδα, χωρία, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ᾔδειμεν πρότερον. καὶ ἐς τοῦτο φέρων περιέστησε τὰ πράγματα, ὥστ', εἰ μὲν μὴ πέμποι, Φίλιππος πρέσβεις, καταφρονεῖν αὐτὸν ἔφη τῆς πόλεως, εἰ δὲ πέμποι κατασκόπους πέμπειν, ἀλλ' οὐ πρέσβεις· εἰ δὲ ἐπιτρέπειν[157] ἐθέλοι πόλει τινὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ[158] περὶ τῶν ἐγκλημάτων, οὐκ εἶναι κριτὴν ἴσον ἡμῖν ἔφη καὶ Φιλίππῳ[159]. Ἁλόννησον[160] ἐδίδου· ὁ δ' ἀπηγόρευε μὴ λαμβάνειν, εἰ δίδωσιν, ἀλλὰ μὴ ἀποδίδωσι, περὶ συλλαβῶν διαφερόμενος· καὶ τὸ τελευταῖον στεφανώσας τοὺς μετὰ Ἀριστοδήμου[161] εἰς Θετταλίαν καὶ Μαγνησίαν παρὰ τὰς τῆς εἰρήνης συνθήκας ἐπιστρατεύσαντας, τὴν μὲν εἰρήνην διέλυσε, τὴν δὲ συμφορὰν καὶ τὸν πόλεμον παρεσκεύασε.

Ναί, ἀλλὰ χαλκοῖς καὶ ἀδαμαντίνοις τείχεσιν[162], ὡς αὐτός φησι, τὴν χώραν ἡμῶν ἐτείχισε, τῇ τῶν Εὐβοέων καὶ Θηβαίων συμμαχίᾳ. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ταῦτα τρία τὰ μάλιστα ἠδίκησθε καὶ μάλιστα ἠγνοήκατε. Σπεύδων δ' εἰπεῖν περὶ τῆς θαυμαστῆς[163] συμμαχίας τῆς τῶν Θηβαίων, ἵνα ἐφεξῆς[163*] εἴπω, περὶ τῶν Εὐβοέων πρῶτον μνησθήσομαι

Ὑμεῖς γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, πολλὰ καὶ μεγάλα ἠδικημένοι ὑπὸ Μνησάρχου τοῦ Χαλκιδέως, τοῦ Καλλίου καὶ Ταυροσθένους πατρός, οὓς οὗτος νυνὶ μισθὸν λαβὼν Ἀθηναίους εἶναι τολμᾷ γράφειν, καὶ πάλιν ὑπὸ Θεμίσωνος[164] τοῦ Ἐρετριέως, ὃς ἡμῶν, εἰρήνης οὔσης, Ὠρωπὸν ἀφείλετο, τούτων ἑκόντες ἐπιλανθανόμενοι, ἐπειδὴ διέβησαν εἰς Εὔβοιαν Θηβαῖοι, καταδουλώσασθαι τὰς πόλεις πειρώμενοι, ἐν πέντε ἡμέραις[164*] ἐβοηθήσατε αὐτοῖς καὶ ναυσὶ καὶ πεζικῇ δυνάμει, καὶ πρὶν τριάκοντα ἡμέρας διελθεῖν ὑποσπόνδους Θηβαίους ἀφήκατε, κύριοι τῆς Εὐβοίας γενόμενοι, καὶ τάς τε πόλεις αὐτὰς[165] καὶ τὰς πολιτείας ἀπέδοτε ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς παρακαταθεμένοις, οὐχ ἡγούμε-

---

153) Ἀκρωτήριον κ. πόλις τῆς Θρᾴκης, ἀντικρὺ Σαμοθρᾴκης, τὴν σήμερον Μάκρη.

154) Πόλις τῆς Θρᾴκης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἕβρυ ποταμοῦ. Ἐδῶ ἐμέτρησεν ὁ Ξέρξης τὸ στράτευμά του, κατὰ τὸν Ἡρόδ. Ζ'. 59. 155) Τὴν Μυργίσκην ἔπλασε κατὰ συνήχησιν τῆς Ἐργίσκης ὁ Αἰσχίνης, πρὸς ἐξευτελισμὸν τῶν χωρίων τούτων, τῶν ὁποίων οὔτε τὰ ὀνόματα δῆθεν ἠδύνατό τις νὰ ἐνθυμηθῇ: τόσον ἄγνωστα καὶ ἀσήμαντα ἦσαν!

156) Τὸ Γάνος ἓν ἀπὸ τὰ Γανόχωρα τῆς Θρᾴκης, διετήρησε καὶ σήμερον τὸ ὄνομά του, ἔχον καὶ ἐπίσκοπον τὸν Γάνου καὶ Χώρας. 157) Τὴν διαίτησιν τῆς φιλονεικίας.

158) (ἐνν.) Δίκῃ. 159) Καὶ εἶχε δίκαιον· διότι κάμμία τότε πόλις δὲν εἶχεν ἀρκετὴν δύναμιν, ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ ἀδεῶς μεταξὺ τῶν διαφερομένων. 160) Νῆσος πλησίον τῆς Σκοπέλου, Ἡλιοδρόμια κοινῶς καλουμένη. Περὶ αὐτῆς καὶ λόγος σώζεται τοῦ Δημοσθ. ὅπου τῷ ὄντι ἐπιμένει εἰς τὴν λέξιν Ἀ π ο λ α μ β ά ν ε ι ν, καὶ ὄχι ἁπλῶς Λ α μ β ά ν ε ι ν.

161) Ὁ Οὐόλφ. νομίζει ὅτι ἀντὶ Ἀριστοδήμου γραπτέον Χαριδήμου. 162) Ἴδε Δημοσθ. περὶ Στεφ. § ρμ'. 163) Εἰρωνικῶς. 163*) Κατὰ χρονολογικὴν σειράν. 164) Ἴδε τὴν 227 σημ. τοῦ Περὶ Στεφ. λόγου τοῦ Δημοσθ. 164*) Ἐν τρισὶ μόναις, κατὰ τὸν Δημοσθ. ἐν τῷ κατὰ Ἀνδροτ., ὅτε καὶ σωθέντες οἱ Εὐβοεῖς ἐστεφάνωσαν τὸν δῆμον. Ἡ ταχύτης δὲ αὕτη καὶ προθυμία τῶν Ἀθην. ὑπῆρξε κατὰ μέγα μέρος ἔργον τῶν λόγων τοῦ στρατηγοῦ Τιμοθέου. « Δημηγορήσας γὰρ ἐν τῷ δήμῳ, εἶπεν οὕτω πως· « Εἰπέ μοι, βυλεύεσθε, ἔφη, Θη- » βαίους ἔχοντες ἐν νήσῳ, τί χρήσεσθε καὶ τί δεῖ ποιεῖν; οὐκ ἐμπλήσετε τὴν θάλατταν, » ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριηρῶν; οὐκ ἀναστάντες ἤδη πορεύσεσθε εἰς Πειραιᾶ; οὐ καθέλ- » ξετε τὰς ναῦς »; (Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Χεῤῥονήσῳ πραγμ.). 165) Νομίζω ὅτι ὀρθώτερον ἦτον Α ὐ τ ο ῖ ς. Τὸ δὲ Τ ο ῖ ς π α ρ α κ α τ α θ ε μ έ ν ο ι ς, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Ὀρθῶς καὶ δικαίως.

και δίκαιον εἶναι τὴν ὀργὴν ἀπομνημονεύειν ἐν τῷ πιστευθῆναι[166]· καὶ τηλικαῦθ' ὑφ' ὑμῶν εὖ πεπονθότες οἱ Χαλκιδεῖς, οὐ τὰς ὁμοίας ὑμῖν ἀπέδοσαν χάριτας, ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα διέβητε εἰς Εὔβοιαν Πλουτάρχῳ[167] βοηθήσοντες, τοὺς μὲν πρώτους χρόνους ἀλλ' οὖν προσεποιοῦνθ' ὑμῖν εἶναι φίλοι, ἐπειδὴ δὲ τάχιστα εἰς Ταμύνας[168] παρήλθομεν, καὶ τὸ Κοτύλαιον ὀνομαζόμενον ὄρος ὑπερεβάλλομεν, ἐνταῦθα Καλλίας ὁ Χαλκιδεύς, ὃν Δημοσθένης μισθαρνῶν ἐνεκωμίαζεν, ὁρῶν τὸ στρατόπεδον τὸ τῆς πόλεως εἴς τινας δυσχωρίας κατακεκλεισμένον, ὅθεν μὴ νικήσασι μάχην οὐκ ἦν ἀναχώρησις οὐδὲ βοηθείας ἐλπὶς οὔτ' ἐκ γῆς οὔτε ἐκ θαλάσσης, συναγείρας ἐξ ἁπάσης τῆς Εὐβοίας στρατόπεδον καὶ παρὰ Φιλίππου δύναμιν προσμεταπεμψάμενος, ὅ,τ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Ταυροσθένης, ὁ νυνὶ πάντας δεξιούμενος καὶ προσγελῶν, τοὺς Φωκικοὺς ξένους διαβιβάσας, ἦλθον ἐφ' ὑμᾶς ὡς ἀναιρήσοντες καὶ εἰ μὴ πρῶτον μὲν θεῶν τις ἔσωσε τὸ στρατόπεδον, ἔπειθ' οἱ στρατιῶται οἱ ὑμέτεροι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγένοντο καὶ παρὰ τὸν ἱππόδρομον τὸν ἐν Ταμύναις ἐκ παρατάξεως μάχῃ κρατήσαντες[169] ἀφεῖσαν ὑποσπόνδους τοὺς πολεμίους, ἐκινδύνευσεν ἂν ἡμῶν ἡ πόλις αἴσχιστα παθεῖν· οὐ γὰρ τὸ δυστυχῆσαι κατὰ πόλεμον μέγιστόν ἐστι κακόν, ἀλλ' ὅταν τις πρὸς ἀνταγωνιστὰς ἀναξίους ἑαυτοῦ διακινδυνεύων ἀποτύχῃ, διπλασίαν εἰκὸς εἶναι τὴν συμφοράν. Ἀλλ' ὅμως ὑμεῖς τοιαῦτα πεπονθότες πάλιν διελύσασθε πρὸς αὐτούς. Τυχὼν δὲ παρ' ὑμῶν συγγνώμης Καλλίας ὁ Χαλκιδεύς, μικρὸν διαλιπὼν χρόνον, πάλιν ἧκε φερόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, Εὐβοϊκὸν μὲν τῷ λόγῳ συνέδριον εἰς Χαλκίδα συνάγων, ἰσχυρὰν δὲ τὴν Εὔβοιαν ἐφ' ὑμᾶς ἔργῳ παρασκευάζων, ἐξαίρετον δ' αὐτῷ τυραννίδα περιποιούμενος. καὶ ταύτης ἐλπίζων συναγωνιστὴν Φίλιππον λήψεσθαι, ἀπῆλθεν εἰς Μακεδονίαν, καὶ περιῄει μετὰ Φιλίππου, καὶ τῶν ἑταίρων εἷς ὠνομάζετο. ἀδικήσας δὲ Φίλιππον, κἀκεῖθεν ἀποδράς, ὑπέβαλεν ἑαυτὸν φέρων Θηβαίοις. ἐγκαταλιπὼν δὲ κἀκείνους, καὶ πλείους τραπόμενος τροπὰς τοῦ Εὐρίπου[170], παρ' ὃν ᾤκει, εἰς μέσον πίπτει τῆς τε Θηβαίων ἔχθρας καὶ τῆς Φιλίππου, ἀπορῶν δ' ὅ,τι χρήσαιτο αὐτῷ, καὶ παραγγελλομένης ἐπ' αὐτὸν ἤδη στρατείας, μίαν ἐλπίδα λοιπὴν κατεῖδε σωτηρίας, ἔνορκον λαβεῖν τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, σύμμαχον ὀνομασθέντα, βοηθήσειν, εἴ τις ἐπ' αὐτὸν ἴοι· ὃ πρόδηλον ἦν ἐσόμενον, εἰ μὴ ὑμεῖς κωλύσετε. Ταῦτα δὲ διανοηθείς, ἀποστέλλει δεῦρο πρέσβεις Γλαυκέτην καὶ Ἐμπέδωνα καὶ Διόδωρον τὸν δολιχοδρομήσαντα, φέροντας τῷ μὲν δήμῳ ἐλπίδας κενάς, Δημοσθένει δ' ἀργύριον καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. Τρία δ' ἦν, ἃ ἅμα ἐξωνεῖτο, πρῶτον μὲν μὴ διασφαλῆναι τῆς πρὸς ὑμᾶς συμμαχίας· οὐδὲν γὰρ ἦν τὸ μέσον, εἰ μνησθεὶς τῶν προτέρων ἀδικημάτων ὁ δῆμος μὴ προσδέξαιτο τὴν συμμαχίαν, ἀλλ' ὑπῆρχεν αὐτῷ ἢ

---

166) Ἐν ᾧ σᾶς ἐπιστεύθησαν οἱ Εὐβοεῖς. 167) Τῷ τυράννῳ τῆς Ἐρετρίας, στρατηγοῦντος τοῦ Φωκίωνος, πιθανῶς τὸ δ'. ἔτος τῆς ρς'. Ὀλυμπ. 168) Πόλις τῆς Εὐβοίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἐρετριέων, ἴδε Πλούτ. ἐν βίῳ Φωκίωνος. 169) Ὅπου ἠρίστευσε καὶ ὁ Αἰσχίνης αὐτός, ὁ καὶ πρῶτος ἀναγγείλας τὴν νίκην εἰς Ἀθήνας, καθὼς ὁ ἴδιος διηγεῖται ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. §. νή. 170) Γνωσταὶ εἶναι αἱ περὶ τὸ στενὸν τῆς Εὐβοίας (τὸν Εὔριπον) παλίρροιαι, ἀφ' ὧν καὶ παροιμία, ἐπὶ τῶν εὐμεταβλήτων καὶ εὐριπίστων, Εὔριπος ἄνθρωπος.

φεύγειν ἐκ Χαλκίδος, ἢ τεθνᾶναι ἐγκαταλειφθέντι· τηλικαῦται δυνάμεις ἐπ' αὐτὸν ἐπεστράτευον, ἥ τε Φιλίππου καὶ Θηβαίων! δεύτερον δ' ἧκον οἱ μισθοὶ τῷ γράψαντι τὴν συμμαχίαν ὑπὲρ τοῦ μὴ συνεδρεύειν Ἀθήνησι Χαλκιδέας[171]· τρίτον δὲ, ὥστε μὴ τελεῖν συντάξεις. καὶ τούτων τῶν προαιρέσεων οὐδεμιᾶς ἀπέτυχε Καλλίας· ἀλλ' ὁ μισοτύραννος Δημοσθένης, ὡς αὐτὸς προσποιεῖται, ὅν φησι Κτησιφῶν τὰ βέλτιστα λέγειν, ἀπέδοτο μὲν τοὺς καιροὺς τοὺς τῆς πόλεως, ἔγραψε δ' ἐν τῇ συμμαχίᾳ βοηθεῖν ἡμᾶς Χαλκιδεῦσι, ῥῆμα μόνον ἀντικαταλλαξάμενος, ἀντὶ τούτων[172] εὐφημίας ἕνεκα προσγράψας, Χαλκιδέας βοηθεῖν, ἐάν τις ἴῃ ἐπ' Ἀθηναίους· τὰς δὲ συνεδρίας καὶ τὰς συντάξεις, ἐξ ὧν ἰσχύσειν ὁ πόλεμος ἤμελλεν, ἄρδην ἀπέδοτο, καλλίστοις ὀνόμασιν αἴσχιστας πράξεις γράφων, καὶ τῷ λόγῳ προσβιβάζων[173] ὑμᾶς, ὡς δεῖ[174] τὴν πόλιν τὰς μὲν βοηθείας πρότερον ποιεῖσθαι τοῖς ἀεὶ δεομένοις τῶν Ἑλλήνων, τὰς δὲ συμμαχίας ὑστέρας μετὰ τὰς εὐεργεσίας. Ἵνα δὲ εὖ εἰδῆτε, ὅτι ἀληθῆ λέγω, λάβε μοι τὴν Καλλίου γραφὴν[175] καὶ τὴν συμμαχίαν, καὶ ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Οὔπω τοίνυν τοῦτό ἐστι δεινόν, εἰ οἱ[176] καιροὶ πέπρανται τηλικοῦτοι καὶ συνεδρίαι καὶ συντάξεις, ἀλλὰ πολὺ τούτου δεινότερον ὑμῖν φανήσεται, ὃ μέλλω λέγειν. εἰς γὰρ τοῦτο προήχθη Καλλίας μὲν ὁ Χαλκιδεὺς ὕβρεως καὶ πλεονεξίας, Δημοσθένης δὲ, ὃν ἐπαινεῖ Κτησιφῶν, δωροδοκίας, ὥστε τὰς ἐξ Ὠρεοῦ συντάξεις καὶ τὰς ἐξ Ἐρετρίας, τὰ δέκα τάλαντα, ὁρώντων, φρονούντων, βλεπόντων[177] ἔλαθον ὑμῶν ὑφελόμενοι, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τούτων συνέδρους παρ' ὑμῶν μὲν ἀνέστησαν, πάλιν δὲ εἰς Χαλκίδα καὶ τὸ καλούμενον Εὐβοϊκὸν Συνέδριον συνήγαγον· ὃν δὲ τρόπον, καὶ δι' οἵων κακουργημάτων, ταῦτ' ἤδη ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι. Ἀφικνεῖται γὰρ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔτι δι' ἀγγέλων, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Καλλίας, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν λόγους διεξῆλθε κατεσκευασμένους ὑπὸ Δημοσθένους. εἶπε γὰρ, ὡς ἥκοι ἐκ Πελοποννήσου νεωστὶ σύνταγμα συντάξας εἰς ἑκατὸν ταλάντων πρόσοδον ἐπὶ Φίλιππον, καὶ διελογίζετο ὅσον ἑκάστους ἔδει συντελεῖν· Ἀχαιοὺς μὲν πάντας καὶ Μεγαρέας ἑξήκοντα τάλαντα, τὰς δ' ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις ἁπάσας τετταράκοντα· ἐκ δὲ τούτων τῶν χρημάτων ὑπάρξειν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζικὴν[177*] δύναμιν· εἶναι δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλλήνων, οὓς βούλεσθαι κοινωνεῖν τῆς συντάξεως, ὥς τε οὔτε χρημάτων οὔτε στρατιωτῶν ἔσεσθαι ἀπορίαν. καὶ ταῦτα μὲν τὰ φανερά· ἔφη δὲ καὶ πράξεις πράττειν ἑτέρας δι' ἀποῤῥήτων, καὶ τούτων εἶναί τινας μάρτυρας τῶν ἡμετέρων πολιτῶν,

---

[171]) Νὰ μὴ στέλλουν οἱ Χαλκιδεῖς, καθὸ σύμμαχοι τῶν Ἀθην., συνέδρους εἰς Ἀθήνας· ὥστε βιασθέντες νὰ σχηματίσουν τὸ ὑπὸ τοῦ Καλλίου πραττόμενον Εὐβοϊκὸν συνέδριον, καθὼς παρακατιὼν τὸ σαφηνίζει. [172]) Ἀντὶ νὰ γράψῃ: Βοηθεῖν Χαλκιδεῦσιν Ἀθηναίους, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἐρεθίσῃ τὸν δῆμον, ἐνθυμούμενον τί ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων, ἔγραψε· βοηθεῖν Χαλκιδέας, ἐάν τις ἐπ' Ἀθήνας ἴοι. [173]) Φέρων βαθμηδὸν εἰς τὸν σκοπόν του.

[174]) Λέγων, ὡς δεῖ τὴν πόλιν ποιεῖσθαι τὰς μὲν βοηθ. προτέρας, τὰς δὲ συμμαχίας ὑστέρας. [175]) Ἐπιστολήν. [176]) Περιττὸν τὸ Οἱ. [177]) Τὸ Ὁρώντων καὶ Βλεπόντων ἐκ παραλλήλου, κατὰ σχῆμα ὑπερβολῆς, εἰ καί τινες ἐξέλαβον τὸ μὲν φυσικώτερον, τὸ Βλεπόντων· τὸ δὲ μεταφορικώτερον ἀντὶ Προσεχόντων. [177*]) Ἐν ἄλλοις· Πεζήν.

καὶ τελευτῶν ὀνομαστὶ παρεκάλει Δημοσθένην καὶ συνειπεῖν ἠξίου. ὁ δὲ, σεμνῶς πάνυ παρελθὼν, τόν τε Καλλίαν ὑπερεπῄνει, καὶ τὸ ἀπόῤῥητον προσεποιήσατο εἰδέναι· τὴν δὲ εἰς Πελοπόννησον πρεσβείαν, ἣν ἐπρέσβευσε[178], καὶ τὴν ἐξ Ἀκαρνανίας ἔφη δὴ βούλεσθαι ὑμῖν ἀπαγγεῖλαι. ἦν δὲ αὐτῷ κεφάλαιον τῶν λόγων πάντας μὲν Πελοποννησίους ὑπάρχειν, πάντας δ' Ἀκαρνᾶνας συντεταγμένους ἐπὶ Φίλιππον ὑφ' ἑαυτοῦ, εἶναι δὲ τὸ σύνταγμα[179] χρημάτων μὲν εἰς ἑκατὸν νεῶν ταχυναυτουσῶν πληρώματα καὶ εἰς πεζοὺς στρατιώτας μυρίους καὶ ἱππέας χιλίους, ὑπάρξειν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὰς πολιτικὰς[180] δυνάμεις, ἐκ Πελοποννήσου μὲν πλείονας ἢ δισχιλίους ὁπλίτας, ἐξ Ἀκαρνανίας δὲ ἑτέρους τοσούτους· δεδόσθαι δὲ ἀπὸ πάντων τούτων τὴν ἡγεμονίαν ὑμῖν· πραχθήσεσθαι δὲ ταῦτα οὐκ εἰς μακρὰν, ἀλλ' εἰς τὴν ἕκτην ἐπὶ δέκα τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός· εἰρῆσθαι γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ παρηγγέλθαι πάντας ἥκειν συνεδρεύσοντας Ἀθήναζε εἰς τὴν πανσέληνον[181]. καὶ γὰρ τοῦτο ἄνθρωπος ἴδιον καὶ οὐ κοινὸν ποιεῖ· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ἀλαζόνες, ὅταν τι ψεύδωνται, ἀόριστα καὶ ἀσαφῆ πειρῶνται λέγειν, φοβούμενοι τὸν ἔλεγχον· Δημοσθένης δ' ὅταν ἀλαζονεύηται, πρῶτον μὲν μεθ' ὅρκου ψεύδεται, ἐξώλειαν ἐπαρώμενος αὑτῷ· δεύτερον δὲ, ἃ εὖ οἶδεν οὐδέποτ' ἐσόμενα, τολμᾷ λέγειν ἀριθμῶν εἰς ὁπότ'[182] ἔσται, καὶ ὧν τὰ σώματα οὐχ ἑώρακε, τούτων τὰ ὀνόματα λέγει, κλέπτων τὴν ἀκρόασιν[183], καὶ μιμούμενος τοὺς τἀληθῆ λέγοντας. διὸ καὶ σφόδρα ἄξιός ἐστι μισεῖσθαι, ὅτι πονηρὸς ὢν καὶ τὰ τῶν χρηστῶν σημεῖα διαφθείρει. ταῦτα δ' εἰπὼν, δίδωσιν ἀναγνῶναι ψήφισμα τῷ γραμματεῖ μακρότερον μὲν τῆς Ἰλιάδος[184], κενώτερον δὲ τῶν λόγων, οὓς εἴωθε λέγειν, καὶ τοῦ βίου, ὃν βεβίωκε, μεστὸν δ' ἐλπίδων οὐκ ἐσομένων καὶ στρατοπέδων οὐδέποτε συλλεγησομένων· ἀπαγαγὼν δ' ὑμᾶς ἄπωθεν ἀπὸ τοῦ κλέμματος, καὶ ἀνακρεμάσας ἀπὸ τῶν ἐλπίδων, ἐνταῦθα δὴ συστρέψας[185] γράφει, κελεύων ἑλέσθαι πρέσβεις εἰς Ἐρέτριαν, οἵτινες δεήσονται τῶν Ἐρετριέων (πάνυ γὰρ ἔδει δεηθῆναι) μηκέτι διδόναι τὴν σύνταξιν ὑμῖν τὰ πέντε τάλαντα, ἀλλὰ Καλλίᾳ, καὶ πάλιν ἑτέρους αἱρεῖσθαι εἰς Ὠρεὸν [πρὸς τοὺς Ὠρείτας[186]] πρέσβεις, οἵτινες δεήσονται τὸν αὐτὸν Ἀθηναίοις φίλον καὶ ἐχθρὸν νομίζειν εἶναι· ἔπειτα ἀναφαίνεται περὶ ἁπάντων ἐν τῷ ψηφίσματι πρὸς τῷ κλέμματι γράψας » καὶ τὰ πέντε τάλαντα τοὺς πρέσβεις ἀξιοῦν τοὺς Ὠρείτας, μὴ ὑμῖν, ἀλλὰ Καλλίᾳ διδόναι«· Ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω, ἀφελὼν τὸν κόμπον καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὴν ἀλαζονείαν, ἀνάγνωθι, καὶ τοῦ κλέμματος ἅψαι, ὃ ὑφείλετο ὁ μιαρὸς καὶ ἀνόσιος ἄνθρωπος, ὅν φησι Κτησιφῶν καὶ ἐν τῷδε

---

178) Ἡ εἰς Πελοπόννησον πρεσβεία τοῦ Δημοσθ. ἐγένετο τὸ ά. ἔτος τῆς ρθ'. Ὀλυμπ. 179) =Συντέλεια, συνεισφορά. 180) Τὰς ἀπ' αὐτῶν τῶν πολιτῶν, καὶ ὄχι ξένων (μισθοφόρων) συγκειμένας. 181) Εἰς τὴν πανσέληνον, καθὼς τὸ ἔχουν μερικὰ τῶν ἀντιγράφων, ἢ καθὼς τὸ ἐκφράζει καὶ παρακατιὼν ὁ ῥήτωρ. 182) Σπανία σύνταξις. 183) Ἀπατῶν τοὺς ἀκροωμένους. 184) Παροιμία ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ διεξοδικῶν, καθὼς καὶ τὸ Ἰλιὰς κακῶν, =Πέλαγος κακῶν. 185) Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὄφεων, οἱ ὁποῖοι συςρέφοντες ἑαυτοὺς (κυλινδριαζόμενοι) τινάζονται· τὸ αὐτὸ παρατηρῆται ἢ εἰς τὴν τίγριν ἢ εἰς τὴν κατοικίδιον γαλῆν κτλ. 186) Ἐνομίσθη περιττὸν καὶ περιεκλείσθη.

τῷ ψηφίσματι διατελεῖν λέγοντα καὶ πράττοντα τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Οὐκοῦν τὰς μὲν τριήρεις καὶ τὴν πεζὴν στρατιὰν καὶ τὴν πανσέληνον καὶ τοὺς συνέδρους λόγῳ ἠκούσατε· τὰς δὲ συντάξεις τῶν συμμάχων, τὰ δέκα τάλαντα, ἔργῳ ἀπωλέσατε.

Ὑπόλοιπον δέ μοί ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι λαβὼν τρία τάλαντα μισθὸν τὴν γνώμην ταύτην ἔγραψε Δημοσθένης, τάλαντον μὲν ἐκ Χαλκίδος παρὰ Καλλίου, τάλαντον δὲ ἐξ Ἐρετρίας παρὰ Κλειτάρχου τοῦ τυράννου[187], τάλαντον δὲ ἐξ Ὠρεοῦ· διὸ καὶ καταφανὴς ἐγένετο, δημοκρατουμένων τῶν Ὠρειτῶν καὶ πάντα πραττόντων μετὰ ψηφίσματος. ἐξανηλωμένοι γὰρ ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον πολέμῳ καὶ παντελῶς ἀπόρως διακείμενοι, πέμπουσι πρὸς αὐτὸν Γνωσίδημον, τὸν Χαριγένους υἱὸν, τοῦ δυναστεύσαντός ποτε ἐν Ὠρεῷ, δεησόμενον αὐτοῦ τὸ μὲν τάλαντον ἀφεῖναι τῇ πόλει, ἐπαγγελλόμενον δ' αὐτῷ χαλκῆν εἰκόνα σταθήσεσθαι ἐν Ὠρεῷ· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο τῷ Γνωσιδήμῳ, ὅτι ἐλαχίστου χαλκοῦ οὐδὲν δέοιτο[188], τὸ δὲ τάλαντον διὰ τοῦ Καλλίου εἰσπράττειν. Ἀναγκαζόμενοι δὲ οἱ Ὠρεῖται καὶ οὐκ εὐποροῦντες, ὑπέθεσαν αὐτῷ τοῦ ταλάντου[189] τὰς δημοσίας προσόδους, καὶ τόκον ἤνεγκαν Δημοσθένει τοῦ δωροδοκήματος δραχμὴν τοῦ μηνὸς τῆς μνᾶς, ἕως τὸ κεφάλαιον ἀπέδοσαν· καὶ ταῦθ' ἐπράχθη μετὰ ψηφίσματος τοῦ δήμου. Ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω, λάβε μοι τὸ ψήφισμα τῶν Ὠρειτῶν.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Τοῦτ' ἐστὶ τὸ ψήφισμα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, αἰσχύνη μὲν τῆς πόλεως, ἔλεγχος δὲ οὐ μικρὸς τῶν Δημοσθένους πολιτευμάτων, φανερὰ δὲ κατηγορία Κτησιφῶντος· τὸν γὰρ οὕτως αἰσχρῶς δωροδοκοῦντα οὐκ ἔστιν[190] ἄνδρα γεγονέναι ἀγαθὸν, ἃ τετόλμηκεν οὗτος γράψαι ἐν τῷ ψηφίσματι.

Ἐνταῦθα ἤδη τέτακται καὶ ὁ τρίτος τῶν καιρῶν, μᾶλλον δ' ὁ πάντων πικρότατος χρόνος[191], ἐν ᾧ Δημοσθένης ἀπώλεσε τὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς πόλεως πράξεις, ἀσεβήσας μὲν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς, ἄδικον δὲ καὶ οὐδαμῶς ἴσην τὴν πρὸς Θηβαίους συμμαχίαν γράψας. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς Θεοὺς αὐτοῦ πλημμελημάτων λέγειν.

Ἔστι γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ Κιῤῥαῖον ὠνομασμένον πεδίον[192] καὶ λιμὴν ὁ νῦν ἐξάγιστος καὶ ἐπάρατος ὠνομασμένος. ταύτην ποτὲ τὴν χώραν κατῴκησαν Κιῤῥαῖοι καὶ Ἀκραγαλλίδαι[193], γένη παρανομώτατα, οἳ εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς καὶ τὰ ἀναθήματα ἠσέβουν, ἐξημάρτανον δὲ καὶ εἰς

---

[187]) Τὸν ὁποῖον κατέστησεν ἐν Ἐρετρίᾳ ὁ Φίλιππος ἀντὶ τοῦ Πλουτάρχου. [188]) Τὸ Ἐλαχίστου ἐξέλαβον ὡς ἐπίθετον τοῦ χαλκοῦ· ἀλλὰ νόημα δὲν ἔχει: Νομίζω λοιπὸν ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ πρὸ τοῦ Οὐδὲν ὁ Ἤ, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς. Ὅτι χαλκοῦ ἐλαχίστου (=ἐλάχιστα) ἢ οὐδὲν δέοιτο. [189]) (Ἀντὶ) τοῦ ταλάντου. [190]) Τὸ γεγονέναι οὐκ ἔστιν (ἐνν. οἷόν τε, δυνατόν).

[191]) Καιρὸς μὲν ὡς πρὸς τὸν Δημοσθ., χρόνος δὲ, καθὸ ἀπαίσιος, ὡς πρὸς τὴν πόλιν.

[192]) Κληθὲν ἀπὸ Κίῤῥας τοῦ ἐπινείου τῶν Δελφῶν, ἀπέχοντος αὐτῶν ξ'. στάδια, ὅπου τὸ νῦν Γαλαξίδι. [193]) Ὁ Ἁρποκρ. ἀνέγνωσε Κραυαλλίδαι· ὁ δὲ Δίδυμός φησι δεῖν γράφεσθαι Κραυγαλλίδαι.

τοὺς Ἀμφικτύονας. ἀγανακτήσαντες δ' ἐπὶ τοῖς γινομένοις μάλιστα μὲν, ὡς λέγονται, οἱ πρόγονοι οἱ ὑμέτεροι, ἔπειτα καὶ οἱ ἄλλοι Ἀμφικτύονες, μαντείαν ἐμαντεύσαντο παρὰ τῷ Θεῷ, τίνι χρὴ τιμωρίᾳ τοὺς ἀνθρώπους τούτους μετελθεῖν. καὶ αὐτοῖς ἀναιρεῖ ἡ Πυθία πολεμεῖν Κιῤῥαίοις καὶ Ἀκραγαλλίδαις πάντ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐκπορθήσαντας καὶ αὐτοὺς ἀνδραποδισαμένους ἀναθεῖναι τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ καὶ τῇ Ἀρτέμιδι καὶ Λητοῖ καὶ Ἀθηνᾷ Προνοίᾳ[194] ἐπὶ πάσῃ ἀεργίᾳ[195], καὶ ταύτην τὴν χώραν μήτ' αὐτοὺς ἐργάζεσθαι, μήτ' ἄλλον ἐᾷν. λαβόντες δὲ τὸν χρησμὸν οἱ Ἀμφικτύονες, ἐψηφίσαντο Σόλωνος εἰπόντος Ἀθηναίου τὴν γνώμην, ἀνδρὸς καὶ νομοθετῆσαι δυνατοῦ καὶ περὶ ποίησιν καὶ φιλοσοφίαν διατετριφότος, ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τοὺς ἐναγεῖς κατὰ τὴν μαντείαν τοῦ Θεοῦ καὶ συναθροίσαντες δύναμιν ἱκανὴν τῶν Ἀμφικτυόνων, ἐξηνδραποδίσαντο τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς λιμένας ἔχωσαν, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν κατέσκαψαν, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν καθιέρωσαν κατὰ τὴν μαντείαν· καὶ ἐπὶ τούτοις ὅρκον ὤμοσαν ἰσχυρὸν μήτε αὐτοὶ τὴν ἱερὰν γῆν ἐργάσεσθαι, μήτε ἄλλῳ ἐπιτρέψειν, ἀλλὰ βοηθήσειν τῷ Θεῷ καὶ τῇ γῇ τῇ ἱερᾷ καὶ χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ πάσῃ δυνάμει. καὶ οὐκ ἀπέχρησεν αὐτοῖς τοῦτον μόνον τὸν ὅρκον ὀμόσαι, ἀλλὰ καὶ προστροπὴν[196] καὶ ἀρὰν ἰσχυρὰν ὑπὲρ τούτων ἐποιήσαντο. γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ ἀρᾷ· « εἴ τις τάδε, φησί, παραβαίνοι, ἢ πόλις, ἢ ἰδιώτης, ἢ ἔθνος, ἐναγὴς, φησὶν, ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ Λητοῦς καὶ Ἀθηνᾶς προνοίας »· καὶ ἐπεύχεται αὐτοῖς μήτε γῆν καρποὺς φέρειν, μήτε γυναῖκας τίκτειν γονεῦσιν ἐοικότα, ἀλλὰ τέρατα, μήτε βοσκήματα κατὰ φύσιν γονὰς ποιεῖσθαι, ἥτταν δὲ αὐτοῖς εἶναι πολέμου καὶ δικῶν καὶ ἀγορῶν[197], καὶ ἐξώλεις εἶναι καὶ αὐτοὺς καὶ οἰκίας καὶ γένος τὸ ἐκείνων· καὶ « μή ποτε, φησὶν, ὁσίως θύσαιεν τῷ Ἀπόλλωνι, μηδὲ τῇ Ἀρτέμιδι, μηδὲ τῇ Λητοῖ, μηδ' Ἀθηνᾷ Προνοίᾳ, μηδὲ δέξαιντο αὐτοῖς[198] τὰ ἱερά ». Ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω, ἀνάγνωθι τὴν τοῦ θεοῦ μαντείαν. ἀκούσατε τῆς ἀρᾶς, ἀναμνήσθητε τῶν ὅρκων, οὓς ὑμῶν οἱ πρόγονοι μετὰ τῶν Ἀμφικτυόνων συνώμοσαν.

ΜΑΝΤΕΙΑ.

[199] « Οὐ πρὶν τῆσδε πόληος ἐρείψετε πύργον ἑλόντες,
πρίν γε θεοῦ τεμένη κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης[200]
κῦμα ποτικλύζῃ[200*] κελαδοῦν ἱεραῖσιν ἐπ' ἀκταῖς ».

ΟΡΚΟΙ. ΑΡΑ.

Ταύτης τῆς ἀρᾶς καὶ τῶν ὅρκων καὶ τῆς μαντείας γενομένης, ἀναγεγραμμένων ἔτι καὶ νῦν, οἱ Λοκροὶ οἱ Ἀμφισσεῖς[201], μᾶλλον δὲ οἱ προεστηκότες αὐτῶν, ἄνδρες παρανομώτατοι, ἐπειργάζοντο τὸ πεδίον, καὶ τὸν λι-

---

194) Ὁ Ἁρποκρ. συγχέει τὴν ἐν Δελφοῖς Ἀθηνᾶν Προναίαν καὶ τὴν ἐν τῷ καλουμένῳ Ζωστῆρι τῆς Ἀττικῆς ἱδρυμένην Ἀθηνᾶν Πρόνοιαν, ὅπου καὶ οἱ βωμοὶ τοῦ Ἀπόλλωνος Ἡλίου, τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Λητοῦς, ἴδε Παυσαν. Α', 31. 195) Ὥστε νὰ μείνῃ παντάπασιν ἀκαλλιέργητος. 196) Ἴδε τὸ Λεξ. 197) Καὶ ἀπὸ ἀγορῶν (ἐκκλησιῶν). 198) Κατ' ἀντίπτωσιν ἀντὶ Αὐτῶν. 199) Φέρεται κ. παρὰ Παυσαν. (Φωκ. ΛΖ'). ὁ χρησμὸς οὗτος, μὲ μικράς τινας διαφοράς. 200) Μετωνυμικῶς ἀντὶ Τῆς θαλάσσης. 200*) Ποιητ. ἀντὶ Προσκλύζει. 201) Οἱ ἄλλως Κρισσαῖοι ἢ Κιῤῥαῖοι, μοῖρα τῶν Ὀζολῶν

μένα τὸν ἐξάγιστον καὶ ἐπάρατον πάλιν ἐτείχισαν καὶ συνῴκισαν, καὶ τέλη τοὺς καταπλέοντας ἐξέλεγον, καὶ τῶν ἀφικνουμένων εἰς Δελφοὺς Πυλαγορῶν ἐνίους χρήμασι διέφθειραν, ὧν εἷς ἦν Δημοσθένης. χειροτονηθεὶς γὰρ ὑφ' ὑμῶν Πυλαγόρας, λαμβάνει χιλίας δραχμὰς παρὰ τῶν Ἀμφισσέων τοῦ μηδεμίαν μνείαν περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς Ἀμφικτύοσι ποιήσασθαι· διωμολογήθη δ' αὐτῷ καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἀποσταλήσεσθαι Ἀθήναζε τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου μνᾶς εἴκοσι τῶν ἐξαγίστων καὶ ἐπαράτων χρημάτων, ἐφ' ᾧ τε βοηθήσειν τοῖς Ἀμφισσεῦσιν Ἀθήνησι κατὰ πάντα τρόπον· ὅθεν[201*] ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον συμβέβηκεν αὐτῷ, ὅτου ἂν προσάψηται ἀνδρὸς ἢ ἰδιώτου[202], ἢ δυνάστου, ἢ πόλεως δημοκρατουμένης, τούτων ἑκάστους ἀνιάτοις κακοῖς περιβάλλειν. Σκέψασθε δὴ τὸν δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅσῳ περιεγένετο τῆς τῶν Ἀμφισσέων ἀσεβείας. ἐπὶ γὰρ Θεοφράστου ἄρχοντος[202*], ἱερομνήμονος[203] ὄντος Διογνήτου Ἀναφλυστίου, Πυλαγόρας ὑμεῖς εἵλεσθε, Μειδίαν τε ἐκεῖνον[204] τὸν Ἀναγυῤῥάσιον[205], ὃν ἐβουλόμην ἂν πολλῶν ἕνεκα ζῆν, καὶ Θρασυκλέα τὸν ἐξ Οἴου[206], καὶ τρίτον δὲ μετὰ τούτων ἐμέ. συνέβη δὲ ἡμῖν ἀρτίως μὲν εἰς Δελφοὺς ἀφῖχθαι, παραχρῆμα δὲ τὸν ἱερομνήμονα Διόγνητον πυρέττειν· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο συνεπεπτώκει καὶ τῷ Μειδίᾳ· οἱ δ' ἄλλοι συνεκάθηντο[207] Ἀμφικτύονες· ἐξηγγέλλετο δ' ἡμῖν παρὰ τῶν βουλομένων εὔνοιαν ἐνδείκνυσθαι τῇ πόλει, ὅτι οἱ Ἀμφισσεῖς, ὑποπεπτωκότες τότε καὶ δεινῶς θεραπεύοντες τοὺς Θηβαίους, εἰσέφερον δόγμα κατὰ τῆς πόλεως, πεντήκοντα ταλάντοις ζημιῶσαι τὸν Δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὅτι τὰς χρυσᾶς ἀσπίδας ἀνέθεμεν πρὸς τὸν καινὸν νεὼν[208] πρὶν ἐξειργάσθαι[209], καὶ ἐπεγράψαμεν τὸ προσῆκον[210] ἐπίγραμμα « Ἀθηναῖοι ἀπὸ Μήδων καὶ Θηβαίων, ὅτε τἀναντία τοῖς Ἕλλησιν ἐμάχοντο ». Μεταπεμψάμενος δέ με ὁ ἱερομνήμων, ἠξίου εἰσελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον καὶ εἰπεῖν τι πρὸς τοὺς Ἀμφικτύονας ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸν[211] οὕτω προῃρημένον. ἀρχομένου δέ μου λέγειν καὶ προθυμότερόν πως εἰσεληλυθότος[212] εἰς τὸ συνέδριον, τῶν ἄλλων Πυλαγορῶν μεθεστηκότων[213], ἀναβοήσας τις τῶν Ἀμφισσέων, ἄνθρωπος ἀσελγέστατος, καὶ, ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο, οὐδεμιᾶς παιδείας μετεσχηκὼς, ἴσως

201*) Ὡς κατηραμένος δηλ. 202) Ἐν ἄλλοις· Ἢ ἀνδρὸς ἰδιώτου. 202*) Τὸ ά. ἔτος τῆς ρί. Ὀλυμ. 203) Ἱερομνήμων ἢ Ἱερογραμματεὺς ἐλέγετο ὁ ἕτερος τῶν Ἀμφικτυόνων.

204) Τὸ Ἐκεῖνον, πρὸς ἔμφασιν, εἴτε διότι ἦτον πλούσιος, εἴτε διότι ἔγινεν ἐπίσημος διὰ τὴν πρὸς τὸν Δημοσθένην ἔχθραν του. 205) Ἐν ἄλλοις Ἀναγυράσιον. Ἀναγυροῦς δὲ ἡ Ἀνάγυρος, δῆμος τῆς Ἐρεχθηΐδος φυλῆς, ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου δυσώδους φυτοῦ.

206) Ὁ Ῥείσκ. διώρθου: Τὸν Λεσβία· ἄλλοι τὸν Λέκκιον. » Λέκκον γὰρ δῆμος τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς, «, κατὰ τὸν Ἡσύχ ». Ἦσαν δὲ δύο δῆμοι ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα Οἴου· ὁ μὲν τῆς Λεοντίδος, ὁ δὲ τῆς Ἱπποθοωντίδος φυλῆς, καὶ ἐκλήθησαν οὕτω » διὰ τὸ μηδαμῶς εὐοίκητον τόπον ἔχειν «, κατὰ τὸν Ἁρποκρ. Ἄλλος δῆμος ἦτον ἡ Οἴα ἢ Ὄη, τῆς Πανδιονίδος φυλῆς, ἧς οἱ δημόται Οἴηθεν. 207) Συνεδρίαζον. 208) » Οὐ λέγει ὅτι δύο ἦσαν ναοὶ ἐν Δελφοῖς, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λέγει. Καλεῖ δὲ αὐτὸν καινὸν, καθὸ τὸν παλαιὸν πρησθέντα ἀνῳκοδόμησαν οἱ Ἀμφικτύονες. Λέγουσι δὲ ὅτι ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀτελὴς, ἕως οὗ ὕστερον Νέρων ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐπλήρωσεν αὐτὸν ἐκεῖσε παραγενόμενος, « Σχολ. 209) Ὁ Ἁρποκρ. ἀνέγνωσεν Ἐξαράσασθαι, κ' τὸ ἐξηγεῖ: Ἐκτελέσαι τὰς ἀρὰς, τουτέστι τὰς εὐχὰς ἃς ἐπὶ ταῖς ἱδρύσεσι τῶν ναῶν εἰώθασι ποιεῖσθαι ».

210) Προσῆκον μὲν ὡς πρὸς τὸν Αἰσχίνην καὶ τοὺς Ἀθηναίους· μὴ προσῆκον ὅμως ὡς πρὸς τοὺς Θηβαίους. 211) Καὶ ἐμὲ αὐτόν. 212 Ἡ φράσις ἀναλογεῖ μὲ τό· Ὡμίλησα μὲ ζῆλον. 213) Μεταπεισθέντων ὑπὸ τῶν λόγων μου.

δὲ καὶ δαιμονίου τινὸς ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν προαγομένου, « ἀρχὴν[214] δέ γε, ἔφη, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, εἰ ἐσωφρονεῖτε, οὐδ' ἂν ὠνομάζετο τοὔνομα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐν ταῖσδε ταῖς ἡμέραις, ἀλλ' ὡς ἐναγεῖς ἐξήγετ'[214*] ἂν ἐκ τοῦ ἱεροῦ » ἅμα δὲ ἐμέμνητο τῆς τῶν Φωκέων συμμαχίας, ἣν ὁ Κρώβυλος[215] ἐκεῖνος ἔγραψε, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ δυσχερῆ κατὰ τῆς πόλεως διεξῄει λέγων, ἃ ἐγὼ οὔτε τότ' ἐκαρτέρουν ἀκούων, οὔτε νῦν ἡδέως μέμνημαι αὐτῶν. ἀκούσας δ' οὕτω παρωξύνθην, ὡς οὐδεπώποτ' ἐν τῷ ἐμαυτοῦ βίῳ. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λόγους ὑπερβήσομαι· ἐπῆει[215*] δ' οὖν μοι ἐπὶ τὴν γνώμην μνησθῆναι τῆς τῶν Ἀμφισσέων περὶ τὴν γῆν τὴν ἱερὰν ἀσεβείας, καὶ αὐτόθεν ἑστηκὼς ἐδείκνυον τοῖς Ἀμφικτύοσιν· ὑπόκειται γὰρ τὸ Κιῤῥαῖον πεδίον τῷ ἱερῷ[216], καὶ ἔστιν εὐσύνοπτον· « ὁρᾶτε, ἔφην ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἀμφικτύονες, ἐξειργασμένον τουτὶ τὸ πεδίον ὑπὸ τῶν Ἀμφισσέων, καὶ κεραμεῖα ἐνῳκοδομημένα καὶ αὔλια· ὁρᾶτε τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν ἐξάγιστον καὶ ἐπάρατον λιμένα τετειχισμένον· ἴστε τούτους αὐτοί, καὶ οὐδὲν[217] ἑτέρων δεῖσθε μαρτύρων, τέλη πεπραχότας, καὶ χρήματα λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ λιμένος ». ἅμα δὲ ἀναγινώσκειν ἐκέλευον αὐτοῖς τὴν μαντείαν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὅρκον τῶν προγόνων, τὴν ἀρὰν τὴν γενομένην, καὶ διωριζόμην, ὅτι ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν τέκνων καὶ οἰκίας τῆς ἐμαυτοῦ βοηθῶ κατὰ τὸν ὅρκον καὶ τῷ Θεῷ καὶ τῇ γῇ τῇ ἱερᾷ, καὶ χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ φωνῇ καὶ πᾶσιν οἷς δύναμαι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πρὸς τοὺς Θεοὺς ἀφοσιῶ[218]. ὑμεῖς δὲ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν ἤδη βουλεύεσθε. ἐνῆρκται[219] μὲν τὰ κανᾶ, παρέστηκε δὲ τοῖς βωμοῖς τὰ θύματα, μέλλετε δ' αἰτεῖν τοὺς Θεοὺς τἀγαθὰ καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ. σκοπεῖτε δή, ποίᾳ φωνῇ, ποίᾳ ψυχῇ, ποίοις ὄμμασι, τίνα τόλμαν κτησάμενοι, τὰς ἱκεσίας ποιήσεσθε, τούτους παρέντες ἀτιμωρήτους, τοὺς ἐναγεῖς καὶ ταῖς ἀραῖς ἐνόχους; οὐ γὰρ δι' αἰνιγμάτων, ἀλλ' ἐναργῶς γέγραπται ἐν τῇ ἀρᾷ κατά τε τῶν ἀσεβησάντων, ἃ χρὴ παθεῖν αὐτούς, καὶ κατὰ τῶν ἐπιτρεψάντων, καὶ τελευταῖον ἐν τῇ ἀρᾷ γέγραπται[220] « μηδ' ὁσίως θύσαιεν οἱ μὴ τιμωροῦντες, φησί, τῷ Ἀπόλλωνι, μηδὲ τῇ Ἀρτέμιδι, μηδὲ τῇ Λητοῖ, μηδ' Ἀθηνᾷ Προνοίᾳ, μηδὲ δέξαιντο αὐτῶν τὰ ἱερά ». Τοιαῦτα, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα πολλὰ διεξελθόντος ἐμοῦ, ἐπειδή ποτε ἀπηλλάγην καὶ μετέστην ἐκ τοῦ συνεδρίου[221], κραυγὴ πολλὴ καὶ θόρυβος ἦν τῶν Ἀμφικτυόνων, καὶ ὁ λόγος ἦν οὐκ ἔτι περὶ τῶν ἀσπίδων, ἃς ἡμεῖς ἀνέθεμεν, ἀλλ' ἤδη περὶ τῆς τῶν Ἀμφισσέων τιμωρίας. Ἤδη δὲ πόῤῥω τῆς ἡμέρας οὔσης, προσελθὼν[222] ὁ κήρυξ ἀνεῖπε, Δελφῶν ὅσοι ἐπὶ διετὲς ἡβῶσι[223], καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους, ἥκειν ἅμα τῇ

---

214) Ἐν γένει, πρὸ πάντων. 214*) Ἐν ἄλλοις· Ἐξείργετ'. 215) Οὕτως ὀνομάζει τὸν Ἡγήσιππον, συμπολιτευόμενον τοῦ Δημοσθένους: Ἴδε τὸν περὶ Παραπρεσβ. τοῦ ῥήτορος. 215*) Ἐν ἄλλοις· Ἐπῆλθε. 216) Τῷ ἐν Δελφοῖς. 217) (Κατ') οὐδέν, οὐδαμῶς, ὅθεν τὸ παρ' ἡμῖν Δέν. 218) Ἀντὶ τοῦ Ἀποκαθαίρω, λέγει ὁ Ἁρποκρ.
219) Λέξις ἱερά, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι: aras inchoare (Οὐϊργ. Αἰν. ΣΤ'. 252). 220) Πρόσθετοι ἐκρίθησαν αἱ τέσσαρες αὗται λέξεις. 221) Φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι, μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου του, ἐξήρχετο ὁ ἀγορεύσας τοῦ συνεδρίου, ἵνα ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν συζήτησιν εἰς τοὺς ὑπολειπομένους. 222) Μήπως ἦνε μᾶλλον: Π ρ ο ε λ θ ὼ ν; διότι καὶ παρακατιὼν (ἐν § μά.) Προϊόντα τὸν κήρυκα, λέγει. 223) Ἔφηβοι ἐλέγοντο παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ὀκτωκαιδεκαετεῖς, οἱ ὁποῖοι καὶ » ἔμενον ἐν τοῖς ἐφήβοις δύο

ἡμέρᾳ, ἔχοντας ἄμας καὶ δικέλλας πρὸς τὸ Θυτεῖον ἐκεῖ[224] καλούμενον· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς κήρυξ ἀνηγόρευε τοὺς Ἱερομνήμονας καὶ Πυλαγόρας ἥκειν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον βοηθήσοντας τῷ Θεῷ καὶ τῇ γῇ τῇ ἱερᾷ· « ἥτις δ' ἂν μὴ παρῇ πόλις[225], εἴρξεται τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐναγὴς ἔσται καὶ τῇ ἀρᾷ ἔνοχος ». Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἥκομεν ἕωθεν εἰς τὸν προειρημένον τόπον, καὶ κατέβημεν εἰς τὸ Κιῤῥαῖον πεδίον, καὶ τὸν λιμένα κατασκάψαντες καὶ τὰς οἰκίας ἐμπρήσαντες ἀνεχωροῦμεν. ταῦτα δὲ ἡμῶν πραττόντων, οἱ Λοκροὶ οἱ Ἀμφισσεῖς, ἑξήκοντα στάδια ἄπωθεν οἰκοῦντες Δελφῶν, ἧκον ἐφ' ἡμᾶς μεθ' ὅπλων πανδημεί· καὶ εἰ μὴ δρόμῳ μόλις ἐξεφύγομεν εἰς Δελφούς, ἐκινδυνεύσαμεν ἂν ἀπολέσθαι. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Κόττυφος, ὁ τὰς γνώμας ἐπιψηφίζων[226], ἐκκλησίαν ἐποίει τῶν Ἀμφικτυόνων· ἐκκλησίαν γὰρ ὀνομάζουσιν, ὅταν μὴ μόνον τοὺς Πυλαγόρας καὶ τοὺς Ἱερομνήμονας συγκαλέσωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνθύοντας καὶ χρωμένους τῷ Θεῷ[227]. ἐνταῦθ' ἤδη πολλαὶ μὲν τῶν Ἀμφισσέων ἐγίγνοντο κατηγορίαι, πολὺς δ' ἔπαινος ἦν κατὰ τῆς ὑμετέρας πόλεως· τέλος δὲ παντὸς τοῦ λόγου ψηφίζονται ἥκειν τοὺς ἱερομνήμονας πρὸ τῆς ἐπιούσης Πυλαίας[228] ἐν ῥητῷ χρόνῳ εἰς Πύλας, ἔχοντας δόγμα[229], καθότι δίκας δώσουσιν οἱ Ἀμφισσεῖς ὑπὲρ ὧν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν γῆν τὴν ἱερὰν καὶ τοὺς Ἀμφικτύονας ἐξήμαρτον. Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν ὁ γραμματεὺς τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Τοῦ δόγματος οὖν τούτου ἀποδοθέντος[230] ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ δήμῳ, καὶ τὰς πράξεις ἡμῶν ἀποδεξαμένου τοῦ δήμου, καὶ τῆς πόλεως πάσης προαιρουμένης εὐσεβεῖν, καὶ Δημοσθένους ὑπὲρ τοῦ μεσεγγυήματος[231] τοῦ ἐξ Ἀμφίσσης ἀντιλέγοντος, καὶ ἐμοῦ φανερῶς ἐναντίον ὑμῶν ἐξελέγχοντος, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν πόλιν ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἠδύνατο σφῆλαι, εἰσελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ μεταστησάμενος τοὺς ἰδιώτας ἐκφέρεται προβούλευμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προσλαβὼν[232] τὴν τοῦ γράψαντος ἀπειρίαν· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διεπράξατο ἐπιψηφισθῆναι καὶ γενέσθαι τοῦ δήμου τὸ ψήφισμα, ἤδη ἐπαναστάσης[233] τῆς ἐκκλησίας, ἀπεληλυθότος ἐμοῦ (οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐπέτρεψα) καὶ τῶν πολλῶν[234] διαφειμένων[234a]· οὗ[235] τὸ κεφάλαιόν ἐστι « τὸν δὲ ἱερομνήμονα, φησὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοὺς πυλαγόρας τοὺς εἰσαεὶ[236] πυλαγοροῦντας πορεύεσθαι εἰς Πύλας καὶ εἰς Δελφοὺς ἐν τοῖς τεταγμένοις χρόνοις ὑπὸ τῶν προγόνων ». εὐπρεπῶς γε τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ αἰσχρῶς· κωλύει γὰρ εἰς τὸν σύλλογον τὸν ἐν Πύλαις[237] ἀπαντᾶν, ὃς ἐξ ἀνάγκης πρὸ τοῦ καθήκοντος ἔμελλε

» ἔτη, « κατὰ τὸν Ἁρποκρ. Ἐπὶ διετες ἡβῶντες ἦσαν ἄρα οἱ ἔχοντες 22 ἐτῶν ἡλικίαν.

224) Ἐν Δελφοῖς. Τὸ δὲ Θυτεῖον εὕρηται γραφόμενον κ. Θύστιον. 225) Ἐκ τῶν Ἀμφικτυονίδων. 226) Ὡς προεδρεύων τοῦ συνεδρίου. Ἴδε κ. 241. 227) Μαντευομένους.

228) Τῆς ἐν Πύλαις (Θερμοπύλαις) συνελεύσεως τῶν Ἀμφικτυόνων. 229) Ἀπόφασιν τῶν πόλεών των, δυνάμει τῆς ὁποίας. 230) Παρουσιασθέντες ὑφ' ἡμῶν μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μας. 231) Χάριν τοῦ μεσεγγυήματος, τῶν εἴκοσι δηλαδὴ μνῶν, τὰς ὁποίας εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι ἐλάμβανε κατ' ἔτος δωροδοκίαν ὁ Δημοσθ. παρὰ τῶν Ἀμφισσέων ἐκ τῶν ἐξαγίστων χρημάτων. 232) Ὠφεληθεὶς κ. ἀπό. 233) Ἀναστάσης πρὸς ἀναχώρησιν, διαλυθείσης τῆς συνεδριάσεως. Τὸ δὲ Ἤδη πρὸς τὸ Ἀπεληλυθότος. 234) Τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἐκκλησιαζόντων. 234a) Κατὰ διόρθ., ἀντὶ δὲ ἀφειμένων. 235) Ψηφίσματος. 236) Ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ Ἑκάστοτε. 237) Τὸν ἔκτακτον, τὸν ὁποῖον εἶχον προκηρύξῃ, ὡς προεῖπεν, οἱ Ἀμφικτ.

χρόνου γίγνεσθαι. καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ ψηφίσματι πολὺ καὶ σαφέστερον καὶ πικρότερον σύγγραμμα[238] γράφει, α τὸν ἱερομνήμονα, φησί, τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς πυλαγόρας τοὺς ἀεὶ πυλαγοροῦντας μὴ μετέχειν τοῖς ἐκεῖ συλλεγομένοις μήτε λόγων μήτε ἔργων μήτε δογμάτων μήτε πράξεως μηδεμιᾶς. τὸ δὲ μὴ μετέχειν τί ἐστι; πότερα τἀληθὲς εἴπω, ἢ τὸ ἥδιστον ἀκοῦσαι; τἀληθὲς ἐρῶ· τὸ γὰρ ἀεὶ πρὸς ἡδονὴν λεγόμενον οὑτωσί[239] τὴν πόλιν διατέθεικεν· οὐκ ἐᾷ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων, οὓς ὑμῶν οἱ πρόγονοι ὤμοσαν, οὐδὲ τῆς ἀρᾶς, οὐδὲ τῆς τοῦ θεοῦ μαντείας.

Ἡμεῖς μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατεμείναμεν διὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα, οἱ δ' ἄλλοι Ἀμφικτύονες συνελέγησαν εἰς Πύλας, πλὴν μιᾶς πόλεως, ἧς ἐγὼ οὔτ' ἂν τοὔνομα εἴποιμι, μηθ' αἱ συμφοραὶ παραπλήσιοι γένοιντο αὐτῆς μηδενὶ τῶν Ἑλλήνων[240]. καὶ συνελθόντες ἐψηφίσαντο ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τοὺς Ἀμφισσέας, καὶ στρατηγὸν εἵλοντο Κόττυφον τὸν Φαρσάλιον[241], τὸν τότε[242] τὰς γνώμας ἐπιψηφίζοντα, οὐκ ἐπιδημοῦντος ἐν Μακεδονίᾳ Φιλίππου, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ Ἑλλάδι παρόντος, ἀλλ' ἐν Σκύθαις οὕτω μακρὰν ἀπόντος, ὃν αὐτίκα μάλα τολμήσει λέγειν Δημοσθένης, ὡς ἐγὼ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἐπήγαγον. καὶ παρελθόντες τῇ πρώτῃ στρατείᾳ, καὶ μάλα μετρίως ἐχρήσαντο τοῖς Ἀμφισσεῦσιν· ἀντὶ γὰρ τῶν μεγίστων ἀδικημάτων χρήμασιν αὐτοὺς ἐζημίωσαν, καὶ ταῦτα ἐν ῥητῷ χρόνῳ προεῖπον τῷ θεῷ καταθεῖναι· καὶ τοὺς μὲν ἐναγεῖς καὶ τῶν πεπραγμένων αἰτίους μετεστήσαντο[243], τοὺς δὲ δι' εὐσέβειαν φυγόντας[244] κατήγαγον. ἐπειδὴ δὲ οὔτε τὰ χρήματα ἐξέτινον τῷ θεῷ, τούς τ' ἐναγεῖς κατήγαγον καὶ τοὺς εὐσεβεῖς κατελθόντας διὰ τῶν Ἀμφικτυόνων ἐξέβαλον, οὕτως ἤδη τὴν δευτέραν ἐπὶ τοὺς Ἀμφισσεῖς στρατείαν ἐποιήσαντο, πολλῷ χρόνῳ ὕστερον ἐπανεληλυθότος Φιλίππου ἐκ τῆς ἐπὶ τοὺς Σκύθας στρατείας, τῶν μὲν θεῶν τὴν ἡγεμονίαν τῆς εὐσεβείας[245] ἡμῖν παραδεδωκότων, τῆς δὲ Δημοσθένους δωροδοκίας ἐμποδὼν γεγενημένης.

Ἀλλ' οὐ προὔλεγον, οὐ προεσήμαινον ἡμῖν οἱ θεοὶ φυλάξασθαι, μονονοὐκ ἀνθρώπων φωνὰς προσχάμενοι[246]; οὐδεμίαν τοι πώποτε ἔγωγε μᾶλλον πόλιν ἑώρακα ὑπὸ μὲν τῶν θεῶν σωζομένην, ὑπὸ δὲ τῶν ῥητόρων ἐνίων ἀπολλυμένην. οὐχ ἱκανὸν ἦν τὸ τοῖς μυστηρίοις φανὲν σημεῖον φυλάξασθαι, ἡ τῶν μυστῶν τελευτή[247]; οὐ περὶ τούτων Ἀμυνιάδης μὲν προὔλεγεν εὐλαβεῖσθαι καὶ πέμπειν εἰς Δελφοὺς ἐπερησομένους τὸν Θεὸν ὅ, τι χρὴ πράττειν, Δημοσθένης δὲ ἀντέλεγε, φιλιππίζειν τὴν Πυθίαν φάσκων, ἀπαίδευτος ὤν, καὶ ἀπολαύων καὶ ἐμπιπλάμενος[248] τῆς διδομένης ὑφ' ὑμῶν αὐτῷ ἐξουσίας; οὐ τὸ τελευταῖον[249], ἀθύτων καὶ ἀκαλλιερήτων τῶν ἱερῶν

---

238) Ἡ Σὺν σημαίνει τέχνην, σκοπὸν ὑποκεκρυμμένον. 239) Κακῶς δηλαδή. 240) Τὰς Θήβας ἐννοεῖ, καταστραφείσας ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τὸ β'. ἔτος τῆς ριά. Ὀλυμπ. ἐπὶ Εὐαινέτου ἄρχοντος. 241) Ἀρκάδα λέγει τοῦτον ὁ Δημοσθ. (ἐν τῷ περὶ Στεφ.), καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματός του φαίνεται ὅτι ἦτον Ἀρκὰς, λέγει ὁ Hemsterhusius, μετοικήσας εἰς Φάρσαλον. 242) Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνόδῳ. 243) Ἐφυγάδευσαν. 244) Ὡς μὴ θελήσαντας νὰ συμφωνήσωσι μετὰ τῶν ἄλλων ὡς πρὸς τὴν κατάσχεσιν τῆς ἱερᾶς γῆς. 245) Τῆς εὐσεβοῦς ταύτης ἐκστρατείας. 246) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ Προσκτησάμενοι. 247) Κατὰ τὸν Σχολ. ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ κήτους ἁρπαγὴν ἑνὸς ἢ δύο τῶν μυστῶν, κατελθόντων ἐπὶ τὴν θάλατταν πρὸς τὸ καθαρθῆναι. 248) Ἐντρυφῶν, καταχρώμενος. 249) Εἰς τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην.

ξνων ἐξέπεμψε τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὸν πρόδηλον κίνδυνον; καίτοι γε πρώην ἀπετόλμησε λέγειν ὅτι παρὰ τοῦτο Φίλιππος οὐκ ἦλθεν ἡμῶν ἐπὶ τὴν χώραν, ὅτι οὐκ ἦν αὐτῷ καλὰ τὰ ἱερά; Τίνος οὖν ζημίας ἄξιος εἶ τυχεῖν, ὦ τῆς Ἑλλάδος ἀλιτήριε; εἰ γὰρ ὁ μὲν κρατῶν οὐκ ἦλθεν εἰς τὴν τῶν κρατουμένων χώραν, ὅτι οὐκ ἦν αὐτῷ καλὰ τὰ ἱερὰ, σὺ δ', οὐδὲν προειδὼς τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, πρὶν καλλιερῆσαι, τοὺς στρατιώτας ἐξέπεμψας, πότερον στεφανοῦσθαί σε δεῖ ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως ἀτυχίαις, ἢ ὑπερωρίσθαι;

Τοιγάρτοι τί τῶν ἀνελπίστων καὶ ἀπροσδοκήτων ἐφ' ἡμῶν οὐ γέγονεν; οὐ γὰρ βίον γε ἡμεῖς ἀνθρώπινον βεβιώκαμεν, ἀλλ' εἰς παραδοξολογίαν τοῖς ἐσομένοις μεθ' ἡμᾶς ἔφυμεν. Οὐχ ὁ μὲν τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ὁ τὸν Ἄθω διορύξας, ὁ τὸν Ἑλλήσποντον ζεύξας, ὁ γῆν καὶ ὕδωρ τοὺς Ἕλληνας αἰτῶν, ὁ τολμῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γράφειν, ὅτι δεσπότης ἐστὶν ἁπάντων ἀνθρώπων ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος μέχρι δυομένου, νῦν οὐ περὶ τοῦ κύριος ἑτέρων εἶναι διαγωνίζεται, ἀλλ' ἤδη περὶ τῆς τοῦ σώματος σωτηρίας; καὶ τοὺς αὐτοὺς[250] ὁρῶμεν τῆς τε δόξης ταύτης καὶ τῆς ἐπὶ τὸν Πέρσην ἡγεμονίας ἠξιωμένους, οἳ καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν ἠλευθέρωσαν; Θῆβαι δὲ, Θῆβαι[251], πόλις ἀστυγείτων, μεθ' ἡμέραν μίαν ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται, εἰ καὶ δικαίως, περὶ τῶν ὅλων οὐδὲν ὀρθῶς βουλευσάμενοι, ἀλλὰ τήν γε θεοβλάβειαν καὶ τὴν ἀφροσύνην οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλὰ δαιμονίως[252] κτησάμενοι; Λακεδαιμόνιοι δὲ οἱ ταλαίπωροι, προσαψάμενοι μόνον τούτων τῶν πραγμάτων ἐξ ἀρχῆς περὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ κατάληψιν, οἱ τῶν Ἑλλήνων ποτὲ ἀξιοῦντες ἡγεμόνες εἶναι, νῦν ὁμηρεύσοντες καὶ τῆς συμφορᾶς ἐπίδειξιν ποιησόμενοι μέλλουσιν ὡς Ἀλέξανδρον ἀναπέμπεσθαι[253], τοῦτο πεισόμενοι καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πατρὶς, ὅ,τι ἂν ἐκείνῳ δόξῃ, καὶ ἐν τῇ τοῦ κρατοῦντος καὶ προηδικημένου μετριότητι κριθησόμενοι; ἡ δ' ἡμετέρα πόλις, ἡ κοινὴ καταφυγὴ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς ἣν ἀφικνοῦντο πρότερον ἐκ τῆς Ἑλλάδος αἱ πρεσβεῖαι, κατὰ πόλεις ἕκαστοι παρ' ὑμῶν τὴν σωτηρίαν εὑρησόμενοι, νῦν οὐκ ἔτι περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ἀγωνίζεται, ἀλλ' ἤδη περὶ τοῦ τῆς πατρίδος ἐδάφους; Καὶ ταῦθ' ἡμῖν συμβέβηκεν, ἐξότου Δημοσθένης πρὸς τὴν πολιτείαν προσελήλυθεν. εὖ γὰρ περὶ τῶν τοιούτων Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς ἀποφαίνεται. λέγει γάρ που[254], παιδεύων τὰ πλήθη, καὶ συμβουλεύων ταῖς πόλεσι τοὺς πονηροὺς τῶν δημαγωγῶν μὴ προσδέχεσθαι. λέξω δὲ κἀγὼ τὰ ἔπη· διὰ τοῦτο γὰρ οἶμαι ἡμᾶς παῖδας ὄντας τὰς τῶν ποιητῶν γνώμας ἐκμανθάνειν, ἵν' ἄνδρες ὄντες αὐταῖς χρώμεθα.

---

250) Ἀποφεύγει νὰ ὀνομάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὁποῖοι ἐθριάμβευον τότε εἰς τὴν Περσίαν. 251) Τὸ δεύτερον Θῆβαι προσέθηκεν ὁ Ῥεΐσκ., ἐκπεπτωκὸς ὡς ἔοικε τοῦ κειμένου, λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἐκ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἐν τῷ περὶ Ἑρμην., ὅπου ἀναφέρων τὸ χωρίον τοῦτο ὡς παράδειγμα ἐπαναδιπλώσεως, ἐπιφέρει: »Διλογηθὲν γὰρ τὸ ὄνομα δεινότητα ποιεῖ«. 252) Κατὰ θεομηνίαν, ὡς ἐπιβουλεύσαντες τῷ Θεῷ τῷ ἐν Δελφοῖς. 253) Ἀλεξάνδρου γὰρ εἰς Πέρσας ἀπόντος, ἐπιτήδειον εἶναι κρίναντες τὸν καιρὸν, τοὺς Ἕλληνας συνέστησαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας. Νικηθέντες δὲ κατὰ κράτος τὸ β'. ἔτος τῆς ριδ'. Ὀλυμπ. ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου, ἐπιτροπεύοντος τῆς Μακεδονίας, ὑπέστησαν ὅσα ἐδῶ περιγράφει ὁ ῥήτωρ, ὡς ὁ Ἀρριανὸς (Α'., θ'). 254) Ἔργ. καὶ Ἡμ. 245, κ. ε.

« Πολλάκι δὲ[255] ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἀπηύρα,
ὅς κεν ἀλιτραίνῃ καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται[256].
Τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγα πῆμα δῶκε Κρονίων[257],
λοιμὸν ὁμοῦ καὶ λιμὸν, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί·
Ἢ τῶν γε στρατὸν εὐρὺν ἀπώλεσεν, ἢ ὅ γε τεῖχος,
Ἢ νέας ἐν πόντῳ Κρονίδης ἀποτίννυται αὐτῶν.

Ἐὰν δὲ, περιελόντες τοῦ Ποιητοῦ τὸ μέτρον, τὰς γνώμας ἐξετάζητε, οἶμαι ὑμῖν δόξειν οὐ ποιήματα Ἡσιόδου εἶναι, ἀλλὰ χρησμὸν εἰς τὴν Δημοσθένους πολιτείαν. καὶ γὰρ ναυτικὴ καὶ πεζὴ στρατιὰ καὶ πόλεις ἄρδην εἰσὶν ἀνηρπασμέναι ἐκ τῆς τούτου πολιτείας.

Ἀλλ', οἶμαι, οὔτε Φρυνώνδας, οὔτε Εὐρύβατος[257*], οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος καὶ γόης ἐγένετο, ὅς, ὦ γῆ καὶ θεοὶ καὶ δαίμονες καὶ ἄνθρωποι ὅσοι βούλεσθε ἀκούειν τἀληθῆ, τολμᾷ λέγειν, βλέπων εἰς τὰ πρόσωπα τὰ ὑμέτερα, ὡς ἄρα Θηβαῖοι τὴν συμμαχίαν ὑμῖν ἐποιήσαντο οὐ διὰ τὸν καιρὸν, οὐ διὰ τὸν φόβον τὸν περιστάντα αὐτοὺς, οὐδὲ διὰ τὴν ὑμετέραν δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὰς Δημοσθένους δημηγορίας! καί τοι πολλὰς μὲν τούτου πρότερον πρεσβείας ἐπρέσβευσαν εἰς Θήβας οἱ μάλιστα οἰκείως ἐκείνοις διακείμενοι· πρῶτος μὲν Θρασύβουλος ὁ Κολλυτεὺς[258], ἀνὴρ ἐν Θήβαις πιστευθεὶς ὡς οὐδεὶς ἕτερος· πάλιν Θράσων ὁ Ἐρχιεὺς[259], πρόξενος ὢν Θηβαίοις· Λεωδάμας ὁ Ἀχαρνεὺς[260] οὐχ ἧττον Δημοσθένους λέγειν δυνάμενος, ἀλλ' ἔμοι γε καὶ ἡδίων· Ἀρχέδημος ὁ Πήληξ[261], καὶ δυνατὸς εἰπεῖν καὶ πολλὰ κεκινδυνευκὼς ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ Θηβαίους· Ἀριστοφῶν ὁ Ἀζηνιεὺς[262], πλεῖστον χρόνον τὴν τοῦ βοιωτιάζειν ὑπομείνας αἰτίαν· Πύῤῥανδρος ὁ Ἀναφλύστιος, ὃς ἔτι καὶ νῦν ζῇ. ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς πώποτε αὐτοὺς ἠδυνήθη προτρέψασθαι εἰς τὴν ὑμετέραν φιλίαν· τὸ δ' αἴτιον οἶδα μὲν, λέγειν δ' οὐδὲν δέομαι διὰ τὰς ἀτυχίας αὐτῶν[263]. ἀλλ', οἶμαι, ἐπειδὴ Φίλιππος αὐτῶν ἀφελόμενος Νίκαιαν[264] Θετταλοῖς παρέδωκε, καὶ τὸν πόλεμον, ὃν πρότερον ἐξήλασεν ἐκ τῆς χώρας τῆς τῶν Βοιωτῶν, τοῦτον πάλιν τὸν αὐτὸν πόλεμον ἐπήγαγε διὰ τῆς Φωκίδος ἐπ' αὐτὰς τὰς Θήβας, καὶ τὸ τελευταῖον Ἐλάτειαν καταλαβὼν ἐχαράκωσε καὶ φρουρὰν εἰσήγαγεν, ἐνταῦθ' ἤδη, ἐπεὶ τὸ δεινὸν αὐτῶν ἥπτετο,

---

255) Ἐν ἄλλαις· Δή: καὶ ἐν ἄλλοις: Καί. 256) Ἐν ἄλλοις: Μητιάαται.

257) Ἐν ἄλλαις· Μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων. 257*) Διαβόητος ἐπὶ μοχθηρίᾳ· ὧν ὁ μὲν Φρυνώνδας συκοφαντῶν ἐπὶ μισθῷ, κατέστησε τὸ ὄνομά του συνώνυμον τῷ Πονηρός· « Ὦ μιαρὲ καὶ Φρυνώνδα καὶ πονηρὲ σύ », Ἀριστοφ. Ἀμφιάρ. Ὁ δὲ Εὐρυβάτης, Ἐφέσιος τὴν πατρίδα, λαβὼν χρήματα παρὰ Κροίσου πρὸς στρατολογίαν, ἐνεχείρισεν αὐτὰ τῷ Κύρῳ, μεταταξάμενος πρὸς αὐτόν. 258) Ἄλλος μεταγενέστερος τοῦ περιφήμου Θρασυβούλου, ὅστις ἦτον Στειριεύς. 259) Τούτου μέμνηται καὶ Δείναρχος (ἐν τῷ κατὰ Δημοσθ.), ὡς συνεργήσαντος ἀποδοθῆναι ὑπὸ τῶν Λακεδ. τοῖς Θηβ. τὴν Καδμείαν. 260) Μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. Τὴν περὶ τὸ λέγειν δεινότητά του μαρτυρεῖ καὶ ὁ Δημοσθ. ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην.

261) Ὁ Πήληξ δῆμος ἦν τῆς Λεοντίδος φυλῆς, κατὰ τὸν Διόδωρον. 262) Τρεῖς Ἀριστοφῶντας διακρίνει ὁ Ruhnk. (Hist. Crit. Orat. Graec. P. XLV, κ. ε.)· ἴδε καὶ τὴν 168 σημ. τοῦ Περὶ στεφ. 263) Ἴσως ἤθελε νὰ εἴπῃ Ἀνοησίαν, Ἀναισθησίαν, καθὼς τὸ εἶπε καὶ ὁ Δημοσθ. 264) Πολλαὶ πόλεις ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἦτον, κατὰ τὸν Στεφ., τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν, καὶ ἔκειτο κατὰ τὸν Στράβ., παρὰ τὰς Θερμοπύλας. Ταύτην ἐν τῷ Φωκικῷ πολέμῳ ἀφείλοντο τοὺς Θεσσαλοὺς οἱ Φωκεῖς, ὁ δὲ Φίλιππος ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς, ἵνα τοὺς δελεάσῃ.

μετεπέμψαντο Ἀθηναίους, καὶ ὑμεῖς ἐξήλθετε καὶ εἰσῄειτε εἰς τὰς Θήβας, ἐν τοῖς ὅπλοις διεσκευασμένοι, καὶ οἱ πεζοὶ καὶ οἱ ἱππεῖς, πρὶν περὶ συμμαχίας μίαν μόνην συλλαβὴν γράψαι Δημοσθένην· ὁ δ' εἰσάγων ἦν ὑμᾶς εἰς τὰς Θήβας καιρὸς καὶ φόβος καὶ χρεία συμμαχίας, ἀλλ' οὐ Δημοσθένης· ἐπεὶ περί γε ταύτας τὰς πράξεις τρία τὰ πάντων μέγιστα Δημοσθένης εἰς ὑμᾶς ἐξημάρτηκε· πρῶτον μὲν, ὅτι Φιλίππου τῷ μὲν ὀνόματι πολεμοῦντος ὑμῖν, τῷ δὲ ἔργῳ πολὺ μᾶλλον μισοῦντος Θηβαίους, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα δεδήλωκε[265]· καὶ τί δεῖ τὰ πλείω λέγειν; ταῦτα μὲν τὰ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἀπεκρύψατο, προσποιησάμενος δὲ μέλλειν τὴν συμμαχίαν γενήσεσθαι οὐ διὰ τοὺς καιροὺς, ἀλλὰ διὰ τὰς αὐτοῦ πρεσβείας, πρῶτον μὲν συνέπεισε τὸν δῆμον μηκέτι βουλεύεσθαι, ἐπὶ τίσι δεῖ ποιήσασθαι τὴν συμμαχίαν, ἀλλ' ἀγαπᾶν μόνον, εἰ γίγνεται· τοῦτο δὲ προλαβὼν, ἔκδοτον μὲν τὴν Βοιωτίαν ἅπασαν ἐποίησε Θηβαίοις, γράψας ἐν τῷ ψηφίσματι » ἐάν τις ἀφιστῆται πόλις ἀπὸ Θηβαίων, βοηθεῖν Ἀθηναίους Βοιωτοῖς τοῖς ἐν Θήβαις «, τοῖς ὀνόμασι κλέπτων καὶ μεταφέρων τὰ πράγματα, ὥσπερ εἴωθεν· ὡς τοὺς Βοιωτοὺς, ἔργῳ κακῶς πάσχοντας, τὴν τῶν ὀνομάτων σύνθεσιν τῶν Δημοσθένους ἀγαπήσοντας, ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἐφ' οἷς κακῶς πεπόνθεσαν ἀγανακτήσοντας· δεύτερον δὲ, τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἀναλωμάτων[266] τὰ μὲν δύο μέρη ὑμῖν ἀνέθηκεν, οἷς ἦσαν ἀπωτέρω[267] οἱ κίνδυνοι, τὸ δὲ τρίτον μέρος Θηβαίοις, δωροδοκῶν ἐφ' ἑκάστοις τούτων, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τὴν μὲν κατὰ θάλατταν ἐποίησε κοινὴν, τὸ δ' ἀνάλωμα ἴδιον ὑμέτερον, τὴν δὲ κατὰ γῆν, εἰ μὴ δεῖ ληρεῖν, ἄρδην φέρων ἀνέθηκε Θηβαίοις, ὥστε παρὰ τὸν γενόμενον πόλεμον[268] μὴ κύριον γενέσθαι Στρατοκλέα, τὸν ὑμέτερον στρατηγὸν[269], βουλεύσασθαι περὶ τῆς τῶν στρατιωτῶν σωτηρίας· καὶ ταῦτ' οὐκ ἐγὼ μὲν κατηγορῶ, ἕτεροι δὲ παραλείπουσιν, ἀλλὰ κἀγὼ λέγω, καὶ πάντες ἐπιτιμῶσι, καὶ ὑμεῖς σύνιστε καὶ οὐκ ὀργίζεσθε. ἐκεῖνο γὰρ πεπόνθατε πρὸς Δημοσθένην· συνείθισθε ἤδη τἀδικήματα αὐτοῦ ἀκούειν, ὥστε οὐ θαυμάζετε. Δεῖ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀγανακτεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι, εἰ χρὴ τὰ λοιπὰ τῇ πόλει καλῶς ἔχειν.

Δεύτερον δὲ καὶ πολὺ τούτου μεῖζον ἀδίκημα ἠδίκησεν, ὅτι τὸ βουλευτήριον τὸ τῆς πόλεως καὶ τὴν δημοκρατίαν ἄρδην ἔλαθεν ὑφελόμενος καὶ μετήνεγκεν εἰς Θήβας εἰς τὴν Καδμείαν, τὴν κοινωνίαν τῶν πράξεων τοῖς Βοιωτάρχαις[270] συνθέμενος· καὶ τηλικαύτην αὐτὸς αὑτῷ δυναστείαν κατεσκεύασεν, ὥστ' ἤδη παριὼν ἐπὶ τὸ βῆμα πρεσβεύσειν μὲν ἔφη ὅποι ἂν αὐτῷ δοκῇ, κἂν μὴ ὑμεῖς ἐκπέμπητε, εἰ δέ τις αὐτῷ τῶν στρατηγῶν ἀντείποι,

---

265) Διότι, μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ὁ Φίλιππος φιλανθρωπότατα μὲν προσηνέχθη τοῖς Ἀθηναίοις, πικρότατα δὲ τοῖς Θηβαίοις. 266) (Ἐκ) τῶν ἀναλωμ. 267) Τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου. 268) Τὸν ἐν Χαιρωνείᾳ. 269) Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελ. ἀναφέρει στρατηγοὺς τῶν Ἀθην. ἐν τῇ κατὰ Χαιρώνειαν μάχῃ Χάρητα καὶ Λυσικλῆν· Ὁ δὲ Πολύαινος Χάρητα καὶ Πρόξενον. Περὶ δὲ τοῦ Στρατοκλέους τούτου λέγει ὅτι » ἐκβοήσας, ὡς οὐ χρὴ ἀποστῆναι προσκειμένους, ἕως ἂν τοὺς πολεμίους κατακλείσωμεν εἰς Μακεδονίαν, οὐκ ἀνῆκε διώκων «. Ἀναφέρεται δ' οὗτος ὡς ἰταμὸς καὶ αὐθάδης, καὶ ὑπῆρξεν εἷς τῶν κατηγόρων τοῦ Δημοσθένους διὰ τὰ Ἁρπάλεια χρήματα. 270) Οἱ Βοιωτάρχαι ἦσαν, κατά τινες μὲν ἕνδεκα, κατ' ἄλλους δὲ, δώδεκα τὸν ἀριθμόν.

καταδουλούμενος τοὺς ἄρχοντας καὶ συνεθίζων μηδὲν αὐτῷ ἀντιλέγειν, διαδικασίαν ἔφη γράψειν τῷ βήματι πρὸς τὸ στρατηγεῖον[271]· πλείω γὰρ ὑμᾶς ἀγαθὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἔφη ἀπὸ τοῦ βήματος πεπονθέναι, ἢ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐκ τοῦ στρατηγείου. μισθοφορῶν δ' ἐν τῷ ξενικῷ κεναῖς χώραις[272], καὶ τὰ στρατιωτικὰ χρήματα κλέπτων, καὶ τοὺς μυρίους ξένους ἐκμισθώσας Ἀμφισσεῦσι, πολλὰ διαμαρτυρομένου καὶ σχετλιάζοντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐμοῦ, προσέμιξε φέρων, ἀναρπασθέντων τῶν ξένων, τὸν κίνδυνον ἀπαρασκεύῳ τῇ πόλει. Τί γὰρ ἂν οἴεσθε Φίλιππον ἐν τοῖς τότε καιροῖς εὔξασθαι; οὐ χωρὶς μὲν πρὸς τὴν πολιτικὴν[273] δύναμιν, χωρὶς δ' ἐν Ἀμφίσσῃ πρὸς τοὺς ξένους διαγωνίσασθαι, ἀθύμους δὲ τοὺς Ἕλληνας λαβεῖν τηλικαύτης πληγῆς προγεγενημένης; Καὶ τηλικούτων κακῶν αἴτιος γεγενημένος Δημοσθένης, οὐκ ἀγαπᾷ εἰ μὴ δίκην δέδωκεν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ χρυσῷ στεφάνῳ στεφανωθήσεται, ἀγανακτεῖ· οὐδ' ἱκανόν ἐστιν αὐτῷ ἐναντίον ὑμῶν κηρύττεσθαι, ἀλλ' εἰμὴ τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον ἀναῤῥηθήσεται, τοῦτ' ἤδη ἀγανακτεῖ. οὕτως, ὡς ἔοικε, πονηρὰ φύσις μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαβομένη, δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς.

Τρίτον δὲ καὶ τῶν προειρημένων μέγιστόν ἐστιν, ὃ μέλλω λέγειν. Φιλίππου γὰρ οὐ καταφρονοῦντος τῶν Ἑλλήνων, οὐδ' ἀγνοοῦντος, οὐ γὰρ ἦν ἀσύνετος, ὅτι περὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἐν ἡμέρας σμικρῷ μέρει διαγωνιεῖται, καὶ διὰ ταῦτα βουλομένου ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, καὶ πρεσβείας ἀποστέλλειν μέλλοντος, καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐν Θήβαις φοβουμένων τὸν ἐπιόντα κίνδυνον εἰκότως· οὐ γὰρ ῥήτωρ ἀστράτευτος καὶ λιπὼν τὴν τάξιν[275] αὐτοὺς ἐνουθέτησεν, ἀλλ' ὁ Φωκικὸς πόλεμος δεκαετὴς[276] γεγονὼς ἀείμνηστον παιδείαν αὐτοὺς ἐπαίδευσε· τούτων δ' ἐχόντων οὕτως, αἰσθόμενος Δημοσθένης, καὶ τοὺς Βοιωτάρχας ὑποπτεύσας μέλλειν εἰρήνην ἰδίᾳ ποιεῖσθαι, χρυσίον ἄνευ αὐτοῦ παρὰ Φιλίππου λαβόντας, ἀβίωτον ἡγησάμενος εἶναι, εἴτινος ἀπολειφθήσεται δωροδοκίας, ἀναπηδήσας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδενὸς ἀνθρώπων λέγοντος οὔθ' ὡς δεῖ ποιεῖσθαι πρὸς Φίλιππον εἰρήνην, οὔθ' ὡς οὐ δεῖ, ἀλλ' ὡς ᾤετο, τοῦτο κήρυγμά τι τοῖς Βοιωτάρχαις προκηρύττων ἀναφέρειν ἑαυτῷ τὰ μέρη τῶν λημμάτων[277], διώμνυτο τὴν Ἀθηνᾶν, ἥν, ὡς ἔοικε, Φειδίας ἐνεργολαβεῖν[278] εἰργάσατο καὶ ἐνεπιορκεῖν Δημοσθένει, ἦ μὴν, εἴ τις ἐρεῖ, ὡς χρὴ πρὸς Φίλιππον εἰρήνην ποιήσασθαι, ἀπάξειν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐπιλαβόμενος τῶν τριχῶν, ἀπομιμούμενος τὴν Κλεοφῶντος[279]

---

271) Μεταξὺ τῶν ῥητόρων, ἢ τῶν στρατηγῶν. 272) Θέσεις στρατιωτικὰς, διὰ τὰς ὁποίας ἐπληρόνετο εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς μισθὸς, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν τεταγμένοι εἰς αὐτὰς στρατιῶται, καθὼς καὶ παρ' ἡμῖν τὰ καλότυχα τ α γ ή ν ι α ! 273) Τὴν ἐκ πολιτῶν συγκειμένην.
274) Ἥττης τῆς γενομένης ἐν Ἀμφίσσῃ πρὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ. 275) Ἐννοεῖ τὸν Δημοσθένην. 276) Ἡ διάρκεια τοῦ Φωκικοῦ πολέμου διαφόρως ὑπὸ τῶν συγγραφέων λογαριάζεται, ἀρχὴν αὐτοῦ ἄλλην ἄλλων ποιουμένων. 277) Νὰ δώσουν καὶ αὐτοῦ μερίδιον ἐκ τῶν λημμάτων. 278) Κερδοσκοπεῖν ἐν αὐτῇ (δι' αὐτῆς). 279) Λυροποιὸς ἦν οὗτος. παρεγγραφεὶς αἰσχρῶς πολίτης, καὶ διεφθαρκὼς νομῇ χρημάτων τὸν δῆμον. Ὅς, μετὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν, ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος (τὸ γ'. ἔτος τῆς ϟγ'. Ὀλυμπ.), τῶν Λακεδαιμονίων βουλομένων εἰρήνην ἄγειν καὶ ἐκ Δεκελείας ἀπιέναι, ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεθύων καὶ θώρακα ἐνδεδυκὼς, ἀποκόψειν ἠπείλει μαχαίρᾳ τὸν τράχηλον, εἴ τις εἰρήνης μνησθήσεται «, Σχολ. καὶ Αἰσχ. Παραπρεσϐ. §. κέ.

πολιτείαν, ὃς ἐπὶ τοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμου, ὡς λέγεται, τὴν πόλιν ἀπώλεσεν. ὡς δ' οὐ προσεῖχον αὐτῷ οἱ ἄρχοντες οἱ ἐν ταῖς Θήβαις, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ὑμετέρους πάλιν ἀνέστρεψαν[280] ἐξεληλυθότας, ἵνα βουλεύσησθε περὶ τῆς εἰρήνης, ἐνταῦθ' ἤδη παντάπασιν ἔκφρων ἐγένετο, καὶ παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα προδότας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Βοιωτάρχας ἀπεκάλεσε, καὶ γράψειν ἔφη ψήφισμα, ὁ τοῖς πολεμίοις οὐδέποτ' ἀντιβλέψας, πέμπειν ὑμᾶς πρέσβεις εἰς Θήβας, αἰτήσοντας Θηβαίους δίοδον ἐπὶ Φίλιππον. ὑπεραισχυνθέντες δὲ οἱ ἐν Θήβαις ἄρχοντες, μὴ δόξωσιν ὡς ἀληθῶς εἶναι προδόται τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ μὲν τῆς εἰρήνης ἀπετράποντο, ἐπὶ δὲ τὴν παράταξιν ὥρμησαν.

Ἔνθα δὴ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἄξιόν ἐστιν ἐπιμνησθῆναι, οὓς οὗτος, ἀθύτων καὶ ἀκαλλιερήτων ὄντων τῶν ἱερῶν, ἐκπέμψας ἐπὶ τὸν πρόδηλον κίνδυνον ἐτόλμησε, τοῖς δραπέταις ποσὶ καὶ λελοιπόσι τὴν τάξιν ἀναβὰς ἐπὶ τὸν τάφον τῶν τελευτησάντων, ἐγκωμιάζειν τὴν ἐκείνων ἀρετήν. Ὦ πρὸς μὲν τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων ἁπάντων ἀνθρώπων ἀχρηστότατε, πρὸς δὲ τὴν ἐν τοῖς λόγοις τόλμαν θαυμασιώτατε, ἐπιχειρήσειν[281] ἐθελήσεις αὐτίκα μάλα, βλέπων εἰς τὰ τούτων πρόσωπα, λέγειν, ὡς δεῖ σε ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς στεφανοῦσθαι; ἐὰν δ' οὗτος λέγῃ, ὑμεῖς ὑπομενεῖτε, καὶ συναποθανεῖται τοῖς τελευτήσασιν, ὡς ἔοικε, καὶ ἡ ὑμετέρα μνήμη; Γένεσθε δή μοι μικρὸν χρόνον τὴν διάνοιαν[282] μὴ ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἀλλ' ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ νομίσατε ὁρᾶν προϊόντα τὸν κήρυκα καὶ τὴν ἐκ τοῦ ψηφίσματος[283] ἀνάρρησιν μέλλουσαν γίγνεσθαι, καὶ λογίσασθε, πότερ' οἴεσθε τοὺς οἰκείους τῶν τελευτησάντων πλείω δάκρυα ἀφήσειν ἐπὶ ταῖς τραγῳδίαις καὶ τοῖς ἡρωϊκοῖς πάθεσι τοῖς μετὰ ταῦτα[284] ἐπεισιοῦσιν, ἢ ἐπὶ τῇ τῆς πόλεως ἀγνωμοσύνῃ. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀλγήσειεν ἄνθρωπος Ἕλλην ἢ[285] καὶ παιδευθεὶς ἐλευθέρως, ἀναμνησθεὶς ἐν τῷ θεάτρῳ ἐκεῖνό γε, εἰ μηδὲν ἕτερον, ὅτι ταύτῃ ποτὲ τῇ ἡμέρᾳ μελλόντων ὥσπερ νυνὶ τῶν τραγῳδῶν γίνεσθαι[286], ὅτ' εὐνομεῖτο μᾶλλον ἡ πόλις καὶ βελτίοσι προστάταις ἐχρῆτο, προελθὼν ὁ κῆρυξ καὶ παραστησάμενος τοὺς ὀρφανούς, ὧν οἱ πατέρες ἦσαν ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότες, νεανίσκους πανοπλίᾳ κεκοσμημένους, ἐκήρυττε τὸ κάλλισον κήρυγμα καὶ προτρεπτικώτατον πρὸς ἀρετήν, ὅτι τούςδε τοὺς νεανίσκους, ὧν οἱ πατέρες ἐτελεύτησαν ἐν τῷ πολέμῳ ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, μέχρι μὲν ἥβης[287] ὁ δῆμος ἔτρεφε, νυνὶ δὲ καθοπλίσας τῇδε τῇ πανοπλίᾳ ἀφίησιν ἀγαθῇ τύχῃ τρέπεσθαι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν[288], καὶ καλεῖ εἰς προεδρίαν[289]. Τότε μὲν ταῦτ' ἐκήρυττεν, ἀλλ' οὐ νῦν, ἀλλὰ παραστησάμενος τὸν τῆς ὀρφανίας τοῖς παισὶν αἴτιον τί ποτ' ἂν ἐρεῖ[289*], ἢ τί φθέγξεται; καὶ γὰρ ἐὰν αὐτὰ διεξίῃ τὰ ἐκ τοῦ ψηφίσματος προστάγματα,

280) Τοὺς ἔστειλαν ὀπίσω. 281) Περιέκλεισάν τινες τὸ Ἐπιχειρήσειν, ὡς σόλοικον ἐν μέλλοντι ἀπὸ ῥήματος βουλητικοῦ: ἀλλὰ παραδείγματα τοιαύτης συντάξεως οὐκ ὀλίγα συνήθροισεν ὁ Lobeck (Parerga post Phryn.) ἐκ τῶν ἀρίστων συγγραφέων. 282) (Κατὰ) τὴν διάνοιαν· συνηθέστερον δὲ ἐκφέρεται κατὰ δοτικήν. 283) Κατὰ τὸ ψήφισμα.
284) Μετὰ τὴν τοῦ ψηφ. ἀνάρρησιν. 285) Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων ἐλλείπει ὁ Ἤ. 286) Ἴδε σημ. 118 τοῦ Περὶ στεφ. τοῦ Δημοσθ. 287) Ἴδε σημ. 223. 288) (ἐνν.) Ἔργα. 289) Ἴδε σημ. 143. 289*) Ὀρθότερον: Ἀνερεῖ.

ἀλλ' οὐ τό γ' ἐκ τῆς ἀληθείας αἰσχρὸν σιωπηθήσεται, ἀλλὰ τἀναντία δόξει[290] τῇ τοῦ κήρυκος φωνῇ φθέγγεσθαι· ὅτι τόνδε τὸν ἄνδρα, εἰ δὴ καὶ οὗτος ἀνὴρ[291], στεφανοῖ ὁ δῆμος ὁ [τῶν] Ἀθηναίων ἀρετῆς ἕνεκα τὸν κάκιστον, ἀνδραγαθίας ἕνεκα τὸν ἄνανδρον καὶ λελοιπότα τὴν τάξιν. Μή, πρὸς τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ἱκετεύω ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τρόπαιον ἵστατε ἀφ'[292] ὑμῶν αὐτῶν ἐν τῇ τοῦ Διονύσου ὀρχήστρᾳ, μηδ' αἱρεῖτε παρανοίας[293] ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, μηδ' ὑπομιμνήσκετε τῶν ἀνιάτων καὶ ἀνηκέστων κακῶν τοὺς ταλαιπώρους Θηβαίους, οὓς φυγόντας διὰ τοῦτον ὑποδέδεχθε τῇ πόλει, ὧν ἱερὰ καὶ τέκνα καὶ τάφους ἀπώλεσεν ἡ Δημοσθένους δωροδοκία καὶ τὸ βασιλικὸν[294] χρυσίον· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς σώμασιν οὐ παρεγένεσθε, ἀλλὰ ταῖς γε διανοίαις ἀποβλέψατ' αὐτῶν εἰς τὰς συμφοράς, καὶ νομίσατε ὁρᾶν ἁλισκομένην τὴν πόλιν, τειχῶν κατασκαφὰς[295], ἐμπρήσεις οἰκιῶν, ἀγομένας γυναῖκας καὶ παῖδας εἰς δουλείαν, πρεσβύτας ἀνθρώπους, πρεσβύτιδας γυναῖκας ὀψὲ μεταμανθάνοντας[295*] τὴν ἐλευθερίαν, κλαίοντας, ἱκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργιζομένους οὐ τοῖς τιμωρουμένοις, ἀλλὰ τοῖς τούτων αἰτίοις, ἐπισκήπτοντας μηδενὶ τρόπῳ τὸν τῆς Ἑλλάδος ἀλιτήριον στεφανοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν δαίμονα καὶ τὴν τύχην[296] τὴν συμπαρακολουθοῦσαν τῷ ἀνθρώπῳ φυλάξασθαι· οὔτε γὰρ πόλις οὔτ' ἀνὴρ ἰδιώτης οὐδεὶς πώποτε καλῶς ἀπήλλαξε[297] Δημοσθένει συμβούλῳ χρησάμενος. Ὑμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ ἐπὶ μὲν τοὺς πορθμέας τοὺς εἰς Σαλαμῖνα πορθμεύοντας νόμον ἔθεσθε, ἐάν τις αὐτῶν ἄκων ἐν τῷ πόρῳ πλοῖον ἀνατρέψῃ, τούτῳ μὴ ἐξεῖναι πάλιν πορθμεῖ γενέσθαι, ἵνα μηδεὶς αὐτοσχεδιάζῃ[298] εἰς τὰ τῶν Ἑλλήνων σώματα, τὸν δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν πόλιν ἄρδην ἀνατετραφότα τοῦτον ἐάσετε πάλιν ἀπευθύνειν τὰ κοινά;

Ἵνα δ' εἴπω καὶ περὶ τοῦ τετάρτου καιροῦ καὶ τῶν νυνὶ[299] καθεστηκότων πραγμάτων, ἐκεῖνο ὑμᾶς ὑπομνῆσαι βούλομαι, ὅτι Δημοσθένης οὐ τὴν ἀπὸ στρατοπέδου μόνον τάξιν ἔλιπεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ τῆς πόλεως, τριήρη προσ-

---

290) Τὸ αἰσχρὸν ἢ ἡ ἀλήθεια. 291) Διότι παντοῦ τὸν λοιδορεῖ ὡς ἄνανδρον, καὶ ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. (§. μγ'.) τὸν λέγει ῥητῶς Ἀνδρόγυνον. 292)=Καθ' ὑμῶν. 293) Καταδικάζετε ὡς παράφρονα. 294) Τὸ τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως, ᾧ δῆθεν Δημοσθένης δεκασθείς, ἐκίνησε τοὺς Θηβαίους εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποστασίαν. 295) Ἐθαυμάσθη κ. ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἡ περιγραφὴ αὕτη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ῥητόρων πολλοὶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ τὴν μιμηθοῦν, μίμησιν οὖσαν καὶ αὐτὴν τοῦ ἀμιμήτου Ὁμήρου, τὸν ὁποῖον ὁ Αἰσχίνης ἐσπούδαζε, φαίνεται, οὐκ ἐν παρέργῳ. Ἀλλὰ μὲ πόσην δύναμιν καταβάλλει τὴν δεινότητα τῆς περιγραφῆς ταύτης ὁ Δημοσθένης διὰ τοῦ ἐξῆς εἰρωνικοῦ ἐπιχειρήματος: » Δῆλον γὰρ » ὅτι σὺ μὲν ἀλγεῖς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, Αἰσχίνη, καὶ τοὺς Θηβαίους ἐλεεῖς, κτήματα » ἔχων ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ γεωργῶν τὰ ἐκείνων· ἐγὼ δὲ χαίρω, ὃς εὐθὺς ἐξῃτούμην ὑπὸ » τοῦ ταῦτα πράξαντος, « ! 295*) Ἡ ἐξήγησις τοῦ μακαρίτου Δούκα δέν μοι φαίνεται πιθανή, καὶ νομίζω ὅτι τὸ Ὀψὲ Μεταμανθάνειν τὴν ἐλευθερίαν, ἑρμηνευτέον κοινῶς: Ξεσυνειθίζουν τὴν ἐλευθερίαν ἐξώρας: διότι, γέροντες ἤδη, τὴν ἔχασαν, οἱ μὲν αἰχμαλωτισθέντες, οἱ δὲ μετοικοῦντες. 296) Τὴν κακήν, τὴν ὁποίαν καὶ τώρα ἀκόμη πολλοὶ κ. πιστεύουν καὶ φοβοῦνται ὡς συμπαρακολουθοῦσαν ὄχι μόνον ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ τόπους κ. χρόνους τινάς!! 297) Ἀνάλογον φράσιν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Τοῦρκοι: Φθηνὰ τὰ γλύτωσεν. Οἱ δὲ Γάλλοι, ἔτι μᾶλλον οἰκειότερον πρὸς τὸ Ἑλληνικόν: il échappa belle. 298) Κερδοσκοπῇ ἐκ τοῦ προχείρου. Ἐσημειώθη δὲ καὶ ὑπ' ἄλλων τὸ κύριον τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ τῆς Σχεδίας, ἐπειδὴ περὶ πορθμέων ὁ λόγος. 299) Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην.

λαβὼν ὑμῶν, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἠργυρολόγησε[500]· καταγαγούσης δ' αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν τῆς ἀπροσδοκήτου[501] σωτηρίας, τοὺς μὲν πρώτους χρόνους ὑπότρομος ἦν ἄνθρωπος, καὶ παριὼν ἡμιθνὴς ἐπὶ τὸ βῆμα εἰρηνοφύλακα[502] ὑμᾶς ἐκέλευεν αὐτὸν χειροτονεῖν· ὑμεῖς δὲ κατὰ μὲν τοὺς πρώτους χρόνους οὐδ' ἐπὶ τὰ ψηφίσματα εἰᾶτε[503] τὸ Δημοσθένους ἐπιγράφειν ὄνομα, ἀλλὰ Ναυσικλεῖ[504] τοῦτο προσετάττετε· νυνὶ δ' ἤδη καὶ στεφανοῦσθαι ἀξιοῖ. ἐπειδὴ δ' ἐτελεύτησε μὲν Φίλιππος, Ἀλέξανδρος δ' εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστη, πάλιν αὖ[505] τερατευόμενος, ἱερὰ μὲν ἱδρύσατο Παυσανίου[506], εἰς αἰτίαν δὲ εὐαγγελίων θυσίας τὴν βουλὴν κατέστησεν[507], ἐπωνυμίαν δ' Ἀλεξάνδρῳ Μαργίτην[508] ἐτίθετο, ἀπετόλμα δὲ λέγειν, ὡς οὐ κινηθήσεται ἐκ Μακεδονίας· ἀγαπᾶν γὰρ αὐτὸν ἔφη ἐν Πέλλῃ περιπατοῦντα καὶ τὰ σπλάγχνα φυλάττοντα[509]. καὶ ταῦτα λέγειν ἔφη οὐκ εἰκάζων, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδώς, ὅτι αἵματός ἐστιν ἡ ἀρετὴ ὠνία, αὐτὸς οὐκ ἔχων αἷμα[510] καὶ θεωρῶν τὸν Ἀλέξανδρον οὐκ ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀνανδρίας. ἤδη δ' ἐψηφισμένων Θετταλῶν ἐπιστρατεύειν ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν, καὶ τοῦ νεανίσκου[511] τὸ πρῶτον παροξυνθέντος εἰκότως, ἐπειδὴ περὶ Θήβας ἦν τὸ στρατόπεδον, πρεσβευτὴς ὑφ' ὑμῶν χειροτονηθείς, ἀποδρὰς ἐκ μέσου τοῦ Κιθαιρῶνος ἧκεν ὑποστρέψας, οὔτ' ἐν εἰρήνῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ χρήσιμον ἑαυτὸν παρέχων. καὶ τὸ πάντων δεινότατον, ὑμεῖς μὲν τοῦτον οὐ προὔδοτε, οὐδ' εἰάσατε κριθῆναι ἐν τῷ τῶν Ἑλλήνων συνεδρίῳ· οὗτος δ' ὑμᾶς νῦν προδέδωκεν, εἴπερ ἀληθῆ ἐστιν ἃ λέγεται. ὡς γάρ φασιν οἱ πάραλοι[512] καὶ οἱ πρεσβεύσαντες πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ τὸ πρᾶγμα εἰκότως πιστεύεται, ἔστι τις Ἀριστίων Πλαταϊκὸς[513], ὁ τοῦ Ἀριστοβούλου τοῦ φαρμακοπώλου υἱός, εἴ τις ἄρα καὶ ὑμῶν γιγνώσκει. οὗτός ποτε ὁ νεανίσκος, ἑτέρων τὴν ὄψιν διαφέρων[514]

[500]) Σταλεὶς πάντως ὑπὸ τῆς πόλεως. πρὸς εἴσπραξιν τῶν φόρων (ἀργυρολογίαν) ἀπὸ τῶν συμμάχων πόλεων. [501]) Διότι κανεὶς δὲν ἤλπιζεν ὅτι ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν νίκην ἤθελε φερθῇ τόσον μετρίως, χωρὶς νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. [502]) Φύλακα τῆς πρὸς τὸν Φίλιππον εἰρήνης. [503]) Ὄχι οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ἀπέφευγε νὰ ἐπιγράφῃ τὸ ἴδιόν του ὄνομα εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ἐπρότεινε ψηφίσματα· ἐπέγραφε δέ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου, « ἐν μέρει τῶν φίλων ἕκαστον, ἐξοιωνιζόμενος τὸν ἴδιον δαίμονα » κ. τὴν τύχην, ἕως αὖθις ἀνεθάρρησε, Φιλίππου τελευτήσαντος «. Πιθανώτερον δὲ φαίνεται ὅτι ὄχι διὰ τὴν αἰτίαν αὐτήν, τῆς ὁποίας ἦτον ἀνώτερος πάντως ὁ Δημοσθένης, ἀλλ' οἰκονομῶν τὸν ἰσχύοντα Φίλιππον, καὶ μὴ θέλων νὰ τὸν ἐρεθίζῃ. [504]) Φίλος τοῦ Δημοσθένους, στρατηγήσας, καὶ πολλάκις στεφανωθείς, διὰ τὰς πρὸς τὸν δῆμον εὐεργεσίας τι. Ἐν τῶν περὶ τούτου ψηφισμάτων ἀναφέρει καὶ ὁ Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ Στεφ. [505]) Ἐκ παραλλήλου, σύνηθες τοῖς Ἀττικοῖς. Εἰς τὸν Σοφοκλ. (Φιλοκτ. 252) εὕρηται καί, Αὖθις αὖ πάλιν.

[506]) Τοῦ φονεύσαντος τὸν Φίλιππον, ὡς τυραννοκτόνου. [507]) Περινενόηται καὶ ἴσως καὶ διέστραπται τὸ χωρίον, ὅπερ συντακτέον κατὰ φύσιν ὡδί. Κατέστησε τὴν βουλὴν εἰς αἰτίαν (ὑπαίτιον ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπὶ τῷ ποιῆσαι) θυσίας εὐαγγελίων. Ἀλλ' ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι αὐθόρμητος ὁ δῆμος « εὐθὺς ἔθυον εὐαγγέλια καὶ στεφανοῦν ἐψηφίσαντο Παυσανίαν ». [508]) Πρὸς πᾶν ἔργον ἀδόκιμον, ὁποῖον περιγράφει ὁ Ὅμηρος τὸν Μαργίτην εἰς τὸ ἀπ' αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον ποίημά του, τοῦ ὁποίου μόνον ὀλίγοι στίχοι σώζονται.

[509]) Παρατηροῦντα τὰ ἐντόσθια τῶν ἱερείων, μαντευόμενον, ἢ φυλάττοντα τὰ ἑαυτοῦ σπλάγχνα, προσέχοντα δηλαδὴ μὴ φονευθῇ. [510]) Δηλ. τόλμην, ἀνδρίαν. [511]) Τοῦ Ἀλεξάνδρου, διότι ἦτον τότε 22 ἐτῶν. [512]) Κατὰ διόρθ. ἀντί, Παράλιοι. « Ἐκαλοῦντο δὲ Πάραλοι, κατὰ τὸν Ἁρποκρ., οἱ ἐπιβεβηκότες τῆς Παράλου τριήρους, μιᾶς τῶν πρὸς τὰς δημοσίας χρείας διαπεμπομένων, οἳ διὰ ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν τέτταράς τε ὀβολοὺς ἐλάμβανον, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ οἴκοι ἔμενον, ἄλλα τέ τινα ὑπῆρχεν αὐτοῖς παρὰ τῆς πόλεως ». [513]) Κατ' ἄλλους Σάμιος. [514]) Διαπρέπων.

γενόμενος, ᾤκησε πολὺν χρόνον ἐν τῇ Δημοσθένους οἰκίᾳ· ὅ,τι δὲ πράττων ἢ πάσχων, ἀμφίβολος ἡ αἰτία καὶ τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς εὔσχημον ἐμοὶ λέγειν[514*]. οὗτος, ὡς ἐγὼ ἀκούω, ἠγνοημένος ὅς τις πότ' ἐστι καὶ πῶς βεβιωκώς, τὸν Ἀλέξανδρον ὑποτρέχει[515] καὶ πλησιάζει ἐκείνῳ. διὰ τούτου γράμματα πέμψας ὡς Ἀλέξανδρον ἄδειάν τινα εὕρηται καὶ διαλλαγὰς καὶ πολλὴν κολακείαν πεποίηται. ἐκεῖθεν δὲ θεωρήσατε, ὡς ὅμοιόν ἐστι τὸ πρᾶγμα τῇ αἰτίᾳ[516]. εἰ γάρ τι τούτων ἐφρόνει Δημοσθένης καὶ πολεμικῶς εἶχεν, ὥσπερ καί φησι, πρὸς Ἀλέξανδρον, τρεῖς αὐτῷ καιροὶ κάλλιστοι παραγεγόνασιν, ὧν οὐδενὶ φαίνεται κεχρημένος· εἷς μὲν ὁ πρῶτος, ὅτ' εἰς τὴν ἀρχὴν οὐ πάλαι[517] καθεστηκὼς Ἀλέξανδρος ἀκατασκεύων[518] αὐτῷ τῶν ἰδίων ὄντων εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, ἤκμαζε δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασι καὶ πεζῇ στρατιᾷ, ἄσμενος δ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν συμμαχίαν προσεδέξατο διὰ τοὺς ἐπιφερομένους ἑαυτῷ κινδύνους. Εἶπάς τινα ἐνταῦθα λόγον, Δημόσθενες, ἢ ἔγραψάς τι ψήφισμα; βούλει σε θῶ φοβηθῆναι καὶ χρήσασθαι τῷ ἑαυτοῦ[519] τρόπῳ; καίτοι ῥητορικὴν δειλίαν δημόσιος καιρὸς οὐκ ἀναμένει. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάσῃ τῇ δυνάμει Δαρεῖος καταβεβήκει, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἦν ἀπειλημμένος ἐν Κιλικίᾳ[520], πάντων ἐνδεής, ὡς ἔφησθα σύ, αὐτίκα δὲ μάλα ἤμελλεν, ὡς ἦν ὁ παρὰ σοῦ λόγος, συμπατηθήσεσθαι ὑπὸ τῆς Περσικῆς ἵππου, τὴν δὲ σὴν ἀηδίαν ἡ πόλις οὐκ ἐχώρει καὶ τὰς ἐπιστολάς, ἃς ἐξηρτημένος ἐκ τῶν δακτύλων[521] περιῄεις, ἐπιδεικνύων τισὶ τὸ ἐμὸν πρόσωπον ὡς ἐκπεπληγμένου καὶ ἀθυμοῦντος[522], καὶ χρυσόκερων[523] ἀποκαλῶν καὶ κατεστέφθαι φάσκων, εἴ τι πταῖσμα συμβήσεται Ἀλεξάνδρῳ, οὐδ' ἐνταῦθα ἔπραξας οὐδέν, ἀλλ' εἴς τινα καιρὸν ἀνεβάλλου καλλίω. ὑπερβὰς τοίνυν ἅπαντα ταῦτα ὑπὲρ τῶν νυνὶ[524] καθεστηκότων λέξω. Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ τὸ ξενικὸν ἐπέτυχον μάχῃ καὶ διέφθειραν τοὺς περὶ Κόρραγον[525] στρατιώτας, Ἠλεῖοι δ' αὐτοῖς συμμετεβάλοντο[526] καὶ Ἀχαιοὶ πάντες πλὴν Πελληναίων, καὶ Ἀρκαδία πᾶσα πλὴν Μεγάλης πόλεως[527], αὕτη δὲ ἐπολιορκεῖτο καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπίδοξος ἦν ἁλῶναι, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος

514*) Ὁ Δίϋλλος, ἱστορικός τις τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἁρποκρ., λέγει ἁπλῶς ὅτι ἦτον » ἐκ μειρακυλλίου ἑταῖρος Δημοσθένους, καὶ ἐπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Ἡφαιστίωνα ἕνεκα διαλλαγῶν «. 515) Κολακεύει. 516) Τῇ κατὰ τοῦ Δημοσθένους ὡς πρὸς τὸν Ἀριστίωνα. 517) Οὐ πρὸ πολλοῦ. 518) Ἐν ἄλλοις· Ἀπαρασκεύων.

519) Ὀρθότ. Σαυτοῦ. 520) Ὅπου ἔγινε κ᾽ ἡ πρώτη πρὸς τὸν Δαρεῖον περίφημος μάχη, ἡ ἐν Ἰσσῷ. 521) Διότι οἱ παλαιοὶ ἔδενον ἀπ' ἔξω μὲ κλωστὴν τὰς ἐπιστολάς των, καθὼς συνειθίζεται κ᾽ τώρα ἀκόμη εἰς τὰ σιγγίλια λεγόμενα γράμματα τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλ. 522) Διὰ τὴν δεινὴν θέσιν ὅθεν τοῦ Ἀλεξάνδρου. 523) Ὡς ταῦρον ἀπαγόμενον εἰς θυσίαν. διότι τῶν τοιούτων κατεχρύσωναν τὰ κέρατα, καὶ τοὺς ἐστεφάνοναν· ὅθεν καὶ ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Φίλιππον ὑπὸ τῆς Πυθίας, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του, χρησμός· » Ἔστεπται μὲν ὁ ταῦρος, ἔχει τέλος, ἔστιν ὁ θύσων «, 524) Ἡ ὑπεράρκτιος αὕτη ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένετο ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἐν Ἀρβήλοις μάχην, συγκροτηθεῖσαν, κατὰ τὸν Ἀρρ. (βιβλ. Γ'.), ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἄρχοντος Ἀθήνησι, μηνὸς Πυανεψιῶνος. Μετὰ τὸν Ἀριστοφάνην ἦτον ἄρχων Ἀριστοφῶν. Τὸ δὲ τοῦ Ἀριστοφῶντος ἔτος συμπίπτει τῷ γ'. τῆς ριβ'. Ὀλυμπ., ὅτε καὶ ἐξεφωνήθησαν οἱ λόγοι τῶν ῥητόρων, ἴδε καὶ τὴν 471 σημ.

525) Στρατηγὸν τοῦ Ἀντιπάτρου, εἰ καί τινες ἐξέλαβον τὸ ὄνομα ὡς τοπικόν.

526) Μετετάξαντο καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς Λακεδ. 527) Τὴν νῦν Μεγαλόπολιν, τὴν ὁποίαν καταστραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Λακεδ. τὸ β'. ἔτος τῆς ρβ'. Ὀλυμπ., συνῴκισεν ὁ Ἐπαμινώνδας ἐκ τεσσαράκοντα ἄλλων Ἀρκαδικῶν πολιχνίων τῷ α'. ἔτει τῆς ργ'.

ἔξω τῆς ἄρκτου καὶ τῆς οἰκουμένης ὀλίγου δεῖν πάσης μεθειστήκει, ὁ δὲ Ἀντίπατρος πολὺν χρόνον συνῆγε στρατόπεδον, τὸ δ' ἐσόμενον ἄδηλον ἦν· ἐνταῦθ' ἡμῖν ἀπόδειξιν ποίησαι, ὦ Δημόσθενες, τί ποτ' ἦν ἃ ἔπραξας καὶ τί ποτ' ἦν ἃ ἔλεγες· καὶ εἰ βούλει, παραχωρῶ σοι τοῦ βήματος, ἕως ἂν εἴπῃς. ἐπειδὴ δὲ σιγᾷς, ὅτι μὲν ἀπορεῖς, συγγνώμην ἔχω σοι· ἃ δὲ τότ' ἔλεγες, ἐγὼ νυνὶ λέξω. οὐ μέμνησθε αὐτοῦ τὰ μιαρὰ καὶ ἀπίθανα ῥήματα, ἃ πῶς ποθ' ὑμεῖς, ὦ σιδήρεοι[528], ἐκαρτερεῖτε ἀκροώμενοι; ὅτ' ἔφη παρελθών, » ἀμπελουργοῦσί[529] τινες τὴν πόλιν, ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τοῦ δήμου, ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων, φορμοῤῥαφούμεθα[530] ἐπὶ τὰ στενά, τινὲς πρῶτον[531] ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσι «. Ταῦτα δὲ τί ἐστιν, ὦ κίναδος; ῥήματα ἢ θαύματα; καὶ πάλιν ὅτε κύκλῳ περιδινῶν σεαυτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος ἔλεγες ὡς ἀντιπράττων Ἀλεξάνδρῳ· » ὁμολογῶ τὰ Λακωνικὰ συστήσασθαι, ὁμολογῶ Θετταλοὺς καὶ Περῤῥαιβοὺς ἀφιστάναι «. σὺ γὰρ ἂν κώμην ἀποστήσαις; σὺ γὰρ ἂν προσέλθοις μὴ ὅτι πρὸς πόλιν, ἀλλὰ πρὸς οἰκίαν, ὅπου κίνδυνος πρόσεστιν; ἀλλ' εἰ μέν που χρήματα ἀναλίσκεται, προσκαθιζήσει[532], πρᾶξιν δὲ ἀνδρὸς οὐ πράξεις· ἐὰν δ' αὐτόματόν τι συμβῇ, προσποιήσῃ[533] καὶ σαυτὸν ἐπὶ τὸ γεγενημένον ἐπιγράψεις[534]· ἂν δ' ἔλθῃ φόβος τις, ἀποδράσῃ· ἐὰν δὲ θαῤῥήσωμεν, δωρεὰς αἰτήσεις καὶ χρυσοῖς στεφάνοις στεφανοῦσθαι.

Ναὶ[535], ἀλλὰ δημοτικός ἐστιν. ἐὰν μὲν τοίνυν πρὸς τὴν εὐφημίαν αὐτοῦ τῶν λόγων[536] ἀποβλέπητε, ἐξαπατηθήσεσθε ὥσπερ καὶ πρότερον· ἐὰν δ' εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐκ ἐξαπατηθήσεσθε. ἐκείνως[537] δὲ ἀπολάβετε παρ' αὐτοῦ τὸν λόγον. ἐγὼ μὲν μεθ' ὑμῶν λογιοῦμαι ἃ δεῖ ὑπάρξαι ἐν τῇ φύσει τῷ δημοτικῷ ἀνδρὶ καὶ σώφρονι[538], καὶ πάλιν ἀντιθήσω ποῖόν τινα εἰκός ἐστιν εἶναι τὸν ὀλιγαρχικὸν ἄνθρωπον καὶ φαῦλον[539]· ὑμεῖς δ' ἀντιθέντες ἑκάτερα τούτων θεωρήσατ' αὐτὸν μὴ ὁποτέρου τοῦ λόγου, ἀλλ' ὁποτέρου τοῦ βίου ἐστίν. Οἶμαι τοίνυν ἅπαντας ἂν ὑμᾶς ὁμολογήσειν τάδε δεῖν ὑπάρξαι τῷ δημοτικῷ· πρῶτον μὲν ἐλεύθερον αὐτὸν εἶναι καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρός[540], ἵνα μὴ διὰ τὴν περὶ τὸ γένος ἀτυχίαν δυσμενὴς ᾖ τοῖς νόμοις, οἳ σώζουσι τὴν δημοκρατίαν· δεύτερον δ' ἀπὸ τῶν προγόνων εὐεργεσίαν τινὰ αὐτῷ πρὸς τὸν δῆμον ὑπάρχειν, ἢ τό γ' ἀναγκαιότατον μηδεμίαν ἔχθραν ἵνα μή, βοηθῶν[541] τοῖς τῶν προγόνων ἀτυχήμασι, κακῶς ἐπιχειρῇ ποιεῖν τὴν πόλιν· τρίτον σώφρονα καὶ μέτριον χρὴ πεφυκέναι αὐτὸν πρὸς τὴν κα-

---

528) Ἀντὶ νὰ εἴπῃ Ἀνάλγητοι, ἀναίσθητοι. 529) Χλευάζει ὡς πολλὰ σκληρῶς μεταφορικὰς καὶ εὐτελεῖς τὰς λέξεις ταύτας τοῦ Δημοσθ. 530) Ἴδε τὸ Λεξ. 531) Ἠθέλησάν τινες νὰ διορθώσουν τὸ Πρῶτον εἰς Πρωκτόν. 532) Ὅπου μὲν κίνδυνος, οὐκ ἂν προσέλθοις· ὅπου δὲ χρήματα, προσκαθιζήσει, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν προσκαθημένων (πολιορκούντων στενῶς) πόλιν. 533) Θέλεις τὸ οἰκειοποιηθεῖν ὡς ἴδιόν σου κατόρθωμα.

534) Καθὼς ἐπέγραφον οἱ τεχνῖται εἰς τὰ ἔργα των· Ὁ δεῖνα ἐποίει· ἢ καθὼς εἰς τὰ ψηφίσματα ἐπεγράφετο τὸ ὄνομα τοῦ προτείνοντος. 535) Ἔνστασις ἐνδεχομένη. 536) Πρὸς τὸ εὔφημον τῶν λόγων αὐτοῦ. 537) Κατ' ἐκεῖνον (τὸν ἑξῆς) τρόπον. 538) Παρατηρητέον ὅτι δημοτικὸς καὶ σώφρων ἐκλαμβάνονται σχεδὸν ταὐτόσημα παρὰ τοῦ ῥήτορος. Ἀλλὰ ποῖος τῶν λεγομένων δημοτικῶν τὸ ἐνθυμήθη ποτέ του! 539) Ἀχρείῳ, μοχθηρῷ, ὁ τοιοῦτος παρὰ τοῖς δημοκρατικοῖς Ἀθηναίοις ἐλογίζετο πᾶς ὀλιγαρχικός. 540) Διότι ἡ μήτηρ τοῦ Δημοσθένους ἦτον ξένη. 541) Ἐκδικῶν, καθὼς καὶ προλαβὼν εἶπε· Βοηθεῖν τῷ θεῷ.

ἡμέραν δίαιταν, ὅπως μὴ διὰ τὴν ἀσέλγειαν τῆς δαπάνης δωροδοκῇ κατὰ τοῦ δήμου· τέταρτον εὐγνώμονα[542] καὶ δυνατὸν εἰπεῖν· καλὸν γὰρ τὴν μὲν διάνοιαν προαιρεῖσθαι τὰ βέλτιστα, τὴν δὲ παιδείαν τὴν τοῦ ῥήτορος καὶ τὸν λόγον πείθειν τοὺς ἀκούοντας· εἰ δὲ μή, τήν γ' εὐγνωμοσύνην ἀεὶ προτακτέον τοῦ λόγου· πέμπτον ἀνδρεῖον εἶναι τὴν ψυχήν, ἵνα μὴ παρὰ τὰ δεινὰ καὶ τοὺς πολέμους ἐγκαταλίπῃ τὸν δῆμον. τὸν δ' ὀλιγαρχικὸν, πάντα δεῖ τἀναντία τούτων ἔχειν· τί γὰρ δεῖ πάλιν διεξιέναι; Σκέψασθε δὴ τί τούτων ὑπάρχει Δημοσθένει· ὁ δὲ λογισμὸς ἔστω ἐπὶ πᾶσι δικαίοις.

Τούτῳ πατὴρ μὲν ἦν Δημοσθένης ὁ Παιανιεύς, ἀνὴρ ἐλεύθερος· οὐ γὰρ δεῖ ψεύδεσθαι· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ πάππου τοῦ πρὸς μητρὸς πῶς ἔχει αὐτῷ; ἐγὼ φράσω. Γύλων ἦν ἐκ Κεραμέων[543]· οὗτος προδοὺς τοῖς πολεμίοις Νύμφαιον[544] τὸ ἐν τῷ Πόντῳ, τότε τῆς πόλεως ἐχούσης τὸ χωρίον τοῦτο, φυγὰς ἀπ' εἰσαγγελίας ἐκ τῆς πόλεως ἐγένετο, θανάτου καταγνωσθέντος αὐτοῦ, τὴν κρίσιν οὐχ ὑπομείνας, καὶ ἀφικνεῖται εἰς Βόσπορον[545], κἀκεῖ λαμβάνει δωρεὰν παρὰ τῶν τυράννων τοὺς ὠνομασμένους Κήπους[546], καὶ γαμεῖ γυναῖκα πλουσίαν μὲν νὴ Δία καὶ χρυσίον ἐπιφερομένην[547] πολύ, Σκύθιν δὲ τὸ γένος· ἐξ ἧς γίνονται αὐτῷ θυγατέρες δύο, ἃς ἐκεῖνος δεῦρο μετὰ πολλῶν χρημάτων ἀποστείλας συνῴκισε τὴν μὲν ἑτέραν ὁτῳδήποτε, ἵνα μὴ πολλοῖς ἀπεχθάνωμαι[548]· τὴν δ' ἑτέραν ἔγημε παριδὼν τοὺς τῆς πόλεως νόμους[549] Δημοσθένης ὁ Παιανιεύς, ἐξ ἧς ἡμῖν ὁ περίεργος[550] καὶ συκοφάντης γεγένηται Δημοσθένης. οὐκοῦν ἀπὸ μὲν τοῦ πάππου τοῦ πρὸς μητρὸς πολέμιος ἂν εἴη τῷ δήμῳ· θάνατον γὰρ αὐτοῦ τῶν προγόνων κατέγνωτε· τὰ δ' ἀπὸ τῆς μητρὸς Σκύθης βάρβαρος ἑλληνίζων τῇ φωνῇ· ὅθεν καὶ τὴν πονηρίαν οὐκ ἐπιχώριός[551] ἐστι. περὶ δὲ τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν τίς ἐστιν; ἐκ τριηράρχου[552] λογογράφος ἀνεφάνη, τὰ πατρῷα καταγελάστως προέμενος· ἄπιστος δὲ καὶ περὶ ταῦτα[553] δόξας εἶναι, καὶ τοὺς λόγους ἐκφέρων τοῖς ἀντιδίκοις, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸ βῆμα· πλεῖστον δ' ἐκ τῆς πολιτείας εἰληφὼς ἀργύριον ἐλάχιστα περιεποιήσατο[554]. νῦν μέντοι τὸ βασι-

---

542) Τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύει ἀμέσως διὰ τοῦ: Προαιρεῖσθαι τὰ βέλτιστα. 543) Κεραμεῖς, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, φυλῆς τῆς Ἀκαμαντίδος· ὅθεν καὶ ὁ Κεραμεικὸς, διπλοῦς, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως. 544) Πόλις τῆς Ταυρικῆς (τῆς Κριμαίας) μεταξὺ Παντικαπαίου [(Γκὲρζ) καὶ Θεοδοσίας (Καφᾶ)· ἐτέλει δὲ κατ' ἔτος τάλαντον τοῖς Ἀθηναίοις. 545) Τὸν Κιμμέριον, δι' οὗ συγκοινωνεῖ ἡ Μαιῶτις λίμνη μὲ τὸν Εὔξεινον Πόντον. 546) Ὑπάρχει καὶ τώρα πόλις εἰς τὴν Κριμαίαν τὸ Μπαγτσὲ-σαράϊ, ὅπου εἶχαν τὰ ἀνάκτορά των οἱ πρώην δυνάσται τοῦ τόπου Χάνιδες. 547) Φέρουσαν μεθ' ἑαυτῆς ὡς προῖκα (φερνήν). 548) Δὲν θέλει νὰ κάμῃ ἐχθρὸν συγχρόνως καὶ τὸν θεῖον τοῦ Δημοσθένους, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀναφέρει αὐτὸς ὁ Δημοσθ. ἐν τῷ κατὰ Ἀφόβου: « Δημοχάρης ὁ Λευκονεὺς, ἔχων τὴν ἀδελφὴν τῆς ἐμῆς μητρὸς (τὴν τηθίδα τὴν ἐμὴν), θυγατέρα δὲ Γύλωνος ». 549) Οἵτινες παρήγγελλον « γαμεῖν ἀστήν ». Ἴδε τὸν κατὰ Νεαίρας τοῦ Δημοσθ. 550) Ῥαδιουργός. 551) Ὄχι ἐντόπιος, (ἑπομένως) ξένος, παράξενος. 552) Ἀπὸ πλουσιωτάτου ἑπομένως, διότι οἱ τοιοῦτοι μόνοι ἐτριηράρχουν, κατήντησε λογογράφος (« Δικανικοὺς λόγους γράφων μισθοῦ », κατὰ τὸν Ἁρποκρ.)· τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε κάμει βέβαια, ἐὰν δὲν ἐξώδευεν αἰσχρῶς (καταγελάστως) τὴν πατρικὴν κατάστασίν του. 553) Περὶ τὸ λογογραφεῖν· διότι ἐξέφερε (ἐπρόδιδε) τοὺς λόγους τοῖς ἀντιδίκοις, γράφων καὶ ὑπὲρ καὶ κατὰ τῶν δύω· τὸ ὁποῖον ἐκθέτει σαφέστερον ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ Περὶ παραπρεσβ. » Λόγους εἰς δικαστήρια γράφων μισθοῦ, τούτους ἐξέφερες τοῖς ἀντιδίκοις. Ἔγραψας λόγον Φορμίωνι τῷ τραπεζίτῃ, χρήματα λαβών· τοῦτον ἐξήνεγκας Ἀπολλοδώρῳ τῷ περὶ τοῦ σώματος κρίνοντι Φορμίωνα «. 554) Διετήρησεν.

λικὸν[554] χρυσίον ἐπικέκλυκε[555] τὴν δαπάνην αὐτοῦ, ἔσται δ' οὐδὲ τοῦθ' ἱκανόν· οὐδεὶς γὰρ πώποτε πλοῦτος τρόπου πονηροῦ περιεγένετο. καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸν βίον οὐκ ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων πορίζεται, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑμετέρων κινδύνων. Περὶ δ' εὐγνωμοσύνην καὶ λόγου δύναμιν πῶς πέφυκε; δεινῶς λέγειν[556], κακῶς βιῶναι. οὕτω γὰρ κέχρηται καὶ τῷ ἑαυτοῦ σώματι καὶ παιδοποιΐᾳ[557], ὥστ' ἐμὲ μὴ βούλεσθαι λέγειν ἃ τούτῳ πέπρακται· ἤδη γάρ ποτε εἶδον μισηθέντας τοὺς τὰ τῶν πλησίον αἰσχρὰ λίαν σαφῶς λέγοντας. ἔπειτα τί συμβαίνει τῇ πόλει; οἱ μὲν λόγοι καλοί, τὰ δ' ἔργα φαῦλα. Πρὸς δὲ ἀνδρίαν βραχύς μοι λείπεται λόγος. εἰ μὲν γὰρ ἠρνεῖτο μὴ δειλὸς εἶναι, ἢ ὑμεῖς μὴ συνῄδειτε αὐτῷ, διατριβὴν[558] ὁ λόγος ἄν μοι παρεῖχεν· ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ὑμεῖς σύνιστε, λοιπὸν ὑπομνῆσαι τοὺς περὶ τούτων κειμένους νόμους. Ὁ γὰρ Σόλων, ὁ παλαιὸς νομοθέτης, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ᾤετο δεῖν ἐνέχεσθαι τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν λελοιπότα τὴν τάξιν καὶ τὸν δειλὸν ὁμοίως[559]· εἰσὶ γὰρ καὶ δειλίας γραφαί. καίτοι θαυμάσειεν ἄν τις ὑμῶν, εἰ εἰσὶ φύσεως γραφαί. εἰσί. τίνος ἕνεκα; ἵν' ἕκαστος ἡμῶν, τὰς ἐκ τῶν νόμων ζημίας φοβούμενος μᾶλλον ἢ τοὺς πολεμίους, ἀμείνων ἀγωνιστὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὑπάρχῃ. Ὁ μὲν τοίνυν νομοθέτης τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν δειλὸν καὶ τὸν λιπόντα τὴν τάξιν ἔξω τῶν περιῤῥαντηρίων[560] τῆς ἀγορᾶς ἐξείργει, καὶ οὐκ ἐᾷ στεφανοῦσθαι οὐδ' εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ[561]· σὺ[562] δὲ τὸν ἀστεφάνωτον ἐκ τῶν νόμων κελεύεις ἡμᾶς στεφανοῦν, καὶ τῷ σαυτοῦ ψηφίσματι τὸν οὐ προσήκοντα εἰσκαλεῖς τοῖς τραγῳδοῖς[563] εἰς τὴν ὀρχήστραν, εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου τὸν τὰ ἱερὰ διὰ δειλίαν προδεδωκότα;

Ἵνα δὲ μὴ ἀποπλανῶ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως, ἐκεῖνο μέμνησθε, ὅταν φῇ δημοτικὸς εἶναι· θεωρεῖτ' αὐτοῦ μὴ τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸν βίον, καὶ σκοπεῖτε μὴ τίς φησιν εἶναι, ἀλλὰ τίς ἐστιν.

Ἐπεὶ δὲ στεφάνων ἀνεμνήσθην καὶ δωρεῶν, ἕως ἔτι μέμνημαι, προλέγω ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ μὴ καταλύσετε τὰς ἀφθόνους ταύτας δωρεὰς καὶ τοὺς εἰκῇ διδομένους στεφάνους, οὔθ' οἱ τιμώμενοι χάριν ὑμῖν εἴσονται, οὔτε τὰ τῆς πόλεως πράγματα ἐπανορθωθήσεται· τοὺς μὲν γὰρ πονηροὺς οὐ μή ποτε βελτίους ποιήσετε, τοὺς δὲ χρηστοὺς εἰς τὴν ἐσχάτην ἀθυμίαν ἐμβαλεῖτε. Ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω, μεγάλα τούτων οἶμαι σημεῖα δείξειν ὑμῖν. εἰ γάρ τις ὑμᾶς ἐρωτήσειε, πότερον ὑμῖν ἐνδοξοτέρα δοκεῖ ἡ πόλις εἶναι ἐπὶ τῶν νυνὶ καιρῶν ἢ ἐπὶ τῶν προγόνων, ἅπαντες ἂν ὁμολογήσαιτε

---

555) Κατέκλυσε, κατέπνιξε, (μεταφορ.). 556) Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὴν περὶ τὸ λέγειν δεινότητα τοῦ ἀντιδίκου του. Λέγουν μάλιστα ὅτι καὶ εἰς τὴν Ῥόδον ἔπειτα ἀναγινώσκων τὸν λόγον του, καὶ τῶν ἀκροωμένων ἀπορούντων πῶς ἡττήθη μετὰ τοιοῦτον λόγον: Ἀλλὰ τί ἠθέλετε εἰπεῖν, ἀπεκρίθη, ἐὰν ἠκούετε τὸν λόγον τοῦ θηρίου ἐκείνου; 557) Ὑπαινίττεται, φαίνεται, τὸ ἐκ παλλακίδων παιδοποιεῖσθαι τὸν Δημοσθ.

558) Ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἐνδιατρίψω πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πράγμ. 559) Τὸν νόμον τοῦτον ἀναφέρει καὶ ὁ Λυσίας ἐν τῷ Κατὰ Ἀλκιβ. λειποταξίου. 560) Τῶν δρυφάκτων, τὰ ἐντὸς τῶν ὁποίων περιεῤῥαίνετο μὲ τὸ αἷμα τῶν καθαρσίων. 561) Τὰ δημοτελῆ ἱερὰ (θύματα) διέφερον τῶν δημοτικῶν, λέγει ὁ Ἁρποκρ., διότι ἐκεῖνα μὲν ἡ πόλις δίδωσι, τὰ δὲ δημοτικὰ οἱ δημόται. 562) Ἀποτείνεται πρὸς τὸν Κτησιφ. 563) Ἐν τοῖς τραγ. εἰσιοῦσι.

ἐπὶ τῶν προγόνων· ἄνδρες δὲ πότερον τότε ἀμείνους ἦσαν, ἢ νυνί;[564] τότε μὲν διαφέροντες, νυνὶ δὲ πολλῷ καταδεέστεροι· δωρεαὶ δὲ καὶ στέφανοι καὶ κηρύγματα καὶ σιτήσεις ἐν Πρυτανείῳ πότερον τότε ἦσαν πλείους ἢ νυνί; τότε μὲν ἦν σπάνια τὰ καλὰ[565] παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ὄνομα τίμιον· νῦν δ' ἤδη καταπέπλυται[566] τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ στεφανοῦν ἐξ ἔθους, ἀλλ' οὐκ ἐκ προνοίας ποιεῖσθε. οὔκουν ἄτοπον οὑτωσὶ[567] διαλογιζομένοις τὰς μὲν δωρεὰς νῦν πλείους εἶναι, τὰ δὲ πράγματα τῆς πόλεως τότε μᾶλλον ἢ νῦν ἰσχύειν; καὶ τοὺς ἄνδρας νῦν μὲν χείρους εἶναι, τότε δ' ἀμείνους; ἐγὼ δὲ τοῦθ' ὑμᾶς ἐπιχειρήσω διδάσκειν[568]. Οἴεσθ' ἄν ποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθελῆσαί τινα ἐπασκεῖν[569] εἰς τὰ Ὀλύμπια ἢ εἰς ἄλλην τινὰ τῶν στεφανιτῶν ἀγώνων παγκράτιον ἢ καὶ ἄλλο τι τῶν βαρυτέρων ἄθλων, εἰ ὁ στέφανος ἐδίδετο μὴ τῷ κρατίστῳ, ἀλλὰ τῷ διαπραξαμένῳ[570]; οὐδεὶς ἄν ποτ' ἠθέλησεν ἐπασκεῖν· νῦν δ', οἶμαι, διὰ τὸ σπάνιον καὶ τὸ περιμάχητον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀείμνηστον ἐκ τῆς νίκης ἐθέλουσί τινες τὰ σώματα παρακαταθέμενοι[571] καὶ τὰς μεγίστας ταλαιπωρίας ὑπομείναντες[572] διακινδυνεύειν. Ὑπολάβετε τοίνυν ὑμᾶς αὐτοὺς εἶναι ἀγωνοθέτας πολιτικῆς ἀρετῆς, κἀκεῖνο ἐκλογίσασθε, ὅτι, ἐὰν μὲν τὰς δωρεὰς ὀλίγοις καὶ ἀξίοις καὶ κατὰ τοὺς νόμους διδῶτε, πολλοὺς ἀγωνιστὰς ἕξετε τῆς ἀρετῆς· ἐὰν δὲ τῷ βουλομένῳ καὶ τοῖς διαπραξαμένοις χαρίζησθε, καὶ τὰς ἐπιεικεῖς φύσεις διαφθερεῖτε[573]. Ὅτι δὲ ὀρθῶς λέγω, ἔτι μικρῷ σαφέστερον ὑμᾶς βούλομαι διδάξαι. πότερον ὑμῖν ἀμείνων ἀνὴρ εἶναι δοκεῖ Θεμιστοκλῆς, ὁ στρατηγήσας, ὅτ' ἐν τῇ περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίᾳ τὸν Πέρσην ἐνικᾶτε, ἢ Δημοσθένης, ὁ τὴν τάξιν λιπών; Μιλτιάδης δέ, ὁ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην τοὺς βαρβάρους νικήσας[574], ἢ οὗτος; ἔτι δ' οἱ ἀπὸ Φυλῆς φεύγοντα τὸν δῆμον καταγαγόντες; Ἀριστείδης δ' ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, ὁ τὴν ἀνόμοιον ἔχων ἐπωνυμίαν Δημοσθένει; ἀλλ' ἔγωγε, μὰ τοὺς Θεοὺς τοὺς Ὀλυμπίους[575], οὐδ' ἐν ταῖς αὐταῖς ἡμέραις ἄξιον ἡγοῦμαι μεμνῆσθαι τοῦ θηρίου τούτου καὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν. ἐπιδειξάτω τοίνυν Δημοσθένης ἐν τῷ αὑτοῦ λόγῳ, εἴ που γέγραπταί τινα τούτων τῶν ἀνδρῶν στεφανῶσαι. ἀχάριστος ἄρ' ἦν ὁ δῆμος; οὔκ, ἀλλὰ μεγαλόφρων, κἀκεῖνοί γε οἱ μὴ τετιμημένοι τῆς πόλεως ἄξιοι[576]. οὐ γὰρ ᾤοντο δεῖν ἐν τοῖς γράμμασι τιμᾶσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ μνήμῃ τῶν εὖ πεπονθότων, ἣ ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἀθάνατος οὖσα διαμένει. δωρεὰς δὲ τίνας ἐλάμβανον; Ὧν[577] ἄξιόν ἐστι μνησθῆναι.

Ἦσάν τινες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ τοὺς τότε καιρούς, οἳ πολὺν πόνον

564) (ἀπὸ κοινοῦ τὸ) Ἅπαντες ἂν ὁμολογήσαιτε, ὅτι. 565) Τὰ ἔνδοξα, αἱ τιμαί. 566) Ἐξευτελίσθη, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν πολλάκις πλυθέντων κ' ἑπομένως ἀποβαλόντων τὸ χρῶμά των ὑφασμάτων. 567) Ἁπλῶς, ἐν γένει. 568) Νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὴν αἰτίαν τούτου. 569) Ἐξασκεῖν (τὸ σῶμα ἀθλητικῶς, ἵνα ἀγωνίσηται) εἰς τὰ Ὀλ. παγκράτιον ἢ ἄλλο τι. 570) Τῷ κατορθώσαντι νὰ λάβῃ τὸν στέφανον διὰ ῥᾳδιουργίας. 571) Ἐμπιστεύσαντες ἢ ἀφέντες εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀλείπτου. 572) Διότι καὶ ἡ τροφή των καὶ ὁ ὕπνος των καὶ ὅλη των ἡ δίαιτα ἦτον κανονισμένη. 573) Τί μάθημα διὰ τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Ἑλλάδος! 574) Ἐννοεῖται καὶ ἐδῶ κ' εἰς τὰ κατωτέρω, ἀπὸ κοινοῦ, τὸ ἀμείνων: ὑμῖν ἀνὴρ εἶναι δοκεῖ. 575) Τοὺς καὶ μεγάλους, τοὺς δώδεκα. 576) Κἀκεῖνοι οἱ μὴ τετιμημένοι (στεφανωθέντες) ἦσαν ἄξιοι τῆς πόλεως. 577) Δωρεῶν. Ἀλλὰ καλῶς ποιήσας ὁ Δούκας, ὠβέλισε τὸ Ὧν.

ὑπομείναντες καὶ μεγάλους κινδύνους ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ ἐνίκων μαχόμενοι Μήδους[578]· οὗτοι δεῦρο ἀφικόμενοι τὸν δῆμον ᾔτησαν δωρεάν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ δῆμος τιμὰς μεγάλας, ὡς τότ' ἐδόκει, τρεῖς λιθίνους Ἑρμᾶς στῆσαι ἐν τῇ στοᾷ τῇ τῶν Ἑρμῶν[579], ἐφ' ᾧ τε μὴ ἐπιγράφειν τὰ ὀνόματα τὰ ἑαυτῶν, ἵνα μὴ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ τοῦ δήμου δοκῇ εἶναι τὸ ἐπίγραμμα. ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω, ἐξ αὐτῶν τῶν ποιημάτων εἴσεσθε. ἐπιγέγραπται γὰρ ἐπὶ μὲν τῷ πρώτῳ τῶν Ἑρμῶν·

> Ἦν[580] ἄρα κἀκεῖνοι ταλακάρδιοι, οἵ ποτε Μήδων
> παισὶν ἐπ' Ἠϊόνι, Στρυμόνος ἀμφὶ ῥοάς,
> λιμόν τ' αἴθωνα κρατερόν τ' ἐπάγοντες Ἄρηα,
> πρῶτοι δυσμενέων εὗρον ἀμηχανίην.

ἐπὶ δὲ τῷ δευτέρῳ·

> Ἡγεμόνεσσι δὲ μισθὸν Ἀθηναῖοι τάδ' ἔδωκαν,
> ἀντ' εὐεργεσίης καὶ μεγάλης ἀρετῆς.
> Μᾶλλόν τις τάδ' ἰδὼν καὶ ἐπεσσομένων ἐθελήσει
> ἀμφὶ ξυνοῖσι πράγμασι μόχθον ἔχειν.

ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ ἐπιγέγραπται Ἑρμῇ·

> Ἔκ ποτε τῆσδε πόληος ἅμ' Ἀτρείδῃσι Μενεσθεὺς
> ἡγεῖτο ζάθεον Τρωϊκὸν ἂμ πεδίον,
> ὅν ποθ' Ὅμηρος ἔφη[581] Δαναῶν πύκα χαλκοχιτώνων[582]
> κοσμητῆρα μάχης ἔξοχον ἄνδρα μολεῖν.
> Οὕτως οὐδὲν ἀεικὲς Ἀθηναίοισι καλεῖσθαι
> κοσμητὰς πολέμου τ' ἀμφὶ καὶ ἠνορέης.

ἔστι που τὸ τῶν στρατηγῶν ὄνομα; οὐδαμοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ δήμου.

Προσέλθετε δὴ τῇ διανοίᾳ καὶ εἰς τὴν στοὰν τὴν ποικίλην[583]· ἁπάντων γὰρ ὑμῖν τῶν καλῶν ἔργων τὰ ὑπομνήματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνάκειται. τί οὖν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὃ ἐγὼ λέγω; ἐνταῦθα ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη γέγραπται. τίς οὖν ἦν ὁ στρατηγός; οὑτωσὶ μὲν ἐρωτηθέντες ἅπαντες ἀποκρίναισθε ἄν, ὅτι Μιλτιάδης· ἐκεῖ δὲ οὐκ ἐπιγέγραπται· πῶς; οὐκ ᾔτησε τὴν δωρεὰν ταύτην; ᾔτησεν, ἀλλ' ὁ δῆμος οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ὀνόματος συνεχώρησεν αὐτῷ πρώτῳ γραφῆναι, παρακαλοῦντι τοὺς στρατιώτας. Ἐν τοίνυν τῷ Μητρῴῳ[584] παρὰ τὸ βουλευτήριον, ἣν ἔδοτε δωρεὰν τοῖς ἀπὸ Φυλῆς φεύγοντα τὸν δῆμον καταγαγοῦσιν ἔστιν ἰδεῖν. ἦν μὲν γὰρ ὁ τὸ ψή-

---

578) Ἐννοεῖ τοὺς μετὰ Κίμωνος στρατεύσαντας, τὸ γ'. καὶ δ'. ἔτος τῆς οζ'. Ὀλυμπ., ἐπὶ Θράκην καὶ τὰ περὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν χωρία, καὶ κυριεύσαντας τὴν Ἠϊόνα.

579) Ἄλλη παρὰ τὴν Ποικίλην καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως, κληθεῖσα δὲ οὕτω, διὰ τὸ πολλοὺς ἀνακεῖσθαι ἐν αὐτῇ Ἑρμᾶς, καὶ ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ ὑπὸ ἀρχόντων, κατὰ τὸν Ἁρποκρ.

580) Ἀντὶ Ἦσαν. 581) » Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ » Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας «, Ὁμ. Ἰλ. Β', 552. 582) Εἰς τὸν Πλούταρχ. φέρεται· Θώρηκτάων. 583) » Ποικίλην δὲ ὀνομάζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν «, Παυσ. Α', ιε', 1.

584) » Ὠκοδόμηται δὲ καὶ Μητρὸς θεῶν ἱερόν, ἣν Φειδίας εἰργάσατο «, Παυσ. Α', γ'. 4. Τὴν αἰτίαν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀποδίδουσιν εἰς τὸν φόνον Μητραγύρτου τινός, ὅν, ὡς τελοῦντα εἰς τὰ τῆς Κυβέλης ὄργια τὰς γυναῖκας, ἀπέκτειναν οἱ Ἀθην. Λοιμοῦ δέ, κατὰ μῆνιν τῆς θεοῦ, ἐνσκήψαντος τῇ πόλει, χρησμὸν ἔλαβον ἐξιλάσασθαι θυσίαις τὸ ἔγκλημα. Διὸ καὶ τὸν ναὸν τοῦτον ᾠκοδόμησαν, ὅπου ἐφονεύθη ὁ μητραγύρτης. Ἐχρῶντο δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἀσφαλὲς πιθανῶς τῆς οἰκοδομῆς καὶ ἀμφίδρομον, καὶ ὡς ἀρχειοφυλακείῳ, καὶ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ εἶχεν ὁ γραμματεὺς τοῦ δήμου.

φισμα γράψας καὶ νικήσας Ἀρχῖνος[585] ὁ ἐκ Κοίλης[586], εἷς τῶν καταγαγόντων τὸν δῆμον, ἔγραψε δὲ πρῶτον μὲν αὐτοῖς εἰς θυσίαν καὶ ἀναθήματα δοῦναι χιλίας δραχμάς, καὶ τοῦτ' ἔστιν ἔλαττον ἢ δέκα δραχμαὶ κατ' ἄνδρα ἕκαστον· ἔπειτα κελεύει στεφανοῦσθαι θαλλοῦ στεφάνῳ[587] αὐτῶν ἕκαστον, ἀλλ' οὐ χρυσῷ· τότε μὲν γὰρ ἦν ὁ τοῦ θαλλοῦ στέφανος τίμιος· νυνὶ δὲ καὶ ὁ χρυσοῦς καταπεφρόνηται· καὶ οὐδὲ τοῦτο εἰκῇ πρᾶξαι κελεύει, ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν βουλὴν σκεψαμένην, ὅσοι αὐτῶν ἐπὶ Φυλῆς ἐπολιορκήθησαν, ὅτε Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ τριάκοντα προσέβαλον τοῖς καταλαβοῦσι Φυλήν, οὐχ ὅσοι τὴν τάξιν ἔλιπον ἐν Χαιρωνείᾳ[588] τῶν πολεμίων ἐπιόντων. Ὅτι δ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΠΕΡΙ ΔΩΡΕΑΣ ΤΟΙΣ ΑΠΟ ΦΥΛΗΣ.

Παράναγνωθι καὶ ὃ γέγραφε Κτησιφῶν Δημοσθένει, τῷ τῶν μεγίστων κακῶν αἰτίῳ.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Τούτῳ τῷ ψηφίσματι ἐξαλείφεται ἡ τῶν καταγαγόντων τὸν δῆμον δωρεά. εἰ τοῦτ' ἔχει καλῶς, ἐκεῖνο αἰσχρῶς· εἰ [δ'] ἐκεῖνοι κατ' ἀξίαν ἐτιμήθησαν, οὗτος ἀνάξιος ὢν στεφανοῦται.

Καίτοι πυνθάνομαί[589] γ' αὐτὸν μέλλειν λέγειν, ὡς οὐ δίκαια ποιῶ παραβάλλων αὐτῷ τὰ τῶν προγόνων ἔργα· οὐδὲ γὰρ Φιλάμμωνα φήσει[590] τὸν πύκτην Ὀλυμπίασι στεφανωθῆναι νικήσαντα Γλαῦκον τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον πύκτην, ἀλλὰ τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀγωνιστάς, ὥςπερ ὑμᾶς ἀγνοοῦντας, ὅτι τοῖς μὲν πύκταις ἐστὶν ὁ ἀγὼν πρὸς ἀλλήλους, τοῖς δ' ἀξιοῦσι στεφανοῦσθαι, πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρετήν, ἧς καὶ ἕνεκα στεφανοῦνται. δεῖ γὰρ τὸν κήρυκα ἀψευδεῖν, ὅταν τὴν ἀνάῤῥησιν ἐν τῷ θεάτρῳ ποιῆται πρὸς τοὺς Ἕλληνας. μὴ οὖν ἡμῖν ὡς Παταικίωνος[591] ἄμεινον πεπολίτευσαι διέξιθι, ἀλλ' ἐφικόμενος τῆς ἀνδραγαθίας, οὕτω τὰς χάριτας τὸν δῆμον ἀπαίτει.

Ἵνα δὲ μὴ ἀποπλανῶ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως, ἀναγνώσεται ὑμῖν ὁ γραμματεὺς τὸ ἐπίγραμμα, ὃ ἐπιγράφεται τοῖς ἀπὸ Φυλῆς τὸν δῆμον καταγαγοῦσιν.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

Τούς δ' ἀρετῆς ἕνεκα στεφάνοις ἐγέραιρε παλαίχθων
  δῆμος Ἀθηναίων, οἵ ποτε τοὺς ἀδίκοις
θεσμοῖς ἄρξαντας πόλιος πρῶτοι καταπαύειν
  ἦρξαν, κίνδυνον σώμασιν ἀράμενοι.

Ὅτι τοὺς παρὰ τοὺς νόμους ἄρξαντας κατέλυσαν, διὰ τοῦτ' αὐτούς φησιν ὁ

---

585) Τοῦ Ἀρχίνου ταύτα μέμνηται καὶ ὁ Δημοσθ. (ἐν τῷ κατὰ Τιμοκρ.) ὡς « καταλαβόν- » τος Φυλήν, καὶ μετά γε τοὺς θεοὺς αἰτιωτάτου ὄντος τῆς καθόδου τῷ δήμῳ, καὶ ἄλλα » πολλὰ καὶ καλὰ πεπολιτευμένου, καὶ ἐστρατηγηκότος πολλάκις ». 586) Κοίλη, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, φυλῆς τῆς Ἱπποθοωντίδος. Ἦτον δὲ πλησίον τῆς πόλεως, καὶ παρ' αὐτὸν τὸ μνῆμα τοῦ Ἱστορικοῦ Θουκυδίδου. 587) Θαλλοῦ στέφανος, ὁ ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας.

588) Καθὼς ὁ Δημοσθ. δηλαδή. 589) Ἴδε σημ. 29. 590) Ἴδε Δημοσθ. περὶ Στεφ. §. [illegible] 591) Διαβόητος συκοφάντης, διαβαλλόμενος καὶ ὡς κλέπτης καὶ τοιχωρύχος, ὥςε καὶ κωμῳδεῖσθαι ἐπὶ τούτοις, « κατὰ τὸν Σουίδ.

ποιητὴς τιμηθῆναι. ἔναυλον γὰρ ἦν ἔτι τότε πᾶσιν, ὅτι τηνικαῦτα ὁ δῆμος κατελύθη, ἐπειδή τινες τὰς γραφὰς τῶν παρανόμων ἀνεῖλον. καὶ γάρ τοι, ὡς ἐγὼ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμαυτοῦ ἐπυνθανόμην, ὃς ἔτη βιοὺς ἐννενήκοντα καὶ πέντε ἐτελεύτησεν, ἁπάντων μετασχὼν τῶν πόνων τῇ πόλει, ὅς[502] πολλάκις πρὸς ἐμὲ διεξῄει ἐπὶ σχολῆς· ἔφη γάρ, ὅτε ἀρτίως κατεληλύθει ὁ δῆμος, εἴ τις εἰσίοι γραφὴν παρανόμων εἰς δικαστήριον, εἶναι ὅμοιον τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον. τί γάρ ἐστιν ἀνοσιώτερον ἀνδρὸς παράνομα λέγοντος καὶ πράττοντος; καὶ τὴν ἀκρόασιν, ὡς ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐποιοῦντο, ὥσπερ νῦν γίγνεται, ἀλλ' ἦσαν πολὺ χαλεπώτεροι οἱ δικασταὶ τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν αὐτοῦ τοῦ κατηγόρου, καὶ πολλάκις ἀνεπόδιζον[504] τὸν γραμματέα καὶ ἐκέλευον πάλιν ἀναγινώσκειν τοὺς νόμους καὶ τὸ ψήφισμα, καὶ ἡλίσκοντο οἱ παράνομα γράφοντες οὐκ εἰ πάντας παραπηδήσαιεν τοὺς νόμους, ἀλλ' εἰ μίαν μόνον συλλαβὴν παραλλάξαιεν. τὸ δὲ νυνὶ γινόμενον πρᾶγμα ὑπερκαταγέλαστόν ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ παράνομον, οἱ δὲ δικασταί, ὥσπερ ἐπῳδὴν[505] ἢ ἀλλότριόν τι πρᾶγμα ἀκροώμενοι, πρὸς ἑτέρῳ τινὶ τὴν γνώμην ἔχουσιν. ἤδη δ' ἐκ τῶν τεχνῶν τῶν Δημοσθένους αἰσχρὸν ἔθος ἐν τοῖς δικαστηρίοις παραδέχεσθε· μετενήνεκται γὰρ ἡμῖν τὰ τῆς πόλεως δίκαια. ὁ μὲν γὰρ κατήγορος ἀπολογεῖται, ὁ δὲ φεύγων τὴν γραφὴν κατηγορεῖ, οἱ δὲ δικασταὶ ἐνίοτε ὧν μὲν εἰσι κριταὶ ἐπιλανθάνονται, ὧν δ' οὐκ εἰσὶ δικασταί, περὶ τούτων ἀναγκάζονται τὴν ψῆφον φέρειν· λέγει δὲ ὁ φεύγων, ἐὰν ἄρα ποτὲ ἅψηται τοῦ πράγματος, οὐχ ὡς ἔννομα γέγραφεν, ἀλλ' ὡς ἤδη ποτὲ καὶ πρότερον ἕτερος τοιαῦτα γράψας ἀπέφυγεν. ἐφ' ᾧ καὶ νυνὶ μέγα φρονεῖν ἀκούω Κτησιφῶντα, ἐτόλμα δ'[506] ἐν ὑμῖν ποτε σεμνύνεσθαι Ἀριστοφῶν ἐκεῖνος ὁ Ἀζηνιεύς, λέγων, ὅτι γραφὰς παρανόμων πέφευγεν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε. ἀλλ' οὐχὶ ὁ Κέφαλος, ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος, ὁ δοκῶν δημοτικώτατος γεγονέναι, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἐφιλοτιμεῖτο, λέγων, ὅτι πλεῖστα πάντων γεγραφὼς ψηφίσματα, οὐδεμίαν πώποτε γραφὴν πέφευγε παρανόμων[507], καλῶς, οἶμαι, σεμνυνόμενος. ἐγράφοντο γὰρ ἀλλήλους παρανόμων οὐ μόνον οἱ διαπολιτευόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι τοὺς φίλους, εἴ τι ἐξαμάρτοιεν εἰς τὴν πόλιν. ἐκεῖθεν δὲ τοῦτο γνώσεσθε. Ἀρχῖνος γὰρ ὁ ἐκ Κοίλης ἐγράψατο παρανόμων Θρασύβουλον τὸν Στειριέα, γράψαντά τι παρὰ τοὺς νόμους [στεφανοῦν[508]] ἕνα τῶν συγκατελθόντων αὐτῷ ἀπὸ Φυλῆς, καὶ εἷλε[509] νεωστὶ

---

502) Ὁ Μαρκλ. γράφειν παρῄνει: Οὓς (πόνους). 503) Τὸ γράφειν τὰ παράνομα ὅμοιον τῷ πράττειν. 504) « Πάλιν ἀναγινώσκειν ἐποίουν », τὸ ἐξηγεῖ ὁ Πολυδ. 505) = Ἐπῳδὸς (ἡ), τὸ ἐπαναλαμβανόμενον μέρος τῶν στίχων καθ' ἑκάστην στροφὴν τῶν λυρικῶν χορῶν, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ κ. ἦτον ἑκάστοτε τὸ αὐτό, δὲν ἐπρόσεχον πλέον οἱ ἀκροαταί, ἀφ' οὗ τὸ εἶχον ἀκούσῃ ἤδη. 506) Νυνὶ μὲν μέγα φρονεῖ ὁ Κτησιφ., ποτὲ δὲ ἐτόλμα σεμνύνεσθαι Ἀριστοφῶν. 507) Ἴδε σημ. 648. τοῦ Περὶ στεφ. 508) Τὸ Στεφανοῦν, ὡς ἐλλεῖπον ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων, περιέκλεισεν ὁ Βέκκερ. Νομίζω ὅτι ὁλόκληρος ἡ φράσις: Ἕνα τῶν συγκατ. αὐτῷ ἀπὸ Φ., παρεισέφρησεν ἐκ τοῦ περιθωρίου, ὅπου ἐσημειώθη ὡς ἐξήγησις τοῦ Τι· ἀντὶ δὲ τοῦ Στεφανοῦν ἕνα πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἔγραψεν ὁ Σχολιαστὴς οὗτος: Πολιτείαν ἐνί. Καθὼς διηγεῖται καὶ ὁ Ψευδοπλούταρχος ἐν βίῳ Λυσίου· « Ἐφ' οἷς γράψαντος αὐτῷ (τῷ Λυσίᾳ) πολιτείαν Θρασυβούλου μετὰ τὴν κάθοδον.., ὁ μὲν δῆμος ἐκύρωσε τὴν δωρεάν· ἀπενεγκαμένου δὲ τοῦ Ἀρχίνου γραφὴν παρανόμων, διὰ τὸ ἀπροβούλευτον εἰσαχθῆναι, ἑάλω τὸ ψήφισμα ». 509) (ἐνν.) Τὴν γραφήν. ἐκέρδισε.

γεγενημένων αὐτῷ[400] τῶν εὐεργεσιῶν, ὡς οὐχ ὑπελογίσαντο οἱ δικασταί· ἡγοῦντο γάρ, ὥσπερ τότε αὐτοὺς φεύγοντας ἀπὸ Φυλῆς Θρασύβουλος κατήγαγεν, οὕτω νῦν μένοντας ἐξελαύνειν γράφοντά τι παρὰ τοὺς νόμους. ἀλλ' οὐ νῦν, ἀλλ' ἅπαν τοὐναντίον γίνεται· οἱ γὰρ ἀγαθοὶ[401] στρατηγοὶ ὑμῶν, καὶ τῶν τὰς σιτίσεις τινὲς εὑρημένων ἐν τῷ πρυτανείῳ ἐξαιτοῦνται[402] τὰς γραφὰς τῶν παρανόμων, οὓς ὑμεῖς ἀχαρίστους εἶναι δικαίως ἂν ὑπολαμβάνοιτε. εἰ γάρ τις ἐν δημοκρατίᾳ τετιμημένος, ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ, ἣν οἱ θεοὶ καὶ οἱ νόμοι σώζουσι, τολμᾷ βοηθεῖν τοῖς παράνομα γράφουσι, καταλύει τὴν πολιτείαν, ὑφ' ἧς τετίμηται. Τίς οὖν ἀποδέδεικται λόγος ἀνδρὶ δικαίῳ συνηγόρῳ καὶ σώφρονι; ἐγὼ λέξω. εἰς τρία μέρη διαιρεῖται ἡ ἡμέρα, ὅταν εἰσίῃ γραφὴ παρανόμων εἰς τὸ δικαστήριον. ἐγχεῖται[404] γὰρ τὸ μὲν πρῶτον ὕδωρ τῷ κατηγόρῳ καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ, τὸ δὲ δεύτερον ὕδωρ τῷ τὴν γραφὴν φεύγοντι καὶ τοῖς εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα λέγουσιν[405]· ἐπειδὰν δὲ τῇ πρώτῃ ψήφῳ μὴ λυθῇ τὸ παράνομον[406], ἤδη τὸ τρίτον ὕδωρ ἐγχεῖται τῇ τιμήσει καὶ τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς τῆς ὑμετέρας[407]. ὅστις μὲν οὖν ἐν τῇ τιμήσει τὴν ψῆφον αἰτεῖ[408], τὴν ὀργὴν τὴν ὑμετέραν παραιτεῖται· ὅστις δ' ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὴν ψῆφον αἰτεῖ[408], ὅρκον αἰτεῖ[409], νόμον αἰτεῖ, δημοκρατίαν αἰτεῖ, ὧν οὔτε αἰτῆσαι οὐδὲν ὅσιον οὐδενὶ οὔτ' αἰτηθέντα ἑτέρῳ δοῦναι. κελεύσατε οὖν αὐτοὺς[410], ἐάσαντας ὑμᾶς τὴν πρώτην ψῆφον κατὰ τοὺς νόμους διενεγκεῖν, ἀπαντᾶν[411] εἰς τὴν τίμησιν. Ὅλως δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὀλίγου δέω εἰπεῖν, ὡς καὶ νόμον δεῖ τεθῆναι ἐπὶ ταῖς γραφαῖς μόνον τῶν παρανόμων, μὴ ἐξεῖναι μήτε τῷ κατηγόρῳ συνηγόρους παρασχέσθαι, μήτε τῷ τὴν γραφὴν τῶν παρανόμων φεύγοντι· οὐ γὰρ ἀόριστόν ἐστι τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὡρισμένον τοῖς νόμοις τοῖς ὑμετέροις. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ τεκτονικῇ, ὅταν εἰδέναι βουλώμεθα τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ μή, τὸν κανόνα προσφέρομεν, ᾧ διαγιγνώσκεται[412], οὕτω καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς ταῖς τῶν παρανόμων παράκειται κανὼν τοῦ δικαίου, τουτὶ τὸ σανίδιον[413] καὶ τὸ ψήφισμα καὶ οἱ παραγεγραμμένοι νόμοι. ταῦτα συμφωνοῦντα ἀλλήλοις ἐπιδείξας κατάβαινε· καὶ τί δεῖ σε Δημοσθένην παρακαλεῖν; Ὅταν δέ, ὑπερπηδήσας τὴν δικαίαν ἀπολογίαν, παρακαλῇς κακοῦργον ἄνθρωπον καὶ τεχνίτην λόγων, κλέπτεις τὴν ἀκρόασιν, βλάπτεις τὴν πόλιν, καταλύεις τὴν δημοκρατίαν.

Τίς οὖν ἐστιν ἀποτροπὴ τῶν τοιούτων λόγων; ἐγὼ ἐρῶ. ἐπειδὰν προσ-

---

400) Τῷ Θρασυβούλῳ. Ἡ δὲ μτχ. ἐναντιωματική, Καίτοι. 401) Εἰρωνικῶς.
402) Ἴδε τὴν σημ. 20. 403) Ὁ Δούκας διορθοῦν παρῄνει: Ἀπολέλειπται. Δὲν νομίζω μεταβλητέαν τὴν λέξιν. 404) Ἐν τῇ κλεψύδρᾳ. 405) Τοῖς συνηγόροις, 406) Ἐν τῇ πρώτῃ ψηφοφορίᾳ μὴ ἀπολυθῇ (ἀθωωθῇ) ὁ παρανόμων κατηγορούμενος. 407) Τότε γίνεται δευτέρα διαψήφισις περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐπιβλητέας τιμωρίας, ὑπαγορευομένης ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ὑμετέρας ὀργῆς. 408) Ἐξαιτεῖται ὑπὲρ τοῦ κρινομένου. 409) Ἐξαιτεῖται τὴν παράβασιν τοῦ ὅρκου τῶν δικαστῶν, τὴν ἀθέτησιν τῶν νόμων, τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρ. Τὸ δὲ σχῆμα κατὰ τοὺς ῥητορ., Ἐπιμονή. Ἔστι δὲ αὕτη » ὅταν τις πλείω ῥήματα ὀρθὰ ἀλλήλοις ἐπιβάλλῃ «. 410) Τοὺς ἐξαιτουμένους. 411) Παρουσιάζεσθαι ἐξαιτησομένους.
412) Τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ μή. 413) Ἐφ' οὗ ἐξετίθετο γεγραμμένον ἔνθεν μὲν τὸ κατηγορούμενον ψήφισμα, πλησίον δὲ αὐτοῦ οἱ νόμοι εἰς τοὺς ὁποίους τοῦτο ἀντέβαινεν (οἱ παραγεγραμμένοι). Ἴδε καὶ τὴν 261 σημ. τοῦ Περὶ στεφ.

ελθὼν ἐνταῦθα Κτησιφῶν διεξέλθῃ πρὸς ὑμᾶς τοῦτο δὴ τὸ συντεταγμένον αὐτῷ προοίμιον, ἔπειτ' ἐνδιατρίβῃ καὶ μὴ ἀπολογῆται, ὑπομνήσατ' αὐτὸν ἄνευ θορύβου τὸ σανίδιον λαβεῖν καὶ τοὺς νόμους τῷ ψηφίσματι παραναγνῶναι· ἐὰν δὲ μὴ προσποιῆται ὑμῶν ἀκούειν, μηδὲ ὑμεῖς ἐκείνου ἐθέλετε ἀκούειν· οὐ γὰρ τῶν φευγόντων τὰς οὐ δικαίας ἀπολογίας εἰσεληλύθατε ἀκροασόμενοι, ἀλλὰ τῶν ἐθελόντων δικαίως ἀπολογεῖσθαι. ἐὰν δ' ὑπερπηδήσας τὴν δικαίαν ἀπολογίαν Δημοσθένην παρακαλῇ, μάλιστα μὲν μὴ προσδέχεσθε κακοῦργον ἄνθρωπον, οἰόμενον ῥήμασι τοὺς νόμους ἀναιρήσειν, μηδ' ἐν ἀρετῇ τοῦθ' ὑμῶν μηδεὶς καταλογιζέσθω[414], ὃς ἂν ἐπανερομένου Κτησιφῶντος, εἰ καλέσοι Δημοσθένην, πρῶτος ἀναβοήσῃ « κάλει, κάλει![415] » ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς. ἂν δ' ἄρα ὑμῖν δόξῃ ἀκούειν[416], ἀξιώσατε τὸν Δημοσθένην τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπολογεῖσθαι, ὅνπερ κἀγὼ κατηγόρηκα. ἐγὼ δὲ πῶς κατηγόρηκα; ἵνα καὶ ὑπομνήσω ὑμᾶς[417]· οὔτε τὸν ἴδιον βίον τὸν Δημοσθένους πρότερον διεξῆλθον, οὔτε τῶν δημοσίων ἀδικημάτων οὐδενὸς πρότερον ἐμνήσθην, ἄφθονα δήπου καὶ πολλὰ ἔχων λέγειν, ἢ[418] πάντων γ' ἂν εἴην ἀπορώτατος[419]· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοὺς νόμους ἐπέδειξα ἀπαγορεύοντας μὴ στεφανοῦν τοὺς ὑπευθύνους, ἔπειτα τὸν ῥήτορα ἐξήλεγξα γράψαντα Δημοσθένην ὑπεύθυνον ὄντα στεφανοῦν, οὐδὲν προβαλόμενον[420], οὐδὲ προσεγγράψαντα « ἐπειδὰν δῷ τὰς εὐθύνας », ἀλλὰ παντελῶς καὶ ὑμῶν καὶ τῶν νόμων καταπεφρονηκότα· καὶ τὰς ἐσομένας πρὸς ταῦτα προφάσεις εἶπον, ἃς ἀξιῶ καὶ ὑμᾶς διαμνημονεύειν. δεύτερον δ' ὑμῖν διεξῆλθον τοὺς περὶ τῶν κηρυγμάτων νόμους, ἐν οἷς διαῤῥήδην ἀπείρηται τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον μὴ κηρύττεσθαι ἔξω τῆς ἐκκλησίας· ὁ δὲ ῥήτωρ ὁ φεύγων τὴν γραφὴν οὐ τοὺς νόμους μόνον παραβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναῤῥήσεως καὶ τὸν τόπον, κελεύων οὐκ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐν τῷ θεάτρῳ τὴν ἀνάῤῥησιν γίνεσθαι, οὐδ' ἐκκλησιαζόντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ μελλόντων τραγῳδῶν εἰσιέναι. ταῦτα δ' εἰπών, μικρὰ μὲν περὶ τῶν ἰδίων εἶπον, τὰ δὲ πλεῖστα περὶ τῶν δημοσίων ἀδικημάτων λέγω. οὕτω δὴ καὶ τὸν Δημοσθένην ἀξιώσατε ἀπολογεῖσθαι πρὸς τὸν τῶν ὑπευθύνων νόμον πρῶτον καὶ τὸν περὶ τῶν κηρυγμάτων δεύτερον, τρίτον δέ, τὸ μέγιστον λέγω, ὡς οὐδὲ ἄξιός ἐστι τῆς δωρεᾶς. ἐὰν δ' ὑμῶν δέηται συγχωρῆσαι αὐτῷ περὶ τῆς τάξεως τοῦ λόγου, κατεπαγγελλόμενος ὡς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ἀπολογίας λύσει τὸ παράνομον[421], μὴ συγχωρεῖτε,

---

414) Μηδεὶς καταλογιζέσθω ἐν ἀρετῇ (ὡς προτέρημα) τοῦτο, τὸ ἀναβοῆσαι πρῶτος αὐτός, (ἐπειδὰν ὁ Κτησ. ἐπανέρηται εἰ καλέσει Δημοσθ.) Κάλει, κάλει. Διότι σὺ ὁ τοιοῦτος, ἐπὶ σαυτὸν (κατὰ σεαυτοῦ) καλεῖς κτλ. 415) Ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης ἀναφωνήσεως φαίνεται μὲ πόσην προθυμίαν ἤθελον ν' ἀκούσουν ὁμιλοῦντα τὸν Δημοσθ. οἱ Ἀθην. 416) Τοῦ Δημοσθένους. 417) Παρατηρητέον μὲ πόσην ἐπιμονὴν ἐνδιατρίβει ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ νὰ προσδιορίσῃ τὸν τρόπον καὶ τὴν τάξιν τῆς ἀπολογίας· διότι, ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς νόμους, ἐφοβεῖτο μήπως ὁ Δημοσθ. ἀφεὶς αὐτοὺς κατὰ μέρος, ἀπολογηθῇ ἐν γένει περὶ τῆς πολιτείας του, καὶ ἑπομένως ἐνθουσιάσας τοὺς Ἀθηναίους, κερδίσῃ τὴν κρίσιν, καθὼς καὶ ἔγινε. Διότι ὁ Δημοσθ., ἀναστρέψας τὴν τάξιν ταύτην, καὶ ἀπαντήσας πρῶτον εἰς τὸ τελευταῖον, τότε λέγει· « ἡγοῦμαι τοίνυν λοιπὸν εἶναί μοι περὶ τοῦ κηρύγματος εἰπεῖν καὶ τῶν εὐθυνῶν ». 418) (Ἐνν.) Εἴπερ μὴ εἶχον ἄφθονα καὶ πολλὰ λέγειν. 419) Ἀνικανώτατος νὰ πορισθῶ ἐπιχειρήματα, νὰ εὕρω πορίσματα λόγων. 420) Ἴδε §. γ'. 421) Ἀπολύσηται (Ἀπολογηθῇ

μηδ' ἀγνοεῖθ', ὅτι πάλαισμα[422] τοῦτ' ἐστὶ δικαστηρίου· οὐ γὰρ εἰσαῦθίς ποτε βούλεται πρὸς τὸ παράνομον ἀπολογεῖσθαι, ἀλλ' οὐδὲν ἔχων δίκαιον εἰπεῖν, ἑτέρων παρεμβολῇ[423] πραγμάτων εἰς λήθην ὑμᾶς βούλεται τῆς κατηγορίας ἐμβαλεῖν. Ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὁρᾶτε τοὺς πύκτας περὶ τῆς στάσεως[424] ἀλλήλοις διαγωνιζομένους, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τῆς πόλεως περὶ τῆς τάξεως αὐτῷ τοῦ λόγου μάχεσθε, καὶ μὴ ἐᾶτε αὐτὸν εἰς τοὺς ἔξω τοῦ παρανόμου λόγους περιΐστασθαι[425], ἀλλ' ἐγκαθήμενοι[426] καὶ ἐνεδρεύοντες ἐν τῇ ἀκροάσει, εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ πράγματος λόγους, καὶ τὰς ἐκτροπὰς[427] αὐτοῦ τῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε. Ἀλλ' ἃ δὴ συμβήσεται ὑμῖν, ἐὰν μὴ τοῦτον τὸν τρόπον τὴν ἀκρόασιν ποιῆσθε, ταῦθ' ὑμῖν ἤδη δίκαιός εἰμι προειπεῖν. ἐπεισάξει[428] γὰρ τὸν γόητα καὶ βαλαντιοτόμον καὶ διατετμηκότα[429] τὴν πολιτείαν. οὗτος κλάει μὲν ῥᾷον ἢ ἄλλοι γελῶσιν[430], ἐπιορκεῖ δὲ πάντων προχειρότατα[431]· οὐκ ἂν θαυμάσαιμι δὲ, εἰ μεταβαλλόμενος[432] τοῖς ἔξω περιεστηκόσι λοιδορήσεται, φάσκων τοὺς μὲν ὀλιγαρχικοὺς ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας διηριθμημένους ἥκειν πρὸς τὸ τοῦ κατηγόρου βῆμα, τοὺς δὲ δημοτικοὺς πρὸς τὸ τοῦ φεύγοντος. Ὅταν δὴ τὰ τοιαῦτα λέγῃ, πρὸς μὲν τοὺς στασιαστικοὺς[433] λόγους ἐκεῖνο αὐτῷ ὑποβάλλετε, ὅτι, « ὦ Δημόσθενες, εἰ σοὶ ἦσαν ὅμοιοι οἱ ἀπὸ Φυλῆς φεύγοντα τὸν δῆμον καταγαγόντες, οὐκ ἄν ποτε ἡ δημοκρατία κατέστη. νῦν δὲ ἐκεῖνοι μὲν, μεγάλων κακῶν συμβάντων, ἔσωσαν τὴν πόλιν, τὸ κάλλιστον ἐκ παιδείας[434] ῥῆμα φθεγξάμενοι, Μὴ μνησικακεῖν[435]· σὺ δὲ ἑλκοποιεῖς[436], καὶ μᾶλλόν σοι μέλει τῶν αὐθημερὸν[437] λόγων ἢ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως »· ὅταν δ' ἐπίορκος ὢν εἰς τὴν διὰ τῶν ὅρκων πίστιν καταφυγγάνῃ, ἐκεῖνο ἀπομνημονεύσατε αὐτῷ, ὅτι τῷ πολλάκις μὲν ἐπιορκοῦντι, ἀεὶ δὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς[438] μεθ' ὅρκων ἀξιοῦντι πιστεύεσθαι δυοῖν θάτερον ὑπάρξαι δεῖ, ὧν οὐδέτερόν ἐστι Δημοσθένει ὑπάρχον, ἢ

σηται) πρὸς τὴν περὶ τῆς παρανομίας τοῦ ψηφίσματος κατηγορίαν. [422]) Στρατήγημα παλαιστοῦ. [423]) (Ἐν) παρεμβολῇ, διὰ τοῦ παρεμβάλλειν. [424]) Περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ σταθῇ ἑκάτερος αὐτῶν ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος· Διότι ἐκ τούτου ἐξήρτητο κατὰ πολὺ μέρος ἡ νίκη. [425]) Ἵστασθαι περὶ (Παρεκβαίνειν) τοῦ προκειμένου. [426]) Καθήμενοι καὶ παρατηροῦντες μὲ προσοχὴν, παραμονεύοντες, καθὼς οἱ καθήμενοι εἰς ἐνέδραν. [427]) (μεταφορ.) Τὰ παραστράτια, τὰς διεκφυγὰς, ὁποῖαι αἱ τῶν κυνηγουμένων ζώων, μάλιστα ἀλωπέκων καὶ λαγωῶν. [428]) Ἀπὸ τῆς μεταφορᾶς τῶν εἰσαγομένων, ἐν εἴδει ἐπεισοδίου, εἰς τὴν σκηνὴν προσώπων. [429]) Κόψαντα ἐπιτηδείως καὶ κλέψαντα τὰ πράγματα τῆς πόλεως, καθὼς οἱ βαλαντιοτόμοι διατέμνοντες τοὺς κόλπους (ταῖς τσέπαις) τῶν ἐνδυμάτων. [430]) Διότι πρὸ πάντων ἐμελέτησεν ὁ Δημοσθ. τὴν ῥητορικὴν ὑπόκρισιν, τῆς ὁποίας καὶ μαθήματα, λέγουν, ἔλαβε παρά τινος περιφήμου ὑποκριτοῦ θεάτρων, συγχρόνου του. Ὅθεν καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ περιφερόμενον ἐκεῖνο, ὅτι, Ἐρωτηθεὶς, Τί πρῶτον ἐν ῥητορικῇ; Ὑπόκρισις ἔφη. — Τί δὲ δεύτερον; — Ὑπόκρισις. — Τί δὲ τρίτον; — Ὑπόκρισις. [431]) Ἴσως αὐτὴ ἡ κατηγορία ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Δημοσθ., ἵνα ἀποφύγῃ τοὺς ἐξ ἔθους ἐπ' ὀνόμασι θεῶν καὶ ἡρώων ὅρκους, νὰ ἐπινοήσῃ τὸν ἀμίμητον ἐκεῖνον καὶ ἐνθουσιαστικὸν ὅρκον: Μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι! [432]) Ἀλλάζων ἔξαφνα τόνον φωνῆς καὶ ὕφος (ἐν ᾧ ἔκλαιε δηλ. καὶ ὡρκίζετο), νὰ στραφῇ πρὸς τοὺς περιεστηκότας καὶ νὰ τοὺς λοιδορήσῃ. [433]) Τοὺς περὶ ὀλιγαρχικῶν δηλ. καὶ δημοτικῶν. [434]) Προσγινόμενον μάθημα τοῖς ἐλευθερίως πεπαιδευμένοις. [435]) Τὸ ὁποῖον οἱ μεταγενέστεροι εἶπαν Ἀμνηστίαν. [436]) Ἀναξέεις τὰ ἕλκη (τὰς πληγὰς), διεγείρεις πάθη παλαιά. [437]) Ἐν ἄλλοις· Αὐθημέρων· προσκαίρων, ἐφημέρων. [438]) Ἐνώπιον τῶν αὐτῶν (ἀκροατῶν ἢ δικαστῶν).

τοὺς θεοὺς καινούς, ἢ τοὺς ἀκροατὰς μὴ τοὺς αὐτούς. περὶ δὲ τῶν δακρύων καὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ὅταν ὑμᾶς ἐπερωτᾷ « ποῖ καταφύγω, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; περιγράψετέ[439] με ἐκ τῆς πολιτείας· οὐκ ἔςιν ὅπη ἀναπτήσομαι, ἀνθυποβάλλετε αὐτῷ· « ὁ δὲ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ποῖ καταφύγῃ, Δημόσθενες; πρὸς ποίαν συμμάχων παρασκευήν; πρὸς ποῖα χρήματα; τί προβαλλόμενος[440] ὑπὲρ τοῦ δήμου πεπολίτευσαι; ἃ μὲν γὰρ ὑπὲρ σεαυτοῦ βεβούλευσαι, ἅπαντες ὁρῶμεν· ἐκλιπὼν μὲν τὸ ἄστυ, οὐκ οἰκεῖς, ὡς δοκεῖς, ἐν Πειραιεῖ, ἀλλ' ἐξορμεῖς[441] ἐκ τῆς πόλεως, ἐφόδια δὲ πεπόρισαι τῇ σαυτοῦ ἀνανδρίᾳ τὸ βασιλικὸν[204] χρυσίον καὶ τὰ δημόσια δωροδοκήματα ». Ὅλως δὲ τί τὰ δάκρυα; τίς ἡ κραυγή; τίς ὁ τόνος τῆς φωνῆς; οὐχ ὁ μὲν τὴν γραφὴν φεύγων ἐστὶ Κτησιφῶν, ὁ δ' ἀγὼν οὐκ ἀτίμητος[442], σὺ δ' οὔτε περὶ τῆς οὐσίας, οὔτε περὶ τοῦ σώματος, οὔτε περὶ τῆς ἐπιτιμίας ἀγωνίζῃ; Ἀλλὰ περὶ τίνος ἐςὶν αὐτῷ ἡ σπουδή; περὶ χρυσῶν στεφάνων καὶ κηρυγμάτων ἐν τῷ θεάτρῳ παρὰ τοὺς νόμους· ὃν ἐχρῆν, εἰ καὶ μανεὶς ὁ δῆμος, ἢ τῶν καθεστηκότων ἐπιλελησμένος ἐπὶ τοιαύτης ἀκαιρίας ἐβούλετο στεφανοῦν αὐτόν, παρελθόντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰπεῖν· « ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μὲν στέφανον δέχομαι, τὸν δὲ καιρὸν ἀποδοκιμάζω, ἐν ᾧ τὸ κήρυγμα γίγνεται· οὐ γὰρ δεῖ ἐφ' οἷς[443] ἡ πόλις ἐπένθησε καὶ ἐκείρατο, ἐπὶ τούτοις ἐμὲ στεφανοῦσθαι ». Ἀλλ', οἶμαι, ταῦτα μὲν ἂν εἴποι ἀνὴρ ὄντως βεβιωκὼς μετ' ἀρετῆς· ἃ δὲ σὺ λέξεις, εἴποι ἂν κάθαρμα ζηλοτυποῦν[444] ἀρετήν. οὐ γὰρ δή, μὰ τὸν Ἡρακλέα[445], τοῦτό γε ὑμῶν οὐδεὶς φοβηθήσεται, μὴ ὁ Δημοσθένης, ἀνὴρ μεγαλόψυχος καὶ τὰ πολεμικὰ διαφέρων, ἀποτυχὼν τῶν ἀριστείων, οἴκαδε ἐπανελθὼν ἑαυτὸν διαχρήσηται· ὃς τοσοῦτον καταγελᾷ τῆς πρὸς ὑμᾶς[446] φιλοτιμίας, ὥστε τὴν μιαρὰν κεφαλὴν ταύτην καὶ ὑπεύθυνον, ἣν οὗτος[447] παρὰ πάντας τοὺς νόμους γέγραφε στεφανῶσαι, μυριάκις[448] κατατέτμηκε, καὶ τούτων μισθοὺς εἴληφε, τραύματος[449] ἐκ προνοίας γραφὰς γραφόμενος, καὶ κατακεκονδύλισται, ὥστε αὐτὸν οἶμαι τὰ τῶν κονδύλων ἴχνη τοῦ Μειδίου ἔχειν ἔτι φανερά· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐ κεφαλήν, ἀλλὰ πρόσοδον[450] κέκτηται.

Περὶ δὲ Κτησιφῶντος τοῦ γράψαντος τὴν γνώμην βραχέα βούλομαι εἰπεῖν, τὰ δὲ πολλὰ ὑπερβήσομαι, ἵνα καὶ πεῖραν ὑμῶν λάβω, εἰ δύνασθε

439) Ὁ Ῥείσκ. ἔγραψεν ἐξ ἀντιγράφου· Εἴ περιγράψετέ με. Ἕτερος δέ τις χωρὶς τοῦ Εἴ, κατ' ἐρωτηματικόν· Περιγράψετέ με; Σημαίνει δέ, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως γραφῇ, τὸ Περιορίσαι, ἐξῶσαι. 440) Ὡς τείχη, προπύργια. 441) Μετῴκησας εἰς Πειραιᾶ, ὄχι νὰ κατοικήσῃς ἐκεῖ, ἀλλὰ νὰ ἦσε πάντοτε ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν (εἰς τὰ πανιά, καθὼς λέγουν κοινῶς· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ Ἐξορμεῖν), ἐν καιρῷ κινδύνου. 442) Διότι τὸ τίμημα ἦτον προσγεγραμμένον εἰς τὴν κατηγορίαν » τάλαντα πεντήκοντα. Ὥστε τί πρὸς σέ, μηδὲν κινδυνεύοντα; 443) Πράγμασι. 444) Ὄχι ζηλοῦν, ἀλλὰ ζηλοτυποῦν, φθονεῖν.

445) Ὁ ὅρκος κατάλληλος, διότι περὶ ἡρωϊκῆς πράξεως ὁ λόγος, ὁποίαν καὶ ὁ Αἴας ἀποτυχὼν τῶν Ἀχιλλέως ὅπλων ἔπραξε, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἡρακλῆς, ἀποδυσπετήσας πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου ὀδύνας. 446) Ἐνώπιον ἢ χάριν ὑμῶν. 447) Ὁ Κτησιφῶν.

448) Ὑπερβολὴ ῥητορική. Διότι, καὶ ἀληθὲς ἂν ὑποτεθῇ, ἅπαξ μόνον συνέβη τοῦτο, ὅταν εἰσήγγειλε τραύματος ἐκ προνοίας τὸν ἀνεψιόν του Δημομέλη, ἴδε ἀνωτέρω. 449) (Ἕνεκα) τραύματος (γενομένου) ἐκ προνοίας. 450) Τῶν περιέργων τις σχολιαστῶν ὑπετόπασε γραπτέον εἶναι Κεφάλαιον, τὸ δὲ Πρόσοδον ὡς ἑρμηνείαν τούτου ἔξωθεν παρεισδῦσαν. καὶ ἦν οὐκ ἀφυὴς ἡ παρωνομασία, καὶ τῆς τοῦ Αἰσχίνου δεινότητος οὐκ ἀνοίκειος. Ἀλλὰ τίς τολμᾷ τοιαύτας διορθώσεις, χωρὶς τῶν ἀρχαίων χειρογράφων τὸ κῦρος;

τοὺς σφόδρα πονηρούς, κἂν μή τις προείπῃ, διαγινώσκειν· ὃ δ' ἐστὶ κοινὸν καὶ δίκαιον κατ' ἀμφοτέρων αὐτῶν ἀπαγγεῖλαι πρὸς ὑμᾶς, τοῦτ' ἐρῶ. περιέρχονται γὰρ τὴν ἀγορὰν ἀληθεῖς κατ' ἀλλήλων ἔχοντες δόξας, καὶ λόγους οὐ ψευδεῖς λέγοντες. ὁ μὲν γὰρ Κτησιφῶν οὐ τὸ καθ' ἑαυτόν φησι φοβεῖσθαι[451]· ἐλπίζειν γὰρ δόξειν ἰδιώτης[452] εἶναι· ἀλλὰ τὴν τοῦ Δημοσθένους ἐν τῇ πολιτείᾳ δωροδοκίαν φησὶ φοβεῖσθαι καὶ τὴν ἐμπληξίαν καὶ δειλίαν· ὁ δὲ Δημοσθένης εἰς αὑτὸν μὲν ἀποβλέπων θαῤῥεῖν φησι, τὴν δὲ τοῦ Κτησιφῶντος πονηρίαν καὶ πορνοβοσκίαν ἰσχυρῶς δεδιέναι. τοὺς δὴ κατεγνωκότας ἀλλήλων ἀδικεῖν μηδαμῶς ὑμεῖς, οἱ κοινοὶ κριταὶ τῶν ἐγκλημάτων, ἀπολύσητε.

Περὶ δὲ τῶν εἰς ἐμαυτὸν λοιδοριῶν βραχέα βούλομαι προειπεῖν. πυνθάνομαι γὰρ λέξειν Δημοσθένην, ὡς ἡ πόλις ὑπ' αὐτοῦ μὲν ὠφέληται πολλά, ὑπ' ἐμοῦ δὲ καταβέβλαπται, καὶ τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὰς ἀπὸ τούτων αἰτίας ἀνοίσειν ἐπ' ἐμέ. οὕτω γάρ ἐστιν, ὡς ἔοικε, δεινὸς δημιουργὸς λόγων, ὥστε οὐκ ἀπόχρη αὐτῷ, εἴτι πεπολίτευμαι παρ' ὑμῖν ἐγώ, ἢ εἴ τινας δημηγορίας εἴρηκα, τούτων κατηγορεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡσυχίαν μου τοῦ βίου διαβάλλει[453], καὶ τῆς σιωπῆς μου κατηγορεῖ, ἵνα μηδεὶς αὐτῷ τόπος ἀσυκοφάντητος παραλείπηται, καὶ τὰς ἐν τοῖς γυμνασίοις μετὰ τῶν νεωτέρων μου διατριβὰς καταμέμφεται, καὶ κατὰ τῆς δε τῆς κρίσεως εὐθὺς ἀρχόμενος τοῦ λόγου φέρει τινὰ αἰτίαν, λέγων, ὡς ἐγὼ τὴν γραφὴν οὐχ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐγραψάμην, ἀλλ' ἐνδεικνύμενος Ἀλεξάνδρῳ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν[454] ἔχθραν. καὶ νὴ Δί', ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, μέλλει με ἀνερωτᾶν, διὰ τί τὸ μὲν κεφάλαιον τῆς πολιτείας αὐτοῦ ψέγω, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα οὐκ ἐκώλυον, οὐδ' ἐγραφόμην, ἀλλὰ διαλιπὼν καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν οὐ πυκνὰ προσιὼν ἀπήνεγκα τὴν γραφήν. Ἐγὼ δὲ οὔτε τὰς Δημοσθένους διατριβὰς ἐζήλωκα, οὔτ' ἐπὶ ταῖς ἐμαυτοῦ αἰσχύνομαι, οὔτε τοὺς εἰρημένους ἐν ὑμῖν λόγους ἐμαυτῷ ἀῤῥήτους εἶναι βουλοίμην[455], οὔτε τὰ αὐτὰ τούτῳ δημηγορήσας ἐδεξάμην ἂν ζῆν· τὴν δ' ἐμὴν σιωπήν, ὦ Δημόσθενες, ἡ τοῦ βίου μετριότης[456] παρεσκεύασεν. ἀρκεῖ γάρ μοι μικρά, καὶ μειζόνων αἰσχρῶς οὐκ ἐπιθυμῶ· ὥστε καὶ σιγῶ καὶ λέγω βουλευσάμενος, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς ἐν τῇ φύσει δαπάνης[457]. σὺ δ', οἶμαι, λαβὼν μὲν σεσίγηκας, ἀναλώσας δὲ κέκραγας[458]· λέγεις δὲ οὐχ ὁπόταν σοι δοκῇ, οὐδ' ἃ βούλει, ἀλλ' ὁπόταν οἱ μισθοδόται σοι προστάττωσιν· οὐκ αἰσχύνῃ δὲ ἀλαζονευόμενος ἃ παραχρῆμα ἐξελέγχῃ ψευδόμενος. ἀπηνέχθη γὰρ ἡ κατὰ τοῦδε τοῦ ψηφίσματος γραφή, ἥν οὐχ ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον ἐνδείξεώς με φῂς ἀπενεγκεῖν, ἔτι Φιλίππου ζῶντος, πρὶν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῆναι, οὔπω σοῦ τὸ περὶ Παυ-

---

451) Ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν δίκην δηλαδή. 452) Λόγων ἄπειρος, ἁπλοῦς. 453) Ἴδε Δημοσθ. περὶ Στεφ. §. ρμϐ'. 454) Τὸν Δημοσθ. 455) Θέλω ὥστε νὰ μὴ τοὺς εἶχα εἰπεῖ, μετανοῶ δηλ. διότι τοὺς εἶπα. 456) Ὀλιγάρκεια. 457) Ἐξ αἰτίας τοῦ φύσει πολυδαπάνου βίου μου, καθὼς σύ. 458) Ὁ δὲ Δημοσθ. αὐτὸ τοῦτο τὸ βέλος τοῦ ἐχθροῦ λαβών, ἀκοντίζει κατ' αὐτοῦ, στρέψας αὐτὸ κατ' ἄλλον τρόπον: » Καὶ λέγεις, ὡς σιωπῶ μὲν λαβών, βοῶ δ' ἀναλώσας. Ἀλλ' οὐ σύ γε, ἀλλὰ βοᾷς μὲν ἔχων, παύσῃ δὲ οὐδέποτε, ἐὰν μή σε οὗτοι παύσωσιν, ἀτιμώσαντες σήμερον. «

τοιαῦτ' ἐνύπνιον ἑωρακότες, οὐδὲ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Ἥραν[459] νύκτωρ διειλεγμένου. πῶς ἂν οὖν ἐγὼ προενεδεικνύμην Ἀλεξάνδρῳ; εἴ γε μὴ ταὐτὸ ἐνύπνιον ἐγὼ καὶ Δημοσθένης εἴδομεν; Ἐπιτιμᾷς δέ μοι, εἰ μὴ συνεχῶς, ἀλλὰ διαλείπων πρὸς τὸν δῆμον προσέρχομαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν ταύτην οἴει λανθάνειν ἡμᾶς μεταφέρων οὐκ ἐκ δημοκρατίας, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας πολιτείας[460]. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις οὐχ ὁ βουλόμενος, ἀλλ' ὁ δυναστεύων κατηγορεῖ· ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ὁ βουλόμενος, καὶ ὅταν αὐτῷ δόξῃ. καὶ τὸ μὲν διὰ χρόνου λέγειν, σημεῖόν ἐστιν ἐπὶ τῶν καιρῶν καὶ τοῦ συμφέροντος ἀνδρὸς πολιτευομένου· τὸ δὲ μηδεμίαν παραλιπεῖν ἡμέραν, ἐργαζομένου καὶ μισθαρνοῦντος. Ὑπὲρ δὲ τοῦ μηδέπω κεκρίσθαι ὑπ' ἐμοῦ, μηδὲ τῶν ἀδικημάτων τιμωρίαν ὑποσχεῖν, ὅταν καταφεύγῃς ἐπὶ τοὺς τοιούτους λόγους, ἢ τοὺς ἀκούοντας ἐπιλήσμονας ὑπολαμβάνεις, ἢ σαυτὸν παραλογίζῃ. τὰ μὲν γὰρ περὶ τοὺς Ἀμφισσέας ἠσεβημένα σοι, καὶ τὰ περὶ τὴν Εὔβοιαν δωροδοκηθέντα, χρόνων ἐγγεγενημένων, ἐν οἷς ὑπ' ἐμοῦ φανερῶς ἐξηλέγχου, ἴσως ἐλπίζεις τὸν δῆμον ἀμνημονεῖν· τὰ δὲ περὶ τὰς τριήρεις καὶ τοὺς τριηράρχους ἁρπάγματα τίς ἂν ἀποκρύψαι χρόνος δύναιτ' ἄν, ὅτε νομοθετήσας περὶ τῶν τριακοσίων νεῶν, καὶ σαυτὸν πείσας Ἀθηναίους ἐπιστάτην τάξαι τοῦ ναυτικοῦ, ἐξηλέγχθης ὑπ' ἐμοῦ ἑξήκοντα καὶ πέντε νεῶν ταχυναυτουσῶν τριηράρχους ὑφῃρημένος, πλεῖον τῆς πόλεως ἀφανίζων ναυτικὸν ἢ ὅτε Ἀθηναῖοι τὴν ἐν Νάξῳ ναυμαχίαν Λακεδαιμονίους καὶ Πόλλιν ἐνίκησαν[461]; οὕτω δὲ ταῖς αἰτίαις[462] ἐνέφραξας τὰς κατὰ σαυτοῦ τιμωρίας, ὥστε τὸν κίνδυνον εἶναι μὴ σοὶ τῷ ἀδικήσαντι, ἀλλὰ τοῖς ἐπεξιοῦσι, πολὺν μὲν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ Φίλιππον ἐν ταῖς διαβολαῖς φέρων[463], αἰτιώμενος δέ τινας ἐμποδίζειν τοὺς τῆς πόλεως καιρούς, ἀεὶ τὸ παρὸν λυμαινόμενος, τὸ δὲ μέλλον κατεπαγγελλόμενος. Οὐ τὸ τελευταῖον, εἰσαγγέλλεσθαι μέλλων ὑπ' ἐμοῦ, τὴν Ἀναξίνου σύλληψιν τοῦ Ὠρείτου[464] κατεσκεύασας, τοῦ τὰ ἀγοράσματα Ὀλυμπιάδι ἀγοράζοντος[465], καὶ τὸν αὐτὸν ἄνδρα διεστρέβλωσας τῇ σαυτοῦ χειρί, γράψας αὐτὸν θανάτῳ ζημιῶσαι, καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ[466] ἐν Ὠρεῷ κατήγου, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς τραπέζης ἔφαγες καὶ ἔπιες καὶ ἔσπεισας, καὶ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλες, ἄνδρα φίλον καὶ ξένον ποιούμενος, καὶ τοῦτον ἀπέκτεινας; καὶ περὶ τούτων ἐν ἅπασιν Ἀθηναίοις ἐξελεγχθεὶς ὑπ' ἐμοῦ καὶ

---

459) Ἴδε ἀνωτέρω, ὅπου ὅμως λέγει, Παρὰ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς. 460) Ὀλιγαρχίας ἢ τυραννίδος δηλονότι. 461) Ἡ ναυμαχία αὕτη, τὴν ὁποίαν πρώτην μετὰ τὸν Πελοποννησ. πόλεμον ἐνίκησαν οἱ Ἀθην., συνεκροτήθη τὸ δ'. ἔτος τῆς ρ'. Ὀλυμπ. Πολιορκοῦντος γὰρ τοῦ Χαβρίου μὲ 83 τριήρεις τὴν Νάξον, ὁ τῶν Λακεδ. ναύαρχος Πόλλις κατέπλευσε βοηθήσων τοῖς Ναξίοις μὲ 65 τριήρεις· συμπλακέντων δὲ τῶν δύω στόλων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνίκησαν οἱ Λακεδ., καὶ διέφθειραν 18 τριήρεις τῶν Ἀθην. καὶ τὸν ὑποναύαρχον Κήδωνα, διοικοῦντα τὸ ἀριστερὸν κέρας. Ἀλλὰ βοηθήσας ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ὁ Χαβρίας, ἐπανώρθωσε τὴν ἧτταν τῶν ἰδίων, καὶ διέφθειρε μὲν 24 τριήρεις τῶν Λακεδ., ἔλαβε δὲ αὐτάνδρους 8, καὶ τὰς λοιπὰς ἔτρεψεν εἰς φυγήν, καὶ ἤθελε τὰς ἀφανίσῃ ἐξ ὁλοκλήρου, ἐάν, φοβούμενος τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Ἀργινούσαις στρατηγῶν, δὲν ἄφινε τὴν δίωξιν, ἵνα συλλέξῃ τοὺς διανηχομένους ζῶντας καὶ θάψῃ τοὺς τετελευτηκότας τῶν πολιτῶν. Ἴδε Διόδωρ. ΙΕ', 34.
462) Ταῖς κατὰ τῶν κατηγόρων σου. 463) Πολλάκις ἀναφέρων τὸν Α. καὶ τὸν Φ.
464) Κατάσκοπον τοῦτον ἀποκαλεῖ ὁ Δημοσθ., ᾧ συνιὼν εἰς τὴν Θράσωνος οἰκίαν Αἰσχίνης ὤφθη. 465) Ἐψώνιζεν εἰς τὰς Ἀθήνας πράγματα εἰς λογαριασμὸν τῆς Ὀλυμπ., τῆς γυναικὸς τοῦ Φιλίππου. 467) Τὸν αὐτὸν διεστρέβλωσας, καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ κατήγου.

κληθεὶς ξενοκτόνος, οὐ τὸ ἀσέβημα ἠρνήσω, ἀλλ' ἀπεκρίνου, ἐφ' ᾧ[467] ἀνεβόησεν ὁ δῆμος καὶ ὅσοι ξένοι περιέστασαν τὴν ἐκκλησίαν· ἔφησθα γὰρ τοὺς τῆς πόλεως ἅλας[468] περὶ πλείονος ποιήσασθαι τῆς ξενικῆς τραπέζης· Ἐπιςολὰς δὲ σιγῶ ψευδεῖς καὶ κατασκόπων συλλήψεις καὶ βασάνους ἐπ' αἰτίαις ἀγενήτοις, ὡς ἐμοῦ μετά τινων ἐν τῇ πόλει νεωτερίζειν βουλομένου. Ἔπειτα ἐπερωτᾷν με, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, μέλλει, τίς ἂν εἴη τοιοῦτος ἰατρός, ὅςτις τῷ νοσοῦντι μεταξὺ μὲν ἀσθενοῦντι μηδὲν συμβουλεύοι, τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ ἐλθὼν εἰς τὰ ἔννατα διεξίοι πρὸς τοὺς οἰκείους ἃ ἐπιτηδεύσας ὑγιὴς ἂν ἐγένετο[469]. σαυτὸν δ' οὐχ ἀντερωτᾷς, τίς ἂν εἴη δημαγωγὸς τοιοῦτος, ὅστις τὸν μὲν δῆμον θωπεῦσαι δύναιτο, τοὺς δὲ καιρούς, ἐν οἷς ἦν σώζεσθαι τὴν πόλιν, ἀποδοῖτο, τοὺς δ' εὖ φρονοῦντας κωλύοι διαβάλλων συμβουλεύειν, ἀποδρὰς δ' ἐκ τῶν κινδύνων, καὶ τὴν πόλιν ἀνηκέστοις κακοῖς περιβαλών, ἀξιοῖ στεφανοῦσθαι ἐπ' ἀρετῇ, ἀγαθὸν μὲν πεποιηκὼς μηδέν, πάντων δὲ τῶν κακῶν αἴτιος γεγονώς, ἐπερωτῴη δὲ τοὺς συκοφαντηθέντας ἐκ τῆς πολιτείας ἐπ' ἐκείνων τῶν καιρῶν, ὅτε ἐνῆν σώζεσθαι, διὰ τί αὐτὸν οὐκ ἐκώλυσαν ἐξαμαρτάνειν; ἀποκρύπτοιτο δὲ τὸ πάντων τελευταῖον, ὅτι τῆς μάχης ἐπιγενομένης οὐκ ἐσχολάζομεν περὶ τὴν σὴν εἶναι τιμωρίαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως ἐπρεσβεύομεν[470]· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀπέχρη σοι δίκην μὴ δεδωκέναι, ἀλλὰ καὶ δωρεὰς αἰτεῖς, καταγέλαστον ἐν τοῖς Ἕλλησι τὴν πόλιν ποιῶν, ἐνταῦθ'[471] ἐνέστην, καὶ τὴν γραφὴν ἀπήνεγκα.

Καὶ νὴ τοὺς θεοὺς τοὺς Ὀλυμπίους, ὧν ἐγὼ πυνθάνομαι Δημοσθένην λέξειν, ἐφ' ᾧ νυνὶ μέλλω λέγειν, ἀγανακτῶ μάλιστα[472]. ἀφομοιοῖ γάρ μου τὴν φύσιν ταῖς Σειρῆσιν[473], ὡς ἔοικε· καὶ γὰρ ὑπ' ἐκείνων οὐ κηλεῖσθαί φησι τοὺς ἀκροωμένους, ἀλλ' ἀπόλλυσθαι· διόπερ οὐδ' εὐδοκιμεῖν τὴν τῶν Σειρήνων μουσικήν· καὶ δὴ καὶ τὴν τῶν ἐμῶν λόγων ἐμπειρίαν καὶ τὴν φύσιν[474] μου γεγενῆσθαι ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἀκουόντων. Καίτοι τὸν λόγον τοῦτον ὅλως μὲν ἔγωγε οὐδενὶ πρέπειν ἡγοῦμαι περὶ ἐμοῦ λέγειν· τῆς γὰρ αἰτίας αἰσχρὸν τὸν αἰτιώμενόν ἐςι τὸ ἔργον μὴ ἔχειν ἐπιδεῖξαι[475]· εἰ δ' ἦν ἀναγκαῖον ῥηθῆναι, οὐ Δημοσθένους ἦν ὁ λόγος, ἀλλ' ἀνδρὸς στρατηγοῦ[476], μεγάλα μὲν τῇ πόλει κατειργασμένου[476], λέγειν δὲ ἀδυνάτου καὶ τὴν τῶν ἀντιδίκων διὰ

---

467) (ἐνν. Ῥῆμα) ἐφ' ᾧ. 468) Τὴν σχέσιν, τὴν οἰκειότητα. Παροιμιώδης φράσις, τῆς ὁποίας διετηρήθη ϗ μέχρις ἡμῶν ἡ συνεκδοχή· Ἐφάγομεν ψωμὶ ϗ ἅλας μαζῆ· εἴμεθα δηλαδὴ οἰκεῖοι, σχετισμένοι. 469) Ἴδε Δημοσθ. περὶ Στεφ. σημ. 627. 470) Διότι μετὰ τὴν ἐν Χαιρων. μάχην, ἐστάλη πρεσβευτὴς μετὰ τοῦ Δημάδου πρὸς Φίλιππον· διὰ τὸ ὁποῖον τὸν κατηγορεῖ ὁ Δημοσθ. (περὶ Στεφ. §. ρλδ') ὅτι, ἐν ᾧ προτοῦ διώμνυτο μηδὲν εἶναι αὐτῷ ϗ Φιλίππῳ πρᾶγμα, ὕστερον, » ὡς ἐπηγγέλθη τάχισθ' ἡ μάχη, οὐδὲν τούτων φροντίσας, εὐθὺς ὡμολόγει φιλίαν αὐτῷ καὶ ξενίαν εἶναι πρὸς αὐτόν «. 471) Ὁ Πλούταρχος, ἐκ τοῦ ἐναντίου, λέγει ὅτι » εἰσήχθη ἡ κατὰ Κτησιφῶντος γραφή... μικρὸν ἐπάνω τῶν Χαιρωνικῶν, ἐκρίθη δὲ ὕςερον δέκα ἔτεσιν «. Ὁμοίως ϗ ὁ Κικέρων: » Hanc mulctam Aeshines a Ctesiphonte petiit quadriennio ante Philippi Macedonis mortem «. 472) Ἐκ πάντων ἐκείνων ὅ πυνθάνομαι Δημοσθένην λέξειν, ἐπ' ἐκείνῳ μάλιστα ἀγανακτῶ ὃ νυνὶ μέλλω λέγειν.
473) Τὴν πρὸς τὰς Σειρῆνας παρομοίωσιν δὲν εὑρίσκομεν εἰς τὸν Περὶ Στεφ. λόγον τοῦ Δημοσθ. καὶ ἴσως τὴν παρέλιπεν ὁ ῥήτωρ, ἀφ' οὗ ἤκουσε νὰ τὴν ἀναφέρῃ ὁ Αἰσχίνης.
474) Αἰσχρόν ἐστι τὸ τὸν αἰτιώμενον μὴ ἔχειν ἐπιδεῖξαι τὸ ἔργον τῆς αἰτίας.
475) Καθ' ὑπόθεσιν. 476) Ὑπηρετήσαντος, κατορθώσαντος.

τοῦτο ἐζηλωκότος φύσιν[477], ὅτι σύνοιδεν ἑαυτῷ μὲν οὐδὲν ὧν διαπέπρακται δυναμένῳ φράσαι, τὸν δὲ κατήγορον ὁρᾷ δυνάμενον καὶ τὰ μὴ πεπραγμένα ὑφ' ἑαυτοῦ παριστάναι τοῖς ἀκούουσιν ὡς διῴκηκεν. ὅταν δ' ἐξ ὀνομάτων[478] συγκείμενος ἄνθρωπος, καὶ τούτων πικρῶν[479] καὶ περιέργων[480], ἔπειτα ἐπὶ τὴν ἁπλότητα καὶ τὰ ἔργα καταφεύγῃ, τίς ἂν ἀνάσχοιτο; οὗ τὴν γλῶτταν, ὥσπερ τῶν αὐλῶν, ἐάν τις ἀφέλῃ, τὸ λοιπὸν οὐδέν ἐστι[481].

Θαυμάζω δ' ἔγωγε ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ζητῶ πρὸς τί ἂν ἀποβλέποντες ἀποψηφίσαισθε τὴν γραφήν; πότερ' ὡς τὸ ψήφισμά ἐστιν ἔννομον; ἀλλ' οὐδεμία πώποτε γνώμη παρανομωτέρα γεγένηται. ἀλλ' ὡς ὁ τὸ ψήφισμα γράψας οὐκ ἐπιτήδειός ἐστι δίκην δοῦναι; οὐκ ἄρ' εἰσὶ παρ' ὑμῖν εὐθύναι βίου, εἰ τοῦτον ἀφήσετε. ἐκεῖνο δ' οὐ λυπηρόν, εἰ πρότερον μὲν ἐνεπίμπλατο ἡ ὀρχήστρα χρυσῶν στεφάνων, οἷς ὁ δῆμος ἐστεφανοῦτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὸ ξενικοῖς στεφάνοις ταύτην ἀποδεδόσθαι τὴν ἡμέραν[482]· ἐκ δὲ τῶν Δημοσθένους πολιτευμάτων ὑμεῖς μὲν ἀστεφάνωτοι καὶ ἀκήρυκτοι γίνεσθε, οὗτος δὲ κηρυχθήσεται; καὶ εἰ μέν τις τῶν τραγικῶν ποιητῶν τῶν μετὰ ταῦτα ἐπεισαγόντων[483] ποιήσειεν ἐν τραγῳδίᾳ τὸν Θερσίτην ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων στεφανούμενον, οὐδεὶς ἂν ὑμῶν ὑπομείνειεν, ὅτι φησὶν Ὅμηρος ἄνανδρον αὐτὸν εἶναι καὶ συκοφάντην· αὐτοὶ δ' ὅταν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον στεφανῶτε, οὐκ οἴεσθε ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων δόξαις[484] συρίττεσθαι; οἱ μὲν γὰρ πατέρες ὑμῶν τὰ μὲν ἔνδοξα καὶ λαμπρὰ τῶν πραγμάτων ἀνετίθεσαν τῷ δήμῳ, τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ καταδεέστερα εἰς τοὺς ῥήτορας τοὺς φαυλοτέρους ἔτρεπον· Κτησιφῶν δ' ὑμᾶς οἴεται δεῖν ἀφελόντας τὴν ἀδοξίαν ἀπὸ Δημοσθένους περιθεῖναι τῷ δήμῳ. καί φατε μὲν εὐτυχεῖς εἶναι, ὡς καὶ ἐστὲ καλῶς ποιοῦντες[485], ψηφιεῖσθε δὲ ὑπὸ μὲν τῆς τύχης ἐγκαταλελεῖφθαι, ὑπὸ Δημοσθένους δὲ εὖ πεπονθέναι; καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, ἐν τοῖς αὐτοῖς δικαστηρίοις, τοὺς μὲν τὰς τῶν δώρων[486] γραφὰς ἁλισκομένους ἀτιμοῦτε, ὃν δ' αὐτοὶ μισθοῦ πολιτευόμενον σύνιστε, στεφανώσετε; καὶ τοὺς μὲν κριτὰς τοὺς ἐκ Διονυσίων[487], ἐὰν μὴ δικαίως τοὺς κυκλίους[488] χοροὺς κρίνωσι, ζημιοῦτε· αὐτοὶ δὲ οὐ κυκλίων χορῶν κριταὶ καθεστηκότες, ἀλλὰ νόμων καὶ πολιτικῆς ἀρετῆς, τὰς δωρεὰς οὐ κατὰ τοὺς νόμους, οὐδ' ὀλίγοις καὶ τοῖς ἀξίοις, ἀλλὰ τῷ διαπραξαμένῳ[470] δώσετε; ἔπειτ' ἔξεισιν ἐκ τοῦ δικαστηρίου ὁ τοιοῦτος κριτὴς ἑαυτὸν μὲν ἀσθενῆ πεποιηκώς, ἰσχυρὸν δὲ τὸν ῥήτορα. ἀνὴρ γὰρ ἰδιώτης ἐν πόλει δημοκρατουμένῃ νόμῳ καὶ ψήφῳ βασιλεύει· ὅταν δ' ἑτέρῳ ταῦτα παραδῷ, καταλέλυκεν αὐτὸς

---

477) Ἱκανότητα φυσικὴν περὶ τὸ λέγειν. 478) Ἀπὸ λέξεις. 479) Δηκτικῶν, φαρμακερῶν. 480) Ἐπιτετηδευμένων, ἀλλοκότων. Ἴδε καὶ σημ. 329. Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς (ἐν τῷ περὶ τῆς λεκτ. Δημοσθ. δεινότητος) ὑπερασπίζει τὸν Δημοσθ. ἐναντίον τῆς κατηγορίας ταύτης. 481) Τὴν ἀστείαν τῷ ὄντι ταύτην παρομοίωσιν λέγων ὅτι ἔλεγε κ̓ ὁ Δημάδης διὰ τοὺς Ἀθηναίυς. 482) Τὴν τῶν Διονυσίων. 483) Ὁ Οὐόλφ. ἔγραψεν Ἐπεισιόντων. Ἀλλὰ τοῦτο κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν ὑποκριτῶν, καθὼς τὸ Ἐπεισαγόντων ἐπὶ τῶν ποιητῶν. Τὸ δὲ Μετὰ ταῦτα νομίζω ὅτι ἐννοεῖ, μετὰ τὰ κηρύγματα τῶν ξενικῶν στεφάνων· διότι κ̓ ἀνωτέρω σελ. 62 ἀφ' οὗ ἀνέφερε »τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ ψηφίσματος ἀνάῤῥησιν«, λέγει ἔπειτα· »Ταῖς τραγῳδίαις καὶ τοῖς ἡρωϊκοῖς πάθεσι τοῖς μετὰ ταῦτ' ἐκεισιοῦσιν«. 484) Διανοίαις, ὑπολήψεσι. 485) Φράσις, ἀναλογοῦσα τῇ Ἀγαθῇ τύχῃ! Οὐδεὶς φθόνος! κτλ. 486) Δωροδοκίας. 487) Τοὺς μετὰ τὰ Διονύσια διοριζομένους. 488) Ἴδε τὸ λεξ.

τὴν αὐτοῦ δυναστείαν. ἔπειθ' ὁ μὲν ὅρκος, ὃν ὀμωμοκὼς δικάζει, συμπαρακολουθῶν αὐτὸν λυπεῖ[489]· δι' αὐτὸν γάρ, οἶμαι, γέγονε τὸ ἁμάρτημα· ἡ δὲ χάρις πρὸς ὃν ἐχαρίζετο[490] ἄδηλος γεγένηται· ἡ γὰρ ψῆφος ἀφανὴς φέρεται. Δοκοῦμεν δ' ἔμοιγε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀμφότερα καὶ κατορθοῦν καὶ παρακινδυνεύειν εἰς τὴν πολιτείαν οὐ σωφρονοῦντες[491]. ὅτι μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν νῦν καιρῶν οἱ πολλοὶ τοῖς ὀλίγοις προΐεσθε τὰ τῆς δημοκρατίας ἰσχυρά, οὐκ ἐπαινῶ· ὅτι δ' οὐ γεγένηται φορὰ καθ' ἡμᾶς ῥητόρων πονηρῶν ἅμα καὶ τολμηρῶν, εὐτυχοῦμεν. πρότερον μὲν γὰρ τοιαύτας φύσεις[492] ἤνεγκε τὸ δημόσιον, αἳ ῥᾳδίως οὕτω κατέλυσαν[493] τὸν δῆμον· ἔχαιρε γὰρ κολακευόμενος. ἔπειτ' αὐτὸν οὐχ οὓς[494] ἐφοβεῖτο, ἀλλ' οἷς ἑαυτὸν ἐνεχείριζε κατέλυσαν· ἔνιοι δὲ[495] καὶ αὐτοὶ τῶν τριάκοντα ἐγένοντο, οἳ πλείους ἢ χιλίους καὶ πεντακοσίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν, πρὶν[496] τὰς αἰτίας ἀκοῦσαι, ἐφ' αἷς ἔμελλον ἀποθνήσκειν, καὶ οὐδ' ἐπὶ τὰς ταφὰς καὶ ἐκφορὰς τῶν τελευτησάντων εἴων τοὺς προσήκοντας παραγίνεσθαι. Οὐχ ὑφ' ὑμῖν αὐτοῖς ἕξετε τοὺς πολιτευομένους; οὐ ταπεινώσαντες ἀποπέμψετε τοὺς νῦν ἐπηρμένους; οὐ μέμνησθ', ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐπέθετο πρότερον δήμου καταλύσει, πρὶν ἂν μεῖζον τῶν δικαστηρίων ἰσχύσῃ;

Ἡδέως δ' ἂν ἔγωγε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐναντίον ὑμῶν ἀναλογισαίμην πρὸς τὸν γράψαντα τὸ ψήφισμα, διὰ ποίας εὐεργεσίας ἀξιοῖ Δημοσθένην στεφανῶσαι. εἰ μὲν γὰρ λέγεις, ὅθεν τὴν ἀρχὴν τοῦ ψηφίσματος ἐποιήσω, ὅτι τὰς τάφρους τὰς περὶ τὰ τείχη καλῶς ἐτάφρευσε, θαυμάζω σου. τοῦ γὰρ ταῦτα[498] ἐξειργάσθαι καλῶς τὸ γεγενῆσθαι τοῦτον αἴτιον[499] μείζω κατηγορίαν ἔχει. οὐ γὰρ περιχαρακώσαντα χρὴ τὰ τείχη, οὐδὲ τὰς δημοσίας ταφὰς[500] ἀνελόντα τὸν ὀρθῶς πεπολιτευμένον δωρεὰς αἰτεῖν, ἀλλ' ἀγαθοῦ τινος αἴτιον γεγενημένον τῇ πόλει. εἰ δὲ ἥξεις ἐπὶ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ψηφίσματος, ἐν ᾧ τετόλμηκας γράφειν, ὡς ἔστιν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ διατελεῖ λέγων καὶ πράττων τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ἀφελὼν τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸν κόμπον τοῦ ψηφίσματος, ἅψαι τῶν ἔργων, ἐπίδειξον ἡμῖν ὅ,τι λέγεις. τὰς μὲν γὰρ περὶ τοὺς Ἀμφισσέας καὶ τοὺς Εὐβοέας δωροδοκίας παραλείπω· ὅταν δὲ τῆς πρὸς Θηβαίους συμμαχίας τὰς αἰτίας ἀνατιθῇς Δημοσθένει, τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας ἐξαπατᾷς, τοὺς

---

489) Τὸν τύπτει ἡ συνείδησις. 490) Ἄδηλος ἐκείνῳ πρὸς ὃν ἐχαρίζετο· διότι κρύβδην (μυστικῶς) ἐψηφοφόρουν. 491) Ὄχι ἐκ φρονήσεως καὶ κατὰ σκέψιν, ἀλλ' ἐκ τύχης.

492) Πονηρὰς καὶ τολμηρὰς ἐν ταὐτῷ. 493) Σκανδαλισθέντες οἱ Σχολ. διὰ τὴν γειτνίασιν τῶν δύο Κατέλυσαν, γράφειν παρῄνουν ἐνταῦθα Κατεχήλησαν ἢ Κατέκλυσαν.

494) Ἐκεῖνοι οὕς. 495) Τῶν ῥητόρων τούτων. 496) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Ἀκρίτους.

497) Ἴδε Λυσίου τὸν κατὰ Ἐρατοσθένους. 498) Τὰ πράγματα, τὰ τείχη καὶ τὰς τάφρους δηλ. 499) Αἴτιον τούτων, διὰ τὴν πρὸς Φίλιππον ἔχθραν καὶ τὴν μάχην. Εἰ γὰρ μὴ προηγοῦντο ταῦτα, οὐκ ἂν εἶχε χρείαν ἡ πόλις τάφρων. 500) Τοὺς τάφους, διότι καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν τειχῶν κατασκευῆς τῆς ἐπὶ Θεμιστοκλ. καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἐπισκευῶν μετεχειρίσθησαν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰς στήλας τῶν τάφων, καθὼς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Λυκούργου (ἐν τῷ κατὰ Λεωκράτους): «Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους (τοὺς μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην), ἡ μὲν χώρα τὰ δένδρα συνεβάλλετο, οἱ δὲ τετελευτηκότες τὰς θήκας, οἱ δὲ νεῷ τὰ ὅπλα»· καὶ καθὼς ῥητῶς τὸ λέγει ὁ Θουκυδ. (Α', 93): «Καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο... στῆλαί τε γὰρ πολλαὶ ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκατελέγησαν.»

δ' εἰδότας καὶ αἰσθανομένους ὑβρίζεις. ἀφελὼν γὰρ τὸν καιρὸν[801] καὶ τὴν δόξαν τὴν τούτων[802], δι' ἣν ἐγένετο ἡ συμμαχία, οἴει λανθάνειν ἡμᾶς τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα Δημοσθένει περιτιθείς. ἡλίκον δ' ἐστὶ τὸ ἀλαζόνευμα τοῦτο, ἐγὼ πειράσομαι μεγάλῳ σημείῳ διδάξαι. Ὁ γὰρ τῶν Περσῶν βασιλεὺς οὐ πολλῷ πρότερον χρόνῳ πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου διαβάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν κατέπεμψε τῷ δήμῳ καὶ μάλα ὑβριστικὴν καὶ βάρβαρον ἐπιστολήν, ἐν ᾗ τά τε δὴ ἄλλα καὶ μάλ' ἀπαιδεύτως διελέχθη, καὶ ἐπὶ τελευτῆς ἐνέγραψεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, « ἐγώ, φησίν, ὑμῖν χρυσίον οὐ δώσω· μή με αἰτεῖτε· οὐ γὰρ λήψεσθε[803] ». οὗτος μέντοι ὁ αὐτός, ἐγκαταληφθεὶς ὑπὸ τῶν νυνὶ παρόντων αὐτῷ κινδύνων, οὐκ αἰτούντων Ἀθηναίων, αὐτὸς ἑκὼν κατέπεμψε τριακόσια τάλαντα τῷ δήμῳ, ἃ σωφρονῶν ὁ δῆμος οὐκ ἐδέξατο. ὁ δὲ κομίζων ἦν τὸ χρυσίον καιρὸς καὶ φόβος καὶ χρεία συμμάχων. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τὴν Θηβαίων συμμαχίαν ἐξειργάζετο. σὺ δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ὄνομα καὶ τὸ τῆς δυστυχεστάτης συμμαχίας ἐνοχλεῖς ἀεὶ λέγων, τὰ δ' ἑβδομήκοντα τάλαντα ὑποσιωπᾷς, ἃ προλαβὼν τοῦ βασιλικοῦ χρυσίου ἀπεστέρησας. Οὐ δι' ἔνδειαν μὲν[804] χρημάτων ἕνεκα πέντε ταλάντων οἱ ξένοι τοῖς Θηβαίοις τὴν ἄκραν οὐ παρέδοσαν; διὰ δὲ[804] ἐννέα τάλαντα ἀργυρίου, πάντων Ἀρκάδων ἐξεληλυθότων καὶ τῶν ἡγεμόνων ἑτοίμων ὄντων βοηθεῖν, ἡ πρᾶξις οὐ γεγένηται; σὺ δὲ πλουτεῖς καὶ ταῖς ἡδοναῖς ταῖς σαυτοῦ χορηγεῖς, καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸ μὲν βασιλικὸν χρυσίον παρὰ τούτῳ, οἱ δὲ κίνδυνοι παρ' ὑμῖν.

Ἄξιον δ' ἐστὶ καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν αὐτῶν θεωρῆσαι. εἰ γὰρ τολμήσειε Κτησιφῶν μὲν Δημοσθένην παρακαλεῖν λέξοντα εἰς ὑμᾶς, οὗτος δ' ἀναβὰς ἑαυτὸν ἐγκωμιάσει, βαρύτερον τῶν ἔργων ὧν πεπόνθατε τὸ ἀκρόαμα γίνεται. ὅπου γὰρ τοὺς μὲν ὄντως ἄνδρας ἀγαθούς, οἷς πολλὰ καὶ καλὰ σύνισμεν ἔργα, ἂν τοὺς καθ' ἑαυτῶν ἐπαίνους λέγωσιν, οὐ φέρομεν· ὅταν [δὲ] ἄνθρωπος, αἰσχύνη τῆς πόλεως γεγονώς, ἑαυτὸν ἐγκωμιάζῃ, τίς ἂν τὰ τοιαῦτα καρτερήσειεν ἀκούων;

Ἀπὸ μὲν οὖν τῆς ἀναισχύντου πραγματείας[805], ἐὰν σωφρονῇς, ἀποστήσῃ· ποίησαι δέ, ὦ Κτησιφῶν, διὰ σαυτοῦ τὴν ἀπολογίαν. οὐ γὰρ δήπου τοῦτό γε σκήψῃ, ὡς οὐ δυνατὸς εἶ λέγειν. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπόν σοι συμβαίνοι, εἰ πρώην μέν ποθ' ὑπέμεινας πρεσβευτὴς ὡς Κλεοπάτραν τὴν Φιλίππου θυγατέρα[806] χειροτονεῖσθαι συναχθεσθησόμενος ἐπὶ τῇ τοῦ Μολοττῶν βασιλέως Ἀλεξάνδρου τελευτῇ, νυνὶ δὲ οὐ φήσεις δύνασθαι λέγειν. ἔπειτα γυναῖκα μὲν ἀλλοτρίαν πενθοῦσαν δύνασαι παραμυθεῖσθαι, γράψας δὲ μισθοῦ ψήφι-

---

801) Τὴν περίστασιν, ἥτις μόνη ἠνάγκασε τοὺς Θηβαίους νὰ συμμαχήσουν, καθὼς εἶπε ἐν ἀνωτέρω. 802) Τῶν Ἀθηναίων, τῶν παρισταμένων. 803) Αὐτὴν πιθανῶς τὴν ἐπιστολὴν εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, ὅταν εἰσάγῃ (ἐν Ἀχαρν. 100 κ. ε.) τὸν Ψευδαρτάβαν λέγοντα μιξοβαρβάρως: » Οὐ λῆψι χρύσο, χαυνόπρωκτ' Ἰαοναῦ. « 804) Οἱ σύνδεσμοι Μὲν καὶ Δὲ κάμνουν τὴν φράσιν ἀνακόλουθον. 805) Περισπασμοῦ, ῥαδιουργίας, πρὸς τὸ παραστήσασθαι συνηγορήσοντα αὐτῷ Δημοσθένην. 806) Συζευχθεῖσαν τῷ ά. ἔτει τῆς ριά. Ὀλυμπ. Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μολοσσῶν ἢ Ἠπειρωτῶν βασιλεῖ, ἀδελφῷ τῆς Ὀλυμπιάδος· ὅς, διαβὰς εἰς Ἰταλίαν, πρὸς βοήθειαν τῶν Ταραντίνων κατὰ τῶν Βρουττίων, ἐφονεύθη κατὰ τὸ 331 π. Χ.

σμα οὐκ ἀπολογήσῃ; ἢ τοιοῦτός ἐστιν ὃν γέγραφας στεφανοῦσθαι, οἷος μὴ γιγνώσκεσθαι ὑπὸ τῶν εὖ πεπονθότων, ἂν μή τίς σοι συνείποι; ἐπερώτησον δὴ τοὺς δικαστὰς, εἰ ἐγίγνωσκον Χαβρίαν καὶ Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον, καὶ πυθοῦ παρ' αὐτῶν, διὰ τί τὰς δωρεὰς αὐτοῖς ἔδοσαν καὶ τὰς εἰκόνας ἔστησαν. ἅπαντες γὰρ ἅμα σοι ἀποκρινοῦνται, ὅτι Χαβρίᾳ μὲν διὰ τὴν περὶ Νάξον ναυμαχίαν[507], Ἰφικράτει δὲ ὅτι μόραν Λακεδαιμονίων ἀπέκτεινε[508], Τιμοθέῳ δὲ διὰ τὸν περίπλουν τὸν εἰς Κέρκυραν[509], καὶ ἄλλοις, ὧν ἑκάστῳ πολλὰ καὶ καλὰ κατὰ πόλεμον ἔργα πέπρακται. Δημοσθένει δ', ἀντεροῦ διατί δώσετε;[510] ὅτι δωροδόκος, ὅτι δειλὸς, ὅτι τὴν τάξιν ἔλιπε. καὶ πότερον τοῦτον τιμήσετε, ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀτιμώσετε καὶ τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας; οὓς νομίσαθ' ὁρᾷν σχετλιάζοντας, εἰ οὗτος στεφανωθήσεται. Καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὰ μὲν ξύλα καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν σίδηρον, τὰ ἄφωνα καὶ ἀγνώμονα[511], ἐάν τινα ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ, ὑπερορίζομεν[512]· καὶ ἐάν τις αὑτὸν διαχρήσηται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν χωρὶς τοῦ σώματος θάπτομεν· Δημοσθένην δὲ, ὦ Ἀθηναῖοι, τὸν γράψαντα μὲν τὴν πανυστάτην[513] ἔξοδον, προδόντα δὲ τοὺς στρατιώτας, τοῦτον ὑμεῖς τιμήσετε; οὐκοῦν ὑβρίζονται μὲν οἱ τελευτήσαντες, ἀθυμότεροι δὲ οἱ ζῶντες γίγνονται, ὁρῶντες τῆς ἀρετῆς ἆθλον τὸν θάνατον κείμενον, τὴν δὲ μνήμην ἐπιλείπουσαν. Τὸ δὲ μέγιστον, ἐὰν ἐπερωτῶσιν ὑμᾶς οἱ νεώτεροι, πρὸς ποῖον παράδειγμα χρὴ αὐτοὺς τὸν βίον ποιεῖσθαι, τί κρινεῖτε[514]; εὖ γὰρ ἴςε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐχ αἱ παλαῖστραι, οὐδὲ τὰ διδασκαλεῖα, οὐδ' ἡ μουσικὴ μόνον παιδεύει τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὰ δημόσια κηρύγματα. κηρύττεταί τις ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅτι στεφανοῦται ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδραγαθίας καὶ εὐνοίας, ἄνθρωπος ἀσχήμων ἐν τῷ βίῳ καὶ βδελυρός· ὁ δέ γε νεώτερος ταῦτ' ἰδὼν διεφθάρη. δίκην τις δέδωκε πονηρὸς καὶ πορνοβοσκὸς, ὥςπερ Κτησιφῶν· οἱ δέ γε ἄλλοι πεπαίδευνται. τἀναντία τις ψηφισάμενος τῶν καλῶν καὶ δικαίων, ἐπανελθὼν οἴκαδε παιδεύει[515] τὸν υἱόν· ὁ δέ γε εἰκότως οὐ πείθεται, ἀλλὰ τὸ νουθετεῖν ἐνοχλεῖν ἐνταῦθα ἤδη δικαίως ὀνομάζεται. ὡς οὖν μὴ μόνον κρίνοντες, ἀλλὰ καὶ θεωρούμενοι, οὕτω τὴν ψῆφον φέρετε, εἰς ἀπολογισμὸν[516] τοῖς νῦν μὲν οὐ παροῦσι τῶν πολιτῶν, ἐπερησομένοις δὲ ὑμᾶς τί ἐδικάζετε. Εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι τοιαύτη δόξει ἡ πόλις εἶναι, ὁποῖός τις ἂν ᾖ

---

[507]) Ὅπου ἐνίκησε Πόλλιν τὸν ναύαρχον τῶν Λακεδ., καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω, (Ἴδε σημ. 461). Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Κορνήλ. Νέπ., τὴν εἰκόνα τῷ Χαβρίᾳ ἔστησαν ἐν τῇ ἀγορᾷ οἱ Ἀθην., ὄχι διὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰς Θήβας μάχην, περὶ ἧς Ἴδε Διόδ. ΙΕ', λέ. [508]) Ἐν τῷ Κορινθιακῷ κληθέντι πολέμῳ τὸ δ'. ἔτος τῆς ϟϛ'. Ὀλυμπ.

[509]) Ἡ διὰ θαλάσσης αὕτη ἐκστρατεία ὠνομάσθη κατ' ἐξοχὴν Περίπλους, διότι ἀπὸ τῆς Θράκης, ὅπου ἐναυάρχει τοῦ Ἀττικοῦ στόλου ὁ Τιμόθεος, ἐστάλη, περιπλεύσας ὅλην τὴν Ἑλλάδα, εἰς Κέρκυραν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσεν, (Ἴδε Ξενοφ. Ἑλλ. ϛ', 2, 11, κ. ε.).

[510]) Ἐν ἄλλοις: Δημοσθένει δὲ, ἐάν τις ἐρωτᾷ, διατί οὐ δώσετε; φήσετε ὅτι κτλ. ὀρθότερον νομίζω νὰ γραφῇ καὶ ςιχθῇ τὸ χωρίον οὕτω. Δημοσθένει δὲ, ἐάν τις ἐρωτᾷ, διὰ τί δώσετε; ὅτι δωροδόκος; ὅτι δειλός; ὅτι τὴν τάξιν ἔλιπε; ἢ πότερον κτλ. [511]) Χωρὶς κρίσιν, ἀναίσθητα, ἄψυχα. [512]) Κατά τινα νόμον τοῦ Δράκοντος, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ἢ ὁ Παυσαν. ϛ', β', 2. [513]) Ὁλοῦστερινήν· διότι ἄλλην πλέον δὲν ἔκαμαν, μείναντες οἱ πλεῖςοι νεκροὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης. [514]) Ὁ Οὐόλφ. ἔγραψε: Τί ἀποκρινεῖσθε; Ἀλλ' ἔχει ἢ τὸ Τί κρινεῖτε, χώραν: Τί θὰ ἀποφασίσετε; [515]) Συμβουλεύει. [516]) Ἀπόδοσιν λόγου, ἀπολογίαν.

ὁ κηρυττόμενος· ἔστι δὲ ὄνειδος, μὴ τοῖς προγόνοις ὑμᾶς, ἀλλὰ τῇ Δημοσθένους ἀνανδρίᾳ προσεικασθῆναι. Πῶς οὖν ἄν τις τὴν τοιαύτην αἰσχύνην ἐκφύγοι; ἐὰν τοὺς προκαταλαμβάνοντας[517] τὰ κοινὰ καὶ φιλάνθρωπα τῶν ὀνομάτων, ἀπίστους ὄντας τοῖς ἤθεσι, φυλάξησθε. ἡ γὰρ εὔνοια καὶ τὸ τῆς δημοκρατίας ὄνομα κεῖται μὲν ἐν μέσῳ, φθάνουσι δ' ἐπ' αὐτὰ καταφεύγοντες τῷ λόγῳ ὡς ἐπὶ [τὸ] πολὺ οἱ τοῖς ἔργοις πλεῖστον ἀπέχοντες. Ὅταν οὖν λάβητε ῥήτορα ξενικῶν στεφάνων καὶ κηρυγμάτων ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐπιθυμοῦντα, ἐπανάγειν αὐτὸν κελεύετε καὶ τὸν λόγον, ὥσπερ τὰς βεβαιώσεις τῶν κτημάτων[518] ὁ νόμος κελεύει ποιεῖσθαι, εἰς βίον ἀξιόχρεων καὶ τρόπον σώφρονα. ὅτῳ δὲ ταῦτα μὴ μαρτυρεῖται, μὴ βεβαιοῦτε αὐτῷ τοὺς ἐπαίνους, καὶ τῆς δημοκρατίας ἐπιμελήθητε ἤδη διαφευγούσης ὑμᾶς. Ἢ οὐ δεινὸν ὑμῖν δοκεῖ εἶναι, ὅτι τὸ μὲν βουλευτήριον καὶ ὁ δῆμος παρορᾶται, αἱ δ' ἐπιστολαὶ καὶ αἱ πρεσβεῖαι ἀφικνοῦνται εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας, οὐ παρὰ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων, ἀλλὰ παρὰ τῶν πρωτευόντων ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Εὐρώπῃ; καὶ ἐφ' οἷς ἐστιν ἐκ τῶν νόμων ζημία θάνατος, ταῦτά τινες οὐκ ἐξαρνοῦνται πράττειν, ἀλλ' ὁμολογοῦσιν ἐν τῷ δήμῳ, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀλλήλοις παραναγινώσκουσι, καὶ παρακελεύονται ὑμῖν οἱ μὲν βλέπειν εἰς τὰ ἑαυτῶν πρόσωπα ὡς φύλακες τῆς δημοκρατίας, ἕτεροι δ' αἰτοῦσι δωρεὰς ὡς σωτῆρες τῆς πόλεως ὄντες· ὁ δὲ δῆμος ἐκ τῆς ἀθυμίας τῶν συμβεβηκότων, ὥσπερ παραγεγηρακὼς ἢ παρανοίας ἑαλωκώς, αὐτὸ μόνον τοὔνομα τῆς δημοκρατίας περιποιεῖται, τῶν δ' ἔργων ἑτέροις παρακεχώρηκε. ἔπειτ' ἀπέρχεσθε ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν οὐ βουλευσάμενοι, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ τῶν ἐράνων[519] τὰ περιόντα νειμάμενοι. Ὅτι δ' οὐ ληρῶ, ἐκεῖθεν τὸν λόγον θεωρήσατε. ἐγένετό τις, ἄχθομαι δὲ μεμνημένος πολλάκις τὰς ἀτυχίας τῆς πόλεως, ἐνταῦθ' ἀνὴρ ἰδιώτης[520], ὃς ἐκπλεῖν μόνον εἰς Σάμον ἐπιχειρήσας, ὡς προδότης τῆς πατρίδος αὐθημερὸν ὑπὸ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς θανάτῳ ἐζημιώθη. ἕτερος δ' ἰδιώτης[521] ἐκπλεύσας εἰς Ῥόδον, ὅτι τὸν φόβον ἀνάνδρως ἤνεγκε, πρώην ποτὲ εἰσηγγέλθη, καὶ ἴσαι αὐτῷ αἱ ψῆφοι ἐγένοντο· εἰ δὲ μία μόνον μετέπεσεν[522], ὑπερώριστ' ἄν, ἢ ἀπέθανεν. Ἀντιθῶμεν δὴ τὸ νυνὶ γιγνόμενον. ἀνὴρ ῥήτωρ, ἁπάντων τῶν κακῶν αἴτιος, ἔλιπε μὲν τὴν ἀπὸ στρατοπέδου τάξιν, ἀπέδρα δ' ἐκ τῆς πόλεως[523]· οὗτος στεφανοῦσθαι ἀξιοῖ καὶ κηρύττεσθαι οἴεται δεῖν. οὐκ ἀποπέμψετε τὸν ἄνθρωπον, ὡς κοινὴν τῶν Ἑλλήνων συμφοράν, ἢ συλλαβόντες ὡς λῃστὴν τῶν πραγμάτων, ἐπ' ὀνομάτων[524] διὰ τῆς πολιτείας πλέοντα, τιμωρήσεσθε; Καὶ τὸν

---

517) Προλαμβάνοντας ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰ κοινὰ καὶ φιλάνθρωπα ὀνόματα, δημοτικοί, φέρ' εἰπεῖν, φιλοπάτριδες κ. τὰ τοιαῦτα, ἐν ᾧ εἶναι ἄπιστοι τοῖς ἤθεσι. 518) Κατὰ διόρθ. ἀντὶ Τῶν κηρυγμάτων. εἴη δ' ἂν βεβαίωσις κτήματος, ἡ ἐξασφάλισις αὐτοῦ ὡς ἐκ μέρους τοῦ πωλητοῦ πρὸς τὸν ἀγοραστήν. 519) Τῶν ἐξ ἐράνου ἢ συμφορητῶν λεγομένων δείπνων. Περιόντα δὲ ἢ περισσεύματα ἐννοεῖ τὸ διδόμενον τοῖς δικασταῖς τριώβολον. 520) Ἴσως ἐννοεῖ τὸν Αὐτόλυκον, τιμωρηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν. Ἀλλὰ περὶ ἐκείνου λέγει ὁ Λυκοῦργος (ἐν τῷ κατὰ Λεωκρ.) ὅτι ἔμεινε μὲν ὁ ἴδιος, ὑπεξέθετο δὲ τοὺς υἱοὺς καὶ τὴν γυναῖκά του. 521) Ὁ Λεωκράτης, τὸν ὁποῖον κατηγόρησεν ὁ Λυκοῦργος διὰ τοῦ σωζομένου λόγου του. 522) Ἤθελε πέσῃ εἰς τὴν ἑτέραν (τὴν καταδικάζουσαν) κάλπην. 523) Διότι προεῖπεν ἀνωτέρω ὅτι, παραλαβὼν τριήρη τῆς πόλεως, ἐξέπλευσε πρὸς ἀργυρολογίαν.
524) Ἐπὶ τῶν λέξεων, ὥσπερ πλοίων, (μτφορ.).

καιρὸν μνήσθητε, ἐν ᾧ τὴν ψῆφον φέρετε. ἡμερῶν μὲν ὀλίγων[525] μέλλει τὰ Πύθια γίγνεσθαι[526] καὶ τὸ συνέδριον τὸ τῶν Ἑλλήνων[526*] συλλέγεσθαι. διαβέβληται δ' ἡ πόλις ἐκ τῶν Δημοσθένους πολιτευμάτων περὶ τοὺς νῦν καιρούς· δόξετε δ', ἐὰν μὲν τοῦτον στεφανώσητε, ὁμογνώμονες εἶναι τοῖς παραβαίνουσι τὴν κοινὴν εἰρήνην· ἐὰν δὲ τοὐναντίον τούτου πράξητε, ἀπολύσετε τὸν δῆμον τῶν αἰτιῶν.

Μὴ οὖν ὡς ὑπὲρ ἀλλοτρίας, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ οἰκείας τῆς πόλεως βουλεύεσθε, καὶ τὰς φιλοτιμίας μὴ νέμετε, ἀλλὰ κρίνετε, καὶ τὰς δωρεὰς εἰς βελτίω σώματα καὶ ἀξιολογωτέρους ἄνδρας ἀπόθεσθε, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὠσὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄμμασι, διαβλέψαντες εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς, βουλεύσασθε[527], τίνες ὑμῶν εἰσιν οἱ βοηθήσοντες Δημοσθένει, πότερον οἱ συγκυνηγέται, ἢ οἱ συγγυμνασταὶ αὐτοῦ, ὅτ' ἦν ἐν ἡλικίᾳ[528]; ἀλλὰ, μὰ τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον, οὐχ ὑς ἀγρίους κυνηγετῶν, οὐδὲ τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας ἐπιμελόμενος, ἀλλ' ἐπασκῶν τέχνας ἐπὶ τοὺς τὰς οὐσίας κεκτημένους[529] διαγεγένηται. ἀλλ' εἰς τὴν ἀλαζονείαν ἀποβλέψαντες[530], ὅταν φῇ Βυζαντίους μὲν ἐκ τῶν χειρῶν πρεσβεύσας ἐξελέσθαι τῶν Φιλίππου, ἀποστῆσαι δὲ Ἀκαρνᾶνας, ἐκπλῆξαι δὲ Θηβαίους δημηγορήσας· οἴεται γὰρ ὑμᾶς εἰς τοσοῦτον εὐηθείας ἤδη προβεβηκέναι, ὥστε καὶ ταῦτα ἀναπεισθήσεσθαι, ὥσπερ Πειθὼ τρέφοντας, ἀλλ' οὐ συκοφάντην ἄνθρωπον, ἐν τῇ πόλει. Ὅταν δ' ἐπὶ τελευτῆς ἤδη τοῦ λόγου συνηγόρους τοὺς κοινωνοὺς τῶν δωροδοκημάτων αὐτῷ παρακαλῇ, ὑπολαμβάνετε ὁρᾶν ἐπὶ τοῦ βήματος, οὗ νῦν ἑστηκὼς ἐγὼ λέγω, ἀντιπαρατεταγμένους πρὸς τὴν τούτων ἀσέλγειαν τοὺς τῆς πόλεως εὐεργέτας. Σόλωνα μὲν, τὸν καλλίστοις νόμοις κοσμήσαντα τὴν δημοκρατίαν, ἄνδρα φιλόσοφον καὶ νομοθέτην ἀγαθὸν, σωφρόνως, ὥσπερ προσῆκεν αὐτῷ, δεόμενον ὑμῶν μηδενὶ τρόπῳ τοὺς Δημοσθένους λόγους περὶ πλείονος ποιήσασθαι τῶν ὅρκων καὶ τῶν νόμων· Ἀριστείδην δὲ τὸν τοὺς φόρους τάξαντα τοῖς Ἕλλησιν, οὗ τελευτήσαντος τὰς θυγατέρας[531] ἐξέδωκεν ὁ δῆμος, σχετλιάζοντα ἐπὶ τῷ τῆς δικαιοσύνης προπηλακισμῷ, καὶ ἐπερωτῶντα, εἰ οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ οἱ μὲν πατέρες ὑμῶν Ἄρθμιον τὸν Ζελείτην[532] κομίσαντα εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἐκ Μήδων χρυσίον, ἐπιδημήσαντα εἰς τὴν πόλιν, πρόξενον ὄντα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, παρ' οὐδὲν μὲν ἦλθον ἀποκτεῖναι, ἐξεκήρυξαν δ' ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐξ ἁπάσης ἧς Ἀθηναῖοι ἄρχουσιν, ὑμεῖς δὲ Δημοσθένην, οὐ κομίσαντα τὸ ἐκ Μήδων χρυσίον, ἀλλὰ δωροδοκήσαντα καὶ

---

525) (Ἐντὸς) ἡμερῶν ὀλίγων. 526) Ἐκ τούτου συμπεραίνει ὁ Παλμέριος (Exerc. ad Aeschin.) ὅτι ἡ περὶ τοῦ Στεφάνου δίκη ἔγινε τὸ γ'. ἔτος τῆς ἐνεστώσης Ὀλυμπ., ὅτε καὶ μόνον ἐτελοῦντο φείποτε τὰ Πύθια, ὄχι πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως κατὰ τὸν Ἐλαφηβολιῶνα (Φεβρ.—Μάρτ.). 526*) Τὸ Ἀμφικτυονικόν.

527) Μὴ βουλεύσασθε μόνον τοῖς ὠσὶν (ἀκούσαντες τῶν λόγων τοῦ Δημοσθ.), ἀλλὰ ἢ τοῖς ὄμμασι, (καὶ ὡς ἐπεξήγ.) διαβλέψαντες εἰς ὑμᾶς αὐτούς. 528) Τῇ ἁρμοδίᾳ περὶ τὰς τοιαύτας διατριβὰς, νέος. 529) Τοὺς πλουσίους, καθὼς τὸν τραπεζίτην Φορμίωνα. 530) (ἐνν.) Βοηθήσετε. Ἐξενεκτέον δὲ, οἶμαι, μᾶλλον κατ' ἐρωτηματικόν. 531) Δύο τὸν ἀριθμὸν, ὧν ἑκάστην ἐπροικοδότησεν ὁ δῆμος τρισχιλίαις δραχμαῖς. 532) Ἐκ Ζελείας (τῆς νῦν Ζήλιας) πόλεως τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὃν ὁ Θεμιστοκλέους εἰπόντος, καθὼς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος, ἢ τοῦτον εἰς τοὺς ἀτίμους, καὶ παῖδας αὐτοῦ καὶ γένος ἐνέγραψαν, ὅτι τὸν ἐκ Μήδων χρυσὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκόμισεν κ.

ἔτι καὶ νῦν κεκτημένον, χρυσῷ στεφάνῳ μέλλετε στεφανοῦν· Θεμιστοκλέα δὲ καὶ τοὺς ἐν Μαραθῶνι τελευτήσαντας καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς καὶ αὐτοὺς τοὺς τάφους τῶν προγόνων οὐκ ἂν οἴεσθε ἀναστενάξαι, εἰ ὁ μετὰ τῶν βαρβάρων ὁμολογῶν τοῖς Ἕλλησιν ἀντιπρᾶξαι στεφανωθήσεται;

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Γῆ καὶ Ἥλιε καὶ Ἀρετὴ καὶ Σύνεσις καὶ Παιδεία[illegible]· ᾗ διαγιγνώσκομεν τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ, βεβοήθηκα καὶ εἴρηκα. καὶ εἰ μὲν καλῶς καὶ ἀξίως τοῦ ἀδικήματος κατηγόρηκα, εἶπον ὡς ἐβουλόμην· εἰ δὲ ἐνδεεστέρως, ὡς ἐδυνάμην. ὑμεῖς δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων λόγων καὶ ἐκ τῶν παραλελειμμένων αὐτοὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα ὑπὲρ τῆς πόλεως ψηφίσασθε.

[illegible]) Πικρότατα προσβάλλει τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην τοῦ Αἰσχίνου ὁ Δημοσθ. διὰ τῆς ἑξῆς σφοδρᾶς ἀποστροφῆς: » Σοὶ δὲ ἀρετῆς, ὦ κάθαρμα, ἢ τοῖς σοῖς, τίς μετουσία; ἢ καλῶν ἢ μὴ τοιούτων τίς διάγνωσις; . . Ποῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι, ἧς κτλ. (Ἴδε τὸν περὶ Στεφ. §. ξή.).

Γ'. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ.

Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς[1], ὁ δεινότατος ῥήτωρ τῆς ἀρχαιότητος, ἐγεννήθη τῷ 385 ἔτος π. Χ. (Ὀλ. 98, δ'.), καὶ ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Ἰσαίου. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του κατεπολέμησε διὰ τοῦ λόγου τοὺς κατακτητὰς Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ διεγείρῃ τὸ θάῤῥος καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἀθηναίων. Δυλωθείσης δὲ τῆς πατρίδος τυ, κατέφυγεν εἰς Καλαυρίαν (Πόρον), ὅπου ἀπέθανε πιὼν φάρμακον. Ἐκ τῶν λόγων του ἐσώθησαν 61, οἱ μὲν πολιτικοί, οἱ δὲ δικανικοί καί τινες ἐπιστολαί.

ΛΟΓΟΣ

Ο ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, φρουρὰν ἐμβαλόντος τοῦ Φιλίππυ εἰς τὰς Θήβας, φοβηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισκευάσωσι τὰ τείχη τῆς πόλεώς των, καὶ ἐπὶ τούτῳ διώρισαν δέκα ἄνδρας, ἕνα κατὰ φυλήν, ἐπιμελητὰς τῆς ἐπισκευῆς ταύτης (τειχοποιούς). Εἷς ἐξ αὐτῶν ἐκλεχθεὶς καὶ ὁ Δημοσθένης ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς τῆς Πανδιονίδος, ὄχι μόνον τὴν ἐπιστασίαν ἐξετέλεσεν ἀμέμπτως, ἀλλὰ καὶ χρημάτων προσδεηθεὶς εἰς τὴν ἐπισκευήν, ἐδαπάνησεν ἐξ ἰδίων τρία τάλαντα καὶ οὐ προσελογίσατο τῷ δήμῳ. Τούτου χάριν ὁ Κτησιφῶν, εἷς τῶν πολιτικῶν φίλων τοῦ Δημοσθένους, ἐπρότεινε νὰ στεφανωθῇ ὁ ῥήτωρ χρυσῷ στεφάνῳ ὑπὸ τῆς πόλεως, καὶ τὸ περὶ τούτου ψήφισμα νὰ ἀνακηρυχθῇ ἐν τῷ θεάτρῳ κατὰ τὴν πανήγυριν τῶν Διονυσίων, τραγῳδῶν εἰσαγομένων καινῶν· ὅταν ἦτον δηλονότι ἡ πλειοτέρα συῤῥοὴ εἰς τὸ θέατρον καὶ ξένων καὶ ἐντοπίων. Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Κτησιφῶντος κατηγόρησεν ὡς παράνομον ὁ ῥήτωρ Αἰσχίνης, ἀντιπολιτευόμενος ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Δημοσθένους, προτείνων τρία τινά: Α'. ὅτι ὁ Δημοσθένης, μὴ δοὺς ἀκόμη λόγον τῆς ἀρχῆς (τῆς ἐπιστασίας τῆς τῶν τειχῶν ἐπισκευῆς καὶ τῆς διοικήσεως τῶν θεωρικῶν χρημάτων) ἣν διεχείρισεν, ἦτον ὑπόλογος (ὑπεύθυνος), καὶ ὁ νόμος διέταττεν « ὑπεύθυνον ἀρχὴν μὴ στεφανοῦν »· Β'. ὅτι ἡ ἀναγόρευσις τῶν περὶ στεφανώσεως ψηφισμάτων δὲν ἐπετρέπετο, κατὰ τὸν νόμον, νὰ γένῃ ἀλλοῦ, εἰμὴ τῶν μὲν ὑπὸ τοῦ δήμου ςεφανυμένων, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· τῶν δὲ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ· καὶ Γ'. ὅτι καὶ τοῦ στεφάνυ αὐτοῦ ἦτον ἀνάξιος ὁ Δημοσθένης, ὡς οὐ μόνον κακῶς ἀπ' ἀρχῆς πολιτευσάμενος, ἀλλὰ καὶ δωροδοκήσας, καὶ λειποτακτήσας κτλ. ὁ δὲ νόμος κελεύει μηδέποτε ψευδῆ γράμματα εἰς τὸ Μητρῷον εἰσάγεσθαι. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην, εἰσαχθεῖσαν μὲν ἐπὶ Χαιρώνδυ ἄρχοντος, ἔτι ζῶντος τοῦ Φιλίππου, καὶ « πρὶν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῆναι (πιθανῶς περὶ τὴν ριά. Ὀλυμπιάδα) », ἀναβληθείσης δὲ τῆς δίκης διὰ παρεμπεσούσας ἄλλας σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις, δικασθεῖσαν μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, ἐπὶ Ἀριστοφῶντος ἄρχοντος, « Ἀλεξάνδρου ὄντος ἐν Ἰνδοῖς ἢ ἐν Πέρσαις », (τὸ γ'. ἔτος τῆς 112

[1]) Παιανιεύς, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ὀπίσω τοῦ Ὑμηττοῦ.

Ὀλυμπ. περὶ τὰ τέλη τοῦ Πυανεψιῶνος, ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαιμακτηριῶνος), ἀπολογεῖται διὰ τοῦ παρόντος λόγου ὁ Δημοσθένης, καὶ ἐνίκησεν οὕτω λαμπρῶς, ὥστε ὁ κατήγορός τυ, μὴ λαβὼν οὔτε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἐβιάσθη νὰ φύγῃ διὰ παντὸς τὴν πατρίδα τυ, ϗ νὰ ἐγκαταβιώσῃ διδάσκαλος εἰς τὴν Ῥόδον. Ἐθεωρήθησαν δὲ πάντοτε ἀμφότεροι οἱ λόγοι οὗτοι (τοὺς ὁποίους μετέφρασε ϗ εἰς τὸ Λατινικὸν ὁ Κικέρων), ὡς ἀριστουργήματα τῆς ῥητορικῆς δεινότητος ϗ τῆς Ἀττικῆς εὐγλωττίας, ἰδίως δὲ περὶ τοῦ λόγυ τοῦ Δημοσθένυς Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς λέγει (ἐν τῷ περὶ συνθέσεως): « Τὸν ὑπὲρ Κτησιφῶντος λόγον » ἐγὼ κράτιστον ἀποφαίνομαι πάντων λόγων ».

ΠΡΩΤΟΝ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς Θεοῖς εὔχομαι[1] πᾶσι καὶ πάσαις[2], ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ᾽ ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα· ἔπειθ᾽ ὅπερ ἐστὶ μάλισθ᾽ ὑπὲρ ὑμῶν[3] καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας τε καὶ δόξης, τοῦτο παραστῆσαι τοὺς θεοὺς ὑμῖν, μὴ[4] τὸν ἀντίδικον σύμβουλον ποιήσασθαι περὶ τοῦ πῶς ἀκούειν ὑμᾶς ἐμοῦ δεῖ[5]· σχέτλιον γὰρ ἂν εἴη τοῦτό γε· ἀλλὰ τοὺς νόμους[6] καὶ τὸν ὅρκον, ἐν ᾧ πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις δικαίοις καὶ τοῦτο γέγραπται, τὸ « ὁμοίως ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι »· τοῦτο δ᾽[7] ἐστὶν οὐ μόνον τὸ μὴ προκατεγνωκέναι μηδὲν, οὐδὲ τὸ τὴν εὔνοιαν ἴσην ἀμφοτέροις ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ τῇ τάξει καὶ τῇ ἀπολογίᾳ[8], ὡς βεβούληται καὶ προῄρηται τῶν ἀγωνιζομένων ἕκαστος, οὕτως ἐᾶσαι χρήσασθαι.

Πολλὰ μὲν οὖν ἔγωγ᾽ ἐλαττοῦμαι κατὰ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα Αἰσχίνου· δύο δ᾽, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μεγάλα· ἓν μὲν, ὅτι οὐ περὶ τῶν ἴσων ἀγωνίζομαι· οὐ γάρ ἐστιν ἴσον νῦν ἐμοὶ τῆς παρ᾽ ὑμῶν εὐνοίας διαμαρτεῖν καὶ τούτῳ μὴ ἑλεῖν τὴν γραφήν· ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν.., οὐ βούλομαι δὲ δυσχερὲς εἰπεῖν οὐδὲν ἀρχόμενος τοῦ λόγου[9]· οὗτος δ᾽ ἐκ περιουσίας[10] μου κατηγορεῖ· ἕτερον δ᾽, ὃ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει, τῶν μὲν λοιδοριῶν καὶ τῶν κατηγοριῶν ἀκούειν ἡδέως, τοῖς ἐπαινοῦσι δ᾽ αὑτοὺς ἄχθεσθαι· τούτων τοίνυν ὃ μέν ἐστι πρὸς ἡδονὴν, τούτῳ δέδοται· ὃ δὲ πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐνοχλεῖ, λοιπὸν ἐμοί. κἂν μὲν εὐλαβούμενος τοῦτο μὴ λέγω τὰ πεπραγμένα ἐμαυτῷ, οὐκ ἔχειν ἀπολύσασθαι τὰ κατηγορημένα δόξω, οὐδ᾽ ἐφ᾽ οἷς ἀξιῶ

---

[1]) Τινὲς νομίζυν ὅτι εἰς τὴν εἰσβολὴν ταύτην τοῦ λόγυ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ῥήτορα οἱ ἑξῆς τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἱππ. 760) στίχοι·

« Τῇ μὲν δεσποίνῃ Ἀθηναίῃ, τῇ τῆς πόλεως μεδεούσῃ,
» εὔχομαι, εἰ μὲν περὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων γεγένημαι
» βέλτιστος ἀνὴρ, μετὰ Λυσικλέα κτλ.
» ὥσπερ νυνὶ μηδὲν δράσας δειπνεῖν ἐν τῷ Πρυτανείῳ ».

[2]) Τὸ Πάσαις συμφωνεῖ ἀττικῶς τῷ Θεοῖς. [3]) Ἄξιον ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας καὶ ὑπολήψεως. [4]) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Τοῦτο. [5]) Διότι ὁ Αἰσχίνης ἀπῄτησεν ὥστε ἡ ἀπολογία τοῦ Δημοσθένυς νὰ γένῃ κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς κατηγορίας τάξιν (ἴδε τὴν ὑπόθεσιν), τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν συνέφερεν εἰς τὸν Δημοσθένην. [6]) (ἐνν.) Ποιήσασθαι συμβούλους. [7]) Τὸ Ὁμοίως ἀμφοῖν ἀκρ. [8]) Τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ λόγυ εἶνε τὸ λεγόμενον Ἓν διὰ δυοῖν, καὶ ἰσοδυναμεῖ τῷ Τῇ τάξει τῇ τῆς ἀπολογίας, ἢ πληρέστερον Τὸ τῇ τάξει ἔν τε τῇ κατηγορίᾳ κἂν τῇ ἀπολογίᾳ, οὕτως ἐᾶσαι χρ., ὥσπερ ἕκαστος κτλ. [9]) Περὶ τῶν ἐσχάτων (περὶ ζωῆς καὶ θανάτου) ὁ κίνδυνος· τὸ σχῆμα Παρασιώπησις. [10]) Ἐν ἀνέσει, εὐκόλως, ἴδε τὸ Λεξ.

τιμᾶσθαι δεικνύναι· ἂν δ' ἐφ' ἃ καὶ πεποίηκα καὶ πεπολίτευμαι βαδίζω[11], πολλάκις λέγειν ἀναγκασθήσομαι περὶ ἐμαυτοῦ. πειράσομαι μὲν οὖν ὡς μετριώτατα τοῦτο ποιεῖν· ὅ,τι δ' ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἀναγκάζῃ, τούτου τὴν αἰτίαν οὗτός ἐστι δίκαιος ἔχειν, ὁ τοιοῦτον ἀγῶνα ἐνστησάμενος. Οἶμαι δ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάντας ἂν ὁμολογῆσαι κοινὸν εἶναι τουτονὶ τὸν ἀγῶνα ἐμοὶ καὶ Κτησιφῶντι, καὶ οὐδὲν ἐλάττονος ἄξιον σπουδῆς ἐμοί· πάντων μὲν γὰρ ἀποστερεῖσθαι λυπηρόν ἐστι καὶ χαλεπόν, ἄλλως τε κἂν ὑπ' ἐχθροῦ τῳ τοῦτο συμβαίνῃ, μάλιστα δὲ τῆς παρ' ὑμῶν εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας, ὅσῳ περ καὶ τὸ τυχεῖν τούτων μέγιστόν ἐστι.

Περὶ τούτων δ' ὄντος τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος, ἀξιῶ καὶ δέομαι πάντων ὁμοίως ὑμῶν ἀκοῦσαί μου περὶ τῶν κατηγορημένων ἀπολογουμένου δικαίως, ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν[12], οὓς ὁ τιθεὶς ἐξ ἀρχῆς Σόλων, εὔνους ὢν ὑμῖν καὶ δημοτικός, οὐ μόνον τῷ γράψαι κυρίους ᾤετο δεῖν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὺς δικάζοντας ὑμᾶς ὀμωμοκέναι· οὐκ ἀπιστῶν ὑμῖν, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ὁρῶν, ὅτι τὰς αἰτίας καὶ τὰς διαβολάς, αἷς ἐκ τοῦ πρότερος λέγειν ὁ διώκων ἰσχύει, οὐκ ἔνι τῷ φεύγοντι παρελθεῖν, εἰ μὴ τῶν δικαζόντων ἕκαστος ὑμῶν, τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν [δια]φυλάττων, καὶ τὰ τοῦ λέγοντος ὑστέρου δίκαια εὐνοϊκῶς προσδέξεται, καὶ παρασχὼν ἑαυτὸν ἴσον καὶ κοινὸν ἀμφοτέροις ἀκροατήν, οὕτω τὴν διάγνωσιν ποιήσεται περὶ ἁπάντων.

Μέλλων δὲ τοῦ τε ἰδίου βίου παντός, ὡς ἔοικε, λόγον διδόναι τήμερον καὶ τῶν κοινῇ πεπολιτευμένων, βούλομαι πάλιν τοὺς θεοὺς παρακαλέσαι, καὶ ἐναντίον ὑμῶν εὔχομαι πρῶτον μέν, ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα· ἔπειθ', ὅ,τι μέλλει συνοίσειν καὶ πρὸς εὐδοξίαν κοινῇ καὶ πρὸς εὐσέβειαν ἑκάστῳ, τοῦτο παραστῆσαι τοὺς θεοὺς πᾶσιν ὑμῖν περὶ ταυτησὶ τῆς γραφῆς γνῶναι.

Εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν ἐδίωκε μόνον κατηγόρησεν[13] Αἰσχίνης, κἀγὼ περὶ αὐτοῦ τοῦ προβουλεύματος[14] εὐθὺς ἂν ἀπελογούμην· ἐπειδὴ δ' οὐκ ἐλάττω λόγον τἆλλα διεξιὼν ἀνήλωκε, καὶ τὰ πλεῖστα κατεψεύσατό μου, ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω καὶ δίκαιον ἅμα βραχέα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν, ἵνα μηδεὶς ὑμῶν τοῖς ἔξωθεν λόγοις[15] ἠγμένος[16], ἀλλοτριώτερον[17] τῶν ὑπὲρ τῆς γραφῆς δικαίων ἀκούῃ μου. Περὶ μὲν δὴ τῶν ἰδίων ὅσα λοιδορούμενος βεβλασφήμηκε περὶ ἐμοῦ, θεάσασθε ὡς ἁπλᾶ καὶ δίκαια λέγω. εἰ μὲν ἴστε με τοιοῦτον, οἷον οὗτος ᾐτιᾶτο, (οὐ γὰρ[18] ἄλλοθί που βεβίωκα ἢ παρ' ὑμῖν·) μηδὲ φωνὴν ἀνάσχησθε, μηδ' εἰ πάντα τὰ κοινὰ ὑπέρευ πεπολίτευμαι, ἀλλ' ἀναστάντες καταψηφίσασθε ἤδη[19]· εἰ δὲ πολλῷ βελτίω τούτου καὶ ἐκ βελτιόνων[20], καὶ μηδενὸς τῶν μετρίων, (ἵνα μη-

---

[11]) Ἐνδιατρίβω, διηγοῦμαι. [12]) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Δικαίως, τὸ ὁποῖον ἀναλογεῖ μὲ τὸ Ὁμοίως τοῦ νόμυ. [13]) Ὁ μακαρίτης Δούκας ἔγραψε: Κατηγόρει. [14]) Τοῦ εἰς τὴν βουλὴν προκαθυποβληθέντος ὑπὸ τοῦ Κτησιφῶντος. [15]) Τοῖς ἐκτὸς τοῦ προκειμένου. [16]) Προκατειλημμένος. [17]) Ἐχθρικῶς τρόπον τινά, τὸ συγκριτικὸν μετριώτερον τοῦ θετικοῦ. [18]) Αἰτιολογεῖ τὸ Ἴστε. [19]) Ὁποίαν πεποίθησιν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ ῥήτωρ περὶ τῆς περὶ αὐτοῦ ὑπολήψεως τῶν συμπολιτῶν του, ὥστε νὰ ἐκφωνήσῃ τοιαύτην πρόκλησιν!

[20]) Γονέων καταγόμενον.

θεν ἐπαχθὲς λέγω[21],) χείρονα καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς[22] ὑπειλήφατε καὶ γιγνώσκετε, τούτῳ μὲν μηδ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων πιστεύετε· δῆλον γὰρ ὡς ὁμοίως ἅπαντ' ἐπλάττετο· ἐμοὶ δ', ἣν παρὰ πάντα τὸν χρόνον εὔνοιαν ἐνδέδειχθε ἐπὶ πολλῶν ἀγώνων τῶν πρότερον [γεγενημένων], καὶ νυνὶ παράσχεσθε. Κακοήθης δ' ὤν, Αἰσχίνη, τοῦτο[23] παντελῶς εὔηθες ᾠήθης, τοὺς περὶ τῶν πεπραγμένων καὶ πεπολιτευμένων λόγους ἀφέντα με πρὸς τὰς λοιδορίας τὰς παρὰ σοῦ τρέψεσθαι[24]· οὐ δὴ ποιήσω τοῦτο, οὐχ οὕτω τετύφωμαι[25]. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν πεπολιτευμένων, ἃ κατεψεύδου καὶ διέβαλλες, αὐτίκα ἐξετάσω· τῆς δὲ πομπείας[26] ταύτης τῆς ἀναίδην οὑτωσὶ γεγενημένης, ὕστερον, ἂν βουλομένοις ᾖ τούτοις ἀκούειν, μνησθήσομαι.

Τὰ μὲν οὖν κατηγορημένα, πολλὰ καὶ δεινά, καὶ περὶ ὧν ἐνίων[27] μεγάλας καὶ τὰς ἐσχάτας οἱ νόμοι τάττουσι τιμωρίας· τοῦ δὲ παρόντος ἀγῶνος ἡ προαίρεσις αὐτὴ[28] ἐχθροῦ μὲν ἐπήρειαν ἔχει, καὶ ὕβριν, καὶ λοιδορίαν, καὶ προπηλακισμὸν ὁμοῦ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· τῶν μέν τοι[29] κατηγοριῶν καὶ τῶν αἰτιῶν τῶν εἰρημένων, εἴπερ ἦσαν ἀληθεῖς, οὐκ ἔνι τῇ πόλει δίκην ἀξίαν λαβεῖν, οὐδ' ἐγγύς. οὐ γὰρ ἀφαιρεῖσθαι δεῖ τὸ προσελθεῖν τῷ δήμῳ καὶ λόγου τυχεῖν, οὐδ' ἐν ἐπηρείας τάξει καὶ φθόνου τοῦτο ποιεῖν· ὃ[30] οὔτε, μὰ τοὺς Θεούς, ὀρθῶς ἔχον οὔτε πολιτικόν, οὔτε δίκαιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀδικοῦντά με ἑώρα τὴν πόλιν, οὖσί γε τηλικούτοις ἡλίκα νῦν ἐτραγῴδει[31] καὶ διεξῄει, ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίαις παρ' αὐτὰ[32] τἀδικήματα χρῆσθαι, εἰ μὲν εἰσαγγελίας[33] ἄξια πράττοντά με ἑώρα, εἰσαγγέλλοντα καὶ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς κρίσιν καθιστάντα παρ' ὑμῖν· εἰ δὲ γράφοντα[34] παράνομα, παρανόμων γραφόμενον. οὐ[35] γὰρ δήπου Κτησιφῶντα μὲν δύναται διώκειν δι' ἐμέ· ἐμὲ δ', εἴπερ ἐξελέγχειν ἐνόμιζεν, αὐτὸν οὐκ ἂν ἐγράψατο. Καὶ μὴν εἴ τι τῶν ἄλλων, ὧν νυνὶ διέβαλλε καὶ διεξῄει, ἢ καὶ ἄλλ' ὁτιοῦν ἀδικοῦντά με ὑμᾶς ἑώρα, εἰσὶ νόμοι περὶ πάντων καὶ ἀγῶνες καὶ κρίσεις καὶ τιμωρίαι, πικρὰ καὶ μεγάλα ἔχουσαι τἀπιτίμια, καὶ τούτοις ἐξῆν αὐτῷ ἅπασι χρῆσθαι κατ' ἐμοῦ· καὶ ὁπηνίκα ἐφαίνετο ταῦτα πεποιηκώς, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον κεχρημένος τοῖς[36] πρὸς ἐμέ, ὡμολογεῖτο ἂν ἡ κατηγορία τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· νῦν δ' ἐκστὰς τῆς ὀρθῆς καὶ

---

21) Ἵνα μὴ εἴπω Ἄριστων, τὸ ὁποῖον ἤθελε φανῇ φορτικόν. 22) Γονεῖς καὶ συγγενεῖς. 23) Τὸ ἀφέντα με τρέψεσθαι, ἴδε τὴν σημ. 5. 24) Ἀντὶ ἐπιῤῥήματος. 25) Ἴδε τὸ Λεξ. 26) Λοιδορίας, ὡς καὶ τὸ Πομπεύειν κατωτέρω ἀντὶ τοῦ Λοιδορεῖν, ἀπὸ τῶν εἰς τὰς πομπὰς συνεθιζομένων ὕβρεων, ἴδε καὶ τὴν σημ. 305. 27) Περὶ ἐνίων (ἐξ) ὧν. 28) Καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, ἐν γένει, ἁπλῶς. 29) Ὅλος οὗτος ὁ παράγραφος παρινενόηται, καὶ οἱ σχολιασταὶ ἐγέμισαν σελίδας ὁλοκλήρους ἵνα σαφηνίσωσι δῆθεν αὐτόν. Ἐν γένει δέ, ἰδοὺ τί θέλει νὰ παραστήσῃ ὁ ῥήτωρ. Εἶνε μὲν κ. τὰ κατηγορημένα πολλὰ κ. δεινὰ τόσον, ὥστε οὔτε τιμωρίαν ἀξίαν αὐτῶν ἡ πόλις δύναται νὰ ἐπιβάλῃ· ἀλλὰ πολὺ δεινότερος εἶνε ὁ σκοπὸς (ὁ τρόπος) τῆς κατηγορίας· διότι προσπαθεῖ νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν, ὁρίζων τὴν τάξιν αὐτῆς, ὃ οὔτε πολιτικὸν οὔτε δίκαιόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἀφαιρεῖσθαι δεῖ κτλ. ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀδικοῦντά με κτλ. 30) Τὸ Ὃ ἐλλείπει εἰς τὰς τοῦ Ῥαΐσκίου ἐκδόσεις. 31) Γνωστὸν ὅτι ὁ Αἰσχίνης εἶχε χρηματίσῃ ὑποκριτὴς θεάτρου, καὶ εἰς τοῦτο κ. ἀλλοῦ τὸν ἐγγίζει συχνὰ ὁ Δημοσθ. 32) Ἀμέσως τότε, τότε κοντὰ ὅτε ἐπράχθησαν· ὅθεν τὸ κοινῶς Πάραυτα. 33) Ἴδε τὸ Λεξ. 34) (Δίκαιον ἦν αὐτὸν χρῆσθαι ταῖς τιμωρίαις) γραφόμενον ἐμέ, γράφοντα παράνομα. 35) Ἡ ἄρνησις πρὸς τὸ ὑπονοούμενον Ἐρεῖ ὅτι· τὸ δὲ Αὐτὸν πρὸς τὸ Ἐμέ, κα ἐμαυτόν. 36) Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ Λόγοις.

δικαίας ὁδοῦ, καὶ φυγὼν τοὺς παρ' αὐτὰ[37] τὰ πράγματα ἐλέγχους, τοσούτοις ὕστερον χρόνοις αἰτίας καὶ σκώμματα καὶ λοιδορίας συμφορήσας ὑποκρίνεται[38]. Εἶτα κατηγορεῖ μὲν ἐμοῦ, κρίνει[39] δὲ τουτονί· καὶ τοῦ μὲν ἀγῶνος ὅλου τὴν πρὸς ἐμὲ ἔχθραν προΐσταται[40], οὐδαμοῦ δ' ἐπὶ ταύτην ἀπηντηκὼς[41] ἐμοί, τὴν ἑτέρου ζητῶν ἐπιτιμίαν[42] ἀφελέσθαι φαίνεται. Καίτοι πρὸς ἅπασιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς ἄλλοις δικαίοις, οἷς ἂν εἰπεῖν τις ὑπὲρ Κτησιφῶντος ἔχοι, καὶ τοῦτ' ἔμοιγε δοκεῖ καὶ μάλα εἰκότως ἂν λέγειν, ὅτι τῆς ἡμετέρας ἔχθρας ἡμᾶς ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν δίκαιον ἦν τὸν ἐξετασμὸν ποιεῖσθαι· οὐ τὸ μὲν πρὸς ἀλλήλους ἀγωνίζεσθαι παραλείπειν, ἑτέρῳ δ' ὅτῳ[43] κακόν τι δώσομεν ζητεῖν· ὑπερβολὴ γὰρ ἀδικίας τοῦτό γε.

Πάντα μὲν τοίνυν τὰ κατηγορημένα ὁμοίως ἐκ τούτων ἄν τις ἴδοι οὔτε δικαίως οὔτ' ἐπ' ἀληθείας οὐδεμιᾶς εἰρημένα· βούλομαι δὲ καὶ καθ' ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐξετάσαι, καὶ μάλισθ' ὅσα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς πρεσβείας[44] κατεψεύσατό μου, τὰ πεπραγμένα ἑαυτῷ μετὰ Φιλοκράτους[45] ἀνατιθεὶς ἐμοί. Ἔστι δ' ἀναγκαῖον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ προσῆκον ἴσως, ὡς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶχε τὰ πράγματα ἀναμνῆσαι ὑμᾶς, ἵνα πρὸς τὸν ὑπάρχοντα καιρὸν ἕκαστα θεωρῆτε. Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου[47] οὐ δι' ἐμέ, (οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε) πρῶτον μὲν ὑμεῖς οὕτω διέκεισθε, ὥστε Φωκέας μὲν βούλεσθαι σωθῆναι, καίπερ οὐ δίκαια ποιοῦντας ὁρῶντες, Θηβαίοις δ', ὁτιοῦν ἂν ἐφησθῆναι[48] παθοῦσιν, οὐκ ἀλόγως οὐδ' ἀδίκως αὐτοῖς ὀργιζόμενοι· οἷς γὰρ εὐτυχήκεσαν ἐν Λεύκτροις, οὐ μετρίως ἐκέχρηντο. ἔπειθ' ἡ Πελοπόννησος ἅπασα διειστήκει[49], καὶ οὔθ' οἱ μισοῦντες Λακεδαιμονίους οὕτως ἴσχυον, ὥστε ἀνελεῖν αὐτούς, οὔθ' οἱ πρότερον δι' ἐκείνων ἄρχοντες[50] κύριοι τῶν πόλεων ἦσαν· ἀλλά τις ἦν ἄκριτος καὶ παρὰ τούτοις καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔρις καὶ ταραχή. ταῦτα δ' ὁρῶν ὁ Φίλιππος (οὐ γὰρ ἦν ἀφανῆ), τοῖς παρ' ἑκάστοις προδόταις χρήματα ἀναλίσκων, πάντας συνέκρουε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐτάραττεν· εἶτ' ἐν οἷς ἡμάρτανον οἱ ἄλλοι καὶ κακῶς ἐφρόνουν, αὐτὸς παρεσκευάζετο καὶ κατὰ πάντων ἐφύετο[51]. Ὡς δὲ, ταλαιπωρούμενοι τῷ μήκει τοῦ πολέμου οἱ τότε μὲν βαρεῖς νῦν[52] δ' ἀτυχεῖς Θηβαῖοι, φανεροὶ πᾶσιν ἦσαν ἀναγκασθησόμενοι καταφεύγειν ἐφ' ὑμᾶς, ὁ Φίλιππος, ἵνα μὴ τοῦτο γένοιτο μηδὲ συνέλθοιεν

---

[37]) Παράβαλε τὴν σημ. 32. [38]) Ἴδε τὴν σημ. 31. [39]) Εἰσάγει εἰς δίκην, ἐγκαλεῖ.
[40]) Τὸν Κτησιφῶντα. [41]) Προτείνει ὡς πρόφασιν. [42]) Συναντηθεὶς μὲ ἐμέ, ἀντιπαραταχθείς. [43]) Τιμὴν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς πολίτης, νὰ τὸν ἀτιμάσῃ. [44]) Ἀντὶ Ἕτερον ὅτῳ, κατ' ἐφελκυσμόν. [45]) Τῆς πρὸς Φίλιππον, περὶ ἧς ἢ οἱ περὶ Παραπρεσβείας λόγοι τῶν ῥητόρων. [46]) Ἑνὸς τῶν συμπρεσβευτῶν, Ἀγνουσίου τὸν δῆμον, αἰσχροῦ προδότου, καθὼς φαίνεται ἢ ἀπὸ τῶν δύο ἀντιδιαφερομένων ῥητόρων τὰς μαρτυρίας, ἢ ἰδίως ἀπὸ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. « Τίνα τῶν ἐν τῇ πόλει φήσαιτ' ἂν βδελυρώτατον εἶναι καὶ πλείστης ὀλιγωρίας καὶ ἀναιδείας μεστόν; Οὐδείς, οὐδ' ἂν ἁμαρτὼν, ὑμῶν ἄλλον εὖ οἶδ' ὅτι φήσειεν ἄν, ἢ Φιλοκράτην ». Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, ὅτι, καταγνοὺς ἀδικεῖν ἑαυτοῦ, τὴν κρίσιν οὐχ ὑπέμεινεν «. [47]) Ὁ πόλεμος οὗτος ὁ μεταξὺ Φωκέων καὶ Λοκρῶν ὠνομάσθη καὶ ἱερός, διότι ἀφορμὴ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ ἐν Δελφοῖς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος· διήρκεσε δὲ δέκα ἔτη. Ἴδε καὶ τὴν σημ. 276 τοῦ κατὰ Κτησιφ. [48]) Ἡσθῆναι ἐπὶ τοῖς Θηβ., ἐπιθετικῶς. [49]) Ὁ Λογγῖνος θαυμάζει τὴν φράσιν ταύτην. [50]) Οἱ καλούμενοι Δεκαδάρχαι, ἴδε τὸν Πανηγυρικὸν τοῦ Ἰσοκρ. [51]) Ηὔξανε κατ' ὀλίγον, ὡς τὰ φυτά.
[52]) Ἐν ἄλλοις Νυνί. Διότι εἶχε καταστρέψει τὰς Θήβας ἤδη ὁ Ἀλέξανδρος,

αἱ πόλεις, ὑμῖν μὲν εἰρήνην, ἐκείνοις δὲ βοήθειαν ἐπηγγείλατο. Τί οὖν συνηγωνίσατο αὐτῷ πρὸς τὸ λαβεῖν ὀλίγου δεῖν ὑμᾶς ἑκόντας ἐξαπατωμένους; ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, εἴτε χρὴ κακίαν, εἴτ' ἄγνοιαν, εἴτε καὶ ἀμφότερα ταῦτ' εἰπεῖν, οἵ, πόλεμον συνεχῆ καὶ μακρὸν πολεμούντων ὑμῶν[53], καὶ τοῦτον ὑπὲρ τῶν κοινῇ πᾶσι συμφερόντων (ὡς ἔργῳ φανερὸν γέγονεν[54]), οὔτε χρήμασιν, οὔτε σώμασιν, οὔτ' ἄλλῳ οὐδενὶ τῶν ἁπάντων συνελάμβανον ὑμῖν· οἷς καὶ δικαίως καὶ προσηκόντως ὀργιζόμενοι, ἑτοίμως ὑπηκούσατε τῷ Φιλίππῳ.

Ἡ μὲν οὖν τότε συγχωρηθεῖσα εἰρήνη διὰ ταῦτ', οὐ δι' ἐμέ, ὡς οὗτος διέβαλεν, ἐπράχθη· τὰ δὲ τούτων ἀδικήματα καὶ δωροδοκήματα ἐν αὐτῇ[55] τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων, ἄν τις ἐξετάζῃ δικαίως, αἴτια εὑρήσει. Καὶ ταυτὶ πάνθ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀκριβολογοῦμαι καὶ διεξέρχομαι. εἰ γὰρ εἶναί τι δοκοίη τὰ μάλιστα ἐν τούτοις ἀδίκημα, οὐδέν ἐστι δήπου πρὸς ἐμέ· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος εἰπὼν καὶ μνησθεὶς περὶ τῆς εἰρήνης, Ἀριστόδημος ἦν ὁ ὑποκριτής· ὁ δ' ἐκδεξάμενος καὶ γράψας, καὶ ἑαυτὸν μετὰ τούτου μισθώσας ἐπὶ ταῦτα, Φιλοκράτης ὁ Ἁγνούσιος, ὁ σός, Αἰσχίνη, κοινωνός, οὐχ ἐμός, οὐδ' ἂν σὺ διαρραγῇς ψευδόμενος· οἱ δὲ συνειπόντες, ὅτου δήποτε ἕνεκα (ἐῶ γὰρ τοῦτο γ' ἐν τῷ παρόντι), Εὔβουλος[56] καὶ Κηφισοφῶν[57]· ἐγὼ δ' οὐδὲν οὐδαμοῦ. Ἀλλ' ὅμως, τούτων τοιούτων ὄντων καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας οὕτω δεικνυμένων, εἰς τοῦθ' ἧκεν ἀναιδείας, ὥστ' ἐτόλμα[58] λέγειν, ὡς ἄρα ἐγώ, πρὸς τῷ τῆς εἰρήνης αἴτιος γεγενῆσθαι, [ἔτι] καὶ κεκωλυκὼς εἴην τὴν πόλιν μετὰ κοινοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων[59] αὐτὴν ποιήσασθαι. Εἶτ', ὦ..[60] τί ἄν εἰπών σέ τις ὀρθῶς προσείποι; ἔστιν ὅπου σὺ παρών, τηλικαύτην πρᾶξιν καὶ συμμαχίαν, ἡλίκην νῦν διετραγῴδεις καὶ διεξῄεις, ὁρῶν ἀφαιρούμενόν με τῆς πόλεως, ἠγανάκτησας, ἢ παρελθὼν ταῦτα, ἃ νυνὶ κατηγορεῖς, ἐδίδαξας καὶ διεξῆλθες; Καὶ μὴν εἰ τὸ κωλῦσαι τὴν τῶν Ἑλλήνων κοινωνίαν ἐπεπράκειν ἐγὼ Φιλίππῳ, σοὶ τὸ μὴ σιγῆσαι λοιπὸν ἦν, ἀλλὰ βοᾶν, καὶ διαμαρτύρεσθαι, καὶ δηλοῦν τουτοισί. Οὐ τοίνυν ἐποίησας οὐδαμοῦ τοῦτο, οὐδ' ἤκουσέ σου ταύτην τὴν φωνὴν οὐδείς· εἰκότως. οὔτε γὰρ ἦν πρεσβεία πρὸς οὐδένας ἀπεσταλμένη τότε τῶν Ἑλλήνων[61], ἀλλὰ πάλαι πάντες ἦσαν ἐξεληλεγμένοι, οὔθ' οὗτος ὑγιὲς περὶ τούτων εἴρηκεν οὐδέν. Χωρὶς δὲ τούτων, καὶ διαβάλλει τὴν πόλιν τὰ μέγιστα ἐν οἷς ψεύδεται. εἰ γὰρ ὑμεῖς ἅμα τοὺς μὲν Ἕλληνας εἰς πόλεμον παρεκαλεῖτε, αὐτοὶ δὲ πρὸς Φίλιππον περὶ εἰρήνης πρέσβεις ἐπέμπετε, Εὐρυβάτου[62] πρᾶγμα, οὐ πόλεως ἔργον οὐδὲ χρηστῶν ἀνθρώπων διεπράττεσθε. ἀλλ' οὐκ ἔστι

53) Κατὰ τῶν Φωκέων. 54) Διότι νικηθέντων ἐν Χαιρωνείᾳ τῶν Ἀθηναίων, ἐκυρίευσε τῆς Ἑλλάδος ὁ Φίλιππος. 55) Τῇ εἰρήνῃ. 56) Ὄχι ὁ Κωμικὸς ποιητής, ἀλλ' ἕτερος, δημαγωγὸς ἐπιφανέστατος, κατὰ τὸν Ἁρποκρατίωνα. 57) Ὁ Παιανιεύς, εἷς τῶν φίλων καὶ ἑταίρων τοῦ στρατηγοῦ Χάρητος. 58) Ἐν ἄλλοις: Ὥστε τολμᾷ. 59) Ἐκ συμφώνου μετὰ πάντων τῶν Ἑλλ. 60) Τὸ σχῆμα, Ἀποσιώπησις· ἔνδειαν δὲ ὀνόματος, καταλλήλου τῇ μοχθηρίᾳ αὐτοῦ, δηλοῖ. 61) Διότι προλαβὼν ὁ Αἰσχίνης εἶπεν, ὅτι ὁ Δημοσθένης, ἐκ συμφώνου μὲ τὸν Φιλοκράτην, κατώρθωσαν »ὅπως μὴ περιμείνητε τοὺς Πρέσβεις, οὓς ἦτε ἐκπεπομφότες, παρακαλοῦντες ἐπὶ Φίλιππον, ἵνα μὴ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἰδίᾳ ποιήσησθε τὴν εἰρήνην«. 62) Ἴδε σημ. 257 τοῦ Κατὰ Κτησιφ.

ταῦτα, οὐκ ἔστι. τί γὰρ καὶ βουλόμενοι μετεπέμπεσθ' ἂν αὐτοὺς[63] ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ; ἐπὶ τὴν εἰρήνην; ἀλλ' ὑπῆρχεν ἅπασιν· ἀλλ' ἐπὶ τὸν πόλεμον; ἀλλ' αὐτοὶ περὶ εἰρήνης ἐβουλεύεσθε. Οὐκοῦν οὔτε τῆς ἐξ ἀρχῆς εἰρήνης ἡγεμὼν οὐδ' αἴτιος ὢν ἐγὼ φαίνομαι, οὔτε τῶν ἄλλων, ὧν κατεψεύσατό μου, οὐδὲν ἀληθὲς ὂν δείκνυται.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην ἡ πόλις, ἐνταῦθα πάλιν σκέψασθε, τί ἡμῶν ἑκάτερος προείλετο πράττειν. καὶ γὰρ ἐκ τούτων εἴσεσθε, τίς ἦν ὁ Φιλίππῳ πάντα συναγωνιζόμενος, καὶ τίς ὁ πράττων ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τὸ τῇ πόλει συμφέρον ζητῶν. Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἔγραψα βουλεύων[64] ἀποπλεῖν τὴν ταχίστην τοὺς πρέσβεις ἐπὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἂν ὄντα Φίλιππον πυνθάνωνται, καὶ τοὺς ὅρκους ἀπολαμβάνειν· οὗτοι δέ, οὐδὲ γράψαντος ἐμοῦ, ταῦτα ποιεῖν ἠθέλησαν. τί δὲ τοῦτ' ἠδύνατο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐγὼ διδάξω. Φιλίππῳ μὲν ἦν συμφέρον ὡς πλεῖστον τὸν μεταξὺ[65] χρόνον γενέσθαι τῶν ὅρκων· ὑμῖν δ' ὡς ἐλάχιστον. διὰ τί; ὅτι ὑμεῖς μὲν οὐκ ἀφ' ἧς ὠμόσατε μόνον ἡμέρας, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἠλπίσατε τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι, πάσας ἐξελύσασθε τὰς παρασκευὰς τὰς τοῦ πολέμου· ὁ δὲ τοῦτο ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου μάλιστα ἐπραγματεύετο, νομίζων, ὅπερ ἦν ἀληθές, ὅσα τῆς πόλεως προλάβοι, πρατοῦ τοὺς ὅρκους ἀποδοῦναι, πάντα ταῦτα βεβαίως ἕξειν· οὐδένα γὰρ τὴν εἰρήνην λύσειν τούτων ἕνεκα. Ἃ ἐγὼ προορώμενος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ λογιζόμενος, τὸ ψήφισμα τοῦτο γράφω, πλεῖν ἐπὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἂν ᾖ Φίλιππος, καὶ τοὺς ὅρκους τὴν ταχίστην ἀπολαμβάνειν, ἵν' ἐχόντων τῶν Θρᾳκῶν, τῶν ὑμετέρων συμμάχων, τὰ χωρία ταῦθ', ἃ νῦν[66] οὗτος διέσυρε, τὸ Σέῤῥιον, καὶ τὸ Μύρτιον, καὶ τὴν Ἐργίσκην, οὕτω γίγνοινθ' οἱ ὅρκοι, καὶ μὴ προλαβὼν ἐκεῖνος τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων κύριος τῆς Θρᾴκης κατασταίη, μηδὲ πολλῶν μὲν χρημάτων, πολλῶν δὲ στρατιωτῶν εὐπορήσας, ἐκ τούτων ῥᾳδίως τοῖς λοιποῖς ἐπιχειροίη πράγμασιν. Εἶτα τοῦτο μὲν οὐχὶ λέγει τὸ ψήφισμα, οὐδ' ἀναγινώσκει· εἰ δὲ βουλεύων ἐγὼ προσάγειν[67] τοὺς πρέσβεις ᾤμην δεῖν, τοῦτό μου διαβάλλει. Ἀλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; μὴ προσάγειν γράψαι[68] τοὺς ἐπὶ τοῦθ' ἥκοντας, ἵν' ὑμῖν διαλεχθῶσιν; ἢ θέαν[69] μὴ κατανεῖμαι τὸν ἀρχιτέκτονα[70] αὐτοῖς κελεῦσαι; ἀλλ' ἐν τοῖν δυοῖν ὀβολοῖν ἐθεώρουν ἄν, εἰ μὴ τοῦτ' ἐγράφη[71]. τὰ μικρὰ συμφέροντα τῆς πόλεως ἔδει με φυλάττειν, τὰ δ' ὅλα, ὥσπερ οὗτοι, πεπρακέναι [Φιλίππῳ]; οὐ δήπου. Λέγε τοίνυν τὸ ψήφισμα τουτὶ λαβών, ὃ σαφῶς οὗτος εἰδὼς παρέβη[72]. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

«Ἐπὶ ἄρχοντος Μνησιφίλου[73], Ἑκατομβαιῶνος ἔνῃ καὶ νέᾳ[74], φυλῆς πρυ-

---

63) Τοὺς Ἕλληνας. 64) Βουλευτὴς ὤν. 65) Μεταξὺ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν ὅρκων.

66) Τώρα, πρὸ ὀλίγου. Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. σημ. 153, 154, 155. 67) Νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς ὑμᾶς. Τρεῖς δὲ ἦσαν οἱ πρέσβεις οὗτοι· Παρμενίων, Ἀντίπατρος καὶ Εὐρύλοχος.

68) Μὴ γράψαι προσάγειν. 69) Τόπον ἵνα θεωρήσωσιν. 70) Τὸν ἐπιστάτην τῶν δημοσίων κτιρίων. 71) Πληρόνοντες τοὺς δύω ὀβολούς. 72) Δὲν τὸ ἀνέφερε, τὸ παρεσιώπησε.

73) Μνησίφιλος ἄρχων δὲν ἀναφέρεται τοῦτο τὸ ἔτος εἰς τὰς ἀναγραφὰς τῶν Ὀλυμπιάδων, ἀλλὰ Θεόφιλος· Μνησίφιλος δὲ ἀναφέρεται κατόπιν εἰς ἄλλο ψήφισμα· ἀλλ' ἴδε περὶ τούτου τὴν 57 σημ. τοῦ κατὰ Κτησιφ. 74) Ὅ ἐστι, τῇ τελευταίᾳ τοῦ λήγοντος καὶ πρώτῃ

» τανευούσης Πανδιονίδος, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν· Ἐπειδὴ » Φίλιππος ἀποστείλας πρέσβεις περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογουμένας πεποίηται » συνθήκας πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν » Ἀθηναίων, ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη ἐπιτελεσθῇ, ἡ ἐπιχειροτονηθεῖσα ἐν τῇ πρώ- » τῃ ἐκκλησίᾳ, πρέσβεις ἑλέσθαι ἐκ πάντων Ἀθηναίων ἤδη πέντε· τοὺς δὲ » χειροτονηθέντας ἀποδημεῖν, μηδεμίαν ἀναβολὴν ποιουμένους, ὅπου ἂν ὄντα » πυνθάνωνται τὸν Φίλιππον, καὶ τοὺς ὅρκους λαβεῖν τε παρ' αὐτοῦ καὶ δοῦ- » ναι τὴν ταχίστην ἐπὶ ταῖς ὡμολογημέναις συνθήκαις αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀθη- » ναίων δῆμον, συμπεριλαμβάνοντας καὶ τοὺς ἑκατέρων συμμάχους. Πρέ- » σβεις ᾑρέθησαν Εὔβουλος Ἀναφλύστιος, Αἰσχίνης Ἀτρομήτου Κοθωκίδης, » Κηφισοφῶν Ῥαμνούσιος, Δημοκράτης Φλυεύς, Κλέων Κοθωκίδης ».

Ταῦτα γράψαντος ἐμοῦ τότε, καὶ τὸ τῇ πόλει συμφέρον, οὐ τὸ Φιλίππῳ ζητοῦντος, βραχὺ φροντίσαντες οἱ χρηστοὶ πρέσβεις οὗτοι, καθῆντο[75] ἐν Μακεδονίᾳ τρεῖς ὅλους[75*] μῆνας, ἕως ἦλθε Φίλιππος ἐκ Θρᾴκης, πάντα καταστρεψάμενος τάχει, ἐξὸν ἡμερῶν δέκα, μᾶλλον δὲ τριῶν ἢ τεττάρων, εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφῖχθαι, καὶ τὰ χωρία σῶσαι, λαβόντας τοὺς ὅρκους πρὶν ἐκεῖνον ἐξελεῖν αὐτά. οὐ γὰρ ἂν ἥψατ' αὐτῶν, παρόντων ἡμῶν, ἢ[76] οὐκ ἂν ὡρκίζομεν αὐτόν· ὥστε τῆς εἰρήνης ἂν διημαρτήκει, καὶ οὐκ ἂν ἀμφότερα εἶχε, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὰ χωρία. Τὸ μὲν τοίνυν ἐν τῇ πρεσβείᾳ πρῶτον κλέμμα[77] μὲν Φιλίππου, δωροδόκημα δὲ τῶν ἀδίκων τούτων ἀνθρώπων καὶ θεοῖς ἐχθρῶν, τοιοῦτον ἐγένετο, ὑπὲρ οὗ καὶ τότε καὶ νῦν καὶ ἀεὶ ὁμολογῶ πολεμεῖν καὶ διαφέρεσθαι τουτοισί.

Ἕτερον δ' εὐθὺς ἐφεξῆς ἔτι τούτου μεῖζον κακούργημα θεάσασθε. Ἐπειδὴ γὰρ ὤμοσε τὴν εἰρήνην ὁ Φίλιππος ἕξειν[78], προλαβὼν τὴν Θρᾴκην διὰ τού-

---

τοῦ ἀρχομένου, ταὐτὸν εἰπεῖν καθ' ἡμᾶς, τῇ τριακοστῇ. [75]) Καθῆντο κάλλιον ἢ Ἐκάθηντο, λέγει ὁ Θ. Μ. [75*]) Κατ' ἀκριβῆ ὑπολογισμόν, παρατηρεῖ Βικέντιος ὁ Κονταρῖνος (Variarum lectionum libro p. 83.), μόνον δύο μῆνας καὶ δέκα ἡμέρας· καὶ ἰδοὺ πρῶτον ἡ τάξις τῶν Ἀττικῶν μηνῶν.

α'. Ἑκατομβαιών.	ε'. Πυανεψιών.	θ'. Ἐλαφηβολιών.
β'. Μεταγειτνιών.	ς'. Ἀνθεστηριών.	ι'. Μουνυχιών.
γ'. Βοηδρομιών.	ζ'. Ποσειδεών.	ια'. Θαργηλιών.
δ'. Μαιμακτηριών.	η'. Γαμηλιών.	ιβ'. Σκιροφοριών.

Ἐπειδὴ λοιπὸν τῇ μὲν ιθ'. τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος ἔγινεν ἡ εἰρήνη· οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς ὅρκους πρέσβεις, διατρίψαντες ὅλον τοῦτον τὸν μῆνα εἰς Ἀθήνας, δὲν ἐξώρμησαν εἰ μὴ περὶ τὰς 3 τοῦ ἑπομένου (Μουνυχιῶνος τρίτῃ ἱσταμένου), καθὼς τὸ ἀποδεικνύει ὁ Αἰσχίνης ἀπὸ τὸ περὶ τούτου ψήφισμα· ὑπέστρεψαν δὲ τῇ 13 τοῦ Σκιροφοριῶνος, καὶ τῇ 16 τοῦ αὐτοῦ (μετὰ τρεῖς δηλ. ἡμέρας), ἀπήγγειλαν τὰ κατὰ τὴν πρεσβείαν· τῇ δὲ 23 τοῦ αὐτοῦ κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου οἱ Φωκεῖς· συνάγονται, ἀπὸ τῶν 3 τοῦ Μουνυχ. ἄχρι τῶν 13 τοῦ Σκιροφορ., 69 μόναι ἡμέραι, καὶ ὄχι 89. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν περὶ Παραπρεσβ. λόγον, ὅπου ἐπίσης διατείνεται ὁ Δημοσθ. ὅτι, » Τῆς εἰρήνης ἤδη γεγονυίας, καὶ τῆς Χεῤῥοννήσου σῴας οὔσης, τέτταρας μῆνας ὅλους ἐσώζοντο οἱ Φωκεῖς τοὺς ὕστερον » ἐν ᾧ ἀπὸ τῶν 19 τοῦ Ἐλαφηβολ., ὅτε ἔγινεν, ὡς εἴπομεν, ἡ εἰρήνη, μέχρι τῆς 13 τοῦ Σκιροφορ. ὅτε ἐκυρίευσε τὰς τῶν Φωκέων πόλεις ὁ Φίλιπ., δὲν εἶνε εἰμὴ τρεῖς μόνον μῆνες καὶ τέσσαρες ἡμέραι. Ἢ λοιπόν, λέγει ὁ ῥηθεὶς σχολ., πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ Ὅλους ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Μάλιστα=Ὡς ἔγγιστα· ἢ ἀληθεύει ἐκεῖν' ὅ,τι λέγει ὁ Αἰσχ. περὶ τοῦ Δημοσθ. (ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ.), ὅτι » καὶ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τῶν δημοσίων γραμμάτων, καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καταψεύδεται », ἀδείᾳ πάντως ῥητορικῇ. [76]) Ἐὰν ἥπτετο. [77]) Κλέπτου ἴδιον στρατήγημα. [78]) Ὕποπτος ἡ λέξις· ὅθεν

τους τοὺς οὐχὶ πεισθέντας τῷ ἐμῷ ψηφίσματι, πάλιν ὠνεῖται παρ' αὐτῶν, ὅπως μὴ ἀπίωσιν ἐκ Μακεδονίας, ἕως ἂν τὰ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ τοὺς Φωκέας εὐτρεπῆ ποιήσαιτο, ἵνα μή, δεῦρ' ἀπαγγειλάντων ἡμῶν ὅτι μέλλει καὶ παρασκευάζεται πορεύεσθαι, ἐξέλθοιτε ὑμεῖς καὶ περιπλεύσαντες ταῖς τριήρεσιν εἰς Πύλας, ὥσπερ πρότερον, κλείσαιτε τὸν πορθμόν[79]· ἀλλ' ἅμ' ἀκούοιτε ταῦτα ἀπαγγελλόντων ἡμῶν, κἀκεῖνος ἐντὸς εἴη Πυλῶν, καὶ μηδὲν ἔχοιθ' ὑμεῖς ποιῆσαι. Οὕτω δ' ἦν ὁ Φίλιππος ἐν φόβῳ καὶ πολλῇ ἀγωνίᾳ, μὴ καὶ ταῦτα προειληφότος αὐτοῦ, πρὸ τοῦ τοὺς Φωκέας ἀπολέσθαι, ἀκούσαντες ψηφίσαισθε βοηθεῖν αὐτοῖς, καὶ ἐκφύγοι τὰ πράγματ' αὐτόν, ὥστε πάλιν μισθοῦται τὸν κατάπτυστον τουτονί, οὐκέτι κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων, ἀλλ' ἰδίᾳ καθ' αὑτόν, τοιαῦτα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν καὶ ἀπαγγεῖλαι, δι' ὧν ἅπαντ' ἀπώλετο.

Ἀξιῶ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ δέομαι τοῦτο μεμνῆσθαι ὑμᾶς παρ' ὅλον τὸν ἀγῶνα, ὅτι μὴ κατηγορήσαντος[80] Αἰσχίνου μηδὲν ἔξω τῆς γραφῆς, οὐδ' ἂν ἐγὼ λόγον οὐδένα ἐποιούμην ἕτερον· ἁπάσαις δ' αἰτίαις καὶ βλασφημίαις ἅμα τούτου κεχρημένου, ἀνάγκη κἀμοὶ πρὸς ἕκαστα τῶν κατηγορημένων μικρὰ ἀποκρίνεσθαι[81]. Τίνες οὖν ἦσαν οἱ παρὰ τούτου λόγοι τότε ῥηθέντες, καὶ δι' οὓς ἅπαντ' ἀπώλετο; ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι τῷ παρεληλυθέναι Φίλιππον εἴσω Πυλῶν· ἔσται γὰρ ἅπανθ', ὅσα βούλεσθ' ὑμεῖς, ἐὰν ἄγηθ' ἡσυχίαν· καὶ ἀκούσεσθε δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν, οἷς μὲν ἐχθρὸς ἥκει[82], φίλον αὐτὸν γεγενημένον, οἷς δὲ φίλος[83], τοὐναντίον ἐχθρόν. οὐ γὰρ τὰ ῥήματα τὰς οἰκειότητας, ἔφη, βεβαιοῦν, μάλα σεμνῶς ὀνομάζων[84], ἀλλὰ τὸ ταὐτὰ συμφέρειν· συμφέρειν δὲ Φιλίππῳ καὶ Φωκεῦσι καὶ ὑμῖν ὁμοίως ἅπασι, τῆς ἀναλγησίας[85] καὶ τῆς βαρύτητος ἀπαλλαγῆναι τῆς τῶν Θηβαίων. ταῦτα δ' ἀσμένως τινὲς ἤκουον αὐτοῦ, διὰ τὴν τόθ' ὑποῦσαν ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς Θηβαίους. Τί οὖν συνέβη μετὰ ταῦτα; εὐθὺς οὐκ εἰς μακρὰν τοὺς μὲν ταλαιπώρους Φωκέας ἀπολέσθαι, καὶ κατασκαφῆναι τὰς πόλεις αὐτῶν, ὑμᾶς δ' ἡσυχίαν ἄγοντας, καὶ τούτῳ πεισθέντας, μικρὸν ὕστερον σκευαγωγεῖν ἐκ τῶν ἀγρῶν, τοῦτον δὲ χρυσίον λαβεῖν· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις τὴν μὲν ἀπέχθειαν τὴν πρὸς τοὺς Θηβαίους καὶ Θετταλοὺς τῇ πόλει γεγενῆσθαι, τὴν δὲ χάριν τὴν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων, Φιλίππῳ[86]. Ὅτι δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, λέγε μοι τό, τε τοῦ Καλλισθένους ψήφισμα, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ταῦθ' ἅπανθ' ὑμῖν ἔσται φανερά· λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ Μνησιφίλου[87] ἄρχοντος, συγκλήτου[88] ἐκκλησίας ὑπὸ στρατηγῶν γι- » νομένης, καὶ πρυτάνεων καὶ βουλῆς γνώμῃ, Μαιμακτηριῶνος δεκάτῃ ἀπιόν-

ἐν ἐνίοις μὲν παρελείφθη, ἐν ἄλλοις δὲ περιεκλείσθη, ἢ παρ' ἄλλων διωρθώθη. Ἐξ ἧς ἔχει προλαβὼν «. [79]) Τὸ στενὸν τῆς Εὐβοίας. ἦτον δὲ ἢ ἐπίνειον τῆς Ἐρετρίας. » ὁμώνυμον αὐτῷ, τὸ ὁποῖον κατέσκαψεν ὁ Φίλιππος. [80]) Ὑποθετική, ἐὰν δέν. [81]) Ἐν ἄλλοις ὀρθότερον Ἀποκρίνασθαι. [82]) Τοῖς Φωκεῦσι. [83]) Τοῖς Θηβαίοις. [84]) Σεμνῇ λέξει χρώμενος τῇ Οἰκειότητας. [85]) Ἀναισθησίας, ἀνοησίας. Καὶ κατόπιν δὲ ἐρεῖ: Οἱ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι. [86]) Ὥστε οἱ Θηβαῖοι καὶ Θετταλοὶ τὴν μὲν πόλιν (τὰς Ἀθήνας) νὰ λάβωσιν εἰς ἀπέχθειαν, διότι ἤθελε καὶ ἤλπιζε τὴν σωτηρίαν τῶν Φωκέων· εἰς δὲ τὸν Φίλιππον νὰ γνωρίζωσι χάριν, διότι κατέστρεψε τοὺς Φωκεῖς. [87]) Ἴδε τὴν 73 σημ. [88]) Ἐκτάκτου.

» τος[89], Καλλισθένης Ἐτεονίκου Φαληρεὺς εἶπε· Μηδένα Ἀθηναίων μηδεμιᾷ
» παρευρέσει[90] ἐν τῇ χώρᾳ κοιταῖον γίγνεσθαι[91], ἀλλ' ἐν ἄστει καὶ Πειραιεῖ,
» ὅσοι μὴ ἐν τοῖς φρουρίοις[92] εἰσὶν ἀποτεταγμένοι. τούτων δ' ἑκάστους, ἣν
» παρέλαβον τάξιν διατηρεῖν, μήτε ἀφημερεύοντας, μήτε ἀποκοιτοῦντας[93].
» ὃς δ' ἂν ἀπειθήσῃ τῷδε τῷ ψηφίσματι, ἔνοχος ἔστω τοῖς τῆς προδοσίας
» ἐπιτιμίοις, ἐὰν μή τι ἀδύνατον[94] ἐπιδεικνύῃ περὶ ἑαυτὸν ὄν· περὶ δὲ τῶν
» ἀδυνάτων ἐπικρινέτω ὁ ἐπὶ τῶν ὅπλων[95] στρατηγός, καὶ ὁ ἐπὶ τῆς διοική-
» σεως[96], καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς βουλῆς. κατακομίζειν δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν
» ἀγρῶν πάντα τὴν ταχίστην, τὰ μὲν ἐντὸς σταδίων ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς ἄστυ
» καὶ Πειραιᾶ, τὰ δὲ ἐκτὸς σταδίων ἑκατὸν εἴκοσιν εἰς Ἐλευσῖνα καὶ Φυλὴν
» καὶ Ἄφιδναν καὶ Ῥαμνοῦντα καὶ Σούνιον. Εἶπε Καλλισθένης Φαληρεύς ».

Ἆρ' ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσι τὴν εἰρήνην ἐποιεῖσθε, ἢ ταῦτ' ἐπηγγέλλεθ' ὑμῖν οὗτος ὁ μισθωτός; Λέγε δ' αὖ τὴν ἐπιστολήν, ἣν δεῦρ' ἔπεμψε Φίλιππος μετὰ ταῦτα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ·

« Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ χαί-
» ρειν. Ἴστε ἡμᾶς παρεληλυθότας εἴσω Πυλῶν καὶ τὰ κατὰ τὴν Φωκίδα ὑφ' ἑ-
» αυτοὺς πεποιημένους· καὶ ὅσα[97] μὲν ἑκουσίως προσετίθετο τῶν πολισμά-
» των, φρουρὰς εἰσαγηοχότας, τὰ δὲ μὴ ὑπακούοντα κατὰ κράτος λαβόντες
» καὶ ἐξανδραποδισάμενοι, κατεσκάψαμεν. Ἀκούων δὲ ὑμᾶς παρασκευάζεσθαι
» βοηθεῖν αὐτοῖς, γέγραφα ὑμῖν, ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον ἐνοχλῆσθε περὶ τούτων.
» τοῖς μὲν γὰρ ὅλοις[98] οὐδὲν[99] μέτριόν μοι δοκεῖτε ποιεῖν, τὴν εἰρήνην συν-
» θέμενοι, καὶ ὁμοίως ἀντιπαρεξάγοντες[100], καὶ ταῦτα οὐδὲ συμπεριειλημμέ-
» νων τῶν Φωκέων ἐν ταῖς κοιναῖς ἡμῶν συνθήκαις· ὥστε, ἐὰν μὴ ἐμμένητε
» τοῖς ὡμολογημένοις, οὐδὲν προτερήσετε ἔξω[101] τοῦ ἐφθακέναι ἀδικοῦντες ».

Ἀκούετε, ὡς σαφῶς δηλοῖ καὶ διορίζεται ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμμάχους, ὅτι ταῦτα ἐγὼ πεποίηκα, ἀκόντων Ἀθηναίων, καὶ λυπουμένων· ὥστ' εἴπερ εὖ φρονεῖτε, ὦ Θηβαῖοι καὶ Θετταλοί, τούτους μὲν[102] ἐχθροὺς ὑπολήψεσθε, ἐμοὶ δὲ πιστεύσετε »· οὐ τούτοις τοῖς ῥήμασι γράψας, ταῦτα δὲ βουλόμενος δεικνύναι. Τοιγαροῦν ἐκ τούτων ᾤχετο ἐκείνους λαβὼν εἰς τὸ[103] μηδότιοῦν τῶν μετὰ ταῦτα προορᾶν μηδ' αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἐᾶσαι πάντα τὰ πράγματα ἐκεῖνον ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσασθαι· ἐξ ὧν ταῖς παρούσαις συμφοραῖς οἱ ταλαίπωροι Θηβαῖοι κέχρηνται. Ὁ δὲ ταύτης τῆς πίστεως[104] αὐτῷ συνεργὸς καὶ συναγωνιστής, καὶ ὁ δεῦρ' ἀπαγγείλας τὰ ψευδῆ καὶ φενακίσας ὑμᾶς οὗτός ἐστιν, ὁ τὰ Θηβαίων

---

89) = Φθίνοντος, δηλ. τῇ 21: 90) Προφάσει. 91) Ἐν τοῖς ἀγροῖς κοιμᾶσθαι.
92) Τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸ τέλος τοῦ ψηφίσματος.
93) Μὴ μακρυνομένους μήτε ἡμέραν μήτε νύκτα τῆς θέσεώς των. 94) Ὑπερβαῖνον τὴν δύναμίν του, ἀπρόοπτον. 95) Τῶν ὁπλιτῶν, τοῦ πεζικοῦ, ἴδε καὶ σημ. 227. 96) Ὁ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας (ὁ ταμίας) τοῦ στρατοῦ, ἴδε καὶ σημ. 65 τοῦ κατὰ Κτησιφ. τοῦ Αἰσχ.
97) (Εἰς ἐκεῖνα μὲν) ὅσα. 98) Ἐν γένει, τὸ σύνολον εἰπεῖν. 99) Ἐν ἄλλοις ὀρθότερον: Οὐδέ. 100) Παραβαίνοντες αὐτήν. 101) Κατορθώσετε. 102) Τοὺς Ἀθηναίους. 103) = Ὥστε.
104) Τοῖς τῶν Θηβαίων καὶ Θετταλῶν πρὸς αὐτόν.

ὀδυρόμενος νῦν πάθη καὶ διεξιὼν ὡς οἰκτρὰ[105], καὶ τούτων, καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι κακῶν, καὶ ὅσ' ἄλλα πεπόνθασιν οἱ Ἕλληνες, ἁπάντων αὐτὸς ὢν αἴτιος. Δῆλον γὰρ, ὅτι σὺ μὲν ἀλγεῖς[106] ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, Αἰσχίνη, καὶ τοὺς Θηβαίους ἐλεεῖς, κτήματ' ἔχων ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ γεωργῶν τὰ ἐκείνων· ἐγὼ δὲ χαίρω, ὃς εὐθὺς ἐξητούμην ὑπὸ τοῦ ταῦτα πράξαντος[107].

Ἀλλὰ γὰρ ἐμπέπτωκα εἰς λόγους, οὓς αὐτίκα μᾶλλον ἁρμόσει λέγειν ἴσως. Ἐπάνειμι δὴ πάλιν ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις, ὡς τὰ τούτων δωροδοκήματα καὶ ἀδικήματα τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων γέγονεν αἴτια. Ἐπειδὴ γὰρ ἐξηπάτησθε μὲν ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διὰ τούτων, τῶν ἐν ταῖς πρεσβείαις μισθωσάντων ἑαυτοὺς, καὶ οὐδὲν ἀληθὲς ὑμῖν ἀπαγγειλάντων, ἐξηπάτηντο δὲ οἱ ταλαίπωροι Φωκεῖς καὶ ἀνῄροντο αἱ πόλεις αὐτῶν, τί ἐγένετο; οἱ μὲν κατάπτυστοι Θετταλοὶ καὶ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι[85] φίλον, εὐεργέτην, σωτῆρα τὸν Φίλιππον ἡγοῦντο, πάντ' ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς, καὶ οὐδὲ φωνὴν ἤκουον, εἴ τις ἄλλο τι βούλοιτο λέγειν· ὑμεῖς δὲ, ὑφορώμενοι τὰ πεπραγμένα καὶ δυσχεραίνοντες, ἤγετε τὴν εἰρήνην ὅμως· οὐ γὰρ ἦν ὅ,τι ἂν ἐποιεῖτε μόνοι· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ Ἕλληνες, ὁμοίως ὑμῖν πεφενακισμένοι, καὶ διημαρτηκότες ὧν ἤλπισαν, ἦγον τὴν εἰρήνην ἄσμενοι, καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἐκ πολλοῦ πολεμούμενοι. ὅτε γὰρ περιιὼν ὁ Φίλιππος Ἰλλυριοὺς καὶ Τριβαλλοὺς, τινὰς δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων κατεστρέφετο, καὶ δυνάμεις πολλὰς καὶ μεγάλας ἐποιεῖθ' ὑφ' ἑαυτῷ, καί τινες τῶν ἐκ τῶν πόλεων ἐπὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐξουσίᾳ[108] βαδίζοντες ἐκεῖσε[109] διεφθείροντο, ὧν εἷς οὗτος ἦν· τότε δὴ, τότε πάντες, ἐφ' οὓς ταῦτα παρεσκευάζετ' ἐκεῖνος, ἐπολεμοῦντο· εἰ δὲ μὴ ᾐσθάνοντο, ἕτερος λόγος οὗτος, οὐ πρὸς ἐμέ. ἐγὼ μὲν γὰρ προὔλεγον καὶ διεμαρτυρόμην, καὶ παρ' ὑμῖν ἀεὶ, καὶ ὅποι πεμφθείην· αἱ δὲ πόλεις ἐνόσουν, τῶν μὲν, ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν δωροδοκούντων καὶ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασι, τῶν δε ἰδιωτῶν καὶ πολλῶν, τὰ μὲν οὐ προορωμένων, τὰ δὲ τῇ καθ' ἡμέραν ῥᾳστώνῃ καὶ σχολῇ δελεαζομένων, καὶ τοιουτονί τι πάθος[110] πεπονθότων ἁπάντων, πλὴν οὐκ ἐφ' ἑαυτοὺς ἑκάστων οἰομένων τὸ δεινὸν ἥξειν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἑτέρων κινδύνων τὰ ἑαυτῶν ἀσφαλῶς σχήσειν ὑπολαμβανόντων, ὅταν βούλωνται· εἶτ', οἶμαι, συμβέβηκε τοῖς μὲν πλήθεσιν, ἀντὶ τῆς πολλῆς καὶ ἀκαίρου ῥαθυμίας, τὴν ἐλευθερίαν ἀπολωλεκέναι· τοῖς δὲ προεστηκόσι καὶ τἄλλα, πλὴν ἑαυτοὺς, οἰομένοις πωλεῖν, πρώτους ἑαυτοὺς πεπρακόσιν ᾐσθῆσθαι. ἀντὶ γὰρ φίλων καὶ ξένων, ἃ τότε ὠνομάζοντο, ἡνίκα ἐδωροδόκουν, νῦν κόλακες καὶ θεοῖς ἐχθροὶ καὶ τἄλλα, ἃ προσήκει, πάντ' ἀκούουσιν· εἰκότως.

Οὐδεὶς γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ τοῦ προδιδόντος συμφέρον ζητῶν χρήματ' ἀναλίσκει· οὐδ' ἐπειδὰν ὧν ἂν πρίηται κύριος γένηται, τῷ προ-

---

105) Ἴδε ἐν τῷ κατὰ Κτησιφ. §. μά. 106) Εἰρωνεία τὸ σχῆμα. 107) Τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ κατασκάψαντος τὰς Θήβας, ἴδε Ἀῤῥ. Α', ά, 7. 107*) Σαφέστερον ἐκτίθεται τὰ περὶ τούτου ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. διὰ τῶν ἑξῆς· » Ἐν τῇ τῶν ἀπολωλότων χώρᾳ συμμάχων, κτήματα ἢ γεωργίαι παμπληθεῖς (γεγόνασι τοῖς ταῦτα πράξασιν, . . ἔχουσαι πρόσοδον τούτῳ Αἰσχίνῃ τριάκοντα μνᾶς «. 108) Πληρεξούσιοι περὶ εἰρήνης· ἢ Ἐξουσίαν ἔχοντες πορεύεσθαι, διότι ἦτον εἰρήνη. 109) Ὅπου ἦν ὁ Φίλιππος. 110) Ὁποῖον εἰρήσεται· οἰομένων δηλ. ἑκάστων ἥξειν μὲν τὸ δεινὸν, πλὴν οὐχ ἐφ' ἑαυτούς· ὑπολαμβανόντων δὲ κτλ.

δότῃ συμβούλῳ περὶ τῶν λοιπῶν ἔτι χρῆται. οὐδὲν γὰρ ἂν ἦν εὐδαιμονέστερον προδότου. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἀλλ' ἐπειδὰν τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ ζητῶν ἄρχειν καταστῇ, καὶ τῶν ταῦτα ἀποδομένων δεσπότης ἐστί· τὴν δὲ πονηρίαν εἰδώς, τότε δή, τότε καὶ μισεῖ καὶ ἀπιστεῖ καὶ προπηλακίζει. Σκοπεῖτε δέ· καὶ γάρ, εἰ παρελήλυθεν ὁ τῶν πραγμάτων καιρός, ὁ τοῦ γε εἰδέναι τὰ τοιαῦτα καιρὸς ἀεὶ πάρεστι τοῖς εὖ φρονοῦσι. μέχρι τούτου Λασθένης φίλος ὠνομάζετο Φιλίππου, ἕως προὔδωκεν Ὄλυνθον· μέχρι τούτου Τιμόλαος, ἕως ἀπώλεσε Θήβας· μέχρι τούτου Εὔδικος καὶ Σῖμος οἱ Λαρισσαῖοι, ἕως Θετταλίαν ὑπὸ Φιλίππῳ ἐποίησαν. εἶτ' ἐλαυνομένων καὶ ὑβριζομένων καὶ τί κακὸν οὐχὶ πασχόντων; πᾶσα ἡ οἰκουμένη μεστὴ γέγονε προδοτῶν. Τί δ' Ἀρίστρατος ἐν Σικυῶνι; καὶ τί Περίλαος ἐν Μεγάροις; οὐκ ἀπερριμμένοι; Ἐξ ὧν καὶ σαφέστατ' ἄν τις ἴδοι, ὅτι ὁ μάλιστα φυλάττων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, καὶ πλεῖστα ἀντιλέγων τούτοις, οὗτος ὑμῖν, Αἰσχίνη, τοῖς προδιδοῦσι καὶ μισθαρνοῦσι, τὸ ἔχειν ἐφ' ὅτῳ δωροδοκήσετε περιποιεῖ, καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς τούτους, τοὺς ἀνθισταμένους τοῖς ὑμετέροις βουλήμασιν, ὑμεῖς ἐστε σῷοι καὶ ἔμμισθοι· ἐπεὶ διά γε ὑμᾶς αὐτοὺς πάλαι ἂν ἀπολώλειτε.

Καὶ περὶ μὲν τῶν τότε πραχθέντων ἔχων ἔτι πολλὰ λέγειν, καὶ ταῦτα ἡγοῦμαι πλείω τῶν ἱκανῶν εἰρῆσθαι. αἴτιος δ' οὗτος, ὥσπερ ἑωλοκρασίαν[111] τινά μου τῆς πονηρίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκεδάσας, ἣν ἀναγκαῖον ἦν πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν πεπραγμένων[112] ἀπολύσασθαι. παρηνώχλησθε δὲ καὶ ὑμεῖς ἴσως, οἱ καὶ πρὶν ἐμὲ ὁτιοῦν εἰπεῖν εἰδότες τὴν τούτου τότε μισθαρνίαν. Καίτοι φιλίαν γε καὶ ξενίαν[113] αὐτὴν ὀνομάζει· καὶ νῦν εἶπέ που λέγων, « ὁ τὴν Ἀλεξάνδρου ξενίαν ὀνειδίζων ἐμοί[114]. » Ἐγώ σοι ξενίαν Ἀλεξάνδρου; πόθεν λαβόντι, ἢ πῶς ἀξιωθέντι; οὔτε Φιλίππου ξένον οὔτ' Ἀλεξάνδρου φίλον εἴποιμ' ἂν ἐγώ σε· οὐχ οὕτω μαίνομαι· εἰ μὴ καὶ τοὺς θεριστάς, καὶ τοὺς ἄλλο τι μισθοῦ πράττοντας, φίλους καὶ ξένους δεῖ καλεῖν τῶν μισθωσαμένων· ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ μισθωτὸν ἐγώ σε Φιλίππου πρότερον, καὶ νῦν Ἀλεξάνδρου καλῶ, καὶ οὗτοι πάντες. εἰ δ' ἀπιστεῖς, ἐρώτησον αὐτούς· μᾶλλον δ' ἐγὼ τοῦθ' ὑπὲρ σοῦ ποιήσω. Πότερον ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μίσθωτος[115] Αἰσχίνης ἢ ξένος εἶναι Ἀλεξάνδρου δοκεῖ; Ἀκούεις, ἃ λέγουσι; Βούλομαι τοίνυν ἤδη καὶ περὶ τῆς γραφῆς αὐτῆς ἀπολογήσασθαι, καὶ διεξελθεῖν τὰ πεπραγμένα ἐμαυτῷ· ἵνα, καίπερ εἰδὼς Αἰσχίνης, ὅμως ἀκούσῃ, δι' ἅ φημι καὶ τούτων τῶν προβεβουλευμένων[116] καὶ πολλῷ μειζόνων ἔτι τούτων δωρεῶν δίκαιος εἶναι τυγχάνειν. Καί μοι λέγε τὴν γραφὴν αὐτὴν λαβών.

---

111) Ἴδε τὸ Λεξ. 112) Τοὺς τότε νέους ἀκόμη, καὶ ἑπομένως ἀγνοοῦντας τὰς αἰτίας τῶν πεπραγμένων. 113) » Ὁ τὴν ξενίαν ἐμοὶ προφέρων τοῦ Ἀλεξάνδρου «, Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. §. ιθ'. 114) (ἐνν.) Ὠνείδισα. 115) Κατὰ τὸν Οὐλπιανόν, ἐπίτηδες ἐβαρβάρισεν ὁ ῥήτωρ, ἐκφωνήσας προπαροξυτόνως τὴν λέξιν, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι, τῶν ὁποίων ἦτον εἰς ἄκρον εὐαίσθητος ἡ ἀκοή, ἐπαναλαβόντες αὐτὴν ὀρθοτονουμένην, νὰ ὑποτεθῶσιν ἀποκρινόμενοι εἰς τὴν ἐρώτησίν τυ, καὶ ὁμολογοῦντες τὸν Αἰσχίνην μισθωτόν. Ἀλλὰ τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, τὸ ὁποῖον προϋποτίθησι τὸν ῥήτορα ἔχοντα ὄρεξιν νὰ παίζῃ ἐν τηλικούτῳ ἀγῶνι, δὲν φαίνεται πιθανόν. 116) Ὅσας διαλαμβάνει τὸ προβούλευμα τοῦ Κτησιφῶντος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ἐγκρίνει ἡ βουλή.

ΓΡΑΦΗ.

« Ἐπὶ Χαιρωνίδου[117] ἄρχοντος, Ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ ἱςαμένου, Αἰσχίνης
» Ἀτρομήτου Κοθωκίδης ἀπήνεγκε πρὸς τὸν ἄρχοντα παρανόμων γραφὴν κατὰ
» Κτησιφῶντος τοῦ Λεωσθένους Ἀναφλυςίου, ὅτι ἔγραψε παράνομον ψήφισμα,
» (ὡς ἄρα δεῖ στεφανῶσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα χρυσῷ ςεφάνῳ,
» καὶ ἀναγορεῦσαι ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις τοῖς μεγάλοις[118], τραγῳδοῖς και-
» νοῖς[119], ὅτι στεφανοῖ ὁ δῆμος Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα χρυσῷ
» στεφάνῳ, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας, ἧς ἔχων διατελεῖ εἰς τε τοὺς Ἕλληνας
» ἅπαντας καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀνδραγαθίας[120]· καὶ διότι δια-
» τελεῖ πράττων καὶ λέγων τὰ βέλτιστα τῷ δήμῳ, καὶ πρόθυμός ἐστι ποιεῖν
» ὅ τι ἂν δύνηται ἀγαθόν) πάντα ταῦτα ψευδῆ γράψας καὶ παράνομα, τῶν
» νόμων οὐκ ἐώντων πρῶτον μὲν ψευδεῖς γραφὰς εἰς τὰ δημόσια γράμμα-
» τα[120*] καταβάλλεσθαι, εἶτα[121] τὸν ὑπεύθυνον στεφανοῦν· ἔςι δὲ Δημοσθένης
» τειχοποιὸς[122] καὶ ἐπὶ τῷ θεωρικῷ[123] τεταγμένος· ἔτι δὲ μὴ[124] ἀναγορεύειν
» τὸν ςέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳδῶν τῇ καινῇ[125], ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡ
» βουλὴ ςεφανοῖ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἀνειπεῖν[126], ἐὰν δὲ ἡ πόλις[127], ἐν Πνυκὶ[128]
» ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τίμημα[129], τάλαντα πεντήκοντα. Κλήτορες, Κηφισοφῶν
» Κηφισοφῶντος Ῥαμνούσιος, Κλέων Κλέωνος Κοθωκίδης ».

Ἃ μὲν διώκει τοῦ ψηφίσματος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτ' ἐστίν. ἐγὼ δ' ἀπ' αὐτῶν τούτων, πρῶτον οἶμαι δῆλον ὑμῖν ποιήσειν, ὅτι πάντα δικαίως ἀπολογήσομαι. τὴν γὰρ αὐτὴν τούτῳ ποιησάμενος τῶν γεγραμμένων τάξιν[130], περὶ πάντων ἐρῶ καθ' ἕκαστον ἐφεξῆς, καὶ οὐδὲν ἑκὼν παραλείψω. Τοῦ μὲν οὖν γράψαι[131] πράττοντά με καὶ λέγοντα τὰ βέλτιστα τῷ δήμῳ διατελεῖν, καὶ πρόθυμον εἶναι ποιεῖν ὅτι ἂν δύνωμαι ἀγαθὸν, καὶ ἐπαινεῖν ἐπὶ τούτοις, ἐν τοῖς πεπολιτευμένοις τὴν κρίσιν[132] εἶναί μοι νομίζω· ἀπὸ γὰρ τούτων ἐξεταζομένων εὑρεθήσεται, εἴτε ἀληθῆ περὶ ἐμοῦ γέγραφε Κτησιφῶν ταῦτα καὶ προσήκοντα, εἴτε καὶ ψευδῆ· τὸ δὲ μὴ προσγράψαντα[133] » Ἐπειδὰν τὰς εὐθύνας δῶ « στεφανοῦν[133] καὶ ἀνειπεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ

---

117) Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. σελ. 36. ϗ σημ. 184: τοῦ παρόντος λόγυ. 118) Τὰ ἐν ἄστει ἢ μεγάλα Διονύσια (διότι ἦσαν καὶ μικρὰ τὰ ἐν λίμναις,) ἐτελοῦντο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος, μεταξὺ τῶν 10 καὶ 18 τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος, ὅςτις ἦτον ὁ ἔννατος μὴν τοῦ ἔτυς. Ἡ δὲ δοτικὴ ἐλλειπτικῶς τῆς Ἐν. 119) Ἴδε τὴν ὑπόθεσιν. 120) Ὄχι βέβαια τῆς ἐν πολέμοις, ὅπου ὁ Δημοσθένης δὲν διέπρεψεν· ἀλλὰ, καθὼς τὸ ἐξηγεῖ καὶ ὁ Ἡσύχιος καὶ καθὼς ἀναφέρεται ϗ εἰς ἄλλο Ψήφισμα (ἴδε σελ. . . .), Καλοκἀγαθίας. 120*) Τὰ ἀρχεῖα. 121) (Ἀπὸ κοινοῦ) τῶν νόμων οὐκ ἐόντων. 122) Ἴδε τὴν Ὑπόθεσιν. 123) (ἐνν.) ἀργυρίῳ, ἴδε Ὀλυνθ. 68.
124) (ἐνν.) Ἐώντων τῶν νόμων. 125) (Ἐν) τῇ καινῇ (εἰσόδῳ ἢ ἐπιδείξει) τραγῳδῶν.
126) = Ἀναγορεῦσαι (τὸν στέφανον). 127) = Ὁ δῆμος. 128) Ἐὰν ἡ Πνὺξ ἐκλήθη ἀπὸ τὴν πυκνότητα τῶν συνερχομένων, μένει ζητητέον. Σημειοῖ δὲ ὁ Ἡσύχιος, ὅτι τὸ πάλαι μὲν ἐκεῖ συνεκροτοῦντο ὅλαι τοῦ δήμου αἱ ἐκκλησίαι· ὕςερον δὲ, μόνον ὅταν ἐχειροτονεῖτο στρατηγός. 129) (Ἐνν.) Ὁρίζεται τῷ ἐνόχῳ. Αἱ δὲ τοιαῦται δίκαι ἐλέγοντο Οὐκ ἀτίμητοι.
130) Ὄχι μ' ὅλα ταῦτα καθὼς ἤθελεν ὁ Αἰσχίνης, διότι τοῦτο τὸ ἀπέφυγεν ἀπ' ἀρχῆς, ὡς εἴπομεν, ὁ Δημοσθ. 131) Τὸν Κτησιφ. 132) Τὴν κρίσιν τοῦ γράψαι. 133) Τὸ δὲ στεφανοῦν μὴ προσγράψαντα (τὸν Κτησιφ.) καὶ τοῦτο: Ἐπειδὰν κτλ., ϗ κελεῦσαι (ἐν τῷ ψηφίσματι) ἀνειπεῖν τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἡγοῦμαι μὲν καὶ τοῦτο κοινωνεῖν τοῖς πεπολιτ., (καθ' ὅσον ἐκ τούτων ἀποδειχθήσεται) εἴτε εἰμὶ εἴτε οὐχὶ ἄξιος κτλ. Δεικτέον μέντοι ἔτι καὶ τοὺς νόμους καθ' οὓς κτλ.

κελεῦσαι τὸν στέφανον, κοινωνεῖν μὲν ἡγοῦμαι καὶ τοῦτο τοῖς πεπολιτευμένοις, εἴτε ἄξιός εἰμι τοῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀναῤῥήσεως τῆς ἐν τούτοις, εἴτε καὶ μή· ἔτι μέντοι καὶ τοὺς νόμους δεικτέον εἶναί μοι δοκεῖ, καθ' οὓς ταῦτα γράφειν ἐξῆν τούτῳ[154]. οὑτωσὶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δικαίως καὶ ἁπλῶς τὴν ἀπολογίαν ἔγνωκα ποιεῖσθαι· βαδιοῦμαι δ' ἐπ' αὐτὰ, ἃ πέπρακταί μοι. καί με μηδεὶς ὑπολάβῃ ἀπαρτᾷν[155] τὸν λόγον τῆς γραφῆς, ἐὰν εἰς Ἑλληνικὰς πράξεις καὶ λόγους ἐμπέσω· ὁ γὰρ διώκων τοῦ ψηφίσματος τὸ[156] λέγειν καὶ πράττειν τὰ ἄριστά με, καὶ γεγραμμένος ταῦτα, ὡς οὐκ ἀληθῆ, οὗτός ἐστιν ὁ τοὺς περὶ ἁπάντων τῶν ἐμοὶ πεπολιτευμένων λόγους οἰκείους καὶ ἀναγκαίους τῇ γραφῇ πεποιηκώς. εἶτα καὶ πολλῶν προαιρέσεων[157] οὐσῶν τῆς πολιτείας, τὰς περὶ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις εἱλόμην ἐγώ· ὥστε καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐκ τούτων δίκαιός εἰμι ποιεῖσθαι.

Ἃ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν ἐμὲ προὔλαβε καὶ κατέσχε Φίλιππος, ἐάσω· οὐδὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ· ἃ δ', ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα ἐπέστην ἐγὼ, διεκωλύθη, ταῦτα ἀναμνήσω, καὶ τούτων ὑφέξω λόγον, τοσοῦτον ὑπειπών. Πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε Φιλίππῳ· παρὰ γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, οὔ τισιν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως, φορὰν[158] προδοτῶν καὶ δωροδόκων καὶ θεοῖς ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη γενέσθαι, καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐδείς πω πρότερον μέμνηται γεγονυῖαν. οὓς συναγωνιστὰς καὶ συνεργοὺς λαβὼν ὁ Φίλιππος, καὶ πρότερον κακῶς τοὺς Ἕλληνας ἔχοντας πρὸς ἑαυτοὺς καὶ στασιαστικῶς, ἔτι χεῖρον διέθηκε, τοὺς μὲν ἐξαπατῶν, τοῖς δὲ διδοὺς, τοὺς δὲ πάντα τρόπον διαφθείρων, καὶ διέστησεν εἰς μέρη πολλὰ, ἑνὸς τοῦ συμφέροντος ἅπασιν ὄντος, κωλύειν ἐκεῖνον μέγαν γίγνεσθαι. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει καὶ ἔτι ἀγνοίᾳ[159] τοῦ συνισταμένου κακοῦ τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων δεῖ σκοπεῖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί προσῆκον ἦν ἑλέσθαι πράττειν καὶ ποιεῖν[160] τὴν πόλιν, καὶ τούτων λόγον παρ' ἐμοῦ λαβεῖν. ὁ γὰρ ἐνταῦθα[161] ἑαυτὸν τάξας τῆς πολιτείας εἰμὶ ἐγώ.

Πότερον αὐτὴν ἐχρῆν, Αἰσχίνη, τὸ φρόνημα ἀφεῖσαν καὶ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτῆς, ἐν τῇ Θετταλῶν καὶ Δολόπων τάξει συγκατακτᾶσθαι Φιλίππῳ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀρχὴν, καὶ τὰ τῶν προγόνων καλὰ καὶ δίκαια ἀναιρεῖν; ἢ τοῦτο μὲν μὴ ποιεῖν; (δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς·) ἃ δ' ἑώρα συμβησόμενα, εἰ μηδεὶς κωλύσει, καὶ προῃσθάνεθ', ὡς ἔοικεν, ἐκ πολλοῦ, ταῦτα περιϊδεῖν γιγνόμενα; Ἀλλὰ νῦν ἔγωγε τὸν μάλιστα ἐπιτιμῶντα τοῖς πεπραγμένοις ἡδέως ἂν ἐροίμην, τῆς ποίας μερίδος γενέσθαι τὴν πόλιν ἐβούλετ' ἄν; πότερον τῆς συναιτίας τῶν συμβεβηκότων τοῖς Ἕλλησι κακῶν καὶ αἰσχρῶν, ἧς ἂν Θετταλοὺς καὶ τοὺς μετὰ τούτων εἴποι τις; ἢ τῆς περιεωρακυίας ταῦτα γιγνόμενα ἐπὶ τῇ τῆς ἰδίας πλεονεξίας ἐλπίδι, ἧς ἂν Ἀρκάδας καὶ Μεσ-

154) Τῷ Κτησιφ. 155) Φεύγω ἀπὸ τὸ προκείμενον τῆς κατηγορίας. 156) Ἐκεῖνο τοῦ ψηφίσματος τὸ μέρος τὸ διαλαμβάνον λέγειν καὶ πράττειν με τὰ ἄριστα. 157) Τρόπων καθ' οὓς δύναταί τις πολιτεύεσθαι. 158) Εὐφορίαν, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν γεννημάτων.
159) Καὶ ἐν ᾧ ἀκόμη ἠγνόουν οἱ Ἕλληνες τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἡτοιμάζετο κατ' αὐτῶν.
160) Ἐκ παραλλήλου, συνήθως τοῖς ῥήτορσι. 161) Εἰς τοῦτο τῆς πολιτείας τὸ μέρος, τὸ περὶ τοῦ τί προσῆκον ἦν ποιεῖν τὴν πόλιν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει.

θηβαίους καὶ Ἀργείους θείημεν; Ἀλλὰ καὶ τούτων πολλοί, μᾶλλον δὲ πάντες, χεῖρον ἡμῶν ἀπηλλάγασι[142]. καὶ γάρ, εἰ μέν, ὡς ἐκράτησε Φίλιππος, ᾤχετ' εὐθὺς ἀπιών, καὶ μετὰ ταῦτ' ἦγεν ἡσυχίαν, μήτε τῶν αὑτοῦ συμμάχων, μήτε τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μηδένα μηθὲν λυπήσας, ὅμως ἦν ἄν τις κατὰ τῶν ἐναντιωθέντων οἷς οὐκ ἔπραττεν ἐκεῖνος μέμψις καὶ κατηγορία· εἰ δὲ ὁμοίως ἁπάντων τὸ ἀξίωμα, τὴν ἡγεμονίαν, τὴν ἐλευθερίαν περιείλετο, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς πολιτείας, ὅσων ἠδύνατο, πῶς οὐχ ἁπάντων ἐνδοξότατα ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε, ἐμοὶ πεισθέντες; Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπανέρχομαι.

Τί τὴν πόλιν, Αἰσχίνη, προσῆκε ποιεῖν, ἀρχὴν καὶ τυραννίδα τῶν Ἑλλήνων ὁρῶσαν ἑαυτῷ κατασκευαζόμενον Φίλιππον; ἢ τί τὸν σύμβουλον ἔδει λέγειν ἢ γράφειν τὸν Ἀθήνησιν ἐμέ; (καὶ γὰρ τοῦτο πλεῖστον διαφέρει·) ὃς συνῄδειν μέν, ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἀνέβην, ἀεὶ περὶ πρωτείων καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἀγωνιζομένην τὴν πατρίδα, καὶ πλείω σώματα καὶ χρήματα ἀναλωκυῖαν ὑπὲρ φιλοτιμίας καὶ τῶν ἅπασι τοῖς Ἕλλησι συμφερόντων, ἢ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οἳ τὰ ὑπὲρ αὑτῶν ἀναλώκασιν ἕκαστοι· ἑώρων δ' αὐτὸν τὸν Φίλιππον, πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγών, ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον,[143] τὴν κλεῖν κατεαγότα[144], τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον[145], πᾶν ὅ,τι ἂν βουληθείη μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι, τοῦτο ῥᾳδίως καὶ ἑτοίμως προϊέμενον, ὥστε τῷ λοιπῷ μετὰ τιμῆς καὶ δόξης ζῆν; Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό γε οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν τολμήσειεν, ὡς τῷ μὲν ἐν Πέλλῃ[146] τραφέντι, χωρίῳ ἀδόξῳ τότε γε ὄντι καὶ μικρῷ, τοσαύτην μεγαλοψυχίαν προσῆκεν ἐγγενέσθαι, ὥστε τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρχῆς ἐπιθυμῆσαι, καὶ τοῦτ' εἰς τὸν νοῦν ἐμβαλέσθαι· ὑμῖν δὲ οὖσιν Ἀθηναίοις, καὶ καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐν πᾶσι καὶ λόγοις καὶ θεωρήμασι[147] τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ὑπομνήμαθ' ὁρῶσι, τοσαύτην κακίαν[148] ὑπάρξαι, ὥστε τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας αὐτεπαγγέλτους ἐθελοντὰς παραχωρῆσαι Φιλίππῳ· οὐδ' ἂν εἷς ταῦτα φήσειε. λοιπὸν τοίνυν ἦν καὶ ἀναγκαῖον ἅμα, πᾶσιν, οἷς ἐκεῖνος ἔπραττεν ἀδικῶν ὑμᾶς, ἐναντιοῦσθαι δικαίως· τοῦτ' ἐποιεῖτε μὲν ὑμεῖς ἐξ ἀρχῆς εἰκότως καὶ προσηκόντως, ἔγραφον δὲ καὶ συνεβούλευον καὶ ἐγώ, καθ' οὓς ἐπολιτευόμην χρόνους· ὁμολογῶ.

Ἀλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; ἤδη γάρ σε ἐρωτῶ. πάντα τἄλλ' ἀφείς, Ἀμφίπολιν, Πύδναν, Ποτίδαιαν, Ἁλόννησον, οὐδενὸς τούτων μέμνημαι· Σέρριον δὲ καὶ Δορίσκον, καὶ τὴν Πεπαρήθου πόρθησιν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἡ πόλις ἠδίκητο, οὐδ' εἰ γέγονεν οἶδα· καίτοι σύ γ' ἔφησθά με ταῦτα λέγοντα εἰς ἔχθραν ἐμβαλεῖν τουτουσί[149], Εὐβούλου καὶ Ἀριστοφῶντος καὶ Διοπείθους τῶν περὶ τούτων ὄντων ψηφισμάτων, οὐκ ἐμῶν· ὢ λέγων εὐχερῶς πᾶν ὅ,τι ἂν βουληθῇς· οὐδὲ[149*] νῦν περὶ τούτων ἐρῶ· ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος

---

[142]) Ἔπαθον. [143]) Ὅτε βέλει ἐπλήγη τὸν ὀφθαλμὸν πολιορκῶν τὴν Χαλκιδικὴν Μεθώνην. [144]) Πληγεὶς ἐν Ἰλλυριοῖς. [145]) Ὅτε ἐπληγώθη ἐν Σκύθαις. [146]) Πόλις πρωτεύουσα τὸ πάλαι τῆς Μακεδονίας. [147]) Τοῖς συγγράμμασι καὶ τοῖς θεάμασιν. [148]) Ἀνανδρίας.

[149]) » Ὁ δέ, παριών, ἀρχὰς αὐτοῖς ἐνεδίδου πολέμου καὶ ταραχῆς.. πρῶτος ἐξευρὼν Δορίσκον ἢ Ἐργίσκην κτλ..: καὶ τὸν πόλεμον παρεσκεύασεν «, Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. § κγ'.

[149*]) Οὐδ' εἰ γέγονεν οἶδα.. οὐδὲ νῦν περὶ τούτων ἐρῶ.

σφετεριζόμενος[150] καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, καὶ Μεγάροις ἐπιχειρῶν, καὶ καταλαμβάνων Ὠρεόν, καὶ κατασκάπτων Πορθμόν[151], καὶ καθιστὰς ἐν μὲν Ὠρεῷ Φιλιστίδην τύραννον, ἐν δ' Ἐρετρίᾳ Κλείταρχον, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ὑφ' ἑαυτῷ ποιούμενος, καὶ Βυζάντιον πολιορκῶν, καὶ πόλεις Ἑλληνίδας, τινὰς μὲν ἀναιρῶν, εἴς τινας δὲ τοὺς φυγάδας κατάγων· πότερον ταῦτα πάντα ποιῶν ἠδίκει καὶ παρεσπόνδει, καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, ἢ οὔ; καὶ πότερον φανῆναί τινα τῶν Ἑλλήνων τὸν ταῦτα κωλύσοντα ποιεῖν αὐτὸν ἐχρῆν, ἢ μή; Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐχρῆν, ἀλλὰ τὴν Μυσῶν λείαν[152] καλουμένην τὴν Ἑλλάδα οὖσαν ὀφθῆναι[153], ζώντων Ἀθηναίων καὶ ὄντων[154], περιείργασμαι[155] μὲν ἐγὼ περὶ τούτων εἰπών, περιείργασται δ' ἡ πόλις ἡ πεισθεῖσα ἐμοί· ἔστω δὲ ἀδικήματα πάντα ταῦτα, ἃ πέπρακται, καὶ ἁμαρτήματα ἐμά· εἰ δὲ ἔδει τινὰ τούτων κωλυτὴν φανῆναι, τίνα ἄλλον, ἢ τὸν Ἀθηναίων δῆμον προσῆκε γενέσθαι;

Ταῦτα τοίνυν ἐπολιτευόμην τότ' ἐγώ. καὶ ὁρῶν καταδουλούμενον πάντας ἀνθρώπους ἐκεῖνον, ἠναντιούμην, καὶ προλέγων καὶ διδάσκων μὴ προΐεσθαι ταῦτα Φιλίππῳ διετέλουν. Καὶ μὴν τὴν εἰρήνην γε ἐκεῖνος ἔλυσε τὰ πλοῖα λαβών, οὐχ ἡ πόλις, Αἰσχίνη. Φέρε δὴ αὐτὰ τὰ ψηφίσματα, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου, καὶ λέγε ἐφεξῆς. ἀπὸ γὰρ τούτων ἐξεταζομένων, τίς τίνος αἴτιός ἐστι, γενήσεται φανερόν. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ ἄρχοντος Νεοκλέους[156], μηνὸς Βοηδρομιῶνος, ἐκκλησίας συγκλήτου » ὑπὸ [τῶν] στρατηγῶν συναχθείσης, Εὔβουλος Μνησιθέου Κυθήριος[157] εἶπεν· » Ἐπειδὴ προσήγγειλαν οἱ στρατηγοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἄρα Λεωδάμαντα[158] » τὸν ναύαρχον, καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ ἀποσταλέντα σκάφη εἴκοσιν ἐπὶ τὴν τοῦ σί» του παραπομπὴν[159] εἰς Ἑλλήσποντον, ὁ παρὰ Φιλίππου στρατηγὸς Ἀμύντας » καταγήοχεν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐν φυλακῇ ἔχει, ἐπιμεληθῆναι τοὺς πρυ» τάνεις καὶ τοὺς στρατηγούς, ὅπως ἡ βουλὴ συναχθῶσι[160], καὶ αἱρεθῶσι πρέ» σβεις πρὸς Φίλιππον, οἵτινες παραγενόμενοι διαλέξονται πρὸς αὐτὸν περὶ

---

150) Ἡ σχοινοτενὴς αὕτη περίοδος, ἀπὸ τοῦ: Ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν, ἕως τοῦ: Ἔλυε τὴν εἰρήνην, ἢ οὔ; ὀνομάζεται κατὰ τοὺς τεχνικοὺς Πνεῦμα, διότι πρέπει νὰ προφερθῇ μὲ μίαν ἢ ὡς ἔγγιστα ἀναπνοήν, καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Φαληρέως καὶ Ἑρμογένους, ὡς δυσμίμητον παράδειγμα. 151) Ἴδε σημ. 79. 152) Παροιμία ἐπὶ τῶν εὐαλώτων δι' ἐρημίαν. Πληγέντος γὰρ Τηλέφου τοῦ τῆς Μυσίας δυνάστου ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ἀποδημήσαντος πρὸς τὸ θεραπευθῆναι, οἱ Ἕλληνες, μηδένα τὸν ἀντιταξόμενον ἔχοντες, ἐλεηλάτησαν τὴν Μυσίαν. 153) Τὴν Ἑλλ. ὀφθῆναι οὖσαν τὴν καλουμένην Μυσῶν λείαν. 154) Διορθοῦσί τινες: Ὁρώντων. 155) Περιττὸν ἔργον εἰργασάμην, ἐματαιοπόνησα. 156) Ἐὰν τὸ ψήφισμα τοῦτο χρονολογῆται, κατὰ τὸν Κορσίνιον, εἰς τὸ δ'. ἔτος τῆς ρθ'. Ὀλυμπ., ἄρχων τοῦ ἔτους τούτου ἦτον κατὰ τὰς ἀναγραφὰς τῶν Ὀλυμπ. ὁ Νικόμαχος, ἀλλ' ἴδε περὶ τούτων τὴν σημ. 57 τοῦ κατὰ Κτησιφ. 157) Κύθηρον δῆμος τῆς Πανδιονίδος Φυλῆς. 158) Ἐν τῇ κατόπιν ἐπιστολῇ τοῦ Φιλίππου ὀνομάζεται Λαομέδων· ἄλλος βέβαια παρὰ τὸν Ἀχαρνέα, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ Αἰσχίνης (κατὰ Κτησιφ. §. λζ') » Οὐχ ἧττον Δημοσθένους λέγειν δυνάμενος, ἀλλ' ἔμοι γε καὶ ἡδίων ῥήτωρ «. 159) Ἀποσταλέντα εἰς Ἑλλήσποντον ἐπὶ τὴν τοῦ σίτου παραπομπήν, ἵνα συνοδεύσωσι τὰ ἀπὸ τὸν Πόντον σιταγωγοῦντα εἰς Ἀθήνας πλοῖα. 160) Πληθυντικὸν τὸ ῥῆμα, διότι περιληπτικὸν ἡ Βουλή. Τῶν σχολιαστῶν δέ τις ὑπετόπασεν ὅτι λείπει: Καὶ ὁ δῆμος· διότι οἱ μὲν πρυτάνεις συνῆγον τὴν βουλήν, οἱ δὲ στρατηγοὶ τὸν δῆμον.

» τοῦ ἀφεθῆναι τόν τε ναύαρχον, καὶ τὰ πλοῖα καὶ τοὺς στρατιώτας. καὶ εἰ
» μὲν δι' ἄγνοιαν ταῦτα πεποίηκεν ὁ Ἀμύντας, ὅτι[161] οὐ μεμψιμοιρεῖ ὁ δῆμος
» οὐδὲν αὐτῷ· εἰ δέ τι πλημμελοῦντα παρὰ τὰ ἐπεσταλμένα λαβὼν[162], ὅτι
» ἐπισκεψάμενοι Ἀθηναῖοι ἐπιτιμήσουσι κατὰ τὴν τῆς ὀλιγωρίας ἀξίαν. εἰ
» δὲ μηδέτερον τούτων ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀγνωμονοῦσιν ἢ ὁ ἀποστείλας[163] ἢ ὁ
» ἀπεσταλμένος[164], καὶ τοῦτο γράψαι λέγειν[165], ἵνα αἰσθανόμενος ὁ δῆμος
» βουλεύσηται τί δεῖ ποιεῖν ».

Τοῦτο μὲν τοίνυν τὸ ψήφισμα Εὔβουλος ἔγραψεν, οὐκ ἐγώ· τὸ δ' ἐφεξῆς Ἀριστοφῶν· εἶθ' Ἡγήσιππος· εἶτ' Ἀριστοφῶν πάλιν· εἶτα Φιλοκράτης· εἶτα Κηφισοφῶν· εἶτα πάντες οἱ ἄλλοι· ἐγὼ δ' οὐδὲν περὶ τούτων. Λέγε τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ Νεοκλέους ἄρχοντος, Βοηδρομιῶνος ἕνῃ καὶ νέᾳ, βουλῆς γνώμῃ,
» πρυτάνεις καὶ στρατηγοὶ ἐχρημάτισαν, τὰ ἐκ τῆς ἐκκλησίας[166] ἀνενεγκόν-
» τες, ὅτι ἔδοξε τῷ δήμῳ πρέσβεις ἑλέσθαι πρὸς Φίλιππον περὶ τῆς τῶν
» πλοίων ἀνακομιδῆς, καὶ ἐντολὰς δοῦναι, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ψηφί-
» σματα· καὶ εἵλοντο τούσδε, Κηφισοφῶντα Κλέωνος Ἀναφλύστιον, Δημό-
» κριτον Δημοφῶντος Ἀναγυράσιον, Πολύκριτον Ἀπημάντου Κοθωκίδην. Πρυ-
» τανείᾳ[167] φυλῆς Ἱπποθοωντίδος, Ἀριστοφῶν Κολυττεὺς[168] πρόεδρος[169] εἶπεν ».

Ὥσπερ τοίνυν ἐγὼ ταῦτα δεικνύω τὰ ψηφίσματα, οὕτω καὶ σὺ δεῖξον, Αἰσχίνη, ποῖον ἐγὼ γράψας ψήφισμα, αἴτιός εἰμι τοῦ πολέμου. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις· εἰ γὰρ εἶχες, οὐδὲν ἂν αὐτοῦ πρότερον νυνὶ παρέσχου. Καὶ μὴν οὐδ' ὁ Φίλιππος οὐδὲν αἰτιᾶταί με ὑπὲρ τοῦ πολέμου, ἑτέροις ἐγκαλῶν. Λέγε δ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

« Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαί-
» ρειν. Παραγενόμενοι πρὸς ἐμὲ οἱ παρ' ὑμῶν πρεσβευταί[170], Κηφισοφῶν καὶ
» Δημόκριτος καὶ Πολύκριτος, διελέγοντο περὶ τῆς τῶν πλοίων ἀφέσεως, ὧν
» ἐναυάρχει Λαομέδων[171]. Καθόλου μὲν οὖν ἔμοιγε φαίνεσθε ἐν μεγάλῃ εὐη-
» θείᾳ ἔσεσθαι[172], εἰ οἴεσθ' ἐμὲ λανθάνειν, ὅτι ἐξαπεστάλη ταῦτα τὰ πλοῖα,

161) (Ἐνν.) Εἰπεῖν αὐτῷ τοὺς πρέσβεις. 162) Εἰ δὲ (πεποίηκε ταῦτα ὁ Ἀμύντας) λαβὼν (τὸν Λεωδάμαντα) πλημμελοῦντά τι παρὰ τὰ ἐπεσταλμένα (αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀθην., εἰπεῖν τοὺς πρέσβεις), ὅτι ἐπισκεψ. κτλ. 163) Ὁ Φίλιππος ὁ ἀποστείλας τὸν Ἀμύνταν.

164) Ὁ Ἀμύντας ὁ ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ Φ. 165) Διαφόρως ἡρμήνευται ἡ φράσις. ἡ φυσικωτέρα ἐξήγησις εἶνε, νομίζω, ἡ ἑξῆς· ὁ Εὔβουλος εἶπε λέγειν (παραγγέλλειν τοῖς πρέσβεσι τοὺς Ἀθηναίους) ἵνα καὶ τοῦτο γράψωσιν (ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἀθήνας).

166) Τῆς τοῦ δήμου. 167) (Ἐν τῇ) Πρυτανείᾳ, = Πρυτανευούσης. 168) Εἴπερ Κολυττεὺς ἦν ὁ Ἀριστοφῶν οὗτος, πῶς προήδρευε τῆς Ἱπποθοωντίδος φυλῆς; οὐ γὰρ ταύτης, ἀλλὰ τῆς Αἰγηΐδος ἦν ὁ Κολυττεύς. διὰ τοῦτο εἶπόν τινες ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἐνταῦθα Ἀζηνιεύς. Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. § λζ'. 169) Πρόεδροι ἐκαλοῦντο οἱ λαχόντες ἄρχειν ἑκάστης τῶν πέντε ἑβδομάδων τῆς πρυτανείας δέκα ἄνδρες ἐκ τῶν πρυτάνεων· οὗτοι δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἐκληροῦντο τὰς ἡμέρας ἑκάστης ἑβδομάδος, καὶ ὁ ἄρχων τῆς ἡμέρας ἐκαλεῖτο Ἐπιστάτης, ὅστις προήδρευε τῆς τοῦ δήμου ἐκκλησίας. 170) Κυρίως ἔπρεπε: Πρέσβεις· διότι τὸ Πρεσβευτὴς εἶνε εὔχρηστον μόνον εἰς τὸ ἑνικόν. 171) Εἰς τὸ προλαβὸν ψήφισμα ὀνομάζεται Λεωδάμας, καὶ ἐκεῖνο φαίνεται εἶναι τὸ ὀρθότερον. 172) Καὶ τοῦτο κακόζηλον, ἀπὸ ἐνεστῶτος πρὸς μέλλοντα.

» πρόφασιν[173] μὲν ὡς τὸν σῖτον παραπέμψοντα ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς Λῆ-
» μνον, βοηθήσοντα δὲ Σηλυμβριανοῖς τοῖς ὑπ' ἐμοῦ μὲν πολιορκουμένοις, οὐ
» συμπεριειλημμένοις δὲ ἐν ταῖς τῆς φιλίας κοινῇ κειμέναις ἡμῖν συνθήκαις·
» καὶ ταῦτα συνετάχθη[174] τῷ ναυάρχῳ ἄνευ[175] μὲν τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων,
» ὑπὸ δέ τινων ἀρχόντων, καὶ ἑτέρων, ἰδιωτῶν μὲν νῦν ὄντων[176], ἐκ παντὸς
» δὲ τρόπου βουλομένων τὸν δῆμον ἀντὶ τῆς νῦν ὑπαρχούσης πρὸς ἐμὲ φι-
» λίας τὸν πόλεμον ἀναλαβεῖν, πολλῷ μᾶλλον φιλοτιμουμένων τοῦτο συν-
» τετελέσθαι, ἢ τοῖς Σηλυμβριανοῖς βοηθῆσαι, καὶ ὑπολαμβάνουσιν αὐτοῖς
» τὸ τοιοῦτον πρόσοδον ἔσεσθαι. Οὐ μέντοι μοι δοκεῖ τοῦτο χρήσιμον ὑπάρ-
» χειν, οὔθ' ὑμῖν, οὔτ' ἐμοί. Διόπερ τά τε νῦν καταχθέντα πλοῖα πρὸς ἡμᾶς
» ἀφίημι ὑμῖν, καὶ τοῦ λοιποῦ, ἐὰν βούλησθε μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς προεστη-
» κόσιν ὑμῶν κακοήθως πολιτεύεσθαι, ἀλλ' ἐπιτιμᾶτε, πειράσομαι κἀγὼ
» διαφυλάττειν τὴν εἰρήνην. Εὐτυχεῖτε ».

Ἐνταῦθ' οὐδαμοῦ Δημοσθένην γέγραφεν, οὐδ' αἰτίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ. Τί ποτ' οὖν τοῖς ἄλλοις ἐγκαλῶν, τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων οὐχὶ μέμνηται; ὅτι τῶν ἀδικημάτων ἂν ἐμέμνητο τῶν ἑαυτοῦ, εἴ τι περὶ ἐμοῦ γέγραφε. τούτων γὰρ εἰχόμην ἐγώ, καὶ τούτοις ἠναντιούμην. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν εἰς Πελοπόννησον πρεσβείαν ἔγραψα, ὅτε πρῶτον ἐκεῖνος εἰς Πελοπόννησον παρεδύετο[177]· εἶτα τὴν εἰς Εὔβοιαν, ἡνίκα Εὐβοίας ἥπτετο· εἶτα τὴν ἐπ' Ὠρεὸν ἔξοδον (οὐκέτι πρεσβείαν,) καὶ τὴν εἰς Ἐρετρίαν[178], ἐπειδὴ τυράννους ἐκεῖνος ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι κατέστησε· μετὰ ταῦτα δὲ τοὺς ἀποστόλους[179] ἅπαντας ἀπέστειλα, καθ' οὓς Χερρόνησος ἐσώθη καὶ Βυζάντιον[180] καὶ πάντες οἱ σύμμαχοι· ἐξ ὧν ὑμῖν μὲν τὰ κάλλιστα, ἔπαινοι, δόξαι, τιμαί, στέφανοι, χάριτες παρὰ τῶν εὖ πεπονθότων ἐγίγνοντο· τῶν δ' ἀδικουμένων τοῖς μὲν ὑμῖν τότε πεισθεῖσιν, ἡ σωτηρία περιεγένετο· τοῖς δ' ὀλιγωρήσασι, τὸ πολλάκις, ὧν ὑμεῖς προείπατε, μεμνῆσθαι, καὶ νομίζειν ὑμᾶς μὴ μόνον εὔνους αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ φρονίμους ἀνθρώπους καὶ μάντεις εἶναι. πάντα γὰρ ἐκβέβηκεν, ἃ προείπατε αὐτοῖς.

Καὶ μήν, ὅτι πολλὰ μὲν ἂν χρήματα ἔδωκε Φιλιστίδης, ὥστ' ἔχειν Ὠρεόν, πολλὰ δὲ Κλείταρχος, ὥστ' ἔχειν Ἐρετρίαν, πολλὰ δ' αὐτὸς ὁ Φίλιππος, ὥστε ταῦθ' ὑπάρχειν ἐφ' ὑμᾶς αὐτῷ[181] καὶ περὶ τῶν ἄλλων μηδὲν ἐξελέγχεσθαι μηδὲ ἃ ποιῶν ἠδίκει μηδένα ἐξετάζειν πανταχοῦ, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, καὶ πάντων ἥκιστα σύ· οἱ γὰρ παρὰ τοῦ Κλειτάρχου καὶ τοῦ Φιλιστίδου τότε πρέσβεις δεῦρ' ἀφικνούμενοι παρὰ σοὶ κατέλυον, Αἰσχίνη, καὶ σὺ προὐξένεις[181*] αὐτῶν· οὓς ἡ μὲν πόλις, ὡς ἐχθροὺς, καὶ οὔτε δίκαια οὔτε συμφέροντα λέγοντας, ἀπήλασε, σοὶ δ' ἦσαν φίλοι. Οὐ τοίνυν ἐπρά-

---

173) (Κατὰ) πρόφασιν. 174) Παρηγγέλθησαν. 175) Ἄνευ τῆς γνώμης καὶ εἰδήσεως τῶν Ἀθ. 176) Καὶ διὰ τούτων ὑπαινίττεται, βέβαια, καὶ τὸν Δημοσθ. 177) Μήπως ἦτον· Παρεδύετο; 178) Συνήθως Ἐρέτριαν, ὡς φέρεται κ. ἐν τῷ Αὐγουστιανῷ καὶ τῷ Παρισιανῷ κώδηκι. 179) Ἀποστολὰς ναυτικῶν δυνάμεων. 180) Ἴδε κατόπιν τὸ ψήφισμα τῶν Βυζαντίων. 181) Νὰ ὑπάρχωσιν εἰς αὐτὸν (νὰ τὰ ἔχῃ) ὡς ἐπιτειχίσματα καθ' ὑμῶν.

181*) Ἐδέχθης αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκόν σου, ὡς πρόξενος αὐτῶν. » Προξενῶ γάρ, κατὰ τὸν Θ. Μάγιστρον, οὐ μόνον τὸ Αἴτιός τινι τοῦδε γίνομαι, ἀλλὰ καὶ τὸ Ξενοδοχῶ, γενικῇ συντασσόμενον.

χθη τούτων οὐδὲν, ὦ βλασφημῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ λέγων ὡς σιωπῶ μὲν λαβὼν, βοῶ δ' ἀναλώσας· ἀλλ' οὐ σύ γε[182], ἀλλὰ βοᾷς μὲν ἔχων, παύσῃ δὲ οὐδέποτ', ἐὰν μή σε οὗτοι παύσωσιν, ἀτιμώσαντες τήμερον.

Στεφανωσάντων τοίνυν ὑμῶν ἐπὶ τούτοις τότε, καὶ γράψαντος Ἀριστονίκου τὰς αὐτὰς συλλαβὰς, ἅς περ οὑτοσὶ Κτησιφῶν νῦν γέγραφε, καὶ ἀναῤῥηθέντος ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ στεφάνου, καὶ δευτέρου κηρύγματος ἤδη μοι τούτου[183] γιγνομένου, οὔτ' ἀντεῖπεν Αἰσχίνης παρὼν, οὔτε τὸν εἰπόντα ἐγράψατο. Καί μοι λέγε καὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα λαβὼν, λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ Χαιρωνίδου[184] Ἡγήμονος ἄρχοντος, Γαμηλιῶνος ἕκτῃ ἀπιόντος[185], » φυλῆς πρυτανευούσης Λεοντίδος, Ἀριστόνικος Φρεάῤῥιος[186] εἶπεν· Ἐπειδὴ » Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέσχη- » ται[187] τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, καὶ πολλοῖς τῶν συμμάχων καὶ πρότερον » καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ βεβοήθηκε διὰ τῶν ψηφισμάτων, καί τινας τῶν » ἐν τῇ Εὐβοίᾳ πόλεων ἠλευθέρωκε, καὶ διατελεῖ εὔνους ὢν τῷ δήμῳ τῶν » Ἀθηναίων, καὶ λέγει καὶ πράττει ὅ,τι ἂν δύνηται ἀγαθὸν ὑπέρ τε αὐτῶν » τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ » τῶν Ἀθηναίων ἐπαινέσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα, καὶ στεφα- » νῶσαι χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διο- » νυσίοις, τραγῳδοῖς καινοῖς· τῆς δὲ ἀναγορεύσεως τοῦ στεφάνου ἐπιμελη- » θῆναι τὴν πρυτανεύουσαν φυλὴν καὶ τὸν ἀγωνοθέτην. Εἶπεν Ἀριστόνικος » Φρεάῤῥιος ».

Ἔστιν οὖν ὅστις ὑμῶν οἶδέ τινα αἰσχύνην συμβᾶσαν τῇ πόλει διὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα, ἢ χλευασμὸν, ἢ γέλωτα, ἃ νῦν οὗτος ἔφη συμβήσεσθαι, ἐὰν ἐγὼ στεφανῶμαι; Καὶ μὴν, ὅταν ᾖ νέα καὶ γνώριμα πᾶσι τὰ πράγματα, ἐάν τε καλῶς ἔχῃ, χάριτος τυγχάνει· ἐὰν θ' ὡς ἑτέρως[188], τιμωρίας. Φαίνομαι τοίνυν ἐγὼ χάριτος τετυχηκὼς τότε, καὶ οὐ μέμψεως, οὐδὲ τιμωρίας.

Οὐκοῦν μέχρι μὲν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐν οἷς ταῦτ' ἐπράχθη, πάντας ἀνωμολόγημαι τοὺς χρόνους[189] τὰ ἄριστα πράττειν τῇ πόλει, τῷ νικᾶν, ὅτ' ἐβουλεύεσθε, λέγων καὶ γράφων· τῷ καταπραχθῆναι τὰ γραφέντα, καὶ στεφάνους ἐξ αὐτῶν τῇ πόλει καὶ ἐμοὶ καὶ πᾶσιν ὑμῖν γενέσθαι· τῷ θυ-

---

182) (ἐνν.) Σιωπᾶς μὲν, βοᾷς δέ. 183) Τὸ Τούτου ἐξέλαβόν τινες ἀναφερόμενον εἰς τὸ τοῦ Ἀριστονίκου ψήφισμα· ἀλλ' ὁ Ψευδοπλούταρχος ῥητῶς λέγει· » Πρῶτος ἔγραψε στεφανωθῆναι αὐτὸν χρυσῷ στεφάνῳ Ἀριστόνικος Νικοφάνους Ἀναγυράσιος «· λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Δημοσθένης (§ 65). Ταῦτα τὰ ψηφίσματα .. τὰ αὐτὰ ῥήματα ἔχει, ἅπερ πρότερον μὲν Ἀριστόνικος, νῦν δὲ Κτησιφῶν γέγραφε «. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου ἀναφέρει καὶ Δημομέλους καὶ Ὑπερίδου ψηφίσματα, περὶ ἑαυτοῦ ὁμοίως, καὶ παρακατιὼν λέγει ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις ἐστεφανώθη, πιθανώτερον φαίνεται τὸ Τούτου ἀποδιδόμενον εἰς τὸ τοῦ Ἀριστονίκου ψήφισμα. 184) Ὁ αὐτὸς καὶ Χαιρώνδας καὶ Χαρώνδας καθὼς Φιλωνίδης καὶ Φιλώνδας καὶ Διωνίδης καὶ Διώνδας, κατὰ συγκοπήν. Ὁ δὲ Ἡγήμων, γραφόμενος καὶ Ἡγέμων, ἦτον φαίνεται πατήρ του. Ἴδε τὸν κατὰ Κτησιφ. § η. 185) = Πέμπτῃ ἐπὶ εἰκάδι φθίνοντος. 186) Κατὰ τὸν Ψευδοπλούταρχον, Ἀναγυράσιος. 187) Ἐφάνη χρήσιμος.

188) Κακῶς δηλονότι, τὸ ὁποῖον ἀπέφευγον πάντοτε οἱ ἀρχαῖοι, διὰ τὸ εὔφημον.

189) (Κατὰ) πάντας τοὺς χρόνους.

σίας τοῖς θεοῖς καὶ πρόσοδους[190], ὡς ἀγαθῶν τούτων ὄντων, ὑμᾶς πεποιῆσθαι. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁ Φίλιππος ἐξηλάθη, τοῖς μὲν ὅπλοις ὑφ' ὑμῶν, τῇ δὲ πολιτείᾳ καὶ τοῖς ψηφίσμασι, κἂν διαῤῥαγῶσί τινες τούτων, ὑπ' ἐμοῦ ἕτερον κατὰ τῆς πόλεως ἐπιτειχισμὸν ἐζήτει. ὁρῶν δ', ὅτι σίτῳ πάντων ἀνθρώπων πλείστῳ χρώμεθ' ἐπεισάκτῳ, βουλόμενος τῆς σιτοπομπείας κύριος γενέσθαι, παρελθὼν ἐπὶ Θρᾴκης, Βυζαντίους, συμμάχους ὄντας αὐτῷ, τὸ μὲν πρῶτον ἠξίου συμπολεμεῖν τὸν πρὸς ὑμᾶς πόλεμον· ὡς δ' οὐκ ἤθελον, οὐδ' ἐπὶ τούτοις ἔφασαν τὴν συμμαχίαν πεποιῆσθαι, λέγοντες ἀληθῆ, χαράκωμα βαλόμενος πρὸς τῇ πόλει, καὶ μηχανήματ' ἐπιστήσας, ἐπολιόρκει. Τούτων δὲ γιγνομένων, ὅ,τι μὲν προσῆκε ποιεῖν ὑμᾶς, οὐκέτ' ἐρωτήσω· δῆλον γάρ ἐστιν ἅπασιν[191]. ἀλλὰ τίς ἦν ὁ βοηθήσας τοῖς Βυζαντίοις, καὶ σώσας αὐτούς; τίς ὁ κωλύσας τὸν Ἑλλήσποντον ἀπαλλοτριωθῆναι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους; ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. τὸ δ' Ὑμεῖς ὅταν εἴπω, τὴν πόλιν λέγω. τίς δ' ὁ τῇ πόλει λέγων καὶ γράφων καὶ πράττων, καὶ ἁπλῶς ἑαυτὸν εἰς τὰ πράγματα ἀφειδῶς διδούς; ἐγώ. Ἀλλὰ μήν, ἡλίκα ταῦτα ὠφέλησεν ἅπαντας, οὐκέτ' ἐκ λόγου δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, ἀλλ' ἔργῳ πεπείρασθε. ὁ γὰρ τότε ἐνστὰς πόλεμος, ἄνευ τοῦ[192] καλὴν δόξαν ἐνεγκεῖν, ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθονωτέροις καὶ εὐωνοτέροις διήγαγεν ὑμᾶς τῆς νῦν εἰρήνης, ἣν οὗτοι κατὰ τῆς πατρίδος τηροῦσιν οἱ χρηστοὶ ἐπὶ ταῖς μελλούσαις ἐλπίσιν[193]· ὧν[194] διαμάρτοιεν, καὶ μὴ μετάσχοιεν, ὧν[195] ὑμεῖς, οἱ τὰ βέλτιστα βουλόμενοι, τοὺς θεοὺς αἰτεῖτε· μηδὲ μεταδοῖεν ὑμῖν, ὧν αὐτοὶ προῄρηνται. Λέγε δ' αὐτοῖς καὶ τοὺς τῶν Βυζαντίων στεφάνους καὶ τοὺς τῶν Περινθίων, οἷς ἐστεφάνουν ἐκ τούτων τὴν πόλιν.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ.

«Ἐπὶ Ἱερομνάμονος[196] Βοσπορίχω[197] Δαμάγητος ἐν τᾷ ἁλίᾳ[198] ἔλεξεν, ἐκ
» τᾶς βωλᾶς λαβὼν ῥήτραν[199]· Ἐπειδὴ ὁ δᾶμος ὁ Ἀθηναίων ἔν τε τοῖς προ-
» γενομένοις καιροῖς εὐνοέων διατελεῖ Βυζαντίοις καὶ τοῖς συμμάχοις καὶ
» συγγενέσι Περινθίοις[200], καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέσχηται, ἔν τε
» τῷ παρεστακότι καιρῷ[201], Φιλίππω τῶ Μακεδόνος ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ
» τὰν χώραν καὶ τὰν πόλιν ἐπ' ἀναστάσει[202] Βυζαντίων καὶ Περινθίων, καὶ
» τὰν χώραν δαίοντος καὶ δενδροκοπέοντος, βοηθήσας πλοίοισιν ἑκατὸν καὶ
» εἴκοσι, καὶ σίτῳ, καὶ βέλεσι, καὶ ὁπλίταις, ἐξείλετο ἄμμε[203] ἐκ τῶν με-
» γάλων κινδύνων, καὶ ἀποκατέστασε τὰν πάτριον πολιτείαν, καὶ τὼς νόμως

---

190) Ἴδε τὸ Λεξ. 191) (ἐνν.) Ὅτι ἔδει βοηθεῖν. 192) Ἐκτὸς τοῦ ὅτι. 193) Ἐλπίζοντες ἀνταμειφθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς τηρήσαντες, ἀπόντος αὐτοῦ, τὴν εἰρήνην.
194) Ἐλπίδων. 195) Τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, ἃ ὑμεῖς τοὺς θεοὺς αἰτεῖτε. 196) Δωρικῶς ἀντὶ Ἱερομνήμονος, διότι οἱ Βυζάντιοι, ὡς ἄποικοι τῶν Μεγαρέων, ἐδώριζον. 197) Οἱ μὲν ἐξέλαβον τὸ Βοσπόριχος ὡς ὄνομα τοῦ Ἱερομνήμονος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐχρονολογοῦντο, καθὼς εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος, τὰ δημόσια ἔγγραφα· οἱ δὲ ἀντὶ Βόσπορος, ἢ τότε λείπει τὸ ὄνομα τοῦ Ἱερομνήμονος. 198) Ἡ τοῦ δήμου ἐκκλησία καθὼς εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ Ἡλιαία. 199) Κατὰ προβούλευμα τῆς βουλῆς, = βουλῆς γνώμῃ.
200) Πέρινθος ἡ νῦν Ἡράκλεια, πόλις τῆς Προποντίδος. 201) Τῷ παρόντι, τῷ ἐνεστῶτι.
202) Ἵνα ἀναστάτους ποιήσῃ. 203) Ἡμᾶς.

» καὶ τὼς τάφως, δεδόχθαι[204] τῷ δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων Ἀθη-
» ναίοις δόμεν[205] ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἔγκτασιν γᾶς καὶ οἰκιᾶν[206], προε-
» δρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, πόθοδον[207] ποτὶ τὰν βωλὰν καὶ τὸν δᾶμον πράτοις
» μετὰ τὰ ἱερά[208]· καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὰν πόλιν ἀλειτουργήτοις ἦμεν
» πασᾶν τᾶν[209] λειτουργιᾶν· στᾶσαι δὲ καὶ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαιδεκαπήχεις
» ἐν τῷ Βοσπόρῳ[210], στεφανούμενον[211] τὸν δᾶμον τὸν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶ δάμω
» τῶ Βυζαντίων καὶ Περινθίων· ἀποστεῖλαι δὲ καὶ δωρεὰς[212] ἐς τὰς ἐν τᾷ Ἑλ-
» λάδι πανηγύριας, Ἴσθμια καὶ Νέμεα καὶ Ὀλύμπια καὶ Πύθια, καὶ ἀνα-
» καρύξαι τὸν στέφανον, ᾧ[213] ἐστεφάνωται ὁ δᾶμος ὁ Ἀθηναίων ὑφ' ὑμῶν,
» ὅπως ἐπιστέωνται οἱ Ἕλληνες πάντες Ἀθηναίων ἀρετὰν καὶ τὰν Βυζαν-
» τίων καὶ Περινθίων εὐχαριστίαν ».

Λέγε καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἐν Χεῤῥονήσῳ στεφάνους.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΧΕΡΡΟΝΗΣΙΤΩΝ.

« Χεῤῥονησιτῶν οἱ κατοικοῦντες Σηστὸν, Ἐλεοῦντα, Μάδυτον[214], Ἀλωπε-
» κόννησον, στεφανοῦσιν Ἀθηναίων τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον χρυσῷ στε-
» φάνῳ ἀπὸ ταλάντων ἑξήκοντα· καὶ Χάριτος βωμὸν ἱδρύονται [καὶ] Δήμου
» Ἀθηναίων, ὅτι πάντων μέγιστον ἀγαθῶν πράττειν αἴτιος[215] γέγονε Χεῤ-
» ῥονησίταις, ἐξελόμενος ἐκ τῆς Φιλίππου[216], καὶ ἀποδοὺς τὰς πατρίδας, τοὺς
» νόμους, τὴν ἐλευθερίαν, τὰ ἱερά· καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα αἰῶνι παντὶ οὐκ
» ἐλλείψει εὐχαριστῶν, καὶ ποιῶν ὅ,τι ἂν δύνηται ἀγαθόν. Ταῦτα ἐψηφίσαντο
» ἐν κοινῷ βουλευτηρίῳ ».

Οὐκοῦν οὐ μόνον τὸ Χεῤῥόνησον καὶ Βυζάντιον σῶσαι, οὐδὲ τὸ κωλῦσαι τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ Φιλίππῳ γενέσθαι τότε, οὐδὲ τὸ τιμᾶσθαι τὴν πόλιν ἐκ τούτων, ἡ προαίρεσις ἡ ἐμὴ καὶ ἡ πολιτεία διεπράξατο· ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔδειξε τήν τε τῆς πόλεως καλοκἀγαθίαν, καὶ τὴν Φιλίππου κακίαν. ὁ μὲν γὰρ, φίλος καὶ σύμμαχος ὢν τοῖς Βυζαντίοις, πολιορκῶν αὐτοὺς ἑωρᾶτο ὑπὸ πάντων (οὗ τί γένοιτ' ἂν αἴσχιον, ἢ μιαρώτερον;)· ὑμεῖς δ' οἱ καὶ μεμψάμενοι[217] πολλὰ καὶ δίκαια ἂν ἐκείνοις εἰκότως, περὶ ὧν ἠγνωμονήκεσαν εἰς ὑμᾶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, οὐ μόνον οὐ μνησικακοῦντες, οὐδὲ προϊέμενοι τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλὰ καὶ σώζοντες ἐφαίνεσθε· ἐξ ὧν δόξαν, εὔνοιαν, τιμὴν παρὰ πάντων ἐκτᾶσθε. Καὶ μὴν, ὅτι μὲν πολλοὺς ἐστεφανώκατ' ἤδη τῶν πολιτευομένων, ἅπαντες ἴσασι·

---

204) Ἔλεξε δεδόχθαι. 205) Δοῦναι. 206) Δικαίωμα ἰδιοκτησίας γαιῶν καὶ οἰκιῶν ἐν Βυζαντίῳ. 207) Πρόσοδον πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον. 208) Πρώτοις μετὰ τὴν θυσίαν, ἢ μετὰ τὰς περὶ τῶν ἱερῶν ὑποθέσεις. 209) Προστακταὶ λειτουργίαι ἦσαν αἱ ἔκτακτοι.

210) Ὅσοι ἐκλαμβάνουν τὸ Βοσπόριχος ὡς ἀνθρώπου ὄνομα, παραδέχονται ἐνταῦθα τὴν ἀνάγνωσιν Βοσπόρῳ. Πιθανώτερον νομίζω Βοσπορίῳ, διότι Βοσπόριον ὠνομάζετο ὁ λιμὴν τῶν Βυζαντίων. 211) Παριστῶσας τὸν δῆμον τῶν Ἀθ. στεφανούμενον.

212) Ἐν ἄλλοις, Δωρεάς. 213) Ἐν ἄλλοις: Ὡς,=Οὗς. 214) Ἡ πόλις αὕτη φυλάττει καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ ὄνομά της, καλουμένη Μάϋτος. 215) Διορθ. Παραίτιος.

216) Προστιθεῖσί τινες, Βίας· ἄλλοι διορθοῦσιν· Ἐκ τοῦ Φιλίππου. 217) Καὶ μ' ὅλον ὅτι εἴχετε ἴσως δίκαιον καὶ νὰ παραπονῆσθε ἀπ' αὐτούς. Τὰς δὲ αἰτίας ἐκτίθησιν ἐν τῷ Περὶ τῆς Ῥόδ. ἐλευθερίας.

δι' ὅν τινα δὲ ἄλλον ἡ πόλις ἐστεφάνωται, σύμβουλον λέγω καὶ ῥήτορα; πλὴν δι' ἐμέ, οὐδ' ἂν εἷς εἰπεῖν ἔχοι.

Ἵνα τοίνυν καὶ τὰς βλασφημίας, ἃς κατὰ τῶν Εὐβοέων καὶ τῶν Βυζαντίων ἐποιήσατο, εἴ τι δυσχερὲς αὐτοῖς ἐπέπρακτο πρὸς ὑμᾶς ὑπομιμνήσκων, συκοφαντίας οὔσας ἐπιδείξω, μὴ μόνον τῷ ψευδεῖς εἶναι, (τοῦτο μὲν γὰρ ὑπάρχειν ὑμᾶς εἰδότας ἡγοῦμαι[218],) ἀλλὰ καὶ τῷ[219], εἰ τὰ μάλιστ' ἦσαν ἀληθεῖς, οὕτως, ὡς ἐγὼ κέχρημαι τοῖς πράγμασι, συμφέρειν χρήσασθαι, ἓν ἢ δύο βούλομαι τῶν καθ' ὑμᾶς[220] πεπραγμένων καλῶν τῇ πόλει διεξελθεῖν, καὶ ταῦτ' ἐν βραχέσι. καὶ γὰρ ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ πόλιν κοινῇ πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ δεῖ[221] τὰ λοιπὰ πειρᾶσθαι πράττειν. Ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Λακεδαιμονίων γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων, καὶ τὰ κύκλῳ τῆς Ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοσταῖς καὶ φρουραῖς, Εὔβοιαν, Τάναγραν, τὴν Βοιωτίαν ἅπασαν, Μέγαρα, Αἴγιναν, Κλεωνάς, τὰς ἄλλας νήσους, οὐ ναῦς, οὐ τείχη τῆς πόλεως τότε κεκτημένης, ἐξήλθετε εἰς Ἁλίαρτον, καὶ πάλιν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον εἰς Κόρινθον, τῶν τότε Ἀθηναίων πόλλ' ἂν ἐχόντων μνησικακῆσαι καὶ Κορινθίοις καὶ Θηβαίοις τῶν περὶ τὸν Δεκελεικὸν πόλεμον[222] πραχθέντων· ἀλλ' οὐκ ἐποίουν τοῦτο, οὐδ' ἐγγύς[223]. καί τοι τότε ταῦτα ἀμφότερα[224], Αἰσχίνη, οὔθ' ὑπὲρ εὐεργετῶν ἐποίουν, οὔτ' ἀκίνδυνα ἑώρων· ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτα προεῖντο[225] τοὺς καταφεύγοντας ἐφ' ἑαυτούς, ἀλλ' ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς ἤθελον τοῖς δεινοῖς αὑτοὺς διδόναι, ὀρθῶς καὶ καλῶς βουλευόμενοι. πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου ὁ θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὑτὸν καθείρξας τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα· φέρειν δ', ὅ,τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ, γενναίως[226]. Ταῦτ' ἐποίουν οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι, ταῦθ' ὑμῶν οἱ πρεσβύτεροι· οἳ Λακεδαιμονίους, οὐ φίλους ὄντας οὐδ' εὐεργέτας, ἀλλὰ πολλὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ἠδικηκότας καὶ μεγάλα, ἐπειδὴ Θηβαῖοι κρατήσαντες ἐν Λεύκτροις ἀνελεῖν ἐπεχείρουν, διεκωλύσατε, οὐ φοβηθέντες τὴν τότε Θηβαίοις ῥώμην καὶ δόξαν ὑπάρχουσαν, οὐδ' ὑπὲρ οἷα πεποιηκότων ἀνθρώπων κινδυνεύσετε διαλογισάμενοι. Καὶ γάρ τοι πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐδείξατε ἐκ τούτων, ὅτι κἂν ὁ,τιοῦν τις εἰς ὑμᾶς ἐξαμάρτῃ, τούτῳ τὴν ὀργὴν εἰς τἄλλα ἔχετε· ἂν δ' ὑπὲρ σωτηρίας ἢ ἐλευθερίας κίνδυνός τις αὐτοὺς καταλαμβάνῃ, οὔτε μνησικακήσετε, οὔθ' ὑπολογιεῖσθε.

Καὶ οὐκ ἐπὶ τούτων μόνον οὕτως ἐσχήκατε, ἀλλὰ πάλιν σφετεριζομένων Θηβαίων τὴν Εὔβοιαν, οὐ περιείδετε, οὐδ' ὧν ὑπὸ Θεμίσωνος καὶ Θεοδώρου[227] περὶ Ὠρωπὸν ἠδίκησθε ἀνεμνήσθητε, ἀλλ' ἐβοηθήσατε καὶ τούτοις.

---

218) =Προειδέναι. 219) Μὴ μόνον τῷ εἶναι ψευδεῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ συμφέρειν χρήσασθαι οὕτως ὡς κτλ. 220) Ἐφ' ὑμῶν, εἰς τὰς ἡμέρας Σας. 221) Ὅμοια μὲ τὰ προϋπάρχοντα, κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνων. 222) Ὁ πόλεμος οὗτος, κληθεὶς οὕτως ἀπὸ τοῦ φρουρίου τῆς Δεκελείας, τὸ ὁποῖον, κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου, κατέσχον οἱ Λακεδ., ἤρξατο τὸ δ'. ἔτος τῆς 91 Ὀλυμπ. 223) (ἐνν.) Τοῦ ποιῆσαι ἐγένοντο. 224) Τὸ ἐξελθεῖν εἰς Ἁλίαρτον, καὶ πάλιν ὕστερον εἰς Κόρινθον. 225) Προΐεμαι. 226) Τὴν λαμπρὰν ταύτην γνώμην ἀναφέρει ὁ Φιλόστρατος ὡς παράδειγμα « τῆς Δημοσθένους σεμνότητος ». 227) Εὐβοεῖς ἀμφότεροι, οἵ, ἐπιθέμενοι τῷ Ὠρωπῷ, χωρίῳ μεταξὺ Ἀττικ. καὶ Βοιωτ., κατέσχον αὐτὸν τὸ γ'.

τῶν ἐθελοντῶν τριηραρχῶν τότε πρῶτον γενομένων τῇ πόλει, ὧν εἷς ἦν ἐγώ. ἀλλ' οὔπω περὶ τούτων[228]. Καίτοι καλὸν μὲν ἐποιήσατε καὶ τὸ σῶσαι τὴν νῆσον, πολλῷ δ' ἔτι τούτου κάλλιον, τὸ, καταστάντες κύριοι, καὶ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν πόλεων, ἀποδοῦναι ταῦτα δικαίως αὐτοῖς τοῖς ἐξημαρτηκόσιν εἰς ὑμᾶς, μηδὲν, ὧν ἠδίκησθε, ἐν οἷς ἐπιστεύθητε, ὑπολογισάμενοι. Μυρία τοίνυν ἕτερα εἰπεῖν ἔχων, παραλείπω, ναυμαχίας, ἐξόδους πεζὰς, στρατείας[229], καὶ πάλαι γεγονυίας, καὶ νῦν ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν, ἃς ἁπάσας ἡ πόλις τῆς τῶν ἄλλων ἕνεχ' Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας πεποίηται. Εἶτ' ἐγὼ τεθεωρηκὼς ἐν τοσούτοις καὶ τοιούτοις[230] τὴν πόλιν ὑπὲρ τῶν τοῖς ἄλλοις συμφερόντων ἐθέλουσαν ἀγωνίζεσθαι, ὑπὲρ αὐτῆς τρόπον τινὰ τῆς βουλῆς οὔσης, τί ἤμελλον κελεύσειν, ἢ τί συμβουλεύσειν αὐτῇ ποιεῖν; μνησικακεῖν νὴ Δία πρὸς τοὺς βουλομένους σώζεσθαι, καὶ προφάσεις ζητεῖν, δι' ἃς ἅπαντα προησόμεθα τὰ συμφέροντα; καὶ τίς οὐκ ἂν ἀπέκτεινέ με δικαίως, εἴ τι τῶν ὑπαρχόντων τῇ πόλει καλὸν λόγῳ μόνον καταισχύνειν ἐπεχείρησα; ἐπεὶ τό γε ἔργον οὐκ ἂν ἐποιήσαθ' ὑμεῖς, ἀκριβῶς οἶδ' ἐγώ· εἰ γὰρ ἠβούλεσθε, τί ἦν ἐμποδών; οὐκ ἐξῆν; οὐχ ὑπῆρχον οἱ ταῦτ' ἐροῦντες οὗτοι;

Βούλομαι τοίνυν ἐπανελθεῖν, ἐφ' ἃ τούτων ἑξῆς[231] ἐπολιτευόμην. καὶ σκοπεῖτε ἐν τούτοις πάλιν αὖ, τί τὸ τῇ πόλει βέλτιστον ἦν. Ὁρῶν γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ ναυτικὸν ὑμῶν καταλυόμενον, καὶ τοὺς μὲν πλουσίους ἀτελεῖς ἀπὸ μικρῶν ἀναλωμάτων[232] γιγνομένους, τοὺς δὲ μέτρια ἢ μικρὰ κεκτημένους τῶν πολιτῶν τὰ ὄντα ἀπολλύντας, ἔτι δ' ὑστερίζουσαν ἐκ τούτων τὴν πόλιν τῶν καιρῶν, ἔθηκα νόμον, καθ' ὃν τοὺς μὲν τὰ δίκαια ποιεῖν ἠνάγκασα, τοὺς πλουσίους, τοὺς δὲ πένητας ἔπαυσ' ἀδικουμένους, τῇ πόλει δ', ὅπερ ἦν χρησιμώτατον, ἐν καιρῷ γίγνεσθαι τὰς παρασκευὰς ἐποίησα. καὶ γραφεὶς τὸν ἀγῶνα τοῦτον παρανόμων, εἰς ὑμᾶς εἰσῆλθον[233], καὶ ἀπέφυγον, καὶ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων ὁ διώκων οὐκ ἔλαβε. Καίτοι πόσα χρήματα τοὺς ἡγεμόνας[234] τῶν συμμοριῶν[235], ἢ τοὺς δευτέρους[235] καὶ τρίτους οἴεσθέ μοι διδόναι, ὥστε μάλιστα μὲν μὴ θεῖναί με τὸν νόμον τοῦτον, εἰ δὲ μὴ, καταβαλόντα με ἐᾶν ἐν ὑπωμοσίᾳ[236]; τοσαῦτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσα ὀκνήσαιμ' ἂν ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. Καὶ ταῦτ' εἰκότως ἂν ἔπραττον ἐκεῖνοι. ἦν γὰρ αὐτοῖς, ἐκ μὲν τῶν προτέρων νόμων, συνεκκαίδεκα[237]

ἔτος τῆς ργ'. Ὀλυμπ. ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, κατὰ τὸν Ξενοφ (Ἑλλην. Ζ', δ'.) καὶ δικάζεσθαι περὶ αὐτοῦ πρὸς Ἀθηναίυς ἠξίουν. Θηβαῖοι δὲ, λαβόντες τὸ χωρίον ἵνα φυλάξωσιν αὐτὸ δῆθεν ἄχρι τῆς δίκης, οὐδετέροις ἀπεδίδοσαν, ἄχρις οὗ Φίλιππος ὕστερον λαβὼν αὐτὸ παρὰ τῶν Θηβαίων ἐχαρίσατο τοῖς Ἀθην. Ἴδε καὶ Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. §. κδ'.

228) Διότι θὰ τὰ ἀναφέρῃ κατ' ἔκτασιν κατόπιν. 229) Τὸ μὲν Ἐξόδυς διὰ τὰ πλησίον μέρη, τὸ δὲ Στρατείας, διὰ τὰ μακρυνά. 230) Καιροῖς ἢ κινδύνοις.

231) Ἀμέσως μετὰ ταῦτα. 232) Ἐκ τοῦ μικρὰ ἀναλίσκειν. 233) Παρουσιάσθην.

234) Τῶν πρὸς τὰς λειτουργίας συνταγμάτων. Εἴκοσι δὲ ἦσαν αἱ συμμορίαι αὗται, ἀνὰ ἑξήκοντα ἄνδρας ἑκάστη, ὑποδιαιρουμένη εἰς πέντε μέρη ἀνὰ δώδεκα ἄνδρας, καὶ ὑποχρεωμένη νὰ συνεισφέρῃ ἀνὰ 15 τριήρεις. Ἴδε τὸν περὶ τῶν Συμμοριῶν τούτων λόγον τοῦ ῥήτορος. 235) Τοὺς πρώτους, καὶ καθεξῆς· διότι οἱ συγκροτοῦντες ἑκάστην συμμορίαν ἢ ἕκαστον πεμπτημόριον αὐτῆς ἦσαν κατατεταγμένοι ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς των ἀπὸ τοῦ εὐπορωτάτου μέχρι τῶν ἀπορωτάτων. 236) Ἴδε τὸ Λεξ. 237) Ἑκκαίδεκα ὁμοῦ συντελοῦντες εἰς μίαν τριήρη.

λειτουργεῖν, αὐτοῖς μὲν μικρὰ καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσι, τοὺς δ' ἀπόρους τῶν πολιτῶν ἐπιτρίβουσιν· ἐκ δὲ τοῦ ἐμοῦ νόμου, τὸ γιγνόμενον κατὰ τὴν οὐσίαν ἕκαστον τιθέναι, καὶ δυεῖν ἐφάνη τριήραρχος ὁ τῆς μιᾶς ἕκτος καὶ δέκατος ὢν πρότερον συντελής. οὐδὲ γὰρ τριηράρχους ἐπωνόμαζον ἑαυτούς, ἀλλὰ συντελεῖς. ὥστε δὴ ταῦτα λυθῆναι καὶ μὴ τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκασθῆναι, οὐκ ἔσθ' ὅ,τι οὐκ ἐδίδοσαν. Καί μοι λέγε πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα, καθ' ὃ εἰσῆλθον τὴν γραφήν, εἶτα τοὺς καταλόγους, τόν τ' ἐκ τοῦ προτέρου νόμου, καὶ τὸν κατὰ τὸν ἐμόν. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ ἄρχοντος Πολυκλέους[238], μηνὸς Βοηδρομιῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα, φυλῆς » πρυτανευούσης Ἱπποθοωντίδος, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἰσήνεγ» κε νόμον εἰς τὸ τριηραρχικὸν[239] ἀντὶ τοῦ προτέρου, καθ' ὃν αἱ συντέλειαι » ἦσαν τῶν τριηράρχων· καὶ ἐπεχειροτόνησεν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος. καὶ ἀπ» ήνεγκε[240] παρανόμων γραφὴν Δημοσθένει Πατροκλῆς Φλυεύς, καὶ τὸ πέμ» πτον μέρος τῶν ψήφων οὐ λαβὼν, ἀπέτισε τὰς πεντακοσίας δραχμάς[241] ».

Φέρε δὴ καὶ τὸν καλὸν[242] κατάλογον.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ.

« Τοὺς τριηράρχους καλεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη συνεκκαίδεκα ἐκ τῶν ἐν » τοῖς λόχοις συντελειῶν[243], ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν εἰς τετταράκοντα, ἐπὶ » ἴσον τῇ χορηγίᾳ χρωμένους ».

Φέρε δὴ παρὰ τοῦτον, τὸν ἐκ τοῦ ἐμοῦ νόμου κατάλογον.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ.

« Τοὺς τριηράρχους αἱρεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπὸ τῆς οὐσίας κατὰ τίμη» σιν[244], ἀπὸ ταλάντων δέκα· ἐὰν δὲ πλειόνων ἡ οὐσία ἀποτετιμημένη ᾖ » χρημάτων, κατὰ τὸν ἀναλογισμὸν ἕως τριῶν πλοίων[245] καὶ ὑπηρετικοῦ ἡ » λειτουργία ἔστω· κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἀναλογίαν ἔστω, καὶ οἷς ἐλάττων » οὐσία ἐστὶ τῶν δέκα ταλάντων, εἰς συντέλειαν συναγομένοις εἰς τὰ δέκα » τάλαντα ».

Ἆρά γε μικρὰ βοηθῆσαι τοῖς πένησιν ὑμῶν δοκῶ; ἢ μικρὰ ἀναλῶσαι ἄν, τοῦ[246] μὴ τὰ δίκαια ποιεῖν, οἱ πλούσιοι; Οὐ τοίνυν μόνον τῷ μὴ καθυφεῖναι[247] ταῦτα σεμνύνομαι, οὐδὲ τῷ γραφεὶς ἀποφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ συμφέροντα θεῖναι τὸν νόμον, καὶ τῷ πεῖραν[248] ἔργῳ δεδωκέναι. πάντα γὰρ τὸν πόλεμον[249] τῶν ἀποστόλων γιγνομένων κατὰ τὸν νόμον τὸν ἐμὸν, οὐχ ἱκε-

---

238) Τὸ ἔτος τοῦτο, γ'. τῆς ρί. Ὀλυμπ., ἦτον κατὰ τὰς ἀναγραφὰς ἄρχων Λυσιμαχίδας, ἀλλ' ἴδε τὴν 37 σημ. τοῦ κατὰ Κτησιφ. 239) Διὰ τὸ τριηραρχ. (ἐνν.) ἀνάλωμα, καθὼς καὶ Θεωρικόν. Κατ' ἄλλους σημαίνει τὸ τῶν ναυτικῶν ὑπουργεῖον, l'Amirauté. 240) Μήπως ἦνε ἄρά γε Ἐπήνεγκε; μ' ὅλον ὅτι τὸ Ἀπήνεγκεν ἦτον λέξις δικανικῶς καθιερωμένη.

241) Τὸ τίμημα τῶν ἀδίκως ἐγκαλούντων τινά. 242) Εἰρωνικῶς ἀντὶ Κακόν. 243) Ἐκ τῶν ἐν ἑκάστῃ συμμορίᾳ συντελῶν. 244) Κατ' ἐκτίμησιν τῆς περιουσίας των, ἀπὸ δέκα τάλαντα καὶ κάτω. 245) Κατ' ἀναλογίαν μέχρι τριῶν τριήρεων καὶ ἑνὸς ὑπηρετικοῦ (μικροῦ πλοίου διὰ τὰ ἐφόδια κλπ.). 246) (Ὑπὲρ ἢ Ἕνεκα) τοῦ μὴ ποιεῖν τὰ δ. 247) Ἐνδοῦναι εἰς τὰς τῶν πλουσίων ἀπαιτήσεις. 248) Τοῦ συμφέροντα εἶναι αὐτόν. 249) (Κατὰ) πάντα τὸν π.

τηρίαν ἔθηκε[250] τριήραρχος οὐδεὶς πώποθ' ὡς ἀδικούμενος παρ' ὑμῖν, οὐκ ἐν Μουνυχίᾳ ἐκαθέζετο[251], οὐχ ὑπὸ τῶν ἀποστολέων[252] ἐδέθη· οὐ τριήρης, οὔτ' ἔξω καταληφθεῖσα[253] ἀπώλετο τῇ πόλει, οὔτ' αὐτοῦ ἀπελείφθη, οὐ δυναμένη ἀνάγεσθαι. καίτοι κατὰ τοὺς προτέρους νόμους ἅπαντα ταῦτα ἐγίγνετο· τὸ δ' αἴτιον ἐν τοῖς πένησιν ἦν, τῷ λειτουργεῖν μὴ δύνασθαι· πολλὰ δὴ τὰ ἀδύνατα[254] συνέβαινεν. ἐγὼ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων εἰς τοὺς εὐπόρους μετήνεγκα τὰς τριηραρχίας· πάντ' οὖν τὰ δέοντα ἐγίγνετο. Καὶ μὴν καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἄξιός εἰμι ἐπαίνου τυχεῖν, ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα προῃρούμην πολιτεύματα, ἀφ' ὧν ἅμα δόξαι καὶ τιμαὶ καὶ δυνάμεις συνέβαινον τῇ πόλει· βάσκανον[254] δὲ καὶ πικρὸν[254'] καὶ κακόηθες οὐδέν ἐστι πολίτευμα ἐμόν, οὐδὲ ταπεινόν, οὐδὲ τῆς πόλεως ἀνάξιον.

Ταὐτὸ τοίνυν ἦθος ἔχων ἔν τε τοῖς κατὰ τὴν πόλιν πολιτεύμασι καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς φανήσομαι. οὔτε γὰρ ἐν τῇ πόλει τὰς παρὰ τῶν πλουσίων χάριτας μᾶλλον ἢ τὰ τῶν πολλῶν δίκαια εἱλόμην· οὔτ' ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τὰ Φιλίππου δῶρα καὶ τὴν ξενίαν ἠγάπησα ἀντὶ τῶν κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι συμφερόντων. Ἡγοῦμαι τοίνυν λοιπὸν εἶναί μοι περὶ τοῦ κηρύγματος[255] εἰπεῖν, καὶ τῶν εὐθυνῶν[256]. τὸ γάρ, ὡς τὰ ἄριστά γε ἔπραττον, καὶ διὰ παντὸς εὔνους εἰμί, καὶ πρόθυμος εὖ ποιεῖν ὑμᾶς, ἱκανῶς ἐκ τῶν εἰρημένων δεδηλῶσθαί μοι νομίζω. Καίτοι τὰ μέγιστά γε τῶν πεπολιτευμένων καὶ πεπραγμένων ἐμαυτῷ παραλείπω, ὑπολαμβάνων, πρῶτον μὲν ἐφεξῆς[257] τοὺς περὶ αὐτοῦ τοῦ παρανόμου[258] λόγους ἀποδοῦναί με δεῖν· εἶτα, κἂν μηδὲν εἴπω περὶ τῶν λοιπῶν πολιτευμάτων, ὁμοίως παρ' ὑμῶν ἑκάστῳ τὸ συνειδὸς ὑπάρχειν μοι[259].

Τῶν μὲν οὖν λόγων[260], οὓς οὗτος ἄνω καὶ κάτω διακυκῶν ἔλεγε περὶ τῶν παραγεγραμμένων[261] νόμων, οὔτε, μὰ τοὺς θεούς, οἶμαι ὑμᾶς μανθάνειν[262], οὔτ' αὐτὸς ἠδυνάμην συνεῖναι τοὺς πολλούς[263] αὐτῶν· ἁπλῶς δὲ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν[264] περὶ τῶν δικαίων διαλέξομαι. Τοσούτου γὰρ δέω λέγειν, ὡς οὐκ εἰμὶ ὑπεύθυνος, ὃ νῦν οὗτος [πολλάκις] διέβαλλε καὶ διωρίζετο, ὥσθ' ἅπαντα τὸν βίον[265] ὑπεύθυνος εἶναι ὁμολογῶ, ὧν ἢ διακεχείρικα ἢ πεπολίτευμαι παρ' ὑμῖν. ὧν μέντοι γε ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ἐπαγγειλάμενος[266] δέδωκα τῷ δήμῳ, οὐδεμίαν ἡμέραν ὑπεύθυνος εἶναι φημί· ἀκούεις, Αἰσχίνη; οὐδ' ἄλλον οὐδένα[267], οὐδ' ἂν τῶν ἐννέα ἀρχόντων τις ὢν τύχῃ. Τίς γάρ ἐστι νόμος τοσαύτης ἀδικίας καὶ μισανθρωπίας μεστός, ὥστε τὸν δόντα τι τῶν ἰδίων,

---

250) Εἰς τὸ τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος ἱερόν. 251) Κατέφυγεν ὡς ἱκέτης. 252) Ἀποστολεῖς, ἄρχοντες Ἀθήνησιν, ἐπιστάται τῆς ἐκπλεύσεως τῶν στόλων. 253) Προφθασθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, διὰ τὸ μὴ ταχυναυτεῖν, ὡς μὴ καλῶς παρεσκευασμένη. 254) » Ἀντὶ τοῦ φιλαίτιον καὶ συκοφαντικόν, « λέγει ὁ Οὐλπ. 255) Τοῦ στεφάνου ἐν τῷ θεάτρῳ. 256) Τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς διαχειρίσεώς τω, ἴδε τὴν Ὑπόθ. καὶ τὴν 417 σημ. τοῦ κατὰ Κτησιφ. 257) Μετὰ τὰ περὶ τοῦ πολιτεύματός μου εἰρημένα. 258) Περὶ τοῦ ἂν ἦνε ἢ ὄχι παράνομον ἐν γένει τὸ ψήφισμα. 259) Σύνοιδεν (Συνειδὼς ὑπάρχει) ἕκαστος ὑμῶν ἐμοὶ οὕτω πολιτευσαμένῳ.
260) Μανθάνειν τοὺς πολλοὺς ἐκ τῶν λόγων. 261) Γεγραμμένων παραλλήλως (εἰς τὸ πλάγιον) τοῦ ψηφίσματος ἐπὶ σανίδος, καθὼς λέγει ὁ Αἰσχίνης, § νς. Ἀλλὰ παλαιός τις σχολιαστὴς ἑρμηνεύει τὴν λέξιν διὰ τοῦ » Νόθων. . . παρ' οὓς παρέγραψα τὸ ψήφισμα «.
262) Ἐννοεῖν. 263) Τοὺς πλείους. 264) (Κατὰ) τὴν ὀρθ. ὁδόν. 265) Ἐφ' ἅπαντα τὸν β.
266) = Αὐτεπάγγελτος, αὐθορμήτως. 267) (ἐνν.) Φημὶ εἶναι ὑπεύθυνον.

καὶ ποιήσαντα πρᾶγμα φιλάνθρωπον καὶ φιλόδωρον[268], τῆς χάριτος μὲν ἀποστερεῖν, εἰς δὲ τοὺς συκοφάντας ἄγειν, καὶ τούτους ἐπὶ τὰς εὐθύνας, ὧν ἔδωκεν, ἐφιστάναι; οὐδὲ εἷς δήπου· εἰ δέ φησιν οὗτος, δειξάτω, κἀγὼ στέρξω καὶ σιωπήσομαι. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀλλ' οὗτος συκοφαντῶν, ὅτι ἐπὶ τῷ θεωρικῷ τότε ὤν, ἐπέδωκα τὰ[269] χρήματα, ἐπῄνεσεν αὐτόν, φησίν, ἡ βουλὴ ὑπεύθυνον ὄντα· οὐ περὶ τούτων γε[270] οὐδενός, ὧν ὑπεύθυνος ἦν, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐπέδωκα, ὦ συκοφάντα.

Ἀλλὰ καὶ τειχοποιὸς ἦσθα, φησί. καὶ διὰ αὐτό γε τοῦτο ὀρθῶς ἐπῃνούμην, ὅτι τἀνηλωμένα ἐπέδωκα, καὶ οὐκ ἐλογιζόμην. Ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς εὐθυνῶν καὶ τῶν ἐξετασόντων προσδεῖται· ἡ δὲ δωρεὰ χάριτος καὶ ἐπαίνου δικαία ἐστὶ τυγχάνειν. διόπερ ταῦτ' ἔγραψεν ὁδὶ[271] περὶ ἐμοῦ. Ὅτι δ' οὕτω ταῦτα ἔχει, καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς νόμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις ἤθεσιν ὥρισται[272], ἐγὼ ῥᾳδίως πολλαχόθεν δείξω. Πρῶτον μὲν γὰρ Ναυσικλῆς στρατηγῶν, ἐφ' οἷς ἀπὸ τῶν ἰδίων προεῖτο, πολλάκις ἐστεφάνωται ὑφ' ὑμῶν· εἶθ', ὅτι τὰς ἀσπίδας Διότιμος ἔδωκε, καὶ πάλιν Χαρίδημος, ἐστεφανοῦντο· εἶθ' οὑτοσὶ[273] Νεοπτόλεμος, πολλῶν ἔργων ἐπιστάτης ὤν, ἐφ' οἷς ἐπέδωκε τετίμηται. Σχέτλιον γὰρ ἂν εἴη τοῦτό γε, εἰ τῷ τινα ἀρχὴν ἄρχοντι ἢ διδόναι τὰ ἑαυτοῦ τῇ πόλει διὰ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐξέσται, ἢ τῶν δοθέντων, ἀντὶ τοῦ κομίσασθαι χάριν, εὐθύνας ὑφέξει. Ὅτι τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λέγε τὰ ψηφίσματά μοι τὰ τούτοις[273*] γεγενημένα αὐτά[274], λαβών· λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἄρχων[275] Δημόνικος Φλυεύς, Βοηδρομιῶνος ἕκτη μετ' εἰκάδα[276], γνώμη » βουλῆς καὶ δήμου, Καλλίας Φρεάῤῥιος εἶπεν· Ὅτι δοκεῖ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δή- » μῳ στεφανῶσαι Ναυσικλέα, τὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων[277], ὅτι, Ἀθηναίων ὁπλιτῶν » δισχιλίων ὄντων ἐν Ἴμβρῳ[278] καὶ βοηθούντων τοῖς κατοικοῦσιν Ἀθηναίοις » τὴν νῆσον, οὐ δυναμένου Φίλωνος τοῦ ἐπὶ τῆς διοικήσεως[279] κεχειροτονη- » μένου, διὰ τοὺς χειμῶνας πλεῦσαι, καὶ μισθοδοτῆσαι τοὺς ὁπλίτας, ἐκ τῆς » ἰδίας οὐσίας ἔδωκε, καὶ οὐκ εἰσέπραξε τὸν δῆμον· καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν » στέφανον Διονυσίοις, τραγῳδοῖς καινοῖς ».

ΕΤΕΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Εἶπε Καλλίας Φρεάῤῥιος, πρυτάνεων λεγόντων[280] βουλῆς γνώμη· Ἐπει-

---

268) φιλοδώρου, ἐλευθερίου ἀνθρώπου ἴδιον. 269) Ἂν δὲν ἦνε τολμηρόν, ἴσως πρέπει, νομίζω, νὰ διορθωθῇ: Ἐπέδωκ' ἄττα χρήματα «. διότι πρῶτον ὁ ῥήτωρ δὲν προεῖπε τίποτε περὶ τούτου, ὥστε τὸ ἄρθρον νὰ ἀναφέρηται εἰς τὰ προειρημένα· ἔπειτα καὶ τὰ ἐπιδεδομένα δὲν ἦσαν εἰμὴ 100 μναῖ, περὶ τῶν ὁποίων ἠμποροῦσεν ὁ ῥήτωρ νὰ εἴπῃ ὅτι ἦσαν ὀλίγα τινὰ (ἄττα). 270) Ὄχι βέβαια διὰ κἀνὲν ἐξ ἐκείνων ὧν ὑπεύθυνος ἤμην.

271) Ὁ Κτησιφῶν. 272) Ἐθίμοις. 273) Τὸ δεικτικόν, διότι ἦτον παρών. 273*) (Ἐπὶ) Τούτοις, πρὸς χάριν τούτων τῶν προειρημένων ἀνδρῶν. 274) Τὰ ἴδια, τὰ πρωτότυπα, ὄχι ἀντίγραφα αὐτῶν. 275) Σπανιώτερον, ἀντὶ τοῦ συνήθους: Ἐπὶ Ἄρχοντος· ἔχει δὲ ὑπονοούμενον τὸ Ἦν. 276) Ὄχι τῇ 25, καθὼς ἀναποδίζων μετρᾷ ὁ Οὐόλφιος· ἀλλὰ τῇ 26. Ἴδε καὶ τὴν 138 σημ. τοῦ κατὰ Κτησιφ. 277) (ἐνν.) Στρατηγόν, ἴδε σημ. 93. 278) Τῇ νήσῳ, τῇ παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον. 279) Ἴδε σημ. 96. 280) Ὁ Οὐόλφιος καὶ ἄλλοι ἐξέλαβον τὸ Λεγόντων ἀντὶ Συλλεγόντων, καὶ τὸ μετέφρασαν convocatis: ἀπορῶ πόθεν συμπεράναντες τοῦτο, ἂν καὶ φαίνεται τῷ ὄντι δυσεξήγητος ἄλλως ἡ λέξις. Νομίζω, ἀλλὰ πολὺ ἀμφιβάλ-

» δὴ Χαρίδημος, ὁ ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, ἀποσταλεὶς εἰς Σαλαμῖνα[281], καὶ Διό-
» τιμος, ὁ ἐπὶ τῶν ἱππέων, ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ[282] μάχῃ τῶν στρατιωτῶν
» τινων[283] ὑπὸ τῶν πολεμίων σκυλευθέντων, ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων καθ-
» ώπλισαν τοὺς νεανίσκους ἀσπίσιν ὀκτακοσίαις· δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ
» δήμῳ στεφανῶσαι Χαρίδημον καὶ Διότιμον χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦ-
» σαι Παναθηναίοις τοῖς μεγάλοις ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι[284], καὶ Διονυσίοις,
» τραγῳδοῖς καινοῖς· τῆς δὲ ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι θεσμοθέτας, πρυ-
» τάνεις, ἀγωνοθέτας ».

Τούτων ἕκαστος, Αἰσχίνη, τῆς μὲν ἀρχῆς, ἧς ἦρχεν, ὑπεύθυνος ἦν, ἐφ' οἷς δ' ἐστεφανοῦτο, οὐχ ὑπεύθυνος· οὐκοῦν οὐδ' ἐγώ. ταὐτὰ γὰρ δίκαιά ἐστί μοι περὶ τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις δήπου. Ἐπέδωκα, καὶ ἐπαινοῦμαι διὰ ταῦτα, οὐκ ὤν, ὧν ἐπέδωκα, ὑπεύθυνος· ἦρχον, καὶ δέδωκά γε εὐθύνας ἐκείνων[285], οὐχ ὧν ἐπέδωκα. Νὴ Δί', ἀλλ' ἀδίκως ἦρξα; εἶτα παρὼν, ὅτε με εἰσῆγον[286] οἱ λογισταὶ, διὰ τί οὐ κατηγόρεις; Ἵνα τοίνυν εἰδῆτε, ὅτι αὐτὸς οὗτός μοι μαρτυρεῖ, ἐφ' οἷς οὐχ ὑπεύθυνος ἦν ἐστεφανῶσθαι, λαβὼν ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα ὅλον[287] τὸ γραφέν μοι[288]. οἷς[289] γὰρ οὐκ ἐγράψατο τοῦ προβουλεύματος, τούτοις, ἃ διώκει, συκοφαντῶν φανήσεται. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ ἄρχοντος Εὐθυκλέους, Πυανεψιῶνος ἐννάτῃ[290] ἀπιόντος, φυλῆς πρυ-
» τανευούσης Οἰνηΐδος, Κτησιφῶν Λεωσθένους Ἀναφλύστιος εἶπεν· Ἐπειδὴ
» Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς, γενόμενος ἐπιμελητὴς τῆς τῶν τει-
» χῶν ἐπισκευῆς, καὶ προσαναλώσας εἰς τὰ ἔργα ἀπὸ τῆς ἰδίας οὐσίας τρία
» τάλαντα, ἐπέδωκε ταῦτα τῷ δήμῳ, καὶ ἐπὶ τοῦ θεωρικοῦ κατασταθεὶς,
» ἐπέδωκε τοῖς ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν θεωρικοῖς[291] ἑκατὸν μνᾶς εἰς θυσίας·
» δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ἐπαινέσαι Δημοσθένην Δη-
» μοσθένους Παιανιέα, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ καλοκἀγαθίας[292], ἧς ἔχων διατελεῖ
» ἐν παντὶ καιρῷ εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ στεφανῶσαι χρυσῷ στε-
» φάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳδοῖς
» καινοῖς· τῆς δὲ ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι τὸν ἀγωνοθέτην ».

λων, ὅτι ἡ φράσις σημαίνει: (Σὺν τῇ) γνώμῃ τῆς βουλῆς, καθὼς εἶπον (διεβεβαίωσαν) περὶ τούτου οἱ πρυτάνεις, κατὰ τὸ λέγειν τῶν πρυτάνεων. [281]) Πόλιν τῆς Κύπρου.

[282]) Ποταμὸν ἐν Κύπρῳ παρὰ τὴν Σαλαμῖνα οὐδεὶς ἀναφέρει. ὅθεν πιθανῶς ἐννοεῖ ὁ ῥήτωρ τὴν αὐτὴν μάχην, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει καὶ ἐν τῷ ξγ'. §, ἢ ποταμὸν τῶν ἐν Βοιωτίᾳ τινὰ, καὶ πιθανώτατα τὸν Κηφισσόν. καὶ τότε ἀφαιρετέον τὸ κόμμα μετὰ τὸ Τῶν ὁπλιτῶν, ἵν ᾖ: Ὁ ἀποσταλεὶς εἰς Σ. ἐπὶ (στρατηγὸς) τῶν ὁπλ. [283]) Διορθοῦσί τινες: Στρατιωτικῶν (ἐνν. σκευῶν). [284]) Διότι τότε ἦτον ἡ πλειοτέρα συῤῥοὴ τῶν θεατῶν.

[285]) Ὧν ἦρξα. [286]) Εἰς τὸ λογιστήριον. Ἦσαν δὲ οἱ λογισταὶ οὗτοι δέκα τὸν ἀριθμὸν, καὶ εἰς αὐτοὺς ὤφειλον νὰ δώσωσι λόγον τῆς διαχειρίσεώς των οἱ ἄρχοντες, ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὴν παῦσίν των. Ἄλλοι παρὰ τούτους ἦσαν οἱ δύω λογισταὶ, ὁ μὲν τῆς βυλῆς, ὁ δὲ τῆς διοικήσεως, ἐκλεγόμενοι διὰ κλήρυ » ὡς παρακολυθεῖν τοῖς διοικοῦσι «, κατὰ τὸν Πολυδ. Καὶ ἄλλοι πάλιν οἱ Εὔθυνοι, προσαιρούμενοι ὡς πάρεδροι τρόπον τινὰ τῶν λογιστῶν, καὶ εἰσπράκτορες τῶν ὀφειλομένων τῷ δημοσίῳ. [287]) (Ἐπ') ἐμοὶ, πρὸς χάριν (ἕνεκεν) ἐμοῦ. [288]) Διότι ὁ Αἰσχίνης εἰς τὴν κατηγορίαν του ἀνέφερε μόνον μέρος (τὸ ἐπιλήψιμον) αὐτοῦ. [289]) (Ἐν τούτοις γὰρ τοῖς μέρεσι τοῦ προβουλ.) οἷς (κατ' ὄφελκ, ἀντὶ Ἃ) οὐκ ἐγράψατο, φανήσεται συκοφαντῶν καὶ ἐκεῖνα ἃ διώκει. [290]) Τῇ 22. [291]) Διορθ. θεωροῖς. [292]) Ὁ Αἰσχίν. ἀπὸ κακοήθειαν βέβαια, ἔγραψεν Ἀνδραγαθίας, ἴδ. σημ. 120.

Οὐκοῦν, ἃ μὲν ἐπέδωκα, ταῦτ' ἐστὶν, ὧν οὐδὲν σὺ γέγραφαι· ἃ δέ φησιν ἡ βουλὴ δεῖν ἀντὶ τούτων γενέσθαι μοι, ταῦτ' ἔσθ', ἃ διώκεις. Τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι, τὸ χάριν τούτων ἀποδοῦναι παρανόμων γράφῃ; ὁ δὲ παμπόνηρος ἄνθρωπος καὶ θεοῖς ἐχθρὸς καὶ βάσκανος ὄντως ποῖός τις ἂν εἴη πρὸς θεῶν; [εἰ[293]] οὐχ ὁ τοιοῦτος; Καὶ μὴν περὶ τοῦ γ' ἐν τῷ θεάτρῳ κηρύττεσθαι[294], τὸ μὲν μυριάκις μυρίους[295] κεκηρῦχθαι παραλείπω, καὶ τὸ πολλάκις[296] αὐτὸς ἐστεφανῶσθαι πρότερον· ἀλλὰ, πρὸς θεῶν, οὕτω σκαιὸς εἶ καὶ ἀναίσθητος, Αἰσχίνη, ὥς' οὐ δύνασαι λογίσασθαι, ὅτι τῷ μὲν στεφανουμένῳ τὸν αὐτὸν ἔχει ζῆλον[297] ὁ στέφανος, ὅπου ἂν ἀναῤῥηθῇ· τοῦ δὲ τῶν στεφανούντων ἕνεκα συμφέροντος ἐν τῷ θεάτρῳ γίγνεται τὸ κήρυγμα; οἱ γὰρ ἀκούσαντες ἅπαντες εἰς τὸ ποιεῖν εὖ τὴν πόλιν προτρέπονται, καὶ τοὺς ἀποδιδόντας τὴν χάριν μᾶλλον ἐπαινοῦσι τοῦ στεφανουμένου· διόπερ τὸν νόμον τοῦτον ἡ πόλις γέγραφε. Λέγε δ' αὐτόν μοι τὸν νόμον λαβών.

ΝΟΜΟΣ.

« Ὅσους στεφανοῦσί τινες τῶν δήμων, τὰς ἀναγορεύσεις τῶν στεφάνων » ποιεῖσθαι ἐν αὐτοῖς ἑκάστους τοῖς ἰδίοις δήμοις, ἐὰν μή τινας ὁ δῆμος ὁ τῶν » Ἀθηναίων ἢ ἡ βουλὴ στεφανοῖ· τούτοις δὲ[298] ἐξεῖναι ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυ- » σίοις ἀναγορεύεσθαι ».

Ἀκούεις, Αἰσχίνη, τοῦ νόμου λέγοντος σαφῶς· « πλὴν ἐάν τινας ὁ δῆμος ἢ ἡ βουλὴ ψηφίσηται· τούτους δὲ ἀναγορευέτω »; Τί οὖν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; τί λόγους πλάττεις; τί σαυτὸν οὐχ ἐλλεβορίζεις[299] ἐπὶ τούτοις; Ἀλλ' οὐδ' αἰσχύνῃ, φθόνου δίκην εἰσάγων, οὐκ ἀδικήματος οὐδενὸς [λαβεῖν τιμωρίαν][300], καὶ νόμους τοὺς μὲν μεταποιῶν, τῶν δ' ἀφαιρῶν μέρη, οὓς ὅλους δίκαιον ἦν ἀναγιγνώσκεσθαι τοῖς γε ὀμωμοκόσι[301] κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι; Ἔπειτα σὺ, τοιαῦτα ποιῶν, λέγεις, ἃ δεῖ προσεῖναι τῷ δημοτικῷ[302], ὥσπερ ἀνδριάντα ἐκδεδωκὼς κατὰ συγγραφὴν[303], εἶτ' οὐκ ἔχοντα, ἃ προσῆκεν ἐκ τῆς συγγραφῆς, κομιζόμενος, ἢ λόγῳ τοὺς δημοτικοὺς, ἀλλ' οὐ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς πολιτεύμασι γιγνωσκομένους[304]· καὶ βοᾷς, ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα ὀνομάζων, ὥσπερ ἐξ ἁμάξης[305], ἃ σοὶ καὶ τῷ σῷ γένει πρόσεστιν, οὐκ ἐμοί[306]. Καίτοι καὶ τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἐγὼ λοιδορίαν κατηγορίας τούτῳ δια-

---

293) Τὸ Εἰ προσετέθη ὑπὸ τοῦ Ῥεϊσκίου, οὐδὲν δέον. 294) Μεταβαίνει εἰς τὸ ἄλλο ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ Ποῦ. 295) Ὑπερβολὴ συνήθης τοῖς ῥήτορσι. 296) Πῶς Πολλάκις, ἀφ' οὗ ὁ ἴδιος εἶπεν ἀνωτέρω (§. 26): « Καὶ δευτέρου κηρύγματος ἤδη μοι τούτου γιγνομένου »; Ἀλλὰ τὰ στρατηγήματα ταῦτα συγχωροῦνται τοῖς ῥήτορσι. 297) Τιμήν. 298) Ἀλλ' ὁ νόμος ἐννοεῖ τοὺς ξένους μόνον· ὠφελεῖται ὅμως ὁ Δημοσθ. ἀπὸ τὸ ἀόριστον τῆς φράσεως.

299) Δι' ἐλλεβόρου καθαίρεις, ὡς πάσχων ἄνοιαν ἢ πικρίαν (φθόνον). 300) Τὸ λαβεῖν τιμωρίαν παρέλιπεν, εὖ ποιῶν, ὁ μακαρίτης Δούκας, ὡς προστεθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐολφίου, πρὸς εὐόδωσιν δῆθεν τῆς συντάξεως! 301) (Ἐν) τοῖς ὀμωμοκόσιν, ἐνώπιον ἢ ἐν ἐπηκόῳ αὐτῶν. 302) Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. §. ρέ. 303) Ὡς ἐὰν ἐσυμφώνησας ἀνδριάντος κατασκευὴν μετά τινος ἀνδριαντοποιοῦ, καὶ ἔπειτα δὲν τὸν δέχεσαι, διότι δὲν εἶναι κατὰ τὴν συμφωνίαν. 304) Αἰτιατικὴ ἀπόλυτος, ἀπὸ κοινοῦ τοῦ Ὥσπερ, διὰ τὸ ψευδὲς τῆς ὑποθέσεως.

305) Εἰς τὰ Ἐλευσίνια αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθην. ἀπερχόμεναι ἐφ' ἁμάξης εἰς τὴν πανήγυριν, ἐλοιδοροῦντο ἀλλήλαις, κατά τι θρησκευτικὸν ἔθιμον· ὅθεν ἡ παροιμία.

306) (ἐνν.) Ἐστίν.

φέρειν ἡγοῦμαι, τῷ τὴν μὲν κατηγορίαν ἀδικήματ' ἔχειν, ὧν ἐν τοῖς νόμοις εἰσὶν αἱ τιμωρίαι, τὴν δὲ λοιδορίαν βλασφημίας, ἃς κατὰ τὴν αὑτῶν φύσιν τοῖς ἐχθροῖς περὶ ἀλλήλων συμβαίνει λέγειν· οἰκοδομῆσαι δὲ τοὺς προγόνους ἡμῶν ταυτὶ τὰ δικαστήρια ὑπείληφα, οὐχ ἵνα, συλλέξαντες ὑμᾶς εἰς ταῦτα, ἀπὸ τῶν ἰδίων κακῶν[507] τὰ ἀπόρρητα λέγωμεν ἀλλήλους, ἀλλ' ἵνα ἐξελέγχωμεν, ἐάν τις ἠδικηκώς τι τυγχάνῃ τὴν πόλιν. Ταῦτα τοίνυν εἰδὼς Αἰσχίνης, οὐδὲν ἧττον ἐμοῦ, πομπεύειν[506] ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖν εἵλετο.

Οὐ μὴν οὐδ' ἐνταῦθα[507*] ἔλαττον ἔχων[508] δίκαιός ἐστιν ἀπελθεῖν· ἤδη δ' ἐπὶ ταῦτα πορεύσομαι[509], τοσοῦτον αὐτὸν ἐρωτήσας· Πότερόν σέ τις, Αἰσχίνη, τῆς πόλεως ἐχθρόν, ἢ ἐμὸν εἶναι θῇ[509*]; ἐμὸν δηλονότι. εἶτα, οὗ[510] μὲν ἦν παρ' ἐμοῦ δίκην κατὰ τοὺς νόμους ὑπὲρ τούτων[511] λαβεῖν, εἴπερ ἠδίκουν, ἐξέλιπες, ἐν ταῖς εὐθύναις[512], ἐν ταῖς γραφαῖς[513], ἐν ταῖς ἄλλαις κρίσεσιν· οὗ δ' ἐγὼ μὲν ἀθῷος ἅπασι, τοῖς νόμοις, τῷ χρόνῳ, τῇ προθεσμίᾳ, τῷ κεκρίσθαι περὶ πάντων πολλάκις τούτων πρότερον, τῷ μηδεπώποτε ἐξελεγχθῆναι μηδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, τῇ πόλει δ' ἢ πλέον ἢ ἔλαττον[514] ἀνάγκη τῶν γε δημοσίᾳ πεπραγμένων μετεῖναι τῆς δόξης[514*], ἐνταῦθα ἀπήντηκας; Ὅρα μὴ τούτων μὲν ἐχθρὸς ᾖς, ἐμὸς δὲ προσποιῇ[515].

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ μὲν εὐσεβὴς καὶ δικαία ψῆφος ἅπασι δέδεικται[516], δεῖ δέ με, ὡς ἔοικε, καίπερ οὐ φιλολοίδορον ὄντα φύσει, διὰ τὰς ὑπὸ τούτου βλασφημίας εἰρημένας, ἀντὶ πολλῶν καὶ ψευδῶν αὐτὰ τἀναγκαιότατ' εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, καὶ δεῖξαι, τίς ὢν καὶ τίνων, ῥᾳδίως οὕτως ἄρχει τοῦ κακῶς λέγειν, καὶ λόγους τινὰς διασύρει, αὐτὸς εἰρηκώς[517], ἃ τίς οὐκ ἂν ὤκνησε τῶν μετρίων[518] ἀνθρώπων φθέγξασθαι· εἰ γὰρ Αἰακός, ἢ Ῥαδάμανθυς, ἢ Μίνως[518*] ἦν ὁ κατηγορῶν, ἀλλὰ μὴ σπερμολόγος[519], περίτριμμα ἀγορᾶς[520], ὄλεθρος[521] γραμματεύς, οὐκ ἂν αὐτὸν οἶμαι τοιαῦτ' εἰπεῖν, οὐδ' ἂν οὕτως ἐπαχθεῖς[522] λόγους πορίσασθαι, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ βοῶντα[51], ὦ γῆ[523] καὶ ἥλιε καὶ ἀρετή, καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ πάλιν[523] σύνεσιν καὶ παιδείαν ἐπικαλούμενον, ᾗ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ διαγιγνώσκεται· ταῦτα γὰρ δήπουθεν ἠκούετ' αὐτοῦ λέγοντος· σοὶ δὲ ἀρετῆς, ὦ κάθαρμα, ἢ τοῖς σοῖς[524] τίς

---

507) (Λαμβάνοντες) ἀπὸ τῶν ἰδ. 507*) Ἐν τούτῳ τῷ πράγματι, τῷ πομπεύειν ἀντὶ κτλ. 508) Εἰρωνικῶς ἀντὶ Πλεῖον ἔχων, ὅπως ἀπῄτει ἡ φύσις τοῦ λόγου. 509) Μεταβήσομαι ἀλλαχοῦ εἶπε Βαδιοῦμαι. 509*) Ἐν ἄλλαις Φῇ. 510) Ἐκεῖ ὅπου καὶ ἐπιφέρει πρὸς ἐξήγησιν: Ἐν ταῖς εὐθύναις κτλ. 511) Τῶν παρακαθημένων, τῶν Ἀθηναίων. 512) Λέγει γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (§. 74.) ὁ ῥήτωρ, ὅτι «Τοὺς πρώτους χρόνους καθ' ἑκάστην σχεδόν τι ἡμέραν ἐκρινόμην ἐγώ, συστάντων οἷς ἦν ἐπιμελὲς κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, καὶ γραφάς, εὐθύνας, εἰσαγγελίας, πάντα ταῦτα ἐπαγόντων μοι «. 513) Ἐνταῦθα δὲ ὅπου. 514) = Μᾶλλον ἢ ἧττον. 514*) Τῆς δόξ. τῶν δημοσ. πεπραγ. 515) (ἐνν.) Εἶναι. 516) Ἀπεδείχθη πᾶσι πῶς χρὴ ψηφίσασθαι εὐσεβῶς καὶ δικαίως ὑπὲρ ἐμοῦ. Τὸ δὲ Ἐπειδὴ μένει ἀναντιπόδοτον, ὥσπερ ἐπιλαθομένου τοῦ ῥήτορος τὴν ἀπόδοσιν διὰ τὰ παρεμπεσόντα. Τοῦτο δὲ συγχωρεῖται ὅταν ᾖ ἐναγώνιος καὶ ἐμφαίνῃ πάθος ὁ λόγος. Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. § κ'. 517) Ἐν ᾧ αὐτὸς εἶπε πράγματα, τὰ ὁποῖα κτλ. 518) Δὲν λέγω τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ τῶν ὁπωσοῦν. 518*) Ὡς θρυλλουμένων τῶν ἡρώων τούτων ἐπ' ἀρετῇ καὶ δικαιοσύνῃ· ὅθεν καὶ δικάζειν ἐν ᾅδου ἐμυθεύοντο. ὧν ὁ μὲν ἐβασίλευσεν Αἰγίνης, ὁ δὲ τῆς Λυκίας, ὁ δὲ Μίνως τῆς Κρήτης. 519) Μωρολόγος, φλύαρος.

520) Κατατρίψας τὸν βίον του εἰς τὴν ἀγοράν, ἑπομένως ἀναίσχυντος, βάναυσος. 521) Καθὼς λέγομεν κοινῶς, Χαμένος, ὀλέθρου ἄξιος. Τὸ δὲ Γραμματεύς, διότι παρακατιὼν ἐρεῖ ὅτι ὁ Αἰσχίνης ἐγραμμάτευε μισθοῦ τοῖς ἀρχιδίοις. 522) Φορτικούς, πληκτικούς, διὰ τὸ ἀνοίκειον τοῦ λέγοντος. 523) Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. τὸν τελευταῖον §. 524) Συγγενέσι.

μετουσία[525]; ἢ καλῶν, ἢ μὴ τοιούτων, τίς διάγνωσις; πόθεν λαβόντι, ἢ πῶς ἀξιωθέντι; ποῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι, ἧς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετυχηκότων οὐδ' ἂν εἷς εἴποι περὶ αὑτοῦ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ κἂν, ἑτέρου λέγοντος[526], ἐρυθριάσειε, τοῖς δ' ἀπολειφθεῖσι μὲν, ὥσπερ σὺ, προσποιουμένοις[527] δ' ὑπ' ἀναισθησίας, τὸ τοὺς ἀκούοντας ἀλγεῖν ποιεῖν, ὅταν λέγωσιν, οὐ τὸ δοκεῖν τοιούτοις εἶναι περίεστιν[528].

Οὐκ ἀπορῶν δ', ὅ,τι χρὴ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν εἰπεῖν, ἀπορῶ, τοῦ[529] πρώτου μνησθῶ. πότερ', ὡς ὁ πατήρ σου, Τρόμης[530], ἐδούλευε[531] παρ' Ἐλπίᾳ τῷ πρὸς τῷ Θησείῳ διδάσκοντι γράμματα[532], χοίνικας[533] παχείας ἔχων καὶ ξύλον[534], ἢ ὡς ἡ μήτηρ[535] σου τοῖς μεθημερινοῖς γάμοις ἐν τῷ κλισίῳ[536] τῷ πρὸς τῷ Καλαμίτῃ Ἥρωΐ[537] χρωμένη, τὸν καλὸν ἀνδριάντα[538] καὶ τριταγωνιστὴν[539] ἄκρον ἐξέθρεψέ σε; ἀλλὰ πάντες ἴσασι ταῦτα, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. Ἀλλ' ὡς ὁ τριηραύλης[540] Φορμίων, ὁ Δίωνος τοῦ Φρεαρρίου δοῦλος, ἀνέστησεν[541] αὐτὴν ἀπὸ ταύτης τῆς καλῆς[542] ἐργασίας Ἀλλὰ, νὴ τὸν Δία καὶ τοὺς θεοὺς, ὀκνῶ, μὴ, περὶ σοῦ τὰ προσήκοντα λέγων, αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ δόξω προῃρῆσθαι λόγους. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω· ἀπ' αὐτῶν δὲ, ὧν αὐτὸς[543] βεβίωκεν, ἄρξομαι. οὐδὲ γὰρ, ὧν ἔτυχεν[544] ἦν, ἀλλ' οἷς ὁ δῆμος καταρᾶται. ὀψὲ γάρ ποτε —, ὀψὲ[545] λέγω; χθὲς μὲν οὖν καὶ πρῴην[546] ἅμ' Ἀθηναῖος καὶ ῥήτωρ γέγονε, καὶ δύο συλλαβὰς προσθεὶς, τὸν μὲν πατέρα ἀντὶ Τρόμητος ἐποίησεν Ἀτρόμητον, τὴν δὲ μητέρα σεμνῶς πάνυ Γλαυκοθέαν[547], ἣν Ἔμπουσαν ἅπαντες ἴσασι καλουμένην, ἐκ τοῦ πάντα ποιεῖν καὶ πάσχειν δηλονότι ταύτης τῆς ἐπωνυμίας τυχοῦσαν πό-

---

525) Τί κοινόν; 526) Περὶ αὐτοῦ. 527) (ἐνν.) Αὐτήν. 528) Τὸ ποιεῖν τοὺς ἀκούοντας ἀλγεῖν (πλήκτειν, ἄχθεσθαι) περίεστι τοῖς ἀπολειφθεῖσι κτλ. 529) Τίνος. 530) Μετονομασθεὶς ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ἀτρόμητος, ἴδε κατωτέρω. 531) Ὑπηρέτει ὡς δοῦλος (σκλάβος, ἀργυρώνητος). 532) Τὰ κοινά, τὰ κοινῶς Κολυβογράμματα. Τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα μετήρχετο καὶ αὐτὸς ὁ Ἀτρόμητος ἔπειτα, « διδάσκων γράμματα, πρὸς τῷ τοῦ Ἥρωος τοῦ Ἰατροῦ », καθὼς λέγει ὁ Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. Περίεργον δὲ ὅτι καὶ ὁ Αἰσχίνης τέλος πάντων, φυγὼν εἰς Ῥόδον, διδασκαλεῖον ἐκεῖ συνέστησεν. 533) Ἴδε τὸ Λεξ. 534) Στρογγύλον, τρυπημένον εἰς τὴν μέσην, καὶ ἐμβαλλόμενον εἰς τὸν λαιμὸν τῶν ἀχρείων δούλων, πρὸς τιμωρίαν· κοιν. Φούρκα. 535) Ἡ μήτηρ τοῦ Αἰσχίνου ὠνομάζετο Γλαυκὶς ἢ Γλαυκοθέα, « ἥν φασι (λέγει ὁ Ἀπολλώνιος,) τὴν πρώτην ἡλικίαν ἡταιρηκέναι », κ̓ τοῦτο ὑπαινίττεται κ̓ ὁ Δημοσθ. διὰ τῶν μεθημερινῶν γάμων. 536) Ἴδε τὸ Λεξ. 537) Ἐν ἄλλαις Ἥρῳ. Περὶ δὲ τοῦ Καλαμίτου τούτου ἥρωος, τοῦ ὁποίου ἄγαλμα πιθανῶς ἢ ἠρίον ἵδρυτο ἐκεῖ, τίποτε ἄλλο δὲν ἀναφέρουν οἱ συγγραφεῖς. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἔχομεν τῷ ὄντι τοῦ Καλαμιώτου τὴν βρύσιν· ἀλλὰ τί κοινόν, 538) Εἰρωνικῶς· διότι ὁ Αἰσχίνης ἦτον, φαίνεται, ἀσχημοκαμωμένος. 539) Ἴδε τὸ Λεξ. καὶ τὴν σημ. 31. 540) Αὐλῶν εἰς τὰς τριήρεις, πρὸς ῥύθμισιν τῆς εἰρεσίας. 541) Τὴν προσέλαβεν ὡς παλλακὴν εἰς τὸν οἶκόν του, ἀναστήσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κλισίου. 542) Εἰρωνικῶς. 543) Κατ' ἐφελκ. ἀντὶ Ἃ. 544) Εἷς τῶν τυχόντων, ἀσήμαντος, κατ' εἰρωνείαν καὶ σχῆμα τὸ λεγόμενον Παρὰ προσδοκίαν. 545) Διὰ τοῦ κήρυκος, τοῖς προδόταις δηλ. καὶ τοῖς τὸν δῆμον φεναχίζουσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς νόθοις καὶ παρεγγράπτοις· καὶ τοῦτο αἰτιολογεῖ ὁ ἐπιφερόμενος Γάρ. Ἴδε Δείναρχον κατὰ Ἀρισ..., ...ίτονος, καὶ Δημοσθ. περὶ Παραπρεσβ. « Ταῦθ' ὑπὲρ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθ., καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν ὁ κήρυξ εὔχεται, νόμῳ προστεταγμένα· καὶ ὅταν ἡ βουλὴ κάθηται, παρ' ἐκείνῃ πάλιν... Ὁ δὲ ὑπογραμματεύων τῇ βουλῇ, αὐτὸς ἐξηγεῖται τὸν νόμον τοῦτον τῷ κήρυκι ». 545) « Δεῖ λαβεῖν (λέγει ὁ Οὐλπ.) τὸ μὲν πρῶτον Ὀψέ, ὥσπερ διηγουμένως· τὸ δὲ δεύτερον, ὡς κατ' ἐρώτησιν ». 546) = Προχθές. 547) Ἀντὶ Γλαυκίδος· διότι τὸ Ἔμπουσα ἦτον, φαίνεται, ἐπίθετον. Τὸ δὲ Γλαυκὶς ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἀχαρνέως, τοῦ πάππου της. Ἴδε Αἰσχ. περὶ Παραπρεσβ. §. κς'.

θεν γὰρ ἄλλοθεν; Ἀλλ' ὅμως οὕτως ἀχάριστος εἶ καὶ πονηρὸς φύσει, ὥστ', ἐλεύθερος ἐκ δούλου, καὶ πλούσιος ἐκ πτωχοῦ διὰ τουτουσί[548] γεγονὼς, οὐχ ὅπως χάριν αὐτοῖς ἔχεις, ἀλλὰ καὶ μισθώσας σαυτὸν κατὰ τουτωνὶ πολιτεύῃ.

Καὶ περὶ ὧν μὲν ἐστί τις ἀμφισβήτησις, ὡς ἄρα ὑπὲρ τῆς πόλεως εἴρηκεν, ἐάσω· ἃ δ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν καθαρῶς ἀπεδείχθη πράττων, ταῦτα ἀναμνήσω. Τίς γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδε τὸν ἀποψηφισθέντα Ἀντιφῶντα[549], ὃς, ἐπαγγειλάμενος Φιλίππῳ τὰ νεώρια ἐμπρήσειν τὰ ὑμέτερα, εἰς τὴν πόλιν ἦλθεν· ὄν, λαβόντος ἐμοῦ κεκρυμμένον ἐν Πειραιεῖ, καὶ καταστήσαντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, βοῶν ὁ βάσκανος οὗτος καὶ κεκραγὼς, ὡς ἐν δημοκρατίᾳ δεινὰ ποιῶ, τοὺς ἠτυχηκότας τῶν πολιτῶν ὑβρίζων, καὶ ἐπ' οἰκίας βαδίζων ἄνευ ψηφίσματος, ἀφεθῆναι ἐποίησε; καὶ εἰ μὴ ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου, τὸ πρᾶγμα αἰσθομένη, καὶ τὴν ὑμετέραν ἄγνοιαν ἐν οὐ δέοντι συμβεβηκυῖαν ἰδοῦσα, ἐπεζήτησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ συλλαβοῦσα ἐπανήγαγεν ὡς ὑμᾶς, ἐξήρπαστ' ἂν ὁ τοιοῦτος, καὶ τὸ δίκην δοῦναι διαδὺς ἐξεπέμπετ' ἂν ὑπὸ τοῦ σεμνολόγου τουτουΐ. νῦν δ' ὑμεῖς στρεβλώσαντες αὐτὸν ἀπεκτείνατε, ὡς ἔδει γε καὶ τοῦτον. Τοιγαροῦν εἰδυῖα ταῦτα ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου τὰ τούτῳ τότε πεπραγμένα, χειροτονησάντων αὐτὸν ὑμῶν σύνδικον[550] ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δήλῳ, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας, ἀφ' ἧσπερ πολλὰ πρόεσθε τῶν κοινῶν, ὡς προείλεσθε κἀκείνην καὶ κυρίαν, τοῦ πράγματος ἐποιήσατε[551], τοῦτον μὲν εὐθὺς ἀπήλασεν ὡς προδότην, Ὑπερίδῃ δὲ λέγειν προσέταξε. καὶ ταῦτα ἀπὸ τοῦ βωμοῦ φέρουσα τὴν ψῆφον[552] ἔπραξε, καὶ οὐδεμία ψῆφος ἠνέχθη τῷ μιαρῷ τούτῳ. Καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

« Μαρτυροῦσι Δημοσθένει ὑπὲρ ἁπάντων[553] οἵδε, Καλλίας Σουνιεὺς, Ζήνων » Φλυεὺς, Κλέων Φαληρεὺς, Δημόνικος Μαραθώνιος, ὅτι, τοῦ δήμου ποτὲ χει» ροτονήσαντος Αἰσχίνην σύνδικον ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δήλῳ εἰς τοὺς Ἀμ» φικτύονας, συνεδρεύσαντες ἡμεῖς ἐκρίναμεν Ὑπερίδην ἄξιον εἶναι μᾶλλον » ὑπὲρ τῆς πόλεως λέγειν, καὶ ἀπεστάλη Ὑπερίδης. »

Οὐκοῦν, ὅτε, τούτου μέλλοντος λέγειν, ἀπήλασεν ἡ βουλὴ καὶ προσέταξεν ἑτέρῳ, τότε καὶ προδότην εἶναι καὶ κακόνουν ὑμῖν ἀπέφηνεν. Ἓν μὲν τοίνυν τοῦτο τοιοῦτο πολίτευμα τοῦ νεανίου τούτου, ὅμοιόν γε (οὐ γάρ;)[554] οἷς[555] ἐμοῦ κατηγορεῖ· ἕτερον δὲ ἀναμιμνήσκεσθε. Ὅτε γὰρ Πύθωνα Φίλιππος ἔπεμψε τὸν Βυζάντιον, καὶ παρὰ τῶν αὑτοῦ συμμάχων πάντων συνέπεμψε πρέσβεις, ὡς ἐν αἰσχύνῃ ποιήσων[556] τὴν πόλιν, καὶ δείξων ἀδικοῦσαν, τότε

---

548) Τοὺς πολίτας, τοὺς παρισταμένους. 549) Ἀποβληθέντα παρ' ὑμῶν ὡς παρέγγραπτον, ἐν τῇ γενομένῃ διαψηφίσει τῶν γνησίων πολιτῶν καὶ τῶν μὴ τοιούτων.
550) Τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖον συνηθροίζετο ὄχι μόνον εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἀλλὰ κ' εἰς τὴν Δῆλον ἐνίοτε. Ἴσως ὁ αὐτὸς καὶ Σύνεδρος, ἴδε κατωτέρω. 551) Εἰς αὐτὴν (τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλὴν) ἀνεθέσατε τὸ κῦρος τῆς πράξεως ταύτης. 552) Ἐνόρκως ψηφοφοροῦσα. 553) Τῶν ἄλλων βουλευτῶν. 554) Εἰρωνικῶς.
555) Κατ' ἑλξ. ἀντὶ Ἅ. 556) = Καταισχυνῶν.

ἐγὼ μὲν τῷ Πύθωνι θρασυνομένῳ καὶ πολλῷ ῥέοντι[557] καθ' ὑμῶν οὐκ εἶξα οὐδ' ὑπεχώρησα, ἀλλ' ἀναστὰς ἀντεῖπον, καὶ τὰ τῆς πόλεως δίκαια οὐχὶ προὔδωκα, ἀλλ' ἀδικοῦντα Φίλιππον ἐξήλεγξα φανερῶς οὕτως, ὥστε τοὺς ἐκείνου συμμάχους αὐτοὺς ἀνισταμένους ὁμολογεῖν· οὗτος δὲ συνηγωνίζετο, καὶ τἀναντία ἐμαρτύρει τῇ πατρίδι, καὶ ταῦτα ψευδῆ. Καὶ οὐκ ἀπέχρη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πάλιν μετὰ ταῦθ' ὕστερον Ἀναξίνῳ τῷ κατασκόπῳ συνιὼν εἰς τὴν Θράσωνος οἰκίαν ἐλήφθη. Καίτοι ὅστις τῷ ὑπὸ τῶν πολεμίων πεμφθέντι μόνος μόνῳ συνῄει καὶ ἐκοινολογεῖτο, οὗτος αὐτὸς ὑπῆρχε τῇ φύσει κατάσκοπος καὶ πολέμιος τῇ πατρίδι. Καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

« Μελέδημος[558] Κλέωνος, Ὑπερίδης Καλλαίσχρου, Νικόμαχος Διοφάντου μαρτυροῦσι Δημοσθένει, καὶ ἐπωμόσαντο ἐπὶ τῶν στρατηγῶν, εἰδέναι Αἰσχίνην Ἀτρομήτου Κοθωκίδην συνερχόμενον νυκτὸς εἰς τὴν Θράσωνος οἰκίαν καὶ κοινολογούμενον Ἀναξίνῳ, ὃς ἐκρίθη εἶναι κατάσκοπος παρὰ Φιλίππου. Αὗται ἀπεδόθησαν αἱ μαρτυρίαι ἐπὶ Νικίου[559], Ἑκατομβαιῶνος τρίτῃ ἱσταμένου ».

Μυρία τοίνυν ἕτερ' εἰπεῖν ἔχων περὶ αὐτοῦ, παραλείπω. καὶ γὰρ οὕτω πως ἔχει[560] πολλὰ ἂν ἐγὼ νῦν ἔτι τούτων ἔχοιμι δεῖξαι, ὧν οὗτος κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τοῖς μὲν ἐχθροῖς ὑπηρετῶν, ἐμοὶ δ' ἐπηρεάζων εὑρέθη· ἀλλ' οὐ τίθεται[561] ταῦτα παρ' ὑμῖν εἰς ἀκριβῆ μνήμην[561], οὐδ' ἣν προσῆκεν ὀργὴν[561], ἀλλὰ δεδώκατε ἔθει τινὶ φαύλῳ πολλὴν ἐξουσίαν τῷ βουλομένῳ τὸν λέγοντά τι τῶν ὑμῖν συμφερόντων ὑποσκελίζειν καὶ συκοφαντεῖν, τῆς ἐπὶ ταῖς λοιδορίαις ἡδονῆς καὶ χάριτος τὸ τῆς πόλεως συμφέρον ἀντικαταλλαττόμενοι. Διόπερ ῥᾷόν ἐστι καὶ ἀσφαλέστερον ἀεὶ τοῖς ἐχθροῖς ὑπηρετοῦντα μισθαρνεῖν, ἢ τὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἑλόμενον τάξιν πολιτεύεσθαι.

Καὶ τὸ μὲν δὴ πρὸ τοῦ πολεμεῖν φανερῶς συναγωνίζεσθαι Φιλίππῳ δεινὸν μέν, ὦ γῆ καὶ θεοί! (πῶς γὰρ οὔ; κατὰ τῆς πατρίδος) δότε δέ, εἰ βούλεσθε, δότε[562] αὐτῷ τοῦτο. ἀλλ' ἐπειδὴ φανερῶς ἤδη τὰ πλοῖα ἐσεσύλητο[563], Χερρόνησος ἐπορθεῖτο, ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἐπορεύετ' ἄνθρωπος[564], οὐκέτ' ἐν ἀμφισβητησίμῳ τὰ πράγματα ἦν, ἀλλ' ἐνειστήκει πόλεμος, ὅ,τι μὲν πώποτ' ἔπραξεν ὑπὲρ ὑμῶν ὁ βάσκανος οὑτοσὶ ἰαμβειοφάγος[565], οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι, οὐδ' ἔστιν οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττον ψήφισμα οὐδὲν Αἰσχίνῃ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῇ πόλει· εἰ δέ φησι[566], νῦν δειξάτω ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι[567]. ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδέν. καίτοι δυοῖν αὐτὸν ἀνάγκη θάτερον, ἢ, μηδὲν τοῖς πραττομένοις ὑπ' ἐμοῦ τότ' ἔχοντ' ἐγκαλεῖν, μὴ γράφειν παρὰ ταῦθ'[568] ἕτερα, ἢ

---

557) Σφοδρῶς καταφερομένῳ χειμάρρῳ δίκην. 558) Ἐν ἄλλοις Τελέδημος. 559) Ἄρχοντος. 560) Τὸ πρᾶγμα. 561) Σημειωτέα ἡ φράσις: Τίθεσθαί τι παρά τινι εἰς μνήμην, εἰς ὀργήν, = Μεμνῆσθαί τι καὶ ὀργίζεσθαι δι' αὐτό. 562) Ἄφετε.

563) Τὰ ἡμέτερα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. 564) Ὁ Φίλιππος. 565) Ὀρθότ. Ἰαμβοφάγος· ἢ διότι, ἀπαγγέλλων ὡς ὑποκριτὴς εἰς τὸ θέατρον τὰ ἰαμβεῖα τῶν τραγικῶν, τὰ κατέτρωγε, τὰ διέστρεφεν ἐξ ἀμαθείας· ἢ διότι εἶχε πάντοτε εἰς τὸ στόμα του (ἀνεμάσσα) ἰάμβους, εἴτε στίχους ποιητοῦ, εἴτε λοιδορίας. 566) (ἐνν.) Εἶναι αὐτῷ ψήφισμα. 567) Ἐν ᾧ ῥέει ἐκ τῆς κλεψύδρας τὸ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀπολογίαν προσδιορισθὲν ὕδωρ. 568) Τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα.

τὸ τῶν ἐχθρῶν συμφέρον ζητοῦντα, μὴ φέρειν εἰς μέσον τὰ τούτων ἄμεινον. Ἆρ' οὖν οὐδὲ ἔλεγεν, ὥσπερ οὐδὲ ἔγραφεν, ἡνίκα ἐργάσασθαί τι δέοι κακὸν ὑμᾶς οὐ μὲν οὖν[569]; ἦν εἰπεῖν ἑτέρῳ.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα καὶ[570] φέρειν ἠδύναθ', ὡς ἔοικεν, ἡ πόλις, ἃ ποιῶν οὗτος ἐλάνθανεν· ἓν δ' ἐπεξειργάσατο[571], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ὃ πᾶσι τοῖς προτέροις ἐπέθηκε τέλος, περὶ οὗ τοὺς πολλοὺς ἀνάλωσε λόγους, τὰ τῶν Ἀμφισσέων τῶν[572] Λοκρῶν διεξιὼν δόγματα, ὡς διαστρέψων τἀληθές. Τὸ δ' οὐ τοιοῦτόν ἐστι[573]· πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. οὐδέποτ' ἐκνίψῃ[574] σὺ τἀκεῖ[575] πεπραγμένα σαυτῷ· οὐχ οὕτω πολλὰ ἐρεῖς. Καλῶ[576] δ' ἐναντίον ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς θεοὺς ἅπαντας καὶ πάσας², ὅσοι τὴν χώραν ἔχουσι τὴν Ἀττικήν, καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον[577], ὃς πατρῷός ἐστι τῇ πόλει[578], καὶ ἐπεύχομαι πᾶσι τούτοις, εἰ μὲν ἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς εἴποιμι καὶ εἶπον τότ' εὐθὺς ἐν τῷ δήμῳ, ὅτε πρῶτον εἶδον τουτονὶ τὸν μιαρὸν τούτου τοῦ πράγματος[579] ἁπτόμενον (ἔγνων[580] γάρ, εὐθέως ἔγνων), εὐτυχίαν μοι δοῦναι καὶ σωτηρίαν· εἰ δὲ πρὸς ἔχθραν ἢ φιλονεικίας ἰδίας ἕνεκ' αἰτίαν ἐπάγω τούτῳ ψευδῆ, πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀνόνητόν με ποιῆσαι. Τί οὖν ταῦτ' ἐπήραμαι καὶ διετεινάμην οὑτωσὶ σφοδρῶς; ὅτι, καὶ γράμματ' ἔχων ἐν τῷ δημοσίῳ[581] κείμενα, ἐξ ὧν ταῦτ' ἐπιδείξω σαφῶς, καὶ ὑμᾶς εἰδὼς τὰ πεπραγμένα μνημονεύοντας, ἐκεῖνο φοβοῦμαι, μὴ τῶν εἰργασμένων αὐτῷ κακῶν οὗτος ἐλάττων[582] ὑποληφθῇ· ὅπερ πρότερον συνέβη, ὅτε τοὺς ταλαιπώρους Φωκέας ἐποίησεν ἀπολέσθαι, τὰ ψευδῆ δεῦρ' ἀπαγγείλας.

Τὸν γὰρ[583] ἐν Ἀμφίσσῃ πόλεμον, δι' ὃν εἰς Ἐλάτειαν[584] ἦλθε Φίλιππος, καὶ δι' ὃν ᾑρέθη τῶν Ἀμφικτυόνων ἡγεμών, ὃς καὶ ἅπαντ' ἀνέτρεψε τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα, οὗτός ἐστιν ὁ συγκατασκευάσας, καὶ πάντων εἷς ἀνὴρ τῶν μεγίστων αἴτιος κακῶν γεγενημένος. καὶ τότ' εὐθὺς ἐμοῦ διαμαρτυρομένου καὶ βοῶντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· «Πόλεμον εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσάγεις, Αἰσχίνη, πόλεμον Ἀμφικτυονικόν,» οἱ μὲν ἐκ παρακλήσεως[585] συγκαθήμενοι οὐκ εἴων με λέγειν, οἱ δ' ἐθαύμαζον, καὶ κενὴν αἰτίαν διὰ τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐπάγειν με ὑπελάμβανον αὐτῷ. Ἥτις[586] δ' ἡ φύσις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, γέγονε τούτων τῶν πραγμάτων, καὶ τίνος ἕνεκα ταῦτα συνεσκευάσθη, καὶ πῶς ἐπράχθη, νῦν ἀκούσατε, ἐπειδὴ τότε ἐκωλύθητε. καὶ γὰρ εὖ[587] πρᾶγμα συντεθὲν ὄψεσθε, καὶ μεγάλα ὠφελήσεσθε πρὸς ἱστορίαν[588] τῶν κοινῶν, καὶ ὅση δεινότης ἦν ἐν τῷ Φιλίππῳ, θεάσεσθε.

---

569) Ἐκ τοῦ ἐναντίου· τότε οὔτε ἄφινεν ἄλλον νὰ ὁμιλήσῃ. 570) Ὁ Καὶ περιττεύει κατ' ἔμφασιν, ἢ προσαπαιτεῖ κ' ἕτερον ῥῆμα, Πάσχειν φέρ' εἰπεῖν ἤ τι τοιοῦτο. 571) Ἐπὶ τοῖς προεξειργασμένοις. 572) Ἐν ἄλλοις Καὶ ἀντὶ τοῦ Τῶν. 573) (ἐνν.) Ὥςε καὶ διαςραφῆναι. 574) Ἀποπλυνεῖς, ἀθῷον σεαυτὸν ἀποδείξεις. 575) Ἐν τῷ τῶν Ἀμφικτ. συνεδρίῳ. 576) Ἐπικαλοῦμαι. 577) Ἐπειδὴ περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ ὁ λόγος. 578) «Πατρῷος δὲ ὁ Ἀπόλλων Ἀθηναίοις, διότι Ἐρεχθέως θυγατέρα ἔγημε Κρέουσαν, ἐξ ἧς γίνεται ὁ Ἴων,» Σχολ. Ἀριςοφ. Νεφ. 1470. 579) Τῆς Πυλαγορίας, ἢ πιθανώτερον τοῦ συγκροῦσαι τοὺς Λοκροὺς τοῖς Ἀμφικτύοσιν ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου. 580) Παρατηρητέον πόσην δύναμιν προσθέτουσιν εἰς τὸν λόγον αἱ ἐπαναδιπλώσεις. 581) (ἐνν.) Οἴκῳ, τῷ Μητρώῳ. 582) Ἀνικανώτερος ἢ ὥστε τηλικαῦτα κακουργῆσαι. 583) Παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὅτι ἡ φράσις αὕτη ἀποτελεῖ στίχον ἑξάμετρον. 584) Πόλις ἰσχυρὰ τῆς Φωκίδος. 585) Τοῦ Αἰσχίνου.
586) = Τίς. 587) Ἐπιτηδείως. 588) Γνῶσιν, κατανόησιν.

Οὐκ ἦν τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου πέρας οὐδ' ἀπαλλαγὴ Φιλίππῳ, εἰ μὴ Θηβαίους καὶ Θετταλοὺς ἐχθροὺς ποιήσειε τῇ πόλει· ἀλλὰ, καίπερ ἀθλίως καὶ κακῶς τῶν στρατηγῶν τῶν ὑμετέρων πολεμούντων αὐτῷ, ὅμως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πολέμου καὶ τῶν λῃστῶν μυρία ἔπασχε κακά. οὔτε γὰρ ἐξήγετο τῶν ἐκ τῆς χώρας γιγνομένων οὐδὲν, οὔτ' εἰσήγετο, ὧν ἐδεῖτ' αὐτῷ[589]. ἦν δὲ οὔτ' ἐν τῇ θαλάττῃ τότε κρείττων ὑμῶν, οὔτ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθεῖν δυνατὸς, μήτε Θετταλῶν ἀκολουθούντων, μήτε Θηβαίων διϊέντων[590]. συνέβαινε δὲ αὐτῷ, τῷ πολέμῳ κρατοῦντι[591] τοὺς ὁποιουσδήποθ' ὑμεῖς ἐξεπέμπετε στρατηγοὺς, (ἐῶ γὰρ τοῦτό γε), αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ τόπου καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἑκατέροις[592] κακοπαθεῖν. εἰ μὲν οὖν τῆς ἰδίας[593] ἕνεκεν ἔχθρας ἢ τοὺς Θετταλοὺς ἢ τοὺς Θηβαίους συμπείθοι βαδίζειν ἐφ' ὑμᾶς, οὐδέν' ἂν ἡγεῖτο προσέξειν αὐτῷ τὸν νοῦν· ἂν δὲ, τὰς ἐκείνων κοινὰς προφάσεις λαβὼν, ἡγεμὼν αἱρεθῇ, ῥᾷον ἤλπιζε τὰ μὲν παρακρούσεσθαι, τὰ δὲ πείσειν. τί οὖν; ἐπιχειρεῖ (θεάσασθε, ὡς εὖ[593]) πόλεμον ποιῆσαι τοῖς Ἀμφικτύοσι, καὶ περὶ τὴν Πυλαίαν[594] ταραχήν· εἰς γὰρ ταῦτ' εὐθὺς αὐτοὺς ὑπελάμβανεν[595] αὐτοῦ δεήσεσθαι. Εἰ μὲν τοίνυν τοῦτον[596] ἢ τῶν παρ' ἑαυτοῦ πεμπομένων Ἱερομνημόνων, ἢ τῶν ἐκείνου συμμάχων εἰσηγοῖτό τις, ὑπόψεσθαι τὸ πρᾶγμα ἐνόμιζε καὶ τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς Θετταλοὺς, καὶ πάντας φυλάξεσθαι· ἂν δ' Ἀθηναῖος ᾖ, καὶ παρ' ὑμῶν τῶν ὑπεναντίων[597], ὁ τοῦτο ποιῶν, εὐπόρως λήσειν· ὅπερ συνέβη. Πῶς οὖν ταῦτ' ἐποίησε; μισθοῦται τουτονί. Οὐδενὸς δὲ προειδότος, οἶμαι, τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ φυλάττοντος, ὥσπερ εἴωθε τὰ τοιαῦτα παρ' ὑμῖν γίγνεσθαι, προβληθεὶς Πυλαγόρας οὗτος, καὶ τριῶν ἢ τεττάρων χειροτονησάντων αὐτὸν, ἀνεῤῥήθη[598]. Ὡς δὲ, τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα λαβὼν, ἀφίκετο εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας, πάντα τἄλλ' ἀφεὶς καὶ παριδὼν, ἐπέραινεν ἐφ' οἷς[599] ἐμισθώθη· καὶ λόγους εὐπροσώπους καὶ μύθους, ὅθεν ἡ Κιῤῥαία χώρα[600] καθιερώθη, συνθεὶς[601] καὶ διεξελθὼν, ἀνθρώπους ἀπείρους λόγων καὶ τὸ μέλλον οὐ προορωμένους, τοὺς Ἱερομνήμονας, πείθει ψηφίσασθαι περιελθεῖν[602] τὴν χώραν, ἣν οἱ μὲν Ἀμφισσεῖς, σφῶν αὐτῶν οὖσαν, γεωργεῖν ἔφασαν, οὗτος δὲ τῆς ἱερᾶς χώρας ᾐτιᾶτο εἶναι, οὐδεμίαν δίκην[603] τῶν Λοκρῶν ἐπαγόντων ἡμῖν, οὐδ' ἃ νῦν προφασίζεται οὗτος, λέγων οὐκ ἀληθῆ. γνώσεσθε δ' ἐκεῖθεν· οὐκ ἐνῆν ἄνευ τοῦ προσκαλέσασθαι[604] δήπου τοῖς Λοκροῖς δίκην κατὰ τῆς πόλεως συντελέσασθαι. τίς οὖν ἐκλήτευσεν ἡμᾶς; ἐπὶ ποίας ἀρχῆς; εἰπὲ τὸν εἰδότα, δεῖξον· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις, ἀλλὰ κενῇ προφάσει ταύτῃ κατεχρῶ καὶ ψευδεῖ.

Περιϊόντων τοίνυν τὴν χώραν τῶν Ἀμφικτυόνων κατὰ τὴν ὑφήγησιν τὴν τούτου, προσπεσόντες οἱ Λοκροὶ, μικροῦ μὲν ἅπαντας κατηκόντισαν, τινὰς

589) Ἡ δοτικὴ εἰς τὸ Ἐξήγετο καὶ Εἰσήγετο. 590) Διελθεῖν αὐτὸν διὰ τῆς Βοιωτίας ἀφιέντων. 591) Ἐν ᾧ, ἢ Μ' ὅλον ὅτι. 592) Τοῖς τόποις, ἢ Ὑμῖν τε κἀκείνῳ. 593) Τῆς ἑαυτοῦ πρὸς ἡμᾶς. 594) Τὴν ἐν Θερμοπύλαις σύνοδον τῶν Ἀμφικτ. 595) Τοὺς Ἀμφικτ. 596) Τὸν πόλεμον. 597) Αὐτῷ. 598) Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. § λϐ'. 599) Ἐκεῖνα, ἐφ' οἷς. 600) Ἡ περὶ τὴν Κίῤῥαν πεδιάς. 601) Πλάσας. Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. §. λ', κ. ε. 602) Πρὸς ὁροθεσίαν. 603) Περὶ τούτου. Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. λϐ'. 604) Ἐν ἄλλοις, ὀρθότερον ἴσως Προκαλέσασθαι.

δὲ καὶ συνήρπασαν τῶν Ἱερομνημόνων. Ὡς δ' ἅπαξ ἐκ τούτων ἐγκλήματα καὶ πόλεμος πρὸς τοὺς Ἀμφισσεῖς ἐταράχθη, τὸ μὲν πρῶτον ὁ Κόττυφος[405] αὐτῶν[405*] τῶν Ἀμφικτυόνων ἤγαγε στρατιάν· ὡς δ' οἱ μὲν οὐκ ἦλθον, οἱ δ' ἐλθόντες οὐδὲν ἐποίουν, εἰς τὴν ἐπιοῦσαν πυλαίαν ἐπὶ τὸν Φίλιππον εὐθὺς ἡγεμόνα ἦγον[406] οἱ κατεσκευασμένοι[407] καὶ πάλαι πονηροὶ τῶν Θετταλῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι· καὶ προφάσεις εὐλόγους εἰλήφεσαν. ἢ γὰρ αὐτοὺς[408] εἰσφέρειν καὶ ξένους[409] τρέφειν ἔφασαν δεῖν, καὶ ζημιοῦν τοὺς μὴ ταῦτα[410] ποιοῦντας, ἢ ἐκεῖνον αἱρεῖσθαι. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ᾑρέθη γὰρ ἐκ τούτων[411] ἡγεμών, καὶ μετὰ ταῦτ' εὐθὺς ὁ Φίλιππος, δύναμιν συλλέξας καὶ παρελθὼν ὡς ἐπὶ τὴν Κιῤῥαίαν, ἐῤῥῶσθαι φράσας πολλὰ[412] καὶ Κιῤῥαίοις καὶ Λοκροῖς, τὴν Ἐλάτειαν καταλαμβάνει. Εἰ μὲν οὖν μὴ μετέγνωσαν εὐθύς, ὡς τοῦτ' εἶδον, οἱ Θηβαῖοι καὶ μεθ' ἡμῶν ἐγένοντο, ὥσπερ χειμάῤῥους ἂν ἅπαν τοῦτο τὸ πρᾶγμα[413] εἰς τὴν πόλιν εἰσέπεσε· νῦν δὲ τότε γ' ἐξαίφνης[414] ἐπέσχον αὐτὸν ἐκεῖνοι, μάλιστα μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θεῶν τινος εὐνοίᾳ πρὸς ὑμᾶς, εἶτα μέντοι καί, ὅσον καθ' ἕνα ἄνδρα[415], καὶ δι' ἐμέ. Δὸς δέ μοι τὰ δόγματα ταῦτα καὶ τοὺς χρόνους, ἐν οἷς ἕκαστα πέπρακται, ἵν' εἰδῆτε, ἡλίκα πράγματα ἡ μιαρὰ κεφαλὴ ταράξασα αὕτη δίκην οὐκ ἔδωκε. Λέγε μοι τὰ δόγματα.

ΔΟΓΜΑ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΩΝ.

« Ἐπὶ ἱερέως Κλειναγόρου, ἐαρινῆς πυλαίας[416], ἔδοξε τοῖς πυλαγόροις καὶ » τοῖς συνέδροις[420] τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἀμφικτυόνων· Ἐ» πειδὴ Ἀμφισσεῖς ἐπιβαίνουσιν ἐπὶ τὴν ἱερὰν χώραν, καὶ σπείρουσι, καὶ » βοσκήμασι κατανέμουσιν, ἐπελθεῖν[417] τοὺς πυλαγόρας καὶ τοὺς συνέδρους, » καὶ στήλαις διαλαβεῖν τοὺς ὅρους, καὶ ἀπειπεῖν τοῖς Ἀμφισσεῦσι τοῦ λοι» ποῦ μὴ ἐπιβαίνειν ».

ΕΤΕΡΟΝ ΔΟΓΜΑ.

« Ἐπὶ ἱερέως Κλειναγόρου, ἐαρινῆς πυλαίας, ἔδοξε τοῖς πυλαγόροις καὶ τοῖς » συνέδροις τῶν Ἀμφικτυόνων· Ἐπειδὴ οἱ ἐξ Ἀμφίσσης τὴν ἱερὰν χώραν » κατανειμάμενοι γεωργοῦσι, καὶ βοσκήματα νέμουσι, καί, κωλυόμενοι τοῦτο » ποιεῖν, ἐν τοῖς ὅπλοις παραγενόμενοι, τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον » κεκωλύκασι μετὰ βίας, τινὰς δὲ καὶ τετραυματίκασι, καὶ τὸν στρατηγὸν τὸν » ᾑρημένον τῶν Ἀμφικτυόνων Κόττυφον, τὸν Ἀρκάδα, πρεσβεῦσαι[418] πρὸς » Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, καὶ ἀξιοῦν ἵνα βοηθήσῃ τῷ τε Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς

---

405) Φαρσάλιος ἡ Ἀρκάς, Ἱερομνήμων τῶν Θεσσαλῶν, καὶ πάντα πράττων ἐν τοῖς Ἀμφικτύοσιν ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου. 405*) Ὄχι τοῦ Φιλίππου δηλ. ἀλλὰ τῶν Ἀμφικτυονικῶν πόλεων· τὸ δὲ Ἤγαγεν ἀντὶ τοῦ Προσεκάλεσε. 406) Εἰς αὐτὸν ὡς πρὸς ἡγεμόνα ἀνῆγον (ἀνέθεσαν) τὰ πράγματα. 407) Προδιατεθειμένοι διὰ ῥᾳδιουργίας. 408) Αὐτοὺς ἑκάστους τοὺς Ἀμφικτύονας. 409) Ξενικὸν στράτευμα, μισθοφόρους. 410) Τὰ προειρημένα, τὸ εἰσφέρειν δηλ. καὶ τρέφειν. 411) Μετὰ ταῦτα, ἢ ἐξ αἰτίας τούτων (τῶν πραγμ.). 412) =Χαίρειν ἐάσας μακράν, κατ' ἀντίφρασιν ἀντὶ Φθείρεσθαι, Ἔῤῥειν. 413) Τὸ σκευώρημα, τὸ κακὸν τοῦ πολέμου ὅπερ οὗτοι ἔπραξαν (ἐῤῥᾳδιούργησαν). 414) Συνελθόντες αἴφνης εἰς ἑαυτούς. 415) (Καθ') Ὅσον ἐξήρτηται ἀπὸ ἕνα μόνον ἄνθρ. 416) (ἐνν.) Οὔσης. 417) Ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν χώραν. 418) Ἔδοξε πρεσβ.

» Ἀμφικτύοσιν, ὅπως[419] μὴ περιίδῃ ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν Ἀμφισσέων τὸν Θεὸν » πλημμελούμενον· καὶ διότι[419*] αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα αἱροῦνται οἱ » Ἕλληνες, οἱ μετέχοντες τοῦ συνεδρίου τῶν Ἀμφικτυόνων ».

Λέγε δὴ καὶ τοὺς χρόνους, ἐν οἷς ταῦτ' ἐγίγνετο· εἰσὶ γὰρ, καθ' οὓς ἐπυλαγόρησεν οὗτος. λέγε.

ΧΡΟΝΟΙ.

« Ἄρχων[375] Μνησιθείδης, μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δεκάτῃ ».

Δὸς δή μοι τὴν ἐπιστολὴν, ἣν, ὡς οὐχ ὑπήκουον οἱ Θηβαῖοι, πέμπει πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ συμμάχους ὁ Φίλιππος, ἵν' εἰδῆτε καὶ ἐκ ταύτης σαφῶς, ὅτι τὴν μὲν ἀληθῆ πρόφασιν τῶν πραγμάτων, τὸ ταῦτ' ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Θηβαίους καὶ ὑμᾶς πράττειν, ἀπεκρύπτετο· κοινὰ δὲ καὶ τοῖς Ἀμφικτύοσι δόξαντα ποιεῖν προσεποιεῖτο. ὁ δὲ τὰς ἀφορμὰς ταύτας καὶ τὰς προφάσεις παραδοὺς αὐτῷ οὗτος ἦν. Λέγε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

« Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Πελοποννησίων τῶν ἐν τῇ συμμαχίᾳ » τοῖς δημιουργοῖς[420] καὶ τοῖς συνέδροις καὶ τοῖς ἄλλοις[421] συμμάχοις πᾶ» σι χαίρειν. Ἐπειδὴ Λοκροὶ, οἱ καλούμενοι Ὀζόλαι[422], κατοικοῦντες ἐν » Ἀμφίσσῃ, πλημμελοῦσιν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐν Δελφοῖς, » καὶ τὴν ἱερὰν χώραν, ἐρχόμενοι μεθ' ὅπλων, λεηλατοῦσι, βούλομαι τῷ » Θεῷ μεθ' ὑμῶν βοηθεῖν, καὶ ἀμύνασθαι τοὺς παραβαίνοντάς τι τῶν ἐν » ἀνθρώποις εὐσεβῶν[423]. Ὥστε συναντᾶτε μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τὴν Φωκί» δα, ἔχοντες ἐπισιτισμὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα, τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς[424] » Λώου, ὡς ἡμεῖς[425] ἄγομεν, ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, Βοηδρομιῶνος, ὡς δὲ Κο» ρίνθιοι, Πανέμου· τοῖς δὲ[426] μὴ συναντήσασι πανδημεὶ χρησόμεθα, τοῖς » δὲ συμβούλοις ἡμῖν μὴ κειμένοις, ἐπιζημίοις[426]. Εὐτυχεῖτε. »

Ὁρᾶθ', ὅτι φεύγει μὲν τὰς ἰδίας προφάσεις, εἰς δὲ τὰς Ἀμφικτυονικὰς καταφεύγει; Τίς οὖν ὁ ταῦτα συμπαρασκευάσας αὐτῷ; τίς ὁ τὰς προφάσεις ταύτας ἐνδούς; τίς ὁ τῶν κακῶν τῶν γεγενημένων μάλιστα αἴτιος; οὐχ οὗτος; Μὴ τοίνυν λέγετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περιϊόντες, ὡς ὑφ' ἑνὸς τοιαῦτα πέπονθεν ἡ Ἑλλὰς ἀνθρώπου[427]· οὐχ ὑφ' ἑνὸς, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν καὶ πονηρῶν τῶν παρ' ἑκάστοις, ὦ γῆ καὶ θεοί, ὧν εἷς οὗτός ἐστιν, ὃν, εἰ μηδὲν εὐλαβηθέντα τἀληθὲς εἰπεῖν δέοι, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι ἔγωγε κοινὸν ἀλιτήριον[428] τῶν μετὰ ταῦτα ἀπολωλότων ἁπάντων εἰπεῖν ἀνθρώπων, τόπων, πόλεων. ὁ γὰρ τὸ σπέρμα παρασχὼν οὗτος τῶν φύντων αἴτιος· ὃν ὅπως ποτὲ οὐκ

---

419) Γράφειν τισὶν ἔδοξε Καί, ἀντὶ τοῦ Ὅπως. 419*) Καὶ εἰπεῖν (τοὺς πρέσβεις αὐτῷ) διότι, ἀντὶ τοῦ Ὅτι. 420) Τοῖς προεστῶσι, τοῖς ἄρχουσι. 421) Ἐκτὸς τῶν Πελοποννησίων.

422) Διότι ἦσαν καὶ ἄλλοι οἱ Ἐπιζεφύριοι, καὶ ἄλλοι οἱ Ἐπικνημίδιοι.

423) Τῶν ὅσα οἱ ἄνθρωποι σέβουσιν. 424) Ἐντὸς τοῦ ἐνεστ. μηνός.

425) Οἱ Μακεδόνες, οἱ ὁποῖοι ἄλλως ἐκάλουν τοὺς Ἀττικοὺς μῆνας. 426) Τὸ χωρίον εἶναι εἰς ὅλα τὰ χειρόγραφα ἐσφαλμένον. Ὁ Οὐόλφ. τὸ διώρθωσε ὅῆθεν: Τοῖς δὲ ἡμῖν συναντ. πανδ. χρησ. συμβούλοις· τοῖς δὲ μὴ προσθεμένοις, ἐπιζημίοις. Νομίζω ὅτι ἡ ἰδέα τοὐλάχιστον τοῦ ἐπιστέλλοντος ἦτον ἡ ἑξῆς; Κατὰ δὲ τῶν μὴ πανδημεὶ ἀπαντησόντων, χρησόμεθα, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν ἡμετέρων συμβούλων, τοῖς κειμένοις κατὰ τῶν τοιούτων ἐπιζημίοις (= Ἐπιτιμίοις). 427) Τοῦ Φιλίππου δηλαδή. 428) Κακὸν δαίμονα. ἴδε τὸ Λεξ.

εὐθὺς ἰδόντες ἀποστραφῆτε, θαυμάζω· πλὴν πολύ τι σκότος, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ παρ' ὑμῖν πρὸ τῆς ἀληθείας.

Συμβέβηκε τοίνυν μοι τῶν κατὰ τῆς πατρίδος τούτῳ πεπραγμένων ἐφαμένῳ, εἰς ἃ[429] τούτοις ἐναντιούμενος αὐτὸς πεπολίτευμαι ἀφῖχθαι· ἃ πολλῶν μὲν ἕνεκ' ἂν εἰκότως ἀκούσατέ[430] μου, μάλιστα δ', ὅτι αἰσχρόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ μὲν τὰ ἔργα τῶν ὑπὲρ ὑμῶν πόνων ὑπέμεινα, ὑμεῖς δὲ μηδὲ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνέξεσθε. Ὁρῶν γὰρ ἐγὼ Θηβαίους, σχεδὸν δὲ καὶ ὑμᾶς, ὑπὸ τῶν τὰ Φιλίππου πραττόντων καὶ διεφθαρμένων παρ' ἑκατέροις, ὃ μὲν ἦν ἀμφοτέροις φοβερὸν καὶ φυλακῆς πολλῆς δεόμενον, τὸ τὸν Φίλιππον ἐᾶν αὐξάνεσθαι παρορῶντας καὶ οὐδὲ καθ' ἓν[431] φυλαττομένους, εἰς ἔχθραν δὲ καὶ τὸ προσκρούειν ἀλλήλοις ἑτοίμως ἔχοντας, ὅπως τοῦτο μὴ γένηται παρατηρῶν διετέλουν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐμαυτοῦ γνώμης μόνον ταῦτα συμφέρειν ὑπολαμβάνων, ἀλλ' εἰδὼς Ἀριστοφῶντα[432] καὶ πάλιν Εὔβουλον[433] πάντα τὸν χρόνον[434] βουλομένους πρᾶξαι ταύτην τὴν φιλίαν, καί, περὶ τῶν ἄλλων πολλάκις ἀντιλέγοντας[435] ἑαυτοῖς, εἰς τοῦθ' ὁμογνωμονοῦντας ἀεί· οὓς σύ, ζῶντας μέν, ὦ κίναδος[436], κολακεύων παρηκολούθεις, τεθνεώτων δ' οὐκ αἰσχύνῃ κατηγορῶν· ἃ γὰρ περὶ Θηβαίων ἐπιτιμᾷς ἐμοί, ἐκείνων πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐμοῦ, κατηγορεῖς, τῶν πρότερον ἢ ἐγὼ ταύτην τὴν συμμαχίαν δοκιμασάντων. Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι τὸν ἐν Ἀμφίσσῃ πόλεμον τούτου μὲν[437] ποιήσαντος, συμπεραναμένων δὲ τῶν ἄλλων[437], τῶν συνεργῶν αὐτῷ, τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν, συνέβη τὸν Φίλιππον ἐλθεῖν ἐφ' ἡμᾶς, οὗπερ[438] ἕνεκα τὰς πόλεις οὗτοι συνέκρουον. καί, εἰ μὴ προεξανέστημεν μικρόν, οὐδ' ἀναλαβεῖν αὑτοὺς ἂν ἠδυνήθημεν. οὕτω μέχρι πόρρω προήγαγον οὗτοι τὸ πρᾶγμα! Ἐν οἷς δ' ἦτε ἤδη τὰ πρὸς ἀλλήλους[439], τουτωνὶ τῶν ψηφισμάτων ἀκούσαντες καὶ τῶν ἀποκρίσεων, εἴσεσθε. καί μοι λέγε ταῦτα λαβών.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ ἄρχοντος Ἡροπύθου, μηνὸς Ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ φθίνοντος[440],
» φυλῆς πρυτανευούσης Ἐρεχθηΐδος, βουλῆς καὶ στρατηγῶν γνώμη[441]. Ἐπειδὴ
» Φίλιππος, ἃς[442] μὲν κατείληφε πόλεις τῶν ἀστυγειτόνων, τινὰς δὲ πορθεῖ,
» κεφαλαίῳ[443] δέ, ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν παρασκευάζεται παραγίγνεσθαι, πα-
» ρ' οὐδὲν ἡγούμενος τὰς ἡμετέρας συνθήκας, καὶ τοὺς ὅρκους λύειν ἐπι-

---

429) Ἀφῖχθαι εἰς ἐκεῖνα ἅ. 430) Ἴσως ὀρθότ. Ἀκούσαιτε. 431) Οὐδοπωστιοῦν, οὐδόλως. 432) Κολυττεὺς ἢ Ἀζηνιεὺς τὸ δῆμον, δημαγωγός, πλεῖστον χρόνον τὴν τοῦ βοιωτιάζειν ὑπομείνας αἰτίαν «. κατὰ τὸν Αἰσχ. (κατὰ Κτησιφ. § λζ΄.), υἱὸς τοῦ Μνησιθέου, τὸν ὁποῖον παρακατιὼν (σελ. 138.) ὁ ῥήτωρ συναριθμεῖ τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἐνδόξοις καὶ μεγάλοις ῥήτορσιν. 433) Ἀναφλύστιος ἢ Κυθήριος τὸν δῆμον, περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ Πλούτ. ὅτι » πίστιν ἔχων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ δύναμιν, οὐδὲν τῶν Ἑλληνικῶν ἔπραξεν, οὐδ' ἐπὶ στρατηγίαν ἦλθεν· ἀλλ' ἐπὶ τὰ χρήματα τάξας ἑαυτόν, ηὔξησε τὰς κοινὰς προσόδους, καὶ μάλιστα τὴν πόλιν ὠφέλησεν «. Ἴδε καὶ Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. §. ή. 434) (Ἐπὶ ἢ Κατὰ) πάντα τὸν χρ. 435) Ἐν ᾧ, ἢ Μᾶλλον ὅτι. 436) Ἴδε τὸ Λεξ. 437) Τούτου μὲν ποιήσαντος τὸν πόλ., τῶν δὲ ἄλλων συμπεραναμένων τὴν ἔχθ. 438) Τοῦ ἐλθεῖν τὸν Φ. ἐφ' ἡμᾶς. 439) (Κατὰ) τὰ πρὸς ἀλλ. 440) Τῇ 25. 441) Ἐλλείπει τὸ ὄνομα τοῦ προτείναντος. Ὁ δεῖνα εἶπεν. Ἢ τὸ Γνώμη πρέπει νὰ γραφῇ χωρὶς ὑπογεγραμμένης, ὡς ὀνομαστική, ἐννοουμένου τὸ Εἰσήχθη ἢ Ἐγένετο. 442) Ἐνίας μέν. 443) (Ἐν) κεφαλαίῳ δὲ (εἰπεῖν), ἐν συντόμῳ.

βάλλεται καὶ τὴν εἰρήνην, παραβαίνων τὰς κοινὰς πίστεις, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ πέμπειν πρὸς αὐτὸν [κήρυκα καὶ] πρέσβεις, οἵτινες αὐτῷ διαλέξονται, καὶ παρακαλέσουσιν αὐτὸν μάλιστα μὲν τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμόνοιαν διατηρεῖν καὶ τὰς συνθήκας, εἰ δὲ μή[444] πρὸς τὸ βουλεύσασθαι δοῦναι χρόνον τῇ πόλει, καὶ τὰς ἀνοχὰς[445] ποιήσασθαι μέχρι τοῦ Θαργηλιῶνος μηνός. Ἡρέθησαν ἐκ τῆς βουλῆς Σῖμος Ἀναγυράσιος, Εὐθύδημος Φλυάσιος[446], Βουλαγόρας Ἀλωπεκῆθεν. »

ΕΤΕΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ.

« Ἐπὶ ἄρχοντος Ἡροπύθου, μηνὸς Μουνυχιῶνος ἕνῃ καὶ νέᾳ, πολεμάρχου γνώμη[441]. Ἐπειδὴ Φίλιππος εἰς ἀλλοτριότητα Θηβαίους πρὸς ἡμᾶς ἐπιβάλλεται καταστῆσαι, παρεσκεύασται δὲ καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι πρὸς τοὺς ἔγγιστα τῆς Ἀττικῆς παραγίγνεσθαι τόπους, παραβαίνων τὰς πρὸς ἡμᾶς ὑπαρχούσας αὐτῷ συνθήκας, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ πέμψαι πρὸς αὐτὸν κήρυκα καὶ πρέσβεις, οἵτινες ἀξιώσουσι καὶ παρακαλέσουσιν αὐτὸν ποιήσασθαι τὰς ἀνοχάς, ὅπως ἐνδεχομένως[447] ὁ δῆμος βουλεύσηται· καὶ γὰρ νῦν οὐ κέκρικε βοηθεῖν ἐν οὐδενὶ τῶν μετρίων[448]. Ἡρέθησαν ἐκ τῆς βουλῆς Νέαρχος Σωσινόμου, Πολυκράτης Ἐπίφρονος, καὶ κῆρυξ Εὔνομος Ἀναφλύστιος ἐκ τοῦ δήμου[449]. »

Λέγε δὴ καὶ τὰς ἀποκρίσεις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ.

« Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. Ἣν μὲν ἀπ' ἀρχῆς εἴχετε πρὸς ἡμᾶς αἵρεσιν[450] οὐκ ἀγνοῶ, καὶ τίνα σπουδὴν ποιεῖσθε, προσκαλέσασθαι βουλόμενοι Θετταλοὺς καὶ Θηβαίους, ἔτι δὲ καὶ Βοιωτούς· βέλτιον δ' αὐτῶν φρονούντων, καὶ μὴ βουλομένων ἐφ' ὑμῖν ποιήσασθαι τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ συμφέρον ἱσταμένων, νῦν ἐξ ὑποστροφῆς[451] ἀποστείλαντες ὑμεῖς πρός με πρέσβεις καὶ κήρυκα, συνθηκῶν μνημονεύετε, καὶ τὰς ἀνοχὰς αἰτεῖσθε κατ' οὐδὲν ὑφ' ὑμῶν πεπλημμελημένοι. Ἐγὼ μέντοι ἀκούσας τῶν πρεσβευτῶν συγκατατίθεμαι τοῖς παρακαλουμένοις, καὶ ἕτοιμός εἰμι ποιεῖσθαι τὰς ἀνοχάς, ἄνπερ τοὺς οὐκ ὀρθῶς συμβουλεύοντας ὑμῖν παραπέμψαντες, τῆς προσηκούσης ἀτιμίας ἀξιώσητε. Ἔρρωσθε. »

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΘΗΒΑΙΟΙΣ.

« Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Θηβαίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. Ἐκομισάμην τὴν παρ' ὑμῶν ἐπιστολήν, δι' ἧς μοι τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀνανεοῦσθε. Πυνθάνομαι μέντοι, διότι[449*] πᾶσαν ὑμῖν Ἀθηναῖοι προσφέρονται φιλοτιμίαν, βουλόμενοι ὑμᾶς συγκαταίνους γενέσθαι

---

[444]) Εἰ δὲ μὴ (βούληται ταῦτα ποιεῖν). [445]) Ἀνακωχήν. [446]) Διορθοῦσί τινες Φιλάσιος· διότι Φιλαὶ δῆμος ἦτον εἰς τὴν Ἀττικήν. [447]) Ἐκ τῶν ἐνόντων, ὅπως ἂν δυνηθῇ.

[448]) Δυσσύντακτον τὸ χωρίον: Καὶ γὰρ νῦν (ὁ δῆμος) οὐ κέκρικε τὸ βοηθεῖν ἐν οὐδενὶ τῶν μετρίων. Τὸ φρονεῖ ἄτοπον, δὲν τὸ ἐγκρίνει διόλου, (διὰ τὰς ὑπαργούσας συνθήκας).

[449]) Οἱ μὲν δύο ἦσαν ἐκ τῆς βουλῆς· ὁ δὲ κῆρυξ ἐκ τοῦ δήμου. [450]) Προαίρεσιν.

[451]) Μεταβουλευσάμενοι, ἐξ ἐναντίας.

» τοῖς ὑπ' αὐτῶν παρακαλουμένοις. Πρότερον μὲν οὖν ὑμῶν κατεγίγνωσκον » ἐπὶ τῷ μέλλειν πείθεσθαι ταῖς ἐκείνων ἐλπίσι, καὶ ἐπακολουθεῖν αὐτῶν » τῇ προαιρέσει· νῦν δ' ἐπιγνοὺς ὑμᾶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐζητηκότας ἔχειν » εἰρήνην μᾶλλον, ἢ ταῖς ἑτέρων ἐπακολουθεῖν γνώμαις, ἥσθην· καὶ μᾶλλον » ὑμᾶς ἐπαινῶ κατὰ πολλὰ[452], μάλιστα δ' ἐπὶ τῷ βουλεύσασθαι περὶ τού- » των ἀσφαλέστερον, καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἔχειν ἐν εὐνοίᾳ· ὅπερ οὐ μικρὰν » ὑμῖν οἴσειν ἐλπίζω ῥοπὴν[453], ἐάν περ ἐπὶ ταύτης μένητε τῆς προθέσεως. » Ἔῤῥωσθε. »

Οὕτω διαθεὶς ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας διὰ τούτων[454], καὶ τούτοις ἐπαρθεὶς τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἧκεν ἔχων τὴν δύναμιν, καὶ τὴν Ἐλάτειαν κατέλαβεν, ὡς οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο ἔτι συμπνευσόντων ἂν ἡμῶν καὶ τῶν Θηβαίων. Ἀλλὰ μὴν τὸν τότε συμβάντα ἐν τῇ πόλει θόρυβον ἴστε μὲν ἅπαντες, μικρὰ δ' ἀκούσατε ὅμως, αὐτὰ τἀναγκαιότατα[455]. Ἑσπέρα μὲν γὰρ ἦν, ἧκε δ' ἀγγέλλων τις ὡς τοὺς πρυτάνεις, ὡς Ἐλάτεια κατείληπται. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ μὲν, εὐθὺς ἐξαναστάντες μεταξὺ δειπνοῦντες, τούς τ' ἐκ τῶν σκηνῶν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐξεῖργον, καὶ τὰ γέῤῥα[456] ἐνεπίμπρασαν, οἱ δὲ τοὺς στρατηγοὺς μετεπέμποντο, καὶ τὸν σαλπιγκτὴν ἐκάλουν, καὶ θορύβου πλήρης ἦν ἡ πόλις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, οἱ μὲν πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἐκάλουν εἰς τὸ βουλευτήριον, ὑμεῖς δ'[457] εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπορεύεσθε, καὶ πρὶν ἐκείνην[458] χρηματίσαι καὶ προβουλεῦσαι, πᾶς ὁ δῆμος ἄνω καθῆτο[459]. καὶ μετὰ ταῦτα ὡς εἰσῆλθεν ἡ βουλὴ, καὶ ἀπήγγειλαν οἱ πρυτάνεις τὰ προσηγγελμένα ἑαυτοῖς, καὶ τὸν ἥκοντα παρήγαγον, κἀκεῖνος εἶπεν[460], ἠρώτα μὲν ὁ κῆρυξ «Τίς ἀγορεύειν βούλεται;» παρῄει δ' οὐδείς. πολλάκις δὲ τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος, οὐδὲν μᾶλλον ἀνίστ' οὐδεὶς, ἁπάντων μὲν τῶν στρατηγῶν παρόντων, ἁπάντων δὲ τῶν ῥητόρων, καλούσης δὲ τῆς κοινῆς τῆς πατρίδος φωνῆς[461] τὸν ἐροῦνθ' ὑπὲρ σωτηρίας. ἣν γὰρ ὁ κήρυξ κατὰ τοὺς νόμους φωνὴν ἀφίησι, ταύτην κοινὴν τῆς πατρίδος δίκαιόν ἐστιν ἡγεῖσθαι. Καί τοι εἰ μὲν τοὺς σωθῆναι τὴν πόλιν βουλομένους παρελθεῖν ἔδει, πάντες ἂν ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἀναστάντες ἐπὶ τὸ βῆμα ἐβαδίζετε· πάντες γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι σωθῆναι αὐτὴν ἠβούλεσθε· εἰ δὲ τοὺς πλουσιωτάτους, οἱ τριακόσιοι[462]· εἰ δὲ τοὺς ἀμφότερα ταῦτα, καὶ εὔνους τῇ πόλει καὶ πλουσίους, οἱ [μετὰ ταῦτα[463]] τὰς μεγάλας ἐπιδόσεις ἐπιδόντες. καὶ γὰρ εὐνοίᾳ καὶ πλούτῳ τοῦτ' ἐποίησαν. ἀλλ', ὡς ἔοικεν, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, οὐ μόνον εὔνουν

---

452) Διὰ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα. 453) Ὠφέλειαν. 454) Τῶν προδοτῶν ἢ τῶν ῥᾳδιουργιῶν. 455) Ὡς παράδειγμα διηγηματικοῦ ὕφους ἀναφέρεται τὸ χωρίον τοῦτο ὑπὸ τοῦ Λογγίνου καὶ ἄλλων. 456) Τὰ παραπήγματα, ταῖς μπαράκαις· ἵνα μὴ ἐμποδίζωσιν εἰς τὰς πρὸς φυλακὴν τῆς πόλεως στρατιωτικὰς κινήσεις. τὰ ἔκαυσαν δὲ, ὡς μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ τὰ μετακομίσουν. 457) Ὁ δῆμος δηλαδή. 458) Τὴν βουλὴν, καθὼς ἦτον ἡ τάξις. 459) Ἐν ἄλλοις: Καθῆστο. ἴδε τὴν σημ. 75. Τὸ δὲ Ἄνω καθῆστο, οἱ μὲν ἐξέλαβον: Κατέλαβε τὰ ἀνώτερα καθίσματα· οἱ δὲ, Μετέωρος ἦν, περιμένων τὸ ἀποβησόμενον. 460) Ὅσα εἶχεν εἰπεῖ ἤδη κ. εἰς τοὺς Πρυτάνεις. 461) Ἐν ἄλλοις: Καλούσης δὲ τῆς πατρίδος τῇ κοινῇ φωνῇ. 462) Αὐτοὶ ἐλέγοντο καὶ Πεντακοσιομέδιμνοι, ὡς «ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακόσια ποιοῦντες», κατὰ τὴν ἀπὸ τιμήματος διαίρεσιν τοῦ Σόλωνος. 463) Περιεκλείσθη ὡς ἐλλεῖπον ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων.

καὶ πλούσιον ἄνδρα ἐκάλει, ἀλλὰ καὶ παρηκολουθηκότα τοῖς πράγμασιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ συλλελογισμένον ὀρθῶς τίνος ἕνεκα ταῦτ' ἔπραττεν ὁ Φίλιππος καὶ τί βουλόμενος. ὁ γὰρ μὴ ταῦτ' εἰδώς, μηδ' ἐξητακὼς πόρρωθεν[464] ἐπιμελῶς, οὔτ' εἰ εὔνους ἦν, οὔτ' εἰ πλούσιος, οὐδὲν μᾶλλον ἤμελλεν ὅ,τι χρὴ ποιεῖν εἴσεσθαι, οὐδ' ὑμῖν ἕξειν συμβουλεύειν.

Ἐφάνην τοίνυν οὗτος[465] ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγὼ[465], καὶ παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς, ἅ μου δυοῖν ἕνεχ' ἀκούσατε προσχόντες τὸν νοῦν. ἑνὸς[466] μέν, ἵν' εἰδῆτε, ὅτι μόνος τῶν λεγόντων καὶ πολιτευομένων ἐγὼ τὴν τῆς εὐνοίας τάξιν ἐν τοῖς δεινοῖς οὐκ ἔλιπον, ἀλλὰ καὶ λέγων καὶ γράφων ἐξηταζόμην τὰ δέονθ' ὑπὲρ ὑμῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς φοβεροῖς· ἑτέρου[467] δέ, ὅτι μικρὸν ἀναλώσαντες χρόνον, πολλῷ[467] πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς πάσης πολιτείας ἔσεσθ' ἐμπειρότεροι. Εἶπον τοίνυν ὅτι Τοὺς μέν, ὡς ὑπαρχόντων Θηβαίων φίλων Φιλίππῳ, λίαν θορυβουμένους ἀγνοεῖν τὰ παρόντα πράγμαθ' ἡγοῦμαι. εὖ γὰρ οἶδ', ὅτι, εἰ τοῦθ' οὕτως ἐτύγχανεν ἔχον, οὐκ ἂν αὐτὸν ἠκούομεν ἐν Ἐλατείᾳ νῦν ὄντα, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις ὁρίοις· ὅτι μέντοι[468], ἵν' ἕτοιμα ποιήσηται τὰ ἐν Θήβαις, ἥκει, σαφῶς ἐπίσταμαι. ὡς δ' ἔχει ταῦτα, ἔφην, ἀκούσατέ μου. Ἐκεῖνος ὅσους ἢ πεῖσαι χρήμασι Θηβαίων ἢ ἐξαπατῆσαι ἐνῆν, ἅπαντας ηὐτρέπισται, τοὺς δ' ἀπ' ἀρχῆς ἀνθεστηκότας αὐτῷ, καὶ νῦν ἐναντιουμένους, οὐδαμῶς πεῖσαι δύναται. τί οὖν βούλεται, καὶ τίνος ἕνεκα τὴν Ἐλάτειαν κατείληφε; πλησίον δύναμιν δείξας καὶ παραστήσας τὰ ὅπλα, τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐπᾶραι καὶ θρασεῖς ποιῆσαι, τοὺς δ' ἐναντιουμένους καταπλῆξαι, ἵν' ἢ συγχωρήσωσι φοβηθέντες, ἃ νῦν οὐκ ἐθέλουσιν, ἢ βιασθῶσιν. Εἰ μὲν οὖν προαιρησόμεθ' ἡμεῖς, ἔφην, ἐν τῷ παρόντι, εἴ τι δύσκολον[469] πέπρακται Θηβαίοις πρὸς ἡμᾶς, τούτου μεμνῆσθαι καὶ ἀπιστεῖν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν οὖσι μερίδι, πρῶτον μέν, ἃ ἂν εὔξαιτο Φίλιππος, ποιήσομεν· εἶτα φοβοῦμαι μή, προσδεξαμένων τῶν νῦν ἀνθεστηκότων αὐτῷ, καὶ μιᾷ γνώμῃ πάντων φιλιππισάντων, εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔλθωσιν ἀμφότεροι. Ἂν μέντοι πεισθῆτ' ἐμοί, καὶ πρὸς τῷ σκοπεῖν[469], ἀλλὰ μὴ φιλονεικεῖν[470], περὶ ὧν ἂν λέγω, γένησθε[470], οἶμαι καὶ τὰ δέοντα λέγειν δόξειν, καὶ τὸν ἐφεστηκότα κίνδυνον τῇ πόλει διαλύσειν. Τί οὖν φημι δεῖν; Πρῶτον μὲν τὸν παρόντα ἐπανεῖναι[471] φόβον, εἶτα μεταθέσθαι[472] καὶ φοβεῖσθαι πάντας ὑπὲρ Θηβαίων· πολὺ γὰρ τῶν δεινῶν εἰσιν ἡμῶν ἐγγυτέρω, καὶ προτέροις αὐτοῖς ὁ κίνδυνός ἐστιν ἡμῶν· ἔπειτα ἐξελθόντας Ἐλευσῖνάδε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ[473] καὶ τοὺς ἱππέας, δεῖξαι πᾶσιν ὑμᾶς αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντας, ἵνα τοῖς ἐν Θήβαις φρονοῦσι τὰ ὑμέτερα ἐξ ἴσου[474] γένηται τὸ παρρησιάζεσθαι περὶ τῶν δικαίων, εἰδόσιν ὅτι, ὥσπερ τοῖς πωλοῦσι Φιλίππῳ τὴν πατρίδα πάρεσθ' ἡ βοηθήσουσα δύναμις ἐν Ἐλατείᾳ, οὕτω τοῖς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι βουλομένοις ὑπάρχεθ' ὑμεῖς ἕτοιμοι καὶ

---

464) Πρὸ πολλοῦ. 465) Ἐγὼ ἐφάνην ὢν οὗτος (ὁ τοιοῦτος ἀνήρ). 466) (Ἕνεκα) ἑνὸς μέν, (ἕνεκα) ἑτέρου δέ. 467) (Ἐν) πολλῷ (τῷ μέτρῳ), πολύ. 468) Ἐπακολουθητικὸς τοῦ Μέν. Ἡγοῦμαι μέν· ἐπίσταμαι μέντοι. 469) Ἐναντίον. 470) Δοθῆτε εἰς σκέψεις, καὶ ὄχι φιλονεικίας. 471) Ἐπανίημι. 472) Μεταβαλεῖν τὴν αἰτίαν τοῦ φόβου. 473) Τῇ στρατευσίμῳ νότητι. 474) Τοῖς Φιλιππίζουσιν.

βοηθήσετε, ἐάν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴῃ. Μετὰ ταῦτα χειροτονῆσαι κελεύω δέκα πρέσβεις, καὶ ποιῆσαι τούτους κυρίους μετὰ τῶν στρατηγῶν καὶ τοῦ πότε δεῖ ἐκεῖσε[475] βαδίζειν καὶ τῆς ἐξόδου. ἐπειδὰν δ' ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς χρήσασθαι τῷ πράγματι τούτῳ παραινῶ; πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν· μὴ δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν. αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός[476]· ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν, ἐὰν κελεύωσιν, ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις [κινδύνοις], ἡμῶν δὲ ἄμεινον ἢ ἐκεῖνοι τὸ μέλλον προορωμένων· ἵν', ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα ὦμεν διῳκημένοι, καὶ μετὰ προσχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν· ἐὰν δ' ἄρα μὴ συμβῇ κατατυχεῖν, ἐκεῖνοι μὲν ἑαυτοῖς ἐγκαλῶσιν, ἄν τι νῦν ἐξαμαρτάνωσιν, ἡμῖν δὲ μηδὲν αἰσχρὸν μηδὲ ταπεινὸν ᾖ πεπραγμένον.

Ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις εἰπών, κατέβην. συνεπαινεσάντων δὲ πάντων, καὶ οὐδενὸς εἰπόντος ἐναντίον οὐδέν[477], οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ, οὐδ' ἔγραψα μέν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ, οὐδ' ἐπρέσβευσα μέν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διὰ πάντων ἄχρι τῆς τελευτῆς διεξῆλθον, καὶ ἔδωκ' ἐμαυτὸν ὑμῖν ἁπλῶς[478] εἰς τοὺς περιεστηκότας τῇ πόλει κινδύνους. καί μοι φέρε τὸ ψήφισμα τὸ τότε γενόμενον. Καίτοι, τίνα βούλει σε, Αἰσχίνη, καὶ τίνα ἐμαυτὸν ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶναι θῶ; βούλει ἐμαυτὸν μέν, ὃν ἂν σὺ λοιδορούμενος καὶ διασύρων καλέσαις, Βάταλον[479]; σὲ δὲ μηδ' ἥρωα[480] τὸν τυχόντα, ἀλλὰ τούτων τινὰ τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς, Κρεσφόντην, ἢ Κρέοντα[480*], ἢ ὃν ἐν Κολυττῷ ποτε Οἰνόμαον κακὸς κακῶς ὑποκρινόμενος, ἐπέτριψας[481]; Τότε τοίνυν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ὁ Παιανιεὺς ἐγὼ Βάταλος, Οἰνομάου τοῦ Κοθωκίδου σοῦ, πλείονος ἄξιος ὢν ἐφάνην τῇ πατρίδι. σὺ μέν γε[482] οὐδὲν οὐδαμοῦ χρήσιμος ἦσθα· ἐγὼ δὲ πάντα, ὅσα προσῆκε τὸν ἀγαθὸν πολίτην, ἔπραττον. Λέγε τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ.

« Ἐπὶ ἄρχοντος Ναυσικλέους, φυλῆς πρυτανευούσης Αἰαντίδος, Σκιρο- » φοριῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν· Ἐπειδὴ » Φίλιππος, ὁ Μακεδόνων βασιλεύς, ἔν τε τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ παρα- » βαίνων φαίνεται τὰς γεγενημένας αὐτῷ συνθήκας πρὸς τὸν Ἀθηναίων » δῆμον περὶ τῆς εἰρήνης, ὑπεριδὼν τοὺς ὅρκους καὶ τὰ παρὰ πᾶσι τοῖς » Ἕλλησι νομιζόμενα εἶναι δίκαια, καὶ πόλεις παραιρεῖται οὐδὲν αὐτῷ

---

475) Εἰς Θήβας τοὺς πρέσβεις. 476) Αἰσχρὸν γάρ, ἐν τοιούτῳ καιρῷ. 477) Τοῦτο εἶναι τὸ περίφημον Κλιμακωτὸν σχῆμα. 478) Ἀπαρατηρήτως, χωρὶς ἐξαίρεσιν. 479) Μαλθακόν, θηλυδρίαν, ἄνανδρον, ἀπό τινος Βατάλου, » αὐλητοῦ, τῶν κατεαγότων «, κατὰ τὸν Πλούτ.

480) Ἥρωα οὐ τὸν τυχόντα. 480*) » Ἴσε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς δράμασι τοῖς τραγικοῖς ἐξαίρετόν ἐστιν, ὥσπερ γέρας τι, τοῖς τριταγωνισταῖς, τὸ τοὺς τυράννους καὶ τοὺς τὰ σκῆπτρα ἔχοντας εἰσιέναι, « Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. 481) Τὸν ἀφάνισας ὑπὸ ἀμαθίας. Ὁ δὲ Σχολ. ἑρμηνεύει ἱστορικώτερον τὸ χωρίον, λέγων ὅτι » Δημοχάρης ὁ ἀδελφιδοῦς Δημοσθένους, εἰ ἄρα πιστευτέον αὐτῷ λέγοντι περὶ Αἰσχίνου, φησὶν Ἰσχάνδρου τοῦ τραγῳδοποιοῦ τριταγωνιστὴν γενέσθαι τὸν Αἰσχίνην, καὶ ὑποκρινόμενον Οἰνόμαον διώκοντα Πέλοπα, αἰσχρῶς πεσεῖν, καὶ ἀναστῆναι ὑπὸ Σαννίωνος τοῦ χοροδιδασκάλου. Ἔνθεν δ' οὖν ὁ Δημοσθένης Οἰνόμαον αὐτὸν ὀνομάζει, πρὸς εἰδότας τὸ πρᾶγμα ἐπισκώπτων «.

482) Αἰτιολογικός.

» προσηκούσας, τινὰς δὲ καὶ Ἀθηναίων οὔσας[483] δορυαλώτους πεποίηκεν,
» οὐδὲν προαδικηθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἔν τε τῷ παρόντι ἐπὶ
» πολὺ προάγει[484] τῇ τε βίᾳ καὶ τῇ ὠμότητι· καὶ γὰρ Ἑλληνίδας πόλεις,
» ἃς[483] μὲν ἐμφρούρους ποιεῖ καὶ τὰς πολιτείας καταλύει, τινὰς δὲ καὶ ἐξ-
» ανδραποδιζόμενος κατασκάπτει, εἰς ἐνίας δὲ καὶ ἀντὶ Ἑλλήνων βαρ-
» βάρους κατοικίζει, ἐπὶ τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς τάφους ἐπάγων[485], οὐδὲν ἀλλό-
» τριον ποιῶν οὔτε τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, οὔτε τοῦ τρόπου[486], καὶ τῇ νῦν
» αὐτῷ παρούσῃ τύχῃ κατακόρως χρώμενος[487], ἐπιλελησμένος ἑαυτοῦ, ὅτι
» ἐκ μικροῦ καὶ τοῦ τυχόντος γέγονεν ἀνελπίστως μέγας. καὶ ἕως μὲν
» πόλεις ἑώρα παραιρούμενον αὐτὸν βαρβάρους καὶ οὐκ ἰδίας[488], ὑπελάμ-
» βανεν ἔλαττον[489] εἶναι ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων τὸ εἰς αὐτὸν πλημμε-
» λεῖσθαι νῦν δὲ ὁρῶν Ἑλληνίδας πόλεις, τὰς μὲν ὑβριζομένας, τὰς δὲ ἀνα-
» στάτους γιγνομένας, δεινὸν ἡγεῖται εἶναι καὶ ἀνάξιον τῆς τῶν προγόνων
» δόξης, τὸ περιορᾶν τοὺς Ἕλληνας καταδουλουμένους. Διὸ δέδοκται τῇ
» βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, εὐξαμένους καὶ θύσαντας τοῖς θεοῖς
» καὶ ἥρωσι τοῖς κατέχουσι τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τὴν Ἀθηναίων,
» καὶ ἐνθυμηθεῖσι τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, διότι[419] περὶ πλείονος ἐποι-
» οῦντο τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίαν διατηρεῖν ἢ τὴν ἰδίαν πατρίδα, δια-
» κοσίας ναῦς καθέλκειν εἰς τὴν θάλατταν, καὶ τὸν ναύαρχον ἀναπλεῖν
» ἐντὸς Πυλῶν[490], καὶ τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἵππαρχον καὶ τὰς πεζὰς καὶ
» τὰς ἱππικὰς δυνάμεις Ἐλευσινάδε ἐξάγειν· πέμψαι δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς
» τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, πρῶτον δὲ πάντων πρὸς Θηβαίους, διὰ τὸ ἐγγυ-
» τάτω εἶναι τὸν Φίλιππον τῆς ἐκείνων χώρας· παρακαλεῖν δὲ αὐτούς, μη-
» δὲν καταπλαγέντας τὸν Φίλιππον, ἀντέχεσθαι τῆς ἑαυτῶν καὶ τῆς τῶν
» ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας, καὶ ὅτι[491] ὁ Ἀθηναίων δῆμος, οὐδὲν μνησι-
» κακῶν, εἴ τι πρότερον γέγονεν ἀλλότριον ταῖς πόλεσι πρὸς ἀλλήλας,
» βοηθήσει, καὶ δυνάμεσι, καὶ χρήμασι, καὶ βέλεσι, καὶ ὅπλοις, εἰδώς,
» ὅτι[492] καὶ αὐτοῖς μὲν πρὸς ἀλλήλους διαμφισβητεῖν περὶ τῆς ἡγεμονίας, οὖ-
» σιν Ἕλλησι, καλόν· ὑπὸ δὲ ἀλλοφύλου ἀνθρώπου ἄρχεσθαι καὶ τῆς ἡγε-
» μονίας ἀποστερεῖσθαι, ἀνάξιον εἶναι καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων δόξης καὶ
» τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς· ἔτι δὲ οὐδὲ ἀλλότριον ἡγεῖται εἶναι ὁ Ἀθη-
» ναίων δῆμος τὸν Θηβαίων δῆμον, οὔτε τῇ συγγενείᾳ[493], οὔτε τῷ ὁμοφύ-
» λῳ· ἀναμιμνήσκεται δὲ καὶ τὰς τῶν προγόνων τῶν ἑαυτοῦ εἰς τοὺς Θη-
» βαίων προγόνους εὐεργεσίας. καὶ γὰρ τοὺς Ἡρακλέους[494] παῖδας ἀποστε-
» ρομένους ὑπὸ Πελοποννησίων τῆς πατρῴας ἀρχῆς, κατήγαγον, τοῖς ὅπλοις

483) Ἔν τε τῷ παρεληλυθότι, ἔν τε τῷ παρόντι χρόνῳ. 484) Προχωρεῖ, καταντᾷ εἰς τὸ Μὴ περαιτέρω. 485) Φέρων αὐτοὺς κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν καὶ τῶν τάφων.
486) Τοῦ (ἑαυτοῦ) τρόπου. 487) Καταχρώμενος. 488) Ὁ Ῥεΐσκ. ἔγραψε. Καὶ οὐκ ἰδίας ὁ δὲ Ταϋλλόρος ἐξηγεῖ τὸ ἰδίας, αὐτονόμους. Πιθανώτερον νομίζω ὅτι ἐννοεῖ ἰδίας αὐτῶν τῶν Ἀθηναίων, τὰς ἐν Θρᾴκῃ φέρ' εἰπεῖν, Ἐργίσκην, Σέῤῥιον κτλ. 489) Ἐλάττονος μέμψεως ἄξιον τοῦ ἑξῆς ῥηθησομένου. 490) Ἐντὸς τῶν Θερμοπυλῶν, εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Εὐβοίας. 491) Καὶ λέγειν ὅτι. 492) Περιεκλείσθησαν ὡς συγχέοντα τὴν σύνταξιν.
493) Ἐν ἄλλοις: Εὐγενείᾳ, ὃ κ' αἱρετώτερον. Τὸ γὰρ Συγγενείᾳ ταὐτόσημον τῷ Ὁμοφύλῳ. 494) Γνωστὸν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἦτον Θηβαῖος.

» κρατήσαντες τοὺς ἀντιβαίνειν πειρωμένους τοῖς Ἡρακλέους ἐγγόνοις· καὶ » τὸν Οἰδίπουν καὶ τοὺς μετ᾽ ἐκείνου ἐκπεσόντας[495] ὑπεδεξάμεθα, καὶ ἕτερα » πολλὰ ἡμῖν ὑπάρχει φιλάνθρωπα καὶ ἔνδοξα πρὸς Θηβαίους· Διόπερ οὐδὲ » νῦν ἀποστήσεται ὁ Ἀθηναίων δῆμος τῶν Θηβαίοις τε καὶ ἄλλοις Ἕλλησι » συμφερόντων. Συνθέσθαι δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν, καὶ ἐπιγαμίαν[495*] » ποιήσασθαι, καὶ ὅρκους δοῦναι καὶ λαβεῖν. Πρέσβεις Δημοσθένης Δημο- » σθένους Παιανιεύς, Ὑπερίδης Κλεάνδρου Σφήττιος, Μνησιθείδης Ἀντιφά- » νους Φρεάρριος, Δημοκράτης Σωφίλου Φλυεύς, Κάλλαισχρος Διοτίμου » Κοθωκίδης ».

Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγίνετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη, τὰ πρὸ τούτων, εἰς ἔχθραν καὶ μῖσος καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων ὑπηγμένων ὑπὸ τούτων[496]. τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος[497]. Ἦν μὲν τοίνυν τοῦ δικαίου πολίτου τότε δεῖξαι πᾶσιν, εἴ τι τούτων εἶχεν ἄμεινον, μὴ νῦν ἐπιτιμᾶν. Ὁ γὰρ σύμβουλος καὶ ὁ συκοφάντης, ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν[497*] ἐοικότες, ἐν τούτῳ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρουσιν. ὁ μὲν γὰρ[498], πρὸ τῶν πραγμάτων γνώμην ἀποφαίνεται, καὶ δίδωσιν αὑτὸν ὑπεύθυνον τοῖς πεισθεῖσι, τῇ τύχῃ, τοῖς καιροῖς, τῷ βουλομένῳ· ὁ δὲ[499], σιγήσας ἡνίκ᾽ ἔδει λέγειν, ἄν τι δύσκολον[500] συμβῇ, τοῦτο βασκαίνει[501]. Ἦν μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς τοῦ γε φροντίζοντος ἀνδρὸς τῆς πόλεως καὶ τῶν δικαίων λόγων· ἐγὼ δὲ τοσαύτην ὑπερβολὴν ποιοῦμαι, ὥστε, ἂν νῦν ἔχῃ τις δεῖξαί τι βέλτιον, ἢ ὅλως, εἴ τι ἄλλο ἐνῆν πλὴν ὧν ἐγὼ προειλόμην, ἀδικεῖν ὁμολογῶ. εἰ γὰρ ἔσθ᾽ ὅ,τι τις νῦν ἑώρακεν, ὃ συνήνεγκεν ἂν τότε πραχθέν, τοῦτ᾽ ἐγώ φημι δεῖν ἐμὲ μὴ λαθεῖν. εἰ δὲ μήτ᾽ ἔστι, μήτε ἦν, μήτ᾽ ἂν εἰπεῖν ἔχοι μηδεὶς μηδέπω καὶ τήμερον, τί τὸν σύμβουλον ἐχρῆν ποιεῖν; οὐ τῶν φαινομένων καὶ ἐνόντων τὰ κράτιστα ἑλέσθαι; τοῦτο τοίνυν ἐποίησα ἐγώ, τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος, Αἰσχίνη, Τίς ἀγορεύειν βούλεται; οὐ, Τίς αἰτιᾶσθαι περὶ τῶν παρεληλυθότων; οὐδέ, Τίς ἐγγυᾶσθαι τὰ μέλλοντ᾽ ἔσεσθαι; Σοῦ δ᾽ ἀφώνου κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθημένου, ἐγὼ παρελθὼν, ἔλεγον. ἐπειδὴ δ᾽ οὐ τότε[502], ἀλλὰ νῦν δεῖξον, εἰπέ, τίς ἢ λόγος[503], ὅντιν᾽ ἐχρῆν εὑρεῖν, ἢ καιρὸς συμφέρων ὑπ᾽ ἐμοῦ παρελείφθη τῇ πόλει; τίς δὲ συμμαχία; τίς πρᾶξις, ἐφ᾽ ἣν μᾶλλον ἔδει με ἀγαγεῖν τουτουσί;

Ἀλλὰ μήν, τὸ μὲν παρεληλυθὸς ἀεὶ παρὰ πᾶσιν ἀφεῖται, καὶ οὐδεὶς περὶ τούτου προτίθησιν οὐδαμοῦ βουλήν· τὸ δὲ μέλλον ἢ τὸ παρὸν τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ἀπαιτεῖ. Τότε τοίνυν τὰ μὲν[504] ἤμελλεν, ὡς ἐδόκει, τῶν δεινῶν[504], τὰ δ᾽[504] ἤδη παρῆν, ἐν οἷς τὴν προαίρεσίν μου σκόπει τῆς πολιτείας, μὴ τὰ συμβαίνοντα συκοφάντει· τὸ μὲν γὰρ πέρας, ὡς ἂν ὁ δαίμων βουληθῇ, πάντων[505] γίγνεται· ἡ δὲ προαίρεσις αὐτὴ τὴν τοῦ συμβούλου

---

495) Τῶν Θηβῶν. 495*) Προνόμιον τοῦ λαμβάνειν καὶ δίδειν θυγατέρας καὶ ἀδελφὰς εἰς γάμον. 496) Τῶν προδοτῶν, καὶ δεικνύει τὸν Αἰσχίνην. 497) Θαυμάζει τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Λογγῖνος διὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ κάλλος καὶ τῆς φράσεως καὶ τῆς ἰδέας.
497*) (Κατ᾽) οὐδέν. 498) Σύμβουλος. 499) Συκοφάντης. 500) Δυσχερές, ἐναντίον.
501) Μέμφεται, διαβάλλει. 502) (ἐνν.) Ἔδειξας. 503) Συμφέρων τῇ πόλει.
504) (Ἐκ) τῶν δεινῶν, τὰ μέν, τὰ δέ. 505) Τὸ πέρας (ἡ ἔκβασις) πάντων (τῶν πραγμ.).

διάνοιαν[806] δηλοῖ. Μὴ δὴ τοῦτο ὡς ἀδίκημα ἐμὸν θῇς, εἰ κρατῆσαι συνέβη Φιλίππῳ τὴν μάχην[807]· ἐν γὰρ τῷ Θεῷ τὸ τούτου τέλος ἦν, οὐκ ἐν ἐμοί· ἀλλ' ὡς οὐχ ἅπαντα ὅσα ἐνῆν κατ' ἀνθρώπινον λογισμὸν εἱλόμην, καὶ δικαίως ταῦτα καὶ ἐπιμελῶς ἔπραξα καὶ φιλοπόνως ὑπὲρ δύναμιν, ἢ ὡς οὐ καλὰ καὶ τῆς πόλεως ἄξια πράγματα ἐνεστησάμην καὶ ἀναγκαῖα, ταῦτά μοι δεῖξον, καὶ τότ' ἤδη κατηγόρει μου. Εἰ δ' ὁ συμβὰς σκηπτός, ἢ χειμὼν[808] μὴ μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μείζων γέγονε, τί χρὴ ποιεῖν; Ὥσπερ ἂν εἴ τις ναύκληρον πάντ' ἐπὶ σωτηρίᾳ πράξαντα, καὶ πᾶσι κατασκευάσαντα τὸ πλοῖον, ἀφ' ὧν ὑπελάμβανε σωθήσεσθαι, εἶτα χειμῶνι χρησάμενον[809], καὶ πονησάντων αὐτῷ τῶν σκευῶν, ἢ καὶ συντριβέντων ὅλως, τῆς ναυαγίας αἰτιῷτο. ἀλλ' οὔτ'[810] ἐκυβέρνων τὴν ναῦν, φήσειεν ἄν· ὥσπερ οὐδ' ἐστρατήγουν ἐγώ, οὔτε[810] τῆς τύχης κύριος ἦν, ἀλλ' ἐκείνη τῶν πάντων· ἀλλ' ἐκεῖνο λογίζου, καὶ ὅρα, εἰ μετὰ Θηβαίων ἡμῖν ἀγωνιζομένοις, οὕτως εἵμαρτο πρᾶξαι, τί χρὴ προσδοκᾶν, εἰ μηδὲ τούτους ἔσχομεν συμμάχους, ἀλλὰ Φιλίππῳ προσέθεντο, ὑπὲρ οὗ τότ' ἐκεῖνος πάσας ἀφῆκε φωνάς[811]; καὶ εἰ νῦν, τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς τῆς μάχης γεγενημένης, τοσοῦτος κίνδυνος καὶ φόβος περιέστη τὴν πόλιν, τί ἄν, εἴ που πλησίον τῆς χώρας ταὐτὸ τοῦτο πάθος συνέβη, προσδοκῆσαι χρῆν; ἆρ' οἴεσθ', ἔτι νῦν[812] ἂν στῆναι, συνελθεῖν, ἀναπνεῦσαι; πολλὰ μία ἡμέρα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἔδοσαν τῶν εἰς σωτηρίαν τῇ πόλει· τότε δὲ[813]... ἀλλ' οὐκ ἄξιον εἰπεῖν, ἅ γε μηδ' ἐς πεῖραν ἔδωκε[814] θεῶν τινος εὔνοια, καὶ τὸ προβαλέσθαι τὴν πόλιν ταύτην τὴν συμμαχίαν, ἧς σὺ κατηγορεῖς.

Ἔστι δὲ ταυτὶ πάντα μοι, τὰ πολλά, πρὸς ὑμᾶς, ἄνδρες δικασταί, καὶ τοὺς περιεστηκότας ἔξωθεν καὶ ἀκροωμένους· ἐπεὶ πρός γε τοῦτον αὐτόν, τὸν κατάπτυστον, βραχὺς καὶ σαφὴς ἐξήρκει μοι λόγος. Εἰ μὲν γάρ[815] ἦν σοι πρόδηλα τὰ μέλλοντα, Αἰσχίνη, μόνῳ τῶν ἄλλων, ὅτ' ἐβουλεύεθ' ἡ πόλις περὶ τούτων, τότ' ἔδει σε προλέγειν· εἰ δὲ μὴ προῄδεις, τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος εἶ τοῖς ἄλλοις. ὥστε τί μᾶλλον ἐμοῦ σὺ ταῦτα[816] κατηγορεῖς, ἢ ἐγὼ σοῦ; Τοσοῦτον γὰρ ἀμείνων ἐγὼ σοῦ πολίτης γέγονα εἰς αὐτὰ ταῦθ', ἃ λέγω, καὶ οὔπω περὶ τῶν ἄλλων διαλέγομαι, ὅσον ἐγὼ μὲν ἔδωκα ἐμαυτὸν εἰς τὰ πᾶσι δοκοῦντα συμφέρειν, οὐδένα κίνδυνον ὀκνήσας ἴδιον οὐδ' ὑπολογισάμενος, σὺ δὲ οὔτε ἕτερα εἶπες βελτίω τούτων (οὐ γὰρ ἂν τούτοις[817] ἐχρῶντο), οὔτ' εἰς ταῦτα χρήσιμον οὐδὲν σαυτὸν παρέσχες· ὅπερ δ' ἂν ὁ φαυλότατος καὶ δυσμενέστατος ἄνθρωπος ποιήσειε τῇ πόλει[818], τοῦτο

---

806) Τὴν διάθεσιν, τὸν σκοπόν. 807) (Κατὰ) τὴν μάχην. 808) Περιέκλεισε τὴν λέξιν ὁ Ῥείσκιος, οὐκ οἶδ' ἀνθ' ὅτου. Αἱ δὲ μεταφοραὶ αὗται ὑπαινίττονται τὸν Φίλιππον κ. τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην. 809) Περιπεσόντα εἰς. 810) Οὔτ' ἐκυβέρνων, οὔτε κύριος τῆς τύχης ἤμην· ὥσπερ κἀγὼ (φαίην ἄν), οὔτ' ἐστρατήγουν, οὔτε τῆς τύχης κύριος ἤμην.

811) Τὰ πάντα εἶπεν. 812) Καὶ τώρα ἀκόμη. 813) Ὅτ' ἂν ἐγίνετο τυχὸν τὸ πάθος τοῦτο πλησίον τῆς χώρας. Τὸ δὲ σχῆμα Ἀποσιώπησις, διὰ τὰ δεινὰ τὰ ὁποῖα ἔπρεπεν ἄλλως νὰ ἐκθέσῃ. 814) Ὁ Δούκας ἐπροτίμησε τὴν κατὰ διόρθωσιν ἀνάγνωσιν: Ὧν γε μηδὲ πεῖραν ἔδωκεν. εὐοδοῖτο δ' ἂν καὶ διὰ τοῦ προθετοκτώτου: Μηδὲ μέχρι πείρας. 815) Διλημματικὸν τὸ ἐπιχείρημα, ὅπερ ἀναφέρει καὶ ὁ Ἑρμογένης. Εἰ μὲν προῄδεις, τί οὐ προέλεγες; εἰ δὲ οὐ προῄδεις, τί κατηγορεῖς; 816) Διὰ ταῦτα. 817) Τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσιν.

818) Ὁ δυσμενέστατος τῇ πόλει.

πεποιηκὼς ἐπὶ τοῖς συμβᾶσιν ἐξήτασαι[519]. καὶ ἅμα Ἀρίστρατος ἐν Νάξῳ, καὶ Ἀριστόλεως ἐν Θάσῳ, οἱ καθάπαξ ἐχθροὶ τῆς πόλεως, τοὺς Ἀθηναίων κρίνουσι φίλους, καὶ Ἀθήνησιν Αἰσχίνης Δημοσθένους κατηγορεῖ. Καί τοι ὅτῳ[520] τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀτυχήματα ἐνευδοκιμεῖν ἀπέκειτο, ἀπολωλέναι μᾶλλον οὗτός ἐστι δίκαιος, ἢ κατηγορεῖν ἑτέρου· καὶ ὅτῳ[520] συνενηνόχασιν οἱ αὐτοὶ καιροὶ καὶ[521] τοῖς τῆς πόλεως ἐχθροῖς, οὐκ ἔνι τοῦτον εὔνουν εἶναι τῇ πατρίδι. Δηλοῖς[522] δὲ καὶ ἐξ ὧν ζῇς, καὶ ποιεῖς, καὶ πολιτεύῃ, καὶ πάλιν οὐ πολιτεύῃ. Πράττεταί τι τῶν ὑμῖν δοκούντων συμφέρειν; ἄφωνος Αἰσχίνης· ἀντέκρουσέ τι καὶ γέγονεν, οἷον οὐκ ἔδει; πάρεστιν Αἰσχίνης· ὥσπερ τὰ ῥήγματα καὶ τὰ σπάσματα, ὅταν τι κακὸν τὸ σῶμα λάβῃ, τότε κινεῖται[523].

Ἐπειδὴ δὲ πολὺς τοῖς συμβεβηκόσιν[524] ἔγκειται, βούλομαί τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν· καί μου, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θαυμάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας, ὃ λέγω, θεωρησάτω. Εἰ γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι, καὶ προῄδεσαν πάντες, καὶ σὺ προὔλεγες, Αἰσχίνη, καὶ διεμαρτύρου βοῶν καὶ κεκραγώς, ὃς[525] οὐδ' ἐφθέγξω, οὐδ' οὕτως ἀποστατέον[526] τῇ πόλει τούτων ἦν, εἴπερ ἢ δόξης, ἢ προγόνων, ἢ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶχε λόγον[527]. νῦν μὲν γὰρ ἀποτυχεῖν δοκεῖ τῶν πραγμάτων, ὃ πᾶσι κοινόν ἐστιν ἀνθρώποις, ὅταν τῷ θεῷ ταῦτα δοκῇ· τότε δ' ἀξιοῦσα προεστάναι τῶν ἄλλων, εἶτ' ἀποστᾶσα τούτου[528], Φιλίππῳ προδεδωκέναι πάντας ἂν ἔσχεν αἰτίαν. εἰ γὰρ ταῦτα προεῖτο ἀκονιτί, περὶ ὧν οὐδένα κίνδυνον ὅντιν'[529] οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι, τίς ἂν οὐχὶ κατέπτυσεν ἂν σοῦ; μὴ γὰρ δὴ τῆς πόλεώς γε, μηδ' ἐμοῦ. τίσι δ' ὀφθαλμοῖς, πρὸς Διός, ἑωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἀνθρώπους ἀφικνουμένους[530], εἰ τὰ μὲν πράγματ', εἰς ὅπερ νυνί, περιέστη· ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ᾑρέθη Φίλιππος ἁπάντων· τὸν δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτ' ἀγῶνα ἕτεροι χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημένοι; καὶ ταῦτα, μηδεπώποτε τῆς πόλεως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν κίνδυνον ᾑρημένης. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν Ἑλλήνων, τίς δὲ βαρβάρων, ὅτι καὶ παρὰ Θηβαίων, καὶ παρὰ τῶν ἔτι τούτων πρότερον ἰσχυρῶν γεγενημένων, Λακεδαιμονίων, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Περσῶν βασιλέως, μετὰ πολλῆς χάριτος τοῦτ' ἂν ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅ,τι βούλεται λαβούσῃ, καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐχούσῃ, τὸ κελευόμενον ποιεῖν, καὶ ἐᾶν ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προεστάναι; ἀλλ' οὐκ ἦν ταῦθ', ὡς ἔοικε, τοῖς Ἀθηναίοις τοῖς τότε πάτρια, οὐδ' ἀνεκτά, οὐδ' ἔμφυτα, οὐδ' ἠδυνήθη πώποτε τὴν πόλιν οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πεῖσαι τοῖς ἰσχύουσι μέν, μὴ δίκαια δὲ πράττουσι, προσθεμένην, ἀσφαλῶς δουλεύειν, ἀλλ' ἀγωνιζομένη περὶ

---

519) Ἐφάνης, ἀπεδείχθης. 520) Οὗτος ὅτῳ ἀπέκειτο, καὶ τοῦτον ὅτῳ συνενηνόχ.
521) Καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἐχθροῖς. 522) Τοῦτο ὅτι οὐκ εἶ εὔνους. 523) Τὸ αὐτὸ παράδειγμα ἀνέφερε καὶ ἐν Ὀλυνθ. Β', ἡ, κἀν τῷ Πρὸς τὴν ἐπιστ. τὴν τοῦ Φ. » Ἐπειδάν τι ἀῤῥώστημα συμβῇ, πάντα κινεῖται, κἂν ῥῆγμα, κἂν στρέμμα ᾖ «. Εἴη δ' ἂν ῥῆγμα μὲν τὸ παρ' ἡμῖν τσάκκισμα (κοκκάλου), σπάσμα δὲ τὸ βγάλσιμον, στρέμμα δὲ τὸ στραγγούλισμα.
524) Τῇ ἐν Χαιρωνείᾳ συμφορᾷ. 525) (Σὺ λέγω), ὅς. 526) Ἔδει τὴν πόλιν ἀποστῆναι (se désister) τούτων. 527) Ἐσυλλογίζετο, ἐφρόντιζε περί. 528) Τοῦ προεστάναι. 529) Οὐδείς ἐστι κίνδυνος, ὅν τινα. 530) Τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀφικν.

πρωτείων, καὶ ὑπὲρ τιμῆς καὶ δόξης, καὶ κινδυνεύουσα πάντα τὸν αἰῶνα διατετέλεκε. καὶ ταῦθ' οὕτω σεμνὰ καὶ προσήκοντα τοῖς ὑμετέροις ἤθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνετ' εἶναι, ὥστε καὶ τῶν προγόνων τοὺς ταῦτα πράξαντας μάλιστ' ἐπαινεῖτε, εἰκότως. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῆς ἀρετῆς[551], οἳ καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν ὑπέμειναν, εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες, ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι; τὸν μὲν ταῦτα συμβουλεύσαντα Θεμιστοκλέα στρατηγὸν ἑλόμενοι, τὸν δ' ὑπακούειν τοῖς ἐπιταττομένοις ἀποφηνάμενον Κυρσίλον[552] καταλιθώσαντες, οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ὑμέτεραι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότ' Ἀθηναῖοι οὔτε ῥήτορα, οὔτε στρατηγὸν, δι' ὅτου δουλεύσουσιν εὐτυχῶς· ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν, εἰ μὴ μετ' ἐλευθερίας αὐτοῖς ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἡγεῖτο γὰρ αὐτῶν ἕκαστος, οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι· διαφέρει δὲ τί; ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγενῆσθαι νομίζων, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι[553] ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν, ἀποθνήσκειν ἐθελήσει, καὶ φοβερωτέρας ἡγήσεται τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἐν δουλευούσῃ τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη, τοῦ θανάτου.

Εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ' ἐπεχείρουν λέγειν, ὡς ἄρα ἐγὼ προήγαγον ὑμᾶς ἄξια τῶν προγόνων φρονεῖν, οὐκ ἔσθ' ὅστις οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειέ μοι· νῦν δ' ἐγὼ μὲν ὑμετέρας τὰς τοιαύτας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι, ὅτι καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ' εἶχε τὸ φρόνημα ἡ πόλις· τῆς μέντοι διακονίας, τῆς ἐφ' ἑκάστοις τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐμαυτῷ μετεῖναί φημι. οὗτος δὲ, τῶν ὅλων[554] κατηγορῶν καὶ κελεύων ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς[555] ἔχειν, ὡς φόβων καὶ κινδύνων αἰτίῳ τῇ πόλει γεγενημένῳ, τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν τιμῆς ἐμὲ ἀποστερῆσαι γλίχεται, τὰ δ' εἰς ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἐγκώμια ὑμῶν ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ οὐχ[556] ὡς οὐ τὰ βέλτιστα ἐμοῦ πολιτευσαμένου, τουδὶ καταψηφιεῖσθε, ἡμαρτηκέναι δόξετε, οὐ τῇ τῆς τύχης ἀγνωμοσύνῃ τὰ συμβάντα παθεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε[557], ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον ἀράμενοι· οὐ μὰ τοὺς[558] Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας, καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους ἀγαθοὺς ἄνδρας, οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς, ἔθαψεν,

---

551) (Ἕνεκα) τῆς ἀρ. 552) Ἐν ἄλλοις: Μυρσίλον. Κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδ. (θ'. 5, 6), ὠνομάζετο Λυκίδης. 553) (ἐνν. ἀπὸ κοινοῦ) Ἡγούμενος γεγενῆσθαι καὶ τῇ πατρίδι.

554) (Ἐνν.) Πραγμάτων. 555) Δυσμενῶς. 556) Ἐν ἄλλοις ἐλλείπει τὸ Οὐ, καὶ τότε τὸ Τουδὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν Κτησιφ. 557) Κατ' οὐδένα τρόπον. 558) Ἐποχὴν ἐποίησεν ὁ λαμπρὸς οὗτος ὅρκος τοῦ Δημοσθένους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, τὸν ὁποῖον ἐθαύμασαν μὲν καὶ ὁ Λογγῖνος καὶ ὁ Ἑρμογένης καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Διονύσιος καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ ἄλλοι, ἐμιμήθησαν δὲ πολλοὶ καὶ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι. Λέγει δὲ ὁ Λογγ. ὅτι «Τὸ σπέρμα τοῦ ὅρκου παρὰ τῷ Εὐπόλιδί φασιν εὑρῆσθαι:

« Οὐ γὰρ, μὰ τὴν Μαραθῶνι τὴν ἐμὴν μάχην,
» χαίρων τις αὐτῶν τοὐμὸν ἀλγυνεῖ κέαρ ».

Ἴδε καὶ τὴν σημ. 431 τοῦ κατὰ Κτησιφ.

Αἰσχίνη, οὐχὶ τοὺς κατορθώσαντας αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς κρατήσαντας μόνους· δικαίως. ὃ μὲν γὰρ ἦν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργον, ἅπασι πέπρακται· τῇ τύχῃ δ', ἣν ὁ δαίμων ἀπένειμεν ἑκάστοις, ταύτῃ κέχρηνται. Ἔπειτ', ὦ κατάρατε καὶ γραμματοκύφων[539], σὺ μὲν τῆς παρὰ τουτωνὶ τιμῆς καὶ φιλανθρωπίας ἐμὲ ἀποστερῆσαι βουλόμενος, τρόπαια καὶ μάχας καὶ παλαιὰ ἔργα ἔλεγες, ὧν τίνος[540] προσεδεῖτο ὁ παρὼν ἀγὼν οὑτοσί; ἐμὲ δέ, ὦ τριταγωνιστά, περὶ τῶν πρωτείων σύμβουλον τῇ πόλει παριόντα[541], τὸ τίνος φρόνημα λαβόντ' ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ βῆμ' ἔδει; τὸ τούτων ἀνάξια ἐροῦντος; δικαίως μέντ' ἂν ἀπέθανον. Ἔπειτα οὐδ' ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τῆς αὐτῆς διανοίας[542] δεῖ τάς τε ἰδίας δίκας, καὶ τὰς δημοσίας κρίνειν· ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ καθ' ἡμέραν βίου συμβόλαια, ἐπὶ τῶν ἰδίων[543] νόμων καὶ ἔργων σκοποῦντας, τὰς δὲ κοινὰς προαιρέσεις[544], εἰς τὰ τῶν προγόνων ἀξιώματα ἀποβλέποντας, καὶ παραλαμβάνειν γε ἅμα τῇ βακτηρίᾳ[545] καὶ τῷ συμβόλῳ[546] τὸ φρόνημα τὸ τῆς πόλεως νομίζειν ἕκαστον ὑμῶν, ὅταν τὰ δημόσια εἰσίητε κρινοῦντες, εἴπερ ἄξια ἐκείνων[547] πράττειν οἴεσθαι χρῆναι.

Ἀλλὰ γὰρ ἐκπεσὼν[548] εἰς τὰ πεπραγμένα τοῖς προγόνοις ὑμῶν, ἔστιν ἃ τῶν ψηφισμάτων[549] παρέβην καὶ τῶν πραχθέντων· ἐπανελθεῖν οὖν, ὅθεν εἰς ταῦτα ἐξέβην, βούλομαι. Ὡς γὰρ ἀφικόμεθ'[550] εἰς τὰς Θήβας, κατελαμβάνομεν Φιλίππου καὶ Θετταλῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων παρόντας πρέσβεις, καὶ τοὺς μὲν ἡμετέρους φίλους ἐν φόβῳ, τοὺς δ' ἐκείνου[551] θρασεῖς. Ὅτι δ' οὐ νῦν ταῦτα λέγω, τοῦ συμφέροντος ἕνεκα ἐμαυτῷ, λέγε μοι τὴν ἐπιστολήν, ἣν τότ' ἐπέμψαμεν εὐθὺς οἱ πρέσβεις. Καί τοι τοσαύτῃ γ' ὑπερβολῇ συκοφαντίας οὗτος κέχρηται, ὥστ', εἰ μέν τι τῶν δεόντων ἐπράχθη, τὸν καιρόν, οὐκ ἐμέ φησιν αἴτιον γεγενῆσθαι· τῶν δ' ὡς ἑτέρως[113] συμβάντων ἁπάντων ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν τύχην αἰτίαν εἶναι. καί, ὡς ἔοικεν, ὁ σύμβουλος καὶ ῥήτωρ ἐγώ, τῶν μὲν ἐκ λόγου καὶ τοῦ βουλεύσασθαι πραχθέντων, οὐδενὸς αὐτῷ συναίτιος εἶναι δοκῶ· τῶν δ' ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ κατὰ τὴν στρατηγίαν ἀτυχηθέντων μόνος αἴτιος εἶναι. πῶς ἂν ὠμότερος συκοφάντης γένοιτ' ἂν ἢ καταρατότερος τούτου; Λέγε τὴν ἐπιστολήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσαντο τὴν ἐκκλησίαν, προσῆγον ἐκείνους[552] προτέρους, διὰ τὸ τὴν τῶν συμμάχων τάξιν ἐκείνους ἔχειν. καὶ παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, πολλὰ μὲν Φίλιππον ἐγκωμιάζοντες, πολλὰ δ' ὑμῶν

---

539) » Ὅτι οἱ γραμματεῖς προσκεκυφότες γράφουσι «, λέγει ὁ Ἐτυμολ. Ἀναλογεῖ δὲ ἡ μὲ τὸ προλαβόν: Ὄλεθρος γραμματεύς· διότι ὁ κύφων ἦτον ὄργανον τιμωρητικόν.

540) Ἡ ἐρώτησις ἀναλογεῖ μὲ ἄρνησιν: Οὐκ ἔστιν οὔτινος = Οὐδενός. 541) Παρουσιαζόμενον (ὡς) σύμβουλον, ἵνα συμβουλεύσω. 542) Μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα (φρόνημα). 543) Ἰδιωτικῶν. 544) Ἑρμηνεία τοῦ Δημοσίας δίκας. 545) Ἥτις κυρίως φερωνυμεῖται Δικανίκιον.

546) Εἶδος τσέδουλας, φερούσης ἓν τῶν κδ'. γραμμάτων, τὸ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ δικαστηρίου θύρας ἐπιγεγραμμένον. Δυνάμει τοῦ συμβόλου τούτου, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανον εἰσερχόμενοι οἱ δικασταί, καὶ ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν συνεδριάζοντες, ἐπληρόνοντο ἔπειτα ἐξερχόμενοι τὸ τριώβολον. 547) Τῶν προγόνων. 548) Ἐν ἄλλοις: Ἐμπεσών. ἀλλὰ τὸ κατωτέρω Ἐξέβην πιθανολογεῖ μᾶλλον τὴν τοῦ κειμένου γραφήν. 549) Τῶν περὶ τῆς τῶν Θηβ. συμμαχίας. 550) Ἐγὼ καὶ οἱ τέσσαρες συμπρέσβεις μου. 551) Τοῦ Φιλίππου.

552) Τοὺς τοῦ Φ. καὶ τῶν λοιπῶν.

κατηγοροῦντες, καὶ ἅπανθ', ὅσα πώποτ' ἐναντία ἐπράξατε Θηβαίας, ἀναμιμνήσκοντες· τὸ δ' οὖν κεφάλαιον[553], ἠξίουν, ὧν μὲν εὖ πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου, χάριν αὐτοὺς ἀποδοῦναι, ὧν δ' ὑφ' ἡμῶν ἠδίκηνται, δίκην λαβεῖν, ὁποτέρως βούλονται, ἢ διϊέντας αὐτοὺς ἐφ' ὑμᾶς, ἢ συνεμβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικήν· καὶ ἐδείκνυσαν, ὡς ᾤοντο, ἐκ μὲν ὧν αὐτοὶ συνεβούλευον, τὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς βοσκήματα καὶ ἀνδράποδα καὶ τἆλλ' ἀγαθὰ, εἰς τὴν Βοιωτίαν ἥξοντα· ἐκ δὲ ὧν ἡμᾶς ἐρεῖν ἔφασαν, τὰ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ διαρπασθησόμενα ὑπὸ τοῦ πολέμου· καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις, εἰς ταῦτα δὲ πάντα συντείνοντα, ἔλεγον. Ἃ δ' ἡμεῖς πρὸς ταῦτα ἀντείπομεν, τὰ μὲν καθ' ἕκαστα ἐγὼ μὲν ἀντὶ παντὸς ἂν τιμησαίμην εἰπεῖν τοῦ βίου[554]· ὑμᾶς δὲ δέδοικα, μὴ, παρεληλυθότων τῶν καιρῶν, ὥσπερ ἂν εἰ[555] κατακλυσμὸν γεγενῆσθαι τῶν πραγμάτων ἡγούμενοι, μάταιον ὄχλον τοὺς περὶ τούτων λόγους νομίσητε· Ἃ δ' οὖν ἐπείσαμεν ἡμεῖς, καὶ ἃ ἡμῖν ἀπεκρίναντο, ἀκούσατε. Λέγε τουτὶ λαβών.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΘΗΒΑΙΩΝ.

Μετὰ ταῦτα τοίνυν ἐκάλουν ὑμᾶς καὶ μετεπέμποντο· ἐξῄειτε, ἐβοηθεῖτε· (ἵνα τὰ ἐν μέσῳ παραλείπω,) οὕτως οἰκείως ὑμᾶς ἐδέχοντο, ὥς' ἔξω τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων ὄντων[556], εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄςυ δέχεσθαι τὴν ςρατιὰν[557], ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας[558], καὶ τὰ τιμιώτατα. Καίτοι[559] τρία ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔδειξαν ἐγκώμια Θηβαῖοι καθ' ὑμῶν τὰ κάλλιστα· ἓν μὲν, ἀνδρίας· ἕτερον δὲ, δικαιοσύνης· τρίτον δὲ, σωφροσύνης. καὶ γὰρ, τὸν ἀγῶνα μεθ' ὑμῶν μᾶλλον ἢ πρὸς ὑμᾶς ἑλόμενοι ποιήσασθαι, καὶ ἀμείνους εἶναι καὶ δικαιότερ' ἀξιοῦν ὑμᾶς ἔκριναν Φιλίππου· καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς, καὶ παρὰ πᾶσι δ' ἐν πλείστῃ φυλακῇ, παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐφ' ὑμῖν[560] ποιήσαντες, σωφροσύνης πίστιν περὶ ὑμῶν ἔχοντες ἔδειξαν. Ἐν οἷς ἅπασιν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατά γ' ὑμᾶς[561], ὀρθῶς ἐφάνησαν ἐγνωκότες. οὔτε γὰρ εἰς τὴν πόλιν εἰσελθόντος τοῦ ςρατοπέδου, οὐδεὶς οὐδὲν οὐδὲ ἀδίκως ὑμῖν ἐνεκάλεσεν· οὕτω σώφρονας παρέσχεσθε ὑμᾶς αὐτούς· δίς τε συμπαραταξάμενοι τὰς πρώτας μάχας, τήν τ' ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ[illegible] καὶ τὴν χειμερινὴν[562], οὐκ ἀμέμπτους μόνον ὑμᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ θαυμαςοὺς ἐδείξατε, τῷ κόσμῳ[563], ταῖς παρασκευαῖς, τῇ προθυμίᾳ. ἐφ' οἷς παρὰ μὲν τῶν ἄλλων ὑμῖν ἐγίγνοντο ἔπαινοι, παρὰ δ' ὑμῶν[564] θυσίαι καὶ πομπαὶ τοῖς Θεοῖς. Καὶ ἔγωγε ἡδέως ἂν ἐροίμην Αἰσχίνην, ὅτε ταῦτ' ἐπράττετε, καὶ ζήλου καὶ χαρᾶς καὶ ἐπαίνων ἦν ἡ πόλις μεστὴ, πότερον συνέθυε[565]

---

553) (ἐνν.) Τοῦ λόγου αὐτῶν ἦν τοῦτο. 554) Ἀντὶ παντὸς τοῦ βίου τιμησαίμην εἰπεῖν: Τὴν ζωήν μου ἔδιδα ἀντίτιμον, ἵνα τὰ εἴπω. 555) Ὀρθότερον: Ὥσπερανεί. 556) Τῶν Θηβαίων ὁπλ. καὶ ἱππ. ὄντων ἔξω (εἰς τὴν ἐκστρατείαν). 557) Τὴν ὑμετέραν. 558) Ἐν ᾧ ἦσαν ἐν αὐταῖς οἱ καὶ αἱ παῖδες καὶ γυναῖκές των. 559) Καὶ ἑπομένως. 560) Ἀφέντες εἰς τὴν ἐξουσίαν Σας. 561) Περὶ (τοῦ χαρακτῆρος) ὑμῶν. 562) Ὁ Κορσίνιος διορθοῦν ἐπεθάλετο: Εὐχειμερινὴν, ὡς γενομένην πιθανῶς πλησίον τῆς Ἀσπληδόνος τῆς ἢ Σπληδόνος, πόλεως τῆς Βοιωτίας, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Στράβ., μετωνομάσθη ἔπειτα καὶ αὐτὴ ἢ ἡ περὶ αὐτὴν χώρα Εὐδείελος, διὰ τὸ Εὐχείμερον. 563) Τῶν ὅπλων.

564) Ὀρθότερον: Ἡμῶν. 565) Δίλημμα ἄφυκτον. Εἰ μὲν γὰρ συνέθυε τότε, πῶς νῦν κατηγορεῖ· εἰδὲ ἐλυπεῖτο, ἀπολωλέναι δίκαιος.

καὶ συνευφραίνετο τοῖς πολλοῖς, ἢ λυπούμενος καὶ στένων καὶ δυσμεναίνων ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς οἴκοι καθῆτο[565]. εἰ μὲν γὰρ παρῆν καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξητάζετο, πῶς οὐ δεινὰ ποιεῖ, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅσια[566], εἰ, ὧν ὡς ἀρίστων ὄντων αὐτὸς[567] τοὺς θεοὺς ἐποιήσατο μάρτυρας, ταῦθ' ὡς οὐκ ἄξια νῦν ὑμᾶς ἀξιοῖ ψηφίσασθαι, τοὺς ὀμωμοκότας[568] τοὺς θεούς; εἰ δὲ μὴ παρῆν, πῶς οὐκ ἀπολωλέναι πολλάκις ἐστὶ δίκαιος, εἰ ἐφ' οἷς ἔχαιρον οἱ ἄλλοι, ταῦτα ἐλυπεῖτο ὁρῶν; Λέγε δὴ καὶ ταῦτα τὰ ψηφίσματά μοι.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΘΥΣΙΩΝ.

Οὐκοῦν ἡμεῖς μὲν ἐν θυσίαις ἦμεν τότε, Θηβαῖοι δ' ἐν τῷ δι' ἡμᾶς σεσῶσθαι νομίζειν[569]· καὶ περιειστήκει τοῖς βοηθείας δεήσεσθαι δοκοῦσιν[570], ἀφ' ὧν ἔπραττον οὗτοι, αὐτοὺς βοηθεῖν[571] ἑτέροις, ἐξ ὧν[572] ἐπείσθητ' ἐμοί. Ἀλλὰ μήν, οἵας τότ' ἠφίει φωνὰς ὁ Φίλιππος, καὶ ἐν οἵαις ἦν ταραχαῖς ἐπὶ τούτοις, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐκείνου μαθήσεσθε, ὧν[573] εἰς Πελοπόννησον ἔπεμψε. καί μοι λέγε ταύτας, λαβών· ἵν' εἰδῆτε, ἡ ἐμὴ συνέχεια[574], καὶ πλάνοι[575], καὶ ταλαιπωρίαι, καὶ τὰ πολλὰ ψηφίσματα, ἃ νῦν οὗτος διέσυρε, τί ἀπειργάσατο[576]. Καίτοι πολλοὶ παρ' ὑμῖν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, γεγόνασι ῥήτορες ἔνδοξοι καὶ μεγάλοι πρὸ ἐμοῦ, Καλλίστρατος ἐκεῖνος, Ἀριστοφῶν, Κέφαλος, Θρασύβουλος, ἕτεροι μυρίοι· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς τούτων πώποτε διὰ παντὸς ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς οὐδὲν[577] τῇ πόλει· ἀλλ' ὁ μὲν γράφων οὐκ ἂν ἐπρέσβευσεν, ὁ δὲ πρεσβεύων οὐκ ἂν ἔγραψεν[578]. ὑπελείπετο γὰρ αὐτῶν ἕκαστος ἑαυτῷ ἅμα μὲν ῥᾳστώνην, ἅμα δ', εἴ τι γένοιτ', ἀναφοράν[579]. Τί οὖν; εἴποι τις ἄν· σὺ τοσοῦτον ὑπερῆρας ῥώμῃ καὶ τόλμῃ τοὺς ἄλλους, ὥστε πάντα ποιεῖν αὐτός; οὐ λέγω ταῦτα· ἀλλ' οὕτως ἐπεπείσμην μέγαν εἶναι τὸν κατειληφότα κίνδυνον τὴν πόλιν, ὥστ' οὐκ ἐδόκει μοι χώραν[580] οὐδὲ πρόνοιαν οὐδεμίαν τῆς ἰδίας ἀσφαλείας διδόναι, ἀλλ' ἀγαπητὸν εἶναι, εἰ μηδὲν παραλείπων τις, ἃ δεῖ πράξειεν· ἐπεπείσμην δ' ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, τυχὸν μὲν ἀναισθητῶν, ὅμως δ' ἐπεπείσμην, μήτε γράφοντ' ἂν ἐμοῦ γράψαι βέλτιον μηδένα, μήτε πράττοντά τι πρᾶξαι, μήτε πρεσβεύοντα πρεσβεῦσαι προθυμότερον, μήτε δικαιότερον. διὰ ταῦτα ἐν ἅπασιν ἐμαυτὸν ἔταττον. Λέγε δὴ τὰς ἐπιστολὰς τὰς τοῦ Φιλίππου.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Εἰς ταῦτα κατέστησε Φίλιππον ἡ ἐμὴ πολιτεία, Αἰσχίνη· ταύτην τὴν φωνὴν ἐκεῖνος ἀφῆκε δι' ἐμέ, πολλοὺς καὶ θρασεῖς τὰ πρὸ τούτων τῇ πό-

---

566) Ἀσεβῆ, ἀνόσια. 567) Διορθ. Αὐτούς. 568) Ὑμᾶς τοὺς ὀμωμοκότας.
569) Ἦσαν ἐν τῷ νομίζειν, = Ἐνόμιζον. 570) Ἡμῖν τοῖς δοκοῦσιν. 571) Τὸ βοηθεῖν περιειστήκει. 572) Ἐξ ἐκείνων (καθ') ἅ. 573) Ἀντί, Ἅς, κατ' ἑφελκ. 574) Ἐπιμονή.
575) Αἱ περιπλανήσεις, περιερχομένου τὰς πόλεις ὥστε πεῖσαι συμμαχεῖν.
576) Ἑνικὸν τὸ ῥῆμα, συντασσόμενον ἀττικῶς τῷ πληθυντικῷ Ψηφίσματα κτλ.
577) Οὐδεὶς τούτων εἰς οὐδὲν ἔργον ἔδωκεν ἑαυτὸν τῇ πόλει διὰ παντός: ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν εἰς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. 578) Παράβαλε τοῖς ἀνωτέρω, σημ. 477.
579) Ἀπόδοσιν τῆς αἰτίας εἰς ἄλλον. Ἴδε τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως εἰς τὸ κατωτέρω· Τῷ μὲν ἔστ' ἀνενεγκεῖν ἐπ' ἐκείνους κτλ. 580) Γράφειν τινὲς ἐπεβάλοντο Ὥραν.

λει[581] ἐπαιρόμενος λόγους· ἀνθ' ὧν δικαίως ἐστεφανούμην ὑπὸ τουτωΐ[582], καὶ σὺ παρὼν οὐκ ἀντέλεγες· ὁ δὲ γραψάμενος Διώνδας τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων οὐκ ἔλαβε. Καί μοι λέγε ταῦτα τὰ ψηφίσματα, τὰ τότε μὲν ἀποπεφευγότα, ὑπὸ τούτου δ' οὐδὲ γραφέντα.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ταυτὶ τὰ ψηφίσματα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰς αὐτὰς συλλαβὰς καὶ τὰ αὐτὰ ῥήματα ἔχει, ἅπερ πρότερον μὲν Ἀριςόνικος[583], νῦν δὲ Κτησιφῶν γέγραφεν οὑτοσί. καὶ ταῦτ' Αἰσχίνης οὔτ' ἐδίωξεν αὐτὸς, οὔτε τῷ γραψαμένῳ[584] συγκατηγόρησε. καίτοι τότε τὸν Δημομέλη, τὸν ταῦτα γράφοντα, καὶ τὸν Ὑπερίδην, εἴπερ ἀληθῆ μου νῦν κατηγορεῖ, μᾶλλον ἂν εἰκότως, ἢ τόνδ'[585] ἐδίωκε. διὰ τί; ὅτι τῷ μὲν[586] ἔστ' ἀνενεγκεῖν ἐπ' ἐκείνους, καὶ τὰς τῶν δικαστηρίων γνώσεις[587], καὶ τὸ τοῦτον αὐτὸν[588] ἐκείνων μὴ κατηγορηκέναι, ταῦτα γραψάντων ἅπερ[589] οὗτος νυνὶ, καὶ τὸ, τοὺς νόμους μηκέτ' ἐᾷν περὶ τῶν οὕτω[590] πραχθέντων κατηγορεῖν, καὶ πολλὰ ἕτερα· τότε δ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμ' ἀνεκρίνετο ἐφ' ἑαυτοῦ, πρίν τι τούτων[591] προλαβεῖν.

Ἀλλ' οὐκ ἦν[592], οἶμαι, τότε, ἃ νυνὶ ποιεῖ, ἐκ παλαιῶν χρόνων καὶ ψηφισμάτων πολλῶν ἐκλέξαντα, ἃ μήτε προῄδει μηδεὶς, μήτ' ἂν ᾠήθη τήμερον ῥηθῆναι, διαβάλλειν, καὶ μετενεγκόντα τοὺς χρόνους καὶ προφάσεις ἀντὶ τῶν ἀληθῶν ψευδεῖς μεταθέντα τοῖς πεπραγμένοις, δοκεῖν τι λέγειν· οὐκ ἦν τότε ταῦτα· ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ἐγγὺς τῶν ἔργων, ἔτι μεμνημένων ὑμῶν, καὶ μόνον οὐκ ἐν ταῖς χερσὶν ἕκαστα ἐχόντων, πάντες ἐγίγνοντ' ἂν οἱ λόγοι. διόπερ τοὺς παρ' αὐτὰ[58] τὰ πράγματ' ἐλέγχους φυγὼν, νῦν ὕστερον ἥκει, ῥητόρων ἀγῶνα νομίζων, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐχὶ τῶν πεπολιτευμένων ἐξέτασιν ποιήσειν ὑμᾶς ὑπολαμβάνων[593], καὶ λόγων κρίσιν, οὐ τοῦ τῇ πόλει συμφέροντος, ἔσεσθαι.

Εἶτα σοφίζεται, καί φησι προσήκειν, ἧς μὲν οἴκοθεν ἥκετ' ἔχοντες δόξης περὶ ἡμῶν[594] ἀμελῆσαι, ὥσπερ δ' ὅταν, οἰόμενοι περιεῖναι χρήματά τῳ[595], λογίζησθε, κἂν καθαραὶ ὦσιν αἱ ψῆφοι, καὶ μηδὲν περιῇ[596], συγχωρεῖτε οὕτω καὶ νῦν τοῖς ἐκ τοῦ λόγου φαινομένοις προσθέσθαι[597]. Θεάσασθε τοίνυν, ὡς σαθρὸν, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ φύσει πᾶν, ὅ,τι ἂν μὴ δικαίως ᾖ πεπραγμένον. Ἐκ γὰρ αὐτοῦ τοῦ σοφοῦ[598] τούτου παραδείγματος ὡμολόγηκε νυνί γ' ὑμᾶς ὑπάρχειν ἐγνωσμένους, ἐμὲ μὲν λέγειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, αὐτὸν δ' ὑπὲρ Φιλίππου. οὐ γὰρ ἂν μεταπείθειν ὑμᾶς ἐζήτει, μὴ τοιαύτης οὔσης τῆς ὑπαρχούσης ὑπολήψεως περὶ ἑκατέρου. Καὶ μὴν, ὅτι γε οὐ δίκαια λέγει, μεταθέσθαι ταύτην τὴν δόξαν ἀξιῶν ὑμᾶς, ἐγὼ διδάξω ῥᾳδίως, οὐ τιθεὶς ψήφους· οὐ γάρ ἐστιν ὁ τῶν πραγμάτων οὗτος λογισμός. ἀλλ' ἀναμιμνήσκων

581) (Ἐπὶ) τῇ πόλει, κατὰ τῆς π. 582) Ἴδε σελ. 105. 583) Ἴδε σημ. 183. 584) Τῷ Διώνδᾳ. 585) Τὸν Κτησιφ. 586) Τῷ Κτησιφ. 587) Ἀποφάσεις. 588) Τὸν Αἰσχ. 589) Ἐκείνοις ἅπερ. 590) Ὡς εἴρηται, δηλ. ἢ μὴ κατηγορηθέντων, ἢ δικαστικῶς ἀναγνωρισθέντων. 591) Τῶν εἰρημένων. 592) Τὸ διαβάλλειν καὶ δοκεῖν οὐκ ἦν. 593) Ἐλλείπει ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν χειρογράφων. 594) Ἀμφοτέρων, ἐμοῦ καὶ τοῦ Αἰσχ. 595) Τινὶ τῶν διαχειριζόντων δημόσια χρήματα. 596) Ἂν μηδὲν περιῇ, ὡς ἐξήγησις τοῦ Καθαραί. 597) Φησὶ προσθέσθαι, ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησ. σελ. 43. 598) Εἰρωνικῶς.

ἕκαστα ἐν βραχέσι, λογισταῖς ἅμα καὶ μάρτυσι τοῖς ἀκούουσιν ὑμῖν χρώμενος. Ἡ γὰρ ἐμὴ πολιτεία, ἧς οὗτος κατηγορεῖ, ἀντὶ μὲν τοῦ Θηβαίους μετὰ Φιλίππου συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν, ὃ πάντες ᾤοντο ἔσεσθαι, μεθ' ἡμῶν συμπαραταξαμένους ἐκεῖνον κωλύειν ἐποίησεν· ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τῇ Ἀττικῇ τὸν πόλεμον εἶναι, ἑπτακόσια στάδια ἀπὸ τῆς πόλεως, ἐπὶ τοῖς Βοιωτῶν ὁρίοις γενέσθαι[599]· ἀντὶ δὲ τοῦ τοὺς λῃστὰς ἡμᾶς φέρειν καὶ ἄγειν ἐκ τῆς Εὐβοίας, ἐν εἰρήνῃ τὴν Ἀττικὴν ἐκ θαλάττης εἶναι, πάντα τὸν πόλεμον· ἀντὶ δὲ τοῦ τὸν Ἑλλήσποντον ἔχειν Φίλιππον, λαβόντα Βυζάντιον, συμπολεμεῖν τοὺς Βυζαντίους μεθ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνον ἐποίησεν. Ἆρά σοι ψήφοις ὅμοιος ὁ τῶν ἔργων λογισμὸς φαίνεται; ἢ δεῖν ἀντανελεῖν[600] ταῦτα; ἀλλ' οὐχ, ὅπως τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονευθήσεται, σκέψασθαι; Καὶ οὐκέτι προστίθημι, ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν, ἐν οἷς καθάπαξ τινῶν κύριος κατέστη Φίλιππος ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις πειραθῆναι συνέβη· τῆς δὲ φιλανθρωπίας, ἣν, τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος περιβαλλόμενος[601], πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς, καλῶς ποιοῦντες, τοὺς καρποὺς κεκόμισθε.

Ἀλλ' ἐῶ[602] ταῦτα. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτ' εἰπεῖν ὀκνήσω, ὅτι ὁ τὸν ῥήτορα βουλόμενος δικαίως ἐξετάζειν, καὶ μὴ συκοφαντεῖν, οὐκ ἄν, οἷα σὺ νῦν ἔλεγες, τοιαῦτα κατηγόρει, παραδείγματα[603] πλάττων, καὶ ῥήματα[604], καὶ σχήματα[605] μιμούμενος· πάνυ γὰρ παρὰ τοῦτο (οὐχ ὁρᾷς[606];) γέγονε[607] τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα, εἰ τουτὶ τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ μὴ τουτὶ διελέχθην ἐγώ, ἢ δευρὶ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μὴ δευρὶ παρήνεγκα· ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἂν ἐσκόπει[608], τίνας εἶχεν ἀφορμὰς ἡ πόλις, καὶ τίνας δυνάμεις, ὅτ' εἰς τὰ πράγματ' εἰσῄειν[609], καὶ τίνας συνήγαγον αὐτῇ μετὰ ταῦτ' ἐπιστὰς ἐγώ, καὶ πῶς εἶχε τὰ τῶν ἐναντίων· εἶτ', εἰ μὲν ἐλάττους ἐποίησα τὰς δυνάμεις, παρ' ἐμοὶ τἀδίκημ' ἂν ἐδείκνυεν ὄν· εἰ δὲ πολλῷ μείζους, οὐκ ἂν ἐσυκοφάντει. ἐπειδὴ δὲ σὺ τοῦτο πέφευγας, ἐγὼ ποιήσω· καὶ σκοπεῖτε, εἰ δικαίως χρήσομαι τῷ λόγῳ.

Δύναμιν μὲν τοίνυν εἶχεν ἡ πόλις τοὺς νησιώτας, οὐχ ἅπαντας, ἀλλὰ τοὺς ἀσθενεστάτους. οὔτε γὰρ Χίος, οὔτε Ῥόδος, οὔτε Κέρκυρα μεθ' ἡμῶν ἦν· χρημάτων δὲ σύνταξιν εἰς πέντε καὶ τετταράκοντα τάλαντα· καὶ ταῦτ' ἦν προεξειλεγμένα· ὁπλίτην δ', ἢ ἱππέα, πλὴν τῶν οἰκείων, οὐδένα· ὃ δὲ πάντων καὶ φοβερώτατον, καὶ μάλισθ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, οὗτοι[610] παρεσκευάκεισαν τοὺς περιχώρους πάντας ἔχθρας ἢ φιλίας ἐγγυτέρω[611], Μεγαρεῖς, Θηβαίους, Εὐβοέας. Καὶ τὰ μὲν τῆς πόλεως οὕτως ὑπῆρχεν ἔχοντα, καὶ οὐδεὶς ἂν ἔχοι παρὰ ταῦτ' εἰπεῖν ἄλλο οὐδέν· τὰ δὲ τοῦ Φιλίππου, πρὸς ὃν

---

599) (ἐνν. ἀπὸ κοινοῦ) Ἐποίησεν. 600) Ἐξαλεῖψαι, ἀφανίσαι. 601) Δι' ἀπάτης οἰκειοποιούμενος (ὡς διὰ δικτύου). 602) Οὐ προστίθημι ταῦτα, ἀλλ' ἐῶ. 603) Οἷον ὁ Αἰσχ. ἔπλασε τὸ περὶ τῶν ψήφων. 604) Λέξεις, τὰς ὁποίας, ὡς εἰρημένας ὑπὸ τοῦ Δημοσθ. χλευάζει ὁ Αἰσχ. ἐν τῷ κατὰ Κτησιφ. §. μδ'. 605) Τὰς χειρονομίας μου. 606) Ἐν ἤθει καὶ κατ' εἰρωνείαν: Δὲν βλέπεις; 607) Πάνυ γέγονεν, αὔξησιν ἔλαβον, λέγει ὁ Σχολ. Ἀλλὰ πιθανώτερον νομίζω ὅτι τὸ παρὰ τοῦτο γέγονε σημαίνει ἐδῶ ἁπλῶς: Ἐν τούτῳ εἰσίν, ἐκ τούτου ἐξήρτηνται. 608) Οὐκ ἂν κατηγόρει, ἀλλ' ἐσκόπει. 609) Ἐμβαίνω εἰς τὰ πράγματα, λέγομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον. 610) Οἱ περὶ τὸν Αἰσχ. 611) Μᾶλλον ἐχθρικῶς παρὰ φιλικῶς διακειμένους πρὸς ἡμᾶς.

ἦν ἡμῖν ὁ ἀγὼν, σκέψασθε πῶς. Πρῶτον μὲν ἦρχε τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸς, ὢν αὐτοκράτωρ, ὃ τῶν εἰς τὸν πόλεμον μέγιστόν ἐστιν ἁπάντων· εἶθ' οὗτοι[612] τὰ ὅπλα εἶχον ἐν ταῖς χερσὶν ἀεί· ἔπειτα χρημάτων εὐπόρει, καὶ ἔπραττεν, ἃ δόξειεν αὐτῷ, οὐ προλέγων ἐν τοῖς ψηφίσμασιν[613], οὐδ' ἐν τῷ φανερῷ βουλευόμενος, οὐδ' ὑπὸ τῶν συκοφαντούντων κρινόμενος, οὐδὲ γραφὰς φεύγων παρανόμων, οὐδ' ὑπεύθυνος ὢν οὐδενὶ, ἀλλ' ἁπλῶς αὐτὸς δεσπότης, ἡγεμὼν, κύριος πάντων. Ἐγὼ δ' ὁ πρὸς τοῦτον ἀντιτεταγμένος (καὶ γὰρ τοῦτ' ἐξετάσαι δίκαιον) τίνος κύριος ἦν; οὐδενός. αὐτὸ γὰρ τὸ δημηγορεῖν πρῶτον, οὗ μόνου μετεῖχον ἐγὼ, ἐξ ἴσου προὐτίθετε ὑμεῖς τοῖς παρ' ἐκείνου μισθαρνοῦσι καὶ ἐμοί· καὶ ὅσα οὗτοι περιγένοιντο ἐμοῦ (πολλὰ δ' ἐγίγνετο τοιαῦτα, δι' ἣν ἕκαστον τύχοι πρόφασιν), ταῦθ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἀπῄειτε βεβουλευμένοι. ἀλλ' ὅμως ἐκ τοιούτων ἐγὼ ἐλαττωμάτων[614], συμμάχους μὲν ὑμῖν ἐποίησα Εὐβοέας, Ἀχαιοὺς, Κορινθίους, Θηβαίους, Μεγαρέας, Λευκαδίους, Κερκυραίους· ἀφ' ὧν μύριοι μὲν καὶ πεντακισχίλιοι ξένοι, δισχίλιοι δ' ἱππεῖς, ἄνευ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων συνήχθησαν· χρημάτων δὲ, ὅσων ἠδυνήθην ἐγὼ, πλείστην συντέλειαν ἐποίησα.

Εἰ δὲ λέγεις ἢ τὰ πρὸς τοὺς Θηβαίους δίκαια[615], Αἰσχίνη, ἢ τὰ πρὸς Βυζαντίους, ἢ τὰ πρὸς Εὐβοέας, ἢ περὶ τῶν ἴσων νυνὶ διαλέγῃ, πρῶτον μὲν ἀγνοεῖς, ὅτι καὶ πρότερον τῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων ἀγωνισαμένων τριήρεων, τριακοσίων οὐσῶν τῶν πασῶν, τὰς διακοσίας ἡ πόλις παρέσχετο· καὶ οὐκ ἐλαττοῦσθαι νομίζουσα, οὐδὲ κρίνουσα τοὺς ταῦτα συμβουλεύσαντας, οὐδὲ ἀγανακτοῦσα ἐπὶ τούτοις ἑωρᾶτο· αἰσχρὸν γάρ· ἀλλὰ τοῖς θεοῖς ἔχουσα χάριν, εἰ, κοινοῦ κινδύνου τοῖς Ἕλλησι περιστάντος, αὐτὴ διπλάσια τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἁπάντων σωτηρίαν παρέσχετο. Εἶτα κενάς γε χαρίζῃ χάριτας τουτοισί, συκοφαντῶν ἐμέ. τί γὰρ[616] νῦν λέγεις, οἷα ἐχρῆν πράττειν, ἀλλ' οὐ τότ', ὢν ἐν τῇ πόλει, καὶ παρὼν, ταῦτ' ἔγραφες, εἴπερ ἐνεδέχετο, παρὰ τοὺς παρόντας καιροὺς[617], ἐν οἷς οὐχ, ὅσα ἠβουλόμεθα, ἀλλ' ὅσα δοίη τὰ πράγματ', ἔδει δέχεσθαι. ὁ γὰρ ἀντωνούμενος, καὶ ταχὺ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀπελαυνομένους προσδεξόμενος, καὶ χρήματα προσθήσων ὑπῆρχεν ἕτοιμος[618].

Ἀλλ' εἰ νῦν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατηγορίας ἔχω, τί ἂν οἴεσθε, εἰ τότ', ἐμοῦ περὶ τούτων ἀκριβολογουμένου, ἀπῆλθον αἱ πόλεις καὶ προσέθεντο Φιλίππῳ, καὶ ἅμα Εὐβοίας καὶ Θηβῶν καὶ Βυζαντίου κύριος κατέστη, τί ποιεῖν ἄν, ἢ τί οἴεσθε λέγειν τοὺς ἀσεβεῖς ἀνθρώπους τουτουσί; οὐχ, ὡς ἐξεδόθησαν[619]; οὐχ, ὡς ἀπηλάθησαν, βουλόμενοι μεθ' ἡμῶν εἶναι; εἶτα τοῦ μὲν Ἑλλησπόντου διὰ Βυζάντιον[620] ἐγκρατὴς καθέστηκε[621], καὶ τῆς σιτοπομπείας τῆς τῶν Ἑλλήνων κύριος γέγονε, πόλεμος δ' ὅμορος καὶ

---

612) Οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. 613) Καθὼς ἡμεῖς δηλαδή. 614) Ὁρμώμενος, τοσοῦτον αὐτοῦ ἐλαττούμενος. 615) Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. σελ. 60 περὶ τὰ μέσα. 616) Αἰτιολογεῖ τὸ Κενάς. 617) Ὡς πρὸς τοὺς παρόντας τότε καιροὺς, τὰς τότε περιστάσεις.
618) Ὁ Φίλιππος. 619) Ἔκδοτοι ἐγένοντο ὑπ' ἐμοῦ, ἐπροδόθησαν. 620) Κατὰ διόρθ. ἀντὶ Διὰ Βυζαντίων, τὴν ὁποίαν ἀνάγνωσιν ἐπροτίμησεν ὁ Δούκας. 621) (Οὐκ ἂν ἔλεγον ὡς) καθέστηκεν (ὁ Φίλ.)

βαρὺς εἰς τὴν Ἀττικὴν διὰ Θηβαίων κεκόμισται, ἄπλους δ' ἡ θάλαττα ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁρμωμένων λῃστῶν γέγονεν· οὐκ ἂν ταῦτ' ἔλεγον, καὶ πολλά γε πρὸς τούτοις ἕτερα; Πονηρὸν[622], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πονηρὸν ὁ συκοφάντης ἀεί, καὶ πανταχόθεν βάσκανον καὶ φιλαίτιον! Τοῦτο δὲ καὶ φύσει κίναδος τἀνθρώπιόν ἐστιν, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκὸς οὐδ' ἐλεύθερον, αὐτοτραγικοπίθηκος[623], ἀρουραῖος Οἰνόμαος[624], παράσημος[625] ῥήτωρ. Τί γὰρ ἡ σὴ δεινότης εἰς ὄνησιν ἥκει τῇ πατρίδι; Νῦν ἡμῖν λέγεις ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρὸς[626], ἀσθενοῦσι μὲν τοῖς κάμνουσιν εἰσιών, μὴ λέγοι, μηδὲ δεικνύοι, δι' ὧν ἀποφεύξονται τὴν νόσον· ἐπειδὴ δὲ τελευτήσειέ τις αὐτῶν, καὶ τὰ νομιζόμενα[627] αὐτῷ φέροιτο, ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ μνῆμα, διεξίοι, Εἰ τὸ καὶ τὸ[628] ἐποίησεν ἄνθρωπος οὑτοσί, οὐκ ἂν ἀπέθανεν. Ἐμβρόντητε[629], εἶτα νῦν λέγεις;

Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὴν ἧτταν αὐτήν, εἰ ταύτῃ γαυριᾷς, ἐφ' ᾗ στένειν σε, ὦ κατάρατε, προσῆκεν, ἐν οὐδενὶ τῶν παρ' ἐμοῦ[630] γεγονυῖαν εὑρήσετε τῇ πόλει· οὑτωσὶ δὲ λογίζεσθε. Οὐδαμοῦ πώποτε, ὅποι πρεσβευτὴς ἐξεπέμφθην ὑφ' ὑμῶν ἐγώ, ἡττηθεὶς ἀπῆλθον τῶν παρὰ Φιλίππου πρέσβεων, οὐκ ἐκ Θετταλίας, οὐδ' ἐξ[631] Ἀμβρακίας, οὐκ ἐξ Ἰλλυριῶν, οὐ παρὰ τῶν Θρᾳκῶν βασιλέων, οὐκ ἐκ Βυζαντίου, οὐκ ἄλλοθεν οὐδαμόθεν, οὐ τὰ τελευταῖα πρώην ἐκ Θηβῶν· ἀλλ' ἐν οἷς[632] κρατηθεῖεν οἱ πρέσβεις αὐτοῦ τῷ λόγῳ, ταῦτα τοῖς ὅπλοις ἐπιὼν κατεστρέφετο. Ταῦτ' οὖν ἀπαιτεῖς παρ' ἐμοῦ; καὶ οὐκ αἰσχύνῃ τὸν αὐτὸν[633] εἴς τε μαλακίαν σκώπτων[634], καὶ τῆς τοῦ Φιλίππου δυνάμεως ἀξιῶν, ἕνα ὄντα, κρείττω γενέσθαι; καὶ ταῦτα τοῖς λόγοις; τίνος γὰρ ἄλλου κύριος ἦν ἐγώ; οὐ γὰρ τῆς γε ἑκάστου ψυχῆς, οὐδὲ τῆς τύχης τῶν παραταξαμένων, οὐδὲ τῆς στρατηγίας, ἧς ἐμὲ ἀπαιτεῖς εὐθύνας· οὕτω σκαιὸς εἶ!

Ἀλλὰ μήν, ὧν γ' ἂν ὁ ῥήτωρ ὑπεύθυνος εἴη, πᾶσαν ἐξέτασιν λάμβανε· οὐ παραιτοῦμαι. Τίνα οὖν ἐστι ταῦτα; ἰδεῖν τὰ πράγματα ἀρχόμενα, καὶ προαισθέσθαι, καὶ προειπεῖν τοῖς ἄλλοις· ταῦτα πέπρακταί μοι. καὶ ἔτι τὰς ἑκασταχοῦ βραδυτῆτας, ὄκνους, ἀγνοίας, φιλονεικίας, ἃ πολιτικὰ[635] ταῖς πόλεσι πρόσεστιν ἁπάσαις καὶ ἀναγκαῖα ἁμαρτήματα, ταῦθ' ὡς εἰς[636] ἐλάχιστα συστεῖλαι, καὶ τοὐναντίον εἰς ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν, καὶ τοῦ τὰ δέοντα

---

622) (ἐνν.) Χρῆμα. 623) Κατὰ διόρθ. τοῦ Ῥεΐσκ. ἀντὶ Αὐτοτραγικὸς πίθηκος. Οὐδὲν γὰρ ἔχων οἴκοθεν γενναῖον, καὶ τραγῳδεῖν αὐτὸς μὴ δυνάμενος δι' ἀπαιδευσίαν, ὑπεκρίνετο ὡς πίθηκος τὰς τραγῳδίας τῶν ἄλλων. 624) Ὑπεκρίνετο γὰρ ἐν τοῖς ἀγροῖς τὸν Οἰνόμαον, δρᾶμα τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματά τινα μόνον σώζονται. 625) »Τοῦ πονηροῦ κόμματος «, κατὰ τὸν Ἀριστοφ., ἀδόκιμος. 626) Ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. σελ. 79.

627) »Τὰ κατὰ νόμους φερόμενα τοῖς νεκροῖς, Οὐλπ., καθὼς ἡμεῖς λέγομεν, τὰ κόλλυβα: Ὁ Αἰσχίνης λέγει· Τὰ ἔννατα «, τὰ ἐννημέρα. 628) Εἰς τοὺς Αἰσωπείους μύθους φέρεται πληρέστερον· »Οὗτος ὁ ἄνθρωπος, εἰ οἴνου ἀπείχετο, καὶ κλυστῆρσιν ἐχρῆτο, οὐκ ἂν ἐτεθνήκει «. ὁ δὲ ῥήτωρ μετεχειρίσθη ἀντὶ τούτων τὸ Τὸ καὶ τὸ, φράσιν ἥτις διεσώθη καὶ μέχρις ἡμῶν. 629) Κατὰ σχῆμα ἀποστροφῆς. (ἐνν. δὲ) Εἴποι τις ἂν αὐτῷ.

630) (ἐνν.) Γενομένων. 631) Ἐν ἄλλοις, ὀρθότερον: Οὐκ ἐξ Ἀμβρ. 632) Ταῦτα τὰ μέρη ἐν οἷς. 633) Ἐμὲ δηλ. 634) Διότι δι' ὅλου του τοῦ λόγου ὁ Αἰσχ. χλευάζει τὸν Δημοσθένην, ὡς ἄνανδρον, λειποτάκτην, ἀστράτευτον, Βάταλον κτλ. 635) Κατὰ διόρθ. τοῦ Ῥεΐσκ. ἀντὶ Ὁμήλικα ἢ Πηλίκα. 636) Ἀντὶ: Εἰς ὡς ἐλ., εἰς ὅσον ἐνδέχεται ὀλιγώτερα.

ποιεῖν ὁρμὴν προτρέψαι· καὶ ταῦτά μοι πάντα πεποίηται, καὶ οὐδεὶς μή ποτε ἀνθρώπων εὕρῃ, τὸ κατ᾽ ἐμὲ, οὐδὲν ἐλλειφθέν. Εἰ τοίνυν τις ὁντινοῦν ἔροιτο, τίσι τὰ πλεῖστα Φίλιππος, ὧν[637] κατέπραξε, διῳκήσατο, πάντες ἂν εἴποιεν, τῷ στρατοπέδῳ, καὶ τῷ διδόναι καὶ διαφθείρειν τοὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων. Οὐκοῦν, τῶν μὲν δυνάμεων οὔτε κύριος, οὔθ᾽ ἡγεμὼν ἦν ἐγώ· ὥστε οὐδ᾽ ὁ λόγος τῶν κατὰ ταῦτα πραχθέντων πρὸς ἐμέ. Καὶ μὴν, τῷ γε μὴ διαφθαρῆναι χρήμασι, κεκράτηκα Φιλίππου· ὥσπερ γὰρ ὁ ὠνούμενος νενίκηκε τὸν λαβόντα, ἐὰν πρίηται, οὕτως ὁ μὴ λαβὼν μηδὲ διαφθαρεὶς νενίκηκε τὸν ὠνούμενον. ὥστε ἀήττητος ἡ πόλις τὸ κατ᾽ ἐμέ.

Ἃ μὲν τοίνυν ἐγὼ παρεσχόμην εἰς τὸ δικαίως τοιαῦτα γράφειν τουτονὶ περὶ ἐμοῦ, πρὸς πολλοῖς ἑτέροις, ταῦτα καὶ[638] παραπλήσια τούτοις ἐςίν· ἃ δὲ πάντες ὑμεῖς ἴστε, ταῦτ᾽ ἤδη λέξω. Μετὰ γὰρ τὴν μάχην εὐθὺς ὁ δῆμος, εἰδὼς καὶ ἑωρακὼς πάντα, ὅσα ἔπραττον ἐγὼ, ἐν αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς καὶ φοβεροῖς ἐμβεβηκὼς[639], ἡνίκ᾽ οὐδ᾽ ἀγνωμονῆσαί τι θαυμαστὸν ἦν τοὺς πολλοὺς πρὸς ἐμέ· πρῶτον μὲν, περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως, τὰς ἐμὰς γνώμας ἐχειροτόνει· καὶ πάνθ᾽, ὅσα τῆς φυλακῆς ἕνεκα ἐπράττετο, ἡ διάταξις τῶν φυλάκων, αἱ τάφροι, τὰ εἰς τὰ τείχη χρήματα, διὰ τῶν ἐμῶν ψηφισμάτων ἐγίγνετο· ἔπειθ᾽ αἱρούμενος σιτώνην[640], ἐκ πάντων γ᾽ ἐμὲ ἐχειροτόνησεν ὁ δῆμος· καὶ μετὰ ταῦτα συστάντων, οἷς ἦν ἐπιμελὲς κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, καὶ γραφὰς, εὐθύνας, εἰσαγγελίας, πάντα ταῦτα ἐπαγόντων μοι, οὐ δι᾽ ἑαυτῶν τό γε πρῶτον, ἀλλὰ δι᾽ ὧν μάλισθ᾽ ὑπελάμβανον ἀγνοηθήσεσθαι (ἴστε γὰρ δήπου καὶ μέμνησθε, ὅτι τοὺς πρώτους χρόνους καθ᾽ ἑκάςην σχεδὸν[641] ἡμέραν ἐκρινόμην ἐγὼ, καὶ οὔτ᾽ ἀπόνοια Σωσικλέους, οὔτε συκοφαντία Φιλοκράτους, οὔτε Διώνδου καὶ Μελάντου[642] μανία, οὔτ᾽ ἄλλο οὐδὲν, ἀπείρατον ἦν τούτοις κατ᾽ ἐμοῦ) ἐν τοίνυν τούτοις πᾶσι, μάλιστα μὲν διὰ τοὺς θεοὺς, δεύτερον δὲ δι᾽ ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους [ἅπαντας[643]] Ἀθηναίους, ἐσωζόμην δικαίως. τοῦτο[644] γὰρ καὶ ἀληθές ἐστι καὶ ὑπὲρ τῶν ὀμωμοκότων καὶ γνόντων τὰ εὔορκα δικαστῶν. Οὐκοῦν ἐν μὲν οἷς εἰσηγγελλόμην, ὅτ᾽ ἀπεψηφίζεσθέ μου, καὶ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων τοῖς διώκουσιν οὐ μετεδίδοτε, τότ᾽ ἐψηφίζεσθε τὰ ἄριστά με πράττειν· ἐν οἷς δὲ τὰς γραφὰς ἀπέφυγον, ἔννομα καὶ γράφειν καὶ λέγειν ἀπεδεικνύμην· ἐν οἷς δὲ τὰς εὐθύνας ἐπεσημαίνεσθε[645], δικαίως καὶ ἀδωροδοκήτως πάντα πεπρᾶχθαί μοι προσωμολογεῖτε.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, τί προσῆκεν, ἢ τί δίκαιον ἦν τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ πεπραγμένοις θέσθαι ὄνομα τὸν Κτησιφῶντα; οὐχ, ὃ[646] τὸν δῆμον ἑώρα τιθέμενον; οὐχ, ὃ[646] τοὺς ὀμωμοκότας δικαστάς; οὐχ, ὃ[646] τὴν ἀλήθειαν παρὰ πᾶσι βεβαιοῦσαν; Ναὶ, φησίν· ἀλλὰ τὸ τοῦ Κεφάλου[647] καλὸν, τὸ μηδεμίαν

---

637) Ἐξ ἐκείνων &. 638) Τὸν Κτησιφ. 639) Ὁ δῆμος. 640) Προμηθευτὴν τοῦ δημοσίου σίτου. 641) Τὸ Τι προσέθηκεν ὁ Ῥεΐσκιος, περιττῶς ὡς ἐσημειώσατο καὶ ὁ μακαρίτης Δούκας. 642) Ἄλλοι ἐπροτίμησαν τὴν ἀνάγνωσιν Μελάμπου καὶ ἄλλοι Μελανίου.

643) Περιεκλείσθη, ὡς ἐλλεῖπον ἐν τοῖς ἀντιγράφοις. 644) Τὸ σώζεσθαι τὸν ἀθῷον.

645) Ἐνεκρίνετε, ἐπεκυροῦτε. 646) Ἐπαναφορὰ τὸ σχῆμα. 647) Τοῦ πατρὸς τοῦ ῥήτορος Λυσίου, ὃν καὶ ἀνωτέρω (§ 64) ὁ ῥήτωρ συναριθμεῖ μετὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐνδόξων καὶ μεγάλων ῥητόρων.

γραφὴν φυγεῖν[648]· καὶ νὴ[649] Δί' εὐδαιμόν γε. Ἀλλὰ τί μᾶλλον, ὃ[650] πολλάκις μὲν φυγὼν, μηδεπώποτε δ' ἐξελεγχθεὶς ἀδικῶν, ἐν ἐγκλήματι γίγνοιτ' ἂν διὰ τοῦτο δικαίως; Καίτοι πρός γε τοῦτον, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὸ τοῦ Κεφάλου καλὸν εἰπεῖν ἐστί μοι. οὐδεμίαν γὰρ πώποτ' ἐγράψατό με οὐδ' ἐδίωξε γραφήν· ὥστε ὑπὸ σοῦ γε ὡμολόγημαι μηδὲν εἶναι τοῦ Κεφάλου χείρων πολίτης.

Πολλαχόθεν μὲν τοίνυν ἄν τις ἴδοι τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ καὶ τὴν βασκανίαν· οὐχ ἥκιστα δ' ἀφ' ὧν περὶ τῆς τύχης[651] διελέχθη. Ἐγὼ δ' ὅλως μὲν, ὅστις, ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρώπῳ τύχην προφέρει[652], παντελῶς ἀνόητον ἡγοῦμαι καὶ ἀπαίδευτον. ἣν[653] γὰρ ὁ βέλτιστα πράττειν νομίζων καὶ ἀρίστην ἔχειν οἰόμενος, οὐκ οἶδεν, εἰ μενεῖ τοιαύτη μέχρι καὶ τῆς ἑσπέρας, πῶς χρὴ περὶ ταύτης λέγειν, ἢ πῶς ὀνειδίζειν ἑτέρῳ; ἐπειδὴ δ' οὗτος πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τούτων[654] ὑπερηφάνως κέχρηται τῷ λόγῳ, σκέψασθ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ θεωρήσατε, ὅσῳ καὶ ἀληθέστερον καὶ ἀνθρωπινώτερον[655] ἐγὼ περὶ τῆς τύχης τούτου διαλεχθήσομαι. Ἐγὼ τὴν μὲν τῆς πόλεως τύχην ἀγαθὴν ἡγοῦμαι, καὶ τοῦθ' ὁρῶ καὶ τὸν Δία τὸν Δωδωναῖον ἡμῖν καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον μαντευόμενον· τὴν μέντοι τῶν πάντων ἀνθρώπων, ἣ νῦν ἐπέχει, χαλεπὴν καὶ δεινήν. τίς γὰρ Ἑλλήνων, ἢ τίς βαρβάρων, οὐ πολλῶν κακῶν καὶ μεγάλων ἐν τῷ παρόντι πεπείραται καιρῷ; τὸ μὲν τοίνυν προελέσθαι τὰ κάλλιστα, καὶ τὸ, τῶν οἰηθέντων Ἑλλήνων, εἰ πρόοιντο[656] ἡμᾶς, ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, αὐτῶν ἐκείνων ἄμεινον πράττειν, τῆς ἀγαθῆς τύχης τῆς πόλεως εἶναι τίθημι· τὸ δὲ[657] προσκροῦσαι, καὶ μὴ πάνθ', ὡς ἠβουλόμεθ', ἡμῖν συμβῆναι, τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος[658] μετειληφέναι νομίζω τὴν πόλιν· τὴν δ' ἰδίαν τύχην τὴν ἐμὴν, καὶ τὴν ἑνὸς ὑμῶν ἑκάστου, ἐν τοῖς ἰδίοις ἐξετάζειν δίκαιον εἶναι νομίζω. Ἐγὼ μὲν οὖν οὑτωσὶ περὶ τῆς τύχης ἐξετάζειν ἀξιῶ, ὀρθῶς καὶ δικαίως, ὡς ἐμαυτῷ δοκῶ· νομίζω δὲ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖν· ὁ δὲ τὴν ἰδίαν τύχην τὴν ἐμὴν τῆς κοινῆς τῆς πόλεως κυριωτέραν εἶναί φησι· τὴν μικρὰν καὶ φαύλην[659] τῆς ἀγαθῆς καὶ μεγάλης. Καὶ πῶς ἔνι τοῦτο γενέσθαι;

Καὶ μὴν, εἴ γε τὴν ἐμὴν τύχην πάντως ἐξετάζειν, Αἰσχίνη, προαιρῇ, πρὸς τὴν σαυτοῦ σκόπει· κἂν εὕρῃς τὴν ἐμὴν βελτίω τῆς σῆς, παῦσαι λοιδορούμενος αὐτῇ. Σκόπει τοίνυν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς· καί μου, πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεμίαν ψυχρότητα[660] καταγνῷ μηδείς. ἐγὼ γὰρ, οὔτ' εἴ τις πενίαν προπη-

---

[648]) Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Λυσίας (ἐν τῷ κατὰ Ἐρατοσθ. §. 2) περὶ τοῦ πατρός του, ὅτι « ἐπείσθη μὲν ὑπὸ Περικλέους εἰς ταύτην τὴν γῆν ἀφικέσθαι· ἔτη δὲ τριάκοντα ᾤκησε, ἢ οὐδενὶ πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν ».

[649]) Ὄχι μόνον καλὸν, ἀλλὰ καὶ εὔδαιμον. [650]) Τοῦτό τινες ἐξέλαβον περὶ τοῦ Ἀριστοφῶντος (ἴδε Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. σελ. 59.), ἀλλὰ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ὁ ῥήτωρ ἐννοεῖ ἑαυτόν. [651]) Τῆς κακῆς τοῦ Δημοσθ. τύχης, τὴν ὁποίαν ὁ Αἰσχ. ἀναφέρει ἐν τῷ κατὰ Κτησιφ. σ. 63. [652]) Ὀνειδίζει τινί. [653]) Ἣν οὐκ οἶδεν. [654]) Τῶν εἰς τὴν τύχην ἀναφερομένων. [655]) Καταλληλότερον τῇ περὶ τύχης κρίσει τῶν ἀνθρώπων. [656]) Ὁ Ἄν, προστεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥεϊσκίου, ὠβελίσθη ὑπὸ τοῦ Δούκα. [657]) (Ἐν) τῷ προσκρ. [658]) Περιεκλείσθη ὑπὸ τοῦ Ῥεϊσκ., ὡς ἐλλεῖπον ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν χειρογράφων. [659]) Εὐτελῆ.

[660]) Ἀηδίαν, διότι μέλλει περὶ μικρῶν καὶ τυχαίων νὰ περιαυτολογήσῃ.

λακίζει, νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι, οὔτ' εἴ τις ἐν ἀφθόνοις τραφεὶς, ἐπὶ τούτῳ σεμνύνεται· ἀλλ' ὑπὸ τῆς τουτουῒ τοῦ χαλεποῦ[661] βλασφημίας καὶ συκοφαντίας εἰς τοιούτους λόγους ἐμπίπτειν ἀναγκάζομαι, οἷς ἐκ τῶν ἐνόντων[662], ὡς ἂν δύνωμαι[662], μετριώτατα χρήσομαι.

Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ὑπῆρξεν, Αἰσχίνη, παιδὶ μὲν ὄντι, φοιτᾷν εἰς τὰ προσήκοντα[663] διδασκαλεῖα, καὶ ἔχειν, ὅσα χρὴ τὸν μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσοντα δι' ἔνδειαν· ἐξελθόντι δὲ ἐκ παίδων, τὰ ἀκόλουθα τούτοις[664] πράττειν, χορηγεῖν, τριηραρχεῖν, εἰσφέρειν, μηδεμιᾶς φιλοτιμίας μήτε ἰδίας μήτε δημοσίας ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς φίλοις χρήσιμον εἶναι· ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰ κοινὰ προσελθεῖν ἔδοξέ μοι, τοιαῦτα πολιτεύματα ἑλέσθαι, ὥστε καὶ ὑπὸ τῆς πατρίδος, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πολλάκις[illegible] ἐστεφανῶσθαι, καὶ μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς ὑμᾶς, ὡς οὐ καλά γ' ἦν, ἃ προειλόμην, ἐπιχειρεῖν λέγειν. Ἐγὼ μὲν δὴ τοιαύτῃ συμβεβίωκα τύχῃ[665], καὶ πόλλ' ἂν ἔχων ἕτερ' εἰπεῖν περὶ αὐτῆς, παραλείπω, φυλαττόμενος τὸ λυπῆσαί τινα, ἐν οἷς σεμνύνομαι.

Σὺ δ' ὁ σεμνὸς[666] ἀνὴρ, καὶ διαπτύων τοὺς ἄλλους, σκόπει πρὸς ταύτην, ὁποίᾳ τινὶ κέχρησαι τύχῃ· δι' ἣν, παῖς μὲν ὢν, μετὰ πολλῆς ἐνδείας ἐτράφης, ἅμα τῷ πατρὶ πρὸς τῷ διδασκαλείῳ προσεδρεύων[667], τὸ μέλαν τρίβων, καὶ τὰ βάθρα σπογγίζων, καὶ τὸ παιδαγωγεῖον κορῶν, οἰκέτου τάξιν, οὐκ ἐλευθέρου παιδὸς ἔχων· ἀνὴρ δὲ γενόμενος, τῇ μητρὶ τελούσῃ[668] τὰς βίβλους[669] ἀνεγίνωσκες, καὶ τἄλλα συνεσκευωροῦ[670], τὴν μὲν νύκτα νεβρίζων[671], καὶ κρατηρίζων[672], καὶ καθαίρων τοὺς τελουμένους, καὶ ἀπομάττων τῷ πηλῷ[673] καὶ τοῖς πιτύροις, καὶ ἀνιστὰς ἀπὸ τοῦ καθαρμοῦ, καὶ κελεύων λέγειν « ἔφυ» γον κακὸν εὗρον, ἄμεινον[674] », ἐπὶ τῷ μηδένα πώποτε τηλικοῦτον ὀλολύξαι σεμνυνόμενος (καὶ ἔγωγε νομίζω[675]· μὴ γὰρ οἴεσθ' αὐτὸν φθέγγεσθαι μὲν οὕτω μέγα[676], ὀλολύζειν δ' οὐχ ὑπέρλαμπρον ἐν δὲ[677] ταῖς ἡμέραις, τοὺς καλοὺς θιάσους[678] ἄγων διὰ τῶν ὁδῶν, τοὺς ἐστεφανωμένους

---

661) Τοῦ μοχθηροῦ. 662) Ταὐτοσήμαντοι αἱ δύω φράσεις. 663) Τοῖς παισί, τὰ παιδαγωγεῖα. 664) Τοῖς προϋπηργμένοις. 665) Ἀλλ' ὁ Αἰσχ. δὲν ἐννοεῖ αὐτὴν τὴν τύχην, ἀλλὰ τὴν παρακολουθοῦσαν τῷ Δημοσθ. ὡς δῆθεν ἀλιτηρίῳ, κατὰ τὴν καὶ μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαν τῶν δεισιδαιμόνων ἰδέαν· ὁ ῥήτωρ ὅμως ἀποφεύγων τὴν περὶ τούτου ἀμφισβήτησιν, στρέφει τὸν λόγον εἰς τὴν γενικὴν τῆς ἀνθρωπίνης τύχης θεωρίαν. 666) Εἰρωνικῶς.

667) Ἴδε ἀνωτέρω §. 40. 668) Προετοιμαζούσῃ διὰ καθαρμῶν τοὺς μυουμένους εἰς τὰ Διονύσια ἢ ἄλλα μυστήρια· ἐλέγοντο δὲ αἱ τοιαῦται Περιμάκτριαι. 669) Τὰς περιεχούσας τὰς εὐχὰς τῆς τελετῆς. 670) Συνησχολοῦ, Συνυπηρέτεις. 671) » Οἱ μὲν, ὡς τοῦ τελοῦντος νεβρίδα ἐνημμένου, ἢ καὶ τοὺς τελουμένους διαζωννύντος νεβρίσιν· (οἱ δὲ,) ἀπὸ τοῦ νεβροὺς διασπᾷν, κατά τινα ἄρρητον λόγον, « Ἁρποκρ. 672) Τοῦ κρατηρίζειν ἡ σημασία ἀπροσδιόριστος· οἱ μὲν γὰρ, Κρατῆρα φέρειν ἐν ταῖς χερσίν· οἱ δὲ, Ἀπὸ κρατῆρος ἐγχέειν (κιρνᾷν οἶνον) τοῖς τελουμένοις· οἱ δὲ, Παραχέειν αὐτοῖς λουομένοις· ἀμφότερα πιθανῶς.

673) Μὴ γνωρίζοντες τότε ἀκόμη τὴν χρῆσιν τοῦ σαπωνίου, μετεχειρίζοντο τὸν πηλὸν (καὶ τώρα οὕτως ἰδιωνυμούμενον) εἰς τὰ λουτρά. 674) » Ὅτι τὴν ἀγρίαν καὶ παλαιὰν δίαιταν ἔφυγον, εὗρον δὲ τὴν ἥμερον τροφήν· τὸ γὰρ ἐκ τῶν δρυῶν καὶ ἀκανθῶν πέμμα, κακὸν ἔλεγον, « Ἀποστόλ. Θ', 37. 675) (ἐνν.) Μηδένα π. τ. ὀ. 676) Διότι ὁ Αἰσχίνης, ὡς ἐξ ἄλλων χωρίων ἐξάγεται, ἦτον μεγαλοφωνότατος. Ἴδε καὶ τὴν σημ. 792*.

677) Ἐπακολυθητικὸς τοῦ Μέν: Τὴν μὲν νύκτα. 678) Τοὺς χοροὺς τῶν Βακχῶν ἢ Μαινάδων, ἢ ἁπλῶς τῶν τελουμένων τῷ Διονύσῳ· τὸ δὲ Καλοὺς, εἰρωνικῶς. Διότι καὶ ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. λέγει: » Οὐκ ἴσασιν οὗτοι. . παῖδά σε ὄντα, ἐν θιάσοις καὶ μεθύουσιν ἀν-

τῷ μαράθρῳ καὶ τῇ λεύκῃ[679], τοὺς ὄφεις τοὺς παρείας[680] θλίβων[681] καὶ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς αἰωρῶν, καὶ βοῶν, Εὐοῖ, Σαβοῖ[682], καὶ ἐπορχούμενος, Ὕης Ἄττης[683], Ἄττης Ὕης· ἔξαρχος, καὶ προηγεμὼν, καὶ κιστοφόρος[684], καὶ λικνοφόρος, καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπὸ τῶν γραδίων προσαγορευόμενος, μισθὸν λαμβάνων τούτων ἔνθρυπτα[685] καὶ στρεπτοὺς[686] καὶ νεήλατα[687]· ἐφ' οἷς τίς οὐκ ἂν ὡς ἀληθῶς αὑτὸν εὐδαιμονίσειε[688] καὶ τὴν αὑτοῦ τύχην[689]; ἐπειδὴ δ' εἰς τοὺς δημότας ἐνεγράφης, ὁπωσδήποτε (ἐῶ γὰρ τοῦτό γε) ἐπειδὴ δ' οὖν ἐνεγράφης, εὐθέως τὸ κάλλιστον ἐξελέξω τῶν ἔργων, ὑπογραμματεύειν καὶ ὑπηρετεῖν τοῖς ἀρχιδίοις[690]. Ὡς δ' ἀπηλλάγης ποτὲ καὶ τούτου, πάνθ', ἃ τῶν ἄλλων κατηγορεῖς, αὐτὸς ποιήσας, οὐ κατῄσχυνας, μὰ Δί', οὐδὲν τῶν προϋπηργμένων τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ· ἀλλὰ μισθώσας σαυτὸν τοῖς βαρυστόνοις[691] ἐπικαλουμένοις ἐκείνοις ὑποκριταῖς, Σιμύλῳ καὶ Σωκράτει, ἐτριταγωνίστεις, σῦκα καὶ βότρυς καὶ ἐλάας συλλέγων[692], ὥσπερ ὀπωρώνης ἐκεῖνος[693], ἐκ τῶν ἀλλοτρίων χωρίων, πλείω λαμβάνων ἀπὸ τούτων[694] τραύματα, ἢ τῶν ἀγώνων, οὓς ὑμεῖς περὶ τῆς ψυχῆς[695] ἠγωνίζεσθε. ἦν γὰρ ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος ὑμῖν ὁ πρὸς τοὺς θεατὰς πόλεμος, ὑφ' ὧν τὰ πολλὰ τραύματ' εἰληφὼς, εἰκότως τοὺς ἀπείρους τῶν τοιούτων κινδύνων ὡς δειλοὺς σκώπτεις. Ἀλλὰ γὰρ παρεὶς ὧν τὴν πενίαν αἰτιάσαιτ' ἄν τις, πρὸς αὐτὰ τὰ τοῦ τρόπου σου βαδιοῦμαι κατηγορήματα. τοιαύτην γὰρ εἵλου πολιτείαν, ἐπειδή ποτε καὶ τοῦτ' ἐπῆλθέ σοι ποιῆσαι, δι' ἣν, εὐτυχούσης μὲν τῆς πατρίδος, λαγὼ βίον ἔζης, δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν, ἐφ' οἷς σαυτῷ συνῄδεις ἀδικοῦντι· ἐν οἷς[696] δ' ἠτύχησαν οἱ ἄλλοι, θρασὺς ὢν ὑφ' ἁπάντων ὤφθαι. Καίτοι, ὅστις χιλίων πολιτῶν ἀποθανόντων ἐθάῤῥησε, τί οὗτος παθεῖν ὑπὸ τῶν ζώντων δίκαιός ἐστι; Πολλὰ τοίνυν ἕτερ' εἰπεῖν ἔχων περὶ αὐτοῦ, παραλείψω. οὐ γὰρ, ὅσ' ἂν δείξαιμι προσόντ' αἰσχρὰ τούτῳ καὶ ὀνείδη, πάντ' οἶμαι δεῖν εὐχερῶς λέγειν· ἀλλ' ὅσα μηδὲν αἰσχρόν ἐστιν εἰπεῖν ἐμοί.

Ἐξέτασον τοίνυν παρ' ἄλληλα τὰ σοὶ καὶ ἐμοὶ βεβιωμένα, πρᾴως καὶ μὴ

θρώπαις χαλινδούμενον; « 679) » Οἱ τὰ βαχχικὰ τελούμενοι τῇ λεύκῃ στέφονται· αὐτοχθόνιον γὰρ εἶναί φασι τὸ φυτὸν καὶ πρὸς τῷ Ἀχέροντι πεφυκέναι, ὅθεν καὶ Ἀχερωΐδα καλεῖσθαι παρ' Ὁμήρῳ, « Ἀρποκρ. 680) Εἶδος ὄφεων, οἱ ὁποῖοι κατεσθίουσι τοὺς ἔχεις.

681) Ἵνα περιςρεφόμενοι φόβον ἐμποιῶσι τοῖς δεισιδαίμοσι. 682) Βαχχικὰ ἐπιφωνήματα.

683) Ἐπίθετα τοῦ Διονύσου Φρύγια. Ὁ δὲ Ἄττις, παρὰ Φρυξὶ μάλιςα τιμᾶται, ὡς πρόπολος τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν· γνωςὸν δὲ ὅτι, μανεὶς εὐνουχίσθη μόνος. 684) Ἐν ἄλλοις: Κιττοφόρος. » Νόμος δὲ ἦν Ἀθήνησιν, ἀμφιθαλῆ παῖδα ἐστεμμένον ἀκάνθαις μετὰ δρυΐνων καρπῶν λίκνον βαστάζοντα ἄρτων πλέων, λέγειν: Ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον «.

685) Εἶδος ζυμαρικοῦ, (κοιν.) χιλοπήτταις. 686) Κυλούραις. 687) (ἐνν.) Ἄλφιτα, » ἃ δὴ μέλιτι ἀναδεύοντες, ἀσταφίδας τε καὶ χλωροὺς ἐρεβίνθους ἐπεμβαλόντες, τοῖς τὰ ἱερὰ τελοῦσιν ἔνεμον· ἐκάλουν δὲ αὐτὰ οἱ μὲν Ἀμβροσίαν, οἱ δὲ Μακαρίαν «, Ἀρποκρ., ὅμοια μὲ τὰ ἐδικά μας κόλλυβα. 688) Εἰρωνικῶς. 689) Δολίως δηλαδὴ, διότι, ὡς υἱὸς δούλου, δὲν ἦτον γνήσιος (ἀπ' ἀστοῦ καὶ ἀστῆς, καθὼς ἔλεγεν ὁ νόμος) πολίτης. 689) Εἰρωνικῶς.

690) Ὑποκοριςικῶς πρὸς ἐξευτελισμὸν ἀντὶ Ἀρχείοις, ἀρχειοφυλακίοις. 691) Ἴδε τὸ Λεξ.

692) Ἀντὶ χρημάτων καρποὺς, διότι παρίστανεν εἰς τοὺς ἀγροὺς, καὶ οἱ χωρικοὶ συνήθως νομίσματα δὲν δίδουν. 693) Τὸ ἐκεῖνος ἀντὶ τοῦ Τις. 694) Ἐξ αἰτίας τούτων τῶν ἔργων, τοῦ τριταγωνιστεῖν καὶ συλλέγειν ὀπώρας. 695) » Οἱ ἀθλοθέται γὰρ, λέγει ὁ Λουκ. (ἐν Ἀλιεῖ) μαστιγοῦν εἰώθασιν, ἤν τις ὑποκριτὴς, Ἀθηνᾶν ἢ Ποσειδῶνα, ἢ τὸν Δία ὑποδεδυκὼς, μὴ καλῶς ὑποκρίνηται μηδὲ κατ' ἀξίαν τῶν θεῶν «. 696) Πράγμασιν ἢ καιροῖς.

πικρῶς, Αἰσχίνη· εἶτ' ἐρώτησον τουτουσί, τὴν ποτέρου τύχην ἂν ἕλοιθ' ἕκαστος αὐτῶν. Ἐδίδασκες[697] γράμματα, ἐγὼ δ' ἐφοίτων[697*]. ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην· ἐχόρευες, ἐγὼ δ' ἐχορήγουν· ἐγραμμάτευες, ἐγὼ δ' ἐκκλησίαζον· ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δ' ἐθεώρουν· ἐξέπιπτες, ἐγὼ δ' ἐσύριττον· ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν πεπολίτευσαι πάντα, ἐγὼ δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἐῶ τἄλλα. Ἀλλὰ νυνὶ τήμερον, ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τοῦ στεφανωθῆναι δοκιμάζομαι, τὸ δὲ μηδοτιοῦν ἀδικεῖν ἀνωμολόγημαι[697]· σοὶ δὲ συκοφάντῃ μὲν εἶναι δοκεῖν ὑπάρχει[698], κινδυνεύεις δὲ, εἴτε δεῖ σ' ἔτι τοῦτο ποιεῖν, εἴτ' ἤδη πεπαῦσθαι, μὴ μεταλαβόντα τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. Ἀγαθῇ δὲ (οὐχ ὁρᾷς[698];) τύχῃ συμβεβιωκὼς, τῆς ἐμῆς ὡς φαύλης κατηγορεῖς. Φέρε δὴ καὶ τὰς τῶν λειτουργιῶν μαρτυρίας, ὧν λελειτούργηκα, ὑμῖν ἀναγνῶ πάσας· παρανάγνωθι δή ἡμῖν καὶ σὺ τὰς ῥήσεις[699], ἃς ἐλυμήνω[700].

Ἥκω λιπὼν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας,

καὶ,

Κακαγγελεῖν μὲν ἴσθι μὴ θέλοντά με,

καὶ,

κακὸν κακῶς σε

μάλιστα μὲν οἱ θεοὶ, ἔπειτα δὲ οὗτοι πάντες ἀπολέσειαν, πονηρὸν ὄντα πολίτην καὶ προδότην καὶ τριταγωνιστήν[701].

Λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Ἐν μὲν τοίνυν τοῖς πρὸς τὴν πόλιν, τοιοῦτος· ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις, εἰ μὴ πάντες ἴστε, ὅτι κοινὸς[702], καὶ φιλάνθρωπος, καὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις ἐπαρκῶν, σιωπῶ, καὶ οὐδὲν ἂν εἴποιμι, οὐδὲ παρασχοίμην ἂν περὶ τούτων οὐδεμίαν μαρτυρίαν, οὔτ' εἴ τινας ἐκ τῶν πολεμίων ἐλυσάμην[703], οὔτ' εἴ τισι θυγατέρας συνεξέδωκα[704], οὔτε τῶν τοιούτων οὐδέν. Καὶ γὰρ οὕτω πως ὑπείληφα· ἐγὼ νομίζω τὸν μὲν εὖ παθόντα δεῖν μεμνῆσθαι τὸν πάντα χρόνον, τὸν δὲ εὖ ποιήσαντα εὐθὺς ἐπιλελῆσθαι αὐτῶν, εἰ δεῖ τὸν μὲν[705] χρηστοῦ, τὸν δὲ[706] μὴ μικροψύχου ποιεῖν ἔργον ἀνθρώπου· τὸ δὲ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ὑπομιμνήσκειν καὶ λέγειν, μικροῦ δεῖν ὅμοιόν ἐστι τῷ ὀνειδίζειν. Οὐ δὴ ποιήσω τοιοῦτον οὐδὲν, οὐδὲ προαχθήσομαι[707], ἀλλ' ὅπως ποθ' ὑπείλημμαι[708] περὶ τούτων, ἀρκεῖ μοι.

Βούλομαι δὲ τῶν ἰδίων ἀπαλλαγεὶς, ἔτι μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν περὶ τῶν κοινῶν. Εἰ μὲν γὰρ ἔχεις, Αἰσχίνη, τῶν ὑπὸ τουτονὶ τὸν ἥλιον εἰπεῖν ἀνθρώπων, ὅστις ἀθῷος[709] τῆς Φιλίππου πρότερον, καὶ νῦν τῆς Ἀλεξάνδρου

---

697) Ἀναφέρεται ὡς παράδειγμα θαυμαστὸν ἀντιθέσεως τὸ χωρίον τοῦτο. 697*) Ἴδε ἀνωτέρω σελ. 140: περὶ τὸ τέλος. 698) Τὸ δοκεῖν εἶναι συκοφάντην ὑπάρχει σοι. 699) Τὰ χωρία τῶν τραγῳδιῶν, ἃς ὑπεκρίνε. 700) Κατὰ διόρθ. τοῦ Ῥεϊσκ. ἀντὶ Ἐλυμαίνου, διέστρεφες ὑπὸ ἀμαθίας, καθὼς εἰς τὸν ἑπόμενον στίχον τοῦ Εὐριπ. ἐκ τῆς Ἑκάβ. ἀντὶ Νεκρῶν λέγων Λιπών· καὶ εἰς τὸν μετὰ τοῦτον τοῦ Σοφοκλ. ἀντὶ Κάκ' ἀγγελεῖν, Κακαγγελεῖν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα παρῴδησεν ἐν εἴδει ἰαμβείων αὐτὸς οἴκοθεν ὁ Δημοσθ.

701) Ἀστείως καὶ ἐν εἴδει ὑπερβολῆς, ὡς ἂν εἰ ἦτον καὶ τὸ τριταγωνιστεῖν ἔγκλημα.

702) Δημοτικὸς, κοινωφελής. 703) Ἐξηγόρασα αἰχμαλώτους. 704) Συνεισέφερον πρὸς ὑπανδρείαν των. 705) Τὸν εὖ παθόντα. 706) Τὸν εὖ ποιήσαντα. 707) Θέλω παρασυρθῆ, καταντήσῃ 'ως ἐκεῖ. 708) Ὁποιανδήποτε ὑπόληψιν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι περὶ ἐμοῦ.

709) Ἀμέτοχος, ἀπαθὴς ὑπό.

δυναστείας γέγονεν, ἢ τῶν Ἑλλήνων, ἢ τῶν βαρβάρων, ἔστω, συγχωρῶ σοι, τὴν ἐμὴν, εἴτε τύχην, εἴτε δυστυχίαν ὀνομάζειν βούλει, πάντων αἰτίαν γεγενῆσθαι· εἰ δὲ καὶ τῶν μηδεπώποτ' ἰδόντων ἐμὲ, μηδὲ φωνὴν ἀκηκοότων ἐμοῦ, πολλοὶ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπόνθασι, μὴ μόνον κατ' ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ πόλεις ὅλαι καὶ ἔθνη, πόσῳ δικαιότερον καὶ ἀληθέστερον, τὴν ἁπάντων, ὡς ἔοικεν, ἀνθρώπων τύχην κοινὴν, καὶ φοράν τινα πραγμάτων χαλεπὴν καὶ οὐχ οἵαν ἔδει, τούτων αἰτίαν ἡγεῖσθαι; Σὺ τοίνυν ταῦτ' ἀφεὶς, ἐμὲ, τὸν παρὰ τουτοισὶ πεπολιτευμένον, αἰτιᾷ, καὶ ταῦτ' εἰδὼς, ὅτι, καὶ εἰ μὴ τὸ ὅλον[710], μέρος γ' ἐπιβάλλει τῆς βλασφημίας ἅπασι, καὶ μάλιστα σοί. Εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν αὐτοκράτωρ ὢν περὶ τῶν πραγμάτων ἐβουλευόμην, ἦν ἂν τοῖς ἄλλοις ῥήτορσιν ὑμῖν ἐμὲ αἰτιᾶσθαι· εἰ δὲ παρῆτε μὲν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἁπάσαις ἀεὶ, ἐν κοινῷ δὲ τὸ συμφέρον ἡ πόλις προὐτίθει σκοπεῖν, πᾶσι δὲ ταῦτ' ἐδόκει τότ' ἄριστα εἶναι καὶ μάλιστα σοί, (οὐ γὰρ ἐπ' εὐνοίᾳ γ' ἐμοὶ παρεχώρεις ἐλπίδων, καὶ ζήλου, καὶ τιμῶν, ἃ πάντα προσῆν τοῖς τότε πραττομένοις ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας[711] ἡττώμενος δηλονότι, καὶ τῷ[711] μηδὲν ἔχειν εἰπεῖν βέλτιον) πῶς οὐκ ἀδικεῖς καὶ δεινὰ ποιεῖς, τούτοις νῦν ἐγκαλῶν, ὧν τότ' οὐκ εἶχες λέγειν βελτίω;

Παρὰ μὲν τοίνυν τοῖς ἄλλοις ἔγωγ' ὁρῶ πᾶσιν ἀνθρώποις διωρισμένα καὶ τεταγμένα οὕτω πως[712] τὰ τοιαῦτα· ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ τιμωρία[713] κατὰ τούτου· ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. οὔτ' ἀδικῶν τις, οὔτ' ἐξαμαρτάνων, εἰς τὰ πᾶσι δοκοῦντα συμφέρειν ἑαυτὸν δοὺς, οὐ κατώρθωσε μεθ' ἁπάντων; οὐκ ὀνειδίζειν οὐδὲ λοιδορεῖσθαι τῷ τοιούτῳ δίκαιον, ἀλλὰ συνάχθεσθαι. Φανήσεται τοίνυν ταῦτα πάντα οὕτως, οὐ μόνον ἐν τοῖς νόμοις, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τοῖς ἀγράφοις νόμοις καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσι διώρικεν[714]. Αἰσχίνης τοίνυν τοσοῦτον ὑπερβέβληκεν ἅπαντας ἀνθρώπους ὠμότητι καὶ συκοφαντίᾳ, ὥστε καὶ ὧν αὐτὸς ὡς ἀτυχημάτων ἐμέμνητο, καὶ ταῦτ' ἐμοῦ κατηγορεῖ.

Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ[715] αὐτὸς ἁπλῶς καὶ μετ' εὐνοίας πάντας εἰρηκὼς τοὺς λόγους, φυλάττειν ἐμὲ καὶ τηρεῖν ἐκέλευεν, ὅπως μὴ παρακρούσομαι μηδ' ἐξαπατήσω, δεινὸν καὶ γόητα καὶ σοφιστὴν καὶ τὰ τοιαῦτ' ὀνομάζων ὡς[715], ἐὰν πρότερός τις εἴπῃ τὰ προσόνθ' ἑαυτῷ περὶ ἄλλου, καὶ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα, καὶ οὐκέτι τοὺς ἀκούοντας σκεψομένους, τίς ποτ' αὐτός ἐστιν ὁ ταῦτα λέγων. Ἐγὼ δ' οἶδ', ὅτι γιγνώσκετε τοῦτον ἅπαντες, καὶ πολὺ τούτῳ μᾶλλον ἢ ἐμοὶ νομίζετε ταῦτα προσεῖναι. Κἀκεῖνο δ' εὖ οἶδ', ὅτι τὴν ἐμὴν δεινότητα... (ἔσω γάρ· καίτοι ἔγωγε ὁρῶ τῆς τῶν λεγόντων δυνάμεως τοὺς ἀκούοντας τὸ πλεῖστον μέρος κυρίους ὄντας. ὡς γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀποδέξησθε καὶ πρὸς ἕκαστον ἔχητ' εὐνοίας, οὕτως ὁ λέγων ἔδοξε φρονεῖν.)

---

710) Ἐν ἄλλοις: Εἰ μὴ καὶ τὸ ὅλον. 711) Τῆς ἀληθείας.. καὶ τῷ: Ἡ μὲν γενικὴ συγκριτικῶς, ἡ δὲ δοτικὴ παθητικῶς εἰς τὸ Ἡττώμενος. 712) Τὸ Οὕτω προσετέθη ὑπὸ τοῦ Ῥεῖσκ. 713) (ἐνν.) Διώρισται καὶ τέτακται. 714) Ἐλλιπὲς καὶ κακῶς συντεταγμένον φαίνεται τὸ χωρίον, εἰ καὶ ἡ ἔννοια σαφής. Φανήσεται τοίνυν ταῦτα πάντα οὐ μόνον ἐν τοῖς (γραπτοῖς) νόμοις οὕτως ἔχοντα· ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τοῖς ἀγράφοις νόμοις καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἤθεσιν (ἢ ἔθεσιν) οὕτως αὐτὰ διώρικεν (ἀντὶ τοῦ Διωρικέναι τοῦ Ῥεῖσκ.)

715) Τὸ Ὡς πρὸς μετοχὴν ἐπὶ ψευδοῦς ὕλης.

εἰ δ' οὖν ἐστὶ καὶ παρ' ἐμοί τις ἐμπειρία[716] τοιαύτη, ταύτην[717] μὲν εὑρήσετε πάντες ἐν τοῖς κοινοῖς ἐξεταζομένην[718] ὑπὲρ ὑμῶν ἀεί, καὶ οὐδαμοῦ καθ' ὑμῶν, οὐδ' ἰδίᾳ· τὴν δὲ τούτου τοὐναντίον, οὐ μόνον τῷ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐλύπησέ τι τοῦτον, ἢ προσέκρουσέ που, κατὰ τούτων. οὐ γὰρ αὐτῇ δικαίως, οὐδ' ἐφ' ἃ συμφέρει τῇ πόλει, χρῆται. Οὔτε γὰρ τὴν ὀργήν, οὔτε τὴν ἔχθραν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων, τὸν καλὸν κἀγαθὸν πολίτην δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εἰσεληλυθότας δικαστὰς ἀξιοῦν αὐτῷ βεβαιοῦν[719], οὐδ' ὑπὲρ τούτων εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι· ἀλλὰ μάλιστα μὲν μὴ ἔχειν ταῦτ' ἐν τῇ φύσει, εἰ δ' ἄρ' ἀνάγκη, πρᾴως καὶ μετρίως διακείμενα ἔχειν.

Ἐν τίσιν οὖν σφοδρὸν εἶναι τὸν πολιτευόμενον καὶ τὸν ῥήτορα δεῖ; ἐν οἷς τῶν ὅλων τι κινδυνεύεται τῇ πόλει, καὶ ἐν οἷς πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐστί τι[720] τῷ δήμῳ· ἐν τούτοις. ταῦτα γάρ ἐστι γενναίου καὶ ἀγαθοῦ πολίτου· μηδενὸς δὲ ἀδικήματος πώποτε δημοσίου, προσθήσω δὲ μηδ' ἰδίου, δίκην ἀξιώσαντα λαβεῖν παρ' ἐμοῦ, μήθ' ὑπὲρ τῆς πόλεως, μήθ' ὑπὲρ αὑτοῦ, στεφάνου καὶ ἐπαίνου κατηγορίαν νῦν ἥκειν συνεσκευασμένον, καὶ τοσουτουσὶ λόγους ἀνηλωκέναι, ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα[721], φθόνου καὶ μικροψυχίας ἐστὶ σημεῖον, οὐδενὸς χρηστοῦ. Τὸ δὲ δὴ καὶ τοὺς πρὸς ἐμὲ αὐτὸν[722] ἀγῶνας ἐάσαντα, νῦν ἐπὶ τόνδ'[723] ἥκειν, καὶ[724] πᾶσαν ἔχει κακίαν.

Καί μοι γε δοκεῖς ἐκ τούτων, Αἰσχίνη, τῶν λόγων, ἐπίδειξίν τινα φωνασκίας[725] βουλόμενος ποιήσασθαι, τοῦτον προελέσθαι τὸν ἀγῶνα, οὐκ ἀδικήματος οὐδενὸς λαβεῖν τιμωρίαν. Ἔστι δ' οὐχ ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος, Αἰσχίνη, τίμιος, οὐδ' ὁ τόνος τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τὸ ταὐτὰ προαιρεῖσθαι τοῖς πολλοῖς, καὶ τὸ τοὺς αὐτοὺς μισεῖν καὶ φιλεῖν, οὕς περ ἂν ἡ πατρίς. Ὁ γὰρ οὕτως ἔχων τὴν ψυχήν, οὗτος ἐπ' εὐνοίᾳ πάντ' ἐρεῖ· ὁ δ', ἀφ' ὧν ἡ πόλις προορᾶταί τινα κίνδυνον ἑαυτῇ, τούτους θεραπεύων, οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς[726] ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς· οὔκουν οὐδὲ τῆς ἀσφαλείας τὴν αὐτὴν ἔχει προσδοκίαν. Ἀλλ' ὁρᾷς; ἐγώ[727] ταὐτὰ γὰρ συμφέρονθ' εἱλόμην τουτοισί, καὶ οὐδὲν ἐξαίρετον οὐδ' ἴδιον πεποίημαι. Ἆρ' οὖν οὐδὲ σύ[728]; καὶ πῶς; ὃς εὐθέως μετὰ τὴν μάχην πρεσβευτὴς ἐπορεύου πρὸς Φίλιππον, ὃς ἦν τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις συμφορῶν αἴτιος τῇ πατρίδι· καὶ ταῦτ' ἀρνούμενος πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ταύτην τὴν χρείαν[729], ὡς πάντες ἴσασι.

Καίτοι τίς ὁ τὴν πόλιν ἐξαπατῶν; οὐχ ὁ μὴ λέγων, ἃ φρονεῖ; Τῷ δ' ὁ κῆρυξ καταρᾶται[730] καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν δικαίως; οὐ τῷ τοιούτῳ; Τί ἂν

716) Δὲν λέγει Δεινότης, μετριοφρονῶν. 717) Κατ' ἐπανάληψιν, διὰ τὸ διεξοδικὸν τῆς παρενθέσεως. 718) Εὑρήσετε ταύτην ἐξεταζομένην. 719) Οὐ δεῖ τὸν ἀγαθὸν πολίτην ἀξιοῦν τοὺς δικαστὰς βεβαιοῦν αὐτῷ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἔχθραν· ἀλλὰ μάλιστα μὲν δεῖ μὴ ἔχειν ταῦτα· εἰδ' ἄρ' ἀνάγκη ἐστὶν ἔχειν, δεῖ ἔχειν διακείμενα πρᾴως. 720) (ἐνν.) Πρᾶγμα ἢ ἔγκλημα. 721) Ἐν ἄλλοις: ἰδίας ἔχθρας καὶ φθόνου. 722) Κατὰ διόρθ. ἀντί: Ἐμαυτόν. 723) Τὸν Κτησιφ. 724) Ἐν ἄλλοις ἐλλείπει ὁ Καί. 725) Φωνῆς ἐξησκημένης, μεγάλης, ἴδε σημ. 676. 726) (ἐνν.) Ἀγκύρας, παροιμ. Οὐχ ὁμοφρονεῖ. 727) (ἐνν.) Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμῶ τοῖς πολλοῖς, καὶ τῆς ἀσφαλείας τὴν αὐτὴν ἔχω προσδ. 728) Οὐδὲν ἐξ. οὐδ' ἴδιον πεποίησαι; 729) Τὴν περὶ τῆς πρεσβείας ταύτης. 730) Ἐν ἄλλοις ἐλλείπουσιν αἱ τρεῖς αὗται λέξεις· ἴδε καὶ σημ. 344.

μεῖζον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ἀδίκημα κατ' ἀνδρὸς ῥήτορος, ἢ εἰ μὴ ταὐτὰ καὶ φρονεῖ καὶ λέγει; Σὺ τοίνυν οὗτος εὑρέθης. Εἶτα σὺ φθέγγῃ, καὶ βλέπειν εἰς τὰ τούτων πρόσωπα τολμᾷς; πότερ' οὐχ ἡγῇ γιγνώσκειν αὐτούς, ὅστις εἶ; ἢ τοσοῦτον ὕπνον καὶ λήθην ἅπαντας ἔχειν[751], ὥστ' οὐ μεμνῆσθαι τοὺς λόγους, οὓς ἐδημηγόρεις ἐν τῷ δήμῳ, καταρώμενος καὶ διομνύμενος, μηδὲν εἶναί σοι καὶ Φιλίππῳ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐμὲ τὴν αἰτίαν σοι ταύτην ἐπάγειν, τῆς ἰδίας ἕνεκα ἔχθρας, οὐκ οὖσαν ἀληθῆ; Ὡς δ' ἀπηγγέλθη τάχισθ' ἡ μάχη, οὐδὲν τούτων[752] φροντίσας, εὐθὺς ὡμολόγεις καὶ προσεποιοῦ φιλίαν καὶ ξενίαν εἶναί σοι πρὸς αὐτόν, τῇ μισθαρνίᾳ ταῦτα μετατιθέμενος τὰ ὀνόματα[753]. Ἐκ ποίας γὰρ ἴσης ἢ δικαίας προφάσεως Αἰσχίνῃ, τῷ[754] Γλαυκοθέας τῆς τυμπανιστρίας, ξένος, ἢ φίλος, ἢ γνώριμος ἦν Φίλιππος; ἐγὼ μὲν[755] οὐχ ὁρῶ· ἀλλ' ἐμισθώθης ἐπὶ τῷ τὰ τουτωνὶ συμφέροντα διαφθείρειν. Ἀλλ' ὅμως οὕτω φανερῶς αὐτὸς εἰλημμένος προδότης, καὶ κατὰ σαυτοῦ μηνυτὴς ἐπὶ τοῖς συμβᾶσι[756] γεγονώς, ἐμὲ λοιδορῇ, καὶ ὀνειδίζεις ταῦτα, ὧν πάντας μᾶλλον αἰτίους εὑρήσεις ἢ ἐμέ.

Πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα ἡ πόλις, Αἰσχίνη, καὶ προείλετο καὶ κατώρθωσε δι' ἐμοῦ, ὧν οὐκ ἠμνημόνησε. Σημεῖον δέ· χειροτονῶν γὰρ ὁ δῆμος τὸν ἐροῦντ'[757] ἐπὶ τοῖς τετελευτηκόσι παρ' αὐτὰ τὰ συμβάντα[758], οὐ σὲ ἐχειροτόνησε προβληθέντα, καίπερ εὔφωνον[738] ὄντα, οὐδὲ Δημάδην, ἄρτι πεποιηκότα τὴν εἰρήνην, οὐδ' Ἡγήμονα[759], οὐδ' ἄλλον ὑμῶν οὐδένα, ἀλλ' ἐμέ. Καὶ παρελθόντος σοῦ καὶ Πυθοκλέους ὠμῶς καὶ ἀναιδῶς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, καὶ[740] κατηγορούντων ἐμοῦ ταῦτα, ἃ καὶ σὺ νυνί, καὶ λοιδορουμένων, ἔτ' ἄμεινον[741] ἐχειροτόνησεν ἐμέ. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ἀγνοεῖς μέν, ὅμως δὲ φράσω σοι κἀγώ. Ἀμφότερ' ᾔδεσαν αὐτοί· τήν τ' ἐμὴν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, μεθ' ἧς τὰ πράγματ' ἔπραττον, καὶ τὴν ὑμετέραν ἀδικίαν. ἃ γάρ, εὐθενούντων[742] τῶν πραγμάτων, ἠρνεῖσθε διομνύμενοι, ταῦτ', ἐν οἷς ἔπταισεν ἡ πόλις, ὡμολογήσατε· τοὺς οὖν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀτυχήμασιν, ὧν ἐφρόνουν, λαβόντας ἄδειαν[743], ἐχθροὺς μὲν πάλαι, φανεροὺς δὲ τόθ' ἡγήσαντο[744] αὐτοῖς γεγενῆσθαι. Εἶτα καὶ προσήκειν ὑπελάμβανον, τὸν ἐροῦντα τότε ἐπὶ τοῖς τετελευτηκόσι, καὶ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν κοσμήσοντα, μήθ' ὁμωρόφιον, μήθ' ὁμόσπονδον[745] γεγενημένον εἶναι τοῖς πρὸς ἐκείνους παραταξαμένοις, μηδ' ἐκεῖ[746] μὲν κωμάζειν καὶ παιανίζειν[747], ἐπὶ ταῖς τῶν Ἑλλήνων συμφοραῖς μετὰ τῶν αὐτοχείρων τοῦ φόνου, δεῦρο δ' ἐλθόντα τι-

---

751) Ἡγῇ ἔχειν. 752) Ὧν ἔλεγες πρίν. 753) Μετονομάζων τὴν μισθαρνίαν φιλίαν, ἴδε καὶ σημ. 113. 754) (ἐνν.) Υἱῷ. 755) Ἐλαττωτικός· ἐγὼ τοὐλάχιστον· καὶ ἔχει ὑπονοούμενον τὸν Δέ· Εἰ δ' ἄλλος τις ὁρᾷ, οὐκ οἶδα. 756) Μετὰ τὰ συμβάντα, ἢ ἐξ αἰτίας αὐτῶν.
757) Ἐγκώμιον τῶν τετελευτ. 758) Τότε ἀκόμη ὅτε ἦσαν πρόσφατα, ἴδε καὶ σημ. 32.
759) Ἕνα τῶν μακεδονιζόντων, καὶ ἐπὶ δωροδοκίᾳ διαβεβλημένων κ, κατὰ τὸν Ἁρποκρ.
740) Περιέκλεισε τὸν Καὶ ὁ Ῥεισκ., ἀναφέρων τὸ Ἀναιδῶς εἰς τὸ Κατηγορούντων· ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλον Καὶ πρὸ τοῦ Ὠμῶς. 741) = Ἔτι μᾶλλον.
742) Εὖ ἐχόντων, εὐοδουμένων. 743) Ὕποπτος ἔδοξέ τισι τῶν σχολιαστῶν ἡ φράσις· τοὐλάχιστον φαίνεται ἀσύνηθες τὸ Λαμβάνειν ἄδειαν ὧν φρονεῖ τις. 744) Ἡγήσαντο εἶναι μὲν πάλαι ἐχθρούς, γεγενῆσθαι δὲ τότε φανεροὺς αὐτοῖς. 745) Ὡς ἦν ὁ Δημάδης, πρεσβεύσας μετὰ τὴν μάχην πρὸς Φίλιππον, κ' ἑπομένως καὶ στέγης καὶ σπονδῶν αὐτῷ κοινωνήσας.
746) Ἐν Μακεδονίᾳ. 747) Παιᾶνας ἐπινικίους ᾄδειν ἐπὶ τραπέζαις.

μᾶσθαι, καὶ μηδὲ τῇ φωνῇ δακρύειν ὑποκρινόμενον τὴν ἐκείνων τύχην[748], ἀλλὰ τῇ ψυχῇ συναλγεῖν· τοῦτο δ' ἑώρων παρ' ἑαυτοῖς, καὶ παρ' ἐμοί, παρὰ δ' ὑμῖν οὔ· Διὰ ταῦτ' ἐμὲ ἐχειροτόνησαν, καὶ οὐχ ὑμᾶς. Καὶ οὐχ ὁ μὲν δῆμος οὕτως[749], οἱ δὲ τῶν τετελευτηκότων πατέρες καὶ ἀδελφοί, οἱ ὑπὸ τοῦ δήμου τόθ' αἱρεθέντες ἐπὶ τὰς ταφὰς[750], ἄλλως πως· ἀλλὰ δέον ποιεῖν αὐτοὺς τὸ περίδειπνον[751], ὡς παρ' οἰκειοτάτῳ τῶν τετελευτηκότων, ὥσπερ τἆλλ'[752] εἰώθε γίγνεσθαι, τοῦτ' ἐποίησαν παρ' ἐμοί[753]· εἰκότως. Γένει μὲν γὰρ ἕκαστος ἑκάστῳ μᾶλλον οἰκεῖος ἦν ἐμοῦ· κοινῇ δὲ πᾶσιν οὐδεὶς ἐγγυτέρω[754]. ᾯ γὰρ ἐκείνους σωθῆναι καὶ κατορθῶσαι μάλιστα διέφερεν, οὗτος καὶ παθόντων, ἃ μή ποτ' ὤφελον, τῆς ὑπὲρ ἁπάντων λύπης πλεῖστον μετεῖχε.

Λέγε[755] δ' αὐτῷ τουτὶ τὸ ἐπίγραμμα, ὃ δημοσίᾳ προείλετο[756] ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπιγράψαι, ἵν' εἰδῇς, Αἰσχίνη, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ σαυτὸν ἀγνώμονα καὶ συκοφάντην ὄντα καὶ μιαρόν. λέγε.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

Οἵδε πάτρας ἕνεκα σφετέρας εἰς δῆριν ἔθεντο
  ὅπλα[757], καὶ ἀντιπάλων ὕβριν ἀπεσκέδασαν.
Μαρνάμενοι δ' ἀρετῆς καὶ λήματος[758], οὐκ ἐσάωσαν
  ψυχάς, ἀλλ' αἴδην κοινὸν ἔθεντο βράβην[759],
Οὕνεκεν Ἑλλήνων, ὡς μὴ ζυγὸν αὐχένι θέντες
  δουλοσύνης, στυγερὰν ἀμφὶς ἔχωσιν[760] ὕβριν.
Γαῖα δὲ πατρὶς ἔχει κόλποις[761] τῶν πλεῖστα καμόντων
  σώματ', ἐπεὶ θνητοῖς ἐκ Διὸς ἥδε κρίσις.
Μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν[762] καὶ πάντα κατορθοῦν
  ἐν βιοτῇ· μοῖραν δ' οὔ τι φυγεῖν ἔτερον[763].

Ἀκούεις, Αἰσχίνη, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ[764], ὡς τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν; οὐ τῷ συμβούλῳ τὴν τοῦ κατορθοῦν τοὺς ἀγωνιζομένους ἀνέθηκε δύναμιν, ἀλλὰ τοῖς θεοῖς. Τί οὖν, ὦ κατάρατ', ἐμοὶ περὶ τούτων λοιδορῇ, καὶ λέγεις, ἃ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς οἱ θεοὶ τρέψειαν εἰς κεφαλήν;

Πολλὰ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἄλλα κατηγορηκότος αὐτοῦ καὶ κατεψευσμένου, ἓν μάλιστ' ἐθαύμασα πάντων, ὅτι τῶν συμβεβηκότων τότε[765] τῇ πόλει μνησθείς, οὐχ, ὡς ἂν[766] εὔνους καὶ δίκαιος πολίτης, ἔσχε τὴν γνώμην, οὐδ' ἐδάκρυσεν, οὐδ' ἔπαθε τοιοῦτον οὐδὲν τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἐπάρας τὴν φωνήν, καὶ γεγηθὼς καὶ λαρυγγίζων[767], ᾤετο μὲν ἐμοῦ κατηγορεῖν δηλονότι, δεῖγμα δ' ἐξέφερε καθ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις

---

748) Δακρύειν (διὰ) τὴν ἐκείνων τύχην. 749) (ἐνν.) Ἐγίνωσκον περὶ ἐμοῦ. 750) Ἐπιστάται τῆς κηδείας. 751) Ἴδε τὸ Λεξ. 752) Περίδειπνα ἢ γοῦν τὰ νομιζόμενα. Ὁ δὲ Μαρκλ. ἔγραψε Ταῦτ'. 753) Ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἐμῇ. 754) (ἐνν.) Ἦν αὐτοῖς τῷ γένει, Πλησιέστερος συγγενής. 755) Λέγε, γραμματεῦ, αὐτῷ (ἵν' ἀκούσῃ αὐτός).
756) Διότι φαίνεται ὅτι διάφοροι συνέταττον ἐπιγράμματα, ὁ δὲ δῆμος ἢ οἱ ἄρχοντες προῃροῦντο (ἐπροτίμων) ἓν ἐξ αὐτῶν ὁποῖον τοῖς ἤρεσκε. 757) Πρὸς μάχην ὡπλίσθησαν.
758) Μετ' (ἢ Ἕνεκεν) ἀρετῆς καὶ λήματος. 759) Σπανιώτατον ἀντὶ Βραβευτήν.
760) Ὑποκείσωσιν εἰς ἐπεξήγησιν τοῦ ἀνωτέρω: Ὕβριν ἀπεσκέδασαν.
761) (Ἐν) κόλποις. 762) Τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν καὶ πάντα κατορθοῦν ἐν βιοτῇ, ἐστὶ θεῶν (ἴδιον). 763) Κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ἔπορον· ἀμφότερα δὲ βεβιασμένα καὶ ἴσως ἡμαρτημένα.
764) Περιέκλεισε τὰς τέσσαρας ταύτας λέξεις ὁ Ῥείσκ. ὡς περιττὴν ἐπανάληψιν.
765) Μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην. 766) Οὐκ ἔσχε τὴν γνώμην οὕτως, ὡς ἂν ἔσχεν εὔνους κτλ. 767) Ὅλῳ τῷ λάρυγγι φωνῶν, λαμπρᾷ καὶ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ.

φοραῖς οὐδὲν ὁμοίως ἔσχε τοῖς ἄλλοις. Καίτοι τὸν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας φάσκοντα φροντίζειν, ὥσπερ οὗτος νυνί, καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο, τοῦτό γ' ἔχειν δεῖ, τὸ ταὐτὰ λυπεῖσθαι καὶ ταὐτὰ χαίρειν τοῖς πολλοῖς, καὶ μὴ τῇ προαιρέσει τῶν κοινῶν ἐν τῷ τῶν ἐναντίων μέρει τετάχθαι· ὃ σὺ νυνὶ πεποιηκὼς εἶ φανερός, ἐμὲ πάντων αἴτιον, καὶ δι' ἐμὲ εἰς πράγματα φάσκων ἐμπεσεῖν τὴν πόλιν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐμῆς πολιτείας οὐδὲ προαιρέσεως ἀρξαμένων ἡμῶν τοῖς Ἕλλησι βοηθεῖν. Ἐπεὶ ἔμοι γ' εἰ τοῦτο δοθείη παρ' ὑμῶν, τοσαῦτα δι' ἐμὲ ὑμᾶς ἠναντιῶσθαι τῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀρχῇ πραττομένῃ[167*], μείζων ἂν δοθείη δωρεὰ συμπασῶν, ὧν τοῖς ἄλλοις δεδώκατε. Ἀλλ' οὔτ' ἂν ἐγὼ ταῦτα φήσαιμι (ἀδικοίην γὰρ ἂν ὑμᾶς), οὔτ' ἂν ὑμεῖς εὖ οἶδ' ὅτι συγχωρήσαιτε· οὗτος δὲ, εἰ τὰ δίκαια ἐποίει, οὐκ ἂν ἕνεκα τῆς πρὸς ἐμὲ ἔχθρας τὰ μέγιστα τῶν ὑμετέρων καλῶν ἔβλαπτε καὶ διέβαλλεν.

Ἀλλὰ τί ταῦτ' ἐπιτιμῶ, πολλῷ σχετλιώτερα ἄλλα κατηγορηκότος αὐτοῦ καὶ κατεψευσμένου; ὃς γὰρ ἐμοῦ φιλιππισμόν, ὦ γῆ καὶ θεοί[168], κατηγορεῖ, τί οὗτος οὐκ ἂν εἴποι; Καίτοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα[169], καὶ πάντας τοὺς θεοὺς, εἴ γ' ἐπ' ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι, τὸ καταψεύδεσθαι καὶ δι' ἔχθραν τι λέγειν ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες ὡς ἀληθῶς εἰσιν, οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὴν τῶν γεγενημένων αἰτίαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ' ἑκάστῃ τῶν πόλεων εὕροιτ' ἄν, οὐχὶ τοὺς ἐμοὶ· οἳ, ὅτ' ἦν ἀσθενῆ τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρὰ, πολλάκις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων καὶ διδασκόντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας, τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρχοντας[170] ἕκαστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες, ἕως δούλους ἐποίησαν· Θετταλοὺς, Δάοχος[171], Κινέας, Θρασύλαος· Ἀρκάδας, Κερκιδᾶς, Ἱερώνυμος, Εὐκαλπίδας[172]· Ἀργείους, Μύρτις, Τελέδαμος, Μνασέας· Ἠλείους, Εὐξίθεος, Κλεότιμος, Ἀρίσταιχμος· Μεσσηνίους, οἱ Φιλιάδου τοῦ θεοῖς ἐχθροῦ παῖδες, Νέων καὶ Θρασύλοχος· Σικυωνίους, Ἀρίστρατος, Ἐπιχάρης· Κορινθίους, Δείναρχος, Δημάρατος· Μεγαρέας, Πτοιόδωρος, Ἕλιξος, Περίλαος· Θηβαίους, Τιμόλαος, Θεογείτων, Ἀνεμοίτας· Εὐβοέας, Ἵππαρχος, Κλείταρχος, Σωσίστρατος· ἐπιλείψει με λέγοντα ἡ ἡμέρα τὰ τῶν προδοτῶν ὀνόματα. Οὗτοι πάντες εἰσὶν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν αὐτῶν βουλευμάτων[173] ἐν ταῖς αὐτῶν πατρίσιν, ὧνπερ οὗτοι παρ' ὑμῖν, ἄνθρωποι μιαροὶ, καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες, ἠκρωτηριασμένοι[174] τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρίδας, τὴν ἐλευθερίαν προπεπωκότες[175], πρότερον μὲν Φιλίππῳ, νῦν δὲ Ἀλεξάνδρῳ,

---

167*) Πραττομένῃ τῇ κατὰ τῶν Ἑλλ. ἀρχῇ, ἐν ᾧ ἐπράττετο, κατεσκευάζετο.

168) Ὡς σχετλιάζων διὰ τὴν δεινότητα τοῦ ἐγκλήματος. 169) Ὀμνύει τὸν Ἡρακλέα, διὰ τὸ φρικῶδες καὶ ἀποτρόπαιον τῆς κατηγορίας. 170) Τοὺς ἑαυτῷ ὑπαρχ., τοὺς ἰδίους ἕκαστος. 171) Τὰ πλειότερα τούτων τῶν ὀνομάτων γράφονται διαφόρως ἐν τοῖς διαφόροις χειρογράφοις. 172) Ὁ Παυσαν. ἐν Ἀρκαδ. γράφει Εὐκαμπίδας. 173) (ἐνν.) Ὄντες, τὰ αὐτὰ βουλευόμενοι. 174) Ἀντὶ τοῦ Ἠκρωτηριακότες, λυμηνάμενοι ε, λέγει ὁ Ἁρποκρ.

175) Ἀντὶ Προδεδωκότες, ὡς καὶ ἐν Ὀλυνθ. Γ'. θ'. Ἡ δὲ μεταφορὰ οἰκεία τοῖς ἐν πότοις ἢ μέθαις δαπανῶσι τὰ τῆς προδοσίας λήμματα, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ κατωτέρω: Τῇ γαστρὶ κτλ. ἰδίως δὲ ὁ Φιλοκράτης, προδότης ἐπίσημος, ἦτον καὶ μέγας οἰνοπότης.

τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν· τὴν δ' ἐλευθερίαν, καὶ τὸ μηδένα ἔχειν δεσπότην αὑτῶν, (ἃ τοῖς προτέροις Ἕλλησιν ὅροι τῶν ἀγαθῶν ἦσαν καὶ κανόνες), ἀνατετροφότες.

Ταύτης τοίνυν τῆς οὕτως αἰσχρᾶς καὶ περιβοήτου συστάσεως καὶ κακίας, μᾶλλον δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προδοσίας, εἰ δεῖ μὴ ληρεῖν[776], τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας, ἥ τε πόλις παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναίτιος γέγονεν ἐκ τῶν ἐμῶν πολιτευμάτων, καὶ ἐγὼ παρ' ὑμῖν. Εἶτα μ' ἐρωτᾷς, ἀντὶ ποίας ἀρετῆς ἀξιῶ τιμᾶσθαι; Ἐγὼ δή σοι λέγω, ὅτι τῶν πολιτευομένων παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαφθαρέντων ἁπάντων, ἀρξαμένων ἀπὸ σοῦ, πρότερον μὲν ὑπὸ Φιλίππου, νῦν δ' ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ἐμὲ οὔτε καιρὸς, οὔτε φιλανθρωπία λόγων, οὔτ' ἐπαγγελιῶν μέγεθος, οὔτ' ἐλπὶς, οὔτε φόβος, οὔτε χάρις, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἐπῆρεν, οὐδὲ προηγάγετο, ὧν[777] ἔκρινα δικαίων καὶ συμφερόντων τῇ πατρίδι, οὐδὲν προδοῦναι, οὐδ', ὅσα συμβεβούλευκα πώποτε τουτοισὶ, ὁμοίως ὑμῖν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν τρυτάνῃ ῥέπων ἐπὶ τὸ λῆμμα συμβεβούλευκα, ἀλλ' ἀπ' ὀρθῆς καὶ δικαίας καὶ ἀδιαφθόρου τῆς ψυχῆς τὰ πάντα μοι πέπρακται· καὶ μεγίστων δὴ πραγμάτων τῶν κατ' ἐμαυτὸν[778] ἀνθρώπων προστὰς, πάντα ταῦτα ὑγιῶς καὶ δικαίως καὶ ἁπλῶς πεπολίτευμαι. Διὰ ταῦτ' ἀξιῶ τιμᾶσθαι.

Τὸν δὲ τειχισμὸν τοῦτον[779], ὃν σύ μου διέσυρες, καὶ τὴν ταφρείαν, ἄξια μὲν χάριτος καὶ ἐπαίνου κρίνω· πῶς γὰρ οὔ; πόῤῥω μέντοι που τῶν ἐμαυτῷ πεπολιτευμένων τίθεμαι. Οὐ γὰρ λίθοις ἐτείχισα τὴν πόλιν, οὐδὲ πλίνθοις ἐγὼ, οὐδ' ἐπὶ τούτοις μέγιστον τῶν ἐμαυτοῦ φρονῶ· ἀλλ' ἐὰν τὸν ἐμὸν τειχισμὸν βούλῃ δικαίως σκοπεῖν, εὑρήσεις ὅπλα, καὶ πόλεις, καὶ τόπους, καὶ λιμένας, καὶ ναῦς, καὶ [πολλοὺς[780]] ἵππους, καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων[781] ἀμυνουμένους. Ταῦτα προὐβαλόμην ἐγὼ πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ δυνατὸν, καὶ τούτοις ἐτείχισα τὴν χώραν, οὐχὶ τὸν κύκλον μόνον τοῦ Πειραιῶς, οὐδὲ τοῦ ἄστεος. Οὐδέ γ' ἡττήθην ἐγὼ τοῖς λογισμοῖς Φιλίππου (πολλοῦ γε καὶ δεῖ), οὐδὲ ταῖς παρασκευαῖς, ἀλλ' οἱ τῶν συμμάχων στρατηγοὶ καὶ αἱ δυνάμεις τῇ τύχῃ[782]. Τίνες αἱ τούτων ἀποδείξεις; ἐναργεῖς καὶ φανεραί.

Σκοπεῖτε δέ. Τί χρῆν τὸν εὔνουν πολίτην ποιεῖν; τί τὸν μετὰ πάσης προνοίας καὶ προθυμίας καὶ δικαιοσύνης ὑπὲρ τῆς πατρίδος πολιτευόμενον; οὐκ ἐκ μὲν θαλάττης τὴν Εὔβοιαν προβαλέσθαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς; ἐκ δὲ τῆς μεσογείας τὴν Βοιωτίαν; ἐκ δὲ τῶν πρὸς Πελοπόννησον τόπων τοὺς ὁμόρους ταύτῃ[783]; οὐ τὴν σιτοπομπείαν, ὅπως[784] παρὰ πᾶσαν φιλίαν[785] ἄχρι τοῦ Πειραιῶς κομισθήσεται, προϊδέσθαι; καὶ τὰ μὲν σῶσαι τῶν ὑπαρχόντων, ἐκπέμποντα βοηθείας, καὶ λέγοντα καὶ γράφοντα τοιαῦτα, τὴν Προκόννησον[786], τὴν Χεῤῥόνησον[787], τὴν Τένεδον· τὰ δ' ὅπως οἰκεῖα καὶ σύμμαχ' ὑ-

776) Χρῆσθαι περιφράσεσι. 777) (Ἐξ ἐκείνων) ἅ. 778) Τῶν κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ ἡλικίαν, τῶν συγχρόνων μου. 779) Ἴδε τὴν ὑπόθεσιν. 780) Περιέκλεισεν ὁ Ῥείσκ. ὡς ὕποπτον τὴν λέξιν. 781) Τῶν Ἀθηναίων. 782) Ὑπὸ τῆς τύχης. 783) Τῇ Ἀττικῇ δηλ. τοὺς Κορινθ. ἢ Ἀργείους καὶ Ἀρκάδας. 784) Προϊδέσθαι τὴν σιτοπομπείαν ὅπως κομισθήσεται.

785) (ἐνν.) Χώραν. 786) Ὁ νῦν Μαρμαρᾶς, νῆσος τῆς Προποντ. 787) Κατ' ἐξοχὴν Χεῤῥόνησος, χωρὶς ἄλλου ἐπιθέτου, ἡ Θρᾳκική, ἡ σχηματίζουσα δυτικῶς τὸν Ἑλλήσποντον.

παρέξαι, πρᾶξαι, τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἄβυδον, τὴν Εὔβοιαν[788]; καὶ τῶν μὲν τοῖς ἐχθροῖς ὑπαρχουσῶν δυνάμεων τὰς μεγίστας ἀφελεῖν, ὧν δ' ἐνέλειπε τῇ πόλει, ταῦτα προσθεῖναι; Ταῦτα τοίνυν ὑμῖν ἅπαντα πέπρακται τοῖς ἐμοῖς ψηφίσμασι, καὶ τοῖς ἐμοῖς πολιτεύμασιν· ἃ καὶ βεβουλευμένα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐὰν ἄνευ φθόνου τις βούληται σκοπεῖν, ὀρθῶς εὑρήσει, καὶ πεπραγμένα πάσῃ δικαιοσύνῃ, καὶ τὸν ἑκάστου καιρὸν οὐ παρεθέντα, οὐδ' ἀγνοηθέντα, οὐδὲ προδοθέντα ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ὅσα[789] εἰς ἑνὸς ἀνδρὸς δύναμιν καὶ λογισμὸν ἧκεν, οὐδὲν ἐλλειφθέν. Εἰ δὲ ἡ δαίμονός τινος, ἢ τύχης τινὸς ἰσχὺς[790], ἢ στρατηγῶν φαυλότης, ἢ τῶν προδιδόντων τὰς πόλεις ὑμῶν κακία, ἢ καὶ πάντα ταῦτα ἅμα ἐλυμήνατο τοῖς ὅλοις, ἕως ἀνέτρεψε, τί Δημοσθένης ἀδικεῖ; Εἰ δ', οἷος ἦν ἐγὼ παρ' ὑμῖν κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ τάξιν, εἷς ἐν ἑκάστῃ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀνὴρ ἐγένετο, μᾶλλον δ', εἰ ἕνα ἄνδρα μόνον Θετταλία, καὶ ἕνα ἄνδρα Ἀρκαδία, ταὐτὰ φρονοῦντα ἔσχεν ἐμοί, οὐδεὶς οὔτε τῶν ἔξω Πυλῶν Ἑλλήνων, οὔτε τῶν εἴσω, τοῖς παροῦσι κακοῖς ἐκέχρητ' ἄν· ἀλλὰ πάντες ἂν ὄντες ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι, μετὰ πάσης ἀδείας, ἀσφαλῶς, ἐν εὐδαιμονίᾳ, τὰς ἑαυτῶν ᾤκουν πατρίδας, τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων ἀγαθῶν ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις ἔχοντες χάριν δι' ἐμέ.

Ἵνα δ' εἰδῆτε, ὅτι πολλῷ τοῖς λόγοις ἐλάττοσι χρῶμαι τῶν ἔργων, εὐλαβούμενος τὸν φθόνον, λέγε μοι ταυτί, καὶ ἀνάγνωθι λαβὼν τὸν ἀριθμὸν τῶν βοηθειῶν, κατὰ τὰ ἐμὰ ψηφίσματα.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΟΗΘΕΙΩΝ.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πράττειν, Αἰσχίνη, τὸν καλὸν κἀγαθὸν πολίτην δεῖ· ὧν κατορθουμένων μέν, ὦ γῆ καὶ θεοί, μεγίστοις ἀναμφισβητήτως ὑπῆρχεν εἶναι, καὶ τὸ δικαίως προσῆν· ὡς ἑτέρως δὲ συμβάντων, τὸ γοῦν εὐδοκιμεῖν περίεστι, καὶ τὸ μηδένα μέμφεσθαι τὴν πόλιν, μηδὲ τὴν προαίρεσιν αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν τύχην κακίζειν, τὴν οὕτω τὰ πράγματα κρίνασαν· οὐ, μὰ Δί', οὐκ ἀποστάντα τῶν συμφερόντων τῇ πόλει, μισθώσαντα δ' αὑτὸν τοῖς ἐναντίοις, τοὺς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν καιρούς, ἀντὶ τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, θεραπεύειν, οὐδὲ[791] τὸν μὲν πράγματα ἄξια τῆς πόλεως ὑποστάντα λέγειν καὶ γράφειν, καὶ μένειν ἐπὶ τούτων προελόμενον βασκαίνειν, ἐὰν δέ τις ἰδίᾳ τι λυπήσῃ, τοῦτο μεμνῆσθαι καὶ τηρεῖν, οὐδέ γ' ἡσυχίαν ἄγειν ἄδικον καὶ ὕπουλον, ὃ σὺ ποιεῖς πολλάκις. Ἔστι γάρ, ἔστιν ἡσυχία δικαία καὶ συμφέρουσα τῇ πόλει, ἣν οἱ πολλοὶ τῶν πολιτῶν ὑμεῖς ἁπλῶς ἄγετε. Ἀλλ' οὐ ταύτην οὗτος ἄγει τὴν ἡσυχίαν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλ' ἀποστάς, ὅταν αὐτῷ δόξῃ, τῆς πολιτείας, (πολλάκις δὲ δοκεῖ), φυλάττει, ὁπηνίχ' ὑμεῖς ἔσεσθε μεστοὶ τοῦ συνεχῶς λέγοντος, ἢ παρὰ τῆς τύχης τι συμβέβηκεν ἐναντίωμα, ἢ ἄλλο τι δύσκολον γέγονε (πολλὰ δὲ τἀνθρώπινα), εἶτ' ἐπὶ τούτῳ τῷ καιρῷ ῥήτωρ ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἡσυχίας,

788) Περιεκλείσθη ἡ λέξις ὡς παρεισφρήσασα κατὰ λάθος. Προεῖπε γὰρ ἤδη ὁ ῥήτωρ περὶ τῆς Εὐβοίας ἀνωτέρω. 789) Οὐδὲν (ἐξ ἐκείνων) ὅσα. 790) Περιεκλείσθη ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Δαίμονος. Ἐὰν ὅμως ἐγκριθῇ νὰ μένῃ, πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ ἓν τῶν δύο Τινός.
791) Οὐδὲ βασκαίνειν μέν, μεμνῆσθαι δέ.

ὥσπερ πνεῦμα[792] ἀνεφάνη; καὶ πεφωνασκηκώς, καὶ συνειλοχὼς ῥήματα καὶ λόγους, συνείρει τούτους σαφῶς[792a] καὶ ἀπνευστί, ὄνησιν μὲν οὐδεμίαν φέροντας, οὐδ' ἀγαθοῦ κτῆσιν οὐδενός, συμφορὰν δὲ τῷ τυχόντι τῶν πολιτῶν[793] καὶ κοινὴν αἰσχύνην. Καίτοι ταύτης τῆς μελέτης, Αἰσχίνη, καὶ τῆς ἐπιμελείας, εἴπερ ἐκ ψυχῆς δικαίας ἐγίγνετο, καὶ τὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα προῃρημένης, τοὺς καρποὺς ἔδει γενναίους καὶ καλοὺς καὶ πᾶσιν ὠφελίμους εἶναι, συμμαχίας πόλεων, πόρους χρημάτων, ἐμπορίου κατασκευήν, νόμων συμφερόντων θέσεις, τοῖς ἀποδειχθεῖσιν ἐχθροῖς ἐναντιώματα· τούτων γὰρ ἁπάντων ἦν ἐν τοῖς ἄνω[794] χρόνοις ἐξέτασις[795], καὶ ἔδωκεν ὁ παρελθὼν χρόνος πολλὰς ἀποδείξεις ἀνδρὶ καλῷ τε κἀγαθῷ· ἐν οἷς οὐδαμοῦ σὺ φανήσει γεγονώς, οὐ πρῶτος[796], οὐ δεύτερος, οὐ τρίτος, οὐ τέταρτος, οὐ πέμπτος, οὐχ ἕκτος, οὐχ ὁποστοσοῦν· οὔκουν[797] ἐπί γε οἷς ἡ πατρὶς ηὐξάνετο. Τίς γὰρ συμμαχία σοῦ πράξαντος γέγονε τῇ πόλει; τίς δὲ βοήθεια, ἢ κτῆσις εὐνοίας ἢ δόξης; τίς δὲ πρεσβεία; τίς διακονία, δι' ἣν ἡ πόλις ἐντιμοτέρα γέγονε; τί τῶν οἰκείων, ἢ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ξενικῶν, οἷς ἐπέστης, ἐπηνώρθωται διὰ σέ; ποῖαι τριήρεις; ποῖα βέλη; ποῖοι νεώσοικοι; τίς ἐπισκευὴ τειχῶν; ποῖον ἱππικόν; τί[798] τῶν ἁπάντων σὺ χρήσιμος γέγονας; τίς ἢ τοῖς εὐπόροις, ἢ τοῖς ἀπόροις πολιτικὴ καὶ κοινὴ βοήθεια χρημάτων παρὰ σοῦ; οὐδεμία. Ἀλλ', ὦ τᾶν[799], εἰ μηδὲν τούτων, εὔνοιά γε καὶ προθυμία· ποῦ; πότε; ὅστις, ὦ πάντων ἀδικώτατε, οὐδ' ὅτε ἅπαντες, ὅσοι πώποτ' ἐφθέγξαντο ἐπὶ τοῦ βήματος, εἰς σωτηρίαν ἐπεδίδοσαν[800], καὶ τὸ τελευταῖον Ἀριστόνικος τὸ συνειλεγμένον εἰς τὴν ἐπιτιμίαν ἀργύριον[801], οὐδὲ τότε οὔτε παρῆλθες, οὔτ' ἐπέδωκας οὐδέν· οὐκ ἀπορῶν· πῶς γάρ; ὅς γε κεκληρονόμηκας μὲν τῶν Φίλωνος τοῦ κηδεστοῦ χρημάτων πλειόνων ἢ πέντε ταλάντων· διτάλαντον δ' εἶχες ἔρανον δωρεὰν παρὰ τῶν ἡγεμόνων τῶν συμμοριῶν[802], ἐφ' οἷς ἐλυμήνω τὸν τριηραρχικὸν νόμον· ἀλλ' ἵνα μὴ λόγον ἐκ λόγου λέγων, τοῦ παρόντος ἐμαυτὸν ἐκκρούσω, παραλείψω ταῦτα· ἀλλ' ὅτι γε οὐχὶ δι' ἔνδειαν οὐκ ἐπέδωκας, ἐκ τούτων δῆλον, ἀλλὰ φυλάττων[803] τὸ μηδὲν ἐναντίον γενέσθαι παρὰ σοῦ τούτοις[804], οἷς ἅπαντα πολιτεύη.

792) Καθὼς νηνεμίας οὔσης ἐγείρεται αἴφνης ἄνεμος. κυριωτάτη μεταφορά. 792a) Τρανῶς, εὐκρινῶς· τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύεται ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. λόγῳ τοῦ ῥήτορος: »Τίνα δὲ τῶν ἐν τῇ »πόλει φήσαιτ' ἂν φθέγγεσθαι μέγιστον ἁπάντων, καὶ σαφέστατ' ἂν εἰπεῖν ὅτι βούλοιτο, »λαμπρᾷ τῇ φωνῇ; Αἰσχίνην οἶδ' ὅτι τουτονί». 793) Ἐννοεῖ ἴσως τὴν κατὰ τοῦ Τιμάρχου κατηγορίαν τοῦ Αἰσχίνου. 794) Τοῖς παρελθοῦσιν. 795) Εὐκαιρία πρὸς ἀπόδειξιν τούτων. 796) Κατὰ μίμησιν τοῦ χρησμοῦ. »Ὑμεῖς δ' Αἰγιέες, μήτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, »Μήτε δυωδέκατοι«. 797) Ἡ ἐπανάληψις πρὸς ἐπιδιόρθωσιν διὰ τοῦ γε. 798) (Κατὰ) τί (ἐκ) τῶν ἁπ. 799) Ἔνστασις ἐπιφερομένη καθ' ὑπόθεσιν.

800) Προσέφερον εἰς σωτηρίαν τῆς πόλεως. 801) Ὀφείλων γὰρ ὡς ἔοικε, πρόστιμον, καὶ διὰ τοῦτο στερημένος τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων, ἄχρις οὗ ἐκτίσῃ, κατὰ τὸν νόμον, εἶχε συλλέξῃ τὸ ἀργύριον τοῦτο παρὰ τῶν φίλων του δι' ἐράνου. Φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ. τοῦ Αἰσχ., ὅτι ὤφειλε καὶ εἰς ἄλλας πόλεις ζημίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑποσχεθεὶς νὰ ὑποκριθῇ (νὰ παραστήσῃ ἐπὶ θεάτρου) καὶ ὑστερήσας, κατεδικάζετο παρ' αὐτῶν εἰς πρόστιμον (ζημίαν). Ὅθεν ὁ Δημοσθένης ἔγραψε ψήφισμα ἐν τῇ βουλῇ » Ἑλέσθαι » πρέσβεις ἐπὶ τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἔδει τὸν Ἀριστόδημον ἀγωνίζεσθαι, οἵτινες ὑπὲρ αὐτοῦ » παραιτήσωνται τὰς ζημίας «, καὶ οὕτως, » ἀζήμιος ὤν, συμπρεσβεύῃ μετὰ τῶν ἄλλων «.
802) Ἴδε σημ. 234. 803) Οὐκ ἐπέδωκας, οὐκ ἀπορῶν, ἀλλὰ φ. 804) Τοῖς ἀνθρώποις.

Ἐν τίσιν οὖν σὺ νεανίας[805], καὶ πηνίκα λαμπρός; ἡνίκ' ἂν εἰπεῖν τι κατὰ τούτων[806] δέῃ· ἐν τούτοις λαμπροφωνότατος[610], μνημονικώτατος, ὑποκριτὴς ἄριστος, τραγικὸς Θεοκρίνης[807]. Εἶτα τῶν πρότερον γεγενημένων ἀνδρῶν ἀγαθῶν μέμνησαι· καὶ καλῶς ποιεῖς. Οὐ μέντοι δίκαιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν πρὸς τοὺς τετελευτηκότας εὔνοιαν ὑπάρχουσαν προλαβόντα παρ' ὑμῶν, πρὸς ἐκείνους ἐξετάζειν καὶ παραβάλλειν ἐμέ, τὸν συζῶντα μεθ' ὑμῶν. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ζῶσι πᾶσιν ὕπεστί τις ἢ πλείων ἢ ἐλάττων φθόνος; τοὺς δὲ τεθνεῶτας οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ[808]; Οὕτως οὖν ἐχόντων τούτων τῇ φύσει[809], πρὸς τοὺς πρὸ ἐμαυτοῦ νῦν ἐγὼ κρίνωμαι[810] καὶ θεωρῶμαι; μηδαμῶς. οὔτε γὰρ δίκαιον, οὔτ' ἴσον ἐστίν, Αἰσχίνη· ἀλλὰ πρὸς σέ, καὶ ἄλλον, εἴ τινα βούλει, τῶν ταὐτά σοι προῃρημένων καὶ ζώντων. Κἀκεῖνο σκόπει, πότερον κάλλιον καὶ ἄμεινον τῇ πόλει διὰ τὰς τῶν πρότερον εὐεργεσίας, οὔσας ὑπερμεγέθεις (οὐμενουν εἴποι τις ἂν ἡλίκας), τὰς ἐπὶ τὸν παρόντα βίον γιγνομένας, εἰς ἀχαριστίαν καὶ προπηλακισμὸν ἄγειν· ἢ πᾶσιν, ὅσοι τι μετ' εὐνοίας πράττουσι, τῆς παρὰ τούτων τιμῆς καὶ φιλανθρωπίας μετεῖναι; Καὶ μήν, εἰ καὶ τοῦτ' ἄρα δεῖ με εἰπεῖν, ἡ μὲν ἐμὴ πολιτεία καὶ προαίρεσις, ἄν τις ὀρθῶς σκοπῇ, ταῖς τῶν τότ' ἐπαινουμένων ἀνδρῶν ὁμοία, καὶ ταὐτὰ βουλομένη φανήσεται· ἡ δὲ σή, ταῖς τῶν τοὺς τοιούτους τότε συκοφαντούντων. Δῆλον γάρ, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἦσάν τινες, οἳ διέσυρον μὲν τοὺς ὄντας τότε, τοὺς δὲ πρότερον γεγενημένους ἐπῄνουν, βάσκανον πρᾶγμα καὶ ταὐτὸ ποιοῦντές σοι. Εἶτα λέγεις, ὡς οὐδὲν ὅμοιός εἰμι ἐκείνοις ἐγώ; σὺ δ' ὅμοιος, Αἰσχίνη; ὁ δ' ἀδελφὸς ὁ σὸς[811]; ἄλλος δέ τις τῶν νῦν ῥητόρων; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδένα φημί. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς ζῶντας, ὦ χρηστὲ[812], ἵνα μηδὲν ἄλλο εἴπω, τὸν ζῶντα ἐξέταζε, καὶ τοὺς καθ' αὑτόν, ὥσπερ τἆλλα πάντα, τοὺς ποιητάς, τοὺς χορούς, τοὺς ἀγωνιστάς. Ὁ Φιλάμμων[813], οὐχ ὅτι Γλαύκου τοῦ Καρυστίου[814] καί τινων ἑτέρων πρότερον γεγενημένων ἀθλητῶν ἀσθενέστερος ἦν, ἀστεφάνωτος ἐκ τῆς Ὀλυμπίας ἀπῄει, ἀλλ' ὅτι τῶν εἰσελθόντων πρὸς αὐτὸν ἄριστα ἐμάχετο, ἐστεφανοῦτο, καὶ νικῶν ἀνη-

---

805) Τολμηρός· καθὼς λέγομεν καὶ ἡμεῖς, Παλληκαρᾶς. 806) Τῶν πολιτῶν.

807) Κατὰ τοῦ ὁποίου, ὑποκριτοῦ τραγῳδιῶν καὶ συκοφάντου, ἔχει καὶ λόγον ὁ ῥήτωρ.

808) Διότι λέγει καὶ ὁ Θουκυδ. (Δ', 45). » Τὸν οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν. . . Φθόνος » γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον· τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν, ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται ».

809) (Ἐν) τῇ φύσει. 810) (Ἔστι δίκαιον ἵνα) κρίνωμαι καὶ θεωρῶμαι; αὐθυποτάκτως.

811) Ὁ Αἰσχίν. εἶχε τρεῖς ἀδελφούς, Φιλοχάρην, Εὔνομον καὶ Ἀφόβητον· ὁ πρῶτος τούτων ἦτον, κατὰ τὸν Δημοσθ. (ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβ.), ζωγράφος τυμπάνων καὶ ἀλαβαστροθηκῶν· ὕστερον δὲ ἐστρατεύσατο μετ' Ἰφικράτους, καὶ ἐστρατήγησε καὶ ὁ ἴδιος πολλάκις· ὁ δὲ Ἀφόβητος, ὑπογραμματεὺς κατ' ἀρχάς, καθὼς καὶ ὁ Αἰσχ., γενόμενος ἔπειτα ἐπιστάτης τῶν προσόδων, καλῶς ἐπεμελήθη τῆς διοικήσεως, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν ἐπρέσβευσεν ἀξίως τῆς πόλεως, κατὰ τὸν Αἰσχ. 812) Εἰρωνικῶς ἢ Κατ' εὐφημισμόν· ὅθεν ἐπιφέρει » Ἵνα μηδὲν ἄλλο (δηλ. μοχθηρέ, βάσκανε κτλ) εἴπω ». 813) Πύκτης Ἀθηναῖος, κατὰ τὸν Σουΐδ. 814) Πύκτης καὶ οὗτος διάσημος, γεωργὸς προτοῦ, ἀλλὰ τοιαύτην ῥώμην χειρῶν ἔχων, ὥστε ἀντὶ σφύρας τῇ χειρὶ πλήττων προσήρμοζε τὴν ὕννιν τῷ ἀρότρῳ. Ὅπερ ἰδὼν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ὀλυμπίαν ἀγωνισόμενον. Ἐπειδὴ δέ, ἄπειρος ὢν καὶ πληττόμενος ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν, ἐκινδύνευεν ἀπαγορεῦσαι, ἐνεβόησεν αὐτῷ ὁ πατήρ· Παῖσον, τὴν ἐπ' ἀρότρου. Ἐπενεγκὼν οὖν βιαιότερον, ἐνίκησε.

γορεύετο. Καὶ σὺ πρὸς τοὺς νῦν ὅρα με ῥήτορας, πρὸς σαυτόν, πρὸς ὅντινα βούλει τῶν ἁπάντων· οὐδενὶ ἐξίσταμαι[815]. ὤν, ὅτε μὲν τῇ πόλει τὰ βέλτιστα ἑλέσθαι παρῆν, ἐφαμίλλου τῆς εἰς τὴν πατρίδα εὐνοίας ἐν κοινῷ πᾶσι κειμένης, ἐγὼ τὰ κράτιστα λέγων ἐφαινόμην, καὶ τοῖς ἐμοῖς ψηφίσμασι καὶ νόμοις καὶ πρεσβείαις ἅπαντα διῳκεῖτο· ὑμῶν δὲ οὐδεὶς ἦν οὐδαμοῦ, πλὴν εἰ τούτοις[816] ἐπηρεάσαι τι δέοι· ἐπειδὴ δέ, ἃ μήποτ' ὤφελε, συνέβη, καὶ οὐκέτι συμβούλων, ἀλλὰ τῶν τοῖς ἐπιταττομένοις[817] ὑπηρετούντων, καὶ τῶν κατὰ τῆς πατρίδος μισθαρνεῖν ἑτοίμων, καὶ τῶν κολακεύειν ἑτέρους βουλομένων ἐξέτασις[795] ἦν, τηνικαῦτα σύ, καὶ τούτων[818] ἕκαστος ἐν τάξει[819], καὶ μέγας, καὶ λαμπρὸς ἱπποτρόφος[820]· ἐγὼ δ' ἀσθενής, ὁμολογῶ, ἀλλ' εὔνους μᾶλλον ὑμῶν τουτωνί.

Δύο δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτα, τὸν φύσει μέτριον πολίτην ἔχειν δεῖ (οὕτω γάρ μοι περὶ ἐμαυτοῦ λέγοντι, ἀνεπιφθονώτατον εἰπεῖν)· ἐν μὲν ταῖς ἐξουσίαις, τὴν τοῦ γενναίου, καὶ τὴν τοῦ πρωτείου τῇ πόλει προαίρεσιν διαφυλάττειν, ἐν παντὶ δὲ καιρῷ καὶ πράξει, τὴν εὔνοιαν. ταύτου γὰρ ἡ φύσις[821] κυρία· τοῦ δύνασθαι δὲ καὶ ἰσχύειν ἕτερα[822]. Ταύτην[823] τοίνυν παρ' ἐμοὶ μεμενηκυῖαν εὑρήσετε ἁπλῶς. Ὁρᾶτε δέ· οὐκ ἐξαιτούμενος[824], οὐκ Ἀμφικτυονικὰς δίκας[825] ἐπαγόντων μοι, οὐκ ἀπειλούντων, οὐκ ἐπαγγελλομένων, οὐ τοὺς καταράτους τούτους ὥσπερ θηρία μοι προσβαλλόντων, οὐδαμῶς προδέδωκα ἐγὼ τὴν εἰς ὑμᾶς εὔνοιαν. τὸ[826] γὰρ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ὀρθὴν καὶ δικαίαν τὴν ὁδὸν τῆς πολιτείας εἱλόμην, τὰς τιμάς, τὰς δυναστείας, τὰς εὐδοξίας τὰς τῆς πατρίδος θεραπεύειν, ταύτας αὔξειν, μετὰ τούτων εἶναι· οὐκ ἐπὶ μὲν τοῖς ἑτέρων εὐτυχήμασι[827] φαιδρὸς ἐγὼ καὶ γεγηθὼς κατὰ τὴν ἀγορὰν περιέρχομαι, τὴν δεξιὰν προτείνων, καὶ εὐαγγελιζόμενος τούτοις, οὓς ἂν ἐκεῖσε[828] ἀπαγγέλειν οἴωμαι· τῶν δὲ τῆς πόλεως ἀγαθῶν πεφρικὼς ἀκούω, καὶ στένων, καὶ κύπτων εἰς τὴν γῆν, ὥσπερ οἱ δυσσεβεῖς οὗτοι, οἳ τὴν μὲν πόλιν διασύρουσιν, ὥσπερ οὐχ αὑτοὺς διασύροντες, ὅταν τοῦτο ποιῶσιν, ἔξω δὲ βλέπουσι, καὶ ἐν οἷς ἀτυχησάντων τῶν Ἑλλήνων εὐτύχησεν ἕτερος[829], ταῦτ' ἐπαινοῦσι, καὶ ὅπως τὸν ἅπαντα χρόνον διαμενεῖ, φασὶ δεῖν τηρεῖν.

Μὴ δῆτ', ὦ πάντες θεοί[830], μηδεὶς ταῦθ'[831] ὑμῶν ἐπινεύσειεν· ἀλλὰ μάλιστα μὲν καὶ τούτοις[832] βελτίω τινὰ νοῦν καὶ φρένας ἐνθείητε· εἰ δ' ἄρ' ἔχουσιν οὕτως ἀνιάτως, τούτους μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις[833] ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ ποιήσαιτε· ἡμῖν δὲ τοῖς λοιποῖς τὴν ταχίστην ἀπαλλαγὴν τῶν ἐπηρτημένων φόβων[834] δότε, καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ.

---

815) Ὑποχωρῶ. 816) Τοῖς πολίταις ἢ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ πραττομένοις. 817) Ὑπὸ τοῦ νικητοῦ.
818) Τῶν συντρόφων σου. 819) Εἰς τὴν θέσιν του, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν στρατιωτῶν.
820) Δηλαδὴ μεγαλοπρεπής. 821) Ἡ τοῦ διαφυλάξοντος. 822) (ἐνν.) Εἰσὶ κύρια, ἡ τύχη δηλ. ἢ ὁ θεός. 823) Τὴν εὔνοιαν. 824) Ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὕστερον.
825) Τὰς περὶ τοῦ Κιρραίου πεδίου. 826) Τὸ Τὸ παρέλκει, ὅθεν καὶ γράφεται καθὼς ὅλα τὰ τοιαῦτα, ὑφ' ἕν: Τοεξαρχῆς. 827) Ἄλλων παρὰ τῶν συμπολιτῶν μου, ἐννοεῖ δὲ τοὺς Μακεδόνας. 828) Εἰς Μακεδονίαν. 829) Ἐννοεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, νικήσαντα τοὺς Θηβαίους.
830) Ἀπ' εὐχῆς ᾗ προοιμιάσατο, καὶ εἰς εὐχὴν συμπεραίνει τὸν λόγον. 831) (Εἰς) αὐτό.
832) Τοῖς ἐναντίοις. 833) Ἴδε τὸ Λεξ. 834) Διότι ἐπαπειλεῖτο ὁ ἀπὸ τῶν Μακεδόνων πόλεμος, τὸν ὁποῖον καὶ δὲν ἀπέφυγον τέλος πάντων οἱ Ἀθ.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΟΛΥΝΘΙΑΚΟΣ Γ'.

Ἡ Ὄλυνθος, πόλις Ἑλληνικὴ ἐν Θρᾴκῃ, πολεμουμένη ὑπὸ Φιλίππου, ἐζήτησε βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἐξεστράτευσαν κατὰ προτροπὴν τοῦ Δημοσθένους, καὶ ἐπιτυχόντες κατά τι, ἤρχισαν νὰ ἐπαίρωνται διὰ τὰς νίκας των. Τὴν ἔπαρσιν ταύτην θέλων νὰ καταστείλῃ διὰ τοῦ παρόντος λόγου ὁ Δημοσθένης, παρακινεῖ τοὺς Ἀθηναίους νὰ προπαρασκευασθῶσι διὰ τὸν πόλεμον.

ΟΥΧΙ ταὐτὰ παρίσταταί μοι γιγνώσκειν[1], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅταν τε εἰς τὰ πράγματα ἀποβλέψω, καὶ ὅταν πρὸς τοὺς λόγους[2], οὓς ἀκούω. Τοὺς μὲν γὰρ λόγους περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι Φίλιππον ὁρῶ γιγνομένους[3]· τὰ δὲ πράγματα εἰς τοῦτο προήκοντα[4], ὥστε ὅπως μὴ πεισόμεθα[5] αὐτοὶ πρότερον κακῶς σκέψασθε δέον. Οὐδὲν οὖν ἄλλο μοι δοκοῦσιν οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες[6], ἢ τὴν ὑπόθεσιν περὶ ἧς βουλεύεσθε, οὐχὶ τὴν οὖσαν[7] παριστάντες ὑμῖν, ἁμαρτάνειν. Ἐγὼ δ' ὅτι μέν ποτ' ἐξῆν[8] τῇ πόλει καὶ τὰ αὑτῆς ἔχειν ἀσφαλῶς καὶ Φίλιππον τιμωρήσασθαι, καὶ μάλα ἀκριβῶς οἶδα· ἐπ' ἐμοῦ γάρ, οὐχὶ πάλαι γέγονε ταῦτα ἀμφότερα[9]· νῦν μέντοι πέπεισμαι τοῦθ' ἱκανὸν προλαβεῖν ἡμῖν εἶναι τὴν πρώτην[10], ὅπως τοὺς συμμάχους σώσομεν. Ἐὰν γὰρ τοῦτο βεβαίως ὑπάρξῃ, τότε καὶ περὶ τοῦ τίνα τρόπον τιμωρήσεταί τις ἐκεῖνον ἐξέσται σκοπεῖν. Πρὶν δὲ τὴν ἀρχὴν[11] ὀρθῶς ὑποθέσθαι, μάταιον ἡγοῦμαι περὶ τῆς τελευτῆς ὀντινοῦν ποιεῖσθαι λόγον.

Ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρός, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἴπερ ποτέ, καὶ νῦν[12] πολλῆς φροντίδος καὶ βουλῆς δεῖται. Ἐγὼ δὲ οὐχ ὅ,τι χρὴ περὶ τῶν παρόντων συμβουλεῦσαι χαλεπώτατον ἡγοῦμαι, ἀλλ' ἐκεῖν' ἀπορῶ, τίνα χρὴ τρόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς ὑμᾶς περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. Πέπεισμαι γάρ, ἐξ ὧν παρὼν καὶ ἀκούων[13] σύνοιδα, τὰ πλείω τῶν πραγμάτων ὑμᾶς ἐκπεφευγέναι[14] τῷ μὴ βούλεσθαι τὰ δέοντα ποιεῖν οὐ τῷ μὴ συνιέναι. Ἀξιῶ δὲ ὑμᾶς, ἂν μετὰ παῤῥησίας ποιῶμαι τοὺς λόγους, ὑπομένειν, τοῦτο[15] θεωροῦντας, εἰ τἀληθῆ λέγω, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα τὰ λοιπὰ[16] βελτίω γένηται.

1) Ἐπέρχεταί μοι φρονεῖν. 2) Τῶν δημαγωγῶν. 3) Οἱ δημαγωγοὶ ἔλεγον ὅτι ἀφ' οὗ ἤδη ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, τοῖς ἔμενε μόνον νὰ τιμωρήσωσι τὸν Φ. 4) Εἰς τοιαύτην κατάστασιν κατεντήσαντα. 5) Μήπως ἡμεῖς κακοπάθωμεν. Τὸ ὅπως ἀπὸ σχετικῶν ῥημάτων εἰς μέλλοντα. 6) Ἁμαρτάνειν κατ' οὐδὲν ἄλλο, ἢ παριστάντες. 7) Ὄχι ὁποία εἶναι. 8) Κατ' ἀρχὰς τῶν προόδων τοῦ Φιλίππου, ὅταν ἐσυμβούλευεν ὁ Δημοσθένης νὰ τὸν ἀποκρούσωσι. 9) Τὸ ἐξεῖναι τιμωρήσασθαι, καὶ ἐξεῖναι ἔχειν ἀσφαλῶς. 10) Ὅτι μᾶς ἀρκεῖ νὰ προφθάσωμεν (ὡς ἐπὶ δρομέων) νὰ κατορθώσωμεν ἐν πρώτοις τὸ νὰ σώσωμεν τοὺς σ.
11) Ἀρχὴν θεωρεῖ τῶν συμμάχων τὴν σωτηρίαν. Ὑποθέσθαι δὲ, ὡς θεμέλιον θέσθαι.
12) Εἴπερ ἐδεήθη ποτὲ, δεῖται καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον. 13) Παρὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούων τοὺς δημηγοροῦντας. 14) Ὅτι εἰς τὰς πλείστας ὑποθέσεις δὲν ἐνηργήσατε ὅπως ἔδει. 15) Τὸ εἰ λέγω. 16) Ὑμέτερα πράγματα.

Ὁρᾶτε γάρ, ὡς ἐκ τοῦ πρὸς χάριν δημηγορεῖν ἐνίους[17] εἰς πᾶν προελήλυθε μοχθηρίας[18] τὰ παρόντα πράγματα. Ἀναγκαῖον δὲ ὑπολαμβάνω μικρὰ τῶν γεγενημένων πρῶτον ὑμᾶς ὑπομνῆσαι.

Μέμνησθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτ' ἀπηγγέλθη Φίλιππος ὑμῖν ἐν Θρᾴκη, τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τουτί[19], Ἡραῖον τεῖχος[20] πολιορκῶν. Τότε τοίνυν μὴν μὲν ἦν Μαιμακτηριών[21]· πολλῶν δὲ λόγων καὶ θορύβου γιγνομένου παρ' ὑμῖν, ἐψηφίσασθε τετταράκοντα τριήρεις καθέλκειν[22], καὶ τοὺς μέχρι πέντε καὶ τετταράκοντα[23] ἐτῶν αὐτοὺς ἐμβαίνειν, καὶ τάλαντα ἑξήκοντα εἰσφέρειν[24]. Καὶ μετὰ ταῦτα διελθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου[25], Ἑκατομβαιὼν Μεταγειτνιών, Βοηδρομιών[26]· τούτου τοῦ μηνὸς μόλις, μετὰ τὰ μυστήρια[27], δέκα ναῦς ἀπεστείλατε ἔχοντα Χαρίδημον[28] κενάς, καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου[29]. ὡς γὰρ ἠγγέλθη Φίλιππος ἀσθενῶν ἢ τεθνεώς[30] (ἦλθε γὰρ ἀμφότερα[31]), οὐκέτι καιρὸν οὐδένα[32] τοῦ βοηθεῖν νομίσαντες, ἀφήκατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν ἀπόστολον[33]. Ἦν δ' οὗτος ὁ καιρὸς αὐτός[34]. εἰ γὰρ τότε ἐκεῖσε ἐβοηθήσαμεν, ὥσπερ ἐψηφισάμεθα, προθύμως, οὐκ ἂν ἠνώχλει νῦν ἡμῖν ὁ Φίλιππος [τότε] σωθείς. Τὰ μὲν δὴ τότε πραχθέντα οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι[35]· νῦν δ' ἑτέρου πολέμου καιρὸς ἥκει. Τίς οὗτος; δι' ὃν[36] καὶ περὶ τούτων ἐμνήσθην, ἵνα μὴ ταὐτὰ πάθητε. Τί δὴ χρησόμεθα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τούτῳ[37]; εἰ γὰρ μὴ βοηθήσητε παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν, θεάσασθε ὃν τρόπον ὑμεῖς ἐστρατηγηκότες ἔσεσθε[38] πάντα ὑπὲρ Φιλίππου.

Ὑπῆρχον Ὀλύνθιοι δύναμίν τινα κεκτημένοι, καὶ διέκειθ' οὕτω τὰ πράγματα· οὔτε Φίλιππος ἐθάρρει τούτους[39], οὔθ' οὗτοι Φίλιππον. Ἐπράξαμεν ἡμεῖς[40] κἀκεῖνοι πρὸς ἡμᾶς εἰρήνην· ἦν τοῦτο ὥσπερ ἐμπόδισμά τι τῷ Φιλίππῳ καὶ δυσχερές, πόλιν μεγάλην[41] ἐφορμεῖν[42] τοῖς ἑαυτοῦ καιροῖς διηλ-

---

17) Ἐπειδή τινες δημηγοροῦντες λέγουσιν ὅσα σᾶς ἀρέσκουσι, καὶ ὄχι ὅσα σᾶς ὠφελοῦσι.
18) Εἰς ἐσχάτην μοχθηρίαν, διαφθοράν. 19) Τουτί ἐςι τρίτον ἔτος ἀφ' ὅτου ἀπηγγ., δηλ. σᾶς ἠγγέλθη πρὸ τριῶν ἐτῶν. 20) Φρούριον τῆς Θρᾴκης. 21) Ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον. 22) Ἐκ τῶν νεωρίων, ὡς παρ' ἡμῖν: νὰ καταιβάσητε.
23) Ὁ νόμος τοὺς ὑπεχρέου νὰ στρατεύωσιν ἀπὸ 18 μέχρι 40 ἐτῶν. Τότε δὲ διὰ τὸ κατεπεῖγον ἀπεφάσισαν νὰ ἐκστρατεύσωσι καὶ αὐτοὶ οἱ μέχρι τῶν 45. 24) Νὰ συνεισφέρητε, δηλ. νὰ γίνῃ συνεισφορὰ μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Τὸ δὲ τάλαντον = 6000 Δρ.
25) Ὁ ἐνιαυτὸς ἔληγε περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου. 26) Διῆλθον ἀκόμη. Εἶναι δὲ οὗτοι οἱ τρεῖς πρῶτοι μῆνες τοῦ ἑπομένου ἐνιαυτοῦ, μέχρι μέσων Σεπτεμβρίου. 27) Ἴσως τὰ Βοηδρόμια, ἢ πιθανώτερον τὰ Ἐλευσίνια. 28) Στρατηγὸς ἐξ Ὠρεοῦ τῆς Εὐβοίας, ἐξορισθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς Περσίαν κατ' αἴτησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ φονευθεὶς ἀπὸ τοὺς Πέρσας.
29) Δηλ. μετὰ τόσας παρασκευὰς καὶ τόσον καιρὸν μόλις ἐστείλατε τόσην εὐτελῆ βοήθειαν. 30) Ὡς ἠγγέλθη, ἀφήκατε. Εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς ἐν Πιερίᾳ Μεθώνης εἶχε πληγωθῇ ὁ Φίλιππος εἰς τὸν ὀφθαλμόν. 31) Τὰ ἀγγέλματα τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου.
32) Νομίσαντες ὅτι δὲν ἦτον πλέον καιρός. 33) Τὸν στόλον, τὴν ἐκστρατείαν.
34) Ἐξ ἐναντίας αὐτὸς μάλιστα ἦτον ὁ καιρὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ βοηθήσετε.
35) Ὅ,τι ἔγινεν, ἔγινε. 36) Τίς ἐστιν οὗτος ὁ καιρὸς ἢ ὁ πόλεμος; ἐκεῖνός ἐστι δι' ὅν.
37) Πῶς θὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὸν τὸν καιρόν; Ἡ δὲ ἀπόκρισις ὑπεννοεῖται: βοηθοῦντες. Εἰ γὰρ μὴ βοηθήσητε... ἢ στικτέον. Τί δή; χρησόμεθα: Τί δὴ ποιήσομεν; (νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ) τὸν καιρὸν τοῦτον; καὶ ἡ ἐννοουμένη ἀπόκρισις· ναί, χρησόμεθα.
38) Ἰδέτε κατὰ ποῖον τρόπον ὅλη ἡ ςρατηγική σας θέλει ὠφελήσει μόνον τὸν Φίλιππον.
39) Ἀττ. ἀντί: ἐθάρρει ἐπὶ τούτους ἐπελθεῖν. 40) Πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκεῖνοι ἔπραξαν πρὸς ἡμᾶς. 41) Τὴν Ὄλυνθον. 42) Ἐφεδρεύειν. Νὰ καιροφυλακτῇ τοὺς καιρούς, τὰς περιστάσεις του.

λαγμένην πρὸς ἡμᾶς. Ἐκπολεμῶσαι[43] δεῖν φάμεθα τοὺς ἀνθρώπους[44] ἐκ παντὸς τρόπου καὶ ὃ πάντες ἐθρύλλουν τέως, τοῦτο πέπρακται νυνὶ ὁπωσδήποτε[45]. Τί οὖν ὑπόλοιπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλὴν βοηθεῖν ἐῤῥωμένως καὶ προθύμως; ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ[46]. χωρὶς γὰρ τῆς περιστάσης ἂν ἡμᾶς αἰσχύνης[47], εἰ καθυφείμεθά[48] τι τῶν πραγμάτων, οὐδὲ τὸν φόβον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μικρὸν ὁρῶ τὸν (τῶν) μετὰ ταῦτα[49], ἐχόντων[50] μὲν ὡς ἔχουσι[51] Θηβαίων ἡμῖν, ἀπειρηκότων[52] δὲ χρήμασι Φωκέων, μηδενὸς δ' ἐμποδὼν ὄντος Φιλίππῳ, τὰ παρόντα[53] καταστρεψαμένῳ, πρὸς ταῦτα[54] ἐπικλῖναι τὰ πράγματα. Ἀλλὰ μὴν εἴτις ὑμῶν εἰς τοῦτο[55] ἀναβάλλεται ποιήσειν τὰ δέοντα, ἰδεῖν[56] ἐγγύθεν βούλεται τὰ δεινά, ἐξὸν[57] ἀκούειν ἄλλοθι γιγνόμενα, καὶ βοηθοὺς ἑαυτῷ ζητεῖν[58], ἐξὸν νῦν ἑτέροις αὐτὸν βοηθεῖν. ὅτι [μὲν] γὰρ εἰς τοῦτο περιστήσεται τὰ πράγματα, ἐὰν τὰ παρόντα προώμεθα, σχεδὸν ἴσμεν ἅπαντες δήπου.

Ἀλλ' ὅτι μὲν δὴ δεῖ βοηθεῖν, εἴποι τις ἂν[59], πάντες ἐγνώκαμεν, καὶ βοηθήσομεν· τὸ δὲ ὅπως, τοῦτο λέγε. Μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θαυμάσητε, ἂν παράδοξον εἴπω τι τοῖς πολλοῖς[60]. Νομοθέτας[61] καθίστατε. Ἐν δὲ[62] τούτοις τοῖς νομοθέταις, μὴ θῆσθε νόμον μηδένα[63] (εἰσὶ γὰρ ὑμῖν ἱκανοί[64]), ἀλλὰ τοὺς εἰς τὸ παρὸν βλάπτοντας ὑμᾶς λύσατε· λέγω δὲ τοὺς περὶ τῶν θεωρικῶν[65], σαφῶς οὑτωσί[66], καὶ τοὺς περὶ τῶν στρατευομένων ἐνίους· ὧν οἱ μὲν[67], τὰ στρατιωτικὰ[68] τοῖς οἴκοι μένουσι διανέμουσι θεωρικά[69]· οἱ δὲ[70], τοὺς ἀτακτοῦντας[71] ἀθῴους καθιστᾶσιν· εἶτα καὶ τοὺς τὰ δέοντα ποιεῖν βουλομένους ἀθυμοτέρους ποιοῦσιν. Ἐπειδὰν δὲ ταῦτα[72] λύσητε, καὶ τὴν τοῦ τὰ βέλτιστα λέγειν ὁδὸν παράσχητε ἀσφαλῆ[73], τηνικαῦτα τὸν γράψοντα, ἃ πάντες ἴστε ὅτι συμφέρει, ζητεῖτε. Πρὶν δὲ ταῦτα πρᾶξαι, μὴ

---

43) Νὰ καταστήσωμεν πολεμίους. 44) Τοὺς Ὀλυνθίους πρὸς τὸν Φίλιππον. 45) Δὲν ἐξετάζω ἐκ ποίας περιστάσεως. 46) Τί ἄλλο ὑπόλοιπον; 47) Ἐκτὸς τῆς αἰσχ. εἰς τὴν ὁποίαν ἠθέλαμεν καταντήσει. 48) Παραμελοῦμεν. 49) Τὸν περὶ τοῦ μέλλοντος.

50) Διακειμένων. 51) Ἐχθρικῶς. 52) Ἀπαγορεύω. Ἀπαυδησάντων, ἐξαντληθέντων τῶν Φωκέων (μεθ' ὧν συνεμάχουν τότε οἱ Ἀθ.) ὡς πρὸς τὰ χρήματα. Οἱ Φωκεῖς εἶχον κυριεύσει τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ καὶ ἐπολέμουν τὸν Φιλ., ἀλλ' οἱ θησαυροὶ αὐτοὶ εἶχον ἤδη ἐξαντληθῆ. 53) Τὴν Ὄλυνθον καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς. 54) Νὰ στρέψῃ τὰ πράγματα πρὸς ταῦτα, πρὸς τὰς Ἀθήνας. 55) Ἕως δηλ. νὰ στραφῇ ὁ Φ. καθ' ἡμῶν.

56) Ἐκεῖνος θέλει νὰ ἴδῃ. 57) Ἐν ᾧ τώρα εἶναι δυνατὸν ὄχι νὰ βλέπωμεν ἐγγύς μας τὰ δεινά, ἀλλὰ νὰ ἀκούωμεν μόνον μακρόθεν τί γίνεται εἰς ξένα μέρη. 58) Οὗτος βούλεται ζητεῖν. 59) Ἠμπορεῖ νὰ μὲ ἀποκριθῇ κανείς. 60) Παράδοξον τοῖς πολλοῖς, εἰς τοὺς περισσοτέρους. 61) Οἱ Ἀθηναῖοι διώριζον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐπιτροπάς, αἵτινες εἰς κατεπειγούσας περιστάσεις ἐπρότεινον παραδοχὴν νέων τινῶν νόμων, ἢ κατάργησιν τινων τῶν κειμένων. Τούτους ὠνόμαζον νομοθέτας. 62) Ἴσ. Δή. 63) Μὴ ψηφίσητε νέον τινὰ νόμον.

64) Νόμοι. 65) Ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων ἐδίδοντο ἀνὰ 2 ὀβολοὶ εἰς ἕκαστον πένητα, διὰ νὰ πληρώνῃ τὴν εἰς τὸ θέατρον εἴσοδόν του. Μετὰ δὲ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Σπάρτην καὶ τὴν ἐξαχρείωσιν αὐτῶν, ἀπεφασίσθη ὅλα τὰ δημόσια χρήματα νὰ διανέμωνται διὰ τὰς πανηγύρεις καὶ τὰ θέατρα, καὶ ταῦτα ἐκαλοῦντο θεωρικά.

66) Τὸ λέγω σαφῶς, καὶ ἀψηφῶν δηλ. τὴν ποινήν· διότι εἶχε τεθῇ ποινὴ θανάτου δι' ὅντινα ἤθελε προτείνει τὰ θεωρικὰ αὐτὰ χρήματα νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλον σκοπόν.

67) Περὶ θεωρ. 68) Χρήματα. 69) Ὡς θεωρικά. 70) Περὶ στρατευομένων.

71) Λειποτακτοῦντας, τοὺς ἐγγεγραμμένους μὲν εἰς τοὺς καταλόγους, ἀλλὰ μὴ παρευρισκομένους εἰς τὰς τάξεις των. 72) Δηλ. τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα τὸ προτείνειν περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων. 73) Δηλ. ἀκυρώσητε τὸν νόμον τὸν ἐπιβάλλοντα θάνατον εἰς τὸν προτείνοντα περὶ ἄλλης χρήσεως τῶν θεωρικῶν.

θανατώσετε, τίς εἰπὼν τὰ βέλτιστα ὑπὲρ ὑμῶν, ὑφ' ὑμῶν ἀπολέσθαι βουλήσεται· οὐ γὰρ εὑρήσετε ἄλλως τε καὶ τούτου μόνου περιγίγνεσθαι μέλλοντος[74], τοῦ παθεῖν ἀδίκως τι κακὸν τὸν ταῦτ' εἰπόντα καὶ γράψαντα, μηδὲν δ' ὠφελῆσαι τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν, μᾶλλον ἔτι ἢ νῦν, τὸ τὰ βέλτιστα λέγειν φοβερώτερον ποιῆσαι[75]. Καὶ λύειν γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς νόμους δεῖ τούτους [τοὺς] αὐτοὺς ἀξιοῦν[76], οἵπερ καὶ τεθείκασιν. οὐ γάρ ἐστι δίκαιον, τὴν μὲν χάριν, ἣ πᾶσαν ἔβλαψε τὴν πόλιν, τοῖς τότε θεῖσιν ὑπάρχειν· τὴν δ' ἀπέχθειαν, δι' ἧς ἂν ἅπαντες ἄμεινον πράξαιμεν[77], τῷ νῦν τὰ βέλτιστα εἰπόντι ζημίαν γενέσθαι[78]. Πρὶν δὲ ταῦτα εὐτρεπίσαι[79], μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μηδένα ἀξιοῦτε τηλικοῦτον[80] εἶναι παρ' ὑμῖν, ὥστε τοὺς νόμους τούτους παραβάντα μὴ δοῦναι δίκην, μηδ' οὕτως ἀνόητον, ὥστε εἰς προῦπτον[81] κακὸν αὑτὸν ἐμβαλεῖν.

Οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ὑμᾶς ἀγνοεῖν δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ψήφισμα οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν[82], ἂν μὴ προσγένηται[83] τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τά γε δόξαντα προθύμως ὑμᾶς[84]. εἰ γὰρ αὐτάρκη[85] τὰ ψηφίσματα ἦν, ἢ ὑμᾶς ἀναγκάζειν ἃ προσήκει πράττειν, ἢ περὶ ὧν γράφει διαπράξασθαι[86], οὔτ' ἂν ὑμεῖς πολλὰ ψηφιζόμενοι, μικρὰ[87], μᾶλλον δ' οὐδὲν, ἐπράττετε τούτων, οὔτε Φίλιππος τοσοῦτον ὑβρίκει χρόνον· πάλαι γὰρ ἂν, ἕνεκά γε ψηφισμάτων, ἐδεδώκει δίκην. Ἀλλ' οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει. τὸ γὰρ πράττειν, τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν ὕστερον ὂν τῇ τάξει, πρότερον τῇ δυνάμει καὶ κρεῖττόν ἐστι[88]. Τοῦτ' οὖν δεῖ προσεῖναι[89], τὰ δ' ἄλλα ὑπάρχει. καὶ γὰρ εἰπεῖν τὰ δέοντα παρ' ὑμῖν εἰσιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυνάμενοι[90], καὶ γνῶναι πάντων ὑμεῖς ὀξύτατοι τὰ ῥηθέντα, καὶ πρᾶξαι δὲ δυνήσεσθε νῦν, ἐὰν ὀρθῶς ποιῆτε[91].

Τίνα γὰρ χρόνον, ἢ τίνα καιρὸν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ παρόντος βελτίω ζητεῖτε; ἢ πότε ἃ δεῖ πράξετε, εἰ μὴ νῦν; Οὐχ ἅπαντα μὲν ἡμῶν τὰ χωρία[92] προείληφεν ἄνθρωπος[93], εἰ δὲ καὶ ταύτης κύριος τῆς χώρας γενήσεται, πάντων αἴσχιστα πεισόμεθα; Οὐχ οὓς, εἰ πολεμήσαιεν[94], ἑτοίμως σώσειν ὑπισχνούμεθα, οὗτοι νῦν πολεμοῦνται; Οὐκ ἐχθρός[95]; Οὐκ ἔχων τὰ

---

74) Ἐνῷ τὸ μόνον κέρδος θέλει εἶσθαι νὰ πάθῃ ὁ ταῦτα εἰπών. 75) Διότι οἱ λοιποὶ ἔχοντες τὸ παράδειγμα τοῦ παθόντος, θέλουν ἔτι μᾶλλον φοβεῖσθαι νὰ συμβουλεύωσι.

76) Δεῖ ἀξιοῦν λύειν αὐτοὺς τούτους, αὐτοὶ ἐκεῖνοι νὰ τοὺς λύσωσιν, οἵτινες καὶ τοὺς ἔθεσαν. Ὁ δὲ Βήκκ. ἔγραψεν ὀρθότερον: Τοὺς νόμους δεῖ τούτους τοὺς αὐτούς. Ἔθεσε δὲ τὸν περὶ θεωρικῶν ὁ Εὔβουλος, καὶ θέλει ὁ Δημοσθένης αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ τὸν λύσῃ, ὥστε ἐπ' αὐτὸν νὰ πέσῃ ἡ τιμωρία, ἂν ἀπεφασίζετο τυχὸν τοῦ νόμου ἡ ἐφαρμογή. 77) Ἠθέλαμεν μᾶλλον εὐτυχήσει. 78) Ἡ ἀπέχθεια κατὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ νόμου νὰ ἀποβῇ εἰς ζημίαν τῷ εἰπόντι. 79) Πρὶν βάλετε αὐτὰ εἰς τάξιν. 80) Τόσον ἰσχυρόν. Ποῖος μεταξύ σας εἶναι τόσον ἰσχυρὸς, ὥστε παραβὰς τοὺς νόμους τούτους νὰ μὴ φοβῆται ὅτι θὰ τιμωρηθῇ.

81) Πρόοπτον, πρόδηλον, 82) Τίποτε δὲν ἀξίζει. 83) Ἂν εἰς τὸ ψήφισμα δὲν προστεθῇ καὶ ἡ θέλησίς σας κτλ. 84) Τὸ ἐθέλειν ὑμᾶς ποιεῖν προθύμως τὰ δόξαντα. Δὲν ὠφελεῖ νὰ ψηφίζετε μόνον ὅτι θὰ βοηθήσετε τοὺς συμμάχους, πρέπει νὰ ἦσθε πρόθυμοι καὶ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν. 85) Ἱκανά. 86) Νὰ κατορθώνωσι μόνα των τὰ περὶ ὧν γράφουσι.

87) Τούτων. 88) Προηγοῦνται οἱ λόγοι τῶν πράξεων, ἀλλ' αἱ πράξεις εἶναι τῶν λόγων σπουδαιότεραι. 89) Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ πράττειν μᾶς χρειάζεται, τὰ ἄλλα τὰ ἔχομεν.

90) Εἰσὶν οἱ δυνάμενοι. 91) Τὸ πράττειν ἐντονώτερον τοῦ ποιεῖν. Θὰ κατορθώσητε τὰ λεγόμενα, ἂν ὀρθῶς φερθῆτε. 92) Τὰ ἐν τῇ Θράκῃ. 93) Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ Φίλιππος.

94) Ἂν ἐκήρυττε τὸν πόλεμον κατ' αὐτῶν ὁ Φ. 95) Οὐκ ἔστιν ἐχθρὸς ἡμῶν ὁ Φ.;

ὑμέτερα; Οὐ βάρβαρος; Οὐχ ὅ,τι ἂν εἴποι τις; Ἀλλά, πρὸς θεῶν, ἅπαντα ταῦτα ἐάσαντες, καὶ μονονουχὶ[96] συγκατασκευάσαντες αὐτῷ[97], τότε τοὺς αἰτίους, οἵτινές εἰσι, τούτων ζητήσομεν; οὐ γὰρ αὐτοί[98] γ' αἴτιοι φήσομεν εἶναι, σαφῶς οἶδα τοῦτ' ἐγώ· οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις, τῶν φυγόντων οὐδεὶς ἑαυτοῦ κατηγορεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τῶν πλησίον, καὶ πάντων μᾶλλον· ἥττηνται[99] δ' ὅμως διὰ πάντας τοὺς φεύγοντας δήπου. μένειν γὰρ ἐξῆν τῷ κατηγοροῦντι τῶν ἄλλων· εἰ δὲ τοῦτ' ἐποίει ἕκαστος, ἐνίκων ἄν. Καὶ νῦν, οὐ λέγει τις τὰ βέλτιστα; ἀναστὰς ἄλλος εἰπάτω, μὴ τοῦτον αἰτιάσθω. Ἕτερος λέγει τις βελτίω; ταῦτα ποιεῖτε ἀγαθῇ τύχῃ[100]. Ἀλλ' οὐχ ἡδέα[101] ταῦτα; οὐκέτι τοῦθ' ὁ λέγων ἀδικεῖ[102], πλὴν εἰ[103], δέον[104] εὔξασθαι, παραλείπει. εὔξασθαι μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ῥᾴδιον, εἰς ταὐτὸ πάνθ' ὅσα βούλεταί τις ἀθροίσαντα ἐν ὀλίγῳ[105]· ἑλέσθαι δέ, ὅταν περὶ πραγμάτων προτεθῇ σκοπεῖν, οὐκέθ' ὁμοίως εὔπορον, ἀλλὰ δεῖ τὰ βέλτιστα ἀντὶ τῶν ἡδέων, ἂν μὴ συναμφότερα ἐξῇ, λαμβάνειν.

Εἰ δέ τις ἡμῖν ἔχει[106] καὶ τὰ θεωρικὰ ἐᾶν[107], καὶ πόρους ἑτέρους λέγειν[108] στρατιωτικούς, οὐχ οὗτος κρείττων; εἴποι τις ἄν. Φήμ' ἔγωγε, εἴπερ ἔστιν[109], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Ἀλλὰ θαυμάζω, εἴ τῳ ποτὲ ἀνθρώπων ἢ γέγονεν ἢ γενήσεται, ἂν τὰ παρόντα ἀναλώσῃ πρὸς ἃ μὴ δεῖ, τῶν ἀπόντων εὐπορῆσαι πρὸς ἃ δεῖ. Ἀλλ', οἶμαι, μέγα τοῖς τοιούτοις ὑπάρχει λόγοις ἡ παρ' ἑκάστου βούλησις[110]. Διόπερ ῥᾷστον ἁπάντων ἐστὶν αὑτὸν ἐξαπατῆσαι. ὃ γὰρ βούλεται, τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἴεται· τὰ δὲ πράγματα πολλάκις οὐχ οὕτω πέφυκεν. Ὁρᾶτε οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦθ' οὕτως, ὅπως καὶ τὰ πράγματα ἐνδέχεται[111], καὶ δυνήσεσθε ἐξιέναι, καὶ μισθὸν ἕξετε. Οὔ τοι σωφρόνων οὐδὲ γενναίων ἐστὶν ἀνθρώπων, ἐλλείποντάς τι[112] δι' ἔνδειαν χρημάτων τῶν τοῦ πολέμου, εὐχερῶς τὰ τοιαῦτα ὀνείδη[113] φέρειν· οὐδ'[114] ἐπὶ μὲν Κορινθίους καὶ Μεγαρέας[115] ἁρπάσαντας τὰ ὅπλα πορεύεσθαι, Φίλιππον δ' ἐᾶν πόλεις Ἑλληνίδας ἀνδραποδίζεσθαι, δι' ἀπορίαν ἐφοδίων τοῖς στρατευομένοις.

---

96) Σχεδὸν ἅπαντα ποιήσαντες τὰ ἄλλα, πλὴν μόνου τοῦ συγκατασκευάσαι.

97) Συντελέσαντες εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὑποθέσεών του. 98) Ἡμεῖς αὐτοί.

99) Πάντες ἐξ αἰτίας πάντων. 100) Μὲ τὸ καλόν· ἂς εἶναι, κάμετε τοῦτο.

101) Τὰ λεγόμενα δὲν σᾶς φαίνονται εὐάρεστα; 102) Κατὰ τοῦτο δὲν πταίει πλέον ὁ λέγων, ἀλλ' αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. 103) Ἐκτὸς ἂν παρέλειψε (παρημέλησε) νὰ εὐχηθῇ, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ κάμῃ τοῦτο. 104) Κ. § 439, 6'. 105) Εὔκολον εἶναι, συναθροίσας τις εἰς τὸ αὐτὸ ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ὅσα θέλει, νὰ εὐχηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ ὅλα αὐτὰ ὁμοῦ.

106) Δύναται. 107) Νὰ μὴ σᾶς τὰ ἀφαιρέσῃ. 108) Νὰ σᾶς προτείνῃ. 109) Βεβαίως, ἂν ὑπάρχῃ τοιοῦτός τις. 110) Ἡ θέλησις ἑκάστου εἶναι μέγα ὑποστήριγμα τῶν τοιούτων λόγων. 111) Σκοπεῖτε νὰ οἰκονομήσητε τὰς ἀνάγκας σας οὕτως, ὅπως τὰ πράγματα ἐπιδέχονται, καὶ μὲ τρόπον ὥστε νὰ ἔχητε μισθόν. Κάλλιον ὅμως νομίζω νὰ ἐκληφθῇ ὁ Καὶ συνάπτων τὸ Δυνήσεσθε πρὸς τὸ Ὁρᾶτε, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς τοιοῦτος: Ὁρᾶτε οὖν ταῦθ' οὕτως ὅπως καὶ τὰ πρ. ἐνδέχ., καὶ (τότε, ὅταν δηλ. οὕτω σκεφθῆτε) καὶ ἐξιέναι δυνήσεσθε, καὶ μισθὸν ἕξετε. 112) Στερουμένους τινῶν τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαίων.

113) Τὰ ἐκ τῆς ὕβρεως τοῦ Φιλίππου. 114) Οὐδ' ἔστι σωφρόνων. 115) Οἱ Μεγαρεῖς ἐλεηλάτησαν μέρος τῆς Ἀττικῆς βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Κορινθίους.

Καὶ ταῦτ' οὐχ ἵν' ἀπέχθωμαί τισιν ὑμῶν, τηνάλλως[116] προῄρημαι λέγειν. οὐ γὰρ οὕτως ἄφρων, οὐδ' ἀτυχής[117] [τίς] εἰμι ἐγὼ, ὥστε ἀπεχθάνεσθαι βούλεσθαι, μηδὲν ὠφελεῖν νομίζων· ἀλλὰ δικαίου πολίτου κρίνω τὴν τῶν πραγμάτων σωτηρίαν ἀντὶ τῆς ἐν τῷ λέγειν χάριτος[118] αἱρεῖσθαι. καὶ γὰρ τοὺς ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν λέγοντας[119] ἀκούω, ὥσπερ ἴσως καὶ ὑμεῖς[120], οὓς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες[121] ἅπαντες, μιμοῦνται δ' οὐ πάνυ, τούτῳ τῷ ἔθει καὶ τῷ τρόπῳ τῆς πολιτείας χρῆσθαι, τὸν Ἀριστείδην ἐκεῖνον[122], τὸν Νικίαν, τὸν ὁμώνυμον ἐμαυτῷ[123], τὸν Περικλέα. Ἐξ οὗ δ'[124] οἱ διερωτῶντες ὑμᾶς οὗτοι πεφήνασι[125] ῥήτορες, Τί βούλεσθε[126]; τί γράψω; τί ὑμῖν χαρίσωμαι; προπέποται[127] τῆς παραυτίκα ἡδονῆς καὶ χάριτος τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ τοιαυτὶ συμβαίνει. Καὶ τὰ μὲν τούτων[128] πάντα καλῶς ἔχει, τὰ δὲ ὑμέτερα αἰσχρῶς. Καί τοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἅ τις ἂν κεφάλαια[129] εἰπεῖν ἔχοι τῶν τ' ἐπὶ τῶν προγόνων ἔργων καὶ τῶν ἐφ' ὑμῶν. Ἔσται δὲ βραχὺς καὶ γνώριμος[130] ὑμῖν ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις ὑμῖν χρωμένοις παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν[131] ἔξεστι γενέσθαι.

Ἐκεῖνοι τοίνυν[132], οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες, οὐδ' ἐφίλουν[133] αὐτοὺς ὥσπερ ὑμᾶς οὗτοι νῦν, πέντε μὲν καὶ τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων[134]· πλείω δ' ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήγαγον[135]· ὑπήκουε δὲ ὁ ταύτην τὴν χώραν[136] ἔχων αὐτοῖς βασιλεὺς, ὥσπερ ἐστὶ προσῆκον βάρβαρον Ἕλλησι· πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ καὶ ναυμαχοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι· μόνοι δὲ ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον[137]. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλληνικῶν[138] ἦσαν τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν αὐτὴν θεάσασθε ὁποῖοι, ἔν τε τοῖς κοινοῖς καὶ τοῖς ἰδίοις. Δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν[139] καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων[140] ὑπερβολὴν[141] λελεῖφθαι· ἰδίᾳ δ' οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφόδρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει[142] μένοντες, ὥστε τὴν Ἀριστείδου καὶ τὴν Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν εἴτις ἄρα οἶδεν ὑμῶν ὁποία ποτ' ἐστὶν, ὁρᾷ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν

---

116) Ματαίως. Ἴσως ἐκ τοῦ τὴν ἄλλως ἄγουσαν ὁδόν. 117) Δυστυχισμένος, ἄθλιος ἄνθρωπος. 118) Τοῦ ἀρέσκειν διὰ τῶν λόγων του. 119) Δημηγοροῦντας. 120) Ἀκούετε.
121) Οἱ ἐπὶ τοῦ βήματος παρουσιαζόμενοι. 122) Τοὺς λέγοντας (τὸν Ἀριστείδην κτλ.), οὓς ἐπαινοῦσι μὲν, μιμοῦνται δ' οὐ οἱ παριόντες, ἀκούω χρῆσθαι. 123) Τὸν στρατηγὸν Δημοσθένην. 124) Ἀφ' ὅτου. 125) Ἀνεφάνησαν. 126) Ἐρωτῶντες τί θέλετε, τί νὰ γράψωμεν διὰ νὰ σᾶς ἀρέσῃ. 127) Ἔκτοτε τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως ἐπροσφέρθησαν ὡς πρόποσις, ἐθυσιάσθησαν εἰς τὴν πρόσκαιρον ἡδονήν. 128) Τῶν ῥητόρων τὰ συμφέροντα.
129) Συγκεφαλαίωσιν. 130) Γνωστὰ πράγματα θὰ σᾶς εἰπῶ. 131) Κ. § 419, β'.
132) Οἱ πρόγονοι. 133) Εἰρ. τοὺς ἠγάπων ἄλλως παρὰ οἱ νῦν λέγοντες σᾶς.
134) Ἀπὸ τοῦ Ἀριστείδου μέχρι τοῦ Πελοπ. πολέμου· ἄλλα δ' εἰκοσιοκτὼ διὰ τῆς βίας ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου. 135) Τοὺς φόρους τῶν συμμάχων κατέθετον εἰς τὸν Παρθενῶνα ἐν τῇ ἀκροπόλει. 136) Τὴν Μακεδονίαν. Ὑπήκουεν... αὐτοῖς. 137) Κατέλιπον διὰ τῶν ἔργων των δόξαν ἀνωτέραν τῶν προσβολῶν τῶν φθονούντων. 138) Ὡς πρὸς τὰς ὑποθέσεις ὅλης τῆς Ἑλλάδος. 139) Κάλλη ἱερῶν, ἀντὶ Περικαλλῆ ἱερά. Ἐννοεῖ δὲ τὸν Παρθενῶνα, τὰ Προπύλαια, καὶ ὅσα ᾠκοδόμησεν ἰδίως ὁ Περικλῆς. 140) Μεταγενεστέρων.
141) Τρόπον, δύναμιν τοῦ νὰ τοὺς ὑπερτερήσῃ. 142) Δηλ. εἰς δημοκρατικὰ ἤθη.

σεμνοτέραν[143] οὖσαν. οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν αὐτοῖς ἐπράττετο τὰ τῆς πόλεως[144], ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. Ἐκ δὲ τοῦ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἴσως[145] διοικεῖν, μεγάλην εἰκότως ἐκτήσαντο εὐδαιμονίαν.

Τότε μὲν δὴ τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε τὰ πράγματα ἐκείνοις, χρωμένοις οἷς εἶπον προστάταις[146]· νυνὶ δὲ πῶς ὑμῖν ὑπὸ τῶν χρηστῶν[147] τῶν νῦν τὰ πράγματα ἔχει; ἆρά γε ὁμοίως καὶ παραπλησίως; [Καὶ] τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, πόλλ' ἂν ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσης ἅπαντες ὁρᾶτε ἐρημίας ἐπειλημμένοι[148], καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπολωλότων[149], Θηβαίων δὲ ἀσχόλων ὄντων[150], τῶν δὲ ἄλλων οὐδενὸς ὄντος ἀξιόχρεω περὶ τῶν πρωτείων ἡμῖν ἀντιτάξασθαι, ἐξὸν[151] δ' ἡμῖν καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια βραβεύειν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰκείας[151], πλείω δ' ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἀνηλώκαμεν εἰς οὐδὲν δέον, οὓς δ' ἐν τῷ πολέμῳ[152] συμμάχους ἐκτησάμεθα εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι[153], ἐχθρὸν δ' ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τηλικοῦτον[154] ἠσκήκαμεν. Ἢ φρασάτω τις ἐμοὶ παρελθών, πόθεν ἄλλοθεν ἰσχυρὸς γέγονεν, ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν, Φίλιππος.

Ἀλλ', ὦ τᾶν[155], εἰ ταῦτα φαύλως[156], τά γ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. Καὶ τί ἂν εἰπεῖν τις ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις[157], ἃς κονιῶμεν; καὶ τὰς ὁδούς, ἃς ἐπισκευάζομεν; καὶ κρήνας; καὶ λήρους[158]; Ἀποβλέψατε δὴ πρὸς τοὺς τὰ τοιαῦτα πολιτευομένους, ὧν οἱ μὲν ἐκ πτωχῶν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ ἀδόξων ἔντιμοι· ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κατεσκευασμένοι. Ὅσῳ[159] δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάττω γέγονε, τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται.

Τί δὴ τὸ πάντων αἴτιον τούτων, καὶ τί[160] δήποτε ἅπαντ' εἶχε καλῶς τότε, καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; Ὅτι τὸ μὲν πρῶτον, καὶ στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος, δεσπότης τῶν πολιτευομένων ἦν, καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀγαπητὸν ἦν παρὰ τοῦ δήμου τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ τινος μεταλαβεῖν[161]· νῦν δὲ τοὐναντίον κύριοι μὲν τῶν ἀγαθῶν οἱ πολιτευόμενοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται· ὑμεῖς δ' ὁ δῆμος, ἐκνενευρισμένοι, καὶ περιῃρημένοι[162] χρήματα καὶ συμμάχους, ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε[163], ἀγαπῶντες[164]

143) Κατ' οὐδὲν εὐπρεπεστέραν. 144) Τὰ πράγματα τῆς πόλεως δὲν ἐνεργοῦντο πρὸς ὄφελος αὐτῶν. 145) Δηλ. ὄχι πρὸς μεγαλήτερον ὄφελος ἑαυτῶν παρὰ τῶν ἄλλων.

146) Ὑμῖν χρωμένοις ὡς προστάταις ἐκείνοις. 147) Τούτων προστατῶν. 148) Ὁρᾶτε ἅπαντες ὅσης ἐρ. ἐστὲ ἐπειλημμένοι. 149) Ἐν Λεύκτροις, ὅπου ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου. 150) Εἰς τὸν Φωκικὸν πόλεμον, περὶ οὗ ἀνωτέρω. 151) Τὴν Ἀμφίπολιν, Ἀθηναίων ἀποικίαν εἰς Θρᾴκην, κυριευθεῖσαν ὑπὸ Φιλίππου. 152) Ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ.

153) Αἰνίττεται τὴν ἀπόστασιν τῶν συμμάχων καὶ τὸν κληθέντα συμμαχικὸν πόλεμον, μετὰ τὸν ὁποῖον αἱ ὑποτελεῖς τῶν Ἀθηναίων πόλεις ἐκηρύχθησαν αὐτόνομοι.

154) Ὁποῖος ὁ Φίλιππος, κατ' ἄλλους δὲ ηὐξήκαμεν. 155) Ὦ οὗτος, καλὲ σύ.

156) Ἔχει. 157) Εἰρωνικῶς, διότι οἱ τότε πολιτευόμενοι περὶ τοιαῦτα μικρὰ ἠσχολοῦντο. 158) Καὶ ἄλλους τοιούτους λήρους. 159) Ὅσῳ (μέτρῳ). 160) Διατί.

161) Ἑκάστῳ τῶν ἄλλων, τῶν ἰδιωτῶν, ἦν ἀγαπητὸν μεταλαβεῖν παρὰ τοῦ δήμου τιμῆς κτλ. 162) Ἀφῃρημένοι, ἐστερημένοι. 163) Περίφρασις. Θεωρεῖσθε ὡς ὑπηρέται αὐτῶν ἢ πάρεργον μέρος τῆς πολιτείας. 164) Εὐχαριστούμενοι, ἀρκούμενοι.

ἐὰν μεταδιδῶσι θεωρικῶν ὑμῖν, ἢ βοΐδια[165] πέμψωσιν οὗτοι· καί, τὸ πάντων ἀνανδρότατον[165a], τῶν ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλετε. Οἱ δ'[166], ἐν αὐτῇ τῇ πόλει καθείρξαντες[167] ὑμᾶς, ἐπάγουσιν ἐπὶ ταῦτα[168], καὶ τιθασσεύουσι, χειροήθεις[169] αὐτοῖς ποιοῦντες. Ἔστι δ' οὐδέποτ', οἶμαι, μέγα καὶ νεανικὸν[170] φρόνημα λαβεῖν μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας· ὁποῖ' ἄττα γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ [τὸ] φρόνημα ἔχειν[171]. Ταῦτα, μὰ τὴν Δήμητρα, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, εἰ μείζων εἰπόντι ἐμοὶ[172] γένοιτο παρ' ὑμῶν βλάβη τῶν πεποιηκότων[173] αὐτὰ γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ παῤῥησία περὶ πάντων αἰεὶ παρ' ὑμῖν ἐστιν[174]· ἀλλ' ἔγωγε, ὅτι καὶ νῦν γέγονε[175], θαυμάζω.

Ἐὰν οὖν ἀλλὰ νῦν γ'[176] ἔτι, ἀπαλλαγέντες τούτων τῶν ἐθῶν, ἐθελήσητε στρατεύεσθαί τε καὶ πράττειν ἀξίως ὑμῶν αὐτῶν, καὶ ταῖς περιουσίαις[177] ταῖς οἴκοι ταύταις ἀφορμαῖς[178] ἐπὶ τὰ ἔξω τῶν ἀγαθῶν χρήσησθε, ἴσως ἄν, ἴσως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τέλειόν τι καὶ μέγα κτήσαισθε ἀγαθόν, καὶ τῶν τοιούτων λημμάτων[179] ἀπαλλαγείητε, ἃ τοῖς ἀσθενοῦσι παρὰ τῶν ἰατρῶν σιτίοις διδομένοις[180] ἔοικε· καὶ γὰρ οὔτ' ἰσχὺν ἐκεῖνα[181] ἐντίθησιν, οὔτ' ἀποθνήσκειν ἐᾷ· καὶ ταῦτα, ἃ νέμεσθε νῦν ὑμεῖς, οὔτε τοσαῦτά ἐστιν, ὥστε ὠφέλειαν ἔχειν τινὰ διαρκῆ, οὔτ' ἀπογνόντας ἄλλο τι πράττειν ἐᾷ· ἀλλ' ἔστι ταῦτα τὴν ἑκάστου ῥαθυμίαν ὑμῶν ἐπαυξάνοντα.

Οὐκοῦν σὺ μισθοφορὰν[182] λέγεις; φήσει τις. Καὶ παραχρῆμά γε τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἁπάντων[183], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἵνα τῶν κοινῶν ἕκαστος τὸ μέρος λαμβάνων, ὅτου δέοιτο ἡ πόλις, εἰς τοῦθ' ἑτοίμως χρήσιμον ἑαυτὸν παρέχοι. Ἔξεστιν ἄγειν ἡσυχίαν; οἴκοι μένων [εἶ] βελτίων[184], τοῦ δι' ἔνδειαν ἀνάγκῃ τι ποιεῖν αἰσχρὸν ἀπηλλαγμένος· συμβαίνει τι τοιοῦτον, οἷον καὶ τὰ νῦν[185]; στρατιώτης αὐτὸς ὑπάρχων ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων λημμάτων[186], ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος[187]· ἔστι τις ἔξω τῆς ἡλικίας[188] ὑμῶν; ὅσα οὗτος νῦν ἀτάκτως[189] λαμβάνων οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτ' ἐν ἴσῃ τά-

---

165) Ὁ στρατηγὸς Χάρης, κυριεύσας μὲ ξενικὸν στράτευμα τὴν Λάμψακον καὶ τὸ Σίγειον, ἔπεμψε βόας εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῶν λαφύρων, καὶ αὐτοὶ δια ταῦτα τὸν ἐστεφάνωσαν. Ἐν ἄλλοις δὲ: Βοηδρόμια, ᾧ προσμαρτυρεῖ κ. Ἁρποκρατίων. 165a) Ἐν ἄλλοις: Ἀνδρειότατον, εἰρωνικῶς, τὸ ὁποῖον ἐσημείωσε καὶ ὁ Οὐλπιανός. 166) Ἄλλοι δὲ τῶν πολιτευομένων. 167) Δηλ. μὴ ἀφήνοντές σας νὰ ἐκστρατεύητε. 168) Σᾶς παρακινοῦσιν εἰς αὐτά. 169) Ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀγρίων ζώων ὡς καὶ τὸ Καθείρξαντες, 170) Εὔτολμον.

171) Αὐτούς. 172) Ταῦτα εἰπόντι ἐμοί. 173) Μείζων ἐμοὶ τῶν πεποιηκότων, ἀντὶ μείζων ἐμοὶ ἢ τοῖς πεποιηκόσιν. Ἡ τοιαύτη ἀνώμαλος χρῆσις τῆς συγκριτικῆς δοτικῆς εὑρίσκεται καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ Δημοσθένει. 174) Δηλ. δὲν εἶναι πάντοτε ἐπιτετραμμένον νὰ ὁμιλῇ τις ἐλευθέρως ἐμπρός σας. 175) Θαυμάζω μάλιστα ὅτι καὶ νῦν γέγονέ μοι (μοὶ ἐπετράπη) παῤῥησία. 176) Ὁ Γε ἐλαττωτ. κἄν. 177) Τοῖς θεωρικοῖς. 178) Νὰ τὰς μεταχειρισθῆτε ὡς μέσα διὰ ν' ἀπολαύσητε τὰ ἔξω, τὰ ἐκ κατακτήσεων ἀγαθά. 179) Ν' ἀπαλλαχθῆτε, νὰ μὴν ἔχετε ἀνάγκην τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα τώρα λαμβάνετε, τῶν θεωρικῶν.

180) Σιτίοις διδομένοις παρὰ τῶν ἰατρῶν τοῖς ἀσθενοῦσι. Τὰ παραβάλλει δ' οὕτω διὰ τὴν εὐτέλειαν καὶ ὀλιγότητά των. 181) Τὰ σιτία. 182) Λέγεις νὰ λαμβάνωμεν μισθὸν (ὡς δοῦλοι μισθωτοὶ δηλαδή). 183) Λέγω ὅλοι νὰ λάβωσι τὴν ἰδίαν σύνταξιν, ὅσην τώρα λαμβάνουσιν ἐπὶ λόγῳ θεωρικῶν. 184) Ὅταν μένῃς οἴκαδε λαμβάνων τὴν σύνταξιν, βελτίων εἶ, ὡς ἀπηλλαγμένος τῆς ἀνάγκης τοῦ ποιεῖν τι αἰσχρόν. 185) Ἀνάγκη πολέμου. 186) Λαμβάνων αὐτὰ ταῦτα ὅσα καὶ τώρα ἢ ἐπὶ εἰρήνης. 187) Πρέπει νὰ συνυπακουσθῇ ἀπὸ κοινοῦ ἡ αὐτὴ ἀπόδοσις· βελτίων εἶ. 188) Ἡλικίας ἀνωτέρας τῆς τῶν στρατευομένων.

189) Χωρὶς τινὰ τάξιν, διὰ μόνην θεωρίαν.

ξει[190] λαμβανέτω, πάντ' ἐφορῶν καὶ διοικῶν, ἃ χρὴ πράττεσθαι[191]. Ὅλως δὲ οὔτ' ἀφελών, οὔτε προσθείς, πλὴν μικρὸν τὴν ἀταξίαν ἀνελών, εἰς τάξιν ἤγαγον τὴν πόλιν, τὴν αὐτὴν τοῦ λαβεῖν, τοῦ στρατεύεσθαι, τοῦ δικάζειν, τοῦ ποιεῖν τοῦθ' ὅ,τι καθ' ἡλικίαν ἕκαστος ἔχει[192], καὶ ὅτου καιρὸς εἴη, τάξιν ποιήσας[193]. Οὐκ ἔστιν ὅπου[194] [τοῖς] μηδὲν ποιοῦσιν ἐγὼ τὰ τῶν ποιησόντων εἶπον ὡς δεῖ νέμειν· οὐδ' αὐτοὺς μὲν[195] ἀργεῖν καὶ σχολάζειν καὶ ἀπορεῖν[196], ὅτι δὲ οἱ τοῦ δεῖνος νικῶσι ξένοι[197], ταῦτα πυνθάνεσθαι· ταῦτα γὰρ νυνὶ γίνεται. Καὶ οὐχὶ μέμφομαι τὸν ποιοῦντά τι τῶν δεόντων ὑπὲρ ὑμῶν[198], ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν ἀξιῶ πράττειν ταῦτα, ἐφ' οἷς ἑτέρους τιμᾶτε, καὶ μὴ παραχωρεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς τάξεως, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι τῆς ἀρετῆς[199] μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ μεγάλων κινδύνων κτησάμενοι κατέλιπον.

Σχεδὸν εἴρηκα, ἃ νομίζω συμφέρειν· ὑμεῖς δ' ἕλοισθε[200] ὅ,τι καὶ τῇ πόλει καὶ ἅπασι συνοίσειν ὑμῖν μέλλει.

---

190) Ἐξίσου μὲ τοὺς ἄλλους. 191) Δηλ. οἱ γεροντότεροι, ὅσοι δὲν ἐκστρατεύουσιν, ἂς πληρώνωνται διὰ νὰ ἐφορῶσι. Διὰ νὰ μὴν εἰπῇ νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ διδόμενον ἀργύριον, τὸ ὁποῖον ἤθελε τοὺς παροξύνει, λέγει, λαμβάνετε μὲν τὰ θεωρικά, ἀλλὰ δι' αὐτὰ ὑπηρετεῖτε τὴν πατρίδα. 192) Δύναται. 193) Τίποτε, λέγει, ἐκτὸς μικρῶν πραγμάτων, δὲν σᾶς ἀφῄρεσα. Δηλ. τὰ θεωρικὰ σᾶς ἀφήνω νὰ τὰ λαμβάνετε· ἀλλὰ τὴν ἀταξίαν περὶ τὴν λῆψιν μετέβαλα εἰς τάξιν, ὥστε καθεὶς δι' αὐτῶν νὰ πράττῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὅ,τι δύναται.

194) Τοῦ λόγου μου. 195) Τοὺς πολίτας. 196) Νὰ μένωσιν ἄποροι μὴ μισθοδοτούμενοι.

197) Ξενικὰ στρατεύματα μισθοδοτούμενα ὑπὸ τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα στρατηγόν, οἷον ὑπὸ τὸν Χάρητα ὅστις ἐμίσθου ξένους. 198) Τὸν Χάρητα π. χ. ὅστις νικᾷ, ἔστω καὶ μὲ ξένους.

199) Παραχωρεῖν τῆς τάξεως τῆς ἀρετῆς, δηλ. τοῦ πρωτεύειν κατὰ τὴν ἀρετήν

200) Εἴθε νὰ ἐκλέξητε.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α'.

Νικηθέντας τοὺς Ἀθηναίους ὑπὸ Φιλίππου ἐνθαῤῥύνει ὁ Δημοσθένης, διδάσκων διὰ τίνων τρόπων δύνανται νὰ ὑπερισχύσωσιν. Ἐπρόφερε δὲ τὸν λόγον τοῦτον τὸ 352 ἔτος Π. Χ. (Ὀλ. 107, ά.).

Εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προὐτίθετο[1], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχὼν[2] ἄν, ἕως οἱ πλεῖστοι τῶν εἰωθότων[3] γνώμην ἀπεφήναντο, εἰ μὲν ἤρεσκέ τί μοι τῶν ὑπὸ τούτων ῥηθέντων, ἡσυχίαν ἂν ἦγον· εἰ δὲ μή, τότ' ἂν καὶ αὐτὸς ἐπειρώμην, ἃ γιγνώσκω, λέγειν· ἐπειδὴ δὲ περὶ ὧν πολλάκις εἰρήκασιν οὗτοι πρότερον[4], συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀναστάς, εἰκότως ἂν συγγνώμης τυγχάνειν[5]. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δέοντα οὗτοι συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἂν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλεύεσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἀθυμητέον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ. ὃ γάρ ἐστι χείριστον αὐτῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει[6]. Τί οὖν ἐστι τοῦτο; ὅτι οὐδέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν, κακῶς τὰ πράγματα ἔχει. Ἐπείτοι γε, εἰ πάνθ', ἃ προσῆκε, πραττόντων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι[7].

Ἔπειτα ἐνθυμητέον, καὶ παρ' ἄλλων ἀκούουσι[8], καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις, ἡλίκην[9] πότ' ἐχόντων δύναμιν Λακεδαιμονίων, ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολύς, ὡς καλῶς καὶ προσηκόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς ἐπράξατε τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπεμείνατε ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον. Τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα λέγω; ἵν' εἰδῆτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ θεάσησθε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστι φοβερόν, οὔτ', ἂν ὀλιγωρῆτε, τοιοῦτον[10], οἷον ἂν ὑμεῖς βούλησθε· παραδείγμασι χρώμενοι[11], τῇ τότε ῥώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, ἧς ἐκρατεῖτε ἐκ τοῦ προσέχειν[12] τοῖς πράγ-

---

[1]) Ἐπρόκειτο. Προετίθετο δὲ διότι αἱ προτάσεις ἐγράφοντο ἐπὶ σανίδος καὶ ἐξετίθεντο εἰς γνῶσιν πάντων πρὶν συζητηθῶσι. [2]) Ἐμαυτόν, κρατηθείς. [3]) Τῶν γερόντων τῶν ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη, διότι κατὰ νόμον αὐτοὶ ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἀγορεύωσι. [4]) Περὶ τῶν κατὰ Φίλιππον. [5]) Φρονεῖ, ὅτι ὁ νόμος ἐπληρώθη, διότι οἱ πρεσβύτεροι ὡμίλησαν περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, ἂν καὶ ὄχι εἰς τὴν παροῦσαν ἐκκλησίαν. [6]) Ὅ,τι ἦτον κακὸν εἰς τὸ παρελθόντα χρόνον, τοῦτο εἶναι καλὸν διὰ τὸ μέλλον. [7]) Ἂν τὰ πράγματα εἶχον κακῶς ἐνῷ ἐκάμετε ὅτι ἔπρεπε, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐλπὶς ποτὲ νὰ βελτιωθῶσι. Τοῦτο εἶναι τὸ καλόν, περὶ τοῦ ὁποίου ὡμίλησα. [8]) Ἐνθυμητέον Ὑμῖν, τοῖς μέν, ἀκούουσι· τοῖς δέ, ἀναμιμν.
[9]) Θαυμασ. πόσην! ἐνῷ τόσην δύναμιν εἶχον. Λέγει δὲ ἐπὶ τοῦ Πελοπον. πολέμου.
[10]) Οὔτε, ἂν ὀλιγωρῆτε, ἀποβαίνει ὡς θέλετε. [11]) Ὑποκ. τοῦ Εἰδῆτε. [12]) Διότι προσείχετε.

μασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὕβρει τούτου[13], δι' ἣν ταραττόμεθα, ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν, ὧν ἐχρῆν.

Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυσπολέμητον οἴεται τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό τε πλῆθος τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτῷ δυνάμεως, καὶ τὸ τὰ χωρία ταῦτα πάντα ἀπολωλέναι τῇ πόλει[14], ὀρθῶς μὲν οἴεται· λογισάσθω μέντοι τοῦθ', ὅτι εἴχομέν ποτε ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Πύδναν, καὶ Ποτίδαιαν, καὶ Μεθώνην[15], καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκεῖον κύκλῳ[16], καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἐθνῶν αὐτονομούμενα· καὶ ἐλεύθερα ὑπῆρχε, καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ' ἔχειν οἰκείως ἢ ἐκείνῳ. Εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν Ἀθηναίοις ἐστὶν, ἔχουσι τοιαῦτα ἐπιτειχίσματα[17] τῆς αὐτοῦ χώρας, ἔρημον ὄντα[18] συμμάχων, οὐδὲν ἂν, ὧν νυνὶ πεποίηκεν, ἔπραξεν, οὐδὲ τοσαύτην ἐκτήσατ' ἂν δύναμιν. Ἀλλ' οἶδεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι ταῦτα μέν ἐστιν ἅπαντα τὰ χωρία ἆθλα τοῦ πολέμου κείμενα ἐν μέσῳ[19]· φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων, καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν, τὰ τῶν ἀμελούντων. καὶ γάρ τοι ταύτῃ χρησάμενος τῇ γνώμῃ[20], πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ μὲν, ὡς ἂν ἑλών τις ἔχοι πολέμου νόμῳ· τὰ δὲ, σύμμαχα καὶ φίλα ποιησάμενος. καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν ὁρῶσι παρεσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἃ χρή.

Ἂν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδήπερ οὐ πρότερον[21], καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὗ[22] δεῖ καὶ δύναιτ' ἂν χρήσιμον τῇ πόλει παρασχεῖν αὐτὸν, πᾶσαν ἀφεὶς τὴν εἰρωνείαν[23], ἕτοιμος πράττειν ὑπάρξῃ· ὁ μὲν χρήματ' ἔχων, εἰσφέρειν· ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ, στρατεύεσθαι· συνελόντι δ' [ἁπλῶς] εἰπεῖν[24], ἢν ὑμῶν αὐτῶν[25] ἐθελήσητε γενέσθαι, καὶ παύσησθε, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν κομιεῖσθε[26], ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ τὰ κατερρᾳθυμημένα[27] πάλιν ἀναλήψεσθε, κἀκεῖνον τιμωρήσεσθε. Μὴ γὰρ ὡς θεῷ νομίζετ' ἐκείνῳ τὰ παρόντα πεπηγέναι πράγματα ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις[28] ἐκεῖνον, καὶ δέδιεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάνυ νῦν δοκούντων[29] οἰκείως ἔχειν αὐτῷ· καὶ ἅπανθ' ὅσα[30] περ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις ἔνι, ταῦτα κἀν τοῖς μετ' ἐκείνου χρὴ νομίζειν ἐνεῖναι· κατέπτηχε μέντοι ταῦτα πάντα[31] νῦν, οὐκ ἔχοντ' ἀποστροφὴν[32], διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥᾳθυμίαν,

---

13) Τοῦ Φιλίππου. 14) 32 συμμάχους τῶν Ἀθ. Ἑλληνικὰς πόλεις ἐκυρίευσεν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν τῆς Θράκης. 15) Πόλεις αἱ δύω πρῶται τῆς Θρᾴκης, ἡ δὲ τῆς Πιερίας. 16) Πέντα κύκλῳ, ὀλόγυρα. 17) Φρούρια, ἐξ ὧν ἐπολεμεῖτο ἡ χώρα του. 18) Φίλιππος ἔσχε γνώμην ὡς χαλεπόν ἐστι πολεμεῖν αὐτὸν ὄντα ἔρημον. 19) Μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ, ἕρμαια τοῦ νικητοῦ. 20) Τοῦτο γνωρίζων καὶ ταῦτα φρονῶν. 21) Ἐγένεσθε. 22) Ὅπου. 23) Προσποίησιν ἀγνοίας. 24) Ἵνα δ' εἴπη μοι συνελόντ: εἰπεῖν, καὶ ἐν συντόμῳ. Τὸ δὲ ἁπλῶς ἴσως προσθήκη ἐξηγητοῦ. 25) Βοηθοί. 26) Θέλετε λάβει. 27) Ὅσα διὰ ῥᾳθυμίας ἀπωλέσατε, 28) Δηλ. πολλοὶ εἶναι οἱ μισοῦντες. 29) Γεν. διαιρ. τοῦ Τίς. 30) Ἐλαττώματα, ἐπιβλαβεῖς περιστάσεις. 31) Δηλ. οἱ φθονοῦντες, οἱ μισοῦντες κτλ. εἶναι τώρα τεταπεινωμένοι. 32) Καταφυγὴν, βοήθειαν πρὸς ποῖον νὰ στραφῶσι,

ἣν ἀποθέσθαι φημὶ δεῖν ἤδη. Ὁρᾶτε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ πρᾶγμα, οἷ[53] προελήλυθεν ἀσελγείας[54]· ἄνθρωπος, ὃς οὐδ' αἵρεσιν[55] ὑμῖν δίδωσι τοῦ πράττειν ἢ ἄγειν ἡσυχίαν, ἀλλ' ἀπειλεῖ, καὶ λόγους ὑπερηφάνους, ὥς φασι, λέγει, καὶ οὐχ οἷός τε ἐστιν, ἔχων ἃ κατέστραπται, μένειν ἐπὶ τούτων· ἀλλ' ἀεί τι προσπεριβάλλεται[56], καὶ κύκλῳ πανταχῇ μέλλοντας[57] ὑμᾶς καὶ καθημένους περιστοιχίζεται.

Πότ' οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πότε ἃ χρὴ πράξετε; ἐπειδὰν τί[58] γένηται; ἐπειδὰν, νὴ Δία, ἀνάγκη τις ᾖ; νῦν δὲ τί χρὴ τὰ γιγνόμενα ἡγεῖσθαι[59]; ἐγὼ μὲν γὰρ οἴομαι τοῖς ἐλευθέροις μεγίστην ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνην εἶναι. Ἢ βούλεσθε, εἰπέ μοι[40], περιϊόντες αὐτοῦ[41] πυνθάνεσθαι κατὰ τὴν ἀγοράν· λέγεταί τι καινόν; Γένοιτο γὰρ ἄν τι καινότερον, ἢ Μακεδὼν ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολεμῶν, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν; Τέθνηκε Φίλιππος; Οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ[42]. Τί δ' ὑμῖν διαφέρει; Καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς ἕτερον Φίλιππον[43] ποιήσετε, ἄν περ οὕτω προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν. Οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὑτοῦ ῥώμην[44] τοσοῦτον ἐπηύξηται, ὅσον παρὰ τὴν ὑμετέραν ἀμέλειαν. Καίτοι καὶ τούτων[45] εἴ τι πάθοι, καὶ τὰ τῆς τύχης ἡμῖν ὑπάρξῃ[46] (ἥ γὰρ ἀεὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελουμένη καὶ τοῦτ' ἂν ἐξεργάσαιτο), ἴσθ' ὅτι πλησίον μὲν ὄντες[47], ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασι τεταραγμένοις[48] ἐπιστάντες, ὅπως ἂν βούλεσθε διοικήσαισθε· ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων ὑμῖν τῶν καιρῶν Ἀμφίπολιν[49] δέξασθαι[50] δύναισθ' ἄν, ἀπηρτημένοι[51] καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαις.

Ὡς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρχειν ἅπαντας ἑτοίμους, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων, παύομαι λέγων[52]· τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς, ἣν ἀπαλλάξαι[53] ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ὑμᾶς ἡγοῦμαι, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον καὶ πόρους οὕς τινας χρημάτων, καὶ τἆλλα ὡς ἄν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκῇ παρασκευασθῆναι, καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν, δεηθεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσοῦτον[54]· ἐπειδὰν ἅπαντα ἀκούσητε, κρίνατε, καὶ μὴ πρότερον προλαμβάνετε[55]· μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ τινι καινὴν παρασκευὴν[56] λέγειν, ἀναβάλλεσθαί με τὰ πράγματα

---

53) Ποῦ. 54) Αὐθαδείας. 55) Ἐλευθέραν ἐκλογήν. 56) Εἰς ὅσα κατέστρεψε προσθέτει καὶ ἄλλα. 57) Ἀργοποροῦντας. 58) Ἐρωτημ. Τί ὅταν γίνῃ θὰ πράξητε; 59) Καὶ τώρα τί πρέπει (ἄλλο) νὰ νομίζωμεν τὰ γιγνόμενα; ὄχι ἀνάγκην; 40) Ἀποτείνεται πρὸς ἕνα, ἐννοῶν ὅλους. 41) Ἐνταῦθά που εἰς τὴν ἀγ. 42) Ὑποθέτει ἐρωταποκρίσεις μεταξὺ Ἀθηναίων εἰς τὴν ἀγοράν. Ὁ δὲ θάνατος καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ Φιλίππου εἶχον ἀγγελθῆ ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς Μεθώνης. 43) Διὰ τῆς διαγωγῆς σας θὰ κάμετε ὥστε ἄλλος τις ἐχθρός σας νὰ σᾶς γίνῃ ὅσον ἐπίφοβος σᾶς εἶναι τώρα ὁ Φιλ. 44) Ἐξ αἰτίας τῆς ἰδίας του ῥώμης.
45) Θανάτῳ ἢ ἀσθενείας. 46) Ἂν τὰ τῆς τύχης μας ὑπάρξωσι δεξιά, ἂν μᾶς συνδράμῃ ἡ τ.
47) Δηλ. ἂν, ἐκστρατεύσαντες τώρα, εὑρεθῆτε πλησίον που εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπὶ τοῦ θανάτου του. 48) Τοῖς πράγμασι τῆς Μακεδονίας τεταραγμένοις διὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως. 49) Τὴν Ἀμφίπολιν σύμμαχον των Ἀθηναίων εἶχε κυριεύσει ὁ Φιλ. 50) Παραλαβεῖν. 51) Μεμακρυσμένοι. 52) Παύομαι λέγων, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν ὡς δεῖ ὑπάρχειν ἅπαντας ἑτοίμους ποιεῖν τὰ προσήκοντα. 53) Ἥτις ἡγοῦμαι ὅτι ἀπαλλάξειεν ἂν ὑμᾶς.
54) Τοῦτο μόνον. 55) Διὰ τῆς κρίσεώς σας. Τὸ προτερον πλεονάζει. 56) Νέαν τινὰ ἑτοιμασίαν καὶ μὴ ὑπάρχουσαν μέχρι τοῦδε.

ἡγεῖσθε. Οὐ γὰρ οἱ ταχὺ καὶ τήμερον[57] εἰπόντες μάλιστα εἰς δέον[58] λέγουσιν· οὐ γὰρ ἂν τά γε ἤδη γεγενημένα[59] τῇ νυνὶ βοηθείᾳ[60] κωλῦσαι δυνηθείημεν· ἀλλ' ὅς[61] ἂν δείξῃ, τίς πορισθεῖσα παρασκευή, καὶ πόση, καὶ πόθεν διαμεῖναι δυνήσεται[62], ἕως ἂν ἢ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον, ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν. Οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς. Οἴομαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέγειν ἔχειν[63], μὴ κωλύων εἴ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεταί τι[64]. Ἡ μὲν οὖν ὑπόσχεσις[65] οὕτω μεγάλη· τὸ δὲ πρᾶγμα ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει[66]· κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε.

Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριήρεις πεντήκοντα παρασκευάσασθαί φημι δεῖν· εἶτ' αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν, ὡς, ἐάν τι δέῃ, πλευστέον εἰς ταύτας αὐτοῖς ἐμβᾶσι[67]· πρὸς δὲ τούτοις, τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἱππέων ἱππαγωγοὺς τριήρεις καὶ πλοῖα ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω. Ταῦτα μὲν οἴομαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ[68] τὰς ἐξαίφνης ταύτας ἀπὸ τῆς οἰκείας χώρας αὐτοῦ στρατείας, εἰς Πύλας[69] καὶ Χερρόνησον[70], καὶ Ὄλυνθον, καὶ ὅποι βούλεται. Δεῖ γὰρ ἐκείνῳ τοῦτο ἐν τῇ γνώμῃ παραστῆναι, ὡς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν, ὥσπερ εἰς Εὔβοιαν[71], καὶ πρότερόν ποτέ φασιν εἰς Ἁλίαρτον[72], καὶ τὰ τελευταῖα πρώην εἰς Πύλας[73], ἴσως ἂν ὁρμήσαιτε[74]. Οὔ τοι παντελῶς οὐδ' εἰ μὴ ποιήσαιτ' ἂν τοῦτο[75] (ὡς ἔγωγέ φημι δεῖν), εὐκαταφρόνητόν ἐστιν[76]· ἵν' ἢ διὰ τὸν φόβον, εἰδὼς εὐτρεπεῖς ὑμᾶς, (εἴσεται γὰρ ἀκριβῶς[77]· εἰσὶ γάρ, εἰσὶν οἱ πάντ' ἐξαγγέλλοντες ἐκείνῳ παρ' ἡμῶν αὐτῶν πλείους τοῦ δέοντος[78]·) ἡσυχίαν ἔχῃ· ἢ παριδὼν ταῦτα[79], ἀφύλακτος ληφθῇ, μηδενὸς ὄντος ἐμποδὼν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ὑμῖν, ἂν ἐνδῷ[80] καιρός.

Ταῦτα μέν ἐστιν, ἃ πᾶσι δεδόχθαι φημὶ δεῖν, καὶ παρασκευάσασθαι προσήκειν οἴομαι. Πρὸς δὲ τούτοις, δύναμίν τινα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημὶ προχειρίσασθαι[81] δεῖν ὑμᾶς, ἣ συνεχῶς πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκεῖνον ποιήσει. Μή μοι μυρίους[82], μηδὲ δισμυρίους ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους[83]·

---

57) Οἱ εἰπόντες «ταχὺ καὶ σήμερον στρατευτέον». 58) Τὰ δέοντα. 59) Τὰ κατακτηθέντα ὑπὸ Φιλίππου. 60) Διὰ τῆς βοηθείας τῆς παρούσης παρασκευῆς. 61) Ἀλλ' ἐκεῖνος λέγει ἐς δέον ὅς. 62) Νὰ μὴν ἦναι ἀσθενὴς κ' ἐφήμερος ὡς ἡ παροῦσα, ἀλλὰ νὰ διαμείνῃ κτλ.

63) Ἔχω νὰ τὰ εἰπῶ, ὡς μέλλων. 64) Μὴ κωλύων καὶ ἄλλον λέγειν, εἴ τις ἐπαγγέλλεται εἰπεῖν ἕτερον. 65) Ἡ ἐμὴ περὶ τῶν ῥηθησομένων μοι. 66) Θέλει φανῇ ἂν ἦναι ὡς ὑπεσχέθην. 67) Πλευστέον ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ὄχι διὰ ξένων. 68) Ἕτοιμα διὰ ν' ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τάς. 69) Τὰς Θερμοπύλας μεταξὺ Οἴτης καὶ τῆς θαλάσσης.

70) Τὴν σχηματίζουσαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Ἑλλησπόντου. 71) Ἐν Ὀλ. 105, γ'. (Π. Χ. 358) εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν ἐψήφισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἔπεμψαν βοήθειαν εἰς τοὺς Εὐβοεῖς. 72) Ἐννοεῖ ἴσως τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Βοιωτοὺς ἐν Ὀλ. 96, β'. (Π. Χ. 395) ὅτε ἐφονεύθη ὁ Λύσανδρος ἐν Ἁλιάρτῳ. 73) Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀφ' οὗ ἐπροφέρθη ὁ λόγος οὗτος ὁ Φίλ. ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Θερμοπυλῶν, ἀλλ' οἱ Ἀθ. τὸν ἐμπόδισαν. Διόδ. ΙΣΤ'. 33. 74) Ὅτι ἠμπορεῖτε νὰ ἐξέλθητε ἀπὸ τὴν ἀμέλειάν σας, καὶ νὰ ὁρμήσητε κατ' αὐτοῦ ὡς ἐπράξατε εἰς Εὔβοιαν κτλ. 75) Τὸ ὁρμᾷν. 76) Κἂν μὴ ὁρμήσητε, οὐκ ἔστι παντελῶς εὐκαταφρόνητον εἰ παρασκευασθέντες μὴ ὁρμήσητε.

77) Ὅτι εὐτρεπεῖς ἐστε. 78) Αἰνίττεται τοὺς ἐν Ἀθήναις κατασκόπους τοῦ Φιλίππου.

79) Παραμελήσας (ἀδιαφορήσας δι') αὐτὰς τὰς ἑτοιμασίας. 80) Ἐπιτρέψῃ.

81) Νὰ ἔχετε πρόχειρον. 82) Προχειρίσασθαι. 83) Τὰς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς μόνον ἀναφερομένας. Ἐννοεῖ τοὺς ξένους μισθοφόρους, ὁποίους ἔχων ἐπολέμει τότε ὁ Ἀθ. στρατηγὸς Χάρης, ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἔμενον οἴκαδε ἀδρανεῖς.

ταύτας δυνάμεις, ἀλλ' ἡ τῆς πόλεως ἔστω. Κἂν ὑμεῖς ἕνα, κἂν πλείους, κἂν τὸν δεῖνα[84], κἂν ὁντινοῦν χειροτονήσητε στρατηγὸν, τούτῳ πείσεται[85] καὶ ἀκολουθήσει· καὶ τροφὴν ταύτῃ πορίσαι κελεύω.

Ἔσται δ' αὕτη τίς ἡ δύναμις, καὶ πόση, καὶ πόθεν τὴν τροφὴν ἕξει, καὶ πῶς ταῦτ' ἐθελήσετε ποιεῖν; ἐγὼ φράσω, καθ' ἕκαστον τούτων διεξιὼν χωρίς[86]. Ξένους μὲν λέγω[87] (καὶ[88] ὅπως μὴ ποιήσητε τοῦθ', ὃ πολλάκις ὑμᾶς ἔβλαψεν· ἅπαντ'[89] ἐλάττω νομίζοντες εἶναι τοῦ δέοντος, καὶ τὰ μέγιστ' ἐν τοῖς ψηφίσμασιν αἱρούμενοι, ἐπὶ τῷ πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε· ἀλλὰ τὰ μικρὰ ποιήσαντες, καὶ πορίσαντες, τούτοις προστίθετε, ἂν ἐλάττω φαίνηται)· λέγω δὴ τοὺς πάντας στρατιώτας δισχιλίους[90]· τούτων δὲ Ἀθηναίους φημὶ δεῖν εἶναι πεντακοσίους, ἐξ ἧς ἄν τινος ἡμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῇ, χρόνον τακτὸν[91] στρατευομένους· μὴ μακρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅσον ἂν δοκῇ καλῶς ἔχειν ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις[92]· τοὺς δ' ἄλλους, ξένους εἶναι κελεύω. Καὶ μετὰ τούτων ἱππέας διακοσίους· καὶ τούτων εἶναι πεντήκοντα Ἀθηναίους τοὐλάχιστον, ὥσπερ τοὺς πεζοὺς, τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους· καὶ ἱππαγωγοὺς[93] τούτοις· Εἶεν[94]. Τί πρὸς τούτοις ἔτι; Ταχείας τριήρεις δέκα. δεῖ[95] γὰρ ἔχοντος ἐκείνου ναυτικὸν, καὶ ταχειῶν τριηρῶν ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ δύναμις πλέῃ. Πόθεν δὴ τούτοις ἡ τροφὴ γενήσεται; Ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω καὶ δείξω, ἐπειδὰν, διότι τηλικαύτην ἀποχρῆν οἴομαι τὴν δύναμιν καὶ πολίτας τοὺς στρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω[96].

Τοσαύτην μὲν[97], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ ἔνι νῦν ἡμῖν[98] πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῳ παραταξομένην, ἀλλὰ λῃστεύειν ἀνάγκη, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ πολέμου χρήσασθαι τὴν πρώτην[99]. Οὐ τοίνυν οὐθ' ὑπέρογκον αὐτήν[100]· οὐ γάρ ἐστι[101] μισθὸς, οὐδὲ τροφή· οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν εἶναι δεῖ. Πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω ξενικὸν τρέφειν ἐν Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὗ Πολύστρατος ἡγεῖτο, καὶ Ἰφικράτης, καὶ Χαβρίας καὶ ἄλλοι τινές[102]· καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς συστρατεύεσθαι. Καὶ οἶδα ἀκούων, ὅτι Λακεδαιμονίους, παραταττόμενοι μεθ' ὑμῶν, ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι, καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων. Ἐξ οὗ δ' αὐ-

---

84) Τὸν τυχόντα, τοῦτον ἢ ἄλλον ἀδιαφόρως. 85) Ἡ δύναμις. 86) Ἰδιαιτέρως.

87) Ἀρχίζει τὴν φράσιν, καὶ ὡς εἵλκυσε τὴν προσοχήν των μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς, διακόπτεται διὰ νὰ τοῖς δώσῃ συμβουλὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλως δὲν ἤθελον προσέξει.

88) Προσέξατε ὅπως. 89) Ὅ,τι καὶ ἂν ἀποφασίσητε ἢ πράξετε σᾶς φαίνεται μικρὸν, ἢ διὰ τοῦτο πάντοτε ψηφίζετε τὰ μέγιστα, καὶ ὅταν πρόκειται νὰ πράξητε, οὐδὲ μικρὰ δὲν πράττετε. 90) Εἶναι δεῖν. Ἀρχίζει φράσιν ἀλλαχόθεν ἢ ὅπου τὴν διέκοψεν ἄνω.

91) Προσδιωρισμένον διὰ πόσα ἔτη. 92) Ἀλληλοδιαδόχως. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον καταντήσει τόσον νωθροὶ πρὸς τὸν πόλεμον, ὥστε ἀναγκάζεται νὰ τοῖς παραστήσῃ τὴν στρατολογίαν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλαφροτέραν. 93) Τριήρεις. 94) Ἔστωσαν ταῦτα. Ὡς εἰ συγκατένευεν ὁ δῆμος εἰς τὰ προταθέντα. 95) Δεῖ ἡμῖν τριηρῶν, ἔχοντος ἐκείνου. 96) Ἐπειδὰν διδάξω διότι (διατί) οἴομαι καὶ διότι κελεύω. 97) Ἀποχρῆν οἴομαι δύναμιν. 98) Δὲν μᾶς εἶναι δυνατόν. 99) Κατὰ πρῶτον, ἢ τὴν πρώτην δύν. χρῆσθαι τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ πολ., δηλ. τῷ λῃστεύειν. 100) Ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ κατωτέρω: δὲν εἶναι. 101) Δὲν ὑπάρχει πόθεν νὰ τῷ δοθῇ. 102) Ἐννοεῖ ἴσως τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἰφικράτους ἐν Ὀλ. 101, δ΄. (π. Χ. 373), περὶ ἧς Ξενοφ. Ἑλλ. ΣΤ΄. 2, 27—39. Ἂν τοῦτο, ὁ ἐδῶ Πολύστρατος, καλεῖται παρὰ Ξενοφ. Καλλίστρατος.

τὰ καθ' αὑτὰ[103] τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρατεύεται, τοὺς φίλους νικᾷ καὶ τοὺς συμμάχους[104], οἱ δ' ἐχθροὶ μείζους τοῦ δέοντος γεγόνασι. Καὶ παρακύψαντα ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον[105], πρὸς Ἀρτάβαζον[106], καὶ πανταχοῦ μᾶλλον οἴχεται πλέοντα. Ὁ δὲ στρατηγὸς[107] ἀκολουθεῖ· εἰκότως. Οὐ γάρ ἐστιν ἄρχειν μὴ διδόντα μισθόν.

Τί οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀφελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, μισθὸν πορίσαντας, καὶ στρατιώτας οἰκείους, ὥσπερ ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων[108], παρακαταστήσαντας. Ἐπεὶ νῦν γε γέλως ἔσθ' ὡς χρώμεθα[109] τοῖς πράγμασιν. Εἰ γὰρ ἔροιτό τις ὑμᾶς, εἰρήνην ἄγετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; Μὰ Δί', οὐχ ἡμεῖς γε[110], εἴποιτ' ἄν, ἀλλὰ Φιλίππῳ πολεμοῦμεν. Οὐκ ἐχειροτονεῖτε δ' ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα ταξιάρχους, καὶ στρατηγούς, καὶ φυλάρχους, καὶ ἱππάρχους δύο[111]; Τί οὖν οὗτοι ποιοῦσι; πλὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὃν ἂν ἐκπέμψητε ἐπὶ τὸν πόλεμον[112], οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς πέμπουσιν[113] ὑμῖν μετὰ τῶν ἱεροποιῶν[114]. Ὥσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλίνους[115], εἰς τὴν ἀγορὰν[116] χειροτονεῖτε τοὺς ταξιάρχους καὶ τοὺς φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον; Οὐ γὰρ ἐχρῆν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταξιάρχους παρ' ὑμῶν, ἱππάρχους παρ' ὑμῶν, ἄρχοντας οἰκείους εἶναι, ἵν' ἦν ὡς ἀληθῶς τῆς πόλεως ἡ δύναμις[117]; ἀλλ' εἰς μὲν Λῆμνον[118] τὸν παρ' ὑμῶν ἵππαρχον δεῖ πλεῖν· τῶν δ' ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἀγωνιζομένων Μενέλαον ἱππαρχεῖν; Καὶ οὐ τὸν ἄνδρα μεμφόμενος ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑφ' ὑμῶν ἔδει κεχειροτονημένον εἶναι τοῦτον, ὅστις ἂν ᾖ.

Ἴσως δὲ ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἡγεῖσθε λέγεσθαι· τὸ δὲ τῶν χρημάτων[119], πόσα καὶ πόθεν ἔσται, μάλιστα ποθεῖτε ἀκοῦσαι· τοῦτο δὴ καὶ περανῶ[120]. Χρήματα τοίνυν, ἔστι μὲν ἡ τροφὴ[121], σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις μόνον, τῇ δυνάμει ταύτῃ, τάλαντα ἐννενήκοντα, καὶ μικρόν τι πρός[122]. Δέκα

---

103) Μόνα των καὶ χωρὶς σᾶς. 104) Διότι ὅταν δὲν λαμβάνουν τὸν μισθόν τῶν, κινοῦνται καθ' ἑνὸς τῶν συμμάχων, καὶ ἁρπάζουσιν ἐκεῖθεν τὰ γρεωστούμενα. 105) Ῥίψαντα ἓν βλέμμα, ἰδόντα μὲ ἀδιαφορίαν τὸν πόλεμον τῆς πόλ. 106) Ὅστις τὰ πληρώνει.

107) Ὅστις δήποτε εἶναι ὁ στρατηγός των. Τότε δὲ ἦτον ὁ Χάρης, ὅστις ἠναγκάζετο νὰ πολεμῇ εἰς τὴν Ἀσίαν ὅπου ἤθελον τὰ στρατεύματα, διότι μὴ πληρόνων αὐτὰ δὲν τὰ ἐξουσίαζε. 108) Τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁ στρατηγὸς διοικεῖ. 109) Ὁ τρόπος ὡς χρώμεθα ἐςι γέλως, γελοῖος. 110) Ἄγομεν.. 111) Κατ' ἔτος ἐπὶ πολέμου ἐχειροτόνουν τὰς ἀρχὰς ταύτας. Ὁ ταξίαρχος ἦρχε μιᾶς τάξεως πεζικοῦ. Ἐκ τῶν δέκα στρατηγῶν συνήθως ὁ εἷς ἐξεςράτευεν, οἱ δὲ λοιποὶ διεύθυνον τὰς στρατιωτικὰς ὑποθέσεις ἐν Ἀθήναις. Οἱ φύλαρχοι διῴκουν τὰς φυλὰς (τάγματα) τοῦ ἱππικοῦ, οἱ δὲ ἵππαρχοι ὅλον τὸ ἱππικόν. 112) Τοῦ στρατηγοῦ ὃν ἔπεμπον μὲ τὸ ξενικόν. 113) Πανηγυρίζουσι. 114) Τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι διευθύνουν τὰς ἱερὰς παρατάξεις. 115) Ἀνδριάντας. 116) Διὰ νὰ τοὺς στήνετε εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς χειροτονεῖτε, ὄχι διὰ τὸν πόλεμον. 117) Διὰ νὰ ἦναι ἡ δύναμις τῆς πόλεως ! δὲν ἔπρεπε νὰ ἦναι παρ' ὑμῶν διωρισμένοι καὶ οἱ ταξίαρχοι, καὶ οἱ ἵππαρχοι. καὶ οἱ ἄρχοντες, ὥςε τοιουτοτρόπως νὰ ἦναι τῷ ὄντι τῆς πόλεως ἡ δύναμις; (κατ' ἐρωτηματικόν.) 118) Εἰς τὴν Λῆμνον ζητήσασαν βοήθειαν ἔπεμψαν Ἀθηναίους. Εἰς δὲ τὰς πόλεις τῆς Θρᾴκης, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς κτήματα τῶν Ἀθηναίων, ἔπεμπον ἵππαρχον ξένον, τὸν Μενέλαον, ἴσως Λακεδαιμόνιον. 119) Περὶ τῶν χρημάτων. 120) Θὰ πραγματοποιήσω. 121) Χρήματα τοίνυν (λέγω ὅτι) ἔστι μὲν τῇ δυνάμει ταύτῃ ἡ τροφὴ (καὶ ὡς ἐπεξήγησις) σιτηρέσιον μόνον τοῖς στρατευομένοις, τάλαντα ἐννενήκοντα κτλ. Εἰ δέ τις οἴεται, κτλ. 122) Ἀκριβέςερον 92 τάλαντα. Γνωςὸν ὅτι τὸ τάλαντον ἔχει 60 μνᾶς ἢ 6000 Δραχμάς, ἡ δὲ μνᾶ 100 Δραχμάς. Τοὺς ὑπολογισμούς του κάμνει ὁ Δημοσθένης ἐπὶ ἓν ἔτος. Οὕτω 10 νῆες × 20 μν. (× 100 Δρ.) × 12 μῆνας = 240000 Δρ. = 40 τάλ. Πάλιν. 2000 στρατ. × 10 Δρ. ×

μὲν ναυσὶ ταχείαις, τετταράκοντα τάλαντα· εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἑκάστου· στρατιώταις δὲ δισχιλίοις τοσαῦθ' ἕτερα, ἵνα δέκα ἕκαστος τοῦ μηνὸς ὁ στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνῃ· τοῖς δ' ἱππεῦσι, διακοσίοις οὖσιν, ἐὰν τριάκοντα δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνῃ τοῦ μηνός, δώδεκα τάλαντα. Εἰ δέ τις οἴεται μικρὰν ἀφορμὴν σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις ὑπάρχειν[124], οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκεν. Ἐγὼ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι, τοῦτ' ἂν γένηται[125], προσποριεῖ τὰ λοιπὰ αὐτὸ τὸ στράτευμα ἀπὸ τοῦ πολέμου, οὐδένα τῶν Ἑλλήνων ἀδικοῦν, οὐδένα τῶν συμμάχων, ὥστ' ἔχειν μισθὸν ἐντελῆ. Κἀγὼ δὲ συμπλέων ἐθελοντής, πάσχειν ὁτιοῦν ἕτοιμος[126], ἐὰν μὴ ταῦθ' οὕτως ἔχῃ.

Πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρημάτων, ἃ παρ' ὑμῶν κελεύω[127], γενήσεται, τοῦτ' ἤδη λέξω. Πόρου ἀπόδειξις[128]. Ἃ μὲν ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δεδυνήμεθα εὑρεῖν, ταῦτά[129] ἐστιν. Ἐπειδὰν δ' ἐπιχειροτονῆτε[130] τὰς γνώμας, ἃ ἂν ὑμῖν ἀρέσκῃ χειροτονήσατε, ἵνα μὴ μόνον [ἐν] τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμῆτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.

Δοκεῖτε δέ μοι πολὺ βέλτιον ἂν περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὅλης τῆς παρασκευῆς βουλεύσασθαι, εἰ τὸν τόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς χώρας, πρὸς ἣν πολεμήσετε, ἐνθυμηθείητε, καὶ λογίσαισθε[131] ὅτι τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους[132] τὰ πολλὰ προλαμβάνων διαπράττεται Φίλιππος· καὶ φυλάξας τοὺς ἐτησίας[133] ἢ τὸν χειμῶνα, ἐπιχειρεῖ, ἡνίκ' ἂν ἡμεῖς μὴ δυνώμεθα ἐκεῖσε ἀφικέσθαι[134]. Δεῖ τοίνυν ὑμᾶς, ταῦτ' ἐνθυμουμένους, μὴ βοηθείαις[135] πολεμεῖν· ὑστεριοῦμεν[136] γὰρ ἁπάντων· ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ καὶ δυνάμει. Ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίῳ[137] μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει Λήμνῳ καὶ Θάσῳ καὶ Σκιάθῳ καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ νήσοις, ἐν αἷς καὶ λιμένες καὶ σῖτος καὶ ἃ χρὴ στρατεύμασι πάνθ' ὑπάρχει· τὴν δ' ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε καὶ πρὸς τῇ γῇ γενέσθαι[138] ῥᾴδιον, καὶ τὸ τῶν πνευμάτων[139] ἀσφαλές, πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ[140], καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων[141] στόμασι, ῥᾳδίως ἔσται[142]. Ἃ[143] μὲν οὖν χρήσεται καὶ πότε τῇ δυνάμει, παρὰ τὸν καιρὸν[144] ὁ τούτων κύριος καταστὰς ὑφ' ὑμῶν[145] βουλεύσεται· ἃ

---

12 μῆν.=Δρ. 240000=40 τάλ. Τέλος 200 ἱππεῖς × 30 Δρ. × 12 μῆν.=72000 Δρ.= 12 τάλ. Ὥστε τὸ ὅλον 40+40+12=92 τάλ. [124]) Ὅτι εἶναι ὀλίγον τὸ κεφάλαιον τῶν 92 ταλάντων διὰ σιτηρέσιον τῶν στρατ. [125]) Ἂν ποριsθῇ αὐτὴ ἡ ποσότης.

[126]) Εἰμί. [127]) Γενέσθαι, ποριsθῆναι. Τοῦ σιτηρεσίου δηλ. [128]) Ἰδιαιτέρως ἔχει γεγραμμένον τὸν ὑπολογισμὸν τῶν πόρων ὅθεν δύνανται νὰ ληφθῶσι τὰ 92 τάλαντα. Ὁ ὑπολογισμὸς δὲ οὗτος ἀναγινωσκόμενος ἴσως διά τινος γραμματέως, δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὸν λόγον. [129]) Ὅσα εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἐξέθετο. [130]) Ὅταν διὰ χειροτονίας ψηφοφορῆτε ἐπὶ τῶν προτεινομένων τούτων γνωμῶν. [131]) Εἰ ἐνθυμηθείητε τὸν τόπον τῆς χώρας, καὶ λογίσαισθε ὅτι. [132]) Ὠφελούμενος ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς ὥρας κατορθώνει.

[133]) Βορείους ἀνέμους τακτικῶς κατ' ἔτος πνέοντας, βαρβ. μελτέμια. [134]) Διότι ἡ Ἑλλὰς εἶναι μεσημβρινωτέρα τῆς Μακεδονίας. [135]) Στρατεύμασι βοηθοῦσι, δηλ. ἐν βίᾳ σταλλομένοις μόνον ὅταν ἦναι ἀνάγκη. [136]) Θέλομεν μείνει ὀπίσω, δὲν θέλομεν προφθάσει.

[137]) Χειμαδιὸν εἰς τὴν δύναμίν μας. μέρος ὅπου νὰ ξεχειμάσῃ. [138]) Πλησιάσαι.

[139]) Τὸ χρῆμα τῶν πνευμάτων, τὰ πνεύματα. [140]) Τῇ Μακεδονίᾳ. [141]) Τῶν ἐμπορικῶν λιμένων. [142]) Ἡ δύναμις (ἐπειδὰν παραχειμάσῃ ἐν Λήμνῳ κλπ.) ἔσται ῥᾳδίως πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι (κατὰ) τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε κτλ. [143]) Ἐφ' ἃ, εἰς τί. [144]) Συμφώνως μὲ τοὺς καιρούς, τὰς περιστάσεις. [145]) Ὁ στρατηγός σας,

δ' ὑπάρξαι δεῖ παρ' ὑμῶν, ταῦτ' ἐστὶν, ἃ ἐγὼ γέγραφα. Κἂν ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πορίσητε τὰ χρήματα πρῶτον ἃ λέγω, εἶτα καὶ τἄλλα πάντα παρασκευάσαντες, τοὺς στρατιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἱππέας, ἐντελῆ πᾶσαν τὴν δύναμιν νόμῳ καταλείσητε[146] ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν, τῶν μὲν χρημάτων αὐτοὶ ταμίαι καὶ πορισταὶ γενόμενοι, τῶν δὲ πράξεων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὸν λόγον ζητοῦντες, παύσεσθ' ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι, καὶ πλέον οὐδὲν ποιοῦντες[147].

Καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μέγιστον τῶν ἐκείνου[148] πόρων ἀφαιρήσεσθε. Ἔστι δὲ οὗτος τίς; Ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμῖν πολεμεῖ συμμάχων[149], ἄγων καὶ φέρων[150] τοὺς πλέοντας τὴν θάλατταν. Ἔπειτα τί πρὸς τούτῳ[151]; Τοῦ πάσχειν αὐτοὶ κακῶς ἔξω γενήσεσθε[152]. Οὐχ[153] ὥσπερ τὸν παρελθόντα χρόνον εἰς Λῆμνον καὶ Ἴμβρον ἐμβαλὼν, αἰχμαλώτους πολίτας ὑμετέρους ᾤχετ' ἄγων· καὶ πρὸς τῷ Γεραιστῷ[154] τὰ πλοῖα συλλαβὼν[155], ἀμύθητα χρήματ' ἐξέλεξε· τὰ τελευταῖα δ' εἰς Μαραθῶνα ἀπέβη, καὶ τὴν ἱερὰν ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ' ἔχων τριήρη[156]· ὑμεῖς δ' οὔτε ταῦτα ἠδύνασθε κωλύειν, οὔτ' εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ἂν προέλησθε, βοηθεῖν.

Καίτοι τί[157] δήποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίζετε, τὴν μὲν τῶν Παναθηναίων ἑορτὴν, καὶ τὴν τῶν Διονυσίων[158], ἀεὶ τοῦ καθήκοντος χρόνου γίγνεσθαι, ἄν τε δεινοὶ[159] λάχωσιν, ἄν τε ἰδιῶται, οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμελησόμενοι, εἰς ἃ τοσαῦτ' ἀναλίσκετε χρήματα, ὅσα οὐδ' εἰς ἕνα τῶν ἀποστόλων[160], καὶ τοσοῦτον ὄχλον[161], καὶ τοσαύτην παρασκευὴν, ὅσην οὐκ οἶδ' εἴτις τῶν ἁπάντων[162] ἔχει· τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν ὑστερίζειν[163] τῶν καιρῶν, τὸν εἰς Μεθώνην, τὸν εἰς Παγασὰς, τὸν εἰς Ποτίδαιαν; Ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα[164] νόμῳ τέτακται, καὶ προεῖδεν ἕκαστος ὑμῶν ἐκ πολλοῦ[165], τίς χορηγὸς[166] ἢ γυμνασίαρχος τῆς φυλῆς, [καὶ] πότε καὶ παρὰ τοῦ καὶ τί λαβόντα[167], τί δεῖ ποιεῖν· οὐδὲν ἀνεξέταστον, οὐδ' ἀόριστον ἐν τούτοις ἠμέληται· ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς, ἄτακτα, ἀόριστα, ἀδιόρθωτα ἅπαντα. Τοιγαροῦν ἅμα ἀκηκόαμέν τι, καὶ τριηράρχους καθίσταμεν, καὶ τούτοις ἀντιδόσεις[168] ποιούμεθα, καὶ περὶ χρημάτων

---

146) Περιορίσητε, ἀναγκάσητε. 147) Πάντοτε σκεπτόμενοι καὶ ποτὲ τίποτε περισσότερον παρὰ τὸ νὰ σκέπτησθε μὴ κάμνοντες. 148) Τοῦ Φιλίππου. 149) Διὰ τῶν πόρων τῶν ὑμ. συμ. 150) Λεηλατῶν. 151) Τί θὰ κάμετε ἄλλο ἐκτὸς τούτου; Ἀπαλλαγήσεσθε τοῦ κακῶς πάσχειν αὐτοί. 153) Οὐχ οἰχήσεται, ἢ οὐ ποιήσει. 154) Πόλις τῆς Εὐβοίας.

155) Συναθροίσας. 156) τὴν πάραλον, ἥτις ἐστέλλετο συνήθως διὰ θεωρίας καὶ ἱερὰς τελετάς. 157) Διατί. 158) Δύω ἑορταὶ τελούμεναι κατ' ἔτος εἰς τὰς Ἀθήνας. 159) Ἄνδρες ἐπιτήδειοι, ἱκανοί. 160) Ἐκστρατείαν, στόλον. 161) Θόρυβον γίνεσθαι. 162) Ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων. 163) Νομίζετε. 164) Τὰ περὶ τὰς ἑορτάς. 165) Χρόνου. Ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τῆς ἑορτῆς ἐξελέγοντο οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς μελλούσης ἑορτῆς. 166) Εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν Παναθηναίων καὶ Διονυσίων ἐγυμνάζοντο, ἰδίως διὰ τὰς θεατρικὰς παραστάσεις χοροί, δαπάνῃ ἐκλεγομένου τινὸς ἐπὶ τούτῳ πλουσίου ἰδιώτου, ὅστις ἐκαλεῖτο χορηγός. Γυμνασιάρχης δὲ ἦν ὁ ἐπιτηρῶν τὰς σωμασκίας τῶν νέων ἑκάστης φυλῆς.

167) Μέρος τῆς δαπάνης τῶν τελετῶν τούτων ἐδίδετο ἀπὸ τοὺς ταμίας τῶν ναῶν.

168) Ἀνταλλαγὰς τῶν τριηραρχῶν ἢ τῆς περιουσίας των. Ἕκαστος οὐσίαν τινὰ ἔχων Ἀθηναῖος, ὤφειλε νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν τριήρεων ὡς τριήραρχος. Ἄν τις

πόρου σκοποῦμεν· καὶ μετὰ ταῦτα ἐμβαίνειν τοὺς μετοίκους[169] ἔδοξε[170], καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας[171]· εἶτ' αὐτοὺς πάλιν ἀντεμβιβάζειν[172]. Εἶτ' ἐν ὅσῳ ταῦτα μέλλετε, προαπόλωλεν[173] ἐφ' ἃ ἂν ἐκπλέωμεν. Τὸν γὰρ τοῦ πράττειν χρόνον εἰς τὸ παρασκευάζεσθαι ἀναλίσκομεν. Οἱ δὲ τῶν πραγμάτων καιροί, οὐ μένουσι τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥᾳθυμίαν. Ἃς δ' εἰς τὸν μεταξὺ χρόνον δυνάμεις οἰόμεθ' ἡμῖν ὑπάρχειν, οὐδὲν οἷαί τε οὖσαι ποιεῖν ἐπ' αὐτῶν τῶν καιρῶν[173] ἐξελέγχονται. Ὁ δ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως[174] ἐλήλυθεν, ὥστ' ἐπιστέλλειν Εὐβοεῦσιν ἤδη τοιαύτας ἐπιστολάς. Ἐπιστολαί[175].

Τούτων οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἀνεγνωσμένων ἀληθῆ μέν ἐστι τὰ πολλά, ὡς οὐκ ἔδει[176]· οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ ἡδέα ἀκούειν. Ἀλλ' εἰ μέν, ὅσα ἄν τις ὑπερβῇ τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ λυπήσῃ, καὶ τὰ πράγματα ὑπερβήσεται[177], δεῖ πρὸς ἡδονὴν δημηγορεῖν· εἰ δ' ἡ τῶν λόγων χάρις[178], ἂν ᾖ μὴ προσήκουσα, ἔργῳ ζημία γίγνεται, αἰσχρόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φενακίζειν ἑαυτούς, καὶ ἅπαντ' ἀναβαλλομένους, ὅσα ἂν ᾖ δυσχερῆ, πάντων ὑστερίζειν τῶν ἔργων, καὶ μηδὲ τοῦτο δύνασθε μαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολέμῳ χρωμένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν[179], ἀλλ' αὐτοὺς ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ τῶν στρατευμάτων ἀξιώσειεν ἄν τις τὸν στρατηγὸν ἡγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς εὖ βουλομένους ἡγεῖσθαι χρή, ἵν' ἃ ἂν ἐκείνοις δοκῇ, ταῦτα πράττηται, καὶ μὴ τὰ συμβαίνοντα ἀναγκάζωνται διώκειν[180]. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλείστην δύναμιν ἁπάντων ἔχοντες, τριήρεις, ὁπλίτας, ἱππέας, χρημάτων πρόσοδον, τούτων μὲν μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδενὶ πώποτε ἐν δέοντι κέχρησθε, οὐδενὸς δ' ἀπολείπεσθε[181]· ὥσπερ δὲ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσιν[182], οὕτω πολεμεῖτε Φιλίππῳ. Καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πληγεὶς ἀεὶ τῆς πληγῆς ἔχεται[183]· κἂν ἑτέρωσε πατάξῃ τις, ἐκεῖσέ εἰσιν αἱ χεῖρες· προβάλλεσθαι δ'[184], ἢ βλέπειν ἐναντίον, οὔτ' οἶδεν, οὔτ' ἐθέλει. Καὶ ὑμεῖς, ἐὰν ἐν Χερσοννήσῳ πύθησθε Φίλιππον, ἐκεῖσε βοηθεῖν ψηφίζεσθε· ἐὰν ἐν Πύλαις, ἐκεῖσε· ἐὰν ἄλλοθί που, συμπαραθεῖτε ἄνω καὶ κάτω. Καὶ στρατηγεῖσθε μὲν ὑπ' ἐκείνου[185], βεβούλευσθε δ' οὐδὲν αὐτοὶ συμφέρον περὶ τοῦ πολέμου οὐδὲ πρὸ τῶν πραγμάτων προορᾶτε οὐδέν, πρὶν ἂν γεγενημένον ἢ γιγνό-

---

ἐνόμιζεν ὅτι ἐτάχθη περισσότερον ἀπὸ ἄλλον πλουσιώτερόν του, ὁ πλουσιώτερος ὤφειλε ν' ἀνταλλάξῃ τὴν καταβολὴν μὲ αὐτόν, ἤ, ἂν δὲν ἤθελε, ν' ἀνταλλάξῃ μὲ αὐτὸν τὴν περιουσίαν του πληρόνων ὅσην ἐτάχθη καταβολήν. Τοῦτο ἐκαλεῖτο ἀντίδοσις. 169) Τοὺς ξένους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἀθήναις. 170) Ἀντὶ ἐνεστ. K. §. 392. 171) Ἴσως τοὺς μὴ συνῳκισμένους εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰ χωρία τῶν δήμων. 172) Ἔπειτα ἀλλάζετε πάλιν γνώμην, καὶ θέλετε ἀντὶ ἐκείνων νὰ ἐπιβιβασθῆτε. 173) Ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν. 174) Εἰς τοσαύτην ὕβριν, αὐθάδειαν· ὁ Φίλιππος. 175) Δὲν διετηρήθησαν.

176) Καθὼς δὲν ἔπρεπε νὰ ἦναι. Ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ἡμέτερον: κατὰ δυστυχίαν.

177) Ἂν καὶ τὰ πράγματα ὑπερέβαινον ὅσα τις ὑπερβαίνει (παρασιωπᾷ) μὲ τοὺς λόγους ἐπιθυμῶν νὰ μὴ λυπήσῃ, τότε προθύμως ἤθελα δημηγορήσει μόνον ὅσα σᾶς ἀρέσκουσι.

178) Τὸ διὰ τῶν λόγων χαρίζεσθαι. 179) Τὰ συμβάντα. 180) Ἀναγκάζωνται οἱ εὖ βουλευόμενοι νὰ ἀκολουθῶσι τὰ συμβ. 181) Στερεῖσθε. 182) Πολεμοῦσι μὲ τοὺς γρόνθους.

183) Βάζει τὰς χεῖράς του εἰς τὴν πληγήν. 184) Τὴν ἀσπίδα ἢ τὰς χεῖρας. Νὰ φυλαχθῇ.

185) Διότι ὅπου θέλει ἐκεῖνος σᾶς φέρει ἄνω καὶ κάτω.

μενόν τι πάθησθε. Ταῦτα δ' ἴσως πρότερον μὲν ἐνῆν ποιεῖν[186]· νῦν δ' ἐπ' αὐτὴν ἥκει τὴν ἀκμὴν[187], ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ[188].

Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομένοις ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυνόμενος[189], τὴν φιλοπραγμοσύνην ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλίππῳ. Εἰ γὰρ, ἔχων ἃ κατέστραπται καὶ προείληφεν, ἡσυχίαν ἔχειν ἤθελε, καὶ μηδὲν ἔπραττεν ἔτι, ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἄν μοι δοκεῖ[190], ἐξ ὧν αἰσχύνην καὶ ἀνανδρίαν καὶ πάντα τὰ αἴσχιστα ὠφληκότες ἂν ἦμεν δημοσίᾳ· νῦν δ' ἐπιχειρῶν ἀεί τινι[191], καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος, ἴσως ἂν ἐκκαλέσαιθ' ὑμᾶς[192], εἴπερ μὴ παντάπασιν ἑαυτῶν ἀπεγνώκατε.

Θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ μηδεὶς ὑμῶν μήτ' ἐνθυμεῖται, μήτε λογίζεται, ὁρῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου γεγενημένην[193] περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι Φίλιππον, τὴν δὲ τελευτὴν οὖσαν ἤδη ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν αὐτοὺς κακῶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε οὐ στήσεται[194], δῆλον, εἰ μή τις αὐτὸν κωλύσει. Εἶτα τοῦτο ἀναμενοῦμεν[195]; καὶ τριήρεις πολιτικῆς δυνάμεως[196] κενὰς, καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας[197] ἐὰν ἀποστείλητε, πάντ' ἔχειν οἴεσθε καλῶς; Οὐκ ἐμβησόμεθα; οὐκ ἔξιμεν αὐτοὶ μέρει γέ τινι στρατιωτῶν οἰκείων[198], νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον[199]; οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκείνου πλευσούμεθα; Ποῖ δὴ προσορμιούμεθα; ἤρετό τις. Εὑρήσει τὰ σαθρὰ τῶν ἐκείνου πραγμάτων[200], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἂν ἐπιχειρῶμεν· ἂν μέντοι καθώμεθα οἴκοι, λοιδορουμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους τῶν λεγόντων, οὐδέποτ' οὐδὲν ἡμῖν οὐ μὴ[201] γένηται τῶν δεόντων. Ὅποι μὲν γὰρ ἂν, οἶμαι, μέρος τι τῆς πόλεως[202] συναποσταλῇ, κἂν μὴ πᾶσα παρῇ, καὶ τὸ τῶν θεῶν εὐμενὲς[203] καὶ τὸ τῆς τύχης[204] ἡμῖν συναγωνίζεται· ὅποι δ' ἂν στρατηγὸν καὶ ψήφισμα κενὸν[205] καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας[206] ἐκπέμψητε, οὐδὲν ἡμῖν τῶν δεόντων γίγνεται. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐχθροὶ καταγελῶσιν, οἱ δὲ σύμμαχοι τεθνᾶσι τῷ δέει, διὰ τοὺς τοιούτους ἀποστόλους[207]. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν[208] ἕνα ἄνδρα ἂν δυνηθῆναί ποτε ταῦθ' ὑμῖν πρᾶξαι ἅπανθ', ὅσα βούλεσθε· ὑποσχέσθαι μέν τοι καὶ φῆσαι, καὶ τὸν δεῖνα αἰτιάσασθαι, καὶ τὸν δεῖνα, ἔστι[209]· τὰ δὲ πράγματα ἐκ τούτων ἀπόλωλεν. Ὅταν γὰρ ἡττῆται μὲν ὁ στρατηγὸς ἀθλίων ἀπομίσθων ξένων, οἱ δ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος ἐκεῖ πράξῃ πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι ῥᾳδίως ἐνθάδ' ὦσιν[210], ὑμεῖς δ' ἐξ ὧν ἀκούσητε, ὅ,τι ἂν τύχῃ ῥᾳδίως ψηφίζησθε, τί καὶ χρὴ προσδοκᾶν; Πῶς οὖν ταῦτα παύσεται; Ὅταν ὑμεῖς, ὦ

---

186) Ἴσως πρότερον ἐδύνασθε νὰ τὰ κάμνετε χωρὶς πολὺν κίνδυνον. 187) Τὰ πράγματα.
188) Ποιεῖν ταῦτα. 189) Ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰσχυνόμενος ἐπὶ τοῖς γινομένοις.
190) Νομίζω ὅτι τινὲς ἐξ ὑμῶν ἤθελον μένει εὐχαριστημένοι μὲ αὐτὰ, διὰ τὰ ὁποῖα ὅμως ἠθέλαμεν καταισχυνθῇ καὶ δειχθῇ ἄνανδροι κτλ. 191) Κατά τινος. 192) Θέλει σᾶς ἐρεθίσει. 193) Λογίζεται τὴν ἀρχὴν γεγενημένην, ὅτι ἡ ἀρχὴ ἔγινε. 194) Δὲν θὰ σταθῇ ὁ Φίλιππος ὡς ἐδῶ. 195) Νὰ τὸν κωλύσῃ κἀνεὶς ἄλλος; 196) Ἀθηναίων, μὴ ξενικῆς.
197) Ἐλπίδας περὶ βοηθείας τὰς ὁποίας ὁ μὲν ἢ ὁ δὲ σᾶς δίδει. 198) Μὲ ἓν τοὐλάχιστον μέρος μὴ ξένων στρατιωτῶν. 199) Ἀφ' οὗ δὲν τὸ ἐκάμαμεν πρότερον. 200) Κατὰ τί αἱ ὑποθέσεις τοῦ Φιλίππου εἶναι ἐπισφαλεῖς, καὶ ἐπομένως ποῦ θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράξωμεν.
201) Τρεῖς ἀρνήσεις διὰ σφοδρότητα. 202) Τῶν πολιτῶν. 203) Ἡ εὐμένεια.
204) Εὐμενές. 205) Λόγους χωρὶς ἔργα. 206) Ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος λεγομένας. 207) Ἐκστρατείας. 208) Δυνατόν. 209) Ὁ στρατηγὸς ὑποχωρεῖ εἰς τὰς θελήσεις ξένων μὴ λαβόντων τὸν συμφωνηθέντα μισθόν. 210) Ῥᾳδίως (ἀσυστόλως) ψευδόμενοι, ὦσιν ἐνταῦθα.

ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς αὐτοὺς ἀποδείξητε στρατιώτας καὶ μάρτυρας τῶν στρατηγουμένων[211], καὶ δικαστὰς οἴκαδ' ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν[212]· ὥστε μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρόντας ὁρᾶν[213]. Νῦν δ' εἰς τοῦθ' ἥκει τὰ πράγματα αἰσχύνης, ὥστε τῶν στρατηγῶν ἕκαστος δὶς καὶ τρὶς κρίνεται παρ' ὑμῖν περὶ θανάτου· πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς οὐδεὶς οὐδὲ ἅπαξ αὐτῶν ἀγωνίσασθαι περὶ θανάτου τολμᾷ, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀνδραποδιστῶν[214] καὶ λωποδυτῶν θάνατον μᾶλλον αἱροῦνται τοῦ προσήκοντος[215]. Κακούργου μὲν γάρ ἐςι, κριθέντ' ἀποθανεῖν· στρατηγοῦ δὲ, μαχόμενον τοῖς πολεμίοις.

Ὑμῶν δ' οἱ μὲν, περιϊόντες, μετὰ Λακεδαιμονίων φασὶ Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν[216], καὶ τὰς πολιτείας διασπᾷν· οἱ δ', ὡς πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα[217]· οἱ δ' ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζειν· οἱ δὲ, λόγους πλάττοντες ἕκαστος περιερχόμεθα. Ἐγὼ δ' οἴομαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νὴ τοὺς θεοὺς, ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὀνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ, τήν τ' ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων ὁρῶντα, καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐπηρμένον· οὐ μέντοι γε οὐ μὰ Δί' οὕτω προαιρεῖσθαι[218] πράττειν, ὥστε τοὺς ἀνοητοτάτους τῶν παρ' ἡμῖν εἰδέναι, τί μέλλει ποιεῖν ἐκεῖνος· ἀνοητότατοι γάρ εἰσιν οἱ λογοποιοῦντες[219]. Ἀλλ' ἐὰν, ἀφέντες ταῦτ', ἐκεῖνα εἰδῶμεν, ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρωπος, καὶ τὰ ἡμέτερα ἡμᾶς ἀποστερεῖ, καὶ χρόνον πολὺν ὕβρικε, καὶ ἅπαντα ὅσα πώποτ' ἠλπίσαμέν τινα πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν, καθ' ἡμῶν εὕρηται[220], καὶ τὰ λοιπὰ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐστι[221], κἂν μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ πολεμεῖν αὐτῷ, ἐνθάδ' ἴσως ἀναγκασθησόμεθα τοῦτο ποιεῖν, ἂν ταῦτα εἰδῶμεν, καὶ τὰ δέοντα ἐσόμεθα ἐγνωκότες, καὶ λόγων ματαίων ἀπηλλαγμένοι[222]· οὐ γὰρ ἅττα ποτ' ἔσται δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι φαῦλ', ἂν μὴ προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλητ', εὖ εἰδέναι[223].

Ἐγὼ μὲν οὖν, οὔτ' ἄλλοτε πώποτε πρὸς χάριν εἱλόμην λέγειν ὅ,τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν ἡμῖν πεπεισμένος ὦ, νῦν τε, ἃ γιγνώσκω, πάνθ' ἁπλῶς, οὐδὲν ὑποστειλάμενος, πεπαῤῥησίασμαι[224]. Ἐβουλόμην δ' ἂν, ὥσπερ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τὸ τὰ βέλτιστα ἀκούειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοῖσον[225] καὶ τῷ τὰ βέλτιστα εἰπόντι· πολλῷ γὰρ ἂν ἥδιον εἶπον· νῦν δ' ἐπ' ἀδήλοις οὖσι[226] τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὅμως ἐπὶ τῷ συνοίσειν ὑμῖν, ἐὰν πράξητε ταῦτα, πεπεῖσθαι[227], λέγειν αἱροῦμαι. Νικῴη δ' ὅ,τι πᾶσιν ὑμῖν μέλλει συνοίσειν.

---

211) Ἴδε ἀνωτ. σημ. 108. 212) Τὰς ὁποίας ἔχει νὰ δώσῃ ὁ στρατηγός. 213) Νὰ μὴν ἀκούητε μόνον ὅσα (οἱ ῥήτορες) σᾶς λέγουσιν, ἀλλὰ νὰ βλέπετε καὶ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι ἦσαν αὐτόπται τῶν περιστάσεων. 214) Πειρατῶν. 215) Προτιμοῦν ν' ἀποθνήσκωσι κρινόμενοι ἀπὸ σᾶς, παρὰ νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸν πόλεμον μὲ τὰ ξενικὰ ταῦτα στρατεύματα.

216) Ὅτι ὁ Φίλιππος συμφώνως μὲ τοὺς Λακ. ἐνεργεῖ τὴν καταστροφὴν τῶν Θηβαίων.

217) Πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας. 218) Οὐχ οἴομαι αὐτὸν προαιρεῖσθαι πράττειν αὕτως ὥστε. 219) Οἱ πλάττοντες τοὺς τοιούτους λόγους. 220) Εὑρέθησαν ἐστραμμένα.

221) Καὶ ὅτι ἡ ἐπίλοιπος, ἡ μέλλουσα τύχη μας ἀπὸ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξαρτᾶται.

222) Ἐσόμεθα. 223) Οὐ δεῖ σκοπεῖν ἅττα ἔσται τὰ πράγματα, ἀλλὰ δεῖ εἰδέναι ὅτι ἔςαι φαῦλα, εἰ μὴ κτλ. 224) Μετὰ παῤῥησίας εἴρηκα. 225) Οὕτως εἰδέναι ὅτι τὸ ἀκούειν τὰ βέλτιςα συνοίσει, ὠφελήσει τῷ τὰ βέλτιςα εἰπόντι (ἐμοί). 226) Λέγειν ἐπ' ἀδήλοις, μ' ὅλον ὅτι εἶναι ἄδηλα τὰ γενησόμενα ἐμοὶ, τὰ ἀποτελέσματα τῶν λόγων μου δι' ἐμὲ, δηλ. ἂν ἐὰν θέλετε ὀργισθῇ κατ' ἐμοῦ. 227) Ἐπὶ τῷ πεπεῖσθαι (διότι πέποιθα) συνοίσειν ὑμῖν.

Δ'. ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Πλάτων Ἀρίστωνος, ὁ πατὴρ τῆς φιλοσοφίας, ἐξ ἐπισήμου οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν, ἐγεννήθη τὸ 430 π. Χ. Ὀλ. 87, γ'. Διδαχθεὶς δὲ παρὰ τῷ Σωκράτει, ἀπεδήμησε πρὸς ἐντελεστέραν σπουδὴν τῶν ἀνθρώπων εἰς Αἴγυπτον καὶ Σικελίαν, ὅπου ἐξοικειώθη πρὸς Δίωνα τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν Συρακουσῶν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας, ἐσύστησεν εἰς Ἀκαδημίαν σχολὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐβλάστησαν αἱ ὀρθότεραι καὶ ὑγιέστεραι τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας Ἰδέαι, ϗ ἐκ τῆς ὁποίας καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων φιλόσοφοι ἠρύσθησαν μαθήματα ὑψηλά. Ἔγραψε δὲ παμπόλλους διαλόγους περιέχοντας τὰς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ διδασκάλου του Σωκράτους, καὶ ἐμφαίνοντας τὸ ἔξοχον τῆς μεγαλοφυΐας τε, τὸ βάθος τοῦ νοός του, καὶ τῆς φαντασίας τε τὴν λαμπρότητα. Ἀπέθανε δὲ εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν, καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων του μὲ τὸ ἐπώνυμον ΘΕΙΟΣ.

ΚΡΙΤΩΝ.

Ὁ Σωκράτης, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Ἀνύτου καὶ Μελίτου ὅτι εἰσήγαγε νέους θεοὺς καὶ διέφθειρε τὴν νεολαίαν, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καὶ ἔμενεν εἰς τὸ δεσμωτήριον μέχρις οὗ ἤθελεν ἔλθη ἡ προσδιωρισμένη ἡμέρα. Ἐν τούτῳ τῷ διαστήματι ὁ ἐπιστήθιος μαθητής του Κρίτων κατώρθωσε νὰ τῷ προμηθεύσῃ μέσα δραπετεύσεως, ϗ ἔρχεται εἰς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ νὰ φύγῃ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ.

Τί τηνικάδε[1] ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρωῒ ἔτι ἐστί; ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν[2]. ΣΩΚ. Πηνίκα[3] μάλιστα; ΚΡ. Ὄρθρος[4] βαθύς. ΣΩΚ. Θαυμάζω ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμωτηρίου φύλαξ ὑπακοῦσαι[5]. ΚΡ. Ξυνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν[6], καί τι καὶ εὐηργέτηται ὑπ' ἐμοῦ. ΣΩΚ. Ἄρτι δὲ ἥκεις[7], ἢ πάλαι; ΚΡ. Ἐπιεικῶς[8] πάλαι. ΣΩΚ. εἶτα πῶς οὐκ εὐθὺς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι; ΚΡ. Οὐ, μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἤθελον ἐν τοσαύτῃ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι[9]. Ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω[10], αἰσθανόμενος ὡς ἡδέως καθεύδεις. Καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἥδιστα[11] διάγῃς[12]. Καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου[13], πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νῦν παρεστώσῃ ξυμφορᾷ, ὡς ῥᾳδίως αὐτὴν καὶ πρᾴως φέρεις. ΣΩΚ. Καὶ γὰρ ἄν, ὦ Κρίτων, πλημμελὲς εἴη ἀγανακτεῖν τηλικοῦτον[14] ὄντα,

---

1) Τέτοιαν ὥραν, τόσον πρωΐ. 2) Πρωΐ ἐστι. 3) Τί ὥρα; 4) Ἡ πρὶν τοῦ ἐξημερώματος ὥρα. 5) Νὰ ἀκούσῃ ὅταν ἐκτύπησες τὴν θύραν, καὶ νὰ ἀνοίξῃ. 6) Ἐμέ. 7) Ἐνεστὼς ἀντὶ παρῳχημένου. 8) Ἱκανῶς. 9) Μήτε ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ ἦμαι εἰς ἀγρυπνίαν· διατί νὰ τὴν προξενήσω εἰς ἐσέ; 10) Ἀπορῶ διὰ σέ. Εἰς ταύτην τὴν σημασίαν μετὰ γεν. Ἄλλως μετ' αἰτιατ. 11) Ὅσον τὸ δυνατὸν ἡδύτερα. 12) Ἀντὶ διάγοις κατὰ Κ. §. 400 σημ.
13) Λέγεται: εὐδαιμονίζω σε τόδε, ἢ εὐδαιμονίζω σε τοῦδε (ἕνεκα). Σὲ μακαρίζω διά.
14) Τὴν ἡλικίαν.

εἰ[15] δεῖ ἤδη τελευτᾶν. ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικοῦτοι ἐν τοιαύταις ξυμφοραῖς ἁλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἐπιλύεται[16] ἡ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ[17] ἀγανακτεῖν τῇ παρούσῃ τύχῃ. ΣΩΚ. Ἔστι ταῦτα[18]. Ἀλλὰ τί[19] δὴ οὕτω πρὼ ἀφῖξαι; ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν ἣν ἐγώ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατα[20] ἂν ἐνέγκαιμι. ΣΩΚ. Τίνα ταύτην[21]; ἢ τὸ πλοῖον ἀφῖκται ἐκ Δήλου, οὗ δεῖ ἀφικομένου τεθνάναι με[22]; ΚΡ. Οὔ τοι δὴ ἀφῖκται, ἀλλὰ δοκεῖ μέν μοι[23] ἥξειν τήμερον, ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἥκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου[24], καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. Δῆλον ~~οὖν ἐκ τούτων~~ τῶν ἀγγέλων, ὅτι ἥξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὲ εἰσαύριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

ΣΩΚ. Ἀλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ[25]· εἰ ταύτῃ[26] τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω. Οὐ μέν τοι οἶμαι ἥξειν αὐτὸ τήμερον. ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει; ΣΩΚ. Ἐγώ σοι ἐρῶ. Τῇ γάρ που[27] ὑστεραίᾳ δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ[28] ᾗ ἂν ἔλθοι τὸ πλοῖον. ΚΡ. Φασί γέ τοι δὴ[29] οἱ τούτων κύριοι[30]. ΣΩΚ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας[31] οἶμαι αὐτὸ ἥξειν, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας. Τεκμαίρομαι δὲ[32] ἔκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἑώρακα ὀλίγον πρότερον[33] ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐν καιρῷ τινι οὐκ[34] ἐγεῖραί με. ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνύπνιον; ΣΩΚ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα, καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες.

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο[35].

ΚΡ. Ὡς ἄτοπον[36] τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἐναργὲς[37] μὲν οὖν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

3. ΚΡ. Λίαν γε, ὡς ἔοικεν. Ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν[38] ἐμοὶ πείθου, καὶ σώθητι. Ὡς ἐμοί, ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, οὐδεμία ξυμφορά ἐστιν ἄλλη[39], ἀλλὰ χωρὶς μὲν τοῦ ἐστερῆσθαι[40] τοιούτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ

---

15) Ὅτι. 16) Οὐκ ἀπαλλάττει, κωλύει αὐτούς. Τὸ δὲ οὐδὲν ἐλλειπτικῶς ἀντὶ κατ' οὐδέν· ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Οὐ, καὶ παρήγαγε τὸ ἡμέτερον δ έ ν.
17) Ἀττ. αἱ δύω αὗται ἀρνήσεις ἀντὶ μιᾶς, μή. 18) Οὕτως.
19) Τί; ὡς παρ' ἡμῖν, διατί; 20) Περιφρ. ἀντὶ βαρύτατα· ἤθελα φέρει αὐτὴν ὡς ὤν ἐν τοῖς φέρουσι βαρύτατα. 21) Φέρεις ἀγγελίαν. 22) Οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἔτος ἔπεμπον εἰς τὸν ἐν Δήλῳ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ πλοῖον τὸ καλούμενον Θεωρίς, νὰ προσφέρῃ θυσίας. Διαρκούσης δὲ τῆς ἀποστολῆς ἦτον νόμος κἀνεὶς νὰ μὴ θανατώνεται εἰς Ἀθήνας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σωκράτης μίαν ἡμέραν μετὰ τὸν ἀπόπλουν τῆς Θεωρίδος κατεδικάσθη, ἔμεινεν εἰς τὸ δεσμωτήριον μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς της. 23) Ὁ Μὲν ἀναντα πόδοτος, ὡς πολλάκις μετὰ τὸ οἶμαι καὶ ἄλλα ἀβεβαιότητος δηλωτικά, ὡς εἰ ἔλεγεν. Οἶμαι μέν, οὐκ οἶδα δὲ σαφῶς. 24) Τὸ πρὸς τὸ Αἰγαῖον ἐκτεινόμενον ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς. 25) Ἔστω! ὡς παρ' ἡμῖν, μὲ ὥραις καλαῖς! 26) Οὕτω. 27) Τὸ Π ο υ ἐξηγεῖται: ἂν δὲν ἀπατῶμαι.
28) Ἡ ἀπόδ. εἰς τὸ Ὑστεραίᾳ, περιέχον συγκριτικὴν ἔννοιαν. Κ. §. 342, σημ. ά.
29) Τοὐλάχιστον εἶναι βέβαιον ὅτι λέγουσι. 30) Οἱ ἕνδεκα λεγόμενοι, οἵτινες ἐπεστάτουν εἰς τὰς καταδίκας. 31) Ἐπὶ ἢ διὰ τῆς ἐπ. 32) Τοῦτο. 33) Πρὶν ἔλθῃς. 34) Ἐν δέοντι. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ μ' ἐξυπνίσῃς παράκαιρα. 35) Ἦμαρ, ποιητ. ἡ ἡμέρα. Κέν, ποιητ. ἄν. Τριτάτον, ποιητ. τρίτον. Φθίην, ἀντὶ εἰς Φθίην. Ἐρίβωλος, ἡ ἔχουσα μεγάλους τοὺς βώλους τῆς γῆς. Ἵκοιο Φθίην, ποιητ. εἰς Φθίην. Τὴν τρίτην ἡμέραν θενὰ ἔλθῃς εἰς τὴν Φθίαν, Ὁμ. Ἰλ. Ι'. 363. Διὰ τῆς Φθίας δὲ ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν ἄλλην ζωήν. 36) Παράδοξον.
37) Φανερόν τι ἐσήμαινε. 38) Διότι καὶ ἄλλοτε ματαίως ἐδοκίμασε νὰ τὸν πείσῃ.
39) Αὕτη εἶναι ἡ μόνη συμφορὰ δι' ἐμέ, ὅλα τὰ ἄλλα μὲ εἶναι μηδέν. 40) Ἐκτὸς τοῦ ὅτι θέλω στερηθῇ.

οὐδένα μήποτε εὑρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ οὐ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τε ὤν σε σώζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελήσαιμι[41]. Καί τοι τίς ἂν αἰσχίων εἴη ταύτης δόξα[42], ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι[43] ἢ φίλους; Οὐ γὰρ πείσονται οἱ πολλοὶ, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε, ἡμῶν προθυμουμένων. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τί ἡμῖν ὦ μακάριε[44] Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν[45] δόξης μέλει; οἱ γὰρ ἐπιεικέστατοι[46], ὧν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἡγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπράχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῇ. ΚΡ. Ἀλλ' ὁρᾷς δὴ, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλλειν. Αὐτὰ δὲ δῆλα[47] τὰ παρόντα νυνὶ, ὅτι οἷοί τέ εἰσιν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ σχεδὸν τὰ μέγιστα, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς[48] διαβεβλημένος ᾖ. ΣΩΚ. Εἰ γὰρ ὤφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τε εἶναι[49] οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τε ἦσαν[50] καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα[51]· καὶ καλῶς ἂν εἶχε· νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε[52]. Οὔτε γὰρ φρόνιμον, οὔτε ἄφρονα δυνατοὶ ποιῆσαι· ποιοῦσι δὲ τοῦτο, ὅ,τι ἂν τύχωσιν[53].

ΚΡ. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐχέτω. Τάδε δὴ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι· ἆρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθεῖ[54] καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μὴ, ἐὰν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν[55], ὡς σε ἐνθένδε ἐκκλέψασι[56], καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν, ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; Εἰ γάρ τι τοιοῦτον φοβεῖ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν[57]. Ἡμεῖς γάρ που δίκαιοί ἐσμεν[58], σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν κίνδυνον, καὶ ἐὰν δέῃ, ἔτι τούτου μείζω· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου, καὶ μὴ ἄλλως ποίει. ΣΩΚ. Καὶ ταῦτα προμηθοῦμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά. ΚΡ. Μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ. Καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τἀργύριόν ἐστιν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαί σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. Ἔπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς[59], καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει[60] μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγᾦμαι, ἱκανά· ἔπειτα καὶ, εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἴει δεῖν ἀναλίσκειν τὰ ἐμὰ, ξένοι οὗτοι[61] ἐνθάδε ἕτοιμοι ἀναλίσκειν. Εἷς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανὸν, Σιμμίας ὁ Θηβαῖος[62]· ἕτοιμος δὲ καὶ Κέβης[63], καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. Ὥς τε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς[64] σῶσαι σαυτὸν, μήτε ὃ ἔλεγες ἐν τῷ δικαστηρίῳ[65] δυσχερές σοι γε-

---

41) Ἡ εὐκτικὴ σημαίνει ἐδῶ τὸ ἀβέβαιον καὶ ὑποθετικόν. 42) Ὑπόληψις. 43) Προτιμᾶν. 44) Καλέ μου Κρ. 45) Τοῦ πλήθους· 46) Οἱ ἄριστοι καὶ σοφώτατοι. 47) Τὰ παρόντα πράγματα, (δηλ. ἡ καταδίκη σου) δῆλά εἰσιν, ἀντὶ δηλοῦσιν ὅτι. 48) Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν πολλῶν. 49) Εἰ ὤφελον εἶναι. Εὐκτ. εἴθε νὰ ἦσαν. 50) Διὰ νὰ ἦσαν ἱκανοί. Ἑ. §. 463, ἵνα, γ'. 51) Ἐξεργάζεσθαι. 52) Εἰσὶ ποιεῖν. 53) Ὅ,τι τύχῃ, ὅ,τι φθάσουν.

54) Μήπως λαμβάνεις προμήθειαν ἄρά γε περὶ ἐμοῦ. 55) Ἐνοχλήσωσι. 56) Ἡμῖν ὡς ἐκκλέψασι. 57) Ἄφες το νὰ χαθῇ (τὸ φοβεῖσθαι). 58) Ἀττ. ἀντὶ: δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς σώσαντάς σε κτλ. 59) Μικροπρεπεῖς, εὐώνητοι. 60) Ἔχεις σύ. 61) Τὸ Οὗτοι ἀντὶ ἰδού.

62) Φίλος τοῦ Σωκράτους, συγγράψας 23 φιλοσοφικοὺς διαλόγους μὴ διασωθέντας.

63) Θηβαῖος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδεται κοινῶς ὁ Πίναξ τοῦ Κέβητος, ἠθικὴ πραγματεία, ἥτις διεσώθη μέχρις ἡμῶν. 64) Ὡς παρ' ἡμῖν, ἀπαυδήσῃς· ἐδῶ δὲ, παραιτηθῇς τοῦ νὰ σώσῃς. 65) Πλ. Ἀπολογ. Σωκρ. 37.

γένηται[66], ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθὼν ὅτι χρῷο σεαυτῷ[67]. Πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε ὅποι ἂν ἀφίκῃ, ἀγαπήσουσί σε· ἂν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι[68], οἵ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται[69], καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξὸν[70] σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις[71] περὶ σεαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροί σου σπεύσειάν τε καὶ ἔσπευσαν[72], σὲ διαφθεῖραι βουλόμενοι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς υἱεῖς τοὺς σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὕς σοι ἐξὸν[70] καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχήσει καταλιπών, καί, τὸ σὸν μέρος[73], ὅτι ἂν τύχωσι[74], τοῦτο πράξουσι· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων οἷά περ εἴωθε γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. Ἢ γὰρ οὐ χρῆν ποιεῖσθαι παῖδας, ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα. Σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ ῥᾳθυμότατα[75] αἱρεῖσθαι. Χρὴ δὲ ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρεῖος ἕλοιτο, ταῦτα αἱρεῖσθαι, φάσκοντά[76] γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι. Ὡς[77] ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ[78] ἀνανδρίᾳ τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ[79] πεπρᾶχθαι· καὶ ἡ εἴσοδος[80] τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον ὡς εἰσῆλθες[81], ἐξὸν[70] μὴ εἰσελθεῖν[82], καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης ὡς ἐγένετο[83]· καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως, κακίᾳ τινὶ καὶ ἀνανδρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν[84], οἵτινές σε οὐ διεσώσαμεν, οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἷόν τε ὂν[70] καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. Ταῦτ' οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ[85] καὶ αἰσχρὰ ᾖ, σοί τε καὶ ἡμῖν· ἀλλὰ βουλεύου· μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλεύεσθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεῦσθαι[86]. Μία δὲ βουλή. Τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶχθαι. Εἰ δέ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἷόν τε. Ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι, καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποίει.

6. ΣΩΚ. Ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετά τινος ὀρθότητος εἴη[87]· εἰ δὲ μή, ὅσῳ μείζων τοσούτῳ χαλεπωτέρα. Σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον, εἴτε μή. Ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ

---

66) Ἂς μὴ σὲ δυσκολεύσῃ. 67) Τί νὰ κάμῃς τὸν ἑαυτόν σου. Εἰς τὴν Ἀπολογίαν του εἶπεν· Ἂν μ' ἐξορίσητε, ποῦ νὰ ὑπάγω; Ἂν σεῖς οἱ συμπολῖταί μου δὲν μὲ ὑπεφέρατε, θὰ μὲ ὑποφέρωσιν οἱ ξένοι; κτλ. 68) Φίλοι εἰς ξένον τόπον συνδεδεμένοι διὰ σχέσεως φιλοξενίας ἐκαλοῦντο ξένοι. 69) Θέλουσι σὲ περιποιηθῇ. 70) Κ. §. 339, β'. 71) Μεταβ. ἐπισπεύδειν. 72) Τὰ ὁποῖα οἱ ἐχθροί σου ἠμποροῦσαν μόνοι νὰ ἐπισπεύδωσι, καὶ τῷ ὄντι ἐπέσπευσαν. 73) Καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ. 74) Ὅ,τι τύχῃ, εὐτελές καὶ ἀγενές τι ἐπιτήδευμα.
75) Ὅτι εἶναι ἀναπαυτικώτερον διὰ σέ, δηλ. νὰ τοὺς ἀφήσῃς μᾶλλον παρὰ νὰ ταλαιπωρήσῃς μὲ αὐτούς. 76) Σὲ φάσκοντα. 77) Διότι. 78) Ὅλη αὐτὴ ἡ περὶ σοῦ ὑπόθεσις.
79) Δι' ἀνανδρίαν ἡμ. 80) Ἡ εἰσαγωγή. 81) Κατ' ἄλλους εἰσῆλθεν (ἡ δίκη).
82) Ἂν ἤθελες δηλ. νὰ φύγῃς ἐν καιρῷ. 83) Κατὰ τὸν τρόπον τὸν ὁποῖον ἐγένετο.
84) Μὴ δόξῃ ἅπαν τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ εἴσοδος, καὶ ὁ ἀγών, καὶ τὸ δοκεῖν ἡμᾶς διαπεφευγέναι τὸ τελευταῖον τοῦτο (τὰ περὶ τῆς σωτηρίας), ὥσπερ τις κατάγελως τῆς ἡμετέρας πράξεως, πεπρᾶχθαι· ἢ μὴ γραπτέον δοκεῖ ἀντὶ δοκεῖν. Καὶ τότε ὑπάρχουσι δύο διακεκριμέναι φράσεις, διαιρούμεναι διὰ τελείας μετὰ τὸ Ἐγένετο. 85) Οὐ μόνον κακὰ ἀλλὰ καὶ αἰσχρά. 86) Νὰ ἔχῃς ἤδη σχηματισμένην τὴν γνώμην σου, ἀφ' οὗ ἐβουλεύθης προηγουμένως. 87) Ἂν ἦναι κατά τι ὀρθή.

καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος[88] [τῶν ἐμῶν[89]] μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. Τοὺς δὴ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν[90], ἐπειδή μοι ἥδε ἡ τύχη γέγονεν· ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονταί μοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς πρεσβεύω καὶ τιμῶ, οὕσπερ καὶ πρότερον. Ὧν ἐὰν μὴ βελτίω[91] ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὖ ἴσθι, ὅτι οὐ μή σοι ξυγχωρήσω[92], οὐδ' ἂν πλείω[93] τῶν νῦν παρόντων ἡ τῶν πολλῶν[94] δύναμις ὥσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται[95], δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις. Πῶς οὖν ἂν μετριώτατα[96] σκοποίμεθα αὐτά; Εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν[97], ὃν σὺ λέγεις, τὸν περὶ τῶν δοξῶν, πότερον καλῶς ἐλέγετο ἑκάστοτε[98], ἢ οὔ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὔ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν, καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι ἄλλως[99] ἕνεκα λόγου[100] ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς. Ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγε ἐπισκέψασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τι μοι ἀλλοιότερος φανεῖται[101], ἐπειδὴ ὧδε ἔχω[102], ἢ ὁ αὐτός· καὶ ἐάσομεν χαίρειν[103], ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. Ἐλέγετο δέ πως, ὡς ἐγᾦμαι[104], ἑκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν[105], ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον· ὅτι τῶν δοξῶν, ἃς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι[106], δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μή. Τοῦτο, πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι[107] λέγεσθαι; σὺ γάρ, ὅσα γε τἀνθρώπεια[108], ἐκτὸς εἶ τοῦ μέλλειν[109] ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἄν σε παρακρούοι[110] ἡ παροῦσα ξυμφορά. Σκόπει δή. Οὐχ ἱκανῶς[111] δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πάσας χρὴ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μέν[112], τὰς δ' οὔ; οὐδὲ πάντων[113], ἀλλὰ τῶν μέν, τῶν δ' οὔ; τί φῄς; ταῦτα οὐχὶ καλῶς λέγεται; ΚΡ. Καλῶς. ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μή; ΚΡ. Ναί. ΣΩΚ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων; ΚΡ. Πῶς δ' οὔ;

7. ΣΩΚ. Φέρε δή, πῶς αὖ τὰ τοιαῦτα ἐλέγετο[114]; Γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων[115], πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς[116] ἢ παιδοτρίβης ὤν; ΚΡ. Ἑνὸς μόνου. ΣΩΚ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους

88) Τοιοῦτός εἰμι, οἷος, ἀντὶ ὥστε. 89) Τῶν ἐμῶν οἰκείων, ἢ τῶν διαθέσεων τῆς ψυχῆς μου. 90) Νὰ τοὺς ἀπορρίψω. 91) Τινὰ λόγον β. 92) Δὲν θὰ ἐνδώσω εἰς σέ. 93) Κατά. 94) Ἡ τοῦ ὄχλου. 95) Μᾶς παρουσιάζει ὡς μορμολύκεια διὰ νὰ μᾶς τρομάζῃ. 96) Μὲ τὸν καλλίτερον τρόπον. καὶ κατὰ γράμμα: μὲ τρόπον μέτριον καὶ ὄχι πολὺ κακόν. 97) Ἐπιχειρισθῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν. 98) Ἄλλοτε δηλ. ὅτε διελεγόμεθα περὶ δοξῶν, περὶ τῆς κοινῆς γνώμης. 99) Μάτην. 100) Διὰ νὰ γίνηται ὁμιλία. 101) Ἂν ὁ λόγος θὰ μὴ φανῇ διαφέρων. 102) Ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην εἶμαι θέσιν, καταδικασμένος δηλ. κτλ. 103) Αὐτόν, κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διασκέψεως. 104) Ἐγὼ εἰμαι. 105) Τῶν νομιζόντων ὅτι κατά τι ὀρθὸν ἔλεγον. Ἐννοεῖ δὲ τοὺς συνομιλοῦντας μετ' αὐτοῦ μαθητάς ὡς, ἴσως δὲ καὶ τὸν ἑαυτόν του. 106) Τῶν γνωμῶν ὅσας ἔχουσι περί τινος. 107) Δοκεῖ σοι.
108) Κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἐκτὸς ἂν πάθῃς τι κατὰ θείαν βούλησιν. 109) Τοῦ κινδύνου τοῦ μέλλειν, δὲν ὑπόκεισαι εἰς τὸ μ. 110) Δὲν δύναται νὰ πλανήσῃ τὴν κρίσιν σου. 111) Ὀρθῶς. 112) Ὑγιαν. ναὶ ἢ χρή. 113) Τῶν ἀνθρώπων.
114) Ὡς διελεγόμεθα περὶ αὐτῶν ἄλλοτε. 115) Ἀνὴρ ὅστις συνηθίζει νὰ γυμνάζηται, ἐνῷ πράττει τοῦτο, προσέχει. 116) Ἀρχαὶ αἱ γυμνασίαι ἐθεωροῦντο ὡς γινόμεναι πρὸς ῥῶσιν τοῦ σώματος. Παιδοτρίβης δὲ ὁ προγυμναστής.

καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν; ΚΡ. Δηλαδή[117]. ΣΩΚ. Ταύτῃ[118] ἄρα αὐτῷ πρακτέον[119], καὶ γυμναστέον, καὶ ἐδεστέον[120] γε καὶ ποτέον, ᾗ[121] ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι[122] μᾶλλον ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις; ΚΡ. Ἔστι ταῦτα[123]. ΣΩΚ. Εἶεν· ἀπειθήσας δὲ τῷ ἑνί, καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἆρα οὐδὲν κακὸν πείσεται; ΚΡ. Πῶς γὰρ οὔ; ΣΩΚ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί[124] τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος; ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα. Τοῦτο γὰρ διόλλυσι. ΣΩΚ. Καλῶς λέγεις. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα[125], ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν. Καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ἐστιν ἡ βουλή[126], πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν, ἢ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τις ἐστὶν ἐπαΐων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους, ᾧ[127] εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο[128], τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο; ἢ οὐδέν ἐστι[129] τοῦτο; ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες.

8. ΣΩΚ. Φέρε δή, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον[130], διολέσωμεν, πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων[131] δόξῃ, ἆρα βιωτὸν ἡμῖν ἐστι[132], διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστι δέ που τοῦτο σῶμα, ἢ οὐχί[133]; ΚΡ. Ναί. ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστι μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀλλὰ μετ' ἐκείνου[134] ἆρά ἐστιν ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ᾧ τὸ ἄδικον μὲν λωβᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν[135]; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο ὅ,τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων[136], περὶ ὃ ἥ τε ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστίν; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Ἀλλὰ τιμιώτερον; ΚΡ. Πολύ γε. ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον ὅ,τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαΐων περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια[137]. Ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ[138] οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. Ἀλλὰ μὲν δή, φαίη γ' ἄν τις, οἷοί τέ εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτιννύναι[139]. ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γ' ἄν τις, ὦ Σώκρα-

---

117) Προφανῆ εἶναι αὐτὰ ὅπου λέγεις. Βεβαιότατα. 118) Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. 119) Πρέπει νὰ πράττῃ αὐτός. 120) Πρέπει νὰ τρώγῃ. 121) Ὅπως. 122) Τῷ ἐννοοῦντι. 123) Δηλ. τῷ ἑνὶ κτλ. 124) Μέρος. 125) Εἰς ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα. 126) Ἡ σκέψις. 127) Ἑνί. 128) Βελτιοῦται διὰ τῆς δικαιοσύνης. Ἐννοεῖ τὴν ψυχήν, ὡς τὸ σῶμα βελτιοῖ ἡ γυμναστική. Οἰκειότερος φαίνεται ἐδῶ ὁ ἐνεστώς. Ὁ δὲ παρατατικός, ὡς νὰ ἔλεγεν: ἐγίνετο ὅ,τι ὡμιλήσαμεν περὶ αὐτοῦ ἀνωτέρω. 129) Τοῦτο, ὃ λέγω, ἔστιν οὐδέν· ἤ: Οὐκ ἔστι τοῦτο. 130) Ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους. οὐδέτερα ἀντὶ ἀφῃρημένων ὑγείας καὶ νόσου. 131) Ὑπερβατὸν ἀντί: Τῇ τῶν μὴ ἐπαϊόντων. 132) Ἠμποροῦμεν νὰ ζήσωμεν. 133) Μετὰ τὴν ἐρώτησίν του, φοβούμενος μὴ ἦναι σκοτεινὸς ὁ ὁρισμός του, πρὶν ζητήσῃ ἀπόκρισιν ἐρωτᾷ ἂν τὸ ὁποῖον οὕτως ὥρισε δὲν εἶναι τὸ σῶμα. 134) Μετ' ἐκείνου τοῦ ἄλλου πράγματος, τῆς ψυχῆς. 135) Τὸ ἄδικον, τὸ δίκαιον, ὁμοίως ἀντὶ ἡ ἀδικία, ἡ δικαιοσύνη. 136) Τῶν ἐν ἡμῖν. 137) Ἡ ἀλήθεια ἐρεῖ. Ἐπαΐοντα δὲ ἕνα περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐννοεῖ τὸν θεόν. 138) Κατὰ τοῦτο (τὸ μὴ φροντιστέον τῆς τῶν πολλῶν δόξης, ἀλλὰ τῆς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου) δὲν προτείνεις ὀρθῶς. 139) Δηλ. πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῶν, διότι ἠμποροῦν νὰ μᾶς φονεύσωσι.

τες. ΣΩΚ. Ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλ' ὦ θαυμάσιε, οὗτός γε ὁ λόγος[140] ὃν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὅμοιος εἶναι καὶ πρότερον[141]. Καὶ τόνδε[142] δ' αὖ σκόπει, εἰ ἔτι μένει[143] ἡμῖν, ἢ οὔ· ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν. ΚΡ. Ἀλλὰ μένει. ΣΩΚ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως[144] ὅτι ταὐτόν ἐστι, μένει ἢ οὐ μένει; ΚΡ. Μένει.

9. ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἐμὲ ἐνθένδε πειρᾶσθαι ἐξιέναι, μὴ ἀφιέντων[145] Ἀθηναίων, ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα· εἰ δὲ μή, ἐῶμεν. Ἃς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις[146] περί τε χρημάτων ἀναλώσεως καὶ δόξης καὶ παίδων τροφῆς, μὴ[147] ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ᾖ[148] τῶν ῥᾳδίως ἀποκτιννύντων, καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν[149], εἰ οἷοί τε ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῷ[150], τούτων τῶν πολλῶν· ἡμῖν δέ, ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἱρεῖ[151], μὴ οὐδὲν[152] ἄλλο σκεπτέον ᾖ, ἢ, ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελοῦντες τούτοις τοῖς ἐμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσι καὶ χάριτας[153], καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι[154], ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσομεν πάντα ταῦτα ποιοῦντες. Κἂν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ[155] οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι οὔτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν[156], πρὸ τοῦ ἀδικεῖν[157]. ΚΡ. Καλῶς μέν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δὲ τί δρῶμεν. ΣΩΚ. Σκοπῶμεν, ὦ ἀγαθέ, κοινῇ· καὶ εἴ πῃ ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καί σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρὴ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι. Ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν[158], ἀλλὰ μὴ ἄκοντος[159]. Ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς[160] λέγηται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνασθαι τὸ ἐρωτώμενον[161], ᾗ ἂν μάλιστα οἴῃ. ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.

10. ΣΩΚ. Οὐδενὶ[162] τρόπῳ φαμὲν ἑκόντας[163] ἀδικητέον εἶναι· ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δ' οὔ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθόν, οὔτε

---

[140]) Ὁ περὶ τοῦ ἂν πρέπῃ νὰ ἐνδίδῃ τις εἰς τὴν γνώμην τῶν ἐχόντων ἐξουσίαν τοῦ ἀποκτεινῦναι. [141]) Ἀττικισμ. ἀντί: Τῷ καὶ πρότερον ῥηθέντι, τῷ προτέρῳ. Ὅτι οὐκ ἐνδοτέον τῇ γνώμῃ τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἑνός, τοῦ ἐπαΐοντος. [142]) Τὸν λόγον. [143]) Ἂν μένῃ ἐν ἰσχύϊ ὡς ἄλλοτε τὸν ἐλέγαμεν. [144]) Ζῆν. [145]) Ἴσως Ἐφιέντων δηλ. ἐπιτρεπόντων.

[146]) Τὰς σκέψεις ἅς. Ὅσα ἀνωτέρω ὁ Κρίτων επρότεινε. [147]) Σκόπει μή. [148]) Εἶναι ὅλα ταῦτα σκέψεις αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὸν ὄχλον τὸν εὐκόλως καὶ ἀπερισκέπτως φονεύοντα. [149]) Τὸν ὄχλον ὅστις εὐχαρίστως ἤθελεν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν ζωὴν πολλοὺς ἀφ' ὅσους ἐφόνευσεν ἂν τὸν ἦτον δυνατόν. Δηλοῖ δὲ τὸ ἄσκοπον καὶ ἄστατον τῶν σκέψεων τοῦ ὄχλου. [150]) Ἀνοήτως. [151]) Οὕτω μᾶς πείθει ὁ λόγος. [152]) Μήπως οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ᾖ, παρὰ τὸ προειρημένον. [153]) Καὶ χάριτας τελοῦντες, ἢ ἄλλο τι ὁμώνυμον τοῦ τελεῖν, τὸ ὁποῖον νὰ λέγηται μετὰ τοῦ χάριτας ὡς τὸ ἐκτίνοντες. [154]) Ὁ Κρίτων ἔμελλε νὰ τὸν ἐξάξῃ, ὁ δὲ Σωκρ. νὰ ἐξαχθῇ. [155]) Σκόπει μή. [156]) Οὔτε εἰ ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν δεῖ.

[157]) Μήπως οὐ δέῃ ὑπολογίζεσθαι εἰ δὴ ἀποθνήσκειν... πρὸ τοῦ ἀδικεῖν· δηλ. μήπως πρέπει πρῶτον νὰ σκεφθῶμεν ἂν δὲν θὰ πράξωμεν ἄδικα, καὶ ἔπειτα ἂν θ' ἀποθάνωμεν ἢ θὰ πάθωμεν ἄλλο τι. [158]) Περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι νὰ μὲ πείσῃς σὺ νὰ πράξω αὐτά. [159]) Ἐμοῦ. Ἐδύνατο μᾶλλον νὰ μεταχειρισθῇ τὴν αἰτιατικὴν ἄκοντα, συμφωνοῦσαν μὲ τὸ ὑπονοούμενον ἐμέ, ἀντικείμενον τοῦ πεῖσαι. Ἀλλὰ τῆς τοιαύτης χρήσεως τῆς ἀπολ. γεν. ὑπάρχουν καὶ ἄλλα παραδείγματα. Θουκ. Ζ'. 48. [160]) Ὀρθῶς, ἱκανῶς ὥστε νὰ σὲ πείσῃ.

[161]) Συνηθέστερον: Πρὸς τό. [162]) Οὐδενὶ ἢ τινί; [163]) Ἀντὶ ἀδικητέον. Κ. § 384.

καλόν[164]· ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη, ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο; Ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκεῖναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναι εἰσί[165]; καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοίδε[166] γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι, ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς[167] παίδων οὐδὲν διαφέροντες[168]; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὥσπερ τότε ἡμῖν ἐλέγετο, εἴτε φασὶν[169] οἱ πολλοί, εἴτε μή; Καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν, εἴτε καὶ πρᾳότερα, ὅμως τό γε ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι[170] καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει[171] ὂν παντὶ τρόπῳ; Φαμὲν[172], ἢ οὔ; ΚΡ. Φαμέν. ΣΩΚ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν; ΚΡ. Οὐ δῆτα. ΣΩΚ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται· ἐπειδή γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν. ΚΡ. Οὐ φαίνεται. ΣΩΚ. Τί δαί[173] δή; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὔ; ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Τί δαί· ἀντικακουργεῖν[174] κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασι, δίκαιον, ἢ οὐ δίκαιον; ΚΡ. Οὐδαμῶς. ΣΩΚ. Τὸ γάρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει. ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις. ΣΩΚ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν χρή, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ὅρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν[175] ὁμολογῇς. Οἶδα γὰρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει· οἷς δ' οὕτω δέδοκται, καὶ οἷς μή, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή[176], ἀλλ' ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὁρῶντας τὰ ἀλλήλων βουλεύματα. Σκόπει οὖν δὴ καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς[177] καὶ ξυνδοκεῖ σοι, καὶ ἀρχώμεθα[178] ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος[179] οὔτε τοῦ ἀδικεῖν, οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν, οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνεσθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς; Ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω, καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ· σοὶ δὲ εἴ πῃ ἄλλῃ[180] δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. Εἰ δὲ ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο[181] ἄκουε. ΚΡ. Ἀλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι. Ἀλλὰ λέγε. ΣΩΚ. Λέγω δὴ αὖ τὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δὲ ἐρωτῶ· πότερον ἃ ἄν τις ὁμολογήσῃ τῳ, δίκαια ὄντα, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον[182]; ΚΡ. Ποιητέον.

10. ΣΩΚ. Ἐκ τούτων δὴ ἄθρει[183]. Ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες[184] τὴν πόλιν, πότερον κακῶς τινας ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα, οὓς ἥκιστα δεῖ[185], ἢ οὔ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὡμολογήσαμεν δικαίοις οὖσιν, ἢ οὔ; ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς. οὐ γὰρ ἐννοῶ.

---

164) Ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς προηγουμένης προτάσεως, διότι αὕτη εἶναι τοῦ λόγου του τὸ κεφάλαιον. 165) Ἀνάλυσις τοῦ Ἐκκέχυνται, ἐξεχύθησαν, ἐχάθησαν.

166) Τόσοι τὴν ἡλικίαν, διότι καὶ ἡλικία ἐκ τοῦ ἧλιξ. 167) Ἢ ἐκκεχ. εἰσί, καὶ ἡμεῖς ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτούς. 168) Διότι οὐδὲν σπουδαῖον ἐλέγομεν. 169) Οὕτως ἔχειν.

170) Τῷ ἀδικοῦντι, καὶ οὐχὶ τῷ ἀδικουμένῳ. 171) Οὕτως ἔχει καὶ τυγχάνει. 172) Καταφάσκομεν ἢ ὄχι εἰς τοῦτο; 173) Ἐμφαντικώτερος τοῦ Δέ. Καὶ τί δά. 174) Ἀντὶ κακουργήματος ἀποδίδειν κακούργημα. 175) Παρὰ τὴν γνώμην σου. Θέλει ὥστε ἡ ὁμολογία τοῦ Κρίτωνος νὰ ἦναι ἐντελής, διὰ νὰ μὴ τὸν ἀφήσῃ ἔπειτα διεκφυγεῖν, καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἅπαξ ὁμολογηθέντα. 176) Δὲν σκέπτονται ὁμοίως. 177) Τῆς ἀρχῆς ἣν ἐθέσαμεν ἀνωτέρω, καὶ συνδοκεῖ σοι αὕτη. 178) Προστακτ. Νὰ ἀρχίσωμεν; 179) Βουλευόμενοι ὡς ἔχοντος. Καὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἔχει. 180) Ἂν ἄλλως πως. 181) Τὰ ἐκ τούτου παρέπομενα.

182) Ποιητέον αὐτό, ἢ ἐξαπατητέον αὐτόν; 183) Παρατήρει. Ἰδὲ τί συμπέρασμα ἐξάγεται. 184) Χωρὶς νὰ πείσωμεν τὴν πόλιν ὅτι πρέπει νὰ ἀπέλθωμεν. 185) Ἐκείνους τοὺς ὁποίους ὀλιγώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλου (παντελῶς δηλ.) ἔπρεπε νὰ κακοποιήσωμεν.

ΣΩΚ. Ἀλλ' ὧδε σκόπει· εἰ μέλλουσιν[186] ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο[187], ἐλθόντες οἱ Νόμοι καὶ τὸ Κοινὸν τῆς πόλεως, ἐπιστάντες[188] ἔροιντο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν; ἄλλο τι[189] ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοεῖ τούς τε Νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι, καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν, τὸ σὸν μέρος[190]; ἢ δοκεῖ σοι, οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι[191], καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν, ἀλλ' ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται; Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ[192], εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι[193]. Ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις, καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινε; ταῦτα[194], ἢ τί ἐροῦμεν; ΚΡ. Ταῦτα νὴ Δία, ὦ Σώκρατες.

12. ΣΩΚ. Τί οὖν; ἂν εἴπωσιν οἱ Νόμοι· Ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα[195] ὡμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοί, ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζοι; Εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν[196] λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι[197], Ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. Φέρε γάρ, τί ἐγκαλῶν[198] ἡμῖν καὶ τῇ πόλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι; οὐ πρῶτον μέν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἔλαβε τὴν μητέρα σου ὁ πατὴρ, καὶ ἐφύτευσέ σε; Φράσον οὖν, τούτοις ἡμῶν τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν; Οὐ μέμφομαι, φαίην ἄν. — Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου[199] τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ᾗ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν[200] οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι νόμοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ[201] παιδεύειν; Καλῶς, φαίην ἄν. — Εἶεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐγένου[202] τε καὶ ἐξετράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἂν εἰπεῖν, πρῶτον μὲν, ὡς οὐχὶ ἡμέτερος ἦσθα καὶ ἔκγονος καὶ δοῦλος[203], αὐτός τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι; καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἆρ' ἐξ ἴσου οἴει εἶναί σοι τὸ δίκαιον καὶ ἡμῖν, καὶ ἅττ' ἂν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, ταῦτα καὶ σὺ ἀντιποιεῖν[204] οἴει δίκαιον εἶναι; Ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοι τὸν πατέρα οὐκ ἐξ ἴσου ἦν[205] τὸ δίκαιον καὶ πρὸς δεσπότην (εἴ σοι ὢν ἐτύγχανεν), ὥς τε ἅπερ πά-

---

186) Ἐν νῷ μέλλομεν. 187) Ὃ μέλλομεν πρᾶξαι. 188) Οἱ νόμοι ἐπιστάντες, ἀλλὰ καὶ τὸ κοινόν· διότι σημαίνει: οἱ πολῖται. 189) Ἄλλο τι ἔχεις ἐν νῷ ἢ ἀπολέσαι; 190) Ὅσον τὸ κατὰ σέ. 191) Σοὶ φαίνεται δυνατὸν, νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμη ἐκείνη ἡ πόλις. 192) Μάλιστα ἂν ἦναι ῥήτωρ. 193) Νὰ ἔχωσι κῦρος. 194) Ἐροῦμεν. 195) Ἆρά γε συνωμολογήθησαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ σοῦ καὶ αὐτὰ νὰ ἀνυπέρω(?), δηλ. τὸ νὰ ἀκυροῖς τοὺς νόμους ὅταν δὲν σοὶ ἀρέσωσιν, ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, τὸ νὰ ἐμμένῃς κτλ. Κατὰ δὲ τὸν Κριτικὸν [illegible] τὸ Ταῦτα ἐννοεῖ τὰ ἐναντία(?), ὁ δὲ Ἢ πρέπει νὰ τραπῇ εἰς Ἦ μὴν (τὸ ὄντως). Εἰπέ μοι, συνωμολογήθη μεταξὺ ἡμῶν καὶ σοῦ τὸ νὰ ἐμμένῃς πάντοτε; 196) Ἀπορῶμεν τί ν' ἀποκριθῶμεν. Τὸ Θαυμάζω μετὰ γεν. ἐπὶ κακοῦ, Κ. § 345. β'. σημ. α'. 197) Πλεονάζει ἑπομένης προστακτικῆς, ἀλλ' [illegible] οὕτως ἐνίοτε. 198) Ἔγκλημα προσάπτων. 199) Περὶ τοῦ γεννηθέντος.

200) Ἐξ ἡμῶν οἱ τεταγμένοι. 201) Ἡ μουσικὴ περιελάμβανεν ὅλην τὴν παίδευσιν τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ γυμναστικὴ ὅλην τὴν τοῦ σώματος. 202) Ἐγεννήθης. 203) Διότι ὁ νόμος εἶναι κύριος τῶν πολιτῶν. 204) Νὰ πάθῃς καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς. 205) Οὐκ ἦν σοι ἐξ ἴσου τὸ δίκαιον πρὸς τὸν πατέρα, δηλ. ὅτι εἶναι δίκαιον ἀπὸ μέρους τοῦ πατρὸς πρὸς σὲ [illegible] εἶναι καὶ ἀπὸ μέρους σοῦ πρὸς τὸν πατέρα σου;

σχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν· οὔτε κακῶς ἀκούοντα[206] ἀντιλέγειν, οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά· πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε ἐάν σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι, δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι[207], καὶ σὺ δὲ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχειρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις, ταῦτα ποιῶν, δίκαια πράττειν, ὁ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενος; Ἢ οὕτως εἶ σοφὸς[209] ὥστε λέληθέ σε, ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρίς, καὶ σεμνότερον, καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ[210] καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι; καὶ σέβεσθαι δεῖ[211] καὶ μᾶλλον ὑπείκειν[212] καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα; καὶ ἢ πείθειν, ἢ ποιεῖν ἃ ἂν κελεύῃ[213]; καὶ πάσχειν ἐάν τι προστάττῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα[214]; ἐάν τε τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι[215]; ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθησόμενον[216] ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέα ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως ἔχει; καὶ οὐχ ὑπεικτέον, οὐδὲ ἀναχωρητέον, οὐδὲ λειπτέον τὴν τάξιν; ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις τε καὶ ἡ πατρίς; ἢ πείθειν[217] αὐτὴν ᾗ[218] τὸ δίκαιον πέφυκε; βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὅσιον[219] οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα; πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἧττον τὴν πατρίδα; τί φήσομεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἀληθῆ λέγειν τοὺς Νόμους ἢ οὔ; ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

13. ΣΩΚ. Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες (φαῖεν ἂν οἱ Νόμοι), εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι[220] οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾷν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. Ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἁπάντων, ὧν οἷοί τε ἦμεν καλῶν σοί τε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ[221], ἐπειδὰν δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα, καὶ ἡμᾶς τοὺς Νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι[222] λαβόντα τὰ αὑτοῦ, ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. Καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν Νόμων ἐμποδών ἐστιν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τέ τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι (εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις), ἐάν τε μετοικεῖν[223] ἄλλοσέ ποι ἐλθών, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχων τὰ αὑτοῦ. Ὃς δ' ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν, καὶ τἄλλα[224] τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαμὲν τοῦτον ὡμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν, ποιήσειν ταῦτα· καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῇ φαμεν ἀδικεῖν· ὅτι τε γεννήταις οὖσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι, οὔτε

206) Κακολογούμενον, ἐπιπληττόμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ δεσπότου. 207) Τὸ ἀπολλύναι σε. 208) Σὺ ὅστις κατ' ἀλήθειαν ἐπιμελεῖσαι τῆς ἀρετῆς. 209) Τοιούτου εἴδους σοφὸς εἶσαι, εἴρων. 210) Ἐν μείζονι μοίρᾳ τιμῆς. 211) Ὅτι σέβ. δεῖ. 212) Τῇ πατρίδι ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πρὸς αἰτίας. 213) Ἂν δὲν τὴν πείσωμεν. 214) Ἐν ἡσυχίᾳ πάσχειν. 215) Δεῖσθαι (δένεσθαι, δεσμεύεσθαι), ἐὰν ἡ πατρὶς προστάττῃ δεῖσθαι. 216) Ὅπως τρωθῇς. K. §. 432, ΣΤ'. 217) Λέληθέ σε ὅτι δεῖ σε πείθειν. 218) Ὅπως. 219) Ὅτι οὐκ ἔστιν ὅσιον. 220) Σκόπει ὅτι. 221) Διὰ τοῦ πεποιηκέναι ἐξουσίαν τῷ βουλομένῳ τῶν Ἀθηναίων, δηλ. ἀφήσαντες τοῦτο (τὸ ἀπιέναι) εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν βουλομένων ἐκ τῶν Ἀθηναίων.
222) Ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὰν δοκιμάσῃ τὰ πράγματα καὶ ἡμᾶς, λαβόντα ἀπιέναι.
223) Ἀποικεῖν, τὸ εἰς πόλιν ἄποικον τῶν Ἀθ. μεταβαίνειν· μετοικεῖν δὲ τὸ εἰς ξένην.
224) Κατὰ τ' ἄλλα.

πείθεται, οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν, προτιθέντων[225] ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως[226] ἐπιταττόντων ποιεῖν ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλ' ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν[227], τούτων οὐδέτερα ποιεῖ.

14. Ταύταις δὴ φαμὲν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνέξεσθαι[228], εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς· καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα[229]. Εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι, διὰ τί δή[230]; ἴσως ἄν μου δικαίως καθάπτοιντο, λέγοντες ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα[231] Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς[232] ὡμολογηκὼς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν[233]. Φαῖεν γὰρ ἄν, Ὅτι, ὦ Σώκρατες, μεγάλα ἡμῖν τούτων τεκμήριά ἐστιν, ὅτι σοι καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις. Οὐ γάρ[234] ἄν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἁπάντων διαφερόντως[235] ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μή σοι διαφερόντως ἤρεσκε· καὶ οὔτ' ἐπὶ θεωρίαν[236] πώποτε ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθες, ὅτι μὴ[237] ἅπαξ εἰς Ἰσθμόν[238], οὔτε ἄλλοσε οὐδαμόσε, εἰ μή ποι στρατευσόμενος· οὔτε ἄλλην ἐποιήσω ἀποδημίαν πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὔτε ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως, οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι[239]· ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἦμεν[240], καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ᾑροῦ, καὶ ὡμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι· τά τε ἄλλα[241], καὶ παῖδας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοι τῆς πόλεως[242]. Ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι[243], εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἑκούσης ποιῆσαι· σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου[244], ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλ' ᾑροῦ, ὡς ἔφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον[245]· νῦν δ' οὔτ' ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει[246], ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι[247]· πράττεις δὲ ἅπερ ἂν δοῦλος ὁ φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνθήκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυνέθου πολιτεύεσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν, φάσκοντές σε ὡμολογηκέναι πολιτεύσεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ ἀλλ' οὐ λόγῳ[248], ἢ οὐκ ἀληθῆ; Τί φῶμεν πρὸς ταῦτα ὦ Κρίτων; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν[249]; ΚΡ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες. ΣΩΚ. Ἄλλο τι οὖν[250], φαῖεν, ἢ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις; οὐχ ὑπ' ἀνάγκης ὁμολογήσας, οὐδὲ ἀπατηθείς, οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλεύσασθαι· ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς ἦν σοι[251] ἀπιέναι, εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς, μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. Σὺ δὲ οὔτε Λακεδαίμονα προῃροῦ, οὔτε Κρήτην[252], ἃς δὴ ἑκάστοτε φῂς εὐνομεῖσθαι

---

225) Εἰς τὴν ἐκλογήν τε ἀφιέντων. 226) Δεσποτικῶς, ἀποτόμως. 227) Ἃ κελεύομεν. 228) Ὅτι θέλεις εἶσθαι ἔνοχος τῶν κατηγοριῶν τούτων. 229) Ἐνέξεσθαί σε ἐν τοῖς μάλιστα ἐνεχομένοις, οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων Ἀθην. 230) Διατί ἐν τοῖς μάλιστα; 231) Ὡμολογηκόσι. 232) Τοῖς νόμοις. 233) Τὸ ποιήσειν ἃ αὐτοὶ κελεύωσι. Ἴδε ἀνωτ. 234) Ἐπεξηγηματικός. 235) Διαφερόντως ἐπεδήμεις, δηλ. ἔμενες εἰς αὐτὴν ἀναποστάτως περισσότερον ἀπὸ πάντας ἄλλους. — 236) Πανήγυριν. 237) Ἐκτός. 238) Εἰς τὴν τελετὴν τῶν Ἰσθμίων. 239) Ὥστε εἰδέναι αὐτούς. 240) Σοὶ ἠρκούσαμεν. 241) Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα δέ, ἐκτὸς δὲ τούτου. Ἀλλ' ἴσως ἔστιν: Τά τε ἄλλα. 242) Ἐπειδὴ ἡ πόλις σὲ ἤρεσκε. 243) Ἐδύνασο νὰ ζητήσῃς νὰ σὲ καταδικάσουν εἰς φυγὴν καὶ ὄχι εἰς θάνατον. 244) Ἐπροσποιοῦ ὑπερηφάνως, ἐκόμπαζες, ἐκαμάρωνες. 245) Ταῦτα ἔλεγεν εἰς τὴν ἀπολογίαν του. 246) Φροντίζεις δι' ἡμᾶς. 247) Ἡμᾶς. 248) Ὡμολογηκέναι ἔργῳ. 249) φῶμεν ἄλλο τι, ἢ ὁμολογῶμεν; 250) Ποιεῖς. 251) Δυνατὸν ἢ ἐπιτετραμμένον. 252) Τῆς Κρήτης ἡ πολιτεία ἦτον ὁμοία

οὐδὲ ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, οὔτε τῶν βαρβαρικῶν· ἀλλ' ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας, ἢ οἱ χωλοί τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι. οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε, καὶ ἡμεῖς οἱ (Νόμοι δηλονότι[253]. τίνι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων;) νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμένεις τοῖς ὡμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ[254], ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει, ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών.

15. Σκόπει γὰρ δὴ ταῦτα παραβὰς, καὶ ἐξαμαρτών[255] τι τούτων, τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν, ἢ τοὺς ἐπιτηδείους τοὺς σαυτοῦ. Ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύσουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδειοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν, καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως, ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δῆλον. Αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε, ἢ Μεγάραδε[256] (εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφότεραι), πολέμιος[257] ἥξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ· καὶ ὅσοι περ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέψονταί σε, διαφθορέα ἡγούμενοι[258] τῶν νόμων· καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν[259], ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι. ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεύς ἐστι, σφόδρα που δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι[260]. Πότερον οὖν φεύξει τάς τε εὐνομουμένας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἄξιον ἔσται σοι ζῆν[261]; ἢ πλησιάσεις τούτοις, καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενός τινας λόγους, ὦ Σώκρατες, οὕσπερ ἐνθάδε[262], ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἴει ἄσχημον φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα[263]; Οἴεσθαί γε[264] χρή. Ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν πόλεων ἀπαρεῖς[265], ἥξεις δὲ εἰς Θετταλίαν[266] παρὰ τοὺς ξένους τοὺς τοῦ Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία[267]· καὶ ἴσως ἂν ἡδέως σου ἀκούοιεν[268], ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀπεδίδρασκες, σκευήν[269] τε τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν[270] λαβὼν, ἢ ἄλλα οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι[271] οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας. Ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ, σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας οὕτω γλίσχρως[272] ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβὰς, οὐδεὶς ὃς ἐρεῖ[273]; Ἴσως, ἂν μή τινα λυπῇς· εἰ δὲ μὴ[274], ἀκούσῃ[275], ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνά-

---

μὲ τὴν τῆς Λακεδαίμονος, διότι κ. οἱ Κρῆτες ἦσαν Δωριεῖς. 253) Δῆλον ὅτι οὕτω (τόσον πολλά) κ. ἡ πόλις κ. ἡμεῖς οἱ νόμοι ἠρέσκομέν σοι. 254) Ἐμμενεῖς κ. οὐκ ἔσει. 255) Ἁμαρτὼν κατά τι τούτων. 256) Ὁ Δ ἐ μετατασσόμενος εἰς τὴν αἰτ. σημαίνει Εἰς. Μέγαράδε, Θήβασδε, ὅθεν Θήβαζε. 257) Ὡς πολέμιος, διότι δὲν θέλουν εἶναι εὐχαριστημέναι νὰ σὲ ἔχωσι πολίτην των. 258) Σέ. 259) Θέλεις ἐπικυρώσει τὴν γνώμην τῶν δικαστῶν, ὥστε νὰ φαίνωνται [illegible]. 260) Αἱ πόλεις βλέπουσαι ὅτι εἶσαι διαφθορεὺς τῶν νόμων (διὰ τῆς φυγῆς σου), θὰ πιστεύσουν ὅτι εἶσαι καὶ τῶν νέων διαφθορεὺς, ὡς κατηγορήθης. 261) Τὸ ζῆν ἔσται σοι ἄξιον (λόγου); 262) Θέλεις μεταχειρισθῇ ἀναισχυντίαν, λέγων λόγους ὁποίους ἔλεγες ἐδῶ, σὺ ὅστις ἔπραξας τὰ ἐναντία τῶν ὅσων ἔλεγες. 263) Τὰ κατὰ τὸν Σωκράτην. Ἡ ὑπόληψις τοῦ Σ. 264) Βεβαίως χρὴ οἴεσθαι, φανεῖσθαι κτλ. 265) Ἀπαίρω, θ' ἀναχωρήσῃς [illegible]. 266) Ὁ Κρίτων τῷ ὄντι προτείνει νὰ καταφύγῃ εἰς Θεσσαλίαν· παρὰ φίλους του. 267) Ἡ πολιτεία τῶν Θεσσαλῶν περιγράφεται πανταχοῦ ὡς λίαν ἄτακτος. 268) Οἱ Θεσσαλοὶ ἢ οἱ ξένοι τοῦ Κρ. 269) Ἐνδυμασίαν. 270) Γοῦναν. 271) Νὰ ἐνδύωνται. 272) Ἐμμανῶς. Γλίσχρος, ὁ κολλώδης. 273) Δὲν θέλει ὑπάρξει κἀνεὶς νὰ σὲ εἴπῃ [illegible]. 274) Ἂν ἴσως λυπήσῃς τινά. 275) Ὁ μέλλων μόνος συμβαίνει, θέλεις ἀκούσει [illegible] ἀνάξιά σου.

ξια σαυτοῦ. Ὑπερχόμενος[276] δὴ πάντας ἀνθρώπους βιώσῃ καὶ δουλεύων· τί ποιῶν[277]; ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδεδημηκὼς εἰς Θετταλίαν; Λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ποῦ ἡμῖν ἔσονται[278]; Ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύσῃς; τί δαί; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτό σου ἀπολαύσωσιν[279]; ἢ τοῦτο μὲν οὔ[280], αὐτοῦ[281] δὲ τρεφόμενοι, σοῦ ζῶντος, βέλτιον θρέψονται καὶ παιδεύσονται[282], μὴ ξυνόντος σου αὐτοῖς; οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. Πότερον ἐὰν μὲν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς ἐπιμελήσονται, ἐὰν δὲ εἰς ᾅδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἐστι τῶν σοι φασκόντων ἐπιτηδείων εἶναι οἴεσθαί γε χρή[283].

Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι, μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ, μήτε τὸ ζῆν, μήτε ἄλλο μηδὲν, πρὸ τοῦ δικαίου[284]· ἵνα εἰς ᾅδου ἐλθὼν ἔχῃς ταῦτα πάντα[285] ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν. Οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοι φαίνεται ταῦτα[286] πράττοντι ἄμεινον εἶναι, οὐδὲ δικαιότερον, οὐδὲ ὁσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν σῶν οὐδενί· οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. Ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδικημένος ἄπει, ἐὰν ἀπίῃς[287], οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν Νόμων, ἀλλ' ὑπ' ἀνθρώπων· ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς[288], οὕτως αἰσχρῶς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας[289], τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνθήκας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβὰς, καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους, οὓς ἥκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ, οἱ ἐν ᾅδου Νόμοι, οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέξονται· εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι, τὸ σὸν μέρος. Ἀλλὰ μή σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει, μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.

Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες[290] τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν· καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἠχὴ[291] τούτων τῶν λόγων βομβεῖ, καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν. Ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τανῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐάν τι λέγῃς παρὰ ταῦτα[292], μάτην ἐρεῖς. Ὅμως μέντοι εἴ τι οἴει πλέον ποιήσειν[293], λέγε. ΚΡ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω[294] λέγειν. ΣΩΚ. Ἔα τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταῦτα ταύτῃ[295], ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

---

276) Κολακεύων, φοβούμενος. 277) Θὰ ζήσῃς δουλεύων· τί ποιῶν; διὰ νὰ κάμῃς ἢ κατορθώσῃς τί ἄλλο παρὰ νὰ εὐωχηθῇς εἰς Θεσσαλίαν. 278) Ποῦ θὰ εἶναι, τί θὰ γίνουν ἐκεῖνοι οἱ λόγοι σου. 279) Ἀπολαύσωσι παρὰ σοῦ τοῦτο, τὴν ξενιτείαν· ἢ ἀπολαύσωσι καὶ τοῦτό σου. 280) Οὐχὶ ἄξεις αὐτοὺς εἰς Θ.. 281) Ἐν Ἀθήναις. 282) Μέσ. μέλλ. ἀντὶ παθητ.

283) Πάντως ἐπιμελήσονται, εἴ ἐστί τι ὄφελος παρ' αὐτῶν τῶν φασκόντων εἶναι ἐπιτηδείων σοι. 284) Περὶ πλείονος ποιοῦ πρὸ τοῦ δικαίου, προτίμα τοῦ δικαίου. 285) Ὅτι οὐ περὶ πλείονος ἐποιήσω. 286) Τὸ ἀποδιδράσκειν. 287) Ἐὰν ἠδικημένος ἀπίῃς.

288) Τῆς εἱρκτῆς πρὸς ἀπόδρασιν. 289) Ἄπει. 290) Οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς Ῥέας ἐν Φρυγίᾳ τελοῦντες ἐνθουσιαστικὰ μυστήρια. Οὗτοι ἐν τῇ ἐκστάσει των ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον μουσικὴν θείων αὐλῶν. 291) Ἀττικῶς ἀντὶ: ὁ ἦχος. 292) Ἐάν τι λέγῃς παρὰ ταῦτα, ὅσα εἶναι τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, μάτην ἐρεῖς. 293) Ἀλλ' ἂν, οὐχ ἧττον νομίζῃς ὅτι λέγων παρὰ ταῦτα, θέλεις κατορθώσῃ τι, λέγε. 294) Δὲν δύναμαι. 295) Οὕτω.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Ὅτι ὁ Σωκράτης δικαζόμενος ἀπελογήθη, κρίνεται ἀναντίῤῥητον, ἐπειδὴ ἀναπολόγητος δὲν ἐδικάζετο κἀνείς· ὅτι ὅμως ἡ ἀπολογία του ἐκείνη οὔτε συνετάχθη πρίν, οὔτε ἦτον ἀπαραλλάκτως τοιαύτη, τοῦτο εἰκάζεται ἐκ τοῦ ἄλλου τοῦ ἀνδρὸς τούτου τρόπου, ὅστις διδασκαλίαν εἶχεν ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, χωρὶς νὰ γράψῃ ποτέ τι. Πιθανὸν ἄρα φαίνεται ὅτι ὁ μαθητής του Πλάτων (καθὼς καὶ ὁ Ξενοφῶν,) συνέταξεν αὐτὴν μετὰ θάνατον αὐτοῦ, ἀπομνημονεύσας ὡς ἔγγιστα τὰ ὑπ' ἐκείνου λεχθέντα. Ὅπως ὅμως ποτ' ἂν ἔχῃ, ἡ ἀπολογία αὕτη, διά τε τὴν μετ' ἀφελείας δεινότητά της, καὶ διότι ἐκθέτει ἐν συνόψει τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τοῦ Σωκράτους, κρίνεται ἀριστούργημα.

ΟΤΙ μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγόρων, οὐκ οἶδα· ἔγωγ' οὖν[1] καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου δεῖν ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. Καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι. Μάλιστα δὲ αὐτῶν ἓν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν[2] ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρὴ εὐλαβεῖσθαι[3] μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε, ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν. Τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνθῆναι ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὰν μηδ' ὁπωστιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι· εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν, τὸν τἀληθῆ λέγοντα. Εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. Οὗτοι μὲν οὖν[4], ὥσπερ ἐγὼ λέγω, οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δέ μου ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθαι εἰκῇ[5] λεγόμενα[6] τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι. Πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως[7]. Οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ, πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. Καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι[8]· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι' ὧνπερ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν[9], ἵνα[10] ὑμῶν οἱ πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζειν, μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. Ἔχει γὰρ οὑτωσί[11]· νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα[12], ἔτη γεγονὼς πλείω

1) Ἐλαττωτ. Ὅσον διά. 2) Ἐκ τῶν πολλ. 3) Ὑμᾶς. 4) Αἰτιολογικός. 5) Ὅπως τύχῃ, ἀφελῶς, ἀνεπιτηδεύτως. 6) Πράγματα. 7) Εἰπεῖν με ἄν, ἢ Γενέσθαι ἂν τὸ πρᾶγμα. 8) Ἐξαιτοῦμαι. 9) Εἰς τὰ καταστήματα τῶν τραπεζιτῶν, ὅπου συνηθροίζοντο συνήθως οἱ πλουσιώτεροι καὶ ἐγκριτώτεροι τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ξένων· ὅθεν καὶ ὁ Θεόφραστος εἰς τοὺς Χαρακτῆράς του λέγει ὅτι ὁ μικροφιλότιμος συνειθίζει. . . « Καὶ τῆς ἀγορᾶς πρὸς τὰς » τραπέζας προσφοιτᾷν ». 10) Ὅπου. 11) Τὸ πρᾶγμα. 12) Ἴσως διότι τὰ κυριώτερα καὶ ἀρχαιότερα δικαστήρια τῶν Ἀθηνῶν ἔκειντο περὶ τὴν ἀκρόπολιν.

ἢ ἑβδομήκοντα. Ἀτεχνῶς[13] οὖν ξένως ἔχω[14] τῆς ἐνθάδε λέξεως. Ὥσπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὤν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷς περ ἐτεθράμμην· καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι, δίκαιον, ὥς γ' ἐμοὶ δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἐᾶν (ἴσως μὲν γάρ τι χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη)· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν, καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω, ἢ μή. Δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή, ῥήτορος δὲ τἀληθῆ λέγειν.

Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι[15] ἀπολογήσασθαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα, καὶ πρὸς τοὺς πρώτους κατηγόρους, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερον καὶ τοὺς ὑστέρους. Ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς, καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη[16], καὶ οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες· οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὦ ἄνδρες, οἳ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες, ἔπειθόν τε καὶ κατηγόρουν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές· ὡς ἔστι τις Σωκράτης, ἀνὴρ σοφός, τά τε μετέωρα[17] φροντιστὴς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς πάντα ἀνεζητηκώς, καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω[18] ποιῶν· οὗτοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοί εἰσί μου κατήγοροι. Οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα[19] ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν[20]. Ἔπειτά εἰσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν ἤδη χρόνον κατηγορηκότες· ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ᾗ ἂν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες ἔνιοι ὑμῶν καὶ μειράκια[21], ἀτεχνῶς ἐρήμην[22] κατηγοροῦντες, ἀπολογουμένου οὐδενός. Ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν[23] εἰδέναι καὶ εἰπεῖν· πλὴν εἴ τις κωμῳδοποιὸς[24] τυγχάνει ὤν. Ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες[25], οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί[26] εἰσιν. Οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐν-

13) Τῷ ὄντι, κατὰ γράμμα, μὴ τὸ ἐκλάβητε ὑπερβολήν. 14) Ξένος εἰμί, ἄπειρος, τοῦ δικανικοῦ ὕφους. 15) Δίκαιον ἐστὶν ἐμὲ ἀπολογ., φράσις συνηθεστάτη. 16) Ἐλλειπτ. τῆς Κατά, ἢ τοῦ Ἐπί. 17) Καὶ ἐδῶ ἐλλείπει πρόθεσις, ἡ Περί. Μετέωρα δὲ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἢ περὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν φαινόμενα· ἴδε καὶ κατωτέρω. 18) Τὸν ἄδικον δίκαιον· ἴδε κατωτέρω. 19) Τὰ εἰρημένα, τὰ περὶ μετεώρων δηλ. καὶ τῶν ὑπὸ γῆν κτλ. 20) Παλαιὰ πρόληψις τῶν ἀμαθῶν, οἱ ὁποῖοι νομίζουν τὰς τῆς φύσεως ἐρεύνας ἔργον διαβολικόν, καὶ τοὺς περὶ αὐτὰς σπουδάζοντας ἀλλοτρίους τῆς περὶ θεὸν εὐσεβείας! ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅσῳ πλειότερον καὶ ἀκριβέστερόν τις ἐρευνᾷ τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, τόσῳ λογικώτερον καὶ εἰλικρινέστερον ἀνυψοῦται πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ πάντων δημιουργοῦ. 21) Ἐπομένως εὐκόλως πειθόμενοι καὶ ἀπατώμενοι. 22) Ἀπαράλλακτα, καθὼς οἱ κατηγοροῦντες τοὺς δικαζομένους (κατ') ἐρήμην (δίκην). 23) Τῶν κατηγόρων μου. 24) Ὑπαινίττεται τὸν Ἀριστοφάνην, ὅστις τὸν εἶχε σατυρίσῃ εἰς τὸ δρᾶμά του τὰς Νεφέλας, παρασταθείσας τὸ β'. ἔτος τῆς πθ'. Ὀλυμπιάδος, δηλ. 22 σχεδὸν ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὑποτίθεται ἐκφωνηθεῖσα ἡ ἀπολογία αὕτη. Οἱ στίχοι δὲ τοῦ ποιητοῦ, οἱ ἀναφερόμενοι κυρίως εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους λεγόμενα ἐνταῦθα, εἶνε οἱ ἑξῆς·

« Εἶναι παρ' αὐτοῖς (τοῖς περὶ τὸν Σωκράτην) φασὶν ἄμφω τὼ λόγω,
» Τὸν κρείττον' ὅςτις ἐστί, καὶ τὸν ἥττονα.
» Τούτοιν τὸν ἕτερον τοῖν λόγοιν, τὸν ἥττονα,
» Νικᾶν λέγοντά φασι τἀδικώτερα ».

25) Οἱ δὲ πείθοντες ἄλλους, (ὄντες, διότι εἶνε) καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι: καθ' ὑπερβατόν, ἢ μᾶλλον διὰ τὴν φυσικὴν τῆς ἰδέας τάξιν· πρῶτον γάρ τις πείθει ἑαυτὸν καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλους. 26) Ἀπορεῖ ποῦ νὰ τοὺς εὕρῃ τις ἐπίσης.

σαι, οὐδὲ ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε[47] καὶ ἐλέγχειν, μηδενὸς ἀποκρινομένου. Ἀξιώσατε[48] οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου κατηγόρους γεγονέναι, ἑτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἑτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι. καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. Εἶεν. Ἀπολογητέον δή, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔχετε, ταύτην ἐν οὕτωσὶ ὀλίγῳ χρόνῳ. Βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτω γενέσθαι[49], εἴ τι καὶ ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι[50] ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει οἷόν ἐστιν. Ὅμως δὲ τοῦτο μὲν ἴτω, ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον· τῷ δὲ νόμῳ πειστέον[51] καὶ ἀπολογητέον.

Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ᾗ δὴ καὶ πιστεύων Μέλιτός με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν. Τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγόρων τὴν ἀντωμοσίαν[52] δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν. «Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ τὰ ἐπουράνια[53], καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν, καὶ ἄλλους ταῦτα διδάσκων»[54]. Τοιαύτη τίς ἐστι· τοιαῦτα γὰρ ἑωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ[55], Σωκράτην τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν[56], καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πέρι[57] ἐπαΐω. Καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μήπως ἐγὼ ὑπὸ Μελίτου τοσαύτας δίκας φεύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ μοι τῶν τοιούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι· μάρτυρας δ' αὖ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί εἰσι. Φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε, ἢ σμικρόν, ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτου γνώσεσθε ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τἆλλα περὶ ἐμοῦ ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

Ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τούτων οὐδέν ἐστιν· οὐδέ γ' εἴ τινος ἀκηκόατε[58], ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους, καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. Ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἷός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, καὶ Ἱππίας

---

47) Ὁ τε κανονικώτερον ὤφειλε νὰ κῆται πρὸ τῆς μετοχῆς. 48) Ἐκλάβετε ὡς βέβαιον (ὡς ἀξίωμα τρόπον τινά)· παρβλ. σημ. 108. 49) Ὡς εἶπον, ἐξελέσθαι δηλ. τὴν διαβολὴν κτλ. 50) Κατορθῶσαί τι, ὅ ἐστιν ὠφεληθῆναι. 51) Διότι ὁ νόμος κανένα δὲν κατεδίκαζεν ἀναπολόγητον. 52) Ἴδε περὶ Ἀντωμοσίας, Διωμοσίας ἢ Προωμοσίας τὰ λεξικά· ἐδῶ Ἀντωμοσία εἶνε τὸ Ἔγγραφον τῆς κατηγορίας, καθὼς λέγομεν τώρα. 53) Τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ὠνόμασε μετέωρα. 54) Ἡ κατηγορία, ἡ ἀντωμοσία τῶν κατηγόρων μου. 55) Ἴδε τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 221 καὶ καθεξῆς. Τὸ δὲ Περιφερόμενον ἠμπορεῖ νὰ ἑρμηνευθῇ διασυρόμενον, παριστανόμενον (εἰσαγόμενον) ἐπὶ γέλωτι. Τὴν ἰδίαν λέξιν μετεχειρίσθη καὶ ὁ Αἰλιανὸς (βιβλ. Β'. κεφ. 13): «Περιφερομένῳ τοίνυν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Σωκράτους, καὶ ὀνομαζομένου πολλάκις κτλ.» 56) Εἶνε ἡ ἰδία λέξις τοῦ Ἀριστοφάνους. 57) Ὧν . . πέρι (καθ' ὑπερβατὸν καὶ ἀναστροφὴν) ἀντὶ Περὶ ὧν. 58) (ἐννοεῖται) Λέγοντος.

ὁ Ἠλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἷός τ' ἐστὶν, ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι[39], τὰς ἐκείνων[40] ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας, καὶ χάριν προσειδέναι. Ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνήρ ἐστι Πάριος ἐνθάδε σοφὸς, ὃν ἐγὼ ᾐσθόμην ἐπιδημοῦντα· ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου. Τοῦτον οὖν ἀνηρόμην (ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε). Ὦ Καλλία, ἦν δ' ἐγὼ, εἰ μέν σου τὼ υἱέε πώλω ἢ μόσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν, καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτὼ καλώ κἀγαθὼ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετήν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἱππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπω ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γάρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν[41]. Ἔστι τις, ἔφην ἐγὼ, ἢ οὔ; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς. Τίς, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ ποδαπός; καὶ πόσου διδάσκει; Εὔηνος[42], ἔφη, ὦ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν. Καὶ ἐγὼ τὸν Εὔηνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην, καὶ οὕτως ἐμμελῶς[43] διδάσκει. Ἐγὼ γοῦν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμην τε καὶ ἡβρυνόμην[44] ἂν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γάρ[45] ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

Ὑπολάβοι οὖν ἄν τις ἴσως· Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα[46]; πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; Οὐ γὰρ δήπου, σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί. Λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστιν, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν. Ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων· κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι, τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκε[47] τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. Ἀκούετε δή· καὶ ἴσως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν· εὖ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. Ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' οὐδὲν ἀλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. Ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία· τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός· οὗτοι δὲ τάχ' ἂν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, ὅ,τι λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι· ἀλλ' ὅστις φησί, ψεύδεταί τε καὶ ἐπὶ δια-

---

39) Ὁ Ἑρρῖκος στέφανος διώρθου Πείθειν τὸ Πείθουσι, καθὼς τῷ ὄντι τὸ ἀπαιτεῖ ἡ συνθήκη τοῦ λόγου· ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ ἐκδόται ὑπερασπίσθησαν τὸ κείμενον ὡς ἔχει, ἐκλαβόντες τὸ Οἷός τε ἐστιν, ὡς ἐντελῶς ἀνεξάρτητον περεμπίπτουσαν πρότασιν. Καὶ τῷ ὄντι τὰ τοιαῦτα δὲν εἶνε οὔτε ἓν οὔτε δύο εἰς τὸν Πλάτωνα κ̔ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρίστων. 40) Τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν. 41) Διότι ἀντὶ πώλων καὶ μόσχων, υἱοὺς κέκτησαι.

42) Δύο ποιητὰς Παρίους ὑπὸ τὸ αὐτὸ τοῦτο ὄνομα ἀναφέρει ὁ Ἐρατοσθένης· φαίνεται δὲ, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα εἶνε ὁ νεώτερος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδεται καὶ τὸ γνωστότατον ἐκεῖνο δίστιχον: « Μήν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν κτλ ». 43) Ὁ Γάλλος μεταφραστὴς Θουρίτος ἀνέγνω, φαίνεται, Εὐτελῶς ἀντὶ Ἐμμελῶς. 44) Ἐννοεῖται ὅτι ὅλα ταῦτα εἶνε ἡ συνήθης τοῦ Σωκράτους εἰρωνεία. 45) Παρατηρητέα ἡ δύναμις τοῦ Ἀλλὰ κ̔ τοῦ Γὰρ, καὶ σημειωτέον ὅτι ὅλα τὰ τοιαῦτα εἶνε κατ' ἔλλειψιν λέξεων συνυπακουομένων π. χ. ἀλλ' (οὐ καλλύνομαι νῦν οὐδ' ἁβρύνομαι) οὐ γὰρ ἐπίστ. κτλ. 46) Καθὼς καὶ κοινῶς λέγομεν τί πρᾶγμα εἶναι αὐτὸ τὸ ἰδικόν σου! 47) Ἐπροξένησεν, ἔκαμε ν' ἀποκτήσω. Ἀπαραλλάκτως μεταχειρίζονται καὶ οἱ Γάλλοι τὸ faire.

σοφίᾳ τῇ ἐμῇ λέγει. Καί μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε μηδέν, ἂν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν. οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἂν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. Τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δή τις ἐστὶ σοφία καὶ οἵα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε δήπου. οὗτος ἐμός ἑταῖρος ἦν ἐκ νέου, καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει[48] ἑταῖρός τε, καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην[49], καὶ μεθ' ὑμῶν κατῆλθε. Καὶ ἴστε δὴ οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὅ,τι ὁρμήσειε. Καὶ δήποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθών, ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καί, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβῆτε, ὦ ἄνδρες. Ἤρετο γὰρ δή, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. Ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι[50]. Καὶ τούτων πέρι ὁ ἀδελφὸς ὑμῖν αὐτοῦ οὑτοσὶ μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκε.

Σκέψασθε δή, ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ὅθεν μοι ἡ διαβολὴ γέγονε. Ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ἐνεθυμούμην οὑτωσί. Τί ποτε[51] λέγει ὁ θεός; καὶ τί ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε σμικρὸν ξύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν· τί οὖν ποτε λέγει, φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεταί γε· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. Καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει· ἔπειτα μόλις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ[52] τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. Ἦλθον ἐπί τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα[53], εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον, καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ, ὅτι οὑτοσὶ ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι· σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα. Διασκοπῶν[54] οὖν τοῦτον (ὀνόματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι·) καὶ διαλεγόμενος[54] αὐτῷ, ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφὸς ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις, καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὔ[55]. Κἄπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἴοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἴη δ' οὔ. Ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην, καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων. Πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην[56], ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν οὐδ' ἀγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἴεταί τι εἰδέναι, οὐκ εἰδώς· ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι[57]. Ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι. Ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ᾖα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι· καί μοι ταὐτὰ ταῦτα ἔδοξε· καὶ ἐνταῦθα[58] κἀκείνῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

---

48) Τοῖς πολλοῖς, τῷ δήμῳ, δημοκρατικός. 49) Τὴν ἐπὶ τῶν 30 τυράννων, ὅτε ὅλοι οἱ μέτρια καὶ δίκαια φρονοῦντες εἶχον ἀφήσῃ τὴν πόλιν· ἐπανῆλθον δὲ ἔπειτα, δηλαδὴ μετὰ τρία ἔτη, τὸ δ'. ἔτος τῆς 94 Ὀλυμπιάδος, καὶ πρὸ ἑνὸς ἔτους τῆς δίκης τοῦ Σωκράτους· ὅθεν τὸ Ταύτην, ὡς ἐπὶ νεαροῦ εἰσέτι τοῦ συμβάντος, ἔχει προσφυέστατα.

50) Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἀναφέρει ὁλόκληρον ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Νεφ. στχ. 67): « Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος ». συνήθως ᾄδεται τὸ τελευταῖον μόνον τοῦ χρησμοῦ μέρος. 51) Τί ἄρα γε; ὡς ἂν τί;

52) Τοῦ χρησθέντος ὑπὸ τοῦ θεοῦ 53) Ἐν τούτῳ τῷ πράγματι, τῇ πρὸς τὸν σοφὸν παραθέσει ἐμαυτοῦ. 54) Εὐθεῖα ἀπόλυτος, τὴν ὁποίαν ἀπαράλλακτα ἐκφράζομεν καὶ εἰς τὸ κατατετριμμένον ὕφος: παρατηρῶν(τάς) τον λοιπὸν καὶ ὁμιλῶν(τας) μαζῆ του, μὲ ἐφάνη ὁ ἄνθρωπος ὅτι κτλ. 55) Εἰς πόσους ἠμπορεῖ (ἀλήμωνε!) νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ δηκτικωτάτη αὕτη καὶ ἁπλουστάτη ἔκφρασις τοῦ φιλοσόφου. 56) Ἀπιὼν οὖν ἐλογιζόμην πρὸς ἐμαυτόν.

57) Εἰδέναι. 58) Καὶ τότε (καὶ εἰς αὐτὴν τὴν συνδιάλεξιν) ἐπίσης.

Μετὰ ταῦτα οὖν ἤδη ἐφεξῆς ᾔα (αἰσθανόμενος μὲν, καὶ λυπούμενος, καὶ δεδιὼς ὅτι ἀπηχθανόμην· ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, καὶ ἰέναι, σκοποῦντι τὸν χρησμὸν τί λέγει·) ἐπὶ ἅπαντας τούς τι δοκοῦντας εἰδέναι. καὶ νὴ τὸν Κύνα[59], ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, (δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τἀληθῆ λέγειν) ἦ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι, ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν[60]· ἄλλοι δὲ, δοκοῦντες φαυλότεροι, ἐπιεικέστεροι εἶναι[61] ἄνδρες πρὸς τὸ φρονίμως ἔχειν. Δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην[62] ἐπιδεῖξαι, ὥσπερ πόνους[63] τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος[64] ἡ μαντεία γένοιτο. Μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ᾔα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς, τούς τε τῶν τραγῳδιῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους, ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. Ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἅ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι[65] αὐτοῖς, διηρώτων ἂν[66] αὐτοὺς τί λέγοιεν, ἵν' ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. Αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τἀληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον. Ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου[67] αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκεσαν. Ἔγνων οὖν αὖ καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφίᾳ ποιοῖεν, ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ, καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμῳδοί. καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ᾐσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τἆλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ[68] οὐκ ἦσαν. Ἀπῄα οὖν καὶ ἐντεῦθεν, τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι, ᾧπερ καὶ τῶν πολιτικῶν.

Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνας ᾔα. ἐμαυτῷ γὰρ ξυνῄδειν οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν· τούτους δέ γ' ᾔδειν ὅτι εὑρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους. Καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐψεύσθην, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καί μου ταύτῃ σοφώτεροι ἦσαν. Ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταὐτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἁμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί[69]· διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι, ἕκαστος ἠξίου καὶ τἆλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι· καὶ αὐτῶν αὕτη ἡ πλημμέλεια ἐκείνην τὴν σοφίαν[70] ἀπέκρυπτεν. Ὥστε με καὶ αὐτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρη-

---

59) Ὅρκος τοῦ Ῥαδαμάνθυος, εἰσαχθεὶς πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κατὰ Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ἐκ τοῦ προχείρου ὀμνύειν. Κύων δὲ, κατά τινας εἶνε ὁ Κυνοκέφαλος θεὸς τῶν Αἰγυπτίων Ἄνουβις. Εὑρίσκεται δὲ καὶ Νὴ τὸν χῆνα, καὶ Νὴ τὴν κάππαριν, καὶ ἄλλα παρόμοια, καθὼς καὶ τώρα ὀμνύουν οἱ ἁπλοῖ· Μὰ τὸ ψωμί· ἴδε τὰ εἰς τὸν Πλάτωνα σχόλια τοῦ Ruhnken, σελ. 8. 60) Ἡ αὐτὴ φράσις σώζεται κ' παρ' ἡμῖν· νὰ μιλήσωμεν κατὰ θεὸν, λέγουν οἱ ἁπλοῖ, δηλαδὴ καθὼς θέλει (διατάττει) ὁ θεός. 61) Ἔδοξάν μοι.

62) Περιπλάνησιν. 63) Ἄθλους ὁποῖοι οἱ τοῦ Ἡρακλέους κτλ. 64) Ἀνώτερα παντὸς ἐλέγχου (πάσης ἀναιρέσεως). 65) Τὰ πλέον ἐπεξειργασμένα (ἐπιτετηδευμένα), τεχνικώτερα. 66) Ἂν δὲν ἦτον τὸ ἀμέσως ἐπιφερόμενον Ἅμα, ἴσως ἠδύνατό τις, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ προτείνῃ διόρθωσιν τοῦ Ἂν (ὁ ὁποῖος, μ' ὅλα τὰ πολλὰ καὶ σοφὰ τῶν γραμματικῶν, δὲν ἔχει χώραν ἐδῶ) διὰ τοῦ Ἅμ'. 67) Συνήθης ἔλλειψις τοῦ Δεῖν. Τὸ δὲ Αὐτῶν συγκριτικὴ τοῦ Βέλτιον. 68) (Περὶ ἢ Καθ') ἃ οὐκ ἦσαν (σοφώτατοι). 69) Ἡ φυσικὴ σύνταξις ἦτον: Καὶ οἱ ἀγαθοὶ γὰρ δημιουργοὶ ταὐτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἁμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί.

70) Τὴν προειρημένην, τὴν τοῦ ἐπίστασθαι δηλ. ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην.

σμοῦ[71], πότερα δεξαίμην ἂν οὕτως ὥσπερ ἔχω ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν, μήτε ἀμαθὴς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφότερα ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἔχειν. Ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ, ὅτι μοι λυσιτελεῖ, ὥσπερ ἔχω ἔχειν.

Ἐκ ταύτης ἤδη τῆς ἐξετάσεως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πολλαὶ μὲν ἀπέχθειαί μοι γεγόνασι, καὶ οἷαι[72] χαλεπώταται καὶ βαρύταται· ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι· ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι σοφὸς εἶναι. Οἴονται γάρ με ἑκάστοτε οἱ παρόντες, ταῦτα αὐτὸν[72*] εἶναι σοφὸν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω[73]· τὸ δὲ[74] κινδυνεύει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶν ἢ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτην[75], προσκεχρῆσθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος· ὥσπερ ἂν[76] εἴποι· ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὦ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις, ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἄξιός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. Ταῦτ' οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιϊὼν ἐπιζητῶ καὶ ἐρευνῶ, κατὰ τὸν θεὸν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ξένων ἄν τινα οἴωμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδάν μοι μὴ δοκῇ, τῷ θεῷ βοηθῶν, ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἔστι σοφὸς, καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας, οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαί μοι σχολὴ γέγονεν ἄξιον λόγου, οὔτε τῶν οἰκείων· ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρίᾳ εἰμὶ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν[77].

Πρὸς δὲ τούτοις, οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολή ἐστιν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων[78], αὐτόματοι, χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξελεγχομένων τῶν ἀνθρώπων· καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν. Κἄπειτα, οἶμαι, εὑρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδότων δὲ ἢ ὀλίγα ἢ οὐδέν. Ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, οὐκ αὐτοῖς· καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαρώτατος, καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδάν τις αὐτοὺς ἐρωτᾷ, ὅ,τι ποιῶν, καὶ ὅ,τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν· ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ζητεῖ, καὶ θεοὺς μὴ νομίζει, καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖ· τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἴομαι, οὐκ ἂν ἐθέλοιεν λέγειν, ὅτι κατάδηλοι γίγνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν. Ἅτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοὶ, καὶ ξυντεταγμένως[79] καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήκασιν ὑμῶν τὰ ὦτα, καὶ πάλαι καὶ νῦν σφοδρῶς διαβάλλοντες. Ἐκ τούτων καὶ Μέλιτός μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων· Μέλιτος μὲν, ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος· Ἄνυτος δὲ, ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν· Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων. Ὥστε, ὅπερ ἐγὼ ἀρχόμενος ἔλεγον, θαυμά-

---

71) Ὡς ἐκ προσώπου τοῦ χρησμοῦ. 72) Καὶ (τοιαῦται) ἀπέχθειαι οἷαι (εἰσὶν αἱ) χαλεπώταται καὶ βαρύταται. 72*) Ἐμέ. 73) Μὴ ὄντα (ἢ Μὴ εἶναι) τοιοῦτον. 74) Ἀντὶ: (κατὰ) τοῦτο δέ. 75) Τὸ κείμενον ἐκρίθη ἐσφαλμένον ἐνταῦθα. Ἡ φυσικωτέρα διόρθωσις εἶνε ἡ ἀνωτέρω· ἡ δὲ ἔννοια· Καὶ φαίνεται (ὁ θεὸς) οὐ λέγειν τοῦτο (εἶναι) τὸν Σωκράτην, (σοφὸν δηλαδή). 76) Ὁ Ἂν ἀντὶ τοῦ Ἐάν. 77) Θεραπείαν, ὑπηρεσίαν. 78) Ἐπεξήγησις τοῦτο τοῦ προηγουμένου. 79) Διορθοῦσί τινες Ξυντεταμένως· ἀλλ' οὐδεμία διορθώσεως ἀνάγκη.

ξοιμ' ἄν, εἰ οἷός τ' εἴην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω πολλὴν γεγονυῖαν. Ταῦτά ἐστιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τἀληθῆ· καὶ ὑμᾶς, οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω, οὐδὲ ὑποστειλάμενος. Καίτοι οἶδα σχεδόν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς[80] ἀπεχθάνομαι· ὃ καὶ τεκμήριον, ὅτι ἀληθῆ λέγω, καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἡ ἐμή, καὶ τὰ αἴτια ταῦτά ἐστι· καὶ ἐάν τε νῦν, ἐάν τε αὖθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὑρήσετε. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουν, αὕτη ἔστω ἱκανὴ ἡ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς.

Πρὸς δὲ Μέλιτον, τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλόπολιν, ὥς φησι, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογήσασθαι. Αὖθις γὰρ δή, ὥσπερ τούτων ἑτέρων ὄντων κατηγόρων, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν. Ἔχει δὲ ὧδέ πως· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν, τούς τε νέους διαφθείροντα, καὶ θεοὺς, οὓς ἡ πόλις νομίζει, οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά[81]. Τὸ μὲν δὴ ἔγκλημα τοιοῦτόν ἐστι· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἓν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. Φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλιτον, ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται[82], ῥᾳδίως[83] εἰς ἀγῶνας καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν πώποτε τούτῳ ἐμέλησεν. Ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσομαι καὶ ὑμῖν ἐπιδεῖξαι.

Καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλιτε, εἰπέ· Ἄλλο τι ἤ[84] περὶ πλείστου ποιῇ ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται;— Ἔγωγε.—Ἴθι δὴ νῦν εἰπὲ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ; δῆλον γὰρ ὅτι οἶσθα, μέλον[85] γέ σοι. Τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῄς, ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισὶ καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα, ἴθι, εἰπὲ καὶ μήνυσον αὐτοῖς τίς ἐστιν. Ὁρᾷς, ὦ Μέλιτε, ὅτι σιγᾷς, καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν[86]; Ἀλλ' εἰπέ, ὦ ἀγαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ;—Οἱ νόμοι.—Ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἄνθρωπος, ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους;—Οὗτοι, ὦ Σώκρατες, οἱ δικασταί.—Πῶς λέγεις, ὦ Μέλιτε; οἵδε τοὺς νέους παιδεύειν οἷοί τέ εἰσι καὶ βελτίους ποιεῖν;—Μάλιστα.—Πότερον ἅπαντες; ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὔ;—Ἅπαντες.—Εὖγε, νὴ τὴν Ἥραν, λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων[87]. Τί δὲ δή; οἵδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν, ἢ οὔ;—Καὶ οὗτοι.—Τί δὲ οἱ βουλευταί;—Καὶ οἱ βουλευταί.—Ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλιτε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιασταί[88] διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κἀκεῖνοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες;—Καὶ ἐκεῖνοι.—Πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι κα-

80) Πρὸς αὐτοὺς τούτους. 81) (Ἐνν.) Νομίζοντα. Ἡ ἀντωμοσία δὲ αὕτη, κατὰ τὸν Διογένη Λαέρτιον, ὅστις καὶ τὴν ἀναφέρει αὐτολεξεί, ἐσώζετο μέχρι τῶν ἡμερῶν του (κατὰ τὸν Β'. αἰῶνα ἀπὸ Χριστοῦ), εἰς τὸ Ἀθήνησι Μητρῷον. 82) Ἀστεΐζεται εἰς πράγματα σπουδαῖα, ἢ ἀστεΐζεται ἐν γνώσει. 83) Χωρὶς τύψιν συνειδότος. 84) Ἡ φράσις συνήθης παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς εἰς τὰς ἐρωτήσεις. Ἔχει δέ, καθὼς ὅλαι αἱ τοιαῦται, ἔλλειψιν ἀναπληρουμένην οὕτω. Τί ἄλλο περὶ πλείστου ποιῇ, ἢ (περὶ πλείστου ποιῇ) ὅπως κτλ. 85) Εὐθεῖα ἀπόλυτος: Ἀφ' οὗ σὲ μέλει, φροντίζεις περὶ τούτου. 86) Ἐπεξήγησις τοῦ Οὗ ἐγὼ λέγω.
87) Λέγεις εἶναι. 88) Οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

λοὺς κἀγαθοὺς ποιοῦσι, πλὴν ἐμοῦ. Ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω· οὕτω λέγεις; —Πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω.—Πολλήν γέ μου κατέγνωκας ἀτυχίαν. Καί μοι ἀπόκριναι· ἦ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς ἅπαντες ἄνθρωποι[89] εἶναι, εἷς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τοὐναντίον τούτου πᾶν, εἷς μέν τις ὁ βελτίους γε οἷός τε ὢν ποιεῖν, ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἱππικοί· οἱ δὲ πολλοί, ἐάν περ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθείρουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ Μέλιτε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζώων; Πάντως δήπου, ἐάν τε σὺ καὶ Ἄνυτος μὴ φῆτε, ἐάν τε φῆτε. πολλὴ γὰρ ἄν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἷς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δὲ ἄλλοι ὠφελοῦσιν. Ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλιτε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων· καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

Ἔτι δ' ἡμῖν, εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλιτε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς, ἢ πονηροῖς; ὦ 'τᾶν, ἀπόκριναι. οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ ἀεὶ κακόν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτω ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι;—Πάνυ γε.—Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι; ἀπόκριναι, ὦ ἀγαθέ. καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι· ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι;—Οὐ δῆτα.—Φέρε δὴ πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νέους, καὶ τούτους πονηροτέρους ποιοῦντα, ἑκόντα ἢ ἄκοντα;—Ἑκόντα ἔγωγε.—Τί δή ποτ', ὦ Μέλιτε, τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ, τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὤν[90], ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακόν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι· ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἥκω, ὥστε καὶ τοῦτο ἀγνοῶ, ὅτι ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνόντων, κινδυνεύσω κακόν τι λαβεῖν ὑπ' αὐτοῦ; ὥστε τοῦτο τοσοῦτον κακὸν ἑκὼν ποιῶ, ὥς φῂς σύ; ταῦτα ἐγώ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλιτε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλων ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλὰ ἢ οὐ διαφθείρω, ἢ διαφθείρω ἄκων. Ὥστε σύ γε κατ' ἀμφότερα ψεύδῃ. Εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων[91] καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν. Δῆλον γὰρ ὅτι, ἐὰν μάθω, παύσομαι[92] ὅγε ἄκων ποιῶ. Σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μέν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες, καὶ οὐκ ἠθέλησας· δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἷ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστὶν ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελίτῳ τούτῳ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν πώποτε ἐμέλησεν.

Ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῂς διαφθείρειν, ὦ Μέλιτε, τοὺς νεωτέρους; ἢ δῆλον ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν, οὓς ἡ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά; οὐ ταῦτα λέγεις ὅτι διδάσκων διαφθείρω;—Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα[93] ταῦτα λέγω.—Πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλιτε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπὲ ἔτι

89) (Δοκοῦσιν) εἶναι. 90) Τόσον γέροντος ἐμοῦ, τόσον νέος σύ. 91) (Ἕνεκα) τῶν τοιούτων. 92) Παύσομαι (ποιῶν τοῦτο) ὅγε ἄκ. κτλ. 93) Πάνυ σφόδρα, ὑπερβολὴ ἐπιτάσεως, ὡς καὶ ἀνωτέρω.

σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι τουτοισί· ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν πότερον λέγεις, διδάσκειν με νομίζειν εἶναί τινας θεούς (καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, καὶ οὐκ εἰμὶ τοπαράπαν ἄθεος, οὐδὲ ταύτῃ[94] ἀδικῶ), οὐ μέντοι οὕς περ γε ἡ πόλις, ἀλλ' ἑτέρους, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἑτέρους· ἢ παντάπασί με φῂς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεούς, τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν;—Ταῦτα λέγω, ὡς τοπαράπαν οὐ νομίζεις θεούς.—Ὦ θαυμάσιε Μέλιτε, ἱνατί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον, οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω εἶναι θεούς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι;—Μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί· ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον, λίθον φασὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην, γῆν.—Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλιτε· καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε, καὶ οἴει αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι, ὅτι τὰ Ἀναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων, καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν, ἃ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας[95] πριαμένοις, Σωκράτους καταγελᾷν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα. Ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὑτωσί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι;—Οὐ μέντοι μὰ Δία, οὐδ' ὁπωστιοῦν. —Ἄπιστος[96] γ' εἶ, ὦ Μέλιτε, καὶ ταῦτα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. Ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ οὑτοσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὑβριστὴς καὶ ἀκόλαστος, καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὕβρει τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. Ἔοικε γὰρ ὥσπερ αἴνιγμα ξυντιθέντι, καὶ διαπειρωμένῳ « Ἆρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δή[97] ἐμοῦ χαριεντιζομένου, καὶ ἐναντία ἐμαυτῷ λέγοντος; ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας; » οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὐτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὥς περ ἂν εἰ εἴποι· Ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων· καίτοι τοῦτό ἐστι παίζοντος.

Ξυνεπισκέψασθε δή, ὦ ἄνδρες, ᾗ μοι φαίνεται ταῦτα λέγειν· σὺ δὲ ἡμῖν ἀπόκριναι, ὦ Μέλιτε· ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρῃτησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότι τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι. Ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλιτε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματα εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; Ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβείτω. Ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἱππικὰ δὲ πράγματα; ἢ αὐλητὰς μὲν οὐ νομίζει, αὐλητικὰ δὲ πράγματα; Οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνασθαι, ἐγώ σοι λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοισί. Ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπόκριναι, ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματα εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει;—Οὐκ ἔστιν[98].—Ὡς ὤνησας· ὅτι μόλις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. Οὐκοῦν δαιμόνια μὲν[99] φῂς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἴτε παλαιά, ἀλ-

---

94) Κατὰ τοῦτο, ταύτῃ (τῇ ὁδῷ). 95) Ἄδηλον ἂν ἐννοῇ ὀρχήστραν τὴν τοῦ θεάτρου ἢ ἄλλο μέρος οὕτω καλούμενον, ὅπου ἦσαν βιβλιοπωλεῖα. 96) Ἀνάξιος πίστεως, ἀπίστευτος· κανεὶς δέν σε πιστεύει, ἀλλ' οὔτε σὺ αὐτὸς πιστεύεις ὅσα λέγεις. 97) Δῆθεν, τάχα σοφός.

98) Ὑποτίθησιν ἀποκριθέντα τοῦτο τὸν Μέλιτον, καὶ ἐπιφέρει τὸ Ὡς ὤνησας, πόσον ἄργησες, πόσον ἐδυσκολεύθης ν' ἀποκριθῇς! 99) Ὁ Μὲν ἔχει ἀνταποδοτικὸν τὸν Εἰ δὲ κ. δαιμόνια νομίζω· ἡ δὲ ἐρώτησις, κάλλιον νὰ τεθῇ μετὰ τὸ Διδάσκειν καὶ τὸ Εἴτ' οὖν καινά, εἴτε παλαιά, ἀλλ' οὖν δαιμ., νὰ ἐπενεχθῇ ὡς ἐπανάληψις.

κ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω, κατὰ τὸν σὸν λόγον· καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ[100]· εἰ δὲ καὶ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλή ἀνάγκη νομίζειν με ἐστίν. Οὐχ οὕτως ἔχει;—Ἔχει δή. (Τίθημι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνῃ). Τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἤτοι θεούς γε ἡγούμεθα εἶναι, ἢ θεῶν παῖδας; Φῄς, ἢ οὔ;—Πάνυ γε.—Οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῄς, εἰ μὲν θεοί τινές εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάναι με θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν[101], ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινὲς, ἢ ἐκ Νυμφῶν, ἢ ἔκ τινων ἄλλων[102], ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; Ὁμοίως γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο ἢ καὶ ὄνων, τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. Ἀλλ', ὦ Μέλιτε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα[103] οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην, ἢ ἀπορῶν ὅ,τι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα. Ὅπως[104] δὲ σύ τινα πείθοις ἂν καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστι καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὖ τοῦ αὐτοῦ, μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωας, οὐδεμία μηχανή ἐστιν. Ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελίτου γραφὴν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι[105] ἀπολογίας· ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα.

Ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλοὺς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθές ἐστι. Καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ ἐμὲ αἱρήσει, ἐάν περ αἱρῇ, οὐ Μέλιτος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ[106] ἀγαθοὺς ἄνδρας ᾕρηκεν, οἶμαι δὲ καὶ αἱρήσει· οὐδὲν δὲ δεινὸν μὴ ἐν ἐμοὶ στῇ[107]. Ἴσως δ' ἂν εἴποι τις· Εἶτ' οὐκ αἰσχύνῃ, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν; Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι. Ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι[108] ἄνδρα ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅ,τι ἂν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. Φαῦλοι γὰρ ἄν, τῷ γε σῷ λόγῳ, εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θέτιδος υἱός· ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε, παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι, ὥστε, ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἕκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὖσα, οὑτωσί πως, ὡς ἐγὼ οἶμαι· Ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἑταίρῳ τὸν φόνον, καὶ Ἕκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανῇ· « Αὐτίκα γάρ τοι, φησί, μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος[109] »· ὁ δὲ, τοῦτ' ἀκούσας, τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν, καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, Αὐτίκα, φησί, τεθναίην, τὴν δίκην ἐπιθεὶς τῷ ἀδικοῦντι,

100) Ἴδε περὶ τούτων τὰ Λεξικά. 101) Τὸ φάναι με, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον, θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, τοῦτ' ἂν εἴη ὅ κτλ. τὸ δὲ Αὖ πάλιν, ἐκ παραλλήλου. 102) Θνητῶν γυναικῶν δηλονότι. 103) Τὸ ταῦτα ἐλλειπτικῶς προθέσεως εἰς τὸ Ἀποπειρώμενος. 104) Τὸ Ὅπως ἀντὶ τοῦ Πῶς. 105) Ἔργον. 106) Ὁ δεύτερος οὗτος Καὶ συνάπτει τὸ Πολλοὺς πρὸς τὸ Ἀγαθούς. 107) Ἀττικῶς. τὸ Ἑνικὸν Στῇ ἔχει συνυπακουόμενον ὑποκείμενον τὸ πληθυντικὸν Ταῦτα ἅ. 108) Τὸν τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι κίνδυνον ὑπολογ. 109) Ἰλ. Σ. 96.

ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, ἄχθος ἀρούρης. Μὴ αὐτὸν οἴει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπὸ ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο τι μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μέν με οἱ ἄρχοντες[110] ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἵλεσθε ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ, καὶ ἐν Ἀμφιπόλει, καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν οὗ ἐκεῖνοι ἔταττον, ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις, καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν· τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ ᾠήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν, καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ[111] φοβηθείς, ἢ θάνατον, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πρᾶγμα, λείποιμι[112] τὴν τάξιν. Δεινὸν μέντ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότ' ἄν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι, ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ, καὶ δεδιὼς θάνατον, καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὤν. Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι, μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. Οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν ἀγαθῶν· δεδίασι δ', ὡς εὖ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστι. Καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη[113] ἡ ἐπονείδιστος, ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν; Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, τούτῳ[114] καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰ δή τῳ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἄν[115] ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν ᾅδου, οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναι· τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ τὸ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρόν ἐστιν οἶδα. Πρὸ οὖν τῶν κακῶν ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι, οὐδὲ φεύξομαι. Ὥστε οὐδὲ εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε, Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν, ἢ ἐπειδὴ εἰσῆλθον οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με· λέγων πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσοιντο· εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε, Ὦ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφίεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσει διατρίβειν, μηδὲ φιλοσοφεῖν· ἐὰν δὲ ἁλῷς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανῇ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίοιτε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν· Ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν[116]· καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἷός τε ὦ, οὐ μὴ παύσομαι φιλοσοφῶν, καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν ἀεὶ ἐντυγ-

---

110) Οὗτοι ἦσαν οἱ στρατηγοὶ Καλλίας, Κλέων καὶ Ἱπποκράτης: Τὴν ἀνδρίαν δὲ τοῦ Σωκράτους εἰς ταύτας τὰς τρεῖς μάχας διηγοῦνται ὅλοι τῶν τότε συμβάντων οἱ ἱστορικοί. 111) Ὁ Δὲ ἐμφαντικὸς ἀντὶ τοῦ Δή. 112) Κατ' εὐκτικὴν τοῦτο, καθὸ ὑποθετικόν· ἐνῷ τὸ Ἔμενον, ὡς βέβαιον, καθ' ὁριστικήν, καίτοι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ μορίου ἀμφότερα τοῦ Εἰ. 113) Τὸ Αὕτη ἡ ἐπονείδ., ὡς ἐπεξήγησις προσδιοριστικὴ τοῦ Ἀμαθία.

114) Ὁ ἐρεῖ παρακατιὼν, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς κτλ. 115) Φαίην εἶναι. 116) Ἀπαράλλακτα ἀπεκρίθησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅταν τοὺς παρήγγελλον Μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ (τῷ τοῦ Χριστοῦ): « Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις»

χάνω ὑμῶν, λέγων οἷά περ εἴωθα· Ὅτι, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχὺν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνῃ ἐπιμελόμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας, καὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔςαι, οὐκ ἐπιμελῇ, οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητήσῃ, καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν, οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω· καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δὲ[117], ὀνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα, περὶ πλείονος. Ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ· μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μοι ἐγγυτέρω ἐςὲ γένει. Ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεὸς, εὖ ἴστε· καὶ ἐγὼ οἶμαι οὐδέν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι, μήτε χρημάτων πρότερον, μήτε ἄλλου τινὸς οὕτω σφόδρα, ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται· λέγων ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἡ ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς τὰ χρήματα, καὶ τἄλλα τἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἴη βλαβερά· εἰ δέ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει. Πρὸς ταῦτα[118] φαίην ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ, ἢ μὴ, καὶ ἢ ἀφίετέ με ἢ μή· ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι.

Μὴ θορυβεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν. καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθαι ἀκούοντες. Μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ἐρεῖν ὑμῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. Εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε, τοιοῦτον ὄντα οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς. Ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλιτος, οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιντο. Οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. Ἀποκτείνοιεν μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμάσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος ἴσως οἴεται καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά· ἐγὼ δὲ οὐκ οἴομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἃ οὑτοσὶ νῦν ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτιννύναι. Νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὥς τις ἂν οἴοιτο, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν[119], ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. Ἐὰν γάρ με ἀποκτείνητε, οὐ ῥᾳδίως ἄλλον τοιοῦτον εὑρήσετε, ἀτεχνῶς (εἰ καὶ γελοιότερον[120] εἰπεῖν) προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἵππῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρῳ, καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπός τινος· οἷον δή μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ

---

[117]) Κεκτῆσθαι. [118]) Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων, ὧν εἶπον. [119]) Ἡ δοτικὴ συντακτικὴ τοῦ Δόσιν, καθὼς καὶ ἀνωτέρω εἶπε: Τὴν ἐμὴν τῷ Θεῷ ὑπηρεσίαν. Πολλάκις γὰρ τὰ ὀνόματα συντάσσονται ὁμοιοπτώτως τοῖς ῥήμασιν ἀφ' ὧν παράγονται. [120]) Διότι παραβάλλει ἑαυτὸν μὲν μύωπι (ἀλογόμυιγα), τὴν δὲ πόλιν ἵππῳ. Αἱ δὲ λέξεις Προσκείμενον, Προστεθεικέναι, Προσκαθίζων, ὅλαι προσφυεῖς εἰς τὸ ἔντομον τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ Κρούσαντες, μὲ ἓν κτύπημα μόνον τῆς χειρὸς εἰμπορεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε.

πείθων, καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον, οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων· τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥᾳδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες. Ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου. Ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἄν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥᾳδίως ἂν ἀποκτείναιτε· εἶτα τὸν λοιπὸν χρόνον καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μή τινα ἄλλον ὑμῖν ὁ θεὸς ἐπιπέμψειε, κηδόμενος ὑμῶν. Ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαιτε. οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἁπάντων ἠμελῆσθαι, καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον[121] πράττειν ἀεί, ἰδίᾳ ἑκάστῳ προσιόντα, ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. Καὶ εἰ μέντοι τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον, καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχεν ἄν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τἆλλα πάντα οὕτως ἀναισχύντως κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τ' ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι, παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ᾔτησα. Ἱκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα ξυμβουλεύω περιιὼν καὶ πολυπραγμονῶν, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ξυμβουλεύειν τῇ πόλει. Τούτου δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται [φωνή]· ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμῳδῶν Μέλιτος ἐγράψατο. Ἐμοὶ δὲ τοῦτό ἐστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον, φωνή τις γιγνομένη· ἣ ὅταν γένηται, ἀεὶ ἀποτρέπει με τούτου ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὔποτε. Τοῦτό ἐστιν ὅ μοι ἐναντιοῦται, τὰ πολιτικὰ πράττειν. Καὶ παγκάλως δέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι. Εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλειν, καὶ οὔτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκειν οὐδέν, οὔτ' ἂν ἐμαυτόν. Καί μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τἀληθῆ. Οὐ γάρ ἐστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται, οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ οὐδενὶ πλήθει γνησίως ἐναντιούμενος, καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι· ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ', ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. Ἀκούσατε δή μοι τὰ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι οὐδ' ἂν ἑνὶ ὑπεικάθοιμι παρὰ τὸ δέον δείσας θάνατον· μὴ ὑπείκων δὲ ἅμα καὶ ἅμ'[122] ἂν ἀπολοίμην. Ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικὰ[123], ἀληθῆ δέ. Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἦρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα[124] δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτα-

---

121) Ἔργον. 122) Τὸ ἅμα ἐπαναλαμβανόμενον δηλοῖ τὸ ἄμεσον τοῦ ὀλέθρου.

123) Καὶ ὁ Λουκιανὸς εἰς τὸ Ἐνύπνιον ἥνωσε τὰς δύο ταύτας λέξεις, τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα σημαίνει κυρίως τὸ μεγαλοποιεῖν καὶ τὰ παραμικρότερα, κατὰ τὸν τρόπον τῶν δικηγόρων.

124) Ἐχρημάτισα βουλευτής.

νεύουσα[125], ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς, τοὺς οὐκ ἀνελομένους[126] τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας[127], ἐβουλεύσασθε ἀθρόους κρίνειν[127*], παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε[128]. Τότ' ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους, καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἑτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με[129] καὶ ὑπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλόν με δεῖν διακινδυνεύειν, ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. Καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ Τριάκοντα αὖ μεταπεμψάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν Θόλον[130] προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμῖνος Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον[131], ἵνα ἀποθάνοι, οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν[132]. Τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ αὖ ἐνεδειξάμην, ὅτι ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει (εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν[133]) οὐδ' ὁτιοῦν· τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. Ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ[134] οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὖσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς Θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ᾤχοντο εἰς Σαλαμῖνα καὶ ἤγαγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ᾠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε. Καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη[135]. Καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

Ἆρ' οὖν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ, πράττων ἀξίως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις καὶ, ὥσπερ χρὴ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; Πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδείς[136]. Ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντὸς τοῦ βίου, δημοσίᾳ τε εἴ πού τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτὸς οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῳ οὔτε τούτων οὐδενὶ, οὓς δὴ οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι· ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἰ δέ τις ἐμοῦ λέγοντος, καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος, ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος, εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα. Οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ, οὔ· ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν· καὶ ἐάν τις βούληται, ἀποκρινόμενος ἀκούει ὧν ἂν λέγω· καὶ τούτων ἐγὼ, εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται, εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μήτε ὑπεσχόμην μηδενὶ[137] μηδὲν πώποτε μάθημα, μήτε ἐδίδαξα. Εἰ δέ τις

---

125) Ἴδε τὰ Λεξικά. 126) Ἡ λέξις κυρίως ἐπὶ τῶν ἀποθνησκόντων εἰς τὰς μάχας, τοὺς ὁποίους ἦτον ἔγκλημα νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀτάφους. 127) Τῆς ἐν Ἀργινούσαις, ἴδε τὸν Ξενοφῶντα κτλ. 127*) Τοῦτο ὁ Ξενοφῶν (Ἑλλην. Α'. 7.) ἐκφράζει διὰ τοῦ « μιᾷ ψήφῳ ἅπαντας κρίνειν, καὶ « οὐ δίχα ἕκαστον ». 128) Τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ξενοφῶν: « Καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις ». 129) Ἴδε τὰ Λεξικά. 130) Εἰς τὸ Πρυτανεῖον. 131) Πλούσιος μετοικήσας ἐκ Σαλαμῖνος εἰς Ἀθήνας, καὶ φυγὼν πάλιν ἐκεῖ ἐπὶ τῶν 30. 132) Αὐτὸ εἶνε τὸ Γαλλ. compromettre. 133) Διότι ἡ καύχησις ἐν γένει καὶ περιαυτολογία ὑποθέτει ἔλλειψιν ἀνατροφῆς. 134) Ἡ τῶν 30. 135) Τέσσαρα μόνα ἔτη διήρκεσεν ἡ ἀρχὴ τῶν 30. 136) (Ἐνν.) Διεγένετο ταῦτα ποιῶν. 137) Τούτων.... ὧν μηδενὶ πώποτε μήτε ὑπεσχόμην διδάξαι, μήτε ἐδίδαξα: Ἡ δοτικὴ, ἀποδιδομένη εἰς τὸ Ὑπεσχόμην, φέρεται καὶ πρὸς τὸ Ἐδίδαξα, ἀλλὰ κατ' αἰτιατικήν: σχῆμα λόγου σύνηθες.

φησι παρ' ἐμοῦ πώποτε ἢ μαθεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἰδίᾳ ὅ,τι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

Ἀλλὰ τί δήποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολὺν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις[138] τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὖσι δ' οὔ· ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. Ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγώ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν, καὶ ἐκ μαντειῶν[139], καὶ ἐξ ἐνυπνίων, καὶ παντὶ τρόπῳ ᾧπερ τίς ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὁτιοῦν[140] προσέταξε πράττειν. Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἐστι καὶ εὐεξέλεγκτα. Εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε τῶν νεωτέρων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δήπου, εἴγε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πώποτέ τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ἤθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ κακόν τι ἐπεπόνθεισαν οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν, νῦν μεμνῆσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. Πάντως δὲ πάρεισι πολλοὶ αὐτῶν ἐνταυθοῖ, οὓς ἐγὼ ὁρῶ· πρῶτον μὲν Κρίτων οὑτοσί, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατήρ· ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου τούτου πατήρ· ἔτι δ' Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὑτοσί, Ἐπιγένους πατήρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ[141] γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Ζωτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου (καὶ ὁ μὲν[142] Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθείη)· καὶ Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε τε Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὑτοσὶ Πλάτων· καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ἀδελφός· καὶ ἄλλους πολλοὺς ἔγωγ' ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ παρέχεσθαι Μέλιτον μάρτυρα[143]· εἰ δὲ τότε ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω (ἐγὼ παραχωρῶ[144]), καὶ λεγέτω εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. Ἀλλὰ τούτου πᾶν τοὐναντίον, εὑρήσετε, ὦ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἑτοίμους, τῷ διαφθείροντι, τῷ κακὰ ἐργαζομένῳ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὥς φασι Μέλιτος καὶ Ἄνυτος. Αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχοιεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον λόγον ἔχουσι βοηθοῦντες ἐμοί, ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὃν[145] ξυνίσασι Μελίτῳ μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθῆ λέγοντι; Εἶεν δή, ὦ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδόν τί ἐστι ταῦτα, καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα.

Τάχα δ' ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν, ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευσε[146] τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὑτοῦ ἀναβιβασάμε-

---

138) Ἡ δοτικὴ ἐλλειπτικὴ προθέσεως διὰ τὸ Χαίρουσι. 139) Ἄλλων παρὰ τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. 140) Ὁ Καί, ἐνδοτικός: ἔστω καὶ ὁτιδήποτε· ἢ ἐπιτατικὸς τῆς ἀοριστίας. 141) Τῇ μετ' ἐμοῦ. 142) Ὁ Μὲν ἀνανταπόδοτος· ἐννοεῖται δέ: οἱ δὲ λοιποὶ ζῶσι. 143) Ἡ αἰτιατικὴ Τινὰ ἐκ τρίτου τοῦ παρέχεσθαι, Μέλιτον δ' ἐκ πρώτου, καὶ Μάρτυρα ἐκ τετάρτου. 144) Αὐτῷ τοῦ ἐμοῦ ὕδατος. 145) Καθ' ὃν ἢ Περὶ ὅν. 146) Τὰ παρακλήσεως σημαντικὰ ῥήματα ἐκ παραλλήλου πολλάκις παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ῥήτορσι.

νος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθείη, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλους πολλούς· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα, κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι[147], τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Τάχ' ἂν οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας, αὐθαδέστερον ἂν πρός με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις, θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. Εἰ δή τις ὑμῶν οὕτως ἔχει (οὐκ ἀξιῶ μὲν ἔγωγε, εἰ δ' οὖν[148]), ἐπιεικῆ ἄν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν, λέγων, ὅτι Ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μέν πού τινες καὶ οἰκεῖοι. καὶ γάρ, τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης[149] πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων· ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοί εἰσι, καὶ υἱεῖς γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς[150]· εἷς μὲν μειράκιον ἤδη· δύο δὲ παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος, δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. Τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιαζόμενος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων· ἀλλ' εἰ μὲν θαῤῥαλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον, ἢ μή, ἄλλος λόγος· πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοί, καὶ ὑμῖν, καὶ ὅλως τῇ πόλει, οὔ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν, καὶ τηλικόνδε[151] ὄντα, καὶ τοῦτο τοὔνομα ἔχοντα· εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος, ἀλλ' οὖν δεδογμένον[152] γέ ἐστι, τὸν Σωκράτην διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφίᾳ, εἴτε ἀνδρίᾳ, εἴτε ἄλλῃ ᾑτινιοῦν ἀρετῇ, τοιοῦτοι ἔσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη· οἵουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἑώρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μέν τι εἶναι, θαυμάσια[153] δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι εἰ ἀποθανοῦνται, ὥσπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἐὰν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἳ ἐμοὶ δοκοῦσιν αἰσχύνην τῇ πόλει περιάπτειν, ὥστ' ἄν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετήν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. Ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ὑμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὁπῃτιοῦν εἶναι, οὔτ' ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν· ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθε, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος, ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιον δοκεῖ εἶναί μοι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ, οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. Οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὀμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους. Οὐκοῦν χρὴ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν, οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. Μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι, μήτε δίκαια, μήτε ὅσια, μάλιστα μὲν πάντως[154], νὴ Δία μέντοι καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελίτου τουτουΐ. Σαφῶς γὰρ ἂν εἰ πειθοιμι

---

[147]) Ὡς ἂν ἔδοξέ τις περὶ ἐμοῦ. [148]) Δὲν τὸ πιστεύω μέν, ἐὰν δὲ καθ' ὑπόθεσιν τύχῃ, (παρβλ. σημ. 28). [149]) Ὀδυσ. Τ, 163. [150]) Λαμπροκλῆς, Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος.
[151]) Τόσον προβεβηκότα τῇ ἡλικίᾳ. [152]) Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ (καὶ ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ) ἀνωτέρω Δόξαν. [153]) Κινοῦνται εἰς θαυμασμὸν διὰ τὴν αἰσχρότητά των. [154]) Τὸ πάντως ἐδῶ σημαίνει, εἰς πᾶσαν περίστασιν.

ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὀμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι· καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἐμαυτοῦ ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. Ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγόρων, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν[155].

Τὸ μὲν οὖν μὴ ἀγανακτεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν. Οὐ γὰρ ᾤμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι[156], ἀλλὰ παρὰ πολύ. Νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τρεῖς μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀπεπεφεύγειν ἄν[157]. Μέλιτον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ καὶ παντὶ δῆλον τοῦτό γε, ὅτι εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὦφλε χιλίας δραχμάς, οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων[158].

Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. Εἶεν. Ἐγὼ δὲ δὴ τίνος[159] ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας. Τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι[160], ὅ,τι μαθὼν[161] ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧνπερ οἱ πολλοί[162], χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἡγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτα ἰόντι σώζεσθαι[163], ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα οἷ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγώ φημι, ἐνταῦθα ἦα[164]· ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο· μήτε τῶν τῆς πόλεως[164a], πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως[165]· τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι. Τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν, τοιοῦτος ὤν; ἀγαθόν τι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δή γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθε· καὶ ταῦτά γε, ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅ,τι ἂν πρέποι ἐμοί. Τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι, εὐεργέτῃ, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμε-

---

155) Ἐδῶ τελειόνει ἡ καθαυτὸ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους. Τὰ δὲ λοιπὰ ὑποτίθενται λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ, μετὰ τὴν διαψήφισιν τῶν δικαστῶν. 156) Τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

157) Ἐκ τοῦ Διογένους Λαερτίου μανθάνομεν ὅτι οἱ δικασταὶ τοῦ Σωκράτους ἦσαν 556, ἐξ ὧν οἱ 281 ἐψηφηφόρησαν κατά, οἱ δὲ 275 ὑπὲρ αὐτοῦ· ὥστε τῷ ὄντι, ἐὰν τρεῖς μόναι ψῆφοι προσετίθεντο εἰς ταύτας, ἤθελον γένῃ ἀμφοτέρων ἀνὰ 278, καὶ οὕτως, ἰσοψηφίας οὔσης, ἀπελύετο. 158) Δηλ. κατὰ τὸν νόμον ἔπρεπε νὰ ἦνε αἱ κατὰ τοῦ Σωκράτους ψῆφοι 333, ὥστε ἕκαστος τῶν τριῶν κατηγόρων νὰ λάβῃ τὸ ἓν πέμπτον τοῦ ὅλου ἐν ᾧ, κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀριθμόν, δὲν ἔλαβεν ἕκαστος εἰμὴ 97 μόνας ψήφους.

159) Ἐννοεῖται, Ποινῆς ἢ Τιμῆς. 160) Τὸ μὲν παθεῖν διὰ τὰς σωματικὰς ποινάς· τὸ δὲ ἀποτίσαι διὰ τὰς χρηματικάς. Περὶ δὲ τοῦ Τιμᾶσθαι καὶ Ἀντιτιμᾶσθαι ἴδε τὰ Λεξικά. 161) Τὸ Μαθὼν κεῖται ἴσως διὰ τὸ εὐφημότερον, ἀντὶ τοῦ Παθών. Τὸ δὲ Ὅ,τι παθὼν κατήντησε νὰ ἔχῃ δύναμιν ἁπλοῦ μορίου, τοῦ Ὅτι. 162) Ἐπιμέλονται· τὸ Δημηγοριῶν εἶνε κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ τοῦ εἰς ἄλλας ἐκδόσεις Δημιουργιῶν.

163) Παράβαλε τὰ προειρημένα σελ. 201. 164) 18—19. Ἰὼν ἦα ἐπὶ τὸ εὐεργετεῖν ἕκαστον ἰδίᾳ τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν. 164a) Μηδὲν ἐπιμελεῖσθαι.

165) Ἐπιμεληθείη.

τέρᾳ παρακελεύσει[166]; οὐκ ἔσθ' ὅ,τι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν Πρυτανείῳ σιτεῖσθαι· πολύ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει[167] νενίκηκεν Ὀλυμπιάσιν. Ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. Εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, τῆς ἐν Πρυτανείῳ σιτήσεως.

Ἴσως οὖν ὑμῖν, καὶ ταυτὶ λέγων, παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὥσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιαζόμενος. Τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. Πέπεισμαι ἐγὼ ἑκὼν εἶναι[168] μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω. ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα. Ἐπεί, ὡς ἐγῷμαι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν μόνον ἡμέραν κρίνειν, ἀλλὰ πολλάς, ἐπείσθητε ἄν· νῦν δὲ οὐ ῥᾴδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. Πεπεισμένος δ' ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν, πολλοῦ δέω ἐμαυτόν γε ἀδικήσειν, καὶ κατ' ἐμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτὸς ὡς ἄξιός εἰμι του[168a] κακοῦ, καὶ τιμήσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ. Τί δείσας; ἢ[169] μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλετός μοι τιμᾶται (ὅ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακόν ἐστιν), ἀντὶ τούτου δὴ ἕλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος[170]; πότερον, δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμωτηρίῳ, δουλεύοντα τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ[171], τοῖς Ἕνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων; καὶ δεδέσθαι ἕως ἂν ἐκτίσω; ἀλλὰ ταὐτόν μοί ἐστιν[172] ὅπερ δὴ νῦν ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα ὁπόθεν ἐκτίσω. Ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσομαι; ἴσως γὰρ ἄν μοι τούτου τιμήσαιτε. Πολλὴ μέντ' ἄν με φιλοψυχία ἔχοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μέν, ὄντες πολῖταί μου, οὐχ οἷοί τ' ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι[173], ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι, ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ῥᾳδίως· πολλοῦ γε δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Καλὸς[174] οὖν ἄν μοι ὁ βίος εἴη, ἐξελθόντι τηλικῷδε ἀνθρώπῳ, ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. Εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅπῃ ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ, ἀκροάσονται οἱ νέοι, ὥσπερ ἐνθάδε. Κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοί με αὐτοὶ ἐξελῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι, δι' αὐτοὺς τούτους.

Ἴσως οὖν ἄν τις εἴποι· Σιγῶν τε καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ

---

166) Πρὸς τὸ παρακελεύεσθαι (παραινεῖν εἰς ἀρετὴν) ὑμᾶς. 167) Ἵππος σημαίνει τὸν πρὸς ἱππασίαν ἵππον, τὸν κέλητα· ξυνωρὶς τὸ ὑπὸ δύω ἵππων συρόμενον ἅρμα· ζεῦγος δὲ τὸ ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων τέθριππον. 168) Φράσις συνήθης, ἀντὶ τοῦ Ἑκουσίως.

168a) Ἴσως γραπτέον Του, ἐγκλιτικῶς, ἀντὶ Τινος. 169) Ἡ φράσις ἐνομίσθη ἐσφαλμένη, καὶ διορθώθη πολλαχῶς. Ἀλλ' εἶνε μόνον ἐλλιπὴς καὶ ἀναπληροῦται οὕτως. Τί δείσας (ἀδικήσω ἐμαυτὸν κτλ.), ἢ (δείσας) μὴ πάθω τοῦτο κτλ. 170) Περινενοημένη καὶ διὰ τοὺς ἀττικισμοὺς της δυσκολοσύντακτος, εἰ καὶ ἄλλως σαφής, φράσις. 171) Τοῖς ἑκάστοτε διοριζομένοις εἰς τὴν θέσιν τὴν λεγομένην Τῶν ἕνδεκα. 172) Τὸ ἴδιον θὰ ἦναι κ̔ τότε δι' ἐμέ, διότι πάλιν εἰς τὴν φυλακὴν θὰ ἐγκαταβιώσω μὴ ἔχων χρήματα νὰ πληρώσω.

173) Τὸ πλῆρες ἦτον Βαρύτεραι καὶ ἐπιφθονώτεραι ἢ ὥστε ἐνεγκεῖν ὑμᾶς αὐτάς.

174) Εἰρωνικῶς.

οἷός τ' ἔσῃ ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν; Τουτὶ δή ἐστι πάντων χαλεπώτατον πεῖσαί τινας ὑμῶν. Ἐάν τε γὰρ λέγω ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἔστι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ· ἐάν τ' αὖθις λέγω ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὂν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἑκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων πέρι ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου, καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος (ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος, οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ), ταῦτα δ' ἔτι ἧττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. Τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως ὡς ἐγώ φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥᾴδια. Καὶ ἐγὼ ἅμ' οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός. Εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων ὅσα ἔμελλον ἐκτίσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δὲ[175]... οὐ γάρ ἐστιν· εἰ μὴ ἄρα ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτῖσαι, τοσούτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. Ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτῖσαι ὑμῖν που μνᾶν ἀργυρίου· τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι. Τιμῶμαι οὖν τοσούτου· ἐγγυηταὶ δ' ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεῳ[176].

Οὐ πολλοῦ γ' ἕνεκα[177] χρόνου, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἕξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτην ἀπεκτόνηκατε, ἄνδρα σοφόν. Φήσουσι γὰρ δή με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μή εἰμι, οἱ βουλόμενοι ὑμῖν ὀνειδίζειν. Εἰ γοῦν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο, ἐμὲ τεθνάναι δή[178]. Ὁρᾶτε γὰρ δὴ εἰς τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. Λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον· λέγω δὲ καὶ τόδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους. Ἴσως με οἴεσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀπορίᾳ λόγων ἑαλωκέναι τοιούτων οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾤμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην· πολλοῦ γε δεῖ. Ἀλλ' ἀπορίᾳ μὲν ἑάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας, καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷα ὑμῖν μὲν ἥδιστ' ἂν ἦν ἀκούειν, θρηνοῦντός μου καὶ ὀδυρομένου, καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγώ φημι· οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. Ἀλλ' οὔτε τότε ᾠήθην δεῖν ἕνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι, ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτε ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ῥᾷον ἄν τις ἐκφύγοι, καὶ ὅπλα ἀφεὶς, καὶ ἐφ' ἱκετείαν τραπεὶς τῶν διωκόντων, καὶ ἄλλαι πολλαὶ μηχαναί εἰσιν ἐν ἑκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. Ἀλλὰ μὴ[179] οὐ τοῦτ' ᾖ χαλεπόν, ὦ ἄνδρες

175) (Ἐνν.) Οὐ δύναμαι τιμήσασθαι χρημάτων· οὐ γάρ ἐστιν. 176) Ἐδῶ φαίνεται, κατά τινας ὅτι ἔπαυσε πάλιν λαλῶν ὁ Σωκράτης, καὶ ἐπανέλαβε τὸν λόγον, ἀφ' οὗ οἱ δικασταί, συνδιασκεψάμενοι, ἀπέρριψαν τὴν πρότασίν του. 177) Τὸ Ἕνεκα ἐδῶ δὲν εἶναι αἰτιολογικὸν ἀλλὰ χρονικόν. 178) Ὁ Δὴ ἐπεξηγηματικός. 179) Τὸ Μὴ πολλάκις ἔχει ἐννοούμενον

Ἀθηναῖοι, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον, πονηρίαν· θᾶττον γὰρ θανάτου θεῖ. Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν, ἅτε βραδὺς ὢν, καὶ πρεσβύτης, ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἑάλων· οἱ δέ μου κατήγοροι, ἅτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες, ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας. Καὶ νῦν δὴ ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὄφλων, οὗτοι δὲ, ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες, μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. Καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω, καὶ οὗτοι. Ταῦτα μὲν οὖν που ἴσως οὕτω καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως[180] ἔχειν.

Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι, ὦ καταψηφισάμενοί μου. Καὶ γάρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα ἐν ᾧ μάλιστ' ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. Φημὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες, εἴ με ἀποκτενεῖτε, τιμωρίαν ὑμῖν ἥξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον, πολὺ χαλεπωτέραν, νὴ Δία, ἢ οἵαν ἐμὲ ἀπεκτείνατε. Νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε, οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου· τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγώ φημι. Πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ᾐσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. Εἰ γὰρ οἴεσθε, ἀποκτείναντες ἀνθρώπους, ἐπισχήσειν τοῦ ὀνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐ καλῶς διανοεῖσθε. Οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ, οὔτε καλή· ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥᾴστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλ' αὑτὸν παρασκευάζειν ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. Ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος, ἀπαλλάττομαι.

Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἡδέως ἂν διαλεχθείην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουὶ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες[180*] ἀσχολίαν ἄγουσι, καὶ οὔπω ἔρχομαι οἷ ἐλθόντα με δεῖ τεθνάναι. Ἀλλά μοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραμείνατε τοσοῦτον χρόνον. οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. Ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὖσιν, ἐπιδεῖξαι ἐθέλω τὸ νυνί μοι ξυμβεβηκὸς τί ποτ' ἐννοεῖ. Ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ (ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν, ὀρθῶς ἂν καλοίην), θαυμάσιόν τι γέγονεν. Ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ, ἡ τοῦ δαιμονίου, ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ ἀεὶ ἦν, καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴτι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὁρᾶτε καὶ αὐτοὶ, ταυτὶ, ἅ γε δὴ οἰηθείη ἄν τις καὶ νομίζεται, ἔσχατα κακῶν εἶναι. Ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἡνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδενὶ,[181], μέλλοντι ἐρεῖν. Καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δή με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ· νυνὶ δὲ οὐδαμοῦ περὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντιώθη μοι. Τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ. Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέναι· καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. Μέγα μοι τεκμήριον τοῦτο γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἄν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μή τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῇδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστιν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι.

τὸ Ὁρᾶτε, Εὐλαβεῖσθε κτλ. [180]) Προσηκόντως, ὅπως ἔπρεπε. [180*]) Οἱ Ἕνδεκα, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν τὰς καταδίκας. [181]) Διορθοῦσί τινες Οὐδαμῇ.

Δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι· ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι, μηδ' αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ, κατὰ τὰ λεγόμενα, μεταβολή τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετοίκησις τῆς ψυχῆς τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. Καὶ εἴτε δὴ μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὁρᾷ, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. Ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ᾗ οὕτω κατέδαρθεν ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ, δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, ὁπόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινὰ, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα, εὐαριθμήτους ἂν εὑρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. Εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἔγωγε λέγω (καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ)· εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημῆσαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσιν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μεῖζον ἀγαθὸν τούτου εἴη ἄν, ὦ ἄνδρες δικασταί; Εἰ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς ᾅδου, ἀπαλλαγεὶς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὑρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστὰς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος, καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἆρα φαύλη ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὀρφεῖ ξυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὁμήρῳ, ἐπὶ πόσῳ ἄν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις ἐθέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ. Ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστὴ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὁπότε ἐντύχοιμι Παλαμήδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμῶνος, καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν· ἀντιπαραβάλλοντι τὰ ἐμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγᾦμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἴη. Καὶ δὴ καὶ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα, ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα, διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστι καὶ τίς οἴεται μὲν, ἔστι δ' οὔ. Ἐπὶ πόσῳ δ' ἄν τις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιὰν[182], ἢ Ὀδυσσέα, ἢ Σίσυφον; ἢ ἄλλους; μυρίους ἄν τις εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας[183], οἷς διαλέγεσθαι ἐκεῖ καὶ ξυνεῖναι καὶ ἐξετάζειν, ἀμήχανον ἂν εἴη εὐδαιμονίας πάντως. Οὐ δή που τούτου γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτενοῦσι. Τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστιν.

Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. Διὰ ταυτὶ καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον, καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγόροις οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτῃ

---

[182]) Τὸν Ἀγαμέμνονα. [183]) Ἐν παρενθέσει ταῦτα.

τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγόρουν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. Τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὰν ἡβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὦ ἄνδρες, ταὐτὰ ταῦτα λυποῦντες ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς· καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι, μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἴονταί τι εἶναι, ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. Καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν, ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ, βιωσομένοις. Ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΦΑΙΔΩΝ.

Ὁ λόγος οὗτος ἐθαυμάσθη ἀνέκαθεν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ἐμφαινομένην ἀκραιφνεστάτην ἠθικὴν, τὸ ὕψος τῶν περὶ ψυχῆς καὶ μέλλοντος βίου ἰδεῶν τοῦ Σωκράτους, τοῦ ὁποίου εἶναι τρόπον τινὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς διαθήκης, καὶ διὰ τὸ δραματικὸν ἐν γένει τοῦ διαλογικοῦ ὕφους. Τόσον δὲ ἐνθουσιασμὸν ἐμπνέει ὁ διάλογος οὗτος πρὸς ἀρετὴν, ὥστε ὁ Ἀμβρακιώτης Κλεόμβροτος, ἀφ' οὗ τὸν ἀνέγνωσε, λέγει ὁ Καλλίμαχος,

« Ἧλατ' ἀφ' ὑψηλοῦ τείχεος εἰς ἀΐδην,
» ἄξιον οὐδὲν ἰδὼν θανάτου κακὸν, ἀλλὰ Πλάτωνος
» ἓν τὸ περὶ ψυχῆς γράμμ' ἀναλεξάμενος ».

ΑΥΤΟΣ, ὦ Φαίδων, παρεγένου Σωκράτει ἐκείνῃ[1] τῇ ἡμέρᾳ ᾗ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἢ ἄλλου του ἤκουσας; ΦΑΙΔ. Αὐτὸς, ὦ Ἐχέκρατες. ΕΧ. Τί[2] οὖν δή ἐστιν ἅττα εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ θανάτου; καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι. Καὶ γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν[3] τῶν Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι ἐπιχωριάζει τανῦν Ἀθήναζε, οὔτε τις ξένος ἀφῖκται χρόνου[4] συχνοῦ ἐκεῖθεν, ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός τ' ἦ περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὼν ἀποθάνοι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἶχε φράζειν. ΦΑΙΔ. Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης ἄρα ἐπύθεσθε ὃν τρόπον ἐγένετο; ΕΧ. Ναί. Ταῦτα μὲν ἡμῖν ἤγγειλέ τις· καὶ ἐθαυμάζομέν γε, ὅτι, πάλαι γενομένης αὐτῆς, πολλῷ ὕστερον φαίνεται ἀποθανών. Τί οὖν ἦν τοῦτο, ὦ Φαίδων; ΦΑΙΔ. Τύχη τις αὐτῷ, ὦ Ἐχέκρατες, ξυνέβη. Ἔτυχε γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη[5] τοῦ πλοίου, ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσι κατ' ἔτος. ΕΧ. Τοῦτο δὲ δὴ τί ἐστι; ΦΑΙΔ. Τοῦτό ἐστι τὸ πλοῖον, ὥς φασιν Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ Θησεύς ποτε εἰς Κρήτην τοὺς δὶς ἑπτὰ ἐκείνους[6] ᾤχετο ἄγων, καὶ ἔσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. Τῷ οὖν Ἀπόλλωνι ηὔξαντο, ὡς λέγεται, τότε, εἰ σωθεῖεν, ἑκάστου ἔτους θεωρίαν[7] ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἣν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου[8] κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. Ἐπειδὰν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν, καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο[9]. Τοῦτο[10] δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχωσιν ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτούς. Ἀρχὴ δ' ἐστὶ τῆς θεωρίας, ἐπειδὰν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος στέψῃ τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου.

[1]) (Ἐν) ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, (ἐν) ᾗ. [2]) Ἀντὶ Τίνα, ἃ, καθὼς κ. κοινῶς μεταχειριζόμεθα τὸ Τί πρὸς πάντα τὰ γένη κ. πάντας τοὺς ἀριθμούς. [3]) Τῶν συμπολιτῶν μυ· διότι ὁ Ἐχεκράτης ἦτον ἐκ τῆς ἐν Σικυωνίᾳ πόλεως Φλιοῦντος [4]) (Διὰ) χρόνου συχνοῦ. [5]) Ἴδε κατωτέρω τὰ περὶ τῆς στέψεως ταύτης καὶ τὰ λοιπὰ τῆς εἰς Δῆλον θεωρίας. [6]) Παῖδας, ἑπτὰ ἄρρενας καὶ ἑπτὰ θηλείας. [7]) Θεωρία, ἡ πρὸς θυσίαν καὶ θεραπείαν θεοῦ τινος στελλομένη πρεσβεία, ὁποία ἡ κατ' ἔτος εἰς Δῆλον πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ὡς ἐκεῖ γεννηθέντων. [8]) Τοῦ χρόνου. [9]) (Ἐνν.) Ἀφίκηται, ἐπιστρέψῃ. [10]) Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ πλοίου.

Τοῦτο δ' ἔτυχεν, ὥσπερ λέγω, τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης γεγονός. Διὰ ταῦτα καὶ πολὺς χρόνος ἐγένετο τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ τοῦ θανάτου.

ΕΧ. Τί δαὶ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶ πραχθέντα; καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρί; ἢ οὐκ εἴων οἱ ἄρχοντες παρεῖναι, ἀλλ' ἔρημος ἐτελεύτα φίλων; ΦΑΙΔ. Οὐδαμῶς· ἀλλὰ παρῆσάν τινες, καὶ πολλοί γε. ΕΧ. Ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητι ὡς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μή τίς σοι ἀσχολία τυγχάνει οὖσα. ΦΑΙΔ.[11] Ἀλλὰ σχολάζω γε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διηγήσασθαι. Καὶ γὰρ τὸ μεμνῆσθαι Σωκράτους, καὶ αὐτὸν[12] λέγοντα, καὶ ἄλλου ἀκούοντα, ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον. ΕΧ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους γε τοιούτους ἑτέρους ἔχεις· ἀλλὰ πειρῶ ὡς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διελθεῖν πάντα. ΦΑΙΔ. Καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια ἔπαθον παραγενόμενος. Οὔτε γὰρ ὡς θανάτῳ παρόντα με ἀνδρὸς ἐπιτηδείου ἔλεος εἰσῄει· (εὐδαίμων γάρ μοι ὁ ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα· ὥστε μοι παρίστασθαι ἐκεῖνον μηδ' εἰς ᾅδου ἰόντα, ἄνευ θείας μοίρας ἰέναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν, εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος· διὰ δὴ ταῦτα οὐδὲν πάνυ μοι ἐλεεινὸν εἰσῄει, ὡς εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι παρόντι πένθει·) οὔτε αὖ ἡδονή, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ[13] ἡμῶν ὄντων, ὥσπερ εἰώθειμεν· καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοί[14] τινες ἦσαν· ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄτοπόν[15] τί μοι πάθος παρῆν, καί τις ἀήθης κρᾶσις ἀπό τε τῆς ἡδονῆς ξυγκεκραμένη ὁμοῦ καὶ τῆς λύπης, ἐνθυμουμένῳ ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἔμελλε τελευτᾶν. Καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, ποτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες· εἷς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως, Ἀπολλόδωρος· οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ. ΕΧ. Πῶς γὰρ οὔ; ΦΑΙΔ. Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως[16] εἶχε, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην, καὶ οἱ ἄλλοι. ΕΧ. Ἔτυχον δέ, ὦ Φαίδων, τίνες παραγενόμενοι; ΦΑΙΔ. Οὗτός τε δὴ ὁ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρίων[17] παρῆν, καὶ Κριτόβουλος, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ [Κρίτων], καὶ ἔτι Ἑρμογένης, καὶ Ἐπιγένης, καὶ Αἰσχίνης, καὶ Ἀντισθένης. Ἦν δὲ καὶ Κτήσιππος ὁ Παιανιεύς, καὶ Μενέξενος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρίων· Πλάτων δέ, οἶμαι, ἠσθένει. ΕΧ. Ξένοι δέ τινες παρῆσαν; ΦΑΙΔ. Ναί· Σιμμίας τέ γε ὁ Θηβαῖος, καὶ Κέβης, καὶ Φαιδώνδης· καὶ Μεγαρόθεν, Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων. ΕΧ. Τί δέ; Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος[18] παρεγένοντο; ΦΑΙΔ. Οὐ

---

[11]) (Οὐκ ἔςι μοί τις ἀσχολία), ἀλλὰ κτλ. [12]) Ἐμὲ αὐτόν. [13]) Ἐν φιλοσοφικῇ συνδιαλέξει. [14]) Φιλοσοφικοὶ οἱ τότε γενόμενοι. [15]) Παράδοξον, ἀσυνήθιςον. [16]) Ὡς ἔφην, ἀτόπως δηλ. καὶ ἀήθως. [17]) Τῶν Ἀθηναίων. [18]) Διὰ τοῦτον τὸν Κλεόμβροτον, Ἀμβρακιώτην τὴν πατρίδα, λέγουν ὅτι, ἀναγνώσας τὸν Φαίδωνα, κατεκρημνίσθη καὶ ἀπέθανεν ἀπὸ τὸ κακόν του. Καὶ τοῦτο μὲν πιθανόν, διότι σώζεται περὶ τούτου τὸ προεκτεθὲν ἐν κεφαλίδι τοῦ λόγυ, ἐπίγραμμα τοῦ Καλλιμάχυ. Ἀλλ' ὅτι αἰτία τῆς αὐτοχειρίας ταύτης ἦτον ἡ ὑπονοȣμένη κατ' αὐτοῦ μομφὴ εἰς τοὺς λόγυς τούτυς τοῦ Πλάτωνος, ὡς μὴ παρευρεθέντος δῆθεν, ἀπὸ φόβον μὴ προσκρούσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σωκράτυς, εἰς τὰς τελευταίας τοῦ διδασκάλυ τυ ςιγμάς, δέν μοι φαίνεται πιθανή, ϗ πιθανώτερον νομίζω ὅτι ἐπραγματοποίησε τὴν ἄλλην τοῦ Σωκράτυς ἰδέαν περὶ τοῦ μετὰ ταῦτα βίυ, ἥτις ἐκφράζεται εἰς ἄλλο ἐπίγραμμα:

« Ἀπηγξάμην ἄν, ὥστ' ἰδεῖν Εὐριπίδην ».

δης. Ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἐλέγοντο εἶναι. ΕΧ. Ἄλλος δέ τις παρῆν; ΦΑΙΔ. Σχεδόν τι οἶμαι τούτους παραγενέσθαι.

ΕΧ. Τί οὖν δή; τίνες, φῄς, ἦσαν οἱ λόγοι; ΦΑΙΔ. Ἐγώ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διηγήσασθαι. Αἰεὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας εἰώθειμεν φοιτᾷν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη, ξυλλεγόμενοι ἕωθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐν ᾧ καὶ ἡ δίκη ἐγένετο· πλησίον γὰρ ἦν[19] τοῦ δεσμωτηρίου. Περιεμένομεν οὖν ἑκάστοτε ἕως ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον, διατρίβοντες μετ' ἀλλήλων· ἀνεῴγετο γὰρ οὐ πρωΐ. Ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθείη, ᾔειμεν παρὰ τὸν Σωκράτη, καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ δὴ καὶ τότε πρωϊαίτερον ξυνελέγημεν. τῇ γὰρ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ, ἐπειδὴ ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἑσπέρας, ἐπυθόμεθα ὅτι τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου ἀφιγμένον εἴη. Παρηγγείλαμεν οὖν ἀλλήλοις ἥκειν ὡς πρωϊαίτατα εἰς τὸ εἰωθός[20]· καὶ ἥκομεν· καὶ ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ θυρωρός, ὅσπερ εἰώθει ὑπακούειν, εἶπεν ἐπιμένειν, καὶ μὴ πρότερον παριέναι ἕως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ. Λύουσι γάρ, ἔφη, οἱ Ἕνδεκα[21] Σωκράτη, καὶ παραγγέλλουσιν ὅπως ἂν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτᾷ. Οὐ πολὺν δ' οὖν χρόνον ἐπισχὼν ἧκε, καὶ ἐκέλευσεν ἡμᾶς εἰσιέναι. Εἰσιόντες οὖν κατελαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν δὲ Ξανθίππην (γιγνώσκεις γάρ[22]) ἔχουσάν τε τὸ παιδίον[23] αὐτοῦ καὶ παρακαθημένην. Ὡς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνευφήμησέ τε, καὶ τοιαῦτα ἄττα εἶπεν, οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυναῖκες, «Ὅτι, ὦ Σώκρατες, ὕστατον » δή σε προσεροῦσι νῦν οἱ ἐπιτήδειοι, καὶ σὺ τούτους ». Καὶ ὁ Σωκράτης, βλέψας εἰς τὸν Κρίτωνα, Ὦ Κρίτων, ἔφη, ἀπαγέτω τις ταύτην οἴκαδε. Καὶ ἐκείνην μὲν ἀπῆγόν τινες τῶν τοῦ Κρίτωνος, βοῶσάν τε καὶ κοπτομένην· ὁ δὲ Σωκράτης, ἀνακαθιζόμενος εἰς τὴν κλίνην, ξυνέκαμψέ τε τὸ σκέλος, καὶ ἔτριψε τῇ χειρί· καὶ τρίβων ἅμα, Ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἔοικέ τι εἶναι τοῦτο ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ· ὡς θαυμασίως πέφυκε[24] πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν· τῷ ἅμα μὲν αὐτὼ μὴ θέλειν παραγίγνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ἡμμένω δύ' ὄντε. Καί μοι δοκεῖ, ἔφη, εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν ξυνθεῖναι, ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο, ξυνῆψεν εἰς ταὐτὸ αὐτῶν τὰς κορυφάς. Καὶ διὰ ταῦτα ᾧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται, ἐπακολουθεῖ ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ μοι ἔοικεν· ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεινόν, ἥκειν δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ.

μ Ὁ οὖν Κέβης ὑπολαβών, Νὴ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εὖ γ' ἐποίησας

---

19) Τὸ δικαστήριον ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ δίκη. 20) Μέρος, τὸ δεσμωτήριον δηλ. 21) Ἄρχοντες ἐπιτετραμμένοι τὰ κατὰ τὰς ἐκτελέσεις τῶν ποινῶν καὶ ἄλλα τῆς ἀστυνομίας καθήκοντα. 22) Ἠξεύρεις βέβαια ποίαν λέγω, τὴν γυναῖκα τοῦ Σωκράτους. 23) Τὸ μικρότερον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει διὰ τοῦτο εἰς τὰς ἀγκάλας της. 24) Πέφυκε πρός, συμπέφυκεν, ἔχει σχέσιν. 25) Τονίσας εἰς στιχηρὰ μέτρα, στιχουργήσας. Παράδοξον πῶς δὲν διεσώθησαν οἱ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους στιχουργηθέντες οὗτοι Αἰσώπειοι μῦθοι, καὶ φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὁ Πλάτων, ὁ τόσον δύσκολος περὶ τὰς ποιήσεις, ὥστε κατέκαυσε καὶ τὰς ἰδικάς του, πολὺ ὀλιγώτερον ἔμελλε ν' ἀφήσῃ νὰ δημοσιευθοῦν αἱ τοῦ διδασκάλου του.

ἀναμνήσας με. Περὶ γάρ τοι τῶν ποιημάτων ὧν πεποίηκας, ἐντείνας[25] τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω προοίμιον, καὶ ἄλλοι τινές με ἤδη ἤροντο, ἀτὰρ καὶ Εὔηνος πρώην, ὅ,τί ποτε διανοηθείς, ἐπειδὴ δεῦρο ἦλθες, ἐποίησας αὐτά, πρότερον οὐδὲν πώποτε ποιήσας. Εἰ οὖν τί σοι μέλει τοῦ ἔχειν με Εὐήνῳ ἀποκρίνεσθαι, ὅταν με αὖθις ἐρωτᾷ (εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ἐρήσεται), εἰπὲ τί χρὴ λέγειν. Λέγε τοίνυν, ἔφη, αὐτῷ, ὦ Κέβης, τἀληθῆ, ὅτι οὐκ ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος εἶναι ἐποίησα ταῦτα (ᾔδειν γὰρ ὡς οὐ ῥᾴδιον εἴη)· ἀλλ' ἐνυπνίων τινῶν ἀποπειρώμενος τί λέγοι, καὶ ἀφοσιούμενος, εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην τὴν μουσικήν μοι ἐπιτάττοι ποιεῖν. Ἦν γὰρ δὴ ἄττα τοιάδε· πολλάκις μοι φοιτῶν τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ, ἄλλοτ' ἐν ἄλλῃ ὄψει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ δὲ λέγον, « Ὦ Σώκρατες, ἔφη, μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου ». Καὶ ἐγὼ ἔν γε τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι παρακελεύεσθαί τε καὶ ἐπικελεύειν, ὥσπερ οἱ τοῖς θέουσι διακελευόμενοι· καὶ ἐμοὶ οὕτω τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ἐπικελεύειν, μουσικὴν ποιεῖν· ὡς φιλοσοφίας μὲν οὔσης μεγίστης μουσικῆς, ἐμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος. Νῦν δ' ἐπειδὴ ἥτε δίκη ἐγένετο, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἑορτὴ διεκώλυέ με ἀποθνήσκειν, ἔδοξε χρῆναι, εἰ ἄρα πολλάκις μοι προστάττοι τὸ ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειθῆσαι αὐτῷ, ἀλλὰ ποιεῖν· ἀσφαλέστερον γὰρ εἶναι μὴ ἀπιέναι[26] πρὶν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα ποιήματα, πειθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ. Οὕτω δὴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεόν, ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους ἀλλ' οὐ λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν μυθολογικός, διὰ ταῦτα, οὓς προχείρους εἶχον καὶ ἠπιστάμην μύθους τοὺς Αἰσώπου, τούτων ἐποίησα οἷς πρώτοις ἐνέτυχον.

Ταῦτα οὖν, ὦ Κέβης, Εὐήνῳ φράζε, καὶ ἐῤῥῶσθαι, καί, ἂν σωφρονῇ, ἐμὲ διώκειν. Ἄπειμι δέ, ὡς ἔοικε, τήμερον· κελεύουσι γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὁ Σιμμίας, Οἷον παρακελεύῃ, ἔφη, τοῦτο, ὦ Σώκρατες, Εὐήνῳ! πολλὰ γὰρ ἤδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρί· σχεδὸν οὖν, ἐξ ὧν ἐγὼ ᾔσθημαι, οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄν σοι ἑκὼν εἶναι πείσεται. Τί δαί, ἦ δ' ὅς, οὐ φιλόσοφος Εὔηνος; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἐθελήσει[27] τοίνυν καὶ Εὔηνος, καὶ πᾶς ὅτῳ ἀξίως τούτου τοῦ πράγματος[28] μέτεστιν. Οὐ μέντοι ἴσως βιάσεται αὑτόν· οὐ γάρ φασι θεμιτὸν εἶναι. Καὶ ἅμα λέγων ταῦτα, καθῆκε τὰ σκέλη ἀπὸ τῆς κλίνης[29] ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ καθεζόμενος, οὕτως ἤδη τὰ λοιπὰ διελέγετο. Ἤρετο οὖν αὐτὸν ὁ Κέβης, Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀποθνήσκοντι τὸν φιλόσοφον ἕπεσθαι; Τί δαί, ὦ Κέβης; οὐκ ἀκηκόατε σύ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων, Φιλολάῳ[30] ξυγγεγονότες; Οὐδέν γε σαφές, ὦ Σώκρατες. — Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω· ἃ μέντοι τυγχάνω ἀκηκοώς, φθόνος οὐδεὶς λέ-

---

26) Εἰς ᾅδου. 27) Πεισθῆναί μοι. 28) Τῆς φιλοσοφίας. 29) Ἀνέλαβε σχῆμα σεμνότερον, ὡς περὶ σπουδαιοτάτου ζητήματος μέλλων διαλέγεσθαι. 30) Πυθαγόρειος οὗτος φιλόσοφος Κροτωνιάτης μαθητὴς τοῦ Ἀρχύτου, φυγὼν ἐξ Ἰταλίας εἰς Θήβας, διὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Πυθαγορείου Σχολῆς (τοῦ Ὁμακοΐου).

γειν. Καὶ γὰρ ἴσως καὶ μάλιστα πρέπει μέλλοντα ἐκεῖσε ἀποδημεῖν, διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ, ποίαν τινὰ οἰόμεθα αὐτὴν εἶναι. Τί γὰρ ἂν τις καὶ ποιοῖ ἄλλο ἐν τῷ μέχρι ἡλίου δυσμῶν[51] χρόνῳ;

Κατὰ τί δὴ οὖν ποτε οὔ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι, ὦ Σώκρατες; ἤδη γὰρ ἔγωγε, ὅπερ νῦν δὴ σὺ ἤρου, καὶ Φιλολάου ἤκουσα, ὅτε παρ' ἡμῖν διῃτᾶτο, ἤδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς οὐ δέοι τοῦτο ποιεῖν· σαφὲς δὲ περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πώποτε οὐδὲν ἀκήκοα. Ἀλλὰ προθυμεῖσθαι[52] χρή, ἔφη. τάχα γὰρ ἂν καὶ ἀκούσαις. Ἴσως μέντοι θαυμαστόν σοι φανεῖται, εἰ τοῦτο[53] μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων[54] ἁπλοῦν ἐστι, καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ καὶ τἆλλα, ἐστὶν ὅτε καὶ οἷς[55] βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν· οἷς δὲ βέλτιον τεθνάναι, θαυμαστὸν ἴσως σοι φαίνεται, εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ ὅσιον αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλ' ἄλλον δὴ περιμένειν εὐεργέτην. Καὶ ὁ Κέβης ἠρέμα ἐπιγελάσας, Ἴττω Ζεύς[57], ἔφη, τῇ αὑτοῦ φωνῇ εἰπών. Καὶ γὰρ ἂν δόξειεν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὕτως[58] γ' εἶναι ἄλογον· οὐ μέντοι ἀλλ' ἴσως γ' ἔχει τινὰ λόγον. Ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορρήτοις[59] λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, « Ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι, καὶ » οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν, οὐδ' ἀποδιδράσκειν », μέγας τέ τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥᾴδιος διϊδεῖν· οὐ μέντοι ἀλλὰ τόδε[60] γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι· ἢ σοὶ οὐ δοκεῖ οὕτως; Ἔμοιγ', ἔφη ὁ Κέβης. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, καὶ σὺ ἂν τῶν σεαυτοῦ κτημάτων εἴ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἀποκτιννύοι, μὴ σημήναντός σου ὅτι βούλει αὐτὸ τεθνάναι, χαλεπαίνοις ἂν αὐτῷ, καὶ εἴ τινα ἔχοις τιμωρίαν, τιμωροῖο ἄν; Πάνυ γ', ἔφη. Ἴσως τοίνυν ταύτῃ οὐκ ἄλογον, μὴ πρότερον αὑτὸν ἀποκτιννύναι δεῖν, πρὶν ἀνάγκην τινὰ ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ, ὥσπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν.

Ἀλλ' εἰκός, ἔφη ὁ Κέβης, τοῦτό γε φαίνεται· ὃ μέντοι νῦν δὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς φιλοσόφους ῥᾳδίως ἂν ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἔοικε τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἀτόπῳ· εἴπερ, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, εὐλόγως ἔχει, τὸ θεόν τε εἶναι τὸν ἐπιμελούμενον ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐκείνου κτήματα εἶναι. Τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας[61] ἀπιόντας, ἐν ᾗ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἵπερ ἄριστοί εἰσι τῶν ὄντων ἐπιστάται, θεοί, οὐκ ἔχει λόγον. Οὐ γάρ που αὐτός γε ἑαυτοῦ ἄμεινον οἴεται ἐπιμελεῖσθαι, ἐλεύθερος γενόμενος· ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα, φευκτέον εἶ-

---

[51]) Πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου δὲν ἐφονεύετο κανεὶς τῶν καταδίκων, τῷ ἐχαρίζετο δηλονότι ὁλόκληρος ἡ τελευταία ἡμέρα· ἴδε καὶ κατωτέρω. [52]) Ἀκοῦσαι. [53]) Ὁ θάνατος. [54]) (Ἐκ) τῶν ἄλλων ἁπ. [55]) Τὰ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἀδιάφορα, σχετικῶς δὲ ἐκλαμβανόμενα ἢ ὡς καλὰ ἢ ὡς κακά, οἷον Πλοῦτος, Δόξα, Ξίφος, κτλ. Ὁ δὲ θάνατος οὐδέποτε τυγχάνει ἐνίοτε μὲν καὶ ἐνίοις (ἔστιν ὅτε καὶ ἔστιν οἷς) ἀγαθόν, καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοις κακόν, ἀλλὰ πάντοτε καὶ πᾶσιν ἁπλῶς, ἀγαθόν· ὃ καὶ παράδοξόν σοι ἴσως φανεῖται, καθὼς ἐπίσης παράδοξον, καὶ τὸ μὴ ὅσιον εἶναι τοὺς ἀγαθὸν αὐτὸ οἰομένους μὴ αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλὰ κτλ. [57]) Βοιωτικῶς (Δωρικοαιολικῶς) ἀντὶ Ἴςω, γ'. ἑν. πρόσ. τῆς προστ. τοῦ Οἶδα, φράσις ἀναλογοῦσα μὲ τὸ « Κύριος οἶδε· Μάρτυς μου ὁ θεός· Κύριε ἐλέησον! κτλ. Ἐκφράζει δὲ τὴν ἀπορίαν τοῦ Κέβητος. [58]) Ἐκ πρώτης ὄψεως θεωρούμενον. [59]) Ἐκ τῶν τοῦ Ὀρφέως καὶ Πυθαγόρου μυστηρίων. [60]) Τόδε μέντοι, οὐ μέγα καὶ δύσκολον, ἀλλ' εὖ μοι λέγεσθαι δοκεῖ, τὸ θεοὺς κτλ. [61]) Δουλείας.

ναι ἀπὸ τοῦ δεσπότου, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπό γε τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα παραμένειν· διὸ ἀλογίστως ἂν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἂν ἀεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὐτοῦ βελτίονι. Καίτοι οὕτως, ὦ Σώκρατες, τοὐναντίον εἶναι εἰκὸς ἢ ὃ νῦν δὴ ἐλέγετο. Τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους, ἀγανακτεῖν ἀποθνήσκοντας πρέπει, τοὺς δ' ἄφρονας χαίρειν. Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης ἡσθῆναί τέ μοι ἔδοξε τῇ τοῦ Κέβητος πραγματείᾳ, καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς, Ἀεί τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ, καὶ οὐ πάνυ εὐθέως ἐθέλει πείθεσθαι ὅ,τι ἄν τις εἴπῃ. Καὶ ὁ Σιμμίας, Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, νῦν γε δοκεῖ τί μοι καὶ αὐτῷ[42] λέγειν Κέβης. Τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἄνδρες σοφοὶ ὡς ἀληθῶς δεσπότας ἀμείνους αὐτῶν φεύγοιεν, καὶ ῥᾳδίως ἀπαλλάττοιντο αὐτῶν; καί μοι δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ τείνειν τὸν λόγον; ὅτι οὕτω ῥᾳδίως φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπολείπων, καὶ ἄρχοντας ἀγαθοὺς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖς, θεούς. Δίκαια, ἔφη, λέγετε· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς λέγειν ὅτι χρή με ἀπολογήσασθαι, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας.

Φέρε δὴ, ἦ δ' ὅς, πειραθῶ πρὸς ὑμᾶς πιθανώτερον ἀπολογήσασθαι ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. Ἐγὼ γὰρ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ ᾤμην ἥξειν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφούς τε καὶ ἀγαθοὺς, ἔπειτα καὶ παρ' ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμείνους τῶν ἐνθάδε, ἠδίκουν ἂν, οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· νῦν δὲ, εὖ ἴστε ὅτι, παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διϊσχυρισαίμην· ὅτι μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς ἥξειν[43], εὖ ἴστε ὅτι, εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, διϊσχυρισαίμην ἂν καὶ τοῦτο. Ὥς τε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὔελπίς εἰμι εἶναί τι τοῖς τετελευτηκόσι, καὶ, ὥσπερ γε καὶ πάλαι λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὦ Σώκρατες; πότερον αὐτὸς ἔχων τὴν διάνοιαν ταύτην, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ κἂν ἡμῖν μεταδοίης; κοινὸν γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγαθὸν τοῦτο· καὶ ἅμα σοι ἀπολογία ἐστὶν, ἐὰν, ἅπερ λέγεις, ἡμᾶς πείσῃς. Ἀλλὰ πειράσομαι, ἔφη. Πρῶτον δὲ Κρίτωνα τόνδε σκεψώμεθα, τί ἐστιν ὃ βούλεσθαί μοι δοκεῖ πάλαι εἰπεῖν. Τί δὲ, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλο γε ἢ πάλαι μοι λέγει ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον, ὅτι χρή σοι φράζειν ὡς ἐλάχιστα διαλέγεσθαι; φησὶ γὰρ θερμαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιοῦτο προσφέρειν τῷ φαρμάκῳ[44]· εἰ δὲ μὴ, ἐνίοτε ἀναγκάζεσθαι καὶ δὶς καὶ τρὶς πίνειν τούς τι τοιοῦτο ποιοῦντας. Καὶ ὁ Σωκράτης, Ἔα, ἔφη, χαίρειν αὐτόν· ἀλλὰ μόνον τὸ ἑαυτοῦ παρασκευαζέτω, ὡς καὶ δὶς δώσων, ἐὰν δὲ δέῃ, καὶ τρίς. Ἀλλὰ σχεδὸν μέντοι ᾔδειν, ἔφη ὁ Κρίτων· ἀλλά μοι πράγματα πάλαι παρέχει. Ἔα αὐτόν, ἔφη· ἀλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι τὸν λόγον ἀποδοῦναι, ὥς μοι φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον, θαῤῥεῖν μέλλων ἀποθανεῖσθαι, καὶ εὔελπις εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἴσεσθαι ἀγαθὰ, ἐπειδὰν τελευτήσῃ....

Ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα χρὴ ὧν διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία, πάντα ποιεῖν,

[42]) Νῦν γε καὶ ἐμοὶ αὐτῷ δοκεῖ τι λέγειν. [43]) Ὅτι (Ἐλπίζω) ἥξειν. [44]) Ὅθεν καὶ ὁ οἶνος ἐνομίζετο ἀντίδοτον τοῦ φαρμάκου τούτου.

ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν. Καλὸν γὰρ τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. Τὸ μὲν οὖν ταῦτα διϊσχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί· ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις[45], ἐπείπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι, οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. Καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπᾴδειν ἑαυτῷ. Διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῦθον. Ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα θαῤῥεῖν χρὴ περὶ τῇ αὐτοῦ ψυχῇ ἄνδρα, ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους[46] εἴασε χαίρειν, ὡς ἀλλοτρίους τε ὄντας, καὶ πλέον θάτερον[47] ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι· τὰς[48] δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε, καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῳ ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ καὶ ἀληθείᾳ, οὕτω περιμένει τὴν εἰς ᾅδου πορείαν, ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἱμαρμένη καλῇ. Ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, καὶ οἱ ἄλλοι, εἰσαῦθις ἔν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε· ἐμὲ δὲ νῦν ἤδη καλεῖ, φαίη ἂν ἀνὴρ τραγικός[49], ἡ εἱμαρμένη, καὶ σχεδόν τί μοι ὥρα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν. Δοκεῖ γὰρ ἤδη βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πράγματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν.

Ταῦτα δὴ εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ Κρίτων, Εἶεν, ἔφη, ὦ Σώκρατες· τί δὲ τούτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιτέλλῃ, ἢ περὶ τῶν παίδων, ἢ περὶ ἄλλου του, ὅ,τι ἄν σοι ποιοῦντες ἡμεῖς, ἐν χάριτι μάλιστα ποιοῖμεν; Ἅπερ ἀεὶ λέγω, ἔφη, ὦ Κρίτων· οὐδὲν καινότερον· ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι ὑμεῖς, καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε ἅττ' ἂν ποιῆτε, κἂν μὴ νῦν ὁμολογήσητε· ἐὰν δὲ ὑμῶν μὲν αὐτῶν ἀμελῆτε, καὶ μὴ θέλητε, ὥσπερ κατ' ἴχνη, κατὰ τὰ νῦν τε εἰρημένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ, ζῆν, οὐδὲ ἐὰν πολλὰ ὁμολογήσητε ἐν τῷ παρόντι καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον ποιήσετε. Ταῦτα μὲν τοίνυν προθυμησόμεθα, ἔφη, οὕτω ποιεῖν· θάπτωμεν δὲ τίνα σε τρόπον; Ὅπως ἄν, ἔφη, βούλησθε· ἐάν περ γε λάβητέ με, καὶ μὴ ἐκφύγω ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἅμα ἡσυχῇ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας, εἶπεν, Οὐ πείθω, ἔφη, ὦ ἄνδρες, Κρίτωνα, ὡς ἐγώ εἰμι οὗτος ὁ Σωκράτης ὁ νυνὶ διαλεγόμενος, καὶ διατάττων ἕκαστα τῶν λεγομένων· ἀλλ' οἴεταί με ἐκεῖνον εἶναι ὃν ὄψεται ὀλίγον ὕστερον νεκρόν, καὶ ἐρωτᾷ δὴ πῶς με θάπτῃ. Ὅτι δὲ ἐγὼ πάλαι πολὺν λόγον πεποίημαι, ὡς ἐπειδὰν πίω τὸ φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἰχήσομαι ἀπιὼν εἰς μακάρων δή τινας εὐδαιμονίας, ταῦτά μοι δοκῶ αὐτῷ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἅμα μὲν ὑμᾶς, ἅμα δ' ἐμαυτόν. Ἐγγυήσασθε οὖν με πρὸς Κρίτωνα, ἔφη, τὴν ἐναν-

---

45) Τὰς μετὰ τὸν ἐνταῦθα βίον διαφόρους τῆς ψυχῆς διαμονάς. 46) Τοὺς περὶ τὸ σῶμα, τὰ κοσμήματα τοῦ σώματος. 47) Τὸ ἕτερον μέρος ἑαυτοῦ, τὸ σῶμα δηλαδή. 48) (Ἐνν.) Ἡδονάς. 49) Ἴσως ἐννοεῖ τὸν Εὐριπίδην λέγοντα ἐν τῇ Ἀλκήστιδι, στίχ. 253. κ. ε.

α Νεκύων δὲ πορθμεὺς, ἔχων χέρ' ἐπὶ κοντῷ,
β Χάρων μ' ἤδη καλεῖ· Τί μέλλεις;
γ Ἐπείγου κ.

τίαν ἐγγύην, ἣ ἣν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἠγγυᾶτο. Οὗτος μὲν γὰρ ἦ μὴν παραμενεῖν, ὑμεῖς δὲ ἦ μὴν μὴ παραμενεῖν ἐγγυήσασθε, ἐπειδὰν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἰχήσεσθαι ἀπιόντα, ἵνα Κρίτων ῥᾷον φέρῃ, καὶ μὴ, ὁρῶν μου τὸ σῶμα ἢ καόμενον ἢ κατορυττόμενον, ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς δεινὰ ἄττα πάσχοντος, μηδὲ λέγῃ ἐν τῇ ταφῇ, ὡς ἢ προτίθεται Σωκράτη, ἢ ἐκφέρει, ἢ κατορύττει. Εὖ γὰρ ἴσθι, ἦ δ' ὅς, ὦ ἄριστε Κρίτων, τὸ μὴ καλῶς λέγειν, οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο πλημμελές, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς. Ἀλλὰ θαῤῥεῖν τε χρὴ, καὶ φάναι τοὐμὸν σῶμα θάπτειν, καὶ θάπτειν οὕτως, ὅπως ἄν σοι φίλον ᾖ, καὶ μάλιστα ἡγῇ νόμιμον εἶναι.

Ταῦτ' εἰπὼν, ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο[50] εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος, καὶ ὁ Κρίτων εἵπετο αὐτῷ, ἡμᾶς δ' ἐκέλευε περιμένειν. Περιεμένομεν οὖν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλεγόμενοι περὶ τῶν εἰρημένων, καὶ ἀνασκοποῦντες· τοτὲ δ' αὖ περὶ τῆς ξυμφορᾶς διεξιόντες, ὅση ἡμῖν γεγονυῖα εἴη, ἀτεχνῶς ἡγούμενοι, ὥσπερ πατρὸς στερηθέντες, διάξειν ὀρφανοὶ τὸν ἔπειτα βίον. Ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο, καὶ ἠνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ παιδία (δύω γὰρ αὐτῷ υἱεῖς σμικροὶ ἦσαν, εἷς δὲ μέγας), καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες ἀφίκοντο, ἐκείναις ἐναντίον τοῦ Κρίτωνος διαλεχθείς τε καὶ ἐπιστείλας[51] ἄττα ἐβούλετο, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀπιέναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἧκε παρ' ἡμᾶς. Καὶ ἦν ἤδη ἐγγὺς ἡλίου δυσμῶν· χρόνον γὰρ πολὺν διέτριψεν ἔνδον. Ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος· καὶ οὐ πολλὰ ἄττα μετὰ ταῦτα διελέχθη. Καὶ ἧκεν ὁ τῶν Ἕνδεκα ὑπηρέτης· καὶ στὰς παρ' αὐτόν, Ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ καταγνώσομαί γέ σου ὅπερ ἄλλων καταγιγνώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουσι καὶ καταρῶνται, ἐπειδὰν αὐτοῖς παραγγέλλω πίνειν τὸ φάρμακον, ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων· σὲ δ' ἐγὼ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γενναιότατον καὶ πρᾳότατον καὶ ἄριστον ἄνδρα ὄντα τῶν πώποτε δεῦρο ἀφικομένων, καὶ δὴ καὶ νῦν εὖ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐμοὶ χαλεπαίνεις (γιγνώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους), ἀλλὰ ἐκείνοις. Νῦν οὖν, (οἶσθα γὰρ ἃ ἦλθον ἀγγελῶν) χαῖρέ τε καὶ πειρῶ ὡς ῥᾷστα φέρειν τὰ ἀναγκαῖα[52]· καὶ ἅμα δακρύσας, μεταστρεφόμενος ἀπῄει. Καὶ ὁ Σωκράτης, ἀναβλέψας πρὸς αὐτὸν, Καὶ σὺ, ἔφη, χαῖρε, καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιήσομεν. Καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς, Ὡς ἀστεῖος[53], ἔφη, ὁ ἄνθρωπος· καὶ παρὰ πάντα μοι τὸν χρόνον προσῄει, καὶ διελέγετο ἐνίοτε, καὶ ἦν ἀνδρῶν λῷστος· καὶ νῦν ὡς γενναίως με ἀποδακρύει. Ἀλλ' ἄγε δὴ, ὦ Κρίτων, πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγκάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται· εἰ δὲ μὴ, τριψάτω ὁ ἄνθρωπος[54]. Καὶ ὁ Κρίτων, Ἀλλ' οἶμαι, ἔφη, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔτι ἥλιον εἶναι ἐπὶ τοῖς ὄρεσι, καὶ οὔπω δεδυκέναι· καὶ ἅμα ἐγὼ οἶδα καὶ ἄλλους πάνυ ὀψὲ πίνοντας, ἐπειδὰν παραγγελθῇ αὐτοῖς, δειπνήσαντάς τε καὶ πιόντας εὖ μάλα, καὶ ξυγγενομένους γ' ἐνίους ὧν ἂν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες· ἀλλὰ μηδὲν ἐπείγου· ἔτι γὰρ ἐγχωρεῖ[55]. Καὶ ὁ Σωκράτης, Εἰκότως γ', ἔφη, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοί τε ταῦτα ποιοῦσιν, οὓς σὺ λέγεις

---

50) (Ἐνν.) Πορευσόμενος. 51) Ἴσως, Ἐπιτείλας καθὼς καὶ ἀνωτέρω: « Τί δὲ τούτοις, ἢ ἐμοὶ ἐπιτέλλῃ »: 52) Τὰ ἐξ ἀνάγκης. 53) Καθὼς λέγομεν τώρα, Εὐγενικὸς, πολιτικὸς, ὑποχρεωτικός. 54) Ὁ διωρισμένος ἐπὶ τούτῳ, ὁ ὑπηρέτης τῶν Ἕνδεκα, ὁ ἄλλως Δήμιος ἢ Δημόσιος. 55) Μὴ ἐπείγεσθαι.

(οἴονται γὰρ κερδανεῖν ταῦτα ποιήσαντες), καὶ ἔγωγε εἰκότως ταῦτα οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν καὶ φειδόμενος, οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. Ἀλλ' ἴθι, ἔφη, πείθου, καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας ἔνευσε τῷ παιδὶ πλησίον ἑστῶτι· καὶ ὁ παῖς ἐξελθὼν καὶ συχνὸν χρόνον διατρίψας, ἧκεν ἄγων τὸν μέλλοντα δώσειν τὸ φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τετριμμένον. Ἰδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον, Εἶεν, ἔφη, ὦ βέλτιστε (σὺ γάρ[56] τούτων ἐπιστήμων), τί χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη, ἢ πιόντα περιϊέναι, ἕως ἄν σου βάρος ἐν τοῖς σκέλεσι γένηται· ἔπειτα κατακεῖσθαι· καὶ οὕτως αὐτὸ[57] ποιήσει· καὶ ἅμα ὤρεξε τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει. Καὶ ὃς λαβὼν, καὶ μάλα ἵλεως, ὦ Ἐχέκρατες, οὐδὲν τρέσας, οὐδὲ διαφθείρας οὔτε τοῦ χρώματος οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθει ταυρηδὸν ὑποβλέψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, Τί λέγεις, ἔφη, περὶ τοῦδε τοῦ πόματος, πρὸς τὸ ἀποσπεῖσαί τινι; ἔξεστιν, ἢ οὔ; Τοσοῦτον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τρίβομεν, ὅσον οἰόμεθα μέτριον εἶναι πιεῖν. Μανθάνω, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' εὔχεσθαί γέ που τοῖς θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρὴ, τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γενέσθαι· ἃ δὴ καὶ ἐγὼ εὔχομαί τε, καὶ γένοιτο ταύτῃ. Καὶ ἅμα εἰπὼν ταῦτα, ἐπισχόμενος[58], καὶ μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. Καὶ ἡμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπιεικῶς[59] οἷοί τε ἦσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν· ὡς δὲ εἴδομεν πίνοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι. Ἀλλ' ἐμοῦ γε καὶ αὐτοῦ βίᾳ καὶ ἀστακτὶ[60] ἐχώρει τὰ δάκρυα, ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαιον ἐμαυτόν· οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἵου ἀνδρὸς ἑταίρου ἐστερημένος εἴην. Ὁ δὲ Κρίτων ἔτι πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἷός τ' ἦν κατέχειν τὰ δάκρυα, ἐξανέστη. Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυχησάμενος, κλαίων καὶ ἀγανακτῶν, οὐδένα ὅντινα οὐ κατέκλασε τῶν παρόντων, πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους. Ἐκεῖνος δὲ, Οἷα, ἔφη, ποιεῖτε, ὦ θαυμάσιοι. Ἐγὼ μέντοι οὐχ ἥκιστα[61] τούτου ἕνεκα τὰς γυναῖκας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῖεν· καὶ γὰρ ἀκήκοα ὅτι ἐν εὐφημίᾳ[62] χρὴ τελευτᾶν· ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε, καὶ καρτερεῖτε. Καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ᾐσχύνθημέν τε καὶ ἐπέσχομεν τοῦ δακρύειν. Ὁ δὲ περιελθὼν, ἐπειδή οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίθη ὕπτιος· οὕτω γὰρ ἐκέλευσεν ὁ ἄνθρωπος· καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον, ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη, κἄπειτα σφόδρα πιέσας αὐτοῦ τὸν πόδα, ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο· ὁ δ' οὐκ ἔφη· καὶ μετὰ τοῦτο αὖθις τὰς κνήμας· καὶ ἐπανιὼν[63] οὕτως ἡμῖν ἐπεδείκνυτο ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πηγνύοιτο· καὶ αὐτὸς[64] ἥπτετο, καὶ εἶπεν, ὅτι ἐπειδὰν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχήσεται. Ἤδη οὖν σχεδόν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον

---

56) Ὁ Γὰρ Προαιτιολογικὸς τοῦ ἐρωτήματος Τί χρὴ ποιεῖν; 57) Μόνον του τὸ φάρμακον θὰ ἐνεργήσῃ. 58) Πλησιάσας τὴν κύλικα εἰς τὸ στόμα του. 59) Μόλις. 60) Ἐμοῦ γε αὐτοῦ βίᾳ καὶ ἀστακτὶ (κρουνηδόν). 61) Ἀντὶ τοῦ Μάλιστα. 62) Εὐσχήμως, εὐφήμως, ὡς ἀγαθοῦ καὶ ἱεροῦ τοῦ πράγματος ὄντος, κατὰ τοὺς Πυθαγορείους. 63) Προχωρῶν βαθμηδὸν τὴν χεῖρα εἰς τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος. 64) Διορθοῦσί τινες: Αὖθις.

ψυχόμενα· καὶ ἐκκαλυψάμενος (ἐνεκεκάλυπτο γάρ), εἶπεν, ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγξατο· Ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα· ἀλλὰ ἀπόδοτε, καὶ μὴ ἀμελήσητε[65]. Ἀλλὰ ταῦτα ἔσται, ἔφη ὁ Κρίτων· ἀλλ' ὅρα εἴ τι ἄλλο λέγεις. Ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ, οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἐκινήθη τε, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξεκάλυψεν αὐτόν· καὶ ὃς τὰ ὄμματα ἔστησεν[66]. Ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων ξυνέλαβε τὸ στόμα τε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἥδε ἡ τελευτὴ, ὦ Ἐχέκρατες, τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρὸς, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἂν, τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου, καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

---

65) Περὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἐντολῆς τοῦ Σωκράτους πολὺς ἀνέκαθεν μεταξὺ τῶν σοφῶν ὅλων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐγένετο λόγος, καὶ οἱ πλεῖστοι, ἐκλαμβάνοντες τῷ ὄντι σπουδαίαν τὴν παραγγελίαν ταύτην τοῦ Σωκράτους, τὸν κατηγόρησαν ὡς μωρόπιστον καὶ δεισιδαίμονα. Ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Racine, γράφων πρὸς τὸν ἀδελφόν τυ, λέγει, καὶ ἔχει νομίζω δίκαιον, ὅτι εἶναι ἁπλῆ εἰρωνεία, ἀναλογοῦσα κατά τι μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς δημώδη ταύτην φράσιν, Εὐθηνὰ τὰ γλυτώσαμεν! Λαμπάδα πρέπει νὰ ἀνάψωμεν εἰς... κτλ. 66) Ἐστύλωσε τὰ 'μμάτια τυ, λέγομεν κοινῶς διὰ τοὺς ἐκπνηοῦντας τῶν ἀποθνησκόντων ὀφθαλμούς.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ

Ἢ

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ.

Μενέξενος μὲν ἐπιγράφεται ὁ διάλογος οὗτος, διότι τὸν Μενέξενον, υἱὸν τοῦ Δημοφῶντος, καὶ ἀνεψιὸν Κτησίππου τοῦ Παιανιέως, ὑποτίθεται διαλεγόμενον τῷ Σωκράτει ὁ Πλάτων· ἐπιτάφιος, δὲ, διότι συνετέθη πρὸς τιμὴν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων, τῶν ὁποίων κατ' ἔτος οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν τὰς ταφὰς, ἢ, καθὼς λέγομεν τώρα, τὸ μνημόσυνον, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὁ Θουκυδίδης. Θαυμάζεται δὲ παρὰ τῶν ἀρχαίων διὰ τὴν καλλιέπειάν τε, καὶ εἶναι, κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσέα, » Κράτιςος πάντων τῶν πολιτικῶν λόγων « τοῦ Πλάτωνος.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ.

1. ΣΩΚ. ἘΞ ἀγορᾶς[1], ἢ πόθεν, Μενέξενος; — ΜΕΝ. Ἐξ ἀγορᾶς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. — ΣΩΚ. Τί μάλιστα σοί[2] πρὸς βουλευτήριον; ἢ δῆλα δὴ, ὅτι παιδεύσεως καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τέλει ἡγῇ εἶναι; καὶ, ὡς ἱκανῶς ἤδη ἔχων, ἐπὶ τὰ μείζω ἐπινοεῖς τρέπεσθαι, καὶ ἄρχειν ἡμῶν, ὦ θαυμάσιε, ἐπιχειρεῖς τῶν πρεσβυτέρων, τηλικοῦτος[3] ὤν; ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ὑμῶν ἡ οἰκία ἀεί τινα ἡμῶν ἐπιμελητὴν παρεχομένη[4]; — ΜΕΝ. Ἐὰν σύ γε, ὦ Σώκρατες, ἐᾷς, καὶ συμβουλεύῃς ἄρχειν, προθυμήσομαι· εἰ δὲ μὴ, οὔ. Νῦν μέντοι ἀφικόμην πρὸς τὸ βουλευτήριον, πυθόμενος, ὅτι ἡ βουλὴ μέλλει αἱρεῖσθαι, ὅστις[5] ἐρεῖ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι· ταφὰς[6] γὰρ οἶσθα ὅτι μέλλουσι ποιεῖν. — ΣΩΚ. Πάνυ γε· ἀλλὰ τίνα εἵλοντο; — ΜΕΝ. Οὐδένα, ἀλλ' ἀνεβάλοντο εἰς τὴν αὔριον· οἶμαι μέντοι Ἀρχῖνον ἢ Δίωνα αἱρεθήσεσθαι. — ΣΩΚ. Καὶ μὴν, ὦ Μενέξενε, πολλαχοῦ[7] κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν· καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει[8], καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ· καὶ ἐπαίνου αὖ ἔτυχε[9], καὶ ἐὰν φαῦλος[10] ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ[11] ἐπαινούντων, ἀλλὰ ἐκ πολ-

---

1) (Ἐνν.) Ἔρχεται, καθὼς ᾗ εἰς τὴν ἀπόκρισιν: Ἔρχομαι. 2) (Ἐνν.) βουλόμενος φοιτᾷς; Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι ἐγράφετο Σοὶ, ἐννοητέον τότε: Ἐστὶ κοινόν. 3) Τόσον νέος τῇ ἡλικίᾳ. 4) Διότι ὁ Μενέξενος ἀνῆκεν εἰς ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν (ἴδε τὸν τοῦ Πλάτωνος διάλογον τὸν ἐπιγραφόμενον Λύσιν). 5) Τινὰ ὅςις. διότι, κατὰ τὸν Θουκυδ. (Β', λδ'.), » Ἐπὰν δὲ κρύψωσι γῇ (τὰ σώματα τῶν φονευθέντων ἐν τῇ μάχῃ), ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως... λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα. « 6) Κηδείαν· ἴδε τὴν περιγραφὴν αὐτῆς παρὰ τῷ Θουκυδ. 7) Πολλαχῶς, κατὰ πολλά. 8) Ὁ τελευτήσας. 9) Ὁ ἀόριστος ἀντὶ ἐνεστῶτος, κατ' ἀντιχρονισμὸν, διὰ τὸ ὁμολογούμενον τοῦ πράγματος. 10) Ἀσήμαντος.
11) Ὅπως ἔτυχεν, ἐκ τοῦ προχείρου.

λοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων, οἳ[12] οὕτω καλῶς[13] ἐπαινοῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ[14] περὶ ἑκάστου λέγοντες, κάλλιστά πως τοῖς ὀνόμασι ποικίλλοντες, γοητεύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὴν πόλιν ἐγκωμιάζοντες κατὰ πάντας τρόπους, καὶ τοὺς τετελευτηκότας ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν ἅπαντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς τοὺς ἔτι ζῶντας ἐπαινοῦντες. Ὥστ' ἔγωγε, ὦ Μενέξενε, γενναίως πάνυ διατίθεμαι, ἐπαινούμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἑκάστοτε ἕστηκα ἀκροώμενος καὶ κηλούμενος, ἡγούμενος ἐν τῷ παραχρῆμα μείζων καὶ γενναιότερος καὶ καλλίων γεγονέναι· καὶ οἷα δὴ τὰ πολλὰ[15] ἀεὶ μετ' ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἕπονται καὶ ξυνακροῶνται, πρὸς οὓς ἐγὼ σεμνότερος ἐν τῷ παραχρῆμα[16] γίνομαι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ταὐτὰ ταῦτα δοκοῦσί μοι πάσχειν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν, θαυμασιωτέραν αὐτὴν ἡγεῖσθαι εἶναι ἢ πρότερον, ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀναπειθόμενοι. Καί μοι αὕτη ἡ σεμνότης[17] παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς· οὕτως ἔναυλος ὁ λόγος τε καὶ ὁ φθόγγος παρὰ τοῦ λέγοντος ἐνδύεται εἰς τὰ ὦτα, ὥστε μόγις τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ[18] ἀναμιμνήσκομαι ἐμαυτοῦ, καὶ αἰσθάνομαι οὗ γῆς[19] εἰμι· τέως δὲ οἶμαι μονονοὺκ ἐν μακάρων νήσοις οἰκεῖν. Οὕτως ἡμῖν οἱ ῥήτορες δεξιοί εἰσι! — ΜΕΝ. Ἀεὶ σὺ προσπαίζεις, ὦ Σώκρατες, τοὺς ῥήτορας· νῦν μέν τοι οἶμαι ἐγὼ τὸν αἱρεθέντα οὐ πάνυ εὐπορήσειν[20]· ἐξ ὑπογύου γὰρ παντάπασιν ἡ αἵρεσις γέγονεν· ὥστε ἴσως ἀναγκασθήσεται ὁ λέγων ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν. — ΣΩΚ. Πόθεν[21], ὦ 'γαθέ; εἰσὶν ἑκάστοις τούτων λόγοι παρεσκευασμένοι· καὶ ἅμα οὐδὲ αὐτοσχεδιάζειν τά γε τοιαῦτα χαλεπόν. Εἰ μὲν γὰρ δέοι Ἀθηναίους ἐν Πελοποννησίοις εὖ λέγειν, ἢ Πελοποννησίους ἐν Ἀθηναίοις, ἀγαθοῦ ἂν ῥήτορος δέοι τοῦ πείσοντος, καὶ εὐδοκιμήσοντος· ὅταν δέ τις ἐν τούτοις ἀγωνίζηται, οὕςπερ καὶ ἐπαινεῖ, οὐδὲν μέγα δοκεῖ εὖ λέγειν. — ΜΕΝ. Οὐκ οἴει[22], ὦ Σώκρατες; — ΣΩΚ. Οὐ μέντοι, μὰ Δία. — ΜΕΝ. Ἦ[23] οἴει οἷός τ' ἂν εἶναι αὐτὸς εἰπεῖν, εἰ δέοι, καὶ ἕλοιτό σε ἡ βουλή; — ΣΩΚ. Καὶ ἐμοὶ μέν γε[24], ὦ Μενέξενε, οὐδὲν θαυμαστὸν, οἵῳ[25] τ' εἶναι εἰπεῖν, ᾧ τυγχάνει διδάσκαλος οὖσα οὐ πάνυ φαύλη περὶ ῥητορικῆς, ἀλλ' ἥπερ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἐποίησε ῥήτορας, ἕνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων, Περικλέα τὸν Ξανθίππου[26]. — ΜΕΝ. Τίς αὕτη; ἢ δῆλον ὅτι Ἀσπασίαν λέγεις; — ΣΩΚ. Λέγω γὰρ, καὶ Κόννον γε τὸν Μητροβίου[26*]. Οὗτοι γάρ μοι δύο εἰσὶ διδάσκαλοι, ὁ μὲν μουσικῆς, ἡ δὲ ῥητορικῆς. Οὕτω μὲν οὖν τρεφόμενον ἄνδρα οὐδὲν θαυμαστὸν δεινὸν εἶναι λέγειν. Ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐμοῦ κάκιον

---

12) Οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες. 13) Κατ' εἰρωνείαν, καθὼς κ' ὅλα τὰ ἑξῆς. 14) ('Ενν.) Προσόντα. 15) Καθὼς συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. 16) Διὰ μιᾶς. 17) Τὸ ὕφος, ἡ σοβαρότης. 18) ('Επὶ) τετ. ἢ πέμπ. ἡμ., μετὰ 4 καὶ 5 ἡμέρας. 19) Τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γῆς, ἐφ' οὗ εἰμί. 20) (ἐνν.) Λόγων. 21) ('Ενν.) Εἰκάζεις ἢ Τεκμαίρῃ τοῦτο; 22) ('Ενν.) Εἶναι μέγα τοῦτο; 23) Ἆρά γε. παρατηρητέα δὲ ἡ ἐκ τῆς ἐπαλληλίας τῶν φωνηέντων χασμῳδία, διὰ τὴν ὁποίαν ὅμως ἀδιαφοροῦσαν οἱ καθαυτὸ Ἀττικοὶ καὶ ὅλοι οἱ παλαιοί.

24) Ὁ Μέν γε βεβαιωτικὸς καὶ κολαστικός. 25) Εἰς δοτικὴν ἐξήνεγκε ταῦτα, δέον κατ' αἰτιατικὴν, συμφωνήσας πρὸς τὸ Τυγχάνει οὖσα. 26) Λέγονται ταῦτα τῷ ὄντι περὶ τῆς Ἀσπασίας, ἀλλ' ὁ Πλάτων, φαίνεται, δὲν τὰ ἐπίστευεν, ὅθεν καὶ ἀστεΐζεται.

26*) Ἐπίσημον κιθαριστὴν, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει κ' ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ, ὡς διδάσκαλον τοῦ Σωκράτους, εἰ καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος, Δάμωνα αὐτῷ διδάσκαλον τῆς μουσικῆς ἐπιφημίζει.

ἐπαιδεύθη, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθείς, ῥητορικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου[27], ὅμως κἂν οὗτος οἷός τ' εἴη Ἀθηναίους γε ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινῶν εὐδοκιμεῖν.—ΜΕΝ. Καὶ τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν, εἰ δέοι σε λέγειν;—ΣΩΚ. Αὐτὸς μὲν παρ' ἐμαυτοῦ ἴσως οὐδέν, Ἀσπασίας δὲ καὶ χθὲς ἠκροώμην περαινούσης ἐπιτάφιον λόγον περὶ αὐτῶν τούτων. Ἤκουσε γάρ, ἅπερ σὺ λέγεις, ὅτι μέλλοιεν Ἀθηναῖοι αἱρεῖσθαι τὸν ἐροῦντα· ἔπειτα τὰ μὲν ἐκ τοῦ παραχρῆμά μοι διῄει, οἷα δέοι λέγειν, τὰ δὲ πρότερον ἐσκεμμένη, ὅτε, μοι δοκεῖ, συνετίθει τὸν ἐπιτάφιον λόγον, ὃν Περικλῆς εἶπε[28], περιλείμματ'[29] ἄττα ἐξ ἐκείνου συγκολλῶσα.—ΜΕΝ. Ἦ καὶ μνημονεύσαις ἄν, ἃ ἔλεγεν Ἀσπασία;—ΣΩΚ. Εἰ μὴ ἀδικῶ γε[30]· ἐμάνθανόν γέ τοι παρ' αὐτῆς, καὶ ὀλίγου[31] πληγὰς ἔλαβον, ὅτι ἐπελανθανόμην.—ΜΕΝ. Τί οὖν οὐ διῆλθες[32];—ΣΩΚ. Ἀλλ' ὅπως[33] μή μοι χαλεπανεῖ ἡ διδάσκαλος, ἂν ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον.—ΜΕΝ. Μηδαμῶς[34], ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἰπὲ καὶ πάνυ μοι χαριεῖ, εἴτε Ἀσπασίας βούλει λέγειν, εἴτε ὁτουοῦν· ἀλλὰ μόνον εἰπέ.—ΣΩΚ. Ἀλλ' ἴσως μου καταγελάσει, ἄν σοι δόξω, πρεσβύτης ὤν, ἔτι παίζειν[35].—ΜΕΝ. Οὐδαμῶς[36], ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἰπὲ παντὶ τρόπῳ.—ΣΩΚ. Ἀλλὰ μέντοι σοί γε δεῖ χαρίζεσθαι, ὥστε κἂν ὀλίγου[31], εἴ με κελεύοις ἀποδύντα ὀρχήσασθαι, χαρισαίμην ἄν· ἐπειδή γε μόνω ἐσμέν· ἀλλ' ἄκουε. Ἔλεγε γάρ, ὡς ἐγῷμαι, ἀρξαμένη λέγειν ἀπ' αὐτῶν τῶν τεθνεώτων, οὑτωσί.

2. »Ἔργῳ μὲν[36*] ἡμῖν οἵδ' ἤδη ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν, προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων· λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὅ,τε νόμος προστάττει ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή. Ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων, λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων[37]. Δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσιν εὐμενῶς παραινέσεται, ἐκγόνοις μὲν καὶ ἀδελφοῖς μιμεῖσθαι τὴν τῶνδε ἀρετὴν παρακελευόμενος, πατέρας δὲ καὶ μητέρας, καὶ εἴτινες τῶν ἄνωθεν ἔτι προγόνων λείπονται, τούτους δὲ[38] παραμυθούμενος. Τίς οὖν ἂν ἡμῖν τοιοῦτος λόγος φανείη; ἢ πόθεν ἂν ὀρθῶς ἀρξαίμεθα ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες, οἳ ζῶντές τε τοὺς ἑαυτῶν εὔφραινον δι' ἀρετήν, καὶ τὴν τελευτὴν ἀντὶ τῆς τῶν ζώντων σωτηρίας ἠλλάξαντο;

3. Δοκεῖ μοι χρῆναι, κατὰ φύσιν[39] ὥσπερ ἀγαθοὶ ἐγένοντο, οὕτω καὶ

---

27) Διδάσκαλος ὑπῆρξεν οὗτος τοῦ Θουκυδίδου, »Κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος, καί, ἃ ἂν γνοίη, εἰπεῖν«, Θούκυδ. Ὁ Πλάτων ὅμως δὲν τὸν εἶχε φαίνεται, εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν. 28) Ἴδε τὸν Θουκυδίδην. 29) Λείψανα, περισσεύματα. 30) Ὁ Γε βεβαιωτικός: μάλιστα, ἂν δὲν ἦμαι (καθὼς καὶ δὲν εἶμαι) ἄδικος. 31) (Ἐνν.) Δεῖν, παρ' ὀλίγον, μόνον ὅτι δέν. 32) Ἴσον τῷ: Οὐκ ἂν φθάνοις διερχόμενος. 33) (Ἐνν.) Προσεκτέον ἢ Δέδοικα, τὸ δὲ Ὅπως μὴ = Μήπως. 34) (Ἐνν.) Δέδιθι. 35) Διότι οἱ πανηγυρικοὶ λόγοι δὲν ἐνομίζοντο σπουδαῖοι. 36) (Ἐνν.) Καταγελάσομαί σου. 36*) Κατὰ μίμησιν τοῦ Θουκυδίδου: »Εἴρηται λόγῳ κατὰ τὸν νόμον, ὅσα εἶχον πρόσφορα· καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηνται κτλ. (Β', λέ.) 37) Περινενόηται ἡ φράσις: ὅταν τὰ μὲν ἔργα εὖ πραχθῶσιν, ὁ δὲ περὶ αὐτῶν λόγος καλῶς ῥηθῇ, τότε οἱ ἀκούσαντες καὶ μέμνηνται καὶ ἐπαινοῦσι τοὺς πράξαντας. 38) Ὁ Δὲ ἐμφαντικός, = Δή. 39) Τοῦτο ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ κατωτέρω: Διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν.

ἐπαινεῖν αὐτούς· ἀγαθοὶ δὲ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. Τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν, δεύτερον δὲ τροφήν τε καὶ παιδείαν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδείξωμεν, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν τούτων[40] ἀπεφήναντο. Τῆς δὲ εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφηναμένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν σφῶν[41] ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας, καὶ τῷ ὄντι ἐν πατρίδι οἰκοῦντας καὶ ζῶντας· καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς[41*], ὡς ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς, τῆς χώρας, ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι[42] τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. Δικαιότατον δὴ κοσμῆσαι πρῶτον τὴν μητέρα αὐτήν· οὕτω γὰρ συμβαίνει ἅμα καὶ ἡ τῶνδε εὐγένεια κοσμουμένη[43]. Ἔστι δὲ ἀξία ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι, οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ[44], πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον, ὅτι τυγχάνει οὖσα θεοφιλής· μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν[45] ἔρις τε καὶ κρίσις. Ἣν δὲ θεοὶ ἐπῄνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖσθαι; Δεύτερος δὲ ἔπαινος δικαίως ἂν αὐτῆς εἴη, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ πᾶσα γῆ ἀνεδίδου καὶ ἔφυε ζῶα παντοδαπὰ, θηρία τε καὶ βοτὰ[46], ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος καὶ καθαρὰ ἐφάνη, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. Μέγα δὲ τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ, ὅτι[47] ἥδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς τῶνδέ τε καὶ ἡμετέρους προγόνους· πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφὴν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκῃ· ᾧ[48] καὶ γυνὴ δήλη τεκοῦσά τε ἀληθῶς, καὶ μὴ[49], ἀλλ' ὑποβαλομένη, ἐὰν μὴ ἔχῃ πηγὰς τροφῆς τῷ γεννωμένῳ. Ὃ δὴ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ τε καὶ μήτηρ ἱκανὸν τεκμήριον παρέχεται, ὡς ἀνθρώπους γεννησαμένη· μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε[50] καὶ πρώτη τροφὴν ἀνθρωπείαν ἤνεγκε, τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπὸν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῷ ὄντι τοῦτο τὸ ζῶον αὐτὴ γεννησαμένη. Μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἢ γυναικὸς προσήκει δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια· οὐ γὰρ γῆ γυναῖκα μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. Τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις[51]. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐλαίου γένεσιν, πόνων ἀρωγὴν[52], ἀνῆκε τοῖς ἐκγόνοις.

4. Θρεψαμένη δὲ καὶ αὐξήσασα πρὸς ἥβην[53], ἄρχοντας καὶ διδασκάλους αὐτῶν θεοὺς[54] ἐπηγάγετο. Ὧν τὰ μὲν ὀνόματα πρέπει ἐν τῷ τοιῷδε ἐᾷν·

---

40) Τῆς φύσεως κ. ἀνατροφῆς των. 41) Τῶν προγόνων. 41*) Τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν μετεχειρίσθη, κατὰ τὸν Πλούταρχ., καὶ Σκιπίων ὁ Αἰμιλιανός: » Συγκλύδων ἀνθρώπων, ὧν οὐ μητέρα τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ μητρυιὰν οὖσαν ἐπίσταμαι «, Ἀποφθ. 760. 42) Ὑπῆρξεν αὐτοῖς κεῖσθαι. 43) Καινοπρεπῶς συνέταξε τὸ Συμβαίνει πρὸς μετοχήν.

44) Καὶ δι' ἄλλας μὲν πολλὰς αἰτίας. 45) Τοῦ Ποσειδῶνος πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν. Ἴδε τὴν μυθολογ. (παρ' Ἀπολλοδ. Γ'.). 46) Ἄγρια καὶ ἥμερα. 47) Ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Τούτῳ τῷ λόγῳ: » Ὅτι δὲ ἥδε ἡ γῆ ἔτεκε τοὺς κτλ., μέγα τεκμήριόν ἐστι τὸ ἑξῆς· ὅτι μόνη καὶ πρώτη τροφὴν κτλ. Πᾶν γὰρ κτλ. «, τὰ μὲν πρωθυστέρως, τὰ δὲ ὡς ἐν παρενθέσει.

48) (Ἐφ')ᾧ, ἐξ οὗ. 49) Τεκοῦσα. 50) (Ἐνν.) Ὄντι χρόνῳ. 51) Ἴδε τὸν Πανηγυρικὸν τοῦ Ἰσοκρ. 52) Διότι οἱ παλαιοὶ ἠλείφοντο μὲ ἔλαιον. 53) Ἄχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας.

54) Διότι ἡ μὲν Ἀθηνᾶ ἐδίδαξε τὸν Ἐριχθόνιον, ἡ δὲ Δήμητρα τὸν Τριπτόλεμον, καὶ ὁ

ἴσμεν. γὰρ οἳ[55] τὸν βίον ἡμῶν κατεσκεύασαν, πρός τε τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν τέχνας πρώτους παιδευσάμενοι, καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακὴν ὅπλων κτῆσίν τε καὶ χρῆσιν διδαξάμενοι. Γεννηθέντες δὲ καὶ παιδευθέντες οὕτως οἱ τῶνδε πρόγονοι ᾤκουν, πολιτείαν κατασκευασάμενοι, ἧς ὀρθῶς ἔχει διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι. Πολιτεία γὰρ τροφὴ ἀνθρώπων ἐστί, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐναντία κακῶν. Ὡς οὖν ἐν καλῇ πολιτείᾳ ἐτράφησαν οἱ πρόσθεν ἡμῶν, ἀναγκαῖον δηλῶσαι, δι' ἣν δὴ κἀκεῖνοι ἀγαθοὶ καὶ οἱ νῦν εἰσιν, ὧν οἵδε τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τετελευτηκότες. Ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν ἀριστοκρατία, ἐν ᾗ νῦν τε πολιτευόμεθα, καὶ τὸν ἀεὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς τὰ πολλά. Καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν δημοκρατίαν, ὁ δὲ ἄλλο, ᾧ ἂν χαίρῃ· ἔστι δὲ τῇ ἀληθείᾳ μετ' εὐδοξίας[56] πλήθους ἀριστοκρατία. Βασιλεῖς μὲν γὰρ ἀεὶ ἡμῖν εἰσιν[57]· οὗτοι δὲ τοτὲ μὲν ἐκ γένους, τοτὲ δὲ αἱρετοί· ἐγκρατὲς δὲ τῆς πόλεως τὰ πολλὰ τὸ πλῆθος, τὰς δὲ ἀρχὰς δίδωσι καὶ τὸ κράτος τοῖς ἀεὶ δόξασιν ἀρίστοις εἶναι· καὶ οὔτε ἀσθενείᾳ, οὔτε πενίᾳ[58], οὔτ' ἀγνωσίᾳ[59] πατέρων ἀπελήλαται οὐδεὶς, οὐδὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται, ὥσπερ ἐν ἄλλαις πόλεσιν· ἀλλὰ εἷς ὅρος, ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι κρατεῖ καὶ ἄρχει. Αἰτία δὲ ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης, ἡ ἐξ ἴσου γένεσις. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατεσκευασμέναι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάλων· ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι, τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι· οἰκοῦσιν οὖν, ἔνιοι μὲν δούλους, οἱ δὲ δεσπότας ἀλλήλους νομίζοντες· ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπείκειν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως. Ὅθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδέ τε πατέρες καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ καλῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφήναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, οἰόμενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἕλλησιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι, καὶ βαρβάροις ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εὐμόλπου[60] μὲν οὖν καὶ Ἀμαζόνων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ τὴν χώραν, καὶ τῶν ἔτι προτέρων, ὡς ἠμύναντο, καὶ ὡς ἤμυναν[61] Ἀργείοις πρὸς Καδμείους, καὶ Ἡρακλείδαις πρὸς Ἀργείους, ὅ,τε χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι, ποιηταί τε αὐτῶν ἤδη καλῶς τὴν ἀρετὴν ἐν μουσικῇ ὑμνήσαντες εἰς πάντας μεμηνύκασιν. Ἐὰν οὖν ἡμεῖς ἐπιχειρῶμεν τὰ αὐτὰ λόγῳ ψιλῷ[62] κοσμεῖν, τάχ' ἂν δεύτεροι φαινοίμεθα. Ταῦτα μὲν οὖν διὰ ταῦτα δοκεῖ μοι ἐᾶν, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν. Ὧν δὲ οὔτε ποιητής πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει, ἔτι τέ ἐστιν ἐν ἀμνηστίᾳ[63], τούτων πέρι μοι δοκεῖ χρῆναι ἐπιμνησθῆναι, ἐπαινοῦντά τε καὶ

Διόνυσος τὸν Ἰάσιον. [55]) Ἐν ἄλλοις Ἴσμεν γὰρ οἵ. [56]) Κατὰ τὸν Ε. Στέφ. γραπτέον· Εὐδοξίας. [57]) Ἐννοεῖ τοὺς ἐννέα ἄρχοντας, ὧν ὁ εἷς ἐλέγετο καὶ Βασιλεύς.

[58]) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θουκυδ. » Οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανίᾳ κεκώλυται, « Β', λζ'. [59]) Ἀφανίᾳ, ἀσημαντότητι. [60]) Ὁ Εὔμολπος ἀρχήτερα, αἱ δὲ Ἀμαζόνες ὑστερώτερα. [61]) Ἠμύναντο μὲν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας, ἤμυναν δὲ τοῖς Ἀργ. καὶ τοῖς Ἡρακλ. [62]) Πεζῷ, ἀῤῥύθμῳ. [63]) Λήθῃ, οὐ μνημονεύονται.

προμνώμενον[64] τοῖς ἄλλοις, ἐς ᾠδάς τε καὶ τὴν ἄλλην ποίησιν αὐτοὺς[65] θεῖναι, πρεπόντως τῶν πραξάντων. Ἔστι δὲ τούτων, ὧν λέγω πρῶτα· Πέρσας ἡγουμένους τῆς Ἀσίας, καὶ δουλουμένους τὴν Εὐρώπην, ἔσχον οἱ τῆσδε τῆς χώρας ἔκγονοι γονεῖς δὲ ἡμέτεροι· ὧν καὶ δίκαιον καὶ χρὴ πρῶτον μεμνημένους, ἐπαινέσαι αὐτῶν τὴν ἀρετήν. Δεῖ δὴ αὐτὴν ἰδεῖν, εἰ μέλλει τις καλῶς ἐπαινεῖν, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γενόμενον λόγῳ, ὅτε πᾶσα μὲν ἡ Ἀσία ἐδούλευε τρίτῳ ἤδη βασιλεῖ· ὧν ὁ μὲν πρῶτος, Κῦρος, ἐλευθερώσας Πέρσας τοὺς αὑτοῦ πολίτας τῷ αὑτοῦ φρονήματι, ἅμα καὶ τοὺς δεσπότας Μήδους ἐδουλώσατο, καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας μέχρις Αἰγύπτου ἦρξεν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ[66] Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης, ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπιβαίνειν[67]· τρίτος δὲ, Δαρεῖος, πεζῇ μὲν μέχρι Σκυθῶν τὴν ἀρχὴν ὡρίσατο, ναυσὶ δὲ τῆς τε θαλάττης ἐκράτησε καὶ τῶν νήσων· ὥστε μηδὲ ἀξιοῦν ἀντίπαλον αὐτῷ μηδὲν[68] εἶναι· αἱ δὲ γνῶμαι δεδουλωμέναι ἁπάντων ἀνθρώπων ἦσαν. Οὕτω πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ μάχιμα γένη καταδεδουλωμένη ἦν ἡ Περσῶν ἀρχή!

5. Αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἐρετριέας Σάρδεσιν ἐπιβουλεῦσαι[69], προφασιζόμενος[70], πέμψας μυριάδας μὲν πεντήκοντα ἔν τε πλοίοις καὶ ναυσὶ, ναῦς δὲ τριακοσίας, Δᾶτιν δὲ ἄρχοντα, εἶπεν ἥκειν ἄγοντα Ἐρετριέας καὶ Ἀθηναίους, εἰ βούλοιτο τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἔχειν. Ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἐρέτριαν ἐπ' ἄνδρας, οἳ τῶν τότε Ἑλλήνων ἐν τοῖς εὐδοκιμωτάτοις ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ὀλίγοι, τούτους ἐχειρώσατο μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις, διηρευνήσατο δὲ αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν, ἵνα μηδεὶς ἀποφύγοι, τοιούτῳ τρόπῳ· ἐπὶ τὰ ὅρια ἐλθόντες τῆς Ἐρετρικῆς οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν διαστάντες, συνάψαντες τὰς χεῖρας, διῆλθον ἅπασαν τὴν χώραν, ἵν' ἔχοιεν τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν, ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγὼς εἴη. Τῇ δ' αὐτῇ διανοίᾳ κατηγάγοντο[71] ἐξ Ἐρετρίας εἰς Μαραθῶνα, ὡς ἕτοιμόν σφισιν ὂν καὶ Ἀθηναίους, ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀνάγκῃ ζεύξαντας Ἐρετριεῦσιν, ἄγειν. Τούτων δὲ τῶν μὲν πραχθέντων, τῶν δὲ ἐπιχειρουμένων, οὔτ' Ἐρετριεῦσιν ἐβοήθησεν Ἑλλήνων οὐδεὶς, οὔτε Ἀθηναίοις, πλὴν Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης ἀφίκοντο· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκπεπληγμένοι, ἀγαπῶντες τὴν ἐν τῷ παρόντι σωτηρίαν, ἡσυχίαν ἦγον. Ἐν τούτῳ δὴ ἄν τις γενόμενος[72] γνοίη, οἷοι ἄρα ἐτύγχανον ὄντες τὴν ἀρετὴν οἱ Μαραθῶνι[73] δεξάμενοι τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν, καὶ κολασάμενοι τὴν ὑπερηφανίαν ὅλης τῆς Ἀσίας, καὶ πρῶτοι στήσαντες τρόπαια τῶν βαρβάρων, ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι[74], ὅτι οὐκ ἄμαχος εἴη ἡ Περσῶν δύναμις, ἀλλὰ πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπείκει. Ἐγὼ μὲν οὖν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας φημὶ οὐ μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἡμε-

---

64) Δίδοντα ἀφορμὴν εἰς ἄλλους. 65) Διορθ. Αὐτά. Ἐὰν δὲ μένῃ τὸ Αὐτοὺς κατὰ χώραν, τότε ὑπεννοητέον ὡς οὐσιαστικὸν τοὺς ποιητάς. 66) Ὁ Καμβύσης. 67) Διότι ἡ ἐπίλοιπος εἶναι διὰ τὴν ἀνυδρίαν ἄβατος. 68) Ἐν ἄλλοις Μηδένα. 69) Ἴδε Ἡρόδ. Τερψιχ. ϟθ',—ρέ. 70) Τὴν μετοχὴν ταύτην ἐν παρενθέσει τινὲς ἐξήνεγκον. 71) Κατήχθησαν. 72) Παραγενόμενος τῇ διανοίᾳ. 73) (Ἐν) Μαραθῶνι. 74) Διδάξαντες (Ἀποδείξαντες εἰς) αὐτοὺς, ὅτι κτλ.

τέρας καὶ ξυμπάντων τῶν ἐν τῇδε τῇ ἠπείρῳ[74]· εἰς ἐκεῖνο γὰρ τὸ ἔργον ἀποβλέψαντες, καὶ τὰς ὑστέρας μάχας ἐτόλμησαν διακινδυνεύειν οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, μαθηταὶ τῶν Μαραθῶνι[75] γενόμενοι. Τὰ μὲν οὖν ἀριστεῖα τῷ λόγῳ ἐκείνοις ἀναθετέον, τὰ δὲ δευτερεῖα τοῖς περὶ Σαλαμῖνα καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσασι καὶ νικήσασι.

6. Καὶ γάρ[76] τούτων τῶν ἀνδρῶν[77] πολλὰ μὲν ἄν τις ἔχοι διελθεῖν καὶ οἷα ἐπιόντα ὑπέμειναν κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ὡς ἠμύναντο ταῦτα· ὃ δέ μοι δοκεῖ καὶ ἐκείνων κάλλιστον εἶναι, τούτου μνησθήσομαι, ὅτι τὸ ἑξῆς ἔργον τοῖς Μαραθῶνι διεπράξαντο. Οἱ μὲν γὰρ Μαραθῶνι τοσοῦτον μόνον ἐπεδείξαντο τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι κατὰ γῆν οἷοί τε[78] ἀμύνασθαι τοὺς βαρβάρους ὀλίγοις πολλούς· ναυσὶ δὲ ἔτι ἦν ἄδηλον· καὶ δόξαν εἶχον Πέρσαι ἄμαχοι εἶναι κατὰ θάλατταν καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ, καὶ τέχνῃ καὶ ῥώμῃ. Τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον[79] φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. Ὑπ' ἀμφοτέρων δὴ ξυμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχεσαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν[80] κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν[80] κατὰ θάλατταν, μαθόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους. Τρίτον δὲ λέγω τὸ ἐν Πλαταιαῖς ἔργον καὶ ἀριθμῷ καὶ ἀρετῇ γενέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς σωτηρίας, κοινὸν ἤδη τοῦτο Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἀθηναίων. Τὸ μὲν οὖν μέγιστον καὶ χαλεπώτατον οὗτοι πάντες ἤμυναν[81], καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν νῦν τε ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιάζονται, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὑπὸ τῶν ὕστερον. Μετὰ δὲ τοῦτο πολλαὶ μὲν πόλεις τῶν Ἑλλήνων ἔτι ἦσαν μετὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ ἠγγέλλετο βασιλεὺς διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας.

7. Δίκαιον δὴ καὶ τούτων ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι, οἳ τοῖς τῶν προτέρων ἔργοις τέλος τῆς σωτηρίας ἐπέθεσαν, ἀνακαθηράμενοι καὶ ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάττης. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἵ τε ἐπ' Εὐρυμέδοντι ναυμαχήσαντες, καὶ οἱ εἰς Κύπρον στρατεύσαντες, καὶ οἱ εἰς Αἴγυπτον πλεύσαντες, καὶ ἄλλοσε πολλαχόσε· ὧν χρὴ μεμνῆσθαι, καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι, ὅτι βασιλέα ἐποίησαν δείσαντα τῇ ἑαυτοῦ σωτηρίᾳ τὸν νοῦν προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβουλεύειν φθορᾷ. Καὶ οὗτος μὲν δὴ πάσῃ τῇ πόλει διηντλήθη ὁ πόλεμος ὑπὲρ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφώνων πρὸς τοὺς βαρβάρους· εἰρήνης δὲ γενομένης, καὶ τῆς πόλεως τιμωμένης, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος· ὃ καὶ τήνδε τὴν πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι[82] κατέστησε.

8. Μετὰ δὲ τοῦτο, γενομένου πολέμου, συνέβαλον μὲν ἐν Τανάγρᾳ[83]

---

74) Τῇ Εὐρωπαϊκῇ. 76) Ἐν ἄλλοις: Καὶ γὰρ δὴ καὶ τούτων. 77) Τῶν περὶ Ἀρτεμίσιον καὶ Σαλαμῖνα ναυμαχησάντων. 78) Ἐν ἄλλοις: Οἷόν τε. 79) Τὸν ἀμέσως ἑπόμενον.

80) Ὑπ' ἐκείνων μὲν μαθόντας μὴ φοβ. τοὺς βαρβ. κατὰ γῆν· ὑπὸ τούτων δὲ ἐθισθέντας μὴ φοβ. τοὺς βαρβ. κατὰ θάλασσαν. 81) Διορθοῦν τινες ἔκριναν Ἤνυσαν. 82) (Καὶ) τοῖς Ἑλλ., κατὰ τῶν Ἑλλ. 83) Ἴδε Θουκυδ. Α΄, ρζ΄, ρη΄.

ὑπὲρ τῆς Βοιωτῶν ἐλευθερίας Λακεδαιμονίοις μαχόμενοι· ἀμφισβητησίμου δὲ τῆς μάχης γενομένης, διέκρινε τὸ ὕστερον ἔργον. Οἱ μὲν γὰρ ᾤχοντο ἀπιόντες, καταλιπόντες Βοιωτούς, οἷς ἐβοήθουν· οἱ δ' ἡμέτεροι, τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐν Οἰνοφύτοις νικήσαντες, τοὺς ἀδίκως φεύγοντας δικαίως κατήγαγον. Οὗτοι δὴ πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον, Ἕλλησιν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας βοηθοῦντες πρὸς Ἕλληνας, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ ἐλευθερώσαντες οἷς ἐβοήθουν, ἐν τῷδε τῷ μνήματι, τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως, πρῶτοι ἐτέθησαν. Μετὰ δὲ ταῦτα, πολλοῦ πολέμου γενομένου, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιστρατευσάντων, καὶ τεμόντων τὴν χώραν, καὶ ἀναξίαν χάριν ἐκτινόντων τῇ πόλει, νικήσαντες αὐτοὺς ναυμαχίᾳ οἱ ἡμέτεροι, καὶ λαβόντες αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας Λακεδαιμονίους ἐν τῇ Σφαγίᾳ[84], ἐξὸν αὐτοὺς διαφθεῖραι, ἐφείσαντο, καὶ ἀπέδοσαν, καὶ εἰρήνην ἐποιήσαντο, ἡγούμενοι πρὸς μὲν τὸ ὁμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι' ὀργὴν ἰδίαν πόλεως τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διολλύναι· πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους, μέχρι διαφθορᾶς. Τούτους δὴ ἄξιον ἐπαινέσαι τοὺς ἄνδρας, οἳ, τοῦτον τὸν πόλεμον πολεμήσαντες, ἐνθάδε κεῖνται, ὅτι ἐπέδειξαν, εἴτις ἄρα ἠμφισβήτει, ὡς[85] ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἄλλοι τινὲς εἶεν ἀμείνους Ἀθηναίων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἀμφισβητοῖεν· οὗτοι γὰρ ἐνταῦθα ἔδειξαν, στασιασάσης τῆς Ἑλλάδος περιγενόμενοι τῷ πολέμῳ, τοὺς προεστῶτας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χειρωσάμενοι, μεθ' ὧν τότε τοὺς βαρβάρους ἐνίκων κοινῇ, τούτους νικῶντες ἰδίᾳ. Τρίτος δὲ πόλεμος μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἀνέλπιστός τε καὶ δεινὸς ἐγένετο· ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τελευτήσαντες, ἐνθάδε κεῖνται[86]· πολλοὶ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν πλεῖστα τρόπαια στήσαντες, ὑπὲρ τῆς Λεοντίνων ἐλευθερίας, οἷς βοηθοῦντες διὰ τοὺς ὅρκους[87], ἔπλευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, διὰ δὲ μῆκος τοῦ πλοῦ εἰς ἀπορίαν τῆς πόλεως καταστάσης, καὶ οὐ δυναμένης αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, τούτῳ ἀπειπόντες, ἐδυστύχησαν· ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμήσαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς, ἢ τῶν ἄλλων οἱ φίλοι[88]· πολλοὶ δ' ἐν ταῖς ναυμαχίαις ταῖς καθ' Ἑλλήσποντον μιᾷ μὲν ἡμέρᾳ[89] πάσας τὰς τῶν πολεμίων ἑλόντες ναῦς, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νικήσαντες. Ὃ δ' εἶπον δεινὸν καὶ ἀνέλπιστον τοῦ πολέμου γενέσθαι, τόδε λέγω τὸ εἰς τοσοῦτον φιλονεικίας ἐλθεῖν πρὸς τὴν πόλιν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥστε τολμῆσαι τῷ ἐχθίστῳ ἐπικηρυκεύσασθαι βασιλεῖ, ὃν κοινῇ ἐξέβαλον μεθ' ἡμῶν, ἰδίᾳ τοῦτον πάλιν ἐπάγεσθαι βάρβαρον ἐφ' Ἕλληνας, καὶ ξυναθροῖσαι ἐπὶ τὴν πόλιν πάντας Ἕλληνάς

---

84) Τῇ ἄλλως Σφακτηρίᾳ, ἴδε Θουκυδ. Δ', γ', μά, ριζ'. 85) Ὡς εἶεν, τὸ εἶναι.

86) Οἱ ἐν Σικελίᾳ τελευτήσαντες, οὐκ ἔκειντο ἐν Ἀθήναις, εἰ μὴ κατ' ἰδέαν. » Νόμος γὰρ αὐτὸς ἀρχαῖος Ἑλλήνων, ὥστε ἢ τοὺς ἀφανεῖς τάφοις κοσμεῖν κ., Χαρίτ., κενοτάφειον γὰρ αὐτῶν ἐποίουν. 87) Διὰ τὴν προϋπάρχουσαν μεταξὺ Ἀθην. καὶ Λεοντ. παλαιὰν συμμαχίαν, κατὰ τὸν Θουκυδ. Γ', πς'. 88) Πράγματα παρέσχε τοῖς σχολιασταῖς τὸ χωρίον τοῦτο: Ὅθεν καί τινες ἡρμήνευσαν τὸ ἔχουσιν ἀντὶ Παρέχουσι. νομίζω ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ῥήτορος δὲν ἔχει τίποτε βεβιασμένον, καὶ ἐκφράζει φυσικώτατα τὸ ἑξῆς: Περισσότερον ἔπαινον ἀπολαμβάνουσι διὰ τὴν φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν των, οἱ ἐχθροὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ δυστυχησάντων, παρὰ οἱ φίλοι (οἱ σύμμαχοι) τῶν ἄλλων, τῶν ἐν Τανάγρᾳ δηλ. καὶ ἀλλαχοῦ νικησάντων.

89) Ἐν Προικοννήσῳ, Ἀλκιβιάδου στρατηγοῦντος, ἴδε Ξενοφ. Ἑλλ. Α', ά, 12.

τε καὶ βαρβάρους. Οὗ[90] δὴ καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετή. Οἰομένων γὰρ ἤδη αὐτὴν καταπεπολεμῆσθαι, καὶ ἀπειλημμένων ἐν Μιτυλήνῃ τῶν νεῶν[91], βοηθήσαντες ἑξήκοντα ναυσίν, αὐτοὶ[92] ἐμβάντες εἰς τὰς ναῦς, καὶ ἄνδρες γενόμενοι ὁμολογουμένως ἄριστοι, νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φιλίους[93], ἀναξίου τύχης τυχόντες, οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης, κεῖνται ἐνθάδε[94]. Ὧν χρὴ ἀεὶ μεμνῆσθαί τε καὶ ἐπαινεῖν. τῇ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀρετῇ ἐνικήσαμεν οὐ μόνον τὴν τότε ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον πόλεμον· δόξαν γὰρ δι' αὐτοὺς ἡ πόλις ἔσχε μήποτ' ἂν καταπολεμηθῆναι, μηδ' ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων· καὶ ἀληθῆ ἔδοξε· τῇ δὲ ἡμετέρᾳ αὐτῶν διαφορᾷ ἐκρατήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων· ἀήττητοι γὰρ ἔτι καὶ νῦν ὑπό γε ἐκείνων ἐσμέν· ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνικήσαμεν καὶ ἡττήθημεν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡσυχίας γενομένης καὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ οἰκεῖος ἡμῖν πόλεμος[94] οὕτως ἐπολεμήθη, ὥστε, εἴπερ εἱμαρμένον εἴη ἀνθρώποις στασιάσαι, μὴ ἂν ἄλλως εὔξασθαι μηδένα πόλιν ἑαυτοῦ νοσῆσαι. ἔκ τε γὰρ τοῦ Πειραιέως καὶ τοῦ Ἄστεος ὡς ἀσμένως καὶ οἰκείως ἀλλήλοις συνέμιξαν οἱ πολῖται, καὶ παρ' ἐλπίδα τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι! τόν τε πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι πόλεμον ὡς μετρίως ἔθεντο! Καὶ τούτων ἁπάντων οὐδὲν ἄλλο αἴτιον, ἢ [ἡ[95]] τῷ ὄντι ξυγγένεια[96], φιλίαν βέβαιον καὶ ὁμόφυλον οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ παρεχομένη.

9. Χρὴ δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ[97] τελευτησάντων ὑπ' ἀλλήλων μνείαν ἔχειν, καὶ διαλλάττειν αὐτούς, ᾧ δυνάμεθα, εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἐν τοῖς τοιοῖσδε[98], τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν[99] εὐχομένους, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διηλλάγμεθα. οὐ γὰρ κακίᾳ ἀλλήλων ἥψαντο, οὐδ' ἔχθρᾳ, ἀλλὰ δυστυχίᾳ. μάρτυρες δὲ ἡμεῖς αὐτοί ἐσμεν τούτων οἱ ζῶντες· οἱ αὐτοὶ γὰρ ὄντες ἐκείνοις γένει, συγγνώμην ἀλλήλοις ἔχομεν ὧν τ' ἐποιήσαμεν, ὧν τ' ἐπάθομεν. Μετὰ δὲ τοῦτο παντελοῦς εἰρήνης ἡμῖν γενομένης, ἡσυχίαν ἦγεν ἡ πόλις, τοῖς μὲν βαρβάροις συγγινώσκουσα, ὅτι, παθόντες ὑπ' αὐτῆς κακῶς, [ἱκανῶς[100]] οὐκ ἐνδεῶς ἠμύναντο· τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἀγανακτοῦσα, μεμνημένη ὡς εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῆς οἵαν χάριν ἀπέδοσαν, κοινωσάμενοι τοῖς βαρβάροις, τάς τε ναῦς περιελόμενοι, αἵ ποτ' ἐκείνους ἔσωσαν, καὶ τείχη καθελόντες, ἀνθ' ὧν ἡμεῖς τἀκείνων ἐκωλύσαμεν πεσεῖν. Διανοουμένη δὲ ἡ πόλις μὴ ἂν ἔτι ἀμῦναι μήτε Ἕλλησι πρὸς ἀλλήλων δουλουμένοις, μήτε ὑπὸ βαρβάρων, οὕτως ᾤκει. Ἡμῶν οὖν ἐν τοιαύτῃ διανοίᾳ ὄντων, ἡγησάμενοι Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν τῆς ἐλευθερίας ἐπικούρους πεπτωκέναι ἡμᾶς, σφέτερον δὲ ἤδη ἔργον εἶναι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἄλλους, ταῦτ' ἔπραττον.

---

90) (Ἐφ')οὗ, ὅπου. 91) Ἴδε τὸν Ξενοφ. Ἑλλ. Α', ς' 24. 92) Οἱ πολῖται, ὄχι μισθοφόροι. 93) Σπανιώτατα ἀντὶ Φίλους: » Ἠρέμα περισκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους, « αὐτ. 94) Ὁ ἐμφύλιος, ὁ τοῖς ἐν Πειραιεῖ πρὸς τοὺς ἐν ἄστει. Ἴδε Ξενοφ. Ἑλλ. Β', γ'., Διόδ. ΙΔ', 667., Λυσ. κατὰ Ἐρατοσθ. 95) Ἐλλείπει τὸ ἄρθρον ἐν ταῖς πλείσταις ἐκδόσεσι. 96) Ἡ φυσική, καθὸ αὐτοχθόνων. 97) Τῷ ἐμφυλίῳ. 98) Διαλλάττειν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους δι' ἐκείνου τοῦ τρόπου, καθ' ὃν μόνον δυνάμεθα πρᾶξαι τοῦτο ἐν τοῖς τοιοῖς δε, (δηλαδὴ) δι' εὐχῶν καὶ θυσιῶν. 99) Τοῖς κάτω ἢ νερτέροις θεοῖς. 100) Περιεκλείσθη ὑπὸ πρώτου τοῦ Βέκκερ, ὡς παρεισφρήσαν εἰς τὸ κείμενον ἐκ τοῦ περισελιδίου ὅπου ἐσημειώθη ὡς ἐπεξήγησις τοῦ Οὐκ ἐνδεῶς.

10. Καὶ μηκύνειν μὲν τί δεῖ; Οὐ γὰρ πάλαι, οὐδὲ πρὸ πολλῶν ἀνθρώπων[101] γεγονότα λέγοιμ' ἂν τὰ μετὰ ταῦτα· αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν, ὡς ἐκπεπληγμένοι ἀφίκοντο εἰς χρείαν τῆς πόλεως τῶν τε Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, Ἀργεῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι· καὶ τό γε θειότατον πάντων, τὸ καὶ βασιλέα εἰς τοῦτο ἀπορίας ἀφικέσθαι, ὥστε περιστῆναι αὐτῷ μηδαμόθεν ἄλλοθεν τὴν σωτηρίαν γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως, ἣν προθύμως ἀπώλλυ. Καὶ δὴ καὶ εἴ τις βούλοιτο τῆς πόλεως κατηγορῆσαι δικαίως, τοῦτ' ἂν μόνον λέγων ὀρθῶς ἂν κατηγοροῖ, ὡς ἀεὶ λίαν φιλοικτίρμων ἐστί, καὶ τοῦ ἥττονος θεραπίς[102]. Καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ οὐχ οἵα τε ἐγένετο καρτερῆσαι, οὐδὲ διαφυλάξαι, ἃ ἐδέδοκτο αὐτῇ, τὸ μηδενὶ δουλουμένῳ βοηθεῖν τῶν σφᾶς αὐτοὺς ἀδικησάντων· ἀλλὰ ἐκάμφθη, καὶ ἐβοήθησε· καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας αὐτή[103] βοηθήσασα ἀπελύσατο δουλείας, ὥστ' ἐλευθέρους εἶναι, μέχρις οὗ πάλιν αὐτοὶ αὑτοὺς κατεδουλώσαντο· βασιλεῖ δὲ αὐτή[103] μὲν οὐκ ἐτόλμησε βοηθῆσαι, αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τά τε Μαραθῶνι[73] καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς· φυγάδας δὲ καὶ ἐθελοντὰς ἐάσασα μόνον βοηθῆσαι, ὁμολογουμένως ἔσωσε. Τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, ὑπὲρ Παρίων[104] ἐπολέμει Λακεδαιμονίοις.

11. Φοβηθεὶς δὲ βασιλεὺς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἑώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορεύοντας, ἀποστῆναι[105] βουλόμενος, ἐξῄτει τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ[106] (οὕσπερ πρότερον Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ ἐξέδοσαν), εἰ μέλλοι συμμαχήσειν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ἡγούμενος οὐκ ἐθελήσειν, ἵν' αὐτῷ πρόφασις εἴη τῆς ἀποστάσεως. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ξυμμάχων ἐψεύσθη (ἠθέλησαν γὰρ αὐτῷ ἐκδιδόναι, καὶ ξυνέθεντο καὶ ὤμοσαν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι καὶ Βοιωτοί, καὶ ἄλλοι σύμμαχοι, εἰ μέλλοι χρήματα παρέξειν, ἐκδώσειν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἕλληνας)· μόνοι δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐτολμήσαμεν οὔτε ἐκδοῦναι, οὔτε ὀμόσαι. Οὕτω δή τοι τό γε τῆς πόλεως γενναῖον καὶ ἐλεύθερον βέβαιόν τι καὶ ὑγιές ἐστι καὶ φύσει μισοβάρβαρον, διὰ τὸ εἰλικρινῶς εἶναι Ἕλληνας καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων! Οὐ γὰρ Πέλοπες, οὐδὲ Κάδμοι, οὐδὲ Αἰγύπτιοί τε καὶ Δαναοί, οὐδὲ ἄλλοι πολλοί, φύσει μὲν βάρβαροι ὄντες, νόμῳ δὲ Ἕλληνες, συνοικοῦσιν ἡμῖν· ἀλλ' αὐτοὶ Ἕλληνες, οὐ μιξοβάρβαροι, οἰκοῦμεν. Ὅθεν καθαρὸν τὸ μῖσος ἐντέτηκε τῇ πόλει τῆς ἀλλοτρίας φύσεως. Ὅμως δ' οὖν ἐμονώθημεν πάλιν διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας βαρβάροις ἐκδόντες. Ἐλθόντες δὲ εἰς ταὐτά, ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον. καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες, καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας, ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου. Οὕτως ἀγαπητῶς ἀπηλλάττοντο καὶ οἱ πολέμιοι! Ἀνδρῶν μέντοι ἀγαθῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐστερήθημεν[107], τῶν τε ἐν Κορίνθῳ χρη-

101) Ἐν ἄλλοις· Ἐκ τῶν. 102) Σπάνιον ἀντὶ θεραπεύτρια. 103) Κατὰ διόρθωσιν ἀντὶ [illegible] ... καὶ κατωτέρω. 104) Ἄγνωστος ἄλλοθεν ὁ πόλεμος οὗτος. 105) Ὡς ἐὰν ἦν ἐξ... ὑποτελής. 106) Τῆς Ἀσίας. 107) Καὶ ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης παρετήρησε τὸν ἀναχρονισμὸν τοῦτον. Εἰσάγει γὰρ ὁ Πλάτων τὸν Σωκράτην ἀναφέροντα τοὺς ἐν Κορίνθῳ φονευθέντας.

σαμένων δυσχωρίᾳ, καὶ ἐν Λεχαίῳ προδοσίᾳ[108]. Ἀγαθοὶ δὲ καὶ οἱ βασιλέα ἐλευθερώσαντες, καὶ ἐκβαλόντες ἐκ τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους. Ὧν ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω, ὑμᾶς δὲ πρέπει ξυνεπαινεῖν τε καὶ κοσμεῖν τοιούτους ἄνδρας.

12. Καὶ τὰ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐνθάδε κειμένων, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ὑπὲρ τῆς πόλεως τετελευτήκασι, πολλὰ μὲν τὰ εἰρημένα καὶ καλὰ, πολὺ δ' ἔτι πλείω καὶ καλλίω τὰ ὑπολειπόμενα· πολλαὶ γὰρ ἂν ἡμέραι καὶ νύκτες οὐχ ἱκαναὶ γένοιντο τῷ τὰ πάντα μέλλοντι περαίνειν. Τούτων οὖν χρὴ μεμνημένους, τοῖς τούτων ἐκγόνοις πάντ' ἄνδρα παρακελεύεσθαι, ὥσπερ ἐν πολέμῳ μὴ λείπειν τὴν τάξιν τὴν τῶν προγόνων, μηδ' εἰς τοὐπίσω ἀναχωρεῖν εἴκοντας κάκῃ[109]. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτὸς, ὦ παῖδες ἀνδρῶν ἀγαθῶν, νῦν τε παρακελεύομαι, καὶ ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ, ὅπου ἄν τῳ ἐντυγχάνω ὑμῶν, καὶ ἀναμνήσω καὶ διακελεύσομαι προθυμεῖσθαι εἶναι ὡς ἀρίστους· ἐν δὲ τῷ παρόντι δίκαιός εἰμι[110] εἰπεῖν, ἃ οἱ πατέρες ἡμῖν[111] ἐπέσκηπτον ἀπαγγέλλειν τοῖς λειπομένοις, εἴ τι πάσχοιεν, ἡνίκα κινδυνεύειν ἔμελλον. Φράσω δὲ ὑμῖν, ἅ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡδέως ἂν εἴποιεν ὑμῖν, λαβόντες δύναμιν[112], τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότε ἔλεγον.

13. Ἀλλὰ νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων, ἃ ἂν ἀπαγγέλλω. Ἔλεγον δὲ τάδε· « Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστε πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μηνύει τὸ παρόν[113]· ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾷν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχῦναι, ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύναντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς οὔθ' ὑπὸ γῆς[114], τελευτήσαντι. Χρὴ οὖν, μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, ἐάν τι καὶ ἄλλο[115] ἀσκῆτε, ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς, εἰδότας, ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρὰ καὶ κακά. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας (ἄλλῳ γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ, καὶ οὐχ ἑαυτῷ)· οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχὺς, δειλῷ καὶ κακῷ ξυνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα, καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη, χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία οὐ σοφία φαίνεται. Ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διαπαντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλείᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἴστε, ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει, ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. Μάλιστα δ' ἂν νικῴμεθα[116], καὶ ὑμεῖς νικῴητε, εἰ παρασκευα-

ἐν ᾧ οὗτος ἦτον ἀποθαμένος ἤδη προτοῦ, ἐπὶ Λάχητος ἄρχοντος. 108) Ἴδε Διόδ. Σικελ. ΙΔ', πς'. 109) Ποιητικώτερον· ὑποχωροῦντας δι' ἀνανδρίαν. 110) Εἶναι δίκαιον, μὲ 'ταιριάζει, (διὰ τὸ προβεβηκὸς ἤδη τῆς ἡλικίας του). 111) Ἐν ἄλλοις ὀρθότερον· Ὑμῖν.

112) Ἐὰν ἐλάμβανον τυχὸν δύναμιν τοῦ λαλεῖν. 113) Δηλαδὴ ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίδος θάνατος ἡμῶν, καὶ ἡ τελουμένη εἰς τιμὴν ἡμῶν πάνδημος κηδεία. 114) Συνήθως ἔπρεπε νὰ ἦναι αἰτιατική. 115) Ἐπιτήδευμα, ἔργον. 116) Ἐν ἄλλοις: Ἡττῴμεθα.

σαισθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησόμενοι, μηδ' ἀναλώσοντές αὐτήν, γνόντες, ὅτι ἀνδρὶ, οἰομένῳ τι εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγόνοις καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής[117]· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄνανδρον, ἀπορίᾳ ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. Καὶ ἐὰν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν δὴ ὑμᾶς ἡ προσήκουσα μοῖρα κομίσῃ· ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. Τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω ».

14. » Πατέρας δὲ ἡμῶν[118], οἷς εἰσι, καὶ μητέρας ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς χρὴ ῥᾷστα φέρειν τὴν ξυμφορὰν, ἐὰν ἄρα ξυμβῇ γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι[119] (οὐ γὰρ τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται. ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζεσθαι)· ἀλλ' ἰωμένους καὶ πραΰνοντας ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς, ὅτι ὧν εὔχονται[120] τὰ μέγιστα[121] αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνασιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι παῖδας εὔχοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων. Πάντα δὲ οὐ ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. Καὶ φέροντες μὲν ἀνδρείως τὰς ξυμφορὰς, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπείκοντες δὲ, ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι. Χρὴ δὲ οὐδέτερα τούτων· ἀλλ' ἐκείνους[122] μάλιστα πάντων ἡμῶν ἐπαινέτας εἶναι ἔργῳ, παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἄνδρας ἀνδρῶν. Πάλαι γὰρ δὴ τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον[123] καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ γὰρ ὄντι εὖ λέγεται. Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται[124] πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου[125], καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν· οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων, καὶ οὗτος ὁ ἀνδρεῖος καὶ φρόνιμος· οὗτος, γιγνομένων χρημάτων καὶ παίδων, καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ. οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὑτῷ πεποιθέναι. Τοιούτους δὲ ἡμεῖς γε ἀξιοῦμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καί φαμεν· καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι ».

15. » Δεόμεθα δὴ καὶ πατέρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι, ὅτι οὐ θρηνοῦντες, οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴτις ἔστι τοῖς τετελευτηκόσιν αἴσθησις τῶν ζώντων[126], οὕτως ἀχάριστοι[127] εἶεν ἂν μάλιστα,

117) Τὸ μὲν γὰρ εἶναι τοῖς ἐκγόνοις (=ἔχειν τοὺς ἐκγόνους) τιμὰς γονέων, καλὸς θησαυρός (ἐστι) καὶ μεγ. 118) Ὑποθέτει λαλοῦντας (ἐπισκήπτοντας) τοὺς τετελευτηκότας.
119) Ὑμᾶς αὐτοῖς. 120) Ἐν ἄλλοις: Εὔχοντο. 121 (Κατὰ) τὰ μέγ. 122) Τοὺς γονεῖς ἡμῶν. 123) Γνωμικὸν τοῦ σοφοῦ Χίλωνος. 124) Ὅς τις γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτησε (ἀφ' ἑαυτοῦ προσδοκᾷ) πάντα τὰ πρὸς εὐδ.... οὗτός ἐστι κτλ. 125) (Ἐνν.) Φέροντα ἐγγὺς τούτε (τῆς εὐδαιμονίας). 126) Τὸ αὐτὸ ἐμιμήθη καὶ ὁ Ἰσοκρ. (ἐν τῷ Εὐαγόρᾳ): » Εἴ τις αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων «. 127) Οὐδεμίαν χάριν ἡμῖν φέροντες, δυσάρεστοι.

ἑαυτούς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέροντες τὰς ξυμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως, μάλιστ᾽ ἂν χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευτὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις· ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν. Γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμενοι, καὶ τρέφοντες, καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες, τῆς τε τύχης[128] μάλιστ᾽ ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν κάλλιον καὶ ὀρθότερον καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον. Ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ᾽ ἡμῶν ἀγγέλλειν. Τῇ δὲ πόλει παρακελευοίμεθ᾽ ἄν, ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ υἱέων ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἴσμεν, ὅτι, καὶ ἐὰν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται ».

16. Ταῦτα οὖν, ὦ παῖδες καὶ γονεῖς τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τε ἐπέσκηπτον ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγώ, ὡς δύναμαι, προθυμότατα ἀπαγγέλω· καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν[129] μιμεῖσθαι τοὺς αὑτῶν, τῶν δὲ[130] θαῤῥεῖν ὑπὲρ αὑτῶν, ὡς ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ γηροτροφησόντων ὑμᾶς καὶ ἐπιμελησομένων, ὅπου ἂν ἕκαστος ἑκάστῳ ἐντυγχάνῃ ὁτῳοῦν τῶν ἐκείνων. Τῆς δὲ πόλεως ἴστε που καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅτι, νόμους θεμένη περὶ τοὺς[131] τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων παῖδάς τε καὶ γεννήτορας, ἐπιμελεῖται, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν προστέτακται φυλάττειν ἀρχῇ[132], ἥπερ μεγίστη ἐστίν[133], ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες· τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτή, προθυμουμένη ὅτι μάλιστ᾽ ἄδηλον αὐτοῖς τὴν ὀρφανίαν γενέσθαι, ἐν πατρὸς σχήματι καταστᾶσα αὐτοῖς αὐτή, ἔτι τε παισὶν οὖσι· καὶ ἐπειδὰν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἴωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν πανοπλίᾳ κοσμήσασα, ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα, ὄργανα τῆς πατρῴας ἀρετῆς διδοῦσα, καὶ ἅμα οἰωνοῦ χάριν ἄρχεσθαι ἰέναι ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἑστίαν, ἄρξοντα μετ᾽ ἰσχύος, ὅπλοις κεκοσμημένον. Αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευτήσαντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει, καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν αὐτὴ τὰ νομιζόμενα ποιοῦσα κοινῇ πᾶσιν ἅπερ ἰδίᾳ ἑκάστῳ [ἴδια] γίγνεται[134]. Πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ἱππικοὺς τιθεῖσα καὶ μουσικῆς[135] πάσης, καὶ ἀτεχνῶς τῶν μὲν τελευτησάντων ἐν κληρονόμου καὶ υἱέος μοίρᾳ καθεστηκυῖα, τῶν δὲ υἱέων ἐν πατρός, γονέων δὲ καὶ τῶν τοιούτων[136] ἐν ἐπιτρόπου, πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα[137] τὸν χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένη. Ὧν χρὴ ἐνθυμουμένους πρᾳότερον φέρειν τὴν ξυμφοράν. τοῖς τε γὰρ τελευτήσασι καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἴητε, καὶ ῥᾷστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. Νῦν δὴ ἤδη ὑμεῖς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοὺς τετελευτηκότας ἀπολοφυράμενοι, ἄπιτε[138].

---

128) Τῆς δυστυχίας των. 129) Τῶν μὲν παίδων δέομαι. 130) Τῶν δὲ πατέρων δέομαι.
131) Ἀντί: Περὶ τῶν, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας. 132) Κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ἀρχή, ὅπερ οὐχ ἧττον εὐοδοῦται. 133) Ὁ Πολέμαρχος, εἷς τῶν ἐννέα ἀρχόντων, εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὀρφανῶν τούτων. 134) Φαίνεται ὅτι παρεισέφρησεν ἐκ διαφόρυ γραφῆς τοῦ Ἰδίᾳ ἐκ τοῦ περιθωρίυ εἰς τὸ κείμενον. 135) » Οὐ ῥᾴδιον λέγειν ἀγῶνας μυσικούς, ἀλλὰ μυσικῆς, « λέγει ὁ Πολυδεύκης (Γ', 141). 136) Δηλαδὴ γυναικῶν, τὰς ὁποίας ἀποφεύγει νὰ ἀναφέρῃ.
137) Συνήθης τρόπος τοῦ ἐκφράζεσθαι τοῦ Πλάτωνος: » Ὁ μὲν δὴ πᾶς εἰς πάντα πάσας τομὰς εἴληχε (Νομ.) «. « Πᾶς γὰρ ἰατρὸς καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται (αὐτ.) «. 138) Ἀπαράλλακτα τελειόνει καὶ ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Θυκυδίδυ.

16. Οὗτός σοι ὁ λόγος, ὦ Μενέξενε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστί. — ΜΕΝ. Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ, γυνὴ οὖσα, τοιούτους λόγους οἵα τ' ἐστὶ συντιθέναι. — ΣΩΚ. Ἀλλ' εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούσῃ αὐτῆς λεγούσης. — ΜΕΝ. Πολλάκις, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντετύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα οἵα ἐστί. — ΣΩΚ. Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτὴν, καὶ νῦν χάριν ἔχεις[139] τοῦ λόγου αὐτῇ; — ΜΕΝ. Καὶ πολλήν γε, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνῃ, ἢ ἐκείνῳ, ὅστις σοι ὁ εἰπών ἐστιν αὐτόν· καὶ πρός γε ἄλλων πολλὴν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι. — ΣΩΚ. Εὖ ἂν ἔχοι. ἀλλ' ὅπως[140] μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὖθίς σοι πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους παρ' αὐτῆς πολιτικοὺς ἀπαγγέλλω. — ΜΕΝ. Θάρρει, οὐ κατερῶ, μόνον ἀπάγγελλε. — ΣΩΚ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔσται.

139) (Οὐκ) ἔχεις; 140) Ὅρα ὅπως.

Ε'. ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ.

Θουκυδίδης Ὀλόρου Ἀθηναῖος, ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐξεστράτευσεν εἰς Ἀμφίπολιν τῆς Μακεδονίας, ὅπου γενναίως ἐπολέμησε κατὰ Βρασίδου τοῦ στρατηγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιᾶται ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὴν Ἀμφίπολιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν τὸν Θουκυδίδην, ὅστις καταφυγὼν εἰς Θράκην, ἔγραψεν ἐκεῖ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εἰς βιβλία ὀκτώ. Διὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς ἀμεροληψίας πρὸς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν συμβάντων, τῆς φιλοσοφικῆς τῶν ἰδεῶν συναφείας, καὶ τῆς γλαφυρότητος τοῦ ὕφους, ὁ Θουκυδίδης ἀνεδείχθη εἷς τῶν ἐπισημοτάτων ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'. §. 1—19.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς[1] ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου[2], καὶ ἐλπίσας[3] μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων τεκμαιρόμενος, ὅτι[4] ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν[5] ὁρῶν ξυνιστάμενον[6] πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον[7]. Κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν Βαρβάρων· ὡς δὲ εἰπεῖν[8], καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. Τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν[9] καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος[10] ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.

Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως[11] οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι[12] τὰ πρότερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν[13] ἀπολείποντες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν[14], καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες (ἄδηλον γὰρ ὂν[15] ὁπότε τις ἐπελθών, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος[16] ἀφαιρήσεται)· τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου[17] τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο[18] καὶ δι' αὐτό, οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον, οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. Μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν, ἥ τε νῦν Θεσσαλία καλουμένη καὶ Βοιωτία, Πελοπον-

[1]) Καθ' ὃν τρόπον, πῶς. [2]) Ἀφ' ὅτου πρωτοήρχισε. [3]) Προϊδών. [4]) Ἐκ τούτου, ὅτι. [5]) Περιληπτ. τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. [6]) Συνενούμενον. [7]) Συστήσεσθαι. [8]) Οὕτως εἰπεῖν. [9]) Τὰ πρὸ τούτων συμβάντα. [10]) Ἀντί: μῆκος. [11]) Σταθερῶς. [12]) Φαίνονται. [13]) Πατρίδα. [14]) Τόσα ὅσα μόνον τοῖς ἤρκουν διὰ νὰ ζῶσι. [15]) Αἰτιατ. ἀπόλυτος, Κ. §. 439. 6'. [16]) Τίς ἄλλος ἐπελθὼν ἀφαιρήσεται αὐτῶν ὄντων. [17]) Ἀττ. ἀντὶ ἀναγκαίας. [18]) Ἐγκατέλειπον τὰς πατρίδας των.

νήσου τε τὰ πολλά, πλὴν Ἀρκαδίας, τῆς τε ἄλλης[19] ὅσα ἦν κράτιστα. διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς, αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγιγνόμεναι, στάσεις ἐνεποίουν, ἐξ ὧν ἐφθείροντο[20], καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. Τὴν γοῦν Ἀττικὴν, ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖστον[21] διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν, ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί. Καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι[22], διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι[23]· ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες παρ' Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι, ὡς βέβαιον ὄν[24], ἀνεχώρουν· καὶ πολῖται γιγνόμενοι, εὐθὺς ἀπὸ παλαιοῦ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν· ὥστε καὶ ἐς Ἰωνίαν[25] ὕστερον, ὡς οὐχ ἱκανῆς οὔσης τῆς Ἀττικῆς, ἀποικίας ἐξέπεμψαν.

Δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα· πρὸ γὰρ τῶν Τρωϊκῶν, οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς. Δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν[26]· ἀλλὰ τὰ μὲν[27] πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος[28], καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν[29] ἐπιπλεῖστον ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι[30]· Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι[31] ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς[32] ἐπ' ὠφελείᾳ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ[33] μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας, οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο[34] καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ[35] δὲ μάλιστα Ὅμηρος· πολλῷ γὰρ ὕστερος ἔτι καὶ τῶν Τρωϊκῶν γενόμενος, οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν[36]· οὐδ' ἄλλους[37], ἢ τοὺς μετ' Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν· Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι[38], καὶ Ἀργείους καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ. Οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε, διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ) ἀντίπαλον εἰς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι[39]. Οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες[40], κατὰ πόλεις τε ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν[41], καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν δι' ἀσθένειαν καὶ ἀμιξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατείαν, θαλάσσῃ ἤδη τὰ πλείω χρώμενοι ξυνῆλθον[42].

---

19) Τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ὅσα μέρη. 20) Ἐπειδὴ ἡ γῆ ἦν καλή, τινὲς ἐγίνοντο πλουσιώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι. Τοῦτο ἐπέφερε στάσεις, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐφθείροντο. 21) Ἐξ ἀρχαιοτάτου. 22) Μεγίστη τοῦ λόγου ἀπόδειξις εἶναι. 23) Τὴν Ἑλλάδα μὴ αὐξηθῆναι ὁμοίως τῇ Ἀττικῇ διὰ τὰς εἰς τὰ ἄλλα μέρη μετοικίας, ἢ· τὴν Ἑλλ. μὴ αὐξηθῆναι εἰς τὰ ἄλλα αὐτῆς μέρη ὁμοίως τῇ Ἀττικῇ διὰ τὰς μετοικίας. 24) Ἀντὶ γεν. ἀπόλ. ὡς ἀσφαλοῦς ὄντος τοῦ χωρίου. 25) Τὴν ἐπαρχίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 26) Ἐλλείψει τοῦ Ὡς.

27) Κατὰ μὲν τοὺς χρόνους. 28) Δευκαλίων, ἀρχαιότατος Θεσσαλὸς ἥρως, ἐφ' οὗ μυθολογεῖται ὁ μέγας κατακλυσμός. Ἐκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἕλληνος λέγεται λαβὸν τὴν ἐπωνυμίαν τὸ ἔθνος. 29) Πελασγοί, φυλὴ Ἑλληνικὴ ἐπὶ πολὺ ἐπικρατήσασα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

30) Ἄλλα τε ἔθνη καὶ μάλιστα τὸ Πελ. φαίνονται παρέχεσθαι ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπων. τῇ Ἑλλάδι κατὰ ἔθνη, δηλ. ὁτὲ μὲν κατὰ τοῦτο, ὁτὲ δὲ κατ' ἐκεῖνο ὀνομαζομένῃ.

31) Ἐπαρχία τῆς Θεσσαλίας. 32) Τοὺς κατοίκους τῆς Φθιώτιδος. 33) Διὰ τῆς συχνῆς σχέσεως. 34) Τὸ καλεῖσθαι. 35) Τεκμήριον παρέξει. 36) Οὐδαμοῦ ὠνόμασε τοὺς ξύμπαντας Ἕλληνας τῷ ὀνόματι τούτῳ. 37) Ὠνόμασε. 38) Τοῖς ποιήμασί τε. 39) Διότι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον χωρισθῆ εἰς ἓν ὄνομα ἀντίπαλον τοῦ τῶν βαρβάρων. Διότι οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον· πᾶς ὁ μὴ Ἕλλην βάρβαρος. 40) Οἱ Ἕλληνες οἱ κατὰ μέρος οὕτω κληθέντες.

41) Ὅσοι κατὰ πόλεις συνεσχετίζοντο καὶ μετελάμβανον τοῦ ὀνόματος. 42) Συνῆλθον εἰς ταύτην τὴν στρατείαν, διότι ἐχρῶντο,

Μίνως[43] γὰρ παλαίτατος[44], ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, ναυτικὸν ἐκτήσατο, καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπιπλεῖστον ἐκράτησε, καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας[45] ἐξελάσας, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας· τό τε ληστικὸν[46], ὡς εἰκός, καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφόσον ἠδύνατο, τοῦ[47] τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ.

Οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλαι, καὶ τῶν Βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι καὶ ὅσοι νήσους εἶχον, ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι[48] ναυσὶν, ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων, κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς[49]· καὶ προσπίπτοντες[50] πόλεσιν ἀτειχίστοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις[51] ἥρπαζον, καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου[52] ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην[53] τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον. δηλοῦσι δὲ[54] τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο[55] δρᾷν καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις[56] τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες, εἰ λῃσταί εἰσιν· ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται[57] ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων. Ἐλῄζοντο δὲ καὶ κατ' ἤπειρον ἀλλήλους· καὶ μέχρι τοῦδε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ παλαιῷ τρόπῳ νέμεται, περί τε Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας[58], καὶ Αἰτωλοὺς, καὶ Ἀκαρνᾶνας, καὶ τὴν ταύτῃ ἤπειρον· τό, τε σιδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἠπειρώταις, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς λῃστείας ἐμμεμένηκε.

Πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους[59]· καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ Βάρβαροι· σημεῖον δ' ἐστὶ ταῦτα τῆς Ἑλλάδος, ἔτι οὕτω νεμόμενα. τῶν ποτὲ καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων[60]. Ἐν τοῖς πρῶτοι[61] δὲ Ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν· καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων[62], διὰ τὸ ἁβροδίαιτον, οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ, χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐν ἔρσει κρωβύλον ἀναιδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν[63]· ἀφ' οὗ καὶ Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς[64]

---

43) Ἀρχαιότατος βασιλεὺς τῆς Κρήτης, προγενέστερος τῶν Τρωϊκῶν. 44) Ἦν ὁ ἀρχαιότερος ὅς ἐκτήσατο. 45) Τὰς νήσους ἀρχαιότατα εἶχον κυριεύσει καὶ κατῴκουν Κᾶρες ἐκ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 46) Περιληπτ. ἀντί: τοὺς λῃστάς.
47) Ἕνεκα τοῦ. Διὰ νὰ τῷ εἰσέρχωνται αἱ πρόσοδοι. 48) Μακρύτερα νὰ πλέωσι.
49) Διὰ νὰ κερδίζωσιν οἱ ἴδιοι καὶ νὰ τρέφωσι τοὺς ἀσθενεῖς. 50) Ἐφορμῶντες.
51) Μὴ συνῳκισμένας εἰς ἕν, ἀλλὰ διῃρημένας εἰς κώμας. 52) Τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίων. 53) Μὴ θεωρουμένου ἀκόμη ὡς ἐπαισχύντου. 54) Τοῦτο. 55) Τὸ ἁρπάζειν.
56) Συνκδχ. τὰς ἐρωτήσεις ἐρωτῶντες. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς ποιητὰς ὅταν ξένοι κατέπλεόν που, ἠρωτῶντο ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἂν ἦναι λῃσταί. Ἴδ. Ὁμ. Ὀδ. Γ, 73: I, 254.
57) Οὔτε τῶν ἐρωτωμένων. 58) Οἱ Ὀζ. Λοκροὶ κατὰ τὴν ἀρκτικὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. 59) Διότι ἡ κοινωνία δὲν ἦτον ἀσφαλής. 60) Ταῦτα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος οἱ Λοκροὶ κτλ., σημεῖόν ἐστι. 61) Καθ' ὑπερβιβ. ἀντί: ἐν τούτοις πρῶτοι.
62) Παρ' αὐτοῖς (διότι ἡ γενικὴ ἤθελε συμπέσει μὲ τὴν ἑπομένην) οἱ γεροντότεροι ἐκ τῶν πλουσίων, (διότι οἱ νέοι δὲν ἐφόρουν τοιαῦτα φορέματα). 63) Ἀναδούμενοι κρωβύλον (φοῦνταν) ἐκ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν, ἐν ἔρσει χρυσῶν τεττίγων: διὰ χρυσῶν τεττίγων συνείροντες τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας των εἰς σχῆμα κρωβύλου. Τοὺς δὲ τέττιγας ἐφόρουν ὡς ἔμβλημα αὐτοχθονισμοῦ. 64) Ἐπειδὴ οἱ Ἴωνες ἦσαν συγγενεῖς (ἄποικοι) τῶν Ἀθηναίων.

ἐπιπολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχε. μετρίᾳ[65] δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὰ ἄλλα[66] πρὸς τοὺς πολλοὺς[67] οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι ἰσοδίαιτοι μάλιστα κατέστησαν· ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες, λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι[68] ἠλείψαντο· τὸ δὲ πάλαι καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰδοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο· καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται[69]· ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς Βαρβάροις ἔστιν οἷς νῦν, καὶ μάλιστα τοῖς Ἀσιανοῖς, πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα τίθεται, καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι. Πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα[70] τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοιότροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ[71] διαιτώμενον.

Τῶν δὲ πόλεων, ὅσαι μὲν νεώτατα ᾠκίσθησαν, καὶ ἤδη πλωϊμωτέρων ὄντων[72], περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι χρημάτων, ἐπ' αὐτοῖς τοῖς αἰγιαλοῖς τείχεσιν ἐκτίζοντο· καὶ τοὺς ἰσθμοὺς ἀπελάμβανον[73], ἐμπορίας τε ἕνεκα, καὶ τῆς πρὸς τοὺς προσοίκους ἕκαστοι ἰσχύος[74]· αἱ δὲ παλαιαί, διὰ τὴν λῃστείαν ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν, ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν αἵ τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἠπείροις, (ἔφερον[75] γὰρ ἀλλήλους τε καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι[76] ὄντες οὐ θαλάσσιοι, κάτω ᾤκουν) καὶ μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί.

Καὶ οὐχ ἧσσον λῃσταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται, Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες· οὗτοι γὰρ δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκησαν. Μαρτύριον δέ[77]· Δήλου γὰρ καθαιρομένης[78] ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ, καὶ τῶν θηκῶν[79] ἀναιρεθεισῶν, ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ ἥμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν, γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων ξυντεθαμμένῃ, καὶ τῷ τρόπῳ, ᾧ νῦν ἔτι θάπτουσι. Καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ, πλωϊμώτερα ἐγένετο πρὸς ἀλλήλους[80]. οἱ γὰρ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν[81] ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε περ καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν κατῴκιζε· καὶ οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι, μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι[82], βεβαιότερον ᾤκουν· καί τινες καὶ τείχη περιεβάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι. ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν, οἵ τε ἥσσους ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσόνων δουλείαν, οἵ τε δυνατώτεροι περιουσίας ἔχοντες, προσεποιοῦντο ὑπηκόους τὰς ἐλάσσους πόλεις. καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη ὄντες[83], ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν.

Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ τῶν τότε δυνάμει προὔχων, καὶ οὐ τοσοῦτον τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις[84] κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας ἄγων, τὸν

---

65) Ὀλιγώτερον τρυφηλήν. 66) Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα. 67) Πρὸς τὸν κοινὸν ὄχλον.
68) Ἀντὶ ἐν τῷ γυμνάζεσθαι, εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ ἰδίως τῆς πάλης ἐγυμνάζοντο γυμνοὶ καὶ ἀλειμμένοι. 69) Τὸ ἔθος τοῦτο. 70) Κατὰ πολλά. 71 Τὸ ἑλλ. τῷ βαρβ. περιληπτικῶς ἀντί: τοὺς Ἕλληνας τοῖς βαρβάροις. 72) Ἀπολύτως, ἀντί: τοῦ πλοῦ ὄντος εὐκολωτέρου. 73) Κατελάμβανον. 74) Ὅπως ἰσχύωσι. 75) Ἐλεηλάτουν. 76) Καὶ ἀμοιβαίως οἱ θαλάσσιοι, καὶ ἐκ τῶν μὴ θαλασσίων τοὺς οἰκοῦντας κάτω. 77) Τοῦτο ἐστὶ τὸ ἑξῆς.
78) Ἡ Δῆλος ἦτον ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὴν ἐκάθηραν ἀφαιρέσαντες ἀπὸ αὐτὴν ὅλους τοὺς τάφους, καὶ ψηφίσαντες κανεὶς οὔτε νὰ γεννᾶται οὔτε νὰ ἀποθνήσκῃ ἐπὶ τῆς νήσου. 79) Τάφων. 80) Τὰ πράγματα· δηλ. ἤρχισαν εὐκολώτερον νὰ πλέωσιν οἱ Ἕλληνες. 81) Ἀνεστατώθησαν, ἐδιώχθησαν. 82) Χρήματα ποριζόμενοι. 83) Εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν εὑρισκόμενοι. 84) Ἡ θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρεω Ἑλένη ἐζητεῖτο ὑπὸ πολλῶν μνη-

στόλον ἀγεῖραι. Λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων[85] μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι, Πέλοπά[86] τε πρῶτον πλήθει χρημάτων, ἃ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων εἰς ἀνθρώπους ἀπόρους[87], δύναμιν περιποιησάμενον, τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας ἐπηλύτην[88] ὄντα ὅμως σχεῖν[89] καὶ ὕστερον τοῖς ἐκγόνοις ἔτι μείζω ξυνενεχθῆναι[90], Εὐρυσθέως[91] μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως[92] δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως, ὅτ' ἐστράτευε, Μυκήνας[93] τε καὶ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸ οἰκεῖον[94], Ἀτρεῖ (τυγχάνειν δὲ αὐτὸν[95] φεύγοντα τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον), καὶ ὡς οὐκ ἔτι ἀνεχώρησεν[96] Εὐρυσθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν[97], καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα[98], τῶν Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε, τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν, καὶ τῶν Περσειδῶν τοὺς Πελοπίδας μείζους καταστῆναι· ἅ[99] μοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβὼν, καὶ ναυτικῷ τε ἅμα ἐπιπλέον τῶν ἄλλων ἰσχύσας, τὴν στρατείαν οὐ χάριτι τὸ πλεῖον, ἢ φόβῳ ξυναγαγὼν, ποιήσασθαι[100]. φαίνεται γὰρ ναυσί τε πλείσταις αὐτὸς ἀφικόμενος, καὶ Ἀρκάσι προσπαρασχὼν[101], ὡς Ὅμηρος τοῦτο δεδήλωκεν[102], εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι[103]. καὶ ἐν τοῦ σκήπτρου ἅμα τῇ παραδόσει[104], εἴρηκεν αὐτὸν «πολλῇσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν». Οὐκ ἂν οὖν νήσων, ἔξω τῶν περιοικίδων[105] (αὗται δὲ οὐκ ἂν πολλαὶ εἴησαν), ἠπειρώτης ὢν ἐκράτει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν. Εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ ταύτῃ τῇ στρατείᾳ[106], οἷα ἦν τὰ πρὸ αὐτῆς.

Καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρὸν[107] ἦν, ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρεων[108] δοκεῖ εἶναι, οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη[109] μὴ γενέσθαι τὸν στόλον τοσοῦτον, ὅσον οἵ τε ποιηταὶ εἰρήκασι καὶ ὁ λόγος κατέχει[110]. Λακεδαιμονίων γὰρ εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ τά τε

στήρων. Ὁ δὲ πατήρ της λαβὼν ὅρκον παρ' ὅλων αὐτῶν, ἂν ὁ προκριθεὶς νυμφίος ἀδικηθῇ ὑπό τινος, νὰ βοηθῆται ὑφ' ὅλων τῶν ἄλλων, ἔδωσεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον ἀδελφὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος. Κατὰ τὸν ὅρκον ἄρα τοῦτον ὅταν ἡ Ἑλένη ἡρπάγη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πάριδος, βασιλόπαιδος τῆς Τρῳάδος, ὅλοι οἱ Ἕλληνες βασιλεῖς ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ συνεκστρατεύσωσι μετὰ τοῦ Μενελάου. 85) Ἀντί: τὰ σαφέστατα συμβάντα τῆς ἱστορίας τῶν Πελοποννησίων. 86) Υἱὸς τοῦ Ταντάλου, βασιλεὺς τῆς Φρυγίας ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ, μετοικήσας ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν Πελοπόννησον. 87) Ἔχων, ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς ἀνθρώπους. 88) Κατ' ἄλλ. ἐπήλυδα. 89) Ἔσχε τὴν ἐπωνυμίαν, δηλ. κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ αὐτήν. 90) Τὴν δύναμιν. 91) Ὁ Εὐρυσθεὺς ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Περσειδῶν, καταδιώξας τὸν συγγενῆ του Ἡρακλέα, κατεπολεμήθη ἔπειτα ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐφονεύθη εἰς τὴν Ἀττικήν. 92) Ὁ Ἀτρεὺς υἱὸς τοῦ Πέλοπος, θεῖος τοῦ Εὐρυσθέως. 93) Πόλις τῆς Ἀργολίδος, καθέδρα τοῦ Εὐρυσθέως. 94) Διὰ τὴν συγγένειαν. 95) Τὸν Ἀτρέα. ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του Χρύσιππον. 96) Ἐπέστρεψε. 97) Φοβούμενοι μὴ ἐπιστρέψωσιν οἱ Ἡρακλεῖδαι. 98) Κολακεύσαντα. 99) Τὴν ὁποίαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. 100) Ποιήσασθαι τὴν στρ. συναγαγὼν (αὐτὴν) οὐ χάριτι, ὄχι χαριζομένων αὐτῷ τῶν συστρατευόντων.
101) Ναῦς. 102) Ἰλ. Β'. 612. 103) Εἴτινι πιστευτὸς φαίνεται ὥστε τεκμήριον λαβεῖν ἐκ τῶν λόγων του. 104) Ἐν Ἰλ. Β'. 108, ὅπου ὁ Ὅμηρος διηγεῖται πῶς τὸ ἀνακτορικὸν σκῆπτρον παρεδόθη ἀπὸ προκατόχου εἰς διάδοχον μέχρι τοῦ Ἀγαμέμνονος. 105) Τῶν πλησίον τῆς Ἀργολικῆς παραλίας οἰκουμένων. 106) Ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας, τῆς κατὰ Τροίας. 107) Πόλισμα. 108) Ἀξιόλογον. 109) Οὐκ ἀπιστοίη ἄν τις μὴ γενέσθαι, χρώμενος ὡς σημείῳ τῷ ὅτι αἱ Μ. μικρὸν ἦν, ἢ ἄλλο τι κτλ. Δὲν πρέπει νὰ ἀπιστῇ τις τεκμαιρόμενος ἐκ τοῦ ὅτι αἱ Μ. ἦσαν μικρὸν πόλισμα κτλ. 110) Ἡ φήμη διαδίδει.

ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς[111] τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιστίαν τῆς δυνάμεως, προελθόντος πολλοῦ χρόνου, τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι[112]· καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας[113] νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται[114], καὶ τῶν ἔξω[115] ξυμμάχων πολλῶν· ὅμως δὲ οὔτε ξυνοικισθείσης[116] πόλεως, οὔτε ἱεροῖς καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένης, κατὰ κώμας[117] δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθείσης, φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεστέρα· Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων[118], διπλασίαν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι[119] ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως, ἢ ἔστιν. Οὔκουν ἀπιστεῖν εἰκὸς, οὐδὲ τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν ἢ τὰς δυνάμεις· νομίζειν δὲ τὴν στρατιὰν ἐκείνην, μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην[120] δὲ τῶν νῦν, τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴτε χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν· ἣν[121] εἰκὸς ἐπὶ τὸ μεῖζον μὲν ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι, ὅμως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα. πεποίηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν τὰς μὲν Βοιωτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ Φιλοκτήτου, πεντήκοντα, δηλῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ τὰς ἐλαχίστας· ἄλλων γοῦν μεγέθους πέρι[122] ἐν νεῶν καταλόγῳ[123] οὐκ ἐμνήσθη· αὐτερέται[124] δὲ ὅτι ἦσαν καὶ μάχιμοι πάντες, ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυσὶ δεδήλωκε· τοξότας γὰρ πάντας πεποίηκε τοὺς προσκώπους· περίνεως[125] δὲ οὐκ εἰκὸς πολλοὺς ξυμπλεῖν, ἔξω τῶν βασιλέων καὶ τῶν μάλιστα ἐν τέλει, ἄλλως τε καὶ μέλλοντας πέλαγος περαιώσεσθαι μετὰ σκευῶν· οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα ἔχοντας[126], ἀλλὰ τῷ παλαιῷ τρόπῳ λῃστικώτερον παρεσκευασμένα. πρὸς τὰς μεγίστας γοῦν καὶ ἐλαχίστας ναῦς τὸ μέσον σκοποῦντι, οὐ πολλοὶ φαίνονται ξυνελθόντες ὡς ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος κοινῇ πεμπόμενοι.

Αἴτιον δ' ἦν οὐχ ἡ ὀλιγανθρωπία τοσοῦτον, ὅσον ἡ ἀχρηματία. τῆς γὰρ τροφῆς ἀπορίᾳ, τόν τε στρατὸν ἐλάσσω ἤγαγον, καὶ ὅσον ἤλπιζον αὐτόθεν πολεμοῦντα βιοτεύσειν[127]· ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι μάχῃ ἐκράτησαν, (δῆλον δέ[128]· τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο)· φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι, ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν τῆς Χερρονήσου[129] τραπόμενοι καὶ λῃστείαν, τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ· ᾗ[130] καὶ μᾶλλον οἱ Τρῶες, αὐτῶν διεσπαρμένων, τὰ δέκα ἔτη ἀντεῖχον βίᾳ τοῖς ἀεὶ ὑπολειπομένοις ἀντίπαλοι[131] ὄντες· περιουσίαν δὲ εἰ ἦλθον ἔχοντες τροφῆς, καὶ ὄντες ἀθρόοι, ἄνευ λῃστείας καὶ γεωργίας ξυνεχῶς τὸν πόλεμον διέφερον[132], ῥᾳδίως ἂν μάχῃ κρατοῦντες εἷλον· οἵγε καὶ οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ μέρει τῷ ἀεὶ παρατυχόντι ἀντεῖχον· πολιορκίᾳ δ' ἂν προσκαθεζόμενοι, ἐν ἐλάσσονί τε χρόνῳ, καὶ ἀπονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον· ἀλλὰ δι' ἀχρηματίαν τά τε

---

111) Τῶν οἰκοδομῶν. 112) Νομίζω ὅτι οἱ ἔπειτα θέλουν δυσπιστεῖ πρὸς τὴν φήμην αὐτῶν. 113) Τὰ δύω πέμπτα τῆς Πελοπ. (ἡ Λακωνία κ. ἡ Μεσσηνία). 114) Ἡγεμονεύουσι, προεδρεύουσι. 115) Ἔξω τοῦ Ἰσθμοῦ, τῶν Βοιωτῶν καὶ ἄλλων. 116) Γενικὴ τοῦ συγκριτικοῦ Ὑποδεεστέρα. 117) Εἰς διαφόρους συνοικίας διῃρημένης. 118) Ὑποθετ. Ἐὰν ἔπασχον. 119) Οἶμαι. 120) Ἐλάσσονα. 121) Στρατιὰν ἢ στρατείαν. 122) Περὶ μεγέθους ἄλλων. 123) Ἐν Ἰλ. Β. 124) Οἱ αὐτοὶ ἐρέται, κωπηλάται καὶ στρατιῶται. 125) Ἁπλοῖ ἐπιβάται μὴ καὶ ἐρέται οἱ αὐτοί. 126) Μὲ καταστρώματα. 127) Ὅτι θέλει πορισθῇ τὸ πρὸς τὸ ζῆν. 128) Ὅτι ἐκράτησαν, ἐκ τούτου, ὅτι οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο. 129) Τὸ μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ ἄντικρυ τῆς Τρῳάδος. 130) Ἐφ' ᾗ αἰτίᾳ, δι' ἅ. 131) Ἰσοδύναμοι.
132) Ἐξηκολούθουν. Α. Σ. 4.

πρὸ τούτων[133] ἀσθενῆ ἦν, καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα[134], ὀνομαστότατα τῶν πρὶν γενόμενα, δηλοῦται τοῖς ἔργοις ὑποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης καὶ τοῦ νῦν περὶ αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς[135] λόγου κατεσχηκότος[136].

Ἐπεὶ καὶ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό[137] τε καὶ μετῳκίζετο, ὥστε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι. Ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γενομένη πολλὰ ἐνεόχμωσε[138], καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ' ὧν ἐκπίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον[139]. Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν, ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν, ἐξ Ἄρνης[140] ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν, τὴν νῦν μὲν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηΐδα γῆν καλουμένην ᾤκησαν (ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀπόδασμος[141] πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἀφ' ὧν καὶ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσαν)· Δωριεῖς τε ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον[142]· μόγις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως, καὶ οὐκ ἔτι ἀνισταμένη[143], ἀποικίας ἐξέπεμψε· καὶ Ἴωνας[144] μὲν Ἀθηναῖοι, καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ᾤκισαν· Ἰταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον Πελοποννήσιοι, τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία· πάντα δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν ἐκτίσθη.

Δυνατωτέρας δὲ γενομένης τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης, τὰ πολλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίσταντο, τῶν προσόδων μειζόνων γιγνομένων· (πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι[145] πατρικαὶ βασιλεῖαι·) ναυτικά τε ἐξηρτύετο[146] ἡ Ἑλλὰς καὶ τῆς θαλάσσης μᾶλλον ἀντείχοντο[147]. Πρῶτοι δὲ Κορίνθιοι λέγονται ἐγγύτατα τοῦ νῦν τρόπου μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς[148], καὶ τριήρεις ἐν Κορίνθῳ πρῶτον τῆς Ἑλλάδος[149] ναυπηγηθῆναι. Φαίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς, Κορίνθιος ναυπηγός, ναῦς ποιήσας τέτταρας· ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα[150] τριακόσια ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου[151], ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθε· ναυμαχία τε παλαιοτάτη ὧν ἴσμεν γίγνεται Κορινθίων πρὸς Κερκυραίους[152], ἔτη μάλιστα καὶ ταύτῃ ἑξήκοντα καὶ διακόσιά ἐστι μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου. οἰκοῦντες γὰρ τὴν πόλιν οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, ἀεὶ δή ποτε ἐμπόριον εἶχον, τῶν Ἑλλήνων τὸ πάλαι κατὰ γῆν τὰ πλείω ἢ κατὰ θάλασσαν, τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω, διὰ τῆς ἐκείνων[153] παρ' ἀλλήλους ἐπιμισγόντων· χρήμασί τε δυνατοὶ ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται. ἀφνειὸν[154] γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. ἐπειδή τε οἱ Ἕλληνες μᾶλλον ἐπλώϊζοντο, τὰς ναῦς κτησάμενοι, τὸ ληστικὸν[155]

133) Πράγματα τῶν Ἑλλήνων. 134) Τὰ Τρωϊκά. 135) Ἐξ αἰτίας τῶν ποιητῶν. 136) Ἐπικρατήσαντος. 137) Δηλ. ἐν Ἑλλάδι ἐγίνοντο μεταναστάσεις. 138) Πολλοὺς ἐπέφερε νεωτερισμούς. 139) Ἀφ' ὧν στάσεων διωκόμενοί τινες ἔκτιζον ἄλλας πόλεις.

140) Θεσσαλικὴ πόλις. 141) Μέρος, ἀπόσπασμα. 142) Οἱ Δωριεῖς, Θεσσαλικὸς λαός, ἐκυρίευσαν τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ προφάσει ὅτι κατάγουσι τοὺς διωχθέντας ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους. 143) Ὑποκειμένη εἰς ἀναστατώσεις. 144) Τὴν Ἰωνίαν ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ.

145) Βασιλεῖς μὲ ὡρισμένα προνόμια, (καθὼς λέγομεν τώρα, Συνταγματικοί).

146) Παρεσκεύαζε, κατεσκεύαζε. 147) Ἐδίδοντο εἰς τὴν θάλασσαν οἱ Ἑλλ.

148) Τὴν κατασκευὴν τῶν νεῶν. 149) Γεν. διαιρετικὴ τοῦ πρῶτον. Κατὰ πρῶτον ἀφ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. 150) Περίπου. 151) Τοῦ Πελοποννησιακοῦ. 152) Ὅτε οἱ Κερκυραῖοι ἐφόνευσαν Λυκόφρονα τὸν Περιάνδρου, τυράννου τῶν Κορινθίων. 153) Πόλεως ἢ χώρας. 154) Πλούσιον, ποιητ. Ἰλ. Β. 570. 155) Περιληπτ. ἀντὶ τοῦ λῃστάς.

καθῄρουν[156]· καὶ ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότερα[157], δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. Καὶ Ἴωσιν ὕστερον πολὺ γίγνεται ναυτικὸν ἐπὶ Κύρου, Περσῶν πρώτου βασιλεύοντος, καὶ Καμβύσου τοῦ υἱέως[158] αὐτοῦ· τῆς τε καθ' ἑαυτοὺς θαλάσσης, Κύρῳ πολεμοῦντες, ἐκράτησαν τινὰ χρόνον. Καὶ Πολυκράτης Σάμου τυραννῶν ἐπὶ Καμβύσου, ναυτικῷ ἰσχύων, ἄλλας τε τῶν νήσων ὑπηκόους ἐποιήσατο, καὶ Ῥήνειαν[159] ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ· Φωκαεῖς[160] τε Μασσαλίαν οἰκίζοντες, Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες.

Δυνατώτατα γὰρ ταῦτα[161] τῶν ναυτικῶν ἦν. Φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα[162] πολλαῖς γενεαῖς ὕστερα γενόμενα τῶν Τρωϊκῶν, τριήρεσι[163] μὲν ὀλίγαις χρώμενα, πεντηκοντόροις[164] δ' ἔτι καὶ πλοίοις μακροῖς[165] ἐξηρτυμένα, ὥσπερ ἐκεῖνα. Ὀλίγον τε πρὸ τῶν Μηδικῶν[166] καὶ τοῦ Δαρείου θανάτου, ὃς μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσε, τριήρεις περί τε Σικελίαν τοῖς τυράννοις ἐς πλῆθος ἐγένοντο, καὶ Κερκυραίοις· ταῦτα γὰρ τελευταῖα πρὸ τῆς Ξέρξου[167] στρατείας ναυτικὰ ἀξιόλογα ἐν τῇ Ἑλλάδι κατέστη. Αἰγινῆται γὰρ καὶ εἴ τινες ἄλλοι βραχέα ἐκέκτηντο, καὶ τούτων τὰ πολλὰ πεντηκοντόρους. Ὀψέ τε ἀφ' οὗ Ἀθηναίους Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν[168], Αἰγινήταις πολεμοῦντας, καὶ ἅμα τοῦ βαρβάρου προσδοκίμου ὄντος[169], τὰς ναῦς ποιήσασθαι, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησαν· καὶ αὗται οὔπω εἶχον διὰ πάσης[170] καταστρώματα.

Τὰ μὲν οὖν ναυτικὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα ἦν, τά τε παλαιὰ, καὶ τὰ ὕστερον γενόμενα· ἰσχὺν δὴ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς, χρημάτων τε προσόδῳ, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῇ[171]. ἐπιπλέοντες γὰρ, τὰς νήσους κατεστρέφοντο[172], καὶ μάλιστα ὅσοι μὴ διαρκῆ[173] εἶχον χώραν. Κατὰ γῆν δὲ πόλεμος, ὅθεν τις καὶ δύναμις παρεγένετο[174], οὐδεὶς ξυνέστη· πάντες δὲ ἦσαν, ὅσοι καὶ ἐγένοντο πρὸς ὁμόρους τοὺς σφετέρους ἑκάστοις· καὶ ἐκδήμους στρατείας πολὺ ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν[175] ἐπ' ἄλλων καταστροφῇ οὐκ ἐξῄεσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνεστήκεσαν[176] πρὸς τὰς μεγίστας πόλεις αἱ ὑπήκοοι[177], οὐδ' αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης[178] κοινὰς στρατείας ἐποιοῦντο· κατ' ἀλλήλους δὲ μᾶλλον ὡς ἕκαστοι οἱ ἀστυγείτονες ἐπολέμουν. μάλιστα δὲ[179] ἐς τὸν πάλαι ποτὲ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων καὶ Ἐρετριέων[180], καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν[181] ἐς ξυμμαχίαν ἑκατέρων διέστη.

---

156) Οἱ Κορίνθιοι. 157) Κατ' ἀμφότερα, κατά τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν. 158) Ἀττικῶς ἐξ ὀνομ. Υἱεύς. 159) Μικρὰ νῆσος περὶ τὴν Δῆλον. 160) Κάτοικοι Φωκαίας, Ἰωνικῆς πόλεως παρὰ τὴν Σμύρνην. 161) Τὰ εἰρημένα. 162) Τὰ ναυτικά. 163) Τριήρης, πλοῖον ἔχον τρεῖς ἐπαλλήλους σειρὰς κωπῶν. 164) Πλοῖα ἔχοντα μίαν σειρὰν πεντήκοντα κωπῶν.
165) Μακρὰ ἐλέγοντο τὰ πολεμικὰ, κοῖλα δὲ τὰ ἐμπορικά. 166) Τῆς ἐκστρατείας τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. 167) Γνωστὸν, ὅτι δύω ἐγένοντο τῶν Περσῶν εἰσβολαὶ ἐν Ἑλλάδι, ἡ πρώτη ὑπὸ Δαρεῖον, ἡ δὲ δευτέρα ὑπὸ Ξέρξην. 168) Ὀψὲ ἦν ἀφ' οὗ ἔπεισε, δηλ. ἐξώρας ἔπεισε. 169) Προσδοκωμένης τῆς εἰσβολῆς τῶν βαρβάρων. 170) Τῆς νεὼς ἢ τῆς ἐκτάσεως. 171) Οἱ προσσχόντες, οἱ ἐπιμεληθέντες τὰ ναυτικὰ ἔγιναν ἰσχυροὶ διότι καὶ χρήματα ἀπέκτησαν, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ἦρξαν. 172) Ἐκυρίευον. 173) Ἐπαρκῆ.
174) Πόλεμος τοιοῦτος, ὥστε νὰ προσγίνῃ ἐξ αὐτοῦ δύναμις εἴς τινα. 175) Πολὺ μεμακρυσμένας ἀπὸ τὰς χώρας των. 176) Συνενοῦντο. 177) Αἱ αὐτόνομοι Ἑλλ. πόλεις αἱ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν οὖσαι ἄλλων μεγαλητέρων, ἐλέγοντο ὑπήκοοι. 178) Δίδοντες ἴσως συνεισφοράς. 179) Ἰδιαιτέρως δέ. 180) Δύω πόλεων τῆς Εὐβοίας. Τὸν πόλεμον διηγεῖται ὁ Στράβων. 181) Καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες.

Ἐπεγένοντο δὲ ἄλλοις τε ἄλλοθι κωλύματα μὴ αὐξηθῆναι, καὶ Ἴωσι, προχωρησάντων ἐπὶ μέγα τῶν πραγμάτων[182], Κῦρος καὶ ἡ Περσικὴ βασιλεία, Κροῖσον[183] καθελοῦσα καὶ ὅσα ἐντὸς Ἅλυος[184] ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν[185], ἐπεστράτευσε, καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ[186] πόλεις ἐδούλωσε· Δαρεῖός τε ὕστερον, τῷ Φοινίκων ναυτικῷ κρατῶν[187], καὶ τὰς νήσους.

Τύραννοι δὲ ὅσοι ἦσαν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ ἐφ' ἑαυτῶν[188] μόνον προορώμενοι, ἔς τε τὸ σῶμα καὶ ἐς τὸ τὸν ἴδιον οἶκον αὔξειν, δι' ἀσφαλείας ὅσον ἠδύναντο μάλιστα τὰς πόλεις ᾤκουν[189]· ἐπράχθη τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον· εἰ μὴ εἴ τι πρὸς περιοίκους τοὺς αὐτῶν ἑκάστοις· οἱ γὰρ[190] ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησαν δυνάμεως. Οὕτω πανταχόθεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατείχετο[191], μήτε κοινῇ φανερὸν κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε ἀτολμοτέρα εἶναι[192].

Ἐπειδὴ δὲ οἵτε Ἀθηναίων τύραννοι καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐπὶ πολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης[193], οἱ πλεῖστοι καὶ τελευταῖοι, πλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ, ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν· (ἡ γὰρ Λακεδαίμων, μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν Δωριέων[194], ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον[195] στασιάσασα, ὅμως ἐκ παλαιτάτου καὶ εὐνομήθη καὶ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν. ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγῳ πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἀφ' οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται· καὶ δι' αὐτὸ δυνάμενοι, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν[196].) μετὰ δὲ[196*] τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, καὶ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους ἐγένετο. Δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ' αὐτὴν, αὖθις ὁ Βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος[197] ἦλθε· καὶ μεγάλου κινδύνου ἐπικρεμασθέντος, οἵτε Λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων Ἑλλήνων ἡγήσαντο[198], δυνάμει προύχοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπιόντων τῶν Μήδων, διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀνασκευασάμενοι[199], ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες, ναυτικοὶ ἐγένοντο· κοινῇ τε ἀπωσάμενοι τὸν Βάρβαρον, ὕστερον οὐ πολλῷ διεκρίθησαν[200] πρός τε Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, οἵτε ἀποστάντες βασιλέως Ἕλληνες, καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες[201]. δυνάμει γὰρ ταῦτα[202] μέγιστα διεφάνη· ἴσχυον γὰρ οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ ναυσί. καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὁμαιχμία· ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπολέμησαν μετὰ τῶν

---

182) Τοῦ Κύρου ἢ αὐτῶν τῶν Ἰώνων. 183) Τὸν Λυδῶν βασιλέα. 184) Ποταμὸς μεταξὺ Λυδίας καὶ Ἰωνίας. 185) Καθελοῦσα ἡ Περσῶν βασιλεία, ἢ μᾶλλον καθυποτάξας ὁ Κῦρος.
186) Τῇ Ἰωνικῇ. 187) Ἰσχύων τῷ ναυτικῷ τῶν Φοινίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε συμμάχους.
188) Φροντίζοντες περὶ μόνου τοῦ ἰδίου αὐτῶν συμφέροντος, ὡς πρὸς τὴν ὠφέλειαν τοῦ σώματός των κτλ. 189) Κατῴκουν ἢ διῴκουν τὰς πόλεις μὲ ὁποῖον τρόπον ἐδύνατο νὰ ἦνε ἀσφαλέστατος εἰς αὐτὰς, δηλ. μὴ ἐκστρατεύοντες. 190) Ἀντὶ ἐναντιωματικοῦ, ἡ αἰτιολογεῖ τὸ ἀνωτέρω, διότι πολεμοῦντες τοὺς περιοίκους ηὔξησαν οἱ ἐν Σικελίᾳ τύραννοι.
191) Ἐμποδίζετο. 192) Κατείχετο ὥστε εἶναι. 193) Ὑπὸ τυράννων διοικηθείσης.
194) Ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Δωρ. ἴδ. ἀνωτέρω §. ιβ'. 195) Ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ὅλων τῶν πόλεων ἃς ἴσμεν. 196) Διέταξαν, ἔβαλαν εἰς τάξιν. 196*) Ἴσως ἦτον Δὴ, ὡς ἐπανάληψις τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ παραγράφου Ἐπειδή. 197) Ὅπως δουλώσῃ αὐτήν.
198) Ἐγένοντο ἡγεμόνες, ἔλαβον τὴν ὁδηγίαν. 199) Ἀναλαβόντες τὰ σκεύη των.
200) Συνεμάχησαν μετὰ τῶν μὲν ἢ τῶν δέ. 201) μετὰ τοῦ βασιλέως (τοῦ τῶν Περσῶν).
202) Τὰ ἔθνη, οἱ Ἀθ. καὶ οἱ Λακ.

ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἴ τινές που διαςταῖεν[203], πρὸς τούτους ἤδη ἐχώρουν· ὥστε ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν πόλεμον, τὰ μὲν σπενδόμενοι, τὰ δὲ πολεμοῦντες, ἢ ἀλλήλοις, ἢ τοῖς ἑαυτῶν ξυμμάχοις ἀφισταμένοις, εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια[204], καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι.

Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου[205] τοὺς ξυμμάχους, ἡγοῦντο, κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι θεραπεύοντες[206]· Ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ[207] παραλαβόντες, ἦρχον, πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων, καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες[208] φέρειν· καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς τόνδε τὸν πόλεμον ἡ ἰδία παρασκευὴ μείζων, ἢ ὡς τὰ κράτιστά ποτε μετὰ ἀκραιφνοῦς τῆς ξυμμαχίας ἤνθησαν[209].

ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄. §. 72—79.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους[1], οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν[2]· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ καθίσας[3] τὸν στρατὸν ἔμελλε δῃώσειν τὴν γῆν. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, ἔλεγον τοιάδε· Ἀρχίδαμε καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν, οὔτε πατέρων ὧν[4] ἐστε, ἐς γῆν τὴν Πλαταιέων στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων, μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι[5] τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν[6] ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιέων ἀγορᾷ Διῒ ἐλευθερίῳ[7] ἱερὰ, καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους, ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν ἔχοντας αὐτονόμους οἰκεῖν· στρατεῦσαί[8] τε μηδένα ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ[9]· εἰ δὲ μὴ, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους, κατὰ δύναμιν. Τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν, ἀρετῆς[10] ἕνεκα καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς κινδύνοις γενομένης[11]· ὑμεῖς δὲ τἀναντία δρᾶτε. μετὰ γὰρ Θηβαίων, τῶν ἡμῖν ἐχθίστων, ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε. Μάρτυρας δὲ θεοὺς τούς τε ὁρκίους[12] τότε γενομένους ποιούμενοι, καὶ τοὺς ὑμετέρους πατρῴους καὶ ἡμετέρους ἐγχωρίους, λέγομεν ὑμῖν τὴν γῆν τὴν Πλαταιΐδα μὴ ἀδικεῖν,

---

203) Ἂν τινες εἶχόν τινα διαφορὰν μεταξύ των, ἑνοῦντο μεθ' ἑκατέρων. 204) Καλῶς ἡτοιμάσθησαν πρὸς τὸν πόλεμον. 205) Δὲν ἐλάμβανον, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, φόρον ἀπὸ τοὺς συμμάχους των. 206) Ἡγοῦντο δὲ θεραπεύοντες αὐτοὺς ὅπως πολιτεύσωσι κατ' ὀλιγαρχίαν, ἐπιτηδείως σφίσιν αὐτοῖς, ὡς ἐσύμφερεν εἰς αὐτοὺς τοὺς Λακ. 207) Ὀλίγον κατ' ὀλίγον.
208) Προσδιορίσαντες, ἐπιβαλόντες πόσα ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἑκάστη πόλις. 209) Ἀφ' ὅ,τι ποτὲ ἤνθησαν ὅτε εἶχον ἀκραιφνεῖς συμμάχους, πρὶν δηλ. καταστήσωσιν αὐτοὺς ὑπηκόους.
1) Τοῦ 429 ἔτους Π. Χ. Ὀλ. 87, δ΄. 2) Ἡ αὐτὴ πόλις καὶ Πλαταιαί, εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα. Ἦτον σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων. 3) Ἀποκαταστήσας, στρατοπεδεύσας.
4) Παῖδες. 5) Νὰ σηκώσωσι μαζῆ του, ὡς ὁ κίνδυνος νὰ ἦτον βάρος τι, νὰ μεθέξωσι.
6) Ἐν Πλαταιαῖς. 18. ἀνωτ. Πλουτ. Ἀριστ. Τόμ. Β΄. 7) Τῷ προστάτῃ τῆς ἐλευθερίας.
8) Ὥστε ἡ ἐκήρυξε στρατεῦσαι. 9) Πρὸς ὑποδούλωσίν των. 10) Στρατιωτικῆς ἀνδρίας.
11) Τῆς γενομένης ἡμῖν. 12) Προστάτας τῶν ὅρκων.

μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, ἐᾷν δὲ[13] οἰκεῖν αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε[14].«

Τοσαῦτα εἰπόντων Πλαταιέων, Ἀρχίδαμος ὑπολαβὼν εἶπε· »Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις[15]. καθάπερ γὰρ Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν[16], αὐτοί τε αὐτονομεῖσθε[17], καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετασχόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑμῖν τε ξυνώμοσαν[18], καί εἰσι νῦν ὑπ' Ἀθηναίοις[19]. Παρασκευή τε τοσήδε καὶ πόλεμος[20] γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθερώσεως. ἧς[21] μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ αὐτοὶ[22] ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις· εἰ δὲ μὴ (ἅπερ[23] καὶ τοπρότερον ἤδη προὐκαλεσαίμεθα), ἡσυχίαν ἄγετε, νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν[24]· καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' ἑτέρων[25]· δέχεσθε δὲ ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέμῳ δὲ, μηδ' ἑτέρους. Καὶ τάδε ἡμῖν ἀρέσκει[26] ». Ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Πλαταιέων πρέσβεις, ἀκούσαντες ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν, καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες, ἀπεκρίναντο αὐτῷ, ὅτι ἀδύνατά σφισιν εἴη ποιεῖν ἃ προκαλεῖται ἄνευ Ἀθηναίων[27]. παῖδες γὰρ σφῶν καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἴησαν[28]. δεδιέναι δὲ καὶ περὶ τῇ πάσῃ πόλει[29], μὴ, ἐκείνων ἀποχωρησάντων, Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν, ἢ Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες κατὰ τὸ ἀμφοτέρους δέχεσθαι[30], αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι καταλαβεῖν. Ὁ δὲ, θαρσύνων[31] αὐτοὺς, πρὸς ταῦτα ἔφη· »Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παράδοτε ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ γῆς ὅρους ἀποδείξατε[32], καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα, καὶ ἄλλο εἴ τι δυνατὸν εἰς ἀριθμὸν ἐλθεῖν[33]· αὐτοὶ δὲ μεταχωρήσατε ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ· ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν. Μέχρι δὲ τοῦδε[34] ἕξομεν παρακαταθήκην[35], ἐργαζόμενοι, καὶ φορὰν φέροντες[36], ἣ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι.

Οἱ δ' ἀκούσαντες, ἐσῆλθον αὖθις ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλήθους, ἔλεξαν ὅτι βούλονται, ἃ προκαλεῖται[37], Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον, καὶ ἢν πείθωσιν αὐτοὺς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ τούτου σπείσασθαι[38] σφισιν ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν. Ὁ δὲ ἡμέρας[39] τε ἐσπείσατο, ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι[40], καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμνεν. Ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς[41] τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν, πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· «Οὔτ' ἐν τῷ προτοῦ

---

13) Ἡμᾶς. 14) Δικαίως ὑπὲρ ἡμῶν ἀπεφάσισε. 15) Τοῖς λόγοις ἐνθυμίζετε τοὺς ἐπὶ Μήδων ἀγῶνας, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις τοὺς λησμονεῖτε, θέλοντες νὰ καταδουλώσητε εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοὺς τότε συναγωνισθέντας Ἕλληνας. 16) Σᾶς ἐπέτρεψε. 17) Ἔγκλ. προςακτ.
18) Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν. 19) Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τοῦ Πελοποννησ. πολέμου κατηγόρουν τοὺς Ἀθ. ὅτι εἶχον ὑποδουλώσει τοὺς συμμάχους των ἐπιβαλόντες εἰς αὐτοὺς φόρον ἢ ἐπαγγέλλοντο νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσι. 20) Ὁ παρὼν Πελοποννησ. 21) Παρασκευῆς.
22) Ὑμεῖς. 23) Καθάπερ. 24) Κτήματα. 25) Ὑπερβ. ἀντὶ μετὰ Μηδετέρων.
26) Καὶ εἰς αὐτὰ ἀρκούμεθα. 27) Μὴ συγκατατεθέντων καὶ τῶν Ἀθηναίων.
28) Ἀπεκρίναντο ὅτι εἴησαν. Κ. §. 400. 29) Ὑπὲρ πάσης τῆς πόλεως. Κ. §. 458, Περὶ, 6'. 2. 30) Ὡς συμπεριλαμβανόμενοι εἰς τοὺς ὅρκους τοὺς γενησομένους κατὰ τοῦτο, νὰ δέχωνται ἀμφοτέρους ὡς φίλους. 31) Ἐνθαρρύνων. 32) Δείξατέ μας τῆς γῆς τὰ σύνορα.
33) Ἀριθμηθῆναι. 34) Ἐκείνου τοῦ καιροῦ. 35) Τὰς γαίας σας, ἐργαζόμενοι αὐτάς.
36) Δίδοντές σας εἰσόδημα. 37) Προτείνει τοὺς προσκαλεῖ νὰ πράξωσι. 38) Ἔλεγον τοὺς Λακ. νὰ κάμωσι σπονδὰς πρὸς αὐτούς. 39) Ἐπὶ τόσας ἡμέρας. 40) Ἀθήνηθεν ἐπιστρέψει. 41) Εἰς.

χρόνῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοί φασιν ἐν οὐδενὶ ἡμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους, οὔτε νῦν περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν. Ἐπισκήπτουσι[42] δ' ὑμῖν, πρὸς τῶν ὅρκων[43], οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν, μηδὲν νεωτερίζειν[44] περὶ τὴν ξυμμαχίαν. »

Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων, οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὁρῶντας[45], καὶ ἄλλο πάσχοντας, ὅ,τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἀδύνατά σφισι ποιεῖν ἐστιν ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. Ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν[46] ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη[47], λέγων ὧδε. « Θεοί, ὅσοι γῆν τὴν Πλαταΐδα ἔχετε, καὶ ἥρωες, ξυνίστορές[48] ἐστε, ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν[49] ἀδίκως[50], ἐκλιπόντων[51] τῶνδε πρότερον τὸ ξυνώμοτον[52], ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν, καὶ παρέσχετε αὐτὴν[53] εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν[54]· οὔτε νῦν, ἤν τι ποιῶμεν[55], ἀδικήσομεν. προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα, οὐ τυγχάνομεν[56]. Ξυγγνώμονες[57] δέ ἐστε, τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως[58]. »

Τοσαῦτα ἐπιθειάσας[59], καθίστη[60] ἐς πόλεμον τὸν στρατόν. Καὶ πρῶτον μὲν περιεσταύρωσεν[61] αὐτοὺς τοῖς δένδρεσιν, ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἔτι ἐξιέναι[62]· ἔπειτα χῶμα ἔχουν[63] πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην αἵρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν[64], στρατεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. Ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, παρῳκοδόμουν ἑκατέρωθεν[65], φορμηδὸν[66] ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπιπολὺ τὸ χῶμα· ἐφόρουν δὲ ὕλην[67] ἐς αὐτὸ, καὶ λίθους, καὶ γῆν, καὶ εἴτι ἄλλο ἀνύτειν[68] μέλλοι ἐπιβαλλόμενον· ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ νύκτας ξυνεχῶς, διῃρημένοι κατ' ἀναπαύλας[69], ὥστε τοὺς μὲν φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σῖτον αἱρεῖσθαι. Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ[70] ἑκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς

---

42) Ἐντέλλονται ἐπιμόνως. Λ. Σ. Ἐπισκήπτω· 2). 43) Κ. §. 438, Πρὸς ά. 3).
44) Μεταβάλλειν. 45) Ἀλλὰ νὰ ὑπομείνουν βλέποντες καὶ τὴν γῆν των λεηλατουμένην, ἂν ἦταν ἀνάγκη. 46) Πρῶτον μὲν, ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ Καθίστη τὸν στρατόν.
47) Κατέστη εἰς ἐπιμαρτυρίαν, ἤρχισε νὰ καλῇ εἰς μάρτυρας. 48) Συμμάρτυρες, ὁποῦ μεθ' ἡμῶν ἠξεύροντες. 49) Κατ' ἀρχὰς, κατὰ πρῶτον. 50) Τὸ ἀδίκως ἀποδοτέον μᾶλλον εἰς τὸ ἤλθομεν, καὶ ὄχι ὡς συνήθως τὸ ἀποδίδουσιν εἰς τὸ ἐκλιπόντων· διότι κατωτέρω ἐπιφέρει, οὔτε νῦν ἀδικήσομεν. 51) Ἐπειδὴ ἐξέλιπον. 52) Τοὺς ὅρκους τοὺς ὁποίους ὤμοσαν μὲ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας. 53) Ἀντὶ ἀναφορικῆς ἔτρεψε τὴν φράσιν εἰς εὐθεῖαν, ὡς διὰ μέσου κειμένην. 54) Παρέσχετε αὐτὴν τοῖς Ἑλλ. εὐμενῆ ὥστε ἐναγ., εὐνοϊκὴν, εὐτυχίαν φέρουσαν (βαρβ. ὑγουρλούδικην) εἰς τὸν ἀγῶνά των. 55) Ἐχθρικὸν δηλ. 56) Προκαλ. τοὺς Πλατ. πολλὰ, δὲν ἐπετύχαμεν αὐτῶν. 57) Τὴν αὐτὴν ἔχοντες γνώμην, συνεργοί. 58) Συγγνώμονές ἐστε τοῖς προτέροις ὑπάρχουσιν (ἀρχομένοις) τῆς ἀδικίας (ὥστε) κολάζεσθαι τοῖς δὲ ἐπιφέρουσι νομίμως τὴν τιμωρίαν (ἀντεκδίκησιν, ὥστε) τυγχάνειν αὐτῆς. 59) Τοὺς θεοὺς ἐπικαλεσθείς. 60) Ἀποκατέστησεν ἕτοιμον. 61) Περιετείχισε τὴν πόλιν μὲ μακροὺς ὀρθίους πασσάλους. 62) Ἕνεκα τοῦ. Κατ' ἄλλα χειρόγραφα, ἐπεξιέναι, ἀντὶ Ἔτι ἐξ.
63) Ἐπεσώρευον, οἱ περὶ τὸν Ἀρχ. 64) Ἅλωσιν αὐτῶν (τῶν Πλ.) ὅτι θέλουσι τάχιστα κυριεύσει τὰς Πλ. 65) Τοῦ χώματος. 66) Ἐν εἴδει ψάθας, πλεκτά. 67) Φρύγανα.
68) Ἀνύτω καὶ ἀνύω, νὰ συντελέσῃ. 69) Κατὰ τάξεις, ἀμοιβαδὸν ἀναπαυόμενοι.
70) Στρατηγοὶ Λακεδαιμόνιοι, ἡγούμενοι τῶν ξένων συμμάχων.

τὸ ἔργον. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τεῖχος ξυνθέντες, καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει ᾗ προσεχοῦτο[71], ἐσῳκοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους[72], ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν καθαιροῦντες. Ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα[73], τοῦ μὴ ὑψηλὸν γιγνόμενον, ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα· καὶ προκαλύμματα εἶχε δέῤῥεις καὶ διφθέρας[74], ὥστε τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι, ἐν ἀσφαλείᾳ τε εἶναι. Ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα, καὶ τὸ χῶμα οὐ σχολαίτερον ἀντανῄει αὐτῷ[75]. Καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοοῦσι· διελόντες τοῦ τείχους[76] ᾗ προσέπιπτε τὸ χῶμα, ἐσεφόρουν τὴν γῆν.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, αἰσθόμενοι, ἐν ταρσοῖς[77] καλάμου πηλὸν ἐνείλλοντες[78] ἐσέβαλον ἐς τὸ διῃρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμενον[79], ὥσπερ ἡ γῆ, φοροῖτο. Οἱ δὲ, ταύτῃ ἀποκλειόμενοι[80], τοῦτο μὲν ἐπέσχον[81]· ὑπόνομον δ' ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες, καὶ ξυντεκμηράμενοι[82] ὑπὸ τὸ χῶμα, ὑφεῖλκον αὖθις παρὰ σφᾶς[83] τὸν χοῦν· καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ[84] τοὺς ἔξω, ὥστ' ἐπιβάλλοντας ἧσσον ἀνύτειν[85], ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χώματος, καὶ ἱζάνοντος ἀεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. Δεδιότες δὲ, μὴ οὐδ' οὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προσεπεξεῦρον τόδε· τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα[86] ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ χῶμα· ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν[87] αὐτοῦ ἀρξάμενοι, ἀπὸ τοῦ βραχέος τείχους[88] ἐκ τοῦ ἐντὸς ἐς τὴν πόλιν[89] μηνοειδὲς[90] προσῳκοδόμουν, ὅπως, εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἁλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι τοὺς ἐναντίους αὖθις πρὸς αὐτὸ χοῦν[91]· καὶ προχωροῦντας εἴσω, διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν, καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλλον γίγνεσθαι. Ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προσῆγον τῇ πόλει οἱ Πελοποννήσιοι, μίαν μὲν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος[92] κατὰ τὸ χρῶμα προσαχθεῖσα, ἐπὶ μέγα τε[93] κατέσεισε, καὶ τοὺς Πλαταιῆς ἐφόβησεν· ἄλλας δὲ ἄλλῃ τοῦ τείχους, ἃς, βρόχους τε περιβάλλοντες[94], ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἁλύσεσι μακραῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν[95], ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν[96], ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνελκύ-

---

71) Καθ' ὃ μέρος ὑψοῦτο κατ' αὐτοῦ τὸ πρόχωμα τῶν ἐχθρῶν. 72) Τὸ ἐπλήρουν. ἔσωθεν ἢ ἐπλήρουν τὰ κενὰ μὲ πλ., 73) Τὰ ξύλα ἐχρησίμευον εἰς δεσμὸν ἢ στερέωσιν τῶν πλ., ἕνεκα τοῦ μὴ εἶναι. 74) Διφθέρα τὸ εἰργασμένον δέρμα, δέῤῥις δὲ τὸ ἀνέργαστον, ἢ προβιά, 75) Ἀνθυψοῦτο κατ' αὐτοῦ ὄχι ἀμελέστερον, ἀλλὰ μὲ τὸ αὐτὸ τάχος.

76) Διασχίσαντες τὸ τεῖχός των καθ' ὃ μέρος ἤγγιζε πρὸς αὐτὸ τὸ χῶμα, ἔσυρον μέσα τὴν γῆν. 77) Καλάθοις. 78) Ἐντυλίσσοντες. 79) Εἶπεν οὐδετέρως ἐννοῶν ὅλον τὸ σκεύασμα, ταρσοὺς καὶ πηλὸν κτλ. 80) Ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τοῦτο. 81) Παραίτησαν.

82) Καὶ τεκμηράμενοι πόσην ἔκτασιν καὶ ποίαν διεύθυνσιν ἔπρεπε νὰ τῷ δώσωσι διὰ νὰ φθάσωσιν ὑπὸ τὸ χῶμα. 83) Πρὸς τὸ μέρος των. 84) Ἐπὶ πολὺν χρόνον.

85) Ἐπισωρεύοντες ὀλιγώτερον ἐπροχώρουν ἀπὸ πρότερον. 86) Τὸ ξύλινον τεῖχος περὶ οὗ ἀνωτέρω εἶπε. 87 Ἀπὸ τὰ δύω πέρατα. 88) Ἀπὸ τοῦ χαμηλοτέρου, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ὑψηλοῦ ξυλίνου τὸ ὁποῖον εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐποικοδομῶσι. 89) Ἀντὶ ἔσωθεν πρὸς τὴν πόλιν. 90) Ἄλλο τεῖχος ἐν σχήματι ἡμικυκλίου. 91) Νὰ ὑψώσωσι νέον πρόχωμα. Κυριεύσαντες τὸ προσβαλλόμενον μέρος τοῦ τείχους οἱ Λακ. καὶ εἰσπηδήσαντες δι' αὐτοῦ, ἤθελον εὑρεθῇ πάλιν ἔξω τοῦ μηνοειδοῦς, τὸ ὁποῖον συνείχετο μὲ τὸ παλαιόν. 92 Πρὸς τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῶν Πλ. 93) Κατέσεισεν αὐτὸ ἐπὶ μέγα, εἰς μεγάλην ἔκτασιν. 94) Ἔῤῥιπτον σχοινία εἰς αὐτὰς, καὶ ἀνασύροντες τὰς συνέτριβον. 95) Αἱ δοκοὶ εἶχον ἐντομὰς εἰς τὰ δύω ἄκρα των, ἢ εἰς αὐτὰς ἦσαν δεμέναι αἱ ἅλυσσοι. 96) Κεραία πᾶν ξύλον προέχον, ἰδίως ἡ ἀντέννα τοῦ πλοίου. Ἐπομένως δύω ξύλα ἐξεῖχον ὄχι ὄρθια, ἀλλὰ κεκλιμένα ἔξω ἀπὸ τὸ τεῖχος

σαντες ἐγκαρσίως[97], ὁπότε προσπεσεῖσθαί πη μέλλοι ἡ μηχανή, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἁλύσεσι, καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες[98]· ἡ δὲ, ῥύμῃ[99] ἐμπίπτουσα, ἀπεκαύλιζε τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς[100].

Μετὰ δὲ τοῦτο, οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἵ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν, καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα[101] ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον[102] εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν[103] ἑλεῖν τὴν πόλιν, πρὸς τὴν περιτείχισιν[104] παρεσκευάζοντο. Πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι, εἰ δύναιντο, πνεύματος γενομένου, ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν, οὖσαν οὐ μεγάλην. πᾶσαν γὰρ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴπως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας[105] προσαχθείη. Φοροῦντες δὲ ὕλης φακέλους, παρέβαλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως[106]. Ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου[107] διὰ πολυχειρίαν, ἐπιπαρένησαν[108] καὶ τῆς ἄλλης πόλεως[109] ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν[110]· ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ πίσσῃ, ἧψαν τὴν ὕλην, καὶ ἐγένετο φλὸξ τοσαύτη, ὅσην οὐδείς πω ἔς γε ἐκεῖνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν. ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὑτὴν, ὑπὸ ταυτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ὑπ' αὐτοῦ[111] ἀνῆκε[112]. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν[113], καὶ τοὺς Πλαταιέας, τἆλλα διαφυγόντας, ἐλαχίστου ἐδέησε[114] διαφθεῖραι. ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι· πνεῦμά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον[115] (ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι), οὐκ ἂν διέφυγον. Νῦν δὲ καὶ τόδε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα, καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον.

Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος μέν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες[116], περιετείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ, διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον[117]. Τάφρος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν[118], ἐξ ἧς ἐπλινθεύσαντο[119]. Καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολὰς[120], καταλιπόντες φύλακας τοῦ ἡμίσεος τείχους (τὸ δὲ ἥμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσον), ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ[121], καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε, καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖον[122] τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν[123] ἐς τὰς Ἀθήνας

---

97) Ὁριζοντίως, ὄχι καθέτως. 98) Χωρὶς νὰ τὰς κρατῶσι. 99) Μὲ ὁρμήν.
100) Ἀπεκεφάλιζε τὸ ἐμπροσθινὸν μέρος τῆς μηχανῆς, ἥτις εἶχεν ἔμβολον.
101) Τὸ μηνοειδὲς ἐννοεῖ. 102) Ἀδύνατον. 103) Μὲ τὰς δυσκολίας ὅσας ἀπήντων.
104) Δηλ. εἰς τὸ ν' ἀνεγείρωσιν ἄλλο τεῖχος ἐκτὸς τοῦ τείχους τῶν Πλαταιέων.
105) Διὰ τοῦ νέου περιτειχίσματος δὲν εἶχον ἀνάγκην πολλῶν στρατευμάτων διὰ τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐδύναντο νὰ ὑποχρεώσωσι τοὺς πολιορκουμένους διὰ τῆς πείνης νὰ παραδοθῶσι. 106) Ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸ πρόχωμα τὰς ἔρριπτον. Τὸ αὐτὸ δὲ εἶπε χῶμα καὶ πρόσχωσιν. 107) Τοῦ μεταξύ. 108) Ἐπεσώρευσαν ἄλλους ἐπ' ἄλλων, ἐκ τοῦ νέω, σωρεύω.
109) Τοπ. καὶ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν. 110) Νὰ φθάσωσι. 111) Τοῦ πυρός. 112) Ἀνίημι.
113) Καθ' ὃ χειροποίητον. 114) Ὀλίγον ἔλειψε. 115) Φέρον τὸ πῦρ πρὸς αὐτὴν, τὴν πόλιν. 116) Δηλ. διαλύσαντες. 117) Δόσαντες εἰς τοὺς στρατιώτας ἑκάστης πόλεως νὰ περιτειχίσωσιν ὡρισμένην τινὰ ἔκτασιν. 118) Δηλ. ἔσκαπτον ἑκατέρωθεν τάφρον.
119) Ἔλαβον τὰς πλ. 120) Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνατέλλῃ ὁ ἀρκτοῦρος (λαμπρὸς ἀστὴρ περὶ τὴν οὐρὰν τῆς μεγάλης ἄρκτου) πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, δηλ. περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου· δυτικὴ δὲ ἐπιτολὴ τοῦ ἀρκτούρου λέγεται ὅταν ἀνατέλλῃ ὁ ἀστὴρ οὗτος μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, δηλ. περὶ τὸ ἔαρ. 121) Σὺν τῷ στρατῷ. 122) Τὸ ἄχρηστον.
123) Εἶχον ἐκκομίσει.

αὐτοὶ δ' ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. Τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμπαντες, ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο[124]· καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει, οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος. Τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιέων πολιορκία κατεσκευάσθ.,

---

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ΄. (§. 20—24 καὶ 52—69).

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος[1], οἱ Πλαταιῆς (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν Βοιωτῶν), ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο[2], καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμία ἦν ἐλπὶς τιμωρίας[3], οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν[4] αὐτοί τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι[5], πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν, καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων, ἢν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησαμένων τὴν πεῖραν αὐτοῖς[6] Θεαινέτου τε τοῦ Τιμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐμολπίδου τοῦ Δαϊμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκνησάν πως[7], τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγησάμενοι· ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι[8] μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταί, τρόπῳ τοιῷδε[9]. Κλίμακας ἐποιήσαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολεμίων· ξυνεμετρήσαντο δὲ[10] ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων, ᾗ[11] ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαληλιμμένον[12] τὸ τεῖχος αὐτῶν· ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολάς· καὶ ἔμελλον οἱ μέν τινες ἁμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες, καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥαδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο[13] τοῦ τείχους. Τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον[14].

Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομήσει· εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρός τε Πλαταιῶν[15], καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' Ἀθηναίων ἐπίοι[16]· διεῖχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων· τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἑκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενεμημένα ᾠκοδόμητο[17]· καὶ ἦν ξυνεχῆ, ὥστε ἓν φαίνεσθαι τεῖχος παχύ, ἐπάλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν· διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων[18] πύργοι ἦσαν μεγάλοι, καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει[19], διήκοντες ἔς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ, καὶ οἱ αὐτοὶ

---

[124]) Ὅταν ἤρχισεν ἡ πολιορκία των. [125]) Ἔγινεν, ἡτοιμάσθη· οὕτω καὶ κατωτέρω, § 85, ναυμαχίαν κατασκευάζεσθαι.

[1]) Τοῦ 428 Π. Χ. (Ὀλ. 88, ά.) τετάρτου ἔτους τοῦ πολέμου. [2]) Ἐστενοχωροῦντο. [3]) Βοηθείας. [4]) Συμβουλευθέντες ἀποφασίζουσι. [5]) Ὅτε μετεκόμισαν εἰς Ἀθήνας τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τῶν Πλαταιέων (ἴδε Β΄, § 72) ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς Πλαταιὰς φρουρὰν (Β΄. § 6): Συμβουλευσάντων αὐτοῖς τὴν δοκιμὴν ταύτην. [7]) Ἀπεδειλίασαν τρόπον τινά. [8]) Ἄνδρες δὲ ἐς διακοσίους. Τὸ δὲ μάλιστα, περίπου. [9]) Ἐνέμειναν ἐν τῇ ἐξόδῳ (καὶ ἐξετέλεσαν αὐτὴν) τρόπῳ τοιῷδε. [10]) Τὸ τεῖχος, τὸ ὕψος τοῦ τ. διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στιβάδων τῶν πλίνθων. [11]) Ὅπου. [12]) Μὲ πηλόν. [13]) Διὰ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἤθελον νὰ τὸ βλέπωσι. [14]) Γνωρίζοντες τὸν ἀριθμὸν καὶ κατ' εἰκασίαν τὸ πάχος τῶν πλίνθων, ὑπελογίζοντο τὸ μῆκος τῶν κλιμάκων. [15]) Πρὸς τὸ μέρος τῶν Πλ. Κ. §. 458, Πρός, ά. 2). [16]) Ἐλλειπτικὴ φράσις, ἀντί, καὶ πρὸς τὰ ἔξω, ὥστε κωλύειν εἴ.

[17]) Ἦτον ᾠκοδομημένον μὲ οἰκήματα, δηλ. κατείχετο ἀπὸ οἰκήματα. [18]) Ἀνὰ πάσας 10 ἐπάλξεις. [19]) Τῷ ὅλῳ τείχει, τοῖς δυσὶ τείχεσι μετὰ τοῦ μεταξύ.

καὶ ἐς τὸ ἔξω[20]· ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον[21], ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων[22] διήεσαν. Τὰς οὖν νύκτας, ὁπότε χειμὼν εἴη νοτερὸς[23], τὰς μὲν ἐπάλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων, ὄντων δι' ὀλίγου[24] καὶ ἄνωθεν στεγανῶν, τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. Τὸ μὲν οὖν τεῖχος, ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς, τοιοῦτον ἦν.

Οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο[25] αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι[26] καὶ ἀνέμῳ, καὶ ἅμα ἀσέληνον, ἐξῄεσαν. Ἡγοῦντο δὲ, οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἴτιοι ἦσαν[27]. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν, ἣ περιεῖχεν[28] αὐτοὺς, ἔπειτα προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων, λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν[29], οὐ προϊδόντων αὐτῶν[30], ψόφῳ δὲ, τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς, ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου, οὐ καταχουσάντων[31]. Ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ἤεσαν[32], ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἴσθησιν παρέχοι. Ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς[33] τε τῇ ὁπλίσει, καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα μόνον ὑποδεδεμένοι, ἀσφαλείας ἕνεκα[34] τῆς πρὸς τὸν πηλόν. Κατὰ οὖν μεταπύργιον[35] προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες, ὅτι ἔρημοί εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες, καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα σὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον· ὧν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοραίβου, καὶ πρῶτος ἀνέβη. Μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἑπόμενοι, ἓξ ἐφ' ἑκάτερον τῶν πύργων[36], ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν· οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾷον προβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν[37], ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις[38] εἴησαν. Ὡς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο[39], ᾔσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες. κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιέων, ἀντιλαμβανόμενος, ὑπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα· ἣ πεσοῦσα ψόφον ἐποίησε, καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν. Τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν· οὐ γὰρ ᾔδει, ὅ,τι ἦν δεινὸν[40], σκοτεινῆς νυκτὸς, καὶ χειμῶνος ὄντος. Καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιέων ὑπολελειμμένοι ἐξελθόντες προσέβαλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων, ἐκ τοὔμπαλιν ᾗ[41] οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἥκιστα πρὸς αὐτοὺς[42] τὸν νοῦν ἔχοιεν. Ἐθορυβοῦντο[43] μὲν οὖν κατὰ χώραν[44] μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς· ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ[45] ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιγνόμενον. Καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο[46] παραβοηθεῖν, εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν· φρυκτοὶ

---

20) Δηλ. ἐκτεινομένη ἀπὸ τὸ μέσα ἕως τὸ ἔξω μέτωπον. 21) Παρὰ τὸν πύργον δὲν ἐδύνατό τις νὰ διαβῇ. 22) Διὰ μέσου αὐτῶν. 23) Ὑγρὸς, δηλ. βροχερός. 24) Εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν μεταξύ των. 25) Αἱ παρασκευαὶ ἐγένοντο. 26) Χειμέριον ὕδατι, δηλ. θυελλώδη καὶ βροχερὰν κτλ. 27) Δηλ. οἱ δύω προτρέψαντες. 28) Περιεκύκλωνεν. Εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ Λακεδ. ἔσκαψαν διπλῆν τάφρον, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν (Β'. §. 78). 29) Ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους. 30) Ἐδύνατο νὰ εἰπῇ Οὐ προϊδόντας. 31) Οὐ καταχουσάντων, τοῦ ἀνέμου ἀντιπαταγοῦντος τῷ ψόφῳ τῷ γινομένῳ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτούς. 32) Ἐπορεύοντο οἱ Πλαταιεῖς. 33) Ἐλαφροί. 34) Ἵνα μὴ σφάλλωνται διὰ νὰ μὴ γλιστροῦν. 35) Εἰς ἓν μεταπύργιον, διάστημα μεταξὺ δύω πύργων. 36) Ἀνὰ ἓξ εἰς ἑκάτερον. 37) Τὰς ἀσπίδας.
38) Πλησίον τῶν πολ. 39) Πολλοὶ ἀνέβησαν. 40) Τί κακὸν συνέβαινε. 41) Εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου. 42) Τοὺς ὑπερβαίνοντας προσέχοιεν οἱ Πελοπον.
43) Οἱ Πελοποννήσιοι. 44) Ὅπου εὑρίσκοντο. 45) Ἐν ἀπορίᾳ.
46) Εἶχε δοθῇ προσταγή.

τε ἦροντο ἐς τὰς Θήβας πολέμιοι[47]· παρανίσχον[48] δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλούς, πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις[49] ᾖ, καὶ μὴ βοηθεῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς[50] ἀντιλάβοιντο.

Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιέων ἐν τούτῳ[51], ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀνεβεβήκεσαν, καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες, ἐκεκρατήκεσαν, τάς τε διόδους[52] τῶν πύργων αὐτοὶ ἐνστάντες ἐφύλασσον, μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν[53], καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις[54], καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν[55] εἶργον βάλλοντες· οἱ δ' ἐν τούτῳ, οἱ πλείους, πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες, διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον· ὁ δὲ διακομιζόμενος ἀεὶ[56], ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου[57], καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον, εἴτις[58] παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτὴς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. Ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες[59] ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον· καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο, λαμπάδας ἔχοντες. Οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἑώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους ἑστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά[60]· αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες, ἧσσον διὰ τὰς λαμπάδας[61] καθεωρῶντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιέων καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως. κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ, ὥστ' ἐπελθεῖν[62], ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου[63], ἢ βορέου, ὑδατώδης μᾶλλον· καὶ ἡ νὺξ τοιούτῳ ἀνέμῳ ὑπονιφομένη[64] πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ[65] ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. Ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

Ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς, ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδόν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον· νομίζοντες ἥκιστα σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι[66], τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἑώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς[67], τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. Καὶ

---

47) Πυραὶ πολέμιαι (πολέμου, ἐν πολέμῳ ἐθιζόμεναι) ἤροντο ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους εἰς τὰς Θήβας, δηλ. διὰ νὰ τὰς ἴδωσιν οἱ ἐν Θήβαις, πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν Θηβῶν. Ἀπέχουσι δὲ αἱ Θῆβαι τῶν Πλαταιῶν περίπου τρεῖς ὥρας. 48) Πλησίον τῶν φρυκτῶν τούτων ἀνήγειρον καὶ οἱ Πλαταιεῖς ἄλλους. 49) Τοῖς Θηβαίοις. 50) Ἀντὶ ἀφῃρημ. τῆς ἀσφαλείας. 51) Τῷ χρόνῳ. 52) Τὰς πύλας δι' ὧν διήρχοντο ἀπὸ πύργου εἰς πύργον. 53) Ὥστε ἐπιβοηθεῖν. 54) Τοὺς ἔστησαν ἐπάνω εἰς τὸ τεῖχος κατὰ τῶν πύργων. 55) Κάτωθεν ἀπὸ τὰ οἰκήματα καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τὸ τεῖχος. 56) Ἀεί, δηλ. ἕκαστος μετακομιζόμενος. 57) Τῆς ἔξω τάφρου. 58) Τὸν ὅστις. 59) Ἄλλοι στίζουσι κακῶς μὲ τὴν λέξιν Πύργων, διότι οἱ ἀπὸ τῶν πύργων κατέβησαν προφανῶς οἱ τελευταῖοι. 60) Μέρη τοῦ σώματός των. 61) Ἐπειδὴ οἱ Πελοπ. ἐκράτουν λαμπάδας. 62) Ὄχι ἀρκετὰ στερεὸς ὥστε νὰ πατήσῃ τις εἰς αὐτόν. 63) Οἷος εἶναι ὁ κρύσταλος τοῦ ἀπηλιώτου, ὅστις γίνεται ὅταν φυσᾷ ὁ ἀπηλιώτης, ὁ ἀνατολικὸς ἄνεμος. 64) Χιονιζομένη. Ἡ δὲ Ὑπὸ κολάζει τὸ Νιφομένη, διότι τὸ πίπτον δὲν ἦτον χιών, ἀλλὰ νεροχίονον. 65) Τῇ τάφρῳ. 66) Ὅτι πολλὰ ὀλίγον θὰ ὑποπτεύσωσιν οἱ Λακ. ὅτι αὐτοὶ ἐτράπησαν πρὸς ταύτην τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τοὺς πολεμίους. 67) Ἡ ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος στενωπὸς ἐκ Βοιωτίας πρὸς Ἀττικήν, ἣν

ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ᾖεσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν, ἐς Ἐρυθρὰς καὶ Ὑσιάς[68]· καὶ λαβόμενοι τῶν ὀρῶν[69], διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων[70]. εἰσὶ γάρ τινες αὐτῶν οἳ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν, πρὶν ὑπερβαίνειν· εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἔξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. Οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο[71], τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς, τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδὲν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων[72], ὡς οὐδεὶς περίεστι[73], κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν[74] τοῖς νεκροῖς· μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς, ἐπαύσαντο. Οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιέων ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ΄. (52—69.)

Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου[1] καὶ οἱ Πλαταιῆς, οὐκέτι ἔχοντες σῖτον, οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι, ξυνέβησαν[2] τοῖς Πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ. Προσέβαλον[3] αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. Γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν. εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς Ἀθηναίους, καὶ ξυγχωροῖεν[4], ὅσα πολέμῳ[5] χωρία ἔχουσιν ἑκάτεροι, ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος[6] εἴη ἡ Πλάταια, ὡς αὐτῶν ἑκόντων προσχωρησάντων· προσπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται, παραδοῦναι τὴν πόλιν ἑκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τούς τε ἀδίκους κολάζειν[7], παρὰ δίκην δὲ[8], οὐδένα. Τοσαῦτα μὲν ὁ κήρυξ εἶπεν. Οἱ δὲ (ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ[9],) παρέδοσαν τὴν πόλιν· καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινὰς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταὶ πέντε ἄνδρες ἀφίκοντο. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν, κατηγορία μὲν οὐδεμία προετέθη[10]· ἠρώτων δὲ αὐτοὺς, ἐπικαλεσάμενοι[11], τοσοῦτον μόνον, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθόν τι[12] εἰργασμένοι εἰσίν. Οἱ δ' ἔλεγον[13] αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν, καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν[14] Ἀστύμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου, καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστου, πρόξενον[15] ὄντα Λακεδαιμονίων, καὶ ἐπελθόντες, ἔλεγον τοιάδε·

σήμερον στενὸν τῆς Κάζας. 68) Δύω πόλεις τῆς Βοιωτίας παρὰ τὸν Κιθαιρῶνα, ἀρκτικῶς τῶν Δρυὸς κεφαλῶν. 69) Πιάσαντες τὰ ὄρη, φθάσαντες εἰς τὰ ὄρη. 70) Ἐν ᾧ ἦσαν πλείονες εἰς τὴν ἔξοδον. 71) Ἐπέστρεψαν εἰς τὴν θέσιν των. 72) Ἡ φράσις ἤθελεν εἶσθαι ὁμαλοτέρα οὕτως: εἰδότες μὲν οὐδὲν, ἀπαγγειλάντων δὲ σφίσι, διότι στρυφνὸν φαίνεται νὰ συνδέωσιν οὕτως ὁ Μὲν καὶ Δέ: οὐδὲν μὲν εἰδότες τῶν γεγενημένων (πραγμάτων), τῶν δὲ ἀποτρεπομένων Πλαταιέων ἀπαγγειλάντων. 73) Διεσώθη. 74) Διὰ σπονδῶν ἐζήτουν ἀναίρεσιν, δηλ. νὰ λάβωσι τοὺς νεκρούς των.

1) Τοῦ 427 ἔτους π. Χ. (Ὀλ. 88, β΄), πέμπτου ἔτους τοῦ πολέμου. 2) Ἐσυμβιβάσθησαν. 3) Οἱ Λακεδαιμόνιοι. 4) Συγκατετίθεντο ἑκάτεροι. 5) Διὰ τῆς βίας τοῦ πολέμου. 6) Ἀποδοτέα. 7) Λέγοντα κολάζειν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι θέλουσι κολάσει. 8) Ἀδίκαστον. 9) Εἰς τὴν πλέον ἀσθενῆ των κατάστασιν. 10) Δὲν ἐπρότεινον οἱ Δικασταὶ κατὰ τῶν Πλαταιέων οὐδεμίαν κατηγορίαν. 11) Προσκαλέσαντές τους ἐμπρός των. 12) Τὸ Τι τοῦτο ἴσως ἀφαιρετέον, διότι ἡ ἐπανάληψις περιττή. 13) Ἀπεκρίνοντο. 14) Λαβόντες ὡς ἀρχηγούς των. 15) Πλαταιέα δεχόμενον τοὺς εἰς Πλαταιὰς ἐρχομένους

» Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, πιστεύσαντες ὑμῖν, ἐποιησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι ὑφέξειν[16], νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι[17]· καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι (ὥσπερ καὶ ἐσμὲν[18]) γενέσθαι ἢ ὑμῖν[19], ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι[20]· νῦν δὲ φοβούμεθα, μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. τόν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ τῶν δεινοτάτων[21] εἶναι, εἰκότως ὑποπτεύομεν, καὶ ὑμᾶς, μὴ οὐ κοινοὶ[22] ἀποβῆτε, τεκμαιρόμενοι, προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγενημένης, ᾗ χρὴ ἀντειπεῖν (ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἠτησάμεθα), τό, τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν[23], ᾧ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι, ἐναντία γίγνεται[24], τὰ δὲ ψευδῆ, ἔλεγχον ἔχει[25]. Πανταχόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες, ἀναγκαζόμεθα, καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι, εἰπόντας τι κινδυνεύειν. καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν[26] αἰτίαν ἂν παράσχοι[27], ὡς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ἦν. Χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν[28] πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθώ. ἀγνῶτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων[29], ἐπεισενεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε, ὠφελούμεθ' ἄν[30]· νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λελέξεται· καὶ δέδιμεν οὐχί, μή, προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἥσσους εἶναι τῶν ὑμετέρων, ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μή, ἄλλοις χάριν φέροντες[31], ἐπὶ διεγνωσμένην[32] κρίσιν καθιστώμεθα.»

» Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια, πρός τε τὰ Θηβαίων διάφορα[33], καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ ἐς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τῶν εὖ δεδρασμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα, καὶ πείθειν πειρασόμεθα. Φαμὲν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴτι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν· εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς[34], μὴ εὖ παθόντας· φίλους δὲ νομίζοντας, αὐτοὺς[35] ἁμαρτάνειν μᾶλλον, τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. Τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ[36] καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν[37]. καὶ γὰρ ἠπειρῶταί τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ[38], μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ γενομένῃ παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Παυσανίᾳ. Εἴτε τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἕλλησι, πάντων παρὰ δύναμιν[39] μετ-

---

Λακεδαιμονίους, καὶ φροντίζοντα περὶ τῶν ἐν Πλαταιαῖς ὑποθέσεων τῶν Λακεδ.

16) Ὅτι θὰ ὑποβληθῶμεν εἰς τοιαύτην δίκην. 17) Τὴν δίκην, ἣν ὑφέξειν ἐμέλλομεν.

18) Ὥσπερ καὶ ἐσμὲν οὐχ ἐν ἄλλοις· ἢ, ἐν ταῖς περιστάσεσιν ἐν αἷς ἐσμεν.

19) Νὰ ὑποβληθῶμεν εἰς ἄλλους δικαστὰς ἀπὸ σᾶς. 20) Δικαιοσύνην ἀπολαύειν παρ' ὑμῶν μάλιστα. 21) Περὶ θανάτου, τὸν ὁποῖον κατ' εὐφημίαν ἀποσιωπᾷ. 22) Ἀμερόληπτοι, ἴσοι πρὸς τὰ δύω μέρη. 23) Ὑποπτεύομεν τεκμαιρόμενοι ταῦτα, οὐ προηγουμένης (γεν. ἀπόλ.), καὶ ὂν (ὀνομ. ἀπόλ. ἀπροσώπου. Κ. §. 439, β΄.)· διότι δὲν προέγινε, καὶ διότι εἶναι.

24) Δηλ. τὰ ἀληθῆ, ἂν ἀποκριθῶμεν αὐτά, γίνονται ἐναντία (ἐπιβλαβῆ) εἰς ἡμᾶς. Ὁμαλότερον δὲ ἤθελεν ἔχει ἡ φράσις ἂν ἦτον: ἐναντίον (τὸ ἀποκρίνεσθαι) γίνεται, ἢ ᾧ τὰ ἀληθῆ ἀποκρινόμενα, λεγόμενα εἰς ἀπόκρισιν, γίνεται ἡμῖν ἐναντία. 25) Ἐλέγχονται εὐκόλως ψευδῆ ὄντα. 26) Τοῖς οὖσιν εἰς ἣν κατάστασιν ἡμεῖς εἴμεθα. 27) Ἤθελε προσάψει κατηγορίαν. 28) Δύσκολος μᾶς εἶναι. 29) Μὴ γνωριζόμενοι μεταξύ μας. 30) Ἀπ' αὐτά.

31) Τοῖς ἐχθροῖς των Θηβαίοις, οἵτινες ἐζήτουν τὴν καταδίκην των. 32) Δεδικασμένην ἤδη. 33) Ὡς πρὸς τὴν διαφοράν μας, τὴν φιλονεικίαν μας τὴν πρὸς τοὺς Θηβαίους.

34) Ἂν μᾶς ἐρωτᾶτε θεωροῦντές μας ὡς ἐχθρούς σας, δὲν ἠδικήθητε μὴ εὐεργετηθέντες ἀπὸ ἡμᾶς, διότι τίς εὐεργετεῖται ἀπὸ ἐχθρούς. 35) Ὑμᾶς. 36) Ὡς πρὸς τὰ ἐν τῇ εἰρ.

37) Οἱ λοιποὶ Βοιωτοὶ δὲν ἔλαβον ὅπλα κατὰ τοῦ Μήδου. 38) Ἀκρωτήριον Εὐβοίας ὅπου τὸ πρῶτον ἐναυμάχησαν οἱ Ἕλλ. κατὰ τῶν Περσῶν. 39) Ὑπὲρ τὴν δύναμίν μας.

ἔσχομεν. Καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτε περ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην, μετὰ τὸν σεισμὸν, τῶν ἐς Ἰθώμην Εἱλώτων ἀποστάντων[40], τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν ἐς ἐπικουρίαν. Ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν«.

» Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ[41] καὶ τὰ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσαμεν εἶναι· πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον· ὑμεῖς δ' αἴτιοι. Δεομένων γὰρ ξυμμαχίας[42], ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο[43], ὑμεῖς ἀπεώσασθε, καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι, ὡς ἐγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. Ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον[44] ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε, οὔτε ἐμελήσατε[45]. Εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἐθελήσαμεν, ὑμῶν κελευσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις, ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε. καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλὸν, ἄλλως τε καὶ οὓς[46] εὖ παθών τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους, καὶ πολιτείας μετέλαβεν[47]· ἰέναι δὲ εἰς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως[48]. ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε[49] τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι, εἴ τι μὴ καλῶς ἐδρᾶτε, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα«.

» Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον, αὐτοὶ ξύνιστε, δι' ἅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. Πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς[50], καὶ προσέτι ἱερομηνίᾳ[51], ὀρθῶς [τε] ἐτιμωρησάμεθα, κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα[52], τὸν ἐπιόντα[53] πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι· καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. Εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε[54], τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. Καίτοι, εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε[55], ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. Νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί[56]· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἵδε[57] μετ' αὐτοῦ ἦσαν. Καὶ δίκαιον, ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας (εἰ ἄρα ἡμάρτηταί τι) ἀντιθεῖναι[58] τὴν τότε προθυμίαν· καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω[59] εὑρήσετε, καὶ ἐν καιροῖς, οἷς σπάνιον ἦν, τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι· ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὑτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες[60], ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. Ὧν ἡμεῖς γενόμενοι, καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα, νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς[61] δέδιμεν μὴ

---

40) Π. Χ. 464, Ὀλ. 79, ά. 41) Ὡς πρὸς τὰ παλαιά. 42) Ἀντὶ ἐβιάσαντο ἡμᾶς δεομένους, εἶπεν εἰς γεν. ἀπόλ. δεομένων, ὡς ἀνωτέρω. 43) Ἐστενοχώρουν. 44) Ξεχωριστὸ τίποτε, κἀνὲν μέγα κακόν. 45) Οὔτε ἐμέλλετε νὰ πάθετε. 46) Οὓς ἄλλως τε καὶ προσηγάγετο. Τὸ δὲ Τις ἐννοεῖ αὐτοὺς τοὺς ὁμιλοῦντας. 47) Οἱ Πλαταιεῖς ἐπολιτογραφήθησαν Ἀθηναῖοι, ὡς φαίνεται καὶ κατωτέρω § 63. 48) Προθύμως ἰέναι. 49) Ὡδηγούσατε.
50) Ἐν καιρῷ εἰρήνης. 51) Ἑορτῇ. 52) Κατὰ τὸν παρὰ πᾶσι καθεστῶτα νόμον εἶναι ὅσιον ἀμύνεσθαι. 53) Τὸν ἔξωθεν ἐπερχόμενον, τὸν ἐπιθετικόν. 54) Ἂν θεωρήσετε τὴν δικαιοσύνην κατὰ τὸ ὅτι οἱ Θηβαῖοι σᾶς εἶναι τώρα χρήσιμοι καὶ κατὰ τὴν ἔχθραν αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν. 55) Ἤμεθα. 56) Φοβεροί. 57) Οἱ Θηβαῖοι. 58) Θεῖναι ἀντὶ τῆς νῦν ἁμαρτίας, τοῦ παρόντος σφάλματός μας. 59) Τὴν προθυμίαν μείζω πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐλάσσω. 60) Οἱ μὴ πράττοντες ὡς πρὸς τὴν ἔφοδον τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς (ἐν) ἀσφαλείᾳ.
61) Διότι ἠκολουθήσαμεν τὰς αὐτὰς ἀρχάς.

διαφθαρῶμεν, Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως[62]. Καίτοι χρὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γιγνώσκοντας[63], καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν ἀεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι[64], καὶ τὸ παραυτίκα που ἡμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται[65] «.

» Προσκέψασθέ τε, ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων[66] ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνώσεσθε μὴ εἰκότα (οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν[67]), ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται[68], ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι, αὐτοὺς[69] ἀμείνους ὄντας, ἀπρεπές τι ἐπιγνῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς[70] σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. Δεινὸν δὲ δόξει εἶναι, Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι· καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν[71], ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ[72] πανοικεσίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. Ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλύμεθα[73], καὶ νῦν ἐν ὑμῖν, τοῖς πρὶν φιλτάτοις, Θηβαίων ἡσσώμεθα[74], καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν[75], τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δὲ, θανάτου δίκῃ κρίνεσθαι. Καὶ περιεώσμεθα[76] ἐκ πάντων[77] Πλαταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἔρημοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς[78], δέδιμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε ».

» Καί τοι ἀξιοῦμέν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν ποτε γενομένων[79], καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας, γναμφθῆναι[80] ὑμᾶς, καὶ μεταγνῶναι, εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπείσθητε, τήν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι[81] αὐτούς, μὴ κτείνειν οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει· σώφρονά τε ἀντὶ αἰσχρᾶς κομίσασθαι χάριν[82], καὶ μὴ, ἡδονὴν δόντας[83] ἄλλοις, κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν. Βραχὺ γὰρ τὸ

---

62) Μᾶλλον ἐκείνους συμφώνως μὲ τὸ δίκαιον, παρὰ σᾶς συμφώνως μὲ τὸ κέρδος μας.

63) Τοὺς ἀνθρώπους φρονοῦντας πάντοτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν. 64) Ὅταν ἀγαθοὶ σύμμαχοι εὑρίσκωσι βεβαίαν ἀνταμοιβὴν τῆς ἀρετῆς των (ὡς δηλ. καὶ ἡμεῖς ἐμείναμεν ἀγαθοὶ σύμμαχοι τοῖς Ἀθηναίοις). 65) Καὶ ἄλλο συμφέρον εἶναι νὰ ὠφελώμεθα ἀπὸ τὸ παραυτίκα, ἀπὸ τὴν παρουσιαζομένην περίστασιν. Τὸ που σημαίνει: ὅταν συμπίπτῃ. Τὸ ἡμῖν δὲ ἀορίστως· ἔστρεψε δηλ. εἰς ά. πρόσωπον, ὅ,τι ἀνωτέρω εἶπεν εἰς γ'.

66) Ἐξαιρεῖ πιθανῶς τοὺς Ἀθηναίους. 67) Κρινεῖτε σεῖς οἱ ἐπαινούμενοι Λακεδαιμόνιοι, περὶ ἡμῶν τῶν Πλαταιέων, οὐκ ὄντων καὶ ἡμῶν εὐκαταφρονήτων. 68) Ἐγκρίνουσι.

69) Σᾶς ὄντας ἀμείνους περὶ ἡμῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν. 70) Εἰς τοὺς κοινοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, ὁποῖος ἦν ὁ τῶν Δελφῶν. 71) Οἱ πατέρες σας (μετὰ τὰ Μηδικὰ) ἀνέγραψαν εἰς τὸν ἀφιερωθέντα εἰς Δελφοὺς διὰ τὴν νίκην κατὰ τοῦ Μαρδονίου τὴν πόλιν μας ἕνεκα τῆς ἀρετῆς αὐτῆς. 72) Γένους. Περίφρ. ἀντί: ἐκ πάσης τῆς Ἑλλάδος.

73) Ἐν ἄλλαις: Ἀπολλύμεθα. 74) Παρ' ὑμῖν μένομεν ὀπίσω τῶν Θ., μᾶς προτιμᾶτε τοὺς Θηβαίους. 75) Ἐσχάτως δηλ. ὅτε παρεδόθησαν. 76) Περιωθῶ.

77) Μεταξὺ ὅλων μόνοι. 78) Οἵτινες εἶσθε μόνη ἐλπίς μας. 79) Τῶν προστατῶν τῆς ἀρχαίας συμμαχίας μας. Πρὸ τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν ὁ Παυσανίας ἐπεκαλέσθη τοὺς θεοὺς καὶ ἥρωας τῆς Πλαταιΐδος. Ἴδ. Πλουτ. Ἀριστ. Τόμ. Β'. σελ. 43. 80) Καμφθῆναι.

81) Ἀξιοῦμεν ἀνταπαιτῆσαι, νὰ ἀνταπαιτήσωμεν ἡμεῖς ἀντὶ τῆς παλαιᾶς ἀρετῆς μας τὴν δωρεὰν νὰ μὴ κτείνετε σεῖς κτλ. 82) Εὐχαρίστησιν σώφρονα ἀπὸ ἡμᾶς, ἀντὶ αἰσχρᾶς ἀπὸ τοὺς Θηβ. 83) (Ὑμᾶς) δόντας ἄλλοις (τοῖς Θηβ.) ἡδονήν, ἀντιλαβεῖν κακίαν, μομφὴν κακίας.

τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ, τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ[84] ἐφανίσαι. Οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὔνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. Ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες[85], ὅσια ἂν δικάζητε, καὶ προνοοῦντες[86], ὅτι ἑκόντας τε ἐλάβετε[87], καὶ χεῖρας προϊσχομένους (ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησι, μὴ κτείνειν τούτους), ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διαπαντός. Ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας[88], οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων, καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἐτιμῶμεν κατ' ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί[89] τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις. ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὡραῖα[90], πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας[91], ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχμοις ποτὲ γενομένοις. Ὧν ὑμεῖς τοὐναντίον ἂν δράσαιτε μὴ ὀρθῶς γνόντες. Σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς, νομίζων ἐν γῇ τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ, εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς, καὶ χώραν τὴν Πλαταιΐδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο[92] ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις[93] πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς, ἀτίμους γερῶν, ὧν[94] νῦν ἴσχουσι, καταλείψετε; πρὸς δὲ, καὶ γῆν, ἐν ᾗ ἠλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες, δουλώσετε; ἱερά τε Θεῶν, οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν, ἐρημοῦτε; καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν εἰσαμένων[95] καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε; »

» Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε, οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἁμαρτάνειν[96], οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας, ἀλλοτρίας ἕνεκα ἔχθρας[97], μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι· φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ[98], οἶκτον σώφρονα λαβόντας, μὴ, ὧν πεισόμεθα, μόνον δεινότητα[99] κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν, καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς[100], ᾧ τινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίως ξυμπέσοι. Ἡμεῖς τε, ὡς πρέπον ἡμῖν, καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει[101], αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι, πεῖσαι τάδε[102], προφερόμενοι ὅρκους, οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν[103]· ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῴων τάφων[104], καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηῶτας[105], μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις, μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι[106] ὄντες παραδοθῆναι· ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης, ᾗ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες, νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν[107] παθεῖν. Ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι,

---

84) Τῆς πράξεως ταύτης, τοῦ διαφθεῖραι. 85) Ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς. 86) Ἐνθυμούμενοι, σκεπτόμενοι. 87) Ἡμᾶς. 88) Τοὺς τάφους. 89) Ἔσθημα ἐκ τοῦ ἐσθὴς, φόρεμα. Εἰς τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν ἀφιέρουν ἐνδύματα. 90) Κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ χρόνου. 91) Ἡμεῖς εὖνοι αὐτοῖς ὄντες καὶ ἐπιφέροντες ἐκ τῆς ἡμετέρας χώρας οὔσης φιλίας. 92) Ποιήσετε.
93) Αὐθέντης ἐκ τοῦ αὐτὸς ἕντης, ὁ αὐτουργὸς, καὶ ἰδίως τοῦ φόνου. 94) Ἀττ. ἀντὶ ἅ.
95) Εἰσαμένων, ἀόριστ. ἐκ τοῦ Ἕζω, ἱδρυμένων. Αἱ πλεῖσται ἐκδόσεις φέρουσι κακῶς ἐσσαμένων, ἐκ τοῦ ἕννυμι, τοῦ ἐνδύω. 96) Ἀντὶ προστακτικῆς. 97) Τῆς τῶν Θ.
98) Καμφθῆτε. 99) Ὄχι μόνον ἐννοοῦντες πόσον δεινὸν εἶναι ὅτι κινδυνεύομεν νὰ πάθωμεν. 100) Χρῆμα. Ἄδηλον, ἀβέβαιον, εἰς ποῖόν τινά ποτε ἐνδέχεται νὰ συμπέσῃ παρ' ἀξίαν. 101) Ὡς τὸ φέρει ὡς τὸ ἀπαιτεῖ ἡ χρεία. 102) Ἐπιβοώμενοι θεοὺς, αἰτούμενοι πεῖσαι ὑμᾶς. 103) Τῶν ὅρκων τούτων. 104) Δηλ. ὡς οἱ καθήμενοι ἐπὶ τῶν βωμῶν καὶ ἱκετεύοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν τάφων. 105) Ἀντὶ κεκμηκότας κατὰ συγκοπὴν, ὡς τὸ τεθνεῶτας καὶ ἄλλα. 106) Φίλτατοι τοῖς νεκροῖς, ὡς συμπολεμήσαντες αὐτοῖς.
107) Τὸ Ἢ μόνον εἰς τὸ πράξαντές καὶ ὄχι εἰς τὸ κινδυνεύομεν· ὥστε ἡ φράσις ἔπρεπε

λόγου τελευτᾶν[108], διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, παυόμενοι, λέγομεν ἤδη, ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν (εἱλόμεθα γὰρ ἂν πρό γε τούτου, τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῷ, τελευτῆσαι)· ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν, καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας[109], τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἐᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἑλέσθαι. Ἐπισκήπτομέν τε ἅμα, μὴ Πλαταιῆς ὄντες οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἕλληνας γενόμενοι, Θηβαίοις, τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις, ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν, καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως, ἱκέται ὄντες, ὦ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι· γενέσθαι τε σωτῆρας ἡμῶν, καὶ μὴ, τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας, ἡμᾶς διολέσαι ».

Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, δείσαντες, πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶσι, παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις[110], παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν, μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως[111]. Ὡς δ' ἐκέλευσαν[112], ἔλεγον τοιάδε.

« Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ᾐτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο[113], καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι[114], κατηγορίαν ἐποιήσαντο, καὶ περὶ αὐτῶν, ἔξω τῶν προκειμένων, καὶ ἅμα οὐδὲ ᾐτιασμένων[115], πολλὴν τὴν ἀπολογίαν, καὶ ἔπαινον, ὧν[116] οὐδεὶς ἐμέμψατο. Νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ[117] ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ[118] ἔλεγχον ποιήσασθαι· ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία[119] ὠφελῇ, μήτε ἡ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες, κρίνητε. Ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα[120] τὸ πρῶτον, ὅτι, ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν, ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας[121], καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἃ ξυμμίκτους ἀνθρώπους[122] ἐξελάσαντες ἔσχομεν[123], οὐκ ἠξίουν οὗτοι, ὥσπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω[124] δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο[124], προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους, καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον.

» Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνοι Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ[125] μάλιστα αὐτοί τε ἀγάλλονται, καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. Ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς οὔ φαμεν, διότι οὐδ' Ἀθηναίους[126]· τῇ μέντοι αὐτῇ ἰδέᾳ[127] ὕστερον, Ἀθηναίων ἰόντων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, μόνους

μᾶλλον νὰ συνδεθῇ διὰ συνδέσμου· ἢ ἐπράξαμεν, νῦν δὲ κινδυνεύομεν. 108) Ποιοῦντες ὅπερ... Τὸ τελευτᾶν λόγου. 109) Ἀποκαταστήσαντες ἡμᾶς ὅπου ἤμεθα πρὶν παραδοθῶμεν.

110) Τοῖς Πλαταιεῦσι. 111) Τῆς ἀποκρίσεως τὴν ὁποίαν ἀπήτει τὸ ἐρώτημα.

112) Οἱ Λακεδαιμόνιοι. 113) Μεταβατικῶς λέγει ἀπεκρίναντο τὸ ἐρωτηθὲν, ἐννοῶν, αὐτὸ μόνον, διὰ ναὶ, ἢ οὔ. Οὗτοι δὲ ἀπεκρίθησαν πρὸς τὸ ἐρωτηθὲν διὰ μακρῶν λόγων.

114) Τὸν λόγον τρέψαντες καθ' ἡμῶν. 115) Ἀπολογίαν τῶν οὐκ ᾐτιασμένων, τῶν ὅσα δὲν ἐκατηγορήθησαν. 116) Ἔπαινον ἐκείνων ἅ. 117) Ἀντὶ πρὸς τὰ μέν. 118) Τοὺς δὲ ἐπαίνους ἐλέγξαι ψευδεῖς. 119) Ἡ κακία τὴν ὁποίαν μᾶς προσάπτουσι. 120) Διηνέχθημεν. 121) Τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Β. 122) Ἀπὸ διαφόρων ἐθνῶν ἢ πόλεων μεμιγμένους.

123) Οἱ Βοιωτοὶ ἦσαν Αἰολεῖς ἐλθόντες ἐκ Θεσσαλίας, καὶ διώξαντες τοὺς ἀρχαίους κατοίκους, Ἄονας, Ἑκτῆνας, Τέμμενας, Ὕαντας, Θρᾷκας. 124) Μόνοι ἐκτός. 124) Ἠθέλαμεν νὰ τοὺς βιάσωμεν νὰ ἀκολουθήσωσι τὰ πάτρια ἔθιμα καὶ νὰ ἡγεμονευθῶσιν ὑφ' ἡμῶν.

125) Ἐπὶ τούτῳ. 126) Μηδίσαι. 127) Τῇ αὐτῇ ἰδέᾳ τῶν Μήδων, δηλ. ἐπὶ δουλείᾳ τῆς Ἑλλάδος.

αὖ Βοιωτῶν ἀττικίσαι[128]. Καίτοι σκέψασθε, ἐν οἵῳ εἴδει[129] ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. Ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον[130] πολιτεύουσα, οὔτε κατὰ δημοκρατίαν· ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ[131] ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου[132], δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα[133]· καὶ οὗτοι, ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον σχήσειν[134], εἰ τὰ τοῦ Μήδου[135] κρατήσειε, κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος, ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὖσα ἑαυτῆς[136] τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι, ὧν μὴ μετὰ νόμων[137] ἥμαρτεν. Ἐπειδὴ γοῦν ὅ,τε Μῆδος ἀπῆλθε, καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε[138], σκέψασθαι χρὴ Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων[139], τήν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὑτοῖς ποιεῖσθαι, καὶ κατὰ στάσιν ἤδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλὰ[140], εἰ, μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ[141], καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν, καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνεξελευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες, καὶ παρασκευήν, ὅσην οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. Καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμὸν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα.

3 Ὡς δὲ ὑμεῖς[142] μᾶλλόν τε ἠδικήκατε τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. Ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ[143], ὥς φατε, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρὴ τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς[144], καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις[145], ὑπάρχον τε ὑμῖν[146], εἴτι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἤδη ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης[147], ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν[148] ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν, καί, τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλεύεσθαι[149]. Ἀλλ' ἑκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι, εἵλεσθε μᾶλλον τὰ τῶν Ἀθηναίων[150]. Καὶ λέγετε, ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἴσχιον καὶ ἀδικώτερον, τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε[151], ἢ Ἀθηναίους μόνους τοὺς μὲν[152], καταδουλουμένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ, ἐλευθεροῦντας. Καὶ οὐκ ἴσην αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε, οὐδὲ αἰσχύνης ἀπηλλαγμένην[153]. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτούς, ὥς φατε, ἐπηγάγεσθε· τοῖς δὲ, ἀδικοῦσιν

---

128) Φαμὲν αὐτοὺς μόνους Ἀττικίσαι. Ἂν αὐτοὶ δὲν ἡνώθησαν μὲ τὸν Μῆδον ὅταν ἤρχετο νὰ δουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἡνώθησαν ὅμως μὲ τοὺς Ἀθηναίους ὅταν ἤρχοντο οὗτοι μὲ τὴν αὐτὴν ἰδέαν. 129) Εἶδος εἶναι ὅλα τὰ ἐξωτερικά τινος διακριτικὰ σημεῖα, ὅθεν ἐδῶ αἱ περιστάσεις. 130) Χορηγοῦσαν τὴν ἐνώπιον τοῦ νόμου ἰσότητα. 131) Εἰς τὸ σωφρονέστατον σχῆμα κυβερνήσεως. 132) Ἡ δυναστεία εἶναι ἐγγυτάτω τυράννου, ὁμοιάζει τύραννον, τυραννίαν. 133) Δυναστεία εἶχεν, ὅπερ ἐστὶ νόμοις μὲν κτλ. 134) Ἴσχω, νὰ ἀποκτήσωσι. 135) Πράγματα. 136) Κυρία ἑαυτῆς. 137) Ἐν ἀπουσίᾳ νόμων. 138) Ἡ πόλις.

139) Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ πολέμου ἐν Ὀλ. 89, ά. Π. Χ. 448. 140) Καὶ κυριευόντων ἤδη τὰ πλεῖστα μέρη αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὴν στάσιν, δηλ. ἐξ αἰτίας τῶν ἐμφυλίων αὐτῶν στάσεων. 141) Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱεροῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐβοήθουν τοὺς Φωκεῖς καταλαβόντας τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος εἰς τὴν Κορώνειαν, πόλιν τῆς Βοιωτίας κειμένην ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, ἐν Ὀλ. 83, β'. Π. Χ. 447. 142) Στρέφει τὸν λόγον κατ' εὐθεῖαν πρὸς τοὺς Πλαταιεῖς. 143) Ὅπως ἡμᾶς τιμωρήσετε. 144) Νὰ τοὺς φέρετε μόνον ὅπου ἀπήτει ὁ καθ' ἡμῶν πόλεμός σας, μόνον καθ' ἡμῶν. 145) Ἄλλοις Ἕλλησι.

146) Ἐνῷ τοῦτο σᾶς ἦτον δυνατόν. 147) Διότι ἦτον προγεγενημένη ἐπὶ τῶν Μήδων ἤδη ἡ πρὸς τοῦ Λ. συμμαχία σας. 148) Ἡ πρὸς τοὺς Λ. συμμαχία. 149) Καὶ νὰ σᾶς ἀφήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ σκέπτεσθε ἀφόβως. 150) Τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθ. 151) Ὁμοῦ ὡμόσατε ἐπὶ Μήδων. 152) Ἀθ. 153) Αἰσχύνης διὰ σᾶς.

ἄλλους, ξυνεργοὶ κατέστητε. Καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι[154] αἰσχρὸν μᾶλλον, ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὠφεληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας[155].

» Δῆλόν τε ἐποιήσατε, οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνοι οὐ μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι[156]. Ὑμεῖς δὲ, τοῖς μὲν ταὐτὰ βουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τἀναντία, καὶ νῦν ἀξιοῦτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί[157], ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι. Ἀλλ' οὐκ εἰκός· ὥσπερ δὲ Ἀθηναίους εἵλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε. Καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνωμοσίαν[158], ὡς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σώζεσθαι. Ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν, καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας, καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων, ἢ διεκωλύετε· καὶ ταῦτα, οὔτε ἄκοντες[159], ἔχοντές τε τοὺς νόμους[160], οὕσπερ μέχρι τοῦ δεῦρο[161], καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου, ὥσπερ ἡμᾶς. Τὴν τελευταίαν τε, πρὶν περιτειχίζεσθαι, πρόκλησιν[162] ἐς ἡσυχίαν ὑμῶν, ὥςτε μηδετέροις ἀμύνειν, οὐκ ἐδέχεσθε. Τίνες ἂν οὖν ὑμῶν δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἕλλησι[163] μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε[164]; καὶ ἃ μέν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὥς φατε, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε[165]· ἃ δὲ ἡ φύσις αἰεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. Τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμὸν, καὶ τὸν ὑμέτερον ἑκούσιον ἀττικισμὸν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν.

» Ἃ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι (παρανόμως γὰρ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίαις ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν), οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτάνειν. Εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρός τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα, καὶ τὴν γῆν ἐδῃοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει, βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμμαχίας[166] ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια[167] καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἑκόντες[168], τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἑπομένων[169]. Ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι[170], ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔθ' ἡμεῖς. Πολῖται δὲ ὄντες, ὥσπερ ὑμεῖς, καὶ πλείω παραβαλλόμενοι[171], τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες, καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως, κομίσαντες[172], ἐβούλοντο τούς τε ὑμῶν χείρους μηκέτι μᾶλλον[173] γενέσθαι, τούς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν· σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης, καὶ τῶν

---

154) Αἱ πλεῖσται ἐκδόσεις Τὸ μὴ, ἀλλὰ τότε τὸ νόημα δὲν ἔχει καλῶς, ἐκτὸς μόνον ἂν ἡ φράσις ἦναι ἐρωτηματική. 155) Τὰς χάριτας τὰς δικαίως μὲν ὀφειλομένας, ἀδίκως (δι' ἀδικίας) δὲ ἀποδιδομένας. 156) Ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον, ὅτι οὐδ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήδισαν.

157) Ὠφελεῖσθαι ἐξ ἐκείνων ἃ ἑτέρους εὐεργετήσατε. Θέλετε νὰ ὠφεληθῆτε ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίυς, εὐεργετήσαντες, ἄλλους, τοὺς Ἀθηναίους. 158) Τοὺς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ὅρκους σας. 159) Ὥσπερ ἡμεῖς ἐπὶ Μήδων. 160) Ἐνῷ ἡμεῖς δὲν τοὺς εἴχαμεν. 161) Μέχρι τοῦδε ἔχετε. 162) Τῶν Λακεδαιμονίων. 163) Ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων. Κ. §. 365.

164) Ἐσκοπεύσατε νὰ ἀνδραγαθήσητε ἐπὶ τῷ κακῷ ἐκείνων. 165) Ἐδείξατε τώρα. ὅτι ὅσα τότε ἠνδραγαθήσατε δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν φύσιν σας. 166) Τῆς ἐκτὸς τῆς Βοιωτίας, τῆς μετὰ τῶν Ἀθηναίων, 167) Νόμιμα, νόμους, τὴν μετὰ τῶν Θηβαίων συμμαχίαν.

168) Φατρία ἀριστοκρατικὴ ἐπροσκάλεσε τοὺς Θηβαίους εἰς Πλαταιάς. ἴδε Θουκ. Β', 2.

169) Ἐπαναλαμβάνουσι τοὺς αὐτοὺς λόγους τῶν Πλαταιέων (§. 65, τέλος) ςρέφοντές τυς εἰς ὄφελος ἑαυτῶν. 170) Παρανομοῦσι. 171) Περισσότερα διακινδυνεύοντες, διότι ἦσαν οἱ πλεονότεροι. 172) Ἡμᾶς. 173) Νὰ μὴ γίνωσιν ἀκόμη χειρότεροι οἱ χειρότεροι μεταξύ σας.

σωμάτων[174] τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντας[175]· ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες[176], ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους.

» Τεκμήριον δέ[177], ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν οὐδένα, προείπομέν τε, τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς[178]. Καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες[179], καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι, τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον[180] πρᾶξαι, οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν[181] εἰσελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν[182], μήτε νεωτερίσειν ἔργῳ, λόγοις τε πείσειν[183], ὥστε ἐξελθεῖν· ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χερσίν[184] ἀπεκτείνατε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν[185] (κατὰ νόμον γὰρ δή τινα[186] ἔπασχον)· οὓς δὲ χεῖρας προϊσχομένους[187], καὶ ζωγρήσαντες, ὑποσχόμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν, παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε; καὶ ταῦτα, τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τήν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ὑμῖν μὴ κτείνειν ψευσθεῖσαν ὑπόσχεσιν[188], ἢν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν. Ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομῆσαι, καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ ἀντιδοῦναι δίκην[189]. Οὐχ[190], ἤν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γιγνώσκωσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε.

» Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν[191], καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι[192], ἡμεῖς δὲ ἔτι ὁσιώτερον τετιμωρημένοι. Καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετάς, εἴ τινες ἄρα[193] καὶ ἐγένοντο, ἀκούοντες ἐπικλασθῆτε, ἃς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι[194] τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δρῶσι, διπλασίας ζημίας[195], ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων[196] ἁμαρτάνουσι· μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἴκτῳ ὠφελείσθωσαν[197], πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοώμενοι, καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν[198]. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῷ δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν[199] ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες, οἱ μέν, πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δέ, πρεσβῦται λελειμμένοι[200], καὶ οἰκίαι ἔρημοι, πολλῷ δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται, τούσδε τιμωρήσασθαι·

---

174) Τῶν πολιτῶν της. 175) Οἰκειοῦντες αὐτὴν πρὸς τοὺς συγγενεῖς της Βοιωτούς. 176) Τοὺς Πλαταιεῖς. 177) Τὸ ἑπόμενον. 178) Ὅτε εἰσέβαλον εἰς Πλαταιάς, ὡς Θουκ. Β, 3. 179) Προσελθόντες. 180) Ὄχι τόσον δίκαιον. 181) Μὲ τὴν γνώμην τοῦ πλήθους σας. 182) Καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι δὲν ἐφέρθημεν λίαν ἐπιεικῶς καὶ πρεπόντως, ἀλλὰ πάλιν σεῖς δὲν μᾶς ἀνταπεδώσατε τὸ ὅμοιον, δὲν ἐφέρθητε πρὸς ἡμᾶς ὡς ἡμεῖς πρὸς σᾶς.

183) Ὥστε μήτε νεωτερίζειν, λόγοις τε πείσειν, δηλ. μήτε νὰ πράξετέ τι νεώτερον (αἰφνίδιον καθ' ὑστεροβουλίαν) καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ νὰ μᾶς πείσετε μὲ λόγους νὰ ἐξέλθωμεν.

184) Ἐν καιρῷ συμπλοκῆς. 185) Τὸ ἀλγῶ μετ' αἰτιατ. εἶναι κατ' ἔλλειψιν τῆς Διά. 186) Τὸν νόμον τοῦ πολέμου. 187) Ἐκτείνοντες ἱκετικῶς τὰς χεῖρας. 188) Καὶ τὴν ψευσθεῖσαν ἡμῖν περὶ αὐτῶν ὑπόσχεσιν τοῦ μὴ κτείνειν αὐτούς. 189) Νὰ τιμωρηθῆτε.

190) Ἔσται ἃ ἀξιοῦτε. 191) Λεπτομερῶς ἀνεπτύξαμεν. 192) Ὅτι σεῖς θέλετε τοὺς καταδικάσει δικαίως. 193) Τυχόν. 194) Αἱ ἐπιδεικνυόμεναι παλαιαὶ ἀρεταὶ βοηθοῦσι μᾶλλον τὴν κατηγορίαν τῶν ἀδικηθέντων, διότι οἱ ἀρετὰς λέγοντες, εἶναι ἔτι μᾶλλον ἔνοχοι ἂν ἠδίκησαν. 195) Αἱ ἀρεταὶ πρέπει νὰ ἦναι διπλάσιαι ζημίαι, διπλασίως ἐπιζήμιοι εἰς τοὺς αἰσχροπραγοῦντας. 196) Διότι ἁμαρτάνουσιν ὄχι ὡς ἐκ τοῦ ἀνήκοντος αὐτοῖς χαρακτῆρος, ὄχι βιαζόμενοι ἀπὸ τὴν φύσιν των, ἀλλ' ἐν γνώσει ὡς καὶ ἀνωτέρω. 197) Ἂς μὴ τοὺς ὠφελήσῃ ὁ ὀλοφυρμός των καὶ ὁ οἶκτός σας. 198) Ὅτι ἔμειναν ἔρημοι βοηθείας.

199) Νεολαίαν. 200) Θανατωθέντων τῶν υἱῶν των εἰς τὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τῶν Πλαταιῶν,

οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες[201] τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ δικαίως[202], ὥσπερ οἵδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι[203]. Καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς[204] ἔχουσι. τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἑκόντες ἀπεώσαντο παρηνόμησάν τε, οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκῃ κρίναντες, καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν[205]. Ἔννομα γὰρ πείσονται, καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προϊσχόμενοι[206], ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. Ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι, καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὧν[207] πρόθυμοι γεγενήμεθα· καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν[208]· ποιήσατε δὲ τοῖς Ἕλλησι παράδειγμα, οὐ λόγων τούτοις ἀγῶνας προθήσοντες, ἀλλ' ἔργων[209], ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων, βραχεῖα ἡ ἀπαγγελία ἀρκεῖ· ἁμαρτανομένων δὲ, λόγοι ἔπεσι[210] κοσμηθέντες προκαλύμματα[211] γίγνονται· ἀλλ' ἢν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς[212], κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας[213] διαγνώμας[214] ποιήσησθε, ἧσσόν τις ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει[215].»

Τοιαῦτα μὲν οἱ Θηβαῖοι εἶπον. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ, νομίζοντες τὸ ἐπερώτημά σφισιν ὀρθῶς ἕξειν, εἴτι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν[216] ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν[217] αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς τοῦ Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν, καὶ ὅτε ὕστερον ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι παρείχοντο[218] αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα[219], ὡς οὐκ ἐδέξαντο[220], ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν οἰκείᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι[221], αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴτι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσὶν, ὁπότε μὴ φαῖεν[222], ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο[223] οὐδένα. Διέφθειραν δὲ Πλαταιέων μὲν αὐτῶν, οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ, πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ξυνεπολιορ-

---

201) Οἱ ἀναξιοπαθοῦντές εἰσιν ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἴκτου. 202) Τί πάσχοντες. 203) Ἄξιοί εἰσιν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐπίχαρτοι εἶναι, νὰ ἦναι χαρᾶς αἰτία διὰ τὴν τιμωρίαν των.
204) Ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν ἰδίων. 205) Μὲ ὅσα ὡς τώρα ἔπαθον μὴ τιμωρηθέντες ἀξίως.
206) Τείναντες ἱκέτιδας χεῖρας εἰς τὴν μάχην. 207) Δι' ὅσα ἐδείχθημεν πρόθυμοι πρὸς σᾶς. 208) Μὴ ἀποκρουσθῶμεν ἐν μέσῳ (ἐνώπιον) ὑμῶν διὰ τῶν λόγων αὐτῶν.
209) Ὅτι δὲν θὰ κρίνετε περὶ τῶν λόγων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων τῶν Πλαταιέων.
210) Ἔπη κυρίως οἱ στίχοι, ἐδῶ δὲ ἐννοεῖ καλλωπισμούς. 211) Τῶν ἔργων ἁμαρτανομένων. 212) Ὑμεῖς οἱ νῦν ὄντες ἡγεμόνες· ὑμεῖς οἱ ἡγεμόνες, καὶ γὰρ τοῦτο νῦν ἐστέ.
213) Πρὸς τοὺς ξύμπαντας Ἕλληνας, ὑπὲρ ὅλων τῶν Ἑλλ. 214) Ἀπόφασιν.
215) Εἰς τὸ μέλλον. 216) Τῶν Πλαταιέων. 217) Καθ' ἃ ἔλεγον οἱ Λακεδ. 218) Ἐπρότεινον. 219) Κοινοὺς, δηλ. οὐδετέρους, ὡς καὶ ἀνωτέρω. Κατ' ἐκεῖνα, δηλ. κατὰ τὰς προτάσεις ἃς ἐπρότεινον πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι. Ἡ περίοδος ἐλλειπτικὴ οὕτως: Ἠξίουν αὐτοὺς ἡσυχάζειν τόν τε ἄλλον χρόνον, καὶ ὅτε (ἠξίουν αὐτοὺς) κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα ἃ.
220) Ἡ στίξις πρέπει νὰ ἦναι πρὸ τοῦ ὡς, διότι ἄλλως τὸ ὅτε ἢ τὸ ὡς πλησιάζει, καὶ τὸ κοινοὺς δὲν πρέπει νὰ ἦναι εἰς αἰτιατικὴν, ὡς ταυτοπροσωποῦντος τοῦ ἀπαρεμ. εἶναι μὲ τὸ ῥῆμα ἐδέξαντο. 221) Ἢ ἡγούμενοι (οἱ Λ.) κακῶς πεπονθέναι (τοὺς Πλατ.) ὑπ' αὐτῶν (τῶν Λ.) τῇ ἑαυτῶν (τῶν Πλατ.) οἰκείᾳ βουλήσει ἐκσπόνδους ἤδη γενομένους. Ἀλλὰ τότε δὲν ἔχει καλῶς ἡ ὀνομ. ἔκσπονδοι· ἢ ἡγούμενοι (οἱ Πλατ.) ἔκσπονδοι τῇ ἑαυτῶν οἰκείᾳ (τὰ πλεῖστα χειρόγραφα φέρουσι δικαίᾳ) βουλήσει (παραιτηθέντες τῆς συμμαχίας τῶν Θηβαίων ἢ Λακ. δι' ἰδίας καὶ νομίμου θελήσεως), κακῶς πεπονθέναι ὑπ' αὐτῶν (ὅτι ἐκακόπαθον παρανόμως ὑπὸ τῶν Λακ.). 222) Ὁπότε φαῖεν μὴ εἶναι δεδρακότες.
223) Ἐξῄρεσαν.

κοῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν· τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μέν τινα[224] Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι[225], καὶ ὅσοι[226] τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιέων περιῆσαν, ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ, καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν, ἐκ τῶν θεμελίων ᾠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ[227] καταγώγιον[228] διακοσίων ποδῶν, πανταχῇ κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν· καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιέων ἐχρήσαντο· καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει[229] ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες, ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, καὶ νεὼν ἑκατόμποδον[230] λίθινον ᾠκοδόμησαν αὐτῇ. Τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες[231], ἀπεμίσθωσαν[232] ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. Σχεδὸν δέ τι[233] καὶ τὸ ξύμπαν[234] περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο[235] Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον[236] ὠφελίμους εἶναι. Καὶ τὰ κατὰ Πλάταιαν, ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο[237], οὕτως ἐτελεύτησαν.

---

224) Περίπου ἕνα ἐνιαυτόν. 225) Ἐξωρισμένους δι' ἀποστασίας ἀπὸ τὰ Μέγαρα. 226) Καὶ ἐκείνοις ὅσοι. 227) Ναῷ τῆς Ἥρας. 228) Ξενοδοχεῖον. 229) Εἰς τὸ φρούριον. 230) Ἑκατὸν ποδῶν μῆκος ἔχοντα. 231) Δημεύσαντες. 232) Ἐνοικίασαν. 233) Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. 234) Καὶ ἐν γένει, ἐντελῶς. 235) Τόσον ἐχθρικοὶ ἐφάνησαν. 236) Τότε ἀρχίζοντα. τὸν Πελοπον. πόλεμον. 237) Ἀφ' ὅτου οἱ Πλαταιεῖς ἔγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθ. συνεμάχησαν δὲ ἐν Ὀλ. 63, δ′. Π Χ. 519.

ΣΤ'. ΗΡΟΔΟΤΟΥ.

Ὁ Ἡρόδοτος, γεννηθεὶς τὸ 484 π. Χ. (Ὀλ. 94, ά.) ἐν Ἁλικαρνασσῷ τῆς Καρίας πόλει κατοικουμένῃ ἀπὸ Δωριεῖς Ἕλληνας, θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, διότι περιηγηθεὶς πολλὰ μέρη τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἔγραψεν ἀκριβῆ, γλαφυρὰν καὶ χαριεστάτην αὐτῶν ἱστορίαν εἰς ἐννέα βιβλία, τῶν ὁποίων μέρος ἀνέγνω εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ὀλυμπίων ἐνώπιον ὅλων τῶν Ἑλλήνων, μέρος δὲ μετέπειτα εἰς Ἀθήνας. Αἱ συγγραφαὶ τοῦ Ἡροδότου ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀρχαίων, οἵτινες ὠνόμασαν τὰ ἐννέα βιβλία του ἐννέα Μούσας. Ἂν δὲ καὶ Δωριεὺς ὁ ἴδιος, ἔγραψεν ὅμως εἰς τὴν τότε κοινοτέραν καὶ ἐντελεστέραν τῶν διαλέκτων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Ἰωνικήν,

Σημ. Τῆς ὁποίας πρώτιστοι χαρακτῆρες εἶναι οἱ ἑξῆς: ά.) Ἡ χρῆσις τοῦ η ἀντὶ τοῦ α καὶ μάλιστα τοῦ καθαροῦ. β'.) Ἡ τροπὴ τῆς αυ εἰς ω ἢ ωυ. γ'.) Ἡ συνήθης χρῆσις τῶν ψιλῶν συμφώνων πρὸ δασυνομένων φωνηέντων. δ'.) Ἡ μὴ ἀποφυγὴ τῆς χασμῳδίας. ἑ.) Τὸ ἀσυναίρετον τῶν ῥημάτων. ς'.) Ἡ διάλυσις τῶν διφθόγγων. ζ'.) Ἡ παραμέλησις τῆς χρονικῆς αὐξήσεως. ή.) Ὁ σχηματισμὸς εἰς εω τῆς εἰς ου γεν. τῆς ά. κλίσεως. θ'.) Ἡ προσθήκη τοῦ ι εἰς τὰς δοτικὰς τὰς ληγούσας εἰς αις καὶ οις. ί.) Ὁ σχηματισμὸς εἰς έων καὶ άων τῆς πληθ. γενικῆς. ιά.) Ἡ χρῆσις τῶν προτακτικῶν ἄρθρων ἀντὶ τῶν ὑποτακτικῶν. Περὶ διαλέκτων ἴδ. Κ. Β. Βιβλ. πρῶτον.

ΒΙΒΛΙΟΝ Η'. ΟΥΡΑΝΙΑ. (§. 40—97.)

Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου[1], Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατίσχει[2] τὰς νῆας. Τῶνδε δὲ εἵνεκα[3] προσεδεήθησαν αὐτέων[4] σχεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλεύσωνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι[5] ἔσται. Ἐπὶ γὰρ τοῖσι[6] κατήκουσι[7] πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὡς ἐψευσμένοι γνώμης[8]. Δοκέοντες[9] γὰρ εὑρήσειν Πελοποννησίους πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτίῃ[10] ὑποκατημένους[11] τὸν βάρβαρον, τῶν[12] μὲν εὗρον οὐδὲν ἐὸν[13], οἱ δὲ[14] ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας[15], ἐς τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστου τε ποιευμένους[16] περιεῖναι[17], καὶ ταύτην[18] ἔχοντας ἐν φυλακῇ[19], τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι[20]. Ταῦτα δὴ πυνθανόμενοι, οὕτω προσεδεήθησάν σφεων[21] σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα.

Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑωυτῶν[22]. Μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν[23], κήρυγμα ἐποιήσαντο Ἀθηναίων τῇ[24] τις δύ-

[1]) Ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τὸν στόλον τοῦ Ξέρξου.
[2]) Ἐκράτησεν, ἄραξε. [3]) Εἵνεκα=ἕνεκα. [4]) Αὐτέων=αὐτῶν. [5]) Αὐτοῖσι=αὐτοῖς. [6]) Τοῖσι=τοῖς. [7]) Κατήκουσι=Καθήκουσι. [8]) Ὡς ἀπατηθέντες εἰς τὰς προσδοκίας των. [9]) Δοκοῦντες. [10]) Βοιωτίᾳ. [11]) Ὑποκαθημένους, ἐνεδρεύοντας.
[12]) Τῶν=τούτων. [13]) Ἐὸν=ὄν. Οὐδὲν τούτων ὄν, δηλ. τοὺς Πελοποννησίους οὐκ ἐνεδρεύοντας. [14]) Οἱ δὲ (Ἀθηναῖοι). Ἐννοεῖ, ἀντὶ δὲ τούτου. [15]) Τειχοῦντας, τειχίζοντας.
[16]) Ποιευμένους=Ποιουμένους. [17]) Νὰ σωθῶσιν αὐτοί, ἀδιαφοροῦντες δηλ. διὰ τοὺς ἄλλους. [18]) Τὴν χώραν. [19]) Φυλάττοντες. [20]) Ἀφιέναι. [21]) Σφέων, αὐτῶν τῶν Πελοποννησίων. [22]) Ἑαυτῶν γῆν. [23]) Ἄφιξιν. [24]) Τῇ, εἰς ὅποιον μέρος.

νᾶται, σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας». Ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλεῖστοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα. Ἔσπευσαν δὴ ταῦτα[25] ὑπεκθέσθαι, τῷ χρηστηρίῳ βουλόμενοι ὑπηρετέειν[26], καὶ δὴ καὶ τοῦδε[27] εἵνεκα οὐκ[28] ἥκιστα· λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι, ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιαιτέεσθαι[29] ἐν τῷ ἱρῷ[30]. Λέγουσί τε ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὡς ἐόντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες[31]· τὰ δ' ἐπιμήνια, μελιτόεσσά[32] ἐστι. Αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα, ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη[33], τότε ἦν ἄψαυστος. Σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱερείης[34], μᾶλλόν τι[35] οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυίης τὴν ἀκρόπολιν[36]. Ὡς δέ σφι πάντα ὑπεξέκειτο[37], ἔπλωον[38] ἐς τὸ στρατόπεδον.

Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νέας[39], συνέῤῥεε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος[40] ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζῆνος· ἐς γὰρ Πώγωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προείρητο συλλέγεσθαι. Συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες[41] ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολίων πλεύνων[42]. Ναύαρχος μέν νυν ἐπῆν ωὑτὸς[43] ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδεω[44], ἀνὴρ Σπαρτιήτης[45], οὐ μέντοι γένεός[46] γε τοῦ βασιληΐου ἐών[47]· νέας[39] δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας[48] παρείχοντο Ἀθηναῖοι.

Ἐστρατεύοντο δὲ οἵδε· Ἐκ μὲν Πελοποννήσου, Λακεδαιμόνιοι, ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ, τὸ αὐτὸ πλήρωμα[49] παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σικυώνιοι δὲ, πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ, δέκα· Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Ἑρμιονέες[50] δὲ, τρεῖς.

Μεγαρέες δὲ τωὐτὸ[51] πλήρωμα παρείχοντο τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Ἀμπρακιῶται δὲ, ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβώθησαν[52]· Λευκάδιοι δὲ τρεῖς.

Νησιωτέων[53] δὲ, Αἰγινῆται τριήκοντα[54] παρείχοντο. Ἔσαν[55] μέν σφι[56] καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες, ἀλλὰ τῇσι[57] μὲν τὴν ἑωυτῶν[58] ἐφύλασσον, τριήκοντα δὲ τῇσι[59] ἄριστα πλωούσῃσι[60] ἐν Σαλαμῖνι ἐναυμάχησαν. Μετὰ δὲ Αἰγινήτας, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι[61], καὶ Ἐρετριέες τὰς ἑπτά· μετὰ δὲ, Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσερας[62]· ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων[63],

---

25) Τὰ τέκνα κτλ. 26) Ὑπηρετεῖν, πείθεσθαι. 27) Τοῦ ἑπομένου. 28) Οὐχ.
29) Ἐνδιαιτεῖσθαι. 30) Ἱρῷ=ἱερῷ. Τὸ ἱερὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἐννοεῖ τὸ Ἐρέχθειον, τὸ ὁποῖον ἦτον ὁ ἀρχαιότατος τῆς Ἀθηνᾶς ναός. 31) Ὄντι (ὑπάρχοντι αὐτῷ τῷ ὄφει) ἐπιτελοῦσι (προσφέρουσι) ἐπιμήνια, (δηλ. πλακοῦντας προσφερομένυς κατὰ μῆνα) προτιθέντες αὐτά. 32) Πλακοῦς ζυμωμένος μὲ μέλι. 33) Ἀναλισκομένη, τρωγομένη. 34) Ἱρείης=ἱερείας. 35) Ἔτι μᾶλλον. 36) Ἐπειδὴ ὁ πλακοῦς ἔμενεν ἀνέπαφος, ὑπέθεσαν ὅτι ὁ ὄφις καὶ ἑπομένως καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐγκατέλιπον τὴν Ἀκρόπολιν. 37) Ἐξεκομίσθησαν εἰς ἀσφαλὲς μέρος. 38) Ἐκ τοῦ πλόω, Ἰων. ἀντὶ πλέω. 39) Ναῦς. 40) Τοῦτο, ὅτι κατέσχον.
41) Πλεῦνες νέες=πλέονες νῆες. 42) Πόλεων πλειόνων. 43) Ὁ αὐτὸς κατὰ συναίρ. 44) Εὐρυκλείδου. 45) Σπαρτιάτης. 46) Γένους. 47) Βασιλείου, βασιλικοῦ.
48) Ὤν. 49) Ἀριθμὸν πλοίων, τὸ μέρος τοῦ στόλου ὅσον αὐταὶ παρεῖχον. Λ. Σ. Εἶχον 40 ναῦς. 50) Ἑρμιονεῖς. 51) Τὸ αὐτό. 20 ναῦς. 52) Ἐπεβοήθησαν. 53) Νησιωτῶν.
54) Τριάκοντα. 55) Ἦσαν. 56) Αὐτοῖς. 57) Ταύταις. 58) Τὴν ἑαυτῶν γῆν. 59) Ταῖς.
60) Πλεούσαις. 61) Ἦσαν. 62) Τέσσερας=τέσσαρας. 63) Πολιτῶν. Εἰς πολλὰς λέξεις Ἰων. τὸ η πλεονάζει. Κ. § 528, ἐ. 2). Ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέμφθησαν πρὸς τοὺς Μήδους, διότι οἱ νησιῶται φοβηθέντες τὴν δύναμιν τοῦ Ξέρξυ ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν.

κατάπερ ὧλλοι[64] νησιῶται· ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων[65], ἀπίκατο[66] ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου σπεύσαντος[67], ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος[68]. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ[69]. Κύθνιοι δὲ, μίαν καὶ πεντηκόντερον[70]. Καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μοῦνοι νησιωτέων[71], τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ[72].

Οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι[73] Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος[74] ποταμοῦ, ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι ὁμουρέοντες[75] Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι[76], οἳ ἐξ ἐσχατέων χωρέων[77] ἐστρατεύοντο. Τῶν δὲ ἐκτὸς τουτέων[78] οἰκημένων, Κροτωνιῆται[79] μοῦνοι ἔσαν οἳ ἐβώθησαν[82] τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ, νηῒ μιῇ[80] τῆς[81] ἦρχε ἀνὴρ τρὶς πυθιονίκης[82], Φάϋλλος.

Οἱ μέν νυν[83] ἄλλοι τριήρεας[84] παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο· Μήλιοι δὲ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, μίαν ἑκάτεροι. Ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριηκόσιαι[85] καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ.

Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολίων[86], ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδεω[87], γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου[88] δοκέοι ἐπιτηδεώτατον[89] εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρέων ἐγκρατέες εἰσί[90]. Ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφεῖτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων[91] πέρι προετίθεε[92]. Αἱ γνῶμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας[95] ναυμαχέειν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε· « Ὡς, ἢν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἐόντες πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι[93] τιμωρίη[94] οὐδεμίη ἐπιφανήσεται· πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ, ἐς τοὺς ἑωυτῶν ἐξοίσονται[95] ».

Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγομένων[96], ἐλήλυθε ἀνὴρ[97] Ἀθηναῖος, ἀγγέλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. Ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν[98], αὐτέων ἐκλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον[99], καὶ

---

64) Οἱ ἄλλοι. 65) Ἐντολῶν. 66) Ἀφίκατο, γ'. πληθ. πρόσ. τοῦ ὑπερσυντελ. τοῦ Ἀφικνοῦμαι. 67) Παρακινήσαντος. 68) Τριηραρχοῦντος. 69) 2 Νῆας. Στυρεῖς οἱ κατοικοῦντες τὰ ἐν Εὐβοίᾳ Στύρα. 70) Πεντηκόντερον, συνηθέστ. πεντηκόντορον. Ἐννοεῖ δὲ μίαν τριήρη, πλοῖον μὲ τρεῖς ἐπαλλήλους σειρὰς κωπῶν, καὶ μίαν πεντηκόντορον, ναῦν μὲ μίαν σειρὰν πεντήκοντα κωπῶν. 71) Μόνοι νησιωτῶν, ἐξ ὅλων τῶν νησιωτῶν. 72) Ὅταν ἤθελε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ Ξέρξης ἔστειλε καὶ ἐζήτησε γῆν καὶ ὕδωρ ἀπὸ τὰς Ἑλλ. πόλεις εἰς σημεῖον ὑποταγῆς, καὶ αἱ μικρότεραι ἔδοσαν ὅλαι ἀπὸ φόβον. 73) Κατοικοῦντες ἐντὸς, δηλ. πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἢ μεσημβρινῶς. 74) Ποταμὸς τῆς Ἠπείρου, τὴν σήμερον Μαυρονέρι. Ἡ μυθολογία τὸν ἐθεώρει ὡς ποταμὸν τοῦ ᾄδου. 75) Ὁμοροῦντες. 76) Ἀμπρακιώταις καὶ Λευκαδίοις. 77) Ἐξ ἐσχάτων χωρῶν, δηλ. ἦσαν οἱ κατοικοῦντες τὰς ἀρκτικωτάτας χώρας μεταξὺ τῶν στρατευομένων. 78) Τούτων. 79) Κροτωνιᾶται ἐκ τῆς Κρότωνος πόλεως τῆς κάτω Ἰταλίας. 80) Μιᾷ. 81) Ἧς. 82) Τρὶς νικήσας εἰς τοὺς Δελφικοὺς ἀγῶνας.

83) Οὖν. 84) Τριήρεις. 85) Τριακόσιαι. 86) Πόλεων. 87) Εὐρυβιάδου. Τοὐντεῦθεν δὲν θέλομεν σημειώνει τοὺς κοινοὺς Ἰωνισμοὺς, ὅσοι ὑπάγονται εἰς τοὺς ἄνω ἐκτεθέντας κανόνας. 88) Ὅπου. 89) Ἐπιτηδειότατον. 90) Ὅπου τῶν χωρέων τῶν (ὧν) αὐτοὶ ἐγκρ. εἰσὶ δοκέοι ἐπιτ. εἶναι ναυμ. ποιέεσθαι. 91) Χωρῶν. 92) Ἐκ τοῦ Προτιθέω. Ὁ Εὐρ. προετίθει βουλεύεσθαι. 93) Ὅπου αὐτοῖς. 94) Βοήθεια. 95) Θέλουσιν ἐξέλθει πρὸς τοὺς συμπατριώτας των. 96) Μέσ. ἀντὶ Ἐπιλεγόντων. 97) Χασμῳδία Ἰωνικὴ ἀντὶ, ἐλήλυθεν ἀνήρ.

98) Πόλις δυτικῶς τῶν Θηβῶν, τὴν σήμερον Ἐρημόκαστρον. 99) Αὐτῶν (τῶν Θεσπιέων) ἐκλελοιπότων (τὴν πόλιν) καὶ πεφευγότων ἐς Πελοπ.

τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἧκέ τε ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκεῖνα[100] ἐδήϊου. Ἐνέπρησε δὲ Θέσπειάν τε καὶ Πλάταιαν[101], πυθόμενος Θηβαίων[102], ὅτι οὐκ ἐμήδιζον.

Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος[103] τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ[104] διατρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ[105] διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἑτέροισι μήνεσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος[106] Ἀθηναίοισι. Καὶ αἱρέουσι ἔρημον τὸ ἄστυ, καί τινας ὀλίγους εὑρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ[107] ἐόντας, ταμίας τε τοῦ ἱροῦ[108], καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἵ φραξάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρῃσί τε καὶ ξύλοισι, ἠμύνοντο τοὺς ἐπιόντας· ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενίης βίου[109] οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμῖνα, πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήϊον[110] τό[111] ἡ Πυθίη σφι ἔχρησε[112] « Τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι[113] » αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήϊον καὶ οὐ τὰς νῆας.

Οἱ δὲ Πέρσαι, ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήϊον[114] πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε· ὅκως στυπεῖον περὶ τοὺς ὀϊστοὺς περιθέντες ἅψειαν[115], ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. Ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι ὅμως ἠμύνοντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος[116]· οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδέων[117] προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο. Ἀμυνόμενοι δὲ, ἄλλα τε ἀντεμηχανέοντο, καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὀλοιτρόχους[118] ἀπίεσαν[119]· ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι[120], οὐ δυνάμενόν σφεας[121] ἑλεῖν.

Χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων[122] ἐφάνη δή τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδεε[123] γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. Ἔμπροσθε ὦν[85] πρὸ τῆς ἀκροπόλιος[123], ὄπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ[124] δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε, οὔτ' ἂν ἤλπισε μή κοτέ[125] τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίη ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱρὸν[126] τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου[127], καίτοι περ ἀποκρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου. Ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐῤῥίπτεον[128] ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον[129] κατέφευγον. Τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐτρά-

---

[100]) Τὰ ἐκεῖσε χωρία. [101]) Συνηθ. Θεσπιὰς κ. Πλαταιάς· ἴδομεν ὅτι Πλάταιαν τὴν ὀνομάζει καὶ ὁ Θουκυδ. [102]) Παρὰ Θηβαίων. [103]) Διαβάσεως. Κ. §. 542. [104]) Ἐκεῖ.
[105]) Ἐν ᾧ. [106]) Ἔχοντος τὴν ἐπέτειον ἀρχήν· ἐν ἔτει 480 π. Χ. Ὀλ. 75, ά.
[107]) Ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ ἢ ναῷ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς. [108]) Ταμιεύοντας τὰ πολυτελῆ ἀφιερώματα καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ ναοῦ. [109]) Πενίας. Οὕτως ἀλλαχοῦ » Οἱ δὲ πένητες ὑπ' ἀσθενείας τοῦ βίου. « Β, 47. διότι βίος εἶναι ἡ περιουσία, τὸ βιός. [110]) Τὸ μαντεῖον, τὸν χρησμόν, δηλ. τὴν ἔννοιαν τοῦ χρ. [111]) Ὅ. [112]) Αὐτοῖς. [113]) Ἴδ. Πλούτ. Κίμ. Τόμ. Β'. [114]) Ἄρειον. [115]) Ἀφοῦ (ὅκως=ὅπως) περιθέντες περὶ τοὺς ὀϊστοὺς στυπεῖον ἔφψειαν τοῦτο. [116]) Τοὺς ἐπρόδοσε, δηλ. τοὺς κατήντησεν ἄχρηστον, ἐχάλασεν.
[117]) Ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου Ἱππίας συνώδευε τὸν Ξέρξην. [118]) Μεγάλας καὶ εὐκυλίστους πέτρας. Λ. Σ. [119]) Ἀφίεσαν. [120]) Εὑρίσκετο εἰς ἀπορίαν, ἀμηχανίαν.
[121]) Ἐκ τῆς ἀπορίας, ἐνῷ ἦσαν εἰς ἀμηχανίαν. [122]) Ἔδει, ἦτον ἀναγκαῖον διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ χρησμός. [123]) Κ. §. 542. [124]) Ὅπου. [125]) Οὔτ' ἂν ἤλπισέ τις μή ποτέ τις.
[126]) Ἱερόν. [127]) Τὸ ἱερὸν τῆς θυγατρὸς ταύτης τοῦ Κέκροπος ἦτον εἰς τὸ πλάγι τῶν προπυλαίων ἀρκτικῶς. [128]) Ῥιπτέω, Ἀττ. ἀντὶ Ῥίπτω. [129]) Τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

κοντο πρὸς τὰς πύλας· ταύτας δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας[130] ἐφόνευον· ἐπεὶ δέ σφι[112] πάντες κατέστρωντο[131], τὸ ἱρὸν συλήσαντες, ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν.

Σχὼν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα[132] ἄγγελον ἱππέα, Ἀρταβάνῳ[133] ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν[134] σφι εὐπρηξίην. Ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος[125] τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἑπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἱρὰ[126], ἀναβάντας ἐς τὴν Ἀκρόπολιν. Οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα.

Τοῦ[135] δὲ εἵνεκεν τουτέων ἐπεμνήσθην, φράσω. Ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλι[136] ταύτῃ Ἐρεχθῆος[136] τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι[137] νηός, ἐν τῷ[138] ἐλαίη τε καὶ θάλασσα ἔνι[139]· τὰ[140] λόγος παρ' Ἀθηναίων[141] Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην, ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης, μαρτύρια[142] θέσθαι. Ταύτην ὦν[85] τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ[126] κατέλαβε[127] ἐμπρησθῆναι[143] ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος[125], Ἀθηναῖοι οἱ θύειν ὑπὸ βασιλῆος[136] κελευόμενοι, ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρόν, ὥρων[144] βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε[145] πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. Οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔφασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφι ἐξαγγέλθη[146] ὡς ἔσχε[147] τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα[148], ἀλλ' ἔς τε τὰς νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἱστία ἀείροντο[149] ὡς ἀποθευσόμενοι[150]· τοῖσί τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχέειν. Νύξ τε ἐγίνετο, καὶ οἳ[151], διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐσέβαινον ἐς τὰς νῆας.

Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλῆα[152] ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νῆα, ἤρετο Μνησίφιλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅ,τι σφι εἴη βεβουλευμένον[153]. Πυθόμενος δὲ πρὸς[154] αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε· « Οὔτοι ἄρα ἢν ἀπαίρωσι τὰς νῆας ἀπὸ Σα-
» λαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις[155]. Κατὰ γὰρ πόλις[156]
» ἕκαστοι τρέψονται· καὶ οὔτε σφέας[156] Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται,
» οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε μὴ οὐ διασκεδασθῆναι[157] τὴν στρατιήν·

---

130) Τοὺς καταφυγόντας εἰς τὸν ναόν. 131) Ὅλοι (οἱ Ἀθηναῖοι) ἐστρώθησαν (ἐφονεύθησαν) ὑπ' αὐτῶν τῶν (Περσῶν). 132) Πόλιν τῆς Περσίας. 133) Θεῖος τοῦ Ξέρξου, εἰς ὃν εἶχεν ἀφήσει τὴν διοίκησιν τοῦ βασιλείου. 134) Παροῦσαν. 135) Τίνος. 136) Κ. §. 544.

137) Ἐρεχθέως τοῦ λεγομένου εἶναι γηγενέος, ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν γῆν. 138) Ὧ.

139) Ἔνεστι. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτον ὑποδιαίρεσις τοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, ἢ ἴσως πρὶν κεχωρισμένος ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ πλησιάζων. Θάλασσα δὲ ἐκαλεῖτο ἓν φρέαρ ἐν αὐτῷ, τὸ ὁποῖον ἔλεγον ὅτι περιεῖχε θαλάσσιον ὕδωρ. 140) Ἃ τὴν θάλ. καὶ τὴν ἐλαίαν.

141) Λόγος ἦν, ἐλέγετο παρ' Ἀθ. 142) Μαρτυρία τῆς δυνάμεώς των. Ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐφιλονείκησαν εἰς τίνα ἀνῆκεν ἡ Ἀττική, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ αὕτη εἰς ὁποῖον ἤθελε τῇ δώσει τὸ ὠφελιμώτερον δῶρον. Ὁ Ποσειδῶν ἔδωσε τὸ φρέαρ τοῦτο, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ τὴν ἐλαίαν, καὶ ἡ νίκη ἀπεδόθη εἰς αὐτήν. 143) Τὸ ἐμπρησθῆναι κατέλαβε ταύτην.

144) Ἑώρων. 145) Περίπου. 146) Ἀναύξητον, Ἰων. 147) Πῶς ἔγινον. 148) Νὰ ἐπικυρωθῇ ἡ περὶ τοῦ πρακτέου ἀπόφασις. 149) Ἀείρω, Ἰων. ἀντὶ αἴρω. 150) Μέλλων τοῦ Ἀποθέω (ἀποτρέχω, φεύγω), ὡς τὸ πλεύσω ἐκ τοῦ πλέω. 151) Οὗτοι. 152) Θεμιστοκλέα.

153) Τί ἐβουλεύθησαν. 154) Παρά. 155) Δὲν θέλει μείνει πατρὶς ὑπὲρ τῆς ὁποίας νὰ ναυμαχήσῃς, διότι οἱ λοιποὶ θὰ σκορπισθῶσι καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ δουλωθῇ. 156) Αὐτούς.

157) Ἡ διπλῆ ἄρνησις ἀντὶ ἁπλῆς, κυρίως ὅτε προηγεῖται ἄλλη ἄρνησις.

» ἀπολέεταί τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι[158]. Ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ μηχανή[159], ἴθι καὶ » πειρῶ διαχέαι[160] τὰ βεβουλευμένα, ἤν κως[161] δύνῃ ἀναγνῶσαι[162] Εὐρυβιά-» δεα μεταβουλεύσασθαι, ὥστε αὐτοῦ μενέειν. »

Κάρτα[163] δὴ τῷ Θεμιστοκλέϊ ἤρεσε ἡ ὑποθήκη[164]· καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος[165], ἤϊε ἐπὶ τὴν νῆα τὴν Εὐρυβιάδεω. Ἀπικόμενος δὲ, ἔφη θέλειν οἱ[166] κοινόν[167] τι πρῆγμα συμμῖξαι[168]. Ὁ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νῆα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θέλει. Ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενός οἱ[166] καταλέγει κεῖνά[169] τε πάντα τὰ[170] ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιεύμενος[171], καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθεὶς, ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρηΐζων[172] ἔκ τε τῆς νηὸς ἐκβῆναι, συλλέξαι τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς τὸ συνέδριον.

Ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδην προθεῖναι τὸν λόγον, τῶν[8] εἵνεκα[173] συνήγαγε τοὺς στρατηγοὺς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι[174], οἷα κάρτα δεόμενος. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε· » Ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ » προεξανιστάμενοι ῥαπίζονται[175]. » Ὁ δὲ, ἀπολυόμενος[176], ἔφη· » Οἱ δέ » γε ἐγκαταλειπόμενοι[177] οὐ στεφανεῦνται. »

Τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο[165]. Πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν[178] ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος διαδρήσονται. Παρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερέ οἱ[166] κόσμον οὐδένα[179] κατηγορέειν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἴχετο[180], λέγων τάδε· » Ἐν σοὶ νῦν ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ ναυ-» μαχίην αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ, πειθόμενος τουτέων τοῖσι λέγουσι, » ἀναζεύξῃς[181] πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὰς νῆας. Ἀντίθες γὰρ ἑκάτερον[182], ἀκούσας. » Πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων, ἐν πελάγεϊ ἀναπεπταμένῳ[183] ναυμα-» χήσεις, ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι, νῆας ἔχουσι βαρυτέρας, καὶ » ἀριθμὸν ἐλάσσονας. Τοῦτο δὲ[184], ἀπολέεις Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ » Αἴγιναν, ἤνπερ καὶ τὰ ἄλλα[185] εὐτυχήσωμεν. Ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ » αὐτέων[186] ἕψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός· καὶ οὕτω σφέας[150] αὐτοὺς ἄξεις » ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις[187] τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Ἢν δὲ τὰ[170] » ἐγὼ λέγω ποιήσῃς, τοσάδε[188] ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὑρήσεις. Πρῶτα μὲν[189] » ἐν στεινῷ[190] συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγῃσι πρὸς πολλὰς, ἢν τὰ οἰκότα » ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίνῃ, πολλὸν κρατήσομεν[191]. Τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυ-

---

158) Ἀβουλίαις, διὰ τῶν ἀβουλιῶν τῶν ἀρχηγῶν. 159) Τρόπος. 160) Συγχέαι, ν' ἀνατρέψῃς. 161) Πῶς. 162) Πεῖσαι. Οὕτω καὶ » τὴν Πυθίαν ἀνέγνωσε λέγειν, Δ, 86.

163) Λίαν, κράτιστα, κατὰ μετάθ. Κ. §. 350, ά. 164) Συμβουλή. Λ. Σ. 165) Ἀποκριθείς. 166) Αὐτῷ. 167) Περὶ κοινῆς ὑποθέσεως. 168) Κοινῶσαι. 169) Ἐκεῖνα.

170) Ἅ. 171) Κοινοποιῶν αὐτὰς ὡς ἰδικάς του ἰδέας. 172) Ἔπεισεν ἀπαιτῶν.

173) Περὶ ἐκείνων ὧν. 174) Πολλὰ εἶπε. 175) Εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, ὅσοι ἐγείροντο εἰς τὸ στάδιον πρὶν δοθῇ τὸ σημεῖον, ἐῤῥαπίζοντο. 176) Ἀπολυόμενος (ἑαυτὸν τῆς αἰτίας), ἀπολογούμενος· ἀλλ' ἐδῶ μᾶλλον, ἀντικρούων. 177) Οἱ μένοντες ὀπίσω εἰς τὸ στάδιον. 178) Ἐπεὶ ἂν, ἐπειδάν. 179) Δὲν ἦτον κόσμιον, προσῆκον. 180) Ἄλλον λόγον ἔπιασε, ἄλλην εὗρεν ὑπόθεσιν λόγου. 181) Σηκώσῃς, μεταφέρῃς. Ἀναζεύξαντες πάντα τὸν στρατόν. Θ'. 41. 182) Ἀντιπαράθες ἑκάτερον τῶν λόγων. 183) Ἀνοικτῷ, εὑρεῖ.

184) Τοῦτο δὲ, δεύτερον δὲ, προϋποθέτει τοῦτο μέν. Ἀλλὰ συνεχῶς, ὡς ἐδῶ, τίθεται μόνον μέν. 185) Κατὰ τὰ ἄλλα. 186) Τῶν Περσῶν. 187) Θέλεις φέρει κίνδυνον.

188) Τὰ ἑξῆς. 189) Πρῶτον μέν. 190) Στενῷ. 191) Πολὺ κρείττονες ἐσόμεθα. Οὕτως,

» μαχέειν, πρὸς ἡμέων ἐστί[192]· ἐν εὐρυχωρίῃ δέ, πρὸς ἐκείνων[193]. Αὖτις[194] δὲ Σαλαμὶς περιγίνεται, ἐς τὴν[195] ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. Καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι[196] ἔνεστι, τοῦ[197] καὶ περιέχεσθε[198] μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων προναυμαχήσεις Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ· οὐδέ σφεας[168], εἴπερ εὖ φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἢν δέ γε καὶ τὰ[170] ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ νικήσωμεν τῇσι νηυσί, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι, οὔτε προβήσονται ἑκαστέρω[199] τῆς Ἀττικῆς, ἀπίασί[200] τε οὐδενὶ κόσμῳ[201], Μεγαροισί τε κερδανέομεν[202] περιεοῦσι, καὶ Αἰγίνῃ, καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν[203] ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε[204] γενέσθαι. Οἰκότα[205] μέν νυν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι, ὡς τὸ ἐπίπαν[206] ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευομένοισι[207], οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπηίας γνώμας. »

Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὖτις[208] ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπεφέρετο[209], σιγᾶν τε κελεύων τῷ μὴ ἔστι[210] πατρίς, καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἐῶν ἐπιψηφίζειν[211] ἄπολι[125] ἀνδρί. πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλῆα παρεχόμενον[212], οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι. Ταῦτα δέ οἱ[166] προέφερε, ὅτι ἡλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. Τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κεῖνόν[169] τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἑωυτοῖσί[214] τε ἐδήλου λόγῳ ὡς εἴη καὶ πόλις[215] καὶ γῆ μέζων[216] ἤπερ κείνοισι, ἔστ' ἂν[217] διηκόσιαι νῆές σφι ἔωσι πεπληρωμέναι· οὐδαμοὺς γὰρ Ἑλλήνων[218] αὐτοὺς ἐπιόντας ἀποκρούσεσθαι.

Σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα[219]. « Σὺ εἰ μενέεις[220] αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσεαι ἀνὴρ ἀγαθός[221] — εἰ δὲ μή, ἀνατρέψεις[222] τὴν Ἑλλάδα. Τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν τοῦ πολέμου[223] φέρουσι αἱ νῆες· ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. Εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μέν, ὡς ἔχομεν[224], ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα[225] ἐς Σῖριν[226] τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη[227] τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια[228] λέγει, ὑπ' ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι. Ὑμεῖς δέ, συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες[229], μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων ».

» Ἑσσοῦντο πολλά. « Θ'. 23. 192) Πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν. 193) Πρὸς τὸ συμφ. ἐκείνων. 194) Αὖθις. 195) Ἣν. 196) Τοῖς ἐμοῖς λόγοις. 197) Οὗ. 198) Περὶ τοῦ ὁποίου φροντίζετε, Α. Σ. 3). 199) Μακρύτερα, συγκρ. τοῦ Ἑκάς. 200) Ἐνεστ. ἀντὶ μέλλ.

201) Ἀκόσμως, ἀτάκτως. 202) Κερδανοῦμεν διὰ τῶν σωθέντων (διὰ τῆς σωτηρίας) τῶν Μ. 203) Χρησμός. 204) Καθύπερθε· ὅτι θὰ ὑπερισχύσωμεν. 205) Ἐοικότα. 206) Εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς βουλευομένους τὰ εἰκότα, τὰ εἰκότα θέλουν νὰ γίνωνται.

207) Φυσικωτέρα ἤθελεν εἶσθαι ἡ γεν. ἀπόλυτος. 208) Αὖθις, 209) Κατεφέρετο, ὑβριστικῶς ὡμίλει. 210) Ἐκείνῳ ᾧ οὐκ ἔστι. 211) Νὰ θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν τὴν γνώμην.

212) Ἀφ' οὗ δείξῃ ποίαν ἔχει πόλιν. 213) Τότε μόνον. 214) Τοῖς Ἀθηναίοις.

215) Ἐδήλου λόγῳ ὡς εἴη ἑαυτοῖς καὶ πόλις. Μετὰ τὰ ἀφηγηματικὰ ὁ Ἡρόδ. μεταχειρίζεται συνεχῶς ὡς εἴη. 216) Μείζων· ἡ ει τρέπεται εἰς ε. 217) Ἔς τε ἂν· ἐν ὅσῳ.

218) Οὐδεὶς Ἕλλην. 219) Ἔντονα, κατ' εὐθεῖαν λεγόμενα. 220) Μέλ. μενεῖς.

221) Ἐδῶ ἂν μείνῃς, καὶ ἐδῶ δύνασαι νὰ δειχθῇς ἀνδρεῖος. 222) Θέλεις ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλλ. 223) Ὅλον τὸν πόλεμον, ὅλην τὴν τύχην τοῦ πολ. 224) Ὡς εὑρισκόμεθα. 225) Κομιούμεθα. 226) Πόλις τῆς Λευκανίας ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ. 227) Κατῳκεῖτο ὑπὸ Ἰώνων. 228) Οἱ χρησμοί. Κατὰ τὸν χρησμὸν τοῦτον μετὰ ταῦτα ἐστάλη ἀποικία εἰς Θούριον τῆς Σιρίτιδος. 229) Μονωθέντες.

Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλῆος λέγοντος, ἀνεδιδάσκετο[230] Εὐρυβιάδης. Δοκέειν[231] δέ μοι, ἀῤῥωδήσας[232] μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μή σφεας ἀπολίπωσι, ἢν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας. Ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. Ταύτην δὲ αἱρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας διαναυμαχέειν.

Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα, ἔπεσι ἀκροβολισάμενοι, ἐπεί τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. Ἡμέρη τε ἐγίνετο[233], καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἔν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. Ἔδοξε δέ σφι εὔξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας[234] συμμάχους. Ὡς δέ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίευν[235] ταῦτα. Εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα[236] ἐπεκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν[237] καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ἀπέστελλον ἐς Αἴγιναν.

Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἔπλωον[58] δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. Ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν[31], οὐκ ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατά τε ἤπειρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπί τε Σηπιάδα[238] ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. Ἀντιθήσω γὰρ[239] τοῖσί τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτέων ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι, τούσδε τοὺς τότε οὔκω ἑπομένους βασιλέϊ, Μηλιέας[241] τε καὶ Δωριέας, καὶ Λοκρούς, καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἑπομένους, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα[242] Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων, τῶν[245] ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα. Ὅσῳ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἵπετο.

Ἐπεὶ ὦν[35] ἀπίκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθνῳ, ἐκαραδόκεον τὸν πόλεμον κῇ[244] ἀποβήσεται[245]· οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι[112] συμμῖξαί τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλωόντων[38] τὰς γνώμας. Ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐζετο, παρῆσαν μετάπεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι[246] καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν, καὶ ἵζοντο ὥς σφι βασιλεὺς ἑκάστῳ τιμὴν ἐδεδώκεε[247]· πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασιλεύς· μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ἐπὶ δὲ, ὦλλοι[248]. Ὡς δὲ κόσμῳ[249] ἐπεξῆς ἵζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, εἰρώτα, ἀποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο.

Ἐπεὶ δὲ περιϊὼν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ

---

230) Μετεπείθετο. 231) Ἀντὶ δοκεῖ· ἔστι δοκεῖν. 232) Ἰων. ἀντὶ ὀῤῥωδήσας.
233) Ἐξημέρωσε. 234) Ὁ Αἰακὸς ἦν ἥρως τῆς Αἰγίνης, ὁ δὲ ἔκγονος αὐτοῦ Αἴας τῆς Σαλαμῖνος. 235) Ἐποίουν. 236) Υἱὸς τοῦ Αἰακοῦ καὶ πατὴρ τοῦ Αἴαντος. 237) Διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸν Αἰακόν. 238) Τὸ μεσημβρινώτερον ἀκρωτήριον τῆς Θεσσαλίας, ἄντικρυ τῆς Εὐβοίας. 239) Ἀντιθέτει εἰς τοὺς ἀπολεσθέντας εἰς τὰς πρώην μάχας τοὺς λαοὺς ὅσοι ἠκολούθησαν τὸν Πέρσην μεταγενεστέρως. 241) Κατοίκους τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, Λαμίας κτλ. 242) Μάλιστα καί. 243) Ὧν. 244) Πῆ, ποῦ. 245) Ἡ περίοδος αὕτη ὡς ἐν παρενθέσει. 246) Τύραννοι ἦσαν οἱ βασιλεῖς, καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας διακρατοῦντες τῶν ἐθνῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας. 247) Κατὰ τὴν πρωτοκαθεδρίαν τὴν ὁποίαν τοῖς ἔδωσε.
248) Ἐπὶ δὲ (τούτοις) οἱ ἄλλοι. 249) Σὺν κόσμῳ, κοσμίως, ἐν τάξει.

μὲν δὴ ἄλλοι κατὰ τωὐτὸ[250] γνώμην ἐξεφέροντο, κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι· Ἀρτεμισίη[251] δὲ τάδε ἔφη· « Εἶπαί μοι[252] πρὸς βασιλῆα, Μαρδόνιε, ὡς
» ἐγὼ τάδε λέγω· Οὔτε κακίστην[253] γενομένην ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι
» πρὸς Εὐβοίῃ[254]. οὔτε ἐλάχιστα ἀποδεξαμένην[255], δέσποτα, τὴν ἐοῦσαν
» γνώμην με δίκαιόν ἐστι ἀποδείκνυσθαι[256], τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα
» ἐς πρήγματα τὰ σά. Καί τοι τάδε λέγω· φείδεο τῶν νηῶν, μηδὲ ναυ-
» μαχίην ποιέο. Τοὶ γὰρ ἄνδρες[257] τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτό εἰσι
» κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. Τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίῃσι
» ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὡρμήθης στρα-
» τεύεσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι ἵσταται οὐδείς;
» οἳ δέ τοι ἀντέστησαν, ἀπήλλαξαν[258] οὕτω ὡς κείνους ἔπρεπε; Τῇ[259] δὲ
» ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων[260] πρήγματα, τοῦτο φράσω.
» Ἢν μὲν μὴ ἐπειχθῇς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχῃς
» πρὸς γῇ μένων, ἢ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι,
» δέσποτα, χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας[262]. Οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον
» εἰσί τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφέας[156] διασκεδᾷς, κατὰ πόλεις[155]
» δὲ ἕκαστοι φεύξονται. Οὔτε γὰρ σῖτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ[263],
» ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι· οὔτε αὐτοὺς οἰκὸς, ἢν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύ-
» νῃς τὸν πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμιεῖν τοὺς ἐκεῖθεν[264] αὐτέων ἥκοντας[265]. οὐδέ
» σφι μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχέειν. Ἢν δὲ αὐτίκα ἐπειχθῇς
» ναυμαχῆσαι, δειμαίνω[265] μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς, τὸν πεζὸν προσ-
» δηλήσηται[266]. Πρὸς δὲ, ὦ βασιλεῦ[267], καὶ τόδε ἐς θυμὸν[268] βαλεῦ, ὡς τοῖσι
» μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι[269] γίγνεσθαι, τοῖσι
» δὲ κακοῖσι, χρηστοί. Σοὶ δὲ, ἐόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων, κακοὶ δοῦλοί
» εἰσι οἳ ἐν συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι[270], ἐόντες Αἰγύπτιοί τε καὶ
» Κύπριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Πάμφυλοι[271], τῶν ὄφελός ἐστι οὐδέν[272].

Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἔσαν[146] εὔνοοι τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο[273] τοὺς λόγους, ὡς κακόν τι πεισομένης πρὸς βασιλῆος, ὅτι οὐκ ἐᾷ ναυμαχίην ποιέεσθαι· οἱ δὲ ἀγαιόμενοί[274] τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης[275] διὰ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο

250) Κατὰ τὸ αὐτὸ, συμφώνως. 251) Βασίλισσα τῆς Καρίας ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ.
252) Διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ ἀπότομον τῆς προστακτικῆς μετεχειρίσθη τὸ ἀπαρέμφατον· ὡς παρ' ἡμῖν νὰ εἰπῇς· ὁ δὲ μοι χαριστικὸς πρὸς χάριν μου. 253) Ἀνανδροτάτην.
254) Εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. 255) Ἀποδειξαμένην. Ἐλάχιστα κατορθώματα ἀναδείξασαν.
256) Δίκαιόν ἐστι μὲ γενομένην καὶ ἀποδεξαμένην ἀποδείκνυσθαι τὴν ἐοῦσαν γνώμην.
257) Οὗτοι οἱ ἄνδρες. οἱ Ἕλληνες. 258) Ἐχάθησαν. 259) Πῶς. 260) Πολεμίων.
261) Ἐπείγομαι, Βιασθῇς. 262) Εὐπετῶς χωρήσει ἐκεῖνα, ἃ νοῶν (μελετῶν) ἐλήλυθας.
263) Τῇ Σαλαμῖνι. 264) Τοὺς ἐκ Πελοποννήσου ἐλθόντας εἰς τὸν στόλον. 265) Φοβοῦμαι.
266) Βλάψῃ. 267) Στρέφει τὸν λόγον ὡς νὰ ὡμίλει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Ξέρξην.
268) Βάλε κατὰ νοῦν, ἐνθυμήθητι. 269) Συνηθίζουσι. Τὸ ἀξίωμα δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀληθὲς, τὸ λέγει δὲ διὰ νὰ κολακεύσῃ τὴν αὐστηρότητα τῶν ἑπομένων. 270) Ὅτι εἶναι ἐν τάξει συμμάχων, ὅτι σὲ ἀκολουθοῦσιν ἐπὶ λόγῳ συμμαχίας. 271) Κιλικία καὶ Παμφυλία, δύω τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. 272) Ἐκ τῶν ὁποίων δὲν προέρχεται οὐδὲν ὄφελος, οἱ ὁποῖοι δὲν ὠφελοῦν τίποτε. 273) Ἐποιοῦντο· ἐθεώρουν ὡς συμφοράν. 274) Ἀγαίομαι, ἀγάομαι καὶ ἀγάζομαι, μισῶ. 275) Συμφώνως τὸ Τετιμημένης μὲ τὴν κατωτέρω ἀπόλ. γεν. Ἀπολυομένης· ἐν ᾧ, ὡς πλησιέστερον καὶ κατὰ τὸν νοῦν συγγενέστερον, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸ αὐτῇ.

τῇ κρίσι[276], ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχθησαν[277] αἱ γνῶμαι ἐς Ξέρξεα, κάρτα τε ἥσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίην[278] εἶναι, τότε πολλῷ μᾶλλον αἴνεε. Ὅμως δὲ τοῖσι πλέοσι[279] πείθεσθαι ἐκέλευε τάδε[280], καταδόξας πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν, ὡς οὐ παρεόντος αὐτοῦ· τότε δὲ αὐτὸς παρεσκευάστο θεήσασθαι ναυμαχέοντας.

Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελλον[281] ἀναπλώειν[82], ἀνῆγον τὰς νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν[283] διαταχθέντες κατ' ἡσυχίην. Τότε μέν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι[285] ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιέεσθαι· νὺξ γὰρ ἐπεγένετο· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς[284] τὴν ὑστεραίην. Τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀῤῥωδίη[285], οὐκ ἥκιστα δὲ[286] τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. Ἀῤῥώδεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι, ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες[287] πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν ἑωυτῶν ἀφύλακτον.

Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεοῦσαν νύκτα[288] ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο[289], ὅκως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. Ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα[290] Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδεα ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι[291], συνδραμόντες ἐκ τῶν πολίων[193], ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἵζοντο· καί σφι ἐπῆν στρατηγὸς Κλεόμβροτος, ὁ Ἀναξανδρίδεω, Λεωνίδεω[292] δὲ ἀδελφεός. Ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδὸν[293], μετὰ τοῦτο, ὥς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος. Ἅτε δὴ ἐουσέων μυριαδέων πολλέων, καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἤνετο[294] τὸ ἔργον. Καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεες ἐσεφορέοντο, καὶ ἐλίνυον[295] οὐδένα χρόνον οἱ βωθήσαντες ἐργαζόμενοι οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης.

Οἱ δὲ βωθήσαντες[82] ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ, οἵδε ἔσαν Ἑλλήνων Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἠλεῖοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες. Οὗτοι μὲν ἔσαν οἱ βωθήσαντες, καὶ ὑπεραῤῥωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ[296]· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια[297] παροιχώκεε[298] ἤδη.

---

276) Τῇ προσδοκωμένῃ τοῦ βασιλέως ἢ τῇ γνώμῃ αὐτῆς. 277) Ἀνηνέχθησαν. Τὸ ε τρέπεται εἰ ει πρὸ τῶν ἀμεταβόλων. 278) Τὴν Ἀρτεμισίαν. 279) Πλείοσι. 280) Ὡς πρὸς τὰ τῆς ναυμαχίας. 281) Οἱ ἀρχηγοί. 283) Διηρέθησαν εἰς τάξεις παραλλήλους. 285) Δὲν τοῖς ἔφθασε. 284) Διά. 285) Ὀῤῥωδία. 286) Ἀντί: πρὸ πάντων δέ. 287) Ἰων. ἀπολειφθέντες, καταληφθέντες. 288) Ἡ Ὑπὸ χρονική. Εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτός. 289) Εἶχον μηχανευθῇ (ὑπὸ τῶν Ἑλλ.). 290) Τάχιστα ὡς· ἴδ. Ξεν. Κ. παιδ. Τόμ. Α'. σελ. 120.

291) Τὰ συμβάντα ὅσα ἐδῶ διηγεῖται ἕπονται μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν.

292) Ἀδελφός. Κ. §. 528. ἐ. 1). 293) Κακιὰ σκάλα. Δίοδος στενὴ καὶ πετρώδης μεταξὺ Μεγάρων καὶ Ἰσθμοῦ, κληθεῖσα οὕτω κατ' ἀλήθειαν μὲν ἐκ τοῦ σκιρὸς (τραχὺς), κατὰ δὲ τοὺς μύθους ὑπὸ Σκίρωνός τινος, ἐκεῖ ἐνεδρεύοντος λῃστοῦ. 294) Ἀνύετο. 295) Ἰων. ἐσχόλαζον. 296) Φοβούμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλ. κινδυνευούσης. Ἡ δοτικὴ περιποιητ. ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Περί, ἴδε κατωτέρω. 297) Ἑορτὴ τῶν Λακεδ. εἰς τιμὴν τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος, τελουμένη περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου. 298) Παρῳχήκει, παρῴχητο. Ἰων. ὑπερσυντ.

Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, ἅτε περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θέοντες[499], καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι[500]· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὅμως, ταῦτα πυνθανόμενοι ἀῤῥώδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες, ὡς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. Ἕως μὲν δὴ[501] αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστὰς σιγῇ λόγον ἐποιέετο[502], θῶυμα ποιεύμενοι[503] τὴν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην· τέλος δὲ ἐξεῤῥάγη ἐς τὸ μέσον[504], σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων[505]· οἱ μὲν[505*], ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἴη ἀποπλώειν[58], καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ χώρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Αἰγινῆται, καὶ Μεγαρέες, αὐτοῦ μένοντας ἀμύνασθαι[506].

Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλέης ὡς ἑσσοῦτο[507] τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου. Ἐξελθὼν δὲ, πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα πλοίῳ, ἐντειλάμενος τὰ[170] λέγειν χρεόν· τῷ[508] οὔνομα μὲν ἦν Σίκινος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλῆος παίδων· τὸν δὴ ὕστερον τουτέων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλέης Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο[509] οἱ Θεσπιεῖς πολιήτας[65], καὶ χρήμασι ὄλβιον. Ὃς τότε πλοίῳ ἀπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Βαρβάρων τάδε· »Ἔπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρῃ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων » (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλῆος[510], καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέ» τερα κατύπερθε γίνεσθαι[511], ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα), φράσοντα, » ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν[512] βουλεύονται καταῤῥωδηκότες. Καὶ νῦν παρέχει » κάλλιστον ὑμέας ἔργον ἁπάντων ἐξεργάσασθαι, ἢν μὴ περιΐδητε δια» δράντας αὐτούς. Οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτ' ἔτι ἀντιστήσονται » ὑμῖν· πρὸς ἑωυτούς τε σφέας[513] ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα » φρονέοντας καὶ τοὺς μή.« Ὁ μὲν, ταῦτά σφι σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο.

Τοῖσι δὲ, ὡς πιστὰ ἐγίνετο[514] τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν[515], ἐς τὴν νησῖδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάσαντο· τοῦτο δὲ, ἐπειδὴ ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἑσπέρης[516] κέρας κυκλούμενοι[517] πρὸς τὴν Σαλαμῖνα· ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον[518] τε καὶ τὴν Κυνόσουραν[519] τεταγμένοι, κατεῖχόν τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν[520] τῇσι νηυσί. Τῶνδε δὲ εἵνεκεν[5] ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγέειν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες[357] ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν[521] τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγω-

499) Μεταφ. ἐκ τῶν σταδιοδρόμων, ἅτε δὴ ἀγωνιζόμενοι περὶ τῶν ὅλων. 500) Ἰων. ἐλλήψεσθαι, ἐκ τοῦ Ἐλλαμβάνω· νὰ βοηθηθῶσι. 501) Μέχρι τινός. 502) Κρυφίως ὡμίλει.
503) Θαυμάζοντες ὅλοι. 504) Τὸ σιγῇ λεγόμενον. 505) Περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων πολλά.
505*) Ἐννοεῖται: γὰρ ἔλεγον, ἢ λέγοντες (ὡς ὀνομ. ἀπόλ.). 506) Ἔλεγον ὡς χρεὼν ἀμύνασθαι. 507) Ἐνικᾶτο. 508) Ἄνδρα, τῷ· ᾧ. 509) Ὅτε ἐδέχοντο· θέλοντες νὰ αὐξήσωσι τὴν πόλιν των, ἐπολιτογράφουν ξένους. 510) Ἔχων φρόνημα ὑπὲρ τοῦ βασιλέως.
511) Ὑπερισχύειν. 512) Δρασμόν· ἀπόδρασιν. 513) Πρὸς σφᾶς αὐτούς, πρὸς ἀλλήλους.
514) Ὡς οὗτοι ἐπίστευσαν. 515) Τοῦτο μὲν. . . . τοῦτο δὲ=μέρος μὲν, μέρος δέ.
516) Τὸ πρὸς μεσημβρίαν. 517) Κύκλῳ περιφέροντες αὐτό. 518) Κέων τὴν Τζέαν.
519) Ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς περὶ τὸν Μαραθῶνα. 520) Τὸν μεταξὺ Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς. 521) Νὰ τιμωρηθῶσι διὰ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγῶνάς των.

νισμάτων. Ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων[522], τῶνδε εἵνεκεν, ὡς, ἐπεὰν[523] γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων[524] τῶν τε ἀνδρῶν καὶ ναυαγίων (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ[525] τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος), ἵνα[526] τοὺς μὲν περιποιῶσι[527], τοὺς δὲ διαφθείρωσι. Ἐποίευν[528] δὲ σιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ πυνθανοίατο[529] οἱ ἐναντίοι. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παραρτέοντο[530].

Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λόγων πολλός. Ἤδεσαν δὲ οὔκω[531], ὅτι σφέας περιεκυκλέοντο τῇσι νηυσὶ οἱ Βάρβαροι· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι.

Συνεστηκότων[532] δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου[533], ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νενόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιότατον. Οὗτος ὠνὴρ[534], στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον, ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλέα, ἐόντα μὲν ἑωυτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάθεος[535] τῶν παρεόντων κακῶν, λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμῖξαι. Παρακήκοε δὴ ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν. Ὡς δὲ ἐξῆλθέ οἱ[536] Θεμιστοκλέης, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε· »Ἡμέας στασιάζειν χρεόν ἐστι, ἔν τε » τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὁκότερος[537] ἡμέων πλέω » ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. Λέγω δέ τοι, ὅτι ἴσόν ἐστι πολλά τε καὶ » ὀλίγα λέγειν[538] περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι. Ἐγὼ γὰρ » αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν, οὐδ' ἢν θέλωσι, Κορίνθιοί τε καὶ » αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἷοί τε ἔσονται ἐκπλῶσαι[53]· περιεχόμεθα[539] γὰρ ὑπὸ » τῶν πολεμίων κύκλῳ. Ἀλλ' ἐσελθών σφι[540] ταῦτα σήμηνον.«

Ὁ δ' ἀμείβετο[165] τοῖσδε· »Κάρτα τε χρηστὰ διακελεύεαι[541], καὶ εὖ ἤγ» γειλας. τὰ[170] γὰρ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἥκεις. » Ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο[542] τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μήδων. Ἔδεε γὰρ, ὅτε οὐκ ἑκόντες » ἤθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι. Σὺ » δὲ, ἐπείπερ ἥκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτός σφι ἄγγειλον. Ἢν γὰρ » ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν, καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ ποιεύντων[543] » τῶν βαρβάρων ταῦτα. Ἀλλά σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν ὡς ἔχει[544]. » Ἐπεὰν[545] δὲ σημήνῃς, ἢν μὲν πείθωνται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα[546] ἢν

---

522) Στρατιώτας τῶν Π. 523) Ἐπεὶ ἄν. 524) Ἐκφέρομαι. 525) Εἰς τὸ πέρασμα, ὅπου ἔμελλον ἐπὶ τῆς ναυμαχίας νὰ περνῶσι τὰ πλοῖα. 526) Μετὰ τὸ ἀνωτέρω Ὡς πλεονάζει τὸ Ἵνα, ἐτέθη δὲ ὡς μακρυνθείσης τῆς φράσεως διὰ τὴν παρένθεσιν, ἢ ἡ γεν. Ἐξοισομένων πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς συντακτικὴ τοῦ Ὡς καὶ ὄχι ὡς ἀπόλυτος, μετὰ δὲ τὴν παρένθεσιν νὰ τεθῇ στίξις. 527) Σώζουσι τοὺς Πέρσας. 528) Ἐποίουν. 529) Πυνθάνοιντο Κ. § 368. 530) Παραρτάω, Ἰων. Παραρτέω, παρασκευάζω. 531) Οὔκω. 532) Συναχθέντων. 533) Ἰδ. Πλουτ. Ἀριστ. Τόμ. Β'. 534) Ὁ ἀνήρ. 535) Μεγέθους. 536) Πρὸς αὐτόν. 537) Ὁπότερος. 538) Ἢ πολλὰ, ἢ ὀλίγα εἰπεῖν, τὸ ἴδιον κάμνει, ἀδιάφορον εἶναι, διότι δὲν ἠμποροῦν πλέον ν' ἀναχωρήσωσι. 539) Εἴμεθα περικυκλωμένοι. 540) Αὐτοῖς τοῖς Πελοπον. 541) Διακελεύῃ. Ἰων. Κ. § 567. 542) Ἤξευρε ὅτι ἐξ ἐμοῦ εἰσι τὰ (ταῦτα) ποιούμενα. 543) Δὲν θὰ τοὺς πείσω ἀπαράλλακτα, ὡς ἂν δὲν ἔκαμνον. 544) Πῶς ἔχουν τὰ πράγματα. 545) Ἐπεὶ ἄν, ὅτε. 546) Αὐτὰ θέλουν εἶσθαι τὰ κάλλιστα συμβάντα. Καλῶς.

» δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται[547], ὅμοιον ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαδρή-» σονται, εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὡς σὺ λέγεις.«

Ταῦτα[548] ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἥκειν, καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαί[550] τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξησομένους[549]. Καὶ ὁ μέν, ταῦτα εἴπας[550], μετεστήκεε· τῶν δὲ αὖτις[551] ἐγίνετο λόγων ἀμφισβασίη[552]. οἱ γὰρ πλεῦνες[553] τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο[554] τὰ ἐξαγγελθέντα.

Ἀπιστεόντων δὲ τουτέων, ἧκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς[555] ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθηΐην[556] πᾶσαν. Διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα[557] ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι[558]. Σὺν δὲ ὦν[563] ταύτῃ τῇ νηῒ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Λημνίῃ[559], ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα[560] καὶ τριηκοσίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε[561] κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν[562].

Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο[563] ὡς ναυμαχήσοντες. Ἠώς τε δὴ διέφαινε[564], καὶ οἳ[565] σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλέης[566]· τὰ δὲ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα[567]. Ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι ἐγγίνεται[568], παραινέσας δὴ τουτέων τὰ κρέσσω αἱρέεσθαι, καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. Καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἧκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας[569] ἀπεδήμησε. Ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἁπάσας οἱ Ἕλληνες.

Ἀναγομένοισι δέ σφι, αὐτίκα ἐπεκέατο[570] οἱ βάρβαροι. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο[571], καὶ ὤκελλον[572] τὰς νῆας· Ἀμεινίης δὲ Παλληνεύς[573], ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξαναχθεὶς νηΐ[574] ἐμβάλλει· συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς καὶ οὐ δυναμένων[575] ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βωθέοντες συνέμισγον. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι τῆς ναυμαχίης τὴν ἀρχήν· Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. Λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα

---

547) Ἂν δὲν πιστεύσωσι, τὸ ἴδιον εἶναι δι' ἡμᾶς. 548) Ὅσα εἶπε μὲ τὸν Θεμιστοκλέα. 549) Ὡς ἀποκρούσαντας τὸν ἐχθρόν. 550) Εἰπών. 551) Αὖθις. 552) Ἀμφισβήτησις. 553) Πλέονες. 554) Ἐπίστευον. 555) Ἧς. 556) Ἀλήθειαν. 557) Τρίποδα ἀφιερωθέντα εἰς τοὺς Δελφούς, ἐφ' οὗ ἦσαν ἐγγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν τῶν Περσῶν. 558) Καθαιρῶ· νικήσασι. 559) Μία ναῦς Λημνία εἶχεν αὐτομολήσει πρὸς τοὺς Ἕλλ. εἰς Ἀρτεμίσιον. 560) Ὀγδοήκοντα. 561) Εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. 562) Διά νὰ συμπληρώσῃ τοῦτον τὸν ἀριθμόν. 563) Οὗτοι οἱ Ἕλληνες. 564) Μέσ. ἢ ἐλλειπτ. ἔφεγγε. 565) Οὗτοι, ὀνομαστ. ἀπόλ. ἀντὶ γεν. Κ. §. 439. 6'. σημ. ἡ. 566) Θεμ. ἐκ πάντων (τῶν στρατηγῶν) προηγόρευε καλῶς ἔχοντα (φρόνιμα, ἐπαινετὰ) ῥήματα. 567) Ἦσαν καλλήτεροι οἱ λόγοι τε, ἐπαντῶντες εἰς λόγους ὀλιγώτερον καλούς. 568) Παραινέσας αἱρεῖσθαι τὰ ἄριστα τῶν ἐνόντων εἰς τὴν φύσιν καὶ κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, δηλ. τὴν ἀρετὴν καλ. 569) Ἴδ. § 64.
570) Ἐπέκειτο. 571) Ἐπρύμνιζον, ἐστρέφοντο ὀπίσω. 572) Ἔφευγον πρὸς τὸ παραθαλάσσιον. 573) Παλλήνη, δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Τὸν Ἀμεινίαν τοῦτον λέγουσιν ἀδελφὸν τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου. 574) Περσικῇ, κατὰ Περσικοῦ πλοίου. 575) Τῶν δύο νεῶν.

σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανεῖσαν δὲ διακελεύσασθαι, ὥστε[576] καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὀνειδίσασαν πρότερον[577] τάδε· « Ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου[578] ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε; »

Κατὰ[579] μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες. οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσῖνός τε καὶ ἑσπέρης κέρας[580]· κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα. Ἐθελοκάκεον[581] μέντοι αὐτέων, κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς[582], ὀλίγοι· οἱ δὲ πλεῦνες[583], οὔ. Ἔχω[584] μέν νυν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι, τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἑλόντων· χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδέν, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ Φυλάκου τοῦ Ἱστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. Τοῦ[585] δὲ εἵνεκα μέμνημαι τουτέων μούνων[586], ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε, καταστησάντων[587] τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ, εὐεργέτης[588] βασιλῆος ἀνεγράφη, καὶ χώρη οἱ[588] ἐδωρήθη πολλή. Οἱ δ' εὐεργέται τοῦ βασιλῆος, ὀροσάγγαι καλέονται Περσιστί. Περὶ μέν νυν τούτους οὕτω εἶχε.

Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραΐζετο[589], αἱ μὲν, ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι, αἱ δὲ, ὑπὸ Αἰγινητέων. Ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ[590] ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων[591] ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ[592] ποιεόντων οὐδὲν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι[593], οἷόν περ ἀπέβη. Καί τοι ἔσαν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μακρῷ[594] ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν[595], ἢ πρὸς Εὐβοίῃ· πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Ξέρξην· ἐδόκεέ τε ἕκαστος ἑωυτὸν θεήσεσθαι βασιλῆα[596].

Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους[597] εἶπαι[598] ἀτρεκέως, ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι[599] παρὰ βασιλῆϊ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλῆος πρήγματα[400], ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηῦς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς. Καὶ ἣ[401], οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν· ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἔσαν ἄλλαι νῆες φίλιαι, ἡ δὲ αὐτῆς[402] πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα[403] ἐτύγχανε ἐοῦσα· ἔδοξέ οἱ[404] τόδε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεικε[405] ποιησάσῃ. Διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς[406],

---

576) Οὕτω, μὲ τοιαύτην φωνήν. 577) Δηλ. ἀρχίσασαν ἀπὸ τούτους τοὺς λόγους.

578) Πόσον. 579) Ἀπέναντι τῶν Ἀθ. 580) Δηλ. τὸ ἀριστερὸν τοῦ Περσικοῦ, ὥστε οἱ Ἀθ. εἶχον τὸ δεξιὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ. 581) Ἦσαν κακῶς διατεθειμένοι κατὰ τῶν Περσῶν.

582) Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐχάραξεν εἰς πλάκας, καὶ ἔστησεν αὐτὰς ὅπου ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ στρατὸς τῶν Περσῶν, ἐνθυμίζων τοὺς Ἴωνας ὅτι ἦσαν Ἕλληνες, καὶ λέγων εἰς αὐτοὺς νὰ ἐθελοκακήσωσι κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπὶ τῆς μάχης. Η'. 22. 583) Πλείονες. 584) Δύναμαι. 585) Τούτου. 586) Μόνων. 587) Τῶν Περσῶν καταστησάντων αὐτὸν τύραννον.

588) Οὕτως ἐκαλοῦντο ὅσοι ἀνεδείκνυον ἐκδούλευσίν τινα εἰς τὸν βασιλέα. 589) Ἠφανίζοντο. 590) Εὐκόσμως, μὲ πειθαρχίαν. 591) Οἱ Πέρσαι ἀρχίσαντες πρῶτοι τὴν ναυμαχίαν, δὲν εἶναι πειθανὸν ὅτι δὲν ἦσαν παρατεταγμένοι. Διὰ τοῦτο, ἴσως μεταβλητέον τὸ τεταγμένον εἰς τεταγμένως, δηλ. δὲν ἐναυμάχουν τότε ἀκόμη οἱ Πέρσαι ἐν τάξει.

592) Λελογισμένως. 593) Νὰ συμβῇ. Οὕτω καὶ Α'. 19. » ξυνηνέχθη τι τοιόνδε γενέσθαι » πρῆγμα «, καὶ Η'. 117, » ξυνήνεγκε θῶϋμα τοιόνδε γενέσθαι «. 594) Πολύ.

595) Οἱ Πέρσαι. 596) Ἕκαστος ἐδόκει τὸν βασιλέα θεάσασθαι ἑαυτόν. 597) Ἰων. λοιπούς. 598) Εἰπεῖν. 599) Ἢ πρότερον. 400) Εἰς πολλὴν ταραχὴν ἦτον ὁ Περσικὸς στόλος.

401) Αὕτη, ἡ Ἀρτεμ. 402) Ναῦς. 403) Ἔγγιστα εἰς τοὺς πολεμίους. 404) Αὐτῇ.

405) Συμφέρω. Εἰς συμφέρον αὐτῇ ἀπέβη. 406) Νηός.

φέρουσα ἐνέβαλε[407] νηΐ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων[408], καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλῆος Δαμασιθύμου. Εἰ μὲν καί τι νεῖκος[409] πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε ἔχω εἶπαι[409], οὔτε εἰ ἐκ προνοίης[410] αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσοῦσα νηῦς. Ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε[411], εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἑωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο. Ὅτε[412] γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος, ὡς εἶδέ μιν[413] ἐμβάλλουσαν νηῒ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι, ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας, πρὸς ἄλλας ἐτράπετο.

Τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεικε[414] γενέσθαι, διαφυγέειν τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ, συνέβη ὥστε, κακὸν ἐργασαμένην, ἀπὸ τουτέων[415] αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. Λέγεται γὰρ βασιλῆα θηεύμενον[416], μαθεῖν[417] τὴν νῆα ἐμβαλοῦσαν· καὶ δή τινα εἶπαι[407] τῶν παρεόντων· »Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην, ὡς εὖ ἀγωνίζεται, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε;« Καὶ τὸν[418] ἐπείρεσθαι, εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον· καὶ τοὺς[419] φάναι[419a], σαφέως τὸ ἐπίσημον[420] τῆς νηὸς ἐπισταμένους· τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπιστέατο[421] εἶναι πολεμίην. τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεικε ἐς εὐτυχίην γενόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα· »Οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες.« ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι.

Ἐν δὲ τῷ πόνῳ[422] τούτῳ, ἀπὸ μὲν ἔθανε[423] ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου[424], Ξέρξεω ἐὼν ἀδελφεὸς, ἀπὸ δὲ[425] ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δέ τινες καὶ Ἑλλήνων. Ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι[426] αἱ νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ[427] ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον. Τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. Ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται[428] ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο. Οἱ γὰρ ὄπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοί[429] τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλέϊ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον.

Ἐγένετο δὲ καὶ τόδε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. Τῶν τινες Φοινίκων[430] τῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο[431], ἐλθόντες παρὰ βασιλῆα, διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο[431] αἱ νῆες, ὡς προδόντων[432]. Συνήνεικε[414] ὦν οὕτω, ὥστε Ἰώνων τε τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλ-

---

407) Ὁρμήσασα προσέβαλε. 408) Κάλυνδα, πόλις μεταξὺ Καρίας καὶ Λυκίας. 409) Φιλονεικία. 410) Ἐκ προθέσεως, ἐπίτηδες. 411) Ἐβύθισε τὴν ναῦν. 412) Ὁ Τὲ μένει ἀναντακόδοτος, καὶ κατ' ἔννοιαν μόνον ἀποδίδεται εἰς τὸ κατωτέρω Τοῦτο δέ. 413) Αὐτήν. 414) Συνέπεσε. 415) Ἀπὸ τοῦ κακοῦ τούτου. 416) Θεώμενον. 417) Ἐννοῆσαι, ἰδεῖν. 418) Τοῦτον, τὸν βασ. 419) Τούτους τοὺς παρόντας. 419a) (Ἐνν.) ὅτι ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον. 420) Τὴν σημαίαν. 421) Ἐπίσταμαι. 422) Ἀγῶνι. 423) Ἀπέθανε μέν. 424) Υἱός. 425) Ἔθανον. 426) Ἐκεῖνοι οἷς. 427) Ἐν τῇ συμπλοκῇ Α. Σ. Νόμος. 428) Νῆες. 429) Ἀποδειξόμενοι. 430) Τινὲς Τῶν Φ. 431) γ'. προ. πληθ. ὑπερσυντ. παθ. Ἰων. 432) Ὡς προδόντων ἐκείνων, καθ' ὃ προδ.

λοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν[453]. Ἔτι τουτέων ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νηῒ Ἀττικῇ Σαμοθρηϊκίη νηῦς· ἥτε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερομένη Αἰγιναίη νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηΐκων τὴν νῆα. Ἅτε δὴ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρήϊκες, τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης[454] νηὸς βάλλοντες ἀπήραξαν[455], καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. Ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἐῤῥύσατο[456]. Ὡς γὰρ εἶδέ σφεας[457] Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα[458] ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας[459] αἰτιώμενος· καί σφεων ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ, αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι, τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι. (Ὅκως[440] γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἑωυτοῦ ἔργον[441] τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος[442] ὑπὸ τῷ οὔρεϊ[443] τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλέεται Αἰγάλεως, ἀνεπυνθάνετο τὸν ποιήσαντα· καὶ οἱ γραμματισταὶ[444] ἀνέγραφον πατρόθεν[445] τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν.) Πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσελάβετο[446] φίλος ἐὼν[447] Ἀριαράμνης ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν, τούτου τοῦ Φοινικηΐου πάθεος[448]. Οἱ μὲν δὴ[449] πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο.

Τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων, καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸν Φάληρον, Αἰγινῆται, ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο[450] λόγου ἄξια. Οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ[450] ἐκεράϊζον[550] τάς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλωούσας[51]· ὅκως[449] δέ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας.

Ἐνθαῦτα συνεκύρεον[451] νῆες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώκουσα νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηῒ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ, ἥπερ εἷλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναίην, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθέης Ἰσχενόου, τὸν[452] οἱ Πέρσαι, κατακοπέντα, ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηῒ ἐκπαγλεόμενοι[453]. Τὸν[454] δὴ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι, ἥλω νηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἴγιναν. Ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω, τὸ σημήϊον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος· καὶ βώσας[455] τὸν Θεμιστοκλῆα, ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν Αἰγινητέων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων[456]. Ταῦτα μέν νυν νηῒ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέῤῥιψε[457] ἐς Θεμιστοκλῆα.

Οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν[235] αἱ νῆες περιεγένοντο, φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν[458]. Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα[459] Αἰγινῆται· ἐπὶ δὲ[460], Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν[461] δὲ, Πολύκρι-

---

453) Δηλ. ἀπολέσθαι. 454) Μέσ. βυθισθείσης. Ὡς φαίνεται δὲν εἶχε βυθισθῆ ἐντελῶς.

455) Ἀπαράσσω, ἐξέῤῥιψαν. 456) Ἔσωσε τῆς ὀργῆς τοῦ βασ. 457) Οἱ Σαμοθρᾷκες δὲν ἦσαν Ἴωνες, ἀλλὰ λέγει Ἴωνας ὅλους τοὺς ὑπὸ τὸν Ξέρξην Ἕλληνας. 458) Ὡς.

459) Ὅλους τοὺς Φοίν. ὄχι μόνον τοὺς παρόντας. 440) Ὁσάκις, καὶ ἀλλαχοῦ οὕτως ὁ Ἡρόδ. 441) Ἀνδραγάθημα. 442) Καθήμενος. 443) Ὄρει. 444) Γραμματεῖς.

445) Τὸ ὄνομα τοῦ τριηράρχου, τὸ τοῦ πατρὸς καὶ τὸ τῆς πόλεώς του. 446) Μετέσχε, συνέπραξε. 447) Φίλος τῶν Ἰώνων, τὸ ὁποῖον καὶ προστίθεται εἴς τινας ἐκδόσεις.

448) Τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τῶν Φοιν. 449) Οἱ περὶ τὸν Ξέρξην καὶ Ἀριαμένην ἐστράφησαν κατὰ τῶν Φοιν. 450) Ἐν τῇ μάχῃ. 451) Συναπαντῶντο. 452) Ὅν. 453) Θαυμάζοντες αὐτόν. Τοῦτο διηγεῖται Βιβλ. Ζ΄, 181. 454) Τοῦτον, τὸν Πυθέαν. 455) Βοήσας.

456) Τὸν ἐπέπληξεν, ὀνειδίζων αὐτὸν ὅτι ἔλεγε μηδίζοντας τοὺς Αἰγινήτας.

457) Αὐτοὺς τοὺς λόγους ἔῤῥιψεν εἰς τὸν Θεμιστ. ὅταν ὥρμησεν εἰς τὸ ἐχθρ. πλοῖον.

458) Ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ. 459) Ἐπῃνέθησαν ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἕλληνας. 460) Μετ' αὐτούς. 461) Ἑλλήνων μὲν (δηλ. τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων), ἀνδρῶν δὲ (δηλ. ἐκ τῶν ἀτόμων).

τάς τε ἡ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖοι, Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος[462] καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε. Εἰ μέν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ[463] πλώει ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἷλέ μιν[464], ἢ καὶ αὐτὸς ἥλω[464]. Τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακεκέλευστο[465]· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαὶ, ὃς ἄν μιν ζωὴν ἕλῃ. δεινὸν γάρ τοι ἐποιεῦντο[466], γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. Αὕτη μὲν δὴ, ὡς πρότερον εἴρηται, διέφυγε· ἔσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι, τῶν αἱ νῆες περιγεγόνεσαν, ἐν τῷ Φαλήρῳ.

Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς ξυνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἱστία ἀειράμενον, οἴχεσθαι φεύγοντα· ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν, ὡσαύτως οἴχεσθαι. Ὡς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι[467] τῆς Σαλαμινίης[468] κατὰ τὸ ἱρὸν[126] Ἀθηναίης Σκιράδος[469], περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ[470]· τὸν οὔτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι[471]. Τῇδε[472] δὲ ξυμβάλλονται[473] εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα. Ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι[474] τῶν νηῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλητος[475], λέγειν τάδε· » Ἀδείμαντε, σὺ μὲν, ἀποστρέψας τὰς νέας, ἐς φυγὴν ὥρμησαι καταπροδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρῶντο[476] ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν«. Ταῦτα λεγόντων, ἀπιστέειν γὰρ[477] τὸν Ἀδείμαντον, αὖτις τάδε λέγειν, ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. Οὕτω δὴ ἀποστρέψαντα τὴν νῆα, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπ' ἐξεργασμένοισι[478] ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. Τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων[479]. Οὐ μέντοι αὐτοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοισι[480] σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δέ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ[197] καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τουτέων[481] ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίεε. Παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὁπλιτέων, οἳ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρης, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε[482] ἄγων, οἳ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησῖδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

Ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατειρύσαντες[483] ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἐόντα, ἑτοῖμοι ἔσαν ἐς ἄλλην

---

462) Ἀναγυροῦς, δῆμος τῆς Ἀττικῆς, μεσημβρινῶς τοῦ Ὑμηττοῦ. 463) Τῇ νηῒ ἣν ἰθύνε. 464) Πρότερον ἢ εἷλεν ἢ ἥλω, πρὶν τὴν συλλάβῃ ἢ συλληφθῇ ὁ ἴδιος. 465) Ζωὴν αὐτὴν λαβεῖν, καὶ ἐκ τοῦ κατωτέρω ἐννοεῖται. 466) Δεινὸν ἐποιοῦντο, ἐθεώρουν. 467) Ὡς φεύγοντες (κοιν. φεύγοντας) ἔφθασαν. 468) Γῆς. 469) Ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρης τῆς Σαλαμῖνος, ἥτις ἐκαλεῖτο Σκιράδιον. Ὅλη δὲ ἡ νῆσος τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Σκιράς.

470) Ὑπὸ θεοῦ στελλόμενον, θεόπεμπτον. 471) Οὔτε φανῆναι οὐδένα πέμψ. τὸν (ὅν), οὔτε προσφέρεσθαι τοῖς Κορ. εἰδόσι τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατ. 472) Ἐκ τούτου. 473) Οἱ Ἀθ.

474) Πάντοτε ἐκ τοῦ Λέγουσιν Ἀθ. 475) Τοὺς ἐν τῷ κέλ. πλέοντας. 476) Καθὼς ηὔχοντο, ἐκ τοῦ ἀράομαι. 477) Ἀπὸ κοινοῦ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ Παραγράφου: Ἀθηναῖοι λέγουσιν. Προαπολογεῖ δὲ τὸ ἑπόμενον: Αὖτις λέγειν. 478) Ἀφ' οὗ εἶχον τελειώσει, νικήσει.

479) Τοιαύτά φασ. οἱ Ἀθ. περὶ τούτων. 480) Μεταξὺ τῶν πρώτων. 481) Τούτων τῶν ῥηθέντων. 482) Ἀπεβίβασε. 483) Καθελκύσαντες.

ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλῆα. Τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἠϊόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα[484]· ὥστε ἀποπλῆσαι[485] τὸν χρησμόν, τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ[486], καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τουτέων[487] ἐν χρησμῷ, Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὶ χρησμολόγῳ[488], τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἕλληνας·

«Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρύξουσι[490]».

τοῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος[491] βασιλῆος ἔσεσθαι.

Ζ'. ΔΩΡΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ.

Σημ. Οἱ κυριώτεροι ἰδιωτισμοὶ τῆς Δωρικῆς διαλέκτυ εἶναι: ά.) Ἡ μεταβολὴ τοῦ η εἰς ω, καὶ πολλάκις τοῦ ε εἰς α. β'.) Τοῦ ο καὶ ου εἰς ω. γ'.) Τοῦ ου εἰς ευ ἢ α. δ'.) Τοῦ ει εἰς ε. ε'.) Τοῦ ζ εἰς σδ. ς') Τοῦ θ εἰς σ ἢ τ. ζ'.) Τοῦ σ εἰς τ. ή.) Τοῦ λ. εἰς ν πρὸ τοῦ τ καὶ θ. θ'.) Τοῦ σ. εἰς ρ ἢ ξ. ί.) Τοῦ τ. καὶ τοῦ ρ εἰς κ· καὶ ἄλλων τινῶν συμφώνων. ιά.) Ἡ κρᾶσις τοῦ ο τοῦ ἀρσ. ἢ οὐδ. ἄρθρου μὲ τὰ ἑπόμενα φωνήεντα εἰς ω ἢ α. ιβ'.) Ἡ τροπὴ τοῦ ζ τῶν εἰς ζω ῥημάτων εἰς σσ, σδ ἢ δδ. ιδ') Ἡ χρῆσις τοῦ ἀορ. ά. ἀντὶ τοῦ β'.

ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΟΒΑΙΟΥ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ΟΝΑΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ.

Ὀνάτος, φιλόσοφος Πυθαγορικὸς τοῦ ὁποίυ μόνα τὰ παρὰ τῷ Στοβαίῳ διατηρηθέντα τεμάχια ἐσώθησαν.

Ὁ μὲν θεὸς τὰ τῶν ἄλλων ζώων[1] ἐπαΐει[2], οὔτε ὁρατὸς ὤν, οὔτε ἐπάϊστος, εἰ μή τισι πάγχυ ὀλίγοις τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς μὲν γὰρ θεὸς ἐντὶ[3] νόος καὶ ψυχά, καὶ τὸ ἁγεμονικὸν[4] τῶ σύμπαντος κόσμω[5]· ταὶ[6] δὲ δυνάμιες αὐτῶ[6], αἰσθηταί, τά τ' ἔργα, ὧν οἶμαι νομεὺς[7], καὶ πράξιες, καὶ ταὶ[6] κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον ἐπιστροφάσιες[8]. Ὁ μὲν ὢν θεὸς αὐτὸς οὔτε ὁρατὸς, οὔτε αἰσθητὸς, ἀλλὰ λόγῳ μόνον καὶ νόῳ θεωρατός. Τὰ δ' ἔργα αὐτῶ[5] καὶ πράξιες ἐναργέες τε[9] καὶ αἰσθηταί ἐντι[10] πάντεσιν[11] ἀνθρώποις. Δοκείη δέ

[484]) Ἀνατολικῶς τοῦ Φαλήρου. [485]) Τὰ ναυάγια ταῦτα ἀπέπλησαν, ἐπλήρωσαν τὸν χρησμόν. [486]) Ὑπὸ Βάκιδος καὶ Μουσαίου. Ὁ Βάκις ἀρχαῖος Ἀθηναῖος μάντις. Ὁ Μουσαῖος ἀρχαῖος ἀοιδὸς ἀβεβαίου ἐποχῆς. [487]) Τῶν ἐτῶν τῆς ναυμαχίας. [488]) Ὁ Λυσίστρατος οὗτος ἄλλοθεν δὲν εἶναι γνωστός. [489]) Εἶχε μείνει ἄγνωστον εἰς ὅλους τοὺς Ἕλλ. [490]) Θενὰ ψήσωσι τὰς κριθάς των μὲ ξύλα κωπῶν. [491]) Ἀναχωρήσαντος.

[1]) Ζώντων ἀνθρώπων. [2]) Ἐννοεῖ, γνωρίζει. [3]) Ἐστι. Κ. § 599. [4]) Ἀντὶ ὁ ἡγεμὼν. Σημ. ά. [5]) Σημ. β'.) [6]) Αἱ. [7]) Ὧν οἶμαι ὅτι ἐς. νομεύς. [8]) Ἐπιστροφήσεις, ἐπιμέλειαι, ἢ περιπολήσεις. [9]) Ἀσυναιρέτως. Ἐναργεῖς. [10]) Εἰσί, Κ. § 509. [11]) Πᾶσιν.

μοι καὶ μὴ εἷς εἶμεν[12] ὁ θεὸς, ἀλλ' εἷς μὲν ὁ μέγιστος καὶ καθυπέρτερος, καὶ ὁ κρατέων τοῦ παντὸς, οἱ δ' ἄλλοι πολλοὶ διαφέροντες κατὰ δύναμιν· βασιλεύειν[13] δὲ πάντων αὐτῶν ὁ καὶ κράτει καὶ μεγέθει καὶ ἀρετᾷ μείζων. Οὗτος δέ κ'[14] εἴη θεὸς ὁ περιέχων τὸν σύμπαντα κόσμον, τοὶ[15] δ' ἄλλοι θεοὶ οἱ θέοντές ἐντι[10] κατ' οὐρανὸν σὺν τᾷ τῶ παντὸς περιαγήσει, κατὰ λόγον[16], ὀπαδέοντες[17] τῷ πράτῳ[18] καὶ νοατῷ. Τοὶ[15] δὲ λέγοντες ἕνα θεὸν εἶμεν, ἀλλὰ μὴ πολλὼς[5], ἁμαρτάνοντι[19]. Τὸ γὰρ μέγιστον ἀξίωμα τῆς θείας ὑπεροχᾶς οὐ συνθεωρεῦντι[20]. Λέγω δὴ τὸ ἄρχειν καὶ καθαγέεσθαι[21] τῶν ὁμοίων, καὶ κράτιστον καὶ καθυπέρτερον εἶμεν τῶν ἄλλων. Τοὶ δ' ἄλλοι θεοὶ ποτὶ τὸν πρᾶτον[22] θεὸν καὶ νοατὸν οὕτως ἔχοντι[10], ὥσπερ χορευταὶ ποτὶ κορυφαῖον[23], καὶ στρατιῶται ποτὶ στρατηγὸν, καὶ λοχῖται[24] καὶ ἐντεταγμένοι ποτὶ ταξιάρχαν καὶ λοχαγέταν, ἔχοντες φύσιν ἕπεσθαι καὶ ἐπακολουθεῖν τῷ καλῶς καθαγεομένῳ. Κοινὸν μὲν ὦν[25] αὐτῶν τὸ ἔργον ἐντὶ, καὶ τῶ ἄρχοντος καὶ τῶν ἀρχομένων, ἀλλ' οὐκ ἔτι δύνανται συντετάχθαι[26] τοὶ ἀρχόμενοι ποτὶ τὸ ἔργον ἀπολειφθέντες[27] ἁγεμόνος, ὥσπερ οὐδὲ ἀοιδοὶ ποτὶ συναοιδίαν[28], οὐδὲ στρατιῶται ποτὶ στρατηγίαν, ἀπολειφθέντες τοὶ[15] μὲν στραταγῶ, τοὶ δὲ κορυφαίω[5].

Τοιαύτα[29] δὲ φύσις οὐδενὸς προσδεῖται, οὔτε συγγενέος οὔτε ἔξωθεν· διόπερ οὔτε ἐκ δύω συνήρμοσται, ψυχᾶς καὶ σώματος. ἁ γὰρ διόλω ἐντὶ ψυχά[30]· οὔτ' ἐναντίων[31] τινῶν. τὰ γὰρ ἐναντία καὶ κρατὲν[32] καὶ κρατεῖσθαι πέφυκεν. Ἁ δέ γε τῶ σώματος κρᾶσις μιαίνει τὸ καθαρόν· ἁ μὲν γὰρ τᾶς ψυχᾶς ἀκήρατος καὶ θεῖός[33] ἐντι, τὸ δὲ θνατὸν καὶ θολομογές[34]· οὕτω δὲ μιαίνει καὶ μόλιβδος χρυσὸν, καὶ πᾶν τό γε φύσει γνήσιον, τὸ νόθον. Ὅλως δὲ τὸ σῶμα τοῖς θνατοῖς δέδωκεν ὁ θεὸς ζώοις, δι' ἀΐδίαν ἀνάγκαν[35] καὶ ἄφυκτον. Φύσει γὰρ ἄπορον καὶ πτωχὸν πᾶν τὸ γενέσιος κεκοινωνηκός.

Θεὸς μὲν ὦν[25] ἐντι, καθάπερ ἐν ἀρχᾷ τῶ λόγω[5] εἶπον, αὐτὸς ἀρχὰ καὶ πρᾶτον[36]· θεῖος δὲ ὁ κόσμος, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δινεύμενα[37] ἅπαντα· ὡς ὁμοίως τε καὶ δαίμων ἐντὶ ἁ ψυχά· αὐτὰ γὰρ ἄρχει καὶ κινεῖ τὸ διόλω ζῶον[38]. Δαιμόνιον[39] δὲ τὸ σῶμα καὶ τὰ τούτω γε πάντα. Δεῖ ὦν οὕτω διαιρὲν[40], θεὸν καὶ θεῖον, καὶ δαίμονα καὶ δαιμόνιον.

---

12) Εἶναι. Κ. §. 599. 13) Βασιλεύειν, σημ. δ'. Ὁ μείζων δοκείη βασιλεύειν. 14) Κεν, ἄν. 15) Οἱ. 16) Ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν του. 17) Ὀπαδοῦντες, ἀκολουθοῦντες. 18) Πρώτῳ, σημ. ά. 19) Ἁμαρτάνουσι. Κ. § 563. 20) Συνθεωροῦσι, Σημ. γ'. 21) Καθηγεῖσθαι. 22) Πρὸς τὸν πρῶτον. 23) Κορυφαῖος εἶναι ὁ σύρων τὸν χορόν. 24) Οἱ στρατιῶται ἑνὸς λόχου. 25) Οὖν, σημ. 6'. 26) Νὰ συνέλθωσι, νὰ ἐκτελέσωσι τὸ ἔργον. 27) Στερηθέντες. 28) Ἆσμα ᾀδόμενον ἀπὸ πολλοὺς ὁμοῦ (Κονσέρτο). 29) Τοιαύτη, σημ. ά. 30) Αὕτη γὰρ (ἡ φύσις τοῦ θεοῦ) διόλου (ὁλόκληρος) ἐστὶ ψυχή. 31) Οὔτ' ἐξ ἐναντίων συνήρμοσται. 32) Κρατεῖν, σημ. δ'. 33) Ἀντὶ θηλ. 34) Θολομογὲς, κατὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ Βραχυμογὲς, σημαῖνον πάσχον εἰς τὸν βόρβορον. Ἴσως ὅμως γραπτέον θολομιγές. 35) Ἐξ ἀνάγκης ἀϊδίου καὶ ἀφύκτου. 36) Πρῶτον ὂν μεταξὺ τῶν ὄντων. 37) Δινούμενα, σημ. γ'. περιστρεφόμενα. 38) Τὸ διόλου ζῶον, ὁλόκληρον τὸ ζῶον. 39) Ὡς λέγει τὴν ψυχὴν δαίμονα, κατώτερον τοῦ θεοῦ, οὕτω τὸ σῶμα δαιμόνιον, κατώτερον τοῦ θείου κόσμου. 40) Διαιρεῖν, σημ. δ'.

ΦΙΛΟΛΑΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΚΟΣΜΟΥ.

Ὁ Φιλόλαος ἦτον φιλόσοφος Πυθαγορικὸς ἐκ Κρότωνος τῆς Ἰταλίας. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του σώζονται μόνα τὰ ἐν Στοβαίῳ τεμάχια.

Φιλόλαος ἄφθαρτον τὸν κόσμον[1]. Λέγει γοῦν οὕτως ἐν τῷ περὶ ψυχᾶς[2]: »Παρ' ὃ[3] καὶ ἄφθαρτος καὶ ἀκαταπάνατος διαμένει τὸν ἄπειρον αἰῶνα· οὔτε γὰρ τὰ ἔντοσθεν ἄλλα τις αἰτία δυναμικωτέρα αὐτᾶς[4] εὑρεθήσεται οὔτ' ἔκτοσθεν, φθεῖραι αὐτὸν δυναμένα· ἀλλ' ἦν ὅδε ὁ κόσμος ἐξ αἰῶνος καὶ εἰς αἰῶνα διαμένει, εἷς ὑπὸ ἑνὸς τῶ συγγενέω[5] καὶ κρατίστω καὶ ἀνυπερθάτω[6] κυβερνώμενος· ἔχει δὲ καὶ τὰν ἀρχὰν τᾶς κινάσιός[7] τε καὶ μεταβολᾶς ὁ κόσμος εἷς ἐὼν[8], καὶ συνεχὴς, καὶ φύσει διαπνεόμενος[9], καὶ περιαγεόμενος[10] ἐξ ἀρχιδίου[11]· καὶ τὸ μὲν ἀμετάβλατον αὐτῶ, τὸ δὲ μεταβάλλον ἐστί. Καὶ τὸ μὲν[12] ἀμετάβολον ἀπὸ τᾶς τὸ ὅλον περιεχούσας ψυχᾶς[13] μέχρι σελάνας περαιοῦται, τὸ δὲ μεταβάλλον ἀπὸ τᾶς σελάνας μέχρι τᾶς γᾶς. Ἐπεὶ δέ γε καὶ τὸ κινέον[14] ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα περιπολεῖ, τὸ δὲ κινεόμενον ὡς τὸ κινέον ἄγει οὕτω διατίθεται[15], ἀνάγκα, τὸ μὲν ἀεικίνατον[16], τὸ δὲ ἀειπαθὲς εἶμεν, καὶ τὸ μὲν νῶ[17] καὶ ψυχᾶς ἀνάχυμα[18] πᾶν, τὸ δὲ γενέσιος καὶ μεταβολᾶς· καὶ τὸ μὲν πρᾶτόν τε δυνάμει[19] καὶ ὑπερέχον, τὸ δ' ὕστερον καὶ καθυπερεχόμενον[20]. Τὸ δ' ἐξ ἀμφοτέρων τούτων, τῶ μὲν ἀεὶ θέοντος, θεῖος, τῶ δὲ ἀεὶ μεταβάλλοντος, γενατὸς κόσμος[21]. Διὸ καὶ καλῶς ἔχειν ἔλεγε[22] κόσμον εἶμεν ἐνέργειαν ἀΐδιον θεῶ τε καὶ γενέσιος κατὰ συνακολουθίαν τᾶς μεταβλαστικᾶς[23] φύσιος. Καὶ ὁ μὲν[24] ἐς ἀεὶ διαμένει κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως ἔχον, τὰ δὲ καὶ γενόμενα καὶ φθειρόμενα πολλά· καὶ τὰ μὲν φθαρέντα κατὰ φύσεις καὶ μορφὰς σώζεται[25], τᾷ γονᾷ πάλιν τὰν αὐτὰν μορφὰν ἀποκαθιστάντα τῷ γεννήσαντι πατέρι καὶ δημιουργῷ.

---

[1]) Λέγει. [2]) Συγγράμματί του. [3]) Παρ' ὃ. Ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀπολεσθέντα προηγούμενα. [4]) Ἥτις δηλ. νὰ γίνῃ ποτὲ τόσον δυνατωτέρα ἀφ' ὅ,τι εἶναι ὥστε νὰ τὸν φθείρῃ. [5]) Συγγένου ἐξ ὀνομαστικῆς Σύγγενος. [6]) Ἀνυπερθέτου, σημ. ά. [7]) Κινήσεως, σημ. ά. Κ. §. 542. [8]) Ὁ κόσμος ὅστις εἶναι εἷς κτλ. ἔχει ἀρχήν τινα κινήσεως. [9]) Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του ἀναπνέων. [10]) Περιαγοῦμαι, ἀντὶ Περιάγομαι. [11]) Ἐκ πρώτης ἀρχῆς. [12]) Ἓν μέρος αὐτοῦ. [13]) Ἐδόξαζεν ὅτι πέριξ τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης περιεκύκλωνε τὸν κόσμον ἀΐδιος ψυχή. [14]) Ἡ κινοῦσα αἰτία. [15]) Τὸ κινούμενον (δηλ. ἡ ὕλη) διατίθεται ὡς ἄγει αὐτὸ τὸ κινοῦν. [16]) Τὸ μὲν κινοῦν νὰ ἦναι ἀεικίνητον, διότι περιπολεῖ ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα· τὸ δὲ ἀειπαθὲς, διότι παθαίνεται, κινεῖται ὑπ' ἐκείνου. [17]) Νοῦ. Σημ. 6. [18]) Λέξις ἀμφιβαλλομένη ἢ ἴσως ἐσφαλμένη. Ἴσως ἀ ν ά χ υ μ α, ἐκ τοῦ Χέω, ἀπόρροια. [19]) Τὸ μέν ἐστι πρῶτον τῇ δυνάμει. [20]) Ὑπερτερούμενον. [21]) Τὸ ἐξ ἀμφοτέρων παραγόμενόν ἐστιν ὁ κόσμος ἐκ μὲν τοῦ ἀεὶ θέοντος ὁ θεῖος, ἐκ δὲ τοῦ ἀεὶ μεταβάλλοντος ὁ γεννητός. [22]) Καλῶς ἔλεγεν ὁ Φιλόλαος. Ταῦτα ὁ Στοβαῖος. [23]) Τῆς γεννήσεως, ἄλλα μετ' ἄλλα. [24]) Ὁ θεῖος. [25]) Διὰ τῆς γεννήσεως τῶν ὁμοίων των· δηλ. τὰ μὲν ἄτομα, ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος δὲν σώζονται, σώζονται ὅμως αἱ φύσεις καὶ μορφαὶ δηλ. ὁ ἄνθρωπος κτλ.

ΩΚΕΛΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Ὤκελλος ἢ Ὄκελλος Πυθαγόρειος φιλόσοφος ἀκμάσας δ' αἰῶνας Π. Χ. Ἔγραψε περὶ φύσεως τοῦ παντός. Τεμάχια δὲ αὐτοῦ διέσωσεν ὁ Στοβαῖος.

Παντελὴς δὲ φθορὰ τᾶς περὶ τὰν γᾶν διακοσμάσιος[1], οὔτε γέγονεν, οὔτε ἔσται πόκα[2]. Διὸ καὶ τοῖς λέγουσι τὰν τᾶς Ἑλλανικᾶς ἱστορίας ἀρχὰν ἀπὸ Ἰνάχω ἦμεν[3] τῶ Ἀργείω, ποθεκτέον[4] οὕτως[5] ὡς οὐκ ἀπό τινας ἀρχᾶς πράτας[6], ἀλλὰ τᾶς γενομένας μεταβολᾶς κατ' αὐτάν[7]. Πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ γέγονε[8] καὶ ἐσεῖται βάρβαρος ἁ Ἑλλὰς, οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπων μόνον γιγνομένα μετανάστατος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτᾶς τᾶς φύσιος[9], οὔτε μείζονος οὔτε μείονος αὐτᾶς γινομένας[10], ἀλλὰ καινοτέρας ἀεὶ καὶ ποτ' ἐμὲ[11] ἀρχὰς λαμβανούσας[12]. Περὶ μὲν ὦν[13] τῶ ὅλω καὶ παντὸς, ἔτι δὲ γενέσιος καὶ ἀφθαρσίας τὰς ἐν αὐτᾷ[14] γιγνομένας, ὥς τ' ἔχει, ὥς θ' ἕξει τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τῆς μὲν ἀεικινάτω φύσιος ἐούσας[15], τᾶς δ' ἀειπαθέος, καὶ τᾶς μὲν ἀεὶ κυβερνώσας, τᾶς δὲ κυβερνεομένας, ἄνω εἴρηταί μοι περὶ τούτων.

ΛΥΣΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΙΠΠΑΡΧΟΝ

Λύσις, φιλόσοφος Πυθαγόρειος, ἐκ Τάραντος τῆς Ἰταλίας, διδάσκαλος τοῦ Ἐπαμεινώνδου.

Μετὰ τὸ Πυθαγόραν ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι[1], οὐδέποκα[2] διασκεδασθήσεσθαι τὸ ἄθροισμα τῶν ὁμιλητᾶν[3] ἐς τὸν ἐμαυτοῦ θυμὸν ἐβαλόμαν[4]. Ἐπεὶ δὲ παρ' ἐλπίδας, ὥσπερ ἀπὸ ναὸς[5] μεγάλας φορτίδος ἐν ἐρήμῳ πελάγει λυθείσας, ἄλλος ἄλλοσε φορεύμενοι διεσπάρημεν, ὅσιον κἀμὲ μνᾶσθαι τῶν τήνου θείων καὶ σεμνῶν παραγγελμάτων, μηδὲ κοινὰ ποιεῖσθαι τὰ σοφίας ἀγαθὰ τοῖς οὐδ' ὄναρ[6] τὰν ψυχὰν κεκαθαρμένοις. Οὐ γὰρ θέμις ὀρέγεν[7] τοῖς ἀπαντῶσι[8] τὰ μετὰ τοσούτων ἀγώνων σπουδᾷ ποριχθέντα[9], οὐδὲ μὰν βεβάλοις[10] τὰ ταῖν Ἐλευσινίαιν θεαῖν[11] μυστήρια διαγέεσθαι[12]. Κατ' ἰσότατα[13] δὲ ἄδικοι καὶ ἀσεβέες τοὶ[14] τοιαῦτα πράξαντες. Καλὸν δὲ ἀναλογίζεσθαι ὅσον χρόνου μᾶκος ἐκμεμετρήκαμες[15], ἀποῤῥυπτόμενοι[16] σπίλως τὼς ἐν τοῖς στάθεσιν ἁμῶν ἐγκεκολαμμένως· ἕως, πέντε διελθόντων ἐτέων, ἐγενόμεθα δε-

---

1) Διακοσμήσεως. 2) Ποτέ. 3) Εἶναι. 4) Προσεκτέον· διότι ἡ Πρὸς Δωριστὶ: ποτί. 5) Οὕτω πρέπει νὰ τοὺς ἐννοήσωμεν. 6) Ὅτι δὲν ἄρχονται ἀπὸ πρώτην ἀρχὴν, δηλ. ἀφ' ὅτε ἤρχισεν ἡ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἡ Ἑλλάς. 7) τὴν Ἑλλάδα. 8) Τοῦτο λέγει ὄχι ὡς ἱστορικὴν διήγησιν, ἀλλ' ὡς εἰκασίαν κατὰ τὸ σύστημά του· διότι πιστεύει ὅτι πρὶν τῶν ἱστορικῶν καιρῶν ἡ Ἑλλὰς πολλάκις καὶ ἐξευγενίσθη καὶ ἀπεβαρβαρώθη. 9) Διὰ σεισμῶν καὶ φυσικῶν ἀνατροπῶν. 10) Τῆς Ἑλλ. 11) Πρὸς ἐμὲ, κατ' ἐμέ. 12) Λαμβανούσης καινοτέρας μεταβολάς. 13) Οὖν. 14) Τῇ γενέσει. 15) Τῆς μιᾶς φύσεως οὔσης ἀεικινήτου.

1) Ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Π. 2) Οὐδέποτε. 3) Τῶν μαθητῶν τοῦ Π. 4) Ἐσυλλογίσθην. 5) Νηός. 6) Οὐδὲ κατ' ὄναρ. 7) Ὀρέγειν. 8) Τοῖς τυχοῦσι. 9) Πορισθέντα. 10) Οὐδὲ μὴν βεβήλοις. 11) Τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης. 12) Διηγεῖσθαι. Μυστήρια δὲ λέγει τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ διδασκάλου των. 13) Ἐπίσης ἤθελον εἶσθαι ἄδικοι. 14) Οἱ. 15) Ἐκμεμετρήκαμεν. 16) Ἀποπλυνόμενοι τοὺς σπίλους τοὺς ἐγκεκολαμμένους.

κτικοί[17] τῶν τήνου[18] λόγων. Καθάπερ γὰρ οἱ βαφεῖς προεκκαθάραντες ἔστυψαν τὰ βάψιμα[19] τῶν ἱματίων, ὅπως ἀνέκπλυτον τὰν βαφὰν ἀναπίωντι[20] καὶ μηδέποκα γενησομέναν ἐξίταλον· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ προπαρεσκεύαζε τὰς ψυχὰς τῶν τᾶς φιλοσοφίας ἐρασθέντων, ὅπως μὴ διαψευσθῇ περί τινα τῶν ἐλπιζομένων ἐσεῖσθαι[21] καλῶν τε κἀγαθῶν. Οὐ γὰρ κιβδήλως ἐνεπορεύετο[22] λόγως, οὐδὲ πάγας[23], ταῖς τοὶ πολλοὶ τῶν σοφιστᾶν[24] τὼς νέως ἐμπλέκοντι, ποτ' οὐδὲν χρήγυον[25] σχολάζοντες· ἀλλὰ θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἧς[26] ἐπιστάμων. Τοὶ δὲ πρόσχημα ποιησάμενοι τὰν τήνου διδασκαλίαν, πολλὰ καὶ δεινὰ δρῶντι[27], σαγηνεύοντες οὐ κατὰ κόσμον, οὐδ' ὡς ἔτυχε τὼς νέως. Τοιγαροῦν χαλεπώς τε καὶ προαλεῖς[28] ἀπεργάζονται τὼς ἀκουστάς· ἐγκρίναντι[29] γὰρ ἤθεσι τεταραγμένοις τε καὶ θολεροῖς θεωρήματα καὶ λόγως θείως. Καθάπερ γὰρ εἴ τις εἰς φρέαρ βαθὺ βορβόρου πλῆρες ἐγχέαι[30] καθαρὸν καὶ διειδὲς[31] ὕδωρ, τόν τε βόρβορον ἀνετάραξε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεφάνιξεν[32], ὁ αὐτὸς δὲ τρόπος τῶν οὕτω διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων. Πυκιναὶ γὰρ καὶ λάσιαι λόχμαι[33] περὶ τὰς φρένας καὶ τὰν καρδίαν ἐμπεφύκαντι[34] τῶν μὴ καθαρῶς τοῖς μαθήμασιν ὀργιασθέντων[35], πᾶν τὸ ἅμερον[36] καὶ πρᾶον καὶ λογιστικὸν[37] τᾶς ψυχᾶς ἐπισκιάζουσαι, καὶ κωλύουσαι προφανῶς μιν αὐξηθῆμεν[38]· ἐγκαταδεδύκαντι δὲ τῷ δάσει τούτῳ παντοῖαι κακότητες ἐκβοσκόμεναι καὶ μηδαμῶς ἐῶσαι προκύψαι τὸ νοητικόν[39]. Ὀνομάξαιμι[40] δὲ πρᾶτον ἐπελθὼν αὐτῶν τὰς ματέρας, ἀκρασίην τε καὶ πλεονεξίην[41]. Ἄμφω δὲ πολύγονοι πεφύκαντι. Τᾶς μὲν ὦν ἀκρασίας ἐκβεβλαστάκοντι[42] ἄθεσμοι γάμοι[43], ἐπιθυμίαι, καὶ φθοραί, καὶ μέθαι, καὶ παρὰ φύσιν ἁδοναί, καὶ σφοδραί τινες ὁρμαὶ μέχρι βαράθρων καὶ κρημνῶν ἐκδιώκουσαι. ἤδη γάρ τινας ἀνάγκαξαν[44] ἐπιθυμίαι μήτε ματέρων μήτε θυγατέρων ἀποσχέσθαι[45]. Καὶ δὴ παρεωσάμεναι[46] πόλιν καὶ νόμως καθάπερ τύραννος ἐκπεριαγαγῶσαι τὼς ἀγκῶνας, ὥσπερ αἰχμάλωτον ἐπὶ τὸν ἔσχατον ὄλεθρον μετὰ βίας ἄγουσαι κατέστασαν[47]. Τᾶς δὲ πλεονεξίας ἐκπεφύκαντι[48] ἁρπαγαί τε καὶ λᾳστεῖαι, πατροκτονίαι, ἱεροσυλίαι, φαρμακεῖαι, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά. Δεῖ ὦν τό γε πρᾶτον τὰς ὕλας, ταῖς[49] ἐνδιαιτᾶται ταῦτα τὰ πάθη, πυρὶ καὶ σιδάρῳ καὶ πάσαις μαθημάτων μαχαναῖς ἐκκαθάραντας καὶ ῥυσαμένως τὸν λογισμὸν ἐλεύθερον τῶν τοσούτων κακῶν, τοτηνικάδε[50] ἐμφυτεύειν τι χρήσιμον αὐτῷ καὶ παραδιδόμεν. Ἅπερ ἔμαθες μέν, Ἵππαρχε, μετὰ σπουδᾶς, οὐκ ἐφύλαξας δέ, γευσάμενος, ὦ γεν-

17) Ἐδεχόμεθα. 18) Ἐκείνου. 19) Τὰ βαφῆναι μέλλοντα. 20) Ὅπως τὰ ἱμάτια πίωσι τὴν βαφὴν ἀνέκπλυτον, τοιαύτην ὥστε νὰ μὴν ἀποπλύνεται. 21) Ἔσεσθαι. 22) Δὲν ἔκαμνεν ἐμπόριον λόγων κιβδήλων. 23) Παγίδας, λόγους σκολιούς. 24) Σοφιστῶν.
25) Πρὸς οὐδὲν χρήσιμον. 26) Ἦν. Κ. §. 599. 27) Δρῶσι. 28) Χαλεποὺς καὶ προπετεῖς, ἐκ τοῦ Πρὸ ἅλλομαι. 29) Ἐγχιρνῶσιν, ἐμμιγνύουσι. 30) Ἀόρ. τῆς εὐκτ.
31) Διαφανές. 32) Ἐπηφάνισεν. 33) Τὰς προλήψεις παραβάλλει μὲ δάσος. 34) Ἐμπεφύκασι. 35) Μυηθέντων. 36) Ἥμερον. 37) Συναγωνιζόμενον μέρος. 38) Αὐξηθῆναι.
39) Τὸ νοητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τὸν νοῦν. 40) Ὀνομάσαιμι. 41) Κυρίως ἡ τροπὴ τοῦ α εἰς η εἶναι Ἰωνική, ἀλλ' εὑρίσκεται καὶ εἰς τοὺς Δωριεῖς. 42) Ἐκβεβλαστήκασι.
43) Ἀθεμιτογαμίαι. 44) Ἠνάγκασαν. 45) Τὰς ἀνωτέρω δηλονότι ἀθεμιτογαμίας.
46) Παρωθῶ. Παραβλέψασαι τοὺς κανόνας τῆς πόλεως καὶ τοὺς νόμους. 47) Ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον κυριεύουσι. Ἴσως δὲ γραπτέον Κατέσπασαν. 48) Γεννῶνται ἀπὸ τὴν πλ.
49) Ἐν αἷς ὕλαις, δάσεσι. 50) Τότε.

ναῖε, Σικελικᾶς πολυτελείας, ἅς οὐκ ἐχρῆν τυ[51] γενέσθαι δεύτερον[52]. Λέγοντι δὲ πολλοί τυ[51] καὶ δαμοσίᾳ φιλοσοφέν[53]· ὅπερ ἀπαξίωσε Πυθαγόρας. ὅς γε Δαμοῖ τᾷ αὐτοῦ θυγατρὶ τὰ ὑπομνάματα παρακαταθέμενος, ἐπέσκαψε[54] μηδενὶ τῶν ἐκτὸς τᾶς οἰκίας παραδιδόμεν. Ἃ δὲ, δυναμένα πολλῶν χρημάτων ἀποδόσθαι τὼς λόγως[55], οὐκ ἐβουλήθη, πενίαν δὲ καὶ τὰς τῶ πατρὸς ἐπισκάψιας[56] ἐνόμιζε χρυσῶ τιμιωτέρας ἔμεν, καὶ ταῦτα γυνά[57]. Φαντὶ δὲ, ὅτι καὶ Δαμὼ θνάσκοισα[58] Βισταλίᾳ τᾷ ἑαυτᾶς θυγατρὶ τὰν αὐτὰν ἐπιστολὰν ἐπέστειλεν. Ἄμμες[59] δὲ, ἄνδρες ἐόντες, οὐ γνησίως αὐτῷ ποτιφερόμεθα[60], ἀλλὰ παραβάται τᾶν ὁμολογιᾶν γιγνόμεθα. Εἰ μὲν ὦν μεταβάλλοιο, χαρησσοῦμαι[61]· εἰ δὲ μὴ, τέθνακάς μοι[62].

ΑΡΧΥΤΟΥ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.

Ἀρχύτας, Πυθαγόρειος φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς, ἐκ Τάραντος τῆς Ἰταλίας, ἦτον φίλος τοῦ Πλάτωνος. Τεμάχια μόνα καὶ αὐτοῦ διεσώθησαν.

Δεῖ τὸν νόμον τὰ περὶ θεοὺς καὶ δαίμονας καὶ γονέας, καὶ ὅλως τὰ καλὰ καὶ τίμια πρᾶτα[1] τίθεσθαι· δεύτερον δὲ τὰ συμφέροντα. Τὰ γὰρ μείονα τοῖς μείζοσιν ἀκολουθεῖν ποθάκει[2]. Καὶ μὴ ἐν οἰκήμασι καὶ θυρώμασιν ἐνῆμεν[3], ἀλλ' ἐν τοῖς ἤθεσι τῶν πολιτευομένων. Οὐδὲ γὰρ ἐν Λακεδαίμονι τᾷ εὐνομωτάτᾳ πλάθει γραμμάτων[4] ἁ πόλις διοικεῖται· πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς τρόποις τῶν πολιτευομένων[5]. Συμφέροντι δὲ τᾷ πολιτικᾷ κοινωνίᾳ, αἴκα[6] μὴ μόναρχος ᾖ καὶ ἰδιωτελὴς, κοινωφελὴς δὲ καὶ διαπαντὸς διατείνων[7] ὁ νόμος. Καὶ τὰν ζαμίαν ἐς τὰν αἰσχύναν καὶ τὰν ἀτιμίαν ἀναφέρῃ, μὴ ἐς τὰν τῶν χρημάτων ἀποβολάν. Ἐκ μὲν γάρ τῶ τᾷ αἰσχύνᾳ ζαμιοῦσθαι, κοσμιώτατα καὶ χρηστότατα σπουδάζοντι[8], ὅπως τὰν ἐν τοῖς νόμοις ζαμίαν ἀκοινώνατον ἔχωντι[9]· ἐκ δὲ τῶ χρήμασι[10], χρήματα περὶ πλείστου ποιησοῦνται, μέγιστον φάρμακον ὑπολαμβάνοντες ἦμεν[11] τῶν ἁμαρτημάτων. Ἄριστον μὲν οὖν τὰν ὅλαν πόλιν οὕτω συντετάχθαι, ὥστε μηδενὸς ποτιδεῖσθαι[12] ἔξωθεν, μήτε κατ' ἀρετὰν, μήτε κατὰ δύναμιν, μήτε κατ' ἄλλαν μηδεμίαν αἰτίαν. Οὕτω γὰρ σῶμα, καὶ οἰκίαν, καὶ στράτευμα συντετάχθαι[13] καλῶς, τὸ ἐν αὐτῷ ἔχον τὰν αἰτίαν τᾶς σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ ἔξωθεν. Σῶμα μέν τοι κάῤῥον[14]· οἰκία δὲ συγκείμενα καλῶς· στράτευμα δὲ

---

51) Σέ. 52) Νὰ φανῇς κατώτερος νὰ νικηθῇς ἀπὸ αὐτήν. 53) Φιλοσοφεῖν. 54) Τὴν παρήγγειλε. 55) Νὰ πωλήσῃ τοὺς λόγους τοῦ πατρός της ἀντὶ πολλῶν χρημάτων.

56) Ἐπισκέψεις, παραγγελίας. 57) Καὶ ταῦτα, ἐν ᾧ ἦτον ἐκείνη γυνή. 58) Θνήσκουσα, στιχ. γ'. 59) Ἡμεῖς. 60) Προσφερόμεθα. 61) Χαρήσομαι. Οἱ Δωριεῖς περισπῶσι τὰ βαρύτονα ῥήματα. 62) Δὲν θέλω νὰ ἠξεύρω ὅτι ζῇς.

1) Πρῶτα. 2) Ποτὶ ἥκει, προσήκει. 3) Τὸν νόμον, Νὰ μὴν ἦναι μόνον ὁ νόμος εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ νομοφυλακεῖα. 4) Πολλοῖς γεγραμμένοις νόμοις. 5) Ἐνν. Οἱ νόμοι εἰσὶν, ἐκ τοῦ Ἐνῆμεν. 6) Ἐάν. 7) Πανταχοῦ ἐπαρκῶν, πάντα προβλέπων. 8) Οἱ πολῖται.

9) Ὅπως μὴ κοινωνήσωσι τῶν ζημιῶν. 10) Ζημιοῦσθαι. 11) Εἶναι τὰ χρήματα, διότι πολλὰ ἔχοντες θέλουσι πληρώσει τὰς ζημίας. 12) Προσδεῖσθαι 13) Φαμὲν ἢ κρίνομεν.

14) Καλῶς συντέτακται τὸ κάῤῥον (τὸ ἀνδρειότατον σῶμα)· ἢ ἴσως ἐξέπεσε τοῦ κειμένου τι, π. χ. Σῶμα μέντοι τὸ γεγυμνασμένον κάῤῥον.

τὸ μὴ μισθοφόρον μηδὲ ἀγύμναστον. Κρέσσονα γὰρ τὰ οὕτω συνταχθέντα γίνεται τῶν ἄλλων· καὶ ἐλεύθερα μὲν καὶ ἀδούλωτα, οὐ πολλῶν ποτιδεόμενα ποτὶ τὰν διαμονάν, ὀλίγων δὲ καὶ εὐκοσμήτων[14*] εὐπορίστων. Οὕτω γὰρ ἂν ὁ μὲν ἰσχυρὸς τῶ βάρεος, ὁ δὲ γυμνάτας τῶ ῥίγεος περιγίνεται. Γυμνάζοντι[15] γὰρ ταὶ τύχαι καὶ ταὶ συμφοραὶ τὼς ἀνθρώπως. Ἐπεὶ καὶ τῷ σώφρονι καὶ διαπονηθέντι, καὶ σώματι καὶ ψυχᾷ, καὶ τροφὰ ἁδέα φαίνεται πᾶσα[16], καὶ ποτὸν, καὶ εὐνὰ δὲ ἁ μετὰ φυλλάδος[17]· τῷ δὲ τρυφῆν καὶ συβαρίζειν[18] προαιρουμένῳ, καὶ ἁ τῶ μεγάλω βασιλέως[19] παρασκευὰ δυσάρεστος καὶ ἀλλοτρία[20].

Τὸν νόμον ὧν ἐν τοῖς ἤθεσι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν πολιτῶν ἐνκρώζεσθαι[21] δεῖ. Τοὺς γὰρ πολίτας αὐταρκέας θήσει, καὶ διανεμεῖ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάςῳ καὶ τὸ ἐπιβάλλον[22]. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ ἅλιος φερόμενος διὰ τῶ ζωηφόρω κύκλω[23] διανέμει τοῖς ἐπὶ γᾶς πᾶσι, καὶ γενέσιος καὶ τροφᾶς καὶ βιοτᾶς τὴν ποθάκουσαν* μοῖραν, οἷον εὐνομίαν, τὰν εὐκρασίαν τῶν ὡρῶν παρασκευαζόμενος. Διὸ καὶ Νόμιος καὶ Νεμήϊος Ζεὺς καλέεται[24] καὶ Νομεὺς ὁ διανέμων τὰς τροφὰς τοῖς οἴεσιν[25]· καὶ τὰ τῶν κιθαρῳδᾶν δὲ ᾄσματα νομοί[26]. συντάσσοντι[27] γὰρ καὶ ταῦτα τὰν ψυχὰν, ἁρμονίᾳ καὶ ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἀειδόμενα.

Δεῖ δὲ τὸν ἀληθινὸν ἄρχοντα μὴ μόνον ἐπιστάμονά τε καὶ δυνατὸν ἦμεν περὶ τὸ καλῶς ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως[28]. Ἄτοπον γὰρ ἦμεν[29] ποιμένα μισοπρόβατον, καὶ τοιοῦτον οἷον δὲ δυσμενῶς ἔχεν τοῖς αὐτῶ θρεμμάτεσσι[30]. Δεῖ δ' αὐτὸν καὶ νόμιμον ἦμεν. Οὕτω γὰρ ἐσσεῖται τὰν τῶ ἄρχοντος ἐπιστασίαν ἔχων[31]. Διὰ μὲν γὰρ τὰς ἐπιστήμας, κρίνεν ὀρθῶς δυνασεῖται[32]· διὰ δὲ τᾶς δυνάμιος, κολάζεν· διὰ δὲ τᾶς χρηστότητος, τὸ εὐεργετεῖν· διὰ δὲ τῶν νόμων, τὸ ποτὶ τὸν λόγον[33] πάντα ποιεῖν. Ἄριστος δέ κ'[34] εἴη ἄρχων ὁ ἀρχοτάτῳ νόμῳ[35]· οὗτος δὲ κ' εἴη, ὁ μηθὲν αὐτῶ ἕνεκα ποιέων, ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτόν[36]. Ἐπειδήπερ οὐδ' ὁ νόμος[37] αὐτῶ ἕνεκα, ἀλλὰ τῶν ὑπ' αὐτόν.

14*) Ἴσ. Εὐκομίστων καί. 15) Γυμνάζουσι. 16) Πᾶσα τροφὴ φαίνεται ἡδεῖα.
17) Ἀπὸ σωρευμένα φύλλα.
18) Οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Ἰταλίᾳ πόλεως Συβάριος ἦσαν τρυφηλότατοι, διὰ τοῦτο Συβαρίζειν ἐλέγετο ἀντὶ Τρυφᾶν. 19) Τῶν Περσῶν. 20) Ἤθελε φανῇ δυσάρεστος καὶ ὄχι κατὰ τὴν ὄρεξίν του. 21) Ἴσ. Ἐνεῤῥιζῶσθαι. 22) Ὁ νόμος. Ὅθεν ἐκ τοῦ διανέμειν ἐκλήθη νόμος. 23) Τοῦ ζωδιακοῦ. 24) Δι' ὃ (ὡς διανέμων δηλ. εἰς τοὺς θνητοὺς τὰ προσήκοντα) ὀνομάζεται καὶ ὁ Ζεὺς Νόμιος. 25) Οἶς, εἰς τὰ πρόβατα. 26) Οἱ σκοποὶ τῶν ᾠδῶν.
27) Διαθέτουσιν, εἰς τάξιν φέρουσι. 28) Ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ φιλανθρώπως ἄρχειν.
29) Φημὶ ἢ νομίζω. 30) Θρέμμασι. 31) Ἐσεῖται ἔχων, ἀντὶ ἕξει. 32) Δυνήσεται.
33) Πρὸς τὸν λόγον, εὐλόγως. 34) Κε, ἄν. 35) Ὑπενν. κυβερνῶν. Ἀλλὰ πιθανῶς τὸ ἀρχοτάτῳ ἐσφαλμένη γραφὴ ἀντὶ ἄρχων ὁ ἄρχων κατὰ τὸν νόμον· ἢ ἀντὶ Ἀρχοτάτῳ νόμῳ γραπτέον Ἀγχοτάτω νόμω, ὁ πλησιέστατος τοῦ νόμου.
36) Τῶν ὑπηκόων του. 37) Τίθεται ἑαυτοῦ ἕνεκα.

ΔΥΩ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΓΕΙΩΝ.

Θουκυδ. Βιβλ. Ε'. §. 77 καὶ 79.

»Καττάδε[1] δοκεῖ τᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων ξυμβαλέσθαι ποττὼς[2] Ἀργείως· ἀποδιδόντας[3] τὼς παῖδας[4] τοῖς Ὀρχομενίοις, καὶ τὼς ἄνδρας τοῖς Μαιναλίοις[5], καὶ τὼς ἄνδρας τὼς ἐν Μαντινείᾳ τοῖς Λακεδαιμονίοις[6] ἀποδιδόντας, καὶ ἐξ Ἐπιδαύρω ἐκβῶντας[7], καὶ τὸ τεῖχος[8] ἀναιροῦντας· αἰ δέ κα[9] μὴ εἴκωντι τοὶ Ἀθηναῖοι ἐξ Ἐπιδαύρω, πολεμίως ἦμεν τοῖς Ἀργείοις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς τῶν Λακεδαιμονίων ξυμμάχοις καὶ τοῖς τῶν Ἀργείων ξυμμάχοις. Καὶ ἄν τινα τοὶ Λακεδαιμόνιοι παῖδα ἔχωντι, ἀποδόμεν ταῖς πολίεσι πάσαις[11]. Περὶ δὲ τῶ σιῶ[12], συμβατόσαιμεν[13] λῆν[14] τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὅρκον, δόμεν[15] δὲ αὐτὼς ὀμόσαι[16]. Τὰς δὲ πόλιας τὰς ἐν Πελοποννάσῳ, καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας, αὐτονόμως ἦμεν πάσας καττὰ[17] πάτρια. Αἰ δέ κα[9] τῶν ἐκτὸς Πελοποννάσω τὶς ἐπὶ τὰν Πελοπόννασον γᾶν[18] ἔῃ ἐπὶ κακῷ, ἀλεξέμεναι ἁμόθι[19] βουλευσαμένως, ὅπα κα[20] δικαιότατα δοκῇ τοῖς Πελοποννασίοις. Ὅσοι δ' ἐκτὸς Πελοποννάσω τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοί ἐντι[21], ἐν τῷ αὐτῷ ἐσοῦνται[22], ἐν τῷπερ καὶ τοὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοί ἐντι, τὰν αὐτῶν ἔχοντες[23]. Ἐπιδείξαντας[24] δὲ τοῖς ξυμμάχοις ξυμβαλέσθαι[25], αἴ κα[9] αὐτοῖς δοκῇ. Αἰ δέ τι καὶ ἄλλο δοκῇ τοῖς ξυμμάχοις, οἴκαδ' ἀπιάλλειν[26].«

»Καττάδε[1] ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀργείοις σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἦμεν πεντηκονταετῆ· ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις δίκας διδόντας[27] καττὰ πάτρια· ταὶ[28] δὲ ἄλλαι πόλιες ταὶ ἐν Πελοποννάσῳ, κοινᾶν ἐόντων[29] τᾶν σπονδᾶν καὶ τᾶν ξυμμαχιᾶν, αὐτόνομοι καὶ αὐτοπόλιες[30], τὰν αὐτῶν ἔχοντες[31], καττὰ πάτρια δίκας διδόντες τὰς ἴσας καὶ ὁμοίας[32]. Ὅσοι δὲ ἔξω Πελοποννάσω Λακεδαιμονίοις ξύμμαχοί ἐντι[21], ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐσοῦν-

---

1) Κατὰ τάδε. 2) Ποτὶ τὼς, πρὸς τούς. 3) Τοὺς Ἀργείους ἀποδ. 4) Το'ς παῖδας τῶν Ὀρχομενίων τοὺς ὁποίους εἶχον λάβει ὁμήρους. Ἴδε Θουκ. Ε'. 61. 5) Λαὸς Ἀρκαδικός· ἴδε Θουκ. Ε'. 64. ἄνδρας δὲ ἐννοεῖ τοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν ὅσους συνέλαβον εἰς τὴν μάχην, Θουκ. Ε'. 73. 6) Τοὺς ἄνδρας τῶν Λακεδαιμονίων τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ἐν Μαντινείᾳ. Θουκ. αὐτ. 7) Ἐκβάντας, ἐκβάω.

8) Τῆς Ἐπιδαύρου. 9) Ἐκ δέ. 10) Ὅμηρον. 11) Δηλ. ἀποδοῦναι πάσαις ταῖς πόλεσιν, ὅσους παῖδας ἐξ αὐτῶν ἔχωσιν, ἂν ἔχωσί τινα. 12) Τοῦ θεοῦ, τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, περὶ τῶν θυσιῶν τοῦ ὁποίου εἶχον φιλονεικήσει οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἐπιδαύριοι. 13) Συμβατῶσαι, ἐκ τοῦ Συμβατόω, συμβάλλομαι. 14) Θέλειν. Θέλειν τοὺς Ἀργείους συμβαλέσθαι τοῖς Ἐπιδαυρίοις. 15) Δοῦναι. 16) Νομίζω ὅτι ἡ στίξις πρέπει νὰ τεθῇ πρὸ τοῦ ὅρκον, ὥστε νὰ ἔχῃ οὕτω: δοῦναι δὲ αὐτοῖς ὀμόσαι ὅρκον. ἀλλὰ τὸ χωρίον ἐκρίθη παρὰ πάντων διεφθαρμένον.

17) Κατὰ τά. 18) Γῆν τῆς Πελοποννήσου. Τὸ Πελοπόννησον ἐπιθετικῶς. 19) Ὁπωσδήποτε. 20) Ὅπως ἄν. 21) Εἰσί. 22) Ἔσονται ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ, ἐν τῇ αὐτῇ θέσει.

23) Ἔχοντες (διατηροῦντες) τὴν ἑαυτῶν γῆν. 24) Δείξαντες (οἱ Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ Ἀργεῖοι) τὰς παρούσας συνθήκας. 25) Ὥστε ξυμβαλέσθαι. 26) Ἀποπέμπειν, δηλ. ἂν ἔχωσι καὶ ἄλλην καμμίαν πρότασιν οἱ σύμμαχοι, ἂς πέμψωσι περὶ αὐτῆς πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα. 27) Ὑποκείμ. ὑπεννοουμένου σπένδεσθαι. 28) Αἱ. 29) Ἀρσενικὴ ἀντὶ θηλυκῆς γενικῆς οὐσῶν. 30) Ὑπεννοεῖται ἐόντων, ἔστωσαν. 31) Ἀρσεν. διότι πόλεις ἐννοεῖ τοὺς πολίτας. 32) Δηλ. νὰ δικάζωνται εἰς ἴσας βάσεις, δηλ. ἀποδιδομένου ἴσου δικαίου εἰς ἀμφοτέρους.

ται[52], τοῖσπερ καὶ τοὶ Λακεδαιμόνιοι. Καὶ τοὶ τῶν Ἀργείων ξύμμαχοι ἐν τῷ αὐτῷ ἐσοῦνται, τῷπερ καὶ τοὶ Ἀργεῖοι, τὰν αὐτῶν ἔχοντες. Αἰ δέ πα στρατιᾶς δέῃ κοινᾶς, βουλεύεσθαι Λακεδαιμονίως καὶ Ἀργείως, ὅπα κα δικαιότατα κρίναντας τοῖς ξυμμάχοις[53]. Αἰ δέ τινι τᾶν πολίων ᾖ ἀμφίλογα[54], ἢ τᾶν ἐντὸς ἢ τᾶν ἐκτὸς Πελοποννάσω, αἴ τε[55] περὶ ὅρων, αἴ τε περὶ ἄλλω τινός, διακριθῆμεν[56]. Αἰ δέ τις τῶν ξυμμάχων πόλις πόλει ἐρίζοι[57], ἐς πόλιν ἐλθεῖν, ἅν τινα ἴσαν[58] ἀμφοῖν ταῖς πολίεσι δοκοίη. Τοῖς δὲ ἔταις[59] καττὰ πάτρια δικάζεσθαι[60]. »

53) Καθ' ὅποιον τρόπον κρίνουσι δικαιότατον. 54) Ὑπάρχῃ φιλονεικία. 55) Εἴτε.
56) Διακριθῆναι, ἀποφασισθῆναι διὰ δίκης περὶ τῆς φιλονεικίας 57) Ἀμφίλογα εἴτε περὶ φιλονεικίας ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως. Ἐδῶ δὲ προσθέτει περὶ δύω πόλεων ἐριζουσῶν μεταξύ των. 58) Ἀντί: ἥτις ἴση δοκοίη. Ἴση δὲ ἡ ἀμερόληπτος. 59) Τοῖς πολίταις ἑκάστης πόλεως. 60) Ἔστω.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΔΩΡΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

		Δραχ.	λπ.
1	Γραμματική ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα διὰ σχολεῖα, ἔκδοσις νέα. τόμ. 1.	7	
2	Λεξικὸν Ἑλληνικὸν Σκαρλάτου Δ. Βυζαντίου ἐκδοθὲν ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ. τόμ. 1.	32	
2	Λεξικὸν Ἑλληνο-Γαλ: καὶ Γαλλο-Ἑλληνικὸν τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	18	
4	Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τοῦ ἰδίου, τομ. 1.	15	
5	Λεξικὸν Γαλλοελληνικὸν εἰς 16. τοῦ ἰδίου τόμ. 1.	5	
6	Στοιχεῖα Γαλλικῆς Γραμματικῆς ὑπὸ Α Σαμαρτζάση. τόμ. 1.	3:	50
7	Γαλλικὴ Ἐγκυκλ. ἐκδ. β^α^ μὲ προσθήκας καὶ διορθώσεις. τομ. 1.	6	
8	Ἀνθρωπολογία Σωματολογ: ἢ Ψυχολογ: ὑπὸ Ν. Χορτάκη. τ. 1.	1:	50
9	Γεωγραφία Μαθηματικὴ Φυσικὴ καὶ Πολιτικὴ τοῦ ἰδίου. τ. 1.	3:	50
10	Στοιχεῖα τῆς Γενικῆς Ἱστ. Λεβῆ, ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου τ. 1.	6	
11	Ἀλγέβρης μαθήμ. τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ Χ. Βάρα. τ. 1.	4	
12	Μαθήματα Στοιχειώδους Ἀριθμητικῆς τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	4	
13	Γεωμετρίας στοιχειώδη μαθήματα τοῦ ἰδίου. τόμ. 1.	2:	25
14	Συμπλήρωμα Ἀριθμητικῆς τοῦ ἰδίου, τόμ. 1.	2:	25
15	Πλάτωνος Μητροπ. Μοσχας Ὀρθοδ. Διδαχὴ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠ. τόμ. 1.	2:	50
16	Παράλ. βίοι Πλουτάρχ. ὑπὸ Κοραῆ, ἐκδ. Φιλήμ. ἢ Κορομηλᾶ, τ. 6.	42	

Εἰς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

1	Γραμματικὴ τῆς Ἑλλην. γλώσσης ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	2	
2	Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια εἰς τόμ. 3 ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ, ἔκδοσις 4η μὲ προσθήκας καὶ διορθώσεις. ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.	6	
3	Περὶ Ἑλληνικῆς συντάξεως Περίοδος πρώτη ὑπὸ Κ. Ἀσωπίου.	2:	50
4	Ὀρθόδοξος Διδασκαλία ἤτοι σύνοψις τῆς Χριστιαν. Θεολογίας, ἔκδοσις ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ, ὑπὸ Ἀ. Κορομηλᾶ.	2:	50
5	Σύνοψις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	1:	50
6	Κατήχησις ἡ Ὀρθοδ. Διδασκ. τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλησ. ΣΤΕΡΕΟΤ.		50
7	Στοιχειώδης Ἀριθμητικὴ Γεράκη, ἔκδοσις πέμπτη ἐπηυξημένη.	2	
8	Γεωγραφία στοιχειώδης, Μαθηματική, Φυσικὴ καὶ Πολιτική, Ἀρχαία καὶ Νεωτέρα ὑπὸ Ἰ. Π. Κοκκώνη.	3	
9	Ἄτλας Σχολαστικὸς ὑπὸ Γ. Θ. Παγῶντος διὰ τὰ Ἑλλ. Σχολεῖα.	0:	25
10	Πρακτικὴ Ἀριθμ. ὑπὸ Χ. Βάρα, ἐπηυξημένη καὶ προσεπιδιορθ.	2	
11	Σύνοψις Γεν. Ἱστορ. μεταφρ. ἐκ τοῦ Γερμαν. ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	3:	50
12	Ἐπιτομὴ Ἑλληνικῆς Ἱστορίας κατὰ τὸν Γολδσμὶθ καὶ τὰς ἀρχαίας πηγὰς ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ, ἔκδοσις δευτέρα.	3:	50
13	Ἐπιτομὴ Ἑλληνικῆς Μυθολογίας ὑπὸ Κωνσταντίνου Κοντογόνη, τὸ τρίτον ἀναθεωρηθεῖσα καὶ ἐπαυξηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου.	3:	50
14	Γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἐρανισθεῖσα ἐκ διαφόρων δοκίμων Γάλλων Γραμματικῶν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Σαμαρτζάση.	3:	50
15	Ἐγκυκλοπαιδεία Γαλλικὴ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων λογογράφων καὶ ποιητῶν τῆς Γαλλίας, ἔκδοσις δευτέρα ὑπὸ Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.	6	
16	Στοιχεῖα τῆς Γαλλικῆς Γραμματικῆς τοῦ Λωμῶντος μεταφρασθέντα καὶ τροποποιηθέντα ὑπὸ Στεφάνου Α. Παπᾶ.	1	
17	Γραμματικὴ τῆς Λατιν. Γλώσσης Οὐλεριχου τὸ Ἐτυμολογικόν	2:	50
18	Γραμματικὴ τῆς Λατιν. Γλώσσης τοῦ ἰδίου, τὸ Συντακτικόν.	2:	50
19	Στοιχειώδη μαθήματα τῆς Λατινικῆς Γλώσσης τοῦ ἰδίου.	3	
20	Πρώτη Τροφὴ τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρωπίνου νοὸς ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Γενναδίου.	1:	50

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους πέντε.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1852.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους πέντε.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ
ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις
ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

Τιμᾶται Δραχ: 2.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.
Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1852.

Ἀριθ. Πρωτ. 28457.

Ἀριθ. Διεκπ. 2696.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

1855 Ιουνι 28

Ἐν Ἀθήναις,
τῇ 18 Δεκεμβρίου
1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας, Σχολάρχας καὶ Διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

Α'. ΟΜΗΡΟΥ.

Τοῦ πατρὸς τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως Ὁμήρου ἀμφισβητεῖται καὶ ἡ ἐποχὴ, καὶ ὁ τόπος τῆς γεννήσεως, καὶ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις· διότι πολλοὶ θεωροῦσι τὰς ῥαψῳδίας του ὡς μεταγενέστερον ἄθροισμα ἀρχαίων δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἀπίθανα λέγοντες. Ἑπτὰ πόλεις ἀντεποιοῦντο αὐτὸν ὡς πολίτην των, μὲ περισσότερον ὅμως δίκαιον, ὡς φαίνεται, ἡ Χίος ἢ ἡ Σμύρνη. Ἡ κοινοτέρα γνώμη τὸν θέλει ἀκμάσαντα ὀλίγον μετὰ τὰ Τρωϊκά, 907 Π. Χ. Ἔγραψε δὲ δύο μεγάλα ποιήματα, ἕκαστον ἐξ εἰκοτεσσάρων ᾀσμάτων, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, περιγράφων εἰς τὸ μὲν τὴν ἅλωσιν τῆς Τρῳάδος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὸ δὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὀδυσσέως ἀπὸ Τρῳάδος εἰς Ἰθάκην· προσέτι δὲ καί τινας ὕμνους. Ἀποδίδεται δὲ εἰς αὐτὸν καὶ ἓν κωμικὸν ποίημα, ἡ Βατραχομυομαχία, καὶ ἄλλα τινά, τῶν ὁποίων διεσώθησαν ὀλίγοι μόνον στίχοι.

Σημ. Ἡ διάλεκτος τοῦ Ὁμήρου καὶ ὅλων τῶν ἐποποιῶν εἶναι ἡ παλαιὰ Ἰωνικὴ, διαφέρουσα τῆς νεωτέρας διὰ τῆς ἀφθόνου μίξεως ἰδιωτισμῶν καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν διαλέκτων τῆς Δωρικῆς, Αἰολικῆς καὶ Ἀττικῆς. Ὁ δὲ στίχος τοῦ Ὁμήρου εἶναι ὁ λεγόμενος ἡρωϊκὸς ἑξάμετρος, συγκείμενος ἀπὸ ἓξ πόδας, ὧν οἱ τέσσαρες πρῶτοι δάκτυλοι (-υυ) ἢ σπονδεῖοι (--), ὁ πέμπτος ἀφεύκτως δάκτυλος, καὶ ὁ ἕκτος σπονδεῖος ἢ τροχαῖος (-υ). Τέμνεται δὲ ὁ στίχος οὗτος, ἤτοι χρεωστεῖ νὰ ἔχῃ λήγουσαν λέξεως, ἢ εἰς τὸ μέσον τοῦ γ'. ποδὸς, ἢ εἰς τὸ μέσον τοῦ β'. ἐνταυτῷ καὶ τοῦ δ'. κατὰ τὸ ἑξῆς σχῆμα:

-ῡῡ - ῡῡ - | ῡῡ - ῡῡ - υυ - ῡ, ἢ -ῡῡ | ῡῡ - ῡῡ - | ῡῡ - υυ - ῡ

ΙΛΙΑΔΟΣ Α.

ΜΗΝΙΝ ἄειδε, θεὰ, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος,
Οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
Ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι—Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή—

[1] Μῆνιν] Ἐπίμονον ὀργὴν, κάκιωμα. Ἄρχεται δὲ ὁ Ὅμηρος ὄχι ἀπ' ἀρχῆς τῆς πολιορκίας τῆς Τρῳάδος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἔτους, ὅτε διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν τὰ συμβάντα γίνονται δραματικώτερα.—Ἄειδε] ἀείδω, ἑτέρα μορφὴ τοῦ ᾄδω —Θεὰ] ἐννοεῖ τὴν μοῦσαν Καλλιόπην, προστάτριαν τῆς ἐποποιΐας.— Πηληϊάδεω] δεω διὰ συνιζήσεως μετρᾶται ἴσως δὲ καὶ ἐπροφέρετο ὡς μία μακρὰ συλλαβή. Πηλεὺς ἦν ὁ πατὴρ τοῦ Ἀχιλλέως, βασιλεὺς τῆς Φθίας. Τὸ πατρωνυμικὸν ἔπρεπε νὰ ἦναι Πηλείδης, Πηλείδεω, ἀλλὰ διὰ τὸ μέτρον παρεντίθεται τὸ α. [2] Οὐλομένην] ἀντὶ Ὀλομένην, ἐκ τοῦ Ὄλλυμι· τὴν χαμένην, τὴν ἐπάρατον, ἢ, κατὰ τοὺς σχολιαστὰς, ἐνεργητικῶς, τὴν φθοροποιόν. —Ἀχαιοῖς] Ἀχαιοὶ ἦσαν λαὸς Θεσσαλικὸς, εἷς τῶν κυριωτέρων τῆς τότε Ἑλλάδος. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ ὀνομάζει συνεχῶς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, διότι τὸ ὄνομα Ἕλλην δὲν ἦτον τότε ἀκόμη κοινόν. Ἴδε Θουκ. Α', 3. —Ἔθηκεν] ἔβαλε, δηλ. ἐπέφερε. [3] Ἰφθίμους] ἰσχυρὰς, ἐκ τοῦ ἐπιῤ. Ἶφι, μὲ δύναμιν, καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ὀνόμ. Ἲς, ἰσχύς.— Ἄϊδι] τῷ ᾅδῃ, ἐξ ὀνομαστ. Ἄϊς. — Προΐαψεν] ἔπεμψε πρόωρα, βιαίως. [4] Αὐτοὺς] Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ψυχάς· ἐννοεῖ τὰ σώματά των.—Ἑλώρια] ἁρπάγματα, σπαράγματα ἐκ τοῦ ἑλεῖν. Ἐκ τούτου τὸ ἡμέτερον λωρία.—Τεῦχε] ἔκαμε, ἀναυξήτως. Κ. § 563.—Κύνεσσιν] ἀντὶ Κυσίν. Κ. § 540. [5] Οἰωνοῖσι] σαρκοφάγοις ὄρνισιν.—Ἐτελείετο] τελείω, Ἰων. ἀντὶ τελέω. Τούτων γινομένων ἐτελεῖτο ἡ θέλησις τοῦ Δ.

Ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἀτρείδης τε, ἄναξ ἀνδρῶν, καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.
Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;
Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὃ γὰρ, βασιλῆϊ χολωθεὶς,
Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοὶ,
Οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα
Ἀτρείδης· ὃ γὰρ ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Στέμμα τ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα δύω, κοσμήτορε λαῶν·
Ἀτρεῖδαί τε καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοί,
Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν, Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι·
Παῖδα δ' ἐμοὶ λῦσαί τε φίλην, τά τ' ἄποινα δέχεσθαι,
Ἁζόμενοι Διὸς υἱὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν·

---

6 Ἐξ οὗ] καιροῦ· διηγήσου, ὦ μοῦσα, ἀρχίσασα ἐκ τοῦ καιροῦ ἐξ οὗ.— Διαστήτην] ἐνεργ. ἀόρ. β'. τρίτον πρόσ. δυϊκ. ἀναυξήτως τοῦ Διΐσταμαι. 7 Ἀτρείδης] Ὁ Ἀγαμέμνων, βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν, υἱὸς τοῦ Ἀτρέως. Τὸν ὀνομάζει κατ' ἐξοχὴν ἄνακτα ἀνδρῶν, διότι ἦτον ὁ γενικὸς καὶ ἀνώτατος ἀρχηγὸς ὅλης τῆς ἐκστρατείας.—Δῖος] ἐκ τοῦ Δῖος, μετέχων τῆς φύσεως τοῦ Διὸς, Θεῖος. 8 Ἄρ] ἀντὶ Ἄρα ποιητικῶς ᾗ πρὸ συμφώνου.—Σφῶε] δυϊκ. αἰτιατ. Τὸν Ἀχιλ. καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα. —Ξυνέηκε] συνῆκε, ἀόρ. ά. τοῦ Συνίημι. Συνέκρουσε.—Μάχεσθαι] Ὥστε μ. 9 Υἱός] ὁ Ἀπόλλων. Τοῦτο δὲ εἰς τὴν ἐρώτησιν τίς; ἀπόκρισις τοῦ ποιητοῦ ἢ τῆς Μούσης.—Βασιλῆϊ] τῷ Ἀγαμέμνονι. 10 Νοῦσον] νόσον.—Ἀνὰ] πρὸς, κατά.—Ὦρσε] ἀόρ. ά. τοῦ Ὄρνυμι, Διήγειρε.—Ὀλέκοντο] ἐκ τοῦ Ὀλέκω, ἀντὶ Ὄλλυμι. 11 Οὕνεκ] Οὗ ἕνεκα, δηλ. τούτου ἕνεκα ὅτι.—Ἠτίμησ'] ἠτίμασε.—Ἀρητῆρα] ἱερέα ἐκ τοῦ Ἀρᾶσθαι. 12 Ὃ] οὗτος, ὁ Χρ.— Θοὰς] ταχείας, ἐκ τοῦ Θέω. 13 Θύγατρα] θυγατέρα, τὴν ἰδίαν του θ.—Ἀπερείσι'] ἀντὶ Ἀπειρέσια, ἄπειρα.—Ἄποινα] ἐκ τοῦ α ποινὴ, Λύτρα. 14 Ἑκηβόλου] τοῦ μακρὰν τὰ βέλη ῥίπτοντος. Τὸ δὲ στέμμα εἶχεν, ἵνα φαίνεται ἐρχόμενος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θεοῦ. 15 Ἀνὰ] ἐπὶ χρ. σκήπτρου, βακτηρίας.—Ἐλίσσετο] ἐλιτάνευε, παρεκάλει. 16 Ἀτρείδα] δυϊκ. Τοὺς δύω Ἀτρείδας, τὸν Ἀγαμ. καὶ τὸν Μενέλαον.— Κοσμήτορε] διευθυντὰς, ἡγεμόνας. 17 Ἐϋκνήμιδες] οἱ φοροῦντες ὡραίας κνημῖδας, εὔοπλοι. 18 Ἔχοντες] οἱ οἰκοῦντες. Ἐμυθολογεῖτο ὅτι οἱ θεοὶ κατῴκουν τὸν Ὄλυμπον, ὄρος τῆς Θεσσαλίας, διότι ἐκεῖθεν κατέβησαν αἱ ἀρχαιόταται Ἑλληνικαὶ φυλαὶ, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ θρησκεία. Ἐκ τούτου Ὄλυμπος ὠνομάσθη ᾗ ἡ οὐράνιος τῶν θεῶν κατοικία. 19 Ἐκπέρσαι] ἐκ τοῦ Πέρθω, πορθῶ. Ὁ ἥσυχος ἱερεὺς, ἀδιάφορος εἰς τοῦ πολέμου τὰ ἔργα, εὔχεται εἰς τοὺς Ἕλλ. ὅλα τὰ καταθύμια, ἀρκεῖ νὰ τῷ ἀποδώσωσι τὴν θυγατέρα του.—Πριάμοιο] Πρίαμος ὁ βασιλεὺς τῆς Τρῳάδος. 20 Λῦσαι] ὑπενν. Θελήσατε, συγκατανεύσατε λῦσαι. Ἄλλοι γράφουσι λύσασθε καὶ δέχεσθε. 21 Ἁζόμενοι] εὐλαβούμενοι, ὑποκείμ. τοῦ ὑπεννοουμένου Θελήσατε. Οἱ δὲ σχολιασταὶ τὸ μὲν λῦσαι ἐξαρτῶσιν ἀπὸ τοῦ δοῖεν, τὸ δὲ ἁζόμενοι θεωροῦσιν ὡς κλητικὴν συμφωνοῦσαν μὲ τὸ Ἀτρεῖδαι. 22 Ἔνθα] τότε. 23 Αἰδεῖσθαι] (λέγοντες) αἰδεῖσθαι.—Ἀγλαὰ] τὰ λαμπρὰ, ἐκ τοῦ Ἀγάλλω. Παρατήρησον δὲ ὅτι εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπάρχουσι προτακτικὰ ἄρθρα.—Δέχθαι] ἀντὶ Δεδέχθαι, παρακ. τοῦ ἀπαρεμφ. ἀναυξήτως. 24 Ἥνδανε] ἤρεσκε (τοῦτο), ἐκ τοῦ Ἁνδάνω (ἥδομαι).—Θυμῷ] ἤρεσκε τῷ Ἀτρ. ἐν τῷ θυμῷ, τῇ ψυχῇ, ἤρεσκε τῇ ψυχῇ τοῦ Ἀτρ. 25 Κακ. ἀφ.] ἀγρίως ἀπέπεμψε.— Κρατερὸν] σκληρόν. Ἐπὶ μ. ἔτ.]

Μήσε, γέρον, κοίλησιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω,
Ἢ νῦν δηθύνοντ', ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα,
Μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
Τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω, πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν
Ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ, ἐν Ἄργεϊ, τηλόθι πάτρης,
Ἱστὸν ἐποιχομένην, καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν·
Ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δ' ὁ γέρων, καὶ ἐπείθετο μύθῳ.
Βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης·
Πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἠρᾶθ' ὁ γεραιὸς
Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ·
Κλῦθί μευ, Ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις,
Σμινθεῦ, εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ·
Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων, χωόμενος κῆρ,

ἐπέτελλεν (ἐνετέλλετο, προςακτικῶς ἔλεγε) μῦθον (λόγον). Παρατηρ. ὅτι εἰς τὴν ποιητ. γλῶσσαν αἱ προθέσεις διαιροῦνται τῶν συνθέτων ῥημάτων καὶ παρενθέτεται τὸ ἀντικείμενον. [26] Κιχείω] ἐκ τοῦ Κιχάνω καὶ Κίχημι, ἐπιτυγχάνω, ἀπαντῶ. Κ. § 614 [27] Δηθύνοντα, χρονοτριβοῦντα, ἐκ τοῦ δηθά, χρονίως. — Αὖτις] αὖθις. [28] Μή... χραίσμῃ] μήπως οὐ βοηθήσῃ (ἐκ τοῦ ἀορ. χραισμέω) σοι νῦν. [29] Τήνδε] τὴν θυγατέρα σου. Ὁ Χρύσης ἦτον ἱερεὺς εἰς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος οὐ μακρὰν τῆς Τρῳάδος. Τὴν δὲ θυγατέρα του Χρυσηΐδα εἶχον συλλάβει αἰχμάλωτον οἱ Ἕλληνες. —Μιν] αὐτήν.—Ἔπεισιν] ἐνεσ. ἀντὶ μελλ., ἐπελεύσεται. Συντάσσει δὲ μετ' αἰτιατ., ὡς εἰ ἐσήμαινε καταλάβῃ. Συνήθως δὲ φέρεται πρὸς δοτ. [30] Ἡμετέρῳ] ἐμῷ, λέγει πληθ. κατὰ βασιλ. ἦθος.— Ἄργεϊ] Ἀργολίδι, ὅπου ἔκειντο αἱ Μυκῆναι.—Πάτρης] πάτρας, τῆς πατρίδος. [31] Ἐποιχομένην] Ἐπιπορευομένην, εἴτε διότι περιπατοῦσαι ἀπὸ ἄκραν εἰς ἄκραν, ὕφαινον τὸν ἱστόν, εἴτε ὡς περιερχομένην ἢ ἐπιστατοῦσαν τὰς ὑφαντρίας. — Ἀντιόωσαν] ἐκ τοῦ Ἀντιοω, μετέχω, μετὰ γεν. καὶ συνήθως ἐπιμελοῦμαι μετὰ αἰτ. [32] Σαώτερος] συγκριτ. τοῦ Σάος ἀντὶ Σῶος. Ἡ σύγκρισις δὲ ἐννοεῖ, μᾶλλον σῶος ἀφ' ὅ,τι ἤθελες εἶσαι ἂν ἔμενες. —Ὥς κε.] ὅπως ἂν ἀπέλθῃς, ἐκ τοῦ Νέομαι. [33] Ἔδδεισεν] διὰ τὸν διπλασιασμὸν τοῦ δ. ἴδ. Κ. § 614, δεῖσαι. Τὸ ν πρὸ συμφώνου διὰ τὸ μέτρον. [34] Βῆ] ἔβη.—Ἀκέων] σιωπῶν. [35] Ἀπάνευθε] μακρὰν, παράμερα.—Κιών] ἐκ τοῦ Κίω=Ἴω, πορεύομαι.—Ἠρᾶθ'] ηὐχήθη. [37] Μεῦ] μοῦ. —Χρύσην] Χρύσα, πόλις τῆς Τρῳάδος. —Ἀμφιβέβηκας], ἀμφιβαίνω, ἵσταμαι ἔμπροσ τινος, προστατεύω. [38] Κίλλαν] πολίχνιον Τρωϊκόν. —Ζαθέην] θειοτάτην, τὸ ζα ἐπιτατικόν. — Ἶφι] ἰσχυρῶς. [39] Σμινθεῦ] ἢ ἀπὸ Σμίνθης, Τρωϊκῆς πόλεως, ὅπου ἐτιμᾶτο, ἢ ἀπὸ τοῦ Σμίνθος, κατὰ διάλεκτον ὁ μῦς, οἷον μυοκτόνε, διότι ἐπίστευον ὅτι ἐξωλόθρευσέ ποτε τοὺς βλάπτοντας τὴν ἐκεῖ χώραν μῦς, ὅθεν καὶ εἰς τὴν Χρύσαν Σκόπας, ὁ Πάριος ἀγαλματοποιός, ἔγλυψεν Ἀπόλλωνα πατοῦντα μῦν.— Ἐπὶ ν. ἔρ.] ἐπέρεψα (ἐστέγασα, ἐκ τοῦ Ἐρέφω, καὶ συνεκδ. ἐπέστεψα) σοὶ τὸν χαρίεντα ναόν. [40] Κατά... ἔκηα] κατέκαυσά σοι πίονα μηρία. [41] Κρήηνον] τέλεσον, ἐκ τοῦ Κραιαίνω. — Ἐέλδωρ] ἔλδωρ (ἐκ τοῦ ἔλδομαι, ἔλδω, κατὰ μετάθ. ἀντὶ Δέλω, θέλω), ἐπιθυμίαν. [42] Τίσειαν] εὔχομαι νὰ πληρώσωσι.—Δαναοί] οἱ περὶ τὸ Ἄργος Ἕλληνες, ὅθεν παρ' Ὁμήρῳ καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες.
[43] Ὣς] οὕτως. — Φοῖβος] ὁ ξανθός, ἐκ τοῦ Φάοιος μὲ τὸ δίγαμμα, διότι ὁ Ἀπόλλων παρίστα καὶ τὸν ἥλιον. [44] Ὀλ. καρήνων] τῶν κεφαλῶν, κορυφῶν τοῦ (ὄρους) Ὀλύμπου. —Χωόμενος] χολούμενος, θυμόνων.—Κῆρ] κατὰ τὸ κῆρ, τὴν ψυχήν· ὀξυτόνως δὲ σημαίνει τὴν θανατηφόρον μοῖραν.

Τόξ' ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην·
Ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων, χωομένοιο
Αὐτοῦ κινηθέντος· ὁ δ' ἤϊε νυκτὶ ἐοικώς.
Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ' ἰὸν ἕηκεν·
Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο·
Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς·
Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἐφιεὶς
Βάλλ'· αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.
Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ᾤχετο κῆλα θεοῖο·
Τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορήνδε καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.
Τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
Κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὁρᾶτο.
Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν, ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἴω
Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν,
Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
Ἢ καὶ ὀνειροπόλον—καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν—
Ὅς κ' εἴποι' ὅ,τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
Εἴτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης·
Αἴ κέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων
Βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.
Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Κάλχας Θεστορίδης, οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος·

---

[45] Ἀμφηρεφέα] ἑκατέρωθεν σκεπασμένην. [46] Ἔκλαγξαν] κλαγγὴν ἀπετέλεσαν. [47] Ἐοικώς] σκοτεινὸς (ἀπὸ τὸν θυμὸν) ὡς νύξ. Παρατηρητέον τὸ ὕψος τῶν στίχων τούτων. [48] Ἀπάνευθε] εἰς ἀπόστασίν τινα. — Μετὰ... ἕηκεν] μεθῆκεν, ἀφῆκεν ἰόν, βέλος ἐκ τοῦ Ἵημι, ὡς καὶ Ὀϊστὸς, ἐκ τοῦ Φέρω, οἴσω. [49] Βιοῖο] τοῦ τόξου, ἴσως παρὰ τοῦ βία, τοῦ βιαίως λυγιζομένου: ἀλλὰ πιθανώτερον διὰ τοῦ δίγαμμα = ἰός. [50] Οὐρῆας] ὀρέας (ὀρεινοὺς, κυρίως τὰς) ἡμιόνους.—Ἐπῴχετο] ἐκινήθη κατά, προσέβαλε.— Ἀργούς] ἀχρήστους. [51] Αὐτοῖσι] αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις. — Ἐχεπευκὲς] ἔχον πεύκης πικρίαν, πικρόν. [52] Νεκύων] νέκυς, νεκρός. Γνωστὸν ὅτι ἔκαιον τοὺς νεκρούς. —Θαμειαί] πυκναὶ παρὰ τοῦ θαμά. [53] Ἐννῆμαρ] ἐπίῤ. ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας.— Κῆλα] κᾶλα (ξύλα, ὅθεν ὁ καλόπους κτλ.), τὰ βέλη. [54] Τῇ δεκ.] ἡμέρᾳ ὑπεννοεῖται, ἐκ τοῦ ἐννῆμαρ.—Ἀγορήνδε] εἰς συνέλευσιν.—Καλέσσατο] διπλασιάζεται τὸ σ διὰ τὸ μέτρον. [55] Τῷ] Αὐτῷ, τῷ Ἀχ. ταῖς φρεσὶν (αὐτοῦ) ἐπέθηκε τοῦτο τὸ καλέσαι.—Λευκώλ.] ἡ ἔχουσα λευκοὺς βραχίονας. [56] Ῥα] δή.—Ὁρᾶτο] μέσ. ἀντὶ Ἑώρα. [57] Ἤγερθεν] Δωρ. γ'. πρόσ. πληθ. τοῦ πθ. ἀορ. τοῦ Ἀγείρω. — Ὁμηγερέες] ὁμοῦ ἠθροισμένοι. [58] Μετέφη] ὡμίλησε πρός. [59] Ἄμμε] ἡμᾶς. —Παλιμπλ.] εἰς τὰ ὀπίσω (πρὸς τὴν πατρίδα μας) πλανηθέντας.—Οἴω] νομίζω. Τὸ μέσον τούτου Οἴομαι εὔχρηστον παρὰ λογογράφοις. [60] Ἂψ] ὀπίσω, ἐκ τῆς Ἀπό. [61] Εἰ δὴ] ἐπειδή. Ἐννοεῖ δὲ, δαμαζόμενοι ἀπὸ πόλ. καὶ λοιμὸν, ἄπρακτοι θὰ ἐπιστρέψωμεν, ἂν διαφύγωμεν τὸν θάνατον. [62] Ἐρείομεν] ἐρείωμεν, ὑποτ. τοῦ ἔρομαι. [63] Ἐπιμέμφεται] μέμφεται ἡμᾶς οὗτος ἕνεκα εὐχωλῆς, ὀργίζεται καθ' ἡμῶν ὅτι ἠμελήσαμεν εὐχήν τινα —Ἑκατόμβ.] θυσίαν ἑκατὸν βοῶν, [66] Αἴ κεν] ἐάν.—Τελείων] τὴν ἡλικίαν, ἢ ὑγιῶν.

[67] Ἀντιάσας] ἴδε στίχ. 3. —Ἡμῖν.... ἀμῦναι] ἀπαμῦναι (ἀποτρέψαι) ἡμῖν τὸν λοιγὸν (λοιμόν). [68] Ἤτοι] μὲν, καταρκτικὸς φράσεως.—Κατ' ἄρ ἕζ.] ἄρα καθέζετο.—Τοῖσι] ἐν μέσῳ αὐτῶν. [69] Θεστορ.] υἱὸς τοῦ Θέστορος. — Οἰωνοπ.] τῶν μάντεων τῶν ἐξηγούντων

Ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα,
Καὶ νήεσσ' ἡγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἴσω,
Ἣν διὰ μαντοσύνην, τήν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, Διΐ φίλε, μυθήσασθαι
Μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο ἄνακτος.
Τοιγὰρ ἐγὼν ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μοι ὄμοσσον,
Ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν.
Ἦ γὰρ οἴομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων κρατέει, καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί.
Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ·
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ,
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι· σὺ δὲ φράσαι, εἴ με σαώσεις.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Θαρσήσας μάλα, εἰπὲ θεοπρόπιον ὅ,τι οἶσθα.
Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα Διΐ φίλον, ᾧ τε σὺ, Κάλχαν,
Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
Οὔτις, ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
Σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει,
Συμπάντων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,
Ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος Ἀχαιῶν εὔχεται εἶναι.
Καὶ τότε δὴ θάρσησε, καὶ ηὔδα μάντις ἀμύμων·
Οὔτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, οὔθ' ἑκατόμβης,
Ἀλλ' ἕνεκ' ἀρητῆρος, ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων,
Οὐδ' ἀπέλυσε θύγατρα, καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα.
Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν Ἑκηβόλος ἠδ' ἔτι δώσει·
Οὐδ' ὅγε πρὶν λοιμοῖο βαρείας κῆρας ἀφέξει,

τὴν κτῆσιν τῶν ὀρνέων.—Ὄχ'] ὄχα, ἐξόχως, ὡς ῇ τοῦτο ἐκ τοῦ Ἔχω, ἐλλείψει δὲ τῆς Ἐξ. [70] Τά τ'] ἐδῶ χρῆται ἄρθρῳ προτακτικῷ, ἐκτὸς ἂν, ὑπονοήσει τινὸς ῥήματος, θεωρηθῇ ὡς ὑποτακτικόν. — Πρό τ' ἐόντα] τὰ προγεγενημένα πράγματα. [71] Νήεσσ'] ναυσί. — εἴσω] ἔσω· ἵνα ἔμβωσιν εἰς τὸ Ἴλιον. Συντάσσεται δὲ μὲ αἰτιατ. ὡς καὶ ἡ Εἰς, ἐξ ἧς παράγεται. [72] Ἣν διὰ μαντ.] διὰ τὴν ἑὴν (τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ) μαντοσύνην, ἱκανότητα τοῦ μαντεύειν. — Πόρε] ἀόρ. β'. τοῦ ἀχρ. Πόρω, πορίζω. [73] Ὅ] οὗτος.—Ἐΰφρ.] καλὴν ἔχων διάθεσιν. —Ἀγορ.] ἀγορέω, ὁμιλῶ ἐν ἀγορᾷ. [74] Ἀχιλεῦ] μὲ ἓν λ διὰ τὸ μέτρον, ὡς καὶ εἰς τὸν πρῶτον στίχ.—Κέλεαι] β'. πρσ. τοῦ ἐν. τῆς ὁρσ. τοῦ Κελέομαι, κελεύω.—Μυθήσ.] νὰ ἐξηγήσω, νὰ εἰπῶ τί ἐστί. [75] Ἑκατηβελ.] ἑκὰς βάλλω. Τοῦ μακρὰν τοξεύοντος. Ἰδ. στίχ. 21. [76] Τοιγάρ] λοιπόν.—Ἐγὼν] δωρ. ἀντὶ ἐγώ.—Ἐρέω] ἐρῶ.—Σύνθεο] προσ. τοῦ Συντίθημι. Ὑποσχέθητι. [77] Ἦ] Πάντως, Ἀφεύκτως. [78] Μέγα] Ἐπίρ. μεγάλως. [79] Οἱ] Αὐτῷ. [80] Κρείσσων] ἀνώτερός ἐστι, ὑπερτερεῖ. —Χώσεται] χολωθῇ.—Χέρηϊ] χείρονι, ἀνώμαλ. Κ. § 550.—[81] Αὐτῆμαρ] τὴν αὐτὴν ἡμέραν.—Καταπέψῃ] Χωνεύσῃ, Καταστείλῃ.
[82] Μετόπ.] εἰς τὸ μέλλον.—Ἔχει χόλον] φυλάττει τὴν ὀργήν τω.—Ὄφρα τ.] μέχρις ὅτου πορέσῃ αὐτόν. [84] Ἀπαμειβ.] ἀποκρινόμενος. [85] Θεοπρ.] μάντευμα, ἐκ τοῦ Θεὸς ῇ προέπω, προλέγω. [87] Ἀναφαίνεις] φανερὰς ποιεῖς. [88] Οὐ... Οὔτις] ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως. —Δερκομ.] ἐν ὅσῳ βλέπω, ἐν ὅσῳ χαίρομαι τὸ φῶς μου. [89] Κοίλης] κοίλαις.—Βαρείας] κακοποιούς. [90] Εἴπῃς] οὔτε ἂν εἴπῃς ὅτι ὁ Ἀγ. θέλει σὲ κακοποιήσει, οὔτε αὐτός.
[91] Πολλόν] κατὰ πολύ.—Εὔχεται] καυχᾶται. [92] Ηὔδα] ὡμίλει.— Ἀμύμων] ἄμωμος.
[96] Τοὔνεκ'] τοῦ (ἐκείνου) ἕνεκα.— Ἠδ'] καί. [97] Κῆρας] βλάβας. Ὁ Οὐόλφιος διώρθω-

Πρίν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην
Ἀπριάτην, ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ἐς Χρύσην· τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν.
Ἤτοι ὅγ' ὣς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἕζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
Ἥρως Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων,
Ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαιναι
Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι εἴκτην.
Κάλχαντα πρώτιστα κάκ' ὀσσόμενος προσέειπεν·
Μάντι κακῶν, οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπες.
Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι·
Ἐσθλὸν δ' οὐδέ τί πω εἶπες ἔπος, οὐδ' ἐτέλεσσας.
Καὶ νῦν ἐν Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις,
Ὡς δὴ τοῦδ' ἕνεκά σφιν Ἑκηβόλος ἄλγεα τεύχει,
Οὕνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηΐδος ἀγλά' ἄποινα
Οὐκ ἔθελον δέξασθαι· ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
Οἴκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμνήστρης προβέβουλα,
Κουριδίης ἀλόχου· ἐπεὶ οὔ ἑθέν ἐστι χερείων,
Οὐ δέμας, οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας, οὔτε τι ἔργα.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐθέλω δόμεναι πάλιν, εἰ τό γ' ἄμεινον·
Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.
Αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἑτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος
Ἀργείων ἀγέραστος ἔω· ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικεν.
Λεύσσετε γὰρ τόγε πάντες, ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλη.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἀτρείδη κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
Πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί;
Οὐδέ τί που ἴδμεν ξυνήϊα κείμενα πολλά·
Ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξ ἐπράθομεν, τὰ δέδασται,
Λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.

σεν οὕτως ἀντὶ Χεῖρας. [98] Ἀπὸ] Ἀποδόμεναι πατρί.—Ἑλικώπ.] τὴν στρέφουσαν (ἔχουσαν ζωηρούς) τοὺς ὀφθαλμούς. [99] Ἀπριάτην, ἀνάποινον] χωρὶς ὁ πατήρ της νὰ τὴν ἀγοράσῃ ἢ νὰ δώσῃ λύτρα δι' αὐτήν. Οἱ παλαιοὶ σχολιασταὶ θεωροῦσι ταῦτα ὡς ἐπιῤῥήματα.

[100] Πεπίθοιμεν] ἀόρ. εὐκτ. τοῦ Πείθω. ἠθέλαμεν τὸν πείσει. [102] Εὐρυκρείων] μέγας ἄρχων. [103] Ἀχνύμ.] ὀργιζόμενος.—Μέγα] ἐπιῤ. μεγάλως.— Ἀμφιμέλ. παμμέλαιναι.

[104] Ὄσσε] Δυϊκ. οἱ ὀφθαλμοί, ἐκ τοῦ Ὄσσος ἢ Ὄσσον.—Εἴκτην] ἐοικάτην. [105] Κάκ' ὀσσόμενος] κακῶς προσβλέψας. [106] Κρήγυον] ὠφέλιμον ἢ γνήσιον. [109] Θεοπροπέων] μαντεύων. [110] Δὴ] τάχα. [111] Οὕνεκα] διότι. [113] Ῥα] ἄρα. — Προβέβ.] προβούλομαι, προκρίνω. [114] Κουρ. ἀλόχου] τῆς συζύγου, τὴν ὁποίαν κόρην οὖσαν ἔλαβα.—Ἑθεν] αὐτῆς.— Χερείων] χείρων. [115] Οὐ δέμας κτλ.] οὐκ ἔστι χείρων κατὰ τὸ δέμας. — Φυὴν] ἀνάστημα, ὡραιότης. [117] Ἢ] μᾶλλον σῶον εἶναι ἢ ἀπολέσθαι. [118] Γέρας] ἄλλο γέρας, βραβεῖον τοῦ πολέμου, ὡς τῷ εἶχε δοθῇ ἡ Χρυσηΐς. [119] Ἔοικε] πρέπει. [120] Λεύσσετε] βλέπετε, πάντες λεύσσετε τό γε γέρας μοι ὃ ἔρχεται ἄλλῃ, ἀπέρχεται ἀλλαχοῦ.

[121] Ποδάρκης] ὁ ἔχων τοὺς πόδας ἐπαρκοῦντας εἰς τὸ τρέξιμον, ταχύπους. [122] Κύδ.] Ἐνδοξότατε. —Φιλοκτ.] ὁ ἀγαπῶν τὰ κτέανα (κτέομαι) κτήματα. [124] Ἴδμεν] εἴδαμεν. — Ξυνήϊα] ξυνεῖα, ξυνά, κοινά, αἰολ. τοῦ ει τρεπομένου εἰς ι. [125] Τὰ μὲν] ὅσα μέν. — Πολίων ἐξ] ἐκ πόλεων. — Ἐπράθ.] ἐκ τοῦ Πέρθω, ἐπορθήσαμεν. Δέδασται] ἐμερίσθησαν, ἐκ τοῦ Δαίομαι. [126] Ἐπέοικε] ἐκ τοῦ Ἐποίκω. ἁρμόζει.— Παλίλλ.] παλισύλλεκτα· οἱ

'Αλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῷ πρόες· αὐτὰρ 'Αχαιοὶ
Τριπλῇ τετραπλῇ τ' ἀποτίσομεν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι.
  Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων 'Αγαμέμνων·
Μὴ δ' οὕτως, ἀγαθός περ ἐών, θεοείκελ' 'Αχιλλεῦ,
Κλέπτε νόῳ· ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι, οὐδέ με πείσεις.
Ἦ ἐθέλεις, ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἔμ' αὔτως
Ἧσθαι δευόμενον, κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι;
'Αλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι 'Αχαιοί,
Ἄρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται·—
Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ 'Οδυσῆος
Ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται, ὅν κεν ἵκωμαι.
'Αλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεσθα καὶ αὖτις.
Νῦν δ', ἄγε, νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἅλα δῖαν,
Ἐς δ' ἐρέτας ἐπιτηδὲς ἀγείρομεν, ἐς δ' ἑκατόμβην
Θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
Βήσομεν· εἷς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουληφόρος ἔστω,
Ἢ Αἴας, ἢ Ἰδομενεύς, ἢ δῖος 'Οδυσσεύς,
Ἠὲ σύ, Πηλείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
Ὄφρ' ἡμῖν 'Εκάεργον ἱλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας.
  Τὸν δ' ἄρ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς 'Αχιλλεύς·
Ὤ μοι, ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον,
Πῶς τίς τοι πρόφρων ἔπεσιν πείθηται 'Αχαιῶν,
Ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι, ἢ ἀνδράσιν ἶφι μάχεσθαι;
Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος· ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι, βωτιανείρῃ

λαοὶ νὰ συνάξωσιν αὐτὰ ὀπίσω πάλιν. [128] Ποθι] ποτέ. [129] Δῷσι] δῷ· Τὸ σι ἐπέκτασις.—'Εξαλαπ.] ἐκπορθῆσαι. [130] Κρείων] ἄρχων, βασιλεὺς (ἐκ τοῦ κρατέω). [131] 'Αγ... ἐὼν] ὅσον γενναῖος καὶ ἂν ἦσαι.—Θεοείκ.] θεῷ ὅμοιε. [132] Κλέπτε νόῳ] ἀπάτη βουλεύε.—Παρελεύσεαι] νικήσῃς. [133] Ὄφρ'] ὅπως.— Αὔτως] μάτην. [134] Ἧσθαι δευ.] καθῆσθαι στερούμενον. [136] Ἄρσαντες] ἁρμόσαντες. 'Ο στίχος οὗτος δὲν ἔχει ἀπόδοσιν. 'Εννοεῖται δέ: Εὖ ἔχει ἢ ἄλλο τι ὅμοιον. [138] Τεὸν] σόν. Ἰὼν.] ὑποκ. τοῦ Ἕλωμαι. Ὅν κεν] πρὸς ὃν ἄν. [140] Μεταφ. καὶ αὖτις] θέλομεν καὶ πάλιν σκεφθῇ. [141] Δῖαν] θείαν, ἐπίθετον τὸ ὁποῖον συνεχῶς ἀποδίδει εἰς τὴν θάλασσαν. [142] 'Ες... ἀγείρ.] ἐσαγείρωμεν δὲ, ἀγείρωμεν ἐντὸς αὐτῆς. Ἂν καὶ προστακτ. γράφονται ἰων. διὰ τοῦ ο. — 'Επιτηδὲς] ἐξεπίτηδες. [143] Θείομεν] θῶμεν.—Ἂν] ἀνά, συνδέεται μὲ τὸ βήσομεν· ἀναβιβάσωμεν. [144] Ἀρχὸς] ἀρχηγός, ὁδηγὸς τῆς ἀποστολῆς. — Βουληφ.] ὁ δίδων συμβουλάς. 'Ο ἀνήκων εἰς τὸ συμβούλιον τῶν βασιλέων. [146] 'Εκπαγλ.] ἐκ τοῦ 'Εκπλήσσω, ἐκπληκτικώτατε, θαυμασιώτατε. [147] 'Εκάεργον] τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα μακρὰν φθάνουσι, τὸν ἑκηβόλον Ἀπόλλωνα. — Ἱερὰ ῥέξας] ἱερουργήσας. [148] 'Υπόδρα ἰδὼν] βλοσυρῶς ἰδών, ὑποβλέψας, ἐκ τοῦ 'Υποδέρκομαι. [149] 'Επιειμ.] ἐνδεδυμένε.— Κερδαλ.] ὁ εἰς τὰ κέρδη ἔχων τὰς φρένας. [150] Πρόφρων] πρόθυμος. — Τοι.. ἔπεσιν] τοῖς ἔπεσί σου. [151] 'Οδὸν ἐλθ.] νὰ ἔλθωσιν εἰς δρόμον, νὰ πηγαίνωσι κούποτε ὅταν τοὺς στέλλῃς. [153] Αἴτιοί εἰσι] μὲ ἔπταισαν εἴς τι. [154] Βοῦς] θηλ., τὰς ἀγελάδας. [155] 'Εριβώλακι] τῇ ἐχούσῃ μεγάλας βώλους, εὐφόρῳ. Φθία δὲ ἡ ἐπαρχία

Καρπὸν ἐδηλήσαντ'· ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα·
'Αλλὰ σοί, ὦ μέγ' ἀναιδὲς, ἅμ' ἑσπόμεθ', ὄφρα σὺ χαίρῃς,
Τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ, σοί τε, κυνῶπα,
Πρὸς Τρώων·—τῶν οὔτι μετατρέπῃ, οὐδ' ἀλεγίζεις·
Καὶ δή μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
Ὧ ἔπι πόλλ' ἐμόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες 'Αχαιῶν.
Οὐ μὲν σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, ὁππότ' 'Αχαιοὶ
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὖ ναιόμενον πτολίεθρον·
'Αλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυάϊκος πολέμοιο
Χεῖρες ἐμαὶ διέπουσ'· ἀτὰρ ἤν ποτε δασμὸς ἵκηται,
Σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
Ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπὴν κεκάμω πολεμίζων.
Νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Οἴκαδ' ἴμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν· οὐδέ σ' ὀΐω
'Ενθάδ', ἄτιμος ἐὼν, ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξειν.
   Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ἄναξ ἀνδρῶν 'Αγαμέμνων.
Φεῦγε μάλ', εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται· οὐδέ σ' ἔγωγε
Λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν· παρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι,
Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητιέτα Ζεύς.
Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι διοτρεφέων βασιλήων·
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε.
Εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεός που σοὶ τόγ' ἔδωκεν.
Οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσί τε σῇς καὶ σοῖς ἑτάροισιν,
Μυρμιδόνεσσιν ἄνασσε· σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,
Οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε·
Ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηΐδα Φοῖβος 'Απόλλων,
Τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν

τῆς Θεσσαλίας, ἐφ' ἧς ἐβασίλευεν ὁ Ἀχιλλεύς.—Βωτιανείρῃ] βοσκούσῃ ἄνδρας, ἐκ τοῦ βῶ, βώσω καὶ ἀνήρ. 156 'Επειὴ] ἐπειδή.—Μεταξὺ] Τροίας καὶ Φθίας. 158 Μέγ' ἀναιδὲς] μεγάλως ἀναιδῆ, ἀναιδέστατε. 159 Ἀρνύμενοι] λαμβάνοντες τιμὴν διὰ σὲ, δηλ. πολεμοῦντες ἵνα τιμηθῇς σύ. — Κυνῶπα] σκυλόφθαλμε, ἀναιδῆ. 160 Πρὸς Τρώων] παρὰ τῶν Τρ. ἀρνύμενοι. — Τῶν] τούτων, ὅτι σοὶ ἑπόμεθα κτλ.— Μετατρέπῃ] ἐντρέπῃ. — Ἀλεγίζεις] φροντίζεις, λογαριάζεις. 162 Ὧ ἔπι] 'Εφ' ᾧ. Ὅταν ἡ πρόθεσις τίθεται ἔπειτα, ὁ τόνος ἀναβιβάζεται— Δόσαν] ὁ ἔδοσαν. —Υἷες] υἱεῖς (ἐξ ὀνομαστ. υἱεύς), οἱ υἱοί. 164 Εὐναιόμενον] καλῶς κατοικούμενον.—Πτολίεθρον] πτόλιν, πόλιν. 'Οσάκις οἱ Ἕλληνες κυριεύσωσι πόλιν τινὰ τῶν Τρώων. 165 Πολυάϊκος] πολυκινήτου, πολυταράχου, ἐκ τοῦ Πολὺ ἀΐσσω. 167 'Ολίγον τε φίλον τε] ὀλίγον μὲν, ἀλλ' ἀρκοῦμαι εἰς αὐτό. 168 Κεκάμω] ἀναδιπλασιασμὸς Ἰωνικός. 170 Ἴμεν] ἰέναι.—Κορωνίσιν] κυρταῖς, καμπύλαις. 171 Οὐκ ὀΐω σὲ ἀφύξειν (ἀντλήσειν) ἐνθάδε ἄφενος (θησαυρὸν) καὶ πλοῦτον ἄτιμος ἐὼν, ὅταν μείνῃς ἄτιμος, ὀνομαστ. ἀντὶ αἰτιατ., ὡς καὶ εἰς ἄλλα τινὰ μέρη ὁ Ὅμηρος· ἢ, ἐγὼ ἄτιμος ἐὼν (ἐὰν ἄτιμος ὦ) οὐκ ὀΐω σε. 173 Μάλ'] μάλιστα, πολλὰ καλά. —'Επέσσυται] ἐφορμᾶται· παρακ. τοῦ 'Επισεύομαι. 175 Μητιέτα] Αἰολ. κατάληξις ἀντὶ Μητιέτης, ὁ βαθύφρων. Μάλιστα δὲ πάρεστί μοι ὁ μ. Ζ. 176 Διοτρεφέων] ὑπὸ Διὸς τεθραμμένων, διότι οἱ βασιλεῖς ἐθεωροῦντο ὡς θεόθεν προωρισμένοι νὰ βασιλεύσωσι. 178 Καρτερὸς] ἀνδρεῖος. — Τόγ'] τὸ καρτερὸν εἶναι. 179 Σῇς] σαῖς. 180 Μυρμ.] κατοικοῦντες εἰς σπήλαια. 'Εκαλοῦντο δὲ οὕτως οἱ Φθιῶται καὶ οἱ Αἰγινῆται.—Σέθεν] σοῦ. 181 Ὄθομαι] φροντίζω.

Πέμψω, ἐγὼ δέ κ' ἄγω Βρισηΐδα καλλιπάρῃον
Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας· ὄφρ' εὖ εἰδῇς,
Ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος
Ἶσον ἐμοὶ φάσθαι, καὶ ὁμοιωθήμεναι ἄντην.
Ὣς φάτο· Πηλείωνι δ' ἄχος γένετ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
Στήθεσσιν λασίοισι διάνδιχα μερμήριξεν,
Ἢ ὅγε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὁ δ' Ἀτρείδην ἐναρίξοι,
Ἠὲ χόλον παύσειεν, ἐρητύσειέ τε θυμόν.
Ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἕλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος, ἦλθε δ' Ἀθήνη
Οὐρανόθεν· πρὸ γὰρ ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε κηδομένη τε·
Στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλείωνα,
Οἴῳ φαινομένη· τῶν δ' ἄλλων οὔτις ὁρᾶτο.
Θάμβησεν δ' Ἀχιλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ'· αὐτίκα δ' ἔγνω
Παλλάδ' Ἀθηναίην· δεινὼ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν.
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τίπτ' αὖτ', αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, εἰλήλουθας;
Ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο;
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τελέεσθαι ὀΐω·
Ἧς ὑπεροπλίῃσι τάχ' ἄν ποτε θυμὸν ὀλέσσῃ.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἦλθον ἐγὼ παύσουσα τὸ σὸν μένος, αἴ κε πίθηαι,
Οὐρανόθεν· πρὸ δέ μ' ἧκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
Ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλέουσά τε, κηδομένη τε.
Ἀλλ' ἄγε, λῆγ' ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί·
Ἀλλ' ἤτοι ἔπεσιν μὲν ὀνείδισον, ὡς ἔσεταί περ.
Ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Καί ποτέ τοι τρὶς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα.

---

[184] Κ' ἄγω] ἄγοιμι, ἀπάγοιμι ἄν. — Βρισ.] Νέα δοθεῖσα εἰς γέρας εἰς τὸν Ἀχιλλέα.
[185] Κλισίηνδε] εἰς τὴν σκηνήν. [187] Ἶσον... φάσθαι] νὰ ἰσηγορήσῃ, νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ἐμὲ ὡς ἴσος μου.—Ἄντην] ἀπέναντί μου, ἀναφανδόν. [188] Πηλείωνι] Πατρωνυμικὸν ὡς τὸ Πηλειάδη.—Ἐν δὲ] εἰς τὰ Στήθεσι.— Ἦτορ] καρδία. [189] Διάνδιχα] δίχα, ἐκ τοῦ διά, ἀνὰ καὶ δίχα—Μερμήρ] ἐμελέτησε, διῃρέθη εἰς διττὴν σκέψιν. [190] Ὅγε] αὐτὸς ὁ ἴδιος.
[191] Ἀναστήσειεν] ἀναστάτους ποιήσειε.—Ὁ δ'] πάλιν αὐτὸς ὁ Ἀχ. ἀντὶ ἁπλοῦ συνδέσμου.— Ἐναρίξοι] φονεύσοι. [192] Ἐρητ.] Κρατήσῃ. [193] Ὥρμαινε] ἐσκέπτετο.
[194] Ἦλθε δ'] ὁ Δὲ ἀντὶ τοῦ Δὴ πολλάκις παρ' Ὁμήρῳ. [195] Πρὸ γάρ. . .] προῆκε, ἔπεμψε. [196] Ἄμφω] τοὺς βασιλεῖς. [198] Οἴῳ] εἰς μόνον αὐτόν.—Ὁρᾶτο] μέσως· ἔβλεπεν αὐτήν. [199] Μετὰ δ' ἐτρ.] μετετράπετο δὲ, ἐγύρισε καὶ ἐκύτταξε. [200] Οἱ] τῆς Ἀθηνᾶς. —Φάανθεν] Αἰολ. γ'. πληθ. πρόσ. τοῦ παθ. ἀορ. ά. [201] Πτερόεντα] πτερωτά, διότι φεύγουσι. [202] Τίπτ' αὖτ'] τίποτε (διατί) αὖθις.—Αἰγιόχ.] τοῦ ἔχοντος τὴν αἰγίδα.— Τέκος] τέκνον.— Εἰλήλουθας] τὸ υ Αἰολ. τρέπεται εἰς ου. [203] Ἴδῃ] β'. πρσ. τοῦ μέσ. ἀορ. β'. ἀντὶ ἴδῃς. [204] Ἔκ τοι ἐρέω] ἐξερῶ σοι. [205] Ἧς] αἷς, ταῖς ἰδίαις ἑαυτοῦ. Ὑπεροπλ.] ὑπερηφανίαις, ἐκ τοῦ Ὑπὲρ, ὅπλον.— Θυμὸν] τὴν ψυχήν του. [211] Ὡς ἔσσεταί περ] πῶς ἔσται (ὁποίαν ἔκβασιν λήψονται) ταῦτα.

Ὕβριος εἵνεκα τῆσδε· σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν.
  Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Χρὴ μὲν σφωΐτερόν γε, θεά, ἔπος εἰρύσσασθαι,
Καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον· ὣς γὰρ ἄμεινον·
Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ.
  Ἦ, καὶ ἐπ' ἀργυρέῃ κώπῃ σχέθε χεῖρα βαρεῖαν·
Ἂψ δ' ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησεν
Μύθῳ Ἀθηναίης· ἡ δ' Οὔλυμπόνδε βεβήκει
Δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους.
  Πηλείδης δ' ἐξαῦτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ οὔπω λῆγε χόλοιο
  Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο,
Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῷ θωρηχθῆναι,
Οὔτε λόχονδ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
Τέτληκας θυμῷ· τὸ δέ τοι κὴρ εἴδεται εἶναι.
Ἦ πολὺ λώϊόν ἐστι, κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
Δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι, ὅστις σέθεν ἀντίον εἴπῃ.
Δημοβόρος βασιλεύς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις·
Ἦ γὰρ ἄν, Ἀτρείδη, νῦν ὕστατα λωβήσαιο.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι·
Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπειδὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
Οὐδ' ἀναθηλήσει· περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψεν
Φύλλα τε καὶ φλοιόν· νῦν αὖτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
Ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἵτε θέμιστας
Πρὸς Διὸς εἰρύαται· ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὅρκος·
Ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν
Σύμπαντας· τοῖς δ' οὔτι δυνήσεαι ἀχνύμενός περ
Χραισμεῖν, εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Θνήσκοντες πίπτωσι· σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις,
Χωόμενος, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας.
  Ὣς φάτο Πηλείδης· ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ,

---

214 Ἴσχεο] κρατήσου. 216 Σφωΐτερον] ὑμῶν τῶν δύο, τῆς Ἥρας καὶ σοῦ.—Εἰρύσ.] φυλάξαι με, νὰ φυλάξω ἐγώ. 219 Ἦ] ἔφη.—Κώπη] ἡ τοῦ ξίφους λαβή.—Σχέθε] ἐκίνησεν.
220 Ἂψ] ὀπίσω. 222 Μετὰ] πρὸς σημαίνει ἢ μετὰ μὲ αἰτιατ. 223 Ἀταρτ.] ὑβριστικοῖς. 225 Οἰνοβ.] οἴνῳ βεβαρυμένε, μέθυσε.—Κραδίην] κατὰ συνήθη μετάθεσιν ἀντὶ Καρδίαν. 227 Λόχον] ἐνέδραν.—Ἀριστ.] τοῖς ἀρίστοις. 228 Τὸ... εἶναι] τοῦτο φαίνεταί σοι εἶναι κήρ, θάνατος, τὸ θωρηχθῆναι κτλ. 229 Ἦ] βεβαίως, εἴρων.—Λώϊον] καλλίτερον. 230 Ὅστις] ἐκείνου ὅστις.—Ἀντ. εἴπῃ] ἀντειπῇ. 232 Λωβήσαιο] ἤθελες βλάψει δι' ἐσχάτην φοράν, ἂν δὲν ἦρχες οὐτιδανῶν. 233 Ἐπὶ... ὀμοῦμαι] ἐπομοῦμαι. 235 Τομὴν] τὸ τμηθὲν στέλεχος. 236 Ἀναθηλ.] μέλλων τοῦ Ἀναθάλλω.—Ἑ] αὐτό.—Ἔλεψεν] ἐλέπισεν, ἐξεφλούδισε. 237 Μιν] αὐτό, τὸ σκῆπτρον. 238 Δικασπόλοι] οἱ τὰς δίκας διευθύνοντες, βασιλεῖς.—Θέμιστας] Δωρ. ἀντὶ Θέμιδας, νόμους, τὴν δικαιοσύνην.
239 Εἰρύονται] ῥύονται, φυλάττουσι. 240 Ποθὴ] πόθος. 242 Εὖτ' ἂν] ὅταν ἄν.
243 Ἀμύξεις] πληχθήσῃ, ἐκ τοῦ Ἀμύσσω, ξέω. 244 Ἔτισας] ἐτίμησας. 245 Ποτὶ... βάλε] προσέβαλε.

Χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἕζετο δ' αὐτός·
Ἀτρείδης δ' ἑτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορητὴς,
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή—
Τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων
Ἐφθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο
Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν —
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ὢ πόποι! ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει·
Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ,
Εἰ σφῶϊν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιϊν,
Οἳ περὶ μὲν βουλῇ Δαναῶν, περὶ δ' ἐστὲ μάχεσθαι.
Ἀλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐστὸν ἐμεῖο.
Ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν, ἠέπερ ὑμῖν,
Ἀνδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔποτέ μ' οἵγ' ἀθέριζον.
Οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας, οὐδὲ ἴδωμαι,
Οἷον Πειρίθοόν τε, Δρύαντά τε, ποιμένα λαῶν,
Καινέα τ', Ἐξάδιόν τε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον
[Θησέα τ' Αἰγείδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν].
Κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν·
Κάρτιστοι μὲν ἔσαν, καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο,
Φηρσὶν ὀρεσκῴοισι, καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν.
Καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον, ἐκ Πύλου ἐλθὼν,
Τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· καλέσαντο γὰρ αὐτοί·
Καὶ μαχόμην κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγώ· κείνοισι δ' ἂν οὔτις
Τῶν, οἳ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπιχθόνιοι, μαχέοιτο.
Καὶ μέν μευ βουλέων ξύνιον, πείθοντό τε μύθῳ.
Ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες· ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.
Μήτε σὺ τόνδ', ἀγαθός περ ἐὼν, ἀποαίρεο κούρην,
Ἀλλ' ἔα, ὥς οἱ πρῶτα δόσαν γέρας υἷες Ἀχαιῶν·

---

[248] Ἀνόρουσε] ἀνορούω, ἐγείρομαι μὲ βίαν.—Λιγὺς] γλυκὺς, εὔγλωττος. [250] Μερόπων] τῶν ἐχόντων μεμερισμένην, διηρθρωμένην τὴν φωνήν. [251] Οἱ] ἅμα οἱ. [252] Τριτάτοισιν] τοῖς τρίτοις, τῇ τρίτῃ γενεᾷ. [254] Ὢ πόποι] ὢ φεῦ. [255] Ἦ κεν γηθήσαι] βεβαίως ἤθελε χαρῇ. [257] Σφῶϊν] γεν. δυϊκή. Περὶ ὑμῶν τῶν δύω. — Μαρν.] Μαχομένων ταῦτα πάντα, ἐριζόντων ἢ λεγόντων ταῦτα πάντα. [258] Περὶ] ἐκ κοινοῦ τὸ Ἐστὲ, Περίεστε, εἶσθε ἀνώτεροι ἔν τε τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ μάχεσθαι. [260] Ἀρείοσιν] καλλητέρως. Ὁ Ἀρίσταρχος ἔγραψεν: Ἡμῖν. [261] Ἀθέριζον] ἠπείθων, ἀπέῤῥιπτον, μετεχειρίζοντο ὡς ὁ σιτολόγος ὁ ῥίπτων τοὺς ἀθέρας ἀπὸ τὸν σῖτον. [262] Ἴδωμαι] ὄψομαι. [263.4], ἥρωες ἀρχαιότεροι τῶν Τρωϊκῶν. [265] Ἐπιεικ.] ὅμοιον. Ὁ στίχος λείπει εἰς πολλὰ ἀντίγραφα. [266] Τράφεν] ἐτράφησαν.
[267] Φηρσὶν] θηρσὶν, διὰ τὴν συγγένειαν τοῦ θ πρὸς τὸ φ. — Ὀρεσκ.] ἐν ὄρεσι κειμένοις, ὀρεινοῖς. Ἐννοεῖ δὲ ἴσως τοὺς Κενταύρους, ἢ καὶ τὰ θηρία τὰ ὁποῖα ἐξωλόθρευσαν τότε οἱ ἥρωες. [270] Ἀπίης] τῆς ἀπεχούσης, ἢ κατ' ἄλλους ὄνομα τῆς Πελοποννήσου.
[271] Κατ' ἐμαυτὸν] κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν. [273] Μευ βουλέων] τῶν βουλῶν μου· αἱ δὲ συλλαβαὶ λ ε ω ν ὑφ' ἓν κατὰ συνίζησιν.—Ξύνιον] ἤκουον ἐκ τοῦ Συνίημι. [275] Ἀποαίρεο] ἀφαιροῦ.

Μήτε σὺ, Πηλείδη, ἔθελ' ἐριζέμεναι βασιλῆϊ
Ἀντιβίην· ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν.
Εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ,
Ἀλλ' ὅγε φέρτερός ἐστιν, ἐπεὶ πλεόνεσσιν ἀνάσσει.
Ἀτρείδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος· αὐτὰρ ἔγωγε
Λίσσομ', Ἀχιλλῆϊ μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν
Ἕρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακοῖο.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων·
Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες·
Ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων,
Πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,
Πᾶσι δὲ σημαίνειν, ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι ὀΐω.
Εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες,
Τοὔνεκά οἱ προθέουσιν ὀνείδεα μυθήσασθαι;
Τὸν δ' ἄρ' ὑποβλήδην ἠμείβετο δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἦ γάρ κεν δειλός τε καὶ οὐτιδανὸς καλεοίμην,
Εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι, ὅ,ττι κεν εἴπῃς·
Ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ ἔμοιγε
Σήμαιν'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι σοι πείσεσθαι ὀΐω.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Χερσὶ μὲν οὔτι ἔγωγε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης,
Οὔτε σοὶ, οὔτε τῳ ἄλλῳ, ἐπεί μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες·
Τῶν δ' ἄλλων, ἅ μοί ἐστι θοῇ παρὰ νηῒ μελαίνῃ,
Τῶν οὐκ ἄν τι φέροις ἀνελὼν ἀέκοντος ἐμεῖο.
Εἰ δ', ἄγε μὴν, πείρησαι, ἵνα γνώωσι καὶ οἵδε·
Αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί.
Ὣς τώγ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένω ἐπέεσσιν,
Ἀνστήτην· λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Πηλείδης μὲν ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας ἐΐσας
Ἤϊε σύν τε Μενοιτιάδῃ καὶ οἷς ἑτάροισιν·
Ἀτρείδης δ' ἄρα νῆα θοὴν ἅλαδε προέρυσσεν,
Ἐς δ' ἐρέτας ἔκρινεν ἐείκοσιν, ἐς δ' ἑκατόμβην

---

278 Ἀντιβίην] ἐξ ἐναντίας.—Ὁμοίης] τὸ ἀφήνει ἀναντιρρόητον, ἵνα μὴ παροργίσῃ τὸν Ἀχιλλέα, προσθέτων, καὶ σύ. Ἦτον μὲν καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς βασιλεὺς, ἀλλὰ τὸν Ἀγαμέμνονα ὀνομάζει ἐξόχως οὕτως, ὡς βασιλεύοντα ὅλων τῶν ἐκστρατευσάντων Ἑλλήνων. 280 Θεὰ] ἦτον ὁ Ἀχ. υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς θαλασσίας θεᾶς Θέτιδος. 283 Μεθέμεν χόλον] νὰ ἀφήσῃς τὴν ὀργήν σου.—Ὅς] Ἀχιλλεύς. 286 Κατὰ μ.] κατὰ τὸ πρέπον.
287 Περὶ... ἔμμεναι] ὑπερέχειν. 289 Σημαίνειν] προστάσσειν.—Ἅ τιν'] εἰς ἃ οὐ νομίζω πείσεσθαί με. 290 Ἔθεσαν] κατέστησαν.—Αἰὲν ἐόντες] ἀεὶ ὄντες, αἰώνιοι. 291 Προθέουσι] προτίθενται (ἐκ τοῦ θέω. θείω, θέτω) μυθήσασθαι. 292 Ὑποβλ.] ἐπίρ. διακόπτων αὐτόν. 294 Ὑπείξομαι] ὑποχωρήσω. 298 Κούρης] Τῆς Βρισηΐδος. 302 Εἰ δ'] εἰ δὲ βούλει φέρειν.—Πείρησαι] πειράθητι, δοκίμασε.—Οἵδε] οἱ παρόντες ὅλοι. 303 Αἶψα] ταχέως.—Κελαινὸν] μέλαν—Ἐρωήσει] περιρρυήσεται. 304 Τώ γ'] οἱ δύω οὗτοι.—Ἀντιβ.] ἀντιφερομένοις. 306 Ἐΐσας] ἴσας κατὰ τὴν κατασκευὴν, ἢ ἰσοστοίχους εἰς τὴν παράταξιν.
309 Ἔκρινε] ἔκλεξεν.—Ἐς] ἔσω.—Ἐείκοσι] εἴκοσι, κατὰ τὴν συνήθη αὔξησιν.

Βῆσε θεῷ· ἀνὰ δὲ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον
Εἷσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα·
Λαοὺς δ' Ἀτρείδης ἀπολυμαίνεσθαι ἄνωγεν.
Οἱ δ' ἀπελυμαίνοντο, καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον·
Ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
Κνίσση δ' οὐρανὸν ἷκεν, ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.
Ὣς οἱ μὲν τὰ πένοντο κατὰ στρατόν· οὐδ' Ἀγαμέμνων
Λῆγ' ἔριδος, τὴν πρῶτον ἐπηπείλησ' Ἀχιλῆϊ.
Ἀλλ' ὅγε Ταλθύβιόν τε καὶ Εὐρυβάτην προσέειπεν,
Τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε·
Ἔρχεσθον κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος·
Χειρὸς ἑλόντ' ἀγέμεν Βρισηΐδα καλλιπάρῃον·
Εἰ δέ κε μὴ δώῃσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι,
Ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσι, τό οἱ καὶ ῥίγιον ἔσται.
Ὣς εἰπὼν προΐει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν.
Τὼ δ' ἀέκοντε βάτην παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο,
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην.
Τὸν δ' εὗρον παρά τε κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἥμενον· οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς.
Τὼ μὲν, ταρβήσαντε καὶ αἰδομένω βασιλῆα,
Στήτην, οὐδέ τί μιν προσεφώνεον, οὐδ' ἐρέοντο.
Αὐτὰρ ὁ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ, φώνησέν τε·
Χαίρετε, κήρυκες, Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν,
Ἆσσον ἴτ'· οὔτι μοι ὔμμες ἐπαίτιοι, ἀλλ' Ἀγαμέμνων,
Ὃ σφῶϊ προΐει Βρισηΐδος εἵνεκα κούρης.
Ἀλλ' ἄγε, Διογενὲς Πατρόκλεις, ἔξαγε κούρην,
Καὶ σφῶϊν δὸς ἄγειν· τὼ δ' αὐτὼ μάρτυροι ἔστων

---

310 Ἀνὰ] ἐπάνω. 311 Εἷσεν] ἐκάθισε.—Ἐν... ἔβη] ἐνέβη. 312 Ἐπέπλεον ὑγρὰ κέλευθα] ἔπλεον ἐπὶ τὰ ὑγρὰ κέλευθα, οὗ τὸ ἑνικὸν ἡ κέλευθος, ἐκ τοῦ Ἐλεύθω. 313 Ἀπολυμ.] νὰ καθαρθῶσιν· διά τινων τελετῶν ἢ λουμάτων καθήροντο μετὰ τὴν θείαν ὀργὴν ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς μιαίνουσα αὐτούς. 314 Λύματα] καθάρσια, τὰ ἐκ τῆς καθάρσεως ὕδατα, λούματα.

315 Ἔρδον] ἐτέλουν.—Τελειέσσας] τελείας. 316 Ἀτρυγ.] Τῆς μὴ δυναμένης τρυγᾶσθαι, ἀκάρπου. 317 Ἷκεν] ἀφίκετο. Ἑλισ. περὶ καπνῷ] Ἀττ. ἀντὶ Περὶ καπνὸν, ἡ περιελισσομένη καπνῷ. 318 Πένοντο] εἰργάζοντο, διότι οἱ πένητες κυρίως εἰργάζοντο. 321 Ὀτρηρὼ] ταχεῖς, πρόθυμοι (ἐκ τοῦ Ὀτρύνω). 322 Κλισίην] ἐλλ. τῆς ἐπί. 323 Ἀγέμεν] ἀπαρέμφατον ἀντὶ προστακτικῆς, ὡς εἰ ἔλεγεν: διατάττω ὑμῖν ἀγέμεν· καὶ παρ' ἡμῖν. Νὰ φέρετε.

325 Πλεόν.] μὲ περισσοτέρους ἄνδρας.—Ῥίγιον] χειρότερον, φρικτότερον (ἐκ τοῦ ῥῖγος)

328 Προΐει] τοὺς ἔπεμψε. 329 Τὸν] τὸν Ἀχιλλέα. 330 Ἥμενον] καθήμενον. 331 Ταρβ.] φοβηθέντες. 333 Ἧσιν] ἑαῖς, ἐν ταῖς ἑαυτοῦ φρεσί. Ἔγνω δὲ διατί ἦλθον. 334 Διὸς ἄγγ.] διότι διηκόνουν καὶ ἐκήρυσσον εἰς τὰς θυσίας. 335 Ἆσσον] πλησιέστερον (ἄγχιον.)—Υ̓́μμες] ὑμεῖς.—Ἐπαίτιοι] πταῖσται. 336 Ὃ σφ. πρ.] ὅστις ἔπεμψεν ὑμᾶς. 337 Διογ.] ἐκ Διὸς καταγόμενε, εὐγενῆ.—Πατρόκλεις] ἐξ ὀνομαστ. Πατροκλῆς. Ἦν δὲ ὁ Πάτροκλος φίλος ἢ συγγενὴς τοῦ Ἀχιλλέως. 338 Τὼ δ' αὐτὼ] οὗτοι δ' αὐτοί.—Μάρτυροι] ἐξ ὀνομαστ. Μάρτυρος, λαμβανομένης ἐκ τῆς γενικῆς.

Πρός τε θεῶν μακάρων, πρός τε θνητῶν ἀνθρώπων,
Καὶ πρὸς τοῦ βασιλῆος ἀπηνέος, εἴποτε δ' αὖτε
Χρειὼ ἐμεῖο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι
Τοῖς ἄλλοις· ἦ γὰρ ὅγ' ὀλοῇσι φρεσὶ θύει,
Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω,
Ὅππως οἱ παρὰ νηυσὶ σόοι μαχέοιντο Ἀχαιοί.
  Ὣς φάτο· Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ·
Ἐκ δ' ἄγαγε κλισίης Βρισηΐδα καλλιπάρῃον,
Δῶκε δ' ἄγειν· τὼ δ' αὖτις ἴτην παρὰ νῆας Ἀχαιῶν·
Ἡ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν.—Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Δακρύσας, ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς,
Θῖν' ἔφ' ἁλὸς πολιῆς, ὁρόων ἐπὶ οἴνοπα πόντον·
Πολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο, χεῖρας ὀρεγνύς·
  Μῆτερ, ἐπεί μ' ἔτεκές γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα,
Τιμήν πέρ μοι ὄφελλεν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι,
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης· νῦν δ' οὐδέ με τυτθὸν ἔτισεν.
Ἦ γάρ μ' Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας.
  Ὣς φάτο δακρυχέων· τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ,
Ἡμένη ἐν βένθεσσιν ἁλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι.
Καρπαλίμως δ' ἀνέδυ πολιῆς ἁλός, ἠΰτ' ὀμίχλη·
Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δακρυχέοντος,
Χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν·
  Τέκνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ἵκετο πένθος;
Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω.
  Τὴν δὲ βαρυστενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Οἶσθα· τίη τοι ταῦτ' εἰδυίῃ πάντ' ἀγορεύω;

---

339 Πρὸς] ἐνώπιον, ἐμπρός. 340 Πρὸς τοῦ] ἐνώπιον τούτου τοῦ. 341 Ἀεικέα] ὑπερβολικόν, χαλεπόν.—Λοιγὸν] ὄλεθρον, σφαγήν. 342 Τοῖς ἄλλοις] ἢ ἀμῦναι τοῖς ἄλλοις, νὰ μακρύνω τὸν ὄλεθρον ἀπὸ τοὺς ἄλλους· καὶ ἂν οὕτως ἐννοηθῇ, διακόπτει τὸν λόγον, διότι ἢ εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ὅτι θέλει ζητηθῇ ἡ βοήθειά του ἐξάπτεται ὁ θυμός του. Ἢ τοῖς ἄλλοις ἐννοητέον ὡς διευθυνθῇ πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ ὄχι πρὸς ἐμέ· καὶ ἐδῶ δὲ χρῆται προτακτικῷ ἄρθρῳ, ἐκτὸς ἂν ἐξηγηθῇ, εἰς τοὺς ἄλλους τούτους. (Ὀρθότερον ὅμως τὸ Τοῖς ἄλλοις ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ Χρειὼ γένηται ἐὰν ποτέ με χρειασθῶσιν οἱ ἄλλοι· διότι, ὅσον δι' αὐτὸν [τὸν ἀπηνῆ βασιλέα], ὅ γ' ὀλοῇσι φρεσὶ θύει κτλπ. Σ Δ. Β) —Θύει] ὁρμᾷ μὲ φθοροποιὰς φρένας ὁ Ἀγαμ. 343 Ἅμα πρόσσω] νὰ ἰδῇ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, νὰ ἐννοήσῃ τῶν πραγμάτων τὰς αἰτίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα. 344 Οἱ] περιποιητικῶς: νὰ μάχωνται ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του σῶοι. 348 Κίεν] ἐπορεύετο. 349 Ἄφαρ] εὐθύς.—Νόσφι] μακράν.—Λιασθεὶς] χωρισθείς. 350 Πολιῆς] λευκῆς, ἀφρώδους. —Οἴνοπα] μελανόν, ἔχοντα χρῶμα οἴνου.
352 Μινυνθάδιον] ὀλιγοχρόνιον (ἐκ τοῦ Μινύος, βραχύς, ὅθεν τὸ Λατ. minus). 353 Περ] δή.—Ἐγγυαλ.] παραδίδω ὡς ἐνέχυρον. Εἰς τὸν Ἀχιλλέα ἐπετράπη νὰ ἐκλέξῃ ἢ πολυετῆ ζωὴν ἄτιμον ἢ ὀλιγοχρόνιον ἔντιμον, καὶ ἐξελέξατο τὴν δευτέραν. 354 Ὑψιβρεμ.] ὁ ἐν ὕψει βρέμων, βροντῶν.—Τυτθὸν ἔτισεν] ὀλίγον ἐτίμησε. 356 Ἀπούρας] ἀφαιρέσας, ἀόρ. τοῦ Ἀπαυρίσκομαι. 358 Βένθεσσιν] βυθοῖς.—Πατρὶ] πατὴρ τῆς Θέτιδος ἦτον ὁ Νηρεύς.
359 Καρπαλ.] ταχέως, ἐκ τοῦ Ἁρπάζω.—Ἠΰτ'] ὥσπερ. 360 Πάροιθ'] ἐμπρός.
361 Κατέρεξεν] ἐχαΐδευσεν. — Ἔκ τ' ὀνόμαζεν] Ἐξωνόμαζέν τε, προσηγόρευεν αὐτόν.
363 Κεῦθε νόῳ] μὴ κρύπτε αὐτὸ ἐν τῷ νῷ σου. 365 Οἶσθα] σὺ ὡς θεὰ τὸ ἠξεύρεις.—Τίη

Ὠχόμεθ' ἐς Θήβην, ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος.
Τὴν δὲ διεπράθομέν τε, καὶ ἤγομεν ἐνθάδε πάντα·
Καὶ τὰ μὲν εὖ δάσσαντο μετὰ σφίσιν υἷες Ἀχαιῶν·
Ἐκ δ' ἕλον Ἀτρείδῃ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον.
Χρύσης δ' αὖθ', ἱερεὺς ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἦλθε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Λυσόμενός τε θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
Στέμμα τ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ, καὶ ἐλίσσετο πάντας Ἀχαιούς,
Ἀτρείδα δὲ μάλιστα δύω, κοσμήτορε λαῶν.
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν.
Χωόμενος δ' ὁ γέρων πάλιν ᾤχετο· τοῖο δ' Ἀπόλλων
Εὐξαμένου ἤκουσεν, ἐπεὶ μάλα οἱ φίλος ἦεν.
Ἧκε δ' ἐπ' Ἀργείοισι κακὸν βέλος· οἱ δέ νυ λαοὶ
Θνῆσκον ἐπασσύτεροι· τὰ δ' ἐπῴχετο κῆλα θεοῖο
Πάντη ἀνὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν. ἄμμι δὲ μάντις
Εὖ εἰδὼς ἀγόρευε θεοπροπίας Ἑκάτοιο·
Αὐτίκ' ἐγὼ πρῶτος κελόμην θεὸν ἱλάσκεσθαι·
Ἀτρείωνα δ' ἔπειτα χόλος λάβεν· αἶψα δ' ἀναστὰς
Ἠπείλησεν μῦθον, ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστίν.
Τὴν μὲν γὰρ σὺν νηῒ θοῇ ἑλίκωπες Ἀχαιοὶ
Ἐς Χρύσην πέμπουσιν, ἄγουσι δὲ δῶρα ἄνακτι·
Τὴν δὲ νέον κλισίηθεν ἔβαν κήρυκες ἄγοντες
Κούρην Βρισῆος, τήν μοι δόσαν υἷες Ἀχαιῶν.
Ἀλλὰ σύ, εἰ δύνασαί γε, περίσχεο παιδὸς ἑῆος·
Ἐλθοῦσ' Οὔλυμπόνδε, Δία λίσαι, εἴ ποτε δή τι
Ἢ ἔπει ὤνησας κραδίην Διὸς ἠὲ καὶ ἔργῳ.
Πολλάκι γάρ σεο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφέϊ Κρονίωνι

τοι] τί δὴ σοί. [366] Θήβην] πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὸ νῦν Ἀδραμύττιον — Ἠετίωνος Ἠετίων βασιλεὺς τῆς Θήβης, πατὴρ τῆς Ἀνδρομάχης, γυναικὸς τοῦ Ἕκτορος.
[368] Δάσσαντο] διενεμήσαντο.—Μετὰ σφίσιν] μεταξύ των. [369] Ἐκ δ' ἕλον] ἐξεχώρισαν. [371] Χαλκοχ.] θωρακοφόρων.
[380] Τοῖο] Τούτου τοῦ ἱερέως. [382] Ἧκε] ἀφῆκε, ἔπεμψε.—Ἀργείοισι] ἀντὶ τοῦ Ἕλλησι, γενικῶς.— Νῦ] οὖν. [383] Ἐπασσύτεροι] Ἐπάλληλοι.—Τὰ δ'.. κῆλα] ταῦτα δὲ τὰ κῆλα (ξύλα, βέλη) τοῦ θεοῦ ἐπῴχετο, ἐπέπιπτον. [384] Ἄμμι] ἡμῖν. [385] Ἑκατ.] τοῦ ἑκατηβόλου Ἀπόλλωνος. [386] Κελόμην] ἐκέλευον. [387] Ἀτρείωνα] Πατρωνυμικὸν ἀντὶ Ἀτρείδην.— Αἶψα] ταχέως. [388] Ἠπείλ. μῦθ.] ἠπείλησεν εἰπὼν μῦθον. [389] Τὴν μὲν] ταύτην τὴν Χρυσηΐδα. — Ἑλίκωπες] οἱ ζωηρόφθαλμοι, ἢ οἱ τὰς κώπας ἑλίσσοντες, κινοῦντες. [390] Ἄνακτι] τῷ θεῷ Ἀπόλλωνι. [391] Νέον] νεωστί. [393] Περίσχεο] ἀντίσχου, βοήθησον.—Ἑῆος γεν. τοῦ Ἐΰς, τοῦ ἀγαθοῦ, ἀνδρείου. [394] Λίσαι] παρακάλεσε. [395] Ὤνησας] ὠφέλησας, ἐχρησίμευσας. [396] Σέο] σοῦ εὐχομένης.—Μεγάρ.] οἴκοις, παλατίῳ. [397] Εὐχομένης] καυχωμένης.— Ὅτ' ἔφησθα] ὅτε ἔλεγες. — Κελαινεφέϊ] τῷ σκοτεινὰ νέφη ἐγείροντι. ἤ ὅτε,

Οἴη ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι,
Ὁππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
Ἥρη τ' ἠδὲ Ποσειδάων καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
Ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐλθοῦσα, θεὰ, ὑπελύσαο δεσμῶν,
Ὦχ' ἑκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δέ τε πάντες
Αἰγαίων'.—ὁ γὰρ αὖτε βίῃ οὗ πατρὸς ἀμείνων·—
Ὅς ῥα παρὰ Κρονίωνι καθέζετο, κύδεϊ γαίων·
Τὸν καὶ ὑπέδδεισαν μάκαρες θεοὶ, οὐδέ τ' ἔδησαν.
Τῶν νῦν μιν μνήσασα παρέζεο, καὶ λαβὲ γούνων,
Αἴ κέν πως ἐθέλῃσιν ἐπὶ Τρώεσσιν ἀρῆξαι,
Τοὺς δὲ κατὰ πρύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἔλσαι Ἀχαιοὺς,
Κτεινομένους, ἵνα πάντες ἐπαύρωνται βασιλῆος,
Γνῷ δὲ καὶ Ἀτρείδης εὐρυκρείων Ἀγαμέμνων
Ἣν ἄτην, ὅτ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισεν.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκρυ χέουσα·
Ὤ μοι, τέκνον ἐμόν, τί νύ σ' ἔτρεφον, αἰνὰ τεκοῦσα;
Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων
Ἧσθαι· ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν·
Νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων
Ἔπλεο. τῷ σε κακῇ αἴσῃ τέκον ἐν μεγάροισιν·
Τοῦτο δέ τοι ἐρέουσα ἔπος Διῒ τερπικεραύνῳ
Εἶμ' αὐτὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴ κε πίθηται.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν,
Μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.
Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο·
Δωδεκάτῃ δέ τοι αὖτις ἐλεύσεται Οὔλυμπόνδε.

ἀποδίδεται εἰς τὸ Ἀμῦναι. [399] Ξυνδῆσαι] αἰνίττεται μυθολογουμένην συνωμοσίαν τῶν Θεῶν κατὰ τοῦ Διὸς, ἅμα οὗτος παρέλαβε τὴν ἀρχήν. [402] Ὦχ'] ὦκα, ὠκέως, ταχέως. — Μακρὸν] ὑψηλόν. [403] Βριάρ.] εἷς τῶν γιγάντων, ἔχων δύω ὀνόματα, ὧν τὸ ἓν ἀποδίδει ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν θεῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων. [404] Οὗ πατρὸς] τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς, τοῦ οὐρανοῦ. [405] Κύδεϊ γαίων.] γαυριῶν ἐπὶ τῇ δόξῃ του. [406] Ὑπέδδ.] ἐφοβήθησαν.—Ἔδησαν] ἔδεσαν τὸν Δία. [407] Λαβὲ γούνων] οἱ ἱκετεύοντες ἐπίανον τὰ γόνατα ἐκείνων τοὺς ὁποίους παρεκάλουν. [408] Αἴ κεν πως ἐθ.] ἄν πως θελήσῃ. — Ἐπὶ Τρ. ἀρ.] ἐπαρῆξαι Τρ. Ἔλσαι] στρυμῶσαι. [410] Ἐπαύρωνται] μεθέξωσι τῆς ἀβουλίας τοῦ β., χαρῶσι τὸν βασιλέα των. [412] Ἣν] τὴν ἑὴν τὴν ἰδικήν του βλάβην, ἢ ἀνοησίαν.

[413] Κατὰ δ. χ.] καταχέουσα δάκρυ. [414] Αἰνὰ] αἰνῶς, δεινῶς. [415] Αἴθ'] εἴθε. — Ἀπήμων] ἀβλαβής. [416] Ἧσθαι] καθῆσθαι.—Αἶσα] ἡ μοῖρα, ὁ βίος—Μίνυνθα] ἐπίῤ. Ὀλιγοχρονίως.—Δήν] ἐπίῤ. μακροχρονίως· [417] Ὠκύμορος] ταχυθάνατος.—Ὀϊζυρὸς] ταλαίπωρος. —Περὶ πάντων] ὑπὲρ πάντας. [418] Ἔπλεο] ἐγένου, ἐκ τοῦ Πέλω.—Τῷ] διὰ τοῦτο. —Ἐν μεγάρ.] εἰς τὰ ἐμὰ μέγαρα. [419] Ἐρέουσα] ἐροῦσα, μέλλων.—Τερπικεραύνῳ] τῷ ἐπὶ τοῖς κεραυνοῖς τερπομένῳ. [420] Εἶμ'] ἄπειμι.—Ἀγάννιφον] τὸν ἄγαν νιφόμενον, χιονιζόμενον. —Αἴ κε] Ἐάν. [422] Μήνι']ὀργίζου. [423] Μετ'] πρός.—Ἀμύμονας] ἀμώμους. [424] Χθιζὸς] χθεσινὸς, ἀπὸ χθές. — Μετὰ δαῖτα] πρὸς συμπόσιον. ἐν ἄλλοις γρφ. Κατά. [425] Δωδ.] ἡμέρᾳ.—Τοι] καὶ εἰς τὸν κατωτέρω στίχον τὸ τοι περιποιητικὸς, καὶ ἐκφράζων μᾶλλον ὅτι εἰς αὐτὸν ἀποτείνει τὸν λόγον.

Καὶ τότ' ἔπειτά τοι εἶμι Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ,
Καί μιν γουνάσομαι, καί μιν πείσεσθαι ὀΐω.
Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπεβήσατο· τὸν δ' ἔλιπ' αὐτοῦ
Χωόμενον κατὰ θυμόν, ἐϋζώνοιο γυναικός,
Τήν ῥα βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρων.—Αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἐς Χρύσην ἵκανεν, ἄγων ἱερὴν ἑκατόμβην.
Οἱ δ' ὅτε δὴ λιμένος πολυβενθέος ἐντὸς ἵκοντο,
Ἱστία μὲν στείλαντο, θέσαν δ' ἐν νηῒ μελαίνῃ·
Ἱστὸν δ' ἱστοδόκῃ πέλασαν, προτόνοισιν ὑφέντες,
Καρπαλίμως· τὴν δ' εἰς ὅρμον προέρυσσαν ἐρετμοῖς.
Ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον, κατὰ δὲ πρυμνήσι' ἔδησαν·
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι·
Ἐκ δὲ Χρυσηῒς νηὸς βῆ ποντοπόροιο.
Τὴν μὲν ἔπειτ' ἐπὶ βωμὸν ἄγων πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Πατρὶ φίλῳ ἐν χερσὶ τίθει, καί μιν προσέειπεν·
Ὦ Χρύση, πρό μ' ἔπεμψεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων,
Παῖδά τέ σοι ἀγέμεν, Φοίβῳ θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
Ῥέξαι ὑπὲρ Δαναῶν, ὄφρ' ἱλασόμεσθα ἄνακτα,
Ὃς νῦν Ἀργείοισι πολύστονα κήδε' ἐφῆκεν.
Ὣς εἰπὼν ἐν χερσὶ τίθει· ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων
Παῖδα φίλην· τοὶ δ' ὦκα θεῷ κλειτὴν ἑκατόμβην
Ἑξείης ἔστησαν ἐΰδμητον περὶ βωμόν·
Χερνίψαντο δ' ἔπειτα, καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο.
Τοῖσιν δὲ Χρύσης μεγάλ' εὔχετο, χεῖρας ἀνασχών·
Κλῦθί μευ Ἀργυρότοξ', ὃς Χρύσην ἀμφιβέβηκας,
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις·
Ἤδη μέν ποτ' ἐμεῦ πάρος ἔκλυες εὐξαμένοιο,
Τίμησας μὲν ἐμέ, μέγα δ' ἴψαο λαὸν Ἀχαιῶν·
Ἠδ' ἔτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ·
Ἤδη νῦν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἄμυνον.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων.

---

426 Χαλκοβατὲς] χαλκᾶς ἔχον βάσεις.—Δῶ] δῶμα κατ' ἀποκοπήν. 427 Γούνασ.] θέλω πέσῃ ἀπὸ τὰ γόνατα. 429 Γυναικὸς] ἕνεκα. 430 Ἀπηύρων] ἀφήρεσαν, ἐκ τοῦ Ἀπαυρίσκω. 432 Πολυβ.] πολὺ βάθος ἔχοντος. 433 Στείλαντο] συνέςειλαν.—Θέσαν] εἰς τὰ πλοῖα τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐναπέθετον τὰ ἱστία εἰς τὸ πλοῖον ἀφ' οὗ τὰ ἔκλειον 434 Ἱστοδόκῃ] ξύλον κατὰ τὴν πρύμνην, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκλινον καὶ ἐστήριζον τὸν ἱστὸν ἀφ' οὗ ἄραζον. —Πέλασαν] ἐπλησίασαν, ἐστήριξαν. —Προτόνοισιν] σχοινίοις. 435 Τὴν δ'] τὴν ναῦν.—Προέρυσαν] ἔσυρον. Ἐν ἄλλοις γρφ. Προέρεσσαν. 436 Εὐνὰς] τὰς ἀγκύρας ἐφ' ὧν ἡ ναῦς ἀναζεται.—Κατὰ δὲ...] κατέδησαν τὰ πρ., τὰ παλαμάρια. 437 Ῥηγμῖνι] τῷ αἰγιαλῷ, ὅπου ῥήγνυνται τὰ κύματα. 443 Πρό μ' ἔπ.] μὲ προέπεμψε, μὲ ἀπέστειλεν. 446 Τίθει] τὴν κόρην. 447 Ὦκα] ὠκέως.—Κλειτὴν] ἔνδοξον, λαμπράν. 448 Ἑξείης] ἐφεξῆς. 449 Χερν.] ἔνιψαν τὰς χεῖράς των.—Οὐλοχ.] τὰ ἀγγεῖα ἐξ ὧν ἔχυνον τὰς οὐλάς, δηλ. χονδροκοπανισμένον κριθάρι, τὸ ὁποῖον ἔχυνον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου πρὶν τὰ θυσιάσωσιν.—Ανελ.] ἔλαβον εἰς τὰς χεῖράς των. 453 Πάρος] πρότερον—Ἴψαο] ἔβλαψας, (ἀόρ. τοῦ Ἴπτομαι, ἐκ τοῦ Ἶπος ὁ μάγγανος). 455 Ἰδ. στίχ. 41 456 Ἄμυνον] ἀπότρεψον ἀπὸ τῶν Δαναῶν.

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' εὔξαντο, καὶ οὐλοχύτας προβάλοντο,
Αὐέρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.
Καῖε δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ' αἴθοπα οἶνον
Λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ μῆρ' ἐκάη, καὶ σπλάγχν' ἐπάσαντο,
Μίστυλλόν τ' ἄρα τἆλλα, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν,
Ὤπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
Αὐτὰρ ἐπεὶ παύσαντο πόνου, τετύκοντό τε δαῖτα,
Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Κοῦροι μὲν κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν, ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Οἳ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο,
Καλὸν ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν,
Μέλποντες Ἑκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων.
  Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ, καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Δὴ τότε κοιμήσαντο παρὰ πρυμνήσια νηός.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτ' ἀνάγοντο μετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν·
Τοῖσιν δ' ἴκμενον οὖρον ἵει ἑκάεργος Ἀπόλλων.
Οἱ δ' ἱστὸν στήσαντ', ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πέτασσαν·
Ἐν δ' ἄνεμος πρῆσεν μέσον ἱστίον, ἀμφὶ δὲ κῦμα
Στείρῃ πορφύρεον μεγάλ' ἴαχε, νηὸς ἰούσης·
Ἡ δ' ἔθεεν κατὰ κῦμα, διαπρήσσουσα κέλευθον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν,

---

459 Αὐέρυσαν] ἔστρεψαν εἰς τὰ ὀπίσω τὸν λαιμὸν τῶν θυμάτων.— Ἔδειραν] ἔγδαραν.
460 Κατά τε. . .] κατεκάλυψαν αὐτοὺς κνίσσῃ. Κνίσσα δὲ ἐδῶ ὄχι ὡς ἀλλοῦ ἡ ὀσμὴ τοῦ καιομένου, ἀλλὰ τὸ πάχος. 461 Δίπτυχα] διπλῶς τυλιγμένους εἰς πάχος.—Ὠμοθέτησαν] ἐπρόσθεσαν ἄλλα ὠμὰ κομμάτια ἀπὸ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ζώου. 462 Σχίζῃς] δοτ. σχίζαις. —Αἴθοπα] μελανόχρουν. 463 Λεῖβε] ἔχυνε.—Πεμπώβ.] σοῦβλαν μὲ πέντε ὀβελούς.
464 Κατὰ μῆρ' ἐκάη] κατεκάησαν τὰ μηρά.—Ἐπάσαντο] ἐγεύσαντο (ἐκ τοῦ Πατέομαι).
465 Μίστυλλον] κατέκοψαν εἰς μικρὰ τμήματα. 466 Περιφρ.] ἐντέχνως.—Ἐρύσαντο] Εἵλκυσαν ἀπὸ το πῦρ. 467 Πόνου] τοῦ ψήνειν.—Τετύκοντο] μέσ. ἀόρ. ἰων. τοῦ Τεύχω, κατεσκεύασαν, ἑτοίμασαν.— Δαῖτα] δαίς, ἡ μερὶς τοῦ φαγητοῦ, καὶ ἐκ τούτου ἡ εὐωχία.
468 Δαίνυντ'] ἐγεύοντο.—Ἐδεύετο] ἦν ἐνδεής.—Ἐΐσης] ἴσης εἰς ὅλους· δηλ. ἐμοιράσθη τὸ γεῦμα ἐξ ἴσου εἰς ὅλους, ὥστε κἀνενὸς ἡ ψυχὴ δὲν ἔμεινε ποθοῦσα τὴν μερίδα της.
469 Ἐδητύος] βρώσεως (ἔδομαι).—Ἐξ ἔρον ἕντο] ἐξέβαλον, ἔχασαν τὸν ἔρωτα, τὸν πόθον, δηλ. ἐχόρτασαν· ἕντο δὲ γ'. πληθ. πρόσ. τοῦ μέσ. ἀορ. β'. τοῦ Ἵημι. 470 Ἐπεστέψ.] ἐγέμισαν ὡς τὰ χείλη. 471 Νώμησαν] διένειμον (ἐκ τοῦ νέμω, νωμῶ).—Ἐπαρξ.] ἀρχίσαντες διὰ σπονδῆς.—Δεπ.] τοῖς ποτηρίοις.—473 Παιήονα] παιᾶνα. 474 Μελ. Ἑκ.] ψάλλοντες τὸν Ἀπόλλ.—Φρένα] κατὰ τὴν φρ. 475 Ἦμος] ὅτε.—Ἐπὶ κν. ἦλ.] ἐπῆλθε κνέφας, σκότος. 477 Ἠριγένεια] ἡ τὸ πρωῒ γενομένη, διότι ἦρ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους καὶ μεταφ. ἡ αὐγή. 478 Μετά] πρός. 479 Ἴκμενον] οὔριον, ἀπὸ τοῦ Ἵκω, ἱκνέω.—Ἵει] ἔρριπτε.
481 Ἐν. . . πρῆσεν] ἐνέπρησεν, ἐνεφύσησεν, ἐκ τοῦ Πρήθω. 482 Στείρῃ] τῇ τρόπιδι.—Πορφ.] μελανόν.—Ἴαχε] ἐβόα. 483 Διαπρήσ.] διαπερῶσα, διασχίζουσα.

Νῆα μὲν οἵγε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν
Ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν·
Αὐτοὶ δ' ἐσκίδναντο κατὰ κλισίας τε νέας τε.—
  Αὐτὰρ ὁ μήνιε, νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν,
Διογενὴς Πηλέος υἱός, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον· ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ,
Αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε.
  Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,
Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἴσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες
Πάντες ἅμα, Ζεὺς δ' ἦρχε· Θέτις δ' οὐ λήθετ' ἐφετμέων
Παιδὸς ἑοῦ, ἀλλ' ἥγ' ἀνεδύσατο κῦμα θαλάσσης,
Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανόν, Οὔλυμπόν τε·
Εὗρεν δ' εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἥμενον ἄλλων,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμποιο.
Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο, καὶ λάβε γούνων
Σκαιῇ· δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα,
Λισσομένη προσέειπε Δία Κρονίωνα ἄνακτα·
  Ζεῦ πάτερ, εἴποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα
Ἢ ἔπει, ἢ ἔργῳ, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ·
Τίμησόν μοι υἱόν, ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων
Ἔπλετ'· ἀτάρ νιν νῦν γε ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
Ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας, αὐτὸς ἀπούρας.
Ἀλλὰ σύ πέρ μιν τῖσον, Ὀλύμπιε, μητίετα Ζεῦ·
Τόφρα δ' ἐπὶ Τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ
Υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσίν τέ ἑ τιμῇ.
  Ὣς φάτο· τὴν δ' οὔτι προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἀλλ' ἀκέων δὴν ἧστο· Θέτις δ', ὡς ἥψατο γούνων,
Ὣς ἔχετ' ἐμπεφυυῖα, καὶ εἴρετο δεύτερον αὖτις·
  Νημερτὲς μὲν δή μοι ὑπόσχεο καὶ κατάνευσον,
Ἢ ἀπόειπ'· ἐπεὶ οὔ τοι ἔπι δέος· ὄφρ' εὖ εἰδῶ,

---

486 Ὑψοῦ] ἐπίῤ. ἀφ' Ὕψους. — Ἕρματα] ξύλινα ἐρείσματα, φαλάγγια. 488 Ὁ] οὗτος, εἰς τὸν κατωτ. στίχον, Ἀχιλλεύς.
490 Πωλέσκ.] ἀνεστρέφετο (ἐκ τοῦ Πωλῶ, πωλέσκω). — Κυδιάνειραν] κῦδος τοῖς ἀνδράσι παρέχουσαν. 491 Φθινύθεσκε] ἀντὶ Ἐφθίνυθε (ἐκ τοῦ Φθινύθω=φθίνω), ἔφθειρε. 492 Αὖθι] αὐτόθι. — Ποθέεσκε] ἐπόθει. — Ἀϋτὴν] βοὴν τοῦ πολέμου. 493 Ἐκ τοῖο] ἐκ τούτου τοῦ χρόνου. 494 Ἴσαν] ἐπορεύθησαν. 495 Ἦρχε] ἐπροπορεύετο. — Ἐφετμέων] ἐντολῶν (ἐφίημι). 496 Ἑοῦ] ἑαυτῆς. — Ἀνεδ.] ἀναβᾶσα ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ κῦμα. 497 Ἠερίη] ἑωθινή, πλεονασμῷ τοῦ ε. 498 Εὐρύοπα] μεγαλόφθαλμον. — Ἄτερ] χωριστά. 499 Πολυδειρ.] Πολυφάραγγος, ἢ ἔχοντος πολλὰς ῥάχεις. 501 Σκαιῇ] τῇ ἀριστερᾷ χειρί. — Ἀνθερεῶνος] ὑπὸ τὸν πώγωνα ὅπου ἀνθεῖ τὸ γένειον. 508 Μητίετα] βουλευτικώτατε. 509 Τόφρα] ἐπὶ τοσοῦτον. — Τίθει κράτος] δὸς νίκην. — Ὄφρ'] ἕως οὗ. 510 Ὀφέλλωσίν τέ ἑ] καὶ αὐξήσωσιν αὐτόν. 511 Οὔτι] Οὐδέν. 512 Ἀκέων] σιωπῶν. — Δὴν] ἐπὶ πολύ. — Ἧστο] ἐκάθητο.
513 Ὣς] οὕτω, καθὼς ἥψατο. — Ἐμπεφ.] ἐμπλέξασα τὰς χεῖρας, ἰσχυρῶς κρατοῦσα.
514 Νημερτὲς] ἀληθές, μὴ ἡμαρτημένον. 515 Ἀπόειπ'] ἀρνήθητι. — Ἔπι] ἔπεστι.

Ὅσσον ἐγὼ μετὰ πᾶσιν ἀτιμοτάτη θεός εἰμι.
Τὴν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ἦ δὴ λοίγια ἔργ', ὅτε μ' ἐχθοδοπῆσαι ἐφήσεις
Ἥρῃ, ὅτ' ἄν μ' ἐρέθῃσιν ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.
Ἡ δὲ καὶ αὔτως μ' αἰεὶ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Νεικεῖ, καί τέ μέ φησι μάχῃ Τρώεσσιν ἀρήγειν.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν αὖτις ἀπόστιχε, μή σε νοήσῃ
Ἥρη· ἐμοὶ δέ κε ταῦτα μελήσεται, ὄφρα τελέσσω.
Εἰ δ', ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς·
Τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον
Τέκμωρ· οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλὸν,
Οὐδ' ἀτελεύτητον, ὅτι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.
Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπεῤῥώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.
Τώγ' ὥς βουλεύσαντε διέτμαγεν· ἡ μὲν ἔπειτα
Εἰς ἅλα ἆλτο βαθεῖαν ἀπ' αἰγλήεντος Ὀλύμπου,
Ζεὺς δὲ ἑὸν πρὸς δῶμα· θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἀνέσταν
Ἐξ ἑδέων, σφοῦ πατρὸς ἐναντίον· οὐδέ τις ἔτλη
Μεῖναι ἐπερχόμενον, ἀλλ' ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες.
Ὣς ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ' ἐπὶ θρόνου· οὐδέ μιν Ἥρη
Ἠγνοίησεν ἰδοῦσ', ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς
Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Αὐτίκα κερτομίοισι Δία Κρονίωνα προσηύδα·
Τίς δ' αὖ τοι, δολομῆτα, θεῶν συμφράσσατο βουλάς;
Αἰεί σοι φίλον ἐστὶν, ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἐόντα,
Κρυπτάδια φρονέοντα δικαζέμεν· οὐδέ τί πώ μοι
Πρόφρων τέτληκας εἰπεῖν ἔπος ὅττι νοήσῃς.

---

[516] Μετὰ πᾶσι] ἐν ἅπασι. [517] Ὀχθήσας] λυπηθεὶς (ὀχθέω, ἄχθομαι). [518] Λοίγια] ὀλέθρια.—Ἐφήσεις] ἐφορμήσῃς, παροτρύνῃς, ἐκ τοῦ Ἐφίημι.—Ἐχθοδ.] ἐχθῆραι (ἐχθρευθῆναι) πρός. [519] Ἐρέθῃσιν] ἐρεθίζῃ.—Ὀνειδ.] ὀνειδιστικοῖς. τὸ δὲ ὅλον. «Ὀλέθρια πράττεις ἔργα ὅτε μὲ παροτρύνῃς νὰ διενεχθῶ μὲ τὴν Ἥραν, ἥτις θέλει μὲ ἐρεθίζει μὲ ὀνειδιστικοὺς λόγους, διότι ἔκαμα χάριν εἰς σέ. [520] Καὶ αὔτως] καὶ χωρὶς λόγον. [521] Νεικεῖ] φιλονεικεῖ. — Ἀρήγειν] ὅτι βοηθῶ. [522] Ἀπόστιχε] ἄπελθε. [523] Μελήσ.] θέλει εἶσθαι φροντίς μου. [524] Εἰ δ'] εἰ δὲ θέλεις.— Κατανεύσομαι] νὰ νεύσω μὲ τὴν κεφαλὴν εἰς σημεῖον ἀπαραβάτου ὑποσχέσεως. [525] Μετ'] ἐν. [526] Τέκμωρ] τεκμήριον, σημεῖον ὑποσχέσεως.—Παλινάγρ.] ὀπίσω ἀγρευόμενον, λαμβανόμενον. [527] Ἀτελεύτ.] Ἀνεκτέλεστον. —Καταν.] ὑποσχεθῶ κατανεύσας. [528] Ἦ] ἔφη.—Κυαν.] μελαναῖς.—Ἐπ' ὀφρ. νεῦσε] ἐπένευσεν ὀφρύσι. [529] Ἀμβρος.] θεῖαι, ἐκ τῆς ἀμβροσίας—Χαῖται] κόμη.— Ἐπεῤῥ.] ἐκινήθησαν (ἐκ τοῦ ἐπιῤῥώομαι). [530] Κρατὸς] κεφαλῆς (κρᾶας, κρᾶς).—Ἐλέλιξεν] ἐκλόνισεν.
[531] Τώγ'] ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Θέτις. — Διέτμαγεν] διετμάγησαν, γ'. πληθ. παθ. τοῦ παθ. ἀορ. β'. τοῦ Διατμήσσω, διεχωρίσθησαν. [532] Αἰγλήεντος] λαμπροῦ. [534] Ἐξ ἑδ.] ἐκ τῶν ἑδρῶν των.—Σφοῦ] τοῦ ἑαυτῶν. [535] Μεῖναι] νὰ τὸν ὑπομείνῃ, νὰ τὸν προσμείνῃ καθήμενος. — Ἀντίοι ἔστ.] ἀνέστησαν πρὸς αὐτόν. [537] Συμφράσ.] συνωμίλησε. [538] Ἀργυρόπ.] ἀργυρόπους.—Ἁλιοιο] τοῦ θαλασσίου. [539] Κερτομ.] ὀνειδισμοῖς. [540] Τοι] συμφράσατο σοί.—Δολομῆτα] δολιόφρων. [541] Ἐμεῦ ἀπον.] μακρὰν ἐμοῦ. [542] Κρυπτ.] κεκρυμμένα πράγματα.—Δικαζ.] νὰ ἀποφασίζῃς. [543] Τέτλ.] ὑπέμεινας, συγκατένευσες.

Τὴν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλπεο μύθους
Εἰδήσειν· χαλεποί τοι ἔσοντ', ἀλόχῳ περ ἐούσῃ.
Ἀλλ' ὃν μέν κ' ἐπιεικὲς ἀκουέμεν, οὔ τις ἔπειτα
Οὔτε θεῶν πρότερος τόν γ' εἴσεται, οὔτ' ἀνθρώπων·
Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε θεῶν ἐθέλοιμι νοῆσαι,
Μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο, μηδὲ μετάλλα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη·
Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες;
Καὶ λίην σε πάρος γ' οὔτ' εἴρομαι, οὔτε μεταλλῶ·
Ἀλλὰ μάλ' εὔκηλος τὰ φράζεαι, ἅσσ' ἐθέλῃσθα.
Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.
Ἠερίη γὰρ σοί γε παρέζετο, καὶ λάβε γούνων·
Τῇ σ' ὀΐω κατανεῦσαι ἐτήτυμον, ὡς Ἀχιλῆα
Τιμήσῃς, ὀλέσῃς δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Δαιμονίη, αἰεὶ μὲν ὀΐεαι, οὐδέ σε λήθω·
Πρῆξαι δ' ἔμπης οὔτι δυνήσεαι, ἀλλ' ἀπὸ θυμοῦ
Μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεαι· τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται.
Εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἐστίν, ἐμοὶ μέλλει φίλον εἶναι.
Ἀλλ' ἀκέουσα κάθησο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ·
Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.
Ὣς ἔφατ'· ἔδδεισεν δὲ βοῶπις πότνια Ἥρη·
Καί ῥ' ἀκέουσα καθῆστο, ἐπιγνάμψασα φίλον κῆρ·
Ὤχθησαν δ' ἀνὰ δῶμα Διὸς θεοὶ Οὐρανίωνες.
Τοῖσιν δ' Ἥφαιστος κλυτοτέχνης ἦρχ' ἀγορεύειν,
Μητρὶ φίλῃ ἐπίηρα φέρων, λευκωλένῳ Ἥρῃ·
Ἦ δὴ λοίγια ἔργα τάδ' ἔσσεται, οὐδ' ἔτ' ἀνεκτά,
Εἰ δὴ σφὼ ἕνεκα θνητῶν ἐριδαίνετον ὧδε,
Ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον· οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ.

545 Ἐπιέλπ.] ἔλπιζε. 546 Εἰδήσειν] μέλλ. τοῦ Εἴδω.—Χαλεποί] ἐπιβλαβεῖς.
547 Ἐπιεικὲς] πρέπον.—Οὔ τις] τούτων οὔτις.—Ἔπειτα] ἁπλῆ ἀπόδοσις καὶ βεβαίωσις.
548 Πρότερος] σοῦ.—Εἴσεται] ἄλλος μέλλων τοῦ Εἴδω. 549 Νοῆσαι] σκεφθῆναι.
550 Μετάλλα] πολυπραγμόνει. 551 Βοῶπις] ἔχουσα ὀφθαλμοὺς μεγάλους ὡς βοός.
552 Τὸν] τοῦτον. 553 Πάρος] πρότερον.—Εἴρομαι] ἠρώτων. 554 Εὔκηλος] ἥσυχος.—Ἅσσ'] ἅττα. 555 Αἰνῶς] δεινῶς.—Παρείπῃ] παραπείσῃ. 558 Ἐτήτυμον] ἀληθές, εἰς σημεῖον ἀληθείας. 561 Ὀΐεαι] πάντοτε νομίζεις· διότι εἶπεν Ὀΐω.—Λήθω] λανθάνω.
563 Πρῆξαι] πρᾶξαι.—Ἔμπης] ὅμως.—Ἀπὸ θυμοῦ] μακρὰν τῆς ψυχῆς μου, ἐπαχθής.
564 Τοῦτο] ὃ λέγεις, ἂν γίνῃ οὕτω, θέλει μὲ ἀρέσει. 567 Ἆσσον] πλησίον.—Ἰόνθ'] πρὸς ἐμὲ ἰόντα.—Ὅτε κεν. . .] ὅταν ἐπιβάλω εἰς σὲ χεῖρας ἀνεγγίκτους, φοβεράς.
569 Ἐπιγν.] κάμψασα, καταστείλασα. 571 Κλυτοτ.] ὁ ἔνδοξος περὶ τὴν τέχνην τὴν χαλκευτικήν. 572 Ἐπίηρα] χάριν, εὐαρέστους λόγους. 574 Ἐριδαίνετον] ἐκ τοῦ Ἐριδαίνω, ἀντὶ Ἐρίζω. 575 Κολῳὸν] θόρυβον.—Ἐλαύν.] διεγείρετε. 576 Ἦδος] ἡδονή.—Οὔτε νῷ

Μητρὶ δ' ἐγὼ παράφημι, καὶ αὐτῇ περ νοεούσῃ,
Πατρὶ φίλῳ ἐπίηρα φέρειν Διΐ, ὄφρα μὴ αὖτε
Νεικείῃσι πατήρ, σὺν δ' ἡμῖν δαῖτα ταράξῃ.
Εἴπερ γάρ κ' ἐθέλῃσιν Ὀλύμπιος ἀστεροπητὴς
Ἐξ ἑδέων στυφελίξαι· ὃ γὰρ πολὺ φέρτατός ἐστιν·
Ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐπέεσσι καθάπτεσθαι μαλακοῖσιν·
Αὐτίκ' ἔπειθ' ἵλαος Ὀλύμπιος ἔσσεται ἡμῖν.
Ὣς ἄρ' ἔφη· καὶ ἀναΐξας, δέπας ἀμφικύπελλον
Μητρὶ φίλῃ ἐν χερσὶ τίθει, καί μιν προσέειπεν·
Τέτλαθι, μῆτερ ἐμή, καὶ ἀνάσχεο, κηδομένη περ,
Μή σε, φίλην περ ἐοῦσαν, ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι
Θεινομένην· τότε δ' οὔτι δυνήσομαι, ἀχνύμενός περ,
Χραισμεῖν· ἀργαλέος γὰρ Ὀλύμπιος ἀντιφέρεσθαι.
Ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα
Ῥῖψε, ποδὸς τεταγών, ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
Πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
Κάππεσον ἐν Λήμνῳ· ὀλίγος δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν·
Ἔνθα με Σίντιες ἄνδρες ἄφαρ κομίσαντο πεσόντα.
Ὣς φάτο· μείδησεν δὲ θεὰ λευκώλενος Ἥρη·
Μειδήσασα δὲ παιδὸς ἐδέξατο χειρὶ κύπελλον.
Αὐτὰρ ὁ τοῖς ἄλλοισι θεοῖς ἐνδέξια πᾶσιν
Ὠνοχόει, γλυκὺ νέκταρ ἀπὸ κρητῆρος ἀφύσσων.
Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν,
Ὡς ἴδον Ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύοντα.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων,
Μουσάων θ', αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.

γευθῶμεν δυνάμεθα πλέον μεθ' ἡδονῆς. — Ἐπεὶ . . Νικᾷ] ἐπειδὴ τὸ κακὸν ὑπερισχύει καὶ προχωρεῖ. 577 Παράφημι] παραινῶ 579 Σὺν . . ταράξῃ τὴν δαῖτα ἡμῖν. 580 Ἀστεροπητὴς] ὁ τῶν ἀστραπῶν ποιητής. 581 Στυφελ.] νὰ μᾶς ἀκσφενδονίσῃ. Ἐλλειπτ. δύναται τοῦτο. 582 Καθάπτεσθαι.] πραΰνειν, ἀπαρέμφ. ἐξαρτώμενον ἐκ νοουμένου τινὸς ῥήμ. ὡς, βούλου. 583 Ἵλαος] ἵλεως. 584 Ἀναΐξας] ἀναστάς.— Δέπας] ποτήριον.— Ἀμφικύπ.] ἔχον ἀμφοτέρωθεν κύπελλον, δηλ. κοῖλον ποτήριον, διπλοῦν ποτήριον, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν δισκοπότηρα. 586 Τέτλαθι] καρτέρησον. — Ἀνάσχεο] ὑπόμεινον. — Κηδομένη] λυπουμένη. 588 Θεινομένην] τυπτομένην. 589 Ἀργαλέος . . . ἀντιφ.] χαλεπὸς ὥστε ἀντιφέρεσθαι αὐτῷ. 590 Ἀλεξ.] βοηθῆσαί σοι. — Μεμαῶτα] ἐπιθυμήσαντα, ἐκ τοῦ Μαίομαι. 591 Ῥῖψε] ἔρριψεν ἐμέ. Θυμωθεὶς ποτε ὁ Ζεὺς εἶχε δέσει τὴν Ἥραν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἥφαιστος τὴν ἔλυσεν, ὁ Ζεὺς τὸν κατεκρήμνισεν ἀπὸ τὸν Ὄλυμπον.— Ποδὸς τετ.] ἀπὸ τοῦ ποδὸς ἐκτείνας.— Βηλοῦ θεσπ.] ἀπὸ τοῦ θείου κατωφλίου, τοῦ οὐρανοῦ. 592 Πᾶν . . φερόμην] ὅλην τὴν ἡμέραν ἔπιπτα. 593 Κάππεσον] κατέπεσον. — Θυμὸς] ψυχή.— Ἐνῆεν] Ἐνῆν μοι. 594 Σίντιες] λαὸς ἐν Λήμνῳ.— Ἄφαρ] ταχέως.—Κομίσ.] μὲ ἐπῆραν καὶ μὲ ἐπεμελήθησαν. 596 Κύπελλον] ἴδ. στίχ. 584. 597 Ἐνδέξια] ἐπιδεξίως, ἢ ἀπὸ δεξιῶν ἀρξάμενος. 598 Ἀφύσσων] ἀντλῶν. 599 Ἐνῶρτο] διηγέρθη (ὄρνυμαι).— Θεοῖσι] ὦρτο ἐν μακ. θεοῖσι. 600 Διὰ δώμ.] διὰ τῶν δωμάτων.— Ποιπν.] ὑπηρετοῦντα μὲ σπουδήν. 601 Πρόπαν ἦμαρ] δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. 602 Οὐ] ἐδεύετο. 604 Ἀμειβόμεναι] ἐκ διαδοχῆς ᾄδουσαι.— Ὀπὶ] φωνῇ.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέδυ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
Ἧχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
Ἥφαιστος ποίησεν ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν.
Ζεὺς δὲ πρὸς ὃν λέχος ἤϊ' Ὀλύμπιος ἀστεροπητής,
Ἔνθα πάρος κοιμᾶθ', ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι·
Ἔνθα καθεῦδ' ἀναβάς· παρὰ δὲ, χρυσόθρονος Ἥρη.

606 Κεκκείοντες] κατακείοντες, ἐπιθυμοῦντες κατακεῖσθαι, νὰ κοιμηθῶσι. 607 Ἧχι] ὅπου — Περικλυτὸς] ἔνδοξος.— Ἀμφιγ.] ὁ περὶ τὰ σκέλη χωλός. 608 Ἰδυίῃσι] ἐμπείροις. — Πραπίδ.] φρεσί. 609 Ὃν] ἑόν, τὸ ἰδικόν του. 611 Παρὰ δὲ] παρ' αὐτὸν δέ· ἴσως γραπτέον καί: Παρὰ δ' ἕ.

ΟΜΗΡΟΥ

ΙΛΙΑΔΟΣ Ι.

(Σ. Δ. Β.)

Ἡ ῥαψῳδία αὕτη ἐπιγράφεται Λιταί, διότι πρεσβείαν ἀποστείλαντες οἱ Ἕλληνες πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, τὸν παρεκάλουν (ἐλιτάζοντο) πρὸς συμμαχίαν. Εἶναι δὲ, κατὰ τὸν Εὐστάθιον, πάνυ ἐναγώνιος, καὶ πολλὴν ἔχουσα δύναμιν δικανικῆς ῥητορείας.. Καὶ εἴ περ που ἄλλοθι, καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ πολιτικῷ ῥητορικὴν Ὅμηρος ἐπιδείκνυται.

Ὣς οἱ μὲν Τρῶες φυλακὰς εἶχον· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Θεσπεσίη ἔχε φύζα, φόβου κρυόεντος ἑταίρη·
Πένθεϊ δ' ἀτλήτῳ βεβολήατο πάντες ἄριστοι.
Ὡς δ' ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα,
Βορέης καὶ Ζέφυρος, τώτε Θρῄκηθεν ἄητον,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης· ἄμυδις δέ τε κῦμα κελαινὸν
Κορθύεται· πολλὸν δὲ παρὲξ ἅλα φῦκος ἔχευαν·
Ὣς ἐδαΐζετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν.
Ἀτρείδης δ' ἄχεϊ μεγάλῳ βεβολημένος ἦτορ,
Φοίτα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύων
Κλήδην εἰς ἀγορὴν κικλήσκειν ἄνδρα ἕκαστον,
Μηδὲ βοᾶν· αὐτὸς δὲ μετὰ πρώτοισι πονεῖτο.

1 Φυλακὰς ἔχον], κατ' ἀνάλυσιν τοῦ Ἐφύλασσον· διότι οἱ Τρῶες, συνελάσαντες αὐτοὺς περὶ τὰς ναῦς καὶ τὸ στρατόπεδον, τοὺς εἶχον πολιορκημένους. 2 Θεσπεσίη], μεγάλη, φοβερά, ἢ καὶ θεόπεμπτος.—Φύζα], φυγὴ ὑπὸ φόβου. 3 Βεβολήατο], ἰων. καὶ κατ' ἐκένθ. τοῦ ο ἀντὶ Ἐβέβληντο. 6 Ἄμυδις], ἅμα, ὁμοῦ· ψιλοῦται δὲ ὡς Αἰολικόν. 7 Κορθύεται], ὑψοῦται, κορυφοῦται, ὅμοιον τῷ ἀλλαχοῦ Κορύσσεται. — Παρὲξ ἅλα.. ἔχευαν], ἐξέχεον παρὰ τὴν θάλασσαν. 11 Κλήδην.. κικλήσκειν, .. μηδὲ βοᾶν] ὀνομαστὶ ἕνα ἕκαστον, ἵνα μὴ ἐννοήσωσιν οὔτε πολλοὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ οἱ περιστρατοπεδεύοντες ἐχθροί.

Ἷζον δ' εἰν ἀγορῇ τετιηότες· ἂν δ' Ἀγαμέμνων
Ἵστατο δακρυχέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ·
Ὡς ὁ βαρυστενάχων ἔπε' Ἀργείοισι μετηύδα·
  Ὦ φίλοι, Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ·
Σχέτλιος, ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι·
Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει
Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν.
Οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι,
Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα
Ἠδ' ἔτι καὶ λύσει· τοῦ γὰρ κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼν εἴπω, πειθώμεθα πάντες·
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Οὐ γὰρ ἔτι Τροίην αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.
  Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ.
Δὴν δ' ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
  Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα μαχήσομαι ἀφραδέοντι,
Ἣ θέμις ἐστίν, ἄναξ, ἀγορῇ· σὺ δὲ μήτι χολωθῇς.
Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσιν,
Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα· ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Σοὶ δὲ διάνδιχα δῶκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω·
Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων·
Ἀλκὴν δ' οὔτοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Δαιμόνι', οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν
Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις;
Εἰ δὲ σοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐπέσσυται ὥστε νέεσθαι,

---

15 Τετιηότες], ἀντὶ Τετιηκότες, τεθλιμμένοι. 16 Δνοφερὸν], μέλαν, καθὰ καὶ ἡ κρήνη εἴρηται μελάνυδρος. 17 Ὦ φίλοι], ἀπαράλλακτος ἡ ὁμιλία τοῦ Ἀγαμέμνονος τῇ ἐν τῷ Β. τῆς Ἰλιάδος, στίχ. 110—118. 18 Μέγα], μεγάλως (ἀφύκτως) ἐνέδησε. 19 Σχέτλιος], οἱ γραμματικοί, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ βλασφήμου, τὸ ἐξηγοῦσιν: ὁ ποιῶν σχετλιάζειν καὶ ἀδημονεῖν τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ ἁπλῶς: σκληρός, φοβερός.—Πρὶν] ὅτε ἦσαν ἐν Αὐλίδι οἱ Ἕλληνες, ἴδε Ἰλ. Β, 303. 23-25] Ἀθετοῦνται οἱ τρεῖς οὗτοι στίχοι ὑπὸ τῶν παλαιῶν κριτικῶν· οὐ γὰρ ἀποπειρώμενος ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς ἐν τῷ Β', ἀλλ' ἀληθῶς ἤδη προτείνει τὴν φυγήν. 24 Κάρηνα], τὰς ἐπάλξεις ἢ τὰς ἀκροπόλεις· δηλ. κατέστρεψε. 29 Ἀκὴν ἐγένοντο], περιφρ. ἐσιώπησαν. 30 Ἄνεῳ], ἐνεοί, ἄφωνοι· ὁ Βυττμάνος ἔγραψεν Ἀνέῳ. 32 Ἀφραδέοντι], κακῶς σκεπτομένῳ. 33 Ἣ θέμις], καθὼς εἴθισται ἐν ἐλευθέρων ἀνδρῶν ἐκκλησίᾳ. 34 Ὀνείδισας], ἴδε Ἰλ. Δ, στίχ. 370 κ. ε. Τὸ δὲ Ἀλκήν μοι ὀνείδισας, οὐ κατὰ τὸ Κλοπὴν (Δειλίαν κτλ.) ὀνειδίζειν τινί, ὡς κλέπτην ἢ δειλόν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Τὴν ἀλκήν τινος ὀνειδίζειν, ὃ καὶ ἑρμηνεύει διὰ τοῦ Φὰς ἔμεν' ἀνάλκιδα.

37 Διάνδιχα δῶκε], οὐκ ἀμφότερα, ἀλλὰ διῃρημένως, θάτερον μόνον. 38 Περὶ πάντων], περισσότερον πάντων, ὑπὲρ πάντας. 39 Ἀλκὴν δ' οὔτοι δῶκεν], ἀποδίδει αὐτῷ τὸν αὐτὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Ἀνάλκιδος, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε προσβάλει αὐτὸν ἐκεῖνος.—Ὅ τε], ἀντὶ τοῦ συνήθους Ὅπερ. 40 Δαιμόνιε], θαυμάσιε, βέλτιστε, εἰρωνικώτερον.

Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδὸς, νῆές δέ τοι ἄγχι θαλάσσης
Ἑστᾶσ', αἵ τοι ἕποντο Μυκήνηθεν μάλα πολλαί.
Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ,
Εἰσόκε περ Τροίην διαπέρσομεν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ,
Φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Νῶϊ δ', ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ' εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου εὕρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπίαχον υἷες Ἀχαιῶν,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετεφώνεεν ἱππότα Νέστωρ·
Τυδείδη, πέρι μὲν πολέμῳ ἔνι καρτερός ἐσσι,
Καὶ βουλῇ μετὰ πάντας ὁμήλικας ἔπλευ ἄριστος·
Οὔτις τοι τὸν μῦθον ὀνόσσεται, ὅσσοι Ἀχαιοὶ,
Οὐδὲ πάλιν ἐρέει· ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων.
Ἦ μὴν καὶ νέος ἐσσὶ, ἐμὸς δέ κε καὶ πάϊς εἴης
Ὁπλότατος γενεῆφιν· ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις
Ἀργείων βασιλῆας, ἐπεὶ κατὰ μοῖραν ἔειπες.
Ἀλλ' ἄγ', ἐγὼν, ὃς σεῖο γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Ἐξείπω, καὶ πάντα διίξομαι· οὐδέ κέ τίς μοι
Μῦθον ἀτιμήσει, οὐδὲ κρείων Ἀγαμέμνων.
Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος,
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος.
Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυλακτῆρες δὲ ἕκαστοι
Λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός.
Κούροισιν μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι· αὐτὰρ ἔπειτα,
Ἀτρείδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ βασιλεύτατός ἐσσι.
Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, οὔτοι ἀεικές.

---

[43] Ἔρχεο], ἀπέρχου.— Πάρ], παρὰ (ἐνν. ἐστιν). [44] Μάλα πολλαί], διότι αὐτὸς μόνος ἐκ πάντων τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν εἶχεν ἑκατὸν νῆας. [45] Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσιν], τὸ πλῆρες, Οὐ μὴν οἱ ἄλλοι ἀπελεύσονται, ἀλλὰ μενέουσιν. [46] Εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ], κατ' ἀποσιώπησιν τοῦ αἰσχροῦ, βούλονται φεύγειν. [49] Σὺν θεῷ], μετριάζει τὸ ἀπότομον τῆς μεγαλοῤῥημοσύνης τοῦ προτέρου στίχου, ἀνάγων αὐτὴν εἰς τὴν εἰς θεὸν ἐλπίδα.— Εἰλήλουθμεν], ἤλθομεν. [51] Ἀγασσάμενοι], ἀγασθέντες, θαυμάσαντες, ἐπιδοκιμάσαντες. [53] Πέρι.. καρτερός ἐσσι], ὑπερέχεις κατὰ τὴν ἀνδρίαν. — Πολέμῳ ἔνι], κατ' ἀναστρ. ἀντὶ Ἐν πολέμῳ. Ὁ δὲ Μὲν ἔχει ἀνταποδοτ. τὸν Ἀτάρ. [54] Μετὰ πάντας], ἀντὶ τοῦ συνήθους: Μετὰ πᾶσιν. — Ἔπλευ], ἀντὶ Ἔπλου, ἐπέλου, β', ἑν. προ. τοῦ παρατ. τοῦ Πέλομαι. [55] Ὀνόσσεται], μέμψεται, Ὄνομαι, τὸ ὁποῖον κατωτέρω ἐξέφερε διὰ τοῦ Ἀτιμήσει. [56] Πάλιν ἐρέει], τὸ ἀνάπαλιν, τὸ ἐναντίον. — Ἀτὰρ οὐ τ.] οὐ τέλειον λόγον ἐξέφρασας. Διότι δὲν ἀρκεῖ τις ν' ἀποδείξῃ σφαλερὰν τὴν πρότασιν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ προτείνῃ αὐτὸς ἄλλο τι προτιμότερον. [58] Ὁπλότατος γεν.] ὁ νεώτατος τῷ γένει. [59] Ἀργείων βασιλῆας], ἐλλείπει ἡ πρόθεσις Πρός. [61] Διίξομαι], διεξέλθω τῷ λόγῳ. [64] Ἐπιδημίου, ὀκρυόεντος], ἐμφυλίου, φρικτοῦ. [66] Δόρπα], Δεῖπνα, πλθ. τοῦ Δόρπον, κατὰ τό: « Ἄριστα, δεῖπνα, δόρπα θ' αἱρεῖσθαι τρίτα, » Αἰσχύλ. Παλαμήδ. παρ' Ἀθην. Α', β'. Ἀντὶ δὲ τοῦ Φυλακτῆρες ὁ Ἀρίσταρχος ἀνέγνω Φυλακτῆρας [67] Τείχεος ἐκτὸς], πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν.

[68] Κούροισιν], τοῖς νέοις, ἵνα, αὐτῶν ἀπόντων, οἱ γέροντες ἐν ἡσυχίᾳ βουλεύσωνται.

[69] Βασιλεύτατος], τῶν λοιπῶν βασιλέων ὑπέρτατος, ὡς παρὰ τοῦ Διὸς λαχὼν τὸ σκῆπτρον κτλ. [70] Ἔοικέ τοι, οὔτοι ἀεικὲς], κατὰ παλιλλογίαν.

Πλεῖαί τοι οἴνου κλισίαι, τὸν νῆες Ἀχαιῶν
Ἠμάτιαι Θρῄκηθεν ἐπ' εὐρέα πόντον ἄγουσιν·
Πᾶσά τοί ἐσθ' ὑποδεξίη· πολέεσσι δ' ἀνάσσεις.
Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ· μάλα δὲ χρεὼ πάντας Ἀχαιοὺς
Ἐσθλῆς καὶ πυκινῆς, ὅτι δήϊοι ἐγγύθι νηῶν
Καίουσιν πυρὰ πολλά· τίς ἂν τάδε γηθήσειεν;
Νὺξ δ' ἥδ' ἠὲ διαῤῥαίσει στρατὸν, ἠὲ σαώσει.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο.
Ἐκ δὲ φυλακτῆρες σὺν τεύχεσιν ἐσσεύοντο,
Ἀμφί τε Νεστορίδην Θρασυμήδεα, ποιμένα λαῶν,
Ἠδ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον καὶ Ἰάλμενον, υἷας Ἄρηος,
Ἀμφί τε Μηριόνην, Ἀφαρῆά τε Δηΐπυρόν τε,
Ἠδ' ἀμφὶ Κρείοντος υἱὸν, Λυκομήδεα δῖον.
Ἑπτ' ἔσαν ἡγεμόνες φυλάκων, ἑκατὸν δὲ ἑκάστῳ
Κοῦροι ἅμα στεῖχον, δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες·
Κὰδ δὲ μέσον τάφρου καὶ τείχεος ἷζον ἰόντες·
Ἔνθα δὲ πῦρ κήαντο, τίθεντο δὲ δόρπον ἕκαστος.
Ἀτρείδης δὲ γέροντας ἀολλέας ἦγεν Ἀχαιῶν
Ἐς κλισίην, παρὰ δέ σφι τίθει μενοεικέα δαῖτα.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖς ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν,
Νέστωρ, οὗ καὶ πρόσθεν ἀρίστη φαίνετο βουλή·
Ὅ σφιν ἐϋφρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
Ἀτρείδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Ἐν σοὶ μὲν λήξω, σέο δ' ἄρξομαι· οὕνεκα πολλῶν
Λαῶν ἐσσι ἄναξ, καί τοι Ζεὺς ἐγγυάλιξεν
Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βουλεύησθα.
Τῷ σε χρὴ πέρι μὲν φάσθαι ἔπος, ἠδ' ἐπακοῦσαι,
Κρηῆναι δὲ καὶ ἄλλῳ, ὅτ' ἄν τινα θυμὸς ἀνώγῃ
Εἰπεῖν εἰς ἀγαθόν· σέο δ' ἕξεται, ὅττι κεν ἄρχῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα.

---

72 Ἠμάτιαι], καθημέραν. Διότι ὄχι μόνον ἔκπαλαι ἡ Θρᾴκη ἦτον οἰνοφόρος, ὅθεν καὶ ὁ Μαρωνείτης καὶ ὁ Θάσιος οἶνος ἐφημίζοντο· ἀλλὰ καὶ μέρη τινὰ τῆς ἀντικέραν Θρᾳκικῆς χερσονήσου ἐκαλλιέργουν οἱ Ἕλληνες. 73 Ὑποδεξίη], ἀφθονία πρὸς ὑποδεξίωσιν. Σεσημείωται δὲ τὸ ξι μακρὸν διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μέτρου, ὅθεν καὶ τινες τῶν ἀρχαίων τὸ ἔγραφον διὰ τοῦ ει. παρβλ. Ἰλ. Δ, 205. 75 Χρεὼ πάντας], ἐνν. βουλῆς ἐςιν ἡ ἰκάνει. 76 Τὰ δὲ], ἑλλ. τῆς ἀιά. 80 Ἐκ.. ἐσσεύοντο], ἐξήρχοντο τοῦ τείχους. 81 Νεστορίδην], ὀρθῶς ὁ υἱὸς τοῦ εἰσηγησαμένου τὴν βουλὴν κατατάττεται πρῶτος. 87 Καδ...ἷζον], κατὰ ἷζον, ἐκαθέσθησαν. 89 Ἀολλέας ἦγεν], συνήθροισε. 94 Φαίνετο], οὐχὶ Ἐδόκει, ἀλλ' Ἀπεφαίνετο, παθητικῶς, ἀνέλαμπε. 99 Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας], τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ὡς ἤθελεν εἰπεῖν τις τῶν σημερινῶν νομολόγων.

100, 101, 102) Σὲ πρὸ πάντων (πέρι) χρὴ καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν ἢ πράττειν τὸ ἀγαθόν. 102 Σέο δ' ἕξ. κτλ.], εἰς σὲ ἀνενεχθήσεται, ὅ,τι ἂν προτιμηθῇ ὡς συμφερότερον.

Οὐ γάρ τις νόον ἄλλος ἀμείνονα τοῦδε νοήσει,
Οἷον ἐγὼ νοέω, ἠμὲν πάλαι, ἠδ' ἔτι καὶ νῦν,
Ἐξέτι τοῦ, ὅτε, Διογενὲς, Βρισηΐδα κούρην
Χωομένου Ἀχιλῆος ἔβης κλισίηθεν ἀπούρας·
Οὔτι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ, σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἴξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν,
Ἠτίμησας· ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Φραζώμεσθ', ὥς κέν μιν ἀρεσσάμενοι πεπίθωμεν
Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισιν.
  Τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Ὦ γέρον, οὔτι ψεῦδος ἐμὰς ἄτας κατέλεξας.
Ἀασάμην, οὐδ' αὐτὸς ἀναίνομαι· ἀντί νυ πολλῶν
Λαῶν ἐστὶν ἀνὴρ, ὅντε Ζεὺς κῆρι φιλήσῃ·
Ὡς νῦν τοῦτον ἔτισε, δάμασσε δὲ λαὸν Ἀχαιῶν.
Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, φρεσὶ λευγαλέῃσι πιθήσας,
Ἂψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα.
Ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω·
Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Οὔ κεν ἀλήϊος εἴη ἀνὴρ, ᾧ τόσσα γένοιτο,
Οὐδέ κεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο,
Ὅσσα μοι ἠνείκαντο ἀέθλια μώνυχες ἵπποι.
Δώσω δ' ἑπτὰ γυναῖκας, ἀμύμονα ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς, ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλεν αὐτὸς,
Ἐξελόμην, αἳ κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν οἱ δώσω· μετὰ δ' ἔσσεται, ἣν τότ' ἀπηύρων

---

106 Ἐξέτι τοῦ], ἐξ ἐκείνου ἔτι τοῦ χρόνου, ὅτε. — Διογενὲς], ἐν ἄλλοις γράφεται κατὰ γενικὴν Διογενεῦς=Διογενοῦς, ἀναφερόμενον εἰς τὸ Ἀχιλῆος. 107 Ἔβης ἀπούρας], ἰδιωτισμὸς, (κοινῶς) τὴν πῆρες καὶ πᾶς. 108 Οὔτι καθ' ἡμέτερόν γε νόον], οὐχὶ συναινοῦντος ἐμοῦ. 109 Ἀπεμυθεόμην], γράφεται καὶ Ἀπεμυθευόμην, ἀπηγόρευον. 115 Ψεῦδος] ἐπιρρηματικῶς ἀντὶ Ψευδῶς, κατὰ ψεῦδος. — Ἄτας], ἁμαρτήματα. 116 Ἀασάμην], ἐσφάλην, ἥμαρτον. Τὸ δὲ α τῆς πρώτης συλλαβῆς ἐνταῦθα μὲν, καθὰ καὶ ἐν τοῖς πλείσοις, μακρόν· ἐν δὲ στίχῳ 737, τὸ ἀνάπαλιν, βραχὺ μὲν τοῦτο, μακρὸν δὲ τὸ μετ' αὐτὸ, διὰ τὸ μέτρον. — Ἀντὶ πολλῶν ἐστιν], πολλῶν ἀντάξιος. 117 Κῆρι φιλήσῃ], ἐκ καρδίας ἀγαπήσῃ.

123 Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας], καινουργεῖς, ἀμεταχειρίστους, ἢ κατεσκευασμένους οὐχὶ πρὸς χρῆσιν, ἀλλὰ πρὸς στολισμὸν τοῦ οἴκου. — Τάλαντα], ἄλλα, καὶ πολὺ μικρότερα, παρὰ τὰ Ἀττικὰ, καθὼς φαίνεται ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ Πατρόκλου (Ἰλ. Ψ, 269), ὅπου εἰς τὸν τέταρτον νικητὴν προτίθενται ὡς ἆθλον « δύο χρυσοῖο τάλαντα ». 126 Αἴθωνας λέβητας], λαμπροὺς, γεγανωμένους. 124 Πηγοὺς], εὐπαγεῖς, εὐτραφεῖς. — Οἳ ἀέθλ. ποσσ. ἄρ.], ἑρμηνεία τοῦ ἀθλοφόρους. 127 Ἠνείκαντο], ἠνέγκαντο. 128 Ἑπτὰ γ.] ὁ Ὅμηρος μεταχειρίζεται συχνάκις τὰ Ἑπτὰ καὶ τὰ Ἐννέα, ἀντὶ τοῦ Πολλά. Γνωστὸν δὲ ἡ ἄλλως ὁ τίμιον τοῦ Ἑπτὰ ἀριθμοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. — Ἀμύμονα], ἄμεμπτα. 129 Λεσβίδας], περίφημοι ἦσαν ἔκπαλαι αἱ Λεσβίδες διὰ τὸ κάλλος των, τοῦ ὁποίου καὶ ἀγὼν ἤγετο τὰ λεγόμενα Καλλιστεῖα, ἐν τῷ τῆς Ἥρας τεμένει. Γνωστὸν δὲ ἐπίσης ἡ ὅτι ἐδυσφημοῦντο ἐπὶ ἀκολασίᾳ, ὅθεν καὶ ὁ Κωμικὸς Φερεκράτης, τὸν στίχον τοῦτον τοῦ Ὁμήρου παρῳδῶν, ἐπιφέρει: « Καλόν γε δῶρον ἕπτ' ἔχειν λαικαστρίας ».

Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι, ἠδὲ μιγῆναι,
Ἣ θέμις ἀνθρώπων πέλει, ἀνδρῶν ἠδὲ γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
Νῆα ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηησάσθω
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα ληΐδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθω,
Αἴκε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαιϊκόν, οὖθαρ ἀρούρης,
Γαμβρός κέν μοι ἔοι· τίσω δέ μιν ἶσον Ὀρέστῃ,
Ὅς μοι τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἔνι πολλῇ.
Τρεῖς δέ μοί εἰσι θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα·
Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσι φίλην ἀνάεδνον ἀγέσθω
Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ἐγὼ δ' ἐπὶ μείλια δώσω
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.
Ἑπτὰ δέ οἱ δώσω εὐναιόμενα πτολίεθρα,
Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε, καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν,
Φηράς τε ζαθέας, ἠδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον,
Καλήν τ' Αἴπειαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται Πύλου ἠμαθόεντος·
Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,
Οἵ κέ ἑ δωτίνῃσι, θεὸν ὥς, τιμήσουσιν,
Καί οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
Ταῦτά κέ οἱ τελέσαιμι, μεταλλήξαντι χόλοιο.
Δμηθήτω· Ἀΐδης τοι ἀμείλιχος ἠδ' ἀδάμαστος·
Τοὔνεκα καί τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἁπάντων·

---

133 Τῆς εὐνῆς] τῆς ἑαυτῆς εὐνῆς. 137 Νηησάσθω], σωρευσάτω ἐκ τοῦ Νηέω. 140 Μετ' Ἑλένην], ὡς τῆς Ἑλένης πάσας γυναῖκας ὑπερεχούσης ἐπὶ κάλλει. 141 Ἄργος Ἀχαϊκὸν], πρὸς διαστολὴν τοῦ Πελασγικοῦ, τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ. — Οὖθαρ ἀρούρης], τὸ παχύτατον, εὐφορώτατον, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ μαστοῦ (οὔθατος). 143 Θαλίῃ], περιουσία.

145 Λαοδίκη], ἡ παρὰ τοῖς Τραγικοῖς Ἠλέκτρα, ὡς καὶ Ἰφιάνασσα ἡ παρ' αὐτοῖς Ἰφιγένεια, ἥτις καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι δὲν ἐθυσιάσθη ἐν Αὐλίδι. 146 Φίλην], φιλὼν φιλοῦσαν, σύζυγον ἀγαπητήν. — Ἀνάεδνον], χωρὶς νὰ δώσῃ ἀντ' αὐτῆς τὰ συνήθως τότε διδόμενα παρὰ τοῦ γαμβροῦ εἰς τὸν πενθερὸν Ἕδνα, ἀντὶ τῶν ὁποίων ἔδιδεν οὗτος εἰς τὸν γαμβρὸν τὰ Μείλια, τὸ παρ' ἡμῖν Τράχωμα. 147 Ἐπὶ μείλια], ὁ Ἀρίσταρχος, ἐὰν πιστεύσωμεν τοὺς Σχολιαστὰς, ἔγραψεν Ἐπιμείλια, κατὰ τὸ Ἐπιφέρνια. Ὀρθότερον ὅμως τὸ Ἐπιδώσω μείλια, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ Ἐπέδωκε. 150 Καρδαμύλην], μόνη αὕτη ἡ πόλις ἐκ τῶν ἑπτὰ τούτων διέσωσε 3000 ἤδη ἔτη τὸ ὄνομά της. — Ἱρὴν], ψιλοῦται, ὡς διάφορον τοῦ Ἱρὴ, ἱερά. 151 Ζαθέας], ἴσως διὰ τοὺς ναούς της. 152 Αἴπειαν], κατά τινας, ἡ Μεθώνη, κειμένη ἐπὶ λόφου, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομά της. 153 Νέαται], συνήθως τὸ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ῥῆμα, καὶ τὸ ἐξηγοῦσι: Κατῴκηνται. Ἀλλ' ὀρθότερον νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ὄνομα, ἔσχαται (τῶν περὶ τὴν Πύλον). Εὑρῆται δὲ γραφόμενον καὶ Κέαται.

156 Λιπαρὰς τελέουσι θέμ.] πλουσίας (λαμπροὺς) τελέσουσι φόρους. 157 Μεταλλήξαντι], τὸ διπλοῦν λλ διὰ τὸ μέτρον. 158 Δμηθήτω], πραϋνθήτω, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν θυμοειδῶν καὶ ἀγερώχων ἵππων. 159 Βροτ. θ. ἔχθ.], ἀποτρόπαιος, ὅθεν καὶ βωμὸς Ἅδου ἐν οὐδεμιᾷ πόλει ἵδρυτο πλὴν εἰ μήπου ἐν Πελοποννήσῳ.

Καί μοι ὑποστήτω, ὅσσον βασιλεύτερός εἰμι,
Ἠδ' ὅσσον γενεῇ προγενέστερος εὔχομαι εἶναι.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ·
Ἀτρείδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Δῶρα μὲν οὐκέτ' ὀνοστὰ διδοῖς Ἀχιλῆϊ ἄνακτι·
Ἀλλ' ἄγετε, κλητοὺς ὀτρύνομεν, οἵ κε τάχιστα
Ἔλθωσ' ἐς κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.
Εἰ δ', ἄγε τοὺς ἂν ἐγὼν ἐπιόψομαι· οἱ δὲ πιθέσθων.
Φοῖνιξ μὲν πρώτιστα, Διῒ φίλος, ἡγησάσθω·
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴας τε μέγας, καὶ δῖος Ὀδυσσεύς·
Κηρύκων δ' Ὀδίος τε καὶ Εὐρυβάτης ἅμ' ἑπέσθων.
Φέρτε δὲ χερσὶν ὕδωρ, εὐφημῆσαί τε κέλεσθε,
Ὄφρα Διὶ Κρονίδῃ ἀρησόμεθ', αἴ κ' ἐλεήσῃ.
Ὣς φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδότα μῦθον ἔειπεν.
Αὐτίκα κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,
Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο·
Νώμησαν δ' ἄρα πᾶσιν, ἐπαρξάμενοι δεπάεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσάν τ', ἔπιόν θ', ὅσον ἤθελε θυμός,
Ὡρμῶντ' ἐκ κλισίης Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο.
Τοῖσι δὲ πόλλ' ἐπέτελλε Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ,
Δενδίλλων ἐς ἕκαστον, Ὀδυσσῆϊ δὲ μάλιστα,
Πειρᾶν, ὡς πεπίθοιεν ἀμύμονα Πηλείωνα.
Τὼ δὲ βάτην παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
Πολλὰ μάλ' εὐχομένω γαιηόχῳ Ἐννοσιγαίῳ
Ῥηϊδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας Αἰακίδαο.
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην·
Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
Καλῇ, δαιδαλέῃ, ἐπὶ δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν·
Τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων, πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας·
Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

---

160 Ὑποστήτω], Ὑποχωρησάτω. — Βασιλεύτερος], πλειόνων βασιλεύων. 164 Οὐκέτ' ὀνοστὰ], οὐ μεμπτά. 165 Κλητοὺς], ὀνομαστὶ ἐκλελεγμένους, οὐ κατὰ κλῆρον ἢ πρεσβεῖον, ἵνα ἐκλεχθῶσιν οὕτως οἱ ἁρμοδιώτεροι. 167 Εἰ δ'], εἰ δὲ βούλεσθε, παρβλ. 262. — Ἐπιόψομαι], ἐπιβλέψας ὀνομάσω. 168 Φοῖνιξ], τὸν Φοίνικα ἐκλέγει πρῶτον, ὡς παιδαγωγὸν τοῦ Ἀχιλλέως. 170 Κηρύκων], συναποστέλλονται ἢ κήρυκες, ὡς δημοσίας τῆς πρεσβείας οὔσης. 171 Φέρτε], κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ Φέρετε, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἐν τῇ συνηθείᾳ. — Εὐφημῆσαι], σιωπῆσαι, καθὼς εἴθιστο ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἵνα μὴ λόγον τινὰ ἀπαίσιον εἴπωσι.
173 Ἑαδότα], ἀρεστόν, μσ. πρκ. τοῦ Ἥδω. 175, 176] ἴδε Ἰλ. Δ, 470, 471. 179 Πόλλ'], πολλά, ἐπίρρημα..., κατὰ πολλά, ἐπανειλημμένως. 180 Δενδίλλων], διανεύων τοῖς ὄμμασιν, ἐμβλέπων. 182 Τὼ δὲ βάτην], δυϊκῶς ὡς ἐπὶ τοῦ Αἴαντος καὶ Ὀδυσσέως μόνον· διότι ὁ Φοῖνιξ, ἐλθὼν πρὸ ὀλίγου κατὰ τύχην ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, οὐ συνηριθμεῖτο τοῖς πρέσβεσιν. Ἢ τῷ δυϊκῷ ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ ἐχρήσατο, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις. 183 Γαιηόχῳ Ἐννοσιγαίῳ], τῷ Ποσειδῶνι, ἐπεὶ παρὰ θάλασσαν ἐβάδιζον, ἢ ὡς ἐπικούρῳ τῶν Ἑλλήνων. 187 Ζυγὸς] ὁ ἄλλως πῆχυς τῆς κιθάρας. Ἐν ἄλλοις δὲ γράφεται οὐδετέρως: ἀργύρεον ζυγόν. 188 Ἄρετ'], ἤρετο, ἐπῆρε, μσ. ἀόρ. β'. τοῦ Αἴρω. 189 Κλέα ἀνδρῶν], τὰ ἆθλα (τὰ εὐκλεῆ ἔργα) τῶν παλαιῶν ἡρώων.

Πάτροκλος δέ οἱ οἶος ἐναντίος ἧστο σιωπῇ,
Δέγμενος Αἰακίδην, ὁπότε λήξειεν ἀείδων.
Τὼ δὲ βάτην προτέρω, ἡγεῖτο δὲ δῖος Ὀδυσσεύς·
Στὰν δὲ πρόσθ' αὐτοῖο· ταφὼν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλεὺς
Αὐτῇ σὺν φόρμιγγι, λιπὼν ἕδος, ἔνθα θάασσεν.
Ὣς δ' αὔτως Πάτροκλος, ἐπεὶ ἴδε φῶτας, ἀνέστη.
Τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Χαίρετον· ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον· ἦ τι μάλα χρεώ·
Οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐστον.
Ὣς ἄρα φωνήσας προτέρω ἄγε δῖος Ἀχιλλεύς.
Εἷσεν δ' ἐν κλισμοῖσι τάπησί τε πορφυρέοισιν·
Αἶψα δὲ Πάτροκλον προσεφώνεεν, ἐγγὺς ἐόντα·
Μείζονα δὴ κρητῆρα, Μενοιτίου υἱὲ, καθίστα·
Ζωρότερον δὲ κέραιε, δέπας δ' ἔντυνον ἑκάστῳ.
Οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρῳ.
Ὣς φάτο· Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ.
Αὐτὰρ ὅγε κρεῖον μέγα κάββαλεν ἐν πυρὸς αὐγῇ,
Ἐν δ' ἄρα νῶτον ἔθηκ' ὄϊος καὶ πίονος αἰγὸς,
Ἐν δὲ συὸς σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῇ·
Τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάμνεν δ' ἄρα δῖος Ἀχιλλεύς·
Καὶ τὰ μὲν εὖ μίστυλλε, καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρεν·
Πῦρ δὲ Μενοιτιάδης δαῖεν μέγα, ἰσόθεος φώς.
Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ πῦρ ἐκάη, καὶ φλὸξ ἐμαράνθη,
Ἀνθρακιὴν στορέσας, ὀβελοὺς ἐφύπερθε τάνυσσεν·
Πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο, κρατευτάων ἐπαείρας.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ὤπτησε, καὶ εἰν ἐλεοῖσιν ἔχευεν,
Πάτροκλος μὲν σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
Αὐτὸς δ' ἀντίον ἷζεν Ὀδυσσῆος θείοιο,
Τοίχου τοῦ ἑτέροιο· θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει

---

[191] Δέγμενος], ἀπεκδεχόμενος, περιμένων. Ὁ στίχος λαγαρός. [192] Προτέρω], προσωτέρω, προέβησαν, ἐπροχώρησαν. [193] Στὰν], ἔσταν, ἔστησαν.—Ταφὼν], ἔκθαμβος γενόμενος, εἴτε διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, νυκτὸς μέσης αὐτῶν ἐλθόντων· εἴτε ὑπὸ χαρᾶς.

[194] Αὐτῇ σὺν φ.] τοῦτο οἱ μὲν ἀνάγουσιν εἰς τὸ Ἀνόρουσεν, ἀνεπήδησε κρατῶν ἔτι τὴν φόρμιγγα· οἱ δὲ εἰς τὸ Λιπὼν, ἀφήσας ἅμα τῇ φόρμιγγι καὶ τὸ ἕδος. [195] Ὣς δ' αὔτως], ὡσαύτως δέ. [196] Δεικνύμενος], προτείνων τὴν δεξιὰν, δεξιούμενος. [197] Ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκ., ἦ τι μάλα χρ.], εὐστόχως συμπεραίνει ὁ Ἀχιλλεὺς ὅτι ἀνάγκη μεγάλη κατεπείγει τοὺς Ἕλλ., ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἀφῆκεν ὁ Ἀγαμ. τοὺς φιλτάτους αὐτῷ (τῷ Ἀχιλλεῖ) παραγενέσθαι. [198] Σκυζομένῳ περ] καίπερ ὀργιζομένῳ. [203] Ζωρότερον κέραιε], ζωηρότερον κίρνα, ὅπερ εὕρηται γραφόμενον καὶ Κέραιρε. [206] Κρεῖον], τὸ κοινῶς παρ' ἡμῖν κρεατοσάνιδον. [209] Τῷ δ' ἔχεν], τούτῳ (τῷ Ἀχιλλεῖ τέμνοντι τὰ κρέατα) εἶχεν (ἐκράτει αὐτὰ, ὑπηρετῶν) ὁ Αὐτομ. [212] Κατὰ πῦρ ἐκάη], κατεκάη τὸ πῦρ. [214] Θεῖον ὀνομάζει τὸ ἅλας, διότι ἄσηπτα διατηρεῖ τὰ σώματα.—Κρατευτάων ἐπαείρας], ἐπάρας τοὺς ὀβελοὺς ἀπὸ τῶν λίθων, ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο πρὸς τὸ στρέφεσθαι. [215] Ἐν ἐλεοῖσιν ἔχευεν], ἐξελὼν τῶν ὀβελῶν ἐπέθηκε τοῖς τραπεζίοις. Κυριώτατον δὲ καὶ τὸ Ἔχευεν ἐπὶ τρυφερῶν καὶ καλοψημένων κρεάτων. [216] Σῖτον], ἄρτον.

Πάτροκλον, ὃν ἑταῖρον· ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Νεῦσ' Αἴας Φοίνικι. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς·
Πλησάμενος δ' οἴνοιο δέπας, δείδεκτ' Ἀχιλῆα·
Χαῖρ', Ἀχιλεῦ· δαιτὸς μὲν ἐΐσης οὐκ ἐπιδευεῖς,
Ἠμὲν ἐνὶ κλισίῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
Ἠδὲ καὶ ἐνθάδε νῦν· πάρα γὰρ μενοεικέα πολλὰ
Δαίνυσθ'· ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν·
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφὲς, εἰσορόωντες
Δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι
Νῆας ἐϋσσέλμους, εἰ μὴ σύγε δύσεαι ἀλκήν.
Ἐγγὺς γὰρ νηῶν καὶ τείχεος αὖλιν ἔθεντο
Τρῶες ὑπέρθυμοι, τηλέκλειτοί τ' ἐπίκουροι,
Κηάμενοι πυρὰ πολλὰ κατὰ στρατὸν, οὐδ' ἔτι φασὶν
Σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνῃσιν πεσέεσθαι.
Ζεὺς δέ σφι Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων
Ἀστράπτει· Ἕκτωρ δὲ μέγα σθένεϊ βλεμεαίνων
Μαίνεται ἐκπάγλως, πίσυνος Διῒ, οὐδέ τι τίει
Ἀνέρας, οὐδὲ θεούς· κρατερὴ δέ ἑ λύσσα δέδυκεν.
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα φανήμεναι Ἠῶ δῖαν·
Στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκόψειν ἄκρα κόρυμβα,
Αὐτάς τ' ἐμπρήσειν μαλεροῦ πυρός· αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
Δῃώσειν παρὰ τῇσιν, ὀρινομένους ὑπὸ καπνοῦ.
Ταῦτ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή οἱ ἀπειλὰς
Ἐκτελέσωσι θεοί· ἡμῖν δὲ δὴ αἴσιμον εἴη
Φθίσθαι ἐνὶ Τροίῃ, ἑκὰς Ἄργεος ἱπποβότοιο.
Ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε, καὶ ὀψέ περ, υἷας Ἀχαιῶν
Τειρομένους ἐρύεσθαι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
Αὐτῷ τι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται· οὐδέ τι μῆχος
Ῥεχθέντος κακοῦ ἔστ' ἄκος εὑρεῖν· ἀλλὰ πολὺ πρὶν

---

220 Θυηλὰς], μέρη τινὰ τῶν κρεάτων, ὡς ἀπαρχάς. 223] Ὁ Αἴας νεύει τῷ Φοίνικι, ἵν' ἄρξηται πρῶτος τῆς ὁμιλίας· ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς, νοήσας, προαρπάζει τὸν λόγον, καὶ πρωτολογεῖ, ὡς ῥητορικώτερος. 224 Δείδεκτο], προτείνας τὴν δεξιὰν προέπιεν αὐτῷ.

225 Ἐΐσης], εὐαρέστου, διὰ τὴν ἰσομοιρίαν. 226, 227 Ἠμὲν, . Ἠδὲ], καὶ, καί. 227 228 Πάρα . . πολλὰ Δαίνυσθ'], πολλὰ πάρεισιν ὥστε δαίνυσθαι. 229 Οὐ δαιτὸς ἔργα μέμηλεν], οὐ μέλει (ἡμῖν) τὰ ἔργα τῆς δαιτὸς, δὲν φροντίζομεν περὶ φαγητοῦ. 230 Ἐν δοιῇ], ἐν διασταγμῷ, ἐν ἀμφιβόλῳ, ἢ, ἤ. 231 Δύσεαι ἀλκὴν], ἐνδυθῇς (ἀναλάβῃς) τὴν βοήθειαν.

232 Αὖλιν ἔθεντο], ηὐλίσαντο, ἐστρατοπέδευσαν. 235 Σχήσεσθ'] ἀντισχεῖν ἡμᾶς αὐτοῖς.

241 Στεῦται], ἵσταται καυχώμενος.—Ἄκρα κόρυμβα], τὰ ἄλλως: Ἀκροστόλια. Ἐκεῖ γὰρ ἐστήνοντο συνήθως τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν· ὅθεν ἵνα μὴ συγκατακαύσῃ καὶ ταῦτα μετὰ τῶν νεῶν, θὰ τὰ ἀποκόψῃ: Πιθανώτερον ὅμως ἵνα τὰ ἀναθέσῃ ὡς τρόπαια τῆς νίκης.

242 Μαλεροῦ πυρὸς], διὰ μαλ. πυρ. 243 Παρὰ τῇσιν], παρ' αὐταῖς (ταῖς ναυσίν).—Ὀρινομένους], ἐρεθιζομένους, τυφομένους, πνιγομένους. 246 Ἄργεος], ἀντὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς ἐπισημοτέρας αὐτῆς πόλεως· ὅθεν ὁ τοὺς ὅλους Ἕλληνας Ἀργείους ὀνομάζει

247 Ἄνα], ἐνν. ἵστασο, ἀνάστα.—Εἰ μέμονας], ἐὰν προθυμῇ, ὅθεν ὁ τὸ Μένος. 249 250 Οὐδέ τι μῆχος κτλ.], οὐκ ἔστι μηχανὴ εὑρεῖν ἄκος τοῦ κακοῦ ῥεχθέντος, ἐπειδὰν ῥεχθῇ.

Φράζευ, ὅπως Δαναοῖσιν ἀλεξήσεις κακὸν ἦμαρ.
Ὦ πέπον, ἦ μὲν σοίγε πατὴρ ἐπετέλλετο Πηλεὺς
Ἤματι τῷ, ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπεν·
Τέκνον ἐμὸν, κάρτος μὲν Ἀθηναίη τε καὶ Ἥρη
Δώσουσ', αἴ κ' ἐθέλωσι· σὺ δὲ μεγαλήτορα θυμὸν
Ἴσχειν ἐν στήθεσσι· φιλοφροσύνη γὰρ ἀμείνων·
Ληγέμεναι δ' ἔριδος κακομηχάνου, ὄφρα σε μᾶλλον
Τίωσ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες.
Ὣς ἐπέτελλ' ὁ γέρων· σὺ δὲ λήθεαι. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Παύε', ἔα δὲ χόλον θυμαλγέα. σοὶ δ' Ἀγαμέμνων
Ἄξια δῶρα δίδωσι, μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δὲ, σὺ μέν μευ ἄκουσον, ἐγὼ δέ κέ τοι καταλέξω,
Ὅσσα τοι ἐν κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῶρ' Ἀγαμέμνων·
Ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
Αἴθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους
Πηγοὺς, ἀθλοφόρους, οἳ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο·
Οὔ κεν ἀλήϊος εἴη ἀνὴρ, ᾧ τόσσα γένοιτο,
Οὐδέ κεν ἀκτήμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο,
Ὅσσ' Ἀγαμέμνονος ἵπποι ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
Δώσει δ' ἑπτὰ γυναῖκας, ἀμύμονα ἔργ' εἰδυίας,
Λεσβίδας, ἃς, ὅτε Λέσβον ἐϋκτιμένην ἕλες αὐτὸς,
Ἐξέλεθ', αἳ τότε κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
Τὰς μέν τοι δώσει, μετὰ δ' ἔσσεται, ἣν τότ' ἀπηύρα
Κούρην Βρισῆος· καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμεῖται,
Μήποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι, ἠδὲ μιγῆναι,
Ἣ θέμις ἐστὶν, ἄναξ, ἤτ' ἀνδρῶν ἤτε γυναικῶν.
Ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὖτε
Ἄστυ μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
Νῆα ἅλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηήσασθαι,
Εἰσελθὼν, ὅτε κεν δατεώμεθα ληΐδ' Ἀχαιοί.
Τρωϊάδας δὲ γυναῖκας ἐείκοσιν αὐτὸς ἑλέσθαι,
Αἵ κε μετ' Ἀργείην Ἑλένην κάλλισται ἔωσιν.
Εἰ δέ κεν Ἄργος ἱκοίμεθ' Ἀχαιϊκὸν, οὖθαρ ἀρούρης,
Γαμβρός κέν οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἶσον Ὀρέστῃ,
Ὅς οἱ τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἔνι πολλῇ.
Τρεῖς δέ εἰσι θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ,
Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα·
Τάων ἥν κ' ἐθέλησθα, φίλην ἀνάεδνον ἄγεσθαι
Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ὃ δ' αὖτ' ἐπὶ μείλια δώσει
Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί.

255, 256 Σὺ δέ. . ἴσχειν], ἐνν. μέμνησο, ἢ ὅρα, ἤ τι ὅμοιον. 257 Κακομηχάνου], διότι εἶναι καὶ ἀγαθὴ ἔρις, ἴδε τὸν Ἡσίοδον. 262 Εἰ δὲ], ἐνν. βούλει, παρβλ. 263 263 Ἐν κλισίῃσιν], ἐν τῇ σκηνῇ του. 279 Νήσασθαι] ἐνν. ἕξεις.

Ἑπτὰ δέ τοι δώσει εὐναιόμενα πτολίεθρα,
Καρδαμύλην, Ἐνόπην τε καὶ Ἱρὴν ποιήεσσαν,
Φηράς τε ζαθέας ἠδ' Ἄνθειαν βαθύλειμον,
Καλήν τ' Αἴπειαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
Πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλὸς νέαται Πύλου ἠμαθόεντος·
Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται,
Οἵ κέ σε δωτίνῃσι, θεὸν ὥς, τιμήσουσιν,
Καί τοι ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
Ταῦτά κέ τοι τελέσειε, μεταλλήξαντι χόλοιο.
Εἰ δέ τοι Ἀτρείδης μὲν ἀπήχθετο κηρόθι μᾶλλον,
Αὐτὸς καὶ τοῦ δῶρα· σὺ δ' ἄλλους περ Παναχαιοὺς
Τειρομένους ἐλέαιρε κατὰ στρατόν, οἵ σε, θεὸν ὥς,
Τίσουσ'· ἦ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἄροιο.
Νῦν γάρ χ' Ἕκτορ' ἕλοις, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλθοι,
Λύσσαν ἔχων ὀλοήν· ἐπεὶ οὔτινά φησιν ὁμοῖον
Οἷ ἔμεναι Δαναῶν, οὓς ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
Ἧπερ δὴ φρονέω τε, καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται·
Ὡς μή μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος.
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
Οὔτ' ἔμεγ' Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἴω,
Οὔτ' ἄλλους Δαναούς· ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
Μάρνασθαι δηΐοισιν ἐπ' ἀνδράσι νωλεμὲς αἰεί.
Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι·
Ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός·
Κάτθαν' ὁμῶς τ' ἀεργὸς ἀνήρ, ὅ τε πολλὰ ἐοργώς.
Οὐδέ τί μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ,
Αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν.
Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσιν
Μάσταχ', ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ·

---

300 Κηρόθι], ἐγκαρδίως. 304 Νῦν γὰρ], πρότερον γὰρ ἐκρύπτετο ἐν τῷ τείχει. 309 Ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν], ἐλευθέρως (ἀσυστόλως, ἀποτόμως) ἀρνήσασθαι. 310] Ἐν ἄλλοις γράφεται Κρανέω. 311 Τρύζητε], μουρμουρύζητε, παρενοχλεῖτε πολυλογοῦντες, ἐκ μεταφορᾶς τῶν τρυγόνων. 312 Γὰρ], αἰτιολογία τοῦ Ἀπηλεγέως. — Ὁμῶς], ὁμοίως. Ἀΐδαο πύλῃσιν], περιφραστικῶς ἀντὶ Τῷ ᾅδῃ (τῷ θανάτῳ), ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὅλον· καὶ τὸ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. ιϛ', 18) »Πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς (τῆς ἐκκλησίας)«, δηλ. ἀθάνατος (αἰωνία) διαμενεῖ. 315 316] Οὔτε τὸν Ἀγαμέμν. οὔτε τοὺς ἄλλους πείσειν ἐμὲ νομίζω. 317 Μάρνασθαι], ἐπὶ τῷ μ. 318 Μένοντι], ἀργοῦντι, ὑπαινίττεται δὲ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει σαφέστερον κατωτέρω στίχ. 332. 319 Ἰῇ], τῇ αὐτῇ, ὁμοίᾳ. 321 Περίκειται], περισσότερον ἀπόκειται. 322 Παραβαλλόμενος], ἀφειδῶν, διακινδυνεύων. 324 Μάστακα], τροφὴν μεμασημένην. Ὁ Δούκας λέγει

Ὡς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν ἀΰπνους νύκτας ἴαυον,
Ἤματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμίζων,
Ἀνδράσι μαρνάμενος ὀάρων ἕνεκα σφετεράων.
Δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων,
Πεζὸς δ' ἕνδεκά φημι κατὰ Τροίην ἐρίβωλον·
Τάων ἐκ πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ
Ἐξελόμην, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
Ἀτρείδῃ· ὁ δ' ὄπισθε μένων παρὰ νηυσὶ θοῇσιν,
Δεξάμενος, διὰ παῦρα δασάσκετο, πολλὰ δ' ἔχεσκεν.
Ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδου γέρα καὶ βασιλεῦσιν·
Τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν
Εἵλετ', ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα· τῇ παριαύων
Τερπέσθω. τί δὲ δεῖ πολεμιζέμεναι Τρώεσσιν
Ἀργείους; τί δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας
Ἀτρείδης; ἦ οὐχ Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο;
Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι; ἐπεὶ ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων,
Τὴν αὐτοῦ φιλέει καὶ κήδεται· ὡς καὶ ἐγὼ τὴν
Ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικτητήν περ ἐοῦσαν.
Νῦν δ' ἐπεὶ ἐκ χειρῶν γέρας εἵλετο, καί μ' ἀπάτησεν,
Μή μευ πειράτω, εὖ εἰδότος· οὐδέ με πείσει.
Ἀλλ', Ὀδυσεῦ, σύν σοί τε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσιν
Φραζέσθω, νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήϊον πῦρ.
Ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ πονήσατο νόσφιν ἐμεῖο,
Καὶ δὴ τεῖχος ἔδειμε, καὶ ἤλασε τάφρον ἐπ' αὐτῷ
Εὐρεῖαν, μεγάλην, ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξεν·
Ἀλλ' οὐδ' ὡς δύναται σθένος Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο
Ἴσχειν. ὄφρα δ' ἐγὼ μετ' Ἀχαιοῖσιν πολέμιζον,
Οὐκ ἐθέλεσκε μάχην ἀπὸ τείχεος ὀρνύμεν Ἕκτωρ,
Ἀλλ' ὅσον ἐς Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἵκανεν·
Ἔνθα ποτ' οἶον ἔμιμνε, μόγις δέ μευ ἔκφυγεν ὁρμήν.
Νῦν δ', ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμιζέμεν Ἕκτορι δίῳ,
Αὔριον ἱρὰ Διὶ ῥέξας καὶ πᾶσι θεοῖσιν,
Νηήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἅλαδε προερύσσω,
Ὄψεαι, ἢν ἐθέλῃσθα, καὶ αἴ κέν τοι τὰ μεμήλῃ,

ὅτι εἰς τὰ Ἰωάννινα ὀνομάζεται μέχρι σήμερον Μάσταξ εἶδος ἀκρίδος. 326 Αἱματόεντα], φόνων πλήρη. 327 Ὀάρων ἕνεκα σφετεράων], διὰ τὰς γυναῖκας αὐτῶν (τῶν ἀνδρῶν).

333 Διὰ παῦρα δασ.], διαδασέσκετο, κατὰ τμῆσιν, διεμοίραζεν. 341 Ἐπεί], αἰτιολογία τῆς ὑπεννοουμένης ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως: Οὐχὶ μόνοι οὗτοι. 345 Εὖ εἰδότος], καλῶς γνωρίζοντος αὐτόν. 346 Σὺν σοί τε καὶ ἄλλοισιν], τοῦτο ἀναφέρει εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἀγαμέμν. «Παρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι», Ἰλ. Α, 175. 348] Εἰρωνεία. Καὶ ἐννοεῖ ὅτι, ἐν ὅσῳ ἤμην ἐγὼ παρών, δὲν εἶχεν ἀνάγκην τάφρου καὶ τείχους. 353 Οὐκ ἐθέλεσκε], κατ' εὐφημ., ἵνα μὴ εἴπῃ Οὐκ ἐτόλμα. 354 Φηγόν], δύω φηγοὶ ἀναφέρονται περὶ τὴν Τροίαν, ὧν ὑπὸ τὴν μίαν μὲν ἦτον βωμὸς τοῦ Διός, ὑπὸ τὴν ἑτέραν δὲ ὁ τάφος τοῦ Ἴλου. 355 Ἔνθα οἶον], ἐκεῖ μόνον. 356 359] πρωθυστέρως τὰ πλεῖστα: Νῦν δέ, ἐπήν, μὴ θέλων πολεμί-

Ἦρι μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεούσας
Νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας·
Εἰ δέ κεν εὐπλοίην δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος,
Ἤματί κε τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.
Ἔστι δέ μοι μάλα πολλά, τὰ κάλλιπον ἐνθάδε ἔρρων·
Ἄλλον δ' ἐνθένδε χρυσὸν καὶ χαλκὸν ἐρυθρόν,
Ἠδὲ γυναῖκας ἐϋζώνους, πολιόν τε σίδηρον
Ἄξομαι, ἅσσ' ἔλαχόν γε· γέρας δέ μοι, ὅσπερ ἔδωκεν,
Αὖτις ἐφυβρίζων ἕλετο κρείων Ἀγαμέμνων
Ἀτρείδης. —τῷ πάντ' ἀγορευέμεν, ὡς ἐπιτέλλω,
Ἀμφαδόν, ὄφρα καὶ ἄλλοι ἐπισκύζωνται Ἀχαιοί,
Εἴ τινά που Δαναῶν ἔτι ἔλπεται ἐξαπατήσειν,
Αἰὲν ἀναιδείην ἐπιειμένος· —οὐδ' ἂν ἔμοιγε
Τετλαίη, κύνεός περ ἐών, εἰς ὦπα ἰδέσθαι·
Οὐδέ τί οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν· οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν· ἅλις δέ οἱ· ἀλλὰ ἕκηλος
Ἐῤῥέτω· ἐκ γάρ εὑ φρένας εἵλετο μητίετα Ζεύς.
Ἐχθρὰ δέ μοι τοῦ δῶρα, τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ.
Οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίη,
Ὅσσα τέ οἱ νῦν ἔστι, καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο·
Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται·

..., ῥέξας αὔριον ἱρά, προερύσας τὰς ναῦς ἅλαδε, νηήσω αὐτάς, ὄψεαι αὐτὰς πλεούσας ἐφ' Ἑλλήσποντον. 360 Ἦρι μάλ'], λίαν πρωΐ. 361 Μεμαῶτας], προθυμουμένους· ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν Μυρμιδόνες συμμερίζονται τὴν ἀγανάκτησίν του. 363] Τὸν στίχον τοῦτον προανεφώνησεν εἰς τὸν Σωκράτην πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ θανάτου του ἡ φανεῖσα αὐτῷ καθ' ὕπνους γυνή. 364 Ἔστι δέ μοι μάλα πολλά], ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἔχει χρείαν τῶν δώρων τοῦ Ἀγαμ. —Ἔρρων], ἐλθὼν κατὰ κακήν μου τύχην, ὡς μήποτ' ὤφελον. 366 Πολιὸν], λευκόν, ἐστιλβωμένον, δηλ. κατειργασμένον εἰς ὅπλα. 368 Ἅσσ'], ἅτε, ἅτινα, πάντα τὰ προειρημένα πράγματα. 370 Τῷ]. ᾧ περ (Ἀτρείδῃ), ἤ, συνδεσμ., ..., (ἐπὶ) τούτῳ. 371 Ἐπισκύζωνται], ἀγανακτῶσιν. 373] Ἴδε Ἰλ. Δ, 149. 373 Κύνεος], ἀναίσχυντος, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, καθὼς εἶπεν ἀλλαχοῦ. 374] οὔτε συμβουλευθήσομαι αὐτῷ, οὔτε συνεργήσω. 375 Ἐκ.. ἠπάτησε], ἐξηπάτησε. 376 Ἐξαπάφοιτ'], ἐξαπατήσοι, ἐκ τοῦ Ἐξαπαφίσκω. — Ἅλις δέ οἱ], ἐνν. ἔχει ἤ ἐστιν. Ἀρκεῖ αὐτῷ ὅτι τοσοῦτον ἤδη χρόνον με ἐξηπάτα. — Ἕκηλος], ἀτάραχος ὑπ' ἀναισθησίας, τὸ ὁποῖον σαφέστερον ἐκφράζει τὸν ἑπόμενον στίχον. 377 Εὗ], οὗ, αὐτοῦ. Ἄλλα γρφ. Ἐ, καὶ ἄλλοι Οἱ. 378 Ἐν Καρὸς αἴσῃ], ὅθεν ἡ παροιμ. Ἐν Καρὸς μοίρᾳ· διότι τὰ ἀπὸ τῆς Καρίας ἀνδράποδα ἦσαν εὐωνότερα. Ἄλλοι ἐξέλαβον τὸ Καρὸς Δωρ. ἀντὶ Κηρός, θανάτου, παραβάλλοντες αὐτῷ τὸ «Ἶσον γάρ σφιν ἀπήχθετο κηρὶ μελαίνῃ», Ἰλ. Γ. 454 Καὶ ἄλλοι, πολὺ ἀτοπώτερον, ἔγραψαν Ἔγκαρος, ἐννοοῦντες τὸν ἐγκέφαλον (ἐν κάρᾳ), τὸν ὁποῖον οὔτε ἔτρωγον οὔτε ἐμάζον, ὡς ἀποτρόπαιον, οἱ Ἀθηναῖοι. Ἔχει δέ τινα λόγον καὶ ἡ τετάρτη ἑρμηνεία, καθ' ἣν τὸ Κὰρ, καρός, ἐκλαμβανόμενον ἀντὶ τοῦ ἀποκειρομένου τριχιδίου (κοινῶς Ἀποκειδίου), παραβάλλεται πρὸς τὸ Ἀκαρὲς καὶ Ἄκαρι. 381 Ἐς Ὀρχομενὸν], τὸν Βοιωτικὸν ἢ Μινύειον, διὰ τοὺς θησαυριζομένους ἐκεῖ τὰ πάλαι φόρους ἀπὸ τῶν Θηβῶν, ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἐργίνου, τὸν ὁποῖον κατέλυσεν ὁ Ἡρακλῆς, ὅθεν καὶ «Θησαυρόν τε ἀνθρώπων, ὧν ἴσμεν (λέγει ὁ Παυσανίας, Θ', 36), Μινύας πρῶτος εἰς ὑποδοχὴν χρημάτων ᾠκοδομήσατο». — Ποτινίσσεται], προσέρχεται ὡς δασμός, προσοδεύονται. — Θήβας], τὴν ... τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Θηβῶν μαρτυροῦσιν ἄχρι τοῦδε τὰ σωζόμενα αὐτῶν ἐρείπια. 382 Αἰγυπτίας], ὑφ' ἓν κατὰ συνίζησιν προενεκτέον τὸ ι α ς.

Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν·
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε,
Οὐδέ κεν ὣς ἔτι θυμὸν πείσει' Ἀγαμέμνων,
Πρίν γ' ἀπὸ πᾶσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λώβην.
Κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο·
Οὐδ' εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
Ἔργα δ' Ἀθηναίῃ γλαυκώπιδι ἰσοφαρίζοι,
Οὐδέ μιν ὣς γαμέω· ὁ δ' Ἀχαιῶν ἄλλον ἑλέσθω,
Ὅστις οἷ τ' ἐπέοικε, καὶ ὃς βασιλεύτερός ἐστιν.
Ἢν γὰρ δή με σόωσι θεοὶ καὶ οἴκαδ' ἵκωμαι,
Πηλεύς θήν μοι ἔπειτα γυναῖκα γαμέσσεται αὐτός·
Πολλαὶ Ἀχαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
Κοῦραι ἀριστήων, οἵτε πτολίεθρα ῥύονται·
Τάων ἥν κ' ἐθέλωμι φίλην ποιήσομ' ἄκοιτιν.
Ἔνθα δέ μοι μάλα πολλὸν ἐπέσσυτο θυμὸς ἀγήνωρ,
Γήμαντι μνηστὴν ἄλοχον, εἰκυῖαν ἄκοιτιν,
Κτήμασι τέρπεσθαι, τὰ γέρων ἐκτήσατο Πηλεύς.
Οὐ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον, οὐδ' ὅσα φασὶν
Ἴλιον ἐκτῆσθαι, εὐναιόμενον πτολίεθρον,
Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν·
Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει,
Φοίβου Ἀπόλλωνος, Πυθοῖ ἔνι πετρηέσσῃ.
Ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες καὶ ἴφια μῆλα,
Κτητοὶ δὲ τρίποδές τε καὶ ἵππων ξανθὰ κάρηνα·
Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε λεϊστὴ

---

383 Ἑκατόμπυλοι], οὐχὶ ὅτι εἶχον ἑκατὸν ἀκριβῶς πύλας, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως βουλόμενος ἐνδείξασθαι. Πολλαχοῦ γὰρ παρ' αὐτῷ τὸ Ἑκατὸν ἀντὶ τοῦ Πολλά.

383 384 Διηκόσιοι ἀν' ἑκάστην Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσιν σὺν ἵππ. κτλ.], 20,000 ἱππεῖς. Τοῦτο πιστοῦται καὶ ὁ Μωϋσῆς (Ἐξοδ. ΙΔ'.) λέγων περὶ τοῦ Φαραὼ ὅτι « Ἔζευξε τὰ ἅρματα αὐτοῦ. . καὶ ἔλαβεν ἑξακόσια ἅρματα ἐκλεκτά, καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον τῶν Αἰγυπτίων καὶ τριστάτας ἐπὶ πάντων ». 385 Τόσα. . ὅσα], ἀποτελοῦσιν ἡ ψ. καὶ ἡ κ. 386 Πείσει'] πείσειε, εὐκτ., ἄλλοι γρφ. κατὰ μέλλ. Πείσει. 387] Πρὶν ἀποδοῦναί μοι πᾶσαν λώβην, πρὶν λάβω παρ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν πάσης τῆς γενομένης μοι βλάβης (ἀτιμίας).

389 Κάλλος ἐρίζοι], ἁμιλλᾶται (ἐξισοῦται) κατὰ τὸ κάλλος.

392 Βασιλεύτερος], κύριος μεγαλητέρου (παρὰ τὸ ἐμὸν) βασιλείου. 394 Θὴν], τότε. —Γαμέσσεται], μνηστεύσεται ὡς γαμετήν. Ὁ Ἀρίσταρχος ἔγραψε: Γε μάσσεται.

395 Ἑλλάδα τε Φθίην τε], Ἑλλὰς ἐνταῦθα πᾶσα ἡ Θεσσαλία ἢ, καθὼς λέγομεν τώρα, ἡ στερεὰ Ἑλλὰς κατὰ τό: Ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος· Φθία δέ, ὡς μέρος τῆς καθόλου Ἑλλάδος, τὸ βασίλειον τοῦ Πηλέως, παρβλ. 447 καὶ 478. 399 Μνηστὴν], νόμιμον.—Εἰκυῖαν], ἁρμόζουσάν μοι. 401 Οὐ γὰρ κτλ.], προσποιεῖταί ἐνταῦθα φιλοψυχίαν, κατειρωνευόμενος τοῦ Ἀγαμέμνονος. 404 Λάϊνος οὐδὸς], ἀντὶ Ναός, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον. Ἐννοεῖ δὲ τὸν τέταρτον ναὸν τῶν Δελφῶν, ὃν ὁ Τροφώνιος καὶ Ἀγαμήδης λίθινον ἔκτισαν τῷ 1200 πρὸ Χ., οὗτινος πυρποληθέντος τῷ 547 πρὸ Χ. (Ὀλυμπ. νή), τὸν πέμπτον ναὸν ᾠκοδομήσαντο οἱ Ἀμφικτύονες ἀπὸ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἴδε Παυσ. Ι', ς.—Ἀφήτορος], τοῦ τοξικοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀφιέναι τὰ βέλη. 406 407 Ληϊστοὶ μέν. . Κτητοὶ δέ], τὰ μὲν ἀπ' ἁρπαγῆς, τὰ δὲ διὰ νομίμου ἀποκτήσεως.— Ἴφια] παχέα. 407 Ἵππων κάρηνα], περιφρ. ἀντὶ Ἵπποι, καθὼς καὶ ἡμεῖς κοινῶς λέγομεν: Τόσα κεφάλια ζῶα. 408 Πάλιν ἐλθεῖν], ἐπανελθεῖν, ὥστε ἐπαν. 408 409 Οὔτε λεϊστή, οὐθ' ἑλετή], οὔτε διὰ τῆς βίας, οὔτε αἰχμαλωσίᾳ

Οὔθ' ἑλετή, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Μήτηρ γάρ τέ μέ φησι θεὰ, Θέτις ἀργυρόπεζα,
Διχθαδίας Κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε.
Εἰ μὲν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,
Ὤλετο μέν μοι νόστος, ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται·
Εἰ δέ κεν οἴκαδ' ἵκωμι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὤλετό μοι κλέος ἐσθλὸν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν
Ἔσσεται, οὐδέ κέ μ' ὦκα τέλος θανάτοιο κιχείη.
Καὶ δ' ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἐγὼ παραμυθησαίμην
Οἴκαδ' ἀποπλείειν· ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ
Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γάρ ἑθεν εὐρύοπα Ζεὺς
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.
Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἰόντες, ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
Ἀγγελίην ἀπόφασθε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων,
Ὄφρ' ἄλλην φράζωνται ἐνὶ φρεσὶ μῆτιν ἀμείνω,
Ἥ κέ σφιν νῆάς τε σόῃ καὶ λαὸν Ἀχαιῶν
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇς· ἐπεὶ οὔ σφισιν ἥδε γ' ἑτοίμη,
Ἣν νῦν ἐφράσσαντο, ἐμεῦ ἀπομηνίσαντος.
Φοῖνιξ δ' αὖθι παρ' ἄμμι μένων κατακοιμηθήτω,
Ὄφρα μοι ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ' ἕπηται
Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀπέειπεν.
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ,
Δάκρυ' ἀναπρήσας· περὶ γὰρ δίε νηυσὶν Ἀχαιῶν·
Εἰ μὲν δὴ νόστον γε μετὰ φρεσὶ, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Βάλλεαι, οὐδέ τι πάμπαν ἀμύνειν νηυσὶ θοῇσιν
Πῦρ ἐθέλεις ἀΐδηλον, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ·
Πῶς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, αὖθι λιποίμην
Οἶος; σοὶ δέ μ' ἔπεμπε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς
Ἤματι τῷ, ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπεν
Νήπιον, οὔπω εἰδόθ' ὁμοιΐου πολέμοιο,
Οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσιν.
Τοὔνεκά με προέηκε διδασκέμεναι τάδε πάντα,

ηκτή. [411] Θανάτοιο τέλοσδε], εἰς τέλος θανάτου, εἰς θάνατον. [414] Ἵκωμι], ἄλλοι Ἵκοιμι καὶ ἄλλοι Ἵκωμαι. [417] Παραμυθησαίμην]. παραινέσαιμι. [418] Δήετε], εὑρήσετε.
[419] Ἕθεν], αὐτῆς, τῆς Ἰλίου. [422] Ἀπόφασθε], ἀπαρνήθητε ὡς ἐξ ἐμοῦ τὴν ἀγγελ. — Τὸ γὰρ κτλ.] αἰτιολογεῖ τὸ διατί νὰ δώσωσι λόγον τῆς πρεσβείας των εἰς τοὺς ἀριστεῖς ἄλλον παρὰ τὸν Ἀγαμέμνονα. [425] Ἥδε], αὕτη ἡ βουλή. [426] Ἀπομηνίσαντος], ἀμετρείστως (εἰς ὑπερβολὴν) θυμωθέντος. [427] Κατακοιμ.], περιττεύει ἡ πρόθεσις.
[433] Ἀναπρήσας], ἀναβαλὼν, ἀθρόον ἀναδούς. [437] Αὖθι], αὐτόθι, ἐνταῦθα. [440] Νήπιον], ἀνήλικον, μὴ ἔμπειρον, ἀπειρότατον.— Εἰδότα πολέμοιο], εἰδήμονα.—'Ομοιΐου]; ὁμοίως ἀμφοτέροις τοῖς πολεμοῦσι βλαπτικοῦ, ἢ ἐπίσης ἀδήλου, ὡς καὶ τὸ γῆρας καὶ τὸν θάνατον εἶπεν ὁμοίϊον. Σεσημείωται δὲ τὸ ϊ τῆς παραληγούσης ὡς μακρόν. [441] ὅθεν καὶ Κυδιάνειραν μονολεκτικῶς ἀποκαλεῖ ἀλλοῦ τὴν ἀγοράν.

Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.
Ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι
Λείπεσθ', οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα,
Οἷον ὅτε πρῶτον λίπον Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
Φεύγων νείκεα πατρὸς Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο·
Ὅς μοι παλλακίδος περιχώσατο καλλικόμοιο·
Τὴν αὐτὸς φιλέεσκεν, ἀτιμάζεσκε δ' ἄκοιτιν,
Μητέρ' ἐμήν· ἡ δ' αἰὲν ἐμὲ λισσέσκετο γούνων
Παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα.
Τῇ πιθόμην καὶ ἔρεξα· πατὴρ δ' ἐμὸς αὐτίκ' ὀϊσθεὶς,
Πολλὰ κατηρᾶτο, στυγερὰς δ' ἐπεκέκλετ' Ἐριννῦς,
Μήποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν,
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα· θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαρὰς,
Ζεύς τε καταχθόνιος καὶ ἐπαινὴ Περσεφόνεια.
Τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατακτάμεν ὀξέϊ χαλκῷ·
Ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ
Δήμου θῆκε φάτιν καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων·
Ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην.
Ἔνθ' ἐμοὶ οὐκέτι πάμπαν ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς
Πατρὸς χωομένοιο κατὰ μέγαρα στρωφᾶσθαι.
Ἦ μὲν πολλὰ ἔται καὶ ἀνεψιοὶ ἀμφὶς ἐόντες
Αὐτοῦ λισσόμενοι κατερήτυον ἐν μεγάροισιν·
Πολλὰ δὲ ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς
Ἔσφαζον, πολλοὶ δὲ σύες θαλέθοντες ἀλοιφῇ
Εὐόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο·
Πολλὸν δ' ἐκ κεράμων μέθυ πίνετο τοῖο γέροντος.
Εἰνάνυχες δέ τοι ἀμφ' αὐτῷ παρὰ νύκτας ἴαυον·

443] Παροιμιώδης ἐγένετο ὁ στίχος οὗτος διὰ τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἀναντίρρητον ἀλήθειαν· διότι, καὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον, « Ὅς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας ».
444 Ὡς], οὕτως ἄρα, ἑπομένως. 445 Ὑποσταίη], ὑποσχεθῇ. 446 Ἀποξύσας] μεταφορικὴ ἡ λέξις, διὰ τὴν τραχύτητα τοῦ γεροντικοῦ δέρματος.—Θήσειν], ποιήσειν, ἀναδείξειν. 447 Ἑλλάδα], πόλιν τῆς Θεσσαλίας, τὸ ἄλλως Ὀρμένιον τῆς Μαγνησίας ἢ τῆς Φωκίδος, ἢ ἄλλως Ἐλεὼν, ἴδε Στράβ. Θ', 670, ἢ 302. 448 Νείκεα], τὴν ὀργὴν, τὰς ἐπιπλήξεις. — Ὀρμενίδαο], υἱοῦ τοῦ Ὀρμένου, τοῦ Κερκάφου, τοῦ Αἰόλου. 451 Ἐμὲ λισσέσκετο γούνων], ἡ γεν. ἐλλειπτ. τῆς διὰ, ἁπτομένη τῶν γ. 452 Προμιγ.], κατά τινας μὲν, περιττεύει ἡ πρόθεσις· κατὰ τὸν Εὐστάθ. ὅμως, σημαίνει τὸ πρὸ τοῦ γέροντος.
453 Τῇ], τῇ μητρί. — Ὀϊσθεὶς], ὑπονοήσας. Παντοῦ ἀλλοῦ μεταχειρίζεται τὸ μέσον Ὀϊσάμενος. 455 Ἐφέσσεσθαι], ἐπικαθίσεσθαι, μέσ. ἐκ τοῦ Ἑφέζομαι. 457 Ζεὺς καταχθόνιος], ὁ Πλούτων.—Ἐπαινὴ], ἐπαινετὴ, κατ' εὐφημισμὸν ἢ ἀντίφρασιν ἀντὶ φευκτὴ, ἀποτρόπαιος, κατὰ τὸ Νῆα μικρὰν αἰνεῖν=παραιτεῖν. 460 Δήμου φάτιν], καθὼς λέγομεν σήμερον, τὴν κοινὴν γνώμην. 462 Ἐρητύετο], ἐκρατεῖτο. 463 Στρωφᾶσθαι], ἀναστρέφεσθαι. 464 Ἔται], ἑταῖροι.—Ἀνεψιοὶ], ἐξάδελφοι. —Ἀμφὶς ἐόντες], περιστοιχοῦντές με.
466 Εἰλίποδας ἕλικας], ἴδε περὶ τῶν ἐπιθέτων τούτων τὰ Λεξικά. 468 Εὐόμενοι], περιφλογιζόμενοι, (χυδ.) τσουρουφλιζόμενοι ἵνα μαδηθῶσι. —Τανύοντο διὰ φλογὸς], ἡπλόνοντο ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἵνα ὀπτηθῶσι, παραβλ. 218. 469 Ἐκ κεράμων], ἐκ τῶν πίθων. 470 Παρὰ . . ἴαυον], παρ' ἐμοὶ ἐκοιμῶντο παραφυλάττοντες. Τὸ δὲ Νύκτας φαίνεται πλεονάζειν μετὰ

Οἱ μὲν ἀμειβόμενοι φυλακὰς ἔχον· οὐδέ ποτ' ἔσβη
Πῦρ, ἕτερον μὲν ὑπ' αἰθούσῃ εὐερκέος αὐλῆς,
Ἄλλο δ' ἐνὶ προδόμῳ πρόσθεν θαλάμοιο θυράων.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη μοι ἐπήλυθε νὺξ ἐρεβεννή,
Καὶ τότ' ἐγὼ θαλάμοιο θύρας πυκινῶς ἀραρυίας
Ῥήξας ἐξῆλθον, καὶ ὑπέρθορον ἑρκίον αὐλῆς
Ῥεῖα, λαθὼν φύλακάς τ' ἄνδρας, δμωάς τε γυναῖκας.
Φεῦγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος εὐρυχόροιο,
Φθίην δ' ἐξικόμην ἐριβώλακα, μητέρα μήλων,
Ἐς Πηλῆα ἄναχθ'· ὃ δέ με πρόφρων ὑπέδεκτο,
Καί με φίλησ', ὡσεί τε πατὴρ ὃν παῖδα φιλήσῃ
Μοῦνον, τηλύγετον, πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσιν·
Καί μ' ἀφνειὸν ἔθηκε, πολὺν δέ μοι ὤπασε λαόν·
Ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης, Δολόπεσσιν ἀνάσσων.
Καί σε τοσοῦτον ἔθηκα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ἐκ θυμοῦ φιλέων· ἐπεὶ οὐκ ἐθέλεσκες ἅμ' ἄλλῳ
Οὔτ' ἐς δαῖτ' ἰέναι, οὔτ' ἐν μεγάροισι πάσασθαι,
Πρίν γ' ὅτε δή σ' ἐπ' ἐμοῖσιν ἐγὼ γούνεσσι καθίσσας,
Ὄψου τ' ἄσαιμι προταμὼν καὶ οἶνον ἐπισχών·
Πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα
Οἴνου, ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ.
Ὣς ἐπὶ σοὶ μάλα πόλλ' ἔπαθον καὶ πόλλ' ἐμόγησα,
Τὰ φρονέων, ὅ μοι οὔτι θεοὶ γόνον ἐξετέλειον
Ἐξ ἐμεῦ· ἀλλὰ σὲ παῖδα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Ποιεύμην, ἵνα μοί ποτ' ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνῃς.
Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τί σε χρὴ
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί,
Τῶνπερ καὶ μείζων ἀρετὴ τιμή τε βίη τε.
Καὶ μὲν τοὺς θυέεσσι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσιν,
Λοιβῇ τε κνίσῃ τε, παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.
Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε, ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ·
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθ' Ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.

τὸ Εἰνάνυχες, καθὼς ἢ τὸ οἶνον ἐνοινοχοεῦντες (Ὀδ. Γ, 472) ἢ Ποδάνιπτρα ποδῶν (Ὀδ. Τ, 343). [478] Δι' Ἑλλάδος], πάλιν ἐδῶ τῆς Θεσσαλίας, ἴδε 395. [479] Μητέρα μήλων], γόνιμον προβάτων. [484] Ἐσχατιὴν Φθίης], τὰ πρὸς δυσμὰς ἄκρα τῆς Φθιώτιδος. [485] Τοσοῦτον ἔθηκα], τόσον μέγαν ἀνέδειξα (κοιν. σὲ ἔκαμα). [488] Γούνεσσι], ἄλλοι γρφ. γούνασσι, ἢ ἄλλοι Γούνασι. [489] Ἄσαιμι], κορέσαιμι, ἐκ τοῦ Ἄδω, χορταίνω.—Ἐπισχὼν], κυριολεκτικῶς, πλησιάσας εἰς σὲ τὸ σκεῦος, παρβλ. χ, 83. [490] Κατέδευσας], κατέβρεξας. [491] Ἀποβλύζων], ἀποσάζων, διὰ τὴν μικρότητα τοῦ σόματος.—Ἀλεγεινῇ], ἐπιμόχθῳ, διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς ἀνατροφῆς τῶν νηπίων. [493] Τὰ φρονέων, ὅ], Τοῦτο ἔχων κατὰ νοῦν, ὅτι. [497] Στρεπτοί], τρεπτοί, εὐμετάπειστοι. [498] Ἀρετή], ἀνδρία. [500] Παρατρωπῶσι] παρατρέπουσι, μεταπείθουσι. [501] Ὑπερβήῃ], παραβῇ. [502] Προσωποποιεῖ θαυμαστῶς τὰς λιτάς. [503], διότι οἱ ἱκετεύοντες ἢ βραδυποροῦσι ἢ σκυθρωπάζουσι ἢ πλαγίως βλέπουσιν, ὑπὸ συστολῆς. [504] Μετόπισθ' Ἄτης.

Ἡ δ' Ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἄσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο·
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταίγε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι
Τῷ Ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.
Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, πόρε καὶ σὺ Διὸς κούρῃσιν ἕπεσθαι
Τιμὴν, ἥτ' ἄλλων περ ἐπιγνάμπτει νόον ἐσθλῶν.
Εἰ μὲν γὰρ μὴ δῶρα φέροι, τὰ δ' ὄπισθ' ὀνομάζοι
Ἀτρείδης, ἀλλ' αἰὲν ἐπιζαφελῶς χαλεπαίνοι,
Οὐκ ἂν ἔγωγέ σε μῆνιν ἀποῤῥίψαντα κελοίμην
Ἀργείοισιν ἀμυνέμεναι, χατέουσί περ ἔμπης·
Νῦν δ' ἅμα τ' αὐτίκα πολλὰ διδοῖ, τὰ δ' ὄπισθεν ὑπέστη,
Ἄνδρας δὲ λίσσεσθαι ἐπιπροέηκεν ἀρίστους
Κρινάμενος κατὰ λαὸν Ἀχαιικὸν, οἵτε σοὶ αὐτῷ
Φίλτατοι Ἀργείων· τῶν μὴ σύγε μῦθον ἐλέγξῃς,
Μηδὲ πόδας· πρὶν δ' οὔτι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.
Οὕτω καὶ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν
Ἡρώων, ὅτε κέν τιν' ἐπιζάφελος χόλος ἵκοι·
Δωρητοί τε πέλοντο, παράῤῥητοί τ' ἐπέεσσιν.
Μέμνημαι τόδε ἔργον ἐγὼ πάλαι, οὔτι νέον γε,
Ὡς ἦν· ἐν δ' ὑμῖν ἐρέω πάντεσσι φίλοισιν.
Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι
Ἀμφὶ πόλιν Καλυδῶνα, καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον·
Αἰτωλοὶ μὲν ἀμυνόμενοι Καλυδῶνος ἐραννῆς·
Κουρῆτες δὲ διαπραθέειν μεμαῶτες Ἄρηϊ.
Καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσεν
Χωσαμένη, ὅ οἱ οὔτι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
Οἰνεὺς ῥέξ'· ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυνθ' ἑκατόμβας·

ἀλέγουσι κιοῦσαι], ὁ Σχολ. λέγει ὅτι τὸ Κιοῦσαι εἶναι ἀντὶ τοῦ Κιεῖν, ἡ τὸ ἑρμηνεύει: Φροντίζουσι νὰ βαδίζωσι κατόπιν τῆς Ἄτης, ἵνα ἐπανορθώσωσι τὰ ὑπ' αὐτῆς πραττόμενα δεινά. Ὀρθότερον νομίζω νὰ συνταχθῇ· Μετόπισθε κιοῦσαι, (περὶ τῆς) Ἄτης ἀλέγουσι.

505 Ἡ δ' Ἄτη.. ἀρτίπος] διότι τὸ κακὸν ἐκτελεῖται ταχύτερον. Δι' ἄλλον δὲ λόγον λέγει ἀλλαχοῦ (Ἰλ. Τ. 92) ὅτι τῆς Ἄτης εἶνε ἁπαλοὶ οἱ πόδες, δηλῶν ὅτι τὸ κακὸν ἔρχεται πολλάκις ἀνεπαισθήτως. — Πάσας] τὰς Λιτάς; 507 Αἱ δ'], αὗται δὲ (αἱ Λιταί).

513 514] Πόρε τὸ ἕπεσθαι τιμὴν ταῖς Διὸς κόραις. 516 Ἐπιζαφελῶς], ἐπιμόνως.

522 Ἐλέγξῃς], ἀποδείξῃς ἀνισχύρους, ἀτιμάσῃς. 523 Μηδὲ πόδας], μηδὲ τὴν ἐνθάδε ἄφιξιν, τὸ συγκεφ. ἀντὶ τοῦ ἀφῃρημ. — Πρὶν δ' οὔ τι νεμ. κεχολ.], πρὶν (γένωνται ταῦτα), οὐκ ἦν νεμεσητὸν τὸ κεχολῶσθαι. 526 Δωρητοί τε.. παράῤῥητοί τ' ἐπέεσσιν], δώροις καὶ ἔπεσι μεταβλητοί. 528 Ἐν ὑμῖν], ἐνώπιον ἢ ἐν ἐπηκόῳ ὑμῶν. 529 Κουρῆτες], οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Πλευρῶνος.— Αἰτωλοὶ] οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Καλυδῶνος.

534 Ὅ οἱ], ὅτι (διότι) αὐτῇ τῇ Ἀρτέμιδι. — Θαλύσια], ἐνν. ἱερὰ ἢ θύματα, τὰ ἐπὶ τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν τελούμενα, τὰ ἄλλως Συγκομιστήρια καὶ παρὰ τοῖς Ἀθην. Ἀλῷα. —Γουνῷ ἀλωῆς], ἐν τῷ γονιμωτάτῳ τῆς καλλιεργησίμου γῆς.

Ἢ λάθετ', ἢ οὐκ ἐνόησεν· ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
Ἡ δὲ χολωσαμένη, δῖον γένος, Ἰοχέαιρα,
Ὦρσεν ἔπι χλούνην σῦν ἄγριον, ἀργιόδοντα,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν ἔθων Οἰνῆος ἀλωήν·
Πολλὰ δ' ὅγε προθέλυμνα χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρὰ
Αὐτῇσιν ῥίζῃσι καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων.
Τὸν δ' υἱὸς Οἰνῆος ἀπέκτεινεν Μελέαγρος,
Πολλέων ἐκ πολίων θηρήτορας ἄνδρας ἀγείρας
Καὶ κύνας· οὐ μὲν γάρ κ' ἐδάμη παύροισι βροτοῖσιν·
Τόσσος ἔην, πολλοὺς δὲ πυρῆς ἐπέβησ' ἀλεγεινῆς.
Ἡ δ' ἀμφ' αὐτῷ θῆκε πολὺν κέλαδον καὶ ἀϋτήν,
Ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ καὶ δέρματι λαχνήεντι,
Κουρήτων τε μεσηγὺ καὶ Αἰτωλῶν μεγαθύμων.
Ὄφρα μὲν οὖν Μελέαγρος ἀρηΐφιλος πολέμιζεν,
Τόφρα δὲ Κουρήτεσσι κακῶς ἦν· οὐδ' ἐδύναντο
Τείχεος ἔκτοσθεν μίμνειν, πολέες περ ἐόντες.
Ἀλλ' ὅτε δὴ Μελέαγρον ἔδυ χόλος, ὅς τε καὶ ἄλλων
Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον, πύκα περ φρονεόντων·
Ἤτοι ὁ μητρὶ φίλῃ Ἀλθαίῃ χωόμενος κῆρ,
Κεῖτο παρὰ μνηστῇ ἀλόχῳ, καλῇ Κλεοπάτρῃ,
Κούρῃ Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης,
Ἴδεώ θ', ὃς κάρτιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν
Τῶν τότε — καί ῥα ἄνακτος ἐναντίον εἵλετο τόξον
Φοίβου Ἀπόλλωνος, καλλισφύρου εἵνεκα νύμφης·
Τὴν δὲ τότ' ἐν μεγάροισι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Ἀλκυόνην καλέεσκον ἐπώνυμον, οὕνεκ' ἄρ' αὐτῆς
Μήτηρ, ἀλκυόνος πολυπενθέος οἶτον ἔχουσα,
Κλαῖ', ὅτε μιν ἑκάεργος ἀνήρπασε Φοῖβος Ἀπόλλων—

---

[537] Ἢ.. ἢ..] ἀσύνδετον ἐπεξηγηματικόν· ἢ ἐνθυμήσασα ὅτι ἔπρεπεν, ἐπελάθετο ὕστερον ἢ οὐδόλως ἀπ' ἀρχῆς ἐνόησε. Τὸ δὲ Ἢ οὐκ, ὑφ' ἕν, ἀντὶ μιᾶς συλλαβῆς, ὡς καὶ ἐν τῷ, Ἢ οὐχ ἅλις (Ἰλ. Ε, 349). [538] Δῖον γένος], Διὸς θυγάτηρ.—Ἰοχέαιρα], ἡ Ἄρτεμις, ὡς ταῖς ἰοῖς (βέλεσι) χαίρουσα. [539] Ὦρσεν ἔπι], κατ' ἀναστρ. ἀντὶ Ἐπῶρσεν, ἐπαφῆκε.— Χλούνην] τὸ ἐξηγοῦσι διαφόρως: τὸ πιθανώτερον φαίνεται Μονόρχης, ἐπιμ. Μονιὸς, ἄγριος.
[540] Ἔθων], ἔθει (συνήθως) ἐπιφοιτῶν, συχνάζων. [541] Προθέλυμνα], πρόῤῥιζα ἢ ἀλλεπάλληλα. [542]] συνήθως ἀποδίδουσι τὸ Μήλων εἰς τὸ Ἄνθεσιν· ἀλλ' ἴσως ἀποδοτέον μᾶλλον εἰς τὸ Δένδρεα. Τὸ δὲ Μήλων, ἀντὶ ὀπωρικῶν, ἀκροδρύων ἐν γένει, ὡς ἀπὸ τοῦ ἐκλεκτοτέρου αὐτῶν εἴδους. [546] Πυρῆς ἐπέβησ'], ἐφόνευσεν, ὡς ἐκ τοῦ ἐπακολουθοῦντος.
[547] Ἀμφ' αὐτῷ] τῷ νεκρῷ τοῦ συὸς, κατὰ τὸ: « Αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι », τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ σαφέστερον ὁ ἑπόμενος στίχος. [548] Ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ καὶ δέρματι], διότι ταῦτα συνέθεντο ἐξελεῖν ὡς ἀριστεῖα τῷ πρώτως βαλόντι τὸν σῦν, καὶ λαβὼν αὐτὰ ὁ Μελέαγρος, ἐδωρήσατο τῇ Ἀταλάντῃ. [553] Οἰδάνει], μεταβατ., φουσκόνει, ἐπαίρει, παρβλ. 446.— Πύκα φρονεόντων], πυκνῶς φρονούντων, πάνυ φρονίμων, ὅθεν καὶ Πυκιναὶ φρένες.
[557] Εὐηνίνης], πατρωνυμ., θυγατρὸς τοῦ Εὐήνου, βασιλέως τῆς Αἰτωλίας. [558] Ἴδεω], τοῦ Ἴδα, υἱοῦ τοῦ Ἀφαρέως ἢ τοῦ Ποσειδῶνος. [560] Νύμφη], τῆς Μαρπήσσης, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ ὁ Ἀπόλλων. [561] Τὴν δὲ], τὴν Κλεοπάτραν. [562]] Ἴδε περὶ τῆς Ἀλκυόνης τὴν Μυθολογ.

Τῇ ὅγε παρκατέλεκτο, χόλον θυμαλγέα πέσσων,
Ἐξ ἀρέων μητρὸς κεχολωμένος, ἥ ῥα θεοῖσιν
Πόλλ' ἀχέουσ' ἠρᾶτο κασιγνήτοιο φόνοιο·
Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολυφόρβην χερσὶν ἀλοία,
Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν,
Πρόχνυ καθεζομένη, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι,
Παιδὶ δόμεν θάνατον· τῆς δ' ἠεροφοῖτις Ἐρινὺς
Ἔκλυεν ἐξ Ἐρέβευσφιν, ἀμείλιχον ἦτορ ἔχουσα·
Τῶν δὲ τάχ' ἀμφὶ πύλας ὅμαδος καὶ δοῦπος ὀρώρει,
Πύργων βαλλομένων· τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Αἰτωλῶν, πέμπον δὲ θεῶν ἱερῆας ἀρίστους
Ἐξελθεῖν καὶ ἀμῦναι, ὑποσχόμενοι μέγα δῶρον.
Ὁππόθι πιότατον πεδίον Καλυδῶνος ἐραννῆς,
Ἔνθα μιν ἤνωγον τέμενος περικαλλὲς ἑλέσθαι,
Πεντηκοντόγυον· τὸ μὲν ἥμισυ οἰνοπέδοιο,
Ἥμισυ δὲ ψιλὴν ἄροσιν πεδίοιο ταμέσθαι.
Πολλὰ δέ μιν λιτάνευε γέρων ἱππηλάτα Οἰνεύς,
Οὐδοῦ ἐπεμβεβαὼς ὑψηρεφέος θαλάμοιο,
Σείων κολλητὰς σανίδας, γουνούμενος υἱόν·
Πολλὰ δὲ τόνγε κασίγνηται καὶ πότνια μήτηρ
Ἐλλίσσονθ'· ὁ δὲ μᾶλλον ἀναίνετο· πολλὰ δ' ἑταῖροι,
Οἵ οἱ κεδνότατοι καὶ φίλτατοι ἦσαν ἁπάντων·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τοῦ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον,
Πρίν γ' ὅτε δὴ θάλαμος πύκα βάλλετο· τοὶ δ' ἐπὶ πύργων
Βαῖνον Κουρῆτες, καὶ ἐνέπρηθον μέγα ἄστυ.
Καὶ τότε δὴ Μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις
Λίσσετ' ὀδυρομένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα
Κήδε', ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει, τῶν ἄστυ ἁλώῃ·
Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει,
Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζώνους τε γυναῖκας.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντος κακὰ ἔργα·
Βῆ δ' ἰέναι, χροΐ δ' ἔντε' ἐδύσετο παμφανόωντα.
Ὣς ὁ μὲν Αἰτωλοῖσιν ἀπήμυνεν κακὸν ἦμαρ,
Εἴξας ᾧ θυμῷ· τῷ δ' οὐκέτι δῶρ' ἐτέλεσσαν

---

[565] Τῇ ὅγε], τῇ Κλεοπάτρᾳ ὁ Μελέαγρος. [566] Χόλον πέσσων], διασκεδάζων τὸν θυμόν του, κοιν. ξεθυμαίνων, ἴδε ξ Δ, 84. [567] Κασιγνήτοιο φόνοιο], τὸ Κασιγνήτου ἐπιθετικῶς, τοῦ ἀδελφικοῦ, κατὰ τὸ γυναῖκα μαζὸν (Ω, 58)· διότι οἱ φονευθέντες ἀδελφοὶ τῆς Ἀλθαίας ἦσαν πέντε· ἡ δὲ γενικὴ ἐλλειπτ. τῆς προθ. Περὶ ἢ Ἕνεκα. [568] Ἀλοία], ἔτυπτεν. Οὕτω γὰρ ηὔχοντο τοῖς καταχθονίοις θεοῖς. [570] Πρόχνυ], εἰς γόνυ. [571] Ἠεροφοῖτις], ἀφανής. [572] Ἐρέβευσφιν], Ἐρέβους, κατὰ πρόσθεσιν τοῦ φι ν. [573] Τῶν], τῶν Κουρήτων.—Ὀρώρει], ἐκινεῖτο, Ὄρνυμι. [579] Πεντηκοντόγυον], πεντήκοντα πλέθρων. [580] Ψιλὴν ἄροσιν], ἄδενδρον, πρὸς σπορὰν ἐπιτήδειον, ἀρόσιμον παρβλ. Ὀδυσ. Ι. 134. [583] Κολλητὰς σανίδας], τὰς θύρας (τὰ θυρόφυλλα) τοῦ θαλάμου.—Γουνούμενος], ἱκετεύων. [586] Κεδνότατοι], πάσης φροντίδος (κήδους, πολλοῦ λόγου) ἄξιοι. [593] Ἀμαθύνει], κατὰ μικρὸν δαπανᾷ, εἰς κόνιν (ἄμαθον) μεταβάλλει, κατεναλίσκει. [598] Εἴξας ᾧ θυμῷ] νικηθεὶς ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπιθυ-

Πολλά τε καὶ χαρίεντα, κακὸν δ' ἤμυνε καὶ αὔτως.
Ἀλλὰ σὺ μή τοι ταῦτα νόει φρεσὶ, μηδέ σε δαίμων
Ἐνταῦθα τρέψειε, φίλος· κάκιον δέ κεν εἴη,
Νηυσὶν καιομένῃσιν ἀμυνέμεν· ἀλλ' ἐπὶ δώροις
Ἔρχεο· ἶσον γάρ σε θεῷ τίσουσιν Ἀχαιοί.
Εἰ δέ κ' ἄτερ δώρων πόλεμον φθισήνορα δύῃς,
Οὐκέθ' ὁμῶς τιμῆς ἔσεαι, πόλεμόν περ ἀλαλκών.
  Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Φοῖνιξ, ἄττα γεραιὲ, διοτρεφὲς, οὔτι με ταύτης
Χρεὼ τιμῆς— φρονέω δὲ τετιμῆσθαι Διὸς αἴσῃ—
Ἥ μ' ἕξει παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, εἰσόκ' ἀϋτμὴ
Ἐν στήθεσσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Μή μοι σύγχει θυμὸν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Ἀτρείδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν· οὐδέ τί σε χρὴ
Τὸν φιλέειν, ἵνα μή μοι ἀπέχθηαι φιλέοντι·
Καλόν τοι σὺν ἐμοὶ τὸν κήδειν, ὅς κ' ἐμὲ κήδῃ.
Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.
Οὗτοι δ' ἀγγελέουσι, σὺ δ' αὐτόθι λέξεο μίμνων
Εὐνῇ ἔνι μαλακῇ· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφιν
Φρασσόμεθ', ἤ κε νεώμεθ' ἐφ' ἡμέτερ', ἤ κε μένωμεν.
  Ἦ, καὶ Πατρόκλῳ ὅγ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε σιωπῇ
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος, ὄφρα τάχιστα
Ἐκ κλισίης νόστοιο μεδοίατο. τοῖσι δ' ἄρ' Αἴας
Ἀντίθεος Τελαμωνιάδης μετὰ μῦθον ἔειπεν·
  Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Ἴομεν· οὐ γάρ μοι δοκέει μύθοιο τελευτὴ
Τῇδέ γ' ὁδῷ κρανέεσθαι· ἀπαγγεῖλαι δὲ τάχιστα
Χρὴ μῦθον Δαναοῖσι, καὶ οὐκ ἀγαθόν περ ἐόντα,
Οἵ που νῦν ἕαται ποτιδέγμενοι. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Ἄγριον ἐν στήθεσσι θέτο μεγαλήτορα θυμόν·
Σχέτλιος, οὐδὲ μετατρέπεται φιλότητος ἑταίρων,
Τῆς, ᾗ μιν παρὰ νηυσὶν ἐτίομεν ἔξοχον ἄλλων·
Νηλής· καὶ μέν τίς τε κασιγνήτοιο φονῆος
Ποινὴν ἢ οὗ παιδὸς ἐδέξατο τεθνηῶτος·

μίας· τοῦτο γὰρ ἐνταῦθα σημαίνει ὁ θυμός. 599 Καὶ αὔτως], ἄλλοι γρφ. Καὶ οὕτως, ἢ χωρὶς δώρων. 600 Ταῦτα], ἅπερ ὁ Μελέαγρος. 601 Ἐνταῦθα], εἰς τοιαύτην κατάστασιν. 603 Τιμῆς], κατὰ κρσ. ἐκ τοῦ τιμήεις, ἔντιμος. 608 Διὸς αἴσῃ], ἀποφάσει. 609 Ἀϋτμὴ], πνοή. 615 Κήδειν] βλάπτειν. 616 Μείρεο], ἀπολάμβανε, συμμερίζου. 618] Ἐν ᾧ ἀνωτέρω προεῖπεν ὅτι Πρωϊαίτατα ἀποπλεύσει, ἐδῶ ἀφήνει τὸ πρᾶγμα εἰς σκέψιν, δίδων ἐλπίδα τινὰ εἰς τοὺς πρέσβεις. — Ἐφ' ἡμέτερα], ἐνν. δώματα, κοινότ. εἰς τὰ ἴδια. 620 Ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε] ἐκίνευσε ταῖς ὀφρύσι. 621 622 Ὄφρα.. Ἐκ κλισίης νόστοιο μεδοίατο], ἵνα φροντίσωσιν (ὁ Ὀδυσσεὺς ἢ ὁ Αἴας) τῆς ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἐπιστροφῆς (ἀναχωρήσεως). 625 Τελευτὴ], ὁ σκοπός, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐντολῆς μας. 630 Σχέτλιος], σκληρός. — Μετατρέπεται], φροντίζει. 633 Ποινὴν], ἀντίποινον, ἐξαγορὰν τοῦ φόνου, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν.

Καί ῥ' ὃ μὲν ἐν δήμῳ μένει αὐτοῦ, πόλλ' ἀποτίσας·
Τοῦ δέ τ' ἐρητύεται κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Ποινὴν δεξαμένου· σοὶ δ' ἄλληκτόν τε κακόν τε
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν εἵνεκα κούρης
Οἴης· νῦν δέ τοι ἑπτὰ παρίσχομεν ἔξοχ' ἀρίστας,
Ἄλλα τε πόλλ' ἐπὶ τῇσι· σὺ δ' ἵλαον ἔνθεο θυμόν,
Αἴδεσσαι δὲ μέλαθρον· ὑπωρόφιοι δέ τοί εἰμεν
Πληθύος ἐκ Δαναῶν, μέμαμεν δέ τοι ἔξοχον ἄλλων
Κήδιστοί τ' ἔμεναι καὶ φίλτατοι, ὅσσοι Ἀχαιοί.
  Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Αἶαν διογενὲς, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσαο μυθήσασθαι·
Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὁππότ' ἐκείνων
Μνήσομαι, ὥς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
Ἀτρείδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην.
Ἀλλ' ὑμεῖς ἔρχεσθε, καὶ ἀγγελίην ἀπόφασθε·
Οὐ γὰρ πρὶν πολέμοιο μεδήσομαι αἱματόεντος,
Πρίν γ' υἱὸν Πριάμοιο δαΐφρονος, Ἕκτορα δῖον,
Μυρμιδόνων ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθαι,
Κτείνοντ' Ἀργείους, κατά τε σμύξαι πυρὶ νῆας.
Ἀμφὶ δέ τοι τῇ ἐμῇ κλισίῃ καὶ νηῒ μελαίνῃ
Ἕκτορα, καὶ μεμαῶτα, μάχης σχήσεσθαι οἴω.
  Ὣς ἔφαθ'· οἳ δὲ, ἕκαστος ἑλὼν δέπας ἀμφικύπελλον,
Σπείσαντες, παρὰ νῆας ἴσαν πάλιν· ἦρχε δ' Ὀδυσσεύς.
Πάτροκλος δ' ἑτάροισιν ἰδὲ δμωῇσι κέλευσεν,
Φοίνικι στορέσαι πυκινὸν λέχος ὅττι τάχιστα.
Αἳ δ' ἐπιπειθόμεναι στόρεσαν λέχος, ὡς ἐκέλευσεν,
Κώεά τε, ῥῆγός τε, λίνοιό τε λεπτὸν ἄωτον.
Ἔνθ' ὁ γέρων κατέλεκτο, καὶ Ἠῶ δῖαν ἔμιμνεν.
Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς εὗδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου·
Τῷ δ' ἄρα παρκατέλεκτο γυνὴ, τὴν Λεσβόθεν ἦγεν,
Φόρβαντος θυγάτηρ, Διομήδη καλλιπάρῃος.
Πάτροκλος δ' ἑτέρωθεν ἐλέξατο· πὰρ δ' ἄρα καὶ τῷ

---

[634] Ὁ μὲν], ἐκεῖνος μὲν, ὁ φονεύς. [636] Τοῦ δὲ], αὐτοῦ δὲ, τοῦ συγγενοῦς τοῦ φονευθέντος.—Ἐρητύεται], κρατεῖται, πραΰνεται. [640] Αἴδεσσαι μέλαθρον], αἰδέσθητι τὸν οἶκόν σου, ὑπὸ τὴν ὀροφὴν τοῦ ὁποίου συνήλθομεν καὶ συνεφάγομεν· γνωστὸν γὰρ ὅτι ἡ ἑστία ἐθεωρεῖτο ἱερὰ, καθὼς καὶ σήμερον θεωρεῖται παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς καὶ τοῖς Ἄραψιν ἰδίως. [641] Μέμαμεν], προθυμούμεθα, σεμνυνόμεθα. [642] Κήδιστοι], οἰκειότατοι, διότι αὐτὸς ἦτον θεῖός του. [645] Πάντα τί μοι κτλ.] ἐείσω (ἐφάνης β'. ἐν. πρ. τοῦ μ. ἀορ. τοῦ Εἴδω ἢ Ἐΐσκω) πάντα μοι (κατά) τι κατὰ θυμὸν μυθήσασθαι. [646]], παρβλ. 554.—Ἐκείνων], τῶν γενομένων μοι ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμν. [647] Ὡς κτλ.], ἐπεξήγησις τοῦ Ἐκείνων.—Ἀσύφηλον], ἐπίῤ. ὑβριστικῶς, ἀτίμως. [648] Ἀτίμητον μετανάστην], ἄτιμον ἢ μὴ τελοῦντα φόρον (τίμημα) μέτοικον. [649] Ἀγγελίην ἀπόφασθε], ἀπαγγείλατε ἐκ μέρους μου τὴν πρότασιν.
[657] Σπείσαντες], διότι μετὰ τὸ δεῖπνον ἔσπενδον εἰς τοὺς θεούς. [658] Ἰδὲ], = Ἠδέ, καί.
[661] Λεπτὸν ἄωτον] λεπτότατον λινὸν σινδόνιον.

Ἶφις ἐΰζωνος, τήν οἱ πόρε δῖος Ἀχιλλεὺς
Σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν, Ἐνυῆος πτολίεθρον.
Οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίῃσιν ἐν Ἀτρείδαο γένοντο,
Τοὺς μὲν ἄρα χρυσέοισι κυπέλλοις υἷες Ἀχαιῶν
Δειδέχατ' ἄλλοθεν ἄλλος ἀνασταδόν, ἔκ τ' ἐρέοντο·
Πρῶτος δ' ἐξερέεινεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
Εἴπ' ἄγε μ', ὦ πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν·
Ἤ ῥ' ἐθέλει νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήϊον πῦρ,
Ἦ ἀπέειπε, χόλος δ' ἔτ' ἔχει μεγαλήτορα θυμόν;
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Ἀτρείδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Κεῖνός γ' οὐκ ἐθέλει σβέσσαι χόλον, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον
Πιμπλάνεται μένεος· σὲ δ' ἀναίνεται ἠδὲ σὰ δῶρα.
Αὐτόν σε φράζεσθαι ἐν Ἀργείοισιν ἄνωγεν,
Ὅππως κεν νῆάς τε σόῃς καὶ λαὸν Ἀχαιῶν·
Αὐτὸς δ' ἠπείλησεν ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφιν
Νῆας ἐϋσσέλμους ἅλαδ' ἑλκέμεν ἀμφιελίσσας.
Καὶ δ' ἂν τοῖς ἄλλοισιν ἔφη παραμυθήσασθαι,
Οἴκαδ' ἀποπλείειν· ἐπεὶ οὐκέτι δήετε τέκμωρ
Ἰλίου αἰπεινῆς· μάλα γάρ ἑθεν εὐρύοπα Ζεὺς
Χεῖρα ἑὴν ὑπερέσχε, τεθαρσήκασι δὲ λαοί.
Ὣς ἔφατ'· εἰσὶ καὶ οἵδε τάδ' εἰπέμεν, οἵ μοι ἕποντο,
Αἴας καὶ κήρυκε δύω, πεπνυμένω ἄμφω.
Φοῖνιξ δ' αὖθ' ὁ γέρων κατελέξατο· ὣς γὰρ ἀνώγει,
Ὄφρα οἱ ἐν νήεσσι φίλην ἐς πατρίδ' ἕπηται
Αὔριον, ἢν ἐθέλῃσιν· ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξει.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ
[Μῦθον ἀγασσάμενοι· μάλα γὰρ κρατερῶς ἀγόρευσεν].
Δὴν δ' ἄνεῳ ἦσαν τετιηότες υἷες Ἀχαιῶν·
Ὀψὲ δὲ δὴ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης·
Ἀτρείδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγάμεμνον,
Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι ἀμύμονα Πηλείωνα,
Μυρία δῶρα διδούς· ὁ δ' ἀγήνωρ ἐστὶ καὶ ἄλλως·
Νῦν αὖ μιν πολὺ μᾶλλον ἀγηνορίῃσιν ἐνῆκας.
Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν,
Ἤ κε μένῃ· τότε δ' αὖτε μαχήσεται, ὁππότε κέν μιν
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγῃ, καὶ θεὸς ὄρσῃ.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼν εἴπω, πειθώμεθα πάντες·
Νῦν μὲν κοιμήσασθε, τεταρπόμενοι φίλον ἦτορ

669 Οἱ δὲ], ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἴας. 671 Δειδέχατ'], ἐδεξιοῦντο, ἰων. πρκ. τοῦ Δέχνυμι. —Ἀνασταδὸν], ἐπανιστάμενοι, τιμῆς ἢ καὶ ἀνυπομονησίας χάριν. 698 Μὴ ὄφελες λίσσεσθαι], ὄφελες μὴ λίσσεσθαι. 699 Καὶ ἄλλως], καὶ χωρὶς τούτου. 700 Ἀγηνορίῃσιν ἐνῆκας] αὐθαδίᾳ ἐνέβαλες. 701, 702 Ἤ κεν, Ἤ κε], εἴτε, εἴτε. 705 Τεταρπόμενοι ἦτορ

Σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή.
Αὐτὰρ ἐπεί κε φανῇ καλὴ ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καρπαλίμως πρὸ νεῶν ἐχέμεν λαόν τε καὶ ἵππους,
Ὀτρύνων· καὶ δ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μάχεσθαι.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπῄνησαν βασιλῆες,
Μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.
Καὶ τότε δὴ σπείσαντες ἔβαν κλισίηνδε ἕκαστος·
Ἔνθα δὲ κοιμήσαντο, καὶ ὕπνου δῶρον ἕλοντο.

σίτου] τέρψαντες τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν διὰ σίτου κτλ., κορέσαντες. 708 709, Ἐχέμεν. Ὀτρύνων], ἐνν. μέμνησο ἢ ὅρα ἤ τι τοιοῦτο. 708 Λαόν τε καὶ ἵππους], πεζούς τε καὶ ἱππεῖς. 713 Ὕπνου δῶρον], ὕπνον, θεωρούμενον ὡς δῶρον τοῦ θεοῦ Ὕπνου.

ΟΜΗΡΟΥ

ΙΛΙΑΔΟΣ Χ.

Ἕκτορος ἀναίρεσις.

(Σ. Δ. Β.)

Ὣς οἱ μὲν κατὰ ἄστυ πεφυζότες, ἠΰτε νεβροί,
Ἱδρῶ ἀπεψύχοντο, πίον τ', ἀκέοντό τε δίψαν,
Κεκλιμένοι καλῇσιν ἐπάλξεσιν· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
Τείχεος ἆσσον ἴσαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Ἕκτορα δ' αὐτοῦ μεῖναι ὀλοὴ Μοῖρ' ἐπέδησεν,
Ἰλίου προπάροιθε, πυλάων τε Σκαιάων.
Αὐτὰρ Πηλείωνα προσηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων·
Τίπτε με, Πηλέος υἱέ, ποσὶν ταχέεσσι διώκεις,
Αὐτὸς θνητὸς ἐὼν θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με
Ἔγνως, ὡς θεός εἰμι, σὺ δ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις.
Ἦ νύ τοι οὔτι μέλει Τρώων πόνος, οὓς ἐφόβησας,
Οἳ δ' ἤτοι εἰς ἄστυ ἄλεν, σὺ δὲ δεῦρο λιάσθης.

[1] Οἱ μὲν] Οὗτοι μέν, οἱ ἄλλοι Τρῶες ὅλοι, ὅσοι διεσώθησαν τραπέντες εἰς φυγὴν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, καθὼς τὸ διηγήθη ὁ ποιητὴς εἰς τὸ τέλος τῆς προλαβούσης ῥαψῳδίας.—Πεφυζότες, εἰς φυγὴν (φύζαν) τραπέντες πεφευγότες. [2] Πίον (ἐννοεῖται: ὕδατος), διότι προλαβὼν εἶπεν ὅτι φεῦγον δίψῃ καρχαλέοι (Φ 541). [4] Ἴσαν], ᾔεσαν, ἀόρ. τοῦ Εἶμι.—Σάκε' ὤμοισι κλ.], ὡς τοιχομαχήσοντες δηλονότι. [5] Ὀλοιὴ ἀντὶ Ὀλοή, ὀλεθρία, διὰ τὸ μέτρον. [6] Σκαιαὶ πύλαι], αἱ ἄλλως Δαρδάνειαι, αἱ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως· διότι παρετηρήθη ὅτι ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται γεωγραφικῶς τὰ μὲν δεξιὰ ἀντὶ τῶν ἀνατολῶν, τὰ δὲ ἀριστερὰ ἀντὶ τῆς δύσεως. [7] Διότι ὁ Ἀπόλλων, λαβὼν τὴν μορφὴν τοῦ Ἀγήνορος, καὶ διωκόμενος ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, εἶχεν ἀπομακρύνῃ αὐτὸν τοῦ τείχους, λαβὼν τὴν παρὰ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν πεδιάδα διεύθυνσιν, ὥστε νὰ εὕρωσιν ἐν τούτῳ καιρὸν οἱ Τρῶες νὰ διασωθῶσιν ἐντὸς τῆς πόλεως. [11] Περὶ τῆς σημασίας τοῦ Πόνος ἀμφιβάλλουσιν οἱ Σχολιασταί. Ὁ Bothe ὑπετόπασε γραπτέον εἶναι Φόνος, καὶ ἐξηγεῖ: δὲν φροντίζεις βέβαια πῶς νὰ φονεύσῃς τοὺς Τρῶας! (μὲ ἔμφασιν). Κατὰ δὲ τὴν συνήθη ἀνάγνωσιν: Οὔ σοι μέλει τὸ περὶ τοὺς Τρῶας πονεῖν. [12] Ἄλεν], Αἰολ. ἀντὶ Ἐάλησαν, συνηθροίσθησαν.

Οὐ μέν με κτενέεις, ἐπεὶ οὔτοι μόρσιμός εἰμι.
Τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Ἔβλαψάς μ', Ἑκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων,
Ἐνθάδε νῦν τρέψας ἀπὸ τείχεος· ἦ κ' ἔτι πολλοὶ
Γαῖαν ὀδὰξ εἷλον, πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι.
Νῦν δ' ἐμὲ μὲν μέγα κῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ' ἐσάωσας
Ῥηϊδίως, ἐπεὶ οὔτι τίσιν γ' ἔδδεισας ὀπίσσω.
Ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.
Ὣς εἰπὼν, προτὶ ἄστυ μέγα φρονέων ἐβεβήκει,
Σευάμενος, ὥσθ' ἵππος ἀεθλοφόρος σὺν ὄχεσφιν,
Ὅς ῥά τε ῥεῖα θέῃσι τιταινόμενος πεδίοιο·
Ὣς Ἀχιλεὺς λαιψηρὰ πόδας καὶ γούνατ' ἐνώμα.
Τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν,
Παμφαίνονθ', ὥστ' ἀστέρ', ἐπεσσύμενον πεδίοιο,
Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν· ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ
Φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ·
Ὅντε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν·
Λαμπρότατος μὲν ὅδ' ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται,
Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν·
Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε περὶ στήθεσσι θέοντος.
Ὤμωξεν δ' ὁ γέρων, κεφαλὴν δ' ὅγε κόψατο χερσὶν,
Ὑψόσ' ἀνασχόμενος, μέγα δ' οἰμώξας ἐγεγώνει,
Λισσόμενος φίλον υἱόν· ὁ δὲ προπάροιθε πυλάων
Ἑστήκει, ἄμοτον μεμαὼς Ἀχιλῆϊ μάχεσθαι·
Τὸν δ' ὁ γέρων ἐλεεινὰ προσηύδα, χεῖρας ὀρεγνύς·
Ἕκτορ, μή μοι μίμνε, φίλον τέκος, ἀνέρα τοῦτον
Οἶος ἄνευθ' ἄλλων, ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπῃς,
Πηλείωνι δαμείς· ἐπειὴ πολὺ φέρτερός ἐστιν.
Σχέτλιος· αἴθε θεοῖσι φίλος τοσσόνδε γένοιτο,
Ὅσσον ἐμοί· τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδοιεν
Κείμενον· ἦ κέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος ἔλθοι·

15] ὀλεθριώτατον λέγει αὐτὸν, ὡς τοῦ λοιμοῦ παραίτιον, ὅπερ ἐμφαίνει καὶ τὸ ὄνομα Ἀπόλλων. 17 Ὀδ. εἷλ.], περιφραστικῶς ἀντὶ Ἐφονεύθησαν. 19 Ἔδδ. ὀπίσσω]· ὁ διπλασιασμὸς τῶν ςοιχείων διὰ τὸ μέτρον. 23 Πεδίοιο], διὰ τοῦ πεδίου. 24 Λαιψηρὰ πόδας ἢ γ.], ἀντὶ Λαιψηροὺς, κατὰ σχῆμα τὸ λεγόμενον προεπιζευκτικόν. 25 Ἴδεν ὀφθ.], κατὰ ποιητικὴν παλιλλογίαν. 27 Ὀπώρης], ἐν καιρῷ τῆς, τὸ φθινόπωρον. 28] Ὁ Ἀρίςαρχος, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησαν καί τινες τῶν νεωτέρων, γράφει: ἀστράσι, καθὼς ἀνδράσι.—νυκτὸς ἀμολγὸς, ἐνταῦθα μὲν ὁ πρὸς τὰ ἐξημερώματα καιρὸς, καθ' ὃν ἀμέλγονται τὰ πρόβατα, τότε γὰρ ἐπιτέλλει ὁ Κύων· Κατόπιν δὲ ἐν ςίχῳ 317, ὅπου περὶ τοῦ Ἑσπέρου ὁ λόγος, ἐννοεῖται ὁ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. 29] Ὁ Ὠρίων ὑπῆρξε κυνηγὸς περίφημος, τοῦ ὁποίου διαφόρως ὑπὸ τῶν παλαιῶν μυθεύονται αἱ τύχαι. Κατ' ἄλλους, ὁ καταστερισθεὶς κύων οὗτος ἦν ὁ τῆς Ἠριγόνης, θυγατρὸς τοῦ Ἰκαρίου, περὶ ὧν ἴδε τὴν μυθολογίαν. 31] ἡ λέξις τοῦ πυρετοῦ ἅπαξ μόνον εὕρηται παρ' Ὁμήρῳ. 40] Ἄλλοι γρφ. Ἐπεὶ ἦ. 41] Ἐπαινέσας φιλαλήθως τὸν Ἀχιλλέα, ἐπιφέρει κατάραν, ἵνα μὴ λυπήσῃ τὸν Ἕκτορα. 42 Ἔδοιεν], κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἀριςάρχου, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ Ἔδονται.
44 Ὅς] σχέτλιος ὅς.— Εὖνιν, μεμονωμένον, ἔρημον· συνήθως τὸ παράγουσιν ἐκ τοῦ Εἷς,

Ὅς μ' υἱῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν εὖνιν ἔθηκεν
Κτείνων καὶ περνὰς νήσων ἔπι τηλεδαπάων.
Καὶ γὰρ νῦν δύο παῖδε, Λυκάονα καὶ Πολύδωρον,
Οὐ δύναμαι ἰδέειν, Τρώων εἰς ἄστυ ἀλέντων,
Τούς μοι Λαοθόη τέκετο, κρείουσα γυναικῶν.
Ἀλλ' εἰ μὲν ζώουσι μετὰ στρατῷ, ἦ τ' ἂν ἔπειτα
Χαλκοῦ τε χρυσοῦ τ' ἀπολυσόμεθ'· ἔστι γὰρ ἔνδον·
Πολλὰ γὰρ ὤπασε παιδὶ γέρων ὀνομακλυτὸς Ἄλτης.
Εἰ δ' ἤδη τεθνᾶσι, καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν,
Ἄλγος ἐμῷ θυμῷ καὶ μητέρι, τοὶ τεκόμεσθα·
Λαοῖσιν δ' ἄλλοισι μινυνθαδιώτερον ἄλγος
Ἔσσεται, ἢν μὴ καὶ σὺ θάνῃς, Ἀχιλῆϊ δαμασθείς.
Ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρωὰς, μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξῃς
Πηλείδῃ, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῇς.
Πρὸς δ' ἐμὲ τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέησον,
Δύσμορον, ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ
Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει, κακὰ πόλλ' ἐπιδόντα,
Υἷάς τ' ὀλλυμένους, ἑλκηθείσας τε θύγατρας,
Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Ἑλκομένας τε νυοὺς ὀλοῇς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν.
Αὐτὸν δ' ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσιν
Ὠμησταὶ ἐρύουσιν, ἐπεί κέ τις ὀξέϊ χαλκῷ
Τύψας ἠὲ βαλὼν ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕληται,
Οὓς τρέφον ἐν μεγάροισι τραπεζῆας πυλαωρούς,
Οἵ κ' ἐμὸν αἷμα πιόντες, ἀλύσσοντες περὶ θυμῷ,
Κείσοντ' ἐν προθύροισι. νέῳ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν,
Ἀρηϊκταμένῳ, δεδαϊγμένῳ ὀξέϊ χαλκῷ,
Κεῖσθαι· πάντα δὲ καλὰ θανόντι περ, ὅ ττι φανήῃ·
Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη, πολιόν τε γένειον.
Αἰδῶ τ' αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος,
Τοῦτο δὴ οἴκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.

ἀλλ' ὁ πνευματισμὸς ἀντιβαίνει. 45] Ἴδε περὶ τοῦ Περνὰς τὰ Προλεγόμενα τοῦ νέου Λεξικοῦ τοῦ Σ. Δ. Βυζαντίου. 49 Μετὰ στρατῷ], καινοπρεπῶς ἀντὶ τοῦ συνήθως Μετὰ στρατόν. 51] Τῇ ἑαυτοῦ παιδὶ Λαοθόῃ ὁ Ἄλτης. 52 Καὶ εἰν Ἀΐδαο δόμοισιν], ἐννοεῖται εἰσί.
56] Οὐχὶ ἵνα σωθῇς σὺ, ὁ ἀπτόητος, ἀλλ' ἵνα σώσῃς τοὺς ἄλλους. 58 Αἰῶνος], θηλυκῶς, τῆς ζωῆς. 59] Σεσημείωται ὁ στίχος ὡς περιέχων καὶ τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου. Τὸ δὲ Ἔτι φρονέοντα, ἢ διότι μετ' οὐ πολὺ θέλει παραφρονήσῃ ὑπὸ τοῦ γήρως καὶ τῶν δεινῶν ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ Αἰσθανόμενον, ζῶντα. 60 Γήραος οὐδῷ], μεταφορ. ἐπὶ τῷ τέρματι, ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ. 62 Ἑλκηθείσας], βιασθείσας, ἀτιμασθείσας, ὡς ἐκ τοῦ προηγ. 64] ἀθετεῖται ὁ στίχος, διὰ τὴν ταυτολογίαν. 66 Πρώτῃσι θύρῃσιν], ταῖς αὐλείαις. 67 Ὠμησταί], ὠμοφάγοι. —Ἐρύουσι], σπαράξουσιν. 68 Τύψας ἠὲ βαλὼν], τὸ μὲν διὰ τὰ ἐκ τοῦ σχεδὸν ἢ ἀγχέμαχα ὅπλα, τὸ δὲ διὰ τὰ ἑκηβόλα. 70] Διότι παρετηρήθη ὅτι οἱ κύνες, γευσάμενοι ἀνθρωπίνου αἵματος, λυσσῶσι. 75 Αἰδῶ], τὰ αἰδοῖα.

Ἦ ῥ' ὁ γέρων, πολιὰς δ' ἄρ' ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσὶν,
Τίλλων ἐκ κεφαλῆς· οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθεν.
Μήτηρ δ' αὖθ' ἑτέρωθεν ὀδύρετο δακρυχέουσα,
Κόλπον ἀνειμένη, ἑτέρηφι δὲ μαζὸν ἀνέσχεν·
Καί μιν δακρυχέουσ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἕκτορ, τέκνον ἐμὸν, τάδε τ' αἴδεο, καί μ' ἐλέησον
Αὐτήν· εἴποτέ τοι λαθικηδέα μαζὸν ἐπέσχον,
Τῶν μνῆσαι, φίλε τέκνον· ἄμυνε δὲ δήϊον ἄνδρα,
Τείχεος ἐντὸς ἐὼν, μηδὲ πρόμος ἵστασο τούτῳ·
Σχέτλιος· εἴπερ γάρ σε κατακτάνῃ, οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Κλαύσομαι ἐν λεχέεσσι, φίλον θάλος, ὃν τέκον αὐτὴ,
Οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος, ἄνευθε δέ σε μέγα νῶϊν
Ἀργείων παρὰ νηυσὶ κύνες ταχέες κατέδονται.
Ὣς τώγε κλαίοντε προσαυδήτην φίλον υἱὸν,
Πολλὰ λισσομένω· οὐδ' Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθον·
Ἀλλ' ὅγε μίμν' Ἀχιλῆα πελώριον ἆσσον ἰόντα.
Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειῇ ὀρέστερος ἄνδρα μένῃσιν,
Βεβρωκὼς κακὰ φάρμακ'· ἔδυ δέ τέ μιν χόλος αἰνὸς,
Σμερδαλέον δὲ δέδορκεν ἑλισσόμενος περὶ χειῇ·
Ὣς Ἕκτωρ ἄσβεστον ἔχων μένος οὐχ ὑπεχώρει,
Πύργῳ ἔπι προὔχοντι φαεινὴν ἀσπίδ' ἐρείσας·
Ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν·
Ὤ μοι ἐγὼν, εἰ μέν κε πύλας καὶ τείχεα δύω,
Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει,
Ὅς μ' ἐκέλευε Τρωσὶ ποτὶ πτόλιν ἡγήσασθαι
Νύχθ' ὕπο τήνδ' ὀλοὴν, ὅτε τ' ὤρετο δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην· ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν.
Νῦν δ' ἐπεὶ ὤλεσα λαὸν ἀτασθαλίῃσιν ἐμῇσιν,
Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους,
Μήποτέ τις εἴπῃσι κακώτερος ἄλλος ἐμεῖο·
Ἕκτωρ ἧφι βίηφι πιθήσας ὤλεσε λαόν.
Ὣς ἐρέουσιν· ἐμοὶ δὲ τότ' ἂν πολὺ κέρδιον εἴη
Ἄντην ἢ Ἀχιλῆα κατακτείναντα νέεσθαι,
Ἠέ κεν αὐτὸν ὀλέσθαι ἐϋκλειῶς πρὸ πόληος.
Εἰ δέ κεν ἀσπίδα μὲν καταθείομαι ὀμφαλόεσσαν

78] Θαυμάζεται τὸ Οὐ τοῦτο διὰ τὸ ὕψος του, παραβαλλόμενον μὲ τὸ Non τοῦ μελοδράματος τοῦ Μοζάρτου. 80 Ἀνιεμένη], ἀνοίγουσα, ξεσκεπάζουσα. 83 Ἐπέσχον], ἴδε I, 489. 85 Πρόμος], πρόμαχος. 88 Ἄνευθε δέ σε νῶϊ], πολὺ μακρὰν ἡμῶν. Τὸ δὲ Σέ, μακράν. 93 Ὀρέστερος], ὀρεινός· διότι οἱ τοιοῦτοι καὶ φοβερώτεροι. 94 Κακὰ φάρμακ'], φαρμακερὰ βότανα ἢ, κατὰ τὸν Σχλ., ἔντομα, ἢ ἀμφότερα· διότι, « τὰ φολιδωτὰ τῶν ζώων, οἷον σαῦροι καὶ ὄφεις, παμφάγα ἐστί· καὶ γὰρ σαρκοφάγα, καὶ πόαν ἐσθίουσιν, » Ἀριστλ. Ζ. I, 8, 6, 1.
95 Δέδορκεν] ὅθεν καὶ ἡ ἐτυμολογία τοῦ Δράκων. 97 Πύργῳ ἔπι, προὔχοντι], ἐπὶ τῷ προέχοντι μέρει (τῇ προβολῇ) τοῦ πύργου, κατὰ τὸ Πρύμνῃ ἐνὶ νηΐ. 100 Ἐλεγχείην ἀναθήσει], ὄνειδος προσάψει. 101 Ὅς μ' ἐκέλευε κτλ.], ἴδε Ἰλ. Σ, 254-283. 102 Νύχθ' ὕπο τήνδ'], μετὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην νύκτα, καὶ ὅταν κτλ. 111 Εἰ δέ κεν], ἀνανταπόδοτον.

Καὶ κόρυθα βριαρήν, δόρυ δὲ πρὸς τεῖχος ἐρείσας,
Αὐτὸς ἰὼν Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἀντίος ἔλθω,
Καί οἱ ὑπόσχωμαι Ἑλένην καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ,
Πάντα μάλ', ὅσσα τ' Ἀλέξανδρος κοίλῃς ἐνὶ νηυσὶν
Ἠγάγετο Τροίηνδ', ἥτ' ἔπλετο νείκεος ἀρχή,
Δωσέμεν Ἀτρείδῃσιν ἄγειν, ἅμα δ' ἀμφὶς Ἀχαιοῖς
Ἄλλ' ἀποδάσσασθαι, ὅσσα πτόλις ἥδε κέκευθεν·
Τρωσὶν δ' αὖ μετόπισθε γερούσιον ὅρκον ἕλωμαι,
Μήτι καταχρύψειν, ἀλλ' ἄνδιχα πάντα δάσασθαι
[Κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργει]·
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;
Μή μιν ἐγὼ μὲν ἵκωμαι ἰών· ὁ δέ μ' οὐκ ἐλεήσει,
Οὐδέ τί μ' αἰδέσεται, κτενέει δέ με, γυμνὸν ἐόντα,
Αὔτως, ὥστε γυναῖκα, ἐπεί κ' ἀπὸ τεύχεα δύω.
Οὐ μέν πως νῦν ἔστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης
Τῷ ὀαριζέμεναι, ἅτε παρθένος ἠΐθεός τε,
Παρθένος ἠΐθεός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλοιιν.
Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα·
Εἴδομεν, ὁπποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξει.
Ὣς ὥρμαινε μένων· ὁ δέ οἱ σχεδὸν ἦλθεν Ἀχιλλεύς,
Ἶσος Ἐνυαλίῳ, κορυθάϊκι πτολεμιστῇ,
Σείων Πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον
Δεινήν· ἀμφὶ δὲ χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῇ
Ἢ πυρὸς αἰθομένου, ἢ ἠελίου ἀνιόντος.
Ἕκτορα δ', ὡς ἐνόησεν, ἕλε τρόμος· οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη
Αὖθι μένειν, ὀπίσω δὲ πύλας λίπε, βῆ δὲ φοβηθείς.
Πηλείδης δ' ἐπόρουσε, ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς.
Ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν,
Ῥηιδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν·
Ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται· ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὺ λεληκὼς
Ταρφέ' ἐπαΐσσει, ἑλέειν τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει·
Ὣς ἄρ' ὅγ' ἐμμεμαὼς ἰθὺς πέτετο· τρέσε δ' Ἕκτωρ
Τεῖχος ὕπο Τρώων, λαιψηρὰ δὲ γούνατ' ἐνώμα.
Οἱ δὲ παρὰ σκοπιὴν καὶ ἐρινεὸν ἠνεμόεντα

---

119 Γερούσιον], ὑπὸ τῶν γερόντων μόνον διδόμενον. 120] Ἀποσιωπᾷ τὸ συμπέρασμα, διὰ τὸ ἀμφίβολον καὶ ἀσύμφορον. 121] Περιττὸς ἐκρίθη ὁ στίχος, διότι προεῖπεν: ὅσσα πτόλις ἥδε κέκευθεν. 123 Ἵκωμαι], ἱκετεύσω. 125 Αὔτως], εὐκόλως, ἐκ τοῦ προχείρου.

126] Παροιμία, ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὰς δρῦς καὶ τὰ σπήλαια ἐκτιθεμένων βρεφῶν, ὅτε κατῴκουν ἀκόμη ἐν τοῖς ὄρεσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰ ὁποῖα οἱ εὑρίσκοντες ἐνόμιζον ὅτι ἐγεννήθησαν ἀπ' αὐτῶν τῶν δένδρων ἢ τῶν πετρῶν, ὅθεν ἡ ἔννοια· Οὐκ ἔστιν εὔκολον (πρόχειρον) τὸ προσομιλεῖν τούτῳ, οὕτως ὡς συνομιλεῖ νέος μετὰ παρθένου. 128] Ἀθετεῖται ὑπό τινων ὁ στίχος, καί τοι ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ κατὰ σχῆμα ἐπαναφορᾶς ἢ ἐπαναλήψεως ἐκλαμβανόμενος. 133 Πηλιάδα], τὴν ἀπὸ τοῦ Πηλίου ὄρους τμηθεῖσαν, ἴδε τὴν περιγραφὴν αὐτῆς Ἰλ. Π, 140-144. 141 Ὕπαιθα φοβεῖται] Πλαγίως φεύγει. — Λεληκώς], κράζων. 142 Ταρφέ'], ταρφέα, πυκνά, ἀνενδότως. 143 Πέτετο], φυλάττει καὶ τὴν μεταφο-

Τείχεος αἰὲν ὑπὲκ κατ' ἀμαξιτὸν ἐσσεύοντο·
Κρουνὼ δ' ἵκανον καλλιῤῥόω, ἔνθα τε πηγαὶ
Δοιαὶ ἀναΐσσουσι Σκαμάνδρου δινήεντος.
Ἡ μὲν γάρ θ' ὕδατι λιαρῷ ῥέει, ἀμφὶ δὲ καπνὸς
Γίγνεται ἐξ αὐτῆς, ὡσεὶ πυρὸς αἰθομένοιο·
Ἡ δ' ἑτέρη θέρεϊ προρέει εἰκυῖα χαλάζῃ,
Ἢ χιόνι ψυχρῇ, ἢ ἐξ ὕδατος κρυστάλλῳ.
Ἔνθα δ' ἐπ' αὐτάων πλυνοὶ εὐρέες ἐγγὺς ἔασιν
Καλοί, λαΐνεοι, ὅθι εἵματα σιγαλόεντα
Πλύνεσκον Τρώων ἄλοχοι καλαί τε θύγατρες
Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἷας Ἀχαιῶν.
Τῇ ῥα παραδραμέτην, φεύγων, ὁ δ' ὄπισθε διώκων·
Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων
Καρπαλίμως· ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον, οὐδὲ βοείην
Ἀρνύσθην, ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίγνεται ἀνδρῶν,
ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ὡς δ' ὅτ' ἀεθλοφόροι περὶ τέρματα μώνυχες ἵπποι
Ῥίμφα μάλα τρωχῶσι· τὸ δὲ μέγα κεῖται ἄεθλον,
Ἢ τρίπος ἠὲ γυνή, ἀνδρὸς κατατεθνηῶτος·
Ὣς τὼ τρὶς Πριάμοιο πόλιν πέρι δινηθήτην
Καρπαλίμοισι πόδεσσι· θεοὶ δέ τε πάντες ὁρῶντο·
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Ὢ πόποι, ἦ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ τεῖχος
Ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι· ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ
Ἕκτορος, ὅς μοι πολλὰ βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκηεν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου, ἄλλοτε δ' αὖτε
Ἐν πόλει ἀκροτάτῃ· νῦν αὖτέ ἑ δῖος Ἀχιλλεὺς
Ἄστυ πέρι Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώκει.
Ἀλλ' ἄγετε, φράζεσθε, θεοί, καὶ μητιάασθε,
Ἠέ μιν ἐκ θανάτοιο σαώσομεν, ἦέ μιν ἤδη
Πηλεΐδῃ Ἀχιλῆϊ δαμάσσομεν, ἐσθλὸν ἐόντα.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·

ρικὴν τῆς παραβολῆς λέξιν, ὡς κυριολεκτουμένην ἐπὶ τοῦ ταχυτάτου Ἀχιλλέως. — Τρέσε], ἔπτηξε φοβηθείς. 146 Τείχεος ὑπέκ.] ὑποκάτω μὲν τοῦ τείχους, παῤῥωτέρω δὲ αὐτοῦ, ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀμαξιτῷ. 147 148 Πηγαί.. Σκαμάνδρου], σήμερον ὀνομάζονται Τουρκιστὶ Πυνάρ-μπασσί (Κεφαλόβρυσον), πλησίον ὁμωνύμου τινὸς Τουρκικοῦ χωριδίου, ὁ δὲ Choiseul-Gouffier λέγει ὅτι ὁ κύριος τοῦ χωρίου τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ θερμὴ πηγὴ σώζεται μέχρι σήμερον, εἰ καὶ ὁ Στράβων, ἐπιστηριζόμενος εἰς τὴν μαρτυρίαν Δημητρίου τοῦ Σκηψίου, λέγει (ΙΓ', 602) ὅτι ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἐσώζετο πλέον. 152 Ἐξ ὕδατος κρυστάλλῳ], πρὸς διαστολὴν τοῦ ὀρυκτοῦ. 157 Παραδραμέτην, φεύγων], κατ' ἔλλειψιν, ἀντὶ τοῦ πλήρους· Ὁ μὲν φ. 158 Ἐπεί], αἰτιολογία τοῦ Καρπαλίμως. 161 Περὶ ψυχῆς], ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «Τὸν περὶ ψυχῆς θέειν,» τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα (κίνδυνον). 162 Περὶ τέρματα], περὶ τὸν καμπτῆρα τοῦ ἱπποδρομίου, διότι τότε τρέχουσι περισσότερον. 164 Τρίπος] κατ' ἀποβολὴν τοῦ ο, διὰ τὸ μέτρον, ὡς καὶ τὸ Αελλόπος. — Ἀνδρὸς κατατεθν.], ἐνν. ἕνεκεν, πρὸς τιμήν. 170 Ἕκτορος] ἕνεκεν τοῦ Ἕκτ. — Ἐπί], ἐνν. βωμῷ ἢ βωμοῖς. 172 Πόλει ἀκροτ.], τῇ ἀκροπόλει τῆς Τροίας. 176 Ἐσθλὸν ἐόντα], καί τοι ἐσθλὸν ἐόντα.

Ὦ πάτερ, ἀργικέραυνε, κελαινεφὲς, οἷον ἔειπες·
Ἄνδρα θνητὸν ἐόντα, πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ,
Ἂψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;
Ἔρδ'· ἀτὰρ οὔ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Θάρσει, Τριτογένεια, φίλον τέκος· οὔ νύ τι θυμῷ
Πρόφρονι μυθέομαι· ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι·
Ἔρξον, ὅπη δή τοι νόος ἔπλετο, μηδ' ἔτ' ἐρώει.
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην·
Βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα.
Ἕκτορα δ' ἀσπερχὲς κλονέων ἔφεπ' ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Ὡς δ' ὅτε νεβρὸν ὄρεσφι κύων ἐλάφοιο δίηται,
Ὄρσας ἐξ εὐνῆς, διά τ' ἄγκεα καὶ διὰ βήσσας·
Τὸν δ' εἴπερ τε λάθῃσι καταπτήξας ὑπὸ θάμνῳ,
Ἀλλά τ' ἀνιχνεύων θέει ἔμπεδον, ὄφρα κεν εὕρῃ·
Ὣς Ἕκτωρ οὐ λῆθε ποδώκεα Πηλείωνα.
Ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε πυλάων Δαρδανιάων
Ἀντίον ἀΐξασθαι ἐϋδμήτους ὑπὸ πύργους,
Εἴ πώς οἱ καθύπερθεν ἀλάλκοιεν βελέεσσιν·
Τοσσάκι μιν προπάροιθεν ἀποστρέψασκε παραφθὰς
Πρὸς πεδίον· αὐτὸς δὲ ποτὶ πτόλιος πέτετ' αἰεί.
Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν·
Οὔτ' ἄρ' ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ' ὁ διώκειν·
Ὣς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσὶν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.
Πῶς δέ κεν Ἕκτωρ Κῆρας ὑπεξέφυγεν θανάτοιο,
Εἰ μή οἱ πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤντετ' Ἀπόλλων
Ἐγγύθεν, ὅς οἱ ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα;
Λαοῖσιν δ' ἀνένευε καρήατι δῖος Ἀχιλλεὺς,
Οὐδ' ἔα ἱέμεναι ἐπὶ Ἕκτορι πικρὰ βέλεμνα·
Μήτις κῦδος ἄροιτο βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπὶ κρουνοὺς ἀφίκοντο,
Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα·
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο,
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ,

[178] Οἷον ἔειπας], οἷον ῥῆμα. [179] Θνητὸν ἐόντα], ὅμοιον τῷ ἀλλαχοῦ· Πάλαι πεπρωμένον αἴσῃ. [180] Ἐξαναλῦσαι], ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ λίνου τῶν Μοιρῶν. [184] Πρόφρονι], ὑπέρφρονι. [185] Ἐρώει], παῦε, παραιτοῦ. [188] Κλονέων], διώκων ἀνενδότως. [189] Δίηται], διώξῃ. [190] Εὐνῆς], τῆς ἄλλως κοίτης, τοῦ μέρους ὅπου συνήθως διαμένει. [194] Δαρδανιάων], τῶν ἄλλως Σκαιῶν, ἴδε ς. χ. 6. [197] Παραφθὰς], προφθάσας. [198] Ποτὶ πτόλιος] πρὸς τῇ πόλει. Ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς ἔτρεχε παρὰ τὴν πόλιν, ὁ δὲ Ἕκτωρ ἐξωτέρω πρὸς τὸ πεδίον. [199 200] Οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν· Οὐ δύναται ὑποφεύγειν, οὔτε διώκειν], κατὰ πολιλλογίαν. Τὸ δὲ Διώκειν, ἐμφατικῶς ἀντὶ τοῦ Καταλαβεῖν, τὸ ὁποῖον σαφέστερον ἐδήλωσε διὰ τοῦ Μάρψαι ποσίν. [203] Πύματόν τε καὶ ὕστατον], ταυτολογία πάθους ἐμφαντική. [205] Ἀνένευε καρήατι], διότι, τρέχων, δὲν ἠδύνατο διὰ τῆς φωνῆς.

Ὤχετο δ' εἰς Ἀΐδαο· λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.
Πηλείωνα δ' ἵκανε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Νῦν δὴ νῶΐ γ' ἔολπα, Διῒ φίλε, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Οἴσεσθαι μέγα κῦδος Ἀχαιοῖσι προτὶ νῆας,
Ἕκτορα δῃώσαντε, μάχης ἆτόν περ ἐόντα.
Οὔ οἱ νῦν ἔτι γ' ἔστι πεφυγμένον ἄμμε γενέσθαι,
Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ πάθοι ἑκάεργος Ἀπόλλων,
Προπροκυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.
Ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν στῆθι καὶ ἄμπνυε· τόνδε δ' ἐγώ τοι
Οἰχομένη πεπιθήσω ἐναντίβιον μαχέσασθαι.
Ὣς φάτ' Ἀθηναίη, ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ·
Στῆ δ' ἄρ' ἐπὶ μελίης χαλκογλώχινος ἐρεισθείς.
Ἡ δ' ἄρα τὸν μὲν ἔλειπε, κιχήσατο δ' Ἕκτορα δῖον,
Δηϊφόβῳ εἰκυῖα δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν·
Ἀγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἠθεῖ', ἦ μάλα δή σε βιάζεται ὠκὺς Ἀχιλλεύς,
Ἄστυ πέρι Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώκων·
Ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν, καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Δηΐφοβ', ἦ μέν μοι τὸ πάρος πολὺ φίλτατος ἦσθα
Γνωτῶν, οὓς Ἑκάβη ἠδὲ Πρίαμος τέκε παῖδας·
Νῦν δ' ἔτι καὶ μᾶλλον νοέω φρεσὶ τιμήσασθαι,
Ὃς ἔτλης ἐμεῦ εἵνεκ', ἐπεὶ ἴδες ὀφθαλμοῖσιν,
Τείχεος ἐξελθεῖν, ἄλλοι δ' ἔντοσθε μένουσιν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἠθεῖ', ἦ μὲν πολλὰ πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
Λίσσονθ', ἑξείης γουνούμενοι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι,
Αὖθι μένειν· τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἅπαντες·
Ἀλλ' ἐμὸς ἔνδοθι θυμὸς ἐτείρετο πένθεϊ λυγρῷ.
Νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαχώμεθα, μηδέ τι δούρων
Ἔστω φειδωλή, ἵνα εἴδομεν, εἴ κεν Ἀχιλλεὺς
Νῶϊ κατακτείνας ἔναρα βροτόεντα φέρηται
Νῆας ἔπι γλαφυράς, ἦ κεν σῷ δουρὶ δαμείη.
Ὣς φαμένη, καὶ κερδοσύνῃ ἡγήσατ' Ἀθήνη.
Οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,

---

213 Λίπεν δέ ἑ Φ. Α.] Διότι ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς οὐδὲν ἔχει κοινὸν μὲ τὸν Ἅδην. 218 Ἄατον], κατὰ κρσ. ἀντὶ ἄατον, ἀκόρεστον. 219 Πεφυγμένον ἄμμε γενέσθαι], διαφυγεῖν ἡμᾶς. 221 Προπροκυλινδόμενος], ὁ διπλασιασμὸς τῆς προθέσεως τὸ ἐπίμονον δηλοῖ τῆς ἱκεσίας. 222 Ἄμπνυε] ἀνάπνεε. 223 Πεπιθήσω], πείσω. 229 Ἠθεῖ'], οἰκεῖε, φίλε, προσφώνησις φιλοφρονητικὴ νεωτέρου πρὸς πρεσβύτερον ἀδελφόν. 234 Γνωτῶν], ἀδελφῶν.
235 Τιμήσασθαι], ἐνν. Σέ. 236 Ὃς ἔτλης] τὸ Ὡς μακρόν· ἄλλως γὰρ ἀκέφαλος ὁ στίχος, καθὼς καὶ τὸ Ὃς ᾔδει τά τ' ἐόντα. 243 Τοῖον], ἐπίρρημα τ., τοσοῦτον, τόσον.
244 Φειδωλή], φειδώ, φειδωλία. 247 Ὡς φαμένη, καὶ κερδοσύνῃ ἡγήσατο], ὡς φαμένη καὶ ἡγήσατο κερδοσύνῃ, οὐ μόνον ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἡγήσατο, καθ' ὑπερβατόν.

Τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Οὔ σ᾽ ἔτι, Πηλέος υἱέ, φοβήσομαι, ὡς τὸ πάρος περ.
Τρὶς περὶ ἄστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ᾽ ἔτλην
Μεῖναι ἐπερχόμενον· νῦν αὖτέ με θυμὸς ἀνῆκε
Στήμεναι ἀντία σεῖο· ἕλοιμί κεν, ἤ κεν ἁλοίην.
Ἀλλ᾽ ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι
Μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων·
Οὐ γὰρ ἐγώ σ᾽ ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεὺς
Δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι·
Ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε᾽, Ἀχιλλεῦ,
Νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὣς δὲ σὺ ῥέζειν.
Τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Ἕκτορ, μή μοι, ἄλαστε, συνημοσύνας ἀγόρευε·
Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν·
Ὣς οὐκ ἔστ᾽ ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὔτε τι νῶϊν
Ὅρκια ἔσσονται, πρίν γ᾽ ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
Αἵματος ἆσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστήν.
Παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο· νῦν σε μάλα χρὴ
Αἰχμητήν τ᾽ ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
Οὔ τοι ἔτ᾽ ἔσθ᾽ ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς Ἀθήνη
Ἔγχει ἐμῷ δαμάᾳ· νῦν δ᾽ ἀθρόα πάντ᾽ ἀποτίσεις
Κήδε᾽ ἐμῶν ἑτάρων, οὓς ἔκτανες ἔγχεϊ θύων.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος.
Καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδὼν ἠλεύατο φαίδιμος Ἕκτωρ·
Ἕζετο γὰρ προϊδών, τὸ δ᾽ ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος,
Ἐν γαίῃ δ᾽ ἐπάγη· ἀνὰ δ᾽ ἥρπασε Παλλὰς Ἀθήνη,
Ἂψ δ᾽ Ἀχιλῆϊ δίδου, λάθε δ᾽ Ἕκτορα, ποιμένα λαῶν.
Ἕκτωρ δὲ προσέειπεν ἀμύμονα Πηλεΐωνα·
Ἤμβροτες, οὐδ᾽ ἄρ πώ τι, θεοῖς ἐπιείκελ᾽ Ἀχιλλεῦ,
Ἐκ Διὸς ἠείδης τὸν ἐμὸν μόρον, ἤτοι ἔφης γε·
Ἀλλά τις ἀρτιεπὴς καὶ ἐπίκλοπος ἔπλεο μύθων,
Ὄφρα σ᾽ ὑποδδείσας μένεος ἀλκῆς τε λάθωμαι.
Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις
Ἀλλ᾽ ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον,
Εἴ τοι ἔδωκε θεός· νῦν αὖτ᾽ ἐμὸν ἔγχος ἄλευαι
Χάλκεον· ὡς δή μιν σῷ ἐν χροΐ πᾶν κομίσαιο.

---

250 Φοβήσομαι], φεύξομαι. 251 Δίον], ἔδεισα, ἐφοβήθην. 254 Ἐπιδώμεθα] ἄς βάλωμεν μάρτυρας. 255 Ἁρμονιάων], συνθηκῶν. 256 Ἔκπαγλον], ἐκθέσμως, αἰσχρῶς, δεινῶς. 257 Καμμονίην], καταμονήν, ἐκ καταμονῆς νίκην. 260 Ῥέζειν], ἐνν. ὑπόσχου. 261 Ἄλαστε], ἀνεπίληστα δεινὰ εἰργασμένε. 267 Ἆσαι], κορέσαι. 273 Ἀμπεπαλὼν], ἀνακινήσας, ἀορ. β΄. τῆς μτχ. τοῦ ἀναπάλλω. 280 Ἠείδης], ᾔδεις, ηὕρισκες. 281 Ἀρτιεπὴς], ἄρτιος (ἱκανὸς) εἰπεῖν.—Ἐπίκλ. μύθων], ἀπατεών, κλέπτων τὴν ἀλήθειαν ἐν λόγοις. 286 Ὡς δὴ] εἴθε !

Καί κεν ἐλαφρότερος πόλεμος Τρώεσσι γένοιτο,
Σεῖο καταφθιμένοιο· σὺ γάρ σφισι πῆμα μέγιστον.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,
Καὶ βάλε Πηλείδαο μέσον σάκος, οὐδ᾽ ἀφάμαρτεν·
Τῆλε δ᾽ ἀπεπλάγχθη σάκεος δόρυ. χώσατο δ᾽ Ἕκτωρ,
Ὅττι ῥά οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός·
Στῆ δὲ κατηφήσας, οὐδ᾽ ἄλλ᾽ ἔχε μείλινον ἔγχος·
Δηΐφοβον δ᾽ ἐκάλει λευκάσπιδα, μακρὸν ἀΰσας,
Ἤτεέ μιν δόρυ μακρόν· ὁ δ᾽ οὔτι οἱ ἐγγύθεν ἦεν.
Ἕκτωρ δ᾽ ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ, φώνησέν τε·
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με θεοὶ θανατόνδε κάλεσσαν·
Δηΐφοβον γὰρ ἔγωγ᾽ ἐφάμην ἥρωα παρεῖναι·
Ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν τείχει, ἐμὲ δ᾽ ἐξαπάτησεν Ἀθήνη.
Νῦν δὲ δὴ ἐγγύθι μοι θάνατος κακὸς, οὐδέ τ᾽ ἄνευθεν,
Οὐδ᾽ ἀλέη· ἦ γάρ ῥα πάλαι τόγε φίλτερον ἦεν
Ζηνί τε καὶ Διὸς υἱεῖ, Ἑκηβόλῳ, οἵ με πάρος γε
Πρόφρονες εἰρύατο· νῦν αὖτέ με Μοῖρα κιχάνει·
Μὴ μὰν ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.
Ὣς ἄρα φωνήσας εἰρύσσατο φάσγανον ὀξὺ,
Τό οἱ ὑπὸ λαπάρην τέτατο μέγα τε στιβαρόν τε.
Οἴμησεν δὲ ἀλεὶς, ὥστ᾽ αἰετὸς ὑψιπετήεις,
Ὅστ᾽ εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν
Ἁρπάξων ἢ ἄρν᾽ ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν·
Ὣς Ἕκτωρ οἴμησε, τινάσσων φάσγανον ὀξύ.
Ὁρμήθη δ᾽ Ἀχιλεὺς, μένεος δ᾽ ἐμπλήσατο θυμὸν
Ἀγρίου· πρόσθεν δὲ σάκος στέρνοιο κάλυψεν
Καλὸν, δαιδάλεον· κόρυθι δ᾽ ἐπένευε φαεινῇ,
Τετραφάλῳ· καλαὶ δὲ περισσείοντο ἔθειραι,
Χρύσεαι, ἃς Ἥφαιστος ἵει λόφον ἀμφὶ θαμειάς.
Οἷος δ᾽ ἀστὴρ εἶσι μετ᾽ ἄστρασι νυκτὸς ἀμολγῷ
Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ·
Ὣς αἰχμῆς ἀπέλαμπ᾽ εὐήκεος, ἣν ἄρ᾽ Ἀχιλλεὺς
Πάλλεν δεξιτερῇ, φρονέων κακὸν Ἕκτορι δίῳ,
Εἰσορόων χρόα καλὸν, ὅπῃ εἴξειε μάλιστα.

---

291 Ἀπεπλάγχθη], ἀπεκρούσθη, ἀπεπλανήθη. Καὶ παρατηρητέον τὴν δύναμιν τῆς λέξεως, μονονοὺχ ἀποδιδούσης καὶ αὐτὸν τὸν ἦχον τῆς πληγείσης ἀσπίδος. 301 Ἀλέη], ἀποφυγή, ἐννοεῖται δέ: Ἐστιν.—Τόγε], τὸ Ἀποφυγεῖν με τὸν θάνατον. 303 Ἀσπουδί], ἀφιλοτίμως. 308 Οἴμησεν ἀλείς], ὥρμησε συστραφείς. 310 Ἁρπάξων], ἀπαράλλακτον προφέρομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον τὸν μέλλοντα τοῦ ῥήματος τούτου.—Ἀμαλὴν], ἁπαλὴν ἢ μαλλιαρὴν, κατ᾽ ἐπίτ. τοῦ α. — Πτῶκα], δειλόν· καὶ μόνον δὲ τὸ ἐπίθετον σημαίνει τὸν λαγὼν, ὡς κατ᾽ ἐξοχὴν δειλὸν ζῶον. 314 Κόρυθι δ᾽ ἐπένευε] ἀντὶ Ἡ κόρυς αὐτοῦ ἐπένευεν, ἐκυμάτιζεν. 317 Νυκτὸς ἀμολγῷ], ἐν τῷ καιρῷ τῆς νυκτὸς, καθ᾽ ὃν ἀμέλγονται τὰ πρόβατα, δηλ. ἅμα νυκτώσῃ, διότι τότε φαίνεται λαμπρότερος ὁ Ἕσπερος. παράβλ. Ἰχ. 28. 319 Αἰχμῆς ἀπέλαμπ᾽] ἀπὸ τῆς αἰχμῆς αὐτοῦ λάμψις ἀπεδίδετο. 321 Ὦπα εἴ-

Τοῦ δὲ καὶ ἄλλο τόσον μὲν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχη,
Καλά, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς·
Φαίνετο δ', ᾗ κληῖδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσιν,
Λαυκανίην, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος·
Τῇ ῥ' ἐπὶ οἷ μεμαῶτ' ἔλασ' ἔγχεϊ δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Οὐδ' ἄρ' ἀπ' ἀσφάραγον μελίη τάμε χαλκοβάρεια,
Ὄφρα τί μιν προτιείποι ἀμειβόμενος ἐπέεσσιν.
Ἤριπε δ' ἐν κονίῃς· ὁ δ' ἐπεύξατο δῖος Ἀχιλλεύς·
Ἕκτορ, ἀτάρ που ἔφης, Πατροκλῆ' ἐξεναρίζων,
Σῶς ἔσσεσθ', ἐμὲ δ' οὐδὲν ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα,
Νήπιε, τοῖο δ' ἄνευθεν ἀοσσητὴρ μέγ' ἀμείνων
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσιν ἐγὼ μετόπισθε λελείμμην,
Ὅς τοι γούνατ' ἔλυσα· σὲ μὲν κύνες ἠδ' οἰωνοὶ
Ἑλκήσουσ' ἀϊκῶς· τὸν δὲ κτεριοῦσιν Ἀχαιοί.
Τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς καὶ γούνων, σῶν τε τοκήων,
Μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας καταδάψαι Ἀχαιῶν·
Ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις χρυσόν τε δέδεξο
Δῶρα, τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ·
Σῶμα δ' οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
Μή με, κύον, γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων·
Αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνείη,
Ὤμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷά μ' ἔοργας·
Ὣς οὐκ ἔσθ' ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι·
Οὐδ' εἴ κεν δεκάκις τε καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα
Στήσωσ' ἐνθάδ' ἄγοντες, ὑπόσχωνται δὲ καὶ ἄλλα·
Οὐδ' εἴ κέν σ' αὐτὸν χρυσῷ ἐρύσασθαι ἀνώγοι
Δαρδανίδης Πρίαμος· οὐδ' ὧς σέ γε πότνια μήτηρ

ξειε μάλιστα], ὅπου ἤθελεν ἐνδόσῃ μᾶλλον τὸ σῶμά του, ὅπου ἦτον μᾶλλον τρώσιμον.
323 Ἄλλο τόσον] κατὰ τὸ ἄλλο μὲν σῶμα σχεδόν, τοῦτο γὰρ σημαίνει ἐδῶ, καθὼς καὶ ἀλλοῦ (Σ, 378, Ψ, 454) τὸ Τόσον. 323 Πατρόκλοιο βίην], περιφραστικῶς ἀντὶ τὸν ἀνδρεῖον Πάτροκλον, καθὼς καὶ βίη Ἡρακληΐη, Σθένος Ὠρίωνος κτλ. 324 Κληΐδες ἀπ' ὤμων αὐχ. ἔχ.], ἔχουσιν ἀπὸ τῶν ὤμων τὸν αὐχένα, διείργουσι, χωρίζονται. 325 Λαυκανίην] περὶ τὴν λαυκανίαν, τὸν οἰσοφάγον, τὸν λαιμόν. 328 Ἀσφάραγον], τὸν λάρυγγα, τὸν βρόγχον. 330 Ἐπεύξατο], ἐκαυχήσατο ἐπ' αὐτῷ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν τότε χρόνων, τὴν ὁποίαν ἔχουσι καὶ οἱ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς. 331 Ποὺ ἔφης], πάντως ἐνόμιζες. 332 Ὀπίζεο], ἐπεστρέφου, ἐφρόντιζες. 333 Ἀοσσητὴρ], τιμωρός, ἐκδικητής. 335 Γούνατ' ἔλυσα], παρέλυσα, δηλ. ἐφόνευσα. 336 Ἀϊκῶς], αἰσχιστικῶς, ἀτίμως. 338 Γούνων] διότι οἱ ἱκετεύοντες ἥπτοντο τῶν γονάτων, ἴδε Ἰλ. Α, 500. 343 Λελάχωσι] μεταδώσωσι, καύσωσι.
345 Γούνων γουνάζεο], πρὸς τῶν γονάτων ἱκέτευε. 346 Αἲ γάρ με.. θυμὸς ἀνείη], εἴθε νὰ ἠμποροῦσα. 347 Οἷά μ' ἔοργας], δι' ὅσα (δεινὰ) μὲ ἔκαμες. 348 Ὣς], οὕτως, ἑπομένως.— σῆς κεφαλῆς], συνεκδχ. ἀντὶ Σοῦ. 351 Χρυσῷ ἐρύσασθαι], χρυσῷ ἀντιζυγίσαι· τὸ δὲ Ἀνώγοι, ἐδῶ ἀντὶ τοῦ Προτείνῃ.

Ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ὃν τέκεν αὐτή,
Ἀλλὰ κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατὰ πάντα δάσονται.
Τὸν δὲ καταθνήσκων προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ·
Ἦ σ' εὖ γιγνώσκων προτιόσσομαι, οὐδ' ἄρ' ἔμελλον
Πείσειν· ἦ γὰρ σοίγε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός.
Φράζεο νῦν, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι,
Ἤματι τῷ, ὅτε κέν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων,
Ἐσθλὸν ἐόντ', ὀλέσωσιν ἐνὶ Σκαιῇσι πύλῃσιν.
Ὣς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν·
Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἄϊδόσδε βεβήκει,
Ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἀδροτῆτα καὶ ἥβην.
Τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα δῖος Ἀχιλλεύς·
Τέθναθι· Κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι, ὁππότε κεν δὴ
Ζεὺς ἐθέλῃ τελέσαι, ἠδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι.
Ἦ ῥα, καὶ ἐκ νεκροῖο ἐρύσατο χάλκεον ἔγχος.
Καὶ τόγ' ἄνευθεν ἔθηχ', ὁ δ' ἀπ' ὤμων τεύχε' ἐσύλα
Αἱματόεντ'· ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος· οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη.
Ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ἰδὼν ἐς πλησίον ἄλλον·
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ μαλακώτερος ἀμφαφάασθαι
Ἕκτωρ, ἢ ὅτε νῆας ἐνέπρησεν πυρὶ κηλέῳ.
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς.
Τὸν δ' ἐπεὶ ἐξενάριξε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
Στὰς ἐν Ἀχαιοῖσιν ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν·
Ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες,
Ἐπειδὴ τόνδ' ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν,
Ὃς κακὰ πόλλ' ἔρρεξεν, ὅσ' οὐ σύμπαντες οἱ ἄλλοι·
Εἰ δ' ἄγετ' ἀμφὶ πόλιν σὺν τεύχεσι πειρηθῶμεν,
Ὄφρα κέ τι γνῶμεν Τρώων νόον, ὅντιν' ἔχουσιν·
Ἢ καταλείψουσιν πόλιν ἄκρην, τοῦδε πεσόντος,
Ἠὲ μένειν μεμάασι, καὶ Ἕκτορος οὐκέτ' ἐόντος.
Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;

[356] Ἦ σ' εὖ γιγνώσκων προτιόσσομαι], καὶ τοι καλῶς γιγνώσκων σε (σκληρὸν καὶ ἀμείλικτον ὄντα), προσφθέγγομαι. [358] Φράζεο νῦν], διότι οἱ ἀποθνήσκοντες ἐνομίζοντο προβλέπειν τὰ μέλλοντα: ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης λέγει ἐν τῇ παρὰ Πλάτωνι αὐτοῦ ἀπολογίᾳ: » Καὶ γάρ εἰμι ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. « [370] Θηήσαντο], ἐθαύμασαν. Τὸ ἴδιον διηγεῖται καὶ ὁ Ἡρόδοτος διὰ τὸν Μασίστιον. » Ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θέης ἄξιος μεγάθεος εἵνεκα καὶ κάλλεος. Τῶνδε εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίευν, ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτεον θηησόμενοι Μασίστιον. « [371] Οὐδ' ... τις ἀνουτητί γε παρέστη], οὐδεὶς ἔστη πλησίον χωρὶς νὰ τὸν πληγώσῃ, ὅλοι παραστάντες τὸν ἐτρύπων μὲ τὰ δόρατά των. [373] Ἀμφαφάασθαι], ψηλαφᾶσθαι, κατὰ τὴν ἀφήν.

[375] Τις], ἕκαστός τις. [381] Εἰ δ'], εἰ δὴ καὶ ὑμῖν δοκεῖ· φράσις ἐλλειπτική.—Ἀμφὶ πόλιν.. πειρηθῶμεν], ἂς δοκιμάσωμεν μίαν ἔφοδον κατὰ τῆς π. [383] [384] Πεσόντος... ἐόντος], ὁμοιοτέλευτον. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ποιητὴς πᾶν ἄλλο εἶχε κατὰ νοῦν ἢ νὰ σχηματίζῃ στίχους ὁμοιοκαταλήκτους. [385] Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα κτλ.], συνήθης φράσις.

Κεῖται πὰρ νήεσσι νέκυς ἄκλαυτος, ἄθαπτος,
Πάτροκλος· τοῦ δ' οὐκ ἐπιλήσομαι ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ·
Εἰ δὲ θανόντων περ καταλήθοντ' εἰν Ἀΐδαο,
Αὐτὰρ ἐγὼ καὶ κεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἑταίρου.
Νῦν δ' ἄγ', ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν,
Νηυσὶν ἔπι γλαφυρῇσι νεώμεθα, τόνδε δ' ἄγωμεν.
Ἠράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν Ἕκτορα δῖον,
Ὧ Τρῶες κατὰ ἄστυ, θεῷ ὥς, εὐχετόωντο.
Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.
Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας,
Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε· κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν·
Ἐς δίφρον δ' ἀναβάς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας,
Μάστιξέν ῥ' ἐλάαν, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην.
Τοῦ δ' ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος· ἀμφὶ δὲ χαῖται
Κυάνεαι πίτναντο, κάρη δ' ἅπαν ἐν κονίῃσιν
Κεῖτο, πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσιν
Δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὣς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν· ἡ δέ νυ μήτηρ
Τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην
Τηλόσε· κώκυσεν δὲ μάλα μέγα, παῖδ' ἐσιδοῦσα.
Ὤμωξεν δ' ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Κωκυτῷ τ' εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ·
Τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔην ἐναλίγκιον, ὡς εἰ ἅπασα
Ἴλιος ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης.
Λαοὶ μέν ῥα γέροντα μόγις ἔχον ἀσχαλόωντα,
Ἐξελθεῖν μεμαῶτα πυλάων Δαρδανιάων.
Πάντας δ' ἐλλιτάνευε, κυλινδόμενος κατὰ κόπρον,
Ἐξονομακλήδην ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον·
Σχέσθε, φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε, κηδόμενοί περ,

ἐπιλεγομένη ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ μετὰ τῆς ἀνωφελεῖς ἐννοίας.
386 Ἄκλαυτος, ἄθαπτος] ἀσύνδετον, πρὸς ἔκφρασιν πάθους.
392 Τόνδε], τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου. 395 Μήδετο] ἐβουλεύετο καὶ ἐξετέλει. Παρετηρήθη δὲ ὅτι ὁ ποιητὴς ἅπασαν κακὴν καὶ ἀθέμιτον πρᾶξιν κακίζει διὰ τῶν ἀνηκόντων ἐπιθέτων, ὡς καὶ ἐνταῦθα διὰ τοῦ: Ἀεικέα (ἀπρεπῆ, ἀνοίκεια) ἔργα. 397 Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης] τοὺς ἀπὸ τῆς πτέρνης ἄχρι τοῦ σφυροῦ διήκοντας τένοντας, τὸ μεταξὺ σφυροῦ καὶ πτέρνης μέρος. 398 Ἐκ δίφρ. κτλ.], κατὰ τὸν Καλλίμαχον, οἱ Θεσσαλοὶ συνείθιζον νὰ σύρωσι τὰ σώματα τῶν φονέων περὶ τοὺς τῶν φονευθέντων τάφους. 400 Μάστιξεν ῥ' ἐλάαν] ἐνν. τοὺς ἵππους· τὸ δὲ ῥ', διὰ τὸ μέτρον· ἀλλὰ δύναται καὶ νὰ λείψῃ.
401 Τοῦ δ' ἦν ἑλκ. κονίσ.] (ὑπὸ) τούτου δὲ ἑλκομένου ἦν (ἐγίνετο) κονίσαλος.
402 Πίτναντο], ἔπιπτον ἐπὶ τοῦ κονισάλου, ἐσύροντο· αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔχουσι Πίλναντο, ἐπέλαζον. 406 Λιπαρὴν], λαμπρὰν ἢ λείαν. 407 408] ἡ μὲν θήλεια κωκύει, ὁ δὲ ἄρρην οἰμώζει, καθὼς καὶ κατωτέρω: Κωκυτῷ τ' εἴχοντο (αἱ γυναῖκες δηλαδὴ) καὶ οἰμωγῇ (οἱ ἄνδρες). 410 Τῷ], τούτῳ, τῷ ἑξῆς ῥηθησομένῳ.—Ἐναλίγκιον], ἐνν. τοῦτο, τὸ γινόμενον πρᾶγμα. 411 Ὀφρυόεσσα], ἀνώμαλος. 414 Κόπρον], κόνιν, συρφετόν. 416 Σχέσθε],

Ἐξελθόντα πόληος, ἱκέσθ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Λίσσωμ' ἀνέρα τοῦτον ἀτάσθαλον, ὀβριμοεργόν,
Ἤν πως ἡλικίην αἰδέσσεται, ἠδ' ἐλεήσῃ
Γῆρας. καὶ δέ νυ τῷδε πατὴρ τοιόσδε τέτυκται,
Πηλεύς, ὅς μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε πῆμα γενέσθαι
Τρωσί· μάλιστα δ' ἐμοὶ περὶ πάντων ἄλγε' ἔθηκεν.
Τόσσους γάρ μοι παῖδας ἀπέκτανε τηλεθάοντας·
Τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι, ἀχνύμενός περ,
Ὡς ἑνός, οὗ μ' ἄχος ὀξὺ κατοίσεται Ἄϊδος εἴσω,
Ἕκτορος· ὡς ὄφελεν θανέειν ἐν χερσὶν ἐμῇσιν·
Τῷ κε κορεσσάμεθα κλαίοντέ τε μυρομένω τε,
Μήτηρ θ', ἥ μιν ἔτικτε, δυσάμμορος, ἠδ' ἐγὼ αὐτός.
Ὡς ἔφατο κλαίων· ἐπὶ δὲ στενάχοντο πολῖται·
Τρωῇσιν δ' Ἑκάβη ἁδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο·
Τέκνον, ἐγὼ δειλή· τί νυ βείομαι, αἰνὰ παθοῦσα,
Σεῦ ἀποτεθνηῶτος; ὅ μοι νύκτας τε καὶ ἦμαρ
Εὐχωλὴ κατὰ ἄστυ πελέσκεο, πᾶσί τ' ὄνειαρ,
Τρωσί τε καὶ Τρωῇσι κατὰ πτόλιν, οἵ σε, θεὸν ὥς,
Δειδέχατ'· ἦ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἔησθα,
Ζωὸς ἐών· νῦν αὖ θάνατος καὶ Μοῖρα κιχάνει.
Ὡς ἔφατο κλαίουσ'· ἄλοχος δ' οὔπω τι πέπυστο
Ἕκτορος· οὐ γάρ οἵ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἐλθὼν
Ἤγγειλ', ὅττι ῥά οἱ πόσις ἔκτοθι μίμνε πυλάων·
Ἀλλ' ἥγ' ἱστὸν ὕφαινε, μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο,
Δίπλακα πορφυρέην, ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσεν.
Κέκλετο δ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοις κατὰ δῶμα
Ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα πέλοιτο
Ἕκτορι θερμὰ λοετρὰ μάχης ἐκ νοστήσαντι·
Νηπίη· οὐδ' ἐνόησεν, ὅ μιν μάλα τῆλε λοετρῶν
Χερσὶν Ἀχιλλῆος δάμασε γλαυκῶπις Ἀθήνη.
Κωκυτοῦ δ' ἤκουσε καὶ οἰμωγῆς ἀπὸ πύργου,
Τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς·
Ἡ δ' αὖτις δμωῇσιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα·

ἀπόστητε, ἢ παύσασθε ἐμποδίζοντές με. [418] Λίσσωμ'], ὄφρα λίσσωμαι. [422] Περὶ πάντων], ἀντὶ Περὶ (Ὑπὲρ) πάντας, παρβλ. Δ, 287. [423] Τόσσους], τόσον πολλούς! — Τηλεθάοντας], μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν φυτῶν, ἀκμαίους, εὐθαλεῖς. [425] Κατοίσεται], καταξει με. Ἀπαράλλακτα σχεδὸν θρηνεῖ καὶ ὁ Ἰακὼβ τὸν Ἰωσήφ: « Καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς ᾅδου, » Γενεσ. ΛΖ', 35. [428] Δυσάμμορος], ὁποῖον πάθος ἐμφαίνει παρεντιθέμενον ἐνταῦθα τὸ ἐπίθετον! Ἀληθῶς ὁ Ὅμηρος εἶνε τῶν τραγικῶν ὅλων ὁ διδάσκαλος. [431] Ἐγὼ δειλή], ἐγὼ ἡ δόλια, λέγων ἃ σήμερον μυρολογοῦσαι αἱ Ἑλληνίδες.—Τί νυ βείομαι;]. διὰ τί λοιπὸν νὰ ζῶ (βιώσομαι); Ἀντὶ δὲ τοῦ Τεχοῦσα, συνήθως γράφεται: Παθοῦσα. [432] Ὅ μοι], Ὅς μοι, ἢ ὅτι μοι. [433] Εὐχωλή], καύχημα. [440] Μυχῷ δόμου], ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ πέρατι, ἐν τῷ βάθει, ὅθεν καὶ δὲν ἤκουσε τὸν θόρυβον. [445] Νηπίη], ἀσυνήθως ἀντὶ Ἡ ἀθλία! — Ὅ μιν], ὅτι μιν. [448] Τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα], ἐκλονίσθησαν ὑπὸ τοῦ τρόμου τὰ μέλη της.

Δεῦτε, δύω μοι ἕπεσθον, ἴδωμ', ὅτιν' ἔργα τέτυκται.
Αἰδοίης ἑκυρῆς ὀπὸς ἔκλυον· ἐν δ' ἐμοὶ αὐτῇ
Στήθεσι πάλλεται ἦτορ ἀνὰ στόμα, νέρθε δὲ γοῦνα
Πήγνυται· ἐγγὺς δή τι κακὸν Πριάμοιο τέκεσσιν.
Αἲ γὰρ ἀπ' οὔατος εἴη ἐμεῦ ἔπος· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω, μὴ δή μοι θρασὺν Ἕκτορα δῖος Ἀχιλλεὺς,
Μοῦνον ἀποτμήξας πόλιος, πεδίονδε δίηται,
Καὶ δή μιν καταπαύσῃ ἀγηνορίης ἀλεγεινῆς,
Ἥ μιν ἔχεσκ'· ἐπεὶ οὔποτ' ἐνὶ πληθυῖ μένεν ἀνδρῶν,
Ἀλλὰ πολὺ προθέεσκε, τὸ ὃν μένος οὐδενὶ εἴκων.
Ὣς φαμένη μεγάροιο διέσσυτο, μαινάδι ἴση,
Παλλομένη κραδίην· ἅμα δ' ἀμφίπολοι κίον αὐτῇ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πύργον τε καὶ ἀνδρῶν ἷξεν ὅμιλον,
Ἔστη παπτήνασ' ἐπὶ τείχεϊ· τὸν δ' ἐνόησεν
Ἑλκόμενον πρόσθεν πόλιος· ταχέες δέ μιν ἵπποι
Ἕλκον ἀκηδέστως κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
Τὴν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν·
Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσεν.
Τῆλε δ' ἀπὸ κρατὸς χέε δέσματα σιγαλόεντα,
Ἄμπυκα, κεκρύφαλόν τ' ἠδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην,
Κρήδεμνόν θ', ὅ ῥά οἱ δῶκε χρυσέη Ἀφροδίτη,
Ἤματι τῷ, ὅτε μιν κορυθαίολος ἠγάγεθ' Ἕκτωρ
Ἐκ δόμου Ἠετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.
Ἀμφὶ δέ μιν γαλόῳ τε καὶ εἰνατέρες ἅλις ἔσταν,
Αἵ ἑ μετὰ σφίσιν εἶχον ἀτυζομένην ἀπολέσθαι.
Ἡ δ' ἐπεὶ οὖν ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη,
Ἀμβλήδην γοόωσα, μετὰ Τρῳῇσιν ἔειπεν·
Ἕκτορ, ἐγὼ δύστηνος· ἰῇ ἄρα γεινόμεθ' αἴσῃ
Ἀμφότεροι, σὺ μὲν ἐν Τροίῃ Πριάμου κατὰ δῶμα,
Αὐτὰρ ἐγὼ Θήβῃσιν ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσσῃ,
Ἐν δόμῳ Ἠετίωνος, ὅ μ' ἔτρεφε τυτθὸν ἐοῦσαν,

---

450 Δύω μοι ἕπεσθον], διότι οὐδέποτε αἱ εὐγενεῖς ἢ σώφρονες τῶν παλαιῶν γυναῖκες ἐξήρχοντο τῆς οἰκίας μόναι.—Ὅτιν'] ἀντὶ Ὁποῖά τινα. 452 Στήθεσι πάλλεται ἦτορ ἀνὰ στόμα], ἡ καρδία μου παλλομένη ἐν τῷ στήθει, σχεδὸν ἀναβαίνει εἰς τὸ στόμα μου. Τὸ ὅμοιον ἀλλοῦ (Ἰλ. Κ, 94) ἐξέφρασε διὰ τοῦ: Κραδίη δέ μοι ἔξω στηθέων ἐκθρώσκει. 454 Αἲ γὰρ κ.τ.λ.] εἴθε ἀπείη μου τῆς ἀκοῆς τὸ ἔπος τοῦτο! εἴθε μηδέποτε ἀκούσαιμι αὐτό! μὴ γένοιτο! προαναφώνησις, συνήθης ὅταν μέλλῃ τις νὰ ἀναφέρῃ τι ἀπαίσιον. 456 Μοῦνον ἀποτμήξας], ὑποτεμὼν αὐτοῦ τὸν πρὸς τὴν πόλιν δρόμον. 460 Μεγάροιο διέσσυτο], ὥρμησε (σεύομαι) διὰ τοῦ μεγάρου. 468 Χέε], μεταφορικώτερον, διὰ τὴν ἄκραν τῶν ὑφασμάτων λεπτότητα. 469] ἀθετεῖται ὡς παρεμβεβλημένος ὁ στίχος. 473 Γαλόῳ τε καὶ εἰνατέρες], αἱ ἀνδράδελφοι καὶ αἱ σύννυμφοι. 474 Ἀτυζομένην ἀπολέσθαι], τεταραγμένην ὥστε ἀπολέσθαι, καταπεσοῦσαν ἐκ τοῦ τείχους τυχὸν ἢ ἄλλως πως. Τραγικωτάτη ζωγραφία! 476 Ἀμβλήδην], ἀναβάλλουσα ἀθρόον τὸ πνεῦμα, κοιν. μὲ ἀναφυλλητόν.

477 Ἰῇ.. αἴσῃ], ἐν ὁμοίᾳ μοίρᾳ, (κοιν.) ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς οἰωνούς. 479 Ὑπὸ Πλάκῳ ὑληέσσῃ], Πλάκος, ὄρος τῆς Κιλικίας, τὸ ἄλλως Πλάκιον, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ πόλις Θήβη, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ Πλακία καὶ Ὑποπλακία ἐκαλεῖτο. 480 Ὅ μ'], ὅς με. —Τυτθὸν], ἀντὶ Τυτθὴν, καθὼς: Θερμὸν ἀϋτμήν.

Δύσμορος αἰνόμορον· ὡς μὴ ὤφελλε τεκέσθαι.
Νῦν δὲ σὺ μὲν ῥ' Ἀΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης
Ἔρχεαι, αὐτὰρ ἐμὲ στυγερῷ ἐνὶ πένθεϊ λείπεις
Χήρην ἐν μεγάροισι· πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὔτως,
Ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγώ τε, δυσάμμοροι· οὔτε σὺ τούτῳ
Ἔσσεαι, Ἕκτορ, ὄνειαρ, ἐπεὶ θάνες, οὔτε σοὶ οὗτος.
Ἤν περ γὰρ πόλεμόν γε φύγῃ πολύδακρυν Ἀχαιῶν,
Αἰεί τοι τούτῳ γε πόνος καὶ κήδε' ὀπίσσω
Ἔσσοντ'· ἄλλοι γάρ οἱ ἀπουρίσσουσιν ἀρούρας.
Ἦμαρ δ' ὀρφανικὸν παναφήλικα παῖδα τίθησιν·
Πάντα δ' ὑπεμνήμυκε, δεδάκρυνται δὲ παρειαί.
Δευόμενος δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς πατρὸς ἑταίρους,
Ἄλλον μὲν χλαίνης ἐρύων, ἄλλον δὲ χιτῶνος·
Τῶν δ' ἐλεησάντων κοτύλην τις τυτθὸν ἐπέσχεν,
Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνεν.
Τὸν δὲ καὶ ἀμφιθαλὴς ἐκ δαιτύος ἐστυφέλιξεν
Χερσὶν πεπληγὼς καὶ ὀνειδείοισιν ἐνίσσων·
Ἔρρ' οὕτως· οὐ σός γε πατὴρ μεταδαίνυται ἡμῖν.
Δακρυόεις δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς μητέρα χήρην,
Ἀστυάναξ, ὃς πρὶν μὲν ἑοῦ ἐπὶ γούνασι πατρὸς
Μυελὸν οἶον ἔδεσκε καὶ οἰῶν πίονα δημόν·
Αὐτὰρ ὅθ' ὕπνος ἕλοι, παύσαιτό τε νηπιαχεύων,
Εὕδεσκ' ἐν λέκτροισιν, ἐν ἀγκαλίδεσσι τιθήνης,
Εὐνῇ ἔνι μαλακῇ, θαλέων ἐμπλησάμενος κῆρ·
Νῦν δ' ἂν πολλὰ πάθῃσι, φίλου ἀπὸ πατρὸς ἁμαρτών,
Ἀστυάναξ ὃν Τρῶες ἐπίκλησιν καλέουσιν·
Οἶος γάρ σφιν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά.
Νῦν δὲ σὲ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι, νόσφι τοκήων,
Αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται,
Γυμνόν· ἀτάρ τοι εἵματ' ἐνὶ μεγάροισι κέονται,
Λεπτά τε καὶ χαρίεντα, τετυγμένα χερσὶ γυναικῶν.
Ἀλλ' ἤτοι τάδε πάντα καταφλέξω πυρὶ κηλέῳ,

---

484 Αὔτως], ἁπλῶς οὕτως. 487] Ἐν ἄλλοις γρφ. Ἦν γὰρ δή. 489 Ἀπουρίσσουσιν], ἀφοριέσουσιν. 490 Ἦμαρ δ' ὀρφ. παναφήλ. παῖδα τίθησι], ἡ ὀρφανία κάμνει τὸν παῖδα πάντων τῶν ὁμηλίκων αὐτοῦ ἐστερημένον, διότι ὅλοι τὸν ἀποφεύγουσι. 491 Πάντα δ' ὑπεμνήμυκε], πάντοτε δὲ κάτω βλέπει, κατανένευκεν. Ἄλλοι γρφ. ὑπεμμήμυκε. 492 Δευόμενος], στερούμενος. 493 Ἐρύων], σύρων ἐκ τοῦ χιτ., ὡς μὴ δυνάμενος ἔτι λαλεῖν. 494 Κοτύλην.. ἐπέσχε], τὸ ποτήριον προσήνεγκεν αὐτῷ. 495 Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ], κοινῶς: μόλις ἔβρεξε τὰ χείλη του. 496 Ἐστυφέλιξε], σπρώχνων ἐξεδίωξε, ἐξεσκυύνησεν. 497 Ἐνίσσων], κακολογῶν, ὑβρίζων, ἄλλως Ἐνίπτων. 498 Ἔρρ' οὕτως], ὡς ἦλθες· ἄλλοι γρφ. Ἔρρ', οὗτος, ἀλλ' ἀντιβαίνει τὸ μέτρον. Σημειωτέον δὲ ὅτι τοὺς στίχους τούτους (490–498) ἀθετοῦσί τινες, ὡς ἀνοικείους δῆθεν τῷ βασιλόπαιδι. 499 Ἄνεισι], ἐπάνεισιν, ἐπιστρέφει.
502 Νηπιαχεύων], παίζων τὰ νηπιώδη παίγνια. 504 Θαλέων], ἡδυσμάτων. 506 Ἀστυάναξ], φερωνύμως ἐπεκλήθη, διότι ὁ πατήρ του ἦτον κυρίως ὁ ἄναξ τοῦ ἄστεος, ὡς μόνος αὐτὸς σώζων τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ. 509 Αἰόλαι], ἀπὸ τοῦ ταχέως εἰλεῖσθαι, κατὰ τὸν Πορφύρ.

Οὐδὲν σοίγ' ὄφελος, ἐπεὶ οὐκ ἐγκείσεαι αὐτοῖς,
Ἀλλὰ πρὸς Τρώων καὶ Τρωϊάδων κλέος εἶναι.
Ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.

[514] Ἀλλὰ πρὸς Τρ. κτλ.], οὐδὲν ὄφελος σοί, ἐπεὶ οὐ συγκατακαλυφθήσῃ αὐτοῖς ἐγκείμενος, ἀλλὰ μόνον πρὸς τιμήν σου ἔμπροσθεν τῶν Τρ. καὶ Τρ.

ΟΜΗΡΟΥ

ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ Ι.

Κυκλώπεια.

(Σ. Δ. Β.)

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ἀλκίνοε κρεῖον, πάντων ἀριδείκετε λαῶν,
Ἤτοι μὲν τόδε καλὸν ἀκουέμεν ἐστὶν ἀοιδοῦ
Τοιοῦδ', οἷος ὅδ' ἐστί, θεοῖς ἐναλίγκιος αὐδήν.
Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
Ἢ ὅτ' εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ κατὰ δῆμον ἅπαντα,
Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ,
Ἥμενοι ἑξείης, παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
Σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσιν·
Τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι.
Σοὶ δ' ἐμὰ κήδεα θυμὸς ἐπετράπετο στονόεντα
Εἴρεσθ', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω.
Τί πρῶτόν τοι ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω;
Κήδε' ἐπεί μοι πολλὰ δόσαν θεοὶ Οὐρανίωνες.
Νῦν δ' ὄνομα πρῶτον μυθήσομαι, ὄφρα καὶ ὑμεῖς
Εἴδετ'· ἐγὼ δ' ἂν ἔπειτα, φυγὼν ὕπο νηλεὲς ἦμαρ,
Ὑμῖν ξεῖνος ἔω, καὶ ἀπόπροθι δώματα ναίων.
Εἴμ' Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν

[1] Τὸν δ'], τὸν Ἀλκίνοον βασιλέα τῶν Φαιάκων, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν νῆσον ναυαγήσας ἀγνώριστος ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ φιλοξενούμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἠρωτήθη, διατί ἔκλαιεν, ἀκούων τοῦ ἀοιδοῦ ψάλλοντος ἐν τῷ δείπνῳ τὰ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τρωάδος, ἴδε Ὀδυσ. Θ, 536 κ. ε. [2] Κρεῖον] βασιλεῦ, κλητ. τοῦ Κρείων=Κρέων.— Ἀριδείκετε], περιφανέστατε, περίβλεπτε. [4] Οδ'], ὁ τυφλὸς ἀοιδὸς Δημόδοκος, ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ὡς εἰκάζουσί τινες ὁ Ὅμηρος εἰκόνισεν ἑαυτόν. [5] Οὐ γὰρ ἔγωγε κτλ.], Ταῦτα λέγει ὁ Ὀδυσσεύς, οὐχὶ τὴν ἡδονὴν ὡς τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ὁριζόμενος, ἀλλὰ συμμορφούμενος μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Ἀλκινόου, εἰπόντος (Ὀδ. Θ, 248 κ. ε.) ὅτι » Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κτλ. [6] Ἔχῃ κατὰ δῆμον], κατέχῃ τὸν δῆμον. [14] Ἐν ἄλλοις γρφτ. Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα.
[16 17 18] Ὄφρα.. Εἴδετ', ἐγὼ δ' ἂν.. ἔω], παρατηρητέα ἡ σύνταξις. [17] Φυγὼν ὕπο], ὑποφυγών. [18] Καί.. ναίων], καὶ τοι.. κατοικῶν. [19] Εἴμ' Ὀδυσσεύς], εὐθὺς προσηλώνει τὴν προσοχὴν τῶν Φαιάκων εἰς ἑαυτόν· διότι ὁ Δημόδοκος εἶχεν ἀναφέρῃ ἤδη πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ ᾆσμά του τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Ὀδυσσέως. [19 20] Ὃς πᾶσι δόλοι-

Ἀνθρώποισι μέλω, καί μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει.
Ναιετάω δ' Ἰθάκην εὐδείελον· ἐν δ' ὄρος αὐτῇ
Νήριτον, εἰνοσίφυλλον, ἀριπρεπές· ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλαὶ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσιν,
Δουλίχιόν τε Σάμη τε καὶ ὑλήεσσα Ζάκυνθος.
Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
Πρὸς ζόφον —αἱ δέ τ' ἄνευθε πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε—,
Τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος· οὔ τοι ἔγωγε
Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.
Ἡ μέν μ' αὐτόθ' ἔρυκε Καλυψώ, δῖα θεάων,
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ὣς δ' αὔτως Κίρκη κατερήτυεν ἐν μεγάροισιν
Αἰαίη, δολόεσσα, λιλαιομένη πόσιν εἶναι·
Ἀλλ' ἐμὸν οὔ ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθον.
Ὣς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται, εἴπερ καί τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον
Γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκήων.
Εἰ δ', ἄγε τοι καὶ νόστον ἐμὸν πολυκηδέ' ἐνίσπω,
Ὅν μοι Ζεὺς ἐφέηκεν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντι.
Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν,
Ἰσμάρῳ· ἔνθα δ' ἐγὼ πόλιν ἔπραθον, ὤλεσα δ' αὐτούς·
Ἐκ πόλιος δ' ἀλόχους καὶ κτήματα πολλὰ λαβόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ διερῷ ποδὶ φευγέμεν ἡμέας
Ἠνώγεα· τοὶ δὲ μέγα νήπιοι οὐκ ἐπίθοντο.
Ἔνθα δὲ πολλὸν μὲν μέθυ πίνετο, πολλὰ δὲ μῆλα
Ἔσφαζον παρὰ θῖνα καὶ εἰλίποδας ἕλικας βοῦς.
Τόφρα δ' ἄρ' οἰχόμενοι Κίκονες Κικόνεσσι γεγώνευν,
Οἵ σφιν γείτονες ἦσαν ἅμα πλέονες καὶ ἀρείους,

σιν Ἀνθρώποισι μέλω], ὃς (ἐν) πᾶσι δόλοις μέλω (διὰ φροντίδος εἰμὶ) τοῖς ἀνθρώποις, περὶ τοῦ ὁποίου, ὡς περιφήμου κατὰ τοὺς δόλους (τὰ στρατηγήματα), πάντες ἄνθρωποι φροντίζουσι νὰ μάθωσιν, ὅθεν ἐξ ἧς ἡ Ἀργὼ ἐπεκλήθη Πασιμέλουσα. [21] Εὐδείελον], διαφόρως ἐξηγήθη τὸ ἐπίθετον: ἡ γὰρ Εὔδηλον, περίοπτον ἢ εὐσύνοπτον, διὰ τὸ ὄρος Νήριτον ἐξ τὴν μικρότητά της· ἢ Πρὸς δύσιν (δείλην) εὐθέτως κειμένην, ὅπερ σαφηνίζει διὰ τοῦ 26 στίχου· ἢ Εὔκρατον, ὡς ἐκ τῆς εἵλης, θερμότητος. [22] Εἰνοσίφυλλον], ὅπου τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἀείποτε κινοῦνται (ἔνοσις), δηλ.— Ἠνεμόεν. [23] Ναιετάουσι] κεῖνται. [24] Δουλίχιον], μία τῶν Ἐχινάδων, ἡ παρὰ τῷ Στράβωνι Δολίχη, περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου. — Σάμη], τὴν ὁποίαν ἀλλαχοῦ (Ἰλ. Β, 634) Σάμον ὀνομάζει. [25] Χθαμαλὴ πανυπερτάτη], χθαμαλὴ μέν, ὡς πρὸς τὴν ἀντικρὺ ἤπειρον· διότι ἄλλως ἦτον διὰ τὸ ὄρος Νήριτον, εὐδείελος· πανυπερτάτη δέ, ὡς πάντων ἐσχάτη (τελευταία· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἐνταῦθα τὸ ἐπίθετον) πρὸς ζόφον. [26] Πρὸς ζόφον] πρὸς δύσιν. [28] Ἧς γαίης], τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος. [29] Αὐτόθ'] αὐτοῦ, ἐν τῇ ἑαυτῆς νήσῳ. [31] Κατερήτυεν], κατεῖχεν. [32] Αἰαίη], ἡ ἐκ τῆς Αἴας, πόλεως τῆς Κολχίδος, περὶ τὸν Φᾶσιν. Αἰαίη δὲ ἐκαλεῖτο καὶ αὐτὴ τῆς Κίρκης ἡ νῆσος.

[34] Ὣς], οὕτως ἄρα, συλλογισ. ἢ Οὕτω πάνυ! θαυμασ. [37] Εἰ δ',] εἰ δὲ βούλει.

[39] Κικόνεσσι], ἔθνος τῆς Θρᾴκης, ὑπὲρ τὴν Θάσον. [40] Ἰσμάρῳ], πόλις τῶν Κικόνων ἡ νῦν Μαρώνεια.— Πόλιν ἔπραθον], διότι συνεμάχουν τοῖς Τρωσὶν (Ἰλ. Ρ, 73). [42] Ἀτεμβόμενος ... ἴσης], ἐστερημένος τῆς ἰσομοιρίας. [43] Διερῷ ποδὶ], ὑγρῷ, ἑπομένως εὐκινήτῳ, ταχεῖ. [44] Ἠνώγεα], ἐκέλευον, ἤνωγον. [48] Γείτονες], παρετηρήθη ὅτι ἡ λέξις δὲν

Ἤπειρον ναίοντες, ἐπιστάμενοι μὲν ἀφ᾽ ἵππων
Ἀνδράσι μάρνασθαι, καὶ ὅθι χρὴ πεζὸν ἐόντα.
Ἦλθον ἔπειθ᾽ ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ,
Ἠέριοι· τότε δή ῥα κακὴ Διὸς αἶσα παρέστη
Ἡμῖν αἰνομόροισιν, ἵν᾽ ἄλγεα πολλὰ πάθοιμεν.
Στησάμενοι δ᾽ ἐμάχοντο μάχην παρὰ νηυσὶ θοῇσιν,
Βάλλον δ᾽ ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείῃσιν.
Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ,
Τόφρα δ᾽ ἀλεξόμενοι μένομεν πλέονάς περ ἐόντας·
Ἦμος δ᾽ ἠέλιος μετενίσσετο βουλυτόνδε,
Καὶ τότε δὴ Κίκονες κλῖναν δαμάσαντες Ἀχαιούς.
Ἓξ δ᾽ ἀφ᾽ ἑκάστης νηὸς ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Ὤλονθ᾽· οἱ δ᾽ ἄλλοι φύγομεν θάνατόν τε μόρον τε.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.
Οὐδ᾽ ἄρα μοι προτέρω νῆες κίον ἀμφιέλισσαι,
Πρίν τινα τῶν δειλῶν ἑτάρων τρὶς ἕκαστον ἀῦσαι,
Οἳ θάνον ἐν πεδίῳ, Κικόνων ὕπο δηωθέντες.
Νηυσὶ δ᾽ ἐπῶρσ᾽ ἄνεμον Βορέην νεφεληγερέτα Ζεὺς
Λαίλαπι θεσπεσίῃ, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψεν
Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ᾽ οὐρανόθεν νύξ.
Αἱ μὲν ἔπειτ᾽ ἐφέροντ᾽ ἐπικάρσιαι, ἱστία δέ σφιν
Τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διέσχισεν ἲς ἀνέμοιο.
Καὶ τὰ μὲν ἐς νῆας κάθεμεν, δείσαντες ὄλεθρον,
Αὐτὰς δ᾽ ἐσσυμένως προερέσσαμεν ἤπειρόνδε.
Ἔνθα δύω νύκτας δύο τ᾽ ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ᾽, ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες.
Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ τρίτον ἦμαρ ἐϋπλόκαμος τέλεσ᾽ Ἠώς,
Ἱστοὺς στησάμενοι ἀνά θ᾽ ἱστία λεύκ᾽ ἐρύσαντες
Ἥμεθα· τὰς δ᾽ ἄνεμός τε κυβερνῆταί τ᾽ ἴθυνον.
Καί κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν·
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν,
Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων.

εὑρίσκονται ἐν τῇ Ἰλιάδι, καθὼς καὶ ἄλλαι τινές· ἐξ οὗ καὶ συμπεραίνεται ὅτι ἡ Ὀδύσσεια εἶνε μεταγενέστερον ποίημα. 49 50 Ἐπιστάμενοι μὲν ἀφ᾽ ἵππων.. μάρνασθαι, ἢ ὅθι χρὴ πεζὸν ἐόντα], παράφρασις τοῦ ἱππεῖς καὶ πεζοί· ὁ δὲ Μὲν ἔχει ἀνταποδοτικὸν τὸν Καί.

51 Ὥρῃ], ἐν τῷ τοῦ ἔαρος καιρῷ. 52 Ἠέριοι], ὄρθριοι. 54] Στησάμενοι μάχην, ἐμάχοντο ἐκ τούτου καὶ ἡ συστάδην μάχη. 56 Ὄφρα μὲν ἠὼς κτλ.], ἀπὸ πρωΐας ἄχρι μεσημβρίας. 60 Ἓξ δ᾽ ἀφ᾽ ἑκάστης κτλ], δηλ. ἑβδομήκοντα δύω τὸ ὅλον, διότι τὰ πλοῖα ἦσαν δώδεκα. 63 Προτέρω] προσωτέρω. 63 Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο], ἐνν. σωθέντες.

65 Τινα], ἕκαστον ἡμῶν. Συνείθιζον δὲ οἱ παλαιοὶ νὰ ἀνακαλῶσι τρὶς ὀνομαστὶ τοὺς ἐπὶ ξένης ἀποθνήσκοντας. 70 Ἐπικάρσιαι], ἐπὶ κάρ, ἐπὶ κεφαλὴν, διὰ τὸν σφοδρὸν κατὰ πρύμναν ἄνεμον. 73 Προερέσσαμεν], ἐρέσσοντες προσεπελάσαμεν. Ἄλλοι γρφ. προερύσσαμεν. 80 Περιγνάμπτοντα Μάλειαν], περικάμπτοντα τὴν Μαλέαν, ἀκρωτήριον τῆς Λακωνικῆς, διασῷζον καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ ὄνομα. 81 Παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων], ἀπεπλάνησεν ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Κυθήρων.

Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν
Πόντον ἐπ' ἰχθυόεντ'· αὐτὰρ δεκάτῃ ἐπέβημεν
Γαίης Λωτοφάγων, οἵτ' ἄνθινον εἶδαρ ἔδουσιν.
Ἔνθα δ' ἐπ' ἠπείρου βῆμεν καὶ ἀφυσσάμεθ' ὕδωρ,
Αἶψα δὲ δεῖπνον ἕλοντο θοῇς παρὰ νηυσὶν ἑταῖροι.
Αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιό τε πασσάμεθ' ἠδὲ ποτῆτος,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας
Οἵτινες ἀνέρες εἶεν ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες,
Ἄνδρε δύω κρίνας, τρίτατον κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας.
Οἱ δ' αἶψ' οἰχόμενοι μίγεν ἀνδράσι Λωτοφάγοισιν.
Οὐδ' ἄρα Λωτοφάγοι μήδονθ' ἑτάροισιν ὄλεθρον
Ἡμετέροις, ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκέτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν οὐδὲ νέεσθαι,
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισιν
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν νόστου τε λαθέσθαι.
Τοὺς μὲν ἐγὼν ἐπὶ νῆας ἄγον κλαίοντας ἀνάγκῃ,
Νηυσὶ δ' ἐνὶ γλαφυρῇσιν ὑπὸ ζυγὰ δῆσα ἐρύσσας·
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Σπερχομένους νηῶν ἐπιβαινέμεν ὠκειάων,
Μή πώ τις λωτοῖο φαγὼν νόστοιο λάθηται.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι, πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν, ἀκαχήμενοι ἦτορ.
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτεύουσιν χερσὶν φυτὸν οὔτ' ἀρόωσιν,
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κριθαὶ ἠδ' ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι οὔτε θέμιστες,
Ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα

---

84 Γαίης Λωτοφάγων], τοὺς Λωτοφάγους τοποθετοῦσι ἐν τῇ Λιβύῃ.— Ἄνθινον εἶδαρ], τὸν κατωτέρω λωτόν. 89 Ἐπὶ χθ. σῖτον ἔδ.] περιφραστ. ἀντὶ Κατοικοῦντες, ζῶντες, ὡς ἀπὸ τοῦ κυριωτάτου τῆς τροφῆς εἴδους, ἢ Ἥμεροι, πεπολισμένοι, σιτοφάγοι, καθὼς λέγει παρακατιὼν στίχ. 198. κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν ὠμοφάγον Κύκλωπα. 90 Κήρυχ' ἅμ' ὀπάσσας], εἰς ἀσφάλειαν· ἱεροὶ γὰρ οἱ κήρυκες· ἢ καὶ διὰ τὸ ἐπισημότερον.
93 Λωτοῖο], διάφοροι περὶ τοῦ καρποῦ τούτου αἱ ἰδέαι τῶν νεωτέρων φυσικῶν. Κατὰ τὴν καινοτέραν δὲ γνώμην, εἶνε εἶδος μεσπίλου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου κατασκευάζεται καὶ οἶνος.
95 Πάλιν] ὀπίσω. 98 Τούς .. ἐπὶ νῆας ἄγον ἀνάγκῃ], τοὺς ἔφερα διὰ τῆς βίας.
99 Ζυγά], τὰ καθίσματα τῶν κωπηλατῶν. 101 Σπερχομένους], ταχύνοντας, κοιν. βιαστικούς. 104 Ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς], περιφρ. ἀντὶ Ἤρεσσον, ἐκωπηλάτων. 106 Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν], τὴν Σικελίαν, καὶ ταύτης τὰς περὶ τοὺς Λεοντίνους καὶ τὴν Αἴτνην χώρας. 109 Τά γ'], τὰ ἑξῆς ῥηθησόμενα. Σημείωσαι δὲ τὸ Ἄσπαρτα μηκυνόμενον ἐπὶ τῆς ληγούσης. 112 Οὔτε θέμιστες], ἐνν. εἰσίν. Ἑρμηνεύει δὲ τὸ ἀνωτέρω Ἀθεμίστων.

Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
Παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν.
Νῆσος ἔπειτα λάχεια παρὲκ λιμένος τετάνυσται
Γαίης Κυκλώπων, οὔτε σχεδὸν οὔτ' ἀποτηλοῦ,
Ὑλήεσσ'· ἐν δ' αἶγες ἀπειρέσιαι γεγάασιν
Ἄγριαι· οὐ μὲν γὰρ πάτος ἀνθρώπων ἀπερύκει,
Οὐδέ μιν εἰσοιχνεῦσι κυνηγέται, οἵ τε καθ' ὕλην
Ἄλγεα πάσχουσιν κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες.
Οὔτ' ἄρα ποίμνῃσιν καταΐσχεται οὔτ' ἀρότοισιν,
Ἀλλ' ἥγ' ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος ἤματα πάντα
Ἀνδρῶν χηρεύει, βόσκει δέ τε μηκάδας αἶγας.
Οὐ γὰρ Κυκλώπεσσι νέες πάρα μιλτοπάρῃοι,
Οὐδ' ἄνδρες νηῶν ἔνι τέκτονες, οἵ κε κάμοιεν
Νῆας ἐϋσσέλμους, αἵ κεν τελέοιεν ἕκαστα,
Ἄστε' ἐπ' ἀνθρώπων ἱκνεύμεναι, οἷά τε πολλὰ
Ἄνδρες ἐπ' ἀλλήλους νηυσὶν περόωσι θάλασσαν·
Οἵ κέ σφιν καὶ νῆσον ἐϋκτιμένην ἐκάμοντο.
Οὐ μὲν γάρ τι κακή γε, φέροι δέ κεν ὥρια πάντα·
Ἐν μὲν γὰρ λειμῶνες ἁλὸς πολιοῖο παρ' ὄχθας
Ὑδρηλοί, μαλακοί· μάλα κ' ἄφθιτοι ἄμπελοι εἶεν·
Ἐν δ' ἄροσις λείη· μάλα κεν βαθὺ λήϊον αἰεὶ
Εἰς ὥρας ἀμῷεν· ἐπεὶ μάλα πῖαρ ὑπ' οὖδας.
Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ἵν' οὐ χρεὼ πείσματός ἐστιν,
Οὔτ' εὐνὰς βαλέειν, οὔτε πρυμνήσι' ἀνάψαι,
Ἀλλ' ἐπικέλσαντας μεῖναι χρόνον, εἰς ὅ κε ναυτέων
Θυμὸς ἐποτρύνῃ καὶ ἐπιπνεύσωσιν ἀῆται.
Αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
Κρήνη ὑπὸ σπείους· περὶ δ' αἴγειροι πεφύασιν.
Ἔνθα κατεπλέομεν, καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν

---

[114] Θεμιστεύει], δικάζει, ἄρχει. [115] Οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν], οὔτε φροντίζουσιν ὁ εἷς περὶ τοῦ ἄλλου, ζῶσιν ἀκοινώνητοι, ἰδιοῤῥύθμως. Οὐχ ἧττον ὅμως προσκληθέντες ὕστερον ὑπὸ τοῦ Πολυφήμου, συνέδραμον ἅπαντες. [116] Λάχεια], δασεῖα, ἴδε τὸ Λεξικόν.—Παρὲκ], ἔξω μὲν τοῦ λιμένος, ἀλλὰ πλησίον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύει ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ. [119] Πάτος], ὁδός. [120] Εἰσοιχνεῦσι], εἰσπορεύονται. [121] Ἐφέποντες], ἐπιπορευόμενοι. [123] Καταΐσχεται], κατέχεται. [125] Γάρ], αἰτιολογεῖ τὸ διατί ἀνδρῶν χηρεύει, καίτοι οὐκ ἀποτηλοῦ κειμένη τῆς γαίης τῶν Κυκλώπων. [126] Ἔνι], ἔνεισιν. [127] [128] Αἵ κεν τελέοιεν.. ἱκνεύμεναι], ἐκτελῶσι τὴν ἄφιξιν. [128] Οἷά τε πολλά], καθὼς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπίῤῥημα. [130] Οἵ], οἱ νεῶν τέκτονες. [131] Ὥρια πάντα], τὰ εἰς ἑκάστην ὥραν τοῦ ἔτους πρόσφορα. [132] Ἐν], ἐν αὐτῇ γάρ. [133] Μαλακοί], παχεῖς, εὔσκαπτοι. — ἄφθιτοι], μηδόλως ἀποῤῥέουσαι, ἤ, καθὼς τὸ ἐξέφρασεν ἀλλαχοῦ (Η, 117): »Ὧν οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει.« [134] Ἄροσις λείη], γῆ ἀρόσιμος, ἑπομένως ὁμαλή, ἀδένδρος, ὅθεν καὶ τὸ Λήϊον. [134] [135] Αἰεὶ Εἰς ὥρας], πάντοτε ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, ἑκάστου ἔτους τῷ θέρει. [135] Ὑπ'], ὕπεστιν. [138] Ἐπικέλσαντας], ἐποκείλαντας.—μεῖναι], ἔνι χρεὼ ἐστι. [140] Κρατὸς λιμένος], τῇ κορυφῇ ἢ τῷ ἄκρῳ. [141] Κρήνη], κατ' ἐπεξήγησιν τοῦ ὕδωρ, ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἦτον φρεατιαῖον οὔτε στάσιμον, ἀλλ' ἀναβρυστικόν. [142] Καί τις θεὸς ἡγεμόνευεν], αἰτιολογεῖ τὴν ἐν νυκτὶ ζοφερᾷ προσόρμισιν.

Νύκτα δι' ὀρφναίην· οὐδὲ προὔφαινετ' ἰδέσθαι·
Ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν, οὐδὲ σελήνη
Οὐρανόθε προὔφαινε, κατείχετο δὲ νεφέεσσιν.
Ἔνθ' οὔ τις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν·
Οὔτ' οὖν κύματα μακρὰ κυλινδόμενα προτὶ χέρσον
Εἰσίδομεν πρὶν νῆας ἐϋσσέλμους ἐπικέλσαι.
Κελσάσῃσι δὲ νηυσὶ καθείλομεν ἱστία πάντα,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης·
Ἔνθα δ' ἀποβρίξαντες ἐμείναμεν Ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Νῆσον θαυμάζοντες ἐδινεόμεσθα κατ' αὐτήν.
Ὦρσαν δὲ Νύμφαι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο,
Αἶγας ὀρεσκῴους, ἵνα δειπνήσειαν ἑταῖροι.
Αὐτίκα καμπύλα τόξα καὶ αἰγανέας δολιχαύλους
Εἱλόμεθ' ἐκ νηῶν, διὰ δὲ τρίχα κοσμηθέντες
Βάλλομεν· αἶψα δ' ἔδωκε θεὸς μενοεικέα θήρην.
Νῆες μέν μοι ἕποντο δυώδεκα, ἐς δὲ ἑκάστην
Ἐννέα λάγχανον αἶγες· ἐμοὶ δὲ δέκ' ἔξελον οἴῳ.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ, ἐς ἠέλιον καταδύντα,
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ.
Οὐ γάρ πω νηῶν ἐξέφθιτο οἶνος ἐρυθρός,
Ἀλλ' ἐνέην· πολλὸν γὰρ ἐν ἀμφιφορεῦσιν ἕκαστοι
Ἠφύσαμεν, Κικόνων ἱερὸν πτολίεθρον ἑλόντες.
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἐλεύσσομεν, ἐγγὺς ἐόντων,
Καπνόν τ' αὐτῶν τε φθογγὴν οἴων τε καὶ αἰγῶν.
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἀγορὴν θέμενος, μετὰ πᾶσιν ἔειπον·
Ἄλλοι μὲν νῦν μίμνετ', ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι·
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηΐ τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἑτάροισιν
Ἐλθὼν, τῶνδ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵτινές εἰσιν·
Ἤ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.
Ὣς εἰπὼν ἀνὰ νηὸς ἔβην, ἐκέλευσα δ' ἑταίρους
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν χῶρον ἀφικόμεθ' ἐγγὺς ἐόντα,

143 Προὔφαινετ'], ἀπροσώπως.—ἰδέσθαι], ὥστε ἰδ. 144 Ἀὴρ], ἀχλύς. 151 Ἀποβρίξαντες], ἀποκοιμηθέντες. 155 Ἐδινεόμεσθα], περιηρχόμεθα. 157 Διὰ τρίχα κοσμ.], τριχῇ διακοσμηθέντες, ἐν τάξει (κόσμῳ) διαιρεθέντες. 166 167 Ἐλεύσσομεν.. Καπνόν τε.. φθογγήν τε], κατὰ ζεῦγμα, ἀλλ. τοῦ Ἠκούομεν. 171 Ἀγορὴν θέμενος], συγκροτήσας.
177 Ἀνὰ νηὸς ἔβην], ἀνέβην (ἐπὶ) νηός, ὡς καὶ κατωτέρω. Ἀμβαίνειν.

Ἔνθα δ' ἐπ' ἐσχατιῇ σπέος εἴδομεν, ἄγχι θαλάσσης,
Ὑψηλὸν, δάφνῃσι κατηρεφές. ἔνθα δὲ πολλὰ
Μῆλ', ὄϊές τε καὶ αἶγες ἰαύεσκον· περὶ δ' αὐλὴ
Ὑψηλὴ δέδμητο κατωρυχέεσσι λίθοισιν,
Μακρῇσίν τε πίτυσσιν ἰδὲ δρυσὶν ὑψικόμοισιν.
Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε πελώριος, ὅς ῥά τε μῆλα
Οἶος ποιμαίνεσκεν ἀπόπροθεν· οὐδὲ μετ' ἄλλους
Πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐὼν ἀθεμίστια ᾔδη.
Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον, οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.
Δὴ τότε τοὺς ἄλλους κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νηΐ τε μένειν καὶ νῆα ἔρυσθαι·
Αὐτὰρ ἐγὼ κρίνας ἑτάρων δυοκαίδεκ' ἀρίστους
Βῆν· ἀτὰρ αἴγεον ἀσκὸν ἔχον μέλανος οἴνοιο,
Ἡδέος, ὅν μοι ἔδωκε Μάρων, Εὐάνθεος υἱός,
Ἱρεὺς Ἀπόλλωνος, ὃς Ἴσμαρον ἀμφιβεβήκει,
Οὕνεκά μιν σὺν παιδὶ περισχόμεθ' ἠδὲ γυναικὶ
Ἁζόμενοι· ᾤκει γὰρ ἐν ἄλσεϊ δενδρήεντι
Φοίβου Ἀπόλλωνος. ὁ δέ μοι πόρεν ἀγλαὰ δῶρα·
Χρυσοῦ μέν μοι δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκε δέ μοι κρητῆρα πανάργυρον, αὐτὰρ ἔπειτα
Οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι δυώδεκα πᾶσιν ἀφύσσας
Ἡδὺν, ἀκηράσιον, θεῖον ποτόν· οὐδέ τις αὐτὸν
Ἠείδη δμώων οὐδ' ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ,
Ἀλλ' αὐτὸς ἄλοχός τε φίλη ταμίη τε μί' οἴη.
Τὸν δ' ὅτε πίνοιεν μελιηδέα οἶνον ἐρυθρὸν,

---

[184] Μῆλ' ὄϊές τε καὶ αἶγες], προτάξας τὸ γένος, ἐπήνεγκε τὰ εἴδη. — ἰαύεσκον], ἐστάλιζον λέγουσι σήμερον οἱ ποιμένες μας. [185] Κατωρυχέεσσι λίθοισιν], μεγάλοις, ὥςτε μέρος αὐτῶν ἐγκατορωρύχθαι τῇ γῇ. Ἐξ ὧν καὶ τὰ Κυκλώπεια λεγόμενα τείχη.

[188] Ἀπόπροθεν], μακρὰν τῶν λοιπῶν, Ἐπ' ἐσχατιῇ τῆς νήσου, καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω.

[189] Ἀθεμίστια ᾔδη], ἐπρέσβευεν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν, τὸ ὁποῖον κατωτέρω (στχ. 215) σαφέστερον ἐκφράζει διὰ τοῦ Οὔτε δίκας εὖ εἰδότα οὔτε θέμιστας. [191] Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ], ἴδε τὴν ἐν στίχῳ 89 ὑποσημείωσιν. — ῥίῳ], κορυφῇ ὄρους, ἀκρωτηρίῳ. [194] Ἔρυσθαι], φυλάττειν. [196] Μέλανος οἴνοιο], ἀνωτέρω (στίχῳ 163) καθὼς καὶ κατωτέρω (στχ. 208) λέγει ὅτι ἦτον ἐρυθρός. [197] Μάρων], οὗ ἐπώνυμος ἡ Μαρώνεια, περίφημος πάντοτε διὰ τὸν οἶνόν της. [198]], τὸ Ἱρεὺς ψιλοῦται Ἰωνικῶς, κατά τινας, ὡς καὶ τὸ Ἴρηξ = Ἱέραξ. — Ἴσμαρον ἀμφιβεβήκει], κατὰ τὸ Χρύσην ἀμφιβέβηκας (Ἰλ. Α, 37.), ἐπροςάτευεν, ἐλατρεύετο ἐν αὐτῇ ἰδιαιτέρως. [199] Παιδὶ], ἄλλοι γρφ. Παισί. Ἄδηλον δὲ ἐὰν ἦνε τῷ ἢ τῇ παιδί· τὸ δεύτερον μοὶ φαίνεται πιθανώτερον, ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τοῦ Σχλ. — Περισχόμεθ'], πρὸς αἰτιατικὴν Μιν, περιεποιήσαμεν, ἐσώσαμεν. Ἄλλως γὰρ πρὸς γενικήν: Περίσχεο παιδὸς ἑῆος (Ἰλ. Α, 393). [200] Γὰρ], αἰτιολογεῖ τὸ Ἁζόμενοι, σεβασθέντες τὸν τόπον ὅπου κατῴκει, ὡς ἱερὸν, ἄσυλον. [202] Χρυσοῦ κτλ.] ὁ Εὐστάθιος παρατηρεῖ ὅτι οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀπόλλωνος ἦσαν ἔκπαλαι πλούσιοι· διότι καὶ ὁ Χρύσης, καί τοι μετὰ πολυετῆ πολιορκίαν, ἦλθε φέρων ἀπερείσι' ἄποινα. — Τάλαντα], ἴδε Ἰλ. Ι, 122. [205] Ἀκηράσιον], ἄκρατον, ἄδολον, ἀδιάφθορον. [206] Δμώων οὐδ' ἀμφιπόλων], δούλων καὶ δουλίδων.

[208] Πίνοιεν], ἐνν. αὐτὸς καὶ ἡ γυνή του· ἐπιφέρει δὲ Ἐμπλήσας, ὡς ἀπὸ τοῦ ἐπικρατεστέρου.

Ἓν δέπας ἐμπλήσας ὕδατος ἀνὰ εἴκοσι μέτρα
Χεῦ', ὀδμὴ δ' ἡδεῖα ἀπὸ κρατῆρος ὀδώδει,
Θεσπεσίη· τότ' ἂν οὔ τοι ἀποσχέσθαι φίλον ἦεν.
Τοῦ φέρον ἐμπλήσας ἀσκὸν μέγαν, ἐν δὲ καὶ ἦα
Κωρύκῳ· αὐτίκα γάρ μοι ὀΐσατο θυμὸς ἀγήνωρ
Ἄνδρ' ἐπελεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν,
Ἄγριον, οὔτε δίκας εὖ εἰδότα οὔτε θέμιστας.
Καρπαλίμως δ' εἰς ἄντρον ἀφικόμεθ', οὐδέ μιν ἔνδον
Εὕρομεν, ἀλλ' ἐνόμευε νομὸν κάτα πίονα μῆλα.
Ἐλθόντες δ' εἰς ἄντρον ἐθηεύμεσθα ἕκαστα.
Ταρσοὶ μὲν τυρῶν βρῖθον, στείνοντο δὲ σηκοὶ
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων· διακεκριμέναι δὲ ἕκασται
Ἔρχατο, χωρὶς μὲν πρόγονοι, χωρὶς δὲ μέτασσαι,
Χωρὶς δ' αὖ ἕρσαι. ναῖον δ' ὀρῷ ἄγγεα πάντα,
Γαυλοί τε σκαφίδες τε, τετυγμένα, τοῖς ἐνάμελγεν.
Ἔνθ' ἐμὲ μὲν πρώτισθ' ἕταροι λίσσοντ' ἐπέεσσιν
Τυρῶν αἰνυμένους ἰέναι πάλιν, αὐτὰρ ἔπειτα
Καρπαλίμως ἐπὶ νῆα θοὴν ἐρίφους τε καὶ ἄρνας
Σηκῶν ἐξελάσαντας ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην —ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν—
Ὄφρ' αὐτόν τε ἴδοιμι, καὶ εἴ μοι ξείνια δοίη.
Οὐδ' ἄρ' ἔμελλ' ἑτάροισι φανεὶς ἐρατεινὸς ἔσεσθαι.
Ἔνθα δὲ πῦρ κήαντες ἐθύσαμεν ἠδὲ καὶ αὐτοὶ
Τυρῶν αἰνύμενοι φάγομεν, μένομέν τέ μιν ἔνδον
Ἥμενοι, ἕως ἐπῆλθε νέμων. φέρε δ' ὄβριμον ἄχθος
Ὕλης ἀζαλέης, ἵνα οἱ ποτιδόρπιον εἴη.
Ἔκτοσθεν δ' ἄντροιο βαλὼν ὀρυμαγδὸν ἔθηκεν·
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ' ἐς μυχὸν ἄντρου.
Αὐτὰρ ὅγ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα,
Πάντα μάλ', ὅσσ' ἤμελγε, τὰ δ' ἄρσενα λεῖπε θύρηφιν.

[209, 210] Ἀνά.. Χεῦ'], ἀνέχεεν, ἀνεκίρνα. —Εἴκοσι μέτρα], εἰκοσαπλάσιον ὕδωρ. Προοικονόμησις δὲ τοῦτο, ἵνα μὴ ἀπορῇ τις πῶς διὰ τόσου ὀλίγου ἐμεθύσθη ὁ τηλικοῦτος Κύκλωψ. [211] Οὔ τοι ἀποσχ. κτλ.], ἡ ἡδύτης τῆς ὀσμῆς καὶ τῆς γεύσεως (μελιηδέα) δυσαπόσπαστον ἐποίει τὸν πίνοντα. [212, 213] Ἐν δὲ καὶ ἦα Κωρύκῳ] ἐν δὲ κωρύκῳ καὶ ἦα —ἦϊα (σῖτα) φέρον. [214] Ἐπελεύσεσθαι], ἐλεύσεσθαι ἐπὶ τὸν ἄνδρα. —ἀλκὴν ἐπιειμένον], ἐνδεδυμένον, δηλ. ἄλκιμον, κατὰ τὸ Ἀναιδείην ἐπιειμένε (Ἰλ. Α, 149). [217] Νομὸν κάτα], κατὰ τὸν νομὸν, τὸν συνήθη τόπον τῆς βοσκῆς. [221] Ἔρχατο], εἰργμέναι ἦσαν, ἴδε τὸ Λεξικόν.— Πρόγονοι,.. μέτασσαι, ἕρσαι], αἱ προγενέστεραι, αἱ μεσαῖαι καὶ αἱ νέαι.
[222] Ναῖον ὀρῷ], ἀεννάως περιεῤῥέοντο, ἐπεπλήρωντο. [225] Αἰνυμένους], λαβόντας, ἀφελόντας. [227] Ἁλμ. ὕδωρ], περιφρ. τὴν θάλασσαν. [230] Οὐδ' ἔμελλ'.. ἐρατεινὸς ἔσεσθαι], ἀντὶ νὰ εἴπῃ: ἔμελλε στυγερὸς, ἀποτρόπαιος ἔσεσθαι· σχῆμα λόγου, κατὰ τό: «Οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς», ἀντὶ νὰ εἴπῃ Ἐλυπήθη. [231] Ἐθύσαμεν], ἐνν. τυρῶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ δείπνου, ἴδε Ἰλ. Ι, 219, 220. [234] Ποτιδόρπιον], πρὸς τὸ δεῖπνον χρήσιμον, φέγγον ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ δειπνῇ, ὡς καὶ κατωτέρω (στίχ. 249) λέγει τὸ γάλα ποτιδόρπιον. [235] Ἔθηκεν], ἐπροξένησε. [236] Ἀπεσσύμεθ'], ἀπεχωρήσαμεν.
[238] Θύρηφιν], ἔξωθεν (τῆς αὐλῆς).

Ἀρνειούς τε τράγους τε, βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ὄβριμον· οὐκ ἂν τόν γε δύω καὶ εἴκοσ' ἅμαξαι
Ἐσθλαὶ τετράκυκλοι ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν·
Τόσσην ἠλίβατον πέτρην ἐπέθηκε θύρῃσιν.
Ἑζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτίκα δ' ἥμισυ μὲν θρέψας λευκοῖο γάλακτος
Πλεκτοῖς ἐν ταλάροισιν ἀμησάμενος κατέθηκεν,
Ἥμισυ δ' αὖτ' ἔστησεν ἐν ἄγγεσιν, ὄφρα οἱ εἴη
Πίνειν αἰνυμένῳ, καί οἱ ποτιδόρπιον εἴη.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε καὶ εἴσιδεν, εἴρετο δ' ἡμέας·
Ὦ ξεῖνοι, τίνες ἐστέ; πόθεν πλεῖθ' ὑγρὰ κέλευθα;
Ἤ τι κατὰ πρῆξιν, ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε,
Οἷά τε ληϊστῆρες ὑπεὶρ ἅλα, τοί τ' ἀλόωνται
Ψυχὰς παρθέμενοι, κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες;
  Ὣς ἔφαθ', ἡμῖν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ,
Δεισάντων φθόγγον τε βαρὺν αὐτόν τε πέλωρον.
Ἀλλὰ καὶ ὥς μιν ἔπεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπον·
Ἡμεῖς τοι Τροίηθεν ἀποπλαγχθέντες Ἀχαιοὶ
Παντοίοις ἀνέμοισιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης,
Οἴκαδε ἱέμενοι, ἄλλην ὁδὸν ἄλλα κέλευθα
Ἤλθομεν· οὕτω που Ζεὺς ἤθελε μητίσασθαι.
Λαοὶ δ' Ἀτρείδεω Ἀγαμέμνονος εὐχόμεθ' εἶναι,
Τοῦ δὴ νῦν γε μέγιστον ὑπουράνιον κλέος ἐστίν·
Τόσσην γὰρ διέπερσε πόλιν καὶ ἀπώλεσε λαοὺς

240 Θυρεὸν], λίθον ἐπιμήκη εἰς σχῆμα θυροφύλλου. 241 242 Οὐκ ἂν τόν γε κτλ.], ἀξία τοῦ Ὁμηρικοῦ μεγέθους ὑπερβολή· παρετηρήθη δὲ ὅτι συνήθως ὁ ποιητὴς μεταχειρίζεται περὶ τὰ τοιαῦτα τὸν 11 καὶ τὸν 22 ἀριθμόν (ἴδε Ἰλ. Ο, 678 καὶ Ψ. 264), δι' οὐδὲν ἄλλο, νομίζω, εἰμὴ ὡς εὐχρηστότερα πρὸς τὸ μέτρον τῶν στίχων. 245 Πάντα], ἀπέδωκε πρὸς τὸ ὑπεννοούμενον γενικὸν Μῆλα. —Ἔμβρυον], νεογνὸν, βρέφος, ἀπεναντίας τῆς συνήθους χρήσεως, ἥτις ἔμβρυον καλεῖ τὸ εἰσέτι κυοφορούμενον. 246 Θρέψας], πήξας, τυρεύσας, ὅθεν καὶ Τροφαλὶς τυροῦ, καὶ Θρόμβος. 247 Ταλάροισιν] οὓς προλαβὼν (στίχ. 131) ἔφη Ταρσοὺς, κοιν. Τυροβόλια.—ἀμησάμενος], διὰ τῶν χειρῶν συνάξας, κοιν. μαζεύσας. 248 Ἔστησεν], ἀφῆκε νὰ στέκῃ. 250 Σπεῦσεν πονησάμενος], σπεύσας ἐπονήσατο, κατ' ἀντιμέρ., μετὰ σπουδῆς ἔκαμε.—Τὰ ἃ ἔργα], ταῦτα, τὰ ἑαυτοῦ ἔργα.

252 Ὑγρὰ κέλευθα], τὴν θάλασσαν. 253 Κατὰ πρῆξιν], πράξεως (ἔργου, ἰδίως δὲ ἐνταῦθα ἐμπορίου, ἴδε προλεγόμενα τοῦ νέου Λεξικοῦ,) ἕνεκα.—μαψιδίως], εἰς μάτην, οὐχὶ πρὸς σκοπὸν ὡρισμένον, ἀλλὰ πρὸς ἀναζήτησιν τύχης, πρὸς πειρατείαν, ἥτις τότε δὲν ἦτον ἐπίμεμπτος, ἴδε τὸν Θουκυδ. βιβλ. Α'. 255 Ψυχὰς παρθέμενοι], διακινδυνεύοντες.

256 257 Ἡμῖν... Δεισάντων], ἂν ἐξ φαίνεται σόλοικον, δὲν εἶναι, λέγει ὁ Εὐστάθιος, » διότι » ἀσφαλεῖς οἱ πλαγιασμοὶ πρὸς σύνταξιν καὶ ἀσόλοικοι ». καὶ « Οὐκ οἶδε σολοικισμὲν » ποιεῖν γενικήν». Τοιοῦτο δὲ ἐξ τό: « Ἤ σε βίῃ ἀέκοντος ἀπηύρα νῆα μέλαιναν, « Ὀδ. Δ, 646, ἐξ ἄλλα πολλὰ παρὰ τῷ ποιητῇ. 261 Ἄλλην ὁδὸν ἄλλα κέλευθα], ἐκ παραλλήλου· τὸ αὐτὸ γὰρ σημαίνουσιν ἀμφότερα. 262 Μητίσασθαι], ἀποφασίσαι καὶ ἐκτελέσαι· διότι παρὰ τῷ Διῒ ἀμφότερα ἰσοδυναμοῦσιν. « Οὐ γὰρ ἐμόν.. ἀτελεύτητον, ὅττι κεν κεφαλῇ κατανεύσω, « Ἰλ. Α. 264 Ὑπουράνιον], ἐπίρρημα., ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

Πολλούς· ἡμεῖς δ' αὖτε κιχανόμενοι τὰ σὰ γοῦνα
Ἱκόμεθ', εἴ τι πόροις ξεινήϊον, ἠὲ καὶ ἄλλως
Δοίης δωτίνην, ἥ τε ξείνων θέμις ἐστίν.
Ἀλλ' αἰδεῖο, φέριστε, θεούς· ἱκέται τέ τοί εἰμεν.
Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε,
Ξείνιος, ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ·
Νήπιος εἶς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι·
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν
Οὐδὲ θεῶν μακάρων, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
Οὐδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην
Οὔτε σεῦ οὔθ' ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύει.
Ἀλλά μοι εἴφ' ὅπῃ ἔσχες ἰὼν εὐεργέα νῆα,
Ἤ που ἐπ' ἐσχατιῆς, ἦ καὶ σχεδόν, ὄφρα δαείω.
Ὣς φάτο πειράζων, ἐμὲ δ' οὐ λάθεν εἰδότα πολλά,
Ἀλλά μιν ἄψοῤῥον προσέφην δολίοις ἐπέεσσιν·
Νέα μέν μοι κατέαξε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
Πρὸς πέτρῃσι βαλὼν ὑμῆς ἐπὶ πείρασι γαίης,
Ἄκρῃ προσπελάσας· ἄνεμος δ' ἐκ πόντου ἔνεικεν·
Αὐτὰρ ἐγὼ σὺν τοῖσδε ὑπέκφυγον αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οὐδὲν ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ,
Ἀλλ' ὅγ' ἀναΐξας ἑτάροις ἐπὶ χεῖρας ἴαλλεν,
Σὺν δὲ δύω μάρψας ὥστε σκύλακας ποτὶ γαίῃ
Κόπτ'· ἐκ δ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
Τοὺς δὲ διαμελεϊστὶ ταμὼν ὁπλίσσατο δόρπον·
Ἤσθιε δ' ὥς τε λέων ὀρεσίτροφος, οὐδ' ἀπέλειπεν,
Ἔγκατά τε σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα·
Ἡμεῖς δὲ κλαίοντες ἀνεσχέθομεν Διὶ χεῖρας,
Σχέτλια ἔργ' ὁρόωντες· ἀμηχανίη δ' ἔχε θυμόν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλην ἐμπλήσατο νηδὺν,
Ἀνδρόμεα κρέ' ἔδων καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνων,
Κεῖτ' ἔντοσθ' ἄντροιο τανυσσάμενος διὰ μήλων
Τὸν μὲν ἐγὼ βούλευσα κατὰ μεγαλήτορα θυμὸν,
Ἆσσον ἰὼν, ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ,
Οὐτάμεναι πρὸς στῆθος, ὅθι φρένες ἧπαρ ἔχουσιν,
Χείρ' ἐπιμασσάμενος· ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν.

---

266 267 Κιχανόμενοι.. ἱκόμεθ'], τυχόντες ἀφικόμεθα. 267 268 Ξεινήϊον ἠέ.. Δωτίνην], τὸ μὲν ὡς πρὸς ξένους (κατὰ συμπάθειαν), τὸ δὲ, ἁπλῶς ὡς δῶρον (τιμῆς χάριν).
270 Ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων κτλ.], ἐπόπτης τῆς τιμῆς (ἐκδικητὴς) τῶν ἱκ. καὶ τῶν ξ.
281 Πειράζων], παγιδεύων ἐν λόγοις.—εἰδότα πολλά], πολλὰ ἠξεύρει λέγομεν ἢ σήμερον δι' ἄνθρωπον πολύπειρον. 282 Ἄψοῤῥον], πάλιν. 285 Νέα], ὑφ' ἓν προφερτέον, ἄλλως γὰρ ἀνάπαιστος ὁ ποῦς. 290 Κόπτ'], προσέραξε, συνέτριψεν. 292 Οὐδ' ἀπέλειπεν], ὡς ἐν κοινῷ πεζῷ, οὐδὲν ἀπολείπων. 303 Χεῖρ' ἐπιμασσάμενος], χειρὶ ἁψάμενος (ἐνν. τοῦ ξίφους)

Αὐτοῦ γάρ κε καὶ ἄμμες ἀπωλόμεθ' αἰπὺν ὄλεθρον·
Οὐ γάρ κεν δυνάμεσθα θυράων ὑψηλάων
Χερσὶν ἀπώσασθαι λίθον ὄβριμον, ὃν προσέθηκεν.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν Ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καὶ τότε πῦρ ἀνέκαιε καὶ ἤμελγε κλυτὰ μῆλα,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Σὺν δ' ὅ γε δ' αὖτε δύω μάρψας ὁπλίσσατο δεῖπνον.
Δειπνήσας δ', ἄντρου ἐξήλασε πίονα μῆλα,
Ῥηϊδίως ἀφελὼν θυρεὸν μέγαν· αὐτὰρ ἔπειτα
Ἂψ ἐπέθηχ', ὡς εἴ τε φαρέτρῃ πῶμ' ἐπιθείη.
Πολλῇ δὲ ῥοίζῳ πρὸς ὄρος τρέπε πίονα μῆλα
Κύκλωψ· αὐτὰρ ἐγὼ λιπόμην κακὰ βυσσοδομεύων,
Εἴ πως τισαίμην, δοίη δέ μοι εὖχος Ἀθήνη.
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.
Κύκλωπος γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ σηκῷ,
Χλωρὸν ἐλαΐνεον· τὸ μὲν ἔκταμεν, ὄφρα φοροίη
Αὐανθέν. τὸ μὲν ἄμμες ἐίσκομεν εἰσορόωντες
Ὅσσον θ' ἱστὸν νηὸς ἐεικοσόροιο μελαίνης,
Φορτίδος εὐρείης, ἥ τ' ἐκπεράᾳ μέγα λαῖτμα·
Τόσσον ἔην μῆκος τόσσον πάχος εἰσοράασθαι.
Τοῦ μὲν ὅσον τ' ὄργυιαν ἐγὼν ἀπέκοψα παραστάς,
Καὶ παρέθηχ' ἑτάροισιν, ἀποξῦσαι δ' ἐκέλευσα.
Οἱ δ' ὁμαλὸν ποίησαν. ἐγὼ δὲ θόωσα παραστὰς
Ἄκρον, ἄφαρ δὲ λαβὼν ἐπυράκτεον ἐν πυρὶ κηλέῳ.
Καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκα κατακρύψας ὑπὸ κόπρῳ,
Ἥ ῥα κατὰ σπείους κέχυτο μεγάλ' ἤλιθα πολλή·
Αὐτὰρ τοὺς ἄλλους κλήρῳ πεπαλάσθαι ἄνωγον,
Ὅστις τολμήσειεν, ἐμοὶ σὺν μοχλὸν ἀείρας,
Τρῖψαι ἐν ὀφθαλμῷ, ὅτε τὸν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι.
Οἱ δ' ἔλαχον, τοὺς ἄν κε καὶ ἤθελον αὐτὸς ἑλέσθαι,
Τέσσαρες, αὐτὰρ ἐγὼ πέμπτος μετὰ τοῖσιν ἐλέγμην.
Ἑσπέριος δ' ἦλθεν καλλίτριχα μῆλα νομεύων.
Αὐτίκα δ' εἰς εὐρὺ σπέος ἤλασε πίονα μῆλα,

---

308 Κλυτὰ μῆλα], περίφημα εἰς τὸ εἶδός των, ἐκλεκτά, καθὼς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου Καλλίτριχα, μὲ τὸ ὁποῖον τὰ στολίζει ἀκολούθως. 311 Σὺν.. μάρψας]. συναρπάσας. 315 Ῥοίζῳ], συριγμῷ τινι ἀσήμῳ, διὰ τοῦ ὁποίου συνήθως ὁδηγοῦσι τὰ πρόβατα οἱ ποιμένες. 324 Τόσσον ἔην κτλ.], δὲν εἶδον τὰς ἐλαίας τῆς Σικελίας· ἀλλ' εἰς τὰ μέρη μας τόσον ξύλον δὲν δύναταί τις νὰ κόψῃ ἀπὸ ἐλαίας· ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ Ἔκταμε γράφουσί τινες Ἔκσπασε. 327 Ἐθόωσα], ἀπώξυνα, ἐποίησα ὀξὺ (θοὸν) κατὰ τὸ ἄκρον.
328 Ἐπυράκτεον], ἵνα σκληρυνθῇ, καθὸ χλωρόν. 330 Μεγάλ' ἤλιθα], ἐκ παραλλήλω, ἢ τὸ ἓν πρὸς ἐπίτασιν τοῦ ἑτέρου. 331 Πεπαλάσθαι], ἄλλοι γρφ. Πεπαλάχθαι.
333 Τρῖψαι], ὡς τρύπανον περιστρέψαι.

Πάντα μάλ', οὐδέ τι λεῖπε βαθείης ἔκτοθεν αὐλῆς,
Ἤ τι ὀϊσάμενος, ἢ καὶ θεὸς ὣς ἐκέλευσεν.
Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν ὑψόσ' ἀείρας,
Ἑζόμενος δ' ἤμελγεν ὄϊς καὶ μηκάδας αἶγας,
Πάντα κατὰ μοῖραν, καὶ ὑπ' ἔμβρυον ἧκεν ἑκάστῃ.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ σπεῦσε πονησάμενος τὰ ἃ ἔργα,
Σὺν δ' ὅ γε δ' αὖτε δύω μάρψας ὁπλίσσατο δόρπον.
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων ἄγχι παραστὰς,
Κισσύβιον μετὰ χερσὶν ἔχων μέλανος οἴνοιο·
Κύκλωψ, τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα,
Ὄφρ' εἰδῇς οἷόν τι ποτὸν τόδε νηῦς ἐκεκεύθει
Ἡμετέρη. σοὶ δ' αὖ λοιβὴν φέρον, εἴ μ' ἐλεήσας
Οἴκαδε πέμψειας· σὺ δὲ μαίνεαι οὐκέτ' ἀνεκτῶς.
Σχέτλιε, πῶς κέν τίς σε καὶ ὕστερον ἄλλος ἵκοιτο
Ἀνθρώπων πολέων; ἐπεὶ οὐ κατὰ μοῖραν ἔρεξας.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δὲ δέκτο καὶ ἔκπιεν. ἥσατο δ' αἰνῶς
Ἡδὺ ποτὸν πίνων, καί μ' ᾔτεε δεύτερον αὖτις·
Δός μοι ἔτι πρόφρων, καί μοι τεὸν οὔνομα εἰπὲ
Αὐτίκα νῦν, ἵνα τοι δῶ ξείνιον, ᾧ κε σὺ χαίρῃς.
Καὶ γὰρ Κυκλώπεσσι φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει·
Ἀλλὰ τόδ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρός ἐστιν ἀποῤῥώξ.
Ὣς ἔφατ'· αὐτάρ οἱ αὖτις ἐγὼ πόρον αἴθοπα οἶνον.
Τρὶς μὲν ἔδωκα φέρων, τρὶς δ' ἔκπιεν ἀφραδίῃσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωπα περὶ φρένας ἤλυθεν οἶνος,
Καὶ τότε δή μιν ἔπεσσι προσηύδων μειλιχίοισιν·
Κύκλωψ, εἰρωτᾷς μ' ὄνομα κλυτόν; αὐτὰρ ἐγώ τοι
Ἐξερέω· σὺ δέ μοι δὸς ξείνιον, ὥς περ ὑπέστης.
Οὖτις ἔμοιγ' ὄνομα· Οὖτιν δέ με κικλήσκουσιν
Μήτηρ ἠδὲ πατὴρ ἠδ' ἄλλοι πάντες ἑταῖροι.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὐτίκ' ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ·
Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισιν,
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δέ τοι ξεινήϊον ἔσται.
Ἦ, καὶ ἀνακλινθεὶς πέσεν ὕπτιος· αὐτὰρ ἔπειτα
Κεῖτ' ἀποδοχμώσας παχὺν αὐχένα· κὰδ δέ μιν ὕπνος
Ἥρει πανδαμάτωρ· φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος
Ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι· ὁ δ' ἐρεύγετο οἰνοβαρείων.
Καὶ τότ' ἐγὼ τὸν μοχλὸν ὑπὸ σποδοῦ ἤλασα πολλῆς,

---

[339] Ὀϊσάμενος], ὑποπτεύσας. [347] Τῆ], λάβε. [349] Λοιβὴν], σπονδὴν, ὡς πρὸς θεῖον ὄν δῆθεν. [353] Ἥσατο], ἡδύνθη, ἐνοστιμεύθη. [359] Ἀποῤῥώξ], ἀπόσπασμα, ἀπόῤῥοια.
[361] Ἀφραδίῃσιν], ὑπ' ἀννοίας, ἐλλ. τῆς ἐν. [362] Κύκλωπα περὶ φρ. ἤλ. οἶνος], περιφρας. ἀντὶ Ἐμεθύσθη. [364] Ὄνομα κλυτὸν], ᾧ καλοῦμαι. [372] Ἀποδοχμώσας], πλαγιάσας.
[375] Ὑπὸ σποδοῦ], ἀντὶ τῆς συνήθους συντάξεως Ὑπὸ σποδῷ.

Εἵως θερμαίνοιτο· ἔπεσσί τε πάντας ἑταίρους
Θάρσυνον, μή τίς μοι ὑποδδείσας ἀναδύη.
Ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ὁ μοχλὸς ἐλάϊνος ἐν πυρὶ μέλλεν
Ἅψεσθαι, χλωρός περ ἐών, διεφαίνετο δ' αἰνῶς,
Καὶ τότ' ἐγὼν ἆσσον φέρον ἐκ πυρός, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Ἵσταντ'· αὐτὰρ θάρσος ἐνέπνευσεν μέγα δαίμων·
Οἱ μὲν μοχλὸν ἑλόντες ἐλάϊνον, ὀξὺν ἐπ' ἄκρῳ,
Ὀφθαλμῷ ἐνέρεισαν· ἐγὼ δ' ἐφύπερθεν ἀερθεὶς
Δίνεον, ὡς ὅτε τις τρυπῷ δόρυ νήϊον ἀνὴρ
Τρυπάνῳ, οἱ δέ τ' ἔνερθεν ὑποσσείουσιν ἱμάντι
Ἁψάμενοι ἑκάτερθε, τὸ δὲ τρέχει ἐμμενὲς αἰεί·
Ὣς τοῦ ἐν ὀφθαλμῷ πυριήκεα μοχλὸν ἑλόντες
Δινέομεν, τὸν δ' αἷμα περίῤῥεε θερμὸν ἰόντα.
Πάντα δέ οἱ βλέφαρ' ἀμφὶ καὶ ὀφρύας εὗσεν ἀϋτμὴ
Γλήνης καιομένης· σφαραγεῦντο δέ οἱ πυρὶ ῥίζαι.
Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκεὺς πέλεκυν μέγαν ἠὲ σκέπαρνον
Εἰν ὕδατι ψυχρῷ βάπτῃ μεγάλα ἰάχοντα
Φαρμάσσων· τὸ γὰρ αὖτε σιδήρου γε κράτος ἐστίν·
Ὣς τοῦ σίζ' ὀφθαλμὸς ἐλαϊνέῳ περὶ μοχλῷ.
Σμερδαλέον δὲ μέγ' ᾤμωξεν, περὶ δ' ἴαχε πέτρη.
Ἡμεῖς δὲ δείσαντες ἀπεσσύμεθ'. αὐτὰρ ὁ μοχλὸν
Ἐξέρυσ' ὀφθαλμοῖο, πεφυρμένον αἵματι πολλῷ.
Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔῤῥιψεν ἀπὸ ἕο χερσὶν ἀλύων,
Αὐτὰρ ὁ Κύκλωπας μεγάλ' ἤπυεν, οἵ ῥά μιν ἀμφὶς
Ὤκεον ἐν σπήεσσι δι' ἄκριας ἠνεμοέσσας.
Οἱ δὲ βοῆς ἀΐοντες ἐφοίτων ἄλλοθεν ἄλλος,
Ἱστάμενοι δ' εἴροντο περὶ σπέος ὅτ τί ἑ κήδοι·
Τίπτε τόσον, Πολύφημ', ἀρημένος ὧδ' ἐβόησας
Νύκτα δι' ἀμβροσίην, καὶ ἀΰπνους ἄμμε τίθησθα;
Ἦ μή τις σευ μῆλα βροτῶν ἀέκοντος ἐλαύνει;
Ἦ μή τις σ' αὐτὸν κτείνῃ δόλῳ ἠὲ βίηφιν;
Τοὺς δ' αὖτ' ἐξ ἄντρου προσέφη κρατερὸς Πολύφημος·
Ὦ φίλοι, Οὖτίς με κτείνει δόλῳ οὐδὲ βίηφιν·

---

376 Εἵως], ὅπως (εἰς τοῦτο τὸ διάστημα). 377 Ἀναδύῃ], ἀναβάλῃ τὴν ἐπιχείρησιν, δὲν τολμήσῃ. 379 Διεφαίνετο], ἐφεγγοβόλει πυρακτωθείς. 384 Τρυπῷ], γ'. πλθ. πρσ. τοῦ ἐνς. τῆς εὐκτ. τοῦ Τρυπάω. 385 Οἱ δέ], ἄλλοι δέ. — Ὑποσσείουσιν], ὑποκινοῦσιν.

388 Τὸν δ' αἷμα κτλ.], περὶ αὐτὸν (τὸν μοχλὸν) δὲ (περὶ) ἰόντα ἔῤῥεεν αἷμα θερμόν.

390 Γλήνης], τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ. — Σφαραγεῦντο], ἐσπαράσσοντο μετά τινος ἤχου.

393 Φαρμάσσων], στομῶν διὰ τῆς βαφῆς, στερεοποιῶν. — Τὸ γάρ], τοῦτο, τὸ βάπτειν τὸν πεπυρωμένον σίδηρον ἐν ὕδατι. 395 Περὶ δ' ἴαχε πέτρη], ἀντήχησεν ὀλόγυρα τὸ σπήλαιον. 400 Δι' ἄκριας] διεστηκότες ἀλλήλων ἐπὶ τῶν ἀκρωρειῶν. 403 Ἀρημένος], βεβλαμμένος. 408], ἐννοεῖται ὅτι τὸ Οὖτις ἐξέλαβον οἱ Κύκλωπες ἀντὶ Οὔ τις, οὐδείς· ὅθεν καὶ ἀποκρίνονται: Εἰ μή τις σὲ βιάζεται, ἢ ἐπιφέρουσι: «Νοῦσον Διὸς οὐκ ἔστιν ἀλέασθαι,» ὑπολαβόντες αὐτὸν νοσοῦντα νόσον ἀνίατον (ἱερὰν, οὕτω γὰρ ὠνόμαζον τὴν μελαγχολίαν κτλ.), παραφρονήσαντα κατὰ θεομηνίαν.

Οἱ δ' ἀπαμειβόμενοι ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον·
Εἰ μὲν δὴ μή τίς σε βιάζεται, οἶον ἐόντα,
Νοῦσόν γ' οὔ πως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι,
Ἀλλὰ σύ γ' εὔχεο πατρὶ Ποσειδάωνι ἄνακτι.
Ὣς ἄρ' ἔφαν ἀπιόντες· ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ,
Ὡς ὄνομα ἐξαπάτησεν ἐμὸν καὶ μῆτις ἀμύμων.
Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσιν,
Χερσὶ ψηλαφόων, ἀπὸ μὲν λίθον εἷλε θυράων,
Αὐτὸς δ' εἰνὶ θύρῃσι καθέζετο, χεῖρε πετάσσας,
Εἴ τινά που μετ' ὄεσσι λάβοι στείχοντα θύραζε·
Οὕτω γάρ πού μ' ἤλπετ' ἐνὶ φρεσὶ νήπιον εἶναι.
Αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο,
Εἴ τιν' ἑταίροισιν θανάτου λύσιν ἠδ' ἐμοὶ αὐτῷ
Εὑροίμην· πάντας δὲ δόλους καὶ μῆτιν ὕφαινον,
Ὥς τε περὶ ψυχῆς· μέγα γὰρ κακὸν ἐγγύθεν ἦεν.
Ἥδε δέ μοι κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.
Ἄρσενες ὄϊες ἦσαν ἐΰτρεφέες δασύμαλλοι,
Καλοί τε μεγάλοι τε, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχοντες·
Τοὺς ἀκέων συνέεργον ἐϋστρεφέεσσι λύγοισιν,
Τῇς ἔπι Κύκλωψ εὗδε, πέλωρ ἀθεμίστια εἰδώς,
Σύντρεις αἰνύμενος· ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἄνδρα φέρεσκεν,
Τὼ δ' ἑτέρω ἑκάτερθεν ἴτην, σώοντες ἑταίρους.
Τρεῖς δὲ ἕκαστον φῶτ' ὄϊες φέρον· αὐτὰρ ἔγωγε—
Ἀρνειὸς γὰρ ἔην, μήλων ὄχ' ἄριστος ἁπάντων—
Τοῦ κατὰ νῶτα λαβών, λασίην ὑπὸ γαστέρ' ἐλυσθεὶς
Κείμην· αὐτὰρ χερσὶν ἀώτου θεσπεσίοιο
Νωλεμέως στρεφθεὶς ἐχόμην τετληότι θυμῷ.
Ὣς τότε μὲν στενάχοντες ἐμείναμεν Ἠῶ δῖαν.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Καὶ τότ' ἔπειτα νομόνδ' ἐξέσσυτο ἄρσενα μῆλα,
Θήλειαι δὲ μέμηκον ἀνήμελκτοι περὶ σηκούς·
Οὔθατα γὰρ σφαραγεῦντο. ἄναξ δ' ὀδύνῃσι κακῇσιν
Τειρόμενος πάντων ὀΐων ἐπεμαίετο νῶτα
Ὀρθῶν ἑσταότων· τὸ δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν,
Ὥς οἱ ὑπ' εἰροπόκων ὀΐων στέρνοισι δέδεντο.
Ὕστατος ἀρνειὸς μήλων ἔστειχε θύραζε,

---

415 Ὠδίνων ὀδύνῃσιν], βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν πόνων, ὡς ἡ κοιλοπονοῦσα (ὠδίνουσα) γυνή. 423 Ὥς τε περὶ ψυχῆς], ἴδε Ἰλ. Χ. 161. 426 ἰοδνεφὲς], μέλαν. 427 Συνέεργον], συνέδεσα, Συνείργω. 428 Πέλωρ], τέρας ἀθέμιτα φρονοῦν καὶ πράττον. 432 Ὄχ' ἄριστος], ἴδε Ἰλ. Δ, 69. 433 Ἐλυσθεὶς], συνειληθεὶς, συμμαζωχθείς. 434 Ἀώτου θεσπεσίοιο], τοῦ πολλοῦ (πολλά μακροῦ καὶ πυκνοῦ) μαλλίου. 435 Νωλεμέως], ἀπρίξ, ἀνακοπάστως, φέρεται δὲ πρὸς τὸ Ἐχόμην. 439 Μέμηκον], κυρίως ἐπὶ αἰγῶν· ἐπὶ προβάτων δὲ τὸ Βληχῶνται.
440 Σφαραγεῦντο], ἐσπάρασσον βαρούμενα ὑπὸ τοῦ πολλοῦ γάλακτος.

Λάχνῳ στεινόμενος καὶ ἐμοὶ πυκινὰ φρονέοντι.
Τὸν δ' ἐπιμασσάμενος προσέφη κρατερὸς Πολύφημος·
Κριὲ πέπον, τί μοι ὧδε διὰ σπέος ἔσσυο μήλων
Ὕστατος; οὔτι πάρος γε λελειμμένος ἔρχεαι οἰῶν,
Ἀλλὰ πολὺ πρῶτος νέμεαι τέρεν' ἄνθεα ποίης,
Μακρὰ βιβὰς, πρῶτος δὲ ῥοὰς ποταμῶν ἀφικάνεις,
Πρῶτος δὲ σταθμόνδε λιλαίεαι ἀπονέεσθαι
Ἑσπέριος· νῦν αὖτε πανύστατος. ἦ σύ γ' ἄνακτος
Ὀφθαλμὸν ποθέεις, τὸν ἀνὴρ κακὸς ἐξαλάωσεν
Σὺν λυγροῖς ἑτάροισι, δαμασσάμενος φρένας οἴνῳ,
Οὖτις, ὃν οὔπω φημὶ πεφυγμένον εἶναι ὄλεθρον.
Εἰ δὴ ὁμοφρονέοις, ποτιφωνήεις τε γένοιο,
Εἰπεῖν ὅππῃ κεῖνος ἐμὸν μένος ἠλασκάζει,
Τῷ κέ οἱ ἐγκέφαλός γε διὰ σπέος ἄλλυδις ἄλλῃ
Θεινομένου ῥαίοιτο πρὸς οὔδεϊ· κὰδ δέ κ' ἐμὸν κῆρ
Λωφήσειε κακῶν, τά μοι οὐτιδανὸς πόρεν Οὖτις.
  Ὣς εἰπὼν τὸν κριὸν ἀπὸ ἕο πέμπε θύραζε.
Ἐλθόντες δ' ἠβαιὸν ἀπὸ σπείους τε καὶ αὐλῆς,
Πρῶτος ὑπ' ἀρνειοῦ λυόμην, ὑπέλυσα δ' ἑταίρους.
Καρπαλίμως δὲ τὰ μῆλα ταναύποδα, πίονα δημῷ,
Πολλὰ περιτροπέοντες ἐλαύνομεν, ὄφρ' ἐπὶ νῆα
Ἱκόμεθ'. ἀσπάσιοι δὲ φίλοις ἑτάροισι φάνημεν,
Οἳ φύγομεν θάνατον· τοὺς δὲ στενάχοντο γοῶντες.
Ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἴων, ἀνὰ δ' ὀφρύσι νεῦον ἑκάστῳ
Κλαίειν· ἀλλ' ἐκέλευσα θοῶς, καλλίτριχα μῆλα
Πόλλ' ἐν νηῒ βαλόντας, ἐπιπλεῖν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Οἳ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον·
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι, πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
  Ἀλλ' ὅτε τόσσον ἀπῆν, ὅσσον τε γέγωνε βοήσας,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων κερτομίοισιν·
Κύκλωψ, οὐκ ἄρ' ἔμελλες ἀνάλκιδος ἀνδρὸς ἑταίρους
Ἔδμεναι ἐν σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφιν.
Καὶ λίην σέ γ' ἔμελλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα,

---

[445] Λάχνῳ ςεινόμενος καὶ ἐμοί], τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ πυκνοῦ μαλλοῦ στενοχωρούμενος (βαρυνόμενος), τὸ δὲ ὑπ' ἐμοῦ. [447] Πέπον], φίλε παλαιέ. — Ἔσσυο], ὡρμήθης, ὑπερσ. τοῦ Σεύομαι. [456] Εἰ.. ποτιφωνήεις (λαλητικός) τε γένοιο, (ὥςτε) εἰπεῖν ὅππῃ κ... τῷ (τότε) ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ ῥέοιτ' ἂν πρὸς οὔδει. [460] Οὐτιδανὸς Οὖτις], εἶδος λογοπαιγνίου (jeu de mots). [464] Τὸν κριὸν], τοῦτον (καὶ κατ' ἐπεξήγησιν, τὸν) κριόν. [463] Ὑπ' ἀρνειοῦ λυόμην], καὶ μὴν αὐτὸς οὐκ ἐδέδετο· πλὴν εἰ μή τις λέγοι, ὅτι ὑπὸ τοῦ φόβου ἐκρατεῖτο τόσον σφιγκτὰ, ὥστε ἦτον καὶ αὐτὸς μονονουχὶ δεδεμένος. Σημείωσαι δὲ καὶ τὸ Ἐλθόντες.. λυόμην. [464] Ταναύποδα], ἰσχνοὺς ἢ τετανοὺς (λείους ὡς πρὸς τὸ λοιπὸν αὐτῶν σῶμα) πόδας ἔχοντα. [465] Περιτροπέοντες ἐλαύνομεν], περιτροπάδην ἠλάσαμεν, καθὼς τὸ ἐξέφρασεν ὁ Ἀπολλών. Ἀργοναυτ. Β', 143. [467] Τοὺς δὲ], ἐκείνους δὲ, τοὺς μὴ φυγόντας τὸν θάνατον. [468] [469] Ἀνὰ δ' ὀφρύσι νεῦον κλαίειν], ἀνένευον αὐτοῖς μὴ κλαίειν· συνήθως δὲ ἀναφέρουσι τὸ κλαίειν, καθ' ὑπερβατὸν, εἰς τὸ Οὐκ εἴων. [473] Ἀπῆν], ἐγὼ δηλ. — γέγωνε βοήσας] ἀκούεται τις κράζων. [477] Σέ γ' ἔμελλε κιχήσεσθαι κακὰ ἔργα], νὰ σὲ εὕρ' ἡ

Σχέτλι', ἐπεὶ ξείνους οὐχ ἅζεο σῷ ἐνὶ οἴκῳ
Ἐσθέμεναι· τῷ σε Ζεὺς τίσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δ' ἔπειτα χολώσατο κηρόθι μᾶλλον·
Ἧκε δ' ἀποῤῥήξας κορυφὴν ὄρεος μεγάλοιο,
Κὰδ δ' ἔβαλε προπάροιθε νεὸς κυανοπρώροιο,
[Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι.]
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης·
Τὴν δ' ἄψ' ἤπειρόνδε παλιῤῥόθιον φέρε κῦμα,
Πλημυρὶς ἐκ πόντοιο, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι.
Αὐτὰρ ἐγὼ χείρεσσι λαβὼν περιμήκεα κοντὸν
Ὦσα παρέξ· ἑτάροισι δ' ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Ἐμβαλέειν κώπης, ἵν' ὑπὲκ κακότητα φύγοιμεν,
Κρατὶ κατανεύων· οἱ δὲ προπεσόντες ἔρεσσον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δὶς τόσσον ἅλα πρήσσοντες ἀπῆμεν,
Καὶ τότ' ἐγὼ Κύκλωπα προσηύδων· ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Μειλιχίοις ἐπέεσσιν ἐρήτυον ἄλλοθεν ἄλλος·
Σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα;
Ὃς καὶ νῦν πόντονδε βαλὼν βέλος, ἤγαγε νῆα
Αὖτις ἐς ἤπειρον, καὶ δὴ φάμεν αὐτόθ' ὀλέσθαι.
Εἰ δὲ φθεγξαμένου τευ ἢ αὐδήσαντος ἄκουσεν,
Σύν κεν ἄραξ' ἡμέων κεφαλὰς καὶ νήϊα δοῦρα,
Μαρμάρῳ ὀκριόεντι βαλών· τόσσον γὰρ ἵησιν.
Ὣς φάσαν· ἀλλ' οὐ πεῖθον ἐμὸν μεγαλήτορα θυμόν,
Ἀλλά μιν ἄψοῤῥον προσέφην κεκοτηότι θυμῷ·
Κύκλωψ, αἴ κέν τίς σε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀεικελίην ἀλαωτύν,
Φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον ἐξαλαῶσαι,
Υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' οἰμώξας ἠμείβετο μύθῳ·
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δή με παλαίφατα θέσφαθ' ἱκάνει.
Ἔσκε τις ἐνθάδε μάντις ἀνήρ, ἠΰς τε μέγας τε,

ἁμαρτία, καθὼς λέγουσι καὶ σήμερον οἱ πολλοί. 478 479 Οὐχ ἅζεο.. Ἐσθέμεναι], οὐκ ἐνετρέπου (ὥστε μὴ) ἐσθίειν. 483] ὀβελίζουσί τινες τὸν στίχον τοῦτον ἐντεῦθεν· ἀκατανόητον γάρ πως, τοῦ λίθου πεσόντος ἔμπροσθεν (πρὸ τῆς πρώρας) τῆς νεώς, ὀλίγον ἔλειψε νὰ προσβληθῇ ὁ ἐν τῇ πρύμνῃ οἴαξ· οἱ δὲ σώζοντες καὶ ἐνταῦθα τὸν στίχον, λέγουσιν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχε στρέψῃ τὴν πρώραν τῆς νηὸς πρὸς τὴν νῆσον τοῦ Κύκλωπος ἵνα τὸν κερτομήσῃ. 485 Τὴν δ'], ταύτην (τὴν ναῦν) δέ. 486 Πλημυρὶς], ταὐτὸν τῷ Παλιῤῥόθιον κῦμα· πρὸς διασάφησιν δὲ ἐπιφέρει: Ἐκ πόντοιο· τοῦτο γὰρ κυρίως ἡ πλημυρίς, οὐ ἐναντίον ἡ παλίῤῥοια. — Θέμωσε], ἔθηκεν, ἐποίησε. 490 Κρατὶ κατανεύων], ἀνωτέρω (στίχῳ 468) ἀνένευεν αὐτοῖς διὰ μόνων τῶν ὀφρύων· ἐδῶ δὲ δι' ὅλης τῆς κεφαλῆς, διότι καὶ ὁ κίνδυνος ἦτον πολὺ μᾶλλον ἐπικείμενος. Μέγας τῆς φύσεως παρατηρητὴς καὶ ζωγράφος ὁ Ὅμηρος! 491 Πρήσσοντες], (δια)περῶντες. 496 φάμεν ὀλέσθαι], ἐνομίσαμεν, (καθὼς καὶ κοινῶς λέγομεν) εἴπαμεν πῶς θὰ χαθοῦμεν. 497 Φθεγξαμένου ἢ αὐδήσαντος], ὥσπερ ἐκ παραλλήλου, εἰ καὶ τινες διαφορὰν εἰσάγουσι φθογγῆς (ἤχου ἐν γένει) ἢ αὐδῆς (ἰδίως τῆς ἀνθρωπίνης). 502 503 Αἴ κέν τίς σε.. ὀφθαλμοῦ εἴρηται ἀλαωτὺν], ἐρωτήσῃ (διὰ) τήν, 504 Φάσθαι], μέμνησο φάσθαι.

Τήλεμος Εὐρυμίδης, ὃς μαντοσύνῃ ἐκέκαστο
Καὶ μαντευόμενος κατεγήρα Κυκλώπεσσιν·
Ὅς μοι ἔφη τάδε πάντα τελευτήσεσθαι ὀπίσσω,
Χειρῶν ἐξ Ὀδυσῆος ἁμαρτήσεσθαι ὀπωπῆς.
Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν·
Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς,
Ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.
Ἀλλ' ἄγε δεῦρ', Ὀδυσεῦ, ἵνα τοι πὰρ ξείνια θείω,
Πομπήν τ' ὀτρύνω δόμεναι κλυτὸν Ἐννοσίγαιον·
Τοῦ γὰρ ἐγὼ παῖς εἰμί, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεται εἶναι·
Αὐτὸς δ', αἴ κ' ἐθέλῃσ', ἰήσεται, οὐδέ τις ἄλλος
Οὔτε θεῶν μακάρων οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων.
Ὣς ἔφατ'· αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέειπον·
Αἲ γὰρ δὴ ψυχῆς τε καὶ αἰῶνός σε δυναίμην
Εὖνιν ποιήσας πέμψαι δόμον Ἄϊδος εἴσω,
Ὡς οὐκ ὀφθαλμόν γ' ἰήσεται οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ὣς ἐφάμην· ὁ δ' ἔπειτα Ποσειδάωνι ἄνακτι
Εὔχετο, χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα·
Κλῦθι, Ποσείδαον γαιήοχε κυανοχαῖτα·
Εἰ ἐτεόν γε σός εἰμι, πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεαι εἶναι,
Δὸς μὴ Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον οἴκαδ' ἱκέσθαι,
Υἱὸν Λαέρτεω, Ἰθάκῃ ἔνι οἰκί' ἔχοντα.
Ἀλλ' εἴ οἱ μοῖρ' ἐστὶ φίλους τ' ἰδέειν καὶ ἱκέσθαι
Οἶκον ἐϋκτίμενον καὶ ἑὴν ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ὀψὲ κακῶς ἔλθοι, ὀλέσας ἄπο πάντας ἑταίρους,
Νηὸς ἐπ' ἀλλοτρίης, εὕροι δ' ἐν πήματα οἴκῳ.
Ὣς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Κυανοχαίτης.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἐξαῦτις πολὺ μείζονα λᾶαν ἀείρας
Ἧκ' ἐπιδινήσας, ἐπέρεισε δὲ ἶν' ἀπέλεθρον,
Κὰδ δ' ἔβαλεν μετόπισθε νεὸς κυανοπρῴροιο,
Τυτθὸν ἐδεύησεν δ' οἰήϊον ἄκρον ἱκέσθαι.
Ἐκλύσθη δὲ θάλασσα κατερχομένης ὑπὸ πέτρης·
Τὴν δὲ πρόσω φέρε κῦμα, θέμωσε δὲ χέρσον ἱκέσθαι

---

509 Ἐκέκαστο], ἐκεκέσμητο. 519] Εἰπὼν εἶναι παῖς τοῦ Ποσειδῶνος, ἐπέφερε πρὸς διασάφησιν: Πατὴρ δ' ἐμὸς εὔχεται εἶναι. Παῖς γὰρ ἢ ὁ δοῦλος. 523 Ψυχῆς τε ἢ αἰῶνος], τὸ Αἰῶνος θηλ., τῆς ζωῆς. 525 Οὐδ' Ἐνοσίχθων], οἱ Σχλ., θέλοντες ν' ἀπαλλάξωσι τὸν Ὀδυσσέα τῆς ἀσεβείας μομφῆς, λέγουσιν ὅτι δὲν ἐνόει, οὐ δυνήσεται, ἀλλ' οὐ βουλήσεται ἰάσασθαι διὰ τὴν μοχθηρίαν τοῦ Κύκλωπος. 530], τὸ Πτολιπόρθιον φαίνεται ἀνοίκειον ἐδῶ, ὑπὸ τοῦ Κύκλωπος λεγόμενον· καὶ ἡ ἰδέα τῶν Σχλ., ὅτι παρέῤῥιπται δῆθεν εἰρωνικώτερον, δὲν φαίνεται πιθανή· διότι ὁ Κύκλωψ δὲν εἶχε βέβαια πολλὴν πρὸς εἰρωνείαν διάθεσιν. 536 Πατρίδα γαῖαν] τὴν πάτριον, διότι ὁ Ὅμηρος πάντοτε ἐπιθετικῶς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν. 538 Ἐπέρεισε δ' ἶν' ἀπέλεθρον], ἐπεστηρίχθη (ἐπὶ τοῦ λίθου μὲ) ἄπειρον δύναμιν, διότι καὶ τὸ πλοῖον ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε μακρυνθῆ πλειότερον καὶ ὁ λίθος ἦτον πολὺ μεγαλήτερος, ὅθεν καὶ ἔπεσεν ἤδη ὄπισθεν τοῦ πλοίου.

Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆσον ἀφικόμεθ', ἔνθα περ ἄλλαι
Νῆες ἐΰσσελμοι μένον ἀθρόαι, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι
Εἵατ' ὀδυρόμενοι, ἡμέας ποτιδέγμενοι αἰεί,
Νῆα μὲν ἔνθ' ἐλθόντες ἐκέλσαμεν ἐν ψαμάθοισιν,
Ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βῆμεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Μῆλα δὲ Κύκλωπος γλαφυρῆς ἐκ νηὸς ἑλόντες
Δασσάμεθ', ὡς μή τίς μοι ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.
Ἀρνειὸν δ' ἐμοὶ οἴῳ ἐϋκνήμιδες ἑταῖροι
Μήλων δαιομένων δόσαν ἔξοχα. τὸν δ' ἐπὶ θινὶ
Ζηνὶ κελαινεφέϊ Κρονίδῃ, ὃς πᾶσιν ἀνάσσει,
Ῥέξας μηρί' ἔκαιον· ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο ἱρῶν,
Ἀλλ' ἄρα μερμήριζεν ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι
Νῆες ἐΰσσελμοι καὶ ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι.
Ὣς τότε μὲν πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἥμεθα δαινύμενοι κρέα τ' ἄσπετα καὶ μέθυ ἡδύ·
Ἦμος δ' ἠέλιος κατέδυ καὶ ἐπὶ κνέφας ἦλθεν,
Δὴ τότε κοιμήθημεν ἐπὶ ῥηγμῖνι θαλάσσης.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάροισιν ἐποτρύνας ἐκέλευσα
Αὐτούς τ' ἀμβαίνειν ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι.
Οἱ δ' αἶψ' εἴσβαινον καὶ ἐπὶ κληῖσι καθῖζον,
Ἑξῆς δ' ἑζόμενοι πολιὴν ἅλα τύπτον ἐρετμοῖς.
Ἔνθεν δὲ προτέρω πλέομεν ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἄσμενοι ἐκ θανάτοιο, φίλους ὀλέσαντες ἑταίρους.

545 Εἵατ'], ἐκάθηντο, Ἧμαι.. 550 Ἀρνειὸν δ' ἐμοὶ.. δόσαν], ἴσως αὐτὸν ἐκεῖνον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον καὶ διεσώθη, καὶ τὸν ὁποῖον ἔθυσεν ἴσως τῷ Φυξίῳ ἢ Σωτῆρι Διί, κατὰ τὸν Εὐςάθ. 551 Δαιομένων], διανεμομένων. 553 Ῥέξας], σφάξας.

ΟΜΗΡΟΥ

ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ Ρ.

Τηλεμάχου εἰς Ἰθάκην ἐπάνοδος.

(Σ. Δ. Β.)

Ἡμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἠώς,
Δὴ τότ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Τηλέμαχος, φίλος υἱὸς Ὀδυσσῆος θείοιο·
Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ὅ οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἄστυδε ἱέμενος, καὶ ἑὸν προσέειπε συβώτην·

4 Παλάμηφιν], τῇ παλάμῃ, τὸ δέ φιν κατὰ πρόσθεσιν. 5 Ἑὸν] ὁ Bothe εἰκάζει γραπτέον εἶναι Ἐὺν. Πῶς γὰρ ἑὸς (τοῦ Τηλεμάχου) ἦν ὁ συβώτης, ζῶντος τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἄττ', ἤτοι μὲν ἐγὼν εἶμ' ἐς πόλιν, ὄφρα με μήτηρ
Ὄψεται· οὐ γάρ μιν πρόσθεν παύσεσθαι ὀΐω
Κλαυθμοῦ τε στυγεροῖο γόοιό τε δακρυόεντος,
Πρίν γ' αὐτόν με ἴδηται· ἀτὰρ σοί γ' ὧδ' ἐπιτέλλω.
Τὸν ξεῖνον δύστηνον ἄγ' ἐς πόλιν, ὄφρ' ἂν ἐκεῖθι
Δαῖτα πτωχεύῃ· δώσει δέ οἱ, ὅς κ' ἐθέλῃσιν,
Πύρνον καὶ κοτύλην· ἐμὲ δ' οὔ πως ἔστιν ἅπαντας
Ἀνθρώπους ἀνέχεσθαι, ἔχοντά περ ἄλγεα θυμῷ.
Ὁ ξεῖνος δ' εἴπερ μάλα μηνίει, ἄλγιον αὐτῷ
Ἔσσεται· ἦ γὰρ ἐμοὶ φίλ' ἀληθέα μυθήσασθαι.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ὦ φίλος, οὐδέ τοι αὐτὸς ἐρύκεσθαι μενεαίνω.
Πτωχῷ βέλτερόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν· δώσει δέ μοι, ὅς κ' ἐθέλῃσιν.
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί,
Ὥστ' ἐπιτειλαμένῳ σημάντορι πάντα πιθέσθαι.
Ἀλλ' ἔρχευ· ἐμὲ δ' ἄξει ἀνὴρ ὅδε, τὸν σὺ κελεύεις,
Αὐτίκ' ἐπεί κε πυρὸς θερέω ἀλέη τε γένηται.
Αἰνῶς γὰρ τάδε εἵματ' ἔχω κακά· μή με δαμάσσῃ
Στίβη ὑπηοίη· ἕκαθεν δέ τε ἄστυ φάτ' εἶναι.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ διὰ σταθμοῖο βεβήκει,
Κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς, κακὰ δὲ μνηστῆρσι φύτευεν.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκανε δόμους εὐναιετάοντας,
Ἔγχος μὲν στῆσε, πρὸς κίονα μακρὸν ἐρείσας,
Αὐτὸς δ' εἴσω ἴεν καὶ ὑπέρβη λάϊνον οὐδόν.
Τὸν δὲ πολὺ πρώτη εἶδε τροφὸς Εὐρύκλεια,
Κώεα καστορνῦσα θρόνοις ἔνι δαιδαλέοισιν.
Δακρύσασα δ' ἔπειτ' ἰθὺς κίεν· ἀμφὶ δ' ἄρ' ἄλλαι
Δμωαὶ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠγερέθοντο,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους.

---

[6] Ἀττ'], ἄττα, προσφώνησις φιλοφρονητικὴ νέου πρὸς γέροντα. [10] Τὸν ξεῖνον], τοῦτον τὸν ξ., τὸν Ὀδυσσέα, ἐλθόντα καὶ αὐτὸν πρὸ ὀλίγου ἀγνώριστον εἰς τοῦ Εὐμαίου.

[12] Πύρνον καὶ κοτύλην], ἄρτον καὶ οἶνον, κατὰ συνεκδ. [13] Ἀνέχεσθαι], ἀναλαμβάνειν, φορτόνεσθαι. [14 15] Ἄλγιον αὐτῷ ἔσσεται], τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτόν.

[17] Ἐρύκεσθαι], κρατεῖσθαι ἐνταῦθα. [20 21] Οὐκ εἰμὶ τηλίκος (οἷος) μένειν ἐπὶ σταθμοῖς, ὥστε πίθεσθαι πάντα τῷ σημάντορι· παρῆλιξ εἰμὶ ἤδη ὥστε, μένων κατ' ἀγρούς, ὑπηρετεῖν τῷ δεσπότῃ. [23] Πυρὸς θερέω], θερμανθῶ (διὰ ἢ πρὸς τοῦ) πυρός, ἀνάλογον μὲ τὸ «Λοῦσθαι ποταμοῖο α. — Ἀλέη τε γένηται], ἡ ἐκ τοῦ ἡλίου δηλονότι, ἐπειδὰν προχωρήσῃ ἀρκούντως ἡ ἡμέρα. [24] Αἰνῶς], ἐπιτατικὸν τοῦ Κακά, πολὺ (δεινῶς) κακά. [25] Στίβη ὑπηοίη], ἡ πρωϊνὴ πάχνη, ὅθεν συμπεραίνουσιν ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Ὀδυσσ. ἐγένετο χειμῶνος, ἴδε καὶ 191. — ἕκαθεν δὲ κτλ.], προσποιεῖται ὅτι δὲν γνωρίζει πόσον ἀπέχει ἡ πόλις. [27] Φύτευεν], μεταφορικῶς καθὼς καὶ τὸ Ῥάπτειν καὶ Ὑποσκάπτειν κτλ.

[30] Εἴσω ἴεν καὶ ὑπέρβη], πρωθυστέρως ἀντὶ Ὑπέρβη καὶ εἰσῄει. [31] Πολὺ πρώτη], ἀντὶ Πολὺ πρότερον τῶν ἄλλων. [32] Κώεα καστορνῦσα], κώδια καταστρωννύουσα ἐν τοῖς θρόνοις. [35] Αἱ μὲν δοῦλαι ἀσπάζονται αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους· ἡ δὲ μήτηρ (στίχ. 39), ὡς καὶ ὁ παλαιὸς καὶ πιστὸς δοῦλος Εὔμαιος (Π, 15) τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠὲ χρυσέῃ Ἀφροδίτῃ·
Ἀμφὶ δὲ παιδὶ φίλῳ βάλε πήχεε δακρύσασα,
Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά,
Καί ῥ' ὀλοφυρομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἦλθες, Τηλέμαχε, γλυκερὸν φάος; οὔ σ' ἔτ' ἔγωγε
Ὄψεσθαι ἐφάμην, ἐπεὶ ᾤχεο νηῒ Πύλονδε
Λάθρῃ, ἐμεῦ ἀέκητι, φίλου μετὰ πατρὸς ἀκουήν.
Ἀλλ' ἄγε μοι κατάλεξον ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Μῆτερ ἐμή, μή μοι γόον ὄρνυθι, μηδέ μοι ἦτορ
Ἐν στήθεσσιν ὄρινε, φυγόντι περ αἰπὺν ὄλεθρον·
Ἀλλ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
[Εἰς ὑπερῷ' ἀναβᾶσα σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν,]
Εὔχεο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.
Αὐτὰρ ἐγὼν ἀγορὴν ἐσελεύσομαι, ὄφρα καλέσσω
Ξεῖνον, ὅτις μοι κεῖθεν ἅμ' ἕσπετο δεῦρο κιόντι.
Τὸν μὲν ἐγὼ προὔπεμψα σὺν ἀντιθέοις ἑτάροισιν·
Πείραιον δέ μιν ἠνώγεα προτὶ οἶκον ἄγοντα
Ἐνδυκέως φιλέειν καὶ τιέμεν, εἰς ὅ κεν ἔλθω.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Ἡ δ' ὑδρηναμένη, καθαρὰ χροῒ εἵμαθ' ἑλοῦσα,
Εὔχετο πᾶσι θεοῖσι τεληέσσας ἑκατόμβας
Ῥέξειν, αἴ κέ ποθι Ζεὺς ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ.
Τηλέμαχος δ' ἄρ' ἔπειτα δι' ἐκ μεγάροιο βεβήκει,
Ἔγχος ἔχων· ἅμα τῷ γε κύνες πόδας ἀργοὶ ἕποντο.
Θεσπεσίην δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν Ἀθήνη·
Τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο.
Ἀμφὶ δέ μιν μνηστῆρες ἀγήνορες ἠγερέθοντο,
Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον.
Αὐτὰρ ὁ τῶν μὲν ἔπειτα ἀλεύατο πουλὺν ὅμιλον,
Ἀλλ' ἵνα Μέντωρ ἧστο καὶ Ἄντιφος ἠδ' Ἁλιθέρσης,
Οἵ τέ οἱ ἐξ ἀρχῆς πατρώϊοι ἦσαν ἑταῖροι
Ἔνθα καθέζετ' ἰών· τοὶ δ' ἐξερέεινον ἕκαστα.
Τοῖσι δὲ Πείραιος δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἦλθεν,
Ξεῖνον ἄγων ἀγορήνδε διὰ πτόλιν· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
Τηλέμαχος ξείνοιο ἑκὰς τράπετ', ἀλλὰ παρέστη.

---

[43] Μετὰ πατρὸς ἀκουὴν], πρὸς ἀναζήτησίν του. [44] Ὅπως ἤντησας ὀπωπῆς], περιφρ. ἀντὶ Τί εἶδες; [49]] ὁ στίχος οὗτος ἐλλείπει ἔν τινι τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων καὶ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ. [51] Ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ], ἀνταποδόσῃ τὴν τιμωρίαν τῶν γινομένων ἡμῖν ἀδικημάτων. [57] Ἄπτερος ἔπλετο], οὐ διέφυγε τὴν προσοχήν της. Ὁ Κοραῆς τὸ ἐξηγεῖ: Οὐδεὶς λόγος ἔφυγεν ἐκ τοῦ στόματός της, ἐτήρησε σιωπήν.

Τὸν καὶ Πείραιος πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Τηλέμαχ', αἶψ' ὄτρυνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα γυναῖκας,
Ὥς τοι δῶρ' ἀποπέμψω, ἅ τοι Μενέλαος ἔδωκεν.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Πείραι', οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Εἴ κεν ἐμὲ μνηστῆρες ἀγήνορες ἐν μεγάροισιν
Λάθρῃ κτείναντες πατρώϊα πάντα δάσωνται,
Αὐτὸν ἔχοντά σε βούλομ' ἐπαυρέμεν ἤ τινα τῶνδε·
Εἰ δέ κ' ἐγὼ τούτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
Δὴ τότε μοι χαίροντι φέρειν πρὸς δώματα χαίρων.
Ὣς εἰπὼν ξεῖνον ταλαπείριον ἦγεν ἐς οἶκον.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε,
Ἐς δ' ἀσαμίνθους βάντες ἐϋξέστας λούσαντο.
Τοὺς δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ,
Ἀμφὶ δ' ἄρα χλαίνας οὔλας βάλον ἠδὲ χιτῶνας,
Ἔκ ῥ' ἀσαμίνθων βάντες ἐπὶ κλισμοῖσι καθῖζον.
Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,
Νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα,
Εἴδατα πόλλ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων.
Μήτηρ δ' ἀντίον ἷζε παρὰ σταθμὸν μεγάροιο,
Κλισμῷ κεκλιμένη, λέπτ' ἠλάκατα στρωφῶσα.
Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε περίφρων Πηνελόπεια·
Τηλέμαχ', ἤτοι ἐγὼν ὑπερώϊα εἰσαναβᾶσα,
Λέξομαι εἰς εὐνήν, ἥ μοι στονόεσσα τέτυκται,
Αἰεὶ δάκρυσ' ἐμοῖσι πεφυρμένη, ἐξ οὗ Ὀδυσσεὺς
Ὤχεθ' ἅμ' Ἀτρείδῃσιν ἐς Ἴλιον· οὐδέ μοι ἔτλης,
Πρὶν ἐλθεῖν μνηστῆρας ἀγήνορας ἐς τόδε δῶμα,
Νόστον σοῦ πατρὸς σάφα εἰπέμεν, εἴπου ἄκουσας.
Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι, μῆτερ, ἀληθείην καταλέξω.
Ὠχόμεθ' ἔς τε Πύλον καὶ Νέστορα, ποιμένα λαῶν·
Δεξάμενος δέ με κεῖνος ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν
Ἐνδυκέως ἐφίλει, ὡς εἴ τε πατὴρ ἑὸν υἷα,
Ἐλθόντα χρόνιον νέον ἄλλοθεν· ὣς ἐμὲ κεῖνος
Ἐνδυκέως ἐκόμιζε σὺν υἱάσι κυδαλίμοισιν.

83 Φέρειν], ἐνν. ἕξεις ἢ μεμνήσῃ, ἤ τι ὅμοιον. 89 Χλαίνας ἠδὲ χιτῶνας], κατὰ σχῆμα πρωθύστερον, προϋποβάλλεται γὰρ ὁ χιτὼν τῆς χλαίνης. 95 Παρεόντων], ἐκ τῶν ἐκ περιουσίας ἀποτεθειμένων. 111 Ἐνδυκέως ἐφίλει], ἐφιλοφρονεῖτο. 112 Νέον], νεωστί. 113 Ἐνδυκέως ἐκόμιζε], ἐπεριποιεῖτο.

Αὐτὰρ Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος οὔποτ' ἔφασκεν,
Ζωοῦ οὐδὲ θανόντος, ἐπιχθονίων τευ ἀκοῦσαι·
Ἀλλά μ' ἐς Ἀτρείδην δουρικλειτὸν Μενέλαον
Ἵπποισι προὔπεμψε καὶ ἅρμασι κολλητοῖσιν.
Ἔνθ' ἴδον Ἀργείην Ἑλένην, ἧς εἵνεκα πολλὰ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
Εἴρετο δ' αὐτίκ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
Ὅττευ χρηΐζων ἱκόμην Λακεδαίμονα δῖαν·
Αὐτὰρ ἐγὼ τῷ πᾶσαν ἀληθείην κατέλεξα.
Καὶ τότε δή μ' ἐπέεσσιν ἀμειβόμενος προσέειπεν·
Ὢ πόποι, ἦ μάλα δὴ κρατερόφρονος ἀνδρὸς ἐν εὐνῇ
Ἤθελον εὐνηθῆναι, ἀνάλκιδες αὐτοὶ ἐόντες.
Ὡς δ' ὁπότ' ἐν ξυλόχῳ ἔλαφος κρατεροῖο λέοντος
Νεβροὺς κοιμήσασα νεηγενέας γαλαθηνοὺς
Κνημοὺς ἐξερέῃσι καὶ ἄγκεα ποιήεντα
Βοσκομένη, ὁ δ' ἔπειτα ἑὴν εἰσήλυθεν εὐνήν,
Ἀμφοτέροισι δὲ τοῖσιν ἀεικέα πότμον ἐφῆκεν,
Ὡς Ὀδυσσεὺς κείνοισιν ἀεικέα πότμον ἐφήσει.
Αἲ γάρ, Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
Τοῖος ἐών, οἷός ποτ' ἐϋκτιμένῃ ἐνὶ Λέσβῳ
Ἐξ ἔριδος Φιλομηλείδῃ ἐπάλαισεν ἀναστάς,
Κὰδ δ' ἔβαλε κρατερῶς, κεχάροντο δὲ πάντες Ἀχαιοί,
Τοῖος ἐὼν μνηστῆρσιν ὁμιλήσειεν Ὀδυσσεύς·
Πάντες κ' ὠκύμοροί τε γενοίατο πικρόγαμοί τε.
Ταῦτα δ', ἅ μ' εἰρωτᾷς καὶ λίσσεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ' ἀπατήσω·
Ἀλλὰ τὰ μέν μοι ἔειπε γέρων ἅλιος νημερτής,
Τῶν οὐδέν τοι ἐγὼ κρύψω ἔπος οὐδ' ἐπικεύσω.
Φῆ μιν ὅ γ' ἐν νήσῳ ἰδέειν κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
Νύμφης ἐν μεγάροισι Καλυψοῦς, ἥ μιν ἀνάγκῃ
Ἴσχει· ὁ δ' οὐ δύναται ἣν πατρίδα γαῖαν ἱκέσθαι.
Οὐ γάρ οἱ πάρα νῆες ἐπήρετμοι καὶ ἑταῖροι,

---

[114] [115] Ὀδυσσῆος . . οὔποτ' ἔφασκεν, τευ ἀκοῦσαι], (περὶ) τοῦ Ὀδυσ. ἔφασκεν οὐδέποτε (παρά) τινος ἀκοῦσαι. [119] Θεῶν ἰότητι], θεῶν βουλήσει, vi Superum, καθὼς λέγει ὁ Οὐϊργίλλιος. [121] Ὅττευ], ὅττου, τίνος. [126] Ξυλόχῳ], τόπῳ συνδένδρῳ, ὅπου ἔχει τὴν κοίτην του ὁ λέων. [127] Κοιμήσασα], ἐκ τοῦ Κοιμάω. [128] Κνημοὺς] τὰς προσβάσεις (εἶναι κνῆμαι) τῶν ὀρέων, τοὺς πρόποδας. — ἐξερέῃσι], ἐξερευνᾷ. — ἄγκεα], τὰ κοιλώματα τοῦ ὄρους, ὅπου ὑγρότητος συλλειβομένης, φύεται χόρτος. [130] Ἀμφοτέροισι], διότι δύο συνήθως γεννᾷ ἡ ἔλαφος. [131] Ἀεικέα], ἀνάρμοστον, πρόωρον. [134] Φιλομηλείδῃ], βασιλεῖ τινι τῆς Λέσβου, ὃν φονεύσαντες δόλῳ ὁ Ὀδυσ. ἢ Διομήδ., ἐποίησαν τὸν τάφον αὐτοῦ καταγώγιον ξένων. Τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ πατρωνυμικὸν τύπον, ὡς ἐκ τοῦ Φιλομηλεὺς ἴσως, κατὰ τὸ Ἀριστείδης καὶ Βασιλείδης. [136] Ὁμιλήσειεν], συμβάλοι, συνέλθοι πρὸς πόλεμον. [139] Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν], οὐκ ἂν ἐξείποιμι, παρακλίνας τἀληθές, ἄλλα παρὰ ταῦτα. [140] Γέρων ἅλιος], ὁ Πρωτεύς, τὸν ὁποῖον ὁ Μενέλαος, συλλαβὼν δι' ἐνέδρας ἐν Αἰγύπτῳ, ὑπεχρέωσε νὰ τῷ προείπῃ τὰ μέλλοντα, ἴδε Ὀδ. Δ., 351—569.
[145] Πάρα], ἐνν. εἰσί, πάρεισιν.

Οἵ κέν μιν πέμποιεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης·
Ὣς ἔφατ' Ἀτρείδης δουρικλειτὸς Μενέλαος.
Ταῦτα τελευτήσας νεόμην· ἔδοσαν δέ μοι οὖρον
Ἀθάνατοι, τοί μ' ὦκα φίλην ἐς πατρίδ' ἔπεμψαν.
Ὣς φάτο, τῇ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινεν.
Τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε Θεοκλύμενος θεοειδής·
Ὦ γύναι αἰδοίη Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος,
Ἤτοι ὅ γ' οὐ σάφα οἶδεν, ἐμεῖο δὲ σύνθεο μῦθον·
Ἀτρεκέως γάρ σοι μαντεύσομαι οὐδ' ἐπικεύσω.
Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα,
Ἱστίη τ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος, ἣν ἀφικάνω,
Ὡς ἤτοι Ὀδυσεὺς ἤδη ἐν πατρίδι γαίῃ
Ἥμενος ἢ ἕρπων, τάδε πευθόμενος κακὰ ἔργα,
Ἐστίν, ἀτὰρ μνηστῆρσι κακὸν πάντεσσι φυτεύει·
Τοῖον ἐγὼν οἰωνὸν ἐϋσσέλμου ἐπὶ νηὸς
Ἥμενος ἐφρασάμην καὶ Τηλεμάχῳ ἐγεγώνευν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
Αἲ γὰρ τοῦτο, ξεῖνε, ἔπος τετελεσμένον εἴη·
Τῷ κε τάχα γνοίης φιλότητά τε πολλά τε δῶρα
Ἐξ ἐμεῦ, ὡς ἄν τίς σε συναντόμενος μακαρίζοι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν Ὀδυσσῆος μεγάροιο
Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες,
Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ, ὅθι περ πάρος ὕβριν ἔχεσκον.
Ἀλλ' ὅτε δὴ δείπνηστος ἔην καὶ ἐπήλυθε μῆλα
Πάντοθεν ἐξ ἀγρῶν, οἱ δ' ἤγαγον οἳ τὸ πάρος περ,
Καὶ τότε δή σφιν ἔειπε Μέδων· ὃς γάρ ῥα μάλιστα
Ἥνδανε κηρύκων καί σφιν παρεγίγνετο δαιτί·
Κοῦροι, ἐπεὶ δὴ πάντες ἐτέρφθητε φρέν' ἀέθλοις,
Ἔρχεσθε πρὸς δώμαθ', ἵν' ἐντυνώμεθα δαῖτα·
Οὐ μὲν γάρ τι χέρειον ἐν ὥρῃ δεῖπνον ἑλέσθαι.

---

151 Θεοκλύμενος], μάντις, ἀπόγονος τοῦ Μελάμποδος, τὸν ὁποῖον, φεύγοντα τὴν πατρίδα του διὰ φόνον, συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Τηλέμαχος ἀποπλέων ἐκ τῆς Πύλου, ἴδε Ὀδ. Ο, 223, κ. ε. 153 Σύνθεο], ἐννόησον ἢ μέμνησο. 155 Ἴστω Ζεύς], εἶδος ὅρκου ἢ προαναφωνήσεως· μάρτυς μου ὁ θεός! 156 Ἱστίη], Ἰων. ἀντὶ Ἑστία. 158 Ἕρπων], κρύφα προσερχόμενος, ὡς ὄφις. Ὑπαινίττεται δὲ τὸν προσποιητὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθη ὁ Ὀδυσσεὺς ἵνα καταστρέψῃ τοὺς ὑβριστὰς μνηστῆρας τῆς γυναικός του. 160 Οἰωνόν], ἴδε Ο, 525—534. 160 161] οἱ στίχοι οὗτοι ἀθετοῦνται, διότι καὶ τὸν οἰωνὸν εἶδεν ὁ μάντις οὐχὶ ἐπὶ τῆς νηὸς ἥμενος, ἀλλὰ πρὶν εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν· καὶ τὸ Ἐγεγώνευν εἶνε ἄκαιρον, διότι ἡρμήνευσεν αὐτὸν εἰς τὸν Τηλέμαχον, «ἑτάρων ἀπονόσφι καλέσας» κ. Παρ' ἄλλοις δὲ καὶ ὅλοι οὗτοι οἱ 16 στίχοι (150—165) ἀθετοῦνται. 169 Τυκτῷ], ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο κατασκευαστῷ, λείῳ καὶ κροτητῷ. 170 Δείπνηστος] ἡ τοῦ δείπνου ὥρα.—μῆλα], γενικώτερον, ὅλα τὰ θρέμματα, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω στίχων, 180, 181.

175 Ἐντυνώμεθα] εὐτρεπίσωμεν. 176 Οὐ μὲν γάρ τοι χέρειον], ἀντὶ Ἐστὶ κάλλιον, σχῆμα λόγου, κατὰ τὸ Οὐκ ἄρα.. γήθησεν κτλ.—Ἐν ὥρῃ], ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, ἐκ' ἐδῶ ἴσως παρεφθάρη τὸ παρ' ἡμῖν (Ἐ)νωρίς.

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἀνστάντες ἔβαν, πείθοντό τε μύθῳ.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο δόμους εὖ ναιετάοντας,
Χλαίνας μὲν κατέθεντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε·
Οἱ δ' ἱέρευον ὄϊς μεγάλους καὶ πίονας αἶγας,
Ἵρευον δὲ σύας σιάλους καὶ βοῦν ἀγελαίην,
Δαῖτ' ἐντυνόμενοι. τοὶ δ' ἐξ ἀγροῖο πόλινδε
Ὠτρύνοντ' Ὀδυσσεύς τ' ἰέναι καὶ δῖος ὑφορβός.
Τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε συβώτης, ὄρχαμος ἀνδρῶν·
Ξεῖν', ἐπεὶ ἂρ δὴ ἔπειτα πόλινδ' ἰέναι μενεαίνεις
Σήμερον, ὡς ἐπέτελλεν ἄναξ ἐμός,—ἦ σ' ἂν ἔγωγε
Αὐτοῦ βουλοίμην σταθμῶν ῥυτῆρα λιπέσθαι·
Ἀλλὰ τὸν αἰδέομαι καὶ δείδια, μή μοι ὀπίσσω
Νεικείῃ· χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί.—
Ἀλλ' ἄγε νῦν ἴομεν· δὴ γὰρ μέμβλωκε μάλιστα
Ἦμαρ· ἀτάρ τάχα τοι ποτὶ ἕσπερα ῥίγιον ἔσται.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἴομεν, σὺ δ' ἔπειτα διαμπερὲς ἡγεμόνευε.
Δὸς δέ μοι, εἴ ποθί τοι ῥόπαλον τετμημένον ἐστίν,
Σκηρίπτεσθ', ἐπειὴ φατ' ἀρισφαλέ' ἔμμεναι οὐδόν.
Ἦ ῥα, καὶ ἀμφ' ὤμοισιν ἀεικέα βάλλετο πήρην,
Πυκνὰ ῥωγαλέην· ἐν δὲ στρόφος ἦεν ἀορτήρ.
Εὔμαιος δ' ἄρα οἱ σκῆπτρον θυμαρὲς ἔδωκεν.
Τὼ βήτην, σταθμὸν δὲ κύνες καὶ βώτορες ἄνδρες
Ῥύατ', ὄπισθε μένοντες· ὃ δ' ἐς πόλιν ἦγεν ἄνακτα,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενον· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κάτα παιπαλόεσσαν
Ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
Τυκτὴν, καλλίροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται,
Τὴν ποίησ' Ἴθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ·

---

178 Εὖ ναιετάοντας], καλῶς κατοικουμένους, εὐθέτους πρὸς κατοικίαν. 181 Βοῦν ἀγελαίην], ἐντεῦθεν παρέμεινε παρ' ἡμῖν ἡ Ἀγελὰς -άδα. 183 Ὠτρύνοντ' .. ἰέναι], καθ' ὑπερβατόν. 183 184] ἐξευγενίζει διὰ τῶν ἐπιθέτων Δῖος καὶ Ὄρχαμος τὸν ὑφορβὸν Εὔμαιον, τὸν πιστὸν τοῦτον ὑπηρέτην τοῦ Ὀδυσσέως, ὡς ἓν τῶν κυριωτέρων προσώπων τοῦ δράματος τῆς Ὀδυσσείας. 187 Ῥυτῆρα], φύλακα. 188 Τὸν], τὸν Τηλέμαχον. 189 Ὁμοκλαί], αἱ ἐπιπλήξεις, αἱ κραυγαί, αἱ ἀπειλαί. 190 Μέμβλωκε], μεμόληκεν, ἐπροχώρησε. 191 Ποτὶ ἕσπερα], πρὸς ἑσπέραν. —ῥίγιον] χειρότερον διὰ σέ, ἕνεκεν τοῦ ψύχους, τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ ἐπεκράτει καὶ τὸ πρωῒ (ςίχ. 25) καὶ τὸ ἑσπέρας, εἰκάζεται ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Ὀδυσσέως ἔγινε, καθὼς εἴπομεν, χειμῶνα. 193 Τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις], ὡς ἂν εἰ ἔλεγε Γιγνώσκω, Φρονέω, Νοέω, τρεῖς λέξεις σχεδὸν ὁμώνυμοι, ἐμφαίνουσαι τὴν προθυμίαν τοῦ λέγοντος. 194 Διαμπερὲς ἡγεμόνευε], προηγοῦ μέχρι τέλους. 196 Οὐδὸν], νῦν μόνον ἀντὶ Ὁδὸν, κατ' ἐπένθεσιν τοῦ υ. 198 Στρόφος.. ἀορτὴρ], σχοινίον συνεστραμμένον, δι' οὗ προσηρτᾶτο. 199 Θυμαρὲς], θυμῆρες, ἀρεστὸν αὐτῷ. 201 Ῥύατ'], ἐρύοντο, ἐφύλαττον. 203 Σκηπτόμενον], σκηριπτόμενον, ἐρειδόμενον, ἢ προσποιούμενον. —Ἕστο], ἐφόρει, περσ. τοῦ Ἕννυμι. 206 Τυκτὴν], χειροποίητον.—[Ἰθ. καὶ Νήρ. ἠδὲ Πολ.], υἱοὶ τοῦ Πτε-

Ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὑδατοτρεφέων ἦν ἄλσος,
Πάντοσε κυκλοτερὲς, κατὰ δὲ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
Ὑψόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
Νυμφάων, ὅθι πάντες ἐπιῤῥέζεσκον ὁδῖται·
Ἔνθα σφέας ἐκίχαν' υἱὸς Δολίοιο Μελανθεὺς,
Αἶγας ἄγων, αἳ πᾶσαι μετέπρεπον αἰπολίοισιν,
Δεῖπνον μνηστήρεσσι· δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες.
Τοὺς δὲ ἰδὼν νείκεσσεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν,
Ἔκπαγλον καὶ ἀεικές· ὄρινε δὲ κῆρ Ὀδυσῆος·
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει·
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.
Πῇ δὴ τόνδε μολοβρὸν ἄγεις, ἀμέγαρτε συβῶτα,
Πτωχὸν ἀνιηρὸν, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρα,
Ὃς πολλῇς φλιῇσι παραστὰς θλίψεται ὤμους,
Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ ἄορας οὐδὲ λέβητας.
Τόν κ' εἴ μοι δοίης σταθμῶν ῥυτῆρα λιπέσθαι
Σηκοκόρον τ' ἔμεναι θαλλόν τ' ἐρίφοισι φορῆναι,
Καί κεν ὀρὸν πίνων μεγάλην ἐπιγουνίδα θεῖτο.
Ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κάκ' ἔμμαθεν, οὐκ ἐθελήσει
Ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτώσσων κατὰ δῆμον
Βούλεται αἰτίζων βόσκειν ἣν γαστέρ' ἄναλτον.
Ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
Αἴ κ' ἔλθῃ πρὸς δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο,
Πολλά οἱ ἀμφὶ κάρη σφέλα ἀνδρῶν ἐκ παλαμάων
Πλευραὶ ἀποτρίψουσι δόμον κάτα βαλλομένοιο.
Ὣς φάτο, καὶ παριὼν λὰξ ἔνθορεν ἀφραδίῃσιν
Ἰσχίῳ· οὐδέ μιν ἐκτὸς ἀταρπιτοῦ ἐστυφέλιξεν,
Ἀλλ' ἔμεν' ἀσφαλέως. ὃ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεὺς

φελάου, ἐπώνυμοι, ὁ μὲν τῆς νήσου, ὁ δὲ τοῦ ἐν αὐτῇ ὄρους, ὁ δὲ τοῦ οὕτω καλουμένου ἐν αὐτῇ χωρίου Πολυκτορίου. 211 Ἐπιῤῥέζ.], ἐπ' αὐτοῦ ἔθυον.— Μελανθεὺς], ὁ συχνότερα Μελάνθιος, ἀχρεῖος αἰπόλος, ὅλως ἀντίθετος τοῦ Εὐμαίου. 216 Ἔκπαγλον ἠ ἀεικές], ἐκ ῥήματ. ἠ φέρονται πρὸς τὸ Νείκεσσεν· τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἐν παρενθέσει. 217 Μάλα πάγχυ], πάνυ μάλα, Ἀττ. 218 Ὡς αἰεὶ], οὕτως, τῷ ὄντι, ἀληθῶς· τὸ δὲ ἕτερον Ὡς ἀντὶ τῆς Εἰς. 219 Μολοβρὸν], ψωμοζήτην, λαίμαργον, (μολεῖν, βορά). — ἀμέγαρτε], παρεῤῥιμμένε, περιφρονημένε, ἄζηλε. 220 Ἀνιηρὸν], ὀχληρόν.— ἀπολυμαντῆρα], τὸν συλλέγοντα τὰ λύματα (τὰ ἀπομεινάρια). 221 Πολλ. φλ. παρ. θλίψ. ὤμους], πολλὰς φλιὰς θυρῶν ἐκτρίψει, προστριβόμενος αὐταῖς ἢ γοῦν καὶ ἐξωθούμενος. 222 Ἀκόλους], μικρὰ κομμάτια.— ἄορας], ξίφη, ἄλλοι εἶπον: γυναῖκας. 224 Θαλλὸν ἐρίφοισι], διότι κυρίως τὰ αἰγίδια νέμονται τοὺς τρυφεροὺς κλάδους (θαλλὸν) τῶν δένδρων. —φορῆναι], φέρειν, ὡς ἐκ τοῦ Φόρημι. 225 Ὀρὸν], ἀντὶ Ὀῤῥὸν, τὸ ὑδατῶδες περίσσευμα τοῦ γάλακτος, ἀφ' οὗ πήξῃ τὸ τυρὶ, κοιν. τσῦρος.— Ἐπιγουνίδα], εὐσαρκίαν, ὡς ἀπὸ καιρίου μέρους τοῦ περὶ τὰ γόνατα δέρματος, ῥυσσουμένου ἐπὶ τῶν ἀτροφούντων καὶ λειποσάρκων, καὶ τἀνάπαλιν.

227 Ἔργον], ἁπλῶς καὶ ἄνευ προσδιορισμοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ βιωφελές· ὅθεν καὶ τὸ Ἡσιόδειον: Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος.—Πτώσσων], = Πτωχεύων, ζητεύων. 228 Βόσκειν], περιφρονητικῶς, ὡς ἐπὶ ζώου. — Ἄναλτον], ἀκόρεστον, (ἀ, ἀλθήσκω). 231 232], περιεργοτέρα ἡ σύνταξις: «Αἱ πλευραὶ αὐτοῦ, βαλλομένου ἀμφικάρη κατὰ δόμον ἐκ παλαμάων ἀνδρῶν, πολλὰ σφέλα ἀποτρίψουσι,» καινοπρεπῶς καὶ τοῦτο, ἀντί: τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ἀποτρίψουσι τὰ σφέλα (τὰ ὑποπόδια) ῥιπτόμενα κατὰ τῆς κεφαλῆς του. Περὶ δὲ τοῦ Οἱ.. βαλλομένοιο, ἴδε

Ἠὲ μεταΐξας ῥοπάλῳ ἐκ θυμὸν ἕλοιτο,
Ἢ πρὸς γῆν ἐλάσειε κάρη, ἀμφουδὶς ἀείρας.
Ἀλλ' ἐπετόλμησε, φρεσὶ δ' ἔσχετο. τὸν δὲ συβώτης
Νείκεσ' ἐσάντα ἰδών, μέγα δ' εὔξατο χεῖρας ἀνασχών·
Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διός, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς
Υ̓́μμ' ἐπὶ μηρί' ἔκηε, καλύψας πίονι δημῷ,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων, τόδε μοι κρηήνατ' ἐέλδωρ,
Ὡς ἔλθοι μὲν κεῖνος ἀνήρ, ἀγάγοι δέ ἑ δαίμων.
Τῷ κέ τοι ἀγλαΐας γε διασκεδάσειεν ἁπάσας,
Τὰς νῦν ὑβρίζων φορέεις, ἀλαλήμενος αἰεὶ
Ἄστυ κάτ'· αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος, αἰπόλος αἰγῶν·
Ὢ πόποι, οἷον ἔειπε κύων ὀλοφώϊα εἰδώς,
Τόν ποτ' ἐγὼν ἐπὶ νηὸς ἐϋσσέλμοιο μελαίνης
Ἄξω τῆλ' Ἰθάκης, ἵνα μοι βίοτον πολὺν ἄλφοι.
Αἲ γὰρ Τηλέμαχον βάλοι ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Σήμερον ἐν μεγάροις, ἢ ὑπὸ μνηστῆρσι δαμείη,
Ὡς Ὀδυσῆί γε τηλοῦ ἀπώλετο νόστιμον ἦμαρ.
Ὣς εἰπὼν τοὺς μὲν λίπεν αὐτοῦ, ἦκα κιόντας,
Αὐτὰρ ὁ βῆ, μάλα δ' ὦκα δόμους ἵκανεν ἄνακτος.
Αὐτίκα δ' εἴσω ἴεν, μετὰ δὲ μνηστῆρσι καθῖζεν,
Ἀντίον Εὐρυμάχου· τὸν γὰρ φιλέεσκε μάλιστα.
Τῷ παρὰ μὲν κρειῶν μοῖραν θέσσαν οἳ πονέοντο,
Σῖτον δ' αἰδοίη ταμίη παρέθηκε φέρουσα
Ἔδμεναι. ἀγχίμολον δ' Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Στήτην ἐρχομένω, περὶ δέ σφεας ἤλυθ' ἰωὴ
Φόρμιγγος γλαφυρῆς· ἀνὰ γάρ σφισι βάλλετ' ἀείδειν
Φήμιος. αὐτὰρ ὃ χειρὸς ἑλὼν προσέειπε συβώτην·
Εὔμαι', ἦ μάλα δὴ τάδε δώματα κάλ' Ὀδυσῆος.
Ῥεῖα δ' ἀρίγνωτ' ἐστὶ καὶ ἐν πολλοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἐξ ἑτέρων ἕτερ' ἐστίν, ἐπήσκηται δέ οἱ αὐλὴ
Τοίχῳ καὶ θριγκοῖσι, θύραι δ' εὐερκέες εἰσὶν
Δικλίδες· οὐκ ἄν τίς μιν ἀνὴρ ὑπεροπλίσσαιτο.

Ι, 256, 257. [237] Ἢ πρὸς γῆν ἐλάσειε κ.] τὸ πρὸς γῆν ἢ τὸ ἀμφουδὶς φαίνονται συνώνυμα. [238] Ἐπετόλμησε], ὑπέμεινε, παρβλ. 284.— Τὸν δὲ], τὸν Μελάνθιον. [241] Υ̓́μμ'], ὔμμι, Αἰολ. ἀντὶ Ὑμῖν. [244] Τῷ], τότε, ἐν τούτῳ.— ἀγλαΐας], τοὺς καλλωπισμούς, τὴν οἴησιν. [245] Ἀλαλήμενος], περιπλενώμενος. [248] Ὀλοφώϊα], ὀλέθρια, ἀνθρωπόλεθρα, (ὄλλυμι, φώς). [250] Ἄξω τῆλ' Ἰθάκης, ἵνα κτλ.], θέλω τὸν πωλήσῃ μακρὰν ὡς δοῦλον.
[251] Βάλλοι.. Ἀπόλλων], ν' ἀποθάνῃ αἰφνιδίως, διότι οἱ τοιοῦτοι (οἱ ὀξεῖς) θάνατοι ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Ἀπόλλ., εἰς τὸν ἥλιον. [257] Τὸν γὰρ φιλ.], διότι εἶχε σχέσιν μὲ τὴν ἀδελφήν του Μελανθώ. [260] Ἀγχίμολον], ἐκ τοῦ πλησίον, εὐθὺς κατόπιν. [263] Ὃ], ὁ Ὀδυσσεύς. [266] Ἐξ ἑτέρων ἕτερα], ἄλλα μετ' ἄλλα, πολλὰ κατὰ σειρὰν συνεχόμενα, ἤ, κατὰ τὸν Εὐσάθ., διώροφα, ἀλλεπάλληλα, ὡς τῶν ἰδιωτικῶν μονοστέγων ὄντων. — Ἐπήσκηται], ἐπιμελῶς κεκόσμηται. [268] Δικλίδες], μὲ διπλᾶ θυρόφυλλα, διπλαῖ.—μιν.. ὑπεροπλίσσαιτο], ὑπερηφανεύσαιτο αὐτοῦ (τοῦ τοίχου), τὸν ὑπερπηδήσῃ ὑπερηφάνως.

Γιγνώσκω δ' ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτῷ δαῖτα τίθενται
Ἄνδρες, ἐπεὶ κνίση μὲν ἀνήνοθεν, ἐν δέ τε φόρμιγξ
Ἠπύει, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα·
Ῥεῖ' ἔγνως· ἐπεὶ οὐδὲ τά τ' ἄλλα πέρ ἐσσ' ἀνοήμων.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
Ἠὲ σὺ πρῶτος ἔσελθε δόμους εὖ ναιετάοντας,
Δύσεο δὲ μνηστῆρας, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐγὼ δ' εἶμι προπάροιθεν.
Μηδὲ σὺ δηθύνειν, μή τίς σ' ἔκτοσθε νοήσας
Ἢ βάλῃ, ἢ ἐλάσῃ· τὰ δέ σε φράζεσθαι ἄνωγα.
Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
Ἀλλ' ἔρχευ προπάροιθεν, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
Οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων οὐδὲ βολάων.
Τολμήεις μοι θυμός, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπονθα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω.
Γαστέρα δ' οὔ πως ἔστιν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν,
Οὐλομένην, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν,
Τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες ἐΰζυγοι ὁπλίζονται
Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον·
Ἂν δὲ κύων κεφαλήν τε καὶ οὔατα κείμενος ἔσχεν,
Ἄργος, Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς
Θρέψε μέν, οὐδ' ἀπόνητο, πάρος δ' εἰς Ἴλιον ἱρὴν
Ὤχετο. τὸν δὲ πάροιθεν ἀγίνεσκον νέοι ἄνδρες
Αἶγας ἐπ' ἀγροτέρας ἠδὲ πρόκας ἠδὲ λαγωούς·
Δὴ τότε κεῖτ' ἀπόθεστος, ἀποιχομένοιο ἄνακτος,
Ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἥ οἱ προπάροιθε θυράων
Ἡμιόνων τε βοῶν τε ἅλις κέχυτ', ὄφρ' ἂν ἄγοιεν

---

[269] Ἐν αὐτῷ], ἐντὸς αὐτοῦ (τοῦ τοίχου). [276] Δύσεο] εἰσχώρησον (κοιν. χώσου) μεταξὺ αὐτῶν. [278] Μὴ.. δηθύνειν], ἐνν. μέμνησο ἢ ὅρα μή. [279] Ἢ βάλῃ ἢ ἐλάσῃ], κτυπήσῃ ἢ ἄποθεν (βάλῃ) ἢ ἐκ τοῦ πλησίον (ἐλάσῃ), ὅπερ σαφέστερον ἑρμηνεύει κατωτέρω (στίχ. 283) διὰ τοῦ: «Πληγέων.. οὐδὲ βολάων». [284] Τολμήεις], ὑπομενετικός, παρβλ. [238.

[287] Οὐλομένην], παντοῦ κακίζει διὰ τοῦ ἐπιθέτου τούτου καὶ τῶν ὁμοίων τὴν πεινῶσαν γαστέρα, ὡς πολλῶν κακῶν αἰτίαν. [291] Ἂν... ἔσχεν] παρεμβαλὼν ἑπτὰ κατὰ σειρὰν λέξεις μεταξὺ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ ῥήματος, ἤθελεν εἴπῃ τις ὅτι ἠθέλησε νὰ φανερώσῃ τρόπον τινὰ τὸ δυσκίνητον τοῦ ὑπεργήρου κυνὸς Ἄργου. [296] Ἀπόθεστος], ἀπεῤῥιμμένος, ἀτημέλητος, ἴδε διὰ τὴν ἐτυμολογίαν τὸ Λεξικόν. [297] Κόπρῳ], ἐκ τῆς λέξεως ταύτης καὶ τῆς κατωτέρω κοπρήσοντες ἐναγόμενοι οἱ νεώτεροι, ἀθετοῦσι τοὺς τέσσαρας τούτους στίχους (296-299), ὡς τοῦ Ὁμήρου κόπρον καλοῦντος τὴν κόνιν μόνον, ὡς ἐν Ἰλ. Χ. 414 καὶ κατωτέρω στίχ. 306. Καὶ τοῦτο μὲν ἐνδέχεται· ὅτι ὅμως οἱ σκύλοι, διὰ τὴν λεπτὴν αὐτῶν ὄσφρησιν, ἀποφεύγουσι δῆθεν τὴν δυσοσμίαν τῆς κόπρου, δὲν μὲ πείθει, ἀλλὰ φρονῶ ἐκ τοὐναντίου ὅτι ὁ γέρων καὶ ἀπεῤῥιμμένος κύων τὴν ξηρὰν καὶ θερμὴν κόπρον ἔπρεπε μάλιστα νὰ προτιμήσῃ πρὸς κοίτην· καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν οἱ ἄχρηστοι τοῦ δρόμου σκύλοι ὀνομάζονται κοπρόσκυλοι.

ιῶες Ὀδυσσῆος τέμενος μέγα κοπρήσοντες.
νθα κύων κεῖτ' Ἄργος, ἐνίπλειος κυνοραιστέων.
τότε γ', ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσέα ἐγγὺς ἐόντα,
ρῇ μέν ῥ' ὅ γ' ἔσηνε καὶ οὔατα κάββαλεν ἄμφω,
σσον δ' οὐκέτ' ἔπειτα δυνήσατο οἷο ἄνακτος
λθέμεν. αὐτὰρ ὃ νόσφιν ἰδὼν ἀπομόρξατο δάκρυ,
ῖα λαθὼν Εὔμαιον, ἄφαρ δ' ἐρεείνετο μύθῳ·
ιαι', ἦ μάλα θαῦμα κύων ὅδε κεῖτ' ἐνὶ κόπρῳ.
λὸς μὲν δέμας ἐστίν, ἀτὰρ τόδε γ' οὐ σάφα οἶδα,
δὴ καὶ ταχὺς ἔσκε θέειν ἐπὶ εἴδεϊ τῷδε,
αὔτως, οἷοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
γνοντ'· ἀγλαΐης δ' ἕνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα·
ὶ λίην ἀνδρός γε κύων ὅδε τῆλε θανόντος
τοιόσδ' εἴη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ ἔργα,
ν μιν Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
ιά κε θηήσαιο, ἰδὼν ταχυτῆτα καὶ ἀλκήν.
μὲν γάρ τι φύγεσκε βαθείης βένθεσιν ὕλης
ὠδαλον, ὅ ττι δίοιτο· καὶ ἴχνεσι γὰρ περιῄδη·
ν δ' ἔχεται κακότητι, ἄναξ δέ οἱ ἄλλοθι πάτρης
ετο· τὸν δὲ γυναῖκες ἀκηδέες οὐ κομέουσιν.
ῶες δ', εὖτ' ἂν μηκέτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες,
:έτ' ἔπειτ' ἐθέλουσιν ἐναίσιμα ἐργάζεσθαι.
ισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἔρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.
Ὣς εἰπὼν εἰσῆλθε δόμους εὖ ναιετάοντας,
δ' ἰθὺς μεγάροιο μετὰ μνηστῆρας ἀγαυούς.
γον δ' αὖ κατὰ μοῖρ' ἔλαβεν μέλανος θανάτοιο,
ίκ' ἰδόντ' Ὀδυσῆα ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ.
Τὸν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδὴς
χόμενον κατὰ δῶμα συβώτην, ὦκα δ' ἔπειτα
σ', ἐπὶ οἷ καλέσας. ὃ δὲ παπτήνας ἕλε δίφρον
μενον, ἔνθα τε δαιτρὸς ἐφίζεσκε, κρέα πολλὰ
όμενος μνηστῆρσι, δόμον κάτα δαινυμένοισιν

---

[300] Κυνοραιστέων], ἐντόμων τῶν καλουμένων παρ' ἡμῖν τσιμπουρίων. [301] Ἐνόησεν],
ἐκ τῆς ὄψεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀσφρήσεως πάντως. [302] Οὐρῇ μὲν κτλ.] ὑπὸ χαρᾶς. Ὁ
ε λέγει ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο τοῦ κυνὸς εἶνε τὸ ὡραιότερον καὶ θελκτικώτερον μέ-
όλου τοῦ ποιήματος: Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως εἶνε ὑπερβολή· ἀφ' ἑτέρου ὅμως εἶνε ἀλη-
τι ὅλων τῶν αἰσθημάτων τὴν φυσικὴν ζωγραφίαν εὑρίσκει τις εἰς τὸν Ὅμηρον.
], εἰ ἐπὶ (πρὸς) τῷ εἴδει ἦν καὶ ταχύς. [309] Αὔτως], ἐνν. ἔσκεν. [310] Ἀγλαΐης],
ωπισμοῦ, ἐπιδείξεως. [312] Καὶ λίην], φέρεται εἰς τὸ Αἶψά κε θηήσαιο, πρωθυστέρως,
ς καὶ τὸ ἑξῆς: Ἀνδρός γε κύων κτλ. Ἐνθυνθείη δ' ἂν οὕτω: Εἰ κύων ὅδε τοιόσδ' εἴη,
μιν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς, καὶ λίην αἶψά κε θηήσαιο, ἰδὼν κτλ. [317] Δίοιτο], διώ-
—Περιῄδη], περισσῶς ᾔδη (τὸ ἔργον αὐτοῦ). [323] Δούλιον ἦμαρ], περιφρ. ἀντὶ Δου-
ὡς ἢ τὸ ἐναντίον: Ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας. [330] Συβώτην], πρὸς ἐπεξήγησιν τοῦ Τόν,

Τὸν κατέθηκε φέρων πρὸς Τηλεμάχοιο τράπεζαν
Ἀντίον, ἔνθα δ' ἄρ' αὐτὸς ἐφέζετο· τῷ δ' ἄρα κῆρυξ
Μοῖραν ἑλὼν ἐτίθει, κανέου τ' ἐκ σῖτον ἀείρας.
    Ἀγχίμολον δὲ μετ' αὐτὸν ἐδύσετο δώματ' Ὀδυσσεύς,
Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιος ἠδὲ γέροντι,
Σκηπτόμενος· τὰ δὲ λυγρὰ περὶ χροῒ εἵματα ἕστο.
Ἷζε δ' ἐπὶ μελίνου οὐδοῦ ἔντοσθε θυράων,
Κλινάμενος σταθμῷ κυπαρισσίνῳ, ὅν ποτε τέκτων
Ξέσσεν ἐπισταμένως καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν.
Τηλέμαχος δ' ἐπὶ οἷ καλέσας προσέειπε συβώτην,
Ἄρτον τ' οὖλον ἑλὼν περικαλλέος ἐκ κανέοιο
Καὶ κρέας, ὥς οἱ χεῖρες ἐχάνδανον ἀμφιβαλόντι·
Δὸς τῷ ξείνῳ ταῦτα φέρων, αὐτόν τε κέλευε
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας·
Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.
    Ὣς φάτο· βῆ δὲ συφορβός, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν·
Τηλέμαχός τοι, ξεῖνε, διδοῖ τάδε, καί σε κελεύει
Αἰτίζειν μάλα πάντας ἐποιχόμενον μνηστῆρας·
Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθήν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.
    Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ζεῦ ἄνα, Τηλέμαχόν μοι ἐν ἀνδράσιν ὄλβιον εἶναι,
Καί οἱ πάντα γένοιθ', ὅσσα φρεσὶν ᾗσι μενοινᾷ.
    Ἦ ῥα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἐδέξατο, καὶ κατέθηκεν
Αὖθι, ποδῶν προπάροιθεν, ἀεικελίης ἐπὶ πήρης,
Ἤσθιε δ' ἕως ὅ τ' ἀοιδὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄειδεν·
Εὖθ' ὃ δεδειπνήκει, ὁ δ' ἐπαύετο θεῖος ἀοιδός·
Μνηστῆρες δ' ὁμάδησαν ἀνὰ μέγαρ'. αὐτὰρ Ἀθήνη
Ἄγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ὤτρυν', ὡς ἂν πύρνα κατὰ μνηστῆρας ἀγείροι,
Γνοίη θ' οἵ τινές εἰσιν ἐναίσιμοι οἵ τ' ἀθέμιστοι·
Ἀλλ' οὐδ' ὣς τιν' ἔμελλ' ἀπαλεξήσειν κακότητος.
Βῆ δ' ἴμεν αἰτήσων ἐνδέξια φῶτα ἕκαστον,

---

334 Ἀντίον], ἀντικρὺ τοῦ Τηλεμάχου, ὡς εὐνοούμενος αὐτῷ· καθὼς ἢ ὁ Μελάνθιος ἀπὸ τοῦ ἀντικρὺ τοῦ Εὐρυμάχου. 335 Μοῖραν], ἐνν. κρεῶν. 343 Οὖλον], ἀκέραιον, ὁλόκληρον. Ἀπαράλλακτα προφέρει τὸ Ὅλος ἢ σήμερον παρ' ἡμῖν συχνάκις ὁ λαός. 344 Ὥς οἱ χεῖρες ἐχάνδ.] ὅσον ἐχώρεσαν αἱ χεῖρές του. 347 Αἰδὼς κτλ.] τὸ ὁποῖον ἐν στίχῳ 578 ἐξέφρασε συντομώτερον: «Κακὸς δ' αἰδοῖος ἀλήτης» ὁ δὲ Ἡσίοδος (Ἔργ. 315) διὰ τοῦ «Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει». Ἀντὶ δὲ τοῦ Παρεῖναι, αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις φέρουσι ἢ ἐνταῦθα, ὡς ἢ κατωτέρω: Προΐκτῃ, ἐπαίτῃ. 354 Ζεῦ... εἶναι], ἐννοεῖται: Δός. 356 Ἀμφοτέρῃσιν], ἐνν. χερσίν. 357 Αὖθι], αὐτόθι, κατὰ γῆς. 358 Ἕως ὅ τ'], ἕως ὅτε· τὸ Ἕως, ὑφ' ἕν. 359 Δεδειπνήκειν], ἀντὶ Ἐδεδειπνήκει, ὡς τὸ Ἤσκειν εἴρια καλά (Γ, 388) ἢ «Ἄλλος μὲν σταθμὸν.. βεβλήκειν (Χ, 274, 275). 360 Ὁμάδησαν], ἐθορύβησαν.
363 Πύρνα], σιτία, τροφὰς ἢ τεμάχια ἄρτων. 365 Ἐνδέξια], ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν δεξιῶν, ὡς διὰ καλὸν οἰωνόν, ἢ Ἐπιδεξίως, τὸ ὁποῖον ἢ αἰτιολογεῖ τὸ Ὡς εἰ πτωχὸς πάλαι εἴη

ἰάντοσε χεῖρ' ὀρέγων, ὡς εἰ πτωχὸς πάλαι εἴη.
Ἱ δ' ἐλεαίροντες δίδοσαν, καὶ ἐθάμβεον αὐτόν,
Ἀλλήλους τ' εἴροντο τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι.
οἶσι δὲ καὶ μετέειπε Μελάνθιος, αἰπόλος αἰγῶν·
ἐκλυτέ μευ, μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
οῦδε περὶ ξείνου· ἦ γάρ μιν πρόσθεν ὄπωπα.
Ἤτοι μέν οἱ δεῦρο συβώτης ἡγεμόνευεν·
ὐτὸν δ' οὐ σάφα οἶδα, πόθεν γένος εὔχεται εἶναι.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίνοος δ' ἔπεσιν νείκεσσε συβώτην·
Ὦ ἀρίγνωτε συβῶτα, τίη δὲ σὺ τόνδε πόλινδε
Ἤγαγες; ἦ οὐχ' ἅλις ἧμιν ἀλήμονές εἰσι καὶ ἄλλοι,
Πτωχοὶ ἀνιηροί, δαιτῶν ἀπολυμαντῆρες;
Ἦ ὄνοσαι ὅτι τοι βίοτον κατέδουσιν ἄνακτος
Ἐνθάδ' ἀγειρόμενοι, σὺ δὲ καὶ προτὶ τόνδ' ἐκάλεσσας;
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα·
Ἀντίνο', οὐ μὲν καλά, καὶ ἐσθλὸς ἐών, ἀγορεύεις·
Τίς γὰρ δὴ ξεῖνον καλεῖ ἄλλοθεν αὐτὸς ἐπελθὼν
Ἄλλον γ', εἰ μὴ τῶν, οἳ δημιοεργοὶ ἔασιν,
Μάντιν ἢ ἰητῆρα κακῶν ἢ τέκτονα δούρων,
Ἢ καὶ θέσπιν ἀοιδόν, ὅ κεν τέρπῃσιν ἀείδων;
Οὗτοι γὰρ κλητοί γε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν·
Πτωχὸν δ' οὐκ ἄν τις καλέοι τρύξοντα ἓ αὐτόν.
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς περὶ πάντων εἶς μνηστήρων
Δμωσὶν Ὀδυσσῆος, περὶ δ' αὖτ' ἐμοί. αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ ἀλέγω, εἵως μοι ἐχέφρων Πηνελόπεια
Ζώει ἐνὶ μεγάροις καὶ Τηλέμαχος θεοειδής.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Σίγα, μή μοι τοῦτον ἀμείβεο πόλλ' ἐπέεσσιν·
Ἀντίνοος δ' εἴωθε κακῶς ἐρεθιζέμεν αἰεὶ
Μύθοισιν χαλεποῖσιν, ἐποτρύνει δὲ καὶ ἄλλους.
Ἦ ῥα, καὶ Ἀντίνοον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἀντίνο', ἦ μευ καλὰ πατὴρ ὣς κήδεαι υἷος,
Ὃς τὸν ξεῖνον ἄνωγας ἀπὸ μεγάροιο δίεσθαι
Μύθῳ ἀναγκαίῳ· μὴ τοῦτο θεὸς τελέσειεν.
Δός οἱ ἑλών· οὔ τοι φθονέω· κέλομαι γὰρ ἔγωγε.
Μήτ' οὖν μητέρ' ἐμὴν ἅζευ τό γε μήτε τιν' ἄλλον

---

374 Ἀντίνοος], διότι οὗτος ἦν ὁ προεξάρχων καὶ αὐθαδέστερος τῶν μνηστήρων.
375 Ἀρίγνωτε], πασίγνωστε διὰ τὴν κακίαν ἢ ἀθλιότητά σου. 376 Ἀλήμονες], ἀλῆται.
378 Ὄνοσαι], μέμφεσαι, σοὶ φαίνεται ὀλίγον, δὲν σοὶ ἀρκεῖ ὅτι κτλ., ἀλλὰ προσεκάλεσας ἀκόμη καὶ τοῦτον; 383 Δημιοεργοὶ], δημοσίᾳ ἐργαζόμενοι, ὑπηρετοῦντες τὸ δημόσιον. 385 Θέσπιν], θεσπέσιον, θεοδίδακτον, τὸ ὁποῖον κατωτέρω (στίχ. 518, 519) ἐκφράζει σαφέστερον. 387 Τρύξοντα], ἐνοχλήσοντα, (Τρύχω). 393 Τοῦτον], ἐν εἴδει ὀνειδισμοῦ, τὸν γνωστὸν ἐπὶ μοχθηρίᾳ, καθὼς καὶ τὸ Τούτους (Β, 74). 397 Ἦ μευ καλὰ.. κήδεαι], εἰρωνικῶς. 398 Δίεσθαι], διώκεσθαι. 399 Μύθῳ ἀναγκαίῳ], ἀναγκαστικῷ.

Δμώων, οἳ κατὰ δώματ' Ὀδυσσῆος θείοιο.
Ἀλλ' οὔ τοι τοιοῦτον ἐπὶ στήθεσσι νόημα·
Αὐτὸς γὰρ φαγέμεν πολὺ βούλεαι ἢ δόμεν ἄλλῳ.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμειβόμενος προσέειπεν·
Τηλέμαχ' ὑψαγόρη, μένος ἄσχετε, ποῖον ἔειπες;
Εἴ οἱ τόσσον ἅπαντες ὀρέξειαν μνηστῆρες,
Καί κέν μιν τρεῖς μῆνας ἀπόπροθεν οἶκος ἐρύκοι.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῆνυν ἑλὼν, ὑπέφηνε, τραπέζης
Κείμενον, ᾧ ῥ' ἔπεχεν λιπαροὺς πόδας εἰλαπινάζων.
Οἱ δ' ἄλλοι πάντες δίδοσαν, πλῆσαν δ' ἄρα πήρην
Σίτου καὶ κρειῶν. τάχα δὴ καὶ ἔμελλεν Ὀδυσσεὺς
Αὖτις ἐπ' οὐδὸν ἰὼν προικὸς γεύσεσθαι Ἀχαιῶν·
Στῆ δὲ παρ' Ἀντίνοον, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Δός, φίλος· οὐ μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν
Ἔμμεναι, ἀλλ' ὥριστος, ἐπεὶ βασιλῆϊ ἔοικας.
Τῷ σε χρὴ δόμεναι καὶ λώϊον ἠέ περ ἄλλοι
Σίτου· ἐγὼ δέ κέ σε κλείω κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
Καὶ γὰρ ἐγώ ποτε οἶκον ἐν ἀνθρώποισιν ἔναιον
Ὄλϐιος ἀφνειὸν, καὶ πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ,
Τοίῳ ὁποῖος ἔοι καὶ ὅτευ κεχρημένος ἔλθοι·
Ἦσαν δὲ δμῶες μάλα μυρίοι, ἄλλα τε πολλά,
Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἀλάπαξε Κρονίων —ἤθελε γάρ που—,
Ὅς μ' ἅμα λῃϊστῆρσι πολυπλάγκτοισιν ἀνῆκεν
Αἴγυπτόνδ' ἰέναι, δολιχὴν ὁδὸν, ὄφρ' ἀπολοίμην.
Στῆσα δ' ἐν Αἰγύπτῳ ποταμῷ νέας ἀμφιελίσσας.
Ἔνθ' ἤτοι μὲν ἐγὼ κελόμην ἐρίηρας ἑταίρους
Αὐτοῦ πὰρ νήεσσι μένειν καὶ νῆας ἔρυσθαι·
Ὀπτῆρας δὲ κατὰ σκοπιὰς ὤτρυνα νέεσθαι·
Οἳ δ' ὕβρει εἴξαντες, ἐπισπόμενοι μένεϊ σφῷ,
Αἶψα μάλ' Αἰγυπτίων ἀνδρῶν περικαλλέας ἀγροὺς
Πόρθεον, ἐκ δὲ γυναῖκας ἄγον καὶ νήπια τέκνα,
Αὐτούς τ' ἔκτεινον. τάχα δ' ἐς πόλιν ἵκετ' ἀϋτή.
Οἳ δὲ βοῆς ἀΐοντες ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφιν

---

404 Πολὺ], μᾶλλον. 407 Εἰ] ἐὰν, ἢ εἴθε· καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον, τότε τὸ Τόσσον ἔχει ἀναφορικὸν ὑπονοούμενον τὸ Ὅσον ἔδωκας σὺ, ἢ ὅσον λέγεις ἵνα τῷ δώσω ἐγώ· εἰ δὲ τὸ δεύτερον, τότε ἐννοεῖ: ὅσον μέλλω νὰ τῷ δώσω ἐγὼ, ὑπαινιττόμενος εἰρωνικῶς τὴν ἐκ τοῦ σφέλαος πληγὴν, καθὼς τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῶν στίχ. 409, 410.

408 Καί κεν κτλ.] καὶ τρεῖς μῆνας ἤθελε κάμῃ νὰ ἐπανέλθῃ ἐνταῦθα, ἔχων τί νὰ φάγῃ εἰς τοῦτο τὸ διάστημα. 409 410 Ἑλὼν ὑπ' ἔφηνε τραπέζῃ κείμενον], ἑλὼν, κείμενον ὑπὸ τῇ τραπέζῃ, ἔφηνε, τὸν ἔϐαλεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ φαίνηται, νὰ ἦνε πρόχειρος.

415 Προικὸς] τῆς δωρεᾶς. 418 Κλείω], κλείσω, δοξάσω, θρυλήσω. 427 Αἰγύπτῳ ποταμῷ], τῷ Νείλῳ, ὁμωνύμως τῇ χώρᾳ, παρεκτὸς τῆς διαφορᾶς τοῦ γένους. Οὐ γὰρ οἶδεν Ὅμηρος τὸ ὄνομα τοῦ Νείλου, ὅθεν καὶ προγενέστερος εἰκάζεται τοῦ Ἡσιόδου, ἀναφέροντος (Θεογον. 337) τὸ τοῦ Νείλου ὄνομα.

ἦλθον· πλῆτο δὲ πᾶν πεδίον πεζῶν τε καὶ ἵππων
χαλκοῦ τε στεροπῆς. ἐν δὲ Ζεὺς τερπικέραυνος
φύζαν ἐμοῖς ἑτάροισι κακὴν βάλεν, οὐδέ τις ἔτλη
στῆναι ἐναντίβιον· περὶ γὰρ κακὰ πάντοθεν ἔστη.
ἔνθ' ἡμέων πολλοὺς μὲν ἀπέκτανον ὀξέϊ χαλκῷ,
τοὺς δ' ἄναγον ζωοὺς σφίσιν ἐργάζεσθαι ἀνάγκῃ.
αὐτὰρ ἐμ' ἐς Κύπρον ξείνῳ δόσαν ἀντιάσαντι,
Δμήτορι Ἰασίδῃ, ὃς Κύπρου ἶφι ἄνασσεν.
ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκω πήματα πάσχων.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος ἀπαμείβετο φώνησέν τε·
Τίς δαίμων τόδε πῆμα προσήγαγε, δαιτὸς ἀνίην;
στῆθ' οὕτως ἐς μέσσον, ἐμῆς ἀπάνευθε τραπέζης,
μὴ τάχα πικρὴν Αἴγυπτον καὶ Κύπρον ἵκηαι·
ὥς τις θαρσαλέος καὶ ἀναιδής ἐσσι προΐκτης.
ἑξείης πάντεσσι παρίστασαι· οἱ δὲ διδοῦσιν
μαψιδίως· ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις οὐδ' ἐλεητὺς
ἀλλοτρίων χαρίσασθαι, ἐπεὶ πάρα πολλὰ ἑκάστῳ.
Τὸν δ' ἀναχωρήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Ὢ πόποι, οὐκ ἄρα σοί γ' ἐπὶ εἴδεϊ καὶ φρένες ἦσαν.
οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης,
ὃς νῦν ἀλλοτρίοισι παρήμενος, οὔ τί μοι ἔτλης
σίτου ἀποπροελὼν δόμεναι· τὰ δὲ πολλὰ πάρεστιν.
Ὣς ἔφατ'· Ἀντίνοος δ' ἐχολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
καί μιν ὑπόδρα ἰδὼν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Νῦν δή σ' οὐκέτι καλὰ διὲκ μεγάροιό γ' ὀΐω
ἂψ ἀναχωρήσειν, ὅτε δὴ καὶ ὀνείδεα βάζεις.
Ὣς ἄρ' ἔφη, καὶ θρῆνυν ἑλὼν βάλε δεξιὸν ὦμον,
πρυμνότατον κατὰ νῶτον. ὁ δ' ἐστάθη ἠΰτε πέτρη
ἔμπεδον, οὐδ' ἄρα μιν σφῆλεν βέλος Ἀντινόοιο·
ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων.
ἂψ δ' ὅ γ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν κατ' ἄρ' ἕζετο, κὰδ δ' ἄρα πήρην
θῆκεν ἐΰπλείην· μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν·
Κέκλυτέ μευ, μνηστῆρες ἀγακλειτῆς βασιλείης,
ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει.
οὐ μὰν οὔτ' ἄχος ἐστὶ μετὰ φρεσὶν οὔτε τι πένθος,

442 Ἀντιάσαντι], συναντήσαντι, ἢ μεσιτεύσαντι ὑπὲρ ἐμοῦ. 444 Τόδ'], ἐνν. εἰς τόδε δῶμα. 447 Στῆθ' οὕτως ἐς μέσσον], ἀπόστηθι, ἀναχώρησον οὕτως (καὶ τρόπον τινὰ ὡς τῷ δείχνῃ, καὶ τὸ ποῦ καὶ πῶς). 448 Πικρὴν Αἴγ. καὶ Κύπρ. ἵκηαι], ἐν ἄλλοις, γρφ. ...ηαι, ἀμφότερα ἐν ἤθει, καὶ κατὰ τρόπον λόγου. Εἴποιμεν δ' ἂν καὶ ἡμεῖς κοινῶς σήμερον: Πικρὴ θὰ σοῦ ἔβγῃ ἡ Αἴγυπτος ἢ ἡ Κύπρος, θὰ μετανοήσῃς διὰ τὰς περὶ Αἰγ. καὶ Κύπρου ψευδολογίας σου. 451 Μαψιδίως], τοῦ κακοῦ, παραλόγως. Ἐπίσχεσις οὐδ' ἐλεητὺς], δὲν ἐμπόδιον οὔτε τις φειδώ. 452] Τὸ ἀλλοτρίων ἔχει ἔμφασιν. Ἐπειδὴ γὰρ αὐ...ς εἶχε πλειοτέρας παρὰ τοὺς λοιποὺς ἐλπίδας νὰ νυμφευθῇ τὴν Πηνελόπην, θεωρεῖ ὡς ... τρόπον τινὰ τὰ δαπανώμενα. 454 Ἐπ' εἴδεϊ], πρὸς τῷ εἴδει· καθὼς εἶς εὐειδής, δὲν ...σε καὶ φρόνιμος. 455 Ἐπιστάτῃ], ἱκέτῃ, ἐπαίτῃ. 460 Καλὰ], καλῶς, ἐπίρρημα. ...νῶς λέγομεν: μὲ τὰ σύγκαλά σου. 467 Ἐϋπλείην], καλῶς πεπληρωμένην. Ἀλλ' ἡμ-

Ὁππότ' ἀνὴρ περὶ οἷσι μαχειόμενος κτεάτεσσιν
Βλήεται, ἢ περὶ βουσὶν, ἢ ἀργεννῇς οἴεσσιν·
Αὐτὰρ ἔμ' Ἀντίνοος βάλε γαστέρος εἵνεκα λυγρῆς,
Οὐλομένης, ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν.
Ἀλλ' εἴ που πτωχῶν γε θεοὶ καὶ ἐρινύες εἰσὶν,
Ἀντίνοον πρὸ γάμοιο τέλος θανάτοιο κιχείη.
Τὸν δ' αὖτ' Ἀντίνοος προσέφη, Εὐπείθεος υἱός·
Ἔσθι' ἕκηλος, ξεῖνε, καθήμενος, ἢ ἄπιθ' ἄλλη,
Μή σε νέοι διὰ δώματ' ἐρύσσωσ', οἷ' ἀγορεύεις,
Ἢ ποδὸς ἢ καὶ χειρὸς, ἀποδρύψωσι δὲ πάντα.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν·
Ὧδε δέ τις εἴπεσκε νέων ὑπερηνορεόντων·
Ἀντίνο', οὐ μὲν κάλ' ἔβαλες δύστηνον ἀλήτην,
Οὐλόμεν', εἰ δή πού τις ἐπουράνιος θεός ἐστιν.
Καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσιν,
Παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόληας,
Ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες.
Ὣς ἄρ' ἔφαν μνηστῆρες, ὁ δ' οὐκ ἐμπάζετο μύθων.
Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξεν
Βλημένου, οὐδ' ἄρα δάκρυ χαμαὶ βάλεν ἐκ βλεφάροιϊν,
Ἀλλ' ἀκέων κίνησε κάρη, κακὰ βυσσοδομεύων·
Τοῦ δ' ὡς οὖν ἤκουσε περίφρων Πηνελόπεια
Βλημένου ἐν μεγάρῳ, μετ' ἄρα δμῳῇσιν ἔειπεν·
Αἴθ' οὕτως αὐτόν σε βάλοι κλυτότοξος Ἀπόλλων.
Τὴν δ' αὖτ' Εὐρυνόμη ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν·
Εἰ γὰρ ἐπ' ἀρῇσιν τέλος ἡμετέρῃσι γένοιτο·
Οὐκ ἄν τις τούτων γε ἐΰθρονον Ἠῶ ἵκοιτο.
Τὴν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
Μαῖ', ἐχθροὶ μὲν πάντες, ἐπεὶ κακὰ μηχανόωνται·
Ἀντίνοος δὲ μάλιστα μελαίνῃ κηρὶ ἔοικεν.
Ξεῖνός τις δύστηνος ἀλητεύει κατὰ δῶμα,
Ἀνέρας αἰτίζων· ἀχρημοσύνη γὰρ ἀνώγει·
Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐνέπλησάν τ' ἔδοσάν τε,
Οὗτος δὲ θρήνυϊ πρυμνὸν βάλε δεξιὸν ὦμον.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευε μετὰ δμῳῇσι γυναιξὶν,
Ἡμένη ἐν θαλάμῳ· ὁ δ' ἐδείπνεε δῖος Ὀδυσσεύς·

πορεῖ νὰ ἦτον ἐπίσης καὶ Ἐνιπλείην. 475-480] ἀθετοῦνται οἱ ἓξ οὗτοι στίχοι, ἐπειδὴ λέγ. ὅτι ὁ τόσον ἀγέρωχος Ἀντίνοος ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀνεχθῇ τοιαύτας κατάρας.

480 Ἀποδρύψωσι δὲ πάντα], σὲ καταξεσχίσωσιν ὅλον. 481 Ὑπερφ. νεμέσησαν], ὑπερβαλλόντως ἠγανάκτησαν. 483 Κάλ'], καλὰ, καλῶς. Οὐ καλῶς, κακῶς ποιήσας.

486 Παντοῖοι τελέθοντες], παντοίας μορφὰς λαμβάνοντες. — ἐπιστρωφῶσι], ἐπέρχονται, περιφέρονται. 490 Βλημένου], ὑπὲρ τοῦ βεβλημένου.

496 Εἰ γὰρ ἐπ' ἀρῇσι κτλ.], ἐνν. εἴθε γένοιτο· εἰ γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἀραῖς τέλος ἐπιγένοιτο, οὐκ ἂν κτλ. 498 Ἠὼ ἵκοιτο], ἤθελε φθάσῃ τὴν αὐγὴν (τὴν αὔριον), κοινῶς ἤθελε, ξημερωθῇ. 499 Μαῖ'], μαῖα, τροφέ! 506 Ὁ δ' ἐδείπνεε], ἀθετοῦσί τινες τὸν στίχον,

Ἡ δ' ἐπί οἱ καλέσασα προσηύδα δῖον ὑφορβόν·
Ἔρχεο, δῖ' Εὔμαιε, κιὼν τὸν ξεῖνον ἄνωχθι
Ἐλθέμεν, ὄφρα τί μιν προσπτύξομαι, ἠδ' ἐρέωμαι
Εἴ που Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἠὲ πέπυσται
Ἢ ἴδεν ὀφθαλμοῖσι· πολυπλάγκτῳ γὰρ ἔοικεν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα·
Εἴ γάρ τοι, βασίλεια, σιωπήσειαν Ἀχαιοί·
Οἷ' ὅ γε μυθεῖται, θέλγοιτό κέ τοι φίλον ἦτορ.
Τρεῖς γὰρ δή μιν νύκτας ἔχον, τρία δ' ἤματ' ἔρυξα
Ἐν κλισίῃ· πρῶτον γὰρ ἔμ' ἵκετο, νηὸς ἀποδράς·
Ἀλλ' οὔπω κακότητα διήνυσεν ἣν ἀγορεύων.
Ὡς δ' ὅτ' ἀοιδὸν ἀνὴρ ποτιδέρκεται, ὅςτε θεῶν ἐξ
Ἀείδει δεδαὼς ἔπε' ἱμερόεντα βροτοῖσιν·
Τοῦ δ' ἄμοτον μεμάασιν ἀκουέμεν, ὁππότ' ἀείδῃ·
Ὡς ἐμὲ κεῖνος ἔθελγε παρήμενος ἐν μεγάροισιν.
Φησὶ δ' Ὀδυσσῆος ξεῖνος πατρώϊος εἶναι,
Κρήτῃ ναιετάων, ὅθι Μίνωος γένος ἐστίν.
Ἔνθεν δὴ νῦν δεῦρο τόδ' ἵκετο πήματα πάσχων,
Προπροκυλινδόμενος· στεῦται δ' Ὀδυσῆος ἀκοῦσαι
Ἀγχοῦ Θεσπρωτῶν ἀνδρῶν ἐν πίονι δήμῳ,
Ζωοῦ· πολλὰ δ' ἄγει κειμήλια ὅνδε δόμονδε.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
Ἔρχεο, δεῦρο κάλεσσον, ἵν' ἀντίον αὐτὸς ἐνίσπῃ·
Οὗτοι δ' ἠὲ θύρῃσι καθήμενοι ἑψιαάσθων,
Ἢ αὐτοῦ κατὰ δώματ', ἐπεί σφισι θυμὸς ἐΰφρων.
Αὐτῶν μὲν γὰρ κτήματ' ἀκήρατα κεῖτ' ἐνὶ οἴκῳ,
Σῖτος καὶ μέθυ ἡδύ, τὰ μὲν οἰκῆες ἔδουσιν·
Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα,
Βοῦς ἱερεύοντες καὶ ὄϊς καὶ πίονας αἶγας,
Εἰλαπινάζουσιν, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον,
Μαψιδίως· τὰ δὲ πολλὰ κατάνεται· οὐ γὰρ ἔπ' ἀνήρ,
Οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκεν, ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι.

ἀπρεπὲς καὶ ἀδύνατον νομίζοντες δειπνεῖν ἢ αὖθις τὸν Ὀδυσσέα, ἤδη δεδειπνηκότα (539).
509 Προσπτύξομαι, ἠδ' ἐρέωμαι], νὰ τὸν ὁμιλήσω (προσφθέγξομαι) ἢ νὰ τὸν ἐρωτήσω, ἀμφότερα μελλοντικῶς. 515 Εἴ τοι.. σιωπήσειαν], εἴθε σοι (πρὸς χάριν σου, ἵνα δυνηθῇς ἀκοῦσαι).. σιωπήσειαν· διότι προεῖπεν: Ὁμάδησαν. 515-517 Τρεῖς νύκτας.. τρία δ' ἤματ... Ἀλλ' οὔπω διήνυσεν], καὶ μὴν οὐκ ἐλάλει ἀδιακόπως καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα. Ἀλλ' εἶναι τρόπος τοῦ λέγειν, καὶ σχῆμα ὑπερβολῆς. 518 519 Θεῶν ἐξ Ἀείδει δεδαώς], ᾄδει δεδαὼς ἐκ θεῶν, θεοδιδάκτως. Καὶ τοὺς στίχους τούτους ἤθελεν εἴπῃ τις ὅτι περὶ ἑαυτοῦ ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος· διότι ἀληθῶς εἰς αὐτὸν ἐφαρμόζονται, καὶ αὐτοῦ τοσούτους ἤδη αἰῶνας ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς «ἄμοτον μεμάασιν ἀκουέμεν, ὁππότ' ἀείδῃ».
520 Ἄμοτον], ἀπλήστως, ἀκορέστως. 521] Ὕποπτος ἐκρίθη ὁ στίχος διὰ τὸ Ἔθελγε.
525 Στεῦται], διαβεβαιοῖ, διατείνεται. 530 Οὗτοι], οἱ μνηστῆρες, πρὸς περιφρόνησιν οὔτε τοὺς ὀνομάζει, παρβλ. 393. — ἑψιαάσθων], παιζέτωσαν. 531 Σφίσι θυμὸς ἐΰφρων], εἶσιν εὔθυμοι. 534 Οἳ δ'], οὗτοι δέ. — ἡμέτερον], ἐνν. δῶμα. — πωλεύμενοι], πωλούμενοι, ἐρχόμενοι, διατρίβοντες. 537 Κατάνεται], καταναλίσκονται. 538 Ἀρὴν ἀπὸ οἴκου ἀμῦναι], τὴν ἀρὰν (τὸ δεινὸν) ἀπὸ τοῦ οἴκου ἀπαμῦναι.

Εἰ δ' Ὀδυσσεὺς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν,
Αἶψά κε σὺν ᾧ παιδὶ βίας ἀποτίσεται ἀνδρῶν.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ μέγ' ἔπταρεν, ἀμφὶ δὲ δῶμα
Σμερδαλέον κονάβησε· γέλασσε δὲ Πηνελόπεια·
Αἶψα δ' ἄρ' Εὔμαιον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἔρχεό μοι τὸν ξεῖνον ἐναντίον ὧδε κάλεσσον.
Οὐχ ὁράας ὅ μοι υἱὸς ἐπέπταρε πᾶσιν ἔπεσσιν;
Τῷ κε καὶ οὐκ ἀτελὴς θάνατος μνηστῆρσι γένοιτο
Πᾶσι μάλ', οὐδέ κέ τις θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξοι.
Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
Αἴ κ' αὐτὸν γνώω νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσω μιν χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματα καλά.
Ὣς φάτο· βῆ δὲ συφορβὸς, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν·
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ξεῖνε πάτερ, καλέει σε περίφρων Πηνελόπεια,
Μήτηρ Τηλεμάχοιο· μεταλλῆσαί τί ἑ θυμὸς
Ἀμφὶ πόσει κέλεται, καὶ κήδεά περ πεπαθυίῃ.
Εἰ δέ κέ σε γνώῃ νημερτέα πάντ' ἐνέποντα,
Ἕσσει σε χλαῖνάν τε χιτῶνά τε, τῶν σὺ μάλιστα
Χρηΐζεις. σῖτον δὲ καὶ αἰτίζων κατὰ δῆμον
Γαστέρα βοσκήσεις· δώσει δέ τοι ὅς κ' ἐθέλῃσιν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Εὔμαι', αἶψά κ' ἐγὼ νημερτέα πάντ' ἐνέποιμι
Κούρῃ Ἰκαρίοιο περίφρονι Πηνελοπείῃ·
Οἶδα γὰρ εὖ περὶ κείνου, ὁμὴν δ' ἀνεδέγμεθ' ὀϊζύν.
Ἀλλὰ μνηστήρων χαλεπῶν ὑποδείδι' ὅμιλον,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει.
Καὶ γὰρ νῦν, ὅτε μ' οὗτος ἀνὴρ κατὰ δῶμα κιόντα
Οὔ τι κακὸν ῥέξαντα βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν,
Οὔτε τι Τηλέμαχος τό γ' ἐπήρκεσεν, οὔτε τις ἄλλος.
Τῷ νῦν Πηνελόπειαν ἐνὶ μεγάροισιν ἄνωχθι
Μεῖναι, ἐπειγομένην περ, ἐς ἠέλιον καταδύντα·
Καὶ τότε μ' εἰρέσθω πόσιος πέρι νόστιμον ἦμαρ,
Ἀσσοτέρω καθίσασα παραὶ πυρί· εἵματα γάρ τοι
Λύγρ' ἔχω· οἶσθα καὶ αὐτὸς, ἐπεί σε πρῶθ' ἱκέτευσα.

---

[539] Ἔλθοι καὶ ἵκοιτ'], παραλλήλως. [541] Μέγ' ἔπταρεν], γνωστὸν ὅτι ὁ πταρμὸς ἐθεωρεῖτο οἰωνὸς αἴσιος παρὰ τοῖς παλαιοῖς. [542] Κονάβησε], ἀντήχησεν· ἄλλοι γρφ. Καν-άχησε. [544] Ὅ μοι], ὅτι μοι. [546 547] Ὕποπτοι κρίνονται οἱ στίχοι, διὰ τὴν ταυτολογίαν.
[550] Ἕσσω], ἐνδύσω, μέλλων τοῦ Ἕννυμι. [555] Τὸ Πεπαθυίῃ σολοικοφανῶς φέρεται πρὸς τὸ Ἑ, ὅθεν καὶ διορθοῦσί τινες: Καὶ κήδε', ἅπερ πεπαθοίης. [559] Βοσκήσεις], θρέψεις.
[563] Ὁμὴν], ὁμοίαν, τὴν αὐτήν. [565] Σιδήρεον οὐρανὸν], τὸν στερεὸν, ὅθεν καὶ τὸ παρὰ τῇ Γραφῇ Στερέωμα· ἀλλοῦ τὸν λέγει Χάλκεον, ἢ ἀλλοῦ Πολύχαλκον. Συνηχεῖ δέ πως ἡ λέξις καὶ τῷ Λατινικῷ sidereum, ἀστερόεντι. Ἀλλὰ μήπως ἦτον ἀρά γε: Βίη τε σιδήρεος οὐρανὸν ἵκει α; [568] Τό γε], τοῦτο κἂν, τὸ βληθῆναι.

Ὣς φάτο· βῆ δὲ συφορβός, ἐπεὶ τὸν μῦθον ἄκουσεν.
Τὸν δ' ὑπὲρ οὐδοῦ βάντα προσηύδα Πηνελόπεια·
Οὐ σύ γ' ἄγεις, Εὔμαιε· τί τοῦτ' ἐνόησεν ἀλήτης;
Ἤ τινά που δείσας ἐξαίσιον, ἠὲ καὶ ἄλλως
Αἰδεῖται κατὰ δῶμα; κακὸς δ' αἰδοῖος ἀλήτης.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα·
Μυθεῖται κατὰ μοῖραν, ἅπερ κ' οἴοιτο καὶ ἄλλος,
Ὕβριν ἀλυσκάζων ἀνδρῶν ὑπερηνορεόντων.
Ἀλλά σε μεῖναι ἄνωγεν ἐς ἠέλιον καταδύντα.
Καὶ δὲ σοὶ ὧδ' αὐτῇ πολὺ κάλλιον, ὦ βασίλεια,
Οἴην πρὸς ξεῖνον φάσθαι ἔπος ἠδ' ἐπακοῦσαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια·
Οὐκ ἄφρων ὁ ξεῖνος ὀΐεται, ὅς περ ἂν εἴη·
Οὐ γάρ πού τινες ὧδε καταθνητῶν ἀνθρώπων
Ἀνέρες ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται.
Ἡ μὲν ἄρ' ὣς ἀγόρευεν, ὃ δ' ᾤχετο δῖος ὑφορβὸς
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον, ἐπεὶ διεπέφραδε πάντα.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα,
Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι·
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ἄπειμι, σύας καὶ κεῖνα φυλάξων,
Σὸν καὶ ἐμὸν βίοτον· σοὶ δ' ἐνθάδε πάντα μελόντων.
Αὐτὸν μέν σε πρῶτα σάω καὶ φράζεο θυμῷ
Μή τι πάθῃς· πολλοὶ δὲ κακὰ φρονέουσιν Ἀχαιῶν,
Τοὺς Ζεὺς ἐξολέσειε πρὶν ἡμῖν πῆμα γενέσθαι.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Ἔσσεται οὕτως, ἄττα· σὺ δ' ἔρχεο δειελιήσας·
Ἠῶθεν δ' ἰέναι καὶ ἄγειν ἱερήϊα καλά.
Αὐτὰρ ἐμοὶ τάδε πάντα καὶ ἀθανάτοισι μελήσει.
Ὣς φάθ'· ὁ δ' αὖτις ἄρ' ἕζετ' ἐϋξέστου ἐπὶ δίφρου·
Πλησάμενος δ' ἄρα θυμὸν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος
Βῆ ῥ' ἴμεναι μεθ' ὕας, λίπε δ' ἕρκεά τε μέγαρόν τε
Πλεῖον δαιτυμόνων· οἱ δ' ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ
Τέρποντ'· ἤδη γὰρ καὶ ἐπήλυθε δείελον ἦμαρ.

---

577 Τί τοῦτ' ἐνόησε], τί ἐστι τοῦτο ὃ ἐνόησε, τί τοῦ πέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν, τί ὑπώπτευσε; 580 Μυθεῖται κατὰ μοῖραν]. οὗτος λέγει εὔλογα, κοινῶς: ὁμιλεῖ μὲ μέτρα.
587 588 Οὐ.. τινες ὧδε.. ὑβρίζοντες ἀτάσθαλα μηχανόωνται] οὐδένες οὕτως ἀτάσθαλα ὑβρίζοντες μηχανῶνται, ὑβριστότεροι τούτων ἄνδρες οὐχ ὑπάρχουσι. 593 Σύας καὶ κεῖνα], καὶ τὰ ἐκεῖ λοιπὰ πράγματα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον Ἐνθάδε. 594 Σὸν καὶ ἐμὸν], διότι καὶ αὐτὸς ὡς ἴδια τὰ ἐθεώρει καὶ περιεῖπε διὰ τὴν οἰκειότητα. 599 Δειελιήσας], ἀφ' οὗ φάγῃς ἤ, πιθανώτερον, ἀφ' οὗ προσμείνῃς τὸ δειλινὸν, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τοῦ κατωτέρω: »Ἤδη γὰρ καὶ ἐπήλυθε δείελον ἦμαρ«. 600 Ἰέναι καὶ ἄγειν], ἐνν. μέμνησο.

ΟΜΗΡΟΥ

ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ Χ.

Μνηστηροφονία.

(Σ. Δ. Β.)

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς,
Ἆλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδὸν ἔχων βιὸν ἠδὲ φαρέτρην
Ἰῶν ἐμπλείην, ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀϊστοὺς
Αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν·
Οὗτος μὲν δὴ ἄεθλος ἀάατος ἐκτετέλεσται·
Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔ πώ τις βάλεν ἀνήρ,
Εἴσομαι, αἴ κε τύχωμι, πόρῃ δέ μοι εὖχος Ἀπόλλων.
Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλεν,
Χρύσεον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο· φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο· τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσιν
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;
Τὸν δ' Ὀδυσσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ,
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου· αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο· θοῶς δ' ἀπὸ εἷο τράπεζαν
Ὦσε ποδὶ πλήξας, ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε·
Σῖτός τε κρέα τ' ὀπτὰ φορύνετο. τοὶ δ' ὁμάδησαν
Μνηστῆρες κατὰ δώμαθ', ὅπως ἴδον ἄνδρα πεσόντα·
Ἐκ δὲ θρόνων ἀνόρουσαν ὀρινθέντες κατὰ δῶμα,
Πάντοσε παπταίνοντες ἐϋδμήτους ποτὶ τοίχους·
Οὐδέ πῃ ἀσπὶς ἔην, οὐδ' ἄλκιμον ἔγχος ἑλέσθαι.
Νείκειον δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν·
Ξεῖνε, κακῶς ἀνδρῶν τοξάζεαι· οὐκέτ' ἀέθλων

---

[1] Γυμνώθη ῥακέων], τῶν περιττῶν μόνον· Οὐ γὰρ δή που τὸ ὅλον ἐγύμνου σῶμα, πρὸς μάχην παρατατττόμενος. Τοῦτο δὲ δῆλον καὶ ἐξ ὧν ἡ Εὐρύκλεια λέγει πρὸς αὐτὸν ἐν τοῖς ἑξῆς (στίχῳ 488): Μηδ' οὕτω ῥάκεσι πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους ἵσταθι. [2] Ἆλτο], ἥλατο. Ψιλοῦται δὲ, οὐ μόνον ὡς Αἰολικὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπαγωγὴν τοῦ ψιλοῦ τ.

[5] Ἀάατος], ἀβλαβὴς ἢ χαλεπός. [7] Εἴσομαι], γνώσομαι, δοκιμάσω. [9] Ἄλεισον], εἶδος ποτηρίου, ἴδε τὸ Λεξικόν. [12] Μέμβλετο], μεμέλητο, κοιν. ἐπερνοῦσεν ἀπὸ τὸν νοῦν του.

[13] Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι], ὑπεραίρει τὴν τόλμαν τοῦ Ὀδυσσ. [15] Ἐπισχόμενος], σημαδεύσας. [17] [18] Οἱ.. βλημένου], κυρίως ἔπρεπε: βλημένῳ· ἀλλ' ἴδε τὰ σημειωθέντα Ὀδ. Ι, 256, 7.—Αὐλὸς], κρουνὸς αἵματος. [27] Κακῶς], ἀσκόπως, ἀνεπιτηδείως, διότι ἐνόμισαν ὅτι τὸν ἐφόνευσεν ἐξ ἀποτυχίας· ἴδε κατωτέρω.

ἄλλων ἀντιάσεις· νῦν τοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.
αἰ γὰρ δὴ νῦν φῶτα κατέκτανες, ὃς μέγ' ἄριστος
ούρων εἰν Ἰθάκῃ· τῷ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται.
Ἴσκεν ἕκαστος ἀνὴρ, ἐπεὶ ἦ φάσαν οὐκ ἐθέλοντα
ινδρα κατακτεῖναι· τὸ δὲ νήπιοι οὐκ ἐνόησαν,
ς δή σφιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπτο.
οὺς δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν, προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
ι κύνες, οὔ μ' ἔτ' ἐφάσκεθ' ὑπότροπον οἴκαδ' ἱκέσθαι
ήμου ἄπο Τρώων, ὅτι μοι κατεκείρετε οἶκον,
μωῇσιν δὲ γυναιξὶ παρευνάζεσθε βιαίως,
ὐτοῦ τε ζώοντος ὑπεμνάασθε γυναῖκα,
ὔτε θεοὺς δείσαντες, οἳ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
ὔτε τιν' ἀνθρώπων νέμεσιν κατόπισθεν ἔσεσθαι.
ῦν ὑμιν καὶ πᾶσιν ὀλέθρου πείρατ' ἐφῆπται.
Ὣς φάτο· τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλεν·
άπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.]
ρύμαχος δέ μιν οἶος ἀμειβόμενος προσέειπεν·
μὲν δὴ Ὀδυσεὺς Ἰθακήσιος εἰλήλουθας,
ῦτα μὲν αἴσιμα εἶπες, ὅσα ῥέζεσκον Ἀχαιοὶ,
ολλὰ μὲν ἐν μεγάροισιν ἀτάσθαλα, πολλὰ δ' ἐπ' ἀγροῦ.
λλ' ὁ μὲν ἤδη κεῖται, ὃς αἴτιος ἔπλετο πάντων,
ντίνοος· οὗτος γὰρ ἐπίηλεν τάδε ἔργα,
τι γάμου τόσσον κεχρημένος οὐδὲ χατίζων,
λλ' ἄλλα φρονέων, τά οἱ οὐκ ἐτέλεσσε Κρονίων,
ρρ' Ἰθάκης κατὰ δῆμον ἐϋκτιμένης βασιλεύοι
ὐτὸς, ἀτὰρ σὸν παῖδα κατακτείνειε λοχήσας.
ν δ' ὁ μὲν ἐν μοίρῃ πέφαται· σὺ δὲ φείδεο λαῶν
ν. ἀτὰρ ἄμμες ὄπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον,
σσα τοι ἐκπέποται καὶ ἐδήδοται ἐν μεγάροισιν,
μὴν ἀμφὶς ἄγοντες ἐεικοσάβοιον ἕκαστος,
λκόν τε χρυσόν τ' ἀποδώσομεν, εἰς ὅ κε σὸν κῆρ
νθῇ· πρὶν δ' οὔ τι νεμεσσητὸν κεχολῶσθαι.
Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
ρύμαχ', οὐδ' εἴ μοι πατρώϊα πάντ' ἀποδοῖτε,
σσα τε νῦν ὔμμ' ἔστι, καὶ εἴ ποθεν ἄλλ' ἐπιθεῖτε,

---

3 Σῶς], ἄφευκτος· ὁ Κοραῆς παραβάλλει τοῦτο μὲ τὸ παρ' ἡμῖν κοινῶς: Τώρα ἔσωσεν (θασεν) ὁ ἀφανισμός σου. 31 Ἴσκεν]. ἔλεγε. 35 Ὑπότροπον. . ἱκέσθαι], ὑποστρέψαι. 6 Κατεκείρετε], μεταφορ. κατεδαπανᾶτε. 39 40 Οὔτε θεοὺς δείσαντες. . οὔτε τινὰ νέ-ιν ἔσεσθαι], κατὰ σχήματος ἐναλλαγὴν, ἢ τὸ Ἔσεσθαι ὀνοματικῶς ἀντὶ Ἐσομένην. 2 Χλωρὸν δέος], ὡς χλωροποιόν. 43] Ὁ στίχος οὗτος ἐλλείπει ἔν τισιν. 49 Ἐπίη-], συνέστησεν, ὑπεκίνησε. 52 Ἰθάκης κατὰ δῆμον], ἀντὶ Κατὰ δῆμον Ἰθάκης, προθυ-ρως. 55 Ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον], συμβιβασθέντες ἐν τῷ δήμῳ, ἐνώπιον τοῦ δήμου. δέχεται μέν τοι τὸ Κατὰ δῆμον ἀνενεγκεῖν καὶ εἰς τὸ Ἕκαστος. 57 Τιμὴν ἐεικοσά-ν], εἴκοσι βοῶν ἀξίαν, εἰκοσαπλασίαν. 59 ἰανθῇ], πραϋνθῇ, ἐξιλεωθῇ.

Οὐδέ κεν ὣς ἔτι χεῖρας ἐμὰς λήξαιμι φόνοιο
Πρὶν πᾶσαν μνηστῆρας ὑπερβασίην ἀποτῖσαι.
Νῦν ὑμῖν παράκειται ἐναντίον ἠὲ μάχεσθαι
Ἢ φεύγειν, ὅς κεν θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξῃ.
Ἀλλά τιν' οὐ φεύξεσθαι ὀΐομαι αἰπὺν ὄλεθρον.
Ὣς φάτο· τῶν δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.
Τοῖσιν δ' Εὐρύμαχος προσεφώνεε δεύτερον αὖτις·
Ὦ φίλοι· οὐ γὰρ σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Ἀλλ' ἐπεὶ ἔλλαβε τόξον ἐΰξοον ἠδὲ φαρέτρην,
Οὐδοῦ ἄπο ξεστοῦ τοξάσσεται, εἰς ὅ κε πάντας
Ἄμμε κατακτείνῃ· ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης.
Φάσγανά τε σπάσσασθε, καὶ ἀντίσχεσθε τραπέζας
Ἰῶν ὠκυμόρων· ἐπὶ δ' αὐτῷ πάντες ἔχωμεν
Ἀθρόοι, εἴ κέ μιν οὐδοῦ ἀπώσομεν ἠδὲ θυράων,
Ἔλθωμεν δ' ἀνὰ ἄστυ, βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο·
Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσσαιτο.
Ὣς ἄρα φωνήσας εἰρύσσατο φάσγανον ὀξὺ
Χάλκεον, ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον· ἆλτο δ' ἐπ' αὐτῷ
Σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δ' ἁμαρτῇ δῖος Ὀδυσσεὺς
Ἰὸν ἀποπροϊεὶς βάλλε στῆθος παρὰ μαζόν,
Ἐν δέ οἱ ἥπατι πῆξε θοὸν βέλος· ἐκ δ' ἄρα χειρὸς
Φάσγανον ἧκε χαμᾶζε, περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ
Κάππεσε δινηθείς, ἀπὸ δ' εἴδατα χεῦεν ἔραζε
Καὶ δέπας ἀμφικύπελλον· ὁ δὲ χθόνα τύπτε μετώπῳ
Θυμῷ ἀνιάζων, ποτὶ δὲ θρόνον ἀμφοτέροισιν
Λακτίζων ἐτίνασσε· κατ' ὀφθαλμῶν δ' ἔχυτ' ἀχλύς.
Ἀμφίνομος δ' Ὀδυσῆος ἐείσατο κυδαλίμοιο
Ἀντίος ἀΐξας, εἴρυτο δὲ φάσγανον ὀξύ,
Εἴ πώς οἱ εἴξειε θυράων. ἀλλ' ἄρα μιν φθῆ
Τηλέμαχος κατόπισθε βαλὼν χαλκήρεϊ δουρὶ
Ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν·
Δούπησεν δὲ πεσών, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ.
Τηλέμαχος δ' ἀπόρουσε, λιπὼν δολιχόσκιον ἔγχος
Αὐτοῦ ἐν Ἀμφινόμῳ· περὶ γὰρ δίε μή τις Ἀχαιῶν
Ἔγχος ἀνελκόμενον δολιχόσκιον ἢ ἐλάσειεν

67 Ἀλλά τιν' οὐ], ἀντὶ Ἀλλ' οὔ τινα, οὐδένα. 70 Οὐ γὰρ], ὁ Γὰρ ἐναρκτικὸς λόγω, κατὰ προαιτιολογίαν· ἔχει δὲ τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ Ἀλλὰ μνησώμεθα χάρμης. 75 Ἐπὶ δ' αὐτῷ ἔχωμεν], ἐπίωμεν αὐτῷ, παρβλ. στίχ. 15. 77 Γένοιτο], τὸ εὐκτικὸν ὡς ἐπ' ἐνδεχομένου. 80 Ἀμφοτέρωθεν ἀκαχμένον], ἀμφήκη, δίστομον, ἀλλ' ἴδε τὸ Λεξικόν.
81 Ἁμαρτῇ], συγχρόνως, ἐν τῷ ἅμα. 84 Περιῤῥηδὴς δὲ τραπέζῃ], περιῤῥυεὶς τῇ τραπέζῃ, ῥιφθεὶς περὶ αὐτὴν ὡς περιῤῥαγῆναι. 85 Ἀπὸ δ' εἴδατα χ.], ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἕκαστος τῶν ἑστιωμένων εἶχεν ἰδίαν πρὸ αὐτοῦ τράπεζαν· διότι ἐὰν ἦτον μία, πῶς ἀνατρέπεται αὖθις, προανατραπεῖσα ἤδη (στίχ. 19, 20) ὑπὸ τοῦ Ἀντινόου; 87 Θυμῷ ἀνιάζων], ἀγωνιῶν, ψυχομαχῶν. 89 Ὀδυσῆος ἐείσατο], ὥρμησε κατὰ τοῦ. Π. μσ. ἀόρ. τοῦ Εἶμι.
90 Εἴρυτο], εἶχε τραβήξῃ. Π. μσ. ὑπερσ. τοῦ Ἐρύω. 97 98 Ἢ ἐλάσειεν φασγάνῳ. ἢ

Φασγάνῳ ἀΐξας, ἠὲ προπρηνέϊ τύψας.
Βῆ δὲ θέειν, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὦ πάτερ, ἤδη τοι σάκος οἴσω καὶ δύο δοῦρε
Καὶ κυνέην πάγχαλκον, ἐπὶ κροτάφοις ἀραρυῖαν,
Αὐτός τ' ἀμφιβαλεῦμαι ἰών, δώσω δὲ συβώτῃ
Καὶ τῷ βουκόλῳ ἄλλα· τετευχῆσθαι γὰρ ἄμεινον.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Οἶσε θέων, εἷώς μοι ἀμύνεσθαι πάρ' ὀϊστοί,
Μή μ' ἀποκινήσωσι θυράων, μοῦνον ἐόντα.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί,
Βῆ δ' ἴμεναι θάλαμόνδ', ὅθι οἱ κλυτὰ τεύχεα κεῖτο.
Ἔνθεν τέσσαρα μὲν σάκε' ἔξελε, δούρατα δ' ὀκτὼ
Καὶ πίσυρας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας·
Βῆ δὲ φέρων, μάλα δ' ὦκα φίλον πατέρ' εἰσαφίκανεν,
Αὐτὸς δὲ πρώτιστα περὶ χροῒ δύσετο χαλκόν.
Ὣς δ' αὔτως τὼ δμῶε δυέσθην τεύχεα καλά,
Ἔσταν δ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα, ποικιλομήτην.
Αὐτὰρ ὅ γ', ὄφρα μὲν αὐτῷ ἀμύνεσθαι ἔσαν ἰοί,
Τόφρα μνηστήρων ἕνα γ' αἰεὶ ᾧ ἐνὶ οἴκῳ
Βάλλε τιτυσκόμενος· τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον.
Αὐτὰρ ἐπεὶ λίπον ἰοὶ ὀϊστεύοντα ἄνακτα,
Τόξον μὲν πρὸς σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Ἔκλιν' ἑστάμεναι πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
Αὐτὸς δ' ἀμφ' ὤμοισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον,
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κυνέην εὔτυκτον ἔθηκεν,
Ἵππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν·
Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε δύω κεκορυθμένα χαλκῷ.
Ὀρσοθύρη δέ τις ἔσκεν ἐϋδμήτῳ ἐνὶ τοίχῳ,
Ἀκρότατον δὲ παρ' οὐδὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Ἦν ὁδὸς ἐς λαύρην, σανίδες δ' ἔχον εὖ ἀραρυῖαι.
Τὴν δ' Ὀδυσεὺς φράζεσθαι ἀνώγει δῖον ὑφορβόν,
Ἑσταότ' ἄγχ' αὐτῆς· μία δ' οἴη γίγνετ' ἐφορμή.
Τοῖς δ' Ἀγέλεως μετέειπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων·
Ὦ φίλοι, οὐκ ἂν δή τις ἀν' ὀρσοθύρην ἀναβαίη
Καὶ εἴποι λαοῖσι, βοὴ δ' ὤκιστα γένοιτο;
Τῷ κε τάχ' οὗτος ἀνὴρ νῦν ὕστατα τοξάσσαιτο.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Μελάνθιος, αἰπόλος αἰγῶν·

Προπρηνέϊ τύψας], ἢ διελάσῃ (διατρυπήσῃ) αὐτὸν τῷ ξίφει, ἢ τύψειεν αὐτὸν αὐτῷ προπρηνεῖ (ἐκ καταφορᾶς). 126 Ὀρσοθύρη], θύρα ὑπερέχουσα τοῦ ἐδάφους, παραπόρτι, ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου. 128 Λαύρην], στενὴν ὁδόν, στενωπόν, φέροντα ἔξωθεν τοῦ ἐν δεξιῷ τοίχου τοῦ ἀνδρῶνος πρὸς τὸν πρόδομον καὶ τὴν αὐλήν.— Σανίδες], θυρόφυλλα, ἄλλως Κλεῖδες. 129 Φράζεσθαι], προσέχειν τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν λαύραν. 130 Ἐφορμή], ἔξοδος διὰ τῆς λαύρας πρὸς τὴν αὐλήν.

Οὔ πως ἔστ', Ἀγέλαε διοτρεφές· ἄγχι γὰρ αἰνῶς
Αὐλῆς καλὰ θύρετρα, καὶ ἀργαλέον στόμα λαύρης·
Καί χ' εἷς πάντας ἐρύκοι ἀνὴρ, ὅς τ' ἄλκιμος εἴη.
Ἀλλ' ἄγεθ', ὑμῖν τεύχε' ἐνείκω θωρηχθῆναι
Ἐκ θαλάμου· ἔνδον γὰρ, ὀΐομαι, οὐδέ πῃ ἄλλῃ
Τεύχεα κατθέσθην Ὀδυσεὺς καὶ φαίδιμος υἱός.
Ὣς εἰπὼν, ἀνέβαινε Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν
Ἐς θαλάμους Ὀδυσῆος, ἀνὰ ῥῶγας μεγάροιο.
Ἔνθεν δώδεκα μὲν σάκε' ἔξελε, τόσσα δὲ δοῦρα
Καὶ τόσσας κυνέας χαλκήρεας ἱπποδασείας·
Βῆ δ' ἴμεναι, μάλα δ' ὦκα φέρων μνηστῆρσιν ἔδωκεν.
Καὶ τότ' Ὀδυσσῆος λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
Ὡς περιβαλλομένους ἴδε τεύχεα χερσί τε δοῦρα
Μακρὰ τινάσσοντας· μέγα δ' αὐτῷ φαίνετο ἔργον.
Αἶψα δὲ Τηλέμαχον ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Τηλέμαχ', ἦ μάλα δή τις ἐνὶ μεγάροισι γυναικῶν
Νῶϊν ἐποτρύνει πόλεμον κακὸν, ἠὲ Μελανθεύς.
Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα·
Ὦ πάτερ, αὐτὸς ἐγὼ τόδε γ' ἤμβροτον, οὐδέ τις ἄλλος
Αἴτιος, ὃς θαλάμοιο θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν
Κάλλιπον ἀγκλίνας· τῶν δὲ σκοπὸς ἦεν ἀμείνων.
Ἀλλ' ἴθι, δῖ' Εὔμαιε, θύρην ἐπίθες θαλάμοιο,
Καὶ φράσαι εἴ τις ἄρ' ἐστὶ γυναικῶν ἣ τάδε ῥέζει,
Ἦ υἱὸς Δολίοιο Μελανθεὺς, τόν περ ὀΐω.
Ὣς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον.
Βῆ δ' αὖτις θάλαμόνδε Μελάνθιος, αἰπόλος αἰγῶν,
Οἴσων τεύχεα καλά· νόησε δὲ δῖος ὑφορβὸς,
Αἶψα δ' Ὀδυσσῆα προσεφώνεεν, ἐγγὺς ἐόντα·
Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
Κεῖνος δ' αὖτ' ἀΐδηλος ἀνὴρ, ὃν ὀϊόμεθ' αὐτοὶ,
Ἔρχεται ἐς θάλαμον. σὺ δέ μοι νημερτὲς ἐνίσπες
Ἤ μιν ἀποκτείνω, αἴ κε κρείσσων γε γένωμαι,
Ἦέ σοι ἐνθάδ' ἄγω, ἵν' ὑπερβασίας ἀποτίσῃ
Πολλὰς, ὅσσας οὗτος ἐμήσατο σῷ ἐνὶ οἴκῳ.
Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·

136 137 Ἄγχι γὰρ αἰνῶς Αὐλῆς καλὰ θύρετρα], αἰνῶς (σφόδρα, πάνυ) γὰρ ἄγχι (στενὰ) εἰσὶ (δεδμημένα) τὰ τῆς αὐλῆς θύρετρα.—Ἀργαλέον], στενόχωρον, (ἐπιμ.) ἐπικίνδυνον.—στόμα], ἡ ἔξοδος πρὸς τὴν αὐλήν. 138 Καί χ'] Καὶ κεν. 142 Ἀνέβαινε], διὰ τῆς ὀρσοθύρης. 143 Ῥῶγας], διόδους, ὑπερῷα, μακρυνάρια, (ὅθεν τὸ τῶν Γραικορωμ. ῥοῦγας).
144 Δώδεκα σάκε'], ἐννοεῖται ὅτι οὐχ ἅπαξ, διότι ἡ κατωτέρω (στίχ. 160) λέγει: Βῆ δ' αὖτις: καὶ ἐν στίχ. 183. 184: »Τῇ ἑτέρῃ μὲν τρυφάλειαν, τῇ δ' ἑτέρῃ σάκος «, ὅπερ μὴ συνιδὼν ὁ Ἀρίσταρχος ὠβέλισε τοὺς στίχους τούτους. 154 Ἤμβροτον], ἐσφάλην, ἐπταισα.
156 Κάλλιπον ἀγκλίνας], κατέλιπον ἀνακλίνας, ἀνοίξας αὐτὴν ἀφῆκα οὕτως.— Τῶν δὲ σκοπὸς], αὐτῶν (τῶν μνηστήρων) ὁ κατάσκοπος. 157 Ἐπίθες], κλεῖσε. 165 Ἀΐδηλος], ὀλέθριος. 166 Ἐνίσπες], εἰπέ.

Ἤτοι ἐγὼ καὶ Τηλέμαχος μνηστῆρας ἀγαυοὺς
Σχήσομεν ἔντοσθεν μεγάρων, μάλα περ μεμαῶτας·
Σφῶϊ δ' ἀποστρέψαντε πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν,
Ἐς θάλαμον βαλέειν, σανίδας δ' ἐκδῆσαι ὄπισθεν·
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντε,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἐρύσαι πελάσαι τε δοκοῖσιν,
Ὥς κεν δηθὰ ζωὸς ἐὼν χαλέπ' ἄλγεα πάσχῃ.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἠδ' ἐπίθοντο·
Βὰν δ' ἴμεν ἐς θάλαμον, λαθέτην δέ μιν ἔνδον ἐόντα.
Ἤτοι ὁ μὲν θαλάμοιο μυχὸν κάτα τεύχε' ἐρεύνα·
Τὼ δ' ἔσταν ἑκάτερθε παρὰ σταθμοῖσι μένοντε.
Εὖθ' ὑπὲρ οὐδὸν ἔβαινε Μελάνθιος, αἰπόλος αἰγῶν,
Τῇ ἑτέρῃ μὲν χειρὶ φέρων καλὴν τρυφάλειαν,
Τῇ δ' ἑτέρῃ σάκος εὐρὺ, γέρον, πεπαλαγμένον ἄζῃ,
Λαέρτεω ἥρωος, ὃ κουρίζων φορέεσκεν·
Δὴ τότε γ' ἤδη κεῖτο, ῥαφαὶ δὲ λέλυντο ἱμάντων·
Τὼ δ' ἄρ' ἐπαΐξανθ' ἑλέτην, ἔρυσάν τέ μιν εἴσω
Κουρίξ· ἐν δαπέδῳ δὲ χαμαὶ βάλον ἀχνύμενον κῆρ,
Σὺν δὲ πόδας χεῖράς τε δέον θυμαλγέϊ δεσμῷ,
Εὖ μάλ' ἀποστρέψαντε διαμπερὲς, ὡς ἐκέλευσεν
Υἱὸς Λαέρταο πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Σειρὴν δὲ πλεκτὴν ἐξ αὐτοῦ πειρήναντε,
Κίον' ἀν' ὑψηλὴν ἔρυσαν, πέλασάν τε δοκοῖσιν.
Τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφης, Εὔμαιε συβῶτα·
Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ, Μελάνθιε, νύκτα φυλάξεις,
Εὐνῇ ἔνι μαλακῇ καταλέγμενος, ὥς σε ἔοικεν·
Οὐδέ σέ γ' ἠριγένεια παρ' Ὠκεανοῖο ῥοάων
Λήσει ἐπερχομένη χρυσόθρονος, ἡνίκ' ἀγινεῖς
Αἶγας μνηστήρεσσι, δόμον κατὰ δαῖτα πένεσθαι.
Ὣς ὁ μὲν αὖθι λέλειπτο, ταθεὶς ὀλοῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Τὼ δ' ἐς τεύχεα δύντε, θύρην ἐπιθέντε φαεινὴν,
Βήτην εἰς Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην.
Ἔνθα μένος πνείοντες ἐφέστασαν, οἱ μὲν ἐπ' οὐδοῦ
Τέσσαρες, οἱ δ' ἔντοσθε δόμων πολέες τε καὶ ἐσθλοί.
Τοῖσι δ' ἐπ' ἀγχίμολον θυγάτηρ Διὸς ἦλθεν Ἀθήνη,
Μέντορι εἰδομένη ἠμὲν δέμας ἠδὲ καὶ αὐδήν.
Τὴν δ' Ὀδυσσεὺς γήθησεν ἰδὼν, καὶ μῦθον ἔειπεν·

---

[173] Σφῶϊ], ὑμεῖς οἱ δύω, σὺ καὶ ὁ βουκόλος. [174] Σανίδας δ' ἐκδῆσαι ὄπισθεν], νὰ δέσητε ἔπειτα τὰ θυρόφυλλα. [175] Ἐξ αὐτοῦ πειρήναντε], ἀφήσαντες ἀπ' αὐτοῦ τὰς ἄκρας τῆς σειρᾶς· ὅμοιον τῷ: Ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω (Μ, 51, 162). [176] Πελάσαι τε δοκοῖσι], ταῖς τῆς στέγης. [184] Σάκος.. γέρον], παλαιὸν, μτνμ. — Πεπαλαγμένον ἄζῃ], μεμολυσμένον εὐρῶτι. [185] Κουρίζων], κοῦρος ἔτι ὢν, νεάζων. [188] Κουρίξ], ἐκ τῆς (κειρομένης) κόμης. [195] Νύκτα φυλάξεις], διανυκτερεύσεις. [198] Ἀγινεῖς], ἄξεις, κομίσεις. [202] Ἐς τεύχεα δύντε], ἐνδυθέντες τὰ ὅπλα, ὁπλισθέντες. [204] Οἱ δ]', οἱ δὲ μνηστῆρες.

Μέντορ, ἄμυνον ἀρὴν, μνῆσαι δ' ἑτάροιο φίλοιο,
Ὅς σ' ἀγαθὰ ῥέζεσκον· ὁμηλικίη δέ μοί ἐσσι.
Ὣς φάτ', ὀϊόμενος λαοσσόον ἔμμεν Ἀθήνην.
Μνηστῆρες δ' ἑτέρωθεν ὁμόκλεον ἐν μεγάροισιν·
Πρῶτος τήν γ' ἐνένιπε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος·
Μέντορ, μή σ' ἐπέεσσι παραιπεπίθησιν Ὀδυσσεὺς
Μνηστήρεσσι μάχεσθαι, ἀμυνέμεναι δέ οἱ αὐτῷ.
Ὧδε γὰρ ἡμέτερόν γε νόον τελέεσθαι ὀΐω·
Ὁππότε κεν τούτους κτέωμεν, πατέρ' ἠδὲ καὶ υἱὸν,
Ἐν δὲ σὺ τοῖσιν ἔπειτα πεφήσεαι, οἷα μενοινᾷς
Ἔρδειν ἐν μεγάροις· σῷ δ' αὐτοῦ κράατι τίσεις.
Αὐτὰρ ἐπὴν ὑμέων γε βίας ἀφελώμεθα χαλκῷ,
Κτήμαθ', ὁπόσσα τοι ἔστι, τά τ' ἔνδοθι καὶ τὰ θύρηφιν,
Τοῖσιν Ὀδυσσῆος μεταμίξομεν· οὐδέ τοι υἷας
Ζώειν ἐν μεγάροισιν ἐάσομεν, οὐδὲ θύγατρας,
Οὐδ' ἄλοχον κεδνὴν Ἰθάκης κατὰ ἄστυ πολεύειν.
Ὣς φάτ', Ἀθηναίη δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον,
Νείκεσσεν δ' Ὀδυσῆα χολωτοῖσιν ἐπέεσσιν·
Οὐκέτι σοί γ', Ὀδυσεῦ, μένος ἔμπεδον, οὐδέ τις ἀλκὴ,
Οἵη ὅτ' ἀμφ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ εὐπατερείῃ
Εἰνάετες Τρώεσσιν ἐμάρναο νωλεμὲς αἰεὶ,
Πολλοὺς δ' ἄνδρας ἔπεφνες ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι,
Σῇ δ' ἥλω βουλῇ Πριάμου πόλις εὐρυάγυια.
Πῶς δὴ νῦν, ὅτε σόν τε δόμον καὶ κτήμαθ' ἱκάνεις,
Ἄντα μνηστήρων ὀλοφύρεαι ἄλκιμος εἶναι;
Ἀλλ' ἄγε δεῦρο, πέπον, παρ' ἔμ' ἵστασο καὶ ἴδε ἔργον,
Ὄφρ' εἰδῇς οἷός τοι ἐν ἀνδράσι δυσμενέεσσιν
Μέντωρ Ἀλκιμίδης εὐεργεσίας ἀποτίνειν.
Ἦ ῥα, καὶ οὔ πω πάγχυ δίδου ἑτεραλκέα νίκην,
Ἀλλ' ἔτ' ἄρα σθένεός τε καὶ ἀλκῆς πειρήτιζεν
Ἠμὲν Ὀδυσσῆος ἠδ' υἱοῦ κυδαλίμοιο.
Αὐτὴ δ' αἰθαλόεντος ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον
Ἕζετ' ἀναΐξασα, χελιδόνι εἰκέλη ἄντην.
Μνηστῆρας δ' ὤτρυνε Δαμαστορίδης Ἀγέλαος
Εὐρύνομός τε καὶ Ἀμφιμέδων Δημοπτόλεμός τε
Πείσανδρός τε Πολυκτορίδης Πόλυβός τε δαΐφρων·
Οἳ γὰρ μνηστήρων ἀρετῇ ἔσαν ἔξοχ' ἄριστοι,

---

208 Ἄμυνον ἀρὴν], ἀπάμυνον ὑμῖν τὸ δεινὸν (τὴν ἀράν), βοήθησον. 209 Ὁμηλικίη δέ μοί ἐσσι], εἶσαι ὁμῆλιξ μου, τὸ ἀφῃρημ. ἀντὶ τοῦ συγκεχρ. 210 Ὀϊόμενος], νομίζων, ὑποπτεύων. 215 Παραιπεπίθῃσιν], παραπείσῃ. 216 Κτέωμεν], κτάνωμεν, κατὰ τὸ Φθέωμεν, Ἀφέωμεν κτλ. 217 Πεφήσεαι], φονευθήσῃ. (πεφνεῖν). 218 Σῷ αὐτοῦ], καινοπρεπῶς ἀντὶ Σοῦ αὐτοῦ. 232 Ὀλοφύρεαι ἄλκιμος εἶναι], ἀποδειλιᾷς (ὥστε) εἶναι. 239 Αἰθαλόεντος], καπνισμένου, ἑπομένως ἀρχαίου. Τῆς αὐτῆς αἰτίας ἔχεται ἐτυμολογικῶς καὶ τὸ μέλαθρον, κυρίως ἐνταῦθα ἡ ὀροφὴ, ἀλλαχοῦ δὲ συνεκδοχικῶς ὅλος ὁ οἶκος.

Ὅσσοι ἔτ' ἔζωον περί τε ψυχέων ἐμάχοντο·
Τοὺς δ' ἤδη ἐδάμασσε βιὸς καὶ ταρφέες ἰοί.
Τοῖς δ' Ἀγέλεως μετέειπεν, ἔπος πάντεσσι πιφαύσκων·
Ὦ φίλοι, ἤδη σχήσει ἀνὴρ ὅδε χεῖρας ἀάπτους·
Καὶ δή οἱ Μέντωρ μὲν ἔβη, κενὰ εὔγματα εἰπών,
Οἱ δ' οἶοι λείπονται ἐπὶ πρώτῃσι θύρῃσιν.
Τῷ νῦν μὴ ἅμα πάντες ἀφίετε δούρατα μακρά,
Ἀλλ' ἄγεθ' οἱ ἓξ πρῶτον ἀκοντίσατ', αἴ κέ ποθι Ζεὺς
Δώῃ Ὀδυσσῆα βλῆσθαι καὶ κῦδος ἀρέσθαι.
Τῶν δ' ἄλλων οὐ κῆδος, ἐπὴν οὗτός γε πέσῃσιν.
Ὣς ἔφαθ'· οἳ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν, ὡς ἐκέλευεν,
Ἱέμενοι· τὰ δὲ πάντα ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκειν, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ δούρατ' ἀλεύαντο μνηστήρων,
Τοῖς δ' ἄρα μύθων ἦρχε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς·
Ὦ φίλοι, ἤδη μέν κεν ἐγὼν εἴποιμι καὶ ἄμμιν
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκοντίσαι, οἳ μεμάασιν
Ἡμέας ἐξεναρίξαι ἐπὶ προτέροισι κακοῖσιν.
Ὣς ἔφαθ'· οἳ δ' ἄρα πάντες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα,
Ἄντα τιτυσκόμενοι. Δημοπτόλεμον μὲν Ὀδυσσεύς,
Εὐρυάδην δ' ἄρα Τηλέμαχος, Ἔλατον δὲ συβώτης,
Πείσανδρον δ' ἄρ' ἔπεφνε βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνήρ.
Οἱ μὲν ἔπειθ' ἅμα πάντες ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας.
Μνηστῆρες δ' ἀνεχώρησαν μεγάροιο μυχόνδε.
Τοὶ δ' ἄρ' ἐπήϊξαν, νεκύων δ' ἐξ ἔγχε' ἕλοντο.
Αὖτις δὲ μνηστῆρες ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα
Ἱέμενοι· τὰ δὲ πολλὰ ἐτώσια θῆκεν Ἀθήνη.
Τῶν ἄλλος μὲν σταθμὸν ἐϋσταθέος μεγάροιο
Βεβλήκειν, ἄλλος δὲ θύρην πυκινῶς ἀραρυῖαν·
Ἄλλου δ' ἐν τοίχῳ μελίη πέσε χαλκοβάρεια.
Ἀμφιμέδων δ' ἄρα Τηλέμαχον βάλε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ
Λίγδην, ἄκρην δὲ ῥινὸν δηλήσατο χαλκός.
Κτήσιππος δ' Εὔμαιον ὑπὲρ σάκος ἔγχεϊ μακρῷ
Ὦμον ἐπέγραψεν· τὸ δ' ὑπέρπτατο, πῖπτε δ' ἔραζε.
Τοὶ δ' αὖτ' ἀμφ' Ὀδυσῆα δαΐφρονα ποικιλομήτην
Μνηστήρων ἐς ὅμιλον ἀκόντισαν ὀξέα δοῦρα.
Ἔνθ' αὖτ' Εὐρυδάμαντα βάλε πτολίπορθος Ὀδυσσεύς,

246 Τοὺς δ' ἤδη], τοὺς δὲ ἄλλους. 247 Ἀγέλεως], τὸ εως κατὰ συνίζησιν ἀντὶ μιᾶς συλλαβῆς, παρβλ. Ἰλ. Α, 1. 248 Σχήσει], ἐφέξει. 264 Ἐπὶ προτέρ. κακ.], Προστιθέντες εἰς τοῦτο ἀχόμην εἰς τὰ πρότερα αὐτῶν κακά. 268 Βοῶν ἐπιβουκόλος] κατὰ παλιλλογίαν. 274-276] Ὀβελίζονται οἱ τρεῖς οὗτοι στίχοι, ὡς ταυτολογοῦντες. 278 Λίγδην], ἀκροθιγῶς, ἐπιπολαίως. 280 Ἐπέγραψεν], ἐπιπολαίως ἐπέξυσε.

Ἀμφιμέδοντα δὲ Τηλέμαχος, Πόλυβον δὲ συβώτης·
Κτήσιππον δ' ἄρ' ἔπειτα βοῶν ἐπιβουκόλος ἀνὴρ
Βεβλήκει πρὸς στῆθος, ἐπευχόμενος δὲ προσηύδα·
Ὦ Πολυθερσείδη φιλοκέρτομε, μήποτε πάμπαν
Εἴκων ἀφραδίῃς μέγα εἰπεῖν, ἀλλὰ θεοῖσιν
Μῦθον ἐπιτρέψαι· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν.
Τοῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήϊον, ὅν ποτ' ἔδωκας
Ἀντιθέῳ Ὀδυσῆϊ, δόμον κατ' ἀλητεύοντι.
Ἦ ῥα βοῶν ἑλίκων ἐπιβουκόλος· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Οὖτα Δαμαστορίδην αὐτοσχεδὸν ἔγχεϊ μακρῷ.
Τηλέμαχος δ' Εὐηνορίδην Λειώκριτον οὖτα
Δουρὶ μέσον κενεῶνα, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν·
Ἤριπε δὲ πρηνής, χθόνα δ' ἤλασε παντὶ μετώπῳ.
Δὴ τότ' Ἀθηναίη φθισίμβροτον αἰγίδ' ἀνέσχεν
Ὑψόθεν ἐξ ὀροφῆς· τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν.
Οἱ δ' ἐφέβοντο κατὰ μέγαρον βόες ὣς ἀγελαῖαι,
Τὰς μέν τ' αἰόλος οἶστρος ἐφορμηθεὶς ἐδόνησεν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται.
Οἱ δ' ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι,
Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ' ὀρνίθεσσι θόρωσιν·
Ταὶ μέν τ' ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται,
Οἳ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ
Γίγνεται οὐδὲ φυγή· χαίρουσι δέ τ' ἀνέρες ἄγρῃ·
Ὣς ἄρα τοι μνηστῆρας ἐπεσσύμενοι κατὰ δῶμα
Τύπτον ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ' ἀεικὴς
Κράτων τυπτομένων, δάπεδον δ' ἅπαν αἵματι θῦεν.
Λειώδης δ' Ὀδυσῆος ἐπεσσύμενος λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Γουνοῦμαί σ', Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο καί μ' ἐλέησον.
Οὐ γάρ πώ τινά φημι γυναικῶν ἐν μεγάροισιν
Εἰπεῖν οὐδέ τι ῥέξαι ἀτάσθαλον· ἀλλὰ καὶ ἄλλους
Παύεσκον μνηστῆρας, ὅ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
Ἀλλά μοι οὐ πείθοντο κακῶν ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι·
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Αὐτὰρ ἐγὼ μετὰ τοῖσι θυοσκόος, οὐδὲν ἐοργώς,
Κείσομαι· ὡς οὐκ ἔστι χάρις μετόπισθ' εὐεργέων.

---

287 288 Μή.. μέγα εἰπεῖν], ὅρα, πρόσεχε. 289 Μῦθον ἐπιτρέψαι], τὴν τῶν λόγων ἐκτέλεσιν ἀναθεῖναι. 290 Ἀντὶ ποδὸς], τοῦ βοείου, διὰ τοῦ ὁποίου τὸν εἶχε κτυπήσῃ, Ἰδε Υ, 299 κ. ε. 298] Ἐν ἄλλαις γράφεται Φρένας ἐπτοίησεν. 301] Ἐν καιρῷ τοῦ ἔαρος, ὅτε γίνονται (ἀρχίζουν δηλ. νὰ γίνωνται) μεγάλαι αἱ ἡμέραι. 302 Οἳ δ'], οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσ.
304 Νέφεα], εἶδος κυνηγετικῶν δικτύων, ἄλλως Νεφέλαι (κατὰ τὸ « Μὰ νεφέλας, μὰ δίκτυα », Ἀρςφν. Ὄρν. 195). 308 Ἐπιςροφάδην], στρεφόμενοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.
309 Κράτων], τῶν κεφαλῶν, Κρᾶς. 318 Θυοσκόος], μάντις, ἱεροθύτης. —οὐδὲν ἐοργὼς], οὐδὲν (δεινὸν) ἐργασάμενος.

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Εἰ μὲν δὴ μετὰ τοῖσι θυοσκόος εὔχεαι εἶναι,
Πολλάκι που μέλλεις ἀρήμεναι ἐν μεγάροισιν
Τηλοῦ ἐμοὶ νόστοιο τέλος γλυκεροῖο γενέσθαι,
Σοὶ δ' ἄλοχόν τε φίλην σπέσθαι καὶ τέκνα τεκέσθαι.
Τῷ οὐκ ἂν θάνατόν γε δυσηλεγέα προφύγοισθα.
Ὣς ἄρα φωνήσας, ξίφος εἵλετο χειρὶ παχείῃ
Κείμενον, ὅ ῥ' Ἀγέλαος ἀποπροέηκε χαμᾶζε,
Κτεινόμενος· τῷ τόν γε κατ' αὐχένα μέσσον ἔλασσεν.
Φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίῃσιν ἐμίχθη.
Τερπιάδης δέ τ' ἀοιδὸς ἀλύσκανε κῆρα μέλαιναν,
Φήμιος, ὅς ῥ' ἤειδε μετὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ.
Ἔστη δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων φόρμιγγα λίγειαν
Ἄγχι παρ' ὀρσοθύρην· δίχα δὲ φρεσὶ μερμήριζεν,
Ἢ ἐκδὺς μεγάροιο Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν
Ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, ἔνθ' ἄρα πολλὰ
Λαέρτης Ὀδυσεύς τε βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκηαν,
Ἢ γούνων λίσσοιτο προσαΐξας Ὀδυσῆα.
Ὧδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι
Γούνων ἅψασθαι Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος.
Ἤτοι ὁ φόρμιγγα γλαφυρὴν κατέθηκε χαμᾶζε
Μεσσηγὺς κρητῆρος ἰδὲ θρόνου ἀργυροήλου,
Αὐτὸς δ' αὖτ' Ὀδυσῆα προσαΐξας, λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Γουνοῦμαί σ', Ὀδυσεῦ· σὺ δέ μ' αἴδεο καί μ' ἐλέησον.
Αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, εἴ κεν ἀοιδὸν
Πέφνῃς, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀείδω.
Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί, θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν οἴμας
Παντοίας ἐνέφυσεν· ἔοικα δέ τοι παραείδειν
Ὥς τε θεῷ· τῷ μή με λιλαίεο δειροτομῆσαι.
Καί κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι, σὸς φίλος υἱός,
Ὡς ἐγὼ οὔ τι ἑκὼν ἐς σὸν δόμον, οὐδὲ χατίζων,
Πωλεύμην μνηστῆσιν ἀεισόμενος μετὰ δαῖτας·
Ἀλλὰ πολὺ πλέονες καὶ κρείσσονες ἦγον ἀνάγκῃ.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσ' ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο,
Αἶψα δ' ἑὸν πατέρα προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
Ἴσχεο, μηδέ τι τοῦτον ἀναίτιον οὔταε χαλκῷ.
Καὶ κήρυκα Μέδοντα σαώσομεν, ὅς τέ μευ αἰεὶ

[322] Μέλλεις ἀρήμεναι], θὰ ηὐχήθης (κατηράσθης). [324] Σπέσθαι], ἀόρ. τοῦ Ἕπομαι. ἀκολουθῆσαι, κατὰ τὸ Σχέσθαι κτλ. [335] Ἑρκείου], τοῦ ἐφόρου τῆς αὐλῆς (τοῦ ἕρκους). [337] Ἢ αἴξας πρὸς τὸν Ὀδυσσ. λίσσοιτο (αὐτὸν) γούνων (ἁπτόμενος). [346] Θεοῖσι], εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ θυσίας τῶν Θ. [347] Αὐτοδίδακτος δ' εἰμί, θεὸς δέ μοι κτλ.], ἴδε Ὀδ. Ρ, 518, κ. ε. — οἴμας], ᾠδάς. [348] Ἔοικα δέ τοι παραείδειν], ἁρμόζω (μοὶ πρέπει) παρὰ σοὶ ᾄδειν. [353] Πωλεύμην], ἀνεστρεφόμην.

Οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ κηδέσκετο, παιδὸς ἐόντος,
Εἰ δὴ μή μιν ἔπεφνε Φιλοίτιος ἠὲ συβώτης,
Ἠὲ σοὶ ἀντεβόλησεν, ὀρινομένῳ κατὰ δῶμα.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἤκουσε Μέδων, πεπνυμένα εἰδώς·
Πεπτηὼς γὰρ ἔκειτο ὑπὸ θρόνον, ἀμφὶ δὲ δέρμα
Ἕστο βοὸς νεόδαρτον, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Αἶψα δ' ἀπὸ θρόνου ὦρτο, θοῶς δ' ἀπέδυνε βοείην·
Τηλέμαχον δ' ἄρ' ἔπειτα προσαΐξας, λάβε γούνων,
Καί μιν λισσόμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ὦ φίλ', ἐγὼ μὲν ὅδ' εἰμί, σὺ δ' ἴσχεο· εἰπὲ δὲ πατρί,
Μή με περισθενέων δηλήσεται ὀξέϊ χαλκῷ,
Ἀνδρῶν μνηστήρων κεχολωμένος, οἵ οἱ ἔκειρον
Κτήματ' ἐνὶ μεγάροις, σὲ δὲ νήπιοι οὐδὲν ἔτιον.
Τὸν δ' ἐπιμειδήσας προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Θάρσει, ἐπεὶ δή σ' οὗτος ἐρύσσατο καὶ ἐσάωσεν,
Ὄφρα γνῷς κατὰ θυμόν, ἀτὰρ εἴπῃσθα καὶ ἄλλῳ,
Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων.
Ἀλλ' ἐξελθόντες μεγάρων, ἕζεσθε θύραζε
Ἐκ φόνου εἰς αὐλήν, σύ τε καὶ πολύφημος ἀοιδός,
Ὄφρ' ἂν ἐγὼ κατὰ δῶμα πονήσομαι ὅττεό με χρή.
Ὣς φάτο· τὼ δ' ἔξω βήτην μεγάροιο κιόντε,
Ἑζέσθην δ' ἄρα τώγε Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμόν,
Πάντοσε παπταίνοντε, φόνου ποτιδεγμένω αἰεί.
Πάπτηνεν δ' Ὀδυσεὺς καθ' ἑὸν δόμον, εἴτις ἔτ' ἀνδρῶν
Ζωὸς ὑποκλοπέοιτο, ἀλύσκων κῆρα μέλαιναν.
Τοὺς δὲ ἴδεν μάλα πάντας ἐν αἵματι καὶ κονίῃσιν
Πεπτεῶτας πολλούς, ὥς τ' ἰχθύας, οὕς θ' ἁλιῆες
Κοῖλον ἐς αἰγιαλὸν πολιῆς ἔκτοσθε θαλάσσης
Δικτύῳ ἐξέρυσαν πολυωπῷ· οἱ δέ τε πάντες
Κύμαθ' ἁλὸς ποθέοντες ἐπὶ ψαμάθοισι κέχυνται·
Τῶν μέν τ' Ἠέλιος φαέθων ἐξείλετο θυμόν.
Ὣς τότ' ἄρα μνηστῆρες ἐπ' ἀλλήλοισι κέχυντο.
Δὴ τότε Τηλέμαχον προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Τηλέμαχ', εἰ δ' ἄγε μοι κάλεσον τροφὸν Εὐρύκλειαν,
Ὄφρα ἔπος εἴπωμι, τό μοι καταθύμιόν ἐστιν.
Ὣς φάτο· Τηλέμαχος δὲ φίλῳ ἐπεπείθετο πατρί·
Κινήσας δὲ θύρην, προσέφη τροφὸν Εὐρύκλειαν·
Δεῦρο δὴ ὄρσο, γρηῦ παλαιγενές, ἥ τε γυναικῶν

376 Ἐκ φόνου], ἐκ τοῦ αἵματος ἢ τοῦ αἱματωμένου δώματος. 377 Ὅττεό με χρή], ἐκεῖνο, οὗτινός μοι χρεία. 382 Ὑποκλοπέοιτο], ὑποκλέπτοιτο, ὑποκλέπτει (ὑποκρύπτει) ἑαυτόν. 383 384 Μάλα πάντας] Πολλοὺς πάντας, μάλα πολλούς, καθ' ὑπερβατόν. — κονίῃσιν], ἐκ τούτου συμπεραίνουσιν ὅτι δὲν ἦτον ἐστρωμένον τὸ ἔδαφος τοῦ ἀνδρῶνος, ὅθεν καὶ ῥαίνεται ὕδατι. 385 Κοῖλον], βαθύν. 391 Εἰδ' ἄγε], εἰ δὴ βούλει, ἄγε. 394 Κινήσας], κρούσας, σείσας, καθὼς τὸ ἐξέφρασεν Ἰλ. Ι, 583.

Δμωάων σκοπός ἐσσι κατὰ μέγαρ' ἡμετεράων,
Ἔρχεο· κικλήσκει σε πατὴρ ἐμός, ὄφρα τι εἴπῃ.
Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν· τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος.
Ὤϊξεν δὲ θύρας μεγάρων εὖ ναιεταόντων,
Βῆ δ' ἴμεν· αὐτὰρ Τηλέμαχος πρόσθ' ἡγεμόνευεν.
Εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα μετὰ κταμένοισι νέκυσσιν,
Αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, ὥς τε λέοντα,
Ὅς ῥά τε βεβρωκὼς βοὸς ἔρχεται ἀγραύλοιο·
Πᾶν δ' ἄρα οἱ στῆθός τε παρήϊά τ' ἀμφοτέρωθεν
Αἱματόεντα πέλει, δεινὸς δ' εἰς ὦπα ἰδέσθαι·
Ὣς Ὀδυσεὺς πεπάλακτο πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν.
Ἡ δ' ὡς οὖν νέκυάς τε καὶ ἄσπετον εἴσιδεν αἷμα,
Ἴθυσέν ῥ' ὀλολύξαι, ἐπεὶ μέγα εἴσιδεν ἔργον·
Ἀλλ' Ὀδυσεὺς κατέρυκε καὶ ἔσχεθεν ἱεμένην περ,
Καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἐν θυμῷ, γρηῦ, χαῖρε, καὶ ἴσχεο, μηδ' ὀλόλυζε·
Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.
Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν καὶ σχέτλια ἔργα·
Οὔ τινα γὰρ τίεσκον ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
Οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ὅ τίς σφεας εἰσαφίκοιτο·
Τῷ καὶ ἀτασθαλίῃσιν ἀεικέα πότμον ἐπέσπον.
Ἀλλ' ἄγε μοι σὺ γυναῖκας ἐνὶ μεγάροις κατάλεξον,
Αἵ τέ μ' ἀτιμάζουσι, καὶ αἳ νηλιτεῖς εἰσίν.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια·
Τοιγὰρ ἐγώ τοι, τέκνον, ἀληθείην καταλέξω.
Πεντήκοντά τοί εἰσιν ἐνὶ μεγάροισι γυναῖκες
Δμωαί, τὰς μέν τ' ἔργα διδάξαμεν ἐργάζεσθαι,
Εἴριά τε ξαίνειν, καὶ δουλοσύνης ἀνέχεσθαι.
Τάων δώδεκα πᾶσαι ἀναιδείης ἐπέβησαν,
Οὔτ' ἐμὲ τίουσαι, οὔτ' αὐτὴν Πηνελόπειαν.
Τηλέμαχος δὲ νέον μὲν ἀέξετο, οὐδέ ἑ μήτηρ
Σημαίνειν εἴασκεν ἐπὶ δμωῇσι γυναιξίν.
Ἀλλ' ἄγ' ἐγὼν ἀναβᾶσ' ὑπερώϊα σιγαλόεντα
Εἴπω σῇ ἀλόχῳ, τῇ τις θεὸς ὕπνον ἐπῶρσεν.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
Μή πω τήνδ' ἐπέγειρε· σὺ δ' ἐνθάδε εἰπὲ γυναιξὶν
Ἐλθέμεν, αἵ περ πρόσθεν ἀεικέα μηχανόωντο.

---

396 Δμωάων σκοπὸς], ἐπίσκοπος, ἔφορος. 403 Βεβρωκὼς βοὸς], Ἀττ., καθὼς καὶ τὸ »Πίε οἶνειο (Ϛίχ. 11)«, μέρος δηλ. ἀπὸ τοῦ ὅλυ. 408 Ὀλολύξαι], ὑπὸ χαρᾶς δηλονότι, ἀναβοῆσαι. 412 Οὐχ ὁσίη κτλ.], ἐνν. εὐχή, οὐ δίκαιον. Ἔνθεν δὲ λαβὼν καὶ Ἀρχίλοχος, ἔφη: »Οὐ γὰρ ἐσθλὰ κατθανοῦσι κερτομέειν ἐπ' ἀνδράσι«. 418 Νηλιτεῖς], ἀθῶαι, ἀναμάρτητοι. 421 Πεντήκοντα], ὅσαι καὶ τοῦ Ἀλκινόου (Η. 103). 424 Ἀναιδείης ἐπέβησαν], εἰς ἄκρον ἀναιδείας ἤλασαν, μεταφορ. ὡς ἀπὸ τῆς εἰς ἅρμα ἐπιβάσεως. 428 Σιγαλόεντα], κυριολεκτικῶς νῦν ἐπὶ τῶν ὑπερῴων, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν αὐτοῖς ἠρεμίαν.

Ὣς ἄρ' ἔφη· γρηῦς δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει
Ἀγγελέουσα γυναιξὶ καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι.
Αὐτὰρ ὁ Τηλέμαχον καὶ βουκόλον ἠδὲ συβώτην
Εἰς ἓ καλεσσάμενος, ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
Ἄρχετε νῦν νέκυας φορέειν, καὶ ἄνωχθε γυναῖκας·
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι καθαίρειν.
Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ πάντα δόμον κατακοσμήσησθε,
Δμωὰς ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Θεινέμεναι ξίφεσιν τανυήκεσιν, εἰς ὅ κε πασέων
Ψυχὰς ἐξαφέλησθε, καὶ ἐκλελάθοιντ' Ἀφροδίτης,
Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ἔχον, μίσγοντό τε λάθρῃ.
Ὣς ἔφαθ'· αἳ δὲ γυναῖκες ἀολλέες ἦλθον ἅπασαι,
Αἰν' ὀλοφυρόμεναι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέουσαι.
Πρῶτα μὲν οὖν νέκυας φόρεον κατατεθνηῶτας,
Κὰδ δ' ἄρ' ὑπ' αἰθούσῃ τίθεσαν εὐερκέος αὐλῆς,
Ἀλλήλῃσιν ἐρείδουσαι· σήμαινε δ' Ὀδυσσεὺς,
Αὐτὸς ἐπισπέρχων· ταὶ δ' ἐκφόρεον καὶ ἀνάγκῃ.
Αὐτὰρ ἔπειτα θρόνους περικαλλέας ἠδὲ τραπέζας
Ὕδατι καὶ σπόγγοισι πολυτρήτοισι κάθαιρον.
Αὐτὰρ Τηλέμαχος καὶ βουκόλος ἠδὲ συβώτης
Λίστροισιν δάπεδον πύκα ποιητοῖο δόμοιο
Ξῦον· ταὶ δ' ἐφόρεον δμωαὶ, τίθεσαν δὲ θύραζε.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο,
Δμωὰς δ' ἐξαγαγόντες ἐϋσταθέος μεγάροιο,
Μεσσηγύς τε θόλου καὶ ἀμύμονος ἕρκεος αὐλῆς,
Εἴλεον ἐν στείνει, ὅθεν οὔ πως ἦεν ἀλύξαι.
Τοῖσι δὲ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἦρχ' ἀγορεύειν·
Μὴ μὲν δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμὸν ἑλοίμην
Τάων, αἳ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ὀνείδεα χεῦαν
Μητέρι θ' ἡμετέρῃ, παρά τε μνηστῆρσιν ἴαυον.
Ὣς ἄρ ἔφη, καὶ πεῖσμα νεὸς κυανοπρῴροιο
Κίονος ἐξάψας μεγάλης, περίβαλλε θόλοιο,
Ὑψόσ' ἐπεντανύσας, μή τις ποσὶν οὖδας ἵκοιτο.
Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἢ κίχλαι τανυσίπτεροι ἠὲ πέλειαι
Ἕρκει ἐνιπλήξωσι, τὸ θ' ἑστήκῃ ἐνὶ θάμνῳ,

---

437 Καὶ ἄνωχθε γυναῖκας], ἐννοεῖται φορέειν καὶ αὐτάς. 442 Θόλου], τοῦ κυκλοτεροῦς ταμείου, ὅπου ἀπετίθεντο τὰ σκεύη. 450 Ἀλλήλῃσιν ἐρείδουσαι], συναντιλαμβανόμεναι ἀλλήλαις, ἢ Ἐρίζουσαι (Ἁμιλλώμεναι) πρὸς ἀλλήλας. 460 Εἴλεον ἐν στείνει], συνέκλεισαν ἐν στενῷ τινι τόπῳ. 462 Καθαρῷ θανάτῳ], τῷ διὰ τοῦ ξίφους· οὕτω γὰρ ἐνομίζετο, ὡς καὶ μιαρὸς ὁ δι' ἀγχόνης. 466 Κίονος ἐξάψας κτλ.], ἐκδήσας μεγάλης τινὸς κίονος, περιέβαλε τὸν θόλον. 469 Ἕρκει], δικτύῳ.—ἐνιπλήξωσι], ἐμπέσωσιν ἢ ἐμπλακῶσι, κοινῶς Ἐμπλέξωσι.

Αὖλιν ἐσιέμεναι, στυγερὸς δ' ὑπεδέξατο κοῖτος·
Ὡς αἵ γ' ἑξείης κεφαλὰς ἔχον, ἀμφὶ δὲ πάσαις
Δειρῇσι βρόχοι ἦσαν, ὅπως οἴκτιστα θάνοιεν.
Ἤσπαιρον δὲ πόδεσσι μίνυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν.
'Εκ δὲ Μελάνθιον ἦγον ἀνὰ πρόθυρόν τε καὶ αὐλήν·
Τοῦ δ' ἀπὸ μὲν ῥῖνάς τε καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ
Τάμνον, μήδεά τ' ἐξέρυσαν, κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι,
Χεῖράς τ' ἠδὲ πόδας κόπτον κεκοτηότι θυμῷ.
Οἱ μὲν ἔπειτ' ἀπονιψάμενοι χεῖράς τε πόδας τε
Εἰς 'Οδυσῆα δόμονδε κίον, τετέλεστο δὲ ἔργον·
Αὐτὰρ ὅ γε προσέειπε φίλην τροφὸν Εὐρύκλειαν·
Οἶσε θέειον, γρηῦ, κακῶν ἄκος, οἶσε δέ μοι πῦρ,
Ὄφρα θεειώσω μέγαρον. σὺ δὲ Πηνελόπειαν
'Ελθεῖν ἐνθάδ' ἄνωχθι σὺν ἀμφιπόλοισι γυναιξίν·
Πάσας δ' ὄτρυνον δμωὰς κατὰ δῶμα νέεσθαι.
Τὸν δ' αὖτε προσέειπε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια·
Ναὶ δὴ ταῦτά γε, τέκνον ἐμόν, κατὰ μοῖραν ἔειπες·
'Αλλ' ἄγε τοι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε εἵματ' ἐνείκω,
Μηδ' οὕτω ῥάκεσιν πεπυκασμένος εὐρέας ὤμους
Ἕσταθ' ἐνὶ μεγάροισι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη.
Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις 'Οδυσσεύς·
Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω.
Ὣς ἔφαθ'· οὐδ' ἀπίθησε φίλη τροφὸς Εὐρύκλεια·
Ἤνεικεν δ' ἄρα πῦρ καὶ θήϊον. αὐτὰρ 'Οδυσσεὺς
Εὖ διεθείωσεν μέγαρον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν.
Γρηῢς δ' αὖτ' ἀπέβη διὰ δώματα κάλ' 'Οδυσῆος,
'Αγγελέουσα γυναιξὶ καὶ ὀτρυνέουσα νέεσθαι·
Αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάροιο, δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι.
Αἱ μὲν ἄρ' ἀμφεχέοντο καὶ ἠσπάζοντ' 'Οδυσῆα,
Καὶ κύνεον ἀγαπαζόμεναι κεφαλήν τε καὶ ὤμους
Χεῖράς τ' αἰνύμεναι· τὸν δὲ γλυκὺς ἵμερος ᾕρει
Κλαυθμοῦ καὶ στοναχῆς, γίγνωσε δ' ἄρα φρεσὶ πάσας.

---

470 Αὖλιν ἐσιέμεναι], εἰς ἔπαυλιν ἱέμεναι (ἰοῦσαι). 481 Θέειον], θεῖον ἄπυρον. 494 Μέγαρον καὶ δῶμα], μέγαρον τὸ ἐσωτέρω (ἡ γυναικωνῖτις) καὶ δῶμα τὸ ἐξωτέρω. 497 Δάος], φῶς δᾴδων, ὅθεν φαίνεται ὅτι εἶχεν ἤδη νυκτώσῃ. 499 500 Κεφαλήν τε καὶ ὤμους Χεῖράς τε], κατὰ τὴν ἡλικίαν ἢ τὴν ἀρχαιότητά των ἑκάστη. 500 Γίγνωσκε φρεσί], ἀνεγνώριζεν ἐν ἑαυτῷ (ἀναμιμνησκόμενος).

B'. ΗΣΙΟΔΟΥ.

Ἡσίοδος, εἷς τῶν ἐπιφανεστάτων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν, λέγεται ὑπὸ μὲν τινων σύγχρονος, ὑπ' ἄλλων δὲ κατὰ ἕνα αἰῶνα μεταγενέστερος τοῦ Ὁμήρου. Πατρίς του δὲ λέγεται ἡ ἐν τῇ Αἰολίδι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Κύμη· ἀλλὰ τραφεὶς ἐν Ἄσκρῃ τῆς Βοιωτίας, ἐπεκαλεῖτο Ἀσκραῖος. Κατὰ τοὺς βιογράφους του, ἐθανατώθη ἐν Λοκρίδι, καὶ ἐῤῥίφθη εἰς τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὸ πτῶμά του εὑρεθὲν ἐτάφη ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτικῷ. Ἔγραψε δὲ ποιήματα δεκαοκτώ. Ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομά του διεσώθησαν μόνον τρία, ἡ ΘΕΟΓΟΝΙΑ, ἡ ΑΣΠΙΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ, καὶ ΤΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ, παραίνεσις οἰκονομικὴ περὶ τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν. Τοῦ Ἡσιόδου ἐπαινεῖτο ἰδίως ἡ γλαφυρότης τοῦ ὕφους καὶ τὸ ἐμμελὲς τῆς φράσεως.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ.

Η ΑΡΧΗ.

ΜΟΥΣΑΙ Πιερίηθεν ἀοιδῇσι κλείουσαι,
Δεῦτε δὴ, ἐννέπετε σφέτερον πατέρ' ὑμνείουσαι,
Ὅν τε διὰ βροτοὶ ἄνδρες, ὁμῶς ἄφατοί τε φατοί τε,
Ῥητοί τ' ἄῤῥητοί τε, Διὸς μεγάλοιο ἕκητι.
Ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥεῖα δὲ βριάοντα χαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγήνορα κάρφει,
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.
Κλῦθι ἰδὼν ἀΐων τε· δίκῃ δ' ἴθυνε θέμιστας
Τύνη· ἐγὼ δέ κε Πέρσῃ ἐτήτυμα μυθησαίμην.
Οὐκ ἄρα μοῦνον ἔην ἐρίδων γένος, ἀλλ' ἐπὶ γαῖαν

---

[1] Μοῦσαι] Κατὰ Παυσανίαν οἱ πρῶτοι δέκα στίχοι δὲν εἶναι τοῦ Ἡσιόδου, οὔτε εὑρίσκοντο εἰς τὸ ἀρχαιότατον χειρόγραφόν του, τὸ ἐπὶ μολυβδίνων πετάλων.—Πιερίηθεν] ἡ Πιερία ἦν ἐπαρχία τῆς Θεσσαλίας παρὰ τὸν Ὄλυμπον. Εἰς αὐτὴν ἐμυθολογεῖτο ὅτι κατῴκουν αἱ Μοῦσαι.—Κλείουσαι] ἀκούουσαι. [2] Ἐννέπετε ὑμνείουσαι] ἀντὶ Ὑμνήσατε· τὸ διπλοῦν ν διὰ τὸ μέτρον.—πατέρ'] τὸν Δία. Διότι ἀπὸ Διὸς ἄρχονται οἱ ἀρχαῖοι ποιηταί.

[3] Ὅν τε διὰ] δι' ὅν.— ἄφατοί τε φατοί τε] ἄδοξοι καὶ ἔνδοξοι· ὑπενν. εἰσί. [4] Ῥητοί τ' ἄῤῥητοί τε] περίφημοι καὶ μή.—ἕκητι] διὰ τοῦ Διός. [5] Ῥεῖα], εὐκόλως.—βριάει], ἐνδυναμοῖ.—χαλέπτει], ταπεινοῖ. [6] Ἀρίζηλον] τὸν περίβλεπτον.—μινύθει] σμικρύνει.

[7] Ἀγήνορα] τὸν ἀγέρωχον.— κάρφει], μαραίνει, καταβάλλει. [9] Κλῦθι] τοῦτο πρὸς τὸν Δία.— θέμιστας], δικαιοσύνῃ διεύθυνε τὰς δίκας. [10] Τύνη], Δωρικῶς ἀντὶ τοῦ Τὺ, Σύ, ὡς καὶ Ἐγώνη ἀντὶ Ἐγὼ, καὶ παρ' ἡμῖν: Ἐμένα, Ἐσένα, ἀντὶ Ἐμὲ, Σέ.—Πέρσῃ] κατ' ἄλλους κλητική, καὶ ὁ στίχος γράφεται: Ἐγὼ δέ κε, Πέρση, ἐτήτυμα, κτλ. κατ' ἄλλους δὲ ἀναφέρεται καὶ ὁ προλαβὼν στίχος ὄχι εἰς τὸν Δία, ἀλλ' εἰς τὸν Πέρσην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἡσιόδου, πρὸς ὃν διευθύνεται τὸ παρὸν πόνημα. Τῷ συμβουλεύει δὲ νὰ διευθύνῃ δικαίως τὰς δίκας, ἤτοι νὰ ἦναι δίκαιος περὶ τὰς διαφοράς του, ὡς ἐξ ἄλλαχοῦ τοῦ αὐτοῦ ποιήματος τὸν παρακινεῖ, καὶ διότι, ὡς ἱστορεῖται, ὁ Πέρσης ἐπλεονέκτει πρὸς τὸν Ἡσίοδον καί, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν γραμματικῶν, δίκαις κατέτριβεν αὐτόν. Τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὸ διατί προοιμιάζει διὰ τῶν ἑπομένων στίχων. [11] Ἔην], ἦν μό-

Εἰσὶ δύω· τὴν μέν κεν ἐπαινήσειε νοήσας·
Ἡ δ' ἐπιμωμητή· διὰ δ' ἄνδιχα θυμὸν ἔχουσιν.
Ἡ μὲν γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δῆριν ὀφέλλει,
Σχετλίη· οὔ τις τήν γε φιλεῖ βροτὸς, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης
Ἀθανάτων βουλῇσιν ἔριν τιμῶσι βαρεῖαν·
Τὴν δ' ἑτέρην προτέρην μὲν ἐγείνατο Νὺξ ἐρεβεννὴ,
Θῆκε δέ μιν Κρονίδης ὑψίζυγος αἰθέρι νέων
Γαίης ἐν ῥίζῃσι καὶ ἀνδράσι, πολλὸν ἀμείνω·
Ἥ τε καὶ ἀπάλαμόν περ ὅμως ἐπὶ ἔργον ἐγείρει.
Εἰς ἕτερον γάρ τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζων
Πλούσιον, ὃς σπεύδει μὲν ἀρόμεναι ἠδὲ φυτεύειν,
Οἶκόν τ' εὖ θέσθαι· ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων,
Εἰς ἄφενον σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι.
Καὶ κεραμεῖ κεραμεὺς κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.
Ὦ Πέρση, σὺ δὲ ταῦτα τεῷ ἐνικάτθεο θυμῷ·
Μηδέ σ' ἔρις κακόχαρτος ἀπ' ἔργου θυμὸν ἐρύκοι
Νείκε' ὀπιπτεύοντ', ἀγορῆς ἐπακουὸν ἐόντα.
Ὥρη γάρ τ' ὀλίγη πέλεται νεικέων τ' ἀγορέων τε,
Ὧ τινι μὴ βίος ἔνδον ἐπηετανὸς κατάκειται
Ὡραῖος, τὸν γαῖα φέρει, Δημήτερος ἀκτὴν,
Τοῦ κε κορεσσάμενος νείκεα καὶ δῆριν ὀφέλλοις
Κτήμασ' ἐπ' ἀλλοτρίοις. σοὶ δ' οὐκ ἔτι δεύτερον ἔσται
Ὧδ' ἔρδειν· ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νεῖκος
Ἰθείῃσι δίκαις, αἵ τ' ἐκ Διός εἰσιν ἄρισται.
Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ'· ἀλλὰ τὰ πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις, μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι.

ον, μονοειδές. [12] Τὴν μὲν], τὴν μίαν.—νοήσας], ὁ νοήσας ἐπαινέσειεν ἄν. [13] Ἔχουσιν], διέχουσι θυμὸν ἄνδιχα, δίχα. [14] Ὀφέλλει], διεγείροι. [17] Προτέρην] δηλ. πρὸ τῆς ἄλλης. [18] Ὑψίζυγος], ὑψίθρονος. Ζυγὸς κυρίως ἡ κωπηλατικὴ ἕδρα. [19] Ἐν ῥιζ. ἠ ἀνδράσι], εἰς τὰς ῥίζας τῆς γῆς, ἐννοεῖ τὴν φυσικὴν ἔριν τῶν στοιχείων, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἁρμονίαν τῆς φύσεως. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀνδρῶν τὴν ἠθικὴν φιλοτιμίαν καὶ ζηλοτυπίαν.—ἀμείνω], καλλητέραν λέγει αὐτὴν τῆς ἄλλης, διότι ἐκείνη γεννᾷ πολέμους, αὐτὴ δὲ μόνον ζηλείαν καὶ ἅμιλλαν. [20] Ἀπάλαμον], ἄκακον, ἥμερον. [21] Εἰς ἕτ.] ἕτερον πλούσιον ἄνδρα.—χατίζων], στερούμενος. [22] Ὅς], αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ ἰδών. [24] Ἄφενον], πλοῦτον. [27] Ἐνικάτθεο] ἐγκατάθου. [28] Κακόχαρτος] τοῖς κακοῖς ἐπιχαίρουσα. [29] Ὀπιπτεύοντ'], εἰς νείκη προσέχοντα. [30] Πέλεται], ὑπάρχει. [31] Βίος], προμήθεια διὰ τὸν βίον, πλοῦτος, τὸ κοινῶς βιός. — ἐπηετανὸς] ἐπαρκὴς δι' ὅλον τὸ ἔτος. [32] Ὡραῖος], ἔγκαιρος, ἀπὸ ἑκάστην ὥραν τοῦ ἔτους προμηθευόμενος. — ἀκτὴν] σῖτον ἀλεσμένον (ἐκ τοῦ ἄγνυμι, ἀκτή). [33] Ὀφέλλεις] ἠμπορεῖς νὰ διεγείρῃς. [34] Δεύτ. ἔσται] Δεύτερον εἶναι σημαίνει τὸ μὴ εἶναι τῆς πρώτης ἀνάγκης, ἑπομένως τὸ παροράσθαι, ἐπιτρέπεσθαι. Σοὶ δ' οὐκ ἐπιτρέπεται πράττειν οὕτω, δηλ. ὀφέλλειν δῆριν, κτλ. [35] Αὖθι], ἐκ νέου, ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρω ἤδη γάρ. — νεῖκος] ἐννοεῖ τὴν μεταξύ των διαφοράν. [37] Κλῆρον]. τὴν πατρικὴν κληρονομίαν. [38] Ἐφόρεις], ἔφερες.—Κυδαίνων], κολακεύων καὶ δωροδοκῶν.—Βασιλῆας], ἀντὶ ἄρχοντας, δικαστάς. Οὕτω Ὅμ. Ὀδυσ. Θ, 40, ὀνομάζει πολλοὺς βασιλεῖς τῶν Φαιάκων. [39] Δικάσαι], τὸ Ἐθέλουσιν ἔχει ἐδῶ μᾶλλον

Νήπιοι· οὐδὲ ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.
Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
Ῥηϊδίως γάρ κεν καὶ ἐπ' ἤματι ἐργάσαιο,
Ὥστε σέ κ' εἰς ἐνιαυτὸν ἔχειν, καὶ ἀεργὸν ἐόντα.
Αἶψά κε πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖο,
Ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν.
Ἀλλὰ Ζεὺς ἔκρυψε χολωσάμενος φρεσὶν ᾗσιν,
Ὅττι μιν ἐξαπάτησε Προμηθεὺς ἀγκυλομήτης.
Τοὔνεκ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κήδεα λυγρά.
Κρύψε δὲ πῦρ· τὸ μὲν αὖθις ἐῢς πάϊς Ἰαπετοῖο
Ἔκλεψ' ἀνθρώποισι Διὸς παρὰ μητιόεντος
Ἐν κοΐλῳ νάρθηκι, λαθὼν Δία τερπικέραυνον.
Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς·
Ἰαπετιονίδη, πάντων πέρι μήδεα εἰδὼς,
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας,
Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι.
Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν, ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπωνται κατὰ θυμὸν, ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ'· ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
Ἥφαιστον δ' ἐκέλευσε περικλυτὸν ὅττι τάχιστα
Γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν αὐδὴν
Καὶ σθένος, ἀθανάταις δὲ θεαῖς εἰς ὦπα ἐΐσκειν
Παρθενικῆς καλὸν εἶδος ἐπήρατον· αὐτὰρ Ἀθήνην
Ἔργα διδασκέμεναι, πολυδαίδαλον ἱστὸν ὑφαίνειν,
Καὶ χάριν ἀμφιχέαι κεφαλῇ χρυσῆν Ἀφροδίτην,
Καὶ πόθον ἀργαλέον, καὶ γυιοβόρους μελεδῶνας·

μελλοντικὴν σημασίαν, ὡς παρ' ἡμῖν. Εἰς τὸ δικάσαι διπλασιάζεται τὸ σ διὰ τὸ μέτρον.

40 Νήπιοι], ἄφρονες. — πλέον ἥμισυ παντὸς], τὸ ἥμισυ τὸ ὁποῖον λαμβάνομεν εἰς δικαίαν διανομὴν εἶναι περισσότερον, δηλ. ὠφελιμώτερον δι' ἡμᾶς ἀπὸ τὸ ὅλον τὸ ὁποῖον ἀδίκως κατακρατοῦμεν· ἢ ὁ ὀλίγα ἔχων μετριοπαθὴς εἶναι πλουσιώτερος τοῦ πολλὰ κεκτημένου ἀσώτου. 41 Ἀσφοδέλῳ], δηλ. ἐν τῇ λιτῇ διαίτῃ. 42 Ἔχουσι], περίφρασις ἀντὶ ἀπέκρυψαν. — βίον], τὸν τρόπον τοῦ βίου. 43 Ἐπ' ἤματι], ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ ἐργασθῇς τόσον. 44 Ἔχειν], νὰ ἔχῃς ἐφόδια.— καὶ], καίτοι. 45 Αἶψά κε] ῥᾳδίως. — ὑπὲρ καπνοῦ], οἱ ἀρχαῖοι ἀφῄρουν τὰ πηδάλια ἀπὸ τὰς ναῦς μετὰ τὸν πλοῦν. Λέγει δὲ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δύνασαι τώρα νὰ κερδίσῃς διὰ τοῦ ἐμπορίου π. χ. ὥστε ἐφ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν νὰ μείνῃς ἀργὸς κρεμάσας εἰς τὸν καπνὸν τὸ πηδάλιον. 46 Ἀπόλοιτο] νὰ παύσωσι.

48 Ὅττι] διπλοῦν τὸ τ διὰ τὸ μέτρον. — Προμηθεὺς], εἰς διανομὴν κρεάτων τῷ ἔδωσεν ὀστᾶ κεκαλυμμένα μὲ λίπος. Ἰδ. Θεογ. 521. 49 Ἐμήσατο], μήδομαι. Ἐφεῦρεν, ἐπεμέτρησε.—κήδεα λυγρὰ], ἡ συνάφεια εἶναι. Καλὸς εἶναι ὁ λιτὸς βίος, διότι καὶ αἰφνιδίως ἂν πλουτήσῃ τις, δὲν ἠξεύρει ποῖα τῷ ἐπικρέμανται κακά· διότι ὀργισθεὶς ὁ Ζεὺς ἔκρυψε τὸ μέλλον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πολλὰ τοῖς ἐπεκρέμασε κακά. 51 Ἰαπετοῖο], ὁ Προμηθεὺς υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ. 52 Ἐν κ. νάρθ.], εἶδος καλάμου, εἰς τὴν ἐντεριώνην τοῦ ὁποίου ἔκρυψεν ὁ Προμηθεὺς τὸ πῦρ. 54 Πάντων πέρι], ἐξόχως. 55 Ἠπεροπεύσας], ἐξαπατήσας. Τὸ ἠπεροπεύω ἀμφιβόλου παραγωγῆς. 56 Ἐσσομένοισι], τοῖς μεταγενεστέροις.

61 Ὕδει] ἀντὶ ὕδατι, ἐξ ἀχρήστου ὀνομαστικῆς ὕδος. 62 Εἴσκειν], νὰ καταστήσῃ κατὰ τὴν ὄψιν ὅμοιον. 63 Παρθενικῆς] ἀντὶ παρθένου κατ' ἔλλειψιν τῆς κόρης.

66 Μελεδῶνας] μερίμνας καταβιβρωσκούσας τὰ μέλη, δηλ. νὰ τὴν καταστήσῃ ποθει-

Ἐν δὲ θέμεν κύνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος
Ἑρμείην ἤνωγε διάκτορον Ἀργειφόντην.
Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἐπίθοντο Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι.
Αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσε κλυτὸς Ἀμφιγυήεις
Παρθένῳ αἰδοίῃ ἴκελον, Κρονίδεω διὰ βουλάς·
Ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
Ἀμφὶ δέ οἱ Χάριτές τε θεαὶ καὶ πότνια Πειθὼ
Ὅρμους χρυσείους ἔθεσαν χροΐ· ἀμφὶ δὲ τήν γε
Ὧραι καλλίκομοι στέφον ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι.
Ἐν δ' ἄρα οἱ στήθεσσι διάκτορος Ἀργειφόντης
Ψεύδεά θ' αἱμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλοπον ἦθος
Τεῦξε, Διὸς βουλῇσι βαρυκτύπου· ἐν δ' ἄρα φωνὴν
Θῆκε θεῶν κῆρυξ, ὀνόμηνε δὲ τήνδε γυναῖκα
Πανδώρην, ὅτι πάντες Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
Δῶρον ἐδώρησαν, πῆμ' ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὺν ἀμήχανον ἐξετέλεσσεν,
Εἰς Ἐπιμηθέα πέμπε πατὴρ κλυτὸν Ἀργειφόντην
Δῶρον ἄγοντα θεων, ταχὺν ἄγγελον· οὐδ' Ἐπιμηθεὺς
Ἐφράσαθ' ὥς οἱ ἔειπε Προμηθεὺς, μήποτε δῶρον
Δέξασθαι πὰρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν
Ἐξοπίσω, μή πού τι κακὸν θνητοῖσι γένοιτο.
Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ', ἐνόησε.
Πρὶν μὲν γὰρ ζώεσκον ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων
Νόσφιν ἄτερθε κακῶν καὶ ἄτερ χαλεποῖο πόνοιο
Νούσων τ' ἀργαλέων, αἵ τ' ἀνδράσι κῆρας ἔδωκαν·
Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
Ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά.
Μούνη δ' αὐτόθι Ἐλπὶς ἐν ἀῤῥήκτοισι δόμοισιν
Ἔνδον ἔμεινε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε

νήν, καὶ τοιαύτην ὥστε νὰ προξενῇ μερίμνας εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς ἀρχαιοτέρας δὲ ἐκδόσεις φέρεται γυιοκόρους, οἷον φιλοκόσμους φροντίδας.

[67] Κύνεον] ἀναιδῆ. [68] Ἑρμείαν] ὁ Ἑρμέας καὶ Ἑρμῆς.—Ἀργειφόντην] ὡς φονεύσαντα τὸν Ἄργον, τὸν ὁποῖον ἡ Ἥρα εἶχεν ἐπιστήσει φύλακα τῆς Ἰοῦς. [70] Ἀμφιγυήεις] ὁ Ἥφαιστος ὡς χωλὸς ἀμφοτέρους τοὺς πόδας. [71] Ἴκελον], ὁμοίωμα. [76] Διάκτορος] ὑπηρέτης τῶν θεῶν ὁ Ἑρμῆς. [79] Ὀνόμηνε] ὠνόμασε· ἐκ τοῦ ὀνομαίνω, Δωρ. καὶ Αἰολ.

[81] Ἀλφηστῇσιν], νοήμοσιν, ἐφευρετικοῖς, γενικὸν ἐπίθετον τῶν ἀνδρῶν. [82] Ἀμήχανον], βαθὺν καὶ ὃν δὲν δύναταί τις νὰ διαφύγῃ. [83] Ἐπιμηθέα], Ἐπιμηθεὺς, ἀδελφὸς τοῦ Προμηθέως, ἔχων τὸ ἐλάττωμα νὰ πράττῃ πρὶν ἢ σκεφθῇ. [84] Δῶρον], τὴν Πανδώραν.—Ἄγγελον], τὸν Ἑρμῆν. [85] Ἐφράσαθ'], ἐστοχάσθη. [88] Κακὸν εἶχ'], ἀφ' οὗ ἔλαβε τὸ κακόν. [90] Ἄτερθε], πλεονασμός· μακρὰν ἀπό. [91] Κῆρας], θανάτου μοῖραν. εἰς ἄλλας ἐκδόσεις γῆρας. [92] Γυνή], ἡ Πανδώρα· οἱ θεοὶ ἔδοσαν εἰς αὐτὴν πίθον περιέχοντα ὅλα τὰ ἐπίγεια κακὰ, τὰ ὁποῖα, ἅμα ἐκείνη ἀπεπωμάτισε τὸν πίθον, ἐξεχύθησαν εἰς τὴν γῆν.

[93] Ἐσκέδασ'], τὰ διεσκόρπισεν ἐπὶ τῆς γῆς.—ἐμήσατο], ἐπέθηκε. [94] Ἀῤῥ. δόμοισιν], εἰς τὸν μὴ διαῤῥαγέντα μυχόν. Λέγει δὲ εἰς τοὺς δόμους, ὡς ἤθελεν εἰπεῖν περὶ παρθένου, ἥτις ὅταν ὅλοι ἐξέρχωνται τοῦ οἴκου, μένει εἰς τὸν θάλαμόν της. [95] Θύραζε], δηλ. ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ πίθου.

Ἐξέπτη· πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο.
Ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται.
Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα·
Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ
Αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
Σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητιέτα Ζεύς.
Οὕτως οὔ τί πού ἐστι Διὸς νόον ἐξαλέασθαι.
Εἰ δ' ἐθέλεις, ἕτερόν τοι ἐγὼ λόγον ἐκκορυφώσω
Εὖ καὶ ἐπισταμένως· σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
Ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι,
Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
Ἀθάνατοι ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.
Οἱ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν·
Ὡς δὲ θεοὶ ζώεσκον, ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες,
Νόσφιν ἄτερθε πόνων καὶ ὀϊζύος· οὐδέ τι δειλὸν
Γῆρας ἐπῆν· αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
Τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων.
Θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι· ἐσθλὰ δὲ πάντα
Τοῖσιν ἔην· καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα
Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον· οἱ δ' ἐθελημοὶ
Ἥσυχοι ἔργα νέμοντο σὺν ἐσθλοῖσιν πολέεσσιν.
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψεν,
Οἱ μὲν δαίμονες ἁγνοὶ ἐπιχθόνιοι καλέονται,
Ἐσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,
Πλουτοδόται· καὶ τοῦτο γέρας βασιλήϊον ἔσχον.
Δεύτερον αὖτε γένος πολὺ χειρότερον μετόπισθεν
Ἀργύρεον ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Χρυσέῳ οὔτε φυὴν ἐναλίγκιον, οὔτε νόημα.
Ἀλλ' ἑκατὸν μὲν παῖς ἔτεα παρὰ μητέρι κεδνῇ
Ἐτρέφετ' ἀτάλλων μέγα νήπιος ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.

---

96 Πρόσθεν] πρὶν ἀποπτῇ ἡ ἐλπίς.—ἐπέμβαλε], ἡ Πανδώρα. 97 Ἀλάληται] πλανῶνται. 101 Ἐξείλετο], ἀφήρεσεν ἀπὸ αὐτάς. 102 Ἐξαλέασθαι], ἀποφυγεῖν. Ἀόρ. (ἀντὶ ἐξαλέσασθαι) τοῦ ἐξαλέομαι. 103 Ἐκκορυφώσω], οἰκοδομήσω, συντάξω ἢ ἀνακεφαλαιώσω.
105 Ὡς ὁμόθεν], ὅτε ὁμοῦ, συγχρόνως. 108 Οἱ μὲν], οὗτοι μέν.—ἐμβασίλευεν], ἐν Οὐρανῷ ἐβασίλευεν. 110 Ὀϊζύος], θλίψεως. 111 Ὁμοῖοι], πρὸς ἑαυτοὺς ὅμοιοι, δηλ. μὴ ἐξασθενοῦντες τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας. 113 Ἔην], ἦσαν. 115 Ἐθελημοί], προθύμως.
116 Πολέεσιν], πολλοῖσι. 117 Γαῖα κάλυψεν], ἡ γαῖα κατεκάλυψε. 118 Οἱ μὲν] οὗτοι μέν. 119 Ἀνθρώπων], οἱ δύω οὗτοι στίχοι ἐκδίδονται οὕτως ἐκ Πλάτωνος, Κρατύλῳ· εἰς ἄλλας δὲ ἐκδόσεις εὕρηνται:

Τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς,
Ἐσθλοί, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων·
Οἵ ῥα φυλάσσουσίν τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα,
Ἠέρα ἑσσάμενοι, πάντη φοιτῶντες ἐπ' αἶαν,
Πλουτοδόται.

120 Βασιλήϊον] βασιλικὸν δῶρον. 123 Ἐναλίγκιον] τὴν μορφήν, τὸ σῶμα ὅμοιον.—νόημα] τὸν νοῦν. 124 Κεδνῇ] καὶ τῇ φρονίμῃ· Ἡ νηπιότης των διήρκει ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη.
125 Ἀτάλλων], αὐξάνων.

Ἀλλ' ὅταν ἡβήσειε καὶ ἥβης μέτρον ἵκοιτο,
Παυρίδιον ζώεσκον ἐπὶ χρόνον, ἄλγε' ἔχοντες
Ἀφραδίαις. ὕβριν γὰρ ἀτάσθαλον οὐκ ἐδύναντο
Ἀλλήλων ἀπέχειν, οὐδ' ἀθανάτους θεραπεύειν
Ἤθελον, οὐδ' ἔρδειν μακάρων ἱεροῖς ἐπὶ βωμοῖς,
Ἣ θέμις ἀνθρώποισι κατ' ἤθεα. τοὺς μὲν ἔπειτα
Ζεὺς Κρονίδης ἔκρυψε, χολούμενος, οὕνεκα τιμὰς
Οὐκ ἐδίδουν μακάρεσσι θεοῖς, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε,
Τοὶ μὲν ἐπιχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται
Δεύτεροι, ἀλλ' ἔμπης τιμὴ καὶ τοῖσιν ὀπηδεῖ.
Ζεὺς δὲ πατὴρ τρίτον ἄλλο γένος μερόπων ἀνθρώπων
Χάλκειον ποίησ', οὐκ ἀργυρῷ οὐδὲν ὁμοῖον,
Ἐκ μελιᾶν, δεινόν τε καὶ ὄβριμον· οἷσιν Ἄρηος
Ἔργ' ἔμελλε στονόεντα καὶ ὕβριες· οὐδέ τι σῖτον
Ἤσθιον, ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχον κρατερόφρονα θυμὸν
Ἄπλατοι· μεγάλη δὲ βίη καὶ χεῖρες ἄαπτοι
Ἐξ ὤμων ἐπέφυκον ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσιν.
Τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τεύχεα, χάλκεοι δέ τε οἶκοι,
Χαλκῷ δ' εἰργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος.
Καὶ τοὶ μὲν χείρεσσιν ὑπὸ σφετέρῃσι δαμέντες
Βῆσαν ἐς εὐρώεντα δόμον κρυεροῦ Ἀΐδαο,
Νώνυμνοι· Θάνατος δὲ καὶ ἐκπάγλους περ ἐόντας
Εἷλε μέλας, λαμπρὸν δ' ἔλιπον φάος ἠελίοιο.
Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψεν,
Αὖθις ἔτ' ἄλλο τέταρτον ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
Ζεὺς Κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον,
Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
Ἡμίθεοι, προτέρῃ γενεῇ, κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
Καὶ τοὺς μὲν πόλεμός τε κακὸς καὶ φύλοπις αἰνή,
Τοὺς μὲν ἐφ' ἑπταπύλῳ Θήβῃ, Καδμηΐδι γαίῃ,
Ὤλεσε μαρναμένους μήλων ἕνεκ' Οἰδιπόδαο·
Τοὺς δὲ καὶ ἐν νήεσσιν ὑπὲρ μέγα λαῖτμα θαλάσσης
Ἐς Τροίην ἀγαγὼν, Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο·
Ἔνθ' ἤτοι τοὺς μὲν θανάτου τέλος ἀμφεκάλυψε.

---

127 Παυρίδιον], ὀλίγιστον. 128 Ἀφραδίαις] διὰ τὰς ἀνοησίας των. 131 Κατ' ἤθεα], τὰ θυμά των πράττειν ἐπὶ τοῖς βωμοῖς, τὰς θυσίας. 132 Ἔκρυψε] Ἔκρυψε τῇ γῇ.
136 Ἀλλ' ἔμπης], ἀλλ' ὅμως.— ὀπηδεῖ], ἕπεται. 137 Ἐκ μελιᾶν] ἐκ ξύλου μελίας, δηλ. ἀκατεργάστους ὡς ξυλίνους. Κατ' ἄλλους γραπτέον: ἔκ τε μελὲς, δεινόν τε, ἐκμελὲς, δηλ. Ἄῤῥυθμον, ἄτακτον. 142 Ἄπλατοι], ἀπροσπέλαστοι· εἰς ἄλλας ἐκδ. ἄπλαστοι, ταὐτόν.— ἄαπτοι], ἀπροσπέλαστοι. 145 Οὐκ ἔσκε], οὐκ ἦν (ἔτι). 146 Ὑπὸ σφετέρῃσι], τῶν ἰδίων ἑαυτῶν. 147 Εὐρώεντα], εὐρωτιῶντα, ὅθεν σκοτεινόν. 148 Νώνυμνοι], ἀνώνυμοι, ἄδοξοι.—Ἐκπάγλους], τρομερούς. 153 Ἄρειον], καλλήτερον. 154 Πρ. γενεῇ], ἢ προτέρᾳ ταύτης, εἰς ἣν ἔγραφε.—ἀπείρονα], ἄπειρον.— 155 φύλοπις], μάχη, βοὴ πολέμου. 156 Γαίῃ] τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. 160 Ἤτοι] δή.

Τοῖς δὲ δίχ' ἀνθρώπων βίοτον καὶ ἤθε' ὀπάσσας
Ζεὺς Κρονίδης κατένασσε πατὴρ ἐς πείρατα γαίης·
Καὶ τοὶ μὲν ναίουσιν ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
Ἐν μακάρων νήσοισι, παρ' Ὠκεανὸν βαθυδίνην,
Ὄλβιοι ἥρωες· τοῖσι μελιηδέα καρπὸν
Τρὶς ἔτεος θάλλοντα φέρει ζείδωρος ἄρουρα.
Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφειλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.
Νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ σιδήρεον· οὐδέ ποτ' ἦμαρ
Παύσονται καμάτου καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι νύκτωρ
Φθειρόμενοι· χαλεπὰς δὲ θεοὶ δώσουσι μερίμνας.
Ἀλλ' ἔμπης καὶ τοῖσι μεμίξεται ἐσθλὰ κακοῖσιν.
Ζεὺς δ' ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος μερόπων ἀνθρώπων,
Εὖτ' ἂν γεινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσιν.
Οὐδὲ πατὴρ παίδεσσιν ὁμοίϊος, οὐδέ τι παῖδες,
Οὐδὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ, καὶ ἑτέρος ἑταίρῳ,
Οὐδὲ κασίγνητος φίλος ἔσσεται, ὡς τὸ πάρος περ
Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας·
Μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσι,
Σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες· οὐδέ κεν οἵ γε
Γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν,
Χειροδίκαι· ἕτερος δ' ἑτέρου πόλιν ἐξαλαπάξει.
Οὐδέ τις εὐόρκου χάρις ἔσσεται, οὔτε δικαίου,
Οὔτ' ἀγαθοῦ· μᾶλλον δὲ κακῶν ῥεκτῆρα καὶ ὕβριν
Ἀνέρα τιμήσουσι· δίκη δ' ἐν χερσί, καὶ αἰδὼς
Οὐκ ἔσται· βλάψει δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρείονα φῶτα,
Μύθοισι σκολιοῖς ἐνέπων, ἐπὶ δ' ὅρκον ὀμεῖται·
Ζῆλος δ' ἀνθρώποισιν ὀϊζυροῖσιν ἅπασιν
Δυσκέλαδος κακόχαρτος ὁμαρτήσει στυγερώπης.
Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Λευκοῖσιν φαρέεσσι καλυψαμένω χρόα καλόν,
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτην, προλιπόντ' ἀνθρώπους,
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις· τὰ δὲ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ
Θνητοῖς ἀνθρώποισι· κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή.

---

162 Δίχ'], μακράν.—6. ἢ ἤθε'], συνήθη κατοικίαν.—ὀπάσσας], χορηγήσας. 163 Κατένασσε, κατῴκισε. ἀόρ. τοῦ Καταναίω. 165 Μελιηδέα], γλυκὺν ὡς μέλι. 167 Ὤφειλον], εἴθε μηκέτι.—μετεῖναι] νὰ συναναστρέφωμαι, νὰ ὑπάρχω μεταξύ. 169 Ἦμαρ], εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. 172 Μεμίξεται], θέλουσι μιχθῇ. Μετ' ὀλίγον μέλλ. 174 Ἄν], ὅταν.—Τελέθωσιν], μόλις γεννώμενοι γίνονται πολιοί. 175 Ὁμοίϊος], σύμφωνος, ὁμονοῶν. 179 Τοὺς], αὐτοὺς τοὺς γονεῖς.— Βάζοντ'], λέγοντες. 180 Ὄπιν], τιμωρίαν, ἐκδίκησιν. 181 Δοῖεν], δὲν δίδουν αὐτοὶ θρεπτήρια, ἀμοιβὴν διὰ τὴν τροφήν των. 182 Χειροδίκαι], οἱ διὰ τῶν χειρῶν των δίκην λαμβάνοντες.—ἐξαλαπάξει], πορθήσει. 183 Ἔσσεται] ἡ εὐορκία δὲν θέλει εὐχαριστεῖ. 184 Ὕβριν], ὑβριστήν. 185 Ἐν χερσί], θέλουν εἶσθαι χειροδίκαι, καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω. 189 Δυσκέλαδος], δύσφημος, κακὰς φήμας ἐγείρων.—κακόχαρτος], εἰς τὰ κακὰ ἐπιχαίρων. 190 Εὐρυοδείας], τὰς ἐχούσας πλατείας ὁδούς, πλατείας. 191 Φαρέεσσι], καλύμμασιν.—χρόα] τὸ σῶμα. 192 Μετὰ], πρός. 193 Νέμεσις], ἡ δικαία ἀπόδοσις.—ἄλγεα], τὰ ἄλγη θέλουν ἐγκαταλειφθῇ. 194 Ἀλκή], ἄμυνα.

Γ'. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΡΟΔΙΟΥ

ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΩΝ.

Ἀπολλώνιος, ὁ Ῥόδιος ἐπικληθεὶς, ἦν τὸ γένος Ἀλεξανδρεὺς, σύγχρονος δὲ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου. Ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ συνέταξε τὰ ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ, ποίημα εἰς τέσσαρα βιβλία περὶ τοῦ πλοῦ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Κολχίδα, ἀλλὰ τὸ ποίημά του ἀπεδοκιμάσθη. Διὰ τοῦτο λυπηθεὶς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ κατῴκησεν εἰς Ῥόδον, ὅθεν ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν. Ἐνταῦθα δὲ πολλὰ διορθώσας εἰς τὰ Ἀργοναυτικὰ, εὐδοκίμησε μεγάλως ὡς εἷς τῶν ἐξόχων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΧΛΑΜΥΣ ΙΑΣΩΝΟΣ.

ΑΥΤΑΡ ὅ γ' ἀμφ' ὤμοισι θεᾶς Ἰτωνίδος ἔργον,
Δίπλακα πορφυρέην περονήσατο, τήν οἱ ὄπασσε
Παλλὰς, ὅτε πρῶτον δρυόχους ἐπεβάλλετο νηὸς
Ἀργοῦς, καὶ κανόνεσσι δάε ζυγὰ μετρήσασθαι.
Ἠ μὲν ῥηΐτερόν κεν ἐς ἠέλιον ἀνιόντα
Ὄσσε βάλοις, ἢ κεῖνο μεταβλέψειας ἔρευθος.
Δὴ γάρ τοι μέσση μὲν ἐρευθήεσσα τέτυκτο,
Ἄκρα δὲ πορφυρέη πάντη πέλεν· ἐν δ' ἄρ' ἑκάστῳ
Τέρματι δαίδαλα πολλὰ διακριδὸν εὖ ἐκέκαστο.
Ἐν μὲν ἔσαν Κύκλωπες ἐπ' ἀφθίτῳ ἥμενοι ἔργῳ,
Ζηνὶ κεραυνὸν ἄνακτι πονεύμενοι· ὃς τόσον ἤδη
Παμφαίνων ἐτέτυκτο, μιῆς δ' ἔτι δεύετο μοῦνον
Ἀκτῖνος, τὴν οἵγε σιδηρείης ἐλάασκον
Σφύρῃσι, μαλεροῖο πυρὸς ζείουσαν ἀϋτμῇ.
Ἐν δ' ἔσαν Ἀντιόπης Ἀσωπίδος υἱέε δοιὼ,
Ἀμφίων καὶ Ζῆθος, ἀπύργωτος δ' ἔτι Θήβη
Κεῖτο πέλας, τῆς οἵ γε νέον βάλλοντο δομαίους

1 Ὅ γ'], ὁ Ἰάσων.—Ἰτωνίδος], τῆς Ἀθηνᾶς· φέρει δὲ τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀπὸ τῆς Ἰτώνης, πόλεως τῆς Θεσσαλίας, ὅπου εἶχε ναόν. 2 Δίπλακα], διπλῆ ἢ δίμιτος χλαμύς. — — ὄπασσε], ἔδοσε. 3 Δρυόχους], τὰ πρῶτα ξύλα, τὸ σκαρί. 4 Ἀργοῦς], ἡ ναῦς ἐφ' ἧς ἐπέπλευσαν οἱ ἀπ' αὐτῆς ἐπικληθέντες Ἀργοναῦται.—δάε] ἐδίδαξεν ἡ Ἀθηνᾶ.—ζυγὰ], τὰς ἕδρας τῶν κωπηλατῶν. 5 Ῥηΐτερον], εὐκολωτέρως.... 6 Ὄσσε], τοὺς ὀφθαλμούς, δυϊκ. ἄνευ ἑνικοῦ, ἐκ τοῦ Ὄπτω.—ἔρευθος], τὸ ἐρυθρὸν τῆς χλαμύδος χρῶμα. 7 Μέσση μὲν], ἀντὶ ἐν τῷ μέσῳ. — τέτυκτο], ὑπῆρχε, ἐκ τοῦ Τεύχω. 9 Δαίδαλα], ποικίλματα. —ἐκέκαστο], ἦσαν εὐτρεπισμένα. Κάζω. 10 ἐν μὲν ἔσαν], ἐνῆσαν μέν. — ἐπ' ἀφθ. ἥμ. ἔργῳ], ἀσχολούμενοι εἰς (καθὼς καὶ κοινῶς λέγομεν· ἐκάθησαν εἰς τὴν δουλειάν).
11 Τόσον] τόσον εἶχε κατασκευασθῇ, ὥστε μιᾶς μόνης ἐστερεῖτο ἀκτῖνος. 13 ἐλάασκον], ἐλαύνω. 14 Π. ζ. Ἀϋτμῇ], ζέουσαν (τὴν ἀκτῖνα) ἀτμῷ πυρός. 15 Ἀσωπίδος], Ἀντιόπη, θυγάτηρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐγέννησεν ἐκ τοῦ Διὸς τοὺς δύο υἱούς. 17 Νέον] νεωστί.—δο-

Ἱέμενοι. Ζῆθος μὲν ἐπωμαδὸν ἠέρταζεν
Οὔρεος ἠλιβάτοιο κάρη, μογέοντι ἐοικώς·
Ἀμφίων δ' ἐπί οἱ χρυσέῃ φόρμιγγι λιγαίνων
Ἤιε, δὶς τόσση δὲ μετ' ἴχνια νίσσετο πέτρη.
Ἑξείης δ' ἤσκητο βαθυπλόκαμος Κυθερείη,
Ἄρεος ὀχμάζουσα θοὸν σάκος· ἐκ δέ οἱ ὤμου
Πῆχυν ἐπὶ σκαιὸν ξυνοχὴ κεχάλαστο χιτῶνος
Νέρθεν ὑπὲρ μαζοῖο· τὸ δ' ἀντίον ἀτρεκὲς αὔτως
Χαλκείῃ δείκηλον ἐν ἀσπίδι φαίνετ' ἰδέσθαι.
Ἐν δὲ βοῶν ἔσκε λάσιος νομός· ἀμφὶ δὲ βουσὶ
Τηλεβόαι μάρναντο καὶ υἱέες Ἠλεκτρύωνος·
Οἱ μὲν ἀμειβόμενοι, ἀτὰρ οἵ γ' ἐθέλοντες ἀμέρσαι
Ληϊσταὶ Τάφιοι· τῶν δ' αἵματι δεύετο λειμὼν
Ἑρσήεις, πολέες δ' ὀλίγους βιόωντο νομῆας.
Ἐν δὲ δύω δίφροι πεπονήατο δηριόωντες.
Καὶ τὸν μὲν προπάροιθε Πέλοψ ἴθυνε, τινάσσων
Ἡνία, σὺν δέ οἱ ἔσκε παραιβάτις Ἱπποδάμεια·
Τὸν δὲ μεταδρομάδην ἐπὶ Μυρτίλος ἤλασεν ἵππους.
Σὺν τῷ δ' Οἰνόμαος, προτενὲς δόρυ χειρὶ μεμαρπώς,
Ἄξονος ἐν πλήμνῃσι παρακλιδὸν ἀγνυμένοιο
Πίπτεν, ἐπεσσύμενος Πελοπήϊα νῶτα δαΐξαι.
Ἐν καὶ Ἀπόλλων Φοῖβος ὀϊστεύων ἐτέτυκτο,
Βούπαις οὔπω πολλός, ἑὴν ἐρύοντα καλύπτρης
Μητέρα θαρσαλέως Τιτυὸν μέγαν, ὅν ῥ' ἔτεκέν γε

μαίους], ὑπεν. λάας, λίθους, τοὺς πρὸς οἰκοδομήν. 18 Ἠέρταζεν], ἐκ τοῦ Ἀερτάζω, ὃ ταὐτὸν τῷ Ἀείρω, αἴρω. 19 Κάρη], τὸ Κάρη οὐδέτ. κορυφήν, δηλ. μέγαν λίθον.
20 Ἐπί οἱ], μετ' αὐτόν.—λιγαίνων], ψάλλων. 21 Νίσσετο], ἤρχετο. διότι μυθολογεῖται ὅτι, διὰ τῶν τόνων τῆς λύρας του ὁ Ἀμφίων ἐκίνει τοὺς λίθους καὶ ἐτείχισε τὰς Θήβας. 22 Ἤσκητο], δηλ. ἦν ἐνυφασμένη, ἐνειργασμένη.—Κυθερείη], ἡ Ἀφροδίτη.
23 Ὀχμάζουσα], κρατοῦσα ἐκ τῆς ὀχάνης. 24 Πῆχυν] τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τῆς χειρός.—ξυνοχή], τὸ κόμβωμα. 26 Δείκηλον] τὸ ὁμοίωμα (αὐτῆς) ἐφαίνετο ἀπαράλλακτον ἀπέναντι εἰς τὴν χαλκῆν ἀσπίδα. 27 Ἔσκε], ἦν.—νομός], βοσκή. 28 Τηλεβόαι], οἱ Τηλεβόαι, ἔθνος καταγόμενον ἐκ Μηκυνῶν, κατῴκησαν εἰς τὰς νήσους τῆς Ἀκαρνανίας, ὧν μία καὶ ἡ Τάφος, ὅθεν καὶ ἐκλήθησαν Τάφιοι· ἔζων δ' ἐκ πειρατείας.—Ἠλεκτρύωνος], υἱὸς τοῦ Περσέως, βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν. 29 Ἀμέρσαι], νὰ ἁρπάσωσιν. Ἀμέρδω.
31 Ἑρσήεις], δροσερός, διότι Ἕρση ἡ δρόσος, ἐκ τοῦ Ἄρδω ἢ Ἔρδω.—βιόωντο], ἐβίαζον, ἐκ τοῦ Βιάω. 32 Δηριόωντες] ἀνταγωνιζόμενοι. 34 Παραιβάτις], ἡ ἀναβαίνουσα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δίφρου. Ὁ Οἰνόμαος, μὴ θέλων νὰ νυμφεύσῃ τὴν κόρην του Ἱπποδάμειαν, ἠνάγκαζε τοὺς μνηστῆρας αὐτῆς νὰ συναγωνισθῶσι μετ' αὐτοῦ εἰς διφρηλασίαν. Καὶ ὁ μὲν μνηστὴρ ἔπρεπε προλαβὼν νὰ φθάσῃ εἰς Κόρινθον· ὁ δὲ Οἰνόμαος παρακολουθῶν καὶ ἀκοντίζων αὐτὸν τὸν ἐφόνευεν. Ἀλλ' ὁ Πέλοψ ἐκέρδισε τὸν ἡνίοχον τοῦ Οἰνομάου Μυρτίλον, ὅστις ἐσύντριψε τὸ ἅρμα ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, καὶ οὕτως ὁ Πέλοψ ἐνυμφεύθη τὴν Ἱπποδάμειαν
35 Ἐπί], ἐπὶ τόνδε. 36 Μεμαρπώς], κρατῶν. 37 Πλήμνῃσι], ἡ ὀπὴ τοῦ τροχοῦ εἰς ἣν ἐναρμόζεται ὁ ἄξων.—παρακλιδόν], πλαγίως, ἢ μὲ τρόπον ὥστε νὰ παρεκκλίνῃ.
38 Ἐπεσσύμενος], ὁρμῶν. Ἐπισεύω.—δαΐξαι], νὰ σχίσῃ. Δαΐζω. 40 Βούπαις], παῖς τρεφόμενος.—πολλός], μέγας.—καλύπτρης], κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, σκεπάζον καὶ τὸ πρόσωπον, σύροντα αὐτὴν ἀπὸ τοῦ καλύμματός της. 41 Τιτυόν], Τιτυός, γίγας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Κλάρας θυγατρὸς τοῦ Ὀρχομενοῦ. Τοῦτον θέλοντα νὰ ἁρπάσῃ τὴν Λητώ, κατετόξευσεν ὁ υἱός της Ἀπόλλων.

Δι' Ἐλάρη, θρέψεν δὲ καὶ ἂψ ἐλοχεύσατο Γαῖα.
Ἐν καὶ Φρίξος ἔην Μινυήϊος, ὡς ἐτεόν περ
Εἰσαΐων κριοῦ, ὁ δ' ἄρ' ἐξενέποντι ἐῴκει.
Κείνους κ' εἰσορόων ἀκέοις, ψεύδοιό τε θυμὸν,
Ἐλπόμενος πυκινήν τιν' ἀπὸ σφείων ἐσακοῦσαι
Βάξιν, ὃ καὶ δηρόν νυν ἐπ' ἐλπίδι θηήσαιο.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΦΙΝΕΥΣ.

Ἦμος δ' ἠέλιος δνοφερὰς ἐπέλαμψε κολώνας
Ἐκ περάτων ἀνιὼν, ἤγειρε δὲ μηλοβοτῆρας,
Δὴ τότε λυσάμενοι νεάτης ἐκ πείσματα δάφνης,
Ἀηΐδα τ' εἰσβήσαντες, ὅσην χρεὼ ἦεν ἄγεσθαι,
Πνοιῇ δινήεντ' ἀνὰ Βόσπορον ἰθύνοντο.
Ἔνθα μὲν ἠλιβάτῳ ἐναλίγκιον οὔρεϊ κῦμα
Ἐμφέρεταί προπάροιθεν ἐπαΐσσοντι ἐοικὸς,
Αἰὲν ὑπὲρ νεφέων ἠερμένον· οὐδέ κε φαίης
Φεύξεσθαι κακὸν οἶτον, ἐπεὶ μάλα μεσσόθι νηὸς
Λάβρον ἐπικρέμαται, καθάπερ νέφος. ἀλλὰ τό γ' ἔμπης
Στόρνυται, εἴ κ' ἐσθλοῖο κυβερνητῆρος ἐπαύρῃ.
Τῷ καὶ Τίφυος οἵδε δαημοσύνῃσι νέοντο,
Ἀσκηθεῖς μὲν, ἀτὰρ πεφοβημένοι. ἤματι δ' ἄλλῳ
Ἀντιπέρην γαίῃ Βιθυνίδι πείσματ' ἀνῆψαν.
Ἔνθαδ' ἐπάκτιον οἶκον Ἀγηνορίδης ἔχε Φινεὺς,
Ὃς πέρι δὴ πάντων ὀλοώτατα πήματ' ἀνέτλη,
Εἵνεκα μαντοσύνης, τήν οἱ πάρος ἐγγυάλιξε

---

42 Γαῖα] μετὰ τὴν γέννησίν του ἔκρυψεν ὁ Ζεὺς τὸν Τιτυὸν εἰς τὴν γῆν, ὅθεν ἐγεννήθη ἐκ δευτέρου. 43 Μινυήϊος], ὁ Φρίξος ἦν υἱὸς τοῦ Ἀθάμαντος, βασιλεὺς τῆς Βοιωτίας. Ὅθεν τὸν λέγει Μινυήϊον, διότι ἀρχαιότατοι τῆς Βοιωτίας καὶ ἰδίως τοῦ Ὀρχομενοῦ κάτοικοι ἦσαν οἱ Μινύαι. Οὗτος διωκόμενος ἀπὸ τῆς μητρυιᾶς του Ἰνοῦς, ἔφυγε μετὰ τῆς ἀδελφῆς του Ἕλλης, ᾗ ἐπὶ τοῦ χρυσομάλλου κριοῦ διέπλευσε τὸν πορθμὸν εἰς τὸν ὁποῖον πεσοῦσα ἡ Ἕλλη ἔδωσε τὸ ὄνομα Ἑλλήσποντος.—Ὡς ἐτεόν περ], τόσον ζωηρῶς παριςάμενος ὥςε ἐφαίνετο ὅτι ἀκούει, ὡς νὰ ἤκουε κατ' ἀλήθειαν. 44 Εἰσαΐων], ἀκούων.—ἐξενέποντι], ὁμιλοῦντι. 45 Ἀκέοις] ἤθελες σιωπήσει. Τὸ ἀλλαχοῦ μὴ ἀπαντώμενον Ἀκέω, οὗ ἡ μετοχὴ Ἀκέων, λαμβάνεται ἐπιῤῥηματικῶς. 46 Πυκινὴν], πυκνήν, συνετήν.

47 Βάξιν], βοήν, φωνήν.—θηήσαιο], ἐπὶ μακρὸν δύνασαι νὰ θεωρῇς μὲ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, διότι δηλ. αὐτὰ τὰ ὁποῖα νομίζεις ἔμψυχα εἶναι μόνον ποικίλματα.

1 Κολώνας], τοὺς λόφους. Ἐκ περάτων] τοῦ ὁρίζοντος.— μηλοβοτῆρας], ποιμένας. 3 Δάφνης], λύσαντες τὰ σχοινία ἐκ τοῦ κατωτάτου μέρους, ἐκ τῆς ῥίζης τῆς δάφνης, τοῦ δένδρου εἰς ὃ ἦσαν δεμένα. 4 Ἀηΐδα], πρόβατα. 6 Ἠλιβάτῳ], ὑψηλῷ. Οἱ γραμματικοὶ διαφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν παραγωγήν.—ἐναλίγγιον], ὅμοιον. 7 Ἐπαΐσσοντι], ἐφορμήσοντι. Τὸ κῦμα ὁμοιάζει ὡς νὰ θέλῃ νὰ ἐφορμήσῃ. 9 Οἶτον], τύχην· Ἐκ τοῦ οἴω, τοῦ ἀχρήστου ἐνεστῶτος τοῦ Οἴσω (μέλλ. τοῦ Φέρω). 10 Λάβρον], μέγα.—ἔμπης], ὅμως.

11 Ἐπαύρῃ], ἐπιτύχῃ, δηλ. ἂν πρὸς αὐτὸ τύχῃ κυβερνήτης. — Τίφυος], ὁ κυβερνήτης τῆς Ἀργοῦς. 12 Νέοντο], ἐπροχώρουν. 13 Ἀσκηθεῖς], ἀβλαβεῖς· α σκάζω. 14 Βιθυνίδι], πέραν τῆς Βιθυνίας, δηλ. εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου. 15 Φινεὺς], υἱὸς ἢ ἀπόγονος Ἀγήνορος τοῦ βασιλέως τῆς Φοινίκης. 16 Ὀλοώτατα], ὀλεθριώτατα. 17 Ἐγγυάλιξε], ἐχορήγησε.

Λητοΐδης· οὐδ᾽ ὅσσον ὀπίζετο, καὶ Διὸς αὐτοῦ
Χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι.
Τῷ καί οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δηναιὸν ἴαλλεν,
Ἐκ δ᾽ ἕλετ᾽ ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος· οὐδὲ γάνυσθαι
Εἴα ἀπειρεσίοισιν ὀνείασιν, ὅσσα οἱ αἰεὶ
Θέσφατα πευθόμενοι περιναιέται οἴκαδ᾽ ἄγειρον.
Ἀλλὰ διὲκ νεφέων ἄφνω πέλας ἀΐσσουσαι
Ἅρπυιαι στόματος χειρῶν τ᾽ ἄπο γαμφηλῇσι
Συνεχέως ἥρπαζον. ἐλείπετο δ᾽ ἄλλοτε φορβῆς
Οὐδ᾽ ὅσον, ἄλλοτε τυτθόν, ἵνα ζώων ἀκάχοιτο.
Καὶ δ᾽ ἐπὶ μυδαλέην ὀδμὴν χέον· οὐδέ τις ἔτλη
Μὴ ὅτι λευκανίηνδε φορεύμενος, ἀλλ᾽ ἀπὸ τηλοῦ
Μηδ᾽ ἑστεώς· τοῖόν οἱ ἀπέπνεε λείψανα δαιτός.
Αὐτίκα δ᾽ εἰσαΐων ἐνοπὴν καὶ δοῦπον ὁμίλου,
Τούσδ᾽ αὐτοὺς παρεόντας ἐπῄσεν, ὧν οἱ ἰόντων
Θέσφατον ἐκ Διὸς ἦεν ἑῆς ἀπόνασθαι ἐδωδῆς.
Ὀρθωθεὶς δ᾽ εὐνῆθεν, ἀκήριον ἠΰτ᾽ ὄνειρον,
Βάκτρῳ σκηπτόμενος, ῥικνοῖς ποσὶν ἦε θύραζε,
Τοίχους ἀμφαφόων· τρέμε δ᾽ ἅψεα νισσομένοιο
Ἀδρανίῃ γήρᾳ τε· πίνῳ τέ οἱ αὐσταλέος χρὼς
Ἐσκλήκει, ῥινοὶ δὲ σὺν ὀστέα μοῦνον ἔεργον.
Ἐκ δ᾽ ἐλθὼν μεγάροιο καθέζετο, γοῦνα βαρυνθείς,
Οὐδοῦ ἐπ᾽ αὐλείοιο· κάρος δέ μιν ἀμφεκάλυψε
Πορφύρεος, γαῖαν δὲ πέριξ ἐδόκησε φέρεσθαι
Νειόθεν, ἀβληχρῷ δ᾽ ἐπὶ κώματι κέκλιτ᾽ ἄναυδος.
Οἱ δέ μιν ὡς εἴδοντο, περισταδὸν ἠγερέθοντο,
Καὶ τάφον. αὐτὰρ ὁ τοῖσι μάλα μόλις ἐξ ὑπάτοιο

---

18 Λητοΐδης], ὁ Ἀπόλλων.— ὀπίζετο], οὐδόλως δὲν συνεστέλλετο, δὲν ἐσεβεῖτο.
19 Χρείων], μαντεύων, χρησμῳδῶν. 20 Τῷ], ἐπὶ τούτῳ, διὰ τοῦτο.— δηναιὸν], μακρόν. 20 Ἴαλλεν], ἔπεμψεν (ὁ Ζεύς). 21 Γάνυσθαι], δὲν τὸν ἀφῆσε ν᾽ ἀπολαμβάνῃ.
22 Ὀνείασιν], τὰ βρώματα, τὰ φαγητά. 23 Περιναιέται], οἱ περίοικοι. 23 Ἄγειρον οἱ οἴκαδε], ὅσα συνῆγον εἰς τὸν οἶκόν του οἱ περίοικοι, ἀκούοντες τοὺς χρησμούς του.
24 Διεκ.] διὰ καὶ ἐκ. 24 Ἀΐσσουσαι], ὁρμῶσαι. 25 Γαμφηλῇσι], μὲ τας σιαγόνας.
26 Ἐλείπετο], τῷ ἔμενε. 27 Ὅσον], οὐδέ.—ἀκάχοιτο], ὅπως ζῶν λυπῆται, πάσχῃ.
28 Μυδαλέην], ὑγράν, ὅθεν σεσηπυῖαν. 29 Λευκανίηνδε], εἰς τὸν λάρυγγα· ὄχι ἐμφορούμενος τὴν τροφὴν εἰς τὸν λάρυγγα, ἀλλ᾽ οὔτε μακρόθεν ἱστάμενος. 30 Οἱ], Αὐτῷ τῷ Φινεῖ· οὕτως ἦν δυσώδης. 31 Ἐνοπὴν], φωνήν. 32 Αὐτοὺς], αὐτοὺς ἐκείνους.—ἐπῄσεν], ᾔσθετο.—Οἱ], ἦν οἱ θέσφατον. 33 Ἀπόνασθαι], ὅτι θέλει ἀπολαμβάνει. 34 Ἀκήριον], ἄψυχον. 35 Ῥικνοῖς], νεναρκωμένοις. 36 Ἀμφαφόων], ψαύων, ἀπτόμενος.—ἅψεα], τα μέλη του. 36 Νισσομένοιο], Νεομένου, ἐρχομένου. 37 Πίνῳ], ῥύπῳ. — αὐσταλέος], ξηρωμένος. Αὔω. 38 Ῥινὸς], τὸ δέρμα. — ἔεργον), συνεῖργον, συνεῖχον τὰ ὀστᾶ. 39 Βαρυνθεὶς], αἰσθανθεὶς βαρέα τὰ γόνατά του. 40 Κάρος], νάρκωσις, ζάλη. 42 Νειόθεν] ἀπὸ κάτω του.—ἀβληχρῷ], ἀσθενεῖ, νοσηρῷ. — κώματι], κοιμήματι. Διὰ τὸν νοσηρὸν τοῦτον ὕπνον ἔκειτο. 44 Τάφον], ἐξεπλάγησαν. ἐκ τοῦ ἀχρ. Τάφω, θαυμάζω, ἐξ οὗ καὶ τὸ Τέθηπα.— ὑπάτοιο], ἐκ τοῦ βάθους τοῦ στήθους, διότι ὑπάτη ἡ βαθυτάτη χορδὴ εἰς τὴν λύραν. Ἢ ἴσως, μόλις ἀναπνεύσας τῷ ἄκρῳ τοῦ στήθους, διότι ὕπατος ὁ ἀνώτατος.

Στήθεος ἀμπνεύσας μετεφώνεε μαντοσύνῃσι.
» Κλῦτε, Πανελλήνων προφερέστατοι, εἰ ἐτεὸν δὴ
» Οἵδ' ὑμεῖς, οὓς δὴ κρυερῇ βασιλῆος ἐφετμῇ
» Ἀργῴης ἐπὶ νηὸς ἄγει μετὰ κῶας Ἰήσων.
» Ὑμεῖς ἀτρεκέως. ἔτι μοι νόος οἶδεν ἕκαστα
» Ἧσι θεοπροπίῃσι. χάριν νύ τοι, ὦ ἄνα, Λητοῦς
» Υἱέ, καὶ ἀργαλέοισιν ἀνάπτομαι ἐν καμάτοισιν.
» Ἱκεσίου πρὸς Ζηνός, ὅτις ῥίγιστος ἀλιτροῖς
» Ἀνδράσι, Φοίβου τ' ἀμφι, καὶ αὐτῆς εἵνεκεν Ἥρης,
» Λίσσομαι, ἠδὲ θεῶν, οἷσι μέμβλεσθε κιόντες,
» Χραίσμετέ μοι, ῥύσασθε δυσάμμορον ἀνέρα λύμης,
» Μηδ' ἔμ' ἀκηδείῃσιν ἀφορμήθητε λιπόντες
» Αὔτως. οὐ γὰρ μοῦνον ἐπ' ὀφθαλμοῖσιν Ἐριννὺς
» Λὰξ ἐπέβη, καὶ γῆρας ἀμήρυτον ἐς τέλος ἕλκω.
» Πρὸς δ' ἔτι πικρότατον κρέμαται κακὸν ἄλλο κακοῖσιν.
» Ἅρπυιαι στόματός μοι ἀφαρπάζουσιν ἐδωδήν,
» Ἔκ ποθεν ἀφράστοιο καταΐσσουσαι ὀλέθρου.
» Ἴσχω δ' οὔ τινα μῆτιν ἐπίρροθον. ἀλλά κε ῥᾷον
» Αὐτὸς ἐμὸν λελάθοιμι νόον, δόρποιο μεμηλώς,
» Ἢ κείνας· ὧδ' αἶψα διηέριαι ποτέονται.
» Τυτθὸν δ' ἢν ἄρα δήποτ' ἐδητύος ἄμμι λίπωσι,
» Πνεῖ τόδε μυδαλέον τε καὶ οὐ τλητὸν μένος ὀδμῆς·
» Οὔ κέ τις οὐδὲ μίνυνθα βροτῶν ἄνσχοιτο πελάσσας,
» Οὐδ' εἴ οἱ ἀδάμαντος ἐληλαμένον κέαρ εἴη.
» Ἀλλά με πικρὴ δῆτα κατίσχει δαιτὸς ἀνάγκη
» Μίμνειν, καὶ μίμνοντα κακῇ ἐν γαστέρι θέσθαι.
» Τὰς μὲν θέσφατόν ἐστιν ἐρητύσαι Βορέαο
» Υἱέας· οὐδ' ὀθνεῖοι ἀλαλκήσουσιν ἐόντες,
» Εἰ δὴ ἐγὼν ὁ πρίν ποτ' ἐπικλυτὸς ἀνδράσι Φινεὺς

---

[46] Δὴ] ἂν ἀληθῶς. [47] Ὑμεῖς], ἂν ἦσθε σεῖς ἐκεῖνοι.—βασιλῆος] τοῦ Πελίου, βασιλέως τῆς Θεσσαλίας, ὅς τις ἐξαπέστειλε τοὺς Ἀργοναύτας. [48] Κῶας], διὰ τὸ δέρμα.

[49] Ὑμεῖς], σεῖς εἶσθε. [50] Θεοπροπίῃσι], μαντείαις. [51] Ἀνάπτομαι], ἀπονέμω, ἀνατίθημι. [52] Ῥίγιστος], φοβερώτατος. Ῥῖγος.—ἀλιτροῖς], τοῖς ἀσεβέσι. [54] Μέμβλεσθε], μεμέλησθε, ἂν δὲν ὑπῆρχε ὁ ἐνεστὼς Μέμβλομαι. Εἰς ὧν τὴν φροντίδα ἐσὲ ἀνατεθειμένοι ὁδοιπορεῦντες. [55] Χραίσμετε], βοηθήσατέ με.—δυσάμμορον], δύσμορον, δυστυχῆ.—λύμης], ὕβρεως, βλάβης. [56] Ἀκηδ. ἀφορμήθητε], ἀμερίμνως ἀναχωρήσατε. [58] Ἀμήρυτον], μακρότατον, ἀτελεύτητον, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἐκτυλιχθῇ. [61] Ὀλέθρου], ἐφορμῶσαι ἐξ ἀφράστου τινὸς ὀλέθρου, ἐξ ἀγνώστου τινὸς ὀλεθρίου καταγωγίου. [62] Ἐπίρροθον], δὲν ἔχω καμμίαν βουλὴν βοηθόν, οὐδεμία βουλὴ ὠφελεῖ μοι. [64] Κείνας], θέλων νὰ φάγω, εὐκολώτερα ἠμπορῶ νὰ ὑποκρυφθῶ ἀπὸ ἐμαυτὸν παρὰ ἀπὸ ἐκείνας. — διηέριαι], διὰ τοῦ ἀέρος. [65] Ἄμμι], ἡμῖν, ἐμοί. [66] Μένος], ἡ δύναμις. [67] Μίνυνθα], ἐλάχιστον.

[68] Ἐληλαμένον], κεχαλκευμένον, κατεσκευασμένον. [70] Μίμνειν], νὰ μένω, νὰ μὴ φεύγω τὴν δυσωδίαν. — θέσθαι], τὰ δυσώδη βρώματα. [71] Τὰς], ταύτας τὰς Ἁρπυίας.—ἐρητύσαι], κωλύσαι, ἀποδιῶξαι. [72] Υἱέας], Υἱοὶ τοῦ Βορέως ἦσαν οἱ μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν συμπλεύσαντες Ζήτης καὶ Κάλαϊς. Τούτων δὲ ἡ ἀδελφὴ Κλεοπάτρα ἦν γυνὴ τοῦ Φινέως. — ὀθνεῖοι], ξένοι ὄντες. — ἀλαλκήσουσιν], ἀλέξουσιν, ὑπερασπισθῶσιν, ἐκ τοῦ ἀχρ. Ἄλκω, ἀλέκω.

» Ὄλβῳ μαντοσύνῃ τε, πατὴρ δ' ἔμ' ἐγείνατ' Ἀγήνωρ·
» Τῶν δὲ κασιγνήτη, ὅτ' ἐνὶ Θρήκεσσιν ἄνασσον,
» Κλειοπάτρη ἕδνοισιν ἐμὸν δόμον ἦκεν ἄκοιτις.
Ἴσκεν Ἀγηνορίδης· ἀδινὸν δ' ἕλε κῆδος ἕκαστον
Ἡρώων, πέρι δ' αὖτε δύω υἷας Βορέαο.
Δάκρυ δ' ὀμορξαμένω σχεδὸν ἤλυθον, ὧδέ τ' ἔειπε
Ζήτης, ἀσχαλόωντος ἑλὼν χερὶ χεῖρα γέροντος·
» Ἆ δείλ', οὔ τινα φημὶ σέθεν σμυγερώτερον ἄλλον
» Ἔμμεναι ἀνθρώπων· τί νύ τοι τόσα κήδε' ἀνῆπται;
» Ἦ ῥα θεοὺς ὀλοῇσι παρήλιτες ἀφραδίῃσι,
» Μαντοσύνας δεδαώς· τῷ τοι μέγα μηνιόωσιν.
» Ἄμμι γε μὴν νόος ἔνδον ἀτύζεται ἱεμένοισι
» Χραισμεῖν, εἰ δὴ πρόχνυ γέρας τόδε πάρθετο δαίμων
» Νῶϊν. ἀρίζηλοι γὰρ ἐπιχθονίοισιν ἐνιπαὶ
» Ἀθανάτων. οὐδ' ἂν πρὶν ἐρητύσαιμεν ἰούσας
» Ἁρπυίας, μάλα περ λελιημένοι, ἔς τ' ἂν ὀμόσσῃς,
» Μὴ μὲν τοῖό γ' ἕκητι θεοῖς ἀπὸ θυμοῦ ἔσεσθαι.
Ὣς φάτο· τοῦ δ' ἰθὺς κενεὰς ὁ γεραιὸς ἀνέσχε
Γλήνας ἀμπετάσας, καὶ ἀμείψατο τοῖσδ' ἐπέεσσι·
» Σίγα· μή μοι ταῦτα νόῳ ἐνιβάλλεο, τέκνον.
» Ἴστω Λητοῦς υἱός, ὅ με πρόφρων ἐδίδαξε
» Μαντοσύνας· ἴστω δὲ δυσώνυμος, ἥ μ' ἔλαχεν κὴρ,
» Καὶ τόδ' ἐπ' ὀφθαλμῶν ἀλαὸν νέφος, οἵ θ' ὑπένερθε
» Δαίμονες, οἳ μηδ' ὧδε θανόντι περ εὐμενέοιεν,
» Ὡς οὔ τις θεόθεν χόλος ἔσσεται εἵνεκ' ἀρωγῆς.
Τὼ μὲν ἔπειθ' ὅρκοισιν ἀλαλκέμεναι μενέαινον.
Αἶψα δὲ καὶ κουρότεροι πεπονήατο δαῖτα γέροντι,
Λοίσθιον Ἁρπυίῃσιν ἑλώριον· ἐγγύθι δ' ἄμφω
Στῆσαν, ἵνα ξιφέεσσιν ἐπεσσυμένας ἐλάσειαν.
Καὶ δὴ ταπρώτισθ' ὁ γέρων ἔψαυεν ἐδωδῆς·

76 Ἕδνοισιν], διὰ τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα ὁ νυμφίος ἔδιδεν εἰς τοὺς γονεῖς. 77 [Ἴσκεν] εἶπε· τὸ Ἴσκω σημαίνει Εἰκάζω· λέγουσι δὲ οἱ κριτικοί, ὅτι οἱ μεταγενέστεροι Ἀπολλώ. Λυκόφρ. κλπ. μετεχειρίσθησαν τὸ Ἴσκεν ἀντὶ τοῦ Εἶπε, παρεξηγήσαντές τινα χωρία τοῦ Ὁμήρου.—ἀδινὸν], μέγα. 78 Πέρι], ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους. 79 Ὀμορξαμένω], σπογγίσαντες.— σχεδὸν], πλησίον αὐτοῦ. 80 Ἀσχαλόωντος], λυπουμένου. 81 Δείλ'], ἄθλιε. —σμυγερώτερον], δυστυχέστερον. 83 Παρήλιτες], ἥμαρτες, Παραλιτέω· ὁ δὲ τύπος Παραλίτω ἄχρ. 84 Δεδαώς], διδαχθείς. 85 Ἀτύζεται], φοβεῖται. 86 Πρόχνυ], πάνυ. Τὸ Πρόχνυ κυρίως σημαίνει γονατιστά· ἐκ μεταφορᾶς δὲ τῶν φοβουμένων καὶ πιπτόντων μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν ταύτην. 87 Νῶϊν], φοβούμεθα, ἐνῷ συγχρόνως ἐπιθυμοῦμεν νὰ σὲ βοηθήσωμεν, ἂν ἀληθῶς ὁ θεὸς μᾶς ἐπεφύλαξε τοῦτο τὸ γέρας.— ἐνιπαὶ], αἱ ἐπιπλήξεις, ἡ ὀργή.— λελιημένοι], ἐφιέμενοι ἐκ τοῦ Λιλαίομαι. 90 Ἔσεσθαι], ὅτι δὲν θέλομεν παροξύνει τοὺς θεοὺς ἕνεκα σοῦ. 92 Γλήνας], κόρας τοῦ ὀφθαλμοῦ. 93 Μοι], Περιττεύει· ἀντὶ Πρὸς χάριν μου. 94 Ἴστω], ὁ Ἀπόλλων ἠξεύρει, ὁ θεὸς ἠξεύρει, ὅρκος. 95 Κὴρ], ἡ κακὴ μοῖρα. 96 Ἀλαὸν], σκοτεινόν. 97 Εὐμενέοιεν], εὐμενεῖς ἔστωσαν. 99 Ὅρκοισιν], ἕνεκα τῶν ὅρκων. 100 Κουρότεροι], οἱ νέοι· οἱ αὐτοῦ νεώτεροι. 101 Ἑλώριον], ἔσχατον ἅρπαγμα, διότι ἄλλο δὲν ἔμελλον ν' ἁρπάσωσι πλέον. 102 Ἐπεσσυμένας], ἐφορμώσας.
103 Ταπρώτισθ'], μόλις.

Αἱ δ' ἄφαρ, ἠΰτ' ἄελλαι ἀδευκέες, ἢ στεροπαὶ ὥς,
Ἀπρόφατοι νεφέων ἐξάλμεναι ἐσσεύοντο
Κλαγγῇ, μαιμώωσαι ἐδητύος· οἱ δ' ἐσιδόντες
Ἥρωες μεσσηγὺς ἀνίαχον· αἱ δ' ἅμ' ἀϋτῇ
Πάντα καταβρώξασαι ὑπὲρ πόντοιο φέροντο
Τῆλε παρέξ· ὀδμὴ δὲ δυσάσχετος αὖθι λέλειπτο.
Τάων δ' αὖ κατόπισθε δύω υἷες Βορέαο
Φάσγαν' ἐπισχόμενοι ὀπίσω θέον· ἐν γὰρ ἕηκε
Ζεὺς μένος ἀκάματόν σφιν· ἀτὰρ Διὸς οὔ κεν ἐπέσθην
Νόσφιν, ἐπεὶ Ζεφύροιο παραΐσσεσκον ἀέλλας
Αἰὲν, ὅτ' ἐς Φινῆα καὶ ἐκ Φινῆος ἴοιεν.
Ὡς δ' ὅτ' ἐνὶ κνημοῖσι κύνες, δεδαημένοι ἄγρης,
Ἢ αἶγας κεραοὺς, ἠὲ πρόκας ἰχνεύοντες,
Θείωσι, τυτθὸν δὲ τιταινόμενοι μετόπισθεν
Ἄκρης ἐν γενύεσσι μάτην ἀράβησαν ὀδόντας·
Ὣς Ζήτης Καλαΐς τε μάλα σχεδὸν ἀΐσσοντες,
Τάων ἀκροτάτῃσιν ἐπέχραον ἤλιθα χερσί.
Καί νύ κε δή σφ' ἀέκητι θεῶν διεδηλήσαντο,
Πολλὸν ἑκὰς νήσοισιν ἔπι Πλωτῇσι κιχόντες,
Εἰ μὴ ἄρ' ὠκέα Ἶρις ἴδεν, κατὰ δ' αἰθέρος ἆλτο
Οὐρανόθεν, καὶ τοῖα παραιφαμένη κατέρυκεν·
» Οὐ θέμις, ὦ υἷες Βορέω, ξιφέεσσιν ἐλάσσαι
» Ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας· ὅρκια δ' αὐτὴ
» Δώσω ἐγὼν, ὡς οὔ οἱ ἔτι χρίμψουσιν ἰοῦσαι.
Ὣς φαμένη, λοιβὴν Στυγὸς ὤμοσεν, ἥ τε θεοῖσι
Ῥιγίστη πάντεσσιν ὀπιδνοτάτη τε τέτυκται,
Μὴ μὲν Ἀγηνορίδαο δόμοις ἔτι τάσδε πελάσσαι
Εἰσαῦτις Φινῆος, ἐπεὶ καὶ μόρσιμον ἦεν.
Οἱ δ' ὅρκῳ εἴξαντες ὑπέστρεφον ἂψ ἐπὶ νῆα
Σεύεσθαι· Στροφάδας δὲ μετακλείουσ' ἄνθρωποι

---

[104] Ἄφαρ], εὐθύς—ἀδευκέες], θύελλαι πικραί. [105] Ἀπρόφατοι], ἀπροσδόκητοι, ἀπρομήνυτοι. [107] Μεσσηγὺς], ἐν τῷ μέσῳ των.—ἀϋτῇ], βοῇ. [109] Παρὲξ], μακρὰν δὲ αὐτοῦ ἢ πέραν αὐτοῦ.—αὖθι], ὀπίσω. [111] Ὀπίσω], πλεονασμὸς μετὰ τὸ Κατόπισθε.—ἕηκε], ἐνῆκε, ἀφῆκεν ἐν αὐτοῖς. [113] Νόσφιν], ἄνευ γὰρ τῆς βοηθείας τοῦ Διὸς οὐκ ἐδύναντο ἕπεσθαι.—παραΐσσεσκον], ἔτρεχον ἐμπρὸς, ἐξεπέρνων τὰς ἄλλας. Παραΐσσω. [115] Κνημοῖσι], δρυμοῖς. [116] Πρόκας], δορκάδας. [117] Θείωσι], θέωσι.—τιταινόμενοι], τεινόμενοι, τεντονόμενοι.—μετόπισθεν], ὀλίγον ὀπίσω τῆς ἄγρας. [118] Ἀράβησαν], ἐκρότησαν, κροτοῦσι τοὺς ὀδόντας, νομίζοντες, ὅτι μὲ τὸ ἄκρον τῶν χειλέων τεντωνόμενοι ψαύουσι τὴν ἄγραν ἤδη. [120] Ἤλιθα], μάτην, χωρὶς δηλ. νὰ δυνηθῶσι νὰ τὰς κτυπήσωσι. [121] Θεῶν], παρὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν.—διεδηλήσαντο], ἤθελον τὰς βλάψει, τὰς σπαράξει.
[122] Ἑκὰς], πολλὰ μακράν.—Πλωτῇσι], ὄνομα τῶν νήσων, εἰς τὰς ὁποίας ἔφθασαν τὰς Ἁρπυίας ἐν τῷ Σικελικῷ πελάγει, ὡς μυθολογεῖται. [124] Κατέρυκεν], ἐμπόδισεν.
[126] Κύνας], αἱ ἅρπυιαι ἐθεωροῦντο ὡς κύνες τοῦ Διός. [127] Οἱ], τῷ Φινεῖ.—χρίμψουσι], πλησιάσουσι. [128] Λοιβὴν], τὴν σπονδὴν, τὸ ὕδωρ. [129] Ῥιγίστη], φοβερωτάτη.—ὀπιδνοτάτη], καταπληκτικωτάτη. [131] Μόρσιμον], ὑπὸ τῆς μοίρας ἀποφασισμένον τὸ νὰ μὴ ἐπανέλθωσι. [132] Εἴξαντες], ὑποχωρήσαντες. [133] Σεύεσθαι], τοῦ καταδιώκειν.

Νήσους τοιό γ' ἔχητι, πάρος Πλωτὰς καλέοντες.
Ἅρπυιαί τ' Ἶρίς τε διέτμαγον. αἳ μὲν ἔδυσαν
Κευθμῶνα Κρήτης Μινωΐδος· ἡ δ' ἀνόρουσεν
Οὔλυμπόνδε, θοῇσι μεταχθονίῃ πτερύγεσσι.
Τόφρα δ' ἀριστῆες πινόεν περὶ δέρμα γέροντος
Πάντῃ φοιβήσαντες, ἐπικριδὸν ἱρεύσαντο
Μῆλα, τά τ' ἐξ Ἀμύκοιο λεηλασίης ἐκόμισσαν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα δόρπον ἐνὶ μεγάροισιν ἔθεντο,
Δαίνυνθ' ἑζόμενοι· σὺν δὲ σφίσι δαίνυτο Φινεὺς
Ἁρπαλέως, οἷόν τ' ἐν ὀνείρασι θυμὸν ἰαίνων.
Ἔνθάδ', ἐπεὶ δόρποιο κορέσσαντ' ἠδὲ ποτῆτος,
Παννύχιοι Βορέω μένον υἱέας ἐγρήσσοντες.

Ἀλλαχοῦ δὲ γράφεται Σώεσθαι ἢ Σέβεσθαι. 134 Ἔχητι], διὰ τοῦτο, διότι ἐκεῖθεν ἐπέστρεψαν. 135 Διέτμαγον], ἐχωρίσθησαν, Διατμήγω. 136 Μινωΐδος], ἀπὸ τοῦ βασιλέως Μίνωος. 137 Μεταχθονίῃ], ὑπεράνω τῆς γῆς. 138 Πινόεν], ῥυπαρόν. 139 Φοιβήσαντες], καθαρίσαντες.—Ἱρεύσαντο], ἐθυσίασαν κατ' ἐκλογὴν ἐκλεκτὰ πρόβατα. 140 Ἀμύκοιο], ὁ Ἄμυκος βασιλεὺς τῶν Βιθυνῶν εἶχε φονευθῇ ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν. 143 Ἁρπαλέως], ἁρπακτικῶς.— Ἰαίνων], ὡς εὐωχούμενος ἐν ὀνείρῳ, νομίζων ὅτι ἦτον ὄνειρον. 145 Ἐγρήσσοντες], ἀγρυπνοῦντες, ἐνς.

Δ'. ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ.

Καλλίμαχος, υἱὸς Βάττου ἐκ Κυρήνης, ἤκμασεν ἐπὶ Πτολεμαίων Φιλαδέλφου καὶ Εὐεργέτου, ὑφ' ὧν καὶ μεγάλως ἐτιμήθη διὰ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὴν μάθησίν του. Κατὰ τοὺς γραμματικούς, ἔγραψεν ὀγδοήκοντα συγγράμματα, τὰ μὲν πεζά, τὰ δὲ ἔμμετρα, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μόνον ἕξ θρησκευτικοὶ ὕμνοι καί τινα ἐπιγράμματα διεσώθησαν. Μαθητὴς αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ ἀντίζηλος καὶ ἐχθρός του, ἦν Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι μέχρι τέλους διηλλάγησαν· διότι οἱ νεκροὶ ἀμφοτέρων ἀπετέθησαν εἰς τὸν αὐτὸν τάφον.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΔΗΜΗΤΡΑ.

Τὸν ὕμνον τοῦτον ἔγραψε δωριστί, διατρίβων, ὡς φαίνεται, εἰς Ἄργος ὁ Καλλίμαχος.

Τῶ καλάθω κατιόντος ἐπιφθέγξασθε γυναῖκες·
« Δάματερ μέγα χαῖρε, πολύτροφε, πουλυμέδιμνε. »
Τὸν κάλαθον κατιόντα χαμαὶ θασεῖσθε βέβαλοι,
Μηδ' ἀπὸ τῶ τέγεος, μηδ' ὑψόθεν αὐγάσσησθε,

[1] Τῶ καλάθω] τοῦ καλάθου. Τὸν κάλαθον τοῦτον ἔφερον εἰς τὰ Θεσμοφόρια, τὴν ἑορτὴν τῆς Δήμητρος, μυστηριωδῶς κεκαλυμμένον. — ἐπιφθέγξασθε] ψάλατε. [2] Μέγα], πολύ. — πουλυμέδιμνε], πολλοὺς σίτου μεδίμνους χορηγοῦσα. [3] Θασεῖσθε], καθῆσατε. Πλούτ. Ἰουδ. Καὶ γὰρ Ἀθήνησι νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες ἐν θεσμοφορίοις χαμαὶ καθήμεναι. [4] Ἀπὸ τῶ τέγεος], ἀπὸ τῆς στέγης. Λέγει εἰς τὰς γυναῖκας ὅτι ταῖς ἐν-

Μὴ παῖς, μηδὲ γυνά, μηδ᾽ ἃ κατεχεύατο χαίταν,
Μηδ᾽ ὄχ᾽ ἀφ᾽ αὐαλέων στομάτων πτύωμες ἄπαστοι.
Ἕσπερος ἐκ νεφέων ἐσκέψατο, πανίκα νεῖται·
Ἕσπερος, ὅς τε πιεῖν Δαμάτερα μῶνος ἔπεισεν,
Ἁρπαγίμας ὄχ᾽ ἄπυστα μετέστιχεν ἴχνια κώρας.
Πότνια, πῶς σε δύναντο πόδες φέρεν ἔς τ᾽ ἐπὶ δυθμάς,
Ἔς τ᾽ ἐπὶ τὼς μέλανας, καὶ ὅπα τὰ χρύσεα μᾶλα;
Οὐ πίες, οὔτ᾽ ἄρ᾽ ἔδες τῆνον χρόνον, οὐδ᾽ ἐλοέσσω.
Τρὶς μὲν δὴ διέβης Ἀχελώϊον ἀργυροδίναν,
Τοσσάκι δ᾽ ἀενάων ποταμῶν ἐπέρασσας ἕκαστον,
Τρὶς δ᾽ ἐπὶ καλλίστης νήσου δράμες ὀμφαλὸν Ἔνναν,
Τρὶς δ᾽ ἐπὶ Καλλιχόρῳ χαμάδις ἐκαθίσσαο φρητί,
Αὔσταλέα, ἄποτός τε καὶ φάγες, οὐδ᾽ ἐλοέσσω....
Μὴ μὴ ταῦτα λέγωμες, ἃ δάκρυον ἄγαγε Δηοῖ.
Κάλλιον, ὡς πολίεσσιν ἑαδότα τέθμια δῶκε·
Κάλλιον, ὡς καλάμαν τε καὶ ἱερὰ δράγματα πρᾶτα
Ἀσταχύων ἀπέκοψε, καὶ ἐν βόας ἧκε πατῆσαι,
Ἁνίκα Τριπτόλεμος ἀγαθὰν ἐδιδάσκετο τέχναν·
Κάλλιον, ὡς (ἵνα καί τις ὑπερβασίας ἀλέηται)
Θήκατο βουπείνᾳ Τριόπεω γόνον οἰκτρὸν ἰδέσθαι.

ναι ἀπηγορευμένον ν᾽ ἀναβῶσιν εἰς τὰς στέγας διὰ νὰ ἰδῶσι τὴν πομπὴν νὰ διέλθῃ, ὡς βέβηλον θέαμα. [5] Χαίταν], οἱ σχολιασταὶ λέγουσιν ὅτι αἰνίττεται τὰς παρθένους. Ἀλλ᾽ αὐτῶν ἔθος ἦν ν᾽ ἀναδέωσι καὶ ὄχι νὰ καταχεύωσι, νὰ λύωσι τὰς κόμας των. Διὰ τοῦτο ἄλλοι ὑπέθεσαν ὅτι ἐννοεῖ τὰς ἑταίρας, αἱ ὁποῖαι εἶχον τὴν κόμην λυτήν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἐνταῦθα ἀνοίκειον. Μὴ μετὰ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας ἀναφέρει καὶ τὰς γήρας, αἱ ὁποῖαι κατέχυσαν, ἀπέρριψαν τὴν κόμην των; διότι, ὡς γνωστὸν αἱ πενθοῦσαι ἐκείροντο. Ἴσως ἐννοεῖ δὲ καὶ αὐτὰς τὰς θεσμοφοριαζούσας, τὰς ὁποίας λέγει ἀνάμπυκας ἐν στίχ. 125. [6] Ἄπαστοι], μήτε ὅταν πτύωμεν ἐκ τῶν ξηρῶν στομάτων μας, ὡς οὖσαι ἄγευστοι, νήστεις, γνωστὸν δὲ ὅτι πρὸ τῶν θεσμοφορίων ἐνήστευον. [7] Ἕσπερος], ὁ ἀστήρ. Τὰ Θεσμοφόρια ἐτελοῦντο διὰ νυκτός, καὶ φαίνεται ὅτι ἤρχιζον περὶ τὰς ἐπιτολὰς τοῦ Ἑσπέρου. Ὅθεν ἐν Ἀθην. Δ΄. 44. Ἀνέτεινας γὰρ ἡμᾶς, ὥσπερ νηστείαν ἄγοντας καὶ περιμένοντας τὸ ἀνατέλλον ἄστρον. —νεῖται], πότε ἔρχεται ὁ κάλαθος. [8] Ὥστε πιεῖν], ἡ Δήμητρα ἐζήτει τὴν Περσεφόνην ἄσιτος· ὁ δ᾽ Ἕσπερος πρῶτος τὴν ἔπεισε νὰ πίῃ. [9] Ἁρπαγίμας] ἁρπαγείσης.—ἄπυστα], περὶ ὧν οὐδεὶς ποτε ἤκουσε.—μετέστιχεν], ἐπήγαινεν εἰς ἀναζήτησιν. [10] Ἐπὶ δυσμὰς], μέχρι δυσμῶν. [11] Μέλανας], τοὺς Αἰθίοπας, ἀντί: μέχρι Ἀνατολῶν.

[15] Ἔνναν], πόλιν τῆς Σικελίας, ἣν λέγει ὀμφαλὸν τῆς καλλίστης νήσου. Περὶ δὲ τῆς Ἔννης λέγει ὁ Διόδωρος: »Δοκεῖ δὲ ἐν μέσῳ κεῖσθαι τῆς ὅλης νήσου, δι᾽ ὃ καὶ Σικελίας ὀμφαλὸς ὑπό τινων ὀνομάζεται«, Διόδ. Ε΄, σ. 287). [16] Φρητί], φρέατι. Καλλίχορον φρέαρ, ἐν Ἐλευσῖνι, ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου καὶ Ἀπολλοδώρου. [17] Αὐσταλέα], ἡλιοκαυμένη, ξηρά. [18] Λέγωμες], ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ »εὔφημ᾽ ἔστω«, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο εἰς τὰ Θεσμοφόρια. Ἐπειδὴ ἡ ἑορτὴ ἤγετο εἰς μνήμην τῆς θλίψεως τῆς Δήμητρος, διὰ τοῦτο οὐδὲν λυπηρὸν ἔπρεπε νὰ λέγεται εἰς αὐτήν, ἀλλὰ μᾶλλον εὔθυμα σκώμματα, πρὸς διασκέδασιν τῆς θλίψεως τῆς θεᾶς.—Δηοῖ], Δηώ, ἐπίθετον τῆς Δήμητρος. [19] Κάλλιον], μᾶλλον ἂς λέγωμεν. — ἑαδότα], εὐάρεστα, παρακ. β΄. τοῦ Ἁνδάνω —τέθμια], νόμους, θεσμούς. Ἡ Δήμητρα ἦν καὶ Θεσμοφόρος. [20] Καλάμαν], τὴν καλάμην τοῦ σίτου, τὸ ἄχυρον.—πρᾶτα], πρώτη αὐτή. [21] Πατῆσαι], ἄφησεν εἰς τὰ δράγματα τοὺς βόας νὰ τὰ πατήσουν, νὰ τὰ ἀλωνίσουν δηλ. μὲ τοὺς πόδας των, ὡς τοῦτο σήμερον γίνεται μὲ ἵππους. [23] Ἀλέηται], ἀποφεύγῃ τὰς παραβάσεις, τὰς ἁμαρτίας.

[24] Βουπείνᾳ], εἰς μεγίστην πεῖναν.—Τρ. γόνον], Τριόπας, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ἢ κατ᾽ ἄλλους τοῦ Ἡλίου, βασιλεύων ἐν Θεσσαλίᾳ. Υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἐρυσίχθων, ὡς κατωτέρω.

Οὔπω τὰν Κνιδίαν, ἔτι Δώτιον ἱρὸν ἔναιον,
Τὶν δ' αὐτᾷ καλὸν ἄλσος ἐποιήσαντο Πελασγοὶ
Δένδρεσιν ἀμφιλαφές· διά κεν μόλις ἦνθεν οἰστός.
Ἐν πίτυς, ἐν μεγάλαι πτελέαι ἔσαν, ἐν δὲ καὶ ὄχναι,
Ἐν δὲ καλὰ γλυκύμαλα· τὸ δ', ὥστ' ἀλέκτρινον, ὕδωρ
Ἐξ ἀμαρᾶν ἀνέθυε. Θεὰ δ' ἐπεμαίνετο χώρῳ,
Ὅσσον Ἐλευσῖνι, Τριόπῳ θ' ὅσον, ὁκκόσον Ἔννᾳ.
Ἀλλ' ὄκα Τριοπίδαισιν ὁ δεξιὸς ἄχθετο δαίμων,
Τουτάκις ἁ χείρων Ἐρυσίχθονος ἅψατο βωλά.
Σεύατ' ἔχων θεράποντας ἐείκοσι, πάντας ἐν ἀκμᾷ,
Πάντας δ' ἀνδρογίγαντας, (ὅλαν πόλιν ἄρκιοι ἆραι)
Ἀμφότερον πελέκεσσι καὶ ἀξίναισιν ὁπλίσσας·
Ἐς δὲ τὸ τᾶς Δάματρος ἀναιδέες ἔδραμον ἄλσος.
Ἧς δέ τις αἴγειρος, μέγα δένδρεον, αἰθέρι κῦρον·
Τῷ δ' ἔπι ταὶ Νύμφαι ποτὶ τ' ὤνδιον ἐψιόωντο·
Ἃ πράτα πλαγεῖσα, κακὸν μέλος ἴαχεν ἄλλαις.
Ἤσθετο Δαμάτηρ ὅτι οἱ ξύλον ἱερὸν ἀλγεῖ·
Εἶπε δὲ χωσαμένα· « Τίς μοι καλὰ δένδρεα κόπτει; »
Αὐτίκα Νικίππᾳ (τάν οἱ πόλις ἀρήτειραν
Δαμοσίαν ἔστασαν,) ἐείσατο· γέντο δὲ χειρὶ
Στέμματα καὶ μάκωνα, κατωμαδίαν δ' ἔχε κλαῖδα.
Φᾶ δὲ παραψήχοισα κακὸν καὶ ἀναιδέα φῶτα·
» Τέκνον, ὅτις τὰ θεοῖσιν ἀνειμένα δένδρεα κόπτεις,
» Τέκνον, ἐλίνυσον, τέκνον πολύθεστε τοκεῦσι,
» Παύεο, καὶ θεράποντας ἀπότρεπε, μή τι χαλεφθῇ
» Πότνια Δαμάτηρ, τᾶς ἱερὸν ἐκκεραΐζεις. »
Τὰν δ' ἄρ' ὑποβλέψας χαλεπώτερον ἠὲ κυναγὸν

---

[25] Κνιδίαν], τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κνίδου ἐν Καρίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. — Δώτιον], πόλις τῆς Θεσσαλίας, ὅπου ἦν ἱερὸν ἄλσος τῆς Δήμητρος, καὶ ὅθεν ὡρμήθησαν οἱ τὴν Κνίδον κατοικήσαντες Θεσσαλοί. [26] Τὶν δ' αὐτᾷ], σοὶ αὐτῇ τῇ Δήμητρᾳ. [27] Ἀμφιλαφὲς], πάντοθεν περιλαμβανόμενον. — ἦνθεν] Δωρ. ἀντὶ Ἦλθεν. Μόλις διήρχετο βέλος δι' αὐτοῦ, τόσον πυκνὸν ἦτον. [29] Γλυκύμηλα] γλυκὰ, ἥμερα μῆλα. — ἀλέκτρινον] ἠλέκτρινον, διαυγές. [30] Ἐξ ἀμαρᾶν] ἐκ τῶν ὀχετῶν τῶν πηγῶν.— Ἐπ. χώρῳ] ἠγάπα τὸν τόπον.

[31] Τριόπῳ] ἀκρωτήριον τῆς Κνιδίας, ὅπου ὁ Τριόπας ἔφερε τὴν λατρείαν τῆς Δήμητρος.

[32] Τριοπίδαισιν] τοῖς υἱοῖς τοῦ Τριόπα. — δαίμων] ὁ ἀγαθὸς δαίμων, ἡ εὔνοια τῶν θεῶν. [33] Τουτάκις] τότε.—βωλὰ] ἡ χείρων βουλὴ ἥψατο τοῦ Ἐρυσίχθονος, τὸν ἐνέπνευσε.

[34] Σεύατ'], ὥρμησε. [35] Ἀνδρογίγαντας], γιγαντιαίους ἄνδρας.— Ἄρκιοι] ἱκανά, ἴδ. Εὐριπ. Φοιν. 1037. Γίγας ἐπ' ὤμων γηγενὴς ὅλην πόλιν φέρων. — ἀξίναισιν], ἡ ἀξίνη διπλοῦς πέλεκυς. [38] Ἧς] Δωρ. ἀντὶ Ἦν. — κῦρον] φθάνον. [39] Τῷ δ' ἔπι] ἐπὶ τούτου· εἰς ἄλλας ἐκδόσεις: Τῷ δ' ὕπο·—τ' ὤνδιον] τὸ ἔνδιον, τὴν μεσημβρίαν. — ἐψιόωντο] ἔπαιζον. [40] Πράτα] ἥτις αἴγειρος, πρώτη.—ἄλλαις] παρὰ τὰς ἄλλας, ὡς παραπονουμένη τρόπον τινὰ πρὸς αὐτάς. [41] Οἱ ξύλον] τὸ ξύλον της. [42] Χωσαμένα] ὀργισθεῖσα.

[43] Ἀρήτειραν] ἱέρειαν αὐτῇ. [44] Ἕστασαν] τὸ πληθ. διότι ἡ πόλις περιεκτικόν.— ἐείσατο] ὡμοίασε, μετεμορφώθη.—γέντο] ἔλαβεν, ἐξ ἀχρήστου τινὸς ῥήματος.

[45] Μάκωνα] μήκωνα.— κλαῖδα] κλεῖδα ἐπὶ τῶν ὤμων κρεμαμένην, καθ' ὃ ἱέρεια.

[46] Παραψήχουσα] θωπεύουσα, καλοπιάνουσα. [47] Ὅτις] ὅστις. — ἀνειμένα] ἀνατεθειμένα. [48] Ἐλίνυσον] παῦσε, σχόλασε.— πολύθεστε] πολυπόθητε, ἐκ τοῦ θέσθαι, σημαίνοντος καὶ τὸ αἰτεῖν. [49] Χαλεφθῇ] χαλεπήνῃ, ὀργισθῇ. [50] Ἐκκεραΐζεις] δενδροτομεῖς.

Ὤρεσιν ἐν Τμαρίοισιν ὑποβλέπει ἄνδρα λέαινα
Ὠμοτόκος, (τᾶς φαντὶ πέλειν βλοσυρώτατον ὄμμα)
» Χάζευ, ἔφα· μή τοι πέλεκυν μέγαν ἐν χροῒ παξῶ.
» Ταῦτα δ' ἐμὸν θασεῖ στεγανὸν δόμον, ᾧ ἔνι δαῖτας
» Αἰὲν ἐμοῖς ἑτάροισιν ἅδην θυμαρέας ἀξῶ. »
Εἶπεν ὁ παῖς· Νέμεσις δὲ κακὰν ἐγράψατο φωνάν.
Δαμάτηρ δ' ἄφατόν τι κοτέσσατο· γείνατο δ' ἁ θεύς.
Ἴθματα μὲν χέρσω, κεφαλὰ δέ οἱ ἅψατ' Ὀλύμπω.
Οἱ μὲν ἄρ' ἀμιθνῆτες, ἐπεὶ τὰν πότνιαν εἶδον,
Ἐξαπίνας ἀπόρουσαν, ἐνὶ δρυσὶ χαλκὸν ἀφέντες.
Ἁ δ' ἄλλως μὲν ἔασεν, ἀναγκαίᾳ γὰρ ἕποντο
Δεσποτικὰν ὑπὸ χεῖρα· βαρὺν δ' ἀπαμείψατ' ἄνακτα·
» Ναί, ναί, τεύχεο δῶμα, κύον, κύον, ᾧ ἔνι δαῖτας
» Ποιησεῖς· θαμιναὶ γὰρ ἐς ὕστερον εἰλαπίναι τοι.
Ἁ μὲν τόσσ' εἰποῖσ' Ἐρυσίχθονι τεῦχε πονηρά.
Αὐτίκα οἱ χαλεπόν τε καὶ ἄγριον ἔμβαλε λιμόν,
Αἴθωνα, κρατερόν· μεγάλᾳ δ' ἐστρεύγετο νούσῳ.
Σχέτλιος, ὅσσα πάσαιτο, τόσων ἔχεν ἵμερος αὖτις.
Εἴκατι δαῖτα πένοντο, δυώδεκα δ' οἶνον ἄφυσσον.
Καὶ γὰρ τᾷ Δάματρι συνωργίσθη Διόνυσος·
Τόσσα Διώνυσον γὰρ ἃ καὶ Δάματρα χαλέπτει.
Οὔτέ μιν εἰς ἐράνως, οὔτε συνδείπνια πέμπον
Αἰδόμενοι γονέες· προχανὰ δ' εὑρίσκετο πᾶσα.
Ἤνθον Ἰτωνιάδος μιν Ἀθαναίας ἐπ' ἄεθλα
Ὀρμενίδαι καλέοντες· ἀπ' ὧν ἠρνήσατο μάτηρ·

---

52 Τμαρίοισιν] Τόμαρον καὶ Τμάρον, ὄρος τῆς Θεσπρωτίας. — 53 Ὠμοτόκος] ἡ σκληρούς, ἀγρίους λέοντας τίκτουσα. Συνήθως ἡ πάρωρα τίκτουσα. — φαντὶ] φασί. 54 Χάζευ] ἀναχώρησε, χάσου. — παξῶ] ἐμπήξω. 55 Θασεῖ], θέλουν στηρίξει, θέλουν καθίσει τὸν οἶκόν μου, ἢ ἐμὸν δόμον θήσει, ποιήσει στεγανόν. 56 Ἅδην], κατὰ κόρον, δαψιλῶς. — θυμαρέας], θυμήρεις. 57 Φωνάν], ἐσημείωσεν ἢ μᾶλλον ἐνεκάλεσε, κατεδίκασε τὸν κακὸν λόγον τοῦ Ἐρυσίχθονος. 58 Θεῦς], ἀπὸ ἱερείας μετεβλήθη εἰς θεάν. Θεῦς δὲ Αἰολ. ἀντὶ θεός. 59 Ἴθματα], τὰ πατήματα, οἱ πόδες. 61 Ἀπόρουσαν], τρέχοντες ἔφυγον.

63 Ἁ δ' ἄλλως], ἡ δὲ τοὺς ἄλλως. — ἀναγκαίᾳ], ἀνάγκῃ. οἱ δοῦλοι ἦσαν ἀνεύθυνοι· διότι ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν δεσπότην των. 64 Κύον], σκύλε, δηλ. ἀναιδῆ, ὡς τὸ τοῦ Ὁμήρου· κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κυνώπης. 65 Εἰλαπίναι], συμπόσια (ἔσονται). 66 Πονηρά], κακά, οὐσιαστικῶς. 68 Αἴθωνα], φλογερά. Ἴδε Ἀθήν. Ι, σ. 416. Ἑλλάνικος δὲ ἐν πρώτῳ Δευκαλιωνίας, Ἐρυσίχθονά φασι τὸν Μυρμιδόνος (;), ὅτι ἦν ἄπληστος βορᾶς, αἴθωνα κληθῆναι. — ἐστρεύγετο], κατεπονεῖτο, καὶ Ἀπολλώνιος Δ', 385: στρευγόμενος καμάτοισιν. 69 Ὅσσα... τόσων], ὅσον ἔτρωγεν, ἄλλο τόσον. 70 Εἴκατι], εἴκοσι δοῦλοι. — πένοντο], εἰργάζοντο. — ἄφυσσον], ἤντλουν.

72 Τόσσα], ἀντὶ τὰ αὐτά. 73 Ἐράνως], τὰ ἐκ συμβολῆς συμπόσια, εἰς τὰ ὁποῖα ἕκαστος καταθέτει τὴν ἰδίαν μερίδα, καὶ ἁπλῶς τὸ δεῖπνον. 74 Προχανά], πρόφασις· προφάσεις. Εὑρίσκετο ὑπὸ τῶν γονέων του πρόφασις ὅπως μὴ ἀπέλθῃ εἰς δεῖπνα. 75 Ἤνθον], ἦλθον, Δωρ. — Ἀθαναίας] ἡ Ἀθηνᾶ Ἰτωνιάς, ἀπὸ τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Ἰτωνίας. Ἦν δὲ καὶ Ἴτων ἐν Θεσσαλίᾳ. — ἄεθλα], ἀγῶνας. 76 Ὀρμενίδαι], οἱ υἱοὶ ἢ ἀπόγονοι τοῦ Ὀρμένου, ὅστις ἦν, ὡς καὶ ὁ Τριόπας, ἔγγονος τοῦ Αἰόλου. Ἔκτισε δὲ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ πόλιν Ὀρμένιον, ὅθεν φαίνεται ὅτι καὶ οἱ ἀναφερόμενοι ἐδῶ ἀγῶνες τῆς Βοιωτίας ἦσαν εἰς τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ Ἴτωνα. — ἀπ' ὧν ἠρν.] ἀπηρνήσατο οὖν.

» Οὐκ ἐνδοῖ· χθιζὸς γὰρ ἐπὶ Κρανῶνα βέβακε
» Τέλθος ἀπαιτήσων, ἑκατὸν βόας. » Ἦνθε Πολυξώ,
Μάτηρ Ἀκτορίωνος, ἐπεὶ γάμον ἄρτυε παιδί,
Ἀμφότερον, Τριόπαν τε καὶ υἱέα κικλήσκοισα.
Τὰν δὲ γυνὰ βαρύθυμος ἀμείβετο δακρυχέοισα·
» Νεῖταί τοι Τριόπας· Ἐρυσίχθονα δ' ἤλασε κάπρος
» Πίνδω ἀν' εὐάγκειαν, ὁ δ' ἐννέα φάεα κεῖται. »
Δειλαία, φιλότεκνε, τί δ' οὐκ ἐψεύσαο, μᾶτερ;
Δαίνυεν εἰλαπίνας τις; « Ἐν ἀλλοτρίοις Ἐρυσίχθων. »
Ἄγετό τις νύμφαν; « Ἐρυσίχθονα δίσκος ἔτυψεν, »
Ἢ « ἔπεσ' ἐξ ἵππων, » ἢ « ἐν Ὄθρυϊ ποίμνι' ἀριθμεῖ. »
Ἐνδόμυχος δ' ἤπειτα πανάμερος εἰλαπιναστὰς
Ἤσθιε μυρία πάντα· κακὰ δ' ἐξάλλετο γαστὴρ
Αἰεὶ μᾶλλον ἔδοντι· τὰ δ' ἐς βυθὸν οἷα θαλάσσας
Ἀλεμάτως ἀχάριστα κατέρρεεν εἴδατα πάντα.
Ὡς δὲ Μίμαντι χιὼν, ὡς ἀελίῳ ἔνι πλαγγὼν,
Καὶ τούτων ἔτι μεῖζον ἐτάκετο, μέσφ' ἐπὶ νευραῖς
Δειλαίῳ ῥινός τε καὶ ὀστέα μῶνον ἔλιφθεν.
Κλαῖε μὲν ἁ μάτηρ, βαρὺ δ' ἔστενον αἱ δύ' ἀδελφαί,
Χὠ μαστὸς τὸν ἔπινε, καὶ αἱ δέκα, πολλάκι, δῶλαι.
Καὶ δ' αὐτὸς Τριόπας πολιαῖς ἐπὶ χεῖρας ἔβαλλε,
Τοῖα τὸν οὐκ ἀΐοντα Ποσειδάωνα καλιστρέων·
« Ψευδοπάτωρ, ἴδε τόνδε τεοῦ τρίτον, εἴπερ ἐγὼν μὲν
» Σεῦ τε καὶ Αἰολίδος Κανάκης γένος· αὐτὰρ ἐμεῖο
» Τῆνο τὸ δείλαιον γένετο βρέφος. Αἴθε γὰρ αὐτὸν
» Βλητὸν ὑπ' Ἀπόλλωνος ἐμαὶ χέρες ἐκτερέϊξαν·
» Νῦν δὲ κακὰ βούβρωστις ἐν ὀφθαλμοῖσι κάθηται.
» Ἢ οἱ ἀπόστασον χαλεπὰν νόσον, ἠέ μιν αὐτὸς
» Βόσκε λαβών· ἁμαὶ γὰρ ἀπειρήκαντι τράπεσδαι.

---

77 Οὐκ ἐνδοῖ], οὐκ ἔς.ν ἐντὸς τοῦ οἴκου, εἶπεν ἡ μήτηρ.—Κρανῶνα], πόλις τῆς Θεσσαλίας. 78 Τέλθος], τέλος, ὡς ἄχθος, ἄχος. 79 Ἀκτορίωνος], ὡς φαίνεται ἐκείνου τὸν ὁποῖον ὁ Ὀρφεὺς κατατάττει μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν. Καὶ πολλαὶ ἄλλαι Πολυξαὶ ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν μύθων, ἰδίως δὲ ἡ γυνὴ τοῦ Τριπτολέμου.—ἄρτυε], ἡτοίμαζε.

83 Νεῖται], ἔρχεται (εἰς τὸν γάμον).—ἤλασε], ἐτρύπησεν, ἐπλήγωσε. 83 Εὐάγκειαν], εἰς τὴν θέσιν τοῦ Πίνδου τὴν ἔχουσαν κοιλάδας καλάς.—φάεα], ἡμέρας κεῖται (ἀσθενής).

85 Δαίνυεν], ἐφίλευεν.—Ἐρυσίχθων], σὺ ἔλεγες ὅτι ὁ Ἐρ. ἦτον ἀλλοῦ, ἀπών.

87 Ὄθρυϊ], τὸ ὄρος τῆς Φθιώτιδος. 88 Ἐνδόμυχος], ἔνδον τοῦ μυχοῦ τοῦ οἴκου του.—εἰλαπιναστὰς], συμποσιαστής, ὁ Ἐρυσίχθων. 89 Κακὰ], ἐπίρ. κακῶς. 91 Ἀλεμάτως], ματαίως.—ἀχάριστα], οὐδεμίαν φέροντα χάριν, ἀνωφελῆ. 92 Μίμαντι], ἀκρωτήριον ὑψηλὸν τῆς Ἰωνίας.—πλαγγὼν], κόρη, κούκλα ἀπὸ κηρίον. 93 Μέσφ'], μέχρι.—ἐπὶ νευραῖς], ἐπὶ τῶν νεύρων. 94 Ῥινός τε] τὸ δέρμα. Ἐν ἄλλαις ἐκδ. ἶνες τε. 96 Ἔπινε], ἡ τροφός του. 98 Καλιστρέων], Ἰων. ἀντὶ Καλέων. 99 Ψευδοπάτωρ], ὁ Τριόπας ἐλέγετο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος. Τὸν λέγει δὲ ψευδῆ πατέρα, διότι παρορᾷ τὸν ἔγγονόν του τυραννούμενον.—τρίτον], ἔγγονόν σου, τρίτον ἀπὸ σοῦ. 100 Κανάκης], μήτηρ τοῦ Τριόπα ἐλέγετο ἡ Κανάκη, θυγάτηρ τοῦ Αἰόλου. 101 Τῆνο]. ἐκεῖνο.—αἴθε], εἴθε. 102 Ἐκτερέϊξαν], ἐκήδευσαν. Κτερείζω ἢ κτερίζω. 103 Βούβρωστις], ὅ,τι ἀνωτέρω εἶπε βούπεινα, βουλιμία.—ἐν ὀφθ.] πρὸ ὀφθαλμῶν μου. 105 Βόσκε], τρέφε τον.—ἀπειρήκαντι], ἀπειρήκασι, ἀπέκαμον.

» Χῆραι μὲν μάνδραι, κενεαὶ δέ μοι αὖλιες ἤδη
» Τετραπόδων· ἤδη γὰρ ἀπηρνήσαντο μάγειροι.
» Ἀλλὰ καὶ οὐρῆας μεγαλᾶν ὑπέλυσαν ἀμαξᾶν,
» Καὶ τὰν βῶν ἔφαγεν τὰν Ἑστίᾳ ἔτρεφε μάτηρ,
» Καὶ τὸν ἀεθλοφόρον, καὶ τὸν πολεμήϊον ἵππον,
» Καὶ τὰν αἴλουρον, τὰν ἔτρεμε θηρία μικκά. »
Μέσφ' ὄκα μὲν Τριόπαο δόμοις ἔνι χρήματα κεῖτο,
Μῶνοι ἄρ' οἰκεῖοι θάλαμοι κακὸν ἠπίσταντο.
Ἀλλ' ὄκα τὸν βαθὺν οἶκον ἀνεξήραναν ὀδόντες,
Καὶ τόχ' ὁ τῶ βασιλῆος ἐνὶ τριόδοισι καθῆστο,
Αἰτίζων ἀκόλως τε καὶ ἔκβολα λύματα δαιτός.
Δάματερ, μὴ τῆνος ἐμὶν φίλος, ὅς τοι ἀπεχθής,
Εἴη, μηδ' ὁμότοιχος· ἐμὶν κακογείτονες ἐχθροί.
Εἴπατε παρθενικαί, καὶ ἐπιφθέγξασθε τεκοῖσαι·
« Δάματερ, μέγα χαῖρε. πολύτροφε, πουλυμέδιμνε. »
Χ' ὡς αἱ τὸν κάλαθον λευκότριχες ἵπποι ἄγοντι
Τέσσαρες, ὣς ἁμῖν μεγάλα θεὸς εὐρυάνασσα
Λευκὸν ἔαρ, λευκὸν δὲ θέρος καὶ χεῖμα φέροισα
Ἥξεῖ καὶ φθινόπωρον, ἔτος δ' εἰς ἄλλο φυλαξεῖ.
Ὡς δ' ἀπεδίλωτοι καὶ ἀνάμπυκες ἄστυ πατεῦμες,
Ὣς πόδας, ὣς κεφαλὰς παναπηρέας ἕξομες αἰεί.
Ὡς αἱ λικνοφόροι χρυσῶ πλέα λίκνα φέροντι,
Ὣς ἄμμες τὸν χρυσὸν ἀφειδέα πασαίμεσθα.
Μέσφα τὰ τᾶς πόλιος πρυτανήϊα τὰς ἀτελέστως
Τᾶσδε τελεσφορίας· ποτὶ τὰν θεὺν ἄχρις ὁμαρτεῖν
Αἵτινες ἑξήκοντα κατώτεραι· αἱ δὲ βαρεῖαι,
Χ' ἅτις Εἰλειθυίᾳ τείνει χέρα, χ' ἅτις ἐν ἄλγει,
Ὣς ἅλις, ὡς αὐτᾶν ἱκανὸν γόνυ· ταῖσι δὲ Δηὼ
Δωσεῖ πάντ' ἐπίμεστα, καὶ ὡς ποτὶ ναὸν ἵκωνται.

[107] Ἀπηρνήσαντο], ἠρνήθησαν, δὲν ἔχουν πλέον νὰ δώσωσι βρώματα. [108] Οὐρῆας], τὰς ἡμιόνους. [109] Ἑστίᾳ], διὰ νὰ τὸν θυσιάσῃ εἰς τὴν Ἑστίαν. [110] Ἀεθλοφόρον], τὸν νικήσαντα εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας. [111] Μικκά], Δωρ. μικρά. [112] Μέσφ' ὄκα], μέχρις ὅτου. [113] Οἰκ. θάλαμοι], οἱ θάλαμοι τοῦ οἴκου του. [115] Βασιλῆος], υἱός.

[116] Ἀκόλως], βούκας ψωμίου. Ἴδε σχολ. Ἀριστοφ. Ἱππ. Ἔνθεσις γὰρ ὁ ἄκολος. —λύματα], τὰς ἀπορριπτομένας ἀκαθαρσίας. [118] Ὁμότοιχος], γείτων· ἔχων τὸν διαιροῦντα τὰς οἰκίας τοῖχον κοινόν.—κακ. ἐχθροί], οἱ κακοὶ γείτονες μοὶ εἶναι μισητοί.

[119] Εἴπατε], ψάλατε.—παρθενικαί], παρθένοι.—τεκοῖσαι], γυναῖκες, μητέρες.

[123] Λευκὸν], εὐτυχές, καθὼς μαῦραι ἡμέραι, μαύρη τύχη, ἡ δυστυχής.

[125] Ἀνάμπυκες], χωρὶς ἀναδέσμην εἰς τὴν κεφαλήν. [126] Παναπηρέας], οὐ πεπηρωμένας, ἀβλαβεῖς. [127] Λίκνα], κανᾶ, κιβώτια ἱερά, τὰ ὁποῖα ἔφερον αἱ λεγόμεναι λικνοφόροι ἢ κανηφόροι εἰς τὰς πομπάς. Χρυσοῦ πλέα δὲ ἦσαν, ἢ ὡς χρυσότευκτα (ἦν δὲ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα τὰ κανᾶ. Σχολ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν.) ἢ ὡς περιέχοντα χρυσᾶ σκεύη, φιάλας κτλ. [128] Πασαίμεσθα], ν' ἀπολαμβάνωμεν, πατέομαι. [130] Τελεσφορίας], τὰς ἀτελέστους, τὰς μὴ μεμυημένας (πορεύεσθαι) μέχρι τοῦ πρυτανείου. [131] Κατώτεραι], τὰς νεωτέρας τῶν 60 ἐτῶν ἐλθεῖν πρὸς τὴν θεόν.—βαρεῖαι], ἐκ τοῦ γήρως. [132] Χέρα], ἐπίτοκος.— ἐν ἄλγει], νοσοῦσα. [133] Ὡς ἅλις], πορευθήτωσαν ὅσον ἀρκεῖ, ὅσον δυνατόν, ὅσον δύνανται νὰ τὰς φέρωσι τὰ γόνατά των. [134] Ἐπίμεστα], ἄφθονα, μεστά. —ἵκωνται],

Χαῖρε, θεὰ, καὶ τάνδε σάω πόλιν, ἔν θ' ὁμονοίᾳ,
Ἔν τ' εὐηπελίᾳ. Φέρε δ' ἀγρόθι νόστιμα πάντα.
Φέρβε βόας, φέρε μᾶλα· φέρε στάχυν, οἶσε θερισμόν.
Φέρβε καὶ εἰράναν, ἵν' ὃς ἄροσε, τῆνος ἀμασεῖ.
Ἵλαθί μοι, τρίλλιστε, μέγα κρείοισα θεάων.

ὁμοίως ὡς καὶ ἂν ἔλθουν. [155] Σάω], σῶσον. [156] Εὐηπελίᾳ], εὐημερίᾳ, εὖ πέλομαι. — νόστιμα], ἐπανεργόμενα εἰς τὴν τεταγμένην ὥραν· ἔτι δὲ καὶ νόστιμα, ὡς παρ' ἡμῖν.
[157] Φέρε], εἰς ἄλλας ἐκδόσεις φέρβε· ἀλλὰ προσκρούει εἰς τὸ μέτρον. Φέρε δὲ ἀντὶ Πέραγε, ἢ καθίστα γόνιμα.— Οἶσε], φέρε. [159] Τρίλλιστε], τρὶς λιτανευομένη, πολύευκτε.—κρείοισα] βασίλισσα.

Ε'. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

Ὁ Ἰουλιανὸς εἶχεν ἀπαγορεύσῃ εἰς τοὺς τῶν Χριστιανῶν παῖδας τὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς (τῶν Ποιητῶν ἰδίως), ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἦτον ἀνοίκειον εἰς αὐτοὺς νὰ διδάσκωνται τὰς πράξεις τῶν θεῶν καὶ ἡμιθέων, τοὺς ὁποίους περιεφρόνουν. Τότε ὁ θεῖος οὗτος πατὴρ (περὶ οὗ ἴδε σελ. 246 τοῦ Β'. Τόμου τῆς παρούσης Χρηστομαθείας), πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς στερήσεως ταύτης, συνέταξε διάφορα ποιήματα, ἐν οἷς μετὰ τοῦ ἀκραιφνεστάτου τῆς εὐσεβείας αἰσθήματος διαπρέπει πᾶσα ἡ χάρις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ποιήσεως, (Σ. Δ. Β.).

Α'. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΟΣ.

(Ἑξάμετροι).

ΗΘΕΛΟΝ ἠὲ πέλεια τανύπτερος, ἠὲ χελιδὼν
Ἔμμεναι, ὥς κε φύγοιμι βροτῶν βίον, ἤ τιν' ἔρημον
Ναιετάειν, θήρεσσιν ὁμέστιος· οἷ γαρ ἔασι
Πιστότεροι μερόπων, καὶ ἠμάτιον βίον ἕλκειν
Νηπενθῆ, νήποινον, ἀκηδέα· ἓν ἄθηρον
Μοῦνον ἔχειν, θεότητος ἴδριν νόον, οὐρανοφοίτην,
Ὥς κε γαληνιόωντι βίῳ φάος αἰὲν ἀγείρω·
Ἠ τινος ἠερίης σκοπιῆς καθύπερθεν ἀερθεὶς,
Βρονταῖον πάντεσσιν ἐπιχθονίοισιν ἀῦσαι·
» Ἄνθρωποι θνητοὶ, ῥοιῆς γένος, οὐδὲν ἐόντες,
Οἳ θανάτῳ ζώοντες, ἐτώσια φυσιόωμεν,
Μέχρι τίνος ψεύστῃσι καὶ ἠματίοισιν ὀνείροις

[1] Τανύπτερος], ἡ τὰ πτερὰ τανύουσα. [3] Ναιετάειν], κατοικεῖν.—Ἔασι], εἶσι. [4] Μερόπων], ἀνθρώπων.—ἠμάτιον], καθημερινόν.—ἕλκειν], βιοῦν. [5] Ἄθηρον], μὴ κατὰ τὰ θηρία. [6] Ἔχειν], ἤθελον.—ἴδριν], εἰδήμονα.—οὐρανοφ.] εἰς οὐρανὸν αἰρόμενον.
[8] Ἠερ.] ἀερίας. [9] Βρονταῖον] μὲ φωνὴν βροντῆς. [10] Ῥοιῆς], ῥοῆς, ῥοώδεις τὴν φύσιν, ῥευστοὶ, ἐφήμεροι. [11] Θανάτῳ], διὰ τὸν θάνατον.—φυσιόωμεν], ὑπερηφανευόμεθα.

Παιζόμενοι, παίζοντες, ἐπὶ χθονὶ μὰψ ἀλάλησθε;
Ἄθρει δὴ πραπίδεσσι τεαῖς ἐπὶ πάντας ὁδεύων,
Ὡς καὶ ἐγώ. Δὴ γάρ με θεὸς μέγαν ἴδριν ἔθηκεν
Ἐσθλῶν τε στυγερῶν τε, νόος δ' ἐπὶ πάντα φορεῖται·
Οὗτος ἔην θαλερός τε καὶ ἄλκιμος, εὖχος ἑταίρων,
Ὕψι βιβὰς, μελέεσσιν ἐριζώοισι τεθηλώς·
Οὗτος κάλλιμος ἦεν ἑωσφόρος, ὄμματα πάντων
Ἕλκων, εἴαρος ἄνθος ἐν ἀνδράσιν· οὗτος ἀγῶσι
Κύδιμος· ἔντεσιν οὗτος ἀρήϊος· οὗτος ἄριστος
Θηροφόνων, σταδίοισι καὶ οὔρεσι κάρτος ἐγείρων·
Οὗτος δ' αὖ θαλίησι καὶ εἰλαπίνῃσι μεμηλώς,
Γαίῃ καὶ πελάγεσσι καὶ ἠέρι γαστέρα φέρβων·
Νῦν ῥικνὸς καὶ ἄναλκις· ἀπημύδησεν γὰρ ἅπαντα·
Γῆρας ἔβη, τὸ δὲ κάλλος ἀπέπτατο· νεκρὰ τὰ γαστρός·
Βαιὸν ἔτ' ἐν μερόπεσσι, τὸ δὲ πλέον εἰν ἀΐδαο·
Οὗτος δ' αὖ μύθοις πνείων μέγα παντοδαποῖσιν·
Οὗτος δ' εὐγενέτης, τύμβοις φρονέων μεγάλοισιν,
Ἢ δέλτοις ὀλίγησι νεόγραφον αἷμα λελογχώς.
Οὗτος καρτερόμητις, ἐνὶ πτολίεσσι μέγιστος,
Πανδήμοις στομάτεσσι βοώμενος· οὗτος ἄμετρον
Πλοῦτον τὸν μὲν ἔχων, τὸν δὲ φρεσὶν ἔνδον ἀέξων·
Οὗτος δ' ὑψιθρόνοιο δίκης πλάστιγξι γέγηθεν·
Οὗτος δ' αἱματόεντι ῥάκει, δεσμῷ τε καρήνου
Γαίης κάρτος ἔχων, καὶ οὐρανὸν αὐτὸν ἀτίζει,
Θνητὸς, ἐν οὐ θνητῇσι μετήορος ἐλπωρῇσι·
Νῦν τάδε μικρὰ κόνις, ... καὶ πάντες ὅμοιοι,
Δμῶες, σκηπτοφόροι, θῆτες, πλούτῳ κομόωντες·
Εἷς ζόφος, εἷς δὲ δόμος, τόσσον πλέον ὀφρυόεσσιν,
Ὅσσον κλεινοτέροιο γόου τύμβου τε τυχῆσαι,
Οὔνομά τ' ἐν λάεσσι λιπεῖν ἐπικήδειον οἰκτροῖς.
Ὀψὲ μὲν, ἔμπα δὲ πᾶσιν ἴσον θνητοῖσι τάλαντον·
Ὀστέα πάντες ἀφαυρά, σεσηπότα, γυμνὰ κάρηνα·

---

13 Μάψ ἀλ.] ματαίως πλανᾶσθε. 14 Πραπίδ.] φρεσί· ἐπισκόπησον νοερῶς ὅλους. 15 Δὴ γάρ με], καὶ γάρ με.—ἴδρ. ἔθ.] εἰδήμονα κατέστησε. 17 Οὗτος], εἷς τις.—θαλ.] ἀκμαῖος. 18 Ὕψι β.] ἀγέρωχος, ἢ μᾶλλον ὑψιβίας, ἰσχυρός.—Ἐριζ.] μακροβίοις μέλεσι. 19 Κάλλιμ.] κάλλιστος. 21 Ἔντεσιν], διὰ τῶν ὅπλων, μάχιμος. 22 Θηροφ.] εἰς τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ἐπάλαιον μὲ θηρία εἰς τὰ γυμναστικὰ στάδια. 23 Θαλ.] συμποσίοις. 24 Γαίῃ] μὲ τὰ προϊόντα τῆς γῆς κτλ. 26 Τὰ γαστρ.] τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, ἡ γαστήρ. 27 Βαιὸν], βραχὺν χρόνον θέλει μείνει μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

28 Μύθ. πν. μέγ.] μεγαλοφρονῶν ἐπὶ τοῖς λόγοις. 30 Νεόγρ.] ὁ νεωστὶ εὐγενοῦς λαβὼν δίπλωμα. 31 Καρτερόμ.] καρτερόφρων. 33 Ἀέξων], αὐξάνων αὐτὸν ἐν ταῖς φρεσί του, δηλ. κέρδη λογιζόμενος. 35 Αἱματ.] πορφύρᾳ.—δεσμ.] διαδήματι. 36 Ἀτίζει], περιφρονεῖ. 37 Ἐν οὐ θν.] δηλ. οὐκ ἐλπίζων τὸν θάνατον. 38 Τάδε], ὅλοι οὗτοι μικρὸν πρᾶγμα εἶναι· ὁ στίχος εἶναι λαγαρός. τόσον πλ.] τόσον μόνον πλεονέκτημα παρέχων εἰς τοὺς ὑπερηφάνους. 42 Ἐν λάεσσι], ἐπὶ τῶν λίθων τῶν ἐπιταφίων.—οἰκτροῖς], λάεσσιν. 43 Ἔμπα], ὅμως.—τάλαντον], ἡ στάθμη. 44 Ἀφαυρὰ], ἀδύνατα.

Λῆξε τύφος· πενίην δὲ μόγος λίπε· νοῦσος, ἄϊστος·
Ἔχθος, ἀτασθαλίη, πλεόνων πόθος, ὕβρις ἀτειρής,
Πάντ' ἔθανε φθιμένοισιν ὁμοῦ καὶ πάντα μέμυκεν,
Ἄχρις ἂν ἐγρομένοισι συνέμπορα ἔνθεν ἵκηται.
Ταῦτ' οὖν εἰσορόωντες, ἐμοῖς πείθεσθ' ἐπέεσσι,
Παῖδες ἐμοί· παῖδες γὰρ, ὅσον πλέον εἴρυσα πνεῦμα·
Δεῦρ' ἄγε κόσμον ἅπαντα, καὶ ὁππόσα τῷδ' ἀλάληται,
Ῥίψαντες, κακότητας ἐπιχθονίου βασιλῆος,
Ἅρπαγος ἀλλοτρίων, δηλήμονος, ἀνδροφόνοιο,
Πλοῦτον, εὐκλείην, θώκους, γένος, ὄλβον ἄπιστον,
Προτροπάδην φεύγωμεν ἐς οὐρανὸν, ἧχί τε πολλὰ
Κάλλεα μαρμαίροντα, φάος περὶ τρισσὸν, ἄφραστον.
Οἱ δ' ἄλλοι, πεσσοῖσιν ἐοικότες, ἔνθα καὶ ἔνθα
Πίπτοιεν, πεσσῶν τε κυλίσμασι τέρψιν ἔχοιεν,
Ἢ δνοφερὴν σκοτόμαιναν ἑοῖς ἐπικείμενοι ὄσσοις,
Τοίχους ἀμφαφόωντες, ἐπ' ἀλλήλοισιν ἴοιεν.

Β'. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΚΗΡΟΥ ΒΙΟΥ.

Μέτρον ἐλεγειακὸν, δηλ. συγκείμενον ἐξ ἑνὸς ἑξαμέτρου καὶ ἑνὸς πενταμέτρου.

-ῡῡ-υυ-|-ῡῡ-υυ-

Κόσμε φίλ', οὐ φίλε πάντα, τί μ' ὡς τροχὸς ἀμφιέλικτος
Ῥοιζηδὸν φορέεις ἀντιπορευόμενον,
Μύρμηχ' ὡς ὀλίγον, πικρὴν φορὰν ἀσχαλόοντα;
Ἔμπα γε μὴν φορέεις τόσσον ἐόντα, τόσος·
Οἶδα μὲν ὡς θεόθεν σὺ θεοῦ κλέος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
Χριστοῦ χειρὶ πάγην πλεκτὸς ἀπ' ἀμφοτέρων,
Οὐρανίων, χθονίων τε· τὸ μὲν δέμας ἔνθεν ἐτύχθη,
Ψυχὴ δ' αὖ μεγάλου ἐστὶν ἄημα νόου.
Ἀλλὰ καὶ ὣς πολλοῖσιν ἐλαύνομαι ἔνθα καὶ ἔνθα
Πήμασιν, ἐξ ἐμέθεν πήμασι δυσμενέος·
Δελφὶς δ' ὡς, ἐπὶ χέρσον ἁλίδρομος, ἠέρι θνήσκων.
Κόσμε, παρῆλθον ἐγώ· λαὸν ἄτρωτον ἄγοις.

---

[45] Ἄϊστος], ἄφαντος (ἐγένετο), ἐξέλιπε. [48] Συνέμπορα], συνοδοιπόρα, διότι τὰ πταίσματα ἑκάστου θέλουν τὸν συνοδεύσει εἰς τὴν ἀνάστασιν. [50] Εἴρυσα], εἵλκυσα. πλειότερα ἔτη ὑμῶν ἔζησα. [53] Βασιλῆος], τοῦ Οὐάλεντος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἱεράτευε.

[54] Θώκους], πρωτοκαθεδρίας. [56] Φάος περὶ τρισ.] περὶ τὸ τρισυπόστατον φῶς τῆς θεότητος. [57] Οἱ δ' ἄλλοι], ὅσοι δὲν φεύγουσιν εἰς οὐρανόν. [58] Κυλίσμ.] ἂς πίπτωσιν ὡς πεσσοί, καὶ ἂς ἔχωσι μόνην τέρψιν τοὺς πεσσούς. [59] Σκοτόμ.] σκότος. — ἐπικείμ.] ἐπικειμένην ἔχοντες. [60] Ἀμφαφ.] ἑκατέρωθεν ψηλαφοῦντες.

[1] Πάντα], κατὰ π.—ἀμφιέλ.] ἑκατέρωθεν στρεφόμενος. [2] Ἀντιπορ.], κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν σοῦ πορ. [3] Ὀλίγον], μικρόν. — πικρ.] διὰ τὴν πικρὰν φοράν. [5] Σὺ], ἐλαβες. — αὐτὸς], ἐγώ. [7] Ἔνθεν], ἐντεῦθεν, ἀπὸ τὴν γῆν. [8] Ἄημα], φύσημα. [10] Ἐξ ἐμέθεν], πήμασι προελθοῦσιν ἐξ ἐμοῦ, τοῦ πρὸς ἐμαυτὸν δυσμενοῦς. [11] Ἁλιδρ.], ὡς θαλάσσιος δελφὶν ῥιφθεὶς εἰς τὴν χέρσον, θνήσκω εἰς τὸν ἀέρα. [12] Ἄτρωτον], εἴθε νὰ φέρῃς σῶον τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ.

ΣΤ'. ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΕΚΑΒΗ(*).

(Σ. Δ. Β.)

Εὐριπίδης Μνησάρχου, γεννηθεὶς ἐν Σαλαμῖνι κατὰ τὸ 479 ἔτος Π. Χ. (Ὀλ. 75, α΄.) κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς περιφήμου μάχης, ὑπῆρξεν εἷς τῶν περιφημοτάτων δραματικῶν ποιητῶν. Δεκαοκταετὴς μόλις ὢν ἤρχισε νὰ γράφῃ τραγῳδίας, περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀρχέλαον, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐτιμήθη μεγάλως, καὶ παρὰ τῷ ὁποίῳ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν. Ἐκ τῶν 75 ἢ κατ' ἄλλους 92 δραμάτων του 19 μόνον ἐσώθησαν, καί τινα τεμάχια. Εἶναι ὁ περιπαθέστερος καὶ συγχρόνως ἀφελέστερος τῶν λοιπῶν δραματουργῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὴν ποίησίν του παρενείρει πυκνότατα ἠθικὰ ἀξιώματα.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ εἴδωλον.
ΕΚΑΒΗ.
ΧΟΡΟΣ αἰχμαλωτίδων γυναικῶν.
ΠΟΛΥΞΕΝΗ.
ΟΔΥΣΣΕΥΣ.
ΤΑΛΘΥΒΙΟΣ.
ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ.
ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ.
ΠΟΛΥΜΗΣΤΩΡ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ.

Σημ. Ἡ γλῶσσα εἶνε Ἀττική, τὸ δὲ μέτρον τρίμετρον Ἰαμβικόν, συγκείμενον ἀπὸ τρεῖς διποδίας Ἰάμβων οὕτως:

ᴗ - ᴗ - | ᴗ - ᴗ - | ᴗ - ᴗ -

Ἥκω, νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας
λιπών, ἵν' Ἅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος, Ἑκάβης παῖς γεγώς, τῆς Κισσέως,
Πριάμου τε πατρός· ὅς μ', ἐπεὶ Φρυγῶν πόλιν
κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν Ἑλληνικῷ,
δείσας ὑπεξέπεμπε Τρωϊκῆς χθονὸς
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα, Θρῃκίου ξένου,
ὃς τὴν ἀρίστην Χερσονησίαν πλάκα

---

[1] Ἥκω], ὁ Πολύδωρος, προλογίζων, προεκτίθησι, κατὰ τὴν συνήθειαν, τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος· φαίνεται δὲ ὑπεραιωρούμενος τῆς σκηνῆς, ὡς σκιὰ δῆθεν περιπολοῦσα ἄνευ σώματος τὸν αἰθέρα, τῆς Ἑκάβης κατακειμένης ὑπὸ τὴν σκηνὴν καὶ ὑποτιθεμένης ὅτι οὔτε τὸν βλέπει οὔτε τὸν ἀκούει.— σκότου πύλας], περιφρας. ἀντὶ τὸν Σκότον, καθὼς καὶ πύλαι Ἅδου, ἴδε Ἰλ. Ι, 312. [2] Ἅδης], εἴτε ὁ τόπος, εἴτε ὁ θεὸς τοῦ Ἅδου, ὁ Πλούτων. [4] Φρυγῶν πόλιν] τὴν Τρωάδα. [8] Χερσονησίαν πλάκα], περιφρας. ἀντὶ τὴν πεδινὴν χώραν τῆς Θρᾳκικῆς Χερσονήσου.

(*) Ὡς κείμενον τῶν ποιητῶν ἐλάβομεν τὸ τῆς ἐν Λειψίᾳ ἐκδόσεως τοῦ Φ. Ε. Bothe τῷ 1825.

Σπείρει, φίλιππον λαὸν εὐθύνων δορί.
Πολὺν δὲ σὺν ἐμοὶ χρυσὸν ἐκπέμπει λάθρα,
Πατὴρ, ἵν', εἴ ποτ' Ἰλίου τείχη πέσοι,
Τοῖς ζῶσιν εἴη παισὶ μὴ σπάνις βίου.
Νεώτατος δ' ἦν Πριαμιδῶν· ὃ καί με γῆς
Ὑπεξέπεμψεν· οὔτε γὰρ φέρειν ὅπλα,
Οὔτ' ἔγχος οἷός τ' ἦν νέῳ βραχίονι.
Ἕως μὲν οὖν γῆς ὄρθ' ἔκειθ' ὁρίσματα,
Πύργοι τ' ἄθραυστοι Τρωϊκῆς ἦσαν χθονὸς,
Ἕκτωρ τ' ἀδελφὸς οὑμὸς εὐτύχει δορὶ,
Καλῶς παρ' ἀνδρὶ Θρῃκὶ, πατρῴῳ ξένῳ,
Τροφαῖσιν, ὥς τις πτόρθος, ηὐξόμην τάλας·
Ἐπεὶ δὲ Τροία θ' Ἕκτορός τ' ἀπόλλυται
Ψυχὴ, πατρῴα θ' ἑστία κατεσκάφη,
Αὐτός τε βωμῷ πρὸς θεοδμήτῳ πιτνεῖ,
Σφαγεὶς Ἀχιλλέως παιδὸς ἐκ μιαιφόνου,
Κτείνει με χρυσοῦ, τὸν ταλαίπωρον, χάριν
Ξένος πατρῷος, καὶ κτανὼν ἐς οἶδμ' ἁλὸς
Μεθῆχ', ἵν' αὐτὸς χρυσὸν ἐν δόμοις ἔχῃ·
Κεῖμαι δ' ἐπ' ἀκταῖς, ἄλλοτ' ἐν πόντου σάλῳ,
Πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος,
Ἄκλαυστος, ἄταφος. νῦν δ' ὑπὲρ μητρὸς φίλης
Ἑκάβης ἀΐσσω, σῶμ' ἐρημώσας ἐμὸν,
Τριταῖον ἤδη φέγγος αἰωρούμενος,
Ὅσονπερ ἐν γῇ τῇδε Χερσονησίᾳ
Μήτηρ ἐμὴ δύστηνος ἐκ Τροίας πάρα.
Πάντες δ' Ἀχαιοὶ, ναῦς ἔχοντες, ἥσυχοι
Θάσσουσ' ἐπ' ἀκταῖς τῆσδε Θρῃκίας χθονός.
Ὁ Πηλέως γὰρ παῖς ὑπὲρ τύμβου φανεὶς
Κατέσχ' Ἀχιλλεὺς πᾶν στράτευμ' Ἑλληνικὸν,
Πρὸς οἶκον εὐθύνοντας ἐναλίαν πλάτην·
Αἰτεῖ δ' ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν Πολυξένην
Τύμβῳ φίλον πρόσφαγμα καὶ γέρας λαβεῖν.

---

[9] Σπείρει], συνκδχ. ἀντὶ Κέκτηται. — φίλιππον λαὸν], διότι οἱ Θρᾷκες ἦσαν ἐκπαλαι περίφημοι ἱπποτρόφοι.—εὐθύνων δορί], διοικῶν στρατιωτικῶς, στρατηγῶν. [15] Ἦ], ἤμην —Ὃ], δι' ὅ. [21 22] Ἕκτορος. . ψυχὴ], περιφρας. ἀντὶ Ὁ εὔψυχος Ἕκτωρ, ὁμοίως ἧ κατωτέρω (στίχ. 83): Ἑλένου ψυχάν. [23] Αὐτὸς], ὁ πατήρ μου Πρίαμος. — θεοδμήτῳ], τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς Ἑρκείου κτισθέντι. [24] Ἀχιλλ. παιδὸς], τοῦ Νεοπτολέμου. [28] Ἄλλοτε μὲν ἐπ' ἀκταῖς, ἄλλοτε δ' ἐν πόντου σάλῳ. [30] Ἄκλαυστος, ἄταφος], παρβλ. Ἰλ. Χ, 386. [31] Ἀΐσσω], κινοῦμαι μετέωρος. [31] Σῶμ' ἐρημώσας ἐμὸν], χωρισθεὶς τοῦ σώματός μου. Διότι ἐπίστευον ὅτι πρὶν ταφῇ τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ περιφέρεται ὑπὲρ τὴν γῆν· ὅθεν λέγει καὶ ὁ Πάτροκλος εἰς τὸν Ἀχιλλέα παρὰ τῷ Ὁμήρῳ (Ἰλ. Ψ, 71). «Θάπτε με ὅττι τάχιστα, πύλας Ἀΐδαο περήσω». Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχουσι καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ, ὅθεν καὶ σπεύδουσι νὰ θάψωσιν ὅσον τάχιστα τοὺς νεκρούς των. [32] Τριταῖον ἤδη φέγγος], τρίτην ταύτην ἡμέραν. [34] Ἐκ Τροίας πάρα], ἐνν. ἐστὶν, πάρεστι. [39] Ἐναλίαν πλάτην], τὴν κώπην ἢ τὸ πηδάλιον.

Καὶ τεύξεται τοῦδ', οὐδ' ἀδώρητος φίλων
Ἔσται πρὸς ἀνδρῶν· ἡ πεπρωμένη δ' ἄγει
Θανεῖν ἀδελφὴν τῷδ' ἐμὴν ἐν ἤματι.
Δυεῖν δὲ παίδοιν δύο νεκρὼ κατόψεται
Μήτηρ, ἐμοῦ τε, τῆς τε δυστήνου κόρης.
Φανήσομαι γὰρ, ὡς τάφου τλήμων τύχω,
Δούλης ποδῶν πάροιθεν ἐν κλυδωνίῳ·
Τοὺς γὰρ κάτω σθένοντας ἐξῃτησάμην
Τύμβου κυρῆσαι, κεἰς χέρας μητρὸς πεσεῖν.
Τοὐμὸν μὲν οὖν, ὅσονπερ ἤθελον τυχεῖν,
Ἔσται· γεραιᾷ δ' ἐκποδὼν χωρήσομαι
Ἑκάβῃ· περᾷ γὰρ ἥδ' ὑπὸ σκηνῆς πόδα
Ἀγαμέμνονος, φάντασμα δειμαίνουσ' ἐμόν.
φεῦ·
Ὦ μῆτερ, ἥτις ἐκ τυραννικῶν δόμων
Δούλειον ἦμαρ εἶδες, ὡς πράσσεις κακῶς,
Ὅσονπερ εὖ ποτ'! ἀντισηκώσας δέ σε
Φθείρει θεῶν τις τῆς πάροιθ' εὐπραξίας.
ΕΚ. Ἄγετ', ὦ παῖδες, τὴν γραῦν πρὸ δόμων,
Ἄγετ', ὀρθοῦσαι τὴν ὁμόδουλον,
Τρῳάδες, ὑμῖν, πρόσθε δ' ἄνασσαν!
Λάβετε, φέρετε, πέμπετ', ἀείρετέ μου δέμας,
Γεραιᾶς χειρὸς προσλαζύμεναι·
Κἀγὼ, σκολιῷ σκίπωνι χερὸς
Διερειδομένα, σπεύσω βραδύπουν
Ἤλυσιν ἄρθρων προτιθεῖσα.
Ὦ στεροπὰ Διὸς, ὦ σκοτία νὺξ,
Τί ποτ' αἴρομαι ἔννυχος οὕτω
Δείμασι, φάσμασιν; ὦ πότνια χθὼν,
Μελανοπτερύγων μᾶτερ ὀνείρων,
Ἀποπέμπομαι ἔννυχον ὄψιν,
Ἃν περὶ παιδὸς ἐμοῦ, τοῦ σωζομένου κατὰ Θρῄκην,
Ἀμφὶ Πολυξείνης τε, φίλης θυγατρὸς, δι' ὀνείρων
Εἶδον. φοβερὰν ὄψιν ἔμαθον, ἐδάην.
Ὦ χθόνιοι θεοὶ, σώσατε παῖδ' ἐμὸν,

---

45 Δυεῖν δὲ παίδοιν], ἐκ τῶν δύω αὐτῆς τέκνων. 48 Δούλης], τῆς δούλης τῆς Ἑκάβης. 49 Τοὺς κάτω σθένοντας], τοὺς ἄρχοντας (θεοὺς) τοῦ Ἅδου. 53 54 Περᾷ γὰρ κτλ.], ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμ. 55 Ἐκ τυράνν. δόμων], ἀπὸ βασιλίσσης. 56 Δούλειον ἦμαρ], ἴδε τὴν ἐν Ὀδυσ. Ρ. 323 ὑποσημ. 57 58 Ἀντισηκώσας.. τῆς πάροιθ' εὐπραξίας], σταθμίσας ἀντὶ τῆς προτοῦ εὐτυχίας. 59] Ἀναπαιστικοὶ δίμετροι ἢ ἀσυνάρτητοι, ἰθυφαλλικοὶ καὶ Ἀνακρεόντειοι καταληκτικοὶ ἢ ὑπερκαταληκτικοὶ ἢ δοχμιακοὶ κτλ. 63 Προσλαζύμεναι], προσλαμβάνουσαι, ἀντιλαμβανόμεναι. 65 66 Βραδύπουν ἤλυσιν ἄρθρων προτιθεῖσα], περιφρας. ἀντὶ Βραδέως προπατοῦσα. 71 Ἀποπέμπομαι], ἀποτροπιάζομαι, οὐ παραδέχομαι, μὴ γένοιτο! παρβλ. 1216. 74 Ἔμαθον, ἐδάην], τραγικὰ καὶ πάθους ἐμφαντικὰ τὰ συνώνυμα καὶ ἀσύνδετα ταῦτα.

Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμῶν,
Τὴν χιονώδη Θρῄκην κατέχει,
Ξείνου πατρίου φυλακαῖσιν.
Ἔσται τι νέον,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς·
Οὔποτ' ἐμὰ φρὴν ὧδ' ἀλίαστος
Φρίσσει, ταρβεῖ.
Ποῦ ποτε θείαν Ἑλένου ψυχὰν
Ἢ Κασάνδρας, ἐσίδω, Τρῳάδες,
Ὥς μοι κρίνωσιν ὀνείρους;
Εἶδον γὰρ βαλιὰν ἔλαφον λύκου αἵμονι χαλᾷ
Σφαζομέναν, ἀπ' ἐμῶν γονάτων σπασθεῖσαν ἀνάγκᾳ
Οἰκτρῶς· καὶ τόδε δεῖμά μοι ἦλυθεν.
Ἦλθ' ὑπὲρ ἄκρας τύμβου κορυφᾶς
Φάντασμ' Ἀχιλέως,
Ἤτει δὲ γέρας τῶν πολυμόχθων
Τινὰ Τρωϊάδων.
Ἀπ' ἐμᾶς, ἀπ' ἐμᾶς οὖν τόδε παιδὸς
Πέμψατε, δαίμονες, ἱκετεύω!

ΧΟΡ. Ἑκάβη, σπουδῇ πρός σ' ἐλιάσθην,
Τὰς δεσποσύνους σκηνὰς προλιποῦσ',
Ἵν' ἐκληρώθην καὶ προσετάχθην
Δούλη, πόλεως ἀπελαυνομένη
Τῆς Ἰλιάδος, λόγχης αἰχμῇ
Δοριθήρατος πρὸς Ἀχαιῶν,
Οὐδὲν παθέων ἀποκουφίζουσ',
Ἀλλ' ἀγγελίας βάρος ἀραμένη
Μέγα, σοί τε, γύναι, κῆρυξ ἀχέων.
Ἐν γὰρ Ἀχαιῶν πλήρει ξυνόδῳ
Λέγεται δόξαι, σὴν παῖδ' Ἀχιλεῖ
Σφάγιον θέσθαι· τύμβου δ' ἐπιβὰς
Οἶσθ' ὅτι χρυσέοις ἐφάνη ξὺν ὅπλοις,
Τὰς ποντοπόρους δ' ἔσχεν σχεδίας,
Λαίφη προτόνοις ἐπερειδομένας,
Τάδε θωΰσσων·
Ποῖ δή, Δαναοί, τὸν ἐμὸν τύμβον
Στέλλεσθ' ἀγέραστον ἀφέντες;
Πολλῆς δ' ἔριδος ξυνέπαισε κλύδων,

81 Ἀλίαστος], ακατάπαυστος. 85 Ἑλένου ψυχὰν], ἴδε σίχ. 21, 22. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἕλενος μάντις, ὡς καὶ ἡ Κασάνδρα. 86 Αἵμονι χαλᾷ], αἱματηρᾷ χηλῇ. 95 Ἐλιάσθην], ἦλθον χωρισθεῖσα (παραμερίσασα). 100 Παθέων], τῶν σῶν παθῶν, τῶν δεινῶν σ[ου]. 109 Λαίφη προτόνοις ἐπερειδομένας], ἤδη τὰ ἱστία ἐπαιρούσας πρὸς ἀπόπλουν. 115 Ξυνέπαισε], συνεκρούσθη, διηγέρθη.

Δόξα δ' ἐχώρει δίχ' ἀν' Ἑλλήνων
Στρατὸν αἰχμητὴν, τοῖς μὲν διδόναι
Τύμβῳ σφάγιον, τοῖς δ' οὐχὶ δοκοῦν.
Ἦν δὲ τὸ μὲν σὸν σπεύδων ἀγαθὸν,
Τῆς μαντιπόλου Βάκχης ἀνέχων
Λέκτρ' Ἀγαμέμνων·
Τὼ Θησείδα δ', ὄζω Ἀθηνῶν,
Δισσῶν μύθων ῥήτορες ἦσαν·
Γνώμῃ δὲ μιᾷ ξυνεχωρείτην,
Τὸν Ἀχίλλειον τύμβον στεφανοῦν
Αἵματι χλωρῷ· τὰ δὲ Κασάνδρας
Λέκτρ' οὐκ ἐφάτην τῆς Ἀχιλείας
Πρόσθεν θήσειν ποτὲ λόγχης.
Σπουδαὶ δὲ λόγων κατατεινομένων
Ἦσαν ἴσαι πως, πρὶν ὁ ποικιλόφρων,
Κόπις, ἡδυλόγος, δημοχαριστὴς
Λαερτιάδης πείθει στρατιὰν,
Μὴ τὸν ἄριστον Δαναῶν πάντων
Δούλων σφαγίων οὕνεκ' ἀπωθεῖν,
Μηδέ τιν' εἰπεῖν παρὰ Περσεφόνῃ
Στάντα φθιμένων,
Ὡς ἀχάριστοι Δαναοὶ Δαναοῖς,
Τοῖς οἰχομένοις ὑπὲρ Ἑλλήνων,
Τροίας πεδίων ἀπέβησαν.
Ἥξει δ' Ὀδυσεὺς ὅσον οὐκ ἤδη,
Πῶλον ἀφέλξων σῶν ἀπὸ μαστῶν,
Ἔκ τε γεραιᾶς χερὸς ὁρμήσων.
Ἀλλ' ἴθι ναοὺς, ἴθι πρὸς βωμοὺς,
Ἵζ' Ἀγαμέμνονος ἱκέτις γονάτων·
Κήρυσσε θεοὺς,
Τούς τ' οὐρανίδας, τούς θ' ὑπογαίους·
Ἤ γάρ σε λιταὶ διακωλύσουσ'
Ὀρφανὸν εἶναι παιδὸς μελέας,
Ἢ δεῖ σ' ἐπιδεῖν τύμβου προπετῆ,
Φοινισσομένην αἵματι, παρθένον,

---

118 Τῆς μαντιπόλου Βάκχης], τῆς Κασάνδρας. —ἀνέχων λέκτρ'], εὐφήμως ἀντὶ Συν-
ουναζόμενος. 120 Τὼ Θησείδα], οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Θησέως, ὁ Ἀκάμας καὶ ὁ Δημοφῶν, τῶν
ὁποίων οὐδαμοῦ μέμνηται ὁ Ὅμηρος, Μενεσθέα εἰσάγων ἀρχηγοῦντα τῶν κατὰ τῆς Τρωά-
δος Ἀθηναίων. Ἀλλ' οἱ τραγικοὶ ἐθεράπευον τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ τὴν ἐπικρατοῦ-
σαν δόξαν. 124 Αἵματι χλωρῷ], νεαρῷ ἢ νεανικῷ. 125 126 Τὰ λέκτρα.. τῆς λόγχης],
τὸν γάμον.. τῆς ἀνδρίας, τὰ συγκεκριμ. ἀντὶ τῶν ἀφῃρημ. 127 128 Σπουδαὶ.. ἦσαν ἴσαι],
ἴσης ἐσπούδαζον περὶ τοῦ πράγματος ἀμφότερα τὰ διχογνωμοῦντα μέρη. 129 Κόπις],
δημοκόπος ἢ δεινὸς ῥήτωρ· Καθὼς καὶ κοινῶς λέγομεν: Κόπτει ἡ γλῶσσά του. Κατ' ἄλ-
λην δὲ ἐκδοχὴν ὁ Δημοσθένης ὠνόμαζε Κοπίδα τῶν λόγων του τὸν Φωκίωνα. 140 Ὁρ-
μήσων], μεθ' ὁρμῆς ἀποσπάσων. 145 Κήρυσσε θεοὺς], ἐπικαλοῦ τούς. 147 Τύμβου προ-

'Εκ χρυσοφόρου
Δειρῆς νασμῷ μελαναυγεῖ.
ΕΚ. Οἴ ἐγὼ μελέα, τί ποτ' ἀπύσω;
Ποίαν ἀχώ; ποῖον ὀδυρμόν;
Δειλαία δειλαίου γήρως, δουλείας, τᾶς οὐ τλατᾶς!
[Τὰς οὐ φερτᾶς·] ᾤ μοί μοι!
Τίς ἀμύνει μοι; ποία γενεά,
Ποία δὲ πόλις;
Φροῦδος πρέσβυς, φροῦδοι παῖδες!
Ποίαν, ἢ ταύταν, ἢ κείναν, στείχω; ποῖ δ' ἥσω; ποῦ τίς θεῶν
Ἢ δαιμόνων ἐπαρωγός;
Ὦ κάκ' ἐνεγκοῦσαι πήματ', ἀπωλέσατ',
Ὠλέσατε, Τρῳάδες!
Οὐκέτι μοι βίος ἀγαστὸς ἐν φάει.
Ὦ τλάμων, ἄγησαί μοι, πούς, ἄγησαι τᾷ γραίᾳ
Πρὸς τάνδ' αὐλάν! ὦ τέκνον, ὦ παῖ
Δυστανοτάτας ματέρος, ἔξελθ',
Ἔξελθ' οἴκων!
Ἄϊε ματέρος αὐδάν, ὦ τέκνον,
Ὡς εἰδῇς, οἵαν, οἵαν ἀΐω
Φάμαν περὶ σᾶς ψυχᾶς!
ΠΟΛ. Ἰώ,
Μᾶτερ, μᾶτερ, τί βοᾷς; τί νέον
Καρύξασ' οἴκων μ', ὥστ' ὄρνιν,
Θάμβει τῷδ' ἐξέπταξας
ΕΚ. Ὤ μοι, τέκνον! ΠΟΛ. τί με δυσφημεῖς;
Φροίμιά μοι κακά. ΕΚ. αἶ, αἶ, σᾶς ψυχᾶς!
ΠΟΛ. Ἐξαύδα, μὴ κρύψῃς δαρόν·
Δειμαίνω, δειμαίνω, μᾶτερ,
Τί ποτ' ἀναστένεις. ΕΚ. ὦ τέκνον, τέκνον
Μελέας ματρός.... ΠΟΛ. τί τόδ' ἀγγέλλεις;
ΕΚ. Σφάξαι σ' Ἀργείων κοινὰ ξυντείνει
Πρὸς τύμβον γνώμα Πηλείδα γέννᾳ.
ΠΟΛ. Οἴ μοι, μᾶτερ, πῶς φθέγγει
Ἀμέγαρτα κακῶν;
Μάνυσόν μοι, μάνυσόν μοι, μᾶτερ!
ΕΚ. Αὐδῶ, παῖ, δυσφάμους φάμας· ἀγγέλλουσ' Ἀργείων δόξαι

πετῆ], πεπτωκυῖαν πρὸ τοῦ τύμβου (τοῦ Ἀχιλλ.). 149 150 Ἐκ δειρῆς νασμῷ μελ.], κρουνῷ μέλανος αἵματος ῥέοντος ἐκ τῆς δ. 155 Δειλαίου γήρως], ἐνν. ἕνεκα. 155 Ποία γενεά], τίς συγγενής; Ἀντὶ τούτου αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔχουσι Γέννα, ἀπεναντίας τῷ μέτρῳ.
158 Ἥσω], μέλλ. τοῦ Εἶμι, πορεύσομαι. 160 165] οἱ στίχοι οὗτοι ἄλλως ἔχουσιν εἰς τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις, ἀπ' ἐναντίας τῷ μέτρῳ. Ἄγησαί μοι], ὁδήγησόν με, φέρε με.
175 Δαρόν], ἐπὶ πολύ. 179 180 Πηλείδα γέννᾳ], τῷ υἱῷ τοῦ Πηλείδου Ἀχιλλέως, τῷ Νεοπτολέμῳ. 182 Ἀμέγαρτα κακῶν], ἄφθονα κακά.

Ψήφῳ τᾶς σᾶς περί μοι ψυχᾶς
ΠΟΛ. Ὦ δεινὰ παθοῦσ', ὦ παντλάμων!
Ὦ δυστάνου, μῆτερ, βιοτᾶς!
Οἵαν, οἵαν
Αὖ σοι λώβαν ἐχθίσταν
Ἀῤῥήταν τ' ὦρσέν τις δαίμων!
Οὐκέτι σοι παῖς ἅδ', οὐκέτι δὴ
Γήρᾳ δειλαίῳ δειλαία ξυνδουλεύσω·
Σκύμνον γάρ μ' ὥστ' οὐριθρέπταν,
Μόσχον δειλαίῳ δειλαίαν ἐσόψει
Χειρὸς ἀναρπαστὰν σᾶς ἄπο, λαιμότομόν θ'
Ἅδα γᾶς ὑποπεμπομέναν σκότον,
Ἔνθα νεκρῶν μέθ' ἁ τάλαινα κείσομαι.
Καὶ σὲ μέν, ὦ μᾶτερ δύστανε βίου, κλάω πανοδύρτοις θρήνοις·
Τὸν ἐμὸν δὲ βίον, λώβαν, λύμαν τ',
Οὐ μετακλαίομαι, ἀλλὰ θανεῖν μοι ξυντυχία κρείσσων ἐκύρησεν.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν Ὀδυσσεὺς ἔρχεται σπουδῇ ποδός,
Ἑκάβη, νέον τι πρὸς σὲ σημανῶν ἔπος.
ΟΔ. Γύναι, δοκῶ μέν σ' εἰδέναι γνώμην στρατοῦ,
Ψῆφόν τε τὴν κρανθεῖσαν· ἀλλ' ὅμως φράσω.
Ἔδοξ' Ἀχαιοῖς παῖδα σὴν Πολυξένην
Σφάξαι πρὸς ὀρθὸν χῶμ' Ἀχιλλείου τάφου·
Ἡμᾶς δὲ πομποὺς καὶ κομιστῆρας κόρης
Τάσσουσιν εἶναι· θύματος δ' ἐπιστάτης
Ἱερεύς τ' ἐπέστη τοῦδε παῖς Ἀχιλλέως.
Οἶσθ' οὖν, ὃ δρᾶσον; μήτ' ἀποσπασθῇς βίᾳ,
Μήτ' εἰς χερῶν ἅμιλλαν ἐξέλθῃς ἐμοί·
Γίγνωσκε δ' ἀλκὴν καὶ παρουσίαν κακῶν
Τῶν σῶν. σοφόν τοι κἀν κακοῖς, ἃ δεῖ, φρονεῖν.
ΕΚ. Αἶ, αἶ, παρέστηχ', ὡς ἔοικ', ἀγὼν μέγας,
Πλήρης στεναγμῶν, οὐδὲ δακρύων κενός!
Κἀγὼ γὰρ οὐκ ἔθνησκον, οὗ μ' ἐχρῆν θανεῖν,
Οὐδ' ὤλεσέν με Ζεύς, τρέφει δ', ὅπως ὁρῶ
Κακῶν κάκ' ἄλλα μείζον' ἡ τάλαιν' ἐγώ.
Εἰ δ' ἔστι τοῖς δούλοισι τοὺς ἐλευθέρους
Μὴ λυπρὰ μηδὲ καρδίας δηκτήρια
Ἐξιστορῆσαι, σοὶ μὲν εἰρῆσθαι χρεών,

186], θρηνεῖ οὐχὶ ἑαυτήν, ἀλλὰ τὴν μητέρα της, καὶ ἐξηγεῖ κατωτέρω (στίχ. 198, 199) τὴν αἰτίαν. 195 196] ἡ σύνταξις οὕτως: Ἐπόψει γάρ με δειλαία τὴν δειλαίαν μόσχον, ὥσπερ σκύμνον οὐριθρέπταν, ἀναρπαστὰν ἀπὸ τῆς σῆς χειρὸς πεμπομένην τε λαιμότομον (ἐν) ᾅδῃ ὑπὸ τὸν τῆς γῆς σκότον. 198 Βίου], κλαίω σε ἕνεκεν τοῦ βίου, διότι ζῇς.

210 Οἶσθ' οὖν, ὃ δρᾶσον;], Ἀττ. ἀντὶ Δράσεις. Δρᾶσον οὖν ἐκεῖνο, ὃ οἶσθα ὅτι δεῖ δρᾶσαι. 219 Εἰ δ' ἔστι κτλ.] εἰ δ' ἔστι (δυνατὸν ἢ θεμιτὸν) τοῖς δούλοις τὸ ἐξιστορῆσαι τοὺς ἐλευθέρους μὴ λυπρὰ κτλ., σὲ μὲν χρὴ λέγειν, ἡμᾶς δὲ ἀκοῦσαι.

Ἡμᾶς δ' ἀκοῦσαι τοὺς ἐρωτῶντας τάδε.
ΟΔ. Ἔξεστ', ἐρώτα· τοῦ χρόνου γὰρ οὐ φθονῶ.
ΕΚ. Οἶσθ', ἡνίκ' ἦλθες Ἰλίου κατάσκοπος,
Δυσχλαινίᾳ τ' ἄμορφος, ὀμμάτων τ' ἄπο
Φόνου σταλαγμοὶ σὴν κατέσταζον γένυν;
ΟΔ. Οἶδ'· οὐ γὰρ ἄκρας καρδίας ἔψαυσέ μου.
ΕΚ. Ἔγνω δέ σ' Ἑλένη, καὶ μόνῃ κατεῖπ' ἐμοί;
ΟΔ. Μεμνήμεθ' εἰς κίνδυνον ἐλθόντες μέγαν.
ΕΚ. Ἥψω δὲ γονάτων τῶν ἐμῶν ταπεινὸς ὤν;
ΟΔ. Ὥστ' ἐνθανεῖν γε σοῖς πέπλοισι χεῖρ' ἐμήν.
ΕΚ. Τί δῆτ' ἔλεξας, δοῦλος ὢν ἐμὸς τότε;
ΟΔ. Πολλῶν λόγων εὑρήμαθ' ὥστε μὴ θανεῖν.
ΕΚ. Ἔσωσα δῆτά σ', ἐξέπεμψά τε χθονός;
ΟΔ. Ὥστ' εἰσορᾶν γε φέγγος ἡλίου τόδε.
ΕΚ. Οὔκουν κακύνει τοῖσδε τοῖς βουλεύμασιν,
Ὃς ἐξ ἐμοῦ μὲν ἔπαθες, οἷα φὴς παθεῖν,
Δρᾷς δ' οὐδὲν ἡμᾶς εὖ, κακῶς δ', ὅσον δύνῃ;
Ἀχάριστον ὑμῶν σπέρμ' ὅσοι δημηγόρους
Ζηλοῦτε τιμάς· μηδὲ γιγνώσκοισθέ μοι,
Οἳ τοὺς φίλους βλάπτοντες οὐ φροντίζετε,
Ἢν τοῖσι πολλοῖς πρὸς χάριν λέγητέ τι.
Ἀτὰρ τί δὴ σόφισμα τοῦθ' ἡγούμενοι
Εἰς τήνδε παῖδα ψῆφον ὥρισαν φόνου;
Πότερα τὸ χρῆν σφ' ἐπήγαγ' ἀνθρωποσφαγεῖν
Πρὸς τύμβον, ἔνθα βουθυτεῖν μᾶλλον πρέπει;
Ἢ τοὺς κτανόντας ἀνταποκτεῖναι θέλων
Εἰς τήνδ' Ἀχιλλεὺς ἐνδίκως τείνει φόνον;
Ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ἥδε γ' εἴργασται κακόν.
Ἑλένην νιν αἰτεῖν χρῆν τάφῳ προσφάγματα·
Κείνη γὰρ ὤλεσέν νιν ἐς Τροίαν τ' ἄγει.
Εἰ δ' αἰχμάλωτον χρή τιν' ἔκκριτον θανεῖν
Κάλλει θ' ὑπερφέρουσαν, οὐχ ἡμῶν τόδε·
Ἡ Τυνδαρὶς γὰρ εἶδος εὐπρεπεστάτη,
Ἀδικοῦσά θ' ἡμῶν οὐδὲν ἧσσον εὑρέθη.
Τῷ μὲν δικαίῳ τόνδ' ἁμιλλῶμαι λόγον·
Ἃ δ' ἀντιδοῦναι δεῖ σ', ἀπαιτούσης ἐμοῦ,
Ἄκουσον. ἥψω τῆς ἐμῆς, ὡς φής, χερὸς

225 226 Ὀμμάτων τ' ἄπο κτλ]. ἢ ἀπὸ τῶν ὀμμάτων σου δάκρυα αἱματόεντα κατέσταζον. 231 Ὥστ' ἐνθανεῖν κτλ.], ὥστε ἡ χείρ μου ἐναρκώθη ὑπὸ τοῦ φόβου ἐν τοῖς σοῖς πέπλοις. 236 Οὔκουν κακύνει], δὲν ἀποδείκνυσαι κακός; 239 242] Καθάπτεται διὰ τούτων ὁ ποιητής, καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις, τῶν πονηρῶν δημοκόπων καὶ δημοκολάκων τῆς ἐποχῆς του. 243 Σόφισμα], πανοῦργον καὶ ἀσύστατον ἐπιχείρημα. 255 Οὐχ ἡμῶν τόδε], τοῦτο (τὸ ἔξοχον κάλλος) δὲν εἶνε ἴδιον ἡμῶν. 258 259] Προσπεσὼν Ἥψω τῆς ἐμῆς χειρὸς καὶ τῆς παρηΐδος· τρόπος τοῦ ἱκετεύειν. Ἡ Θέτις (Ἰλ. Α. 500, 501) ἅπτεται τῶν γονάτων καὶ

Καὶ τῆς γεραιᾶς προσπιτνῶν παρηΐδος·
Ἀνθάπτομαί σου τῶνδε τῶν αὐτῶν ἐγώ,
Χάριν τ' ἀπαιτῶ τὴν τόθ', ἱκετεύω τέ σε,
Μή μου τὸ τέκνον ἐκ χερῶν ἀποσπάσῃς,
Μηδὲ κτάνητε. τῶν τεθνηκότων ἅλις·
Ταύτῃ γέγηθα, κἀπιλήθομαι κακῶν·
Ἥδ' ἀντὶ πολλῶν ἐστί μοι παραψυχή,
Πόλις, τιθήνη, βάκτρον, ἡγεμὼν ὁδοῦ.
Οὐ τοὺς κρατοῦντας χρὴ κρατεῖν, ἃ μὴ χρεών,
Οὐδ' εὐτυχοῦντας εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεί·
Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτ', ἀλλὰ νῦν οὐκ εἴμ' ἔτι,
Τὸν πάντα δ' ὄλβον ἦμαρ ἕν μ' ἀφείλετο.
Ἀλλ', ὦ φίλον γένειον, αἰδέσθητί με!
Οἴκτειρον! ἐλθὼν δ' εἰς Ἀχαϊκὸν στρατόν,
Παρηγόρησον, ὡς ἀποκτείνειν φθόνος
Γυναῖκας, ἃς τὸ πρῶτον οὐκ ἐκτείνατε
Βωμῶν ἀποσπάσαντες, ἀλλ' ᾠκτείρατε.
Νόμος δ' ἐν ὑμῖν τοῖς τ' ἐλευθέροις ἴσος
Καὶ τοῖσι δούλοις αἵματος κεῖται πέρι.
Τὸ δ' ἀξίωμα, κἂν κακῶς λέγῃς, τὸ σὸν
Πείσει· λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
Κἀκ τῶν δοκούντων αὑτὸς οὐ ταὐτὸν σθένει.

ΧΟΡ. Οὐκ ἔστιν οὕτω στεῤῥὸς ἀνθρώπου φύσις,
Ἥτις γόων σῶν καὶ μακρῶν ὀδυρμάτων
Κλύουσα θρήνους οὐκ ἂν ἐκβάλοι δάκρυ.

ΟΔ. Ἑκάβη, διδάσκου, μηδὲ τῷ θυμουμένῳ
Τὸν εὖ λέγοντα δυσμενῆ ποιοῦ φρενί.
Ἐγὼ τὸ μὲν σὸν σῶμ', ὑφ' οὗπερ εὐτύχουν,
Σώζειν ἕτοιμός εἰμι, κοὐκ ἄλλως λέγω·
Ἃ δ' εἶπον εἰς ἅπαντας, οὐκ ἀρνήσομαι,
Τροίας ἁλούσης, ἀνδρὶ τῷ πρώτῳ στρατοῦ
Σὴν παῖδα δοῦναι σφάγιον ἐξαιτουμένῳ.
Ἐν τῷδε γὰρ κάμνουσιν αἱ πολλαὶ πόλεις,
Ὅταν τις ἐσθλὸς καὶ πρόθυμος ὢν ἀνὴρ
Μηδὲν φέρηται τῶν κακιόνων πλέον.
Ἡμῖν δ' Ἀχιλλεὺς ἄξιος τιμῆς, γύναι,
Θανὼν ὑπὲρ γῆς Ἑλλάδος κάλλιστ' ἀνήρ.
Οὔκουν τόδ' αἰσχρὸν, εἰ βλέποντι μὲν φίλῳ

τοῦ ἀνθερεῶνος τοῦ Διός. 271 Ὦ φίλον γένειον], ὦ φίλε, τοῦ ὁποίου τῶν γενείων ἅπτομαι. 273 Παρηγόρησον], ἀγορεύσας πεῖσον.—φθόνος], νέμεσις. 276 277 Νόμος δ' ἐν ὑμῖν κτλ.] διότι ἐν Ἀθήναις ὁ φόνος τοῦ δούλου ἐτιμωρεῖτο ἴσα μὲ τὸν τοῦ ἐλευθέρου.

281 Στεῤῥὸς φύσις], Ἀττ. ἀντὶ Σκληρά. 284 Τῷ θυμουμένῳ], τῷ θυμῷ, ἐξ αἰτίας τοῦ θυμοῦ σου. 285 Τὸν εὖ λέγοντα κτλπ.], μὴ φρονῇς ὅτι ὁ εὖ λέγων εἶναι ἐχθρός σου.

291 Κάμνουσιν], νοσοῦσι, δυςυχοῦσιν. 296 Βλέποντι], ζῶντι, ὡς ἐκ τοῦ ἐπακολουθοῦντος.

Χρώμεσθ', ἐπεὶ δ' ἄπεστι, μὴ χρώμεσθ' ἔτι;
Εἶεν· τί δῆτ' ἐρεῖ τις, ἤν τις αὖ φανῇ
Στρατοῦ τ' ἄθροισις, πολεμίων τ' ἀγωνία;
Πότερα μαχούμεθ', ἢ φιλοψυχήσομεν,
Τὸν κατθανόνθ' ὁρῶντες οὐ τιμώμενον;
Καὶ μὴν ἔμοιγε ζῶντι μὲν καθ' ἡμέραν,
Κεἰ σμίκρ' ἔχοιμι, πάντ' ἂν ἀρκούντως ἔχοι·
Τύμβον δὲ βουλοίμην ἂν ἀξιούμενον
Τὸν ἐμὸν ὁρᾶσθαι· διὰ μακροῦ γὰρ ἡ χάρις.
Εἰ δ' οἰκτρὰ πάσχειν φῄς, τάδ' ἀντάκουέ μου.
Εἰσὶν παρ' ἡμῖν οὐδὲν ἧσσον ἄθλιαι
Γραῖαι γυναῖκες ἠδὲ πρεσβῦται σέθεν,
Νύμφαι τ' ἀρίστων νυμφίων τητώμεναι,
Ὧν ἥδε κεύθει σώματ' Ἰδαία κόνις.
Τόλμα τάδ'! ἡμεῖς εἰ κακῶς νομίζομεν
Τιμᾶν τὸν ἐσθλὸν, ἀμαθίαν ὀφλήσομεν·
Οἱ βάρβαροι δὲ μήτε τοὺς φίλους φίλους
Ἡγεῖσθε, μήτε τοὺς καλῶς τεθνηκότας
Θαυμάζεθ', ὡς ἂν ἡ μὲν Ἑλλὰς εὐτυχῇ,
Ὑμεῖς δ' ἔχηθ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν.
ΧΟΡ. Αἶ, αἶ, τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεὶ,
Τολμᾷ θ', ἃ μὴ χρὴ, τῇ βίᾳ νικώμενον!
Ὦ θύγατερ, οὑμοὶ μὲν λόγοι πρὸς αἰθέρα
Φροῦδοι μάτην ῥιφέντες ἀμφὶ σοῦ φόνου·
Σὺ δ', εἴ τι μείζω δύναμιν ἢ μήτηρ ἔχεις,
Σπούδαζε, πάσας, ὥστ' ἀηδόνος στόμα,
Φθογγὰς ἀφεῖσα, μὴ στερηθῆναι βίου·
Πρόσπιπτε δ' οἰκτρῶς τοῦδ' Ὀδυσσέως γόνυ,
Καὶ πεῖθ'! ἔχεις δὲ πρόφασιν· ἔστι γὰρ τέκνα
Καὶ τῷδε, τὴν σὴν ὥστ' ἐποικτεῖραι τύχην.
ΠΟΛ. Ὁρῶ σ', Ὀδυσσεῦ, δεξιὰν ὑφ' εἵματος
Κρύπτοντα χεῖρα, καὶ πρόσωπον ἔμπαλιν
Στρέφοντα, μή σου προσθίγω γενειάδος.
Θάρσει· πέφευγας τὸν ἐμὸν ἱκέσιον Δία·
Ὡς ἕψομαί γε τοῦ τ' ἀναγκαίου χάριν,
Θανεῖν τε χρῄζουσ'. εἰ δὲ μὴ βουλήσομαι,
Κακὴ φανοῦμαι καὶ φιλόψυχος γυνή.
Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων; τοῦτό μοι πρῶτον βίου.

---

297 Χρώμεσθ'], τὸν ἔχομεν φίλον. 298 Εἶεν], ἔστω, ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἔγινε τοῦτο, δὲν ἐθυσιάσθη ἡ θυγάτηρ σου εἰς τὸν Ἀχιλλ. 304 Ἀξιούμενον], τιμώμενον.
305 Διὰ μακροῦ], μακρὰν (ἐπὶ πολὺ) διαρκεῖ. 311 Τόλμα τάδ'], ὑπόμεινον.
314 315 Μήτε ἡγεῖσθε, μήτε θαυμάζετε], προστακτικά.

Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο,
Βασιλεῦσι νύμφη, ζῆλον οὐ σμικρὸν γάμων
Ἔχουσ', ὅτου δῶμ' ἑστίαν τ' ἀφίξομαι·
Δέσποινα δ' ἡ δύστηνος Ἰδαίαισιν ἦν
Γυναιξὶ, παρθένοις τ' ἀπόβλεπτος μέτα,
Ἴση θεοῖσι, πλὴν τὸ κατθανεῖν μόνον.
Νῦν δ' εἰμὶ δούλη. πρῶτα μέν με τοὔνομα
Θανεῖν ἐρᾶν τίθησιν, οὐκ εἰωθὸς ὄν·
Ἔπειτ' ἴσως ἂν δεσποτῶν ὠμῶν φρένας
Τύχοιμ' ἂν, ὅστις ἀργύρου μ' ὠνήσεται,
Τὴν Ἕκτορός τε χἀτέρων πολλῶν κάσιν.
Προσθεὶς δ' ἀνάγκην σιτοποιὸν ἐν δόμοις,
Σαίρειν τε δῶμα, κερκίσιν τ' ἐφεστάναι
Λυπρὰν ἄγουσαν ἡμέραν μ' ἀναγκάσει·
Λέχη δὲ τἀμὰ δοῦλος ὠνητός ποθὲν
Χρανεῖ, τυράννων πρόσθεν ἠξιωμένα.
Οὐ δῆτ'· ἀφίημ' ὀμμάτων ἐλεύθερον
Φέγγος τόδ', Ἅιδῃ προστιθεῖσ' ἐμὸν δέμας.
Ἄγ' οὖν, Ὀδυσσεῦ, καὶ διέργασαί μ' ἄγων·
Οὔτ' ἐλπίδος γὰρ, οὔτε του δόξης ὁρῶ
Θάρσος παρ' ἡμῖν, ὥς ποτ' εὖ πρᾶξαί με χρή.
Μῆτερ, σὺ δ' ἡμῖν μηδὲν ἐμποδὼν γένῃ
Λέγουσα, μηδὲ δρῶσα· συμβούλου δέ μοι
Θανεῖν, πρὶν αἰσχρῶν μὴ κατ' ἀξίαν τυχεῖν.
Ὅστις γὰρ οὐκ εἴωθε γεύεσθαι κακῶν,
Φέρει μὲν, ἀλγεῖ δ', αὐχέν' ἐντιθεὶς ζυγῷ·
Θανὼν δ' ἂν εἴη μᾶλλον εὐτυχέστερος,
Ἢ ζῶν· τὸ γὰρ ζῆν μὴ καλῶς μέγας πόνος.

ΧΟΡ. Δεινὸς χαρακτὴρ κἀπίσημος ἐν βροτοῖς
Ἐσθλῶν γενέσθαι, κἀπὶ μεῖζον ἔρχεται
Τῆς εὐγενείας ὄνομα τοῖσιν ἀξίοις.

ΕΚ. Καλῶς μὲν εἶπας, θύγατερ, ἀλλὰ τῷ καλῷ
Λύπη πρόσεστιν. εἰ δὲ δεῖ τῷ Πηλέως
Χάριν γενέσθαι παιδὶ, καὶ ψόγον φυγεῖν
Ὑμᾶς, Ὀδυσσεῦ, τήνδε μὲν μὴ κτείνετε,
Ἡμᾶς δ' ἄγοντες πρὸς πυρὰν Ἀχιλλέως
Κεντεῖτε! μὴ φείδεσθ'! ἐγὼ 'τεκον Πάριν,
Ὃς παῖδα Θέτιδος ὤλεσεν τόξοις βαλών.

337 338 Ζῆλον οὐ σμικρὸν γάμων Ἔχουσα], Ζηλωτὴ τὰ μέγιστα οὖσα (ἕνεκα) τῶν γάμων ἐκείνῳ, ὅτου κτλ., ζηλωτὸν ποιοῦσα αὐτὸν διὰ τὸν γάμον μου. 341 Πλὴν τὸ κατθανεῖν μόνον], πλὴν μόνον (κατὰ) τὸ κατθανεῖν. 347 Προσθεὶς δ' ἀνάγκην σιτοποιὸν], ἀναγκάσας σιτοποιεῖν (ζυμόνειν, μαγειρεύειν). 348 Κερκίσιν τ' ἐφεστάναι], ὅμοιον τῷ Ὁμηρικῷ: ἱστὸν ἐποιχομένην (Ἰλ. Α, 31). 355 356], Οὔτ' ἐλπίδος, οὔτε δόξης του (τινὸς) ὁρῶ θάρσος παρ' ἡμῖν. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν θαρσεῖν οὔτ' ἐλπίδος οὔτε προσδοκίας τινὸς ἕνεκεν.

ΟΔ. Οὔ σ', ὦ γεραιά, κατθανεῖν Ἀχιλλέως
Φάντασμ' Ἀχαιοὺς, ἀλλὰ τήνδ', ᾐτήσατο.
ΕΚ. Ὑμεῖς δέ μ' ἀλλὰ θυγατρὶ συμφονεύσατε,
Καὶ δὶς τόσον πῶμ' αἵματος γενήσεται
Γαίᾳ νεκρῷ τε, τῷ τάδ' ἐξαιτουμένῳ.
ΟΔ. Ἅλις κόρης σῆς θάνατος· οὐ προσοιστέος
Ἄλλος πρὸς ἄλλῳ· μηδὲ τόνδ' ὠφείλομεν.
ΕΚ. Πολλή γ' ἀνάγκη θυγατρὶ συνθανεῖν ἐμέ.
ΟΔ. Πῶς; οὐ γὰρ οἶδα δεσπότας κεκτημένος.
ΕΚ. Ὁποῖα κισσὸς δρυὸς, ὅπως τῆσδ' ἕξομαι.
ΟΔ. Οὔκ, ἤν γε πείθῃ τοῖσι σοῦ σοφωτέροις.
ΕΚ. Ὡς τῆσδ' ἑκοῦσα παιδὸς οὐ μεθήσομαι.
ΟΔ. Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ μὴν τήνδ' ἄπειμ' αὐτοῦ λιπών..
ΠΟΛ. Μῆτερ, πιθοῦ μοι· καὶ σὺ, παῖ Λαερτίου,
Χάλα τοκεῦσιν εἰκότως θυμουμένοις.
Σὺ δ', ὦ τάλαινα, τοῖς κρατοῦσι μὴ μάχου.
Βούλει πεσεῖν πρὸς οὖδας, ἑλκῶσαί τε σὸν
Γέροντα χρῶτα, πρὸς βίαν ὠθουμένη,
Ἀσχημονῆσαί τ', ἐκ νέου βραχίονος
Σπασθεῖσ'; ἃ πείσει. μὴ σύ γ'· οὐ γὰρ ἄξιον.
Ἀλλ', ὦ φίλη μοι, μῆτερ, ἡδίστην χέρα
Δὸς καὶ παρειὰν προσβαλεῖν παρηΐδι·
Ὡς οὔποτ' αὖθις, ἀλλὰ νῦν πανύστατον,
Ἀκτῖνα κύκλον θ' ἡλίου προσόψομαι.
Τέλος δέχει δὴ τῶν ἐμῶν προσφθεγμάτων.
Ὦ μῆτερ, ὦ τεκοῦσ', ἄπειμι δὴ κάτω....
ΕΚ. Ὦ θύγατερ, ἡμεῖς δ' ἐν φάει δουλεύσομεν.
ΠΟΛ. Ἄνυμφος, ἀνυμέναιος, ὧν μ' ἐχρῆν τυχεῖν
ΕΚ. Οἰκτρὰ σὺ, τέκνον· ἀθλία δ' ἐγὼ γυνή.
ΠΟΛ. Ἐκεῖ δ' ἐν ᾅδου κείσομαι χωρὶς σέθεν.
ΕΚ. Οἴ μοι, τί δράσω; ποῖ τελευτήσω βίον;
ΠΟΛ. Δούλη θανοῦμαι, πατρὸς οὖσ' ἐλευθέρου.
ΕΚ. Ἡμεῖς δὲ πεντήκοντα γ' ἄμμοροι τέκνων.
ΠΟΛ. Τί σοι πρὸς Ἕκτορ' ἢ γέροντ' εἴπω πόσιν;
ΕΚ. Ἄγγελλε πασῶν ἀθλιωτάτην ἐμέ.
ΠΟΛ. Ὦ στέρνα, μαστοί θ', οἵ μ' ἐθρέψαθ' ἡδέως

380 Μηδὲ τὸν δ' ὠφείλομεν], Ὡς εἴθε (ὤφελε) μηδὲ τοῦτον προσηνέγκαμεν! 383 Πῶς; Οὐ γὰρ κτλ.], ἀκούσας ὁ Ὀδυσσεὺς τὸ Ἀνάγκη, παροργίζεται. 384 Ὁποῖα κισσὸς δρυὸς ὅπως κτλ.], ὅμοιον τῷ: Μάτηρ δ' ὥς τις πτανοῖς κλαγγὰν ὄρνισιν, ὅπως ἐξάρξω 'γὼ Μολπάν (Τρῳάδ. 147). 385 Ὡς τῆσδ' ἑκοῦσα κτλ.], ἐνν. Ἴσθι ἤ, Πείθομαι τοῦτο μόνον ὡς, ἀπὸ κοινοῦ τοῦ ἐν τῷ προηγηθέντι στίχῳ Πείθῃ. 389 Χάλα], μετρίασον τὴν ὀργήν σου, ὑποχώρησον. 395 Μὴ σύ γ'], ἐνν. ποιήσῃς ταῦτα. 406 Πεντήκοντα τέκνων], ὑπερβολὴ τοῦτο, οἰκειοποιουμένης τῆς Ἑκάβης καὶ τὰ νόθα τέκνα τοῦ Πριάμου. 407 Σοὶ] γαμουμένη σοι.

ΕΚ. Ὢ τῆς ἀώρου, θύγατερ, ἀθλίας τύχης!
ΠΟΛ. Χαῖρ', ὦ τεκοῦσα, χαῖρε, Κασάνδρα τέ μοι..
ΕΚ. Χαίρουσιν ἄλλοι, μητρὶ δ' οὐκ ἔστιν τόδε.
ΠΟΛ. Ὅ τ' ἐν φιλίπποις Θρῃξὶ Πολύδωρος κάσις.
ΕΚ. Εἰ ζῇ γ'· ἀπιστῶ δ'· ὧδε πάντα δυστυχῶ.
ΠΟΛ. Ζῇ, καὶ θανούσης ὄμμα συγκλείσει τὸ σόν.
ΕΚ. Τέθνηκ' ἔγωγε, πρὶν θανεῖν, κακῶν ὕπο.
ΠΟΛ. Κόμιζ', Ὀδυσσεῦ, μ', ἀμφιθεὶς κάρα πέπλοις,
Ὡς, πρὶν σφαγῆναί γ', ἐκτέτηκα καρδίαν
Θρήνοισι μητρὸς, τήνδε τ' ἐκτήκω γόοις.
Ὦ φῶς· προσειπεῖν γὰρ σὸν ὄνομ' ἔξεστί μοι,
Μέτεστι δ' οὐδὲν, πλὴν ὅσον χρόνον ξίφους
Βαίνω μεταξὺ καὶ πυρᾶς Ἀχιλλέως.
ΕΚ. Οἲ 'γὼ, προλείπω· λύεται δέ μου μέλη·
Ὦ θύγατερ, ἅψαι μητρὸς, ἔκτεινον χέρα,
Δός· μὴ λίπῃς μ' ἄπαιδ'· ἀπωλόμην, φίλαι.
Ὣς τὴν Λάκαιναν ξύγγονον Διοσκόροιν,
Ἑλένην ἴδοιμι· διὰ καλῶν γὰρ ὀμμάτων
Αἴσχιστα Τροίαν εἷλε τὴν εὐδαίμονα.
ΧΟΡ. Αὔρα, ποντιὰς αὔρα,
Ἅ τε ποντοπόρους κομίζεις
Θοὰς ἀκάτους ἐπ' οἶδμα λίμνας,
Ποῖ με τὰν μελέαν πορεύσεις;
Τῷ δουλόσυνος πρὸς οἶκον κτηθεῖσ' ἀφίξομαι;
Ἢ Δωρίδος ὅρμον αἴας,
Ἢ Φθιάδος, ἔνθα καλλίστων ὑδάτων πατέρα
Φασὶν Ἀπιδανὸν γύας λιπαίνειν;
Ἢ νάσων, ἁλιήρει
Κώπᾳ πεμπομέναν τάλαιναν,
Οἰκτρὰν βιοτὰν ἔχουσαν οἴκοις,
Ἔνθα πρωτόγονός τε φοίνιξ
Δάφνα θ' ἱεροὺς ἀνέσχε πτόρθους Λατοῖ φίλα,
Ὠδῖνος ἄγαλμα δίας;
Σὺν Δηλιάσιν τε κούραις, Ἀρτέμιδός τε θεᾶς
Χρυσέαν ἄμπυκα τόξα τ' εὐλογήσω;
Ἢ Παλλάδος ἐν πόλει
Τᾶς καλλιδίφρου Ἀθαναίας ἐν κροκέῳ πέπλῳ

426 Ὣς], οὕτως ἴδοιμι ἀπαγομένην καὶ τὴν Λ. 429 Αὔρα Ποντ.] Φερεκράτειοι, Γλυκώνειοι, Ἀνακρεόντειοι κτλ. ἀντίσπαστοι. 430 Ἅτε], ὁ Δούκας ἔγραψεν Ἅτις.
432 Λίμνας], τῆς θαλάσσης. 437 438 Ἢ νάσων... ἔνθα], ἢ πρός τινα τῶν νήσων, ἔνθα κτλ., καὶ ἐννοεῖ τὴν Δῆλον, ὅπου, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἀνεφύησαν πρῶτον ὁ φοῖνιξ καὶ ἡ δάφνη, τεκούσης τῆς Λητοῦς. 445 448] Ἢ ἐν τῇ πόλει τῆς Παλλάδος (ταῖς Ἀθήναις) ζεύξομαι ἅρματι πώλους ἐν τῷ κροκέῳ πέπλῳ τῆς καλλιδίφρου Ἀθηνᾶς, ποικίλλουσα αὐτὸν ἐν δαιδαλ. κτλ. Ἐννοεῖ δὲ τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων, καθ' ἣν ἀνεφέρε-

Ζεύξομαι ἅρματι πώλους
Ἐν δαιδαλέαισι ποικίλλουσ' ἀνθοκρόκοισι πήναις,
Ἢ Τιτάνων γενεὰν,
Τὰν Ζεὺς ἀμφιπύρῳ κοιμίζει
Φλογμῷ Κρονίδας;
Ὤ μοι τεκέων ἐμῶν,
Ὤ μοι πατέρων, χθονός θ', ἃ καπνῷ κατερείπεται
Τυφομένα, δορίληπτος
Ὑπ' Ἀργείων· ἐγὼ δ' ἐν ξείνᾳ χθονὶ δὴ κέκλημαι
Δούλα, λιποῦσ' Ἀσίαν
Εὐρώπας θεράπναν, ἀλλάξασ'
Ἀΐδα θαλάμους.
ΤΑΛ. Ποῦ τὴν ἄνασσαν δή ποτ' οὖσαν Ἰλίου
Ἑκάβην ἂν ἐξεύροιμι, Τρῳάδες κόραι;
ΧΟΡ. Αὕτη πέλας σου, νῶτ' ἔχουσ' ἐπὶ χθονὶ,
Ταλθύβιε, κεῖται, ξυγκεκλεισμένη πέπλοις.
ΤΑΛ. Ὦ Ζεῦ, τί λέξω; πότερα, σ' ἀνθρώπους ὁρᾷν,
Ἢ δόξαν ἄλλως τήνδε κεκτῆσθαι μάτην
Ψευδῆ δοκοῦντας δαιμόνων εἶναι γένος,
Τύχην δὲ πάντα τὰν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν;
Οὐχ ἥδ' ἄνασσα τῶν πολυχρύσων Φρυγῶν;
Οὐχ ἥδε Πριάμου τοῦ μέγ' ὀλβίου δάμαρ;
Καὶ νῦν πόλις μὲν πᾶσ' ἀνέστηκεν δορὶ,
Αὐτὴ δὲ δούλη, γραῦς, ἄπαις, ἐπὶ χθονὶ
Κεῖται, κόνει φύρουσα δύστηνον κάρα.
Φεῦ, φεῦ, γέρων μέν εἰμ'· ὅμως δέ μοι θανεῖν
Εἴη, πρὶν αἰσχρᾷ περιπεσεῖν τύχῃ τινί.
Ἀνίστασ', ὦ δύστηνε, καὶ μετάρσιον
Πλευρὰν ἔπαιρε, καὶ τὸ πάλλευκον κάρα!
ΕΚ. Ἔα, τίς οὗτος σῶμα τοὐμὸν οὐκ ἐᾷς
Κεῖσθαι; τί κινεῖς μ', ὅστις εἶ, λυπουμένην;
ΤΑΛ. Ταλθύβιος ἥκω, Δαναϊδῶν ὑπηρέτης,
Ἀγαμέμνονος πέμψαντος, ὦ γύναι, μέτα.
ΕΚ. Ὦ φίλτατ', ἆρα κἄμ' ἐπισφάξαι τάφῳ
Δοκοῦν Ἀχαιοῖς ἦλθες; ὡς φίλ' ἂν λέγοις.
Σπεύδωμεν, ἐγκονῶμεν, ἡγοῦ μοι, γέρον!
ΤΑΛ. Σὴν παῖδα κατθανοῦσαν ὡς θάψῃς, γύναι,
Ἥκω μεταστείχων σε· πέμπουσιν δέ με

το εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐπὶ πλοίου συρομένου ἐπὶ τροχῶν ὁ ἱερὸς τῆς Ἀθ. πέπλος, τὸν ὁποῖον ἐκέντων κατ' ἔτος αἱ παρθένοι τῶν Ἀθ. [449] Ἢ Τιτ. γενεὰν], ποικίλλουσα ἐν τῷ πέπλῳ ἄνθη ἢ τὴν Τιτανομαχίαν. [456 457] Ἀσίαν Εὐρώπας θεράπναν], ἐπαίρει διὰ τούτων τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων. [462] Ξυγκεκλεισμένη], ἀντὶ Συγκεκαλυμμένη.
[478] Δαναϊδῶν], τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἀπογόνων τοῦ Δαναοῦ.

Δισσοί τ' Ἀτρεῖδαι, καὶ λεὼς Ἀχαϊκός.
ΕΚ. Οἴμοι, τί λέξεις; οὐκ ἄρ' ὡς θανουμένους
Μετῆλθες ἡμᾶς, ἀλλὰ σημανῶν κακά;
Ὄλωλας, ὦ παῖ, μητρὸς ἁρπασθεῖσ' ἄπο·
Ἡμεῖς δ' ἄτεκνοι τοὐπί σ'.. ὦ τάλαιν' ἐγώ!
Πῶς καί νιν ἐξεπράξατ'; ἆρ' αἰδούμενοι,
Ἢ πρὸς τὸ δεινὸν ἤλθεθ', ὡς ἐχθράν, γέρον,
Κτείνοντες; εἰπὲ, καίπερ οὐ λέξων φίλα.
ΤΑΛ. Διπλᾶ με χρῄζεις δάκρυα κερδᾶναι, γύναι,
Σῆς παιδὸς οἴκτῳ· νῦν τε γὰρ λέγων κακὰ
Τέγξω τόδ' ὄμμα, πρὸς τάφῳ θ', ὅτ' ὤλλυτο.
Παρῆν μὲν ὄχλος πᾶς Ἀχαϊκοῦ στρατοῦ
Πλήρης πρὸ τύμβου σῆς κόρης ἐπὶ σφαγάς·
Λαβὼν δ' Ἀχιλλέως παῖς Πολυξένην χερὸς
Ἔστησ' ἐπ' ἄκρου χώματος· πέλας δ' ἐγώ·
Λεκτοί τ' Ἀχαιῶν ἔκκριτοι νεανίαι,
Σκίρτημα μόσχου σῆς καθέξοντες χεροῖν,
Ἕσποντο. πλῆρες δ' ἐν χεροῖν λαβὼν δέπας
Πάγχρυσον, ἔρρει χειρὶ παῖς Ἀχιλλέως
Χοὰς θανόντι πατρί· σημαίνει δέ μοι
Σιγὴν Ἀχαιῶν παντὶ κηρῦξαι στρατῷ.
Κἀγὼ παραστὰς εἶπον ἐν μέσοις τάδε·
Σιγᾶτ', Ἀχαιοί, σῖγα πᾶς ἔστω λεώς!
Σίγα, σιώπα! νήνεμον δ' ἔστησ' ὄχλον.
Ὁ δ' εἶπεν· Ὦ παῖ Πηλέως, πατὴρ δ' ἐμός,
Δέξαι χοάς μοι τάσδε κηλητηρίους,
Νεκρῶν ἀγωγούς· ἐλθὲ δ', ὡς πίῃς μέλαν
Κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ', ὅ σοι δωρούμεθα,
Στρατός τε κἀγώ· πρευμενὴς δ' ἡμῖν γενοῦ,
Λῦσαί τε πρύμνας καὶ χαλινωτήρια
Νεῶν δὸς ἡμῖν, πρευμενοῦς τ' ἀπ' Ἰλίου
Νόστου τυχόντας πάντας ἐς πάτραν μολεῖν.
Τοσαῦτ' ἔλεξε, πᾶς δ' ἐπεύξατο στρατός·
Εἶτ' ἀμφίχρυσον φάσγανον κώπης λαβὼν
Ἐξεῖλκε κολεοῦ, λογάσι δ' Ἀργείων στρατοῦ
Νεανίαις ἔνευσε παρθένον λαβεῖν.
Ἡ δ', ὡς ἐφράσθη, τόνδ' ἐσήμηνεν λόγον·
Ὦ τὴν ἐμὴν πέρσαντες Ἀργεῖοι πόλιν,
Ἑκοῦσα θνῄσκω! μή τις ἅψηται χροὸς

489 Τοὐπί σ'], τὸ ἐπὶ σοί, καθ' ὅσον ἀφορᾷ σέ. 493 Διπλᾶ με χρ.], ἀναγκάζεις με κερδᾶναι διπλᾶ δάκρυα, δὶς δακρῦσαι, τότε καὶ νῦν. 495 Πρὸς τάφῳ θ' ὅτ' ὤλλ.], ἐνν. ἔτεγξα. 514 515 Χαλινωτήρια νεῶν], τὰ ἀπόγεια ἢ πρυμνήσια σχοινία. 521 Ἐφράσθη], ἐνόησε, παρετήρησε τοῦτο.

Τοῦ 'μοῦ· παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως.
'Ελευθέραν δέ μ', ὡς ἐλευθέρα θάνω,
Πρὸς θεῶν, μεθέντες κτείνατ'· ἐν νεκροῖσι γὰρ
Δούλη κεκλῆσθαι, βασιλὶς οὖσ', αἰσχύνομαι.
Λαοὶ δ' ἐπεῤῥόθησαν, 'Αγαμέμνων τ' ἄναξ
Εἶπεν μεθεῖναι παρθένον νεανίαις.
Οἱ δ', ὡς τάχιστ' ἤκουσαν ὑστάτην ὄπα,
Μεθῆκαν, οὗπερ καὶ μέγιστον ἦν κράτος.
Κἀπεὶ τόδ' εἰσήκουσε δεσποτῶν ἔπος,
Λαβοῦσα πέπλους ἐξ ἄκρας ἐπωμίδος
Ἔῤῥηξε λαγόνας ἐς μέσον, παρ' ὀμφαλὸν,
Μαστούς τ' ἔδειξε στέρνα θ', ὡς ἀγάλματος,
Κάλλιστα, καὶ, καθεῖσα πρὸς γαῖαν γόνυ,
Ἔλεξε πάντων τλημονέστατον λόγον·
Ἰδοὺ, τόδ' εἰ μὲν στέρνον, ὦ νεανία,
Παίειν προθυμεῖ, παῖσον· εἰ δ' ὑπ' αὐχένα
Χρῄζεις, πάρεστι λαιμὸς εὐτρεπὴς ὅδε.
Ὁ δ', οὐ θέλων τε καὶ θέλων, οἴκτῳ κόρης,
Τέμνει σιδήρῳ πνεύματος διαῤῥοάς·
Κρουνοὶ δ' ἐχώρουν. ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως
Πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν,
Κρύπτουσ', ἃ κρύπτειν ὄμματ' ἀρσένων χρεών.
'Επεὶ δ' ἀφῆκε πνεῦμα θανασίμῳ σφαγῇ,
Οὐδεὶς τὸν αὐτὸν εἶχεν 'Αργείων πόνον,
'Αλλ' οἱ μὲν αὐτῶν τὴν θανοῦσαν ἐκ χερῶν
Φύλλοις ἔβαλλον, οἱ δὲ πληροῦσιν πυρὰν,
Κορμοὺς φέροντες πευκίνους. ὁ δ' οὐ φέρων
Πρὸς τοῦ φέροντος τοιάδ' ἤκουεν κακά·
Ἕστηκας, ὦ κάκιστε, τῇ νεάνιδι
Οὐ πέπλον, οὐδὲ κόσμον ἐν χεροῖν ἔχων;
Οὐκ εἶ τι δώσων τῇ περίσσ' εὐκαρδίῳ,
Ψυχήν τ' ἀρίστῃ; τοιάδ' ἀμφὶ σῆς λέγων
Παιδὸς θανούσης, εὐτεκνωτάτην τε σὲ
Πασῶν γυναικῶν δυστυχεστάτην θ' ὁρῶ.
ΧΟΡ. Δεινόν τι πῆμα Πριαμίδαις ἐπέζεσεν,
Πόλει τε τῇ 'μῇ, θεῶν ἀναγκαῖον τόδε.
ΕΚ. Ὦ θύγατερ, οὐκ οἶδ', εἰς ὅ τι βλέψω κακῶν,
Πολλῶν παρόντων· ἢν γὰρ ἅψωμαι τινὸς,
Τόδ' οὐκ ἐᾷ με· παρακαλεῖ δ' ἐκεῖθεν αὖ
Λύπη τις ἄλλη, διάδοχος κακῶν κακοῖς.

528 'Επεῤῥόθησαν], ἐπεκρότησαν, ἐπευφήμησαν. 531 Οὗπερ καὶ μέγ.], τοῦ 'Αγαμέμνονος, καθ' ὑπερβατόν. 541 Οὐ θέλων τε καὶ θέλων], ἑκὼν ἄκων. 542 Πνεύματος διαῤῥοὰς], τὸν λάρυγγα. 554 Οὐκ εἶ], οὐχ ὑπάγεις, β', ἐν. πρσ. τοῦ Εἶμι.

Καὶ νῦν τὸ μὲν σὸν, ὥστε μὴ στένειν, πάθος
Οὐκ ἂν δυναίμην ἐξαλείψασθαι φρενός.
Τὸ δ' αὖ λίαν παρεῖλες, ἀγγελθεῖσά μοι
Γενναῖος. οὔκουν δεινὸν, εἰ γῆ μὲν κακὴ,
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὖ στάχυν φέρει,
Χρηστὴ δ', ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπόν· ἄνθρωποι δ' ἀεὶ
Ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί.
Ἆρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί;
Ἔχει γε μέντοι καὶ τὸ θρεφθῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ· τοῦτο δ' ἤν τις εὖ μάθῃ,
Οἶδεν τό γ' αἰσχρὸν κανόνι τοῦ καλοῦ μαθών.
Καὶ ταῦτα μὲν δὴ νοῦς ἐτόξευσεν μάτην·
Σὺ δ' ἐλθὲ καὶ σήμηνον Ἀργείοις τάδε,
Μὴ θιγγάνειν μοι μηδέν', ἀλλ' εἴργειν ὄχλον,
Τῆς παιδός. ἔν τοι μυρίῳ στρατεύματι
Ἀκόλαστος ὄχλος, ναυτική τ' ἀναρχία
Κρείσσων πυρὸς, κακὸς δ' ὁ μή τι δρῶν κακόν.
Σὺ δ' αὖ λαβοῦσα τεῦχος, ἀρχαία λάτρι,
Βάψασ' ἔνεγκε δεῦρο ποντίας ἁλὸς,
Ὡς παῖδα λουτροῖς τοῖς πανυστάτοις ἐμὴν,
Νύμφην τ' ἄνυμφον, παρθένον τ' ἀπάρθενον,
Λούσω, προθῶμαί θ', ὡς μὲν ἀξία, πόθεν;
Οὐκ ἂν δυναίμην· ὡς δ' ἔχω, (τί γὰρ πάθω;)
Κόσμον τ' ἀγείρασ' αἰχμαλωτίδων πάρα,
Αἵ μοι πάρεδροι τῶνδ' ἔσω σκηνωμάτων
Ναίουσιν, εἴ τις, τοὺς νεωστὶ δεσπότας
Λαθοῦσ', ἔχει τι κλέμμα τῶν αὐτῆς δόμων.
Ὦ σχήματ' οἴκων, ὦ ποτ' εὐτυχεῖς δόμοι,
Ὦ πλεῖστ' ἔχων, κάλλιστά τ', εὐγονώτατε
Πρίαμε, γεραιά θ' ἥδ' ἐγὼ μήτηρ τέκνων,
Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρονήματος
Τοῦ πρὶν στερέντες! εἶτα δῆτ' ὀγκούμεθα,
Ὁ μέν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
Ὁ δ' ἐν πολίταις τίμιος κεκλημένος.
Τὰ δ' οὐδέν· ἄλλως φροντίδων βουλεύματα,

566 Τὸ δ' αὖ λίαν παρεῖλες], τὸ δὲ λίαν αὖ στένειν ἀφεῖλες. 567 Καιροῦ], ἐγκαίρου ὑετοῦ, ἡλίου κτλ. 574] Ἆρά γε ἀπὸ τῶν γονέων προέρχεται ἡ διαφορὰ αὕτη ἢ ἀπὸ τῆς ἀνατροφῆς; 578] Εἰς μάτην (ἐμπαρόλως) ἐστοχάσατο τούτων ὁ νοῦς μου. 585], Βυθίσασα τὸ τεῦχος κόμισον ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης. 587 Ἀπάρθενον], καθ' ὁμοιότητα τοῦ Ἄνυμφον, ὡς μεμνηστευμένην τῷ Ἀχιλλεῖ. Συνήθη δὲ ταῦτα τοῖς Τραγικοῖς. 588 Προθῶμαι], νὰ τὴν ἐκθέσω, καθὼς ἐκθέτουσιν ἔτι καὶ νῦν τοὺς νεκροὺς πρὶν τοὺς θάψωσι.

Γλώσσης τε κόμποι. κεῖνος ὀλβιώτατος,
Ὅτῳ κατ' ἦμαρ τυγχάνει μηδὲν κακόν.
ΧΟΡ. Ἐμοὶ χρῆν συμφορὰν, ἐμοὶ χρῆν
Πημονὰν γενέσθαι,
Ἰδαίαν ὅτε πρῶτον ὕλαν
Ἀλέξανδρος εἰλατίναν
Ἐτάμεθ', ἅλιον ἐπ' οἶδμα ναυστολήσων
Ἑλένας ἐπὶ λέκτρα, τὰν καλλίσταν ὁ χρυσοφαὴς
Ἅλιος αὐγάζει.
Πόνοι γὰρ καὶ πόνων ἀνάγκαι
Κρείσσονες κυκλοῦνται,
Κοινὸν δ' ἐξ ἰδίας ἀνοίας
Κακὸν τᾷ Σιμουντίδι γᾷ
Ὀλέθριον ἔμολε, συμφορά τ' ἀπ' ἄλλων.
Ἐκρίθη δ' ἔρις, ἃν ἐν Ἴδᾳ κρίνει τρισσὰς μακάρων
Παῖδας ἀνὴρ βούτας
Ἐπὶ δορὶ, καὶ φόνῳ, καὶ ἐμῶν μελάθρων λώβᾳ·
Στένει δὲ καί τις ἀμφὶ τὸν εὔροον Εὐρώταν
Λάκαινα πολυδάκρυτος ἐν δόμοις κόρα,
Πολιόν τ' ἐπὶ κρᾶτα μάτηρ,
Τέκνων θανόντων, τίθεται χέρα,
Δρύπτεταί τε παρειὰν,
Δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς.
ΘΕΡ. Γυναῖκες, Ἑκάβη ποῦ ποθ', ἡ παναθλία,
Ἡ πάντα νικῶσ' ἄνδρα καὶ θῆλυν σπορὰν
Κακοῖσιν; οὐδεὶς στέφανον ἀνθαιρήσεται.
ΧΟΡ. Τί δ', ὦ τάλαινα σῆς κακογλώσσου βοῆς;
Ὡς οὔ ποθ' εὕδει λυπρά σου κηρύγματα.
ΘΕΡ. Ἑκάβῃ φέρω τόδ' ἄλγος· ἐν κακοῖσι δὲ
Οὐ ῥᾴδιον βροτοῖσιν εὐφημεῖν στόμα.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν περῶσα τυγχάνει δόμων ὕπερ
Ἥδ', εἰς δὲ καιρὸν σοῖσι φαίνεται λόγοις.
ΘΕΡ. Ὦ παντάλαινα, κἄτι μᾶλλον ἢ λέγω,
Δέσποιν', ὄλωλας, κοὐκέτ' εἶ, βλέπουσα φῶς,
Ἄπαις, ἄνανδρος, ἄπολις, ἐξεφθαρμένη.
ΕΚ. Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσιν δ' ὠνείδισας.
Ἀτὰρ τί νεκρὸν τόνδε μοι Πολυξένης

604] Ἐχρῆν ἐμοὶ συμφορὰν γενέσθαι, ἐπέπρωτό μοι. 611 612 Πόνοι.. κυκλοῦνται], διαδέχονται ἀλλήλους. 614 Σιμουντίδι γᾷ], τῇ γῇ τοῦ Σιμόεντος ποταμοῦ. 616 Ἔρις, ἂν ἐν Ἴδᾳ κτλ.], ἡ μεταξὺ τῶν τριῶν θεαινῶν, Ἥρας, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀφροδίτης, ἐριζουσῶν τίς καλλίων, τὴν ὁποίαν ἔκρινεν ὁ Πάρις, ἴδε τὴν Μυθολογ. 618 Ἐπὶ δορὶ κτλ.], πρὸς πόλεμον καὶ φόνον καὶ ἀφανισμὸν τοῦ οἴκου μου. 619 Εὔροον Εὐρώταν], παρονομασία.
624] τιθεμένη (ποιοῦσα) δίαιμον τοῖς σπαραγμοῖς τὸν ἑαυτῆς ὄνυχα. 627 Οὐδεὶς στέφ. ἀνθαιρ.], οὐδεὶς ἀντ' αὐτῆς αἱρήσεται τὸν στέφανον· αὕτη νικᾷ τοὺς πάντας τοῖς κακοῖς

Ἥκεις κομίζουσ', ἧς ἀπηγγέλθη τάφος
Πάντων Ἀχαιῶν διὰ χερὸς σπουδὴν ἔχειν;
ΘΕΡ. Ἥδ' οὐδὲν οἶδεν, ἀλλά μοι Πολυξένην
Θρηνεῖ, νέων δὲ πημάτων οὐχ ἅπτεται.
ΕΚ. Οἳ 'γὼ τάλαινα, μῶν τὸ βακχεῖον κάρα
Τῆς θεσπιῳδοῦ δεῦρο Κασάνδρας φέρεις;
ΘΕΡ. Ζῶσαν λέλακας, τὸν θανόντα δ' οὐ στένεις
Τόνδ'· ἀλλ' ἄθρησον σῶμα γυμνωθὲν νεκροῦ,
Εἴ σοι φανεῖται θαῦμα καὶ παρ' ἐλπίδας.
ΕΚ. Οἴμοι, βλέπω δὴ παῖδ' ἐμὸν τεθνηκότα
Πολύδωρον, ὅν μοι Θρῂξ ἔσωζ' οἴκοις ἀνήρ!
Ἀπωλόμην δύστηνος! οὐκέτ' εἰμὶ δή!
Ὦ τέκνον, τέκνον!
Αἶ, αἶ, κατάρχομαι νόμον βακχεῖον, ἐξ ἀλάστορος
Ἀρτιμαθὴς κακῶν!
ΘΕΡ. Ἔγνως γὰρ ἄτην παιδός, ὦ δύστηνε σύ;
ΕΚ. Ἄπιστ', ἄπιστα, καινά, καινὰ δέρκομαι!
Ἕτερα δ' ἀφ' ἑτέρων κακὰ κακῶν κυρεῖ·
Οὐδέποτ' ἀδάκρυτος, ἀστένακτος,
Ἁμέρα μ' ἐπισχήσει.
ΧΟΡ. Δεῖν', ὦ τάλαινα, δεινὰ πάσχομεν κακά!
ΕΚ. Ὦ τέκνον, τέκνον ταλαίνας ματρός,
Τίνι μόρῳ θνήσκεις, τίνι πότμῳ κεῖσαι,
Πρὸς τίνος ἀνθρώπων;
ΘΕΡ. Οὐκ οἶδ'· ἐπ' ἀκταῖς νιν κυρῶ θαλασσίαις.
ΕΚ. Ἔκβλητον, ἢ πέσημα
Φονίου δορός; ΘΕΡ. ἐν ψαμάθῳ λευρᾷ
Πόντου νιν ἐξήνεγκε πελάγιος κλύδων.
ΕΚ. Ὤ μοι, αἶ, αἶ, ἔμαθον ἐνύπνιον
Ὀμμάτων ἐμῶν ὄψιν,
— Οὔ με παρέβα φάσμα μελανόπτερον —
Ἃν ἐσεῖδον ἀμφί σ', ὦ τέκνον,
Οὐκέτ' ὄντα Διὸς ἐν φάει.
ΘΕΡ. Τίς γάρ νιν ἔκταν'; οἶσθ', ὀνειρόφρον, φράσαι;
ΕΚ. Ἐμός, ἐμὸς ξένος, Θρῄκιος ἱππότας,
Ἵν' ὁ γέρων πατὴρ ἔθετό νιν κρύψας.
ΘΕΡ. Ὤ μοι, τί λέξεις; χρυσὸν ὡς ἔχοι κτανών;
ΕΚ. Ἄρρητ', ἀνωνόμαστα, θαυμάτων πέρα,
Οὐχ ὅσι', οὐδ' ἀνεκτά. ποῦ δίκα ξένων;
Ὦ κατάρατ' ἀνδρῶν, ὡς διεμοιράσω

---

639 640] Ἧς ὁ τάφος ἀπηγγέλθη μοι ἔχειν διὰ χειρὸς (ἀπασχολεῖν) τὴν σπουδὴν πάντων τῶν Ἀχαιῶν. 651 Ὦ τ. τ.], οἱ πλεῖστοι τῶν στίχων δόχμιοι. 652 Αἶ, αἶ], ἴαμβος τετράμετρος. 673 Ὀνειρόφρον], ὀνειροκρίτα.

Χρόα, σιδαρέῳ τεμὼν φασγάνῳ
Μέλεα τοῦδε παιδὸς, οὐδ' ᾤκτισας!
ΧΟΡ. Ὦ τλῆμον, ὥς σε πολυπονωτάτην βροτῶν
Δαίμων ἔθηκεν, ὅστις ἐστί σοι βαρύς.
Ἀλλ' (εἰσορῶ γὰρ τοῦδε δεσπότου δέμας
Ἀγαμέμνονος) τοὐνθένδε σιγῶμεν, φίλαι.
ΑΓ. Ἑκάβη, τί μέλλεις παῖδα σὴν κρύπτειν τάφῳ
Ἐλθοῦσ', ἐφ' οἷσπερ Ταλθύβιος ἤγγειλέ μοι,
Μὴ θιγγάνειν σῆς μηδέν' Ἀργείων κόρης;
Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐῶμεν, οὐδ' ἐψαύομεν·
Σὺ δὲ σχολάζεις, ὥστε θαυμάζειν ἐμέ.
Ἥκω δ' ἀποστελῶν σε· τἀκεῖθεν γὰρ εὖ
Πεπραγμέν' ἐστὶν, εἴ τι τῶνδ' ἐστὶν καλῶς.
Ἔα, τίν' ἄνδρα τόνδ' ἐπὶ σκηναῖς ὁρῶ
Θανόντα Τρώων; οὐ γὰρ Ἀργείων πέπλοι
Δέμας περιπτύσσοντες ἀγγέλλουσί μοι.
ΕΚ. Δύστην', (ἐμαυτὴν γὰρ λέγω, λέγουσα σέ,
Ἑκάβη,) τί δράσω; πότερα προσπέσω γόνυ
Ἀγαμέμνονος τοῦδ', ἢ φέρω σιγῇ κακά;
ΑΓ. Τί μοι προσώπῳ νῶτον ἐγκλίνασα σὸν
Δύρει, τὸ πραχθὲν δ' οὐ λέγεις; τίς ἔσθ' ὅδε;
ΕΚ. Ἀλλ' εἴ με δούλην πολεμίαν θ' ἡγούμενος
Γονάτων ἀπώσαιτ', ἄλγος ἂν προσθείμεθ' ἄν.
ΑΓ. Οὔ τοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων.
ΕΚ. Ἆρ' ἐκλογίζομαί γε πρὸς τὸ δυσμενὲς
Μᾶλλον φρένας τοῦδ', ὄντος οὐχὶ δυσμενοῦς;
ΑΓ. Εἴ τί με βούλει τῶνδε μηδὲν εἰδέναι,
Εἰς ταυτὸν ἥκεις· καὶ γὰρ οὐδ' ἐγὼ κλύειν.
ΕΚ. Οὐκ ἂν δυναίμην τοῦδε τιμωρεῖν ἄτερ
Τέκνοισι τοῖς ἐμοῖσι. τί στρέφω τάδε;
Τολμᾶν ἀνάγκη, κἂν τύχω, κἂν μὴ τύχω.
Ἀγάμεμνον, ἱκετεύω σε τῶνδε γουνάτων,
Καὶ σοῦ γενείου, δεξιᾶς τ' εὐδαίμονος!
ΑΓ. Τί χρῆμα μαστεύουσα; μῶν ἐλεύθερον
Αἰῶνα θέσθαι; ῥᾴδιον γάρ ἐστί σοι.
ΕΚ. Οὐ δῆτα· τοὺς κακοὺς δὲ τιμωρουμένη,
Αἰῶνα τὸν ξύμπαντα δουλεῦσαι θέλω.
ΑΓ. Καὶ δὴ τίν' ἡμᾶς εἰς ἐπάρκεσιν καλεῖς;

---

684 Δεσπότου δέμας], περιφρ. ἀντὶ Δεσπότην. 704 705] Ἐκλογίζομαι τὰς τοῦδε φρένας πρὸς τὸ δυσμενὲς, ὄντος οὐχὶ δυσμενοῦς; Τὸν ἐκλαμβάνω φρονοῦντα ἐχθρικὰ κατ' ἐμοῦ, ἐνῷ δὲν εἶν' ἐχθρός μου. 707 Εἰς ταὐτὸν ἥκεις], τὸ ἐπέτυχες. 709 Τί στρέφω τάδε] τί τὰ στριφογυρίζω; 715 716 Ἐλεύθερον αἰῶνα], ζωὴν ἐλευθέραν, ἐλευθερίαν.

ΕΚ. Οὐδέν τι τούτων, ὧν σὺ δοξάζεις, ἄναξ.
'Ορᾷς νεκρὸν τόνδ', οὗ καταστάζω δάκρυ;
ΑΓ. 'Ορῶ· τὸ μέντοι μέλλον οὐκ ἔχω μαθεῖν.
ΕΚ. Τοῦτόν ποτ' ἔτεκον κἄφερον ζώνης ὕπο.
ΑΓ. Ἔστιν δὲ τίς σῶν οὗτος, ὦ τλῆμον, τέκνων;
ΕΚ. Οὐ τῶν θανόντων Πριαμιδῶν ὑπ' Ἰλίῳ.
ΑΓ. Ἦ γάρ τιν' ἄλλον ἔτεκες ἢ κείνους, γύναι;
ΕΚ. 'Ανόνητά γ', ὡς ἔοικε, τόνδ', ὃν εἰσορᾷς.
ΑΓ. Ποῦ δ' ὢν ἐτύγχαν', ἡνίκ' ὤλλυτο πτόλις;
ΕΚ. Πατήρ νιν ἐξέπεμψεν, ὀρῤωδῶν θανεῖν.
ΑΓ. Ποῖ τῶν τότ' ὄντων χωρίσας τέκνων μόνον;
ΕΚ. Εἰς τήνδε χώραν, οὗπερ εὑρέθη θανών.
ΑΓ. Πρὸς ἄνδρ', ὃς ἄρχει τῆσδε, Πολυμήστωρ, χθονός;
ΕΚ. 'Ενταῦθ' ἐπέμφθη πικροτάτου χρυσοῦ φύλαξ.
ΑΓ. Θνήσκει δὲ πρὸς τοῦ, καὶ τίνος πότμου τυχών;
ΕΚ. Τίνος γ' ὑπ' ἄλλου; Θρῄξ νιν ὤλεσεν ξένος.
ΑΓ. Ὦ τλῆμον, ἦπου χρυσὸν ἠράσθη λαβεῖν;
ΕΚ. Τοιαῦτ', ἐπειδὴ ξυμφορὰν ἔγνω Φρυγῶν.
ΑΓ. Εὗρες δὲ ποῦ νιν, ἢ τίς ἤνεγκεν νεκρόν;
ΕΚ. Ἥδ', ἐντυχοῦσα ποντίας ἀκτῆς ἔπι.
ΑΓ. Τοῦτον ματεύουσ', ἢ πονοῦσ' ἄλλον πόνον;
ΕΚ. Λούτρ' ᾤχετ' οἴσουσ' ἐξ ἁλὸς Πολυξένῃ.
ΑΓ. Κτανών νιν, ὡς ἔοικεν, ἐκβάλλει ξένος.
ΕΚ. Θαλασσόπλαγκτόν γ', ὧδε διατεμὼν χρόα.
ΑΓ. Ὦ σχετλία σὺ τῶν ἀμετρήτων πόνων!
ΕΚ. Ὄλωλα, κοὐδὲν λοιπὸν, 'Αγάμεμνον, κακῶν.
ΑΓ. Φεῦ, φεῦ, τίς οὕτω δυστυχὴς ἔφυ γυνή;
ΕΚ. Οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ τὴν τύχην αὐτὴν λέγοις.
'Αλλ' ὧν περ οὕνεκ' ἀμφὶ σὸν πίπτω γόνυ,
Ἄκουσον. εἰ μὲν ὅσιά σοι παθεῖν δοκῶ,
Στέργοιμ' ἄν· εἰ δὲ τοὔμπαλιν, σύ μοι γενοῦ
Τιμωρὸς ἀνδρὸς ἀνοσιωτάτου ξένου,
Ὅς, οὔτε τοὺς γῆς νέρθεν, οὔτε τοὺς ἄνω,
Δείσας, δέδρακεν ἔργον ἀνοσιώτατον,
Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοὶ,
Ξενίας τ' ἀριθμῷ πρῶτα τῶν ἐμῶν φίλων·
Τυχὼν δ', ὅσων δεῖ, καὶ λαβὼν προμηθίαν,
Ἔκτεινε, τύμβου δ', εἰ κτανεῖν ἐβούλετο,
Οὐκ ἠξίωσεν, ἀλλ' ἀφῆκε πόντιον.
'Ημεῖς μὲν οὖν δοῦλοί τε κἀσθενεῖς ἴσως·
'Αλλ' οἱ θεοὶ σθένουσι χὠ κείνων κρατῶν
Νόμος. νόμῳ γὰρ τοὺς θεοὺς ἡγούμεθα,

745 τὴν τύχην αὐτήν], τὴν δυστυχίαν αὐτόχρημα. 758 759 Χὼ κείνων κρατῶν νόμος], ὁ

Καὶ ζῶμεν ἄδικα καὶ δίκαι' ὡρισμένοι·
Ὃς εἰς σ' ἀνελθὼν εἰ διαφθαρήσεται,
Καὶ μὴ δίκην δώσουσιν οἵτινες ξένους
Κτείνουσιν, ἢ θεῶν ἱερὰ τολμῶσιν φέρειν,
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις ἴσον.
Ταῦτ' οὖν ἐν αἰσχρῷ θέμενος αἰδέσθητί με!
Οἴκτειρον ἡμᾶς, ὡς γραφεύς τ' ἀποσταθεὶς
Ἰδοῦ με, κἀνάθρησον, οἷ' ἔχω κακά!
Τύραννος ἦν ποτ', ἀλλὰ νῦν δούλη σέθεν,
Εὔπαις ποτ' οὖσα, νῦν δὲ γραῦς ἄπαις θ' ἅμα,
Ἄπολις, ἔρημος, ἀθλιωτάτη βροτῶν.
Οἴμοι τάλαινα, ποῖ μ' ὑπεξάγεις πόδα;
Ἔοικα πράξειν οὐδέν. ὦ τάλαιν' ἐγώ!
Τί δῆτα θνητοὶ τἄλλα μὲν μαθήματα
Μοχθοῦμεν, ὡς χρή, πάντα, καὶ μαστεύομεν,
Πειθὼ δέ, τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην,
Οὐδέν τι μᾶλλον εἰς τέλος σπουδάζομεν,
Μισθοὺς διδόντες, μανθάνειν, ἵν' ᾖ ποτὲ
Πείθειν ἅ τις βούλοιτο, τυγχάνειν θ' ἅμα;
Πῶς οὖν ἔτ' ἄν τις ἐλπίσαι πράξειν καλῶς;
Οἱ μὲν τοσοῦτοι παῖδες οὐκέτ' εἰσί μοι·
Αὐτὴ δ' ἐπ' αἰσχροῖς αἰχμάλωτος οἴχομαι·
Καπνὸν δὲ πόλεως τόνδ' ὑπερθρώσκονθ' ὁρῶ.
Καὶ μὴν ἴσως μὲν τοῦ λόγου κενὸν τόδε,
Κύπριν προβάλλειν· ἀλλ' ὅμως εἰρήσεται.
Πρὸς σοῖσι πλευροῖς παῖς ἐμὴ κοιμίζεται
Ἡ φοιβάς, ἣν καλοῦσι Κασάνδραν Φρύγες.
Ποῦ τὰς φίλας δῆτ' εὐφρόνας δείξεις, ἄναξ,
Ἢ τῶν ἐν εὐνῇ φιλτάτων ἀσπασμάτων
Χάριν τίν' ἕξει παῖς ἐμή, κείνης δ' ἐγώ;
Ἐκ τοῦ σκότου γάρ, τῶν τε νυκτέρων πάνυ
Φίλτρων μεγίστη γίγνεται βροτοῖς χάρις.
Ἄκουε δή νυν! τὸν θανόντα τόνδ' ὁρᾷς;
Τοῦτον καλῶς δρῶν, ὄντα κηδεστὴν σέθεν
Δράσεις. ἑνός μοι μῦθος ἐνδεὴς ἔτι·
Εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι
Καὶ χερσὶ καὶ κόμαισι καὶ ποδῶν βάσει,
Ἢ Δαιδάλου τέχναισιν, ἢ θεῶν τινος,

νόμος ὁ κρατῶν καὶ τῶν θεῶν αὐτῶν· διότι καὶ τοὺς θεοὺς νόμῳ ἡγούμεθα ὑπάρχειν καὶ τὰ ἄδικα καὶ δίκαια νόμῳ ζῶμεν ὁρίσαντες. 761 Ὃς, εἰς σ' ἀνελθὼν], ὅς (νόμος, ὁ περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου), ἐὰν ἀνατεθεὶς πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς σέ, μένῃ ἀνενέργητος. 763 Φέρειν], παραβαίνειν. 766 Ἀποσταθεὶς], σταθεὶς μακρόθεν, καθὼς οἱ ζωγράφοι. 771 Ὑπεξάγεις πόδα], ὑποχωρεῖ ὁ Ἀγαμ., μὴ θέλων κακοποιῆσαι τὸν Πολυμήστορα. 795 Εἴ μοι γένοιτο], εἴθε μοι γ. 797 Ἢ Δαιδ. τέχναισιν], διότι ὁ Δαίδαλος μυθολογεῖται κατασκευάσαι κινούμενα

Ὡς πάνθ' ὁμαρτῇ σῶν ἔχοιτο γουνάτων,
Κλαίοντ', ἐπισκήπτοντα παντοίους λόγους.
Ὦ δέσποτ', ὦ μέγιστον Ἕλλησιν φάος,
Πιθοῦ, παράσχες χεῖρα τῇ πρεσβύτιδι
Τιμωρὸν, εἰ καὶ μηδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅμως.
Ἐσθλοῦ γὰρ ἀνδρὸς τῇ δίκῃ θ' ὑπηρετεῖν,
Καὶ τοὺς κακοὺς δρᾷν πανταχοῦ κακῶς ἀεί.
ΧΟΡ. Δεινόν γε, θνητοῖς ὡς ἅπαντα συμπιτνεῖ,
Καὶ τὰς ἀνάγκας οἱ νόμοι διώρισαν,
Φίλους τιθέντες τούς γε πολεμιωτάτους,
Ἐχθρούς τε τοὺς πρὶν εὐμενεῖς ποιούμενοι.
ΑΓ. Ἐγὼ σὲ, καὶ σὸν παῖδα, καὶ τύχας σέθεν,
Ἑκάβη, δι' οἴκτου, χεῖρά θ' ἱκεσίαν, ἔχω,
Καὶ βούλομαι θεῶν θ' οὕνεκ', ἀνόσιον ξένον,
Καὶ τοῦ δικαίου, τήνδε σοι δοῦναι δίκην,
Εἴ πως φανείη γ', ὥστε σοί τ' ἔχειν καλῶς
Στρατῷ τε μὴ δόξαιμι Κασάνδρας χάριν
Θρῄκης ἄνακτι τόνδε βουλεῦσαι φόνον.
Ἔστιν γὰρ ᾗ ταραγμὸς ἐμπέπτωκέ μοι·
Τὸν ἄνδρα τοῦτον φίλιον ἡγεῖται στρατὸς,
Τὸν κατθανόντα δ', ἐχθρόν· εἰ δέ σοι φίλος
Ὅδ' ἐστι, χωρὶς τοῦτο, κοὐ κοινὸν στρατῷ.
Πρὸς ταῦτα φρόντιζ', ὡς θέλοντα μέν μ' ἔχεις
Σοὶ ξυμπονῆσαι, καὶ ταχὺν προσαρκέσαι,
Βραδὺν δ', Ἀχαιοῖς εἰ διαβληθήσομαι.
ΕΚ. Φεῦ,
Οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος·
Ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν, ἢ τύχης,
Ἢ πλῆθος αὐτὸν πόλεος, ἢ νόμων γραφαὶ
Εἴργουσι χρῆσθαι μὴ κατὰ γνώμην τρόποις.
Ἐπεὶ δὲ ταρβεῖς, τῷ τ' ὄχλῳ πλέον νέμεις,
Ἐγώ σε θήσω τοῦδ' ἐλεύθερον φόβου.
Ξύνισθι μὲν γὰρ, ἤν τι βουλεύσω κακὸν
Τῷ τόνδ' ἀποκτείναντι, συνδράσῃς δὲ μή.
Ἢν δ' ἐξ Ἀχαιῶν θόρυβος, ἢ 'πικουρία,
Πάσχοντος ἀνδρὸς Θρῃκὸς οἷα πείσεται,
Φανῇ τις, εἶργε, μὴ δοκῶν ἐμὴν χάριν·
Τὰ δ' ἄλλα θάρσει· πάντ' ἐγὼ θήσω καλῶς.

καὶ λαλοῦντα ἀγάλματα. 802 Εἰ καὶ μηδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅμως], τῇ πρεσβύτιδι, καί τοι μηδὲν οὔσῃ, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐχούσῃ, οὐχ ἧττον, πάρασχε χεῖρα τιμωρόν. 806 808 Καὶ τὰς ἀνάγκας οἱ νόμοι διώρισαν], ὅμοιον τῷ « Ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις ». 813 Εἴ πως φανείη γ', ὥστε κτλ.] ἐὰν φανῇ τις τρόπος ὥστε κτλ. 826] εἴργουσι μὴ χρῆσθαι τοῖς κατὰ γνώμην τρόποις. 833 Μὴ δοκῶν ἐμὴν χάριν], χωρὶς νὰ φανῇς ὅτι κάμνεις τοῦτο πρὸς χάριν μου.

ΑΓ. Πῶς οὖν; τί δράσεις; πότερα φάσγανον χερὶ
Λαβοῦσα γραίᾳ φῶτα βάρβαρον κτενεῖς,
Ἢ φαρμάκοισιν, ἢ 'πικουρίᾳ τίνι;
Τίς σοι ξυνέσται χείρ; πόθεν κτήσει φίλους;
ΕΚ. Στέγαι κεκεύθασ' αἵδε Τρῳάδων ὄχλον.
ΑΓ. Τὰς αἰχμαλώτους εἶπας, Ἑλλήνων ἄγραν;
ΕΚ. Ξὺν ταῖσδε τὸν ἐμὸν φονέα τιμωρήσομαι.
ΑΓ. Καὶ πῶς γυναιξὶν ἀρσένων ἔσται κράτος;
ΕΚ. Δεινὸν τὸ πλῆθος, ξὺν δόλῳ τε δύσμαχον.
ΑΓ. Δεινόν, τὸ μέντοι θῆλυ μέμφομαι γένος.
ΕΚ. Τί δ'; οὐ γυναῖκες εἷλον Αἰγύπτου τέκνα,
Καὶ Λῆμνον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν;
'Αλλ' ὣς γενέσθω. τόνδε μὲν μέθες λόγον,
Πέμψον δέ μοι τήνδ' ἀσφαλῶς διὰ στρατοῦ
Γυναῖκα. καὶ σύ, Θρῃκὶ πλαθεῖσα ξένῳ,
Λέξον καλεῖ σ' ἄνασσα δή ποτ' Ἰλίου,
Ἑκάβη, σὸν οὐκ ἔλασσον ἢ κείνης χρέος,
Καὶ παῖδας· ὡς δεῖ καὶ τέκν' εἰδέναι λόγους
Τοὺς ἐξ ἐκείνης. τὸν δὲ τῆς νεοσφαγοῦς
Πολυξένης ἐπίσχες, Ἀγάμεμνον, τάφον,
Ὡς τώδ' ἀδελφὼ πλησίον μιᾷ φλογί,
Δισσὴ μέριμνα μητρί, κρυφθῆτον χθονί.
ΑΓ. Ἔσται τάδ' οὕτω. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἦν στρατῷ
Πλοῦς, οὐκ ἂν εἶχον τήνδε σοι δοῦναι χάριν·
Νῦν δ' (οὐ γὰρ ἵησ' οὐρίους πνοὰς θεὸς)
Μένειν ἀνάγκη, πλοῦν ὁρῶντας ἥσυχον.
Γένοιτο δ' εὖ πως· πᾶσι γὰρ κοινὸν τόδε,
Ἰδίᾳ θ' ἑκάστῳ, καὶ πόλει, τὸν μὲν κακὸν
Κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν.
ΧΟΡ. Σὺ μέν, ὦ πατρὶς Ἰλιὰς
Τῶν ἀπορθήτων πόλις οὐκέτι λέξει·
Τοῖον Ἑλλάνων νέφος ἀμφί σε κρύπτει
Δορὶ δή, δορὶ πέρσαν.
Ἀπὸ δὲ στεφάναν κέκαρσαι πύργων, κατὰ δ' αἰθάλου

844 Τὸ μέν τοι θῆλυ μέμφομαι γένος], τὸ φρονῶ δειλόν, ἄτολμον κτλ. Γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Εὐριπίδης παντοῦ καθάπτεται τοῦ γυναικείου φύλου. 845] αἱ πεντήκοντα Δαναΐδες φονεύσασαι τοὺς πεντήκοντα ἐξαδέλφους των, υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου.
846 Καὶ Λῆμνον], αἱ Λήμνιαι, ὑποπτεύσασαι ὅτι περιεφρονοῦντο ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν των, τοὺς ἐφόνευσαν ὅλους. 847 Ἀλλ' ὣς γενέσθω], ἄλλοι ἔγραψαν Γενέσθαι· ἀλλ' εἶνε περιττόν, διότι καὶ ἐν Τρῳάσι (στίχ. 728) μετεχειρίσθη τὴν αὐτὴν φράσιν, ἐλλειπτικὴν Ἀττικῶς τοῦ Φημί. 848 849 Τήν δ'.. γυναῖκα], δεικνύει μίαν τινὰ τῶν περὶ αὐτήν. — καὶ σύ], ἀποτείνεται πρὸς τὴν σταλησομένην. 851 Χρέος], κατὰ χρέος, διὰ ὑπόθεσιν.
860 Πλοῦν ὁρῶντας ἥσυχον], ἐν ὅσῳ βλέπομεν νηνεμίαν (γαλήνην, ἄπλοιαν)
866 Ἀμφί σε κρύπτει], ἀμφικρύπτει σε, περικαλύπτει. 868 Ἀπὸ δὲ στέφ. κέκ. πύργ.] ἀποκέκαρσαι (ἀφῃρέθης, μεταφορ.) τὴν στεφάνην (τὸν κύκλον, τὸν περίβολον) τῶν πύργων σου.

Κηλῖδ' οἰκτροτάταν κέχρωσαι,
Τάλαιν'· οὐκέτι σ' ἐμβατεύσω.
Μεσονύκτιος ὠλλύμαν,
Ἦμος ἐκ δείπνων ὕπνος ἡδὺς ἐπ' ὄσσοις
Κίδναται· μολπᾶν δ' ἄπο καὶ χοροποιῶν
Θυσιᾶν καταπαύσας
Πόσις ἐν θαλάμοις ἔκειτο, ξυστὸν δ' ἐπὶ πασσάλῳ,
Ναύταν οὐκέθ' ὁρῶν ὅμιλον
Τροίαν Ἰλιάδ' ἐμβεβῶτα.
Ἐγὼ δὲ πλόκαμον ἀναδέτοις μίτραισιν ἐῤῥυθμιζόμαν
Χρυσέων ἐνόπτρων λεύσσουσ' ἀτέρμονας εἰς αὐγὰς,
Ἐπιδέμνιος ὡς πέσοιμ' ἐς εὐνάν.
Ἀνὰ δὲ κέλαδος ἔμολε πόλιν·
Κέλευσμα δ' ἦν κατ' ἄστυ Τροίας τόδ'. Ὦ
Παῖδες Ἑλλάνων πότε δὴ, πότε τὰν
Ἰλιάδα σκοπιὰν
Πέρσαντες ἥξετ' οἴκους;
Λέχη δὲ φίλια μονόπεπλος λιποῦσα, Δωρὶς ὡς κόρα,
Σεμνὰν προσίζουσ' οὐκ ἤνυσ' Ἄρτεμιν, ἁ τλάμων·
Ἄγομαι δὲ θανόντ' ἰδοῦσ' ἀκοίταν
Τὸν ἐμὸν, ἅλιον ἐπὶ πέλαγος
Πόλιν τ' ἀποσκοποῦσ', ἐπεὶ νόστιμον
Ναῦς ἐκίνησεν πόδα καί μ' ἀπὸ γᾶς
Ὥρισεν Ἰλιάδος.
Τάλαιν', ἀπεῖπον ἄλγει,
Τὰν τοῖν Διοσκόροιν Ἑλέναν κάσιν,
Ἰδαῖόν τε βούταν αἰνόπαριν
Κατάρᾳ διδοῦσ', ἐπεί με γᾶς ἐκ πατρῴας ἀπώλεσεν
Ἐξῴκισέ τ' οἴκων ὁ γάμος, οὐ γάμος,
Ἀλλ' ἀλάστορός τις οἰζύς·
Ἂν μήτε πέλαγος ἅλιον ἀπαγάγοι πάλιν,

---

870 Μεσονύκτιος ὠλλ.] ἐπιῤῥηματ. ἀντὶ Μεσονύκτιον. 875 Ξυστὸν δ' ἐπὶ πασσάλῳ], ἐνν. ἔκειτο· παρεμβέβληται δὲ ὡς ἐν παρενθέσει. 876 Ναύταν οὐκέθ' ὁρῶν ὅμιλον], διότι οἱ Ἕλληνες, ἀφέντες τὸν δούρειον ἵππον, ἐγκαθημένους ἔχοντα ἐντὸς αὐτοῦ τοὺς ἀριστεῖς τῶν ἀρχηγῶν, ἀπέπλευσαν, καὶ προσορμισθέντες κρύφα ὄπισθεν τῆς Τενέδου, ἅμα εἶδον τὸ σύνθημα (πῦρ ἀναλάμψαν) ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπανελθόντες τὴν ἐκυρίευσαν.

878 Πλόκαμον ἀναδ. μίτρ. ἐῤῥυθμ.] ἀνέδεον τὸν πλόκαμον (ἐσήκονα τὰ μαλλιά μου) ὡς καθευδήσουσα. 879 Ἐνόπτρων.. ἀτέρμ. εἰς αὐγὰς], περιφρ. ἀντὶ Εἰς κάτοπτρον στρογγύλον (διότι ὁ κύκλος δὲν ἔχει τέρμα). Ἔστι δὲ πλαγίως εἰρωνεία τῶν γυναικῶν, ὅσαι ἢ εἰς κοίτην ἀπιοῦσαι, ὅμως κατοπτρίζονται. 881 Ἀνὰ δὲ κέλ. κτλ.], κέλαδος δ' ἔμολεν ἀνὰ τὴν πόλιν. 884 Ἰλιάδα σκοπιὰν], τὴν ὑψηλὴν ἀκρόπολιν τῆς Τροίας. 886 Μονόπεπλος], μονοχίτων, κοιν. μὲ τὸ ὑποκάμισον. — Δωρὶς ὡς κόρα]. διότι αἱ παρθένοι τῶν Λακεδ. ἠγωνίζοντο ἡμίγυμνοι. 887 Προσίζ. Ἀρτ.] προσδραμοῦσα ἱκέτις εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμ. οὐδὲν ἤνυσα. 890 891] Ἡ ναῦς ἐκίνησε νόστιμον πόδα, ἐκινήθη πρὸς ἀπόπλουν.

897 Ὁ γάμος] τοῦ Πάριδος καὶ τῆς Ἑλένης. 898 Ἀλάστορος οἰζὺς], κακοποιοῦ δαίμονος τιμωρία. 899 Ἂν], ἥν, τὴν Ἑλένην.

Μήτε πατρῷον ἵκοιτ' ἐς οἶκον.
ΠΟΛ. Ὦ φίλτατ' ἀνδρῶν Πρίαμε, φιλτάτη δὲ σὺ,
Ἑκάβη, δακρύω σ' εἰσορῶν, πόλιν τε σὴν,
Τήν τ' ἀρτίως θανοῦσαν ἔκγονον σέθεν.
Φεῦ.
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν πιστὸν, οὔτ' εὐδοξία,
Οὔτ' αὖ, καλῶς πράσσοντα μὴ πράξειν κακῶς·
Φύρουσι δ' αὐτὰ θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω,
Ταραγμὸν ἐντιθέντες, ὡς ἀγνωσίᾳ
Σέβωμεν αὐτούς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί δεῖ
Θρηνεῖν, προκόπτοντ' οὐδὲν εἰς πρόσθεν κακῶν;
Σὺ δ' εἴ τι μέμφει τῆς ἐμῆς ἀπουσίας,
Σχές· τυγχάνω γὰρ ἐν μέσοις Θρῄκης ὅροις
Ἀπὼν, ὅτ' ἦλθες δεῦρ'· ἐπεὶ δ' ἀφικόμην,
Ἤδη πόδ' ἔξω δωμάτων αἴροντί μοι
Εἰς ταὐτὸν ἥδε συμπιτνεῖ δμωΐς, σέθεν
Λέγουσα μύθους, ὧν κλύων ἀφικόμην.
ΕΚ. Αἰσχύνομαί σε προσβλέπειν ἐναντίον,
Πολυμῆστορ, ἐν τοιοῖσδε κειμένη κακοῖς·
Ὅτῳ γὰρ ὤφθην εὐτυχοῦσ', αἰδώς μ' ἔχει,
Ἐν τῷδε πότμῳ τυγχάνουσ', ἵν' εἰμὶ νῦν,
Κοὐκ ἂν δυναίμην προσβλέπειν σ' ὀρθαῖς κόραις.
Ἀλλ' αὐτὸ μὴ δύσνοιαν ἡγήσῃ σέθεν,
Πολυμῆστορ· ἄλλως δ' αἴτιόν τι καὶ νόμος,
Γυναῖκας ἀνδρῶν μὴ βλέπειν ἐναντίον.
ΠΟΛ. Καὶ θαῦμά γ' οὐδέν. ἀλλὰ τίς χρεία σ' ἐμοῦ;
Τί χρῆμ' ἐπέμψω τὸν ἐμὸν ἐκ δόμων πόδα;
ΕΚ. Ἴδιον ἐμαυτῆς δή τι πρὸς σὲ βούλομαι
Καὶ παῖδας εἰπεῖν σούς· ὀπάονας δέ μοι
Χωρὶς κέλευσον τῶνδ' ἀποστῆναι δόμων.
ΠΟΛ. Χωρεῖτ'· ἐν ἀσφαλεῖ γὰρ ἥδ' ἐρημία.
Φίλη μὲν εἶ σὺ, προσφιλὲς δέ μοι τόδε

---

[906] Πάλιν τε καὶ πρόσω], ἐμπρὸς ὀπίσω. [907 8] Ὡς ἀγνωσίᾳ σέβωμεν αὐτοὺς], ὥστε ἀγνοίᾳ τοῦ μέλλοντος σέβειν ἡμᾶς αὐτούς. Παρατηρητέον δὲ ὅτι τὴν σφαλερὰν ταύτην περὶ τοῦ θείου ἰδέαν ἐμβάλλει ὁ ποιητὴς εἰς τὸ στόμα τοῦ μοχθηροῦ Πολυμήστορος.

[909] Προκόπτοντ' οὐδὲν εἰς πρόσθεν κακῶν], κατ' οὐδὲν προχωροῦντα (οὐδὲν κατερείποντα) πρὸς ὑπέρβασιν τῶν κακῶν. [911] Σχὲς], ἐπίσχες.—τυγχάνω.. ἀπὼν, ὅτ' ἦλθες], ἀντιχρονισμὸς, ἀντὶ Ἐτύγχανον. [916] Αἰσχύνομαί σε προσβλέπειν], ἀποστρεφομένη καὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ ὑπὸ μίσους. λέγει ὅτι αἰσχύνεται νὰ τὸν ἴδῃ κατὰ πρόσωπον ὡς ἀναξιοπαθοῦσα. [918 919] Αἰδώς μ' ἔχει.. τυγχάνουσ'], φαίνεται σόλοικον, ἀλλ' ὁ Σχολ. λέγει ὅτι ἐκεῖνο, καὶ τὸ συντάττει ὡς ἑξῆς: Ἐν τῷδε τῷ πότμῳ, ἵν' εἰμὶ νῦν τυγχάνουσα, αἰδώς μ' ἔχει ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς, ὅτῳ ὤφθην εὐτυχοῦσα. [922] Ἄλλως δ' αἴτιόν τι καὶ νόμος], ἐκτὸς δὲ τούτου, εἶναι κατά τι αἰτία ᾗ ὁ νόμος, τὸ μὴ βλέπειν κτλ. [924] Τίς χρεία σ' ἐμοῦ], τίς χρεία σε (ἱκάνει) ἐμοῦ, καθὼς καὶ τὸ «Τί δέ σε χρεὼ ἐμεῖο (Ἰλ. Δ, 605). [925] Τί χρῆμ'], πρὸς τί χρῆμα; διὰ τί; [929] Ἐν ἀσφαλεῖ γὰρ ἥδ' ἐρ.], μόνος γὰρ μένων ἐνταῦθα, ἐν ἀσφαλεῖ εἰμί· διότι καὶ σὺ φίλη, καὶ τὸ στράτευμα.

Στράτευμ' Ἀχαιῶν. ἀλλὰ σημαίνειν σε χρὴ,
Τί χρὴ τὸν εὖ πράσσοντα μὴ πράσσουσιν εὖ
Φίλοις ἐπαρκεῖν· ὡς ἕτοιμός εἰμ' ἐγώ.
ΕΚ. Πρῶτον μὲν εἰπὲ παῖδ', ὃν ἐξ ἐμῆς χερὸς
Πολύδωρον, ἔκ τε πατρὸς ἐν δόμοις ἔχεις,
Εἰ ζῇ· τὰ δ' ἄλλα δεύτερόν σ' ἐρήσομαι.
ΠΟΛ. Μάλιστα· τοὐκείνου μὲν εὐτυχεῖς μέρος.
ΕΚ. Ὦ φίλταθ', ὡς εὖ κἀξίως σέθεν λέγεις.
ΠΟΛ. Τί δῆτα βούλει δεύτερον μαθεῖν ἐμοῦ;
ΕΚ. Εἰ τῆς τεκούσης τῆσδε μέμνηταί τί μου;
ΠΟΛ. Καὶ δεῦρό γ' ὥς σε κρύφιος ἐζήτει μολεῖν.
ΕΚ. Χρυσὸς δὲ σῶς, ὃν ἦλθεν ἐκ Τροίας ἔχων;
ΠΟΛ. Σῶς, ἐν δόμοις γε τοῖς ἐμοῖς φρουρούμενος.
ΕΚ. Σῶσόν νυν αὐτὸν, μηδ' ἔρα τῶν πλησίον.
ΠΟΛ. Ἥκιστ'· ὀναίμην τοῦ παρόντος, ὦ γύναι.
ΕΚ. Οἶσθ' οὖν ἃ λέξαι σοί τε καὶ παισὶν θέλω;
ΠΟΛ. Οὐκ οἶδα· τῷ σῷ τοῦτο σημανεῖς λόγῳ.
ΕΚ. Ἔστω φιληθεὶς, ὡς σὺ νῦν ἐμοὶ φιλεῖ.
ΠΟΛ. Τί χρῆμ', ὃ κἀμὲ καὶ τέκν' εἰδέναι χρεών;
ΕΚ. Χρυσοῦ παλαιαὶ Πριαμιδῶν κατώρυχες.
ΠΟΛ. Ταῦτ' ἔσθ', ἃ βούλει παιδὶ σημῆναι σέθεν;
ΕΚ. Μάλιστα, διὰ σοῦ γ'· εἶ γὰρ εὐσεβὴς ἀνήρ.
ΠΟΛ. Τί δῆτα τέκνων τῶνδε δεῖ παρουσίας;
ΕΚ. Ἄμεινον, ἢν σὺ κατθάνῃς, τούσδ' εἰδέναι.
ΠΟΛ. Καλῶς ἔλεξας τῇδε καὶ σοφώτερον.
ΕΚ. Οἶσθ' οὖν Ἀθάνας Ἰλίας ἵνα στέγαι.
ΠΟΛ. Ἐνταῦθ' ὁ χρυσός ἐστί; σημεῖον δὲ τί;
ΕΚ. Μέλαινα πέτρα γῆς ὑπερτέλλουσ' ἄνω.
ΠΟΛ. Ἔτ' οὖν τι βούλει τῶν ἐκεῖ φράζειν ἐμοί;
ΕΚ. Σῶσαί σε χρήμαθ', οἷς συνεξῆλθον, θέλω.
ΠΟΛ. Ποῦ δῆτα; πέπλων ἐντὸς ἢ κρύψασ' ἔχεις;
ΕΚ. Σκύλων ἐν ὄχλῳ ταῖσδε σώζεται στέγαις.
ΠΟΛ. Ποῦ δ'; αἵδ' Ἀχαιῶν ναύλοχοι περιπτυχαί.
ΕΚ. Ἴδιαι γυναικῶν αἰχμαλωτίδων στάσεις.
ΠΟΛ. Τἄνδον δὲ πιστὰ, κἀρσένων ἐρημία
ΕΚ. Οὐδεὶς Ἀχαιῶν ἔνδον, ἀλλ' ἡμεῖς μόναι.
Ἀλλ' ἕρπ' ἐς οἴκους (καὶ γὰρ Ἀργεῖοι νεῶν

---

937 Τοὐκείνου εὐτυχεῖς μέρος], ὅσον δι' ἐκεῖνον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐκεῖνον, εὐτυχεῖς.
938 Ὦ φίλταθ', ὡς εὖ κτλ.], εἰρωνικῶς. 945 Ὀναίμην τοῦ παρόντος], εἴθε νὰ ἀπολαύσω τὸν ἐμοὶ παρόντα (τὸν ἰδικόν μου) χρυσόν. 946 Ἔσω φιληθεὶς], δυσνόητον τί ποτε βούλεται λέγειν. Κατὰ τὸν Σχλ. ἐννοεῖ τὸν Πολύδωρον. Σημειωτέον δὲ τὸ Ἔσω φιληθεὶς, βοηθητικῶς, κατὰ τὸ Γαλλ. qu'il soit aimé de vous. 961], αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔχουσιν: Ἐντός; ἢ κρύψασ' ἔχεις; 962] Ἐν τῷ σωρῷ τῶν λαφύρων σώζεται ἐν ταύταις ταῖς στέγ. 963], Ποῦ δὲ (σώζονται τὰ χρήματα); Οὐ γὰρ ἂν ἐνταῦθα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ σκηναὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυστάθμου. 967 Ἀλλ' ἕρπ' ἐς οἴκους], εἴσελθε τοίνυν ἐντὸς τῆς σκηνῆς.

Δῦσαι ποθοῦσιν οἴκαδ' ἐκ Τροίας πόδα)·
Ὡς πάντα πράξας, ὧν σε δεῖ, στείχῃς πάλιν
Ξὺν παισὶν, οὗπερ τὸν ἐμὸν ᾤκισας γόνον.
ΧΟΡ. Οὔπω δέδωκας, ἀλλ' ἴσως δώσεις δίκην·
Ἀλίμενόν τις ὡς ἐς ἄντλον ἐμπεσὼ
Λέχριος, ἐκπεσεῖ φίλας καρδίας,
Ἀμέρσας βίοτον· τὸ γὰρ ὑπέγγυον
Δίκᾳ καὶ θεοῖσιν οὐ ξυμπίτνει,
Ὀλέθριον, ὀλέθριον κακόν.
Ψεύσει σ' ὁδοῦ τῆσδ' ἐλπὶς, ἥ σ' ὑπήγαγεν
Θανάσιμον πρὸς ἀΐδαν. ἰὼ, ἰὼ, τάλας!
Ἀπολέμῳ δὲ χειρὶ λείψεις βίον.
ΠΟΛ. Ὤ μοι, τυφλοῦμαι φέγγος ὀμμάτων τάλας!
ΗΜ. Ἠκούσατ' ἀνδρὸς Θρῃκὸς οἰμωγὴν, φίλαι;
ΠΟΛ. Ὤ μοι μάλ' αὖθις, τέκνα, δυστήνου σφαγῆς!
ΗΜ. Φίλαι, πέπρακται καίν' ἔσω δόμων κακά.
ΠΟΛ. Ἀλλ' οὔτι μὴ φύγητε λαιψηρῷ ποδί·
Βάλλων γὰρ οἴκων τῶνδ' ἀναῤῥήξω μυχούς.
ΗΜ. Ἰδοὺ, βαρείας χειρὸς ὁρμᾶται βέλος!
Βούλεσθ' ἐπεισπέσωμεν; ὡς ἀκμὴ καλεῖ
Ἑκάβῃ παρεῖναι Τρῳάσιν τε συμμάχους.
ΕΚ. Ἄρασσε, φείδου μηδὲν, ἐκβάλλων πύλας·
Οὐ γάρ ποτ' ὄμμα λαμπρὸν ἐνθήσεις κόραις,
Οὐ παῖδας ὄψει ζῶντας, οὓς ἔκτειν' ἐγώ.
ΧΟΡ. Ἦ γὰρ καθεῖλες Θρῇκα, καὶ κρατεῖς ξένου,
Δέσποινα, καὶ δέδρακας, οἷά περ λέγεις;
ΕΚ. Ὄψει νιν αὐτίκ' ἄντα, δωμάτων πάρος
Τυφλὸν τυφλῷ στείχοντα παραφόρῳ ποδὶ,
Παίδων τε δισσῶν σώμαθ', οὓς ἔκτειν' ἐγὼ
Ξὺν ταῖς ἀρίσταις Τρῳάσιν· δίκην δέ μοι
Δέδωκε. χωρεῖ δ', ὡς ὁρᾷς, ὅδ' ἐκ δόμων.
Ἀλλ' ἐκποδὼν ἄπειμι κἀποστήσομαι
Θυμὸν ζέοντι Θρῃκὶ δυσμαχωτάτῳ.
ΠΟΛ. Ὤ μοι ἐγὼ, πᾶ βῶ; πᾶ στῶ; πᾶ κέλσω
Τετράποδος βάσιν θηρὸς ὀρεστέρου

---

970 Οὗπερ τὸν ἐμὸν ᾤκισας γόνον], ὑπαινίττεται εἰρωνευομένη τὸ σκότος, εἰς τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ τὸν βυθίσῃ. 971 Οὔπω δέδ., ἀλλ' ἴσως δώσεις δίκην], εἰσελθόντος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Πολυμήστορος, ὁ χορὸς, ἔξω μένων, λέγει ταῦτα. 972 Ἀλίμενόν τιν' ὡς ἐς ἄντλον κτλ.], ἐμπεσὼν λέχριος ὡς εἰς ἀλίμενον ἄντλον (πυθμένα θαλάσσης), ἐκπεσεῖ τῆς φίλης σοι καρδίας (ἐπιθυμίας, φιλοχρηματίας), στερηθεὶς τοῦ βίου. Τὸ γὰρ ὑπέγγυον τῇ δίκῃ καὶ τοῖς θεοῖς κακὸν (ἡ ἀδικία καὶ ἀσέβεια), ὀλέθριον οὐ ξυμπίτνει (ὅπου συμπίπτει). Ἡ ἐλπὶς (τοῦ χρυσοῦ), ἥτις σε ὑπήγαγε, ψεύσει σε τῆς δε τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν θανάσιμον ᾅδην. 979 Ἀπολέμῳ], γυναικείᾳ. 980 Ὦ μοι] βοᾷ τυφλούμενος ἔνδον τῆς σκηνῆς ὁ Πολυμ. 987 Ἀκμὴ καλεῖ], ἡ κρίσιμος περίστασις μᾶς προσκαλεῖ. 1000 Θυμὸν ζέοντι], βράζοντι (κατὰ τὸν) θυμὸν αὐτοῦ. 1002 5] τιθέμενος βάσιν τετράποδος ἐπὶ χεῖρα κατ' ἴχνος,

Τιθέμενος ἐπὶ χεῖρα κατ' ἴχνος;
Ποίαν, ἢ ταύταν, ἢ τάνδ' ἐξαλλάξω,
Τὰς ἀνδροφόνους μάρψαι χρῄζων
Ἰλιάδας, αἵ με διώλεσαν;
Τάλαιναι, τάλαιναι κόραι Φρυγῶν,
Ὦ κατάρατοι! —
Ποῖ καί με φυγᾷ πτώσσουσι μυχῶν;
Εἴθε μοι ὀμμάτων αἱματόεν βλέφαρον
Ἀκέσαιο, τυφλὸν, Ἅλιε,
φέγγος ἀπαλλάξας!
Ἆ ἆ,
Σίγα· κρυπτὰν βάσιν αἰσθάνομαι
Τάνδε γυναικῶν. πᾷ πόδ' ἐπάξας
Σαρκῶν ὀστέων τ' ἐμπλησθῶ,
Θοίναν ἀγρίων θηρῶν τιθέμενος,
Ἀρνύμενος λώβαν,
Λύμας ἀντίποιν' ἐμᾶς; ἰὼ, τάλας!
Ποῖ, πᾷ φέρομαι, τέκν' ἔρημα λιπὼν
Βάκχαις Ἅιδου διαμοιρᾶσαι,
Σφακτὰν κυσίν τε φοινίαν δαῖτ',
Ἀνήμερόν τ' οὐρείαν ἐκβολάν;
Πᾷ στῶ; πᾷ κάμψω; πᾷ βῶ,
Ναῦς ὅπως ποντίοις πείσμασιν
Λινόκροκον φάρος ἕλκων,
Ἐπὶ τάνδε συθεὶς, τέκνων ἐμῶν φύλαξ,
Ὀλέθριον κοίταν;
ΧΟΡ. Ὦ τλῆμον, ὥς σοι δύσφορ' εἴργασται κακά!
Δράσαντι δ' αἰσχρὰ δεινὰ τἀπιτίμια
Δαίμων ἔδωκεν ὅστις ἐστί σοι βαρύς.
ΠΟΛ. Αἶ, αἶ, ἰὼ Θρῄκης λογχοφόρον, ἔνοπλον,
Εὔιππον, Ἄρει κάτοχον γένος!
Ἰὼ, Ἀχαιοί! ἰὼ, Ἀτρεῖδαι!
Βοὰν, βοὰν αὐτῶ, βοάν·
Ὦ ἴτε, μόλετε, πρὸς θεῶν!

βάλλων τὸν πόδα μου κατόπιν τῆς χειρός μου (ψηλαφῶν πρῶτον τὸ μέρος ὅπου θὰ πατήσω), ἐν εἴδει τετράποδος θηρίου. 1004 Ποίαν], ἐνν. ὁδόν. 1011 12 Τυφλὸν.. φέγγος ἀπαλλάξας], θεραπεύσας τὸ τυφλὸν φέγγος (τοὺς τυφλοὺς ὀφθαλμούς) μου. 1016 Θοίναν θηρῶν τιθέμενος], ποιῶν θοίνην θηρίων, τρώγων αὐτὰς καθὼς τὰ θηρία. 1017 18], Λαμβάνων ἐκδίκησιν βλάβην ἀντὶ βλάβης (τὴν αὐτῶν τῆς ἐμῆς). 1020 Βάκχαις Ἅιδου διαμοιρᾶσαι], φοβεῖται μὴ διασπάσωσι καὶ τὰ πτώματα τῶν τέκνων του καὶ τὰ ῥίψωσιν εἰς τὰ ὄρη πρὸς βορὰν τῶν κυνῶν. 1025 Πᾷ βῶ, ναῦς ὅπως κτλ.], πᾷ βῶ, (ὥστε γενέσθαι) τέκνων ἐμῶν φύλαξ, συθεὶς ἐπὶ τήνδε τὴν ὀλέθριον κοίτην, ἕλκων, ὥσπερ ναῦς, ποντίοις πείσμασι λινόκροκον φάρος; Ποῦ νὰ ὑπάγω, διευθυνόμενος πρὸς τὴν ὀλεθρίαν ταύτην κοίτην (σκηνὴν), σύρων ὥσπερ ναῦς διὰ τῶν σχοινίων τὸ ἱστίον μου (ὀπισθοδρομῶν ἢ μεταστρεφόμενος), ἵνα φυλάξω τὰ τέκνα μου.

Κλύει τις; ἢ οὐδεὶς ἀρκέσει; τί μέλλετε;
Γυναῖκες ὤλεσάν με,
Γυναῖκες αἰχμαλώτιδες!
Δεινὰ πεπόνθαμεν! ὤ μοι ἐμᾶς λώβας!
Ποῖ τράπωμαι; ποῖ πορευθῶ;
Αἰθέρ' ἀμπτάμενος οὐράνιον,
Ὑψιπετὲς εἰς μέλαθρον,
Ὠρίων ἢ Σείριος ἔνθα πυρὸς
Φλογέας ἀφίησιν ὄσσων αὐγάς;
Ἢ τὸν ἐς Ἀΐδα
Μελανοχρῶτα πορθμὸν ᾄξω τάλας;

ΧΟΡ. Ξυγγνώσθ', ὅταν τις κρείσσον' ἢ φέρειν κακὰ
Πάθῃ, ταλαίνης ἐξαπαλλάξαι ζόης.

ΑΓ. Κραυγῆς ἀκούσας ἦλθον· οὐ γὰρ ἥσυχος
Πέτρας ὀρείας παῖς λέλακ' ἀνὰ στρατὸν
Ἠχώ, διδοῦσα θόρυβον. εἰ δὲ μὴ Φρυγῶν
Πύργους πεσόντας ᾔσμεν Ἑλλήνων δορί,
Φόβον παρέσχ' ἂν οὐ μέσως ὅδε κτύπος.

ΠΟΛ. Ὦ φίλτατ', (ᾐσθόμην γάρ, Ἀγάμεμνον, σέθεν
Φωνῆς ἀκούσας,) εἰσορᾷς ἃ πάσχομεν;

ΑΓ. Ἔα, Πολυμῆστορ! ὦ δύστηνε, τίς σ' ἀπώλεσεν·
Τίς ὄμμ' ἔθηκε τυφλόν, αἱμάξας κόρας,
Παῖδάς τε τούσδ' ἔκτεινεν; ἢ μέγαν χόλον
Σοὶ καὶ τέκνοισιν εἶχεν, ὅστις ἦν ἄρα.

ΠΟΛ. Ἑκάβη με σὺν γυναιξὶν αἰχμαλωτίσιν
Ἀπώλεσ', οὐκ ἀπώλεσ', ἀλλὰ μειζόνως.

ΑΓ. Τί φῄς; σὺ τοὔργον εἴργασαι τόδ', ὡς λέγει;
Σὺ τόλμαν, Ἑκάβη, τήνδ' ἔτλης ἀμήχανον;

ΠΟΛ. Ὤ μοι, τί λέξεις; ἦ γὰρ ἐγγύς ἐστί που;
Σήμηνον, εἰπέ, ποῦ 'σθ', ἵν' ἁρπάσας χεροῖν
Διασπάσωμαι καὶ καθαιμάξω χρόα.

ΑΓ. Οὗτος, τί πάσχεις; ΠΟΛ. Πρὸς θεῶν σε λίσσομαι,
Μέθες μ' ἐφεῖναι τῇδε μαργῶσαν χέρα!

ΑΓ. Ἴσχ'· ἐκβαλὼν δὲ καρδίας τὸ βάρβαρον,
Λέγ', ὡς ἀκούσας σοῦ τε, τῆσδέ τ' ἐν μέρει,

1043 44] Τοῦ Ὠρίωνος καὶ Σειρίου τῶν ἀστέρων ἐμνήσθη μόνων, ὡς νοσοποιῶν ἢ ὀλεθρίων. 1045 Τὸν ἐς Ἀΐδα μελανοχρῶτα πορθμὸν], τὸν διὰ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης.
1047], Συγγνωστά ἐστι (συγχωρεῖται), ὅταν τις πάθῃ ἀνυπόφερτα κακά, ν' ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῆς ταλαιπώρου ζωῆς. 1050 Πέτρας ὀρείας παῖς], παῖδα τῆς ὀρείας πέτρας ἀποκαλεῖ τὴν Ἠχώ, ὡς γινομένην συνήθως ὅπου εἰσὶ βράχοι ἐν τοῖς ὄρεσι. 1052 Ἤσμεν], ᾔδειμεν, Ἀττ. 1061 Οὐκ ἀπώλεσ', ἀλλὰ μειζόνως], ὄχι ἀπώλεσεν, ἀλλὰ καί τι χεῖρον τούτου. 1067 Τί πάσχεις;], τί κάμνεις, ἢ μᾶλλον, Τί προσπαθεῖς νὰ κάμῃς; Κωμολεκτικῶς δὲ τοῦτο: Τυφλὸς γὰρ ὢν ἢ σπερχόμενος συλλαβεῖν τὴν Ἑκάβην, αὐτὸς ἂν ἔπεσε μᾶλλον, προσκρούσας που ἢ καὶ συμποδισθεὶς τυχόν. 1068 Μαργῶσαν], μαινομένην, σπεύδουσαν ὑπὸ προθυμίας.

Κρίνω δικαίως, ἀνθ' ὅτου πάσχεις τάδε.
ΠΟΛ. Λέγοιμ' ἄν. ἦν τις Πριαμιδῶν νεώτατος
Πολύδωρος, Ἑκάβης παῖς, ὃν ἐκ Τροίας ἐμοὶ
Πατὴρ δίδωσι Πρίαμος ἐν δόμοις τρέφειν,
Ὕποπτος ὢν δὴ Τρωϊκῆς ἁλώσεως.
Τοῦτον κατέκτειν'· ἀνθ' ὅτου δ' ἔκτεινά νιν,
Ἄκουσον, ὡς εὖ, καὶ σοφῇ προμηθίᾳ.
Ἔδεισα, μή σοι πολέμιος λειφθεὶς ὁ παῖς
Τροίαν ἀθροίσῃ καὶ ξυνοικίσῃ πάλιν,
Γνόντες δ' Ἀχαιοὶ ζῶντα Πριαμιδῶν τινα
Φρυγῶν ἐς αἶαν αὖθις αἴροιεν στόλον,
Κἄπειτα Θρῄκης πεδία τρίβοιεν τάδε
Λεηλατοῦντες, γείτοσιν δ' εἴη κακὸν
Τρώων, ἐν ᾧπερ νῦν, ἄναξ, ἐκάμνομεν.
Ἑκάβη δὲ, παιδὸς γνοῦσα θανάσιμον μόρον,
Λόγῳ με τοιῷδ' ἤγαγ', ὡς κεκρυμμένας
Θήκας φράσουσα Πριαμιδῶν ἐν Ἰλίῳ
Χρυσοῦ· μόνον δὲ σὺν τέκνοισι μ' εἰσάγει
Δόμους, ἵν' ἄλλος μή τις εἰδείη τάδε.
Ἵζω δὲ, κλίνης ἐν μέσῳ κάμψας γόνυ·
Πολλαὶ δὲ, χειρὸς αἱ μὲν ἐξ ἀριστερᾶς,
Αἱ δ' ἔνθεν, ὡς δὴ παρὰ φίλῳ, Τρώων κόραι
Θάκουν, ἔχουσαι κερκίδ' Ἠδωνῆς χερὸς,
Ἤνουν θ' ὑπ' αὐγὰς τούσδε λεύσσουσαι πέπλους·
Ἄλλαι δὲ, κάμακα Θρῃκίαν θεώμεναι,
Γυμνόν μ' ἔθηκαν διπτύχου στολίσματος.
Ὅσαι δὲ τοκάδες ἦσαν, ἐκπαγλούμεναι
Τέκν' ἐν χεροῖν ἔπαλλον, ὡς πρόσω πατρὸς
Γένοιντο, διαδοχαῖς ἀμείβουσαι χεροῖν.
Κᾆτ' ἐκ γαληνῶν, πῶς δοκεῖς; προσφθεγμάτων
Εὐθὺς λαβοῦσαι φάσγαν' ἐκ πέπλων ποθὲν
Κεντοῦσι παῖδας· αἱ δὲ πολεμίων δίκην
Ξυναρπάσασαι τὰς ἐμὰς εἶχον χέρας,
Καὶ κῶλα· παισὶ δ' ἀρκέσαι χρῄζων ἐμοῖς,
Εἰ μὲν πρόσωπον ἐξανισταίην ἐμὸν,
Κόμης κατεῖχον· εἰ δὲ κινοίην χέρας,

1075 Ὕποπτος ὢν Τρ. ἁλώσεως], ὑποπτεύων τὴν τῆς Τρωάδος ἅλωσιν. 1085 Ἐν ᾧπερ νῦν.. ἐκάμνομεν], ἐνῷ (κακῷ) καὶ νῦν (πρὸ ὀλίγου, ἐν ὅσῳ ὑπῆρχεν ἀκόμην ἡ Τροία) ἐταλαιπωρούμεθα. 1085 Θανάσιμον μόρον], θανάσιμον μοῖραν, περιφρ. ἀντὶ θάνατον.
1093 Κερκίδ' Ἠδωνῆς χερὸς], τὸ ὕφασμα τῆς Μακεδονικῆς ἢ Θρᾳκικῆς ἐργασίας, ὅπερ ἐφόρει οὗτος δηλονότι, κατὰ συνεκδχ. 1095 Κάμακα], τὸ δόρυ μου. 1096 Διπτύχου στολ.], τοῦ διπλοῦ φορέματος, τοῦ πέπλου δηλ. καὶ τοῦ δόρατος. 1097 Τοκάδες], μητέρες, — ἐκπαγλούμεναι], θαυμάζουσαι. 1099 Διαδοχ. ἀμ. χεροῖν], παραλαμβάνουσαι αὐτὰ ἐκ διαδοχῆς ἡ μία ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς ἄλλης. 1100 Ἐκ γαληνῶν.. προσφθεγμ.] μεταβαλοῦσαι τὰ κολακευτικὰ ἢ προσηνῆ προσφθέγματα.

Πλήθει γυναικῶν οὐδὲν ἤνυτον τάλας.
Τὸ λοίσθιον δὲ, πῆμα πήματος πλέον,
Ἐξειργάσαντο δείν'· ἐμῶν γὰρ ὀμμάτων,
Πόρπας λαβοῦσαι, τὰς ταλαιπώρους κόρας
Κεντοῦσιν, αἱμάσσουσιν· εἶτ' ἀνὰ στέγας
Φυγάδες ἔβησαν· ἐκ δὲ πηδήσας ἐγὼ,
Θὴρ ὥς, διώκω τὰς μιαιφόνους κύνας,
Ἅπαντ' ἐρευνῶν τοῖχον, ὡς κυνηγέτης,
Βάλλων, ἀράσσων. τοιάδε σπεύδων χάριν
Πέπονθα τὴν σὴν, πολέμιόν τε σὸν κτανὼν,
Ἀγάμεμνον. ὡς δὲ μὴ μακροὺς τείνω λόγους,
Εἴ τις γυναῖκας τῶν πρὶν εἴρηκεν κακῶς,
Ἢ νῦν λέγων τις ἔστιν, ἢ μέλλει λέγειν,
Ἅπαντα ταῦτα συντεμὼν ἐγὼ φράσω.
Γένος γὰρ οὔτε πόντος οὔτε γῆ τρέφει
Τοιόνδ'· ὁ δ' αἰεὶ ξυντυχὼν ἐπίσταται.

ΧΟΡ. Μηδὲν θρασύνου, μηδὲ τοῖς σαυτοῦ κακοῖς
Τὸ θῆλυ συνθεὶς ὧδε πᾶν μέμψῃ γένος·
Πολλαὶ γὰρ ἡμῶν αἱ μὲν εἴσ' ἐπίφθονοι,
Αἱ δ' εἰς ἀριθμὸν τῶν κακῶν πεφύκαμεν.

ΕΚ. Ἀγάμεμνον, ἀνθρώποισιν οὐκ ἐχρῆν ποτὲ
Τῶν πραγμάτων τὴν γλῶσσαν ἰσχύειν πλέον,
Ἀλλ' εἴτε χρήστ' ἔδρασε, χρήστ' ἔδει λέγειν·
Εἴτ' αὖ πονηρὰ, τοὺς λόγους εἶναι σαθροὺς,
Καὶ μὴ δύνασθαι τἄδικ' εὖ λέγειν ποτέ.
Σοφοὶ μὲν οὖν εἴσ' οἱ τάδ' ἠκριβωκότες,
Ἀλλ' οὐ δύναιντ' ἂν διὰ τέλους εἶναι σοφοὶ,
Κακῶς δ' ἀπώλοντ'· οὔτις ἐξήλυξέ πω.
Κἀμοὶ τὸ μὲν σὸν ὧδε φροιμίοις ἔχει·
Πρὸς τόνδε δ' εἶμι, καὶ λόγοις ἀμείψομαι,
Ὃς φὴς Ἀχαιῶν πόνον ἀπαλλάσσων διπλοῦν
Ἀγαμέμνονός θ' ἕκατι, παῖδ' ἐμὸν κτανεῖν.
Ἀλλ', ὦ κάκιστε, πρῶτον οὔ ποτ' ἂν φίλον
Τὸ βάρβαρον γένοιτ' ἂν Ἕλλησιν γένος,
Οὔτ' ἂν δύναιτο. τίνα δὲ καὶ σπεύδων χάριν

1107 Πλήθει γυναικῶν], ὑπὸ τοῦ πληθ. τῶν γ. 1115 16] Τοιάδε πέπονθα σπεύδων (πρὸς) χάριν τὴν σὴν (χάριν σοῦ). 1120], Πάλιν ὁ ποιητὴς ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Πολυμήστορος καθάπτεται πικρῶς τοῦ γυναικείου φύλου. 1123 Τοῖς σαυτοῦ κακοῖς], ὑπὸ τῶν σεαυτοῦ κακῶν (ἐναγόμενος). 1125, 26] Αἱ μὲν πολλαὶ (πλεῖσται) γὰρ ἡμῶν εἰσὶν ἐπίφθονοι (ζηλωταὶ δι' ἀρετήν), αἱ δ' εἰς ἀριθμὸν (ἀγόμεναι) (ἐκ) τῶν κακῶν πεφύκαμεν· αἱ δὲ πονηραὶ ἐσμὲν εὐάριθμοι. 1127 28] Τὴν γλῶτταν ἀνθρώποισιν οὐκ ἐχρῆν ἰσχύειν πλέον τῶν πραγμ. Οἱ λόγοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἦνε ἰσχυρότεροι τῶν πραγμάτων (ὥστε νὰ τὰ παραμορφόνωσι).
1132 Οἱ τάδ' ἠκριβωκότες], οἱ τὰς ῥητορικὰς τέχνας ἐπιτηδεύοντες. 1135 Τὸ μὲν σὸν κτλ.], ὡς πρὸς σὲ μὲν ἀποτεινομένη, ταῦτα λέγω ἐν προοιμίοις. 1137 Πόνον διπλοῦν], διότι ἐὰν ἔζη ὁ Πολύδωρος καὶ συνῴκιζε πάλιν τὴν Τροίαν, ἤθελον στρατεύση ἐκ δευτέ-

Πρόθυμος ἦσθα; πότερα κηδεύσων τινὰ,
Ἢ ξυγγενὴς ὢν, ἢ τίν' αἰτίαν ἔχων;
Ἢ σῆς ἔμελλον γῆς τεμεῖν βλαστήματα,
Πλεύσαντες αὖθις; τίνα δοκεῖς πείσειν τάδε;
Ὁ χρυσὸς, εἰ βούλοιο τἀληθῆ λέγειν,
Ἔκτεινε τὸν ἐμὸν παῖδα, καὶ κέρδη τὰ σά.
Ἐπεὶ δίδαξον τοῦτο· πῶς, ὅτ' ηὐτύχει
Τροία, πέριξ δὲ πύργος εἶχ' ἔτι πτόλιν,
Ἔζη τε Πρίαμος, Ἕκτορός τ' ἤνθει δόρυ·
Τί δ' οὐ τότ', εἴπερ τῷδ' ἐβουλήθης χάριν
Θέσθαι, τρέφων τὸν παῖδα κἀν δόμοις ἔχων,
Ἔκτεινας, ἢ ζῶντ' ἦλθες Ἀργείοις ἄγων;
Ἀλλ' ἡνίχ' ἡμεῖς οὐκέτ' ἦμεν ἐν φάει,
Καπνῷ δ' ἐσήμην' ἄστυ πολεμίων ὕπο,
Ξένον κατέκτας σὴν μολόντ' ἐφ' ἑστίαν;
Πρὸς τοῖσδε νῦν ἄκουσον, ὡς φανεῖ κακός.
Χρῆν σ', εἴπερ ἦσθα τοῖς Ἀχαιοῖσιν φίλος,
Τὸν χρυσὸν, ὃν φὴς οὐ σὸν, ἀλλὰ τοῦδ', ἔχειν,
Δοῦναι φέροντα πενομένοις τε, καὶ χρόνον
Πολὺν πατρῴας γῆς ἀπεξενωμένοις·
Σὺ δ' οὐδὲ νῦν πω σῆς ἀπαλλάξαι χερὸς
Τολμᾷς, ἔχων δὲ καρτερεῖς ἔτ' ἐν δόμοις.
Καὶ μὴν τρέφων μὲν, ὥς σε παῖδ' ἐχρῆν τρέφειν,
Σώσας τε τὸν ἐμὸν, εἶχες ἂν καλὸν κλέος·
Ἐν τοῖς κακοῖς γὰρ οἱ 'γαθοὶ σαφέστατοι
Φίλοι, τὰ χρηστὰ δ' αὔθ' ἕκαστ' ἔχει φίλους.
Εἰ δ' ἐσπάνιζες χρημάτων, ὁ δ' ηὐτύχει,
Θησαυρὸς ἄν σοι παῖς ὑπῆρχ' οὑμὸς μέγας·
Νῦν δ' οὔτ' ἐκεῖνον ἄνδρ' ἔχεις σαυτῷ φίλον,
Χρυσοῦ τ' ὄνησις οἴχεται, παῖδές τε σοὶ,
Αὐτός τε πράσσεις ὧδε. σοὶ δ' ἐγὼ λέγω,
Ἀγάμεμνον, εἰ τῷδ' ἀρκέσεις, κακὸς φανεῖ·
Οὔτ' εὐσεβῆ γὰρ, οὔτε πιστὸν, οἷς ἐχρῆν,
Οὐχ ὅσιον, οὐ δίκαιον εὖ δράσεις ξένον·
Αὐτὸν δὲ χαίρειν τοῖς κακοῖς σε φήσομεν,
Τοιοῦτον ὄντα· δεσπότας δ' οὐ λοιδορῶ·

...ον κατ' αὐτῆς οἱ Ἕλληνες, ὡς προεῖπε (στίχ. 1081). [1143] Κηδεύσων τινὰ], κῆδος συνάψων πρὸς αὐτὸν, (κοιν.) συμπενθεριάσων. [1159] Τὸν χρυσὸν, ὃν φὴς κτλ.] ὁ Σχλ. λέγει ὅτι ὁ Πολυμήστωρ οὐκ εἶπέ τι περὶ τοῦ χρυσοῦ. Καὶ ἔχει δίκαιον, ἐὰν ἐννοῇ ὅτι οὐκ εἶπε πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, διότι πρὸς τὴν Ἑκάβην ὡμολόγησεν ἤδη (στίχ. 943, 45) ὅτι εἶναι σῶος, ἐν δόμοις τῆς αὐτοῦ φρουρούμενος, καὶ τοῦτο, φαίνεται, ἐννοεῖ ὁ ποιητής. [1167] Τὰ χρηστὰ δ' αὔθ' ἕκ. ἔχει φίλους], τὰ ἀγαθὰ ἔχουσιν αὐτὰ ἀφ' ἑαυτῶν φίλους, διότι «Τῶν εὐτυχούντων πάντες ἄνθρωποι φίλοι ε. [1177] Τοιοῦτον ὄντα], ὁμοίως κακὸν δηλονότι· ὅθεν καὶ ἐπιφέρει, μετριάζουσα τὸ ἀπότομον τῆς ἐκφράσεως: Δεσπότας δ' οὐ λοιδορῶ.

ΧΟΡ. Φεῦ, φεῦ, βροτοῖσιν ὡς τὰ χρηστὰ πράγματα
Χρηστῶν ἀφορμὰς ἐνδίδωσ' ἀεὶ λόγων!
ΑΓΑ. 'Αχθεινὰ μέν μοι τἀλλότρια κρίνειν κακά,
Ὅμως δ' ἀνάγκη· καὶ γὰρ αἰσχύνην φέρει,
Πρᾶγμ' ἐς χέρας λαβόντ' ἀπώσασθαι τόδε.
'Εμοὶ δ', ἵν' εἰδῇς, οὔτ' ἐμὴν δοκεῖς χάριν,
Οὔτ' οὖν 'Αχαιῶν, ἄνδρ' ἀποκτεῖναι ξένον,
'Αλλ' ὡς ἔχῃς τὸν χρυσὸν ἐν δόμοισι σοῖς·
Λέγεις δὲ σαυτῷ πρόσφορ', ἐν κακοῖσιν ὤν.
Τάχ' οὖν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν.
Ἡμῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε.
Πῶς οὖν, σὲ κρίνας μὴ ἀδικεῖν, φύγω ψόγον;
Οὐκ ἂν δυναίμην. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ
Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα.
ΠΟΛ. Οἴμοι, γυναικός, ὡς ἔοιχ', ἡσσώμενος
Δούλης, ὑφέξω τοῖς κακίοσιν δίκην.
ΑΓ. Οὔκουν δικαίως, εἴπερ εἰργάσω κακά;
ΠΟΛ. Οἴμοι τέκνων τῶνδ', ὀμμάτων τ' ἐμῶν τάλας.
ΕΚ. 'Αλγεῖς· τί δ' ἡμᾶς; παιδὸς οὐκ ἀλγεῖν δοκεῖς;
ΠΟΛ. Χαίρεις ὑβρίζουσ' εἰς ἔμ', ὦ πανοῦργε σύ.
ΕΚ. Οὐ γάρ με χαίρειν χρή, σὲ τιμωρουμένην;
ΠΟΛ. 'Αλλ' οὐ τάχ', ἡνίκ' ἄν σε ποντία νοτίς...
ΕΚ. Μῶν ναυστολήσῃ γῆς ὅρους 'Ελληνίδος;
ΠΟΛ. Κρύψῃ μὲν οὖν πεσοῦσαν ἐκ καρχησίων.
ΕΚ. Πρὸς τοῦ βιαίων τυγχάνουσαν ἁλμάτων;
ΠΟΛ. Αὐτὴ πρὸς ἱστὸν ναὸς ἀμβήσει ποδί.
ΕΚ. 'Υποπτέροις νώτοισιν, ἢ ποίῳ τρόπῳ;
ΠΟΛ. Κύων γενήσει, πύρσ' ἔχουσα δέργματα.
ΕΚ. Πῶς οἶσθα μορφῆς τῆς ἐμῆς μετάστασιν;
ΠΟΛ. Ὁ Θρῃξὶ μάντις εἶπε Διόνυσος τάδε.
ΕΚ. Σοὶ δ' οὐκ ἔχρησεν οὐδέν, ὧν ἔχεις, κακῶν;
ΠΟΛ. Οὐ γάρ ποτ' ἂν σύ μ' εἷλες ὧδε σὺν δόλῳ.
ΕΚ. Θανοῦσα δ'; ἢ ζῶσ' ἐνθάδ' ἐκπλήσω βίον;
ΠΟΛ. Θανοῦσα· τύμβῳ δ' ὄνομα σῷ κεκλήσεται...
ΕΚ. Μορφῆς ἐπῳδὸν ἤ τι τῆς ἐμῆς ἐρεῖς;

1178 79 Τὰ χρηστὰ πράγμ. κτλ.], ἵνα μή τις εἴπῃ: Καὶ πόθεν ἡ δεινότης αὕτη τοῦ λέγειν τῇ γραίᾳ 'Εκάβῃ; ἐπιφωνεῖ ὁ χορὸς γνωμολογικῶς ταῦτα. 1187 Τάχ' οὖν παρ' ὑμῖν κτλ.]. [illegible] μὲν εἰς ὑμᾶς (τοὺς βαρβάρους δηλονότι) ἡ ξενοκτονία εἶν' εὔκολος. 'Ονειδίζει διὰ τούτου τὰ βάρβαρα ἔθνη. 1192 95 Γυναικὸς δούλης] ὑπετόπασάν τινες ὅτι ἐννοεῖ τὴν Κασάνδραν, καθαπτόμενος δῆθεν τοῦ Ἀγαμέμν., ἀλλὰ περιττὸν τοῦτο· διότι ὁ λόγος εἶνε περὶ τῆς 'Εκάβης. 1200] Τὸν διακόπτει εἰρωνευομένη, ὡς ἐὰν αἱ ἔλεγε: Μήπως τάχα εἶναι ἄδηλον τοῦτο, καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ προείπῃς σύ; 1207 'Ο Θρῃξὶ μάντις Δ.], διότι εἰς τὸ Πάγγαιον ἢ τὸ Αἶμον ὄρος τῆς Θρᾴκης ἦτον μαντεῖον τοῦ Διονύσου, ὅπου ἐσώζοντο καὶ τοῦ 'Ορφέως αἱ ἀναγραφαὶ ἐν σανίσιν. 1210 Θανοῦσα δ' ἢ ζῶσ' ἐνθάδ' ἐκπλήσω βίον;] Θανοῦσα δὲ γενήσομαι κύων, ἢ ζῶσα οὕτως διάξω. 1211] ἐπῳδὸν ([illegible]) τῆς [illegible] κυνείας μορφῆς, ἢ τί ἄλλο;

ΠΟΛ. Κυνὸς ταλαίνης σῆμα, ναυτίλοις τέκμαρ.
ΕΚ. Οὐδὲν μέλει μοι, σοῦ γ' ἐμοὶ δόντος δίκην.
ΠΟΛ. Καὶ σήν γ' ἀνάγκη παῖδα Κασάνδραν θανεῖν.
ΕΚ. Ἀπέπτυσ'· αὐτῷ ταῦτα σοὶ δίδωμ' ἔχειν.
ΠΟΛ. Κτενεῖ νιν ἡ τοῦδ' ἄλοχος, οἰκουρὸς πικρά...
ΕΚ. Μή πως μανείη Τυνδαρὶς τοσόνδε παῖς!
ΠΟΛ. Καὐτόν σε τοῦτον, πέλεκυν ἐξάρασ' ἄνω.
ΑΓΑ. Οὗτος σὺ, μαίνει, καὶ κακῶν ἐρᾷς τυχεῖν!
ΠΟΛ. Κτεῖν', ὡς ἐν Ἄργει φόνια λουτρά σ' ἀναμένει.
ΑΓΑ. Οὐχ ἕλξετ' αὐτὸν, δμῶες, ἐκποδὼν βίᾳ;
ΠΟΛ. Ἀλγεῖς ἀκούων; ΑΓΑ. οὐκ ἐφέξεται στόμα;
ΠΟΛ. Ἐγκλείετ'! εἴρηται γάρ. ΑΓΑ. οὐχ ὅσον τάχος
Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι,
Ἐπείπερ οὕτω καὶ λίαν θρασυστομεῖ;
Ἑκάβη, σὺ δ', ὦ τάλαινα διπτύχους νεκροὺς
Στείχουσα θάπτε. δεσποτῶν δ' ὑμᾶς χρεὼν
Σκηναῖς πελάζειν, Τρῳάδες· καὶ γὰρ πνοὰς
Πρὸς οἶκον ἤδη τάσδε πομπίμους ὁρῶ.
Εὖ δ' ἐς πάτραν πλεύσαιμεν, εὖ δὲ τὰν δόμοις
Ἔχοντ' ἴδοιμεν, τῶνδ' ἀφειμένοι πόνων!
ΧΟΡ. Ἴτε πρὸς λιμένας σκηνάς τε, φίλαι,
Τῶν δεσποσύνων πειρασόμεναι
Μόχθων· στεῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη.

[1215] Κυνὸς σῆμα ἢ Κυνόσσημα, ἀκρωτήρ. τῆς Θρᾳκ. Χερσον., περὶ οὗ ἴδε Στράβ. ΙΓ' ά, ἢ Ἰούλ. Πολυδ. ΙΕ', έ. [1216] Ἀπέπτυσ'·] ἀποδιοπομποῦμαι (δι' ἐμπτύσεως) τὸν λόγον τοῦτον, μὴ γένοιτο! παρβλ. 71. [1221] Φόνια λουτρά], διότι λυόμενον ἐφόνευσεν αὐτὸν ὁ Αἴγισθος μετὰ τῆς Κλυταιμνήστρας. [1227] Διπτύχους], δύω, διττούς.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΗΛΕΚΤΡΑ.

(Σ. Δ. Β.)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΑΥΤΟΥΡΓΟΣ ΜΥΚΗΝΑΙΟΣ.
ΟΡΕΣΤΗΣ.
ΧΟΡΟΣ.
ΠΡΕΣΒΥΣ.
ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ.
ΗΛΕΚΤΡΑ.
ΠΥΛΑΔΗΣ, κωφὸν πρόσωπον.
ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ.
ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ ΑΥΤΟΥΡΓΟΥ καὶ ΟΡΕΣΤΟΥ, κωφὰ πρόσωπα (*).

Ἡ σκηνὴ ὑποτίθεται ἐν Ἀργολίδι.

ΑΥΤ. Ὦ γῆς παλαιὸν Ἄργος, Ἰνάχου ῥοαί,
Ὅθεν ποτ' ἄρας νηυσὶ χιλίαις Ἄρην
Εἰς γῆν ἔπλευσε Τρῳάδ' Ἀγαμέμνων ἄναξ·
Κτείνας δὲ τὸν κρατοῦντ' ἐν Ἰλιάδι χθονὶ
Πρίαμον, ἑλών τε Δαρδάνου κλεινὴν πόλιν,
Ἀφίκετ' εἰς τόδ' Ἄργος, ὑψηλῶν δ' ἐπὶ
Ναῶν τέθεικε σκῦλα πλεῖστα βαρβάρων!
Κἀκεῖ μὲν εὐτύχησεν· ἐν δὲ δώμασι
Θνήσκει γυναικὸς πρὸς Κλυταιμνήστρας δόλῳ,
Καὶ τοῦ Θυέστου παιδὸς Αἰγίσθου χερί.
Χὼ μὲν, παλαιὰ σκῆπτρα Ταντάλου λιπὼν,
Ὄλωλεν· Αἴγισθος δὲ βασιλεύει χθονὸς,
Ἄλοχον ἐκείνου Τυνδαρίδα κόρην ἔχων.
Οὓς δ' ἐν δόμοισιν ἔλιφ', ὅτ' εἰς Τροίαν ἔπλει,
Ἄρσενά τ' Ὀρέστην, θῆλύ τ' Ἠλέκτρας θάλος·
Τὸν μὲν πατρὸς γεραιὸς ἐκκλέπτει τροφεὺς,
Μέλλοντ', Ὀρέστην, χερὸς ὑπ' Αἰγίσθου θανεῖν,
Στροφίῳ τ' ἔδωκε Φωκέων εἰς γῆν τρέφειν·
Ἡ δ' ἐν δόμοις ἔμεινεν Ἠλέκτρα πατρὸς,
Ταύτην ἐπειδὴ θαλερὸς εἶχ' ἥβης χρόνος,
Μνηστῆρες ᾔτουν Ἑλλάδος πρῶτοι χθονός.

---

[1] Ὦ γῆς παλαιὸν Ἄργος], τὸ Γῆς φαίνεται ὡς περιττεῦον, ἢ φέρεται κτητικῶς επὶ: τὸ Ἄργος, ἵν' ᾖ: Ὦ Ἄργος πόλις παλαιὰ τῆς γῆς. [2] Ἄρας. . ἄρην], κινήσας (ἢ καθὼς λέγομεν ἀκόμη, σηκώσας) πόλεμον ἢ στρατόν. [15] Θῆλυ τ' Ἠλέκτρας θάλος], περιφρ. ἀντὶ τὴν θήλειαν Ἠλ. [18] Στροφίῳ], ὁ Στρόφιος, βασιλεὺς τῶν Φωκ., εἶχε γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀγαμ. Ἀναξιβίαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Πυλάδην, ὅς τις ἑπομένως ἦτον ἐξάδελφος τοῦ Ὀρέστου. [20] Θαλ. εἶχ' ἥβης χρόνος], περιφρ. ἀντὶ Ἡβήσασαν.

(*) Ἴδε στίχ. 332, 366.

Δείσας δὲ, μή τῳ παῖδας Ἀργείων τέκοι,
Ἀγαμέμνονος ποινάτορας, εἶχεν ἐν δόμοις
Αἴγισθος, οὐδ' ἥρμοζε νυμφίῳ τινί.
Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτ' ἦν φόβου πολλοῦ πλέον,
Μή τῳ λαθραίως τέκνα γενναίῳ τέκοι,
Κτανεῖν σφε βουλεύσαντος ὠμόφρων ὅμως
Μήτηρ νιν ἐξέσωσεν Αἰγίσθου χερός·
Εἰς μὲν γὰρ ἄνδρα σκῆψιν εἶχ' ὀλωλότα,
Παίδων δ' ἔδεισε μὴ φθονηθείη φόνῳ.
Ἐκ τῶνδε δὴ τοιόνδ' ἐμηχανήσατο
Αἴγισθος· ὃς μὲν γῆς ἀπηλλάχθη φυγὰς
Ἀγαμέμνονος παῖς, χρυσὸν εἶφ', ὃς ἂν κτάνῃ,
Ἡμῖν δὲ δὴ δίδωσιν Ἠλέκτραν ἔχειν
Δάμαρτα, πατέρων μὲν Μυκηναίων ἄπο
Γεγῶσιν (οὐ δὴ τοῦτό γ' ἐξελέγχομαι·
Λαμπροὶ γὰρ εἰς γένος γε, χρημάτων δὲ δὴ
Πένητες, ἔνθεν ηὑγένει' ἀπόλλυται)·
Ὡς ἀσθενεῖ δοὺς, ἀσθενῆ λάβοι φόβον.
Εἰ γάρ νιν ἔσχεν ἀξίωμ' ἔχων ἀνὴρ,
Εὕδοντ' ἂν ἐξήγειρε τὸν Ἀγαμέμνονος
Φόνον, δίκη τ' ἂν ἦλθεν Αἰγίσθῳ τότε.
Ἣν οὔποθ' ἁνὴρ ὅδε (σύνοιδέ μοι Κύπρις,)
Ἤσχυνεν εὐνῇ, παρθένος δ' ἔτ' ἔστι δή·
Αἰσχύνομαι γὰρ ὀλβίων ἀνδρῶν τέκνα
Λαβὼν ὑβρίζειν, οὐ κατάξιος γεγώς.
Στένω δὲ τὸν λόγοισι κηδεύοντ' ἐμοὶ
Ἄθλιον Ὀρέστην, εἴ ποτ', εἰς Ἄργος μολὼν,
Γάμους ἀδελφῆς δυστυχεῖς ἐσόψεται.
Ὅστις δέ μ' εἶναί φησι μῶρον, εἰ λαβὼν
Νέαν ἐς οἴκους παρθένον μὴ θιγγάνω,
Γνώμης πονηροῖς κανόσιν ἀναμετρούμενος
Τὸ σῶφρον ἴστω, καὐτὸς αὖ τοιοῦτος ὤν.
ΗΛΕ. Ὦ νὺξ μέλαινα, χρυσέων ἄστρων τροφὲ,
Ἐν ᾗ τόδ' ἄγγος, τῷδ' ἐφεδρεῦον κάρᾳ,

[22] Ἀντὶ Ἀργείων ἔγραψάν τινες Ἀριστέων, οὐδὲν δέον. Ἀργείους δὲ ἐνταῦθα ἐννοεῖ φαίνεται, ὅλους τοὺς Ἕλληνας, καθὼς καὶ ὁ Ὅμηρος. [23] Ποινάτορας], τιμωρούς, ἐκδικητάς. [27] Ὠμόφρων ὅμως], καίτοι ὠμὰ φρονοῦσα, ἄστοργος, οὐχ ἧττον ὅμως· ᾗ λέγει παρακατιὼν τὴν αἰτίαν. [29] Σκῆψιν], πρόφασιν, τὸν φόνον τῆς Ἰφιγενείας, ἴδε κατόπιν ςίχ. 944 κ. ε. καὶ Σοφ. Ἠλ. 526, κ. ε. [30] Φθονηθείη] τὴν μεμφθῶσι, νεμεσηθῇ.
[31] Ἐκ τῶνδε], διὰ τοῦτο ἢ μετὰ ταῦτα. [33] Χρυσὸν εἶφ'], εἶπεν, ἐπεκήρυξεν (ἐνν. δώσειν ἐκείνῳ, ὃς ἂν κτάνῃ τὸν παῖδα τοῦ Ἀγ. ὃς γῆς ἀπηλλ. φυγάς). [43] Ἀνὴρ ὅδε], δεικτικῶς ἀντὶ Ἐγώ· σύνηθες δὲ τοῦτο τοῖς Τραγικοῖς, ἴδε καὶ στίχ. 84. [47] Λόγοισι κηδ.], λόγῳ μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ πράγματι κηδεστὴν (γυναικάδελφον) ἐμόν. [50-53] Ἴστω ἀναμετρούμενος τὸ σῶφρον πονηροῖς γνώμης κανόσι, κακῶς ὁριζόμενος τὴν σωφροσύνην.
[55] Ἄγγος, ἐφεδρ. κάρᾳ], παλαιὰ συνήθεια τοῦ φέρειν τὴν ὑδρίαν τὰς γυναῖκας ἐπὶ κε-

Φέρουσα πηγὰς ποταμίας μετέρχομαι,
Οὐ δή τι χρείας εἰς τοσόνδ' ἀφιγμένη,
'Αλλ' ὡς ὕβριν δείξωμεν Αἰγίσθου θεοῖς·
Γόους τ' ἀφείην αἰθέρ' εἰς μέγαν πατρί.
Ἡ γὰρ πανώλης Τυνδαρίς, μήτηρ ἐμή,
'Εξέβαλέ μ' οἴκων, χάριτα τιθεμένη πόσει·
Τεκοῦσα δ' ἄλλους παῖδας Αἰγίσθῳ πάρα
Πάρεργ' 'Ορέστην κἀμὲ ποιεῖται δόμων.
ΑΥΤ. Τί γὰρ τάδ', ὦ δύστην', ἐμὴν μοχθεῖς χάριν,
Πόνους ἔχουσα, πρόσθεν εὖ τεθραμμένη,
Καί, ταῦτ' ἐμοῦ λέγοντος, οὐκ ἀφίστασαι;
ΗΛ. 'Εγώ σ' ἴσον θεοῖσιν ἡγοῦμαι φίλον·
'Εν τοῖς ἐμοῖς γὰρ οὐκ ἐνύβρισας κακοῖς·
Μεγάλη δὲ θνητοῖς μοῖρα συμφορᾶς κακῆς
Ἰατρὸν εὑρεῖν, ὡς ἐγὼ σὲ λαμβάνω.
Δεῖ δή με κἀκέλευστον, εἰς ὅσον σθένω,
Μόχθου 'πικουφίζουσαν, ὡς ῥᾷον φέρῃς,
Ξυνεκκομίζειν σοι πόνους. ἅλις δ' ἔχεις
Τἄξωθεν ἔργα· τὰν δόμοις δ' ἡμᾶς χρεὼν
'Εξευτρεπίζειν. εἰσιόντι δ' ἐργάτῃ
Θύραθεν ἡδὺ τἄνδον εὑρίσκειν καλῶς.
ΑΥΤ. Εἴ τοι δοκεῖ σοι, στεῖχε· καὶ γὰρ οὐ πρόσω
Πηγαὶ μελάθρων τῶνδ'. ἐγὼ δ' ἅμ' ἡμέρᾳ,
Βοῦς εἰς ἀρούρας εἰσβαλών, σπερῶ γύας·
'Αργὸς γὰρ οὐδείς, θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα,
Βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου.
ΟΡ. Πυλάδη, (σὲ γὰρ δὴ πρῶτον ἀνθρώπων ἐγὼ
Πιστὸν νομίζω καὶ φίλον, ξένον τ' ἐμοί·
Μόνος δ' 'Ορέστην τόνδ' ἐθαύμαζες φίλων,
Πράσσονθ' ἃ πράσσω, δείν' ὑπ' Αἰγίσθου παθών,
Ὅς μου κατέκτα πατέρα χ' ἡ πανώλεθρος
Μήτηρ·) ἀφῖγμαι δ' ἐκ θεοῦ μυστηρίων
'Αργεῖον οὖδας, οὐδενὸς ξυνειδότος,
Φόνον φονεῦσι πατρὸς ἀλλάξων ἐμοῦ.
Νυκτὸς δὲ τῆσδε πρὸς τάφον μολὼν πατρὸς,
Δάκρυά τ' ἔδωκα, καὶ κόμης ἀπηρξάμην,

φαλῆς. 65 Πάρεργα.. δόμων], ὡς νόθους. 73 Ξυνεκκομίζειν πόνους], συνδιατονεῖν. 79 Εἰς ἀρ. εἰσβαλὼν], ἐκ παραλλήλου αἱ προθέσεις. 82 Πυλάδη] ἀναχωρησάντων τῶν πρώτων προσώπων, εἰσέρχονται 'Ορέστης καὶ Πυλάδης μόνοι ἐπὶ τῆς σκηνῆς. 84 'Ορέστην τόνδ'], δεικτικῶς ἀντὶ ἐμὲ τὸν 'Ορ., παρβλ. 43. 87 'Εκ θεοῦ μυστηρίων], κατὰ χρησμὸν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλ., ἴδε 'Ορές. 399 καὶ 513, κ. ε. 89 Ἀλλάξων], ἀνταμείψων. 91 Κόμης ἀπηρξάμην], συνήθεια ἦτον αὕτη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τὸ νὰ ἀποκείρωσι τὴν κόμην των ἢ πλοκάμους τινὰς μόνον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ πρὸς τιμὴν φίλου τεθνηκότος, ἴδε Ἰλ. Ψ, 46, 135, 136 καὶ 141 κ. ε.

Πυρᾷ τ' ἐπέσφαξ' αἷμα μηλείου φόνου,
Λαθὼν τυράννους, οἳ κρατοῦσι τῆσδε γῆς.
Καὶ τειχέων μὲν ἐντὸς οὐ βαίνω πόδα,
Δυεῖν δ' ἅμιλλαν ξυντιθεὶς, ἀφικόμην
Πρὸς τέρμονας γῆς τῆσδ', ἵν' ἐκβάλω ποδὶ
Ἄλλην ἐπ' αἶαν, εἴ μέ τις γνοίη σκοπῶν
Ζητοῦντ' ἀδελφὴν (φασὶ γάρ νιν ἐν γάμοις
Ζευχθεῖσαν οἰκεῖν, οὐδὲ παρθένον μένειν),
Ὡς ξυγγένωμαι, καὶ, φόνου ξυνεργάτιν
Λαβὼν, τά γ' εἴσω τειχέων σαφῶς μάθω.
Νῦν οὖν (Ἕως γὰρ λευκὸν ὄμμ' ἀναίρεται)
Ἔξω τρίβου τοῦδ' ἴχνος ἀλλαξώμεθα·
Ἢ γάρ τις ἀροτὴρ, ἤ τις οἰκέτις γυνὴ,
Φανήσεται νῷν, ἥντιν' ἱστορήσομεν,
Εἰ τούσδε ναίει σύγγονος τόπους ἐμή.
Ἀλλ' (εἰσορῶ γὰρ τήνδε προσπόλων τινὰ,
Πηγαῖον ἄχθος ἐγκεχαρμένῳ κάρᾳ
Φέρουσαν) ἑζώμεσθα, κἀκπυθώμεθα
Δούλης γυναικὸς, ἤν τι δεξώμεσθ' ἔπος,
Ἐφ' οἷσι, Πυλάδη, τήνδ' ἀφίγμεθα χθόνα.

ΠΛ. Ξύντειν' (ὥρα) ποδὸς ὁρμάν· Στρῳ. ά.
Ὢ ἔμβα, ἔμβα κατακλαίουσα.
Ἰώ μοί μοι!
Ἐγενόμαν Ἀγαμέμνονος, καὶ τέκεν με Κλυταιμνήστρα,
Στυγνὰ Τυνδαρέου κόρα·
Κικλήσκουσι δέ μ' ἀθλίαν Ἠλέκτραν πολιῆται.
Φεῦ, φεῦ, τῶν σχετλίων πόνων,
Καὶ στυγερᾶς ζωᾶς!
Ὦ πάτερ, σὺ δ' ἐν ᾅδᾳ δὴ
Κεῖσαι σᾶς ἀλόχου σφαγαῖς, Αἰγίσθου τ', Ἀγάμεμνον.
Ἴθι, τὸν αὐτὸν ἔγειρε γόον! Μεσῳδ.
Ἄναγε πολύδακρυν ἀδονάν!
Ξύντειν' (ὥρα) ποδὸς ὁρμάν·

[92] Ἐπέσφαξ' αἷμα μηλείου φόνου], ἀντὶ Ἔθυσα αἷμα σφαγμένου προβάτου, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ἀπολλών. Β', 482. » Παρὰ δ' ἄσπετα μῆλα, ᾗ θέμις οἰχομένοισι, ταφήϊα λαιμοτόμησαν ». παρβλ. 253. [95] Δυεῖν δ' ἅμιλλαν ξυντιθεὶς], δύο τινὰ ἐναντία (ἁμιλλώμενα) ἀλλήλοις συλλογιζόμενος. [96] Ἐκβάλω], ἐνν. ἐμαυτὸν, ἔξω. [101] Εἴσω τειχέων], τὰ ἐντὸς τῆς πόλεως (τοῦ φρουρίου) τοῦ Ἄργους. [102] Ἕως λ. ὄμμ' ἀναίρ.] ἡ αὐγὴ ὑψόνει τὸ λευκὸν αὐτῆς ὄμμα, ἄρχεται ὑποφαίνεσθαι. [105] Ἱστορήσομεν], ἐξετάσομεν, ἐρωτήσομεν. [108] Ἐγκεχαρμένῳ κάρᾳ], διότι αἱ δοῦλαι περιέκειρον τὴν κόμην των, ὅθεν καὶ ἡ Ἐγκουρὰς, ἴδε καὶ στίχ. 213. [112] Ὥρα], τὸ ὥρα, ἐν παρενθέσει, ἐνν. ἐστιν.
[115] Αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔχουσιν Ἀγαμέμνονος κούρα· ἀλλὰ, καὶ διὰ τὸ μέτρον ἢ διὰ τὸ ἀμέσως ἐπιφερόμενον Κόρα, οἱ νεώτεροι τὸ ἐξήλωσαν. [117] Ἠλέκτραν], διότι τὸ κατ' αὐτὸ ὄνομά της ἦτον Λαοδίκη (ἴδε Ἰλ. Ι, 145)· ἐπωνομάσθη δὲ Ἠλέκτρα, διότι πολλὰ ἔτη ἔμενεν ἀνύπανδρος (ἄλεκτρος). [122] Ἴθι], αὐτὴ ἑαυτῇ ἐγκελεύεται. [123] Ἀδονάν], ἡδονὴν, τὴν ἀπὸ τῶν δακρύων.

Ὦ ἔμβα, ἔμβα κατακλαίουσα!
Ἰώ μοί, μοι!
Τίνα πόλιν, τίνα δ' οἶκον, ὦ τλᾶμον ξύγγονε, λατρεύεις,
Οἰκτρὰν ἐν θαλάμοις λιπὼν
Πατρῴοις ἐπὶ συμφοραῖς ἀλγίσταισιν ἀδελφεάν;
Ἔλθοις τῶνδε πόνων ἐμοὶ
Τᾷ μελέᾳ λυτὴρ,
(Ὦ Ζεῦ, Ζεῦ!) πατρί θ' αἱμάτων
Ἐχθίστων ἐπίκουρος, Ἄργει κέλσας πόδ' ἀλάταν!
Θὲς τόδε τεῦχος ἐμῆς ἀπὸ κρατὸς ἑλοῦσ', ἵνα πατρὶ Μεσῳδ.
Γόους νυχίους ἐπορθοβοάσω.
Ἰαχὰν Ἀΐδα, πάτερ,
Σοὶ κατὰ γᾶς ἐνέπω, γόους, οἷς ἀεὶ τὸ κατ' ἦμαρ
Διέπομαι, κατὰ μὲν φίλαν ὄνυχι τεμνομένα δέραν,
Χέρα τε κρᾶτ' ἐπὶ κούριμον τιθεμένα θανάτῳ σῷ.
Ἒ, ἕ, δρύπτε κάρα! Ἐπῳδ.
Οἷα δέ τις κύκνος ἀχέτας ποταμίοις παρὰ χεύμασι
Πατέρα φίλτατον καλεῖ,
Ὀλόμενον δολίοις βρόχων ἕρκεσιν, ὣς σὲ, τὸν ἄθλιον,
Πάτερ, ἐγὼ κατακλαίομαι,
Λουτρὰ πανύσταθ' ὑδρανάμενον χροΐ,
Κοίτᾳ ἐν οἰκτροτάτᾳ θανάτου.
Ἰώ μοί, μοι,
Πικρᾶς μὲν πελέκεως τομᾶς σᾶς,
Πάτερ, πικρᾶς δ' ἐκ Τροίας ὁδοῦ
Βουλᾶς οὐ μίτραις, σὲ γυνὴ δέξατ', οὐδ' ἐπὶ στεφάνοις·
Ξίφεσι δ' ἀμφιτόμοις λυγρὰν
Αἰγίσθου λώβαν θεμένα, δόλιον ἔσχεν ἀκοίταν.

ΧΟΡ. Ἀγαμέμνονος ὦ κόρα, Στρ. β'.
Ἤλυθον, Ἠλέκτρα, ποτὶ σὰν ἀγρότειραν αὐλάν.
Ἔμολέ τις, ἔμολε γαλακτοπότας ἀνὴρ
Μυκηναῖος ὀρειβάτας·
Ἀγγέλλει δ', ὅτι νῦν τριταίαν καρύσσουσιν θυσίαν
Ἀργεῖοι, πᾶσαι δὲ παρ' Ἥραν

---

129 Ἐπὶ συμφοραῖς], μετὰ τὰς συμβάσας τῷ πατρῴῳ ἡμῶν οἴκῳ συμφοράς· ἐννοεῖ δὲ τὸν φόνον τοῦ πατρός των κτλ. 132 33 Αἱμάτων.. ἐπίκουρος] φόνου ἐκδικητής.

134 Θὲς], πρὸς ἑαυτὴν ἀποτείνεται καὶ ἐνταῦθα. 135 Ἐπορθοβοάσω], ἐπορθιάσω, ἀναβοήσω. 136 Ἰαχὰν Ἀΐδα], μέλος ᾠδῆς (νεκρώσιμον), ἄλλοι γρφ., ἀοιδάν. 138 Διέπομαι], σύνειμι. 139 Χέρα τε κρᾶτ' ἐπὶ κούριμον τιθ.], κτυποῦσα τὴν κεκαρμένην (δουλικῶς, ὡς ἀνωτέρω) κεφαλήν μου, ἢ μᾶλλον τραβοῦσα τὰ κουρευμένα μαλλιά μου, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τοῦ κατωτέρω Δρύπτε. 145 Λουτρὰ κτλ.] ἴδε Ἑκάβης στίχ. 1221. 149 150 Πικρᾶς θ' ἐκ Τροίας ὁδοῦ βουλᾶς], ἕνεκα τῆς πικρᾶς κατὰ σοῦ ἐπιβουλῆς μετὰ τὴν ἐκ Τροίας ἐπάνοδον. Ἄλλοι διορθ. Ὀδοῦ! Βουλαῖς οὐ μίτραις σε γυνὴ δέξατο: Πλὴν ἡ διόρθωσις δέν μοι φαίνεται πιθανή. 152 Θεμένα], προσθεμένη, οἰκειοποιηθεῖσα. 155 Γαλακτοπότας], γαλακτοφάγος, ποιμενικὸν διάγων βίον. 158 Παρ' Ἥραν], εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας, τὸ Ἡ-

Μέλλουσιν παρθενικαὶ στείχειν.
ΗΛ. Οὐκ ἐπ' ἀγλαΐας, φίλαι, Στρφ. γ'.
Θυμόν, οὐδ' ἐπὶ χρυσέοις ὅρμοις, ἐκπεπόταμαι
Τάλαιν', οὐδ', ἱστᾶσα χοροὺς Ἀργείαις ἅμα νύμφαις,
Ἑλικτὸν κρούσω πόδ' ἐμόν·
Δάκρυσι χεύω, δακρύων δέ μοι μέλει
Δειλαίᾳ τὸ κατ' ἦμαρ.
Σκέψαι μου πιναρὰν κόμαν, καὶ τρύχη τάδ' ἐμῶν πέπλων,
Εἰ πρέποντ' Ἀγαμέμνονος κούρᾳ, τᾷ βασιλήᾳ,
Τᾷ Τροίᾳ θ', ἃ μου πατέρος μέμναταί ποθ' ἁλοῦσα.
ΧΟΡ. Μεγάλα θεός· ἀλλ' ἴθι, Ἀντιστρ. β'.
Καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆσαι πολύπηνα φάρεα δῦναι,
Χρύσεά τε χάρισι προσθέματ' ἀγλαΐας.
Δοκεῖς τοῖς σοῖσιν δακρύοις,
Μὴ τιμῶσα θεούς, κρατήσειν ἐχθρῶν; οὔ τοι στοναχαῖς.
Ἀλλ' εὐχαῖς τοὺς θεούς γε σεβίζουσ'
Ἕξεις εὐαμερίαν, ὦ παῖ.
ΗΛ. Οὐδεὶς θεῶν ἐνοπᾶς κλύει Ἀντιστρ. γ'.
Τᾶς δυσδαίμονος, οὐ παλαιῶν πατρὸς σφαγιασμῶν.
Οἴμοι τοῦ καταφθιμένου, τοῦ τε ζῶντος ἀλάτα,
Ὅς που γᾶν ἄλλαν κατέχει,
Μέλεος, ἀλαίνων ποτὶ θῆσσαν ἑστίαν,
Τοῦ κλεινοῦ πατρὸς ἐκφύς!
Αὐτὰ δ' ἐν χέρνησι δόμοις ναίω ψυχὰν τακομένα,
Δωμάτων πατρίων φυγάς, οὐρείας ναίουσ' ἐρίπνας·
Μάτηρ δ' ἐν λέκτροις φονίοις ἄλλῳ ξύγγαμος οἰκεῖ.
ΧΟΡ. Πολλῶν κακῶν Ἕλλησιν αἰτίαν ἔχει
Σῆς μητρὸς Ἑλένη ξύγγονος, δόμοις τε σοῖς.
ΗΛ. Οἴμοι, γυναῖκες! ἐξέβην θρηνημάτων.
Ξένοι τινὲς παρ' οἶκον οἵδ' ἐφεστίους
Εὐνὰς ἔχοντες ἐξανίστανται λόχου·
Φυγῇ, σὺ μὲν κατ' οἶμον, εἰς δόμους δ' ἐγώ,
Φῶτας κακούργους ἐξαλύξωμεν ποδί.
ΟΡ. Μέν', ὦ τάλαινα· μὴ τρέσῃς ἐμὴν χέρα.
ΗΛ. Ὦ Φοῖβ' Ἄπολλον, προσπιτνῶ σε μὴ θανεῖν!

ραῖον, ὅπου καὶ τὸ περίφημον αὐτῆς ἄγαλμα, ἔργον τοῦ Πολυκλείτου. 160 161 Ἐπ' ἀγλ.... ἐμόν.. ἐκπεπόταμαι], ἀνεπτέρωμαι], ἔχω τὸν νοῦν μου. 164 Δάκρυσι χεύω], δακρύων χοὰς προσφέρω. 169 Μεγάλα θεός], ἡ Ἥρα, ἐνν. ἐστιν. Καὶ σήμερον δὲ παρ' ἡμῖν ὁ λαὸς λέγει: Ὁ θεὸς εἶνε μεγάλος, δηλ. μεγαλοδύναμος. 171 Χρύσεά τε χάρισι προσθέματ' ἀγλαΐας], χρύσεά τε προσθέματα ταῖς χάρισι τῆς ἀγλαΐας, προστιθέντα χάριν ταῖς φυσικαῖς τῆς ὡραιότητος χάρισι. 178 Τοῦ τε ζ. ἀ.], τοῦ Ὀρέστου. 180 Ἀλαίνων], ἀλητεύων, πλανώμενος. 182 Αὐτὰ], ἐγὼ δὲ αὐτή. —χέρνησι δόμοις], ἐν οἴκῳ χερνήτου (ἀποχειροβιώτου) ἀνδρός. 185 86 Ἕλλησιν.. δόμοις τε σοῖς], ἐνν. Ἑ... 187 Ἐξέβην θρηνημάτων], ἐξέστην, ἐξέπεσον, ἀφῆκα. 188 Ξένοι τινὲς κτλ.] ἰδοῦσα αἴφνης πλησιάζοντας τοὺς περὶ τὸν Ὀρέστην καὶ Πυλάδην, τοὺς ἐκλαμβάνει ὡς κακούργους. 193 Ἐμὴν χέρα], διὰ τῆς

ΟΡ. Ἄλλους κτάνοιμι μᾶλλον ἐχθίους σέθεν.
ΗΛ. Ἄπελθε· μὴ ψαῦ', ὧν σὲ μὴ ψαύειν χρεών.
ΟΡ. Οὐκ ἔσθ', ὅτου θίγοιμ' ἂν ἐνδικώτερον.
ΗΛ. Καὶ πῶς ξιφήρης πρὸς δόμοις λοχᾷς ἐμοῖς;
ΟΡ. Μείνασ' ἄκουσον, καὶ τάχ' οὐκ ἄλλως ἐρεῖς.
ΗΛ. Ἕστηκα· πάντως δ' εἰμὶ σή· κρείσσων γὰρ εἶ.
ΟΡ. Ἥκω φέρων σοι σοῦ κασιγνήτου λόγους.
ΗΛ. Ὦ φίλτατ', ἆρα ζῶντος, ἢ τεθνηκότος;
ΟΡ. Ζῇ. πρῶτα γάρ σοι τἀγάθ' ἀγγέλλειν θέλω.
ΗΛ. Εὐδαιμονοίης, μισθὸν ἡδίστων λόγων.
ΟΡ. Κοινῇ δίδωμι τοῦτο νῷν ἀμφοῖν ἔχειν.
ΗΛ. Ποῦ γῆς ὁ τλήμων, τλήμονας φυγὰς ἔχων;
ΟΡ. Οὐχ ἕνα νομίζων φθείρεται πόλεως νόμον.
ΗΛ. Ἢ που σπανίζων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου;
ΟΡ. Ἔχει μέν, ἀσθενὴς δὲ δὴ φεύγων ἀνήρ.
ΗΛ. Λόγον δὲ δὴ τίν' ἦλθες ἐκ κείνου φέρων;
ΟΡ. Εἰ ζῇς, ὅπου τε ζῶσα συμφορὰς ἔχεις.
ΗΛ. Οὐκοῦν ὁρᾷς μου πρῶτον ὡς ξηρὸν δέμας...
ΟΡ. Λύπαις γε συντετηκός, ὥστε με στένειν.
ΗΛ. Καὶ κρᾶτα πλόκαμόν τ' ἐσκυθισμένον ξυρῷ.
ΟΡ. Δάκνει σ' ἀδελφὸς ὅ τε θανὼν ἴσως πατήρ;
ΗΛ. Οἴμοι! τί γάρ μοι τῶνδέ γ' ἐστὶ φίλτερον;
ΟΡ. Φεῦ, φεῦ! τί δαὶ σὺ σῷ κασιγνήτῳ δοκεῖς;
ΗΛ. Ἀπὼν ἐκεῖνος, οὐ παρὼν, ἡμῖν φίλος.
ΟΡ. Ἐκ τοῦ δὲ ναίεις ἐνθάδ', ἄστεως ἑκάς;
ΗΛ. Ἐγημάμεσθ', ὦ ξεῖνε, θανάσιμον γάμον.
ΟΡ. Ὤμωξ' ἀδελφὸν σόν. Μυκηναίων τίνι;
ΗΛ. Οὐχ ᾧ πατήρ μ' ἤλπιζεν ἐκδώσειν ποτέ.
ΟΡ. Εἴφ', ὡς ἀκούσας σῷ κασιγνήτῳ λέγω.
ΗΛ. Ἐν τοῖσδ' ἐκείνου τηλορὸς ναίω δόμοις.
ΟΡ. Σκαφεύς τις ἢ βουφορβὸς ἄξιος δόμων.
ΗΛ. Πένης ἀνὴρ γενναῖος, εἴς τ' ἔμ' εὐσεβής.
ΟΡ. Ἡ δ' εὐσέβεια τίς πρόσεστι σῷ πόσει;
ΗΛ. Οὐ πώποτ' εὐνῆς τῆς ἐμῆς ἔτλη θιγεῖν.
ΟΡ. Ἅγνευμ' ἔχων τι θεῖον, ἤ σ' ἀπαξιῶν;

ὁποίας τὴν σταματᾷ. [195] Ὧν σε μὴ ψ. χρ.], ὡς γυναῖκα ἑτέρου ἢ παρθένον. [198] Καὶ τάχ' οὐκ ἄλλως ἐρεῖς], ταχέως καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ἐρεῖς, ὡς οὐδενὸς ἄλλου δικαιότερον ἂν θίγοιμι ἢ σοῦ, ἀδελφῆς ἀδελφός.

[203] Μισθὸν ἡδ. λ.] πρὸς μισθὸν τῶν λόγων σου, χάριν τῶν. [204] Τοῦτο] τὸ εὐδαιμονεῖν· εἴθε κοινῶς ἀμφότεροι εὐδαιμονήσαιμεν. [206] Οὐχ ἕνα νόμ. κτλ.] δὲν μένει εἰς μίαν πόλιν, ἀλλὰ πλανᾶται κακὴν κακῶς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. [208] Φεύγων], φυγὰς. ἔκπατρις. [213] Ἐσκυθισμένον], Σκυθικῶς περικεκαρμένον, ἴδε τὸ Λεξικόν. [214] Δάκνει], λυπεῖ ἡ ἀνάμνησις. [216] Ἐκ τοῦ], διὰ τί; [220] Ὤμωξ'], οἰκτείρω. [223] Ἐκείνου], τοῦ ἀνδρός μου, καὶ δείχνει συγχρόνως τὴν χωρικὴν οἰκίαν του, ἐκ τῆς ὁποίας συμπεραίνων ὁ Ὀρέστης, ἐπιφέρει· Σκαφεύς τις ἢ βουφορβὸς κτλ. [228] Ἅγνευμ' ἔχων τι θεῖον], ὑποσχ-

ΗΛ. Γονέας ὑβρίζειν τοὺς ἐμοὺς οὐκ ἠξίου.
ΟΡ. Καὶ πῶς γάμον τοιοῦτον οὐχ ἥσθη λαβών;
ΗΛ. Οὐ κύριον τὸν δόντα μ' ἡγεῖται, ξένε.
ΟΡ. Ξυνῆκ'· Ὀρέστῃ μή ποτ' ἐκτίσῃ δίκην.
ΗΛ. Τοῦτ' αὐτὸ ταρβῶν, πρὸς δὲ καὶ σώφρων ἔφυ.
ΟΡ. Φεῦ,
Γενναῖον ἄνδρ' ἔλεξας, εὖ τε δραστέον!
ΗΛ. Εἰ δή ποθ' ἥξει γ' εἰς δόμους ὁ νῦν ἀπών.
ΟΡ. Μήτηρ δέ σ' ἡ τεκοῦσα ταῦτ' ἠνέσχετο;
ΗΛ. Γυναῖκες ἀνδρῶν, ὦ ξέν', οὐ παίδων, φίλαι.
ΟΡ. Τίνος δέ σ' οὕνεχ' ὕβρισ' Αἴγισθος τάδε;
ΗΛ. Τεκεῖν μ' ἐβούλετ' ἀσθενῆ, τοιῷδε δούς.
ΟΡ. Ὡς δῆθε παῖδας μὴ τέκοις ποινάτορας;
ΗΛ. Τοιαῦτ' ἐβούλευσ', ὧν ἐμοὶ δοίη δίκην.
ΟΡ. Οἶδεν δέ σ' οὖσαν παρθένον μητρὸς πόσις;
ΗΛ. Οὐκ οἶδε· σιγῇ τοῦθ' ὑφαιρούμεσθά νιν.
ΟΡ. Αἵδ' οὖν φίλαι σοι τούσδ' ἀκούουσιν λόγους;
ΗΛ. Ὥστε στέγειν γε τἀμὰ καὶ σ' ἔπη καλῶς.
ΟΡ. Τί δῆτ' Ὀρέστης, πρὸς τόδ' Ἄργος ἢν μόλῃ;
ΗΛ. Ἤρου τόδ'; αἰσχρόν γ' εἶπας· οὐ γὰρ νῦν ἀκμή;
ΟΡ. Ἐλθὼν δὲ δὴ πῶς φονέας ἂν κτάνοι πατρός;
ΗΛ. Τολμῶν, ὑπ' ἐχθρῶν οἷ' ἐτολμήθη πατήρ.
ΟΡ. Ἦ καὶ μετ' αὐτοῦ μητέρ' ἂν τλαίης κτανεῖν;
ΗΛ. Ταὐτῷ γε πελέκει, τῷ πατὴρ ἀπώλετο.
ΟΡ. Λέγω τάδ' αὐτῷ, καὶ βέβαια τἀπὸ σοῦ;
ΗΛ. Θάνοιμι, μητρὸς αἷμ' ἐπισφάξασ' ἐμῆς!
ΟΡ. Φεῦ,
Εἴθ' ἦν Ὀρέστης πλησίον κλύων τάδε!
ΗΛ. Ἀλλ', ὦ ξέν', οὐ γνοίην ἂν εἰσιδοῦσά νιν.
ΟΡ. Νέα γὰρ (οὐδὲν θαῦμ') ἀπεζεύχθης νέου.
ΗΛ. Εἷς ἂν μόνος νιν τῶν ἐμῶν γνοίη φίλων.
ΟΡ. Ἆρ', ὃν λέγουσιν αὐτὸν ἐκκλέψαι φόνου;
ΗΛ. Πατρόςγε παιδαγωγὸς ἀρχαῖος γέρων.
ΟΡ. Ὁ κατθανὼν δὲ σὸς πατὴρ τύμβου κυρεῖ;
ΗΛ. Ἔκυρσεν, ὡς ἔκυρσεν, ἐκβληθεὶς δόμων.
ΟΡ. Οἴμοι, τόδ' οἷον εἶπας! αἴσθησις γὰρ οὖν
Κἀκ τῶν θυραίων πημάτων δάκνει βροτούς.
Λέξον δ', ἵν' εἰδὼς σῷ κασιγνήτῳ φέρω

θεὶς ἁγνείαν εἰς χθόνια θεόν. 237 Γυναῖκες ἀνδρ. κτλ.] πάλιν προσβάλλει, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὁ Εὐριπίδης τὰς γυναῖκας. 243 Τοῦθ' ὑφαιρούμεσθά νιν], ἀποκρύπτομεν αὐτὸν τοῦτο. 246 Τί δῆτ' Ὀρέστης], ἐνν. δύναται ἐλπίζειν ἢ πρᾶξαι; 251 Ταυτῷ γε πελέκει], τὸ θηριῶδες τῆς προθύμου συγκαταθέσεως μετριάζει ὁ ποιητὴς ἀναφέρων τὸν πέλεκυν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐφονεύθη ὁ Ἀγ. 253 Αἷμ' ἐπισφάξασ'], ἀντὶ Ἐπιχύσασα, παρβλ. 92. 263 Θυραίων], ξένων, ἀλλοτρίων.

Λόγους ἀτερπεῖς, ἀλλ' ἀναγκαίους κλύειν.
Ἔνεστι δ' οἶκτος ἀμαθίᾳ μὲν οὐδαμοῦ,
Σοφοῖσι δ' ἀνδρῶν· καὶ γὰρ οὐδ' ἀζήμιον,
Γνώμην ἐνεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν.

ΧΟΡ. Κἀγὼ τὸν αὐτὸν τῷδ' ἔρον ψυχῆς ἔχω·
Πρόσω γὰρ ἄστεως οὖσα, τἀν πόλει κακὰ
Οὐκ οἶδα, νῦν δὲ βούλομαι κἀγὼ μαθεῖν.

ΗΛ. Λέγοιμ' ἄν, εἰ χρή· χρὴ δὲ πρὸς φίλον λέγειν
Τύχας βαρείας τὰς ἐμάς, κἀμοῦ πατρός.
Ἐπεὶ δὲ κινεῖς μῦθον, ἱκετεύω, ξένε,
Ἄγγελλ' Ὀρέστῃ τἀμὰ καὶ κείνου κακά,
Πρῶτον μὲν οἵοις ἐν πέπλοις αὐλίζομαι,
Πίνῳ θ' ὅσῳ βέβριθ', ὑπὸ στέγαισί τε
Οἵαισι ναίω βασιλικῶν ἐκ δωμάτων,
Αὐτὴ μὲν ἐκμοχθοῦσα κερκίσιν πέπλους,
Ἢ γυμνὸν ἕξω σῶμα, καὶ στερήσομαι,
Αὐτὴ δὲ πηγὰς ποταμίους φορουμένη,
Ἀνέορτος ἱερῶν, καὶ χορῶν τητωμένη.
Ἀναίνομαι γυναῖκας, οὖσα παρθένος,
Ἀναίνομαι δὲ Κάστορ', ᾧ, πρὶν εἰς θεοὺς
Ἐλθεῖν, ἔμ' ἐμνήστευον, οὖσαν ἐγγενῆ.
Μήτηρ δ' ἐμὴ Φρυγίοισιν ἐν σκυλεύμασιν
Θρόνῳ κάθηται, πρὸς δ' ἕδρας Ἀσιήτιδες
Δμωαὶ στατίζουσ', ἃς ἔπερσ' ἐμὸς πατήρ,
Ἰδαῖα φάρη χρυσέαις ἐζευγμέναι
Πόρπαισιν. αἷμα δ' ἔτι πατρὸς κατὰ στέγας
Μέλαν σέσηπεν· ὃς δ' ἐκεῖνον ἔκτανεν,
Εἰς ταὐτὰ βαίνων ἅρματ' ἐκφοιτᾷ πατρί,
Καὶ σκῆπτρ', ἐν οἷς Ἕλλησιν ἐστρατηλάτει,
Μιαιφόνοισι χερσὶ γαυροῦται λαβών.
Ἀγαμέμνονος δὲ τύμβος ἠτιμασμένος
Οὔπω χοάς ποτ', οὐδὲ κλῶνα μυρσίνης
Ἔλαβε, πυρὰ δὲ χέρσος ἀγλαϊσμάτων.
Μέθῃ δὲ βρεχθεὶς τῆς ἐμῆς μητρὸς πόσις,
Ὁ κλεινός, ὡς λέγουσιν, ἐνθρώσκει τάφῳ,

---

266 267 Ἔνεστι δ' οἶκτος κτλ.], οἶκτος οὐκ ἔνεστι τοῖς ἀμαθέσιν, ἀλλὰ τοῖς σοφοῖς τῶν ἀνθρ. 267 268, Καὶ γὰρ οὐδ' ἀζ. γνώμην ἐν.], τὸ γὰρ ἐνεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφὴν γνώμην (τοιαύτην δηλονότι ὥστε ἀναλγήτους εἶναι πρὸς οἶκτον, καὶ ὑπαινίττεται ὁ ποιητὴς τὴν ἀπάθειαν τῶν Στωϊκῶν), οὐκ ἀζήμιον. 276 Ἐν πέπλοις αὐλίζομαι], ἀσυνήθως, διὸ καὶ διορθ. τινές: στολίζομαι. 281 Πηγ. ποτ. φορουμένη], φέρουσα (κουβαλοῦσα) ὕδωρ ἢ ἀπερχομένη εἰς τὸν ποταμὸν ἵνα πλύνω. 282 Ἀνέορτος ἱερῶν], ἀμέτοχος τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς θυσιῶν, κατὰ τό: « Ἄπεπλος φαρέων (Φοιν. 295), « Ἄχαλκος ἀσπίδων (Σοφ. Οἰδ. Τ. 200) κτλ. 288 Στατίζουσ'], ἵστανται. 297 Χέρσος ἀγλ.], ἐστερημένη.
299 Ὁ κλεινός], εἰρωνικῶς.

Πέτροις τε λεύει μνῆμα λάϊνον πατρός,
Καὶ τοῦτο τολμᾷ τοὔπος εἰς ἡμᾶς λέγειν·
„Ποῦ παῖς Ὀρέστης; ἆρά σοι τύμβῳ καλῶς
Παρὼν ἀμύνει;“ ταῦτ' ἀπὼν ὑβρίζεται.
Ἀλλ', ὦ ξέν', ἱκετεύω σ', ἀπάγγειλον τάδε.
Πολλοὶ δ' ἐπιστέλλουσιν (ἑρμηνεὺς δ' ἐγώ),
Αἱ χεῖρες, ἡ γλῶσσ', ἡ ταλαίπωρός τε φρήν,
Κάρα τ' ἐμὸν ξυρῆκες, ὅ τ' ἐκείνου τεκών·
Αἰσχρὸν γάρ, εἰ πατὴρ μὲν ἐξεῖλεν Φρύγας,
Ὁ δ' ἄνδρ' ἕν' εἷς ὢν οὐ δυνήσεται κτανεῖν,
Νέος πεφυκώς, κἀξ ἀμείνονος πατρός.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν δέδορκα τόνδε, σὸν λέγω πόσιν,
Λήξαντα μόχθου πρὸς δόμους ὡρμημένον.
ΑΥΤ. Ἔα, τίνας τούσδ' ἐν πύλαις ὁρῶ ξένους;
Τίνος δ' ἕκατι τάσδ' ἐπ' ἀγραύλους πύλας
Προσῆλθον; ἦ μου δεόμενοι; γυναικί τοι
Αἰσχρὸν μετ' ἀνδρῶν ἑστάναι νεανιῶν.
ΗΛ. Ὦ φίλτατ', εἰς ὕποπτα μὴ μόλῃς ἐμοί.
Τὸν ὄντα δ' εἴσει μῦθον· οἵδε γὰρ ξένοι
Ἥκουσ' Ὀρέστου πρός με κήρυκες λόγων. —
Ἀλλ', ὦ ξένοι, ξύγγνωτε τοῖς εἰρημένοις.
ΑΥΤ. Τί φασιν; ἁνὴρ ἔστι, καὶ λεύσσει φάος;
ΗΛ. Ἔστιν λόγῳ γοῦν· φασὶ δ' οὐκ ἄπιστ' ἐμοί.
ΑΥΤ. Ἦ καί τι πατρὸς σῶν τε μέμνηται κακῶν;
ΗΛ. Ἐν ἐλπίσιν ταῦτ'· ἀσθενὴς φεύγων ἀνήρ.
ΑΥΤ. Ἦλθον δ' Ὀρέστου τίν' ἀγορεύοντες λόγον;
ΗΛ. Σκοποὺς ἔπεμψε τούσδε τῶν ἐμῶν κακῶν.
ΑΥΤ. Οὐκοῦν τὰ μὲν λεύσσουσι, τὰ δὲ σύ που λέγεις.
ΗΛ. Ἴσασιν, οὐδὲν τῶνδ' ἔχουσιν ἐνδεές.
ΑΥΤ. Οὐκοῦν πάλαι χρῆν τοῖσδ' ἀνεπτύχθαι πύλας.
Χωρεῖτ' ἐς οἴκους· ἀντὶ γὰρ χρηστῶν λόγων
Ξενίων κυρήσεθ', οἵ' ἐμὸς κεύθει δόμος.
Αἴρεσθ', ὀπαδοί, τῶνδ' ἔσω τεύχη δόμων·
Καὶ μηδὲν ἀντείπητε, παρὰ φίλου φίλοι
Μολόντες ἀνδρός· καὶ γὰρ εἰ πένης ἔφυν,
Οὔ τοι τό γ' ἦθος δυσγενὲς παρέξομαι.
ΟΡ. Πρὸς θεῶν, ὅδ' ἁνήρ, ὃς ξυνεκκλέπτει γάμους
Τοὺς σούς, Ὀρέστην οὐ καταισχύνειν θέλων;
ΗΛ. Οὗτος κέκληται πόσις ἐμὸς τῆς ἀθλίας.

---

320 Ξύγγνωτε τοῖς εἰρημένοις], ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ δηλονότι. 332 Τεύχη], τὰ σκεύη τῶν ξένων. 336 37 Ξυνεκκλέπτει γάμους], συγκρύπτει μετὰ σοῦ, προσποιεῖται ὅτι εἶνε ἀνήρ σου.

ΟΡ. Φεῦ,
Οὐκ ἔστ' ἀκριβὲς οὐδὲν εἰς εὐανδρίαν·
Ἔχουσι γὰρ ταραγμὸν αἱ φύσεις βροτῶν.
Ἤδη γὰρ εἶδον ἄνδρα γενναίου πατρὸς
Τὸ μηδὲν ὄντα, χρηστά τ' ἐκ κακῶν τέκνα,
Λιμόν τ' ἐν ἀνδρὸς πλουσίου φρονήματι,
Γνώμην τε μεγάλην ἐν πένητι σώματι.
Πῶς οὖν τις αὐτὰ διαλαβὼν ὀρθῶς κρινεῖ;
Πλούτῳ; πονηρῷ γ' ἄρα χρήσεται κριτῇ.
Ἢ τοῖς ἔχουσι μηδέν; ἀλλ' ἔχει νόσον
Πενία, διδάσκει δ' ἄνδρα τῇ χρείᾳ κακόν.
Ἀλλ' εἰς ὅπλ' ἔλθω; τίς δὲ πρὸς λόγχην βλέπων
Μάρτυς γένοιτ' ἄν, ὅστις ἐστὶν ἀγαθός;
Κράτιστον εἰκῇ ταῦτ' ἐᾶν ἀφειμένα.
Οὗτος γὰρ ἀνὴρ οὔτ' ἐν Ἀργείοις μέγας,
Οὔτ' αὖ δοκήσει δωμάτων ὠγκωμένος,
Ἐν τοῖς τε πολλοῖς ὤν, ἄριστος εὑρέθη.
Οὐ μὴ φρονήσεθ', οἳ κενῶν δοξασμάτων
Πλήρεις πλανᾶσθε, τῇ δ' ὁμιλίᾳ βροτοὺς
Κρινεῖτε καὶ τοῖς ἤθεσιν τοὺς εὐγενεῖς;
Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τὰς πόλεις οἰκοῦσιν εὖ,
Καὶ δώμαθ'· αἱ δὲ σάρκες αἱ κεναὶ φρενῶν
Ἀγάλματ' ἀγορᾶς εἰσίν. οὐδὲ γὰρ δόρυ
Μᾶλλον βραχίων σθεναρὸς ἀσθενοῦς μένει·
Ἐν τῇ φύσει δὲ τοῦτο, κἂν εὐψυχίᾳ.
Ἀλλ' (ἄξιος γὰρ ὅ τε παρών, ὅ τ' οὐ παρὼν
Ἀγαμέμνονος παῖς, οὗπερ οὕνεχ' ἥκομεν)
Δεξώμεθ' οἴκων καταλύσεις. χωρεῖν χρεών,
Δμῶες, δόμων τῶνδ' ἐντός· ὡς ἐμοὶ πένης
Εἴη πρόθυμος πλουσίου μᾶλλον ξένος.
Αἰνῶ μὲν οὖν τοῦδ' ἀνδρὸς εἰσδοχὰς δόμων·
Ἐβουλόμην δ' ἄν, εἰ κασίγνητός με σὸς
Εἰς εὐτυχοῦντας ἦγεν εὐτυχῶν δόμους.
Ἴσως δ' ἂν ἔλθοι· Λοξίου γὰρ ἔμπεδοι
Χρησμοί, βροτῶν δὲ μαντικὴν χαίρειν ἐῶ.

---

343 Λιμὸν], πλούσιον λιμῷ διὰ φιλαργυρίαν τρυχόμενον. 346 Διδ. δ' ἄνδρα κτλ.] διδάσκει αὐτὸν γενέσθαι κακόν, βιάζει τὸν ἄνθρωπον νὰ γένῃ καὶ ἄκων κακός. 349 Εἰς ὅπλ' ἔλθω;] ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ἱκανότητος νὰ κρίνω περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρ.— Τίς δὲ πρὸς λ. βλ. κτλ.], παρβλ. Ἱκέτ. 823 κ. ε. 351 Εἰκῇ . . ἀφειμένα] ὅπως τύχῃ, ἀπροσδιόριστα. 353 Δοκήσει], δόξῃ. 355 Οὐ μὴ φρ.] οὐδέποτε φρονιμώτερον περὶ τούτων σκέψεσθε; 358 59 Τὰς πόλεις οἰκ. εὖ καὶ δ.], καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν εὖ πολιτεύονται.
360 62 Οὐδὲ γὰρ ὁ σθεναρὸς βραχίων μένει (κρατεῖ ἰσχυρῶς) τὸ δόρυ μᾶλλον τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐξήρτηται ἀπὸ τὴν εὐψυχίαν κτλ. 363], Ὅ,τε παρὼν (ὁ αὐτουργὸς) ὅ τ' οὐ παρὼν παῖς τοῦ Ἀγ., ὁ Ὀρέστης. 368 Εἰσδοχὰς δόμων], τὴν ἐν οἴκῳ ὑποδοχήν.
372 Βροτῶν δὲ μαντικὴν χαίρειν ἐῶ], ἴδε Ἑλέν. 693 κ. ε.

ΧΟΡ. Νῦν ἢ πάροιθεν μᾶλλον, Ἠλέκτρα, χαρᾷ
Θερμαινόμεσθα καρδίαν· ἴσως γὰρ ἂν
Μόλις προβαίνουσ' ἡ τύχη σταίη καλῶς.
ΗΛ. Ὦ τλῆμον, εἰδὼς δωμάτων χρείαν σέθεν,
Τί τούσδ' ἐδέξω μείζονας σαυτοῦ ξένους;
ΑΥΤ. Τί δ'; εἴπερ εἰσίν, ὡς δοκοῦσιν, εὐγενεῖς,
Οὐκ ἔν τε μικροῖς, ἔν τε μή, στέρξουσ' ὅμως;
ΗΛ. Ἐπεί νυν ἐξήμαρτες, ἐν σμικροῖσιν ὤν,
Ἔλθ' ὡς παλαιὸν τροφὸν ἐμοῦ φίλον πατρὸς,
Ὃς ἀμφὶ ποταμὸν Ταναὸν, Ἀργείας ὅρους
Τέμνοντα γαίας Σπαρτιάτιδος τε γῆς,
Ποίμναις ὁμαρτεῖ, πόλεος ἐκβεβλημένος·
Κέλευε δ' αὐτὸν, εἰς δόμους ἀφιγμένον,
Ἐλθεῖν, ξένων τ' εἰς δαῖτα πορσῦναι τινά.
Ἡσθήσεταί τοι, καὶ προσεύξεται θεοῖς,
Ζῶντ' εἰσακούσας παῖδ', ὅν ἐκσώζει ποτέ.
Οὐ γὰρ πατρῴων ἐκ δόμων μητρὸς πάρα
Λάβοιμεν ἄν τι· πικρὰ δ' ἀγγείλαιμεν ἄν,
Εἰ ζῶντ' Ὀρέστην ἡ τάλαιν' αἴσθοιτ' ἔτι.
ΑΥΤ. Ἀλλ', εἰ δοκεῖ σοι, τούσδ' ἀπαγγελῶ λόγους
Γέροντι· χώρει δ' εἰς δόμους ὅσον τάχος,
Καὶ τἄνδον ἐξάρτυε· πολλά τοι γυνὴ
Χρήζουσ' ἂν εὕροι δαιτὶ προσφορήματα.
Ἔστιν δὲ δὴ τοσαῦτα τὰν δόμοις ἔτι,
Ὥσθ' ἕν γ' ἐπ' ἦμαρ τούσδε πληρῶσαι βορᾶς.
Ἐν τοῖς τοιούτοις δ' ἡνίκ' ἂν γνώμη πέσῃ,
Σκοπῶ τὰ χρήμαθ' ὡς ἔχει μέγα σθένος,
Ξένοις τε δοῦναι, σῶμά τ' εἰς νόσον πεσὸν
Δαπάναισι σῶσαι· τῆς δ' ἐφ' ἡμέραν βορᾶς
Εἰς μικρὸν ἥκει· πᾶς γὰρ ἐμπλησθεὶς ἀνὴρ,
Ὁ πλούσιός τε χὠ πένης ἴσον φέρει.
ΧΟΡ. Κλειναὶ νᾶες, αἵ ποτ' ἔβατε Τροίαν Στρο. ά.
Τοῖς ἀμετρήτοις ἐρετμοῖς,
Πέμπουσαι χοροὺς μετὰ Νηρηΐδων,
Ἵν' ὁ φίλαυλος ἔπαλλε δελφὶς,

---

375 Μόλις προβ. ἡ τ.], προχωρήσασα μόλις ἐπὶ τὸ βέλτιον. 385 Εἰς δόμους ἀφιγμένον], τοὺς ἑαυτοῦ δηλονότι, ἵνα λάβῃ ἐκεῖθεν τὰ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ξένων χρήσιμα.
389 Ἐκσώζει], ἀντιχρον. ἀντὶ Ἐξέσωζε. 397 Ὥσθ' ἕν γ' ἐπ' ἦμαρ κτλ.] δείκνυσι διὰ τούτων τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμεροβίου ἀνδρὸς ἔνδειαν. 398 Ἐν τοῖς τοιούτοις δὲ κτλ.], ὅταν παρατηρήσῃ τις τὰς τοιαύτας περιπτώσεις, δηλ. τὴν ὑποδοχὴν ξένων καὶ τὰς συμπιπτούσας νόσους, τότε τὰ χρήματα τῷ ὄντι σημαίνουσι πολύ. 401-2 Τῆς δ' ἐφ' ἡμέραν βορᾶς εἰς σμικρὸν, ἥκει], ὅσον δὲ περὶ τῆς καθημερινῆς τροφῆς, τοῦτο καταντᾷ ὀλίγης φροντίδος ἄξιον· διότι κτλ. 406 Πέμπ. Χ. μετὰ Ν.] ναυστολούμεναι καὶ παραπεμπόμεναι ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν Νηρηΐδων. 407 Ἔπαλλε], ἀντὶ Ἐπάλλετο, ἐσκίρτα· ἴδε καὶ

Πρώραις κυανεμβόλοισιν εἰλισσόμενος,
Πορεύων τὸν τᾶς Θέτιδος κοῦφον ἅλμα ποδῶν Ἀχιλῆ
Σὺν Ἀγαμέμνονι Τροίας ἐπὶ Σιμουντίδας ἀκτάς.
Νηρῇδες δ', Εὐβοΐδας ἀκτὰς λιποῦσαι, Ἀντιστρ. α'.
Ἡφαίστου χρυσέων ἀκμόνων
Μόχθους ἀσπιστὰς ἔφερον τευχέων
Ἀνά τε Πήλιον, ἀνά τε πρυμνὰς
Ὄσσας ἱερὰς Νάπας, νυμφαίας σκοπιὰς
Κόρας μάτευσ', ἔνθα πατὴρ ἱππότας τρέφεν Ἑλλάδι φῶς,
Θέτιδος εἰνάλιον γόνον, ταχύπορον πόδ', Ἀτρείδαις.
Ἰλιόθεν δ' ἔκλυον τινὸς ἐν λιμέσιν Στρο. β'.
Ναυπλίοισι βεβῶτος τὰς σᾶς, ὦ Θέτιδος παῖ,
Κλεινᾶς ἀσπίδος ἐν κύκλῳ τοιάδε σήματα, δείματα
Φρύγια, τετύχθαι·
Περιδρόμῳ μὲν ἴτυος ἕδρᾳ Περσέα λαιμοτόμαν ὑπὲρ ἁλὸς
Ποτανοῖσι πεδίλοισι φυὰν
Γοργόνος ἴσχειν, Διὸς ἀγγέλῳ σὺν Ἑρμᾷ,
Τῷ Μαίας ἀγροτῆρι κούρῳ·
Ἐν δὲ μέσῳ κατέλαμπε σάκει φαέθων Ἀντιστρ. β'.
Κύκλος ἀελίοιο ἵπποις ἂν πτεροέσσαις,
Ἄστρων τ' αἰθέριοι χοροὶ, Πλειάδες, Ὑάδες, Ἕκτορος
Ὄμμασι τροπαῖοι·
Ἐπὶ δὲ χρυσοτύπῳ κράνει Σφίγγες ὄνυξιν ἀοίδιμον ἄγραν
Φέρουσαι· περιπλεύρῳ δὲ κύτει

---

434. 408 Εἰλισσόμενος], στριγυρίζων περὶ τὰς πρώρας. 409 Κοῦφον ἅλμα ποδῶν], ἀντὶ τὸν κούφως ἀλλόμενον τοῖν ποδοῖν (« Πόδας ὠκὺν,» καθὼς τὸν λέγει ὁ Ὅμηρος] Ἀχιλλέα, τὸ ἀφῃρημ. ἀντὶ τοῦ συγκεκρ. ἢ τὸν κοῦφον (κατὰ τὸ) ἅλμα τῶν ποδῶν Ἀχιλ.

410 Σιμουντίδας ἀκτὰς], τὰς περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σιμόεντος, ποταμοῦ τῆς Τρωάδος. 411 Νηρῇδες], ὡς ἀδελφαὶ καὶ ἀμφίπολοι τῆς Θέτιδος.—Εὐβ. ἀκτὰς], διότι παραλαβοῦσα τὰ ὅπλα ἀπὸ τῆς Λήμνου, ὅπου ἐμυθεύετο ἔχων τὰ ἐργοστάσια αὐτοῦ ὁ Ἥφαιστος, διενήξαντο εἰς Εὔβοιαν, κἀκεῖθεν ἔφερον αὐτὰ εἰς τὸ Πήλιον καὶ τὴν Φθιῶτιν, ὅπου ἦτο ὁ Ἀχιλ. 412 415 Ἀκμόνων μόχθους ἀσπιστὰς τευχέων], ὑπαινίττεται τὴν περίφημον ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλ., τῆς ὁποίας τὴν περιγραφὴν ἴδε Ἰλ. Σ. καὶ Τ. 415 Νυμφαίας σκοπιὰς], τὰς τῶν Νυμφῶν κατοικίας. 416 *Κόρας μάτευσ'], τὸ χωρίον διέφθαρται, καὶ ἡ διόρθωσις τινῶν: Κρασπεδοῦσαι (-δοῖσαι), μοὶ φαίνεται πολλὰ αὐθαίρετος: Ἴσως ἡ φυσικωτέρα ἀνάγνωσις εἶνε: αἱ Νηρηΐδες ματεῦσ' (ματεύουσαι, ζητοῦσαι) τὰς Νυμφικὰς σκοπιὰς (τὴν κατοικίαν) τῆς κόρης (τῆς Θέτιδος): ἀλλὰ λεγέτωσαν καὶ ἄλλοι.—πατὴρ ἱππότας], ὁ Πηλεὺς, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Η, 125) ἱππηλάτην ἀποκαλεῖ. 418 19 Ἐν λιμέσι Ναυπλίοισι βεβῶτος], ἀποβάντος ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυπλίου, τὸ ὁποῖον τότε ἦτον, κατὰ τὸν Στρβ. (Η', 369), ναύσταθμον τῶν Ἀργείων. 420 Σήματα, δείματα], συνήθεις αἱ παρηχήσεις αὗται τοῖς Τραγικοῖς. 420 21 Δείματα Φρύγια], φοβερὰ τοῖς Φρυξὶ (τοῖς Τρωσὶ) σύμβολα. 422 25] ἐν μὲν τῇ τῆς ἀσπίδος περιφερείᾳ τὸν Περσέα (ἐσταλμένον) πτερωτοῖς πεδίλοις, σὺν τῷ Ἑρμῇ τῷ Μαίας ἀγροτέρῳ (διὰ τὴν ἐν Κυλλήνῃ τῆς Ἀρκαδ. γέννησιν καὶ διαμονήν του) υἱῷ, ἴσχειν ὑπὲρ ἁλὸς τὴν λαιμότομον κεφαλὴν (φυὰν) τῆς Γοργόνος.

427 Ἵπποις ἂν πτεροέσσαις], ἐν πτερωτοῖς ἵπποις, κατὰ τὸ « Ἀμπέτραις ἠλιβάτοισι » τοῦ Αἰσχύλου (Ἱκετ. 362). 428 29 Ἕκτορος ὄμμασι τροπαῖοι] τρέποντες εἰς φυγὴν τὸν Ἕκτορα (ἀποτρόπαιοι εἰς αὐτὸν) βλέποντα αὐτοὺς, παρβλ. Ἰλ. Τ. 14. 430 Ἄοιμον ἄγραν], ἔβατον. « Ἱστορεῖται γὰρ (λέγει ὁ Σχλ. Φοινισσ. 754) ὅτι εἰς ὕψος αὐτοὺς ἀνῆγεν (ἡ Σφὶγξ) καὶ ἠφίει ἐπὶ τῆς γῆς φέρεσθαι, πρῶτον ἄνω διασπαράξασα». Αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔχουν: ἀοίδιμον, ἀπ' ἐναντίας τῷ δακτυλικῷ μέτρῳ. 434 Περιπλ. δὲ κύτει], τῷ θώρακι, καθ'

Πύρπνοος ἔσπευδε δρόμῳ λέαινα, χαλαῖς
Πειρηναῖον θηρῶσα πῶλον·
Ἐν δὲ δόρει φονίῳ τετραβάμονες ἵπποι ἔπαλλον, Ἐπῳδ.
Κελαινὰ δ' ἀμφὶ νῶθ' ἵετο κόνις.
Τοιῶνδ' ἄνακτα δοριπόνων
Ἔκανεν ἀνέρων Τυνδαρίς, ἃ λέχεα,
Κακόφρων κούρα. τοιγάρ σέ ποτ'
Οὐρανίδαι πέμψουσιν θανάτοισι, κἂν
Ἔτ', ἔτι φοίνιον ὑπὸ δέραν ὄψομαι αἷμα χυθὲν σιδάρῳ.
ΠΡ. Ποῦ, ποῦ νεᾶνις πότνι' ἐμή, δέσποινά τε,
Ἀγαμέμνονος παῖς, ὅν ποτ' ἐξέθρεψ' ἐγώ;
Ὡς πρόσβασιν τῶνδ' ὀρθίαν οἴκων ἔχει
Ῥυσσῷ γέροντι τῷδε προσβῆναι ποδί!
Ὅμως δὲ πρός γε τοὺς φίλους ἐξελκτέον
Διπλῆν ἄκανθαν καὶ παλίρροπον γόνυ.
Ὦ θύγατερ (ἄρτι γάρ σε πρὸς δόμοις ὁρῶ),
Ἥκω φέρων σοι τῶν ἐμῶν βοσκημάτων
Ποίμνης νεογνὸν θρέμμ' ὑποσπάσας τόδε,
Στεφάνους τε, τευχέων τ' ἐξελὼν τυρεύματα
Παλαιόν τε θησαύρισμα Διονύσου τόδε,
Ὀσμῇ κατῆρες, μικρόν, ἀλλ' ἐπεισβαλεῖν
Ἡδὺ σκύφον τῷδ' ἀσθενεστέρῳ ποτῷ.
Ἴτω φέρων τις τοῖς ξένοις τάδ' εἰς δόμους·
Ἐγὼ δὲ τρύχει τῷδ' ἐμῶν πέπλων κόρας
Δακρύοισι τέγξας ἐξομόρξασθαι θέλω.
ΗΛ. Τί δ', ὦ γεραιέ, διάβροχον τόδ' ὄμμ' ἔχεις;
Μῶν τἀμὰ διὰ χρόνου σ' ἀνέμνησαν κακά;

---

[432] Πύρπνοος λέαινα], ἡ Χίμαιρα. [433] Πειρην. πῶλον], τὸν Πήγασον, ἀπὸ τῆς ἐν Κορίνθῳ πηγῆς Πειρήνης, περὶ ὧν ἴδε τὴν μυθολογ. [434] Ἐν δὲ δόρει], ἀπίθανον δικαίως ἐκρίθη τὸ ἐπὶ τοῦ δόρατος ἵππους, καὶ τούτους κόνιν ἐγείροντας, ἐντετυπῶσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο διορθοῦσί τινες: »Ἐν δ' ἄορι «, ὥςτε τοὺς ἵππους μεμορφῶσθαι ἐπὶ τῆς τοῦ ξίφους γιῶν λαβῆς. Τὸ δὲ Ἔπαλλον ἀντὶ Ἐπάλλοντο, ἐσκίρτων, ὡς καὶ ἀνωτέρω (σίχ. 407).

[436 37] Δοριπόνων. . ἀνέρων], πολεμικῶν (ἐμπειροπολέμων) ἀνδρῶν. [437] Ἃ λέχεα], τὸν ἑαυτῆς ὁμόλεκτρον. [438] Σὲ], ἀποστρέφει τὸν λόγον πρὸς τὴν Κλυταιμν. [439 40] Κἂν . . ὄψομαι], κατὰ τὸ ἐν Ἴωνι (139) » Μάρψω σ' ἂν τόξοις, «. [443] Ὡς πρόσβ. ὀρθ. ἔχει], ἡ Ἠλέκτρα δηλονότι. [444] Γέροντι τῷδε], ἐμοὶ (ἴδε 43 καὶ 84) τῷ γέρ., ὥστε προσβῆναι ποδί. [445 46] Ἐξελκτ. διπλῆν ἄκανθαν κτλ.], ἂς σύρωμεν ὅπως δήποτε τὴν κυρτὴν (δύο δίπλαις, καθὼς λέγομεν κοινῶς) ῥάχιν μας. [447] Ἄρτι γάρ σε κτλ], διότι μόλις τώρα σὲ εἶδα (ἀμβλυωπῶν διὰ τὸ γῆρας, ἐννοεῖται,) πλησιάσας εἰς τὸν οἶκον σου. [449] Ὑποσπάσας], ἀποσπάσας αὐτὸ θηλάζον τέως ὑπὸ τὴν μητέρα του. [450] Στεφάνους], συνηθιζομένους εἰς τὰ συμπόσια τῶν παλαιῶν. Ἄλλοι γρφ. Πελάνους.—τευχέων], τῶν τυροβολίων, ἴδε Ὀδ. Ι, 247. [451] Παλαιὸν θησ. Διον.] παλαιὸν τεθησαυρισμένον οἶνον. [452] Ὀσμῇ κατῆρε.], εὐώδη. [452 53] Μικρόν, ἀλλ' ἐπεισβ. κτλ.], ὀλίγον μέν, ἀλλ' ἡδὺν οὕτως, ὥςτε, πιόντας πρῶτον ἄλλον ἀσθενέστερον τοῦδε, ἐπιπιεῖν ἔπειτα σκύφον ἐξ αὐτοῦ. [458] Τἀμὰ σ' ἀνέμν. κακά;] τὰ ἐμὰ κακὰ ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην σου; Ὁ Bothe ἐξηγεῖ: Οἱ πρὸς σὲ σταλέντες ἀνέμνησάν σε τὰ ἐμὰ κακά. Ἀλλὰ πρῶτον ὁ σταλεὶς ἦτον αὐτὸς μόνος ὁ Αὐτουργός· ἔπειτα ἡ ἀοριστολογία φαίνεται ἐνταῦθα πάντῃ ξένη τοῦ Ἕλληνος λόγου.

Ἢ τὰς Ὀρέστου τλήμονας φυγὰς στένεις,
Καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν, ὅν ποτ' ἐν χεροῖν ἔχων
Ἀνόνητ' ἔθρεψας σοί τε καὶ τοῖς σοῖς φίλοις;
ΠΡ. Ἀνόνηθ'. ὅμως δ' οὖν τοῦτό γ' οὐκ ἠνεσχόμην·
Ἦλθον γὰρ αὐτοῦ πρὸς τάφον πάρεργ' ὁδοῦ,
Καὶ προσπεσὼν ἔκλαυσ', ἐρημίας τυχὼν,
Σπονδάς τε, λύσας ἀσκὸν, ὃν φέρω ξένοις,
Ἔσπεισα, τύμβῳ δ' ἀμφέθηκα μυρσίνας.
Πυρᾶς δ' ἐπ' αὐτῆς οἶν μελάγχιμον πόκῳ
Σφάγιον ἐσεῖδον, αἷμά τ' οὐ πάλαι χυθὲν,
Ξανθῆς τε χαίτης βοστρύχους κεκαρμένους.
Κἀθαύμασ', ὦ παῖ, τίς ποτ' ἀνθρώπων ἔτλη
Πρὸς τύμβον ἐλθεῖν· οὐ γὰρ Ἀργείων γέ τις·
Ἀλλ' ἦλθ' ἴσως που σὸς κασίγνητος λάθρα,
Μολὼν δ' ἐθαύμασ' ἄθλιον τύμβον πατρός.
Σκέψαι δὲ χαίτην προστιθεῖσα σῇ κόμῃ,
Εἰ χρῶμα ταὐτὸ κουρίμης ἔσται τριχός.
Φιλεῖ γὰρ, αἷμα ταὐτὸν οἷς ἂν ᾖ πατρὸς,
Τὰ πόλλ' ὅμοια σώματος πεφυκέναι.
ΗΛ. Οὐκ ἄξι' ἀνδρὸς, ὦ γέρον, σοφοῦ λέγεις,
Εἰ κρυπτὸν εἰς γῆν τήνδ' ἂν Αἰγίσθου φόβῳ
Δοκεῖς ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν εὐθαρσῆ μολεῖν.
Ἔπειτα χαίτης πῶς ξυνοίσεται πλόκος,
Ὁ μὲν παλαίστραις ἀνδρὸς εὐγενοῦς τραφεὶς,
Ὁ δὲ κτενισμοῖς θῆλυς; ἀλλ' ἀμήχανον.
Πολλοῖς δ' ἂν εὕροις βοστρύχους ὁμοπτέρους,
Καὶ μὴ γεγῶσιν αἵματος ταὐτοῦ, γέρον.
ΠΡ. Σὺ δ', εἰς ἴχνος βᾶσ', ἀρβύλης σκέψαι βάσιν,
Εἰ ξύμμετρος σῷ ποδὶ γενήσεται, τέκνον.
ΗΛ. Πῶς δ' ἂν γένοιτ' ἂν ἐν κραταιλέῳ πέδῳ
Γαίας ποδῶν ἔκμακτρον; εἰ δ' ἔστιν τόδε,
Δυεῖν ἀδελφοῖν ποὺς ἂν οὐ γένοιτ' ἴσος,
Ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς, ἀλλ' ἄρσην κρατεῖ.
ΠΡ. Οὐκ ἔστιν, εἰ * καὶ γῆν * κασίγνητος μολὼν,
Κερκίδος ὅτῳ γνοίης ἂν ἐξύφασμα σῆς,
Ἐν ᾧ ποτ' αὐτὸν ἐξέκλεψα μὴ θανεῖν;
ΗΛ. Οὐκ οἶσθ', Ὀρέστης ἡνίκ' ἐκπίπτει χθονὸς,
Νέαν μ' ἔτ' οὖσαν; εἰ δὲ κἄκρεκον πέπλους,

461 Ἀνόνητ'], ἀνόνητα, ἀνωφελῶς, ἐπίρ. 462 Τοῦτό γ'], τοῦτο τὸ ἑξῆς. 463 Πάρεργ' ὁδοῦ], ἐν παρέργῳ, ἐν παρόδῳ, ἐπίρ. 467 Πυρᾶς], ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τάφου. 471 Ἐθαύμασ'], ἐτίμησεν. 484 Ὁμοπτέρους], ὁμοτρίχους, μετωνυμ. 488 Κραταιλέῳ], σκληρολίθῳ. 489 Εἰ δ' ἔστιν τόδε], πλὴν καὶ τοῦτο ἐὰν ἦνε (δυνατόν). 492], ἐν ἄλλοις γρ. Μέλε. 493 94 Οὐκ ἔστιν. . . ὅτῳ], οὐκ ἔστι (τρόπος, ἐν) ᾧ. 496 Κἄκρεκον], ἢ ἔκρεκον, καὶ ἂν (ὑποτεθῇ ὅτι) ὕφανα.

Πῶς ἄν, τότ' ὢν παῖς, νῦν τάδ' ἄρ' ἔχοι φάρη,
Εἰ μὴ ξυναύξοινθ' οἱ πέπλοι τῷ σώματι;
Ἀλλ' ἤ τις αὐτοῦ τάφον ἐποικτείρας ξένος
Ἐκείρατ', ἢ τῆσδε, σκότος λαβών, χθονός.
ΠΡ. Οἱ δὲ ξένοι ποῦ; βούλομαι γάρ, εἰσιδὼν
Αὐτούς, ἔρεσθαι σοῦ κασιγνήτου πέρι.
ΗΛ. Οἵδ' ἐκ δόμων βαίνουσι λαιψηρῷ ποδί.
ΠΡ. Ἀλλ' εὐγενεῖς μέν, ἐν δὲ κιβδήλῳ τόδε·
Πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς εἰσὶν κακοί·
Ὅμως δὲ χαίρειν τοὺς ξένους προσεννέπω.
ΟΡ. Χαῖρ', ὦ γεραιέ.—τοῦ ποτ', Ἠλέκτρα, τόδε
Παλαιὸν ἀνδρὸς λείψανον φίλων κυρεῖ;
ΗΛ. Οὗτος τὸν ἁμὸν πατέρ' ἔθρεψεν, ὦ ξένε.
ΟΡ. Τί φῄς; ὅδ', ὃς σὸν ἐξέκλεψε σύγγονον;
ΗΛ. Ὅδ' ἔσθ' ὁ σώσας κεῖνον, εἴπερ ἔστ' ἔτι.
ΟΡ. Ἔα,
Τί μ' εἰσδέδορκεν, ὥσπερ ἀργύρου σκοπῶν
Λαμπρὸν χαρακτῆρ'; ἢ προσεικάζει μέ τῳ;
ΗΛ. Ἴσως Ὀρέστου σ' ἥλιχ' ἥδεται βλέπων.
ΟΡ. Φίλου γε φωτός· τί δὲ κυκλεῖ πέριξ πόδα;
ΗΛ. Καὐτὴ τόδ' εἰσορῶσα θαυμάζω, ξένε.
ΠΡ. Ὦ πότνι', εὔχου, θύγατερ Ἠλέκτρα, θεοῖς...
ΗΛ. Τί τῶν ἀπόντων, ἢ τί τῶν ὄντων πέρι;
ΠΡ. Λαβεῖν φίλον θησαυρόν, ὃν φαίνει θεός.
ΗΛ. Ἰδού, καλῶ θεούς· ἢ τί δὴ λέγεις, γέρον;
ΠΡ. Βλέψον νυν εἰς τόνδ', ὦ τέκνον, τὸν φίλτατον.
ΗΛ. Πάλαι δέδοικα, μὴ σύ γ' οὐκ ἔτ' εὖ φρονῇς.
ΠΡ. Οὐκ εὖ φρονῶ 'γώ, σὸν κασίγνητον βλέπων;
ΗΛ. Πῶς εἶπας, ὦ γεραί', ἀνέλπιστον λόγον;
ΠΡ. Ὁρᾶν Ὀρέστην τόνδε, τὸν Ἀγαμέμνονος.
ΗΛ. Ποῖον χαρακτῆρ' εἰσιδών, ᾧ πείσομαι;
ΠΡ. Οὐλὴν παρ' ὀφρύν, ἥν ποτ', ἐν πατρὸς δόμοις
Νεβρὸν διώκων σοῦ μέθ', ᾑμάχθη πεσών.
ΗΛ. Πῶς φῄς; ὁρῶ μὲν πτώματος τεκμήριον.
ΠΡ. Ἔπειτα μέλλεις προσπιτνεῖν τοῖς φιλτάτοις;
ΗΛ. Ἀλλ' οὐκ ἔτ', ὦ γεραιέ· συμβόλοισι γὰρ
Τοῖς σοῖς πέπεισμαι θυμόν. ὦ χρόνῳ φανείς,

---

500 Ἢ τῆσδε, σκ. λαβών, χθ.] ἤ τις (ἀπὸ κοινοῦ, ἐκ) τῆς δε τῆς γῆς (ἐνεόπιος), λαβὼν (σύμμαχον ἑαυτοῦ τὸ) σκότος (,ἐκείρατο). Ἄλλοι γρφ. Σκοποὺς λαθών. 504 Ἀλλ' ἐν κιβδ. τόδε], ἀλλὰ τοῦτο (τὸ γνώρισμα κεῖται) ἐν κιβδήλῳ, εἶνε ἀδόκιμον. 515 Κυκλοῖ πέριξ πόδα], περιέρχεται τριγύρω μου, παρατηρῶν με πανταχόθεν. 518 Τί τῶν ἀπ. κτλ.], τί εὔξωμαι περὶ τῶν ἀπόντων; ἢ τί περὶ τῶν ὄντων; 527 Οὐλὴν παρ' ὀφρὺν], δι' οὐλῆς γίνεται καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Ὀδυσσέως ('Οδ. Τ, 392)· ἄλλως δὲ αὐτὴν οἰκονομεῖ ὁ Σοφοκλῆς (ἐν Ἠλ.) καὶ ἄλλως ὁ Αἰσχύλος (ἐν Χοηφ.), διότι περὶ τὰ τοιαῦτα καινοτομοῦσι κατὰ τὸ δοκοῦν οἱ ποιηταί.

Ἔχω σ' ἀέλπτως!
ΟΡ. Κἀξ ἐμοῦ γ' ἔχει χρόνῳ!
ΗΛ. Οὐδέποτ' ἐδόξασ'.
ΟΡ. Οὐδ' ἐγὼ γὰρ ἤλπισα.
ΗΛ. Ἐκεῖνος εἶ σύ;
ΟΡ. Ξύμμαχός γέ σοι μόνος.
Ἢν ἐκσπάσωμαί γ', ὃν μετέρχομαι βόλον.
Πέποιθα δ', ἢ χρὴ μηκέθ' ἡγεῖσθαι θεούς,
Εἰ τἄδικ' ἔσται τῆς δίκης ὑπέρτερα.
ΧΟΡ. Ἔμολες, ἔμολες, ὦ χρόνιος ἁμέρα!
Κατέλαμψας, ἔδειξας ἐμφανῆ
Πόλει πυρσόν, ὃς παλαιᾷ φυγᾷ
Πατρῴων ἀπὸ δωμάτων
Τάλας ἀλαίνων ἔβα σοι!
Θεὸς αὖ, θεὸς ἁμετέραν τις ἄγει
Νίκαν, ὦ φίλα.
Ἄνεχε χέρας, ἄνεχε λόγον, ἵει
Λιτὰς εἰς θεούς, τύχᾳ σοι, τύχᾳ
Κασίγνητον ἐμβατεῦσαι πόλιν!
ΟΡ. Εἶεν· φίλας μὲν ἡδονὰς ἀσπασμάτων
Ἔχω, χρόνῳ δὲ καὖθις αὐτὰ δώσομεν.
Σὺ δ', ὦ γεραιὲ (καίριος γὰρ ἤλυθες),
Λέξον, τί δρῶν ἂν φονέα τισαίμην πατρός,
Μητέρα τε τὴν κοινωνὸν ἀνοσίων γάμων.
Ἔστιν τί μοι κατ' Ἄργος εὐμενὲς φίλων,
Ἢ πάντ' ἀνεσκευάσμεθ', ὥσπερ αἱ τύχαι;
Τῷ ξυγγένωμαι νύχιος, ἢ καθ' ἡμέραν;
Ποίαν ὁδὸν τραπώμεθ' εἰς ἐχθροὺς ἐμούς;
ΠΡ. Ὦ τέκνον, οὐδεὶς δυστυχοῦντί σοι φίλος.
Εὕρημα γάρ τοι χρῆμα γίγνεται τόδε,
Κοινῇ μετασχεῖν τἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.
Σὺ δ' (ἐκ βάθρων γὰρ πᾶς ἀνῄρησαι φίλοις,
Οὐδ' ἐλλέλοιπας ἐλπίδ') ἴσθι μου κλύων·
Ἐν χειρὶ τῇ σῇ πάντ' ἔχεις καὶ τῇ τύχῃ,
Πατρῷον οἶκον καὶ πόλιν λαβεῖν σέθεν.
ΟΡ. Τί δῆτα δρῶντες τοῦδ' ἂν ἐξικοίμεθα;
ΠΡ. Κτανὼν Θυέστου παῖδα, σήν τε μητέρα.

---

537 Ἢν ἐκσπ. ὃν μετέρχ. βόλον], ἐὰν μόνον κατορθώσω νὰ ἀνασύρω τὸν βόλον τοῦ δικτύου μου εἰς τὴν ξηράν, ἐὰν ἐπιτύχῃ δηλ. ὁ σκοπός μου, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἁλιέων.
540 Ἔμολες, ἔμ.], οἱ πλεῖστοι τῶν στίχων δοχμιακοί, διότι τὸ μέτρον τοῦτο μεταχειρίζονται συνήθως οἱ Τραγικοὶ πρὸς ἔκφρασιν χαρᾶς. 546 Ἄν. χέρας, ἄν. λόγον], ὕψωσον χεῖρας, ὕψωσον φωνήν. 547 48 Τύχᾳ σοι.. κασίγνητον ἐμβ.], ἀγαθῇ τύχῃ ἐλθεῖν σου τὸν ἀδελφὸν εἰς τὴν π. 554 Τί.. φίλων], ἀντὶ Τινὲς φίλοι; 555 Ἢ πάντ' ἀνεσκ.] ἢ ὅλα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀνεσκάφησαν, ἐκ βάθρων ἀνῄρηνται, καθὼς λέγει παρακατιών. 559 Χρῆμα.. τόδε], τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ὁ φίλος δηλ.

ΟΡ. Ἥκω 'πὶ τόνδε στέφανον· ἀλλὰ πῶς λάβω;
ΠΡ. Τειχέων μὲν ἐλθὼν ἐντὸς οὐδ' ἄν, εἰ θέλοις.
ΟΡ. Φρουραῖς κέκασται, δεξιαῖς τε δορυφόρων;
ΠΡ. Ἔγνως· φοβεῖται γάρ σε, κοὐχ εὕδει σαφῶς.
ΟΡ. Εἶεν· σὺ δὴ τοὐνθένδε βούλευσον, γέρον.
ΠΡ. Κἀμοῦ γ' ἄκουσον· ἄρτι γάρ μ' ἐσῆλθέ τι.
ΟΡ. Ἐσθλόν τι μηνύσειας, αἰσθοίμην δ' ἐγώ.
ΠΡ. Αἴγισθον εἶδον, ἡνίχ' εἷρπον ἐνθάδε.
ΟΡ. Προσηκάμην τὸ ῥηθέν. ἐν ποίοις τόποις;
ΠΡ. Ἀγρῶν πέλας τῶνδ', ἱπποφορβίων ἔπι.
ΟΡ. Τί δρῶνθ'; ὁρῶ γὰρ ἐλπίδ' ἐξ ἀμηχάνων.
ΠΡ. Νύμφαις ἐπόρσυν' ἔροτιν, ὡς ἔδοξέ μοι.
ΟΡ. Τροφεῖα παίδων, ἢ πρὸ μέλλοντος τόκου;
ΠΡ. Οὐκ οἶδα πλὴν ἕν, βουσφαγεῖν ὡπλίζετο.
ΟΡ. Πόσων μετ' ἀνδρῶν; ἢ μόνος δμώων μέτα;
ΠΡ. Οὐδεὶς παρῆν Ἀργεῖος, οἰκεία δὲ χείρ.
ΟΡ. Ἦ πού τις, ὅστις γνωριεῖ μ' ἰδών, γέρον;
ΠΡ. Δμῶες μὲν εἰσιν, οἵ σέ γ' οὐκ εἶδον ποτέ.
ΟΡ. Ἡμῖν δ' ἂν εἶεν, εἰ κρατοῖμεν, εὐμενεῖς;
ΠΡ. Δούλων γὰρ ἴδιον τοῦτο, σοὶ δὲ σύμφορον.
ΟΡ. Πῶς οὖν ἂν αὐτῷ πλησιασθείην ποτέ;
ΠΡ. Στείχων, ὅθεν σε βουθυτῶν ἐσόψεται.
ΟΡ. Ὁδὸν παρ' αὐτήν, ὡς ἔοικ', ἀγροὺς ἔχει.
ΠΡ. Ὅθεν γ' ἰδών σε, δαιτὶ κοινωνὸν καλεῖ.
ΟΡ. Πικρόν γε συνθοινάτορ', ἢν θεὸς θέλῃ.
ΠΡ. Τοὐνθένδε πρὸς τὸ πίπτον αὐτὸς ἐννόει.
ΟΡ. Καλῶς ἔλεξας. ἡ τεκοῦσα δ' ἐστὶ ποῦ;
ΠΡ. Ἄργει· παρέσται δ' ἔτι πόσει θοίνην ἔπι.
ΟΡ. Τί δ' οὐχ ἅμ' ἐξωρμᾶτ' ἐμὴ μήτηρ πόσει;
ΠΡ. Ψόγον τρέμουσα δημοτῶν ἐλείπετο.
ΟΡ. Ξυνῆχ'· ὕποπτος οὖσα γιγνώσκει πόλει.
ΠΡ. Τοιαῦτα· μισεῖται γὰρ ἀνόσιος γυνή.
ΟΡ. Πῶς οὖν ἐκείνην τόνδε τ' ἐν ταὐτῷ κτενῶ;
ΗΛ. Ἐγὼ φόνον γε μητρὸς ἐξαρτύσομαι.
ΟΡ. Καὶ μὴν ἐκεῖνά γ' ἡ τύχη θήσει καλῶς.

---

[568] Τειχέων μὲν κτλ.] ἐντὸς μὲν τῶν τειχῶν ἐλθὼν οὐκ ἂν λάβοις, οὐδ' ἂν εἰ θέλοις (ἐλθεῖν, δυνατόν σοι τοῦτο). [569] Κέκασται], κεκόσμηται, πέφρακται. [572] Μ' ἐσῆλθέ τι], μοῦ ἦλθέ τι κατὰ νοῦν. [575] Εἷρπον], προσφυῶς ἐπὶ γέροντος βραδυποροῦντος, παρβλ. Ὀδ. Ρ, 158. [578] Ἐπόρσυν' ἔροτιν], ηὐτρέπιζεν ἑορτήν, Αἰολ. [579] Τροφ. παίδων, ἢ κτλ.] ὑπὲρ ἀνατροφῆς καὶ αὐξήσεως τέκνου γεννηθέντος αὐτῷ (ταῦτα δὲ ἐτελοῦντο τῇ ζ' ἢ ι' ἡμέρᾳ ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ τῇ Ἀρτέμιδι Λοχείᾳ), ἢ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τεχθῆναι; [582] Οἰκεία δὲ χείρ], οἱ οἰκέται αὐτοῦ μόνον. [586] Τοῦτο], τὸ προστίθεσθαι τοῖς κρατοῦσιν ἀεί. Ὁ δὲ Γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ὑπεννοουμένην καταφατικὴν ἀπόκρισιν τοῦ γέροντος. [590] Ὅθεν], ἐκεῖ, ὅθεν (ἀπ' ὅπου). Διότι εἰς τὰς θυσίας ὅλοι οἱ παριόντες προσεκαλοῦντο καὶ ἐλάμβανον μέρος, ἴδε Ὀδ. Γ, 589 περὶ τὴν ἀρχήν. [593] Πρὸς τὸ πίπτον] κατὰ τὰς περιπτώσεις.

[598] Τοιαῦτα], τοιοῦτόν τι φαίνεται εἶναι. [601] Ἐκεῖνά γ'], τὰ κατὰ τοῦ Αἰγίσθου.

ΗΛ. Ὑπηρετείτω μὲν δυοῖν ὄντοιν ὅδε.
ΠΡ. Ἔσται τάδ'· εὑρίσκεις δὲ μητρὶ πῶς φόνον;
ΗΛ. Λέγ', ὦ γεραιὲ, τάδε Κλυταιμνήστρᾳ μολών·
Λεχώ μ' ἀπάγγελλ' οὖσαν ἄρσενος τόκῳ.
ΠΡ. Πότερα πάλαι τεκοῦσαν, ἢ νεωστὶ δή;
ΗΛ. Δέγ' ἡλίους, ἐν οἷσιν ἁγνεύει λεχώ.
ΠΡ. Καὶ δὴ τί τοῦτο μητρὶ προσβάλλει φόνον;
ΗΛ. Ἥξει κλύουσα λόχι' ἐμοῦ νοσήματα.
ΠΡ. Πόθεν; Τί δ' αὐτῇ σοῦ μέλειν δοκεῖς, τέκνον;
ΗΛ. Ναί· καὶ δακρύσει γ' ἀξίωμ' ἐμῶν τόκων.
ΠΡ. Ἴσως· πάλιν τοι μῦθον εἰς καμπὴν ἄγω.
ΗΛ. Ἐλθοῦσα μέντοι δῆλον ὡς ἀπόλλυται.
ΠΡ. Καὶ μὴν ἐπ' αὐτάς γ' εἰσίτω δόμων πύλας.
ΗΛ. Οὐκοῦν τραπέσθαι σμικρὸν εἰς Ἅδου τόδε.
ΠΡ. Εἰ γὰρ θάνοιμι τοῦτ' ἰδὼν ἐγώ ποτε!
ΗΛ. Πρώτιστα μὲν νῦν τῷδ' ὑφήγησαι, γέρον.
ΠΡ. Αἴγισθος ἔνθα νῦν θυηπολεῖ θεοῖς.
ΗΛ. Ἔπειτ' ἀπαντῶν μητρὶ τἀπ' ἐμοῦ φράσον.
ΠΡ. Ὥς ταῦτά γ' ἐκ σοῦ στόματος εἰρῆσθαι δοκεῖν.
ΗΛ. Σὸν ἔργον ἤδη· πρόσθεν εἴληχας φόνου.
ΟΡ. Στείχοιμ' ἂν, εἴ τις ἡγεμὼν γίγνοιθ' ὁδοῦ,
ΠΡ. Καὶ μὴν ἐγὼ πέμποιμ' ἂν οὐκ ἀκουσίως.
ΟΡ. Ὦ Ζεῦ πατρῷε, καὶ τροπαῖ' ἐχθρῶν ἐμῶν,
Οἴκτειρέ θ' ἡμᾶς (οἰκτρὰ γὰρ πεπόνθαμεν)...
ΗΛ. Οἴκτειρε δῆτα σοῦ γε φύντας ἐκγόνους.
ΟΡ. Ἥρα τε, βωμῶν ἣ Μυκηναίων κρατεῖς,
Νίκην δὸς ἡμῖν, εἰ δίκαι' αἰτούμεθα.
Καὶ Γαῖ' ἄνασσα, χεῖρας ᾗ δίδωμ' ἐμάς!
ΗΛ. Δὸς δῆτα πατρὸς τοῖσδε τιμωρὸν δίκην!
ΟΡ. Σύ τ', ὦ κάτω γῆς ἀνοσίως οἰκῶν, πάτερ,
Ἄμυν', ἄμυνε τοῖσδε φιλτάτοις τέκνοις.
Νῦν πάντα νεκρὸν ἐλθὲ σύμμαχον λαβών,

---

607 Ἡλίους, ἐν οἷσιν ἁγν. λ.], δηλ. δέκα ἡμέρας. Τῇ δεκάτῃ γὰρ ἔθυον, ὡς προείρηται τῇ Λοχείᾳ Ἀρτέμιδι, ἴδε κατωτέρω στίχ. 1059. 611 Ἀξίωμ' ἐμῶν τόκων], περιφρ. ἀντὶ τοὺς ἐμοὺς τόκους, ἔνεστι δὲ καὶ εἰρωνεία τις ἐν τῷ λόγῳ. 612 Πάλιν τοι μῦθον εἰς κ. ἄ.], ἀλλ' ἐπανάγω τὸν λόγον εἰς τὸ προκείμενον, καὶ ἐννοεῖ τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν τε.: Εὑρίσκεις δὲ μητρὶ πῶς φόνον; 614 Καὶ μὴν ἐπ' αὐτὰς κτλπ.], εἰ τοίνυν οὕτως ἔχει, εἰσίτω ἐπ' αὐτὰς τὰς τῶν δόμων πύλας. 616 Οὐκοῦν κτλ.], οὐκοῦν τοῦτο (τὸ εἰσελθεῖν αὐτὴν ἐνταῦθα) σμικρόν ἐστιν ὥστε τραπέσθαι εἰς Ἅδου; ὅ ἐστιν: ἀπὸ τοῦ οἴκου τούτου εἰς τὸν ᾅδην μικρὸν ἔχει αὐτὴ τὸ διάστημα. 620], ἐρῶ ταῦτα οὕτως ἀκριβῶς, ὥστε ἐκ σοῦ στόματος εἰρῆσθαι δοκεῖν. 621 Σὸν ἔργον ἤδη], ἀποτείνεται πρὸς τὸν Ὀρέστην. — πρόσθεν εἴλ.] πρῶτος ἔλαχες τοῦ φ. 626 Σοῦ .. ἐκγόνους], διότι ἡ Κλυταιμνήστρα ἦτον ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας. 629 Χεῖρας ᾗ δ. ἐμάς], καὶ λέγων ταῦτα ἐκτύπα συγκρούων τὴν γῆν μὲ τὰς χεῖράς του, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἐπικαλουμένων τοὺς χθονίους θεοὺς, καθὼς τὸ ἐκφράζει σαφέστερον ὁ Ὅμηρος ἐν Ὕμνῳ Ἀπόλλ. 332 κ. ε. « Αὐτίκ' ἔπειτ' ἠρᾶτο βοῶπις πότνια Ἥρη, Χειρὶ καταπρηνεῖ δ' ἔλασε χθόνα, καὶ φάτο μῦθον· Κέκλυτε νῦν μοι, Γαῖα καὶ Οὐρανός. — Ὥς ἄρα φωνήσασ' ἵμασε χθόνα χειρὶ παχείῃ. » ἴδε καὶ Ἰλ. [566?] κ. ε.

Οἵπερ γε σὺν σοὶ Φρύγας ἀνάλωσαν δορί,
Χῶσοι στυγοῦσιν ἀνοσίους μιάστορας.
Ἤκουσας, ὦ δεῖν' ἐξ ἐμῆς μητρὸς παθών;
ΗΛ. Πάντ' (οἶδ') ἀκούει τάδε πατήρ· στείχειν δ' ἀκμή·
Καὶ σοὶ προφωνῶ πρὸς τάδ', Αἴγισθον θανεῖν·
Ὡς, εἰ παλαισθεὶς πτῶμα θανάσιμον πεσεῖ,
Τέθνηκα κἀγὼ, μηδὲ με ζῶσαν λέγε.
Παίσω κάρα γὰρ τοὐμὸν ἀμφήκει ξίφει.
Δόμων δ' ἔσω βᾶσ', εὐτρεπὲς ποιήσομαι·
Ὡς, ἢν μὲν ἔλθῃ πύστις εὐτυχὴς σέθεν,
Ὀλολύξεται πᾶν δῶμα· θνήσκοντος δέ σου,
Τἀναντί' ἔσται τῶνδε. ταῦτά σοι λέγω.
ΟΡ. Πάντ' οἶδα.
ΗΛ. Πρὸς τάδ' ἄνδρα γίγνεσθαί σε χρή.
Ὑμεῖς δέ μοι, γυναῖκες, εὖ πυρσεύετε
Κραυγὴν ἀγῶνος τοῦδε. φρουρήσω δ' ἐγὼ,
Πρόχειρον ἔγχος χειρὶ βαστάζουσ' ἐμῇ·
Οὐ γάρ ποτ' ἐχθροῖς τοῖς ἐμοῖς νικωμένη
Δίκην ὑφέξω σῶμ' ἐμὸν καθυβρίσαι.
ΧΟΡ. Ἀταλᾶς ὑπὸ ματέρος Ἀργείων ὀρέων ποτὲ κληδὼν Στρο. α'.
Ἐν πολιαῖσι μένει φάμαις εὐαρμόστοις ἐν καλάμοις
Πᾶνα μοῦσαν ἡδύθροον πνέοντ', ἀγρῶν ταμίαν,
Χρυσέαν ἄρνα καλλιπλόκαμον πορεῦσαι·
Πετρίνοις τ' ἐπιστὰς κᾶρυξ ἰάχει βάθροις·
„Ἀγορὰν, ἀγορὰν, Μυκηναῖοι, στείχετε, μακαρίων
Ὀψόμενοι τυράννων φάσματ' ἄδειμα!"
Χοροὶ δ' Ἀτρειδᾶν ἐγέραιρον οἴκους·
Θυμέλαι δ' ἐπίτναντο χρυσήλατοι, σελαγεῖτο δ' ἀν' ἄστυ Ἀντιστρ. α'.
Πῦρ ἐπιβώμιον Ἀργείων· λωτὸς δὲ φθόγγον κελάδει
Κάλλιστον, Μουσᾶν θεράπων. μολπαὶ δ' ηὔξοντ' ἐραταὶ
Χρυσέας ἀρνὸς, ὡς ἐπίλογοι Θυέστου.
Κρυφίαις γὰρ εὐναῖς πείσας ἄλοχον φίλαν
Ἀτρέως, τέρας ἐκκομίζει πρὸς δώματα· νεόμενος δ'
Εἰς ἀγόρους ἀΰτει τὰν κερόεσσαν

[644] Ὀλολύξεται], ἀντηχήσει ὑπὸ τῶν χαρμοσύνων κραυγῶν (ὀλολυγῶν, ἴδε Ὀδ. Χ. 411) τῶν γυναικῶν. [647 48] Πυρσεύετε Κραυγὴν ἀγ.] ἀναγγέλλετέ μοι διὰ κραυγῆς ὡς διὰ πυρσῶν τὰ κατὰ τὸν ἀγῶνα (τοῦ Ὀρέστου δηλονότι). [649] Ἔγχος], ξίφος.

[653] Ἀταλ. ὑπὸ μ.] κληδὼν μένει ἐν πολιαῖσι φήμαις (τῶν) Ἀργείων ὀρέων Πᾶνα ποτὲ, ταμίαν ἀγρῶν, πνέοντα μοῦσαν ἡδύθροον ἐν εὐαρμόστοις καλάμοις, πορεῦσαι ἄρνα χρυσέαν καλλιπλόκαμον ὑπὸ ματέρας ἀταλᾶς, ἴδε τὸν μῦθον καὶ ἐν Ὀρέστῃ 968. [656] Πετρίνοις .. βάθροις], διότι εἰς ὅλας τὰς ἀρχαίας Ἑλληνικὰς πόλεις ὑπῆρχον λίθοι ἐπίτηδες, ἐφ' ὧν ἀναβαίνοντες ἐκήρυττον οἱ δημόσιοι κήρυκες. [658] Φάσματ' ἄδειμα], οὐδενὸς δείματος (φόβου) πρόξενα, ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσι: Φάσματα, δείματα, ὃ τὸ ὁποῖον ἄλλοι διορθ. Φάσματ' ἀδείματα. [660] Θυμέλαι δ' ἐπίτναντο], οἱ δὲ βωμοὶ (οἱ ναοὶ) ἀνεπετάννυντο. [661] Λωτὸς], ὁ αὐλὸς, συνεκδ. [663] Ἐπίλογοι], ἔπαινοι. [664] Κλεψιγαμίᾳ γὰρ παραπείσας (ὁ Θυέστης) τὴν τοῦ Ἀτρέως γυναῖκα (Ἀερόπην). [666] Ἀγόρους], ἀγοράς, ὁ-

Σχεῖν χρυσόμαλλον κατὰ δῶμα ποίμναν.
Τότε δή, τότε φαεννὰς ἄστρων μετέβασ' ὁδοὺς Στρ. β'.
Ζεύς, καὶ φέγγος ἀελίου,
Λευκόν τε πρόσωπον Ἀοῦς, τὰ δ' ἕσπερα νῶτ' ἐλαύνει
Θερμᾷ φλογὶ θεοπύρῳ, νεφέλαι δ' ἔνυδροι πρὸς ἄρκτον,
Ξηραί τ' Ἀμμωνίδες ἕδραι φθίνουσ' ἀπειρόδροσοι,
Καλλίστων ὄμβρων διόθεν στερεῖσαι.
Λέγεται· τὰν δὲ πίστιν σμικρὰν παρ' ἐμοί γ' ἔχει, Ἀντιστρ. β'.
Στρέψαι θερμὰν ἀέλιον
Χρυσωπὸν ἕδραν ἀλλάξαντα δυστυχίᾳ βροτείῳ
Θνατᾶς ἕνεκεν δίκας. φοβεροὶ δὲ βροτοῖσι μῦθοι
Κέρδος πρὸς θεῶν θεραπείας· ὧν οὐ μνασθεῖσα πόσιν
Κτείνεις, κλεινῶν ξυγγενέτειρ' ἀδελφῶν.
Ἔα, ἔα,
Φίλαι, βοῆς ἠκούσατ', ἢ δοκὼ κενὴ
Ὑπῆλθέ μ', ὥστε νερτέρα βροντὴ Διός;
Ἰδού· τάδ' οὐκ ἄσημα πνεύματ' αἴρεται.
Δέσποιν', ἄμειψον δώματ', Ἠλέκτρα, τάδε!
ΗΛ. Φίλαι, τί χρῆμα; πῶς ἀγῶνος ἥκομεν;
ΧΟΡ. Οὐκ οἶδα πλὴν ἕν, φόνιον οἰμωγὴν κλύω.
ΗΛ. Ἤκουσα κἀγώ, τηλόθεν μέν, ἀλλ' ὅμως.
ΧΟΡ. Μακρὰν γὰρ ἕρπει γῆρυς, ἐμφανής γε μήν.
ΗΛ. Ἀργεῖος ὁ στεναγμός, ἢ φίλων ἐμῶν;
ΧΟΡ. Οὐκ οἶδα· πᾶν γὰρ μίγνυται μέλος βοῆς.
ΗΛ. Σφαγὴν ἀϋτεῖς τήνδε μοι. τί μέλλομεν;
ΧΟΡ. Ἔπισχε, τρανῶς ὡς μάθῃς τύχας σέθεν.
ΗΛ. Οὐκ ἔστι, νικώμεσθα· ποῦ γὰρ ἄγγελοι;
ΧΟΡ. Ἥξουσιν· οὔ τοι βασιλέα φαῦλον κτανεῖν.
ΑΓ. Ὦ καλλίνικοι παρθένοι Μυκηνίδες,
Νικῶντ' Ὀρέστην πᾶσιν ἀγγέλλω φίλοις,
Ἀγαμέμνονος δὲ φονέα κείμενον πέδῳ
Αἴγισθον· ἀλλὰ θεοῖσιν εὔχεσθαι χρεών.
ΗΛ. Τίς δ' εἶ σύ; πῶς μοι πιστὰ σημαίνεις τάδε;
ΑΓ. Οὐκ οἶσθ' ἀδελφοῦ μ' εἰσορῶσα πρόσπολον;

μίλους. 667 Ποίμναν], ἀντὶ ἄρνα, καθὼς καὶ οἱ Λατῖνοι τὸ pecus ἐκλαμβάνουσιν ἐνίοτε ἀντὶ ἑνὸς προβάτου. 670 71], τὰ δὲ νῶτα τῆς ἑσπερίας γῆς ἐλαύνει (μαστίζει ὁ Ζεύς) ... μὰ γενόμενα φλογὶ θεοπύρῳ. 671 Νεφ. δ' ἔν. πρὸς ἄρκτ.], ἐνν. μετέβησαν, (ἀπὸ κοινοῦ).

675 Στρέψαι], τὸν Δία. 676 Δυστυχία βρ.], ἐπὶ δυς. 677 Θν. ἕν. δ.] ἕνεκα τῆς μεταξὺ δύο θνητῶν (τοῦ Ἀτρ. καὶ Θυέστου) δίκης, διότι ἐφιλονείκουν περὶ τῆς βασιλείας.

678 78 Φοβ. δὲ βροτ. μῦθοι κτλ.] οἱ φοβεροὶ μῦθοί εἰσι κέρδος τοῖς βροτοῖς πρὸς παρακεύειν τοὺς θεοὺς (ὡς συντελοῦντες πρὸς θεοσέβειαν). 679 Ξυγγενέτειρα], συγγενής (ἀδελφὴ) τῶν Διοσκούρων, καὶ ὄχι καθὼς τὸ ἐξέλαβον ὁ Bothe καὶ ὁ Heath. 680 Δοκώ], δόκησις. 684 Πῶς ἀγῶνος ἥκομεν], πῶς ἔχει ἡμῖν ὁ ἀγών; ποῦ εὑρισκόμεθα ὡς πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνελάβομεν ἀγῶνα; 690 Σφαγὴν ἀϋτεῖς τήνδε μοι] σφαγῆναί με ἄρα λέγεις; τοῦτο λέγουσα.

ΗΛ. Ὦ φίλτατ', ἔκ τοι δείματος δυσγνωσίαν
Εἶχον προσώπου· νῦν δὲ γιγνώσκω σὲ δή.
Τί φῄς; τέθνηκε πατρὸς ἐμοῦ στυγνὸς φονεύς;
ΑΓ. Τέθνηκε· δίς σοι ταῦθ', ἃ γοῦν βούλει, λέγω.
ΧΟΡ. Ὦ θεοί, Δίκη τε πάνθ' ὁρῶσ', ἦλθές ποτε!
ΗΛ. Ποίῳ τρόπῳ δὲ καὶ τίνι ῥυθμῷ φόνου
Κτείνει Θυέστου παῖδα βούλομαι μαθεῖν.
ΑΓ. Ἐπεὶ μελάθρων τῶνδ' ἀπήραμεν πόδα,
Εἰσβάντες ἦμεν δίκροτον εἰς ἁμαξιτόν,
Ἔνθ' ἦν ὁ κλεινὸς τῶν Μυκηναίων ἄναξ.
Κυροῖ δὲ κήποις ἐν καταῤῥύτοις βεβὼς,
Δρέπων τερείνης μυρσίνης κάρα πλόκους·
Ἰδὼν τ' ἀϋτεῖ » χαίρετ', ὦ ξένοι! τίνες;
Πόθεν πορεύεσθ', ἔστε τ' ἐκ ποίας χθονός; «
Ὁ δ' εἶπ' Ὀρέστης » Θεσσαλοί· πρὸς δ' Ἀλφεὸν
Θύσοντες ἐρχόμεσθ' Ὀλυμπίῳ Διί. «
Κλύων δὲ ταῦτ' Αἴγισθος ἐννέπει τάδε·
» Νῦν μὲν παρ' ἡμῖν χρὴ ξυνεστίους ἐμοὶ
Θοίνῃ γενέσθαι (τυγχάνω δὲ βουθυτῶν
Νύμφαις)· ἑῷοι δ' ἐξαναστάντες λέχους,
Εἰς ταυτὸν ἥξετ'· ἀλλ' ἴωμεν εἰς δόμους,
(Καὶ ταῦθ' ἅμ' ἠγόρευε, καὶ χερὸς λαβὼν
Παρῆγεν ἡμᾶς,) οὐδ' ἀπαρνεῖσθαι χρεών. «
Ἐπεὶ δ' ἐν οἴκοις ἦμεν, ἐννέπει τάδε·
» Λούτρ' ὡς τάχιστα τοῖς ξένοις τις αἰρέτω,
Ὡς ἀμφὶ βωμὸν στῶσι χερνίβων πέλας.
Ἀλλ' εἶπ' Ὀρέστης· « ἀρτίως ἡγνίσμεθα
Λουτροῖσι καθαροῖς ποταμίων ῥείθρων ἄπο.
Εἰ δὲ ξένους ἀστοῖσι συνθύειν χρεών,
Αἴγισθ', ἕτοιμοι, κοὐκ ἀπαρνούμεθ', ἄναξ «.
Τοῦτον μὲν οὖν μεθεῖσαν ἐκ μέσου λόγον·
Λόγχας δὲ θέντες, δεσπότου φρουρήματα,
Δμῶες, πρὸς ἔργον πάντες ἵεσαν χέρας·
Οἱ μὲν σφαγεῖον ἔφερον, οἱ δ' ἦρον κανᾶ,
Ἄλλοι δὲ πῦρ ἀνῆπτον, ἀμφί τ' ἐσχάρας
Λέβητας ὤρθουν· πᾶσα δ' ἐκτύπει στέγη.
Λαβὼν δὲ προχύτας μητρὸς εὐνέτης σέθεν
Ἔβαλλε βωμοὺς, τοιάδ' ἐννέπων ἔπη·

---

705 Τίνι], τὸ νι μακρὸν, διὰ τὴν ἐπιφορὰν τοῦ ρ. — τίνι ῥυθμῷ], τίνι τρόπῳ (τάξει). 708 Δίκροτον], ὅπου δύω συγχρόνως ἅμαξαι δύνανται νὰ τρέξωσι. 709 Ὁ κλεινὸς], εἰρωνικῶς, καθὰ καὶ ἐν στίχῳ 299. 714 Ὁ δ' εἶπ' Ὀρέστης], καθ' ὑπερβ. ἀντὶ Ὁ δὲ Ὀρ. εἶπεν, ἢ Ἐκεῖνος δὲ, (καὶ κατ' ἐπεξήγησιν) ὁ Ὀρέστης. 720 Εἰς ταὐτὸν ἥξετ'], εἰς τὸ αὐτὸ (μέρος, ὅπου νῦν ἀπέρχεσθε). 724 Αἰρέτω], ἄρας φερέτω, ἴδε τὸ Λεξ.
731 Θέντες], καταθέντες, ἀποθέμενοι. 735 Ἐκτύπει], ἀντήχει. 737 Ἔβαλλεν], ἔρ-

» Νύμφαι πετραῖαι, πολλάκις με βουθυτεῖν,
Καὶ τὴν κατ' οἴκους Τυνδαρίδα δάμαρτ' ἐμήν,
Πράσσοντας, ὡς νῦν, τοὺς δ' ἐμοὺς ἐχθροὺς κακῶς «
Λέγων Ὀρέστην καὶ σέ. δεσπότης δ' ἐμὸς
Τἀναντί' εὔχετ', οὐ γεγωνίσκων λόγους,
Λαβεῖν πατρῷα δώματ'. ἐκ κανοῦ δ' ἑλὼν
Αἴγισθος ὀρθὴν σφαγίδα, μοσχίαν τρίχα
Τεμὼν, ἐφ' ἁγνὸν πῦρ ἔθηκε δεξιᾷ,
Κἄσφαξ' ἐπ' ὤμων μόσχον, ὡς ἦραν χεροῖν
Δμῶες· λέγει δὲ σῷ κασιγνήτῳ τάδε·
» Ἐκ τῶν καλῶν κομποῦσι τοῖσι Θεσσαλοῖς
Εἶναι τόδ', ὅστις ταῦρον ἀρταμεῖ καλῶς,
Ἵππους τ' ὀχμάζει· λάβε σίδηρον, ὦ ξένε,
Δεῖξόν τε φήμην ἔτυμον ἀμφὶ Θεσσαλῶν «.
Ὁ δ', εὐκρότητον Δωρίδ' ἁρπάσας χεροῖν,
Ῥίψας ἀπ' ὤμων εὐπρεπῆ πορπάματα,
Πυλάδην μὲν εἵλετ' ἐν πόνοις ὑπηρέτην,
Δμῶας δ' ἀπωθεῖ· καὶ λαβὼν μόσχου πόδα,
Λευκὰς ἐγύμνου σάρκας, ἐκτείνων χέρα·
Θᾶσσον δὲ βύρσαν ἐξέδειρεν ἢ δρομεὺς
Δισσοὺς διαύλους ἱππίους διήνυσεν,
Κἀνεῖτο λαγόνας. ἱερὰ δ' εἰς χεῖρας λαβὼν
Αἴγισθος ἤθρει· καὶ λοβὸς μὲν οὐ προσῆν
Σπλάγχνοις, πύλαι δὲ καὶ δοχαὶ χολῆς πέλας
Κακὰς ἔφαινον τῷ σκοποῦντι προσβολάς.
Χὠ μὲν σκυθράζει, δεσπότης δ' ἀνιστορεῖ
„Τί χρῆμ' ἀθυμεῖς;“ — „„ὦ ξέν', ὀρρωδῶ τινα
Δόλον θυραῖον. ἔστι δ' ἔχθιστος βροτῶν
Ἀγαμέμνονος παῖς, πολέμιός τ' ἐμοῖς δόμοις.““
Ὁ δ' εἶπε „φυγάδος δῆτα δειμαίνεις δόλον,

φαινε. [738] Βουθυτεῖν], ἐνν. Δότε. [740] Κακῶς], ἐνν. πράσσειν. [746] Κἄσφαξ' ἐπ' ὤμων]. ἐμπήξας τὴν σφαγίδα εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὤμων καὶ τοῦ τραχήλου καίριον μέρος. καὶ ὃ τὸ περιγράφει ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Χ. 324, 325): » Ἧ κληῗδες ἀπ' ὤμων αὐχέν' ἔχουσι, Λευκανίην, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος. — ὡς ἦραν χερσὶ δμῶες], ἀφ' οὗ οἱ ὑπηρέται ἄραντες τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ἐπέθηκαν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. [748. 49] Ἐκ τῶν καλῶν κομποῦσι κτλ.] θρυλλοῦσιν εἶναι τοῦτο παρὰ τοῖς Θεσσ. ἐκ τῶν καλῶν, τὸ δηλαδὴ ἀρταμεῖν καλῶς ταῦρον καὶ τὸ ἵππους ὀχμάζειν. Τούτοις καιριώτατα παρατίθενται τὰ ἑξῆς τοῦ Ὀνέστου: » Θεσσαλοῖσι δὲ καλὸν τὼς ἵππως ἐκ τᾶς ἀγέλας λαβόντι αὐτὼς δαμᾶσαι, καὶ τὼς ὀρέας· βῶς δὲ λαβόντι αὐτὼς σφάξαι, καὶ ἐκδεῖραι καὶ κατακόψαι «.

[752] Εὐκρότητον Δωρίδ'], καλῶς σιδηρουργημένην μάχαιραν. [759] Κἀνεῖτο λαγόνας], καὶ διήνοιξε (διέτεμε) τὴν κοιλίαν τοῦ θύματος. [761] Πύλαι]. » καλεῖται δὲ τοῦ ἥπατος τὸ μὲν αὐτοῦ πύλαι, καθ' ἃς ὑποδέχεται τὸ αἷμα, ὅπερ διὰ μιᾶς φλεβὸς εἰς πάσας τὰς φλέβας ἀπ' αὐτῶν ἀναπέμπεται· τὸ δὲ λοβοὶ κτλ. « Πολυδ. — δοχαὶ χολῆς], τὸ δοχεῖον (ἡ κύστις) τῆς χ. » Θεοῦ δὲ θυσία μὴ παρόντος, ὥσπερ ἱερεῖον δοχῆς, ἄθεόν ἐστι καὶ ἀνεόρταστον καὶ ἀνενθουσίαστον τὸ λειπόμενον, « Πλούτ. [763] Χὠ μὲν σκυθράζει], καὶ ἐμὲν (Αἴγισθος) σκυθρωπάζει.

Πόλεως ἀνάσσων; οὐχ, ὅπως πευστηρίαν
Θοινασόμεσθα, Φθιάδ' ἀντὶ Δωρικῆς
Οἴσει τις ἡμῖν κοπίδ'; ἀποῤῥήξω χέλυν."
Λαβὼν δὲ κόπτει· σπλάγχνα δ' Αἴγισθος λαβὼν
Ἤθρει διαιρῶν. τοῦ δὲ νεύοντος κάτω,
Ὄνυχας ἐπ' ἄκρους στὰς κασίγνητος σέθεν
Εἰς σφονδύλους ἔπαισε, νωτιαῖα δὲ
Ἔῤῥηξεν ἄρθρα· πᾶν δὲ σῶμ' ἄνω κάτω
Ἤσπαιρεν, ἠλάλαζε, δυσθνῄσκον φόνῳ.
Δμῶες δ' ἰδόντες εὐθὺς ᾖξαν εἰς δόρυ,
Πολλοὶ μάχεσθαι πρὸς δύ'. ἀνδρίας δ' ὕπο
Ἔστησαν ἀντίπρωρα σείοντες βέλη
Πυλάδης, Ὀρέστης τ'. εἶπε δ' „οὐχὶ δυσμενὴς
Ἥκω πόλει τῇδ', οὐδ' ἐμοῖς ὀπάοσιν,
Φονέα δὲ πατρὸς ἀντετιμωρησάμην,
Τλήμων Ὀρέστης. ἀλλὰ μή με κτείνετε,
Πατρὸς παλαιοὶ δμῶες." οἱ δ', ἐπεὶ λόγων
Ἤκουσαν, ἔσχον κάμακας· ἐγνώσθη δ' ὑπο
Γέροντος ἐν δόμοισιν ἀρχαίου τινός.
Στέφουσι δ' εὐθὺς σοῦ κασιγνήτου κάρα
Χαίροντες, ἀλαλάζοντες. ἔρχεται δέ σοι
Κάρα 'πιδείξων οὐχὶ Γοργόνος φέρων,
Ἀλλ', ὃν στυγεῖς, Αἴγισθον· αἷμα δ' αἵματος
Πικρὸς δανεισμὸς ἦλθε τῷ θανόντι νῦν.

ΧΟΡ. Θὲς εἰς χορὸν, ὦ φίλα, ἴχνος, Στρφ.
Ὡς νεβρὸς, οὐράνιον
Πήδημα κουφίζουσα σὺν ἀγλαΐᾳ!
Νικᾷ στεφανηφορίαν
Κρείσσω παρ' Ἀλφειοῦ ῥεέθροις τελετᾶς
Κασίγνητος σέθεν· ἀλλ' ἐπάειδε
Καλλίνικον ᾠδὰν ἐμῷ χορῷ!

ΗΛ. Ὦ φέγγος, ὦ τέθριππον ἡλίου σέλας,
Ὦ γαῖα, καὶ νὺξ, ἣν ἐδερκόμην πάρος,
Νῦν ὄμμα τοὐμὸν ἀμπτυχαί τ' ἐλεύθεροι,
Ἐπεὶ πατρὸς πέπτωκεν Αἴγισθος φονεύς.
Φέρ', οἷα δὴ 'γὼ καὶ δόμοι κεύθουσί μου

768 69 Οὐχ, ὅπως πευστηρίαν κτλ.], οὐκ οἴσει τις ἡμῖν κοπίδα Φθιάδα ἀντὶ Δωρικῆς, ὅπως πευστηρίαν (ἐνν. θοίνην ἢ θυσίαν) θοινασόμεσθα; αἱ Φθιωτικαὶ (Θεσσαλικαὶ) κοπίδες ἦσαν μεγαλήτεραι καὶ βαρύτεραι τῶν Δωρίδων, ἠρέμα καμπύλαι. Τὸ δὲ Πευστηρίαν θοινασσόμεθα ὑπαινίττεται εἰρωνικῶς πως τὸν φόνον τοῦ Αἰγίσθου, καὶ δηλοῖ κατὰ λέξιν ὅπως θύσωμεν τὰ πευστήρια (ἱερά). 770 Χέλυν] τὸ στῆθος τοῦ θύματος. 776 Ἠλάλαζε], πῶς ἄπαν τὸ σῶμα ἠλάλαζεν; ἐκτὸς ἐὰν ἐκληφθῇ ἡ λέξις ἀντὶ τοῦ Ἐκτύπει σφαδάζον. 781 Εἶπε δ'], ὁ Ὀρέστης δηλονότι. 785 Κάμακας], τὰ δόρατά των. 798 Παρ' Ἀλφ. ῥ.], διότι εἶχε προφασίσει ὁ Ὀρέστης (714 15): Πρὸς δ' Ἀλφεὸν θύσοντες ἐρχόμεσθ' Ὀλυμπίῳ Διί. 802 Ἀμπτυχαί], ἀναπτυχαὶ (αἰθέρος, καθὼς τὸ ἔχει ἀλλοῦ), ἀναπνοαί.

Κόμης ἀγάλματ', ἐξενέγκωμαι, φίλαι,
Στέψω τ' ἀδελφοῦ κρᾶτα τοῦ νικηφόρου.
ΧΟΡ. Σὺ μέν νυν ἀγάλματ' ἄειρε — Ἀντιστρ.
Κρατί· τὸ δ' ἁμέτερον
Χωρήσεται Μούσαισι χόρευμα φίλον.
Νῦν οἱ πάρος ἁμέτεροι
Γαίας τυραννεύσουσι φίλοι βασιλῆς,
Δικαίως τοὺς ἀδίκους καθελόντες.
Ἀλλ' ἴτω ξύναυλος βοὰ χαρᾷ!
ΗΛ. Ὦ καλλίνικε, πατρὸς ἐκ νικηφόρου
Γεγώς, Ὀρέστα, τῆς ὑπ' Ἰλίῳ μάχης,
Δέξαι κόμης σῆς βοστρύχων ἀναδήματα!
Ἥκεις γὰρ οὐκ ἀχρεῖον ἔκπλεθρον δραμὼν
Ἀγῶν' ἐς οἴκους, ἀλλὰ πολέμιον κτανὼν
Αἴγισθον, ὃς σὸν πατέρα κἀμὸν ὤλεσε.
Σύ τ', ὦ παρασπίστ', ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου
Παίδευμα, Πυλάδη, στέφανον ἐξ ἐμῆς χερὸς
Δέχου· φέρει γὰρ καὶ σὺ τῷδ' ἴσον μέρος
Ἀγῶνος· αἰεὶ δ' εὐτυχεῖς φαίνοισθέ μοι.
ΟΡ. Θεοὺς μὲν ἡγοῦ πρῶτον, Ἠλέκτρα, τύχης
Ἀρχηγέτας τῆσδ', εἶτα κἄμ' ἐπαίνεσον,
Τὸν τῶν θεῶν τε τῆς τύχης θ' ὑπηρέτην.
Ἥκω γὰρ οὐ λόγοισιν, ἀλλ' ἔργοις, κτανὼν
Αἴγισθον· ὡς δέ τῳ σάφ' εἰδέναι τάδε
Προσθῶμεν, αὐτὸν τὸν θανόντα σοι φέρω,
Ὃν, εἴτε χρήζεις, θηρσὶν ἁρπαγὴν πρόθες,
Ἢ σκῦλον οἰωνοῖσιν, αἰθέρος τέκνοις,
Πήξασ' ἔρεισον σκόλοπι· σὸς γάρ ἐστι νῦν
Δοῦλος, πάροιθε δεσπότης κεκλημένος.
ΗΛ. Αἰσχύνομαι μὲν (βούλομαι δ' εἰπεῖν ὅμως) . .
ΟΡ. Τί χρῆμα; λέξον, ὡς φόβου γ' ἔξωθεν εἶ.
ΗΛ. Νεκροὺς ὑβρίζειν, μή μέ τις φθόνῳ βάλῃ.
ΟΡ. Οὐκ ἔστιν οὐδείς, ὅστις ἂν μέμψαιτό σοι.
ΗΛ. Δυσάρεστος ἡμῶν καὶ φιλόψογος πόλις.
ΟΡ. Λέγ', εἴ τι χρήζεις, ξύγγον'· ἀσπόνδοισι γὰρ
Νόμοισιν ἔχθραν τῷδε συμβεβλήκαμεν.
ΗΛ. Εἶεν. τίν' ἀρχὴν πρῶτά σ' ἐξείπω κακῶν;
Ποίας τελευτάς; τίνα μέσον τάξω λόγον;
Καὶ μὴν δι' ὄρθρων γ' οὔποτ' ἐξελίμπανον

816 17 Ἔκπλεθρον ἀγῶνα], στάδιον, διότι τὸ πλέθρον εἶνε τὸ ἕκτον μέρος τοῦ σταδ. 819 Ἀνδρὸς εὐσεβ.], τοῦ Στροφίου. 827, 28 Ὡς δέ τῳ σάφ' εἰδ.] ἵνα δὲ προθῶμεν τῳ (τινι, ἑκάστῳ) σάφα (σαφῶς) εἰδέναι ταῦτα. 838 39 Ἀσπόνδ. ν. ἔχθραν], ἄσπονδον. 842 Δι' ὄρθρων], ὄρθριος.

Θρυλλοῦσ', ἅ γ' εἰπεῖν ἤθελον κατ' ὄμμα σόν,
Εἰ δὴ γενοίμην δειμάτων ἐλευθέρα
Τῶν πρόσθε· νῦν οὖν ἐσμέν· ἀποδώσω δέ σοι
Ἐκεῖν', ἅ σε ζῶντ' ἤθελον λέξαι κακά.
Ἀπώλεσάς με κὠρφανὴν φίλου πατρὸς
Καὶ τόνδ' ἔθηκας, οὐδὲν ἠδικημένος.
Κἄγημας αἰσχρῶς μητέρ', ἄνδρα τ' ἔκτανες
Στρατηλατοῦνθ' Ἕλλησιν, οὐκ ἐλθὼν Φρύγας.
Εἰς τοῦτο δ' ἦλθες ἀμαθίας, ὥστ' ἤλπισας,
Ὡς εἰς σὲ μὲν δὴ μητέρ' οὐχ ἕξεις κακὴν
Γήμας, ἐμοῦ δὲ πατρὸς ἠδίκεις λέχη.
Ἴστω δ', ὅταν τις, διολέσας δάμαρτά του
Κρυπταῖσιν εὐναῖς, εἶτ' ἀναγκασθῇ λαβεῖν,
Δύστηνός ἐστιν, εἰ δοκεῖ τὸ σωφρονεῖν
Ἐκεῖ μὲν αὐτὴν οὐκ ἔχειν, παρ' οἷ δ' ἔχειν.
Ἄλγιστα δ' ᾤκεις, οὐ δοκῶν οἰκεῖν κακῶς·
Ἤδησθα γὰρ δῆτ' ἀνόσιον γήμας γάμον,
Μήτηρ δέ σ' ἄνδρα δυσσεβῆ κεκτημένη.
Ἄμφω πονηρὼ δ' ὄντ' ἀφαιρεῖσθον τύχην,
Κείνη τε τὴν σήν, καὶ σὺ τοὐκείνης κακόν.
Πᾶσιν δ' ἐν Ἀργείοισιν ἤκουες τάδε,
Ὁ τῆς γυναικός, οὐχὶ τἀνδρὸς ἡ γυνή.
Καί τοι τόδ' αἰσχρόν, προστατεῖν γε δωμάτων
Γυναῖκα, μὴ τὸν ἄνδρα· κἀκείνους στυγῶ
Τοὺς παῖδας, ὅστις τοῦ μὲν ἄρσενος, πατρός,
Οὐκ ὠνόμασται, τῆς δὲ μητρός, ἐν πόλει.
Ἐπίσημα γὰρ γήμαντι καὶ μείζω λέχη,
Τἀνδρὸς μὲν οὐδείς, τῶν δὲ θηλειῶν λόγος.
Ὁ δ' ἠπάτα σε πλεῖστον οὐκ ἐγνωκότα,
Ηὔχεις τις εἶναι, τοῖσι χρήμασι σθένων·
Τὰ δ' οὐδέν, εἰ μὴ βραχὺν ὁμιλῆσαι χρόνον.
Ἡ γὰρ φύσις βέβαιος, οὐ τὰ χρήματα.
Ἡ μὲν γὰρ αἰεὶ παραμένουσ' αἱρεῖ κακά·
Ὁ δ' ὄλβος, ἄδικος καὶ μετὰ σκαιῶν ξυνών,
Ἐξέπτατ' οἴκων, σμικρὸν ἀνθήσας χρόνον.
Ἃ δ' εἰς γυναῖκας (παρθένῳ γὰρ οὐ καλὸν
Λέγειν), σιωπῶ, γνωρίμως δ' αἰνίξομαι.
Ὕβριζες, ὡς δὴ βασιλικοὺς ἔχων δόμους,

---

854 Διολέσας], διεφθείρας. 857 Ἐκεῖ], παρὰ τῷ πρώτῳ αὐτῆς συζύγῳ. 861 62 Ἀφαιρεῖσθον τύχην, κείνη τε τὴν σὴν κτλ.], ἀνεδέχθητε τὰς κακίας ἀλλήλων. 864 Ὁ τῆς γ.] ὁ ἀνὴρ τῆς Κλυτ. καὶ ὄχι ἡ γυνὴ τοῦ Αἰγίσθου· διότι αὐτὸς ἦτον ἄσημος καὶ ἐκείνη ἐπίσημος. 873 Εἰ μὴ βραχὺν ὁμ. χρ.] πρόσκαιρα. 875 Αἱρεῖ κακά], νικᾷ τὰ κακά, κατὰ διόρθ. ἀντὶ Αἴρει κακά, τὸ ὁποῖον ἄλλοι γρ. κόρα,

Κάλλει τ' ἀραρώς. ἀλλ' ἐμοί γ' εἴη πόσις
Μὴ παρθενωπός, ἀλλὰ τἀνδρείου τρόπου·
Τὰ γὰρ τέκν' αὐτῶν Ἄρεος ἐκκρεμάννυται,
Τὰ δ' εὐπρεπῆ δὴ κόσμος ἐν χοροῖς μόνον.
Ἔρρ', οὐδὲν εἰδὼς ὧν, ἐφευρεθεὶς χρόνῳ,
Δίκην δέδωκας, ὧδέ τις κακοῦργος ὤν.
Μή μοι, τὸ πρῶτον βῆμ' ἐὰν δράμῃ καλῶς,
Νικᾶν δοκείτω τὴν δίκην, πρὶν ἂν πέλας
Γραμμῆς ἵκηται καὶ τέλος κάμψῃ βίου.
ΧΟΡ. Ἔπραξε δεινά· δεινὰ δ' ἀντέδωκε σοὶ
Καὶ τῷδ'. ἔχει γὰρ ἡ Δίκη μέγα σθένος.
ΟΡ. Εἶεν· κομίζειν τοῦδε σῶμ' εἴσω χρεών,
Σκότῳ τε δοῦναι, δμῶες, ὡς, ὅταν μόλῃ
Μήτηρ, σφαγῆς πάροιθε μὴ 'σίδῃ νεκρόν.
ΗΛ. Ἐπίσχες· ἐμβάλωμεν εἰς ἄλλον λόγον.
ΟΡ. Τί δ'; ἐκ Μυκηνῶν μῶν βοηδρόμους ὁρᾷς;
ΗΛ. Οὐκ, ἀλλὰ τὴν τεκοῦσαν, ἥ μ' ἐγείνατο.
ΟΡ. Καλῶς ἄρ' ἄρκυν εἰς μέσην πορεύεται.
ΗΛ. Καὶ μὴν ὄχοις γε καὶ στολῇ λαμπρύνεται.
ΟΡ. Τί δῆτα δρῶμεν; μητέρ' ἦ φονεύσομεν;
ΗΛ. Μῶν σ' οἶκτος εἷλε; μητρὸς ὡς εἶδες δέμας;
ΟΡ. Φεῦ·
Πῶς γὰρ κτάνω νιν, ἥ μ' ἔθρεψε κἄτεκεν;
ΗΛ. Ὥσπερ πατέρα σὸν ἥδε κἀμὸν ὤλεσεν.
ΟΡ. Ὦ Φοῖβε, πολλήν γ' ἀμαθίαν ἐθέσπισας...
ΗΛ. Ὅπου δ' Ἀπόλλων σκαιὸς ᾖ, τίνες σοφοί;
ΟΡ. Ὅστις μ' ἔχρησας μητέρ', ἣν οὐ χρῆν κτανεῖν.
ΗΛ. Βλάπτει δὲ δὴ τί πατρὶ τιμωρῶν σέθεν;
ΟΡ. Μητροκτόνος νῦν φεύξομαι, τόθ' ἁγνὸς ὤν.
ΗΛ. Καὶ μή γ' ἀμύνων πατρί, δυσσεβὴς ἔσῃ.
ΟΡ. Ἐγὼ δὲ μητρὶ τοῦ φόνου δώσω δίκας.
ΗΛ. Τῷ δαί, πατρῴαν διαμεθεὶς τιμωρίαν;
ΟΡ. Ἆρ' αὔτ' ἀλάστωρ εἶπ', ἀπεικασθεὶς θεῷ;
ΗΛ. Ἱερὸν καθίζων τρίποδ'; ἐγὼ μὲν οὐ δοκῶ.
ΟΡ. Οὐδ' ἂν πιθοίμην εὖ μεμαντεῦσθαι τάδε.
ΗΛ. Οὐ μὴ κακισθεὶς εἰς ἀνανδρίαν πέσῃς.

---

885 Ἄρ. ἐκκρεμ.] ἀπρὶξ ἀντέχονται, εἶνε φύσει φιλοπόλεμοι. 889 Πέλας γραμμῆς], τῆς ἄλλως βαλβῖδος καὶ ἀφετηρίας τοῦ σταδίου, ἀπ' ὅπου κινοῦντες ἔπρεπε πάλιν νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτὴν οἱ ἀγωνιζόμενοι τὸν δίαυλον. 893 Σκότῳ τε δοῦναι], κρύψαι εἰς σκοτεινὸν μέρος. 894 Σφαγῆς πάροιθε], πρὶν σφαγῇ καὶ αὐτή. 895 Ἐμβάλ. εἰς ἄλλ. λ.] ἂς ἀλλάξωμεν ὁμιλίαν, ἄλλα λόγια, καθὼς λέγομεν κοινῶς. Τοῦτο δέ, διότι εἶδεν ἐρχομένην τὴν μητέρα της. 899 Ὄχοις], ὀχήματι λαμπρῷ. Ἴδε καὶ 1068. 904 Πολλήν γ' ἀμαθ. ἐθ.] ἀκατανόητον χρησμόν μοὶ ἔδωκες. 908 Φεύξομαι] κατηγορηθήσομαι, ἢ συγχρόνως ὡς φυγὰς ἐλαθήσομαι. 911 Διαμεθείς], προέμενος, παραμελήσας. 913 Αὔτ'] αὐτό.

ΟΡ. Ἀλλ' ἦ τὸν αὐτὸν τῇδ' ὑποστήσω δόλον;
ΗΛ. Ὦ καὶ πόσιν καθεῖλες Αἴγισθον, κτανών.
ΟΡ. Εἴσειμι· δεινοῦ δ' ἄρχομαι προβλήματος.
Καὶ δεινὰ δράσω γ'· εἰ θεοῖς δοκεῖ τάδε,
Ἔστω· πικρὸν δὲ χἡδὺ τἀγώνισμά μοι.
ΧΟΡ. Ἰώ,
Βασίλεια γύναι χθονὸς Ἀργείας,
Παῖ Τυνδαρέου, καὶ τοῖν ἀγαθοῖν
Ξύγγονε κούροιν Διός, οἳ φλογερὰν
Αἰθέρ' ἐν ἄστροις ναίουσι, βροτῶν
Ἐν ἁλὸς ῥοθίοις
Τιμὰς σωτῆρας ἔχοντες,
Χαῖρε· σεβίζω σ' ἴσα καὶ μάκαρας
Πλούτου μεγάλης τ' εὐδαιμονίας·
Τὰς σὰς δὲ τύχας θεραπεύεσθαι
Καιρός, καιρός, βασίλεια.
ΚΛ. Ἔκβητ' ἀπήνης, Τρῳάδες, χειρὸς δ' ἐμῆς
Λάβεσθ', ἵν' ἔξω τοῦδ' ὄχου στήσω πόδα.
Σκύλοισι μὲν γὰρ θεῶν κεκόσμηνται δόμοι
Φρυγίοις, ἐγὼ δὲ τάσδε, Τρῳάδος χθονὸς
Ἐξαίρετ', ἀντὶ παιδός, ἣν ἀπώλεσα,
Σμικρὸν γέρας, καλὸν δέ, κέκτημαι δόμοις.
ΗΛ. Οὔκουν ἐγώ, (δούλη γὰρ ἐκβεβλημένη
Δόμων πατρῴων δυστυχεῖς οἰκῶ δόμους)
Μῆτερ, λάβωμαι μακαρίας τῆς σῆς χερός;
ΚΛ. Δοῦλαι πάρεισιν αἵδε· μὴ σύ μοι πόνει.
ΗΛ. Τί δ'; αἰχμάλωτόν τοί μ' ἀπῴκισας δόμων·
Ἡρημένων δὲ δωμάτων ἡρήμεθα,
Ὡς αἵδε πατρὸς ὀρφαναὶ λελειμμέναι.
ΚΛ. Τοιαῦτα μέντοι σὸς πατὴρ βουλεύματα,
Εἰς οὓς ἐχρῆν ἥκιστ', ἐβούλευσεν φίλων.
Λέξω δέ, καίτοι, δόξ' ὅταν λάβῃ κακὴ
Γυναῖκα, γλώσσῃ πικρότης ἔνεστί τις,
Ὡς μὲν παρ' ἡμῖν, οὐ καλῶς· τὸ πρᾶγμα δὲ
Μαθόντας, ἢν μὲν ἀξίως μισεῖν ἔχῃ,
Στυγεῖν δίκαιον· εἰ δὲ μή, τί δεῖ στυγεῖν;

---

929 Τὰς σὰς τ. θ.] τὴν σὴν εὐτυχίαν τιμᾶσθαι. 935 34], παρβλ. στίχ. 7. 935 Ἐξαίρετ'], ἐξαίρετα (ἐνν. δῶρα). — παιδός], τῆς Ἰφιγενείας. 945 Εἰς οὓς φίλων...], εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν φίλων (καὶ ἐννοεῖ ἑαυτὴν καὶ τὴν Ἰφιγένειαν), εἰς οὓς ἥκιστ' ἐχρῆν (βουλεῦσαι τοιαῦτα). 946 47 Δόξ' ὅταν λάβῃ κακὴ γυναῖκα, γλ. κτλ.] ἡ δυσφημισθεῖσα γυνὴ ἔχει πικρὰν γλῶσσαν (ὁμιλεῖ μὲ πικρίαν). 948 Ὡς μὲν παρ' ἡμῖν], τὸ καθ' ἡμᾶς, κατ' ἐμὴν γνώμην. — οὐ καλῶς], κακῶς γίνεται τοῦτο, τὸ δυσφημίζεσθαι γυναῖκα ἀκρίτως· καὶ τὸ ἐπιλογεῖ κατωτέρω. 949 Ἢν μὲν ἀξ. μ. ἐ.] ἐὰν μὲν ἔχῃ ἀξίως τοῦ μισεῖν (ἤγουν μίσους ἄξιον) τὸ πρᾶγμα.

Ἡμᾶς δ' ἔδωκε Τυνδάρεως τῷ σῷ πατρί,
Οὐχ ὥστε θνήσκειν, οὐδ', ἃ γειναίμην ἐγώ·
Κεῖνος δὲ παῖδα τὴν ἐμὴν, Ἀχιλλέως
Λέκτροισι πείσας, ᾤχετ' ἐκ δόμων ἄγων
Πρυμνοῦχον Αὖλιν· ἔνθ' ὑπερτείνας πυρᾶς,
Λευκὴν διήμησ' Ἰφιγόνης παρηΐδα.
Κεἰ μὲν πόλεως ἅλωσιν ἐξιώμενος,
Ἢ δῶμ' ὀνήσων, τἄλλα τ' ἐκσώζων τέκνα,
Ἔκτεινε πολλῶν μίαν ὕπερ, ξυγγνώστ' ἂν ἦν·
Νῦν δ', οὕνεχ' Ἑλένη μάργος ἦν, ὅ τ' αὖ λαβὼν
Ἄλοχον κολάζειν προδότιν οὐκ ἠπίστατο,
Τούτων ἕκατι παῖδ' ἐμὴν διώλεσεν.
Ἐπὶ τοῖσδε τοίνυν, καίπερ ἠδικημένη,
Οὐκ ἠγριούμην, οὐδ' ἂν ἔκτανον πόσιν·
Ἀλλ' ἦλθ' ἔχων μοι Μαινάδ', ἔνθεον κόρην,
Λέκτροις τ' ἐπεισέφρησε, καὶ νύμφα δύο
Ἐν τοῖσιν αὐτοῖς δώμασιν κατείχομεν.
Μῶρον μὲν οὖν γυναῖκες, οὐκ ἄλλως λέγω·
Ὅταν δ', ὑπόντος τοῦδ', ἁμαρτάνῃ πόσις,
Τἄνδον παρώσας λέκτρα, μιμεῖσθαι θέλει
Γυνὴ τὸν ἄνδρα, χἄτερον κτᾶσθαι φίλον.
Κἄπειτ' ἐν ἡμῖν ὁ ψόγος λαμπρύνεται,
Οἱ δ' αἴτιοι τῶνδ' οὐ κλύουσ' ἄνδρες κακῶς.
Εἰ δ' ἐκ δόμων ἥρπαστο Μενέλεως λάθρα,
Κτανεῖν μ' Ὀρέστην χρῆν, κασιγνήτης πόσιν
Μενέλαον ὡς σώσαιμι; σὸς δὲ πῶς πατὴρ
Ἠνέσχετ' ἂν ταῦτ'; εἶτα τὸν μὲν οὐ θανεῖν
Κτείνοντα χρῆν τἄμ', ἐμὲ δὲ πρὸς κείνου παθεῖν;
Ἔκτειν'· ἐτρέφθην, ἥνπερ ἦν πορεύσιμον,
Πρὸς τοὺς ἐκείνῳ πολεμίους. φίλων γὰρ ἂν
Τίς ἂν πατρός σου φόνον ἐκοινώνησέ μοι;
Λέγ', εἴ τι χρῄζεις, κἀντίθες παῤῥησίᾳ,
Ὅπως τέθνηκε σὸς πατὴρ οὐκ ἐνδίκως.

ΗΛ. Δίκαι' ἔλεξας· ἡ δίκη δ' αἰσχρῶς ἔχει·
Γυναῖκα γὰρ χρὴ πάντα συγχωρεῖν πόσει,
Ἥτις φρενήρης. εἰ δὲ μὴ δοκεῖ τάδε,
Οὐδ' εἰς ἀριθμὸν τῶν ἐμῶν ἥκει λόγων.

---

952 Ἃ γειναίμην], τὰ τέκνα ἃ ἤθελον γεννήσῃ. 955 Πρυμνοῦχον Αὖλιν], ὡς κατέχουσαν τὰς πρύμνας τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. 956 Διήμησ'], διέκοψε, διεθέρισε, διεμάω. — Ἰφιγόνης], ἀντὶ Ἰφιγενείας, καθὼς Πηνελόπεια καὶ Πηνελόπη, Καλλιόπεια καὶ Καλλιόπη. 965 Μαινάδ'] τὴν Κασάνδραν. 967 Κατείχομεν], κατῳκοῦμεν.
972 Ἐν ἡμῖν] ταῖς γυναιξί. — λαμπρύνεται], μεγαλοποιεῖται. 979 Ἐτρέφθην], ἐτράπην (ἠκολούθησα τὴν ὁδὸν ἐκείνην), ἣν κτλ. 984 Ἡ δίκη δ' αἰσχρῶς ἔχει], ἀλλὰ τὸ δίκαιον τοῦτο εἶναι αἰσχρόν. 987 Οὐδ' εἰς ἀριθ. τῶν ἐμ. ἥκει λ.] οὐδὲ ἥκει (οὐδὲ

Μέμνησο, μῆτερ, οὓς ἔλεξας ὑστάτους
Λόγους, διδοῦσα πρός σέ μοι παῤῥησίαν.
ΚΛ. Καὶ νῦν γε φημὶ, κοὐκ ἀπαρνοῦμαι, τέκνον.
ΗΛ. Ἆρα κλύουσα, μῆτερ, εἶτ' ἔρξεις κακῶς;
ΚΛ. Οὐκ ἔστι, τῇ σῇ δ' ἡδὺ προσθήσω φρενί.
ΗΛ. Λέγοιμ' ἄν· ἀρχὴ δ' ἥδε μοι προοιμίου.
Εἴθ' εἶχες, ὦ τεκοῦσα, βελτίους φρένας!
Τὸ μὲν γὰρ εἶδος αἶνον ἄξιον φέρει,
Ἑλένης τε καὶ σοῦ, δύο δ' ἔφυτε συγγόνω
Ἄμφω ματαίω, Κάστορός τ' οὐκ ἀξίω.
Ἡ μὲν γὰρ ἁρπασθεῖσ' ἑκοῦσ' ἀπώλετο·
Σὺ δ' ἄνδρ' ἄριστον Ἑλλάδος διώλεσας,
Σκῆψιν προτείνουσ', ὡς ὑπὲρ τέκνου πόσιν
Ἔκτεινας (οὐ γάρ, ὡς ἔγωγ', ἴσασιν εὖ),
Ἥ, τῆς θυγατρὸς πρὶν κεκυρῶσθαι σφαγὰς,
Νέον τ' ἀπ' οἴκων ἀνδρὸς ἐξωρμημένου,
Ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης.
Γυνὴ δ' ἀπόντος ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
Ἐς κάλλος ἀσκεῖ, διάγραφ' ὡς οὖσαν κακήν.
Οὐδὲν γὰρ αὐτὴν δεῖ θύραισιν εὐπρεπὲς
Φαίνειν πρόσωπον, ἤν τι μὴ ζητῇ κακόν.
Μόνην δὲ πασῶν οἶδ' ἐγὼ σ' Ἑλληνίδων,
Εἰ μὲν τὰ Τρώων εὐτυχοῖ, κεχαρμένην,
Εἰ δ' ἧσσον' εἴη, συννεφοῦσαν ὄμματα,
Ἀγαμέμνον' οὐ χρῄζουσαν ἐκ Τροίας μολεῖν.
Καίτοι καλῶς γε σωφρονεῖν παρεῖχέ σοι·
Ἄνδρ' εἶχες οὐ κακίον' Αἰγίσθου πόσιν,
Ὃν Ἑλλὰς αὑτῆς εἵλετο στρατηλάτην·
Ἑλένης δ' ἀδελφῆς τοιάδ' ἐξειργασμένης,
Ἐξῆν κλέος σοι μέγα λαβεῖν· τὰ γὰρ κακὰ
Παράδειγμα τοῖς ἐσθλοῖσιν εἴσοψίν τ' ἔχει.
Εἰ δ', ὡς λέγεις, σὴν θυγατέρ' ἔκτεινεν πατὴρ,
Ἐγὼ τί σ' ἠδίκησ', ἐμός τε σύγγονος;
Πῶς οὐ, πόσιν κτείνασα, πατρῴους δόμους
Ἡμῖν προσῆψας, ἀλλ' ἀπηνέγκω λέχη
Τἀλλότρια, μισθοῦ τοὺς γάμους ὠνουμένη;
Κοὔτ' ἀντιφεύγει παιδὸς ἀντὶ σοῦ πόσις,

...ις ἀριθμὸν (εἰς τὴν σειρὰν) τῶν ἐμῶν λόγων, εἶπε ἀνάρμοστα εἰς τὸ σῶμα θυγατρὸς πρὸς μητέρα. Ἄλλοι γρφ. Ἤχεις. 992 Τῇ σῇ δ' ἡδὺ προσθ. φρ.] τῷ σῷ δὲ ἡδέως προστεθήσ... καὶ φρονήματι. 1001 (Οὐ γὰρ κτλ.)] οὐ γὰρ ἴσασιν εὖ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τὴν περὶ το... ...ων ἀλήθειαν, ὡς ἔγωγε οἶδα. 1015 Παρεῖχέ σοι] ἐξῆν σοι, ἠδύνασο. 1018 Εἴσοψιν] πρὸ τῆς ὄψεως κειμένην οἷον εἰκόνα. 1022 Προσῆψας], ἀνέθου, παρεχώρησας. — ἀπηνέγκω λέχη τἀλλ.], ἀλλὰ μετέφερες αὐτοὺς (τοὺς πατρ. δόμους) εἰς τἀλλότρια λέχη.
1024 Παιδὸς ἀντὶ σοῦ], τοῦ Ὀρέστου. — πόσις] ὁ Αἴγισθος.

Οὔτ' ἀντ' ἐμοῦ τέθνηκε, δὶς τόσας ἐμὲ
Κτείνας ἀδελφῆς ζῶσαν; εἰ δ' ἀμείψεται
Φόνον δικάζων φόνος, ἀποκτενῶσ' ἐγὼ
Καὶ παῖς Ὀρέστης, πατρὶ τιμωρούμενοι.
Εἰ γὰρ δίκαι' ἐκεῖνα, καὶ τάδ' ἔνδικα.
Ὅστις δὲ, πλοῦτον ἢ 'υγένειαν εἰσιδὼν,
Γαμεῖ πονηρὰν, μῶρός ἐστι μικρὰ γὰρ
Μεγάλων ἀμείνω σώφρον' ἐν δόμοις λέχη.

ΧΟΡ. Τύχη γυναικῶν εἰς γάμους· τὰ μὲν γὰρ εὖ,
Τὰ δ' οὐ καλῶς πίπτοντα δέρκομαι βροτῶν.

ΚΛ. Ὦ παῖ, πέφυκας πατέρα σὸν στέργειν ἀεί.
Ἔστιν δὲ καὶ τόδ'· οἱ μὲν εἰσὶν ἀρσένων,
Οἱ δ' αὖ φιλοῦσι μητέρας μᾶλλον πατρός.
Ξυγγνώσομαί σοι· καὶ γὰρ οὐχ οὕτως ἄγαν
Χαίρω τι, τέκνον, τοῖς δεδραμένοις ἐμοί.
Σὺ δ' ὧδ' ἄλουτος, καὶ δυσείματος χρόα,
Λεχώ, νεογνῶν ἐκ τόκων πεπαυμένη;
Οἴμοι τάλαινα τῶν ἐμῶν βουλευμάτων!
Ὡς μᾶλλον ἢ χρῆν ἤλασ' εἰς ὀργὴν πόσιν!

ΗΛ. Ὀψὲ στενάζεις, ἡνίκ' οὐκ ἔχεις ἄκη.
Πατὴρ μὲν οὖν τέθνηκε· τὸν δ' ἔξω χθονὸς
Πῶς οὐ κομίζει παῖδ' ἀλητεύοντα σόν;

ΚΛ. Δέδοικα· τοὐμὸν δ', οὐχὶ τοὐκείνου, σκοπῶ·
Πατρὸς γὰρ, ὡς λέγουσι, θυμοῦται φόνῳ.

ΗΛ. Τί δαὶ πόσιν σὸν ἄγριον εἰς ἡμᾶς ἔχεις;

ΚΛ. Τρόποι τοιοῦτοι· καὶ σὺ δ' αὐθάδης ἔφυς.

ΗΛ. Ἀλγῶ γάρ· ἀλλὰ παύσομαι θυμουμένη.

ΚΛ. Καὶ μὴν ἐκεῖνος οὐκ ἔτ' ἔσται σοι βαρύς.

ΗΛ. Φρονεῖ μέγ'· ἐν γὰρ τοῖς ἐμοῖς ναίει δόμοις.

ΚΛ. Ὁρᾷς; ἀν' αὖ σὺ ζωπυρεῖς νείκη νέα.

ΗΛ. Σιγῶ· δέδοικα γάρ νιν, ὡς δέδοικ' ἐγώ.

ΚΛ. Παῦσαι λόγων τῶνδ'· ἀλλὰ τί μ' ἐκάλεις, τέκνον;

ΗΛ. Ἤκουσας, οἶμαι, τῶν ἐμῶν λοχευμάτων·
Τούτων ὑπέρ μοι θῦσον (οὐ γὰρ οἶδ' ἐγὼ),
Δεκάτῃ σελήνῃ παιδὸς ὡς νομίζεται·
Τρίβων γὰρ οὐκ εἰμ', ἄτοκος οὖσ' ἐν τῷ πάρος.

ΚΛ. Ἄλλης τόδ' ἔργον, ἥ σ' ἔλυσεν ἐκ τόκων.

1033 Τύχη γυναικῶν εἰς γάμους], τὰ περὶ τοὺς γάμους τῶν γυναικῶν εἶνε τυχαῖα. 1036 Οἱ μὲν εἰσιν ἀρσένων], ἄλλοι μὲν εἶνε ὅλοι τοῦ πατρός των, αὐτὸν ἀγαπῶν μόνον. 1054 Ἀν' αὖ σὺ ζωπυρεῖς], ἀναζωπυρεῖς, καθ' ὑπερβατόν. 1055 Δέδοικα.. ὡς δέδοικα], ὑπαινίττεται τὸν περὶ τῆς ἀποτυχίας τῆς δολοφονίας φόβον της. 1059 Δεκάτῃ σελήνῃ παιδὸς] «ὅτι τὴν δεκάτην εἱστίων ἐπὶ τοῖς γεννηθεῖσι, καὶ ἐν αὐτῇ τὰ ὀνόματα ἐτίθεντο τοῖς παισί,» Σχλ. Ἀρςφ., ἴδ. καὶ 879. 1061 Ἥ σ' ἔλυσεν ἐκ τ.] τῆς μαίας ἥτις σ' ἐξεγέννησε, καθὼς λέγομεν κοινῶς.

ΗΛ. Αὐτὴ 'λόχευον, κἄτεκον μόνη βρέφος.
ΚΛ. Οὕτως ἀγείτον' οἶκον ἵδρυσαι φίλων;
ΗΛ. Πένητας οὐδεὶς βούλεται κτᾶσθαι φίλους.
ΚΛ. Ἀλλ' εἶμι, παιδὸς ἀριθμὸν ὡς τελεσφόρον
Θύσω θεοῖσι· σοὶ δ' ὅταν πράξω χάριν
Τήνδ', εἶμ' ἐπ' ἀγρὸν, οὗ πόσις θυηπολεῖ
Νύμφαισιν. ἀλλὰ τούσδ' ὄχους, ὀπάονες,
Φάτναις ἄγοντες πρόσθεθ'. ἡνίκ' ἂν δέ με
Δοκῆτε θυσίας τῆσδ' ἀπηλλάχθαι θεοῖς,
Πάρεστε· δεῖ γὰρ καὶ πόσει δοῦναι χάριν.
ΗΛ. Χώρει πένητας εἰς δόμους· φρούρει δέ μοι,
Μή σ' αἰθαλώσῃ πολύκαπνον στέγος πέπλους.
Θύσεις γὰρ, οἷα χρή σε δαίμοσιν θύειν·
Κανοῦν δ' ἐνῆρκται, καὶ τεθηγμένη σφαγὶς,
Ἥπερ καθεῖλε ταῦρον, οὗ πέλας πεσεῖ
Πληγεῖσα· νυμφεύσει δὲ κἀν Ἅιδου δόμοις,
Ὧπερ ξυνηῦδες ἐν φάει. τόσην ἐγὼ
Δώσω χάριν σοί· σὺ δὲ δίκην ἐμοὶ πατρός.
ΧΟΡ. Ἀμοιβαὶ κακῶν·
Μετάτροποι πνέουσιν αὖραι δόμων. Στρφ.
Τότε μὲν ἐν λουτροῖς ἔπεσεν ἐμὸς, ἐμὸς ἀρχέτας,
Ἰάκχησε δὲ στέγα,
Λάϊνοί τε θριγκοὶ δόμων,
Τάδ' ἐνέποντος »ὦ σχετλία, τί με, γύναι,
Φονεύεις, φίλαν πατρίδα δεκέτεσιν
Σποραῖσιν ἐλθόντ' ἐμάν;«
Παλίῤῥους δὲ τάνδ' Ἀντστρ.
Ὑπάγεται δίκα διαδρόμου λέχους,
Μελέαν, ἃ πόσιν χρόνιον ἱκόμενον εἰς οἴκους,
Κυκλώπειά τ' οὐράνια
Τείχε', ὀξυθήκτῳ βέλει
Ἔκανεν αὐτόχειρ, πέλεκυν ἐν χεροῖν
Λαβοῦσ'. ἆ τλάμων πόσις, ὅτι ποτὲ τὰν
Τάλαιναν ἔσχεν κακόν!
Ὀρεία τις ὡς λέαιν' ὀργάδων Ἐπῳδ.
Δρύοχα νεμομένα, τάδε κατήνυσεν.
ΚΛ. Ὦ τέκνα, πρὸς θεῶν μὴ κτάνητε μητέρα!

1063 Ἀγείτονα.. φίλων] ἐστερημένον γειτόνων καὶ φίλων, κατὰ τὸ Ἄπεπλος φαρέων καὶ ἄλλα τοιαῦτα. 1065 Παιδὸς ἀριθμὸν τελεσφόρον], τὴν δεκάτην· διότι ὁ δέκα ἀριθμὸς ἐλογίζετο τέλειος. 1068 Ὄχους], τοὺς ἵππους τοῦ ὀχήματος. 1078 1079] τοὺς τελευταίους τούτους λόγους τῆς Ἠλέκτρας δὲν ἀκούει ἡ Κλυτ. εἰσελθοῦσα ἤδη εἰς τὸν οἶκον.

1088 90 Παλίῤῥους δὲ κτλ.] ἡ δὲ παλίῤῥους δίκη τοῦ διαδρόμου λέχους (τοῦ μοιχικοῦ) ὑπάγεται τήνδε μελέαν. 1092 Κυκλώπεια τείχεα], τὰ τῶν Μυκηνῶν. 1094 95 Ὅτι.. κακόν], διὰ τὸ κακὸν ὃ κατέσχε ποτὲ τὴν τάλαιναν αὐτοῦ σύζυγον.

ΧΟΡ. Κλύεις ὑπόροφον βοάν; ΚΛ. ὤ μοί, μοι!
ΧΟΡ. Ὤμωξα κἀγὼ, πρὸς τέκνων χειρουμένης.
Νέμει τοι δίκαν θεὸς, ὅταν τύχῃ.
Σχέτλια μὲν ἔπαθες, ἀνόσια δ' εἰργάσω,
Τάλαιν', εὐνέταν.
Ἀλλ' οἵδε, μητρὸς νεοφόνοις ἐν αἵμασιν
Πεφυρμένοι, βαίνουσιν ἐξ οἴκων πόδα,
Τρόπαια δείγματ' ἀθλίων προσφθεγμάτων.
Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς οἶκος ἀθλιώτερος
Τῶν Τανταλείων, οὐδ' ἔφυ ποτ', ἐκγόνων.
ΟΡ. Ἰὼ Γᾶ, καὶ Ζεῦ, πανδερκέτα βροτῶν,
Ἴδετε τάδ' ἔργα φόνια, μυσαρὰ, δίγονα
Σώματ' ἐν χθονὶ κείμενα, πλαγᾷ
Χερὸς ὑπ' ἐμᾶς, ἄποιν' ἐμῶν πημάτων.
ΗΛ. Δακρύτ' ἄγαν, ὦ ξύγγον'· αἰτία δ' ἐγώ·
Διὰ πυρὸς ἔμολον ἁ τάλαινα
Ματρὶ τᾷδ', ἅ μ' ἔτικτε κούραν.
Ἰὼ τύχας, τᾶς σᾶς τύχας, μᾶτερ τεκοῦσ',
Ἄλαστα, μέλεα, καὶ πέρα γε
Παθοῦσα σῶν τέκνων ὑπαί!
Πατρὸς δ' ἔτισας φόνον δικαίως.
ΟΡ. Ἰὼ, Φοῖβ', ἀνύμνησας δίκαν
Ἄφατα, φανερὰ, δὴ 'ξέπραξας ἄχεα, φόνια δ' ὤπασας
Λέχε' ἀπὸ γᾶς Ἑλλανίδος.
Τίνα δ' ἑτέραν μόλω πόλιν;
Τίς ξένος, τίς εὐσεβὴς, ἐμὸν κάρα προσόψεται
Ματέρα κτανόντος;
ΗΛ. Ἰὼ, ἰώ μοι! ποῖ δ' ἐγὼ; τίν' εἰς χορὸν,
Τίνα γάμον εἶμι; τίς πόσις με δέξεται
Νυμφικὰς ἐς εὐνάς;
ΟΡ. Πάλιν, πάλιν φρόνημα σὸν μετεστάθη πρὸς αὔραν·
Φρονεῖς γὰρ ὅσια νῦν, τότ' οὐ φρονοῦσα γ' εὖ,
Δεινὰ δ' εἰργάσω, φίλα,
Κασίγνητον οὐκ ἐθέλοντα.
Κατεῖδες, οἷον ἁ τάλαιν' ἑῶν πέπλων
Ἔβαλεν, ἔδειξε μαστὸν ἐν φοναῖς—
Ἰὼ, ἰώ μοι!—
Πρὸς πέδῳ τιθεῖσα γόνιμα μέλεα; τακόμαν δ' ἐγώ.

1106 Τρόπ. δείγμ.] τὰ ἀποτρόπαια δείγματα τῶν (ὧν ἠκούομεν ἀρτίως) ἀθλίων προσφθεγμάτων. 1113 Δακρύτ' ἄγαν], πολυδάκρυτα. 1116 Μᾶτερ τεκοῦσα], συνάπτει τοῦτο πολλαχοῦ κατὰ παλιλλογίαν ὁ ποιητής. 1117 Καὶ πέρα γε], δεινὰ, καὶ πέρα δεινῶν.
1120 Ἀνύμνησας], ἐνέκρινας, ἐπευφήμισας. 1121 Ὤπασας], ἀπεδίωξας. 1128 Μετεστάθη πρὸς αὔραν], μετεβλήθη πρὸς τὸν (νῦν πνέοντα) ἄνεμον. 1133 Ἑῶν πέπλων], ἐξ [illegible]

ΗΛ. Σάφ' οἶδα, δι' ὀδύνας ἔβας, ἰήϊον κλύων γόον
Ματρός, ἅ σ' ἔτικτεν.
ΟΡ. Βοὰν δ' ἔλασκε τάνδε, πρὸς γένυν ἐμὰν
Τιθεῖσα χεῖρας, » τέκος ἐμὸν λιταίνω! «
Παρῄδων τέ γ' ἐξ ἐμᾶν ἐκρήμναθ',
Ὥστε χέρας ἐμὰς λιπεῖν βέλος.
ΗΛ. Τάλαινα, πῶς ἔτλας φόνον δι' ὀμμάτων ἰδεῖν σέθεν
Ματρὸς ἐκπνεούσας;
ΟΡ. Ἐγὼ μέν, ἐπιβαλὼν φάρη κόραις ἐμαῖσι,
Φασγάνῳ κατηρξάμαν,
Ματέρος ἔσω δέρας μεθείς.
ΗΛ. Ἐγὼ δέ γ' ἐπεκέλευσά σοι,
Ξίφους τ' ἐφηψάμαν ἅμα,
ΧΟΡ. Δεινότατον παθέων ἔρεξας.
Λαβοῦ, κάλυπτε μέλεα ματέρος πέπλοις·
Καθάρμοσον σφαγάς.
Φονέας ἔτικτες ἆρα σοι.
ΗΛ. Ἰδού, φίλαι τε κοὐ φίλαι·
Φάρεα δέ γ' ἀμφιβάλλομεν,
Τέρμα κακῶν μεγάλων δόμοισιν.
ΧΟΡ. Ἀλλ' οἵδε δόμων ὑπὲρ ἀκροτάτων
Φαίνουσί τινες δαίμονες, ἢ θεῶν
Τῶν οὐρανίων· οὐ γὰρ θνητῶν γ'
Ἥδε κέλευθος. τί ποτ' εἰς φανερὰν
Ὄψιν βαίνουσι βροτοῖσιν;
ΔΙ. Ἀγαμέμνονος παῖ, κλῦθι· δίπτυχοι δέ σε
Καλοῦσι μητρὸς ξύγγονοι Διόσκοροι,
Κάστωρ, κασίγνητός τε Πολυδεύκης ὅδε·
Δεινὸν δὲ ναὸς ἀρτίως πόντου σάλον
Παύσαντ', ἀφίγμεθ' Ἄργος, ὡς εἰσείδομεν
Σφαγὰς ἀδελφῆς τῆσδε, μητέρος δὲ σῆς.
Δίκαια μὲν νῦν ἥδ' ἔχει· σὺ δ' οὐχὶ δρᾷς,
Φοῖβός τε, Φοῖβος—ἀλλ' (ἄναξ γάρ ἐστ' ἐμός)
Σιγῶ· σοφὸς δ' ὤν, οὐκ ἔχρησέ σοι σοφά.
Αἰνεῖν δ' ἀνάγκη ταῦτα· τἀντεῦθεν δὲ χρὴ
Πράσσειν, ἃ μοῖρα Ζεύς τ' ἔκρανε σοῦ πέρι.
Πυλάδῃ μὲν Ἠλέκτραν δὸς ἄλοχον εἰς δόμους,
Σὺ δ' Ἄργος ἔκλιπ'· οὐ γάρ ἐστί σοι πόλιν
Τήνδ' ἐμβατεύειν, μητέρα κτείναντα σήν·

1143 Τάλαινα], ἐγώ εἰμι. 1146 Δέρας], δέρης, λαιμοῦ. 1153 Ἔτικτες], πρὸς τὴν Κλυταιμν. κειμένην. 1161 Δίπτυχοι ξύγγονοι] δίδυμοι ἀδελφοί. 1164-65 Δεινὸν δὲ κτλ.] Παύσαντε δὲ (ἀπὸ) ναὸς (τινος) δεινὸν πόντου σάλον· διότι ἐτιμῶντο ὡς σωτῆρες τῶν πλοϊζομένων.

Δειναὶ δὲ Κῆρες, αἱ κυνώπιδες θεαί,
Τροχηλατήσουσ' ἐμμανῆ πλανώμενον.
Ἐλθὼν δ' Ἀθήνας, Παλλάδος σεμνὸν βρέτας
Πρόσπτυξον· εἴρξει γάρ νιν ἐπτοημένας
Δεινοῖς δράκουσιν, ὥστε μὴ ψαύειν σέθεν,
Γοργῶφ' ὑπερτείνουσά σου κάρᾳ κύκλον.
Ἔστιν δ' Ἄρεώς τις ὄχθος, οὗ πρῶτον θεοὶ
Ἕζοντ' ἐπὶ ψήφοισιν αἵματος πέρι,
Ἁλιῤῥόθιον ὅτ' ἔκταν' ὠμόφρων Ἄρης,
Μῆνιν θυγατρὸς ἀνοσίων νυμφευμάτων,
Πόντου κρέοντος παῖδ'· ἵν' εὐσεβεστάτη
Ψῆφος βεβαία τ' ἐστὶν ἔκ γε τοῦ θεοῖς.
Ἐνταῦθα καὶ σὲ δεῖ δραμεῖν φόνου πέρι,
Ἴσαι δέ σ' ἐκσώζουσι μὴ θανεῖν δίκῃ
Ψῆφοι τεθεῖσαι· Λοξίας γὰρ αἰτίαν
Εἰς αὑτὸν οἴσει, μητέρος χρήσας φόνον.
Καὶ τοῖσι λοιποῖς ὅδε νόμος τεθήσεται,
Νικᾶν ἴσαις ψήφοισι τὸν φεύγοντ' ἀεί.
Δειναὶ μὲν οὖν θεαί, τῷδ' ἄχει πεπληγμέναι,
Πάγον παρ' αὐτὸν χάσμα δύσονται χθονός,
Σεμνὸν βροτοῖσιν εὐσεβὲς χρηστήριον.
Σὲ δ' Ἀρκάδων χρὴ πόλιν ἐπ' Ἀλφειοῦ ῥοαῖς
Οἰκεῖν, Λυκαίου πλησίον σηκώματος·
Ἐπώνυμος δέ σου πόλις κεκλήσεται.
Σοὶ μὲν τάδ' εἶπον· τόνδε δ' Αἰγίσθου νέκυν
Ἄργους πολῖται γῆς καλύψουσιν τάφῳ·
Μητέρα δὲ τὴν σὴν ἄρτι Ναυπλίαν παρὼν
Μενέλαος, ἐξ οὗ Τρωϊκὴν εἷλε χθόνα,
Ἑλένη τε θάψει· Πρωτέως γὰρ ἐκ δόμων
Ἥκει, λιποῦσ' Αἴγυπτον, οὐδ' ἦλθε Φρύγας.
Ζεὺς δ', ὡς ἔρις γένοιτο καὶ φόνος βροτῶν,
Εἴδωλον Ἑλένης ἐξέπεμψ' εἰς Ἴλιον.
Πυλάδης μὲν οὖν κόρην τε καὶ δάμαρτ' ἔχων,
Ἀχαΐδος γῆς οἴκαδ' εἰσπορευέτω,
Καὶ τὸν λόγῳ σὸν πενθερὸν κομιζέτω

1175 Αἱ κυνώπιδες θεαί], αἱ Ἐριννύες. 1180 Γοργῶφ'.. κύκλον], γοργῶπα κύκλον λέγει τὴν ἀσπίδα τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ Γοργόνειον. 1181 Ἄρεώς τις ὄχθος], ὁ Ἄρειος πάγος.
1182 Ἕζοντ' ἐπὶ ψήφοισι], ἠδρευσαν δικάσοντες (ψηφηφορήσοντες). 1184 Μῆνιν], διὰ μῆνιν· καθὼς Χάριν, Δίκην κτλ. 1185 Πόντου κρ. π.], υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς θαλάσσης τοῦ Ποσειδ. 1186 Ἔκ γε τοῦ], ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἔκτοτε. 1187 Δραμεῖν], κριθῆναι, ἀγωνίσασθαι δίκην, μτφορ. ὅθεν καὶ Φεύγων (ὁ κατηγορούμενος) καὶ Διώκων (ὁ κατήγορος. 1197 Λυκαίου.. σηκώματος], τὸ τοῦ Λυκαίου Διὸς ἱερὸν κατὰ τὸ Λύκαιον ὄρος τῆς Ἀρκαδίας. 1207 Κόρην τε καὶ δάμαρτα], παρθένον οὖσαν καὶ γυναῖκα (τοῦ αὐτουργοῦ) νομιζομένην. 1208 Ἀχαΐδος γῆς], τῆς Φωκίδος. 1209 Σοῦ πενθερὸν], τὸν (ἐπ' ἀληθῶς) γαμβρόν σου.

Φωκέων ἐς αἶαν, καὶ δότω πλούτου βάρος.
Σὺ δ' Ἰσθμίας γῆς αὐχέν' ἐμβαίνων ποδὶ,
Χώρει πρὸς οἶκον Κεκροπίας εὐδαίμονα·
Πεπρωμένην γὰρ μοῖραν ἐκπλήσας φόνου,
Εὐδαιμονήσεις, τῶνδ' ἀπαλλαχθεὶς πόνων.

ΧΟΡ. Ὦ παῖδε Διὸς, θέμις εἰς φθογγὰς
Τὰς ὑμετέρας ἡμῖν πελάθειν;

ΔΙ. Θέμις, οὐ μυσαροὺς τοῖσδε σφαγίοις.

ΟΡ. Κἀμοὶ μύθου μέτα, Τυνδαρίδαι·

ΔΙ. Καὶ σοί· Φοίβῳ τήνδ' ἀναθήσω
Πρᾶξιν φονίαν.

ΧΟΡ. Πῶς, ὄντε θεὼ, τῆσδε τ' ἀδελφὼ,
Τῆς καπφθιμένης,
Οὐκ ἠρκέσατον Κῆρας μελάθροις;

ΔΙ. Μοῖραν ἀνάγκης ἦγεν τὸ χρεὼν,
Φοίβου τ' ἄσοφοι γλώσσης ἐνοπαί.

ΗΛ. Τίς δ' ἔμ' Ἀπόλλων, ποῖοι χρησμοὶ
Φονίαν ἔδοσαν μητρὶ γενέσθαι;

ΔΙ. Κοιναὶ πράξεις, κοινοὶ δὲ πότμοι·
Μία δ' ἀμφοτέρους
Ἄτη πατέρων διέκναισεν.

ΟΡ. Ὦ ξύγγονέ μοι, χρονίαν σ' ἐσιδὼν,
Τῶν σῶν εὐθὺς φίλτρων στέρομαι,
Καὶ σ' ἀπολείψω, σοῦ λειπόμενος.

ΔΙ. Πόσις ἔστ' αὐτῇ καὶ δόμος· οὐχ ἥδ'
Οἰκτρὰ πέπονθεν, πλὴν ὅτι λείπει
Πόλιν Ἀργείων.

ΟΡ. Καὶ τίνες ἄλλαι στοναχαὶ μείζους
Ἢ γῆς πατρίας ὅρον ἐκλείπειν;
Ἀλλ' ἐγὼ οἴκων ἔξειμι πατρὸς,
Καὶ ἐπ' ἀλλοτρίαις ψήφοισι φόνον
Μητρὸς ὑφέξω.

ΔΙ. Θάρσει· Παλλάδος ὁσίαν ἥξεις
Πόλιν· ἀλλ' ἀνέχου.

ΗΛ. Περί μοι στέρνοις στέρνα πρόσαψον,
Ξύγγονε φίλτατε·
Διὰ γὰρ ζευγνῦσ' ἡμᾶς πατρίων
Μελάθρων μητρὸς φόνιοι κατάραι.

ΟΡ. Βάλε, πρόσπτυξον σῶμα· θανόντος δ'
Ὡς ἐπὶ τύμβῳ καταθρήνησον.

1215 16 Εἰς φθ. τὰς ὑμ. πελ.] θεμιτόν ἐστιν ἡμῖν πλησιάσαι εἰς τὰς ὑμετέρας φθογγὰς, συλλαλῆσαι ὑμῖν. 1224] Τὸ χρεὼν ἦγε πρὸς τὴν τῆς ἀνάγκης μοῖραν, τὸ πεπρωμένον, τὴν εἱμαρμένην. 1240 41 φόνον ὑφέξω], φόνου δίκην.

ΔΙ. Φεῦ, φεῦ, δεινὸν τόδ' ἐγηρύσω
Καὶ θεοῖσι κλύειν·
Ἔνι γὰρ κἀμοί, τοῖς τ' οὐρανίδαις,
Οἶκτοι θνητῶν πολυμόχθων.
ΟΡ. Οὐκ ἔτι σ' ὄψομαι.
ΗΛ. Οὐδ' ἐγὼ εἰς σὸν βλέφαρον πελάσω.
ΟΡ. Τάδε λοίσθιά μοι προφθέγματά σου.
ΗΛ. Ὦ χαῖρε, πόλις·
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πολλά, πολίτιδες.
ΟΡ. Ὦ πιστοτάτη, στείχεις ἤδη;
ΗΛ. Στείχω, βλέφαρον τέγγουσ' ἁπαλόν.
ΟΡ. Πυλάδη, χαίρων ἴθι· νυμφεύου
Δέμας Ἠλέκτρας.
ΔΙ. Τοῖσδε μελήσει γάμος· ἀλλὰ κύνας
Τάσδ' ὑποφεύγων, στεῖχ' ἐπ' Ἀθηνῶν
(Δεινὸν γὰρ ἴχνος βάλλουσ' ἐπὶ σοὶ
Χειροδράκοντες, χρῶτα κελαιναί,
Δεινῶν ὀδυνῶν καρπὸν ἔχουσαι)·
Νὼ δ' ἐπὶ πόντον Σικελὸν σπουδῇ,
Σώσοντε νεῶν πρώρας ἐνάλους.
Διὰ δ' αἰθερίας στείχοντε πλακός,
Τοῖς μὲν μυσαροῖς οὐκ ἐπαρήγομεν·
Οἷσιν δ' ὅσιον καὶ τὸ δίκαιον
Φίλον ἐν βιότῳ, τούτους χαλεπῶν
Ἐκλύοντες μόχθων σώζομεν.
Οὕτως ἀδικεῖν μηδεὶς θελέτω,
Μηδ' ἐπιόρκων μέτα συμπλείτω·
Θεὸς ὤν, θνητοῖς ἀγορεύω.
ΧΟΡ. Χαίρετε! χαίρειν δ' ὅστις δύναται,
Καὶ ξυντυχίᾳ μήτινι κάμνει
Θνητῶν, εὐδαίμονα πράσσει.

1250 Ἐγηρύσω], ἐφθέγξω. 1264 Τάς δ'], φαίνονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς αἱ Ἐριννύες. 1266 Χειροδράκοντες], κρατοῦσαι δράκοντας εἰς τὰς χεῖράς των. 1280 Εὐδαίμονα πράσσει], Εὐδαιμονεῖ.

Ζ'. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ.

(Σ. Δ. Β.)

Σοφοκλῆς Σοφίλου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις (ἐν Ὀλ. 71, 6'.) καὶ διαπρέψας ὡς πολιτικὸς καὶ στρατηγὸς, ἀνεδείχθη εἷς τῶν ἀρίστων δραματικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἀναπτύξας καὶ τελειοποιήσας τὴν τραγῳδίαν περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ὁ πατὴρ αὐτῆς καὶ διδάσκαλός του Αἰσχύλος. Ἡ πλοκὴ τῶν δραμάτων του εἶνε ἁπλουστέρα, ἀλλ' ἡ γλῶσσα καὶ στιχουργία του ἐντονωτέρα τῆς τοῦ Εὐριπίδου. Ἐκ τῶν πολλῶν τραγῳδιῶν του ἐννέα μόνον ἐσώθησαν.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ.
ΙΣΜΗΝΗ.
ΧΟΡΟΣ.
ΚΡΕΩΝ.
ΦΥΛΑΞ.
ΑΙΜΩΝ.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ.
ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΕΥΡΥΔΙΚΗ.
ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ.

Ἡ Σκηνὴ ὑποτίθεται ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας.

ΑΝΤ. Ὦ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα,
Ἆρ' οἶσθ' ὅ, τι Ζεὺς τῶν ἀπ' Οἰδίπου κακῶν
Ὁποῖον οὐχὶ νῷν ἔτι ζώσαιν τελεῖ;
Οὐδὲν γὰρ οὔτ' ἀλγεινὸν, οὔτ' ἄτης ἄτερ,
Οὔτ' αἰσχρὸν, οὔτ' ἄτιμόν ἐσθ', ὁποῖον οὐ
Τῶν σῶν τε κἀμῶν οὐκ ὄπωπ' ἐγὼ κακῶν.
Καὶ νῦν τί τοῦτ' αὖ φασὶ πανδήμῳ πόλει
Κήρυγμα θεῖναι τὸν στρατηγὸν ἀρτίως;
Ἔχεις τι, κεἰσήκουσας; ἤ σε λανθάνει
Πρὸς τοὺς φίλους στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά;
ΙΣΜ. Ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς μῦθος, Ἀντιγόνη, φίλων
Οὔθ' ἡδὺς, οὔτ' ἀλγεινὸς ἵκετ', ἐξ ὅτου
Δυοῖν ἀδελφοῖν ἐστερήθημεν δύο,
Μιᾷ θανόντων ἡμέρᾳ διπλῇ χερί·
Ἐπεὶ δὲ φρουδός ἐστιν Ἀργείων στρατὸς
Ἐν νυκτὶ τῇ νῦν, οὐδὲν οἶδ' ὑπέρτερον,
Οὔτ' εὐτυχοῦσα μᾶλλον, οὔτ' ἀτωμένη.
ΑΝΤ. Ἤδη καλῶς, καί σ' ἐκτὸς αὐλείων πυλῶν

---

¹ Αὐτάδ. Ἰσμ. κάρα], περιφρ. ἀντὶ Αὐταδέλφη Ἰσμήνη. ²⁻³ Οἶσθ' ὅ,τι.. ὁποῖον], οἶδάς τι τῶν κακῶν, ὅπερ ὁ Ζεὺς ἡμῖν οὐχὶ τελεῖ (ἐκτελεῖ). ⁴ Οὔτ' ἄτης ἄτερ], μήτε χωρὶς ἄτης, ἑπομ. μετ' ἄτης, βλαβερόν. ⁸ Τὸν στρατηγὸν], τὸν Κρέοντα, διοικοῦντα τὰς Θήβας ἐν ἐλλείψει βασιλέως. ¹¹ Φίλων], περὶ φίλων. ¹³ Δύο], δύο ἡμεῖς. ¹⁵⁻¹⁶] Ἐπεὶ ὁ τῶν Ἀργ. στρατὸς φροῦδός ἐστιν (ἀναχωρεῖ) ἐν τῇ νῦν νυκτί. — Οὐδὲν ὑπέρτερον], τίποτε περισσότερον τούτου δὲν γνωρίζω.

Τοῦδ' οὕνεκ' ἐξέπεμπον, ὡς μόνη κλύοις.
ΙΣΜ. Τί δ' ἔστι; δηλοῖς γάρ τι καλχαίνουσ' ἔπος.
ΑΝΤ. Οὐ γὰρ τάφου νῷν τὼ κασιγνήτω Κρέων,
Τὸν μὲν προτίσας, τὸν δ' ἀτιμάσας ἔχει;
Ἐτεοκλέα μὲν, ὡς λέγουσι, σὺν δίκῃ
Χρησθεὶς δικαίᾳ καὶ νόμῳ κατὰ χθονὸς
Ἔκρυψε, τοῖς ἔνερθεν ἔντιμον νεκροῖς·
Τὸν δ' ἀθλίως θανόντα Πολυνείκους νέκυν
Ἀστοῖσί φασιν ἐκκεκηρύχθαι τὸ μὴ
Τάφῳ καλύψαι, μηδὲ κωκῦσαί τινα,
Ἐᾶν δ' ἄκλαυστον, ἄταφον, οἰωνοῖς γλυκὺν
Θησαυρὸν, εἰσορῶσι πρὸς χάριν βορᾶς.
Τοιαῦτά φασι τὸν ἀγαθὸν Κρέοντα σοὶ
Κἀμοὶ (λέγω γὰρ κἀμὲ) κηρύξαντ' ἔχειν,
Καὶ δεῦρο νεῖσθαι ταῦτα τοῖσι μὴ εἰδόσι
Σαφῆ προκηρύξοντα· καὶ τὸ πρᾶγμ' ἄγειν
Οὐχ ὡς παρ' οὐδέν· ἀλλ' ὃς ἂν τούτων τι δρᾷ,
Φόνον προκεῖσθαι δημόλευστον ἐν πόλει.
Οὕτως ἔχει σοι ταῦτα, καὶ δείξεις τάχα,
Εἴτ' εὐγενὴς πέφυκας, εἴτ' ἐσθλῶν κακή.
ΙΣΜ. Τί δ', ὦ ταλαίφρων, εἰ τάδ' ἐν τούτοις, ἐγὼ
Λύουσ' ἂν ἢ 'φάπτουσα προσθείμην πλέον;
ΑΝΤ. Εἰ ξυμπονήσεις καὶ ξυνεργάσει, σκόπει.
ΙΣΜ. Ποῖόν τι κινδύνευμα; ποῦ γνώμης ποτ' εἶ;
ΑΝΤ. Εἰ τὸν νεκρὸν ξὺν τῇδε κουφιεῖς χερί.
ΙΣΜ. Ἦ γὰρ νοεῖς θάπτειν σφ', ἀπόρρητον πόλει;
ΑΝΤ. Τὸν γοῦν ἐμὸν καὶ τὸν σὸν, ἢν σὺ μὴ θέλῃς,
Ἀδελφόν. οὐ γὰρ δὴ προδοῦσ' ἁλώσομαι.
ΙΣΜ. Ὦ σχετλία, Κρέοντος ἀντειρηκότος;
ΑΝΤ. Ἀλλ' οὐδὲν αὐτῷ τῶν ἐμῶν μ' εἴργειν μέτα.
ΙΣΜ. Οἴμοι· φρόνησον, ὦ κασιγνήτη, πατὴρ
Ὡς νῷν ἀπεχθὴς δυσκλεής τ' ἀπώλετο,
Πρὸς αὐτοφώρων ἀμπλακημάτων διπλᾶς
Ὄψεις ἀράξας αὐτὸς αὐτουργῷ χερί·
Ἔπειτα μήτηρ καὶ γυνὴ, διπλοῦν ἔπος,

[20] Καλχαίνουσ' ἔπος], κρύπτουσα, βυσσοδομοῦσα. [21 22] Τάφου.. τὸν μὲν προτίσας, τὸν δ' ἀτιμάσας], τὸν μὲν ἐντίμως ἀξιώσας, τὸν δὲ ἀτίμως στερήσας. [25] Τοῖς ἔνερθεν ἔντιμον νεκροῖς], ἐντίμως ἐναρίθμιον ποιήσας αὐτὸν διὰ τούτου τοῖς κάτω νεκροῖς, ἴδε Εὐρ. Ἑκ. 31. [31] Τὸν ἀγαθὸν], εἰρωνικῶς. 27, 30 παρβλ. στίχ. 189—192.

[32] Λέγω γὰρ κἀμὲ], διότι συγκαταλέγω καὶ ἐμαυτὴν, καίτοι παρ' ὑμῖν οὐδενὸς λόγου ἀξιουμένην. [34 35] Καὶ τὸ πρᾶγμ' ἄγειν οὐχ ὡς παρ' οὐδὲν], καὶ δὲν θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὡς μηδαμινόν. [38] Εἴτ' ἐσθλῶν κακὴ], εἴτ' ἐξ ἀγαθῶν (γονέων) κακὴ αὐτή.

[39] Εἰ τάδ' ἐν τούτοις], εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. [40] Λύουσ' ἂν, ἢ 'φάπτουσα], ἀφαιροῦσα ἢ προστιθεῖσα. [44] Ἀπόρρητον], ἐνν. ὄν, ἀπολύτως. [48]], Ἀλλὰ οὐδὲν αὐτῷ μέτα (μέτεστι), ὥστε με εἴργειν τῶν ἐμῶν, οὐδὲν ἔχει δικαίωμα. [53] Μήτηρ καὶ γυνὴ διπλοῦν ἔπος], ἡ

Πλεκταῖσιν ἀρτάναισι λωβᾶται βίον·
Τρίτον δ' ἀδελφὼ δύο μίαν καθ' ἡμέραν
Αὐτοκτονοῦντε τὼ ταλαιπώρω, μόρον
Κοινὸν κατειργάσαντ' ἐπ' ἀλλήλοιν χεροῖν.
Νῦν δ' αὖ μόνα δὴ νὼ λελειμμένα, σκόπει,
Ὅσῳ κάκιστ' ὀλούμεθ', εἰ νόμου βίᾳ
Ψῆφον τυράννων ἢ κράτη παρέξιμεν.
Ἀλλ' ἐννοεῖν χρὴ τοῦτο μέν, γυναῖχ' ὅτι
Ἔφυμεν, ὡς πρὸς ἄνδρας οὐ μαχουμένα·
Ἔπειτα δ', οὕνεκ' ἀρχόμεσθ' ἐκ κρεισσόνων,
Καὶ ταῦτ' ἀκούειν, κἄτι τῶνδ' ἀλγίονα.
Ἐγὼ μὲν οὖν αἰτοῦσα τοὺς ὑπὸ χθονὸς
Ξύγγνοιαν ἴσχειν, ὡς βιάζομαι τάδε,
Τοῖς ἐν τέλει βεβῶσι πείσομαι. τὸ γὰρ
Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα.
ΑΝΤ. Οὔτ' ἂν κελεύσαιμ', οὔτ' ἄν, εἰ θέλοις ἔτι
Πράσσειν, ἐμοῦ γ' ἂν ἡδέως δρῴης μέτα.
Ἀλλ' ἴσθ' ὁποία σοι δοκεῖ. κεῖνον δ' ἐγὼ
Θάψω. καλόν μοι τοῦτο ποιούσῃ θανεῖν.
Φίλη μετ' αὐτοῦ κείσομαι, φίλου μέτα,
Ὅσια πανουργήσασ'· ἐπεὶ πλείων χρόνος,
Ὃν δεῖ μ' ἀρέσκειν τοῖς κάτω, τῶν ἐνθάδε.
Ἐκεῖ γὰρ αἰεὶ κείσομαι· σοὶ δ' εἰ δοκεῖ,
Τὰ τῶν θεῶν ἔντιμ' ἀτιμάσασ' ἔχε.
ΙΣΜ. Ἐγὼ μὲν οὐκ ἄτιμα ποιοῦμαι· τὸ δὲ
Βίᾳ πολιτῶν δρᾶν ἔφυν ἀμήχανος.
ΑΝΤ. Σὺ μὲν τάδ' ἂν προὔχοι'· ἐγὼ δὲ δὴ τάφον
Χώσουσ' ἀδελφῷ φιλτάτῳ πορεύσομαι.
ΙΣΜ. Οἴμοι ταλαίνης, ὡς ὑπερδέδοικά σου.
ΑΝΤ. Μὴ μοῦ προτάρβει· τὸν σὸν ἐξόρθου πότμον.
ΙΣΜ. Ἀλλ' οὖν προμηνύσῃς γε τοῦτο μηδενὶ
Τοὔργον· κρυφῇ δὲ κεῦθε· σὺν δ' αὔτως ἐγώ.
ΑΝΤ. Οἴμοι· καταύδα· πολλὸν ἐχθίων ἔσει
Σιγῶσ', ἐὰν μὴ πᾶσι κηρύξῃς τάδε.
ΙΣΜ. Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις.
ΑΝΤ. Ἀλλ' οἶδ' ἀρέσκουσ', οἷς μάλισθ' ἁδεῖν με χρή.

κάστη διττὴν κλῆσιν ἔχουσα (ὡς πρὸς τὸν Οἰδίπουν). [55] Πλεκτ. ἀρτ.], δι' ἀγχόνης, ἢ σχοινίου. [59] Νόμου βίᾳ], σὺν βίᾳ (διὰ τῆς παραβάσεως) τοῦ νόμου. [60] Παρέξιμεν], παραβῶμεν. [64] Καὶ ταῦτ' ἀκούειν], καὶ κατὰ ταῦτα ὑπακούειν. [65 66] Αἰτοῦσα τοὺς ὑπὸ χ. ξύγγν. ἴσχειν], ἐξαιτουμένη τοὺς ὑποχθονίους θεοὺς συγγνώμην μοι ἔχειν. [67] Τοῖς ἐν τέλει βεβῶσι], τοῖς ἄρχουσι. [68] Περισσὰ πράσσειν], πολυπραγμονεῖν, νεωτερίζειν. [80] Σὺ μὲν τάδ' ἂν προὔχοι'], ταῦτα προτείνεις ὡς πρόσχημα (πρόφασιν). [85] Σὺν δ' αὔτως], ὡσαύτως δέ. [88] Θερμ. ἐπὶ ψυχρ. κτλ.] ἐξάπτῃ ἐν οὐ δέοντι (ἐν πράγματι ἀπαιτοῦντι ψυχρότητα, du sang froid, καθὼς λέγουσιν οἱ Γάλλοι).

ΙΣΜ. Εἰ καὶ δυνήσει γ'· ἀλλ' ἀμηχάνων ἐρᾷς.
ΑΝΤ. Οὐκοῦν, ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι.
ΙΣΜ. Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα.
ΑΝΤ. Εἰ ταῦτα λέξεις, ἐχθαρεῖ μὲν ἐξ ἐμοῦ,
Ἐχθρὰ δὲ τῷ θανόντι προσκείσει δίκη.
Ἀλλ' ἔα με καὶ τὴν ἐξ ἐμοῦ δυσβουλίαν
Παθεῖν τὸ δεινὸν τοῦτο. πείσομαι γὰρ οὐ
Τοσοῦτον οὐδὲν, ὥστε μὴ οὐ καλῶς θανεῖν.
ΙΣΜ. Ἀλλ', εἰ δοκεῖ σοι, στεῖχε· τοῦτο δ' ἴσθ', ὅτι
Ἄνους μὲν ἔρχει, τοῖς φίλοις δ' ὀρθῶς φίλη.
ΧΟΡ. Ἀκτὶς ἀελίου, τὸ κάλλιστον ἑπταπύλῳ φανὲν Στροφ. α'.
Θήβᾳ τῶν πρότερον φάος,
Ἐφάνθης ποτ', ὦ χρυσέας ἁμέρας βλέφαρον,
Διρκαίων ὑπὲρ ῥεέθρων μολοῦσα,
Τὸν λεύκασπιν Ἀργόθε πρὶν φῶτα βάντα πανσαγίᾳ,
Φυγάδα πρόδρομον ὀξυτέρῳ κινήσασα χαλινῷ,
Ὃν ἐφ' ἁμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκης
Ἀρθεὶς νεικέων ἐξ ἀμφιλόγων,
Ὀξέα κλάζων αἰετὸς εἰς γᾶν
Ὣς, ὑπερέπτα, λευκῆς χιόνος
Πτέρυγι στεγανὸς, πολλῶν μεθ' ὅπλων,
Ξύν θ' ἱπποκόμοις κορύθεσσι.
Στὰς δ' ὑπὲρ μελάθρων, φονίαισιν ἀμφιχανὼν κύκλῳ Ἀντιστρ. α'.
Λόγχαις ἑπτάπυλον στόμα,
Ἔβα, πρίν ποθ' ἁμετέρων αἱμάτων γένυσιν
Πλησθῆναί τε, καὶ στεφάνωμα πύργων
Πευκάενθ' Ἥφαιστον ἑλεῖν· τοῖος ἀμφὶ νῶτ' ἐτάθη
Πάταγος Ἄρεος, ἀντιπάλῳ δυσχείρωμα δράκοντι.
Ζεὺς γὰρ μεγάλης γλώσσης κόμπους Ἀντισύς. α'.
Ὑπερεχθαίρει· καί σφας ἐσιδὼν
Πολλῷ ῥεύματι [προσνισσομένους], χρυσοῦ καναχῆς
Ὑπεροπλίαις, παλτῷ ῥιπτεῖ

---

94 Δίκη], ἐν δίκῃ, δικαίως. 100 105. Ἀκτὶς ἀελίου κτλ.] Ὦ ἀκτὶς τοῦ ἡλίου, χρυσῆς ἡμέρας βλέφαρον, τὸ κάλλιστον τῶν ἐν τῇ ἑπταπύλῳ Θήβᾳ φανέντων πρότερον φάος, ἀνέτειλας ποτὲ (τέλος πάντων), κινήσασα φυγάδα πρόδρομον (φυγαδεύσασα προτροπάδην) ὀξυτέρῳ χαλινῷ τὸν Ἀργόθεν βάντα πανσαγίᾳ λεύκασπιν φῶτα. — Διρκ. ὑπὲρ ῥεέθρων] ὑπὲρ τὴν πηγὴν Δίρκην, ῥύακά τινα παρὰ τὰς Θήβας, πηγάζοντα πρὸς ἀνατολὰς, ὡς φαίνεται, τῆς πόλεως. — Λεύκασπιν... φῶτα], τὸν στρατὸν τῶν Ἀργείων, οἱ ὁποῖοι εἶχον λευκὰς ἀσπίδας. 109 10 Λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανὸς], διὰ τὰς λευκὰς πανοπλίας των. 111 ἱπποκόμοις κορύθ.], περικεφαλαίαις ἵππων θριξὶ κομώσαις. 113 15 Ἀμφιχανὼν ἑπτάπυλον στόμα], διότι ἦσαν ἑπτὰ στρατηλάται, τῶν ὁποίων τὰ τάγματα παραβάλλει μὲ στόματα τοῦ ἀετοῦ. Τὸ δὲ Φονίαισιν ἐν ἄλλοις γρφτ. Φονώσαισιν. 115 16 Καὶ στεφάνωμα πύργων Πευκάενθ' Ἥφ. ἑλεῖν], ἢ πρὶν ἡ πευκίνη φλὸξ κυριεύσῃ (καύσῃ) τὸν περίβολον τῶν πύργων μας. 116 17] τοιοῦτος πάταγος τοῦ Ἄρεος, δυσχείρωμα τῷ ἀντιπάλῳ (τοῦ ἀετοῦ) δράκοντι, (τοῖς δρακοντογενέσι Θηβαίοις), ἐτάθη ἐπὶ νῶτα (τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ). 121 Παλτῷ ῥιπτεῖ πυρί], κατεκεραύνωσεν αὐτὸν (καὶ ἐννοεῖ τὸν Καπανέα), ἴδε Αἰσχλ. Ἑπτὰ ἐπὶ Θ. 437, διὰ τοῦ πυρπνόου

Πυρὶ, βαλβίδων ἐπ' ἄκρων ἤδη
Νίκην ὁρμῶντ' ἀλαλάξαι·
Ἀντίτυπα δ' ἐπὶ γᾷ πέσε τανταλωθεὶς — Στρφ. β'.
* Πυρφόρος, ὃς τότε μαινομένᾳ ξὺν ὁρμᾷ
Βακχεύων ἐπέπνει ῥιπαῖς ἐχθίστων ἀνέμων.
Εἶχε δ' ἄλλᾳ τὰ μὲν γ'
Ἄλλα, τὰ δ' ἄλλοις ἐπενώμα στυφελίζων μέγας Ἄρης
Δεξιόσειρος.
Ἑπτὰ λοχαγοὶ γὰρ ἐφ' ἑπτὰ πύλαις — Σύστ. β'.
Ταχθέντες ἴσοι πρὸς ἴσους, ἔλιπον
Ζηνὶ τροπαίῳ πάγχαλκα τέλη·
Πλὴν τοῖν στυγεροῖν, ὢ, πατρὸς ἑνὸς
[Μητρός τε μιᾶς φύντε, καθ' αὑτοῖν]
Δικρατεῖς λόγχας στήσαντ', ἔχετον
Κοινοῦ θανάτου μέρος ἄμφω.
Ἀλλὰ γὰρ ἁ μεγαλώνυμος ἦλθε Νίκα — Ἀντστρ. β'.
Τᾷ πολυαρμάτῳ ἀντιχαρεῖσα Θήβᾳ,
Ἐκ μὲν δὴ πολέμων τῶν νῦν θέσθε λησμοσύναν,
Θεῶν δὲ ναοὺς χοροῖς
Παννυχίοις πάντας ἐπέλθωμεν· ὁ Θήβας δ' ἐλελίχθων
Βάκχιος ἄρχοι.
Ἀλλ' ὅδε γὰρ δὴ βασιλεὺς χώρας — Ἀντισύστ. β'.
Ὁ Μενοικέως θεῶν νεοχμὸς νεαραῖς
Ἐπὶ συντυχίαις χωρεῖ, τινὰ δὴ
Μῆτιν ἐρέσσων, ὅτι σύγκλητον
Τήνδε γερόντων προὔθετο λέσχην,
Κοινῷ κηρύγματι πέμψας;

ΚΡΕ. Ἄνδρες, τὰ μὲν δὴ πόλεος ἀσφαλῶς θεοὶ
Πολλῷ σάλῳ σείσαντες, ὤρθωσαν πάλιν·
Ὑμᾶς δ' ἐγὼ πομποῖσιν ἐκ πάντων δίχα
Ἔστειλ' ἱκέσθαι· τοῦτο μὲν, τὰ Λαΐου
Σέβοντας εἰδὼς εὖ θρόνων ἀεὶ κράτη.
Τοῦτ' αὖθις, ἡνίκ' Οἰδίπους ὤρθου πόλιν,
Κἀπεὶ διώλετ', ἀμφὶ τοὺς κείνων ἔτι

...ὡς τοῦ κεραυνοῦ). 124 25 Βαλβ. ἐπ' ἄκρων ἤδη κτλ.] ἐπιβαίνοντα ἤδη τοῦ τείχους τῶν ... 125 Πυρφόρος], ὑπαινίσσεται τὸν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Καπανέως εἰκονισμένον πυρφόρον ἄνδρα. 127 29] ὁ δὲ μέγας δεξιόσειρος (ἴδε τὸ Δεξ.) Ἄρης, ἄλλα μὲν (μέρη τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ) κατεῖχεν· ἄλλα δὲ στυφελίζων ἐπενώμα ἐπ' ἄλλοις. 131 33 Ἔλιπον Ζ. τροπ. κτλ.], κατέλιπον (φονευθέντες ἢ φυγόντες ἓν δήποτε) τῶν ὅπλων των ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς τρόπαιον. 133 Τοῖν στυγεροῖν], τῶν μισητῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ Ἐτεοκλ. καὶ ...λυν. 134 35], στήσαντες καθ' ἑαυτῶν (κατ' ἀλλήλων) τὰς δικρατεῖς αὐτῶν λόγχας (...ονομαχήσαντες), ἔλαχον ἀμφότεροι κοινοῦ θανάτου. 137 Ἀντιχαρεῖσα], ἀντὶ λύπης χα...ν χορηγοῦσα. 143 Νεοχμὸς], νέος (βασιλεύς). 143 44 Νεαραῖς ἐπὶ σ.] μετὰ τὰς νέας ...θεν τελεσθείσας περιπτώσεις. 145 Ἐρέσσων], στρέφων, ἀνακυκλῶν, μτφορ. 145 46 Σύγκλ. προὔθ'. λέσχην], συνεκάλεσε συμβούλιον. 155 Τοῦτ' αὖθις], ἀντὶ Τοῦτο δ' ...θις. — Ὤρθου πόλιν], διεῖπε, διεύθυνεν, ἐβασίλευε.

Παῖδας μένοντας ἐμπέδοις φρονήμασιν.
Ὅτ' οὖν ἐκεῖνοι πρὸς διπλῆς μοίρας μίαν
Καθ' ἡμέραν ὤλοντο, παίσαντές τε καὶ
Πληγέντες αὐτόχειρι σὺν μιάσματι,
Ἐγὼ κράτη δὴ πάντα καὶ θρόνους ἔχω
Γένους κατ' ἀγχιστεῖα τῶν ὀλωλότων.
Ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
Ψυχήν τε καὶ φρόνημα καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
Ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ.
Ἐμοὶ γὰρ, ὅςτις, πᾶσαν εὐθύνων πόλιν,
Μὴ τῶν ἀρίστων ἅπτεται βουλευμάτων,
Ἀλλ' ἐκ φόβου του γλῶσσαν ἐγκλείσας ἔχει,
Κάκιστος εἶναι νῦν τε καὶ πάλαι δοκεῖ·
Καὶ μείζον' ὅςτις ἀντὶ τῆς αὑτοῦ πάτρας
Φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω.
Ἐγὼ γὰρ, ἴστω Ζεὺς ὁ πάνθ' ὁρῶν ἀεὶ,
Οὔτ' ἂν σιωπήσαιμι τὴν ἄτην ὁρῶν
Στείχουσαν ἀστοῖς ἀντὶ τῆς σωτηρίας,
Οὔτ' ἂν φίλον ποτ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς
Θείμην ἐμαυτῷ, τοῦτο γιγνώσκων, ὅτι
Ἥδ' ἐστὶν ἡ σώζουσα, καὶ ταύτης ἔπι
Πλέοντες ὀρθῆς τοὺς φίλους ποιούμεθα.
Τοιοῖςδ' ἐγὼ νόμοισι τήνδ' αὔξω πόλιν,
Καὶ νῦν ἀδελφὰ τῶνδε κηρύξας ἔχω
Ἀστοῖσι, παίδων τῶν ἀπ' Οἰδίπου πέρι.
Ἐτεοκλέα μὲν, ὃς πόλεως ὑπερμαχῶν
Ὄλωλε τῆςδε, πάντ' ἀριστεύσας δορὶ,
Τάφῳ τε κρύψαι καὶ τὰ πάντ' ἐφαγνίσαι,
Ἃ τοῖς ἀρίστοις ἔρχεται κάτω νεκροῖς·
Τὸν δ' αὖ ξύναιμον τοῦδε, Πολυνείκην λέγω,
Ὃς γῆν πατρῴαν καὶ θεοὺς τοὺς ἐγγενεῖς,
Φυγὰς κατελθὼν, ἠθέλησε μὲν πυρὶ
Πρῆσαι κατάκρας, ἠθέλησε δ' αἵματος
Κοινοῦ πάσασθαι, τοὺς δὲ δουλώσας ἄγειν,
Τοῦτον πόλει τῇδ' ἐκκεκήρυκται τάφῳ
Μήτε κτερίζειν, μήτε κωκῦσαί τινα,
Ἐᾶν δ' ἄθαπτον, καὶ πρὸς οἰωνῶν δέμας
Καὶ πρὸς κυνῶν ἐδεστὸν αἰκισθέντ' ἰδεῖν.
Τοιόνδ' ἐμὸν φρόνημα, κοὔποτ' ἔκ γ' ἐμοῦ
Τιμὴν προέξουσ' οἱ κακοὶ τῶν ἐνδίκων.

---

160 Κατ' ἀγχιστ. τῶν ὀλωλ.], διότι ἡ Ἰοκάστη ἦτον ἀδελφή του. 178 Ἀδελφὰ τῶνδε], ὅμοια (σύμφωνα) τούτοις (τοῖς εἰρημένοις). 183 Ἔρχεται κάτω], προσφέρεται. 186 Τοὺς δὲ], τοὺς μὲν φονεῦσαι, τοὺς δὲ ἀνδραποδίσαι. 194 Τιμὴν προέξ.] κατὰ τὴν τιμὴν

Ἀλλ' ὅστις εὔνους τῇδε τῇ πόλει, θανὼν
Καὶ ζῶν ὁμοίως ἐξ ἐμοῦ τιμήσεται.
ΧΟΡ. Σοὶ ταῦτ' ἀρέσκει, παῖ Μενοικέως Κρέον,
Τὸν τῇδε δύσνουν καὶ τὸν εὐμενῆ πόλει.
Νόμῳ δὲ χρῆσθαι παντί πού γ' ἔνεστί σοι,
Καὶ τῶν θανόντων, χὠπόσοι ζῶμεν, πέρι.
ΚΡΕ. Ὡς ἂν σκοποὶ νῦν ἦτε τῶν εἰρημένων.
ΧΟΡ. Νεωτέρῳ τῳ τοῦτο βαστάζειν πρόθες.
ΚΡΕ. Ἀλλ' εἴσ' ἕτοιμοι τοῦ νεκροῦ γ' ἐπίσκοποι.
ΧΟΡ. Τί δῆτ' ἂν ἄλλο τοῦτ' ἐπεντέλλοις ἔτι;
ΚΡΕ. Τὸ μὴ 'πιχωρεῖν τοῖς ἀπιστοῦσιν τάδε.
ΧΟΡ. Οὐκ ἔστιν οὕτω μῶρος, ὃς θανεῖν ἐρᾷ.
ΚΡΕ. Καὶ μὴν ὁ μισθός γ' οὗτος. ἀλλ' ὑπ' ἐλπίδων
Ἄνδρας τὸ κέρδος πολλάκις διώλεσεν.
ΦΥΛ. Ἄναξ, ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως τάχους ὕπο
Δύσπνους ἱκάνω, κοῦφον ἐξάρας πόδα·
Πολλὰς γὰρ ἔσχον φροντίδων ἐπιστάσεις,
Ὁδοῖς κυκλῶν ἐμαυτὸν εἰς ἀναστροφήν.
Ψυχὴ γὰρ ηὔδα πολλά μοι μυθουμένη·
» Τάλας, τί χωρεῖς, οἷ μολὼν δώσεις δίκην;
Τλήμων, μενεῖς αὖ; κεἰ τάδ' εἴσεται Κρέων
Ἄλλου παρ' ἀνδρός, πῶς σὺ δῆτ' οὐκ ἀλγυνεῖ; «—
Τοιαῦθ' ἑλίσσων ἤνυτον σχολῇ βραδύς·
Χοὕτως ὁδὸς βραχεῖα γίγνεται μακρά.
Τέλος γε μέντοι δεῦρ' ἐνίκησεν μολεῖν
Σοί· κεἰ τὸ μηδὲν ἐξερῶ, φράσω δ' ὅμως·
Τῆς ἐλπίδος γὰρ ἔρχομαι δεδραγμένος
Τὸ μὴ παθεῖν ἂν ἄλλο πλὴν τὸ μόρσιμον.
Τί δ' ἔστιν, ἀνθ' οὗ τήνδ' ἔχεις ἀθυμίαν;
ΦΥ. Φράσαι θέλω σοι πρῶτα τἀμαυτοῦ. τὸ γὰρ
Πρᾶγμ' οὔτ' ἔδρασ', οὔτ' εἶδον ὅστις ἦν ὁ δρῶν·
Οὐδ' ἂν δικαίως εἰς κακὸν πέσοιμί τι.
ΚΡ. Εὖ γε στοχάζει, κἀποφράγνυσαι κύκλῳ
Τὸ πρᾶγμα· δηλοῖς δ' ὥς τι σημανῶν νέον·
ΦΥ. Τὰ δεινὰ γάρ τοι προστίθησ' ὄκνον πολύν.
ΚΡ. Οὔκουν ἐρεῖς ποτ', εἶτ' ἀπαλλαχθεὶς ἄπει;
ΦΥ. Καὶ δὴ λέγω σοι. τὸν νεκρόν τις ἀρτίως
Θάψας βέβηκε, κἀπὶ χρωτὶ διψίαν
Κόνιν παλύνας, κἀφαγιστεύσας ἃ χρή.

ὑπερέξουσιν, ἢ ἕξουσι τιμὴν ἐξ ἐμοῦ πρὸ τῶν ἐνδ. 201 Ὡς ἂν σκοποὶ ἦτε], ἐνν. ὁρᾶτε τοίνυν ὅπως ἦτε. 202 Τοῦτο], τὸ φρουρεῖν τὸν νεκρόν. 205 Τὸ μὴ 'πιχ. τοῖς ἀπισ. τάδε], τὸ μὴ συγχωρεῖν τοῖς ἀπειθήσουσι τυχὸν περὶ ταῦτα. 207 Ὁ μισθός γ' οὗτος], τοῦ ἀπειθήσοντος ὁ μισθὸς (ὁ θάνατος) ἔσται. 209 Ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως κτλ.] οὐκ ἐρῶ μὲν ὅτι ἦλθον δύσπνους ὑπὸ τάχους.

ΚΡ. Τί φής; τίς ἀνδρῶν ἦν ὁ τολμήσας τάδε;
ΦΥΛ. Οὐκ οἶδ'. ἐκεῖ γὰρ οὔτε του γενῆδος ἦν
Πλῆγμ', οὐ δικέλλης ἐκβολή· στύφλος δὲ γῆ
Καὶ χέρσος ἀῤῥὼξ, οὐδ' ἐπημαξευμένη
Τροχοῖσιν, ἀλλ' ἄσημος οὑργάτης τις ἦν.
Ὅπως δ' ὁ πρῶτος ἡμῖν ἡμεροσκόπος
Δείκνυσι, πᾶσι θαῦμα δυσχερὲς παρῆν.
Ὁ μὲν γὰρ ἠφάνιστο, τυμβήρης μὲν οὔ·
Λεπτὴ δ', ἄγος φεύγοντος ὥς, ἐπῆν κόνις.
Σημεῖα δ' οὔτε θηρὸς, οὔτε του κυνῶν
Ἐλθόντος, οὐ σπάσαντος ἐξεφαίνετο.
Λόγοι δ' ἐν ἀλλήλοισιν ἐῤῥόθουν κακοὶ,
Φύλαξ ἐλέγχων φύλακα· κἂν ἐγίγνετο
Πληγὴ τελευτῶσ', οὐδ' ὁ κωλύσων παρῆν.
Εἷς γάρ τις ἦν ἕκαστος οὑξειργασμένος,
Κοὐδεὶς ἐναργὴς, ἀλλ' ἔφευγε μὴ εἰδέναι.
Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν,
Καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν,
Τὸ μήτε δρᾶσαι, μήτε τῳ ξυνειδέναι
Τὸ πρᾶγμα βουλεύσαντι, μήτ' εἰργασμένῳ.
Τέλος δ', ὅτ' οὐδὲν ἦν ἐρευνῶσιν πλέον,
Λέγει τις εἷς, ὃς πάντας εἰς πέδον κάρα
Νεῦσαι φόβῳ προὔτρεψεν· οὐ γὰρ εἴχομεν
Οὔτ' ἀντιφωνεῖν, οὔθ' ὅπως δρῶντες καλῶς
Πράξαιμεν. ἦν δ' ὁ μῦθος, ὡς ἀνοιστέον
Σοὶ τοὔργον εἴη τοῦτο, κοὐχὶ κρυπτέον.
Καὶ ταῦτ' ἐνίκα, κἀμὲ τὸν δυσδαίμονα
Πάλος καθαιρεῖ τοῦτο τἀγαθὸν λαβεῖν.
Πάρειμι δ' ἄκων οὐχ ἑκοῦσιν, οἶδ' ὅτι.
Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.
ΧΟΡ. Ἄναξ, ἐμοί τοι, μήτι καὶ θεήλατον
Τοὔργον τόδ', ἡ ξύννοια βουλεύει πάλαι.
ΚΡ. Παῦσαι, πρὶν ὀργῆς κἀμὲ μεστῶσαι λέγων,
Μὴ 'φευρεθῇς ἄνους τε καὶ γέρων ἅμα.

---

235 36 Γενῆδος Πλῆγμ'], ἀξίνης πληγή.—δικέλλης ἐκβολή], χῶμα ἀνεσκαμμένον ἐκ δικέλλης.—σύφλος], στυφελὸς, σκληρὰ, Ἀττ. 237 Ἀῤῥὼξ], ἄῤῥηκτος, ἄσκαπτος. 239 Ὁ μὲν γὰρ (νεκρὸς) οὐκ ἐφαίνετο, ἐκεκάλυπτο (ὑπὸ τῆς κόνεως). 242 Ἄγος φεύγοντος ὥς], ὡς ἀφοσιουμένου τινὸς τὸ ἄγος (τὸ μίασμα, ὃ προσετρίβετο τῷ παρορῶντι νεκρὸν ἄταφον).
246 Φ. ἐλέγχων φ.], εὐθεῖα ἀπόλυτος ἀντὶ γενικῆς. 248 49 Εἷς γάρ τις κτλ.], διότι αὐτὸς μέν τις ἕκαστος ἡμῶν εἷς ἦν (ἐδόκει εἶναι) ὁ δράσας, οὐδεὶς δ' ἦν ἐναργής.—ἔφευγε τῷ μὴ εἰδέναι], ἀπέφευγε τὴν ἐνοχὴν τῆς πράξεως, λέγων ὅτι οὐκ οἶδε. 250 Μύδρους αἴρειν], εἶδος ὅρκου, καθ' ὃ μύδρους πεπυρακτωμένους ἐβάσταζον· οὕτω καὶ τό: Πῦρ διέρπειν. Τοιαῦται ἦσαν καὶ περὶ τὸν μεσαίωνα αἱ καλούμεναι κρίσεις τοῦ θεοῦ, Jugemens de Dieu.
261 Τοῦτο τ' ἀγαθὸν], τοῦτο τὸ ἀριστεῖον, εἴρων. 264 Θεήλατον], θεόθεν γενόμενον, ὡς ἐπὶ συμφορᾶς ἢ θεομηνίας.

Λέγεις γὰρ οὐκ ἀνεκτὰ, δαίμονας λέγων
Πρόνοιαν ἴσχειν τοῦδε τοῦ νεκροῦ πέρι.
Πότερον ὑπερτιμῶντες, ὡς εὐεργέτην,
Ἔκρυπτον αὐτὸν, ὅστις ἀμφικίονας
Ναοὺς πυρώσων ἦλθε κἀναθήματα,
Καὶ γῆν ἐκείνων καὶ νόμους διασκεδῶν;
Ἢ τοὺς κακοὺς τιμῶντας εἰσορᾷς θεούς;
Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ταῦτα καὶ πάλαι πόλεως
Ἄνδρες μόλις φέροντες ἐῤῥόθουν ἐμοὶ,
Κρυφῇ κάρα σείοντες· οὐδ' ὑπὸ ζυγῷ
Λόφον δικαίως εἶχον, ὡς στέργειν ἐμέ.
Ἐκ τῶνδε τούτους ἐξεπίσταμαι καλῶς
Παρηγμένους μισθοῖσιν εἰργάσθαι τάδε.
Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν, οἷον ἄργυρος,
Κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε. τοῦτο καὶ πόλεις
Πορθεῖ, τόδ' ἄνδρας ἐξανίστησιν δόμων·
Τόδ' ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσσει φρένας
Χρηστὰς πρὸς αἰσχρὰ πράγμαθ' ἵστασθαι βροτῶν·
Πανουργίας δ' ἔδειξεν ἀνθρώποις ἔχειν,
Καὶ παντὸς ἔργου δυσσέβειαν εἰδέναι.
Ὅσοι δὲ μισθαρνοῦντες ἤνυσαν τάδε,
Χρόνῳ ποτ' ἐξέπραξαν ὡς δοῦναι δίκην.
Ἀλλ' εἴπερ ἴσχει Ζεὺς ἔτ' ἐξ ἐμοῦ σέβας,
Εὖ τοῦτ' ἐπίστασ', ὅρκιος δέ σοι λέγω,
Εἰ μὴ τὸν αὐτόχειρα τοῦδε τοῦ τάφου
Εὑρόντες ἐκφανεῖτ' ἐς ὀφθαλμοὺς ἐμοὺς,
Οὐχ ὑμῖν ᾅδης μοῦνος ἀρκέσει, πρὶν ἂν
Ζῶντες κρεμαστοὶ τήνδε δηλώσηθ' ὕβριν,
Ἵν' εἰδότες τὸ κέρδος ἔνθεν οἰστέον,
Τὸ λοιπὸν ἁρπάζητε, καὶ μάθηθ', ὅτι
Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων τοὺς πλείονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους.
ΦΥΛ. Εἰπεῖν τι δώσεις, ἢ στραφεὶς οὕτως ἴω;
ΚΡ. Οὐκ οἶσθα καὶ νῦν ὡς ἀνιαρῶς λέγεις;
ΦΥΛ. Ἐν τοῖσιν ὠσὶν ἢ 'πὶ τῇ ψυχῇ δάκνει;
ΚΡ. Τί δὲ ῥυθμίζεις τὴν ἐμὴν λύπην, ὅπου;
ΦΥΛ. Ὁ δρῶν σ' ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ.
ΚΡ. Οἴμ', ὡς λάλημα δῆλον ἐκπεφυκὸς εἶ.

---

271 72 Ἀμφικίονας ναοὺς], περιστύλους. 276 Ἐῤῥόθουν ἐμοὶ], ὑπεψιθύριζον (ἐγόγγυζον) κατ' ἐμοῦ. 279 Τούτους], τοὺς φύλακας. 283 Νόμισμ'], ἔθιμον, νόμιμον. 294 Οὐχ ὑμῖν ᾅδης μοῦνος ἀρκέσει], δὲν θέλει εἶναι ἀρκετὸς δι' ὑμᾶς ἁπλῶς θάνατος, δὲν θέλετε φονευθῆ πρὶν ζῇ (ἄλλως ἢ δι' ἀγχόνης). 305 Ἐν τοῖσιν ὠσὶν ἢ κτλ.], τὰ ὦτά σου λυποῦνται ἢ ἡ ψυχή σου; Τί σε λυπεῖ λοιπὸν, ἐὰν ἀκούσῃς;

ΦΥΛ. Οὔκουν τό γ' ἔργον τοῦθ' ὁ ποιήσας ποτέ.
ΚΡ. Καὶ ταῦτ' ἐπ' ἀργύρῳ γε τὴν ψυχὴν προδούς.
ΦΥΛ. Φεῦ!
Ἦ δεινόν, ᾧ δοκεῖ γε, καὶ ψευδῆ δοκεῖν.
ΚΡ. Κόμψευέ νυν τὴν δόξαν· εἰ δὲ ταῦτα μὴ
Φανεῖτέ μοι τοὺς δρῶντας, ἐξερεῖθ', ὅτι,
Τὰ δειλὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται.
ΦΥΛ. Ἀλλ' εὑρεθείη μὲν μάλιστ'· ἐὰν δέ τοι
Ληφθῇ τε καὶ μὴ (τοῦτο γὰρ τύχη κρινεῖ),
Οὐκ ἔσθ' ὅπως ὄψει σὺ δεῦρ' ἐλθόντα με·
Καὶ νῦν γὰρ ἐκτὸς ἐλπίδος γνώμης τ' ἐμῆς
Σωθεὶς ὀφείλω τοῖς θεοῖς πολλὴν χάριν.
ΧΟΡ. Πολλὰ τὰ δεινά, κοὐδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει. Στρ. α'.
Τοῦτο καὶ πολιοῦ πέραν πόντου χειμερίῳ νότῳ
Χωρεῖ, περιβρυχίοισι περῶν ὑπ' οἴδμασι·
Θεῶν τε τὰν ὑπερτάταν, Γᾶν
Ἄφθιτον, ἀκαμάταν ἀποτρύεται,
Ἰλλομένων ἀρότρων ἔτος εἰς ἔτος,
Ἱππείῳ γένει πολεύων.
Κουφονόων τε φῦλον ὀρνίθων ἀμφιβαλὼν ἄγει, Ἀντιστρ. α'.
Καὶ θηρῶν ἀγρίων ἔθνη, πόντου τ' εἰναλίαν φύσιν
Σπείραισι δικτυοκλώστοις, ἀριφραδὴς ἀνήρ·
Κρατεῖ δὲ μηχαναῖς ἀγραύλου
Θηρὸς ὀρεσσιβάτα, λασιαύχενά θ'
* Ἵππον ἄξεται ἀμφίλοφον ζυγόν,
Οὔρειόν τ' ἀδμῆτα ταῦρον.
Καὶ φθέγμα, καὶ ἀνεμόεν φρόνημα, καὶ ἀστυνόμους Στρ. β'.
Ὀργὰς ἐδιδάξατο, καὶ δυσαύλων πάγων
Αἴθρια καὶ δύσομβρα φεύγειν βέλη.

---

309 Ἦ δεινὸν κτλ.], δεινὸν ἡ ψευδὴς δόξα (ἡ πρόληψις). 310 Κόμψευε νῦν τὴν δόξαν], ῥητόρευε κομψῶς περὶ δόξης. 312 Τὰ δειλὰ κέρδη], τὰ αἰσχρά, ὡς ἐκ τοῦ ἐπακολουθ. 315 Τὰς τελευταίας τούτας λόγους ἐννοεῖται ὅτι λέγει ὁ κήρυξ, ἀναχωρήσαντος ἤδη τοῦ Κρέοντος.

318 Τὰ δεινὰ], τὰ δραστήρια. 319. 20 Πολιοῦ.. πόντου], τοῦ λευκοῦ, διὰ τὰ ἀφρίζοντα κύματα, καθὼς λέγουσι καὶ σήμερον οἱ ναῦται Ἄσπρην θάλασσαν, Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ καὶ ὁ ποιητής, ὅθεν ἐπιφέρει: Χειμερίῳ νότῳ. διότι ἵνα πλεύσῃ τις πέραν (ἐπέκεινα) τοῦ Αἰγαίου, πρὸς τὴν Μαύρην θάλασσαν, χρειάζεται νότιον ἄνεμον. 320 Περιβρυχ.. οἴδμ.], ἴσως ἐννοεῖ τὰς Κυανέας πέτρας καὶ τὸν Βόσπορον, » Τρηχείῃς σπιλάδεσσιν ἐεργμένον ἀμφοτέρωθε, δινήεις δ' ὑπένερθεν ἀνακλύζεσκεν ἰοῦσαν νῆα ῥόος, « κατὰ τὸν Ἀπολλών. 340 Ἀκαμάταν], ἀκούραστον εἰς τὸ βλαστάνειν. — ἀποτρύεται], ἀποδρύπτει, γεωργεῖ. 325 Ἰλλομένων], στρεφομένων. — ἔτος εἰς ἔτος], κατ' ἔτος. 326 Ἱππείῳ γένει πολεύων], περιπολῶν (στρέφων) διὰ τῶν ἵππων. 325 Κουφονόων], διὰ τὸ εὐαπάτητον. — ἀμφιβαλὼν], διὰ τοῦ ἀμφιβλήστρου (δικτύου) θηρεύσας.

330 Ἵππον ἄξ. ἀμφ. ζυγὸν], ἄξει ὑπὸ τὸν ἀμφίλοφον ζυγὸν (τὴν ζεύγλην).

332 54 Καὶ φθέγμα], τὴν γλῶσσαν, τὸν λόγον. — ἀνεμόεν φρόνημα], τὴν περὶ τῶν μετεώρων (τῆς ἀτμοσφαίρας) γνῶσιν. — Ἀστυνόμους ὀργὰς], τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ὀργάς. — βέλη, τὰς προσβολὰς (τὰς ἐπηρείας) τῆς αἰθρίας, τῶν παγετῶν καὶ τῶν ὄμβρων.

Παντοπόρος, ἄπορος
Ἐπ' οὐδὲν ἔρχεται τὸ μέλλον·
Ἅιδα μόνον φεῦξιν οὐκ ἐπάξεται·
Νόσων δ' ἀμηχάνων φυγὰς ξυμπέφρασται.
Σοφόν τι τὸ μηχανόεν τέχνας ὑπὲρ ἐλπίδ' ἔχων, 'Αντιστρ. β'.
Ποτὲ μὲν κακὸν, ἄλλοτ' ἐπ' ἐσθλὸν ἕρπει, νόμους
Παρείρων θεῶν τ' ἔνορκον δίκαν,
Ὑψίπολις· ἄπολις δ',
Ὅτῳ τὸ μὴ καλὸν ξύνεστι
Τόλμας χάριν. μήτ' ἐμοὶ παρέστιος
Γένοιτο, μήτ' ἴσον φρονῶν, ὃς τάδ' ἔρδει.
Εἰς δαιμόνιον τέρας ἀμφινοῶ
Τόδε, πῶς εἰδὼς ἀντιλογήσω
Τήνδ' οὐκ εἶναι παῖδ' Ἀντιγόνην.
Ὦ δύστηνος,
Καὶ δυστήνου πατρὸς Οἰδιπόδα,
Τί ποτ'; οὐ δή που σέ γ' ἀπιστοῦσαν
Τοῖς βασιλείοισιν ἄγουσι νόμοις,
Καὶ ἐν ἀφροσύνῃ καθελόντες;
ΦΥΛ. Ἥδ' ἔστ' ἐκείνη τοὔργον ἡ 'ξειργασμένη.
Τήνδ' εἵλομεν θάπτουσαν. ἀλλὰ ποῦ Κρέων;
ΧΟΡ. Ὅδ' ἐκ δόμων ἄψορρος εἰς δέον περᾷ.
ΚΡ. Τί δ' ἔστι; ποίᾳ ξύμμετρος προὔβην τύχῃ;
ΦΥΛ. Ἄναξ, βροτοῖσιν οὐδέν ἐστ' ἀπώμοτον.
Ψεύδει γὰρ ἡ 'πίνοια τὴν γνώμην· ἐπεὶ
Σχολῇ ποθ' ἥξειν δεῦρ' ἂν ἐξηύχουν ἐγὼ,
Ταῖς σαῖς ἀπειλαῖς, αἷς ἐχειμάσθην τότε.
Ἀλλ' ἡ γὰρ ἐκτὸς καὶ παρ' ἐλπίδας χαρὰ
Ἔοικεν ἄλλῃ μῆκος οὐδὲν ἡδονῇ,
Ἥκω, δι' ὅρκων καίπερ ὢν ἀπώμοτος,
Κόρην ἄγων τήνδ', ἣ καθευρέθη τάφον
Κοσμοῦσα. κλῆρος ἐνθάδ' οὐκ ἐπάλλετο,
Ἀλλ' ἔστ' ἐμὸν θοὔρμαιον, οὐκ ἄλλου, τόδε.
Καὶ νῦν, ἄναξ, τήνδ' αὐτὸς, ὡς θέλεις, λαβὼν
Καὶ κρῖνε, κἀξέλεγχ'· ἐγὼ δ' ἐλεύθερος
Δίκαιός εἰμι τῶνδ' ἀπηλλάχθαι κακῶν.

335 36], Πάντα πόρον ἐφευρίσκων, ἐπ' οὐδὲν τὸ μέλλον ἔρχεται ἄπορος. 339], Ἔχων τε παρ' ἐλπίδα σοφὸν τὸ μηχανόεν τῆς τέχνης· διὰ τῆς περὶ τὰς τέχνας σοφίας αὐτοῦ μηχανώμενος καὶ τὰ ἀνέλπιστα. 340 41 Νόμους παρείρων κτλ.], παρεμβάλλων μὲν ᾗ γηΐνους (ἀνθρωπίνους) καὶ θείους νόμους, ὑψοῖ τὰς πόλεις· ὅτῳ δὲ τὸ μὴ καλὸν ξύνεσι τόλμης χάριν, (οὗτος) ἄπολις. 345 Εἰς δαιμ. τέρας κτλ.], ὁ χορὸς, βλέπων αἴφνης τὴν Ἀντιγόνην ἀγομένην, ἀπορεῖ. 353 Καὶ ἐν ἀφρ. καθελ.] καί τοι ἑλόντες ἀφρόνως (ἀνοήτως).
357 Ξύμμετρ. πρ. τ.] τί εὔλογον ἢ ἑπόμενον τοῖς προανηγγελμένοις συνέβη;
359 Ψεύδει γὰρ κτλ.] ἡ ἐπιγιγνομένη ἔννοια ψεύδει τὴν γενομένην ἀπόφασιν.
360 Σχολῇ ποθ'], ἀντὶ τοῦ Οὐδέποτε. 367 Θοὔρμαιον], τὸ ἕρμαιον, τὸ εὕρημα τοῦτο.

ΚΡ. Ἄγεις δὲ τήνδε τῷ τρόπῳ πόθεν λαβών;
ΦΥΛ. Αὕτη τὸν ἄνδρ' ἔθαπτε. πάντ' ἐπίστασο.
ΚΡ. Ἦ καὶ ξυνίης καὶ λέγεις ὀρθῶς, ἃ φής;
ΦΥΛ. Ταύτην γ' ἰδὼν θάπτουσαν ὃν σὺ τὸν νεκρὸν
Ἀπεῖπας. ἆρ' ἔνδηλα καὶ σαφῆ λέγω;
ΚΡ. Καὶ πῶς ὁρᾶται, κἀπίληπτος εὑρέθη;
ΦΥΛ. Τοιοῦτον ἦν τὸ πρᾶγμ'. ὅπως γὰρ ἥκομεν,
Πρὸς σοῦ τὰ δείν' ἐκεῖν' ἐπηπειλημένοι,
Πᾶσαν κόνιν σήραντες, ἣ κατείχετο
Νέκυς, μυδῶν τε σῶμα γυμνώσαντες, εὖ
Καθήμεθ' ἄκρων ἐκ πάγων ὑπήνεμοι,
Ὀσμὴν ἀπ' αὐτοῦ, μὴ βάλῃ, πεφευγότες,
Ἐγερτὶ κινῶν ἄνδρ' ἀνὴρ ἐπιρρόθοις
Κακοῖσιν, εἴ τις τοῦδ' ἀφειδήσοι πόνου.
Χρόνον τάδ' ἦν τοσοῦτον, ἔστ' ἐν αἰθέρι
Μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος,
Καὶ καῦμ' ἔθαλπε· καὶ τότ' ἐξαίφνης χθονὸς
Τυφὼς ἀείρας σκηπτὸν, οὐράνιον ἄχος,
Πίμπλησι πεδίον, πᾶσαν αἰκίζων φόβην
Ὕλης πεδιάδος· ἐν δ' ἐμεστώθη μέγας
Αἰθήρ· μύσαντες δ' εἴχομεν θείαν νόσον.
Καὶ τοῦδ' ἀπαλλαγέντος ἐν χρόνῳ μακρῷ,
Ἡ παῖς ὁρᾶται, κἀνακωκύει πικρᾶς
Ὄρνιθος ὀξὺν φθόγγον, ὡς ὅταν κενῆς
Εὐνῆς νεοσσῶν ὀρφανὸν βλέψῃ λέχος·
Οὕτω δὲ χαὔτη, ψιλὸν ὡς ὁρᾷ νέκυν,
Γόοισιν ἐξῴμωξεν, ἐκ δ' ἀρὰς κακὰς
Ἠρᾶτο τοῖσι τοὔργον ἐξειργασμένοις.
Καὶ χερσὶν εὐθὺς διψίαν φέρει κόνιν,
Ἔκ τ' εὐκροτήτου χαλκέας ἄρδην πρόχου
Χοαῖσι τρισπόνδοισι τὸν νέκυν στέφει.
Χἠμεῖς δ' ἰδόντες ἱέμεσθα, σὺν δέ νιν
Θηρώμεθ' εὐθὺς οὐδὲν ἐκπεπληγμένην,
Καὶ τάς τε πρόσθεν, τάς τε νῦν, ἠλέγχομεν
Πράξεις· ἄπαρνος δ' οὐδενὸς καθίστατο,
Ἀλλ' ἡδέως ἔμοιγε κἀλγεινῶς ἅμα·

---

374 Ὃν σὺ τὸν νεκρὸν], ἀντὶ Τὸν νεκρὸν ὃν σύ. 376 Κἀπίληπτος], καὶ ἐπ' αὐτοφώρῳ ληφθεῖσα. 377 Ὅπως γὰρ], διότι ἀφ' οὗ. 383 84 Ἐπιρρόθοις κακοῖσιν], κακολογίαις, ὕβρεσιν. 388 89 Χθονὸς Τυφὼς ἀείρας σκηπτὸν], ὁ Τυφὼν ἤγειρεν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνεμοστρόβιλον. 390 Ὕλης πεδιάδος], τῆς ἐν τῷ πεδίῳ, ἐπίθετ. 391 Μύσαντες δ' εἴχ. θ. ν.], συγκλείσαντες τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, περιεμένομεν νὰ παρέλθῃ ἡ θεία αὕτη νόσος (ἡ θύελλα). 401 Τρισπόνδοισι (ἐκ τριῶν εἰδῶν συγκειμένοις, μέλιτος, γάλακτος καὶ οἴνου). 402 403 Σὺν δέ νιν θηρώμεθ'], συνθηρώμεθα αὐτήν, συλλαμβάνομεν περιστάντες ὁμοῦ πάντες. 406 Ἀλλ' ἡδ. ἔμοι γε κἀλγ. ἅμα], ἐνν. ἔχει ταῦτα, δηλ. καὶ ἀλγῶ ἢ [illegible]

Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκ κακῶν πεφευγέναι
Ἥδιστον, εἰς κακὸν δὲ τοὺς φίλους ἄγειν
Ἀλγεινόν. ἀλλὰ πάντα ταῦθ' ἥσσω λαβεῖν
Ἐμοὶ πέφυκε τῆς ἐμῆς σωτηρίας.
ΚΡ. Σὲ δή, σὲ τὴν νεύουσαν εἰς πέδον κάρα,
Φής, ἢ καταρνῇ μὴ δεδρακέναι τάδε;
ΑΝ. Καὶ φημὶ δρᾶσαι, κοὐκ ἀπαρνοῦμαι τὸ μή.
ΚΡ. Σὺ μὲν κομίζοις ἂν σεαυτόν, ᾗ θέλεις,
Ἔξω βαρείας αἰτίας ἐλεύθερον·
Σὺ δ' εἰπέ μοι, μὴ μῆκος, ἀλλὰ σύντομα,
Ἤδης τὰ κηρυχθέντα μὴ πράσσειν τάδε;
ΑΝ. Ἤδη. τί δ' οὐκ ἔμελλον; ἐμφανῆ γὰρ ἦν.
ΚΡ. Καὶ δῆτ' ἐτόλμας τούσδ' ὑπερβαίνειν νόμους;
ΑΝ. Οὐ γάρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε,
Οὐδ' ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη,
Οἳ τούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὥρισαν νόμους·
Οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ᾠόμην τὰ σὰ
Κηρύγμαθ', ὥστ' ἄγραπτα κἀσφαλῆ θεῶν
Νόμιμα δύνασθαι θνητὸν ὄνθ' ὑπερδραμεῖν.
Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου 'φάνη.
Τούτων ἐγὼ οὐκ ἔμελλον, ἀνδρὸς οὐδενὸς
Φρόνημα δείσασ', ἐν θεοῖσι τὴν δίκην
Δώσειν. θανουμένη γὰρ ἐξῄδη, τί δ' οὔ;
Κεἰ μὴ σὺ προὐκήρυξας· εἰ δὲ τοῦ χρόνου
Πρόσθεν θανοῦμαι, κέρδος αὔτ' ἐγὼ λέγω.
Ὅστις γὰρ ἐν πολλοῖσιν, ὡς ἐγώ, κακοῖς
Ζῇ, πῶς ὅδ' οὐχὶ κατθανὼν κέρδος φέρει;
Οὕτως ἔμοιγε τοῦδε τοῦ μόρου τυχεῖν
Παρ' οὐδὲν ἄλγος· ἀλλ' ἄν, εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς
Μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἐσχόμην νέκυν,
Κείνοις ἂν ἤλγουν· τοῖσδε δ' οὐκ ἀλγύνομαι.
Σοὶ δ' εἰ δοκῶ νῦν μῶρα δρῶσα τυγχάνειν,
Σχεδόν τι μώρῳ μωρίαν ὀφλισκάνω.
ΧΟΡ. Δηλοῖ τὸ γέννημ' ὠμὸν ἐξ ὠμοῦ πατρὸς
Τῆς παιδός· εἴκειν δ' οὐκ ἐπίσταται κακοῖς.
ΚΡ. Ἀλλ' ἴσθι τοι τὰ σκλήρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτειν μάλιστα· καὶ τὸν ἐγκρατέστατον
Σίδηρον, ὀπτὸν ἐκ πυρὸς περισκελῆ,
Θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις·

αὶ ἐπιφέρει τὴν αἰτίαν. 409 Ἥσσω λαβεῖν], ἐλάσσονα εἰσίν, ὥστε λαβεῖν. 416 Μὴ μῆκος], μὴ εἰς μῆκος, μὲ πολλὰ λόγια. 423 Τούς δ'], τοὺς περὶ ταφῆς τῶν νεκρῶν. 430 Ἐν θεοῖσι], ἐνώπιον τῶν θεῶν. 441 42 Τὸ γέννημα.. τῆς παιδὸς] ἡ παῖς γεννηθεῖσα.

Σμικρῷ χαλινῷ δ' οἶδα τοὺς θυμουμένους
Ἵππους καταρτυθέντας. οὐ γὰρ ἐκπέλει
Φρονεῖν μέγ', ὅστις δοῦλός ἐστι τῶν πέλας.
Αὕτη δ' ὑβρίζειν μὲν τότ' ἐξηπίστατο,
Νόμους ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους·
Ὕβρις δ', ἐπεὶ δέδρακεν, ἥδε δευτέρα,
Τούτοις ἐπαυχεῖν, καὶ δεδρακυῖαν γελᾶν.
Ἦ νῦν ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνήρ, αὕτη δ' ἀνήρ,
Εἰ ταῦτ' ἀνατεὶ τῇδε κείσεται κράτη.
Ἀλλ' εἴτ' ἀδελφῆς, εἴθ' ὁμαιμονεστέρα
Τοῦ παντὸς ἡμῖν Ζηνὸς Ἑρκείου κυρεῖ,
Αὐτή τε χἠ ξύναιμος οὐκ ἀλύξετον
Μόρου κακίστου. καὶ γὰρ οὖν κείνην ἴσον
Ἐπαιτιῶμαι τοῦδε βουλεῦσαι τάφου.
Καί νιν καλεῖτ'! ἔσω γὰρ εἶδον ἀρτίως
Λυσσῶσαν αὐτήν, οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν.
Φιλεῖ δ' ὁ θυμὸς πρόσθεν ᾑρῆσθαι κλοπεὺς
Τῶν μηδὲν ὀρθῶς ἐν σκότῳ τεχνωμένων.
Μισῶ γε μέντοι χὤταν ἐν κακοῖσί τις
Ἁλοὺς ἔπειτα τοῦτο καλλύνειν θέλῃ.
ΑΝ. Θέλεις τι μεῖζον ἢ κατακτεῖναί μ' ἑλών;
ΚΡ. Ἐγὼ μὲν οὐδέν· τοῦτ' ἔχων ἅπαντ' ἔχω.
ΑΝ. Τί δῆτα μέλλεις; ὡς ἐμοὶ τῶν σῶν λόγων
Ἀρεστὸν οὐδέν, μηδ' ἀρεσθείη ποτέ·
Οὕτω δὲ καὶ σοὶ τἄμ' ἀφανδάνοντ' ἔφυ.
Καίτοι πόθεν κλέος γ' ἂν εὐκλεέστερον
Κατέσχον ἢ τὸν αὐτάδελφον ἐν τάφῳ
Τιθεῖσα; τούτοις τοῦτο πᾶσιν ἁνδάνειν
Λέγοιτ' ἄν, εἰ μὴ γλῶσσαν ἐγκλείσοι φόβος·
Ἀλλ' ἡ τυραννὶς πολλά τ' ἄλλ' εὐδαιμονεῖ,
Κἄξεστιν αὐτῇ δρᾶν, λέγειν θ', ἃ βούλεται.
ΚΡ. Σὺ τοῦτο μούνη τῶνδε Καδμείων ὁρᾷς.
ΑΝ. Ὁρῶσι χ' οἵδε· σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα.
ΚΡ. Σὺ δ' οὐκ ἐπαιδῇ, τῶνδε χωρὶς εἰ φρονεῖς;
ΑΝ. Οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν τοὺς ὁμοσπλάγχνους σέβειν.
ΚΡ. Οὔκουν ὅμαιμος χὠ καταντίον θανών;
ΑΝ. Ὅμαιμος ἐκ μιᾶς τε καὶ ταὐτοῦ πατρός.
ΚΡ. Πῶς δῆτ' ἐκείνῳ δυσσεβῆ τιμᾷς χάριν;

---

448 Ἐκπέλει], ἔξεστι. 455] Εἰ ταῦτα τὰ κράτη κείσεται ταύτῃ ἀνατεί, εἰ ἐξέσται αὐτῇ ταῦτα ποιεῖν ἀτιμωρητί. 456 57], ἀλλ' εἴτε τῆς ἐμῆς ἀδελφῆς (θυγάτηρ), εἴτε ἡ αὐτοῦ τοῦ Ἑρκείου Διὸς οἰκειοτέρας ἡμῖν τυγχάνει οὖσα. 463 Κλοπεὺς], προδότης. 471 Ἀφανδάνοντ'], ἀπαρέσκοντα. 484 Πῶς δῆτ' ἐκείνῳ κτλ.], πῶς οὖν τιμᾷς χάριν (προσφέρεις τιμὴν) δυσσεβῆ ἐκείνῳ;

ΑΝΤ. Οὐ μαρτυρήσει ταῦθ' ὁ κατὰ χθονὸς νέκυς.
ΚΡ. Εἴ τοί σφε τιμᾷς ἐξ ἴσου τῷ δυσσεβεῖ.
ΑΝΤ. Οὐ γάρ τι δοῦλος, ἀλλ' ἀδελφὸς ὤλετο.
ΚΡ. Πορθῶν γε τήνδε γῆν· ὁ δ', ἀντιστὰς ὕπερ.
ΑΝΤ. Ὅμως ὅ γ' Ἅιδης τοὺς νόμους ἴσους ποθεῖ.
ΚΡ. Ἀλλ' οὐχ ὁ χρηστὸς τῷ κακῷ λαχεῖν ἴσος.
ΑΝΤ. Τίς οἶδεν, εἰ κάτωθεν εὐαγῆ τάδε;
ΚΡ! Οὔ τοί ποθ' οὑχθρὸς, οὐδ' ὅταν θάνῃ, φίλος.
ΑΝΤ. Οὔτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.
ΚΡ. Κάτω νυν ἐλθοῦσ', εἰ φιλητέον, φίλει
Κείνους· ἐμοῦ δὲ ζῶντος οὐκ ἄρξει γυνή.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν πρὸ πυλῶν ἥδ' Ἰσμήνη,
Φιλάδελφα κάτω δάκρυ' εἰβομένη·
Νεφέλη δ' ὀφρύων ὕπερ αἱματόεν
Ῥέθος αἰσχύνει,
Τέγγουσ' εὐῶπα παρειάν.
ΚΡ. Σὺ δ', ἣ κατ' οἴκους, ὡς ἔχιδν', ὑφειμένη
Λήθουσά μ' ἐξέπινες, οὐδ' ἐμάνθανον
Τρέφων δύ' ἄτας κἀπαναστάσεις θρόνων,
Φέρ', εἰπὲ δή μοι, καὶ σὺ τοῦδε τοῦ τάφου
Φήσεις μετασχεῖν, ἢ 'ξομεῖ τὸ μὴ εἰδέναι;
ΙΣΜ. Δέδρακα τοὔργον, εἴπερ ἥδ' ὁμορροθεῖ,
Καὶ ξυμμετίσχω καὶ φέρω τῆς αἰτίας.
ΑΝΤ. Ἀλλ' οὐκ ἐάσει τοῦτό γ' ἡ δίκη σ', ἐπεὶ
Οὔτ' ἠθέλησας, οὔτ' ἐγὼ 'κοινωσάμην.
ΙΣΜ. Ἀλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη.
ΑΝΤ. Ὧν τοὔργον, Ἅιδης χ' οἱ κάτω ξυνίστορες·
Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην.
ΙΣΜ. Μή τοι, κασιγνήτη, μ' ἀτιμάσῃς τὸ μὴ οὐ
Θανεῖν τε σὺν σοί, τὸν θανόντα θ' ἁγνίσαι.
ΑΝΤ. Μή μοι θάνῃς σὺ κοινὰ, μηδ', ἃ μὴ 'θιγες,
Ποιοῦ σεαυτῆς· ἀρκέσω θνήσκουσ' ἐγώ.
ΙΣΜ. Καὶ τίς βίος μοι, σοῦ λελειμμένῃ, φίλος;
ΑΝΤ. Κρέοντ' ἐρώτα· τοῦδε γὰρ σὺ κηδεμών.
ΙΣΜ. Τί ταῦτ' ἀνιᾷς μ', οὐδὲν ὠφελουμένη;
ΑΝΤ. Ἀλγοῦσα μὲν δῆτ', εἰ γέλωτ' ἐν σοὶ γελῶ.
ΙΣΜ. Τί δῆτ' ἂν ἀλλὰ νῦν σ' ἔτ' ὠφελοῖμ' ἐγώ;
ΑΝΤ. Σῶσον σεαυτήν. οὐ φθονῶ σ' ὑπεκφυγεῖν.

498 99 Αἱματόεν ῥέθος], τὸ αἱματόχρουν ἐρύθημα (τῶν παρειῶν). 519 Ὧν τοὔργον, Ἅιδης κτλ.] ὁ Ἅδης καὶ οἱ καταχθόνιοι θεοὶ μόνοι οἴδασι σὺν ἐμοὶ ἐκείνους, ὧν ἐστι τοῦτο τὸ ἔργον. 521 Ἀλγοῦσα μὲν δῆτ', εἰ κτλ.], εἰ καὶ καταγελῶ σου (διότι εἶπεν εἰρωνευομένη: Κρέοντ' ἐρώτα), ἀλλ' οὖν ἀλγοῦσα πράττω τοῦτο. 522 Ἀλλὰ νῦν], εἰ ἢ μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν κἄν.

ΙΣΜ. Οἴμοι τάλαινα, κἀμπλάκω τοῦ σοῦ μόρου;
ΑΝΤ. Σὺ μὲν γὰρ εἵλου ζῆν, ἐγὼ δὲ κατθανεῖν.
ΙΣΜ. Ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀῤῥήτοις γε τοῖς ἐμοῖς λόγοις.
ΑΝΤ. Καλῶς σὺ μὲν σοί, τοῖς δ' ἐγὼ 'δόκουν φρονεῖν.
ΙΣΜ. Καὶ μὴν ἴση νῷν ἐστιν ἡ 'ξαμαρτία.
ΑΝΤ. Θάρσει. σὺ μὲν ζῇς· ἡ δ' ἐμὴ ψυχὴ πάλαι
Τέθνηκεν, ὥστε τοῖς θανοῦσιν ὠφελεῖν.
ΚΡ. Τὼ παῖδε φημὶ τώδε, τὴν μὲν ἀρτίως
Ἄνουν πεφάνθαι, τὴν ἀφ' οὗ τὰ πρῶτ' ἔφυ.
ΙΣΜ. Οὐ γάρ ποτ', ὦ 'ναξ, οὐδ' ὃς ἂν βλαστῇ μένει
Νοῦς τοῖς κακοῖς πράσσουσιν, ἀλλ' ἐξίσταται.
ΚΡ. Σοὶ γοῦν, ὅθ' εἵλου ξὺν κακοῖς πράσσειν κακά.
ΙΣΜ. Τί γὰρ μόνη μοι τῆσδ' ἄτερ βιώσιμον;
ΚΡ. Ἀλλ' ἥδε μέντοι μὴ λέγ', οὐ γὰρ ἔστ' ἔτι.
ΙΣΜ. Ἀλλὰ κτενεῖς νυμφεῖα τοῦ σαυτοῦ τέκνου;
ΚΡ. Ἀρώσιμοι γὰρ χἀτέρων εἰσὶν γύαι.
ΙΣΜ. Οὐχ ὥς γ' ἐκείνῳ τῇδέ τ' ἦν ἡρμοσμένα.
ΚΡ. Κακὰς ἐγὼ γυναῖκας υἱάσιν στυγῶ.
ΙΣΜ. Ὦ φίλταθ' Αἷμον, ὥς σ' ἀτιμάζει πατήρ!
ΚΡ. Ἄγαν γε λυπεῖς, καὶ σύ, καὶ τὸ σὸν λέχος.
ΙΣΜ. Ἦ γὰρ στερήσεις τῆσδε τὸν σαυτοῦ γόνον;
ΚΡ. Ἅιδης ὁ παύσων τούσδε τοὺς γάμους ἔφυ.
ΙΣΜ. Δεδογμέν', ὡς ἔοικε, τήνδε κατθανεῖν.
ΚΡ. Καὶ σοί γε κἀμοί. μὴ τριβὰς ἔτ', ἀλλά νιν
Κομίζετ' εἴσω, δμῶες· ἐκ δὲ τοῦδε χρὴ
Γυναῖκας εἶναι τάσδε, μηδ' ἀνειμένας.
Φεύγουσι γάρ τοι χ' οἱ θρασεῖς, ὅταν πέλας
Ἤδη τὸν Ἅιδην εἰσορῶσι τοῦ βίου.
ΧΟΡ. Εὐδαίμονες, οἷσι κακῶν ἄγευστος αἰών. Στροφ. α'
Οἷς γὰρ ἂν σεισθῇ θεόθεν δόμος, ἄτας
Οὐδὲν ἐλλείπει, γενεᾶς ἐπὶ πλῆθος ἕρπον·
Ὁμοῖον ὥστε ποντίαις οἶδμα δυσπνόοις ὅταν
Θρῄσσῃσιν ἔρεβος ὕφαλον ἐπιδράμῃ πνοαῖς,
Κυλίνδει βυσσόθεν κελαινὰν
Θῖνα καὶ δυσάνεμον,
Στόνῳ βρέμουσι δ' ἀντιπλῆγες ἀκταί.

---

524 Κἀμπλάκω], ἢ ἀμπλάκω; ἢ νὰ ἀποτύχω λοιπόν; 526 Ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀῤῥήτοις γε τοῖς ἐ. λ.] ἀλλ' οὐκ (ἂν εἴποις ὡς) οὐκ ἐῤῥέθησάν σοι παρ' ἐμοῦ τὰ δέοντα (οὐ συνεβούλευσά σοι τἀναντία). 527 Σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγώ], σὺ μὲν ἐπ' ἐκείνοις (τοῖς λόγοις ἐδόκεις φρονεῖν) ἐγὼ δὲ ἐπὶ τούτοις. 530 Ὥστε τοῖς θ. ὠφ.], ἵνα ὠφελήσω (θάψω, τιμήσω) τοὺς θανόντας. 533 Οὐδ' ὃς ἂν βλαστῇ], οὔτε ὁ φυσικός. 538 Νυμφεῖα], τὴν νύμφην, τὴν μνηστήν. 539] Καὶ ἄλλων θυγατέρες εἰσὶν ἐπίγαμοι, μτφορ. 547 Μὴ τριβὰς ἔτ'], μὴ χρονοτριβὰς ἐμποιῆτε ἔτι. 548 Ἐκ δὲ τοῦδε], τοῦ λοιποῦ δέ. 549 Γυναῖκας εἶναι τάσδε], ἐπιμελῶς φρουρεῖσθαι ἐγκλείστους.. 554 55 Γενεᾶς ἐπὶ πλῆθος ἕρπον], ἐπὶ πάντας τοὺς ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν (ἢ ἐπὶ πολλὰς γενεὰς) ἐκτεινομένη. 555 59], Ὥσπερ ὅταν ἔρεβος ὕφαλον

Ἀρχαῖα τὰ Λαβδακιδᾶν οἴκων ὁρῶμαι — Ἀντιστρ. ά.
Πήματα φθιμένων ἐπὶ πήμασι πίπτοντ'·
Οὐδ' ἀπαλλάσσει γενεὰν γένος, ἀλλ' ἐρείπει
Θεῶν τις, οὐδ' ἔχει λύσιν. νῦν γὰρ ἐσχάτας ὑπὲρ
Ῥίζας ὃ τέτατο φάος ἐν Οἰδίπου δόμοις,
Κατ' αὖ νιν φοινία θεῶν τῶν
Νερτέρων ἀμᾷ κόνις,
Λόγου τ' ἄνοια, καὶ φρενῶν Ἐριννύς.
Τεάν, Ζεῦ, δύνασιν τίς ἀνδρῶν ὑπερβασίᾳ κατάσχοι, — Στρφ. β'.
Τὰν οὔθ' ὕπνος αἱρεῖ ποθ' ὁ παντογήρως,
Οὔτε θεῶν ἀκάματοι μῆνες; ἀγήρῳ δὲ χρόνῳ δυνάστας
Κατέχεις Ὀλύμπου μαρμαρόεσσαν αἴγλαν·
Τό τ' ἔπειτα καὶ τὸ μέλλον, ὡς τὸ πρίν, ἐπαρκέσει
Νόμος ὅδ'· οὐδὲν ἕρπει
Θνατῶν βιότῳ πάμπολύ γ' ἐκτὸς ἄτας.
Ἁ γὰρ δὴ πολύπλαγκτος ἐλπὶς πολλοῖς μὲν ὄνασις ἀνδρῶν, — Ἀντιστρ. β'.
Πολλοῖς δ' ἀπάτα κουφονόων ἐρώτων·
Εἰδότι δ' οὐδὲν ἕρπει, πρὶν πυρὶ θερμῷ πόδα τις προσαύρῃ.
Σοφίᾳ γὰρ ἔκ του κλεινὸν ἔπος πέφανται,
Τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἐσθλὸν τῷδ' ἔμμεν, ὅτῳ φρένας
Θεὸς ἄγει πρὸς ἄταν·
Πράσσει δ' ὀλιγοστὸν χρόνον ἐκτὸς ἄτας.
Ὅδε μὴν Αἵμων, παίδων τῶν σῶν
Νέατον γέννημ'· ἆρ' ἀχνύμενος
Τῆς μελλογάμου τάλιδος ἥκει
Μόρον Ἀντιγόνης,
Ἀπάτας λεχέων ὑπεραλγῶν;
Ρ. Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον.
Ὦ παῖ, τελείαν ψῆφον ἆρα μὴ κλύων
Τῆς μελλονύμφου πατρὶ λυσσαίνων πάρει,
Ἢ σοὶ μὲν ἡμεῖς πανταχῇ δρῶντες φίλοι;
ΙΜ. Πάτερ, σός εἰμι· καὶ σύ μοι γνώμας ἔχων

ν οἶδμα ἐπιδράμῃ δυσπνόοις ποντίαις θρήσσῃσιν πνοαῖς, κυλίνδει βυσσόθεν κελαινὰν ἢ …σάνεμον θῖνα. Συνήθως γράφεται: »Ποντίαις ἁλὸς οἶδμα,« 560 61], Ὁρῶ τὰ τῶν Λαβδα-κιδῶν φθιμένων οἴκων ἀρχαίων πήματα πίπτοντα ἐπὶ πήμασιν (ἀλλεπάλληλα). 562 63 Οὐδ' ἀπηλ. γ. γ.] οὐδ' ἀπαλλάσσει τὸ γένος τὴν γενεὰν, ἡ μία γενεὰ διαδέχεται … πήματα τῆς ἄλλης. 563 64] Ὑπὲρ τῆς ἐσχάτης ῥίζης ἐτέτατο φάος (ἐλπίς, βλαστὸς) … δόμοις Οἰδίποδος· ἐννοεῖ δὲ τὴν Ἀντιγόνην. 567 Λόγου τ' ἄνοια], ἀλογιστία. 568 Ὑ-περβ. κατ.] ὑπερβῇ, ὑπερνικήσει. 569 70] Τὰν οὔθ' ὕπνος αἱρεῖ ποθ' (εἶν' ἀκοίμητος, ἀκού-ρατος), οὔτ' ἀκάματοι θεῶν μῆνες (οἱ αἰῶνες). 573 574] ὁ νόμος ὅδε (ὅτι οὐδὲν ἕρπει ἐκ-τὸς ἄτας) διαρκέσει ἢ εἰς τὸ ἔπειτα, καθὰ διήρκει ἢ εἰς τὸ πρίν. 577 Προσαύρῃ], προσ-γίσῃ. Ἀλλ. γρφ. Προσάρῃ ἢ ἄλλ. Προσψαύσῃ. 578 80 Σοφίᾳ γάρ κτλ.] Σοφῶς γάρ … τὸ κλεινὸν τοῦτο ἔπος ἀπεφήνατο. 582 Ὅδε μὴν Αἵμων κτλ.] βλέπων ὁ χορὸς τὸν Αἵ-μονα εἰσερχόμενον, λέγει ταῦτα πρὸς τὸν Κρέοντα παρόντα. 583 86] Ἀχνύμενος (διὰ τὸν) μόρον τῆς μελλογ. τάλιδος (μνηστῆς, ἴδε τὸ Λεξ.) Ἀντιγ., ἥκει ἀλγῶν ὑπὲρ τῆς ἀπά-της τῶν λεχέων (ψευσθεὶς τοῦ γάμου). 588 Τελείαν ψῆφον], τὴν τελευταίαν (τὴν θε-τικήν). 589 Λυσσαίνων], θυμούμενος.

Χρηστὰς ἀπορθοῖς, αἷς ἔγωγ' ἐφέψομαι.
Ἐμοὶ γὰρ οὐδεὶς ἀξίως ἔσται γάμος
Μείζων φέρεσθαι σοῦ καλῶς ἡγουμένου.
ΚΡ. Οὕτω γὰρ, ὦ παῖ, χρὴ διὰ στέρνων ἔχειν,
Γνώμης πατρῴας πάντ' ὄπισθεν ἑστάναι.
Τούτου γὰρ οὕνεκ' ἄνδρες εὔχονται γονὰς
Κατηκόους φύσαντες ἐν δόμοις ἔχει
Ὡς καὶ τὸν ἐχθρὸν ἀνταμύνωνται κακοῖς,
Καὶ τὸν φίλον τιμῶσιν ἐξ ἴσου πατρί.
Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα,
Τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο πλὴν αὑτῷ πέδας
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων;
Μή νύν ποτ', ὦ παῖ, τὰς φρένας γ' ὑφ' ἡδονῆς,
Γυναικὸς οὕνεκ', ἐκβάλῃς, εἰδὼς, ὅτι
Ψυχρὸν παραγκάλισμα τοῦτο γίγνεται,
Γυνὴ κακὴ ξύνευνος ἐν δόμοις. τί γὰρ
Γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός;
Ἀλλὰ πτύσας, ὡσεί τε δυσμενῆ, μέθες
Τὴν παῖδ' ἐν ᾄδου τήνδε νυμφεύσειν τινί.
Ἐπεὶ γὰρ αὐτὴν εἷλον ἐμφανῶς ἐγὼ
Πόλεως ἀπιστήσασαν ἐκ πάσης μόνην,
Ψευδῆ γ' ἐμαυτὸν οὐ καταστήσω πόλει,
Ἀλλὰ κτενῶ. πρὸς ταῦτ' ἐφυμνείτω Δία
Ξύναιμον. εἰ γὰρ δὴ τάδ' ἐγγενῆ φύσει
Ἄκοσμα θρέψω, κάρτα τοὺς ἔξω γένους.
Ἐν τοῖς γὰρ οἰκείοισιν ὅστις ἔστ' ἀνὴρ
Χρηστὸς, φανεῖται κἂν πόλει δίκαιος ὤν·
Καὶ τοῦτον ἂν τὸν ἄνδρα θαρσοίην ἐγὼ
Καλῶς μὲν ἄρχειν, εὖ δ' ἂν ἄρχεσθαι θέλειν·
Δορός τ' ἂν ἐν χειμῶνι προστεταγμένον
Μένειν δίκαιον κἀγαθὸν παραστάτην.
Ὅστις δ' ὑπερβὰς ἢ νόμους βιάζεται,
Ἢ τοὐπιτάσσειν τοῖς κρατοῦσιν ἐννοεῖ,
Οὐκ ἔστ' ἐπαίνου τοῦτον ἐξ ἐμοῦ τυχεῖν·
Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν,
Καὶ σμικρὰ, καὶ δίκαια, καὶ τἀναντία.
Ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστιν κακόν.
Αὕτη πόλεις ὄλλυσιν, ἥδ' ἀναστάτους

[593] Ἀπορθοῖς], διευθύνεις, ὁδηγεῖς. [593 94] ἐμοὶ γὰρ οὐδεὶς γάμος ἔσται ἀξίως μεῖζον σου (προτιμότερος). [595] Διὰ στέρν. ἔχ.] φρονεῖν. [602] Πέδας], ἡ λέξις ὑπεμφαίνει εἶδος λογοπαιγνίου, κατὰ παρήχησιν πρὸς τὸ Παῖδας, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπέφυγεν ἐπίτηδες, φαίνεται, ὁ ποιητής. [614 15] Ἐφυμνείτω Δ. ξύναιμον], ἐπικαλείσθω τὸν προστάτην τῆς συγγενείας (τὸν ὁμόγνιον) Δία. [616] Κάρτα], πολὺ μᾶλλον. [621] Δορὸς.. ἐν χειμῶνι], ἐν ταραχῇ (συμπλοκῇ) μάχης. [625] Ὑπερβὰς], ἐκβὰς τῶν ὁρίων του, ὑπερφρονήσας.
[626] Στήσειε], καταστήσει ἄρχοντα.

Οἴκους τίθησιν, ἥδε σὺν μάχῃ δορὸς
Τροπὰς καταῤῥήγνυσι· τῶν δ' ὀρθουμένων
Σώζει τὰ πολλὰ σώμαθ' ἡ πειθαρχία.
Οὕτως ἀμυντέ' ἐστὶ τοῖς κοσμουμένοις,
Κοὔτοι γυναικὸς οὐδαμῶς ἡσσητέα.
Κρεῖσσον γάρ, εἴπερ δεῖ, πρὸς ἀνδρὸς ἐκπεσεῖν
Κοὐκ ἂν γυναικῶν ἥσσονες καλοίμεθ' ἄν.
ΧΟΡ. Ἡμῖν μέν, εἰ μὴ τῷ χρόνῳ κεκλέμμεθα,
Λέγειν φρονούντως ὧν λέγεις δοκεῖς πέρι.
ΑΙΜ. Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων, ὅσ' ἐστί, χρημάτων ὑπέρτατον.
Ἐγὼ δ' ὅπως σὺ μὴ λέγεις ὀρθῶς τάδε,
Οὔτ' ἂν δυναίμην, μήτ' ἐπισταίμην λέγειν·
Γένοιτο μέν τ' ἂν χἀτέρῳ καλῶς ἔχον.
Σὺ δ' οὐ πέφυκας πάντα προσκοπεῖν, ὅσα
Λέγει τις, ἢ πράσσει τις, ἢ ψέγειν ἔχει·
Τὸ γὰρ σὸν ὄμμα δεινὸν ἀνδρὶ δημότῃ
Λόγοις τοιούτοις, οἷς σὺ μὴ τέρψει κλύων.
Ἐμοὶ δ' ἀκούειν ἔσθ' ὑπὸ σκότου τάδε,
Τὴν παῖδα ταύτην οἷ' ὀδύρεται πόλις,
Πασῶν γυναικῶν ὡς ἀναξιωτάτη
Κάκιστ' ἀπ' ἔργων εὐκλεεστάτων φθίνει·
Ἥτις τὸν αὑτῆς αὐτάδελφον ἐν φοναῖς
Πεπτῶτ' ἄθαπτον μήθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν
Εἴασ' ὀλέσθαι, μήθ' ὑπ' οἰωνῶν τινός.
» Οὐχ ἥδε χρυσῆς ἀξία τιμῆς λαχεῖν;
Τοιάδ' ἐρεμνὴ σῖγ' ἐπέρχεται φάτις.
Ἐμοὶ δὲ σοῦ πράσσοντος εὐτυχῶς, πάτερ,
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα τιμιώτερον.
Τί γὰρ πατρὸς θάλλοντος εὐκλείας τέκνοις
Ἄγαλμα μεῖζον, ἢ τί πρὸς παίδων πατρί;
Μὴ νῦν ἓν ἦθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει,
Ὡς φῂς σύ, κοὐδὲν ἄλλο, τοῦτ' ὀρθῶς ἔχειν.
Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν, ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

---

631 Τροπὰς καταῤῥήγνυ.] τροπὴν ἀναφέρει (διασπῶσι τὰς τάξεις). — Τῶν δ' ὀρθουμένων κτλ.] τῶν δὲ σωζομένων (ὀρθοποδούντων) οἱ πλεῖστοι σώζονται διὰ τὴν πειθαρχίαν. 633 Ἀμυντέ' ἐστὶ τοῖς κοσμ.] βοηθεῖν χρὴ τοῖς καθεστῶσι. 637 Εἰ μὴ τῷ χρ. κεκλέμμ.] [illegible] ὑπὸ τοῦ γήρως μὴ [illegible]. 643 Γένοιτο μέν τ' ἂν κτλ.] εἴθε μέν τοι [illegible] τοῖς ἄλλοις ταῦτα εὖ ἔχοντα δόξειεν. 645. 47] Διότι ἡ παρουσία σου φοβίζει πάντα δημότην ὥστε [illegible] ἐνώπιόν σου [illegible]. 648 Ὑπὸ σκότου] κρυφίως. 650 51] Ὡς πασῶν γυναικῶν ἀναξιωτάτη [illegible] διὰ πρᾶξιν εὐκλεεστάτην. 655 Χρυσῆς τιμῆς], χρυσοῦ ἀνδριάντος. 656 Ἐρεμνὴ], κρυφία, σκοτεινή. 660 Ἢ τί πρὸς π. π.], ἢ τί [illegible] ἄγαλμα (ἀγλάϊσμα, ἐγκαλλώπισμα) πατρὶ τοῦ προσγινομένου αὐτῷ ἀπὸ τῶν παίδων. 665 Διαπτυχθέντες], ἐξετασθέντες κατὰ βάθος. παρατηρητέα καὶ ἡ σύνταξις τοῦ Ὅς

Ἀλλ' ἄνδρα, κεἴ τις ᾖ σοφός, τὸ μανθάνειν
Πόλλ' αἰσχρὸν οὐδέν, καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.
Ὁρᾷς, παρὰ ῥείθροισι χειμάρροις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσῴζεται·
Τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται.
Αὕτως δὲ ναὸς ὅστις ἐγκρατῆ πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδέν, ὑπτίοις κάτω
Στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται.
Ἀλλ' εἶκε θυμοῦ, καὶ μετάστασιν δίδου.
Γνώμη γὰρ εἴ τις κἀπ' ἐμοῦ νεωτέρου
Πρόσεστι, φήμ' ἔγωγε πρεσβεύειν πολύ,
Φῦναι τὸν ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέων·
Εἰ δ' οὖν (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτῃ ῥέπειν),
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.
ΧΟΡ. Ἄναξ, σέ τ' εἰκός, εἴ τι καίριον λέγει,
Μαθεῖν, σέ τ' αὖ τοῦδ'· εὖ γὰρ εἴρηται διπλῇ.
ΚΡ. Οἱ τηλικοίδε καὶ διδαξόμεσθα δὴ
Φρονεῖν πρὸς ἀνδρὸς τηλικοῦδε τὴν φύσιν;
ΑΙΜ. Μηδὲν τὸ μὴ δίκαιον· εἰ δ' ἐγὼ νέος,
Οὐ τὸν χρόνον χρὴ μᾶλλον ἢ τἄργα σκοπεῖν.
ΚΡ. Ἔργον γάρ ἐστι τοὺς ἀκοσμοῦντας σέβειν;
ΑΙΜ. Οὐδ' ἂν κελεύσαιμ' εὐσεβεῖν εἰς τοὺς κακούς.
ΚΡ. Οὐχ ἥδε γὰρ τοιᾷδ' ἐπείληπται νόσῳ;
ΑΙΜ. Οὔ φησι Θήβης τῆσδ' ὁμόπτολις λεώς.
ΚΡ. Πόλις γὰρ ἡμῖν ἁμὲ χρὴ τάσσειν ἐρεῖ;
ΑΙΜ. Ὁρᾷς τόδ' ὡς εἴρηκας ὡς ἄγαν νέος;
ΚΡ. Ἄλλῳ γὰρ ἢ 'μοὶ χρή γε τῆσδ' ἄρχειν χθονός;
ΑΙΜ. Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός.
ΚΡ. Οὐ τοῦ κρατοῦντος ἡ πόλις νομίζεται;
ΑΙΜ. Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος.
ΚΡ. Ὅδ', ὡς ἔοικε, τῇ γυναικὶ συμμαχεῖ.
ΑΙΜ. Εἴπερ γυνὴ σύ· σοῦ γὰρ οὖν προκήδομαι.
ΚΡ. Ὦ παγκάκιστε, διὰ δίκης ἰὼν πατρί!
ΑΙΜ. Οὐ γὰρ δίκαιά σ' ἐξαμαρτάνονθ' ὁρῶ.
ΚΡ. Ἁμαρτάνω γὰρ τὰς ἐμὰς ἀρχὰς σέβων;

τις ᾖ, ᾖ, ᾖ.. Οὕτω. 667 Μὴ τείνειν [ἄγαν], ἐνν. τὸν πόδα τῆς νεώς, μεταφορὰ [illegible] ποίαν ἐπιφέρει παρακατιών. 672 73] Ὁ νεὼς κρατῶν (κυβερνήτης), ὅστις, τείνας τὸν πόδα (χυδ. μπότζον), μηδὲν ὑπείκει, οὗτος, κάτω στρέψας (ἀνατραπέντος αὐτῷ τοῦ πλοίου) ὑπτίοις τὸ λοιπὸν σέλμασι ναυτίλλεται. 674 Μετάστασιν], μεταβολήν. [illegible] Πρεσβεύειν πολύ], πολὺ προέχει (σημαίνει), εἶναι τὸ πᾶν. 677 Πάντ'], κατὰ πάντα. 681 Σέ τ' αὖ τοῦδ'], καὶ σὲ (τὸν Αἵμονα) πάλιν (παρὰ) τοῦδε (τοῦ Κρέοντος εἰκὸς μαθεῖν).

682 83 Οἱ τηλικοίδε.. πρὸς τηλικοῦδε] οἱ εἰς τοιαύτην (γεροντικὴν) ἡλικίαν.. [illegible] τόσον νέου τὴν ἡλικίαν. 684 Μηδὲν τὸ μὴ δίκαιον], μηδὲν διδαχθῇς ὃ μὴ δίκαιόν ἐστιν.
698 Διὰ δίκης ἰὼν πατρί], διαδικαζόμενος πρὸς τὸν πατέρα σου; 700 Τὰς ἐμὰς ἀρχὰς

ΑΙΜ. Οὐ γὰρ σέβεις, τιμάς γε τὰς θεῶν πατῶν.
ΚΡ. Ὦ μιαρὸν ἦθος, καὶ γυναικὸς ὕστερον!
ΑΙΜ Οὐκ ἂν γ' ἕλοις ἥσσω γε τῶν αἰσχρῶν ἐμέ.
ΚΡ. Ὁ γοῦν λόγος σοι πᾶς ὑπὲρ κείνης ὅδε.
ΑΙΜ. Καὶ σοῦ γε, κἀμοῦ, καὶ θεῶν τῶν νερτέρων.
ΚΡ. Ταύτην ποτ' οὐκ ἔσθ' ὡς ἔτι ζῶσαν γαμεῖς.
ΑΙΜ. Ἥδ' οὖν θανεῖται, καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινά.
ΚΡ. Ἦ κἀπαπειλῶν ὧδ' ἐπεξέρχει θρασύς;
ΑΙΜ. Τίς δ' ἔστ' ἀπειλὴ, πρὸς κενὰς γνώμας λέγειν;
ΚΡ. Κλαίων φρενώσεις, ὢν φρενῶν αὐτὸς κενός.
ΑΙΜ. Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν.
ΚΡ. Γυναικὸς ὢν δούλευμα, μὴ κώτιλλέ με.
ΑΙΜ. Βούλει λέγειν τι, καὶ λέγων μηδὲν κλύειν.
ΚΡ. Ἄληθες; ἀλλ' οὐ, τόνδ' Ὄλυμπον, ἴσθ' ὅτι
Χαίρων ἐπὶ ψόγοισι δεννάσεις ἐμέ.
Ἄγετε τὸ μῖσος, ὡς κατ' ὄμματ' αὐτίκα
Παρόντι θνήσκῃ πλησία τῷ νυμφίῳ.
ΑΙΜ. Οὐ δῆτ' ἔμοιγε (τοῦτο μὴ δόξῃς ποτὲ)
Οὔθ' ἥδ' ὀλεῖται πλησία, σύ τ' οὐδαμὰ
Τοὐμὸν προσόψει κρᾶτ' ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρῶν,
Ὡς τοῖς θέλουσι τῶν φίλων μαίνῃ ξυνών.
ΧΟΡ. Ἁνήρ, ἄναξ, βέβηκεν ἐξ ὀργῆς ταχύς·
Νοῦς δ' ἔστι τηλικοῦτος ἀλγήσας βαρύς.
ΚΡ. Δράτω, φρονείτω μεῖζον ἢ κατ' ἄνδρ' ἰών·
Τὰ δ' οὖν κόρα τάδ' οὐκ ἀπαλλάξει μόρου.
ΧΟΡ. Ἄμφω γὰρ αὐτὰ καὶ κατακτεῖναι νοεῖς;
ΚΡ. Οὐ τήν γε μὴ θιγοῦσαν· εὖ γὰρ οὖν λέγεις.
ΧΟΡ. Μόρῳ δὲ ποίῳ καί σφε βουλεύει κτανεῖν;
ΚΡ. Ἄγων ἔρημος ἔνθ' ἂν ᾖ βροτῶν στίβος,
Κρύψω πετρώδει ζῶσαν ἐν κατώρυχι,
Φορβῆς τοσοῦτον ὡς ἄγος μόνον προθεὶς,
Ὅπως μίασμα πᾶσ' ὑπεκφύγῃ πόλις·
Κἀκεῖ, τὸν Ἅιδην, ὃν μόνον σέβει θεῶν,
Αἰτουμένη που, τεύξεται τὸ μὴ θανεῖν,
Ἢ γνώσεται γοῦν ἀλλὰ τηνικαῦθ', ὅτι

...σου], φυλάττων τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς κυβερνήσεώς μου; ἤθελεν εἰπεῖ Κρέων τις τοῦ αἰῶνος. 702 Γυναικὸς ὕστερον]· κατώτερον, νικώμενον ὑπό. 712 Κώτιλλε], κεφαλο-... 713 Τὸν δ' Ὄλυμπον], μὰ τὸν (μαρτύρομαι τὸν) Ὄλ., τὸν Οὐρανόν. 716 Τὸ μῖσος], τὸ βδέλυγμα (τὸ μίσημα) ἐκεῖνο, τὴν Ἀντιγ. 721] Ἵνα μαίνῃ συνὼν τοῖς θέλουσι τῶν φίλων (καὶ οὐχὶ ἐμεί). 724] Εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρ. ὅταν βαρυαλγήσῃ, ...ἐπικίνδυνος. 730 Πετρώδει ἐν κατώρυχι], ἐν ὑπογείῳ σπηλαίῳ. 731 ... Ὡς ἄγος μόνον], ὅσον ἀφοσιώσασθαι μόνον τὸ ἄγος (τὸ μίασμα τοῦ θανάτου της), ἢ ἑρμηνεύει τοῦτο τοῦ ἐπιφερομένου στίχου. 733] Ὃν μόνον ἐκ πάντων σέβει τῶν θεῶν. Καταγελᾷ δὲ ταύτῃ τῆς Ἀντιγόνης, ὡς περὶ πλείστου ποιουμένης τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν, ἴδε ... 448 κ. ε.

Πόνος περισσός ἐστι τὸν Ἅιδου σέβειν.

ΧΟΡ. Ἔρως ἀνίκατε μάχαν, Ἔρως ὃς ἐν κτήμασι πίπτεις, Στρ. α'.
Ὃς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς νεάνιδος ἐννυχεύεις·
Φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος, ἔν τ' ἀγρονόμοις αὐλαῖς·
Καί σ' οὔτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδείς,
Οὔθ' ἁμερίων ἐπ' ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔχων μέμηνεν.
Σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους φρένας παρασπᾷς ἐπὶ λώβᾳ· Ἀντιστρ. α'.
Σὺ καὶ τόδε νεῖκος ἀνδρῶν ξύναιμον ἔχεις ταράξας·
Νικᾷ δ' ἐναργὴς βλεφάρων ἵμερος εὐλέκτρου
Νύμφας, τῶν μεγάλων πάρεδρος ἐν ἀρχαῖς
Θεσμῶν· ἄμαχος γὰρ ἐμπαίζει θεὸς Ἀφροδίτα.
Νῦν δ' ἤδη 'γὼ καὐτὸς θεσμῶν
Ἔξω φέρομαι, τάδ' ὁρῶν, ἴσχειν δ'
Οὐκ ἔτι πηγὰς δύναμαι δακρύων,
Τὸν παγκοίταν ὅθ' ὁρῶ θάλαμον
Τήνδ' Ἀντιγόνην ἀνύτουσαν.

ΑΝΤ. Ὁρᾶτέ μ', ὦ γᾶς πατρίας πολῖται, Στρ. β'.
Τὰν νεάταν ὁδὸν
Στείχουσαν, νέατον δὲ φέγγος λεύσσουσαν ἀελίου,
Κοὔ ποτ' αὖθις, ἀλλά μ' ὁ παγκοίτας Ἅιδας ζῶσαν ἄγει
Τὰν Ἀχέροντος ἀκτάν, οὔθ' ὑμεναίων
Ἔγκληρον, οὔτ' ἐπινυμφίδιός πώ μέ τις
Ὕμνος ὕμνησεν, ἀλλ' Ἀχέροντι νυμφεύσω.

ΧΟΡ. Οὐκοῦν κλεινὴ καὶ ἔπαινον ἔχουσ'
Εἰς τόδ' ἀπέρχει κεῦθος νεκύων,
Οὔτε φθινάσιν πληγεῖσα νόσοις,
Οὔτε ξιφέων ἐπίχειρα λαχοῦσ',
Ἀλλ' αὐτόνομος ζῶσα μόνη δὴ
Θνατῶν ἀΐδαν καταβήσει.

ΑΝΤ. Ἤκουσα δὴ λυγροτάταν ὀλέσθαι Ἀντιστρ. β'.
Τὰν Φρυγίαν γέναν
Ταντάλου, Σιπύλῳ πρὸς ἄκρῳ τάν, κισσὸς ὡς, ἀτενὴς

737] Ἐν ἄλλοις γρφ. Ἀνίκατ' ἀμάχαν. — ἐν κτήμ. πίπτεις], διότι πολλοὶ κτημάτων ἐρῶσιν, οἱ καὶ φιλοκτήμονες. 741 Ἀμερίων ἐπ' ἀνθρ.] ἀντὶ Ἐφημέρων. 742 Δικαίων ἀδίκους φρ.] παρασπᾷς τῶν δικαίων (τῆς δικαιοσύνης) τὰς τῶν ἀδίκων φρένας, ἢ τὸ ἀδίκους ἐκληπτέον ἐπιῤῥηματικῶς. 743 Ἔχεις ταράξας], Ἐτάραξας, καὶ σημειωτέον καὶ ἐνταῦθα τὴν βοηθητικὴν δύναμιν τοῦ ῥήματος. 744 45] Νικᾷ γὰρ ὁ τῶν βλεφάρων τῆς εὐλέκτρου νύμφης ἵμερος, ὁ πάρεδρος τῶν μεγάλων ἐν ἀρχαῖς (τῶν ἀρχαίων τῆς φύσεως) θεσμῶν. 746] Διότι ἐν αὐτοῖς (τοῖς βλεφάροις τῆς νύμφης) παίζει ἡ ἄμαχος θεὰ Ἀφροδίτη. 747 'Γὼ καὐτὸς], ἀντὶ Καὶ ἐγὼ αὐτός. — θεσμῶν ἔξω], τῶν τοῦ Κρέοντος. 751] Ἀνύτουσαν (τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὸν) θάλαμον. Προσποιεῖται γὰρ ἡ Ἀντιγ. ἀπαγομένη τὴν ἐπὶ θάνατον. 756 57 Ὑμεν. ἔγκληρον], μέτοχον. 760 Κεῦθος νεκύων], κευθμῶνα νεκρικόν, τάφον ὑπόγειον. 763 Αὐτόνομος], κατ' ἰδιαίτερόν τινα νόμον, κατὰ σοῦ μόνης τεθέντα, καὶ τὸ ἑρμηνεύει κατωτέρω. 766 67 Τὰν Φρυγ. γέναν Ταντ.] τὴν Νιόβην, θυγ. τοῦ Τ. (ὅλαι αἱ ἐκδόσεις, ὅσας εἶδον, ἔχουσι ξέναν. Ἀλλ' ἐγὼ ἐτόλμησα νὰ μεταβάλω τὴν λέξιν, ἂς κρίνωσιν οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι ἐὰν ἔχω δίκαιον). 767 68 Κισσὸς ὡς ἀτεν.]

Πετραία βλάστα δάμασεν· καί νιν ὄμβροι τακομέναν,
Ὡς φάτις ἀνδρῶν, χιών τ' οὐδαμὰ λείπει,
Τέγγει δ' ὑπ' ὀφρύσι παγκλαύτοις δειράδας·
Ἇ με δαίμων ὁμοιοτάταν κατευνάζει.

ΧΟΡ. Ἀλλὰ θεός τοι καὶ θεογεννής·
Ἡμεῖς δὲ βροτοὶ καὶ θνητογενεῖς.
Καίτοι φθιμένᾳ τοῖς ἰσοθέοις
Ἔγκληρα λαχεῖν μέγ' ἀκοῦσαι.

ΑΝΤ. Οἴμοι, γελῶμαι· τί με, πρὸς θεῶν πατρῴων, Στροφ. γ'.
Οὐκ ὀλλυμέναν ὑβρίζεις,
Ἀλλ' ἐπίφαντον; ὦ πόλις, ὦ πόλεως
Πολυκτήμονες ἄνδρες·
Ἰὼ
Διρκαῖαι κρῆναι, Θήβας τ' εὐαρμάτου ἄλσος ἔμπας
Ξυμμάρτυρας ὔμμ' ἐπικτῶμαι,
Οἷα, φίλων ἄκλαυτος, οἵοις νόμοις πρὸς ἕρμα τυμβόχωστον
Ἔρχομαι τάφου ποταινίου·
Ὦ δύστανος,
Οὔτε βροτοῖσιν, οὔτ' ἐν νεκροῖσι
Μέτοικος, οὐ ζῶσιν, οὐ θανοῦσι.

ΧΟΡ. Προβᾶσ' ἐπ' ἔσχατον θράσους,
Ὑψηλὸν εἰς Δίκας βάθρον
Προσέπεσες, ὦ τέκνον, πολύ·
Πατρῷον δ' ἐκτίνεις τιν' ἆθλον.

ΑΝΤ. Ἔψαυσας ἀλγεινοτάτας ἐμοὶ μερίμνας, Ἀντιστρ. γ'.
Πατρὸς τριπόλιστον οἶκτον,
Τοῦ τε πρόπαντος ἁμετέρου πότμου,
Κλεινοῖς Λαβδακίδαισιν.
Ἰὼ
Ματρῷαι λέκτρων ἆται, κοιμήματά τ' αὐτογέννητ'
Ἀμῷ πατρὶ δυσμόρου ματρός,
Οἵων ἐγώ ποθ' ἁ ταλαίφρων ἔφυν· πρὸς οὓς ἀραῖος, ἄγαμος,
Ἅδ' ἐγὼ μέτοικος ἔρχομαι.

ἡ πέτρα βλαστήσασα περιέσχεν αὐτὴν ὡς κισσός. 769 Χιών τ' οὐδ. λ.], διότι αἱ κορυφαὶ τοῦ Σιπύλου εἶν' ὁλοχρονικῶς χιονοσκέπαστοι, ἐπιν. 770 Τέγγει δ' ὑπ' ὀφρ. παγκλ. δειρ.], ἡ χιὼν ἀναλυομένη βρέχει ἀεννάως τὰς ὑπὸ τὰς ὀφρύας τοῦ ὄρους δειράδας (φάραγγας). [illegible] ἐξήγησις τῆς δακρυούσης πέτρας, εἰς ἣν μετεμορφώθη, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἡ Νιόβη. 771 Ἃ με.. ὁμοιοτ.], διότι καὶ αὐτὴ μέλλει νὰ ἐγκατορυχθῇ ζῶσα εἰς πέτρινον ὑπόγειον. 775 Ἔγκλ. λαχεῖν] τῆς αὐτῆς τύχης γενέσθαι μέτοχον. 777 78 Οὐκ ὀλλ... ἀλλ' ἐπίφ.] οὐ μετὰ θάνατον, ἀλλ' ἔτι ζῶσαν καὶ φαινομένην. 781 Ξυμμάρτ. ὔμμ' ἐπικτ.] ἐπικαλοῦμαι, συνεπιμαρτύρομαι. 782 Ἕρμα], ἕρκος, ἔρυμα. 784 Ποταινίου], καινοφανοῦς, παραδόξου, ἴδε τὸ Λεξ. 791 Ἔψ.] ἔψαυσας ἀλγεινοτάτης καὶ μερίμνης (ἰδέας), τοῦ τριπλοῦ ὀλέθρου τοῦ πατρός μου, καὶ τῆς τύχης ἁπάντων ἡμῶν τῶν κλεινῶν Λαβδακιδῶν. 795 Κοιμήματ' αὐτογέννητα], αἱ μετὰ τοῦ ἑαυτῆς γεννήματος (τοῦ ἐμοῦ πατρὸς) συγκοιμήσεις (τῆς δυσμόρου μου μητρός). 797 Ἀραῖος], ἐπικατάρατος.

Ὦ δυσπότμων
Κασίγνητε γάμων κυρήσας,
Θανὼν ἔτ' οὖσαν κατήναρές με!

ΧΟΡ. Σέβειν μὲν εὐσέβειά τις·
Κράτος δ', ὅτῳ κράτος μέλει,
Παραβατὸν οὐδαμῇ πέλει·
Σὲ δ' αὐτόγνωτος ὤλεσ' ὀργά.

ΑΝΤ. Ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος, Ἐπῳδ.
Ταλαίφρων ἄγομαι τὰνδ' ἑτοίμαν ὁδόν.
Οὐκ ἔτι μοι τόδε λαμπάδος ἱερὸν ὄμμα
Θέμις ὁρᾶν ταλαίνᾳ·
Τὸν δ' ἐμὸν πότμον ἀδάκρυτον οὐδεὶς φίλων στενάζει.

ΚΡ. Ἆρ' ἴστ', ἀοιδὰς καὶ γόους πρὸ τοῦ θανεῖν,
Ὡς οὐδ' ἂν εἷς παύσαιτ' ἄν, εἰ χρείη λέγειν;
Οὐκ ἄξεθ' ὡς τάχιστα, καὶ κατηρεφεῖ
Τύμβῳ περιπτύξαντες, ὡς εἴρηκ' ἐγώ,
Ἄπιτε μόνην ἔρημον, εἴτε χρὴ θανεῖν,
Εἴτ' ἐν τοιαύτῃ ζῶσα τυμβεύειν στέγῃ·
Ἡμεῖς γὰρ ἁγνοὶ τοὐπὶ τήνδε τὴν κόρην·
Μετοικίας δ' οὖν τῆς ἄνω στερήσεται.

ΑΝΤ. Ὦ τύμβος, ὦ νυμφεῖον, ὦ κατασκαφὴς
Οἴκησις αἰείφρουρος, οἷ πορεύομαι
Πρὸς τοὺς ἐμαυτῆς, ὧν ἀριθμὸν ἐν νεκροῖς
Πλεῖστον δέδεκται Περσέφασσ' ὀλωλότων·
Ὧν λοισθία 'γὼ καὶ κάκιστα δὴ μακρῷ
Κάτειμι, πρίν μοι μοῖραν ἐξήκειν βίου.
Ἐλθοῦσα μέντοι κάρτ' ἐν ἐλπίσιν τρέφω
Φίλη μὲν ἥξειν πατρί, προσφιλὴς δὲ σοί,
Μῆτερ, φίλη δὲ σοί, κασίγνητον κάρα,
Ἐπεὶ θανόντας αὐτόχειρ ὑμᾶς ἐγὼ
Ἔλουσα, κἀκόσμησα, κἀπιτυμβίους
Χοὰς ἔδωκα, νῦν δέ, Πολύνεικες, τὸ σὸν
Δέμας περιστέλλουσα τοιάδ' ἄρνυμαι.
Καίτοι σ' ἐγὼ 'τίμησα τοῖς φρονοῦσιν εὖ.
Οὐ γάρ ποτ' οὔτ' ἄν, εἰ τέκνων μήτηρ ἔφυν,
Οὔτ' εἰ πόσις μοι κατθανὼν ἐτήκετο,

799 800 Δυσπότμων γάμων], τῶν τοῦ Πολυνείκους μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀδράστου Ἀργείας. 801 Θανὼν ἔτ' οὖσαν κατήναρές με], θανὼν σὺ ἀπέκτεινας ἐμὲ ζῶσαν ἔτι.
802 803] Τὸ κράτος τοῦ φροντίζοντος νὰ διατηρῇ αὐτὸ ἀπρόσβλητον (τοῦ [illegible] μονάρχου) οὐ παραβαίνεται. 805 Αὐτόγνωτος], αὐθαίρετος. 808 Τόδε λαμπ. ἱερὸν ὄμμα], τὸν ἥλιον. 811 12] συντακτέον οὕτω ταῦτα· Ἆρ' ἴστε ὡς, εἰ χρείη λέγειν ἀοιδὰς καὶ γ. πρὸ τοῦ θ., οὐδ' ἂν εἷς παύσαιτ' ἂν (τούτου, τοῦ λέγειν [illegible]. 817 Ἡμεῖς γὰρ ἁγνοὶ κτλ.], ἡμεῖς γάρ, ὅσον τὸ ἐπὶ (καθ' ὅσον ἀφορᾷ) τήνδε τὴν κόρην, ἁγνοί ἐσμεν. [illegible] ὅτι, παραθεὶς αὐτῇ μικρὸν τροφῆς, ἀπαλλάττεται τοῦ ἄγους τοῦ φόνου. [illegible] μακρῷ], μακρῷ (τῷ μέτρῳ) κάκιστα.

Βίᾳ πολιτῶν τόνδ' ἂν ᾐρόμην πόνον.
Τίνος νόμου δὴ ταῦτα πρὸς χάριν λέγω;
Πόσις μὲν ἄν μοι, κατθανόντος, ἄλλος ἦν,
Καὶ παῖς ἀπ' ἄλλου φωτός, εἰ τοῦδ' ἤμπλακον·
Μητρὸς δ' ἐν Ἅδου καὶ πατρὸς κεκευθότοιν,
Οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς ὅστις ἂν βλάστοι ποτέ.
Τοιῷδε μέντοι σ' ἐκπροτιμήσασ' ἐγὼ
Νόμῳ, Κρέοντι ταῦτ' ἔδοξ' ἁμαρτάνειν,
Καὶ δεινὰ τολμᾶν, ὦ κασίγνητον κάρα·
Καὶ νῦν ἄγει με διὰ χερῶν οὕτω λαβὼν,
Ἄλεκτρον, ἀνυμέναιον, οὔτε του γάμου
Μέρος λαχοῦσαν, οὔτε παιδείου τροφῆς,
Ἀλλ' ὧδ' ἔρημος πρὸς φίλων ἡ δύσμορος
Ζῶσ' εἰς θανόντων ἔρχομαι κατασκαφάς·
Ποίαν παρεξελθοῦσα δαιμόνων δίκην;—
Τί χρή με τὴν δύστηνον ἐς θεοὺς ἔτι
Βλέπειν, τίν' αὐδᾷν ξυμμάχων, ἐπεί γε δὴ
Τὴν δυσσέβειαν εὐσεβοῦσ' ἐκτησάμην;
Ἀλλ' εἰ μὲν οὖν τάδ' ἐστὶν ἐν θεοῖς καλὰ,
Παθόντες ἂν ξυγγνοῖμεν ἡμαρτηκότες·
Εἰ δ' οἵδ' ἁμαρτάνουσι, μὴ πλείω κακὰ
Πάθοιεν ἢ καὶ δρῶσιν ἐκδίκως ἐμέ.
Ἔτι τῶν αὐτῶν ἀνέμων αὐταὶ
Ψυχῆς ῥιπαὶ τήνδ' ἔτ' ἔχουσιν.

ΚΡ. Τοιγὰρ τούτων τοῖσιν ἄγουσιν
Κλαύμαθ' ὑπάρξει βραδυτῆτος ὕπερ.

ΑΝΤ. Οἴμοι, θανάτου τοῦτ' ἐγγυτάτω
Τοὔπος ἀφῖκται!

ΧΟΡ. Θαρσεῖν οὐδὲν παραμυθοῦμαι
Μὴ οὐ τάδε ταύτῃ κατακυροῦσθαι.

ΑΝΤ. Ὦ γῆς Θήβης ἄστυ πατρῷον,
Καὶ θεοὶ προγενεῖς,
Ἄγομαι δή, κοὐκ ἔτι μέλλω.
Λεύσσετε, Θήβης οἱ κοιρανίδαι,
Τὴν βασιλίδα τὴν μούνην λοιπὴν,
Οἷα πρὸς οἵων ἀνδρῶν πάσχω,
Τὴν εὐσεβίαν σεβίσασα.

---

835 Βίᾳ πολιτῶν], ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεως τῶν συμπολιτῶν μου. 837 Κατθανόντος], ἀντὶ τοῦ θανόντος. 838 Τοῦδ'], τοῦ παιδός, ἢ μᾶλλον τοῦ ἀνδρός. 844 Διὰ χερῶν οὕτω λαβὼν], κρατουμένην διὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ ἑκατέρωθεν. 849 Παρεξελθοῦσα], παραβᾶσα. 857 58] Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάθους (ὡς ὑπὸ ἀνέμου) παραφέρεται εἰσέτι αὕτη.

863 64] Θαρρεῖν σε οὐδόλως παρηγορῶ ὅτι ταῦτα οὐχ οὕτως (ὡς ἔφη δηλ. ἡ Ἀντιγ.) ἐπικυρωθήσονται. 866 Καὶ θεοὶ προγενεῖς], πατρῷοι. Ἐν ἄλλοις γρφ. θεοί τε πατρογενεῖς. 868 Κοιρανίδαι], οἱ ἄριστοι, οἱ ἄρχοντες. 869], Διατί μόνην, ἐν ᾧ ζῇ ἡ Ἰσμήνη

ΧΟΡ. Ἔτλα καὶ Δανάας οὐράνιον φῶς
Ἀλλάξαι δέμας ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς,
Κρυπτομένα δ' ἐν
Τυμβήρει θαλάμῳ κατεζεύχθη·
Καίτοι γενεᾷ τίμιος, ὦ παῖ, παῖ,
Καὶ Ζηνὸς ταμιεύεσκε γονὰς χρυσορύτους.
Ἀλλ' ἁ μοιριδία τις δύνασις δεινά·
Οὔτ' ἄν νιν ὄμβρος, οὔτ' Ἄρης, οὐ πύργος, οὐχ ἁλίκτυποι
Κελαιναὶ νᾶες ἐκφύγοιεν.
Ζεύχθη δ' ὀξύχολος παῖς ὁ Δρύαντος, Ἀντιστρ. α'.
Ἠδωνῶν βασιλεὺς, κερτομίαις ὀργαῖς
Ἐκ Διονύσου
Πετρώδει κατάφρακτος ἐν δεσμῷ.
Οὕτω μανίας δεινὸν ἀποστάζει.
Ἀνθηρόν τε μένος. κεῖνος ἐπέγνω μανίαις
Ψαύων τὸν θεὸν ἐν κερτομίοις γλώσσαις.
Παύεσκε μὲν γὰρ ἐνθέους γυναῖκας, εὔιόν τε πῦρ,
Φιλαύλους τ' ἠρέθιζε Μούσας.
Παρὰ δὲ Κυανέων πελαγέων διδύμας ἁλὸς Στρ. β'.
Ἀκταὶ Βοσπόριαι, ἰδ' ὁ Θρῃκῶν Σαλμυδησσὸς,
Ἵν' ἀγχίπολις Ἄρης δισσοῖσι Φινεΐδαις
Εἶδεν ἀρατὸν ἕλκος
Τυφλωθὲν ἐξ ἀγρίας δάμαρτος
Ἀλαὸν ἀλαστόροισιν ὀμμάτων κύκλοις,
* Ἀραχθὲν ἐγχέων, ὑφ' αἱματηραῖς
Χείρεσσι καὶ κερκίδων ἀκμαῖσι·
Κατὰ δὲ τακόμενοι μέλεοι μελέαν πάθαν Ἀντιστρ. β'.
Κλαῖον ματρὸς, ἔχοντες ἀνύμφευτον γονάν· ἃ
Σπέρμ' ἀρχαιογόνων ἄντασ' Ἐρεχθειδᾶν,
Τηλεπόροις δ' ἐν ἄντροις

---

873 κ. ε.] ἔτλη καὶ τῆς Δανάης τὸ δέμας (περιφρ. ἀντὶ ἡ Δανάη) ἀλλάξαι (ἐκεῖνο, στερηθῆναι, ἀπαλλάξαι) τὸ οὐράνιον φῶς ἐν αὐλαῖς χαλκοδέτοις (ἐν χαλκοθύρῳ φυλακῇ). 875 Κατεζεύχθη], κατεκλείσθη. 877 Γονὰς χρυσορύτους], διότι γνωστὸν ὅτι ἡ Δανάη ἐκυοφόρει ἐκ τοῦ Διὸς, μεταμορφωθέντος εἰς χρυσῆν βροχήν. 878 Μοιριδία δύνασις], ἡ τῆς εἱμαρμένης δύναμις. 880 Παῖς ὁ Δρ.], ὁ Λυκοῦργος, βασιλεὺς τῆς Θρᾴκης (ἴδε Ἰλ. Ζ, 140 κ. ε. 883 Πετρώδει ἐν δεσμῷ], ἐν σπηλαίῳ. 888 Ἐνθέους γυναῖκας], τὰς βάκχας — εὔιόν τε πῦρ], τὰς δᾷδας (τὰ ὄργια) τοῦ Διονύσου (Εὐοῖ, εὐάν). 890 Παρὰ δὲ τῶν Κυανέων πελάγεων τῆς διδύμης ἁλὸς (τῆς Προποντ. καὶ [illegible]), ὅπου εἶναι αἱ Βοσπόριαι ἀκταὶ ἢ ὁ τῶν Θρᾳκῶν Σαλμυδησσὸς, ὁ ἀγχίπολις τοῖς διδύμοις Φινεΐδαις Ἄρης εἶδε τυφλωθὲν (ἐπενεχθὲν πρὸς τύφλωσιν) ἐξ ἀγρίας δάμαρτος ἀρατὸν ἕλκος, ἀλαὸν ἀλαστόροισιν ὀμμάτων κύκλοις, χωρὶς ἐγχέων, ἀλλ' ὑφ' αἱματ. χειρ. καὶ κερκ. ἀκμ. Ὁ δὲ μῦθος ἔχει οὕτως: Φινεὺς ὁ Ἀγήνορος ἢ Ποσειδῶνος, βασιλεὺς τῶν περὶ τὴν Σαλμυδησσὸν καὶ τὸν Βόσπορον χωρίων, γήμας Κλεοπάτραν τὴν Βορέως καὶ Ὠρειθυίας τῆς Ἐρεχθέως, ἐπέγημεν αὐτῇ Ἰδαίαν τὴν Δαρδάνου, ἥτις, ζηλοτυποῦσα, ἐτύφλωσε διὰ τῆς κερκίδος τοὺς δύο προγόνους αὐτῆς, Πλήξιππον καὶ Πανδίονα, υἱοὺς τῆς Κλεοπάτρας. 899 Ἀνύμφ. γονὰν ἔχοντες] γεννηθέντες πρὸς τὸ μὴ νυμφευθῆναι. 900 Ἄντασ'], ἤντησεν, ἔλαχεν, εἶχε. 901 Τηλεπόροις δ' ἐν ἄντροις], ἐν τοῖς ὑπερβορείοις.

Τράφη θυέλλαισιν ἐν πατρῴαις
Βορεὰς ἅμιππος, ὀρθόποδος ὑπὲρ πάγου,
Θεῶν παῖς· ἀλλὰ κἀπ' ἐκείνᾳ
Μοῖραι μακραίωνες ἔσχον, ὦ παῖ.
ΤΕΙ. Θήβης ἄνακτες, ἥκομεν κοινὴν ὁδὸν
Δύ' ἐξ ἑνὸς βλέποντε· τοῖς τυφλοῖσι γὰρ
Αὕτη κέλευθος ἐκ προηγητοῦ πέλει.
ΚΡ. Τί δ' ἔστιν, ὦ γεραιὲ Τειρεσία, νέον;
ΤΕΙ. Ἐγὼ διδάξω, καὶ σὺ τῷ μάντει πιθοῦ.
ΚΡ. Οὔκουν πάρος γε σῆς ἀπεστάτουν φρενός.
ΤΕΙ. Τοιγὰρ δι' ὀρθῆς τήνδε ναυκληρεῖς πόλιν.
ΚΡ. Ἔχω πεπονθὼς μαρτυρεῖν ὀνήσιμα.
ΤΕΙ. Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης.
ΚΡ. Τί δ' ἔστιν; ὡς ἐγὼ τὸ σὸν φρίσσω στόμα.
ΤΕΙ. Γνώσει, τέχνης σημεῖα τῆς ἐμῆς κλύων.
Εἰς γὰρ παλαιὸν θᾶκον ὀρνιθοσκόπον
Ἵζων, ἵν' ἦν μοι παντὸς οἰωνοῦ λιμήν,
Ἀγνῶτ' ἀκούω φθόγγον ὀρνίθων, κακῷ
Κλάζοντας οἴστρῳ καὶ βεβαρβαρωμένῳ,
Καὶ σπῶντας ἐν χηλαῖσιν ἀλλήλους φοναῖς
Ἔγνων· πτερῶν γὰρ ῥοῖβδος οὐκ ἄσημος ἦν.
Εὐθὺς δὲ δείσας ἐμπύρων ἐγευόμην
Βωμοῖσι παμφλέκτοισιν· ἐκ δὲ θυμάτων
Ἥφαιστος οὐκ ἔλαμπεν, ἀλλ' ἐπὶ σποδῷ
Μυδῶσα κηκὶς μηρίων ἐτήκετο,
Κἄτυφε, κἀνέπτυε· καὶ μετάρσιοι
Χολαὶ διεσπείροντο, καὶ καταρρυεῖς
Μηροὶ καλυπτῆς ἐξέκειντο πιμελῆς.
Τοιαῦτα παιδὸς τοῦδ' ἐμάνθανον πάρα
Φθίνοντ' ἀσήμων ὀργίων μαντεύματα·
Ἐμοὶ γὰρ οὗτος ἡγεμών, ἄλλοις δ' ἐγώ.
Καὶ ταῦτα τῆς σῆς ἐκ φρενὸς νοσεῖ πόλις·
Βωμοὶ γὰρ ἡμῖν ἐσχάραι τε παντελεῖς
Πλήρεις, ὑπ' οἰωνῶν τε καὶ κυνῶν βορᾶς,

---

903 Βορεὰς ἅμιππος], ἡ τοῦ Βορέως ταχύπους (ἴσα ἵπποις θέουσα) θυγάτηρ. — ὀρθόποδος ὑπὲρ πάγου] ὑπὲρ τοῦ ὀρθίου (ὑψηλοῦ ἢ ἀποκρήμνου) πάγου. 904-905 Κἀπ' ἐκείνᾳ] ἔσχον] καὶ ἐπ' ἐκείνῃ ἔσχον (κατέσχον), κἀκείνης κατίσχυσαν. 911 Σῆς ἀπεσ. φρεν.] παρήκουον τῶν φρονίμων σου συμβουλῶν. 912 Δι' ὀρθῆς], ὀρθῶς. 916 Παντὸς οἰωνοῦ λιμήν], παντὸς πτηνοῦ καταγωγή. 922 Ἐμπύρων ἐγευόμην βωμ. παμφλ.], ἐδοκίμασα (ἐσυμβουλεύθην) τὴν δι' ἐμπύρων (ὁλοκαυτωμάτων) μαντείαν. 925 Κηκίς], ἡ λιγνὺς τοῦ καπνοῦ. 927 Χολαὶ διεσπείροντο], αἱ κύστεις τῆς χολῆς ἢ τοῦ οὔρους (αἱ συγκατακαιόμεναι τοῖς μηρίοις, ἴδε Εὐρ. Φοινισσ. 1257) διεῤῥήγνυντο πάντοθεν. — ἢ καταῤῥυεῖς μηροὶ κτλ.] ἢ δὲ μηροὶ ἐξέκειντο κατάῤῥοες καλυπτῆς πιμελῆς. Ἡ καλύπτουσα τοὺς μηροὺς πιμελὴ κατεῤῥύεισα ἀφῆκεν αὐτοὺς γυμνούς. 929-930 Τοιαῦτα ... ἐμάνθανον ... φθίνοντα ἀσήμ. ...] ἀντὶ φθίνοντα.

Τοῦ δυσμόρου πεπτῶτος Οἰδίπου γόνου.
Κᾆτ' οὐ δέχονται θυστάδας λιτὰς ἔτι
Θεοὶ παρ' ἡμῶν, οὐδὲ μηρίων φλόγα,
Οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοάς,
Ἀνδροφθόρου βεβρῶτες αἵματος λίπος.
Ταῦτ' οὖν, τέκνον, φρόνησον· ἀνθρώποισι γὰρ
Τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τοὐξαμαρτάνειν·
Ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ, κεῖνος οὐκ ἔτ' ἔστ' ἀνὴρ
Ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις εἰς κακὸν
Πεσὼν ἀκεῖται, μηδ' ἀκίνητος πέλει.
Αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει.
Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
Κέντει. τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν;
Εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν δ'
Ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος φέρει.

ΚΡ. Ὦ πρέσβυ, πάντες, ὥστε τοξόται σκοποῦ,
Τοξεύετ' ἀνδρὸς τοῦδε, κοὐδὲ μαντικῆς
Ἄπρακτος ὑμῖν εἰμι· τῶν δ' ὑπαὶ γένους
Ἐξημπόλημαι κἀκπεφόρτισμαι πάλαι.
Κερδαίνετ', ἐμπολᾶτε τὸν πρὸς Σάρδεων
Ἤλεκτρον, εἰ βούλεσθε, καὶ τὸν Ἰνδικὸν
Χρυσόν· τάφῳ δ' ἐκεῖνον οὐχὶ κρύψετε.
Οὐδ' εἰ θέλουσ' οἱ Ζηνὸς αἰετοὶ βορὰν
Φέρειν νιν ἁρπάζοντες εἰς Διὸς θρόνους,
Οὐδ' ὥς, μίασμα τοῦτο μὴ τρέσας, ἐγὼ
Θάπτειν παρήσω κεῖνον· εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι
Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει.
Πίπτουσι δ', ὦ γεραιὲ Τειρεσία, βροτῶν
Χοἰ πολλὰ δεινοὶ πτώματ' αἴσχρ', ὅταν λόγους
Αἰσχροὺς καλῶς λέγωσι τοῦ κέρδους χάριν.

ΤΕΙ. Φεῦ·
Ἆρ' οἶδεν ἀνθρώπων τις, ἆρα φράζεται . . .

ΚΡ. Τί χρῆμα; ποῖον τοῦτο πάγκοινον λέγεις;

ΤΕΙ. Ὅσῳ κράτιστον κτημάτων εὐβουλία;

ΚΡ. Ὅσῳπερ, οἶμαι, μὴ φρονεῖν πλείστη βλάβη.

ΤΕΙ. Ταύτης σὺ μέντοι τῆς νόσου πλήρης ἔφυς.

ΚΡ. Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς.

ΤΕΙ. Καὶ μὴν λέγεις, ψευδῆ με θεσπίζειν λέγων.

---

937 Θυστάδας λιτάς], θυσίας ἱκετηρίους. 939 40 Ὄρνις . . . βεβρῶτες], ἀπὸ ἑνικοῦ εἰς πληθ. διὰ τὸ Οὐδέ, ὡς ἐὰν ἦτον Οὐδένες ἐκ τῶν ὀρνίθων. 952 Ἀνδρὸς τοῦδε], ἐμοῦ. [illegible] Σοφ. Ἠλ. 43. 952 953 Μαντικῆς ἄπρακτος ὑμῖν], ἀπείρακας τῆς μαντικῆς σας δὲν [illegible] λοιπὸν ἔπαθε δι' αὐτήν.—τῶν ὑπαί], ὑμῶν, ὑφ' ὧν. 954 Κἀκπεφόρτισμαι], [illegible], [illegible], φησὶ δὲ τὸν υἱόν του Μενοικέα, θυσιασθέντα ἑκουσίως εἰς τὸν Ἄρην, πολιορκουμένων τῶν Θηβῶν. 967 Πάγκοινον], πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις κοινόν.

ΚΡ. Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος.
ΤΕΙ. Τὸ δ' ἐκ τυράννων αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ.
ΚΡ. Ἆρ' οἶσθα ταγοὺς ὄντας, ἃ'ν λέγῃς, λέγων;
ΤΕΙ. Οἶδ'· ἐξ ἐμοῦ γὰρ τήνδ' ἔχεις σώσας πόλιν.
ΚΡ. Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τἀδικεῖν φιλῶν.
ΤΕΙ. Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι.
ΚΡ. Κίνει, μόνον δὲ μὴ 'πὶ κέρδεσιν λέγων.
ΤΕΙ. Οὕτω γὰρ ἤδη καὶ δοκῶ τὸ σὸν μέρος.
ΚΡ. Ὡς μὴ 'μπολήσων ἴσθι τὴν ἐμὴν φρένα.
ΤΕΙ. Ἀλλ' εὖ γέ τοι κάτισθι μὴ πολλοὺς ἔτι
Τροχοὺς ἁμιλλητῆρας Ἡλίου τελῶν,
Ἐν οἷσι τῶν σῶν αὐτὸς ἐκ σπλάγχνων ἕνα
Νέκυν νεκρῶν ἀμοιβὸν ἀντιδοὺς ἔσει,
Ἀνθ' ὧν ἔχεις μὲν τῶν ἄνω βαλὼν κάτω,
Ψυχήν τ' ἀτίμως ἐν τάφῳ κατῴκισας·
Ἔχεις δὲ τῶν κάτωθεν ἐνθάδ' αὖ θεῶν
Ἄμοιρον, ἀκτέριστον, ἀνόσιον νέκυν·
Ὧν οὔτε σοὶ μέτεστιν οὔτε τοῖς ἄνω
Θεοῖσιν, ἀλλ' ἐκ σοῦ βιάζονται τάδε.
Τούτων σε λωβητῆρες ὑστεροφθόροι
Λοχῶσιν Ἅιδου καὶ θεῶν Ἐριννύες,
Ἐν τοῖσιν αὐτοῖς τοῖσδε ληφθῆναι κακοῖς.
Καὶ ταῦτ' ἄθρησον εἰ κατηργυρωμένος
Λέγω. φανεῖ γὰρ οὐ μακροῦ χρόνου τριβὴ
Ἀνδρῶν, γυναικῶν, σοῖς δόμοις κωκύματα·
Ἐχθραὶ δὲ πᾶσαι ξυνταράσσονται πόλεις,
Ὅσων σπαράγματ' ἢ κύνες καθήγνισαν,
Ἢ θῆρες, ἤ τις πτηνὸς οἰωνὸς, φέρων
Ἀνόσιον ὀσμὴν ἑστιοῦχον εἰς πόλιν.
Τοιαῦτά σου (λυπεῖς γὰρ), ὥστε τοξότης,
Ἀφῆκα θυμῷ καρδίας τοξεύματα
Βέβαια, τῶν σὺ θάλπος οὐχ ὑπεκδραμεῖ.
Ὦ παῖ, σὺ δ' ἡμᾶς ἄπαγε πρὸς δόμους, ἵνα
Τὸν θυμὸν οὗτος εἰς νεωτέρους ἀφῇ,
Καὶ γνῷ τρέφειν τὴν γλῶσσαν ἡσυχωτέραν,
Τὸν νοῦν τ' ἀμείνω τῶν φρενῶν ἢ νῦν φέρει.

---

975 Ταγοὺς ὄντας], οἶσθα λέγων ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ταγοὺς (ἄρχοντας) ὄντας; 981 Μὴ 'μπολήσων], ἀπατήσων. 983 Τροχοὺς ἁμιλλητῆρας], κύκλους διαδεχομένους ἐξ ὑπαμοιβῆς ἀλλήλους.—τελῶν] τελέσων 986 88, Ἔχεις μὲν τῶν ἄνω βαλὼν κάτω.. ἔχεις δὲ τῶν κάτωθεν θεῶν ἐνθάδε], ἔθαψας μὲν ἄνθρωπον ζῶντα, ἀφῆκας δὲ ἄταφον νεκρόν. 996 98], Ἡ γὰρ τριβὴ οὐ μακροῦ χρόνου φανεῖ (θέλει δείξῃ) σοῖς δόμοις κωκύματα ἀνδρ. καὶ γυν. 998 Ἐχθραὶ ξυνταράσσονται], εἰς ἔχθραν συγκρούονται. 999 Σπαράγματα], κομμάτια νεκρῶν πτωμάτων. 1001 Ἑστιοῦχον ἐς π.], εἰς πόλιν ἀφιερωμένην. 1004 Θάλπος], τὴν καῦσιν, τὴν δριμύτητα. 1007-8 Τρέφειν τὴν γλῶσσαν, τὸν νοῦν τε], ἀντὶ Ἔχειν.

ΧΟΡ. Ἀνὴρ, ἄναξ, βέβηκε δεινὰ θεσπίσας·
Ἐπιστάμεσθα δ', ἐξ ὅσου λευκὴν ἐγὼ
Τήνδ' ἐκ μελαίνης ἀμφιβάλλομαι τρίχα,
Μή πώποτ' αὐτὸν ψεῦδος εἰς πόλιν λακεῖν.
ΚΡ. Ἔγνωκα καὐτὸς, καὶ ταράσσομαι φρένας.
Τό τ' εἰκάθειν γὰρ δεινόν· ἀντιστάντα δὲ
Ἄτη πατάξαι θυμὸν, ἐν δεινῷ πάρα.
ΧΟΡ. Εὐβουλίας δεῖ, παῖ Μενοικέως Κρέον.
ΚΡ. Τί δῆτα χρὴ δρᾶν; φράζε· πείσομαι δ' ἐγώ.
ΧΟΡ. Ἐλθὼν, κόρην μὲν ἐκ κατώρυχος στέγης
Ἄνες· κτίσον δὲ τῷ προκειμένῳ τάφον.
ΚΡ. Καὶ ταῦτ' ἐπαινεῖς, καὶ δοκεῖ παρεικάθειν;
ΧΟΡ. Ὅσον γ', ἄναξ, τάχιστα. συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι.
ΚΡ. Οἴμοι, μόλις μὲν, καρδίας δ' ἐξίσταμαι
Τὸ δρᾶν· ἀνάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον.
ΧΟΡ. Δρᾶ νυν τάδ' ἐλθὼν, μηδ' ἐπ' ἄλλοισιν τρέπε.
ΚΡ. Ὧδ', ὡς ἔχω, στείχοιμ' ἄν· ἴτ', ἴτ', ὀπάονες,
Οἵ τ' ὄντες, οἵ τ' ἀπόντες, ἀξίνας χεροῖν
Ὁρμᾶσθ' ἑλόντες εἰς ἐπόψιον τόπον!
Ἐγὼ δ', ἐπειδὴ δόξα τῇδ' ἐπεστράφη,
Αὐτός τ' ἔδησα, καὶ παρὼν ἐκλύσομαι·
Δέδοικα γὰρ, μὴ τοὺς καθεστῶτας νόμους
Ἄριστον ᾖ σώζοντα τὸν βίον τελεῖν.
ΧΟΡ. Πολυώνυμε, Καδμείας νύμφας ἄγαλμα — Στρ. α'.
Καὶ Διὸς βαρυβρεμέτα γένος, κλυτὰν ὃς ἀμφέπεις
Ἰταλίαν, μέδεις δὲ παγκοίνοις Ἐλευσινίας
Δηοῦς ἐν κόλποις, ὦ Βακχεῦ, Βακχᾶν μητρόπολιν Θήβαν
Ναίων παρ' ὑγρῶν Ἰσμηνοῦ ῥεέθρων,
Ἀγρίου τ' ἐπὶ σπορᾷ δράκοντος·
Σὲ δ' ὑπὲρ διλόφου πέτρας στέροψ ὄπωπε — Ἀντιστρ. α'.
Λιγνὺς, ἔνθα Κωρύκιαι Νύμφαι στείχουσι Βακχίδες,
Κασταλίας τε νᾶμα· καί σε Νυσαίων ὀρέων
Κισσήρεις ὄχθαι χλωρά τ' ἀκτὰ πολυστάφυλος πέμπει,
Ἀβρότων ἐπέων εὐαζόντων,

1015 Ἐν δεινῷ πάρα], πάρεστι. 1023 24 Καρδ. δ' ἐξίς. τὸ δρᾶν], ἡ καρδία μου ὑποποιεῖται τὴν τῶν δεδογμένων ἐκτέλεσιν. 1025 Μηδ' ἐπ' ἄλλ. τρέπε], μηδ' ἐπίτρεπε τοῦτο ἄλλοις (ἐννο. δρᾶν). 1028 Εἰς ἐπόψιον τόπον], εἰς μέρος ἐμφανὲς (περίοπτον).
1033 Πολυώνυμε], ἀποτείνεται πρὸς τὸν Διόνυσον. 1035 Ἰταλίαν], διὰ τὸν ἐρμητικῆς οἶνον. 1038 Ἀγρίου τ' ἐπὶ σπορᾷ δράκ.] τοῦ κατασταθέντος ὑπὸ τοῦ Ἄρεως φύλακος τῆς Δίρκης, ὃν ὁ Κάδμος φονεύσας, ἔσπειρεν αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας, ἐξ ὧν ἀνεφύησαν οἱ καλούμενοι Σπαρτοί. 1039 Ὑπὲρ διλόφου πέτρας], τοῦ δικορύφου Παρνασσοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ἕτερον ἄκρον κατεῖχεν ὁ Διόνυσος. 1039 40 Στέροψ λιγνὺς], ἡ τῶν θυσιῶν. — Κωρύκιαι Νύμφαι], αἱ τοῦ Κωρυκίου σπηλαίου. 1044 Ἀβρότων], θείων· ἐννοεῖ δὲ τὰ Βακχικὰ ἐπιφωνήματα Εὐοῖ, Εὐάν.

Θηβαίας ἐπισκοποῦντ' ἀγυιάς,
Τὰν ἐκ πασᾶν τιμᾷς ὑπερτάταν πόλεων Στροφ. ιβ'.
Ματρὶ σὺν κεραυνίᾳ.
Καὶ νῦν, ὡς βιαίας ἔχεται πάνδημος πόλις ἐπὶ νόσου
Ποδὶ καθαρσίῳ
Μολεῖν, μολεῖν, Παρνασσίαν ὑπὲρ κλιτύν,
Ἢ στονόεντα πορθμόν!
Ἰώ, πῦρ πνεόντων χοράγ' ἄστρων. νυχίων Ἀντιστρ. ιβ'.
Φθεγμάτων ἐπίσκοπε
Παῖ, Ζηνὸς γένεθλον, προφάνηθι Ναξίαις Θυάσι
Σαῖς ἅμα περιπόλοις,
Αἵ μαινόμεναί σε πάννυχοι χορεύουσι,
Τὸν ταμίαν Ἴακχον!

ΑΓ. Κάδμου πάροικοι καὶ δόμων Ἀμφίονος,
Οὐκ ἔσθ' ὁποῖον στάντ' ἂν ἀνθρώπου βίον
Οὔτ' αἰνέσαιμ' ἄν, οὔτε μεμψαίμην ποτέ·
Τύχη γὰρ ὀρθοῖ καὶ τύχη καταῤῥέπει
Τὸν εὐτυχοῦντα, τόν τε δυστυχοῦντ', ἀεί,
Καὶ μάντις οὐδεὶς τῶν καθεστώτων βροτοῖς.
Κρέων γὰρ ἦν ζηλωτός, ὡς ἐμοί, ποτέ,
Σώσας μὲν ἐχθρῶν τήνδε Καδμείαν χθόνα·
Λαβών τε χώρας παντελῆ μοναρχίαν,
Ἔυθυνε, θάλλων εὐγενεῖ τέκνων σπορᾷ·
Καὶ νῦν ἀφεῖται πάντα. τὰς γὰρ ἡδονὰς
Ὅταν προδῶσιν ἄνδρες, οὐ τίθημ' ἐγὼ
Ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν.
Πλούτει τε γὰρ κατ' οἶκον, εἰ βούλει, μέγα,
Καὶ ζῆ τύραννον σχῆμ' ἔχων· ἐὰν δ' ἀπῇ
Τούτων τὸ χαίρειν, τἄλλ' ἐγὼ καπνοῦ σκιᾶς
Οὐκ ἂν πριαίμην ἀνδρὶ πρὸς τὴν ἡδονήν.

ΚΟΡ. Τί δ' αὖ τόδ' ἄχθος βασιλέων ἥκεις φέρων;
ΑΓ. Τεθνᾶσιν· οἱ δὲ ζῶντες αἴτιοι θανεῖν.
ΚΟΡ. Καὶ τίς φονεύει; τίς δ' ὁ κείμενος; λέγε.
ΑΓ. Αἵμων ὄλωλεν, αὐτόχειρ δ' αἱμάσσεται.

1046 Ματρὶ σὺν κεραυνίᾳ], τῇ Σεμέλῃ, ὡς ἀπεβαλοῦσῃ ὑπὸ κεραυνοῦ, ἴδε τὴν Μυθολογ. 1047], Ἐπεὶ ἡ πόλις ἔχεται πανδήμιος ἐπὶ νόσου. 1048 Καθαρσίῳ ποδὶ], καθαρτικῷ τοῦ κατέχοντος τὴν πόλιν μιάσματος. 1049 Μολεῖν], δεόμεθά σου μολεῖν. 1050 Στονόεντα πορθμὸν], τὸν τῆς Εὐβοίας. 1051 52, Νυχίων φθεγμάτων], τῶν νυκτερινῶν ἐπιφωνημάτων τῶν Μαινάδων. 1053 54 Ναξίαις περιπόλ.], ταῖς Βάκχαις τῆς Νάξου, ὅπου συνῆλθεν ὁ Διόνυσος τῇ Ἀριάδνῃ. 1056 Τὸν Ταμίαν], τὸν χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν, τὸν ἀγαθοδότην κτλ. 1057] Ὦ κάτοικοι τῶν δόμων τοῦ Ἀμφίονος ἢ Κάδμου, τῶν Θηβῶν (τὰς δ. πόλεις ἐτείχισεν ὁ Ζῆθος καὶ ὁ Ἀμφίων), καὶ τῆς Καδμείας. 1058 Στάντ'], καθεστῶτα, ὑφιστάμενον, ὑπάρχοντα. 1063 Ὡς ἐμοὶ], ἐμοὶ δοκεῖ. 1068 Ὅταν προδῶσιν], ἀπολέσωσι. 1071 Ζῆ], ζῆθι. 1077 Αὐτόχειρ], ἀπὸ χειρός, δηλ. οὐχὶ κατὰ σύμπτωσιν, ὅθεν ἢ ἐρωτᾷ ὁ χορός. Πότερα; πατρῴας ἢ..;

ΧΟΡ. Πότερα πατρῴας ἢ πρὸς οἰκείας χερός;
ΑΓ. Αὐτὸς πρὸς αὑτοῦ, πατρὶ μηνίσας φόνου.
ΧΟΡ. Ὦ μάντι, τοὔπος ὡς ἄρ' ὀρθὸν ἤνυσας.
ΑΓ. Ὡς ὧδ' ἐχόντων, τἄλλα βουλεύειν πάρα.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν ὁρῶ τάλαιναν Εὐρυδίκην ὁμοῦ
Δάμαρτα τὴν Κρέοντος· ἐκ δὲ δωμάτων,
Ἤτοι κλύουσα παιδός, ἢ τύχῃ, πάρα.
ΕΥΡ. Ὦ πάντες ἀστοί, τοῦ λόγου γ' ἐπῃσθόμην
Πρὸς ἔξοδον στείχουσα, Παλλάδος θεᾶς
Ὅπως ἱκοίμην εὐγμάτων προσήγορος·
Καὶ τυγχάνω γε κλεῖθρ' ἀνασπαστοῦ πύλης
Χαλῶσα, καί με φθόγγος οἰκείου κακοῦ
Βάλλει δι' ὤτων· ὑπτία δὲ κλίνομαι
Δείσασα πρὸς δμωαῖσι, κἀποπλήσσομαι.
Ἀλλ' ὅστις ἦν ὁ μῦθος, αὖθις εἴπατε·
Κακῶν γὰρ οὐκ ἄπειρος οὖσ' ἀκούσομαι.
ΑΓ. Ἐγώ, φίλη δέσποινα, καὶ παρὼν ἐρῶ,
Κοὐδὲν παρήσω τῆς ἀληθείας ἔπος.
Τί γάρ σε μαλθάσσοιμ' ἄν, ὧν εἰς ὕστερον
Ψεῦσται φανούμεθ'; ὀρθὸν ἡ ἀλήθει' ἀεί.
Ἐγὼ δὲ σῷ ποδαγὸς ἑσπόμην πόσει
Πεδίον ἐπ' ἄκρον, ἔνθ' ἔκειτο νηλεὲς
Κυνοσπάρακτον σῶμα Πολυνείκους ἔτι·
Καὶ τὸν μέν, αἰτήσαντες ἐνοδίαν θεὸν,
Πλούτωνά τ', ὀργὰς εὐμενεῖς κατασχέθειν,
Λούσαντες ἁγνὸν λουτρόν, ἐν νεοσπάσι
Θαλλοῖς ὃ δὴ λέλειπτο συγκατήθομεν,
Καὶ τύμβον ὀρθόκρανον οἰκείας χθονὸς
Χώσαντες αὖθις πρὸς λιθόστρωτον κόρης
Νυμφεῖον Ἅιδου κοῖλον εἰσεβαίνομεν.
Φωνῆς δ' ἄπωθεν ὀρθίων κωκυμάτων
Κλύει τις ἀκτέριστον ἀμφὶ παστάδα,
Καὶ δεσπότῃ Κρέοντι σημαίνει μολών.
Τῷ δ' ἀθλίας ἄσημα περιβαίνει βοῆς
Ἕρποντι μᾶλλον ἆσσον· οἰμώξας δ', ἔπος
Ἵησι δυσθρήνητον· « Ὦ τάλας ἐγώ,
Ἆρ' εἰμὶ μάντις; ἆρα δυστυχεστάτην

1030 Ἤνυσας], ἐπέτυχες. 1086-87 Παλλάδος.. εὐγμ. προσήγ.], προσευξομένη τῇ Παλλάδι. 1093 Κακῶν γὰρ οὐκ ἄπειρος οὖσ'], διότι εἶχεν ἀκούσῃ πρὸ ὀλίγου καὶ τοῦ Μενοικέως τὸν θάνατον. 1101 Ἐνοδίαν θεὸν], τὴν Ἑκάτην ἢ τὴν Περσεφόνην. 1104 Ὃ δὴ λέλειπτο], ὅσον μέρος τοῦ σώματός του εἶχεν ἀπολειφθῇ, τὸ λείψανόν του. 1105 Ὀρθόκρανον], ὑψηλόν. 1108 Ὀρθίων], δυνατῶν, μεγαλοφώνων. 1109 Ἀκτέριστον ἀμφὶ παστάδα], τὸν τάφον, περὶ ὃν οὐκ ἐτελέσθησαν τὰ νομιζόμενα, ὃν ἀνωτέρω εἶπε Νυμφεῖον Ἅιδου. 1111 Ἄσημα.. βοῆς], πνοή, ἦχος. Εἰς τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις γράφεται Ἄσημα.

Κέλευθον ἕρπω τῶν παρελθουσῶν ὁδῶν;
Παιδός με σαίνει φθόγγος. ἀλλά, πρόσπολοι,
Ἴτ' ἆσσον ὠκεῖς, καὶ παραστάντες τάφῳ
Ἀθρήσαθ', ἁρμὸν χώματος λιθοσπαδῆ
Δύντες πρὸς αὐτὸ στόμιον, εἰ τὸν Αἵμονος
Φθόγγον ξυνίημ', ἢ θεοῖσι κλέπτομαι.
Τάδ' ἐξ ἀθύμου δεσπότου κελεύσμασιν
Ἠθροῦμεν. ἐν δὲ λοισθίῳ τυμβεύματι
Τὴν μὲν κρεμαστὴν αὐχένος κατείδομεν,
Βρόχῳ μιτώδει σινδόνος καθημμένην·
Τὸν δ' ἀμφὶ μέσσῃ περιπετῆ προσκείμενον,
Εὐνῆς ἀποιμώζοντα τῆς κάτω φθορὰν,
Καὶ πατρὸς ἔργα, καὶ τὸ δύστηνον λέχος.
Ὁ δ' ὡς ὁρᾷ σφε, στυγνὸν οἰμώξας, ἔσω
Χωρεῖ πρὸς αὐτὸν, κἀνακωκύσας καλεῖ·
Ὦ τλῆμον, οἷον ἔργον εἴργασαι; τίνα
Νοῦν ἔσχες; ἐν τῷ ξυμφορᾶς διεφθάρης;
Ἔξελθε, τέκνον! ἱκέσιός σε λίσσομαι.
Τὸν δ' ἀγρίοις ὄσσοισι παπτήνας ὁ παῖς,
Πτύσας προσώπῳ, κοὐδὲν ἀντειπών, ξίφους
Ἕλκει διπλοῦς κνώδοντας· ἐκ δ' ὁρμωμένου
Πατρὸς φυγαῖσιν ἤμπλακ'· εἶθ' ὁ δύσμορος
Αὑτῷ χολωθεὶς, ὥσπερ εἶχ', ἐπενταθεὶς
Ἤρεισε πλευραῖς μέσσον ἔγχος, ἐς δ' ὑγρὸν
Ἀγκῶν' ἔτ' ἔμφρων παρθένῳ προσπτύσσεται·
Καὶ φυσιῶν ὀξεῖαν ἐκβάλλει πνοὴν
Λευκῇ παρειᾷ φονίου σταλάγματος.
Κεῖται δὲ νεκρὸς περὶ νεκρῷ, τὰ νυμφικὰ
Τέλη λαχὼν δείλαιος εἰν Ἅιδου δόμοις,
Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν,
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν.

ΧΟΡ. Τί τοῦτ' ἂν εἰκάσειας; ἡ γυνὴ πάλιν
Φρούδη, πρὶν εἰπεῖν ἐσθλὸν ἢ κακὸν λόγον.

ΑΓ. Καὐτὸς τεθάμβηκ'· ἐλπίσιν δὲ βόσκομαι,
Ἄχη τέκνου κλύουσαν, ἐς πόλιν γόους
Οὐκ ἀξιώσειν, ἀλλ' ὑπὸ στέγης ἔσω

1116 Σαίνει], ταράττει. 1118 Ἁρμὸν χώματος λιθοσπαδῆ], τὸ ἐκ λίθων συνηρμοσμένον ὅμιον τοῦ χώματος. 1120 Θεοῖσι κλέπτομαι], ἀπατῶμαι ὑπὸ τῶν θεῶν. 1126] Ἀποιμώζοντα τὴν ἀπώλειαν τοῦ γάμου τῆς ἀποθανούσης. 1131 Ἐν τῷ ξυμφ. διεφθ.] ἐν ποίᾳ συμφορᾷ φθοροποιῷ περιέπεσες; 1135 Διπλοῦς κνώδοντας], τὸ δίστομον (ξίφος).
1140 41] Καὶ ἀναφυσῶν, ἐκβάλλει ἐπὶ τῇ λευκῇ (τῆς νεάνιδος) παρειᾷ ὀξεῖαν πνοὴν φονίου σταλάγματος· μετὰ τοῦ ἀναφυσωμένου αἵματος ἐξέβαλε καὶ τὴν πνοὴν (ἐξέπνευσεν). 1143 45 Τὰ νυμφικὰ τέλη], τὸ τέλος τοῦ γάμου. 1146 47 Ἡ γυνὴ πάλιν φρούδη], Εὐρυδίκη ὀπίσω ἀνεχώρησεν.

Δμωαῖς προθήσειν πένθος οἰκεῖον στένειν·
Γνώμης γὰρ οὐκ ἄπειρος, ὥσθ' ἁμαρτάνειν.
ΧΟΡ. Οὐκ οἶδ'· ἐμοὶ δ' οὖν ἥ τ' ἄγαν σιγὴ βαρὺ
Δοκεῖ προσεῖναι, χἠ μάτην πολλὴ βοή.
ΑΓ. Ἀλλ' εἰσόμεσθα, μή τι καὶ κατάσχετον
Κρυφῇ καλύπτει καρδίᾳ θυμουμένῃ,
Δόμους παραστείχοντες· εὖ γὰρ οὖν λέγεις·
Καὶ τῆς ἄγαν γάρ ἐστί που σιγῆς βάρος.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν ὅδ' ἄναξ αὐτὸς ἐφήκει
Μνῆμ' ἐπίσημον διὰ χειρὸς ἔχων,
Εἰ θέμις εἰπεῖν, οὐκ ἀλλοτρίαν
Ἄτην, ἀλλ' αὐτὸς ἁμαρτών.
ΚΡ. Ἰὼ
Φρενῶν δυσφρόνων ἁμαρτήματα Στροφ. α'.
Στερεὰ, θανατόεντ'! ὦ κτανόντας τε καὶ
Θανόντας βλέποντες ἐμφυλίους!
Ὤ μοι ἐμῶν ἄνολβα βουλευμάτων!
Ὦ παῖ, παῖ, νέος νέῳ ξὺν μόρῳ,
Αἰαῖ, αἰαῖ, ἔθανες, ἀπελύθης,
Ἐμαῖς, οὐδὲ σαῖσι δυσβουλίαις!
ΧΟΡ. Οἴμ', ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν!
ΚΡ. Οἴμοι,
Ἔχω μαθὼν δείλαιος! ἐν δ' ἐμῷ κάρᾳ Στροφ. β'.
Θεὸς τότ' ἄρα, τότε, μέγα βάρος μ' ἔχων
Ἔπαισεν, ἐν δ' ἔσεισεν ἀγρίαις ὁδοῖς,
Οἴμοι, λακπάτητον ἀντρέπων χαράν.
Φεῦ, φεῦ! ὦ πόνοι βροτῶν δύσπονοι!
ΕΞ. Ὦ δέσποθ', ὡς ἔχων τε καὶ κεκτημένος
[Τὰ μὲν πρὸ χειρῶν τάδε φέρων, τὰ δ' ἐν δόμοις]
Ἔοικας ἥκειν καὶ τάχ' ὄψεσθαι κακά!
ΚΡ. Τί δ' ἔστιν αὖ; κάκιον ἢ κακῶν ἔτι;
ΕΞ. Γυνὴ τέθνηκε, τοῦδε παμμήτωρ νεκροῦ,
Δύστηνος, ἄρτι νεοτόμοισι πλήγμασι.
ΚΡ. Ἰὼ,
Ἰὼ δυσκάθαρτος Ἅιδου λιμὴν, Ἀντιστροφ. α'.
Τί μ' ἄρα, τί μ' ὀλέκεις; ὦ κακάγγελτά μοι
Προπέμψας ἄχη, τίνα θροεῖς λόγον;
Αἰαῖ, ὀλωλότ' ἄνδρ' ἐπεξειργάσω!

1158 Γνώμης γὰρ οὐκ ἄπειρος], οὐκ ἐστέρηται γνώσεως. 1170 Μνῆμ' ἐπίσημον], ἴσως τὸν νεκρὸν τοῦ υἱοῦ του, αἰρόμενον μὲν ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, συνεναγκαλιζόμενον δὲ ὑπ' αὐτοῦ. 1161 Οὐκ ἀλλοτρ. ἄτην], οὐ (δι') ἀλλοτρίαν βλάβην. 1166 Ἄνολβα βουλευμάτων], ἀτυχῆ βουλεύματα. 1183 Δυσκάθαρτος Ἅδου λιμὴν], λιμὴν ὅπου καταίρουσιν ὅλα τὰ δυστυχήματα· ἢ καταγώγιον τοῦ Ἅδου, τοῦ δυσκόλως ὑπὸ καθαρμῶν ἐξιλεουμένου.

Τί φῄς, ὦ παῖ; τίνα λέγεις μοι νέα;
Αἶ, αἶ, αἶ, αἶ, σφάγιον ἐπ' ὀλέθρῳ
Γυναικεῖον ἀμφικεῖσθαι μόρον;
Ὁρᾷν πάρεστιν· οὐ γὰρ ἐν μυχοῖς ἔτι.
Οἴμοι,
Κακὸν τόδ' ἄλλο δεύτερον βλέπω τάλας. 'Αντςρφ. δ'.
Τίς ἄρα, τίς με πότμος ἔτι περιμένει;
Ἔχω μὲν ἐν χείρεσσιν ἀρτίως τέκνον,
Τάλας, τὸν δ' ἔναντα προσβλέπω νεκρόν.
Φεῦ, φεῦ, μᾶτερ ἀθλία! φεῦ, τέκνον!
Ἡ δ' ὀξύθηκτος ἥδε βωμία πέριξ
Λύει κελαινὰ βλέφαρα, κωκύσασα μὲν
Τοῦ πρὶν θανόντος Μεγαρέως κλεινὸν λάχος,
Αὖθις δὲ τοῦδε, λοίσθιον δὲ σοὶ κακὰς
Πράξεις ἐφυμνήσασα τῷ παιδοκτόνῳ.
Αἰαῖ, αἰαῖ, Στρφ. γ'.
Ἀνέπταν φόβῳ. τί μ' οὐκ ἀνταίαν
Ἔπαισέν τις ἀμφιθήκτῳ ξίφει;
Δείλαιος ἐγὼ, ἒ, ἒ,
Δειλαίᾳ δὲ συγκέκραμαι δύᾳ.
Ὡς αἰτίαν γε τῶνδε κἀκείνων ἔχων
Πρὸς τῆς θανούσης τῆσδ' ἐπεσκήπτου μόρων.
Ποίῳ δὲ κἀπελύσατ' ἐν φοναῖς τρόπῳ;
Παίσασ' ὑφ' ἧπαρ αὐτόχειρ αὑτὴν, ὅπως
Παιδὸς τόδ' ᾔσθετ' ὀξυκώκυτον πάθος.
Ὤ μοί μοι, τάδ' οὐκ ἐπ' ἄλλον βροτῶν Στρφ. δ'.
Ἐμᾶς ἁρμόσει ποτ' ἐξ αἰτίας·
Ἐγὼ γάρ σ', ἐγώ γ' ἔκανον ὁ μέλεος,
Ἐγώ. φάμ' ἔτυμον· ἰὼ, πρόσπολοι,
Ἄγετέ μ' ὅτι τάχος, ἄγετέ μ' ἐκποδών,
Τὸν οὐκ ὄντα μᾶλλον ἢ μηδένα.
Ρ. Κέρδη παραινεῖς, εἴ τι κέρδος ἐν κακοῖς·
Βράχιστα γὰρ κάκιστα τἀν ποσὶν κακά.
Ἴτω, ἴτω, 'Αντςρ. γ'.

[1195] 96 Ἡ δ' ὀξυθ. κτλ.] πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῖς σχολιασταῖς ὁ στίχος οὗτος, ἢ πλεῖστοι αὐτῶν ὑπετόπασαν ἐλλείπειν στίχον ὅλον τοῦ χωρίου. Ἐὰν ὅμως τὸ κείμενον ῃ ὅπως ἔχει, τὸ Ὀξύθηκτος πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν Εὐρυδίκην ἢ νὰ ἐκληφθῇ ἀντὶ θυμος, ἐρεθισμένη εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ὑπὸ τῆς λύπης, κατὰ τὸ »Ὀργῇ συντεμένος φρένας (Ἱππολ. 653). Τὸ δὲ Βωμία πέριξ, ἀντὶ Περὶ τὸν βωμόν. [1197] Μεγαρέως] ενοικέως, ὅστις εἶχε δύο ὀνόματα. »Μεγαρεὺς, Κρέοντος σπέρμα, τῶ Σπαρτῶν γένος,« λ. Ἑ. ἐπὶ Θ. 470. [1205 206] Ὡς ἔχων τὴν αἰτίαν Τῶν δε κἀκείνων τῶν μόρων (τῶν των ἀμφοτέρων) ἐπεσκήπτου πρὸς τῆς δε τῆς θανούσης. [1210 211] Τάδε ἐπ' οὐδένα ων βροτῶν ἁρμόσει ἐξ ἐμῆς αἰτίας, οὐδένα ἄλλον ἢ ἐμαυτὸν αἰτιῶμαι ἐπὶ τούτοις. [17] Βράχιστα γὰρ κράτιστα κτλ.], διότι τὰ ἐν ποσὶ κακὰ ὅσῳ ὀλιγώτερα τόσῳ καλλίτερον.

Φανήτω μόρων ὁ κάλλιστ' ἐμῶν,
'Εμοὶ τερμίαν ἄγων ἡμέραν
Ὕπατος! ἴτω, ἴτω,
Ὅπως μηκέτ' ἆμαρ ἄλλ' εἰσίδω!

ΕΞ. Μέλλοντα ταῦτα· τῶν προκειμένων τι χρὴ
Πράσσειν· μέλει γὰρ τῶνδ' ὅτοισι χρὴ μέλειν.

ΚΡ. 'Αλλ' ὧν ἐρῶ μέν, ταῦτα συγκατηυξάμην.

ΕΞ. Μή νυν προσεύχου μηδέν, ὡς πεπρωμένης
Οὐκ ἔστι θνητοῖς ξυμφορᾶς ἀπαλλαγή.

ΚΡ. Ἄγοιτ' ἂν μάταιον ἄνδρ' ἐκποδών,
Ὅς, ὦ παῖ, σέ τ' οὐχ ἑκὼν κάκτανον,
Σέ τ' αὐτὰν (ᾤ μοι μέλεος), οὐδ' ἔχω,
Ὅπα πρὸς πότερον ἴδω, πᾶ καὶ θῶ;
Λέχρια τἀν χεροῖν, τά τ' ἐπὶ κρατί μοι
Πότμος δυσκόμιστος εἰσήλατο.

ΧΟΡ. Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει·
Χρὴ δὲ τά γ' εἰς θεοὺς μηδὲν ἀσεπτεῖν·
Μεγάλοι δὲ λόγοι μεγάλας πληγὰς
Τῶν ὑπεραύχων ἀποτίσαντες
Γήρα τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν.

1219 220] Φανήτω τῶν ἐμῶν μόρων ὁ ὕπατος, ὁ κάλλιστα ἄγων ἐμοὶ τὴν τελευταίαν ἡμέραν. 1224 Μέλλει γὰρ τῶνδ', ὅτοισι χρὴ μέλειν], ἐννοεῖ τοὺς θεούς. 1228 Μάταιον] ἄχρηστον ἢ ἄφρονα. 1231 Πᾶ καὶ θῶ], ἐνν. τὸν πόδα, ποῦ νὰ σταθῶ; 1232 Λέχρια τἀν χεροῖν, τά τ' ἐπὶ κρατί μοι], ὅλα λοξὰ (ἀνάποδα) καὶ τὰ ἐν ταῖς χερσί, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἢ τὰ νῦν παρόντα καὶ τὰ ἐπικείμενα. 1235 Πρῶτον], ἀνώτερον, προτιμότερον. 1237 38 Τῶν ὑπεραύχων ἀποτίσαντες], ἀπὸ τῶν ὑπεραύχων εἰσπραξάμενοι, ἐπιφέροντες αὐτοῖς.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς πέντε τόμους, ἀντὶ τεσσάρων ὧν προανήγγειλα, προήχθη ἡ παροῦσα πέμπτη ἔκδοσις τῆς Ἑλληνικῆς Χρηστομαθείας, ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι δύω περιέχουσι μόνον ποιητὰς, καὶ τούτων ὄχι τεμάχια, ἀλλὰ ῥαψῳδίας καὶ δράματα ὁλόκληρα, κατὰ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον προετίμησα εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην, ἥτις ἐὰν ἐβράδυνε νὰ συμπληρωθῇ μέχρι τοῦδε, εἶμαι βέβαιος ὅτι τῆς βραδυτῆτος ταύτης χάριν θέλουσι μοὶ γνωρίσῃ καὶ μαθηταὶ καὶ Καθηγηταὶ, διότι τὸ μέρος τῶν ποιητῶν ἰδίως ἐξεπονήθη μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας, καὶ τὰ σχόλια ὑπαγόρευσε κρίσις βαθεῖα καὶ ἐκλογὴ πανεπιτυχὴς, καὶ τούτου ἐγγύησιν ἀποχρῶσαν παρέχει εἰς τὸ Κοινὸν τὸ ὄνομα μόνον τοῦ Κυρίου Σ. Βυζαντίου, τοῦ ὁποίου ἡ διὰ τοσούτων φιλολογικῶν ἀγώνων ἀποκτηθεῖσα φήμη εἶνε σήμερον πλέον ἀναμφισβήτητος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Ἰουνίου 1852.

Ἀνδρέας Κορομηλᾶς.

V

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους πέντε.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1852.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑ

ΕΚ ΤΩΝ

ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ

Μετὰ σχολίων γραμματικῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν, καὶ μετ' ἐπιτόμων φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν ἐκθέσεων,

Διῃρημένη εἰς τόμους πέντε.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝ: ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΣ.

Ὑπὸ Σ. Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ καὶ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

Δαπάναις

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατ' ἔγκρισιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

Κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἑρμοῦ Ἀριθ. 215.

1852.

Ἀριθ. Πρωτ. [illegible]
Ἀριθ. Διεκπ. 2896

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

1855 June 28

Ἐν Ἀθήναις,
τῇ 18 Δεκεμβρίου
1844.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀνδρέαν Κορομηλᾶν.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς τῶν βιβλίων Ἐπιτροπῆς, ἐγκρίνομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ὡς διδακτικὸν σύγγραμμα ἡ παρὰ σοῦ ἐκδοθεῖσα τρίτομος Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Κ. Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Γυμνασιάρχας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, συνιστῶμεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τὴν νέαν τρίτομον Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν, ἐκδεδομένην ἐσχάτως παρὰ τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, συλλεγεῖσαν δὲ παρὰ τοῦ Κυρίου Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Δεκεμβρίου 1844.

(Τ. Σ.) *Ὁ Ὑπουργὸς*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Μ. ΚΑΛΛΙΦΡΟΝΑΣ.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩι.

(Σ. Δ. Β.)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ.
ΑΝΤΙΓΟΝΗ.
ΞΕΝΟΣ.
ΧΟΡΟΣ 'Αττικῶν γερόντων.
ΙΣΜΗΝΗ.
ΘΗΣΕΥΣ.
ΚΡΕΩΝ.
ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ.
ΑΓΓΕΛΟΣ.

Η σκηνὴ τοῦ δράματος ὑποτίθεται ἐν τῇ 'Αττικῇ, ἐν τῷ τεμένει τῶν Σεμνῶν θεῶν, τῷ παρὰ τὸν καλούμενον Ἵππιον Κολωνὸν, ὅπου καὶ Ποσειδῶνος Ἱππίου ἱερὸν καὶ Προμηθέως, « ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα τοῦ ἄστεως, » κατὰ τὸν Θκδ. Ἐποιήθη δὲ τὸ δρᾶμα γεγηρακότι ἤδη τῷ Σοφοκλεῖ, χαριζομένῳ οὐ μόνον τῇ πατρίδι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἑαυτοῦ δήμῳ· ἦν γὰρ Κολωνῆθεν (*). Καὶ κρίνεται ἀριστούργημα τῆς δραματικῆς ποιήσεως.

ΟΙΔ. ΤΕΚΝΟΝ τυφλοῦ γέροντος 'Αντιγόνη, τίνας
Χώρους ἀφίγμεθ', ἢ τίνων ἀνδρῶν πόλιν;
Τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ' ἡμέραν
Τὴν νῦν σπανιστοῖς δέξεται δωρήμασι,
Σμικρὸν μὲν ἐξαιτοῦντα, τοῦ σμικροῦ δ' ἔτι
Μεῖον φέροντα, καὶ τόδ' ἐξαρκοῦν ἐμοί;
Στέργειν γὰρ αἱ πάθαι με χὠ χρόνος ξυνὼν
Μακρὸς διδάσκει, καὶ τὸ γενναῖον τρίτον.
'Αλλ' ὦ τέκνον, θάκησιν εἴ τινα βλέπεις,
Ἢ πρὸς βεβήλοις, ἢ πρὸς ἄλσεσιν θεῶν,
Στῆσόν με κἀξίδρυσον, ὡς πυθοίμεθα,

[a] 'Ο Οἰδίπους, τυφλώσας ὑπὸ ἀπελπισίας ἑαυτὸν, φαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς χειραγωγούμενος ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἀντιγόνης. [3] Τὸν πλ. Οἰδίπουν], τὸ ὄνομα ἔχει ἔμφασιν, ὡς ἀποδεικνύον τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων, εἴ γε ὁ περίφημος ἐκεῖνος Οἰδίπους, ὁ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν, ὁ λύσας τὸ αἴνιγμα τῆς Σφιγγὸς κτλ., τυφλὸς ἤδη καὶ στερούμενος καὶ τῆς καθημέραν τροφῆς, ζητεῖ ἄσυλον εἰς τὴν Ἀττικήν. [4] Σπανιστοῖς], ὀλίγοις, φειδωλῶς δωρουμένοις. [6] 'Εμοί], στρέφει πάλιν τὸν λόγον εἰς ταὐτοπροσωπίαν· παράδειγμα δὲ τοιαύτης συντάξεως παραβάλλεται τὸ τοῦ Θουκυδ. (Α', 128): » Παυσανίας ὅδε τέ σοι χαρίζεσθαι βουλόμενος ἀποπέμπει, καὶ γνώμην ποιοῦμαι, «. [7 8] Χὠ χρόνος ξυνὼν μακρὸς], ἀντὶ καὶ ὁ ξυνών μοι μακρὸς χρόνος.—τὸ γενναῖον], ἡ εὐγένεια. [9] Θάκησιν], ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐκδόσεσι Θάκοισιν. [10] Βεβήλοις], τόποις βεβήλοις, κοινοῖς. [11] Πυθοίμεθα], ἐν ἄλλοις καθ' ὑποτακτ. Πυθώμεθα.

(*) 'Ο Κολωνὸς ἔκειτο ὅπου νῦν τὰ Σεπόλια ('Εξωπόλια;) πρὸς δυσμὰς τῶν Ἀθηνῶν, ἰδίως δὲ περὶ τὸν λόφον (Κολωνὸν) ὅπου ἵδρυται περίοπτον τὸ μνῆμα τοῦ ἀοιδίμου Μύλλερ.

Ὅπου ποτ' ἐσμέν· μανθάνειν γὰρ ἥκομεν
Ξένοι πρὸς ἀστῶν, ἃ'ν δ' ἀκούσωμεν, τελεῖν.
ΑΝΤ. Πάτερ ταλαίπωρ' Οἰδίπους, πύργοι μὲν, οἳ
Πόλιν στέγουσιν, ὡς ἀπ' ὀμμάτων, πρόσω·
Χῶρος δ' ὅδ' ἱερὸς, ὡς σάφ' εἰκάσαι, βρύων
Δάφνης, ἐλαίας, ἀμπέλου· πυκνόπτεροι δ'
Εἴσω κατ' αὐτὸν εὐστομοῦσ' ἀηδόνες.
Οὗ κῶλα κάμψον τοῦδ' ἐπ' ἀξέστου πάγου·
Μακρὰν γὰρ ὡς γέροντι προὐστάλης ὁδόν.
ΟΙΔ. Κάθιζέ νύν με, καὶ φύλασσε τὸν τυφλόν.
ΑΝΤ. Χρόνου μὲν οὕνεκ' οὐ μαθεῖν με δεῖ τόδε.
ΟΙΔ. Ἔχεις διδάξαι δή μ', ὅποι καθέσταμεν;
ΑΝΤ. Τὰς γοῦν Ἀθήνας οἶδα, τὸν δὲ χῶρον οὔ.
ΟΙΔ. Πᾶς γάρ τις ηὔδα τοῦτό γ' ἡμὶν ἐμπόρων.
ΑΝΤ. Ἀλλ', ὅστις ὁ τόπος, ἦ μάθω μολοῦσά ποι,
ΟΙΔ. Ναὶ, τέκνον, εἴπερ ἐστί γ' ἐξοικήσιμος.
ΑΝΤ. Ἀλλ' ἔστι μὴν οἰκητός. οἴομαι δὲ δεῖν
Οὐδέν· πέλας γὰρ ἄνδρα τόνδε νῷν ὁρῶ.
ΟΙΔ. Ἦ δεῦρο προσστείχοντα κἀξορμώμενον;
ΑΝΤ. Καὶ δὴ μὲν οὖν παρόντα· χὤτι σοι λέγειν
Εὔκαιρόν ἐστιν, ἔννεπ', ὡς ἁνὴρ ὅδε.
ΟΙΔ. Ὦ ξεῖν', ἀκούων τῆσδε, τῆς ὑπέρ τ' ἐμοῦ
Αὑτῆς θ' ὁρώσης, οὕνεχ' ἡμὶν αἴσιος
Σκοπὸς προσήκεις τῶν ἀδηλοῦμεν φράσαι...
ΑΘ. Πρὶν νῦν τὰ πλείον' ἱστορεῖν, ἐκ τῆσδ' ἕδρας
Ἔξελθ'· ἔχεις γὰρ χῶρον οὐχ ἁγνὸν πατεῖν.
ΟΙΔ. Τίς δ' ἔσθ' ὁ χῶρος; τοῦ θεῶν νομίζεται;
ΑΘ. Ἄθικτος, οὐδ' οἰκητός· αἱ γὰρ ἔμφοβοι
Θεαί σφ' ἔχουσι, Γῆς τε καὶ Σκότου κόραι.
ΟΙΔ. Τίνων τὸ σεμνὸν ὄνομ' ἂν εὐξαίμην κλύων;
ΑΘ. Τὰς πάνθ' ὁρώσας Εὐμενίδας ὅ γ' ἐνθάδ' ἂν
Εἴποι λεώς νιν· ἄλλα δ' ἀλλαχοῦ καλά.
ΟΙΔ. Ἀλλ' ἵλεῳ μὲν τὸν ἱκέτην δεξαίατο·
Ὡς οὐχ ἕδρας γε τῆσδ' ἂν ἐξέλθοιμ' ἔτι.

15 Πόλιν στέγουσιν], ὁ Δινδόρφιος ἔγραψεν οὐκ ἀφυῶς: Στέφουσιν — ὡς ἀπ' ὀμμάτων] ὅσον ἐξ ὄψεως εἰκάσαι. — πρόσω], μακρὰν ἀπέχει. 16 17 18 Χῶρος.. βρύων δάφν. ἐλ ἀμπ. κτλ.] τὸ μέρος τοῦτο εἶναι καὶ σήμερον ἐλαιόφυτον καὶ ἀμπελόφυτον, καὶ αἱ ἀηδόνες κελαδοῦσιν ἐν αὐτῷ τὸ ἔαρ. 19 Ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐκδόσεσι γρφτ. Πέτρου. 20 Ὡς γέροντι], ὅσον διὰ γέροντα. 22 Χρόνου μὲν οὕνεκ'], ὅσον ἐκ τοῦ χρόνου: εἶνε δηλ. τόσος πολὺς χρόνος ἀφ' ὅτου πράττω τοῦτο, ὥστε κτλ. 25 Τοῦτο γ'], τὸ τὴν φαινομένην πόλιν εἶναι τὰς Ἀθήνας.— ἐμπόρων], ὁδοιπόρων. 28 29 Οἴομαι δὲ δεῖν οὐδὲν], οἶμαι δὲ οὐδὲν δεῖν μαθεῖν μολοῦσαν ποι. 35 Ἀδηλοῦμεν], ἀγνοοῦμεν. 37 Οὐχ ἁγνὸν πατεῖν], ἄβατον.

40 Γῆς τε καὶ Σκότου κόραι], ἄλλοι ἄλλως γενεαλογοῦσι τὰς Εὐμενίδας: Καὶ κατὰ μὲν τὸν Ἡσίοδον, ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ὑπὸ τοῦ Κρόνου ἀποτμηθέντος Οὐρανοῦ· κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Εὐρυνόμης ἢ Εὐνομίας, ἢ τοῦ Αἰθέρος καὶ τῆς Γῆς.

45 Ἄλλα δ' ἀλλαχοῦ καλά], παροιμ. «Ἄλλο δ' ἄλλοισιν νόμισμα,» Πίνδ. διότι ὠνομάζοντο καὶ Ποιναί, καὶ Ἀραί, καὶ Σεμναί, καὶ Κῆρες, καὶ Ἐριννύες.

ΙΘ. Τί δ' ἔστι τοῦτο;
ΙΔ. Ξυμφορᾶς ξύνθημ' ἐμῆς.
ΙΘ. Ἀλλ' οὐδὲ μέντοι τοὐξανιστάναι πόλεως
Δίχ' ἔστι θάρσος, πρίν γ' ἂν ἐνδείξω, τί δρῶ.
ΙΔ. Πρός νυν θεῶν, ὦ ξεῖνε, μή μ' ἀτιμάσῃς,
Τοιόνδ' ἀλήτην, ὧν σε προστρέπω φράσαι.
ΙΘ. Σήμαινε, κοὐκ ἄτιμος ἔκ γ' ἐμοῦ φανεῖ.
ΙΔ. Τίς δ' ἔσθ' ὁ χῶρος δῆτ', ἐν ᾧ βεβήκαμεν;
ΙΘ. Ὅσ' οἶδα κἀγὼ, πάντ' ἐπιστήσει κλύων.
Χῶρος μὲν ἱερὸς πᾶς ὅδ' ἔστ'· ἔχει δέ νιν
Σεμνὸς Ποσειδῶν· ἐν δ' ὁ πυρφόρος θεὸς
Τιτὰν Προμηθεύς· ὃν δ' ἐπιστείβεις τόπον,
Χθονὸς καλεῖται τῆσδε χαλκόπους ὀδὸς,
Ἔρεισμ' Ἀθηνῶν· οἱ δὲ πλησίον γύαι
Τὸν ἱππότην Κολωνὸν εὔχονται σφίσιν
Ἀρχηγὸν εἶναι, καὶ φέρουσι τοὔνομα
Τὸ τοῦδε κοινὸν πάντες ὠνομασμένοι.
Τοιαῦτά σοι ταῦτ' ἐστὶν, ὦ ξέν', οὐ λόγοις
Τιμώμεν', ἀλλὰ τῇ ξυνουσίᾳ πλέον.
ΙΔ. Ἦ γάρ τινες ναίουσι τούσδε τοὺς τόπους;
ΙΘ. Καὶ κάρτα, τοῦδε τοῦ θεοῦ γ' ἐπώνυμοι.
ΙΔ. Ἄρχει τις αὐτῶν, ἢ 'πὶ τῷ πλήθει λόγος;
ΙΘ. Ἐκ τοῦ κατ' ἄστυ βασιλέως τάδ' ἄρχεται.
ΙΔ. Οὗτος δὲ τίς λόγῳ τε καὶ σθένει κρατεῖ;
ΙΘ. Θησεὺς καλεῖται, τοῦ πρὶν Αἰγέως τόκος.
ΙΔ. Ἆρ' ἄν τις αὐτῷ πομπὸς ἐξ ὑμῶν μόλοι;
Θ. Ὡς πρὸς τί λέξων, ἢ καταρτύσων μολεῖν;
ΙΔ. Ὡς ἂν, προσαρκῶν σμικρὰ, κερδάνῃ μέγα.

---

[46] Ξυμφ. ξύνθ. ἐμῆς], τὸ πέρας (τέρμα) τῶν συμφορῶν μυ. [47 48] Ἄλλοι ἔγραψαν: Τί ᾶν. Ἀλλ' οὐδ' ἐμοί τοι ἐςὶ θάρσος (ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ τολμῶ) τοὐξανιςάναι δίχα πόλεως (νὰ σὲ αναςήσω ἐντεῦθεν χωρὶς τὴν εἴδησιν τῆς πόλ.], ϗ πρὶν φανερώσω εἰς αὐτὴν τὸ πρᾶγμα. [55] Ἐν δ'], ἔνεστι δέ.—ὁ πυρφόρος θεὸς], ὁ Προμηθεὺς ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν κεραμέων, ὡς ὁ ῶτος πηλουργὸς, ϗ πρῶτος ἐπιςεύετο συςῆσαι τὰς Λαμπαδηδρομίας, καθ' ἃς οἱ ἀγωνιμενοι, κρατοῦντες δᾶδας ἀναμμένας εἰς τὴν δεξιὰν (« Δεξιᾷ λαμπάδα Τιτὰν Προμηθεὺς ρει, » Εὐρ. Φοιν. 1128), ἐκίνουν ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ βωμοῦ αὐτοῦ, ϗ διήρχοντο ὺς δύο Κεραμεικοὺς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. [57] Χαλκόπους ὀδὸς], ἀντὶ Οὐδὸς, καφλιον, ϗ συνκδχ. Θύρα, τὴν ὁποίαν ἐν ςίχ. 1590 ὀνομάζει καταῤῥάκτην, χάσμα γῆς (ἀρῖον μεταλλεῖον), κατὰ τὸν Σχολ., ὅθεν ἐπίςευον ὅτι ἦτον ἡ εἰς Ἅδου κατάβασις ϗ ἐγέτο καὶ τῆς Περσεφόνης ἡ ἁρπαγή. [59] Τόνδ' ἱππότην Κολωνὸν], τὸν ἐπώνυμον ἥρωα ῦ δήμου. [62 63] Οὐ λόγοις.. ἀλλὰ τῇ ξυνουσίᾳ], οὐχὶ κατὰ παράδοσιν ἁπλῶς ἀρχαίαν, λὰ διὰ τῆς καθημέραν ἐπόψεως τῶν τόπων καὶ τῶν πραγμάτων. [65] Τοῦδε τοῦ θεοῦ], ῦ ἥρωος Κολωνοῦ, τὸν ὁποῖον θεοποιεῖ, καθὼς καὶ ὁ Εὔπολις (ἐν Ἀστρατ.) τὸν ἐπώνυν τῆς Ἀκαδημίας ἥρωα ὀνομάζει Ἀκάδημον θεόν. [66] Ἢ 'πὶ τῷ πλήθει λόγος;] ἢ ἡ ρτάτη ἐξουσία (ἥτις εἰς τὰς δημοκρατουμένας πολιτείας συνίστατο κυρίως εἰς τὴν περὶ λέγειν δεινότητα) ἀπόκειται εἰς τὸν δῆμον; ! μοναρχοῦνται δηλ. ἢ δημοκρατοῦνται; [68] Λόγῳ τε καὶ σθένει κρατεῖ], ἔχει τὴν νομοθετικὴν ϗ ἐκτελεςικὴν ἐξουσίαν, καθὼς γομεν τῷρα.

ΑΘ. Καὶ τίς πρὸς ἀνδρὸς μὴ βλέποντος ἄρκεσις;
ΟΙΔ. Ὅσ' ἂν λέγωμεν, πάνθ' ὁρῶντα λέξομεν.
ΑΘ. Οἶσθ', ὦ ξέν', ὡς νῦν μὴ σφαλῇς; (ἐπείπερ εἶ
Γενναῖος, ὡς ἰδόντι, πλὴν τοῦ δαίμονος.)
Αὐτοῦ μέν', οὗπερ κἀφάνης, ἕως ἐγὼ
Τοῖσδ' ἐνθάδ' αὐτοῦ, μὴ κατ' ἄστυ, δημόταις
Λέξω τάδ' ἐλθών· οἵδε γὰρ κρινοῦσί γε,
Εἰ χρή σε μίμνειν, ἢ πορεύεσθαι πάλιν.
ΟΙΔ. Ὦ τέκνον, ἦ βέβηκεν ἡμὶν ὁ ξένος;
ΑΝΤ. Βέβηκεν, ὥστε πᾶν ἐν ἡσύχῳ, πάτερ,
Ἔξεστι φωνεῖν, ὡς ἐμοῦ μόνης πέλας.
ΟΙΔ. Ὦ πότνιαι δεινῶπες, εὖτε νῦν ἕδρας
Πρώτων ἐφ' ὑμῶν τῆσδε γῆς ἔκαμψ' ἐγώ,
Φοίβῳ τε κἀμοὶ μὴ γένησθ' ἀγνώμονες,
Ὅς μοι, τὰ πόλλ' ἐκεῖν' ὅτ' ἐξέχρη κακά,
Ταύτην ἔλεξε παῦλαν ἐν χρόνῳ μακρῷ,
Ἐλθόντι χώραν τερμίαν, ὅπου θεῶν
Σεμνῶν ἕδραν λάβοιμι καὶ ξενόστασιν·
Ἐνταῦθα κάμψειν τὸν ταλαίπωρον βίον,
Κέρδη μὲν οἰκίσαντα τοῖς δεδεγμένοις,
Ἄτην δὲ τοῖς πέμψασιν, οἵ μ' ἀπήλασαν.
Σημεῖα δ' ἥξειν τῶνδέ μοι παρηγγύα
Ἢ σεισμὸν, ἢ βροντήν τιν', ἢ Διὸς σέλας.
Ἔγνωκα μὲν νῦν ὥς με τήνδε τὴν ὁδὸν
Οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ πιστὸν ἐξ ὑμῶν πτερὸν
Ἐξήγαγ' εἰς τόδ' ἄλσος· οὐ γὰρ ἄν ποτε
Πρώταισιν ὑμῖν ἀντέκυρσ' ὁδοιπορῶν,
Νήφων ἀοίνοις, κἀπὶ σεμνὸν ἑζόμην
Βάθρον τόδ' ἀσκέπαρνον. ἀλλά μοι, θεαί,
Βίου, κατ' ὀμφὰς τὰς Ἀπόλλωνος, δότε
Πέρασιν ἤδη καὶ καταστροφήν τινα,
Εἰ μὴ δοκῶ τι μειόνως ἔχειν, ἀεὶ
Μόχθοις λατρεύων τοῖς ὑπερτάτοις βροτῶν.
Ἴτ', ὦ γλυκεῖαι παῖδες ἀρχαίου Σκότου,
Ἴτ', ὦ μεγίστης Παλλάδος καλούμεναι,
Πασῶν Ἀθῆναι τιμιωτάτη πόλις,
Οἰκτείρατ' ἀνδρὸς Οἰδίπου τόδ' ἄθλιον
Εἴδωλον· οὐ γὰρ δὴ τόδ' ἀρχαῖον δέμας.

74 Ὁρῶντα], ἀληθῆ, πραγματικά. 75 Οἶσθ' ὡς νῦν μὴ σφαλῇς;] οἶσθα τί χρὴ πρᾶξαι, ὅπως μὴ σφαλῇς. 76 Ὡς ἰδόντι] ὅσον ἔνεστί τινι ἰδόντι σε (ἐξ ὄψεως) εἰκάσαι.

85 86] Εὖτε νῦν ἔκαμψα (ἐνν. κῶλα) ἐφ' ἕδρας τῆσδε γῆς πρώτων ὑμῶν. 97 Παρέγγυα] οἰωνός, σημεῖον. 100 Ἀοίνοις], διότι εἰς τὰς Ἐριννύας ἐπροσφέροντο ἄοινοι χοαί, «νηφάλια μειλίγματα,» καθὼς λέγει ὁ Αἰσχύλος, ἴδε καὶ στίχ. 481. 101 Βάθρον ἀσκέπαρνον], τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω (στίχ. 19) εἶπεν ἄξεστον πέτρον.

ΑΝΤ. Σῖγα· πορεύονται γὰρ οἵδε δή τινες
Χρόνῳ παλαιοί, σῆς ἕδρας ἐπίσκοποι.
ΟΙΔ. Σιγήσομαί τε, καὶ σύ μ' ἐξ ὁδοῦ πόδα
Κρύψον κατ' ἄλσος, τῶνδ' ἕως ἂν ἐκμάθω,
Τίνας λόγος ἐροῦσιν· ἐν γὰρ τῷ μαθεῖν
Ἔνεστιν ἡὐλάβεια τῶν ποιουμένων.
ΚΟΡ. Ὅρα! Στρφ.
Τίς ἄρ' ἦν; ποῦ ναίει; ποῦ κυρεῖ, ἐκτόπιος συθείς,
Ὁ πάντων, ὁ πάντων ἀκορέστατος;
Λεύσσατ' αὐτόν. προσδέρκου, προσφθέγγου πανταχῇ.
Πλανάτας, πλανάτας τις ὁ πρέσβυς, οὐδ'
Ἔγχωρος· προσέβα γὰρ οὐκ ἄν ποτ' ἀστιβὲς ἄλσος εἰς
Τᾶνδ' ἀμαιμακετᾶν κορᾶν,
Ἃς τρέμομεν λέγειν,
Καὶ παραμειβόμεσθ' ἀδέρκτως,
Ἀφώνως, ἀλόγως τὸ τᾶς εὐφήμου στόμα φροντίδος
Ἱέντες, τὰ δὲ νῦν τιν' ἥκειν λόγος οὐδὲν ἅζονθ',
Ὃν ἐγὼ λεύσσων περὶ πᾶν οὔπω
Δύναμαι τέμενος
Γνῶναι, ποῦ μοί ποτε ναίει.
ΟΙΔ. Ὅδ' ἐκεῖνος ἐγώ· φωνῇ γὰρ ὁρῶ
Τὸ φατιζόμενον.
ΚΟΡ. Ἰὼ, ἰώ!
Δεινὸς μὲν ὁρᾶν, δεινὸς δὲ κλύειν.
ΟΙΔ. Μή μ', ἱκετεύω, προσίδητ' ἄνομον!
ΚΟΡ. Ζεῦ ἀλεξῆτορ, τίς ποθ' ὁ πρέσβυς;
ΟΙΔ. Οὐ πάνυ μοίρας εὐδαιμονίσαι
Πρώτης, ὦ τῆσδ' ἔφοροι χώρας.
Δηλῶ δ'· οὐ γὰρ ἂν ὧδ' ἀλλοτρίοις
Ὄμμασιν εἷρπον,
Κἀπὶ σμικροῖς μέγας ὥρμουν.
ΚΟΡ. Ἒ, ἔ! Ἀντστρφ.
Ἀλαῶν ὀμμάτων ἄρα καὶ ἦσθα φυτάλμιος,
Δυσαίων, μακραίων θ', ὅσ' ἐπεικάσαι.

---

113 14] Κρύψον με (κατὰ) πόδα ἐξ ὁδοῦ, ἐκκόμισόν με. 115 16 Ἐν γὰρ τῷ μαθεῖν κτλ.] μαθὼν γάρ τις, δεξιώτερον ἅπτεται τῶν πραγμάτων. 119 Ἐκτόπιος συθείς], ἐκτοπίσας, παραμερίσας. 130 Ἀλόγως ἱέντες τὸ στόμα τῆς εὐφήμου φροντίδος] ἐκπέμποντες ἀνεφωνήτως τὸν ἐνδιάθετον λόγον, καθ' ἑαυτοὺς μόνον εὔφημα διανοούμενοι. 132 Τὸ φατιζόμενον], τὸ δὴ λεγόμενον, παροιμιαζόμενον. 135 Μή με.. προσίδητ' ἄνομον], μή με θεωρεῖτε ὡς παράνομον (ἀσεβῆ), διότι ἐπάτησα τὸ ἄβατον ἄλσος τῶν Ἐριννύων.
137 38 Οὐ πάνυ μοίρας εὐδαιμονῆσαι πρώτης], οὐ τῶν πρώτων ἐν εὐδαιμονίας μοίρᾳ.
139 Δηλῶ δ'· οὐ γὰρ ἂν], καὶ δῆλον ἐκ τοῦ ὅτι. 141 Κἀπὶ σμικροῖς μέγας ὥρμουν], καὶ σμικροῖς (πείσμασιν) ἐγὼ ὁ μέγας (τὴν ἡλικίαν) ὥρμουν· ἢ ἐπὶ σμικρᾶς ἀγκύρας (τῆς θυγατρός μου) ἐσάλευον. 143 Ἆρα καὶ ἦσθα φυτάλμιος ἀλαῶν ὀμμάτων;] ἐκ γενετῆς ἦσθα τυφλός; 144 Δυσαίων, μακραίων], δυστυχὴς γέρων.

'Αλλ' οὐ μὰν ἔν γ' ἡμῖν προσθήσεις τάσδ' ἀράς.
Περᾷς γάρ, περᾷς. ἀλλ', ἵνα τῷδ' ἐν οὐ
Φθεγκτῷ μὴ προπέσῃς νάπει ποιάεντι, κάθυδρος οὗ
Κρατὴρ μειλιχίων ποτῶν
'Ρεύματι συντρέχει,
Τόν, ξένε πάμμορ', εὖ φύλαξαι,
Μετάσταθ', ἀπόβαθι! πολλὰ κέλευθος ἐρατύει·
Κλύεις, ὦ πολύμοχθ' ἀλᾶτα; λόγον εἴ τιν' οἴσεις
Πρὸς ἐμὰν λέσχαν, ἀβάτων ἀποβάς,
Ἵνα πᾶσι νόμος,
Φώνει· πρόσθεν δ' ἀπερύκου.

ΟΙΔ. Θύγατερ, ποῖ τις φροντίδος ἔλθῃ;
ΑΝΤ. Ὦ πάτερ, ἀστοῖς ἴσα χρὴ μελετᾶν,
Εἴκοντας, ἃ δεῖ, καὶ ἀκούοντας.
ΟΙΔ. Πρόσθιγέ νύν μου.
ΑΝΤ. Ψαύω καὶ δή.
ΟΙΔ. Ὦ ξένοι, μὴ δῆτ' ἀδικηθῶ, σοὶ πιστεύσας καὶ μεταναστάς.
ΧΟΡ. Οὔ τοι μήποτέ σ' ἐκ τῶνδ' ἑδράνων, ὦ γέρον, ἄκοντά τις ἄξει. Μικρ.
ΟΙΔ. Ἔτ' οὖν, ἔτι προβῶ; ΧΟΡ. Ἐπίβαινε πρόσω.
ΟΙΔ. Ἔτι προβίβαζε, κούρα, πρόσω· σὺ γὰρ ἀΐεις.
ΑΝΤ. ἕπεο μάν, ἕπε' ὧδ' ἀμαυρῷ κώλῳ πάτερ, ᾗ σ' ἄγω.
Τόλμα, ξεῖνος ἐπὶ ξείνης, ὦ τλᾶμον,
Ὅ τι καὶ πόλις τέτροφεν ἄφιλον, ἀποστυγεῖν,
Καὶ τὸ φίλον σέβεσθαι.
ΟΙΔ. Ἄγε νυν σύ με, παῖ, ἵν' ἄν, εὐσεβίας
Ἐπιβαίνοντες, τὸ μὲν εἴποιμεν,
Τὸ δ' ἀκούσαιμεν,
Καὶ μὴ χρείᾳ πολεμῶμεν.
ΧΟΡ. Αὐτοῦ· μηκέτι τοῦδ' ἀντιπέτρου βήματος ἔξω πόδα κλίνῃς.
ΟΙΔ. Οὕτως...
ΧΟΡ. Ἅλις, ὡς ἀκούεις.
ΟΙΔ. Ἑσθῶ; ΧΟΡ. Λέχριός γ' ἐπ' ἄκρου λάου βραχὺς ὀκλάσας.

---

[148] Περᾷς γάρ, περᾷς], διότι προχωρεῖς (καθὼς βλέπω), προχωρεῖς ὁλονὲν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους.—ἐν ἀφθέγκτῳ.. νάπει], ἐν τῷ βάθει τοῦ ἄλσους, ὅπου λιμνάζοντα, ὡς φαίνεται, τὰ ὕδατα τοῦ Κηφισσοῦ, καί τινος αὐτόθι ἀναβρυούσης κρήνης (ἴδε προσωτέρω στ. 469, 470), ἐσχημάτιζον ἐπικίνδυνόν τινα βάλτον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου συμβουλεύουσιν οἱ γέροντες τοῦ χοροῦ τὸν Οἰδίπουν νὰ φυλάττηται. [150] Πάμμορ'], πάντη ἄμοιρε (ἄμμορε, καθὼς τὸ προφέρουσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον), πανάθλιε. Ἔστι δὲ τῶν ἅπαξ εἰρημένων ἡ λέξις, ὅθεν καί τις εἴκασε γραπτέον εἶναι Κάμμορ'. [151] Πολλὰ κέλευθος ἐρατύει], πολλὰ μακρὰν ἀπέχει ἔτι ἡ ὁδὸς (ὅπου ἵσατο ὁ χορός). [152 53] Λόγον εἴ τιν' οἴσεις πρὸς ἐ. λ.], εἴ τι ἔχεις μοι συλλαλῆσαι. [156] Ποῖ τις φροντ. ἔλθοι], τί ν' ἀποφασίσῃ, παρβλ. 310.

[157] Ἀστοῖς ἴσα χρὴ μελετᾶν], τὰ αὐτὰ φρονεῖν. [160] Σοὶ πιστεύσας καὶ μεταναστάς], ἐὰν μεταναστῶ ἐντεῦθεν, σοὶ πιστεύσας. [164] Ἀμαυρῷ κώλῳ], τυφλῷ ποδί. [166] Ὅτι ἡ πόλις τέτροφεν ἄφιλον], πᾶν ὅτι ἡ πόλις νομίζει μισητόν. [168 69] Εὐσεβίας ἐπιβ.], εὐσεβοῦντες. [172] Αὐτοῦ], ἐνν. κλῖνον πόδα, στῆθι.—ἀντιπέτρου βήματος], φρυγανοῦ τυχὸν λιθίνου, χωρίζοντος τὸν χαλκοῦν οὐδὸν τῆς λεωφόρου.

ΑΝΤ. Πάτερ, ἐμὸν τόδ'. ἐν ἡσυχίᾳ (ὤ μοί, μοι!) βάσιν ἁρμόσαι,
Γεραὸν εἰς χέρα σῶμα σὸν προκλίνας φιλίαν ἐμάν.
ΟΙΔ. Ὤ μοι δύσφρονος ἄτας!
ΚΟΡ. Ὦ τλάμων, ὅτε νῦν χαλᾷς, αὔδασον, τίς ἔφυσεν,
Βροτῶν τίς ὢν πολύπονος ἄγει, τίν' ἂν σοῦ πατρίδ' ἐκπυθοίμαν.
ΟΙΔ. Ὦ ξένοι, ἀπόπτολις.
'Αλλὰ μή... ΧΟΡ. Τί τόδ' ἀπεννέπεις, γέρον;
ΟΙΔ. Μή, μή, μή μ' ἀνέρῃ, τίς εἰμι,
Μηδ' ἐξετάσῃς πέρα ματεύων.
ΚΟΡ. Τί τόδε;
ΟΙΔ. Δεινὰ φύσις.
ΚΟΡ. Αὔδα.
ΟΙΔ. Τέκνον, ᾤ μοι, τι γεγώνω;
ΚΟΡ. Τίνος εἶ σπέρματος, ξεῖνε, φώνει, πατρόθεν.
ΟΙΔ. Ὤ μοι ἐγώ, τί πάθω, τέκνον ἐμόν;
ΑΝΤ. Λέγ', ἐπείπερ ἐπ' ἔσχατα βαίνεις.
ΟΙΔ. 'Αλλ' ἐρῶ· οὐ γὰρ ἔχω κατακρυφάν. ΧΟΡ. μακρὰ
Μέλλετ'· ἀλλὰ ταχύνατε.
ΟΙΔ. Λαΐου ἴστε τιν' ἀπόγονον;
ΚΟΡ. Ὤ, ὤ, ἰού!
ΟΙΔ. Τό τε Λαβδακιδᾶν γένος;
ΚΟΡ. Ὦ Ζεῦ!
ΟΙΔ. Ἄθλιον Οἰδιπόδαν;
ΚΟΡ. Σὺ γὰρ ὅδ' εἶ;
ΟΙΔ. Δέος ισχετε μηδέν, ὅσ' αὐδῶ.
ΚΟΡ. Ἰώ, ἰώ, ὤ, ὤ, δύσμορος! ἰού, ὤ, ὤ!
ΟΙΔ. Θύγατερ, τί ποτ' αὐτίκα κύρσει;
ΚΟΡ. Ἔξω πρόσω βαίνετε χώρας.
ΟΙΔ. Ἃ δ' ὑπέσχεο, ποῖ καταθήσεις;
ΚΟΡ. Οὐδενὶ μοιριδία τίσις ἔρχεται,
Ὧν προπάθῃ, τὸ τίνειν.
'Απάτα δ' ἀπάταις ἑτέραις ἑτέρα παραβαλλομένα,
Πόνον, οὐ χάριν, ἀντιδίδωσιν ἔχειν.
Σὺ δ' ἐκ τῶνδ' ἑδράνων πάλιν ἔκτοπος
Αὖθις ἄφορμος ἐμᾶς χθονὸς ἔκθορε,
Μή τι πέρα χρέος ἐμᾷ πόλει προσάψῃς.

---

[175] Ἐν ἡσυχ. βάσιν ἁρμ.] προχώρει ἡσύχως βῆμα πρὸς βῆμα. Εἰς τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις ῥέρεται: Βάσει βάσιν. [178] Ὅτε νῦν χαλᾷς], νῦν ὅτε ἐκάθισας. Τίς ὢν πολύπονος ἄγει;] ῥ]ίς ὢν σὺ ὁ πολύπονος περιάγῃ. [181] Ἀπεννέπεις], ἀπαγορεύεις, διὰ τὸ Μή. [184] Δεινὰ φύσις], δεινὴ (φρικώδης, ἀποτρόπαιος) γέννησις. [188] Ἐπ' ἔσχατα βαίνεις], εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην εἶσαι. [189] Κατακρυφάν], καταφυγήν, ἀποφυγήν. [191] Λαΐου], ἧ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ πατρός τε ἐπιφέρει φρίκην εἰς τοὺς ἀκούοντας. [194] Δέος ἴσχετε μηδὲν ὅσ' αὐδῶ], μηδὲν φοβηθῆτε (δι') ὅσα λέγω. [199 200] Οὐδεὶς τιμωρεῖται (διὰ) τὸ τίνειν (ἀποδιδόναι τιμωρίαν, ἐκδικεῖσθαι, περὶ) ὧν προπάθῃ. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, παθόντες (ἀπατηθέντες) ὑπὸ σοῦ, ἀντιτιμωρούμεθά σε. [205] Μή τι πέρα χρέος κτλ.] μή τινα χείρονα συμφορὰν προσάψῃς σου τῇ πόλει.

ΑΝΤ. Ὦ ξένοι αἰδόφρονες, ἀλλ', ἐπεὶ γεραιὸν ἀλαὸν
Πατέρα τόνδ' ἐμὸν οὐκ ἀνέτλατ', ἔργων
Ἀκόντων ἀΐοντες αὐδὰν,
Ἀλλ' ἐμὲ τὰν μελέαν, ἱκετεύομεν,
Ὦ ξένοι, οἰκτείρατε· ἃ πατρὸς ὕπερ τοῦ μόνου ἄντομαι,
Ἄντομαι, οὐκ ἀλαοῖς προσορωμένα
Ὄμμα σὸν ὄμμασιν, ὥς τις ἀφ' αἵματος
Ὑμετέρου προφανεῖσα, τὸν ἄθλιον αἰδοῦς κύρσαι.
Ἐν ὑμῖν γὰρ, ὡς θεῷ, κείμεθα τλάμονες·
Ἀλλ' ἴτε, νεύσατε τὰν ἀδόκητον χάριν!
Πρός σ' ὅ τί σοι φίλον ἐκ σέθεν ἄντομαι,
Ἢ τέκνον, ἢ λόγος, ἢ χρέος, ἢ θεός·
Οὐ γὰρ ἴδοις ἂν ἀθρῶν βροτὸν, ὅστις ἂν,
Εἰ θεὸς ἄγοι, ἐκφυγεῖν δύναιτο.
ΧΟΡ. Ἀλλ' ἴσθι, τέκνον Οἰδίπου, σέ τ' ἐξ ἴσου
Οἰκτείρομεν καὶ τόνδε συμφορᾶς χάριν·
Τὰ δ' ἐκ θεῶν τρέμοντες, οὐ σθένοιμεν ἂν
Φωνεῖν πέρα τῶν πρὸς σὲ νῦν εἰρημένων.
ΟΙΔ. Τί δῆτα δόξης, ἢ τί κληδόνος καλῆς
Μάτην ῥεούσης ὠφέλημα γίγνεται;
Εἰ τάς γ' Ἀθήνας φασὶ θεοσεβεστάτας
Εἶναι, μόνας δὲ τὸν κακούμενον ξένον
Σώζειν οἵας τε, καὶ μόνας ἀρκεῖν ἔχειν;
Κἀμοίγε ποῦ ταῦτ' ἐστὶν, οἵτινες βάθρων
Ἔκ τῶνδέ μ' ἐξάραντες εἶτ' ἐλαύνετε,
Ὄνομα μόνον δείσαντες; οὐ γὰρ δὴ τό γ
Σῶμ', οὐδὲ τἄργα τἄμ'· ἐπεὶ τά γ' ἔργα μοι
Πεπονθότ' ἐστὶ μᾶλλον ἢ δεδρακότα,
Εἴ σοι τὰ μητρὸς καὶ πατρὸς χρείη λέγειν,
Ὧν οὕνεκ' ἐκφοβεῖ με· τοῦτ' ἐγὼ καλῶς
Ἔξοιδα. καίτοι πῶς ἐγὼ κακὸς φύσιν,
Ὅστις παθὼν μὲν ἀντέδρων, ὥστ', εἰ φρονῶν
Ἔπρασσον, οὐδ' ἂν ὧδ' ἐγιγνόμην κακός,

---

206 Ἀλλ' ἐπεὶ], ὁ Ἀλλὰ φέρεται (ἐπαναλαμβανόμενος καὶ κατωτέρω, στίχ. 261) εἰς τὸ Οἰκτείρατε· τὰ δὲ λοιπὰ ἐν παρενθέσει καὶ κατὰ προαιτιολογίαν. 208 Ἀκόντων] ἀντὶ Ἀκουσίων. 212 15] Ὡς τις τῶν ἀπὸ τοῦ σοῦ αἵματος, θυγάτηρ σου δηλ. ἢ συγγενής σου. 216 Πρὸς σ' ὅτι σοι φίλον κτλ.], ἄντομαί (ἱκετεύω) σε πρὸς (παντὸς) ὅτι σοι φίλον ἐκ σέθεν (ἐνν. γεγονὸς, καὶ φέρεται κυρίως εἰς τὸ τέκνον). 217 Χρέος], κτῆμα πολύτιμον. 228 Ἀρκεῖν ἔχειν], ἐπαρκεῖν (βοηθεῖν) δύνασθαι. 229 Ποῦ ταῦτ' ἐστὶν, εἶναι], ποῦ ταῦτ' ἐςι (γινόμενα ἐμοὶ παρ' ὑμῶν), οἵτινες. 230 Ἐξάραντες], ἀναστήσαντες, δόντες τὰ πιστά. 232 33 Τά γ' ἔργα μου πεπονθότ' ἐστὶ μᾶλλον ἢ δεδρακότα], πεπονθὼς εἶμαι μᾶλλον ἢ δεδρακὼς, χείρονα ἔπαθον ἢ ἔδρασα. 237 Παθὼν ἀντέδρων], ἐννοεῖ τὴν εἰς τὸν Κιθαιρῶνα ἔκθεσιν καὶ τὸ κατὰ τὴν Σχιστὴν καλουμένην ὁδὸν συμβὰν, ὅπου, ἀμυνόμενος τοὺς περὶ τὸν Λάϊον, τὸν ἐφόνευσα. — εἰ φρονῶν ἔπρασσον κτλ.] καὶ ἐὰν ἐν γνώσει τοῦ πράγματος ἔπρασσον ὅτι ἔπραξα, πάλιν δὲν ἤμην ἔνοχος, διότι παθὼν ἀντέδρων πολλῷ δὴ μᾶλλον ἀφ' οὗ κατήντησα εἰς τοῦτο οὐδὲν εἰδώς.

Νῦν δ' οὐδὲν εἰδὼς ἱκόμην, ἵν' ἱκόμην·
Ὑφ' ὧν δ' ἔπασχον, εἰδότων ἀπωλλύμην.
Ἀνθ' ὧν ἱκνοῦμαι πρὸς θεῶν ὑμᾶς, ξένοι,
Ὥςπερ με κἀνεστήσαθ', ὧδε σώσατε.
Καὶ μὴ, θεοὺς τιμῶντες, εἶτα τοὺς θεοὺς
Μοῖραν ποιεῖσθε μηδαμῶς· ἡγεῖσθε δὲ
Βλέπειν μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸν εὐσεβῆ βροτῶν,
Βλέπειν δὲ πρὸς τοὺς δυσσεβεῖς· φυγὴν δέ του
Μήπω γενέσθαι φωτὸς ἀνοσίου βροτῶν.
Ξὺν οἷς σὺ μὴ κάλυπτε τὰς εὐδαίμονας
Ἔργοις Ἀθήνας ἀνοσίοις ὑπηρετῶν·
Ἀλλ', ὥςπερ ἔλαβες τὸν ἱκέτην ἐχέγγυον,
Ῥύου με κἀκφύλασσε, μηδέ μου κάρα
Τὸ δυσπρόςωπον εἰσορῶν ἀτιμάσῃς·
Ἥκω γὰρ ἱερὸς εὐσεβής τε, καὶ φέρων
Ὄνησιν ἀστοῖς τοῖςδ'. ὅταν δὲ κύριος
Παρῇ τις, ὑμῶν ὅςτις ἐστὶν ἡγεμὼν,
Τότ' εἰσακούων πάντ' ἐπιστήσει· τὰ δὲ
Μεταξὺ τούτου, μηδαμῶς γίγνου κακός.
ΚΟΡ. Ταρβεῖν μὲν, ὦ γεραιὲ, τἀνθυμήματα
Πολλή 'στ' ἀνάγκη τἀπὸ σοῦ· λόγοισι γὰρ
Οὐκ ὠνόμασται βραχέσι· τοὺς δὲ τῆςδε γῆς
Ἄνακτας ἀρκεῖ ταῦτά μοι διειδέναι.
ΟΙΔ. Καὶ ποῦ 'σθ' ὁ κραίνων τῆςδε τῆς χώρας, ξένοι;
ΚΟΡ. Πατρῷον ἄστυ γῆς ἔχει· σκοπὸς δέ νιν,
Ὃς κἀμὲ δεῦρ' ἔπεμπεν, οἴχεται στελῶν.
ΟΙΔ. Ἦ δοκεῖτε τοῦ τυφλοῦ τιν' ἐντροπὴν
Ἢ φροντίδ' ἕξειν, κἀπόνως τ' ἐλθεῖν πέλας;
ΚΟΡ. Καὶ κάρθ', ὅταν περ τοὔνομ' αἴσθηται τὸ σόν.
ΟΙΔ. Τίς δ' ἔσθ' ὁ κείνῳ τοῦτο τοὔπος ἀγγελῶν;
ΚΟΡ. Μακρὰ κέλευθος· πολλὰ δ' ἐμπόρων ἔπη
Φιλεῖ πλανᾶσθαι, τῶν ἐκεῖνος ἀΐων,
Θάρσει, παρέσται. πολὺ γὰρ, ὦ γέρον, τὸ σὸν
Ὄνομα διήκει πάντας, ὥστε κεἰ βραδὺς
Σπεύδει, κλύων σου δεῦρ' ἀφίξεται ταχύς.

240] Ὑφ' ὧν δ' ἔπασχον (ὑπὸ τούτων) εἰδότων ἀπωλλ. 244 45 Τοὺς θεοὺς Μοῖραν ποιεῖσθε μηδ] ἐν οὐδεμιᾷ μοίρᾳ (ἐν οὐδενὶ λόγῳ) τίθεσθε. Ὁ μακαρίτης Δούκας διώρθωσεν οὐκ ἀνεπιτυχῶς: Τῶν θεῶν Ὥραν ποιεῖσθε μηδαμῶς. 246 47 Φυγὴν δὲ κτλ.], οὐδεὶς τῶν βροτῶν ἀνόσιος διέφυγε (τὴν θεόθεν τιμωρίαν). 248 Ξὺν οἷς], τοῖς θεοῖς. — μὴ κάλυπτε], μὴ ἀμαύρου τὴν δόξαν τῶν Ἀθ. 250 Ἔλαβες.. ἐχέγγυον], ἐγγύησιν (ὑπόσχεσιν) παρασχών. 253 Ἱερὸς], ἀφιερωμένος τρόπον τινὰ εἰς τὰς Ἐριννύας. 257 Μεταξὺ τούτου], ἐνν. τοῦ χρόνου. 259 60 Λόγοισι γὰρ κτλ.] οὐ σμικρὰ γὰρ τὰ λεγόμενα. 261 Διειδέναι], διακρίναι. 269 70 Μακρὰ κέλευθος, πολλὰ δ' κτλ.], καὶ ἡ ὁδὸς (ἐντεῦθεν ἄχρι τοῦ ἄστεος) μακρὰ, καὶ τῶν ὁδοιπόρων οἱ λόγοι συνήθως θρυλλοῦνται (διαδίδονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα). 273 74 Κεἰ βραδὺς Σπεύδει], εἰ καὶ (γνοὺς τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ σκο-

ΟΙΔ. Ἀλλ' εὐτυχὴς ἵκοιτο τῇ θ' αὑτοῦ πόλει,
Ἐμοί τε. τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
ΑΝΤ. Ὦ Ζεῦ, τί λέξω; ποῖ φρενῶν ἔλθω, πάτερ;
ΟΙΔ. Τί δ' ἔστι, τέκνον Ἀντιγόνη;
ΑΝΤ. Γυναῖχ' ὁρῶ
Στείχουσαν ἡμῶν ἄσσον, Αἰτναίας ἐπὶ
Πώλου βεβῶσαν· κρατὶ δ' ἡλιοστερὴς
Κυνῆ πρόςωπα Θεσσαλίς νιν ἀμπέχει.
Τί φῶ;
Ἆρ' ἔστιν; ἆρ' οὐκ ἔστιν; ἢ γνώμη πλανᾷ;
Καὶ φημί, κἀπόφημι, κοὐκ ἔχω τί φῶ, τάλαινα.
Οὐκ ἔστιν ἄλλη! φαιδρὰ γοῦν ἀπ' ὀμμάτων
Σαίνει με προσστείχουσα· σημαίνει δ', ὅτι
Μόνης τόδ' ἔστι, δῆλον, Ἰσμήνης κάρα.
ΟΙΔ. Πῶς εἶπας, ὦ παῖ;
ΑΝΤ. Παῖδα σήν, ἐμὴν δ' ὁρᾷν
Ὅμαιμον· αὐδῇ δ' αὐτίκ' ἔξεστιν μαθεῖν.
ΙΣΜ. Ὦ δισσὰ πατρὸς καὶ κασιγνήτης ἐμοὶ
Ἥδιστα προσφωνήμαθ', ὡς ὑμᾶς μόλις
Εὑροῦσα λύπῃ δεύτερον μόλις βλέπω!
ΟΙΔ. Ὦ τέκνον, ἥκεις;
ΙΣΜ. Ὦ πάτερ δύσμοιρ' ὁρᾷν.
Ὦ σπέρμ' ὅμαιμον! ὦ δυσάθλιαι τροφαί . . .
ΟΙΔ. Ἦ τῆσδε κἀμοῦ;
ΙΣΜ. Δυσμόρου δ' ἐμοῦ τρίτης.
ΟΙΔ. Τέκνον, πέφηνας . . .
ΙΣΜ. Οὐκ ἄνευ μόχθου γέ μοι.
ΟΙΔ. Πρόσψαυσον, ὦ παῖ!
ΙΣΜ. Θιγγάνω δυοῖν ὁμοῦ.
ΟΙΔ. Τέκνον, τί δ' ἦλθες;
ΙΣΜ. Σῇ, πάτερ, προμηθίᾳ.
ΟΙΔ. Πότερα πόθοισι;
ΙΣΜ. Καὶ λόγοις τ', αὐτάγγελος,
Ξὺν ᾧπερ εἶχον οἰκετῶν πιστῷ μόνῳ.
ΟΙΔ. Οἱ δ' αὐθόμαιμοι ποῖ νεανίαι πονεῖν;
ΙΣΜ. Εἴσ', οὗπέρ εἰσι· δεινὰ δ' ἐν κείνοις τανῦν.

που τὰ κατὰ σέ) σπεύδει βραδέως, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἐν ἄλλοις γρφ. [illegible].

[276] Ποῖ φρενῶν ἔλθω;], τί νὰ φρονήσω (νὰ ὑποθέσω); παρβλ. 156. [278 79] Αἰτν. ἐπὶ π.], αἱ Σικελαὶ ἵπποι ἦσαν περίσημοι. [279 80] Ἡλιοστερὴς Κυνῆ. . Θεσσαλίς], πέτασος (σκιάδιον) μὲ πλατὺ περιθώριον διὰ τὸν ἥλιον. [284 85] Ἀπ' ὀμμάτων Σαίνει με προσστείχουσα], μὲ ἀσπάζεται μακρόθεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. [291] Λύπῃ δεύτερον μόλις βλέπω], ὑπὸ τῶν δακρύων δηλονότι κλυζομένη τοὺς ὀφθαλμούς. [293] Ὦ δυσάθλιαι τροφαί], ὦ πανάθλιος τρόπος ζωῆς! ἐλεεινολογεῖ τὴν ταλαιπωρίαν, μεθ' ἧς ἐπρομηθεύοντο τὴν [illegible] τροφήν, παρβλ. 410. [298] Καὶ λόγοις], κυρίως ἔπρεπε νὰ ἦνε κατὰ γενικήν· ἀλλὰ [illegible] [illegible] τῷ Πόθοισι. [300] Οἱ δ' αὐθόμ. ποῖ νεαν. πονεῖν;], ποῦ εἶσιν [illegible]

ΟΙΔ. Ὦ πάντ' ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις
Φύσιν κατεικασθέντε καὶ βίου τροφάς!
Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατὰ στέγας
Θακοῦσιν ἱστουργοῦντες· αἱ δὲ σύννομοι
Τἄξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ' ἀεί.
Σφῷν δ', ὦ τέκν', οὓς μὲν εἰκὸς ἦν πονεῖν τάδε,
Κατ' οἶκον οἰκουροῦσιν, ὥστε παρθένοι·
Σφὼ δ' ἀντ' ἐκείνων τἀμὰ δυστήνου κακὰ
Ὑπερπονεῖτον. ἡ μὲν, ἐξ ὅτου νέας
Τροφῆς ἔληξε καὶ κατίσχυσεν δέμας,
Ἀεὶ μεθ' ἡμῶν δύσμορος πλανωμένη
Γεροντανωγεῖ, πολλὰ μὲν κατ' ἀγρίαν
Ὕλην ἄσιτος νηλίπους τ' ἀλωμένη,
Πολλοῖσι δ' ὄμβροις ἡλίου τε καύμασι
Μοχθοῦσα τλήμων, δεύτερ' ἡγεῖται τὰ τῆς
Οἴκοι διαίτης, εἰ πατὴρ τροφὴν ἔχοι.
Σὺ δ', ὦ τέκνον, πρόσθεν μὲν ἐξίκου πατρὶ
Μαντεῖ' ἄγουσα πάντα, Καδμείων λάθρα,
Ἃ τοῦδ' ἐχρήσθη σώματος· φύλαξ δέ μου
Πιστὴ κατέστης, γῆς ὅτ' ἐξηλαυνόμην·
Νῦν δ' αὖ τίν' ἥκεις μῦθον, Ἰσμήνη, πατρὶ
Φέρουσα; τίς σ' ἐξῆρεν οἴκοθεν στόλος;
Ἥκεις γὰρ οὐ κενή γε (τοῦτ' ἐγὼ σαφῶς
Ἔξοιδα), μὴ οὐχὶ δεῖμ' ἐμοὶ φέρουσά τι.
ΙΣΜ. Ἐγὼ τὰ μὲν παθήμαθ', ἅ'παθον, πάτερ,
Ζητοῦσα τὴν σὴν, ποῦ κατοικοίης, τροφὴν,
Παρεῖσ' ἐάσω. δὶς γὰρ οὐχὶ βούλομαι
Πονοῦσά τ', ἀλγεῖν, καὶ λέγουσ' αὖθις πάλιν,
Ἃ δ' ἀμφὶ τοῖν σοῖν δυσμόροιν παίδοιν κακὰ
Νῦν ἐστι, ταῦτα σημανοῦσ' ἐλήλυθα.
Πρὶν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἦν ἔρως, Κρέοντί τε
Θρόνους ἐᾶσθαι, μηδὲ χραίνεσθαι πόλιν,
Λόγῳ σκοποῦσι τὴν πάλαι γένους φθορὰν,
Οἷα κατέσχε τὸν σὸν ἄθλιον δόμον·
Νῦν δ' ἐκ θεῶν του κἀξ ἀλιτηροῦ φρενὸς
Εἰσῆλθε τοῖν τρισαθλίοιν ἔρις κακὴ,
Ἀρχῆς λαβέσθαι καὶ κράτους τυραννικοῦ.

---

302 Ὦ πάντ' ἐκείνω κτλ.], ταῦτα ἴσως ἐκτοξεύει ὁ ποιητὴς κατὰ τῶν ἰδίων του υἱῶν, ἂν ἀληθεύῃ ὅτι ἐνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς παραφρονήσαντα ὑπὸ γήρως καὶ καταλῶντα τὴν περιουσίαν του. 304 305 Ἐκεῖ γὰρ κτλ] ἴδε Ἡρόδ. Β', 35. 310 Ἡ μὲν], Ἀντιγόνη. 316 17 Τὰ τῆς οἴκοι διαίτης], τὰ τῆς ἐν οἴκῳ, διότι εἶπε: Κατ' ἀγρίαν ὕλην ἀλωμένη. 312 Τοῦδε. . σώματος], περὶ τούτου τοῦ σώματος, ἐμοῦ δηλ. 323 Τίς σ' ἐξῆρεν οἴκοθεν στόλος;] τί σε παρεκίνησε σταλῆναι οἴκοθεν; 333 Μηδὲ χραίνεσθαι πόλιν], μὴ μιαίνεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἐναγῶν δηλονότι. 334 Λόγῳ σκοποῦσι], λογιζομένοις.

Χὠ μὲν νεάζων καὶ χρόνῳ μείων γεγὼς
Τὸν πρόσθε γεννηθέντα Πολυνείκην θρόνων
Ἀποστερίσκει κἀξελήλακεν πάτρας·
Ὁ δ', ὡς καθ' ἡμᾶς ἔσθ' ὁ πληθύων λόγος,
Τὸ κοῖλον Ἄργος βὰς φυγάς, προσλαμβάνει
Κῆδός τε καινὸν καὶ ξυνασπιστὰς φίλους,
Ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμεῖον πέδον
Τιμῇ καθέξον, ἢ πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.
Ταῦτ' οὐκ ἀριθμός ἐστιν, ὦ πάτερ, λόγων,
Ἀλλ' ἔργα δεινά· τοὺς δὲ σοὺς ὅποι θεοὶ
Πόνους κατοικτιοῦσιν, οὐκ ἔχω μαθεῖν.
ΟΙΔ. Ἤδη γὰρ ἔσχες ἐλπίδ', ὡς ἐμοῦ θεοὺς
Ὤραν τιν' ἕξειν, ὥστε σωθῆναί ποτε;
ΙΣΜ. Ἔγωγε. τοῖν νῦν γ', ὦ πάτερ, μαντεύμασι.
ΟΙΔ. Ποίοισι τούτοις; τί δὲ τεθέσπισται, τέκνον;
ΙΣΜ. Σὲ τοῖς ἐκεῖ ζητητὸν ἀνθρώποις ποτὲ
Θανόντ' ἔσεσθαι, ζῶντά τ', εὐσοίας χάριν.
ΟΙΔ. Τίς δ' ἂν τοιοῦδ' ὑπ' ἀνδρὸς εὖ πράξειεν ἄν;
ΙΣΜ. Ἐν σοὶ τὰ κείνων φασὶ γίγνεσθαι κράτη.
ΟΙΔ. Ὅτ' οὐκ ἔτ' εἰμί, τηνικαῦτ' ἄρ' εἴμ' ἀνήρ.
ΙΣΜ. Νῦν γὰρ θεοί σ' ὀρθοῦσι, πρόσθε δ' ὤλλυσαν.
ΟΙΔ. Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον, ὃς νέος πέσῃ.
ΙΣΜ. Καὶ μὴν Κρέοντά γ' ἴσθι σοι τούτων χάριν
Ἥξοντα βαιοῦ κοὐχὶ μυρίου χρόνου.
ΟΙΔ. Ὅπως τί δράσῃ, θύγατερ; ἑρμήνευέ μοι.
ΙΣΜ. Ὥς σ' ἄγχι γῆς στήσωσι Καδμείας, ὅπως
Κρατῶσι μέν σου, γῆς δὲ μὴ 'μβαίνῃς ὅρων.
ΟΙΔ. Ἡ δ' ὠφέλησις τίς θύρασι κειμένου;
ΙΣΜ. Κείνοις ὁ τύμβος δυστυχῶν ὁ σὸς βαρύς.
ΟΙΔ. Κἄνευ θεοῦ τις τοῦτό γ' ἂν γνώμῃ μάθοι.
ΙΣΜ. Τούτου χάριν τοίνυν σε προσθέσθαι πέλας
Χώρας θέλουσι, μηδ', ἵν' ἂν σαυτοῦ κρατῇς.
ΟΙΔ. Ἦ καὶ κατασκιῶσι Θηβαίᾳ κόνει;
ΙΣΜ. Ἀλλ' οὐκ ἐᾷ τοὔμφυλον αἷμά σ', ὦ πάτερ.

---

343 Ὡς καθ' ἡμᾶς ἔσθ' ὁ πληθύων λόγος], κατὰ τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλήθει διατρέχουσαν φήμην. 343 Τὸ Κοῖλον Ἄργος], εἴτε ὡς ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου κείμενον, εἴτε πιθανώτερον, ὡς ὑπὸ ὁρίων περιεχόμενον, καθὼς καὶ Κοίλη Λακεδαίμων, Κοίλη Ἦλις, Κοίλη Συρία κτλ. 344 Κῆδός τε κοινὸν], διότι ἐνυμφεύθη τὴν Ἀργείαν θυγατέρα τοῦ Ἀδράστου. 345 46], ὡς αὐτίκα ἢ τὸ Ἄργος πρὸς οὐρανὸν βιβῶν (βιβάσων), « οὐρανόμηκες κλέος », καθὼς λέγει ὁ Ὅμηρος, περιποιήσων αὐτῷ· ἢ τὸ Καδμείων πέδον τιμῇ καθέξων. Τὸ σχῆμα χιαστόν. 348 49 Ὅποι.. κατοικτιοῦσι], ποῦ προελθόντας, δηλ. πότε.
355 Εὐσοίας], σωτηρίας. 356] Τίς δ' ἄν τι (ἐκ) τοιοῦδ' ἀνδρὸς (οἷος ἐγὼ) εὖ πράξειεν ἄν.
357 Ἐν σοί.. γίγνεσθαι] ἐκ σοῦ ἐξήρτηται. 362 Βαιοῦ.. χρόνου], ἐντὸς ὀλίγου (χρόνου).
367 Ὁ τύμβος δυστυχῶν], ἀτιμαζόμενος, ἐπὶ ξένης κείμενος. 368 Κἄνευ θεοῦ], ἢ χωρὶς τοῦ μαντείου. 370 Ἵν' ἂν σαυτοῦ κρατῇς], ὅπου διαμένων ἤθελες εἶσθαι κύριος σεαυτοῦ.

ΟΙΔ. Οὐκ' ἄρ' ἐμοῦ γε μὴ κρατήσουσίν ποτε.
ΙΣΜ. Ἔσται ποτ' ἄρα τοῦτο Καδμείοις βάρος.
ΟΙΔ. Ποίας φανείσης, ὦ τέκνον, ξυναλλαγῆς;
ΙΣΜ. Τῆς σῆς ὑπ' ὀργῆς σοῖς ὅταν στῶσιν τάφοις.
ΟΙΔ. Ἃ δ' ἐννέπεις, κλύουσα τοῦ λέγεις, τέκνον;
ΙΣΜ. Ἀνδρῶν θεωρῶν Δελφικῆς ἀφ' ἑστίας.
ΟΙΔ. Καὶ ταῦτ' ἐφ' ἡμῖν Φοῖβος εἰρηκὼς κυρεῖ;
ΙΣΜ. Ὥς φασιν οἱ μολόντες εἰς Θήβης πέδον.
ΟΙΔ. Παίδων τις οὖν ἤκουσε τῶν ἐμῶν τάδε;
ΙΣΜ. Ἄμφω γ' ὁμοίως, κἀξεπίστασθον καλῶς.
ΟΙΔ. Κᾆθ' οἱ κάκιστοι, τῶνδ' ἀκούσαντες, πάρος
Τοῦ 'μοῦ πόθου προὔθεντο τὴν τυραννίδα;
ΙΣΜ. Ἀλγῶ κλύουσα ταῦτ' ἐγώ· φέρω δ' ὅμως.
ΟΙΔ. Ἀλλ' οἱ θεοί σφι μήτε τὴν πεπρωμένην
Ἔριν κατασβέσειαν, ἐν δ' ἐμοὶ τέλος
Αὐτοῖν γένοιτο τῆσδε τῆς μάχης πέρι,
Ἧς νῦν ἔχονται, κἀπαναιροῦνται δόρυ·
Ὡς οὔτ' ἂν, ὃς νῦν σκῆπτρα καὶ θρόνους ἔχει,
Μείνειεν, οὔτ' ἂν οὑξεληλυθὼς πόλιν
Ἔλθοι ποτ' αὖθις· οἵγε τὸν φύσαντ' ἐμὲ
Οὕτως ἀτίμως πατρίδος ἐξωθούμενον
Οὐκ ἔσχον, οὐδ' ἤμυναν, ἀλλ' ἀνάστατος
Αὐτοῖν ἐπέμφθην κἀξεκηρύχθην φυγάς.
Εἴποις ἂν, ὡς θέλοντι τοῦτ' ἐμοὶ τότε
Πόλις τὸ δῶρον εἰκότως κατήνυσεν.
Οὐ δῆτ', ἐπεί τοι τὴν μὲν αὐτίχ' ἡμέραν,
Ὁπηνίκ' ἔζει θυμὸς, ἥδιστον δέ μοι
Τὸ κατθανεῖν ἦν καὶ τὸ λευσθῆναι πέτροις,
Οὐδεὶς ἔρωτος τοῦδ' ἐφαίνετ' ὠφελῶν·
Χρόνῳ δ' ὅτ' ἤδη πᾶς ὁ μόχθος ἦν πέπων,
Κἀμάνθανον τὸν θυμὸν ἐκδραμόντα μοι
Μείζω κολαστὴν τῶν πρὶν ἡμαρτημένων,
Τοτηνίκ' ἤδη τοῦτο μὲν πόλις βίᾳ
Ἤλαυνέ μ' ἐκ γῆς χρόνιον· οἱ δ' ἐπωφελεῖν,
Οἱ τοῦ πατρὸς, τῷ πατρὶ δυνάμενοι, τὸ δρᾶν
Οὐκ ἠθέλησαν, ἀλλ' ἔπους σμικροῦ χάριν

[380] Οἱ μολόντες ἐς Θ. πέδον], οἱ ἐλθόντες εἰς Θήβας (Δελφικῆς ἀφ' ἑστίας). [386 87] Μήτε. . ἐν δὲ], κάλλιον νομίζω νὰ γραφῇ Ἓν τ'. [387 88] Ἐν ἐμοὶ γένοιτο αὐτοῖν τὸ τέλος (περὶ) τῆςδε τῆς μ., ἴδε 392. [390] Ὃς νῦν. . θρόνους ἔχει], ὁ Ἐτεοκλῆς, ἡ [391] Οὑξεληλυθὼς], ὁ Πολυνείκης. [398] Τὴν αὐτίχ' ἡμέραν], καθ' ἣν ὁ Οἰδίπους ἐγνώσθη ὡς φονεὺς τοῦ Λαΐου. [401] Οὐδεὶς ἐφαίνετο ὠφελῶν (μοι πρὸς) τοῦδε τοῦ ἔρωτος, συνεργῶν μοι πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτοῦ. [402] Ὁ μόχθος ἦν πέπων], ἡ λύπη μου ὡρίμασεν (ἐμετριάσθη). [403 404] Τὸν θυμὸν ἐκδραμ. μείζω κολ. τῶν πρὶν ἡμαρτ.], ἐξενεχθέντα εἰς τιμωρίαν μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων. [406] Χρόνιον], κατ' ἐπανάληψιν τοῦ ἀνωτέρω: Χρόνῳ δέ. [408] Ἔπους σμικροῦ χάριν], μὴ θελήσαντες ἐκφωνῆσαι μικρὰν γοῦν λέξιν ὑπὲρ ἐμοῦ·

Φυγάς σφιν ἔξω πτωχὸς ἠλώμην ἐγώ.
Ἐκ ταῖνδε δ', οὔσαιν παρθένοιν, ὅσον φύσις
Δίδωσιν αὐταῖν, καὶ τροφὰς ἔχω βίου,
Καὶ γῆς ἄδειαν, καὶ γένους ἐπάρκεσιν·
Τὼ δ' ἀντὶ τοῦ φύσαντος εἱλέσθην θρόνους
Καὶ σκῆπτρα κραίνειν, καὶ τυραννεύειν χθονός.
Ἀλλ' οὔτι μὴ λάχωσι τοῦδε συμμάχου,
Οὔτε σφιν ἀρχῆς τῆσδε Καδμείας ποτὲ
Ὄνησις ἥξει. τοῦτ' ἐγῷδα, τῆσδέ τε
Μαντεῖ' ἀκούων, ξυννοῶν τε τἀξ ἐμοῦ
Παλαίφαθ', ἁμοὶ Φοῖβος ἤνυσέν ποτε.
Πρὸς ταῦτα καὶ Κρέοντα πεμπόντων ἐμου
Μαστῆρα, κεἴ τις ἄλλος ἐν πόλει σθένει.
Ἐὰν γὰρ ὑμεῖς, ὦ ξένοι, θέλητέ μου
Πρὸς ταῖσι ταῖς σεμναῖσι δημούχοις θεαῖς
Ἀλκὴν ποιεῖσθαι, τῇδε τῇ πόλει μέγαν
Σωτῆρ' ἀρεῖσθε, τοῖς δ' ἐμοῖς ἐχθροῖς πόνους.
ΧΟΡ. Ἐπάξιος μὲν Οἰδίπους κατοικτίσαι,
Αὐτός τε, παῖδές θ' αἵδ'· ἐπεὶ δὲ τῆσδε γῆς
Σωτῆρα σαυτὸν τῷδ' ἐπεμβάλλεις λόγῳ,
Παραινέσαι σοι βούλομαι τὰ σύμφορα.
ΟΙΔ. Ὦ φίλταθ', ὥς νυν πᾶν τελοῦντι προξένει.
ΧΟΡ. Θοῦ νυν καθαρμὸν τῶνδε δαιμόνων, ἐφ' ἃς
Τὸ πρῶτον ἵκου καὶ κατέστειψας πέδον.
ΟΙΔ. Τρόποισι ποίοις; ὦ ξένοι, διδάσκετε.
ΧΟΡ. Πρῶτον μὲν ἱερὰς ἐξ ἀειρύτου χοὰς
Κρήνης ἐνεγκοῦ, δι' ὁσίων χειρῶν θιγών.
ΟΙΔ. Ὅταν δὲ χεῦμα τοῦτ' ἀκήρατον λάβω;
ΧΟΡ. Κρατῆρές εἰσιν, ἀνδρὸς εὔχειρος τέχνη,
Ὧν κρᾶτ' ἔρεψον καὶ λαβὰς ἀμφιστόμους...
ΟΙΔ. Θαλλοῖσιν, ἢ κρόκαισιν, ἢ ποίῳ τρόπῳ;
ΧΟΡ. Οἰός γε νεαρᾶς νεοπόκῳ μαλλῷ λαβών.
ΟΙΔ. Εἶεν· τὸ δ' ἔνθεν ποῖ τελευτῆσαί με χρή;
ΧΟΡ. Χοὰς χέασθαι στάντα πρὸς πρώτην ἕω.
ΟΙΔ. Ἦ τοῖςδε κρωσσοῖς, οἷς λέγεις, χέω τάδε;
ΧΟΡ. Τρισσάς γε πηγάς· τὸν τελευταῖον δ' ὅλον.

---

411 412] Καὶ ζωοτροφίας καὶ ἀσφάλειαν καὶ συγγενικὴν βοήθειαν. 418 419 Συννοῶν τε τἀξ ἐμοῦ Παλαίφαθ'], ἀναλογιζόμενος, τὸ ἐπ' ἐμοί, τὰ παλαίφατα, ἃ κτλ. 425 Δημούχοις], κατὰ τὸ Πολιούχοις, ὡς προστάτισι τοῦ δήμου Κολωνοῦ. 430 Προξένει], συμβούλευε, ὁδήγει. Τὸ δὲ Τελοῦντι, μέλλοντος χρόνου. 431 Θοῦ καθαρμὸν], ἐξιλέωσαι αὐτὰς διὰ θρησκευτικῶν καθαρμῶν. 435 Δι' ὁσίων χειρῶν], ἁγνῶν, καθαρῶν. 438 Λαβὰς ἀμφιστόμους], διπλᾶς. 441 Τὸ δ' ἔνθεν], τὸ μετὰ ταῦτα δέ. 442 Πρὸς πρώτην ἕω], βλέπων πρὸς ἀνατολάς, ὅπου πρῶτον ἀνατέλλει ὁ ἥλιος. 443 Τοῖσδε κρωσσοῖς, οἷς λέγεις], διὰ τῶν κρατήρων, οὓς ἀνέφερεν ἀνωτέρω (στίχ. 437). 444 Τρισσάς γε πηγάς, κτλ.], τρεῖς

ΟΙΔ. Τοῦ τόνδε πλήσας θῶ; δίδασκε καὶ τόδε.
ΧΟΡ. Ὕδατος, μελίσσης· μηδὲ προσφέρειν μέθυ.
ΟΙΔ. Ὅταν δὲ τούτων γῆ μελάμφυλλος τύχῃ;
ΧΟΡ. Τρὶς ἐννέ' αὐτῇ κλῶνας ἐξ ἀμφοῖν χεροῖν
Τιθεὶς ἐλαίας, τάσδ' ἐπεύχεσθαι λιτάς.
ΟΙΔ. Τούτων ἀκοῦσαι βούλομαι· μέγιστα γάρ.
ΧΟΡ. Ὥς σφας καλοῦμεν Εὐμενίδας, ἐξ εὐμενῶν
Στέρνων δέχεσθαι τὸν ἱκέτην σωτήριον,
Αἰτοῦ σύ τ' αὐτὸς, κεἴ τις ἄλλος ἀντὶ σοῦ,
Ἄπυστα φωνῶν, μηδὲ μηκύνων βοήν·
Ἔπειτ' ἀφέρπειν ἄστροφος, καὶ ταῦτά σοι
Δράσαντι θαρσῶν ἂν παρασταίην ἐγώ·
Ἄλλως δὲ δειμαίνοιμ' ἄν, ὦ ξέν', ἀμφὶ σοί.
ΟΙΔ. Ὦ παῖδε, κλύετον τῶνδε προσχώρων ξένων;
ΑΝΤ. Ἠκούσαμέν τε, χὤ τι δεῖ πρόστασσε δρᾶν.
ΟΙΔ. * Ἐμοὶ μὲν οὐχ ὁδωτά· λείπομαι γὰρ ἐν
Τῷ μὴ δύνασθαι, μήθ' ὁρᾶν, δυοῖν κακοῖν.
Σφῷν δ' ἡτέρα μολοῦσα πραξάτω τάδε·
Ἀρκεῖν γὰρ οἶμαι κἀντὶ μυρίων μίαν
Ψυχὴν τάδ' ἐκτίνουσαν, ἢν εὔνους παρῇ.
Ἀλλ' ἐν τάχει τι πράσσετον· μόνον δέ με
Μὴ λείπετ'· οὐ γὰρ ἂν σθένοι τοὐμὸν δέμας
Ἔρημον ἕρπειν, οὐδ' ὑφηγητοῦ γ' ἄνευ.
ΙΣΜ. Ἀλλ' εἶμ' ἐγὼ τελοῦσα· τὸν τόπον δ' ἵνα
Χρῆσται μ' ἐφευρεῖν, τοῦτο βούλομαι μαθεῖν.
ΧΟΡ. Τοὐκεῖθεν ἄλσους, ὦ ξένη, τοῦδ'· ἢν δέ του
Σπάνιν τιν' ἴσχῃς, ἔστ' ἔποικος, ὃς φράσει.
ΙΣΜ. Χωροῖμ' ἂν εἰς τόδ'· Ἀντιγόνη, σὺ δ' ἐνθάδε
Φύλασσε πατέρα τόνδε· τοῖς τεκοῦσι γὰρ
Οὐδ', εἰ πονεῖ τις, δεῖ πόνου μνήμην ἔχειν.
ΧΟΡ. Δεινὸν μὲν τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακὸν, ὦ ξεῖν', ἐπεγείρειν· Στρφ. ά.
Ὅμως δ' ἔραμαι πυθέσθαι ...
ΟΙΔ. Τί τοῦτο;
ΧΟΡ. Τᾶς δειλαίας ἀπόρου φανείσας

...ὰς (ἐνν. ὑγροῦ· τὰς μὲν δύω ὕδατος)· τὸν δὲ τελευταῖον (κρωσσὸν) ὅλον (ἐνν. πλήσας). [446] Ὕδατος μελίσσης], ὕδατος καὶ μέλιτος, (μονολεκτ.) μελικράτου· ὅθεν ἢ ἡ τοιαύτη σπονδὴ ἐκαλεῖτο μειλίχιος.—μηδὲ προσφ. μέθυ], διότι εἰς τὰς Ἐριννῦς, καθὼς καὶ ...ς τὰς Μούσας, καὶ ἐν γένει εἰς τὰς Νύμφας ἐπροσφέροντο νηφάλιοι (ἄοινοι) θυσίαι, ἴδε ...ιχ. 100. [451 52] Ἐξ εὐμενῶν στέρνων], εὐμενῶς, ἐξ εὐμενοῦς καρδίας.— σωτήριον], ἐπὶ ...στηρίᾳ αὐτοῦ, ἐπίῤῥημα. [454] Ἄπυστα φωνῶν], λαλῶν χωρὶς ν' ἀκούησαι. [455] Ἀφέρ...ειν], ἐνν. ὅρα ἢ λέγω σοι.— ἄστροφος], ἀμεταστρεπτί. Διότι εἰς τὰς καθαρσίους καὶ τὰς ...ῖς νερτέροις προσφερομένας θυσίας παρεφυλάττετο τοῦτο, καὶ σώζεται καὶ μέχρι τῆς ...ήμερον εἰς γραώδεις τινὰς τελετάς. Ἴδε Αἰσχλ. Χοηφ. 89, Θεοκρ. ΚΔ', 91, ἢ Ὁμήρου ...δ. Δ, 24 κ. ἑ. [460] Ἐμοὶ μὲν οὐχ ὁδωτὰ], οὐ δυνατὸν ὁδεῦσαι. [468] Τελοῦσα], τελέσουσα. [469] Χρῆσται μ'], χρὴ (χρεὼ) ἔσται, καθὼς Χρῆν ἀντὶ Χρὴ ἦν, Χρῆναι ἀντὶ Χρὴ εἶναι κτλ. [475] Δεινὸν μὲν κτλ.], Μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, παροιμ. [477] Τὰς δειλ. . ἀλ-

'Αλγηδόνος, ᾧ ξυνέστας.
ΟΙΔ. Μή, πρὸς ξενίας, ἀνοίξῃς, τᾶς σᾶς, πέπον' ἔργ' αναιδῆ.
ΧΟΡ. Τό τοι πολὺ καὶ μηδαμὰ λῆγον
Χρῄζω, ξεῖν', ὀρθὸν ἄκουσμ' ἀκοῦσαι.
ΟΙΔ. Ὤ μοι!
ΧΟΡ. Στέρξον, ἱκετεύω!
ΟΙΔ. Φεῦ, Φεῦ! ΧΟΡ. πείθου· κἀγὼ γάρ, ὅσον σὺ προσχρῄζεις.
ΟΙΔ. * Ἤνεγκον κακότατ', ὦ ξένοι, ἤνεγκον ἄκων μέν, θεὸς ἴστω· 'Αντςρ. ἑ.
Τούτων δ' αὐθαίρετον οὐδέν.
ΧΟΡ. 'Αλλ' ἐς τί; ΟΙΔ. Κακᾷ μ' ἐν εὐνᾷ πόλις οὐδὲν ἴδριν
Γάμων ἐνέδησεν ἄτᾳ.
ΧΟΡ. Ἦ μητρόθεν, ὡς ἀκούω, δυσώνυμα λέκτρ' ἐπλήσω;
ΟΙΔ. Ὤ μοι, θάνατος μὲν τάδ' ἀκούειν,
Ὦ ξεῖν'! αὗται δὲ δύ' ἐξ ἐμοῖο..
ΧΟΡ. Πῶς φῄς;
ΟΙΔ. Παῖδε· δύο δ' ἄτα.:.
ΧΟΡ. Ὦ Ζεῦ. ΟΙΔ. Ματρὸς κοινᾶς ἀπέβλαστον ὠδῖνος.
ΧΟΡ. Σαί τἄρ' ἀπόγονοί τ' εἰσὶ καὶ Στρ. ϛ'.
Κοιναί γε πατρὸς ἀδελφεαί;
ΟΙΔ. Ἰώ.
ΧΟΡ. Ἰὼ δῆτα!
ΟΙΔ. Μυρίων ἐπιστροφαὶ κακῶν!
ΧΟΡ. Ἔπαθες...
ΟΙΔ. Ἔπαθον ἄλαστ' ἔχειν.
ΧΟΡ. Ἔρεξας...
ΟΙΔ. Οὐκ ἔρεξα.
ΧΟΡ. Τί γάρ;
ΟΙΔ. 'Εδεξάμην
Δῶρον, ὃ μήποτ' ἐγὼ ταλακάρδιος
'Επωφέλησα πόλεως ἐξελέσθαι.
ΧΟΡ. Δύστανε, (τί γάρ;) ἔθου φόνον... 'Αντςρ. ϛ'.
ΟΙΔ. Τί τοῦτο; τί δ' ἐθέλεις μαθεῖν;
ΧΟΡ. Πατρός;
ΟΙΔ. Παπαί, δευτέραν ἔπαισας ἐπὶ νόσῳ νόσον!

γηδ.], περὶ τῆς. [479] Πρὸς ξενίας τῆς σῆς, μὴ ἀνοίξῃς τά, πέπονα ἤδη ὡς ἐκ τοῦ χρόνου, ἀναιδῆ ἔργα μου, (κατὰ τὴν διόρθ. τοῦ Δινδορφίου· ὁ Ἑρμάννος ἔγραψε: Τὰς σᾶς, ἃ πέπον δ' ἔργ' ἀναιδῆ. [481] Χρῄζω ἀκοῦσαι ὀρθὸν (ὀρθῶς, ἀκριβῶς) τὸ πολὺ ἢ μηδαμοῦ λῆγον (τὸ ἀκαταπαύστως θρυλλούμενον τοῦτο) ἄκουσμα. [485] Κἀγὼ γάρ], ἐνν. πείθομαι. [486] Κακᾷ μ' ἐν εὐνᾷ κτλ.] ἡ πόλις, οὐδὲν εἰδότα με, ἐνέδησεν ἐν εὐνῇ γάμων κακῇ ἄτῃ· ἐννοεῖ δὲ τὸν μετὰ τῆς Ἰοκάστης γάμον του. [488]], ἐπλήσω (; ἐπέλασας, τὰ) μητρόθεν δυσώνυμα λέκτρα. [491] Δύο δ' ἄτα], καὶ δύο βλάβαι, ἐννοεῖ δὲ τοὺς δύο του υἱούς, τοὺς ὁποίους ἀποφεύγει καὶ νὰ ὀνομάσῃ. [496] Μυρ. ἐπιςρ. κ.], συμπτώσεις, συμφοραί. [497] Ἔπαθον ἄλ. ἔχ.], ἔπαθον (ὥστε) ἔχειν ἄληστα (δεινά). [499 500] Δῶρον, ὃ μήποτ' ἐγὼ κτλ.], δῶρον, ὃ μήποτ' ὤφελον λαβεῖν.

ΟΡ. Ἔπαθες;..
ΙΔ. Ἔπαθον. ἔχει δέ μοι...
ΟΡ. Τί τοῦτο;
ΙΔ. Πρὸς δίκας τι.
ΟΡ. Τί γάρ;
ΙΔ. Ἐγὼ φράσω.
Καὶ γὰρ ἄλοὺς ἐφόνευσα καὶ ὤλεσα·
Νόμῳ δὲ καθαρὸς, ἄϊδρις εἰς τόδ' ἦλθον.
ΟΡ. Καὶ μὴν ἄναξ ὅδ' ἡμῖν Αἰγέως γόνος
Θησεὺς κατ' ὀμφὴν σὴν ἀποσταλεὶς πάρα.
ΘΗΣ. Πολλῶν ἀκούων ἔν τε τῷ πάρος χρόνῳ
Τὰς αἱματηρὰς ὀμμάτων διαφθορὰς,
Ἔγνωκά σ', ὦ παῖ Λαΐου, τανῦν θ' ὁδοῖς
Ἐν ταῖσδ' ἀκούων μᾶλλον ἐξεπίσταμαι.
Σκευή τε γάρ σε καὶ τὸ δύστηνον κάρα
Δηλοῦτον ἡμῖν ὄνθ', ὃς εἶ, καί σ' οἰκτίσας
Θέλω 'περέσθαι, δύσμορ' Οἰδίπου, τίνα
Πόλεως ἐπέστης προστροπὴν ἐμοῦ τ' ἔχων,
Αὐτός τε χ' ἡ σὴ δύσμορος παραστάτις;
Δίδασκε· δεινὴν γάρ τιν' ἂν πρᾶξιν τύχοις
Λέξας, ὁποίας ἐξαφισταίμην ἐγώ.
Ὡς οἶδά γ' αὐτὸς, ὡς ἐπαιδεύθην ξένος,
Ὥςπερ σὺ, χὤςτις πλεῖστ' ἀνὴρ ἐπὶ ξένης
Ἤθλησα κινδυνεύματ' ἐν τὠμῷ κάρᾳ.
Ὥστε ξένον γ' ἂν οὐδέν' ὄνθ', ὥςπερ σὺ νῦν,
Ὑπεκτραποίμην μὴ οὐ συνεκσώζειν· ἐπεὶ
Ἔξοιδ' ἀνὴρ ὢν, χὤτι τῆς ἐς αὔριον
Οὐδὲν πλέον μοι σοῦ μέτεστιν ἡμέρας.
ΟΙΔ. Θησεῦ, τὸ σὸν γενναῖον ἐν σμικρῷ λόγῳ
Παρῆκεν, ὥςτε βραχέ' ἐμοὶ δεῖσθαι φράσαι.
Σὺ γάρ μ', ὃς εἰμὶ, κἀφ' ὅτου πατρὸς γεγὼς,
Καὶ γῆς ὁποίας ἦλθον, εἰρηκὼς κυρεῖς·
Ὥςτ' ἐστί μοι τὸ λοιπὸν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν
Εἰπεῖν ἃ χρῄζω, χὠ λόγος διοίχεται.
ΘΗΣ. Τοῦτ' αὐτὸ νῦν δίδασχ', ὅπως ἂν ἐκμάθω.
ΟΙΔ. Δώσων ἱκάνω τοὐμὸν ἄθλιον δέμας
Σοὶ δῶρον, οὐ σπουδαῖον εἰς ὄψιν, τὰ δὲ

---

505 Ἔχει δέ μοι], ὑπάρχει δέ μοι. 506 Πρὸς δίκας τι], δικαιολόγημά τι. 507 Ἀλοὺς], συλληφθεὶς, (Γαλλ.) par surprise. 508 Νόμῳ δὲ καθαρὸς], διότι, κατὰ τοὺς ἀρχαίους θεσμοὺς τοῦ Ῥαδαμάνθυος (παρ' Ἀπολλοδ. β', δ', 9, » Ὅς ἂν ἀμύνηται τὸν χειρῶν ἀδίκων ἄρξαντα, ἀθῷος ἔσται,«. —ἄϊδρις εἰς τόδ' ἦλθον], τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω (στίχ. 239) ἐξέφρασε διὰ τοῦ: Οὐδὲν εἰδὼς ἱκόμην ἵν' ἱκόμην. 510] Ἐν ἄλλοις γρφ. Σὴν ἐφ' ἃ 'στάλη πάρα. 529 530] Ἡ σὴ εὐγένεια παρῆκέ (ἀφῆκέ) μοι ὥστε βραχέα ἐν σμικρῷ λόγῳ φράσαι. 534 Διοίχεται], ἄλλοι γρφ. Διέρχεται.

Κέρδη παρ' αὐτοῦ κρεῖσσον' ἢ μορφὴ καλή.
ΘΗΣ. Ποῖον δὲ κέρδος ἀξιοῖς ἥκειν φέρων;
ΟΙΔ. Χρόνῳ μάθοις ἄν, οὐχὶ τῷ παρόντι που.
ΘΗΣ. Ποίῳ γὰρ ἡ σὴ προσφορὰ δηλώσεται;
ΟΙΔ. Ὅταν θάνω 'γώ, καὶ σύ μου ταφεὺς γένῃ.
ΘΗΣ. Τὰ λοίσθι' αἰτεῖ τοῦ βίου· τὰ δ' ἐν μέσῳ
Ἢ λῆστιν ἴσχεις, ἢ δι' οὐδενὸς ποιεῖ.
ΟΙΔ. Ἐνταῦθα γάρ μοι κεῖνα συγκομίζεται.
ΘΗΣ. Ἀλλ' ἐν βραχεῖ δὴ τήνδε μ' ἐξαιτεῖ χάριν.
ΟΙΔ. Ὅρα γε μήν· οὐ σμικρός, οὔκ, ἀγὼν ὅδε.
ΘΗΣ. Πότερα τὰ τῶν σῶν ἐκγόνων ἢ 'μοῦ λέγεις;
ΟΙΔ. Κεῖνοι κομίζειν κεῖσ' ἀναγκάζουσί με.
ΘΗΣ. Ἀλλ' εἰ θέλοιέν γ', οὐδὲ σοὶ φεύγειν καλόν.
ΟΙΔ. Ἀλλ' οὐδ', ὅτ' αὐτὸς ἤθελον, παρίεσαν.
ΘΗΣ. Ὦ μῶρε, θυμὸς δ' ἐν κακοῖς οὐ ξύμφορον.
ΟΙΔ. Ὅταν μάθῃς μου, νουθέτει· τανῦν δ' ἔα.
ΘΗΣ. Δίδασκ'· ἄνευ γνώμης γὰρ οὔ με χρὴ λέγειν.
ΟΙΔ. Πέπονθα, Θησεῦ, δεινὰ πρὸς κακοῖς κακά.
ΘΗΣ. Ἦ τὴν παλαιὰν ξυμφορὰν γένους ἐρεῖς;
ΟΙΔ. Οὐ δῆτ'· ἐπεὶ πᾶς τοῦτό γ' Ἑλλήνων θροεῖ.
ΘΗΣ. Τί γὰρ τὸ μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρωπον νοσεῖς;
ΟΙΔ. Οὕτως ἔχει μοι. γῆς ἐμῆς ἀπηλάθην
Πρὸς τῶν ἐμαυτοῦ σπερμάτων· ἔστιν δέ μοι
Πάλιν κατελθεῖν μήποθ', ὡς πατροκτόνῳ.
ΘΗΣ. Πῶς δῆτά σ' ἂν πεμψαίαθ', ὥστ' οἰκεῖν δίχα;
ΟΙΔ. Τὸ θεῖον αὐτοὺς ἐξαναγκάζει στόμα.
ΘΗΣ. Ποῖον πάθος δείσαντας ἐκ χρηστηρίων;
ΟΙΔ. Ὅτι σφ' ἀνάγκη τῇδε πληγῆναι χθονί.
ΘΗΣ. Καὶ πῶς γένοιτ' ἂν τἀμὰ κἀκείνων πικρά;
ΟΙΔ. Ὦ φίλτατ' Αἰγέως παῖ, μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε·
Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος·
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ' ἀπιστία·
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν οὔποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσι
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει·

543-44 Τὰ δ' ἐν μ. ἢ λῆστιν ἴσχεις], κυρίως ἔπρεπε: Τῶν δ' ἐν μέσῳ· ἀλλὰ τὰ ἐπέθηκε πρὸς τό: Δι' οὐδενὸς ποιεῖ. 546 Ἀλλ' ἐν βραχεῖ δή], ὁ Ἑρμάννος ἔγραψεν: Ἀλλ' οὖν βραχεῖαν· ὁ δὲ Bako: Ἀλλ' ἐν βραχεῖ δῆθ': ἀμφότερα χωρὶς ἀνάγκης. 550] Ἄλλοι ἔγραψαν: Ἀλλ' ἂν θελόντων], κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ἀλλ' ἐθέλοντ' ἄν γ'.

553 Ὅταν μάθῃς μου], ἐπειδὰν (ἀκούσας) μάθῃς (παρ') ἐμοῦ, τότε. 554 Ἄνευ γνώμης], ἐὰν μὴ γνῶ πρῶτον, ἐν ἀγνοίᾳ. 556 Τί γὰρ τὸ μ.], τί ἐστι τοῦτο δ. 565 Ὅτι σφ' ἀνάγκη τῇδε πληγ. χθ.], ὅτι πέπρωται αὐτοὺς ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ τῇ Ἀττικῇ (ὑπ' αὐτῆς) ἡττηθῆναι. 566 Καὶ πῶς γένοιτ' ἂν κτλ.] καὶ πῶς ἔσται μοι πρὸς ἐκείνους ἔχθρα (παρὰ δυσαρέσκεια); 570 Καὶ πνεῦμα ταὐτόν], σύμπνοια.

Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ πικρὰ γίνεται, καὖθις φίλα.
Καὶ ταῖσι Θήβαις εἰ τανῦν εὐημερεῖ
Καλῶς τὰ πρὸς σὲ, μυρίας ὁ μυρίος
Χρόνος τεκνοῦται νύκτας ἡμέρας τ' ἰὼν,
Ἐν αἷς τὰ νῦν ξύμφωνα δεξιώματα
Δόρει διασκεδῶσιν ἐκ σμικροῦ λόγου,
Ἵν' οὑμὸς εὕδων καὶ κεκρυμμένος νέκυς
Ψυχρός ποτ' αὐτῶν θερμὸν αἷμα πίεται,
Εἰ Ζεὺς ἔτι Ζεὺς, χὼ Διὸς Φοῖβος σαφής.
Ἀλλ', οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τἀκίνητ' ἔπη,
Ἔα μ' ἐν οἷσιν ἠρξάμην, τὸ σὸν μόνον
Πιστὸν φυλάσσων· κοὔποτ' Οἰδίπουν ἐρεῖς
Ἀχρεῖον οἰκητῆρα δέξασθαι τόπων
Τῶν ἐνθάδ', εἴπερ μὴ θεοὶ ψεύσουσί με.

ΧΟΡ. Ἄναξ, πάλαι καὶ ταῦτα καὶ τοιαῦτ' ἔπη
Γῇ τῇδ' ὅδ' ἀνὴρ ὡς τελῶν ἐφαίνετο.

ΘΗΣ. Τίς δῆτ' ἂν ἀνδρὸς εὐμένειαν ἐκβάλοι
Τοιοῦδ', ὅτῳ πρῶτον μὲν ἡ δορύξενος
Κοινὴ παρ' ἡμῖν αἰέν ἐστιν ἑστία·
Ἔπειτα δ' ἱκέτης δαιμόνων ἀφιγμένος
Γῇ τῇδε κἀμοὶ δασμὸν οὐ σμικρὸν τίνει;
Ἁγὼ σεβισθεὶς οὔποτ' ἐκβαλῶ χάριν
Τὴν τοῦδε, χώρᾳ δ' ἔμπολιν κατοικιῶ.
Εἰ δ' ἐνθάδ' ἡδὺ τῷ ξένῳ μίμνειν, σέ νιν
Τάξω φυλάσσειν· εἰ δ' ἐμοῦ στείχειν μέτα
Τόδ' ἡδὺ, τούτων, Οἰδίπους, δίδωμί σοι
Κρίναντι χρῆσθαι· τῇδε γὰρ ξυνοίσομαι.

ΟΙΔ. Ὦ Ζεῦ, διδοίης τοῖσι τοιούτοισιν εὖ!

ΘΗΣ. Τί δῆτα χρήζεις; ἢ δόμους στείχειν ἐμούς;

ΟΙΔ. Εἴ μοι θέμις γ' ἦν· ἀλλ' ὁ χῶρος ἔσθ' ὅδε. . .

ΘΗΣ. Ἐν ᾧ τί πράξεις; οὐ γὰρ ἀντιστήσομαι.

ΟΙΔ. Ἐν ᾧ κρατήσω τῶν ἔμ' ἐκβεβληκότων. . .

ΘΗΣ. Μέγ' ἂν λέγοις δώρημα τῆς ξυνουσίας.

ΟΙΔ. Εἰ σοί γ' ἅπερ φῂς ἐμμενεῖ τελοῦντί μοι.

ΘΗΣ. Θάρσει τὸ τοῦδέ γ' ἀνδρός· οὔ σε μὴ προδῶ.

ΟΙΔ. Οὔτοι σ' ὑφ' ὅρκου γ', ὡς κακὸν, πιστώσομαι.

ΘΗΣ. Οὔκουν πέρα γ' ἂν οὐδὲν ἢ λόγῳ φέροις.

---

576 77 Εὐημερεῖ Καλῶς τὰ πρὸς σὲ], κατὰ διόρθ. ἀντὶ Τὰ λῷστα πρὸς σέ. 580 Ἐκ σμικροῦ λόγου], ἐκ μικρᾶς προφάσεως. 584 Τἀκίνητ' ἔπη], τὰ ἄρρητα. 585 86 Τὸ σὸν μόνον Πιστὸν φυλ.], φυλάττων μόνον τὴν παρὰ σοῦ δοθεῖσάν μοι πίστιν. 589 Πάλαι], πρότερον, πρὸ πολλοῦ. 591 92 Ἡ δορύξενος Κοινὴ παρ' ἡμῖν κτλ.] ξενία καὶ συμμαχία ὑπάρχει ἡμῖν (τοῖς Αἰγείδαις) πρὸς τοὺς Λαβδακίδας, ἴδε Εὐρ. Ἱκ. 930. 597 Ἔμπολιν], ἐν τῇ πόλει (τῶν Ἀθηνῶν), κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ἔμπαλιν. 601 Ξυνοίσομαι], συμφωνήσω, συγκατατεθήσομαι. 609 Τὸ τοῦδε γ' ἀνδρὸς], ἐμοῦ δηλ., ἴδε Εὐρ. Ἠλ. 43. 611 Οὔκουν

ΟΙΔ. Πῶς οὖν ποιήσεις;
ΘΗΣ. Τοῦ μάλιστ' ὄκνος σ' ἔχει;
ΟΙΔ. Ἥξουσιν ἄνδρες . . .
ΘΗΣ. ἀλλὰ τοῖσδ' ἔσται μέλον.
ΟΙΔ. Ὅρα με λείπων . . .
ΘΗΡ. Μὴ δίδασχ' ἃ χρή με δρᾶν.
ΟΙΔ. Ὀκνοῦντ' ἀνάγκη.
ΘΗΣ. Τοὐμὸν οὐκ ὀκνεῖ κέαρ.
ΟΙΔ. Οὐκ οἶσθ' ἀπειλὰς . . .
ΘΗΣ. Οἶδ' ἐγώ σε μή τινα
'Ενθένδ' ἀπάξοντ' ἄνδρα πρὸς βίαν ἐμοῦ.
Πολλαὶ δ' ἀπειλαὶ πολλὰ δὴ μάτην ἔπη
Θυμῷ κατηπείλησαν· ἀλλ' ὁ νοῦς ὅταν
Αὑτοῦ γένηται, φροῦδα τἀπειλήματα.
Κείνοις δ' ἴσως κεἰ δείν' ἐπερρώσθη λέγειν
Τῆς σῆς ἀγωγῆς, οἶδ' ἐγὼ, φανήσεται
Μακρὸν τὸ δεῦρο πέλαγος, οὐδὲ πλώσιμον.
* Θαρσεῖν μὲν οὖν ἔγωγε κἄνευ τῆς ἐμῆς
Γνώμης ἐπαινῶ, Φοῖβος εἰ προὔπεμψέ σε·
Ὅμως δὲ κἀμοῦ μὴ παρόντος οἶδ' ὅτι
Τοὐμὸν φυλάξει σ' ὄνομα μὴ πάσχειν κακῶς.
ΧΟΡ. Εὐίππου, ξένε, τᾶσδε χώρας ἵκου τὰ κράτιστα γᾶς ἔπαυλα, Στρ. α'.
Τὸν ἀργῆτα Κολωνὸν, ἔνθ' ἁ λίγεια μινύρεται
Θαμίζουσα μάλιστ' ἀηδὼν χλωραῖς ὑπὸ βάσσαις,
Τὸν οἰνῶπ' ἀνέχουσα κισσὸν καὶ τὰν ἄβατον θεοῦ
Φυλλάδα μυριόκαρπον ἀνάλιον,
Ἀνήνεμόν τε πάντων χειμώνων· ἵν' ὁ
Βακχιώτας ἀεὶ Διόνυσος ἐμβατεύει,

πέρα γ' ἂν κτλ.] οὐδὲν ἂν πλέον τοῦ λόγου ἔξοις (δι' ὅρκου πιςούμενος). 615 Ὀκνοῦντ'], φοβούμενον. 616 Ἀπειλὰς], τὰς τοῦ Κρέοντος, ἃς ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἡ Ἰσμήνη, ἴδε ς χ. 361 κ. ε. 618 Πολλαὶ δὲ πολλοῖς πολλὰ], ὅμοιον τῷ: »Πολλὰ πολλοῖς πολλῶν ἔρωτα ἐργάζεται, Πλάτ. Γοργ. 100. » Ἅπαντες ἅπασι πάντα τἀγαθὰ εὔχονται, « Δημοσθ. κτλ.
621 22 Κείνοις δ' ἴσως κτλ.] ἐκεῖνοι δὲ, εἰ καὶ δεινὰ ἐπερρώσθησαν εἰπεῖν (περὶ) τῆς σῆς ἀγωγῆς. 624 25 Κἄνευ τῆς ἐμῆς Γνώμης], καὶ παρὰ τὴν ἐμὴν τυχὸν γνώμην, ἐὰν ἐγὼ μὴ θέλω. — ἐπαινῶ], παραινῶ. 628 Εὐίππου τᾶς δε χώρας κτλ.], ἀναχωρήσαντος τοῦ Θησέως, ὁ Χορὸς ᾄδει ἐγκώμιον τοῦ Κολωνοῦ, καιρὸν εὑρόντος τοῦ ποιητοῦ ὑμνῆσαι τὸν ἑαυτοῦ δῆμον. Ἡ δὲ σύνταξις: Ὦ ξένε, ἵκου (ἐπὶ) τὸν ἀργ. Κολ., τὰ κράτιστα τῆς χώρας ἔπαυλα. Καὶ τῷ ὄντι, ἐὰν συμπεράνωμεν ἐκ τῆς λέξεως τῶν Σεπολίων (Ἱππολίων), τὸ προάστειον (ἔπαυλις) τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτον καὶ τότε τὸ εὐφορώτερον καὶ ὡραιότερον τῶν περὶ τὰς Ἀθήνας. Τὸ δὲ ἀργῆτα χαρακτηρίζει φυσικώτατα τὸν λευκόγαιον λόφον τῶν Σεπολίων. 631 Τὸν οἰνῶπ' ἀνέχουσα κισσὸν] ἔχουσα ὑπεράνωθεν αὐτῆς (δηλ. καταδυομένη) ὑπὸ τὸν ἀμπελοειδῆ ἢ μελανωπὸν κισσόν. Ὁ Δινδόρφιος διορθοῦν ἐπεβάλλετο: Τὸν οἰνῶπα νέμουσα. — τὰν ἄβατον θεοῦ φυλλάδα], τὸ πυκνὸν ἄλσος τοῦ Διονύσου. 632 33 Ἀνάλιον Ἀνήνεμόν τε πάντων χειμώνων], ἀδιαπέραστον ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνέμων, ἐξ αἰτίας τῶν πυκνῶν θάμνων, » Τοὺς μὲν ἄρ οὔτ' ἀνέμων διάη μένος ὑγρὸν ἀέντων, οὔτε ποτ' ἠέλιος φαέθων ἀκτῖσιν ἔβαλλεν, οὔτ' ὄμβρος περάασκε

Θείαις ἀμφιπολῶν τιθήναις.
Θάλλει δ' οὐρανίας ὑπ' ἄχνας ὁ καλλίβοτρυς κατ' ἦμαρ αἰεὶ 'Αντιστρ. α'.
Νάρκισσος, μεγάλαιν θεαῖν ἀρχαῖον στεφάνωμ', ὅ τε
Χρυσαυγὴς κρόκος· οὐδ' ἄϋπνοι κρῆναι μινύθουσι
Κηφισοῦ νομάδες ῥεέθρων, ἀλλ' αἰὲν ἐπ' ἤματι
Ὠκύτοκος πεδίων ἐπινίσσεται
Ἀκηράτῳ ξὺν ὄμβρῳ στερνούχου χθονός·
Οὐδὲ Μουσᾶν χοροί νιν ἀπεστύγησαν, οὐδ'
Ἁ χρυσάνιος Ἀφροδίτα.
Ἔστιν δ', οἷον ἐγὼ γᾶς Ἀσίας οὐκ ἐπακούω, Στροφ. β'.
Οὐδ' ἐν τᾷ μεγάλᾳ Δωρίδι νάσῳ Πέλοπός ποτε βλαστὸν,
Φύτευμ' ἀχείρωτον, αὐτόποιον,
Ἐγχέων φόβημα δαΐων,
Ὃ τᾷδε θάλλει μέγιστα χώρᾳ,
Γλαυκᾶς παιδοτρόφου φύλλον ἐλαίας·
Τὸ μέν τις οὔτε νέος, οὔτε γήρᾳ
Σημαίνων ἁλιώσει χερὶ πέρσας. ὁ γὰρ ἐς αἰὲν ὁρῶν κύκλος
Λεύσσει νιν Μορίου Διὸς, χἁ γλαυκῶπις Ἀθάνα.
Ἄλλον δ' αἶνον ἔχω ματροπόλει τᾷδε κράτιστον 'Αντιστρ. β'.
Δῶρον τοῦ μεγάλου δαίμονος εἰπεῖν, αὔχημα μέγιστον
Εὔιππον, εὔπωλον, εὐθάλασσον.
Ὦ παῖ Κρόνου, σὺ γάρ νιν εἰς
Τόδ' εἷσας αὔχημ', ἄναξ Ποσειδὰν,

διαφανερὲς, « κατὰ τὸν Ὅμηρον, Ὀδ. Ε, 478 κ. ε. Τὸ δέ: Ἀνήνεμον χειμώνων, ἐκπέφρασται κατὰ τὸ Ἄχαλκος ἀσπίδων κτλ. 635 Θείαις.. τιθ.], ταῖς Νύμφαις, (Ἰδ. Ἰλ. Ζ, 132). 636 Οὐρανίας ὑπ' ἄχνας], ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ.. 637 Μεγάλαιν θεαῖν], τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης. 638 39 Ἄϋπνοι κρῆναι, Κηφισοῦ νομάδες ῥεέθρων], ἀένναοι βρύσεις, προχετευόμεναι (νομάδες) ἀπὸ τῶν ῥείθρων τοῦ Κηφισοῦ, ὅς τις καὶ σήμερον παρόδιος διοχετευόμενος ποτίζει τὰ περιβόλια τῶν Σεπολίων. 639 40 Ἀλλ' αἰὲν ἐπ' ἤματι κτλ.], ἀλλ' ἀεννάως ἐπιπορεύεται τὰς πεδιάδας τῆς εὐφόρου (στερνούχου) γῆς, συντελῶν διὰ τῶν διαυγῶν καὶ ποτίμων αὐτοῦ ὑδάτων (ἀκηράτῳ ξὺν ὄμβρῳ) εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ εὐφόριμον τῶν φυτῶν βλάστησιν (ὠκύτοκος). 642 Οὐδὲ Μουσᾶν χορός νιν ἀπεστύγ.] βωμὸν τῶν Μουσῶν ἐν Ἀκαδημίᾳ, μεταποιηθέντα ὕστερον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰς ναὸν, ἀναφέρει ὁ Παυσανίας (Α', λ'.). Ναὸν δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ Σοφοκλέους οὐδεὶς ἀναφέρει, εἰ ἐξ Χάρμος ἱδρύσατο βωμὸν τοῦ Ἔρωτος πρὸ τῆς Ἀκαδημίας. 644 49], ἔπαινος τῆς ἐλαίας, καὶ ἰδίως τῆς ἱερᾶς, τῆς καλουμένης ἐν Ἀθήναις Μορίας. « Ἔστιν δὲ φύτευμ' ἀχείρωτον (ὑπὸ χειρὸς ἀνθρωπίνης ἀφύτευτον, ἢ ἄψευστον), αὐτόποιον (αὐτοφυὲς), ἐγχ. φόβ. δαΐων (διότι καὶ οἱ ἐχθροὶ τὰς ἐσέβοντο καὶ δὲν τὰς ἔκοπτον, ἴδε Θουκ. Δ', 80), ὃ τᾷδε θάλλει μέγ. χώρᾳ, φύλλον (φυτὸν) γλ. παιδοτρόφου (διὰ τὸ χρήσιμον εἰς τὰ γυμνάσια τῶν παίδων ἔλαιον) ἐλ., οἷον ἐγὼ οὐκ ἐπακούω βλαστὸν (βλαστῆσαν) οὔτε γᾶς Ἀσίας πούποτε, οὐδ' ἐν τᾷ μεγ. Δωρ. νάσῳ Πέλ. 650 2], Ὃ οὔτε τις ἀδὸς (ἡβῶν, νέος) οὔτε γήραϊ σημαίνων (γέρων) ἁλιώσει χερὶ πέρσας (παραβλάψει), ὅθεν καὶ ὁ Εὐριπ. (Ἴων. 1435) ὀνομάζει τὸν Ἀθήνησιν ἐλαιῶνα τοῦτον: Ἀκήρατον.. κύκλον, « ἴδε καὶ Λυσίου τὸν περὶ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας λόγον. 651 Κύκλος], ὀφθαλμός. 652] Μορίου (τοῦ ἄλλως Καταιβάτου) Διὸς ὁ βωμὸς, ὡς ἐφόρου τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν, ἵδρυτο ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.—τὸ δὲ Γλαυκῶπις ἐδῶ ἴσως εἶναι κατὰ συνέμφασιν, ὡς ἐφόρου τῆς γλαυκῆς (διὰ τὸ χρῶμα τῶν φύλλων της) ἐλαίας. 654 Τοῦ μεγ. δαίμ.], τοῦ Ποσειδῶνος, κατὰ προαναφώνησιν, ὡς καὶ ἀνωτέρω στίχ. 675. 655 Εὔιππον, εὔπωλον], ἐκ παραλλ. — εὐθάλασσον], δῶρον, διὰ τὴν ναυτικὴν τῶν Ἀθηναίων ἡγεμονίαν. 656 Νιν], τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀθ. 657 Εἷσας], ἵδρυσας, Ἔζω.

Ἵπποισιν τὸν ἀκεστῆρα χαλινὸν
Πρώταισι ταῖσδε κτίσας ἀγυιαῖς.
Ἁ δ' εὐήρετμος ἔκπαγλ' ἁλία χερσὶν παραπτομένα πλάτα
Θρώσκει τῶν ἑκατομπόδων Νηρῄδων ἀκόλουθος.

ΑΝΤ. Ὦ πλεῖστ' ἐπαίνοις εὐλογούμενον πέδον,
Νῦν σοι τὰ λαμπρὰ ταῦτα δεῖ φαίνειν ἔπη.

ΟΙΔ. Τί δ' ἔστιν, ὦ παῖ, καινόν;

ΑΝΤ. Ἆσσον ἔρχεται
Κρέων ὅδ' ἡμῖν οὐκ ἄνευ πομπῶν, πάτερ.

ΟΙΔ. Ὦ φίλτατοι γέροντες, ἐξ ὑμῶν ἐμοὶ
Φαίνοιτ' ἂν ἤδη τέρμα τῆς σωτηρίας.

ΧΟΡ. Θάρσει, παρέσται. καὶ γὰρ εἰ γέρων κυρῶ,
Τὸ τῆσδε χώρας οὐ γεγήρακε σθένος.

ΚΡ. Ἄνδρες χθονὸς τῆσδ' εὐγενεῖς οἰκήτορες,
Ὁρῶ τιν' ὑμᾶς ὀμμάτων εἰληφότας
Φόβον νεωρῆ τῆς ἐμῆς ἐπεισόδου,
Ὃν μήτ' ὀκνεῖτε, μήτ' ἀφῆτ' ἔπος κακόν·
Ἥκω γὰρ οὐχ ὡς δρᾶν τι βουληθείς, ἐπεὶ
Γέρων μέν εἰμι, πρὸς πόλιν δ' ἐπίσταμαι
Σθένουσαν ἥκων, εἴ τιν' Ἑλλάδος, μέγα·
Ἀλλ' ἄνδρα τόνδε τηλικόνδ' ἀπεστάλην
Πείσων ἕπεσθαι πρὸς τὸ Καδμείων πέδον,
Οὐκ ἐξ ἑνὸς στείλαντος, ἀλλ' ἀνδρῶν ὑπὸ
Πάντων κελευσθείς, οὕνεχ' ἧκέ μοι γένει
Τὰ τοῦδε πενθεῖν πήματ' εἰς πλεῖστον πόλεως.
Ἀλλ', ὦ ταλαίπωρ' Οἰδίπους, κλύων ἐμοῦ,
Ἱκοῦ πρὸς οἴκους. πᾶς σε Καδμείων λεὼς
Καλεῖ δικαίως· ἐκ δὲ τῶν μάλιστ' ἐγώ,
Ὅσῳ περ, εἰ μὴ πλεῖστον ἀνθρώπων ἔφυν
Κάκιστος, ἀλγῶ τοῖσι σοῖς κακοῖς, γέρον,
Ὁρῶν σε τὸν δύστηνον, ὄντα μὲν ξένον,
Ἀεὶ δ' ἀλήτην, κἀπὶ προσπόλου μιᾶς
Βιοστερῆ χωροῦντα· τὴν ἐγὼ τάλας
Οὐκ ἄν ποτ' εἰς τοσοῦτον αἰκείας πεσεῖν
Ἔδοξ', ὅσον πέπτωκεν ἥδε δύσμορος,

658-59 Ἵπποισιν τὸν ἀκ. χαλ. πρωτ. κτλ.], ὡς ἐν τῷ Κολωνῷ δῆθεν πρώτου κατασκευασθέντος χαλινοῦ, καθ' ὑποβολὴν τοῦ Ποσειδ. 660 Ἁ δ' εὐήρετμος κτλ.], ἀνάπτυξις τοῦ ἀνωτέρω Εὐθάλασσος. Ἡ δ' εὐήρετμος ἁλία πλάτη (ἡ κώπη), χερσὶ παρεπτομένη, ἔκπαγλα θρώσκει, τῶν ἑκατομπ. Ν. ἀκόλουθος (παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν πεντήκοντα θυγατέρων τοῦ Νηρέως), ὅμοιον μὲ τοῦ Πινδάρου τὸ « Κορᾶν ἀγέλαν ἑκατόγγυον, » παρβλ. καὶ Εὐρ. Ἠλ. 430. 665 Φαίνειν], δεῖξαι, πραγματοποιῆσαι. 673 Νεωρῆ], = Νέαρον, πρόσφατον, ἀσυνείθιστον. 675 Ὃν] τῆς ἐμῆς, δηλ. 677 Τηλικόνδ'], τόσον γέροντα (τὴν ἡλικίαν). 680 Ἧκέ μοι γένει], προσήκει ἢ ἀνήκει μοι ὡς συγγενεῖ. 681 Εἰς πλεῖστον πόλεως], ὑπὲρ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς π. 688 Κἀπὶ προσπόλου μιᾶς], ἐπιστηριζόμενον εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὴν βοήθειαν μιᾶς μόνης ἀκολούθου.

Ἀεί σε κηδεύουσα καὶ τὸ σὸν κάρα
Πτωχῷ διαίτῃ τηλικοῦτος, οὐ γάμων
Ἔμπειρος, ἀλλὰ τοῦ 'πιόντος ἁρπάσαι.
Ἆρ' ἄθλιον τοὔνειδος, ὢ τάλας ἐγὼ,
Ὠνείδισ' εἰς σὲ, κἀμὲ, καὶ τὸ πᾶν γένος;
Ἀλλ' οὐ γάρ ἐστι τἀμφανῆ κρύπτειν, σὺ νῦν,
Πρὸς θεῶν πατρῴων, Οἰδίπους, πεισθεὶς ἐμοὶ,
Κρύψον, θελήσας ἄστυ καὶ δόμους μολεῖν
Τοὺς σοὺς πατρῴους, τήνδε τὴν πόλιν φίλως
Εἰπών· ἐπαξία γάρ· ἡ δ' οἴκοι πλέον
Δίκῃ σέβοιτ' ἂν, οὖσα σὴ πάλαι τροφός.
ΟΙΔ. Ὦ πάντα τολμῶν, κἀπὸ παντὸς ἂν φέρων
Λόγου δικαίου μηχάνημα ποικίλον,
Τί ταῦτα πειρᾷ, κἀμὲ δεύτερον θέλεις
Ἑλεῖν, ἐν οἷς μάλιστ' ἂν ἀλγοίην ἁλούς;
Πρόσθεν τε γάρ με τοῖσιν οἰκείοις κακοῖς
Νοσοῦνθ', ὅτ' ἦν μοι τέρψις ἐκπεσεῖν χθονὸς,
Οὐκ ἤθελες θέλοντι προσθέσθαι χάριν·
Ἀλλ' ἡνίκ' ἤδη μεστὸς ἦν θυμούμενος,
Καὶ τοὐν δόμοισιν ἦν διαιτᾶσθαι γλυκὺ,
Τότ' ἐξεώθεις κἀξέβαλλες, οὐδέ σοι
Τὸ συγγενὲς τοῦτ' οὐδαμῶς τότ' ἦν φίλον·
Νῦν τ' αὖθις, ἡνίκ' εἰσορᾷς πόλιν τέ μοι
Ξυνοῦσαν εὔνουν τήνδε, καὶ γένος τὸ πᾶν,
Πειρᾷ μετασπᾶν, σκληρὰ μαλθακῶς λέγων.
Καίτοι τίς αὕτη τέρψις ἄκοντας φιλεῖν;
Ὥσπερ τις εἴ σοι λιπαροῦντι μὲν τυχεῖν
Μηδὲν διδοίη, μηδ' ἐπαρκέσαι θέλοι,
Πλήρη δ' ἔχοντι θυμὸν ὧν χρῄζεις, τότε
Δωροῖθ', ὅτ' οὐδὲν ἡ χάρις χάριν φέροι.
Ἆρ' ἂν ματαίου τῆσδ' ἂν ἡδονῆς τύχοις;
Τοιαῦτα μέντοι καὶ σὺ προσφέρεις ἐμοὶ,
Λόγῳ μὲν ἐσθλὰ, τοῖσι δ' ἔργοισιν κακά.
Φράσω δὲ καὶ τοῖσδ', ὥς σε δηλώσω κακόν.
Ἥκεις ἔμ' ἄξων, οὐχ ἵν' εἰς δόμους ἄγῃς,
Ἀλλ' ὡς πάραυλον οἰκίσῃς, πόλις δέ σοι
Κακῶν ἄνατος τῆσδ' ἀπαλλαχθῇ χθονός.
Οὐκ ἔστι σοι ταῦτ'· ἀλλά σοι τάδ' ἔστ', ἐκεῖ

693 Πτωχῷ], ἀντὶ Πτωχῇ, ὡς καὶ — τηλικοῦτος], ἀντὶ Τηλικαύτη. 700-701 φίλως Εἰπών], φιλίως προσειπὼν, ἀποχαιρετήσας. 727 Πάραυλον], γείτονα, πάροικον. 728 Κακῶν ἄνατος τῆσδ' ἀπαλλ. χθ.] ἀπαλλαχθῇ τῆς δε τῆς χθονὸς (τῆς Ἀττικῆς) ἀβλαβὴς (ὑπὸ τῶν) κακῶν. 729 Ἀλλά σοι τάδ' ἔς], ταῦτα τὰ ἑξῆς ῥηθησόμενα, δηλ. ὅτι ὁ ἐμὸς ἀλάστωρ τῆς ἐκεῖ χώρας ἔσται ἐνναίων ἀεί.

Χώρας ἀλάστωρ ὁ ὑμὸς ἐνναίων ἀεί·
Ἔστιν δὲ παισὶ τοῖς ἐμοῖσι τῆς ἐμῆς
Χθονὸς λαχεῖν τοσοῦτον ἐνθανεῖν μόνον.
Ἆρ' οὐκ ἄμεινον ἢ σὺ τἀν Θήβαις φρονῶ;
Πολλῷ γ', ὅσῳπερ καὶ σαφεστέρων κλύω
Φοίβου τε καὐτοῦ Ζηνός, ὃς κείνου πατήρ.
Τὸ σὸν δ' ἀφῖκται δεῦρ' ὑπόβλητον στόμα,
Πολλὴν ἔχον στόμωσιν· ἐν δὲ τῷ λέγειν
Κάκ' ἂν λάβοις τὰ πλείον' ἢ σωτήρια.
Ἀλλ' οἶδα γάρ σε ταῦτα μὴ πείθων, ἴθι,
Ἡμᾶς δ' ἔα ζῆν ἐνθάδ'· οὐ γὰρ ἂν κακῶς,
Οὐδ' ὧδ' ἔχοντες, ζῷμεν, εἰ τερποίμεθα.
ΚΡ. Πότερα νομίζεις δυστυχεῖν ἔμ' εἰς τὰ σά,
Ἢ σ' εἰς τὰ σαυτοῦ μᾶλλον, ἐν τῷ νῦν λόγῳ;
ΟΙΔ. Ἐμοὶ μέν ἐσθ' ἥδιστον, εἰ σὺ μήτ' ἐμὲ
Πείθειν οἷός τ' εἶ, μήτε τούσδε τοὺς πέλας.
ΚΡ. Ὦ δύσμορ', οὐδὲ τῷ χρόνῳ φύσας φανεῖ
Φρένας ποτ', ἀλλὰ λῦμα τῷ γήρᾳ τρέφει.
ΟΙΔ. Γλώσσῃ σὺ δεινός· ἄνδρα δ' οὐδέν' οἶδ' ἐγὼ
Δίκαιον, ὅστις ἐξ ἅπαντος εὖ λέγει.
ΚΡ. Χωρὶς τό τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια.
ΟΙΔ. Ὡς δὴ σὺ βραχέα, ταῦτα δ' ἐν καιρῷ λέγεις.
ΚΡ. Οὐ δῆθ', ὅτῳ γε νοῦς ἴσος καὶ σοὶ πάρα.
ΟΙΔ. Ἄπελθ' (ἐρῶ γὰρ καὶ πρὸ τῶνδε), μηδέ με
Φύλασσ' ἐφορμῶν ἔνθα χρὴ ναίειν ἐμέ.
ΚΡ. Μαρτύρομαι τούσδ', οὐ σέ, πρός γε τοὺς φίλους
Οἷ' ἀνταμείβει ῥήματ'. ἢν σ' ἕλω ποτὲ...
ΟΙΔ. Τίς δ' ἄν με τῶνδε συμμάχων ἕλοι βίᾳ;
ΚΡ. Ἦ μὴν σὺ κἄνευ τῶνδε λυπηθεὶς ἔσει.
ΟΙΔ. Ποίῳ ξὺν ἔργῳ τοῦτ' ἀπειλήσας ἔχεις;
ΚΡ. Παίδοιν δυοῖν σοι τὴν μὲν ἀρτίως ἐγὼ
Ξυναρπάσας ἔπεμψα, τὴν δ' ἄξω τάχα.
ΟΙΔ. Ὤμοι...
ΚΡ. Τάχ' ἕξεις μᾶλλον οἰμώζειν τάδε.
ΟΙΔ. Τὴν παῖδ' ἔχεις μου;
ΚΡ. Τήνδε τ' οὐ μακροῦ χρόνου.

737-38 Τὸ σὸν.. ὑπόβλ. στόμα, Πολλὴν ἔχον στόμωσιν], σὺ ὁ ὑπόβλητα καὶ πανοῦργα (ἐστομωμένα) λαλῶν. 740-41 Οὐ γὰρ ἂν κακῶς, οὐδ' ὧδ' ἔχοντες, ζῷμεν, εἰ τερποίμεθα], οὐ γὰρ ἂν κακῶς εἴημεν ζῶντες, καί τοι οὕτως ἀθλίως ἔχοντες, εἰ τερποίμεθα ταύτῃ τῇ ζωῇ. 749 Ἐξ ἅπαντος εὖ λέγει], ἴσον τῷ πείθειν λέγοντα καὶ δίκαια κἄδικα. 752 Οὐ δῆθ', ὅτῳ κτλ.], οὐκ εἰσὶ πάντως καίρια τῷ ἔχοντι ὅμοιόν σοι νοῦν. 753 Ἐρῶ γὰρ καὶ πρὸ τῶνδε], λέγω σοι ἀπελθεῖν, ᾗ πρὶν ἀκόμη σοὶ τὸ εἴπωσιν οὗτοι· προλαμβάνω νὰ σοὶ τὸ εἴπω. 757 Τίς δ' ἂν ἕλοι με βίᾳ (ἀκόντων) τῶνδε συμμάχων; 758 Κἄνευ τῶνδε], καὶ χωρὶς τούτου, καὶ ἐὰν μή σε ἕλω.

ΟΙΔ. Ἰὼ ξένοι, τί δράσετ'; ἢ προδώσετε,
Κοὐκ ἐξελᾶτε τὸν ἀσεβῆ τῆσδε χθονός;
ΧΟΡ. Χώρει, ξέν', ἔξω θᾶσσον· οὔτε γὰρ τὰ νῦν
Δίκαια πράσσεις, οὔτε πρόσθεν εἴργασαι.
ΚΡ. Ὑμῖν ἂν εἴη τήνδε καιρὸς ἐξάγειν
Ἄκουσαν, εἰ θέλουσα μὴ πορεύσεται.
ΑΝΤ. Οἴ μοι τάλαινα, ποῖ φύγω; ποίαν λάβω
Θεῶν ἄρηξιν, ἢ βροτῶν;
ΧΟΡ. Τί δρᾷς, ξένε;
ΚΡ. Οὐχ ἅψομαι τοῦδ' ἀνδρὸς, ἀλλὰ τῆς ἐμῆς.
ΟΙΔ. Ὦ γῆς ἄνακτες.
ΧΟΡ. Ὦ ξέν', οὐ δίκαια δρᾷς.
ΚΡ. Δίκαια.
ΧΟΡ. Πῶς δίκαια;
ΚΡ. Τοὺς ἐμοὺς ἄγω.
ΑΝΤ. Ἰὼ πόλις. Στρφ.
ΧΟΡ. Τί δρᾷς, ὦ ξέν'; οὐκ ἀφήσεις; τάχ' εἰς
Βάσανον εἶ χερῶν.
ΚΡ. Εἴργου!
ΧΟΡ. Σοῦ μὲν οὔ, τάδε γε μωμένου.
ΚΡ. Πόλει μάχει γὰρ, εἴ τι πημαίνεις ἐμέ.
ΟΙΔ. Οὐκ ἠγόρευον ταῦτ' ἐγώ;
ΧΟΡ. Μέθες χεροῖν
*Τὴν παῖδα θᾶσσον!
ΚΡ. Μὴ 'πίτασσ' ἃ μὴ κρατεῖς.
ΧΟΡ. Χαλᾷν λέγω σοι.
ΚΡ. Σοὶ δ' ἔγωγ' ὁδοιπορεῖν.
ΧΟΡ. Προβᾶθ' ὧδε, βᾶτε, βᾶτ', ἔντοποι·
Πόλις ἐναίρεται, πόλις ἐμὰ, σθένει.
Προβᾶθ' ὧδέ μοι.
ΑΝΤ. Ἀφέλκομαι δύστηνος, ὦ ξένοι, ξένοι!
ΟΙΔ. Ποῦ, τέκνον, εἶ μοι;
ΑΝΤ. Πρὸς βίαν πορεύομαι.
ΟΙΔ. Ὄρεξον, ὦ παῖ, χεῖρας.
ΑΝΤ. Ἀλλ' οὐδὲν σθένω.
ΚΡ. Οὐκ ἄξεθ' ὑμεῖς;
ΟΙΔ. Ὦ τάλας ἐγὼ, τάλας!
ΚΡ. Οὔκουν ποτ' ἐκ τούτοιν γε μὴ σκήπτροιν ἔτι
Ὁδοιπορήσεις· ἀλλ' ἐπεὶ νικᾷν θέλεις

---

768 Ὑμῖν], ἀποτείνεται πρὸς τοὺς δορυφόρους του (πομπούς, ἴδε 665). 772 Τῆς ἐμῆς], [ν]οθέτει ἑαυτὸν κύριον τῆς Ἰσμ. καὶ Ἀντιγ., ὡς Θηβαίων. 776 77 Εἰς βάσανον εἶ χερῶν], [ἐ]ς ἅμιλλαν ἔρχῃ χειρῶν, (κοιν.) εἰς χεῖρας. 778 Μωμένου], ζητοῦντος. 782 Σοὶ δ' ἔγω[γε], πρὸς τὴν Ἀντιγόνην. 784 Πόλις ἐναίρεται. . σθένει], βίᾳ. 790 Ἐκ τούτοιν. . σκή[π]τροιν], ἐνν. τὰς δύο θυγατέρας του, ὡς βακτηρίας τοῦ γήρως του.

Πατρίδα τε τὴν σὴν καὶ φίλους, ὑφ' ὧν ἐγὼ
Ταχθεὶς τάδ' ἔρδω, καὶ τύραννος ὢν ὅμως,
Νίκα. χρόνῳ γὰρ, οἶδ' ἐγὼ, γνώσει τάδε,
Ὁθούνεκ' αὐτὸς αὐτὸν οὔτε νῦν καλὰ
Δρᾷς, οὔτε πρόσθεν εἰργάσω βίᾳ φίλων,
Ὀργῇ χάριν δοὺς, ἥ σ' ἀεὶ λυμαίνεται.
ΧΟΡ. Ἐπίσχες αὐτοῦ, ξεῖνε!
ΚΡ. Μὴ ψαύειν λέγω.
ΧΟΡ. Οὔτοι σ' ἀφήσω, τῶνδέ γ' ἐστερημένος.
ΚΡ. Καὶ μεῖζον ἄρα ῥύσιον πόλει τάχα
Θήσεις· ἐφάψομαι γὰρ οὐ ταύταιν μόναιν.
ΧΟΡ. Ἀλλ' εἰς τί τρέψει;
ΚΡ. Τόνδ' ἀπάξομαι λαβών.
ΧΟΡ. * Δεινὸν λέγεις.
ΚΡ. Ὡς τοῦτο νῦν πεπράξεται,
Ἢν μή μ' ὁ κραίνων τῆσδε γῆς ἀπειργάθῃ.
ΟΙΔ. Ὦ φθέγμ' ἀναιδὲς, ἦ σὺ γὰρ ψαύσεις ἐμοῦ;
ΚΡ. Αὐδῶ σιωπᾶν.
ΟΙΔ. Μὴ γὰρ αἵδε δαίμονες
Θεῖέν μ' ἄφωνον τῆσδε τῆς ἀρᾶς ἔτι,
Ὅς μ', ὦ κάκιστε, ψιλὸν ὄμμ' ἀποσπάσας
Πρὸς ὄμμασιν τοῖς πρόσθεν ἐξοίχει βίᾳ.
Τοιγὰρ σέ τ' αὐτὸν, καὶ γένος τὸ σὸν, θεῶν
Ὁ πάντα λεύσσων Ἥλιος δοίη βίον
Τοιοῦτον, οἷον κἀμὲ, γηρᾶναί ποτε.
ΚΡ. Ὁρᾶτε ταῦτα, τῆσδε γῆς ἐγχώριοι;
ΟΙΔ. Ὁρῶσι κἀμὲ, καὶ σὲ, καὶ φρονοῦσ', ὅτι
Ἔργοις πεπονθὼς ῥήμασίν σ' ἀμύνομαι.
ΚΡ. Οὔτοι καθέξω θυμὸν, ἀλλ' ἄξω βίᾳ,
Κεἰ μοῦνός εἰμι, τόνδε, κεἰ χρόνῳ βραδύς.
ΟΙΔ. Ἰὼ τάλας! Ἀντιστρ.
ΧΟΡ. Ὅσον λῆμ' ἔχων ἀφίκου, ξέν', εἰ
Τάδε δοκεῖς τελεῖν.
ΚΡ. Δοκῶ.
ΧΟΡ. Τάνδ' ἄρ' οὐκ ἔτι νέμω πόλιν.
ΚΡ. Τοῖς τοι δικαίοις χὼ βραχὺς νικᾷ μέγαν.

---

795 Καὶ τύραννος ὢν ὅμως], ἐπειδὴ εἶπε ταχθείς, ἐπιφέρει τοῦτο, φυλάττων τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἐξουσίας του. 800 801 Καὶ μεῖζον ἄρα ῥύσιον κτλ.] καὶ ἄλλο μεῖζον ἅρπαγμα ἕξεις τάχα ῥύσασθαι παρὰ τῆς πόλεως (τῶν Θηβῶν;) 805 Ὦ φθέγμ' ἀναιδὲς], ἐπειδὴ ὁ τυφλὸς Οἰδίπους, τὴν φωνὴν μόνον τοῦ Κρέοντος ἀκούων, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ βλέμμα ἢ πρόσωπον. 807 Ἄφωνον τῆσδε τῆς ἀρᾶς], μὴ δυνάμενον ἐκφωνῆσαι ταύτην τὴν κατάραν. 808 Ψιλὸν ὄμμ'], τὸ μόνον ἐναπολειφθέν μοι ὄμμα, καὶ ἐννοεῖ τὴν θυγατέρα του. 810 11 Θεῶν ὁ πάντα λεύσσων Ἥλιος], ὁ Ἥλιος ὁ (μόνος ἐκ) τῶν Θ. λεύσσων πάντα, ὅμοιον τῷ Ὁμηρικῷ: «Ἠέλιός θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις». 817 Καὶ χρόνῳ βραδὺς], εἰ [illegible] ὑπὸ τοῦ γήρως. 822 Τοῖς τοι δικαίοις κτλ.] Γνωμολογία, τὴν

ΟΙΔ. Ἀκούεθ', οἷα φθέγγεται;
ΧΟΡ. Τά γ' οὐ τελεῖς.
ΚΡ. * Ζεὺς ταῦτ' ἂν εἰδείη, σὺ δ' οὔ.
ΧΟΡ. Ἆρ' οὐχ ὕβρις τάδ';
ΚΡ. Ὕβρις· ἀλλ' ἀνεκτέα.
ΧΟΡ. Ἰὼ πᾶς λεὼς, ἰὼ γᾶς πρόμοι,
Μόλετε σὺν τάχει, μόλετ'· ἐπεὶ πέραν
* Περῶσι δή.
ΘΗΣ. Τίς ποθ' ἡ βοή; τί τοὔργον; ἐκ τίνος φόβου ποτὲ
Βουθυτοῦντά μ' ἀμφὶ βωμὸν ἔσχετ' ἐναλίῳ θεῷ,
Τοῦδ' ἐπιστάτῃ Κολωνοῦ; λέξαθ', ὡς εἰδῶ τὸ πᾶν,
Οὗ χάριν δεῦρ' ἦξα θᾶσσον ἢ καθ' ἡδονὴν ποδός.
ΟΙΔ. Ὦ φίλτατ' (ἔγνων γὰρ τὸ προσφώνημά σου),
Πέπονθα δεινὰ τοῦδ' ὑπ' ἀνδρὸς ἀρτίως.
ΘΗΣ. Τὰ ποῖα ταῦτα; τίς δ' ὁ πημήνας; λέγε.
ΟΙΔ. Κρέων ὅδ', ὃν δέδορκας, οἴχεται τέκνων
Ἀποσπάσας μου τὴν μόνην ξυνωρίδα.
ΘΗΣ. Πῶς εἶπας;
ΟΙΔ. Οἷά περ πέπονθ', ἀκήκοας.
ΘΗΣ. Οὔκουν τις ὡς τάχιστα προσπόλων, μολὼν
Πρὸς τούσδε βωμοὺς, πάντ' ἀναγκάσει λεὼν
Ἄνιππον ἱππότην τε θυμάτων ἄπο
Σπεύδειν ἄπο ῥυτῆρος, ἔνθα δίστομοι
Μάλιστα συμβάλλουσιν ἐμπόρων ὁδοὶ,
Ὡς μὴ παρέλθωσ' αἱ κόραι, γέλως δ' ἐγὼ
Ξένῳ γένωμαι τῷδε, χειρωθεὶς βίᾳ;
Ἴθ', ὡς ἄνωγα, ξὺν τάχει. τοῦτον δ' ἐγὼ,
Εἰ μὲν δι' ὀργῆς ἧκον, ἧς ὅδ' ἄξιος,
Ἄτρωτον οὐ μεθῆκ' ἂν ἐξ ἐμῆς χερός·
Νῦν δ' ὥσπερ αὐτὸς τοὺς νόμους εἰσῆλθ' ἔχων,
Τούτοισι, κοὐκ ἄλλοισιν, ἁρμοσθήσεται.
Οὐ γάρ ποτ' ἔξει τῆσδε τῆς χώρας, πρὶν ἂν
Κείνας ἐναργεῖς δεῦρό μοι στήσῃς ἄγων,
Ἐπεὶ δέδρακας οὔτ' ἐμοῦ καταξίως,
Οὔθ' ὧν πέφυκας αὐτὸς, οὔτε σῆς χθονὸς,
Ὅστις δίκαι' ἀσκοῦσαν εἰσελθὼν πόλιν,
Κἄνευ νόμου κραίνουσαν οὐδὲν, εἶτ' ἀφεὶς
Τὰ τῆσδε τῆς γῆς κύρι', ὧδ' ἐπεισπεσὼν
Ἄγεις θ', ἃ χρῄζεις, καὶ παρίστασαι βίᾳ,

ὁποίαν ὁ Εὐριπίδης (Ἰκ. 437) ἐξέφρασε διὰ τοῦ: »Νικᾷ δ' ὁ μείων τὸν μέγαν δίκαι' ἔχων «. 827 28 Πέραν περῶσ' οἴδε δή], αἱ ἀπάγοντες τὴν Ἀντιγόνην. 842 43 Ἔνθα δίστομοι . συμβάλλουσιν ὁδοὶ], ἴδε, 995 96. 850 Ἁρμοσθήσεται], δικασθήσεται. 857 Τὰ τῆσδε τῆς κύρια], τὰ νόμιμα.

Καί μοι πόλιν κένανδρον ἢ δούλην τινὰ
Ἔδοξας εἶναι, κἄμ' ἴσον τῷ μηδενί.
Καίτοι σε Θῆβαί γ' οὐκ ἐπαίδευσαν κακόν·
Οὐ γὰρ φιλοῦσιν ἄνδρας ἐκδίκους τρέφειν·
Οὐδ' ἄν σ' ἐπαινέσειαν, εἰ πυθοίατο
Συλῶντα τἀμὰ καὶ τὰ τῶν θεῶν, βίᾳ
Ἄγοντα φωτῶν ἀθλίων ἱκτήρια.
Οὔκουν ἔγωγ' ἄν, σῆς ἐπεμβαίνων χθονός,
Οὐδ' εἰ τὰ πάντων εἶχον ἐνδικώτατα,
Ἄνευ γε τοῦ κραίνοντος, ὅστις ἦν, χθονός,
Οὔθ' εἷλκον, οὔτ' ἂν ἦγον, ἀλλ' ἠπιστάμην
Ξεῖνον παρ' ἀστοῖς ὡς διαιτᾶσθαι χρεών.
Σὺ δ' ἀξίαν οὐκ οὖσαν αἰσχύνεις πόλιν
Τὴν αὐτὸς αὑτοῦ, καί σ' ὁ πληθύων χρόνος
Γέρονθ' ὁμοῦ τίθησι καὶ τοῦ νοῦ κενόν.
Εἶπον μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ἐννέπω δὲ νῦν,
Τὰς παῖδας ὡς τάχιστα δεῦρ' ἄγειν τινά,
Εἰ μὴ μέτοικος τῆσδε τῆς χώρας θέλεις
Εἶναι βίᾳ τε κοὐχ ἑκών· καὶ ταῦτά σοι
Τῷ νῷ θ' ὁμοίως κἀπὸ τῆς γλώσσης λέγω.
ΧΟΡ. Ὁρᾷς ἵν' ἥκεις, ὦ ξέν'; ὡς ἀφ' ὧν μὲν εἶ,
Φαίνει δίκαιος, δρῶν δ' ἐφευρίσκει κακά.
ΚΡ. Ἐγὼ οὔτ' ἄνανδρον τήνδε τὴν πόλιν λέγων,
Ὦ τέκνον Αἰγέως, οὔτ' ἄβουλον, ὡς σὺ φής,
Τοὔργον τόδ' ἐξέπραξα, γιγνώσκων δ', ὅτι
Οὐδείς ποτ' αὐτοὺς τῶν ἐμῶν ἂν ἐμπέσοι
Ζῆλος ξυναίμων, ὥστ' ἐμοῦ τρέφειν βίᾳ.
Ἤδη δ', ὁθ' οὕνεκ' ἄνδρα καὶ πατροκτόνον
Κἄναγνον οὐ δεξαίατ', οὐδ' ὅτῳ γάμοι
Ξυνόντες εὑρέθησαν ἀνόσιοι τέκνων·
Τοιοῦτον αὐτοῖς Ἄρεος εὔβουλον πάγον
Ἐγὼ ξυνῄδη χθόνιον ὄνθ', ὃς οὐκ ἐᾷ
Τοιούσδ' ἀλήτας τῇδ' ὁμοῦ ναίειν πόλει·
Ὧ πίστιν ἴσχων τήνδ' ἐχειρούμην ἄγραν.
Καὶ ταῦτ' ἂν οὐκ ἔπρασσον, εἰ μή μοι πικρὰς
Αὐτῷ τ' ἀρὰς ἠρᾶτο καὶ τῷ 'μῷ γένει·
Ἀνθ' ὧν πεπονθὼς ἠξίουν τάδ' ἀντιδρᾶν.

[illegible] Καί τοι σε Θῆβαι κτλ.], ὅμοιον τῷ τοῦ Πινδάρου: «Οὔ τοι με ξένον οὐδ' ἀδαήμονα Μοισᾶν ἐπαίδευσαν κλυταὶ Θῆβαι κ.» 865 Φωτῶν ἀθλίων ἱκτήρια], ἱκέτας ἀνθρώπους ἀθλίας. 874 Ἀξίαν οὐκ οὖσαν], ἐνν. αἰσχύνεσθαι. 876 Μέτοικος], ξένος κάτοικος. [illegible] Ἀφ' ὧν μὲν εἶ], ἐξ ἐκείνων μέν, ἐκ μέρους τῶν ὁποίων ἔρχεσαι, δηλ. τῶν Θηβαίων.

[illegible] Αὐτούς], τοὺς κατοίκους τῆσδε τῆς χώρας. — τῶν ἐμῶν ξυναίμων], τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν μου, τῆς Ἰσμ. καὶ Ἀντιγ. [illegible] Ἤδη], Ἀττ. ἀντὶ Ἤδειν. [illegible] Χθόνιον], ἐγχώριον. [illegible] Μοι... Αὐτῷ τ]', ἐμοί τε αὐτῷ καὶ τλπ.

Θυμοῦ γὰρ οὐδέν ἐστι γῆρας ἄλλο πλὴν
Θανεῖν· θανόντων δ' οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται.
Πρὸς ταῦτα πράξεις, οἷον ἂν θέλῃς· ἐπεὶ
Ἐρημία με, κεἰ δίκαι' ὅμως λέγω,
Σμικρὸν τίθησι· πρὸς δὲ τὰς πράξεις ὅμως,
Καὶ τηλικόσδ' ὢν, ἀντιδρᾷν πειράσομαι.

ΟΙΔ. Ὦ λῆμ' ἀναιδὲς, τοῦ καθυβρίζειν δοκεῖς,
Πότερον ἐμοῦ γέροντος, ἢ σαυτοῦ, τόδε;
Ὅστις φόνους μοι, καὶ γάμους, καὶ ξυμφορὰς
Τοῦ σοῦ διῆκας στόματος, ἃς ἐγὼ τάλας
Ἤνεγκον ἄκων· θεοῖς γὰρ ἦν οὕτω φίλον,
Τάχ' ἄν τι μηνίουσιν εἰς γένος πάλαι.
Ἐπεὶ καθ' αὑτόν γ' οὐκ ἂν ἐξεύροις ἐμοὶ
Ἁμαρτίας ὄνειδος οὐδὲν, ἀνθ' ὅτου
Τάδ' εἰς ἐμαυτὸν τοὺς ἐμούς θ' ἡμάρτανον.
Ἐπεὶ δίδαξον, εἴ τι θέσφατον πατρὶ
Χρησμοῖσιν ἱκνεῖθ', ὥστε πρὸς παίδων θανεῖν,
Πῶς ἂν δικαίως τοῦτ' ὀνειδίζοις ἐμοὶ,
Ὃς οὔτε βλάστας πω γενεθλίους πατρὸς,
Οὐ μητρὸς εἶχον, ἀλλ' ἀγέννητος τότ' ἦν.
Εἰ δ' αὖ, φανεὶς δύστηνος, ὡς ἐγὼ 'φάνην,
Ἐς χεῖρας ἦλθον πατρὶ, καὶ κατέκτανον,
Μηδὲν ξυνιεὶς ὧν ἔδρων, εἰς οὕς τ' ἔδρων,
Πῶς γ' ἂν τό γ' ἄκον πρᾶγμ' ἂν εἰκότως ψέγοις;
Μητρὸς δὲ, τλῆμον, οὐκ ἐπαισχύνει γάμους,
Οὔσης ὁμαίμου σῆς, μ' ἀναγκάζων λέγειν,
Οἵους ἐρῶ τάχ'; οὐ γὰρ οὖν σιγήσομαι,
Σοῦ γ' εἰς τόδ' ἐξελθόντος ἀνόσιον στόμα.
Ἔτικτε γάρ μ', ἔτικτεν, ὤ μοί μοι κακῶν,
Οὐκ εἰδότ' οὐκ εἰδυῖα· καὶ τεκοῦσά με,
Αὑτῆς ὄνειδος παῖδας ἐξέφυσέ μοι.
Ἀλλ' ἓν γὰρ οὖν ἔξοιδα, σὲ μὲν ἑκόντ' ἐμὲ
Κείνην τε ταῦτα δυσστομεῖν· ἐγὼ δέ νιν
Ἄκων ἔγημα, φθέγγομαί τ' ἄκων τάδε.
Ἀλλ' οὐ γὰρ οὔτ' ἐν τοῖσδ' ἀκούσομαι κακὸς
Γάμοισιν, οὔθ' οὓς αἰὲν ἐμφέρεις σύ μοι
Φόνους πατρῴους ἐξονειδίζων πικρῶς.
Ἓν γάρ μ' ἄμειψε μοῦνον, ὧν σ' ἀνιστορῶ.
Εἴ τις σὲ, τὸν δίκαιον, αὐτίκ' ἐνθάδε
Κτείνοι παραστὰς, πότερα πυνθάνοι' ἂν, εἰ

899 Ἐρημία], ἡ μόνωσις. 901 Καὶ τηλικόσδ'] σμικρὸς, ἀδύνατος. 909 Καθ' αὑτὸν], κατ' ἐμαυτόν. 913 Τοῦτ'] τὸ θέσφατον. 914 15 Οὔτε, .. οὐ], ἀντὶ Οὔτε.. οὔτε, ὡς καὶ ἐν Ἀντιγ. 235, 36. 919 Τό γ' ἄκον πραγμ.], τὸ ἀκούσιον. 923 Ἐξελθόντος], παρεκτραπέντος. 926 Δυσστομεῖν], κακολογεῖν, βλασφημεῖν. 935 Κτείνοι], κτεῖναι ἐπιχειροίη.

Πατὴρ σ' ὁ καίνων, ἢ τίνοι' ἂν εὐθέως;
Δοκῶ μὲν, εἴπερ ζῆν φιλεῖς, τὸν αἴτιον
Τίνοι' ἂν, οὐδὲ τοὔνδικον περιβλέποις.
Τοιαῦτα μέντοι καὐτὸς εἰσέβην κακὰ,
Θεῶν ἀγόντων. οἷς ἐγὼ οὐδὲ τὴν πατρὸς
Ψυχὴν ἂν οἶμαι ζῶσαν ἀντειπεῖν ἐμοί.
Σὺ δ', εἶ γὰρ οὐ δίκαιος, ἀλλ' ἅπαν καλὸν
Λέγειν νομίζων ῥητὸν ἄῤῥητόν τ' ἔπος,
Τοιαῦτ' ὀνειδίζεις με τῶνδ' ἐναντίον·
Καί σοι τὸ Θησέως ὄνομα θωπεῦσαι καλὸν,
Καὶ τὰς Ἀθήνας, ὡς κατῴκηνται καλῶς·
Κᾆθ', ὧδ' ἐπαινῶν πολλὰ, τοῦδ' ἐκλανθάνει,
Ὁθούνεκ', εἴ τις γῆ θεοὺς ἐπίσταται
Τιμαῖς σεβίζειν, ἥδε τοῦθ' ὑπερφέρει,
Ἀφ' ἧς σὺ κλέψας τὸν ἱκέτην γέροντ' ἐμὲ
Αὐτόν τ' ἐχειροῦ, τὰς κόρας τ' οἴχει λαβών.
Ἀνθ' ὧν ἐγὼ νῦν, τάσδε τὰς θεὰς ἐμοὶ
Καλῶν ἱκνοῦμαι καὶ κατασκήπτω λιταῖς
Ἐλθεῖν ἀρωγοὺς ξυμμάχους θ', ἵν' ἐκμάθῃς,
Οἵων ὑπ' ἀνδρῶν ἥδε φρουρεῖται πόλις.
ΧΟΡ. Ὁ ξεῖνος, ὦ 'ναξ, χρηστός· αἱ δὲ συμφοραὶ
Αὐτοῦ πανώλεις, ἄξιαι δ' ἀμυνάθειν.
ΘΗΣ. Ἅλις λόγων· ὡς οἱ μὲν ἐξηρπασμένοι
Σπεύδουσιν, ἡμεῖς δ', οἱ παθόντες, ἕσταμεν.
ΚΡ. Τί δῆτ' ἀμαυρῷ φωτὶ προστάσσεις ποιεῖν;
ΘΗΣ. Ὁδοῦ κατάρχειν τῆς ἐκεῖ, πομπὸν δ' ἐμὲ
Χωρεῖν, ἵν', εἰ μὲν ἐν τόποισι τοῖσδ' ἔχεις
Τὰς παῖδας ἡμιν, αὐτὸς ἐκδείξῃς ἐμοί·
* Εἰ δ' ἐγκρατεῖς φεύγουσιν, οὐδὲν δεῖ πονεῖν·
Ἄλλοι γὰρ οἱ σπεύδοντες, οὓς οὐ μήποτε
Χώρας φυγόντες τῆσδ' ἐπεύχωνται θεοῖς.
Ἀλλ' ἐξυφηγοῦ· γνῶθι δ', ὡς ἔχων ἔχει,
Καί σ' εἷλε θηρῶνθ' ἡ τύχη· τὰ γὰρ δόλῳ
Τῷ μὴ δικαίῳ κτήματ' οὐχὶ σώζεται.
Κοὐκ ἄλλον ἕξεις εἰς τόδ'· ὡς ἔξοιδά σε
Οὐ ψιλὸν, οὐδ' ἄσκευον εἰς τοσήνδ' ὕβριν

---

940 Οἷς], τούτοις τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. 949 Ἥδε τοῦθ' ὑπερφέρει], αὕτη ἡ γῆ (ἡ Ἀττικὴ, κατὰ) τοῦτο (τὸ θεοὺς σέβειν) ὑπερτερεῖ. 960 Ἀμαυρῷ], ἀδυνάτῳ. 962 Πομπὸν δέ με χωρεῖν], ἐμὲ δὲ χωρεῖν μετὰ σοῦ, ὡς παραπέμποντά σε. 964 Ἐγκρατεῖς], κρατούμεναι ὑπὸ τῶν ἀπαγόντων. 965 Ἄλλοι γὰρ οἱ σπεύδοντες], οἱ διαταχθέντες ὑπ' αὐτοῦ πρὸ ὀλίγου νὰ καταδιώξωσι τοὺς ἁρπάσαντας τὰς παῖδας, ἴδε 839 κ. ε. — Οὓς οὐ μήποτε κτλ.], οὓς οὐκ ἂν διαφυγόντες εὔχονται τοῖς θεοῖς· τοὺς ὁποίους ἐλπίζω ὅτι δὲν διέφυγον, ἢ, ἐὰν διέφυγον, ἂς εὐχαριστοῦν τὸν θεόν. 967 Ἔχων ἔχει], ἔχων τὰς κόρας, ἔχει ὑπ' ἐμοῦ. 970 Κοὐκ ἄλλον ἕξεις εἰς τόδ'], καὶ οὐδένα ἄλλον ἕξεις (συνεργὸν;) εἰς τοῦτο.

Ἥκοντα τόλμης τῆς παρεστώσης τανῦν·
Ἀλλ' ἔσθ' ὅτῳ σὺ πιστὸς ὢν ἕδρας τάδε·
Ἃ δεῖ μ' ἀθρῆσαι, μηδὲ τήνδε τὴν πόλιν
Ἑνὸς ποιῆσαι φωτὸς ἀσθενεστέραν.
Νοεῖς τι τούτων, ἢ μάτην τανῦν τέ σοι
Δοκεῖ λελέχθαι, χὤτε ταῦτ' ἐμηχανῶ;

ΚΡ. Οὐδὲν σὺ μεμπτὸν ἐνθάδ' ὢν ἐρεῖς ἐμοί·
Οἴκοι δὲ χἠμεῖς εἰσόμεσθ', ἃ χρὴ ποιεῖν.

ΘΗΣ. Χωρῶν ἀπείλει νῦν· σὺ δ' ἡμῖν, Οἰδίπους,
Ἕκηλος αὐτοῦ μίμνε, πιστωθεὶς ὅτι,
Ἢν μὴ θάνω' γὼ πρόσθεν, οὐχὶ παύσομαι,
Πρὶν ἄν σε τῶν σῶν κύριον στήσω τέκνων.

ΟΙΔ. Ὄναιο, Θησεῦ, τοῦ τε γενναίου χάριν,
Καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐνδίκου προμηθίας.

ΧΟΡ. Εἴην ὅθι δαΐων ἀνδρῶν τάχ' ἐπιστροφαὶ — Στρφ. ά.
Τὸν χαλκοβόαν Ἄρη
Μίξουσιν, ἢ πρὸς Πυθίαις, ἢ λαμπάσιν ἀκταῖς,
Οὗ Πότνιαι σεμνὰ τιθηνοῦνται τέλη
Θνατοῖσιν, ὧν καὶ χρυσέα κλῇς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακε
Προσπόλων Εὐμολπιδᾶν· ἔνθ' οἶμαι τὸν ὀρειβάταν [ἐγρεμάχαν]
Θησέα καὶ τὰς διστόλους ἀδμῆτας ἀδελφὰς
Αὐτάρκει τάχ' ἐμμίξειν βοᾷ
Τούσδ' ἀνὰ χώρους·
Ἤ που τὸν ἐφέσπερον πέτρας νιφάδος πελῶσ' — Ἀντιστρφ. ά.
Οἰάτιδος ἐκ νομοῦ,
Πώλοισιν ἢ ῥιμφαρμάτοις φεύγοντες ἁμίλλαις.
Ἁλώσεται, δεινὸς ὁ προσχώρων Ἄρης,

---

977 Χὤτε ταῦτ' ἐμηχανῶ;] νῦν τε λελέχθαι ὑπ' ἐμοῦ καὶ πρότερον ὑπ' αὐτῶν, ὅτε ταῦτα δρᾷν ἐτόλμας. 988 Ἐπιστροφαί], ὁ χορός, ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κρέοντος ἐναγόμενος, ὑποθέτει ὅτι οἱ Βοιωτοὶ ἐπιστρέψαντες πολυπληθέστεροι, συνεπλάκησαν (Ἄρην ἔμιξαν) μετὰ τῶν σταλέντων πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Θησέως. 988 Ἢ πρὸς Πυθ. ἢ λαμπ. ἀκτ.], ἀκταὶ εἴησαν ἂν αἱ ὑπὸ τὸ Πύθιον (ναὸν τοῦ Ἀπόλλ. Πυθίου ἢ Δαφναίου, ὅπου νῦν τὸ μονήδριον Δαφνί), κείμενον ἐν διαβάσει τινὶ τοῦ Ποικίλου Ὄρους, ἀποτελοῦντος μέρος τοῦ Αἰγαλέου, ἐν τοῖς ἀρχαίοις μεθορίοις τῆς Ἀττ. καὶ Μεγαρ., ὅθεν ἡ πρὸς τὴν Ἐλευσ. καὶ Βοιωτ. ὁδός. Λαμπάδες δὲ ἀκταί, αἱ παρὰ τὸ Θριάσιον πεδίον καὶ τὴν Ἐλευσ., διὰ τὴν ἐν καιρῷ τῆς παννυχίδος τῶν Ἐλευσιν. μυστηρίων λαμπαδηφορίαν. 989 90 Πότνιαι] αἱ κατ' ἐξοχὴν Θεαὶ καὶ Θεσμοφόροι, ἡ Δήμητρα καὶ Περσεφόνη. 989 90 Σεμνὰ τιθηνοῦνται τέλη θνατοῖσι], τελοῦσι (κατηχοῦσι) τοὺς μυουμένους.—ὧν (τῶν θεῶν τούτων) τῶν προσπ. Εὐμολπ. ἐπὶ τῇ γλώσσῃ χρυσ. κλῇς βέβακεν, ἔχουσι κλεισμένον τὸ στόμα των, διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἐχεμυθίαν τῶν τε μυούντων καὶ μυουμένων. 992 Τὸν ὀρειβάταν ἐγρεμάχαν], λείπει τὸ δεύτερον ἐπίθετον εἴς τινας τῶν νεωτέρων ἐκδόσ. 993 Τὰς διστόλους], τὰς δύο. 993 Αὐτάρκει τάχ' ἐμμίξειν βοᾷ], θέλει προφθάσει (νὰ σώσῃ) μὲ αὐτάρκη βοήθειαν. 994 Τούσδ' ἀνὰ χώρους], τοὺς προειρημένους. 995 96 Ἤ που τὸν ἐφέσπερον κτλ.] Ἢ ἴσως ἐκ τοῦ Οἰάτιδος νομοῦ (τῆς εἰς τὸν δῆμον Ὄην ἢ Οἴην ἀνηκούσης Φυλῆς) πελῶσι (πελάσωσι) τὸν ἐφέσπερον (ἐνν. χῶρον τὸν πρὸς δυσμάς) τῆς νιφάδος πέτρας (τοῦ ὄρους Πάρνηθος, τὸ ὁποῖον χιονίζεται πρῶτον τῶν περὶ τὴν Ἀττικήν), φεύγοντες ἵπποις ἢ ἅρμασιν. Ἐννοεῖ δὲ τὴν ἄλλην μεταξὺ Ἀττ. καὶ Βοιωτ. διάβασιν (πρὸς Δ. καὶ Β. τοῦ Κολωνοῦ) τὴν διὰ τοῦ Θριασίου πεδίου ὑπὲρ τὰς Ἐλευθερὰς καὶ τὸν Κιθαιρῶνα ἢ τὴν ὑπὲρ τὴν Φυλὴν (Τατόϊ) πρὸς τὸν Σκουρτά. 997 Ἁλώσεται], θέλει νι-

Δεινὰ δὲ Θησειδᾶν ἀκμά. πᾶς γὰρ ἀστράπτει χαλινὸς,
Πᾶσα δ' ὁρμᾶται κατ' ἀμπυκτήρια φάλαρα πώλων
Ἄμβασις, οἳ τὰν Ἱππίαν τιμῶσιν Ἀθάναν,
Καὶ τὸν πόντιον γαιάοχον
Ῥέας φίλον υἱόν.
Ἔρδουσιν, ἢ μέλλουσιν· ὡς προμνᾶταί τί μοι
Γνώμα, τάχ' ἂν δώσειν τὰν δεινὰ τλᾶσαν, δεινὰ δ' ..
Εὑροῦσαν πρὸς αὐθαίμων πάθη.
Τελεῖ, τελεῖ Ζεύς τι κατ' ἆμαρ·
Μάντις εἴμ' ἐσθλῶν ἀγώνων.
Εἴθ' ἀελλαία ταχύῤῥωστος πελειὰς
Αἰθερίας νεφέλας κύρσαιμ', αὐτῶν δ' ἀγώνων
Ἐωρήσασα τοὐμὸν ὄμμα!
Ἰὼ θεῶν πάνταρχε, παντόπτα Ζεῦ, πόροις
Γᾶς τᾶσδε δαμούχοις ἐπινικίῳ σθένει τὸν
Εὔαγρον τελειῶσαι λόχον,
Σεμνά τε παῖς Παλλὰς Ἀθάνα.
Καὶ τὸν ἀγρευτὰν Ἀπόλλω,
Καὶ κασιγνήταν πυκνοστίκτων ὀπαδὸν
Ὠκυπόδων ἐλάφων στέργω διπλᾶς ἀρωγὰς
Μολεῖν γᾷ τᾷδε καὶ πολίταις.
Ὦ ξεῖν' ἀλῆτα, τῷ σκοπῷ μὲν οὐκ ἐρεῖς,
Ὡς ψευδόμαντις· τὰς κόρας γὰρ εἰσορῶ
Τάσδ' ἆσσον αὖθις ὧδε προσπολουμένας.

ΟΙΔ. Ποῦ, ποῦ; τί φής; πῶς εἶπας;

ΑΝΤ. Ὦ πάτερ, πάτερ,
Τίς ἂν θεῶν σοι τόνδ' ἄριστον ἄνδρ' ἰδεῖν
Δοίη, τὸν ἡμᾶς δεῦρο προσπέμψαντά σοι;

ΟΙΔ. Ὦ τέκνον, ἦ πάρεστον;

ΑΝΤ. Αἵδε γὰρ χέρες
Θησέως ἔσωσαν, φιλτάτων τ' ὀπαόνων.

ΟΙΔ. Προσέλθετ', ὦ παῖ, πατρὶ, καὶ τὸ μηδαμὰ
Ἐλπισθὲν ἥξειν σῶμα βαστάσαι δότε.

πηθῇ, ἐνν. ὁ ἐχθρὸς, ὁ Κρέων. — προσχώρων] τῶν τοῦ Κολωνοῦ περιοίκων, τοὺς ὁποίους διέταξεν ὁ Θησεὺς νὰ καταδιώξωσι τοὺς ἀπάγοντας τὴν Ἀντιγ. 999 Πᾶς γὰρ ἀστρ. χαλ. κτλ.], ἀναφέρεται εἰς τὸ »Πάντα λαὸν ἱππότην. . σπεύδειν ἀπὸ ῥυτῆρος, « στίχ. 40-42.

1000 Ἀμπυκτήρια], τὰ φάλαρα (χάμουρα) τῆς ἁμάξης. — πωλικὰ ἄμβασεις], αἱ ἀναβάσεις τῶν πώλων. 1004 Ἢ μέλλουσιν], ἐνν. ἔρδειν, καὶ ἐννοεῖ τοὺς μαχομένους, τοὺς ὁποίους νομίζει ὅτι βλέπει. 1006 Αὐθαίμων], συγγενῶν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος. 1007 Κατ' ἆμαρ], σήμερον, κατὰ τὴν (σήμερον) ἡμέραν. 1009 10]. Εἴθε (γενόμενος) ἀελλ. ταχύῤῥ. πελειὰς, κύρσαιμι (πλησιάσω) αἰθερίας νεφέλας, ἐωρήσασα τοὐμὸν ὄμμα ἄνωθ' ἀγώνων!

1014 Τὸν εὔαγρον τελ. λόχον] νὰ ἐκτελέσωσιν εὐτυχῶς τὴν ζωγρείαν τῶν ἀπαγαγόντων τὴν Ἀντιγ. 1016 Καὶ τὸν Ἀγρευτὰν Ἀπ.], ἐπειδὴ προεῖπεν εὔαγρον λόχον, καὶ περὶ ἄγρας φυγάδων ὁ λόγος. 1018 19 Στέργω. . μολεῖν], ἀσμένως ἐπικαλοῦμαι συναρωγούς.

1026 Χεῖρες Θησέως], κατὰ σχῆμα ὑπερβολῆς, διότι ὁ Θησεὺς δὲν τὰς ἔσωσεν αὐτὸς ἰδιοχείρως.

ΝΤ. Αἰτεῖς, ἃ τεύξει· ξὺν πόθῳ γὰρ ἡ χάρις.
ΙΔ. Ποῦ δῆτα, ποῦ 'στον;
ΝΤ. Αἵδ' ὁμοῦ πελάζομεν.
ΙΔ. Ὦ φίλτατ' ἔρνη!
ΝΤ. Τῷ τεκόντι πᾶν φίλον.
ΙΔ. Ὦ σκῆπτρα φωτός...
ΝΤ. Δυσμόρου γε δύσμορα.
ΙΔ Ἔχω τὰ φίλτατ', οὐδ' ἔτ' ἂν πανάθλιος
Θανὼν ἂν εἴην, σφῷν παρεστώσαιν ἐμοί.
Ἐρείσατ', ὦ παῖ, πλευρὸν ἀμφιδέξιον,
Ἐμφύντε τῷ φύσαντι, κἀναπαύσατον
Τοῦ πρόσθ' ἐρήμου τοῦδε δυστήνου πλάνου.
Καί μοι τὰ πραχθέντ' εἴπαθ' ὡς βράχιστ', ἐπεὶ
Ταῖς τηλικαῖσδε σμικρὸς ἐξαρκεῖ λόγος.
ΝΤ. Ὅδ' ἔσθ' ὁ σώσας· τοῦδε χρὴ κλύειν, πάτερ,
Καὶ σοίγε τοὔργον τοὐμὸν ὧδ' ἔσται βραχύ.
ΙΔ. Ὦ ξεῖνε, μὴ θαύμαζε πρὸς τὸ λιπαρές,
Τέκν' εἰ φανέντ' ἄελπτα μηκύνω λόγον·
Ἐπίσταμαι γὰρ τήνδε τὴν ἐς τάσδε μοι
Τέρψιν παρ' ἄλλου μηδενὸς πεφασμένην.
Σὺ γάρ νιν ἐξέσωσας, οὐκ ἄλλος βροτῶν.
Καὶ σοὶ θεοὶ πόροιεν, ὡς ἐγὼ θέλω,
Αὐτῷ τε καὶ γῇ τῇδ', ἐπεὶ τό γ' εὐσεβὲς
Μόνοις παρ' ὑμῖν εὗρον ἀνθρώπων ἐγὼ,
Καὶ τοὐπιεικὲς, καὶ τὸ μὴ ψευδοστομεῖν.
Εἰδὼς δ' ἀμύνω τοῖσδε τοῖς λόγοις τάδε·
Ἔχω γὰρ ἅ'χω διὰ σὲ, κοὐκ ἄλλον βροτῶν.
Καί μοι χέρ', ὦ 'ναξ, δεξιὰν ὄρεξον, ὡς
Ψαύσω, φιλήσω θ', ἧ θέμις, τὸ σὸν κάρα.
Καίτοι τί φωνῶ; πῶς δ' ἂν ἄθλιος γεγὼς
Θιγεῖν θελήσαιμ' ἀνδρὸς, ᾧ τίς οὐκ ἔνι
Κηλὶς κακῶν ξύνοικος; οὐκ ἔγωγε σὲ,
Οὐδ' οὖν ἐάσω· τοῖς γὰρ ἐμπείροις βροτῶν
Μόνοις οἷόν τε ξυνταλαιπωρεῖν τάδε·
Σὺ δ' αὐτόθεν μοι χαῖρε, καὶ τὰ λοιπά μου

1030 Ξὺν πόθῳ γὰρ ἡ χάρις], καὶ ἡμῖν γὰρ ποθεινή ἐςιν ἡ χάρις αὕτη.
1036 Ἐρείσατ', ὦ παῖ], ἀπὸ ἑνικοῦ εἰς πληθ., καθὼς καὶ ἀνωτέρω (στίχ. 1028), »Προσθετ', ὦ παῖ, « — πλευρὸν ἀμφιδέξιον] διότι, ἑκατέρωθεν αὐτὸν ὑπερείδουσαι, ἡ μὲν ἦν ξιόθεν αὐτοῦ, ἡ δὲ εἶχεν αὐτὸν δεξιόθεν αὐτῆς. 1037 Ἐμφύντε], ἀντὶ Ἐμφύσα, ἴδε καὶ 128, 29. 1040 Ταῖς τηλικαῖσδε], ταῖς τόσον μικραῖς τὴν ἡλικίαν. 1042 Τοὔργον ὑτ'], τὸ εἰπεῖν τὰ πραχθέντα. 1043 44] Μὴ θαύμαζε, εἰ, τέκνα φανέντ' ἄελπτα (εὐθεῖα όλυτος ἀντὶ γενικῆς), μηκύνω λόγον πρὸς τὸ λιπαρές. 1047 Νιν], αὐτάς.
1049 50] ἔπαινος τῶν Ἀθηναίων, τοῦ ὁποίου (ἀσμενιζόμεθα νὰ φρονοῦμεν ὅτι) ἦσαν τῷ τι ἄξιοι. 1058 Οὐκ ἔγωγέ σε] θιγεῖν θελήσαιμ' ἂν ἀνδρὸς οἷος ἐγώ. — οὐδ' οὖν ἐάσω] θιγεῖν ἐμοῦ. — τοῖς γὰρ ἐμπείροις κτλ], μόνοι γὰρ οἱ ἐν πείρᾳ γενόμενοι τῶν τοιούν κακῶν δύναιντ' ἂν ξυνταλαιπωρεῖν περὶ ταῦτα. 1061 Αὐτόθεν], ἀπ' αὐτοῦ ὅπου εἶσαι.

Μέλου δικαίως, ὥσπερ ἐς τόδ' ἡμέρας.
ΘΗΣ. Οὔτ' εἴ τι μῆκος τῶν λόγων ἔθου πλέον,
Τέκνοισι τερφθεὶς τοῖσδε, θαυμάσας ἔχω,
Οὐδ' εἰ πρὸ τοῦ 'μοῦ προὔλαβες τὰ τῶνδ' ἔπη·
Βάρος γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ἐκ τούτων ἔχει.
Οὐ γὰρ λόγοισι τὸν βίον σπουδάζομεν
Λαμπρὸν ποιεῖσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς δρωμένοις.
Δείκνυμι δ'· ὧν γὰρ ὤμοσ', οὐκ ἐψευσάμην
Οὐδέν σε, πρέσβυ· τάσδε γὰρ πάρειμ' ἄγων
Ζώσας, ἀκραιφνεῖς τῶν κατηπειλημένων.
Χὤπως μὲν ἁγὼν οὗτος ᾑρέθη, τί δεῖ μάτην
Κομπεῖν, ἅ γ' εἴσει καὐτὸς ἐκ ταύταιν ξυνών;
Λόγος δ', ὃς ἐμπέπτωκεν ἀρτίως ἐμοὶ
Στείχοντι δεῦρο, συμβαλοῦ γνώμην· ἐπεὶ
Σμικρὸς μὲν εἰπεῖν, ἄξιος δὲ θαυμάσαι.
Πρᾶγος δ' ἀτίζειν οὐδὲν ἄνθρωπον χρεών.
ΟΙΔ. Τί δ' ἔστι, τέκνον Αἰγέως; δίδασκέ με,
Ὡς μὴ εἰδότ' αὐτὸν μηδὲν ὧν σὺ πυνθάνει.
ΘΗΣ. Φασίν τιν' ἡμῖν ἄνδρα, σοὶ μὲν ἔμπολιν
Οὐκ ὄντα, συγγενῆ δέ, προσπεσόντα πως
Βωμῷ καθῆσθαι τῷ Ποσειδῶνος, παρ' ᾧ
Θύων ἔκυρον, ἡνίχ' ὡρμώμην ἐγώ.
ΟΙΔ. Ποδαπόν; τί προσχρῄζοντα τῷ θακήματι;
ΘΗΣ. Οὐκ οἶδα πλὴν ἕν. σοῦ γάρ, ὥς λέγουσί μοι,
Βραχύν τιν' αἰτεῖ μῦθον, οὐκ ὄγκου πλέων.
ΟΙΔ. Ποῖόν τιν'; οὐ γὰρ ἥδ' ἕδρα σμικροῦ λόγου.
ΘΗΣ. Σοί φασιν αὐτὸν εἰς λόγους ἐλθεῖν μολόντ'
Αἰτεῖν, ἀπελθεῖν τ' ἀσφαλῶς τῆς δεῦρ' ὁδοῦ.
ΟΙΔ. Τίς δῆτ' ἂν εἴη τήνδ' ὁ προσθακῶν ἕδραν;
ΘΗΣ. Ὅρα, κατ' Ἄργος εἴ τις ὑμὶν ἐγγενὴς
Ἔσθ', ὅστις ἄν σου τοῦτο προσχρῄζοι τυχεῖν.
ΟΙΔ. Ὦ φίλτατε, σχὲς, οὗπερ εἶ!
ΘΗΣ. Τί δ' ἔστι σοι;
ΟΙΔ. Μή μου δεηθῇς.
ΘΗΣ. Πράγματος ποίου; λέγε.

1062 Ἐς τόδ' ἡμέρας], ἐς τήνδε τὴν ἡμέραν. 1065 Οὔτ' εἰ πρὸ τοῦ 'μοῦ κτλ.] οὔτε ἐάν, πρὸ τοῦ λαλήσῃς πρὸς ἐμέ, ἐλάλησας πρὸς αὐτάς. 1071 Ἀκραιφνεῖς τῶν κατηπειλημένων], ἀβλαβεῖς ἐκ τῶν ἀπειληθέντων αὐταῖς ὑπὸ τοῦ Κρ. 1073 Ἀγὼν ᾑρέθη], ἐνικήθη, ἐκερδήθη. 1074 Λόγος δ' ὃς ἐμπέπτωκε], φαίνεται ἀνανταπόδοτον, ἀλλὰ φέρεται κατὰ σχῆμα τὸ καλούμενον προσεπιζευκτικόν, εἰς τό: Σμικρὸς μὲν εἰπεῖν. 1080 Πυνθάνει], ἠκούσας, ἔμαθες. 1081 Προσπεσόντα πως], οὕτω, χωρὶς γνωστῆς αἰτίας. 1085 Ἡνίχ' ὡρμώμην], ὅτε ἀνεχώρουν ἐκεῖθεν ἐγώ. 1086 Οὐκ ὄγκου πλέων], ἐλαφρὸν (εὔογκον) λόγον, ἀλλὰ τοῦτο ἐξέφρασεν ἤδη διὰ τοῦ Βραχύν. Ὅθεν ὁ Firnhaber εἴκασε γραπτέον αὖθις Πλέως. 1088 89] Φασὶν αὐτόν, μολόντα, αἰτεῖν ἐλθεῖν σοι ἐς λόγους, ἀπελθεῖν τ' [illegible]
1094 Σχὲς οὗπερ εἶ], ἐπίσχες σεαυτὸν (ἐνν. τοῦ λέγειν).

ΟΙΔ. Ἔξοιδ' ἀκούων τῶνδ', ὃς ἔσθ' ὁ προστάτης.
ΘΗΣ. Καὶ τίς ποτ' ἐστὶν, ὅν γ' ἐγὼ ψέξαιμί τι;
ΟΙΔ. Παῖς οὑμὸς, ὦ 'ναξ, στυγνὸς, οὗ λόγων ἐγὼ
Ἄλγιστ' ἂν ἀνδρῶν ἐξανασχοίμην κλύων.
ΘΗΣ. Τί δ'; οὐκ ἀκούειν ἔστι, καὶ μὴ δρᾷν, ἃ μὴ
Χρήζεις; τί σοι τοῦτ' ἐστὶ λυπηρὸν, κλύειν;
ΟΙΔ. Ἔχθιστον, ὦ 'ναξ, φθέγμα τοῦθ' ἥκει πατρί·
Καὶ μή μ' ἀνάγκῃ προσβάλῃς τάδ' εἰκάθειν.
ΘΗΣ. Ἀλλ' εἰ τὸ θάκημ' ἐξαναγκάζει, σκόπει,
Μή σοι πρόνοι' ᾖ τοῦ θεοῦ φυλακτέα.
ΑΝΤ. Πάτερ, πιθοῦ μοι, κεἰ νέα παραινέσω.
Τὸν ἄνδρ' ἔασον τόνδε τῇ θ' αὑτοῦ φρενὶ
Χάριν παρασχεῖν, τῷ θεῷ θ', ἃ βούλεται·
Καὶ νῷν ὕπεικε τὸν κασίγνητον μολεῖν.
Οὐ γάρ σε (θάρσει) πρὸς βίαν παρασπάσει
Γνώμης, ἃ μή σοι ξυμφέροντα λέξεται.
Λόγων δ' ἀκοῦσαι τίς βλάβη; τά τοι καλῶς
Εὑρημέν' ἔργα τῷ λόγῳ μηνύεται.
Ἔφυσας αὐτόν· ὥστε μηδὲ δρῶντά σε
Τὰ τῶν κάκιστα δυσσεβεστάτων, πάτερ,
Θέμις σέ γ' εἶναι κεῖνον ἀντιδρᾷν κακῶς,
Ἀλλ' ἔα 'υτόν. εἰσὶ χἀτέροις γοναὶ κακαὶ,
Καὶ θυμὸς ὀξύς· ἀλλὰ νουθετούμενοι
Φίλων ἐπῳδαῖς ἐξεπᾴδονται φύσιν.
Σὺ δ' εἰς ἐκεῖνά μοι τανῦν ἀποσκόπει
Πατρῷα καὶ μητρῷα πήμαθ', ἅ 'παθες·
Κἂν κεῖνα λεύσσῃς, οἶδ' ἐγὼ, γνώσει κακοῦ
Θυμοῦ τελευτὴν, ὡς κακὴ προσγίγνεται·
Ἔχεις γὰρ οὐχὶ βαιὰ τἀνθυμήματα,
Τῶν σῶν ἀδέρκτων ὀμμάτων τητώμενος.
Ἀλλ' ἡμῖν εἶκε· λιπαρεῖν γὰρ οὐ καλὸν
Δίκαια προσχρῄζουσιν, οὐδ' αὐτὸν μὲν εὖ
Πάσχειν, παθόντα δ' οὐκ ἐπίστασθαι τίνειν.

1095 Τῶνδ'], τούτων, τῶν θυγατέρων μου. — προστάτης], ἱκέτης, καθὼς καὶ ἐν στίχῳ 1188, ὅπα κάλλιον νομίζω νὰ γραφῇ Προσςάτης. 1096 Ὅν γ' ἐγὼ ψέξαιμί τι], κατὰ τοῦ ποίου νὰ ἔχω τι ἐγὼ μομφῆς ἄξιον. 1103 Μή σοι], ἄλλη γρφ. ἔχει Μοι, καὶ φαίνεται τῷ ὄντι ἡ ὀρθοτέρα, ἐὰν ὑποτεθῇ τὸ ἐπιφερόμενον (ςίχ. 1107): »Τῷ θεῷ θ' ἃ βούλεται:« ἀναφερόμενον εἰς τὸν Θησέα. 1106 Τὸν ἄνδρα τόνδε], συνήθως ἀναφέρουσι τοῦτο εἰς τὸν Θησέα· ἀλλὰ φυσικώτερον, ὡς ἐκ τῶν ἐπιφερομένων, ἐννοητέον τὸν Πολυνείκην. 1110 Λέξεται], πθ. ἀντὶ Λελέξεται, λεχθήσονται, καθὼς πάντοτε σχεδὸν παρὰ τοῖς Τραγικοῖς. 1111 Τά τοι κακῶς], κατὰ διόρθ. τοῦ Ἑρμάννου ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐκδόσεσι Καλῶς. 1113 14 Μηδὲ δρῶντά σε Τὰ τῶν κακίστων δυσσεβέστατα] μηδὲ δρῶντα αὐτὸν (πρὸς) σὲ τὰ δυσσεβέστατα τῶν κακίστων (τὰ κάκιστα καὶ δυσσεβέστατα).
1116 Ἀλλ' ἔα 'υτόν], ἔα αὐτόν. Ἐγράφη δὲ καὶ Ἀλλ' αὐτὸν, καὶ Ἀλλ' ἀύτὸν καὶ Ἀλλ' ἔασον, — γοναὶ κακαὶ], τέκνα (γεννήματα) κακά. 1123 Τἀνθυμήματα], τὰς ὑπομνήσεις.

ΟΙΔ. Τέκνον, βαρεῖαν ἡδονὴν νικᾶτέ με
Λέγοντες· ἔστω δ' οὖν ὅπως ὑμῖν φίλον.
Μόνον, ξέν', εἴπερ κεῖνος ὧδ' ἐλεύσεται,
Μηδεὶς κρατείτω τῆς ἐμῆς ψυχῆς ποτέ.
ΘΗΣ. Ἅπαξ τὰ τοιαῦτ', οὐχὶ δὶς, χρήζω κλύειν,
Ὦ πρέσβυ. κομπεῖν δ' οὐχὶ βούλομαι· σὺ δὲ
Σῶς ἴσθ', ἐάν περ κἀμέ τις σώζῃ θεῶν.
ΧΟΡ. Ὅστις τοῦ πλέονος μέρους χρήζει, τοῦ μετρίου παρεὶς, Στρ.
Ζώειν, σκαιοσύναν φυλάσσων ἐν ἐμοὶ κατάδηλος ἔσται·
Ἐπεὶ πολλὰ μὲν αἱ μακραὶ ἀμέραι κατέθεντο δὴ
Λύπας ἐγγυτέρω· τὰ τέρποντα δ' οὐκ ἂν ἴδοις ὅπου,
Ὅταν τις εἰς πλέον πέσῃ
Τοῦ θέλοντος, οὐδ' ἔπι κόρος, ἰσοτέλεστος Ἄϊδος ὅτε μοῖρ',
Ἀνυμέναιος, ἄλυρος, ἄχορος, ἀναπέφηνε,
Θάνατος, εἰς τελευτάν.
Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον· τὸ δ', ἐπὴν φανῇ, Ἀντιστρ.
Βῆναι κεῖθεν, ὅθεν περ ἥκει, πολὺ δεύτερον, ὡς τάχιστα·
Ὡς εὖτ' ἂν τὸ νέον παρῇ κούφας ἀφροσύνας φέρον,
Τίς πλάγχθη πολύμοχθος ἔξω, τίς οὐ καμάτων ἔνι,
Φόνοι, στάσεις, ἔρις, μάχαι,
Καὶ φθόνος; τό τε κατάμεμπτον ἐπιλέλογχε πύματον ἀκρατὲς
Ἀπροσόμιλον γῆρας ἄφιλον, ἵνα πρόπαντα
Κακὰ κακῶν ξυνοικεῖ.
Ἐν ᾧ τλάμων ὅδ', οὐκ ἐγὼ μόνος
Πάντοθεν βόρειος ὥς τις ἀκτὰ
Κυματοπλὴξ χειμερία κλονεῖται,
Ὣς καὶ τόνδε κατάκρας δειναὶ κυματοαγεῖς
Ἄται κλονέουσιν ἀεὶ ξυνοῦσαι,
Αἱ μὲν ἀπ' ἀελίου δυσμᾶν,

1128 Βαρεῖαν ἡδονὴν κτλ.], ἡδεῖαν μὲν ὑμῖν, βαρεῖαν δ' ἐμοὶ, νικᾶτέ με. Σημείωσαι δὲ τό: Νικᾶτέ με λέγοντες, ἀντὶ λέγουσαι, ὡς ἐκ τοῦ ἐπικρατεστέρου· διότι ἀποτείνεται καὶ πρὸς τὸν Θησέα συγχρόνως. 1134 Σῶς] σῶος. 1135 κ. ε. Ὅς τις τοῦ πλ. κτλ.] Ὅς τις, τοῦ μετρίου παρεὶς, χρήζει τοῦ πλέονος μέρους (τοῦ) ζώειν, κατάδηλος ἔσται ἐν ἐμοὶ σκαιοσύναν φυλάσσων (σκαιότητα ὀφλισκάνων). Ἐπεὶ αἱ μακραὶ ἡμέραι (ἡ μακροβιότης) πολλὰ μὲν κατέθεντο λύπας ἐγγυτέρω (πολλὰ λυπηρὰ συνεπάγονται), τὰ δὲ τέρποντα οὐκ ἂν ἴδοις ὅπου (οὐδαμοῦ φαίνονται), ὅταν τις ἐς πλέον τοῦ θέλοντος πέσῃ (ὅταν τις περιπέσῃ εἰς τὴν περὶ τὰς θελήσεις [ἐπιθυμίας] πλεονεξίαν)· ὁ δ' ἐπίκουρος (τῶν θλίψεων) θάνατος, ὅτε ἡ ἀνυμέναιος, ἄλ., ἄχ. Μοῖρ' Ἄϊδος (ἡ εἱμαρμένη ἡμέρα) ἀναπέφηνεν, ἰσοτέλεστος (ἐστὶν) ἐς τελευτὰν (ἐπίσης [τῷ τε νέῳ καὶ τῷ γέροντι] εἰς τελευτὴν καταστρέφει). 1145 κ. ε. Μὴ φῦναι κτλ.] τὸ μὲν μὴ φῦναι νικᾷ (ὑπερτερεῖ κατὰ) πάντα λόγον· τὸ δὲ, ἐπεὶ φανῇ, βῆναι κεῖθεν ὅθεν περ ἥκει ὡς τάχιστα, πολὺ δεύτερον (« Πάντων μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον. . . Φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι, » Θγν. 425 κ. ε.). 1145 Τὸ νέον], ἡ νεότης. 1146 Τίς πλάγχθη πολύμοχθος ἔξω;] τίς τῶν πολυμόχθων (καμάτων) ἐστὶν ἔξω (ἄπεστιν) τοῦ νέου; 1148 Ἐπιλέλογχε πύματον], ἐπέρχεται τελευταῖον. 1149 50 Ἵνα πρόπαντα Κακὰ κακῶν ξυν.] τὸ ὁποῖον ἀλλαχοῦ ἐξέφρασε διὰ τοῦ « Πάντ' ἐμπέφυκε τῷ μακρῷ γήρᾳ κακά. 1151 Ἐν ᾧ], γήρᾳ. —ὅδ'] ὁ Οἰδίπους.

Αἱ δ' ἀνατέλλοντος, αἱ δ' ἀνὰ μέσσαν
'Ακτῖν', αἱ δὲ νυχιᾶν ἀπὸ 'Ριπᾶν.
ΑΝΤ. Καὶ μὴν ὅδ' ἡμῖν, ὡς ἔοικεν, ὁ ξένος,
'Ανδρῶν γε μοῦνος, ὦ πάτερ, δι' ὄμματος
'Ασταχτὶ λείβων δάκρυον, ὧδ' ὁδοιπορεῖ.
ΟΙΔ. Τίς οὗτος;
ΑΝΤ. Ὅνπερ καὶ πάλαι κατεῖχομεν
Γνώμῃ, πάρεστι δεῦρο Πολυνείκης ὅδε.
ΠΟΛ. Οἴμοι, τί δράσω; πότερα τἀμαυτοῦ κακὰ
Πρόσθεν δακρύσω, παῖδες, ἢ τὰ τοῦδ' ὁρῶν
Πατρὸς γέροντος, ὃν ξένης ἐπὶ χθονὸς
Ξὺν σφῷν ἐφεύρηκ' ἐνθάδ' ἐκβεβλημένον,
'Εσθῆτι σὺν τοιᾷδε, τῆς ὁ δυσφιλὴς
Γέρων γέροντι ξυγκατῴκηκεν πίνος,
Πλευρὰν μαραίνων· κρατὶ δ' ὀμματοστερεῖ
Κόμη δι' αὔρας ἀκτένιστος ᾄσσεται·
'Αδελφὰ δ', ὡς ἔοικε, τούτοισιν φορεῖ
Τὰ τῆς ταλαίνης νηδύος θρεπτήρια.
Ἃ 'γὼ πανώλης ὄψ' ἄγαν ἐκμανθάνω,
Καὶ μαρτυρῶ κάκιστος ἀνθρώπων τροφαῖς
Ταῖς σαῖσιν ἥκειν τἄλλα (μὴ 'ξ ἄλλων πύθῃ)·
'Αλλ' ἔστι γὰρ καὶ Ζηνὶ σύνθακος θρόνων
Αἰδὼς ἐπ' ἔργοις πᾶσι, καὶ πρὸς σοί, πάτερ,
Παρασταθήτω· τῶν γὰρ ἡμαρτημένων
Ἄκη μὲν ἔστι, προσφορὰ δ' οὐκ ἔστ' ἔτι. —
Τί σιγᾷς;
Φώνησον, ὦ πάτερ, τι· μή μ' ἀποστραφῇς.
Οὐδ' ἀνταμείβει μ' οὐδέν, ἀλλ' ἀτιμάσας
Πέμψεις, ἄναυδος, οὐδ' ἃ μηνίεις φράσας; —
Ὦ σπέρματ' ἀνδρὸς τοῦδ', ἐμαὶ δ' ὁμαίμονες,
Πειράσατ' ἀλλ' ὑμεῖς γε κινῆσαι πατρὸς
Τὸ δυσπρόσοιστον κἀπροσήγορον στόμα,
Ὡς μή γ' ἄτιμον, τοῦ θεοῦ γε προστάτην,
Οὕτως ἀφῇ με, μηδὲν ἀντειπὼν ἔπος.
ΑΝΤ. Λέγ', ὦ ταλαίπωρ', αὐτὸς ὧν χρείᾳ πάρει·

1157 58 Ἀνὰ μέσσαν ἀκτῖν'], ἐκ μεσημβρίας. — νυχιᾶν ἀπὸ 'Ριπᾶν], ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν (διὰ τὰ πυκνὰ δάση) 'Ριπαίων ὀρέων, ἀπὸ βορρᾶ, ὅπου ὁ περίφημος Μέλας δρυμὸς (Schwarz-Wald) τῆς Γερμ. « 'Ριπᾶν ὄρος ἀνθέον ὕλᾳ », καθὼς λέγει ὁ Ἀλκμάν. 1159 60] βλέπουσα ἡ Ἀντιγ. μακρόθεν ἐρχόμενον τὸν Πολυνείκην, εἴτε μὴ διακρίνουσα αὐτὸν διὰ τὴν ἀπόστασιν, εἴτε ἵνα μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν πατέρα της, δὲν τὸν ὀνομάζει. 1165 Παῖδες], δὲν τὰς λέγει ἀδελφάς, ἴσως καθὸ πρεσβύτερος· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀντιγόνη κατόπιν (στίχ. 1330) προσφωνεῖ αὐτὸν διὰ τοῦ Ὦ παῖ. 1171 Ἄσσεται], ἀΐσσεται, κινεῖται, κυματίζει. 1172 Φορεῖ], φέρει. 1173 Θρεπτήρια], τροφάς. 1175 76 Τροφαῖς ταῖς σαῖσιν ἥκειν], περὶ τὰ πρὸς σέ μοι ὀφειλόμενα τροφεῖα κάκιστος γενέσθαι. 1180 Προσφορὰ], ὀνειδισμός, (κοιν.) κτύπημα εἰς τὸ πρόσωπον, καθὼς ἦ τὸ ῥῆμα Προσφέρω ἀντὶ τοῦ Ὀνειδίζω κατὰ πρόσωπον.

Τὰ πολλὰ γάρ τοι ῥήματ', ἢ τέρψαντά τι,
Ἢ δυσχεράναντ', ἢ κατοικτίσαντά πως,
Παρέσχε φωνὴν τοῖς ἀφωνήτοις τινά.
ΠΟΛ. Ἀλλ' ἐξερῶ (καλῶς γὰρ ἐξηγεῖ σύ μοι),
Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὸν θεὸν ποιούμενος
Ἀρωγόν, ἔνθεν μ' ὧδ' ἀνέστησεν μολεῖν
Ὁ τῆσδε τῆς γῆς κοίρανος, διδοὺς ἐμοὶ
Λέξαι τ' ἀκοῦσαί τ' ἀσφαλεῖ ξὺν ἐξόδῳ.
Καὶ ταῦτ' ἀφ' ὑμῶν, ὦ ξένοι, βουλήσομαι,
Καὶ ταῖνδ' ἀδελφαῖν, καὶ πατρὸς κυρεῖν ἐμοί·
Ἃ δ' ἦλθον, ἤδη σοι θέλω λέξαι, πάτερ.
Γῆς ἐκ πατρῴας ἐξελήλαμαι φυγάς,
Τοῖς σοῖς πανάρχοις οὕνεκ' ἐνθακεῖν θρόνοις
Γονῇ πεφυκὼς ἠξίουν γεραιτέρᾳ.
Ἀνθ' ὧν μ' Ἐτεοκλῆς, ὢν φύσει νεώτερος,
Γῆς ἐξέωσεν, οὔτε νικήσας λόγῳ,
Οὔτ' εἰς ἔλεγχον χειρὸς οὐδ' ἔργου μολών,
Πόλιν δὲ πείσας. ὧν ἐγὼ μάλιστα μὲν
Τὴν σὴν Ἐριννὺν αἰτίαν εἶναι λέγω·
Ἔπειτα κἀπὸ μάντεων ταύτῃ κλύων.
Ἐπεὶ γὰρ ἦλθον Ἄργος εἰς τὸ Δωρικόν,
Λαβὼν Ἄδραστον πενθερόν, ξυνωμότας
Ἔστησ' ἐμαυτῷ γῆς ὅσοιπερ Ἀπίας
Πρῶτοι καλοῦνται καὶ τετίμηνται δορί,
Ὅπως, τὸν ἑπτάλογχον εἰς Θήβας στόλον
Ξὺν τοῖσδ' ἀγείρας, ἢ θάνοιμι πανδίκως,
Ἢ τοὺς τάδ' ἐκπράξαντας ἐκβάλοιμι γῆς.
Εἶεν. τί δῆτα νῦν ἀφιγμένος κυρῶ;
Σοὶ προστροπαίους, ὦ πάτερ, λιτὰς ἔχων,
Αὐτός τ' ἐμαυτοῦ, ξυμμάχων τε τῶν ἐμῶν,
Οἳ νῦν ξὺν ἑπτὰ τάξεσι, ξὺν ἑπτά τε
Λόγχαις, τὸ Θήβης πεδίον ἀμφεστᾶσι πᾶν·
Οἷος δορυσσοῦς Ἀμφιάρεως, τὰ πρῶτα μὲν
Δόρει κρατύνων, πρῶτα δ' οἰωνῶν ὁδοῖς·
Ὁ δεύτερος δ' Αἰτωλὸς Οἰνέως τόκος
Τυδεύς· τρίτος δ' Ἐτέοκλος Ἀργεῖος γεγώς·
Τέταρτον Ἱππομέδοντ' ἀπέστειλεν πατὴρ

1210 Ἔπειτα κτλ.] μάλιστα μὲν λέγω τὴν σὴν Ἐρ. εἶναι αἰτίαν· ἔπειτα δὲ (λέγω ταῦτα) κἀπὸ μάντ. τ. κλύων. Ἀλλὰ μήπως ἦτον ἄρά γε: Ταῦτ' ἔκλυον; 1211 Ἄργος τὸ Δωρικὸν], πρὸς διαστολὴν τοῦ Πελασγικοῦ, παρβλ. 645. 1213 Γῆς Ἀπίας], τῆς Πελοποννήσου, ἢ ἰδίως τοῦ Ἄργους, ἀπὸ τοῦ ἰατρομάντεως Ἄπιος (Ἤπιος) τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλ., ὅς ποτε ἐλθὼν ἐκ Ναυπάκτου, »Χθόνα τήνδ' ἐκκαθαίρει κνωδάλων βροτοφθόρων,« κατὰ τὸν Αἰσχλ. (Ἱκ. 270 κ. ε.). 1222 Λόγχαις], σημαίαις (;). 1223 Δορυσσοῦς], δορυσσόος.

1223 24 Τὰ πρῶτα μὲν .. πρῶτα δὲ], πρῶτος μὲν ἐν δόρει, πρῶτος δ' ἐν οἰωνοσκοπίᾳ. »Ἀμφότερον μάντις τ' ἀγαθὸς καὶ δουρὶ μάρνασθαι,« κατὰ τὸν Πίνδ.

Ταλαός· ὁ πέμπτος δ' εὔχεται κατασκαφῇ
Καπανεὺς τὸ Θήβης ἄστυ δηώσειν τάχα·
Ἕκτος δὲ Παρθενοπαῖος Ἀρκὰς ὄρνυται,
Ἐπώνυμος τῆς πρόσθεν ἀδμήτης χρόνῳ
Μητρὸς λοχευθεὶς πιστὸς Ἀταλάντης γόνος.
Ἐγὼ δὲ, σὸς, κεἰ μὴ σὸς, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ
Πότμου φυτευθεὶς, σός γέ τοι καλούμενος,
Ἄγω τὸν Ἄργους ἄφοβον εἰς Θήβας στρατόν.
Οἵ σ' ἀντὶ παίδων τῶνδε καὶ ψυχῆς, πάτερ,
Ἱκετεύομεν ξύμπαντες, ἐξαιτούμενοι
Μῆνιν βαρεῖαν εἰκάθειν ὁρμωμένῳ
Τῷδ' ἀνδρὶ τοὐμοῦ πρὸς κασιγνήτου τίσιν,
Ὅς μ' ἐξέωσε κἀπεσύλησεν πάτρας.
Εἰ γάρ τι πιστόν ἐστιν ἐκ χρηστηρίων,
Οἷς ἂν σὺ πρόσθῃ, τοῖσδ' ἔφασκ' εἶναι κράτος.
Πρός νύν σε κρηνῶν, πρὸς θεῶν ὁμογνίων,
Αἰτῶ πιθέσθαι καὶ παρεικάθειν, ἐπεὶ
Πτωχοὶ μὲν ἡμεῖς καὶ ξένοι, ξένος δὲ σύ·
Ἄλλους δὲ θωπεύοντες οἰκοῦμεν σύ τε
Κἀγὼ, τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξειληφότες·
Ὁ δ' ἐν δόμοις τύραννος, ὢ τάλας ἐγὼ,
Κοινῇ καθ' ἡμῶν ἐγγελῶν ἁβρύνεται.
Ὅν, εἰ σὺ τῇ 'μῇ ξυμπαραστήσει φρενὶ,
Βραχεῖ ξὺν ὄγκῳ καὶ χρόνῳ διασκεδῶ·
Ὥς ἐν δόμοισι τοῖσι σοῖς στήσω σ' ἄγων,
Στήσω δ' ἐμαυτὸν, κεῖνον ἐκβαλὼν βίᾳ.
Καὶ ταῦτα, σοῦ μὲν ξυνθέλοντος, ἔστι μοι
Κομπεῖν· ἄνευ σοῦ δ' οὐδὲ σωθῆναι σθένω.

ΧΟΡ. Τὸν ἄνδρα, τοῦ πέμψαντος οὕνεκ', Οἰδίπου,
Εἰπὼν ὁποῖα ξύμφορ', ἔκπεμψαι πάλιν.

ΟΙΔ. Ἀλλ' εἰ μὲν, ἄνδρες, τῆσδε δημοῦχος χθονὸς
Μὴ 'τύγχαν' αὐτὸν δεῦρο προσπέμψας ἐμοὶ
Θησεὺς, δικαιῶν ὥστ' ἐμοῦ κλύειν λόγους,
Οὔ τ' ἄν ποτ' ὀμφῆς τῆς ἐμῆς ἐπῄσθετο·
Νῦν δ' ἀξιωθεὶς εἶσι, κἀκούσας γ' ἐμοῦ
Τοιαῦθ', ἃ τὸν τοῦδ' οὔποτ' εὐφρανεῖ βίον.
Ὅς γ', ὦ κάκιστε, σκῆπτρα καὶ θρόνους ἔχων,

1229 Δηώσειν τάχα], ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλ. ἐκδόσ. Δῃώσειν πυρί. 1231 Ἐπώνυμος τῆς ἀδμήτης μητρὸς λοχευθείς], ἐπονομασθεὶς, ἅμα τῷ γεννηθῆναι, ἀπὸ τῆς παρθένω χρόνῳ πρότερον μητρὸς αὐτοῦ, Παρθενοπαῖος. 1239 Τῷ δ' ἀνδρί], ἐμοί, ἴδε Εὐρ. Ἠλ. 43. 1247 Ἐξειληφότες], φυσικώτερον εἶνε τὸ Ἐξειληχότες, (ἐκλαγχάνω). 1248 Ὦ τάλας ἐγώ], ὁποίαν δίψαν ἐκδικήσεως καὶ φιλαρχίαν ἐμφαίνει ἡ ἐπιφώνησις αὕτη, παρεντεθειμένη! 1251 Βραχεῖ ξὺν ὄγκῳ] δι' ὀλίγης παρασκευῆς. 1256 Τοῦ πέμψαντος οὕνεκ'], τοῦ Θησέως.

Ἃ νῦν ὁ σὸς ξύναιμος ἐν Θήβαις ἔχει,
Τὸν αὐτὸς αὑτοῦ πατέρα τόνδ' ἀπήλασας,
Κἄθηκας ἄπολιν, καὶ στολὰς ταύτας φορεῖν,
Ἃς νῦν δακρύεις εἰσορῶν, ὅτ' ἐν πόνῳ
Ταὐτῷ βεβηκὼς τυγχάνεις κακῶν ἐμοί.
Οὐ κλαυστὰ δ' ἐστὶν, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οἰστέα
Τάδ', ὥς περ ἂν ζῶ σοῦ φονέως μεμνημένος.
Σὺ γάρ με μόχθῳ τῷδ' ἔθηκας ἔντροφον,
Σύ μ' ἐξέωσας· ἐκ σέθεν δ' ἀλώμενος
Ἄλλους ἐπαιτῶ τὸν καθ' ἡμέραν βίον.
Εἰ δ' ἐξέφυσα τάσδε μὴ 'μαυτῷ τροφοὺς
Τὰς παῖδας, ἦ τ' ἂν οὐκ ἂν ἦν, τὸ σὸν μέρος·
Νῦν δ' αἵδε μ' ἐκσώζουσιν, αἵδ' ἐμαὶ τροφοί,
Αἵδ' ἄνδρες, οὐ γυναῖκες, εἰς τὸ συμπονεῖν·
Ὑμεῖς δ' ἀπ' ἄλλου, κοὐκ ἐμοῦ, πεφύκατον.
Τοιγάρ σ' ὁ δαίμων εἰσορᾷ μὲν οὔ τί πω,
Ὡς αὐτίκ', εἴπερ οἵδε κινοῦνται λόχοι
Πρὸς ἄστυ Θήβης. οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως πόλιν
Κείνην ἐρείπεις· ἀλλὰ πρόσθεν αἵματι
Πεσεῖ μιανθεὶς, χὠ ξύναιμος ἐξ ἴσου·
Τοιάσδ' ἀρὰς σφῷν πρόσθε τ' ἐξανῆκ' ἐγὼ,
Νῦν τ' ἀνακαλοῦμαι ξυμμάχους ἐλθεῖν ἐμοὶ,
Ἵν' ἀξιῶτον τοὺς φυτεύσαντας σέβειν,
Καὶ μὴ 'ξατιμάζητον, εἰ τυφλοῦ πατρὸς
Τοιώδ' ἔφυτον· αἵδε γὰρ τάδ' οὐκ ἔδρων.
Τοιγὰρ τὸ σὸν θάκημα καὶ τοὺς σοὺς θρόνους
Κρατοῦσιν, εἴπερ ἐστὶν ἡ παλαίφατος
Δίκη ξύνεδρος Ζηνὸς ἀρχαίοις νόμοις·
Σὺ δ' ἔρρ' ἀπόπτυστός τε κἀπάτωρ ἐμοῦ,
Κακῶν κάκιστε, τάσδε συλλαβὼν ἀρὰς,
Ἃς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δόρει κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὕπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι, καὶ καλῶ τὸ Ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον Ἔρεβος, ὥς σ' ἀποικίσῃ·
Καλῶ δὲ τάσδε δαίμονας· καλῶ δ' Ἄρη,

1270 71 Οὐ κλαυστὰ δ' ἐστὶν κτλ.] ἀλλ' ἐμοὶ τάδ' οὐ κλαυστά ἐστιν, ἀλλ' οἰστέα, ἕως ἂν ζῶ. 1272 Ἔθηκας ἔντροφον], ἐποίησας σύντροφον. 1276 Ἦ τ' ἂν οὐκ ἂν ἦν], πάντως ἂν οὐκ ἂν ἤμην. 1280 81 Τοιγὰρ ὁ δαίμων (ὁ ἀλάστωρ) οὔτι πω ὡς αὐτίκα σε εἰσορᾷ· οὔπω μέχρι τοῦδε ἐνέσκηψέ σοι, αὐτίκα δὲ καὶ μάλα. 1283 Ἐρείπεις], κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ἐρεῖ τις, ὅπου ἄλλ. ἔγραψαν Ἐρείψεις. 1291 Κρατοῦσιν], τίνες; Αἵδε (αἱ θυγατέρες) ἢ αἱ Ἀραί; ὁ Δούκας ἐπροτίμησε τὸ πρῶτον, καὶ τούτῳ τίθεμαι κἀγώ. 1299 300] Καὶ καλῶ τὸ πατρῷον τοῦ Ταρτάρου Ἔρεβος, ὅπως σε δεχθῇ ἄποικον. 1301 Τάσδε δαίμονας] τὰς

Τὸν σφῷν τὸ δεινὸν μῖσος ἐμβεβληκότα.
Καὶ ταῦτ' ἀκούσας στεῖχε, κἀξάγγελλ' ἰὼν
Καὶ πᾶσι Καδμείοισι, τοῖς σαυτοῦ θ' ἅμα
Πιστοῖσι συμμάχοισιν, οὕνεκ' Οἰδίπους
Τοιαῦτ' ἔνειμε παισὶ τοῖς αὑτοῦ γέρα.
ΧΟΡ. Πολύνεικες, οὔτε ταῖς παρελθούσαις ὁδοῖς
Ξυνήδομαί σοι, νῦν τ' ἴθ' ὡς τάχος πάλιν.
ΠΟΛ. Οἴ μοι κελεύθου, τῆς τ' ἐμῆς δυσπραξίας,
Οἴ μοι δ' ἑταίρων! οἷον ἄρ' ὁδοῦ τέλος
Ἄργους ἀφωρμήθημεν, ὦ τάλας ἐγώ!
Τοιοῦτον, οἷον οὐδὲ φωνῆσαί τινι
Ἔξεσθ' ἑταίρων, οὐδ' ἀποστρέψαι πάλιν,
Ἀλλ' ὄντ' ἄναυδον τῇδε συγκῦρσαι τύχῃ!
Ὦ τοῦδ' ὅμαιμοι παῖδες, ἀλλ' ὑμεῖς, ἐπεὶ
Τὰ σκληρὰ πατρὸς κλύετε τοῦδ' ἀρωμένου,
Μή τοί με πρὸς θεῶν σφώ γ', ἐάν γ' αἱ τοῦδ' ἀραὶ
Πατρὸς τελῶνται, καί τις ὑμὶν εἰς δόμους
Νόστος γένηται, μή μ' ἀτιμάσητέ γε,
Ἀλλ' ἐν τάφοισι θέσθε κἀν κτερίσμασι·
Καὶ σφῷν ὁ νῦν ἔπαινος, ὃν κομίζετον,
Τοῦδ' ἀνδρὸς, οἷς πονεῖτον, οὐκ ἐλάσσονα
Ἔτ' ἄλλον οἴσει τῆς ἐμῆς ὑπουργίας.
ΑΝΤ. Πολύνεικες, ἱκετεύω σε πεισθῆναί τί μοι.
ΠΟΛ. Ὦ φιλτάτη, τὸ ποῖον, Ἀντιγόνη; λέγε.
ΑΝΤ. Στρέψαι στράτευμ' εἰς Ἄργος ὡς τάχιστά γε,
Καὶ μὴ σέ τ' αὐτὸν καὶ πόλιν διεργάσῃ.
ΠΟΛ. Ἀλλ' οὐχ οἷόν τε· πῶς γὰρ αὖθις αὖ πάλιν
Στράτευμ' ἄγοιμι ταὐτὸν, εἰσάπαξ τρέσας;
ΑΝΤ. Τί δ' αὖθις, ὦ παῖ, δεῖ σε θυμοῦσθαι; τί σοι
Πάτραν κατασκάψαντι κέρδος ἔρχεται;
ΠΟΛ. Αἰσχρὸν τὸ φεύγειν, καὶ τὸ πρεσβεύοντ' ἐμὲ
Οὕτω γελᾶσθαι τοῦ κασιγνήτου πάρα.
ΑΝΤ. Ὁρᾷς τὰ τοῦδ' οὖν ὡς ἐς ὀρθὸν ἐκφέρει
Μαντεύμαθ', ὃς σφῷν θάνατον ἐξ ἀμφοῖν θροεῖ;
ΠΟΛ. Χρῄζει γάρ· ἡμῖν δ' οὐχὶ συγχωρητέα.
ΑΝΤ. Οἴ μοι τάλαινα! τίς δὲ τολμήσει κλύων

Ἐριννύας, ὧν ἐν τῷ ἄλσει ἵσταται. 1307 Οὔτε ταῖς παρελθούσαις ὁδοῖς], οὔτε ἐπὶ τῇ ἐνταῦθα ἀφίξει σου. 1310 Οἷον ἄρ' ὁδοῦ τέλος] πρὸς τί τέλος, ὁποῖον ἀποτέλεσμα εἶχεν! 1315 Τοῦδ'], ἐμοῦ. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶνε ὅτι ἐφαρμόζεται ἢ εἰς τὸν Οἰδίποδα, εἴγε ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦτον καὶ τῶν θυγατέρων τυ. 1320] Ἴσως ταῦτα ποιῶν εἶχεν ὁ Σοφοκλῆς κατὰ νοῦν τὸ δεῖμα τῆς Ἀντιγόνης του. 1322 Τοῦδ' ἀνδρὸς, οἷς πονεῖτον], ὑπὲρ τοῦδε τοι ἀνδρός. 1328 29] πῶς γὰρ, εἰσάπαξ τρέσας, ἄγοιμι πάλιν αὖ (αὖθις) ταὐτὸν στράτευμα. 1330] Καὶ διατὶ νὰ θυμωθῇς (καὶ νὰ στρατεύσῃς ἐπομένως) καὶ δεύτερον. 1336 Χρῄζει γάρ] τῷ ὄντι αὐτὸς χρησμολογεῖ ταῦτα· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ συγκατανεύσωμεν. 1337 38] Τίς δὲ, κλύων τὰ ὑπὸ τοῦδε θεσπισθέντα, τολμήσει ἕπεσθαι ὑμῖν;

Τὰ τοῦδ' ἕπεσθαι τἀνδρὸς, οἷ' ἐθέσπισεν;
ΠΟΛ. Οὐδ' ἀγγελοῦμεν φλαῦρ'· ἐπεὶ στρατηλάτου
Χρηστοῦ τὰ κρείσσω, μηδὲ τἀνδεᾶ λέγειν.
ΑΝΤ. Οὕτως ἄρ', ὦ παῖ, ταῦτά σοι δεδογμένα;
ΠΟΛ. Καὶ μή μ' ἐπίσχῃς γ'· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ἥδ' ὁδὸς
Ἔσται μέλουσα δύσποτμός τε καὶ κακὴ
Πρὸς τοῦδε πατρὸς, τῶν τε τοῦδ' Ἐριννύων·
Σφὼ δ' εὐοδοίη Ζεὺς, τάδ' εἰ τελεῖτέ μοι
Θανόντ'· ἐπεὶ οὔ με ζῶντα γ' αὖθις ἕξετον.
Μέθεσθε δ' ἤδη, χαίρετόν τ'· οὐ γάρ μ' ἔτι
Βλέποντ' ἐσόψεσθ' αὖθις.
ΑΝΤ. Ὦ τάλαιν' ἐγώ!
ΠΟΛ. Μή τοί μ' ὀδύρου.
ΑΝΤ. Καὶ τίς ἄν σ' ὁρμώμενον
Εἰς προὖπτον ᾅδην οὐ καταστένοι, κάσι;
ΠΟΛ. Εἰ χρὴ, θανοῦμαι.
ΑΝΤ. Μὴ σύ γ', ἀλλ' ἐμοὶ πιθοῦ.
ΠΟΛ. Μὴ πεῖθ' ἃ μὴ δεῖ.
ΑΝΤ. Δυστάλαινά τἄρ' ἐγὼ,
Εἴ σου στερηθῶ.
ΠΟΛ. Ταῦτα δ' ἐν τῷ δαίμονι,
Καὶ τῇδε φῦναι χἀτέρᾳ. σφῷν δ' οὖν ἐγὼ
Θεοῖς ἀρῶμαι μή ποτ' ἀντῆσαι κακόν·
Ἀνάξιαι γὰρ πᾶσίν ἐστε δυστυχεῖν.
ΧΟΡ. Νέα τάδε νεόθεν ἦλθέ μοι βαρύποτμα κακὰ Στρ. ά.
Παρ' ἀλαοῦ ξένου,
Εἴ τι μοῖρα μὴ κιγχάνει·
Μάτην γὰρ οὐδὲν ἀξίωμα δαιμόνων ἔχω φράσαι·
* Ὁρᾷ, ὁρᾷ ταῦτ' ἀεὶ χρόνος, ἐπεὶ μὲν ἕτερα,
Τὰ δὲ παρ' ἦμαρ αὖθις, αὔξων ἄνω.
Ἔκτυπεν αἰθὴρ, ὦ Ζεῦ!
ΟΙΔ. Ὦ τέκνα, τέκνα, πῶς ἄν, εἴ τις ἔντοπος,
Τὸν πάντ' ἄριστον δεῦρο Θησέα πόροι;
ΑΝΤ. Πάτερ, τί δ' ἐστὶ τἀξίωμ', ἐφ' ᾧ καλεῖς;
ΟΙΔ. Διὸς πτερωτὸς ἥδε μ' αὐτίκ' ἄξεται
Βροντὴ πρὸς ᾅδην· ἀλλὰ πέμψαθ' ὡς τάχος.

1345 Εὐοδοίη], ἐν ἄλλοις: Εὖ διδοίη.—τάδ' εἰ τελεῖτέ μοι] τὰ προειρημένα (ςίχ. 1290), δηλ. νὰ τὸν θάψωσι. 1354 Καὶ τῇδε φῦναι χἀτέρᾳ] ἢ οὕτω γενέσθαι ἢ ἄλλως. 1356 Ἀνάξιαι γὰρ κτλ.] διότι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις κρίνεσθε ἀνάξιαι τοῦ δυστυχεῖν. 1357 Νέα νεόθεν], κατὰ τὸ Ὁμηρικὸν Αἰνόθεν αἰνῶς, Οἰόθεν οἶοθεν οἶος κτλ. 1359 Εἴ τι Μοῖρα μὴ κιγχάνει], πλὴν εἰ μή τι ὑπὸ τῆς Μοίρας τύχῃ γενόμενον. 1360 Μάτην γὰρ κτλ.] οὐδὲν γὰρ τῶν, ὅσα οἱ θεοὶ ἀξιοῦσι, μάταιον ἔχω φράσαι. 1361-63] Ὁρᾷ ταῦτ' (τὰ τῶν δαιμόνων ἀξιώματα) ὁ ἀεὶ χρόνος, ἐπεὶ (γρφ. ἐπὶ) αὔξων ἄνω τὰ μὲν αὐτίκα παρ' ἦμαρ, ἕτερα δ' [illegible].
1363 Ἔκτυπεν αἰθὴρ], γίνεται βροντὴ αἴφνης. 1365 Πόροι], πορίσῃ, πορεύσῃ. [illegible] Πυρφόρος . βροντὴ], Ἀττ. ἀντὶ Πτερωτὴ, κεραυνός.

ΧΟΡ. Ἴδε μάλα μέγας ἐρείπεται κτύπος ἄφατος ὅδε — Ἀντιστρ. α΄.
Διόβολος· εἰς δ' ἄκραν
Δεῖμ' ὑπῆλθε κρατὸς φόβαν.
Ἔπτηξα θυμόν· οὐράνια γὰρ ἀστραπὴ φλέγει πάλιν.
* Τί μὰν ἀφήσει τέλος; δέδια δ'· οὐ γὰρ ἅλιον
Ἀφορμᾷ ποτ', οὐκ ἄνευ ξυμφορᾶς.
Ὦ μέγας αἰθήρ! ὦ Ζεῦ!
ΟΙΔ. Ὦ παῖδες, ἥκει τῷδ' ἐπ' ἀνδρὶ θέσφατος
Βίου τελευτή, κοὐκ ἔτ' ἔστ' ἀποστροφή.
ΑΝΤ. Πῶς οἶσθα; τῷ δὲ τοῦτο συμβαλὼν ἔχεις;
ΟΙΔ. Καλῶς κάτοιδ'. ἀλλ' ὡς τάχιστά μοι μολὼν
Ἄνακτα χώρας τῆσδέ τις πορευσάτω.
ΧΟΡ. Ἔα! ἰδοὺ μάλ' αὖθις ἀμφίσταται — Στρφ. β΄.
Διαπρύσιος ὄτοβος.
Ἵλαος, ὦ δαίμων, ἵλαος, εἴ τι γᾷ
Ματέρι τυγχάνεις ἀφεγγὲς φέρων!
Ἐναισίου δὲ συντύχοιμι, μηδ' ἄλαστον ἄνδρ' ἰδὼν
Ἀκερδῆ χάριν μετάσχοιμί πως.
Ζεῦ ἄνα, σοὶ φωνῶ.
ΟΙΔ. Ἆρ' ἐγγὺς ἁνήρ; ἆρ' ἔτ' ἐμψύχου, τέκνα,
Κιχήσεταί μου καὶ κατορθοῦντος φρένα;
ΑΝΤ. Τί δ' ἂν θέλοις τὸ πιστὸν ἐμφῦναι φρενί;
ΟΙΔ. Ἀνθ' ὧν ἔπασχον εὖ, τελεσφόρον χάριν
Δοῦναί σφιν, ἥνπερ τυγχάνων ὑπεσχόμην.
ΧΟΡ. * Ἰώ, ἰὼ παῖ, βᾶθι, βᾶθ', εἴτ' ἄκραν
Ἐπὶ γύαλ' ἐναλίῳ
* Ποσειδανίῳ θεῷ τυγχάνεις
Βούθυτον ἑστίαν ἁγίζων, ἱκοῦ!
Ὁ γὰρ ξένος σε καὶ πόλισμα καὶ φίλους ἐπαξιοῖ
Δικαίαν χάριν παρασχεῖν παθών.
Σπεῦσον, ἄισσ', ὦ ἄναξ!
ΘΗΣ. Τίς αὖ παρ' ὑμῶν κοινὸς ἠχεῖται κτύπος,
Σαφὴς μὲν αὐτῶν, ἐμφανὴς δὲ τοῦ ξένου;
Μή τις Διὸς κεραυνός, ἤ τις ὀμβρία
Χάλαζ' ἐπιρράξασα; πάντα γὰρ θεοῦ

1369 Ἐρείπεται], πίπτει. 1370 Διόβολος], ὑπὸ τοῦ Διὸς ῥιφθείς. Ὁ Ἑρμάννος ἔγραψει [δι]βολος, διπλοῦς, δεύτερος. 1371 72] ἀνωρθώθησαν ὑπὸ τοῦ φόβου αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς [μο]υ. 1372 Οὐράνια γάρ], ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐπιρρ.
1375 Τί μὰν ἀφ. τέλος;] τί ἀποτέλεσμα θέλει ἔχει (ὁ κεραυνός); 1381 Ἀμφίσταται], πε[ρι]ίσταται. 1385 Ἐναισίου δὲ συντύχοιμι], ἐνν. δαίμονος.—Μηδ' ἄλαστον ἄνδρ' ἰδὼν κτλ.] διότι [ἡ] θέα τῶν τυφλῶν (ἀλαῶν) καὶ ἀναπήρων ἐνομίζετο (καθὼς ἢ νομίζεται ἀκόμη') κακὸς [οἰω]νός. 1389 Κατορθοῦντος φρένα], ἔχοντος (ὀρθὰς ὑγιεῖς) τὰς φρένας μου. 1390 Ἐμφῦ[να]ι φρενί], νὰ ἐντυπώσῃς εἰς τὸν νοῦν του. 1393 κ. ε. Ἰώ, ἰὼ κτλ.] τὸ χωρίον διέφθαρται, [κα]ὶ πολλαχῶς διώρθωται. ἐν γένει δὲ ἐλλείπει (καὶ ἐν ἐνίοις προστέθειται) τὸ ῥῆμα Τυγ[χά]νει ἢ Κυροῖ. Ἀσύνηθες δὲ φαίνεται καὶ τό: Ποσειδανίῳ (ἐν ἄλλ. Ποσιδωνίῳ) θεῷ, [ἀν]τὶ Ποσειδάωνι. 1398 Παθών] ἐνν. Εὖ. 1401 Αὐτῶν], ὑμῶν αὐτῶν. 1403 4] Πάντα γὰρ

Τοιαῦτα χειμάζοντος εἰκάσαι πάρα.
ΟΙΔ. Ἄναξ, ποθοῦντι προὐφάνης, καί σοι θεῶν
Τύχην τις ἐσθλὴν τῆσδ' ἔθηκε τῆς ὁδοῦ.
ΘΗΣ. Τί δ' ἐστίν, ὦ παῖ Λαΐου, νέορτον αὖ;
ΟΙΔ. Ῥοπὴ βίου μοι· καί σ', ἅπερ ξυνήνεσα,
Θέλω πόλιν τε τήνδε μὴ ψεύσας θανεῖν.
ΘΗΣ. Ἐν τῷ δὲ κεῖσαι τοῦ μόρου τεκμηρίῳ;
ΟΙΔ. Αὐτοὶ θεοὶ κήρυκες ἀγγέλλουσί μοι,
Ψεύδοντες οὐδὲν σημάτων προκειμένων.
ΘΗΣ. Πῶς εἶπας, ὦ γεραιέ, δηλοῦσθαι τάδε;
ΟΙΔ. Αἱ πολλὰ βρονταὶ διατελεῖς, τὰ πολλά τε
Στράψαντα χειρὸς τῆς ἀνικήτου βέλη.
ΘΗΣ. Πείθεις με· πολλὰ γάρ σε θεσπίζονθ' ὁρῶ,
Κοὐ ψευδόφημα· χὤ τι χρὴ ποιεῖν λέγε.
ΟΙΔ. Ἐγὼ διδάξω, τέκνον Αἰγέως, ἅ σοι
Γήρως ἄλυπα τῇδε κείσεται πόλει.
Χῶρον μὲν αὐτὸς αὐτίκ' ἐξηγήσομαι,
Ἄθικτος ἡγητῆρος, οὗ με χρὴ θανεῖν·
Τοῦτον δὲ φράζε μή ποτ' ἀνθρώπων τινί,
Μήθ' οὗ κέκευθε, μήτ' ἐν οἷς κεῖται τόποις·
Ὥς σοι πρὸ πολλῶν ἀσπίδων ἀλκὴν ὅδε
Δορός τ' ἐπακτοῦ γειτόνων ἀεὶ τιθῇ.
Ἃ δ' ἐξάγιστα, μηδὲ κινεῖται λόγῳ,
Αὐτὸς μαθήσει, κεῖσ' ὅταν μόλῃς, μόνος·
Ὡς οὔτ' ἂν ἀστῶν τῶνδ' ἂν ἐξείποιμί τῳ,
Οὔτ' ἂν τέκνοισι τοῖς ἐμοῖς, στέργων ὅμως·
Ἀλλ' αὐτὸς αἰεὶ σῷζε, χὤταν εἰς τέλος
Τοῦ ζῆν ἀφικνῇ, τῷ προφερτάτῳ μόνῳ
Σήμαιν'· ὁ δ' αἰεὶ τῷ 'πιόντι δεικνύτω·
Χοὔτως ἀδῆον τήνδ' ἐνοικήσεις πόλιν
Σπαρτῶν ἀπ' ἀνδρῶν. αἱ δὲ μυρίαι πόλεις,
Κἂν εὖ τις οἰκῇ, ῥᾳδίως καθύβρισαν.
Θεοὶ γὰρ εὖ μέν, ὀψὲ δ' εἰσορῶσ', ὅταν
Τὰ θεῖ' ἀφείς τις εἰς τὸ μαίνεσθαι τραπῇ.

τὰ τοιαῦτα, χειμάζοντος τοῦ θεοῦ, πάρεστιν εἰκάσαι (γιγνόμενα). 1406] Θεός τις ἔθηκε (προεξένησέ) σοι τύχην ἐσθλὴν (περὶ ἢ ἕνεκα) τῆσδε τῆς ὁδοῦ. 1408 Ῥοπὴ βίου μοι], ὁ βίος μου ῥέπει (περὶ τὸ τέρμα). 1408 409] Καὶ (ἑπομένως) θέλω θανεῖν μὴ ψεύσας ἃ ξυνήνεσα σὲ πόλιν τε τήνδε. 1414 Αἱ πολλὰ βρονταὶ διατελεῖς] αἱ κατὰ πολλὰ [illegible] βρονταί. 1419 Γήρως ἄλυπα] ὑπὸ γήρως μὴ λυπούμενα (βλαπτόμενα), αἰώνια, ἀτελεύτητα, κατὰ τὸ »Ἄλυπος ἄτης,« Ἠλ. 1002. 1421 Ἄθικτος ἡγητῆρος], χωρὶς [illegible] ἀχειραγώγητος. 1423 Μήθ' οὗ κέκευθε], μήτε ποῦ κρύπτεται. 1425] ἐν ἄλλ. γρ. [illegible] ἐπακτοῦ. 1426 Ἐξάγιστα], ἀπόρρητα. 1429 Στέργων ὅμως], καί τοι στέργων αὐτὰ (τὰ τέκνα μου). 1430 Σῷζε], φύλαττε ἀπόρρητα. 1433 Ἀδῆον], ἀδῄωτον. 1434 Σπαρτῶν ἀπ' ἀνδρῶν], τῶν Θηβαίων, ἴδε Ἀντιγ. 1038. ἢ τὴν Μυθολογ.—ἀντὶ τοῦ Μυρίαι ἔγραψέ τις Μωρίαι, λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τοῦ κατωτέρω· Μαίνεσθαι. Ἀλλ' ἡ λέξις εἶνε [illegible] ἢ [illegible] τοὐλάχιστον, ἄχρηστος. 1436 37 Θεοὶ γὰρ κτλ.], οἱ θεοὶ γάρ, ὅταν τις, τὰ θεῖ' ἀφεὶς

Ὃ μὴ σὺ, τέκνον Αἰγέως, βούλου παθεῖν.
Τὰ μὲν τοιαῦτ' οὖν εἰδότ' ἐκδιδάσκομεν·
Χῶρον δ' (ἐπείγει γάρ με τοὐκ θεοῦ παρὸν)
Στείχωμεν ἤδη, μηδέ γ' ἐντρεπώμεθα.
Ὦ παῖδες, ὧδ' ἕπεσθ'· ἐγὼ γὰρ ἡγεμὼν
Σφῷν αὖ πέφασμαι καινὸς, ὥςπερ σφὼ πατρί.
Χωρεῖτε, καὶ μὴ ψαύετ', ἀλλ' ἐᾶτέ με
Αὐτὸν τὸν ἱερὸν τύμβον ἐξευρεῖν, ἵνα
Μοῖρ' ἀνδρὶ τῷδε τῇδε κρυφθῆναι χθονί.
Τῇδ', ὧδε, τῇδε βᾶτε· τῇδε γάρ μ' ἄγει
Ἑρμῆς ὁ πομπὸς, ἥ τε νερτέρα θεός.
Ὦ φῶς ἀφεγγές, πρόσθε πού ποτ' ἦσθ' ἐμόν·
Νῦν δ' ἔσχατόν σου τοὐμὸν ἅπτεται δέμας·
Ἤδη γὰρ ἕρπω, τὸν τελευταῖον βίον
Κρύψων παρ' Ἅιδην. ἀλλὰ, φίλτατε ξένων,
Αὐτός τε, χώρα θ' ἥδε, πρόσπολοί τε σοὶ,
Εὐδαίμονες γένοισθε, κἀπ' εὐπραξίᾳ
Μέμνησθέ μου θανόντος εὐτυχεῖς ἀεί.
ΧΟΡ. Εἰ θέμις ἐστί μοι τὰν ἀφανῆ θεὸν Στρφ.
Καὶ σὲ λιταῖς σεβίζειν, ἐννυχίων ἄναξ,
Ἀϊδωνεῦ, Ἀϊδωνεῦ, λίσσομαι
Μήτ' ἐπίπονα, μήτ' ἐπὶ βαρυαχεῖ ξένον ἐξανύσαι
Μόρῳ τὰν παγκευθῆ κάτω νεκρῶν πλάκα,
Καὶ Στύγιον δῶμα. πολλῶν γὰρ ἂν καὶ μάταν
Πημάτων ἱκνουμένων
Πάλιν σὲ δαίμων δίκαιος αὔξοι.
Ὦ χθόνιαι θεαὶ, σῶμά τ' ἀνικάτου Ἀντστρφ.
Θηρὸς, ὃν ἐν πύλαισι φασὶ πολυξένοις
Εὐνᾶσθαι, κνυζεῖσθαί τ' ἐξ ἄντρων,
Ἀδάματον φύλακ' Ἀΐδα, ὡς λόγος αἰὲν ἔχει·
Ὅν, ὦ Γᾶς παῖ καὶ Ταρτάρου, κατεύχομαι
Ἐν καθαρῷ βῆναι ὁρμωμένῳ νερτέρας

ις τὸ μαίνεσθαι τραπῇ, εἰσορῶσι μὲν εὖ, ὀψὲ δ' (ὅμως), Κατὰ τὸ. Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν, Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, « Ὁμ. Ἰλ. Δ. 160. 1439 Εἰδότ' ἐκδιδάσκομεν], πρὸς εἰδότα λέγοιμ' ἄν. 1440 Τοὐκ θεοῦ παρὸν], τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ δοθὲν σημεῖον, ἢ ὁ Ἑρμῆς, τοῦ ὁποίου αἰσθάνεται τὴν παρουσίαν, ἴδε κατωτέρω. Ὁ Ματθίας ἔγραψε: Πτερόν. 1441 Ἐντρεπώμεθα], περιστρεφώμεθα, μέλλωμεν, βραδύνωμεν. 1443 Ὥσπερ σφὼ πατρί], ὥσπερ ὑμεῖς ἄμφω (ἡγεμόνες ἐφάνητέ μοι) τῷ πατρὶ ὑμῶν. 1445 Αὐτὸν], με. 1446 Ἀνδρὶ τῷδε], ἐμοί. 1448 Ἥτε νερτ. θ.], ἡ Περσεφόνη. 1449 Πρόσθε πού ποτ'], πρότερόν ποτε. 1456 Τὰν ἀφ. θ.] τὴν Περσεφ. 1457 Ἐννυχίων], = Ἐνέρων. 1460 61] τὸν ξένον (τὸν Οἰδ.) μὴ ἐξανύσαι τὰν παγκ. κάτω νεκρῶν πλ. καὶ Στύγ. δ. ἐπὶ βαρυαχεῖ καὶ ἐπιπ. μόρῳ. 1463] ὁ γὰρ δίκαιος δαίμων αὔξοι ἂν σφε (αὐτὸν) πάλιν (ἀντὶ τῶν) πολλῶν καὶ μάτην ἱκνουμένων (αὐτῷ) πημάτων. 1464 65 Ἀνικάτου θηρὸς], τοῦ Κερβέρου.

1465 Πολυξένοις], διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰς αὐτὸν (ὡς εἰς ξενοδοχεῖον) καταγομένων ἀνθρώπων, ὅθεν καὶ ὁ Αἰσχλ. (Ἱκ. 163) ὀνομάζει τὸν Πλούτωνα » Πολυξενώτατον Ζῆνα τῶν κεκμηκότων «. Ἄλλοι ἔγραψαν: Πολυξέστοις. 1469 Ὦ Γ. παῖ ἢ Τ.], ἀποτείνεται ἐπὶ τέλους πρὸς αὐτὸν τὸν Θάνατον.

Τῷ ξένῳ νεκρῶν πλάκας.
Σέ τοι κικλήσκω τὸν αἰένυπνον.
ΑΓ. Ἄνδρες πολῖται, ξυντομωτάτως μὲν ἂν
Τύχοιμι λέξας Οἰδίπουν ὀλωλότα·
Ἃ δ' ἦν τὰ πραχθέντ', οὔθ' ὁ μῦθος ἐν βραχεῖ
Φράσαι πάρεστιν, οὔτε τἄργ' ὅσ' ἦν ἐκεῖ.
ΧΟΡ. Ὄλωλε γὰρ δύστηνος;
ΑΓ. Ὡς λελοιπότα
Κεῖνον τὸν αἰεὶ βίοτον ἐξεπίστασο.
ΧΟΡ. Πῶς; ἆρα θείᾳ κἀπόνῳ τάλας τύχῃ;
ΑΓ. Τοῦτ' ἔστιν ἤδη κἀποθαυμάσαι πρέπον.
Ὡς μὲν γὰρ ἐνθένδ' εἷρπε, καὶ σύ που παρὼν
Ἔξοισθ', ὑφηγητῆρος οὐδενὸς φίλων,
Ἀλλ' αὐτὸς ἡμῖν πᾶσιν ἐξηγούμενος.
Ἐπεὶ δ' ἀφῖκτο τὸν καταῤῥάκτην ὀδὸν,
Χαλκοῖς βάθροισι γῆθεν ἐῤῥιζωμένον,
Ἔστη κελεύθων ἐν πολυσχίστων μιᾷ,
Κοίλου πέλας κρατῆρος, οὗ τὰ Θησέως
Περίθου τε κεῖται πίστ' ἀεὶ ξυνθήματα·
Ἀφ' οὗ μέσος στὰς, τοῦ τε Θορικίου πέτρου,
Κοίλης τ' ἀχέρδου, κἀπὸ λαΐνου τάφου,
Καθέζετ'· εἶτ' ἔλυσε δυσπινεῖς στολάς·
Κἄπειτ' ἀΰσας παῖδας, ἠνώγει ῥυτῶν
Ὑδάτων ἐνεγκεῖν λουτρὰ καὶ χοάς ποθεν.
Τὼ δ' εὐχλόου Δήμητρος εἰς ἐπόψιον
Πάγον μολοῦσα, τάσδ' ἐπιστολὰς πατρὶ
Ταχεῖ πόρευσαν ξὺν χρόνῳ, λουτροῖς τέ νιν
Ἐσθῆτί τ' ἐξήσκησαν, ᾗ νομίζεται.
Ἐπεὶ δὲ παντὸς εἶχε δρῶντος ἡδονὴν,
Κοὐκ ἦν ἔτ' ἀργὸν οὐδὲν ὧν ἐφίετο,
Κτύπησε μὲν Ζεὺς χθόνιος, αἱ δὲ παρθένοι

1481 Ὑφηγητῆρος], ὁ Δούκας εἴκασε δικαίως γραπτέον εἶναι: Ὑφ' ὑγητῆρος. 1485 84 Τὸν καταῤῥ. ὀδὸν χαλκ. βάθρ. γῆθεν ἐῤῥ.] τὸν ὁποῖον ἐν στίχῳ 57 (ὅπε [illegible]) ὠνόμασε Χαλκόπουν ὀδὸν χθονός. 1486 87 Οὗ τὰ Θησ. κολ.], « Ἔνθα Πειρίθουν καὶ Θησέα συνθεμένους (« Ἐγγράψαι ὅρκους τρίποδος ἐν κοίλῳ κύτει, » Εὐρ. Ἱκ. 1202), ἐς Λακεδαίμονα καὶ ὕστερον ἐς Θεσπρωτοὺς σταλῆναι λέγουσι, » Παυσ. Α', 18, 30 ἴδε καὶ Πλούτ. Θησ. 30. 1488 89 Ἀφ' οὗ] τοῦ κρατῆρος δηλ. Στὰς μέσος αὐτοῦ, τοῦ Θ. πέτρου, τῆς ἀχέρδου καὶ τοῦ λαΐνου τάφου, καθέζετο. Ὁ δὲ Θορίκιος Πέτρος, ἄλλως πάντῃ ἄγνωστος, οὐδὲν ἔχει κοινὸν μὲ τὸν Θόρικον, δῆμον τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς· ὅθεν καί τις τῶν Γερμανῶν ἐκδοτῶν, λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τοῦ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Οἰδίποδος δοθέντος χρησμοῦ (« Ἔνθα λίθος τρικάρανος ἔχει καὶ χάλκεος οὐδός »), εἴκασε γραπτέον εἶναι, ἀντὶ Θορικίου, Τρικορύφου. 1493 94 Εὐχλόου Δ. ἐς προσ. πάγον] τῆς Δήμητρος Χλόης ἱερὸν ἀναφέρει ὁ Παυσαν. παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν· ἀλλ' ἐνταῦθα πρόκειται περί τινος ἄλλου ναοῦ τῆς θεᾶς ταύτης, κειμένου παρὰ τὸν Κολωνόν. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ Τὼ .. μολοῦσα, Ἀττικῶς. 1495 Ταχὺ.. ξὺν χρόνῳ], ταχέως. 1496 Παντὸς δρῶντος εἶχεν ἡδονὴν], [παντὸς ἔργου ἔσχεν ἡδονὴν (ἀπήλαυσε). 1499 Κτύπησε μὲν Ζ. χθ.] ἠκούσθη βροντὴ ὑπόγειος.

'Ρίγησαν, ὡς ἤκουσαν· ἐς δὲ γούνατα
Πατρὸς πεσοῦσαι κλαῖον, οὐδ' ἀνίεσαν
Στέρνων ἀραγμοὺς οὐδὲ παμμήκεις γόους.
Ὁ δ', ὡς ἀκούει φθόγγον ἐξαίφνης πικρὸν,
Πτύξας ἐπ' αὐταῖς χεῖρας, εἶπεν· »Ὦ τέκνα,
Οὐκ ἔστ' ἔθ' ὑμῖν τῇδ' ἐν ἡμέρᾳ πατήρ.
Ὄλωλε γὰρ δὴ πάντα τἀμὰ, κοὐκ ἔτι
Τὴν δυσπόνητον ἕξετ' ἀμφ' ἐμοὶ τροφήν·
Σκληρὰν μὲν, οἶδα, παῖδες· ἀλλ' ἓν γὰρ μόνον
Τὰ πάντα λύει ταῦτ' ἔπος μοχθήματα·
Τὸ γὰρ φιλεῖν οὐκ ἔστιν ἐξ ὅτου πλέον
Ἢ τοῦδε τἀνδρὸς ἔσχεθ', οὗ τητώμεναι
Τὸ λοιπὸν ἤδη τοῦ βίου διάξετον.«
Τοιαῦτ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ἀμφικείμενοι
Λύγδην ἔκλαιον πάντες. ὡς δὲ πρὸς τέλος
Γόων ἀφίκοντ', οὐδ' ἔτ' ὠρώρει βοή,
Ἦν μὲν σιωπή· φθέγμα δ' ἐξαίφνης τινὸς
Θώϋξεν αὐτὸν, ὥστε πάντας ὀρθίας
Στῆσαι φόβῳ δείσαντας ἐξαίφνης τρίχας.
Καλεῖ γὰρ αὐτὸν πολλὰ πολλαχῇ θεός·
» Ὦ οὗτος, οὗτος, Οἰδίπους, τί μέλλομεν
Χωρεῖν; πάλαι δὴ τἀπὸ σοῦ βραδύνεται.«
Ὁ δ', ὡς ἐπήσθετ' ἐκ θεοῦ καλούμενος,
Αὐδᾷ μολεῖν οἱ γῆς ἄνακτα Θησέα·
Κἀπεὶ προσῆλθεν, εἶπεν· »Ὦ φίλον κάρα,
Δός μοι χερὸς σῆς πίστιν ἀρχαίαν τέκνοις,
Ὑμεῖς τε, παῖδες, τῷδε· καὶ καταίνεσον
Μή ποτε προδώσειν τάσδ' ἑκὼν, τελεῖν δ' ὅσ' ἂν
Μέλλῃς φρονῶν εὖ ξυμφέροντ' αὐταῖς ἀεί.«
Ὁ δ', ὡς ἀνὴρ γενναῖος, οὐκ οἴκτου μέτα
Κατήνεσεν τάδ' ὅρκιος δράσειν ξένῳ.
Ὅπως δὲ ταῦτ' ἔδρασεν, εὐθὺς Οἰδίπους
Ψαύσας ἀμαυραῖς χερσὶν ὧν παίδων λέγει·
»Ὦ παῖδε, τλάσας χρὴ τὸ γενναῖον φρενὶ
Χωρεῖν τόπων ἐκ τῶνδε, μηδ', ἃ μὴ θέμις,

1504 Πτύξας ἐπ' αὐταῖς χεῖρας], περιπτυξάμενος αὐτάς. 1508 Σκληρὰν μὲν], τὴν προ-φὴν δηλ. 1514 Λύγδην], μετὰ λυγμῶν, κοιν. μὲ ἀναφυλλητόν. 1519 Καλεῖ γὰρ αὐτὸν.. θεὸς] ὁ Χάρων, καθὼς καὶ ἐν τῇ τοῦ Εὐρ. Ἀλκήστ. 260 κ. ε. » Νεκύων πορθμεὺς, ἔχων χέρ' ἐπὶ κοντῷ, Χάρων μ' ἤδη καλεῖ· Τί μέλλεις; ἐπείγου· σὺ κατείργεις τάδ' ἕτοιμα σπερχομένοις· τάχυνε. 1525 Πίστιν ἀρχαίαν], διότι καὶ ἀνωτέρω (στίχ. 592) εἶπεν ὅτι μεταξὺ τῶν Αἰγιδῶν ἢ Λαβδακιδῶν ὑπῆρχε Δορυξενία. 1528 29 Ὅσ' ἂν μέλλῃς φρονῶν], ὅσ' ἂν φρονήσῃς. 1530 Οὐκ οἴκτου μέτα], τούτοις παρατίθενται τὰ τοῦ Αἰσχύλου ('Επτὰ ἐπὶ Θ. 51). » Δάκρυ λείβοντες· οἶκτος δ' οὔ τις ἦν διὰ στόμα «. 1533 Ἀμαυραῖς χερσὶν], παρβλ. 164.

Λεύσσειν δικαιοῦν, μηδὲ φωνούντων κλύειν·
Ἀλλ' ἕρπεθ' ὡς τάχιστα· πλὴν ὁ κύριος
Θησεὺς παρέστω μανθάνων τὰ δρώμενα. —
Τοσαῦτα φωνήσαντος εἰσηκούσαμεν
Ξύμπαντες· ἀστακτὶ δὲ σὺν ταῖς παρθένοις
Στένοντες ὡμαρτοῦμεν. ὡς δ' ἀπήλθομεν,
Χρόνῳ βραχεῖ στραφέντες, ἐξαπείδομεν
Τὸν ἄνδρα, τὸν μὲν οὐδαμοῦ παρόντ' ἔτι,
Ἄνακτα δ' αὐτὸν ὀμμάτων ἐπίσκιον
Χεῖρ' ἀντέχοντα κρατός, ὡς δεινοῦ τινος
Φόβου φανέντος, οὐδ' ἀνασχετοῦ βλέπειν.
Ἔπειτα μέντοι βαιὸν, οὐδὲ σὺν χρόνῳ,
Ὁρῶμεν αὐτὸν γῆν τε προσκυνοῦνθ' ἅμα
Καὶ τὸν θεῶν Ὄλυμπον ἐν ταὐτῷ λόγῳ.
Μόρῳ δ' ὁποίῳ κεῖνος ὤλετ', οὐδ' ἂν εἷς
Θνητῶν φράσειε πλὴν τὸ Θησέως κάρα.
Οὐ γάρ τις αὐτὸν οὔτε πυρφόρος θεοῦ
Κεραυνὸς ἐξέπραξεν, οὔτε ποντία
Θύελλα κινηθεῖσα τῷ τότ' ἐν χρόνῳ,
Ἀλλ' ἤ τις ἐκ θεῶν πομπὸς, ἢ τὸ νερτέρων
Εὔνουν διαστὰν γῆς ἀλάμπετον βάθρον.
Ἀνὴρ γὰρ οὐ στενακτὸς, οὐδὲ σὺν νόσοις
Ἀλγεινὸς ἐξεπέμπετ', ἀλλ', εἴ τις βροτῶν,
Θαυμαστός. εἰ δὲ μὴ δοκῶ φρονῶν λέγειν,
* Οὐκ ἂν παρείμην οἷσι μὴ δοκῶ φρονεῖν.
ΧΟΡ. Ποῦ δ' αἵ τε παῖδες χοἰ προπέμψαντες φίλων;
ΑΓ. Αἵδ' οὐχ' ἑκάς· γόων γὰρ οὐκ ἀσήμονες
Φθόγγοι σφε σημαίνουσι δεῦρ' ὁρμωμένας.
ΑΝΤ. Αἰαῖ, ἔστιν, ἔςι νῷν δὴ Στρ. ι.
Οὐ τὸ μὲν, ἄλλο δὲ μὴ, πατρὸς ἔμφυτον
Ἄλαστον αἷμα δυσμόροιν στενάζειν,
Ὧ τινι τὸν πολὺν ἄλλοτε μὲν πόνον ἔμπεδον εἴχομεν,
Ἐν πυμάτῳ δ' ἀλόγιστα παροίσομεν
* Ἰδόντε καὶ παθούσα.

1546 Βαιὸν, οὐδὲ σὺν χρόνῳ], ἐκ παραλλ., ἢ κατ' ἐπεξήγ. 1547 48 Γῆν τε προσκ. καὶ τὸν Ὄλ.] ὅμοιον τῷ τοῦ Αἰσχλ. (Πέρσ, 449) » Εὔχετο λιτῇσι γαῖαν οὐρανόν τε προσκυνῶν «. τὸ μὲν διὰ τὸν Οἰδ., τὸ δὲ διὰ τὸν ἐπιφανέντα αὐτῷ θεόν. 1559 Οὐκ ἂν παρείμην κτλ.] οὐχ ὑποχωρῶ τοῖς δοκοῦσί με μὴ φρονεῖν, δύναμαι νὰ τοῖς ἀποδείξω τὸ ἐναντίον, διισχυρίζομαι ὅτι οὕτως ἐγένετο τὸ πρᾶγμα. 1561 62 Γόων γὰρ κτλ.] φθόγγοι γὰρ ἐπίσημοι γόων σημαίνουσιν αὐτὰς ὁρμωμένας δεῦρο. 1564 Οὐ τὸ μὲν, ἄλλο δὲ μή], ὡς εἰ ἔλεγε... ρες ἦν ἄν: οὐ τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντα. 1566 67 Ἄλλοτε μὲν... Ἐν πυμάτῳ δὲ κτλ.] ζῶντος μὲν ἡμῖν τοῦ πατρὸς, συνεταλαιπωρούμεθα αὐτῷ διηνεχῶς· ἐπὶ τέλους δὲ ἀνυπόφορα γιστα (δεινὰ) ὑποίσομεν, τὰ μὲν ἰδοῦσαι, τὰ δὲ παθοῦσαι. Τὸ δὲ: » ἰδόντε ἢ παθόντε « πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοζήλου παρισώσεως τοῦ » ἰδόντε καὶ παθόντε, ἢ ἰδοῦσα καὶ παθοῦσα.

ΧΟΡ. Τί δ' ἔστιν;
ΑΝΤ. Ἔστιν μὲν εἰκάσαι, φίλοι.
ΧΟΡ. Βέβηκεν;
ΑΝΤ. Ὡς μάλιστ' ἂν εἰ πόθῳ λάβοις.
Τί γάρ; ὅτῳ μήτ' Ἄρης,
Μήτε πόντος ἀντέκυρσεν, ἄσκοποι δὲ πλάκες ἔμαρψαν
Ἐν ἀφανεῖ τινι φαινόμεναι μόρῳ.
Τάλαινα, νῷν δ' ὀλεθρία νὺξ ἐπ' ὄμμασιν βέβηκε.
Πῶς γὰρ ἤ τιν' ἀπίαν
Γᾶν, ἢ πόντιον κλύδων',
Ἀλώμεναι βίου δύσοιστον ἕξομεν τροφάν;
ΙΣΜ. Οὐ κάτοιδα. Στρφ. β'.
Κατά με φόνιος Ἀΐδας ἕλοι
* Πατρὶ ξυνθανεῖν γεραιῷ
* Τάλαιναν· ὡς ἔμοιγ' ὁ μέλλων
* Βίος οὐ βιωτός.
ΧΟΡ. Ὦ διδύμα τέκνων ἀρίστα,
Τὸ φέρον ἐκ θεοῦ καλῶς χρὴ φέρειν,
* Μηδ' ἄγαν οὕτω φλέγεσθον· οὔτοι κατάμεμπτ' ἔβητον.
ΑΝΤ. Πόθος καὶ κακῶν ἄρ' ἦν τις· Ἀντςρ. α'.
Καὶ γὰρ ὃ μηδαμὰ δὴ τὸ φίλον φίλον,
Ὁπότε γε καὶ τὸν ἐν χεροῖν κατεῖχον.
Ὦ πάτερ, ὦ φίλος, ὦ τὸν ἀεὶ κατὰ
* Γᾶς σκότον εἱμένος, οὐδὲ γέρων ἀφίλητος ἐμοί ποτε
Καὶ τᾷδε μὴ κυρήσῃς.
ΧΟΡ. Ἔπραξεν...
ΑΝΤ. Ἔπραξεν οἷον ἤθελε.
ΧΟΡ. Τὸ ποῖον;
ΑΝΤ. Ἇς ἔχρῃζε γᾶς ἐπὶ ξένας
Ἔθανε· κοίταν δ' ἔχει
Νέρθεν εὐσκίαστον αἰὲν, οὐδὲ πένθος ἔλιπ' ἄκλαυστον.
Ἀεὶ γάρ σε τόδ' ὄμμ', ὦ πάτερ, ἐμὸν
Στένει δακρύον· οὐδ' ἔχω πῶς με χρὴ τὸ σὸν τάλαιναν
Ἀφανίσαι τοσόνδ' ἄχος.
Ὦ, μὴ γᾶς ἐπὶ ξένας

1570 Βέβηκεν], ᾤχετο, ἀπέθανεν, (κοιν.) ὑπάγει (ἐνν. ὁ πατὴρ ὑμῶν);—Ὡς μάλιστ' ἂν κλ.], οὕτως ἀπόνως, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς εὔξαιο ἂν ἀποθανεῖν. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ συγκροτοῦντες τὸν χορὸν εἶνε γέροντες. 1572 Ἄσκοποι πλ.], τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω (σίχ. 1553) πε: γῆς ἀλάμπετον βάθρον. 1575 76 Ἀπίαν γᾶν], μακρὰν κειμένην, ἀπῳκισμένην. κατὰ ὁ Ὁμηρικόν: »Τηλόθεν ἐξ Ἀπίης γαίης«, 1577 Δύσοιστον], δυσπόριστον. 1585, 86] Μὴ αν φλέγεσθον (θλίβεσθε) διὰ τὰ θεόθεν καλῶς (ἐπὶ καλῷ πάντως) συμβαίνοντα.
1585 Οὔ τοι κατάμ. ἔβ] οὐδὲν ὑμῖν ἐπίμεμπτον συνέβη. 1587 89] Καὶ γὰρ καὶ τὸ μημῶς (δοκοῦν εἶναί τινι) φίλον, φίλον (ἦν ἐμοί), ὁπότε γε κατεῖχον τὸν (ἐκεῖνον) ἐν χεροῖν. 1591 92] Οὐδέποτε γὰρ ἀφίλητος ὢν κυρήσῃς ἐμοὶ καὶ τῇδε (τῇ Ἰσμήνῃ). 1599 Τὸ, γᾶς ἐπὶ ξ. κτλπ], ἐπεὶ οὐκ ἐχρῆν σε θανεῖν ἐπὶ ξένης γῆς· καὶ μὴν ὧδέ μοι ἔθανες

Θανεῖν ἔχρῃζες· ἀλλ' ἔρημος ἔθανες ὧδέ μοι.
ΙΣΜ. Ὦ τάλαινα, Ἀντιστρ. β'.
Τίς ἄρα με πότμος αὖθις ὧδ'
* Ἔρημος, ἄπορος, ἐπαμμένει,
* Σέ τ', ὦ φίλα,
* Πατρὸς ὧδ' ἐρήμας;
ΧΟΡ. Ἀλλ' ἐπεὶ ὀλβίως γ' ἔλυσε
Τὸ τέλος, ὦ φίλαι, βίου, λήγετον
Τοῦδ' ἄχους· κακῶν γὰρ δυσάλωτος οὐδείς.
ΑΝΤ. Πάλιν, φίλα, συθῶμεν. ΙΣΜ. Ὡς τί ῥέξομεν; Στρ. γ'.
ΑΝΤ. Ἵμερος ἔχει με...
ΙΣΜ. Τίς;
ΑΝΤ. Τὰν χθόνιον ἑστίαν ἰδεῖν...
ΙΣΜ. Τίνος;
ΑΝΤ. Πατρός. τάλαιν' ἐγώ!
ΙΣΜ. Θέμις δὲ πῶς τάδ' ἐστί; μῶν οὐχ ὁρᾷς;
ΑΝΤ. Τί τόδ' ἐπέπληξας;
ΙΣΜ. Καὶ τόδ', ὡς...
ΑΝΤ. Τί τόδε μάλ' αὖθις;
ΙΣΜ. Ἄταφος ἔπιτνε, δίχα τε παντός.
ΑΝΤ. Ἄγε με καὶ τότ' ἐπενάριξον.
* * * *

ΙΣΜ. Αἰαῖ, δυστάλαινα! ποῖ δῆτ'
Αὖθις ὧδ' ἔρημος, ἄπορος, αἰῶνα τλάμον' ἕξω;
ΧΟΡ. Φίλαι, τρέσητε μηδέν. ΑΝΤ. Ἀλλὰ ποῖ φύγω; Ἀντιστρ. γ'.
ΧΟΡ. Καὶ πάρος ἀπεφύγετον
Τὰ σφῷν τὸ μὴ πιτνεῖν κακῶς.
ΑΝΤ. Φρονῶ...
ΧΟΡ. Τί δῆθ' ὑπερνοεῖς;
ΑΝΤ. Ὅπως μολούμεθ' εἰς δόμους οὐκ ἔχω.
ΧΟΡ. Μηδέ γε μάτευε. ΑΝΤ. μόγος ἔχει.
ΧΟΡ. * Καὶ πάρος ἐπεί.
ΑΝΤ. Τοτὲ πέρα μὲν, τοτὲ δ' ὕπερθεν.
ΧΟΡ. Μέγ' ἄρα πέλαγος ἐλάχετόν τι.
ΑΝΤ. Ναί, ναί.
ΧΟΡ. Ξύμφημι καὐτός.
ΑΝΤ. Φεῦ, φεῦ, ποῖ μόλωμεν, ὦ Ζεῦ;
* Ἐλπίδων γὰρ εἰς τί με δαίμων τανῦν γ' ἐλαύνει;

1603 Ἐπαμμένει], ἐπαναμένει, ἀπεκδέχεται, κατὰ διόρθ. ἀντὶ Ἐπιμένει. 1611 Τὰν χθ. ἑσ.] τὸν τάφον. 1616 Δίχα τε π.] μεμονωμένος. 1621 Καὶ πάρος ἐπεί.] διέφθαρται· εἴη δ' ἄν: ὃ πρότερον (ὅτε ἡρπάγητε ὑπὸ τοῦ Κρ.) ἐπῆν (μόγος). Ἐν ἄλλοις γρφτ. Ἀπέφυγετ. 1623 Ὑπερνοεῖς], ἄλλ. γρφ. Ὑπεννοεῖς. 1627 Τοτὲ μὲν, .. τοτὲ δ'], νῦν (ἡ ἔνθεν) μὲν ἄπορα (τὰ καθ' ὑμᾶς)· νῦν (ἡ ἑτέρωθεν) δὲ, καὶ πέρα ἀπορίας,

ΘΗΣ. Παύετε θρῆνον, παῖδες· ἐν οἷς γὰρ
Χάρις ἡ χθονία ξύν' ἀπόκειται,
Πενθεῖν οὐ χρή· νέμεσις γάρ.
ΑΝΤ. Ὦ τέκνον Αἰγέως, προσπίτνομέν σοι.
ΘΗΣ. Τίνος, ὦ παῖδες, χρείας ἀνύσαι;
ΑΝΤ. Τύμβον θέλομεν προσιδεῖν αὐταὶ
Πατρὸς ἡμετέρου.
ΘΗΣ. * Ἀλλ' οὐ θεμιτὸν κεῖσε μολεῖν.
ΑΝΤ. Πῶς εἶπας, ἄναξ, κοίραν' Ἀθηνῶν;
ΘΗΣ. Ὦ παῖδες, ἀπεῖπεν ἐμοὶ κεῖνος,
Μήτε πελάζειν εἰς τούσδε τόπους,
Μήτ' ἐπιφωνεῖν μηδένα θνητῶν
Θήκην ἱερὰν, ἣν κεῖνος ἔχει.
Καὶ ταῦτά μ' ἔφη πράσσοντα καλῶς
Χώραν ἕξειν αἰὲν ἄλυπον.
Ταῦτ' οὖν ἔκλυε δαίμων ἡμῶν,
Χὠ πάντ' ἀΐων Διὸς Ὅρκος.
ΑΝΤ. Ἀλλ' εἰ τάδ' ἔχει κατὰ νοῦν κείνῳ,
Ταῦτ' ἂν ἀπαρκοῖ· Θήβας δ' ἡμᾶς
Τὰς Ὠγυγίους πέμψον, ἐάν πως
Διακωλύσωμεν ἰόντα φόνον
Τοῖσιν ὁμαίμοις.
ΘΗΣ. Δράσω καὶ τάδε, καὶ πάνθ', ὁπόσ' ἂν
Μέλλω πράσσειν, πρόσφορά θ' ὑμῖν
Καὶ τῷ κατὰ γῆς, ὃς νέον ἔρρει,
Πρὸς χάριν· οὐ γὰρ δεῖ μ' ἀποκάμνειν.
ΧΟΡ. Ἀλλ' ἀποπαύετε, μηδ' ἐπὶ πλείω
Θρῆνον ἐγείρετε·
Πάντως γὰρ ἔχει τάδε κῦρος.

1634], οὐ χρὴ γὰρ πενθεῖν ἐκείνους, οἷς ἡ χθονία χάρις (τὰ νομιζόμενα) ξύν' ἀπόκειται (ἐτελέσθησαν κοινῶς, ἐκ συμφώνου ὑμῖν τε ϗ ἡμῖν). 1643 Μήτ' ἐπιφωνεῖν], ὀδυρόμενοι προσφωνεῖν. 1646 Κακῶν.. ἄλυπον], ἴδε. . . . 1647 Δαίμων], ὁ ἐπιφανεὶς θνήσκοντι τῷ Οἰδίποδι,

Η'. ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΠΕΡΣΑΙ.

(Σ. Δ. Β.)

Αἰσχύλος Εὐφορίωνος, ὁ πατὴρ τῆς Ἑλληνικῆς τραγῳδίας, ἐγεννήθη ἐν Σαλαμῖνι τὸ 524 ἔτος Π. Χ., καὶ ἠρίστευσεν εἰς διαφόρους μάχας, ἰδίως δ' ἐν Μαραθῶνι. Εἰς τὴν Τραγῳδίαν, οὖσαν μέχρις ἐκείνου ἄμορφον ἄθροισμα θρησκευτικῶν ᾀσμάτων καὶ διηγήσεων, ἔδοσεν ἐντελεστέραν μορφὴν, ἐφευρὼν καὶ τὴν σκηνικὴν διακόσμησιν. Ἡ ποίησίς του εἶνε πλήρης ὕψους καὶ δυνάμεως, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις σκοτεινή. Ἐκ τῶν 70 ἢ 80 τραγῳδιῶν του διεσώθησαν μόνον 7.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΧΟΡΟΣ γερόντων.
ΑΤΟΣΣΑ.
ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΕΙΔΩΛΟΝ Δαρείου.
ΞΕΡΞΗΣ.

Ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ὑποτίθεται ἐν Σούσοις παρὰ τὸν τάφον τοῦ Δαρείου.

ΧΟΡ. Τάδε μὲν Περσῶν τῶν οἰχομένων
Ἑλλάδ' ἐς αἶαν πιστὰ καλεῖται,
Καὶ τῶν ἀφνεῶν ἑδράνων φύλακες,
Κατὰ πρεσβείαν οὓς αὐτὸς ἄναξ
Ξέρξης, βασιλεὺς Δαρειογενής,
Εἵλετο χώρας ἐφορεύειν·
Ἀμφὶ δὲ νόστῳ τῷ βασιλείῳ
Καὶ πολυχρύσου στρατιᾶς ἤδη
Κακόμαντις ἄγαν ὀρσολοπεῖται
Θυμὸς ἔσωθεν.
Πᾶσα γὰρ ἰσχὺς Ἀσιατογενὴς
Ὤχωκε, νέον δ' ἄνδρα βαΰζει,
Κοὔτε τις ἄγγελος οὔτε τις ἱππεὺς
Ἄστυ τὸ Περσῶν ἀφικνεῖται,
Οἵτε τὸ Σούσων, ἠδ' Ἀγβατάνων,
Καὶ τὸ παλαιὸν Κίσσιον ἕρκος
Προλιπόντες ἔβαν, οἱ μὲν ἐφ' ἵππων,

[1] κ. ἑ. Τάδε μὲν κτλ.] οἵδε μὲν (ἡμεῖς οἱ λαλοῦντες πρεσβύται) καλούμεθα πιστοὶ (πιςοὶ φύλακες, καθὼς καὶ κατωτέρω στίχῳ 171 λέγει: Γηραλέα πιστώματα) τῶν εἰς Ἑλλ. οἰχομένων Περσῶν, καὶ φύλακες τῶν ἀφν. καὶ πολυχρ. ἑδρ., οὓς αὐτὸς ὁ Ξ. εἵλετο κατὰ πρεσβ. ἐφορεύειν (τῆσδε τῆς) χώρας. [5] Δαρειογενής], ἴδε στίχ. 122. [7] κ. ε. Ἀμφὶ δὲ νόστῳ κτλ.] ὁ δὲ θυμὸς (ἡ ψυχή μου) ἔσωθεν, κακόμαντις, ἄγαν ὀρσολοπεῖται (συνταράττεται) ἀμφὶ τῷ νόστῳ τοῦ βασιλ. καὶ τῆς στρατ. [12] Νέον δ' ἄνδρα βαΰζει], ἐν. ὁ θυμὸς ἀνακαλεῖται (καθὼς τὰ κυνάρια) νέον ἄνδρα (ἐπιθυμεῖ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀκμαίας ἡλικίας). [16] Τὸ παλ. Κίσσ. ἕρκος] τὴν ἀρχαίαν πόλιν (τῆς Σουσιανῆς) Κίσσαν.

Οἱ δ' ἐπὶ ναῶν, πεζοί τε βάδην
Πολέμου στῖφος παρέχοντες·
Οἷος Ἀμίστρης, ἠδ' Ἀρταφέρνης,
Καὶ Μεγαβάζης, ἠδ' Ἀστάσπης,
Ταγοὶ Περσῶν,
Βασιλῆς βασιλέως ὕποχοι μεγάλου,
Σοῦνται, στρατιᾶς πολλῆς ἔφοροι,
Τοξοδάμαντές τ' ἠδ' ἱπποβάται,
Φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, δεινοὶ δὲ μάχην
Ψυχῆς εὐτλήμονι δόξῃ·
Ἀρτεμβάρης θ' ἱππιοχάρμης,
Καὶ Μασίστρης, ὅ τε τοξοδάμας
Ἐσθλὸς Ἰμαῖος, Φαρανδάκης θ',
Ἵππων τ' ἐλατὴρ Σωσθάνης.
Ἄλλους δ' ὁ μέγας καὶ πολυθρέμμων
Νεῖλος ἔπεμψεν· Σουσισκάνης,
Πηγασταγὼν Αἰγυπτογενής,
Ὅ τε τῆς ἱερᾶς Μέμφιδος ἄρχων
Μέγας Ἀρσάμης, τάς τ' ὠγυγίας
Θήβας ἐφέπων Ἀριόμαρδος,
Καὶ ἑλειοβάται ναῶν ἐρέται
Δεινοί, πλῆθός τ' ἀνάριθμοι.
Ἁβροδιαίτων δ' ἕπεται Λυδῶν
Ὄχλος, οἵτ' ἐπίπαν ἠπειρογενὲς
Κατέχουσιν ἔθνος, τοὺς Μητρογαθής,
Ἀρκεύς τ' ἀγαθός, βασιλῆς δίοποι,
Καὶ πολύχρυσοι Σάρδεις ἐπόχους
Πολλοῖς ἅρμασιν ἐξορμῶσιν,
Δίῤῥυμά τε καὶ τρίῤῥυμα τέλη,
Φοβερὰν ὄψιν προσιδέσθαι.
Στεῦνται δ' ἱεροῦ Τμώλου πελάται
Ζυγὸν ἀμφιβαλεῖν δούλιον Ἑλλάδι,
Μάρδων, Θάρυβις, λόγχης ἄκμονες,
Καὶ ἀκοντισταὶ Μυσοί· Βαβυλὼν δ'
Ἡ πολύχρυσος πάμμικτον ὄχλον
Πέμπει σύρδην, ναῶν τ' ἐπάχους,
Καὶ τοξουλκῷ λήματι πιστούς·

---

25 Ὕποχοι], ὑπήκοοι. 26 Σοῦνται], ἐστράτευσαν ἐκίνησαν. 27 Ψυχῆς εὐτλήμονι δόξῃ], γενναίῳ φρονήματι (λήματι). 38 Ἑλειοβάται], οἱ κατοικοῦντες τὰ περὶ τὸ Ἡρακλεωτικὸν στόμα τοῦ Νείλου ἀπέραντα ἕλη. »Καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ Ἕλειοι,« Θκδ. Α', 110· ἴδε κ̀ Ἡλιοδ. Αἰθιοπ. Α'. 42 43] Τοὺς οἱ δύο (δίοποι) βασιλῆκα ὁ Μιθραγ. καὶ Ἀρκ., καὶ αἱ πολύχρ. Σ. ἐξορμῶσι. 48 Τμώλου πελάται], οἱ κατοικοῦντες πλησίον τοῦ ὄρους Τμώλου. 50 Λόγχης ἄκμονες], ἀκάματοι (ὡς ὁ ἄκμων) τῆς λόγχης ἢ ἐντριβεῖς αὐτῆς, ἐμπειροπόλεμοι. 53 Νεῶν τ' ἐπόχους], ἀπὸ τῶν νεῶν μαχομένους. 55 Τοξουλκῷ λήματι πιστοὺς] μέγα φρονοῦντας (πεποιθότας) ἐπὶ τῇ τοξικῇ.

Τὸ μαχαιροφόρον τ' ἔθνος ἐκ πάσης
Ἀσίας ἕπεται
Δειναῖς βασιλέως ὑπὸ πομπαῖς.
Τοιόνδ' ἄνθος Περσίδος αἴας
Οἴχεται ἀνδρῶν,
Οὓς πέρι πᾶσα χθὼν Ἀσιῆτις
Θρέψασα πόθῳ στένεται μαλερῷ,
Τοκέες τ' ἄλοχοί θ' ἡμερόλεγδον
Τείνοντα χρόνον τρομέονται.
Πεπέρακεν μὲν ὁ περσέπτολις ἤδη Στρ. α'.
Βασίλειος στρατὸς εἰς ἀντίπορον γείτονα χώραν,
Λινοδέσμῳ σχεδίᾳ πορθμὸν ἀμείψας
Ἀθαμαντίδος Ἕλλας,
Πολύγομφον ὅδισμα ζυγὸν ἀμφιβαλὼν
Αὐχένι πόντου.
Πολυάνδρου δ' Ἀσίας θούριος ἄρχων Ἀντιστ. α'.
Ἐπὶ πᾶσαν χθόνα ποιμανόριον θεῖον ἐλαύνει
Διχόθεν πεζονόμοις ἔκ τε θαλάσσης,
Ὀχυροῖσι πεποιθὼς
Στυφελοῖς ἐφέταις, χρυσογόνου γενεᾶς
Ἰσόθεος φώς.
Κυανοῦν δ' ὄμμασι λεύσσων φονίου δέργμα δράκοντος, Στρ. β'.
Πολύχειρ καὶ πολυναύτης, Σύριόν θ' ἅρμα διώκων,
Ἐπάγει δουρικλύτοις ἀνδράσι τοξόδαμνον ἄρην.
Δόκιμος δ' οὔτις ὑποστὰς μεγάλῳ ῥεύματι φωτῶν, Ἀντιστ. β'.
Ὀχυροῖς ἕρκεσιν εἴργειν ἄμαχον κῦμα θαλάσσης·
Ἀπρόσοιστος γὰρ ὁ Περσῶν στρατός, ἀλκίφρων τε λαός,
Δολόμητιν δ' ἀπάταν θεοῦ τίς ἀνὴρ θνατὸς ἀλύξει;
Τίς ὁ κραιπνῷ ποδὶ πηδήματος εὐπετέος ἀνάσσων;
Φιλόφρων γὰρ σαίνουσα τὸ πρῶτον

---

[60] Πέρι πᾶσα], σύμπασα. [61] Πόθῳ στένεται μαλερῷ], στενοχωρεῖται (θλίβεται) σπαθῶσα διακαῶς αὐτούς. [62] Ἡμερόλεγδον] μετροῦντες (ἀναλογιζόμενοι) τὰς ἡμέρας.
[63] Τείνοντα χρόνον] μακρὸν (πολὺν, ἐκτεταμένον) ἤδη χρόνον. [66] Λινοδέσμῳ σχεδίᾳ], γεφύρᾳ ζευχθείσῃ ἐπὶ λινῶν σχοίνων, ἴδε τὸν Ἡρόδ. [66 67] Πορθμὸν ἀμείψας Ἀθαμ. Ἕλλης], διαβὰς τὸν ἐπώνυμον τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀθάμαντος Ἕλλης πορθμόν, τὸν Ἑλλήσποντον. [68] Πολύγομφον ὅδισμα], πολυσύνδετον διάβασιν. [71] Ποιμανόριον], ποίμνιον, τὸν στρατόν. Διότι καὶ ὡς ποίμνια ἀληθῶς ὑπὸ ῥάβδοις ἠλαύνοντο, ἴδε τὸν Ἡρόδοτον. [73] Ἐφέταις] οὕτω γράφεται εἰς ὅλας τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις· ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶναι Ἐρέταις, καὶ τότε εὐοδοῦνται καὶ τὰ τῆς συντάξεως ὁμαλώτερον, ὡς ἑξῆς: ἄρχων, πεποιθὼς διχόθεν, πεζονόμοις, ἔκ τε θαλάσσης ὀχυροῖσι στυφέλοις ἐρέταις. [76] Λεύσσων ὄμμασι κυάνεον δέργμα φονίου δράκοντος. [77] Σύριον], ἀντὶ Ἀσσύριον, Συριηγενές, κατὰ τὸν παρ' Ἡροδ. χρησμόν. [78] Δουρικλ. ἀνδρ. τοξόδ. Ἄ.], διότι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐπιτηδειότεροι εἰς τὴν ἐκ τοῦ συστάδην (διὰ τῶν ἀγχεμάχων ὅπλων δόρει) μάχην, οἱ δὲ Πέρσαι εἰς τὴν διὰ τῶν βελῶν, ἴδε στίχ. 216, 217. [79 80] Δόκιμος δ' οὔτις κτλ.] οὐδεὶς δὲ δοκιμός (προσδόκιμός) ἐστιν, ὑποστὰς μεγάλῳ ῥεύματι φωτῶν, εἴργειν ὀχυροῖς ἕρκεσιν ἄμαχον κῦμα θαλάσσης· οὐδεὶς δοκεῖ ἱκανὸς εἶναι ἀντιστῆναι καὶ εἶρξαι τὴν ὁρμὴν αὐτῶν.
[83] Κραιπνῷ ποδὶ πηδήματος], κατ' ἐναλλαγήν, ἀντὶ Κραιπνοῦ ποδὸς πηδήματι.

Παράγει βροτὸν εἰς ἀρκύστατα,
Τόθεν οὐκ ἔστιν ὑπὲρ θνατὸν ἀλύξαντα φυγεῖν.
Θεόθεν γὰρ κατὰ μοῖρ' ἐκράτησεν — Στρφ. ά.
Τὸ παλαιὸν, ἐπέσκηψε δὲ Πέρσαις
Πολέμους πυργοδαΐκτους διέπειν,
Ἱππιοχάρμας τε κλόνους, πόλεών τ' ἀναστάσεις·
Ἔμαθον δ' εὐρυπόροιο θαλάσσης — Ἀντςρφ. ά.
Πολιαινομένας πνεύματι λάβρῳ
Ἐσορᾷν πόντιον ἄλσος, πίσυνοι
Λεπτοδόμοις πείσμασι, λαοπόροις τε μηχαναῖς.
Ταῦτά μοι μελαγχίτων — Στρφ. β'.
Φρὴν ἀμύσσεται φόβῳ,
Ὀᾶ, Περσικοῦ
Στρατεύματος τοῦδε, μὴ πόλις πύθηται κένανδρον
Μέγ' ἄστυ Σουσίδος
Καὶ τὸ Κίσσιον πόλισμ' — Ἀντςρφ. β'.
(Ἀντίδουπον ἔσσεται,
Ὀᾶ, τοῦτ' ἔπος
Γυναικοπληθὴς ὅμιλος ἀπύων), βυσσίνοις δ' ἐν
Πέπλοις πέσῃ λακίς·
Πᾶς γὰρ ἱππηλάτας — Στρφ. γ'.
Καὶ πεδοστιβὴς λεὼς
Σμῆνος ὡς ἐκλέλοιπε μελισσᾶν
Σὺν ὀρχάμῳ στρατοῦ,
Τὸν ἀμφίζευκτον ἐξαμείψας ἀμφοτέρας ἅλιον
Πρῶνα κοινὸν αἴας·
Λέκτρα δ' ἀνδρῶν πόθῳ — Ἀντςρφ. γ'.
Πίμπλαται δακρύμασιν,
Περσίδες δ' ἀκροπενθεῖς ἑκάστα
Πόθῳ φιλάνορι
Τὸν αἰχμάεντα θοῦρον εὐνατῆρα προπεμψαμένα
Λείπεται μονόζυξ.
Ἀλλ' ἄγε, Πέρσαι, τόδ' ἐνεζόμενοι
Στέγος ἀρχαῖον,
Φροντίδα κεδνὴν καὶ βαθύβουλον
Θώμεθα (χρεία δὲ προσήκει),

---

85 Παράγει], ἡ ἀπάτη τοῦ θ. 86 Ὑπὲρ θν. ἀλύξ. φυγεῖν], καθ' ὑπερβ., ἀντὶ θνητὸν ἀλύξαντα ὑπερφυγεῖν. 88 Πόντιον ἄλσος], ἔκτασιν ἢ βάθος. 94 Λαοπόροις τε μηχαναῖς], ταῖς ναυσίν. 95 Ταῦτα], διὰ ταῦτα. — μελαγχίτων], τεθλιμμένη, κατὰ συνεδχ.

96 99 Φρὴν ἀμύσσεται φόβῳ κτλ.] φοβοῦμαι (ὀᾶ!) μὴ ἡ πόλις πύθεται τὸ μέγα τῆς Σουσίδος ἄστυ καὶ τὸ Κίσσινον πόλισμα (γενόμενον) κένανδρον Περσικοῦ στρατεύματος τοῦδε, ὁ δὲ γυναικοπληθὴς ὅμιλος ἀπύων ἀντίδουπον ἄσεται (ὀᾶ) τοῦτ' ἔπος, βυσσ. δ' ἐν πέπλ. πέσῃ λακὶς (διαῤῥηγνύουσαι τοὺς βυσσίνους αὐτῶν πέπλους). 100 101 Ἐξαμείψας τὸν ἀμφίζευκτον (διὰ τὰς δύο γεφύρας) κοινὸν ἅλιον πρῶνα ἀμφοτέρας αἴας (τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν ἠπείρων, τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, θαλάσσιον πρόβολον).

Πῶς ἄρα πράσσει Ξέρξης βασιλεὺς
Δαρειογενής,
Τὸ πατρωνύμιον γένος ἁμέτερον·
Πότερον τόξου ῥῦμα τὸ νικῶν,
Ἢ δορικράνου
Λόγχης ἰσχὺς κεκράτηκεν;
Ἀλλ' ἥδε, θεῶν ἴσον ὀφθαλμοῖς
Φάος, ὁρμᾶται μήτηρ βασιλέως,
Βασίλεια δ' ἐμή. προσπιτνῶ·
Καὶ προσφθόγγοις δὲ χρεὼν αὐτὴν
Πάντας μύθοισι προσαυδᾶν.
Ὦ βαθυζώνων ἄνασσα Περσίδων ὑπερτάτη,
Μῆτερ ἡ Ξέρξου γεραιά, χαῖρε, Δαρείου γύναι,
Θεοῦ μὲν εὐνάτειρα Περσῶν, θεοῦ δὲ καὶ μήτηρ ἔφυς,
Εἴ τι μὴ δαίμων παλαιὸς νῦν μεθέστηκε στρατῷ.
ΑΤ. Ταῦτα δὴ λιποῦσ' ἱκάνω χρυσεοστόλμους δόμους,
Καὶ τὸ Δαρείου τε κἀμὸν κοινὸν εὐνατήριον.
Καί με καρδίαν ἀμύσσει φροντίς· ἐς δ' ὑμᾶς ἐρῶ
Μῦθον, οὐδαμῶς ἐμαυτῆς οὖσα δείματος, φίλοι,
Μὴ μέγας πλοῦτος κονίσας οὖδας ἀντρέψῃ ποδὶ
Ὄλβον, ὃν Δαρεῖος ἦρεν οὐκ ἄνευ θεῶν τινος.
Ταῦτά μοι διπλῆ μέριμν' ἄφραστός ἐστιν ἐν φρεσί,
Μήτε χρημάτων ἀνάνδρων πλῆθος ἐν τιμῇ σέβειν,
Μήτ' ἀχρημάτοισι λάμπειν φῶς ὅσον σθένος πάρα.
Ἔστι γὰρ πλοῦτος γ' ἀμεμφής, ἀμφὶ δ' ὀφθαλμοῖς φόβος·
Ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν.
Πρὸς τάδ', ὡς οὕτως ἐχόντων τῶνδε, σύμβουλοι λόγου

---

122 23 Δαρειογενής, τὸ πατρωνυμ. Γένος ἡμέτερον], ὑποστικτέον νομίζω οὐχὶ μετὰ τὸ Δαρειογενής, ἀλλὰ μετὰ τὸ Πατρωνύμιον, ἵν' ᾖ· Δαρειογενὴς τὸ πατρωνύμιον· τόδε: Γένος ἁμέτερον, ἀντὶ Ἰθαγενής, (ἑπομ.) εὐγενής. 124 26 Πότερον, τόξου ῥ. τὸ ν. ἢ δορικρ. λ. ἰ. κ.], πότερον οἱ τοξόται (Πέρσαι) ἢ οἱ δορικλειτοὶ (Ἕλληνες) νενικήκασιν, ἴδε στ. 78. 127, 28 Ἥδε], προέρχεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ Ἄτοσσα, θυγάτηρ μὲν τοῦ Κύρου, γυνὴ δὲ τοῦ Δαρείου, ἡ μήτηρ τοῦ Ξέρξου, ἥτις, ἀπόντος αὐτοῦ, «εἶχε τὸ πᾶν κράτος,» κατὰ τὸν Ἡρόδ. (Ζ', 3).—θεῶν ἴσον ὀφθ. φάος], φῶς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἴσον τῶν θεῶν.

129 Προσπιτνῶ], προσκυνῶ, πίπτων πρηνὴς εἰς ἔδαφος. «Προσκυνῶ σ', ἄναξ, νόμοισι βαρβάροισι προσπιτνῶν,» Εὐρ. Ὀρ. 1463. 132 55 Ὦ βαθυζώνων ἄνασσα κτλ.] ἰδοὺ καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἑξικῶν μας δεκαπεντασυλλάβων στίχων, τοὺς ὁποίους ὅμως ἄλλως ἐσύνταξεν ὁ Αἰσχύλ. 135 Εἴ τι μὴ δαίμων κτλ.] εἰ μή τι ἡ παλαιὰ τῶν Περσῶν εὐδαιμονία μετεβλήθη ἤδη ἐν τῷ στρατῷ. 136 Ταῦτα δή], διὰ ταῦτα δά.— χρυσεοστόλμους], χρυσοστολίστους· ἐν ἄλλοις γρφτ. Χρυσεοστίλβους. 137 Εὐνατήριον], εὐνὴν ἢ κοιτῶνα.

139 Οὐδ. ἐμαυτῆς οὖσ' ἀδείματος], οὐδαμῶς (ἐντὸς) ἐμαυτῆς οὖσα, (οὔτε) ἀδείματος. Ἐν ἄλλοις γράφεται: Οὖσα δείματος. 140 51] Μὴ ὁ πολὺς πλοῦτος, κονίσας τῷ ποδὶ τὸ ἔδαφος (ὑβρίσας, καθὼς οἱ κροαίνοντες ἵπποι), ἀνατρέψῃ τὸν ὄλβον, ὃν κτλ.

143 44 Μήτε χρημάτων ἀνάνδρων, μήτ' ἀχρημάτ. κτλ.] μήτε χρημάτων πλῆθος ἄνευ ἀνδρῶν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι, μήτ' ἄνευ χρημάτων ζῆν, ὅσον οἷόν τε. 145 Ἔστι γὰρ πλοῦτος κτλ.] πλοῦτος γὰρ ἡμῖν ἐστιν ἄφθονος, φοβούμεθα μέν τοι περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν (τῶν ἀνδρῶν δηλονότι· καὶ τὸ ἑρμηνεύει εὐθύς).

Τοῦδέ μοι γένεσθε, Πέρσαι, γηραλέα πιστώματα.
Πάντα γὰρ τὰ κέδν' ἐν ὑμῖν ἐστί μοι βουλεύματα.
ΧΟΡ. Εὖ τόδ' ἴσθι, γῆς ἄνασσα τῆσδε, μή σε δὶς φράσαι
Μήτ' ἔπος μήτ' ἔργον ὧν ἂν δύναμις ἡγεῖσθαι θέλῃ·
Εὐμενεῖς γὰρ ὄντας ἡμᾶς τῶνδε συμβούλους καλεῖς.
ΑΤ. Πολλοῖς μὲν αἰεὶ νυκτέροις ὀνείρασι
Ξύνειμ', ἀφ' οὗπερ παῖς ἐμὸς στείλας στρατὸν
Ἰαόνων γῆν οἴχεται, πέρσαι θέλων·
Ἀλλ' οὔτι πω τοιόνδ' ἐναργὲς εἰδόμην,
Ὡς τῆς πάροιθεν εὐφρόνης· λέξω δέ σοι.
Ἐδοξάτην μοι δύο γυναῖκ' εὐείμονε,
Ἡ μὲν πέπλοισι Περσικοῖς ἠσκημένη,
Ἡ δ' αὖτε Δωρικοῖσιν, εἰς ὄψιν μολεῖν,
Μεγέθει τε τῶν νῦν ἐκπρεπεστάτα πολύ,
Κάλλει τ' ἀμώμω, καὶ κασιγνήτα γένους
Ταὐτοῦ· πάτραν δ' ἔναιον, ἡ μὲν Ἑλλάδα
Κλήρῳ λαχοῦσα γαῖαν, ἡ δὲ βάρβαρον.
Τούτω στάσιν τιν', ὡς ἐγὼ 'δόκουν ὁρᾶν,
Τεύχειν ἐν ἀλλήλῃσι· παῖς δ' ἐμὸς μαθὼν
Κατεῖχε, κἀπράϋνεν, ἅρμασιν δ' ὕπο
Ζεύγνυσιν αὐτὼ, καὶ λέπαδν' ἐπ' αὐχένων
Τίθησι. χὴ μὲν τῇδ' ἐπυργοῦτο στολῇ,
Ἐν ἡνίαισι δ' εἶχεν εὔαρκτον στόμα·
Ἡ δ' ἐσφάδαζε, καὶ χεροῖν ἔντη δίφρου
Διασπαράσσει καὶ ξυναρπάζει βίᾳ
Ἄνευ χαλινῶν, καὶ ζυγὸν θραύει μέσον·
Πίπτει δ' ἐμὸς παῖς, καὶ πατὴρ παρίσταται
Δαρεῖος, οἰκτείρων σφε· τὸν δ' ὅπως ὁρᾷ
Ξέρξης, πέπλους ῥήγνυσιν ἀμφὶ σώματι.
Καὶ ταῦτα μὲν δὴ νυκτὸς εἰσιδεῖν λέγω·
Ἐπεὶ δ' ἀνέστην, καὶ χεροῖν καλλιῤῥόου
Ἔψαυσα πηγῆς, ξὺν θυηπόλῳ χερὶ
Βωμὸν προσέστην, ἀποτρόποισι δαίμοσι

---

148 Γηραλ. πισ.], ἴδε σίχ. 7. 155 Ἰαόνων], Ἰώνων. Διότι οὕτως ὠνόμαζον οἱ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας, καθὼς καὶ οἱ Τοῦρκοι σήμερον τοὺς ὀνομάζουσιν Ἰουνάν, ἴδε καὶ Ἀριςοφ. Ἀχ. 106. 162 63 Καὶ κασιγνήτα γένους ταὐτοῦ], διότι, κατὰ τὴν μυθολογ., ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ὠκεανοῦ. 165 Τούτω], τὼ γυναῖκε, Ἀττ. ἀντὶ Ταύτα τὰ γυναῖκε. 166 Τεύχειν], ἀπὸ κοινοῦ τοῦ Ἐδοξάτην μοι. 169 Χὴ μὲν], καὶ ἡ μὲν Ἀσία.— Ἐπυργοῦτο], ἐσεμνύνετο, ἐκαμάρωνε. διότι τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη ἀνέκαθεν μοναρχοῦνται.

170 Εὔαρκτον], εὐπειθὲς τῷ ἄρχοντι. 171 Ἔντη], ἔντεα, ὅπλα, σκεύη. 176 Πέπλους ῥήγν. ἀμφὶ σώμ.], σημεῖον πένθους παρὰ τοῖς Πέρσαις. ἴδε Ἡρόδ. Γ', 66. 178 79 κτλ. Καὶ χεροῖν καλιῤῥόου κτλ.], διότι ὁσάκις ἔβλεπον κακόν τι ὄνειρον, ἀπεδιοπομποῦντο αὐτὸ διὰ λουτρῶν καὶ καθαρμῶν· ὅθεν καὶ ὁ Ἀριστοφάνης λέγει (Βατρ. 1284). » Ἀλλά μοι, » ἀμφίπολοι, λύχνον ἅψατε, Κάλπισί τ' ἐκ ποταμῶν δρόσον ἄρατε, θέρμετε δ' ὕδωρ, Ὡς ἂν » θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω «.

Θέλουσα θῦσαι πέλανον, ὧν τέλη τάδε,
Ὁρῶ δὲ φεύγοντ' αἰετὸν πρὸς ἐσχάραν
Φοίβου (φόβῳ δ' ἄφθογγος ἐστάθην, φίλοι),
Μεθύστερον δὲ κίρκον εἰσορῶ δρόμῳ
Πτεροῖς ἐφορμαίνοντα, καὶ χηλαῖς κάρα
Τίλλονθ'· ὁ δ' οὐδὲν ἄλλο γ' ἢ πτήξας δέμας
Παρεῖχε. ταῦτ' ἔμοιγε δείματ' ἔστ' ἰδεῖν,
Ὑμῖν δ' ἀκούειν· εὖ γὰρ ἴστε, παῖς ἐμὸς
Πράξας μὲν εὖ θαυμαστὸς ἂν γένοιτ' ἀνήρ,
Κακῶς δὲ πράξας — οὐχ ὑπεύθυνος πόλει,
Σωθεὶς δ' ὁμοίως τῆσδε κοιρανεῖ χθονός.

ΧΟΡ. Οὔ σε βουλόμεσθα, μῆτερ, οὔτ' ἄγαν φοβεῖν λόγοις,
Οὔτε θαρσύνειν· θεοὺς δὲ προστροπαῖς ἱκνουμένη,
Εἴ τι φλαῦρον εἶδες, αἰτοῦ τῶνδ' ἀποτροπὴν λαβεῖν,
Τὰ δ' ἀγάθ' ἐκτελῆ γενέσθαι σοί τε καὶ τέκνοις σέθεν,
Καὶ πόλει φίλοις τε πᾶσι. δεύτερον δὲ χρὴ χοὰς
Γῇ τε καὶ φθιτοῖς χέασθαι, πρευμενῶς δ' αἰτοῦ τάδε,
Σὸν πόσιν Δαρεῖον, ὅν περ φῂς ἰδεῖν κατ' εὐφρόνην,
Ἐσθλὰ σοὶ πέμπειν τέκνῳ τε γῆς ἔνερθεν ἐς φάος,
Τἄμπαλιν δὲ τῶνδε γαίας κάτοχ' ἀμαυροῦσθαι σκότῳ.
Ταῦτα θυμόμαντις ὤν σοι πρευμενῶς παρῄνεσα·
Εὖ δὲ πανταχῇ τελεῖν σοι τῶνδε κρίνομεν πέρι.

ΑΤ. Ἀλλὰ μὴν εὔνους γ' ὁ πρῶτος τῶνδ' ἐνυπνίων κριτὴς
Παιδὶ καὶ δόμοις ἐμοῖσι τήνδ' ἐκύρωσας φάτιν.
Ἐκτελοῖτο δὴ τὰ χρηστά· ταῦτα δ', ὡς ἐφίεσαι,
Πάντα θήσομεν θεοῖσι, τοῖς τ' ἔνερθε γῆς φίλοις,
Εὖτ' ἂν εἰς οἴκους μόλωμεν. κεῖνα δ' ἐκμαθεῖν θέλω,
Ὦ φίλοι, ποῦ τὰς Ἀθήνας φασὶν ἱδρῦσθαι χθονός.

ΧΟΡ. Τῆλε πρὸς δυσμαῖς ἄνακτος Ἡλίου φθινασμάτων.

ΑΤ. Ἀλλὰ μὴν ἵμειρ' ἐμὸς παῖς τήνδε θηρᾶσαι πόλιν.

ΧΟΡ. Πᾶσα γὰρ γένοιτ' ἂν Ἑλλὰς βασιλέως ὑπήκοος.

ΑΤ. Ὧδέ τις πάρεστιν αὐτοῖς ἀνδροπλήθεια στρατοῦ;

ΧΟΡ. * Καὶ στρατὸς τοιοῦτος ἔρξας πολλὰ δὴ Μήδους κακά.

ΑΤ. Καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο; πλοῦτος ἐξαρκὴς δόμοις;

ΧΟΡ. Ἀργύρου πηγή τις αὐτοῖς ἔστι, θησαυρὸς χθονός.

181] Ὧν (δαιμόνων εἰσὶ) τέλη τάδε (αἱ τελεταὶ οὗται). 182 Πρὸς ἐσχάραν] πρὸς τὸν βωμόν. 197 Φθιτοῖς] ἀντὶ φθιμένοις, νεκροῖς. 200 Τἄμπαλιν δὲ τῶνδε] τὰ ἐναντία τῶν ἐσθλῶν, δηλ. τὰ κακά, τὰ ὁποῖα ἀπέφευγον πάντοτε οἱ Ἕλληνες νὰ ὀνομάζωσι.— γαίας κάτοχα] ὑπὸ τῆς γῆς κρατούμενα. 201 Θυμόμαντις] οὐχ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀλλ' ἐξ οἰκειότητος μόνον μάντις. 202 Εὖ δὲ τελεῖν σοι], εἰς ἀγαθὸν τέλος ἀποβῆναι. 209 Πρὸς δυσμαῖς Ἡλ. φθινασμάτων], ὡς ἐκ παραλλήλου, καθὼς καὶ Λέκτρων εὐνὰς καὶ Ἔριδος νεῖκος κτλ. 213 Ἔρξας πολλὰ δὴ Μήδους κακά], ἐννοεῖ τὴν ἐν Μαραθῶνι ἧτταν.
215 Ἀργύρου πηγή], διὰ τὰ ἐν τῷ Λαυρίῳ ἢ Θορικῷ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου, τὰ ὁποῖα ὅμως ἀμφιβάλλω ἐὰν ἐνθυμοῦντο οἱ Πέρσαι.

ΑΤ. Πότερα γὰρ τοξουλκὸς αἰχμὴ διὰ χερὸς γ' αὐτοῖς πρέπει;
ΧΟΡ. Οὐδαμῶς· ἔγχη σταδαῖα καὶ φεράσπιδες σάγαι.
ΑΤ. Τίς δὲ ποιμάνωρ ἔπεστι κἀπιδεσπόζει στρατοῦ;
ΧΟΡ. Οὔ τινος δοῦλοι κέκληνται φωτὸς οὐδ' ὑπήκοοι.
ΑΤ. Πῶς ἂν οὖν μένοιεν ἄνδρας πολεμίους ἐπήλυδας;
ΧΟΡ. Ὥστε Δαρείου πολύν τε καὶ καλὸν φθεῖραι στρατόν.
ΑΤ. Δεινά τοι λέγεις ἰόντων τοῖς τεκοῦσι φροντίσαι.
ΧΟΡ. Ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖν τάχ' εἴσει πάντα νημερτῆ λόγον·
Τοῦδε γὰρ δράμημα φωτὸς Περσικὸν πρέπει μαθεῖν,
Καὶ φέρει σαφές τι πρᾶγος ἐσθλὸν ἢ κακὸν κλύειν.
ΑΓ. Ὦ γῆς ἁπάσης Ἀσιάδος πολίσματα,
Ὦ Περσὶς αἶα καὶ πολὺς πλούτου λιμήν,
Ὡς ἐν μιᾷ πληγῇ κατέφθαρται πολὺς
Ὄλβος, τὸ Περσῶν δ' ἄνθος οἴχεται πεσόν!
Ὤμοι, κακὸν μὲν πρῶτον ἀγγέλλειν κακά,
Ὅμως δ' ἀνάγκη πᾶν ἀναπτύξαι πάθος,
Πέρσαι! στρατὸς γὰρ πᾶς ὄλωλε βαρβάρων.
ΧΟΡ. Ἄνι', ἄνια κακά, νεόκοτα, δάϊ', αἰαῖ, Στρφ. ά.
Διαίνεσθε, Πέρσαι, τόδ' ἄχος κλύοντες!
ΑΓ. Ὡς πάντα γ' ἔστ' ἐκεῖνα διαπεπραγμένα,
Αὐτὸς δ' ἀέλπτως νόστιμον βλέπω φάος.
ΧΟΡ. Ἦ μακροβίοτος ὅδε γέ τις αἰὼν ἐφάνθη Ἀντςρφ. ά.
Γεραιοῖς ἀκούειν τόδε πῆμ' ἄελπτον!
ΑΓ. Καὶ μὴν παρών τε, κοὐ λόγους ἄλλων κλύων,
Πέρσαι, φράσαιμ' ἄν, οἶ' ἐπορσύνθη κακά.
ΧΟΡ. Ὀτοτοτοῖ, Στρφ. β'.
Μάταν τὰ πολλὰ βέλεα παμμιγῆ
* Γᾶς ἀπ' Ἀσίδος ἦλθ' ἐπ' αἶαν
Δίαν Ἑλλάδα χώραν.
ΑΓ. Πλήθουσι νεκρῶν δυσπότμως ἐφθαρμένων
Σαλαμῖνος ἀκταὶ πᾶς τε πρόσχωρος τόπος.
ΧΟΡ. Ὀτοτοτοῖ, Ἀντςρφ. β'.
Φίλων ἁλίδονα σώματα πολυβαφῆ
Κατθανόντα λέγεις φέρεσθαι
Πλαγκτοῖς ἐν διπλάκεσσιν;
ΑΓ. Οὐδὲν γὰρ ἤρκει τόξα, πᾶς δ' ἀπώλλυτο
Λεώς, δαμασθεὶς ναΐοισιν ἐμβολαῖς.

---

217 Ἔγχη σταδαῖα], δόρατα πρὸς τὴν ἐκ τοῦ συστάδην μάχην χρήσιμα. 223] Δεινὰ λέγεις τοῖς τεκοῦσι τῶν ἰόντων (ἡμῖν δηλ. ὥστε) φροντίσαι. 224] τὸ γὰρ δράμημα τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς Περσικὸν πρέπει μαθεῖν (Περσικὸν ἔοικεν εἶναι τῷ καταμανθάνοντι).
233 Ἄνια], ἀνιαρά. — νεόκοτα], νεοφανῆ, ἀλλόκοτα. 234 Διαίνεσθε], ὑγραίνεσθε (δακρύοις δηλ.), δακρύετε, ἴδε 956. 250 Πλαγκτοῖς ἐν διπλάκεσσιν], κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Bothe, ταῖς ναυσί· κατὰ δὲ τὸν Δούκαν, ᾧ καὶ αὐτὸς τίθεμαι, τοῖς κύμασι, κατὰ τό: « Πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος, » Εὐρ. Ἑκ. 29.

ΧΟΡ. * Ἴυζ' ἄποτμον βοάν, Στροφ. γ'.
Δυσαιανῆ Πέρσαις δάοις,
Ὡς πάντα παγκάκως
Ἔθεσαν, αἰαῖ, στρατοῦ φθαρέντος!
ΑΓ. Ὦ πλεῖστον ἔχθος ὄνομα Σαλαμῖνος κλύειν!
Φεῦ, τῶν Ἀθηνῶν ὡς στένω μεμνημένος!
ΧΟΡ. * Στυγναὶ δ' Ἀθᾶναι δαΐοις. Ἀντιστρ. γ'.
Μεμνῆσθαί τοι πάρ', ὡς πολλὰς
Τῶν Περσίδων μάταν
Ἔκτισαν εὔνιδας ἠδ' ἀνάνδρους.
ΑΤ. Σιγῶ πάλαι δύστηνος ἐκπεπληγμένη
Κακοῖς· ὑπερβάλλει γὰρ ἥδε συμφορά,
Τὸ μήτε λέξαι μήτ' ἐρωτῆσαι πάθη·
Ὅμως δ' ἀνάγκη πημονὰς βροτοῖς φέρειν,
Θεῶν διδόντων. πᾶν δ' ἀναπτύξας πάθος
Λέξον καταστάς, κεὶ στένεις κακοῖς ὅμως,
Τίς οὐ τέθνηκε, τίνα δὲ καὶ πενθήσομεν
Τῶν ἀρχελάων, ὅς τ' ἐπὶ σκηπτουχίᾳ
Ταχθεὶς ἄνανδρον τάξιν ἠρήμου θανών.
ΑΓ. Ξέρξης μὲν αὐτὸς ζῇ τε καὶ φάος βλέπει...
ΑΤ. Ἐμοῖς μὲν εἶπας δώμασιν φάος μέγα,
Καὶ λευκὸν ἦμαρ νυκτὸς ἐκ μελαγχίμου.
ΑΓ. Ἀρτεμβάρης δὲ, μυρίας ἵππου βραβεύς,
Στύφλους παρ' ἀκτὰς θείνεται Σιληνιῶν·
Χὠ χιλίαρχος Δαδάκης πληγῇ δορὸς
Πήδημα κοῦφον ἐκ νεὼς ἀφήλατο·
Τενάγων τ' ἄριστος, Βακτρίων ἰθαγενής,
Θαλασσόπληκτον νῆσον Αἴαντος πολεῖ.
Λίλαιος Ἀρσάμης τε Κάργηστης τρίτος,
Οἵδ' ἀμφὶ νῆσον τὴν πελειοθρέμμονα
Νικώμενοι κύρισσον ἰσχυρὰν χθόνα,
Πηγαῖς τε Νείλου γειτονῶν Αἰγυπτίου
* Ἀρκτεύς, Ἀδεύης, καὶ Φερεσσεύης τρίτος,
Φαρνοῦχος, οἵτε ναὸς ἐκ μιᾶς πέσον.
* Χρυσεὺς Μάταλλος μυριόνταρχος θανών,

---

254 Δυσαιανῆ], δυσθρήνητον.—δάοις], ταῖς ἀθλίοις, οἱονεὶ δεδῃωμένοις, (ὅμοιον κατά τι μὲ τὸ παρ' ἡμῖν, καϋμένοις). 257 Ὦ πλεῖστον ἔχθος ὄνομα], ὦ ἔχθιστον κλύειν ὄνομα.
263 Ἔκτισαν εὔνιδας], ἐποίησαν χήρας. 268 Καταστάς], καταστήσας (συνελθὼν εἰς) σεαυτόν. 270 Τῶν ἀρχελάων], τῶν στρατηγῶν. 271 Ἄνανδρον], ὡς ἐκ τοῦ ἐπικελευθοῦντος. 276 Σιληνιῶν], Σιλήνιαι, αἰγιαλὸς τῆς Σαλαμῖνος, πλησίον τοῦ καλουμένου Τροπαίου ἄκρου. 282 Νῆσον τὴν πελειοθρέμμονα], τὴν Σαλαμῖνα, ὡς πολλὰς βόσκουσαν ἀγριοπεριστερὰς (ὁ Δούκας, ἀγνοῶ διατί, εἶπε πέρδικας). 283 Κύρισσον], ἐκτύπων μὲ τὴν κεφαλήν των (ἐκεράτιζον) σφαδάζοντες, ἴδε 'Οδ. Χ, 86, 296, 309. 285 Ἀρκτεὺς κτλ.] Ἐννοεῖται ὅτι ὅλα σχεδὸν ταῦτα τὰ Περσικὰ ὀνόματα ἢ ἔπλασεν ἢ μετέπλασεν, ὅπως ἠθέλησεν, ὁ Αἰσχύλος· διότι οὔτε νὰ τὰ γράψῃ πάντως οὔτε νὰ τὰ προφέρῃ ἠδύνατο.

Ἵππου μελαίνης ἡγεμὼν τρισμυρίας,
Πυῤῥὰν ζαπληθῆ δάσκιον γενειάδα
Ἔτεγγ', ἀμείβων χρῶτα πορφυρᾷ βαφῇ.
Καὶ Μᾶγος Ἄραβος, Ἀρτάμης τε Βάκτριος,
Σκληρᾶς μέτοικος γῆς ἐκεῖ κατέφθιτο.
Ἄμιστρις, Ἀμφιστρεύς τε πολυπόνον δόρυ
Νωμῶν, ὅ τ' ἐσθλὸς Ἀριόμαρδος ἄρδεσι
Πένθος παρασχὼν, Σεισάμης ὁ Μύσιος,
Θάρυβίς τε πεντήκοντα πεντάκις νεῶν
Ταγὸς, γένος Λυρναῖος, εὐειδὴς ἀνὴρ,
Κεῖται θανὼν δείλαιος οὐ μάλ' εὐτυχῶς·
Συέννεσίς τε πρῶτος εἰς εὐψυχίαν,
Κιλίκων ἔπαρχος, εἷς ἀνὴρ πλεῖστον πόνον
Ἐχθροῖς παρασχὼν, εὐκλεῶς ἀπώλετο·
Τοιῶνδέ γ' ἀρχῶν νῦν ὑπεμνήσθην πέρι·
Πολλῶν παρόντων δ' ὀλίγ' ἀπαγγέλλω κακά.
ΑΤ. Αἰαῖ, κακῶν ὕψιστα δὴ κλύω τάδε,
Αἴσχη τε Πέρσαις καὶ λιγέα κωκύματα!
Ἀτὰρ φράσον μοι τοῦτ', ἀνατρέψας πάλιν,
Πόσον δὲ πλῆθος ἦν νεῶν Ἑλληνίδων,
Ὥστ' ἀξιῶσαι Περσικῷ στρατεύματι
Μάχην ξυνάψαι ναΐοισιν ἐμβολαῖς.
ΑΓ. Πλήθους μὲν ἂν σάφ' ἴσθ' ἕκατι βάρβαρον
Ναυσὶν κρατῆσαι· καὶ γὰρ Ἕλλησιν μὲν ἦν
Ὁ πᾶς ἀριθμὸς ἐς τριακάδας δέκα
Ναῶν, δεκὰς δ' ἦν τῶνδε χωρὶς ἔκκριτος·
Ξέρξῃ δὲ (καὶ γὰρ οἶδα) χιλιὰς μὲν ἦν,
Ὧν ἦγε, πλῆθος, αἱ δ' ὑπέρκομποι τάχει
Ἑκατὸν δὶς ἦσαν ἑπτά θ'· ὧδ' ἔχει λόγος.
Μή σοι δοκοῦμεν τῇδε λειφθῆναι μάχῃ;
Ἀλλ', ὧδε δαίμων τις κατέφθειρε στρατὸν,
Τάλαντα βρίσας οὐκ ἰσοῤῥόπῳ τύχῃ,
Θεοὶ πόλιν σώζουσι Παλλάδος θεᾶς.
ΑΤ. Ἔτ' ἆρ' Ἀθηνῶν ἔστ' ἀπόρθητος πόλις;

---

[288] Ἵππου μελαίνης] ἴσως ἐκ τῆς Λιβύας ἢ Ἰνδίας, ἴδε Ἡρόδ. Ζ', 86. [291] Μᾶγος Ἄραβος], τὸ Μᾶγος ἐθνικὸν, τὸ δὲ Ἄραβος κύριον. [292] Σκληρᾶς μέτοικος γῆς] τῆς Σαλαμῖνος. [294] Ἄρδεσι], τοῖς βέλεσιν. οὕτω διώρθωσαν οἱ νεώτεροι ἐκδόται τὸ Σάρδεσι τῶν παλαιῶν· διότι ὁ Ἀριόμαρδος οὗτος εἴρηται (στίχῳ 37) εἶναι Αἰγύπτιος· ἀλλ' οὐχ ἧττον τὸ πένθος τῶν βελῶν μοι φαίνεται καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ Αἰσχύλου τόλμης ἀνώτερον.

[297] Λυρναῖος], ἄγνωστος ἄλλως ἡ χώρα αὕτη, ὅθεν εἴκασάν τινες γραπτέον εἶναι Σμυρναῖος. [310] Πλήθους μὲν κτλ.], πλήθους μὲν ἕνεκα, σαφῶς ἴσθι (τὸν) βάρβαρον ἂν κρατῆσαι ταῖς ναυσίν. [311] κ. ε.] Κατὰ τὸν Ἡρόδ. τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἦσαν 380, ἐξ ὧν τὰ 16 μόνον τῶν Λακεδ., τὰ δὲ 180 τῶν Ἀθ. Τὰ δὲ Περσικὰ 1207, ἢ, κατὰ τὸν Κτησ., 1000 μόνον. [318-20] Ἀλλ' οἱ θεοὶ πόλιν σώζ. Π. θ. (τὰ δὲ λοιπὰ ἐν παρενθέσει): Ὧδε δαίμων τις κατέφθειρε κλτ.

ΑΓ. Ἀνδρῶν γὰρ ὄντων ἕρκος ἐστὶν ἀσφαλές.
ΑΤ. Ἀρχὴ δὲ ναυσὶ ξυμβολῆς τίς ἦν φράσον,
Τίνες κατῆρξαν, πότερον Ἕλληνες, μάχης,
Ἢ παῖς ἐμὸς, πλήθει καταυχήσας νεῶν;
ΑΓ. Ἦρξεν μὲν, ὦ δέσποινα, τοῦ παντὸς κακοῦ
Φανεὶς ἀλάστωρ ἢ κακὸς δαίμων ποθέν.
Ἀνὴρ γὰρ Ἕλλην ἐξ Ἀθηναίων στρατοῦ
Ἐλθὼν, ἔλεξε παιδὶ σῷ Ξέρξῃ τάδε,
Ὡς, εἰ μελαίνης νυκτὸς ἵξεται κνέφας,
Ἕλληνες οὐ μένοιεν, ἀλλὰ σέλμασι
Ναῶν ἐπανθορόντες ἄλλος ἄλλοσε
Δρασμῷ κρυφαίῳ βίοτον ἐκσωσαίατο.
Ὁ δ' εὐθὺς ὡς ἤκουσεν, οὐ ξυνεὶς δόλον
Ἕλληνος ἀνδρὸς, οὐδὲ τὸν θεῶν φθόνον,
Πᾶσιν προφωνεῖ τόνδε ναυάρχοις λόγον·
Εὖτ' ἂν φλέγων ἀκτῖσιν ἥλιος χθόνα
Λήξῃ, κνέφας δὲ τέμενος αἰθέρος λάβῃ,
Τάξαι νεῶν στῖφος μὲν ἐν στοίχοις τρισὶν,
Ἔκπλους φυλάσσειν καὶ πόρους ἁλιῤῥόθους,
Ἄλλας δὲ κύκλῳ νῆσον Αἴαντος πέριξ·
Ὡς εἰ μόρον φευξοίαθ' Ἕλληνες κακὸν,
Ναυσὶν κρυφαίως δρασμὸν εὑρόντες τινὰ,
Πᾶσι στέρεσθαι κρατὸς ἦν προκείμενον.
Τοσαῦτ' ἔλεξε κάρθ' ὑπ' ἐκθύμου φρενός·
Οὐ γὰρ τὸ μέλλον ἐκ θεῶν ἠπίστατο.
Οἱ δ' οὐκ ἀκόσμως, ἀλλὰ πειθάρχῳ φρενὶ
Δεῖπνόν τ' ἐπορσύνοντο, ναυβάτης τ' ἀνὴρ
Τροποῦτο κώπην σκαλμὸν ἀμφ' εὐήρετμον.
Ἐπεὶ δὲ φέγγος ἡλίου κατέφθιτο,
Καὶ νὺξ ἐπῄει, πᾶς ἀνὴρ κώπης ἄναξ
Ἐς ναῦν ἐχώρει, πᾶς θ' ὅπλων ἐπιστάτης,
Τάξις δὲ τάξιν παρεκάλει νεὼς μακρᾶς,
Πλέουσι δ', ὡς ἕκαστος ἦν τεταγμένος,
Καὶ πάννυχοι δὴ διάπλοον καθίστασαν
Ναῶν ἄνακτες πάντα ναυτικὸν λεών·
Καὶ νὺξ ἐχώρει, κοὐ μάλ' Ἑλλήνων στρατὸς
Κρυφαῖον ἔκπλουν οὐδαμῇ καθίστατο·
Ἐπεί γε μέν τοι λευκόπωλος ἡμέρα

323] Ὁ Γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ὑπεννοουμένην καταφατικὴν τοῦ ἀγγέλου ἀπόκρισιν. 332 Ἐκενθορ.] ἐν ταῖς νεωτέραις ἐκδόσ. Ἐπανθορόντες. 335 Τὸν θ. φθ.] ἴδε Ἡρόδ. Α', 32. καὶ παρβλ. στίχ. 82. 341 Νῆσον Αἴαντος] τὴν Σαλαμῖνα, ὡς ἐῤῥ. ἀνωτέρω (στίχ. 290). 351 Κώπης ἄναξ], κωπηλάτης. 352 Ὅπλων ἐπιστάτης], ὁπλίτης. 355 356 Διάπλ. καθίσ. ναυτ. λαὸν], διαπλεῦσαι ἐποίησαν. 359 Λευκόπωλος], λεύκιππος, καθὼς τὴν ἀπεικάζει ὁ Θηρτῆ

Πᾶσαν κατέσχε γαῖαν εὐφεγγὴς ἰδεῖν,
Πρῶτον μὲν ἠχῇ κέλαδος Ἑλλήνων πάρα
Μολπηδὸν εὐφήμησεν, ὄρθιον δ' ἅμα
Ἀντηλάλαξε νησιώτιδος πέτρας
Ἠχώ· φόβος δὲ πᾶσι βαρβάροις παρῆν,
Γνώμης ἀποσφαλεῖσιν· οὐ γὰρ ὡς φυγῇ
Παιᾶν' ἐφύμνουν σεμνὸν Ἕλληνες τότε,
Ἀλλ' ἐς μάχην ὁρμῶντες εὐψύχῳ θράσει,
Σάλπιγξ δ' ἀϋτῇ πάντ' ἐκεῖν' ἐπέφλεγεν·
* Εὐθὺς δὲ κώπης ῥοθιάδος ξυνεμβολῇ
Ἔπαισαν ἅλμην βρύχιον ἐκ κελεύσματος,
Θοῶς δὲ πάντες ἦσαν ἐκφανεῖς ἰδεῖν·
* Τὸ δεξιὸν μὲν πρῶτον εὐτάκτως κέρας
Ἡγεῖτο κόσμῳ, δεύτερον δ' ὁ πᾶς στόλος
Ἐπεξεχώρει, καὶ παρῆν ὁμοῦ κλύειν
Πολλὴν βοήν, « Ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
Ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
Παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῴων ἕδη,
Θήκας τε προγόνων! νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών ».
Καὶ μὴν παρ' ἡμῶν Περσίδος γλώσσης ῥόθος
Ὑπηντίαζε, κοὐκ ἔτ' ἦν μέλλειν ἀκμή,
Εὐθὺς δὲ ναῦς ἐν νηῒ χαλκήρη στόλον
Ἔπαισεν· ἦρξε δ' ἐμβολῆς Ἑλληνικὴ
Ναῦς, κἀποθραύει πάντα Φοινίσσης νεὼς
Κόρυμβ', ἐπ' ἄλλην δ' ἄλλος ἴθυνεν δόρυ.
Τὰ πρῶτα μέν νυν ῥεῦμα Περσικοῦ στρατοῦ
Ἀντεῖχεν· ὡς δὲ πλῆθος ἐν στενῷ νεῶν
Ἤθροιστ', ἀρωγὴ δ' οὔτις ἀλλήλοις παρῆν,
Αὐτοὶ δ' ὑφ' αὐτῶν ἐμβολαῖς χαλκοστόμοις
Παίοντ', ἔθραυον πάντα κωπήρη στόλον,
Ἑλληνικαί τε νῆες οὐκ ἀφρασμόνως
Κύκλῳ πέριξ ἔθεινον· ὑπτιοῦτο δὲ
Σκάφη νεῶν, θάλασσα δ' οὐκ ἔτ' ἦν ἰδεῖν,
Ναυαγίων πλήθουσα καὶ φόνου βροτῶν,
Ἀκταὶ δὲ νεκρῶν χοιράδες τ' ἐπλήθυον,
Φυγῇ δ' ἀκόσμως πᾶσα ναῦς ἠρέσσετο,
Ὅσαιπερ ἦσαν βαρβάρου στρατεύματος·

---

361 62 Κέλαδος.. μολπηδὸν εὐφήμησεν], παιὰν ἐμβατήριος, καθὼς τὸν ὀνομάζει παρακατιών. 368 Σάλπιγξ.. ἐπέφλεγεν], ἐξέκαιε, διήγειρεν, ἐπεκράτει. 369 Ῥοθιάδος], ῥόθιον (ἴδε τὸ Λεξ.) ἀποτελούσης. 370 Ἐκ κελεύσμ.] κατὰ τὴν διδομένην ὑπὸ τῶν κελευστῶν (» ἐνδιδόντων τὰς ἀρχάς τε καὶ ἀναπαύλας τῇ εἰρεσίᾳ, « Ἀῤῥ.) παραγγελίαν.
384 Χαλκήρη στόλον], τὰ χαλκᾶ ἔμβολα (ἀκροστόλια). 389 Παίοντ'] ἐπαίοντο, κατὰ διόρθ. ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχ. ἐκδόσ. Παισθέντ'. 393 Σκάφη νεῶν], αἱ γαστέρες, τὰ κοιλώματα.

Τοὶ δ' ὥστε θύννους ἤ τιν' ἰχθύων βόλον
Ἀγαῖσι κωπῶν θραύσμασίν τ' ἐρειπίων
Ἔπαιον, ἐῤῥάχιζον· οἰμωγὴ δ' ὁμοῦ
Κωκύμασιν κατεῖχε πελαγίαν ἅλα,
Ἕως κελαινῆς νυκτὸς ὄμμ' ἀφείλετο.
Κακῶν δὲ πλῆθος οὐδ' ἂν εἰ δέκ' ἤματα
Στοιχηγοροίην, οὐκ ἂν ἐκπλήσαιμί σοι.
Εὖ γὰρ τόδ' ἴσθι, μηδάμ' ἡμέρᾳ μιᾷ
Πλῆθος τοσουτάριθμον ἀνθρώπων θανεῖν.
ΑΤ. Αἰαῖ, κακῶν δὴ πέλαγος ἔῤῥωγεν μέγα
Πέρσαις τε καὶ πρόπαντι βαρβάρων γένει!
ΑΓ. Εὖ νῦν τόδ' ἴσθι, μηδέπω μεσοῦν κακόν·
Τοιάδ' ἐπ' αὐτοῖς ἦλθε συμφορὰ πάθους,
Ὡς τοῖσδε καὶ δὶς ἀντισηκῶσαι ῥοπῇ.
ΑΤ. Καὶ τίς γένοιτ' ἂν τῆσδ' ἔτ' ἐχθίων τύχη;
Λέξον, τίν' αὖ φῂς τήνδε συμφορὰν στρατῷ
Ἐλθεῖν κακῶν ῥέπουσαν ἐς τὰ μάσσονα.
ΑΓ. Περσῶν ὅσοιπερ ἦσαν ἀκμαῖοι φύσιν,
Ψυχήν τ' ἄριστοι κεὐγένειαν ἐκπρεπεῖς,
Αὐτῷ τ' ἄνακτι πίστιν ἐν πρώτοις ἀεί,
Τεθνᾶσιν αἰσχρῶς δυστυχεστάτῳ μόρῳ.
ΑΤ. Οἲ 'γὼ τάλαινα ξυμφορᾶς κακῆς, φίλοι!
Ποίῳ μόρῳ δὲ τούσδε φῂς ὀλωλέναι;
ΑΓ. Νῆσός τίς ἐστι πρόσθε Σαλαμῖνος τόπων,
Βαιά, δύσορμος ναυσίν, ἣν ὁ φιλόχορος
Πὰν ἐμβατεύει, ποντίας ἀκτῆς ἔπι·
Ἐνταῦθα πέμπει τούσδ', ὅπως, ὅταν νεῶν
Φθαρέντες ἐχθροὶ νῆσον ἐκσωζοίατο,
Κτείνειαν εὐχείρωτον Ἑλλήνων στρατόν,
Φίλους δ' ὑπεκσώζοιεν ἐναλίων πόρων,
Κακῶς τὸ μέλλον ἱστορῶν· ὡς γὰρ θεὸς
Ναῶν ἔδωκε κῦδος Ἕλλησιν μάχης,
Αὐθημερὸν φράξαντες εὐχάλκοις δέμας
Ὅπλοισι ναῶν ἐξέθρωσκον, ἀμφὶ δὲ

---

398 Ἐρειπίων], καταχρηστ. ἀντὶ Ναυαγίων. 401 Ἀφείλετο], κατέπαυσε (τὴν σιμωφήν). Νυκτὸς δὲ ὄμμα, περιφρ. ἀντὶ Ἡ νύξ. 405] ἐν ἄλλοις γράφεται διηρημένως: Τοσοῦτ' ἀριθμόν. Συμφωνότερον ὅμως τὸ ἐν συνθέσει πρὸς τοῦ Αἰσχύλου τὸ ὕφος.

406 Ἔῤῥωγεν], ἀνεφάνη. 408] Εὖ ἴσθι μηδὲ μεσοῦν πω τόδε τὸ κακόν, ὅτι δὲν εἶνε οὔτε τὸ ἥμισυ. 410 Ὡς τοῖσδε καὶ δὶς κτλ], ὥστε τοῖς δε (τοῖς κακοῖς) καὶ δὶς ἀντισταθμῖσαι, δηλ. διπλασίως βαρύτερα. 413] Ῥέπουσαν ἐς τὰ μάσσονα τῶν κακῶν, περιφρ. ἀντὶ βαρυτέραν, χειροτέραν, μεγαλητέραν. 416 Πίστιν ἐν πρώτοις], πρῶτοι (κατὰ τὴν) πίστιν, πιστότεροι. 420 Νῆσός τις], ἡ Ψυττάλεια, κοινῶς σήμερον Λειψοκουτάλα. 421 22 Ἣν ὁ φιλόχορος Πὰν ἐμβατ.], δηλ. ἔρημος· διότι εἰς τὰς ἐρήμους διέτριβε συνήθως ὁ Πάν, τὸν ὁποῖον ὁ Σοφοκλῆς (Αἴαντ. 647) Χοροποιὸν ὀνομάζει, ὡς παίζοντα πάντοτε τὴν σύριγγα, καὶ κινοῦντα τὰς Νύμφας τῶν ὀρέων εἰς χορόν. 428] ἔδωκε (τοῖς) Ἕλλησι (τὸ) κῦδος (τῆς τῶν νεῶν) μάχης (ναυμαχίας).

Κυκλοῦντο πᾶσαν νῆσον, ὥστ' ἀμηχανεῖν,
Ὅποι τράποιντο· πολλὰ μὲν γὰρ ἐκ χερῶν
Πέτροισιν ἠράσσοντο, τοξικῆς δ' ἄπο
Θώμιγγος ἰοὶ προσπιτνόντες ὤλλυσαν·
Τέλος δ' ἐφορμηθέντες ἐξ ἑνὸς ῥόθου
Παίουσι, κρεοκοποῦσι δυστήνων μέλη,
Ἕως ἁπάντων ἐξαπέφθειραν βίον.
Ξέρξης δ' ἀνῴμωξεν κακῶν ὁρῶν βάθος.
Ἕδραν γὰρ εἶχε παντὸς εὐαγῆ στρατοῦ
Ὑψηλὸν ὄχθον ἄγχι πελαγίας ἁλός·
Ῥήξας δὲ πέπλους κἀνακωκύσας λιγὺ,
Πεζῷ παραγγείλας ἄφαρ στρατεύματι,
Ἧιξ' ἀκόσμῳ ξὺν φυγῇ. τοιάνδε σοι
Πρὸς τῇ πάροιθε ξυμφορὰν πάρα στένειν.
ΑΤ. Ὦ στυγνὲ δαῖμον, ὡς ἄρ' ἔψευσας φρενῶν
Πέρσας! πικρὰν δὲ παῖς ἐμὸς τιμωρίαν
Κλεινῶν Ἀθηνῶν εὗρε, κοὐκ ἀπήρκεσαν
Οὓς πρόσθε Μαραθὼν βαρβάρων ἀπώλεσεν,
Ὧν ἀντίποινα παῖς ἐμὸς πράξειν δοκῶν,
Τοσόνδε πλῆθος πημάτων ἐπέσπασε.
Σὺ δ' εἰπὲ, ναῶν αἳ πεφεύγασιν μόρον,
Ποῦ τάσδ' ἔλειπες. οἶσθα σημῆναι τορῶς;
ΑΓ. Ναῶν γε ταγοὶ τῶν λελειμμένων σύδην
Κατ' οὖρον οὐκ εὔκοσμον αἱροῦνται φυγήν·
Στρατὸς δ' ὁ λοιπὸς ἔν τε Βοιωτῶν χθονὶ
Διώλλυθ', οἱ μὲν ἀμφὶ Κρηναῖον γάνος
Δίψει πονοῦντες, οἱ δ' ὑπ' ἄσθματος κενοὶ,
Διεκπερῶμεν ἔς τε Φωκέων χθόνα,
Καὶ Δωρίδ' αἶαν, Μηλιᾶ τε κόλπον, οὗ
Σπερχειὸς ἄρδει πεδίον εὐμενεῖ ποτῷ·
Κἀντεῦθεν ἡμᾶς γῆς Ἀχαιΐδος πέδον
Καὶ Θεσσαλῶν πόλισμ' ὑπεσπανισμένους
Βορᾶς ἐδέξαντ'. ἔνθα δὴ πλεῖστοι θάνον

438] ὁ στίχος ἄμετρος, ὡς μὴ ἔχων τομὴν, ἐκτὸς εἰ μή τι αὐτοῦ ἐλλείπει. 439 Ἕδραν εὐαγῆ (κατὰ διορθ. ἀντὶ Εὐαγῆ) στρατοῦ], ἤδρευεν εἰς μέρος ἀπ' ὅπου ἠδύνατο νὰ ἐπιβλέπῃ καλῶς τὸ στράτευμά του. Ἐκάθητο δὲ ὁ Ξέρξης ἐπὶ τοῦ ὄρους Αἰγαλέου, τὸ πρὸς τὴν Σαλαμῖνα, ἐπὶ δίφρου ἀργυρόποδος, τὸν ὁποῖον κυριεύσαντες οἱ Ἕλληνες (ὅθεν καὶ ἐκαλεῖτο αἰχμάλωτος) ἀνέθεσαν εἰς τὸν Παρθενῶνα. 442 Ἄφαρ], εὐθέως ἢ χωριστά, ἐννοεῖ φεύγειν. 446-47] Πικρὰν εὗρε τιμωρίαν τῶν Ἀθηνῶν, πικρῶς ἑαυτῷ ἐτιμωρήσατο τὰς Ἀθήνας. 449 Ἀντίποινα πράξειν], ἐκδίκησιν λαβεῖν. 454 Κατ' οὖρον], κατὰ τὸν ἄνεμον, ὅπως ἔφερεν ὁ ἄνεμος. 456 Κρηναῖον γάνος], περί τινα (διαυγῆ) πηγὴν τῆς Βοιωτ., ἄδηλον ποίαν. 457 Ὑπ' ἄσθμ. κενοὶ], ἀσθμαίνοντες καὶ νήστεις (ὑπεσπανισμένους βορᾶς, ὡς λέγει κατωτέρω). 459 Δωρίδ' αἶαν], τὴν Δωρικὴν Τετράπολιν, μεταξὺ τοῦ Ἐχίνου τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σπερχειοῦ. — Μηλιᾶ τε κόλπον], τὸν Μαλιακὸν, κοιν. τοῦ Ζητουνίου. 461 Γῆς Ἀχαΐδος], τῆς ἐν τῇ Φθιώτιδι. 463 Θεσσαλ. πολ.] ἴσως ἡ Λάρισσα ἢ τὰ Φάρσαλα.

Λίψει τε λιμῷ τ'· ἀμφότερα γὰρ ἦν τάδε.
Μαγνητικὴν δὲ γαῖαν ἠδὲ Μακεδόνων
Χώραν ἀφικόμεσθ' ἐπ' Ἀξίου πόρον,
Βόλβης θ' ἕλειον δόνακα, Πάγγαιόν τ' ὄρος,
Ἠδωνίδ' αἶαν. νυκτὶ δ' ἐν ταύτῃ θεὸς
Χειμῶν' ἄωρον ὦρσε, πήγνυσιν δὲ πᾶν
Ῥέεθρον ἁγνοῦ Στρυμόνος· θεοὺς δέ τις
Τὸ πρὶν νομίζων οὐδαμοῦ, τότ' εὔχετο
Λιταῖσι, γαῖαν οὐρανόν τε προσκυνῶν.
Ἐπεὶ δὲ πολλὰ θεοκλυτῶν ἐπαύσατο
Στρατὸς, περᾷ κρυσταλλοπῆγα διὰ πόρον.
Χὤστις μὲν ἡμῶν, πρὶν σκεδασθῆναι θεοῦ
Ἀκτῖνας, ὡρμήθη, σεσωσμένος κυρεῖ·
Φλέγων γὰρ αὐγαῖς λαμπρὸς ἡλίου κύκλος
Μέσον πόρον διῆκε θερμαίνων φλογί·
Πῖπτον δ' ἐπ' ἀλλήλοισιν· εὐτυχεῖς δέ τοι
Ὅστις τάχιστα πνεῦμ' ἀπέῤῥηξεν βίου·
Ὅσοι δὲ λοιποὶ, κἄτυχον σωτηρίας,
Θρήκην περάσαντες μόγις πολλῷ πόνῳ,
Ἥκουσιν ἐκφυγόντες, οὐ πολλοί τινες,
Ἐφ' ἑστιοῦχον γαῖαν· ὡς στένειν πόλιν
Περσῶν, ποθοῦσαν φιλτάτην ἥβην χθονός.
Ταῦτ' ἔστ' ἀληθῆ· πολλὰ δ' ἐκλείπω λέγων
Κακῶν, ἃ Πέρσαις ἐγκατέσκηψεν θεός.

ΧΟΡ. Ὦ δυσπόνητε δαῖμον, ὡς ἄγαν βαρὺς
Ποδοῖν ἐνήλου παντὶ Περσικῷ γένει!

ΑΤ. Οἴ 'γὼ τάλαινα, διαπεπραγμένου στρατοῦ!
Ὦ νυκτὸς ὄψις ἐμφανὴς ἐνυπνίων,
Ὡς κάρτα μοι σαφῶς ἐδήλωσας κακά!
Ὑμεῖς δὲ φαύλως αὔτ' ἄγαν ἐκρίνατε.
Ὅμως δ', ἐπειδὴ τῇδ' ἐκύρωσεν φάτις
Ὑμῶν, θεοῖς μὲν πρῶτον εὔξασθαι θέλω·
Ἔπειτα γῇ τε καὶ φθιτοῖς δωρήματα
Ἥξω λαβοῦσα πέλανον ἐξ οἴκων ἐμῶν,
Ἐπίσταμαι μὲν ὡς ἐπ' ἐξειργασμένοις,

---

465 Μαγνητ. γαῖαν], τὴν Θεσσαλικὴν ἢ πρὸς τῷ Πηλίῳ Μαγνησίαν, τὴν νῦν Ζαγοράν. 466] Ἀξιὸς, ποτ. τῆς Μακεδ. χυν. εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, κοιν. Βαρδάρ. 467 Βόλβης θ' ἕλειον δόνακα], συνκδχ. ἀντὶ τὴν Βόλβην, λίμνην τῆς Μακεδ. 468 Ἄωρον], ἀκαίρον, διότι ἡ ἐν Σαλαμῖνι μάχη ἔγινε περὶ τὰς 20 τοῦ Βοηδρομ., τρίτου θερινοῦ μηνός. 470 Ἁγνοῦ], τοῦ ἁγίου, διότι οἱ Πέρσαι ἐσέβοντο τοὺς ποταμοὺς, ἴδε Ἡροδ. Α', 138. 471 Νομίζων οὐδαμοῦ], μὴ πιστεύων. 475 76 Πρὶν σκεδασθ. θεοῦ ἀκτ.] πρὶν ἀνατείλῃ ὁ Ἥλιος (θεὸς τῶν Περσ.). 482 Θρήκην περάσαντες κτλ.] τραχὺς & ἄμετρος ὁ στίχ., ἴσως πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀταξίας τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμόν. 484 Ἑστιοῦχον], τὴν ἔχουσαν τὰς ἑστίας αὐτῶν, τὴν οἰκείαν των. 498 Πέλανον], ἴδε 181. 499 Ἐπ' ἐξειργασμένοις], ἐπὶ τετελεσμένοις ἤδη πράγμασιν, ἔπομαι εἰς μάτην. Τὸ γὰρ γεγονὸς οὐδὲ θεὸς ἂν ἀγένητον ποιή-

Ἀλλ' ἐς τὸ λοιπὸν εἴ τι δὴ λῷον πέλει.
Ὑμᾶς δὲ χρὴ 'πὶ τοῖσδε τοῖς πεπραγμένοις
Πιστοῖσι πιστὰ ξυμφέρειν βουλεύματα·
Καὶ παῖδ', ἐάν περ δεῦρ' ἐμοῦ πρόσθεν μόλῃ,
Παρηγορεῖτε, καὶ προπέμπετ' ἐς δόμους,
Μὴ καί τι πρὸς κακοῖσι πρόσθηται κακόν.
ΧΟΡ. * Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, νῦν Περσῶν
Τῶν μεγαλαύχων καὶ πολυάνδρων
Στρατιὰν ὀλέσας,
Ἄστυ τὸ Σούσων ἠδ' Ἐκβατάνων
Πένθει δνοφερῷ κατέκρυψας!
* Πολλαὶ δ' ἀπαλαῖς χερσὶ καλύπτρας
Κατερεικόμεναι, διαμυδαλέοις
Δάκρυσι κόλπους
Τέγγουσ', ἄλγους μετέχουσαι·
* Αἱ δ' ἁβρογόοι Περσίδες, ἀνδρῶν
Ποθέουσαι ἰδεῖν ἀρτιζυγίαν,
Λέκτρων τ' εὐνὰς ἁβροχίτωνας,
Χλιδανῆς ἥβης τέρψιν ἀφεῖσαι,
Πενθοῦσι γόοις ἀκορεστοτάτοις·
Κἀγὼ δὲ μόρον τῶν οἰχομένων
Αἴρω δοκίμως πολυπενθῆ.
Νῦν δὴ πρόπασα μὲν στένει — Στρφ. ά.
Γαῖ' Ἀσιὰς ἐκκενουμένα.
Ξέρξης μὲν ἄγαγεν, ποποῖ,
Ξέρξης δ' ἀπώλεσεν, τοτοῖ,
Ξέρξης δὲ πάντ' ἐπέσπε δυσφρόνως
Βαρίδεσσι ποντίαις.
Τί ποτε Δαρεῖος μὲν οὕτω τότ' ἀβλαβὴς ἐπῆν
Τόξαρχος, πολιήταις
Σουσίδαις φίλος ἄκτωρ;
Πεζούς τε καὶ θαλασσίους — Ἀντςρφ. ά.
Ὁμόπτεροι κυανώπιδες
Νᾶες μὲν ἄγαγον, ποποῖ,
Νᾶες δ' ἀπώλεσαν, τοτοῖ,
Νᾶες πανωλέθροισιν ἐμβολαῖς·

---

5 * Ὦ Ζεῦ], ὁ στίχος ἀκέφαλος, τὸν ὁποῖον ἄλλοι μὲν γράφουσιν: Ἀλλ', ὦ Ζεῦ· ἄλλοι Νῦν μὲν Περσῶν· καὶ ἄλλοι: Νῦν, νῦν Π. 511 Κατερεικόμεναι], ὁ Σχλ. λέγει ὅτι ιπεποίηται ἡ λέξις ἐκ τῆς ἐρείκης, ὅπερ ἐστὶν εὔσχιστον φυτόν. Ἀλλὰ μήπως ἦτον ρειπόμεναι;—διαμυδαλέοις], ὁ Δούκας ἔγραφε διῃρημένως: Διὰ μυδαλ., ὡς ἀναφερομένης τῆς προθέσεως εἰς τὸ Τέγγουσι. 514 Ἁβρογόοι], ἄλλ. γρφ. Ἀκρογόοι, καὶ ἄλλ. ότερον, Ἀβρόγυιοι. 520 Αἴρω δοκίμως πολυπενθῆ], μεγαλοποιῶ κατὰ πάνυ πολλοῦ ως. 527], ἴδε ςίχ. 616 κ. ε. 529 Ἄκτωρ] ἡγεμών. 531 Ὁμόπτεροι], συγχρόνως.

Διὰ δ' Ἰαόνων χέρας
Τυτθά γ' ἐκφυγεῖν ἄνακτ' αὐτὸν ὡς ἀκούομεν
Θρήκης ἀμπεδιήρεις
Δυσχίμους τε κελεύθους·
Τοὶ δ' ἄρα πρωτόμοροι, φεῦ, Στρ. β'.
Ληφθέντες πρὸς ἀνάγκαν,
* Ἠὲ,
Ἀκτὰς ἀμφὶ Κυχρείας,
Ὀὰ,
Ἔῤῥανται· στένε καὶ δακνάζου,
Βαρὺ δ' ἀμβόασον
Οὐράνι' ἄχη, ὀὰ,
Τεῖνε δὲ δυσβάϋκτον
Βοᾶτιν τάλαιναν αὐδάν!
Γναπτόμενοι δ' ἁλὶ δεινᾷ Ἀντιστρ. β'.
Σκύλλονται πρὸς ἀναύδων,
Ἠὲ,
Παίδων τᾶς ἀμιάντου,
Ὀά·
Πενθεῖ δ' ἄνδρα δόμος στερηθείς,
Τοκέες δ' ἄπαιδες
Δαιμόνι' ἄχη, ὀὰ,
Δυρόμενοι γέροντες
* Τὸ πᾶν δὴ κλύουσιν ἄλγος.
Τοὶ δ' ἀνὰ γᾶν Ἀσίαν δὴν Στρ. γ'.
Οὐκέτι περσονομοῦνται,
Οὐκέτι δασμοφοροῦσι
Δεσποσύνοισιν ἀνάγκαις,
Οὔτ' ἐς γᾶν προπιτνόντες
Ἄρξονται· βασιλεία γὰρ διόλωλεν ἰσχύς.
Οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσιν Ἀντιστρ. γ'.
Ἐν φυλακαῖς· λέλυται γὰρ
Λαὸς ἐλεύθερα βάζειν,
Ὡς ἐλύθη ζυγὸν ἀλκᾶς,
Αἱμαχθεῖσα δ' ἄρουρα,
Αἴαντος περικλύστα νᾶσος, ἔχει τὰ Περσῶν.

---

535 Διὰ δ' Ἰ. χέρας], ἡ διά, κατὰ τμσ., πρὸς τὸ Ἐκφυγεῖν. 537 Ἀμ. πεδιήρεις], ἐπὶ τὰς πεδινάς. 539 Τοὶ δ'], οἱ ἐν Σαλαμῖνι ἀπολεσθέντες. 540 Ἠὲ], ἐπιφώνημα θρηνητικόν, κατὰ τὸ Αἰαῖ, Ὀὰ κτλ. 541 Κυχρείας], τὰς τῆς Σαλαμῖνος. 542 Δακνάζου], θλίβου.

544 Οὐράνια ἄχη], ἄχρις οὐρανοῦ διήκοντα, ὑπερβάλλοντα. 545 Τεῖνε], ὕψωσον.—δυσβάϋκτον], δύσφημον. 546 Βοᾶτιν], βοητικήν. 547 Γναπτόμενοι], = Ξαινόμενοι, ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἐρίων. 548 49] Σκύλλονται πρὸς τῶν ἀναύδων (τῶν ἀφώνων ἰχθύων) παίδων τῆς ἀμιάντου (τῆς θαλάσσης). 555 Τοὶ δ' ἀνὰ γᾶν Ἀσίαν], ἐννοεῖ τοὺς κατοίκους τῆς μικρᾶς Ἀσίας, συννομηθέντας ἐπὶ πολὺ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Περσῶν. 561 63] ἡ δὲ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν ἔτι (τοῦ λοιποῦ) ἐν φυλακαῖς, οὐ φυλάττεται (καθὰ πρότερον) μήπως λαλ[illegible]

ΑΤ. Φίλοι, κακῶν μὲν ὅςτις ἔμπειρος κυρεῖ,
Ἐπίσταται βροτοῖσιν ὡς ὅταν κλύδων
Κακῶν ἐπέλθῃ, πάντα δειμαίνειν φιλεῖ,
Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὐροῇ, πεποιθέναι
Τὸν αὐτὸν αἰεὶ δαίμον' οὐριεῖν τύχης.
Ἐμοὶ γὰρ ἤδη πάντα μὲν φόβου πλέα,
Ἐν ὄμμασίν τ' ἀνταῖα φαίνεται θεῶν,
Βοᾷ δ' ἐν ὠσὶ κέλαδος οὐ παιώνιος·
Τοία κακῶν ἔκπληξις ἐκφοβεῖ φρένας.
Τοιγὰρ κέλευθον τήνδ' ἄνευθ' ὀχημάτων
Χλιδῆς τε τῆς πάροιθεν ἐκ δόμων πάλιν
Ἔστειλα, παιδὸς πατρὶ πρευμενεῖς χοὰς
Φέρουσ', ἅπερ νεκροῖσι μειλικτήρια,
Βοός τ' ἀφ' ἁγνῆς λευκὸν εὔποτον γάλα,
Τῆς τ' ἀνθεμουργοῦ στάγμα, παμφαὲς μέλι,
Λιβάσιν ὑδρηλαῖς παρθένου πηγῆς μέτα,
Ἀκήρατόν τε μητρὸς ἀγρίας ἄπο
Ποτὸν, παλαιᾶς ἀμπέλου γάνος τόδε·
Τῆς τ' αἰὲν ἐν φύλλοισι θαλλούσης βίον
Ξανθῆς ἐλαίας καρπὸς εὐώδης πάρα,
Ἄνθη τε πλεκτὰ, παμφόρου γαίας τέκνα.
Ἀλλ', ὦ φίλοι, χοαῖσι ταῖσδε νερτέρων
Ὕμνους ἐπευφημεῖτε, τόν τε δαίμονα
Δαρεῖον ἀνακαλεῖσθε· γαπότους δ' ἐγὼ
Τιμὰς προπέμψω τάσδε νερτέροις θεοῖς.

ΧΟΡ. Βασίλεια γύναι, πρέσβυς Πέρσαις,
Σύ τε πέμπε χοὰς θαλάμους ὑπὸ γῆς,
Ἡμεῖς δ' ὕμνοις αἰτησόμεθα
Φθιμένων πομποὺς
Εὔφρονας εἶναι κατὰ γαῖαν.
Ἀλλὰ, χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ,
Γῆ τε καὶ Ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων,
Πέμψατ' ἔνερθε ψυχὴν ἐς φῶς·
Εἰ γάρ τι κακῶν ἄκος οἶδε πλέον,
Μόνος ἂν θνητῶν πέρας εἴποι.
Ἦ ῥ' ἀΐει μου μακαρίτας ἰσοδαίμων βασιλεὺς Στρφ. α'.
Βάρβαρα σαφηνῆ
Ἱέντος τὰ παναίολ' αἰανῆ δύσθροα βάγματα;

569 Φιλεῖ], ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. 570 Πεποιθέναι], ἐνν. φιλεῖ. 571 Οὐριεῖν], οὔριον πνεύσειν, μτφορ. 573 Τ' ἀνταῖα θεῶν], τὰ ἀπὸ τῶν θεῶν (συμβαίνοντα) ἐναντία. 574 Οὐ παιώνιος], οὐ παρηγορητικός. 582 Παρθένου], καθαρᾶς. 583 Μητρὸς ἀγρίας], τῆς ἐν ἀγρῷ ἢ ὀρεινῆς ἀμπέλου. 586 Ξανθῆς], ὁ Σοφοκλῆς τὴν ὠνόμασε φυσικώτερον γλαυκὴν, ἴδε Σοφ. Ο. Κ. 649. 590 91 Γαπότους τιμὰς], περιφρ. ἀντὶ Χοάς. 599 Ψυχὴν], τὴν τοῦ Δαρείου. 601 Θνητῶν], ἀντὶ θανόντων. 603 a Βάρβαρα σαφηνῆ κλ.];

Παντάλαν' ἄχη διαβοάσω.
Νέρθεν ἆρα κλύει μου; —
'Αλλὰ σύ μοι, Γᾶ τε καὶ ἄλλοι χθονίων ἁγεμόνες, 'Αντιστρ. ε'.
Δαίμονα μεγαυχῆ
Ἰόντ' αἰνέσατ' ἐκ δόμων, Περσᾶν Σουσιγενῆ θεόν·
* Πέμπετε δ' ἄνω, οἷον οὔπω
Περσὶς αἶ' ἐκάλυψεν.
Ἦ φίλος ἀνὴρ, φίλος ὄχθος· Στρ. β'.
Φίλα γὰρ κέκευθεν ἤθη.
'Αϊδωνεὺς δ' ἀναπομπὸς ἀνείης, 'Αϊδωνεὺς,
* Δαρεῖον, οἷον ἄνακτα Δαρεῖον,
Ἠέ·
Οὔτε γὰρ ἄνδρας ποτ' ἀπώλλυ 'Αντιστρ. β'.
Πολεμοφθόροισιν ἄταις,
Θεομήστωρ δ' ἐκικλήσκετο Πέρσαις, θεομήστωρ δ'
* Ἔσκεν, ἐπεὶ στρατὸν εὖ ἐποδώκει,
Ἠέ.
Βαλὴν, ἀρχαῖος βαλὴν, ἴθ', ἵκου, Στρ. γ'.
Ἔλθ' ἐπ' ἄκρον κόρυμβον ὄχθου,
Κροκόβαπτον ποδὸς εὔμαριν ἀείρων,
Βασιλείου τιάρας φάλαρον πιφαύσκων·
* Βάσκε, πάτερ ἄκακε, Δαρειὰν, οἴ,
Ὅπως καινά τε κλύῃς νέα τ' ἄχη, 'Αντιστρ. γ'.
Δέσποτα, δεσπότου! φάνηθι·
Στυγία γάρ τις ἐπ' ἀχλὺς πεπόταται·
Νεολαία γὰρ ἤδη κατὰ γᾶς ὄλωλε.
* Βάσκε, πάτερ ἄκακε, Δαρειὰν, οἴ.
Αἰαῖ, αἰαῖ! Ἐπῳδ.
Ὦ πολύκλαυτε φίλοισι θανὼν!
* Τί τάδε δυνάτα δυνάτα
* Περὶ τᾷ σᾷ δίδυμα διάγοιεν ἁμάρτια
* Πάσᾳ γᾷ σᾷ τᾷδε, ἐξέφθινθ' αἱ τρίσκαλμοι νᾶες ανaες.

ίεντος σαφηνῆ (σαφῆ) τὰ παναίολ' αἰανῆ δύσθροα βάρβαρα βάγματα (ἐπιφωνήματα).
609 Ἰόντ' αἰνέσατ'], αἰνέσατε αὐτὸν ἰόντα, ἐγκρίνατε, ἐπιτρέψατε εἰς. 612 Ὄχθος], τάφος ὑψηλὸς, χῶμα. 613 Φίλα κέκ. ἤθη], ὁ τάφος καλύπτει φίλον ἄνδρα. 615 Οἷον], ἐπινοεῖν παρέσχε τισὶν οὐκ ἀλόγως παρεισφρῆσαι ἐκ τοῦ Δαρ-εῖον. Ἐνδέχεται μέντοι εἶναι καὶ Οἷον, μόνον αὐτὸν ἄξιον τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄνακτος. 618 Θεομήστωρ], κατὰ τὸ Ὁμηρικόν: Θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος. 620 Βαλὴν], ὁ βασιλεὺς Φρυγιστὶ ἢ Φανικιστί. Βαλὴν οἱ Τοῦρκοι λέγουσι καὶ σήμερον τὸν Διοικητήν. 622 Κροκόβαπτον εὔμαριν], κίτρινον ὑπόδημα. Παράδοξον τῷ ὄντι πόσον ἀρχαῖα εἶναι τὰ κίτρινα τῶν Ἀσιανῶν ἡγεμόνων ὑποδήματα, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ἦτον καὶ ἐπὶ τῶν Χαλίφων αὐτῶν αὐστηρότατα ἀπηγορευμένη εἰς τοὺς μὴ Μουσουλμάνους, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲ παρεχωρεῖτο κατὰ χάριν εἴς τινας προνομιούχους (μπερατλῆδες) ἐκ τῶν χριστιανῶν. 623 Βασιλείου τιάρας φάλαρον πιφαύσκων], ἀναφαίνων τὴν κορυφὴν ἢ μᾶλλον τὸν κατὰ κορυφὴν θύσανον (τὸ σαρούτσι) τῆς βασιλικῆς σου τιάρας. 624 Δαρειὰν], Περσιστὶ δῆθεν, ἀντὶ Δαρεῖε. Ἄλλοι ἔγραψαν: Δαρεῖ' ἄνες. —Οἴ], ἐνταῦθα, ἐνταυθοῖ. 627 Στυγ. γάρ τις ἐπ' ἀχλ. πεπ.] ἀχλὺς (λύπη) γὰρ δεινὴ ἡμῖν ἐπικαπέταται. 652 54] διέφθαρται. Περιφρασθεὶς δ' ἂν ἐκ τοῦ

ΔΑΡ. Ὦ πιστὰ πιστῶν, ἥλικές θ' ἥβης ἐμῆς,
Πέρσαι γεραιοί, τίνα πόλις πονεῖ πόνον;
Στένει, κέκοπται καὶ χαράσσεται πέδον·
Λεύσσων δ' ἄκοιτιν τὴν ἐμὴν πέλας τάφου,
Ταρβῶ· χοὰς δὲ πρευμενεῖς ἐδεξάμην.
Ὑμεῖς δὲ θρηνεῖτ' ἐγγὺς ἑστῶτες τάφου,
Καὶ ψυχαγωγοῖς ὀρθιάζοντες γόοις,
Οἰκτρῶς καλεῖσθέ μ'. ἐστὶ δ' οὐκ εὐέξοδον
Ἄλλως τε πάντως, χοὶ κατὰ χθονὸς θεοὶ
Λαβεῖν ἀμείνους εἰσὶν ἢ μεθιέναι.
Ὅμως δ' ἐκείνοις ἐνδυναστεύσας ἐγὼ
Ἥκω· τάχυνα δ', ὡς ἄμεμπτος ὦ χρόνου.
Τί ἐστὶ Πέρσαις νεοχμὸν ἐμβριθὲς κακόν;
ΧΟΡ. Σέβομαι μὲν προσιδέσθαι, σέβομαι δ' ἀντία λέξαι Στρφ.
Σέθεν, ἀρχαίῳ περὶ τάρβει.
ΔΑΡ. Ἀλλ' ἐπεὶ κάτωθεν ἦλθον σοῖς γόοις πεπεισμένος,
Μήτι μακιστῆρα μῦθον, ἀλλὰ σύντομον λέγων,
Εἰπὲ, καὶ πέραινε πάντα, τὴν ἐμὴν αἰδῶ μεθείς.
ΧΟΡ. Δέομαι μὲν χαρίσασθαι, δέομαι δ' ἀντία φάσθαι, Ἀντιστρ.
Λέξας δύσλεκτα φίλοισιν.
ΔΑΡ. Ἀλλ' ἐπεὶ δέος παλαιὸν σοὶ φρενῶν ἀνθίσταται;
Τῶν ἐμῶν λέκτρων γεραιὰ ξύννομ' εὐγενὲς γύναι,
Κλαυμάτων λήξασα τῶνδε καὶ γόων σαφές τί μοι
Λέξον. ἀνθρώπεια δ' ἄν τοι πήματ' ἄντυχοι βροτοῖς.
Πολλὰ μὲν γὰρ ἐκ θαλάσσης, πολλὰ δ' ἐκ χέρσου κακὰ
Γίγνεται θνητοῖς, ὁ μάσσων βίοτος ἢν ταθῇ πρόσω.
ΑΤ. Ὦ βροτῶν πάντων ὑπερσχὼν ὄλβον εὐτυχεῖ πότμῳ!
Ὡς, ἕως ἔλευσσες αὐγὰς ἡλίου, ζηλωτὸς ὢν
Βίοτον εὐαίωνα Πέρσαις ὡς θεὸς διήγαγες·
Νῦν τέ σε ζηλῶ θανόντα, πρὶν κακῶν ἰδεῖν βάθος.
Πάντα γὰρ, Δαρεῖ', ἀκούσει μῦθον ἐν βραχεῖ λόγῳ·
Διαπεπόρθηται τὰ Περσῶν πράγμαθ', ὡς εἰπεῖν ἔπος.
ΔΑΡ. Τίνι τρόπῳ; λοιμοῦ τις ἦλθε σκηπτὸς ἢ στάσις πόλει;
ΑΤ. Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἀμφ' Ἀθήναις πᾶς κατέφθαρται στρατός.
ΔΑΡ. Τίς δ' ἐμῶν ἐκεῖσε παίδων ἐστρατηλάτει; φράσον.
ΑΤ. Θούριος Ξέρξης, κενώσας πᾶσαν ἠπείρου πλάκα·

νόντων ὡς ἑξῆς: Τί τάδε, δυνάστα, περὶ πάσῃ τῇ σῇ τῇδε (χώρᾳ) διάγοιεν δίδυμα ἀμάρτια (διπλαῖ ἀποτυχίαι); Τὸ δὲ Νᾶες ἄναες, τραγικὸν, κατὰ τὸ Νύμφην ἄνυμφον, παρθένον ἀπάρθενον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. 635 Ὦ πιστὰ πιστῶν], ἴδε 1 καὶ 504. 637 Χαράσσεται πέδον], ὁ Σχλ. λέγει: διασχίζεται ὑπὸ τῶν θρήνων. Ἀλλὰ νομίζω μᾶλλον ὅτι ἐννοεῖ τοὺς σκαπτομένους λάκκους πρὸς τὰς θυσίας τῶν νεκρῶν. 645 Ἐνδυναστεύσας], ἰσχύσας ὡς δυνάστης. 646 Ὡς ἄμ. ὦ χρόνου], ἵνα μὴ μέμψησθέ μοι χρόνου ἕνεκεν (ὡς χρονίσαντι). 648 ...] δέδοικα μὲν κεχαρισμένα σοι λέγειν (ψεύσομαι γάρ)· δέδοικα δὲ τὰ ἐναντία (δηλαδὴ δυσχερῆ) λέξας, δύσλεκτα (δυσάρεστα) τοῖς φίλοις γάρ. 660 Ὁ μάσσων β. ἢν τ. πρ.] ἐὰν ὁ μακρὸς βίος παραταθῇ. 670 Πλάκα], ἔκτασιν (χώραν) ἀπέραντον, παρβλ. Εὐρ. Βακ.

ΔΑΡ. Πεζὸς ἢ ναύτης δὲ πεῖραν τήνδ' ἐμώρανεν τάλας;
ΑΤ. Ἀμφότερα· διπλοῦν μέτωπον ἦν δυοῖν στρατευμάτοιν.
ΔΑΡ. Πῶς δὲ καὶ στρατὸς τοσόσδε πεζὸς ἤνυσεν περᾶν;
ΑΤ. Μηχαναῖς ἔζευξεν Ἕλλης πορθμὸν, ὥστ' ἔχειν πόρον·
ΔΑΡ. Καὶ τόδ' ἐξέπραξεν, ὥστε Βόσπορον κλεῖσαι μέγαν;
ΑΤ. Ὧδ' ἔχει· γνώμης δέ πού τις δαιμόνων ξυνήψατο.
ΔΑΡ. Φεῦ, μέγας τις ἦλθε δαίμων, ὥστε μὴ φρονεῖν καλῶς!
ΑΤ. Ὡς ἰδεῖν τέλος πάρεστιν, οἷον ἤνυσεν, κακόν.
ΔΑΡ. Καὶ τί δὴ πράξασιν αὐτοῖς ὧδ' ἐπιστενάζετε;
ΑΤ. Ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς, πεζὸν ὤλεσε στρατόν.
ΔΑΡ. Ὧδε παμπήδην δὲ λαὸς πᾶς κατέφθαρται δορί;
ΑΤ. Πρὸς τάδ' ὡς Σούσων μὲν ἄστυ πᾶν κενανδρίαν στένει...
ΔΑΡ. Ὦ πόποι κενῆς ἀρωγῆς κἀπικουρίας στρατοῦ!
ΑΤ. Βακτρίων δ' ἔρρει πανώλης δῆμος, οὐδέ τις γέρων.
ΔΑΡ. Ὦ μέλεος, οἵαν ἄρ' ἥβην ξυμμάχων ἀπώλεσε!
ΑΤ. Μονάδα δὲ Ξέρξην ἐρημόν φασιν οὐ πολλῶν μέτα...
ΔΑΡ. * Πῶς τε δὴ καὶ ποῖ τελευτᾶν; ἔστι τίς σωτηρία;
ΑΤ. Ἄσμενον μολεῖν γέφυραν γαῖν δυοῖν ζευκτηρίαν.
ΔΑΡ. Καὶ πρὸς ἤπειρον σεσῶσθαι τήνδε, τοῦτ' ἐτήτυμον;
ΑΤ. Ναὶ λόγος κρατεῖ σαφηνής· τοῦτό γ' οὐκ ἔνι στάσις.
ΔΑ. Φεῦ, ταχεῖά γ' ἦλθε χρησμῶν πρᾶξις, ἐς τε παῖδ' ἐμὸν
Ζεὺς ἀπέσκηψεν τελευτὴν θεσφάτων· ἐγὼ δέ που
Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὔχουν ἐκτελευτῆσαι θεούς·
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χὼ θεὸς ξυνάπτεται.
Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὑρῆσθαι φίλοις·
Παῖς δ' ἐμὸς τάδ' οὐ κατειδὼς ἤνυσεν νέῳ θράσει,
Ὅστις Ἑλλήσποντον ἱερὸν, δοῦλον ὥς, δεσμώμασιν
Ἤλπισε σχήσειν, ῥέοντα Βόσπορον ῥόον θεοῦ,
Καὶ πόρον μετερρύθμιζε, καὶ πέδαις σφυρηλάτοις
Περιβαλὼν πολλὴν κέλευθον ἤνυσεν πολλῷ στρατῷ,
Θνητὸς ὢν θεῶν δὲ πάντων ᾤετ' οὐκ εὐβουλίᾳ
Καὶ Ποσειδῶνος κρατήσειν. πῶς τάδ' οὐ νόσος φρενῶν
Εἶχε παῖδ' ἐμόν; δέδοικα, μὴ πολὺς πλούτου πόρος

---

671 Ἐμώρανεν], μωρῶς ἐπεχείρησε, ἡ αἰτ. ἐλλ. τῆς προθ. Περί. 675 Βόσπορον], τὸν Ἑλλήσποντον, « διὰ τὸ πάντας τοὺς στενοὺς πορθμοὺς βοσπόρους καλεῖσθαι », κατὰ τὸν Σχλ. τοῦ Ἀπολλωνίου (Β', 168). Ἀλλὰ πῶς ὁ Δαρεῖος κακίζει τὴν γεφύρωσιν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐν ᾧ αὐτὸς προτοῦ ἐγεφύρωσε διὰ τοῦ Σαμίου Ἀνδροκλέους τὸν κυρίως Βόσπορον τὸν Θράκιον; Ἀλλ', ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω (στίχ. 815, 16), ὁ Αἰσχύλος ἠρύσατο ἐξ ἄλλων πηγῶν ἢ ὁ Ἡρόδοτος τὰ κατὰ τὴν Περσικὴν ἱστορίαν. 683] Ὦ τῆς κενῆς (τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τοῦ μέτρου ἐδιστάσθησαν νὰ διορθώσωσι: κεδνῆς) τοῦ τοσούτου στρατοῦ ἐπικουρίας! 684 Οὐδέ τις γέρων], ἀλλὰ πάντες νέοι. 688 Γαῖν δυοῖν ζευκτηρίαν], τὴν ζεύξασαν τὰς δύο ἠπείρους. 690 Στάσις], ἀμφιβολία. 699 700 Πέδαις σφυρηλ. πρβ.], ἐννοεῖ ἴσως τὰς χρυσᾶς πέδας, ἃς ἔρριψεν ἐν μέσῳ τῷ Ἑλλησπόντῳ ὁ Ξέρξης, τιμωρούμενος αὐτὸν ἀπειθήσαντα. 703, 5 Πῶς τάδ' οὐ νόσος κτλ.], πῶς (περὶ) τάδ' οὐκ ἐνόσει τὰς φρένας;

Ὁ θυμὸς ἀνθρώποις γένηται τοῦ φθάσαντος ἁρπαγή.
ΑΤ. Ταῦτα τοῖς κακοῖς ὁμιλῶν ἀνδράσιν διδάσκεται
Θούριος Ξέρξης, λέγουσι δ', ὡς σὺ μὲν μέγαν τέκνοις
Πλοῦτον ἐκτήσω ξὺν αἰχμῇ, τὸν δ' ἀνανδρίας ὕπο
Ἔνδον αἰχμάζειν, πατρῷον δ' ὄλβον οὐδὲν αὐξάνειν.
Τοιάδ' ἐξ ἀνδρῶν ὀνείδη πολλάκις κλύων κακῶν,
Τήνδ' ἐβούλευσεν κέλευθον καὶ στράτευμ' ἐφ' Ἑλλάδα.
ΔΑ. Τοιγάρ σφιν ἔργον ἐστὶν ἐξειργασμένον
Μέγιστον, αἰείμνηστον, οἷον οὐδέπω
Τόδ' ἄστυ Σούσων ἐξεκείνωσεν πεσόν,
Ἐξ οὔτε τιμὴν Ζεὺς ἄναξ τήνδ' ὤπασεν,
Ἕν' ἄνδρ' ἁπάσης Ἀσίδος μηλοτρόφου
Ταγεῖν, ἔχοντα σκῆπτρον εὐθυντήριον.
Μῆδος γὰρ ἦν ὁ πρῶτος ἡγεμὼν στρατοῦ,
Ἄλλος δ' ἐκείνου παῖς τόδ' ἔργον ἤνυσε·
Φρένες γὰρ αὐτοῦ θυμὸν οἰακοστρόφουν.
Τρίτος δ' ἀπ' αὐτοῦ Κῦρος, εὐδαίμων ἀνήρ,
Ἄρξας ἔθηκε πᾶσιν εἰρήνην φίλοις,
Λυδῶν δὲ λαὸν καὶ Φρυγῶν ἐκτήσατο,
Ἰωνίαν τε πᾶσαν ἤλασεν βίᾳ·
Θεὸς γὰρ οὐκ ἤχθηρεν, ὡς εὔφρων ἔφυ.
Κύρου δὲ παῖς τέταρτος ἴθυνε στρατόν.
Πέμπτος δὲ Μάρδος ἦρξεν, αἰσχύνη πάτρᾳ
Θρόνοισί τ' ἀρχαίοισι. τὸν δὲ ξὺν δόλῳ
Ἀρταφρένης ἔκτεινεν ἐσθλὸς ἐν δόμοις
Ξὺν ἀνδράσιν φίλοισιν, οἷς τόδ' ἦν χρέος.
Ἕκτος δὲ Μάραφις, ἕβδομός τ' Ἀρταφρένης.
Κἀγὼ πάλου δ' ἔκυρσα, τοῦ περ ἤθελον·
Κἀπεστράτευσα πολλὰ σὺν πολλῷ στρατῷ.
Ἀλλ' οὐ κακὸν τοσόνδε προσέβαλον πόλει.
Ξέρξης δ' ἐμὸς παῖς ὢν νέος νέα φρονεῖ,
Κοὐ μνημονεύει τὰς ἐμὰς ἐπιστολάς.
Εὖ γὰρ σαφῶς τόδ' ἴστ', ἐμοὶ ξυνήλικες,
Ἅπαντες ἡμεῖς, οἳ κράτη τάδ' ἔσχομεν,
Οὐκ ἂν φανεῖμεν πήματ' ἔρξαντες τόσα.
ΧΟΡ. Τί οὖν, ἄναξ Δαρεῖε, ποῖ καταστρέφεις
Λόγων τελευτήν; πῶς ἂν ἐκ τούτων ἔτι
Πράσσοιμεν ὡς ἄριστα Περσικὸς λεώς;

704] Γένηται τοῖς ἀνθρ. ἁρπαγὴ τοῦ φθ. 706 Λέγουσι δ'], οἱ κακοὶ ἄνδρες. 717 Μῆδος γὰρ ἦν ὁ πρ.], Δαρεῖος ὁ Μῆδος, ὁ ἄλλως Ἀστυάγης, πάππος τοῦ Κύρου.
718 Ἄλλος δ' ἐκείνου παῖς], ὁ Κυαξάρης, πατὴρ τοῦ Κύρου. 726 Μάρδος], ὁ κοινῶς Σμέρδις, ὁ Μάγος. 730 Μάραφις], ἀδελφὸς τοῦ Καμβύσου, κατὰ τὸν Ἑλλάνικον, παρὰ τῷ δὲ ποιῷ γράφεται Μάρφις.

ΔΑΡ. Εἰ μὴ στρατεύοισθ' ἐς τὸν Ἑλλήνων τόπον,
Μηδ' εἰ στράτευμα πλεῖον ᾖ τὸ Μηδικόν.
Αὐτὴ γὰρ ἡ γῆ ξύμμαχος κείνοις πέλει.
ΧΟΡ. Πῶς τοῦτ' ἔλεξας; τίνι τρόπῳ δὲ συμμαχεῖ;
ΔΑΡ. Κτείνουσα λιμῷ τοὺς ὑπερπόλλους ἄγαν.
ΧΟΡ. Ἀλλ' εὐσταλῆ τοι λεκτὸν ἀροῦμεν στόλον.
ΔΑΡ. Ἀλλ' οὐδ' ὁ μείνας νῦν ἐν Ἑλλάδος τόποις
Στρατὸς κυρήσει νοστίμου σωτηρίας.
ΧΟΡ. Πῶς εἶπας; οὐ γὰρ πᾶν στράτευμα βαρβάρων
Περᾷ τὸν Ἕλλης πορθμὸν Εὐρώπης ἄπο;
ΔΑΡ. Παῦροί γε πολλῶν, εἴ τι πιστεῦσαι θεῶν
Χρὴ θεσφάτοισιν, εἰς τὰ νῦν πεπραγμένα
Βλέψαντα (συμβαίνει γὰρ οὐ τὰ μέν, τὰ δ' οὔ)·
Κεἴπερ τάδ' ἐστί, πλῆθος ἔκκριτον στρατοῦ
Λείπει κεναῖσιν ἐλπίσιν πεπεισμένος.
Μίμνουσι δ' ἔνθα πεδίον Ἀσωπὸς ῥοαῖς
Ἄρδει, φίλον πίασμα Βοιωτῶν χθονί·
Οὗ σφιν κακῶν ὕψιστ' ἐπαμμένει παθεῖν,
Ὕβρεως ἄποινα κἀθέων φρονημάτων,
Οἳ γῆν μολόντες Ἑλλάδ', οὐ θεῶν βρέτη
Ἠδοῦντο συλᾶν, οὐδὲ πιμπράναι νεώς,
Βωμοὶ δ' ἄιστοι, δαιμόνων ἱδρύματα,
Πρόρριζα φύρδην ἐξανέστραπται βάθρων.
Τοιγὰρ κακῶς δράσαντες, οὐκ ἐλάσσονα
Πάσχουσι, τὰ δὲ μέλλουσι, κοὐδέπω κακῶν
Κρηπὶς ὕπεστιν, ἀλλ' ἔτ' ἐκπιδύεται·
Τόσος γὰρ ἔσται πέλανος αἱματοσταγὴς
Πρὸς γῇ Πλαταιῶν Δωρίδος λόγχης ὕπο·
Θῖνες νεκρῶν δὲ καὶ τριτοσπόρῳ γονῇ
Ἄφωνα σημανοῦσιν ὄμμασιν βροτῶν,
Ὡς οὐχ ὑπέρφευ θνητὸν ὄντα χρὴ φρονεῖν.
Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ', ἐκάρπωσε στάχυν
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος.
Τοιαῦθ' ὁρῶντες τῶνδε τἀπιτίμια,
Μέμνησθ' Ἀθηνῶν Ἑλλάδος τε, μηδέ τις,
Ὑπερφρονήσας τὸν παρόντα δαίμονα,

---

754 (Συμβαίνει γὰρ οὐ τὰ μέν, τὰ δ' οὔ)], ἐκ τῶν θεσφάτων δηλονότι, ἀλλὰ πάντα.
755 Κ' εἴπερ τάδ' ἐστί], καὶ εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. 756 Λείπει], ὁ Ξέρξης. 757 κ. ε. Μίμνουσι δ' κτλ.], ἀνακόλουθον φαίνεται τὸ νὰ γνωρίζῃ ὁ Δαρεῖος τὴν θέσιν καὶ κατάστασιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι Περσικοῦ στρατοῦ, ἐν ᾧ ἀνωτέρω (στίχ. 635, 667 κ. ε.) φαίνεται παντάπασιν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συμβάντων. —φίλον πίασμα], ὁ Ἀσωπὸς ὁ πιαίνων τὴν γῆν τῶν Βοιωτῶν. 763 Ἄιστοι], ἀφανεῖς (ἐγένοντο), ἠφανίσθησαν. 766 67 Κακῶν κρηπίς], πυθμήν, τέλος, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν φρεάτων, (ὅθεν ἐπιφέρει): »Ἀλλ' ἔτ' ἐκπιδύεται, « ἀναβρύουσι. 768 Πέλανος], φύραμα, πηλός. 770 Καὶ τριτοσπόρῳ γονῇ], ἕως μέχρι τρίτης γενεᾶς. 772 Οὐχ ὑπέρφευ. χρὴ φρονεῖν], ὑπὲρ τὸ δέον, ὑπερφρονεῖν.

Ἄλλων ἐρασθεὶς, ὄλβον ἐκχέῃ μέγαν.
Ζεύς τοι κολαστὴς τῶν ὑπερκόμπων ἄγαν
Φρονημάτων ἔπεστιν, εὔθυνος βαρύς.
Πρὸς ταῦτ' ἐκεῖνον σωφρονεῖν κεχρημένοι,
Πινύσκετ' εὐλόγοισι νουθετήμασι,
Λῆξαι θεοβλαβοῦνθ' ὑπερκόμπῳ θράσει.
Σὺ δ', ὦ γεραιὰ, μῆτερ ἡ Ξέρξου φίλη,
Ἐλθοῦσ' ἐς οἴκους, κόσμον, ὅστις εὐπρεπὴς,
Λαβοῦσ' ὑπαντίαζε παιδί· πάντα γὰρ
Κακῶν ὑπ' ἄλγους λακίδες ἀμφὶ σώματι
Στημοῤῥαγοῦσι ποικίλων ἐσθημάτων.
Ἀλλ' αὐτὸν εὐφρόνως σὺ πράϋνον λόγοις·
Μόνης γὰρ, οἶδα, σοῦ κλύων ἀνέξεται.
Ἐγὼ δ' ἄπειμι γῆς ὑπὸ ζόφον κάτω.
Ὑμεῖς δὲ, πρέσβεις, χαίρετ', ἐν κακοῖς ὅμως,
Ψυχῇ διδόντες ἡδονὴν καθ' ἡμέραν,
Ὡς τοῖς θανοῦσι πλοῦτος οὐδὲν ὠφελεῖ.
ΧΟΡ. Ἦ πολλὰ καὶ παρόντα καὶ μέλλοντ' ἔτι
Ἤλγησ' ἀκούσας βαρβάροισι πήματα!
ΑΤ. Ὦ δαῖμον, ὥς με πόλλ' ἐσέρχεται κακὰ
Ἄλγη, μάλιστα δ' ἥδε συμφορὰ δάκνει,
Ἀτιμίαν γε παιδὸς ἀμφὶ σώματι
Ἐσθημάτων κλύουσαν, ἥ νιν ἀμπέχει.
Ἀλλ' εἶμι, καὶ λαβοῦσα κόσμον ἐκ δόμων
Ὑπαντιάζειν παῖδ' ἐμῷ πειράσομαι·
Οὐ γὰρ τὰ φίλτατ' ἐν κακοῖς προδώσομεν.
ΧΟΡ. Ὦ πόποι, ἦ μεγάλας ἀγαθᾶς τε Στρφ. δ.
Πολισσονόμου βιοτᾶς ἐπεκύρσαμεν,
Εὖθ' ὁ γηραιὸς
Πανταρκὴς, ἀκάκης, ἄμαχος, βασιλεὺς
* Ἰσόθεος Δαρεῖος ἆρχε χώρας.
Πρῶτα μὲν εὐδοκίμου στρατιᾶς ἀπ' Ἀντςρφ. δ.
* Ἐφαινόμεθ', ἠδὲ νομίσματα πύργινα
Πάντ' ἐπεύθυνον·
Νόστοι δ' ἐκ πολέμων ἀπόνους, ἀπαθεῖς,
Εὖ πράσσοντας ἆγον οἴκους.

---

786 Πάντα], πανταχοῦ γὰρ (ἀμφὶ σώματι). 788 Στημοῤῥαγοῦσι], διεῤῥώγασι.
797 98 Ὥς με πόλλ' ἐσέρχεται κακὰ ἄλγη], κυριεύουσι τὴν ψυχήν μου. 798 κ. ε. Μάλιστα δ' ἥδε συμφ. δάκνει κτλ.] Ἐκ τούτων γνοίη τις ἂν τήν τε μητέρα ἢ τὴν γυναῖκα, τὴν μὲν θλιβομένην μᾶλλον διὰ τὰς τοῦ υἱοῦ της ἢ τὰς δημοσίας συμφοράς· τὴν δὲ νομίζουσαν τὸ μέγιστον τῶν δεινῶν τὰ διεῤῥωγότα ἱμάτια. 802 Παῖδ' ἐμῷ], παιδὶ τῷ ἐμῷ, καὶ σημειωτέα ἡ ἀποβολὴ τοῦ ι τῆς δοτικῆς. 805 Πολισσονόμου], εὐνομουμένης, οἰκείας ἔθνει πεπολισμένῳ. 809 10 Εὐδοκ. στρατ. ἀπ' ἐφ.] διεπρέπομεν ἀπ' εὐδοκίμου στρατιᾶς, περιφανῶς εὐδοκιμοῦμεν τὰ κατὰ πόλεμον.—νομίσματα πύργινα], νόμοι ἀσφαλεῖς (θεμελιώδεις). 811 Πάντ' ἐπευθ.] διεῖπον (διεύθυνον) τὰ πάντα.

Ὅσας δ' εἷλε πόλεις, πόρον — Στρ. β'.
Οὐ διαβὰς Ἅλυος ποταμοῖο,
Οὐδ' ἀφ' ἑστίας συθείς·
Οἷαι Στρυμονίου πελάγους Ἀχελωΐδες εἰσὶ
Πάροικοι Θρηκίων ἐπαύλων·
Λίμνας τ' ἔκτοθεν, αἳ κατὰ — Ἀντιστρ. β'.
Χέρσον, ἐληλαμέναι πέρι πύργον,
Τοῦδ' ἄνακτος ἄϊον,
Ἕλλας τ' ἀμφὶ πόρον πλατὺν εὐχόμεναι, μυχία τε
Προποντίς, καὶ στόμωμα Πόντου·
Νᾶσοί θ' αἱ κατὰ πρῶν' ἅλιον περίκλυστοι, — Στρ. γ'.
Τᾷδε γᾷ προσήμεναι,
Οἷα Λέσβος, ἐλαιόφυτός τε Σάμος,
Χίος, ἠδὲ Πάρος, Νάξος, Μύκονος, Τήνῳ τε συνάπτουσ'
Ἄνδρος ἀγχιγείτων!
Καὶ τὰς ἀγχιάλους ἐκράτυνε μεσάκτους, — Ἀντιστρ. γ'.
Λῆμνον, Ἰκάρου θ' ἕδος,
Καὶ Ῥόδον, ἠδὲ Κνίδον, Κυπρίας τε πόλεις,
Πάφον, ἠδὲ Σόλους, Σαλαμῖνά τε, τᾶς νῦν ματρόπολις τῶνδ'
Αἰτία στεναγμῶν·
Καὶ τὰς εὐκτεάνους κατὰ κλῆρον — Ἐπῳδ.
Ἰόνιον πολυάνδρους
Ἑλλάνων ἐκράτυνε σφετέραις φρεσίν·

814-815 Πόρον οὐ διαβὰς Ἅλυος], χωρὶς νὰ διαβῇ τὸν Ἅλυν (ποταμὸν χωρίζοντα τὴν μεγάλην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας). Καὶ μὴν διέβη αὐτόν, ὡς ἢ τὸν Βόσπορον ἢ τὸν Ἴςρον ἐπὶ Σκύθας. Ἀλλ' ὅτι ὁ Αἰσχύλος διαφωνεῖ περὶ τῶν κατὰ τὴν Περσικὴν ἱςορίαν πρὸς τὸν Ἡρόδοτον, σεσημείωται ἢ ἐν τοῖς προτοῦ. 817 κ. ε. Οἷαι Στρυμονίυ πελάγυς κτλ.], ὅσαι (πόλεις) Ἀχελωΐδες (παραποτάμιοι: διότι Ἀχελῷος γενικῶς ἅπας ποταμός) Στρυμονίυ πελάγυς (κείμεναι περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ πελαγίζοντος [μεγίςυ] ποταμοῦ Στρυμόνος, καθὼς ἡ Ἀμφίπολις, τὰ Ἄβδηρα κτλ.). 819 Λίμνας τ' ἔκτοθεν], ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, ἠπειρώτιδες. 820 Ἐληλαμ. πέρι πύργον], περιτετειχισμέναι. 822 Ἕλλας τ' ἀμφὶ πόρον πλατὺν], τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Η, 86) πλατὺν ὀνομάζει, ὄχι διότι οἱ πρῶτον αὐτὸν ἰδόντες κάτοικοι τῆς Ἀσίας τὸν παρέβαλον πρὸς τοὺς ποταμοὺς τῆς πατρίδος των· ἀλλὰ πιθανώτερον (κατ' ἐμὴν τοὐλάχιςον εἰκασίαν), διότι τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, παραβαλλόμενον πρὸς τὰ ὕδατα ἐκείνων, ἦτον ἁλμυρὸν (πλατὺ, ἴδε τὸ Λεξ.), «Ὡς ἐόντι δολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ,» καθὼς εἶπεν ὁ Ξέρξης (ἴδε Ἡρόδ. Ζ', 35). — εὐχόμεναι], καυχώμεναι (ὅτι Δαρείῳ ὑπήκουον). — μυχία τε Προπ.], ὡς ἔχουσα δύω μεγάλους μυχοὺς (κόλπους), τὸν Κιανὸν καὶ Ἀστακηνόν. 823 Στόμωμα Πόντου], ὁ Βόσπορος. 824 Κατὰ πρῶν' ἅλιον], τὸν ἔσχατον τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῆς θαλάσσης πρόβολον, δηλ. τὴν μικρὰν Ἀσίαν. 829 Τὰς ἀγχ. ἐκράτ. μεσάκτους], αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔχουσι Μεσάγκτους, καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ἤθελον προτιμήσῃ, ἀπ' ἐναντίας καὶ αὐτοῦ τοῦ Σχλ. καὶ τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν τῆς γνώμης, ἐὰν ἦτον βέβαιον ὅτι ὁ λόγος ἐδῶ εἶνε περὶ μόνων τῶν νήσων, εἰς ὅσας εἶχον πλειοτέραν ἐπιῤῥοὴν οἱ Πέρσαι, κατὰ λέξιν: τὰς ἐκράτυνε ὑπὸ σφιγκτότερον χαλινὸν (ἀγκτῆρα). Διότι ἄλλως τίς ἡ ἀνάγκη νὰ διαςείλῃ ὁ ποιητὴς τὴν Λῆμνον τῆς Λέσβου καὶ τὴν Ἰκαρίαν τῆς Σάμου. Ἀλλὰ καὶ ταύτην μου τὴν εἰκασίαν καθυποβάλλω ταπεινῶς εἰς τῶν ἁρμοδίων καθηγητῶν τὴν κρίσιν. 834-835 Τὰς εὐκτ. κατὰ κλ. Ἰόν. πολ.] τὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ κλήρῳ (τμήματι, κληρουχίᾳ) καλῶς ἐκτισμένας καὶ πολυανθρώπους Ἑλληνίδας πόλεις· καὶ παρατηρητέα ἡ σύνταξις: Εὐκτεάνους κατὰ κλῆρον (εὖ ἐκτισμένας ἐν τῷ κλ.) ἢ πολυάνδρους (πληθούσας ἀνδρῶν) Ἑλλήνων. 836 Σφετέραις φρεσὶ],

Ἀκάματον δὲ παρῆν σθένος ἀνδρῶν τευχηστήρων,
Παμμίκτων τ' ἐπικούρων.
Νῦν δ' οὐκ ἀμφιβόλως θεότρεπτα τάδ'
Αὖ φέρομεν πολέμοισι,
Δμαθέντες μεγάλως πλαγαῖσι ποντίαισιν.
ΞΕΡ. Ἰώ,
Δύστηνος ἐγὼ στυγερᾶς μοίρας
Τῆσδε κυρήσας ἀτεκμαρτοτάτης,
Ὡς ὠμοφρόνως δαίμων ἐνέβη
Περσῶν γενεᾷ! τί πάθω τλήμων;
Λέλυται γὰρ ἐμῶν γυίων ῥώμη,
Τήνδ' ἡλικίαν ἐσιδόντ' ἀστῶν.
Εἴθ' ὄφελεν, Ζεῦ, κἀμὲ μετ' ἀνδρῶν
Τῶν οἰχομένων
Θανάτου κατὰ μοῖρα καλύψαι!
ΧΟΡ. Ὀτοτοῖ, βασιλεῦ, στρατιᾶς ἀγαθῆς,
Καὶ Περσονόμου τιμῆς μεγάλης,
Κόσμου τ' ἀνδρῶν,
Οὓς νῦν δαίμων ἀπέκειρε!
Γᾶ δ' αἰάζει τὰν ἐγγαίαν
Ἥβαν, Ξέρξα, κταμέναν Ἅδου
* Σάκτορι Περσᾶν· Ἀγδαβάται γὰρ
Πολλοὶ φῶτες, χώρας ἄνθος,
* Τοξοδάμαντες, πάνυ γὰρ φύστις
Μυριὰς ἀνδρῶν, ἐξέφθινται.
ΞΕΡ. Αἰαῖ, αἰαῖ κεδνᾶς ἀλκᾶς!
ΧΟΡ. Ἀσία δὲ χθών, βασιλεῦ γαίας,
Αἰνῶς, αἰνῶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται.
ΞΕΡ. Ὅδ' ἐγών, οἰοῖ, αἰακτὸς
Μέλεος γέννᾳ γᾷ τε πατρῴᾳ
Κακὸν ἄρ' ἐγενόμαν!
ΧΟΡ. * Πρόσφθογγόν σοι νόστου τὰν

τῇ ἑαυτοῦ φρονήσει. [837] Ἀνδρῶν τευχηστήρων], ὁπλιτῶν. [839] Νῦν δ' οὐκ ἀμφιβ. θεότρεπτα τάδ' αὖ φέρ.], νῦν δὲ φέρομεν ταῦτα, θεόθεν ἀναμφιβόλως τραπέντα εἰς τοὐναντίον.

[841] Ἰώ!] ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ Ξέρξης εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν, καὶ φαντάζεταί τις ὁποίαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τοὺς θεατάς, ἔχοντας νεαρὰν ἔτι τὴν μνήμην τῶν ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς τροπαίων. [847] Τήνδ' ἡλικίαν], τοὺς γέροντας. [855 57] Γᾶ δ' αἰάζει κτλ.] ἡ δὲ γῆ (ἡ πατρίς) θρηνεῖ τὴν ἰθαγενῆ νεολαίαν τῶν Περσῶν, φονευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἄρεως τοῦ σάκτορος (φορτωτοῦ) τοῦ ᾅδου. [857] Ἀγδαβάται], οἱ νεώτεροι εἴκασαν, δικαίως (νομίζω), ὅτι εἶν' ἐσφαλμένον ἀντὶ Ἀγβατάνων — Ἐκβατάνων, συμπεριλαμβάνοντος τοῦ ποιητοῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἐπισημοτέρας πόλεως τῆς Μηδίας, ὅλους τοὺς Μήδους, καθὼς καὶ ἀνωτέρω (στίχ. 99, 100) ὑπὸ τὰ Σοῦσα καὶ τὴν Κισσίαν ὅλους τοὺς Πέρσας. [859] Πάνυ γὰρ φύστις], καὶ τοῦτο διέφθαρται. Ὁ Bothe διορθοῦν ἐπεβάλετο οὐκ ἀπιθάνως: Πάνυ ταρφής τις. [863] Ἐπὶ γόνυ κέκλιται], ἐγονάτισε, λέγομεν καὶ σήμερον, φυλάττοντες τὴν αὐτὴν μεταφοράν. [867] κ. ε. Πρόσφθογγόν σοι κτλ.] νόστου πρόσφθογγόν σοι πέμψω (προσφθέγξομαί σε νοστήσαντα) δύσφημον φωνὴν καὶ κακομέλετον (ἐν ἄλλοις

Κακοφάτιδα βοάν, κακομέλετον ἰὰν
Μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος,
Πέμψω, πέμψω, πολύδακρυν ἰαχάν.
ΞΕΡ. Ἵετ' αἰανῆ πάνδυρτον
Δύσθροον αὐδάν· δαίμων γὰρ ὅδ' αὖ
Μετάτροπος ἐπ' ἐμοί.
ΚΟΡ. Ἥσω τοι καὶ πάνδυρτον,
Λαοπαθῆ σεβίζων ἁλίτυπα βάρη
Πόλεως γέννας πενθητῆρος·
Κλάγξω, κλάγξω δ' αὖ γόον ἀρίδακρυν.
Ἰάων γὰρ ἀπηύρα, Ἰάων, ναύφρακτος — Στρφ. β'.
Ἄρης ἑτεραλκὴς
Νυχίαν πλάκα κερσάμενος
Δυσδαίμονά τ' ἀκτάν.
ΞΕ. Οἰοῖ, οἰοῖ, βόα, καὶ πάντ' ἐκπεύθου.
ΚΟΡ. Ποῦ δὲ φίλων ἄλλος ὄχλος;
Ποῦ δέ σοι παραστάται,
Οἷος ἦν Φαρανδάκης,
Σούσας, Πελάγων, ἠδ' Ἀγδαβάτας,
Δοτάμας, Ψάμμις, Σουσισκάνης τ'
Ἀγβάτανα προλιπών;
ΞΕ. Ὀλοοὺς ἀπέλειπον Τυρίας ἐκ ναὸς
Ἐῤῥόντας ἐπ' ἄκραις
Σαλαμινιάσι στυφελοῦ
Θείνοντας ἐπ' ἀκτᾶς.
ΧΟΡ. Οἰοῖ, οἰοῖ, οἰοῖ, ποῦ σοι Φαρνοῦχος,
Ἀριόμαρδός τ' ἀγαθός,
Ποῦ δὲ Σευάλκης ἄναξ,
Ἢ Λίλαιος εὐπάτωρ,
Μέμφις, Θάρυβις, καὶ Μασίστρας,
Ἀρτεμβάρης τ', ἠδ' Ὑσταίχμας·
Τάδε σ' ἐπανερόμαν.
ΞΕ. Ἰὼ ἰώ μοι, τὰς ὠγυγίας — Στρφ. γ'.
Κατιδόντες στύγν' Ἀθάνας,

ὀρθότ. κακομέλεον, δύσηχον) βοὴν Μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος, (διότι οἱ Μαριανδυνοὶ [ἔθνος τῆς Ἀσίας ὑπὲρ τὴν Παφλαγονίαν] αὐλοὶ καὶ αὐληταὶ ἦσαν ἐπιτηδειότατοι πρὸς θρηνῳδίαν). 874 Ἥσω τοι καὶ πάνδυρτον], ἀφήσω (πέμψω, καθὼς εἶπεν ἀνωτέρω) καὶ πάνδυρτον (ἐννοεῖται δὲ ἀπὸ κοινοῦ· αὐδάν), σεβίζων (τιμῶν διὰ τῶν θρήνων μου) τὰ λαοπαθῆ ἁλίτυπα βάρη (τὰς κατὰ θάλασσαν συμφορὰς) τῆς πενθητῆρος γέννας (τῆς ἐξοκενῶ.. νεολαίας [ἀρσ. μὲ θηλ. κατὰ τό: » Λωβητῆρες Ἐριννύες, « Σοφ. Ἀντιγ. 992, κτλ.] πόλεως (τῆς πατρίδος μου). 878 Ἰάων], ἐν ἄλλοις γρφτ. Ἰώνων, ἀπ' ἐναντίας τῷ μέτρῳ.— ἀπηύρα], ἀφείλετο (αὐτοὺς τῆς πόλεως). 880 Νυχίαν πλάκα], τὴν μαύρην (σκοτεινὴν) πέτραν, ἐννοεῖ δὲ τὴν Ψυττάλειαν. Ἡ δὲ αἰτ. ἐλλ. προθ. τῆς Ἐπί.— κερσάμενος], ἀποχωρίσας αὐτοὺς τῶν λοιπῶν· ἑρμηνεύεται δὲ σαφέστερον διὰ τοῦ ἀνωτέρω Ἀπηύρα.
889 Ὀλοοὺς ἀπέλειπον], ὀλομένους, ἀποθανόντας. 891 92 Στυφελοῦ θ. ἐπ' ἀκτᾶς] θεινομένους ἐπὶ τῆς στυφελοῦ (τραχείας) ἀκτῆς (τῆς Σαλαμ.)

Πάντες ἐνὶ πιτύλῳ, ἐὲ, τλάμονες
Ἀσπαίρουσι χέρσῳ.
ΧΟΡ. Ἦ καὶ τὸν Περσῶν αὐτοῦ
Μυρία μυρία πεμπαστὰν, τὸν
Σὸν πιστὸν πάντ' ὀφθαλμὸν,
Βατανώχου παῖδ', Ἄλπιστον,
* * *

Τοῦ Σησάμου, τοῦ Μυγαβάτα,
Πάρθον τε, μέγαν τ' Οἰβάρην
Ἔλιπες ἔλιπες; ΞΕΡ. ὤ, ὢ δαΐων!
ΧΟΡ. Πέρσαις ἀγαυοῖς κακὰ πρόκακα λέγεις.
ΞΕΡ. Ἴυγγά μοι δῆτ' ἀγαθῶν ἑτάρων Ἀντςρφ. γ΄.
Ὑπομιμνήσκεις, ἄλαστα,
Στυγνὰ, πρόκακα λέγων. βοᾷ, βοᾷ,
Μελέων ἔνδοθ' ἦτορ.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν ἄλλον γε ποθοῦμεν,
Μάρδων ἀνδρῶν μυριάδαρχον
Ξάνθην, ἄρειόν τ' Ἀγχάρην,
Διαῖξίν τ', ἠδ' Ἀρσάκην,
Ἱππιάνακτας,
Κιγδαγάταν, καὶ Λυθίμναν,
Τόλμον τ' αἰχμᾶς ἀκόρεστον.
ΞΕΡ. Ἔταφεν, ἔταφεν, οὐκ ἀμφὶ σκηναῖς
Τροχηλάτοισιν, ὄπιθεν ἑπόμενοι·
Βεβᾶσι γὰρ, τοίπερ ἀγρέται στρατοῦ, Στρφ. δ΄.
Βεβᾶσιν, οἵ, νώνυμοι.
ΧΟΡ. Ἰὴ ἰὴ, ἰὼ ἰὼ,
Ἰὼ ἰὼ δαίμονες,
Ἔθεσθ' ἄελπτον κακὸν,
Διαπρέπον οἷον δέδορκεν Ἄτα!
ΞΕΡ. Πεπλήγμεθ', οἷαι δι' αἰῶνος τύχαι. Ἀντςρφ. δ΄.

---

902 Ἐνὶ πιτύλ], ἐνὶ πεσήματι, πεσόντες συγχρόνως ἢ παρομοίως. 904 905 Ἦ ϗ τὸν Περσῶν αὐτοῦ μυρία μυρία πεμπαστάν], ἆρα ϗ τὸν μετρητὴν τῶν μυρίων μυριάδων Περσῶν αὐτοῦ (κατέλιπες); Εἴη δ' ἂν οὗτος ὁ ταμίας ἢ λογιςὴς τοῦ ςρατοῦ. 905 6 Τὸν σὸν.. ὀφθ.], νωστοί εἰσιν οἱ λεγόμενοι παρὰ τοῖς Πέρσαις: »βασιλέως ὀφθαλμοί,« ἔφοροι δηλ. τῶν ...αφόρων κλάδων τῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας. 908 9] Οἱ δύο οὗτοι στίχοι ὑποτίθενται ἐλλείποντες. 911 Ὦ δαΐων!] ὢ τῶν δεινῶν! 912 Κακὰ πρόκακα], δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν. 913 Ἴυγγα.. ἑταίρων]. τὴν χάριν (τέρψιν) τῶν καλῶν μου φίλων, ἀντὶ τοὺς χαρίεντας καὶ ἀγαπητούς μοι. 915 16 Βοᾷ Μελέων ἔνδοθ' ἦτορ], κατὰ τό: »Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει (Ὀδυσ. Υ, 13). 918 Μάρδων], ἔθνος λῃστρικὸν τῆς Ὑρκανίας. 921 Ἱππιάνακτας], ...χηγοὺς τοῦ ἱππικοῦ. 924 Ἔταφεν], ἐτάφησαν.—Οὐκ ἀμφὶ σκ. τροχηλ. ὄπιθεν ἑπ.], διότι ... σώματα τῶν φονευομένων ἐν τῇ μάχῃ ἀρχηγῶν μετεκόμιζον οἱ Πέρσαι ἐφ' ἁμαξῶν ...ηνοειδῶν, ὄπισθεν τοῦ ςρατοπέδου. 926 Τοί περ ἀγρέται ςρατοῦ], καὶ τοι ἡγεμόνες τοῦ ..., στρατηγοί. 930 Διαπρ. οἵων δέδ. Ἄτα], ἐξέχον μεταξὺ πάντων, ὅσα ἐφορᾷ ἡ Ἄτη. 934 Πεπλήγμεθ', οἷαι κτλ.], ἐπλήγημεν ὑπὸ συμφορῶν τοιούτων, οἷαι δι' αἰῶνος τυγχάνουσι γινόμεναι.

ΧΟΡ. Πεπλήγμεθ' (εὔδηλα γάρ)...
ΞΕΡ. Νέαι, νέαι, δύαι, δύαι!
ΧΟΡ. Ἰαόνων ναυβατᾶν
Κύρσαντες οὐκ εὐτυχῶς.
Δυσπόλεμον δὴ γένος τὸ Περσῶν!
ΞΕΡ. * Πῶς δ' οὐ στρατὸν μὲν τοσοῦτον τάλας πέπληγμαι; Στρ. ι'
ΧΟΡ. Τί δ' οὐκ; ὄλωλε μεγάλα τὰ Περσῶν.
ΞΕΡ. Ὁρᾷς τὸ λοιπὸν τόδε τᾶς ἐμᾶς στολᾶς;
ΧΟΡ. Ὁρῶ, ὁρῶ. ΞΕΡ. Τάνδε τ' ὀϊστοδέγμονα.
ΧΟΡ. Τί τόδε λέγεις σεσωσμένον;
ΞΕΡ. Θησαυρὸν βελέεσσιν.
ΧΟΡ. Βαιά γ' ὡς ἀπὸ πολλῶν.
ΞΕΡ. Ἐσπανίσμεθ' ἀρωγῶν.
ΧΟΡ. Ἰάνων λαὸς οὐ φυγαίχμας;
ΞΕ. Ἀγανόριος. κατεῖδον δὲ πῆμ' ἄελπτον... Ἀντιστρ. ι'
ΧΟΡ. Τραπέντα ναύφρακτον ἐρεῖς ὅμιλον;
ΞΕ. Πέπλον δ' ἐπέῤῥηξ' ἐπὶ συμφορᾷ κακοῦ.
ΧΟΡ. Παπαῖ, παπαῖ! ΞΕ. καὶ πλέον ἢ παπαῖ μὲν οὖν.
ΧΟΡ. Δίδυμα γάρ ἐστι καὶ τριπλᾶ...
ΞΕ. Λυπρὰ, χάρματα δ' ἐχθροῖς...
ΧΟΡ. Καὶ σθένος γ' ἐκολούσθη.
ΞΕ. Γυμνός εἰμι προπομπῶν.
ΧΟΡ. Φίλων ἄταισι ποντίαισι.
ΞΕ. Δίαινε, δίαινε πῆμα, πρὸς δόμους δ' ἴθι! Στρ. ς'
ΧΟΡ. Αἰαῖ, αἰαῖ, δύα, δύα!
ΞΕΡ. Βόα νυν ἀντίδουπά μοι!
ΧΟΡ. Δόσιν κακὰν κακῶν κακοῖς.
ΞΕΡ. Ἴυζε μέλος ὁμοῦ τιθείς!
ΧΟΡ. Ὀτοτοτοῖ!
ΞΕΡ. Βαρεῖά γ' ἅδε συμφορά.
ΧΟΡ. Οἴ, μάλα καὶ τόδ' ἀλγῶ.
ΞΕΡ. Ἔρεσσ', ἔρεσσε, καὶ στέναζ' ἐμὴν χάριν! Ἀντιστρ. ς'
ΧΟΡ. Διαίνομαι γοεδνὸς ὤν.
ΞΕΡ. Βόα νυν ἀντίδουπά μοι!
ΧΟΡ. Μέλειν πάρεστι, δέσποτα.

---

937 Δυσπόλεμον], δυστυχὲς ἐν τοῖς πολέμοις. 938] Τὸν στίχον τοῦτον ἤθελον στίξει ὡς ἑξῆς; Πῶς δ' οὐ; στρατὸν μὲν τοσοῦτον κτλ. ἵν' ᾖ δηλαδή: Πῶς γὰρ οὐ (δυσπόλεμον τὸ Περσῶν γένος); 941 Ὀϊστοδέγμονα], δεικνύει τὴν φαρέτραν του, τὴν ὁποίαν ἡ μόνην διέσωσε. 949 Πέπλον δ' ἐπέῤῥηξ'], παρβλ. 176, 977. 952 Λυπρὰ], λυπηρὰ, δεινὰ, ἀλγεινά. 956 Δίαινε πῆμα], δάκρυε (διὰ τὸ) δεινὸν τοῦτο· ἴδε κατωτέρω (στίχ. 981) ὅπου τὸ ἔργα πληρέστερον, ἢ παρβλ. 234. 964 Ἔρεσσε] τύπτε σεαυτόν. Ἐννοεῖται δὲ ὁποῖον γέλωτα ἐκίνουν εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν οἱ κοπετοὶ καὶ αἱ στερνοτυπίαι αὗται τῶν Περσῶν· ἢ διὰ τοῦτο τῶν κριτικῶν τινες κατέταξαν τὸ δρᾶμα τοῦτο μεταξὺ τῶν λεγομένων Γραικοκωμικῶν ἢ Ἱλαροτραγῳδιῶν. 967 Μέλειν πάρεστι], τὸ φροντίζειν περὶ τούτου πάρεστί μοι· ἔχω τὴν περὶ τούτου φροντίδα.

ΞΕΝ. Ἐπορθίαζε νῦν γόοις.
ΧΟΡ. Ὀτοτοτοῖ!
Μέλαινα δ' αὖ μεμίξεται
Καὶ στονόεσσα πλαγά.
ΞΕΡ. Καὶ στέρν' ἄρασσε, κἀπιβόα τὸ Μύσιον. Στρφ. ζ'.
ΧΟΡ. Ἄνι', ἄνι', ἄνια!
ΞΕΡ. Καί μοι γενείου πέρθε λευκήρη τρίχα.
ΧΟΡ. Ἄπριγδ', ἄπριγδα, μάλα γόεδνα.
ΞΕΡ. Ἀΰτει δ' ὀξύ! ΧΟΡ. καὶ τάδ' ἔρξω.
ΞΕΡ. Πέπλον δ' ἔρεικε κολπίαν ἀκμῇ χερῶν! Ἀντςρφ. ζ'.
ΧΟΡ. Ἄνι', ἄνι', ἄνια!
ΞΕΡ. Καὶ ψάλλ' ἔθειραν, καὶ κατοίκτισαι στρατόν!
ΧΟΡ. Ἄπριγδ', ἄπριγδα, μάλα γόεδνα.
ΞΕΡ. Διαίνου δ' ὄσσε! ΧΟΡ. τέγγομαί τοι.
ΞΕΡ. Βόα νῦν ἀντίδουπά μοι! Ἐπῳδ.
ΧΟΡ. Ὀτοτοτοῖ!
ΞΕΡ. Αἰακτὸς ἐς δόμους κίε!
ΧΟΡ. Ἰώ, Περσὶς αἶα δυσβαΐκτος!
ΞΕΡ. Ἰὼ δὴ κατ' ἄστυ...
ΧΟΡ. Ἰὼ δῆτα, ναί, ναί!
ΞΕΡ. Γοᾶσθ' ἁβροβάται!
ΧΟΡ. Ἰώ, Περσὶς αἶα δυσβαΐκτος!
ΞΕΡ. Ἰή, ἰή, τρισκάλμοισιν, ἰή, ἰή,
Βάρισιν ὀλόμενοι!
ΧΟΡ. Πέμψω τοί σε δυσθρόοις γόοις.

---

970 Μέλαινα.. πλαγά], μώλωψ.. 972 Τὸ Μύσιον]. θρηνητικοὶ γὰρ καὶ οἱ Μυσοί, καθὰ ἢ οἱ Κᾶρες ἢ οἱ Φρύγες. 973 Ἄνια], δεινά, ἀνιαρά, παρβλ. 233. 974 Πέρθε γενείου τρίχα], μάδισε τὰ γένειά σου. 975 Ἄπριγδα], ἀπρὶξ (ἀντέχου τοῦ γενείου). 977 Πέπλον δ' ἔρεικε κολπίαν], πλατὺν καὶ μακρὺν, σχηματίζοντα ἑπομένως κόλπους. Περὶ δὲ τοῦ Ἔρεικε, ἴδε 511.—ἀκμῇ χερῶν] τῷ ἄκρῳ τῶν χ., δηλ. τοῖς δακτύλοις. 979 Ψάλλ' ἔθειραν], τράβα τὰ μαλλιά σου. 988 Ἁβροβάται], οὕτω καλεῖ τοὺς Πέρσας, ὡς τρυφηλούς, καθὼς καὶ ὁ παρ' Ἡροδ. (Α', 55) χρησμὸς ὀνομάζει τοὺς Λυδοὺς ποδαβρούς. 990 91 Τρισκάλμοισιν.. βάρισιν], τριήρεσιν.

Θ'. ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΠΛΟΥΤΟΣ(*).

(Σ. Δ. Β.)

Ἀριστοφάνης ὁ Ἀθηναῖος (Κυδαθηναιεὺς τὸν δῆμον), ὁ ἐξοχώτερος τῶν κωμικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Αἱ κωμῳδίαι του, τῶν ὁποίων ἕνδεκα μόναι διεσώθησαν, εἶνε πλήρεις ἀγχινοίας καὶ Ἀττικοῦ ἅλατος, προσβάλλουσαι ἀφόβως καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰσχυροτέρους πολίτας, ὅσοι ἔβλαπτον τὴν πατρίδα. Τὸ ἑπόμενον ὡραιότατον ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐποίησε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ὁ Πλάτων, ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ πόσην ὑπόληψιν ἀπήλαυεν ἔκπαλαι ὁ χαριτωμένος ἀληθῶς ποιητὴς οὗτος·

« Αἱ Χάριτες, τέμενός τι λαβεῖν ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται
» ζητοῦσαι, ψυχὴν εὗρον Ἀριστοφάνους ».

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΚΑΡΙΩΝ, θεράπων.
ΧΡΕΜΥΛΟΣ, δεσπότης.
ΠΛΟΥΤΟΣ.
ΧΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΩΝ.
ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ, φίλος Χρεμύλου.
ΠΕΝΙΑ.
ΓΥΝΗ ΧΡΕΜΥΛΟΥ.
ΔΙΚΑΙΟΣ ΑΝΗΡ.
ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ.
ΓΡΑΥΣ.
ΝΕΑΝΙΑΣ.
ΕΡΜΗΣ.
ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΟΣ.

ΚΑΡΙΩΝ, ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΧΟΡΟΣ.

ΚΑΡ. Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ,
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου!
Ἢν γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν·
Τοῦ σώματος γὰρ οὐκ ἐᾷ τὸν κύριον
Κρατεῖν ὁ δαίμων, ἀλλὰ τὸν ἐωνημένον.
Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα· τῷ δὲ Λοξίᾳ,
Ὃς θεσπιῳδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου,

6 Τὸν κύριον], τοῦ σώματος, αὐτὸν δηλ. τὸν δοῦλον. 8 Καὶ τ. μὲν δὴ τ.], φράσις Ἀττ. ὅμοιον τῷ τοῦ Σοφοκλέους: Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. —Τῷ δὲ Λοξίᾳ], τῷ Ἀπόλλωνι, ὡς λοξὰ (σκολιὰ) μαντευομένῳ. 9 Ὃς θεσπιῳδεῖ κτλ.], φράσις τραγική.

(*) Τὸ δρᾶμα τοῦτο εἰσήχθη (παρεστάθη) δὶς, τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ ἄρχοντος Διοκλέους (πρὸ Χ. 408), τὸ δὲ δεύτερον, μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀντιπάτρου (πρὸ Χ. 388). Ἡ σωζομένη δὲ αὕτη ἔκδοσις αὐτοῦ δὲν εἶνε οὔτε αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ πρώτη (διότι πολλὰ τῶν σωζομένων σχολίων δὲν ἀναφέρονται εἰς αὐτὴν), οὔτε ἡ δευτέρα (διότι ἀναφέρει πολλαχοῦ ὀνόματα κύρια, ἐν ᾧ τοῦτο εἶχεν ἤδη ἀπαγορευθῆ πρὸ τούτου διὰ νόμου), ἀλλ' ἐράνισμά τι ἐξ ἀμφοτέρων, συντεθὲν ὑπό τινος τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν.

Μέμψιν δικαίαν μέμφομαι ταύτην, ὅτι,
Ἰατρὸς ὢν καὶ μάντις, ὥς φασιν, σοφὸς,
Μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψέ μου τὸν δεσπότην,
Ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
Τοὐναντίον δρῶν ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα·
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται,
Καὶ ταῦτ' ἀποκρινομένου τοπαράπαν οὐδὲ γρύ.—
Ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἔσθ' ὅπως σιγήσομαι,
Ἢν μὴ φράσῃς, ὅ τι τῷδ' ἀκολουθοῦμέν ποτε,
Ὦ δέσποτ', ἀλλά σοι παρέξω πράγματα.
Οὐ γάρ με τυπτήσεις, στέφανον ἔχοντά γε.
ΧΡ. Μὰ Δί' ἀλλ' ἀφελὼν τὸν ςέφανον, ἢν λυπῇς τί με,
Ἵνα μᾶλλον ἀλγῇς.
ΚΑΡ. Λῆρος· οὐ γὰρ παύσομαι,
Πρὶν ἂν φράσῃς μοι, τίς ποτ' ἐστὶν οὑτοσί.
Εὔνους γὰρ ὤν σοι πυνθάνομαι πάνυ σφόδρα.
ΧΡ. Ἀλλ' οὔ σε κρύψω· τῶν ἐμῶν γὰρ οἰκετῶν
Πιστότατον ἡγοῦμαί σε καὶ κλεπτίστατον.
Ἐγὼ, θεοσεβὴς καὶ δίκαιος ὢν ἀνὴρ,
Κακῶς ἔπραττον, καὶ πένης ἦν...
ΚΑΡ. Οἶδά τοι.
ΧΡ. Ἕτεροι δ' ἐπλούτουν, ἱερόσυλοι, ῥήτορες,
Καὶ συκοφάνται, καὶ πονηροί.
ΚΑΡ. Πείθομαι.
ΧΡ. Ἐπερησόμενος οὖν ᾠχόμην ὡς τὸν θεὸν,
Τὸν ἐμὸν μὲν αὐτοῦ τοῦ ταλαιπώρου σχεδὸν
Ἤδη νομίζων ἐκτετοξεῦσθαι βίον·
Τὸν δ' υἱὸν, ὅσπερ ὢν μόνος μοι τυγχάνει,
Πευσόμενος εἰ χρὴ, μεταβαλόντα τοὺς τρόπους,
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲ ἕν,

[11] Μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψέ μου τὸν δ.], διότι εἶχον ὑπάγει εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλ. καὶ ὑποτίθενται ἐπιστρέφοντες ἐκεῖθεν. [17] Ἀποκρινομένου], ἐνν. τοῦ τυφλοῦ, κατὰ γενικὴν ἀπόλυτον. [18] Σιγήσομαι], διότι τὰ μέχρι τοῦδε ὑποτίθεται λέγων καθ' ἑαυτὸν (χωρὶς ν' ἀκούηται δῆθεν ὑπὸ τοῦ προπορευομένου κυρίου του) ὁ δοῦλος. [19] Ὅτι], ἐκεῖνο δι' ὅ τι, διὰ τί.—ποτε], ὅτι ποτὲ, ἆρά γε. [20] Σοὶ παρέξω πράγματα], θὰ σοὶ προξενήσω περισπασμοὺς (δυσκολίας), θὰ σὲ κεφαλοπονήσω. [21] Στέφανον ἔχοντά γε], διότι οἱ ἀπερχόμενοι εἰς τὰ μαντεῖα ἐστεφανηφόρουν. Παρατηρητέα καὶ ἡ δύναμις τοῦ Γε, βέβαια δά!
[22] Μὰ Δι', ἀλλὰ κτλ.] ἄρσις καὶ θέσις. [23] Λῆρος], ἐνν. ἐστὶ ταῦτα. [25] Πάνυ σφόδρα], ἐκ παραλλ., κατὰ συνήθειαν Ἀττικήν. [27] Πιστότατον.. καὶ κλεπτίστατον], κωμικὴ ἀντίθεσις. [30] Ἱερόσυλοι, ῥήτορες], φυσικώτερον νομίζω νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ μεταξὺ τῶν δύο λέξεων κόμμα, ἵνα καὶ τὰ τρία ἐπίθετα ἀναφέρωνται ὡς πρὸς μόνον οὐσιαστικὸν τό: ῥήτορες, κατὰ τῶν ὁποίων καταφέρεται κυρίως ὁ ποιητής [31] Πείθομαι], τὸ πιστεύω, εἶμαι βέβαιος (πεπεισμένος) περὶ τούτου. [32] Ὡς τὸν θεὸν], εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ (τοῦ Ἀπόλλ.). [33] [34] Τὸν ἐμὸν αὐτοῦ.. βίον], ἀντί: τὸν ἐμαυτοῦ, καθὼς καὶ τό: Πόσις ἐμὸς τῆς ἀθλίας (Εὐρ. Ἠλ. 366), κτλ.—ἐκτετοξεῦσθαι], ἀνηλῶσθαι, μτφορ. [37] Ὑγιὲς μηδὲ ἕν],

'Ως τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν.
ΚΑΡ. Τί δῆθ' ὁ Φοῖβος ἔλακεν ἐκ τῶν στεμμάτων;
ΧΡ. Πεύσει. σαφῶς γάρ ὁ θεὸς εἶπέ μοι τοδί·
"Οτῳ ξυναντήσαιμι πρῶτον ἐξιὼν,
'Εκέλευσε τούτου μὴ μεθίεσθαί μ' ἔτι,
Πείθειν δ' ἐμαυτῷ ξυνακολουθεῖν οἴκαδε.
ΚΑΡ. Καὶ τῷ ξυναντᾷς δῆτα πρώτῳ;
ΧΡ. Τουτῳί.
ΚΑΡ. Εἶτ' οὐ ξυνίῃς τὴν ἐπίνοιαν τοῦ θεοῦ,
Φράζουσαν, ὦ σκαιότατε, σοὶ σαφέστατα
'Ασκεῖν τὸν υἱὸν τὸν ἐπιχώριον τρόπον;
ΧΡ. Τῷ τοῦτο κρίνεις;
ΚΑΡ. Δῆλον ὁτιὴ καὶ τυφλῷ
Γνῶναι δοκεῖ τοῦθ', ὡς σφόδρ' ἐστὶ ξυμφέρον
Τὸ μηδὲν ἀσκεῖν ὑγιὲς ἐν τῷ νῦν χρόνῳ.
ΧΡ. Οὐκ ἔσθ' ὅπως ὁ χρησμὸς εἰς τοῦτο ῥέπει,
'Αλλ' εἰς ἕτερόν τι μεῖζον. ἢν δ' ἡμῖν φράσῃ,
"Οστις ποτ' ἐστὶν, οὑτοσὶ, καὶ τοῦ χάριν,
Καὶ τοῦ δεόμενος, ἦλθε μετὰ νῷν ἐνθαδὶ,
Πυθοίμεθ' ἂν τὸν χρησμὸν ἡμῶν, ὅ τι νοεῖ.
ΚΑΡ. "Αγε δὴ, πρότερον σὺ σαυτὸν, ὅστις εἶ, φράσον
"Η τἀπὶ τούτοις δρῶ. λέγειν χρὴ ταχὺ πάνυ.
ΠΛ. 'Εγὼ μὲν οἰμώζειν λέγω σοι.
ΚΑΡ. Μανθάνεις,
"Ος φησιν εἶναι;
ΧΡ. Σοὶ λέγει τοῦτ', οὐκ ἐμοί·
Σκαιῶς γὰρ αὐτοῦ καὶ χαλεπῶς ἐκπυνθάνει.
'Αλλ' εἴ τι χαίρεις ἀνδρὸς εὐόρκου τρόποις,
'Εμοὶ φράσον.
ΠΛ. Κλάειν ἔγωγέ σοι λέγω.
ΚΑΡ. Δέχου τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ὄρνιν τοῦ θεοῦ.
ΧΡ. Οὔ τοι, μὰ τὴν Δήμητρα, χαιρήσεις ἔτι.
ΚΑΡ. "Ην μὴ φράσῃς γὰρ, ἀπό σ' ὀλῶ κακὸν κακῶς.

μηδὲν ὑγιὲς, ὅλως διεφθαρμένος, ἐξωλέστατος. [39] "Ελακεν ἐκ τῶν στεμμάτων], τραγικώτερον καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ, κατὰ παρῳδίαν τῶν τοῦ Εὐριπίδου τραγῳδ-

[45] Εἶτ'], καὶ λοιπόν; [46] Σκαιότατε], ἀνόητε. [48 49] Καὶ τυφλῷ γνῶναι], παροιμ. Καὶ τυφλῷ δῆλον. Ἀποσκώπτει δὲ πλαγίως καὶ τὸν Πλοῦτον. [54] 'Ρέπει], τείνει, ἀποβλέπει, ἐννοεῖ. σημειωτέον καὶ τὸ ο τοῦ Τοῦτο, ἐκτεινόμενον ἐπιδήλως διὰ τὴν ἐπιφορὰν τοῦ ρ.

[55] "Ο τι νοεῖ], τί σημαίνει, ἐννοεῖ. [57] "Η τἀπὶ τούτοις δρῶ], ἢ (ἐὰν μὴ φράσῃς), δράσω τὰ παρεπόμενα τούτοις (δηλ. θὰ σὲ ξυλίσω). [58] Οἰμώζειν λέγω σοι], φρσ. Ἀττ., ἀναλογοῦσα (καθὼς καὶ ἡ κατωτέρω: Κλάειν) μὲ τὰ παρ' ἡμῖν: κακὸν νὰ σ' ἔλθῃ! τὴν κακή σου τὴν ἡμέραν κτλ. [58 59] Μανθάνεις, ὅς φησιν εἶναι;], καταλαμβάνεις τί ἄνθρωπος λέγει ὅτι εἶνε; [61] Εὐόρκου], ἀγαθοῦ, ἐναρέτου, τιμίου, καθὼς λέγομεν τώρα.

[62] Τὸν ὄρνιν], τὸν καλὸν οἰωνὸν, εἴρων. διότι οὐδὲν ἄλλο ἢ δάκρυα καὶ οἰμωγὰς κατερᾶται. [64] Μὰ τὴν Δήμητρα], ὡς γεωργὸς, ὁρκίζεται τὴν προστάτιν τῆς γεωργίας θεάν. Τοῦτο δὲ παρατηρεῖται εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ὅρκους τῶν ἀρχαίων. [65] Αἱ πολλαὶ ἐκδό-

ΠΛ. Ὦ 'τὰν, ἀπαλλάχθητον ἀπ' ἐμοῦ.
ΧΡ. Πώμαλα.
ΚΑΡ. Καὶ μὴν ὃ λέγω, βέλτιστόν ἐστι, δέσποτα·
'Απολῶ τὸν ἄνθρωπον κάκιστα τουτονί.
'Αναθεὶς γὰρ ἐπὶ κρημνόν τιν' αὐτὸν, καταλιπὼν
Ἄπειμ', ἵν' ἐκεῖθεν ἐκτραχηλισθῇ πεσών.
ΧΡ. 'Αλλ' αἶρε ταχέως.
ΠΛ. Μηδαμῶς.
ΧΡ. Οὔκουν ἐρεῖς;
ΠΛ. 'Αλλ' ἢν πύθησθέ μ', ὅστις εἰμ', εὖ οἶδ' ὅτι
Κακόν τί μ' ἐργάσεσθε, κοὐκ ἀφήσετον.
ΧΡ. Νὴ τοὺς θεοὺς ἡμεῖς γ', ἐὰν βούλῃ γε σύ.
ΠΛ. Μέθεσθέ νύν μου πρῶτον.
ΧΡ. Ἠνὶ μεθίεμεν.
ΠΛ. 'Ακούετον δή· δεῖ γὰρ, ὡς ἔοικ', ἐμὲ
Λέγειν, ἃ κρύπτειν ἦ παρεσκευασμένος.
'Εγὼ γάρ εἰμι Πλοῦτος.
ΧΡ. Ὦ μιαρώτατε
'Ανδρῶν ἁπάντων, εἶτ' ἐσίγας Πλοῦτος ὤν;
ΚΑΡ. Σὺ Πλοῦτος οὕτως ἀθλίως διακείμενος;
ΧΡ. Ὦ Φοῖβ' Ἄπολλον, καὶ θεοὶ, καὶ δαίμονες,
Καὶ Ζεῦ, τί φής; ἐκεῖνος ὄντως εἶ σύ;
ΠΛ. Ναί.
ΧΡ. 'Εκεῖνος αὐτός;
ΠΛ. Αὐτότατος.
ΧΡ. Πόθεν οὖν, φράσον,
Αὐχμῶν βαδίζεις;
ΠΛ. 'Εκ Πατροκλέους ἔρχομαι,
Ὃς οὐκ ἐλούσατ', ἐξότου περ ἐγένετο.
ΧΡ. Τουτὶ δὲ τὸ κακὸν πῶς ἔπαθες; κάτειπέ μοι.
ΠΛ. Ὁ Ζεύς με ταῦτ' ἔδρασεν, ἀνθρώποις φθονῶν.

σεις ἀναφέρουσι καὶ τοῦτον τὸν στίχον εἰς τὸν Χρεμύλον· ἀλλ' ἡ εἰς τὸ δυϊκὸν ἀπόκρισις τοῦ Πλούτου δικαιολογεῖ τὴν διόρθωσιν τοῦ 'Ερμ.—ἀπό σ' ὀλῶ], κατὰ τμσ. ἀντὶ Ἀπολῶ σε.
66 Ὦ τὰν], οὐ μόνον ἐπὶ ἑν. ἀλλὰ κ ἐπὶ πλθ.—Πώμαλα], οὐδαμῶς, παντάπασιν, Ἀττ.
69] Ἔνιαι τῶν ἐκδόσεων ἔχουσι: Κᾆτα λιπών, ε ἀπ' ἐναντίας τῷ μέτρῳ. 71 Ἀλλ' αἶρε ταχέως], λοιπὸν σήκωσέ τον· κατὰ τὸ Ἆρον, ἆρον, ε τοῦ Εὐαγγ. 74 Ἡμεῖς γε], ἐνν. ἀφήσομεν. 76 Ἠνὶ μεθίεμεν], ἰδοὺ σὲ ἀφίνομεν. Εἰς μερικὰς ἐκδόσεις γράφεται: Ἣν μεθίεμεν, ε ἴσως κατὰ διόρθωσιν τινὸς, μὴ ἐνθυμηθέντος ὅτι τὸ πρῶτον ι τοῦ Ἵημι εἶνε πάντοτε βραχύ. 77 Ἦ], Ἀττ. κατὰ κρσ. ἐκ τοῦ Ἔα, ἀντὶ Ἦν. 79 Ἀνδρῶν ἁπάντων], κωμ. ὡς ἐὰν τὸν ἄνθρωπος. 80 Οὕτως ἀθλίως] διότι λέγει κατωτέρω: Αὐχμῶν βαδίζεις.
81 Ὦ φοῖβ' Ἄπολλον καὶ θεοί], ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ταραχήν του, ἐπικαλεῖται κωμικῶς χωριστὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, καὶ ἔπειτα τὸν Δία. 83 Αὐτότατος] κωμικὸν ὑπερθετικὸν, κατὰ μίμησιν τοῦ ὁποίου ἔπλασε καὶ ὁ Πλαῦτος (Trin, 4, 2, 46) τὸ ipsissimus. 84 'Εκ Πατροκλέους], ἑνὸς τῶν μιμουμένων ἐν Ἀθήναις τὴν λιτότητα δῆθεν τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ὁποίους ἀλλοῦ ὀνομάζει: Λακωνομανοῦντας, ῥυπῶντας, ε, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία: Πατροκλέους φειδωλότερος,

Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον ἠπείλησ', ὅτι
Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην· ὁ δέ μ' ἐποίησεν τυφλόν,
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα·
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ!

ΧΡ. Καὶ μὴν διὰ τοὺς χρηστούς γε τιμᾶται μόνους
Καὶ τοὺς δικαίους.

ΠΛ. Ὁμολογῶ σοι.

ΧΡ. Φέρε, τί οὖν;
Εἰ πάλιν ἀναβλέψειας, ὥσπερ καὶ προτοῦ,
Φεύγοις ἂν ἤδη τοὺς πονηρούς;

ΠΛ. Φήμ' ἐγώ.

ΧΡ. Ὡς τοὺς δικαίους δ' ἂν βαδίζοις;

ΠΛ. Πάνυ μὲν οὖν·
Πολλοῦ γὰρ αὐτοὺς οὐχ ἑώρακα χρόνου.

ΧΡ. Καὶ θαῦμά γ' οὐδέν· οὐδ' ἐγὼ γὰρ ὁ βλέπων.

ΠΛ. Ἄφετόν με νῦν. ἴστον γὰρ ἤδη τἀπ' ἐμοῦ.

ΧΡ. Μὰ Δί', ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἑξόμεσθά σου.

ΠΛ. Οὐκ ἠγόρευον, ὅτι παρέξειν πράγματα
Ἐμέλλετόν μοι;

ΧΡ. Καὶ σύ γ', ἀντιβολῶ, πιθοῦ.
Καὶ μή μ' ἀπολίπῃς· οὐ γὰρ εὑρήσεις ἐμοῦ
Ζητῶν ἔτ' ἄνδρα τοὺς τρόπους βελτίονα·

ΚΑΡ. Μὰ τὸν Δί'· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλος, πλὴν ἐγώ.

ΠΛ. Ταυτὶ λέγουσι πάντες· ἡνίκ' ἂν δ' ἐμοῦ
Τύχωσ' ἀληθῶς, καὶ γένωνται πλούσιοι,
Ἀτεχνῶς ὑπερβάλλουσι τῇ μοχθηρίᾳ.

ΧΡ. Ἔχει μὲν οὕτως· εἰσὶ δ' οὐ πάντες κακοί.

ΠΛ. Μὰ Δί' ἀλλ' ἀπαξάπαντες.

ΚΑΡ. Οἰμώξει μακρά.

ΧΡ. Σὺ δ', ὡς ἂν εἰδῇς ὅσα, παρ' ἡμῖν ἢν μένῃς,
Γενήσετ' ἀγαθά, πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα πύθῃ.
Οἶμαι γάρ, οἶμαι, ξὺν θεῷ δ' εἰρήσεται,
Ταύτης ἀπαλλάξειν σε τῆς ὀφθαλμίας,
Βλέψαι ποιήσας.

ΠΛ. Μηδαμῶς τοῦτ' ἐργάσῃ·
Οὐ βούλομαι γὰρ πάλιν ἀναβλέψαι.

ΧΡ. Τί φής;

---

93 Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρ. φθονεῖ], περὶ τοῦ φθόνου τούτου τῆς ἄλλως Νεμέσεως τῶν θεῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἴρηται καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν. 106 Μὰ Δί' ἀλλά], παρβλ. 22. 108] Καλῶς προσγράφεται ἢ οὗτος ὁ στίχος τῷ Χρεμύλῳ ἐν ἐνίαις τῶν ἐκδόσεων, ὡς κατωτέρω στίχ. 111. 109 Ἀτεχνῶς], ἀναφανδόν, ἀσυστόλως. 111 Μὰ Δί' ἀλλ' ἀπαξάπαντες], οὐ πάντες, ἀλλ' ἀπαξάπαντες.—Οἰμώξει μακρά], ὀργίζεται ὁ Καρίων, διότι εἶπε προλαβὼν ὅτι αὐτὸς μόνος ἔκαμνεν ἐξαίρεσιν. 114 Οἶμαι γάρ, οἶμαι], κατὰ ῥητορικὴν ἀναδίπλωσιν.

ΚΑΡ. Ἄνθρωπος οὗτός ἐστιν ἄθλιος φύσει.
ΠΛ. Ὁ Ζεὺς μὲν οὖν οἶδ' ὡς, τὰ τούτων μῶρ' ἐπεὶ
Πύθοιτ' ἄν, ἐπιτρίψει με.
ΧΡ. Νῦν δ' οὐ τοῦτο δρᾷ,
Ὅστις σε προσπταίοντα περινοστεῖν ἐᾷ;
ΠΛ. Οὐκ οἶδ'· ἐγὼ δ' ἐκεῖνον ὀῤῥωδῶ πάνυ.
ΧΡ. Ἄληθες; ὦ δειλότατε πάντων δαιμόνων·
Οἴει γὰρ εἶναι τὴν Διὸς τυραννίδα
Καὶ τοὺς κεραυνοὺς ἀξίους τριωβόλου,
Ἐὰν γ' ἀναβλέψῃς σὺ κἂν σμικρὸν χρόνον;
ΠΛ. Ἆ, μὴ λέγ', ὦ πόνηρε, ταῦτ'!
ΧΡ. Ἔχ' ἥσυχος·
Ἐγὼ γὰρ ἀποδείξω σε τοῦ Διὸς πολὺ
Μεῖζον δυνάμενον.
ΠΛ. Ἐμὲ σύ;
ΧΡ. Νὴ τὸν οὐρανόν.
Αὐτίκα γὰρ ἄρχει διὰ τίν' ὁ Ζεὺς τῶν θεῶν;
ΚΑΡ. Διὰ τἀργύριον· πλεῖστον γάρ ἐστ' αὐτῷ.
ΧΡ. Φέρε,
Τίς οὖν ὁ παρέχων ἐστὶν αὐτῷ τοῦθ';
ΚΑΡ. Ὁδί.
ΧΡ. Θύουσι δ' αὐτῷ διὰ τίν'; οὐ διὰ τουτονί;
ΚΑΡ. Καὶ νὴ Δί' εὔχονταί γε πλουτεῖν ἄντικρυς.
ΧΡ. Οὔκουν ὅδ' ἐστὶν αἴτιος, καὶ ῥᾳδίως
Παύσειεν, εἰ βούλοιτο, ταῦτ' ἄν;
ΠΛ. Ὅτι τί δή;
ΧΡ. Ὅτι οὐδ' ἂν εἷς θύσειεν ἀνθρώπων ἔτι,
Οὐ βοῦν ἄν, οὐχὶ ψαιστὸν, οὐκ ἄλλ' οὐδὲ ἕν,
Μὴ βουλομένου σοῦ.
ΠΛ. Πῶς;
ΧΡ. Ὅπως; οὐκ ἔσθ' ὅπως
Ὠνήσεται δήπουθεν, ἢν σὺ μὴ παρὼν
Αὐτὸς διδῷς τἀργύριον· ὥστε τοῦ Διὸς
Τὴν δύναμιν, ἢν λυπῇ τι, καταλύσεις μόνος.
ΠΛ. Τί λέγεις; δι' ἐμὲ θύουσιν αὐτῷ;
ΧΡ. Φημ' ἐγώ.
Καὶ νὴ Δί', εἴ τί γ' ἔστι λαμπρὸν καὶ καλὸν

---

119 Τὰ τούτων μῶρ'], τὰς μωρίας αὐτῶν (τοῦ Χρεμ. Καὶ Καρ.). 125 Τριωβόλου], καθὼς λέγομεν τώρα: δύο λεπτῶν· ὅθεν καὶ Τριωβολιμαῖος ἄνθρωπος, ὁ μηδαμινός.

127 Ἆ], ἐπιτιμητικόν.—πόνηρε], ἄθλιε. 130 Αὐτίκα γὰρ] παραδείγματος χάριν.

131] προλαμβάνει ν' ἀποκριθῇ ὁ Καρίων, ὡς περὶ πράγματος δηλονότι, κατὰ τὴν ἰδέαν του, ὁμολογουμένου. Ὅθεν ὁ Χρεμύλος, ἐκλαμβάνων τὴν σιωπὴν τοῦ Πλούτου ὡς συνομολογίαν, ἐπιφέρει: Τίς οὖν κτλ.; 134 Ἄντικρυς], φανερὰ, ῥητῶς. 136 Ὅτι τί δή;], κατὰ ποῖον τρόπον; πῶς; 140 Δήπουθεν], δηλονότι.

Ὦ χάριεν ἀνθρώποισι, διὰ σὲ γίγνεται·
Ἅπαντα τῷ πλουτεῖν γάρ ἐσθ' ὑπήκοα.
ΚΑΡ. Ἔγωγέ τοι διὰ μικρὸν ἀργυρίδιον
Δοῦλος γεγένημαι, διὰ τὸ μὴ πλουτεῖν ἴσως.
ΧΡ. Καὶ τάς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας,
Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ,
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐὰν δὲ πλούσιος,
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.
ΚΑΡ. Καὶ τούς γε παῖδάς φασι ταὐτὸ τοῦτο δρᾶν,
Οὐ τῶν ἐραστῶν, ἀλλὰ τἀργυρίου χάριν.
ΧΡ. Οὐ τούς γε χρηστούς, ἀλλὰ τοὺς πόρνους· ἐπεὶ
Αἰτοῦσιν οὐκ ἀργύριον οἱ χρηστοί.
ΚΑΡ. Τί δέ;
ΧΡ. Ὁ μὲν ἵππον ἀγαθὸν, ὁ δὲ κύνας θηρευτικάς.
ΚΑΡ. Αἰσχυνόμενοι γὰρ ἀργύριον αἰτεῖν ἴσως,
Ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν.
ΧΡ. Τέχναι δὲ πᾶσαι διὰ σὲ καὶ σοφίσματα
Ἐν τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἔσθ' εὑρημένα.
Ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν σκυτοτομεῖ καθήμενος·
Ἕτερος δὲ χαλκεύει τις· ὁ δὲ τεκταίνεται·
Ὁ δὲ χρυσοχοεῖ γε, χρυσίον παρὰ σοῦ λαβών...
ΚΑΡ. Ὁ δὲ λωποδυτεῖ γε, νὴ Δί'· ὁ δὲ τοιχωρυχεῖ.
ΧΡ. Ὁ δὲ γναφεύει γ'.
ΚΑΡ. Ὁ δέ γε πλύνει κώδια.
ΧΡ. Ὁ δὲ βυρσοδεψεῖ γ'.
ΚΑΡ. Ὁ δέ γε πωλεῖ κρόμμυα·
Ὁ δ' ἁλοὺς γε μοιχὸς, διὰ σέ που παρατίλλεται.
ΠΛ. Οἴμοι τάλας, ταυτί μ' ἐλάνθανεν πάλαι.
ΧΡ. Μέγας δὲ βασιλεὺς οὐχὶ διὰ τοῦτον κομᾷ;
ΚΑΡ. Ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίγνεται;
ΧΡ. Τί δέ; τὰς τριήρεις οὐ σὺ πληροῖς; εἰπέ μοι.
ΚΑΡ. Τὸ δ' ἐν Κορίνθῳ ξενικὸν οὐχ οὗτος τρέφει;
ΧΡ. Ὁ Πάμφιλος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον κλαύσεται;
ΚΑΡ. Ὁ βελονοπώλης δ' οὐχὶ μετὰ τοῦ Παμφίλου;
ΧΡ. Ἀγύρριος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον πέρδεται;

---

158 Ἴσως], ἐπίσης τοῖς ἄλλοις. 160 Σοφίσματα], ἐπίνοιαι, ἐφευρέσεις. 166 Ὁ δέ γε πλύνει κώδια] ὁ Καρίων, παρῳδῶν τρόπον τινὰ τοὺς λόγους τοῦ Χρεμύλου, ἀναφέρει τὰ εὐτελέστερα τῶν ἐπιτηδευμάτων. 168 Παρατίλλεται], συνήθης τιμωρία τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανομένων μοιχῶν, καθὼς καὶ ἡ ῥαφανίδωσις. 170 Κομᾷ], φαντάζει, λαμπρύνεται.
171 Ἐκκλησία δὲ κτλ.] διὰ τὸ πληρονόμενον ἐν Ἀθήναις εἰς τοὺς ἐκκλησιάζοντας πολίτας ἀργύριον, τὸ λεγόμενον διὰ τοῦτο Ἐκκλησιαστικόν. 173 Τὸ δ' ἐν Κορίνθῳ ξενικόν], ἐνν. στράτευμα. Ὁ Κορινθιακὸς ἢ Συμμαχικὸς κληθεὶς πόλεμος ἐξεῤῥάγη Ὀλυμ. 96 γ'. Ἴδε Ξεν. Ἱσ. Δ', β'· Παυσ. Γ', θ', 6· Δ', ιζ', γ' κτλ. 174 Πάμφιλος], ἀγρεῖος στρατηγὸς ἐν Ἀθήναις, ἁλοὺς ἐπὶ κλοπῇ δημοσίων χρημάτων καὶ δημευθείς. 175 Βελονοπώλης], παράσιτος, κατά τινας, τοῦ Παμφίλου, συκοφάντης, καθὼς φαίνεται. 176 Ἀγύρριος], μαλ-

ΚΑΡ. Φιλέψιος δ' οὐχ ἕνεκά σου μύθους λέγει;
ΧΡ. Ἡ ξυμμαχία δ' οὐ διὰ σὲ τοῖς Αἰγυπτίοις;
ΚΑΡ. * Ἐρᾷ δὲ Λαῒς οὐ διὰ σὲ Φιλωνίδου;
Ὁ Τιμοθέου δὲ πύργος...
ΧΡ. Ἐμπέσοι γέ σοι.
ΚΑΡ. Τὰ δὲ πράγματ' οὐχὶ διὰ σὲ πάντα πράττεται;
Μονώτατος γὰρ εἶ σὺ πάντων αἴτιος,
Καὶ τῶν κακῶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν, εὖ ἴσθ' ὅτι.
ΧΡ. Κρατοῦσι γοῦν κἀν τοῖς πολέμοις ἑκάστοτε,
Ἐφ' οἷς ἂν οὗτος ἐπικαθέζηται μόνος.
ΠΛ. Ἐγὼ τοσαῦτα δυνατός εἰμ' εἷς ὢν ποιεῖν;
ΧΡ. Καὶ ναὶ μὰ Δία τούτων γε πολλῷ πλείονα·
Ὥστ' οὐδὲ μεστός σου γέγον' οὐδεὶς πώποτε.
Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐστὶ πάντων πλησμονή,
Ἔρωτος...
ΚΑΡ. Ἄρτων...
ΧΡ. Μουσικῆς...
ΚΑΡ. Τραγημάτων...!
ΧΡ. Τιμῆς...
ΚΑΡ. Πλακούντων...
ΧΡ. Ἀνδραγαθίας...
ΚΑΡ. Ἰσχάδων...
ΧΡ. Φιλοτιμίας...
ΚΑΡ. Μάζης...
ΧΡ. Στρατηγίας...
ΚΑΡ. Φακῆς...
ΧΡ. Σοῦ δ' ἐγένετ' οὐδεὶς μεστὸς οὐδεπώποτε.
Ἀλλ' ἢν τάλαντά τις λάβῃ τριακαίδεκα,
Πολὺ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ λαβεῖν ἑκκαίδεκα.
ΚΑΡ. Κἂν ταῦτ' ἀνύσηται, τετταράκοντα βούλεται,
Ἤ φησιν οὐκ εἶναι βιωτὸν τὸν βίον.

ακός τις ἢ ἀναίσχυντος πλούσιος. [177] Φιλέψιος], πένης μυθολόγος, διαβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ Πλάτωνος ὡς λάλος καὶ τερατώδης. [178] Ἡ συμμαχία τοῖς Αἰγυπτ.] ἄγνωστον ἄλλως τὸ ἱστορικὸν τοῦτο· διότι ἡ σημείωσις τοῦ Σχολιαστοῦ ὅτι ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ τυράννου τῶν Αἰγυπτ. Ψαμμιτίχου, εἶνε ἀντιχρονισμὸς ἄκαιρος. [179] Ἀντὶ τοῦ Λαῒς γραπτέον εἴκασάν τινες εἶναι Ναῒς, πρὸς συμβιβασμὸν τῆς χρονολογίας. Ὁ δὲ Φιλωνίδης μὲν εἶν' ὁ ὑποκριτής, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσήνεγκε τὸ πρῶτον ὁ Ἀριστοφάνης τοὺς Βατράχους, ἀλλὰ πλούσιός τις Μελιττεύς, κωμῳδούμενος ὡς ὑπερμήκης τὸ ἀνάστημα καὶ ἀπαίδευτος.
[180] Ὁ Τιμοθέου δὲ πύργος], διακόπτεται ὑπὸ τοῦ Χρεμύλου, πρὶν ἐπιφέρῃ: οὐ διὰ τοῦτον γένετο; Ὁ δὲ Τιμόθεος εἶναι φαίνεται ὁ περίφημος στρατηγός, υἱὸς τοῦ Κόνωνος, ἀκμάσας περὶ τὴν ρά. Ὀλυμπιάδα, ὅς τις εἶχε πύργον ὑπερύψηλον, ἴσως αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ἐν Βατραχ. 150 [185] Ἐφ' οἷς κτλ.] ἐκεῖνοι ἐφ' οἷς οὗτος (ὁ Πλοῦτος) ἐπικαθέζεται, ὡς ἐπιβαρύνειν τρόπον τινὰ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν πλάστιγγα. [189] Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κτλ.], παρὰ τὸ Ὁμηρικόν: » Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος, « λ. Ν. 636. [190 92] ὁ Καρίων ἀντιτάττει κωμικῶς τὰ θεραπεύοντα τὴν γαστέρα του.
[196 97] Καὶ τοὺς στίχους τούτους, ἀναφερομένους ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐκδόσεσιν ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Χρεμύλου, ἀνέθεσαν οἱ νεώτεροι εἰς τὸν Καρίωνα, λαβόντες τὸ ἐνδόσιμον

ΠΛ. Εὖ τοι λέγειν ἔμοιγε φαίνεσθον πάνυ·
Πλὴν ἓν μόνον δέδοικα.
ΧΡ. Φράζε τοῦ πέρι.
ΠΛ. Ὅπως ἐγὼ τὴν δύναμιν, ἥν ὑμεῖς φατε
Ἔχειν με, ταύτης δεσπότης γενήσομαι.
ΧΡ. Νὴ τὸν Δί' ἀλλὰ καὶ λέγουσι πάντες, ὡς
Δειλότατον ἔσθ' ὁ πλοῦτος.
ΠΛ. Ἥκιστ'· ἀλλά 'με
Τοιχωρύχος τις διέβαλ'· εἰσδὺς γάρ ποτε,
Οὐκ εἶχεν, εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδὲν λαβεῖν,
Εὑρὼν ἁπαξάπαντα κατακεκλεισμένα·
Εἶτ' ὠνόμασέ μου τὴν πρόνοιαν δειλίαν.
ΧΡ. Μή νυν μελέτω σοι μηδέν· ὡς, ἐὰν γένῃ
Ἀνὴρ πρόθυμος αὐτὸς εἰς τὰ πράγματα,
Βλέποντ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ Λυγκέως.
ΠΛ. Πῶς οὖν δυνήσῃ τοῦτο δρᾶσαι, θνητὸς ὤν;
ΧΡ. Ἔχω τιν' ἀγαθὴν ἐλπίδ', ἐξ ὧν εἶπέ μοι
Ὁ Φοῖβος αὐτὸς, Πυθικὴν σείσας δάφνην.
ΠΛ. Κἀκεῖνος οὖν ξύνοιδε ταῦτα;
ΧΡ. Φήμ' ἐγώ.
ΠΛ. Ὁρᾶτε.
ΧΡ. Μὴ φρόντιζε μηδὲν, ὦ 'γαθέ.
Ἐγὼ γὰρ, εὖ τοῦτ' ἴσθι, κἂν δεῖ μ' ἀποθανεῖν,
Αὐτὸς διαπράξω ταῦτα.
ΚΑΡ. Κἂν βούλῃ γ', ἐγώ.
ΧΡ. Πολλοὶ δ' ἔσονται χ' ἅτεροι νῷν ξύμμαχοι,
Ὅσοις δικαίοις οὖσιν οὐκ ἦν ἄλφιτα.
ΠΛ. Παπαί· πονηροὺς γ' εἶπας ἡμῖν ξυμμάχους.
ΧΡ. Οὐκ, ἤν γε πλουτήσωσιν ἐξ ἀρχῆς πάλιν.
Ἀλλ' ἴθι σὺ μὲν ταχέως δραμών.
ΚΑΡ. Τί δρῶ; λέγε.
ΧΡ. Τοὺς ξυγγεώργους κάλεσον (εὑρήσεις δ' ἴσως
Ἐν τοῖσιν ἀγροῖς αὐτοὺς ταλαιπωρουμένους),
Ὅπως ἂν ἴσον ἕκαστος ἐνταυθοῖ παρὼν
Ἡμῖν μετάσχῃ τοῦδε τοῦ Πλούτου μέρος.
ΚΑΡ. Καὶ δὴ βαδίζω. τουτοδὶ τὸ κρεάδιον

ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ Πλούτου ἀναφερομένου δυϊκοῦ: Φαίνεσθον. [203] Δειλότατον ἔσθ' ὁ Πλοῦτος]: Λέγει γάρ που (Φοιν. 582) καὶ ὁ Εὐριπ. «Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν.» [205] Οὐκ εἶχεν, εἰς τὴν οἰκ., οὐδὲν λαβεῖν], κατὰ σύγχυσιν, ἀντὶ εἰσδὺς εἰς τὴν οἰκ., οὐκ εἶχεν οὐδὲν λαβεῖν. [213] Ὁρᾶτε], προσέχετε. Καὶ ἐνῷ ἑτοιμάζεται νὰ προσθέσῃ τὴν αἰτίαν, διακόπτεται ὑπὸ τοῦ Χρεμύλου. Καὶ ἴσως τὸ Μὴ πρέπει νὰ συναφθῇ μετὰ τοῦ Ὁρᾶτε. [219] Οὐκ ἦν ἄλφιτα], καθὼς λέγομεν καὶ κοινῶς: δὲν ἔχει ψωμὶ νὰ φάγῃ. [220] Πονηρούς], ἀθλίους. [227] Τὸ κρεάδιον], τεμάχιον κρέατος, τὸ ὁποῖον ἔφερον ἀπὸ τῆς θυσίας.

Τῶν ἔνδοθέν τις εἰσενεγκάτω λαβών.
ΚΡ. Ἐμοὶ μελήσει τοῦτο γ'· ἀλλ' ἀνύσας τρέχε.
Σὺ δ', ὦ κράτιστε Πλοῦτε πάντων δαιμόνων,
Εἴσω μετ' ἐμοῦ δεῦρ' εἴσιθ'· ἡ γὰρ οἰκία
Αὕτη 'στίν, ἣν δεῖ χρημάτων σε τήμερον
Μεστὴν ποιῆσαι καὶ δικαίως κἀδίκως.
ΠΛ. Ἀλλ' ἄχθομαι μὲν εἰσιὼν, νὴ τοὺς θεοὺς,
Εἰς οἰκίαν ἑκάστοτ' ἀλλοτρίαν πάνυ·
Ἀγαθὸν γὰρ ἀπέλαυσ' οὐδὲν αὐτοῦ πώποτε.
Ἢν μὲν γὰρ εἰς φειδωλὸν εἰσελθὼν τύχω,
Εὐθὺς κατώρυξέν με κατὰ τῆς γῆς κάτω·
Κἄν τις προσέλθῃ χρηστὸς ἄνθρωπος φίλος,
Αἰτῶν λαβεῖν τι σμικρὸν ἀργυρίδιον,
Ἔξαρνός ἐστι μηδ' ἰδεῖν με πώποτε.
Ἢν δ' ὡς παραπλῆγ' ἄνθρωπον εἰσελθὼν τύχω,
Πόρναισι καὶ κύβοισι παραβεβλημένος
Γυμνὸς θύραζ' ἐξέπεσον ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ.
ΚΡ. Μετρίου γὰρ ἀνδρὸς οὐκ ἐπέτυχες πώποτε·
Ἐγὼ δὲ τούτου τοῦ τρόπου πως εἰμ' ἀεί.
Χαίρω τε γὰρ φειδόμενος, ὡς οὐδεὶς ἀνὴρ,
Πάλιν τ' ἀναλῶν, ἡνίκ' ἂν τούτου δέῃ.
Ἀλλ' εἰσίωμεν, ὡς ἰδεῖν σε βούλομαι
Καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὸν υἱὸν τὸν μόνον,
Ὃν ἐγὼ φιλῶ μάλιστα μετὰ σέ.
ΠΛ. Πείθομαι.
ΚΡ. Τί γὰρ ἄν τις οὐχὶ πρὸς σὲ τἀληθῆ λέγοι;
ΚΑΡ. Ὦ πολλὰ δὴ τῷ δεσπότῃ ταὐτὸν θύμον φαγόντες,
Ἄνδρες φίλοι καὶ δημόται, καὶ τοῦ πονεῖν ἐρασταί,
Ἴτ', ἐγκονεῖτε, σπεύδεθ', ὡς ὁ καιρὸς οὐχὶ μέλλειν,
Ἀλλ' ἔστ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκμῆς, ᾗ δεῖ παρόντ' ἀμύνειν.
ΚΟΡ. Οὐκοῦν ὁρᾷς ὁρμωμένους ἡμᾶς πάλαι προθύμως,
Ὡς εἰκός ἐστιν ἀσθενεῖς γέροντας ἄνδρας ἤδη.
Σὺ δ' ἀξιοῖς ἴσως με θεῖν, πρὶν ταῦτα καὶ φράσαι μοι
Ὅτου χάριν γ' ὁ δεσπότης ὁ σὸς κέκληκεν ἡμᾶς.
ΚΑΡ. Οὐκοῦν πάλαι δήπου λέγω, σὺ δ' αὐτὸς οὐκ ἀκούεις.

---

233 Καὶ δικαίως κἀδίκως], ἑκὼν ἄκων, ἐξ ἅπαντος (τρόπου). 235] τὸ Πάνυ φέρεται, κα-
θ' ὑπερβατὸν, εἰς τὸ Ἄχθομαι. 236 Αὐτοῦ] τοῦ εἰσιέναι εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν.

248 50 Ὡς ἰδεῖν σε βούλομαι καὶ τὴν γυναῖκα κτλ.], ἵνα σὲ ἴδῃ ἡ γυνή μου ἢ ὁ υἱός μου·
διότι τὸ ἐναντίον δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν τυφλὸν Πλοῦτον. 250] Ἀστείως λέγει ὅτι ἀγαπᾷ
τὸν πλοῦτον καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱόν του.—πείθομαι], ἴδε ἀνωτέρω (στίχ. 31)

255 Ταὐτὸν θύμον φαγόντες], δηλ. ἐπίσης ἐνδεεῖς καὶ μόλις ἀποζῶντες· θύμον δὲ εἶνε
τὸ γνωστὸν ἐν Ἀθήναις ἀρωματικὸν φυτὸν θυμάρι, τὸ ὁποῖον καὶ τότε, καθὼς καὶ τώρα
ἀκόμην, οἱ πτωχοὶ μετεχειρίζοντο ὡς προσφάγιον, σκευάζοντες αὐτὸ μὲ ὀξάλμην ἢ ἔλαιον.
Ὁ Ἡσύχιος λέγει ἐν τούτοις ὅτι εἶνε τὸ σκόροδον· ἄλλοι δὲ τῶν γραμματικῶν ὅτι εἶν' ὁ
βολβὸς ἢ τὸ ἀγριοκρόμμυον (κοιν. πρασουλίδα). 259 Πρὶν ταῦτα καὶ φράσαι μοι], καὶ
ταῦτα (ποιεῖς) πρὶν φράσαι μοι, κατὰ σύγχ.

'Ο δεσπότης γάρ φησιν, ὑμᾶς ἡδέως ἅπαντας
Ψυχροῦ βίου καὶ δυσκόλου ζήσειν ἀπαλλαγέντας.
ΧΟΡ. Ἔστιν δὲ δὴ τί καὶ πόθεν τὸ πρᾶγμα τοῦθ', ὅ φησιν;
ΚΑΡ. Ἔχων ἀφῖκται δεῦρο πρεσβύτην τιν', ὦ πόνηροι,
'Ρυπῶντα, κυφὸν, ἄθλιον, ῥυσὸν, μαδῶντα, νωδόν·
Οἶμαι δὲ, νὴ τὸν οὐρανὸν, καὶ ψωλὸν αὐτὸν εἶναι.
ΧΟΡ. Ὦ χρυσὸν ἀγγελίας ἐπῶν, πῶς φῄς; πάλιν φράσον μοι.
Δηλοῖς γὰρ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα.
ΚΑΡ. Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σωρόν.
ΧΟΡ. Μῶν ἀξιοῖς φενακίσας ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι
Ἀζήμιος, καὶ ταῦτ' ἐμοῦ βακτηρίαν ἔχοντος;
ΚΑΡ. Πάντως γὰρ ἄνθρωπον φύσει τοιοῦτον εἰς τὰ πάντα
Ἡγεῖσθέ μ' εἶναι, κοὐδὲν ἂν νομίζεθ' ὑγιὲς εἰπεῖν;
ΧΟΡ. Ὡς σεμνὸς οὑπίτριπτος· αἱ κνῆμαι δέ σου βοῶσιν
Ἰοὺ, ἰοὺ, τὰς χοίνικας καὶ τὰς πέδας ποθοῦσαι.
ΚΑΡ. Ἐν τῇ σορῷ νυνὶ λαχὸν τὸ γράμμα σου δικάζειν,
Σὺ δ' οὐ βαδίζεις; ὁ δὲ Χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι.
ΧΟΡ. Διαῤῥαγείης, ὡς μόθων εἶ καὶ φύσει κόβαλος,
Ὅστις φενακίζεις, φράσαι δ' οὔπω τέτληκας ἡμῖν,
Ὅτου χάριν μ' ὁ δεσπότης ὁ σὸς κέκληκε δεῦρο·
Οἳ πολλὰ μοχθήσαντες, οὐκ οὔσης σχολῆς, προθύμως
Δεῦρ' ἤλθομεν, πολλῶν θύμων ῥίζας διεκπερῶντες.
ΚΑΡ. Ἀλλ' οὐκέτ' ἂν κρύψαιμι. τὸν Πλοῦτον γὰρ, ὦνδρες, ἥκει
Ἄγων ὁ δεσπότης, ὃς ὑμᾶς πλουσίους ποιήσει.
ΧΟΡ. Ὄντως γάρ ἐστι πλουσίοις ἅπασιν ἡμῖν εἶναι;
ΚΑΡ. Νὴ τοὺς θεοὺς, Μίδαις μὲν οὖν, ἢν ὦτ' ὄνου λάβητε.
ΧΟΡ. Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ βούλομαι χορεῦσαι
Ὑφ' ἡδονῆς, εἴπερ λέγεις ὄντως σὺ ταῦτ' ἀληθῆ.
ΚΑΡ. Καὶ μὴν ἐγὼ βουλήσομαι, θρεττανελὸ, τὸν Κύκλωπα Σχ. ά

---

266 Ψυχροῦ βίου], ἀηδοῦς, ταλαιπώρου. 267 Ψωλὸν], κυρίως περιτετμημένον, ἀλλ' ἐδῶ φαίνεται ὅτι σημαίνει μᾶλλον ἐκτομίαν, νώθουρον. 268 Χρυσὸν.. ἐπῶν], ἀντὶ Χρυσῆ ἔπη εἴρηται δὲ εἰρωνικῶς. 273 Τοιοῦτον], φένακα δηλ. 276 Τὰς χοίνικας καὶ τὰς πέδας ποθοῦσαι], διότι οἱ ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐτιμωροῦντο συνήθως ἐγκλειομένων τῶν ποδῶν αὐτῶν εἰς τὸ λεγόμενον Ξύλον (τομπροῦχι). 277 78 Ἐν τῇ σορῷ νυνὶ κτλ.] πρὸς κατανόησιν τούτων ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν ὅτι τῶν διαφόρων ἐν Ἀθήναις δικαστηρίων ἕκαστον ἐσημειοῦτο δι' ἰδιαιτέρου χρώματος καὶ δι' ἑνὸς τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, α, β, κτλ. Οἱ δὲ πολῖται, ὅσοι ἔμελλον νὰ συνεδριάσωσιν εἰς αὐτὰ, ἐκληροῦντο ἑκάστοτε (πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης προσυνεννοήσεως δωροδοκίας) κατὰ τὰ γράμματα καὶ χρώματα ταῦτα, καὶ λαμβάνοντες ἕκαστος τὸ λαχὸν αὐτῷ δελτίον, ἀπήρχοντο εἰς τὸ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γράμμα σεσημειωμένον δικαστήριον, καὶ παραδίδων τὸ δελτίον τῷ κήρυκι, ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ τὸ πινακίδιον καὶ ῥάβδον ὁμόχρουν τῷ δικαστηρίῳ, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς σύμβολον, ὥστε, παραδίδων αὐτὴν καθ' ἑσπέραν τῷ ἄρχοντι νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτοῦ τὸν δικαστικὸν μισθὸν (τὸ τριώβολον). Τούτων γνωσθέντων, ὁ Καρίων ἤδη, σκώπτων τοὺς γέροντας ὡς [illegible] δαίμονας, ἀντὶ νὰ εἴπῃ: ὁ Ἄρχων, λέγει ὁ Χάρων. Ἡ δὲ ἀπόλυτος εὐθεῖα: Λαχὸν (ἐννοουμένου τοῦ Ἔστιν), ἐκληπτέα ἀντὶ γενικῆς ἀπολύτου. 279 Μόθων καὶ κόβαλος], αὐθάδης, ἀναίσχυντος καὶ ἀπατεὼν ἢ ὑβριστής. 286 Ἔστι], εἶνε δυνατὸν (νὰ γίνωμεν ὅλοι πλούσιοι); 287 Μίδας], ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ ὁ Κροῖσος, ἀλλὰ τότε ἔλειπον τὰ ὦτα τοῦ ὄνου.
290 Θρεττανελὸ], λύρας ἀπηχήματος μίμησις, κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν Τιριλελὶ, Τερερὲμ [illegible]

Μιμούμενος, καὶ τοῖν ποδοῖν ὡδὶ παρενσαλεύων,
Ὑμᾶς ἄγειν. ἀλλ' εἶα, θαμίν' ἐπαναβοῶντες,
Βληχώμενοί τε προβατίων αἰγῶν τε κιναβρώντων μέλη,
Ἕπεσθ' ἀπεψωλημένοι· τράγοι δ' ἀκρατιεῖσθε.

ΧΟΡ. Ἡμεῖς δὲ γ' αὖ ζητήσομεν, θρεττανελό, τὸν Κύκλωπα — Ἀντισύς. ά.
Βληχώμενοι σὲ τουτονὶ πεινῶντα καταλαβόντες,
Πήραν ἔχοντα, λάχανά τ' ἄγρια δροσερά, κραιπαλῶντα,
Ἡγούμενον τοῖς προβατίοις, εἰκῇ δὲ καταδαρθέντα που,
Μέγαν λαβόντες ἡμμένον σφηκίσκον, ἐκτυφλῶσαι.

ΚΑΡ. Ἐγὼ δὲ τὴν Κίρκην γε, τὴν τὰ φάρμακ' ἀνακυκῶσαν, — Σύς. β'.
Ἣ τοὺς ἑταίρους τοῦ Φιλωνίδου ποτ' ἐν Κορίνθῳ
Ἔπεισεν, ὡς ὄντας κάπρους,
Μεμαγμένον σκῶρ ἐσθίειν, αὐτὴ δ' ἔματτεν αὐτοῖς,
Μιμήσομαι πάντας τρόπους·
Ὑμεῖς δὲ, γρυλλίζοντες ὑπὸ φιληδίας,
Ἕπεσθε μητρὶ, χοῖροι.

ΧΟΡ. Οὐκοῦν σε τὴν Κίρκην γε, τὴν τὰ φάρμακ' ἀνακυκῶσαν — Ἀντισύς. β'.
Καὶ μαγγανεύουσαν, μολύνουσάν τε τοὺς ἑταίρους,
Λαβόντες, ὑπὸ φιληδίας,
Τὸν Λαρτίου μιμούμενοι, τῶν ὄρχεων κρεμῶμεν,
Μινθώσομέν θ', ὥσπερ τράγου,
Τὴν ῥῖνα· σὺ δ' Ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς·
»Ἕπεσθε μητρὶ, χοῖροι!«

ΚΑΡ. Ἀλλ' εἶα νῦν τῶν σκωμμάτων ἀπαλλαγέντες ἤδη
Ὑμεῖς ἐπ' ἄλλ' εἶδος τρέπεσθ'· ἐγὼ δ' ἰὼν ἤδη λάθρα
Βουλήσομαι τοῦ δεσπότου, λαβών τιν' ἄρτον καὶ κρέας,
Μασώμενος τολοιπὸν, οὕτω τῷ κόπῳ ξυνεῖναι.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΧΟΡΟΣ, ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ, ΠΕΝΙΑ.

ΧΡ. Χαίρειν μὲν ὑμᾶς ἐστιν, ὦνδρες δημόται,
Ἀρχαῖον ἤδη προσαγορεύειν καὶ σαπρόν·

[illegible]ρεμβέβληται δὲ, ὡς ἐν παρενθέσει, καὶ κατὰ παρῳδίαν δράματός τινος τοῦ ποιητοῦ [illegible]ιλοξένου, τὸ ὁποῖον ἐπεγράφετο Κύκλωψ, ἢ Γαλάτεια, καὶ ἐποιήθη πρὸς σατυρισμὸν Διο[illegible]νυσίου τοῦ πρεσβυτέρου, τυράννου τῶν Συρακουσῶν, ὅςτις ἦτον μονόφθαλμος. — ὡδὶ παρενσαλεύων], καὶ συγχρόνως χορεύει μὲ σχήματα κωμικὰ τὸν λεγόμενον, κατά τινας, Κύκλωπα χορόν. 295] Τοὺς περιπαίζει διὰ τὴν τρεμουλιαστὴν φωνήν των καὶ τὴν δυσωδίαν [illegible]ῶν δερματίνων (χωρικῶν) φορεμάτων των. 294 Ἀπεψωλ.] ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας τοῦ [illegible]37 στίχ. 297 Πήραν ἔχοντα κτλ.] καὶ ταῦτα διασύρων τὸν Κύκλωπα τοῦ Φιλοξένου. 298 Εἰκῇ], ἀπροσέκτως. 299] τὸ Ἐκτυφλῶσαι ἐκληπτέον ἐνταῦθα ἐπὶ αἰσχρᾶς σημα[illegible]σίας. 800 Τὴν Κίρκην], ἐνν. τὴν Λαΐδα, ὡς καὶ αὐτὴν μαγεύουσαν, καθὼς ἐκείνη, τοὺς [illegible]αστάς της. 305 Ἕπεσθε μητρὶ, χοῖροι], τῶν Σχολιαστῶν τις λέγει ὅτι εἶνε παροιμιώ[illegible]ς. 310 Τὸν Λαρτίου], τὸν Ὀδυσσ., υἱὸν τοῦ Λαέρτου. — τῶν ὄρχεων], κωμικῶς τοῦτο [illegible] τῆς Κίρκης. — κρεμῶμεν], κρεμάσομεν. 311 12 Μινθ. ὥσπερ τρ. τὴν ῥ.] διότι τῶν [illegible]ρυζώντων αἰγῶν τὰς ῥῖνας κόπρῳ περιχρίοντες οἱ αἰπόλοι, κινοῦσιν αὐταῖς πταρμὸν, καὶ [illegible]τω τὰς θεραπεύουσιν. 312 Ἀρίστυλλος], ἀναφέρεται καὶ ἐν Ἐκκλησιαζούσαις (646) ὡς [illegible]σχροποιὸς, καὶ τοῦτο ὑπαινίττεται τὸ Ὑποχάσκων. 318 19 Χαίρειν μὲν κτλ.], τὸ μὲν [illegible]οσαγορεύειν ὑμᾶς, ἄνδρες δημόται, (διὰ τοῦ) Χαίρειν, ἀρχαῖόν ἐστιν ἤδη ἢ σαπρόν.

Ἀσπάζομαι δ', ὅτιὴ προθύμως ἥκετε,
Καὶ ξυντεταμένως, κοὐ κατεβλακευμένως.
Ὅπως δέ μοι καὶ τἄλλα συμπαραστάται
Ἔσεσθε, καὶ σωτῆρες ὄντως τοῦ θεοῦ.

ΧΟΡ. Θάῤῥει· βλέπειν γὰρ ἄντικρυς δόξεις μ' Ἄρη.
Δεινὸν γὰρ, εἰ τριωβόλου μὲν οὕνεκα
Ὠστιζόμεσθ' ἑκάστοτ' ἐν τῇ 'κκλησίᾳ,
Αὐτὸν δὲ τὸν Πλοῦτον παρείην τῳ λαβεῖν.

ΧΡ. Καὶ μὴν ὁρῶ καὶ Βλεψίδημον τουτονὶ
Προσιόντα· δῆλος δ' ἐστὶν, ὅτι τοῦ πράγματος
Ἀκήκοέν τι, τῇ βαδίσει καὶ τῷ τάχει.

ΒΛ. Τί ἂν οὖν τὸ πρᾶγμ' εἴη; πόθεν, καὶ τίνι τρόπῳ
Χρεμύλος πεπλούτηκ' ἐξαπίνης; οὐ πείθομαι.
Καί τοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα, πολὺς
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος.
Ἔστιν δέ μοι τοῦτ' αὐτὸ θαυμάσιον, ὅπως,
Χρηστόν τι πράττων, τοὺς φίλους μεταπέμπεται.
Οὔκουν ἐπιχώριόν γέ τι πρᾶγμ' ἐργάζεται.

ΧΡ. Ἀλλ' οὐδὲν ἀποκρύψας ἐρῶ, μὰ τοὺς θεούς.
Ὦ Βλεψίδημ', ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν,
Ὥστε μετέχειν ἔξεστιν· εἶ γὰρ τῶν φίλων.

ΒΛ. Γέγονας δ' ἀληθῶς, ὡς λέγουσι, πλούσιος;

ΧΡ. Ἔσομαι μὲν οὖν αὐτίκα μάλ', ἢν θέλῃ θεός.
Ἔνι γάρ τις, ἔνι κίνδυνος ἐν τῷ πράγματι.

ΒΛ. Ποῖός τις;

ΧΡ. Οἷος, ...

ΒΛ. Λέγ' ἀνύσας ὅτι φῂς ποτε.

ΧΡ. Ἢν μὲν κατορθώσωμεν, εὖ πράττειν ἀεί·
Ἢν δὲ σφαλῶμεν, ἐπιτετρίφθαι τὸ παράπαν.

ΒΛ. Τουτὶ πονηρὸν φαίνεται τὸ φορτίον,
Καί μ' οὐκ ἀρέσκει· τό τε γὰρ ἐξαίφνης ἄγαν
Οὕτως ὑπερπλουτεῖν, τότ' αὖ δεδοικέναι,
Πρὸς ἀνδρὸς οὐδὲν ὑγιὲς ἔστ' εἰργασμένου.

ΧΡ. Πῶς οὐδὲν ὑγιές;

ΒΛ. Εἴ τι κεκλοφὼς, νὴ Δία,

---

320 Ἀσπάζομαι δὲ], τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ χαιρετισμοῦ προκρίνει, ὡς [illegible] μᾶλλον [illegible] τοὺς πλουσίους. 321 Κατεβλακευμένως], ῥαθύμως, καθὼς οἱ βλάκες. Διὰ τῶν [illegible] τούτων φράσεων καὶ λέξεων μιμεῖται, φαίνεται, τὸ ὕφος τῶν πλουσίων καὶ εὐγενῶν. 322 [illegible] ὅνν. Ὁρᾶτε ἢ Φροντίζετε. 324 Βλέπειν.. Ἄρη], κατὰ τὸ. Πῦρ βλέπειν. 325 Τριωβόλου], τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ, ἴδε 277. 334 Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων], ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς κουρείοις καθημένων. Γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ ἀργοὶ τῶν Ἀθην. συνήρχοντο τότε εἰς τὰ κουρεῖα, τὰ ἰατρεῖα, τὰ μυροπωλεῖα κτλ., καθὼς τώρᾳ εἰς τὰ Καφενεῖα. 337 Χρηστόν τι πράττων], εὐτυχῶν ὅπως δήποτε. 338 Οὔκουν ἐπιχώριον], καθάπτεται πάλιν τῶν Ἀθην. ὡς λησμονούντων ἐν ταῖς εὐτυχίαις τοὺς φίλους των. 349 Καί μ' οὐκ ἀρέσκει], τὸ ἀρέσκω πρὸς αἰτ., καθὼς τὸ ἔχει καὶ ὁ Θκδ. „Εἴ τι σε τούτων οὐκ ἀρέσκει,„ καὶ ὁ Πλάτων πολλαχοῦ

Ἐκεῖθεν ἥκεις, ἀργύριον ἢ χρυσίον
Παρὰ τοῦ θεοῦ· κᾆπειτ' ἴσως σοι μεταμέλει.
ΧΡ. Ἄπολλον ἀποτρόπαιε· μὰ Δί', ἐγὼ μὲν οὔ.
ΒΛ. Παῦσαι φλυαρῶν, ὦ 'γάθ'· οἶδα γὰρ σαφῶς.
ΧΡ. Σὺ μηδὲν εἰς ἔμ' ὑπονόει τοιοῦτο.
ΒΛ. Φεῦ,
Ὡς οὐδὲν ἀτεχνῶς ὑγιές ἐστιν οὐδενὸς,
Ἀλλ' εἰσὶ τοῦ κέρδους ἅπαντες ἥττονες!
ΧΡ. Οὔ τοι, μὰ τὴν Δήμητρ', ὑγιαίνειν μοι δοκεῖς.
ΒΛ. Ὡς πολὺ μεθέστηχ', ὧν πρότερον εἶχεν τρόπων!
ΧΡ. Μελαγχολᾷς, ἄνθρωπε, νὴ τὸν οὐρανόν.
ΒΛ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ βλέμμ' αὐτὸ κατὰ χώραν ἔχει,
Ἀλλ' ἔστιν ἐπίδηλόν τι πεπανουργηκότι.
ΧΡ. Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις· ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος,
Ζητεῖς μεταλαβεῖν...
ΒΛ. Μεταλαβεῖν ζητῶ; τίνος;
ΧΡ. Τὸ δ' ἐστὶν οὐ τοιοῦτον, ἀλλ' ἑτέρως ἔχον.
ΒΛ. Μῶν οὐ κέκλοφας, ἀλλ' ἥρπακας;
ΧΡ. Κακοδαιμονᾷς.
ΒΛ. Ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀπεστέρηκάς γ' οὐδένα;
ΧΡ. Οὐ δῆτ' ἔγωγ'.
ΒΛ. Ὦ Ἡράκλεις! φέρε, ποῖ τις ἂν
Τράποιτο; τἀληθὲς γὰρ οὐκ ἐθέλεις φράσαι.
ΧΡ. Κατηγορεῖς γὰρ, πρὶν μαθεῖν τὸ πρᾶγμά μου.
ΒΛ. Ὦ 'τάν, ἐγώ σοι τοῦτ' ἀπὸ σμικροῦ πάνυ
Ἐθέλω διαπρᾶξαι, πρὶν πυθέσθαι τὴν πόλιν,
Τὸ στόμ' ἐπιβύσας κέρμασιν τῶν ῥητόρων.
ΧΡ. Καὶ μὴν φίλως γ' ἄν μοι δοκεῖς, νὴ τοὺς θεοὺς,
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας, λογίσασθαι δώδεκα.
ΒΛ. Ὁρῶ τιν' ἐπὶ τοῦ βήματος καθεδούμενον,
Ἱκετηρίαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων
Καὶ τῆς γυναικός· κοὐ διοίσοντ' ἄντικρυς
Τῶν Ἡρακλειδῶν οὐδ' ὁτιοῦν τῶν Παμφίλου.
ΧΡ. Οὐκ, ὦ κακόδαιμον, ἀλλὰ τοὺς χρηστοὺς μόνους

[354] Παρὰ τοῦ θεοῦ], τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, ὅπου εἶχεν ὑπάγει μαντευσόμενος. [359] Ἀλλ' εἰσὶ τοῦ κ. ἅ. ἡττ.] κατηγορῶν τοῦ Χρεμύλου, δὲν αἰσθάνεται ὅτι κατηγορεῖ αὐτὸς ἑαυτοῦ διὰ τούτων. [363] Κατὰ χώραν ἔχει], εἶναι εἰς τὴν (συνήθη) θέσιν του (τὸ βλέμμα δηλ. τοῦ Χρεμ.). [364]] πρὸς εὐόδωσιν τῆς συντάξεως ἔγραψάν τινες πεπανουργηκότος. Ἄλλως πρέπει νὰ ἐκληφθῇ τὸ Ἐπίδηλον ἀντὶ Ὅμοιον. [366] Τίνος;] προσπαθεῖ νὰ τὸν παγιδεύσῃ ἐν λόγοις. [368] Κακοδαιμονᾷς], ὑπὸ κακοῦ δαίμονος ἐλαύνῃ, ὅμοιον κατὰ τι τῷ ἀνωτέρω Μελαγχολᾷς· ἴδε κατωτέρω στίχ. 497. [369] Ἀπεστέρηκας;], κυρίως ἐπὶ παρακαταθήκης. [374] Ἀπὸ σμικροῦ πάνυ], ἐνν. ἀναλώματος, μὲ ἓν ὀλίγον τι. [378] Ὁρῶ τιν'], ἐννοεῖ αὐτὸν τὸν Χρεμύλον, τὸν ὁποῖον προβλέπει ἤδη καθεδούμενον ἐπὶ τοῦ β. ὡς., καθὼς συνείθιζον οἱ ἐπ' ἐγκλήματι κατηγορούμενοι. [381] Τῶν Ἡρακλ. τῶν Παμφ.] ὁ ζωγράφος Πάμφιλος, διδάσκαλος τοῦ Ἀπελλοῦ, Μακεδὼν ἢ Ἀμφιπολίτης τὴν πατρίδα, ἀκμάσας τῷ 390 πρὸ Χ., εἶχε ζωγραφίσῃ ἐν τῇ Ποικίλῃ Στοᾷ τοὺς Ἡρακλείδας ἱκετεύοντας

Ἔγωγε καὶ τοὺς δεξιοὺς καὶ σώφρονας
Ἀπάρτι πλουτῆσαι ποιήσω.
ΒΑ. Τί σὺ λέγεις;
Οὕτω πάνυ πολλὰ κέκλοφας;
ΧΡ. Οἴμοι τῶν κακῶν!
Ἀπολεῖς.
ΒΑ. Σὺ μὲν οὖν σεαυτόν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖς.
ΧΡ. Οὐ δῆτ', ἐπεὶ τὸν Πλοῦτον, ὦ μόχθηρε σύ,
Ἔχω.
ΒΑ. Σὺ Πλοῦτον; ποῖον;
ΧΡ. Αὐτὸν τὸν θεόν.
ΒΑ. Καὶ ποῦ 'στιν;
ΧΡ. Ἔνδον.
ΒΑ. Ποῦ;
ΧΡ. Παρ' ἐμοί.
ΒΑ. Παρὰ σοί;
ΧΡ. Πάνυ.
ΒΑ. Οὐκ ἐς κόρακας; Πλοῦτος παρὰ σοί;
ΧΡ. Νὴ τοὺς θεούς.
ΒΑ. Λέγεις ἀληθῆ;
ΧΡ. Φημί.
ΒΑ. Πρὸς τῆς Ἑστίας;
ΧΡ. Νὴ τὸν Ποσειδῶ.
ΒΑ. Τὸν θαλάττιον λέγεις;
ΧΡ. Εἰ δ' ἔστιν ἕτερός τις Ποσειδῶν, τὸν ἕτερον.
ΒΑ. Εἶτ' οὐ διαπέμπεις καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς φίλους;
ΧΡ. Οὐκ ἔστι πω τὰ πράγματ' ἐν τούτῳ.
ΒΑ. Τί φής;
Οὐ τῷ μεταδοῦναι;
ΧΡ. Μὰ Δία. δεῖ γὰρ πρῶτα...
ΒΑ. Τί;
ΧΡ. Βλέψαι ποιῆσαι νὼ...
ΒΑ. Τίνα βλέψαι; φράσον.
ΧΡ. Τὸν Πλοῦτον, ὥσπερ πρότερον, ἑνί γέ τῳ τρόπῳ.
ΒΑ. Τυφλὸς γὰρ ὄντως ἐστί;
ΧΡ. Νὴ τὸν οὐρανόν.
ΒΑ. Οὐκ ἐτὸς ἄρ' ὡς ἔμ' ἦλθεν οὐδεπώποτε.

---

387 Μόχθηρε], ἄθλιε. 390 Οὐκ ἐς κόρακας;] δὲν πᾶς 'σ τὸν διάβολον (γενάθερα κλ.) δὲν πᾶς νὰ χαθῇς; 391 Πρὸς τῆς Ἑστίας], ὁ ὅρκος ἐκ τοῦ προχείρου, διότι εἶπε τὸν Πλοῦτον εἶναι ἔνδον παρ' αὐτῷ, ἴδε στίχ. 64. 392 Τὸν θαλάσσιον λέγεις;] κωμικῶς· ἢ ἴσως Ἀθηναῖός τις ὀψοφάγος ἐκαλεῖτο Ποσειδῶν. 395 Ἐν τούτῳ], τῷ διαπέμπειν, δὲν κατήντησεν ἀκόμη τὸ πρᾶγμα 'ως ἐδῶ. 396 Οὐ τῷ μεταδοῦναι;], οὐ(πω τὰ πράγμ. ἐστιν ἐν) τῷ μεταδοῦναι; 398 Ἑνί γέ τῳ τρόπῳ), = Παντὶ τρόπῳ. 400 Οὐκ ἐτὸς], οὐκ εἰς μάτην, οὐκ ἀλόγως.

ΚΡ. Ἀλλ', ἢν θεοὶ θέλωσι, νῦν ἀφίξεται.
ΒΛ. Οὔκουν ἰατρὸν εἰσαγαγεῖν ἐχρῆν τινά;
ΚΡ. Τίς δῆτ' ἰατρός ἐστι νῦν ἐν τῇ πόλει;
Οὔτε γὰρ ὁ μισθὸς οὐδὲν ἔστ', οὔθ' ἡ τέχνη.
ΒΛ. Σκοπῶμεν.
ΚΡ. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν.
ΒΛ. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ.
ΚΡ. Μὰ Δί', ἀλλ' ὅπερ πάλαι παρεσκευαζόμην
Ἐγώ, κατακλίνειν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ,
Κράτιστόν ἐστι.
ΒΛ. Πολὺ μὲν οὖν, νὴ τοὺς θεούς.
Μή νυν διάτριβ', ἀλλ' ἄνυε πράττων ἕν γέ τι.
ΚΡ. Καὶ μὴν βαδίζω.
ΒΛ. Σπεῦδέ νυν.
ΚΡ. Τοῦτ' αὐτὸ δρῶ.
ΠΕΝ. Ὦ θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον
Τολμῶντε δρᾶν ἀνθρωπαρίω κακοδαίμονε,
Ποῖ; ποῖ; τί φεύγετον; οὐ μενεῖτον;
ΒΛ. Ἡράκλεις.
ΠΕΝ. Ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐξολῶ κακοὺς κακῶς.
Τόλμημα γὰρ τολμᾶτον οὐκ ἀνασχετὸν,
Ἀλλ' οἷον οὐδεὶς ἄλλος οὐδεπώποτε,
Οὔτε θεὸς, οὔτ' ἄνθρωπος· ὥστ' ἀπολώλατον.
ΚΡ. Σὺ δ' εἶ τίς; ὠχρὰ μὲν γὰρ εἶναί μοι δοκεῖς.
ΒΛ. Ἴσως Ἐριννύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας·
Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν.
ΚΡ. Ἀλλ' οὐκ ἔχει γὰρ δᾶδας.
ΒΛ. Οὐκοῦν κλαύσεται.
ΠΕΝ. Οἴεσθε δ' εἶναι τίνα με;
ΚΡ. Πανδοκεύτριαν,
Ἢ λεκιθόπωλιν· οὐ γὰρ ἂν τοσουτονὶ
Ἐνέκραγες ἡμῖν, οὐδὲν ἠδικημένη.
ΠΕΝ. Ἄληθες; οὐ γὰρ δεινότατα δεδράκατον,
Ζητοῦντες ἐκ πάσης με χώρας ἐκβαλεῖν;
ΚΡ. Οὐκοῦν ὑπόλοιπόν σοι τὸ βάραθρον γίγνεται;
Ἀλλ' ἥτις εἶ, λέγειν σ' ἐχρῆν αὐτίκα μάλα.
ΠΕΝ. Ἣ σφὼ ποιήσω τήμερον δοῦναι δίκην,

---

[411] Κατακλίνειν αὐτὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ], τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θεραπευτικῆς ἴσως ἦτον εἶδός τι μαγνητισμοῦ· ὁ δὲ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὁ ἐν ἄστει (διότι ἦτον καὶ ἄλλος ἐν Πειραιεῖ ἢ ἐν Ἀχαρναῖς), ἔκειτο παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θεάτρυ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν φέρυσαν ὁδὸν, ἴδε Παυσαν. Α', κά, 6. [414] Θερμὸν ἔργον], τολμηρὸν, δεινόν. [417] Ποῖ; τί φεύγετον], διότι, καθὼς εἶδον αὐτὴν οἱ γέροντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ὑπὸ φόβυ. [418] Ὠχρά], ὑπὸ πείνης καὶ τῆς ἄλλης ταλαιπωρίας, ὁποῖοι οἱ πένητες. [421] Οὐκοῦν], ἀφ' οὗ λοιπὸν δὲν εἶν' Ἐριννύς. [422 23] Πανδοκ. ἢ λεκιθ.], αὗται γὰρ συνήθως λογομαχοῦσι καὶ κραυγάζουσιν.
[427] Τὸ βάραθρον] ὄρυγμα ἐν Ἀθήναις, ὅπυ ἔρριπτον τοὺς κακούργους.

Ἀνθ' ὧν ἐμὲ ζητεῖτον ἐνθένδ' ἀφανίσαι.
ΒΑ. Ἆρ' ἐστὶν ἡ καπηλὶς ἡ 'κ τῶν γειτόνων,
Ἢ ταῖς κοτύλαις ἀεί με διαλυμαίνεται;
ΠΕΝ. Πενία μὲν οὖν, ἣ σφῷν ξυνοικῶ πόλλ' ἔτη.
ΒΑ. Ἄναξ Ἄπολλον καὶ θεοί, ποῖ τις φύγῃ;
ΧΡ. Οὗτος, τί δρᾷς; ὦ δειλότατον σὺ θηρίον,
Οὐ παραμενεῖς;
ΒΑ. Ἥκιστα πάντων.
ΧΡ. Οὐ μενεῖς;
Ἀλλ' ἄνδρε δύο γυναῖκα φεύγομεν μίαν;
ΒΑ. Πενία γάρ ἐστιν, ὦ πόνηρ', ἧς οὐδαμοῦ
Οὐδὲν πέφυκε ζῷον ἐξωλέστερον.
ΧΡ. Στῆθ', ἀντιβολῶ σε, στῆθι.
ΒΑ. Μὰ Δί', ἐγὼ μὲν οὔ.
ΧΡ. Καὶ μὴν λέγω, δεινότατον ἔργον παραπολὺ
Ἔργων ἁπάντων ἐργασόμεθ', εἰ τὸν θεὸν
Ἔρημον ἀπολιπόντε ποι φευξούμεθα,
Τηνδὶ δεδιότε, μηδὲ διαμαχούμεθα.
ΒΑ. Ποίοις ὅπλοισιν ἢ δυνάμει πεποιθότες;
Ποῖον γὰρ οὐ θώρακα, ποίαν ἀσπίδα
Οὐκ ἐνέχυρον τίθησιν ἡ μιαρωτάτη;
ΧΡ. Θάῤῥει· μόνος γὰρ οὗτος οἶδ' ὁ θεὸς ὅτι
Τροπαῖον ἂν στήσαιτο τῶν ταύτης τρόπων.
ΠΕΝ. Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον, ὦ καθάρματε,
Ἐπ' αὐτοφώρῳ δεινὰ δρῶντ' εἰλημμένω;
ΧΡ. Σὺ δ', ὦ κάκιστ' ἀπολουμένη, τί λοιδορεῖ
Ἡμῖν προσελθοῦσ', οὐδ' ὁτιοῦν ἀδικουμένη;
ΠΕΝ. Οὐδὲν γάρ, ὦ πρὸς τῶν θεῶν, νομίζετον
Ἀδικεῖν με, τὸν Πλοῦτον ποιεῖν πειρωμένω
Βλέψαι πάλιν;
ΧΡ. Τί οὖν ἀδικοῦμεν τοῦτό σε
Εἰ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἐκπορίζομεν
Ἀγαθόν;
ΠΕΝ. Τί δ' ἂν ὑμεῖς ἀγαθὸν ἐξεύροιθ';
ΧΡ. Ὅ τι;
Σὲ πρῶτον ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος.
ΠΕΝ. Ἔμ' ἐκβαλόντες; καὶ τί ἂν νομίζετον
Κακὸν ἐργάσασθαι μεῖζον ἀνθρώπους;
ΧΡ. Ὅ τι;
Εἰ τοῦτο δρᾶν μέλλοντες ἐπιλαθοίμεθα.
ΠΕΝ. Καὶ μὴν περὶ τούτου σφῷν ἐθέλω δοῦναι λόγον

432 Ἢ ταῖς κοτ. ἀεί με διαλυμ.] πωλοῦσα εἰς αὐτὸν τὸν οἶνον ἐλλειπῆ τῷ μέτρῳ
463 64 Περὶ τούτου... αὐτοῦ], περὶ αὐτοῦ τούτου, καθ' ὑπερβ.

Τοπρῶτον αὐτοῦ. κἂν μὲν ἀποφήνω, μόνην
Ἀγαθῶν ἁπάντων οὖσαν αἰτίαν ἐμὲ
Ὑμῖν, δι' ἐμέ τε ζῶντας ὑμᾶς· εἰ δὲ μή,
Ποιεῖτον ἤδη τοῦθ', ὅ τι ἂν ὑμῖν δοκῇ.
ΧΡ. Τουτὶ σὺ τολμᾷς, ὦ μιαρωτάτη, λέγειν;
ΠΕΝ. Καὶ σύ γε διδάσκου. πάνυ γὰρ οἶμαι ῥᾳδίως
Ἅπανθ' ἁμαρτάνοντά σ' ἀποδείξειν ἐγώ,
Εἰ τοὺς δικαίους φῂς ποιήσειν πλουσίους.
ΧΡ. Ὦ τύμπανα καὶ κύφωνες, οὐκ ἀρήξετε;
ΠΕΝ. Οὐ δεῖ σχετλιάζειν καὶ βοᾶν, πρὶν ἂν μάθῃς.
ΒΛ. Καὶ τίς δύναιτ' ἂν μὴ βοᾶν, ἰού, ἰού,
Τοιαῦτ' ἀκούων;
ΠΕΝ. Ὅστις ἐστὶν εὖ φρονῶν.
ΧΡ. Τί δῆτά σοι τίμημ' ἐπιγράψω τῇ δίκῃ,
Ἐὰν γ' ἁλῷς;
ΠΕΝ. Ὅ τι σοι δοκεῖ.
ΧΡ. Καλῶς λέγεις.
ΠΕΝ. Τὸ γὰρ αὐτό γ', ἐὰν ἡττᾶσθε, καὶ σφὼ δεῖ παθεῖν.
ΒΛ. Ἱκανοὺς νομίζεις δῆτα θανάτους εἴκοσιν;
ΧΡ. Ταύτῃ γε· νῷν δὲ δύ' ἀποχρήσουσιν μόνω.
ΠΕΝ. Οὐκ ἂν φθάνοιτον τοῦτο πράττοντ'· ἢ τί γ' ἂν
Ἔχοι τις ἂν δίκαιον ἀντειπεῖν ἔτι;
ΧΟΡ. Ἀλλ' ἤδη χρῆν τι λέγειν ὑμᾶς σοφόν, ᾧ νικήσετε τηνδὶ
Ἐν τοῖσι λόγοις ἀντιλέγοντες· μαλακὸν δ' ἐνδώσετε μηδέν.
ΧΡ. Φανερὸν μὲν ἔγωγ' οἶμαι γνῶναι τοῦτ' εἶναι πᾶσιν ὁμοίως,
Ὅτι τοὺς χρηστοὺς τῶν ἀνθρώπων εὖ πράττειν ἐστὶ δίκαιον,
Τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ τοὺς ἀθέους τούτων τἀναντία δήπου.
Τοῦτ' οὖν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦντες, μόλις εὕρομεν, ὥστε γενέσθαι,
Βούλευμα καλὸν καὶ γενναῖον, καὶ χρήσιμον εἰς ἅπαν ἔργον.
Ἢν γὰρ ὁ Πλοῦτος νυνὶ βλέψῃ, καὶ μὴ τυφλὸς ὢν περινοστῇ,
Ὡς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων βαδιεῖται, κοὐκ ἀπολείψει,
Τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ τοὺς ἀθέους φευξεῖται, κᾆτα ποιήσει
Πάντας χρηστοὺς καὶ πλουτοῦντας δήπου, τά τε θεῖα σέβοντας·
Καίτοι τούτου τοῖς ἀνθρώποις τίς ἂν ἐξεύροι ποτ' ἄμεινον;
ΒΛ. Οὔ τις· ἐγώ σοι τούτου μάρτυς· μηδὲν ταύτην γ' ἀνερώτα.
ΧΡ. Ὡς μὲν γὰρ νῦν ἡμῖν ὁ βίος τοῖς ἀνθρώποις διάκειται,

464-65 Κἂν μὲν ἀποφήνω κτλ.] κατὰ σχῆμα ἀνανταπόδοτον. Ἐννοεῖται δέ· Παύσασθε τοῦ πειρᾶσθαι τὸν Πλ. βλέψαι πάλιν. 469 Καὶ σύ γε διδάσκου], ἐνν. Ναὶ ἐγὼ τολμῶ λέγειν, καὶ σὺ ἄκουε καὶ μάνθανε. 472 Ὦ τύμπ. καὶ κύφ.] ξύλα τιμωρητικά, δι' ὧν οἱ μὲν ἀπετυμπανίζοντο, οἱ δὲ ἐβασανίζοντο ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Ἐπικαλεῖται δὲ κωμικῶς τὴν ὑπὸ τῶν νόμων βοήθειαν, ὡς ἐναντίον κακούργου. 476 Τίμημα ἐπιγρ. τῇ δίκῃ], διότι, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἀθην., ὁ κατήγορος προσδιώριζε τὸ πρόστιμον τῆς δίκης.

479 Θανάτους εἴκοσι;] κωμικῶς καὶ καθ' ὑπερβολήν, τὴν ὁποίαν ἐμιμοῦντο καὶ οἱ ῥήτορες: » Τρὶς οὐχ ἅπαξ ἀπολωλέναι δίκαιός ε. 481 Τοῦτο], τὸ ἀποθανεῖν δηλονότι· διότι ... ητον βεβαία περὶ τῆς νίκης.

Τίς ἂν οὐχ ἡγοῖτ' εἶναι μανίαν, κακοδαιμονίαν τ' ἔτι μᾶλλον,
Πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ὄντες πλουτοῦσι πονηροί,
Ἀδίκως αὐτὰ ξυλλεξάμενοι· πολλοὶ δ', ὄντες πάνυ χρηστοί,
Πράττουσι κακῶς καὶ πεινῶσιν, μετὰ σοῦ τε τὰ πλεῖστα σύνεισιν.
ΒΛ. Οὔκουν εἶναί φημ', εἰ παύσει ταύτην βλέψας ποθ' ὁ Πλοῦτος,
Ὁδὸν, ἥν τις ἰὼν τοῖς ἀνθρώποις ἀγάθ' ἂν μείζω πορίσειεν.
ΠΕΝ. Ἀλλ', ὦ πάντων ῥᾷστ' ἀνθρώπων ἀναπεισθέντ' οὐχ ὑγιαίνειν
Δύο πρεσβύτα, ξυνθιασῶτα τοῦ λῆρεῖν καὶ παραπαίειν,
Εἰ τοῦτο γένοιθ', ὃ ποθεῖθ' ὑμεῖς, οὔ φημ' ἂν λυσιτελεῖν σφῷν.
Εἰ γὰρ ὁ Πλοῦτος βλέψειε πάλιν, διανείμειέν τ' ἴσον αὑτὸν,
Οὔτε τέχνην ἂν τῶν ἀνθρώπων, οὔτ' ἂν σοφίαν μελετῴη
Οὐδείς· ἀμφοῖν δ' ὑμῖν τούτοιν ἀφανισθέντοιν, ἐθελήσει
Τις χαλκεύειν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥάπτειν, ἢ τροχοποιεῖν,
Ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ πλινθουργεῖν, ἢ πλύνειν, ἢ σκυλοδεψεῖν,
Ἢ γῆς ἀρότροις ῥήξας δάπεδον, καρπὸν Δηοῦς θερίσασθαι,
Ἢν ἐξῇ ζῆν ἀργοῖς ὑμῖν, τούτων πάντων ἀμελοῦσι;
ΧΡ. Λῆρον ληρεῖς· ταῦτα γὰρ ἡμῖν πάνθ', ὅσα νυνὶ κατέλεξας,
Οἱ θεράποντες μοχθήσουσιν.
ΠΕΝ. Πόθεν οὖν ἕξεις θεράποντας;
ΧΡ. Ὠνησόμεθ' ἀργυρίου δήπου.
ΠΕΝ. Τίς δ' ἔσται πρῶτον ὁ πωλῶν,
Ὅταν ἀργύριον κἀκεῖνος ἔχῃ;
ΧΡ. Κερδαίνειν βουλόμενός τις
Ἔμπορος ἥκων ἐκ Θετταλίας, παρὰ πλείστων ἀνδραποδιστῶν.
ΠΕΝ. Ἀλλ' οὐδ' ἔσται πρῶτον ἁπάντων οὐδεὶς οὐδ' ἀνδραποδιστὴς,
Κατὰ τὸν λόγον, ὃν σὺ λέγεις, δήπου. τίς γὰρ πλουτῶν ἐθελήσει
Κινδυνεύων περὶ τῆς ψυχῆς τῆς αὑτοῦ τοῦτο ποιῆσαι;
Ὥς', αὐτὸς ἀροῦν ἐπαναγκασθεὶς καὶ σκάπτειν τἄλλα τε μοχθεῖν,
Ὀδυνηρότερον τρίψεις βίοτον πολὺ τοῦ νῦν.
ΧΡ. Ἐς κεφαλήν σοι.
ΠΕΝ. Ἔτι δ' οὐχ ἕξεις οὔτ' ἐν κλίνῃ καταδαρθεῖν (οὐ γὰρ ἔσονται),
Οὔτ' ἐν δάπισιν· (τίς γὰρ ὑφαίνειν ἐθελήσει, χρυσίου ὄντος;)
Οὔτε μύροισιν μυρίσαι στακτοῖς, ὁπόταν νύμφην ἀγάγησθον,
Οὔθ' ἱματίων βαπτῶν δαπάναις κοσμῆσαι ποικιλομόρφων.
Καίτοι τί πλέον πλουτεῖν ἐστιν τούτων πάντων ἀποροῦντας;

---

497 Κακοδαιμονίαν τ' ἔτι μᾶλλον], ἤ, ἔτι μᾶλλον, κακοδαιμονίαν, ὡς τοῦ κακοδαιμονῶντος (καθὼς λέγομεν τώρα δαιμονισμένου) χείρονος τοῦ μανιακοῦ. 499 Αὐτά], ἐνν. τὰ χρήματα. 504 Ξυνθιασῶτα τοῦ λ. καὶ π.] σύντροφοι τῆς φλυαρίας ἢ ἀνοησίας, φλύαροι καὶ ἀνόητοι συνήθως. 517 Ἔμπορος.. ἐκ Θετταλίας κτλ.] διότι οἱ Θεσσαλοὶ μετήρχοντο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀνδραποδιστοῦ. Ἀεὶ γὰρ τὰ Θεσσαλῶν ἄπιστα, καὶ ἡ παροιμία φησίν. 520 Κινδυνεύων περὶ τῆς ψυχῆς τῆς αὑτοῦ], διότι, κατὰ τὸν Ξενοφ. (Απομν. Α', β', 62): « Κατὰ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται.. ἢ ἀνδραποδιζόμενος,... τούτοις θάνατός ἐστιν ἡ ζημία ». 522 Τρίψεις], διάξεις.—ἐς κεφαλήν σοι!] ἀποτρέπεται ἐπὶ κεφαλὰς τὰς τελευταίας τῆς πενίας λέξεις. 525 (Οὐ γὰρ ἔσονται)], ἐνν. κλίναι. 526 Κοσμῆσαι], ἐνν. τὴν νύμφην. 527 Τί πλέον πλουτεῖν ἐστιν;] κατὰ τί πλεονεκτεῖ τις τῷ πλουτεῖν;

Παρ' ἐμοῦ δ' ἐςιν ταῦτ' εὔπορα πάνθ' ὑμῖν, ὧν δεῖσθον· ἐγὼ γὰρ
Τὸν χειροτέχνην, ὥσπερ δέσποιν', ἐπαναγκάζουσα κάθημαι
Διὰ τὴν χρείαν καὶ τὴν πενίαν ζητεῖν ὁπόθεν βίον ἕξει
ΧΡ. Σὺ γὰρ ἂν πορίσαι τι δύναι' ἀγαθόν, πλὴν φώδων ἐκ βαλανείου
Καὶ παιδαρίων ὑποπεινώντων καὶ γραϊδίων κολοσυρτόν;
(Φθειρῶν τ' ἀριθμὸν καὶ κωνώπων) καὶ ψυλλῶν οὐδὲ λέγω σοι
Ὑπὸ τοῦ πλήθους. αἳ βομβοῦσαι περὶ τὴν κεφαλὴν ἀνιῶσιν,
Ἐπεγείρουσαι, καὶ φράζουσαι· »Πεινήσεις, ἀλλ' ἐπανίστω!«)
Πρὸς δέ γε τούτοις ἀνθ' ἱματίου μὲν ἔχειν ῥάκος· ἀντὶ δὲ κλίνης
Στιβάδα σχοίνων κόρεων μεστήν, ἣ τοὺς εὕδοντας ἐγείρει·
Καὶ φορμὸν ἔχειν ἀντὶ τάπητος σαπρόν· ἀντὶ δὲ προσκεφαλαίου
Λίθον εὐμεγέθη πρὸς τῇ κεφαλῇ· σιτεῖσθαι δ' ἀντὶ μὲν ἄρτων
Μαλάχης πτόρθους, ἀντὶ δὲ μάζης φυλλεῖ' ἰσχνῶν ῥαφανίδων·
Ἀντὶ δὲ θράνου στάμνου κεφαλὴν κατεαγότος· ἀντὶ δὲ μάκτρας
Πιθάκνης πλευρὰν, ἐῤῥωγυῖαν καὶ ταύτην; ἆρά γε πολλῶν
Ἀγαθῶν πᾶσιν τοῖς ἀνθρώποις ἀποφαίνω σ' αἴτιον οὖσαν;
ΠΕΝ. Σὺ μὲν οὐ τὸν ἐμὸν βίον εἴρηκας, τὸν τῶν πτωχῶν δ' ὑπεκρούσω.
ΧΡ. Οὐκοῦν δήπου τῆς πτωχείας πενίαν φαμὲν εἶναι ἀδελφήν.
ΠΕΝ. Ὑμεῖς γ', οἵπερ καὶ Θρασυβούλῳ Διονύσιον εἶναι ὅμοιον.
Ἀλλ' οὐχ οὑμὸς τοῦτο πέπονθεν βίος, οὐ μὰ Δί', οὐδέ γε μέλλει.
Πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος, ὃν σὺ λέγεις, ζῆν ἐστιν μηδὲν ἔχοντα,
Τοῦ δὲ πένητος ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα,
Περιγίγνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μέντοι μηδ' ἐπιλείπειν.
ΧΡ. Ὡς μακαρίτην, ὦ Δάματερ, τὸν βίον αὐτοῦ κατέλεξας,
Εἰ φεισάμενος καὶ μοχθήσας καταλείψει μηδὲ ταφῆναι!
ΠΕΝ. Σκώπτειν πειρᾷ καὶ κωμῳδεῖν, τοῦ σπουδάζειν ἀμελήσας,
Οὐ γιγνώσκων, ὅτι τοῦ Πλούτου παρέχω βελτίονας ἄνδρας,
Καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἰδέαν· παρὰ τῷ μὲν γὰρ ποδαγρῶντες,
Καὶ γαστρώδεις, καὶ παχύκνημοι, καὶ πίονές εἰσιν ἀσελγῶς·
Παρ' ἐμοὶ δ' ἰσχνοὶ καὶ σφηκώδεις, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαροί.
ΧΡ. Ἀπὸ τοῦ λιμοῦ γὰρ ἴσως αὐτοῖς τὸ σφηκῶδες σὺ πορίζεις.
ΠΕΝ. Περὶ σωφροσύνης ἤδη τοίνυν περανῶ σφῷν, κἀναδιδάξω,

---

531 Φώδων ἐκ βαλανείου], φυσκαλίδων ἐκ καυσίματος· διότι οἱ πτωχοὶ τὸν χειμῶνα ἐκοιμῶντο παρὰ τὰ ὑπόκαυσα τῶν βαλανείων ἐν Ἀθήναις, καθὼς εἰς τὴν Τουρκίαν εἰς τὰ κιουλχάνια, ὅθεν ἡ λέξις κιουλχανῆς, φερέοικος, χαμένος. 532 Κολοσυρτὸν], τύρβην, συρφετὸν, θόρυβον.

534 Αἳ βομβοῦσαι], κυρίως μόναι οἱ (ἢ; αἱ) κώνωπες. Πεινήσεις· ἀλλ' ἐπανίστω], κυρίως καθ' ὑπεννόησιν τοῦ: Μὴ κάθευδε τοίνυν, ἀλλ' ἐκ. 543 Ἀντὶ θράνου], θρονίου, σκαμνίου. 544 Οὐ τὸν ἐμὸν βίον, τὸν τῶν πτωχῶν δὲ], διότι διαφέρει πένης πτωχοῦ, ἣ τὸ ἐξηγεῖ κατωτέρω. 546 Θρασυβούλῳ Διονύσιον εἶναι ὅμοιον], ταῦτα εἰσενήνεκται ἐκ τῆς δευτέρας τοῦ δράματος ἐκδόσεως (ἴδε τὴν ἐν κεφαλίδι τοῦ δράματος ὑποσημείωσιν)· οἱ γὰρ τριάκοντα κατελύθησαν ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου τῷ 403 πρὸ Χ. 551 Μακαρίτην], κωμικῶς ἀντὶ Μακάριον. 555 Καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἰδέαν], καὶ κατὰ τὸν νοῦν καὶ κατὰ τὴν μορφὴν (τὸ ἐξωτερικόν). 556 Καὶ πίονες ἀσελγῶς], αἰσχρῶς (ἀσχημόνως) πίονες.

558 Ἀπὸ τοῦ λιμοῦ.. τὸ σφηκῶδες], διότι, κενῆς οὔσης τῆς κοιλίας αὐτῶν, καὶ ἡ ὀσφὺς αὐτοῖς φυσικῶς ἐπὶ τὸ στενώτατον συνεστέλλετο. Προσσημειωτέον δὲ ὅτι τοιούτους τινὰς εἰσήγαγεν ὁ ποιητὴς καὶ εἰς τὸ δρᾶμα αὐτοῦ τὰς Σφῆκας.

Ὅτι κοσμιότης οἰκεῖ μετ' ἐμοῦ, τοῦ Πλούτου δ' ἔστιν ὑβρίζειν.
ΧΡ. Πάνυ γοῦν κλέπτειν κόσμιόν ἐστιν, καὶ τοὺς τοίχους διορύττειν.
ΒΛ. Νὴ τὸν Δία γ', εἴ γε λαθεῖν αὐτὸν δεῖ, πῶς οὐ κόσμιόν ἐστι;
ΠΕΝ. Σκέψαι τοίνυν ἐν ταῖς πόλεσιν τοὺς ῥήτορας, ὡς ὁπόταν μὲν
Ὦσι πένητες, περὶ τὸν δῆμον καὶ τὴν πόλιν εἰσὶ δίκαιοι·
Πλουτήσαντες δ' ἀπὸ τῶν κοινῶν, παραχρῆμ' ἄδικοι γεγένηνται,
Ἐπιβουλεύουσί τε τῷ πλήθει, καὶ τῷ δήμῳ πολεμοῦσιν.
ΧΡ. Ἀλλ' οὐ ψεύδῃ τούτων γ' οὐδὲν, καίπερ σφόδρα βάσκανος οὖσα·
Ἀτὰρ οὐχ ἧττόν γ' οὐδὲν κλαύσει, (μηδὲν ταύτῃ γε κομήσῃς,)
Ὁτιὴ ζητεῖς τοῦτ' ἀναπείσειν ἡμᾶς, ὡς ἔστιν ἄμεινον
Πενία πλούτου.
ΠΕΝ. Καὶ σύ γ' ἐλέγξαι μ' οὔπω δύνασαι περὶ τούτου,
Ἀλλὰ φλυαρεῖς καὶ πτερυγίζεις.
ΧΡ. Καὶ πῶς φεύγουσί σ' ἅπαντες;
ΠΕΝ. Ὅτι βελτίους αὐτοὺς ποιῶ. σκέψασθαι δ' ἔστι μάλιστα
Ἀπὸ τῶν παίδων· τοὺς γὰρ πατέρας φεύγουσι, φρονοῦντας ἄριστ'
Αὐτοῖς· οὕτω διαγιγνώσκειν χαλεπὸν πρᾶγμ' ἐστὶ δίκαιον.
ΧΡ. Τὸν Δία φήσεις ἄρ' οὐκ ὀρθῶς διαγιγνώσκειν τὸ κράτιστον;
Κἀκεῖνος γὰρ τὸν πλοῦτον ἔχει.
ΒΛ. Ταύτην δ' ἡμῖν ἀποπέμπει.
ΠΕΝ. Ἀλλ', ὦ Κρονικαῖς λήμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω,
Ὁ Ζεὺς δήπου πένεται· καὶ τοῦτ' ἤδη φανερῶς σε διδάξω.
Εἰ γὰρ ἐπλούτει, πῶς ἂν ποιῶν τὸν Ὀλυμπικὸν αὐτὸς ἀγῶνα,
Ἵνα τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας ἀεὶ δι' ἔτους πέμπτου ξυναγείρει,
Ἀνεκήρυττεν τῶν ἀθλητῶν τοὺς νικῶντας στεφανώσας
Κοτίνου στεφάνῳ; καίτοι χρυσῷ μᾶλλον ἐχρῆν, εἴπερ ἐπλούτει.
ΧΡ. Οὐκοῦν τούτῳ δήπου δηλοῖ τιμῶν τὸν πλοῦτον ἐκεῖνος·
Φειδόμενος γὰρ καὶ βουλόμενος τούτου μηδὲν δαπανᾶσθαι,
Λήροις ἀναδῶν τοὺς νικῶντας, τὸν πλοῦτον ἐᾷ παρ' ἑαυτῷ.
ΠΕΝ. Πολὺ τῆς πενίας πρᾶγμ' αἴσχιον ζητεῖς αὐτῷ περιάψαι,
Εἰ πλούσιος ὢν ἀνελεύθερός ἐσθ' οὑτωσὶ καὶ φιλοκερδής.
ΧΡ. Ἀλλὰ σέ γ' ὁ Ζεὺς ἐξολέσειεν, κοτίνου στεφάνῳ στεφανώσας.
ΠΕΝ. Τὸ γὰρ ἀντιλέγειν τολμᾶν ὑμᾶς, ὡς οὐ πάντ' ἔστ' ἀγάθ' ὑμῖν
Διὰ τὴν πενίαν!
ΧΡ. Παρὰ τῆς Ἑκάτης ἔξεστιν τοῦτο πυθέσθαι,

565], ὁ στίχος χωλαίνει τῷ μέτρῳ. Ἐννοεῖ δὲ ἴσως τὰς ἐν Σπάρτῃ κλοπὰς τῶν νέων, ὅπου τὸ λανθάνειν κλέπτοντας ἐλογίζετο ἀρετή. 567 Βάσκανος], φθονερά, ἐχθρὰ ἢ ἴσως καὶ ἀποτρόπαιος. 568 Μηδὲν ταύτῃ γε κομήσῃς], μὴ ὑπερηφανευθῇς διὰ τοῦτο (διότι σὲ ἐπαίνεσα δηλ. ὡς ἀληθεύουσαν). 571 Πτερυγίζεις], ὡς οἱ ἀπτῆνες νεοσσοί, προσπαθῶν μὲν κάτι νὰ εἴπῃς (τρόπον τινὰ νὰ πετάξῃς), καταπίπτων δὲ πάλιν ἀνίσχυρος. 575] Χαλεπὸν πρᾶγμά ἐστι τὸ διαγιγνώσκειν τὸ δίκαιον. 577 Κρονικαῖς λήμαις (ἐν ἄλλ. ἐγγράφοις γνώμαις) λημῶντες τὰς φρ.], ἐσκοτισμένοι τὸν νοῦν ὑπὸ ἀρχαίων (γεροντικῶν) προλήψεων.

585 Λήροις], φλυαρίαις, ἀχρήστοις τισὶ πράγμασιν, οἷος ὁ κότινος. 589 Τὸ γὰρ ἀντιλέγειν κτλ.] κατ' ἔλλειψιν τοῦ: Τίς ἂν ἀνάσχοιτο; ἤ: Πῶς οὐ δεινόν; 590 Παρὰ τῆς Ἑκάτης], διότι κατὰ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι ἐξετίθεσαν τὸ ἑσπέρας ἐν ταῖς τριόδοις τὰ λεγόμενα Ἑκάτης δεῖπνα, τὰ ὁποῖα διήρπαζον οἱ πτωχοί.

Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον· φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆν' ἀποπέμπειν,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι.
Ἀλλὰ φθείρου,
Καὶ μὴ γρύζειν ἔτι μηδ' ὁτιοῦν·
Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἢν πείσῃς.
ΠΕΝ. Ὦ πόλις Ἄργους, κλύεθ' οἷα λέγει!
ΧΡ. Παύσωνα κάλει τὸν ξύσσιτον.
ΠΕΝ. Τί πάθω τλήμων;
ΧΡ. Ἔῤῥ' ἐς Κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν!
ΠΕΝ. Εἶμι δὲ ποῖ γῆς;
ΧΡ. Ἐς τὸν κύφων'.
Ἀλλ' οὐ μέλλειν χρή σ', ἀλλ' ἀνύτειν.
ΠΕΝ. Ἦ μὴν ὑμεῖς γ' ἔτι μ' ἐνταυθοῖ
Μεταπέμψεσθον.
ΧΡ. Τότε νοστήσεις· νῦν δὲ φθείρου.
Κρεῖττον γάρ μοι πλουτεῖν ἐστιν,
Σὲ δ' ἐᾷν κλάειν μακρὰ τὴν κεφαλήν.
ΒΛ. Νὴ Δί' ἔγωγ' οὖν ἐθέλω πλουτῶν
Εὐωχεῖσθαι μετὰ τῶν παίδων
Τῆς τε γυναικός, καὶ λουσάμενος,
Λιπαρὸς χωρῶν ἐκ βαλανείου,
Τῶν χειροτεχνῶν
Καὶ τῆς Πενίας καταπαρδεῖν.
ΧΡ. Αὕτη μὲν ἡμῖν ἡ 'πίτριπτος οἴχεται·
Ἐγὼ δὲ καὶ σύ γ' ὡς τάχιστα τὸν θεὸν
Ἐγκατακλινοῦντ' ἄγωμεν εἰς Ἀσκληπιοῦ.
ΒΛ. Καὶ μὴ διατρίβωμέν γε, μὴ πάλιν τις αὖ
Ἐλθὼν διακωλύσῃ τι τῶν προὔργου ποιεῖν.
ΧΡ. Παῖ Καρίων, τὰ στρώματ' ἐκφέρειν σ' ἐχρῆν,
Αὐτόν τ' ἄγειν τὸν Πλοῦτον, ὡς νομίζεται,
Καὶ τἄλλ', ὅσ' ἐστὶν ἔνδον ηὐτρεπισμένα.

ΚΑΡΙΩΝ, ΧΟΡΟΣ, ΓΥΝΗ ΧΡΕΜΥΛΟΥ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΧΡΕΜΥΛΟΣ.

ΚΑΡ. Ὦ πλεῖστα Θησείοισι μεμυστιλημένοι,

---

596 Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἢν πείσῃς], ὀξύμωρον. 597 Ὦ πόλις Ἄργους κτλ.], παρῳδεῖ τὸν Εὐριπίδην, τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ στίχου λαμβάνων ἐκ τοῦ Τηλέφου, τὸ δὲ ἕτερον ἐκ τῆς Μηδείας (161). 598 Παύσωνα], ζωγράφον (κυρ. ῥυπαρογράφον) κωμῳδούμενον ἐπὶ πενίᾳ. 612 Τῶν χειροτεχνῶν], ἴδε ἀνωτέρω 517 κ. ε. 621 Ὡς νομίζεται], ὡς ἔθιστο (μετακομίζειν τοὺς νοσοῦντας εἰς τοὺς ναούς). 621] μετὰ τὸν στίχ. τοῦτον, τὸ κείμενον ἔχει: ΧΟΡΟΣ (λείπει ἡ τοῦ χοροῦ ᾠδή). ἀλλ' οἱ νεώτεροι εἰκάζουσιν ὅτι ἀντὶ τῆς ᾠδῆς, ἐπαίζετο αὐλός, ἄχρις ὅτου εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σκηνὴν οἱ ὑποκριταί. 622 Ὦ πλεῖστα Θησ-

Γέροντες ἄνδρες, ἐπ' ὀλιγίστοις ἀλφίτοις,
Ὡς εὐτυχεῖθ', ὡς μακαρίως πεπράγατε,
Ἄλλοι θ', ὅσοις μέτεστι τοῦ χρηστοῦ τρόπου!

ΧΟΡ. Τί δ' ἔστιν, ὦ βέλτιστε, τῶν σαυτοῦ φίλων;
Φαίνῃ γὰρ ἥκειν ἄγγελος χρηστοῦ τινος.

ΚΑΡ. Ὁ δεσπότης πέπραγεν εὐτυχέστατα,
Μᾶλλον δ' ὁ Πλοῦτος αὐτός· ἀντὶ γὰρ τυφλοῦ,
Ἐξωμμάτωται καὶ λελάμπρυνται κόρας,
Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών.

ΧΟΡ. Λέγεις μοι χαράν· λέγεις μοι βοάν.

ΚΑΡ. Πάρεστι χαίρειν, ἤν τε βούλησθ', ἤν τε μή.

ΧΟΡ. Ἀναβοάσομαι τὸν εὔπαιδα, καὶ
Μέγα βροτοῖσι φέγγος, Ἀσκληπιόν

ΓΥΝ. Τίς ἡ βοή ποτ' ἐστίν; ἆρά γ' ἀγγέλει
Χρηστόν τι; τοῦτο γὰρ ποθοῦσ' ἐγὼ πάλαι,
Ἔνδον κάθημαι περιμένουσα τουτονί.

ΚΑΡ. Ταχέως, ταχέως φέρ' οἶνον, ὦ δέσποιν', ἵνα
Καὐτὴ πίῃς (φιλεῖς δὲ δρῶσ' αὐτὸ σφόδρα),
Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω.

ΓΥΝ. Καὶ ποῦ 'στιν;

ΚΑΡ. Ἐν τοῖς λεγομένοις εἴσῃ τάχα.

ΓΥΝ. Πέραινε τοίνυν, ὅτι λέγεις, ἀνύσας ποτέ.

ΚΑΡ. Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ.

ΓΥΝ. Μὴ δῆτ' ἐμοί γ' ἐς τὴν κεφαλήν.

ΚΑΡ. Μὴ τἀγαθά,
Ἃ νῦν γεγένηται;

ΓΥΝ. Μὴ μὲν οὖν τὰ πράγματα.

ΚΑΡ. Ὡς γὰρ τάχιστ' ἀφικόμεθα πρὸς τὸν θεόν,
Ἄγοντες ἄνδρα, τότε μὲν ἀθλιώτατον,

μεμιστυλ.] πλεῖστα εὐωχηθέντες (ἐν τοῖς) Θησείοις, ἑορτῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θησέως, καθ' ἣν διενέμετο εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀθάρα, τὴν ὁποίαν ἐχουλιάριζον διὰ μιστύλης (κόρας ψωμίου βαθουλομένης εἰς κοχλιαρίου σχῆμα).

625 Ἐπ' ὀλιγίστοις ἀλφίτοις], πλεῖστα.. ἐπ' ὀλιγίστοις, πολὺ προσφάγιον μὲ ὀλίγην ψωμί, εὐδαιμονία μεγάλη διὰ τοὺς πτωχούς, οἱ ὁποῖοι σπανίως εἶχον προσφάγιον. 627 Βέλτιστε, τῶν σαυτοῦ φίλων], ὁ Σχλ. τὸ ἐξηγεῖ: Περὶ τοὺς σαυτοῦ φίλους. Ὁ Δούκας ἀναφέρει τὴν πληθυντικὴν γενικὴν εἰς τὸ Βέλτιστε. Ἴσως πρέπει μᾶλλον νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸ Χρηστοῦ τινος τοῦ ἑπομένου στίχου, καὶ ἑπομένως νὰ στιχθῇ ὡς ἀφεξῆς: Τί δ' ἔστιν, ὦ βέλτιστε; τῶν σαυτοῦ φίλων Φαίνῃ γὰρ ἥκειν ἄγγελος κτλ. 630 Ἐξωμμάτωται καὶ λελάμπρυνται κόρας], ὁ στίχος κατὰ τὸν Σχλ., ἐλήφθη ἐκ τοῦ Φινέως τοῦ Σοφοκλ. Τὰ δὲ ῥήματα ἐκλαμβάνονται κωμικῶς καὶ ἐπὶ καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ, ἴδε τὸ Λεξ. 631 Παιῶνος, ἰατροῦ. 633 Λέγεις μοι χαράν], καὶ ταῦτα παρῴδηται ἔκ τινος τῶν τραγικῶν.

634 Εὔπαιδα], ἢ καλῶν (ἐνδόξων) παίδων γεννήτορα, ἢ καλοῦ (ἐνδόξου) πατρὸς παῖδα.

645 Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν], παροιμία, ἡ ὁποία συνήθως ἐκφέρεται Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς (Ὁμ. Ψ, 168), «Ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε (Θεόκρ. Κ', Π),» ἀλλ' ὁ Καρίων ἀνέστρεψε κωμικῶς αὐτήν.

Νῦν δ', εἴ τιν' ἄλλον μακάριον κεὐδαίμονα,
Πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ θάλατταν ἤγομεν·
Ἔπειτ' ἐλοῦμεν.
ΓΥΝ. Νὴ Δί' εὐδαίμων ἄρ' ἦν,
Ἀνὴρ γέρων ψυχρᾷ θαλάττῃ λούμενος.
ΚΑΡ. Ἔπειτα πρὸς τὸ τέμενος ἦμεν τοῦ θεοῦ.
Ἐπεὶ δὲ βωμῷ πόπανα καὶ προθύματα
Καθωσιώθη, πέλανος Ἡφαίστου φλογί,
Κατεκλίνομεν τὸν Πλοῦτον, ὥσπερ εἰκὸς ἦν·
Ἡμῶν δ' ἕκαστος στιβάδα παρεκαττύετο.
ΓΥΝ. Ἦσαν δέ τινες κἄλλοι δεόμενοι τοῦ θεοῦ;
ΚΑΡ. Εἷς μέν γε Νεοκλείδης, ὅς ἐστι μὲν τυφλὸς,
Κλέπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν·
Ἕτεροί τε πολλοὶ, παντοδαπὰ νοσήματα
Ἔχοντες. ὡς δὲ τοὺς λύχνους ἀποσβέσας
Ἡμῖν παρήγγειλεν καθεύδειν τοῦ θεοῦ
Ὁ πρόσπολος, εἰπὼν, ἤν τις αἴσθηται ψόφου,
Σιγᾶν, ἅπαντες κοσμίως κατεκείμεθα.
Κἀγὼ καθεύδειν οὐκ ἐδυνάμην, ἀλλ' ἐμὲ
Ἀθάρης χύτρα τις ἐξέπληττε, κειμένη
Ὀλίγον ἄπωθεν τῆς κεφαλῆς του γραδίου,
Ἐφ' ἣν ἐπεθύμουν δαιμονίως ἐφερπύσαι.
Ἔπειτ' ἀναβλέψας ὁρῶ τὸν ἱερέα
Τοὺς φθοῖς ἀφαρπάζοντα καὶ τὰς ἰσχάδας
Ἀπὸ τῆς τραπέζης τῆς ἱερᾶς. μετὰ τοῦτο δὲ
Περιῆλθε τοὺς βωμοὺς ἅπαντας ἐν κύκλῳ,
Εἴ που πόπανον εἴη τι καταλελειμμένον·
Ἔπειτα ταῦθ' ἥγιζεν εἰς σάκταν τινά.
Κἀγὼ νομίσας πολλὴν ὁσίαν τοῦ πράγματος,
Ἐπὶ τὴν χύτραν τὴν τῆς ἀθάρης ἀνίσταμαι.
ΓΥΝ. Ταλάντατ' ἀνδρῶν, οὐκ ἐδεδοίκεις τὸν θεόν;
ΚΑΡ. Νὴ τοὺς θεοὺς ἔγωγε, μὴ φθάσειέ με
Ἐπὶ τὴν χύτραν ἐλθὼν, ἔχων τὰ στέμματα·
Ὁ γὰρ ἱερεὺς αὐτοῦ με προὐδιδάξατο.
Τὸ γράδιον δ', ὡς ᾔσθετο δή μου τὸν ψόφον,
Τῇ χεῖρ' ὑφῄρει· κᾆτα συρίξας ἐγὼ

656 Πέλανος Ἡφαίστου φλογί], καὶ τοῦτο ἀπὸ τραγικοῦ τινος, ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ἀνωτέρω: Πόπανα καθωσιώθη. 658 Παρεκαττύετο], ἐκ τοῦ προχείρου προητοίμαζε.

660 Νεοκλείδης], ῥήτωρ κωμῳδούμενος καὶ ἐν ἄλλοις, ὡς ἀχρεῖος καὶ συκοφάντης.

668 Ἀθάρης χύτρα ἐξέπληττε], διὰ τῆς ὀσμῆς δηλονότι. 672 Τοὺς φθοῖς], Ἀττ. ἀντὶ φθόϊς, εἶδος πλακουντίων. 675 Εἴ που.. εἴη τι], ἐνν. ζητῶν. 676 Ἥγιζεν], κωμικῶς ἀντὶ Ἐσώρευεν εἰς τὸν σάκκον. 677 Νομίσας πολλὴν ὁσίαν τοῦ πράγμ.] νομίσας ὅτι ἦτον πολλὰ συγκεχωρημένον, ἀφ' οὗ ἔπαιρνε καὶ ὁ ἱερεύς. 680 Ἔχων τὰ στέμματα], μὲ ὅλους του τοὺς στεφάνους. 682 Ὁ γὰρ ἱερεὺς με προὐδ.], διότι ὁ ἱερεὺς μὲ εἶχε πρῶτος δώσῃ τὸ παράδειγμα, προλαβὼν δηλ. νὰ συνάξῃ τὰς προσφορὰς, πρὶν ἔλθῃ ὁ θεός. 684 Τῇ χεῖρ'

'Οδὰξ ἐλαβόμην, ὡς παρείας ὢν ὄφις.
'Η δ' εὐθέως τὴν χεῖρα πάλιν ἀνέσπασε,
Κατέκειτο δ' αὑτὴν ἐντυλίξασ' ἡσυχῇ,
'Υπὸ τοῦ δέους βδέουσα δριμύτερον γαλῆς.
Κἀγὼ τότ' ἤδη τῆς ἀθάρης πολλὴν ἔφλων·
Ἔπειτ', ἐπειδὴ μεστὸς ἦν, ἀνεπαυόμην.
ΓΥΝ. Ὁ δὲ θεὸς ὑμῖν οὐ προσῄειν;
ΚΑΡ. Οὐδέπω.
Μετὰ τοῦτο δ' ἤδη καὶ γελοῖον δῆτά τι
Ἐποίησα. προσιόντος γὰρ αὐτοῦ μέγα πάνυ
Ἀπέπαρδον· ἡ γαστὴρ γὰρ ἐπεφύσητό μου.
ΓΥΝ. Ἠπού σε διὰ τοῦτ' εὐθὺς ἐβδελύττετο.
ΚΑΡ. Οὔκ· ἀλλ' Ἰασὼ μέν τις ἀκολουθοῦσ' ἅμα
Ὑπηρυθρίασε, χἠ Πανάκει' ἀπεστράφη,
Τὴν ῥῖν' ἐπιλαβοῦσ'· οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω.
ΓΥΝ. Αὐτὸς δ' ἐκεῖνος . . . ;
ΚΑΡ. Οὐ μὰ Δί' οὐδ' ἐφρόντισε.
ΓΥΝ. Λέγεις ἄγροικον ἄρα σύ γ' εἶναι τὸν θεόν.
ΚΑΡ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἀλλὰ σκατοφάγον.
ΓΥΝ. Αἶ τάλαν !
ΚΑΡ. Μετὰ ταῦτ' ἐγὼ μὲν εὐθὺς ἐνεκαλυψάμην,
Δείσας. ἐκεῖνος δ' ἐν κύκλῳ τὰ νοσήματα
Σκοπῶν περιῄει πάντα κοσμίως πάνυ.
Ἔπειτα παῖς αὐτῷ λίθινον θυείδιον
Παρέθηκε, καὶ δοίδυκα καὶ κιβώτιον.
ΓΥΝ. Λίθινον;
ΚΑΡ. Μὰ Δί' οὐ δῆτ', οὐχὶ τό γε κιβώτιον.
ΓΥΝ. Σὺ δὲ πῶς ἑώρας, ὦ κάκιστ' ἀπολούμενε,
Ὃς ἐγκεκαλύφθαι φῄς;
ΚΑΡ. Διὰ τοῦ τριβωνίου.
Ὀπὰς γὰρ εἶχεν οὐκ ὀλίγας, μὰ τὸν Δία.
Πρῶτον δὲ πάντων τῷ Νεοκλείδῃ φάρμακον
Καταπλαστὸν ἐνεχείρησε τρίβειν, ἐμβαλὼν

ὑφῄρει], κατὰ διόρθ. ἀντὶ Τὴν χεῖρ' ὑφῄρει. 683 Παρείας ὄφις], εἶδος ὄφεων μὴ φαρμακερῶν μὲ ἐξογκωμένας γνάθους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο εἰς τὰ ὄργια τοῦ Διονύσου (ἴδε Δημοσθ. περὶ Στφ.) καὶ ἄλλας τελετάς. ἴδε καὶ κατωτέρω, στίχ. 728.
688 Βδ. δριμ. γ.], διότι τὸ βδέος τῆς γαλῆς εἶνε δυσοσμότατον. 689 Τῆς ἀθάρης πολλὴν], Ἀττικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ θηλυκῶν.—ἔφλων] μετὰ ποιοῦ τινος φόρου ἤσθιον.
691 Προσῄειν], ἰων. ἀντὶ Προσῄει, παρβλ. Ὁμ. Ὀδ. Ρ. 359. 694 Ἐπεφύσητο], ὑπὸ τῆς ἀθάρης δηλονότι. 696 97 Ἰασώ.. χἠ Πανάκει'], θυγατέρες αὗται λέγονται τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀκολουθοῦσαι αὐτῷ, καθὰ καὶ ἡ Ὑγεία καὶ ἡ Αἴγλη. 701 Σκατοφάγον], διότι οἱ ἰατροὶ ἀδιαφοροῦσιν ὡς πρὸς τὴν δυσωδίαν τῶν περιττωμάτων καὶ αὐτῶν τῶν κτωμάτων, ἢ πῶς ἂν εἴη ἄλλως; Ὅθεν καὶ λέγεται ὅτι ὁ μέγας Ἱπποκράτης καὶ κόπρου ἀνθρωπίνης ἐγεύσατο πρὸς διάγνωσιν νόσου τινός. 705 Δείσας], μὴ τιμωρηθῇ δηλονότι διὰ τὴν πορδήν αὐτοῦ. 707 Λίθινον;] ψυχρότερον τοῦτο, ὡς τοῦ ἐπιθέτου δῆθεν ἀναφερομένου καὶ εἰς τὸ κιβώτιον. Ὅθεν καὶ ἔν τισι τῶν χειρογράφων ἐλλείπει ὁ στίχος οὗτος.

Σκορόδων κεφαλὰς τρεῖς Τηνίων. ἔπειτ' ἔφλα
Ἐν τῇ θυείᾳ, ξυμπαραμιγνύων ὀπὸν
Καὶ σχῖνον· εἶτ' ὄξει διέμενος Σφηττίῳ,
Κατέπλασεν αὐτοῦ τὰ βλέφαρ' ἐκστρέψας, ἵνα
Ὀδυνῷτο μᾶλλον. ὁ δὲ, κεκραγὼς καὶ βοῶν,
Ἔφευγ' ἀνᾴξας· ὁ δὲ θεὸς γελάσας ἔφη·
Ἐνταῦθα νῦν κάθησο καταπεπλασμένος,
Ἵν' ἐπομνύμενον παύσω σε τῆς ἐκκλησίας.
ΓΥΝ. Ὡς φιλόπολίς τις ἔσθ' ὁ δαίμων καὶ σοφός.
ΚΑΡ. Μετὰ τοῦτο τῷ Πλούτωνι παρεκαθέζετο,
Καὶ πρῶτα μὲν δὴ τῆς κεφαλῆς ἐφήψατο·
Ἔπειτα καθαρὸν ἡμιτύβιον λαβὼν,
Τὰ βλέφαρα περιέψησεν· ἡ Πανάκεια δὲ
Κατεπέτασ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φοινικίδι
Καὶ πᾶν τὸ πρόσωπον· εἶθ' ὁ θεὸς ἐπόππυσεν·
Ἐξηξάτην οὖν δύο δράκοντ' ἐκ τοῦ νεὼ,
Ὑπερφυεῖς τὸ μέγεθος.
ΓΥΝ. Ὦ φίλοι θεοί!
ΚΑΡ. Τούτω δ' ὑπὸ τὴν φοινικίδ' ὑποδύνθ' ἡσυχῇ,
Τὰ βλέφαρα περιέλειχον, ὥς γ' ἐμοὶ 'δόκει·
Καὶ πρίν σε κοτύλας ἐκπιεῖν οἴνου δέκα,
Ὁ Πλοῦτος, ὦ δέσποιν', ἀνεστήκει βλέπων·
Ἐγὼ δὲ τὼ χεῖρ' ἀνεκρότησ' ὑφ' ἡδονῆς,
Τὸν δεσπότην τ' ἤγειρον· ὁ θεὸς δ' εὐθέως
Ἠφάνισεν αὑτὸν, οἵ τ' ὄφεις, ἐς τὸν νεών.
Οἱ δ' ἐγκατακείμενοι παρ' αὐτῷ (πῶς δοκεῖς;)
Τὸν Πλοῦτον ἠσπάζοντο, καὶ τὴν νύχθ' ὅλην
Ἐγρηγόρεσαν, ἕως διέλαμψεν ἡμέρα.
Ἐγὼ δ' ἐπῄνουν τὸν θεὸν πάνυ σφόδρα,
Ὅτι βλέπειν ἐποίησε τὸν Πλοῦτον ταχὺ,
Τὸν δὲ Νεοκλείδη μᾶλλον ἐποίησεν τυφλόν.

---

713 Σκορόδων.. Τηνίων], διότι ἐφημίζοντο διὰ τὴν δριμύτητά των. 714 Ὀπὸν], τὸν τοῦ Κυρηναϊκοῦ) σιλφίε, Λατ. asa fœtida, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Διοσκορ., «ἐςι δριμύς.. ὀξυδερκίας ποιητικός». 715 Σχῖνον], τὸ κοιν. Σκιλλοκρόμμυδον, τοῦ ὁποίε εἶνε δριμύτατος ὁ χυμός.—ὄξει Σφηττίῳ], ἐκ τοῦ ἐν Ἀττικῇ δήμε Σφηττοῦ, τοῦ ὁποίε οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο εἶναι πικρότατοι ϗ συκοφάνται. 718 Ἀνᾴξας], ἀναΐξας, ἀναπηδήσας. 720 Ἐπομνύμενον], συκοφαντοῦντα διὰ ψευδορκιῶν. 722 Τῷ Πλούτωνι], τῷ Πλούτῳ, τὸν ὁποῖον εἰκότως, λέγει ὁ Σχλ., ἐνόμιζον τὸν αὐτὸν τῷ Πλούτωνι. 726 Ἐπόππυσεν] ποιόν τινα ἦχον ἐποίησε διὰ τοῦ στόματος, ἐκκαλούμενος τοὺς δράκοντας δηλονότι. 727 Ἐξηξάτην], Ἐξαΐσσω, ἐξώρμησαν.—δράκοντ'] τοὺς ἡμέρους τούτους δράκοντας ἔτρεφον ἰδίως ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς ἱεροὺς τοῦ θεοῦ, καὶ ὡς σύμβολα τῆς μακροβιότητος καὶ ὑγείας: ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμιώντων, ὡς ὀξυδερκεστάτους, ὅθεν ϗ ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος Δράκων.
731 Ὥς γ' ἐμοὶ δόκει], διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τί ἐγίνετο ὑπὸ τὴν φοινικίδα.
Καὶ πρίν σε κοτ. ἐκπ. οἴνου δέκα], σκώπτει τὰς γυναῖκας ὡς μεθύσους, καθὼς ϗ ἀνωτέρω ςίχ. 640. 737 Πῶς δοκεῖς;], θαυμαστικῶς ἀντὶ τοῦ Λίαν, μὲ πόσην χαρὰν στοχάζεσαι ὅτι, δηλ. μὲ ἀπερίγραπτον (ὑπερβολικήν).

ΓΥΝ. Ὅσην ἔχεις τὴν δύναμιν, ὦ 'ναξ δέσποτα!
Ἀτὰρ φράσον μοι, ποῦ'σθ' ὁ Πλοῦτος;
ΚΑΡ. Ἔρχεται·
Ἀλλ' ἦν περὶ αὐτὸν ὄχλος ὑπερφυὴς ὅσος.
Οἱ γὰρ δίκαιοι πρότερον ὄντες καὶ βίον
Ἔχοντες ὀλίγον αὐτὸν ἠσπάζοντο καὶ
Ἐδεξιοῦνθ' ἅπαντες ὑπὸ τῆς ἡδονῆς·
Ὅσοι δ' ἐπλούτουν, οὐσίαν τ' εἶχον συχνὴν,
Οὐκ ἐκ δικαίου τὸν βίον κεκτημένοι,
Ὀφρῦς ξυνῆγον, ἐσκυθρώπαζόν θ' ἅμα.
Οἱ δ' ἠκολούθουν κατόπιν ἐστεφανωμένοι,
Γελῶντες, εὐφημοῦντες· ἐκτυπεῖτο δὲ
Ἐμβὰς γερόντων εὐρύθμοις προβήμασιν.
Ἀλλ' εἶ' ἁπαξάπαντες ἐξ ἑνὸς λόγου
Ὀρχεῖσθε, καὶ σκιρτᾶτε, καὶ χορεύετε·
Οὐδεὶς γὰρ ὑμῖν εἰσιοῦσιν ἀγγελεῖ,
Ὡς ἄλφιτ' οὐκ ἔνεστιν ἐν τῷ θυλάκῳ.
ΓΥΝ. Νὴ τὴν Ἑκάβην, κἀγωγ' ἀναδῆσαι βούλομαι
Εὐαγγέλιά σ' ἐν κριβανωτῶν ὁρμαθῷ,
Τοιαῦτ' ἀπαγγείλαντα.
ΚΑΡ. Μή νυν μέλλ' ἔτι,
Ὡς ἄνδρες ἐγγύς εἰσιν ἤδη τῶν θυρῶν.
ΓΥΝ. Φέρε νῦν ἰοῦσ' εἴσω κομίσω καταχύσματα
Ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ.
ΚΑΡ. Ἐγὼ δ' ἀπαντῆσαί γ' ἐκείνοις βούλομαι.

ΠΛ. Καὶ προσκυνῶ γε πρῶτα μὲν τὸν Ἥλιον,
Ἔπειτα σεμνῆς Παλλάδος κλεινὸν πέδον,
Χώραν τε πᾶσαν Κέκροπος, ἥ μ' ἐδέξατο.
Αἰσχύνομαι δὲ τὰς ἐμαυτοῦ ξυμφορὰς,
Οἵοις ἄρ' ἀνθρώποις ξυνὼν ἐλάνθανον·
Τοὺς ἀξίους δὲ τῆς ἐμῆς ὁμιλίας
Ἔφευγον, εἰδὼς οὐδέν. ὦ τλήμων ἐγὼ,
Ὡς οὐδ' ἐκεῖν' ἄρ', οὐδὲ ταῦτ' ὀρθῶς ἔδρων!

---

745 Ὑπερφυὴς ὅσος], ὑπερβολικὰ πολὺς, ἀναρίθμητος. 746 47 Βίον ἔχοντες ὀλίγον], περιουσίαν, κοιν. Βιός. 751 Ὀφρῦς ξυνῆγον], συνωφρυοῦντο ὑπὸ λύπης. 755 Ἐξ ἑνὸς λόγου], ἐκ συμφώνου, ὅλοι ὁμοῦ. 759 60 Ἀναδῆσαι.. εὐαγγέλιά σ'], νὰ σὲ στεφανώσω (διὰ τὰ) εὐαγγέλια (τὴν καλὴν εἴδησιν).—κριβανωτῶν] ὅλοι ἐξέλαβον ὡς οὐσιαστικὸν τοῦ ἐπιθέτου τούτου: Ἄρτων· ἀλλ' ὁ Κοραῆς ὑπενόησε φυσικώτερον: Σύκων (φουρνιστῶν). Ἴσως συμβιβάζονται ἀμφότεραι αἱ γνῶμαι, ἐὰν ὑποθέσῃ τις παξιμάδια. 763 64 Καταχύσματα Ὥσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς], διότι τοὺς πρῶτον εἰσιόντας εἰς τὴν οἰκίαν νεωνήτους δούλους, καθὼς καὶ τοὺς διὰ χρόνου ἐρχομένους φίλους, καὶ τοὺς νεονύμφους, συνείθιζον νὰ ῥαίνωσι μὲ διάφορα ξηρὰ ὀπωρικὰ, εἰς σημεῖον εὐτυχίας. Παρομοίως λοιπὸν ἡ γυνὴ τοῦ Χρεμύλου θέλει νὰ ῥάνῃ τοὺς νεωνήτους τρόπον τινὰ τοῦ Πλούτου ὀφθαλμούς.
767 Παλλάδος.. πέδον], τὰς Ἀθήνας.

Ἀλλ' αὐτὰ πάντα πάλιν ἀναστρέψας ἐγώ,
Δείξω τολοιπὸν πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι
Ἄκων ἐμαυτὸν τοῖς πονηροῖς ἐνεδίδουν.

ΧΡ. Βάλλ' ἐς κόρακας· ὡς χαλεπόν εἰσιν οἱ φίλοι,
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ', ὅταν πράττῃ τις εὖ!
Νύττουσι γὰρ καὶ φλῶσι τἀντικνήμια,
Ἐνδεικνύμενοι ἕκαστος εὔνοιάν τινα.
Ἐμὲ γὰρ τίς οὐ προσεῖπε; ποῖος οὐκ ὄχλος
Περιεστεφάνωσεν ἐν ἀγορᾷ πρεσβυτικός;

ΓΥΝ. Ὦ φίλτατ' ἀνδρῶν, καὶ σὺ, καὶ σὺ, χαίρετον!
Φέρε νυν (νόμος γάρ ἐστι), τὰ καταχύσματα
Ταυτὶ καταχέω σου λαβοῦσα.

ΠΛ. Μηδαμῶς·
Ἐμοῦ γὰρ εἰσιόντος εἰς τὴν οἰκίαν
Πρώτιστα, καὶ βλέψαντος, οὐδὲν ἐκφέρειν
Πρεπῶδές ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰσφέρειν.

ΓΥΝ. Εἶτ' οὐχὶ δέξει δῆτα τὰ καταχύσματα;

ΠΛ. Ἔνδον γε παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος.
Ἔπειτα καὶ τὸν φόρτον ἐκφύγοιμεν ἄν·
Οὐ γὰρ πρεπῶδές ἐστι τῷ διδασκάλῳ,
Ἰσχάδια καὶ τρωγάλια τοῖς θεωμένοις
Προβαλόντ', ἐπὶ τούτοις εἶτ' ἀναγκάζειν γελᾶν.

ΓΥΝ. Εὖ πάνυ λέγεις, ὡς Δεξίνικος οὑτοσὶ
Ἀνίσταθ', ὡς ἁρπασόμενος τὰς ἰσχάδας.

ΚΑΡΙΩΝ, ΑΝΗΡ ΔΙΚΑΙΟΣ, ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ, ΧΟΡΟΣ.

ΚΑΡ. Ὡς ἡδὺ πράττειν, ὦνδρες, ἔστ' εὐδαιμόνως,
Καὶ ταῦτα μηδὲν ἐξενεγκόντ' οἴκοθεν!
Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν οὐδὲν ἠδικηκόσιν.
Οὕτω τὸ πλουτεῖν ἐστιν ἡδὺ πρᾶγμα δή.
Ἡ μὲν σιπύη μεστή 'στι λευκῶν ἀλφίτων,
Οἱ δ' ἀμφορῆς οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου·

---

790 Ὥσπερ νόμος], ἀντὶ τοῦ Ἔθος. 791 Τὸν φόρτον], τὸ φορτικὸν (ἀνάρμοςον) τοῦ πράγματος. 792 94 Οὐ γὰρ πρεπῶδες κτλ.] διότι οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἀριςοφάνους κωμικοὶ ποιηταὶ συνείθιζον νὰ ῥίπτωσι τρωγάλιά τινα εἰς τοὺς θεατάς. Ὅθεν λέγει ἐν Σφηξὶν (ς. 58 κ. ε.): Ἡμῖν γὰρ οὐκ ἔς' οὔτε κάρυ' ἐκ φορμίδος Δούλω διαρριπτοῦντε τοῖς θεωμένοις κ. Διδάσκαλος δὲ ἐλέγετο αὐτὸς ὁ ποιητὴς (καθόσον ἐδίδασκε συγχρόνως καὶ τοὺς ὑποκριτὰς) τοῦ δράματος. 796] Καὶ ἐδῶ ἐπίσης λέγουσιν αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ὅτι λείπει ἡ τοῦ χοροῦ ᾠδή· περὶ ἴδε τὴν ἐν στίχῳ 621 ὑποσημείωσιν. 797 Ὦνδρες], ὁ Καρίων, ἐξερχόμενος μόνος τῆς οἰκίας, ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς θεατάς. 800 Οὐδὲν ἠδικηκόσιν], εὐφυέστατον καὶ δυστυχῶς ἀληθέστατον σκῶμμα! 801 Οὕτω τὸ πλουτεῖν], ἐὰν ἀναφέρηται εἰς τὸ Οὐδὲν ἠδικηκόσιν, εἶναι τῷ ὄντι ἀληθὲς, ὅτι Ἡδὺ τὸ οὕτω πλουτεῖν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ Καρίων ἐννοεῖ μᾶλλον τό: Πλουτεῖν μηδὲν ἐξενεγκόντ' οἴκοθεν, ἀπόνως δηλ. καὶ ἀδαπάνως. 803 Οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου], ἴδε Ὀδ. I, 210.

Ἅπαντα δ' ἡμῖν ἀργυρίου καὶ χρυσίου
Τὰ σκευάρια πλήρη 'στιν, ὥστε θαυμάσαι·
Τὸ φρέαρ δ' ἐλαίου μεστόν· αἱ δὲ λήκυθοι
Μύρου γέμουσι· τὸ δ' ὑπερῷον ἰσχάδων·
Ὀξὶς δὲ πᾶσα, καὶ λοπάδιον, καὶ χύτρα,
Χαλκῆ γέγονε· τοὺς δὲ πινακίσκους τοὺς σαπροὺς
Τοὺς ἰχθυηροὺς ἀργυροῦς πάρεσθ' ὁρᾶν·
Ὁ δ' Ἴπος ἡμῖν ἐξαπίνης ἐλεφάντινος·
Στατῆρσι δ' οἱ θεράποντες ἀρτιάζομεν
Χρυσοῖς· ἀποψώμεσθα δ' οὐ λίθοις ἔτι,
Ἀλλὰ σκοροδίοις ὑπὸ τρυφῆς ἑκάστοτε.
Καὶ νῦν ὁ δεσπότης μὲν ἔνδον βουθυτεῖ
Ὗν καὶ τράγον καὶ κριὸν ἐστεφανωμένος·
Ἐμὲ δ' ἐξέπεμψεν ὁ καπνός. οὐχ οἷός τε γὰρ
Ἔνδον μένειν ἦν· ἔδακνε γὰρ τὰ βλέφαρά μου.

ΔΙΚ. Ἕπου μετ' ἐμοῦ, παιδάριον, ἵνα πρὸς τὸν θεὸν
Ἴωμεν.

ΧΡ. Ἔα, τίς ἔσθ' ὁ προσιὼν οὑτοσί;

ΔΙΚ. Ἀνὴρ πρότερον μὲν ἄθλιος, νῦν δ' εὐτυχής.

ΧΡ. Δῆλον ὅτι τῶν χρηστῶν τις, ὡς ἔοικας, εἶ.

ΔΙΚ. Μάλιστ'.

ΧΡ. Ἔπειτα τοῦ δέει;

ΔΙΚ. Πρὸς τὸν θεὸν
Ἥκω· μεγάλων γάρ μοὔστιν ἀγαθῶν αἴτιος.
Ἐγὼ γὰρ ἱκανὴν οὐσίαν παρὰ τοῦ πατρὸς
Λαβὼν ἐπήρκουν τοῖς δεομένοις τῶν φίλων,
Εἶναι νομίζων χρήσιμον πρὸς τὸν βίον.

ΧΡ. Ἦπού σε ταχέως ἐπέλιπεν τὰ χρήματα.

ΔΙΚ. Κομιδῆ μὲν οὖν.

ΧΡ. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτ' ἦσθ' ἄθλιος.

ΔΙΚ. Κομιδῆ μὲν οὖν. κἀγὼ μὲν ᾤμην, οὓς τέως
Εὐηργέτησα δεομένους, ἕξειν φίλους
Ὄντως βεβαίους, εἰ δεηθείην ποτέ·
Οἱ δ' ἐξετρέποντο, κοὐκ ἐδόκουν ὁρᾶν μ' ἔτι.

ΧΡ. Καὶ κατεγέλων γ', εὖ οἶδ' ὅτι.

ΔΙΚ. Κομιδῆ μὲν οὖν·
Αὐχμὸς γὰρ ὢν τῶν σκευαρίων μ' ἀπώλεσεν.

---

810 Τοὺς ἰχθυηροὺς], τοὺς ἰχθύων χωρητικούς. 811 Ὁ δ' Ἴπος] ἡ μυάγρα, ἢ ὁ μάγγανος (μέγγενες), ὡς φυσικώτερον τοῦ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἀρχαίαις ἐκδόσεσιν Ἰπνὸς (φοῦρνος), ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσῃ τις κωμικὸν ᾖ ἐνταῦθα σκῶμμα. 813 Ἀποψώμεσθα] σφογγιζόμεθα μετὰ τὴν ἀφόδευσιν. 815 16 Βουθυτεῖ ὗν κτλ.], ἀντὶ ἁπλῶς Θύει· ἡ δὲ ἐκ τριῶν εἰδῶν ζώων θυσία αὕτη ἐκαλεῖτο Τριττύς, καὶ ἐτελεῖτο κυρίως εἰς τὰ Χαριστήρια. 819 Περὶ τὸν θεὸν], τὸν Πλοῦτον. 824 Μοὔστιν], ἀντὶ Μοι ἐστίν. 829 Κομιδῆ μὲν οὖν], βεβαιότατα, καὶ ὀγλίγωρα μάλιστα. 833 Ἐξετρέποντο], ἄλλαζαν δρόμον (ὁσάκις μὲ ἀπήντων), μὲ ἀπέφευγον. 835 Αὐχμὸς γὰρ ὢν κτλ.], διότι ἡ κένωσις (κατὰ λέξιν, ἡ ξηρασία) τῶν εἰκι-

ΧΡ. Ἀλλ' οὐχὶ νῦν;
ΔΙΚ. Ἀνθ' ὧν ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν
Προσευξόμενος ἥκω δικαίως ἐνθάδε.
ΧΡ. Τὸ τριβώνιον δὲ τί δύναται πρὸς τὸν θεὸν,
Ὃ φέρει μετὰ σοῦ τὸ παιδάριον τουτί; φράσον.
ΔΙΚ. Καὶ τοῦτ' ἀναθήσων ἔρχομαι πρὸς τὸν θεόν.
ΧΡ. Μῶν ἐνεμυήθης δῆτ' ἐν αὐτῷ τὰ μεγάλα;
ΔΙΚ. Οὔκ, ἀλλ' ἐνεῤῥίγωσ' ἔτη τρία καὶ δέκα.
ΧΡ. Τὰ δ' ἐμβάδια;
ΔΙΚ. Καὶ ταῦτα συνεχειμάζετο.
ΧΡ. Καὶ ταῦτ' ἀναθήσων ἔφερες οὖν;
ΔΙΚ. Νὴ τὸν Δία.
ΧΡ. Χαρίεντά γ' ἥκεις δῶρα τῷ θεῷ φέρων.
ΣΥΚ. Οἴμοι κακοδαίμων, ὡς ἀπόλωλα δείλαιος,
Καὶ τρὶς κακοδαίμων, καὶ τετράκις, καὶ πεντάκις,
Καὶ δωδεκάκις, καὶ μυριάκις! ἰοὺ, ἰοὺ!
Οὕτω πολυφόρῳ ξυγκέκραμαι δαίμονι.
ΧΡ. Ἄπολλον ἀποτρόπαιε καὶ θεοὶ φίλοι,
Τί ποτ' ἐστὶν, ὅ τι πέπονθεν ἄνθρωπος κακόν;
ΣΥΚ. Οὐ γὰρ σχέτλια πέπονθα νυνὶ πράγματα,
Ἀπολωλεκὼς ἅπαντα τὰκ τῆς οἰκίας
Διὰ τὸν θεὸν τοῦτον, τὸν ἐσόμενον τυφλὸν
Πάλιν αὖθις, ἤνπερ μὴ 'λλίπωσιν αἱ δίκαι;
ΔΙΚ. Ἐγὼ σχεδὸν τὸ πρᾶγμα γιγνώσκειν δοκῶ.
Προσέρχεται γάρ τις κακῶς πράττων ἀνήρ·
Ἔοικε δ' εἶναι τοῦ πονηροῦ κόμματος.
ΧΡ. Νὴ Δία, καλῶς τοίνυν ποιῶν ἀπόλλυται.
ΣΥΚ. Ποῦ, ποῦ 'σθ' ὁ μόνος ἅπαντας ἡμᾶς πλουσίους
Ὑποσχόμενος οὗτος ποιήσειν εὐθέως,
Εἰ πάλιν ἀναβλέψειεν ἐξαρχῆς; ὁ δὲ
Πολὺ μᾶλλον ἐνίους ἐστὶν ἐξολωλεκώς.
ΧΡ. Καὶ τίνα δέδρακε ταῦτα δῆτ';
ΣΥΚ. Ἐμὲ τουτονί.
ΧΡ. Ἦ τῶν πονηρῶν ἦσθα καὶ τοιχωρύχων;
ΣΥΚ. Μὰ Δί', ουμενοῦν ἔσθ' ὑγιὲς ὑμῶν οὐδενὸς,
Κοὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἔχετέ μου τὰ χρήματα.
ΚΑΡ. Ὡς σοβαρὸς, ὦ Δάματερ, εἰσελήλυθεν

τῶν σκευῶν μου μὲ ἀφάνισε, κατὰ τό: Ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία. [838] Πρὸς τὸν θεὸν] τί ἔχει νὰ κάμῃ μὲ τὸν θεόν; τί κοινὸν μεταξὺ τοῦ τριβωνίε ἢ τοῦ θεῦ; [841] Μῶν ἐνεμυήθης (κατὰ διόρθ. ἀντὶ Μῶν οὖν ἐμ.) κτλ.], διότι τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἐφόρων οἱ μυούμενοι εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια τῆς Δήμητρος, τὸ ἐφόρων ἄχρις ὅτε κατελύετο, ἢ τὸ ἐφύλαττον διὰ σπάργανα τῶν τέκνων των. Οἱ δὲ Τοῦρκοι σήμερον τὸ σινδόνιον, ὅπερ ἐνδύονται προσκυνήσοντες ἐν τῷ ναῷ τῆς Μέκκας, τὸ φυλάττουσι διὰ σάβανον, καθὼς καὶ οἱ Χριστιανοὶ προσκυνηταὶ τοῦ Ἁγίε Τάφου τὸ λέντιον, μὲ τὸ ὁποῖον περιζώννυνται βαπτιζόμενοι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. [849] Πολυφόρῳ], πολλῶν δυστυχιῶν εὐφόρῳ. [853] Σχέτλια], δεινά, βαρέα, ἀνυπόφερτα. [866] Ὦ Δάματερ]

'Ο συκοφάντης! δῆλον ὅτι βουλιμιᾷ.
ΣΥΚ. Σὺ μὲν εἰς ἀγορὰν ἰὼν ταχέως οὐκ ἂν φθάνοις·
'Επὶ τοῦ τροχοῦ γὰρ δεῖ σ' ἐκεῖ στρεβλούμενον
Εἰπεῖν, ἃ πεπανούργηκας.
ΚΑΡ. Οἴμωζ' ἄρα σύ.
ΔΙΚ. Νὴ τὸν Δία τὸν Σωτῆρα, πολλοῦ γ' ἄξιος
Ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν ὁ θεὸς ἔσθ', ὅτι
Τοὺς συκοφάντας ἐξολεῖ κακοὺς κακῶς.
ΣΥΚ. Οἴμοι τάλας! μῶν καὶ σὺ μετέχων καταγελᾷς;
'Επεὶ πόθεν θοἰμάτιον εἴληφας τοδί;
'Εχθὲς δ' ἔχοντ' εἶδόν σ' ἐγὼ τριβώνιον.
ΔΙΚ. Οὐδὲν προτιμῶ σου· φορῶ γὰρ πριάμενος
Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς.
ΧΡ. *'Αλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος.
ΣΥΚ. Ἆρ' οὐχ ὕβρις ταῦτ' ἐστὶ πολλή; σκώπτετον,
Ὅ τι δὲ ποιεῖτον ἐνθάδ', οὐκ εἰρήκατον·
Οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γὰρ ἐνθάδ' ἐστὸν οὐδενί.
ΧΡ. Μὰ τὸν Δί' οὔκουν τῷ γε σῷ, σάφ' ἴσθ' ὅτι.
ΣΥΚ. 'Από τῶν ἐμῶν γὰρ, ναὶ μὰ Δία, δειπνήσετον.
ΧΡ. Ὡς δὴ 'π' ἀληθείᾳ σὺ μετὰ τοῦ μάρτυρος
Διαῤῥαγείης, μηδενὸς ἐμπεπλησμένος.
ΣΥΚ. 'Αρνεῖσθον; ἔνδον ἐστὶν, ὦ μιαρωτάτω,
Πολὺ χρῆμα τεμαχῶν καὶ κρεῶν ὠπτημένων.
Ὑῦ, ὑῦ, ὑῦ, ὑῦ, ὑῦ, ὑῦ!
ΧΡ. Κακόδαιμον, ὀσφραίνει τι;
ΔΙΚ. Τοῦ ψύχους γ' ἴσως,
'Επεὶ τοιοῦτόν γ' ἀμπέχεται τριβώνιον.
ΣΥΚ. Ταῦτ' οὖν ἀνάσχετ' ἐστιν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί,
Τούτους ὑβρίζειν εἰς ἔμ'; οἴμ', ὡς ἄχθομαι,
Ὅτι χρηστὸς ὢν καὶ φιλόπολις πάσχω κακῶς!
ΧΡ. Σὺ φιλόπολις καὶ χρηστός;
ΣΥΚ. Ὡς οὐδείς γ' ἀνήρ.
ΧΡ. Καὶ μὴν ἐπερωτηθεὶς ἀπόκριναί μοι,
ΣΥΚ. Τὸ τί;

Δωρικώτερον ἀντὶ Δήμητερ. [879] Οὐδὲν προτιμῶ σου], οὐδὲν φροντίζω σου. [880] Δακτύλιον.. παρ' Εὐδάμου], ὁ Εὔδαμος ἦτον, φαίνεται, φαρμακοπώλης ἢ χρυσοχόος, πωλῶν τετελεσμένους (διὰ μαγικῶν ἐπικλήσεων) δακτυλίους ἢ ἐνδεδεμένας ἔχοντας λίθους τινὰς νομιζομένας ἀποτρεπτικοὺς τῶν φαρμακευμάτων (ὅθεν ἐκαλοῦντο καὶ Φαρμακῖται), καθὼς καὶ τὰ παρ' ἡμῖν Πανζεχίρια καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὑποτιθέμενα ἀντιφάρμακα. Τοῦτο δὲ λέγει ὁ Δίκαιος, ὡς πρὸς φαρμακερὸν δηλονότι θηρίον, τὸν συκοφάντην, ὅθεν καὶ ἐπιφέρει ὁ Χρεμύλος: [881] Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι κτλ,] διέφθαρται ὁ στίχος: ἐννοεῖ δὲ ἐν γένει ὅτι ὁ δακτύλιος δὲν ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν (δὲν ἰσχύει) καὶ κατὰ τοῦ δήγματος τῶν συκοφαντῶν. [887] Μετὰ τοῦ μάρτυρος], συνεπήγετο γὰρ καὶ κλήτορα, ἵνα τοὺς ἐγκαλέσῃ. [890] Τεμαχῶν], κυρίως ἐπὶ κομματίων μεγάλων ἰχθύων, τῶν λεγομένων διὰ τοῦτο Τεμαχιτῶν. [891] 'Υῦ], ἄλλοι τὸ γράφουσιν ὑ, ὑ, ἄλλοι ὗ ὗ, καὶ ἄλλοι ὖ ὖ· ἐκφράζει δὲ τὸν ἦχον τῆς ῥινὸς τοῦ ὀσφραινομένου.

ΚΡ. Γεωργὸς εἶ;
ΣΥΚ. Μελαγχολᾷν μ' οὕτως οἴει
ΚΡ. Ἀλλ' ἔμπορος;
ΣΥΚ. Ναί, σκήπτομαί γ', ὅταν τύχω.
ΚΡ. Τί δαί; τέχνην τιν' ἔμαθες;
ΣΥΚ. Οὐ μὰ τὸν Δία.
ΚΡ. Πῶς οὖν διέζης, ἢ πόθεν, μηδὲν ποιῶν;
ΣΥΚ. Τῶν τῆς πόλεώς εἰμ' ἐπιμελητὴς πραγμάτων,
Καὶ τῶν ἰδίων πάντων.
ΚΡ. Σύ; τί μαθών;
ΣΥΚ Βούλομαι.
ΚΡ. Πῶς οὖν ἂν εἴης χρηστός, ὦ τοιχωρύχε,
Εἰ, σοὶ προσῆκον μηδέν, εἶτ' ἀπεχθάνει.
ΣΥΚ. Οὐ γὰρ προσήκει τὴν ἐμαυτοῦ μοι πόλιν
Εὐεργετεῖν μ', ὦ κέπφε, καθ' ὅσον ἂν σθένω;
ΚΡ. Εὐεργετεῖν οὖν ἐστι τὸ πολυπραγμονεῖν;
ΣΥΚ. Τὸ μὲν οὖν βοηθεῖν τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις,
Καὶ μὴ 'πιτρέπειν, ἐάν τις ἐξαμαρτάνῃ.
ΚΡ. Οὐκοῦν δικαστὰς ἐξεπίτηδες ἡ πόλις
Ἄρχειν καθίστησιν.
ΣΥΚ. Κατηγορεῖ δὲ τίς;
ΚΡ. Ὁ βουλόμενος.
ΣΥΚ. Οὐκοῦν ἐκεῖνός εἰμ' ἐγώ.
Ὥστ' εἰς ἔμ' ἥκει τῆς πόλεως τὰ πράγματα.
ΚΡ. Νὴ Δία, πονηρόν γ' ἄρα προστάτην ἔχει.
Ἐκεῖνο δ' οὐ βούλοι' ἄν, ἡσυχίαν ἔχων,
Ζῆν ἀργός;
ΣΥΚ. Ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις.
Εἰ μὴ φανεῖται διατριβή τις τῷ βίῳ.
ΚΡ. Οὐδ' ἂν μεταμάθοις;
ΣΥΚ. Οὐδ' ἄν, εἰ δοίης γ' ἐμοὶ
Τὸν Πλοῦτον αὐτόν, καὶ τὸ Βάττου σίλφιον.

---

900 Σκήπτομαί γ', ὅταν τύχω], διότι οἱ κηφῆνες οὗτοι, χρημάτων εἰσφορᾶς οὔσης πρὸς τὴν πόλιν, ἢ στρατείας, ἢ ἄλλης δημοσίας λειτουργίας, ἐμπορίαν ἐπροφασίζοντο, ὡς τῶν ἐμπόρων ἀλειτουργήτων ὄντων. 904 Τί μαθών;], ὅμοιον τῷ: Τί παθών; πόθεν ἢ διατί; πρὸ τοῦ καὶ ἕως ποῦ; πῶς τὸ ἔπαθες; 906 Εἰ, σοὶ προσ. μηδ., εἶτ' ἀπεχθ.] ἀφ' οὗ, χωρὶς νὰ σοὶ ἀνήκει (ἡ τῶν κοινῶν ἐπιμέλεια, ὡς ἀνικάνῳ δηλονότι), ἀναλαμβάνεις δωρεὰν τὴν κοινὴν ἀπέχθειαν, ἥτις συνήθως βαρύνει τοὺς τὰ κοινὰ πράττοντας. 908 Κέπφε] ἀνόητε, καθὼς τὸ πτηνὸν ὁ Κέπφος (ἴδε τὸ Λεξ.), κοιν. Μπούφε! 909 Τὸ πολυπραγμονεῖν], τὸ ἀνακατόνειν, ῥαδιουργεῖν. 912 13 Δικαστὰς ἡ πόλις ἄρχειν καθίστησιν], διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Πολιτ. Δ', ιε'): « Μάλιστα δ', ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀρχὰς λεκτέον ταύτας, ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περί τινων καὶ κρῖναι καὶ ἐπιτάξαι ». 915 Εἰς ἔμ' ἥκει], ἀνήκουσι. 919 Διατριβή], ἐνασχόλησις. 921 Τὸ Βάττου σίλφιον], παροιμ. ἐπὶ τῶν πολυτιμοτάτων. Διότι ὁ Βάττος ἀπῴκισε πρῶτος, ἀπὸ τῆς νήσου Θήρας ὁρμηθείς, τὴν Κυρήνην, ὅπου ἐφύετο τὸ ἄριστον σίλφιον, τὸ ὁποῖον ἐχαράττετο μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ Βάττου

ΧΡ. Κατάθου ταχέως θοἰμάτιον.
ΚΑΡ. Οὗτος, σοὶ λέγει.
ΧΡ. Ἔπειθ' ὑπόλυσαι.
ΚΑΡ. Ταῦτα πάντα σοὶ λέγει.
ΣΥΚ. Καὶ μὴν προσελθέτω πρὸς ἔμ' ὑμῶν ἐνθαδὶ
Ὁ βουλόμενος.
ΚΑΡ. Οὐκοῦν ἐκεῖνός εἰμ' ἐγώ.
ΣΥΚ. Οἴμοι τάλας, ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.
ΚΑΡ. Σὺ γὰρ ἀξιοῖς τἀλλότρια πράττων ἐσθίειν.
ΣΥΚ. Ὁρᾷς ἃ ποιεῖς; ταῦτ' ἐγὼ μαρτύρομαι.
ΧΡ. Ἀλλ' οἴχεται φεύγων, ὃν ἦγες μάρτυρα.
ΣΥΚ. Οἴμοι, περιείλημμαι μόνος!
ΚΑΡ. Νυνὶ βοᾷς;
ΣΥΚ. Οἴμοι μάλ' αὖθις!
ΚΑΡ. Δός σύ μοι τὸ τριβώνιον,
Ἵν' ἀμφιέσω τὸν συκοφάντην τουτονί.
ΔΙΚ. Μὴ δῆθ'· ἱερὸν γάρ ἐστι τοῦ Πλούτου πάλαι.
ΚΑΡ. Ἔπειτα ποῦ κάλλιον ἀνατεθήσεται,
Ἢ περὶ πονηρὸν ἄνδρα καὶ τοιχωρύχον;
Πλοῦτον δὲ κοσμεῖν ἱματίοις σεμνοῖς πρέπει.
ΔΙΚ. Τοῖς δ' ἐμβαδίοις τί χρήσεταί τις; εἰπ' ἐμοί.
ΚΑΡ. Καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέτωπον αὐτίκα δὴ μάλα,
Ὥσπερ κοτίνῳ προσπατταλεύσω τουτωΐ.
ΣΥΚ. Ἄπειμι· γιγνώσκω γὰρ ἥττων ὢν πολὺ
Ὑμῶν· ἐὰν δὲ σύζυγον λάβω τινὰ,
Καὶ σύκινον, τοῦτον τὸν ἰσχυρὸν θεὸν
Ἐγὼ ποιήσω τήμερον δοῦναι δίκην,
Ὅτι καταλύει περιφανῶς, εἷς ὢν μόνος,
Τὴν δημοκρατίαν, οὔτε τὴν Βουλὴν πιθὼν
Τὴν τῶν πολιτῶν, οὔτε τὴν ἐκκλησίαν.
ΔΙΚ. Καὶ μὴν, ἐπειδὴ τὴν πανοπλίαν τὴν ἐμὴν
Ἔχων βαδίζεις, εἰς τὸ βαλανεῖον τρέχε·
Ἔπειτ' ἐκεῖ κορυφαῖος ἑστηκὼς, θέρου.
Κἀγὼ γὰρ εἶχον τὴν στάσιν ταύτην ποτέ.
ΧΡ. Ἀλλ' ὁ βαλανεὺς ἕλξει θύραζ' αὐτὸν, λαβὼν

τοι καὶ ἐπὶ τῶν Κυρηναϊκῶν νομισμάτων. 925 Ὁ βουλόμενος], φοβερίζει [illegible] τὸν [illegible]σιάσῃ. Ἀλλ' ὁ Καρίων ἀδιαφορεῖ καὶ τὸν γυμνόνει. 930 Περιείλημμαι], δὲν ἠξεύρω διατί δὲν τὸ γράφουν Περιείλειμμαι, ἐὰν ἦν ἀπὸ τοῦ Περιλείπω. 934 Δὸς σύ μοι], πρὸς τὸ [illegible] τοῦ Δικαίου. 936 Σεμνοῖς] μεγαλοπρεπέσι, πολυτελέσι. 939 Ὥσπερ κοτίνῳ], διότι τὰ ἀναθήματα προσηλοῦντο ἐπὶ τῶν περὶ τοὺς ναοὺς ἀγριελαίων (κοτίνων). 941 Σύζυγον], σύντροφον (κυρίως συγκαπηλάτην, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζυγοῦ καθήμενον), [illegible]. 942 Καὶ σύκινον], καὶ ἀσθενέστατον· διότι τοιοῦτον τὸ τῆς συκῆς ξύλον. 945 Πιθὼν], ἀντὶ Πείσας, κατὰ τὸ ὕφος τῶν παλαιῶν ψηφισμάτων, τῶν ὁποίων τὰς φράσεις [illegible] χλευάζεται ὁ συκοφάντης. 948 Εἰς τὸ βαλανεῖον τρέχε], ἴδε στίχ. [illegible].

Τῶν ὀρχιπέδων· ἰδὼν γὰρ αὐτὸν, γνώσεται,
Ὅτι ἔστ' ἐκείνου τοῦ πονηροῦ κόμματος.
Νῶ δ' εἰσίωμεν, ἵνα προσεύξῃ τὸν θεόν.

ΓΡΑΥΣ, ΧΟΡΟΣ, ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΝΕΑΝΙΑΣ.

ΓΡ. Ἆρ', ὦ φίλοι γέροντες, ἐπὶ τὴν οἰκίαν
Ἀφίγμεθ' ὄντως τοῦ νέου τούτου θεοῦ,
Ἢ τῆς ὁδοῦ τοπαράπαν ἡμαρτήκαμεν;
ΧΟΡ. Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὰς τὰς θύρας ἀφιγμένη,
Ὦ μειρακίσκη· πυνθάνει γὰρ ὡρικῶς.
ΓΡ. Φέρε νυν, ἐγὼ τῶν ἔνδοθεν καλέσω τινά.
ΧΡ. Μὴ δῆτ'· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ἐξελήλυθα.
Ἀλλ' ὅτι μάλιστ' ἐλήλυθας, λέγειν σ' ἐχρῆν.
ΓΡ. Πέπονθα δεινὰ καὶ παράνομ', ὦ φίλτατε.
Ἀφ' οὗ γὰρ ὁ θεὸς οὗτος ἤρξατο βλέπειν,
Ἀβίωτον εἶναί μοι πεποίηκε τὸν βίον.
ΧΡ. Τί δ' ἔστιν; ἦπου καὶ σὺ συκοφάντρια
Ἐν ταῖς γυναιξὶν ἦσθα;
ΓΡ. Μὰ Δί' ἐγὼ μὲν οὐκ.
ΧΡ. Ἀλλ' οὐ λαχοῦσ' ἔπινες ἐν τῷ γράμματι;
ΓΡ. Σκώπτεις· ἐγὼ δὲ κατακέκνισμαι δειλάκρα.
ΧΡ. Οὔκουν ἐρεῖς ἀνύσασα τὸν κνισμὸν τίνα;
ΓΡ. Ἄκουέ νυν. ἦν δή μοί τι μειράκιον φίλον,
Πενιχρὸν μὲν, ἄλλως δ' εὐπρόσωπον καὶ καλὸν,
Καὶ χρηστόν. εἰ γάρ του δεηθείην ἐγὼ,
Ἅπαντ' ἐποίει κοσμίως μοι καὶ καλῶς·
* Ἐγὼ δ' ἐκείνῳ πάντα ταῦθ' ὑπηρέτουν.
ΧΡ. Τί δ' ἦν, ὅτι σου μάλιστ' ἐδεῖθ' ἑκάστοτε;
ΓΡ. Οὐ πολλά· καὶ γὰρ ἐκνομίως μ' ᾐσχύνετο.
Ἀλλ' ἀργυρίου δραχμὰς ἂν ᾔτησ' εἴκοσιν
Εἰς ἱμάτιον· ὀκτὼ δ' ἂν εἰς ὑποδήματα·
Καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἀγοράσαι χιτώνιον
Ἐκέλευσεν ἄν, τῇ μητρί θ' ἱματίδιον·
Πυρῶν τ' ἂν ἐδεήθη μεδίμνων τεττάρων.
ΧΡ. Οὐ πολλὰ τοίνυν, μὰ τὸν Ἀπόλλω, ταῦτά γε
Εἴρηκας· ἀλλὰ δῆλον, ὅτι σ' ᾐσχύνετο.

959] Καὶ ἐδῶ λείπει, κατὰ τὰ παλαιὰ χειρόγραφα; ἡ ᾠδὴ τοῦ χοροῦ. 960 Ὦ μειρακίσκη], εἰρωνικῶς, διότι ἦτον καταστολισμένη (ἴδε στίχῳ 1195) καὶ φυκιασιδωμένη. 962 Λέγειν σ' ἐχρῆν], ὁ παρατατικὸς ἀντὶ ἐνεστῶτος, πρὸς δήλωσιν τάχους. 968 Ἔπινες], ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ εἴπῃ Ἐδίκαζες· ἴδε στίχ. 277. 975] ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐκδόσεσι: ταῦτα πάνθ' ὑπηρέτουν. 977 Ἐκνομίως], καθ' ὑπερβολήν. 978 Ἂν ᾔτησ'], ἐζήτει ἐνίοτε (ὅταν συνέπιπτε), καθὼς καὶ κατωτέρω: Ἐκέλευσεν ἄν· μαίνει δὲ τὸ μετὰ δισταγμοῦ καὶ μόλις.

ΓΡ. Καὶ ταῦτα τοίνυν οὐχ ἕνεκεν μισητίας
Αἰτεῖν μ' ἔφασκεν, ἀλλὰ φιλίας οὕνεκα,
Ἵνα τοὐμὸν ἱμάτιον φορῶν μεμνῇτό μου.
ΧΡ. Λέγεις ἐρῶντ' ἄνθρωπον ἐκνομιώτατα.
ΓΡ. Ἀλλ' οὐχὶ νῦν ὁ βδελυρὸς ἔτι τὸν νοῦν ἔχει
Τὸν αὐτόν, ἀλλὰ πολὺ μεθέστηκεν πάνυ.
Ἐμοῦ γὰρ αὐτῷ τὸν πλακοῦντα τουτονὶ
Καὶ τἄλλα τἀπὶ τοῦ πίνακος τραγήματα
Ἐπόντα πεμψάσης, ὑπειπούσης θ', ὅτι
Εἰς ἑσπέραν ἥξοιμι...;
ΧΡ. Τί σ' ἔδρασ'; εἰπ' ἐμοί.
ΓΡ. Ἄμητα προσαπέπεμψεν ἡμῖν τουτονί,
Ἐφ' ᾧ τ' ἐκεῖσε μηδέποτέ μ' ἐλθεῖν ἔτι,
Καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπέμπων, ὅτι
Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.
ΧΡ. Δῆλον ὅτι τοὺς τρόπους τις οὐ μοχθηρὸς ἦν.
Ἔπειτα πλουτῶν οὐκέθ' ἥδεται φακῇ·
Προτοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντ' ἐπήσθιεν.
ΓΡ. Καὶ μὴν προτοῦ γ' ὁσημέραι, νὴ τὼ θεώ,
Ἐπὶ τὴν θύραν ἐβάδιζεν αἰεὶ τὴν ἐμήν.
ΧΡ. Ἐπ' ἐκφοράν;
ΓΡ. Μὰ Δί' ἀλλὰ τῆς φωνῆς μόνον
Ἐρῶν ἀκοῦσαι.
ΧΡ. Τοῦ λαβεῖν μὲν οὖν χάριν.
ΓΡ. Καί, νὴ Δί', εἰ λυπουμένην γ' αἴσθοιτό με,
Νηττάριον ἂν καὶ βάτιον ὑπεκορίζετο.
ΧΡ. Ἔπειτ' ἴσως ᾔτησ' ἂν εἰς ὑποδήματα;
ΓΡ. Μυστηρίοις δὲ τοῖς μεγάλοις ὀχουμένην
Ἐπὶ τῆς ἁμάξης ὅτι προσέβλεψέν μέ τις,
Ἐτυπτόμην διὰ τοῦθ' ὅλην τὴν ἡμέραν·
Οὕτω σφόδρα ζηλότυπος ὁ νεανίσκος ἦν.
ΧΡ. Μόνος γὰρ ἥδεθ', ὡς ἔοικεν, ἐσθίων.
ΓΡ. Καὶ τάς γε χεῖρας παγκάλας ἔχειν μ' ἔφη.
ΧΡ. Ὁπότε προτείνειάν γε δραχμὰς εἴκοσιν.
ΓΡ. Ὄζειν τε τῆς χρόας ἔφασκεν ἡδύ μου.

---

985 Μισητίας], ἀσελγείας. 995 Ἄμητα], γαλακτόπηκτον, πολυτελέστερον θηλονότι ζυμαρικὸν τοῦ ἁπλοῦ πλακοῦντος, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι πλουτῶν δὲν εἶχε πλέον τὴν ἀνάγκην της. 998 Πάλαι ποτ' ἦσαν κτλ.], παροιμία γνωστή, ἀπὸ χρησμοῦ τινος, ἐκδοθέντος τοῖς Μιλησίοις, οἱ ὁποῖοι, ἰσχύοντες πρὸ τοῦ Δαρείου (513, π. Χ.), ἐξέπεσον ἔκτοτε, δουλωθέντες ὑπ' αὐτοῦ. 999 Δῆλον ὅτι κτλ.], συμπεραίνει τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἐπλούτησεν ὁ αὐτὸς ἀρτίως, καθὼς ὅλοι οἱ καλοὶ κἀγαθοί. 1003 Ἐπὶ τὴν θύραν . . τὴν ἐμήν], ὡς ἐραστὴς δηλονότι. 1007 Νηττάριον καὶ βάτιον], εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς παλαιὰς ἐκδόσεις γράφεται Φάττιον, ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ Φάσσα—Φάττα, καθὼς καὶ τὸ Νηττάριον, ὑποκορ. τοῦ Νῆσσα—Νῆττα. Ἀλλ' οἱ νεώτεροι, εἰκάσαντες ἔκ τε τοῦ μέτρου καὶ ἐκ τῶν τοῦ Σχολιαστοῦ, τὸ διώρθωσαν Βάτιον, ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ Βατίς, εἶδος ἰχθύος.

ΚΡ. Εἰ Θάσιον ἐνέχεις, εἰκότως γε, νὴ Δία.
ΓΡ. Τὸ βλέμμα δ' ὡς ἔχοιμι μαλακὸν καὶ καλόν.
ΚΡ. Οὐ σκαιὸς ἦν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἠπίστατο
Γραὸς καπρώσης τἀφόδια κατεσθίειν.
ΓΡ. Ταῦτ' οὖν ὁ θεός, ὦ φίλ' ἄνερ, οὐκ ὀρθῶς ποιεῖ,
Φάσκων βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις ἀεί.
ΚΡ. Τί γὰρ ποιήσει, φράζε, καὶ πεπράξεται;
ΓΡ. Ἀναγκάσαι δίκαιόν ἐστι, νὴ Δία,
Τὸν εὖ παθόνθ' ὑπ' ἐμοῦ πάλιν μ' ἀντευποιεῖν·
Ἢ μηδ' ὁτιοῦν δίκαιον ἀγαθὸν ἔστ' ἔχειν.
ΚΡ. Οὔκουν καθ' ἑκάστην ἀπεδίδου τὴν νύκτα σοι;
ΓΡ. Ἀλλ' οὐδέποτέ με ζῶσαν ἀπολείψειν ἔφη.
ΚΡ. Ὀρθῶς γε· νῦν δέ γ' οὐκέτι ζῆν σ' οἴεται.
ΓΡ. Ὑπὸ τοῦ γὰρ ἄλγους κατατέτηκ', ὦ φίλτατε.
ΚΡ. Οὔκ· ἀλλὰ κατασέσηπας, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖς.
ΓΡ. Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέ γ' ἂν διελκύσαις.
ΚΡ. Εἰ τυγχάνοι γ' ὁ δακτύλιος ὢν τηλία.
ΓΡ. Καὶ μὴν τὸ μειράκιον τοδὶ προσέρχεται,
Οὗπερ πάλαι κατηγοροῦσα τυγχάνω·
Ἔοικε δ' ἐπὶ κῶμον βαδίζειν.
ΚΡ. Φαίνεται·
Στέφανόν γέ τοι καὶ δᾷδ' ἔχων πορεύεται.
ΝΕ. Ἀσπάζομαι.
ΓΡ. Τί φησιν;
ΝΕ. Ἀρχαία φίλη,
Πολιὰ γεγένησαι ταχύ γε, νὴ τὸν οὐρανόν.
ΓΡ. Τάλαιν' ἐγὼ τῆς ὕβρεος, ἧς ὑβρίζομαι!
ΧΡ. Ἔοικε διὰ πολλοῦ χρόνου σ' ἑορακέναι.
ΓΡ. Ποίου χρόνου, ταλάνταθ', ὃς παρ' ἐμοὶ χθὲς ἦν;
ΧΡ. Τοὐναντίον πέπονθε τοῖς πολλοῖς ἄρα·
Μεθύων γάρ, ὡς ἔοικεν, ὀξύτερον βλέπει.
ΓΡ. Οὔκ· ἀλλ' ἀκόλαστός ἐστιν αἰεὶ τοὺς τρόπους.
ΝΕ. Ὦ Ποντοπόσειδον καὶ θεοὶ πρεσβυτικοί,
Ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ῥυτίδων ὅσας ἔχει!
ΓΡ. Ἆ ἆ,
Τὴν δᾷδα μή μοι πρόσφερ'.
ΧΡ. Εὖ μέντοι λέγει·

1017 Θάσιον], ἐνν. οἶνον, ὁ ὁποῖος ἦτον περίφημος. 1022 φάσκων], καὶ τὰ λέγων δεῖ. 1026] Κατὰ διορθ. ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλαιαῖς ἐκδόσεσιν: Ἀγαθὸν δίκαιον, α ὡς ἀντιβαίνοντος εἰς τὸ μέτρον. Ὃ καὶ συντακτέον οὕτως: Ἢ ἐστὶ δίκαιον μηδοτιοῦν ἀγαθὸν (αὐτὸν) ἔχειν. Ἴσως ὅμως τρεπτέον καὶ τὸ Δίκαιον εἰς Δίκαιος. 1027 Ἀπεδίδου], ἐνν. τὰς εὐποιίας. 1033 Τηλία], κοσκινόγυρας. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ λεγομένη καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν Μέση δακτυλίδι, ἦτον ἡ τότε περισπούδαστος. 1038 Ἀσπάζομαι], παρβλ. 320. 1045 Ἀκόλαστος], ἄτακτος. 1047 Τῶν ῥυτίδων ὅσας], ἴδε 689.

Ἐὰν γὰρ αὐτὴν εἷς μόνος σπινθὴρ λάβῃ,
Ὥσπερ παλαιὰν εἰρεσιώνην καύσεται.
ΝΕ. Βούλει διὰ χρόνου πρός με παῖσαι;
ΓΡ. Ποῖ, τάλαν;
ΝΕ. Αὐτοῦ, λαβοῦσα κάρυα.
ΓΡ. Παιδιὰν τίνα
ΝΕ. Πόσους ἔχεις.. ὀδόντας;
ΧΡ. Ἀλλὰ γνώσομαι
Κἄγωγ'. ἔχει γὰρ τρεῖς ἴσως ἢ τέτταρας.
ΝΕ. Ἀπότισον· ἕνα γὰρ γόμφιον μόνον φορεῖ.
ΓΡ. Ταλάντατ' ἀνδρῶν, οὐχ ὑγιαίνειν μοι δοκεῖς,
Πλυνόν με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν.
ΝΕ. Ὄναιο μέντ' ἄν, εἴ τις ἐκπλύνειέ σε.
ΧΡ. Οὐ δῆτ', ἐπεὶ νῦν μὲν καπηλικῶς ἔχει.
Εἰ δ' ἐκπλυνεῖται τοῦτο τὸ ψιμύθιον,
Ὄψει κατάδηλα τοῦ προσώπου τὰ ῥάκη.
ΓΡ. Γέρων ἀνὴρ ὤν, οὐχ ὑγιαίνειν μοι δοκεῖς.
ΝΕ. Πειρᾷ μὲν οὖν ἴσως σε, καὶ τῶν τιτθίων
Ἐφάπτεταί σου, λανθάνειν δοκῶν ἐμέ.
ΓΡ. Μὰ τὴν Ἀφροδίτην, οὐκ ἐμοῦ γ', ὦ βδελυρὲ σύ.
ΧΡ. Μὰ τὴν Ἑκάτην, οὐ δῆτα· μαινοίμην γὰρ ἄν.
Ἀλλ', ὦ νεανίσκ', οὐκ ἐῶ τὴν μείρακα
Μισεῖν σε ταύτην.
ΝΕ. Ἀλλ' ἔγωγ' ὑπερφιλῶ.
ΧΡ. Καὶ μὴν κατηγορεῖ γέ σου.
ΝΕ. Τί κατηγορεῖ;
ΧΡ. Εἶναί σ' ὑβριστήν φησι, καὶ λέγειν, ὅτι
Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.
ΝΕ. Ἐγὼ περὶ ταύτης οὐ μαχοῦμαί σοι.
ΧΡ. Τὸ τί;
ΝΕ. Αἰσχυνόμενος τὴν ἡλικίαν τὴν σήν, ἐπεὶ
Οὐκ ἄν ποτ' ἄλλῳ τοῦτ' ἐπέτρεπον ἐγὼ ποιεῖν·
Νῦν δ' ἄπιθι χαίρων, ξυλλαβὼν τὴν μείρακα.
ΧΡ. Οἶδ', οἶδα τὸν νοῦν· οὐκέτ' ἀξιοῖς ἴσως
Εἶναι μετ' αὐτῆς.
ΓΡ. Ὁ δ' ἐπιτρέψων ἐστὶ τίς;

1050 Εἰρεσιώνην], κλάδον ἐλαίας, περιεστεμμένον μὲ ἔριον, τὸν ὁποῖον, ἔχοντα προσηρτημένα διάφορα ὀπωρικὰ καὶ τραγήματα, ἐκρέμων κατ' ἔτος πρὸ τῶν οἴκων εἰς τὰ Πυανέψια. 1052 Παῖσαι;], παῖξαι. 1053 Πόσους ἔχεις;] ἀντὶ νὰ εἴπῃ: Ὀβολοὺς ἢ δραχμάς, καθὼς συνειθίζουσι παίζοντες οἱ παῖδες, ὁ δὲ ἐπέφερε, παρὰ προσδοκίαν, Ὀδόντας.

1056 Οὐχ ὑγιαίνειν], μωραίνειν, μαίνεσθαι. 1055 φορεῖ], φέρει, ἔχει. 1057 Πλυνόν με ποιῶν], πλύνων με λοιδορίαις, ἀτιμάζων με, (κοιν.) μὲ κάμνεις [illegible].

1058 Καπηλικῶς ἔχει], πλαστῶς, καθὼς οἱ δολοῦντες τὸν οἶνον κάπηλοι. 1065 [illegible]] Ἡ γραῖα ὀμνύει, καθὼς αἱ νέαι, τὴν Ἀφροδίτην· ὁ δὲ Χρεμύλος, παρῳδῶν τὸν ὅρκον αὐτῆς, ὀμνύει καταλληλότερον τὴν Ἑκάτην.

ΝΕ. Οὐκ ἂν διαλεχθείην διεσπλεκωμένῃ
Ὑπὸ μυρίων ἐτῶν γε καὶ τρισχιλίων.
ΧΡ. Ὅμως δ', ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἠξίους
Πίνειν, ξυνεκποτέ' ἐστί σοι καὶ τὴν τρύγα.
ΝΕ. Ἀλλ' ἔστι κομιδῇ τρὺξ παλαιὰ καὶ σαπρά.
ΧΡ. Οὐκοῦν τρύγοιπος ταῦτα πάντ' ἰάσεται.
ΝΕ. Ἀλλ' εἴσιθ' εἴσω· τῷ θεῷ γὰρ βούλομαι
Ἐλθὼν ἀναθεῖναι τοὺς στεφάνους τούσδ', οὓς ἔχω.
ΓΡ. Ἐγὼ δέ γ' αὐτῷ καὶ φράσαι τι βούλομαι.
ΝΕ. Ἐγὼ δέ γ' οὐκ εἴσειμι.
ΧΡ. Θάῤῥει, μὴ φοβοῦ·
Οὐ γὰρ βιάσεται.
ΝΕ. Πάνυ καλῶς τοίνυν λέγεις·
Ἱκανὸν γὰρ αὐτὴν πρότερον ὑπεπίττουν χρόνον.
ΓΡ. Βάδιζ'· ἐγὼ δέ σου κατόπιν εἰσέρχομαι.
ΧΡ. Ὡς εὐτόνως, ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ γρᾴδιον,
Ὥσπερ λεπὰς, τῷ μειρακίῳ προσίσχεται.

ΚΑΡΙΩΝ, ΕΡΜΗΣ, ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΟΣ, ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΓΡΑΥΣ, ΧΟΡΟΣ.

ΚΑΡ. Τίς ἔσθ' ὁ κόπτων τὴν θύραν; τουτὶ τί ἦν;
Οὐδεὶς ἔοικεν, ἀλλὰ δῆτα τὸ θύριον
Φθεγγόμενον ἄλλως κλαυσιᾷ.
ΕΡΜ. Σέ τοι λέγω,
Ὦ Καρίων, ἀνάμεινον!
ΚΑΡ. Οὗτος, εἰπέ μοι,
Σὺ τὴν θύραν ἔκοπτες οὑτωσὶ σφόδρα;
ΕΡΜ. Μὰ Δί' ἀλλ' ἔμελλον· εἶτ' ἀνέῳξάς με φθάσας.
Ἀλλ' ἐκκάλει τὸν δεσπότην τρέχων ταχὺ,
Ἔπειτα τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία,
Ἔπειτα τοὺς θεράποντας, εἶτα τὴν κύνα,
Ἔπειτα σαυτὸν, εἶτα τὴν ὗν.
ΚΑΡ. Εἰπέ μοι,
Τί δ' ἐστίν;
ΕΡΜ. Ὁ Ζεὺς, ὦ πονηρὲ, βούλεται

1085 Τρύγοιπος], ὁ τρίχινος (σάκκινος) ὑϋλιστὴρ, δι' οὗ καθαρίζεται ὁ οἶνος.
1088 Οὐ βιάσεται], κυρίως ὁ ἀνὴρ βιάζεται τὴν γυναῖκα· ἀλλ' ὁ Χρεμύλος ἀνέστρεψε κωμικῶς ἐπὶ τῆς ἀκολάστου γραὸς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως.
1089 Ὑπεπίττουν], τὴν αὐτὴν μεταφορὰν διετήρησε καὶ παρ' ἡμῖν ἡ λέξις Καλαφατίζειν. 1092 Λεπὰς], ἡ κοινῶς πεταλίδα, εἶδος θαλασσινοῦ, προσκολλωμένου εἰς τὰς πέτρας. 1093 Τουτὶ τί ἦν;] ὁ Καρίων, ἀνοίξας, ἀφ' οὗ ἤκουσε κρουσθεῖσαν τὴν θύραν, ἢ μηδένα ἰδὼν (διότι ὁ Ἑρμῆς ὑποτίθεται ἀόρατος, ἢ γοῦν κατερχόμενος διὰ μηχανῆς ἄνωθεν), ἠπορεῖ. Ἀπ' ἐδῶ λαβὼν ἴσως ἀφορμὴν ὁ Ἀριστοφάνης τῆς Γαλλίας Μολιέρος, ἔπλασε τὸν κωμικώτατον ἐκεῖνον διάλογον μεταξὺ Ἑρμοῦ καὶ Σγαναρέλλου εἰς τὸν Ἀμφιτρύωνά του.
1095 Κλαυσιᾷ], μετωνυμ. ἢ καταχρ. ἀντὶ Τρίζει.

'Ες ταυτὸν ὑμᾶς ξυγκυκήσας τρυβλίον
'Απαξάπαντας εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν.
ΚΑΡ. 'Η γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται! —
'Ατὰρ διὰ τί δὴ ταῦτ' ἐπιβουλεύει ποιεῖν
'Ημᾶς;
ΕΡΜ. 'Οτιὴ δεινότατα πάντων πραγμάτων
Εἴργασθ'. ἀφ' οὗ γὰρ ἤρξατ' ἐξαρχῆς βλέπειν
'Ο Πλοῦτος, οὐδεὶς οὐ λιβανωτὸν, οὐ δάφνην,
Οὐ ψαιστὸν, οὐχ ἱερεῖον, οὐκ ἄλλ' οὐδὲ ἓν
'Ημῖν ἐπιθύει τοῖς θεοῖς.
ΚΑΡ. Μὰ Δί', οὐδέ γε
Θύσει· κακῶς γὰρ ἐπεμελεῖσθ' ἡμῶν τότε.
ΕΡΜ. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μοι θεῶν ἧττον μέλει·
'Εγὼ δ' ἀπόλωλα κἀπιτέτριμμαι.
ΚΑΡ. Σωφρονεῖς.
ΕΡΜ. Πρότερον γὰρ εἶχον μὲν παρὰ ταῖς καπηλίσι
Πάντ' ἀγάθ' ἕωθεν εὐθὺς, οἰνοῦτταν, μέλι,
Ἰσχάδας, ὅσ' εἰκός ἐστιν 'Ερμῆν ἐσθίειν·
Νυνὶ δὲ πεινῶν ἀναβάδην ἀναπαύομαι.
ΚΑΡ. Οὔκουν δικαίως, ὅστις ἐποίεις ζημίαν
'Ενίοτε, τοιαῦτ' ἀγάθ' ἔχων.
ΕΡΜ. Οἴμοι τάλας,
Οἴμοι πλακοῦντος, τοῦ 'ν τετράδι πεπεμμένου . . .
ΚΑΡ. Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς.
ΕΡΜ. Οἴμοι δὲ κωλῆς, ἧς ἐγὼ κατήσθιον . . .
ΚΑΡ. 'Ασκωλίαζ' ἐνταῦθα πρὸς τὴν αἰθρίαν.
ΕΡΜ. Σπλάγχνων τε θερμῶν, ὧν ἐγὼ κατήσθιον . . !
ΚΑΡ. 'Οδύνη σε πρὸς τὰ σπλάγχν' ἔοικ' ἐπιστρέφειν.
ΕΡΜ. Οἴμοι δὲ κύλικος ἴσην ἴσῳ κεκραμένης!
ΚΑΡ. Ταύτην ἐπιπιὼν ἀποτρέχων οὐκ ἂν φθάνοις.

[1108] 'Η γλ. τῷ κήρ. τούτων τέμν.] ὁ τοιαῦτα (ἀπαίσια δηλονότι) ἀναγγέλλων γλωσσοτομεῖται. 'Υπαινίττεται δέ πως καὶ τὸ ἔθος τοῦ τὰς γλώσσας τῶν ἱερείων θύεσθαι τῷ 'Ερμῇ. [1115] Σωφρονεῖς], φρονίμως ποιεῖς (φροντίζων περὶ σεαυτοῦ μόνον). [1119] Ἀναβάδην ἀναπαύομαι], διότι οἱ ὑπηρέται, πρὸς τὸ ἀναπαύειν ἀπὸ τῶν μεθημερινῶν δρόμων τοὺς πόδας, ἐκοιμῶντο ἀνατείνοντες αὐτοὺς πρὸς τὸν τοῖχον. [1120] 'Εποίεις ζημίαν], προξένεις (ταῖς καπηλίσι δηλονότι) ζημίαν· διότι εἰς τὸν 'Ερμῆν, ὡς ἐμπολαῖον καὶ κερδῷον θεὸν, ἀπεδίδοντο καὶ τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι.

[1122] Πλακ., τοῦ 'ν τετρ. πεπεμ. κ.], διότι ἡ τετρὰς ἑκάστου μηνὸς ἐνομίζετο (ἦτον ἱερά) τοῦ 'Ερμοῦ· ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσιν ἡ τετράδη τῆς ἑβδομάδος ὀνομάζεται καὶ σήμερον ἀκόμη: ἡμέρα τοῦ 'Ερμοῦ (Mercredi). [1123] Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα κτλ.], παροιμ. ἀπὸ "Υλλου τοῦ 'Ηρακλέους, τὸν ὁποῖον, ἁρπαγέντα ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, περιήρχετο ἀνακαλούμενος μεγαλοφώνως ὁ ἥρως οὗτος. [1124] Κωλῆς], διότι ἡ κωλῆ (τὸ ὄπισθεν μέρος) τοῦ θύματος ἀφιεροῦτο εἰς τὸν 'Ερμῆν. [1125] Ἀσκωλίαζε] πήδα καθὼς οἱ ἀσκωλιάζοντες (πηδῶντες, εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου, ἐπ' ἀσκῶν ἀληλιμμένων). Παίζει δὲ μὲ τὰς λέξεις Κωλῆ καὶ Ἀσκωλίαζε. [1128] Ἴσην ἴσῳ κεκρ.] ἴσον ὕδωρ ἴσῳ οἴνῳ.

[1129] Ταύτην ἐπιπιὼν], ἐννοεῖται ὅτι ὁ κόβαλος Καρίων ἀπέπαρδε, καὶ παρατηρητέον εἰς πόσην ἀκολασίαν εἶχε καταντήσῃ ὁ ὄχλος τῶν Ἀθηναίων, ὥστε νὰ ἀνέχηται θεατρο-

ΕΡΜ. Ἆρ' ὠφελήσαις ἄν τι τὸν σαυτοῦ φίλον;
ΚΑΡ. Εἴ του δέει γ', ὧν δυνατός εἰμί σ' ὠφελεῖν.
ΕΡΜ. Εἴ μοι πορίσας ἄρτον τιν' εὖ πεπεμμένον
Δοίης καταφαγεῖν καὶ κρέας νεανικόν,
Ὧν θύεθ' ὑμεῖς ἔνδον.
ΚΑΡ. Ἀλλ' οὐκ ἐκφορά.
ΕΡΜ. Καὶ μὴν ὁπότε τι σκευάριον τοῦ δεσπότου
Ὑφέλοι', ἐγώ σε λανθάνειν ἐποίουν ἀεί.
ΚΑΡ. Ἐφ' ᾧτε μετέχειν καὐτός, ὦ τοιχωρύχε·
Ἧκεν γὰρ ἄν σοι ναστὸς εὖ πεπεμμένος.
ΕΡΜ. Ἔπειτα τοῦτόν γ' αὐτὸς ἂν κατήσθιες.
ΚΑΡ. Οὐ γὰρ μετεῖχες τὰς ἴσας πληγὰς ἐμοί,
Ὁπότε τι ληφθείην πανουργήσας ἐγώ.
ΕΡΜ. Μὴ μνησικακήσῃς, εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες.
Ἀλλὰ ξύνοικον, πρὸς θεῶν, δέξασθέ με.
ΚΑΡ. Ἔπειτ' ἀπολιπὼν τοὺς θεοὺς ἐνθάδε μενεῖς;
ΕΡΜ. Τὰ γὰρ παρ' ὑμῖν ἐστι βελτίω πολύ.
ΚΑΡ. Τί δέ; ταὐτομολεῖν ἀστεῖον εἶναί σοι δοκεῖ;
ΕΡΜ. Π α τ ρ ὶ ς γ ὰ ρ ἐ σ τ ὶ π ᾶ σ', ἵ ν' ἂ ν π ρ ά τ τ ῃ τ ι ς ε ὖ.
ΚΑΡ. Τί δῆτ' ἂν εἴης ὄφελος ἡμῖν ἐνθάδ' ὤν.
ΕΡΜ. Παρὰ τὴν θύραν Στροφαῖον ἱδρύσασθ' ἐμέ.
ΚΑΡ. Στροφαῖον; ἀλλ' οὐκ ἔργον ἔστ' οὐδὲν στροφῶν.
ΕΡΜ. Ἀλλ' Ἐμπολαῖον.
ΚΑΡ. Ἀλλὰ πλουτοῦμεν· τί οὖν
Ἑρμῆν παλιγκάπηλον ἡμᾶς δεῖ τρέφειν;
ΕΡΜ. Ἀλλὰ Δόλιον τοίνυν.
ΚΑΡ. Δόλιον; ἥκιστά γε·
Οὐ γὰρ δόλου νῦν ἔργον, ἀλλ' ἁπλῶν τρόπων.
ΕΡΜ. Ἀλλ' Ἡγεμόνιον.
ΚΑΡ. Ἀλλ' ὁ θεὸς ἤδη βλέπει,
Ὥσθ' ἡγεμόνος οὐδὲν δεησόμεσθ' ἔτι.

μένους τόσον αἰσχρῶς ἐπὶ θεάτρου τοὺς θεούς του, πρὸς τοὺς ὁποίους ἂν τούτοις ὡς ἀσεβοῦντα δῆθεν τὸν Σωκράτην ἐπότιζε συγχρόνως τὸ κώνειον!! [1130] Τὸν σαυτοῦ φίλον], διότι παρὰ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἐπιστασίας, ὁ Ἑρμῆς ἦτον καὶ τῶν κλεπτῶν προστάτης, ἴδε κατωτέρω. [1135] Κρέας νεανικὸν], μεγάλον (κοιν. γιερὸν) κομμάτι, [1136] Ἀλλ' οὐκ ἐκφορά], τοῦτο ἐπελέγετο (καθὼς καὶ ἐγίνετο) εἰς μερικὰς θυσίας, οἷον τῆς Ἑστίας, ἀφ' ὧν οὐχ οἷόν τε ἦν μεταδοῦναι ἢ ἐξενεγκεῖν. [1143] Εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες], τοῦτο ἐν εἴδει παροιμίας, ἀπὸ τῆς γενομένης, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Φυλῆς κάθοδον τοῦ Θρασυβούλου καὶ τὴν ἔξωσιν τῶν λ', ἀμνηστίας, ἐν ᾗ ἐψηφίσαντο Μ ὴ μ ν η σ ι κ α κ ε ῖ ν ἀλλήλοις τοὺς πολίτας. [1146] Ἀστεῖον], εὐγενές, ἐπαινετόν.

[1147] Πατρὶς γὰρ κτλ.] παρῳδεῖ γνωμολογίαν ποιητοῦ τινὸς Τραγικοῦ, τοῦ Εὐριπίδου τυχόν, τὴν ὁποίαν ἐμιμήθη ἴσως ὁ Κικέρων (ἐν Τουσκουλαν. V. 37): Patria est, ubicunque est bene etc. [1149] Στροφαῖον], διότι, ἔχων πολλάς, ὡς εἴπομεν, ἐπιστασίας, εἶχε καὶ πολλὰ ἐπίθετα. Στροφεῖς δὲ οἱ κοινῶς παρ' ἡμῖν ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ῥεζέδες τῆς θύρας.

[1150] Στροφῶν] πανουργιῶν, στρεψοδικιῶν· παίζει δὲ πρὸς τὴν λέξιν Στροφαῖος.

[1153] Παλιγκάπηλον], μεταπράτην. [1155] Ἡγεμόνιον], ὡς προστάτην τῶν ὁδηγῶν (ἡγεμόνων).

ΕΡΜ. Ἐναγώνιος τοίνυν ἔσομαι. καὶ τί ἔτ' ἐρεῖς;
Πλούτῳ γάρ ἐστι τοῦτο συμφορώτατον,
Ποιεῖν ἀγῶνας μουσικοὺς καὶ γυμνικούς.
ΚΑΡ. Ὡς ἀγαθόν ἐστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν·
Οὗτος γὰρ ἐξεύρηκεν αὑτῷ βιότιον.
Οὐκ ἐτὸς ἅπαντες οἱ δικάζοντες θαμὰ
Σπεύδουσιν ἐν πολλοῖς γεγράφθαι γράμμασιν.
ΕΡΜ. Οὐκοῦν ἐπὶ τούτοις εἰσίω;
ΚΑΡ. Καὶ πλῦνέ γε
Αὐτὸς προσελθὼν πρὸς τὸ φρέαρ τὰς κοιλίας,
Ἵν' εὐθέως διακονικὸς εἶναι δοκῇς.

ΙΕΡ. Τίς ἂν φράσειε ποῦ 'στι Χρεμύλος μοι σαφῶς;
ΧΡ. Τί δ' ἐστίν, ὦ βέλτιστε;
ΙΕΡ. Τί γὰρ ἄλλ' ἢ κακῶς;
Ἀφ' οὗ γὰρ ὁ Πλοῦτος οὗτος ἤρξατο βλέπειν,
Ἀπόλωλ' ὑπὸ λιμοῦ· καταφαγεῖν γὰρ οὐκ ἔχω,
Καὶ ταῦτα τοῦ Σωτῆρος ἱερεὺς ὢν Διός.
ΧΡ. Ἡ δ' αἰτία τίς ἐστιν, ὦ πρὸς τῶν θεῶν;
ΙΕΡ. Θύειν ἔτ' οὐδεὶς ἀξιοῖ.
ΧΡ. Τίνος οὕνεκα;
ΙΕΡ. Ὅτι πάντες εἰσὶ πλούσιοι. καίτοι τότε,
Ὅτ' εἶχον οὐδέν, ὁ μὲν ἂν ἥκων ἔμπορος
Ἔθυσεν ἱερεῖόν τι σωθείς, ὁ δέ τις ἂν
Δίκην ἀποφυγών· ὁ δ' ἂν ἐκαλλιερεῖτό τις,
Κἀμέ γ' ἐκάλει τὸν ἱερέα· νῦν δ' οὐδὲ εἷς
Θύει τοπαράπαν οὐδέν, οὐδ' εἰσέρχεται,
Πλὴν ἀποπατησόμενοί γε πλεῖν ἢ μυρίοι.
ΚΑΡ. Οὔκουν τὰ νομιζόμενα σὺ τούτων λαμβάνεις;
ΙΕΡ. Τὸν οὖν Δία τὸν Σωτῆρα καὐτός μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας ἐνθάδ' αὐτοῦ καταμενεῖν.
ΧΡ. Θάρρει· καλῶς ἔσται γάρ, ἢν θεὸς θέλῃ·
Ὁ Ζεὺς ὁ Σωτὴρ γὰρ πάρεστιν ἐνθάδε,
Αὐτόματος ἥκων.
ΙΕΡ. Πάντ' ἀγαθὰ τοίνυν λέγεις.
ΧΡ. Ἱδρυσόμεθ' οὖν αὐτίκα μάλ' — ἀλλὰ περίμενε —
Τὸν Πλοῦτον, οὗπερ πρότερον ἦν ἱδρυμένος,
Τὸν ὀπισθόδομον ἀεὶ φυλάττων τῆς θεοῦ.

1157 Ἐναγώνιος], ὁ καὶ ἁπλῶς Ἀγώνιος, ὡς ἔφορος τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἀθλητῶν. [illegible] ἐπὶ τούτοις] ἴδε στίχ. 277. 1165 Αὐτὸς], μόνος σύ. 1180 Ἀποπατησόμενοι], ὡς ἐρήμου δηλονότι τοῦ περὶ τὸν ναὸν τόπου ὄντος. 1181 Τὰ νομιζόμενα τούτων], τὰ κατὰ τὸν νόμον ἀνήκοντα τῷ ἱερεῖ μέρη τοῦ θύματος· ἦσαν δὲ ταῦτα τὸ δέρμα καὶ ἡ κωλῆ. Ἐνταῦθα δὲ ἐννοεῖ τὰ ἀποπατήματα. [illegible] Ἱδρυσόμεθ' οὖν κτλ.] ὄπισθεν τοῦ ναοῦ τῆς

Ἀλλ' ἐκδότω τις δεῦρο δᾷδας ἡμμένας,
ἵν' ἔχων προηγῇ τῷ θεῷ σύ.
ΙΕΡ. Πάνυ μὲν οὖν
Δρᾶν ταῦτα χρή.
ΚΡ. Τὸν Πλοῦτον ἔξω τις κάλει.
ΓΡ. Ἐγὼ δὲ τί ποιῶ;
ΚΡ. Τὰς χύτρας, αἷς τὸν θεὸν
Ἱδρυσόμεθα, λαβοῦσ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρε
Σεμνῶς· ἔχουσα δ' ἦλθες αὐτὴ ποικίλα.
ΓΡ. Ὧς δ' οὕνεκ' ἦλθον...
ΚΡ. Πάντα σοι πεπράξεται.
Ἥξει γὰρ ὁ νεανίσκος ὥς σ' εἰς ἑσπέραν.
ΓΡ. Ἀλλ' εἴ γε μέντοι, νὴ Δί', ἐγγυᾷ σύ μοι
Ἥξειν ἐκεῖνον ὡς ἔμ', οἴσω τὰς χύτρας.
ΚΑΡ. Καὶ μὴν πολὺ τῶν ἄλλων χυτρῶν τἀναντία
Αὗται ποιοῦσι· ταῖς γὰρ ἄλλαις μὲν χύτραις
Ἡ γραῦς ἔπεστ' ἀνωτάτω· ταύτης δὲ νῦν
Τῆς γραὸς ἐπιπολῆς ἔπεισιν αἱ χύτραι.
ΚΟΡ. Οὐκ ἔτι τοίνυν γ' εἰκὸς μέλλειν οὐδ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἀναχωρεῖν
Εἰς τοὔπισθεν· δεῖ γὰρ κατόπιν τούτοις ᾄδοντας ἕπεσθαι.

Πολιάδος Ἀθηνᾶς (τοῦ Παρθενῶνος) ἐν τῷ Ὀπισθοδόμῳ δηλ., ὅπου ἐφυλάττοντο τὰ ἱερὰ κειμήλια καὶ τὰ δημόσια χρήματα. 1194 κ. ε. Τὰς χύτρας] διότι, κατὰ τὸν Σχλ., ἐν ταῖς ἱδρύσεσι τῶν ἀγαλμάτων περιεπομπεύοντο καὶ ὄσπρια ἑψημένα ἐν χύτραις, τὰς ὁποίας ἔφερον γυναῖκες στολισμέναι. 1196 Ἔχουσα.. ποικίλα], ἐνν. ἱμάτια. 1202 Ἡ γραῦς] παίζει μὲ τὴν λέξιν, ἥτις σημαίνει καὶ τὸ ἐπιπολῆς τῶν ἀλευρωδῶν καὶ γαλακτωδῶν ζωμῶν πηγνύμενον ἀφρῶδες, τὴν κοινῶς Τσίπαν.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΒΑΤΡΑΧΟΙ.

(Σ. Δ. Β.)

Τὸ δρᾶμα τοῦτο, ἓν τῶν εὖ πάνυ καὶ φιλοπόνως πεποιημένων, οὕτως ἐθαυμάσθη διὰ τὸ χορικὸν μάλιστα ἐπεισόδιόν (τὴν παράβασίν) του, ὥστε ἀφ' οὗ παρεστάθη τὸ πρῶτον ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος (τῷ 405 π. Χ.), ἐδιδάχθη καὶ ὕστερον, κατὰ τὸν Δικαίαρχον.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΞΑΝΘΙΑΣ (*).
ΔΙΟΝΥΣΟΣ.
ΗΡΑΚΛΗΣ.
ΝΕΚΡΟΣ.
ΧΑΡΩΝ.
ΒΑΤΡΑΧΟΙ.
ΧΟΡΟΣ ΜΥΣΤΩΝ.
ΑΙΑΚΟΣ.
ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ.
ΠΑΝΔΟΚΕΥΤΡΙΑ.
ΠΛΑΘΑΝΗ, ἑτέρα πανδοκεύτρια.
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.
ΑΙΣΧΥΛΟΣ.
ΠΛΟΥΤΟΣ.

ΞΑΝΘΙΑΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΗΡΑΚΛΗΣ, ΝΕΚΡΟΣ, ΧΑΡΩΝ, ΧΟΡΟΣ ΒΑΤΡΑΧΩΝ.

ΞΑΝ. Εἴπω τι τῶν εἰωθότων, ὦ δέσποτα,
Ἐφ' οἷς ἀεὶ γελῶσιν οἱ θεώμενοι;
ΔΙ. Νὴ τὸν Δί', ὅ τι βούλει γε, πλὴν «πιέζομαι.»
Τοῦτο δὲ φύλαξαι· πάνυ γάρ ἐστ' ἤδη χολή.
ΞΑΝ. Μηδ' ἕτερον ἀστεῖόν τι;
ΔΙ. Πλὴν γ' «ὡς θλίβομαι.»
ΞΑΝ. Τί δαί; τὸ πάνυ γέλοιον εἴπω;
ΔΙ. Νὴ Δία,
Θαῤῥῶν γε· μόνον ἐκεῖν' ὅπως μὴ 'ρεῖς.
ΞΑΝ. Τὸ τί;
ΔΙ. Μεταβαλλόμενος τἀνάφορον ὅτι χεζητιᾷς.
ΞΑΝ. Μήθ', ὅτι τοσοῦτον ἄχθος ἐπ' ἐμαυτῷ φέρων,
Εἰ μὴ καθαιρήσει τις, ἀποπαρδήσομαι;
ΔΙ. Μὴ δῆθ', ἱκετεύω, πλήν γ' ὅταν μέλλω 'ξεμεῖν.

---

1 2 Τί τῶν εἰωθότων, ἐφ' οἷς ἀεὶ γελ.] καθάπτεται ἐνταῦθα τῶν κωμῳδῶν, ὡς παρατρεπόντων διὰ τῶν γελοίων τοὺς θεατὰς ἀπὸ τῆς ἀκριβείας τοῦ δράματος, παράβ. Πλούτ. 792 94. 4 Πάνυ γὰρ ἔς' ἤδη χολή], διότι κατήντησε πλέον πολλὰ ἀηδὲς (ναυτίας αἴτιον), ἐπαναλαμβανόμενον συχνάκις, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τῶν κωμῳδῶν. 8 Μεταβαλλόμενος τἀνάφορον], μεταφέρων ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον ὦμον τὸ ξύλον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξήρτητο τὸ φορτίον (ὁ ςρωματόδεσμος) ὃ ἔφερε. 11 Ὅταν μέλλω 'ξεμεῖν], ὡς μέλλων μετ' ὀλίγον, διαπλέων τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην, νὰ ναυτιάσῃ. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ φορτι-

(*) Ἴδε τὴν ἐν ςίχῳ 683 ὑποσημείωσιν.

ΞΑΝ. Τί δῆτ' ἔδει με ταυτὶ τὰ σκεύη φέρειν,
Εἴπερ ποιήσω μηδὲν, ὧνπερ Φρύνιχος
Εἴωθε ποιεῖν, καὶ Λύκις κἀμειψίας
Σκευηφοροῦσ' ἑκάστοτ' ἐν κωμῳδίᾳ;
ΔΙ. Μὴ νῦν ποιήσῃς· ὡς ἐγὼ θεώμενος,
Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι.
ΞΑΝ. Ὢ τρισκακοδαίμων ἄρ' ὁ τράχηλος οὑτοσί,
Ὅτι θλίβεται μὲν, τὸ δὲ γέλοιον οὐκ ἐρεῖ.
ΔΙ. Εἶτ' οὐχ ὕβρις ταῦτ' ἐστὶ καὶ πολλὴ τρυφὴ,
Ὅτ' ἐγὼ μὲν ὢν Διόνυσος, υἱὸς Σταμνίου,
Αὐτὸς βαδίζω καὶ πονῶ, τοῦτον δ' ὀχῶ,
Ἵνα μὴ ταλαιπωροῖτο, μηδ' ἄχθος φέροι;
ΞΑΝ. Οὐ γὰρ φέρω 'γώ;
ΔΙ. Πῶς φέρεις γὰρ, ὅς γ' ὀχῇ;
ΞΑΝ. Φέρων γε ταυτί.
ΔΙ. Τίνα τρόπον;
ΞΑΝ. Βαρέως πάνυ.
ΔΙ. Οὔκουν τὸ βάρος τοῦθ', ὃ σὺ φέρεις, οὗ 'νος φέρει;
ΞΑΝ. Οὐ δῆθ' ὅ γ' ἔχω 'γὼ καὶ φέρω, μὰ τὸν Δί' οὔ.
ΔΙ. Πῶς γὰρ φέρεις, ὅς γ' αὐτὸς ὑφ' ἑτέρου φέρει;
ΞΑΝ. Οὐκ οἶδ'· ὁ δ' ὦμος οὑτοσὶ πιέζεται.
ΔΙ. Σὺ δ' οὖν ἐπειδὴ τὸν ὄνον οὐ φῂς σ' ὠφελεῖν,
Ἐν τῷ μέρει σὺ τὸν ὄνον ἀράμενος φέρε.
ΞΑΝ. Οἴμοι κακοδαίμων! τί γὰρ ἐγὼ οὐκ ἐναυμάχουν;
Ἦ τἄν σε κωκύειν ἂν ἐκέλευον μακρά.
ΔΙ. Κατάβα, πανοῦργε· καὶ γὰρ ἐγγὺς τῆς θύρας
Ἤδη βαδίζων εἰμὶ τῆσδ', οἷ πρῶτά με

...ὰ καὶ ἀηδῆ σκώμματα μετεχειρίζοντο, καθὼς φαίνεται, οἱ σύγχρονοι τοῦ ποιητοῦ κωμῳδοί. τοὺς ὁποίους κατωτέρω ἀναφέρει, καὶ αὐτοὺς προσβάλλει διὰ τῶν στίχων τούτων.
[15] Φρύνιχος καὶ Λύκις κἀμειψίας], τούτων ὁ μὲν Φρύνιχος ἀνταγωνίσθη πρὸς τὸν Ἀριστοφάνη, ᾧ ἐνίκησε δεύτερος· ὁ δὲ Λύκις, ὁ καὶ Λύκος, τοῦ ὁποίου οὐδὲν σώζεται, ἐκωμῳδεῖτο ὡς ψυχρός. Τοῦ δὲ Ἀμειψίου τρεῖς μόνους στίχους διέσωσε Διογένης ὁ Λαέρτιος (Β, κή κ. ε). [15] Σκευηφοροῦσ'], ἐὰν ἦνε δοτικὴ καὶ κατὰ μετοχὴν, πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὀργανικῶς: διὰ τῶν σκευηφορούντων προσώπων, ἃ εἰσάγουσιν ἑκάστοτε ἐν ταῖς ἑαυτῶν κωμῳδίαις· εἰ δέ κε ἦνε ῥῆμα, πρέπει νὰ συναφθῇ πρὸς τὸ Εἴωθεν: ὧν ὁ μὲν Φρύν. εἴωθε ποιεῖν, οἱ δὲ Λ. καὶ Ἀ. σκευηφοροῦσιν (εἰσάγουσι σκευηφοροῦντας). [18] Πλὴν ἢ], ἀντὶ Πλέον. [22] Υἱὸς Σταμνίου], κωμικῶς ἀντὶ τοῦ Διὸς, καὶ καταλληλότερον ἴσως, ἐὰν ὁ στάμνος βαστάζῃ ἐντὸς αὐτοῦ τὸν οἶνον. [23] Τοῦτον δ' ὀχῶ], διότι ὁ Ξανθίας ὠχεῖτο ἐπὶ ὄνου. [32] Ἐν τῷ μέρει], ἐναλλάξ, (Γαλλ.) à votre tour. [33] Τί οὐκ ἐναυμ.], ἐν Ἀργινούσσαις δηλονότι, ὅπου τῷ προτέρῳ ἔτει (406 π. Χ. κατὰ μῆνα Δεκέμβρ.) ἐνίκων Ἀθηναῖοι ναυμαχίᾳ, συμμαχούντων καὶ τῶν δούλων, οὓς ἠλευθέρωσαν διὰ τοῦτο, καθὼς καὶ παλαιότερα ἐν Μαραθῶνι, καὶ ἔπειτα μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ φθορὰν, παρβλ. καὶ 190.
[34] Ἢ τἂν σε κωκύειν ἂν ἐκ.], διότι ἤθελεν εἶναι ἐλεύθερος τώρα. [35, 36] Ἐγγὺς τῆς θύρας εἰμὶ τῆς δ'], εἰκάζουσί τινες ὅτι ὁ Διόνυσος ὑποτίθεται φθάσας εἰς τὸ ἐν Μελίτῃ (τῷ δήμῳ) ἡρῷον τοῦ Ἡρακλ. Ἀλεξικάκου, ὅπου εἶχε μυηθῆ ὁ ἥρως οὗτος τὰ μικρὰ Ἐλευσίνια, τότε πρῶτον εἰς τιμὴν αὐτοῦ συστηθέντα, ὡς μὴ δυναμένου, ὡς ξένου, μυηθῆναι εἰς τοῖς μεγάλοις.

Ἔδει τραπέσθαι. Παιδίον! παῖ, ἠμί, παῖ!

ΗΡ. Τίς τὴν θύραν ἐπάταξεν; ὡς κενταυρικῶς
Ἐνήλαθ', ὅστις· εἰπ' ἐμοί, τουτὶ τί ἦν;

ΔΙ. Ὁ παῖς...

ΞΑΝ. Τί ἐστιν;

ΔΙ. Οὐκ ἐνεθυμήθης...;

ΞΑΝ. Τὸ τί;

ΔΙ. Ὡς σφόδρα μ' ἔδεισε.

ΞΑΝ. Νὴ Δία, μὴ μαίνοιό γε.

ΗΡ. Οὔ τοι, μὰ τὴν Δήμητρα, δύναμαι μὴ γελᾶν.
Καί τοι δάκνω γ' ἐμαυτόν· ἀλλ' ὅμως γελῶ.

ΔΙ. Ὦ δαιμόνιε, πρόσελθε· δέομαι γάρ τί σου.

ΗΡ. Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' εἰμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων,
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην.
Τίς ὁ νοῦς; τί κόθορνος καὶ ῥόπαλον ξυνηλθέτην;
Ποῖ γῆς ἀπεδήμεις;

ΔΙ. Ἐπεβάτευον Κλεισθένει.

ΗΡ. Κἀναυμάχησας;

ΔΙ. Καὶ κατεδύσαμέν γε ναῦς
Τῶν πολεμίων ἢ δώδεκ', ἢ τρισκαίδεκα.

ΗΡ. Σφώ;

ΔΙ. Νὴ τὸν Ἀπόλλω.

ΗΡ. Κᾆτ' ἔγωγ' ἐξηγρόμην!

ΔΙ. Καὶ δῆτ' ἐπὶ τῆς νεὼς ἀναγιγνώσκοντί μοι
Τὴν Ἀνδρομέδαν πρὸς ἐμαυτόν, ἐξαίφνης πόθος
Τὴν καρδίαν ἐπάταξε πῶς οἴει σφόδρα.

ΗΡ. Πόθος; πόσος τις;

ΔΙ. Σμικρός, ἡλίκος Μόλων.

---

37 Παιδίον· παῖ, ἠμί], Ἀττ. ἀντὶ φημί· κράζει δὲ τὸν ὑπηρέτην τοῦ Ἡρακλ. 38 Ὡς κενταυρικῶς], ἀκόσμως, ὑβριστικῶς, καθὼς οἱ Κένταυροι, τοὺς ὁποίους εἶχε καταπολεμήσῃ ὁ Ἡρακλῆς. 39 Ὅς τις], ὅς τις δήποτε καν ἦνε.—Τουτὶ τί ἦν;] τί ἀταξία εἶνε αὐτή; μὲ θυμὸν ταῦτα ὁ Ἡρακλῆς· ὅθεν καὶ ὁ Διόνυσος (τὸν ὁποῖον εἰσάγουσιν ὡς φοβιτσιάρην) κράζει τὸν ὑπηρέτην του, ἐνθυμηθεὶς ἴσως τό: Οὐδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο.
41 Νὴ μαίνοιό γε], (ἔδεισε) μήπως παρεφρόνησας.
42 Μὰ τὴν Δήμητρα], μεταχειρίζεται κωμικῶς ὅρκον γυναικεῖον, βλέπων τὸν θηλυδρίαν Διόνυσον φοροῦντα λεοντῆν καὶ κρατοῦντα ῥόπαλον. 43 Δάκνω γ' ἐμαυτόν], τὰ χείλη μου, καθὼς κάμνουσιν οἱ βιάζοντες ἑαυτοὺς νὰ μὴ γελάσωσι. 44 Ὦ δαιμόνιε], καλότυχε. 46 Κροκωτῷ], φόρεμα γυναικεῖον διαφανές, τὸ ὁποῖον ἐφόρει συνήθως ὁ Διόνυσος. 47 Τίς ὁ νοῦς;] τί νόημα ἔχει; 48 Ἐπεβάτ. Κλεισθ.], στρατηγὸς ἦτον οὗτος, εὐνοῦχος, ὡς ἔλεγον, κωμῳδούμενος ὡς φαυλόβιος (ἴδε καὶ 808 κ. ε.). ὁ δὲ Ἡρακλῆς, παίζων μὲ τὴν διφορουμένην σημασίαν τοῦ Ἐπεβάτευον, ἐκλαμβάνει τὸ ὄνομα ὡς ὄνομα νεώς. 51 Σφώ;] μὲ ἀπορίαν· Ὑμεῖς οἱ δύο; ἢ ὑμεῖς οἱ τόσον ἄνανδροι καὶ μαλθακοί; —νὴ τὸν Ἀπόλλω!], ψευδορκεῖ, οὐδὲν φροντίζων, ὁ Διόνυσος.—κᾆτ' ἔγωγ' ἐξηγρόμην!], θαυμαστικῶς· καὶ ἔπειτα ἐσηκώθην ἐγὼ (ἀπὸ τῆς κλίνης) ἵν' ἀνοίξω εἰς τοιούτους ἀνθρώπους! 53 Τὴν Ἀνδρομέδαν], δρᾶμα τοῦ Εὐριπίδου.—πρὸς ἐμαυτόν], μόνος μου, ὄχι εἰς ἐπήκοον ἄλλων, μὲ τὸν νοῦν μου. 54 Πῶς οἴει], ἐρωτηματικῶς καὶ διὰ μέσου, παραβ. Πλ. 742. 55 Ἡλίκος Μόλων], ὀξύμωρον, διότι ὁ Μόλων (ὁ ὑποκριτής) ἦτον μεγαλόσωμος.

ΗΡ. Γυναικός;
ΔΙ. Οὐ δῆτ'.
ΗΡ. Ἀλλὰ παιδός;
ΔΙ. Οὐδαμῶς.
ΗΡ. Ἀλλ' ἀνδρός;
ΔΙ. Ἀταταῖ!
ΗΡ. Ξυνεγένου τῷ Κλεισθένει;
ΔΙ. Μὴ σκῶπτέ μ', ὦ 'δέλφ'· οὐ γὰρ, ἀλλ' ἔχω κακῶς·
Τοιοῦτος ἵμερός με διαλυμαίνεται.
ΗΡ. Ποῖός τις, ὦ 'δελφίδιον;
ΔΙ. Οὐκ ἔχω φράσαι.
Ὅμως γε μέντοι σοι δι' αἰνιγμῶν ἐρῶ.
Ἤδη ποτ' ἐπεθύμησας ἐξαίφνης ἔτνους;
ΗΡ. Ἔτνους; βαβαιάξ, μυριάκις γ' ἐν τῷ βίῳ.
ΔΙ. Ἆρ' ἐκδιδάσκω τὸ σαφές, ἢ ἑτέρᾳ φράσω;
ΗΡ. Μὴ δῆτα περὶ ἔτνους γε· πάνυ γὰρ μανθάνω.
ΔΙ. Τοιουτοσὶ τοίνυν με δαρδάπτει πόθος
Εὐριπίδου, καὶ ταῦτα τοῦ τεθνηκότος·
Κοὐδείς γέ μ' ἂν πείσειεν ἀνθρώπων τὸ μὴ οὐκ
Ἐλθεῖν ἐπ' ἐκεῖνον.
ΗΡ. Πότερον εἰς ᾅδου κάτω;
ΔΙ. Καὶ νὴ Δί', εἴ τί γ' ἔστιν ἔτι κατωτέρω.
ΗΡ. Τί βουλόμενος;
ΔΙ. Δέομαι ποιητοῦ δεξιοῦ.
Οἱ μὲν γὰρ οὐκέτ' εἰσίν· οἱ δ' ὄντες κακοί.
ΗΡ. Τί δ'; οὐκ Ἰοφῶν ζῇ;
ΔΙ. Τοῦτο γάρ τι καὶ μόνον
Ἔτ' ἐστὶ λοιπὸν ἀγαθόν, εἰ καὶ τοῦτ' ἄρα·
Οὐ γὰρ σάφ' οἶδ' οὐδ' αὐτὸ τοῦθ' ὅπως ἔχει.
ΗΡ. Εἶτ' οὐχὶ Σοφοκλέα, πρότερον ὄντ' Εὐριπίδου,
Μέλλεις ἀναγαγεῖν, εἴπερ ἐκεῖθεν δεῖ σ' ἄγειν;
ΔΙ. Οὔ, πρίν γ' ἂν Ἰοφῶντ', ἀπολαβὼν αὐτὸν μόνον,
Ἄνευ Σοφοκλέους ὅ,τι ποιεῖ, κωδωνίσω.

---

57 Ἀταταῖ!] δυσανασχετεῖ ὡς πρὸς τὴν ἐρώτησιν ὁ Δ. Ἀλλ' ὁ Ἡρακλ. κτυπῶν αὐτὸν μὲ τὰ ἴδιά του βέλη, τὸν ἐνθυμίζει τὸν Κλεισθένην. 58 Οὐ γὰρ ἀλλ' ἔχω κακῶς], φράσις ἀναπληρουμένη οὕτως: Οὐ γὰρ (σκώπτω), ἀλλ' ἔχω κακῶς. 60] Τραγικὸς φαίνεται ὁ στίχος. 65 Ἔτνους; βαβαιάξ], διότι γνωστὴ ἡ ἀδηφαγία τοῦ Ἡρακλ. Ἐκτὸς δὲ τούτου μὲ τὸ ἔτνος ἐτρέφοντο συνήθως καὶ οἱ ἀθληταί. 64], τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον ἐλήφθη ἐξ Εὐριπίδου. — ἢ ἑτέρᾳ] ἐνν. ὁδῷ ἢ μεθόδῳ, ἀλλεοτρόπως. 71 Ποιητοῦ δεξιοῦ], διότι οἱ ἀγωνιζόμενοι τότε (εἰς τὰ κατ' ἄστυ Διονύσια) ἦσαν φαίνεται ἀδέξιοι.

73 Οἱ μὲν γὰρ κτλ.] Εὐριπίδου ἐξ Οἰνέως: » Σὺ δ' ὧδ' ἔρημος ξυμμάχων ἀπόλλυσαι· Οἱ μὲν γὰρ κτλ. 75 Ἰοφῶν], υἱὸς τοῦ Σοφοκλ. ποιητὴς καὶ αὐτός. 74 75 Εἰ καὶ τοῦτ' ἄρα· Οὐ γὰρ κτλ.] διότι τὰ ποιήματα, ἐν οἷς εὐδοκίμει, ἦσαν, καθὼς ἐλέγετο τοὐλάχιστον, τοῦ πατρός του, ἴδε κατωτέρω. 76 Πρότερον ὄντ' Εὐρ.], διότι ἦτον 24 χρόνους προγενέστερος του. 79 Κωδωνίσω], ἐξετάσω, δοκιμάσω, καθὼς τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζει κατωτέρω (στίχ. 670) κεκωδωνισμένα.

Κἄλλως ὁ μέν γ' Εὐριπίδης, πανοῦργος ὤν,
Καὶ ξυναποδρᾶναι δεῦρ' ἐπιχειρήσειεν ἄν·
Ὁ δ' εὔκολος μὲν ἐνθάδ', εὔκολος δ' ἐκεῖ.

ΗΡ. Ἀγάθων δὲ ποῦ 'στιν;

ΔΙ. Ἀπολιπών μ' ἀποίχεται,
Ἀγαθὸς ποιητής, καὶ ποθεινὸς τοῖς φίλοις.

ΗΡ. Ποῖ γῆς ὁ τλήμων;

ΔΙ. Ἐς μακάρων εὐωχίαν.

ΗΡ. Ὁ δὲ Ξενοκλέης;

ΔΙ. Ἐξόλοιτο, νὴ Δία!

ΗΡ. Πυθάγγελος δέ;

ΞΑΝ. Περὶ ἐμοῦ δ' οὐδεὶς λόγος,
Ἐπιτριβομένου τὸν ὦμον οὑτωσὶ σφόδρα;

ΗΡ. Οὔκουν ἕτερ' ἔσ' ἐνταῦθα μειρακύλλια,
Τραγῳδίας ποιοῦντα πλεῖν ἢ μυρία,
Εὐριπίδου πλεῖν ἢ σταδίῳ λαλίστερα;

ΔΙ. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα,
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης.
Ἃ φροῦδα θᾶττον, ἢν μόνον χορὸν λάβῃ
Ἅπαξ προσουρήσαντα τῇ Τραγῳδίᾳ·
Γόνιμον δὲ ποιητὴν ἂν οὐχ εὕροις ἔτι,
Ζητῶν ἄν, ὅστις ῥῆμα γενναῖον λάκοι.

ΗΡ. Πῶς γόνιμον;

ΔΙ. Ὡδὶ γόνιμον, ὅστις φθέγξεται
Τοιουτονί τι παρακεκινδυνευμένον·
Αἰθέρα Διὸς δωμάτιον, ἢ χρόνου πόδα,
Ἢ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ' ἱερῶν,
Γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός.

ΗΡ. Σὲ δὲ ταῦτ' ἀρέσκει;

ΔΙ. Καὶ μάλα πλεῖν ἢ μαίνομαι.

---

82 Εὔκολος], ἀφελής, εὐσυζήτητος. 83 Ἀγάθων], ποιητὴς τραγικὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἀγαθὸς τοὺς τρόπους καὶ λαμπρὸς τὰ περὶ τὴν τράπεζαν, κωμῳδούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀριστφν. (ἐν Θεσμοφορ.) ὡς μαλθακός. 85 Ἐς μακάρων εὐωχ.], ἢ ὡς ἀποθανόντος, ἢ ὡς ἀποδημήσαντος εἰς Μακεδονίαν παρ' Ἀρχέλαον. 86 Ξενοκλέης], υἱὸς τοῦ Καρκίνου, ποιητὴς ἀδόκιμος (ἀπελέκητος), κωμῳδούμενος πολλαχοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφ. 87 Πυθάγγελος], τραγικὸς ποιητής, ἀσήμαντος. 89 Εὐριπίδου . . λαλίστερα], διότι κυρίως κατηγορεῖτο διὰ τὴν πολυλογίαν του. 92 Στωμύλματα], λόγια μόνον, φλυαρίαι. 93 Χελιδόνων μουσεῖα], ἐκ τῆς Ἀλκμήνης Εὐριπίδου ταῦτα. Δάλοι δὲ αἱ χελιδόνες. 94 Φροῦδα θ.] ἀφανίζονται (κοιν. χάνουν) ἀμέσως ἀπὸ τὴν χαράν των.—ἢν μόνον χ. λ.] χορὸν λαμβάνειν ἐλέγοντο οἱ σκηνικοί, ὅταν εὕρισκον πλούσιον τινα ἀναδεχόμενον νὰ τοῖς χορηγήσῃ τὴν δαπάνην. »Ὡς οὐχὶ πάλαι χορὸν αἰτοίη,« λέγει ὁ ποιητὴς (Ἱππ. 513). 95 Προσουρήσαντα], μόλις πλησιάσαντα (ὡς ἐπὶ γυναικὸς δηλονότι· καθὼς καὶ ἐν Ἱππ. [517] λέγει περὶ τῆς κωμῳδίας ὅτι: »Πολλῶν πειρασάντων αὐτὴν ὀλίγοις χαρίσασθαι«). Ἀλλ' οὐχ οὕτως οἱ γόνιμοι ποιηταί. 99 Παρακεκινδ.], ὑψηλόν, τολμηρόν, παράδοξον. 100 Αἰθέρα κτλ.] ἐκ Μελανίππης Εὐριπίδου: »Ὄμνυμι δ' ἱερὸν αἰθέρ', οἴκησιν Διός.« — χρόνου πόδα], ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρας τοῦ αὐτοῦ. 101 102 Ἡ φρένα μὲν κτλ.] ταῦτα ἐξ Ἱππολύτου (576) Εὐριπίδου: »Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.«

ΗΡ. Ἦ μὴν κόβαλά γ' ἐστὶν, ὡς καὶ σοὶ δοκεῖ.
ΔΙ. Μὴ τὸν ἐμὸν οἴκει νοῦν· ἔχεις γὰρ οἰκίαν.
ΗΡ. Καὶ μὴν ἀτεχνῶς γε παμπόνηρα φαίνεται.
ΔΙ. Δειπνεῖν με δίδασκε.
ΞΑΝ. Περὶ ἐμοῦ δ' οὐδεὶς λόγος.
ΔΙ. Ἀλλ' ὧνπερ ἕνεκα τήνδε τὴν σκευὴν ἔχων
Ἦλθον κατὰ σὴν μίμησιν, ἵνα μοι τοὺς ξένους
Τοὺς σοὺς φράσειας, εἰ δεοίμην, οἷσι σὺ
Ἐχρῶ τόθ', ἡνίκ' ἦλθες ἐπὶ τὸν Κέρβερον,
Τούτους φράσον μοι, λιμένας, ἀρτοπώλια,
Πορνεῖ', ἀναπαύλας, ἐκτροπὰς, κρήνας, ὁδοὺς,
Πόλεις, διαίτας, πανδοκευτρίας, ὅπου
Κόρεις ὀλίγιστοι.
ΞΑΝ. Περὶ ἐμοῦ δ' οὐδεὶς λόγος.
ΗΡ. Ὦ σχέτλιε, τολμήσεις γὰρ ἰέναι καὶ σύ γε;
ΔΙ. Μηδὲν ἔτι πρὸς ταῦτ'· ἀλλὰ φράζε τῶν ὁδῶν,
Ὅπως τάχιστ' ἀφιξόμεθ' εἰς Ἅδου κάτω·
Καὶ μήτε θερμὴν, μήτ' ἄγαν ψυχρὰν φράσῃς.
ΗΡ. Φέρε δὴ, τίν' αὐτῶν σοι φράσω πρώτην, τίνα;
Μία μὲν γάρ ἐστιν ἀπὸ κάλω καὶ θρανίου,
Κρεμάσαντι σαυτόν.
ΔΙ. Παῦε, πνιγηρὰν λέγεις.
ΗΡ. Ἀλλ' ἔστιν ἀτραπὸς ξύντομος τετριμμένη,
Ἡ διὰ θυείας.
ΔΙ. Ἆρα κώνειον λέγεις;
ΗΡ. Μάλιστά γε.
ΔΙ. Ψυχράν γε καὶ δυσχείμερόν·
Εὐθὺς γὰρ ἀποπήγνυσι τἀντικνήμια.
ΗΡ. Βούλει ταχεῖαν καὶ κατάντη σοι φράσω;
ΔΙ. Νὴ τὸν Δί', ὡς ὄντος γε μὴ βαδιστικοῦ.
ΗΡ. Καθέρπυσόν νυν ἐς Κεραμεικόν.
ΔΙ. Κᾆτα τί;

---

104 Κόβαλα], ἀνελεύθερα, ἢ πανοῦργα, ἀπατηλά.—ὡς καὶ σοὶ δοκεῖ], ἀφ' οὗ καὶ εἰς ἐσένα φαίνονται τοιαῦτα. Ἀλλ' ἴσως ἐγράφετο: Δοκεῖν· ὥστε καὶ σοὶ δοκεῖν. 105 Μὴ τὸν ἐμὸν κτλ.] ὁ Σχλ. λέγει ὅτι καὶ τοῦτο ἐλήφθη ἐκ τῆς Εὐριπίδου Ἀνδρομάχης, ὅπου ὅμως δὲν εὑρίσκεται πλέον. 107 Δειπνεῖν με δίδασκε], ὡς περὶ τοῦτο μόνον ἱκανοῦ ὄντος τοῦ Ἡρακλ. 111 Ἐπὶ τὸν Κέρβ.], ἐπὶ (τὸ ἀναγαγεῖν) τὸν Κέρβ. 115 Ἀναπαύλας], μέρη ὅπου οἱ ὁδοιπόροι ἀναπαύονται ὀλίγον, σταθμούς.—ἐκτροπὰς], γύρους (ἐκτὸς τοῦ μεγάλου δρόμου), μονοπάτια συντομώτερα. 117 Μηδὲν ἔτι πρὸς ταῦτ'], μὴ λέγῃς τίποτε πλέον περὶ τούτων (ἵνα μᾶς ἀντικόψῃς δηλονότι).—τῶν ὁδῶν], (περὶ) τῶν ὁδῶν. 121 Θρανίου], ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναβαίνων ὁ κρεμώμενος, τὸ ἐλάκτιζεν ἔπειτα. 122 Πνιγηρὰν], παίζει μὲ τὴν διφορουμένην σημασίαν τῆς λέξεως, ἐννοεῖ δὲ τὸ ἐκ τοῦ καύσωνος πνῖγος. 123 Τετριμμένη], πεπατημένη, ἡ κυρίως Τρίβος. 125 Ψυχρὰν], διότι τὸ κώνειον φονεύει κατὰ ψύξιν. 128 Ὡς ὄντος γε μὴ βαδιστικοῦ], ἐνν. Μου. Μαλθακὸς γὰρ ὁ Διόνυσος. 129 Κεραμεικὸν], προάστειον πρὸς τὸ δυτικοβόρειον τῶν Ἀθηνῶν, διαιρούμενον εἰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἄστεος, ὅπου τρὶς τοῦ ἔτους ἐτελοῦντο εἰς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Ἡφαίστου καὶ τοῦ Προμηθέως λαμπαδηδρομίαι.

ΗΡ. Ἀναβὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ὑψηλόν...
ΔΙ. Τί δρῶ;
ΗΡ. Ἀφιεμένην τὴν λαμπάδ' ἐντεῦθεν θεῶ,
Κᾄπειτ', ἐπειδὰν φῶσιν οἱ θεώμενοι
Εἶναι, τόθ' εἶναι καὶ σὺ σαυτόν.
ΔΙ. Ποῖ;
ΗΡ. Κάτω.
ΔΙ. Ἀλλ' ἀπολέσαιμ' ἂν ἐγκεφάλου θρίω δύο.
Οὐκ ἂν βαδίσαιμι τὴν ὁδὸν ταύτην.
ΗΡ. Τί δαί;
ΔΙ. Ἥνπερ σὺ τότε κατῆλθες.
ΗΡ. Ἀλλ' ὁ πλοῦς πολύς.
Εὐθὺς γὰρ ἐπὶ λίμνην μεγάλην ἥξεις πάνυ
Ἄβυσσον.
ΔΙ. Εἶτα πῶς γε περαιωθήσομαι;
ΗΡ. Εν πλοιαρίῳ τυννουτωΐ σ' ἀνὴρ γέρων
Ναύτης διάξει, δύ' ὀβολὼ μισθὸν λαβών.
ΔΙ. Φεῦ,
Ὡς μέγα δύνασθον πανταχοῦ τὼ δύ' ὀβολώ!
Πῶς ἠλθέτην κἀκεῖσε;
ΗΡ. Θησεὺς ἤγαγε.
Μετὰ ταῦτ' ὄφεις καὶ θηρί' ὄψει μυρία
Δεινότατα.
ΔΙ. Μή μ' ἔκπληττε, μηδὲ δειμάτου·
Οὐ γάρ μ' ἀποτρέψεις.
ΗΡ. Εἶτα βόρβορον παχὺν,
Καὶ σκῶρ ἀείνων· ἐν δὲ τούτῳ κειμένους,
Εἴ που ξένον τις ἠδίκησε πώποτε,
Ἢ παῖδα κινῶν τἀργύριον ὑφείλετο,
Ἢ μητέρ' ἠλόησεν, ἢ πατρὸς γνάθον

μίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἔτρεχον, εἴτε πεζοὶ εἴτε ἔφιπποι, κρατοῦντες δᾷδας ἡμμένας, ὁ ὁποῖος ἔφθανε πρῶτος εἰς τὸ τέρμα μὲ ἄσβεστον τὴν λαμπάδα, ἴδ. Σοφ. Ο. Κ. 55.

[130] Πύργον], ἴσως ἦτον αὐτὸς ὁ ἴδιος πύργος τοῦ Τιμοθέου, τὸν ὁποῖον ἀνέφερε καὶ ἐν Πλούτῳ 180. [131] Ἀφιεμένην τὴν λαμπ.], κινοῦντας (ὡς ἐξ ἀφετηρίας) ἐντεῦθεν τοὺς λαμπαδοδρόμους. [133] Εἶναι], ἀφεῖναι τοὺς δρομεῖς. Τὸ δὲ δεύτερον Εἶναι, ἀντὶ προστακτικοῦ Ἴθι, ἢ καθ' ὑπονόησιν τοῦ Σπεῦσον ἢ Ὅρα κτλ. [134] Ἐγκεφ. θρίω δύο] ἐσυνείθιζον νὰ κατασκευάζωσιν εἶδός τι φαγητοῦ ἐκ μυελοῦ, τυροῦ καὶ γάρου, περιειλιγμένων εἰς συκόφυλλα (θρία), καθὼς ἡμεῖς τώρα μεταχειριζόμεθα τὰ ἀμπελόφυλλα. [137] Λίμνην μεγάλην], τὴν Ἀχερουσίαν. [139] Τυννουτωΐ], δεικνύει συγχρόνως τὸ σχῆμα τοῦ πλοίου μὲ τὴν παλάμην του, μικροποιῶν αὐτὸ ἐπίτηδες, ἵνα τὸν φοβίσῃ. [140] Δύ' ὀβολώ], ἐννοεῖ τὸν διδόμενον εἰς τοὺς Ἀθην. δικαστικὸν μισθὸν, ὅς τις ηὐξήθη ἀκολούθως εἰς τρεῖς ὀβολοὺς (ἴδε Ιπ. 277)· καθότι ὅσον διὰ τὸν Χάρωνα, οὗτος ἐλάμβανε συνήθως ἕνα μόνον ὀβολὸν, ὁ καὶ ἐν στίχῳ 263 ὁ Διόνυσος τῷ δίδει δύο. [142] Θησεὺς ἤγαγε], ὅτε κατῆλθε μετὰ τοῦ Πειριθόου εἰς τὸν Ἅδην, ἁρπάσων τὴν Περσεφόνην. [145] Βόρβορον παχὺν], ἐν ἄλλαις γρφ. Πολύν. [146] Ἀείνων], ἀένναον.— κειμένους], »Ὅτι, ὃς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς ᾅδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται,« Πλάτ. Φαίδ. [149] Μητέρ' ἠλόησεν], ὅθεν ὁ Μητραλοίας.

'Επάταξεν, ἢ 'πίορκον ὅρκον ὤμοσεν,
Ἢ Μορσίμου τις ῥῆσιν ἐξεγράψατο.
ΔΙ. Νὴ τοὺς θεοὺς ἐχρῆν γε πρὸς τούτοισι καὶ
Τὴν πυῤῥίχην τις ἔμαθε τὴν Κινησίου.
ΗΡ. 'Εντεῦθεν αὐλῶν τίς σε περίεισιν πνοὴ,
Ὄψει τε φῶς κάλλιστον, ὥσπερ ἐνθάδε,
Καὶ μυῤῥινῶνας, καὶ θιάσους εὐδαίμονας
'Ανδρῶν, γυναικῶν, καὶ κρότον χειρῶν πολύν.
ΔΙ. Οὗτοι δὲ δὴ τίνες εἰσίν;
ΗΡ. Οἱ μεμυημένοι...
ΞΑΝ. Νὴ τὸν Δί', ἔγωγ' οὖν ὄνος ἄγων μυστήρια·
'Ατὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον.
ΗΡ. Οἵ σοι φράσουσ' ἁπαξάπανθ', ὧν ἂν δέῃ·
Οὗτοι γὰρ ἐγγύτατα παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν
'Επὶ ταῖσι τοῦ Πλούτωνος οἰκοῦσιν θύραις.
Καὶ χαῖρε πόλλ', ὦ 'δελφέ.
ΔΙ. Νὴ Δία καὶ σύ γε
Ὑγίαινε. σὺ δὲ τὰ στρώματ' αὖθις λάμβανε.
ΞΑΝ. Πρὶν καὶ καταθέσθαι;
ΔΙ. Καὶ ταχέως μέντοι πάνυ.
ΞΑΝ. Μὴ δῆθ', ἱκετεύω σ', ἀλλὰ μίσθωσαί τινα
Τῶν ἐκφερομένων, ὅστις ἐπὶ τοῦτ' ἔρχεται.
ΔΙ. 'Εὰν δὲ μὴ ἔχω;
ΞΑΝ. Τότε μ' ἄγειν.
ΔΙ. Καλῶς λέγεις·
Καὶ γάρ τινες ἐκφέρουσι τουτονὶ νεκρόν.
Οὗτος, σὲ λέγω μέντοι, σὲ τὸν τεθνηκότα·
Ἄνθρωπε, βούλει σκευάρι' εἰς ᾅδου φέρειν;
ΝΕΚ. Πόσ' ἄττα;
ΔΙ. Ταυτί.
ΝΕΚ. Δύο δραχμὰς μισθὸν τελεῖς;
ΔΙ. Μὰ Δί', ἀλλ' ἔλαττον.
ΝΕΚ. Ὑπάγεθ' ὑμεῖς τῆς ὁδοῦ.
ΔΙ. 'Ανάμεινον, ὦ δαιμόνι', ἵνα ξυμβῶ τί σοι.
ΝΕΚ. Εἰ μὴ καταθήσεις δύο δραχμὰς, μὴ διαλέγου.

---

151 Μορσίμου], τραγικὸς ποιητὴς ψυχρὸς, υἱὸς τοῦ Φιλοκλέους καὶ πατὴρ τοῦ Ἀμφιδάμαντος, ἐπαγγελλόμενος καὶ τὸν ὀφθαλμοϊατρόν. 153 Κινησίου], Θηβαῖος, διθυραμβοποιὸς ἀδόκιμος, καὶ κατεσκληκὼς τῷ σώματι. 157 Ἀνδρῶν, γυναικῶν], ἀσυνδέτως, καθὼς καὶ ὁ Σοφ. ἐν Ἀντιγ. (997): »Ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἐν δόμοις κωκύματα «.

159 Ὄνος ἄγων μυστήρια], παροιμ. ἐπὶ τῶν ἄλλοις πονούντων, καθόσον τοῖς μυστηρίοις ἐξ ἄστεος εἰς 'Ελευσῖνα διὰ τῶν ὄνων ἔφερον τὰ ἐπιτήδεια. 164 65 Χαῖρε.. ὑγίαινε], ὥρα καλή! ..ἔχε ὑγείαν! λέγομεν καὶ σήμερον ἀποχαιρετοῦντες. 166 Πρὶν καὶ καταθέσθαι], ἢ πρὶν τάχκουμβήσω κάτω ἀκόμη'; 169 'Εὰν δὲ μὴ ἔχω], ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀρχ. ἐκδόσ. 'Εὰν δὲ μηὕρω (κατὰ κρσ. ἀντὶ Μὴ εὕρω). 174 'Υπάγεθ' ὑμεῖς τῆς ὁδοῦ], πρὸς τοὺς νεκροφόρους ταῦτο: Ἀκολουθεῖτε τὸν δρόμον σας.

ΔΙ. Δάδ' ἐννέ' ὀβολούς.
ΝΕΚ. Ἀναβιώην νυν πάλιν!
ΞΑΝ. Ὡς σεμνὸς ὁ κατάρατος! οὐκ οἰμώξεται;
Ἐγὼ βαδιοῦμαι.
ΔΙ. Χρηστὸς εἶ καὶ γεννάδας.
Χωρῶμεν ἐπὶ τὸ πλοῖον.
ΧΑΡ. Ὠόπ, παραβαλοῦ.
ΞΑΡ. Τουτὶ τί ἐστι;
ΔΙ. Τοῦτο λίμνη, νὴ Δία,
Αὕτη 'στίν, ἣν ἔφραζε, καὶ πλοῖόν γ' ὁρῶ.
ΞΑΝ. Νὴ τὸν Ποσειδῶ, κἄστι γ' ὁ Χάρων οὑτοσί.
ΔΙ. Χαῖρ' ὦ Χάρων, χαῖρ' ὦ Χάρων, χαῖρ' ὦ Χάρων.
ΧΑΡ. Τίς εἰς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Τίς εἰς τὸ Λήθης πεδίον, ἢ 'ς ὄνου πόκας,
Ἢ 'ς Κερβερίους, ἢ 'ς κόρακας, ἢ 'πὶ Ταίναρον;
ΔΙ. Ἐγώ.
ΧΑΡ. Ταχέως ἔμβαινε.
ΔΙ. Ποῖ σχήσειν δοκεῖς;
Ἐς κόρακας ὄντως;
ΧΑΡ. Ναὶ μὰ Δία, σοῦ γ' εἵνεκα.
Ἔμβαινε δή.
ΔΙ. Παῖ, δεῦρο.
ΧΑΡ. Δοῦλον οὐκ ἄγω,

---

177 Ἀναβιώην νῦν πάλιν!], ἐν εἴδει ὅρκου ἢ κατάρας: (Εἴθε) νὰ ξαναζήσω ἐὰν συμβῇ τὸ ἐναντίον δηλ. παρ' ὅ,τι λέγουσιν οἱ ζῶντες: Νὰ μὴ ζήσω! νὰ ψοφήσω! κτλ.

178 Ὡς σεμνός], τί ἀγέρωχος! 180 Ὠόπ, παραβαλοῦ], ναυτικὰ ἐπιφωνήματα, ὧν τὸ μὲν εἶνε κυρίως: Ὦ παῦε, καθὼς τὸ ἔχει πλῆρες ἐν στίχῳ 262, καὶ ἀναλογεῖ μὲ τὸ Γερμανικόν: Ho stop!, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται καὶ εἰς τὰ ἀτμόπλοια· ἢ μὲ τὸ παρ' ἡμῖν Σῖγα! ἀφ' οὗ καὶ ῥῆμα ναυτικόν: Σιγάρειν, τὸ πλησιάζειν ἠρέμα (σῖγα) τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν. Περὶ δὲ τοῦ Παραβαλοῦ, τὸ ὁποῖον καὶ τοῦτο ἐκεῖ φέρεται πληρέστερον (:Παραβαλοῦ τῷ κωπίῳ), ἴδε τὸ Λεξ. 183 Νὴ τὸν Ποσειδῶ], παρβλ. Ἰλ. Ι, 183. 184 Χαῖρ' ὦ Χάρων], πρὸς αἰτιολογίαν τῆς τριπλῆς ταύτης τοῦ χαιρετισμοῦ ἐπαναλήψεως, οἱ μὲν ὑπέθεσαν τρεῖς τοὺς προσφωνοῦντας: τὸν Διόν., τὸν Ξανθ. καὶ τὸν νεκρόν· οἱ δέ, ὅτι, δυσκώφου, καί πως καὶ δυσκόλου, ὄντος τοῦ Χάρωνος, ἐπαναλαμβάνει τρὶς (γεγωνοτέρᾳ ἑκάστοτε τῇ φωνῇ) τὸν χαιρετισμὸν ὁ Διόνυσος· καὶ ἄλλοι, τέλος, ὅτι, τρέμων ὑπὸ δειλίας, τριπλασιάζει τὴν προσφώνησιν. Σεσημείωται δὲ καὶ ἡ παρωνομασία τοῦ Χαῖρε πρὸς τὸ Χάρων. 185 κ. ε. Τίς εἰς ἀναπαύλας κτλ.] ἀπαράλλακτα καθὼς καὶ σήμερον φωνάζουσιν, ἑτοιμαζόμενοι πρὸς ἀπόπλουν, οἱ κωπηλάται. Τὰ δὲ χωρία, ὅσα ἀναφέρει, περισχηματίσθησαν κωμικῶς ἀπὸ τῶν ἐν Ἅδου μυθευομένων. — ὄνου πόκας], παροιμία ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων, καθόσον τὸ δέρμα τοῦ ὄνου δὲν ἔχει πόκον (δὲν ἀποκείρεται). — 'πὶ Ταίναρον], τὸ τῆς Λακωνικῆς ἀκρωτήριον, ὅπου, διὰ τὰ πολλὰ καὶ πολλαχῶς ἐπικίνδυνα σπήλαια (Κεκαβούλια), ἐμυθεύετο εἶναι ἡ εἰς Ἅδου κατάβασις. 188 Ποῖ σχήσειν δοκεῖς;], ἐνν. τὴν ναῦν, νὰ ὀρέξῃς, (κοιν.) νὰ πιάσῃς. 189 Ναὶ μὰ Δία, σοῦ γ' εἵνεκα], τοῦτο ἐν ἤθει ἀναγνωστέον· διότι εἶναι νομίζω κατ' εἰρωνείαν, ὡς ἐὰν εἰ ἔλεγε: Τῷ ὄντι, τὸ 'πέτυχες! ἐὰν φρονῇς ὅτι διὰ σὲ καὶ μόνον θὰ πιάσω εἰς τοὺς Κ. 190 91 Δοῦλον οὐκ ἄγω, εἰ μὴ κτλ.], ἴδε τὰ προσημειωθέντα στίχῳ 31. — τὴν περὶ τῶν κρεῶν], ἐνν. μάχην, τὴν περὶ τῶν ὅλων, περὶ ζωῆς ἢ θανάτου. Ἡ φράσις παροιμιώδης, ἀπὸ τῶν θηρευομένων λαγωῶν, οἱ ὁποῖοι τρέχουσιν ὅσον δύνανται, διότι πρόκειται περὶ τοῦ κρέατός των. Ὅσοι ἐξέλαβον ὑπαινισσομένην καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐν Ἀργινούσσαις ναυμαχίαν, μετέβαλον τὸ Κρεῶν εἰς Νεκρῶν.

Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν.
ΞΑΝ. Μὰ τὸν Δί', οὐ γὰρ ἀλλ' ἔτυχον ὀφθαλμιῶν.
ΧΑΡ. Οὔκουν περιθρέξει δῆτα τὴν λίμνην τρέχων.
ΞΑΝ. Ποῦ δῆτ' ἀναμενῶ;
ΧΑΡ. Παρὰ τὸν Αὐαίνου λίθον,
Ἐπὶ ταῖς ἀναπαύλαις.
ΔΙ. Μανθάνεις;
ΞΑΝ. Πάνυ μανθάνω.
Οἴμοι κακοδαίμων, τῷ ξυνέτυχον ἐξιών;
ΧΑΡ. Κάθιζ' ἐπὶ κώπην. — εἴ τις ἐπιπλεῖ, σπευδέτω. —
Οὗτος, τί ποιεῖς;
ΔΙ. Ὅ τι ποιῶ; τί δ' ἄλλο γ' ἢ
Ἵζω 'πὶ κώπην, οἷπερ ἐκέλευσάς με σύ;
ΧΑΡ. Οὔκουν καθεδεῖ δῆτ' ἐνθαδί, γάστρων;
ΔΙ. Ἰδού.
ΧΑΡ. Οὔκουν προβαλεῖ τὼ χεῖρε κἀκτενεῖς;
ΔΙ. Ἰδού.
ΧΑΡ. Οὐ μὴ φλυαρήσεις ἔχων, ἀλλ' ἀντιβὰς
Ἐλᾷς προθύμως;
ΔΙ. Κᾆτα πῶς δυνήσομαι,
Ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
Ὤν, εἶτ' ἐλαύνειν;
ΧΑΡ. Ῥᾷστ'· ἀκούσει γὰρ μέλη
Κάλλιστ', ἐπειδὰν ἐμβάλῃς ἅπαξ.
ΔΙ. Τίνων;
ΧΑΡ. *Βατράχων, κύκνων, θαυμαστά.
ΔΙ. Κατακέλευε δή.
ΧΑΡ. Ὢόπ ὄπ, ὠόπ ὄπ.
ΒΑΤ. Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ! Μονός.
Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

---

192 Μὰ τὸν Δί', οὐ γὰρ ἀλλ], Ἀττ. ἀντὶ Οὐ μὰ τὸν Δί', ἀλλ' ἔτυχον (γὰρ) ὀφθ. Ἴσως δὲ ἐννοεῖ τὸν ὀφθαλμιάσαντα Σπαρτιάτην, καὶ ἀπολειφθέντα διὰ τοῦτο τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης. 194 Τὸν Αὐαίνου λίθον], ὡς τόπου τινὸς δῆθεν τοιούτου ὑπάρχοντος ἐν Ἅδου· πέπλασται δὲ κωμικῶς παρὰ τὸ Αὐαίνου = Ξηραίνου. 196 Τῷ ξυνέτυχον ἐξιών;], διότι οἰωνίζοντο ποῖον ἀπήντων πρῶτον ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας, καθὼς καὶ σήμερον ἀκόμη πολλοὶ παρατηροῦσι τὰ τοιαῦτα. 197 Κάθιζ' ἐπὶ κώπην], φρσ. ἐλλειπτ. σημειωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου, καὶ διασωθεῖσα μέχρις ἡμῶν, ἧς τὸ πλῆρές ἐστι: Κάθισον ἐπὶ (τοῦ σέλματος [ἑδωλίου] πρὸς τὸ ἐλαύνειν) κώπην· ὅπερ μὴ συννοήσας ὁ Διόνυσος, ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κώπης αὐτῆς. 200 Γάστρων], γαστρίμαργε ἢ προγάστορ.—ἰδού], ὑπακούοντος ἡ φωνή.

201 Προβαλεῖ τὼ χ.], τὸν μανθάνει πῶς νὰ 'λάμνῃ. 203 Ἐλᾷς], ἐλάσεις, μέλλ. Ἀττ.

204 Ἀσαλαμίνιος], οὐχὶ μὴ παρευρεθεὶς εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν, καθὼς συνήθως τὸ ἐξηγοῦσιν· ἀλλὰ μᾶλλον, μὴ πλεύσας μήτε εἰς Σαλαμῖνα, ὅλως δηλ. θαλάσσης ἄπειρος. 205 206 Ἀκούσει γὰρ κτλ.], ὡς ἐὰν οἱ οἱ βάτραχοι (οὓς ὑπαινίττεται) ἔμελλον αὐτῷ ἐνδοῦναι μετ' ὀλίγον τὸ πρὸς εἰρεσίαν ἐνδόσιμον παντὸς κελευστοῦ βέλτιον.

207 Βατρ. κύκν.], μελῳδικὰ δηλ. ὁποῖα ὑπετίθεντο τὰ τῶν κύκνων. 209 Βρεκεκεκέξ, κοάξ], μίμησις τῆς φωνῆς τῶν βατράχων, δηλ. τῶν ἀφυῶν καὶ ἀμούσων ποιητῶν, τοὺς ὁποίους ἠθέλησε νὰ σατυρίσῃ εἰκονικῶς ὁ ποιητὴς εἰς τοῦτό του τὸ δρᾶμα.

Λιμναῖα κρηνῶν τέκνα,
Ξύναυλον ὕμνων βοὰν
Φθεγξώμεθ', εὔγηρυν ἐμὰν ἀοιδὰν,
Κοὰξ, κοὰξ,
Ἣν ἀμφὶ Νυσήϊον Διὸς
Διόνυσον ἐν Λίμναις ἰαχήσαμεν,
Ἡνίχ' ὁ κραιπαλόκωμος
Τοῖς ἱεροῖσι Χύτροισι
Χωρεῖ κατ' ἐμὸν τέμενος λαῶν ὄχλος.
Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Ἐγὼ δὲ τἀλγεῖν ἄρχομαι
Τὸν ὄῤῥον, ὦ κοὰξ, κοάξ·

ΒΑΤ. Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Ὑμῖν δ' ἴσως οὐδὲν μέλει.

ΒΑΤ. Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Ἀλλ' ἐξόλοισθ' αὐτῷ κοάξ·
Οὐδὲν γάρ ἐστ' ἀλλ' ἢ κοάξ.

ΒΑΤ. Εἰκότως γ', ὦ πολλὰ πράττων·
Ἐμὲ γὰρ ἔστερξαν εὔλυροί τε Μοῦσαι,
Καὶ κεροβάτας Πὰν, ὁ καλαμόφθογγα παίζων·
Προσεπιτέρπεται δ' ὁ φορμικτὰς Ἀπόλλων,
Ἕνεκα δόνακος, ὃν ὑπολύριον ἔνυδρον ἐν λίμναις τρέφω.
Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Ἐγὼ δὲ φλυκταίνας γ' ἔχω,
Χὠ πρωκτὸς ἰδίει πάλαι,
Κᾆτ' αὐτίκ' ἐγκύψας ἐρεῖ,
Βρεκεκεκὲξ κοὰξ, κοάξ!
Ἀλλ', ὦ φιλῳδὸν γένος,
Παύσασθε.

ΒΑΤ. Μᾶλλον μὲν οὖν
Φθεγξόμεθ', εἰ δή ποτ' εὐηλίοις
Ἐν ἁμέραισιν ἡλάμεσθα διὰ κυπείρου καὶ φλέω,
Χαίροντες ᾠδῆς πολυκολύμβοις μέλεσιν,

---

215 Εὔγηρυν], εὔηχον, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν βατράχων ἐννοεῖται. 215 16 Νυσήϊον Διὸς Διόνυσον], ἐνν. τὸν υἱὸν τοῦ Δ., τὸ δὲ Νυσήϊον ἀπὸ τῆς ἐν Ἰνδικῇ ἢ Θρᾴκῃ πόλεως Νύσης.— Λίμναις], ταῖς πλησίον (πρὸς μεσημβρ.) τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐτελοῦντο τὰ Λήναια ἢ Ἐν Λίμναις Διονύσια, τὰ ἄλλως Ἀνθεστήρια (Floralia). 217 Κραιπαλόκωμος], ὁ ἐν κραιπάλαις ἢ κώμοις τερπόμενος. 218 Χύτροισι], Χύτροι ἢ Χύτραι ἐκαλεῖτο ἡ τρίτη ἡμέρα τῶν Ἀνθεστηρίων, καθ' ἣν ἠγωνίζοντο οἱ δραματικοὶ ποιηταί. 219 Κατ' ἐμὸν τέμενος], τὰς Λίμνας, κατὰ μετωνυμίαν τῆς λίμνης, ἐν ᾗ διῃτῶντο οἱ βάτραχοι. 221 Τὸν ὄῤῥον], τὸ χυδ. κωλοκούκουρον. 226 Αὐτῷ κοάξ], μὲ ὅλον σας τὸ κοάξ, καὶ σεῖς ἢ τὸ Κοάξ σας. 228 Ὦ πολλὰ πράσσων], ὦ πολυπράγμων, διότι, ἀφεὶς τὰ ἐπὶ γῆς, ἔρχεται πολυπραγμονήσων τὰ ὑπὸ γῆν. 230 Καλαμόφθογγα], διὰ τῆς σύριγγος.
233 Δόνακ. ὑπολύριον], τὸν χρησιμεύοντα πρὸς κατασκευὴν τοῦ συνοδεύοντος τὴν λύραν αὐλοῦ. 236 38 Ὁ πρωκτὸς ἐγκύψας], ἀντὶ Ἐγκύψαντος ἐμοῦ (πρὸς εἰρεσίαν). 242 Κυπείρου καὶ φλέω], φυτῶν παραποταμίων, περὶ ὧν ἴδε τὸ Λεξικόν.

Ἡ, Διὸς φεύγοντες ὄμβρον,
Ἔνυδρον ἐν βυθῷ χορείαν
Αἰόλαν ἐφθεγξάμεσθα πομφολυγοπαφλάσμασι.
Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Τουτὶ παρ' ὑμῶν λαμβάνω;

ΒΑΤ. Δεινὰ γὰρ πεισόμεθα.

ΔΙ. Δεινότερα δ' ἔγωγ', ἐλαύνων εἰ διαῤῥαγήσομαι.

ΒΑΤ. Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Οἰμώζετ'· οὐ γάρ μοι μέλει.

ΒΑΤ. Ἀλλὰ μὴν κεκραξόμεσθά γ',
Ὁπόσον ἡ φάρυγξ ἂν ἡμῶν χανδάνῃ, δι' ἡμέρας·
Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ!

ΔΙ. Τούτῳ γὰρ οὐ νικήσετε.

ΒΑΤ. Οὐδὲ μὴν ἡμᾶς σὺ πάντως.

ΔΙ. Οὐδὲ μὴν ὑμεῖς γε δή μ' οὐδέποτε·
Κεκράξομαι γὰρ, κἄν με δέῃ, δι' ἡμέρας,
Ἕως ἂν ὑμῶν ἐπικρατήσω τοῦ κοὰξ,
Βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ.—
Ἔμελλον ἄρα παύσειν ποθ' ὑμᾶς τοῦ κοάξ.

ΧΑΡ. Ὦ παῦε, παῦε, παραβαλοῦ τὼ κωπίω.
Ἔκβαιν', ἀπόδος τὸν ναῦλον.

ΔΙ. Ἔχε δὴ τὠβολώ.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΞΑΝΘΙΑΣ, ΧΟΡΟΣ ΜΥΣΤΩΝ.

ΔΙ. Ὁ Ξανθίας... ποῦ Ξανθίας; — ἢ Ξανθίας;

ΞΑΝ. Ἰαῦ.

ΔΙ. Βάδιζε δεῦρο.

ΞΑΝ. Χαῖρ', ὦ δέσποτα.

ΔΙ. Τί ἐστι τἀνταυθοῖ;

ΞΑΝ. Σκότος καὶ βόρβορος.

ΔΙ. Κατεῖδες οὖν που τοὺς πατραλοίας αὐτόθι,
Καὶ τοὺς ἐπιόρκους, οὓς ἔλεγεν ἡμῖν;

ΞΑΝ. Σὺ δ' οὔ;

ΔΙ. Νὴ τὸν Ποσειδῶ 'γωγε, καὶ νυνί γ' ὁρῶ.
Ἄγε δὴ, τί δρῶμεν;

ΞΑΝ. Προϊέναι βέλτιστα νῷν,

244-45 Χορείαν αἰόλαν], πηδητικήν. — πομφολυγοπαφλάσμασι], παφλασμοῖς κενοῖς (πομφολυγώδεσι). 248 Δεινὰ γὰρ πεισόμεθα], ἐνν. εἰ σιγήσομεν. 262 Ὦ παῦε κτλ.] ἴδε στίχῳ 180. 264 Ὁ Ξανθ. ποῦ Ξανθ. — Ἢ Ξανθ.], ὑποτίθεται ὁ Διόνυσος ὁδεύων ἐν τῷ σκότει (τοῦ ᾅδου), ὅθεν καὶ μὴ βλέπων τὸν Ξανθ., φθάσαντα πρὸ αὐτοῦ, τὸν κράζει.

265 Ἰαῦ!], ὁ Σχολ. λέγει ὅτι εἶναι μίμησις συριγμοῦ· ἀλλὰ πιθανώτερον φαίνεται μιαουρίσματος γαλῆς ἢ γρυλλίσματος σκύλου. 267 68 Τοὺς πατραλ. ἢ τοὺς ἐπιόρκ., οὓς ἔλ. ἡμῖν], ὁ Ἡρακλ. δηλ. ἴδε στίχ. 149, 150. 269 Καὶ νυνί γ' ὁρῶ], ἐννοεῖ τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ παρακαθημένους ἐπιόρκους κλπ.

Ὡς οὗτος ὁ τόπος ἐστὶν, οὗ τὰ θηρία
Τὰ δείν' ἔφασκ' ἐκεῖνος.
ΔΙ. Ὡς οἰμώξεται.
Ἠλαζονεύεθ', ἵνα φοβηθείην ἐγὼ,
Εἰδώς με μάχιμον ὄντα, φιλοτιμούμενος.
Οὐδὲν γὰρ οὕτω γαῦρον ἔσθ' ὡς Ἡρακλῆς.
Ἐγὼ δέ γ' εὐξαίμην ἂν ἐντυχεῖν τινι,
Λαβεῖν τ' ἀγώνισμ' ἄξιόν τι τῆς ὁδοῦ.
ΞΑΝ. Νὴ τὸν Δία καὶ μὴν αἰσθάνομαι ψόφου τινός.
ΔΙ. Ποῦ, ποῦ 'στιν;
ΞΑΝ. Ὄπισθεν.
ΔΙ. Ἐξόπισθε νῦν ἴθ'.
ΞΑΝ. Ἀλλ' ἔστιν ἐν τῷ πρόσθε.
ΔΙ. Πρόσθε νῦν ἴθι.
ΞΑΝ. Καὶ μὴν ὁρῶ, νὴ τὸν Δία, θηρίον μέγα.
ΔΙ. Ποῖόν τι;
ΞΑΝ. Δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται·
Ποτὲ μέν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεὺς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις.
ΔΙ. Ποῦ 'στι; φέρ', ἐπ' αὐτὴν ἴω.
ΞΑΝ. Ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
ΔΙ. Ἔμπουσα τοίνυν ἔστι.
ΞΑΝ. Πυρὶ γοῦν λάμπεται
Ἅπαν τὸ πρόσωπον.
ΔΙ. Καὶ σκέλος χαλκοῦν ἔχει;
ΞΑΝ. Νὴ τὸν Ποσειδῶ, καὶ βολίτινον θάτερον·
Σάφ' ἴσθι.
ΔΙ. Ποῖ δῆτ' ἂν τραποίμην;
ΞΑΝ. Ποῖ δ' ἐγώ;
ΔΙ. Ἱερεῦ διαφύλαξόν μ', ἵν' ὦ σοι ξυμπότης.
ΞΑΝ. Ἀπολούμεθ', ὦ 'ναξ Ἡράκλεις!
ΔΙ. Οὐ μὴ καλεῖς μ',
Ὦ 'νθρωφ', ἱκετεύω, μηδὲ κατερεῖς τοὔνομα.
ΞΑΝ. Διόνυσε τοίνυν.
ΔΙ. Τοῦτό γ' ἔθ' ἧττον θατέρου.
ΞΑΝ. Ἴθ', ἧπερ ἔρχει! δεῦρο, δεῦρ', ὦ δέσποτα!

---

274 Φιλοτιμούμενος], ζηλεύων με, διότι ἦτον καὶ ἐκεῖνος δηλονότι μάχιμος.
275 Οὐδὲν γὰρ κτλ.], παρῳδεῖ τὸν στίχον τοῦ Εὐριπ. (ἐκ Φιλοκτ.): « Οὐδὲν γὰρ οὕτω γαῦρον ὡς ἀνὴρ ἔφυ. 284 Ἐπ' αὐτὴν ἴω], ὡς γυναικομανοῦς ὄντος τοῦ Διονύσου.
285 Ἔμπουσα], φάντασμα γυναικεῖον, ὀνοσκελὲς, μονόπουν, πολύμορφον, ἐπιπεμπόμενον ὑπὸ τῆς Ἑκάτης, ἢ καὶ αὐτὴ, κατ' ἄλλους, ἡ Ἑκάτη. 288 Βολίτινον], ὅλα ταῦτα πλάσματα τῆς φαντασίας καὶ τοῦ φόβου ἀμφοτέρων· διότι, ἐν σκότῳ ὁδεύοντες, οὐδὲν ἔν διέκρινον. 290 Ἱερεῦ], διότι ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου προεδρείᾳ ἐτετίμητο παρὰ τοῖς θεαῖς (ἴδε στίχ. 315). Κατὰ συνήθειαν οὖν καλεῖ αὐτὸν ὁ Δ. 294 Οὐ μὴ καλεῖς μ'], μὴ καλέσῃς, μελλοντ., διότι ἦτον ἐσκευασμένος ὡς Ἡρακλῆς. 296 Ἴθ... δεῦρο], ἰδὼν μακρόθεν φῶς

ΔΙ. Τί δ' ἔστι;
ΞΑΝ. Θάῤῥει· πάντ' ἀγαθὰ πεπράγαμεν·
Ἔξεστί θ', ὥσπερ Ἡγέλοχος, ἡμῖν λέγειν·
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλῆν' ὁρῶ.
Ἡ 'μπουσα φρούδη.
ΔΙ. Κατόμοσον.
ΞΑΝ. Νὴ τὸν Δία.
ΔΙ. Καὖθις κατόμοσον.
ΞΑΝ. Νὴ Δί'.
ΔΙ. Ὄμοσον.
ΞΑΝ. Νὴ Δία.
ΔΙ. Οἴμοι τάλας, ὡς ὠχρίασ', αὐτὴν ἰδών·
Ὁδὶ δὲ δείσας ὑπερεπυῤῥίασέ μου.
Οἴμοι, πόθεν μοι τὰ κακὰ ταυτὶ προσέπεσεν;
Τίν' αἰτιάσομαι θεῶν μ' ἀπολλύναι;
Αἰθέρα Διὸς δωμάτιον, ἢ χρόνου πόδα;
(Αὐλεῖ τις ἔνδον.)
ΞΑΝ. Οὗτος...
ΔΙ. Τί ἐστιν;
ΞΑΝ. Οὐ κατήκουσας;
ΔΙ. Τίνος;
ΞΑΝ. Αὐλῶν πνοῆς.
ΔΙ. Ἔγωγε, καὶ δᾴδων γ' ἐμὲ
Αὔρα τις εἰσέπνευσε μυστικωτάτη.
Ἀλλ' ἠρέμα πτήξαντες ἀκροασώμεθα.
ΧΟΡ. Ἴακχ', ὦ Ἴακχε! Ἴακχ', ὦ Ἴακχε!
ΞΑΝ. Τοῦτ' ἔστ' ἐκεῖνο, δέσποθ'· οἱ μεμυημένοι
Ἐνταῦθά που παίζουσιν, οὓς ἔφραζε νῷν.
Ἄδουσι γοῦν τὸν Ἴακχον, ὅνπερ Διαγόρας.
ΔΙ. Κἀμοὶ δοκοῦσιν. ἡσυχίαν τοίνυν ἄγειν
Βέλτιστόν ἐστιν, ὡς ἂν ἴδωμεν σαφῶς.
ΧΟΡ. * Ἴακχ', ὦ πολυτιμήτοις ἕδραις ἐνθάδε ναίων, Στροφ.
Ἴακχ', ὦ Ἴακχε,
Ἐλθὲ τόνδ' ἀνὰ λειμῶνα χορεύσων
Ὁσίους ἐς θιασώτας,

ὑπολάμπον, διευθύνεται πρὸς αὐτό, καὶ προσκαλεῖ καὶ τὸν Δ. 298 Ἡγέλοχος], ὑποκριτής, ὅς τις, μὴ δυνηθεὶς νὰ προφέρῃ διακεκριμένως τὸν ἑπόμενον στίχον τοῦ Εὐριπ. (Ὀρ. 269): Γαλῆ-ν' (Γαληνὰ) ὁρῶ: τὸ ἐπρόφερε Γαλῆν (τὸ ζῶον), καὶ ἐχλευάσθη. 301 Ὁδὶ], ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου.— ὑπερεπυῤῥίασε], ἴδε τὸ Λεξ. 304 Αἰθέρα κτλ.] ἴδε στίχῳ 100.
307 Αὔρα], σεσημείωται τὸ ρ α, ὡς μακρὸν παρὰ τὸν κανόνα. 312 Ὥσπερ Διαγόρας], ὁ διαβόητος ἄθεος, διθυραμβοποιὸς ἢ φιλόσοφος ἐκ Μήλου, κατὰ τοῦ ὁποίου, ὡς κατορχουμένου τῶν μυστηρίων, ἐπεκήρυξαν οἱ Ἀθηναῖοι τάλαντον τῷ κτείναντι. Καὶ οἱ μεμυημένοι τοίνυν, κατὰ μίμησιν αὐτοῦ, π α ί ζ ο υ σ ι ψάλλοντες τὸν μυστικὸν Ἴακχον.
315 Ὦ πολυτ. ἕδραις ἐνθάδε ναίων], καθότι συνίδρυτο τῇ Δήμητρι ὁ Διόνυσος, ὅθεν ἐν τῇ εἰκάδι τῶν Μυστηρίων ἐξῆγον τὸν Ἴακχον.

Πολύκαρπον μὲν τινάσσων
Περὶ κρατὶ σῷ βρύοντα
Στέφανον μύρτων,
Θρασεῖ δ' ἐγκατακρούων ποδὶ τὰν ἀκόλαστον
Φιλοπαίγμονα τιμὰν,
Χαρίτων πλεῖστον ἔχουσαν μέρος, ἁγνὰν, ἱερὰν,
Ὁσίοις μύσταις χορείαν.

ΞΑΝ. Ὦ πότνια πολυτίμητε Δήμητρος κόρη,
Ὡς ἡδύ μοι προσέπνευσε χοιρείων κρεῶν!

ΔΙ. Οὔκουν ἀτρέμ' ἕξεις, ἤν τι καὶ χορδῆς λάβῃς.

ΧΟΡ. Ἔγειρε φλογέας λαμπάδας (ἐν χερσὶ γὰρ ἥκεις 'Αντιστρ.
Τινάσσων), Ἴακχε,
Νυκτέρου τελετῆς φωσφόρος ἀστήρ!
Φλογὶ φέγγεται δὲ λειμών·
Γόνυ πάλλεται γερόντων·
Ἀποσείονται δὲ λύπας,
Χρονίους τ' ἐτέων
Παλαιῶν ἐνιαυτοὺς, ἱερᾶς ὑπὸ τιμᾶς.
Σὺ δὲ λαμπάδι φλέγων
Προβάδην ἔξαγ' ἐπ' ἀνθηρὸν ἕλειον δάπεδον,
Χοροποιὸν, μάκαρ, ἥβαν.
Εὐφημεῖν, χρὴ, κἀξίστασθαι τοῖς ἡμετέροισι χοροῖσιν, Ἐπίρρ.
Ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε λόγων, ἢ γνώμην μὴ καθαρεύει,
Ἢ γενναίων ὄργια Μουσῶν μήτ' εἶδεν, μήτ' ἐχόρευσεν
Μήτε Κρατίνου τοῦ ταυροφάγου γλώττης βακχεῖ' ἐτελέσθη,
Ἢ βωμολόχοις ἔπεσιν χαίρει μὴ 'ν καιρῷ τοῦτο ποιοῦσιν,

---

330 Στέφανον μύρτων], ὁποῖον ἐφόρουν οἱ μεμυημένοι καὶ οἱ θεσμοθέται, » ἐπειδὴ σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ φυτὸν ἡ θεὸς (ἡ Δήμητρα), καὶ ὅτι τοῖς χθονίοις ἀνιέρωτο. « 332 Τὰν ἀκόλαστον], ἄτακτον, ἐνθουσιώδη, ἤ· μὴ κολάσιμον (;). 334 Χαρίτων πλεῖστον ἔχουσαν μέρος], καθόσον καὶ Χαριτοδότης ἐπεκαλεῖτο ὁ Διόνυσος. 337 Χοιρείων κρ.] ἐπεὶ χοῖροι ἐθύοντο τῇ Δήμητρι καὶ τῷ Διονύσῳ, ὡς λυμαινόμενοι τὰ σπέρματα καὶ τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν. Ὅθεν καὶ χοῖρος ἐπιτετύπωται τοῖς Ἐλευσινίοις νομίσμασι. 342 Νυκτέρου τελ. φωσφ. ἀστήρ], τὴν νυκτερινῆς φωτοχυσίας τῶν ἐν Ἐλευσῖνι μυστηρίων. 345 Χρονίους τ' ἐτέων παλαιῶν [ἐν ἄλλοις: παλαιοὺς] ἐνιαυτοὺς], χρονικὰς ἐτῶν περιόδους διότι, κατὰ τὸν Εὐστάθ. (Ἰλ. Δ, 191), » Ἐνιαυτὸς, χρόνος ὁ διατριβὴν ἔχων καὶ μὴ σύντομος· ἰδοὺ καὶ ἐπίθετον τοῦ ἔτους εἴληπται παρὰ τῷ Κωμικῷ, εἰπόντι ἐ τ ῶ ν ἐνιαυτοὺς. « — ἱερᾶς ὑπὸ τιμᾶς], χάριν τῆς ἱερᾶς τιμῆς (τῆς τελετῆς τῶν μυστηρίων). 350 Λαμπάδι φλέγων], γραπτέον, χάριν τοῦ μέτρου: Φέγγων. 351 52 Ἀνθ. ἕλ. δάπ. χοροποιὸν], » Ῥεῖ δὲ Κηφισσὸς πρὸς Ἐλευσῖνι, βεβαιότερον παρεχόμενος τοῦ πρότερον ῥεῦμα. Ἐλευσινίοις δὲ ἐστι . φρέαρ τὸ καλούμενον Καλλίχορον, ἔνθα πρῶτον Ἐλευσινίων αἱ γυναῖκες χορὸν ἔστησαν, καὶ ᾖσαν ἐς τὴν θεόν, « Παυσ. (Α', λή, 6). 354 Εὐφημεῖν χρὴ κτλ.] » Σιωπὴ καὶ εἴσθεσις ἐπιρρηματικὴ τοῦ χοροῦ, « Σχλ. Τὸ δὲ Εὐφημεῖν, σύνηθες ἐπιφώνημα τῶν τελετῶν, καθὼς καὶ τό: Ἐξίστασθαι τοῖς ἡμ. χοροῖσιν, « ὅμοιον τῷ 'Ἑκὰς ἑκὰς ἔστε, βέβηλοι' τοῦ Καλλιμ. 355 Τοιῶνδε λόγων], τῶν μυστικῶν. 356 Ὄργια Μουσῶν], ἀντὶ Μυστῶν, διότι καὶ ἡ ἑορτὴ δὲν ἦτον Μυστικὴ, ἀλλὰ Μουσικὴ μᾶλλον. 357 Κρατίνου τοῦ ταυροφάγου], ὡς ἐὰν ἔλεγε Διονύσου (τοῦ ὁποίου ἐπίθετον ἦτον τὸ Ταυροφάγος)· διότι ὁ ποιητὴς Κρατῖνος ἦτον μέγας οἰνοπότης—γλώττης βακχεῖα], τὰ εὐφυῆ ποιήματά του.

358 Ἢ βωμολ. ἔπ. χ.] τοὺς ἀπειροκάλους ποιητὰς καὶ θεατὰς συγκατατάττει μετὰ τῶν

Ἢ στάσιν ἐχθρὰν μὴ καταλύει, μηδ' εὔκολός ἐστι πολίταις,
Ἀλλ' ἀνεγείρει καὶ ῥιπίζει, κερδῶν ἰδίων ἐπιθυμῶν·
Ἢ τῆς πόλεως χειμαζομένης ἄρχων καταδωροδοκεῖται·
Ἢ προδίδωσιν φρούριον ἢ ναῦς, ἢ τἀπόρρητ' ἀποπέμπει
Ἐξ Αἰγίνης, Θωρυκίων ὤν, εἰκοστολόγος κακοδαίμων,
Ἀσκώματα, καὶ λίνα, καὶ πίτταν διαπέμπων εἰς Ἐπίδαυρον·
Ἢ χρήματα ταῖς τῶν ἀντιπάλων ναυσὶν παρέχειν τινὰ πείθει·
Ἢ κατατιλᾷ τῶν Ἑκαταίων, κυκλίοισι χοροῖσιν ὑπᾴδων·
Ἢ τοὺς μισθοὺς τῶν ποιητῶν ῥήτωρ ὤν, εἶτ' ἀποτρώγει,
Κωμῳδηθεὶς ἐν ταῖς πατρίοις τελεταῖς ταῖς τοῦ Διονύσου.
Τούτοις αὐδῶ, καὖθις ἀπαυδῶ, καὖθις τὸ τρίτον μάλ' ἀπαυδῶ,
Ἐξίστασθαι μύσταισι χοροῖς· ὑμεῖς δ' ἀνεγείρετε μολπήν,
Καὶ παννυχίδας τὰς ἡμετέρας, αἳ τῇδε πρέπουσιν ἑορτῇ.

ΗΜ. ά. Χώρει δὴ νῦν πᾶς ἀνδρείως — Στρφ. ά.
Εἰς τοὺς εὐανθεῖς κόλπους λειμώνων,
Ἐγκρούων, κἀπισκώπτων, καὶ παίζων, καὶ χλευάζων·
Ἠρίστηται δ' ἐξαρκούντως.

ΗΜ. β'. Ἀλλ' ἔμβα, χὤπως ἀρεῖς — Ἀντιστρφ. ά.
Τὴν Σώτειραν γενναίως τῇ φωνῇ
Μολπάζων, ἣ τὴν χώραν σώζειν φήσ' ἐς τὰς ὥρας,
Κἂν Θωρυκίων μὴ βούληται.

ΧΟΡ. Ἄγε νῦν ἑτέραν ὕμνων ἰδέαν, τὴν καρποφόρον βασίλειαν,
Δήμητρα θεάν, ἐπικοσμοῦντες, ζαθέαις μολπαῖς κελαδεῖτε.

ΗΜ. ά. Δήμητερ ἁγνῶν ὀργίων ἄνασσα, συμπαραστάτει, — Στρφ. β'.
Καὶ σῶζε τὸν σαυτῆς χορόν·
Καὶ μ' ἀσφαλῶς πανήμερον παῖσαί τε καὶ χορεῦσαι,

προδοτῶν καὶ στασιαστῶν. Τόσην ἀντιπάθειαν εἶχε, καὶ δικαίως, κατ' αὐτῶν, ἂν καὶ αὐτὸς οὗτος ἐκπίπτῃ πολλαχοῦ (ἴδε στίχ. 395—403) εἰς βωμολοχίαν ἄκρατον· ἀλλ' ἴσως δικαιολογεῖται διὰ τοῦ: Μὴ ἐν καιρῷ τοῦτο ποιοῦσι. 345 Εὔκολός ἐστι πολίταις], συγκαταβατικός, ἀμνησίκακος. 348 49 Τἀπόρρητ' ἀποπ. ἐξ Αἰγίνης], τὰ πρὸς ἐξαγωγὴν ἐν καιρῷ πολέμου ἀπηγορευμένα (τὰ ὁποῖα ἀπαριθμεῖ κατωτέρω), ὡς χρήσιμα πρὸς τὸ ναυτικόν.—Θωρυκίων ὤν], ὅπου τινὲς ἔγραψαν· Ὡς· καθὼς ὁ Θωρυκ., λαθρέμπορος ἐπίσημος, διαβιβάζων ἐξ Αἰγίνης εἰς Ἐπίδαυρον (πρὸς τοὺς Λακεδ.) πολεμεφόδια, ἴδε στίχ. 365. Περὶ δὲ τοῦ Εἰκοσολόγος ἴδε τὸ Λεξ. 351 Ἢ χρήμ. ταῖς τῶν ἀντιπ. ν. παρέχ.] ὑπαινίττεται τὰ ὑπὸ τοῦ Κύρου πεμφθέντα τῷ Λυσάνδρῳ χρήματα λόγῳ δανείου, καθ' ὑποβολὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου. 352 Κατατιλᾷ τῶν Ἑκατ. κυκλ. χορ. ὑπᾴδων], τὴν ἀσχημοσύνην ταύτην ἀποδίδει ὁ Σχλ. τῷ κυκλιοδιδασκάλῳ Κινησίᾳ, ὅστις καὶ ἐν Ἐκκλ. (330) ἀναφέρεται ὡς κατατιλήσας τινός. Ἀλλ' ὁ Bothe νομίζει ὅτι ὑπαινίττεται τροπικῶς ὁ ποιητὴς τὴν εἰσαχθεῖσαν εἰς τοὺς κυκλίους χοροὺς διαφθοράν. 353 54 Τοὺς μισθοὺς τῶν ποιητῶν κτλ.] καθὼς ὁ στρατηγὸς (Ἀρχῖνος ἢ) Ἀγύρριος, τὸν ὁποῖον διὰ τοῦτο καὶ ὀνομαστὶ ἐκωμῴδησεν ὁ ποιητὴς ἐν Ἐκκλησ. 184. 356 Μύσταισι χοροῖς], τοῖς τῶν μυστῶν, τοῖς μυστικοῖς. 360 Ἐγκρ. κἀπισκ. καὶ παίζ. καὶ χλ.] διὰ τὰ συνεθιζόμενα ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις σκώμματα, καὶ μάλιστα περὶ τὴν τοῦ Κηφισσοῦ γέφυραν. 361 Ἠρίστηται], ἐννοεῖ τὴν εὐωχίαν τῆς ἑορτῆς. 362 Ἔμβα], χόρευσον, ἢ μᾶλλον: Πρόβαινε μὲ βῆμα εὔρυθμον. —ἀρεῖς] ὑψώσῃς δι' ὕμνων, ἀνυμνήσῃς. 363 Τὴν Σώτειραν], τὴν Ἀθηνᾶν· ἂν καὶ ἐπωνομάζετο καὶ ἡ Περσεφόνη Σώτειρα. 364 Ἐς τὰς ὥρας], ἐς νέωτα, καθὼς λέγομεν τώρα: Καὶ τοῦ χρόνου! 370 κ. ε. Καὶ μ'], ἐγγ. Δός, καθὼς ᾖ ἐν ἄλλοις—παῖσαι] παῖξαι, Ἀττ.

ΗΜ. 6'. Καὶ πολλὰ μὲν γέλοιά μ' εἰπεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα, καὶ 'Αντιστ. β'.
Τῆς σῆς ἑορτῆς ἀξίως
Παίσαντα καὶ σκώψαντα, νικήσαντα ταινιοῦσθαι.
ΧΟΡ. Ἄγ', εἶα νῦν καὶ τὸν ὡραῖον θεὸν Ἐπῳδ.
Παρακαλεῖτε δεῦρ' ᾠδαῖσι, τὸν
Ξυνέμπορον τῆσδε τῆς χορείας!
ΗΜ. ά. Ἴακχε πολυτίμητε, μέλος ἑορτῆς [Στρ. 1.
Ἥδιστον εὑρὼν, δεῦρο συνακολούθει
Πρὸς τὴν θεὸν,
Καὶ δεῖξον, ὡς ἄνευ πόνου πολλὴν ὁδὸν περαίνεις.
ΗΜ. β'. Ἴακχε φιλοχορευτὰ, συμπρόπεμπέ με!
Σὺ γὰρ κατεσχίσω μὲν ἐπὶ γέλωτι 'Αντιστρ. 1.
Κἀπ' εὐτελείᾳ τόν τε σανδαλίσκον
Καὶ τὸ ῥάκος,
Κἀξεῦρες ὥστ' ἀζημίους παίζειν τε καὶ χορεύειν.
Ἴακχε φιλοχορευτὰ, συμπρόπεμπέ με!
ΧΟΡ. Καὶ γὰρ παραβλέψας τι μειρακίσκης 'Αντιστρ. 2.
Νῦν δὴ κατεῖδον, καὶ μάλ' εὐπροσώπου,
Συμπαιστρίας
Χιτωνίου παραῤῥαγέντος τιτθίον προκύψαν.
Ἴακχε φιλοχορευτὰ, συμπρόπεμπέ με!
ΞΑΝ. Ἐγὼ δ' ἀεί πως φιλακόλουθός εἰμι, καὶ μετ' αὐτῆς Ἐπῳδ.
Παίζων χορεύειν βούλομαι.
ΔΙ. Κἄγωγε πρός.
ΧΟΡ. Βούλεσθε δῆτα κοινῇ σκώψωμεν Ἀρχέδημον, Στρ. β'.
Ὃς, ἑπτέτης ὢν, οὐκ ἔφυσε φράτορας,
ΗΜ. ά. Νυνὶ δὲ δημαγωγεῖ ἐν τοῖς ἄνω νεκροῖσι, 'Αντιστρ. 1.
Κἄστιν τὰ πρῶτα τῆς ἐκεῖ μοχθηρίας;
ΗΜ. β'. Τὸν Κλεισθένη δ' ἀκούω ἐν ταῖς ταφαῖσι πρωκτὸν 'Αντιστρ. 2.
Τίλλειν ἑαυτοῦ, καὶ σπαράττειν τὰς γνάθους.
ΧΟΡ. Κἀκόπτετ' ἐγκεκυφὼς, κἄκλαε, κἀκεκράγει Ἐπῳδ.

[374] Πολλὰ μὲν γελοῖα μ' εἰπεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα]. » Ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, μαθεῖν οὐ δυνατὸν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσεσθαι, « κατὰ τὸν Πλάτωνα (Νόμ. Ζ, 816). [375] Τὸν ὡραῖον θεὸν], τὸν Διόνυσον, ὡς ἐν ὥρᾳ (ἐν τῷ ἔαρι) ἑορταζόμενον, ὅθεν καὶ εἰκονίζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νεώτερα νομίσματα, νέος καὶ ὡραῖος. [376] Ξυνέμπορον], συνοδοιπόρον, σύντροφον.
[378 79] Συνακολούθει πρὸς τὴν θ.], ὑποτίθενται ὁδεύοντες ἀπὸ τοῦ Κεραμεικοῦ (διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ) εἰς Ἐλευσῖνα. [382 84] Κατεσχίσω.. τὸν σανδαλ. καὶ τὸ ῥ.] διότι ἐφόρουν, φαίνεται, ἐπίτηδες σχισμένα σανδάλια καὶ φορέματα πρὸς γέλωτα. [394] Ἀρχέδημον], δημαγωγὸς τῶν Ἀθ. (ἴδε Ξεν. Ἑλλ. Α', ζ', 1), κωμῳδούμενος ὡς ξένος, ὅθεν: [395] Ὅς, ἑπτ. ὢν, οὐκ ἔφ. φράτορας;], ἀντὶ νὰ εἴπῃ: δὲν ἐνεγράφη εἰς τοὺς φράτορας (δὲν ἐπολιτογραφήθη), καθόσον καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι ὀδόντες ἀλλάσσονται περὶ τὰ ἑπτὰ ἔτη, καὶ τὰ παιδία (ἴσως ὡς δυνάμενα ἤδη διαρθροῦν τὰς λέξεις) ἐνεγράφοντο τότε εἰς τοὺς φράτορας. [396] Ἐν τοῖς ἄνω νεκροῖσι], χαριέστατον τοῦτο, καὶ ὅμοιον κατά τι μὲ τό: » Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι » τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς «. [397] Κἄστιν τὰ πρῶτα], Ἀττ. ἀντὶ Καὶ ἔστιν ὁ πρῶτος, φέρει τὰ πρωτεῖα. [398] Τὸν Κλεισθένη], φαυλόβιόν τινα, τὸ ὁποῖον ἀνέφερε καὶ ἐν στίχ. 49.
[400] Κἀκόπτετο], διφορεῖται κεκομψάτως ἡ λέξις, ὡς ἐπὶ νεκρῷ δῆθεν τῷ Σεβίνῳ κο-

Σεβῖνον, ὅστις ἐστὶν Ἀναφλύστιος· Στρφ γ'.
Καὶ Καλλίαν γέ φασι τοῦτον, τὸν Ἱπποβίνου,
Κύσθου λεοντῆν ναυμαχεῖν ἐνημμένον.
ΔΙ. Ἔχοιτ' ἂν οὖν φράσαι νῷν Πλούτων', ὅπου 'νθάδ' οἰκεῖ; Ἀντςρφ. 1.
Ξένω γάρ ἐσμεν, ἀρτίως ἀφιγμένω.
ΧΟΡ. Μηδὲν μακρὰν ἀπέλθῃς, μηδ' αὖθις ἐπανέρῃ με, Ἀντςρφ. 2.
Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος.
ΔΙ. Αἴροι' ἂν αὖθις, ὦ παῖ, τὰ στρώματα. Ἐπῳδ.
ΞΑΝ. Τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα,
Ἀλλ' ἢ Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι;
ΧΟΡ. * Χωρεῖτε νῦν ἱερὸν ἀνὰ κύκλον θεᾶς, Στρφ. δ'.
Ἀνθοφόρον ἀν' ἄλσος
Παίζοντες, οἷς μετουσία
Θεοφιλοῦς ἑορτῆς·
Ἐγὼ δὲ σὺν ταῖσιν κόραις Ἀντςρφ. δ'.
Εἶμι καὶ γυναιξὶν,
Οὗ παννυχίζουσι θεᾷ,
Φέγγος ἱερὸν οἴσων.
ΗΜ. α'. Χωρῶμεν ἐς πολυρρόδους λειμῶνας ἀνθεμώδεις, Στρφ. ε'.
Τὸν ἡμέτερον τρόπον, τὸν καλλιχορώτατον,
Παίζοντες, ὃν ὄλβιαι Μοῖραι ξυνάγουσι.
ΗΜ. β'. Μόνοις γὰρ ἡμῖν ἥλιος καὶ φέγγος ἱλαρόν ἐστιν, Ἀντςρφ. ε'.
Ὅσοι μεμυήμεθα, εὐσεβῆ τε διήγομεν
Τρόπον περί τε ξένους καὶ τοὺς ἰδιώτας.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΞΑΝΘΙΑΣ, ΑΙΑΚΟΣ, ΘΕΡΑΠΑΙΝΑ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗΣ, ΠΑΝΔΟΚΕΥΤΡΙΑΙ ΔΥΟ, ΧΟΡΟΣ ΜΥΣΤΩΝ.

ΔΙ. Ἄγε δὴ τίνα τρόπον τὴν θύραν κόψω; τίνα;
Πῶς ἐνθάδ' ἄρα κόπτουσιν οἱ 'πιχώριοι;

[...]τομένου γυναικωδῶς τοῦ Κλεισθένους. [401] Σεβῖνον], πέπλασται βωμολοχικῶς ἡ λέξις [...]κ τοῦ Βινεῖν, ὡς καὶ τὸ Ἀναφλύστιος. [402] Καλλίαν τὸν Ἱπποβίνου], κατὰ παραγραμ[...]ατισμὸν ἀντὶ Ἱππονίκου. Ἐκωμῳδεῖτο δὲ ὁ πλούσιος οὗτος Καλλίας ὡς γυναικομανὴς ἢ [...]σωτος. [407] Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν κτλ.], παρβλ. Πλ. 958 [410] Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρ.] [...]αροιμ. ἐπὶ τῶν ταυτολογούντων. Ἀποστάντων γὰρ τῶν Μεγαρέων ἀπὸ τῶν Κορινθίων, [...]πέστειλαν οὗτοι πρὸς αὐτοὺς κήρυκα. Τούτου δὲ συχνάκις ἐπαναλαμβάνοντος ὅτι οὐκ [...]νέξεται ὑμῶν ταῦτα ποιούντων ὁ Διὸς Κόρινθος (καθὼς συνείθιζον, σεμνύνοντες τὸ ἑαυ[...]ῶν, νὰ ὀνομάζωσι οἱ Κορίνθιοι τὸν Ἀκροκόρινθον), προσοχθίσαντες οἱ Μεγαρεῖς, ὥρμησαν [...]ατ' αὐτοῦ, κράζοντες: Παῖε παῖε τὸν Διὸς Κόρινθον. Προσσεσημείωται δὲ ὅτι καὶ τὰ ἐκ [Κ]ορίνθου στρώματα ἦσαν, κατὰ τὸν κωμικὸν Ἀριστοφῶντα (παρ' Ἀθην. Α', 27), περίφη[μ]α. Ἐνδέχεται δὲ ἐπὶ πᾶσι διὰ τῆς λέξεως Κόρινθος νὰ ὑπαινίττεται ὁ κόβαλος Κα[λ]λίων καὶ τοὺς ἐν τοῖς στρώμασι κόρεις. [411] Ἀνὰ κύκλον], ἐννοεῖ τοὺς κυκλίους χορούς, [...]ους ὁποίους σαφέστερον ἐκφράζει ἐν Θεσμοφοριαζούσαις (763): «Χώρει κοῦφα ποσὶν, ἄγ' [ἐ]ς κύκλον· χειρὶ σύναπτε χεῖρα, ῥυθμὸν χορείας» . [420] Τὸν ἡμέτερον τρόπον], δηλ. ἐπὶ [τ]ὸ πηδητικώτερον. Περὶ τοῦ χοροῦ δὲ τούτου, ὅς τις ἐτελεῖτο τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ τῶν μεγά[λ]ων Ἐλευσινίων, ἴδε St. croix (des Mystères p. 190). [422] Φέγγος], ὁ Κοραῆς τὸ ἐξέ[λ]αβεν ἀντὶ τῆς σελήνης, καὶ ἀπ' ἐδῶ παράγει τὸ παρ' ἡμῖν φεγγάριον. [424] Ἰδιώ[τ]ας] κωμικῶς ἀντὶ ἰδίους πολίτας. [426] Κόπτουσιν], ἐπὶ αἰσχρᾶς σημασίας.

ΞΑΝ. Οὐ μὴ διατρίψεις, ἀλλὰ γεῦσαι τῆς θύρας,
Καθ' Ἡρακλέα τὸ σχῆμα καὶ τὸ λῆμ' ἔχων.
ΔΙ. Παῖ, παῖ!
ΑΙ. Τίς οὗτος;
ΔΙ. Ἡρακλῆς ὁ καρτερός.
ΑΙ. Ὦ βδελυρὲ, κἀναίσχυντε, καὶ τολμηρὲ σὺ,
Καὶ μιαρὲ, καὶ παμμίαρε, καὶ μιαρώτατε,
Ὃς τὸν κύν' ἡμῶν ἐξελάσας τὸν Κέρβερον
Κἀπῇξας ἄγχων, κἀποδρὰς ᾤχου λαβὼν,
Ὃν ἐγὼ 'φύλαττον! ἀλλὰ νῦν ἔχει μέσος·
Τοία Στυγός σε μελανοκάρδιος πέτρα,
Ἀχερόντιός τε σκόπελος αἱματοσταγὴς
Φρουροῦσι, Κωκυτοῦ τε περίδρομοι κύνες·
Ἔχιδνά θ' ἑκατογκέφαλος, ἢ τὰ σπλάγχνα σου
Διασπαράξει, πλευμόνων τ' ἀνθάψεται
Ταρτησία μύραινα· τὼ νεφρὼ δέ σου
Αὐτοῖσιν ἐντέροισιν ᾑματωμένω
Διασπάσονται Γοργόνες Τιθράσιαι.
Ἐφ' ἃς ἐγὼ δρομαῖον ὁρμήσω πόδα.
ΞΑΝ. Οὗτος, τί δέδρακας;
ΔΙ. Ἐγκέχοδα. κάλει θεόν.
ΞΑΝ. Ὦ καταγέλαστ', οὔκουν ἀναστήσει ταχὺ,
Πρίν τινά σ' ἰδεῖν ἀλλότριον;
ΔΙ. Ἀλλ' ὡρακιῶ.
Ἀλλ' οἶσε πρὸς τὴν καρδίαν μου σπογγιάν.
ΞΑΝ. Ἰδού· λαβέ.
ΔΙ. Πρόσθου.
ΞΑΝ. Ποῦ 'στιν; ὦ χρυσοῖ θεοὶ,
Ἐνταῦθ' ἔχεις τὴν καρδίαν;
ΔΙ. Δείσασα γὰρ
Εἰς τὴν κάτω μου κοιλίαν καθείρπυσεν.
ΞΑΝ. Ὦ δειλότατε θεῶν σὺ κἀνθρώπων!
ΔΙ. Ἐγώ;
Πῶς δειλὸς, ὅστις σπογγιὰν ᾔτησά σε;

---

427 Γεῦσαι τῆς θ.] μτνμ. ἀντὶ Δοκίμασε. 434 Ἔχει μέσος], ἐπιάσθης ἀπὸ τὴν μέσην, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀθλητῶν. 435 Τοία Στυγός σε κτλ.] παρῳδεῖ στίχους ἐπισήμων τραγικῶν ποιητῶν καὶ ἰδίως τοῦ Εὐριπ. (ἐκ τοῦ Θησέως). 437 Κύνες], αἱ Ἐριννύες.
440 Ταρτησία μύραινα], συνήθως λέγουσι γαλῆν Ταρτησίαν, δηλ. μεγάλην, ὁποῖαι αἱ ἐν τῇ περὶ τὴν Ἄορνον Ταρτησσῷ, πόλει τῆς Ἰβηρίας. Ἐφρόνουν δὲ ὅτι αἱ μύραιναι, σμιγόμεναι μὲ τοὺς ὄφεις, ἔτικτον μυραίνας φαρμακεράς. 442 Γοργ. Τιθράσιαι], κατὰ σχῆμα τὸ λεγόμενον παρὰ προσδοκίαν, ἀντὶ νὰ εἴπῃ Λίβυσσαι. Τίθρας δὲ δῆμος τῆς Ἀττικῆς, τελῶν εἰς τὴν Αἰγηΐδα φυλὴν, τοῦ ὁποίου οἱ δημόται διεβάλλοντο ἐπὶ πονηρίᾳ. 443 Ἐφ' ἃς ἐγὼ κτλ.], τρέχω νὰ τὰς κράξω (νὰ σὲ διασπάσωσι). 444 Κάλει θεόν], φράσις, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνει ἐν τοῖς Ληναίοις ὁ Δᾳδοῦχος. 446 Ὡρακιῶ], λειποθυμῶ. 447 Οἶσε πρὸς τὴν κ. σπ.], σφογγάρι μὲ νερὸν, πρὸς ἀνάκλησιν δηλονότι ἀπὸ τῆς λειποθυμίας. 449 Ἐνταῦθ'] περὶ τὰ ὀπίσθια δηλ.

Οὔκουν ἕτερός γ' αὔτ' εἰργάσατ' ἀνήρ.
ΞΑΝ. Ἀλλὰ τί;
ΔΙ. Κατέκειτ' ἂν ὀσφραινόμενος, εἴπερ δειλὸς ἦν·
Ἐγὼ δ' ἀνέστην, καὶ προσέτ' ἀπεψησάμην.
ΞΑΝ. Ἀνδρεῖά γ', ὦ Πόσειδον!
ΔΙ. Οἶμαι, νὴ Δία.
Σὺ δ' οὐκ ἔδεισας τὸν ψόφον τῶν ῥημάτων
Καὶ τὰς ἀπειλάς;
ΞΑΝ. Οὐ μὰ Δί', οὐδ' ἐφρόντισα.
ΔΙ. Ἴθι νῦν, ἐπειδὴ ληματιᾷς, κἀνδρεῖος εἶ,
Σὺ μὲν γενοῦ 'γώ, τὸ ῥόπαλον τουτὶ λαβὼν
Καὶ τὴν λεοντῆν, εἴπερ ἀφοβόσπλαγχνος εἶ·
Ἐγὼ δ' ἔσομαί σοι σκευοφόρος ἐν τῷ μέρει.
ΞΑΝ. Φέρε δὴ ταχέως αὔτ'· οὐ γὰρ ἀλλὰ πειστέον·
Καὶ βλέψον εἰς τὸν Ἡρακλειοξανθίαν,
Εἰ δειλὸς ἔσομαι, καὶ κατὰ σὲ τὸ λῆμ' ἔχων.
ΔΙ. Μὰ Δί', ἀλλ' ἀληθῶς οὐκ Μελίτης μαστιγίας.
Φέρε νυν, ἐγὼ τὰ στρώματ' αἴρωμαι ταδί.
ΘΕΡ. Ὦ φίλταθ' ἥκεις Ἡράκλεις; δεῦρ' εἴσιθι.
Ἡ γὰρ θεός, σ' ὡς ἐπύθεθ' ἥκοντ', εὐθέως
Ἔπεττεν ἄρτους· ἧψε κατερικτῶν χύτρας
Ἔτνους δύ' ἢ τρεῖς· βοῦν ἀπηνθράκιζ' ὅλον·
Πλακοῦντας ὤπτα, κολλάβους. ἀλλ' εἴσιθι.
ΞΑΝ. Κάλλιστ', ἐπαινῶ.
ΘΕΡ. Μὰ τὸν Ἀπόλλω, οὐ μή σ' ἐγὼ
Περιόψομαι ἀπελθόντ'· ἐπεί τοι καὶ κρέα
Ἀνέβραττεν ὀρνίθεια, καὶ τραγήματα
Ἔφρυγε, κῷνον ἀνεκεράννυ γλυκύτατον.
Ἀλλ' εἴσιθ' ἅμ' ἐμοί.
ΞΑΝ. Πάνυ καλῶς.
ΘΕΡ. Ληρεῖς ἔχων.
Οὐ γάρ σ' ἀφήσω· καὶ γὰρ αὐλητρίς γέ σοι
Ἤδ' ἔνδον ἔσθ' ὡραιοτάτη, κὠρχηστρίδες

---

461 Ἀφοβόσπλαγχνος], ἀπτόητος, γενναιόκαρδος, λέξις κωμικῶς πεπλασμένη ἐπὶ τὸ τραγικώτερον. 462 Ἐν τῷ μέρει], ἴδε στίχ. 32. 466 Οὐκ Μελίτης μαστιγίας], ὅτι ἐν Μελίτῃ (δήμῳ τῆς Ἀττικῆς) ἦν ἱερὸν Ἡρακλέους Ἀλεξικάκου, ὅπου ᾗ αὐτὸς ἐμυήθη, ὡς προείρηται (στίχ. 35, 36) τὰ μικρὰ μυστήρια· τὸ δὲ Μαστιγίας διὰ τὸ ἐν Μελίτῃ οἰκεῖν Καλλίαν τὸν Ἱππονίκου, ὃς ἐν ταῖς μάχαις λεοντῇ ἐχρῆτο, καὶ κατασπαταλεύσας τὴν πατρικὴν περιουσίαν, κατήντησε νὰ γένῃ αὐτόχειρ. 469 Ἡ θεὸς], ἡ Περσεφόνη.

470 71 Κατερικτῶν. . ἔτνους], φάβαν ἐκ συγκεκομμένων (κυρ. ξεφλουδισμένων) ὀσπρίων.

475 Ἐπαινῶ], καθὼς λέγομεν τώρα, ἀποποιούμενοί τι εὐσχήμως: Εὐχαριστῶ. Τὸ δὲ Ἀπόλλω, οὐ, προσεκτέον ὑφ' ἕν. 477 Πάνυ καλῶς], ᾗ τοῦτο ἀποποιουμένου ἢ προσποιουμένου ὅτι ἀποποιεῖται (θρυπτομένου, καθὼς ἔλεγον τότε,) φράσις· ὅθεν καὶ ἡ θεράπαινα, δυσανασχετήσασα, τὸν σύρει ἤδη καὶ ἀπὸ τῆς χειρός: Περὶ δὲ τῆς Ἀττ. φράσ. Ληρεῖς ἔχων ἀντὶ ἁπλῶς Ληρεῖς, ἴδε τὰς γραμματικάς.

Ἕτεραι δύ' ἢ τρεῖς . . .

ΞΑΝ. Πῶς λέγεις; ὀρχηστρίδες;

ΘΕΡ. Ἡβυλλιῶσαι, κἄρτι παρατετιλμέναι.
'Αλλ' εἴσιθ', ὡς ὁ μάγειρος ἤδη τὰ τεμάχη
Ἤμελλ' ἀφαιρεῖν, χ' ἡ τράπεζ' ἐσῄρετο.

ΞΑΝ. Ἴθι νυν, φράσον πρώτιστα ταῖς αὐλητρίσι
Ταῖς ἔνδον οὔσαις, αὐτὸς ὅτι εἰσέρχομαι.
Ὁ παῖς, ἀκολούθει δεῦρο, τὰ σκεύη φέρων.

ΔΙ. 'Επίσχες οὗτος· οὔ τί που σπουδὴν ποιεῖς,
Ὁτιή σε παίζων Ἡρακλέα γ' ἐσκεύασα;
Οὐ μὴ φλυαρήσεις ἔχων, ὦ Ξανθία,
'Αλλ' ἀράμενός γ' οἴσεις πάλιν τὰ στρώματα.

ΞΑ. Τί δ' ἐστιν; οὐ δήπου μ' ἀφελέσθαι διανοεῖ,
Ἃ δέδωκας αὐτός;

ΔΙ. οὐ τάχ', ἀλλ' ἤδη ποιῶ.
Κατάθου τὸ δέρμα.

ΞΑ. Ταῦτ' ἐγὼ μαρτύρομαι
Καὶ τοῖς θεοῖσιν ἐπιτρέπω.

ΔΙ. ποίοις θεοῖς;
Τὸ δὲ προσδοκῆσαί σ' οὐκ ἀνόητον καὶ κενὸν,
Ὡς δοῦλος ὢν καὶ θνητὸς 'Αλκμήνης ἔσει;

ΞΑ. 'Αμέλει, καλῶς· ἔχ' αὔτ'. ἴσως γάρ τοί ποτε
'Εμοῦ δεηθείης ἄν, εἰ θεὸς θέλοι.

ΧΟΡ. Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, Στρ.
Καὶ πολλὰ περιπεπλευκότος,
Μετακυλινδεῖν αὑτὸν αἰεὶ πρὸς τὸν εὖ πράττοντα μᾶλλον
Τοῖχον ἢ γεγραμμένην εἰκόν' ἑστάναι, λαβόνθ'
Ἓν σχῆμα· τὸ δὲ μεταστρέφεσθαι πρὸς τὸ μαλθακώτερον,
Δεξιοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι καὶ φύσει Θηραμένους.

ΔΙ οὐ γὰρ ἂν γέλοιον ἦν, εἰ Ξανθίας μὲν δοῦλος ὢν Ἀντιστρ.
'Εν στρώμασιν Μιλησίοις

---

485 Ἀφαιρεῖν], τοῦ ὀβελοῦ δηλονότι, περὶ ὃν ὠπτῶντο, ἢ τῆς ἐσχάρας.— ἐσῄρετο], εἰσεφέρετο, Εἰσαίρω. 486 Ὅτι εἰσέρχ.], ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλ. ἐκδόσ. Ὡς εἰσέρχ., ἐκκλίνοντος σιγματισμόν. 487 Οὔτι που σπουδὴν ποιεῖς], δὲν πιστεύω δὰ νὰ τὸ ἐκλαμβάνῃς τῷ ὄντι. 489 Φλυαρήσεις ἔχων], καὶ τοῦτο Ἀττ. 490 Ταῦτα μὲν], τὰ ὑπὸ τοῦ Διονύσου δηλ. πραττόμενα. Διασύρει δὲ ὁ ποιητὴς ἀστείως τὴν ἐπὶ τὸ κερδαλεώτερον παλιμβολίαν τῶν ὑποτιθεμένων δεξιῶν ἀνδρῶν (ἐπιτηδείων, ἀνθρώπων τοῦ κόσμου κτλ.)!

500 Πολλὰ περιπεπλ.] ὑπαινίττεται τὸν πολύτροπον Ὀδυσσέα, ὃς «πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα κτλ. 501 2 Πρὸς τὸν εὖ πράττ. τοῖχον], παροιμ. ἀπὸ τῶν κλυδωνιζομένων καὶ μεταβαινόντων ἑκάστοτε ἀπὸ τοῦ ῥέποντος πλευροῦ (τοίχου) τῆς νεὼς πρὸς θάτερον. —μᾶλλον ἢ γεγραμ. εἰκ. ἑσ.], ἀκίνητον δηλ., ὡς ζωγράφημα. 503 Πρὸς τὸ μαλθακώτερον], τὸ ἀναπαυτικώτερον, εὐαρεστότερον. 504 Θηραμένους], παλιμβόλου δηλ. ἢ εὐμεταβόλου, κατὰ τὸν στρατηγὸν καὶ δημαγωγὸν Θηραμένην, ἕνα τῶν λ', ὅστις διὰ τοῦτο καὶ Κόθορνος ἐπωνομάσθη. 505 Στρώμ. Μιλησ.], περίφημα ἦσαν καὶ τὰ ἔρια καὶ τὰ στρώματα (οἱ τάπητες) τῆς Μιλήτου («Μαλακώτεροι ὕπνω», κατὰ τὸν Θεόκρ. ΙΕ', 125), καθὼς τώρα οἱ τῆς Σμύρνης.

'Ανατετραμμένος, κυνῶν ὀρχηστρίδ', εἶτ' ᾔτησεν ἀμίδα,
* 'Εγὼ δὲ, πρὸς τοῦτον βλέπων, τοῦ 'ρεβίνθου 'δραττόμην·
Οὗτος δ', ἅτ' ὢν αὐτὸς πανοῦργος, εἶδε, κᾆτ' ἐκ τῆς γνάθου
Πὺξ πατάξας μου 'ξέκοψε τοὺς χοροὺς τοὺς προσθίους;

ΠΑΝ. Πλαθάνη, Πλαθάνη, δεῦρ' ἔλθ'· ὁ πανοῦργος οὑτοσὶ,
Ὃς, εἰς τὸ πανδοκεῖον εἰσελθών ποτε,
'Εκκαίδεκ' ἄρτους κατέφαγ' ἡμῶν...

ΠΛ. Νὴ Δία,
'Εκεῖνος αὐτὸς δῆτα.

ΞΑΝ. Κακὸν ἥκει τινί.

ΠΑΝ. Καὶ κρέα γε πρὸς τούτοισιν ἀνάβραστ' εἴκοσιν
'Αν' ἡμιωβολιαῖα...

ΞΑΝ. Δώσει τις δίκην.

ΠΑΝ. Καὶ τὰ σκόροδα τὰ πολλά.

ΔΙ. Ληρεῖς, ὦ γύναι,
Κοὐκ οἶσθ' ὅ τι λέγεις.

ΠΑΝ. Οὐμενοῦν με προσεδόκας,
Ὁτιὴ κοθόρνους εἶχες, ἀναγνῶναί σ' ἔτι;
Τί δαί; τὸ πολὺ τάριχος οὐκ εἴρηκά πω.

ΠΛ. Μὰ Δί', οὐδὲ τὸν τυρόν γε τὸν χλωρὸν, τάλαν,
Ὃν οὗτος αὐτοῖς τοῖς ταλάροις κατήσθιεν.
Κᾄπειτ', ἐπειδὴ τἀργύριον ἐπραττόμην,
Ἔβλεψεν εἴς με δριμὺ, κἀμυκᾶτό γε.

ΞΑΝ. Τούτου πάνυ τοὔργον· οὗτος ὁ τρόπος πανταχοῦ.

ΠΛ. Καὶ τὸ ξίφος γ' ἐσπᾶτο, μαίνεσθαι δοκῶν.

ΠΑΝ. Νὴ Δία, τάλαινα.

ΠΛ. Νὼ δὲ δείσασαί γέ πω
'Επὶ τὴν κατήλιφ' εὐθὺς ἀνεπηδήσαμεν·
Ὁ δ' ᾤχετ' ἐξάξας γε, τοὺς ψιάθους λαβών.

ΞΑΝ. Καὶ τοῦτο τούτου τοὔργον. ἀλλ' ἐχρῆν τι δρᾶν.

ΠΑΝ. Ἴθι δὴ κάλεσον τὸν προστάτην Κλέωνά μοι.

ΠΛ. Σὺ δ' ἔμοιγ', ἐάνπερ ἐπιτύχῃς, 'Υπέρβολον,
Ἵν' αὐτὸν ἐπιτρίψωμεν.

ΙΑΝ. Ὦ μιαρὰ φάρυγξ,

---

507 Κυνῶν], ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς παλ. ἐκδόσ. Κινῶν, ἀντιβαίνοντος τῷ μέτρῳ. 508 Τοῦ ρεβίνθου], τοῦ αἰδοίου. 510 Τοὺς χορούς], παρ' ὑπόνοιαν ἀντὶ Τοὺς ὀδόντας. 511 Πλαθάνη], πανδοκεύτρια κράζει ἄλλην ὁμότεχνον γείτονά της. 514 Κακὸν ἥκει τινί], προμαντεύει κατὰ τοῦ Διονύσου. 516 Ἀν' ἡμιωβολ.], πωλούμενα ἕκαστον ἀνὰ ἓν ἡμιωβόλιον.
524 Τάλαν], ἐν εἴδει ἐπιφωνήματος τοῦτο (ὅμοιον τῷ Οἴμοι κτλπ.), σύνηθες ταῖς γυναιξὶ τῶν Ἀθ. 525, 530] Ταῦτα κρύφα τοῦ Διονύσ. ὁ Ξανθίας πρὸς τὰς γυναῖκας, διερεθίζων αὐτάς. 526 Καὶ τὸ ξίφος γ' ἐσπᾶτο], καὶ μὴν ὁ 'Ηρακλῆς οὐκ ἐξιφηφόρει.
527 Δείσασαί γέ πω], οὕτως εὑρίσκω γραμμένον τοῦτο εἰς τὰς πλείστας ἐκδόσεις· ἀλλὰ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ Πως. 531 Τὸν προστάτην], διότι ἕκαστος τῶν μετοίκων (τοιαῦται ἦσαν αἱ πανδοκεύτριαι) ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ ἕνα προστάτην Ἀθηναῖον.
532 'Υπέρβολον], τὸν ἐπίσημον διὰ τὴν μοχθηρίαν του δημαγωγὸν τῶν Ἀθ.

Ὡς ἡδέως ἄν σου λίθῳ τοὺς γομφίους
Κόπτοιμ' ἄν, οἷς μου κατέφαγες τὰ φορτία.
ΠΛ. Ἐγὼ δέ γ' ἐς τὸ βάραθρον ἐμβάλοιμί σε.
ΠΑΝ. Ἐγὼ δὲ τὸν λάρυγγ' ἂν ἐκτέμοιμί σου,
Δρέπανον λαβοῦσ', ᾧ τοὺς κόλικας κατέσπασας.
Ἀλλ' εἶμ' ἐπὶ τὸν Κλέων', ὃς αὐτοῦ τήμερον
Ἐκπηνιεῖται ταῦτα προσκαλούμενος.
ΔΙ. Κάκιστ' ἀπολοίμην, Ξανθίαν εἰ μὴ φιλῶ.
ΞΑΝ. Οἶδ', οἶδα τὸν νοῦν. παῦε, παῦε τοῦ λόγου·
Οὐκ ἂν γενοίμην Ἡρακλῆς ἄν.
ΔΙ. Μηδαμῶς,
Ὦ Ξανθίδιον.
ΞΑΝ. Καὶ πῶς [ἂν Ἀλκμήνης ἐγὼ
Υἱὸς γενοίμην, δοῦλος ἅμα καὶ θνητὸς ὤν;
ΔΙ. Οἶδ', οἶδ' ὅτι θυμοῖ, καὶ δικαίως αὐτὸ δρᾷς·
Κἂν εἴ με τύπτοις, οὐκ ἂν ἀντείποιμί σοι.
Ἀλλ' ἤν σε τοῦ λοιποῦ ποτ' ἀφέλωμαι χρόνου,
Πρόῤῥιζος αὐτὸς, ἡ γυνὴ, τὰ παιδία,
Κάκιστ' ἀπολοίμην, κἀρχέδημος ὁ γλάμων.
ΞΑΝ. Δέχομαι τὸν ὅρκον, κἀπὶ τούτοις λαμβάνω.
ΧΟΡ. Νῦν σὸν ἔργον ἔστ', ἐπειδὴ Στρ.
Τὴν στολὴν εἴληφας, ἥνπερ εἶχες ἐξαρχῆς, πάλιν,
Ἀνανεάζειν σαυτὸν αἰεὶ,
Καὶ βλέπειν αὖθις τὸ δεινὸν, τοῦ θεοῦ μεμνημένον,
Ὥπερ εἰκάζεις σεαυτόν. εἰ δὲ παραληρῶν ἁλώσει,
Καὶ βαλεῖς τι μαλθακὸν,
Αὖθις αἴρεσθαί σ' ἀνάγκη τις πάλιν τὰ στρώματα.
ΞΑΝ. Οὐ κακῶς, ὦνδρες, παραινεῖτ', Ἀντιστρ.
Ἀλλὰ καὐτὸς τυγχάνω ταῦτ' ἄρτι συννοούμενος.
Ὅτι μὲν οὖν, ἢν χρηστὸν ᾖ τι,
Ταῦτ' ἀφαιρεῖσθαι πάλιν πειράσεταί μ', εὖ οἶδ' ὅτι·
Ἀλλ' ὅμως ἐγὼ παρέξω 'μαυτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα,
Καὶ βλέποντ' ὀρίγανον.
Δεῖν δ' ἔοικεν, ὡς ἀκούω τῆς θύρας καὶ δὴ ψόφον.
ΑΙΑ. Ξυνδεῖτε ταχέως τουτονὶ τὸν κυνοκλόπον,

---

536 Τὰ φορτία], τὰ ἐμπορεύματα. 540 Ἐκπηνιεῖται ταῦτα], θὰ τοῦ τὰ ἐκβάλῃ (ἀπὸ τῆς λάρυγγος), καθὼς ξεκουβαριάζουν τὸ νῆμα ἀπὸ τὸ καλάμι.— προσκαλούμενος], ἐγκαλῶν αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον. 542 Κάκιστ' ἀπολοίμην κτλπ.], ὑποκρίνεται πάλιν ὑπὸ τοῦ φόβου φιλίαν πρὸς τὸν Ξανθίαν. 549 Πρόῤῥιζος αὐτὸς κτλ.] μιμεῖται κωμικῶς τοὺς συνήθεις ὅρκους τῶν ἀγοραίων, καί τοι μήτε γυναῖκα ἔχων μήτε τέκνα. 550 Κἀρχέδημος], ἴδε 394. 551 Κἀπὶ τούτοις], μὲ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν, νὰ ἀπολεσθῇ δηλ. κακῶς κακὸς ὁ Ἀρχέδ. 555 Καὶ βλέπειν αὖθις τὸ δεινὸν], καὶ νὰ ἀγριοκυττάζῃς, νὰ κτυπᾷς δηλ. μὲ τόλμην τὰς καταχρήσεις ὡς ὁ Ἡρακλῆς τὰ θηρία ἢ τοὺς κακούργους. 558 Ἴσοτ'], ἡ στολὴ τοῦ Ἡρακλ. 564 Βλέποντ' ὀρίγανον], κωμικῶς ἀντὶ Δριμύ· τοιοῦτον γὰρ καὶ ἡ φυτὴ 565 Δεῖν δ' ἔοικεν], ἐνν. παρέχειν ἐμαυτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα κτλ.

Ἵνα δῷ δίκην· ἀνύετον!
ΔΙ. Ἥκει τῳ κακόν.
ΞΑΝ. Οὐκ ἐς κόρακας; μὴ πρόσιτον!
ΑΙΑ. Εἶεν, καὶ μάχει;
Ὁ Διτύλας, χὠ Σκεβλίας, χὠ Παρδόκας,
Χωρεῖτε δευρὶ καὶ μάχεσθε τουτῳί.
ΔΙ. Εἶτ' οὐχὶ δεινὰ ταῦτα; τύπτειν τουτονί,
Κλέπτοντα, πρός τ' ἀλλότρια;
ΞΑΝ. Μὴ, ἀλλ' ὑπερφυᾶ.
ΑΙΑ. Σχέτλια μεν οὖν καὶ δεινά.
ΞΑΝ. Καὶ μήν, νὴ Δία,
Εἰ πώποτ' ἦλθον δεῦρ', ἐθέλω τεθνηκέναι,
Ἢ 'κλεψα τῶν σῶν ἄξιόν τι καὶ τριχός.
Καί σοι ποιήσω πρᾶγμα γενναῖον πάνυ·
Βασάνιζε γὰρ τὸν παῖδα τουτονὶ λαβών,
Κἄν ποτέ μ' ἕλῃς ἀδικοῦντ', ἀπόκτεινόν μ' ἄγων.
ΑΙΑ. Καὶ πῶς βασανίζω;
ΞΑΝ. Πάντα τρόπον, ἐν κλίμακι
Δήσας, κρεμάσας, ὑστριχίδι μαστιγῶν, δέρων,
Στρεβλῶν, ἔτι δ' ἐς τὰς ῥῖνας ὄξος ἐγχέων,
Πλίνθους ἐπιτιθείς, πάντα τἄλλα, πλὴν πράσῳ
Μὴ τύπτε τοῦτον, μηδὲ γητείῳ νέῳ.
ΑΙΑ. Δίκαιος ὁ λόγος· κἄν τι πηρώσω γέ σοι
τὸν παῖδα τύπτων, τἀργύριόν σοι κείσεται.
ΞΑΝ. Μὴ δῆτ' ἔμοιγ'· οὕτω δὲ βασάνιζ' ἀπαγαγών.
ΑΙΑ. Αὐτοῦ μὲν οὖν, ἵνα σοι κατ' ὀφθαλμοὺς λέγῃ.
Κατάθου σὺ τὰ σκεύη ταχέως, χὤπως ἐρεῖς
Ἐνταῦθα μηδὲν ψεῦδος.
ΔΙ. Ἀγορεύω τινὶ
Ἐμὲ μὴ βασανίζειν ἀθάνατον ὄντ'· εἰ δὲ μή,

---

567 Ἥκει τῳ κακόν], μιμεῖται τὰς ἀνωτέρω λέξεις τοῦ Ξανθίου. 568 Εἶεν, καὶ μάχει;] καλόν! ;καὶ ἀντιστέκεσαι λοιπὸν προσέτι; 569] ὀνόματα Θρᾳκῶν δούλων, ὁποίους μετεχειρίζοντο συνήθως ἐν Ἀθήναις πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων. 571 72 Εἶτ' οὐχὶ δεινὰ κτλ.], εἰρωνικῶς: Τῷ ὄντι, δὲν εἶνε δεινὸν πρᾶγμα, τὸ νὰ δέρνεταί τις κλέπτων, καὶ μάλιστα τὰ ξένα;— Μή, ἀλλ' ὑπερφυᾶ], εἰς τὰς παλ. ἐκδ. γρφτ. Μάλ' ὑπερφυᾶ. Προφέρεται δὲ τὸ Μὴ ἀλλ', ὑφ' ἕν, κατὰ συναλοιφήν. 576 Βασάνιζε γὰρ τὸν π.], καθὼς συνειθίζετο εἰς τὴν τότε νομοθεσίαν, νὰ βασανίζωνται οἱ δοῦλοι, δικαζομένων τῶν κυρίων. 579 80 Ἐν κλίμακι δήσας], τὸ ὁποῖον ἐν Θεσμοφορ. εἶπε: Δεῖν ἐν τῇ σανίδι· ἦτον δὲ εἶδος στρεβλώσεως, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα ἀναφέρει. 580 Μαστιγῶν, δέρων], ταὐτόσημα ἀμφότερα, πλὴν εἰ μήτις εἴποι ὅτι τὸ μὲν διὰ μάστιγος, τὸ δὲ διὰ ῥάβδου.

581 Στρεβλῶν], στραγγουλίζων τὸ σῶμά του ἐπὶ τοῦ τροχοῦ. 582 Πλίνθους], πυρωμένας ἐννοεῖται. 582 83 Πλὴν πράσῳ.. μηδὲ γητείῳ νέῳ], μὲ τῶν ὁποίων τοὺς χλωροὺς καυλοὺς συνείθιζον νὰ μαστίζωσι τὰ παιδία· δηλ. μόνον μὴ ἐν παιδιᾶς μέρει καὶ ἐλαφρῶς. 584 85 Κἄν τι πηρώσω.. τύπτων, κτλ.], καθὼς συνειθίζετο καὶ τοῦτο. 586 Μὴ δῆτ' ἔμοιγε· οὕτω κτλ.] Μή με πληρώσῃς· ἀλλὰ βασάνισέ τον οὕτω (χάριν). 589 Ἀγορεύω τινὶ], ἐν ἤθει καὶ ὡς ἀπειλῶν.

Αὐτὸς σὺ σαυτὸν αἰτιῶ.
ΑΙ. Λέγεις δὲ τί;
ΔΙ. Ἀθάνατος εἶναί φημι, Διόνυσος Διός,
Τοῦτον δὲ δοῦλον.
ΑΙ. Ταῦτ' ἀκούεις;
ΞΑΝ. Φήμ' ἐγώ·
Καὶ πολύ γε μᾶλλόν ἐστι μαστιγωτέος·
Εἴπερ θεὸς γάρ ἐστιν, οὐκ αἰσθήσεται.
ΔΙ. Τί δῆτ', ἐπειδὴ καὶ σὺ φῂς εἶναι θεός,
Οὐ καὶ σὺ τύπτει τὰς ἴσας πληγὰς ἐμοί;
ΞΑΝ. Δίκαιος ὁ λόγος· χὠπότερόν γ' ἂν νῷν ἴδῃς
Κλαύσαντα πρότερον, ἢ προτιμήσαντά τι
Τυπτόμενον, εἶναι τοῦτον ἡγοῦ μὴ θεόν.
ΑΙ. Οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εἶ σὺ γεννάδας ἀνήρ·
Χωρεῖς γὰρ εἰς τὸ δίκαιον. ἀποδύεσθε δή.
ΞΑΝ. Πῶς οὖν βασανιεῖς νὼ δικαίως;
ΑΙ. Ῥᾳδίως·
Πληγὴν παρὰ πληγὴν ἑκάτερον.
ΞΑΝ. Καλῶς λέγεις.
Ἰδού. σκόπει νυν, ἤν μ' ὑποκινήσαντ' ἴδῃς.
ΑΙ. Ἤδη 'πάταξά σ'.
ΞΑΝ. Οὐ μὰ Δί'.
ΑΙ. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖς.
Ἀλλ' εἶμ' ἐπὶ τονδί, καὶ πατάξω.
ΔΙ. Πηνίκα;
ΑΙ. Καὶ δὴ 'πάταξα.
ΔΙ. Κᾆτα πῶς οὐκ ἔπταρον;
ΑΙ. Οὐκ οἶδα· τουδὶ δ' αὖθις ἀποπειράσομαι.
ΞΑΝ. Οὔκουν ἀνύσεις; — ἰατταταῖ!
ΑΙ. Τί δ' ἰατταταῖ;
Μῶν ὠδυνήθης;
ΞΑΝ. Οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἐφρόντισα,
Ὁπόθ' Ἡράκλεια τἀν Διομείοις γίγνεται.
ΑΙ. Ἄνθρωπος ἱερός. — δεῦρο πάλιν βαδιστέον.
ΔΙ. Ἰού, ἰού!
ΑΙ. Τί ἐστιν;
ΔΙ. Ἱππέας ὁρῶ.

599 Προτιμήσαντά τι], φροντίσαντα, καθὼς καὶ ἐν Πλούτῳ στίχ. 879. Τὰ δὲ λ. κτ' ἔλλ. τῆς Κατά. 608 Πῶς οὐκ ἔπταρον;], ὡς ἀνεπαισθήτου δῆθεν πάντη προσπεσούσης αὐτῷ τῆς πληγῆς, καθόσον ὁ πταρμὸς κινεῖται καὶ ἐλαχίστου κάρφους θιγόντος τῶν τῆς ῥινὸς ἀδένων. 612 Ἡράκλεια τἀν Διομείοις], Τὰ Διόμεια ἦτον δῆμος τῆς Αττ., ὅπου ὁ ναὸς τοῦ Ἡρακλ. καὶ πανήγυρις ἐτελεῖτο εἰς τιμὴν αὐτοῦ. Λέγει γοῦν ὅτι, ἐνθυμηθεὶς τὴν εὐπάθειαν τῆς πανηγύρεως ἐκείνης, ἀνέκραξεν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς: τόσον δὲν αἰσθάνεται δῆθεν τυπτόμενος! 614 Ἱππέας ὁρῶ], πομπεύοντας δηλονότι, ὅθεν καὶ θεωρήσας δῆθεν

ΑΙ. Τί δῆτα κλάεις;
ΔΙ. Κρομμύων ὀσφραίνομαι.
ΑΙΑ. Ἔπειτα προτιμᾷς οὐδέν;
ΔΙ. Οὐδέν μοι μέλει.
ΑΙΑ. Βαδιστέον γ᾽ ἄρ᾽ ἐστὶν ἐπὶ τονδὶ πάλιν.
ΞΑΝ. Οἴμοι!
ΑΙΑ. Τί ἐστι;
ΞΑΝ. Τὴν ἄκανθαν ἔξελε.
ΑΙΑ. Τί τὸ πρᾶγμα τουτί; δεῦρο πάλιν βαδιστέον.
ΔΙ. Ἄπολλον, ὅς που Δῆλον ἢ Πύθων᾽ ἔχεις!
ΞΑΝ. Ἤλγησεν. οὐκ ἤκουσας;
ΔΙ. Οὐκ ἔγωγ᾽, ἐπεὶ
Ἴαμβον Ἱππώνακτος ἀνεμιμνησκόμην.
ΞΑΝ. Οὐδὲν ποιεῖς γάρ, ἀλλὰ τὰς λαγόνας σπόδει.
ΑΙΑ. Μὰ τὸν Δί᾽, ἀλλ᾽ ἤδη πάρεχε τὴν γαστέρα.
ΔΙ. Πόσειδον....
ΞΑΝ. Ἤλγησέν τις.
ΔΙ. Ὃς Αἰγαίου
Πρῶνας ἢ γλαυκᾶς μέδεις ἁλὸς ἐν βένθεσιν!
ΑΙΑ. Οὔ τοι, μὰ τὴν Δήμητρα, δύναμαί πω μαθεῖν,
Ὁπότερος ὑμῶν ἐστὶ θεός. ἀλλ᾽ εἴσιτον·
Ὁ δεσπότης γὰρ αὐτὸς ὑμᾶς γνώσεται,
Χ᾽ ἡ Φερσέφαττ᾽, ἅτ᾽ ὄντε κἀκείνω θεώ.
ΔΙ. Ὀρθῶς λέγεις. ἐβουλόμην δ᾽ ἂν τοῦτό σε
Πρότερον ποιῆσαι, πρὶν ἐμὲ τὰς πληγὰς λαβεῖν.
ΧΟΡ. Μοῦσα, χορῶν ἱερῶν ἐπίβηθι, καὶ ἔλθ᾽ ἐπὶ τέρψιν Στρφ.
Ἀοιδᾶς ἐμᾶς,
Τὸν πολὺν ὀψομένη λαῶν ὄχλον, οὗ σοφίαι
Μυρίαι κάθηνται,
Φιλοτιμότεραι Κλεοφῶντος, ἐφ᾽ οὗ δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις
Δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρῃκία χελιδών,
Ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον,

ἐφώναξεν ἰού! 618 Τὴν ἄκανθ. ἔξ.], ὡς ἐὰν ἔχῃ δηλ. ἀκάνθιον εἰς τὸν πόδα, τὸν ὁποῖον συγχρόνως ἔπαιρει. 619 Τί τὸ πρᾶγμα τουτί], ὡς δυσδιαγνώστου ὄντος τοῦ Πότερός ἐςιν ὁ δοῦλος, στενοχωρεῖται ὁ Αἰακός. 623 Ἱππώνακτος], ἰαμβογράφου ἀρχαίου.

625 Τὰς λαγόνας σπόδει], κτύπα τον εἰς τὴν κοιλίαν. 626] Ἐπικαλεσθεὶς ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος τὸν Ποσειδ., προσποιεῖται ὅτι ἀποστοματίζει στίχον τοῦ Σοφοκλ. ἐκ Λαοκόωντος, ἔχοντα οὕτω· »Πόσειδον, ὃς Αἰγαίου μέδεις πρῶνας ἢ γλαυκᾶς εὐανέμου λίμνας, ἐφ᾽ ὑψηλαῖς σπιλάδεσσι στομάτων «. 635 Σοφίαι], ἀντὶ Σοφοί. 637 Κλεοφῶντος], δημαγωγὸς καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀθ., κωμῳδούμενος ὡς παρέγγραπτος (Θρᾷξ) καὶ ἀμαθής. Ἦν δὲ πρότερος λυροποιός· καὶ κατέπεισε τοὺς Ἀθ. μετὰ τὴν ἐν Ἀργινούσσαις ναυμαχίαν, μὴ προσδέξασθαι τὴν εἰρήνην· ὕςερον δὲ ἐφονεύθη ἔν τινι ςάσει. Μεσιτεύει δὲ ὁ ποιητὴς ὑπὲρ ἀθωώσεως τῶν 400 (ἴδε κατωτέρω), ἴσως δὲ ἢ τῶν διασωθέντων τεσσάρων ςρατηγῶν ἐκ τῶν ἐν Ἀργινούσσαις ναυμαχησάντων ἢ καταδικασθέντων. — χείλεσιν ἀμφιλάλοις], διότι ἐλάλει φαίνεται ἢ τὴν πάτριόν του γλῶσσαν, ὅθεν καὶ τὸν παραβάλλει μὲ χελιδόνα καὶ ἀηδόνα, ὑπαινιττόμενος τὰ κατὰ τὸν Τηρέα καὶ τὴν Πρόκνην καὶ Φιλομήλαν ἐν Θρᾴκῃ συμβάντα.

*Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον, ὡς
Ἀπόλοιτο, κἂν ἴσαι γένωνται.

ΗΜ. Τὸν ἱερὸν χορὸν δίκαιόν ἐστι χρηστὰ τῇ πόλει
Ξυμπαραινεῖν, καὶ διδάσκειν. πρῶτον οὖν ἡμῖν δοκεῖ
Ἐξισῶσαι τοὺς πολίτας, κἀφελεῖν τὰ δείματα.
Κεἴ τις ἥμαρτε σφαλείς τι Φρυνίχου παλαίσμασιν,
Ἐγγενέσθαι φημὶ χρῆναι τοῖς ὀλισθοῦσιν τότε,
Αἰτίαν ἐκθεῖσι, λῦσαι τὰς πρότερον ἁμαρτίας.
Εἶτ' ἄτιμον φημὶ χρῆναι μηδέν' εἶν' ἐν τῇ πόλει.
Καὶ γὰρ αἰσχρόν ἐστι, τοὺς μὲν ναυμαχήσαντας μίαν
Καὶ Πλαταιᾶς εὐθὺς εἶναι, κἀντὶ δούλων δεσπότας·
Κοὐδὲ ταῦτ' ἔγωγ' ἔχοιμ' ἂν μὴ οὐ καλῶς φάσκειν ἔχειν,
Ἀλλ' ἐπαινῶ· μόνα γὰρ αὐτὰ νοῦν ἔχοντ' ἐδράσατε.
Πρὸς δὲ τούτοις εἰκὸς ὑμᾶς, οἳ μεθ' ὑμῶν πολλὰ δὴ
Χοἰ πατέρες ἐναυμάχησαν, καὶ προσήκουσιν γένει,
Τὴν μίαν ταύτην παρεῖναι ξυμφορὰν, αἰτουμένοις.
Ἀλλὰ τῆς ὀργῆς ἀνέντες, ὦ σοφώτατοι φύσει,
Πάντας ἀνθρώπους ἑκόντες ξυγγενεῖς κτησώμεθα,
Κἀπιτίμους, καὶ πολίτας, ὅστις ἂν ξυνναυμαχῇ.
Εἰ δὲ τοῦτ' ὀγκωσόμεσθα, κἀποσεμνυνούμεθα,
Τὴν πόλιν καὶ ταῦτ' ἔχοντες κυμάτων ἐν ἀγκάλαις,
Ὑστέρῳ χρόνῳ ποτ' αὖθις εὖ φρονεῖν οὐ δόξομεν.

ΚΟΡ. Εἰ δ' ἐγὼ ὀρθὸς ἰδεῖν βίον ἀνέρος, ἢ τρόπον, ὅς τις Ἀντιστρ.
Ἔτ' οἰμώξεται,
Οὐ πολὺν οὐδ' ὁ πίθηκος οὗτος, ὁ νῦν ἐνοχλῶν,
Κλειγένης ὁ μικρὸς,
*Ὁ πονηρότατος βαλανεὺς, ὁπόσοι κρατοῦσι κυκησιτέφρου
Ψευδονίτρου κονίας, καὶ Κιμωλίας γῆς,

644 Ἀπόλοιτο, κἂν ἴσαι γένωνται], διότι εἰς τὰς ἐγκληματικὰς δίκας ἰσοψηφίας οὔσης ἀπελύετο ὁ κατηγορούμενος, ἴδε Εὐρ. Ἠλ. 1188. 646 Ἐξισῶσαι], συμβιβάσαι, ἰσότιμους ἐπιτίμους ἅπαντας ποιῆσαι.—τὰ δείματα], τοὺς ἐπικειμένους (διὰ τὰς γινομένας ἐρεύνας πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἐνόχων) φόβους, τὰς ὑποψίας. 645 Φρυνίχου παλαίσμασι], στρατηγὸς οὗτος τῶν Ἀθ. ἐπὶ τοῦ Πελοπονν. πολέμου (τῷ 411), ἀντιπολιτευόμενος τῷ Ἀλκιβιάδῃ, ἢ συντελέσας πολὺ διὰ τῶν ῥᾳδιουργιῶν του (παλαίσμασι) πρὸς σύστασιν τῆς τυραννίας τῶν 400, διὸ καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν. 647 Αἰτίαν ἐκθεῖσι], δικαιολογηθεῖσι. 649 Μίαν], ἐνν. ναυμαχίαν. 650 Πλαταιᾶς], κατὰ κρσ. ἀντὶ Πλαταιέας. Γνωστὸν ὅτι τοὺς Πλαταιεῖς εἶχον πολιτογραφήσῃ οἱ Ἀθ., καθὼς καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ἢ Ἀργινούσαις ναυμαχήσαντας δούλους, ἴδε 653, κ. ε. Πρὸς δὲ τούτοις (τοῖς ἀπελευθερωθεῖσι δούλοις), εἰκός ἐστιν ὑμᾶς παρεῖναι τὴν μίαν ταύτην συμφορὰν (τὸ ἅπαξ ἁμαρτηθὲν) ἢ τούτοις περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, αἰτουμένοις, οἳ μεθ' ὑμῶν, αὐτοί τε καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἐναυμάχησαν, καὶ προσήκουσιν ὑμῖν γένει. 656 Σοφώτατοι φύσει], μέγα τῶν Ἀθ. ἐγκώμιον, παρβλ. Θκδ. Βιβλ. Β'. ἢ Σοφ. Ο. Κ. 1049 κ. ε. 657 64 Πάντας ἀνθρώπους κτλ.], τοὺς πάντα τούτους στίχους πρέπει νὰ μελετήσωσιν ἐσκεμμένως οἱ ἐμβαλόντες ἀπ' ἀρχῆς καὶ ὑποθάλποντες εἰσέτι τὴν φλόγα τοῦ αὐτοχθονισμοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι! 662 Εἰ δ' ἐγὼ ὀρθὸς ἰδεῖν κτλ.], ἐκ τῆς Ἴωνος Φοινίκης ἢ τοῦ Οἰνέως τοῦτο· δηλοῖ δὲ ὅτι: Εἴπερ κἀγὼ ἱκανὸς εἰμὶ κρίνειν ὀρθῶς περὶ βίου καὶ ἤθους ἀνδρὸς οἰμωξομένου. 664 65 Ὁ πίθ. οὗτος... Κλειγένης ὁ μικρὸς], εἷς τῶν Ἀθήνησι πλουσίων μετοίκων, μικρόσωμος καὶ ἄσχημος, εἰσπηδήσας ἑαυτὸν εἰς τὰ πολιτικά.

Χρόνον ἐνδιατρίψει· εἰδὼς δὲ τάδ', οὐκ
Εἰρηνικὸς ἔσθ', ἵνα μή ποτε κἀποδυθῇ,
Μεθύων, ἄνευ ξύλου βαδίζων.

ΗΜ. Πολλάκις γ' ἡμῖν ἔδοξεν ἡ πόλις πεπονθέναι — Ἀντεπίῤῥ.
Ταὐτὸν ἔς τε τῶν πολιτῶν τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς,
Ἔς τε τἀρχαῖον νόμισμα καὶ τὸ καινὸν χρυσίον.
Οὔτε γὰρ τούτοισιν, οὖσιν οὐ κεκιβδηλευμένοις,
Ἀλλὰ καλλίστοις ἁπάντων, ὡς δοκεῖ, νομισμάτων,
Καὶ μόνοις ὀρθῶς κοπεῖσι, καὶ κεκωδωνισμένοις
Ἔν τε τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις ἁπανταχοῦ,
Χρώμεθ' οὐδὲν, ἀλλὰ τούτοις τοῖς πονηροῖς χαλκίοις,
Χθές τε καὶ πρώην κοπεῖσι τῷ κακίστῳ κόμματι·
Τῶν πολιτῶν θ' οὓς μὲν ἴσμεν εὐγενεῖς καὶ σώφρονας
Ἄνδρας ὄντας καὶ δικαίους, καὶ καλούς τε κἀγαθοὺς,
Καὶ τραφέντας ἐν παλαίστραις καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ,
Προυσελοῦμεν· τοῖς δὲ χαλκοῖς, καὶ ξένοις καὶ πυῤῥίαις,
Καὶ πονηροῖς, κἀκ πονηρῶν, εἰς ἅπαντα χρώμεθα,
Ὑστάτοις ἀφιγμένοισιν, οἷσιν ἡ πόλις προτοῦ
Οὐδὲ φαρμακοῖσιν εἰκῇ ῥᾳδίως ἐχρήσατ' ἄν.
Ἀλλὰ καὶ νῦν, ὦ 'νόητοι, μεταβαλόντες τοὺς τρόπους,
Χρῆσθε τοῖς χρηστοῖσιν αὖθις. καὶ κατορθώσασι γὰρ
Εὔλογον· κἄν τι σφαλῆτ', ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου,
Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε.

ΑΙΑΚΟΣ, ΞΑΝΘΙΑΣ, ΧΟΡΟΣ ΜΥΣΤΩΝ.

ΑΙΑ. Νὴ τὸν Δία τὸν σωτῆρα, γεννάδας ἀνὴρ
Ὁ δεσπότης σου.

ΞΑΝ. Πῶς γὰρ οὐχὶ γεννάδας,
Ὅστις γε πίνειν οἶδε καὶ βινεῖν μόνον;

νίτρον (καθὼς τώρα τὸ σαπώνιον), καὶ ἡ κιμωλία γῆ (ὁ πηλὸς) ἦσαν χρήσιμα εἰς τὸ λουτρόν, καὶ τοιούτου τινὸς ἰδιοκτήτης ἐὰν ὄχι καὶ ὑπηρέτης κατ' ἀρχὰς ἴσως ἦτον ὁ Κλειγένης.

[669 70] Βλέπων τὴν ἐναντίον του ἀντιπάθειαν, ἀνησύχει, καὶ οὐδέποτε ἐβάδιζεν ἄνευ ξύλου.

[674 75] Πεπονθέναι ταὐτὸν ἔς τε.. ἔς τε] φέρεται ἐπίσης πρός τε.. καὶ πρός. [675] Τἀρχαῖον νόμισμα] κυρίως ἦτον ἀργυροῦν ἐκ τῶν ἐν Λαυρίῳ μεταλλείων.—τὸ καινὸν χρυσ.], τὸ ὁποῖον κατόπιν ὀνομάζει πονηρὰ χαλκία, ὡς κιβδηλευθέν· ἐννοεῖ δὲ, κατὰ τὸν Ἑλλάνικον καὶ Φιλόχορον, τὸ κοπὲν τῷ προτέρῳ ἔτει ('Ολ. 93, 6') ἐκ τῶν χρυσῶν Νικῶν. [678] Κεκωδωνισμένοις] ἴδε 79. [682] Ἐν παλ. καὶ χ. καὶ μ.] εἰς αὐτὰ κυρίως συνίστατο τότε ἡ ἐλευθέριος ἀνατροφή. [683] Προυσελοῦμεν], προπηλακίζομεν, ἀτιμάζομεν. »Προυσελλεῖν γὰρ λέγουσι τὸ ὑβρίζειν«, κατὰ τὸν Ἐτυμ. Μεγ.—πυῤῥίαις], δούλοις, οἱ ὁποῖοι, ὡς Θρᾶκες τὸ πλεῖστον, ἦσαν ξανθοὶ, ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματά των Ξανθίας, Πυῤῥίας κτλ. [686] Φαρμακοῖσιν], τοῖς ἄλλως λεγομένοις καθάρμασιν, ἀναπήροις τισὶ καὶ ἀχρήστοις ἀνθρώποις, τοὺς ὁποίους ἔτρεφον ἐπὶ τούτῳ οἱ Ἀθ., καὶ ἐν καιρῷ λοιμοῦ ἢ ἄλλης τοιαύτης συμφορᾶς ἐθυσίαζον πρὸς ἐξιλασμὸν τοῦ μιάσματος. [688 89] Καὶ κατορθ. γὰρ εὔλογον·], διότι εἰ μὲν ἐπιτύχετε (εἰς τὴν ἐκλογήν σας), εἶν' ἑπόμενον τὸ πρᾶγμα. [689 90] Ἐξ ἀξ. γοῦν τοῦ ξύλου], παροιμ. ἐπὶ τῶν ἐθελόντων σεμνῶς δυστυχεῖν: Ἐξ ἀξίου γοῦν κἂν ἀπάγξασθαι ξύλου. [695] Πίνειν

ΑΙΑ. Τὸ δὲ μὴ πατάξαι σ' ἐξελεγχθέντ' ἄντικρυς,
Ὅτι δοῦλος ὢν ἔφασκες εἶναι δεσπότης;
ΞΑΝ. Ὤμωζε μέντ' ἄν.
ΑΙΑ. Τοῦτο μέντοι δουλικὸν
Εὐθὺς πεποίηκας, ὅπερ ἐγὼ χαίρω ποιῶν.
ΞΑΝ. Χαίρεις, ἱκετεύω;
ΑΙΑ. Μὴ, ἀλλ' ἐποπτεύειν δοκῶ,
Ὅταν καταράσωμαι λάθρα τῷ δεσπότῃ.
ΞΑΝ. Τί δὲ τονθορύζων, ἡνίκ' ἄν, πληγὰς λαβὼν
Πολλὰς, ἀπίῃς θύραζε;
ΑΙΑ. Καὶ τόθ' ἥδομαι.
ΞΑΝ. Τί δὲ πολλὰ πράττων;
ΑΙΑ. Ὡς μὰ Δί' οὐδὲν οἶδ' ἐγώ.
ΞΑΝ. Ὁμόγνιε Ζεῦ! καὶ παρακούων δεσποτῶν,
Ἅττ' ἂν λαλῶσι;
ΑΙΑ. Καὶ μάλα πλεῖν ἢ μαίνομαι.
ΞΑΝ. Τί δὲ, τοῖς θύραζε ταῦτα καταλαλῶν;
ΑΙΑ. Ἐγώ;
Μὰ Δί', ἀλλ' ὅταν δρῶ τοῦτο, κἀκμιαίνομαι.
ΞΑΝ. Ὦ Φοῖβ' Ἄπολλον, ἔμβαλέ μοι τὴν δεξιὰν,
Καὶ δὸς κύσαι, κἀυτὸς κύσον, καί μοι φράσον,
Πρὸς Διὸς, ὃς ἡμῖν ἐστιν ὁμομαστιγίας,
Τίς οὗτος οὔνδον ἐστὶ θόρυβος, χἠ βοὴ,
Χὠ λοιδορησμός;
ΑΙΑ. Αἰσχύλου κεὐριπίδου.
ΞΑΝ. Ἇ!
ΑΙΑ. Πρᾶγμα, πρᾶγμα μέγα κεκίνηται, μέγα,
Ἐν τοῖς νεκροῖσι, καὶ στάσις πολλὴ πάνυ.
ΞΑΝ. Ἐκ τοῦ;
ΑΙΑ. Νόμος τις ἐνθάδ' ἐστὶ κείμενος
Ἀπὸ τῶν τεχνῶν, ὁπόσαι μεγάλαι καὶ δεξιαὶ,
Τὸν ἄριστον ὄντα τῶν ἑαυτοῦ ξυντέχνων,
Σίτησιν αὐτὸν ἐν Πρυτανείῳ λαμβάνειν,

ἢ β. μόνον], ὡς ἐὰν αὗται ἦσαν πάντοτε τῶν εὐγενῶν αἱ μόναι ἀσχολίαι. [694] [illegible] π.] ἐνν. ποῦ θήσομεν; ἤ: Οὐ θαυμαστόν; [696] Ὤμωζε], κάλλιον τὸ ἐν ἄλλ: [illegible] — τοῦτο μέν τοι], τὸ λοιδορεῖν ἀπόντα τὸν δεσπότην. [698] Χαίρεις, ἱκετεύω;] οἱ πλῆρες: Χαίρεις (εἶπας; εἰπὲ πάλιν), ἱκετεύω. — μὴ, ἀλλ'] ἀντὶ Μάλα γ', Μάλλ' ἐπ., Μᾶλλον ἐπ. Οὐ μόνον, ἀλλά. — ἐποπτ. δοκῶ] νομίζω ὅτι παρευρίσκομαι εἰς τὴν τῶν μυστηρίων ἐποπτείαν, ὅτι ἑορτάζω τὴν μεγαλητέραν τῶν ἑορτῶν· τόσον πολλὰ χαίρω! καθὼς λέγομεν τώρα: θριαμβεύω, βασιλεύω κτλ. [702] Πολλὰ πράττων], ῥᾳδιουργῶν, πολυπραγμονῶν. — Ὡς μὰ Δι' οὐδὲν κτλ.], οὕτως ἥδομαι, ὡς.. (μὰ Δί'· οὐδὲν οἶδα ὅμοιον τούτῳ).

[705] Ὁμόγνιε Ζεῦ], τὴν ὁμοιότητα θαυμάζων, ἐπικαλεῖται τὸν Ὁμογν. Δία, ὡς ἐὰν ἔλεγε: Τί ὁμοιότης! πῶς φαίνεται ὅτι εἴμεθα συγγενεῖς! ἤ, καὶ συγγενεῖς ἐὰν ἤμεθα, πάλιν τόσον ὅμοιοι δὲν ἠθέλομεν εἶσθαι. — παρακούων], κρυφακούων.

[708] Μὰ Δι' ἀλλ'.. ἐκμιαίνομαι] τοῦτο πλέον (πράττων) ὄχι χαίρω, ὄχι μαίνομαι, ἀλλ' ἀποσπερμαίνω (ὑπὸ τῆς ἡδονῆς). [709] Ὁμομαστιγίας], ἔπλασε τὴν λέξιν κατὰ τὸ Ὁμόγνιος.

Θρόνον τε τοῦ Πλούτωνος ἑξῆς...
ΞΑΝ. Μανθάνω.
ΑΙΑ. Ἕως ἂν ἀφίκοιτο τὴν τέχνην σοφώτερος
Ἕτερός τις αὐτοῦ· τότε δὲ παραχωρεῖν ἔδει.
ΞΑΝ. Τί δῆτα τουτὶ τεθορύβηκεν Αἰσχύλον;
ΑΙΑ. Ἐκεῖνος εἶχε τὸν τραγῳδικὸν θρόνον,
Ὡς ὢν κράτιστος τὴν τέχνην.
ΞΑΝ. Νυνὶ δὲ τίς;
ΑΙΑ. Ὅτε δὴ κατῆλθ' Εὐριπίδης, ἐπεδείκνυτο
Τοῖς λωποδύταις, καὶ τοῖσι βαλαντιητόμοις,
Καὶ τοῖσι πατραλοίαισι, καὶ τοιχωρύχοις,
Ὅπερ ἔστ' ἐν Ἅδου πλῆθος· οἱ δ', ἀκροώμενοι
Τῶν ἀντιλογιῶν καὶ λυγισμῶν καὶ στροφῶν,
Ὑπερεμάνησαν, κἀνόμισαν σοφώτατον·
Κἄπειτ' ἐπαρθεὶς ἀντελάβετο τοῦ θρόνου,
Ἵν' Αἰσχύλος καθῆστο.
ΞΑΝ. Κοὐκ ἐβάλλετο;
ΑΙΑ. Μὰ Δί', ἀλλ' ὁ δῆμος ἀνεβόα κρίσιν ποιεῖν,
Ὁπότερος εἴη τὴν τέχνην σοφώτερος.
ΞΑΝ. Ὁ τῶν πανούργων;
ΑΙΑ. Νὴ Δί', οὐράνιόν γ' ὅσον.
ΞΑΝ. Μετ' Αἰσχύλου δ' οὐκ ἦσαν ἕτεροι ξύμμαχοι;
ΑΙΑ. Ὀλίγον τὸ χρηστόν ἐστιν, ὥσπερ ἐνθάδε.
ΞΑΝ. Τί δῆθ' ὁ Πλούτων δρᾷν παρασκευάζεται;
ΑΙΑ. Ἀγῶνα ποιεῖν αὐτίκα μάλα, καὶ κρίσιν,
Κἄλεγχον αὐτῶν τῆς τέχνης.
ΞΑΝ. Κἄπειτα πῶς
Οὐ καὶ Σοφοκλέης ἀντελάβετο τοῦ θρόνου;
ΑΙΑ. Μὰ Δί' οὐκ ἐκεῖνος, ἀλλ' ἔκυσε μὲν Αἰσχύλον,
Ὅτε δὴ κατῆλθε, κἀνέβαλε τὴν δεξιάν,
Κἀκεῖνος ὑπεχώρησεν αὐτῷ τοῦ θρόνου.
Νυνὶ δ' ἔμελλεν, ὡς ἔφη Κλειδημίδης,
Ἔφεδρος καθεδεῖσθαι· κἂν μὲν Αἰσχύλος κρατῇ,
Ἕξειν κατὰ χώραν· εἰ δὲ μή, περὶ τῆς τέχνης
Διαγωνιεῖσθ' ἔφασκε πρός γ' Εὐριπίδην.
ΞΑΝ. Τί χρῆμ' ἄρ' ἔσται;
ΑΙΑ. Νὴ Δί', ὀλίγον ὕστερον

718 Τοῦ Πλούτ. ἑξῆς], πλησίον, εἰς τὴν αὐτὴν σειράν. 724 Ἐπεδείκνυτο], τὴν τέχνην δηλονότι. 728 Τῶν ἀντιλογιῶν κτλ.] ἀντιφάσεων, ὑπεκφυγῶν καὶ σοφιστικῶν περιστροφῶν. 731 Κοὐκ ἐβάλλετο;] λίθοις δηλ. 734 Ὁ τῶν παν.] ἐνν. δῆμος.—οὐράνιόν γ' ὅσον], ἀνεβόα. 736 Ὥσπερ ἐνθάδε], ἐδῶ, καὶ δείκνυσι τὸ θέατρον. Τοὺς δὲ λόγους τούτους καταλληλότερον νομίζω ἀναθετέους τῷ Ξανθίᾳ. 738 Ἀγῶνα... ἢ κρίσιν], καθὼς ἢ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκρίνοντο πρὸς ἀλλήλους μετὰ τὰ Διονύσια οἱ ποιηταί. 743 Ὑπεχώρησεν], ὁ Αἰσχ. τῷ Σοφ., ὅς τις ὅμως δὲν ἐδέχθη τὴν προεδρίαν. 744 Κλειδημίδης], ὑποκριτὴς Σοφοκλέους. 745 Ἔφεδρος], τρίτος ὑποψήφιος. 748 Τί χρῆμ' ἄρ ἔσται;] τί θὰ γένῃ ἄρά γε;

Κἀνταῦθα δὴ τὰ δεινὰ κινηθήσεται.
Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται.
ΞΑΝ. Τί δέ; μειαγωγήσουσι τὴν τραγῳδίαν;
ΑΙΑ. Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν,
Καὶ πλαίσια ξύμπηκτα πλινθεύσουσί γε,
Καὶ διαμέτρους, καὶ σφῆνας· ὁ γὰρ Εὐριπίδης
Κατ' ἔπος βασανιεῖν φησι τὰς τραγῳδίας.
ΞΑΝ. Ἦπου βαρέως οἶμαι τὸν Αἰσχύλον φέρειν.
ΑΙΑ. Ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω.
ΞΑΝ. Κρινεῖ δὲ δὴ τίς ταῦτα;
ΑΙΑ. Τοῦτ' ἦν δύσκολον·
Σοφῶν γὰρ ἀνδρῶν ἀπορίαν εὑρισκέτην.
Οὔτε γὰρ Ἀθηναίοισι ξυνέβαινεν Αἰσχύλος.. ἐ
ΞΑΝ. Πολλοὺς ἴσως ἐνόμιζε τοὺς τοιχωρύχους.
ΑΙΑ. Λῆρόν τε τἄλλ' ἡγεῖτο τοῦ γνῶναι πέρι
Φύσεις ποιητῶν. εἶτα τῷ σῷ δεσπότῃ
Ἐπέτρεψαν, ὁτιὴ τῆς τέχνης ἔμπειρος ἦν.
Ἀλλ' εἰσίωμεν· ὡς ὅταν γ' οἱ δεσπόται
Ἐσπουδάκωσι, κλαύμαθ' ἡμῖν γίγνεται.
ΧΟΡ. Ἦπου δεινὸν ἐριβρεμέτας χόλον ἔνδοθεν ἕξει, Μονοστρ. Περίοδ. α'.
Ἡνίκ' ἂν ὀξυλάλου περ ἴδῃ θήγοντος ὀδόντας
Ἀντιτέχνου· τότε δὴ μανίας ὑπὸ δεινῆς
Ὄμματα στροβήσεται.
Ἔσται δ' ὑψιλόφων τε λόγων κορυθαίολα νείκη, Περίοδ. β'.
Σχινδαλάμων τε παραξόνια, σμιλεύματά τ' ἔργων,
Φωτὸς ἀμυνομένου φρενοτέκτονος ἀνδρὸς
Ῥήμαθ' ἱπποβάμονα.
Φρίξας δ' αὐτοκόμου λοφιᾶς λασιαύχενα χαίταν, Περίοδ. γ'.
Δεινὸν ἐπισκήνιον ξυνάγων, βρυχώμενος, ἥσει
Ῥήματα γομφοπαγῆ, πινακηδὸν ἀποσπῶν

---

754 Μειαγωγήσουσι], καθὼς συνείθιζον ἐν τοῖς Ἀπατουρίοις, εἰσαγομένου [illegible] εἰς τοὺς φράτορας, καὶ ζυγιζομένου τοῦ προσφερομένου ὑπ' αὐτοῦ ἱερείου, νὰ φωνάζωσιν [illegible] στάμενοι: Μεῖον, μεῖον. 752 κ. ε. Κανόνας.. πήχεις κτλ.] ἀρχιτεκτονικὰ ἐργαλεῖα.
757 Ταυρηδὸν], βλοσυρὸν, ἀγρίως. 761 Τοὺς τοιχωρύχους], τοὺς πονηροὺς [illegible] τοῦ Εὐρ. 762 Τἄλλ'], τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας. 764 Τῆς τέχνης ἔμπειρος], διότι [illegible] ἠγωνίζοντο ἐν τοῖς Διονυσίοις. 765 66 Ὅταν οἱ δ. ἐσπουδ. κτλ.] ὅταν σπουδάζωσι περί τι, δέρουσι τοὺς δούλους των, ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν συντονωτέραν δραστηριότητα.
767 Ἐριβρεμέτας], ὁ Αἰσχύλος, διὰ τὸ βροντῶδες τῶν ῥημάτων. 768 θήγοντος ὀδόντας], κατὰ τοὺς ἀγριοχοίρους, ὅταν παρασκευάζωνται εἰς μάχην. 770 Ὄμμ. στροβ.], [illegible] στρέψει τοὺς ὀφθαλμούς του (ὑπ' ὀργῆς). 771 Ὑψιλόφων λ. κορυθ. ν.] τῶν τοῦ Αἰσχύλου διὰ τὸ μεγαλήγορον. Καθὼς καὶ προϊὼν λέγει: Ῥήματα βόεια.. ὀφρῦς ἔχοντα καὶ λόφους.
772 Σχινδαλάμων τε παραξ. κτλ.] τὰ τοῦ Εὐριπ. διὰ τὸ λεπτολόγον καὶ σοφιστικόν.
773 Φρενοτέκτονος], τεκταινομένου διὰ τοῦ νοός (τῶν φρενῶν) του λέξεις, δημιουργοῦ λέξεων. 774 ἱπποβάμονα], μεταχειρίζεται τὴν αὐτὴν λέξιν τοῦ Αἰσχλ. (Προμ. [illegible], Ικ. 283). 775 Φρίξας κτλ.] ἀνορθώσας ὥς περ λέων τὴν χαίτην του. 777 Γομφοπαγῆ], στερεά. — πινακηδὸν], ἐν εἴδει πινακίδων, οὐχὶ σχινδαλμῶν, κατὰ τὸν Εὐρ.

Γηγενεῖ φυσήματι.
Ἔνθεν δὴ στοματουργὸς ἐπῶν βασανίστρια λίσπη — Περίοδ. δ'.
Γλῶσσ' ἀνελισσομένη, φθονεροὺς κινοῦσα χαλινούς,
Ῥήματα δαιομένη, καταλεπτολογήσει
Πνευμόνων πολὺν πόνον,

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΑΙΣΧΥΛΟΣ, ΧΟΡΟΣ ΜΥΣΤΩΝ, ΠΛΟΥΤΩΝ.

ΕΥΡ. Οὐκ ἂν μεθείην τοῦ θρόνου, μὴ νουθέτει·
Κρείττων γὰρ εἶναί φημι τούτου τὴν τέχνην.
ΔΙ. Αἰσχύλε, τί σιγᾷς; αἰσθάνει γὰρ τοῦ λόγου.
ΕΥΡ. Ἀποσεμνυνεῖται πρῶτον, ἅπερ ἑκάστοτε
Ἐν ταῖς τραγῳδίαισιν ἐτερατεύετο.
ΔΙ. Ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν, μὴ μεγάλα λίαν λέγε.
ΕΥΡ. Ἐγῷδα τοῦτον, καὶ διέσκεμμαι πάλαι,
Ἄνθρωπον ἀγριοποιόν, αὐθαδόστομον,
Ἔχοντ' ἀχάλινον, ἀκρατές, ἀθύρωτον στόμα,
Ἀπεριλάλητον, κομποφακελλοῤῥήμονα.
ΑΙΣ. Ἄληθες, ὦ παῖ τῆς ἀρουραίας θεοῦ;
Σὺ δή με ταῦτ', ὦ στωμυλιοσυλλεκτάδη,
Καὶ πτωχοποιέ, καὶ ῥακιοσυῤῥαπτάδη;
Ἀλλ' οὔ τι χαίρων αὔτ' ἐρεῖς.
ΔΙ. Παῦσ', Αἰσχύλε,
Καὶ μὴ πρὸς ὀργὴν σπλάγχνα θερμήνῃς κότῳ.
ΑΙΣ. Οὐ δῆτα, πρίν γ' ἂν τοῦτον ἀποφήνω σαφῶς
Τὸν χωλοποιόν, οἷος ὢν θρασύνεται.
ΔΙ. Ἄρν', ἄρνα μέλαιναν, παῖδες, ἐξενέγκατε·
Τυφὼς γὰρ ἐκβαίνειν παρασκευάζεται.
ΑΙΣ. Ὦ Κρητικὰς μὲν ξυλλέγων μονῳδίας,
Γάμους δ' ἀνοσίους ἐσφέρων εἰς τὴν τέχνην...;

---

778 Γηγενεῖ], Γιγαντώδει. 779 82 Στοματουργὸς κτλ. γλῶσσα], ἡ τοῦ Εὐρ., ὡς ζυμώνουσα, βασανίζουσα τὰ ἔπη (ἐπιτετηδευμένη), λίσπη (λεπτή), διαιροῦσα (δαιομένη, ἀναπέμνουσα τρόπον τινὰ) τὰς λέξεις. 790 Ἀγριοποιόν], ποιοῦντα ἄγρια τὰ εἰσαγόμενα πρόσωπα. 790 Ἀθύρωτον], ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς κοιναῖς ἐκδόσεσιν: Ἀπύλωτον, τὸ ὁποῖον διέσωσε καὶ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια. 792 Ἀπεριλάλητον], ἀνυπέρβλητον τῇ λαλιᾷ. — κομποφακελ.], κωμικῶς ἀντὶ τοῦ ἁπλ. Κομποῤῥήμονα. 793 Ὦ παῖ τῆς ἀρ. θ.], παρῳδεῖ στίχον τοῦ Εὐρ., τὸν ὁποῖον σκώπτει ὡς υἱὸν λαχανοπώλιδος (ἀρουραίας θεοῦ). 795 Πτωχοποιέ], ὡς εἰσάγοντα πτωχοὺς καὶ ῥακενδύτας τοὺς ἥρωάς του, καὶ ἰδίως τὸν Τήλεφον.
797 Καὶ μὴ πρὸς ὀργὴν κτλ.] καὶ τοῦτο φαίνεται παρῳδηθὲν ἀπὸ τραγικοῦ τινος.
799 Χωλοποιόν], διὰ τοὺς τρεῖς χωλοὺς ἥρωας τῶν δραμάτων του, Βελλεροφόντην, Φιλοκτήτην καὶ Τήλεφον. 800 801 Ἄρνα μέλαιναν ἐξεν. Τυφὼς γὰρ κτλ.], διότι τοιαύτας ἔθυον τῷ Τυφῶνι πρὸς κατάπαυσιν τῶν καταιγίδων: Ὅθεν λέγει ἢ ὁ Οὐϊργίλιος· Nigram hiemi pecudem, Zephyris felicibus albam. 802 805 Κρητικὰς μονῳδίας, γάμους δ' ἀνοσίους] εἴτε διὰ τὸν ἐν τοῖς Κρησὶ (τῷ δράματι αὐτοῦ) μονῳδοῦντα Ἴκαρον, εἴτε διὰ τὴν ἐν Κρήσσαις (ἄλλῳ δράματι) Ἀερόπην, φθαρεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀνδραδέλφου αὐτῆς Θυέστου, εἴτε διὰ τὸν ἐν τῷ Αἰόλῳ Μακαρέα, φθείραντα Κανάκην τὴν ἀδελφήν, εἴτε διὰ τὴν Κρῆσσαν Φαίδραν ἐν Ἱππολύτῳ, εἴτε καὶ δι' ὅλα ταῦτα ὁμοῦ.

ΔΙ. Ἐπίσχες οὗτος, ὦ πολυτίμητ' Αἰσχύλε.
Ἀπὸ τῶν χαλαζῶν, ὦ πόνηρ' Εὐριπίδη,
Ἄπαγε σεαυτὸν ἐκποδών, εἰ σωφρονεῖς,
Ἵνα μὴ κεφαλαίῳ τὸν κρόταφόν σου ῥήματι
Θένων ὑπ' ὀργῆς ἐκχέῃ τὸν Τήλεφον·
Σὺ δὲ μὴ πρὸς ὀργήν, Αἰσχύλ', ἀλλὰ πραόνως
Ἔλεγχ', ἐλέγχου. λοιδορεῖσθαι δ' οὐ πρέπει
Ἄνδρας ποιητάς, ὥσπερ ἀρτοπώλιδας·
Σὺ δ' εὐθύς, ὥσπερ πρῖνος ἐμπρησθείς, βοᾷς.
ΕΥΡ. Ἕτοιμός εἰμ' ἔγωγε, κοὐκ ἀναδύομαι,
Δάκνειν, δάκνεσθαι πρότερος, εἰ τούτῳ δοκεῖ,
Τἄπη, τὰ μέλη, τὰ νεῦρα τῆς τραγῳδίας,
Καί, νὴ Δία, τὸν Πηλέα γε, καὶ τὸν Αἴολον,
Καὶ τὸν Μελέαγρον, κἄτι μάλα τὸν Τήλεφον.
ΔΙ. Σὺ δὲ δὴ τί βουλεύει ποιεῖν; λέγ', Αἰσχύλε.
ΑΙΣ. Ἐβουλόμην μὲν οὐκ ἐρίζειν ἐνθάδε.
Οὐκ ἐξ ἴσου γάρ ἐστιν ἁγὼν νῷν.
ΔΙ. Τί δαί;
ΑΙΣ. Ὅτι ἡ ποίησις οὐχὶ συντέθνηκέ μοι·
Τούτῳ δὲ συντέθνηκεν, ὥσθ' ἕξει λέγειν.
Ὅμως δ', ἐπειδή σοι δοκεῖ, δρᾶν ταῦτα χρή.
ΔΙ. Ἴθι νυν λιβανωτὸν δεῦρό τις καὶ πῦρ δότω,
Ὅπως ἂν εὔξωμαι πρὸ τῶν σοφισμάτων,
Ἀγῶνα κρίναι τόνδε μουσικώτατα·
Ὑμεῖς δὲ ταῖς Μούσαις τι μέλος ὑπᾴσατε.
ΧΟΡ. Ὦ Διὸς ἐννέα παρθένοι ἁγναὶ Μονοστρ.
Μοῦσαι, λεπτολόγους ξυνετὰς φρένας αἳ καθορᾶτε
Ἀνδρῶν γνωμοτύπων, ὅταν εἰς ἔριν ὀξυμερίμνοις
Ἔλθωσι στρεβλοῖσι παλαίσμασιν ἀντιλογοῦντες,
Ἔλθετ' ἐποψόμεναι δύναμιν δεινοτάτοιν στομάτοιν πορίσασθαι,
Ῥήματα, καὶ παραπρίσματ' ἐπῶν!
Νῦν γὰρ ἀγὼν σοφίας ὅδε μέγας χωρεῖ
Πρὸς ἔργον ἤδη.
ΔΙ. Εὔχεσθε δὴ καὶ σφώ τι, πρὶν τἄπη λέγειν.

---

806 Τῶν χαλαζῶν], τῶν χαλαζηδὸν πιπτόντων ῥημάτων τοῦ Αἰσχύλου. 807 Κεφαλαίῳ ῥήματι], χονδρῷ, μεγάλῳ, ἴσως ἀπὸ τῶν κεφαλίδων τῶν γογγυλίδων κτλ. 808 Τὸν Τήλεφον], ἀντὶ νὰ εἴπῃ Τὸν ἐγκέφαλον. Ἰδιαίτατα δὲ τοῦτο μάλιστα τὸ δρᾶμα σκώπτει τοῦ Εὐριπίδου. 812 Ὥσπερ πρῖνος ἐμπρησθείς], διότι τὰ φύλλα τοῦ πρίνου καιόμενα κροτοῦσι. 816 17 Τὸν Πηλέα κτλ.], διάφορα δράματα τοῦ Εὐρ., οὕτως ἐπιγραφόμενα. 821 Ὅτι ἡ ποίησις οὐχὶ συντέθνηκέ μοι], διότι οἱ Ἀθην. οὕτως ἠγάπησαν αὐτοῦ τὰ δράματα, ὥστε, μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐψηφίσαντο τὸν βουλόμενον διδάσκειν τὰ Αἰσχύλου, χορὸν λαμβάνειν. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ τιμὴ ἀπενεμήθη καὶ εἰς τὰ δράματα τοῦ Σοφοκλ. καὶ Εὐριπ. 824 Ἴθι νυν λιβανωτὸν κτλ.], καθὼς συνείθιζον οἱ ἀγωνοθέται. Ἴδε § Σφ. 858 καὶ Θεσμοφ. 37.
827 Ὑπᾴσατε] προᾴσατε. 830 Ὀξυμερίμνοις], ὀξέως μεμεριμνημένοις. 833 Παραπρίσματ(α), τ)] τὰ τοῦ Εὐρ., ὅμοιον τῷ ἀνωτέρω (στίχ. 772). Σχινδαλάμους τε παραξόνια σμιλεύματα

ΑΙΣ. Δήμητερ, ἡ θρέψασα τὴν ἐμὴν φρένα,
Εἶναί με τῶν σῶν ἄξιον μυστηρίων.
ΔΙ. Ἐπίθες λαβὼν δὴ καὶ σὺ λιβανωτόν.
ΕΥΡ. Καλῶς·
Ἕτεροι γάρ εἰσιν, οἷσιν εὔχομαι θεοῖς.
ΔΙ. Ἴδιοί τινές σοι, κόμμα καινόν;
ΕΥΡ. Καὶ μάλα.
ΔΙ. Ἴθι νυν προσεύχου τοῖσιν ἰδιώταις θεοῖς.
ΕΥΡ. Αἰθὴρ, ἐμὸν βόσκημα, καὶ γλώσσης στρόφιγξ,
Καὶ ξύνεσι, καὶ μυκτῆρες ὀσφραντήριοι,
Ὀρθῶς μ' ἐλέγχειν, ὧν ἂν ἅπτωμαι λόγων.
ΧΟΡ. Καὶ μὴν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν Μονοστρ.
Παρὰ σοφοῖν ἀνδροῖν
Ἀκοῦσαί τινα λόγων ἐμμέλειαν,
Ἐπί τε δαΐαν ὁδόν!
Γλῶσσα μὲν γὰρ ἠγρίωται,
Λῆμα δ' οὐκ ἄτολμον ἀμφοῖν, οὐδ' ἀκίνητοι φρένες.
Προσδοκᾶν οὖν εἰκός ἐστι
Τὸν μὲν ἀστεῖόν τι λέξαι καὶ κατεῤῥινημένον,
Τὸν δ' ἀνασπῶντ' αὐτοπρέμνοις τοῖς λόγοισιν
Ἐμπεσόντα συσκεδᾶν πολλὰς ἀλινδήθρας ἐπῶν.
ΔΙ. Ἀλλ' ὡς τάχιστα χρὴ λέγειν· οὕτω δ', ὅπως ἐρεῖτον
Ἀστεῖα, καὶ μήτ' εἰκόνας, μήθ' οἷ' ἂν ἄλλος εἴποι.
ΕΥΡ. Καὶ μὴν ἐμαυτὸν μέν γε, τὴν ποίησιν οἷός εἰμι,
Ἐν τοῖσιν ὑστάτοις φράσω· τοῦτον δὲ πρῶτ' ἐλέγξω.
Ὡς ἦν ἀλαζὼν καὶ φέναξ, οἵοις τε τοὺς θεατὰς
Ἐξηπάτα, μωροὺς λαβὼν παρὰ Φρυνίχῳ τραφέντας.
*Πρώτιστα μὲν γὰρ ἕνα τινὰ καθῖσεν ἐγκαλύψας,
Ἀχιλλέα τιν', ἢ Νιόβην, τὸ πρόσωπον οὐχὶ δεικνὺς,
Πρόσχημα τῆς τραγῳδίας, γρύζοντας οὐδὲ τουτί.

---

838 Εἶναί με], ἐνν. Δός· ἴδε Εὐρ. Ἠλ. 738. Ἐπικαλεῖται δὲ τὴν Δήμητρα, ὡς Ἐλευσίνιος. 839 Καλῶς], φρσ. ἀποποιουμένου, ἴδε σίχ. 473, 477. 840 Ἕτεροι γὰρ κτλ.], διότι, Σωκρατικὸς ὢν, διεβάλλετο ὡς ἄθεος, καθὼς ἀλλοῦ (Θεσμοφορ. 457) τὸ ἐκφράζει σαφέστερον: » Νῦν δ' οὗτος, ἐν ταῖσιν τραγῳδίαις ποιῶν, τοὺς ἄνδρας ἀναπέπεικεν οὐκ εἶναι θεούς. 842 Ἰδιώταις], ἰδίοις, ἰδιαιτέροις, παρβλ. 424. 843 Αἰθὴρ ἐμὸν βόσκημα], διότι ἔνιοι τῶν φιλοσόφων θεὸν ἔλεγον εἶναι τὸν αἰθέρα, καὶ ἄλλοι τὸ χάος· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Εὐριπ. (ἐν ἀποσπάσμ.) λέγει που: Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τὸν δ' ἄπειρον ἀέρα.. Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ θεόν. — γλώσσης στρόφιγξ], διὰ τὰς ποικίλας τῶν λόγων αὐτοῦ στροφὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐθάῤῥει μᾶλλον ἢ τοὺς θεούς. Ὅθεν καὶ ἐν Νεφ. (422) εἰσάγει τὸν Σωκράτη λέγοντα: Νομιεῖς θεὸν οὐδένα πλὴν ἅπερ ἡμεῖς· τὸ Χάος, καὶ τὰς Νεφέλας, καὶ τὴν Γλῶτταν, τρία ταυτί. 844 Ξύνεσι], σύνεσις. — μυκτῆρες] διότι συντελοῦσι πρὸς τὸ περίτρανα λαλεῖν, καὶ μακρὰς ἐκφέρειν περιόδους· ὅθεν καὶ ἐν Νεφ. (627) ὀμνύει: Μὰ τὴν ἀναπνοήν. 848 49] Ὁ Δινδόρφ., ὀβελίσας τὸ Ἐμμέλειαν, ἔγραψεν οὕτω ταυτί: Ἀκοῦσαι, τίνα λόγων Ἔπιτε δαΐαν ὁδόν. 853 Τὸν μὲν], τὸν Εὐριπ. 855 Ἀλινδήθρας ἐπῶν], συστροφὰς, λεπτολογίας. 861 Φρυνίχῳ], ποιητὴς τραγικὸς οὗτος, μαθητὴς τοῦ Θέσπιδος, ἀκμάσας περὶ τὰ 494 π. Χ., καὶ πρῶτος εἰσαγαγὼν γυναικεῖα πρόσωπα εἰς τὴν σκηνήν. 864 Πρόσχημα τῆς τραγ.], κωφὰ πρόσωπα. — οὐδὲ τουτί], δείκνυσι συγχρόνως τῷ

ΔΙ. Μὰ τὸν Δί', οὐ δῆθ'.
ΕΥΡ. Ὁ δὲ χορός γ' ἤρειδεν ὁρμαθοὺς ἂν
Μελῶν ἐφεξῆς τέτταρας ξυνεχῶς ἄν· οἱ δ' ἐσίγων.
ΔΙ. Ἐγὼ δ' ἔχαιρον τῇ σιωπῇ, καί με τοῦτ' ἔτερπεν
Οὐχ ἧττον ἢ νῦν οἱ λαλοῦντες.
ΕΥΡ. Ἠλίθιος γὰρ ἦσθα,
Σάφ' ἴσθι.
ΔΙ. Κἀμαυτῷ δοκῶ. τί δὲ ταῦτ' ἔδρασ' ὁ δεῖνα;
ΕΥΡ. Ὑπ' ἀλαζονίας, ἵν' ὁ θεατὴς προσδοκῶν καθοῖτο,
Ὁπόθ' ἡ Νιόβη φθέγξαιτο δή· τὸ δρᾶμα δ' ἂν διῄει.
ΔΙ. Ὦ, παμπόνηρος! οἷ' ἄρ' ἐφενακιζόμην ὑπ' αὐτοῦ!—
Τί σκορδινᾷ καὶ δυσφορεῖς;
ΕΥΡ. Ὅτι αὐτὸν ἐξελέγχω.
Κἄπειτ', ἐπειδὴ ταῦτα ληρήσειε, καὶ τὸ δρᾶμα
Ἤδη μεσοίη, ῥήματ' ἂν βόεια δώδεκ' εἶπεν,
Ὀφρῦς ἔχοντα καὶ λόφους, δείν' ἄττα μορμορωπά,
Ἀγνῶτα τοῖς θεωμένοις. . .
ΑΙΣ. Οἴμοι τάλας!
ΔΙ. Σιώπα.
ΕΥΡ. Σαφὲς δ' ἂν εἶπεν οὐδὲ ἕν.
ΔΙ. Μὴ πρῖε τοὺς ὀδόντας.
ΕΥΡ. Ἀλλ' ἢ Σκαμάνδρους, ἢ τάφρους, ἢ 'π' ἀσπίδων ἐπόντας
Γρυπαιέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα,
Ἃ ξυμβαλεῖν οὐ ῥᾴδι' ἦν.
ΔΙ. Νὴ τοὺς θεούς, ἔγωγ' οὖν
Ἤδη ποτ' ἐν μακρῷ χρόνῳ νυκτὸς διηγρύπνησα,
* Τὸν ξουθὸν ἱππαλεκτρυόνα ζητῶν, τίς ἐστιν ὄρνις.
ΑΙΣ. Σημεῖον ἐν ταῖς ναυσίν, ὦ 'μαθέστατ', ἐνεγέγραπτο.
ΔΙ. Ἐγὼ δὲ τὸν Φιλοξένου γ' ᾤμην Ἔρυξιν εἶναι.
ΕΥΡ. Εἶτ' ἐν τραγῳδίαις ἐχρῆν κἀλεκτρυόνα ποιῆσαι;
ΑΙΣ. Σὺ δ', ὦ θεοῖσιν ἐχθρέ, ποῖά γ' ἐστὶν, ἅττ' ἐποίεις;
ΕΥΡ. Οὐχ ἱππαλεκτρυόνας, μὰ Δί', οὐδὲ τραγελάφους, ἅπερ σύ,
Ἃ 'ν τοῖσι παραπετάσμασιν τοῖς Μηδικοῖς γράφουσιν·

δακτύλῳ, σμικρύνων τὸ πρᾶγμα, παρβλ. 139. 865 66 Ὁ δὲ χορὸς κτλ.] διότι εἰς τὰ δράματα τοῦ Αἰσχύλου τὸ πλεῖστον λαλοῦσιν οἱ χοροί. — οἱ δ' ἐσίγων], τὰ κωφὰ δηλ. πρόσωπα, ὁ Ἀχιλλ. ἢ ἡ Ν. 869 Ὁ δεῖνα], ὁ Αἰσχ., τὸν ὁποῖον δείκνυσι συγχρόνως. 871 Διῄει], ἐπροχώρει, ἐτελείονεν. 872 Ὦ, παμπόνηρος], ἐὰν ἐννοῇ ἑαυτόν, πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ: Τρισάθλιος· εἰ δὲ τὸν Αἰσχύλον: Πανουργότατος.

875 Βόεια], ὀγκώδη, βοὴν ποιοῦντα. 879 Σκάμανδρος], διότι συχνάκις ἀναφέρει ποταμοὺς ὁ Αἰσχ. 879 80 Ἐπ' ἀσπ. ἐπόντας Γρυπαιέτους], διὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θ. σύμβολα.—ἱππόκρημνα], ὑψίκρημνα. 883 Ξουθὸν ἱππαλεκτρ.], τὸν ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ Αἰσχλ. ἐν Μυρμιδόσι (τῷ δράματι). 885 Τὸν Φιλοξένου.. Ἔρυξιν], ὁ Φιλόξενος, υἱὸς τοῦ Ἐρύξιδος, εἶχεν υἱὸν, Ἔρυξιν καὶ αὐτὸν, κωμῳδούμενον διὰ τὴν ἀσχημίαν του.

889 Ἃ 'ν τοῖς παραπετ. τοῖς Μ. γράφουσιν], διότι οἱ Περσικοὶ τάπητες εἶχον γρυπαιέτους, τραγελάφους, ἱππαλεκτρυόνας καὶ ἄλλα τοιαῦτα τερατόμορφα ζῶα ἐνυφασμένα, οἷα σώζονται ἐγγεγλυμμένα ἢ σήμερον ἀκόμην ἐν τοῖς τοίχοις τῶν ἐρειπίων τῆς Περσεπόλεως

'Αλλ' ὡς παρέλαβον τὴν τέχνην παρὰ σοῦ τοπρῶτον εὐθὺς,
Οἰδοῦσαν ὑπὸ κομπασμάτων καὶ ῥημάτων ἐπαχθῶν,
Ἴσχνανα μὲν πρώτιστον αὐτὴν, καὶ τὸ βάρος ἀφεῖλον,
Ἐπυλλίοις καὶ περιπάτοις καὶ τευτλίοισι λευκοῖς,
Χυλὸν διδοὺς στωμυλμάτων, ἀπὸ βιβλίων ἀπηθῶν.
Εἶτ' ἀνέτρεφον μονῳδίαις, Κηφισοφῶντα μιγνύς·
Εἶτ' οὐκ ἐλήρουν ὅτι τύχοιμ', οὐδ' ἐμπεσὼν ἔφυρον,
'Αλλ' οὐξιὼν πρώτιστα μέν μοι τὸ γένος εἶπεν εὐθὺς
Τοῦ δράματος.
ΔΙ. Κρεῖττον γὰρ ἦν σοι, νὴ Δί', ἢ τὸ σαυτοῦ.
ΕΥΡ. Ἔπειτ' ἀπὸ τῶν πρώτων ἐπῶν οὐδὲν παρῆκ' ἂν ἀργὸν,
'Αλλ' ἔλεγεν ἡ γυνή τέ μοι, χὠ δοῦλος οὐδὲν ἧττον,
Χὠ δεσπότης, χἠ παρθένος, χἠ γραῦς ἄν.
ΑΙΣ. Εἶτα δῆτα
Οὐκ ἀποθανεῖν σε ταῦτ' ἐχρῆν τολμῶντα;
ΕΥΡ. Μὰ τὸν 'Απόλλω·
Δημοκρατικὸν γὰρ αὔτ' ἔδρων.
ΔΙ. Τοῦτο μὲν ἔασον, ὦ 'τάν·
Οὔ σοι γάρ ἐστι περίπατος κάλλιστα περί γε τούτου.
ΕΥΡ. Ἔπειτα τουτουσὶ λαλεῖν ἐδίδαξα...
ΑΙΣ. Φημὶ κἀγώ.
Ὡς πρὶν διδάξαι γ', ὤφελες μέσος διαῤῥαγῆναι.
ΕΥΡ. Λεπτῶν τε κανόνων ἐσβολὰς, ἐπῶν τε γωνιασμοὺς,
Νοεῖν, ὁρᾷν, ξυνιέναι, στρέφειν, ἐρᾷν, τεχνάζειν,
Κάχ' ὑποτοπεῖσθαι, περινοεῖν ἅπαντα...
ΑΙΣ. Φημὶ κἀγώ.
ΕΥΡ. Οἰκεῖα πράγματ' εἰσάγων, οἷς χρώμεθ', οἷς ξύνεσμεν,
Ἐξ ὧν γ' ἂν ἐξηλεγχόμην· ξυνειδότες γὰρ οὗτοι,
Ἤλεγχον ἄν μου τὴν τέχνην· ἀλλ' οὐκ ἐκομπολάκουν,
'Από τοῦ φρονεῖν ἀποσπάσας, οὐδ' ἐξέπληττον αὐτοὺς,
Κύκνους ποιῶν καὶ Μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους.

καὶ Βαβυλῶνος. [893] Περιπάτοις καὶ τευτλίοισι], καθὼς οἱ ἰατροὶ, καθαίροντες τοὺς νοσοῦντας, ἢ μαλθάσσοντες τὰ σκληρὰ πρηξίματα δι' ἐπιθέσεως μαλακτικῶν φυτῶν. Ἀντὶ δὲ τοῦ Λευκοῖς, ἐν ἄλλαις γρφτ. Μικροῖς. [895] Μονῳδίαις], ὁποία ἡ τοῦ Πολυμήστορος ἐν Ἑκάβῃ (ςίχ. 1001 κ. ε.), ἡ ἐν Ὀρέστῃ (954 ꙃ 1334, 1343), ἡ ἐν Ἱππολύτῳ (1287 κ. ε.).—Κηφισοφῶντα μιγνὺς], διότι, δοῦλος ὢν τοῦ Εὐρ., ἐλέγετο συμποιεῖν αὐτῷ.

[898] Κρεῖττον γὰρ κτλ.], διὰ τὴν δυσγένειαν τοῦ Εὐρ. [901] Χὴ γραῦς ἂν], ἔλεγεν ἄν, βεβαιωτ. παρβλ. 686. [903] Δημοκρατ. γὰρ αὔτ'] τὸ νὰ ὁμιλῇ ἕκαστος ἐλευθέρως.

[904] Οὔ σοι γάρ ἐςι περίπατος κτλ.] διέξοδος, εὔσχημος πρόφασις. [905] Τουτουσὶ], τοὺς θεατάς. [906] Ὡς πρὶν.. ὤφελες διαῤῥαγ.] διότι, ꙃ κατὰ τὸν Εὐρ. αὐτὸν (ἐν Ἱππολ. 464): »Τοῦτ' ἔσθ', ὃ θνητῶν εὖ πόλεις οἰκουμένας Δόμους τ' ἀπόλλυσ', οἱ καλοὶ λίαν λόγοι,« ἴδε καὶ 1008. [909] Κάχ' ὑποτοπ.], ἐν ταῖς παλ. ἐκδόσ. φέρεται ὑφ' ἕν: Καχυποτοπεῖσθαι, ὑποπτεύειν τὰ πάντα.—περινοεῖν], παρεξηγεῖν. [912] Ἐκομπολάκουν], ἐκομποῤῥημόνουν.

[914] Κύκνους ꙃ Μέμν.] δύο Κύκνοι ἐγένοντο, ὁ μὲν φονευθεὶς ὑφ' Ἡρακλ., Ἄρεος υἱός· ὁ δὲ, Ποσειδῶνος, ὑπ' Ἀχιλλέως. Περὶ δὲ τοῦ Μέμνονος, υἱοῦ τοῦ Τιθωνοῦ καὶ τῆς Ἠοῦς, ἴδε Ὁμ. Ὀδ. Δ. 187.—Κωδωνοφαλαροπώλους], ἔχοντας ἵππους κώδωνας ἐξημμένους τῶν φαλάρων.

Γνώσῃ δὲ τοὺς τούτου τε κἀμοῦ γ' ἑκατέρους μαθητάς.
Τούτου μὲν οὖν Φορμίσιος, Μεγαίνετός θ' ὁ Μάνης,
Σαλπιγγολογχυπηνάδαι, σαρκασμοπιτυοκάμπται·
Οὑμοὶ δὲ Κλειτοφῶν τε, καὶ Θηραμένης ὁ κομψός.
ΔΙ. Θηραμένης; σοφός γ' ἀνὴρ καὶ δεινὸς ἐς τὰ πάντα,
Ὅς, ἢν κακοῖς που περιπέσῃ καὶ πλησίον παραστῇ,
Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κεῖος.
ΕΥΡ. Τοιαῦτα μέντοι 'γὼ φρονεῖν τούτοισιν εἰσηγησάμην, Περίοδ. ά.
Λογισμὸν ἐνθεὶς τῇ τέχνῃ καὶ σκέψιν, ὥστ' ἤδη νοεῖν
Ἅπαντα, καὶ διειδέναι τά τ' ἄλλα, καὶ τὰς οἰκίας
Οἰκεῖν ἄμεινον ἢ προτοῦ, κἀνασκοπεῖν· Πῶς τοῦτ' ἔχει;
Ποῦ μοι τοδί; Τίς τοῦτ' ἔλαβε;
ΔΙ. Νὴ τοὺς θεούς, νῦν γοῦν Ἀθηναίων ἅπας τις εἰσιών, Περίοδ. β'.
Κέκραγε πρὸς τοὺς οἰκέτας, ζητεῖτε· Ποῦ 'στιν ἡ χύτρα;
Τίς τὴν κεφαλὴν ἀπεδήδοκεν τῆς μαινίδος; Τὸ τρύβλιον
Τὸ περυσινὸν τέθνηκ' ἐμοί· ποῦ τὸ σκόροδον τὸ χθιζινόν;
Τίς τῆς ἐλάας παρέτραγεν; τέως δ' ἀβελτερώτεροι
Κεχηνότες Μαμμάκυθοι καὶ Μελιτίδαι κάθηντο.
ΧΟΡ. Τάδε μὴν λεύσσεις, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ, Ἐπῳδ.
Σὺ δὴ τί, φέρε, πρὸς ταῦτα λέξεις;
Μόνον ὅπως μή σ' ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαῶν.
Δεινὰ γὰρ κατηγόρηκεν· ἀλλ' ὅπως, ὦ γεννάδα,
Μὴ πρὸς ὀργὴν ἀντιλέξεις,
Ἀλλὰ συστείλας, ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις,
Εἶτα μᾶλλον μᾶλλον ἄξεις,
Καὶ φυλάξεις,
Ἡνίκ' ἂν τὸ πνεῦμα λεῖον καὶ καθεστηκὸς λάβῃς.
Ἀλλ', ὦ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων πυργώσας ῥήματα σεμνά,
Καὶ κοσμήσας τραγικὸν λῆρον, θαρρῶν τὸν κρουνὸν ἀφίει.
ΑΙΣ. Θυμοῦμαι μὲν τῇ ξυντυχίᾳ, καί μου τὰ σπλάγχν' ἀγανακτεῖ,
Εἰ πρὸς τοῦτον δεῖ μ' ἀντιλέγειν· ἵνα μὴ φάσκῃ δ' ἀπορεῖν με,

---

916 Φορμίσιος, Μεγαίνετός θ'], ὁ μὲν Φ. ἐκωμῳδεῖτο, ὡς κόμην καὶ πώγωνα τρέφων ἐπὶ τὸ φοβερώτερον· ὁ δὲ Μ. ὡς βάρβαρος (Μάνης) καὶ θρασὺς καὶ τῶν στρατηγιώντων. 917 Σαλπιγγολογχ.], τοῦτο εἰς τὸν Φορμίσιον.— σαρκασμοπιτ.] γελοῖα πιτυοκάμπται, κομπασταί. 918 Κλειτοφῶν], κωμῳδούμενος ὡς ἀργός, ἄλλως δὲ ἄγνωστος. 921 Πέπτωκεν ἔξω οὐ Χ., ἀλλὰ Κ.] φράσις κυβευτικὴ καὶ παροιμιώδης. Ἐννοεῖ δὲ ὅτι ὁ Θηραμένης καίτοι τριηραρχῶν καὶ αὐτὸς ἐν Ἀργινούσσαις, κατηγορήσας ὅμως τοὺς δέκα στρατηγούς, κατώρθωσε νὰ διασωθῇ αὐτός: ἀνάλογον μὲ τὸ παρ' ἡμῖν: ἔβγῆκε δάρα! 928 κ. ε. Ποῦ 'στιν ἡ χύτρα κτλ.], μικροπρεπῆ ἐρωτήματα. 930 Τὸ τρυβλ. τέθνηκε], καταγρ. ἀντὶ Συνετρίβη. 932 Μαμμάκυθοι καὶ Μελιτίδαι], μωροί, ἠλίθιοι, τὸ μὲν ὡς μαμμόθρεπτα, τὸ δὲ ὡς ἀηθεῖς,—Γλύκωνες. 933 Τάδε μὲν λεύσσεις κτλ.]. ὁ χορὸς ἀποτείνεται πρὸς τὸν Αἰσχύλον, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Μυρμιδόνων (δράματος) αὐτοῦ. 936 Ἐκτὸς τῶν ἐλαῶν] κωμικῶς ἀντὶ Ἔξω τῶν ὁρίων, ἐκτὸς τοῦ προκειμένου, παρ' ὅσον ἐπ' ἄκρου τοῦ ἱπποδρόμου ἐλαῖαι ἦσαν πεφυτευμέναι. 939 Συστείλας], μεταφορ. ἀπὸ τῶν ἱστίων τοῦ πλοίου. 940 Μᾶλλον, μᾶλλον], βαθμηδόν. 943 Πυργώσας], ὑψώσας. 944 Λῆρον], παρ' ὑπόνοιαν ἀντὶ Τρόπον.

Ἀπόκριναί μοι, τίνος οὕνεκα χρὴ θαυμάζειν ἄνδρα ποιητήν;
ΕΥΡ. Δεξιότητος, καὶ νουθεσίας, ὅτι βελτίους τε ποιοῦμεν
Τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς πόλεσιν.
ΑΙΣ. Τοῦτ' οὖν εἰ μὴ πεποίηκας,
Ἀλλ' ἐκ χρηστῶν καὶ γενναίων μοχθηροτάτους ἀπέδειξας,
Τί παθεῖν φήσεις ἄξιος εἶναι;
ΔΙ. Τεθνάναι. μὴ τοῦτον ἐρώτα.
ΑΙΣ. Σκέψαι τοίνυν, οἵους αὐτοὺς παρ' ἐμοῦ παρεδέξατο πρῶτον,
Εἰ γενναίους, καὶ τετραπήχεις, καὶ μὴ διαδρασιπολίτας,
Μήτ' ἀγοραίους, μήτε κοβάλους, ὥσπερ νῦν, μηδὲ πανούργους·
Ἀλλὰ πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους.
ΔΙ. Καὶ δὴ χωρεῖ τουτὶ τὸ κακόν· κρανοποιῶν αὖ μ' ἐπιτρίψει.
ΕΥΡ. Καὶ τί δὴ δράσας, αὐτοὺς οὕτως γενναίους ἐξεδίδαξας;
ΔΙ. Αἰσχύλε λέξον, μηδ' αὐθαδῶς σεμνυνόμενος χαλέπαινε.
ΑΙΣ. Δρᾶμα ποιήσας Ἄρεος μεστόν.
ΔΙ. Ποῖον;
ΑΙΣ. Τοὺς Ἑπτ' ἐπὶ Θήβας,
Ὃ θεασάμενος πᾶς ἄν τις ἀνὴρ ἠράσθη δάϊος εἶναι.
ΔΙ. Τουτὶ μέν σοι κακὸν εἴργασται· Θηβαίους γὰρ πεποίηκας
Ἀνδρειοτέρους εἰς τὸν πόλεμον· καὶ τούτου γ' οὕνεκα τύπτου.
ΑΙΣ. Ἀλλ' ὑμῖν αὔτ' ἐξῆν ἀσκεῖν· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦτ' ἐτράπεσθε.
Εἶτα διδάξας τοὺς Πέρσας, κατὰ ταῦτ' ἐπιθυμεῖν ἐδίδαξα
Νικᾶν αἰεὶ τοὺς ἀντιπάλους, κοσμήσας ἔργον ἄριστον.
ΔΙ. *Ἐχάρην γοῦν, ἡνίκ' ἀπηγγέλθη περὶ Δαρείου τεθνεῶτος·
Ὁ χορὸς δ' εὐθὺς τὼ χεῖρ' ὡδὶ ξυγκρούσας εἶπεν, ἰαυοῖ.
ΑΙΣ. Ταῦτά γ' ἄρ' ἄνδρας χρὴ ποιητὰς ἀσκεῖν. σκέψαι γὰρ ἀπ' ἀρχῆς,
Ὡς ὠφέλιμοι τῶν ποιητῶν οἱ γενναῖοι γεγένηνται.
Ὀρφεὺς μὲν γὰρ τελετάς θ' ἡμῖν κατέδειξε, φόνων τ' ἀπέχεσθαι·
Μουσαῖος δ' ἐξακέσεις τε νόσων, καὶ χρησμούς· Ἡσίοδος δὲ
Γῆς ἐργασίας, καρπῶν ὥρας, ἀρότους· ὁ δὲ θεῖος Ὅμηρος
Ἀπὸ τοῦ τιμὴν καὶ κλέος ἔσχεν, πλὴν τοῦδ' ὅτι χρήστ' ἐδίδαξε,
Τάξεις, ἀρετάς, ὁπλίσεις ἀνδρῶν;
ΔΙ. Καὶ μὴν οὐ Πανταλέα γε
Ἐδίδαξεν ὅμως τὸν σκαιότατον· πρώην γοῦν, ἡνίκ' ἔπεμπεν,
Τὸ κράνος πρῶτον περιδησάμενος, τὸν λόφον ἤμελλ' ἐπιδήσειν.
ΑΙΣ. Ἀλλ' ἄλλους τοι πολλοὺς ἀγαθούς, ὧν ἦν καὶ Λάμαχος ἥρως·
Ὅθεν ἡ 'μὴ φρὴν ἀπομαξαμένη, πολλὰς ἀρετὰς ἐποίησε

---

953 Τετραπήχεις], ἐξ ποδῶν ἀναστήματος.—διαδρασιπολίτας], δειλούς, φεύγοντας τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδύνους. 954 Κοβάλους.. πανούργους], ἐκ παραλλήλου. 956 Θυμοὺς ἑπταβοείους], μτφορ. ἀπὸ τῆς ἀσπίδος τοῦ Αἴαντος. 968 Ὁ χορὸς δ'.. εἶπεν, ἰαυοῖ], τοῦτο οὐ φέρεται ἐν τῇ σωζομένῃ σήμερον τραγῳδίᾳ τοῦ Αἰσχύλου. 975 Πανταλέα], κωμῳδεῖ τοῦτον ὁ Εὔπολις ὡς σκαιόν. 976 Ἡνίκ' ἔπεμπεν], ἐπόμπευεν. 978 Λάμαχος] στρατηγὸς ὢν Ἀθην. ἐπὶ τοῦ Πελοποννησ. πολέμου, ἄριστος τὰ πολεμικά. 979 Ὅθεν], ἐκ τοῦ Ὁμήρου

Πατρόκλων, Τεύκρων, θυμολεόντων, ἵν' ἐπαίροιμ' ἄνδρα πολίτην
'Αντεκτείνειν αὐτόν τούτοις, ὁπόταν σάλπιγγος ἀκούσῃ.
'Αλλ', οὐ μὰ Δί', οὐ Φαίδρας ἐποίουν πόρνας, οὐδὲ Σθενεβοίας·
Οὐδ' οἶδ' οὐδεὶς ἥντιν' ἐρῶσαν ἐγὼ πώποτ' ἐποίησα γυναῖκα.
ΕΥΡ. Μὰ Δί', οὐ γὰρ ἐπῆν τῆς 'Αφροδίτης οὐδέν σοι.
ΑΙΣ. Μηδέ γ' ἐπείη·
'Αλλ' ἐπὶ σοί τοι καὶ τοῖς σοῖσιν πολλὴ πολλοῦ 'πικαθῆτο,
Ὥςε γε καὐτόν σε κατ' οὖν ἔβαλεν.
ΔΙ. Νὴ τὸν Δία, τοῦτό γε τοι δή·
Ἃ γὰρ ἐς τὰς ἀλλοτρίας ἐποίεις, αὐτὸς τούτοισιν ἐπλήγης.
ΕΥΡ. Καὶ τί βλάπτουσ', ὦ σχέτλι' ἀνδρῶν, τὴν πόλιν αἱ 'μαὶ Σθενέβοιαι;
ΑΙΣ. Ὅτι γενναίας καὶ γενναίων ἀνδρῶν ἀλόχους ἀνέπεισας
Κώνεια πιεῖν, αἰσχυνθείσας διὰ τοὺς σοὺς Βελλεροφόντας.
ΕΥΡ. Πότερον δ' οὐκ ὄντα λόγον τοῦτον περὶ τῆς Φαίδρας ξυνέθηκα;
ΑΙΣ. Μὰ Δί', ἀλλ' ὄντ'· ἀλλ' ἀποκρύπτειν χρὴ τὸ πονηρὸν τόν γε ποιητὴν,
Καὶ μὴ παράγειν, μηδὲ διδάσκειν. τοῖς μὲν γὰρ παιδαρίοισιν
Ἔστι διδάσκαλος, ὅστις φράζει· τοῖς δ' ἡβῶσίν γε ποιηταί.
Πάνυ δὴ δεῖ χρηστὰ λέγειν ἡμᾶς.
ΕΥΡ. Ἣν οὖν σὺ λέγῃς Λυκαβηττοὺς
Καὶ Παρνήθων ἡμῖν μεγέθη, τοῦτ' ἔστι τὸ χρηστὰ διδάσκειν,
Ὃν χρὴ φράζειν ἀνθρωπείως;
ΑΙΣ. 'Αλλ', ὦ κακόδαιμον, ἀνάγκη
Μεγάλων γνωμῶν καὶ διανοιῶν ἴσα καὶ τὰ ῥήματα τίκτειν.
Κἄλλως εἰκὸς τοὺς ἡμιθέους τοῖς ῥήμασι μείζοσι χρῆσθαι·
Καὶ γὰρ τοῖς ἱματίοις ἡμῶν χρῶνται πολὺ σεμνοτέροισιν.
Ἅ' μοῦ χρηστῶς καταδείξαντος διελυμήνω σύ.
ΕΥΡ. Τί δράσας;
ΑΙΣ. Πρῶτον μὲν τοὺς βασιλεύοντας ῥάκι' ἀμπίσχων, ἵν' ἐλεινοὶ
Τοῖς ἀνθρώποις φαίνοιντ' εἶναι.
ΕΥΡ. Τοῦτ' οὖν ἔβλαψα τί δράσας;
ΑΙΣ. Οὐκ οὖν ἐθέλει γε τριηραρχεῖν πλουτῶν οὐδεὶς διὰ ταῦτα,
'Αλλ' ἐν ῥακίοις περιειλόμενος κλάει, καί φησι πένεσθαι.
ΔΙ. Νὴ τὴν Δήμητρα, χιτῶνά γ' ἔχων οὔλων ἐρίων ὑπένερθε·
Κἂν ταῦτα λέγων ἐξαπατήσῃ, παρὰ τοὺς ἰχθῦς ἀνέκυψεν.
ΑΙΣ. Εἶτ' αὖ λαλιὰν ἐπιτηδεῦσαι καὶ στωμυλίαν ἐδίδαξας,

---

981 Ἀντεκτείνειν], ἐκτείνειν ἐναντίον, ἐξισοῦσθαι, ἀντιφιλοτιμεῖσθαι. 982 Φαίδρας], δρᾶμα Εὐριπίδου.—Σθενεβοίας], γυνὴ τοῦ Προίτου, ἡ παρ' Ὁμήρῳ Ἄντεια, ἐρασθεῖσα τοῦ Βελλεροφόντου, καὶ φαρμακωθεῖσα ὕστερον ὑπὸ ἀπελπισίας. 985 Ἀλλ' ἐπὶ σοί τοι καὶ τοῖς σοῖσιν κτλ.], διότι καὶ αἱ δύο γυναῖκες τοῦ Εὐριπ. ἐφωράθησαν μοιχαλίδες· διὸ καὶ μὴ φέρων τὰ σκώμματα τῶν Κωμικῶν ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν.

986) Τοῦτό γέ τοι δή] τοῦτο εἶνε τῷ ὄντι! 996 Καὶ Παρνήθων], κατὰ διορθ. ἀντὶ Παρνασῶν· ἀμφότερα δὲ ὄρη παρὰ τὰς Ἀθήνας. 1002 Τοὺς βασιλ. ῥάκι' ἀμπίσχων], καθὼς τὸν Οἰνέα, τὸν Τήλεφον καὶ ἄλλους. 1006 Χιτῶνα γ' ἔχων οὔλων [. ὑ.] φορῶν ὑπὸ τὰ ῥάκη χιτῶνα μαλακόν. (παχύν, «οὔλην χλαῖναν,» κατὰ τὸν Ὅμ.) 1007 Παρὰ τοὺς ἰχθῦς], εἰς τὰ ἰχθυοπωλεῖα, ὀψωνήσων δηλονότι ἰχθῦν τινα γενναῖον, ὡς φωρῶν ὑπὸ πλούτου.

Ἢ 'ξεκένωσεν τάς τε παλαίστρας, καὶ τὰς πυγὰς ἐνέτριψεν
Τῶν μειρακίων στωμυλλομένων, καὶ τοὺς παράλους ἀνέπεισεν
Ἀνταγορεύειν τοῖς ἄρχουσιν. καίτοι τότε γ', ἡνίκ' ἐγὼ 'ζων,
Οὐκ ἠπίσταντ' ἀλλ', ἢ μᾶζαν καλέσαι, καὶ Ῥυππαπαῖ εἰπεῖν.
ΔΙ. Νὴ τὸν Ἀπόλλω, καὶ προσπαρδεῖν γ' ἐς τὸ στόμα τῷ θαλάμακι,
Καὶ μινθῶσαι τὸν ξύσσιτον, κἀκβὰς τινὰ λωποδυτῆσαι.
Νῦν δ' ἀντιλέγει, κοὐκέτ' ἐλαύνει,
Καὶ πλεῖ δευρὶ, καὖθις ἐκεῖσε.
ΑΙΣ. Ποίων δὲ κακῶν οὐκ αἴτιος ἐστ';
Οὐ προαγωγοὺς κατέδειξ' οὗτος,
Καὶ τικτούσας ἐν τοῖς ἱεροῖς,
Καὶ μιγνυμένας τοῖσιν ἀδελφοῖς,
Καὶ φασκούσας οὐ ζῆν τὸ ζῆν;
Κᾆτ' ἐκ τούτων ἡ πόλις ἡμῶν
Ὑπὸ γραμματέων ἀνεμεστώθη,
Καὶ βωμολόχων δημοπιθήκων,
Ἐξαπατώντων τὸν δῆμον ἀεί·
Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν
Ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί.
ΔΙ. Μὰ Δί' οὐ δῆθ', ὥστ' ἐπαφαυάνθην
Παναθηναίοισι γελῶν, ὅτε δὴ
Βραδὺς ἄνθρωπός τις ἔθει κύψας,
Λευκὸς, πίων, ὑπολειπόμενος,
Καὶ δεινὰ ποιῶν· κᾆθ' οἱ Κεραμῆς
Ἐν ταῖσι πύλαις παίουσ' αὐτοῦ
Γαστέρα, πλευρὰς, λαγόνας, πυγήν·
Ὁ δὲ, τυπτόμενος ταῖσι πλατείαις,
Ὑποπερδόμενος
Φυσῶν τὴν λαμπάδ', ἔφευγεν.
ΧΟΡ. Μέγα τὸ πρᾶγμα, πολὺ τὸ νεῖκος, ἁδρὸς ὁ πόλεμος ἔρχεται. Στρφ.

[1009] Ἐξεκένωσεν τὰς παλ.], διότι οἱ νέοι, ἀφέντες τὰ γυμνάσια, κατεγίνοντο περὶ τὴν ἀγορὰν ϗ τὰς δίκας καὶ τὴν ἐκκλησίαν, διαφθειρόμενοι. [1010] Τοὺς παράλους], τοὺς κατοίκους τῆς παραλίας Ἀττικῆς, ἐξ ὧν συνέκειτο κυρίως τὸ ναυτικόν. [1011] Ῥυππαπαῖ], ἐπιφώνημα ναυτικὸν, ἀνάλογον ἴσως μὲ τὸ Hurrach τῶν Ἄγγλων κλπ. [1013] Τῷ θαλάμακι], τῷ ἄλλως Θαλαμίτῃ, τῷ κωπηλάτῃ τῆς κατωτάτης σειρᾶς, ὅστις ἑπομένως καὶ περιεφρονεῖτο ὑπὸ τῶν Θρανιτῶν ϗ Ζυγιτῶν. [1014] Μινθῶσαι τὸν ξ., καὶ.. λωποδυτῆσαι], ὅλα ταῦτα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀταξίας τοῦ ναυτικοῦ ὄχλου. [1016] Καὶ πλεῖ δευρὶ, καὖθις ἐκεῖσε], οὐχὶ ἐν τάξει δηλ. ἀλλ' ὅπως τύχῃ. Τὸ δὲ Ἐκεῖσε, ἐν ἐνίοις Γρφτ. Ἐκεῖσεν.

[1018] Προαγωγοὺς], καθὼς τὴν Τροφὸν τῆς Φαίδρας. [1019] Τικτ. ἐν τοῖς ἱεροῖς], καθὼς τὴν Αὔγην, θυγατέρα τοῦ Ἀλεοῦ. [1020] Μιγν. τοῖσιν ἀδ.] καθὼς τὰς ἀδελφὰς τοῦ Αἰόλου, ἴδε ϗ 802 κ. ε. [1021] Οὐ ζ. τὸ ζ.] »Τίς δ' οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, Τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν;« ἐκ τοῦ Φρίξου Εὐριπίδου. [1023] Γραμματέων], τῶν βουλομένων γραμματεύειν μᾶλλον ἢ στρατεύεσθαι. [1024] Δημοπιθήκων], δημοκολάκων. [1026] Λαμπάδα.. φέρειν] ἐν τοῖς Ἡφαιστείοις ϗ Παναθηναίοις ϗ Προμηθείοις, ὅτε ἐτελοῦντο λαμπαδηδρομίαι, ἴδε Σοφ. Ο. Κ. 55.

[1028] [29] Ἐπαφαυάνθην.. Γελῶν], ἐξηράθηκ' ἀπ' τὰ γέλια, καθὼς λέγουσι ϗ σήμερον.

[1032] Οἱ Κεραμῆς], οἱ περὶ τὸν Κεραμεικὸν οἰκοῦντες· ἐκεῖ γὰρ ὁ ἀγὼν ἤγετο.

[1035] Ταῖσι πλατείαις], χερσὶ τῶν νεανίσκων.

Χαλεπὸν οὖν ἔργον διαιρεῖν, ὅταν ὁ μὲν τείνῃ βιαίως,
Ὁ δ' ἐπαναστρέφειν δύνηται, κἀπερείδεσθαι τορῶς.
Ἀλλὰ μὴ 'ν ταυτῷ κάθησθον·
Ἐσβολαὶ γάρ εἰσι πολλαὶ χἄτεραι σοφισμάτων.
Ὅ τι περ οὖν ἔχετον ἐρίζειν, λέγετον, ἔπιτον, ἀναδέρεσθον,
Τά τε παλαιὰ καὶ τὰ καινά,
Κἀποκινδυνεύετον λεπτόν τι καὶ σοφὸν λέγειν.
Εἰ δὲ τοῦτο καταφοβεῖσθον, μή τις ἀμαθία προσῇ Ἀντιστρ.
Τοῖς θεωμένοισιν, ὡς τὰ λεπτὰ μὴ γνῶναι λεγόντοιν,
Μηδὲν ὀῤῥωδεῖτε τοῦθ', ὡς οὐκ ἔθ' οὕτω ταῦτ' ἔχει.
Ἐκστρατευμένοι γάρ εἰσι,
Βιβλίον τ' ἔχων ἕκαστος μανθάνει τὰ δεξιά.
Αἱ φύσεις τ' ἄλλως κράτισται· νῦν δὲ καὶ παρηκόνηνται.
Μηδὲν οὖν δείσητον, ἀλλὰ
Πάντ' ἐπέξιτον, θεατῶν γ' οὕνεχ', ὡς ὄντων σοφῶν.
ΕΥΡ. Καὶ μὴν ἐπ' αὐτοὺς τοὺς προλόγους σοι τρέψομαι,
Ὅπως τὸ πρῶτον τῆς τραγῳδίας μέρος
Πρώτιστον αὐτοῦ βασανιῶ τοῦ δεξιοῦ.
Ἀσαφὴς γὰρ ἦν ἐν τῇ φράσει τῶν πραγμάτων.
ΔΙ. Καὶ ποῖον αὐτοῦ βασανιεῖς;
ΕΥΡ. Πολλοὺς πάνυ.
Πρῶτον δ' ἐμοὶ τὸν ἐξ Ὀρεστείας λέγε.
ΔΙ. Ἄγε δὴ σιώπα πᾶς ἀνήρ. λέγ', Αἰσχύλε.
ΑΙΣ. Ἑρμῆ χθόνιε, πατρῷ' ἐποπτεύων κράτη,
Σωτὴρ γενοῦ μοι, ξύμμαχός τ' αἰτουμένῳ.
Ἥκω γὰρ ἐς γῆν τήνδε καὶ κατέρχομαι.
ΔΙ. Τούτων ἔχεις ψέγειν τι;
ΕΥΡ. Πλεῖν ἢ δώδεκα.
ΔΙ. Ἀλλ' οὐδὲ πάντα ταῦτά γ' ἔστ' ἀλλ' ἢ τρία.
ΕΥΡ. Ἔχει δ' ἕκαστον εἴκοσίν γ' ἁμαρτίας.
ΔΙ. Αἰσχύλε παραινῶ σοι σιωπᾶν· εἰ δὲ μή,
Πρὸς τρισὶν ἰαμβείοισι προσοφείλων φανεῖ.
ΑΙΣ. Ἐγὼ σιωπῶ τῷδ';
ΔΙ. Ἐὰν πείθῃ γ' ἐμοί.
ΕΥΡ. Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκεν οὐράνιόν γ' ὅσον.
ΑΙΣ. Ὁρᾷς ὅτι ληρεῖς;
ΔΙ. Ἀλλ' ὀλίγον γ' ἐμοὶ μέλει.

1039 40 Ὁ μὲν τείνῃ.. ὁ δ' ἐπαναστρέφειν δ., κἀπερείδ.], ὅλαι λέξεις παλαιστικαὶ, ἐκλαμβανόμεναι μεταφορικῶς. 1041 Μὴ 'ν ταὐτῷ κάθ.] μὴν ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῆς ἀναλογίας ποιῆσθε. 1048 Οὐκ ἔθ' οὕτω ταῦτ' ἔχει], ὡς τῶν Ἀθην. μετὰ τὸν Πελοπονν. πόλεμον, ἐμπειροτέρων γενομένων. 1058 Αὐτοῦ.. τοῦ δεξιοῦ], εἰρωνικῶς. 1060 Ὀρεστείας], οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ τριλογία τῶν Αἰσχύλου Χοηφόρων, Εὐμενίδων καὶ Ἀγαμέμνονος.

1061 Ἑρμῆ χθόνιε κλ.] ἀρχὴ τῶν Χοηφόρων. 1065 Τρία], ἐνν. ἔπη. 1071 Ὁρᾷς ὅτι ληρεῖς;] πρὸς τὸν Διόνυσον τοῦτο, ὡς παραλόγως αὐτῷ σιωπᾶν παραινέσαντα, τοῦ ἀντι-

ΑΙΣ. Πῶς φής μ' ἁμαρτεῖν

ΕΥΡ. Αὖθις ἐξ ἀρχῆς λέγε.

ΑΙΣ. Ἑρμῆ χθόνιε, πατρῷ' ἐποπτεύων κράτη.

ΕΥΡ. Οὔκουν Ὀρέστης τοῦτ' ἐπὶ τῷ τύμβῳ λέγει
Τῷ τοῦ πατρὸς τεθνεῶτος;

ΑΙΣ. Οὐκ ἄλλως λέγω.

ΕΥΡ. Πότερ' οὖν τὸν Ἑρμῆν, ὡς ὁ πατὴρ ἀπώλετο
Αὐτοῦ βιαίως ἐκ γυναικείας χερὸς
Δόλοις λαθραίοις, ταῦτ' ἐποπτεύειν ἔφη;

ΑΙΣ. Οὐ δῆτ' ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὸν Ἐριούνιον
Ἑρμῆν Χθόνιον προσεῖπε, κἀδήλου λέγων,
Ὁτιὴ πατρῷον τοῦτο κέκτηται γέρας.

ΕΥΡ. Ἔτι μεῖζον ἐξήμαρτες ἢ 'γὼ 'βουλόμην.
Εἰ γὰρ πατρῷον τὸ χθόνιον ἔχει γέρας...

ΔΙ. Οὕτω γ' ἂν εἴη πρὸς πατρὸς τυμβωρύχος.

ΑΙΣ. Διόνυσε, πίνεις οἶνον οὐκ ἀνθοσμίαν.

ΔΙ. Λέγ' ἕτερον αὐτῷ. σὺ δ' ἐπιτήρει τὸ βλάβος.

ΑΙΣ. Σωτὴρ γενοῦ μοι ξύμμαχός τ' αἰτουμένῳ·
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν τήνδε καὶ κατέρχομαι.

ΕΥΡ. Δὶς ταὐτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος.

ΔΙ. Πῶς δίς;

ΕΥΡ. Σκόπει τὸ ῥῆμ'· ἐγὼ δέ σοι φράσω.
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησι καὶ κατέρχομαι·
Ἥκω δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ κατέρχομαι.

ΔΙ. Νὴ τὸν Δί', ὥσπερ γ' εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει, κάρδοπον.

ΑΙΣ. Οὐ δῆτα τοῦτό γ', ὦ κατεστωμυλμένε
Ἄνθρωπε, ταὔτ' ἔστ', ἀλλ' ἄριστ' ἐπῶν ἔχον.

ΔΙ. Πῶς δή; δίδαξον γάρ με, καθ' ὅ τι δὴ λέγεις.

ΑΙΣ. Ἐλθεῖν μὲν ἐς γῆν ἔσθ', ὅτῳ μετῇ πάτρας·
Χωρὶς γὰρ ἄλλης ξυμφορᾶς ἐλήλυθε·
Φεύγων δ' ἀνὴρ ἥκει τε καὶ κατέρχεται.

ΔΙ. Εὖ, νὴ τὸν Ἀπόλλω! τί σὺ λέγεις, Εὐριπίδη;

ΕΥΡ. Οὔ φημι τὸν Ὀρέστην κατελθεῖν οἴκαδε·
Λάθρα γὰρ ἦλθεν, οὐ πιθὼν τοὺς κυρίους.

κάλου μηδὲν λέγοντος. 1076 77 Ὁ πατὴρ.. Αὐτοῦ], δηλ. τοῦ Ἑρμοῦ· διότι τὸ Πατρῷα καταλείπει ἀμφιβολίαν, πότερον τοῦ Ἑρμοῦ ἢ τοῦ Ὀρέστου. 1082 Ὁτιὴ πατρῷον κτλ.] πατρόθεν τοῦτο τὸ γέρας ἐκληρώσατο ὁ Ἑρμῆς, τὸ ἐπιτηρεῖν τὰ τῶν βασιλέων, εἴ γε ὁ Ζεὺς ὁ πατὴρ αὐτοῦ προστάτης αὐτῶν. 1083 Εἰ γὰρ πατρ. τὸ χθ. ἔχει γ.], τὸ ψυχοπομπεῖν δηλ., ὅθεν προλαμβάνων ὁ Διόνυσος, συνηγορῶν δῆθεν ὑπὲρ τοῦ Εὐρ., ἐπιφέρει κωμικὸν τὸ συμπέρασμα. 1085 Πίνεις οἶνον οὐκ ἀνθ.] μεθύεις, καὶ ταῦτα ἀπὸ φαύλου οἴνου.
1086 Τὸ βλάβος], τὸ ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον κατωτέρω (1106) λέγει: κακόν. 1100 Φεύγων δ' ἀνὴρ.. κατέρχεται], διότι τῷ Κατέρχομαι χρῶνται κυρίως ἐπὶ τῶν κατιόντων (ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν) φυγάδων. 1105 Τοὺς κυρίους] τῆς πατρίδος του, τὸν Αἴγισθον δηλ. καὶ τὴν Κλυταιμνήστραν, οἵτινες ἐβασίλευον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἐνόη-

ΔΙ. Εὖ, νὴ τὸν Ἑρμῆν· ὅ τι λέγεις δ' οὐ μανθάνω.
ΕΥΡ. Πέραινε τοίνυν ἕτερον
ΔΙ. Ἴθι πέραινε σὺ,
Αἰσχύλ', ἀνύσας· σὺ δ' ἐς τὸ κακὸν ἀπόβλεπε.
ΑΙΣ. Τύμβου δ' ἐπ' ὄχθῳ τάδε γε κηρύσσω πατρὶ
Κλύειν, ἀκοῦσαι.
ΕΥΡ. Τοῦθ' ἕτερον αὖθις λέγει
Κλύειν, ακοῦσαι, ταὐτὸν ὂν σαφέστατα.
ΔΙ. Τεθνηκόσιν γὰρ ἔλεγεν, ὦ μόχθηρε σὺ,
Οἷς οὐδὲ τρὶς λέγοντες ἐξικνούμεθα.
ΑΙΣ. Σὺ δὲ πῶς ἐποίεις τοὺς προλόγους;
ΕΥΡ. Ἐγὼ φράσω.
Κἄν που δὶς εἴπω ταὐτὸν, ἢ στοιβὴν ἴδῃς
Ἐνοῦσαν ἔξω τοῦ λόγου, κατάπτυσον.
ΔΙ. Ἴθι δὴ, λέγ'· οὐ γάρ μοὐστὶν ἀλλ' ἀκουστέα
Τῶν σῶν προλόγων τῆς ὀρθότητος τῶν ἐπῶν.
ΕΥΡ. Ἦν Οἰδίπους τοπρῶτον εὐδαίμων ἀνήρ.
ΑΙΣ. Μὰ τὸν Δί', οὐ δῆτ'· ἀλλὰ κακοδαίμων φύσει,
Ὅντινά γε, πρὶν φῦναι μὲν, ὡ'πόλλων ἔφη
Ἀποκτενεῖν τὸν πατέρα, πρὶν καὶ γεγονέναι.
Πῶς οὗτος ἦν τοπρῶτον εὐδαίμων ἀνήρ;
ΕΥΡ. Εἶτ' ἐγένετ' αὖθις ἀθλιώτατος βροτῶν.
ΑΙΣ. Μὰ τὸν Δί', οὐ δῆτ', οὐμενοῦν ἐπαύσατο.
Πῶς γάρ; ὅτε δὴ πρῶτον μὲν αὐτὸν γενόμενον,
Χειμῶνος ὄντος, ἐξέθεσαν ἐν ὀστράκῳ,
Ἵνα μὴ 'κτραφεὶς γένοιτο τοῦ πατρὸς φονεύς·
Εἶθ' ὡς Πόλυβον ἤῤῥησεν οἰδῶν τὼ πόδε·
Ἔπειτα γραῦν ἔγημεν, αὐτὸς ὢν νέος,
Καὶ πρός γε τούτοις τὴν ἑαυτοῦ μητέρα·
Εἶτ' ἐξετύφλωσεν αὑτόν.
ΔΙ. Εὐδαίμων ἄρ' ἦν,
Εἰ κἀστρατήγησέν γε μετ' Ἐρασινίδου.
ΕΥΡ. Ληρεῖς· ἐγὼ δὲ τοὺς προλόγους καλῶς ποιῶ.

σεν ἢ προσποιεῖται ὅτι δὲν ἐνόησεν ὁ Διόνυσος, ἴσως διότι δὲν ἦσαν κατὰ νόμους χύματ.

1110 Τεθνηκόσιν γὰρ κτλ.] κωμικῶς εὐφυέςατον τοῦτο. Τὸ δὲ Τρὶς λέγοντες, διὰ τὴν συνήθειαν τοῦ ἀνακαλεῖν τρὶς ὀνομαστὶ τοὺς τεθνηκότας, ἴδε 'Οδ. I, 65. 1113 Στοιβὴν], κυρίως εἶδος φυτοῦ (ἡ cuscuta epithymum ἡ Europaea τοῦ Λιναίκ.), τὸ ὁποῖον παρενέβαλλον μεταξὺ τῶν εὐθραύςων φορτίων κλπ. Ἐννοεῖ δὲ τὰ περιττὰ παραγεμίσματα τῶν ςίχων, τὰ πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κεχηνότος ῥυθμοῦ. 1115 Οὐ γάρ μοὐςὶν ἀλλ' ἀκουστέα] Οὐδὲν γὰρ ἄλλο μοι ἐστὶν (ὑπόλοιπον) ἢ ἀκοῦσαι καὶ τῆς ὀρθ. τῶν ἐπῶν τῶν σῶν κτλ.

1117 Ἦν Οἰδίπους κτλ.], ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Εὐρ. 1123 Οὐμενοῦν ἐπ.], οὐκ ἐγένετο, μενοῦνγε (ἀλλὰ μᾶλλον) οὐδ' ἐπαύσατό ποτε ὤν. 1126 Ἐν ὀστράκῳ], ἐντὸς χύτρας, καθὼς συνείθιζον νὰ ἐκθέτωσι τὰ βρέφη, ὅθεν καὶ τὸ Χυτρίζειν. 1127 Ἤῤῥησεν], ἀόρ. τοῦ Ἔῤῥω, ὑπῆγε κακῶς ἔχων, ἢ ἐπὶ κακῷ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων. 1129 Ἐρασινίδου], ἑνὸς τῶν ἐν Ἀργινούσσαις στρατηγησάντων καὶ φονευθέντων ἔπειτα ὑπὸ τῆς πόλεως, ὅς τις ἦτον πιθανῶς μύωψ.

ΑΙΣ. Καὶ μὴν, μὰ τὸν Δί', οὐ κατ' ἔπος γέ σου κνίσω
Τὸ ῥῆμ' ἕκαστον, ἀλλὰ σὺν τοῖσιν θεοῖς
Ἀπὸ ληκυθίου σου τοὺς προλόγους διαφθερῶ.
ΕΥΡ. Ἀπὸ ληκυθίου σὺ τοὺς ἐμούς;
ΑΙΣ. Ἑνὸς μόνου.
Ποιεῖς γὰρ οὕτως, ὥστ' ἐναρμόττειν ἅπαν,
Καὶ κωδάριον, καὶ ληκύθιον, καὶ θυλάκιον,
Ἐν τοῖς ἰαμβείοισι. δείξω δ' αὐτίκα.
ΕΥΡ. Ἰδού. σὺ δείξεις;
ΑΙΣ. Φημί.
ΔΙ. Καὶ δὴ χρὴ λέγειν;
ΕΥΡ. Αἴγυπτος, ὡς ὁ πλεῖστος ἔσπαρται λόγος,
Ξὺν παισὶ πεντήκοντα ναυτίλῳ πλάτῃ
Ἄργος κατασχών...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΕΥΡ. Τουτὶ τί ἦν τὸ ληκύθιον; οὐ κλαύσεται;
ΔΙ. Λέγ' ἕτερον αὐτῷ πρόλογον, ἵνα καὶ γνῷ πάλιν.
ΕΥΡ. Διόνυσος, ὃς θύρσοισι καὶ νεβρῶν δοραῖς
Καθαπτὸς ἐν πεύκαισι Παρνασὸν κάτα
Πηδᾷ χορεύων...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΔΙ. Οἴμοι, πεπλήγμεθ' αὖθις ὑπὸ τῆς ληκύθου!
ΕΥΡ. Ἀλλ' οὐδὲν ἔσται πρᾶγμα· πρὸς γὰρ τουτονὶ
Τὸν πρόλογον οὐχ ἕξει προσάψαι λήκυθον.
Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ·
Ἢ γὰρ πεφυκὼς ἐσθλὸς οὐκ ἔχει βίον,
Ἢ δυσγενὴς ὤν...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΔΙ. Εὐριπίδη...
ΕΥΡ. Τί ἐστιν;
ΔΙ. Ὑφέσθαι μοι δοκεῖ·
Τὸ ληκύθιον γὰρ τοῦτο πνευσεῖται πολύ.
ΕΥΡ. Οὐδ' ἂν, μὰ τὴν Δήμητρα, φροντίσαιμί γε·
Νυνὶ γὰρ αὐτοῦ τοῦτό γ' ἐκκεκόψεται.
ΔΙ. Ἴθι δὴ λέγ' ἕτερον, κἀπέχου τῆς ληκύθου.

Κατ' ἔπος κνίσω], διονυχίσω λέξιν πρὸς λέξιν. 1135 Ἀπὸ ληκυθίου], παροιμ., δηλ. πάνυ ῥᾳδίως. 1137 ὡς εὐτελῆ δηλονότι ἡ πεζὰ ποιοῦντος τοῦ Εὐρ. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημά του, κωμικῶς μὲν ἔχει τι χαρίεν· σπουδαίως ὅμως θεωρούμενον, φαίνεται σαθρόν: διότι καὶ εἰς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ εἰς παντὸς ἄλλου ποιητοῦ πολλοὺς στίχους δύνανται νὰ ἐναρμοσθῶσι τὰ λεξείδια ταῦτα. 1141 Αἴγυπτος κτλ.] ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀρχελάου, δράματος τοῦ Εὐρ. 1144 Οὐ κλαύσεται;] 'δὲν πάγει 'σ τ' ἀνάθεμα (εἰς τὸν διάβολον κτλ.), 1146 Διόνυσος κτλ.], ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς Ὑψιπύλης. 1148 Πηδᾷ χορεύων..] τὸ λοιπὸν τοῦ ἰάμβου: παρθένοις σὺν Δελφίσιν. 1151 Οὐκ ἔστιν ὅστις κτλ.] ἐκ Σθενεβοίας ἡ ἀρχή· τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ τρίτου ἰάμβου: πλουσίαν ἀροῖ πλάκα. 1157 Μὰ τὴν Δήμητρα], ἴσως ὡς μεμυημένος, ἴδε 42.

ΕΥΡ. Σιδώνιόν ποτ' ἄστυ Κάδμος ἐκλιπὼν,
'Αγήνορος παῖς...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΔΙ. Ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν, ἀποπρίω τὴν λήκυθον,
ἵνα μὴ διακναίσῃ τοὺς προλόγους ἡμῶν.
ΕΥΡ. Τὸ τί;
Ἐγὼ πρίωμαι τῷδ';
ΔΙ. Ἐὰν πείθῃ γ' ἐμοί.
ΕΥΡ. Οὐ δῆτ', ἐπεὶ πολλοὺς προλόγους ἕξω λέγειν,
ἵν' οὗτος οὐχ ἕξει προσάψαι λήκυθον.
Πέλοψ ὁ Ταντάλειος εἰς Πίσαν μολῶν
Θοαῖσιν ἵπποις...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΔΙ. Ὁρᾷς, προσῆψεν αὖθις αὖ τὴν λήκυθον.
Ἀλλ', ὦ 'γάθ', ἔτι καὶ νῦν ἀπόδος πάσῃ τέχνῃ·
Λήψει γὰρ ὀβολοῦ πάνυ καλήν τε κἀγαθήν.
ΕΥΡ. Μὰ τὸν Δί', οὔπω γ'· ἔτι γάρ εἰσί μοι συχνοί.
Οἰνεύς ποτ' ἐκ γῆς...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΕΥΡ. Ἔασον εἰπεῖν πρῶθ' ὅλον με τὸν στίχον.
Οἰνεύς ποτ' ἐκ γῆς πολύμετρον λαβὼν στάχυν,
Θύων ἀπαρχάς...
ΑΙΣ. Ληκύθιον ἀπώλεσεν.
ΔΙ. Μεταξὺ θύων; καὶ τίς αὔθ' ὑφείλετο;
ΕΥΡ. Ἔασον, ὦ 'τᾶν· πρὸς τοδὶ γὰρ εἰπάτω.
Ζεύς, ὡς λέλεκται τῆς ἀληθείας ὕπο..»
ΔΙ. Ἀπολεῖς· ἐρεῖ γὰρ « ληκύθιον ἀπώλεσεν.»
Τὸ ληκύθιον γὰρ τοῦτ' ἐπὶ τοῖς προλόγοισί σου,
Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς, ἔφυ.
Ἀλλ' ἐς τὰ μέλη, πρὸς τῶν θεῶν, αὐτοῦ τράπου.
ΕΥΡ. Καὶ μὴν ἔχω γ', ὡς αὐτὸν ἀποδείξω κακὸν
Μελοποιὸν ὄντα, καὶ ποιοῦντα ταὔτ' ἀεί.
ΧΟΡ. Τί ποτε πρᾶγμα γενήσεται; Ἐπῳδ.
Φροντίζειν γὰρ ἔγωγ' ἔχω, τίν' ἄρα μέμψιν ἐποίσει
Ἀνδρὶ τῷ πολὺ πλεῖστα δὴ
Καὶ κάλλιστα μέλη ποιήσαντι τῶν ἔτι νῦν ὄντων.
Θαυμάζω γὰρ ἔγωγ', ὅπῃ μέμψεταί ποτε τοῦτον
Τὸν βακχεῖον ἄνακτα, καὶ δέδοιχ' ὑπὲρ αὐτοῦ.

1160 Σιδώνιον ποτ' ἄςυ κτλ.] Φρύξου τοῦ πρώτου ἡ ἀρχή. 1168 Πέλοψ ὁ Ταντάλειος κτλ.] Ἰφιγενείας τῆς ἐν Ταύροις ἡ ἀρχή· τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ἰάμβου: Οἰνομάου γαμεῖ κόρην. 1178 Οἰνεὺς ποτ'], ἐκ Μελεάγρου· τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ δευτέρου ςίχου: οὐκ ἔθυσεν Ἀρτέμιδι. 1180 Ἀπολεῖς], φρσ. Ἀττ. μὲ ζαλίζεις, ἢ· εἰς μάτην. 1184 Τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθ.], εἶδος φύματος, (κοιν. ἀπὸ τοῦ Λατ.) λοῦπα. 1191 Τὸν βακχ. ἄνακτα] τὸν βασιλέα τῶν τραγικῶν μελοποιῶν, τὸν ὥσπερ ἐκβακχεύοντα ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει.

ΕΥΡ. Πάνυ γε μέλη θαυμαστά. δείξει δὴ τάχα·
Εἰς ἓν γὰρ αὐτοῦ πάντα τὰ μέλη ξυντεμῶ.
ΔΙ. Καὶ μὴν λογιοῦμαι ταῦτα, τῶν ψήφων λαβών.
(Διαύλιον προσαυλεῖ τις.)
ΕΥΡ. Φθιῶτ' Ἀχιλλεῦ, τί ποτ', ἀνδροδάϊκτον ἀκούων,
Ἰήκοπον οὐ πελάθεις ἐπ' ἀρωγάν;
Ἑρμᾶν μὲν πρόγονον τίομεν γένος οἱ περὶ λίμναν.
Ἰήκοπον οὐ πελάθεις ἐπ' ἀρωγάν.
ΔΙ. Δύο σοι κόπω, Αἰσχύλε τούτω.
ΕΥΡ. Κύδιστ' Ἀχαιῶν,
Ἀτρέως Πολυκοίρανε, μάνθανε, παῖ.
Ἰήκοπον οὐ πελάθεις ἐπ' ἀρωγάν.
ΔΙ. Τρίτος, Αἰσχύλε, σοι κόπος οὗτος.
ΕΥΡ. Εὐφαμεῖτε, μελισσονόμοι,
Δόμον Ἀρτέμιδος πέλας οἴγειν.
Ἰήκοπον οὐ πελάθεις ἐπ' ἀρωγάν.
Κύριός εἰμι θροεῖν ὅδιον κράτος αἴσιον
ἀνδρῶν.
Ἰήκοπον οὐ πελάθεις ἐπ' ἀρωγάν.
ΔΙ. Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν κόπων ὅσον!
Ἐγὼ μὲν οὖν ἐς τὸ βαλανεῖον βούλομαι·
Ὑπὸ τῶν κόπων γὰρ τὼ νεφρὼ βουβωνιῶ.
ΕΥΡ. Μή, πρίν γ' ἀκούσῃς χατέραν στάσιν μελῶν
Ἐκ τῶν κιθαρῳδικῶν νόμων εἰργασμένην.
ΔΙ. Ἴθι δὴ πέραινε, καὶ κόπον μὴ προστίθει.
ΕΥΡ. Ὅπως Ἀχαιῶν δίθρονον κράτος, Ἑλλάδος
ἥβας,
Τὸ φλαττοθραττοφλαττόθρατ.
Σφίγγα, δυσαμεριᾶν πρύτανιν κύνα, πέμπει,
Τὸ φλαττοθραττοφλαττόθρατ,
Σὺν δορὶ καὶ χερὶ πράκτορι θούριος ὄρνις,

1194 (Διαύλιον αὐλεῖ τις),] συμφωνίαν δύο αὐλῶν, ἵνα συναρμόσῃ πρὸς ταύτην τὸ μέλος. 1195 Φθιῶτ' Ἀχιλλεῦ], ἐκ Μυρμιδόνων Αἰσχύλου, συνείρει δὲ πρὸς γέλωτα ἐξ ἄλλων αὐτοῦ δραμάτων, ὅθεν, ὡς οὐκ ἔχοντα μίαν ἁρμονίαν, καλεῖται Ἀλλοιόστροφα. Τὸ δὲ Ἰήκοπον ἀρωγὰν γελοίως πέπλασαι κατὰ τὸ Φλαττοθραττόθρατ. κτλ. 1197 Ἑρμᾶν μὲν κτλ.] ἐκ τῶν Αἰσχύλου Ψυχαγωγῶν. 1204 Μελισσονόμοι], ὁ Σχλ. τὸ ἐξηγεῖ, ὡς ἐὰν ἦτο Πολισσονόμοι. Ἀλλὰ τί κοινὸν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμ. Ἐν ᾧ Μελισσονόμοι ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἱερειῶν τῆς θεᾶς ταύτης, αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο, ὡς γνωστόν, Μέλισσαι. 1207 Ὅδιον], διορθωθὲν ἀντὶ Ὅσιον, ἐκ τοῦ Ἀγαμ. (στίχ. 104) τοῦ Αἰσχύλου.
1210 Βούλομαι], ἐνν. ἀπελθεῖν. 1210 Ὑπὸ τῶν κόπων γὰρ κτλ.] διὰ τὸ συχνάκις ἐπαναλαμβανόμενον Ἰήκοπον: Τὸ δὲ Βουβωνιῶ, ἁπλῶς ἀντὶ Ἐπρήσθησαν τὰ νεφρά μου.
1212 Στάσιν μελῶν], στάσιμον μέλος, ὃ ᾄδουσιν ἱστάμενοι οἱ χορευταί. 1215 Ὅπως Ἀχ. κτλ.] συνείρει πάλιν ἔνθεν κἀκεῖθεν κομμάτια τῶν χορικῶν τοῦ Αἰσχύλου μελῶν, οἷον ἐξ Ἀγαμ., ἐκ Σφιγγός, ἐκ Θρῃσσῶν κτλ. Τὸ δὲ Φλαττοθραττοφλαττόθρατ εἶνε δῆθεν μίμησις ἀπηχήματος λύρας, καθὼς τὸ παρ' ἡμῖν Τραλαλὰ κτλ., παρβλ. Πλ. 290. 1217 Δυσαμεριᾶν πρύτανιν], κατὰ διόρθ. ἀντὶ Δυσαμερίαν, πρύτανιν. 1219 Ὄρνις], ὁ ἀετός.

Τὸ φλαττοθραττοφλαττόθρατ,
Κυρεῖν παρασχὼν ἱταμαῖς κυσὶν ἀεροφοίτοις,
Τὸ φλαττοθραττοφλαττόθρατ,
Τὸ συγκλινὲς ἐπ' Αἴαντι,
Τὸ φλαττοθραττοφλαττόθρατ.

ΔΙ. Τί τὸ φλαττόθρατ τοῦτ' ἐστίν; ἐκ Μαραθῶνος, ἢ
Πόθεν ξυνέλεξας ἱμονιοστρόφου μέλη;

ΑΙΣ. Ἀλλ' οὖν ἐγὼ μὲν ἐς τὸ καλὸν ἐκ τοῦ καλοῦ
Ἤνεγκον αὔθ', ἵνα μὴ τὸν αὐτὸν Φρυνίχῳ
Λειμῶνα Μουσῶν ἱερὸν ὀφθείην δρέπων·
Οὗτος δ' ἀπὸ πάντων μὲν φέρει πορνιδίων,
Σκολιῶν Μελίτου, Καρικῶν αὐλημάτων,
Θρήνων, χορείων, τάχα δὲ δηλωθήσεται.
Ἐνεγκάτω τις τὸ λύριον. καί τοι τί δεῖ
Λύρας ἐπὶ τοῦτον; ποῦ 'στιν ἡ τοῖς ὀστράκοις
Αὕτη κροτοῦσα; δεῦρο Μοῦσ' Εὐριπίδου,
Πρὸς ἥνπερ ἐπιτήδεια τάδ' ἔστ' ᾄδειν μέλη.

ΔΙ. Αὕτη ποθ' ἡ Μοῦσ' οὐκ ἐλεσβίαζεν; οὔ;

ΑΙΣ. Ἀλκυόνες, αἳ παρ' ἀενάοις θαλάσσης Ἀλλαιόςτρ.
Κύμασι στωμύλλετε,
Τέγγουσαι νοτίαις πτερῶν ῥανίσι χρόα δροσιζόμεναι·
Αἵ θ' ὑπωρόφιοι κατὰ
Γωνίας εἱ-εἱ-ειλίσσετε δακτύλοις
Φάλαγγες ἱστότονα πηνίσματα,
Κερκίδος ἀοιδοῦ μελέτας,
Ἵν' ὁ φίλαυλος ἔπαλλε δελφὶς πρώραις κυανεμβόλοις;

1221 Κυσὶν], ταῖς ἀετοῖς, ἴδε Αἰσχ. Προμ. 1020. 1223 Τὸ συγκλ. ἐπ' Αἴαντι], ἐκ Θρῃσσῶν Αἰσχύλου, κατὰ τὸν Ἀπολλών., ἀλλ' ὡς περικεκομμένον ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ Ερ., μένει ἀνεξήγητον. 1225 Ἐκ Μαραθῶνος;] ἐκ τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχ. 1226 ἱμονιοστρόφου μέλη], χυδαῖα, ἀγοραῖα, ὁποῖα ᾖδον συνήθως οἱ ἀνασύροντες ἐκ τῶν φρεάτων ὕδωρ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Καλλίμ. «Ἀείδει καί πού τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον». 1227 28 Ἐς τὸ καλὸν ἐκ τοῦ καλοῦ ἤνεγκον αὔθ'] καλὰ ὄντα (τὰ κιθαρῳδικὰ μέλη τοῦ Φρυνίχου) μετεποίησα αὐτὰ οὐχ ἧττον καλῶς.—Ἵνα μὴ τὸν αὐτὸν Φρ. Λ. Μ. ὀφθ. δρ.] ἵνα μὴ δόξω ἀπομιμεῖσθαι τὸν Φρ. (μτφορ. καὶ περιφρ.). 1231 Σκολ. Μελίτου], ψυχρὸς καὶ φορτικὸς ποιητὴς σκολιῶν, ἄλλος παρὰ τὸν Μέλιτον, τὸν κατήγορον τοῦ Σωκρ.—Καρικῶν αὐλημ.], ὀδυνηρῶν ἢ θρηνωδῶν· τοιαῦτα γὰρ τὰ τῶν Καρῶν, τῶν Φρυγῶν καὶ ἄλλων, ὅθεν καὶ ἡ Καρικὴ μοῦσα, ἴδε καὶ Αἰσ. Πέρ. 972. 1233 34 Τί δεῖ λύρας ἐπὶ τοῦτον], ἴσως ὑπαινίττεται τὴν παροιμ. Ὄνος λύρας (ἀκούων), λεγομένην ἐπὶ ἀναισθήτων. 1234 35 Ἡ τοῖς ὀστρ. κροτ.] χορεύτρια κροτοῦσα συγχρόνως τὰ ἐν τοῖς δακτύλοις αὐτῆς κογχύλια, καθὼς καὶ σήμερον παρὰ τοῖς Τούρκοις οἱ λεγόμενοι Τσεγκή. 1238 Ἀλκυόνες κτλ.] συνείρει καὶ οὗτος ἄλλα καὶ ἄλλα ἐκ τῶν Εὐριπίδου, παραποιῶν αὐτὰ ἐπὶ τὸ γελοιωδέστερον. 1241 κ. ε. Αἵ θ' ὑπωροφ.... φάλαγγες], αἱ ἀράχναι, τὰ φαλάγγια.—εἱ-εἱ-ειλίσσετε], ἐπεκτείνει τὴν λέξιν κατὰ μίμησιν τοῦ μέλους, καθὼς καὶ παρ' ἡμῖν ἐν ταῖς βίβλοις τῆς ἐκκλησ. μουσικῆς, ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οἱ χοροὶ τῶν ἀρχαίων εἶχον πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, καὶ μάλιστα τὰ λεγόμενα Προσόμοια.—δακτύλοις] τοῖς τῶν ἀραχνῶν ποσίν.—ἱστότ. πην.] τὰ ὑφάσματα τῶν ἀραχν., πρὸς τὰ ὁποῖα παραβάλλει τὰ ἀνεμώλια τοῦ Εὐρ. ᾄσματα.
1244 Κερκ. ἀοιδοῦ], παρ' ὅσον καὶ ἡ ὑφαντικὴ κερκὶς ποιόν τινα ἀποτελεῖ ἦχον.

Μαντεῖα καὶ σταδίους,
Οἰνάνθας γάνος ἀμπέλου, βότρυος ἕλικα παυσίπονον.
Περίβαλλ', ὦ τέκνον, ὠλένας! —
Ὁρᾷς τὸν πόδα τοῦτον;
ΔΙ. Ὁρῶ.
ΑΙΣ. Τί δαί; τοῦτον ὁρᾷς;
ΔΙ. Ὁρῶ.
ΑΙΣ. Τοιαῦτα μέντοι σὺ ποιῶν,
Τολμᾷς τἀμὰ μέλη ψέγειν,
Ἀνὰ τὸ δωδεκαμήχανον Κυρήνης μελοποιῶν;
Τὰ μὲν μέλη σου ταῦτα· βούλομαι δ' ἔτι
Τὸν τῶν μονῳδιῶν διεξελθεῖν τρόπον.
Ὦ Νυκτὸς κελαινοφαὴς Ἀνομοιόστρ.
Ὄρφνα, τίνα μοι δύστανον ὄνειρον
Πέμπεις ἐξ ἀφανοῦς, Ἀΐδα πρόπολον,
Ψυχὰν ἄψυχον ἔχοντα,
Μελαίνας νυκτὸς παῖδα, φρικώδη
Δεινὰν ὄψιν μελανονεκυείμονα,
Φόνια, φόνια δερκόμενον,
Μεγάλους ὄνυχας ἔχοντα;
Ἀλλά μοι, ἀμφίπολοι, λύχνον ἅψατε,
Κάλπισί τ' ἐκ ποταμῶν δρόσον ἄρατε, θέρμετε δ' ὕδωρ,
Ὡς ἂν θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω.
Ἰὼ πόντιε δαῖμον, τοῦτ' ἐκεῖν'!
Ἰὼ ξύνοικοι, τάδε τέρατα
Θεάσασθε· ἀλεκτρυόνα μου
Ξυναρπάσασα φρούδη Γλύκη.
Νύμφαι ὀρεσσίγονοι... ὦ Μανία,
Ξύλλαβ'! ἐγὼ δ' ἁ
Τάλαινα προσέχουσ' ἔτυχον ἐμαυτῆς ἔργοισι, λίνου
Μεστὸν ἄτρακτον εἱ-ει-ει-ειλίσσουσα χεροῖν,

1246 Μαντ. καὶ σταδ.] διότι τὰ κινήματα τῶν δελφ. ἐκλαμβάνονται καὶ σήμερον ἀκόμην ὡς προμαντεύοντα τρικυμίαν ἢ γαλήνην. 1247 Οἰνάνθας γάνος ἀμπ.] ἐκ τῆς Εὐριπίδου Ὑψιπύλης. 1248 Περίβαλ', ὦ τέκνον] πρὸς τὴν ὀρχηστρίδα ταῦτα καὶ τὰ ἑξῆς, ἐπὶ τὸ σατυρικώτερον. 1255 Τὸ δωδεκαμήχανον Κυρήνης], ἑταίρα αὕτη, δώδεκα τρόπους ἐν τῇ συνουσίᾳ ἐπιτηδεύουσα, ἧς μέμνηται ϗ ἐν Θεσμοφορ. 104. Τοῦτο δὲ διότι ϗ ὁ Εὐριπ. εἶπέ πω (ἐν Ὑψιπύλῃ): Δωδεκαμήχανον ἄντρον. 1256 κ. ε. Ὦ νυκτὸς κτλ.] ἐκ τῆς Εὐριπ. Ἑκάβης (στίχ. 67 κ. ε. καὶ 587), συγκεχυμένα μέν τοι ἐπίτηδες, καθὼς ϗ τὰ προλαβόντα.
1259 Ψυχὰν ἄψυχον], παρῳδεῖ τὸ Νύμφην ἄνυμφον. 1269. 70 Ἀλεκτρ. μου Ξυναρπ. φρούδη Γλύκη], μιμεῖται κωμικῶς τὰς μεταξὺ γειτόνων γυναικῶν λογομαχίας.
1271 Μανία], σύνηθες ὄνομα δούλων γυναικῶν, καθὼς καὶ τὸ Μάνης ἐπὶ ἀνδρῶν.
1272. 75 Ἐγὼ δ' κτλ.], τοῦτο πρὸς τὰ ἀνωτέρω: Ἰὼ Ξύνοικοι· ὡς ἐκ μέρους τῆς γυναικός. Διασύρει δὲ τὸν Εὐριπίδην, λαχανοπώλιδος ἄλλως υἱόν, ὡς εἴρηται, ὡς ἐξευτελίζοντα τὴν τραγικὴν μοῦσαν, δι' εἰσαγωγῆς θεραπαινίδων εἰς τὴν σκηνήν, καὶ ἀπὸ τοῦ τραγικοῦ ὕψους ἐκπίπτοντα εἰς τὰ συνήθη καὶ τετριμμένα τοῦ βίου, ϗ μονῳδίαν ὅλην ποιοῦντα περὶ ὄνου σκιᾶς.

Κλωστῆρα ποιοῦσ',
Ὅπως κνεφαῖος εἰς ἀγορὰν φέρουσ'
Ἀποδοίμαν· ὁ δ' ἀνέπτατ', ἀνέπτατ' ἐς
Αἰθέρα κουφοτάταις πτερύγων ἀκμαῖς·
Ἐμοὶ δ' ἄχε', ἄχεα κατέλιπε· δάκρυα, δάκρυα, τ' ἀπ' ὀμμάτων
Ἔβαλον, ἔβαλον ἁ τλάμων.
Ἀλλ' ὦ Κρῆτες, Ἴδας τέκνα, τὰ τόξα
Ἐπαμύνατε, τὰ κῶλά τ' ἀμπάλλετε,
Κυκλούμενοι τὴν οἰκίαν!
Ἅμα δὲ Δίκτυννα παῖς Ἄρτεμις καλὰ
Τὰς κυνίσκας ἔχουσ' ἐλθέτω διὰ δόμων πανταχῇ.
Σὺ δ', ὦ Διός, διπύρους ἀνέχουσα λαμπάδας
Ὀξυτάταιν χεροῖν,
Ἑκάτα, παράφηνον ἐς Γλύκης,
Ὅπως ἂν εἰσελθοῦσα φωράσω!
ΔΙ. Παύσασθον ἤδη τῶν μελῶν.
ΑΙΣ. Κἀμοί γ' ἅλις.
Ἐπὶ τὸν σταθμὸν γὰρ αὐτὸν ἀγαγεῖν βούλομαι,
Ὅσπερ γ' ἐλέγξει τὴν ποίησιν νῷν μόνος·
Τὸ γὰρ βάρος νῷν βασανιεῖ τῶν ῥημάτων.
ΔΙ. Ἴτε δεῦρο νῦν, εἴπερ γε δεῖ καὶ τοῦτό με
Ἀνδρῶν ποιητῶν τυροπωλῆσαι τέχνην.
ΧΟΡ. Ἐπίπονοί γ' οἱ δεξιοί. Πρῳδή.
Τόδε γὰρ ἕτερον αὖ τέρας
Νεοχμόν, ἀτοπίας πλέων,
Ὃ τίς ἂν ἐπενόησεν ἄλλος;
Μὰ τόν, ἐγὼ μὲν οὐδ' ἄν, εἴ τις
Ἔλεγέ μοι τῶν ἐπιτυχόντων,
Ἐπιθόμην, ἀλλ' ᾠόμην ἂν
Αὐτὸν αὐτὰ ληρεῖν.
ΔΙ. Ἴθι νυν, παρίστασθον παρὰ τὼ πλάστιγγ'...
ΑΙΣ. καὶ ΕΥΡ. Ἰδού.
ΔΙ. Καὶ λαβομένω, τὸ ῥῆμ' ἑκάτερος εἴπατον,
Καὶ μὴ μεθῆσθον, πρὶν ἂν ἐγὼ σφῷν κοκκύσω.
ΕΥΡ. Ἐχόμεθα.
ΔΙ. Τοὔπος νῦν λέγετον εἰς τὸν σταθμόν.

1277 Ὁ δ' ἀνέπτατ'], ὁ ἀλεκτρυὼν δήπου. 1281 Κρῆτες, Ἴδας τέκνα], ἀποτείνεται κωμικῶς πρὸς τοὺς ὀρνιθοθήρας, ἵνα τῆς συλλάβωσι τὸν ἀλεκτρ. 1282 Τὰ κῶλά τ' ἀμπάλλετε], πρὸς τὸν χορὸν τοῦτο. 1286 Ὦ Διός], ἐνν. παῖ, πρὸς τὴν Ἑκάτην, ἣν τινες τὴν αὐτήν φασι τῇ Ἀρτέμιδι.— διπύρους λαμπ.], διπλᾶς, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χερσίν, ὅπως φαίνεται κρατοῦσα ἔν τισιν ἀρχαίοις νομίσμασιν ἡ Ἄρτεμις, ἥτις διὰ τοῦτο καὶ Ἀμφίπυρος καλεῖται ὑπὸ τοῦ Σοφοκλ. (ἐν Τραχ.). 1300 Μὰ τόν], ἐλλειπτικῶς, καθὼς [illegible] ἀποσιωπῶντες τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ. 1301 Τῶν ἐπιτυχόντων], κωμικώτατον, ἀντὶ [illegible] τῶν ἐπιτυχόντων. 1305 Καὶ λαβομένω], ἐνν. τῆς πλάστιγγος. 1306 Κοκκύσω], ὁ Σχλ. τὸ ἐξηγεῖ· Συρίσω· ἀλλ' εἶνε προφανῶς μίμησις τῆς φωνῆς τοῦ Κόκκυγος: Κόκκυ.

ΕΥΡ. Εἴθ' ὤφελ' Ἀργοῦς μὴ διαπτάσθαι σκάφος.
ΑΙΣ. Σπερχειὲ ποταμὲ βουνόμοι τ' ἐπιστροφαί.
ΔΙ. Κόκκυ, μεθεῖτε. καὶ πολύ γε κατωτέρω
Χωρεῖ τὸ τοῦδε.
ΕΥΡ. Καὶ τί ποτ' ἐστὶ ταἴτιον;
ΔΙ. Ὅτι εἰσέθηκε ποταμὸν, ἐριοπωλικῶς
Ὑγρὸν ποιήσας τοὔπος, ὥσπερ τἄρια·
Σὺ δ' εἰσέθηκας τοὔπος ἐπτερωμένον.
ΕΥΡ. Ἀλλ' ἕτερον εἰπάτω τι, κἀντιστησάτω.
ΔΙ. Λάβεσθε τοίνυν αὖθις.
ΑΙΣ. καὶ ΕΥΡ. Ἤν ἰδού.
ΔΙ. Λέγε.
ΕΥΡ. Οὐκ ἔστι Πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο, πλὴν λόγος.
ΑΙΣ. Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ.
ΔΙ. Μεθεῖτε, μεθεῖτε! καὶ τὸ τοῦδέ γ' αὖ ῥέπει·
Θάνατον γὰρ εἰσέθηκε, βαρύτατον κακῶν.
ΕΥΡ. Ἐγὼ δὲ πειθώ γ', ἔπος ἄριστ' εἰρημένον.
ΔΙ. Πειθὼ δὲ κοῦφόν ἐστι, καὶ νοῦν οὐκ ἔχον.
Ἀλλ' ἕτερον αὖ ζήτει τι τῶν βαρυστάθμων,
Ὅ τί σοι καθέλξει, καρτερόν τε καὶ μέγα.
ΕΥΡ. Φέρε ποῦ τοιοῦτο δῆτά μού 'στί;
ΔΙ. Ποῦ; 'φράσω;
Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέτταρα.
Λέγοιτ' ἄν, ὡς αὕτη 'στὶ λοιπὴ σφῷν στάσις.
ΕΥΡ. Σιδηροβριθές τ' ἔλαβε δεξιᾷ ξύλον.
ΑΙΣ. Ἐφ' ἅρματος γὰρ ἅρμα, καὶ νεκρῷ νεκρός...
ΔΙ. Ἐξηπάτηκεν αὖ σε καὶ νῦν.
ΕΥΡ. Τῷ τρόπῳ;
ΔΙ. Δύ' ἅρματ' εἰσέθηκε καὶ νεκρὼ δύο,
Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι.
ΑΙΣ. Καὶ μηκέτ' ἔμοιγε κατ' ἔπος, ἀλλ' ἐς τὸν σταθμὸν
Αὐτός, τὰ παιδί', ἡ γυνή, Κηφισοφῶν,
Ἐμβὰς καθήσθω, ξυλλαβὼν τὰ βιβλία·

1308 Εἴθ' ὤφελ'] ἐκ τῆς Μηδείας Εὐριπίδου ἡ ἀρχή. 1309 Σπερχειὲ ποτ.] ἐκ Φιλοκτήτου τοῦ Αἰσχύλου. 1311 Τὸ τοῦδε], τοῦ Αἰσχ. 1312 Ἐριοπωλικῶς], καθὼς οἱ ἐριοπῶλαι, βρέχοντες τὰ ἔρια, ἵνα βαρύνωσι ζυγιζόμενα. 1316 Ἤν ἰδού], ἐκ παραλλ. 1317 Οὐκ ἔστι Π.], ἐξ Ἀντιγόνης Εὐριπίδου. 1318 Μόνος θ.] ἐκ Νιόβης Αἰσχύλου. 1326 Βέβληκ' Ἀχ.] ὁ στίχ. ἔκειτο ἐν τῷ Εὐριπίδου Τηλέφῳ, ἔνθα κυβεύοντας τοὺς Ἕλληνας εἰσήγαγεν· ὕστερον δὲ περιῃρέθη, ὥς φασιν, ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἐπεισόδιον, χλευασθέντος ἐπ' αὐτῷ τοῦ ποιητοῦ. Τὸ δὲ Κύβω ἀντὶ τῆς ἐπὶ τοῦ κύβου μονάδος, τοῦ Ἄσου, καθὼς λέγομεν τώρα: Καὶ εἴη ἄν, κατὰ τὴν σημερινὴν τῶν χαρτοπαιγνίων γλῶσσαν, τὸ Δύω κύβω καὶ τέτταρα: δύο ἄσους καὶ ἓν τεσσάρι. 1327 Στάσις], ζύγισμα. 1328 Σιδηροβριθὲς κτλ.] ἐκ Μελεάγρου.

1329 Ἐφ' ἅρματος γὰρ κτλ.] Ἐκ Γλαύκου Ποτνιέως. Τὸ δὲ πλῆρες ἀναφέρει ὁ Σχλ. τοῦ Εὐρ. ἐν Φοιν. (1194). « Ἐφ' ἅρμ. γὰρ ἅρμα καὶ ν. ν., Ἵπποι δ' ἐφ' ἵπποις ἦσαν ἐμπεφυρμένοι. 1332 Αἰγύπτιοι] διότι ἐξεῖχον οὗτοι ὡς ἀχθοφόροι. 1334 Κηφισοφῶν], ὁ ὑποκριτής, διαβαλλόμενος ὅτι διέφθειρε τοῦ Εὐρ. τὴν γυναῖκα.

Ἐγὼ δὲ δύ' ἔπη τῶν ἐμῶν ἐρῶ μόνα.
ΔΙ. Ἄνδρες φίλοι, κἀγὼ μὲν αὐτοὺς οὐ κρινῶ·
Οὐ γὰρ δι' ἔχθρας οὐδετέρῳ γενήσομαι·
Τὸν μὲν γὰρ ἡγοῦμαι σοφόν, τῷ δ' ἥδομαι;
ΠΛ. Οὐδὲν ἄρα πράξεις, ὧν περ ἦλθες οὕνεκα.
ΔΙ. Ἐὰν δὲ κρίνω;
ΠΛ. Τὸν ἕτερον λαβὼν ἄπει,
Ὁπότερον ἂν κρίνῃς, ἵν' ἔλθῃς μὴ μάτην.
ΔΙ. Εὐδαιμονοίης. φέρε, πύθεσθέ μου ταδί.
Ἐγὼ κατῆλθον ἐπὶ ποιητήν.
ΕΥΡ. Τοῦ χάριν;
ΔΙ. Ἵν' ἡ πόλις σωθεῖσα, τοὺς χοροὺς ἄγῃ.
Ὁπότερος οὖν ἂν τῇ πόλει παραινέσειν
Μέλλει τι χρηστόν, τοῦτον ἄξειν μοι δοκῶ.
Πρῶτον μὲν οὖν περὶ Ἀλκιβιάδου τίν' ἔχετον
Γνώμην ἑκάτερος; ἡ πόλις γὰρ δυστοκεῖ.
ΕΥΡ. Ἔχει δὲ περὶ αὐτοῦ τίνα γνώμην;
ΔΙ. Τίνα;
Ποθεῖ μέν, ἐχθαίρει δέ, βούλεται δ' ἔχειν.
Ἀλλ' ὅ τι νοεῖτον, εἴπατον τούτου πέρι.
ΕΥΡ. Μισῶ πολίτην, ὅστις ὠφελεῖν πάτραν
Βραδὺς πέφυκε, μεγάλα δὲ βλάπτειν ταχύς,
Καὶ πόριμον αὑτῷ, τῇ πόλει δ' ἀμήχανον.
ΔΙ. Εὖ γ', ὦ Πόσειδον· σὺ δὲ τίνα γνώμην ἔχεις;
ΑΙΣ. * Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν·
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν·
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.
ΔΙ. Νὴ τὸν Δία τὸν Σωτῆρα, δυσκρίτως γ' ἔχω·
Ὁ μὲν σοφῶς γὰρ εἶπεν, ὁ δ' ἕτερος σαφῶς.
Ἀλλ' ἔτι μίαν γνώμην ἑκάτερος εἴπατον,
Περὶ τῆς πόλεως ἥν τιν' ἔχετον σωτηρίαν.
ΕΥΡ. * Εἴ τις πτερώσας Κλεόκριτον Κινησίᾳ
Αἴροιεν αὖραι πελαγίαν ὑπὲρ πλάκα.
ΔΙ. Γέλοιον ἂν φαίνοιτο· νοῦν δ' ἔχει τίνα;

1337 Ἄνδρες φίλοι], ἐνν. εἰσὶν ἀμφότεροι. 1339 Τὸν μὲν γάρ], τὸν Εὐρ. 1348 Περὶ Ἀλκιβ.] φυγόντος ἑκοντὶ τὸ δεύτερον, μετὰ τὸ ἡττηθῆναι τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ Ἀντίοχον ὑπὸ Λυσάνδρου. 1349 Δυστοκεῖ], δὲν δύναται ν' ἀποφασίσῃ τι περὶ αὐτοῦ. 1351 Ποθεῖ μὲν κτλ.] ἐκ τῶν Ἴωνος Φρουρῶν, ὅπου ἡ Ἑλένη λέγει πρὸς τὸν Ὀδυσσ: Σιγᾷ μέν, ἐχθαίρει δέ, βούλεταί γε μὴν σ. 1353 55 Μισῶ πολίτην κτλ.] ὡραία γνώμη! 1357 58] ὁ εἷς (ὁ πρῶτος μᾶλλον) τῶν δύο στίχων φαίνεται περιττός, ἐκτὸς ἐάν, καθὼς ὑπετύπωσεν ὁ Bothe, ἀποδοθῇ εἰς τὸν Διόνυσον, καὶ ἐξενεχθῇ ἐρωτηματικῶς. 1364 65] διεφθάρθαι φαίνεται τὸ χωρίον, ἢ καὶ ἐπίτηδες περιενενόηται, ἵνα μὴ δοκῇ αὐτοσχεδιάζειν ὁ ποιητὴς περὶ τῶν κρινῶν. Ἦν δὲ ὁ Κινησίας μακρότατος καὶ λεπτότατος· ἀμφότεροι δὲ πονηροὶ σφόδρα. Εἰ τοίνυν ἀντὶ πτερῶν τις περιθοίη τῷ Κλεοκρίτῳ τὸν Κινησίαν (κατ' εὐθεῖαν ἀπόλυτον), γένοιντ' ἂν ἀμφότεροι ἀνεμοφόρητοι καὶ ὑπερπελάγιοι.

ΕΥΡ. Εἰ ναυμαχοῖεν, κᾆτ' ἔχοντες ὀξίδας
'Ραίνοιεν ἐς τὰ βλέφαρα τῶν ἐναντίων.
'Εγὼ μὲν οἶδα, καὶ θέλω φράζειν.
ΔΙ. Λέγε.
ΕΥΡ. Ὅταν τὰ νῦν ἄπιστα πίσθ' ἡγώμεθα,
Τὰ δ' ὄντα πίστ' ἄπιστα.
ΔΙ. Πῶς; οὐ μανθάνω.
'Αμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον.
ΕΥΡ. Εἰ τῶν πολιτῶν, οἷσι νῦν πιστεύομεν,
Τούτοις ἀπιστήσαιμεν· οἷς δ' οὐ χρώμεθα,
Τούτοισι χρησαίμεσθ', ἴσως σωθεῖμεν ἄν.
Εἰ νῦν γε δυστυχοῦμεν ἐν τούτοισι, πῶς
Τἀναντί' ἂν πράττοντες οὐ σωζοίμεθ' ἄν;
ΔΙ. Εὖ γ', ὦ Παλάμηδες, ὦ σοφωτάτη φύσις,
Ταυτὶ πότερ' αὐτὸς εὗρες, ἢ Κηφισοφῶν;
ΕΥΡ. 'Εγὼ μόνος. τὰς δ' ὀξίδας Κηφισοφῶν.
ΔΙ. Τί δαὶ λέγεις σύ;
ΑΙΣ. Τὴν πόλιν νῦν μοι φράσον
Πρῶτον, τίσι χρῆται· πότερα τοῖς χρηστοῖς;
ΔΙ. Πόθεν;
Μισεῖ κάκιστα.
ΑΙΣ. Τοῖς πονηροῖς δ' ἥδεται;
ΔΙ. Οὐ δῆτ' ἐκείνη γ', ἀλλὰ χρῆται πρὸς βίαν.
ΑΙΣ. Πῶς οὖν τις ἂν σώσειε τοιαύτην πόλιν,
ᾟ μήτε χλαῖνα μήτε σισύρα ξυμφέρει;
ΔΙ. Εὕρισκε νὴ Δί', εἴπερ ἀναδύσει πάλιν.
ΑΙΣ. 'Εκεῖ φράσαιμ' ἄν· ἐνθαδὶ δ' οὐ βούλομαι.
ΔΙ. Μὴ δῆτα σύ γ', ἀλλ' ἐνθένδ' ἀνίει τἀγαθά.
ΑΙΣ. Τὴν γῆν ὅταν νομίσωσι τὴν τῶν πολεμίων
Εἶναι σφετέραν, τὴν δὲ σφετέραν τῶν πολεμίων·
Πόρον δὲ τὰς ναῦς, ἀπορίαν δὲ τὸν πόρον.
ΔΙ. Εὖ, πλὴν ὁ δικαστὴς αὐτὰ καταπίνει μόνος.
ΠΛ. Κρίνοις ἄν.
ΔΙ. Αὕτη σφῷν κρίσις γενήσεται.
Αἱρήσομαι γάρ, ὅνπερ ἡ ψυχὴ θέλει.
ΕΥΡ. Μεμνημένος νυν τῶν θεῶν, οὓς ὤμοσας,

1367 'Οξίδας], ἀγγεῖα ὄξους περιεκτικά, τὰ κοινῶς ὀξειδερά. 1376 Εὖ γ', ὦ Παλάμηδες], εἰρωνικῶς τοῦτο, ὡς ἐὰν εἰ ἔλεγε: Τοῦτο πολλῆς σοφίας οὐ δεῖται πρὸς ἀνεύρεσιν· ᾗ τυφλῷ γὰρ δῆλον, κατὰ τὴν παροιμίαν. 1384 Πρὸς βίαν] ἐξ ἀνάγκης. 1386 Μήτε χλ. μήτε σισ.] μήτε βαρύτερον (χειμερινόν), μήτε ἐλαφρότερον ἐπανωφόριον. 1387 Ἀναδύσει], ἡ πόλις, ἀνακύψει ἐκ τοῦ βυθοῦ. 1390 92], καθὼς καὶ ὁ Περικλῆς συνεβούλευε τοὺς Ἀθ., τὴν μὲν Ἀττικὴν περιορᾶν τεμνομένην ὑπὸ τῶν Λακεδ., αὐτοὺς δὲ περιπλεῖν κακοῦντας τὴν Λακωνικήν. — ἀπορίαν δὲ τὸν πόρον], τὰ θεωρικὰ δηλ. τὰ δικαστικά, τὰ ἐκκλησιαστικά, δι' ὧν κατεδημαγώγουν οἱ ὀχλοκόποι τὸν δῆμον. 1393 'Ο δικ. αὐτὰ καταπίνει μόνος], τὰ περισσεύοντα δηλ. ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω πόρων.

Ἦ μὴν ἀπάξειν μ' οἴκαδ', αἱροῦ τοὺς φίλους.
ΔΙ. Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ'. Αἰσχύλον δ' αἱρήσομαι.
ΕΥΡ. Τί δέδρακας, ὦ μιαρώτ' ἀνθρώπων;
ΔΙ. Ἐγώ;
Ἔκρινα νικᾶν Αἰσχύλον. τιὴ γὰρ οὔ;
ΕΥΡ. Αἴσχιστον ἔργον μ' ἐργασάμενος προσβλέπεις;
ΔΙ. Τί δ' αἰσχρὸν, ἢν μὴ τοῖσι θεωμένοις δοκῇ;
ΕΥΡ. Ὦ σχέτλιε, περιόψει με δὴ τεθνηκότα;
ΔΙ. Τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
Τὸ πνεῖν δὲ δειπνεῖν, καὶ τὸ καθεύδειν κώδιον;
ΠΛ. Χωρεῖτε τοίνυν, ὦ Διόνυσ', εἴσω.
ΔΙ. Τί δαί;
ΠΛ. Ἵνα ξενίσω σφὼ πρὶν ἀποπλεῖν.
ΔΙ. Εὖ τοι λέγεις,
Νὴ τὸν Δί'· οὐ γὰρ ἄχθομαι τῷ πράγματι.
ΧΟΡ. Μακάριός γ' ἀνὴρ ἔχων Στρ.
Ξύνεσιν ἠκριβωμένην·
Πάρα δὲ πολλοῖσιν μαθεῖν.
Ὅδε γὰρ, εὖ φρονεῖν δοκήσας, πάλιν ἄπεισιν οἴκαδ' αὖ,
Ἐπ' ἀγαθῷ μὲν τοῖς πολίταις,
Ἐπ' ἀγαθῷ δὲ τοῖς ἑαυτοῦ ξυγγενέσι τε καὶ φίλοισι,
Διὰ τὸ συνετὸς εἶναι.
Χαρίεν οὖν, μὴ Σωκράτει
Παρακαθήμενον λαλεῖν,
Ἀποβαλόντα μουσικὴν,
Τά τε μέγιστα παραλιπόντα τῆς τραγῳδικῆς τέχνης.
Τὸ δ' ἐπὶ σεμνοῖσιν λόγοισι
Καὶ σκαριφισμοῖσι λήρων διατριβὴν ἀργὸν ποιεῖσθαι,
Παραφρονοῦντος ἀνδρός.

ΠΛΟΥΤΩΝ, ΑΙΣΧΥΛΟΣ, ΧΟΡΟΣ.

ΠΛ. Ἄγε δὴ χαίρων, Αἰσχύλε, χώρει,
Καὶ σῶζε πόλιν τὴν ἡμετέραν
Γνώμαις ἀγαθαῖς, καὶ παίδευσον
Τοὺς ἀνοήτους· πολλοὶ δ' εἰσίν.

1398 Ἡ γλῶσσ' ὀμ.], ἐκ τοῦ Ἱππολύτου (676). 1402 Τί δ' αἰσχρὸν κτλ.] παρὰ τὰ ἐξ Αἰόλου Εὐριπίδου: » Τί δ' αἰσχρὸν ἢν μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκῇ; 1404 Τίς οἶδεν κτλ.] καὶ τοῦτο παρῴδηται, ἴδε 1021. 1405 Τὸ πνεῖν δὲ δειπνεῖν κτλ.] κωμικὰ ταῦτα. 1409 Ἀνὴρ] ὁ Αἰσχύλος. 1411 Πολλοῖσιν], ἐν πολλοῖς, ἐκ πολλῶν (διδομένων). 1416-18 Σωκρ. Παρακαθ. λαλεῖν], καθάπτεται τοῦ Σωκρ., ὡς καθημένου ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις καὶ τραπέζαις καὶ φιλοσοφοῦντος (σεμνολογοῦντος), δέον μουσικὴν ἀσκεῖν. 1421 Διατριβὴν ἀργὸν], Ἀττ. ἀντὶ ἀργήν.

Καὶ δὸς τουτὶ Κλεοφῶντι φέρων,
Καὶ τουτὶ τοῖσι ποριςταῖς,
Μύρμηκι θ' ὁμοῦ καὶ Νικομάχῳ·
Τόδε δ' Ἀρχενόμῳ·
Καὶ φράζ' αὐτοῖς ταχέως ἥκειν
Ὡς ἐμὲ δευρὶ, καὶ μὴ μέλλειν·
Κἂν μὴ ταχέως ἥκωσιν, ἐγὼ,
Νὴ τὸν Ἀπόλλω,
Στίξας αὐτοὺς καὶ ξυμποδίσας,
Μετ' Ἀδειμάντου τοῦ λευκολόφου
Κατὰ γῆς ταχέως ἀποπέμψω.

ΑΙΣ. Ταῦτα ποιήσω· σὺ δὲ τὸν θᾶκον
Τὸν ἐμὸν παράδος Σοφοκλεῖ τηρεῖν,
Καὶ διασώζειν, ἢν ἄρ' ἐγώ ποτε
Δεῦρ' ἀφίκωμαι· τοῦτον γὰρ ἐγὼ
Σοφίᾳ κρίνω δεύτερον εἶναι.
Μέμνησο δ', ὅπως ὁ πανοῦργος ἀνὴρ,
Καὶ ψευδολόγος, καὶ βωμολόχος,
Μηδέποτ' εἰς τὸν θᾶκον τὸν ἐμὸν
Μηδ' ἄκων ἐγκαθεδεῖται.

ΠΛ. Φαίνετε τοίνυν ὑμεῖς τούτῳ
Λαμπάδας ἱερὰς, χἄμα προπέμπετε,
Τοῖσιν τούτου τοῦτον μέλεσιν
Καὶ μολπαῖσιν κελαδοῦντες.

ΧΟΡ. Πρῶτα μὲν εὐοδίαν ἀγαθὴν ἀπιόντι ποιητῇ
Ἐς φάος ὀρνυμένῳ δότε, δαίμονες οἱ κατὰ γαῖαν,
Τῇ τε πόλει μεγάλων ἀγαθῶν ἀγαθὰς ἐπινοίας·
Πάγχυ γὰρ ἐκ μεγάλων ἀχέων παυσαίμεθ' ἂν οὕτως,
Ἀργαλέων τ' ἐν ὅπλοις ξυνόδων· Κλεοφῶν δὲ μαχέσθω,
Κἄλλος ὁ βουλόμενος τούτων πατρίοις ἐν ἀρούραις.

1427 Δὸς τουτὶ], ἴσως σχοινίον πρὸς ἀγχόνην. — Κλεοφῶντι], ἴδε ςίχ. 637.
1428 Τοῖσι ποριςαῖς], ἄρχουσι, περὶ πόρου χρημάτων εἰσηγουμένοις. 1429 Νικομάχῳ], κατὰ τοῦ ὁποίου σώζεται λόγος τις τοῦ Λυσίου· ἦν δὲ οὗτος γραμματεύς· καὶ ἄλλος ὑποκριτής. 1430 Ἀρχενόμῳ], τὸν ὁποῖον ὁ Σουΐδας ὀνομάζει Ἀρχέμορον. 1436 Ἀδειμ. τοῦ λευκολόφου], κατ' ἄλλους γραπτέον Λευκολόφου, ὡς πατρὸς τοῦ Ἀδειμάντου, ὅς τις διὰ τοῦτο καὶ Λευκολοφίδης πατρωνυμικῶς ἐκαλεῖτο, οὗ καὶ Πλάτων μέμνηται ἐν Πρωταγόρᾳ.
1451 Εὐοδίαν ἀγαθὴν], ἐκ τοῦ Γλαύκου Ποτνιέως τοῦ Αἰσχύλου. Σεσημείωται δὲ ἤδη τῷ μακαρίτῃ Κοραῇ εἶναι τοῦτο τὸ παρ' ἡμῖν κοινῶς: Καλὸν κατευόδιον! 1455 Ἐν ὅπλοις ξυνόδων], ἐνόπλων συμπλοκῶν. 1456 Πατρίοις ἐν ἀρούραις], ἐν ταῖς πατρίδαις αὐτῶν ἕκαστοι, ὡς ξένοι δηλονότι.

Γ. ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ.

Θεόκριτος, υἱὸς τοῦ Πραξαγόρα, ἐγεννήθη ἐν Συρακούσαις τῆς Σικελίας περὶ τὸ 180 ἔτος Π. Χ. (κατὰ τὴν 122αν Ὀλ.). Ὑπῆρξεν ὁ χαριέστατος καὶ περίσημος ποιητὴς Βουκολικῶν εἰδυλλίων, ἐξ ὧν τριάκοντα εἶναι γνωστὰ, ὡς καὶ εἰκοσιδύο ἐπιγράμματα. Ἔγραφε δὲ τινὰ μὲν Ἰωνιστὶ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα εἰς τὴν Δωρικὴν διάλεκτον, περὶ ἧς ἴδ. Τόμ. Γ', σελ. 280. Τὸ μέτρον εἶναι ἑξάμετρον.

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ Α'.

ΘΥΡΣΙΣ Η ΩΔΗ.

ΘΥΡΣΙΣ, ΠΟΙΜΗΝ ΚΑΙ ΑΙΠΟΛΟΣ.

ΘΥΡ. Ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἁ πίτυς, αἰπόλε, τήνα,
Ἁ ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται· ἁδὺ δὲ καὶ τὺ
Συρίσδες· μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῇ.
Αἴκα τῆνος ἕλῃ κεραὸν τράγον, αἶγα τὺ λαψῇ·
Αἴκα δ' αἶγα λάβῃ τῆνος γέρας, ἐς τὲ καταῤῥεῖ
Ἁ χίμαρος· χιμάρω δὲ καλὸν κρέας, ἔς τε κ' ἀμέλξῃς.
ΑΙΠ. Ἅδιον, ὦ ποιμὰν, τὸ τεὸν μέλος, ἢ τὸ καταχὲς
Τῆν' ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ.
Αἴκα ταὶ Μῶσαι τὰν οἴϊδα δῶρον ἄγωνται,
Ἄρνα τὺ σακίταν λαψῇ γέρας· αἰ δέ κ' ἀρέσκῃ
Τήναις ἄρνα λαβεῖν, τὺ δὲ τὰν οἶν ὕστερον ἀξῇ.
ΘΥΡ. Λῇς, ποτὶ τᾶν Νυμφᾶν, λῇς, αἰπόλε, τᾷδε καθίξας,
Ὡς τὸ κάταντες τοῦτο γεώλοφον, αἵ τε μυρῖκαι,
Συρίσδεν; τὰς δ' αἶγας ἐγὼν ἐν τῷδε νομευσῶ.
ΑΙΠ. Οὐ θέμις, ὦ ποιμὰν, τὸ μεσαμβρινὸν, οὐ θέμις ἄμμιν
Συρίσδεν· τὸν Πᾶνα δεδοίκαμες. ἦ γὰρ ἀπ' ἄγρας
Τανίκα κεκμακὼς ἀμπαύεται· ἐντὶ δὲ πικρὸς,
Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται.
Ἀλλὰ (τὺ γὰρ δὴ, Θύρσι, τὰ Δάφνιδος ἄλγεα εἴδες,
Καὶ τᾶς βωκολικᾶς ἐπὶ τὸ πλέον ἵκεο Μώσας,)

---

[1] Ψιθύρ.] τῆς πίτυος.—τήνα], ἐκείνη. [2] Ποτὶ] πρός.—μελίσδ.] ἐμμελῶς ἠχεῖ.—ἁδὺ] ἡδέως. Δηλ. καθὼς ἡ πεύκη, οὕτω καὶ σὺ ἡδέως συρίζεις. [3] Συρίσδες], συρίζεις.—ἀποισῇ] θέλεις ἀποφέρει (λάβει). [4] Αἴκα] ἐάν.—τῆνος] ἐκεῖνος.—τὺ] σύ.—λαψῇ] λήψη, θέλεις λάβει. [5] Καταῤῥεῖ], θέλει καταῤῥεύσει, δηλ. δοθῇ. [6] Χίμαρος] ἡ νέα ἐρίφος.—ἔς τε κ' ἀμ.] ἕως οὗ ἂν ἀρμέξῃς αὐτήν.—ἅδιον] ἡδύτερον.—καταχ.] καταχεόμενον. [8] Καταλειβ.] ὃ καταχὲς καταλείβεται, καταῤῥέει. [9] Οἴϊδα] προβατίναν. [10] Σακίταν] τὸν ἐν σηκῷ, ἐν τῇ μάνδρᾳ] γαλακτοτροφούμενον. [11] Ὕστερον] μετ' ἐκείνας, ἀφ' οὗ ἐκεῖναι ἐκλέξωσι. [12] Ποτὶ τᾶν Ν.] πρὸς χάριν τῶν Ν.—λῇς] θέλεις.—τᾷδε], τῇδε, ἐδῶ. [13] Ὡς], εἰς.—αἵ τε], ἄλλοι ἔγρψ. Ἇ τε· ὅπου. [14] Ἐν τῷδε] ἐν τούτοις. [15] Τὸ μεσαμβρ.] κατὰ μεσημβρίαν.—ἄμμιν] ἡμῖν. [16] Ἦ] βεβαίως. [17] Τανίκα] ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ.—ἀμπαύεται] ἀναπαύεται.—ἐντὶ] ἐστί.—πικρὸς, ὀργίλος. [20] Ἐπὶ τὸ πλ. ἵκεο] [illegible]

Δεῦρ', ὑπὸ τὰν πτελέαν ἑσδώμεθα, τῶ τε Πριήπω
Καὶ τᾶν Κρανιάδων κατεναντίον, ᾇπερ ὁ θῶκος
Τῆνος ὁ ποιμενικὸς καὶ ταὶ δρύες· αἱ δέ κ' ἀείσῃς,
Ὡς ποκα τὸν Λιβύαθε ποτὶ Χρόμιν ᾆσας ἐρίσδων,
Αἶγά τέ τοι δωσῶ διδυματόκον ἐς τρὶς ἀμέλξαι,
Ἃ, δύ' ἔχοισ' ἐρίφως, ποταμέλξεται εἰς δύο πέλλας,
Καὶ βαθὺ κισσύβιον, κεκλυσμένον ἁδέϊ καρῷ,
Ἀμφῶες, νεοτευχὲς, ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον·
Τῶ περὶ μὲν χείλη μαρύεται ὑψόθι κισσὸς,
Κισσὸς ἑλιχρύσῳ κεκονιμένος· ἁ δὲ κατ' αὐτὸν
Καρπῷ ἕλιξ εἱλεῖται ἀγαλλομένα κροκόεντι.
Ἔντοσθεν δὲ γυνὰ, τὶ θεῶν δαίδαλμα, τέτυκται,
Ἀσκητὰ πέπλῳ τε καὶ ἄμπυκι· πὰρ δέ οἱ ἄνδρες
Καλὸν ἐθειράζοντες ἀμοιβαδὶς ἄλλοθεν ἄλλος
Νεικείουσ' ἐπέεσσι· τὰ δ' οὐ φρενὸς ἅπτεται αὐτᾶς,
Ἀλλ' ὅκα μὲν τῆνον ποτιδέρκεται ἄνδρα γελεῦσα,
Ἄλλοκα δ' αὖ ποτὶ τὸν ῥιπτεῖ νόον· οἱ δ' ὑπ' ἔρωτος
Δηθὰ κυλοιδιόωντες, ἐτώσια μοχθίζοντι.
Τοῖς δὲ μέτα γριπεύς τε γέρων, πέτρα τε τέτυκται
Λεπρὰς, ἐφ' ᾇ σπεύδων μέγα δίκτυον ἐς βόλον ἕλκει
Ὁ πρέσβυς, κάμνοντι τὸ καρτερὸν ἀνδρὶ ἐοικώς.
Φαίης κεν γυίων νιν ὅσον σθένος ἐλλοπιεύειν·
Ὧδέ οἱ ᾠδήκαντι κατ' αὐχένα πάντοθεν ἶνες,
Καὶ πολιῷ περ ἐόντι· τὸ δὲ σθένος ἄξιον ἅβας.
Τυτθὸν δ' ὅσσον ἄπωθεν ἁλιτρύτοιο γέροντος,
Πυρναίαις σταφυλαῖσι καλὸν βέβριθεν ἀλωά·
Τὰν ὀλίγος τις κῶρος ἐφ' αἱμασιαῖσι φυλάσσει
Ἥμενος· ἀμφὶ δέ μιν δύ' ἀλώπεκες, ἁ μὲν ἀν' ὄρχως

τερον ἀφίκου, πλειότερον ἐπροχώρησες, εἶσαι ἱκανώτερος ὡς προς τὴν Βουκ. μοῦσαν.

21 Ἑσδώμ.] ἑζώμεθα.—Πριήπω] τοῦ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου. 22 Κρανιάδων] τῶν Νυμφῶν τῶν κρηνῶν. 23 Ἀείσῃς] τραγῳδήσῃς. Τὸ παίζειν σύριγγα μόνον παρώργιζε τὸν Πᾶνα, διότι ἡ σύριγξ ἦν αὐτοῦ ἱερά, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ᾄδειν. 24 Τὸν Λιβύαθε κτλ.] ᾖσας ἐρίζων πρὸς τὸν ἐκ Λιβύας Χρόμιν. 26 Ποταμέλ.] δύναται ἀκόμη νὰ ἀρμεχθῇ.—εἰς δύο πέλλας] ὥστε νὰ γεμίσῃ δύο καρδάρια. 27 Καὶ] ἔξωσω. — κισσύβ.] εἶδος γαβάθας ἀπὸ ξύλον κισσοῦ.—κεκλυσμ.] ἀλειμμένον.—καρῷ] κηρῷ. 28 Ἀμφῶες] δύω λαβὰς ἔχον.—γλυφ. ποτ.] μυρίζον ἀκόμη ἀπὸ τὴν γλυφίδα, δηλ. νεόγλυπτον. 29 Μαρύεται] μηρύεται, περιπλέκεται. 30 Ἑλιχρ.] εἶδος ἄνθους κιτρίνου.—κεκονιμ.] πασισμένος μὲ ἄνθη ἑλιχρ. δηλ. ἔχων μεταξὺ τῶν φύλλων του ἄνθη.—ἁ δὲ κατ' αὐτὸν] ἡ δὲ αὐτοῦ (τοῦ κισσοῦ) ἕλιξ. 31 Ἀγαλλ.] στρέφεται ἐντερπομένη εἰς τὸν κροκόχρουν καρπόν της. 32 Τί θεῶν δ.] θεία τις μορφή. 33 Ἀσκητή], ἠσκημένη, ἐσκευασμένη.—ἄμπ.] τῆς κεφαλῆς κόσμῳ. 34 Ἐθειράζ.] κόμην τρέφοντες. 35 Ἅπτ.] δὲν ἔχουσιν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς της. 36 Ὅκα] ὁτέ. 37 Ἄλλοκα] ἄλλοτε.—Ῥιπτεῖ νόον] προσέχει. 38 Κυλοιδ.] τοὺς ὀφθαλμοὺς πρησμένους ἔχοντες.—ἐτώσ.] μάταια. 39 Τοῖς δὲ μέτα] μεταξὺ δὲ αὐτῶν. 40 Λεπρὰς] τραχεῖα, γυμνή.—ἐς βόλ.] διὰ νὰ τὸ ῥίψῃ. 41 Τὸ καρτ.] μεγάλως. 42 Ὅσον σθ.] παντὶ σθένει τῶν γυίων, τῶν μελῶν. — ἐλλοπιεύειν] ἁλιεύει. 45 Τυτθὸν] ὀλίγον.— ἁλιτρ.] τοῦ κατὰ τὴν θάλασσαν πονοῦντος. 46 Πυρν.] φαγωσίμοις, ὡρίμοις, (ἐκ τοῦ πυρὸς, ὁ σῖτος). — καλὸν] καλῶς· — ἀλωά] ἄμπελος. 47 Ὀλίγος τις κῶρ.] μικρός τις παῖς. 49 Ὄρχως] τὰς μεταξὺ τῶν κλημάτων διόδους.

Φοιτῇ σινομένα τὰν τρώξιμον, ἁ δ' ἐπὶ πήραν
Πάντα δόλον τεύχοισα, τὸ παιδίον οὐ πρὶν ἀνήσειν
Φατί, πρὶν ἢ ἀκράτιστον ἐπὶ ξηροῖσι καθίξῃ.
Αὐτὰρ ὅγ' ἀνθερίκεσσι καλὰν πλέκει ἀκριδοθήραν,
Σχοίνῳ ἐφαρμόσδων· μέλεται δέ οἱ οὔτε τι πήρας,
Οὔτε φυτῶν τοσσῆνον, ὅσον περὶ πλέγματι γαθεῖ.
Παντᾶ δ' ἀμφὶ δέπας περιπέπταται ὑγρὸς ἄκανθος,
Αἰπολικόν τι θάημα· τέρας κέ τυ θυμὸν ἀτύξαι.
Τῶ μὲν ἐγὼ πορθμεῖ Καλυδωνίῳ αἶγά τ' ἔδωκα
Ὦνον, καὶ τυρόεντα μέγαν λευκοῖο γάλακτος·
Οὐδ' ἔτι πα ποτὶ χεῖλος ἐμὸν θίγεν, ἀλλ' ἔτι κεῖται
Ἄχραντον. Τῷ κέν τυ μάλα πρόφρων ἀρεσαίμαν,
Αἴκεν μοι τύ, φίλος, τὸν ἐφίμερον ὕμνον ἀείσῃς,
Κοὔ τοι τί φθονέω. Πόταγ', ὦ 'γαθέ· τὰν γὰρ ἀοιδὰν
Οὔτι πα εἰς Ἀΐδαν γε τὸν ἐκλελάθοντα φυλαξεῖς.
ΘΥΡ. Ἄρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Θύρσις ὅδ' ὡ 'ξ Αἴτνας, καὶ Θύρσιδος ἁδ' ἁ φωνά.
Πᾷ ποκ' ἄρ' ἦθ', ὅκα Δάφνις ἐτάκετο; πᾷ ποκα, Νύμφαι;
Ἢ κατὰ Πηνειῶ καλὰ τέμπεα, ἢ κατὰ Πίνδω;
Οὐ γὰρ δὴ ποταμῶ γε μέγαν ῥόον εἴχετ' Ἀνάπω,
Οὐδ' Αἴτνας σκοπιάν, οὐδ' Ἄκιδος ἱερὸν ὕδωρ.
Ἄρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Τῆνον μὰν θῶες, τῆνον λύκοι ὠρύσαντο,
Τῆνον χὡ 'κ δρυμοῖο λέων ἀνέκλαυσε θανόντα.
Ἄρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Πολλαί οἱ πὰρ ποσσὶ βόες, πολλοὶ δέ τε ταῦροι,
Πολλαὶ δ' αὖ δαμάλαι καὶ πόρτιες ὠδύραντο.
Ἄρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Ἦνθ' Ἑρμᾶς πράτιστος ἀπ' ὤρεος· εἶπε δέ· Δάφνι,
Τίς τυ κατατρύχει; τίνος, ὦ 'γαθέ, τόσσον ἔρασσαι;
Ἄρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.

---

49 Τὰν τρώξ.] τὰς φαγωσίμους, ὡρίμους σταφυλάς. 50 Ἀνήσειν] ἀφήσειν. 51 Ἀκράτιστον] χωρὶς πρόγευμα, νηστικόν. — ἐπὶ ξηροῖσι καθ.] νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς τὰ ξηρά, δηλ. χωρὶς τίποτε εἰς τὴν πήραν. 52 Ἀνθερίκ.] μὲ καυλοὺς σίτου, καλαμιάν. 54 Φυτῶν] τῆς ἀμπέλου.—τοσσῆνον] τόσον.—Γαθεῖ] χαίρει. 55 Περιπέπτ.] ἐκτείνεται. — ἄκανθος] ἀρκουδόβατον, φυτόν. 56 Αἰπολ. τι θάημα] θαῦμα τέχνης αἰπολικῆς. Ἄλλοι γράφουσιν Αἰολικόν, οἷον Αἰολικῆς γλυφῆς. — Τυ] σε. — θυμόν] κατὰ θυμόν. — ἀτύξ.] ἐκπλῆξαι. 57 Τῶ] ἀντ' αὐτοῦ. 58 Τυρόεντα] τυροῦ πλακοῦντα ἢ κεφαλήν. 60 Τῷ ἀρεσ.] διὰ τοῦ ὁποίου ἤθελα σὲ ἀρέσει· ἤθελα νὰ τὸ δώσει διὰ νὰ σοὶ ἀρέσω. 61 Φίλος] κλητική.—Ἐφιέμ. ποθούμενον. 62 Φθον.] ἂν φθονῶ σοι τοῦ δώρου, ἀσμένως δίδωμί σοι τοῦτο.— πόταγ'] πρόσαγε (ἐλλειπτ. τοῦ, σιμώσῃ) πλησίασε. 63 Εἰς Ἀΐδαν] διὰ τὸν ᾅδην. Σημειωτέα καὶ ἡ παρήχησις τοῦ ἀοιδὰν μὲ τὸν Ἀΐδαν.— ἐκλελ.] ὅστις φέρει τὴν λήθην. 66 Ἐτάκετο] ἐτήκετο ἀπὸ ἔρωτα. 67 Κατὰ Πίνδω] τέμπη, ἄλση ἦσθε. 68 Εἴχετε] κατῳκεῖτε.—Ἀνάπω] ποταμὸς τῆς Σικελίας ὡς καὶ ὁ Ἄκις. 71 Ὠρύσ.] δι' ὠρυγμῶν ἔκλαυσαν. 74 Οἱ πὰρ ποσσὶ] ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τε. 75 Πόρτιες] θηλυκὰ μοσχάρια, δαμάλια.

Ἦνθον τοὶ βῶται, τοὶ ποιμένες, ὠπόλοι ἦνθον,
Πάντες ἀνηρώτευν, τί πάθοι κακόν. ἦνθ' ὁ Πρίηπος,
Κῆφα· Δάφνι τάλαν, τί τὺ τάκεαι; ἁ δέ τε κώρα
Πάσας ἀνὰ κράνας, πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται,
("Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς)
Ζατεῦσ'· ἆ δύσερώς τις ἄγαν καὶ ἀμάχανός ἐσσι!
Βώτας μὰν ἐλέγευ· νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας.
Ὠπόλος ὅκκ' ἐσορῇ τὰς μηκάδας, οἷα βατεῦνται,
Τάκεται ὀφθαλμώς, ὅτι οὐ τράγος αὐτὸς ἔγεντο.
"Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Καὶ τὺ δ', ἐπεί κ' ἐσορῇς τὰς παρθένος, οἷα γελεῦντι,
Τάκεαι ὀφθαλμώς, ὅτι οὐ μετὰ ταῖσι χορεύεις.
Τὼς δ' οὐδὲν ποτελέξαθ' ὁ βωκόλος, ἀλλὰ τὸν αὐτῶ
Ἄνυε πικρὸν ἔρωτα, καὶ ἐς τέλος ἄνυε μοίρας.
"Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Ἦνθέ γε μὰν ἀδεῖα καὶ ἁ Κύπρις γελάοισα,
Λάθρη μὲν γελάοισα, βαρὺν δ' ἀνὰ θυμὸν ἔχοισα,
Κῆπε· τὺ θὴν τὸν ἔρωτα κατεύχεο, Δάφνι, λυγιξεῖν·
Ἆρ' οὐκ αὐτὸς Ἔρωτος ὑπ' ἀργαλέω ἐλυγίχθης;
"Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Τὰν δ' ἄρα χ' ὠ Δάφνις ποταμείβετο· Κύπρι βαρεῖα,
Κύπρι νεμεσσατά, Κύπρι θνατοῖσιν ἀπεχθής·
Ἤδη γὰρ φράσδει πάνθ', ἅλιον ἄμμι δεδύκειν·
Δάφνις κ' εἰν Ἀΐδᾳ κακὸν ἔσσεται ἄλγος ἔρωτος!
"Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Οὗ λέγεται τὰν Κύπριν ὁ βωκόλος—ἕρπε ποτ' Ἴδαν,
Ἕρπε ποτ' Ἀγχίσαν· τηνεὶ δρύες, ὧδε κύπειρος,
Ὧδε καλὸν βομβεῦντι ποτὶ σμάνεσσι μέλισσαι.
"Αρχεται βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Ὡραῖος χ' Ὤδωνις, ἐπεὶ καὶ μᾶλα νομεύει,
Καὶ πτῶκας βάλλει, καὶ θηρία τἆλλα διώκει.
"Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.

---

80 Βῶται] βουκόλοι. — ὠπόλοι] οἱ αἰπόλοι. 82 Κῆφα] καὶ ἔφη. 83 Ποσσὶ φορεῖται] περιφέρεται. 85 Ζατεῦσ'] ζητοῦσα ἄλλον· ἡ ἄλλη τις ἥτις σὲ ἀγαπᾷ περιφέρεται ζητοῦσά σε. Τὸ Ζητεῦσα, ὑποκείμενον τοῦ Φορεῖται. Ὁ δὲ στίχος 84 εἶναι ἐν παρενθέσει. —ἆ] ἤ, βεβαίως. 86 Βώτας] ὁ βουκόλος ἦτον εὐγενέστερος τοῦ αἰπόλου. 87 Ὠπόλος] ὁ αἰπόλος. Οἱ αἰπόλοι περιγράφονται ὡς ἀσελγεῖς καὶ ἀγροῖκοι. 91 Μετὰ ταῖσι] μετ' αὐτῶν. 93 Τὼς] τούτως, τοὺς ἐρωτῶντας.—ποτελέξαθ'] προσεῖπε. 93 Ἐς τελ. ἄν. μοίρας] ἐπέραινε μέχρι τέλους (ἐπλήρου) τὸ πεπρωμένον του. 96 Λάθρα] κρυφίως ἐγέλα, ἐφαίνετο δὲ ὀργιζομένη. 97 Θὴν] μόρ. δέ.—κατεύχ.] ἐκαυχᾶσο.—λυγιξ.] νὰ λυγίσῃς, νικήσῃς. 102 Ἅλιον κτλ.] ὅτι ἔδυσε δι' ἡμᾶς ὁ ἥλιος, ὅτι πλησιάζω εἰς τὸν θάνατον.

103 Ἔσσεται] ὁ Δάφνις θὰ εἶναι κακὴ πληγὴ κατὰ τοῦ ἔρωτος (θὰ τὸν κατηγορῇ) καὶ εἰς τὸν ᾅδην. 105 Οὗ] ὅπου. Διακόπτει τὴν φράσιν διὰ νὰ μὴν εἴπῃ ὑβριστικόν τι κατὰ τῆς θεᾶς, ὅτι τὴν ἐξύβρισεν ὁ βουκόλος Ἀγχίσης. 106 Τηνεὶ] ἐκεῖ. — κύπειρος] κήπερη, ἀρωμ. φυτόν. 109 Ὤδωνις] ὁ Ἄδωνις, εἰρωνικῶς ἐνθυμίζει εἰς τὴν Ἀφροδίτην τοὺς ἐραστάς της. 110 Πτῶκας] δειλούς, ἐννοεῖ λαγωούς.

Αὖθις ὅπως στασῇ Διομήδεος ἄσσον ἰοῖσα,
Καὶ λέγε· τὸν βώταν νικῶ Δάφνιν, ἀλλὰ μάχευ μοι.
'Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Ὦ λύκοι, ὦ θῶες, ὦ ἀν' ὤρεα φωλάδες ἄρκτοι,
Χαίρεθ'· ὁ βωκόλος ὔμμιν ἐγὼ Δάφνις οὐκ ἔτ' ἀν' ὕλαν
Οὐκ ἔτ' ἀνὰ δρυμώς, οὐκ ἄλσεα· χαῖρ' 'Αρέθοισα,
Καὶ ποταμοί, τοὶ χεῖτε καλὸν κατὰ Θύμβριδος ὕδωρ.
'Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Δάφνις ἐγὼν ὅδε τῆνος, ὁ τὰς βόας ὧδε νομεύων,
Δάφνις ὁ τὼς ταύρως καὶ πόρτιας ὧδε ποτίσδων.
'Αρχετε βωκολικᾶς, Μῶσαι φίλαι, ἄρχετ' ἀοιδᾶς.
Ὦ Πὰν Πάν, εἴτ' ἐσσὶ κατ' ὤρεα μακρὰ Λυκαίω,
Εἴτε τύ γ' ἀμφιπολεῖς μέγα Μαίναλον, ἔνθ' ἐπὶ νᾶσον
Τὰν Σικελάν, 'Ελίκας δὲ λίπε 'Ρίον, αἰπύ τε σᾶμα
Τῆνο Λυκαονίδαο, τὸ καὶ μακάρεσσιν ἀγαστόν.
Λήγετε βωκολικᾶς, Μῶσαι, ἴτε, λήγετ' ἀοιδᾶς.
Ἔνθ' ὦ 'ναξ, καὶ τάνδε φέρ' εὐπάκτοιο μελίπνουν
Ἐκ καρῶ σύριγγα καλάν, περὶ χεῖλος ἑλικτάν.
Ἦ γὰρ ἐγὼν ὑπ' Ἔρωτος ἐς Ἄϊδος ἕλκομαι ἤδη.
Λήγετε βωκολικᾶς, Μῶσαι, ἴτε, λήγετ' ἀοιδᾶς.
Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ' ἀρκεύθοισι κομάσαι·
Πάντα δ' ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι,
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει· καὶ τὰς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κὴξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο.
Λήγετε βωκολικᾶς Μῶσαι, ἴτε, λήγετ' ἀοιδᾶς.
Χὠ μὲν τόσσ' εἰπὼν ἀνεπαύσατο· τὸν δ' Ἀφροδίτα
Ἤθελ' ἀνορθῶσαι· τά γε μὰν λίνα πάντα λελοίπει
Ἐκ Μοιρᾶν· χὠ Δάφνις ἔβα ῥόον, ἔκλυσε δίνα
Τὸν Μώσαις φίλον ἄνδρα, τὸν οὐ Νύμφαισιν ἀπεχθῆ.
Λήγετε βωκολικᾶς, Μῶσαι, ἴτε, λήγετ' ἀοιδᾶς.
Καὶ τὺ δίδου τὰν αἶγα, τό τε σκύφος· ὥς κεν ἀμέλξας
Σπείσω ταῖς Μοίσαις. Ὦ χαίρετε πολλάκι, Μοῖσαι,
Χαίρετ'· ἐγὼν δ' ὔμμιν καὶ ἐς ὕστερον ἅδιον ᾀσῶ.
ΑΙΠ. Πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα, Θύρσι, γένοιτο,

---

[112] Διομήδ.] εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὁ Διομ. ἐπλήγωσε τὴν Ἀφροδίτην. Τὴν λέγα λοιπόν, εἰπὲ εἰς τὸν Διομήδην: μάχου καὶ τώρα μὲ ἐμὲ ἂν τολμᾷς, ἀφ' οὗ ἐνίκησε τὸν Δάφνιν. [115] Φωλάδες] φωλεὰς κατοικοῦσαι. [118] Θύμβρ.] ποταμὸς τῆς Σικελίας.
[124] Μαίναλον] ὄρος Ἀρκαδίας, ὡς καὶ τὸ Λυκαῖον. [125] 'Ελίκας] πόλις τῆς Ἀχαΐας, ἧς ἀκρωτήριον τὸ 'Ρίον. [126] Λυκαον.] τοῦ Μαινάλου, υἱοῦ τοῦ Λυκάονος. [128] Ἔνθ'] ἐλθέ. —εὐπάκτοιο] ἐκ κηροῦ εὐπήκτου. — φέρ'] λάβε. [133] ἀρκεύθοισι] εἰς τὰ κέδρα. — κομάσαι] ἂς ἀνθίσῃ. Α. Σ. [134] Ἔναλλα] ἄλλ' ἀντ' ἄλλων.— ἐνείκαι] ἐνεγκάτω. [135] Κὴξ] καὶ ἐξ.— σκῶπες] νυκτικόρακες.—γαρύσαιντο] ἂς ἐρίσωσιν ᾄδοντες. [139] Τά γε μὰν λίνα] ἡ κλωστὴ τῆς μοίρας. [140] 'Ρόον] εἰς τὸν ῥοῦν τοῦ Ἀχέροντος.— δίνα] ἡ δίνη, συστροφὴ τῶν κυμάτων κατέκλυσε τὸν κτλ. [145] 'Ες ὕστερον] καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Πλῆρές τοι σχαδόνων, καὶ ἀπ' Αἰγίλω ἰσχάδα τρώγοις
Ἀδεῖαν, τέττιγος ἐπεὶ τύ γα φέρτερον ᾄδεις.
Ἠνίδε τοι τὸ δέπας· θᾶσαι, φίλος, ὡς καλὸν ὄσδει·
Ὡρᾶν πεπλύσθαι νιν ἐπὶ κράναισι δοκασσεῖς.
Ὧδ' ἴθι, Κισσαίθα· τὺ δ' ἄμελγέ νιν· αἱ δὲ χίμαιραι
Οὐ μὴ σκιρτάσητε, μὴ ὁ τράγος ὔμμιν ἀναστῇ.

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ Γ'.

ΚΩΜΑΣΤΗΣ.

Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα· ταὶ δέ μοι αἶγες
Βόσκονται κατ' ὄρος, καὶ ὁ Τίτυρος αὐτὰς ἐλαύνει.
Τίτυρ', ἐμὶν τὸ καλὸν πεφιλαμένε, βόσκε τὰς αἶγας,
Καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγε, Τίτυρε· καὶ τὸν ἐνόρχαν
Τὸν Λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσεο, μή τυ κορύψῃ.
Ὦ χαρίεσσ' Ἀμαρυλλί, τί μ' οὐκ ἔτι τοῦτο κατ' ἄντρον
Παρκύπτοισα καλεῖς τὸν ἐρωτύλον; ἦ ῥά με μισεῖς;
Ἦ ῥά γέ τοι σιμὸς καταφαίνομαι ἐγγύθεν ἦμεν,
Νύμφα, καὶ προγένειος; ἀπάγξασθαί με ποιησεῖς.
Ἠνίδε τοι δέκα μᾶλα φέρω· τηνῶθε καθεῖλον,
Ὦ μ' ἐκέλευ καθελεῖν τυ· καὶ αὔριον ἄλλα τοι οἰσῶ.
Θᾶσαι μὰν θυμαλγὲς ἐμὸν ἄχος· αἴθε γενοίμαν
Ἁ βομβεῦσα μέλισσα, καὶ ἐς τεὸν ἄντρον ἱκοίμαν,
Τὸν κισσὸν διαδὺς καὶ τὰν πτέριν, ᾇ τὺ πυκάσδῃ.
Νῦν ἔγνων τὸν Ἔρωτα· βαρὺς θεός· ἦ ῥα λεαίνας
Μασδὸν ἐθήλαξε, δρυμῷ τέ μιν ἔτραφε μάτηρ·
Ὅς με κατασμύχων καὶ ἐς ὀστέον ἄχρις ἰάπτει.
Ὦ τὸ καλὸν ποθορεῦσα, τὸ πᾶν λίθος· ὦ κυανόφρυ
Νύμφα, πρόσπτυξαί με τὸν αἰπόλον, ὥς τυ φιλάσω·
Ἔστι καὶ ἐν κενεοῖσι φιλάμασιν ἁδέα τέρψις.
Τὸν στέφανον τῖλαί με κατ' αὐτίκα λεπτὰ ποιησεῖς,
Τόν τοι ἐγὼν, Ἀμαρυλλὶ φίλα, κισσοῖο φυλάσσω,
Ἐμπλέξας καλύκεσσι καὶ εὐόδμοισι σελίνοις.

---

147 Σχαδόνων] κηρήθρας. —Αἰγίλω] Αἰγίλαιος, ὄρος τῆς Ἀττικῆς, τῆς ὁποίας τὰ σῦκα ἦσαν περίφημα. 149 Θᾶσαι] θέασαι. 150 Ὡρᾶν] ἤθελες νομίσει ὅτι ἐγεμίσθη εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὡρῶν, τοῦ ἔαρος. 151 Κισσαίθα] ὄνομα αἰγός.— χίμ.] νέαι αἶγες.

1 Κωμάσδω] κωμάζω.—ποτὶ] πρός.—ταὶ] αἱ. 3 Ἐμὶν] ἐμοί.—τὸ καλὸν πεφ.] καλῶς προσφιλῆ. 4 Κράναν] κρήνην. 5 Κνάκωνα] ξανθὸν, βαμμένον μὲ κνᾶν.—Τυ] σέ.—Κορύψῃ] κουτρήσῃ. 7 Παρκύπτοισα] παρακύπτουσα.—ἐρωτ.] ἐμὲ τὸν ἐραστήν σου.

9 Προγένειος] ἔχων μακρὸ γένειον. 10 Ἠνίδε.] ἰδού.— μᾶλα] μῆλα. —τηνῶθε] ἐξ ἐκείνου. 11 Ὦ] ἐξ οὗ.—ἐκέλευ] ἐκέλου, ἐκέλευες. 12 Θᾶσαι] θέασαι.—αἴθε] εἴθε.

14 Πυκάσδῃ] καλύπτεσαι. 17 Κατασμ.] κατατήκων.—ἰάπτει] προσβάλλει.

18 Τὸ καλ. ποθορ.] ὡραία τὴν ὄψιν.—τὸ πᾶν λίθος] ὅλη λιθίνη. 19 Τὺ] σέ.

20 Κενεοῖσι] κενοῖσι, ἁπλοῖς. 21 Κατ' αὐτ. λεπτὰ] ποιήσεις με κατατῖλαι αὐτίκα τὸν στέφανον εἰς λεπτὰ μέρη. 22 Κισσοῖο] ἐκ κισσοῦ κατασκευάσας. 23 Καλύκ.] μὲ γοντζέρ

Ὤ μοι ἐγώ, τί πάθω; τί ὁ δύσσοος; οὐχ ὑπακούεις;
Τὰν βαίταν ἀποδὺς ἐς κύματα τῆνα ἁλεῦμαι,
Ὧ περ τὼς θύννως σκοπιάσδεται Ὄλπις ὁ γριπεύς.
Κῆκα μὴ 'ποθάνω, τό γε μὰν τεὸν ἁδὺ τέτυκται.
Ἔγνων πρὰν, ὅκα μευ μεμναμένω εἰ φιλέεις με,
Οὐδὲ τὸ τηλέφιλον ποτιμαξάμενον πλατάγησεν,
Ἀλλ' αὔτως ἁπαλῷ ποτὶ πάχεϊ ἐξεμαράνθη.
Εἶπε καὶ Ἀγροιὼ τἀλαθέα κοσκινόμαντις,
Ἁ πρὰν ποιολογεῦσα παραιβάτις, οὕνεκ' ἐγὼ μὲν
Τὶν ὅλος ἔγκειμαι, τὺ δέ μευ λόγον οὐδένα ποιῇ.
Ἦ μάν τοι λευκὰν διδυματόκον αἶγα φυλάσσω,
Τάν με καὶ ἁ Μέρμνωνος Ἐριθακὶς ἁ μελανόχρως
Αἰτεῖ· καὶ δωσῶ οἱ, ἐπεὶ τύ μοι ἐνδιαθρύπτῃ.
Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. ἆρά γ' ἰδησῶ
Αὐτάν; ᾀσεῦμαι ποτὶ τὰν πίτυν ὧδ' ἀποκλινθείς·
Καί κε μ' ἴσως ποτίδοι, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐντί.
Ἱππομένης, ὅκα δὴ τὰν παρθένον ἤθελε γᾶμαι,
Μᾶλ' ἐνὶ χερσὶν ἑλὼν δρόμον ἄνυεν· ἁ δ' Ἀταλάντα
Ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἅλλετ' ἔρωτα.
Τὰν ἀγέλαν χ' ὡ μάντις ἀπ' Ὄθρυος ἆγε Μελάμπους
Ἐς Πύλον· ἁ δὲ Βίαντος ἐν ἀγκοίνῃσιν ἐκλίνθη,
Μάτηρ ἁ χαρίεσσα περίφρονος Ἀλφεσιβοίας.
Τὰν δὲ καλὰν Κυθέρειαν ἐν ὤρεσι μᾶλα νομεύων
Οὐχ οὕτως Ὤδωνις ἐπὶ πλέον ἄγαγε λύσσας,
Ὥστ' οὐδὲ φθίμενόν νιν ἄτερ μασδοῖο τίθητι;
Ζαλωτὸς μὲν ἐμὶν ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων

δες. [24] Δύσσοος] δστις δυσκόλως δύναται νὰ σωθῇ, ἄθλιος. [25] Βαίταν] γοῦναν, προβεί[illegible] τῶν ποιμένων. — ἁλεῦμαι] ἁλοῦμαι θὰ πηδήσω. [26] Ὧπερ] οὗπερ. — σκοπιάζ.] ἀπὸ σκοπιᾶς ψαρεύει. [27] Κῆκα] καὶ ἐάν. — τόγε κτλ.] ἡ σὴ ἡδονὴ ἐγένετο, ἡ ἐπιθυμία σου (νὰ ἀποθάνω) ἐξεπληρώθη (ἀντὶ ἐκπληρωθήσεται ἂν ἀποθάνω).

[28] Πρὰν] πρώην. — ὅκα] ὅτε. — μεμναμ.] ἐρευνῶντος. [29] Τηλέφιλον] εἶδος παπαρούνας. — ποτιμ.] προσκολληθὲν πρὸς ἑαυτό. — πλατάγ.] ἐκρότησε. [30] Πάχεϊ] τῆς χειρός. Ἴδ. Λ. Σ. Πλαταγώνιον, 2). [31] Ἀγροιὼ] ὄνομα κύριον γυναικός. — κοσκιν.] ἡ διὰ κοσκίνου ποιοῦσα τὰς μαντείας της. [32] Ποιολογ.] συλλέγουσα πόας (μαγικὰ φάρμακα). — παραιβάτις] παροδῖτις. — οὕνεκ'] ὅτι. [33] Τιν] σοί. [36] Ἐνδιαθρύπτῃ] καμαρώνεις, κάμνεις τσακκίσματα. [37] Ἄλλεται] παίζει. — ἰδησῶ] θὰ ἰδῶ. [38] Ἀσεῦμαι] θὰ τραγῳδήσω.

[39] Ἀδαμαντίνα] δηλ. σκληρὰ ὡς ἀδάμας. [40] Ἱππομένης] τοῦτο εἶναι τὸ [illegible] — — παρθένον] τὴν Ἀταλάντην. [41] Ἄνυεν] ἀπεπεράτου. [42] Ὡς ἴδεν, ὡς] ἅμα ὡς εἶδεν, εὐθύς. Τὴν Ἀταλάντην ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ ὅποιος τὴν ἐπέρνα εἰς τὸ τρέξιμον. Ὁ Ἱππομένης τρέξας μαζῆ της ἔλαβε χρυσᾶ μῆλα, καὶ ἐν ᾧ ἔτρεχε τὰ ἔρριπτεν εἰς τὸ στάδιον· ἐνῷ δὲ ἡ Ἀταλάντη ἐστέκετο διὰ νὰ τὰ μαζώξῃ, ἐκεῖνος τὴν ἐπέρασε. [43] Ὄθρυος] ὄρος ἀρκτικῶς τῆς Οἴτης, τὸ σύνορον τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. — Μελάμπους] ὁ Βίας ἠγάπα τὴν Πηρώ. Ἀλλ' ὅς τις ἤθελε νὰ τὴν νυμφευθῇ ἔπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τὸν Νηλέα τὸν πατέρα της εἰς Πύλον τὴν ἀγέλην τοῦ Ἰφίκλου ἐκ Θεσσαλίας. Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Μελάμπους ἀδελφὸς τοῦ Βίαντος, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν Πηρώ. [44] Ἁ δὲ] ἁ μάτηρ, ἡ Πηρὼ μήτηρ τῆς Ἀλφεσιβοίας. — ἀγκοίνῃσι] ἀγκάλαις. [46] Μᾶλα] πρόβατα. [47] Ὤδωνις] ὁ Ἄδωνις. — ἐπὶ πλέον] εἰς μέγαν βαθμόν. [49] Ἄτροπον] ἀμετάβλητον, αἰώνιον. — ἰαύων] ἀναπαυόμενος. Ἦτον ἐραστὴς τῆς Ἀρτέμιδος, ὑποκείμενος εἰς αἰώνιον ὕπνον.

'Ενδυμίων. Ζαλῶ δὲ, φίλα γύνα, Ἰασίωνα,
Ὃς τόσσων ἐκύρησεν, ὅσ' οὐ πευσεῖσθε βέβαλοι.
'Αλγέω τὰν κεφαλάν· τὶν δ' οὐ μέλλει. οὐκέτ' ἀείδω,
Κεισεῦμαι δὲ πεσὼν, καὶ τοὶ λύκοι ὧδέ μ' ἔδονται,
Ὡς μέλι τοι γλυκὺ τοῦτο κατὰ βρόχθοιο γένοιτο.

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ ΙΕʹ.
ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΑΙ Η ΑΔΩΝΙΑΖΟΥΣΑΙ.

ΓΟΡΓΩ, ΠΡΑΞΙΝΟΗ, ΓΡΑΥΣ, ΞΕΝΟΣ, (ΕΤΕΡΟΣ ΞΕΝΟΣ, ΓΥΝΗ ΑΟΙΔΟΣ).

(Σ. Δ. Β.)

ΓΟΡ. 'Ενδοῖ Πραξινόα;
ΠΡ. Γοργοῖ φίλα, ὡς χρόνῳ; ἐνδοῖ.
Θαῦμ' ὅτι καὶ νῦν ἦνθες. ὅρη δίφρον, Εὐνόα, αὐτᾷ·
Ἔμβαλε καὶ ποτίκρανον.
ΓΟΡ. Ἔχει κάλλιστα.
ΠΡ. Καθίζευ.
ΓΟΡ. Ὢ τᾶς ἀδαμάτω ψυχᾶς! μόλις υμμιν ἐσώθην,
Πραξινόα, πολλῶ μὲν ὄχλω, πολλῶν δὲ τεθρίππων·
Παντᾷ κρηπῖδες, παντᾷ χλαμυδηφόροι ἄνδρες·
Ἁ δ' ὁδὸς ἄτρυτος· τὺ δ' ἑκαστοτέρω ἔμ' ἀποικεῖς.
ΠΡ. Ταῦθ' ὁ πάραρος τῆνος ἐπ' ἔσχατα γᾶς ἔλαβ' ἐνθὼν,
Ἰλεὸν, οὐκ οἴκησιν, ὅπως μὴ γείτονες ὦμες
'Αλλάλαις, ποτ' ἔριν· φθονερὸν κακὸν, αἰὲν ὁμοῖος!
ΓΟΡ. Μὴ λέγε τὸν τεὸν ἄνδρα, φίλα, Δείνωνα τοιαῦτα,
Τῶ μικκῶ παρεόντος. ὅρη, γύναι, ὡς ποθορῇ τυ.
ΠΡ. Θάρσει, Ζωπυρίων, γλυκερὸν τέκος· οὐ λέγω ἀπφῦν.
ΓΟΡ. Αἰσθάνεται τὸ βρέφος, ναὶ τὰν πότνιαν· καλὸς ἀπφῦς.
ΠΡ. 'Απφῦς μὰν τῆνος πρώαν, (λέγομες δὲ πρώαν θὴν

---

50 Ἰασίων] ἐραστὴς τῆς Δήμητρος, υἱὸς τοῦ Μίνωος. 51 Τόσσων ἐκύρ.] τόσα καλὰ ἀπήλαυσε.—βέβ.] βέβηλοι. 53 Μ' ἔδοντι] θὰ μὲ φάγωσι. 54 Κατὰ βρόχθοιο] εἰς τὸν λάρυγγά σου.

1 'Ενδοῖ], ἔνδον (ἐνν. ἐστίν); Κατὰ τὸν 'Ηρωδιανὸν, γραπτέον Ἔνδοι, κατὰ τὸ Οἴκοι.—Γοργοῖ] ἀντὶ Γοργώ.— ὡς χρόνῳ], ὡς (ἐν πολλῷ) χρόνῳ! μετὰ πόσον καιρὸν (σὲ βλέπω, ἢ ἦλθες νὰ μᾶς ἴδῃς)! 2 Ὅρη δίφρον αὐτῇ], ἴδε (κύτταξε ἵνα φέρῃς) αὐτῇ δίφρον.

3 Ποτίκρανον] προσκεφάλαιον, ἵνα καθίσῃ ἀναπαυτικώτερον· καθὼς καὶ ἐν 'Οδ. Τ, 9: ἡ Πηνελόπη λέγει τῇ Εὐρυνόμῃ: »Φέρε δὲ δίφρον καὶ κῶας ἐπ' αὐτῷ.—καθίζευ], ἄλλοι ἔγρψ. δωρικώτερον Καθίσδευ. 4 Ὢ τᾶς ἀδαμ. ψ.], θαυμάζει αὐτὴ ἑαυτὴν, διὰ τὸ ἀκατόητόν της. 5 Πολλῶ μὲν ὄχλω κτλ.], ἐλλ. τῆς 'Εκ, 6 Κρηπῖδες], κατὰ συνκδχ. ἀντὶ Κρηπιδοφόροι ἄνδρες, δηλ. στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς κίνησιν διὰ τὴν τελετὴν τοῦ Ἀδώνιδος. 7 Ἄτρυτος], ἀπέραντος, μακρά. — ἑκαστοτέρω ἔμ'], μακρὰν ἐμοῦ. Τὸ δὲ σολοικοφανὲς 'Εμὲ πολλαχῶς ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσι, γράψαντες οἱ μὲν: Μεῦ ἀποικεῖς· οἱ δέ: 'Εκαστέρω ἄμμιν· οἱ δέ: 'Εμεῦ ἀφ' ἑκατέρω οἰκεῖς· ἄλλοι δὲ ὑπετόπασαν γραπτέον εἶναι: Ἄμ', ἀντὶ τοῦ Ἔμ'. 8 'Ο πάραρος], παράφρων, ἣ ἐννοεῖ τὸν ἄνδρα της. 10 Ποτ' ἔριν], πρὸς ἔριν, ἐκ ζηλοτυπίας. 12 Τῶ μικκῶ], τοῦ μικροῦ.—ποθορῇ], προσορᾷ.

13 Ἀπφῦν], τὸν πατέρα σου, προσφώνησις νηπιακὴ, κοιν. Παπᾶ. 14 Τὰν πότνιαν], τὴν θεὰν, τὴν Περσεφόνην, τὴν ὁποίαν ὤμνυον αἱ Σικελιώτιδες. 15 Πρώαν θὴν], πρώην, πάνυ πρώην, πρὸ πολλοῦ.

Πάντα, νίτρον καὶ φῦκος ἀπὸ σκανᾶς ἀγοράσδων
Ἦνθε φέρων ἅλας ἄμμιν, ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς.
ΓΟΡ. Χὠμὸς ταὐτά γ' ἔχει, φθόρος ἀργυρίω, Διοκλείδας·
Ἑπτὰ δραχμῶν, κυνάδας, γραιᾶν ἀποτίλματα πηρᾶν,
Πέντε πόκως ἔλαβ' ἐχθές, ἅπαν ῥύπον, ἔργον ἐπ' ἔργῳ.
Ἀλλ' ἴθι, τὠμπέχονον καὶ τὰν περονατρίδα λαζεῦ.
Βᾶμες τῶ βασιλῆος ἐς ἀφνειῶ Πτολεμαίω,
Θασόμεναι τὸν Ἄδωνιν· ἀκούω χρῆμα καλόν τι
Κοσμεῖν τὰν βασίλισσαν.
ΠΡ. Ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα,
Ὧν εἶδες, χ' ὧν εἶπας, ἰδοῖσα τὺ τῷ μὴ ἰδόντι.
ΓΟΡ. Ἕρπειν ὥρα κ' εἴη· ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά.
ΠΡ. Εὐνόα, αἶρε τὸ νᾶμα, καὶ ἐς μέσον, αἰνόθρυπτε,
Θὲς πάλιν· αἱ γαλέαι μαλακῶς χρῄσδοντι καθεύδειν.
Κινεῦ δή, φέρε θᾶσσον ὕδωρ· ὕδατος πρότερον δεῖ·
Ἁ δὲ σμᾶμα φέρει· δὸς ὅμως· μὴ πουλύ, ἄπληστε,
Ἔγχει ὕδωρ· δύστανε, τί μευ τὸ χιτώνιον ἄρδεις;
Παῦσαι· ὁποῖα θεοῖς ἐδόκει, τοιαῦτα νένιμμαι.
Ἁ κλὰξ τᾶς μεγάλας πᾷ λάρνακος; ὧδε φέρ' αὐτάν.
ΓΟΡ. Πραξινόα, μάλα τοι τὸ καταπτυχὲς ἐμπερόναμα
Τοῦτο πρέπει. λέγε μοι, πόσσω κατέβα τοι ἀφ' ἱστῶ;
ΠΡ. Μὴ μνάσῃς, Γοργοῖ· πλέον ἀργυρίω καθαρῶ μνᾶν
Ἢ δύο· τοῖς δ' ἔργοις καὶ τὰν ψυχὰν ποτέθηκα.

---

16 Νίτρον], τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο καθὼς ἡμεῖς τώρα τὸ σαπώνιον. — ἀπὸ σκανᾶς], διότι εἰς τὰς πανηγύρεις οἱ ἔμποροι ἐκθέτουσι συνήθως τὰς πραγματείας αὐτῶν ὑπὸ σκηνάς, πηγνυμένας ἐκ τοῦ προχείρου ἐν τῷ ὑπαίθρῳ. 17 Τρισκαιδεκάπηχυς], τὸν πρίγκιπα ὡς ἀνόητον καὶ τοι ὑπερύψηλον, ὅθεν καὶ ἡ Τουρκικὴ παροιμία περὶ τῶν μακρῶν τὸ ἀνάστημα καὶ μικρῶν τὰς φρένας. 18 Φθόρος ἀργυρίω], ἀφανιστὴς τοῦ ἀργυρίου, κατασπαταλευτής. 19 Κυνάδας], σκυλότριχαις, σκυλοτόμαρα, ὄχι μαλλία. 20 Ἔργον ἐπ' ἔργῳ], ἀτελείωτος ἐργασία, διότι οὔτε ἐπλύνοντο οὔτε ἐμαλάσσοντο. 21 Τὠμπέχ. καὶ τὰν περονατρ.], τὸν χιτῶνα (ὅστις διεζώννυτο) καὶ τὸ ἐπενωφόριον (τὸ ὁποῖον ἐπερονᾶτο ἢ ἠπλώνετο περὶ τὸν ὦμον). — λαζεῦ], Δωρικώτερον: λασδεῦ, = λαβοῦ, λάβε. 22 Βᾶμες τῷ βασιλ. ἐς ἀφν. Πτολεμ.], ἄγωμεν εἰς (τὸ παλάτιον) τοῦ πλουσίου βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τῶν 284 μέχρι τοῦ 246 π. Χ. 23 Θασόμεναι τὸν Ἄδωνιν], θεασόμεναι τὸν Ἀδ., τοῦ ὁποίου ἀπομίμημα κήρινον ἐξέφερον κατ' ἔτος θρηνολογοῦσαι αἱ γυναῖκες εἰς τὰ λεγόμενα Ἀδώνια. 25 Ὧν εἶδες, χὤν εἶπας], νομίζω ὅτι πρέπει νὰ συναφθῇ πρὸς τὸ ἀνωτέρω. Πάντα (ἐκεῖνα περὶ) ὧν εἶδες καὶ (περὶ) ὧν ἤκουσας εἶπας, ὄλβια. 26 Ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά], διὰ τοὺς ἀργοὺς πάντα εἶν' ἑορτή. (ἐννοεῖται δέ: ἀλλ' οὐχὶ δι' ἡμᾶς τὰς ἐργαζομένας· Ὥρα τοίνυν σπεύδειν): 27 28 Καὶ ἐς μέσον.. πάλιν], ὁ ἤθελε ἀντὶ νὰ εἴπῃ: Μὴ τὸ ἀφήσῃς εἰς τὴν μέσην. Τὸ δὲ Αἰνόθρυπτε ἄλλοι ἔγρ. Ὠνόθρυπτε.

30 Ἁ δὲ σμᾶμα φέρει], κατὰ διόρθωσιν τοῦ μακαρίτου Ἑρμάννου, ἀντί: Ἁ δ' ὡς νᾶμα φέρει. 33 Ὁποῖα θεοῖς ἐδόκει κτλ.], εἰρωνικῶς· ἀπαράλλακτα καθὼς καὶ ἡμεῖς λέγομεν σήμερον: Ὁ θεὸς νίψιμον νὰ τὸ κάμῃ! 34 Καταπτυχὲς ἐμπερόναμα], ὁ Σχλ. τὸ ἐξηγεῖ Δίπτυχον, ἀλλὰ προκριτότερον νομίζω τὸ Πολύπτυχον. 35 Πόσσω κατέβα τοι ἀφ' ἱστῶ], πόσου σοι κατέστη (ἐκόστισε) μέχρις ὅτου 'να τὸ καταιβάσῃς ἀπὸ τοῦ ὑφαντικοῦ ἱστοῦ (νὰ τὸ ξεϋφάνῃς). 36 37 Πλέον ἀργ. καθ. μνᾶν ἢ δύο], πλέον ἢ δύο μνῶν καθαροῦ ἀργυρίου. Τὸ ὁποῖον ἐὰν δὲν ἦνε γυναικεία μεγαλοῤῥημοσύνη, ἀποδεικνύει πόση καὶ τότε (ὡς τώρα δὲ) ἐπεκράτει πολυτέλεια.—τοῖς δ' ἔργοις καὶ τὰν ψυχὰν ποτέθηκα], κοινῶς λέγομεν: ἐβγῆκεν ἡ ψυχή μου (ἐπάνω) εἰς τὴν δουλειάν.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ κατὰ γνώμαν ἀπίβα τοι.
ΠΡ. Πᾷ ποχ' ἔλειπες
Τὠμπέχονον; φέρε μοι καὶ τὰν θολίαν κατὰ κόσμον
Ἀμφίθες. οὐκ ἀξῶ τυ, τέκνον· μορμὼ, δάκνει ἵππος.
Δάκρυε ὅσσ' ἐθέλεις· χωλὸν δ' οὐ δεῖ τυ γενέσθαι.
Ἕρπωμες. Φρυγία, τὸν μικκὸν παῖσδε λαβοῖσα,
Τὰν κύν' ἔσω κάλεσον, τὰν αὐλείαν ἀπόκλαξον.
Ὦ θεοὶ, ὅσσος ὄχλος· πῶς καὶ πόκα τοῦτο περᾶσαι
Χρὴ τὸ κακόν; μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι.
Πολλά τοι, ὦ Πτολεμαῖε, πεποίηται καλὰ ἔργα,
Ἐξ ὢ ἐν ἀθανάτοις ὁ τεκὼν, οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα, παρέρπων Αἰγυπτιστί·
Οἷα πρὶν ἐξ ἀπάτας κεκροταμένοι ἄνδρες ἔπαισδον,
Ἀλλάλοις ὁμαλοὶ, κακὰ παίγνια, πάντες ἐρεινοί.
Ἀδίστα Γοργοῖ, τί γενώμεθα; τοὶ πτολεμισταὶ
Ἵπποι τῶ βασιλῆος· ἄνερ φίλε, μή με πατήσῃς·
Ὀρθὸς ἀνέστα ὁ πυῤῥός· ἴδ' ὡς ἄγριος· κυνοθαρσὴς
Εὐνόα, οὐ φευξῇ; διαχρησεῖται τὸν ἄγοντα.
Ὠνάθην μεγάλως, ὅτι μοι τὸ βρέφος μένει ἔνδοι.
ΓΟΡ. Θάρσει, Πραξινόα· καὶ δὴ γεγενήμεθ' ὄπισθεν·
Τοὶ δ' ἔβαν ἐς χώραν.
ΠΡ. Καὐτὰ συναγείρομαι ἤδη.
Ἵππον καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν ταμάλιστα δεδοίκω
Ἐκ παιδός. σπεύδωμες· ὅσος ὄχλος ἄμμιν ἐπιῤῥεῖ!
ΓΟΡ. Ἐξ αὐλᾶς, ὦ μᾶτερ;
ΓΡ. Ἐγὼν, ὦ τέκνα.
ΓΟΡ. Παρενθεῖν

[38] Κατὰ γνώμαν ἀπίβα τοι], ἔγινε κατὰ τὴν γνώμην σου. [40] Μορμὼ, δάκνει ἵππος], φοβερίζει τὸ παιδίον: Μομόλα! λέγουσι καὶ σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ γυναῖκες φοβερίζουσαι τὰ μικρά των. [46] Πολλά τοι, ὦ Πτολ. κτλ.], πάλιν ἔπαινος τοῦ Πτολεμαίου, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν λωποδυτῶν καὶ ἄλλων κακούργων ἀσφάλειαν, ἧς ἀπήλαυεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἡ Αἴγυπτος. [47] Ἐξ ὢ ἐν ἀθαν. ὁ τ.] ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν (ἀπεθανατίσθη) ὁ πατήρ σου, Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ. [48] Παρέρπων Αἰγυπτιστί], διότι ἔκπαλαι ἦσαν (ἢ εἶνε, καθὰ λέγεται) περίφημοι οἱ Αἰγύπτιοι διὰ τὴν περὶ τὸ κλέπτειν καὶ λωποδυτεῖν ἐπιτηδειότητά των· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Αἰσχύλος: Δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς Αἰγύπτιοι.

[49] Ἐξ ἀπάτας κεκροταμένοι], συγκεκροτημένοι ἐκ πανουργίας, ὅλοι δόλος καὶ ἀπάτη. Ὁ Σχλ. λέγει ὅτι ἡ μεταφορὰ εἶνε ἀπὸ τοῦ κεκροτημένου χαλκοῦ· ἀλλὰ πιθανώτερον νομίζω ἀπὸ τοῦ κεκροτημένου ὑφάσματος. Παρβλ. ὅμως καὶ Ἀρσφ. Βατρ. 79. [50] Ἀλλάλοις ὁμαλοὶ], ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους, ἢ συνεννοημένοι μεταξύ των.—κακὰ παίγνια], φέρεται πρὸς τὸ ἀνωτέρω Ἔπαιζον.—πάντες ἐρεινοί], ἀκατανόητος καὶ ἀνεξήγητος λέξις, τὴν ὁποίαν ὁ τελευταῖος Ἄγγλος ἐκδότης Wordsworth διώρθωσεν οὐκ ἀπιθάνως: Ἐπειοί· οἱονεὶ τεχνῖται πολύπειροι, ὁποῖον παραδίδωσι καὶ ὁ Ὅμηρος (Ὀδ. Λ', 523) τὸν Ἐπειὸν, τὸν τεκτονήσαντα τὸν Δούρειον ἵππον, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία: Ἐπειοῦ δεινότερος (καὶ ὄχι δειλότερος, καθὼς γράφεται συνήθως). [53] [54] Κυνοθαρσὴς Εὐνόα], θρασεῖα ὡς αἱ κύνες.

[55] Ὠνάθην μεγάλως], ὠφελήθην τὰ μέγιστα, (κοινῶς λέγομεν: Κάτι καλά)!

[57] Τοὶ δ' ἔβαν ἐς χώραν], οἱ πομπεύοντες ἱππεῖς παρῆλθον. [60] Ἐξ αὐλᾶς, ὦ μᾶτερ], ἀπὸ τῆς αὐλῆς (τοῦ βασιλέως), ἐνν. ἔρχῃ, ὦ μῆτερ; ἀποτείνεται δὲ πρὸς γραῖάν τινα. Καὶ παρατηρητέα ἡ χρῆσις τῆς λέξεως Αὐλή,

Εὐμαρές;

ΓΡ. Ἐς Τροίαν πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί,
Καλλίστα παίδων· πείρᾳ θὴν πάντα τελεῖται.
ΓΟΡ. Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπῴχετο θεσπίξασα.
ΠΡ. Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν.
ΓΟΡ. Θᾶσαι, Πραξινόα, περὶ τὰς θύρας ὅσσος ὅμιλος.
ΠΡ. Θεσπέσιος· Γοργοῖ, δὸς τὰν χέρα μοι· λαβὲ καὶ τύ,
Εὐνόα, Εὐτυχίδος· πότεχ' αὐτᾷ, μὴ τὺ πλανηθῇς.
Πᾶσαι ἅμ' εἰσένθωμες· ἀπρὶξ ἔχευ, Εὐνόα, ἁμῶν.
Ὤμοι δειλαία, δίχα μευ τὸ θερίστριον ἤδη
Ἔσχισται, Γοργοῖ· ποττῶ Διός, εἴτι γένοιο
Εὐδαίμων, ὤνθρωπε, φυλάσσεο τὠμπέχονόν μευ.
ΞΕΝ. Οὐκ ἐπ' ἐμὶν μέν· ὅμως δὲ φυλάξομαι.
ΠΡ. Ἀθρόος ὄχλος·
Ὠθεῦνθ' ὥσπερ ὕες.
ΞΕΝ. Θάρσει, γύναι· ἐν καλῷ εἰμές.
ΠΡ. Κεἰς ὥρας, κἤπειτα, φίλ' ἀνδρῶν, ἐν καλῷ εἴης,
Ἄμμε περιστέλλων! χρηστῶ κ' οἰκτίρμονος ἀνδρός.
Φλίβεται Εὐνόα ἄμμιν· ἄγ', ὦ δειλά, τὺ βιάζευ.
Κάλλιστ'· ἐνδοῖ πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ' ἀποκλάξας.
ΓΟΡ. Πραξινόα, πόταγ' ὧδε· τὰ ποικίλα πρᾶτον ἄθρησον,
Λεπτὰ καὶ ὡς χαρίεντα· θεῶν περονάματα φασεῖς.
ΠΡ. Πότνι' Ἀθαναία! ποῖαί σφ' ἐπόνασαν ἔριθοι;
Ποῖοι ζωογράφοι τἀκριβέα γράμματ' ἔγραψαν;
Ὡς ἔτυμ' ἑστάκαντι, καὶ ὡς ἔτυμ' ἐνδινεῦντι·
Ἔμψυχ', οὐκ ἐνυφαντά. Σοφόν τι χρῆμ' ὤνθρωπος!
Αὐτὸς δ' ὡς θαητὸς ἐπ' ἀργυρέω κατάκειται
Κλισμῶ, πρᾶτον ἴουλον ἀπὸ κροτάφων καταβάλλων,

---

60 Πείρᾳ θὴν πάντα τελεῖται], παροιμία. Τὸ δὲ θὴν, ἀντὶ Ἐπὶ τέλους. 64 Καὶ ὡς Ζ. ἀγάγεθ' Ἥ.] πῶς ἐπῆρεν (ἐνυμφεύθη) ὁ Ζ. τὴν Ἥ. Μυθεύεται γὰρ ὁ Ζεὺς, τὴν Ἥραν μνώμενος, κρύφα τῶν γονέων αὐτῇ συνελθεῖν, μεταμορφωθεὶς εἰς κόκκυγα, ἐπὶ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ ὄρους Ὄχης ἢ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀργολίδι Θόρνακος· ὅθεν καὶ τὸ ἐν Ἄργει ἄγαλμα τῆς Ἥρας ἐπὶ τοῦ σκήπτρου εἶχε κόκκυγα. 67 Εὐτυχίδος], αὕτη φαίνεται εἶναι δούλη τῆς Γοργοῦς, συνακολουθοῦσα.— πότεχ' αὐτᾷ], πρόσεχε σεαυτῇ. 70 Ποττῶ Διός] πρὸς τοῦ Διός.—εἴτι γένοιο Εὐδ.], εἴθε γένοιο! ὅθεν καὶ ἐν ἄλλοις γρφτ. Αἴ τυ. 73 Ἐν καλῷ εἰμές], ἐν ἀσφαλεῖ ἐσμεν. 74 Κεἰς ὥρας, κἤπειτα.. ἐν καλῷ εἴης], καὶ τοῦ χρόνου καὶ εἰς χρόνους πολλοὺς νὰ ἦσαι καλά! 75 Χρηστῶ κ' οἰκτίρμ. ἀνδρός], ἐνν. ἴδιον τοῦτο. 77 Ὁ τὰν νυὸν κτλ.], παροιμία, τὴν ὁποίαν ἐπεφώνουν, φαίνεται, οἱ ὑπερβιβάζοντες τὸν οὐδὸν τῆς οἰκίας τὴν νύμφην, ἀποκλείοντες κατόπιν των τὴν θύραν. 78 Πόταγ' ὧδε], πρόσαγε (ἐνν. σεαυτὴν) ὧδε, πλησίασαι. 78 Τὰ ποικίλα], τὰ κεντήματα τῶν πέπλων τοῦ Ἀδώνιδος.

79 Λεπτὰ καὶ ὡς χαρίεντα], ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ Ὁμήρου (Ὀδ. Γ 221)· « Λεπτά τε καὶ χαρίεντα. Καὶ νομίζω ὅτι καὶ ἀπαραλλάκτως ἦτον γραμμένον. —θεῶν περονάματα], δὲν ἠξεύρω διατὶ ἠθέλησαν νὰ τὸ διορθώσωσι: θεῶν γε πονάματα· καὶ ἄλλοι θεῶν ὑφάσματα. Ἐνῷ δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, νομίζω, παρὰ τὴν κοινῶς παρ' ἡμῖν βελονιὰν, ἐκλαμβανομένην ἀντὶ τοῦ ὅλου εἴδους τοῦ κεντήματος. 81 Ποῖοι ζωογράφοι κτλ.], διότι φυσικῶς πρὶν τὰ κεντήσωσι, τὰ ἐζωγράφιζον, ἀπαράλλακτα καθὼς καὶ τώρα αἱ κεντήστριαι.

83 Ἐνδινεῦντι], κινοῦνται περιστρεφόμενα· ὑπερβολὴ τοῦτο, ὡς ἐπὶ ζώντων μᾶλλον ἢ τῶν ποικιλμάτων. 84 Θαητός], θαυμαστός, ἀξιοθέατος.

Ὁ τριφίλατος Ἄδωνις, ὃ κὴν Ἀχέροντι φιλεῖται!
ΕΤ. Ξ. Παύσασθ', ὦ δύστανοι, ἀνάνυτα κωτίλλοισαι.
Τρυγόνες· ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.
ΓΟΡ. Μᾶ, πόθεν ὤνθρωπος; τί δὲ τίν, εἰ κωτίλαι εἰμές;
Πασάμενος, ἐπίτασσε· Συρακοσίαις ἐπιτάσσεις;
Ὡς εἰδῇς καὶ τοῦτο, Κορίνθιαί εἰμες ἄνωθεν,
Ὡς καὶ ὁ Βελλεροφῶν· Πελοποννασιστὶ λαλεῦμες·
Δωρίσδεν δ' ἔξεστι, δοκῶ, τοῖς Δωριέεσσι.
ΠΡ. Μὴ φυῇ, Μελιτῶδες, ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,
Πλὰν ἑνός· οὐκ ἀλέγω, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς.
ΓΟΡ. Σίγα, Πραξινόα· μέλλει τὸν Ἄδωνιν ἀείδειν
Ἁ τᾶς Ἀργείας θυγάτηρ πολύϊδρις ἀοιδός,
Ἅτις καὶ Σπέρχιν τὸν ἰάλεμον ἠρίστευσε·
Φθεγξεῖταί τι (σάφ' οἶδα) καλόν· διαθρύπτεται ἤδη.
ΓΥ. Α. Δέσποιν', ἃ Γολγώς τε καὶ Ἰδάλιον ἐφίλασας,
Αἰπεινόν τ' Ἔρυκα, χρυσῷ παίσδοισ', Ἀφροδίτα,
Οἷόν τοι τὸν Ἄδωνιν ἀπ' ἀενάω Ἀχέροντος
Μηνὶ δυωδεκάτῳ μαλακαίποδες ἄγαγον Ὧραι!
Βάρδισται μακάρων, Ὧραι φίλαι, ἀλλὰ ποθειναὶ
Ἔρχονται πάντεσσι βροτοῖς, αἰεί τι φέροισαι.
Κύπρι Διωναία, τὺ μὲν ἀθανάταν ἀπὸ θνατᾶς,
Ἀνθρώπων ὡς μῦθος, ἐποίησας Βερενίκαν,
Ἀμβροσίαν ἐς στῆθος ἀποστάξασα γυναικός·
Τὶν δὲ χαριζομένα, πολυώνυμε καὶ πολύναε,
Ἁ Βερενικεία θυγάτηρ, Ἑλένᾳ εἰκυῖα,
Ἀρσινόα πάντεσσι καλοῖς ἀτιτάλλει Ἄδωνιν.
Πὰρ μέν οἱ ὥρια κεῖται, ὅσα δρυὸς ἄκρα φέροντι,
Πὰρ δ' ἁπαλοὶ κᾶποι, πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις

---

[86] Ὁ], ἀντὶ Ὅς. [87] Ἀνάνυτα κωτίλλοισαι], ἀπέραντα πολυλογοῦσαι, ὡς αἱ τρυγόνες. [88] Ἐκκναισεῦντι], καταζαλίζουσι (κεφαλοπονοῦσι) τὸ πᾶν.—πλατειάσδοισαι] προφέρουσαι πλατεῖ τῷ στόματι τὸ α, καθὼς οἱ Δωριεῖς. [89] Μᾶ], ἐπιφώνημα γυναικεῖον ἀπορίας ἐκφραστικόν: Μπᾶ! πάθ! κτλ. εἶναι δὲ λέγουσι κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ Μᾶτερ, Δάματερ!—τί δὲ τίν;] τί πρὸς σέ; τί σε μέλει; [90] Πασάμενος, ἐπίτασσε], ἐὰν μᾶς ἔθρεψες, (τότε μόνον) πρόσταζέ μας. [91] Κορίνθιαί εἰμες ἄνωθεν] διότι οἱ Συρακούσιοι ἦσαν ἄποικοι τῶν Κορινθ.

[94] Μὴ φυῇ. . ὃς ἁμῶν κτλ.], νὰ μὴ φθάσῃ νὰ γεννηθῇ (κατὰ λέξιν νὰ μὴ φυτρώσῃ) ὁ ἀνώτερος ἡμῶν, ἐκτὸς ἑνὸς καὶ μόνου (καὶ ἐννοεῖ τὸν Πτολ.)! Τὸ δὲ Μελιτῶδες, γυναικεία ἐπίκλησις τῆς Περσεφόνης, κατ' ἀντίφρασιν, τῆς ὁποίας καὶ αἱ ἱέρειαι ὠνομάζοντο Μέλισσαι. [95] Μή μοι κενεὰν (ἐνν. χοίνικα) ἀπομάξῃς], κοινῶς λέγομεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας: Νὰ μή μου κόψῃς τὸ ταγῆνι! [98] Σπέρχιν], τίποτε δὲν λέγει ὁ Σχλ. περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου· καὶ νομίζω ὅτι καλῶς ποιοῦντες μετέβαλόν τινες τὴν λέξιν εἰς Πέρυσιν.

[100] Γολγώς τε καὶ Ἰδάλιον], Γολγοί, πόλις τῆς Κύπρου, ἀπὸ Γόλγου τοῦ Ἀδώνιδος καὶ Ἀφροδίτης· τῆς αὐτῆς δὲ νήσου καὶ τὸ Ἰδάλιον. [101] Ἔρυκα], πόλις τῆς Σικελ.

[107] Βερενίκαν], τὴν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος γυναῖκα καὶ τοῦ Φιλαδέλφου μητέρα.

[109] Τὶν δέ], σοὶ δέ. [110] Ἁ Βερενικεία θυγ.], διότι ἡ γυνὴ τοῦ Φιλαδέλφου Ἀρσινόη ἦτον καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ (ἐκ μητρός), κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Αἰγυπτ. βασιλέων. [112] Ὅσα δρυὸς ἄκρα φέροντι], παράφρασις τῆς λέξεως Ἀκρόδρυα. [113] Ἁπαλοὶ κᾶποι], τρυφεροὶ κῆποι. Οἱ παροιμιαζόμενοι οὗτοι κῆποι τοῦ Ἀδώνιδος, ἔμβλημα τῆς ταχέως ἀπανθούσης καὶ μαραινομένης νεότητος, ἦσαν γάστραι ἢ κοφίνια (ταλαρίσκοι), ἔχοντα πεφυτευμένα θά-

Ἀργυρέοις, Συρίω δὲ μύρω χρύσει' ἀλάβαστρα·
Εἴδατά θ' ὅσσα γυναῖκες ἐπὶ πλαθάνῳ πονέονται,
Ἄνθεα μίσγοισαι λευκῷ παντοῖ' ἅμ' ἀλεύρῳ
Ὅσσα τ' ἀπὸ γλυκερῶ μέλιτος, τά τ' ἐν ὑγρῷ ἐλαίῳ.
Πάντ' αὐτῷ πετεηνὰ καὶ ἑρπετὰ τῇδε πάρεστι.
Χλωραὶ δὲ σκιάδες, μαλακῷ βρίθοισαι ἀνήθῳ,
Δέδμανθ'· οἱ δέ τε κῶροι ὑπερποτόωνται Ἔρωτες,
Οἷοι ἀηδονιδῆες ἐφεζόμενοι ἐπὶ δένδρων
Πωτῶνται, πτερύγων πειρώμενοι, ὄζον ἀπ' ὄζω.
Ὦ ἔβενος, ὢ χρυσός, ὢ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος
Αἰετὼ, οἰνοχόον Κρονίδᾳ Διῒ παῖδα φέροντες!
Πορφύρεοι δὲ τάπητες ἄνω, μαλακώτεροι ὕπνω
(Ἁ Μίλατος ἐρεῖ, χὠ τὰν Σαμίαν καταβόσκων)·
Ἔστρωται κλίνα τῷ Ἀδώνιδι τῷ καλῷ ἄλλα
Τὰν μὲν Κύπρις ἔχει, τὰν δ' ὁ ῥοδόπαχυς Ἄδωνις,
Ὀκτωκαίδεκέτης ἢ ἐννεακαίδεχ' ὁ γαμβρός.
Οὐ κεντεῖ τὸ φίλαμ'· ἔτι οἱ περὶ χείλεα πυῤῥά.
Νῦν μὲν Κύπρις ἔχοισα τὸν αὐτᾶς χαιρέτω ἄνδρα·
Ἀῶθεν δ' ἄμμες νιν ἅμα δρόσῳ ἀθρόαι ἔξω
Οἰσεῦμες ποτὶ κύματ' ἐπ' ἀϊόνι πτύοντα·
Λύσασαι δὲ κόμαν, καὶ ἐπὶ σφυρὰ κόλπον ἀνεῖσαι,
Στήθεσι φαινομένοις, λιγυρᾶς ἀρξώμεθ' ἀοιδᾶς.
Ἕρπεις, ὦ φίλ' Ἄδωνι, καὶ ἐνθάδε, κεἰς Ἀχέροντα,
Ἁμιθέων (ὥς φαντὶ) μονώτατος· οὔτ' Ἀγαμέμνων
Τοῦτ' ἔπαθ', οὔτ' Αἴας ὁ μέγας βαρυμάνιος ἥρως,
Οὔθ' Ἕκτωρ, Ἑκάβας ὁ γεραίτατος εἴκατι παίδων,
Οὐ Πατροκλῆς, οὐ Πύῤῥος ἀπὸ Τροίας ἐπανελθὼν,
Οὔθ', οἱ ἔτι πρότεροι, Λαπίθαι, καὶ Δευκαλίωνες,
Οὐ Πελοπηϊάδαι τε, καὶ Ἄργεος ἄκρα Πελασγοί.
Ἵλαθι νῦν, φίλ' Ἄδωνι, καὶ ἐς νέωτ' εὐθυμήσαις!
Καὶ νῦν ἦνθες, Ἄδωνι, καὶ ὄκκ' ἀφίκῃ, φίλος ἡξεῖς.
ΓΟΡ. Πραξινόα, τὸ χρῆμα σοφώτερον ἁ θήλεια.
Ὀλβία, ὅσσα ἴσατι! πανολβία, ὡς γλυκυφωνεῖ!
Ὥρα ὅμως κ' εἰς οἶκον· ἀνάριστος Διοκλείδας.
Χὠνὴρ ὄξος ἅπαν· πεινᾶντι δὲ μηδὲ ποτένθῃς.
Χαῖρε, Ἄδων' ἀγαπητὲ, καὶ ἐς χαίροντας ἀφικνεῦ.

φορα ἐφήμερα ἄνθη καὶ χόρτα. [116] Ἄνθεα], καρυκεύματα, μυρωδικά. [118] Πετεηνὰ καὶ ἑρπετά], διότι ἐμιμοῦντο εἰς τὰ σχήματα τῶν ζυμαρικῶν διάφορα πτηνὰ καὶ ζῷα, καθὼς καὶ τώρα εἰς τὰς Πασχαλινὰς κολύρας. [120] Δέδμανθ'] κατὰ συγκ. ἀντὶ δεδέμηνται. [123] Οἰνοχόον κτλ.] τὸν Γανυμήδην. [125-26] Μαλακώτεροι ὕπνω. (Ἁ Μίλατος ἐρεῖ κτλ. εἴποι ἂν ὁ Μιλήσιος ἢ ὁ Σάμιος· διότι οἱ Μιλήσιοι τάπητες) ἢ τὰ Μιλήσια ἔρια ἦσαν ἐκπαλαι περίφημα, καθὼς ἢ ἐφ' ἡμῶν οἱ τάπητες τῆς Σμύρνης. [130] Οὐ κεντεῖ τὸ φίλαμα], ὡς μήπω κεκαρμένου τὸν πώγωνα, ἀλλ' εἰσέτι χνοάζοντος δηλονότι, τοῦ Ἀδώνιδος.
[132] Ἅμα δρόσῳ], ἀπαράλλακτα καθὼς λέγομεν ἢ τώρα: τὸ πρωῒ μὲ τὴν δροσιάν.
[147] Ὥρα κεἰς οἶκον], ἤγουν, ἐστὶν ἀπιέναι. [148] Ὄξος ἅπαν], ὀξύθυμος εἰς ὑπερβολὴν, [illegible]

ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΣΗΜ. Ἡ προσῳδία τῶν Λυρικῶν εἶναι ἀκανόνιστος, ἀκολουθοῦσα μᾶλλον τοῦ ᾄσματος τὴν εὔστροφον κίνησιν παρὰ τὸν δεδεμένον ῥυθμὸν ὡρισμένων μέτρων. Συνήθως μέτρον τι, οἷον τὸ δακτυλικὸν, ἀναπαιστικὸν κτλ. χρησιμεύει ὡς βάσις τῆς ᾠδῆς καὶ χαρακτηρίζει αὐτὴν, ποικιλλόμενον ἔπειτα διαφόρως, καὶ ἰδίως διὰ παρενθέσεως μακρῶν συλλαβῶν, αἵτινες διακόπτουσι τοῦ μέτρου τὴν μονοτονίαν. Τὰ καθέκαστα τῆς μετρικῆς τῶν λυρικῶν εἶναι ἔργον βαθυτάτης μελέτης. Ἡ διάλεκτος τῶν λυρικῶν ᾀσμάτων εἶναι συνήθως Δωρικὴ, κατὰ μίμησιν τοῦ Πινδάρου.

ΙΑ'. ΠΙΝΔΑΡΟΥ.

Πίνδαρος, ὁ περιφημότερος τῶν Ἑλλήνων Λυρικῶν, ἐγεννήθη εἰς Θήβας, τὸ 520 ἔτος Π. Χ. (Ὀλ. 65, ά.), καὶ διὰ τὴν γλυκύτητα τῶν ᾀσμάτων του ἐῤῥέθη ὅτι εἰς τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν του αἱ μέλισσαι τοῦ Ἑλικῶνος τὸν ἔθρεψαν μὲ τὸ μέλι των. Αὐτοῦ διεσώθησαν 45 ᾠδαὶ ἢ εἴδη, Δωριστὶ γεγραμμέναι, δι' ὧν ὑμνεῖ τοὺς νικήσαντας εἰς τοὺς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνας. Τὸ μέγα ὕψος τοῦ λόγου του καὶ τῆς φαντασίας του τὸ ἄκρατον καὶ ἀχαλίνωτον καθιστῶσι πολλάκις τὸ ὕφος του σκοτεινόν.

ΟΛΥΜΠΙΩΝ

ΕΙΔΟΣ Α'.

Ἡ ᾠδὴ αὕτη ὑμνεῖ τὴν νίκην τοῦ Συρακουσίου Ἱέρωνος εἰς τὰ Ὀλύμπια κατὰ τὴν 3 Ὀλυμπιάδα.

Στροφὴ ά. Κώλων ιζ'. ΑΡΙΣΤΟΝ μὲν ὕδωρ· ὁ δὲ
Χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ
Ἅτε διαπρέπει νυ-
κτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου·
Εἰ δ' ἄεθλα γαρύεν
Ἔλδεαι, φίλον ἦτορ,
Μηκέθ' ἁλίου σκόπει
Ἄλλο θαλπνότερον
Ἐν ἁμέρᾳ φαεινὸν ἄστρον
Ἐρήμας δι' αἰθέρος·

[1] Ἄριστον] τὸ ἄριστον τῶν στοιχείων εἶναι τὸ ὕδωρ. [3] Ἅτε] ὡς πῦρ ἐν νυκτί.
[4] Μεγάν.] τοῦ ὑπερηφάνου ἢ ὑπερηφάνειαν ἐμποιοῦντος.— ἔξοχα] ὑπὲρ πάντα πλοῦτον διαφέρει ὁ χρυσός. Ὁ δὲ νοῦς· Ὡς τὸ ὕδωρ μεταξὺ τῶν στοιχείων, ὁ χρυσὸς μεταξὺ τοῦ πλούτου, ὁ ἥλιος μεταξὺ τῶν ἀστέρων, οὕτω διαπρέπουσι τὰ Ὀλύμπια μεταξὺ τῶν ἀγώνων.
[5] Γαρύεν] ψάλλειν. [6] Ἔλδ.] ἐπιθυμεῖς.— φίλ. ἦτ.] ὦ φίλη ψυχή μου. [7] Μηκέθ'] ἀντὶ νὰ εἴπῃ: μὴ ζήτει ἄλλο λαμπρότερον ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια, ἐπιφέρει καὶ ἄλλην παραβολὴν, συγκρίνων αὐτὰ μὲ τὸν ἥλιον. [10] Ἐρήμ.] διὰ τοῦ ἀνεφέλου (ἐρήμου) αἰθέρος, θηλ. καθὼς καὶ ὁ Ὅμ., τῆς Αἰθρίας.

Μηδ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα
Φέρτερον αὐδάσομεν·
Ὅθεν ὁ πολύφατος
Ὕμνος ἀμφιβάλλεται
Σοφῶν μητίεσσι, κελαδεῖν
Κρόνου παῖδ'· ἐς ἀφνεὰν ἱκόμενοι
Μάκαιραν Ἱέρωνος ἑστίαν,
Ἀντιςρ. ά. Κ. ιζ'. Θεμιστεῖον ὃς ἀμφέπει
Σκᾶπτον ἐν πολυμάλῳ
Σικελίᾳ, δρέπων μὲν
Κορυφὰς ἀρετᾶν ἄπο πασᾶν,
Ἀγλαΐζεται δὲ καὶ
Μουσικᾶς ἐν ἀώτῳ,
Οἷα παίζομεν φίλαν
Ἄνδρες ἀμφὶ θαμὰ
Τράπεζαν. ἀλλὰ Δωρίαν ἀ-
πὸ φόρμιγγα πασσάλου
Λάμβαν'· εἴ τί τοι Πίσας τε
Καὶ Φερενίκου χάρις
Νόον ὑπὸ γλυκυτά-
ταις ἔθηκε φροντίσιν·
Ὅτε παρ' Ἀλφεῷ σύτο, δέμας
Ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων,
Κράτει δὲ προσέμιξε δεσπόταν,
Ἐπῳδὸς ά. Κ. ιγ. Συρακόσιον, ἱπποχάρμαν
Βασιλῆα. λάμπει
Δέ οἱ κλέος παρ' εὐάνορι Λυδοῦ
Πέλοπος ἀποικίᾳ· τοῦ μεγασθενὴς
Ἐράσσατο γαιάοχος Ποσειδᾶν,
Ἐπεί νιν καθαροῦ λέβητος ἔξελε
Κλωθὼ, ἐλέφαντι φαίδιμον

---

13 Αὐδ.] θέλομεν ποτὲ ψάλλει. 13 Ὅθεν] ἐξ ἧς Ὀλυμπίας. 14 Ἀμφιβάλ. μητίεσσι] ὁ ὕμνος περιτυλίσσεται εἰς τὰς φρένας τῶν σοφῶν, ὥστε κελαδεῖν. 16 Ἱκόμενοι] ἱκαν. τοῦ αὐδάσομεν. 18 Θεμιστ. σκᾶπτον] τὸ σκῆπτρον τῆς Θέμιδος.—ὃς] ὁ Ἱέρων. 19 Πολυμάλῳ] πολυπροβάτῳ. 22 Δὲ] συνδέει παρὰ συνήθειαν ῥῆμα μὲ τὴν μετοχὴν εἰς ἣν ἀναφέρεται ὁ μέν. 23 Ἀώτῳ] ἄνθει, ἀγαπᾷ τὰ ἄνθη (τὰ ἄριςα) τῆς μουσικῆς. 26 Δωρ.] τὴν τὸ δώριον μέλος ψάλλουσαν. Διότι τρία ἦσαν τὰ εἴδη τῶν μελῶν, τὸ Δώριον, τὸ Φρύγιον καὶ τὸ Λύδιον. Ἀπὸ τοῦ πασσάλου λάμβανε τὴν δωρ. φορμ. πρὸς τὴν ψυχήν σου λέγει.
28 Πίσας] ἡ πόλις τῆς Ὀλυμπίας, ὅπου ἐγίνετο ὁ ἀγών. 29 Φερεν.] τοῦ νικήσαντος ἵππου. Κατά τινας τοῦτο ἦτον τοῦ ἵππου τὸ ὄνομα. Ἂν ἡ χάρις τῆς Πίσης καὶ τοῦ Φερενίκου, ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ εἴπῃς κεχαρισμένα πρὸς τὴν Πίσσαν κτλ. ἔβαλε τὸν νοῦν σου εἰς γλυκείας φροντίδας. 32 Ἀλφ.] ὁ ποταμὸς τῆς Ὀλυμπίας. —σύτο] ἐκ τοῦ σεύω, ἐτινάζετο, ἔτρεχεν ὁ ἵππος. 33 Ἀκεντ.] μὴ ἔχων ἀνάγκην κέντρου. 34 Κράτει] τῇ νίκῃ τε.
37 Οἱ] αὐτοῦ, τοῦ Ἱέρωνος.—εὐάν.] τῇ καλλιάνδρῳ. 38 Ἀποικ.] τῇ Πελοποννήσῳ, ἀποικίᾳ τοῦ Λυδοῦ Πέλοπος. Λάμπει τὸ κλέος του διότι ἐνίκησε.—τοῦ] τοῦ ὁποίου Πέλοπος. Αἱ τοιαῦται μακραὶ παρεκβάσεις εἶναι συνήθεις εἰς τοὺς Λυρικοὺς, καὶ κατὰ πάντας τὸν Πίνδαρον. 40 Ἐράσσατο] ἠράσθη, ἠγάπησε.

Ὦμον κεκαδμένον. |
Ἦ θαύματα πολλά!
Καί πού τι καὶ βροτῶν φρένας
Ὑπὲρ τὸν ἀλαθῆ λόγον
Δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
Ἐξαπατῶντι μῦθοι·
Στρφ. β'. Κ. ιζ'. Χάρις δ', ἅπερ ἅπαντα τεύ-
χει τὰ μείλιχα θνατοῖς,
Ἐπιφέροισα τιμὰν,
Καὶ ἄπιστον ἐμήσατο πιστὸν
Ἔμμεναι τὸ πολλάκις.
Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι
Μάρτυρες σοφώτατοι.
Ἔστι δ' ἀνδρὶ φάμεν
Ἐοικὸς ἀμφὶ δαιμόνων κα-
λά· μείων γὰρ αἰτία.
Υἱὲ Ταντάλου, σὲ δ', ἀντί-
α προτέρων, φθέγξομαι,
Ὁπότ' ἐκάλεσε πα-
τὴρ ἐς εὐνομώτατον
Ἔρανον, φίλαν τε Σίπυλον,
Ἀμοιβαῖα θεοῖσι δεῖπνα παρέχων,
Τότ' Ἀγλαοτρίαιναν ἁρπάσαι,
Αντς. β'. Κ. ιζ'. Δαμέντα φρένας ἱμέρῳ,
Χρυσέαισί τ' ἀν' ἵπποις
Ὕπατον εὐρυτίμου
Ποτὶ δῶμα Διὸς μεταβᾶσαι;
Ἔνθα δευτέρῳ χρόνῳ
Ἦλθε καὶ Γανυμήδης
Ζηνὶ τωὔτ' ἐπὶ χρέος.
Ὡς δ' ἄφαντος ἔπε-
λες, οὐδὲ ματρὶ πολλὰ μαιό-

---

44 Κεκαδμ.] κεκοσμημένον, Δ. Σ. Ὁ Τάνταλος ἔσφαξε τὸν υἱόν του Πέλοπα καὶ τὸν ἔδοσεν εἰς τοὺς θεοὺς νὰ τὸν φάγωσιν. Ἀλλὰ μόνη ἡ Δήμητρα, ἀγνοοῦσα τὸ ἀνοσιούργημα, ἔφαγε τὸν ὦμον, οἱ δὲ ἄλλοι θεοί, ῥίψαντές τον εἰς λέβητα τὸν ἀνεζωογόνησαν, προσθέσαντες ἐξ ἐλέφαντος τὸν λείποντα ὦμον. 46 Ἦ] τῷ ὄντι. 47 Ἐξαπατ.] ἐξαπατῶσι. Φαίνεται ὅτι δὲν πιστεύει πολὺ τὸν μῦθον τοῦ Πέλοπος. 48 Χάρις] ἡ χάρις, τὸ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀνθρώπων γινόμενον. 50 Τιμὰν] δίδουσα τιμὴν εἰς ὅσα δὲν ἔχουσι τοιαύτην. 51 Ἐμήσατο] αὕτη ἐφρόντισεν (ἐκ τοῦ Μήδομαι) ὥστε καὶ τὸ ἄπιστον νὰ πιστεύηται. 53 Ἁμέραι] τὸ δὲ μέλλον θὰ μαρτυρήσῃ ἂν ὅσα πιστεύομεν ἦναι ἀληθῆ.

55 Ἔστι] εἰκός ἐστι τῷ ἀνδρὶ καλὰ λέγειν περὶ θεῶν. Δηλ. ἂς εὐφημῶμεν ὅμως περὶ τούτων. 56 Μείων] διότι οὕτως ὀλιγώτερον ὑποκείμεθα εἰς κατηγορίαν. 58 Υἱὲ] πρὸς τὸν Πέλοπα ἀποτείνεται. — ἀντία] θὰ σὲ εἰπῶ ἐναντία τῶν πρὸ ἐμοῦ ποιητῶν. 60 Ἐκάλ.] τοὺς θεούς. 62 Ἔρανον] συμπόσιον τὸ ὁποῖον αὐτὸς κατέβαλλε. — Σίπυλον] ὄρος Λυδίας. 63 Ἀμοιβ.] διότι ἢ αὐτοὶ τὸν εἶχον καλέσει. 74 Ἀγλ]. τὸν Ποσειδῶνα. — ἁρπάσαι] φθέγξομαι. 65 Ἱμέρῳ] τῇ ἀγάπῃ σου. 68 Μεταβ.] μεταβιβάσαι.

μενοι φῶτες ἄγαγον.
Ἔννεπε κρυφᾶ τις αὐτί-
κα φθονερῶν γειτόνων,
Ὕδατος ὅτι τε πυ-
ρὶ ζέοισαν ἀμφ' ἀκμὰν
Μαχαίρᾳ τάμον κατὰ μέλη,
Τραπέζαισί τ' ἀμφὶ δεύτατα κρεῶν
Σέθεν διεδάσαντο, καὶ φάγον.

Ἐπῳδ. β'. Κ. ιγ'.

Ἐμοὶ δ' ἄπορα, γαστρίμαργον
Μακάρων τιν' εἰπεῖν.
Ἀφίσταμαι. ἀκέρδεια λέλογχεν
Θαμινὰ κακαγόρας. Εἰ δὲ δή τιν' ἄν-
δρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμα-
σαν, ἦν Τάνταλος οὗτος· ἀλλὰ γὰρ κατα-
πέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυ-
νάσθη· κόρῳ δ' ἕλεν
Ἄταν ὑπέροπλον,
Τάν οἱ πατὴρ ὑπερκρέμα-
σε, καρτερὸν αὐτῷ λίθον,
Τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν,
Εὐφροσύνας ἀλᾶται.

Στρφ. γ'. Κ. ιζ'.

Ἔχει δ' ἀπάλαμον βίον
Τοῦτον ἐμπεδόμοχθον,
Μετὰ τριῶν τέταρτον
Πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψαις
Ἁλίκεσσι συμπόταις
Νέκταρ ἀμβροσίαν τε
Δῶκεν, οἷσιν ἄφθιτον
Θέσσαν. εἰ δὲ θεὸν
Ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λασέ-
μεν ἔρδων, ἁμαρτάνει.

---

[71] Ταῦτ'] ἐπὶ τὸ αὐτὸ χρέος, δηλ. ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ [illegible]. [75] Μαιόμ.] οἱ ἐπιζητοῦντες νὰ σὲ εὕρωσι. [77] Ὕδατος] ὅτι ἀμφὶ τὴν πυρὶ ζέουσαν ἀκμὴν τοῦ ὕδατος, εἰς τὴν βράσιν τοῦ νεροῦ. [79] Τάμον κατὰ] κατέτεμον οἱ Θεοί. [80] Ἀμφὶ δεύτ.] εἰς τὰ ἔσχατα, εἰς τὸ τέλος τῶν φαγητῶν. [82] Ἄπορα] ἀδύνατον εἶναι. [84] Ἀφίσταμαι] ἀπέχω [illegible].
[85] Κακαγ.] βλάβη καταλαμβάνει πολλάκις τοὺς κατηγόρους. [86] Σκοποὶ] οἱ ἔφοροι, οἱ θεοί. [87] Καταπ.] νὰ χωνεύσῃ, νὰ ὑποφέρῃ μετριοπαθῶς. [88] Κόρῳ] ἐξ αἰτίας [illegible] τοῦ ὄλβου ἔλαβε βλάβην. [90] Ὑπέροπλ.] Ὑπερβολικήν. [91] Πατὴρ] ὁ Ζεὺς ἦτον πατὴρ τοῦ Ταντάλου. [93] Μενοινῶν], διὰ τὸν ὁποῖον μεριμνῶν, φοβούμενος πάντοτε μὴ τὸν κτυπήσῃ κατὰ κεφαλῆς. [94] Ἀλᾶται] πλανᾶται, δηλ. στερεῖται τῆς εὐφρ. [illegible] περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ Ταντάλου εἶναι ὅτι ἐκρέματο λίθος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.
[95] Ἀπάλ.] ἀβοήθητον. [96] Ἐμπεδόμ.] στερεὸν εἰς τὸν μόχθον, ἐπιμοχθότατον.
[97] Μετὰ τριῶν] τέταρτον πόνον τὸν φόβον τῆς πέτρας, μὲ τρεῖς ἄλλους τὴν πεῖναν, δίψαν καὶ τὸν κόπωτον, ἢ πόνον τὸν ἰδικόν του μὲ τριῶν ἄλλων κατακρίτων τοῦ Ἰξίονος, τοῦ Σισύφου, καὶ τοῦ Τιτυοῦ, ὃ εὐλογώτερον. [99] Ἁλίκεσσι] εἰς τοὺς ὁμήλικάς του [illegible].
[101] Οἷσιν] δι' ὧν (νέκτ. καὶ ἀμβρ.) οἱ θεοὶ τὸν εἶχον κάμει ἀθάνατον. [illegible] Λασέμεν] λαθεῖν

Τοὔνεκα προῆκαν υἱὸν
Ἀθάνατοί οἱ πάλιν
Μετὰ τὸ ταχύποτμον
Αὖθις ἀνέρων ἔθνος.
Πρὸς εὐάνθεμον δ' ὅτε φυὰν
Λάχναι νιν μέλαν γένειον ἔρεφον,
Ἑτοῖμον ἀνεφρόντισεν γάμον
'Αντς. γ'. Κ. ιζ'. Πισάτα παρὰ πατρὸς εὔ-
δοξον Ἱπποδάμειαν
Σχεθέμεν. ἄγχι δ' ἐλθὼν
Πολιᾶς ἁλὸς οἶος ἐν ὄρφνᾳ,
Ἄπυεν βαρύκτυπον
Εὐτριαίναν· ὁ δ' αὐτῷ
Πὰρ ποσὶ σχεδὸν φάνη.
Τῷ μὲν εἶπε· Φίλι-
α δῶρα Κυπρίας, ἄγ', εἴ τι,
Ποσείδαον, ἐς χάριν
Τέλλεται, πέδασον ἔγχος
Οἰνομάου χάλκεον·
Ἐμὲ δ' ἐπὶ ταχυτά-
των πόρευσον ἁρμάτων
Ἐς Ἆλιν, κράτει δὲ πέλασον,
Ἐπεὶ, τρεῖς γε καὶ δέκ' ἄνδρας ὀλέσαις
Ἐρῶντας, ἀναβάλλεται γάμον
'Επῳδ. γ'. Κ. ιγ'. Θυγατρός. ὁ μέγας δὲ κίνδυ-
νος ἄναλκιν οὐ φῶ-
τα λαμβάνει. θανεῖν δ' οἷσιν ἀνάγκα,
Τί κέ τις ἀνώνυμον γῆρας ἐν σκότῳ
Καθήμενος ἕψοι μάταν, ἁπάντων
Καλῶν ἄμμορος; ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὗτος
Ἄθλος γ' ὑποκείσεται· τὺ δὲ
Πρᾶξιν φίλαν δίδοι.
Ὣς ἔννεπεν· οὐδ' ἀ-

---

[106] Οἱ] πρὸς αὐτὸν ἀπέπεμψαν τὸν υἱόν του Πέλοπα εἰς τιμωρίαν. [107] Μετὰ] πρός.
[109] Πρὸς εὐανθ. φυὰν] πρὸς τὴν ἀνθηρὰν ἡλικίαν. [110] Λάχναι] τρίχες, χνοῦς. — Νιν] ζ τὸν τὸν Πέλοπα. — γέν.] κατὰ γένειον. — ἔρεφον] ἔστεφον. [112] Πισάτα] τοῦ Πίσης βασιλέως (Οἰνομάου). [114] Σχεθέμ.] σχεῖν, λαβεῖν. [116] Ἄπυεν] ἔκραξεν, ἐπεκαλέσθη.
[117] Εὐτρ.] τὸν Ποσειδῶνα. [119] Τῷ μὲν] ὁ Πέλοψ εἶπε τῷ Ποσ. Ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ μὴν ἀκώνταν. [120] Φίλια δῶρα κτλ.] ἄγε, ὦ Ποσ., ἂν τῆς Ἀφρ. τὰ δῶρα ὑπάρχουσί σοι κεχαρισμένα. [122] Πέδασον] κατάσχες. Ὁ Οἰνόμαος ἐπρότεινεν ἱπποδρομίαν εἰς τοὺς μνηστῆρας τῆς θυγατρός του, καὶ ἐφόνευε τοὺς ἡττωμένους. Εἶχε δὲ φονεύσει δεκατρεῖς πρὶν νικηθῇ ὑπὸ τοῦ Πέλοπος. [126] Ἆλιν] Ἤλιδα. — κράτει δὲ] πλησίασόν με εἰς τὴν νίκην.
[128] Ἀμβάλ.] ἀναβάλλεται. [130] Ἄναλκιν] ὁ κίνδυνος κατὰ τῶν ἀλκίμων, τῶν γενναίων ὑρέως ἐπέρχεται. [132] Τί κέ τις] διατί τις ἐξ ἐκείνων οἷς ἀνάγκη θανεῖν νὰ ψήνῃ γῆρας, ηλ. νὰ φθάσῃ εἰς γῆρας ἄδοξον; [135] Ἄθλος] ἡ Ἱπποδάμεια. [136] Δίδοι] Δίδου τὴν ἐκτυχίαν τῆς πρὸς ἐμὲ προσφιλοῦς αὐτῆς πράξεως.

κράντοις ἐφάψατ' ὢν ἔπεσ-
σι. τὸν μὲν ἀγάλλων θεὸς
Ἔδωκεν δίφρον χρύσεον, ἐν πτεροῖ-
σιν τ' ἀκάμαντας ἵππους.
Στρφ. δ'. Κ. ιζ'. Ἕλεν δ' Οἰνομάου βίαν
Παρθένον τε σύνευνον·
Τέκε δὲ λαγέτας ἓξ
Ἀρεταῖσι μεμαλότας υἱούς.
Νῦν δ' ἐν αἱμακουρίαις
Ἀγλααῖσι μέμικται,
Ἀλφεοῦ πόρῳ κλιθείς,
Τύμβον ἀμφίπολον
Ἔχων πολυξενωτάτῳ πα-
ρὰ βωμῷ· τὸ δὲ κλέος
Τηλόθεν δέδορκε, τᾶν Ὀ-
λυμπιάδων ἐν δρόμοις,
Πέλοπος, ἵνα ταχυ-
τὰς ποδῶν ἐρίζεται,
Ἀκμαί τ' ἰσχύος θρασύπονοι.
Ὁ νικῶν δέ, λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον
Ἔχει μελιτόεσσαν εὐδίαν,
Ἀντς. δ'. Κ. ιζ'. Ἀέθλων γ' ἕνεκεν. τὸ δ' ἀ-
εὶ παράμερον ἐσλόν,
Ὕπατον ἔρχεται παν-
τὶ βροτῷ. ἐμὲ δὲ στεφανῶσαι
Κεῖνον ἱππικῷ νόμῳ
Αἰοληΐδι μολπᾷ
Χρή. πέποιθα δὲ ξένον
Μή τιν' ἀμφότερα
Καλῶν τε ἴδριν ἄλλον, ἢ δύ-
ναμιν κυριώτερον,
Τῶν γε νῦν, κλυταῖσι δαιδα-
λωσέμεν ὕμνων πτυχαῖς.

---

158 Ἐφάψατ'] οὐδ' ἐψήφατο τοῦ θεοῦ ἀπραγματοποιήτοις λόγοις, δηλ. οἱ λόγοι σου ἐπραγματοποιήθησαν. 159 Ἀγάλ.] τιμῶν. 160 Ἐν πτερ.] κατὰ τὰ πτερά. 162 Ἕλε] ἐκυρίευσε.—Οἰνομ. βίαν] περιφρ. ἀντὶ τὸν Οἰνόμαον. 164 Λαγέτας] λαηγέτας, ἡγεμόνας λαῶν. 165 Μεμαλ.] μεμηλότας (ἤ, κατ' ἄλλ. ἐκδ., μεμαότας) φροντίζοντας περὶ τὰς ἀρ. 166 Αἱμακ.] νεκρικαῖς θυσίαις. 167 Μέμικται] ἀνεμίχθη εἰς τὰς θυσίας, δηλ. ἀποθανὼν τιμᾶται δι' αὐτῶν. 168 Κλιθείς] κατακλιθείς, ταφείς. 169 Ἀμφιπολ.] Περιπολούμενον, συχναζόμενον. 170 Πολυξεν.] διότι εἰς τὰ Ὀλύμπια πάμπολλοι φοιτῶσι ξένοι.

172 Δέδορκε] οὐδετ. διαλάμπει. 174 Πέλοπος] ἡ δόξα τοῦ Πέλ. λάμπει μακρόθεν ἐπὶ τῶν δρόμων τῶν Ὀλυμπιάδων. 175 Ταχυτάς] ταχυτής. 178 Μελιτ.] γλυκεῖαν.

180 Παράμερον] τὸ παρ' ἡμέραν, τὸ παρὸν καλόν. 181 Ὕπατον] μέγιστον. 182 Κεῖνον] τὸν Ἱέρωνα. — Ἱππ. νόμῳ] διότι ἵππῳ ἐνίκησε. 184 Αἰολ.] διότι ὁ Πίνδαρος ὡς Θηβαῖος ἦτον Αἰολεύς. 185 170] Πέποιθα ὅτι οὐ δαιδαλώσω, δὲν θέλω ποικίλει ἢ στολίσει μὲ λαμπρὰς πτυχὰς ὕμνων κανένα ξένον ἀπὸ τοὺς τώρα ζῶντας τόσον εἰδήμονα τῶν καλῶν, ἢ

Θεὸς ἐπίτροπος ἐ-
ὼν τεαῖσι μήδεται,
Ἔχων τοῦτο κῆδος, Ἱέρων,
Μερίμναισιν. εἰ δὲ μὴ ταχὺ λίποι,
Ἔτι γλυκυτέραν κεν ἔλπομαι

Ἐπῳδ. δ'. Κ. ιγ'. Σὺν ἅρματι θοῷ κλεΐξειν,
Ἐπίκουρον εὑρὼν
Ὁδὸν λόγων, παρ' εὐδείελον ἐλθὼν
Κρόνιον. ἐμοὶ μὲν ὦν Μοῖσα καρτερώ-
τατον βέλος ἀλκᾷ τρέφει. ἐπ' ἄλλοι-
σι δ' ἄλλοι μεγάλοι· τὸ δ' ἔσχατον κορυ-
φοῦται βασιλεῦσι. μηκέτι
Πάπταινε πόρσιον.
Εἴη σέ τε τοῦτον
Ὑψοῦ χρόνον πατεῖν, ἐμέ
Τε τοσσάδε νικαφόροις
Ὁμιλεῖν, πρόφαντον σοφίᾳ καθ' Ἕλ-
λανας ἐόντα παντᾶ.

ΟΛΥΜΠΙΩΝ
ΕΙΔΟΣ Β'.
ΘΗΡΩΝΙ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩ, ΑΡΜΑΤΙ. (*)
(Σ. Δ. Β.)

Στρφ. ά. Κ. ιδ'. Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι,
Τίνα θεόν, τίν' ἥρωα,
Τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν;
Ἤτοι Πίσα μὲν Διός·

τόσον κρατοῦντα τῇ δυνάμει ὡς αὐτόν. [171] Ἐπίτροπος] φροντιστὴς σοῦ, τῆς εὐδαιμονίας σου. [172] Τεαῖσι μήδ. μερίμν.], μεριμνᾷ περὶ τῶν μεριμνῶν σου, ἀντὶ σοῦ. [173] Ἔχων τοῦτο κῆδος] αὐτὴν ἔχων τὴν φροντίδα. [174] Λίποι] ἡ μοῦσα ἐμέ· ἢ μᾶλλον ὁ θεὸς σέ.
[175] Γλυκ.] ᾠδήν. [176] Σὺν ἅρμ. κτλ.] νὰ σοὶ ψάλλω, νικήσαντι σὺν ἅρμασι. [178] Ὁδὸν λόγων] εὑρὼν ὁδὸν βοηθὸν τῶν λόγων μου τὴν νίκην σου. [179] Κρον.] ἀκρωτήριον τῆς Ὀλυμπίας. — ἐμοὶ] εἰς ἐμὲ ἡ Μοῦσα τρέφει κρατερὸν βέλος εἰς τὴν ἀλκήν μου. δηλ. ἐγὼ μὲν μόνην δύναμιν ἔχω τὴν Μοῦσαν. [182] Μεγάλοι] ἄλλοι εἰς ἄλλα ἐρείδονται. — τὸ δ' ἔσχ.] τὸ δ' ἀκρότατον τῆς δυνάμεως κορυφοῦται παρὰ τοῖς β. [183] Πόρσιον] πορρωτέρω.
[184] Τοῦτον τὸν χρόνον] τὸν τοῦ βίου χρόνον. [185] Ὑψοῦ πατεῖν] νὰ πατῇς ὑψηλά, νὰ διάγῃς ἐν περιωπῇ καὶ εὐδαιμονίᾳ. [187] Πρόφ.] περίβλεπτον. Εὔχεται νὰ τιμᾶται ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ νὰ συναναστρέφεται μὲ νικητάς.
[1] Αναξ. ὕμνοι], κατὰ τὸν Σχλ. ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν ὕμνων ἐπικαλεῖται ὁ ποιητὴς τὴν ἐμπνέουσαν αὐτοὺς εἰς αὐτὸν Μοῦσαν. [2 3] Τίνα θεὸν κτλ.] εὐστοχώτατα συνάπτει, καίτοι κατὰ τὸ φαινόμενον διαστέλλων, τὸν ἄνδρα (περὶ οὗ κυρίως ὁ λόγος) μετὰ τοῦ ἥρωος καὶ τοῦ θεοῦ — κελαδήσομεν;] ὑμνήσομεν, ᾄσομεν. [4] Πίσα μὲν Διός], ἐνν. ἐστὶν ἱερὰ τοῦ Δ.

(*) Ὁ Θήρων οὗτος, ἕλκων ἀνέκαθεν τὸ γένος ἀπὸ Κάδμου καὶ Οἰδίποδος, καὶ πενθερὸς Γέλωνος τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσίων ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Δαμαρέτῃ, ἐνίκησεν ἅρματι τὴν 77 Ὀλυμπ.

Ὀλυμπιάδα δ' ἔστα-
σεν Ἡρακλέης,
Ἀκρόθινα πολέμου·
Θήρωνα δὲ τετραορίας
Ἕνεκα νικαφόρου
Γεγωνητέον ὀπί,
Δίκαιον ξένων,
Ἔρεισμ' Ἀκράγαντος,
Εὐωνύμων τε πατέρων
Ἄωτον, ὀρθόπολιν·

Ἀντς. α΄. Κ. ιδ΄.

Καμόντες οἳ πολλὰ θυμῷ,
Ἱερὸν ἔσχον οἴκημα
Ποταμοῦ, Σικελίας τ' ἔσαν
Ὀφθαλμός, αἰὼν τ' ἔφε-
πε μόρσιμος, πλοῦτόν
Τε καὶ χάριν ἄγων
Γνησίαις ἐπ' ἀρεταῖς.
Ἀλλ', ὦ Κρόνιε παῖ Ῥέας,
Ἕδος Ὀλύμπου νέμων,
Ἀέθλων τε κορυφὰν,
Πόρον τε Ἀλφεοῦ,
Ἰανθεὶς ἀοιδαῖς,
Εὔφρων ἄρουραν ἔτι πα-
τρίαν σφίσιν κόμισον

Ἐπῳδ. ά. Κ. ή.

Λοιπῷ γένει. τῶν δὲ πεπραγμένων,
Ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
Ἀποίητον οὐδ' ἂν
Χρόνος, ὁ πάντων πατὴρ,

---

5 6 Ὀλυμπ. δ' ἔστασεν Ἡρ.] νικήσας τὸν Αὐγείαν, βασιλέα τῆς Ἤλιδος, ἀποστερήσαντα αὐτὸν τοῦ μισθοῦ τῆς ἐκφορήσεως τῆς κόπρου, κατέστησεν ἀπὸ τῶν ἀκροθινίων τῶν λαφύρων τὴν πανήγυριν τῶν Ὀλυμπίων. 8 9 Τετραορίας . νικαφόρου] τῆς διὰ τεθρίππου ἅρματος νίκης. 12 Ἀκράγ.] τῆς Ἀκράγ., πόλεως τῆς Σικελ. 13 Εὐωνύμων], ἐνδόξων, περιωνύμων. 14 Ὀρθόπολιν], ὡς ὀρθοῦντα (ὑποστηρίζοντα) τὴν πόλιν τῆς Ἀκράγ.

15 Οἳ], οἱ πρόγονοι τοῦ Θήρωνος, ἀποικήσαντες ἐκ Ῥόδου εἰς Σικελ. 16 Ἱερὸν οἴκημα] διότι ἦτον ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς. 17 Ποταμοῦ], τοῦ Ἀκράγαντος, παρὰ τὸν ὁποῖον [illegible] πρόγονοι τοῦ Θήρωνος τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Ἡ δὲ γενικὴ κατ' ἐλλ. τῆς Ἐπί.

18 Ὀφθαλμός], φῶς, λαμπρότης. 18 19 Αἰὼν τ' ἔφεπε μόρσιμος] ἐπηκολούθησε [illegible] (τύχαις ἢ ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν) αἰὼν εὐτυχής. 22 Κρόνιε παῖ], ἀντὶ Κρόνιε. 23 Νέμων], ἔχων, διέπων. 24 Ἀέθλων τε κορυφὰν], τὸν Ὀλυμπ. ἀγῶνα, ὡς κορυφαῖον τῶν ἄλλων τριῶν. 25 Πόρον τ' Ἀλφειοῦ], περιφρ. ἀντὶ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες. 26 Ἰανθεὶς], εὐφρανθεὶς, εὐαρεστηθεὶς ἐπὶ τοῖς ὕμνοις [illegible]

27 28] Κόμισον ἔτι λοιπῷ σφίσιν γένει πατρίαν ἄρουραν. Ἐπιμελήθητι καὶ τοῦ [illegible] τὴν πάτριον αὐτῶν γῆν, χάριν καὶ τῶν ἄλλων (τῶν ἐπιλοίπων) αὐτῶν ἀπογόνων.

29 κτλ. Τῶν δὲ πεπραγμένων κτλ.] ἐννοεῖ τὰς μεταξὺ Θήρωνος καὶ Ἱέρωνος [illegible] μετὰ θάνατον τοῦ Γέλωνος δυσαρεσκείας, τὰς ὁποίας εἰς τέλος ἐπαύθησαν ὁ Σιμ. Ἡ δὲ σύνταξις τοῦ λόγου τοιαύτη: Τῶν δὲ ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν (εἴτε δικαίως εἴτε ἀδίκως) πεπραγμένων ἔργων τὸ τέλος ἀποίητον θέμεν (ποιῆσαι ὥστε μὴ πεπρᾶχθαι) οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο.

Δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος.
Λάθα δὲ πότμῳ σὺν εὐδαίμονι γένοιτ' ἄν.
Ἐσλῶν γὰρ ὑπὸ χαρμάτων,
Πῆμα θνάσκει παλίγκοτον δαμασθὲν,
Στρ. β'. Κ. ιδ'. Ὅταν θεοῦ μοῖρα πέμπῃ
Ἀνεκὰς ὄλβον ὑψηλόν.
Ἕπεται δὲ λόγος εὐθρόνοις
Κάδμοιο κούραις, ἔπα-
θον αἳ μεγάλα. πένθος
Δὲ πιτνεῖ βαρὺ
Κρεσσόνων πρὸς ἀγαθῶν.
Ζώει μὲν ἐν Ὀλυμπίοις,
Ἀποθανοῖσα βρόμῳ
Κεραυνοῦ, τανυέθει-
ρα Σεμέλα· φιλεῖ
Δέ μιν Παλλὰς αἰεί,
Καὶ Ζεὺς πατὴρ μάλα· φιλεῖ
Δὲ παῖς ὁ κισσοφόρος.
Ἀντ. β'. Κ. ιδ'. Λέγοντι δ' ἐν καὶ θαλάσσᾳ
Μετὰ κόραισι Νηρῆος
Ἁλίαις βίοτον ἄφθιτον
Ἰνοῖ τετάχθαι τὸν ὅ-
λον ἀμφὶ χρόνον. Ἤτοι
Βροτῶν κέκριται
Πεῖρας οὔ τι θανάτου,
Οὐδ', ἁσύχιμον Ἁμέραν
Ὁπότε, παῖδ' Ἁλίου,
Ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ
Τελευτάσομεν.
Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι

---

33 Λάθα δὲ κτλ.] λήθην δὲ τῶν γεγονότων ἡ εὐποτμία ποιήσειεν ἄν. 34 κ. ε. Ἐσλῶν γὰρ κτλ.] ἐπεξήγησις τοῦ ἀνωτέρω: Ὅταν γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ μοῖρα (ἡ θεόθεν εὐτυχία) πέμπῃ ὄλβον ὑψηλὸν (αὐξάνῃ ἐπὶ μέγα τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἄλλην εὐημερίαν, τότε) τὸ πῆμα, παλίγκοτον δαμασθὲν ἐσλῶν ὑπὸ χαρμάτων, θνάσκει (ἀποσβέννυται, ἐκλείπει).

39 40 Ἕπεται δὲ κτλ.] ἀκολουθεῖ (ἁρμόζει) δὲ οὗτος ὁ λόγος ταῖς θυγατράσι τοῦ Κάδμου. Τὸ δὲ παράδειγμα οἰκεῖον· διότι καὶ ὁ Θήρων τὸ γένος ἄνωθεν εἷλκεν ἀπὸ Κάδμου. —εὐθρόνοις] τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἁρμόσειεν ἂν μᾶλλον αὐταῖς μετὰ θάνατον, ὡς ἀποθεωθείσαις· ἴδε παρακατιών. 44 45 Πένθος δὲ κτλ.] τοῦτο ὡς συνέχεια τοῦ ἀνωτέρω: Πῆμα θνάσκει. Τὸ δὲ βαρὺ πένθος πίπτει (καταδαμάζεται) πρὸς τῶν κρειττόνων ἀγαθῶν.

47 48 Φιλεῖ δέ μιν Παλλὰς], διότι ἐν Ὄγκαις τῆς Βοιωτίας ἐτιμᾶτο ἡ Ὀγκαία Ἀθηνᾶ.

51 Λέγοντι], λέγουσι —ἐν καὶ θαλάσσᾳ], καθ' ὑπερβ. ἀντὶ Καὶ ἐν θαλάσσῃ.

53 55] Τὸ Βίοτον ἄφθιτον, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ Τὸν ὅλον ἀμφὶ χρόνον. 55 60] Βεβαίως γὰρ τὸ πέρας τοῦ θανάτου τῶν βροτῶν οὔτι κέκριται (εἶνε ἄδηλον)· τὸ πότε τελευτήσομεν τὴν ἡσύχιμον (τὴν τελευταίαν, τὴν ἀναπαύσιμον) ἡμέραν, τὴν τοῦ Ἡλίου παῖδα, σὺν ἀτειρεῖ ἀγαθῷ (ἀκεραίων διαμενόντων ἡμῖν τῶν τηνικαῦτα παρόντων ἀγαθῶν).

62 κ. ε. Ῥοαὶ δὲ κτλ.] αἱ ῥοώδεις τῆς τύχης μεταβολαί.—ἄλλοτ' ἄλλαι ἐς ἄνδρας ἔβαν], ἀλλοῖαι ἑκάστοτε (ποικίλαι) μετὰ πόνων καὶ εὐθυμιῶν τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνουσι.

Εὐθυμιᾶν τε μέτα καὶ
Πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Ἐπῳδ. β'. Κ. ιβ'.

Οὕτω δὲ Μοῖρ', ἅ τε πατρώϊον
Τῶνδ' ἔχει τὸν εὔφρονα πότμον,
Θεόρτῳ σὺν ὄλβῳ
Ἐπί τι καὶ πῆμ' ἄγει
Παλιντράπελον ἄλλῳ χρόνῳ·
Ἐξ οὗ περ ἔκτεινε Λάϊον μόριμος υἱὸς
Συναντόμενος, ἐν δὲ Πυ-
θῶνι χρησθὲν παλαίφατον τέλεσσεν.

Στρφ. γ'. Κ. ιγ'.

Ἰδοῖσα δ' ὀξεῖ' Ἐρινὺς
Πέφνεν ἑοῖ σὺν ἀλλαλο-
φονίᾳ γένος ἀρήϊον.
Λείφθη δὲ Θέρσανδρος ἐ-
ριπόντι Πολυνείκει,
Νέοις ἐν ἀέθλοις
Ἐν μάχαις τε πολέμου
Τιμώμενος, Ἀδραστιδᾶν
Θάλος ἀρωγὸν δόμοις.
Ὅθεν σπέρματος ἔχον-
τα ῥίζαν, πρέπει
Τὸν Αἰνησιδάμου
Ἐγκωμίων τε μελέων
Λυρᾶν τε τυγχανέμεν.

Ἀντς. γ'. Κ. ιδ'.

Ὀλυμπίᾳ μὲν γὰρ αὐτὸς
Γέρας ἔδεκτο· Πυθῶνι
Δ' ὁμόκλαρον ἐς ἀδελφεὸν,
Ἰσθμοῖ τε, κοιναὶ χάρι-
τες ἄνθεα τεθρίππων
Δυωδεκαδρόμων

---

[68] [69] Οὕτω δὲ Μοῖρ' κτλ.] οὕτω δὴ καὶ ἡ Μοῖρα, ἥτις ἔχει τὸν πατρῷον εὔφρονα πότμον τῶνδε (τῶν ἀπὸ Θήρωνος), ἐπάγει παλιντράπελον σὺν τῷ θεόρτῳ (θεοσδότῳ) ὄλβῳ καί τι πῆμα (ἐν) ἄλλῳ χρόνῳ. [70] Ἐξ οὗ περ] χρόνου ἢ πότμου.—μόριμος] ὁ κατά (κατ' [illegible]) τινα μοῖραν αὐτῷ γεννηθείς. [74] Ἑοῖ], ἡ, κατ' ἄλλ. γρφ. Ἕοι = Οἷ, αὐτῷ (τῷ Οἰδ.), φέρεται δὲ κτητικῶς ἢ ἀντιπεριποιητικῶς εἰς τὸ γένος. [76] [77] Θέρσανδρος], υἱὸς τοῦ Πολυνείκους.—ἐριπόντι] πεσόντι, φονευθέντι. [78] Νέοις ἐν ἀέθλοις], ὁ Σχλ. ἐξέλαβε τὸ [illegible] ὡς ἐπίθετον τοῦ Ἀέθλοις, καὶ τὸ ἐξηγεῖ: Τοῖς πρέπουσι (τοῖς) νέοις. Φυσικώτερον ἐξηγεῖται: Τοῖς ὀψιαίτερον συγκροτηθεῖσι, δηλ. τοῖς ὑπὸ τῶν κληθέντων Ἐπιγόνων, ὧν ἦν καὶ ὁ Θέρσ. [79] Μάχαις πολέμου], τὸ μὲν ὡς εἶδος, τὸ δὲ ὡς γένος. [80] [81] Ἀδραστιδᾶν], ὁ Σχλ. ἀνγνσ. Ἀδραστείδαν, ὡς ἀπὸ εὐθείας τῆς Ἀδραστίς, ἴδος· διότι ὁ λόγος εἶν' ἐδῶ περὶ τῶν ἀπογόνων τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀδράστου ἢ γυναικὸς τοῦ Πολυνείκου, τῆς Ἀργείας.

[82] Ὅθεν], ἀπὸ τοῦ ὁποίου (θάλους τῶν Ἀδραστίδων), τοῦ Θερσάνδρου. [84] Τὸν Αἰνησιδάμου], ἐνν. υἱὸν, τὸν Θήρωνα. [85] [86] Μελέων Λυρᾶν], τὸ δεύτερον κτητικῶς εἰς τὸ πρῶτον. [87] Αὐτὸς], ὁ τοῦ Αἰνησιδ. υἱὸς ὁ Θήρων. [89] Ὁμόκλ. ἐς ἀδελφ.], τὸν αὐτάδελφόν του Ξενοκράτην. [90] Κοιναὶ χάριτες] διότι ἡ νίκη ἑκατέρου τῶν ἀδελφῶν ἀπέβαινε καὶ εἰς τὸν ἕτερον, εἴτε διὰ τὴν ἀδελφότητα, εἴτε διὰ τὸ κοινοὺς ἀμφοτέροις εἶναι τοὺς ἵππους. [91] Ἀνθ. τεθρ.] τοὺς ὑπὲρ τῆς ἁρματοδρομίας στεφάνους. [92] Δυωδεκαδρόμ.] τῶν [illegible]

Ἄγαγον. τὸ δὲ τυχεῖν,
Πειρώμενον ἀγωνίας,
Παραλύει δυσφρόνων.
Ὁ μὰν πλοῦτος ἀρεταῖς
Δεδαιδαλμένος
Φέρει τῶν τε καὶ τῶν
Καιρὸν, βαθεῖαν ὑπέχων
Μέριμναν ἀγροτέραν,
Ἐπῳδ. γ'. Κ. ή. Ἀστὴρ ἀρίζηλος, ἀλαθινὸν
Ἀνδρὶ φέγγος. εἰ δέ μιν ἔχει
Τις, οἶδεν τὸ μέλλον,
Ὅτι θανόντων μὲν ἐν-
θάδ' αὐτίκ' ἀπάλαμνοι φρένες
Ποινὰς ἔτισαν. τὰ δ' ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχᾷ
Ἀλιτρὰ, κατὰ γᾶς δικά-
ζει τις, ἐχθρᾷ λόγον φράσαις ἀνάγκᾳ.
Στροφ. δ'. Κ. ιδ'. Ἶσον δὲ νύκτεσσιν αἰεὶ,
Ἶσα δ' ἐν ἀμέραις, ἅλι-
ον ἔχοντες, ἀπονέστερον
Ἐσλοὶ νέμονται βίο-
τον, οὐ χθόνα ταράσσον-
τες ἀλκᾷ χερῶν,
Οὐδὲ πόντιον ὕδωρ,
Κεινὰν παρὰ δίαιταν· ἀλ-
λὰ παρὰ μὲν τιμίοις
Θεῶν, οἵτινες ἔχαι-
ρον εὐορκίαις,
Ἄδακρυν νέμονται
Αἰῶνα. τοὶ δ' ἀπροσόρα-
τον ὀκχέοντι πόνον.

θεκάκις περιδραμόντων τὸ στάδιον. 95 κ. ε. Τὸ δὲ τυχεῖν κτλ.] τὸ, πειρώμενον, τυχεῖν τῆς ἀγωνίας (κατορθῶσαι τὸν ἀγῶνα, νικῆσαι), ἀπαλλάττει τὸν ἄνθρωπον τῆς θλίψεως.
96 102] Ὁ γὰρ (μὰν) πλοῦτος, ἀρεταῖς κεκοσμημένος, (ὡς) ἀστὴρ ἀρίζηλος, ἀληθινὸν ἀνδρὶ φέγγος, φέρει τὸν καιρὸν ἀμφοτέρων (τοῦ τε πειρᾶσθαι καὶ τοῦ τυχεῖν τῆς ἀγωνίας), παρέχων βαθεῖαν τὴν ἀγροτέραν μέριμναν (μεταβάλλων τὸ ἀγέρωχον φρόνημα τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὸ σωφρονέςερον). 103 109] Εἴ τις (Ὅς τις) δ' ἔχει τοῦτον (τὸν ἀρετῇ συνηνωμένον πλοῦτον), οἶδεν ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι αἱ ἐνθάδε (ἐν τῷδε τῷ βίῳ) ἀπάλαμνοι φρένες, αὐτίκα θανόντων, ποινὰς ἔτισαν· τὰ δ' ἐν τῷδε τῇ ἀρχῇ τοῦ Διὸς (ἐπὶ γῆς) ἀλιτρὰ (ἁμαρτήματα) δικάζει τις (ὁ Πλούτων) κατὰ γῆς, εἰπὼν (ὑποσχὼν, φράσαις, Αἰολ.) τὸν λόγον τῇ ἐχθρᾷ ἀνάγκῃ, δηλ. κατ' ἀνάγκην ἀναπόδραστον, ἀναποφεύκτως. 109 112] Οἱ δὲ ἐσλοὶ (οἱ ἀγαθοὶ, οἱ δίκαιοι), ἔχοντες ἥλιον ἴσον νύκτεσιν αἰεὶ ἴσα δ' ἐν ἀμέραις (ἐπίσης καὶ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν), διάγουσιν (νέμονται) ἀπονέστερον βίον. 113 15 Οὐ χθόνα ταράσσοντες οὐδὲ πόντιον ὕδωρ] οὔτε γεωργοῦντες, οὔτε ναυτιλλόμενοι. 116 Κεινὰν (κενὴν) παρὰ δίαιταν], δι' ἀπορίαν βίου. 116 121] Ἀλλ' οἵτινες (ὅσοι) μὲν ἔχαιρον εὐορκίαις (οἱ ἐνάρετοι, οἱ δίκαιοι), ἄδακρυν νέμονται (διάγουσιν) αἰῶνα παρὰ τιμίοις θεῶν (τῷ Πλούτωνι καὶ τῇ Περσεφόνῃ). 121 23 Τοὶ δ' ἀπροσόρ. ὀκχ. π.], οἱ δὲ (πονηροὶ) ὑποφέρουσι φρικτὸν βάσανον.

Ἀντ. δ'. Κ. ιβ'

Ὅσοι δ' ἐτόλμασαν ἐς τρὶς
Ἑκατέρωθι μείναντες
Ἀπὸ πάμπαν ἀδίκων ἔχειν
Ψυχὰν, ἔτειλαν Διὸς
Ὁδὸν παρὰ Κρόνου τύρ-
σιν· ἔνθα μακάρων
Νᾶσον ὠκεανίδες
Αὖραι περιπνέουσιν· ἄν-
θεμα δὲ χρυσοῦ φλέγει,
Τὰ μὲν χερσόθεν, ἀπ' ἀ-
γλαῶν δενδρέων,
Ὕδωρ δ' ἄλλα φέρβει·
Ὅρμοισι τῶν χέρας ἀνα-
πλέκοντι καὶ στεφάνοις·

Ἐπῳδ. δ'. Κ. ιγ'.

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς Ῥαδαμάνθυος·
Ὃν πατὴρ ἔχει Κρόνος ἑτοῖ-
μον αὐτῷ πάρεδρον,
Πόσις ὁ πάντων Ῥέας
Ὑπέρτατον ἐχοίσας θρόνον.
Πηλεύς τε καὶ Κάδμος ἐν τοῖσιν ἀλέγονται·
Ἀχιλλέα τ' ἔνεικ', ἐπεὶ
Ζηνὸς ἦτορ λιταῖς ἔπεισε, μάτηρ·

Στρ. ε'. Κ. ιδ'.

Ὃς Ἕκτορ' ἔσφαλε, Τροίας
Ἄμαχον ἀστραβῆ κίο-
να· Κύκνον τε θανάτῳ πόρεν
Ἀοῦς τε παῖδ' Αἰθίο-
πα. Πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶ-
νος ὠκέα βέλη

---

126 (127)] Ὅσοι δ' ἐτόλμησαν (κατώρθωσαν), μείναντες ἐς τρὶς ἑκατέρωθι (συμπληρώσαντες τὰς ἔν τε τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ [κατὰ τὴν περὶ μετεμψυχώσεως δόξαν τῶν Πυθαγορείων, ἣν ἐπρέσβευεν, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ Πίνδαρος] τρεῖς παλιγγενεσίας), ἀπέχειν πάμπαν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν ἀδίκων ἔργων, οὗτοι διήνυσαν (ἔτειλαν, ἐτέλεσαν) τὴν ὁδὸν τοῦ Διὸς (καὶ κατήντησαν) παρὰ τὴν τοῦ Κρόνου τύρσιν (πόλιν, δηλ. τὰς τῶν Μακάρων νήσους). 130 31 Ἄνθεμα δὲ χρ. φλέγει] ἄνθη χρυσᾶ λάμπουσιν (ἀναφύονται).

132 34 Τὰ μὲν χερσόθεν κτλ.] τὰ μὲν ἐκ τῆς γῆς, οἷον τὰ κρίνα, τὰ ἴα κτλ., τὰ δ' ἀπὸ τῶν δένδρων, οἷον τὰ ῥόδα κτλπ., τὰ δ' ἀπὸ τῶν ὑδάτων, οἷον αἱ νυμφαῖαι κτλπ.

135 36 Ὅρμοισι τῶν χέρας κτλ.] ἐξ ὧν ἀναπλέκουσιν (οἱ δίκαιοι τὰς ἑαυτῶν) χέρας ὅρμους καὶ (κατὰ συνέμφασιν τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς) στεφάνους. 137 Βουλαῖς ἐν ὀρθ. Ῥαδ.] κατ' ἀπόφασιν δικαίαν τοῦ Ῥαδ., ὅς τις ἦτον δικαστὴς τοῦ Ἅδου. 140 Πόσις ὁ Πάντων Ῥ.] τὸ Πάντων φέρεται, καθ' ὑπερβ., εἰς τὸ Ὑπέρτατον, ἤ, κατ' ἄλλους (πολὺ πιθανώτερον), εἰς τὸ Πατήρ. 142 Ἀλέγονται], συναριθμοῦνται, ἐγκαταλέγονται. 143 Ἔνεικ'], ἤνεγκεν, ἔφερεν (ἐνν. ἐκεῖ). 144 Μάτηρ] ἡ μήτηρ του, ἡ Θέτις. 147 Κύκνον], τὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀρπάλης ἢ Καλύκης, συμμαχοῦντα τοῖς Τρωσί· διότι ἦτον καὶ ἄλλος Κύκνος, υἱὸς τοῦ Ἄρεος, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλ. 148 Ἀοῦς τε παῖδ'], τὸν Μέμνονα, υἱὸν τῆς Ἠοῦς καὶ τοῦ Τιθωνοῦ. 149 κ. ε.] Στρέφει τὸν λόγον πρὸς ἑαυτόν. — ὑπ' ἀγκῶνος] διότι ἐκεῖ προσήρτητο ἡ φαρέτρα, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεόκρ. ὀνομάζει (Εἰδυλλ. ΙΖ', 30) Ὑπωλένιον. — βέλη] ἰδέαι εὔστοχοι, καθὼς καὶ οἱ Γάλλοι λέγουσι: traits d'esprit (d'éloquence etc).

Ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
Φωνᾶντα συνετοῖσιν· ἐς
Δὲ τὸ πᾶν, ἑρμηνέων
Χατίζει. σοφὸς ὁ πολ-
λὰ εἰδὼς φυᾷ.
Μαθόντες δὲ, λάβροι
Παγγλωσσίᾳ, κόρακες ὣς,
Ἄκραντα γαρύετον,
Ἀντς. ε'. Κ. ιδ'. Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον.
Ἔπεχε νῦν σκοπῷ τόξον,
Ἄγε, θυμέ. τίνα βάλλομεν
Ἐκ μαλθακᾶς αὖτε φρε-
νὸς εὐκλέας ὀϊστοὺς
Ἱέντες; ἐπί τοι
Ἀκράγαντι τανύσαις,
Αὐδάσομαι ἐνόρκιον
Λόγον ἀλαθεῖ νόῳ,
Τεκεῖν μή τιν' ἑκατόν
Γε ἐτέων πόλιν
Φίλοις ἄνδρα μᾶλλον
Εὐεργέταν πραπίσιν, ἀ-
φθονέστερόν τε χέρα,
Ἐπῳδ. ε'. Κ. η'. Θήρωνος. Ἀλλ' αἶνον ἔβα κόρος
Οὐ δίκᾳ συναντόμενος, ἀλ-
λὰ μάργων ὑπ' ἀνδρῶν,
Τὸ λαλαγῆσαι θέλων
Κρύφον τε θέμεν ἐσθλῶν κακοῖς
Ἔργοις. ἐπεὶ ψάμμος ἀριθμὸν περιπέφευγεν.

---

153 Φωνᾶντα], φωνήεντα, φωνοῦντα, λαλοῦντα (μόνον) εἰς τοὺς φρονίμους, εἰς αὐτοὺς (μόνον) καταληπτά. 155 Ἐς δὲ τὸ πᾶν], ἐν γένει δέ. 154-55 Σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾷ] ὁ φύσει (ἐκ φύσεως, οὐχὶ ἐκ διδασκαλίας καὶ μαθήσεως) πολλὰ εἰδὼς, οὗτός ἐστιν ἀληθῶς σοφός. 156 κ. ε. Μαθόντες δὲ κτλ.] οἱ δὲ πολλὰ μαθόντες (καὶ ὀλίγα εἰδότες), λαβραγοροῦντες ἀκρίτως, ὡς κόρακες, κρώζουσιν ἀπέραντα κατὰ τοῦ θείου ὄρνιθος τοῦ Διὸς (τοῦ ἀετοῦ), καὶ ἐννοεῖ ἑαυτὸν, κακολογούμενον ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων του Βακχυλίδου καὶ Σιμωνίδου. Τὸ δὲ Γαρύετον, ἔτρεψάν τινες, διὰ τὸ σολοικοφανὲς, εἰς Γαρυέμεν.

160 κ. ε. Ἔπεχε νῦν κτλ.] ἐπιμένει εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν βελῶν καὶ τοῦ τόξου, κολάζων αὐτὴν διὰ τῶν ἐπιθέτων Μαλθακᾶς ἢ Εὐκλέας, ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ λόγος δὲν εἶνε περὶ βελῶν θανατηφόρων. 166 κ. ε. Τεκεῖν μὴ κτλ.] αὐδάσομαι μηδεμίαν πόλιν, ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν (ἀφ' ὅτου ἐκτίσθη δηλ. ὑπὸ τῶν προγόνων τοῦ Θήρωνος ἡ Ἀκράγας), τεκεῖν ἄνδρα εὐεργέτην πραπίσιν (εὐεργετοῦντα φρονίμως [λελογισμένως], ἢ εὐμενῶς), ἀφθονέστερόν τε (κατὰ τὴν) χεῖρα (μεγαλόδωρον) μᾶλλον τοῦ Θήρωνος. 173-8 Ἀλλ' αἶνον ἔβα κόρος κτλ.] τὸ χωρίον δυσνόητον· ὀρθωθείη δ' ἂν οὕτω: Ἀλλὰ κόρος, οὐ (σὺν) δίκᾳ, ἀλλὰ μάργων ὑπ' ἀνδρῶν συναντόμενος, ἐπέβα αἶνον, θέλων τὸ λαλαγῆσαι, θέμεν τε κρύφον ἐσλῶν κακοῖς ἔργοις. Καὶ ἑρμηνευθείη: ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ πλούτου ὕβρις, ἡ ἀπὸ τῶν ἀχρείων καὶ ἀδίκων ἀνδρῶν (καὶ ὑπαινίττεται, κατὰ τὸν Σχλ., τοὺς ἀνεψιοὺς τοῦ Θήρωνος, Κάπυν ἢ Ἱπποκράτην, εὐεργετηθέντας ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὕστερον ἐπαναστάντας αὐτῷ καὶ ἡττηθέντας), ἐπεχείρησεν ἀμαυρῶσαι διὰ φλυαριῶν τὸν ἔπαινον καὶ τὰς ἀγαθοεργίας τοῦ Θήρωνος.

Ἐκεῖνος ὅσα χάρματ' ἄλ-
λοις ἔθηκεν, τίς ἂν φράσαι δύναιτο;

179 80 Ψάμμος ἀριθμ. περιπέφ. ὅσα ἐκεῖνος κλπ.] ἡ ὑπερβολὴ συνήθης, ἡ δὲ σύνεσις (τὴν ὁποίαν ἠθέλησάν τινες νὰ ταπεινώσωσι, μεταβαλόντες τὸ Ψάμμος εἰς Ψάμμ[ο]ι ὅ-λως ἔξαλλος καὶ οἰκεία τοῦ Πινδαρικοῦ ὕψους.

ΠΥΘΙΩΝ

ΕΙΔΟΣ Α'.

ΙΕΡΩΝΙ ΑΙΤΝΑΙΩ ΑΡΜΑΤΙ.

(Σ. Δ. Β.)

Καὶ ἡ Ὠδὴ αὕτη, καθὼς καὶ ἡ Α'. τῶν Ὀλυμπίων, ἐποιήθη εἰς τιμὴν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἱέρωνος, ὅστις, ἀνακτήσας τὴν παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Αἴτνης πόλιν Κατάνην, καταστραφεῖσαν, καὶ μετονομάσας αὐτὴν ὁμωνύμως τῷ ὄρει Αἴτνην, ἐπωνομάσθη καὶ αὐτὸς ἀπ' αὐτῆς Αἰτναῖος. Τὴν δὲ νίκην, εἰς μνήμην τῆς ὁποίας ἐποιήθη ἡ ᾠδὴ (θαυμαζομένη καὶ διὰ τὴν χάριν καὶ διὰ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν) ἐκέρδισαν οἱ ἵπποι τοῦ Ἱέρωνος κατὰ τὴν κθ'. Πυθιάδα (Ὀλυμπ. 78, γ').

Στροφὴ ά. Κώλων ιέ.

Χρυσέα φόρμιγξ, Ἀπόλλω-
νος καὶ ἰοπλοκάμων
Σύνδικον Μοισᾶν κτέανον,
Τᾶς ἀκούει μὲν βάσις, ἀγλαΐας ἀρχά,
Πείθονται δ' ἀοιδοὶ σάμασιν,
Ἁγησιχόρων ὁπόταν τῶν φροιμίων
Ἀμβολὰς τεύχῃς ἐλελιζομένα,
Καὶ τὸν αἰχματὰν κεραυνὸν σβεννύεις
Ἀενάου πυρός. εὕ-
δει δ' ἀνὰ σκάπτῳ Διὸς αἰετός, ὠ-
κεῖαν πτέρυγ' ἀμφοτέρω-
θεν χαλάξαις,

Ἀντς. ά. Κ. ιβ'.

Ἀρχὸς οἰωνῶν· κελαινῶ-

---

1 Χρυσέα Φόρμιγξ], ἀποτείνεται πρὸς τὴν λύραν του, τὴν ὁποίαν ὑπερεξυμνεῖ, καὶ ἔχει τῷ ὄντι δίκαιον. 2 Σύνδικον κτέανον] σύντροφον τοῦ Ἀπόλλ. καὶ τῶν Μουσ., καὶ μετ' αὐτῶν κανονίζον τὰ μέλη τῶν ᾀδόντων καὶ τὰ κινήματα τῶν χορευόντων [illegible] ἑρμηνεύει παρακατιών. 4 Βάσις, ἀγλ. ἀρχά], ὁ ῥυθμὸς τοῦ μέλους, le ton, [illegible], κατὰ τοὺς ἰδικούς μας μουσικούς, διὰ τοῦ ὁποίου (ἐνδιδομένου ὑπὸ τῆς λύρας) ἄρχεται ἡ λαμπρότης τῆς ᾠδῆς (προοιμιάζουσιν οἱ ᾄδοντες). 5 Σάμασιν], τοῖς ἐνδιδομένοις ὑπ' αὐτῆς σημείοις (συνθήμασιν). 6 7] Ὁπόταν ἐλελιζομένη (κρουομένη) τεύχῃς ἀμβολὰς (παρέχῃς τὸ ἐνδόσιμον πρὸς τὴν ἔναρξιν, προανάκρουσιν) τῶν ἁγησιχόρων φροιμίων (τοῦ χορευτικοῦ μέλους). 8 9 Καὶ τόν. . κεραυνόν. . τοῦ πυρὸς] κατ' ἐναλλαγήν, ἀντὶ τὸ πῦρ τοῦ κεραυνοῦ. 10 κ. ε. Εὕδει δὲ κτλ.] ὁ ἐπὶ τοῦ σκήπτρου τοῦ Διὸς ἀετός, κηληθεὶς ὑπὸ τῆς ἁρμονίας, καταφέρεται εἰς ὕπνον, χαλάσας τὰς πτέρυγας καὶ κλείσας τὰ βλέφαρα ἢ κυρτώσας τὸν νῶτον. Ἀργεῖ ἄρα ὁ κεραυνὸς τοῦ Διός, ἀποκοιμηθέντος τοῦ κατακρατοῦντος αὐτὸν ἀετοῦ. Χαριεστάτη εἰκών! 12 κελαινῶπιν νεφέλαν] νέφος σκοτίζον τοὺς ὀφθαλμούς,

πιν δ' ἐπί οἱ νεφέλαν
Ἀγκύλῳ κρατί, γλεφάρων
Ἁδὺ κλαΐστρον, κατέχευας. ὁ δὲ κνώσσων
Ὑγρὸν νῶτον αἰωρεῖ, τεαῖς
Ῥιπαῖσι κατασχόμενος. καὶ γὰρ βια-
τὰς Ἄρης, τραχεῖαν ἄνευθε λιπὼν
Ἐγχέων ἀκμὰν, ἰαίνει καρδίαν
Κώματι. κῆλα δὲ καὶ
Δαιμόνων θέλγει φρένας, ἀμφί τε Λα-
τοΐδα σοφίᾳ βαθυκόλ-
πων τε Μοισᾶν.
Ἐπῳδ. ά. Κ. ιά. Ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε
Ζεὺς, ἀτύζονται βοὰν
Πιερίδων ἀΐοντα,
Γᾶν τε καὶ πόντον κατ' ἀμαιμάκετον·
Ὅς τ' ἐν αἰνᾷ Ταρτάρῳ κεῖ-
ται, θεῶν πολέμιος,
Τυφὼς ἑκατοντακάρανος· τόν ποτε
Κιλίκιον θρέψεν πολυώ-
νυμον ἄντρον· νῦν γε μὰν
Ταί θ' ὑπὲρ Κύμας ἁλιερκέες ὄχθαι
Σικελία τ' αὐτοῦ πιέζει
Στέρνα λαχνάεντα· κίων
Δ' οὐρανία συνέχει,
Νιφόεσσ' Αἴτνα, πάνετες
Χιόνος ὀξείας τιθήνα·

ἐννοεῖ δὲ τὴν κάρωσιν τοῦ ὕπνου, καὶ κυριώτερον τὴν λεπτὴν νεφελοειδῆ μεμβράναν τὴν ἐπικαλύπτουσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κοιμωμένων πτηνῶν.

[15] Ἀγκύλῳ κρατί], τῷ τοῦ ἀετοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ὅμηρος (Ὀδ. Τ, 538) ὁμοίως Ἀγκυλοχείλην ἀποκαλεῖ, διὰ τὸ κυρτὸν ῥάμφος του. [18] κ. ε. Καὶ γὰρ βιατὰς Ἄρης], τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ ἐκληφθῇ καὶ μεταφορικώτερον· διότι ἐν καιρῷ τῶν δημοτελῶν ἀγώνων, ἐγίνετο ἀνακωχὴ τῶν πολέμων ὅλων ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἀλλ' ὁποία χάρις τῆς εἰκόνος τοῦ Ἄρεως, ἀποθέτοντος τὸ δόρυ του, καὶ ἀκροωμένου μεθ' ἡδονῆς (θελγομένου ὑπὸ) τοῦ μέλους τῆς λύρας! [20] Ἐγχέων ἀκμὰν], περιφρ. ἀντὶ Ἔγχος ὀξὺ (σουβλερόν.) [21] Κῆλα], τὰ θέλγητρα τῆς μουσικῆς· ἠμπορεῖ δὲ νὰ ἐκληφθῇ καὶ ἐπὶ τῆς συνήθους ἐκδοχῆς τοῦ Βέλη, πρὸς τὰ ὁποῖα παραβάλλει συχνάκις ὁ Πίνδαρος (καθὼς εἴδομεν ἀνωτέρω, Ὀλυμ. Β', 150) τὰ μέλη του· καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἐπειδὴ τόξον (δοξάρι, καθὼς τὸ ὀνομάζομεν καὶ σήμερον) ἐλέγετο καὶ τὸ πλῆκτρον τῆς λύρας, τὰ Κῆλα ἠμποροῦν φυσικῶς νὰ σημαίνωσι καὶ τὰ κρούματα τῆς λύρας (ταῖς δοξαριαῖς κοινῶς) ἢ τὴν ἀπ' αὐτῶν μελῳδίαν. [23 24] Ἀμφί Λατ. σοφίᾳ κτλ.] διὰ τῆς σοφίας τοῦ Λητοΐδου (Ἀπόλλωνος) καὶ τῶν Μουσῶν. παραβλ. 155.

[29 30] Ὅς τε κτλ.], ἐνν. ἀπὸ κοινοῦ τὸ: Ἀτύζεται, τρομάζει, ἀποστρέφεται. —ἐν αἰνᾷ Ταρτάρῳ], θηλυκῶς ἐκφέρει τὴν Τάρταρον, ὡς καὶ τὴν Ἰσθμὸν (Ὀλ. Η', 64). Ὁ Θείρσιος εἴκασεν οὐκ ἀφυῶς γραπτέον εἶναι: Ἐν εὐνᾷ Ταρτάρου. [31 33] Τόν ποτε Κιλίκιον θρέψεν ἄντρον], καθὼς λέγει καὶ ὁ Ὅμηρος (Ἰλ. Β, 783): »Εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς«· διότι ἦσαν καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐν Λυκίᾳ (ὅθεν τὰ περὶ Χιμαίρας μυθολογούμενα), κρατῆρες πυρός. [34] Ταί θ' ὑπὲρ Κύμας ὄχθαι] τὰ περὶ τὴν Κύμην, εἴτε τὴν πόλιν, εἴτε τὴν νῆσον (μίαν τῶν Αἰολίδων), καὶ τὸ Φλεγραῖον πεδίον μέρη τῆς Ἰταλίας.

[36] Κίων δ' οὐρανία] παραβάλλει τὴν Αἴτναν μὲ στύλον οὐρανομήκη, διὰ τὸ ὕψος της. Συνέχει δὲ αὐτὴ τὸν Τυφῶνα, διότι ὑπ' αὐτὴν ἐμυθεύετο κατακείμενος. [38 39] Πάνετες χιόν

Στροφ. δ'. Κ. ιδ'.

Τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλά-
 του πυρὸς ἁγνόταται
Ἐκ μυχῶν παγαί· ποταμοὶ
Δ' ἁμέραισιν μὲν προχέοντι ῥόον καπνοῦ
Αἴθων'· ἀλλ' ἐν ὄρφναισιν πέτρας
Φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ εἰς βαθεῖ-
 αν φέρει πόντου πλάκα σὺν πατάγῳ.
Κεῖνο δ' Ἁφαίστοιο κρουνοὺς ἑρπετὸν
Δεινοτάτους ἀναπέμ-
 πει· τέρας μὲν θαυμάσιον προσιδέ-
 σθαι· θαῦμα δὲ καὶ παριόν-
 των ἀκοῦσαι,

Ἀντς. δ'. Κ. ιδ'.

Οἷον Αἴτνας ἐν μελαμφύλ-
 λοις δέδεται κορυφαῖς
Καὶ πέδῳ· στρωμνὰ δὲ χαράσ-
 σοισ' ἅπαν νῶτον ποτικεκλιμένον κεντεῖ.
Εἴη, Ζεῦ, τὶν εἴη ἁνδάνειν,
Ὃς τοῦτ' ἐφέπεις ὄρος, εὐκάρποιο γαί-
 ας μέτωπον, τοῦ μὲν ἐπωνυμίαν
Κλεινὸς οἰκιστὴρ ἐκύδανεν πόλιν
Γείτονα· Πυθιάδος
Δ' ἐν δρόμῳ κάρυξ ἀνέειπέ νιν ἀγ-
 γέλων Ἱέρωνος ὑπὲρ
Καλλινίκου

Ἐπῳδ. δ'. Κ. ιε.

Ἅρμασι. Ναυσιφορήτοις
Δ' ἀνδράσι πρώτα χάρις
Ἐς πλόον, ἀρχομένοις πομ-
 παῖον ἐλθεῖν οὖρον· ἐοικότα γὰρ

νος τιθήνα], δι' ὅλου τοῦ ἔτους χιόνα τρέφουσα (χιονοσκέπαστος). Τὸ δὲ Ὀξείας, διὰ τὴν δριμύτητα τῆς χιόνος, ὡσπερεὶ κεντούσης τῷ ψύχει τοὺς ἁπτομένους. [40] Τᾶς], Ἧς, ἐκ τῆς ὁποίας, τῆς Αἴτνης. — ἀπλάτου], ἀπροσπελάστου. [41] Ἁγνόταται], ἁγιώταται, διότι ἦσαν αὐτοφυεῖς· ὅθεν καὶ τὸ ἱερὸν πῦρ ἠνάπτετο διὰ φακῶν ὑαλίνων ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ὃ τὸ θεῖον πυρωνομάσθη οὕτω, καὶ ἐνομίζετο ἁγνιστικόν. [42] κ. ε. Ποταμοὶ δ' ἁμέραισιν κτλ.] Οἱ δὲ (ἀπ' αὐτῆς ἐξερευγόμενοι) ποταμοί, (ἐν ταῖς) ἡμέραις (ἡμέρας μὲν) προχέουσιν αἴθωνα καπνοῦ ῥόον· ἐν ὄρφναισιν (νυκτὸς δέ), ἡ φοίνισσα φλόξ, κυλινδομένη, φέρει ἐς τὴν βαθεῖαν τοῦ πόντου πλάκα πέτρας σὺν πατάγῳ. Ζωηροτάτη περιγραφὴ τῶν ἐκρήξεων τῆς Αἴτνης, ἐκ τῶν ὁποίων τῆς ἐν τῷ δ'. ἔτει τῆς 75 Ὀλυμπ. αὐτόπτης δὲν εἶν' ἀπίθανον (ἴδε Νέμ. Α', 29 κ. ε.) νὰ ἐχρημάτισεν ἴσως ὁ Πίνδαρος. [47] Κεῖνο δ'.. ἑρπετὸν], ὁ Τυφῶν διότι εἰς αὐτὸν τὰς ὑπογείους πνοὰς ἀπέδιδεν ἡ μυθολογία τὰς ἐκρήξεις τῶν Ἡφαιστίων.

[53] [54] Οἷον κτλ.] θαυμαστικῶς, Πῶς (πόσον σφιγκτὰ) δέδεται ἔν τε ταῖς μελαμφύλλοις (δενδρώδεσι) κορυφαῖς ὃ ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Αἴτνης! [54] [55] Στρωμνὰ δὲ κτλ.] ἡ δὲ τραχεῖα αὐτοῦ στρωμνὴ (τὸ ἀπόκρημνον ὄρος) κεντεῖ τὸ προσκεκλιμένον αὐτῇ αὐτοῦ νῶτον. [56] Εἴη Ζεῦ, κτλ.] φόβῳ συσχεθεὶς διὰ τὸ φρικῶδες τῆς διηγήσεως, στρέφει τὸν λόγον εἰς εὐχὴν πρὸς τὸν Δία.

[57] [58] Γαίας μέτωπον] διὰ τὸ ὑψηλὸν ὃ περίοπτον τοῦ ὄρους. [58] [60] Τοῦ μὲν ἐπωνυμίαν κτλ.] διότι, ὡς προείπομεν, ὁ Ἱέρων, ἀνακτίσας τὴν Κατάνην, μετωνόμασεν αὐτὴν ὁμωνύμως τῷ ὄρει. Τὸ δὲ Ἐπωνυμίαν, ἐπιρρηματικῶς. [61] Νιν] τὴν πόλιν. [63] Ἅρμασι], ἐλλ. τῆς Ἐν, ὃ ἐνν. νικήσαντος. [64] [67] Ναυσιφορήτοις δ' ἀνδρ. κτλ.] διότι εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἡ πρώτη ὃ κυριωτέρα χάρις ἐπὶ τῷ ἀρχομένου τοῦ πλοὸς, πνεῦσαι οὔριον ἄνεμον. [67] [69] Ἐοικότα γὰρ

Κὰν τελευτᾷ φερτέρου νό-
  στου τυχεῖν. ὁ δὲ λόγος
Ταύταις ἐπὶ συντυχίαις δόξαν φέρει,
Λοιπὸν ἔσσεσθαι στεφάνοι-
  σί τε ἵπποις τε κλυτὰν
Καὶ σὺν εὐφώνοις θαλίαις ὀνομαστάν.
Λύκιε καὶ Δάλου ἀνάσσων
Φοῖβε, Παρνασσοῦ τε κράναν
Κασταλίαν φιλέων,
Ἐθελήσαις ταῦτα νόῳ
Τιθέμεν εὔανδρόν τε χώραν.

Στρφ. γ'. Κ. ιβ'.

Ἐκ θεῶν γὰρ μαχαναὶ πᾶ-
  σαι βροτέαις ἀρεταῖς,
Καὶ σοφοὶ καὶ χερσὶ βια-
  ταὶ περίγλωσσοί τ' ἔφυν. Ἄνδρα δ' ἐγὼ κεῖνον
Αἰνῆσαι μενοινῶν, ἔλπομαι
Μὴ χαλκοπάραον ἄκονθ' ὡσεί τ' ἀγῶ-
  νος βαλεῖν ἔξω παλάμᾳ δονέων·
Μακρὰ δὲ ῥίψαις ἀμεύσεσθ' ἀντίους.
Εἰ γὰρ ὁ πᾶς χρόνος ὄλ-
  βον μὲν οὕτω καὶ κτεάνων δόσιν εὐ-
  θύνοι, καμάτων δ' ἐπίλα-
  σιν παράσχοι.

Ἀντς. γ'. Κ. ιβ'.

Ἦ κεν ἀμμνάσειεν, οἵαις
Ἐν πολέμοισι μάχαις
Τλάμονι ψυχᾷ παρέμει-
  ν', ἁνίχ' εὑρίσκοντο θεῶν παλάμαις τιμάν,
Οἵαν οὔτις Ἑλλάνων δρέπει,
Πλούτου στεφάνωμ' ἀγέρωχον. Νῦν γε μὰν
Τὰν Φιλοκτήταο δίκαν ἐφέπων
Ἐστρατεύθη. σὺν δ' ἀνάγκᾳ μιν φίλον

κτλ.] διότι, τούτου δοθέντος, ἑπόμενόν ἐστι καὶ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ πλοὸς, εὐτυχοῦς ἐπιστροφῆς αὐτοὺς τυχεῖν. 69 73 Ὁ δὲ λόγος κτλ.] Κατὰ τὸν λόγον ἄρα τοῦτον, δοκεῖ μοι ὅτι καὶ ἡ πόλις αὕτη, ἐπὶ ταῖς αὐταῖς συντυχίαις, ἔσεται καὶ τοῦ λοιποῦ ἔνδοξος μὲν ἐπὶ στεφάνοις καὶ ἵπποις, ὀνομαστὴ δὲ σὺν εὐφώνοις θαλίαις. 81 82 Χερσὶ βιαταὶ περίγλωσσοί τ'] ἰσχυροὶ τὰς χεῖρας καὶ δεινοὶ τὸ λέγειν. — ἔφυν], ἔφυσαν, ἐγένοντο. — Ἄνδρα κεῖνον], τὸν Ἱέρωνα. 83 85] Ἔλπομαι μὴ, ὥσπερ χαλκοπάρειον ἄκοντα δονέων παλάμῃ, βαλεῖν ἔξω ἀγῶνος (ἀπὸ σκοποῦ). 86 Μακρὰ δὲ ῥίψαις κτλ.] ἀλλ' ἀκοντίσας μακρὰν, παρελθεῖν (παραμεῖψαι) τοὺς ἐναντίους. 87 Εἰ γὰρ], εὐκτ. Εἴθε γάρ. 89 90 Καμάτων δ' ἐπίλ. παρ.] τῶν πόνων τῆς λιθουρίας, τὴν ὁποίαν ἔπασχε, κατὰ τὸν Ἀριστ., ὁ Ἱέρων.

91 Ἦ κεν ἀμμνάσειεν], πάντως ἂν ἀναμνήσειε (τὸν Ἱέρωνα ὁ χρόνος)· 95 Εὑρίσκοντο] ὁ Ἱέρων καὶ Γέλων, ἀνακτησάμενοι τὴν βασιλείαν. 96 κε. Νῦν γε μὰν κτλ.] ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ, τὸν ὁποῖον ὁ Ἱέρων ἐστρατήγησε φερόμενος ἐπὶ φορείου διὰ τὸ νόσημα, ὅθεν καὶ τὸν παραβάλλει μὲ τὸν Φιλοκτήτην. 98 100 Σὺν δ' ἀνάγκᾳ κτλ.] ἐξ ἀνάγκης δὲ φίλον αὐτὸν νομίζων τις (καὶ ἐννοεῖ ἢ τὸν Ἀναξίλαον, βασιλέα τῶν Ῥηγίνων, ἢ τὸν Θήρωνα, βασιλέα τῶν Ἀκραγαντίνων), καί τοι ἀγέρωχος, τὸν κολακεύει,

Καί τις ἐὼν μεγαλά-
νωρ ἔσκεν. φαντὶ δὲ Λαμνόθεν ἕλ-
κει τειρόμενον μεταλλά-
σοντας ἐλθεῖν

Ἐπῳδ. γ'. Κ. ιε'.

Ἥρωας ἀντιθέους Ποί-
αντος υἱὸν τοξόταν,
Ὃς Πριάμοιο πόλιν πέρ-
σεν, τελεύτασέν τε πόνους Δαναοῖς,
Ἀσθενεῖ μὲν χρωτὶ βαίνων
Ἀλλὰ μοιρίδιον ἦν.
Οὕτω δ' Ἱέρωνι θεὸς ὀρθωτὴρ πέλοι
Τὸν προσέρποντα χρόνον, ὧν
Ἔραται, καιρὸν διδούς.
Μοῖσα, καὶ πὰρ Δεινομένει κελαδῆσαι
Πείθεό μοι ποινὰν τεθρίππων.
Χάρμα δ' οὐκ ἀλλότριον νι-
καφορία πατέρος.
Ἄγ', ἔπειτ' Αἴτνας βασιλεῖ
Φίλιον ἐξεύρωμεν ὕμνον,

Στροφ. δ'. Κ. ιϛ'.

Τῷ πόλιν κείναν θεοδμά-
τῳ σὺν ἐλευθερίᾳ
Ὑλλίδος στάθμας Ἱέρων
Ἐν νόμοις ἔκτισσε. θέλοντι δὲ Παμφύλου
Καὶ μὰν Ἡρακλειδᾶν ἔκγονοι,
Ὄχθαις ὕπο Ταϋγέτου ναίοντες, αἰ-
εὶ μένειν τεθμοῖσιν ἐν Αἰγιμιοῦ
Δωριῆς. ἔσχον δ' Ἀμύκλας ὄλβιοι,
Πινδόθεν ὀρνύμενοι,
Λευκοπώλων Τυνδαριδᾶν βαθύδο-
ξοι γείτονες, ὧν κλέος ἄν-

---

100 κ. ε. Φαντὶ δὲ κτλ.] φασὶ δὲ τοὺς ἰσοθέους ἥρωας (τοὺς ἐπὶ Τροίαν Ἀχαιούς) ἐλθεῖν μεταλλάσσοντας (ἀναζητοῦντας) ἐκ τῆς Λήμνου τὸν τοξότην υἱὸν τοῦ Ποίαντος (τὸν Φιλοκτ.), ἕλκει τειρόμενον. Ὁ Ἑρμάννος ἀντὶ τοῦ Μεταλλάσσοντας, γραπτέον εἶναι εἰκάσε Μέτα λύσοντας. 107 Ἀσθενεῖ μὲν χρ. β.] διότι ἐχώλαινεν ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ ποδός του. 108 Μοιρίδιον ἦν], πεπρωμένον ἦν ἐκ τῶν Μοιρῶν, τὸ ἁλῶναι τὴν Τροίαν διὰ τῶν βελῶν τοῦ Ἡρακλ., τὰ ὁποῖα εἶχε κληρονομήσῃ ὁ Φιλοκτ. 110 Τὸν προσέρπ. χρ.], εἰς τὸν ἐλευσόμενον, εἰς τὸ μέλλον. 112 Δεινομένει], τῷ υἱῷ τοῦ Ἱέρωνος, ὁμωνύμῳ τῷ πάτπῳ. 113 Ποινὰν], ἀμοιβὴν, ἔπαθλον, ἑλλ. τῆς Πρός. 116 Αἴτνας βασιλεῖ], τῷ προστάτῃ τῆς πόλεως Αἴτνης Διί. 117 Φίλιον], εὐάρεστον. 120 21 Ὑλλίδος στάθμας.. Ἐν νόμοις], κατὰ τὴν Δωρικὴν θεσμοθεσίαν, ἀπὸ Ὕλλου τοῦ ἐπιφανεστάτου τῶν Ἡρακλειδῶν. Συνοικίσας γὰρ ἐν τῇ Κατάνῃ ὁ Ἱέρων τοὺς Γελώους, Μεγαρεῖς καὶ Συρακουσίους, Δωριέων ὄντας ἀποίκους, ἔδωκεν αὐτοῖς πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια, Δωρικοῖς χρωμένους νόμοις.
121 25 Θέλοντι δὲ κτλ.] οἱ γὰρ τοῦ Παμφύλου καὶ τῶν Ἡρακλειδῶν ἔκγονοι Δωριεῖς, οἱ ναίοντες ὑπὸ ταῖς τοῦ Ταϋγέτου ὄχθαις, θέλουσιν ἐμμένειν ἀεὶ ἐν τοῖς τοῦ Αἰγιμιοῦ θεσμίοις. Ὁ δὲ Πάμφυλος ἦν υἱὸς τοῦ Αἰγιμιοῦ βασιλέως τοῦ Πίνδου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Δωρέως, συγκατελθὼν τοῖς Ἡρακλείδαις εἰς Πελοπόννησον, ἀφ' οὗ καὶ Παμφυλὶς φυλὴ ἐν Λακε-

θησεν αἰχμᾶς.
Ἀντς. δ'. Κ. ιβ'. Ζεῦ, τέλει αἰεὶ δὲ τοιαύ-
ταν Ἀμένα παρ' ὕδωρ
Αἶσαν ἀστοῖς καὶ βασιλεῦ-
σιν διακρίνειν ἔτυμον λόγον ἀνθρώπων.
Σὺν τοί τίν κεν ἁγητὴρ ἀνὴρ
Υἱῷ τ' ἐπιτελλόμενος δᾶμόν τε γέ-
ρων τράποι σύμφωνον ἐφ' ἁσυχίαν.
Λίσσομαι, νεῦσον, Κρονίων, ἅμερον
Ὄφρα κατ' οἶκον ὁ Φοί-
νιξ, ὁ Τυρσανῶν τ' ἀλαλατὸς ἔχῃ,
Ναυσίστονον ὕβριν ἰδὼν,
Τὰν πρὸ Κύμας·
Ἐπῳδ. δ'. Κ. ιέ. Οἷα Συρακοσίων ἀρ-
χῷ δαμασθέντες πάθον,
Ὠκυπόρων ἀπὸ ναῶν
Ὅς σφιν ἐν πόντῳ βάλεθ' ἁλικίαν,
Ἑλλάδ' ἐξέλκων βαρείας
Δουλίας. αἱρέομαι
Πὰρ μὲν Σαλαμῖνος Ἀθηναίων χάριν
Μισθόν· ἐν Σπάρτᾳ δ' ἐρέω
Πρὸ Κιθαιρῶνος μάχαν·
Ταῖσι Μῆδοι μὲν κάμον ἀγκυλότοξοι·
Παρὰ δὲ τὰν εὔυδρον ἀκτὰν
Ἱμέρα, παίδεσσιν ὕμνον
Δεινομένους τελέσαις,
Τὸν ἐδέξαντ' ἀμφ' ἀρετᾷ,

αἱμονι. 125 29 Ἔσχον δ' Ἀμύκλας κτλ.] οἱ ὄλβιοι δὲ Δωριεῖς οὗτοι, οἱ βαθύδοξοι γείονες (ὡς κατοικισθέντων ἐν Ἄργει) τῶν λευκοπώλων Τυνδαριδῶν, ὧν τὸ τῆς αἰχμῆς κλέος ἤνθησεν, ἔσχον τὰς Ἀμύκλας. 130 53 Ἀλλ' ὦ Ζεῦ, τέλει (τέλεσον, δίδου) ἀεὶ τοῖς παρὰ τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀμένα (μικροῦ ποταμοῦ παρὰ τὴν Αἴτναν) ἀστοῖς καὶ βασιλεῦσι τοιαύτην αἶσαν, (ὥστε) διακρίνειν αὐτοὺς ἐτύμως τὸν λόγον τῶν ἀνθρ. (ὥστε διακρίνεσθαι ἐτύμως [διαπρέπειν] αὐτοὺς ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων λόγῳ, ἀναφέρεσθαι ὡς παράδειγμα, ὡς εὐνομουμένους δηλονότι καὶ εὐημεροῦντας). 134 56 Σὺν σοί (τιν) γὰρ ὁ τῆς Σικελίας ἡγεμὼν ἀνὴρ (ὁ Ἱέρων), αὐτός τε γεραίρων (κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἑρμάννυ ἀντὶ Τε γέρων), τῷ τε υἱῷ (Δεινομένει) ἐπιτελλόμενος τὸν δῆμον, τράποι κεν σύμφωνον ἐφ' ἡσυχίαν.

137 41] Ἐπίνευσον, (δέομαι), ὦ Κρονίων, ἵνα ὁ τῶν Φοινίκων καὶ Τυῤῥηνῶν βάρβαρος ὄχλος, ἰδὼν τὴν πρὸ τῆς Κύμης ναυσίστονον ὕβριν (αἰσχρὰν ἧτταν), ἔχῃ κατ' οἶκον (μένῃ εἰς τὰ ἴδια). Ἐννοεῖ δὲ τὴν νίκην, ἣν ἐνίκησεν ὁ Γέλων τοὺς Καρχηδονίους (ἀποίκους τῶν Φοινίκων), πλέοντας ἐπὶ συμμαχίαν τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔπειτα ὁ Ἱέρων τοὺς Τυῤῥηνοὺς, στρατεύσαντας κατὰ τῶν Κυμαίων. 147 κ. ε. Αἱρέομαι κτλ.] προτιμῶ δὲ μισθὸν (ὕμνον νὰ ψάλλω) παρ' Ἀθηναίων μὲν τὴν χάριν (δόξαν) τῆς Σαλαμ., ἐν Σπάρτῃ δὲ, τὴν ἐν Κιθαιρῶνι (ταῖς Πλαταιαῖς) μάχην, ἐν αἷς (μάχαις) οἱ τοξόται Μῆδοι ἡττήθησαν· παρὰ δὲ τὴν τοῦ Ἱμέρα (ποταμοῦ τῆς Σικελ.) εὔυδρον ἀκτὴν, ὕμνον τελέσας (ἡ ἐνν. ἀπὸ κοινοῦ, ἐρέω) τοῖς παισὶ τοῦ Δεινομένους (τοῦ πατρὸς τοῦ Γέλωνος, τοῦ Ἱέρωνος, τοῦ Πολυζήλου καὶ τοῦ Θρασυβούλου), ὃν ἐκομίσαντο διὰ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, νικήσαντες τοὺς ἐχθρούς των (Καρχηδονίους). Δηλαδὴ: αἱ πλέον ἀξιύμνητοι νίκαι παρ' ἐμοὶ λογίζονται, ἡ ἐν Σαλαμῖνι, ἡ ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ἡ ἐν Ἱμέρᾳ τῆς Σικελ.

Πολεμίων ἀνδρῶν καμόντων.
Στρφ. ί. Κ. ιβ'. Καιρὸν εἰ φθέγξαιο, πολλῶν
Πείρατα συντανύσαις
Ἐν βραχεῖ, μείων ἕπεται
Μῶμος ἀνθρώπων. ἀπὸ γὰρ κόρος ἀμβλύνει
Αἰανὴς ταχείας ἀπάδις.
Ἀστῶν δ' ἀκοὰ κρύφιον θυμὸν βαρύ-
νει μάλιστ' ἐσλοῖσιν ἐπ' ἀλλοτρίοις.
Ἀλλ' ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
Μὴ παρίει καλά. νώ-
μα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. ἀ-
ψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλ-
κευε γλῶσσαν.
Ἀντς. ί. Κ. ιβ'. Εἴ τι καὶ φλαῦρον παραιθύσ-
σει, μέγα τι φέρεται
Πὰρ σέθεν. πολλῶν ταμίας
Ἐσσί· πολλοὶ μάρτυρες ἀμφοτέροις πιστοί.
Εὐανθεῖ δ' ἐν ὀργᾷ παρμένων,
Εἴπερ τι φιλεῖς ἀκοὰν ἀδεῖαν ἀ-
εἰ κλύειν, μὴ κάμνε λίαν δαπάναις·
Ἐξίει δ' ὥσπερ κυβερνάτας ἀνὴρ
Ἱστίον ἀνεμόεν.
Μὴ δολωθῇς, ὦ φίλε, κέρδεσσιν εὐ-
τραπέλοις. Ὀπιθόμβροτον αὔ-
χημα δόξας
Ἐπῳδ. ί. Κ. ιέ. Οἷον ἀποιχομένων ἀν-
δρῶν δίαιταν μανύει
Καὶ λογίοις καὶ ἀοιδοῖς·
Οὐ φθίνει Κροίσου φιλόφρων ἀρετά.

---

157 60 Καιρὸν εἰ φθέγξαιο κτλ.], ἀποτείνεται πάλιν πρὸς ἑαυτόν: Ἐάν, συντανύσας (συστείλας) ἐν βραχεῖ τὰ πέρατα πολλῶν (συμβάντων, τὰ συμπεράσματα· ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν δικτύων), λαλήσῃς τὰ καιριώτερα, ὁ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων μῶμος μείων ἕπεται (ὀλιγώτερον μωμήσονταί σε οἱ ἄνθρωποι). 160 61 Ἀπὸ γὰρ κτλ.] Ὁ γὰρ αἰώνιος (αἰανὴς) κόρος ἀπαμβλύνει τὰς ταχείας ἀπάδις (τὰς ἀψικόρους φρένας, πραπίδας). 162 63 Ἀστῶν δ' ἀκοὰ κτλ.] ἡ δὲ ἀκοὴ τῶν ἀστῶν μάλιστα βαρύνει τὸν κρύφιον θυμὸν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρ. ἀγαθοῖς. Διότι οἱ πολῖται, ἀκούοντες τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων, βαρύνονται μάλιστα τὴν ψυχὴν (φθονοῦσι, δυσφοροῦσι). 164 Κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος], ὅμοιον τῷ: φθονεῖσθαι μᾶλλον θέλε ἢ ἐλεεῖσθαι. 165 Μὴ παρίει καλά] πρὸς τὸν Ἱέρωνα τοῦτο. 166 68 Ἀψευδεῖ δὲ κτλ.], δηλ. λέγε πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, μτφορ. 169 71] Καὶ γάρ, εἰ καὶ σπινθήρ τι παρὰ σοῦ ἐξορμήσῃ (ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν σπινθήρων· διότι εἶπε: Χάλκευε πρὸς ἄκμονι), ἐπὶ μέγα φέρεται· καὶ τὰ ἐλάχιστα ῥήματά σου ἔχουσι μέγα ἀποτέλεσμα. 172 Ἀμφοτέροις], τῷ ἀληθεῖ καὶ τῷ ψευδεῖ, ἢ, σοὶ καὶ τῷ ὑπηκόῳ. 173 κ. ε. Εὐανθεῖ δ' ἐν ὀργᾷ παρμένων κτλ.], ἐὰν δέ, ἐπιμένων εἰς εὐγενῆ ἢ φιλότιμον διάθεσιν, ἐπιθυμῇς νὰ ἐπαινῆσαι πάντοτε, μὴ φείδου δαπανῶν, 176 Ἐξίει], ἔνδιδε τὸ ἱστίον εἰς τὸν ἄνεμον, μετφορ. 178 Μὴ δολωθῇς κέρδ. εὐτρ.] μή σε δελεάσῃ ἡ εὐκόλως ἐπὶ τὸ χεῖρον τρεπομένη φιλοκέρδεια.

179 83] Μόνη γὰρ τῆς ὑστεροφημίας ἡ δόξα μηνύει ἢ τοῖς λογογράφοις ἢ τοῖς ποιηταῖς τὸν βίον τῶν ἀποθανόντων.

Τὸν δὲ ταύρῳ χαλκέῳ καυ-
τῆρα νηλέα νόον
Ἐχθρὰ Φάλαριν κατέχει παντᾶ φάτις.
Οὐδέ μιν φόρμιγγες ὑπω-
ρόφιαι κοινωνίαν
Μαλθακὰν παίδων ὀάροισι δέχονται.
Τὸ δὲ παθεῖν εὖ, πρῶτον ἄθλων·
Εὖ δ' ἀκούειν, δευτέρα μοῖ-
ρ'. ἀμφοτέροισι δ' ἀνὴρ
Ὃς ἂν ἐγκύρσῃ, καὶ ἕλῃ,
Στέφανον ὕψιστον δέδεκται.

[185] κ. ε. Τὸν δὲ ταύρῳ χαλκ. κτλ.] Τὸν δὲ ἀνηλεῆ (κατὰ τὸν) νοῦν καυτῆρα (τῶν ἀνθρ.) χαλκῷ ταύρῳ Φάλαριν ἐχθρὰ παντοῦ κατέχει φήμη. [188 90] Οὐδὲ παραδέχονται αὐτὸν (τὸν Φάλ.) αἱ ὑπωρόφ. φόρμ. (εἰς) μαλθακὴν κοινωνίαν (ἐν τοῖς) ὀάροις τῶν παίδων· οὔτε ἀναφέρεται τὸ ὄνομά του ἐν τοῖς ὑπὸ παίδων ψαλλομένοις ὕμνοις ἐν τοῖς συμποσίοις. [191] Τὸ παθεῖν εὖ, πρῶτον ἄθλων], τὸ εὖ πράττειν, πρώτη μοῖρα εὐδαιμονίας· τὸ δὲ ἐπαινεῖσθαι δευτέρα.

ΝΕΜΕΩΝ

ΕΙΔΟΣ. Α'.

ΧΡΟΜΙῼ ΑΙΤΝΑΙῼ(*), ΑΡΜΑΤΙ.

(Σ. Δ. Β.)

Στροφὴ ά. Κώλων ι.
Ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφεοῦ,
Κλεινᾶν Συρακοσσᾶν θάλος, Ὀρτυγία,
Δέμνιον Ἀρτέμιδος,
Δάλου κασιγνήτα· σέθεν ἁδυεπὴς
Ὕμνος ὁρμᾶται θέμεν
Αἶνον ἀελλοπόδων μέγαν ἵππων,
Ζηνὸς Αἰτναίου χάριν.

[1] Ἄμπνευμα σ. Ἀλφ. Ὀρτυγία]. τὴν παρὰ τὰς Συρακούσας νῆσον (καὶ ὕστερον χερσόνησον) Ὀρτυγίαν, ἱερὰν τῆς Ἀρτέμιδος, ὀνομάζει σεβάσμιον ἀνάπνευμα τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ, διότι, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ ποταμὸς οὗτος, διώκων τὴν Νύμφην Ἀρέθουσαν, ἢ, κατ' ἄλλους, τὴν Ἄρτεμιν αὐτήν, τρέχων διὰ τῆς θαλάσσης ὑποβρύχιος, ἀναβρύει ἐν Σικελίᾳ. [3] Δέμν. Ἀρτέμ.] κοίτην, ἐνδιαίτημα. Ἄρτεμις δὲ ἐνταῦθά ἐστιν ἡ Περσεφόνη, ἧς ἱερὰ πᾶσα ἡ Σικελία. [4] Δάλου κασιγν.], ἀδελφὴ τῆς Δήλου, εἴτε διὰ τὴν ὁμωνυμίαν (Ὀρτυγία γὰρ πρότερον ἐκαλεῖτο ἡ Δῆλος), εἴτε διότι τὴν ἐν τῇ Δήλῳ γέννησιν τῆς Ἀρτέμ., μεταφέρει εἰς τὴν ἐν Σικελίᾳ Ὀρτυγίαν. [4 6] Ἐκ σοῦ ὁ ἡδυεπὴς ὕμνος ὁρμᾶται μέγαν αἶνον θέμεν τῶν ἀελλοπ. ἵππων (αἰνέσαι τοὺς ταχύποδας ἵππους τοῦ Χρομίου). [7] Ζηνὸς Αἰτν. χάριν] πρὸς χάριν τῆς νέας πόλεως Αἴτνης, ὅπου ἐτιμᾶτο ὁ Ζεύς.

(*) Ὁ Χρόμιος οὗτος, υἱὸς Ἀγησιδάμου, ἐκ τῆς ἐν Σικελίᾳ Αἴτνης, κατ' ἀρχὰς ἡνίοχος τοῦ Ἱέρωνος, ὕστερον δὲ πλουτήσας καὶ ἱπποτροφίαις λαμπρυνόμενος, ἐνίκησεν ἅρματι, ἴσως ἐν τῇ 48 Νεμεάδι (Ὀλυμπ. 76, δ'.)

Ἅρμα δ' ὀτρύνει Χρομίου Νεμέα
Θ', ἔργμασιν νικαφόροις
Ἐγκώμιον ζεῦξαι μέλος.

Ἀντιστρ. ά. Κ. ί.
Ἀρχαὶ δὲ βέβληνται θεῶν
Κείνου σὺν ἀνδρὸς δαιμονίαις ἀρεταῖς.
Ἔστι δ' ἐν εὐτυχίᾳ
Πανδοξίας ἄκρον. μεγάλων δ' ἀέθλων
Μοῖσα μεμνᾶσθαι φιλεῖ.
Ἔγειρέ νυν ἀγλαΐαν τινὰ νάσῳ,
Τὰν Ὀλύμπου δεσπότας
Ζεὺς ἔδωκεν Φερσεφόνᾳ· κατένευ-
σέν τέ οἱ χαίταις, ἀρι-
στεύοισαν εὐκάρπου χθονὸς

Ἐπῳδ. ά. Κ. ή.
Σικελίαν πίειραν ὀρθώ-
σειν κορυφαῖς πολίων ἀφνεαῖς.
Ὤπασε δὲ Κρονίων
Πολέμου μναστῆρά οἱ χαλκεντέος
Λαὸν ἵππαιχμον, θαμὰ δὴ καὶ Ὀλυμ-
πιάδων φύλλοις ἐλαιᾶν
Χρυσέοις μιχθέντα. πολλῶν ἐπέβαν
Καιρὸν, οὐ ψεύδει βαλών.

Στρφ. β' Κ. ί.
Ἔσταν δ' ἐπ' αὐλείαις θύραις
Ἀνδρὸς φιλοξείνου καλὰ μελπόμενος,
Ἔνθα μοι ἁρμόδιον
Δεῖπνον κεκόσμηται, θαμὰ δ' ἀλλοδαπῶν
Οὐκ ἀπείρατοι δόμοι

---

[10] ἡ μὲν Ὀρτυγία, ὡς πατρὶς τοῦ Χορμίου, πρώτη ἕλκει τὸν ὕμνον πρὸς ἑαυτήν· ἡ δὲ Νεμέα, διότι ἐν αὐτῇ ἠγωνίσθη τὸ ἅρμα αὐτοῦ, ἀντιμεθέλκει αὖθις αὐτὴν πρὸς ἑαυτήν. Συνεπτέον ἄρα ἀμφοτέρας ἐν ἑνὶ ἐγκωμίῳ. [11 12] Ἀρχαὶ δὲ κτλ.], σκοτεινὸν καὶ τὴν σύνταξιν ἢ τὴν ἔννοιαν τῷ χωρίον· ὅπου, κατὰ μὲν τὸν Σχλ., ἀρχὰς ἐννοητέον τὰς τῆς ᾠδῆς, ὡς τοῦ ποιητοῦ προοιμιασαμένου ἀπὸ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Δι. κατ' ἄλλους δὲ, ἀρχὰς ὑπεννοητέον τὰς τῆς εὐτυχίας τοῦ Χρομίου, ὡς τῶν θεῶν ἐνθέντων αὐτῷ τὰς πρὸς τοῦτο ἀφορμὰς διὰ τὴν ἀρετήν του. [13 14] Ἔστι δ' ἐν εὐτυχίᾳ κτλ.] τὸ ἄκρον τῆς πανδοξίας συνίσταται ἐν τῇ εὐτυχίᾳ. Κατὰ πάντα ἔνδοξος εἶναι μόνος ὁ εὐτυχής. [16] κ. ε. Ἔγειρέ νυν κτλ.] πρὸς τὴν Μοῦσάν του ταῦτα. Ἔγειρε ἀγλαΐαν (Στῆσον μνημεῖον εὐκλεές) τῇ νήσῳ, ἣν ὁ τοῦ Ὀλύμπου δεσπότης Ζεὺς ἔδωκε τῇ Περσεφ., ἐπινεύσας αὐτῇ διὰ τῆς κεφαλῆς του (ἴδε τὴν εἰκόνα πληρέστερον ἐκπεφρασμένην καὶ π. Ὁμήρου ἐν Ἰλ. Α, 528), τὴν πίειραν (εὔφορον) καὶ ἀριστεύουσαν τῆς εὐκάρπου γῆς Σικελίαν ὀρθώσειν (νὰ τὴν ὑψώσῃ, νὰ τὴν κάμῃ νὰ ἀκμάσῃ) ἀφνεαῖς πολίων κορυφαῖς (δι' ἐπισήμων ἢ πλουσίων πόλεων). [25 27] ἐδωρήσατο δὲ αὐτῇ καὶ λαὸν (οὐ μόνον) ἵππαιχμον καὶ πολέμου μναστῆρα χαλκεντέος (ἱπποτικὸν καὶ φιλοπόλεμον), ἀλλὰ συχνάκις μιχθέντα καὶ τοῖς χρυσοῖς τῶν Ὀλυμπιάδων φύλλοις (στεφανωθέντα τῷ χρυσῷ στεφάνῳ ὡς Ὀλυμπιονίκην). [27 28] Πολλῶν ἐπέβαν κτλ.] πολλῶν (τοιούτων Ὀλυμπιονικῶν) ἐπεχείρησα (κατὰ) καιρὸν ὑμνῆσαι τὰς νίκας, οὐ ψευσάμενος. [29 30] Ἔσταν δὲ καλὰ μελπόμενος ἐπὶ ταῖς αὐλείαις θύραις τοῦ φιλοξένου τούτου ἀνδρός. Ἐξ οὗ καὶ πάρεστιν εἰκάζειν ὅτι ὁ Πίνδαρος, ὡς προείπομεν (Πυθ. Α' 43.), ἐπεσκέφθη τὴν Ἰταλίαν. [32 33] Θαμὰ δ' ἄλλοδ. Οὐκ ἀπείρ. δόμοι Ἐντί] ὁ γὰρ οἶκος αὐτοῦ συχνάκις ἀλλοδαποὺς ὑποδέχεται, ἐξενωμένους δηλονόνι.

Ἐντί. λέλογχε δὲ μεμφομένοις ἐσ-
λὸς ὕδωρ καπνῷ φέρειν
Ἀντίον. τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι.
Χρὴ δ' ἐν εὐθείαις ὁδοῖς
Στείχοντα μάρνασθαι φυᾷ.
ιντςρφ. β'. Κ. ι. Πράσσει γὰρ ἔργῳ μὲν σθένος,
Βουλαῖσι δὲ φρήν, ἐσσόμενον προϊδεῖν
Συγγενὲς οἷς ἕπεται.
Ἀγησιδάμου παῖ, σέο δ' ἀμφὶ τρόπῳ
Τῶν τε καὶ τῶν χρήσιες.
Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦ-
τον κατακρύψαις ἔχειν
Ἀλλ' ἐόντων, εὖ τε παθεῖν καὶ ἀκοῦ-
σαι, φίλοις ἐξαρκέων.
Κοιναὶ γὰρ ἔρχοντ' ἐλπίδες
πῳδ. β'. Κ. ή. Πολυπόνων ἀνδρῶν. ἐγὼ δ' Ἡ-
ρακλέος ἀντέχομαι προφρόνως,
Ἐν κορυφαῖς ἀρετᾶν
Μεγάλαις, ἀρχαῖον ὀτρύνων λόγον·
Ὡς, ἐπεὶ σπλάγχνων ὕπο ματέρος αὐ-
τίκα θαητὰν ἐς αἴγλαν
Παῖς Διὸς ὠδῖνα φεύγων διδύμῳ
Σὺν κασιγνήτῳ μόλεν,
ρφ. γ'. Κ. ι. Ὡς τ' οὐ λαθὼν χρυσόθρονον

34 35 Λέλογχε δὲ κτλ.] καὶ τοῦτο δυσνόητον· ἢ γὰρ τὸ Ἐσλὸς ἐκληπτέον Αἰολικῶς ἀντὶ θλούς, καὶ ἑρμηνευτέον: Οἱ μεμφόμενοι τοὺς ἐσθλοὺς ἔλαχον ὥσπερ κλῆρον τὸ φέρειν κνῷ ὕδωρ ἀντίον (σβεννύειν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὥσπερ ὕδατι πῦρ [τοῦτο γὰρ ἐνθα ἐμφαίνει, κατὰ συνεκδοχήν, ὁ καπνός])· ἤ, εἰς τὴν συνήθη σημασίαν ἐκδεχομένους Ἐσθλός, παραφραστέον ὡδί: Ὁ ἀγαθὸς ἔλαχε τοῖς μεμφομένοις αὐτὸν ὕδωρ καπνῷ φέν ἀντίον (κατασιγάζειν τὰς μέμψεις αὐτῶν δι' εὐεργεσιῶν, ὡς πῦρ ὕδατι). 36 Τέχναι δ' ἕτ.] ἄλλοι (τῶν μεμφομένων) ἄλλους μετέρχονται τρόπους ἢ δόλους. 37 38 Χρὴ δὲ λ.] χρὴ δὲ μάρνασθαι αὐτοῖς φυᾷ (εὐφυῶς) στείχοντα ἐν εὐθείαις ὁδοῖς (βαδίζοντα τὴν εῖαν ὁδόν). Διότι τῷ ὄντι, τὸ μόνον ὅπλον κατὰ τῶν πονηρῶν εἶνε τὸ νὰ τοὺς πολεμῇ διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν (διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ). 39 41] Καὶ τοῦτο χωρίον ἐκτόπως περινενόηται. Εὐθυνθείη δ' ἂν ἐκ τῶν ἐνόντων ὡδί: Οἷς γὰρ τὸ προϊδεῖν ἐσόμενον, συγγενὲς ἕπεται (οἷς ἡ τῶν μελλόντων διὰ τῆς φρονήσεως πρόγνωσις φύσει ρέπεται, συμφυής ἐστι), τούτοις τὸ μὲν σθένος πράσσει (συμπράσσει) τῷ ἔργῳ, ταῖς δὲ λαῖς ἡ φρήν· οὕτοι τὰ μὲν πρακτέα κατορθοῦσι διὰ τῆς ἰσχύος, τὰ δὲ βουλευτέα διὰ ς φρονήσεως. 42 43] ἀμφὶ δὲ τῷ σῷ τρόπῳ, ὦ Ἀγησ. παῖ, ἡ τούτων κἀκείνων (καὶ τοῦ ἰττειν καὶ τοῦ βουλεύεσθαι) αἱ χρήσεις εἰσίν· ἡ χρῆσις ἀμφοτέρων πρὸς τοῦ σοῦ ἐστι που, οἶδας ἀμφοτέροις χρῆσθαι. 44 47] Οὐκ ἔραμαι πολὺν πλοῦτον κατακρύψας ἔχειν μεγάροις· ἀλλ' (ἐκ τῶν) ὄντων ἐξαρκῶν τοῖς φίλοις, εὖ τε παθεῖν καὶ εὖ ἀκοῦσαι. 48 49] Αἱ γὰρ ἐλπίδες τῶν πολυπόνων ἀνθρ. κοιναὶ ἔρχονται (εἰσι). Τοὺς ὁμοίως πολλὰ ήσαντας ἄνδρας κοινὰς ὁμοίως εἰκὸς ἔχειν καὶ τὰς ἐλπίδας. 49 52] Ἐγὼ δέ, ἀρχαῖον ύνων λόγον (ἀκολουθῶν τῷ παλαιφάτῳ: « Κωφὸς ἀνήρ, ὃς Ἡρακλεῖ στόμα μὴ παραλλει), » ἀντέχομαι προφρόνως τὸν Ἡρακλ. ἐν μεγάλαις κορυφαῖς ἀρετῶν (ἀναφέρω θύμως ὡς ἔξοχον ἀρετῆς παράδειγμα τὸν Ἡρακλ.). 53 Ὡς], ὅτι ἢ πῶς· ἡ δὲ σύνταξις: ὁ τοῦ Δ. παῖς, αὐτίκα ἐπεὶ ὠδῖνα φεύγων, μόλεν ὑπὸ τῶν μητρὸς σπλάγχνων (εἰς θεαν αἴγλην σὺν τῷ διδύμῳ κασιγνήτῳ. 57 Ὡς τ'] τὸ Ὡς τοῦτο ἐναντιωμ., ἢ οὐχ ἧττον,

Ἥραν κροκωτὸν σπάργανον ἐγκατέβα.
Ἀλλὰ θεῶν βασίλεια,
Σπερχθεῖσα θυμῷ, πέμπε δράκοντας ἄφαρ.
Τοὶ μέν, οἰχθεισᾶν πυλᾶν,
Ἐς θαλάμου μυχὸν εὐρὺν ἔβαν, τέ-
κνοισιν ὠκείας γνάθους
Ἀμφελίξασθαι μεμαῶτες. ὁ δ' ὀρ-
θὸν μὲν ἄντεινεν κάρα,
Πειρᾶτο δὲ πρῶτον μάχας,

Ἀντιστρ. γ΄. Κ. ε΄.
Δισσαῖσι δοιοὺς αὐχένων
Μάρψαις ἀφύκτοις χερσὶν ἑαῖς ὄφιας·
Ἀγχομένοις δὲ χρόνος
Ψυχὰς ἀπέπνευσεν μελέων ἀφάτων.
Ἐκ δ' ἄρ' ἄτλατον δέος
Πλᾶξε γυναῖκας, ὅσαι τύχον Ἀλκμή-
νας ἀρήγοισαι λέχει.
Καὶ γὰρ αὐτά, ποσσὶν ἄπεπλος ὀρού-
σαισ' ἀπὸ στρωμνᾶς, ὁμῶς
Ἄμυνεν ὕβριν κνωδάλων.

Ἐπῳδ. γ΄. Κ. η΄.
Ταχὺ δὲ Καδμείων ἀγοὶ χαλ-
κέοις σὺν ὅπλοις ἀθρόοι ἔδραμον.
Ἐν χερὶ δ' Ἀμφιτρύων
Κολεοῦ γυμνὸν τινάσσων φάσγανον,
Ἵκετ', ὀξείαις ἀνίαισι τυπείς.
Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει
Πάνθ' ὁμῶς· εὐθὺς δ' ἀπήμων κραδία
Κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον.

Στρφ. δ΄. Κ. ι΄.
Ἔστα δὲ θάμβει δυσφόρῳ
Τερπνῷ τε μιχθείς. εἶδε γὰρ ἐκνόμιον
Λῆμά τε καὶ δύναμιν
Υἱοῦ. παλίγγλωσσον δὲ οἱ ἀθάνατοι
Ἀγγέλων ῥῆσιν θέσαν.
Γείτονα δ' ἐκκάλεσεν Διὸς ὑψί-
στου προφάταν ἔξοχον,
Ὀρθόμαντιν Τειρεσίαν. ὁ δέ οἱ

καί τοι συγχρόνως μετὰ τοῦ Ἰφίκλου γεννηθείς, οὐκ ἔλαθε τὴν Ἥραν. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ Θεόκριτος λέγει γεννηθῆναι τὸν Ἴφικλον οὐχὶ συνάμα τῷ Ἡρακλεῖ, ἀλλὰ νυκτὶ νεώτερον α. 60 Ἄφαρ], εὐθύς. 64 Ἀμφελίξασθαι], περιβαλεῖν. 66 Πρῶτον], πρώτην φοράν. 69 70] Ὁ δὲ χρόνος, ἀγχομένοις αὐτοῖς, ἀπέπνευσε τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀφάτων (διὰ τὸ μέγεθος) μελῶν αὐτῶν· χρόνον πολὺν ἀγχόμενοι, ἐξέπνευσαν. 71 72 Ἐκ. Πλᾶξε], ἐξέπληξε. 74 Ἄπεπλος] ἀφήσασα τὸν πέπλον (τὸ σκέπασμα, τὸ πέπλωμα) της. 82 83 Τὸ γὰρ οἰκεῖον], ἐνν. δεινόν. 84 Κᾶδος], κῆδος, βλάβην. 85 86 Δυσφόρῳ τερπνῷ τε], τὸ μὲν διὰ τὸν κίνδυνον, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀνδρίαν τοῦ παιδός. 88 89 Παλίγγλωσσον δὲ οἱ κτλ.] οἱ δὲ θεοὶ ἐποίησαν αὐτῷ τὴν τῶν ἀγγέλων ῥῆσιν παλίγγλωσσον (ἀντιφάσκουσαν)· οἱ μὲν γὰρ ἀγγέλλοντες ἔλεγον ἀπολέσθαι τοὺς παῖδας ὑπὸ τῶν ὄφεων, αὐτὸς δὲ εὗρε τοὺς ὄφεις ἀπολομένους ὑπὸ τοῦ παιδός.

Φράζε καὶ παντὶ στρατῷ,
Ποίαις ὁμιλήσει τύχαις.

Ἀντιστρ. δ'. Κ. ι.
Ὅσσους μὲν ἐν χέρσῳ κτανών,
Ὅσσους δὲ πόντῳ θῆρας ἀϊδροδίκας,
Καί τινα σὺν πλαγίῳ
Ἀνδρῶν κόρῳ στείχοντα, τὸν ἐχθρότατον
Φᾶσέ νιν δώσειν μόρον.
Καὶ γὰρ ὅταν θεοὶ ἐν πεδίῳ Φλέ-
γρας Γιγάντεσσιν μάχαν
Ἀντιάζωσιν, βελέων ὑπὸ ῥι-
παῖσι κείνου φαιδίμαν
Γαίᾳ πεφύρσεσθαι κόμαν

Ἐπῳδ. δ'. Κ. η.
Ἔνεπεν, αὐτὸν μὰν ἐν εἰρά-
νᾳ τὸν ἅπαντα χρόνον σχὲν ἀεὶ
Ἀσυχίαν, καμάτων
Μεγάλων ποινὰν λαχόντ' ἐξαίρετον
Ὀλβίοις ἐν δώμασι, δεξάμενον
Θαλερὰν Ἥβαν ἄκοιτιν,
Καί, γάμον δαίσαντα, παρ' Διὶ Κρονίδᾳ
Σεμνὸν αἰνήσειν δόμον.

97 98] Καὶ εἴς τινα, στείχοντα κατ' αὐτοῦ σὺν πλαγίῳ (δολίῳ) ἀνδρῶν κόρῳ (ὕβρει), ἔφησεν αὐτὸν (τὸν Ἡρακλ.) δώσειν μόρον τὸν ἐχθρότατον. Ἐννοεῖ δὲ τὸν Βούσιριν ἢ τὸν Ἀνταῖον, ὃν ὁ Ἡρακλῆς, ἐξάρας τῆς γῆς, ἀπέπνιξεν ἐν τῷ αέρι. 100 Καὶ γὰρ] ꙁ προσέτι. 101 Μάχαν], εἰς μάχην. 103 Κείνου], τοῦ Ἡρακλ. 104 Πεφύρσεσθαι] ἑνωθῆναι τὴν κόμην (τῶν Γιγάντων) τῇ γῇ, δηλ. πεσεῖν αὐτοὺς κατὰ γῆς φονευθέντας. 106 Σχὲν], σχεῖν. 109 Ποινὰν] ἀμοιβήν. 112 Σεμνὸν αἰνήσειν δόμον] συνοικήσειν τοῖς θεοῖς ἐν τῷ Ὀλύμπῳ.

ΙΣΘΜΙΩΝ

ΕΙΔΟΣ Α'.

ΗΡΟΔΟΤῼ ΘΗΒΑΙῼ ΑΡΜΑΤΙ

(Σ. Δ. Β.)

Στροφὴ ά. Κώλων ζ'.
Μᾶτερ ἐμά, τὸ τεόν, χρύσασπι Θήβα,
Πρᾶγμα καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον
Θήσομαι. μή μοι κραναὰ νεμεσάσαι
Δᾶλος, ἐν ᾇ κέχυμαι. τί φίλτερον
Κεδνῶν τοκέων ἀγαθοῖς;
Εἶξον, ὦ 'πολλωνιάς· ἀμφοτέραν τοι χαρίτων

1 3 Τὸ τεόν.. πρᾶγμα ꙁ ἀσχολ. ὑπέρτ. θήσομαι] διότι, ἀσχολούμενος κατ' αἴτησιν τῶν Κείων, εἰς σύνθεσιν ὕμνου προσοδιακοῦ (παιᾶνος) εἰς τὸν Δήλιον Ἀπόλλωνα, ἐπροτίμησε νὰ συνθέσῃ τὴν εἰς τὸν Ἡρόδοτον ἐπινίκιον ᾠδήν· διὸ ꙁ ἐξαιτεῖται συγγνώμην παρὰ τοῦ Ἀπόλλ. 4 Ἐν ᾇ κέχυμαι], εἰς τὴν ὁποίαν ἀνάκειμαι (εἶμαι ὅλως ἀφωσιωμένος). 6 Ὦ 'πολλω-

Σὺν θεοῖς ζεύξω τέλος,
'Αντςρφ. α. Κ. ζ'. Καὶ τὸν ἀκειρεκόμαν Φοῖβον χορεύων
Ἐν Κέῳ ἀμφιρύτῳ σὺν ποντίοις
Ἀνδράσιν, καὶ τὰν ἁλιερκέα Ἰσθμοῦ
Δειράδ'· ἐπεὶ στεφάνους ἓξ ὤπασε
Κάδμου ςρατῷ ἐξ ἀέθλων,
Καλλίνικον πατρίδι κῦδος. ἐν ᾧ καὶ τὸν ἀδεί-
μαντον Ἀλκμήνα τέκε
Ἐπῳδ. ά. Κ. ιέ. Παῖδα, θρασεῖαι τόν ποτε Γηρυόνα
Φρῖξαν κύνες.
Ἀλλ' ἐγὼ Ἡροδότῳ τεύχων
Τὸ μὲν ἅρματι τεθρίππῳ γέρας,
Ἁνία τ' ἀλλοτρίαις οὐ
Χερσὶ νωμάσαντ', ἐθέλω
Ἢ Καστορείῳ ἢ Ἰολάου ἐναρ-
μόξαι μιν ὕμνῳ.
Κεῖνοι γὰρ ἡρώων διφρη-
λάται Λακεδαίμονι καὶ Θή-
βαις ἐτέχνωθεν κράτιστοι·
Στρφ. β'. Κ. ζ'. Ἔν τ' ἀέθλοισι θίγον πλείστων ἀγώνων,
Καὶ τριπόδεσσιν ἐκόσμησαν δόμον
Καὶ λεβήτεσσιν φιάλαισί τε χρυσοῦ,
Γευόμενοι στεφάνων νικαφόρων.
Λάμπει δὲ σαφὴς ἀρετὰ
Ἔν τε γυμνοῖσι ςαδίοις σφίσιν, ἔν τ' ἀσπιδοδού-
ποισιν ὁπλίταις δρόμοις.
Ἀντςρφ. β'. Κ. ζ'. Οἷά τε χερσὶν ἀκοντίζοντες αἰχμαῖς,
Καὶ λιθίνοις ὁπότε δίσκοις ἵεν.
Οὐ γὰρ ἦν πένταθλον ἔτ'· ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ

νιάς], ὦ Ἀπολλωνιάς, πρὸς τὴν Δῆλον τοῦτο, ὡς πατρίδα τοῦ Ἀπόλλ. — ἀμφοτέραι τε χαρίτων.. ζεύξω τέλος] καὶ τῶν δύω ὕμνων σὺν θεῷ ἐπιθήσω τὸ τέλος, καὶ τοῦ πρὸς τὸν Ἀπόλλ. καὶ τοῦ πρὸς τὸν Ποσειδ. [9] Ἐν Κέῳ] διότι ὁ εἰς τὸν Ἀπόλλ. ὕμνος ἔμελλε νὰ ψαλθῇ ὑπὸ τῶν θεωρῶν τῆς νήσου Κέω, τῶν σταλησομένων εἰς τὰ Δήλια. [10] Ἁλιερκέα Ἰσθμοῦ δειράδα], περιφρ. τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Πελοπονν. ὅς τις διαχωρίζει δύω θαλάσσας.

[11] Στεφάνους ἓξ ὤπασε Κάδμου στρατῷ κτλ.] ὁ Ἡρόδοτος περιεποίησε ταῖς Θήβαις ἓξ στεφάνους ἐκ τῶν αὐτοῦ ἄθλων, ἑξάκις νικήσας εἰς διαφόρους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐξαριθμεῖ (ςίχ. 78—84). [15] Θρασεῖαι τόν ποτ' Φρίξ. κύνες], ὃν (τὸν Ἡρακλ.) ἐφρίξαν ποτε αἱ κύνες (κυρίως ὁ, εἷς μὲν καὶ μόνος ἀλλὰ τρικέφαλος, κύων Ὄρθος) τοῦ Γηρυόνου.

[17] κ. ε.] Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, τεύχων τῷ Ἡροδ. τὸ (τοῦτο τὸ) γέρας (νικήσαντι ἐν) ἅρματι τεθρίππῳ, τά τε ἡνία οὐκ ἀλλοτρίαις (ἀλλὰ ταῖς ἑαυτοῦ) χερσὶ νωμήσαντα (αὐτὸν ἡνιοχοῦντα), ἐθέλω ἐναρμόξαι μιν ἢ Καςορ. ἢ Ἰολ. ὕμνῳ (παραβαλεῖν αὐτὸν ἢ πρὸς τοῦτον ἢ πρὸς ἐκεῖνον τῶν ἡρώων). [25] Ἐτέχνωθεν], ἐτεκνώθησαν, ἐγεννήθησαν. [26] Θίγον], μετέσχον. [29] Γευόμενοι] ἀπολαύοντες. [30] κ. ε. Λάμπει δὲ κτλ.] ἡ δὲ ἀρετὴ αὐτῶν ἐλάμπει σαφὴς ἔν τε τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔν τε ταῖς ἐνόπλοις ςαδιοδρομίαις, ἔν τε τῷ ἀκοντίῳ καὶ ἐν τῇ δισκοβολίᾳ. Ἀσυνήθως δὲ συνῆψε τὸ Ἀκοντίζοντες πρὸς τὸ Ἵεν. [35] Οὐ γὰρ κτλ.] ἐν τοῖς χρόνοις γὰρ ἐκείνοις οὐκ ἦν ἔτι τὸ πένταθλον (ἅλμα, δίσκος, ἄκων, δρόμος καὶ πάλη συνηνωμένα εἰς ἕν), ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ ἀγωνίσματι ἴδιον ἐπέκειτο ἔπαθλον.

Ἔργματι κεῖτο τέλος. τῶν ἀθρόοις
Ἀνδησάμενοι θαμάκις
Ἔρνεσιν χαίτας ῥεέθροισί τε Δίρκας ἔφανεν
Καὶ παρ' Εὐρώτᾳ πέλας,
Ἐπῳδ. β'. Κ. ιά. Ἰφικλέος μὲν παῖς, ὁμόδαμος ἐὼν
Σπαρτῶν γένει,
Τυνδαρίδας δ', ἐν Ἀχαιοῖς ὑ-
ψίπεδον Θεράπνας οἰκέων ἕδος.
Χαίρετ'. ἐγὼ δὲ Ποσειδά-
ωνι Ἰσθμῷ τε ζαθέᾳ
Ὀγχηστίαισίν τ' ἀϊόνεσσιν περι-
στέλλων ἀοιδὰν,
Γαρύσομαι τοῦδ' ἀνδρὸς ἐν
Τιμαῖσιν ἀγακλέα τὰν Ἀ-
σωποδώρου πατρὸς αἶσαν,
Στρφ. γ'. Κ. ζ'. Ὀρχομενοῖό τε πατρῴαν ἄρουραν·
Ἅ νιν ἐρειδόμενον ναυαγίαις
Ἐξ ἀμετρήτας ἁλὸς ἐν κρυοέσσᾳ
Δέξατο συντυχίᾳ· νῦν δ' αὖτις ἀρ-
χαίας ἐπέβασε πότμος
Συγγενὴς εὐαμερίας. ὁ πονήσαις δὲ, νόῳ
Καὶ προμάθειαν φέρει.
Ἀντστρφ. γ'. Κ. ζ'. Εἰ δ' ἀρετὰ κατὰ κεῖται πᾶσαν ὀργὰν
Ἀμφότερον δαπάναις τε καὶ πόνοις,
Χρή νιν εὑρόντεσσιν ἀγάνορα κόμπον

---

36 42] Ὧν (ἐργμάτων) τοῖς ἔρνεσιν ἀθρόοις θαμάκις ἀναδησάμενοι τὰς χαίτας (στεφανωθέντες) ἐφάνησαν (διέπρεψαν) πέλας τοῖς τε ῥείθροις τῆς Δίρκης (ἐν Θήβαις) ἢ παρὰ τῷ Εὐρώτᾳ, ὁ μὲν παῖς τοῦ Ἰφικλέους (ὁ Ἰόλαος), ὁμόδημος ὢν τῷ γένει τῶν Σπαρτῶν· ὁ δὲ Τυνδαρίδης (ὁ Κάστωρ) οἰκῶν ἐν Ἀχαιοῖς (διότι πρὶν τῶν Δωριέων καὶ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν Ἀχαιοὶ κατῴκουν τὴν Πελοπόνν.) τὸ ὑψίπεδον ἕδος τῆς Θεράπνης (τῆς ἐν Λακεδαίμονι κώμης). 44 Χαίρετ'.] ὁ Σχλ. τὸ ἐξηγεῖ: Ἱλήκοιτε. Ἀποτείνεται δὲ πρὸς τοὺς ἥρωας. 45 Ἰσθμῷ τε ζαθέα], θηλ. ἴδε Πυθ. Δ'. 29. 46 Ὀγχηστίαις τ' ἠϊόσιν], τῇ παραποταμίῳ (παρὰ τὴν Κωπαΐδα) κώμῃ Ὀγχηστῷ, ὡς ἱερᾷ τοῦ Ποσειδῶνος (» Ὀγχηστόν θ' ἱερὸν Ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος, « Ἰλ. Β, 506). —περιστέλλων ἀοιδὰν], περιποιούμενος (συνθέτων) ᾠδήν. 48 50 Γαρύσομαι κτλ.] τιμῶν τὸν ἄνδρα τοῦτον (τὸν Ἡρόδ.), ὑμνήσω ἢ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὴν ἔνδοξον μοῖραν. 51 Ὀρχομενοῖό τε κτλ.] καὶ τὴν Ὀρχομενὸν, τὴν πατρῴαν αὐτοῦ χώραν. 52 54 Ἅ νιν ἐρειδ. ναυαγ. κτλ.], ἥτις αὐτὸν, βαρυνόμενον ἐν ναυαγίαις τῆς ἀχανοῦς θαλάσσης, ὑπεδέξατο ἐν φρικώδει περιστάσει. Διότι ὁ Ἀσωπόδωρος, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρόδοτος, φυγὼν ἀπὸ τῶν Θηβῶν διὰ πολιτικὰς ἀνωμαλίας, εἶχε διασωθῇ εἰς τὸν Ὀρχομενόν. 54 56 Νῦν δ' αὖτις κτλ.] νῦν δὲ ὁ συγγενὴς πότμος (ἡ οἰκεία τῷ γένει αὐτοῦ εὐτυχία) ἐπέβησαν αὐτὸν αὖθις τῆς ἀρχαίας εὐημερίας (ἐπανήγαγεν αὐτὸν, συμβιβάσαντα τὰς περιστάσεις του, εἰς τὴν πρώτην εὐδαιμονίαν). 56 57 Ὁ πονήσαις δὲ κτλ.], διότι ὅποιος πολλὰ ἐκοπίασεν (ὑπέφερεν), γίνεται προμηθὴς κατὰ τὸν νοῦν (προσεκτικός).

58 64 Εἰ δ' ἀρετὰ κτλ.] ἐσκότισται καὶ φράσει καὶ ἐννοίᾳ τὸ χωρίον. Παραφρασθείη δ' ἂν ὡδί: Εἰ δ' (ὁ ἀγάνωρ κόμπος) κεῖται ἀρετᾷ κατὰ πᾶσαν ὀργὰν, ἀμφότερον δαπάναις τε καὶ πόνοις, χρὴ (τοῖς) εὑρόντεσσί νιν μὴ (σὺν) φθονεραῖσι φέρειν γνώμαις. ἢ Ἑρμηνευθείη: Ἐπεὶ ἡ δόξα πρόκειται τῇ ἀρετῇ, κατὰ πάντα τρόπον, διὰ τῶν δύο τούτων, δαπάνης δηλ. καὶ πόνων, ἐφικτὴ, χρὴ τοὺς εὑρόντας αὐτὴν ἀφθόνως ἀνταμείβειν τοὺς ἐπαινοῦντας.

Μὴ φθονεραῖσι φέρειν γνώμαις. ἐπεὶ
Κοῦφα δόσις ἀνδρὶ σοφῷ
Ἀντὶ μόχθων παντοδαπῶν, ἔπος εἰπόντ' ἀγαθὸν
Ξυνὸν ὀρθῶσαι καλόν.

Ἐπῳδ. γ'. Κ. ιά.

Μισθὸς γὰρ ἄλλοις ἄλλος ἐφ' ἔργμασιν ἀνθρώποις γλυκύς,
Μαλοβότᾳ τ' ἀρότᾳ τ' ὀρνιχολόχῳ τε καὶ ὃν πόντος τρέφει·
Γαστρὶ δὲ πᾶς τις ἀμύνων
Λιμὸν αἰανῆ τέταται·
Ὃς δ' ἀμφ' ἀέθλοις, ἢ πολεμίζων, ἄρηται κῦδος ἁβρόν,
Εὐαγορηθεὶς κέρδος ὕψιστον δέκεται, πολιατᾶν
Καὶ ξένων γλώσσας ἄωτον.

Στρφ. γ'. Κ. ιά.

Ἄμμι δ' ἔοικε Κρόνου σεισίχθον' υἱὸν
Γείτον' ἀμειβομένοις εὐεργέταν
Ἁρμάτων ἱπποδρόμιον κελαδῆσαι,
Καὶ σέθεν, Ἀμφιτρύων, παῖδας προσειπεῖν, τὸν Μινύα τε μυχόν,
Καὶ τὸ Δάματρος κλυτὸν ἄλσος Ἐλευσῖνα, καὶ Εὔβοιαν, ἐν γναμπτοῖς δρόμοις·

Ἀντστρφ. δ'. Κ. ζ'.

Πρωτεσίλα, τὸ τεὸν δ' ἀνδρῶν Ἀχαιῶν
Ἐν Φυλάκᾳ τέμενος συμβάλλομαι.
Πάντα δ' ἐξειπεῖν, ὅσ' ἀγώνιος Ἑρμᾶς
Ἡροδότῳ ἔπορεν ἵπποις, ἀφαι-

---

63 69] Ἐπεὶ ἀνεπαχθὲς καὶ εὔκολόν ἐστι τῷ σοφῷ ἀνδρὶ (τῷ ποιητῇ), ἔπος ἀγαθὸν ἀντὶ παντοδαπῶν μόχθων (πρὸς ἔπαινον πολυειδῶν ἀγώνων) εἰπόντι, κοινὸν ἀνεγεῖραι δόξης μνημεῖον. 65 70] διότι οἱ ἄνθρωποι, ἄλλος εἰς ἄλλον μισθὸν ἡδύνονται· καὶ οἱ μὲν ποιμένες, οἱ γεωργοί, οἱ ὀρνιθοθῆραι καὶ οἱ ναυτιλλόμενοι ἢ ἐμπορευόμενοι καταγίνονται ἕκαστος πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ δεινοῦ λιμοῦ καὶ διατροφὴν τῆς γαστρός.

71 75] Ὃς δ' ἂν ἢ ἐν πολέμῳ ἢ ἐν ἀγῶσιν ἄρηται κῦδος ἁβρόν, οὗτος, ἐγκωμιασθείς, ἀπολαμβάνει τὸ μέγιστον κέρδος, τὸν ἔπαινον δηλονότι, ὅς ἐστι τὸ ἄριστον (τὸ ἄνθος) τῆς γλώσσης τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ξένων. 76.77 Κρόνου σεισίχθ. υἱὸν γείτονα], τὸν ἐν Ὀγχηστῷ (κώμῃ γείτονι τῶν Θηβῶν τιμώμενον) Ποσειδῶνα. 77 78 Εὐεργέταν ἁρμάτων ἱπποδρόμιον] τὸν συνεργὸν τῆς ἐν ταῖς ἁρματοδρομίαις νίκης. 79 Καὶ σέθεν, Ἀμφ., παῖδας], τὸν Ἴφικλον καὶ (κατὰ σύλληψιν) τὸν Ἰόλαον, ὁ ὁποῖος κυρίως ἦτον ἔγγονός του.

80 Τὸν Μινύα τε μυχὸν], τὸν Μινύειον Ὀρχομενόν, ὅπου ἦσαν οἱ περίφημοι ὑπόγειοι θησαυροὶ (καὶ τοῦτο ὑπεμφαίνει τὸ Μυχὸν) τοῦ Μινύα. 81 Καὶ τὸ Δάματρος ἄλσος Ἐλευσῖνα], ὅπου ἐπίσης ἐτελοῦντο ἀγῶνες εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος, καὶ τὸ ἔπαθλον ἦτον, κατὰ τὸν Σχλ., κριθαὶ (κριθίνων ἀσταχύων στέφανος;).— καὶ Εὔβοιαν], περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀγώνων οὐδὲν σημειοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι. 82 Ἐν γναμπτοῖς δρόμοις], διαύλοις. Πρέπει δὲ νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸ ἀνωτέρω (στίχῳ 78) Ἱπποδρόμιον. 83 84 Πρωτεσίλα κτλ.] εἰς τιμὴν τοῦ Πρωτεσιλάου ἐτελοῦντο ἐν Φυλάκῃ τῆς Θεσσαλίας ἐπιτάφιοι ἀγῶνες, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε νικήσῃ ὡσαύτως ὁ Ἡρόδοτος οὗτος. Οὕτω δὲ συμπληροῦνται οἱ ἓξ στέφανοι (ἐν Ὀγχηστῷ, ἐν Ὀρχομενῷ, ἐν Ἐλευσῖνι, ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Φυλάκῃ καὶ νῦν ἐν Ἰσθμῷ), οὓς ἀνωτέρω (στίχῳ 11) εἶπεν ὅτι ἐκέρδισεν ὁ ἀθλητὴς οὗτος. 85 κ. ε. Πάντα δ' ἐξειπεῖν κτλ.] τὸ δὲ ἐξειπεῖν πάντα ὅσα ὁ ἀγώνιος Ἑρμῆς παρέσχε (ἐν) ἵπποις τῷ Ἡροδ., ἀφαιρεῖ (οὐ συγχωρεῖ) ἡ τοῦ ὕμνου βραχύτης. Ποιητικὴ ὑπερβολή, ἀφ' οὗ τὰ εἶπε σχεδὸν ὅλα.

ρεῖται βραχὺ μέτρον ἔχων
Ὕμνος· ἦ μὰν πολλάκι καὶ τὸ σεσωπαμένον εὐ-
θυμίαν μείζω φέρει.

Ἐπῳδ. γ'. Κ. ιά.
Εἴη μιν, εὐφώνων πτερύγεσσιν ἀερ-
θέντ' ἀγλααῖς
Πιερίδων, ἔτι καὶ Πυθό-
θεν Ὀλυμπιάδων τ' ἐξαιρέτοις
Ἀλφεοῦ ἔρνεσι φράξαι
Χεῖρα, τιμὰν ἑπταπύλοις
Θήβαισι τεύχοντ'. εἰ δέ τις ἔνδον νέμει
Πλοῦτον κρυφαῖον,
Ἄλλοισι δ' ἐμπίπτων γελᾷ,
Ψυχὰν Ἀΐδᾳ τελέων οὐ
Φράζεται δόξας ἄνευθεν.

---

88 89 Ἦ μὰν κτλ.], οὐ μὴν ἀλλὰ πολλάκις τὸ παρασιωπηθὲν μείζονα φέρει εὐθυμίαν. Ὑπαινίττεται δὲ, κατὰ τὸν Σχλ., τὴν συμβᾶσαν ἐν Νεμέοις ἀποτυχίαν τῷ Ἡροδότῳ· διότι, καταλέγων ἀμέσως κατόπιν τὰ Πύθια καὶ Ὀλύμπια, ἀποσιωπᾷ τὰ Νέμεα. 90 κ. ε. Εἴη κτλ.] δι' εὐχῆς καταστρέφει τὴν ᾠδὴν, ἐξαιτούμενος καὶ ἄλλας νίκας τῷ Ἡροδότῳ. Γένοιτο δὲ αὐτὸν, φησὶν, ἀρθέντα ταῖς ἀγλααῖς τῶν εὐφώνων Πιερίδων πτερύγεσιν (ἐγκωμιασθέντα ὑπὸ τῶν Μουσῶν), φράξαι χεῖρα ταῖς ἐξαιρέταις τοῦ Ἀλφειοῦ ἔρνεσιν (ἀνελέσθαι στεφάνους τῆς καλλιελαίου καὶ τῆς δάφνης) ἔτι καὶ Πυθῶθεν καὶ ἀπὸ τῶν Ὀλυμπιάδων, περιποιοῦντα (ἢ ἕβδομον;) κλέος ταῖς ἑπταπύλοις Θήβαις. 99 100 Εἰ δέ τις κτλ.] Ὅς τις δὲ, κατακρύπτων τὸν πλοῦτόν του, ἐπεμβαίνει καταγελῶν τοὺς ἄλλους (διότι δαπανῶσιν), ὁ τοιοῦτος δὲν ἐννοεῖ ὅτι θὰ καταντήσῃ τέλος.πάντων εἰς τὸν ᾅδην χωρὶς δόξης.

ΙΒ'. ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΟΣ

ΩΔΑΙ

(Σ. Δ. Β.)

Ἀνακρέων, ὁ χαριέστατος τῶν Λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, πατρίδα εἶχε τὴν Τέων, πόλιν Ἰωνικὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· διέτριψε δὲ πολλοὺς χρόνους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους (520—510 π. Χ.), παρ' οὗ καὶ ἐτιμᾶτο τὰ μέγιστα· ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας ἐπὶ Πεισιστρατειδῶν, πεντηκοντόρου σταλείσης πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου, καὶ πάλιν ἐπανελθὼν εἰς τὴν ἑαυτοῦ, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 85 χρόνων, ἀφεὶς τὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ σωζομένας ᾠδὰς, τῶν ὁποίων ἔνιαι εἶναι φαίνονται ἄλλων μεταγενεστέρων μιμητῶν αὐτοῦ ἀποκυήματα.

ά. Εἰς (τὴν ἑαυτοῦ) λύραν.

Θέλω λέγειν Ἀτρείδας,
Θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν·

---

1 2 Λέγειν.. ᾄδειν] φαίνονται συνώνυμα, ἀλλ' εἰμποροῦν καὶ κυριώτερον νὰ ἐκληφθῶσι, τὸ μὲν πρῶτον διὰ τὰ δραματικὰ καὶ ἐπικὰ ποιήματα (τοὺς καταλογάδην [ου γέ-

Ἁ βάρβιτος δὲ χορδαῖς
Ἔρωτα μοῦνον ἠχεῖ.
Ἤμειψα νεῦρα πρώην,
Καὶ τὴν λύρην ἅπασαν,
Κἀγὼ μὲν ἦδον ἄθλους
Ἡρακλέους· λύρη δὲ
Ἔρωτας ἀντεφώνει.
Χαίροιτε λοιπὸν ἡμῖν
Ἥρωες· ἡ λύρη γὰρ
Μούνους ἔρωτας ᾄδει.

β'. Εἰς γυναῖκας.

Φύσις κέρατα ταύροις,
Ὁπλὰς δ' ἔδωκεν ἵπποις,
Ποδωκίην λαγωοῖς,
Λέουσι χάσμ' ὀδόντων,
Τοῖς ἰχθύσιν τὸ νηκτὸν,
Τοῖς ὀρνέοις πέτασθαι,
Τοῖς ἀνδράσιν φρόνημα.
Γυναιξὶν δ' οὐκ ἔτ' εἶχεν.
Τί οὖν δίδωσιν; κάλλος,
Ἀντ' ἀσπίδων ἁπασῶν,
Ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων.
Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
Καὶ πῦρ καλή τις οὖσα.

γ'. Εἰς Ἔρωτα.

Μεσονυκτίοις ποθ' ὥραις,
Στρέφεται ὅτ' Ἄρκτος ἤδη
Κατὰ χεῖρα τὴν Βοώτου,
Μερόπων δὲ φῦλα πάντα
Κέαται κόπῳ δαμέντα,
Τότ' Ἔρως ἐπισταθείς μευ

---

citative] στίχευς), ὧν ἀντικείμενον ἰδίως τὰ καθήματα τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀτρέως· αἱ δὲ διὰ τὰς κυρίως λυρικὰς ᾠδὰς, τοὺς διθυράμβους κτλ., ὧν ἰδίως ἀντικείμενον οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάδμου καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Καδμηΐδος Σεμέλης υἱὸς Διόνυσος. [5] Βάρβιτος], τὴν ὁποίαν ὀνομάζει κατωτέρω Λύραν καὶ ἀλλοῦ Κιθάραν· οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουσιν εἶδός τι ἑξαχόρδου ὀργάνου (λαούτου) μπαρμπούτ.

[4] Χάσμ' ὀδόντων], κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ στόματος· ὡς δὲ νῦν ἔχει, εἴη ἂν τὸ [illegible] ἐλλειπτ. τῆς Ἐξ, πλῆρες ὀδόντων. [7] Φρόνημα], μεγαλοφροσύνην ἢ μᾶλλον [illegible], διότι ὁ ἀνὴρ ὑποτίθεται φρονιμώτερος τῆς γυναικὸς (παρὰ δικασταῖς, σημειωτέον, μόνοις τοῖς ἀνδράσι).

[1] Μεσονυκτ. ὥραις], ἐλλ. τῆς Ἐν. Τὸ δὲ Ὥραις οὐκ ἂν εἴη δηλωτικὸν τῶν παρ' ἡμῖν 24 ὡρῶν, δι' ὧν καταμετροῦμεν διαιροῦντες τὸ ἡμερονύκτιον, διότι αὗται ἦσαν ἄγνωστοι τότε, ἀλλ' ἁπλῶς τοῦ καιροῦ τοῦ μεσονυκτίου. [2-3] Στρέφεται ὅτ' Ἄρκτος ἤδη κτλ.], ὅτε ὁ ἀστερισμὸς τῆς Ἄρκτου (τῆς κοινῶς παρ' ἡμῖν Τραμοντάνας) στρέφεται περὶ τὸν Ἀρκτικὸν πόλον κατὰ τὴν τοῦ ἀστερισμοῦ Βοώτου (τοῦ ἄλλως Ἀρκτούρου ἢ Ἀρκτοφύλακος) χεῖρα.

Θυρέων ἔκοπτ' ὀχῆας.
Τίς, ἔφην, θύρας ἀράσσει;
Κατά μευ σχίσεις ὀνείρους.
Ὁ δ' Ἔρως, ἄνοιγε, φησί,
Βρέφος εἰμί, μὴ φόβησαι·
Βρέχομαι δὲ, κἀσέληνον
Κατὰ νύκτα πεπλάνημαι.
Ἐλέησα ταῦτ' ἀκούσας·
Ἀνὰ δ' εὐθὺ λύχνον ἅψας
Ἀνέῳξα, καὶ βρέφος μὲν
Ἐσορῶ φέροντα τόξον
Πτέρυγάς τε καὶ φαρέτρην.
Παρὰ δ' ἱστίην καθίξας,
Παλάμαισι χεῖρας αὐτοῦ
Ἀνέθαλπον, ἐκ δὲ χαίτης
Ἀπέθλιβον ὑγρὸν ὕδωρ.
Ὁ δ', ἐπεὶ κρύος μεθῆκε,
Φέρε, φησὶ, πειράσωμεν
Τόδε τόξον, ἔς τί μοι νῦν
Βλάβεται βραχεῖσα νευρή·
Τανύει δὲ, καί με τύπτει
Μέσον ἧπαρ, ὥσπερ οἶστρος,
Ἀνὰ δ' ἅλλεται καχάζων,
Ξένε δ', εἶπε, συγχάρηθι,
Κέρας ἀβλαβὲς μέν ἐστι,
σὺ δὲ καρδίαν πονήσεις.

ιά. Εἰς ἑαυτόν.

Λέγουσιν αἱ γυναῖκες·
Ἀνακρέων, γέρων εἶ·
Λαβὼν ἔσοπτρον, ἄθρει
Κόμας μὲν οὐκέτ' οὔσας,
Ψιλὸν δέ σευ μέτωπον.
Ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν,
Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
Οὐκ οἶδα· τοῦτο δ' οἶδα,

---

[7] Ὀχῆας] τοὺς ὀχεῖς (κρίκους) τῆς θύρας. [9] Κατά μευ σχίσεις ὀνείρους], κατασχίσεις μου (θὰ μοῦ διακόψῃς) τὸ ὄνειρον, καθ' ὑπερβ. [11] Φόβησαι], Αἰολ. ἀντὶ Φοβοῦ, ὅθεν τὸ παρ' ἡμῖν Φοβεῖσαι. [15] Ἀνὰ δ'.. ἅψας], ἀνάψας δὲ, καθ' ὑπερβ. [16 17] Βρέφος.. φέροντα], Ἡ μετοχὴ φέρεται κατὰ γένος πρὸς τὸν Ἔρωτα. [25] Ἐπεὶ κρύος μεθῆκε], εἴτε αὐτὸς τὸ κρύος, εἴτε (καταλληλότερον) αὐτὸν τὸ κρύος, [29] Ἀνὰ δ' ἅλλεται], Ἀνάλλεται, ἀναπηδᾷ, κατὰ διάλσ., ἢ τὴν Ἀνὰ ἐκληπτέον ἐπιρρηματικῶς ἀντὶ τοῦ Ἄνω. — καχάζων], Αἰολ. ἀντὶ Καγχάζων. [31] Κέρας] τὸ τόξον, διότι κατεσκευάζετο ἐκ κεράτων αἰγάγρου, ἴδε Ἰλ. Δ. 105—111.

[2] Ἀνακρέων, γέρων εἶ] τὴν ᾠδὴν ταύτην ἐμιμήθη ἀμιμήτως ὁ σύγχρονός μας Ἀνακρέων

Ὡς τῷ γέροντι μᾶλλον
Πρέπει τὸ τερπνὰ παίζειν,
Ὅσῳ πέλας τὰ Μοίρης.

ιηʹ. Εἰς τὸ ἀφθόνως ζῆν.

Οὔ μοι μέλει τὰ Γύγεω,
Τοῦ Σαρδίων ἄνακτος·
Οὐδ' εἷλέ πώ με ζῆλος,
Οὐδὲ φθονῶ τυράννοις.
Ἐμοὶ μέλει μύροισι
Καταβρέχειν ὑπήνην·
Ἐμοὶ μέλει ῥόδοισι
Καταστέφειν κάρηνα.
Τὸ σήμερον μέλει μοι·
Τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν;
Ὡς οὖν ἔτ' εὐδί' ἐστὶ
Καὶ πῖνε, καὶ κύβευε,
Καὶ σπένδε τῷ Λυαίῳ,
Μὴ νοῦσος, ἤν τις ἔλθῃ,
Λέγῃ, σὲ μὴ δεῖ πίνειν.

ιθʹ. Εἰς τὸ δεῖν πίνειν.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει,
Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν.
Πίνει θάλασσ' ἀναύρους,
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν,
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.
Τί μοι μάχεσθ', ἑταῖροι,
Καὐτῷ θέλοντι πίνειν;

κʹ. Εἰς κόρην.

Ἡ Ταντάλου ποτ' ἔστη

Ἀθανάσιος ὁ Χρηστόπουλος: Νὰ ἡ τρίχες σου ἀρχίζουν, Ἀθανάσιε, ν' [illegible]
16 Πέλας τὰ Μοίρης], πλησίον εἰσὶ τὰ τῆς Μοίρας, περιφρ. ἀντὶ ἡ Μοῖρα, ὁ θάνατος.
1 Γύγεω], τοῦ Γύγου, βασιλέως τῆς Λυδίας (ἧς μητρόπολις αἱ Σάρδεις), καὶ πατρὸς τοῦ περιφήμου Κροίσου. 5 6 Μύροισι καταβρέχειν ὑπήνην], καθὼς ἀκόμη καὶ σήμερον [illegible]τίζουσι μὲ ῥοδόσταγμα οἱ Ἀσιανοὶ τὰ γένειά των. 11 Εὐδί'], εὐδία, γαλήνη, [illegible], μεταφορ. ἀντὶ Ὑγεία. 12 Κύβευε] παράδοξος ἡδονὴ δι' ἄνθρωπον οἰνοπότην! [illegible]
15 Λυαίῳ], ἐπίθετον τοῦ Διονύσου, ὡς λύοντος τοὺς δεσμοὺς τῶν φροντίδων ἢ μᾶλλον τῆς αἰδοῦς ἢ εὐσχημοσύνης, ἢ ἐμφαντικώτερον, ὡς παραλύοντος τὰ μέλη τῶν [illegible]
1 Ἡ γῆ μέλαινα], ἀντὶ ἡ Μέλαινα γῆ, ἡ καὶ παρ' ἡμῖν, ἐπὶ τῶν [illegible] κυρίως, Μαύρη γῆ καλουμένη. — πίνει] τὴν βροχὴν δηλονότι. 2 Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν], [illegible] πλέον τὴν γῆν, ἀλλὰ τοὺς ἀπ' αὐτῆς χυμούς. 3 Ἀναύρους], τοὺς ποταμούς· [illegible] εἰς αὐτὴν καταστελάζουν. 4 Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν], ἀπορροφῶν καὶ μετεωρίζων εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν διὰ τῆς θερμότητος αὐτοῦ τὰς ἀπ' αὐτῆς ἀτμίδας. 5 Τὸν δ' ἥλιον σελήνη] ἀντανακλῶσα εἰς ἑαυτὴν τὸ ἀπ' αὐτοῦ φῶς.
1 Ταντάλου] ἐνν. θυγάτηρ, ἡ Νιόβη, ἀπολιθωθεῖσα διὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων της.

Αἶθος Φρυγῶν ἐν ὄχθαις,
Καὶ παῖς ποτ' ὄρνις ἔπτη
Πανδίονος χελιδών.
Ἐγὼ δ' ἔσοπτρον εἴην,
Ὅπως ἀεὶ βλέπῃς με·
Ἐγὼ χιτὼν γενοίμην,
Ὅπως ἀεὶ φορῇς με.
Ὕδωρ θέλω γενέσθαι,
Ὅπως σε χρῶτα λούσω.
Μύρον, γύναι, γενοίμην,
Ὅπως ἐγώ σ' ἀλείψω.
Καὶ ταινίη δὲ μαστῶν,
Καὶ μάργαρον τραχήλῳ,
Καὶ σάνδαλον γενοίμην.
Μόνον ποσὶν πάτει με.

κή. Εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἑταίραν

Ἄγε, ζωγράφων ἄριστε,
Γράφε, ζωγράφων ἄριστε,
Ῥοδίης κάρανε τέχνης,
Ἀπεοῦσαν, ὡς ἂν εἴπω,
Γράφε τὴν ἐμὴν ἑταίρην.
Γράφε μοι τρίχας τὸ πρῶτον
Ἁπαλάς τε καὶ μελαίνας·
Ὁ δὲ κηρὸς ἂν δύνηται,
Γράφε καὶ μύρου πνεούσας!
Γράφε δ' ἐξ ὅλης παρειῆς
Ὑπὸ πορφύραισι χαίταις
Ἐλεφάντινον μέτωπον.
Τὸ μεσόφρυον δὲ μή μοι
Διάκοπτε, μήτε μίσγε·
Ἐχέτω δ', ὅπως ἐκείνη,
Τὸ λεληθότως σύνοφρυ,
Βλεφάρων ἴτυν κελαινήν.

[2] Φρυγῶν ἐν ὄχθαις], ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Φρυγ. Σιπύλου. [3.4] Καὶ παῖς ποτ' ὄρνις ἔπτη Πανδ. χ.] ἡ παῖς τοῦ Πανδίονος, ἡ Φιλομήλα, μεταμορφωθεῖσα εἰς χελιδόνα, ἀφ' οὗ ἐγλωσσοτομήθη ὑπὸ τοῦ Τηρέως· ἴδε τὴν μυθολογ. [5] Ἐγὼ δ' ἔσοπτρον εἴην] Καὶ ταύτης τῆς ᾠδῆς μίμησις εἶνε τοῦ Χρηστοπούλου τό: Ἂς γένουμουν καθρέπτης κτλ.

[3] Ῥοδίης κάρανε τέχνης], κύριε τῆς Ῥοδίας τέχνης, τῆς ζωγραφικῆς· διότι ἐπ' αὐτοῦ ἤκμαζεν ἡ ἐν Ῥόδῳ ζωγραφικὴ σχολή. Ὅθεν λέγει καὶ ὁ Πίνδαρος (Ὀλ. Ζ', 91 κ. ε.) » Αὐτὰ δέ σφισιν ὤπασε τέχναν πᾶσαν ἐπιχθονίων Γλαυκῶπις ἀριστοπόνοις χερσὶ κρατεῖν. Ἔργα δὲ ζωοῖσιν ἑρπόντεσσί θ' ὁμοῖα κέλευθοι φέρον· ἦν δὲ κλέος βαθύ. [8] Ὁ δὲ κηρὸς] ἡ κηρομαστίχη, εἶδος σμάλτου, βάσις τῆς τῶν ἀρχαίων ζωγραφικῆς. [13.14] Τὸ μεσόφρυον δὲ κτλ.] τὸ μεταξὺ τῶν ὀφρύων, ὁ Τουρκιστὶ τσατμᾶς, μήτε διακεκομμένον, μήτε συνηνωμένον, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τὸ [16] Λεληθότως σύνοφρυ], ἀνεπαισθήτως συνηνωμένον μεσόφρυον. [17] Βλεφάρων ἴτυν κελαινὴν] τὴν περιφέρειαν τῶν βλεφάρων (τὸ 'μμα-

Τὸ δὲ βλέμμα νῦν ἀληθῶς
Ἀπὸ τοῦ πυρὸς ποίησον,
Ἅμα γλαυκὸν, ὡς Ἀθήνης,
Ἅμα δ' ὑγρὸν, ὡς Κυθήρης.
Γράφε ῥῖνα καὶ παρειὰς,
Ῥόδα τῷ γάλακτι μίξας.
Γράφε χεῖλος, οἷα Πειθοῦς,
Προκαλούμενον φίλημα.
Τρυφεροῦ δ' ἔσω γενείου
Περὶ λυγδίνῳ τραχήλῳ
Χάριτες πέτοιντο πᾶσαι.
Στόλισον τὸ λοιπὸν αὐτὴν
Ὑποπορφύροισι πέπλοις·
Διαφαινέτω δὲ σαρκῶν
Ὀλίγον, τὸ σῶμ' ἐλέγχον.
Ἀπέχει· βλέπω γὰρ αὐτήν·
Τάχα κηρὲ καὶ λαλήσεις.

μ'. Εἰς Ἔρωτα.

Ἔρως πότ' ἐν ῥόδοισι
Κοιμωμένην μέλισσαν
Οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη
Τὸν δάκτυλον. πατάξας
Τὰς χεῖρας, ὠλόλυξε·
Δραμὼν δὲ καὶ πετασθεὶς
Πρὸς τὴν καλὴν Κυθήρην,
Ὄλωλα, μῆτερ, εἶπεν,
Ὄλωλα, κἀποθνήσκω.
Ὄφις μ' ἔτυψε μικρὸς,
Πτερωτὸς, ὃν καλοῦσι
Μέλισσαν οἱ γεωργοί.
Ἡ δ' εἶπεν· εἰ τὸ κέντρον
Πονεῖ τὸ τῆς μελίσσης,
Πόσον δοκεῖς πονοῦσιν,
Ἔρως, ὅσους σὺ βάλλεις;

τοσύνουρον) μαύρην, τὸ ὁποῖον τόσον εἶχον περὶ πολλοῦ, ὥστε καὶ τὸ ἐχρωμάτιζον μὲ στίμμι, καθὼς καὶ τώρα ἀκόμη μὲ τὸν σουρμέ. Ἐννοεῖται δὲ ἀπὸ κοινοῦ τὸ Γράφε.

[26] Γενείου], τοῦ κατωσαγόνου, τοῦ πηγουνίου. [27] Λυγδίνῳ], ἀλαβαστρίνῳ.

[33] Ἀπέχει], ἀρκούντως ἔχει, φθάνει.

[a] Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι] ταύτης τῆς χαριεστάτης ᾠδῆς μίμησις εἶναι τοῦ Θεοκρίτου τὸ ΙΘ'. Εἰδύλλιον: » Τὸν κλέπταν ποκ' Ἔρωτα κακὰ κέντασε μέλισσα κτλ. [16] Πονοῦσιν], ἀπαράλλακτος διετηρήθη καὶ παρ' ἡμῖν ἡ χρῆσις τοῦ πονῶ.

ΙΓ'. ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ.

(Σ. Δ. Β.)

Τῶν ἐπιγραμματοποιῶν ὁ ἀριθμὸς εἶνε ἄπειρος· διότι πᾶς τις τῶν λογίων συνέταξεν, ἅπαξ τοὐλάχιστον ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ἓν ἐπίγραμμα. Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται, μετὰ τοὺς ἀρχαίους, Σιμωνίδην, Καλλιμάχον, Λουκιανόν, καὶ τὸν ἀναιδῆ Στράτωνα, οἱ νεώτεροι Ἀντίπατρος, Φίλιππος, Ἀγαθίας, Ἰουλιανός, Μελέαγρος, καὶ πρὸ πάντων ὁ εὐφυέστατος Παλλαδᾶς καὶ ὁ Λουκίλλιος.

ά. ΚΥΡΙΛΛΟΥ.

Πάγκαλόν ἐστ' ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον· ἢν δὲ παρέλθῃς
 Τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς, κοὐκ ἐπίγραμμα λέγεις.

β'. ΠΑΥΛΟΥ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΟΥ.

Οὔνομά μοι..τί δὲ τοῦτο; πατρὶς δέ μοι.. ἐς τί δὲ τοῦτο;
 Κλεινοῦ δ' εἰμὶ γένους. εἰ γὰρ ἀφαυροτάτου;
Ζήσας ἐνδόξως ἔλιπον βίον. εἰ γὰρ ἀδόξως;
 Κεῖμαι δ' ἐνθάδε νῦν...τίς τίνι ταῦτα λέγεις;

γ'. ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ.

Κλεινὸς Ἰωάννης. θνητός, λέγε. γαμβρὸς ἀνάσσης.
 Θνητὸς ὅμως. γενεῆς ἄνθος Ἀναστασίου.
Θνητοῦ κἀκεῖνου. βίον ἔνδικος. οὐκέτι τοῦτο
 Θνητὸν ἔφης. ἀρεταὶ κρείσσονές εἰσι μόρου.

δ'. ΣΤΑΤΥΛΛΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ.

Χρυσὸν ἀνὴρ εὑρών, ἔλιπεν βρόχον· αὐτὰρ ὁ, χρυσὸν
 Ὃν λίπεν οὐχ εὑρών, ἧψεν ὃν εὗρε βρόχον.

έ. ΚΑΠΙΤΩΝΟΣ.

Κάλλος ἄνευ χαρίτων τέρπει μόνον, οὐ κατέχει δέ,
 Ὡς ἄτερ ἀγκίστρου νηχόμενον δέλεαρ.

ς'. ΟΜΗΡΟΚΕΝΤΡΟΝ.

Ὁ πρῶτος Ἠχοῦς ἀκούσας.

Ὦ φίλοι, ἥρωες Δαναοί, θεράποντες Ἄρηος,

ά.) [1] Ἣν δὲ παρέλθῃς τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς], τοῦτο δὲν ἀληθεύει πάντοτε· διότι, καθὼς παρετήρησε καὶ ὁ σοφὸς Οἰκονόμος, πολλὰ τετράστιχα καὶ ἑξάστιχα ἐπιγράμματα τοῦ Παλλαδᾶ καὶ ἄλλων εἶνε ἀριστουργήματα.

β'.) [1] Τί δὲ τοῦτο; ἐνν. ἐστίν;—ἐς τί δὲ τοῦτο;], ἐνν. συμβάλλεται. [2] Εἰ γὰρ ἀφαυρ.], ἐνν. Ἦν, καὶ προσυπεννν. Τί πλέον; Καθὼς καὶ κατωτέρω: Εἰ γὰρ ἀδόξως. [3] Τίς τίνι λέγ.] ἄγνωστος δηλ. καὶ λησμονηθεὶς καὶ ὁ κείμενος καὶ ὁ ἀναγινώσκων.

γ'.) [1] Ἰωάννης] δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τίς οὗτος, καὶ ἂν ὁ πρόγονος αὐτοῦ Ἀναστάσιος ἦνε ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ πότερος τῶν ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα δύο αὐτοκρατόρων.

ς'.) [1] Ὁμηρόκεντρον], Ὁμηρόκεντρα ὠνομάσθησαν, ὡς γνωστόν, ποιήματα συνερραμ-,

Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω; κέλεται δέ με θυμός.
Ἀγροῦ ἐπ' ἐσχατιῆς, ὅθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει,
Ναίει εὐπλόκαμος δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα,
Ἢ θεός, ἠὲ γυνή· τοὶ δὲ φθέγγοντα καλεῦντες.
Εἰ δὲ φθεγξαμένου του ἢ αὐδήσαντος ἀκούσῃ,
Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύει.
Ἀλλὰ τίη τοι ταῦτα διεξερέεσθαι ἕκαστα;
Τὴν δ' οὔτ' ἀθρῆσαι δύναμ' ἀντίον, οὔτε νοῆσαι.
Ὁπποῖόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις.

ζ'. ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ.

Εἰς ὑδρομύλην, πρῶτον εὑρεθεῖσαν.

Ἴσχετε χεῖρα μυλαῖον, ἀλετρίδες, εὕδετε μακρά,
Κἢν ὄρθρον προλέγῃ γῆρυς ἀλεκτρυόνων
Δηὼ γὰρ Νύμφαισι χερῶν ἐπετείλατο μόχθους·
Αἱ δὲ, κατ' ἀκροτάτην ἀλλόμεναι τροχιήν,
Ἄξονα δινεύουσιν· ὁ δ' ἀκτίνεσσιν ἑλικταῖς
Στρωφᾶται πισύρων κοῖλα βάρη μυλάκων.
Γευόμεθ' ἀρχαίου βιότου πάλιν, εἰ δίχα μόχθου
Δαίνυσθαι Δηοῦς ἔργα διδασκόμεθα.

η'. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ὡς τεθνηξόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε,
Ὡς δὲ βιωσόμενος φείδεο σῶν κτεάνων.
Ἔστι δ' ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὃς, ἄμφω ταῦτα νοήσας,
Φειδοῖ καὶ δαπάνῃ μέτρον ἐφηρμόσατο.

θ'. ΑΔΗΛΟΝ.

Ἓξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται· αἱ δὲ μετ' αὐτὰς,
Γράμμασι δεικνύμεναι, ΖΗΘΙ λέγουσι βροτοῖς.

ι'. ΠΑΛΛΑΔΑ.

Εὖγε λέγων, τὸν Καιρὸν ἔφης θεόν, εὖγε, Μένανδρε,
Ὡς ἀνὴρ Μουσῶν καὶ Χαρίτων τρόφιμος·

λένα, ὡς κέντρωνες, ἐκ διαφόρων στίχων καὶ ἡμιστιχίων ἀρχαίων ποιητῶν, καὶ [illegible] Ὁμήρου, πρὸς ἔκφρασιν νοήματος ὅλως ἀλλοίου παρὰ τὸ ὑπὸ τοῦ πρώτου αὐτῶν [illegible] ἐκφρασθέν. Κατ' ἐξοχὴν δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωρίζεται ποίημά τι, ἀποδιδόμενον εἰς τὴν βασιλίδα Εὐδοκίαν τὴν Μακρεμβολίτισσαν, ἢ ἔχον ἀντικείμενον τὰς πράξεις ἢ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ.

ζ'.) [1] Χεῖρα μυλαῖον], Ἀττ. ἀντὶ Μυλαίαν, τὴν στρέφουσαν τὸν μύλον· διότι, πρὶν εὑρεθῶσιν οἱ νερόμυλοι, μετεχειρίζοντο μόνον χειρομύλους, τοὺς ὁποίους ἔστρεφον συνήθως οἱ δοῦλοι καὶ αἱ δοῦλαι. [3] Δηὼ], ἡ Δήμητρα.—Νύμφαισι], ταῖς Νηρηΐσι, δηλ. τῷ ὕδατι. [4] Κατ' ἀκρ. ἀλλ. τροχ.] πηδῶσαι (ἐπιπίπτουσαι) ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν πτερῶν τοῦ τροχοῦ. [6] Στρωφᾶται], στρέφει.—πισύρων], τεσσάρων.—μυλάκων], μυλοπέτρων. [7] Ἀρχ. βιότου], τοῦ ἐπὶ Κρόνου.

θ'.) [1] ΖΗΘΙ], διότι τὰ γράμματα ταῦτα ἐδείκνυον τὰς ὥρας 7, 8,

Πολλάκι γὰρ τοῦ σφόδρα μεριμνηθέντος ἄμεινον
 προσπεσὸν εὐκαίρως εὗρέ τι ταὐτόματον.

ια'. ΜΑΚΗΔΟΝΙΟΥ ΥΠΑΤΟΥ.

Μνήμη καὶ Λήθη, μέγα χαίρετον· ἡ μὲν ἐπ' ἔργοις
 Μνήμη τοῖς ἀγαθοῖς, ἡ δ', ἐπὶ λευγαλέοις.

ιβ'. ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ.

Οὔ μοι Πληϊάδων φοβερὴ δύσις, οὐδὲ θαλάσσης
 Ὠρύον στυφελῷ κῦμα περὶ σκοπέλῳ,
Οὐδ' ὅταν ἀστράπτῃ μέγας οὐρανός, ὡς κακὸν ἄνδρα
 Ταρβέω, καὶ μύθων μνήμονας ὑδροπότας.

ιγ'. ΝΙΚΑΡΧΟΥ.

Τὴν δύσκωφον γραῖαν, Ὀνήσιμε, πρὸς Διός, ἔξω
 Ἔκβαλε· πολλὰ λίην πράγματά μοι παρέχει.
Ἣν αὐτῇ τυροὺς ἁπαλοὺς εἴπωμεν ἐνέγκαι,
 Οὐ τυρούς, πυροὺς δ' ἔρχετ' ἔχουσα νέους.
Πρώην τὴν κεφαλὴν ἐπόνουν, καὶ πήγανον αὐτὴν
 Ἤτουν· ἡ δ' ἔφερεν τήγανον ὀστράκινον.
Ἣν ὀπὸν αἰτήσω, δοκὸν εἰσφέρει· ἂν, λάχανόν μοι,
 Εἴπω, δός, πεινῶν, εὐθὺ φέρει λάσανον.
Ὄξος ἂν αἰτήσω, τόξον φέρει· ἂν δέ γε τόξον,
 Ὄξος· ὅλως δ' ὃ λέγω, οὔποτ' ἐπαισθάνεται.
Αἰσχρὸν τῆς γραός με χάριν κήρυκα γενέσθαι,
 Καὶ μελετᾶν ἔξω, νυκτὸς ἐγειρόμενον.

ιδ'. ΛΑΘΛΟΝ.

Τὸ στάδιον Περικλῆς εἴτ' ἔδραμεν, εἴτ' ἐκάθητο,
 Οὐδεὶς οἶδεν ὅλως· δαιμόνεος βραδυτής.
Ὁ ψόφος ἦν ὕσπληγος ἐν οὔασι, καὶ στεφανοῦτο
 Ἄλλος, καὶ Περικλῆς δάκτυλον οὐ προέβη.

ιβ'). Πληϊάδων δύσις], ὁ χειμών, ὅτε δύωσιν αἱ Πλειάδες. [4] Μύθων μνήμονας], διότι εἶπε που καὶ ὁ Πίνδαρος: Μισέω μνάμονα συμπόταν. — ὑδροπότας], διότι οἱ ὕδωρ μόνον πίνοντες ἐνομίζοντο πικροὶ καὶ δύστροποι, ὅθεν ἔλεγε καὶ ὁ Δημάδης (νομίζω) περὶ τοῦ Δημοσθένους, ὅτι τὸν ἀντεπολιτεύετο, διότι αὐτὸς μὲν οἶνον, ἐκεῖνος δ' ὕδωρ πίνει.

ιγ'.) Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ δίδεται καὶ ὡς γύμνασμα εἰς τοὺς ποιητιῶντας ἤδη μαθητάς, ὥστε κατὰ μίμησιν αὐτοῦ νὰ συνθέτωσι καὶ αὐτοὶ ἀνάλογα.

ιγ'.) [3] Τυροὺς ἁπαλούς], χλωροτύριον, καθὼς τὸ λέγομεν τώρα. [5] Πήγανον], διότι τὸ κατέπλαττον, φαίνεται, περὶ τὴν κεφαλήν, ὡς ἀντικεφαλαλγικόν. [7] Ὀπόν], σιλφίκ, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο καὶ ὡς ἰατρικὸν καὶ ὡς ἄρτυμα. [8] Λάσανον], τὸ κατουροχάνατον [10] Μελετᾶν ἔξω], νὰ γυμνάζωμαι (φωνασκῶν) ἔξω εἰς τὰ ὕπαιθρον, καθὼς συνείθιζον οἱ κήρυκες.

ιδ'). Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο καθὼς καὶ τὸ ἑπόμενον (ιε.) εἶνε παρῳδία τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου: » Λάδας τὸ στάδιον εἴθ' ἥλατο, εἴτε διέπτη, » δαιμόνιον τὸ τάχος, οὐδὲ φράσαι δυνατόν.

ιε΄. ΝΙΚΑΡΧΟΥ ἢ ΚΑΛΛΙΚΤΗΡΟΣ.

Ἰητρὸς τὴν γραῦν εἴτ' ἔκλυσεν, εἴτ' ἀπέπνιξεν,
Οὐδεὶς γιγνώσκει· δαιμόνιον τὸ τάχος.
Ὁ ψόφος ἦν κλυστῆρος ἐν οὔασι, καὶ στεφανοῦτο
Ἡ σορὸς, οἱ δ' ἄλλοι τὸν φακὸν εὐτρέπισαν.

ιϛ΄. ΚΕΡΕΑΛΙΟΥ.

Οὐ τὸ λέγειν παράσημα καὶ Ἀττικὰ ῥήματα πάντα,
Εὐζήλως ἐστὶν καὶ φρονίμως μελετᾶν.
Οὐδὲ γὰρ εἰ κάρκαιρε, καὶ εἰ κοναβεῖ, τότε σίζει,
Καὶ κελάρυζε λέγεις, εὐθὺς Ὅμηρος ἔσῃ.
Νοῦν ὑποκεῖσθαι δεῖ τοῖς γράμμασι, καὶ φράσιν αὐτῶν
Εἶναι κοινοτέραν, ὥςτε νοεῖν ἃ λέγεις.

ιζ΄. ΑΜΜΙΑΝΟΥ.

Εἰ βούλει τὸν παῖδα διδάξαι ῥήτορα, Παῦλε,
Ὡς οὗτοι πάντες, γράμματα μὴ μαθέτω.

ιη΄. ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Ἑρμοκράτης τᾶς ῥινός· ἐπεὶ τὰν ῥῖνα λέγοντες
Ἑρμοκράτους, μικροῖς μακρὰ χαριζόμεθα.

ιθ΄. ΑΜΜΙΑΝΟΥ.

Εἴη σοι κατὰ γῆς κούφη κόνις, οἰκτρὲ Νέαρχε,
Ὄφρα σε ῥηϊδίως ἐξερύσωσι κύνες.

κ΄. ΛΟΥΚΙΛΛΟΥ.

Ἐκ ποίων ἔταμες, Διονύσιε, τὰ ξύλα ταῦτα
Λατομιῶν; ποίων τὸ σκάφος ἐστὶ μύλων;
Εἰ γὰρ ἐγώ τι νοῶ, μολίβου γένος, οὐ δρυός ἐστιν,
Οὐδ' ἐλάτης· μικροῦ ῥιζοβολεῖ τὰ κάτω.
Καὶ τυχὸν ἐξαπίνης ἔσομαι λίθος· εἶτα, τὸ χεῖρον,
Γράψει μ' ὡς Νιόβην δρᾶμα σαπρὸν Μελίτων.

ιε΄.) Τὸν φακὸν], τὴν φακῆν, τὴν ὁποίαν συνείθιζον νὰ μοιράζωσιν εἰς τὰς κηδείας, καθὼς τώρα παρ' ἡμῖν τὰ κόλλυβα, καί, εἰς τὴν Μάνην ἰδίως, τὴν φάβαν.

ιϛ΄.) Μελετᾶν] συνθέτειν, γράφειν.

ιη΄.) Ἑρμοκρ. τᾶς ῥινὸς], ἐνν. κτῆμά ἐστι.

ιθ΄.) Τοῦ εὐφυεστάτου τούτου ἐπιγράμματος τὸ σκῶμμα εἶνε τὸ λεγόμενον Παρ' ὑπόνοιαν, ἢ Ὀξύμωρον.

κ΄.) Μύλων] μυλολίθων. Μικροῦ], ἐνν. δεῖν, παρ' ὀλίγον, σχεδόν. Εἶτα, τὸ χεῖρον κτλ.] Τὰ βέλη τούτου τοῦ ἐπιγράμματος διευθύνονται πρὸς δύο σκοποὺς μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον, τὸ κατὰ τοῦ ἀφυοῦς ποιητοῦ, εἶνε τὸ εὐστοχώτερον, διότι καὶ τὸ κακὸν, τὸ προερχόμενον ἀπὸ τῶν ἀδοκίμων δραμάτων, καὶ ἁπλῶς τῶν κακῶν γραμμάτων, εἶν' ἀσυγκρίτως μεγαλήτερον παρὰ τὸ τοῦ βραδυποροῦντος πλοίου.

κά. ΑΔΗΛΟΝ.

Τοῦτο τὸ Βουλεύειν εἶχες πάλαι. ἀλλὰ τὸ Βῆτα
  Οὐκ ἐπιγιγνώσκω· Δέλτα γὰρ ἐγράφετο.

κϐ'. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Εἰς φυλακὴν βληθείς ποτε Μάρκος ὁ ἀργός, ἑκοντί,
  Ὀκνῶν ἐξελθεῖν, ὡμολόγησε φόνον.

κγ'. ΠΑΛΛΑΔΑ.

Ῥῶ καὶ Λάμϐδα μόνον κόρακας κολάκων διορίζει·
  Λοιπὸν ταὐτὸ κόραξ βωμολόχος τε κόλαξ.
Τοὔνεκά μοι, βέλτιστε, τόδε ζῶον πεφύλαξο,
  Εἰδὼς καὶ ζώντων τοὺς κόλακας κόρακας.

κδ'. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Ἐχθὲς δειπνήσας τράγεον πόδα, καὶ δεκαταῖον
  Κανναϐίνης κράμϐης μήλινον ἀσπάραγον,
Εἰπεῖν τὸν καλέσαντα φυλάσσομαι· ἔστι γὰρ ὀξύς,
  Καὶ φόϐος οὐχ ὁ τυχών, μή με πάλιν καλέσῃ.

κέ. ΛΟΥΚΙΛΛΟΥ.

Μῦν Ἀσκληπιάδης ὁ φιλάργυρος εἶδεν ἐν οἴκῳ,
  Καί, τί ποιεῖς, φησίν, φίλτατε μῦ, παρ' ἐμοί;
Ἡδὺ δ' ὁ μῦς γελάσας, μηδέν, φίλε, φησί, φοϐηθῇς·
  Οὐχὶ τροφῆς παρὰ σοὶ χρῄζομεν, ἀλλὰ μονῆς.

κϛ'. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις,
  Οὐδὲ παρειάων ἐκτανύσεις ῥυτίδας.
Μὴ τοίνυν τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ κατάπλαττε,
  Ὥστε προσωπεῖον, κοὐχὶ πρόσωπον ἔχειν.
Οὐδὲν γὰρ πλέον ἐστί. τί μαίνεαι; οὔποτε φῦκος
  Καὶ ψίμυθος τεύξει τὴν Ἑκάϐην Ἑλένην.

κζ'. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Ἐν πᾶσιν μεθύουσιν Ἀκίνδυνος ἤθελε νήφειν,
  Τοὔνεκα καὶ μεθύειν αὐτὸς ἔδοξε μόνος.

κή. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Ἰητήρ τις ἐμοὶ τὸν ἑὸν φίλον υἱὸν ἔπεμψεν,
  Ὥστε μαθεῖν παρ' ἐμοὶ ταῦτα τὰ γραμματικά.

κά.) Τὸ σκῶμμα τούτου τοῦ ἐπιγράμματος, καθὼς ἡ τοῦ κγ'. εἶνε τὸ λεγόμενον Παράγραμμα.

κδ'.) [2] Κανναϐ. κράμϐης μήλινον ἀσπάρ.] σκληρᾶς κράμϐης (λαχάνω) κίτρινον ὡς τὸ μῆλον (ὡς τραχυνθὲν ἤδη) βλαστάριον.

Ὡς δὲ τὸ »Μῆνιν ἄειδε« καὶ »ἄλγεα μυρί' ἔθηκεν«
Ἔγνω, καὶ τὸ τρίτον τοῖς δ' ἀκόλουθον ἔπος,
»Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν,«
Οὐκέτι μιν πέμπει πρός με μαθησόμενον.
Ἀλλά μ' ἰδὼν ὁ πατὴρ, σοὶ μὲν χάρις, εἶπεν, ἑταῖρε·
Αὐτὰρ ὁ παῖς παρ' ἐμοὶ ταῦτα μαθεῖν δύναται.
Καὶ γὰρ ἐγὼ πολλὰς ψυχὰς Ἄϊδι προϊάπτω,
Καὶ πρὸς τοῦτ' οὐδὲν γραμματικοῦ δέομαι.

κθ'. ΑΜΜΙΑΝΟΥ.

Ὡς κῆπον τεθυκὼς, δεῖπνον παρέθηκεν Ἀπελλῆς,
Οἰόμενος βόσκειν ἀντὶ φίλων πρόβατα.
Ἦν ῥαφανὶς, σέρις ἦν, τῆλις, θρίδακες, πράσα, βολβοὶ,
Ὤκιμον, ἡδύοσμον, πήγανον, ἀσπάραγος.
Δείσας δ' ἐκ τούτων μὴ καὶ χόρτον παραθῇ μοι,
Δειπνήσας θέρμους ἡμιβρεχεῖς ἔφυγον.

κθ') [3] Σέρις.. τῆλις], ἡ μὲν εἴη ἂν τὸ παρ' ἡμῖν ἀντίδιον ἢ πικρομάρουλον· ἡ δὲ τῆλις τὸ Γαλλιστὶ Fenu-grec. [4] Ἡδύοσμον] τὸ δυο ἐν συνιζήσει, ὡς μία συλλαβὴ, καὶ προφέρομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον τὴν λέξιν.—πήγανον], διότι ἐτρώγετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τοῦτο ὡς λαχανικόν· ἴδε τὸν Ἀθήναιον.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς πέντε τόμους, ἀντὶ τεσσάρων ὧν προανήγγειλα, προήχθη ἡ παροῦσα πέμπτη ἔκδοσις τῆς Ἑλληνικῆς Χρηστομαθείας, ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι δύω περιέχουσι μόνον ποιητὰς, καὶ τούτων ὄχι τεμάχια, ἀλλὰ ῥαψῳδίας καὶ δράματα ὁλόκληρα, κατὰ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον προετίμησα εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην, ἥτις ἐὰν ἐβράδυνε νὰ συμπληρωθῇ μέχρι τοῦδε, εἶμαι βέβαιος ὅτι τῆς βραδυτῆτος ταύτης χάριν θέλουσι μοὶ γνωρίσῃ καὶ μαθηταὶ καὶ Καθηγηταὶ, διότι τὸ μέρος τῶν ποιητῶν ἰδίως ἐξεπονήθη μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας, καὶ τὰ σχόλια ὑπαγόρευσε κρίσις βαθεῖα καὶ ἐκλογὴ πανεπιτυχὴς, καὶ τούτου ἐγγύησιν ἀποχρῶσαν παρέχει εἰς τὸ Κοινὸν τὸ ὄνομα μόνον τοῦ Κυρίου Σ. Βυζαντίου, τοῦ ὁποίου ἡ διὰ τοσούτων φιλολογικῶν ἀγώνων ἀποκτηθεῖσα φήμη εἶνε σήμερον πλέον ἀναμφισβήτητος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 10 Ἰουνίου 1852.

Ἀνδρέας Κορομηλᾶς.

